IARI 2022

UNIVERSUL LITERAR

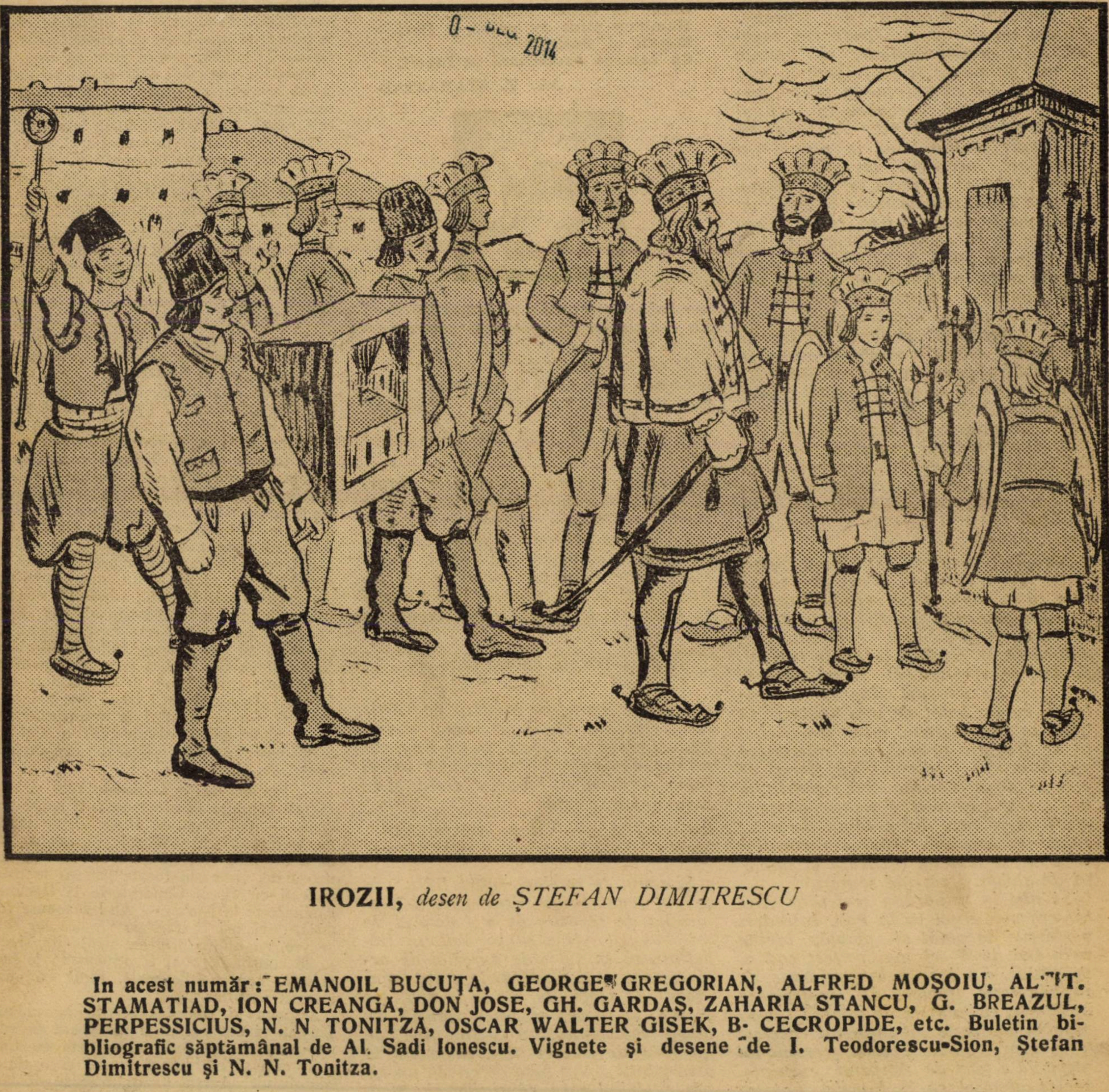

IROZII, *desen de ȘTEFAN DIMITRESCU*

In acest număr: EMANOIL BUCUȚA, GEORGE GREGORIAN, ALFRED MOȘOIU, AL. T. STAMATIAD, ION CREANGĂ, DON JOSE, GH. GARDAȘ, ZAHARIA STANCU, G. BREAZUL, PERPESSICIUS, N. N. TONITZĂ, OSCAR WALTER GISEK, B. CECROPIDE, etc. Buletin bibliografic săptămânal de Al. Sadi Ionescu. Vignete și desene de I. Teodorescu-Sion, Ștefan Dimitrescu și N. N. Tonitza.

24330.

An. XLII, Nr. 1.
3 Ianuarie 1926

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

Lei 5.

dictando

Zăpezile de altă dată .

...erau, orice s'ar spune, mai statornice. Mai puţin capricioase. Era o distincţie între zăpadă şi ploaie ca între două fiice ale aceleiaşi prinţese, dintre cari una se măritase, cuminte şi conservatoare, cu feciorul prinţului din regatul vecin pe când ceailaltă, trecând peste consemnul princiar contractase una din acele însoţiri morganatice care alimentează şi cumetriile şi foiletonul romanelor de sensaţie. Ploaia era ploaie şi zăpada era zăpadă. Se pomenea desigur, şi înainte vreme, de tunete şi de fulgere în toiu de iarnă dar chiar aşa, ca zilele trecute, în Muscel, curcubeu în ajunul Crăciunului, par'că nu. Toamna îşi prelungia agonia până în pragul lui Noembrie, începeau preparative de iernat, totul se petrecea ca în crestomaţiile de clasele primare în care anotimpurile au date fixe, cerul se posomora ca în celebra pânză a Golgotei şi într'o bună zi pastelul lui Alecsandri intra în funcţiune. „Lungi troene călătoare, adunate 'n cer grămadă", „ziua ninge, noaptea ninge, dimineaţa ninge iară" şi iarna îşi instala circul sub corturile-i albe şi nu-şi ridica tabăra până 'n primăvară. Nu era de rigoare, să se fi prăsit mulţi şoareci de câmp şi nici să se fi făcut nenumărate scoruşele, ca să fi avut, după credinţa poporului, o iarnă lungă. „Ce-aşteaptă zăpada? — pe accea ce-o să vie" e o imagine tipică pentru iernile patriarhale şi tabietlii, bune de taifas şi care nu se urnesc cu una cu două...

La Pol, negreşit, nu era mai altfel. Dacă ne era greu să admitem că în colibele de zăpadă, luminate cu o gazorniţă de ulei de focă, e o căldură, după spusa exploratorilor, sufocantă, în schimb poveştile lui Andersen ne vorbeau de serate groenlandeze, cu dansuri albe în lumina lunii, cu un balet de urşi polari în timp ce mai departe, într'o simplicitate de tragedie greacă, un muribund autohton era cusut într'un sicriu de pici şi, după dorinţa lui, zvârlit în apă, să se odihnească printre gheţarii plutitori pe care dorm câinii de mare când pe deasupra pasărea furtunilor se sbate şi stâncile oscilează şi nămeţii de ghiaţă şi zăpadă se nărue...

Şi nici în împărăţia semeţilor Alpi nu era mai altfel ca la Poli. Intinderi nesfârşite de omăt şi ghiaţă, lavine patinând după cel mai perfect cod al sportului, din loc în loc, pogoane de zăpadă roşie, tinctată de misterioasa infuzorie, cu numele de nimfă: Uredo nivalis, dar peste tot imperiul aceiaşi încremenire albă, aceiaşi ceremonie nupţială a fetei de împărat cuminte, acelaş protocol ca 'n bunele noastre zăpezi de altădată...

Căci, vai, totul şi pe nesimţite ne duce pe coarda regretului, la refrenul lui Villon: „Ce s'au făcut zăpezile de altă dată!". Cum se cunoaşte că vagabondul autor al „Testamenturilor" nu era de loc un personaj polar. Căci dangătul acesta de clopot funebru, nu e de alt undeva decât din celebra „Ballade des Dames du temps jadis" care aşa de înşelător începe:

„Dictes moy où, n'en quel pays,
Est Flora, la belle Rommaine"

şi trece, într'un înduioşător murmur de pomelnic şi pe Arşipiada, şi pe înţeleapta Hèloiza, amanta călugărului Abellard (îţi aminteşti de acele ore de meditaţie delicioasă despre cari însuşi povesteşte în agreabila lui latinească?) şi pe regina ce porunci ca Buridan, să fie zvârlit cu sacul în Sena — apoi:

Regina Blanşa ca un crin,
Cântând cu voce de sirenă,

şi-apoi pe Berta, pe Bietris, pe Allis şi în cele din urmă, pe Ioana d'Arc, buna Lorenă pe care o arseră Englezii pe rug, ca să sfârşească înaintea soliei, în aceste două, cu ecouri de trecut şi de desnădejde, versuri:

Où sont-ilz, où, Vierge souvraine?
Mais où sont les neiges d'antan!

Şi-acum te înţeleg, suflete! Nu de dragul fenomenului atmosferic ţi-ai amintit de zăpezile de altă dată şi de miraculosul refren al lui Villon. Cădelniţează în svon de zurgălăi de argint, sănii iuţi dispărând pe sub umbrarul de ceaţă, de vis şi de nea, se pierde, la marginea unei păduri, pe lângă linia ferată, un cuplu nins de un roiu de fluturi albi, zăboveşte la o răspântie, între bice de crivăţ, un tânăr desfoind roza vânturilor şi alcătuindu-te din inexistenţă şi din iubire, mică fantomă, cu ochi strălucitori de abanos, cu buzele de vişini altoite şi cu ştrengarul tău breton...

PERPESSICIUS

Răscumpărarea

— **CH. BAUDELAIRE** —

Omul, ca să-şi răscumpere vina,
Are două câmpuri pline de bălării,
Pe care trebue să le muncească
Cu fierul gândului său;

Ca să strângă câteva spice,
Ca să culeagă cea mai mică roză,
Trebue veşnic să le stropească
Cu lacrimile frunţei sale.

Unul e Arta, altul — Iubirea.
— Ca să 'mbuneze pe judecător,
In ziua teribilă a judecăţii
Când fiecare va fi judecat,

Omul va trebui să-i arate
Hambare pline cu grâne, şi flori
Bogate şi strălucitoare
Cu care să cucerească pe Ingeri.

AL. T. STAMATIAD

Cei doi consolaţi

— **Voltaire** —

Marele filosof Citofil spunea într'o zi unei femei care avea serioase motive să fie dezolată: „Doamna mea, regina Angliei, fiica marelui Henric al IV-lea, a fost tot aşa de nenorocită ca şi d-ta: o alungară de pe tron; era cât p'aci să o înnece furtunile pe mare şi-şi văzu regescul soţ pierind pe eşafod. — Imi pare foarte rău pentru dânsa, răspunse femeia şi porni să se tânguiască de propriile ei nefericiri.

„Dar, spuse Citofil, amintiţi-vă de Maria Stuart: ea nutrea o iubire foarte curată pentru un foarte cum se cade muzicant care avea o prea frumoasă voce de bas. Bărbatu-său ucise pe muzicant chiar în faţa ei şi apoi buna ei prietenă şi rudă, regina Elisabeta, despre care se zicea că e fecioară, puse de-i tăiă capul pe un eşafod acoperit cu negru, după ce o ţinuseră optsprezece ani în închisoare. E din cale afară de crud, răspunse femeia şi se adânci din nou în melancolia ei.

„Aţi auzit cumva vorbindu-se, zise consolatorul, de frumoasa Ioana din Neapole care fu prinsă şi gâtuită? — Mi-aduc aminte, ca prin vis, răspunse întristata.

„Trebue să vă povestesc, adăogă celălalt, întâmplarea unei Suverane care fu detronată, chiar pe vremea mea, curând după cină şi care-şi sfârşi zilele într'o insulă pustie. — Cunosc toată povestea asta, răspunse doamna.

„Ei bine, atunci am să vă arăt ce i s'a întâmplat unei alte strălucite prinţese căreia i-am predat filosofia. Ea avea un amant, aşa cum toate, strălucitele şi frumoasele prinţese, au. Tată-său intră în odae şi surprinse pe amantul ce avea faţa îmbujorată şi ochii scânteietori ca rubinul; femeia avea şi dânsa obrazul foarte aprins. Chipul tânărului nostru displăcu aşa de mult tatălui fetei, că acesta, repezindu-se îi dădu cea mai teribilă palmă din câte dăduseră vreodată în ţinutul lui. Amantul puse mâna pe cleşte şi sparse capul socrului care cu mare greutate se vindecă încât şi astăzi tot mai poartă urma acelei răni. Amanta, zăpăcită, sări pe fereastră şi-şi scrânti piciorul, aşa că şi astăzi se bagă de seamă cum şchioapătă cu toate că are aceiaşi talie admirabilă. Amantul fu condamnat la moarte pentrucă a spart capul la un prinţ aşa de mare. Iţi poţi închipui în ce hal era prinţesa când îi ducea amantul la spânzurătoare. Am văzut-o neîntrerupt cât a stat în închisoare; nu-mi vorbea de cât de nenorocirile ei.

— Atunci, de ce nu-mi dai voe şi mie să mă gândesc la ale mele? îi spuse femeia. — Vai răspunse filosoful, pentrucă nu trebue să te gândeşti şi pentru că dacă au mai fost atâtea celebre doamne nefericite, ţi-ar sta foarte rău să te prăpădeşti cu firea. Gândeşte-te la Hecuba, gândeşte-te la Nioba. — Ah! răspunse femeia, dacă aşi fi trăit pe vremea lor sau pe vremea atâtor prinţese strălucite, şi, ca să le consolezi, te-ai fi apucat să le poveşteşti nenorocirile mele, crezi că ele te-ar fi ascultat?".

A doua zi filosoful pierdu pe unicul său fiu şi era cât p'aci să moară de supărare. Cucoana întocmi o listă cu toţi regii care-şi pierduseră copiii şi o duse filosofului. Acesta o citi, a găsi foarte exactă dar continuă să plângă.

Trei luni mai târziu ei se revăzură şi fură foarte miraţi că sunt cu mult mai veseli. Puseră să se înalţe o frumoasă statue Timpului, cu următoarea inscripţie: ACELUIA CARE CONSOLEAZĂ.

LEBĂDA

EMANOIL BUCUȚA

Șoseluța se cațără pe sub deal și face din cotituri prispe de vedere peste văi. Bahluiul s'a pierdut în seara pădurilor desfrunzite. Câte un iaz licărește metalic de-o lumină nu se știe de unde răsfrântă. L-ai ajunge cu docarul după două ceasuri de drumeag de moșie prin miriște. Acolo Iacov pescarul scoate acum dopurile vechi de teiu din găurile bărcii și pune în loc altele. Astăseară domnișorul cel mic iese la rațe.

L'am văzut pregătindu-se încruntat. Dăduse întâiu porunci pe-a doua zi, cine să meargă la pădure și în ce parte. Dacă venea Ovreiul dela Botoșani cu vinul, trebuia dus să i se arate comina. Fusese pe la grajdul de vaci și încuiase singur ușițele verzi dela cotețele păunilor. Cu trei zile înainte găsise lebăda fără cap în cutia ei caldă, unde avea să ierneze. O pisică sălbatică se strecurase pe burlanul îngust de aer și o sfâșiase. Avea de atunci un fel de necaz prost și nevânătoresc. I se părea că apa n'are să se mai întoarcă în basin niciodată și că parcul și casa de țară au să fie cu totul troenite de frunza toamnei. Vânà ca să se răzbune, peste zi și noaptea, vânat cu blană și vânat cu aripi. Primăvara pentru el se depărtase.

I-am cerut să mă ia și pe mine. A primit cu jumătate gură, dar eram prea prieteni și seara se arăta prea frumoasă, ca să bag de seamă. Inșurupa acum mai bine scaunul dela spate și mai îndesa ceva în săculeața cu merinde. Atât însemnam deocamdată în întreprindere, și poate până la capătul ei. Nu-mi păsa.

Când să pornim, un țăran călare intră pe poartă cu o scrisoare dela „Curte". Era bucuros că ne prinsese și râdea de sub pălăria lui cu margini mari de plăeș moldovean. Prietenul citi dintr'o privire și-mi zise, de la locul lui, fără să se întoarcă. Ținea hățurile într'o mână și biciul într'alta.

— „Bunicul ne roagă să facem un scurt ocol pe la el. Te supără?" Și așa se brodise că treceam în trap grăbit pe șoseluța cu priveliști peste văi, de cerdac de turn. Lăsam câmpul tot mai departe, la dreapta.

„Curtea" e înconjurată de un zid înalt de cetate, cu piatră și cărămidă amestecate. Are oranjerie, iaz și colibe de pastorală, cu amintiri din veacul ciobănițelor regine. Porțile se închid cu drugi în cruce și poate că ostași în pantaloni albi strimți și în haine albastre lungi, pe trup, ies atunci din întuneric și țin straje cu puști cu vergea. Docarul trece pe aleea largă dela intrare purtat parcă de roți de jucărie. Plăeșul fuge când înainte, când la coadă, și nu ne lasă decât la scară.

— „Ce e cu firul vostru?" zise un bătrân care stătea nevăzut în firida cu bancă a verandei descoperite dela intrare, și se sculă să ne întâmpine.

Trebuia să fie bunicul gazdei mele, prințul. Il priveam cu o lipsă de sfială, la care mă îndemna marea dorință, de mult amânată, să-l cunosc.

Era neobișnuit de înalt și puțin adus de umeri. Cu atât îl apăsau cei șaptezeci de ani, pentrucă deasupra barbei albe, fața era sănătoasă, roșie și senină. Nasul puternic și ochii albaștri aminteau de chipuri de domni, cari umplu de aceeaș hotărîre și privire isteață, două veacuri din viața Moldovei. Neamul s'a risipit și rărit, dar, cum pe un ogor unde a fost pădure, tăiată de schimbăile vremei, spicele cresc obraznice din vechiul loc îngrășat de frunză sau câte un copac lăsat semn de hotare se avântă rămuros cât o dumbravă, în atâtea case de pe plaiurile de-aici, rude tari duc mai departe sângele primit, iar, când s'a păstrat chiar spița blagoslovită, ea e ca acest moșneag, portar de istorie.

— „Ce e cu firul vostru? Știam că pleci la cinci și am sunat numai cu puțin înainte".

— „Un car a trântit stâlpul dela Fântâna-văruită. Tocmai îl ridicau când treceam. Dar, dacă nu-și lovea Spuzitu iapa cu călcâele, nu ne mai apuca. Imi dai voe? Fostul meu profesor, de care ți-am spus că ne-a făcut plăcerea să vie pentru câteva zile la noi, și mă însoțește la iaz".

Intrarăm încet. Nu într'o încăpere de casă locuită, ci într'un fel de sală de arme fără sfârșit. Lumina celor trei geamuri din față, înalte cât peretele, cădea pe mozaicul de jos și de acolo, aruncată îndărăt de luciu și tot mai slabă, abia înainta spre fund. Pe margini era umbră. Nu vedeam dacă acea umbră nu era plină cu armùri în rând, cu tăblia netedă și mare de cavaler al credinței sau cu plăcile și clinii mlădioși, gătiți cu nituri și spini de oțel, ai curților france. Prapure de piele în prăjină cu cruce și flamuri de mătase în lănci puteau să se înșire în spatele lor, tot de altă culoare și stemă, în lungi cuere cu belciuge de fier. Iar când noaptea sfeșnicele cu multe brațe erau purtate în odăile din dreapta și din stânga sau piereau în sânurile de după arcul de zid neînchipuit de larg din fund, ce alaiu de vedenii de bal în fâșiitoare taftale și focuri de pietre nu roia pe delături, cu pieptănătura linsă, cu cărare, și rotunjimile de malacov napoleoniene, sfărâmându-se într'o pulbere albă de zori.

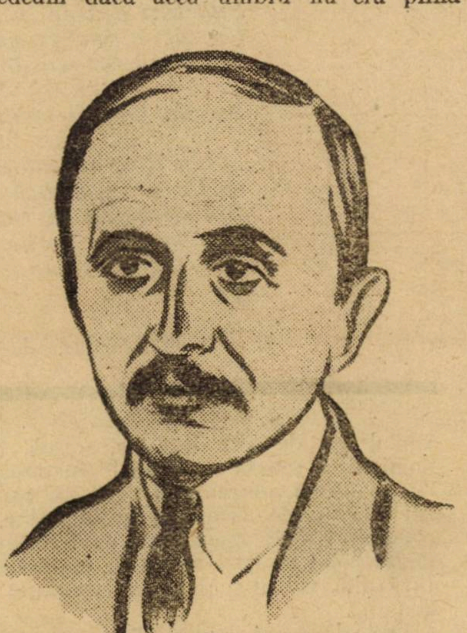

EMANOIL BUCUȚA

— „Uite de ce te-am chemat", începu bătrânul după ce ne așezarăm. „Mi-a telefonat Adina, vară-mea, că vine cu Pica pentru două zile, să vâneze. Te rog pune la cale câteva vânători și întovărășește-le. Ți-l dau pe Boldur pușcașul".

— „Când vine țața Adina?"

— „Chiar acum. Le-aștept la ceaiu. Au plecat de-un ceas cu mașina dela Iași".

— „Știi că n'are să fie ușor, bunicule? Ceva se poate face, nici vorbă. O să luăm încă odată câmpul din sus de vărărie și să ținem marginea până în gârlă. Dar ce-are să cadă? Aș putea să număr de azi: zece, doisprezece iepuri și patru, cinci blăni de vulpe. E locul sărac și vânzolit. Alaltăeri a fost cam pe-acolo bătae mare cu două sate. Să se fi tot împușcat într'o zi întreagă treizeci de iepuri. Trei sferturi, de cap! Altădată o să ne ducem la iaz. Mutăm seara de azi pe poimâine".

Zise și râse puțin din coada ochiului la mine. Vrea să se arate vesel că-mi fusese stăruința de geaba și mă păcălisem. Eu îi iertam orice. Il știam în sine amărât și, apoi, ascultam glasurile de demult ale castelului.

— „Da, ce-i dreptul, e timpul nepotrivit. Dar știi că pe ploaia și vântul de Sâmbătă Mitruț a văzut doi lupi în luncă?".

— „Și-a tras?"

— „Ce să tragă? Era călare și, când a mirosit calul sălbăticiunile, a început să sforăe și să se învârtească în loc. S'a luptat el Mitruț să-l ție și să-și desfacă pușca de pe umăr. De unde! Lupii s'au uitat la el și au intrat fără grabă în răchiți. Doar că n'a venit plângând de ciudă la mine băiatul!".

Cred că dela aceste întâmplări cu fiare și furtuni bunicul și nepotul au trecut la altele, petreceri la conacele vecine sau prețuri de vin și de grâu pe piața Cernăuțului și între cooperativele basarabene. Le-auzeam numai câte un crâmpeiu de vorbă. Prințul ședea rezemat în palme pe bumbul de aur al bastonului și privea cu ochii umezi pe tânăr, de cealaltă parte a mesei. Il urmărea cu un gând care nu voia să se arate. Iar acesta, cu toată cuviința lui de om de lume, se simțea că e cu mintea aiurea. Își așeza câteodată unda de păr ca paiul care-i cădea pe frunte și atunci ochii foarte albaștri și depărtați se oprea pe lucruri, cu puțină nedumerire. Și numai decât gura zâmbea, ca să acopere uitarea de sine a privirii. Cei douăzeci și trei de ani trăiți mai ales la țară se vedeau în făptura bine legată și pietroasă. Sublocotenența de cavalerie, cu care lăsase școala dela Timișoara și raidurile lungi, îi mlădiase mijlocul și-i sumețise grumazul dincolo de vârstă și de fire, mai mult duioasă. In locul cravașei luase condeiul și condicele administratorului și dădea o mână de ajutor la gospodăria celor câteva sute de fălci ale părinților, scăpate de expropriere. Le mânuia mai cu drag decât butelia de Leyda și ablativul absolut de pe vremuri. Și mă bucuram, martor al acestei așezări în bărbăție.

Ascultam și mă bucuram numai la răstimpuri, pentrucă plecasem în cercetare, alături de fata mai mare a casei, prin sala de arme. Vedeam tavanul, nesprijinit pe niciun stâlp, cu podoaba lui rară de lemn; câte o umbră nemișcată în geam, sus la un cap de scară, ca o strajă întoarsă spre grădină, cineva care visa poate în căderea de seară a frunzelor și descoperea casa mai locuită decât părea; și stema Moldovei, cu bourul legendei, turnat în piatră și una cu mozaicul pardoselei, ca o pecete în miezul ei pusă de un uriaş descălecător de ţară, şi ca un talisman cu semne de zodiac, ieşind din pământ. De-acolo m'a trezit trompa automobilului.

Cât m'am întors, şi uşa cea mare dela intrare s'a şi deschis de perete. Camardinerul cu livrea cu nasturi mari de alamă, care pândise pesemne de sus sosirea oaspeţilor, primi din fugă o blană în cap, iar femeea ceva ca un manşon şi o geantă de mână. Din vijelia aceasta albă se alese o fată îmbrăcată bărbăteşte care-şi scoase căciuliţa din cap, îşi scutură părul negru tăiat şi se aruncă în braţele prinţului:

— „Dragă, dragă moşule!“

Il săruta pe obraji, pe barbă, pe ochi, râzând.

Prietenul meu se sculase în picioare la locul lui, şi aştepta, pălit puţin. De pe patru uşi ieşiră, parcă ar fi stat până atunci îndărătul lor, domni şi doamne în haine de seară. Pe uşa cea mare intră în acelaş timp cu ei, în şuba de drum până în pământ, Adina Barnoschi, urmată de oamenii de serviciu încărcaţi de genţi, de burdufe de călătorie, de pleduri şi de arme.

— „Pica, nu-l ameţi pe unchiul George!“

Pica râdea însă şi mai departe şi-l săruta mereu. Când se opri, deodată, voit şi cu privirea aspriţă, se uită la tânărul înfipt înaintea mesei, făcu un singur pas mare până la el şi-i întinse mâna:

— „Erai aici, Sandi?“

Apoi alergă la ceilalţi, tot aşa de furtunoasă, şi se pierdu într'o ceată de fete.

— „Cutia cea mare din automobil duceţi-o pe dincolo. Dar cu mare grijă, în picioare şi să nu fie trântită“, porunci Adina Barnoschi oamenilor. „Miss Kennedy, supraveghiază, te rog“.

— „Sandi e în toată lumea Bahluiului mare maestru de vânătoare şi nu se poate, dacă vrea, să nu ne facă nişte bătăi de pomină. Nu se poate! Dacă vrea! Il cunosc eu. Spune şi tu, mamă!“

Aşa vorbea Pica mai târziu, la masa dintre ferestre unde lumea se strânsese aşteptând să fie chemată la ceaiu. Vorbea fără să mai lase pe cineva să-i răspundă.

Sandi zâmbea, neputincios şi îndatoritor.

— „Credeţi că lăsam eu potârnichile în Bărăgan, fără ceva sigur în schimb, în luna mea de alice şi de praf? Alaltăeri am primit telegrama moşului că Sandi a căzut iară la kinegetikomanie. Şi am şi pornit din balta noastră de hoţi de cai la Moldova cea frumoasă. Mâine o să ne ducem să vedem sfintele soboare bizantine în biserica lui Ştefan din Hârlău. Mergi şi dumneata cu noi, miss Kennedy. Şi vom fi *vernice* pe urmă de iepurii, reţele şi mistreţii Ţării-de-Sus“.

Prinţul şi Adina se uitară unul la altul. Pica se dădea chiar pe lângă planul lor şi ridica ştrengăreşte un colţ al vălului. Şi iară se depărta. Era şi aici fata pornită şi argint viu pe care o ştiau. Dar la ei se uita acum pe furiş, cu oarecare teamă, şi Sandi. Ce putea să însemne acea telegramă?

In tăcerea, care se făcu, se auzi un diplomat, venit în ţară în săptămânile lui de vacanţă, cum căuta să dovedească nu ştiu ce, cuiva din celălalt colţ al sălii, într'un întuneric sfărâmat numai de sclipirile briliantului din acul de cravată:

— „Pe familii ca acestea, de veche tradiţie, producătoare, mândre şi cinstite stă ţara ca pe nişte coloane. Ele cu tăria lor fac posibilă sarabanda fericiţilor moştenitori şi a stricaţilor de tot felul. Cu cât există şi ţin ele mai bine, îşi fac şi ei mai mult de cap. Romanticii le-au crezut ruinate, de Evrei, de Paris, de votul universal sau de altă lege de aramă. Economiştii de şcoală nouă nu le-au descoperit, în forma adaptată şi nouă. Şi capitalul lor, aşa de ascuns şi puţin cât e, de românism şi de moralitate, sunt drugi de metal nobil pe care se bizuie toată hârtia fără altă valoare, pusă în circulaţie de ceilalţi“.

Dar, dându-şi seama că a rămas singur şi e ascultat, slăbi şi se duse cu tovarăşul lui spre fund.

Trei perechi de palme bătură nebuneşte: a Pichii, a lui Mis Kennedy, preceptoarea ei scoţiană, şi a lui Sandi.

— „Bravo, Nicule! Ce înseamnă să fii numismat şi să trăeşti la Copenhaga! Jos inflaţia!“ strigă Pica şi alergă după vărul ei de spiţă mai depărtată, să-i strângă mâna.

Se aduseră lumânări. Prinţesa, care se arăta foarte rar, venise şi ea. Se vorbea mai încet şi pe grupuri. Tavanul cu podoabe de lemn rar se topise în înalt, şi pierise în codri sau în simbolul lui, şi bourul pajurii. Şi pieriră apoi unul câte unul şi ai casei, chemaţi în sufrageria roşie.

Prietenul meu mergea alături de „ţaţa“ Adina, cu care vorbea. Pica se ducea cu numismatul. Dar aproape de uşă îşi ceru iertare şi alergă la mama ei.

— „Mamă, te rog! Mi-l laşi pe Sandi? Numai până vă aşezaţi, şi sântem îndărăt“.

Doamna Barnoschi o privi râzând şi căută din ochi pe prinţ, fără să-l mai găsească.

— „Ţi-l dau. Numai să nu-l sperii. Şi nu uita că prinţesa e cu noi. Repede! Ţi-o las pe Miss Kennedy să te ajute“.

Sandi îi sărută mâna şi rămase. Aşteptă pe loc până trecu pragul şi cel din urmă oaspe şi se îndreptă, într'o fierbere abia stăpânită, către fată.

— „Pico, ţineam chiar eu să te văd între patru ochi. Nu cred că vrei să mă faci de râs. Ce sânt semnele şi taina dimprejurul meu? Să ştii că nu mai intru la ceaiu, ci plec drept acasă. Grigore, zi să-mi fie docarul gata!“

— „Dragă Sandi, întâiu că nu suntem nici acum între patru ochi. Dacă mă aşteptam, îi făceam cel puţin „semn“, cum zici tu binevoitor, lui Miss Kennedy, să-şi acopere luminiţele ei verzi. Domnul Medrea şi aşa se uită mai mult pe pereţi“.

Asta era pentru mine, îşi plătea o poliţă mai veche, cu care o îndatorasem într'o convorbire despre portrete domneşti, la Bucureşti, în casa părinţilor lui Sandi.

— Şi apoi, n'ai dreptate. Mă făceam mai degrabă eu de râs dacă umblam unsprezece ceasuri cu trenul şi unul cu automobilul, până aici sub izvoarele Bahluiului, numai ca să te fac pe tine de râs. Vreau atât, să-ţi dau un mic dar, şi să te rog să înjghebezi, mai mult pentru Miss Kennedy şi mama, decât pentru mine, o mică vânătoare pe moşia moşului“.

Miss Kennedy ieşise şi se întorcea urmată de doi servitori, cari aduceau cu mare fereală o cutie de lemn pe braţe.

— „Poate că meritam altceva“, vorbea

UN ROMAN

Cafegioaica din hotelu-acesta mic
Din zori şi până iar să se desbrace
Işi fierbe zilele opace
Intr'o fărâm' albastră de ibric.
Tot timpul frântă unghi din camizon
Vorbeşte doar despre cafelele ce nu-i dau pace,
Şi strigă şi discută-autohton
Comenzile ce 'ntruna se reped.
Şi'n orele ei de repaos patruped
— In care cască şi se'ngraşe —
Stă la taifas cu servitoarele sub stele;
Şi-atunci, vorbeşte tot despre cafele:
Cum se prepară o cafea gingaşe,
Cum trebue s'o fierbi şi s'o moşeşti
Să se deschidă ca o floare'n ceşti!
Şi'n pat, când somnul carnea i-o doboară,
Din scândurile ce pe vremuri fremătară,
In vânt şi în luminile cereşti,
Incepe-un freamăt de vioară...,
Şi-şi vede'n vis, copiii ei, pe orizont:
O fată, bursieră, cu păr blond
Şi un băiat în şcoala militară.
De pe o plaje cu sclipiri de tăvi,
Pe-o mare cu talazuri de cafea,
Ii vede, ca pe două bărci, alăturea;
Când două bărci, când două năvi,
Ce spumegând pe'ntinderile suculente
Sub zări din ce în ce mai vaste,
Cu cât se duc, cu-atâta cresc în coaste,
Până iau form'a două bastimente.

Se duc coloşii spintecând ca două brice!...

...Şi'n timp ce mâna arsă de ibrice
— Ca o penumbră de dantele —
Stă streaşină în vis pe ochii maicii,
Din nou bat zorile în geam şi cer cafele...
Acesta-i tot romanul cafegioaicii!
1924.

G. Gregorian

---

1) Din noul volum de poezii care va apare în primăvară.

Pica mai departe, îndreptându-se către grup. „M'ai întâlnit azi întâia oară cu părul tăiat, după cavalcada noastră pe sub ștejarii roșii de pe Malul-cu-fântânile. Vezi că m'am ținut de cuvânt. Și înainte să fi ajuns modă! S'a dus copilăria cu coada ei pe spate! Cu toate că și atunci nu era decât un conciu de femee, scăpat din ace“.

Vorbi și trase — cu pică — aș fi zis eu, lacătul dela ușa cutiei. Dar n'avea nici rost și n'aș mai fi avut nici răgazul să zic fie și atât. Sandi se ținea de pașii ei cu obrajii cam dogoritori, de altă simțire decât cea de adineauri.

Pica puse mâna pe marginea de sus a cutiei, apăsă și în acelaș timp, cu aplecarea în brațele speriate ale purtătorilor, se deschise și ușa și scăpă și dinăuntru, într'o desfacere foșnitoare de aripi, o lebădă.

Pasărea lunecă puțin pe mozaic și apoi se îndreptă în toată albeața ei, cu măscuța de catifea neagră a ochilor peste ciocul puternic. Stătea nemișcată, luminând mai tare decât lumânările, drept pe stema Moldovei. Era o raritate a bălții poposită pe un grind în drumul spre miazănoapte și părea un plocon al vreunui staroste de margine litvan, trimes la curtea voevodului în Hârlău, pentru petrecerea Răreșoaei și a plodului ei.

Pica nu râdea. O înfiora poate și pe ea ciudățenia acelei reci și strălucitoare vedenii. Sta și se uita încordată la Sandi.

Acesta rămăsese în uimirea dintâi. I se întorcea primăvară! Darul de acum un an, pe care nu știuse să-l păstreze, era aici, mai mândru decât atunci. Apa țâșnea din înalte havuzuri în basin și frunzele tremurau liniștite pe alei. Păunii căutau gardul-viu înflorit ca să-și întindă acolo sus draperia cu ochii verzi a cozii. Bunicul, care era îngrijat, ascunzându-se, de amărăciunea lui, destul de copilărească pentru alții, cari nu știau tot ce știa el; prieteniii de departe, de pe câmpiile cu potârnichi, cari se opreau privind în zare la călărașul de sat cu bilețelul grăbit dela poștă în mână și porneau încoace numai decât!... O căldură necunoscută îl năpădea treptat. Il slăbea. Și deodată se repezi la lebădă, o cuprinse și fugi cu ea, cu capul gol, în docarul care trăsese la scară. Peste o clipă roțile se auzeau gonind pe drum și se pierdeau.

Pica privi după el, fără să se miște. Apoi se îndreptă către sufragerie și zise râzând silit, numai pe jumătate spre noi, ca să nu i se vadă fața:

— „Uite-ne martori ai unei răpiri, și încă de minoră. Vă rog însă să rămână între noi. Ne-am înțeles? De ținut, tot s'a ținut de cuvânt și nu vine la masă. Cavaler, sau cavalerist! Dar acum am să-l fac de râs: cavalerul, sau chiar cavaleristul cu lebăda! Cavaleristul cu lebăda!“

Se lăuda. Inăuntru n'a făcut-o, ci a făcut numai atât, să pară firească plecarea. Nu se poate să nu fi simțit și ea, ce simțisem eu, că puțin lipsise ca Sandi să iasă cu altcineva în brațe pe ușa cea mare dela intrarea castelului păzit de bourul Moldovei.

EMANOIL BUCUȚA

ION CREANGA

Viața marelui scriitor este din fericire foarte bine cunoscută după autobiografia sa.

Născut la 1 Martie, 1837, în satul Humulești, din ținutul Neamțului, sprințarul copilandru a trăit în plină libertate mediul de țară, însușindu-și toată firea vioaie și dârză a omului dela munte. Această fire s'a răsfrânt mai târziu și în opera sa, care este un produs strălucit al caracteristicei românești în fondul ei cel mai original.

A învățat școala primară în satul natal și apoi a trecut la Broșteni în creierii munților unde a avut ca învățător pe vestitul Nicolai Nanu dela școala lui Alecu Baloș. De acolo s'a întors la Târgu-Neamț și la Fălticeni, isprăvind seminarul la Socola în Iași și școala normală „Vasile Lupu“, condusă pe acea vreme de Titu Maiorescu.

Despre aceste peregrinări diverse vorbește el în „Amintiri“: „Și eu să înșir atâtea școli: în Humulești, la Broșteni în creierii munților, în Neamț, la Fălticeni și acum la Socola“.

Ajuns diacon și institutor, Creangă este învinuit că și-a tuns părul și că mergea la teatru și aceste infracțiuni grave l-au silit să se răspopească. In urmă, ministrul instrucțiunii, Tell, îl destitue și din postul de institutor.

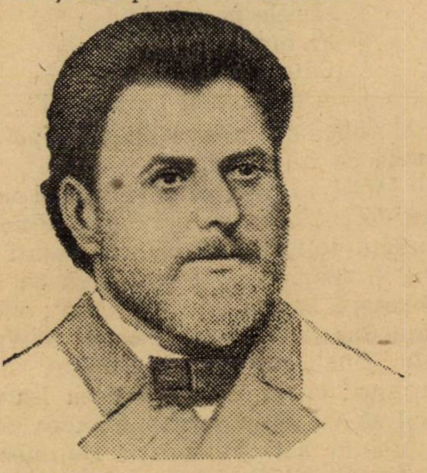

„Am fost destituit pe timpul răposatului mitropolit Calinic, de răposatul ministru Tell — fie-le țărna ușoară!“ ne spune mai târziu cu mult umor, Creangă.

Moare la 31 Decembrie, 1889 în Iași.

Opera lui Ion Creangă este cea mai frumoasă biografie a poporului român. In el s'a întrupat toate calitățile și darurile unui popor în aspectele lui cele mai diferite.

Toate aceste calități le-a moștenit scriitorul dela mama sa. Ea a fost tipul cel mai caracteristic al femeei romänce, cu dorința aprigă ca fiul ei să fie mai târziu mândria familiei. Dacă ea n'ar fi înțeles rostul învățăturii și rodul ei, desigur, că marele scriitor ar fi rămas în Humulești și literatura noastră pierdea pe cel mai mare scriitor al ei.

Profit de acest prilej spre a deschide o discuție mult desbătută la noi.

Este scriitorul Creangă un produs al mediului care l-a născut sau apariția sa se datorește unui fenomen independent de ea?

Cine cunoaște bine viața în care a trăit el și observă ce bine s'a oglindit ea în opera sa, desigur că va fi de părerea cea mai justă: Creangă a fost un exponent al vieții noastre sociale din a doua jumătate a veacului al 19-lea.

Dacă astăzi ar mai putea apare un scriitor analog cu marele nostru prozator, progresul de mâine al civilizației noastre nu-l va mai putea recunoaște.

Dacă pe vremea lui Creangă, moș Luca călătoria la Iași cu vestiții săi căișori albi, nepoții lui călătoresc azi cu automobilul și cu trenul.

Civilizația de acum și cea de mâine mai ales, va face să dispară toate figurile descrise în mod atât de plastic de scriitorul moldovean.

S'a petrecut odată cu marele scriitor și mediul care l-a produs. S'au dus toți acei oameni de odinioară cu firea lor curată și originală. S'a petrecut și Neculai Nanu dela școala lui Alecu Baloș și părintele Catihet dela școala din Fălticeni și toți acei dascăli vestiți de altă dată, care cu mijloace modeste reușiau să creeze școlari disciplinați și cu dragoste adâncă pentru carte.

Mi-aduc aminte de un amănunt foarte interesant, aflat dela răposatul învățător și folklorist M. Lupescu. El fusese numit învățător la aceiaș școală unde învățase și Creangă. Cea dintâi grijă a sa a fost să culeagă toate amănuntele ce se mai știau despre vestitul profesor Neculai Nanu. Mai trăiau încă vre-o câțiva elevi de-ai lui. Și îmi povestea Mihai Lupescu că ori de câte ori le amintea despre el, foștii elevi, ajunși moșnegi, plângeau cu lacrimi. Așa oameni erau pe vremea aceia. Acum toate s'au risipit...

Creangă a fost primul culegător poporan care a reușit să redea cu cea mai mare exactitate fondul și mai ales forma basmului poporan. In această privință el este superior tuturor folkloriștilor noștri. Nimeni până la el n'a putut reproduce așa de bine frumusețea povestirii poporane. In acest sens îmi pare gratuită afirmația lui Lazăr Șeineanu: „Din punct de vedere al exactității, Ispirescu ne pare superior lui Creangă, ale cărui povești nu sunt adesea decât combinațiuni personale, cusătură la un loc de diferite basme izolate, de unde lungimea nemăsurată ca în Harap Alb, basm unic ca întindere, pe terenul folclorului“ (Istoria filologiei p. 348—353).

Cine a avut ocazia să asculte vreun iscusit povestaș popular, mai ales dela munte, spunând un basm, nu cred că ar mai aduce astfel de afirmațiuni. In privința colecționării basmelor poporane, problema este destul de dificilă. Nici un folklorist de meserie n'a putut reda până acum frumusețea basmelor noastre. Țăranul nostru în fața cărturarului cu creionul în mână, se sfiește și își pierde forma sa armonioasă și poetică în povestire. Numai un folklorist care a trăit în mediul de țară și are și darul povestirii poate reproduce cu exactitate forma basmului poporan. In acest sens cel mai perfect culegător a fost Ion Creangă.

Ispirescu, e drept, a reușit să înfățișeze forma basmului, dar dânsul n'a putut selecționa ceeace este adevărat poporan și curat românesc, de unele elemente străine introduse în mediul bucureștean, de unde și-a cules cele mai multe basme ale sale.

Cunoscutul basm „Gheorghe cel Viteaz“ versificat de Șt. O. Iosif în „A fost odată“, este o localizare românească a unui basm străin „Aventurile lui Liderik“. Poetul Șt. O. Iosif crescut sub influența literaturii romantice germane, a fost desigur frapat de aceste elemente exotice și le-a considerat ca fiind naționale.

Cel mai frumos prinos ce se poate aduce memoriei lui Ion Creangă este o ediție completă ilustrată cu tablouri de Grigorescu sau de alt mare pictor național.

GH. CARDAȘ

SEARĂ

Câteva versuri din comedia eroică *Striana* care se va reprezenta în Ianuarie pe scena teatrului Naţional din Bucureşti cu d-na *Maria Giurgea*, în rolul Strianei.

...Se lasă altă seară, ai zice-un patrafir,
Pe care stau cusute steluţele cu fir...
Sub el, pom, floare, iarbă, smerite fiecare,
Işi spovedesc păcatul ca'n Vinerea-cea-Mare...
Un strop de zi rămas-a pe frunzele de plopi,
El singur, de pe urma atâtor mii de stropi!
Cu aburii ţărânei şi-apusul ce durează
Iţi pare că o mână din cer, cădelniţează...
O! seară minunată! Cu-alaiul tău întreg
Acum, întâia oară, încep să te'nţeleg...
Ce farmec fără nume pe sufletu-mi se lasă?...
Văd seara cum se'mbie cu câmpul de mătasă...
Cu fire de'ntuneric tăindu-l în bucăţi,
Şi lâng'un fir de iarbă, creind singurătăţi!...

ALFRED MOŞOIU

O SEAMĂ de CUVINTE

Roosevelt obişnuia să povestească cât de mult aveau tinerii americani, de mici, conştiinţa superiorităţii rasei lor. In sprijinul acestei afirmaţii, povestea următoarea anecdotă:

— Care e numele întâiului om?

— George Washington, răspunde copilul.

— Prostii! ţipă profesorul. De ce-mi spui nerozia asta?

— Pentru că, răspunde şcolarul cu vocea clară, repetând cuvântul celebru în Statele-Unite, pentru că, el a fost: *first on war, first in peace, and first in the hearts of his countrymen* (întâiul în război, întâiul în timp de pace, şi întâiul în inima compatrioţilor săi).

— Bine, foarte bine, zise profesorul îmblânzit.

Şi cu toate astea întâiul om rămâne Adam.

— O! replică şcolarul cu un uşor dispreţ, dacă socotiţi şi străinii!!

•

Din cruzimile vieţii (Aurélien Scholl ap. Treich):

Să stai, într'un salon, lângă o persoană şaşie şi să-i răspunzi când dânsa vorbeşte altcuiva.

•

Să fii prietenul unui autor fluerat şi să trebuiască să-l însoţeşti acasă în seara când i-a căzut piesa.

•

In ziua cea mai friguroasă a anului, în cea mai rece odae din casă, lângă un foc care nu vrea să se aprindă, să scrii un roman care se petrece în Senegal.

•

Să intri într'o cafenea ca să vezi dacă ţi-a apărut articolul în revista căreia l-ai trimis. Să găseşti revista tăiată în întregime afară de cele 30 de pagini cu articolul tău.

•

Trecând pe cheiu pe dinaintea anticarilor, să vezi de departe o tăbliţă cu numele tău. Şi apropiindu-te, să citeşti:

„Opere complete, 10 volume: 40 centime".

Pagini vechi

Cu pluguşorul în Moldova

— Din «Amintirile» lui **Ion Creangă** —

Odată la sfântul Vasile, ne prindem noi câţiva băeţi din sat, să ne ducem cu plugul; căci eram şi eu mărişor acum, din păcate. Şi în ajunul sfântului Vasile, toată ziua am stat de capul tatii să-mi facă şi mie un buhaiu; or de nu, batâr un harpanic.

— Doamne, ce harapnic ţi-oi da eu, zise tata dela o vreme. N'ai ce mânca la casa mea? Vrei să te buşească cei nandralăi prin omăt? Acuş te descalţ!"

Văzând eu că mi-am aprins paie 'n cap cu asta, am şterpelit-o deacasă numai cu beşica cea de porc, nu cumva să-mi iee tata ciubotele şi să rămân de ruşine înaintea tovarăşilor. Şi nu ştiu cum s'a întâmplat că niciunul dintre tovarăşi n'avea clopot. Talanca mea era acasă; dar mă puteam duce s'o iau? In sfârşit facem noi ce facem, şi sclipuim de cole o coasă ruptă, de ici o cărceie de tânjală, mai un vătrar cu belciug, mai beşica cea de porc a mea, şi pe după toacă şi pornim pe la case. Şi-o luăm noi dela popa Oşlobanu, tocmai din capul satului din sus, cu gândul să umblăm tot satul... Când colo, popa tăia lemne la trunchiu afară; şi cum a văzut că ne aşezăm la fereastră şi ne pregătim de urat, a început a ne trage câteva naşteri îndesate şi a zice:

— De-abia s'au culcat găinile şi voi aţi şi început? Ia staţi oleacă, blăstămaţilor, să vă dau eu!

Noi atunci am pârlit-o la fugă. Iar el zvârr! cu o scurtătură în urmă noastră; căci era om hursuz şi pâlclişit popa Oşlobanu. Şi din spaima ceea, am fugit noi mai jumătate de sat înapoi, fără să avem când îi zice popii:

„Drele pe podele
Şi bureţi pe păreţi;
Câte pene pe cocoşi
Atâţia copii burduhoşi".

cum obişnuesc a zice plugarii pe la casele ce nu-i primesc.

—Măi! al dracului venetic şi ciapcân de popă, zicem noi după ce ne adunăm toţi la un loc, îngheţaţi de frig şi spărieţi; cât pe ce era să ne ologească boiata cea îndrăcită; vede-l-am dus pe năsălie la biserica sfântului Dumitru, de sub cetate, unde slujeşte; curat ucigă-l crucea l-a colăcit să vie să-şi facă budihacea casă la noi în sat. Ferească Dumnezeu, să fie preoţii noştri aşa, că nu te-ai mai înfrupta cu nimica dela biserică, în vecii vecilor! Şi până-l mai boscorodim, până una alta, amurgeşte bine.

Ei, amu, ce-i de făcut? Hai să intrăim ici în ograda asta, zise Zaharia lui Gâtlan, că ne trece vremea, stând în mijlocul drumului. Şi intrăm noi la Vasile-Aniţei şi ne aşezăm la fereastră după obiceiu. Dar parcă naiba vrăjeşte: cela nu sună coasa, că-i e frig; celuia că-i înghiaţă mânile pe cărceie; văru-meu Ion Mogorogea cu vătraiul subsuoară se punea de pricină că nu ură, şi numa-ţi crăpa inima în tine de necaz! Ură tu, măi Chiriece, zic eu lui Goian; şi noi, măi Zaharia, să prufnim din gură ca buhaiul, iar iştialalţi să strige: hăi, hăi! Şi-odată şi începem. Şi ce să vezi? Unde nu se ia hapsina de nevasta lui Vasile-Aniţei cu cociorva aprinsă după noi; căci tocmai atunci trăgea focul să dee colacii în cuptior. „Vai, aprinde-v'ar focul, să vă aprindă, zise ea burzuluită grozav: dar cum se chiamă asta? In obrazul cui v'a învăţat!"

Atunci noi la fugă, băieţi! mai dihai decât la popa Oşlobanu... „Dar bun pocinog a fost ş'aista", zicem noi, oprindu-ne în răscrucile drumului, din mijlocul satului, aproape de biserică.

Incă una-două de aestea, şi ne scot oamenii din sat afară, ca pe nişte lăieşi. Mai bine să mergem la culcare. Şi după ce ne arvonim noi şi pe la anul, cu jurământ să umblăm tot împreună, ne-am despărţit unul de altul, răbegiţi de frig şi hămisiţi de foame, şi hai fiecare pe la casa cui ne are, că mai bine-i pare. Şi iaca aşa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acela.

A fost odată...

In Ianuarie 1918, divizia noastră intră în Basarabia.

O, clipa când am trecut Prutul!... Mult mai mic de cât mi-l închipuiam, mi se părea că dispare cu totul, ca să nu mai rămână nimic, nimic, între Moldova şi Basarabia...

După o zi întreagă de drum, ajungem la Bolgrad. Vâlvă mare. Ofiţeri ruşi, scăpaţi din ghiarele soldaţilor revoluţionari; refugiaţi de peste Nistru, unde focul bolşevic pustia; trupele române, aşternând pacea în sufletele îngrozite, înţesau oraşul.

Adăpostit în sala unei şcoale, rebegit, abia aţipisem; pe patul improvizat din două lăzi de campanie, (nu de şampanie), când glasul unui soldat spintecă amorţeala sălilor reci.

— Domnule căpitan!... Poftiţi la domnul general!...

La trei noaptea primesc ordinul:

— Pleacă împreună cu pretorul la Ismail. E nevoe de ordine şi de sancţiuni. Populaţia pacinică este terorizată de unele elemente bolşevice. Armata noastră s'a aşezat acolo şi a pus mâna pe ele. Vezi ce ai de făcut în calitate de comisar regal.

Pe un ger cumplit, pe întunerec, o căruţă scârţâe pe şoseaua îngheţată. Din când în când, jandarmul de lângă căruţaş se dă jos şi trage caii de dârlogi. Un popas la Cişmeaua-Văruită, un ceai la notar, care nu ştie româneşte şi ne măsoară cu coada ochiului şi, încolo, optzeci de verste de frig, de dârdâeli, de nesiguranţă.

Când intrăm, la 12, în Ismail, găsim linişte. Bolşevicii puseseră mâna pe câteva tunuri, le instalaseră pe deal şi primiseră cu obuze armata noastră. Inconjuraţi, fuseseră siliţi să se predea. Acum aşteptau în închisoare ce li se cuvenea. Câţiva isbutiseră să scape. Dar agenţii siguranţei şi ai serviciului de informaţiuni al diviziei îi urmăreau.

După prima vizită la închisoare, unde bărbile galbene şi ochii albaştri ai lipovenilor se amestecau cu nasurile cârne şi mustăţile pe oală ale corciturilor de mongoli, comănduirea ne cuartirueşte într'o stradă laterală din partea de sud a oraşului. Casă măruntă în mijlocul unei curţi mari, apărată spre uliţă de un gard înnalt. O bătrână se străduește să ne dea dovadă că vorbeşte româneşte şi râde silit, ca să ne inspire încredere. O odăiţă cu două paturi, văruită, cu tavanul jos, ne primeşte cu destulă căldură, ca să ne fie simpatică.

— Unde e soba?

— Se face focul prin sală... Aşa e la noi...

Până să ne înfruptăm din marea pâine albă şi rotundă, ce ne minuna în Basarabia, şi din laptele cu smântână ce'ncorona bogata piaţă a Ismailului, bătrâna se dedă la o adevărată scrimă de elocinţă, spre a ne demonstra dragostea sa pentru Români. Lacrimile nu lipseau.

— Ah, răposatul bărbată-meu... Cum l-aţi fi iubit, dacă l-aţi fi cunoscut!... Era om cu vază... Să v'arăt fotografiile... E fotografiat numai cu preoţi şi cu episcopi... Ce om!...

Când să se retragă, şi-aduce aminte că are un băiat.

— Trebue să fie şi el pe aci... E tânăr şi frumos... Nu ştie româneşte, dar se prăpădeşte după Români... Vrea să se facă ofiţer... Să-l ajutaţi... Grozav ţine la Români!.... Noapte bună, somn uşor!...

După două zile, într'o seară ni-l prezintă. Un blond alb şi frumuşel. Pe când mama îi laudă calităţile şi ne asigură de devotamentul lui, el nu 'nţelege nimic, dar dă mereu din cap şi râde cu cea mai hotărîtă sinceritate. Noaptea era totdeauna acasă, ziua dispărea.

In fiecare dimineaţă, ni se aduceau la parchet, pentru instrucţie, preveniţi acuzaţi de ridicare de arme contra armatei noastre. Odată cu ei, veneau şi cei prinşi peste noapte, cu prezentările respective: „periculos"... „complice"... „servant la tun"... „A vrut să tragă cu revolverul când am pus mâna pe el".

Intr'o zi, şeful siguranţei ne primeşte triumfător:

— L'am înhăţat pe cel mai vinovat!

La un semn, jandarmul împinge înnăuntru — pe băiatul gazdei noastre.

Cu capul plecat, smerit, era vinovăţia în persoană.

Intr'o clipă ne trecură prin minte nopţile când dormisem acolo... Soba în care se băgau lemnele prin sală şi unde un capac aşezat bine ne putea asfixia, aşa cum am avut destui soldaţi morţi sau ucişi în primele zile... lipsa băiatului ziua şi apariţia seara...

Ne-am cutremurat ca de o primejdie ce trecuse pe alături fără să ne atingă — şi nici fotografiile răposatului între preoţi şi episcopi nu isbutiră să vie în ajutorul noului prizonier.

DON JOSÉ

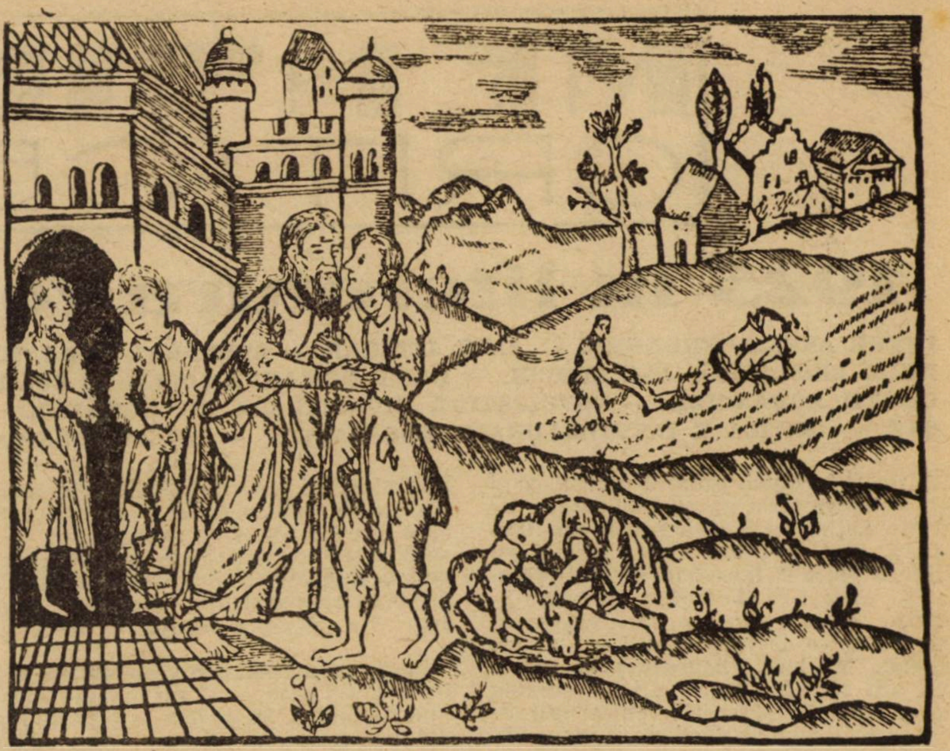

FIUL RISIPITOR
Evanghelia învăţătoare, Govora, 1642 (din Bibliografia românească veche de Ion Bianu şi Nerva Hodoş)

COPILUL

Am aruncat coiful şi zaua de fier
Şi lancea am frânt-o isbind-o de-un trunchi
Iar murgul, departe, la margini de cer,
Cu spume 'n zăbale rămase 'n genunchi.

Pătrund în pădurea cu freamăte moi
Şi caut copilul cu tălpile goale
Pe crengi legănate, spre cuiburi, în foi,
Dând mierlei din cuibul de aur, ocoale.

Şi umblu să-l văd pe margini de râu,
Plecat peste unde cu undiţă 'n mână,
Şi-alerg să-l găsesc cu fluier la brâu
Şi turmă bălană la jghiab de fântână.

Copilul pieri bătut de osândă?
Tăcut mă strecor, m'ascund în frunzişuri,
Tresar şi aştept şi tremur la pândă
Să-l prind despicând, sprinţar, luminişuri.

Şi pâcla deodată mă prejmuie rea.
Cad stelele stinse de truda vegherii.
In mine s'aprinde lovită o stea
Şi murgul nechează la marginea serii.

Zaharia Stancu

MENŢIUNI CRITICE

1925 în literatura românească

INTRE ANUL ASTRONOMIC ŞI ANUL LITERAR. — STENDHAL ŞI D-L MIHAIL DRAGOMIRESCU. — LA ISVOARELE CRISTALINE ALE LIRICEI. — INTRE ROMANUL SOCIAL ŞI CEL PSIHOLOGIC. — UN POET AL ADOLESCENŢII, ROMANCIER. — NOVELISTICA RIVALIZEAZA CU ROMANUL. — PANAIT ISTRATI ŞTIE ŞI ROMANEŞTE. — CRITICA E INTOTDEAUNA NEDREPTAŢITA — SCUZA CRONICARULUI. (Desene de **Ştefan Dimitrescu**).

Să nu-ţi închipui, amabil cetitor, că-ţi voiu vorbi în acest galop bibliografic de fine de an, de toate tipăriturile din 1925 sau că, mai ales, mă voiu limita, cu stricteţă între 1 Ianuarie şi 31 Decembrie ai anului ce încheiăm. Ai auzit — imagine de care abuzăm, fără voia noastră, poate — de torturantul pat al lui Procust. Ei bine, literatura ar suferi dacă am zăbreli-o între cifrele acestea fatale. Sunt de părerea cronicarului ce socotea că e bine să vorbim, în momente solemne, numai de ceeace ne-a plăcut. Aceasta pentru selecţie. In privinţa controversei calendaristice, să-mi dai voe, să viu cu o teorie. Mai exact : **şi eu** cu o teorie. Să mă explic : O operă literară, o creaţie de artă într'un cuvânt, nu contează prin momentul strict cronologic pe care-l inseamnă. Ea preţueşte prin consecinţele pe care le stârneşte. Trăim într'o epocă de resurecţii şi fiecare zi ne aduce la cunoştinţă gloria unui de demult defunct, a cărui valorificare, abia zilele noastre o consacră. Dar să contimporanizăm. Cum îţi explici că opere, din punct de vedere calendaristic, aparţinând sfârşitului lui 1924, sunt luate în consideraţie în 1925, şi date în judecata publicului, iau parte la premii ce se vor decerna în 1926. Vorbesc de premiul „Ideea Europeană" în care rivalii şi-au scris romanele ceva mai înainte de revelionul anului ce trecu. Premiile accentuiază interesul publicului pentru literatură şi o operă încoronată în acest an aparţine incontestabil — şi zilei de mâine — dar şi celei de astăzi. Să ne agăţăm însă de pulpana acelui „geniu fără ipocrize" cum îi spunea Gourmont lui Stendhal, agerul profet al propriei sale glorii literare.

In 1840, cu doi ani înainte de moarte, Stendhal trimitea lui Balzac, care scrisese în „Revue Parisiènne" despre „La Chartreuse de Parme" — acea memorabilă scrisoare, satisfăcută şi justă, din care voiu spicui aceste rânduri : „Eu socotesc că voiu avea oarecare succes pe la 1860 sau 1880; atunci se va vorbi mult mai puţin de Metternich şi..." şi mai departe : „Cine va mai vorbi de d. de Villèle şi de d. de Martignac, de-acu într'o sută de ani ? D. de Talleyrand, el însuşi, nu va fi salvat decât de **Memoriile** sale, dacă vor fi bune, în timp ce **Roman Comique** este astăzi ce va fi **Le Père Goriot** în 1890. Graţie lui Scarron ştim astăzi de d. de Montauron, Rotschild-ul vremii sale, care fu, cu câte cincizeci de ludovici pe lună şi protectorul lui Cornèille".

Ceeace susţine de altfel şi d. Mihail Dragomirescu când judecă opera de artă cu balanţa universalităţii, când nu-l interesează talentele şi se prăpădeşte după genii. Acest **sub specie aeterni** nu are nimic incomod când unitatea de măsură de care ne folosim, poartă marca laboratorului nostru. Noi însă, cronicari înainte de toate, sceptici — din prudenţă oare sau din exces de cochetărie ? — cu verdictele Casaţiei Critice, să ne aţinem pe lângă ţărmul Danubiului nostru şi să prindem câteunul din frumoasele nume zugrăvite pe prora năvilor ce trecură.

•

Dacă am mai scris-o vreodată, să ni se ierte. E un omagiu şi un omagiu îndoit, nu-i o insultă. Să se dea la o parte regii din faţa poeziei... lirice — am adăoga noi — e un vers din Ovidiu. Şi nu e lipsit de graţie. Dacă începători răzleţi stăruesc în imitaţia lui Eminescu, cu mult mai mulţi sunt aceia cari mecanicizează canoanele poeziei noui ! Căci este un spirit al poeziei noui româneşti; o altoire lirică care se desăvârşeşte de 20 de ani încoace, prin poezia franceză simbolistă, altoire în cadrul căreia se întâlnesc nume ca Anghel, dintre clasici, Arghezi, Minulescu, Bacovia, etc., dintre moderni. In pragul acestei cuminecări, liberându-se de Eminescu, pe care-l urmează în majoritatea poemelor din **Fecioara în Alb,** şi modulând pe un flaut magic din care avea să scoată catrene de o mare muzicalitate, **Ştefan Petică,** mucenicul care se stingea în 1904, sărbătorit de bârlădeni pentru douăzeci de ani dela moartea lui, are parte, prin solicitudinea d-lui N. Davidescu, în 1925 de o culegere integrală a poemelor lui : **Feciora în alb, Când vioarele tăcură, Poeme demonice** şi **Serenada toamnei.**

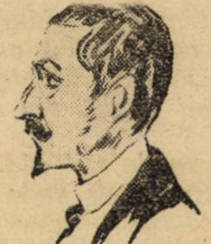
Ştefan Petică

Bacovia, pustnicul vieţii literare, de după războiu, poetul nevrozelor nelămurite, cântăreţul melancoliilor orăşene, orgă dureroasă cu accente de suferindă umanitate retipăreşte volumul său de poeme : **Plumb.** Un alt volum care-şi aşteaptă rândul **Scânteii galbene,** prelungeşte ecoul acelei singurătăţi neconsolate, în redarea căreia Bacovia e maestru.

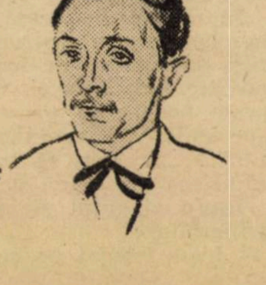
Camil Baltazar

Imprumutând ceva din esenţa lirică a cântăreţului peisagiilor lacustre, dar personal printr'o împărtăşire cu asprimile vieţii, **Camil Baltazar** aduce în **Regulegeri în nemurirea ta,** o poezie de ascendenţă serafică, monotonă uneori, dar convingătoare.

Emil Isac în **Cartea unui om** adaogă comentariilor sale vioaie în marginea actualităţii câteva poeme : „Voiu fi sincer" şi „Cântec" în care neliniştitul trubadur al oraşului european, îşi potoleşte setea la izvorul cristalin al muzei populare. E o mare lecţie, pe care au practicat-o cu deosebit succes d-nii Ovid Densuşianu (în „Alion Ciobanul") şi în **Lângă Pământ, Adrian Maniu,** care a drapat legenda şi peisajul în lumini de transfigurare vecine cu iluminarea poeziei populare. Nu e nelalocul lui să spunem că ştiinţa aceasta şi arta acestei asimilări, Adrian Maniu a aplicat-o cu deosebit succes în măiastra traducere a lui **Peer Gynt** din Ibsen.

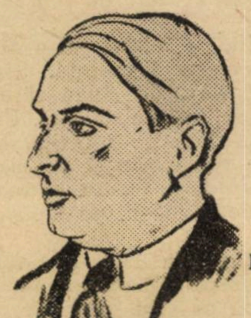
Emil Isac

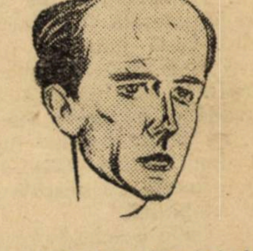
Adr. Maniu

V. Demetrius în **Fecioarele** surprinde ceva din poezia interioarelor umile naturi moarte şi portrete decrepte în care simţul său delicat poetizează un sacagiu, un gropar, o cămătăreasă. E un naturalism în care d Demetrius excelează. Nu voiu uita poema circului — aşa de rar motiv în poezia noastră.

A. Cotruş aduce în **Versuri** o atmosferă de energie şi de imn amintind, în mic, pe Whitmann, un nesaţ de zări şi de altitudine, dar mai ales minunate miniaturi picturale, sugestive şi pline de grație. Nu voiu surprinde pe cunoscător afirmând că „O, Plecările, plecările"

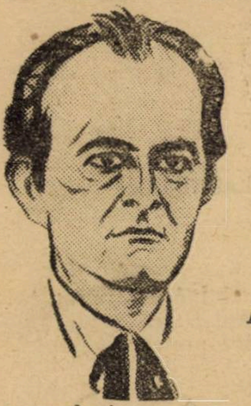

A. Cotruș

e o elegie smulsă dintr'un suflet de adevărat poet.

Satul meu al d-lui **Ion Pillat,** e în opera d-sale un popas de miniaturist. Poezia satului e sugerată epigramatic. Imaginea Anissiei, fecioara înșelată, zâmbește și acum din cadrul ei de două catrene. A spune că tot Ion Pillat (în conlucrarea scriitorului acestor rânduri) a dat întâiul volum din **Antologia poeților de azi,** operă de inițiere și de utilitate, înseamnă a sublinia dragostea lui pentru poezie pe care o slujește în toate prilejurile.

Imperii efemere de *Eugeniu-Ștefănescu-Est* serpentinizează un interesant joc de

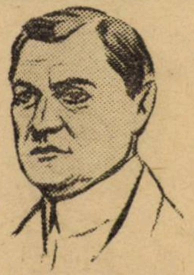

E .Ștefănescu-Est

lumini și de virtuoase artificii. D-sa e obsedat de culoare și nu ararcori alcătuește o paletă cu irizări prețioase.

In două plachete, discrete omagii votive,

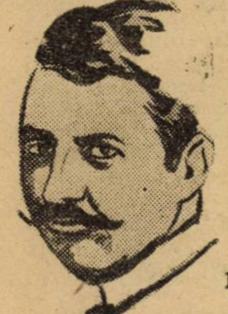

Ionel Pavelescu

s'au strâns *Epigrame*-le și *Sonete*-le *postume* ale lui Ion Pavelescu, virtuos traducător al lui Heredia, abil sonetist, urmând

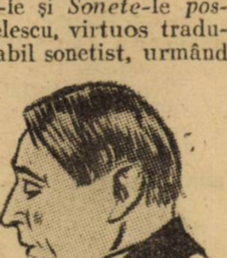

Mihail Codreanu

pilda maestrului în sonet românesc, *Mihail Codreanu,* care fu încoronat pentru *Statui,* pentru *Cântecul deșertăciunii* și pentru traducerea lui *Cyrano de Bergerac* cu premiul național de poezie, pe anul acesta.

Corneliu Moldovanu a dat o culegere integrală de poezii în care se întâlnesc atât evocările sale istorice, pline de savoare

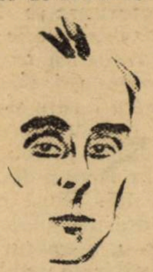

Corneliu Moldovanu

arhaică și de discreție cât și traducerile din Hugo, precum „Somnul lui Booz" sau „Cântarea cântărilor".

Alexandru Stamatiad a publicat a treia ediție din *Trâmbițe de aur* și o culegere de *Poeme alese,* antalogie din toată opera

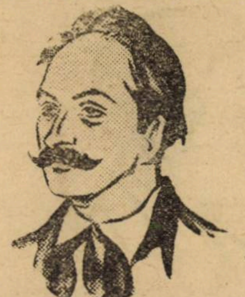

Al. Stamatiad

sa poetică, romantică, înflăcărată, cu popasuri senine ca în acea clasică poemă „Mi-e sufletul o creangă".

Despre volumul de *Epigrame* al lui *Cin-*

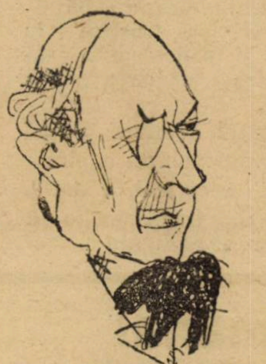

Cincinat Pavelescu

cinat Pavelescu, cetitorul își aduce aminte în deosebi ca și de poezia femenină din *Crinii Roșii* de *Sanda Movilă.*

*

Dacă lirica românească contemporană cunoaște variațiuni diverse dela inspirația tradiționalistă, până la modernismul cel mai accentuat, epica nu e mai puțin variată.

Nu voiu stărui prea mult, însă voiu spune chiar în treacăt : suntem în zodia romanului. E un adevăr curent și nimeni nu-l mai contestă. Dacă am mai adăoga că romanul românesc se caută și se citește am înțelege întru câtva și frecuența și înflorirea lui. Dacă poezia, prin natura lucrurilor, mai străină mulțimii, ne-a impus o detailare, romanul, fiindu-i mai familiar, ne scutește să insistăm. Ceeace nu înseamnă că nu-i vom acorda măcar și-un atribut de consolare. Romanul social por-

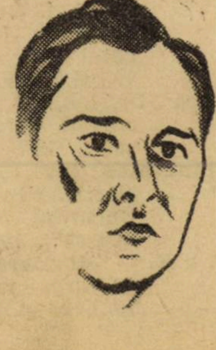

N. Davidescu

nind dela Filimon, prin Duiliu Zamfirescu, a cunoscut după război șarja lui *Dem. Teodorescu* din *In cetatea Iadului ;* vasta monografie din „Ion" de *Liviu Rebreanu* grandioasă epopee a poftei de pământ, și mai în urmă, dezagregarea politică din *Conservator & C-nie* de *N. Davidescu,* roman sobru, străbătut de ciudatul spectru al eroinei femenine tulburătoarea Torry Clopotaru, îngerul rău al partidului : jurnalul sedentarului Băleanu, imagine a războiului văzut prin ferestrele cartierului, condică de amoruri agreabile din *Roșu-Galben* și *Albastru,* romanul lui *Ion Mi-*

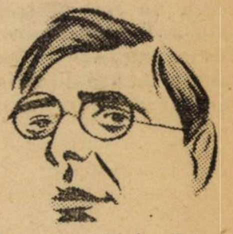

I. Minulescu

nulescu și încercarea de reconstituire istorică a decadenții boerimii moldovene dela

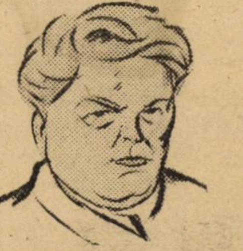

Mihail Sadoveanu

sfârșitul veacului trecut din *Venea o moară pe Siret* a lui *Mihail Sadoveanu,* în care peisajul și poezia naturii sparg forma silnică și cântă, în accente lirice, ca în majoritatea operii sale.

Romanul psihologic care a cunoscut, unul din marile lui succese cu „Pădurea Spânzuraților" al lui *Liviu Rebreanu* a

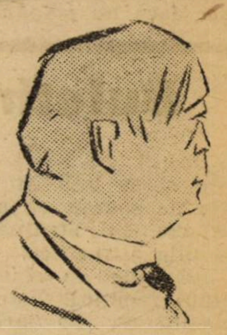

Liviu Rebreanu

fost convertit de acelaș romancier cu *Adam* și *Eva* într'o simfonie a civilizațiilor în care cuplul de dragoste al eternului Adam și Eva trece prin șapte vieți ca prin șapte cercuri de penitență. Scenele de brutalitate, de tortură trupească sunt și aici ca în mare parte din opera lui Rebreanu, de o rară vigoare.

D-na *Papadat-Bengescu* cu *Fecioarele despletite* e o valoroasă emulă. Aceiași artă a disecției psihologice, a fiziologiei subconștientului din nuvelele *Romanței provinciale* se întâlnesc și'n acest roman, solid compus, și în care poezia cetății, tema predilectă a autoarei, e din belșug realizată. Vorbind de romane, putem anticipa asupra calităților lui *Ionel Teodoreanu* care în romanul *La Medeleni*, pe care-l publică în „Viața Românească" își disciplinează șivoiul imaginilor fără să scadă nimic din poezia copilăriei și a adolescenții, pe care a cântat-o în atâtea rânduri și pe care o toarnă acum în veritabile tipare epice.

In novelistică vom însemna pe lângă nu-

Emanoil Bucuță

Cezar Petrescu

Panait Istrate

mele d-nei H. P. Bengescu, pe al lui *Emanoil Bucuța*, care în *Legătura roșie* realizează un record tragic. Intr'un cadru de raiu ardelenesc, povestirea sa — căci povestire este,—proectează, o dramă de o fatalitate tot așa de sezisantă ca și vechile mituri. *Cezar Petrescu* după nuvelele inadaptabililor și existențelor provinciale din „Scrisorile unui răzeș“ și „Drumul cu plopi“ abordă în *Omul din vis* un gen în care dacă nu stăpânește încă fantasticul, singură preocuparea de reînoire și e un câștig. Fără să uităm că „Paianjenul negru“, amintește prin mediul provincial și actoricesc ce zugrăvește, cele mai bune din însușirile sale anterioare. Și vorbind de novelistică trebue să anexăm literaturii românești vigurosul talent al lui *Panait Istrati* care și-a tradus pe *Moș Anghel* și a dat în *Trecut și Viitor* alături de crude pagini polemice, povestirea căpitanului Mavromati din aceiași autentică sevă brăileană. După cum trebue să amintim de puternicul talent epic al lui *Gib. I. Mihăescu,* neapărut încă în volum ,dar a cărui activitate publicistică l-a impus încă de mult atenției cetitorilor. Și după cum e o datorie pioasă să amintim de pierderea octogenarului romancier și nuvelist Ion Slavici, mort în August al acestui an.

Camil Petrescu

Literatura dramatică ne-a dăruit în volum actul relevant *Cuminecătura* al d-lui *George Mihail Zamfirescu* și *Suflete tari (Nebunia lui Andrei Pietraru)* a lui *Camil Petrescu* cu splendida creație a bătrânului Matei Boiu părintele frustrat în dragostea lui de tată și în nobleța lui sufletească de inadvertența de caracter a lui Andrei Pietraru.

Mihail Sorbul, autorul „Patimei Roșii“ de a cărui soartă excepțională în capitala Fraței ne vom ocupa în curând, a dat o nouă ediție (a treia) din tragicomedia sa și a adaptat din Cervantees figura Cavalerului Tristei Figuri pe *Don Quichotte dela Mancha.*

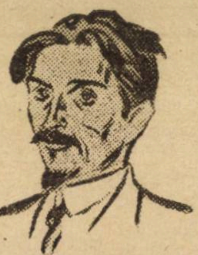

Mihail Sorbul

G. Bogdan-Duică

In critică vom aminti lucrările minuțioase ale d-lui *G. Bogdan-Duică,* căruia i s'a decernat, anul acesta premiul național pentru istoria literară și critică, examen estetic al mișcării semănătorului, publicat de d. *E. Lovinescu,* volumul de *Pagini Engleze,* al lui *Dragoș Protopopescu,* des-

E. Lovinescu

Buletin bibliografic săptămânal

de AL. SADI IONESCU

In acest buletin vom publica cărțile mai de seamă ce apar în țară și cele române din străinătate, din toate domeniile științifice.

Rubricele de clasare sunt după sistemul zecimal. Este necesară această clasificare, de oarece este universală și poate folosi tuturora (cetitori, bibliografi și bibliotecari). Am redus rubricele de clasare la următoarele:

0 **Opere generale. Bibliografii. Calendare.**
087.1 **Literatură pentru tinerime.**
1 **Filozofie. Morală.**
2 **Religie. Teologie.**
3 **Științe sociale. Sociologie.**
31 **Statistică.**
32 **Politică.**
33 **Economie politică.**
34 **Drept.**
35 **Administrație.**
35. **Arta Militară.**
36. **Asistență. Asociație. Asigurare.**
37 **Invățământ. Pedagogie.**
38 **Comerț. Transport.**
39. **Obiceiuri. Folklor.**
4 **Filologie.**
5 **Științe pure.**
6 **Științe aplicate.**
61 **Medicină. Farmacie. Medicină veterinară.**
63 **Agricultură.**
7 **Arte.**
79 **Sport. Jocuri.**
8 **Literatură.**
9 **Istorie. Biografie.**
91 **Geografie.**

Acest tablou se publică numai la începutul fiecărui an.

0 OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE. CALENDARE

— Calendarul ziarului „Universul“ pe anul 1926. Enciclopedie populară practică. București, **„Universul“** (1925), [—240] p. Fig., hărți. Lei 30.

087.1 LITERATURA PENTRU TINERIME

Hazu (G.) — Poezii pentru copii. Ediția II-a. București, **Socec & Co.,** 207 p. lei 50.

Negru (Mihail). — Povestea lui Țuguilă. (Povestire pentru copiii mari și mici). Vol. I Țuguilă derbedeu. Ediția I. București, **„Universul“,** 61 p. Fig Lei 6. (Biblioteca ziarului „Universul“, Nr. 2).

1. FILOZOFIE. MORALĂ

Luca (Dr. Ion). — Viața integrală. București. (Tip. **„Cartea Românească“**), [1925] ,16 p. Lei 7.

Stănulescu (Ing C.). — Spiritismul subiectiv. Fenomenele intelectuale. București, (Tip. **„Cartea Românească“**), 1925, 270 p. Lei 100.

V. e H. — Istorioare pentru săteni. Bălți, Editura **monastirei Dobrușa,** 1925, 26 p. Lei 5.

2. RELIGIE. — TEOLOGIE.

Antonie Mitropolitul Kievului. — Catehism creștin ortodox. Tradus în românește de Economul I. G. Țincoca. Cu o prefață de I. P. S. Pimen, Mitropolitul Moldovei. Neamțu, (Tip. **Sf. Mânăstiri**), 1925, XXIII + 203 [—206] p. Lei 40.

Găiculescu (Pr. Const. N.). — Iisus Hristos reformator. R.-Vâlcea. (Tip. **„Viitorul Vâlcei“**), 1925, 58 p. Lei 25.

Iorga (N). — Monastirea Neamțului Viața călugărească și munca pentru cultură. Neamțu, Editura tip. **Monastirii Neamțu,** 1925, IV —104 p.

Sadoveanu (Mihail) și D. D. **Pătrășcanu.** — Din viețile sfinților. Sfintele amintiri. București, **Socec & Co.,** 1926, 253 [—255] p. Fig. Lei 80.

4. FILOLOGIE.

Bena (Augustin). — Limba română la Sașii din Ardeal. Studiu filologic Cluj, „Universitatea din Cluj“, 1925, 41 [—43] p. Lei 25. Biblioteca Dacoromaniei No. 2).

5. ȘTIINȚE PURE.

Popescu (Ioan G.). — Proprietățile capilare și fotoelectrice ale mercurului. București, **„Societatea română de științe“,** 1925, 19 p. Fig.

61. MEDICINĂ FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARĂ

Bogdan (Dr. George) și Dr. Severin **Icard.** — Moartea și moartea subită. Iași, (Tip. **H. Goldner),** 1925,

Dragoş Protopopescu

pre care vorbirăm săptămâna trecută şi monografia despre *Cervantes* a lui *Al. Popescu-Telega.*

•

Am amintit la început de galop bibliografic. A fost chiar mai puţin de cât atâta. Căci dacă n'am vorbit, ca să pilduim, de „Poeme pentru Galateea" a lui

Lucian Blaga

Mircea Rădulescu, de „Meşterul Manole" al lui Victor Eftimiu, de „Omul descompus" al lui Aderca, de piesele lui Blaga, de „Italia modernă" a d-lui Ortiz sau de cuprinzătoarele sinteze din „Istoria civilizaţiei române" a d-lui Lovinescu, este pentru simplul motiv că, aparţinând sfârşitului de an literar, cronicarul şi le-a trecut pe răbojul „Menţiunilor critice" şi socoteşte să le facă toate onorurile, în viitoarele numere ale revistei.

PERPESSICIUS

N. VERMONT.

Incontestabil că, dintre pictorii eclectici, imediat următori generaţiei lui Grigorescu, *N. Vermont* este unul din cei mai înzestraţi, sub raportul sensibilităţii.

Lăudat, peste marginile cuviinţei, de o seamă de amatori, executat, cu o disproporţionată îndârjire, de alţii, maestrul acesta delicat a rămas, în viaţă, un nehotărît.

In producţia d-sale sunt atâtea elemente palpabile, cari trădează, la răstimpuri, penibila şovăială a unui talent corect şi a unei simţiri nobile — în pragul marilor şi decizivelor răspântii.

Nu e greu să întrezăreşti, în toată activitatea plastică a d-lui *Vermont,* o serpentină, străină de artă, care se firuieşte, cu bizară şi plată încăpăţinare, prin degetele, prin genele, prin sufletul artistului, obligându-l, clipă cu clipă, la o disciplină manufacturală — şi la izgonirea acelui clocot lăuntric, cu manifestări, uneori, dezordonate, în afară, care, pe măsură ce străluminează efortul artistitului, indispune pe „amatorul" cu duhul de ceasornic patent — şi-l îndepărtează.

In altă societate, în altă situaţie materială şi, desigur, în alte megieşii spirituale, d. *N. Vermont* ar fi creiat slobod, deci, fără îndoială, mai vigros şi mai personal.

Rămâne, totuşi, un cald şi simpatic *„intimist"* — chiar atunci când atacă — à contre cœur — compoziţia mare, istorică ori religioasă, sau panoul cu tendinţă decorativă, menit să împodobească zidurile imense şi severe ale instituţiilor oficiale.

IONEL IOANID.

Asemenea d-lui Vermont, d. *Ionel Ioanid* este şi el un eclectic.

Dar un eclectic, care se străduieşte a fi în ritmul epocii prezente.

Sunt două categorii, distincte, de eclectici.

Unii, animaţi de totalitatea experimentelor technice din trecut; alţii, hrănindu-şi verva plastică din *„Trouvaille"*-urile tuturor paletelor moderne, devenite celebre, cu sau fără binecuvântate temeiuri.

Şi în primul, şi în al doilea caz — (în al II-lea se clasează d.Ioanid) — eclecticul, preocupat exclusiv de perfecţionarea meşteşugului, rămâne, întotdeauna, străin de acel *„Seelebewegung"* al personalităţilor creeatoare, din a căror manifestare exterioară se adapă.

Dar, mai ales, nu vibrează, decât relativ, la atingerea cu natura, care provoacă, în temperamentele predestinate, beţia aceia frenetică, dureroasă, chinuitoare: însăşi plămadă a artei, cu întreg arsenalul adequat exprimării inteligibile.

Technica e în funcţie de viziune interioară.

Dotat cu o surprinzătoare îndemânare, care s'a călit în forja unui eclectism sănătos, — nu-i mai rămâne acum d-lui *Ionel Ioanid* decât să se concentreze asupră-şi, să se adâncească în hrubele propriului suflet — şi să smulgă de acolo, odată cu freamătul particular al spiritului, şi mijloacele particulare, prin care să ni-l împărtăşească.

Aici încep, pentru orice artist, durerile naşterei.

Cine le evită, avortează...

N. N. TONITZA

Leon Werth: „Bonnard" (90 reprod.) 40 fr.

Elie Faure, Jules Roumains, Charles Vilarac, L. Werth: „Matisse" (95 reprod.) 50 fr.

Georges Besson: „Marquet" (40 horstexte, 29 reprod.) 40 fr.

---

416 + VIII p. Lei 100. (Curs de medicină legală. Vol. IV).

Nicolau (Dr. Gr.). — Un pericol social. Alcoolismul cu toate boalele lui. Bucureşti, (Tip. **„Române-Unite"**), 1925, IV + 64 p. Lei 30.

63. AGRICULTURA

Munteanu (N. C.). — „Plugarul iscusit", îndrumări practice. Iaşi, (Tip. **„Viaţa Românească"**), 1925, 34 p. Fig. Lei 6.

Lecca (George G.). — Dresajul cânelui de aret (prepelicarul). — Iaşi, (Tip. **„Viaţa Românească"**), 1925, VII—149 + III p. Fig. Lei 45.

8. LITERATURĂ.

Iorga (N.). — Istoria literaturii româneşti. I. Literatura populară. — Literatura slavonă. — Vechea literatură religioasă. — Intâii cronicari (—1688). Ediţia a II-a. Bucureşti, **„Pavel Suru"**, 400 p. Lei 200.

Perpesicius. — Repertoriu Critic. Arad, **„Librăria Diecezană"**, 1925, 189 [—191] p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul Nr. 120—122).

Gane (Ion). — „Liră de argint Sihleanu". Conferinţă. Bucureşti, **„Cercul studenţesc Al. Sihleanu"**, 1925, 15 p. Fig. Lei 8.

Botez (I.). — Hamlet în tragedia shakespereană. Iaşi, (Tip. **„Viaţa Romînească"**), 1925, 29 p. Lei 20.

Ortiz (Ramiro). — Italia modernă. Bucureşti, **„Ancora"**, [1925], 288 p. Lei 60.

Socec (Emil I. V.). — Gândiri şi maxime morale. Bucureşti, Editura **Fundaţiunei I. V. Socec,** [1925], 84 p. Lei 20.

a) Poezie.

Densuşianu (Ovid). — In zorile vieţei. Bucureşti, **Socec & Co."**, 1925, 44 p. Lei 25.

Gheorghiu (Virgil). — Cântările răsăritului. Iaşi, (Tip. **„Viaţa Romînească")**, 1925, IV + 116 + IV p. Fig. Lei 30.

Speranţia (Th. D.). — Anecdote proaspete. Bucureşti, **„Cartea Românească"**, [1925], 247 p. Lei 70.

b) Teatru.

Defin (Ioan). — Povestea unui vis. In patru tablouri. Iaşi, (Tip. **„Viaţa Romînească")**, 1925, 71 p. Lei 20.

c) Roman. Nuvelă.

Moldovanu (Corneliu). — Purgatoriul roman. Ediţia II-a. Bucureşti, **„Cartea Românească"**, [1925], 2 v., 341 [—343] p. (I); 391 p. (II). Lei 95.

d) Literatură străină tradusă.

Dumur (Louis). — Nach Paris! Traducere de A. P. N. (Textul întreg după ultima ediţie. Bucureşti, **„Universul"**, 1925, 219 p. Lei 25. (Biblioteca „Universului" Nr. 1).

Zola (Émile). — Prăbuşirea roman. Traducere de George B. Rareş. Ediţia treia. Bucureşti, **„Socec & Co."** [1925], 608 p. Fig. Lei 100.

Goethe. — Faust opera completă. In româneşte de I. U. Soricu. Bucureşti, **„Ancora, S. Benvenisti & Co."**, [1925], 432 p. Lei 120.

Heiberg (Gunnar). — Balconul. Trei acte. Din limba norvegiană cu un studiu introductiv de Marcel Romanescu, Bucureşti, **„Cartea Românească"**, 1925, 111 p. Lei 50.

9. ISTORIE. BIOGRAFIE.

Bulat (T. G.). — Contribuţiuni documentare la istoria Olteniei, Secolul XVI, XVII şi XVIII. Râmnicul Vâlcea, (Tip. **„Viitorul Vâlcei")**, 1925, IV + 143 [—146] p. Lei 50.

— Ephemeris dacoromana. Annuario della scuola romena di Roma. Roma, **Libreria di Scienze e Lettere,** [1925], 2 v., VIII [—XI[+ 413 p. Fig. (I 1923); 500 p. Fig. (II 1924).

Maiorescu (Titu). — Istoria contimporană a României (1866—1900). Bucureşti, **„Socec & Co."**, 1925, 456 p. Fig. Lei 100.

Pavlov (Monahul Petru). — Călăuză Istorică despre Sfintele mânăstiri şi schituri ale judeţ. Prahova: Sinaia, Ghighiu, Predealu, Zamfira, Susana, Cheia, Crasna, Lespezi, Brebu. Ploeşti, (Tip. **„Concurenţa"**), [1925], 64 p.

Vrăjitoru (Lt.-Col. D.). — Alexandru cel Mare, Anibal, Cezar şi Napoleon. Viaţa şi faptele lor. Bucureşti, 1925, 256 p. Lei 100.

Zeletin (Şt.). — Istoria socială. Cum poate deveni istoria o ştiinţă a cauzalităţii. Bucureşti, „Pagini agrare şi sociale", [1925], 24 p. Lei 20.

Lucie Cousturier: „Seurat" (40 reprod. hors texte). 22 fr. 50.

Elie Faure: „Derain" (80 reprod.) 35 fr.

L. Cousturier: „P. Signac" (80 reprod.) 30 fr.

Elie Faure: „Cézanne" (60 reprod. hors texte) 35 fr.

Gustave Geffroy: „Sisley" (24 hors-texte). Crès ed. 12 fr.

Roger Allard: „Le promenoir" (22 eaux fortes et lithographies par M. Laurencin) ed. de l'Etoile.

Maurice Fenaille „Fr. Boucher" (Nelson ed.).

Bayard: „Les meubles rustiques regionaux de la France" (Garnier).

Calvarul revistelor

In CUVANTUL din 20 Decembrie 1925, d. CEZAR PETRESCU publică sub titlul „*Revistele*" un foileton cu foarte juste observaţiuni cu privire la viaţa şi mai ales la moartea prea timpurie a revistelor. Remarca d-sale că editurile sunt cele mai indicate să genereze reviste durabile ni se pare definitivă. La fel şi despre foloasele revistelor pentru copii:

Presigiul unei reviste serveşte de carte de vizită volumelor editate, fără ca prin aceasta independenţa de judecată a revistei să fie anulată până la a deveni un buletin editorial.

Acest lucru nu l-a înţeles însă nici una din editurile mari bucureştene. Nici „Cartea Românească, nici „Cultura Naţională" — deşi dispariţia revistelor înseamnă pentru edituri pierderea contactului cu clientela de cititori. Pentru o editură, o revistă nu e o întreprindere riscată; îşi are mai întâi asigurată colaborarea autorilor pe care îi editează. Are o publicitate permanentă, singură şi metodică. Are mijloacele de a o administra. Şi toată experienţa pe care fiecare revistă o încearcă aventuros dela primul număr. Iar revista ar fi asigurată de spaţiul de timp necesar pentru penetraţiune care îndeobşte depăşeşte mijloacele obişnuitelor încercări: cele mai multe reviste dispar exact când intră în obiceiul cititorului, ca măgarul ţiganului care a murit de foame exact când se deprinsese.

Se pare însă, că nici o editură românească n'a priceput interesul comercial de a prelua editura unei reviste existente, dacă apariţia uneia noi i s'ar părea un risc prea mare.

Rămân dar revistele să trăiască prin mijloace proprii. Adică să-şi amâne dela o lună la alta, data fatală a dispariţiei.

Am insistat asupra cauzelor de gospodărie care pricinuesc această criză a periodicelor româneşti, pentru a reabilita lectorul. Circulă, nu ştiu din ce imbecilă sursă, ideia că numărul cititorilor s'a împuţinat faţă de numărul dinainte de războiu. Totuşi volumele lui Sadoveanu şi Rebreanu au tras după războiu, câte trei şi patru ediţii de câte cinci mii de exemplare. Un volum cu succes ajungea la a doua ediţie — şi ediţie de dinainte de războiu, de două şi trei mii exemplare — abia după doi-trei ani. Există la noi, cinci-şase mii de cititori pe care îi socot cele mai de treabă şi răbdătoare specimene naţionale: cumpără orice revistă nouă, aşteaptă pe cele care şi-au amânat apariţia, se bucură când se anunţă un eveniment literar. Nu protestează nici când se urcă preţul, nici când revista şi-a împuţinat numărul paginilor: plăteşte şi se resemnează. Cititorul are el drept să se plângă de administraţia revistelor, nu revistele de indiferenţa cititorului.

Revistele care n'au cititori, n'au fiindcă nu merită să aibă.

Revistele pentru copii ar reprezinta ele singure o problemă aparte. Avem, dacă nu mă înşel cel puţin trei, de mare tiraj. Cum tustrele au administraţii cu experienţă, soarta lor nu e primejduită sunt chiar afaceri bănoase. Poate nu corespund în totdeauna scopului pentru care au luat fiinţă: apelează prea puţin la scriitori, conţin prea multă umplutură redacţională. Dar că există şi că prosperă, e deocamdată destul.

Intreţin gustul lecturei într'o masă atât de mare de lectori încât nu se poate dintre aceştia să nu se recruteze la timp şi lectorii maturi, când vor trece dela Ţăndărică la Sadoveanu ori la Tolstoi.

Nu avem o revistă de familie. Nu avem una de tiraj, pentru clientela şcolară între 12 16 ani. Amândouă ar fi „afaceri" pentru o editură. Ar fi şi un mijloc sigur de penetraţie culturală: punţile de trecere spre maturitatea intelectuală.

Cum ar putea interveni statul în sprijinirea periodicelor, fără a le diminua independenţa şi fără a săvârşi eroarea de a risipi fonduri inutil, în punga câtorva specialişti antreprenori de publicaţii subvenţionate, vom arăta în capitolul ultim al soluţiilor generale.

TEATRELE

La TEATRUL NAŢIONAL: Preţioasele ridicule şi Căsătoria

Dacă o piesă de teatru este o anume societate, — cu inşi neînscrişi la oficiul stării civile, dar tot aşa de vii, de personali, de întregi, de măcinaţi de pasiuni şi frământaţi de doruri, ca toţi ceilalţi cu bilete de identitate, — piesa e cu atât mai bună, cu cât personagiile sunt mai bine definite, mai reale, mai întregi.

Dacă piesa de teatru a fost făcută, ca să biciuiască anume stări morale, sau intelectuale, ridiculizând unele laturi de manifestare, batjocorind unele preocupări, piesa poate fi o şarjă şi personagiile biete instrumente, — un soiu de manechine, ori fantoşe la dispoziţia directorului de scenă şi desigur şi a artiştilor, cu mai multă, ori mai puţină imaginaţie.

Am început cronica cu aceste două însemnări, voind să scriu despre „Preţioasele ridicule", — piesa lui Molière — şi despre „Căsătoria" lui Gogol.

Amândouă sunt piese vechi, foarte vechi. Infăţişează atmosfere morale şi sociale, care ar putea să intereseze mai numai din punct de vedere documentar. Valoarea lor dramatică e greu s'o apreciem acum, cu atât mai mult, cu cât artiştii se silesc să întrupeze personagii, peste care s'a aşternut colbul vremii, de sub care vor să le dea înfăţişări caricaturale. Spun aceasta mai ales, despre „Preţioasele ridicule". A lipsit mai întâi acea traducere a textului original, care să transforme în româneşte ridicolul preţiosităţii expresiei încărcată de exagerare, de tendinţă nepotrivită, de amară diferenţă între putinţa proprie de cugetare şi năzuinţa de maimuţăreală.

A mai lipsit şi controlul direcţiei de scenă, care a îngăduit vioiului artist Manu să se îmbrace într'un costum de chivuţă, deşi spunea că e costumul de marchiz şi marchizul apăru în haina corectă şi de marchiz sobru, a timpului.

Dacă n'ar fi fost o accentuată notă de exagerare, care să vateme înseşi piesei, în fondul ei de construcţie, fără îndoială că reprezentarea „Preţioaselor ridicule" ar fi putut să aibă o însemnătate mai pronunţată măcar din punct de vedere al istoriei dramatice.

Tinerii artişti, cari au avut roluri, în această piesă s'au silit s'o menţie în cadrul ei de farsă. Rolurile femeilor sunt destul de grele şi-am avut impresia, că d-ra Tanţi Ciuceanu a putut să pună mai mult pitoresc decât d-na Radovici.

Cred, că d. Brancomir a dat prea mult înfăţişare de burghez modern, rolului simpatic al lui la Grange.

In „Căsătoria", excelentul artist Sârbu n'a creat un rol, ci a desăvârşit un tip. Tipul leneşului biurocrat, fără voinţă, presumţios, incapabil să-şi ia o răspundere, deşi orgolios, a fost înfăţişat de Sârbu în amănunte pitoreşti, impresionante şi precise. Sârbu are inepuisabile mijloace de a stăpâni scena şi de a contura personagii, cât mai simplu şi mai veridic.

O anume atmosferă din societatea rusească, în care Gogol cu admirabila-i putere de observaţie a găsit caracteristice motive de comic, duioşie, pitoresc, milă şi brutalitate — a fost prezintată în piesa „Căsătorie", ca un întreg de istorie emoţionantă.

Ivan Cusmici, consilier de Curte, ar vrea să se însoare. O peţitoare (d-na Cluceru) îi oferă pe Aglaia Tikonovna (d-na Nataşa Alexandra). Şovăelile lui Cusmici, agăţarea lui de cele mai neînsemnate amănunte, ca doar să se convingă, că trebue să se însoare, de pildă întrebările puse simpaticului servitor Ştefan (D. Grigoriu), dacă cismarul, sau croitorul l'au întrebat, dece stăpânul îşi face haine şi ghete noui, sunt redate de Sârbu admirabil. Prilejul de amânare, ca să evite răspunderea actului căsătoriei, fuga, au fost magistral înfăţişate de acest actor de mare talent.

In casa miresei, apar pretendenţii: Jumară, un fioros egoist pântecos (d. Victor Antonescu); Jerakin, un pretenţios şi caraghios fost ofiţer de marină (d. Manu); Anukin, o fantoşă insipidă (d. Finteşteanu) şi Cusmici (Sârbu). Prietenul lui Cusmici, Kocikoriov (d. Calboreanu) înlătură dificultăţile, pune mâna ruşinosului Cusmici, într'a Agafiei. Seara trebuia să fie nunta. Agafia apare în roche de mireasă, dar Cusmici — închis în casa miresei — găsind uşa încuiată, fuge pe fereastră.

Despre Sârbu mi-am spus impresiile. Par'că piesa aceasta s'a reprezentat mai mult ca acest artist să-şi valorifice însuşirile.

D-na Nataşa Alexandra a fost o pură rusoaică, naivă sau mai exact prostuţă, credulă şi simpatică. D. Manu şi-a acomodat bine fantezia şi vioiciunea. D. Finteşteanu foarte bine în croiala rolului de maniac sentimental. D. Victor Antonescu, acelaş căutător de originalitate sugestivă. D-na Cluceru în peţitoarea şi d-na Gusty în mama miresei, stăruitor de corecte. Cât despre d. Calboreanu, sunt dator să repet aceleaşi cuvinte bune, pe care i le-am spus şi altă dată.

Incheiu: Piesa a fost jucată bine, findcă a fost jucată cu demnă întrecere de artişti tineri echilibrând comicul, ca să nu degenereze.

B. CECROPIDE

Cronica muzicala

AL IV-lea CONCERT SIMFONIC DIRIJAT DE GEORGE GEORGESCU, SOLIST EMANUEL FEUERMANN

— Ateneul Român, 28 XII 1925 —

Programul ultimului concert simfonic din anul ce trece — al patrulea simfonic din sesiunea în curs — a suferit o modificare în prima sa parte, înlocuindu-se **simfonia in Fa minor** de **Tschaikowsky** printr'**a cincea** de **Beethoven.** Schimbarea nu s'a produs, socotim, ca o concesiune făcută, „spiritelor amuzicale“ și nici din pricini strict tehnice, cât, după cât se pare, din motive de ordin extra muzical, motive care, ideologic, își află pururea o îndreptățire etică. In afară de primordialul său interes estetic, opera de artă poate fi considerată ca având însușirea de a înrâuri spiritul, temperând și îmblânzind turburările sufletești provocate de asprimea condițiunilor de viață, alungând germenii descurajării și stimulând entusiasmul pentru ideal și eroism. Din acest punct de privire, nu este operă muzicală mai reprezentativă ca simfonia a cincea de Beethoven, nu este o altă operă de artă muzicală asupra căreia comentatorii să fie mai înțeleși în a recunoaște că ideia fundamentală este : per aspera ad astra, „prin luptă la biruință“, „din noapte la lumină“ Insăși Beethoven pare a fi fost înclinat să atribue acest profund înteles uman operei sale, căreia i-ar fi înscris ca motto cuvintele cunoscute : „Așa bate destinul la poartă“. Cuvintele acestea vor a lămuri cele patru note ale temei inițiale și a le interpreta ca bătăi nemiloase ale destinului, dar sensul muzical al acestor note nu se poate lămuri decât în impresionanta lor desvoltare, în conflictul tematic, în succesiunea modulațiunilor de o îndrăsneală neobișnuită până la această operă, cum și în contrastul celor patru părți ale simfoniei, peste care ca o urmărire necurmată a destinului, apar din când în când, și ritmic și melodic, cele patru note de la începutul primei părți, pentru ca apoi finalul să încheie într'un triumfal „Allegro“, opera.

Influențat de sigur, de sfaturile lui Weingartner, George Georgescu a rărit mișcările indicate de partitură, în intenția, probabil, de a reda cât mai clară structura operei. Incetinelele de tempo însă, mai ales în partea a treia a piesei simfonice, în „Allegro. Doimea cu punct = 96", desfigurează opera, iar în această parte răpesc operei tocmai ceia ce este caracteristic beethovenian, adică înlocuirea **Menuettului** din simfonia lui Haydn și Mozart, prin **Scherzo.** Deși tot ternar ca tact, cum este și Menuettul din forma ciclică de sonată clasică, Scherzo-ul beethovenian trebue întotdeauna luat într'un tempo mai mișcat, tocmai pentru a-i înlătura caracterul de dans. De altfel Beethoven a și indicat, într'adins, mișcarea metronomului. De semnalat sunt interesantele creșteri dinamice și emoționantele intențiuni de contraste, atât de surprinzătoarele antiteze, specific beethoveniene. Nerealizate însă pe deplin atâtea intențiuni de interpretare ! Numai schițate, nerotunjite în definitiva contopire a masei orchestrale și a baghetei dirigențiale.

O oarecare oboseală a orchestrei a răpit caracterul scânteetoarei **Uverture „Carnavalul roman“** a lui **Berlioz,** operă de vervă orchestrală, de spirit, de culoare și de imaginație plastică într'adevăr rare.

Asupra solistului în numărul viitor, după ce vom asculta și concertul ce a anunțat.

G. BREAZUL

UN NECROLOG

pentru George Cornea

Să tot fie o lună de zile de când „Intâmplările din Capitală“ ale ziarelor se putea ceti despre sinucideea căpitanului Gh. Popa. Poate că ne așteptam, toți cei ce-l cunoscuserăm, la sfârșitul acesta. Era în căpitanul Popa, în literatură Gheorghe Cornea, o energie biciuită, stridentă care putea prea bine să stea și pe pământ și în pământ. Din zilele milităriei pe care împreună o făcuserăm în 1914 și până după războiul pe care-l epuizase în toate campaniile și toate greutățile infanteriștilor, căpitanul Gh. Cornea risipise neîntrerupt aceiași avalanșă de viață și de voință. Acum o lună s'a oprit. A voit s'o oprească, după cum tot din voință, dintr'o îndărătnică voință ajunsese scriitor și un scriitor cu viguroase calități. „Simfonia morții“ și romanul „Nebunia lumii“ stau mărturie. Intr'o bună zi vom reveni, poate, asupra acestui caz scriitoricesc și asupra lecțiilor lui.

Deocamdată să dăm cuvântul bunului părinte G. CALACTION care scrie în LUMEA (II. 44, Duminică, 13 Decembrie 1925) un admirabil și creștinesc necrolog pentru sufletul neastâmpăratului Gheorghe Cornea :

Gheorghe Cornea avea, pentru această tristă îndeletnicire a cuvântului scris, atitudinea sufletească, încordarea și patima complexă a marilor scriitori. El credea că opera scrisă trebue zmulsă, cu silințe statornice și istovitoare, din adâncul lumilor sufletești. Pentru el, cartea concepută și pusă în lucru era o ființă viitoare, care începea să se hrănească cu sângele, cu nervii, cu tihna, cu reveriile, dar mai ales cu nopțile fără somn ale autorului. Obiceiul, pilduit de atâția fii ai visului — Balzac & Co. — obiceiul să scrii noaptea, să lași adică, la lumina slabă a lămpii, tâmplele tale, pradă painjinilor nesățioși ai închipuirii : era regulă și nobil semn de breaslă, în viața de pe urmă a acestui confrate.

Imi spunea uneori, la lumina soarelui, probabil după ce veghiase ceasuri întregi, de noapte, pe caetele lui : — „Să te apuci să scrii... Să vrei să scrii... Să treci dincolo de mahalalele cetății literare... Să pătrunzi printre adevărații meșteșugari, să fii asemenea cu ei !... Adică să iei cuvântul, cu destoinicia și cu siguranța giuvaergiului care prinde rubinul, cu cleștele lui, ca să-l așeze tocmai în acea alveolă de aur unde se potrivește mai bine... Ce ușor este să bălăcărești dicționarul și să aduni, mormane de hârtie unde cuvântul cade de prostie, lumea e de carton și eroii evocați sunt siluete de pe firmele panoramelor... Imi dau seama din ce în ce mai bine ce însemnează jertfa literară... De câte șapte și opt ori mă prind la luptă cu câte un subiect rebel și blestemat, care îmi scapă din mâni, în faptul dimineței, tocmai când socotesc că năluca e biruită și captivă, în mreaja paginilor mele !...“.

L-am văzut, oara din urmă, aci aproape de casa mea, fiindcă locuia și el, în cartierul meu. Mi-a vorbit de o carte a lui, gata să apară de subt teascurile cutărei edituri... Mi-a vorbit de nu știu ce clădire, pe care o ridica undeva, și cu care nădăjduia să pună capăt chiriilor, mutărilor și conflictelor cu proprietarii...

Prea multe griji, pea multe planuri prea multe nopți nedormite și — probabil — prea mult zbucium și multe uragane în viața lui, de om croit numai pentru celibat și sihăstrie, și care totuși făcuse greșala să se căsătorească....

La câteva zile, după întâlnire, aflu de naufragiul lui. Cazanul nu putuse să mai reziste. Vehemența aburilor, adunați în el, îl biruise !

Cu strângere sufletească, îl adun pe acest sărman prieten, din cele câteva cutii unde-l păstram, cu luare aminte, și-l găsesc ciudat dela început până la sfârșit. Nelămurit sunt în privința valorii literare a lucrurilor pe cari apucase să le tipărească. Trist sunt că, trecând adeseori pe lângă mine, n'a voit să știe și să întrebe cum pot să persevereze, în viață, alții cari au trecut și se găsesc și azi, subt hamuri de ștreanguri și de noduri gordiane... Mâhnit sunt că un sufet, deosebit de împodobit, și-a smuls cununa și-a zvârlit-o — sporind legiunile suicidului — în cloaca lui Satan....

Dar îl voi vedea, multă vreme, agățat subt lampa lui și la masa lui de lucru, și aducând meseriei noastre un omagiu puțin obicinuit... Poate că acel volum, pe care-l aștepta să pice din valțurile tipografice, va dovedi tuturor — mai mult decât primele două — că literatura noastră a pierdut în Gheorghe Cornea un pretendent de viță.

Poşta redacţiei

Nu avem nimic de retractat din ceeace am scris sub acest titlu în No. 51 al „Universului Literar“. O completare se impune. Și pentru liniștirea corespondenților noștri nerăbdători și pentru a împăca conștiința redactorului. Nu a fost vorba să se răspundă la „Poșta Redacției“, oricui ține un condei în mână. Pentru așa ceva, paginile acestei reviste n'ar fi încăpătoare și un singur redactor ar fi în orice caz insuficient. Apelul nostru — căci apel voia să fie — căuta tocmai să preîntâmpine această gravă obiecțiune. Ne amintim de „Poșta Redacției“ dela felurite reviste din trecut. Intr'adevăr se glumea cu frenezie. Nu vom face-o. Cui ar folosi să biciuim în public defecte, de multe ori sincere, deci nevinovate ? Insă vom răspunde, întotdeauna, acelora, cari din motive de tehnică a sumarelor, ar trebui să aștepte până să fie tipăriți ;

Și acelora cari ne cer relațiuni ce necesită răspunsuri prin poștă — înțelegem răspunsuri necesare — ;

Și, mai ales, acelora cari merită o încurajare, o îndrumare sau chiar un cuvânt de mulțumire.

Și-acum, înainte de a inaugura acest colț al muzelor, un răspuns în bloc : unii imită pe Eminescu și alții, pe Bacovia. Vom spune : cultul pentru Eminescu ca și adorația contagioasă a lui Bacovia sunt explicabile — dar nu mai puțin păcate.

Nevoia de a rima, de dragul rimei, nu e recomandabil. E de preferat o lectură serioasă, un drum în aer liber, chiar un sport și mai ales cultul pentru natură și pentru oameni Sunt exerciții care favorizează, pe nesimțite, pe scriitor.

T. Rășcanu, — Buhăești : — *Veți primi o scrisoare.*

Sergiu Dan. — *Se va publica.*

Cronica literară germană

Literatura germană de azi se îndepărtează tot mai mult de sbuciumările colțuroase, de extazul nearticulat al expresionismului, dacă chiar personalitățile cele mai de seamă care au ilustrat acest curént s'au ferit de salturi nechibzuite spre domeniul liniștei organizate ce ar putea sintetiza în forme statice un întreg șir de tendințe dinamice. In cele mai multe cazuri, însă răzvrătirea cuvântului a adormit. Corul celor mulți care a acompaniat cu lirisme țipătoare și rupte înfrângerea Germaniei și acea revoluție, atât de spiritual botezată de marele romancier *Alfred Döblin* „Balul mascat german“, tace de mult. *Kasimir Edschmid* a atras, în ultimul timp, atenția Franței literare, în Germania, însă nimeni nu mai crede în viitorul prozei lui. Nu altfel le-a mers atâtor altor scriitori. *Hasenclever* și *Wolfenstein, van Hoddis, Lichtenstein, Lemm Gustav Sack, Benn, Becher, Ehrenstein, Leonhard, Otten, Ludwig Rubiner* au fost uitați. Pe drept și pe nedrept. Filtrul cel mare al timpului a lucrat mai repede ca ori când. Figurile reprezentative au rămas, au mers mai departe pe drumul ales mai de mult.

Prozatorul *Leonhard Frank*, autorul celebrului roman *„Die Räuberbande“*, a adâncit mult supra-realismul său — care n'are nimic comun cu sensul francez al acestui termen, ci înseamnă într'adevăr numai realitate rațională, dar potențiată, — iar *Fritz von Unruh*, unul dintre cei mai puternici mânuitori ai cuvântului german, a rămas expresionist, ferindu-se, însă tot mai mult de expresia dramatică contopită în extaz și susținută de strigăte. Construcția dramelor sale a devenit tot mai puternică, pe când *„Gats“*. (1925) ultima piesă a lui *Georg Kaiser*, ne arată încă odată că autorul ei rămâne veșnic credincios spiritualei sale recete din trecut, închegând dialoguri eminente, fără a ajunge la idealul părerilor lui despre drama modernă: cuprinderea vieții între Platon și Cinematograf. Acest nespus de dibaciu constructor teatral care, firește, înseamnă o culme în evoluția dramei moderne, va trebui să mai arate încă cum că legăturile sale cu pulsația timpului cunosc și dimensiunea a treia, adică adâncimea.

Dar nu numai alături de *Kaiser*, ci și în complexul literaturii germane de azi și din trecut, minunatul poet epic *Theodor Däubler* și romancierul *Alfred Döblin* ar putea să aibă dreptul la aceeași admirație a lumii întregi ca norvegianul *Knut Hamsun* sau *Marcel Proust*. Expresionismul lui Däubler nu a capitulat, dar și-a lărgit mult cadrul spiritual, cuprinzând intuitiv întreaga cultură clasică, („Päan und Dithyrambos“, Insel-Verlag, 1924)—pe când Döblin și-a strâns forma neobicinuit de grea și de mișcată, potențând și mai mult diferențiarea subiectivă a prozei lui.

In ultima lui carte *„Reise in Polen“* (S. Fischer-Verlag, Berlin, 1926), apărută de Crăciun și sosită acum câteva zile la București, subiectivismul optimist și totuși foarte organizat a luat proporții necunoscute încă în scrisul german. Sunt pagini ce ne par uneori chiar ca o contopire între *Heinrich von Kleist* și *Charlie Caaplin*. Individualismul crește din pământ, țese un mit optimist din tot ce e mecanic și străin. Din necunoscut se încheagă un „da“ răsunător și prelung față de furnicarul lumii. Nimic nu rămâne periferic. Un gest sau un surâs de țăran sau privirea unei femei sunt simboluri.

Insă pe când înfățișarea de suprafață a curentului expresionist se stinse, forma clasică a poezii lui *Ștefan George* își câștigă noui admiratori. Intoarcerea poezii germane contimporane la forma liniștită nu se poate însă concepe fără înrâurirea hotărâtoare a romanticului clasicist *Friedrich Hölderlin*, recunoscut astăzi ca cel mai de seamă poet liric german alături de *Goethe*. (O traducere a poemelor sale în franțuzește a apărut de curând). Hölderlin, care timp de un veac nu a fost luat în seamă, a devenit astăzi un fel de modă. Cumințirea poeților expresioniști pare imposibilă fără reapariția măsuratelor, seninelor sale poeme. In lirica germană contimporană și misticismul e încuiat în cuvinte foarte liniștite. Faptul că *Rudolf G. Binding* și *Wilhelm von Scholz* sunt astăzi poeții favoriți ai revistelor mari din Germania e foarte caracteristic pentru un întreg curent. Nicăeri Laotse n'a găsit, în ultimii ani, atâția adepți, ca în Germania. Cinci traduceri însemnate au propagat și au susținut această predilecție.

Totuși acum privirile se îndreaptă din nou în spre Apus, spre Franța și lumea anglo-saxonă. Și pe când haoticul prozator *Jean Paul* a fost redescoperit și reeditat în foarte multe ediții, revistele germane sunt pline de autobiografii și note de drum. Toți vor par'că să-și recheme timpul pierdut. Se poate întrezări chiar uneori o influență a lui *Marcel Proust*. *Hermann Hesse* a publicat de curând sub numele *„Kurgast“* jurnalul unui bolnav într'o mare stațiune balneară, iar *Josef Ponten*, care acum cinci ani era prea puțin luat în seamă, publică nuvele foarte subiective ce nu sunt altceva decât însemnări desprinse de substanța epică, comună prozei germane de până acum. Noua carte a alsacianei *Anette Kolb „Snitzbogen“* (S. Fischer-Verlag, Berlin, 1925) urmează aceleași tendințe.

Succesul de librărie al anului 1925 a fost marele roman *„Der Zauberberg“* — „Muntele vrajei“ — de *Thomas Mann*. In mai mult de 1200 pagini, nespus de severul stilist a realizat unul dintre cele mai de seamă romane ale întregii literaturi germane, un complex de viață ce se desvoltă logic și organic și care cu cinste poate sta alături de romanele *„Wilhelm Meister“* de *Goethe*, *„Siebenkäs“* de *Jean Paul*, *„Der grüne Heinrich“* de *Gottfried Keller* sau de *„Wallenstein“* de *Alfred Döblin*. Thomas Mann povestește cu suverană măiestrie soarta unui om tânăr într'un sanatoriu de tuberculoși din Dovas. Sanatoriul e un fel de republică a acelora ce trăesc îndepărtați de lume și care își are legile ei, obiceiurile ei. Un tânăr, cum l'am putea întâlni ori-unde, se desvoltă în această atmosferă, se apropie tot mai mult de marea „imagine a vieții“. Cu totul nouă și unică pare anatomia lirică din acest roman. E un pol diametral opus lui Dostoievski. Și cu toate că angrenajul epic e cu mult mai puțin rezistent decât în romanul *„Buddenbrooks“*, spiritul cuprins de figurile vii și de acțiunea largă a cărții ni-l arată pe acest autor ajuns la un nivel cu totul superior, ce nu se îndepărtează niciodată de simțăminte foarte umane și europene.

Proza lui Thomas Mann e oarecum înrudită cu aceea a lui Dickens și a lui Thackeray. Mann nu are însă un fel caracteristic german de a vedea lucrurile și stările. Forma prozei germane se apropie, altminteri, pe altă cale, tot mai mult de aceea a popoarelor latine. Acei care cred fanatic în mânuirea germană a sintaxei, admiră astăzi mai mult ca oricând nuvelele și anecdotele minunat ale lui *Wilhelm Schäfer* și toată proza lui *Rudolf Borchardt*. Schäfer a publicat de curând o nuvelă *„Hölderlins Einkehr“* (Georg Müller-Verlag, München, 1925) care ne înfățișează toate calitățile mari, dar și granițele felului lui de a cuprinde o acțiune ce și-a găsit premergători în anecdotele lui *Johann Peter Hebel*, în *Kleist* și *Jeremias Gotthelf*. Rudolf Borchardt publică în revista *„Deutsche Beiträge“* ce apare la München, fragmente din traducerea lui a *„Divinei Comedii“*. Apariția complectă a acestei tălmăciri va fi, de sigur, unul dintre cele mai de seamă evenimente literare din Germania, fiind singura traducere bună de până acum; aceea a lui Ștefan George rămînând fragment.

In anul 1925 au apărut în traducere germană operele complete ale următorilor scriitori: *Balzac*, (trei ediții, apărute în editurile Rowohlt 44 volume). Insel și Georg Müller, *Mérimé*, *Gautier*, *Emile Zola*, *R. L. Stevenson*, *Galsworthy*. S'a început traducerea întregului ciclu „A la recherche du temps perdu“ de *Marcel Proust*. Editura *Rütten & Loening*, *Frankfurt*, publică operele lui *Panait Istrati* în traducere germană.

OSCAR WALTER CISEK

Erată

Cetitorii „Universului Literar“ nu puteau fi scutiți de lepra greșelilor de tipar. Știm, că ei au îndreptat o bună parte din ele. Din respectul pentru gândul autorilor vom indică, totuși câteva:

● In Nr. 51 (an. XLII) în poezia „Cozia“ a d-lui Ion Pillat, să se citească în strofa a II-a: *In amurg* în loc de *La amurg*.

In strofa a III-a: *Stele au sclipit* în loc de *Stelele-au sclipit*.

● In acelaș număr, în articolul d-lui Ramiro Ortiz: „Ceva despre Petrarca și studiile limbei italiene în România“:

Pag. 5, col. I, rând 13: *puțin comune* a se citi: *nu tocmai vulgare*.

47: *scepticismul* a se citi: *secentismul*.

49: *calderonismul* a se citi: *culteranismul*.

56—57: *a cărui schema o împrumută canzonetelor* a se citi: *și împrumută dela Petrarca schema canzonelor*.

II, rând 13: *ai cărei fii Românii* a se citi: *ai cărei fii*.

16: *românii* a se citi: *Românii*.

26: *viața puternică* a se citi: *viața — ce-i drept — puternică*.

30: *e adevărat* a se citi: *cum e ramura culturii franceze*.

32—33: *fie ramura aceea a culturii franceze* se suprimă.

38: *deși niciodată însuși* a se citi: *fiindcă niciodată nici chiar*.

III, rând 31: *Dar nu pot scăpa cu vedere* a se citi: *Și nu mă descurajează*.

41: *Dar* a se citi: *Și*.

52: *Gardoner* a se citi: *Gardner*.

56: *s-o predau* a se citi: *s'o înființez*.

60: *își fac o cinste din aceasta* a se citi: *își fac datoria*.

73: *Romanticismul* a se citi: *Romantismul*.

Pag. 6 col. IV, rând 6: *din inițiativa* a se citi: *și datorită*.

14: *Instituto* a se citi: *Istituto*.

21: *prilejul oferit* a se citi: *prilejul ce mi l-a oferit*.

● In Nr. 52 (an. XLII) în „Țeremoniile“ logofătului Gheorgachi această greșală inelegantă:

In pag. 7-a, col. 2-a: *confețioane* și nu *confecționate*.

CALENDAR LITERAR

3 IANUARIE, *1853 :* Apare la Sibiu „Telegraful Român“ sub conducerea lui Aaron Florian.

1868 : Apare la Pesta jurnalul politic şi literar „Federaţiunea“ (sub direcţia lui Alexandru Roman.

1891 : Apare la Blaj „Unirea“ foae bisericească-politică (sub redacţia D-rului Vasiliu Hossu.

4 IANUARIE, *1847 :* Apare la Blaj sub conducerea lui T. Cipariu „Organul luminării“ prima revistă scrisă cu litere latine.

1852 : S'a născut în Greifswald (Germania) scriitoarea Mite Kremnitz, cunoscuta filoromână şi traducătoare din literatura noastră.

1868 : Nicolae Blaremberg a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti „Despre poezia populară“.

1877 : S'a născut în Braşov marele nostru filolog Sextil Puşariu.

5 IANUARIE, *1860 :* S'a serbat la Iaşi cu mare entuziasm şi solemnitate, cea dintâi aniversare a Unirii Principatelor, la care a asistat Domnitorul Alexandru Ioan Cuza şi soţia sa Domniţa Elena.

1878 : S'a născut în Iaşi nuvelistul Em. Gârleanu.

1897 : A murit istoricul ardelean Dr. Gr. Silaşi.

1903 : Alexandru Vlahuţă şi George Coşbuc părăsesc revista „Semănătorul“.

6 IANUARIE, *1802 :* S'a născut în Târgovişte, Ioan Heliade Rădulescu.

1866 : P. P. Carp a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre „Machbet de Shakespeare“.

1881 : S'a născut în Bucureşti poetul Ion Minulescu.

1906 : Apare la Iaşi revista „Viaţa Românească“.

7 IANUARIE, *1839 :* Apare la Buzău „Vestitorul bisericesc“ gazetă religioasă şi morală, redactată de Ierodiaconul Dionisie Romano şi G. Munteanul.

1848 : S'a născut în Şiria lângă Arad, scriitorul Ioan Slavici.

1868 : Vasile Alecsandri a vorbit la Ateneul Român „Despre poesia populară“.

1899 : I. L. Caragiale a citit cu verva-i cunoscută mai multe bucăţi literare, în sala Ateneului Român din Bucureşti.

1908 : A murit scriitorul Ronetti Roman.

1914 : A murit folkloristul At. M. Marienescu.

8 IANUARIE, *1884 :* C. Dissescu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti, despre „Partidele într'un stat constituţional“.

9 IANUARIE, *1844 :* Apare la Iaşi revista „Propăşirea“ condusă de M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, I. Ghica şi P. Balş.

1850 : Apare la Iaşi „Gazeta de Moldavia“ condusă de Gh. Asachi.

OMISIUNI

☐ Desenul d-lui Liviu Rebreanu din Nr. 51 este al d-lui S. Maur.

☐ Desenul d-lui Cincinat Pavelescu din Nr. 52 este al d-lui Marcel Iancu.

☐ Desenul d-lui Dragoş Protopopescu din Nr. 52 este al d-lui Ştefan Dimitrescu.

☐ Cele 6 coloane şi jumătate din „Ţeremoniile“ logofătului Gheorgachi sunt reproduse din „Povestiri din Cronicari“, culegerea d-lui Ovid Densuşianu, publicată în „Biblioteca pentru toţi“. Ultima parte e reprodusă din „Letopiseţi“.

Premiul literar al „Ideei Europene“

In numărul viitor al „Universului Literar“ vom consacra un editorial în legătură cu chestiunea premiilor literare şi a eficacităţii lor.

Până atunci socotim interesant pentru cetitorii noştri, să reproducem următoarele rânduri cu care „Ideea Europeană“ premerge cel de-al treilea scrutin al premiului ei şi care va avea de ales între *Ion Minulescu* şi *Liviu Rebreanu.*

Cum este un premiu plebiscitar, îndemnăm pe cetitorii noştri să participe la acest scrutin trimiţându-şi votul pe adresa : „Ideea Europeană“, strada Paris, Nr. 1.

„Cititorii „Ideei Europene“ *au ales la al doilea scrutin al concursului nostru literar, pe scriitorii :*

ION MINULESCU

şi

LIVIU REBREANU

Acest concurs nu avea alt scop decât să încerce o trezire, în publicul ales, a interesului pentru literatură românească, foarte scăzut în ultimul timp — atât de scăzut, încât se admitea curent, chiar de către oamenii noştri de litere, îndrumători într'un chip ai opiniilor literare, — că interesul pentru literatura românească la publicul cititor nu depăşeşte vârsta pubertăţii elevilor de liceu.

„Ideea Europeană“, *neadresându-se acestei pături impozante de cetitori, concursul ei literar risca să fie destul de temerar. Rezultatul de până acum însă, ne îngăduim a-l socoti concludent, întru cât scriitorii ieşiţi la ultimul scrutin sunt cei mai caracteristici pentru concepţiile dominante astăzi în literatura, nu numai a noastră, dar şi cea universală.*

Cititorii „Ideei Europene“, *alegând pe scriitorii ION MINULESCU şi LIVIU REBREANU, au relevat, credem, în afară de personalitatea acestor scriitori, şi concepţiile dominante astăzi în literatură şi reprezentate prin activitatea literară a acestora.*

*Au subliniat unii, deoparte, în ION MI*NULESCU : *estetismul, individualismul, gustul său exclusiv şi aristocrat pentru artă, liber de orice alte preocupări, obiectivismul său în înţelesul de pură contemplativitate artistică şi, desigur, mijloacele rafinate ale fantaziei sale şi haina de un gust expresionist a simţirii sale.*

De cealaltă parte, LIVIU REBREANU este reprezentantul incontestat al unei gândiri aplicate la ideile moderne umanitare, sociale, cu vădite tendinţe realiste şi de pătrundere psihologică a sufletului omenesc, frământat de o concepţie pozitivă asupra vieţii pe care la rândul său o frământă cu mijloacele dinamice ale inspiraţiei sale.

Acestea fiind cele două concepţii despre artă pe care le descoperim în alegerea din urmă a cititorilor „Ideei Europene“, *ne-am gândit să ducem cât mai departe rezultatele concludente ale acestui concurs, făcând să beneficieze, în primul rând, din ieşirea la iveală, faţă în faţă, a acestor două concepţii, interesul suprem pentru problema vieţii noastre literare.*

Avem de astă dată prilejul să stârnim acest suprem interes în publicul de astăzi, un interes care să ne reamintească premiile eroice ale luptelor literare de odinioară, pe argumente superioare de credinţă literară. Ne gândim la premiile când conştiinţa noastră publică se pasiona după duelul dintre Maiorescu şi Gherea : Artă pentru artă sau Artă cu tendinţi ?

Şi pentru o asemenea măreaţă mişcare pe care o preconizăm acum, dându-ne seama că cuprinsul unei mici reviste de idei, cum e a noastră, este neîncăpător, declarăm că problema astfel pusă de cititorii „Ideei Europene“, *o punem bucuros în circulaţie mai largă prin mijlocirea presei zilnice şi a caselor de editură interesate la acest concurs.*

Vom publica în No. viitor al „Ideei Europene“, *rezultatul iniţiativei întreprinse de noi deocamdată faţă de scriitorii aleşi ai cititorilor noştri şi sperăm a face astfel din acest concurs o adevărată întrecere literară, care să restaureze interesul pentru literatură în preocupările sufleteşti ale publicului românesc.*

„IDEEA EUROPEANA“

Cărţi primite

(asupra cărora vom reveni în numerile viitoare :)

Soveja : Titu Maiorescu, ed. „Cartea Românească“, 1925 ; 45 lei.

I. Vlădescu : Isvoarele istoriei Românilor, I. Letopiseţul dela Bistriţa şi Letopiseţul dela Putna, ed. „Cartea Românească“, 1925 ; 60 lei.

Th. D. Speranţia : Anecdote proaspete, vol. VIII, ed. „Cartea Românească“, 1925; 70 lei.

Şt. Zeletin : Burghezia română. Origina şi rolul ei istoric, ed. „Cultura Naţională“, 1925 ; 120 lei.

Lord Byron : Cain, un mister, tradus de Petre Grimm, ed. „Cultura Naţională“, 1925 ; 60 lei.

Epictet : Manualul, tradus de C. Fedeleş, ed. „Cultura Naţională“, 1925 ; 50 lei.

Euripide : Bacantele, Alceste, Ciclopul trad. St. Bezdechi, ed. „Cultura Naţională“, 1925 ; 100 lei.

Xenofon : Apologia lui Socrate, trad. de St. Bezdechi, ed. „Cultura Naţională“, 1925; 100 lei.

Goethe : Stella, Clavigo, Egmont, trei tragedii în proză, trad. de Traian Bratu, ed. „Cultura Naţională“, 1925 ; 100 lei.

Tache Papahagi : Graiul şi folklorul Maramureşului (Academia Română) „Cultura Naţională“, 1925 ; 100 lei.

Goethe : Faust, opera complectă, trad. de I. V. Soricu, ed. „Ancora“ 1925 ; 120 lei.

E. Lovinescu : Istoria civilizaţiei române moderne, vol. II şi III, 1925 ; a câte 50 lei.

Gobineau : Renaşterea, scene istorice alese, trad. de A. Toma, ed. „Ancora“ 1925; 60 lei.

F. Aderca : Omul descompus, roman, ed. „Ancora“, 1925 ; 60 lei.

I. Vasilescu-Nottara : Străbătând China dela Shanghai la Peking. Note de călătorie. Cu 64 fotografii originale şi o copertă ilustrată de pictorul M. Teişanu, ed. „Ancora“, 1926 ; 160 lei.

Almanahul Presei Române pe 1926, editat de „Sindicatul Presei Române din Ardeal şi Banat“, Cluj, 1925 ; 100 lei.

Şt. V. Ionescu : Perspective. Ritmuri cronometrice, etc., Ploeşti, 1925 ; f. p.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ **Tot ce priveşte redacţia se va adresa, fie revistei „Universul literar", fie redactorului, d. Perpessicius, în str. Brezoianu Nr. 9 bis.**

☐ **Manuscrisele nepublicate se ard.**

☐ **D-nii autori şi editori ce trimit cărţi pentru recensare sunt rugaţi a le adresa personal redactorului, în str. Brezoianu, Nr. 9 bis.**

☐ **In numerele viitoare vom începe publicarea unor reportagii printre instituţiile de cultură.**

Intâiul nostru reportaj va arăta activitatea din 1925 a principalelor Case de editură din Bucureşti.

SCRIITORII

☐ **D. Liviu Rebreanu a terminat următoarele romane:** „Magdalena sau întâiul gropar", „Răscoala" **şi** „Şarpele".

☐ **D. N. Davidescu a terminat romanul:** „Vioara mută".

☐ **Romanul d-lui Vasile Savel:** „Vadul Hoţilor" **va ieşi în curând de sub tipar.**

☐ **D. George Gregorian pregăteşte pentru primăvară, un nou volum de** „Poezii".

☐ „Danton", **piesa d-lui Camil Petrescu a fost primită în repertoriul Teatrului Regina-Maria.**

☐ „Ciclul vieţii", **se va numi noul volum de versuri al d-lui Camil Petrescu. Va fi o completare a volumului** „Versuri" — **cu subtitlul** „Ciclul Morţii" — **editat în 1913 de „Cultura Naţională".**

☐ **D. Camil Petrescu va scoate în plachetă poeziile sale, publicate în „Sburătorul literar":** Luminiş pentru Kicsikém.

☐ **D. Al. T. Stamatiad prepară un volum de poeme:** „Peisagii sentimentale".

☐ **D. I .Buzdugan a pregătit un volum de poeme:** „Podgorii de aramă".

☐ „Strofe pentru elementele naturii" **se va numi noul volum de poezii al d-lui Ion Minulescu**

☐ **D. Scarlat Struţeanu va publica** „Introducerea în estetică": **în două lucrări: 1.** „Teoria imitaţiunii estetice" **şi** „Teoria clarului confuz".

☐ „Comentarii critice" **e titlul unui volum de foiletoane critice pe care-l va pune sub tipar d. Scarlat Struţeanu.**

☐ **D. Tudor Vianu a tipărit o lucrare de estetică:** „Dualismul artei".

S. S. R.

☐ **Societatea Sriitorilor Români a ţinut, Duminică 27 Decembrie, adunarea generală extraordinară în vederea modificării unor articole din statut şi din Regulament. Şedinţa s'a deschis la orele 11 dim., sub preşidenţia d-lui LIVIU REBREANU, preşedintele S S. R-ului, asistat de d. V. Russu-Şirianu, secretar.**

Participă d-nii: Nichifor Crainic, N. Davidescu, I. Foti, Caton Teodorian, M. Sorbul, Gh. Adamescu, Mihăileanu-Stempo, Al. Cazaban, Al. Stamatiad, Alfred Moşoiu, George Gregorian, Camil Petrescu, Perpessicius, Tudor Vianu, R. Voinescu, Al. Sabaru, I. Giurgea, C Ardeleanu, G. Stratulat, G. T. Niculescu-Varone, I. Dragoslav, I. Băbeanu şi d-nele: Elena Bacaloglu şi Argentina Monteoru.

„POESIS"

☐ **Gruparea „Poesis" va începe conferinţele, la Fundaţia Regele Carol I, la sâfrşitul lui Ianuarie. Ordinea se va fixa în curând. Numele conferenţiarilor şi subiectele sunt următoarele:**

Paul Zarifopol, despre Marcel Proust.
M. Ralea, despre André Gide.
Tudor Vianu, despre M. Barrés.
Ion Marin Sadoveanu, despre Paul Claudel.
Ion Pilat, despre M. Barrés.
M. Paleologu, despre Charles Maurras.
Sorin Negruzzi, despre Amiel.
S. Şerbescu, despre Henry Barbusse.
Emanoil Bucuţa, despre Ch. Peguy.
Em. Ciomac, despre Roger Martin du Gard.
Perpessicius, despre Francisc Jammes.
N. Davidescu, despre George Duhamel.

TEATRALE

☐ **„Manechinul sentimental", piesa d-lui Ion Minulescu se reprezintă întâia oară, la Naţional, Vineri, 8 Ianuarie**

☐ **„Regele Lear", cu d. C. Nottara, se va juca în a doua jumătate a lui Ianuarie.**

☐ **La Teatrul Regina-Maria se va juca în curând „Bătălia", de Pierre Fondaie, după romanul lui Claudel Farrère.**

☐ **La Teatrul Mic se repetă „Camera 34", de Yves Mirande.**

EXPOZIŢII

☐ **DUMINICĂ, 17 IANUARIE 1926, SE VA DESCHIDE EXPOZIŢIA D-LUI I. TEODORESCU-SION, IN SALA „ILEANA" — „CARTEA ROMÂNEASCĂ".**

SOCIETAŢI CULTURALE

☐ **In palatul Funcţionarilor Publici din Piaţa Victoriei, s'a inaugurat, la 25 Decembrie 1925, un teatru al funcţionarilor şi pensionarilor publici.**

Trupa d-nei Lucia Calomeri a jucat o piesă în trei acte: „De Crăciun". D-na Bonciu-Lăcusteanu a cântat „Ave Maria".

☐ **S'a inaugurat în str. Biserica Udricani 8, „Casa dr. Iuliu Barasch", care cuprinde: un teatru, un ateneu popular şi o policlinică.**

Seara s'a jucat „Şacalii", de B. Luca.

☐ **Şcoala de industrie a Caselor Naţionale din Breaza a ţinut o serbare în scop filantropic.**

A vorbit d. general Manolescu, preşedintele Caselor Naţionale.

☐ **Joi, 31 Decembrie, Casa Naţională din Breaza serbează ajunul Anului Nou, cu producţii artistice ale sătenilor din loc şi jur.**

☐ **Reuniunea „Frăţia" din Caţa de pe Târnava, şi-a dat balul anual în sala „Dacia".**

CONCERTE

☐ **La Ateneu, Vineri 8 Ianuarie: contrabasistul Iosif Pruner.**

☐ **Luni 11 Ianuarie, la Ateneu, concertul „Filarmonicei", dirijat de G Georgescu, cu d-na Muza G. Ciomac.**

☐ **La Ateneu, la 22 Ianuarie, concert-piano: d-na Mania Botez.**

☐ **Luni, 18 Ianuarie, în sala Sindicatului ziariştilor, 9 seara, concertul de pian al d-lui N. Caravia.**

☐ **D. G. Carussy, întreprinde un turneu muzical, în ţară.**

REVISTE

☐ In „Ramuri-Drum Drept" (an XIX, No. 10 din Decembrie 1925): o frumoasă traducere „Scoruşul" de A. Pop-Marţian din Verhaeren; un fragment „Rănitul fără ochi" din romanul „Intunecare" al d-lui Cezar Petrescu şi un articol „Actualitatea Sămănătorului" al d-lui D. Tomescu care — imprudenţă — anexează romanul „Ion" al d-lui Rebreanu, disciplinei sămănătoriste.

☐ Din „Contimporanul" (an IV No. 63) aceste versuri iniţiale, singurele organizate dintr'o poezie „Toamnă" semnată Tana Quil:

Toamnă, vânturi umede şi moi
Peste drumurile ce făcurăm amândoi
Fire de păiajen peste ochi şi mâni
Semn uitat în cărţi de săptămâni...

☐ In „Lumea" (II, 45, 1 Ianuarie 1926): „Istorioară de Crăciun" de Mihail Sadoveanu; „Cum am învăţat să patinez" (literatură americană) de T. Arghezi şi „Post-Festum" (cronică quasi-fantezistă) de N. N. Tonitza.

☐ In „Ţara de jos" (II, 11-12 Noembrie-Decembrie 1925) vorbind de Proust, cronicarul păcătueşte şi faţă de limba franceză şi faţă de cea românească, traducând pe „Du côté de chez Swann" şi „A l'ombre des jeunes filles en fleurs" cu: „Din partea despre Swann" şi „La umbra fetelor cu flori".

☐ In „Spectatorul" (I, 2, 24 Decembrie 1925), noua publicaţie săptămânală de critică şi informaţie artistică, de E. Lovinescu scrie despre „Fundamentul sociologic al protecţionismului cultural". Desprindem acest citat de juste vederi:

„Toate instituţiile culturale româneşti au fost deci provocate de o iniţiativă din afară, şi, până la normalizarea procesului formaţiei noastre, au încă nevoe, pentru a dura, de această iniţiativă. Ori cât ar fi de discutabilă principial, în ţări de civilizaţie recentă solicitudinea statului pentru toate manifestările culturale devine o obligaţie morală; multă vreme încă, civilizaţia noastră nu se va putea susţine de cât în chip artificial, adică pe cale bugetară. Principiul este acesta şi, de ţinem seamă de condiţiile speciale ale formaţiei civilizaţiei noastre, nu poate fi altul. Mijloacele numai pot forma un obiect de discuţie — pe care nu e momentul să-l punem acum. Oricum s'ar proceda, dealtfel, partea negativă a criticei ar rămâne tot mai largă de cât partea pozitivă a realizării — mizerie legată de tot ce e anticipaţie şi iniţiativă omenească".

☐ In „Ideea Europeană" (VII, No. 180, 15 Decembrie 1925): „Invăţământul particular" de d. Octav Onicescu, care demonstrează că problema învăţământului particular este tot aşa de însemnată pentru învăţământul românesc ca şi pentru cel minoritar; „Filoneism şi Mizoneism" de I. Nisipeanu.

☐ „Graiul nostru" (I, No. 12, Decembrie 1925) din Bârlad continuă epigrama la adresa d-lui Pamfil Şeicaru, republicându-i recensia despre „Albastru" al d-lui G. Tutoveanu.

Cărţi primite

Ion Gane: „Liră de argint Sihleanu"... conferinţă, 1925; 6 lei.

Charles Lebrun şi *D. Nanu:* Mielul alb, trei acte în versuri. Biblioteca Semănătorul No. 98—99 ed. Libr. Diecezane, Arad, 1925; 10 lei.

Const. Sudeţeanu: Introducere în sociologia lui Auguste Comte; Bibl. Semănătorul No. 102—103. id. id.

Goethe: Ifigenia în Taurida, trad. de V. Tempeanu; Bibl. Semănătorul No. 107—108. id. id.

Al. Manciulescu: Tudor Dragomir, povestiri, Bibl. Semănătorul No. 109—110; id. id.

Teodor Murăşanu: Lumini suflate de vânt, versuri; Bibl. Semănătorul No. 114—110; id. id.

Gr. M. Alexandrescu: Fabule; Bibl. Semănătorul No. 132—134; id. id.

UNIVERSUL LITERAR

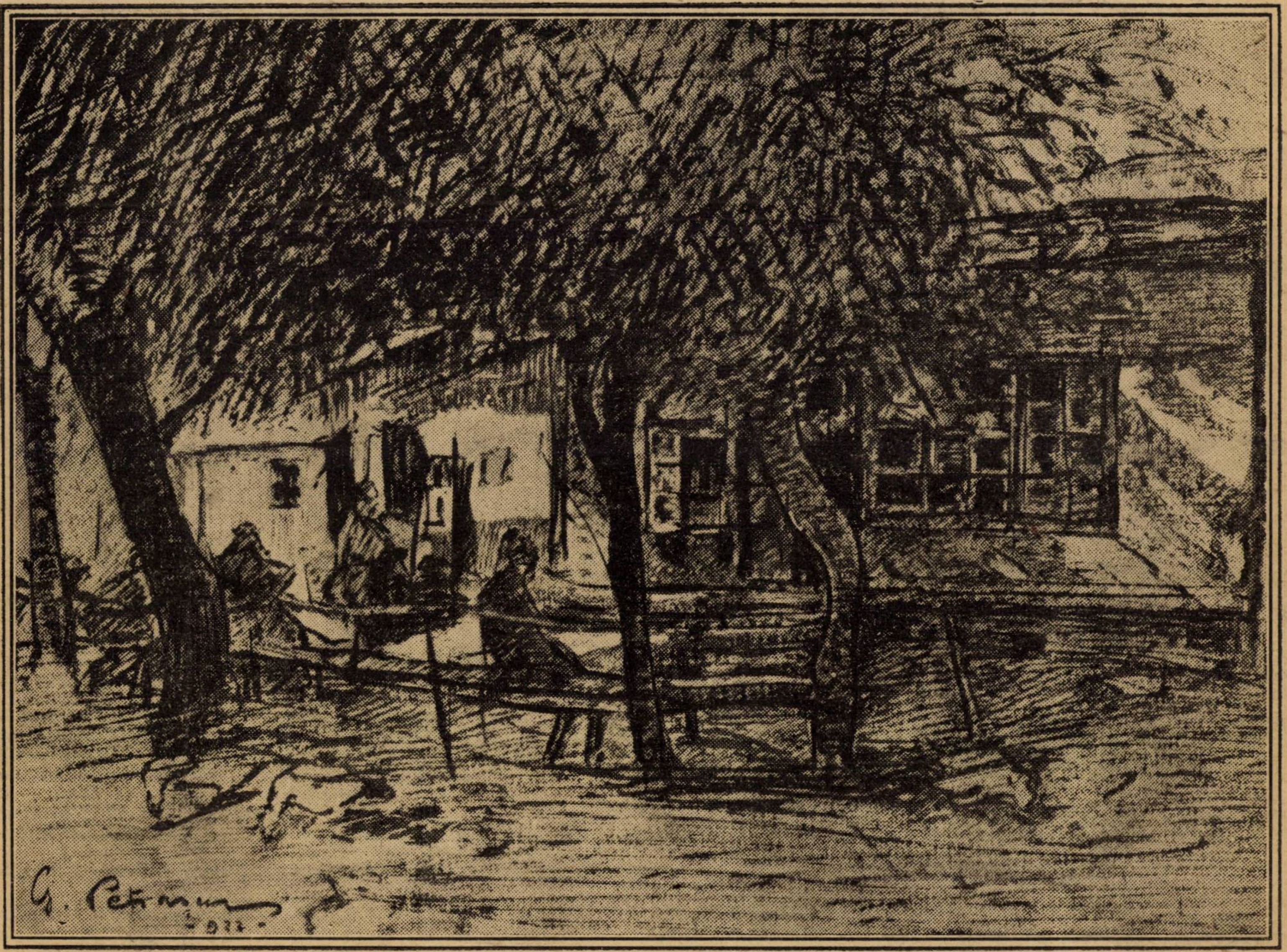

DESEN *de G. PETRAȘCU*

In acest număr: CINCINAT PAVELESCU, DRAGOȘ PROTOPOPESCU, V. DEMETRIUS, MIRCEA RADULESCU, MIHAIL CELARIANU, RONSARD, LUIGI PIRANDELLO, V. STOICA, B. MARIAN, I. CIORANESCU, GH. CARDAȘ, D. N. TEODORESCU, N. N, TONITZA, G. BREAZUL, B. CECROPIDE, PERPESSICIUS. — Buletin bibliografic săptămânal de AL. - SADI IONESCU. – Vignete și desene de I. Teodorescu Sion, St. Dimitrescu și N. N. Tonitza.

An. XLII, Nr. 2.
10 Ianuarie 1926

Lei 5.

RONSARD

SONETE

I.

Când ai să fii bătrână şi când vei sta acasă
Torcând şi aţintindu-ţi spre foc ochii căprui
Citind versuri de mine pe gânduri ai să-ţi spui :
Ronsard mă preaslăvise pe când eram frumoasă.

Şi n'o să ai în jurul tău nici o servitoare
Care prinzând de veste de-un lucru-atât de rar
Să nu tresară grabnic la numele : Ronsard
Ce-a vrut să-ţi facă fala pe veci nemuritoare.

Ci eu voiu fi în ţărnă o palidă stafie.
Sub mirţi, neturburată odihna o să-mi fie
Când tu bătrână, 'n minte trecutu-o să-ţi înşiri.

Şi-ai să regreţi iubirea şi recele-ţi dispreţ.
O n'aştepta, ci pune doar pe iubire preţ :
Culege cât e vreme ai vieţii trandafiri.

II.

Intinerise anul în haine de verdeaţă
Pe vremea-aceea'n care, Sinopa, te iubii.
Icoana unei blânde şi dragi copilării
Ţi se citia întreagă pe tânăra ta faţă.

Erai copilă 'n vremea când îmi ieşiai în cale,
Copilă erai încă prin umblet şi prin glas,
Prin gura ta de care vrăjit şi-azi am rămas,
Prin ochii tăi, la care gândindu-mă mi-e jale.

Iar Amor când zărit-a frumosu-ţi chip ca'n vise
Degrabă cu-o săgeată în inima-mi îl scrise.
Şi dacă nu eşti astăzi frumoasă ca'nainte

Nu pot să şterg din suflet în veci icoana ta,
Căci nu chipul de astăzi îmi este viu în minte
Ci chipul fără seamăn ce l-ai avut cândva.

Trad. de IOAN CIORĂNESCU

Cu creionul

PUIUL DE VULTUR.

Acolo, în oraşul acela din Moldova, o fântână cu roata de fer, străjuia fundul curţii caselor vechi în care s'a născut mama şi au murit bunicii.

Intr'o dimineaţă din începutul unei primăveri, printr'o fereastră deschisă, mama mi-a arătat o pasăre cum nu mai văzusem niciodată, stând deasupra fântânii, cu ghiarele încleştate pe roată :

— Pui de vultur, Puiule !...

Când am eşit în curte şi m'am apropiat de fântână, puiul de vultur m'a privit fulgerător, apoi şi-a înălţat privirea spre cerul albastru, sbătându-şi aripile tăiate.

Zadarnic...

In fiecare dimineaţă alergam în curte, la fântână. Puiul de vultur stătea tot acolo, pe roată, sus.

Odată l-am găsit cu capul plecat, coborîndu-şi privirea în adâncul fântânii, unde vedea, desigur, un petec rotund de cer albastru.

M'am apropiat nesimţit şi am mişcat roata. Puiul de vultur a ţipat, mutându-şi repede picioarele pe marginea roţii, rămânând tot sus. Şi de acolo m'a privit iar fulgerător, şi iar şi-a înălţat privirea spre cer, sbătându-şi aripile tăiate.

Zadarnic....

Privia mereu în sus, privia mereu spre cerul albastru, — dar acolo, jos, în fundul fântânii, petecul acela rotund, petecul acela albastru, nu era tot un petec de cer ?

Aripile nu-l ajutau să urce spre albastrul de sus, — spre albastrul din fundul fântânii nu-i trebuiau aripi...

Când s'a aruncat de pe roata fântânii nu l-am văzut. L-am văzut târît de o aripă, spre căruţa cu gunoi care îşi suna clopotul la poartă.

IN SPITAL.

Am venit eri în Tecuci, odată cu Octombrie care a rămas afară să scuture copacii şi să alunge ciori pe cer, iar eu am trecut pe lângă grădina publică, şi apoi tot înainte, până la marginea oraşului, unde am intrat în spital.

Am un pat scârţiit, însemnat cu numărul 8 şi aşezat lângă uşă, stând gata parcă să plece cu mine în sală, — am o pernă atât de tare încât azi voiu rupe-o într'un colţ să văd cu ce este plină. — şi mai am o pătură neagră, a cărei vechime îmi spune că nu numai un bolnav a murit sub ea....

La fereastră, Octombrie scutură un salcâm...

Eri, după ce am intrat aici, a fost adus lângă mine, în patul cu numărul 9, un om cu barba albă, cu gura strâmbă, cu un ochi mai deschis decât celălalt.

Toată ziua a gemut, ţinându-şi mânile spre cap, cu degetele sgârcite, parcă să se apuce de păr.

Spre seară l-au scos cu pat cu tot pe sală.

Prin uşă îl auziam gemând mereu...

Trecuse miezul nopţii, când mi-am luat pătura pe umeri şi am eşit în sală să-l întreb ce-l doare.

Lângă patul lui, rezemată de părete, în mâni cu o lumânare aprinsă, o ţigancă tânără moţăia.

La sgomotul uşii a tresărit, şi-a strâns la piept un şal roşu, şi s'a răstit la bolnav :

— Mori mai repede moşule, că n'am să-mi pierd toată noaptea aici !

D. N TEODORESCU

Adevărul lui Tarara

de LUIGI PIRANDELLO

Saru Argentu, numit și Tararà, cum fu adus în sala juraților, pe banca acuzării, scoase o basma roșie de bumbac împodobită cu lujeri de flori galbene și o întinse cu băgare de samă pe banca, pe care tebuia să se așeze ; căci nu voia să-și murdărească hainele de sărbătoare, din stofă groasă albastră.

Noui erau hainele, nouă basmaua.

Când văzu țăranii cari stăteau în partea rezervată publicului și cari umpleau tribuna, le zâmbi.

Cu bărbia lui aspră, de curând rasă, sămăna a maimuță. In urechi îi atârnau doi cercei mari de aur.

Mulțimea aceea de țărani împrăștia un miros urât de grajd și de sudoare, o duhoare de țap, un abur amețitor, ca dela vite grase.

Câte o femeie îmbrăcată în negru, cu mantila trasă până la ochi, văzând pe acuzat, începea să plângă și nu mai contenea. El își arunca privirile în toate părțile, urma să zâmbească și-și ridica mâna aspră și murdară, aplecându-și capul încoace și încolo, propriu zis nu ca să salute, ci ca să facă un semn de recunoaștere unuia ori altuia din prietenii ori tovarășii săi de lucru.

Căci pentru el era azi aproape o sărbătoare după atâtea și atâtea luni de închisoare și cercetări. De aceea se gătise ca de sărbătoare, ca s'aibă o înfățișare bună. Era sărac; atât de sărac, încât nu putea să-și plătească un avocat și avea apărător din oficiu. Cât despre dânsul, le făcuse pe toate : era cel puțin curat, ras, pieptănat și purta hainele de Duminică.

După primele formalități și după ce se formase juriul, președintele spuse acuzatului să se scoale.

— Cum te cheamă ?

— Tararà.

— Asta e o poreclă. Numele adevărat ?

— Ah, da ! Argentu, Saru Argentu, domnule. Dar toți mă cunosc ca Tararà.

— Bine. Câți ani ai ?

— Nu știu, domnule.

— Cum, nu știi ?

Tararà dete din umeri și după expresia figurei se putea vedea lămurit, că-i se părea o prostie de prisos să numeri anii. Răspunse :

— Trăesc la țară, d-le ; cine se gândește acolo la așa ceva ?

Toți începură să râdă și președintele, aplecând capul, răsfoi actele deschise în fața sa

— Te-ai născut la 1873.

— Tararà lăsă să-i cadă mâinile și fu mulțumit.

— Cum poruncești d-ta.

Ca să nu stârnească râsul, președintele își răspundea singur și numai în urmă întrebà : — Nu e așa ? — nu e așa? In cele din urmă zise :

— Șezi. O să auzi acum dela d-l grefier de ce ești învinuit.

Grefierul începu să citească actul de acuzare, dar la un anumit punct trebui să se întrerupă, căci primul jurat leșinase din pricina mirosului grozav ce umplea sala. Se porunci aprozilor să deschidă toate ușile și ferestrele.

Acum se vedea deslușit considerația acuzatului față de acei cari trebuiau să-l judece.

Tararà sta pe basmaua lui cea roșie ca macul, nepăsător la putoarea cu care îi era obișnuit nasul și zâmbia ; lui nu-i era prea cald, cu toate că purta haine albastre din stofă groasă ; și în sfârșit nu-l supărau de loc muștele, din a căror pricină jurații erau nevoiți să se apere cu îndârjire, ca și procurorul, președintele, grefierul, advocații și servitorui, până și polițiștii. Muștele i se așezau pe mâini, zbârnâiau somnoroase împrejurul capului său, se coborau lacome pe fruntea lui, în colțurile gurii, chiar și pe ochi : el nu le simția și putea să zâmbească mai departe.

Tânărul apărător, care-i era dat din oficiu, îi spusese că va fi cu siguranță eliberat ; el își omorîse nevasta, al cărei adulter era dovedit.

In fericita nepăsare ca a unui animal, el nu simțea nici cea mai mică urmă de căință. Nu pricepea de ce să se învinovățească de ceeace făcuse pentru o chestie, ce nu privea pe altcineva decât pe dânsul. El lua judecata ca un destin de neînlăturat.

In lume se găsea o judecată, tocmai ca la țară seceriș prost.

Și judecata, cu tot aparatul ei solemn, cu fotoliurile maiestoase, cu robele și beretele ei, era pentru Tararà ceva asemănător cu moara de aburi, ce se sfințise anul trecut cu mare solemnitate Când cercetase acolo cu alții rânduiala ei mecanică, acele roți dințate, acea mișcare îndrăcită cu alambicul și vergelele ei. Tararà simțise o uimire crescândă și neîncredere. Fiecare își va duce bucatele la moară ; dar cine putea să asigure pe mușteriu, că făina provine din grânele aduse ? Trebuia să închizi ochii și să primești cu supunere făina, ce ți se dă.

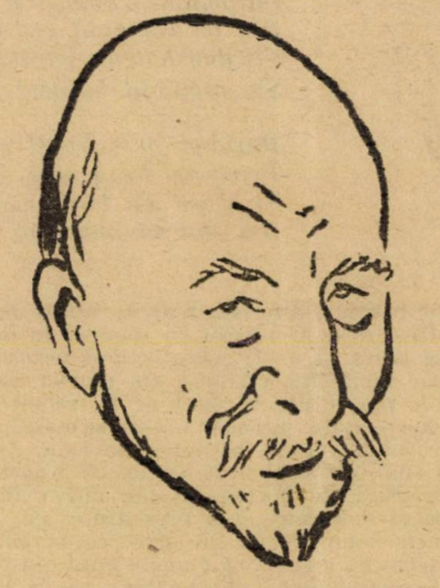

LUIGI PIRANDELLO

De aceea, Tararà predase cu aceiaș neîncredere, dar și cu aceiaș resemnare, cazul său justiției.

Cât despre el, știa doară că-i crăpase capul c'o lovitură de secure, când se întorcea într'o Sâmbătă seară acasă, ud până la piele și murdar, dela moșia din satul Montaperto. Acolo lucrà o săptămână întreagă, ca argat, și la întoarcere, în ulicioara Arco, sub dealul San Gerlando, unde locuia, se pomeni c'un tărăboi nemaipomenit.

Cu câteva ceasuri mai înainte, nevastă-sa fusese prinsă în flagrant delict cu d. baron Fiorica.

D-na Graziella Fiorica, soția baronului, cu degetele împodobite cu inele, cu obrazul boit cu roșu și gătită ca un catâr, care duce în zi de sărbătoare la biserică, o încărcătură de porumb cu acompaniament de muzică, adusese ea însăși pe agentul siguranței, Spano, și doi comisari în ulicioara Arco, ca să dovedească adulterul.

Vecinii n'au putut ascunde lui Tararà nenorocirea, căci nevasta lui fusese ținută toată noaptea arestată. In dimineața următoare, când Tararà o văzu ivindu-se cu sfială la colțul străzii, se aruncase asupra ei cu securea în mână și-i sparse capul, înainte ca vecinii să-i poată sări în ajutor.

Dumnezeu știe, ce tot citia d-l grefier...

După citirea actului de acuzare, președintele spuse inculpatului să se scoale din nou pentru interogator.

— Acuzatule Argentu, ai auzit de ce ești învinovățit ?

Tararà făcu o mișcare deabia vizibilă, cu mâna și răspunse cu râsu-i obișnuit :

— Ca să spun adevărul, cred că d-ta nu pui nici un preț pe asta.

Atunci președintele îi zise cu mare asprime :

- Ești acuzat, că ți-ai omorît nevasta, femeia, Rozaria Femminella, în dimineața zilei de 10 Decembrie 1911, cu o lovitură de secure.

— Ce-ai de zis în apărarea d-tale ? Indreaptă-te către d-nii jurați, vorbește-le deslușit și cu respectul ce datorezi justiției.

Tararà puse o mână pe piept, spre a arăta că nu avea nici cea mai mică intenție de a fi nerespectuos către justiție. Dar acum erau în sală cu toții porniți spre veselie și se zâmbea de pe acum, în așteptarea răspunsului. Tararà observă asta și stătu puțin nesigur și nedumerit.

— Intâi de toate, îi aminti președintele, spune domnilor jurați, ce ai de spus.

Tararà dete din umeri și răspunse :

— Vezi d-ta : ei sunt oameni învățați și vor fi înțeles ce scrie în hârtiile acelea. Eu trăesc la țară. Dar dacă în hârtii scrie că mi-am omorît nevasta, ăsta e adevărul. Și nici nu mai e nevoie să mai vorbim de asta.

De data aceasta trebui să râdă și președintele.

— Nu mai trebue să vorbim despre asta? Așteaptă și o să vezi, drăguțule, dacă o să se vorbească despre asta.

— Voiam numai să zic, d-le, — explică Tararà, în timp ce puse din nou mâna pe piept spre a întări cele spuse, — voiam numai să zic, că eu am făcut-o, da ; și asta-i totul. Eu am făcut-o... da, d-le. Mă adresez și domnilor jurați, eu am făcut-o într'adevăr, fiindcă nu puteam face altfel ; da, asta-i tot !

— Seriozitate ! Liniște ! Seriozitate ! domnii mei ! strigă președintele și sună furios clopoțelul. — Dar unde ne aflăm aici ? Suntem la jurați ! E vorba de judecat un om, care a ucis ! Dacă cineva își mai îngădue să râdă. pun să se golească sala! Regret, că trebuie să amintesc d-lor jurați de seriozitatea misiunii lor.

Apoi se îndreptă către acuzat, încruntând sprâncenele.

— Ce vrei să zici cu asta, că nu puteai face altfel ?

In liniștea adâncă ce domnia acum, Tararà vorbi foarte speriat :

— D-le, vreau să zic, că n'a fost vina mea.

— Și cum așa ?

Acum, tânărul apărător din oficiu crezu de cuviință să se răzvrătească contra tonului agresiv, ce-l luase președintele față de acuzat.

— Iertați-mă, d-le președinte, așa o să-l zăpăcim pe bietul om ! Mi se pare că are dreptate, când zice că n'a fost vina lui, ci a nevestei sale, care-l înşela cu baronul Fiorica. Asta este doar lămurit.

— Te rog, d-le apărător, — îl întrerupse preşedintele. — Las' să vorbească acuzatul.

— Tarară, ce voiai să zici ?

Tarară dete din cap şi apoi zise :

— Nu, d-le. N'a fost nici vina acelei nenorocite. A fost vina onoratei doamne.. — soţia d-lui baron, care tot scormonia lucrurile. De ce, d-le preşedinte, a făcut ea atâta scandal, în faţa uşii mele, încât şi bolovanii de pe stradă se înroşiseră, văzând pe d-l baron Fiorica, — pe care-l cunoaştem cu toţii ca un om subţire şi nobil, — cum o sbughise numai în cămaşă şi cu pantalonii în mână, d-le preşedinte, din coliba unei ţăranci murdare ? ! Numai Dumnezeu ştie, d-le preşedinte, cât trebue să ne trudim noi ca să câştigăm o bucată de pâine neagră.

Tarară zise toate acestea cu ochi înlăcrămaţi şi glas înduioşător şi mişca degetele împreunate pe piept.

In răstimpul acesta în sală isbucniră lungi hohote de râs. Dar în timpul râsului, preşedintele întrezări numaidecât noua situaţie, ce o înfăţişase acuzatul justiţiei. Chiar şi apărătorul observă deodată asta, şi când văzu surpându-se temelia apărării sale, se întoarse către banca acuzării şi făcu semn lui Tarară să tacă.

Era prea târziu însă. Preşedintele, care suna din nou furios, întrebă pe acuzat :

— Aşa dar, ştiai despre legăturile dintre nevastă şi baronul Fiorica ?

— D-le preşedinte, — întrerupse apărătorul, sărind în sus, — scuzaţi... dar aşa.. în astfel de împrejurări...

— Aşa... în ce împrejurări ? îl întrerupse preşedintele. Trebue să lămuresc acest lucru.

— Protestez împotriva acestei întrebări, d-le preşedinte !

— N'ai de ce să protestezi, d-le avocat. Interogatorul îl fac eu.

— Atunci, renunţ la apărare !

— Te rog. d-le avocat, vorbeşti serios? Dacă acuzatul mărturiseşte...

— Nu ! nu ! nu ! el n'a mărturisit nimic, d-le preşedinte ! A zis numai, că vina o are doamna Fiorica, soţia baronului, care a făcut scandal în faţa casei sale.

— Bine ! Şi acum poţi să mă împiedici să-l întreb pe acuzat dacă ştia de legăturile nevestei sale cu Fiorica ?

— Răspunde, acuzatule Argentu : Cunoşteai, da ori nu, relaţiunile femeei tale ?

Mirat, nehotărît, zbuciumat de simţiminte contrarii, Tarară se uita la apărătorul său, la auditor şi în fine îngăimă :

— Să .. să zic nu ?

Tânărul avocat bătu cu pumnul în bancă, se întoarse înfuriat şi se aşeză pe alt loc.

— Spune adevărul, chiar în interesul tău, zise preşedintele acuzatului.

— D-le preşedinte, eu spun adevărul, începu Tarară din nou, şi ţinea de data asta ambele mâini pe piept. — Şi adevărat e, că era ca şi când n'aş fi ştiut nimic ! Căci lucrul... da, d-le, mă adresez d-lor juraţi ; căci lucrul, d-lor juraţi, era aşa de tainic, încât nimeni nu putea să vie şi să-mi spuie aşa, dela obraz, că ştie ceva. Vorbesc aşa, fiindcă trăesc la ţară, d-lor juraţi. Ce poate şti un biet flăcău, care lucrează la câmp, în sudoarea frunţii sale, de Luni dimineaţă până Sâmbătă seară? Asta e o pacoste, ce se poate întâmpla orişicui. De sigur, dacă mi-ar fi zis vre-unul în sat : Tarară, bagă de seamă, femeia ta trăieşte cu baronul Fiorica, n'aş fi putut face altfel, m'aş fi repezit cu toporul în mână acasă şi aş fi crăpat capul nevestei. Dar niciodată nu mi-a zis cineva asta, d-le preşedinte, şi dacă ar fi trebuit să viu vreodată acasă în timpul săptămânii, trebuiam să-mi înştiinţez nevasta. Asta o spui, ca să-ţi arăt d-tale, că n'aveam de gând, să fac vre-un rău cuiva. Bărbatul e bărbat, d-le preşedinte, iar femeile sunt femei. De sigur că bărbatul trebue să cugete, că femeile sunt din fire necredincioase, chiar dacă nu le laşi singure ; vreau să zic, chiar şi când bărbatul nu e toată săptămâna plecat de acasă ; dar femeia la rândul ei trebue să nu uite că bărbatul nu poate să se lase batjocorit de oameni, d-le ! Sunt ocări... da, d-le, mă adresez d-lor juraţi ; ocări, d-lor juraţi care nu numai că fac de râs pe soţ, dar fac să-i plezniască şi obrazul. Asta n'o poate răbda un bărbat! Deci, d-lor juraţi, sunt sigur, că nenorocita ar fi ţinut seamă de asta şi de sigur, că nu i-aş fi clintit nici un fir de păr. Asta pot s'o dovedească toţi vecinii. Ce sunt eu de vină, d-lor juraţi... când deodată această femeie blestemată... da, d-le preşedinte, d-ta s'o fi adus aici şi să ne fi confruntat. Aş vrea să vorbesc cu ea ! Nu-i nimic mai rău decât femeile prea grăbite !

„Dacă bărbatul d-tale, — aş spune acestei doamne, dacă aş avea-o în faţa mea, — dacă bărbatul d-tale ar fi fost încurcat cu o femeie necăsătorită, ar fi putut, onorată doamnă, s'aibe plăcerea acestui scandal, căci aşa n'ar fi avut urmări şi n'ar fi fost târît aici nici un soţ. Dar de ce, stimată doamnă, nu m'ai lăsat în pace, pe mine, care am fost totdeauna liniştit, n'am fost vinovat cu nimic, dar nicidecum. Eu n'am vrut niciodată să văd sau să aud ceva; eram mulţumit, d-lor juraţi, să-mi câştig pe câmp, cu toporul în mână, pâinea mea, muncind din greu, de dimineaţă până seara târziu. Stimata doamnă glumeşte, — i-aş zice doamnei, dacă mi-ar sta în faţă ; — ce urmări a avut scandalul pentru onorata doamnă ? Nimic ! O glumă ! După două zile, te-ai împăcat cu soţul d-tale. Dar, stimata doamnă, gânditu-s'a oare, că e în joc încă un om ? Şi că acest om nu poate să se lase să fie batjocorit de aproapele său şi că trebuia să procedeze ca un bărbat ? Dacă stimata doamnă ar fi venit mai întâi la mine, ca să vorbească, i-aş fi zis : „Stimată doamnă, noi suntem bărbaţi ! Şi bărbatul e nestatornic ! Poate să se aprindă, stimată doamnă, pentru o ţărancă murdară ? D-l baron mănâncă la d-ta întotdeauna jimblă bună franţuzească; compătimiţi-l, dacă-i vine din când în când gustul de o bucată de pâine neagră.

Aşa i-aş fi vorbit d-le preşedinte, şi poate nu s'ar fi întâmplat nimic din toate acestea, ce din nenorocire s'au întâmplat, nu din vina mea, ci din pricina acelei doamne afurisite.

Preşedintele puse din nou capăt cu un prelung sunet de clopoţel observaţiilor, râsului şi diverselor păreri, ce urmară în sală după mărturisirea pătimaşă a lui Tarară.

— Va să zică, asta e concepţia d-tale ?

Tarară, obosit şi gâfâind, dădu din cap.

— Nu, nu ! Nici nu-i vorbă de o concepţie ! Asta-i adevărul, d-le preşedinte.

Şi drept mulţumire pentru adevărul ce-l spusese cu atâta sinceritate, Tarară fu osândit la 30 de ani închisoare.

Trad. de B. MARIAN

După ani...

Cu muşchi acoperită şi cu olane roşii,
Cu straşini dătătoare de umbră răcoroasă,
Aşa în vremuri bune te-au ridicat strămoşii
Şi te ştiam pe lume, patriarhală casă...

Intâii ochi spre viaţă eu i-am deschis prin tine ;
La vatra ta bătrână mi-au spus poveşti bunicii...
Revăd ca'n vis grădina cu meri şi stupi de-albine
Şi cu poteca ninsă de rochia rândunicii !

Era pe-atunci în tine atât prisos de viaţă,
La geamuri, în ulcele, muşcate şi betunii..
Urcau pe zid zorele şi'n ori-ce dimineaţă
Cu tril sglobiu şi proaspăt mă deşteptau lăstunii....

Revăd gigantic duzii, sădiţi de mâini bătrâne,
Cu ramuri noduroase întinse'n slăvi albastre ;
Unde sunt oare, astăzi, hambarele cu grâne ?
Unde-a pierit belşugul gospodăriei noastre ?

Văd ceata cum se lasă şi sufletu-mi apasă,
Mă-apasă tot trecutul, sub afumata grindă,
Mă uit strein la toate din vechea noastră casă....
Al cui e chipul straniu din ciobul de oglindă ?

Părăginită-i curtea şi fără de ulucă,
Din tot belşugul vieţei n'a mai rămas nimica ;
Un dud bătrân căzut-a şi altul e pe ducă...
S'a prăpădit bunicul şi a murit bunica !

Purtând în ochi-mi umezi himera tinereţii
Privit-am lung spre cuibul pustiu de rândunele
Şi obosit de toate cărările vieţii
Am stat să plâng pe pragul copilăriei mele !

MIRCEA RĂDULESCU

MIRON COSTIN

Literatura românească, în desvoltarea ei istorică şi-a croit două direcţii bine distincte: literatura religioasă şi literatura istorică.

Literatura religioasă prezintă interes numai din punct de vedere al limbii literare, în ea păstrându-se forme lexicale şi de altă natură care ajută la cunoaşterea formărei limbii noastre în decursul veacurilor. Ea nu este originală fiind în bună parte traduceri după texte străine

Nu tot acelaş lucru putem spune despre literatura istorică, literatura cronicarilor. Deşi şi-au făcut cultura în alte ţări străine, totuşi în scrisul lor putem distinge la fiecare pas tendinţa spre originalitate şi spre ce este al nostru. In această privinţă, primul cronicar, care merită toată atenţiunea noastră, este Miron Costin.

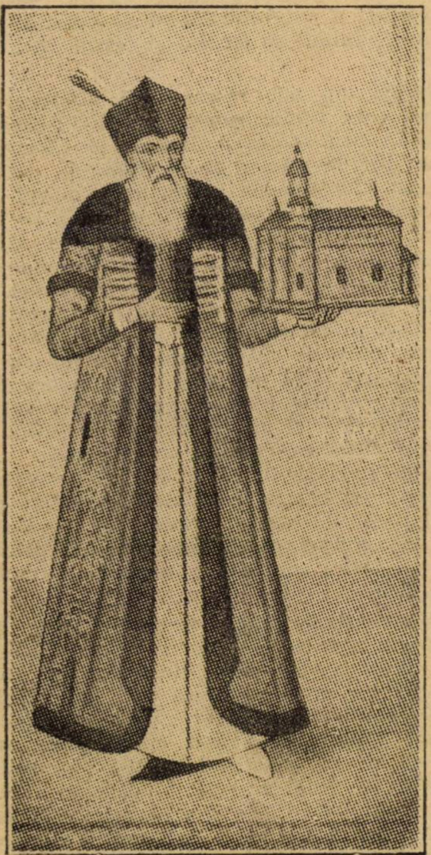

Fiu de boer mare, vestit pe acea vreme în Moldova, în curând ajunge şi el în cele mai înalte trepte sociale. Poziţiunea sa politică şi socială i-a dat posibiltatea să cunoască în deaproape toate frământările şi actele cele mai importante din istoria ţării sale, pe care le-a însemnat cu cea mai curată sinceritate în letopiseţele ce le-a scris. Nu este nimic de prisos şi nimic fals în tot ce a scris acest cronicar. In această privinţă, atât Miron Costin cât şi alţi cronicari din acea vreme, sau de mai târziu, cum au fost: **I. Neculcea, Neculai Costin, D. Cantemir, Radu Greceanu şi Stolnicul Constantin Cantacuzino,** sunt superiori, după o interesantă observaţie a d-lui M. Dragomirescu, unor cronicari din Apus. Superioritatea lor constă în veracitatea sufletească şi cunoştinţa directă a faptelor la care toţi aceşti cronicari au luat parte, spre deosebire de cronicarii apuseni, cari scrieau numai după documente.

Născut în 1633, a avut posibilitatea să se instruiască încă de mic la şcoala umanistă dela Bar, în Polonia. Cunoştinţele sale de cultură latină, însuşite la acea şcoală, se resimt şi în opera sa de mai tîrziu; atât în limbă cât şi în gândire.

Dar pe lângă cultura latină, Miron Costin a mai făcut cunoştinţă şi cu cea polonă, care era direct, tot un exponent al ei. Cât de mult a înrâurit cronicarii poloni asupra lui Miron Costin, ne-a arătat în mod foarte judicios, într'un studiu recent d. P. P. Panaitescu.

După o viaţă de aprige frământări, Miron Costin se stinge în anul 1691 la o moşie a sa din judeţul Roman. Sfârşitul tragic al acestui cărturar luminat, — a fost decapitat din porunca Domnitorului C. Cantemir, — a fost o vie exemplificare a sacrificiului şi a jertfei sfinte pe care a adus-o acest suflet distins, neamului său atât de oropsit de soartă.

Viaţa sa sbuciumată care era şi a tuturor contemporanilor săi, ne-a imortalizat-o în frumoasele pagini din cronică.

Din cuprinsul ei se vede că scriitorul nostru îşi nota însemnările sale din fuga pribegiei prin ţări străine sau în mijlocul crâncenelor lupte de pe cuprinsul patriei sale.

GH. CARDAŞ

La tine, Poezie!

Aşa a fost pădurea totdeauna:
O lume de copaci şi de lăstare, —
Şi rătăcia prin luminişuri luna,
Iar printre crengi svârlia mărgăritare.

Nimic nu s'a schimbat! Incepătoare,
Să şuere, să cânte se îmbie
Şi tac la glasul tău, privighetoare!
Şi eu revin la tine, Poezie!

Mă duc pe câmp. Cu vălurile'i pale,
Zefirul mă 'nfăşoară, ca pe merii
Ce-i scutură de rozele petale,
Şi vineţie cade umbra serii.

S'apleacă lanul tot, ca sub o mână
Desmierdătoare. Gârla argintie
Necontenit în calea ei se mână.
Şi eu revin la tine, Poezie!

E la nămiezi. Văzduhul e fierbinte
In kioşcuri adumbrite de zorele
Prânzesc familii, — râsete, cuvinte;
Sub streşini cuiburi noi de rândunele.

Oraşul pare scund şi mic, în marea
Cu soarele drept stemă 'mpărăţie.
O pasăre se-avântă spre tărie,
Să nu-i audă nimenea cântarea!
Şi eu revin la tine, Poezie!

V. DEMETRIUS

O SEAMĂ DE CUVINTE

Acu câtăva vreme se putea ceti în câteva din marile jurnale din New-York, tipărit în caractere groase, următorul anunţ:

„Aduceţi-mi un dolar! X..., strada Y..., 12“

A doua zi, în acelaş loc se putu ceti:

„Imi puteţi aduce dolarul şi până mâine“.

Iar a treia zi:

„Dacă nu-mi aduceţi dolarul astăzi, îl puteţi păstra mult şi bine; mâine va fi prea târziu“.

Un gazetar, curios cum îi e profesia, se duse la adresa arătată, unde găsi o dactilografă care se declară autorizată să primească toţi dolarii ce se vor aduce pentru M. H..., însă refuză să dea vre-o explicaţie în privinţa destinaţiei acestor dolari. Din ce în ce mai intrigat şi mai curios, gazetarul făcu o anchetă şi află în cele din urmă că M. H... era un mare negustor din New-York care pariase cu câţi-va prieteni că se vor găsi în New-York cel puţin o mie de „gâşte“ cari să-i trimeată câţi-va dolari fără să ştie pentru ce. Negustorul a şi câştigat pariul cu vârf şi îndesat, deoarece în trei zile, încasase peste 1200 dolari, pe cari dealtfel i-a şi restituit.

•

Bernard Shaw nu poate suferi pe cei cari cer autografe. Şi dacă ar fi după el, ar trimite la toţi dracii pe inoportunii cari vin să-i cerşească semnătura. Insă această impulsiune iniţială o tempereazǎ întotdeauna o corecţiune naturală şi mai ales un mare fond de bunătate.

In zilele din urmă, o persoană din noua Zeelandă îi scrie solicitându-i un autograf.

Bernard Shaw sări ca fript. Incă unul! Apoi puse mâna pe toc, se sili să-l înmoaie în venin şi scrise:

Colecţionarii de autografe sunt plaga umanităţii. Cum însă ei vor stărui în plicticoasa lor obişnuinţă atâta timp cât noi, ăştialalţi, oamenii cunoscuţi, nu ne vom hotărî să nu mai dăm autografe, mă văd în situaţiunea de a opune un refuz categoric cererii d-voastră.

Din inimă, al d-voastră,

Şi... iscăli: Bernard Shaw.

•

Un conferenţiar predică pentru suprimarea alcoolului. Intr'o seară, foarte răguşit, ceru să i se aducă o ceaşcă de lapte în locul tradiţionalului pahar cu apă. Impresarul gândi că nu e rău să pice şi puţin rum în lapte.

In timpul unei perioade elocvente, conferenţiarul pune mâna pe ceaşcă, o bea pe nerăsuflate şi strigă:

— „Extraordinar! Pii! Ce mai vaci!“.

•

La şcoală.

— Cât fac şase şi cu patru?

— Unsprezece.

— Nu, nu... ia vezi... şase şi cu patru...

— Douăsprezece...

— Nu...

— Nouă.

— E, asta-i...

— Treisprezece.

— Da pentru Dumnezeu, de ce nu zici niciodată, zece?... Şase şi cu patru fac zece.

— A, nu, Domnule, zău nu... asta nu se poate... mi-aduc foarte bine aminte... cinci şi cu cinci fac zece.

Cântecele unui greer

Pro domo

In viața mea de pribegie,
Gonit mereu d'al soartei bici,
Am îngânat cântece mici
De dragoste și ironie!

Și cum trăiam mai mult în vis
Făcui risipă de simțire...
Și'n versuri șchioape am închis,
O lacrimă lângă-o zâmbire!

Am îngânat cântece mici,
Fără pretenția să fie
Gustate la Academie —
Căci toate versurile mele,
— nici diamante nici mărgele,
buchete fără de panglici,
— Garoafe, crini și ghiocei
Sunt scrise doar pentru femei
Și pentru patru-cinci amici!

Când iarna am simțit că soba
Pe versu-mi cald nu pune preț,
Cu grabă m'am drapat în roba
De magistrat, ca să nu 'ngheț!

Și-am colindat întreaga țară,
Cinstit, c'o leafă de aprod,
Purtând sub robă, o chitară
Și-o inimă, în loc de cod!

Azi iarna-mi bate în ferești,
Și vântu 'n recea-i simfonie,
Parcă mă 'ntreabă: „unde ești
Poete plin de veselie?“

Hambarele mi-s goale, nici
N'am strâns cu cântecu-mi de greer
Grăunțe s'am până la treer...
Dar simt o umbră grea pe creer:
Uitarea celor mari și mici.

Și'n stepa iernii argintie,
Când singur, trist, fără amici
Culeg poemele-astea mici
Țipate 'n nopți de insomnie,
Vreau să le'nchin cu dărnicie
Imbogățitelor furnici.

CINCINAT PAVELESCU

Chișinău, 24 Decembrie 1925.

Din volumul „Cântecele unui greer“.

Coperta noastră

Maestrul G. Petrașcu este cel mai personal și mai expresiv colorist al nostru.

Un colorist sumbru, fără să fie întunecat.

Nuanțele lui clare au gravitatea notelor de violă.

Cele profunde, amintesc geamătul adânc și tulburător al oboiului.

Un tablou de Petrașcu are, în întregimea lui, Solemnitatea masivă a unui vechi interior de catedrală, ferit de zburdălnicia solară.

Pornind întotdeauna dela o pată de culoare, Petrașcu „sfârșește“ printr'o pată de culoare.

Numai aici **se înfrățește el cu impresionistul, care caută, îndeobște, să traducă, cromatic, nehodinita frământare** luminoasă, **a atmosferei.**

G. Petrașcu e un poet al tăcerii.

FESTINUL

de MIHAIL CELARIANU

Dela București la Popânzeni sunt în total opt kilometri, din cari unu îl faci cu trenul, până la micul canton, în fața căruia e o oprire de treizeci secunde, iar restul de șapte o întinzi cu piciorul, pe un fir de potecă, ce te tot minte prin arătură, ca o pânză de paianjen.

Localitatea Popânzeni nu are până în prezent altă celebritate, decât că aci și-a ales cuibul, de câțiva ani, marele liric al timpului Endymion Bârneață.

Se spuneau multe despre domiciliul pitoresc și viața îmbelșugată, deși, într'un fel apostolică, a marelui bard, așa că, la prima ocazie, fuseiu printre cei dintâi cari se hotărî să-l viziteze și, în ziua de Sfinții Arhangheli, o luarăm la drum: tragedianul Neptun Grozeanu, cu chelie și lavalieră în dezordine; Maftei Hodoroabă, *novelist* și *povestitor poporan,* cu fața creață și roșie ca o opincă; peisagistul Pârjoală, hrănit parcă numai cu ulei de in fiert; satiricul Juan Ciovârnache, o mogâldeață de om, cu ochelari și batistă la butonieră; și eu, poet plin de speranțe și de melancolie.

Drumul cu trenul îl făcurăm pe platformă, vorbind și glumind, cu fețele bătute de vânt și inimile înviorate. La canton, deabia avurăm timp să ne prăvălim din vagon, unul peste altul — ne sumeserăm pantalonii și luarăm câmpul în piept. Șapte kilometri, cu toți bulgării de pământ împietrit, cari ne scâlciau ghetele și ne împiedecau mersul, aș putea spune că i-am făcut în sbor.

La intrarea în sat eram prăfuiți și hodorogiți binișor. Neptun, care cunoștea locul, o ținea înainte, iar noi după el, obosiți și flămânzi, deabia ferindu-ne de câini, unul cu pălăria, altul cu piciorul, Hodoroabă doar izbutind să-i țină la distanță, cu strigăte meșteșugite: nici zbieret, nici lătrat.

La o răspântie, în dreptul unei fântâni, Neptun ne opri cu un semn; scoaserăm batistele, ne scuturarăm cu ele ghetele de praf, răsuflarăm adânc, ne potrivirăm unul altuia gulerele și cravatele întoarse spre ceafă, apoi, în aceiași ordine, mai făcurăm vreo treizeci de pași și ne oprirăm brusc la o poartă înaltă, pe care puturăm citi, emoționați, stihurile lui celebre, zugrăvite cu roșu:

Stai române doar la țară
Și-ai scăpat de viața amară!...

In fața lor rămaserăm câteva clipe tăcuți, privindu-le cu evlavie, umplîndu-ne inimile cu fiecare vorbă; mie-mi venea chiar să-mi scot pălăria: stai—române—doar—la—țară!...

Insfârșit, la cele trei ciocănituri sacadate ale lui Neptun, o ușă se deschise și lumina galben-roșiatică din tindă, năvăli în [illegible]. In acelaș timp răsăriră în prag: mai întâi bardul, apoi doamna Bârneață și, după ei, la un pas, cei doi copii: Hero și Leandru, ținându-se de mână.

Furăm întâmpinați cât se poate de bine; din prima clipă ne izbi armonia tihnită, aș putea spune chiar: simetria traiului acestei familii providențiale.

Maestrul, înalt și masiv, cu părul argintiu, buclat peste urechi, purta pe frunte o coroniță de merișor, iar ca îmbrăcăminte, un fel de camizol roșu, cu guler dantelat. Ochii lui buni ne priveau generos, cu înțelegere pentru slăbiciunea noastră juvenilă. D-na Clementina Bîrneață, de o statură aproape egală — ceva mai scurtă—surâdea din toată făptura ei, într'o rochie de gaze mov-pal, de umerii căreia atârnau până la șolduri două aripi de muselină albă. Părul cărunt era revărsat peste spate: închipuia pe muza maestrului.

Cât despre copii — între zece-doisprezece ani— purtau costume naționale, ambii cu obrajii pudrați și sprincenele înnegrite.

Hodoroabă îi sărută pe frunte și le urá să ajungă oameni de ispravă.

— Ei, maestre, să trăești! — începu, transpirat și cu voce de bas, Neptun; — ți-am adus o seamă de artiști, să-ți ureze fericirea și gloria care o meriți cu prisosință. Dă-mi voe să sărut mâna doamnei... Să trăești și dumneata și facă cerul să susții cu geniul dumitale subtil puterea de gândire a maestrului nostru—ura!

— Ura!! — strigarăm, la un gând, mașinal, și ne grăbirăm să ne trântim pe scaune, lihniți de foame și frânți de umblet.

Urmă un mic răspuns al maestrului, după care furăm așezați la masă: maestrul în cap, având la dreapta pe Clementina, iar la stânga pe Neptun; la celalt capăt: Ciovărnache în mijloc, pictorul la dreapta și eu la stânga. Hodoroabă se ridică, frângându-se de șale și eși în pălimar: apoi, eu așa am apucat dela maica, să clătesc cele mâini, înainte de masă.

In lipsa lui, care era cel mai guraliv, se făcu o tăcere de câteva clipe. Pentru mine, care nu mai fusesem onorat cu o cunoștință atât de celebră în lumea literelor, clipele treceau greu; ochii verzi și misterioși ai maestrului mă intimidau, când rămâneau uneori asupra mea.

Când, însfârșit, Hodoroabă se reîntoarse, își ocupă și el locul, rezervat pe o latură întreagă a mesei, iar vis-à-vis de el, ședeau copiii, neclintiți și gravi, să nu strice ceva din găteala lor circumstanțială.

Maestrul aruncă o scurtă privire în jur, ca spre a face tăcere, apoi, ridicându-se cu o solemnitate duioasă, dete glas cuvintelor următoare, din cari sper că nu mi-a scăpat nici unul: „Tineri artiști și iubiți admiratori... Sânt cincizeci de ani de când, pe pământul acestei țări roditoare, în sânul acestui județ binecuvântat și în cercul restrâns al populației fericitei întru toți vecii comune Popânzeni, a luat naștere acela ce trebuia să fie cândva Endymion Bârneață!!... Inima îmi bătea cu putere; îl priveam cu ochii împăenjeniți de lacrimi — Neptun, încet și grav, se ridică în picioare, Ciovârnache la fel — și amândoi se rezemară, tăcuți, de bara unui bufet cu sticlă.

— Ar fi greu, urmă sărbătoritul, ar fi cu neputință să vă descriu tot șirul întâmplărilor cari, din prima copilărie, au fecundat marea mea conștiință.... Eșit din sânul poporului, pe care îl iubesc atât de mult, frații mei au fost munții și piscurile, surorile mele au fost nopțile și diminețile, până când a vrut Pronia să mă unesc cu mireasa visurilor mele... (Clementina se ridică; după dânsa mă ridicai și eu și pictorul)... Ca o muză blândă și armonioasă, inima ei a palpitat alături de mine și mi-a răcorit drumul spinos al inspirației. Copiii pe cari-i aveți în față (îi preciză cu gest de patriarh) — sânt roadele dragostei noastre.

(Se ridicară dintr'o singură mișcare, cu ochii țintă în ochii tatălui lor)—„Eu poate voiu muri, dar în ei am sădit —după cum veți vedea — geniul artei, care nu m'a părăsit nici o clipă. Iubiți confrați... să

Floricea de primăvară

— Baladă engleză —

Se strânse fata'n drum sub mărăcin,
Floricea de primăvară,
Şi-un prunc născu acolo 'n plâns şi chin,
Frunză verde, frunză rară.

— „Odorul mamei, nu-mi zâmbi aşa,
„Floricea de primăvară,
„Căci mă ucide, vai, privirea ta,
„Frunză verde, frunză rară".

Ea scoase-un junghiu, de spaimă tremurând,
Floricea de primăvară,
Şi-l implântă 'n trupşorul lui plăpând,
Frunză verde, frunză rară.

In miez de noapte-apoi săpă mormânt,
Floricea de primăvară,
Şi coperi trupşorul cu pământ,
Frunză verde, frunză rară.

Dar când intra'n capelă mâne zi,
Floricea de primăvară,
In prag un copilaş îi răsări,
Frunză verde, frunză rară.

—„Păpuşe dragă, dac'ai fi a mea,
„Floricea de primăvară,
„Eu numai în mătăsuri te-aş ţinea,
„Frunză verde, frunză rară".

—„Pe când eram al tău, sub rug în drum,
„Floricea de primăvară,
„Măicuţă, n'ai fost bună ca acum,
„Frunză verde, frunză rară".

VASILE STOICA

---

nu vă mire când veţi afla că tovarăşa zilelor mele cântă din gură ca o privighetoare, iar copiii: băiatul declamă şi fata joacă toate dansurile naţionale. Adeseori mă întorc şi zic: mulţumescu-Ţi Ţie, Doamne, că mi-ai hărăzit cu milostenie din toate bunurile Tale, ca să Te cânt pe lira mea supusă! (Aci luă o furculiţă şi deabia o atinse de marginea farfuriei, iar copiii şi, împreună cu ei, doamna, începură tare şi unison, pe melodia

„Sub tei cu frunza lată":
Mulţumescu-Ţi Ţie Doamne,
Harul Tău e cel dintâiu,
Cu o milă de părinte
Mi-ai pus lira căpătâiu,

Toţi eram înălţaţi, eu, mai ales, pluteam; îmi venea să mă aşez în genunchi, să-i sărut mâna, în care ţinea furculiţa, ridicată, ca spre a comanda cântăreţilor încetarea.

— Inainte de a vă delecta cu ceva din opera mea (nevasta eşi, arătând, în mişcarea ei, o poruncă ştiută din vreme)— ţin să ne cinstim cu un păhăruţ de nectar, care aduce pofta de viaţă.

— Şi de mâncare, ha,ha,ha!.. râse gros Hodoroabă. Nu-i vorbă că asta nu ne lipseşte!....

Intr'un minut o tavă cu o carafă şi păhărele se ivi singură în pragul uşii, probabil pregătită de mult şi, la sfârşitul ei deabia, mâna dantelată şi apoi corpul plin al gazdei surâzătoare. Păhărelele tremurau şi se izbeau uşor de sticla portocalie, scoţând un fior de cristal, prelungit, pe care-l simţirăm cu toţii până în baerele stomacului.

Tava fu aşezată în mijlocul mesei. Ochii tuturor, fără voe, nu se mai deslipeau de ea. Pe buze ne venea o adiere parfumată şi înfiorătoare. Hodoroabă încalte nu se mai putu ţine pe loc, cuprins de o frământare tirană fruntea i-se îmbrobonase de sudoare şi obrajii i-se făcuseră roşii-cărbuni. Tiptil, doamna Bîrneaţă se reaşeză pe scaun, într'o poză de un calm suveran.

Maestrul urmă: Băutura aceasta, pe care nici zeii n'au dispreţuit-o, aduce cu sine încântarea, uitarea...

— Şi ertarea păcatelor... hotărî, frământat şi prăpădit, Hodoroabă.

— O, scumpii mei — se mlădie maestrul — dar în lumea noastră nu există păcat; este o noţiune a oamenilor fără libertate... Noi, cum v'am spus, planăm deasupra împrejurărilor; nimic nu ne poate atinge, în lumea noastră olimpiană".

Corul, în picioare, unison:

Lumea noastră ideală
E frumoasă ca în rai,
Cine-o gustă, i-se pare
Ca o dulce zi de Mai,
Ca o dulce zi de Mai...

Furculiţa se ridică din nou în văzduh; cântăreţii tăcură.

— „Ştiu — spuse cu convingere maestrul — că artiştii trăesc mai mult cu idealul, de aceea am scris, pentru ocazii, câteva stihuri înălţătoare: unele sunt pentru primire, altele pentru aşezarea la masă şi altele pentru plecarea mosafirilor.

— A 'nceput cu cele din urmă, îmi suspină la ureche, plictisit, Ciovârnache.

— Acum, fiindcă vă văd obosiţi de multă aşteptare şi cuprinşi de o nerăbdare pe care o cunosc atât de bine, Leandru... (soldăţeşte, copilul ţâşni în picioare, cu ochii la cer)... Vă va spune câteva cicluri din poemele mele asupra nemuririi şi a vieţii viitoare. (Furculiţa atinse uşor marginea farfuriei)...

Leandru se retrase trei paşi spre perete, se opri brusc, închină capul, puse braţele în lungul pantalonilor şi, în tăcerea absolută a odăii electrizate, recită, una după alta, douăsprezece poeme ale maestrului neoprindu-se decât scurt timp între fiecare, pentru a face un compliment mut, soldăţesc şi mândru. Ochii ne erau înceţaţi şi obosiţi, privind neclintit asupra copilului — supraveghiaţi când de ochiul generos al maestrului, când de privirile umede ale mamei orgolioase. In urechi toate versurile sunau la fel, toate scoteau aceeaşi muzică, monotonă, care, în cele din urmă, suna subţire şi strident, până la nebunie.

Când ciclurile fură sfârşite, Leandru făcu o pauză mai lungă—apoi un compliment definitiv — ridicând şi braţele până la piept şi se apropie de Endymion, întinzând fruntea, pe care acesta depuse un sărut ferm.

Fu foarte greu să mai descleştăm vreunul gura, pentru cele de cuviinţă. Trecu câtva timp, până ce, însfârşit, tot Hodoroabă ne scoase din încurcatură: „Vino să te sărut, puiule! Ţoc! Calci pe urmele tătîne-tău; o s'ajungi om mare! Şi, ca din instinct, braţul lui se întinse spre tava cu băutură, trăgând-o până în dreptul inimei. N'avu însă timp să ridice paharul, că maestrul reîncepu: „Hm, Hm!—înainte de gustare să vă fac o nouă surpriză (Furculiţa sună). — Nerăbdătoare şi sprintenă, Hero sări drept în picioare, se retrase până în faţa sobei— făcu un compliment scurt şi... durrr!!! Incepu o sarabandă de sărituri, de înclinări, de mişcări ale braţelor; nu mai vedeam, în vălmăşagul lor, decât fluturii coloraţi de pe rochie, cari parcă sburau în capetele noastre. Fetiţa nu se lăsă mai prejos decât micul ei frăţior. Neîndoios că dansul ei trebuia să ţină exact cât timp ceruse declamarea poemelor. Când se sfârşi, doamna Clementina îşi mângâe fata pe păr, apoi luă tava — spre marea uşurare a tuturor — ridică păhărelele şi le puse în dreptul fiecăruia, turnă în ele licoarea portocalie, iar sticla, pe jumătate plină, o lăsă în mijlocul mesei, pentru cine ar mai dori.

— Acum — reluă Endymion — pentru că mai avem puţin de stat împreună — peste două ore pleacă trenul dela canton — şi având în vedere că numai cu atât o petrecere adevărată nu e complectă — să dăm loc doamnei gazde să ne ofere, la rândul său, ceeace merge de minune în asemeni ocaziuni.

La aceste vorbe parcă uitarăm toată oboseala, toată uruiala din cap, toţi fluturii din creer: în faţa ochilor vedeam mai dinainte marile farfurii încărcate cu fripturi mirositoare, cu salade apetisante şi carafele cu vin rubiniu, care te scoală din morţi. O cutremurare ne descleştă membrele, ochii se dilatară, îndreptarăm scaunele, ne mişcarăm trupurile, întinserăm coatele pe masă, furnicaţi de nelinişte: cum să ţinem toasturile, în ce ordine, cu ce cuvinte?...

Câte o farfurie mare şi groasă fu pusă înaintea tuturor, apoi câte o furculiţă şi un cuţit. Nu îndrăzneam încă să bem, până ce patronul sărbătorit va da tonul. Acesta, din fericire, nu întârzie; maestrul puse mâna pe păhărel... dar, în loc să-l ducă la gură îl trecu în stânga farfuriei, apoi, ridicând cu o mână furculiţa şi cu alta cuţitul:

— Tineri prieteni !....

— Ufff ! scânci, înfundat, Ciovârnache.

— Maestrul vostru a aranjat toate cele de cuviinţă, pentru ca petrecerea voastră să fie deplină ; acum avem orele şapte ; şapte kilometri, până la gară, îi faceţi, mergând repejor, într'o oră şi jumătate ; cealaltă jumătate de oră o vom petrece, prin urmare, aci, spre amintirea neştearsă a zilei de azi şi spre desfătarea noastră a tuturor — Clementina vă va cinsti cu ceeace se cade să aveţi dela ea. Tacâmuri aveţi toată lumea ?

— Da, răsuflarăm, cu o fericire isbucnitoare.

— Ei bine, atunci, totul e pregătit. Clementina... va intona diferite arii naţionale, timp de douăzeci şi cinci de minute, iar la refren fiecare vom bate cu cuţitele şi furculiţele în farfurii (zang !...).

— Mama ta, Doamne !... nu se mai putu ţine Hodoroabă.

De data asta paharul era prea plin ; toată furia noastră se îndrepta numai spre cel mai vinovat dintre toţi : tragedianul Neptun. Il fulgeram din ochi, până când, la momentul refrenelor, Endymion da tonul şi furculiţele noastre zdrăngăneau asurzitor pe porcelanurile nevinovate.

Dar „totul trece 'n astă lume", cum bine a scris maestrul, deci, a trecut şi asta. Când s'au împlinit cu precizie cele douăzeci şi cinci de minute, diva tăcu, înclinându-se într'o reverenţă imperială.

Sărirăm în picioare, ca străpunşi de un curent electric ; nici băutura n'o mai vedeam în faţa ochilor. Gazda, însă, reculeasă din emoţiunea inerentă în timpul producţiei, reveni la realitate şi, de data asta, ridică într'adevăr primul păhărel de prăştină.

Când însă s'o imităm şi noi... „Staţi" ! Şi, scoţând din sân o sticluţă de formă ciudată, cu un lichid vioriu, trecu pe lângă fiecare şi picură în toate păhărelele câte o lacrimă de apă de viorele.

— Stai ! Ce faci bre ? !—se sperie Hodoroabă.

Dar nu mai era timp de pierdut. Deterăm paharele pe gât ; pe nas ne veni un damf de parfum, amestecat cu ţuică.

In timp ce smulserăm pălăriile din coarnele de după uşă, fiecare membru al ilustrei familii aprinse câte o faclă de răşină şi, când păşirăm pragul, focul ne cuprinse din toate părţile. Lui Neptun îi scăpă piciorul în ruptura unei trepte ; câinii, alarmaţi, sau poate instruiţi la rândul lor, se năpustiră în jurul nostru, cu hămăiri delirante.

Festinul se sfârşise.

După şapte kilometri de drum cu piciorul, eram la canton ; trenul, însă, numai cu un minut mai de vreme, plecase. Până în zori ne ghemuirăm, sub micul şopron, unul în altul, ca nişte umbre degerate: cruda realitate înlocuise visul, într'adevăr neuitat.

MIHAIL CELARIANU

Pagini engleze

HAMLET

sau

între istorie literară şi critică

I.

Hamlet intâmpină de câtăva vreme, la noi, ceeace s'ar putea numi, cu un cuvânt englez obişnuit, un mic „revival". Jocul din urmă, împovărat de gând al d-lui Manolescu, — pe care şi l'ar însuşi orice mare actor englez, şi oarecari traduceri neizbutite, dar mai izbutite critici ale acestora, l-au redat şi la noi tradiţiei, care face dintr'ânsul capo-d-opera cea mai populară a omului din Stratford

Mai de curând, un studiu în „Viaţa Românească" şi în broşură, al noului profesor de literatură engleză la Universitatea din Iaşi, a pus şi la noi problema tulburătorului erou. D. I. Botez, după ce trece în revistă câteva din părerile altora, vede în Hamlet un tip integral, lipsit nici de memorie, nici de voinţă, sănătos şi normal ; şi îşi propune un volum în care „punând la contribuţie întreg textul, să evidenţieze caracterul de Prometeu, nu de neputincios morbid, al eroului".

Cum vedem, pe d. Botez îl preocupă psihologia fascinantă a lui Hamlet, şi prin aceasta dânsul intră în linia clasică a criticilor shakespeareani, care dela Goethe, — cu faimoasa lui imagine a unui tânăr ideal, doborît de o sarcină prea brutală (un vaz scump, în care un stejar împlântă rădăcini până ce-l fărâmă), — sau, mai bine zis, dela Henry Mackenzie, care anticipează cu vreo 15 ani concepţia lui Goethe, şi până la Bradley şi Freud, se lasă ispitit de enigma resortului interior al unicului tânăr.

Lucrul nu e decât drept : Hamlet e întreaga piesă. Pe lângă el ceilalţi eroi, — chiar Regina, chiar Ofelia, — sunt joase, când nu şterse mediocrităţi Iar acest Hamlet e suflet. Tot tragicul lui stă în aceea că are un suflet, că trebue să şi-l simtă în contact cu o lume, trăind „à fleur de peau", o lume superficială, epidermică, aproape nepermeabilă.

E ca şi cum ai ţine o rană vie în aer rece şi confinat, ne în stare să comunice cu ea pe calea niciunei apropieri, nici unui leac ! Pe Hamlet îl doare de a avea un suflet.

De aici calda, vibrătoarea lui frăţie cu Horaţiu, singurul tăiat din aceeaşi substanţă, — frăţie care aruncă un soare atât de nou în negura piesei, încât au fost critici care să vadă în nefericitul prinţ, — şi deci în tot rostul piesei o simplă femee deghizată în dragoste cu tânărul ofiţer ! (cf. Bradley-Furness).

Dela această năzărire, la aceea că Hamlet ar fi un june ambiţios şi un farsor, inscenând un strigoi calomniator pentru a da jos de pe tron pe nevinovatul unchi (cf. ibid), curba interpelărilor în speţă are toate coborârile şi urcările. E tocmai primejdia metodei psihologice. E deajuns ca cineva să aibe o părere ca să poţi — cu puţină dialectică, — afirmà contrariul. Critica hamletistă ia astfel forma a două şiruri nesfârşite de „da" şi „nu" bravându-se reciproc. Tipul îl reprezintă Coleridge-tatăl şi fiul. A spus cel dintâi, poetul, că Hamlet e un hipersensitiv abulic, — dimpotrivă, răspunde cel de-al doilea : un om de admirabilă acţiune.

Dureros e că ambii au dreptate, după cum au şi ceilalţi preopinenţi fluctuând între teoria morbidităţii de caracter şi aceia a dificultăţilor externe (cf. Robertson). Niciodată inteligenţa omenească n'a fost un mai sincer produs al eroarei, al acelei erori care în concepţia americanului Josiah Royce, este o gândire despre care altă gândire, care se numeşte superioară, îşi dă seama că nu-i completă.

După admirabilul teoretician al „posibilităţii eroarei" (cap. 2 din **The religious aspect of philosophy)** nu poţi deosebi între adevăr şi eroare decât dacă implici toate amănuntele existenţei în realitatea unei idei infinite, unei gândiri imanente. Acest spirit absolut e singurul care cunoaşte complet deoarece coincide cu toate fazele şi formele existenţei ; celelalte cunoaşteri, omeneştile cunoaşteri, sunt parţiale, deci, în mod felurit, erori.

Dacă acum reducem scara existenţelor lui Royce la.... Hamlet, găsim în faţa lui o singură idee ce l-ar putea cuprinde : Shakespeare însuşi...

Dar Pirandello răsare dintr'un colţ de scenă şi se întreabă : dacă Shakespeare însuşi nu şi-a dat seama de ce a scris, dacă între Hamlet întrevăzut de el şi cel realizat e o prăpastie tot atât de mare ca între ideal şi faptă ? Haosul vedeţi, creşte, cercul viţios prinde deabinelea problema.

E aici locul să intervină criteriul estetic : Un singur Hamlet există ; care nu e nici cel visat de Shakespeare, cum nu e nici cel închipuit de Thomas Rymer, Gildon, Dennis, Hanmer, sau construit de Mackenzie, Goethe, Schlegel-Coleridge, Fletcher, Gervinus, Ulrici, Klein, Werder Furnes, Lowell, Rolfe, Tolman, Brandes, Dowden, Herford, Raleigh, Clutton-Brock, Masefield, etc., etc. E, cum spune Bradley 1), citat şi de d. Botez, acel Hamlet care rezistă tuturor confruntărilor cu texutl.

Arbitrarul interpretărei poate lua loc şi aici, dar cel puţin strâns cât se poate în încăperile faptului pozitiv : litera scrisă.

Un astfel de Hamlet reclamă şi Edgar Poe când ceartă în **Marginalia** pe ciritici de eroarea „de a fi încercat să expună caracterele lui Shakespeare, să dea seama de acţiunile lor, să împace nepotrivirile din ele, nu ca şi cum ar fi făurite de un creer omenesc, ci ca şi cum ar fi adevărate existenţe ale pământului" .. Ei vorbesc astfel de Hamlet omul, în loc de Hamlet „dramatis persona", — de un Hamlet pe care D-zeu şi nu Shakespeare l-a creiat".

Un Hamlet al lui Shakespeare, încearcă Bradley să distingă în cele 85 de pagini ale faimosului său studiu.

Acest Hamlet, după dânsul, nu e nici

---

1) A. C. Bradley, fost profesor de poezie la Oxford, autor al celei mai bune cărţi moderne, de critică shakespeareană : **Shakespearean Tragedy** (Macmillan, ed. II, 1924). (Nu trebue confundat cu A G. Bradley, cel cu **The Avon and Shakespeare's country,** sau cu filosoful „contradicţiilor fundamentale", logicianul F. H. Bradley, sau filologul Henry Bradley, autorul frumoasei şi cunoscutei cărţi : **The making of the English.**

unilateral, nici deficitar. E „un tânăr invoalt, plin de „geniu intelectual", de „spirit şi humor" cum şi de o „aleasă sensibilitate". Lipsit de slăbiciune (v. pp. 108—109 seq.), dispus la acţiune „el avea sufletul poetului tânăr, aşa cum Shelley şi Tennyson l-au descris, o neţărmurită desfătare şi credinţă în orice e bine şi frumos" (p. 111). Dar sufletul său puternic şi înalt era însăşi primejdia vieţei sale. Revelarea crimei hâde şi a turpitudinei mamei sale, e „şocul moral" care îl zgudue şi îl paralizează. Deprimarea şi melancolia în care cade nu sunt însă trăsături ale caracterului său, cum nu e abulia sau nebunia. Sunt pur şi simplu o stare sufletească în care poate cădea orice om sănătos, lovit la fel; şi Bradley nu se sfieşte să-l pună pe Hamlet alături de Othello, Antony, sau Macbeth, care nu sunt numai decât morbizi pentru că trec prin crize de disoluţie similare.

Dimpotrivă, Hamlet se smulge necontenit stărei de melancolie ca un amant care şi-ar părăsi chipul iubitei spre a-şi relua ocupaţiile. Accesele lui de „cinism, mojicie, asprime" din scenele cu Ofelia, Polonius, spionii, mama, de tinerească desfătare la sosirea actorilor, de abilitate promptă în voiaj, sau de încordare supremă la mormânt şi în duel, sunt tot atâtea acte de revenire la eul lui adevărat, de retrampare în energiile lui dintâi. Cu ajutorul acestor energii îşi face în cele din urmă datoria.

Când Hamlet moare în eroica seninătate, îngerii îl cheamă la cer prin cuvintele lui Horaţio. E singura oară când Shakespeare îşi trimete favoritul pe lumea cealaltă cu atâta parţialitate. Da, fiindcă tragedia sa era „tragedia idealismului moral".

Şi în partea a doua a studiului său Bradley îşi confruntă eroul cu textul. Acum defectul acestei confruntări, e că fără să fie prea stringentă, încearcă să demonstreze prea mult. „Şocul moral" nu e o chee, ci un passe-partout. Cu el poţi justifica şi un Hamlet contrariu; nu mai vorbim de incosistenţele de caracter. Bradley chiar are onestitatea să se dea bătut de ele în câteva locuri (v. pp. 140, 140). In orice caz, dânsul purcede cu aceiaşi înverşunare să demonstreze un Hamlet aprioric complet, sănătos, ideal, cu care ceilalţi critici exaltau pe omul morbid, abulic, hipersensitiv sau hiperreflectiv.

— Edgar Poe, în pasagiul citat mai spune că în critica shakespeareană s'a scăpat din vedere un lucru elementar; s'au atribuit caracterelor omeneşti pe care Shakespeare a încercat să le pună în scenă, inconştienţe, şovăeli şi contradicţii, care erau de fapt numai ale creaţiei sale

Iată, în sfârşit, spus cuvântul mare. Luându-se deci eroii shakepeareani drept creaţii ideale, li s'a căutat tălmăcirea, li s'a născocit psihologia, când cu o treaptă mai jos, reduşi, — o parte cel puţin din ei, — la rangul de plăsmuiri impunse, s'ar putea justifica mult mai uşor prin greşelile poetului.

Dacă, atunci, Hamlet ar fi un personaj nereuşit, incomplet nu în el, — fiindcă nici un om nu-i complet, — dar în intuiţia unică a poetului, contradictoriu nu în el însuşi, — fiindcă aşa suntem cu toţi, — dar în chiar visiunea, care trebue să fie totdeauna netă şi integrală, a poetului?

E întrebarea pe care Bradley, oricât de fidel exeget şi de convins estet n'a avut curajul să şi-o pună şi aceasta face din magistralul său studiu un superb argument, — fără concluzie.

Un Hamlet deci suspect în locul unui Hamlet ideal, un obiect care s'ar putea experimenta, adică pipăi şi eventual demonta, în locul unui termen final, un Hamlet, în sfârşit, căruia i s'ar aplica o logică instrumentală, evoluţionistă, în locul criticei vechi, generică şi apriorică, iată ceeace s'ar putea numi o nouă concepţie în analiza shakespereană.

Delatori... a avut Hamlet în Germani iscusiţi, care încă dela 1864, — cu prilejul bicentenarului, — au rostit cuvântul de **Shakespereomanie.** Savantul Rümelin, poetul Benedix, au scrutat întreaga piesă şi au văzut-o plină de lungimi, şovăelnică şi adesea vacuă. In ea: un personaj care trebuia să o umple. De aici un Hamlet lax şi incongruent.

In urmărirea acestui Shakespeare în penumbră, un îndărătnic critic modern, The Right Honourable J. M. Robertson [1]), — citând pe Germanii dela 1864, — s'a gândit să-i completeze. E ceeace face într'o revelatoare carte apărută în 1919, şi reapărută. Cartea a iscat multă vâlvă, printre alţii un preopinent dârz, în persoana criticului-eseist, mort de curând, A. Clutton-Brock, care în coloanele lui **Times Literary Supplement,** şi apoi în cartea **Shakespeare's Hamlet** (New-York, Dutton, 1922), se înscrie în fruntea ortodoxilor, pentru a ne da despre desbătutul prinţ o imagine freudiană, mai mult lirică decât savantă (Hamlet ar fi o dramă a inconştientului din noi...).

In numărul depe Ianuarie 1925 a frumoasei reviste **The Criterion.** Rt. Hon. J. M. Robertson, revine cu un consistent articol: The Naturalistic Theory of Hamlet, apărându-şi părerile de data aceasta mai mult împotriva lui E. K. Chambers, istoric al dramei elisabetane, Dover Wilson, marele editor al lui Shakespeare, şi alţi doi, trei.

DRAGOŞ PROTOPOPESCU

---

[1] Să nu se confunde cu J. G. Robertson, coeditorul importantei **Modern Language Review**.

MENŢIUNI CRITICE

— Mihail Sorbul —

DON QUICHOTTE DELLA MANCHA, comedie tragică în 4 acte şi 13 tablouri, după CERVANTES, „ed. lit. a Casei Şcoalelor" 1925;

PATIMA ROŞIE, comedie tragică în 3 acte, ediţia III-a, ed. „Ancora-Benvenisti", 1925.

Cu *Don Quichotte della Mancha,* d. Mihail Sorbul ne invită să zăbovim asupra pieselor de teatru scoase din romane. Experienţa e cunoscută în deobşte şi a stat întotdeauna în puterea autorilor să extragă dintr'un roman sau numai latura pur dramatică sau, concentrând acţiunea diluată a romanului să ne-o prezinte la o putere ridicată, extract de pasiuni şi de iminente conflicte. Istoria literară citează astfel de tentative. Era însă romanul lui Cervantes cel mai indicat teren pentru o astfel de experienţă? D. Mihail Sorbul, care, asemeni „Patimei Roşii", a denumit adaptarea sa din Cervantes: „comedie tragică", a surprins, fără îndoială, esenţa pură a acestei odisei sufleteşti care e Don Quichotte. Căci oricât de multiple ar fi controversele interpretării ce s'au dat operii lui Cervantes, toate se întâlnesc în punctul, care după unii ar fi „ironie tristă", după alţii „umor negru", iar după d. Mihail Sorbul „comedie tragică". Insă comedie tragică e şi „Patima Roşie". Amestecul acela de instinctuală pasiune care se desfăşoară orbeşte, exaltarea sentimentală a Tofanei care pregăteşte dezastrul propriei ei fericiri şi contrastele aşa de frapante între sufletele unora şi altora dintre protagoniştii „Patimei Roşii", candoarea Crinei alături de stupida idolatrie, a pitorescului ratat care e Sbilţ, toată această pânză naturalistă, întrebuinţează oameni şi culori din vecinătatea noastră cea mai apropiată. Este în „Patima Roşie" o acţiune strânsă, violentă, vibrantă ca un arc destins, care se precipită şi trage în vârtejul ei, printre aforismele ciudate ale lui Sbilţ şi sufletul voluntar al Tofanei şi timiditatea obraznică a bietului Don Juan care e Rudi. Amestecul acesta de comedie şi de tragic, care a fost în opera d-lui Sorbul cel mai fericit augur al carierei sale dramatice, rămâne permanent cu rădăcinile înfipte în solul realităţii. In mânuirea unei astfel de acţiuni, într'un astfel de cadru, d. Mihail Sorbul s'a dovedit maestru. „Dezertorul" care a urmat „Patimei Roşii" a fost o strălucită confirmare.

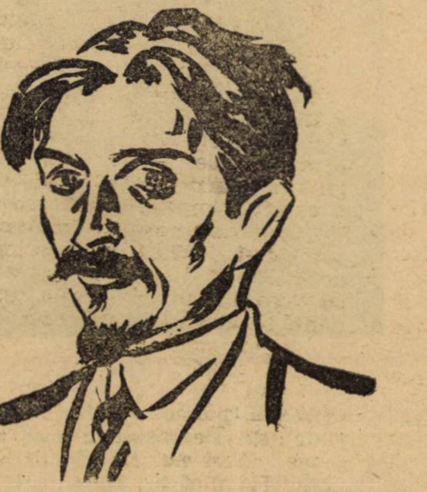

Insă nici despre o astfel de acţiune, nici despre un astfel de — violent — comic tragic nu poate fi vorba în opera lui Cervantes. Spuneam mai sus: odiseia sufletească a lui Don Quichotte. Cu alte cuvinte dimensiuni de epopee şi încă sufletească, deci generatoare de alte şi alte devoluţiuni, tocmai ceeace avem în aventurile nobilului hidalgo, cavaler al Tristei Figuri şi devotat amant al Dulcineei de Toboso. Insă aventură nu e tot una cu acţiune, şi mai ales cu acţiune în înţeles dramatic. Aventura implică zăbavă, taifas, pierdere de vreme, aventurierul e un pierde-vară, unul care tae câinilor frunză, un trubadur amorezat de vagabondaj, aşa cum şi sunt şi Don Quichotte şi adorabilul său scutier Sancho Pansa.

Dar şi mai bine prinde Merejkowski în admirabila sa exegeză a lui Don Quichotte această esenţă statică a romanului lui Cervantes: „In Don Quichotte nu este, la dreptul vorbind, nici o intrigă, nici un nod de acţiune desvoltată consecutiv; nu e decât o situaţie fundamentală care aproape nu se modifică dela un capăt la altul al dramei... Iată pentru ce e aproape imposibil de povestit subiectul lui Don Quichotte, cum e imposibil de povestit, conformă întru totul cu realitatea, banala zi a unei persoane care a trăit cu adevărat şi nu imaginar“.

Şi atunci, faţă cu această calitate, în faţa acestei psihologii statice d. Mihail Sorbul, temperament prin excelenţă dramatic, avea să fie pus la o grea încercare. Intreprinderea d-sale a răuşit graţie meşteşugului de dramaturg pe care îl posedă în cele mai amănunţite taine.

Inscenarea d-sale dramatică, ia (din întreg romanul lui Cervantes aventurile celei de-a treia „ieşiri“ a lui Don Quichotte între care e şi savurosul episod al guvernării insulei Barataria de către Sancho Pansa. Nu vom tăgădui că proverbele lui Sancho Pansa, că episodul dela curtea ducelui de Aragon sau al prânzului guvernatorului din Barataria tot mai conservă ceva din esenţa lor spirituală.

Insă, întorcându-ne, la primele rânduri ale acestei glose, vom spune că fantomatica fiinţă a acestui Don Quichotte, dramatizat, poartă toată vina fatalului păcat originar: el e făcut pentru roman. Acolo greutatea cădea pe fiinţa sufletească a eroilor. Mirajul la care se dedau Don Quichotte şi Sancho Pansa, dintre cari primul, precum bine observă Merejkowski, transformă realitatea în vis iar al doilea în glumă, acest miraj e de fapt creaţia lor. Aventurile, în roman, sunt consecinţe ale temperamentelor lor iar farsele când sunt — sunt jocuri ale fanteziei lor, pe care şi le acordă cu generozitate aceşti doi titani ai imaginaţiei.

In teatru — şi în piesa d-lui Mihail Sorbul ca în orice altă încercare dramatică, desigur, prin definiţie — greutatea cade pe elementul exterior: pe farsă, pe feerie. Sunt cele două feţe ale înscenării d-lui Sorbul, pe care d-sa le urmăreşte şi le desvoltă cu atenţie.

Aşa se face că scena finală, a morţii lui Don Quichotte e inoperantă şi departe de a înduioşa, ea lasă rece. Pentru că, atât scena finală ca de altfel întreaga piesă suferе de lipsa romanului, a sufletului eroilor, de amplificările sufleteşti pe care povestirea romanului le favorizează, dar peste cari teatrul trece ca peste bolovani de ţărână, cu ariţa lui grăbită. Şi dacă de multe ori acoperă seminţe, de multe ori şi striveşte.

Cu ce satisfacţie ne reîntoarcem atunci la „Patima Roşie“, definitiva comedie tragică a d-lui Mihail Sorbul şi cu cât regret consemnăm a nu putea da proporţii entusiasmului nostru şi pentru tipurile profund umane: Tofana, Sbilţ, Rudi, Castriş, Crina, şi pentru vigoarea dialogului şi pentru poezia acestei detracări, emoţionantă prin excelenţă, şi mai ales, pentru stringenţa acţiunei dramatice care implântă o puternică ghiară în sufletul cetitorului ca şi în al spectatorului.

PERPESSICIUS

In numerele viitoare, despre:

MIHAIL SADOVEANU şi D. D. PĂTRAŞCANU: Sfintele amintiri.

E. LOVINESCU: Istoria civilizaţiei române moderne.

RAMIRO ORTIZ: Italia modernă.

LUCIAN BLAGA: Daria; Fapta; teatru.

GOETHE: Faust; trad. I. U. Soricu.

Editurile din Bucureşti în 1925

Intâiul nostru reportaj începe cu patru din cele mai însemnate edituri din Bucureşti. Este un omagiu pe care opera editorului o merită din partea unei foi literare. Nu e locul să insistăm asupra relaţiilor materiale dintre editor şi scriitor. Evident, ele nu sunt ideale. Asupra acestui subiect şi a suggestiilor lui, vom reveni în viitor.

Cultura Naţională

Nu vom surprinde pe nimeni, scriind că din punct de vedere tehnic „Cultura Naţională“ a însemnat o revoluţie în arta cărţii. Cetitorul ştie, că de trei ani încoace, toate tiparele îngrijesc mai mult cartea şi că dacă se poate vorbi de o infiltraţie estetică în tipar, în copertă, în broşaj, aceasta se datoreşte „Culturii Naţionale“. Am mai putea aminti de planul său decis în materie de editură, de secţiile şi nenumărate şi variі, ale lucrărilor ce tipăreşte, de lucrările de artă, de admirabila înfăţişare ce dă publicaţiilor Academiei, pe care le tipăreşte şi de atâtea altele. Sunt însă, locuri comune pentru cetitor ca şi pentru amatorul de artă.

ZEŢARIA MECANICĂ Secţia maşinilor de cules

TIPOGRAFIA Secţia maşinilor plane

In cursul anului 1925, „Cultura Naţională“ a tipărit:

I. LITERATURA ROMANEASCĂ

a) *Romane:* „Roşu galben şi albastru“ de *Ion Minulescu.*

b) *Nuvele şi schiţe:* „Trei nuvele“ de *Liviu Rebreanu;* „Povestea unei tinereţi“ de *George Vâlsan;* „Schiţe vesele“ de *Gh. Brăescu;* „Romanţă provincială de *Hortensia Papadat Bengescu.*

c) *Versuri:* „De vorbă cu bălanul meu“ de *Em. Dorian;* „Poezii“ de *Corneliu Moldovanu;* „Spre necunoscut“ de *Ion Foti.*

d) *Critică, memorii, etc.:* „Amintiri“ de *Ion Slavici;* „V. Alecsandri şi scritorii francezi" de *Ch. Drouhet;* „Cervantes" de *Al. Popescu-Telega;* „Schițe de critică literară" *de Ilarie Chendi;* „Necesitatea frumuseții" de *Marin Simionescu-Râmniceanu;* „Vechea artă românească" de *Maria Ionescu-Lamotescu;* „Pagini engleze" de *Dragoș Protopopescu;* „Grigorescu" de *V. Cioflec;* „Cercetări critice și filosofice" de *H. Sanielevici;* „Pictorii francezi în România" de *Gh. Oprescu.*

CLASICII ANTICI
DAPHNIS ȘI CHLOE

RAMIRO ORTIZ
RENAȘTEREA LA FLORENȚA
CULTURA NAȚIONALĂ

II. *SOCIOLOGIE, POLITICA, ECONOMIE, ETC.*

„Burghezia Românească" de *St. Zeletin;* „Concepția economică a dreptului" de *St. Antim;* „Léon Gambetta" de *Tudor Teodorescu-Braniște;* „Reforma Cooperației de *Virgil Madgearu și Mladenatz;* Năsăudul" de *V. Sotropa* și *V. Ciplea.*

III. *DREPT.*

„Legea timbrului" de *Corneliu Botez;* „Codex Romaniae" de *Hamangiu;* „Legea speculei" de *Viniu.*

IV. *MANUALE ȘTIINȚIFICE.*

„Medicina operatorie" de dr. *M. Gheorghiu;* „Infecțiunea gonococică" de dr. *Gh. Marinescu;* „Turbinele" de ing. *Davidescu.*

V. *TRADUCERI DIN LITERATURILE STRAINE.*

„Cain" de Lord Byron, trad. de *P. Grimm;* „Stella, Clavigo, Egmont" de Goethe, trad. de *Traian Bratu;* „Poeme" de Walt Whitmann, trad. de *Al. Busuioceanu;* „Individul împotriva statului" de H. Spencer, trad. de *I. Ol. Ștefanovici-Svensk;* „Manualul lui Epictet" trad. de *C. Fedeleș;* „Bacantele" de Euripide, trad. de *St. Bezdechi;* „Apologia lui Socrate" de Xenofon, trad. de *St. Bezdechi.*

VIAȚA LA ȚARĂ
DUILIU ZAMFIRESCU

SCRIITORI ROMÂNI
CULTURA NAȚIONALĂ
PARAZIȚII
BARBU DELAVRANCEA

VI. *PUBLICAȚII ALE INST. SOCIAL ROMAN.*

„Politica externă a României" prelegeri de *M. Djuvara, Dem. Negulescu, D. Iancovici, V. N. Madgearu, Gr. D. Trancu-Iași, Gh. Tașcă, Gr. Antipa, Vintilă Brătianu, A. Corteanu, Eug. P. Botez, C. Diamandy, Iuliu Maniu, Erik Colban, N. Iorga, Al. Vaida-Voevod, Dr. Gh. Marinescu, E. Pangratti, Albert Thomas, D. Gusti;* „Istoricul Băncii Naționale" de *Victor Slăvescu.*

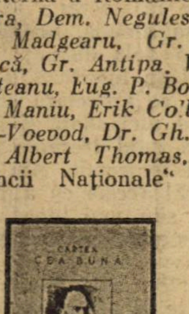

VII. *PUBLICAȚII ALE ACADEMIEI ROMANE.*

„Inceputul arhitecturei în Moldova" de *Balș;* „Dim. Onciul" de *Gr. Popescu;* „Elementul slav în dialectul român" de *Th. Capidan;* „Despre lucrul apostolesc" de *C. Karadja;* „Dimitrie Cantemir în Rusia" de *Ștef. Ciobanu;* „Câteva portrete ale lui Mihai Viteazul" de *Al. Busuioceanu;* „Tezaurul dela Vâlci" de *I. Andrieșescu;* „Zorile chimiei" de *Petrescu;* „Doi luceferi rătăcitori" de Dr. *Iacob Radu;* „Cântece vechi unguresti despre Români" de *Dr. A. Veress;* „Supliment la glossar de cuvinte" de *Al. Viciu;* „Piscul Crăsani" de *I. Andrieșescu;* „Despre Negru-Vodă de *I. Filitti;* „Domnița Anca" de *N. Iorga;* „Cea dintâiu istorie universală" de *N. Iorga;* „Comemorarea lui Edgar Quinet" de *N. Iorga;* „Procesele călugărilor" de *N. Iorga;* „Așezările omenești la mijlocul și la sfârșitul sec. XIX" de *V. Mihăilescu;* „Influența polonă la Gr. Ureche și Miron Costin" de *P. P. Panaitescu;* „Pribegia lui Grigorașcu Vodă" de" de Dr. *Andrei Veress;* „Inceputul anului în cronici" de *I. Vlădescu;* „Navigabilitatea Dunărei" de *Dr. Antipa;* „Conceptus specierum" de *C. Hurmuzaki;* „Rezultatele obținute de grefa osoasă" de dr. *Leonte;* „Cum se făptuia războiul pe timpul lui Ștefan cel Mare" de *General Rosetti;* „Megleno-Românii" de *Th. Capidan;* „Entomologia medicală" de dr. *M. Leon;* „Graiul și folklorul Maramureșului" de *Papahagi.*

Cartea Românească

Marea editură care continuă opera vechiului institut de editură „Minerva" acel care dăduse progresului nostru cultural o serioasă și bine simțită propulsiune, — își continuă activitatea cu deosebită hărnicie. Secțiile sale literare, dovedesc un plan luminat, iar grija pentru hrana intelectuală a mulțimei — pe care o urmărește prin colecții de vulgarizare științifică și literară — sunt un veritabil titlu de recomandare al editurii.

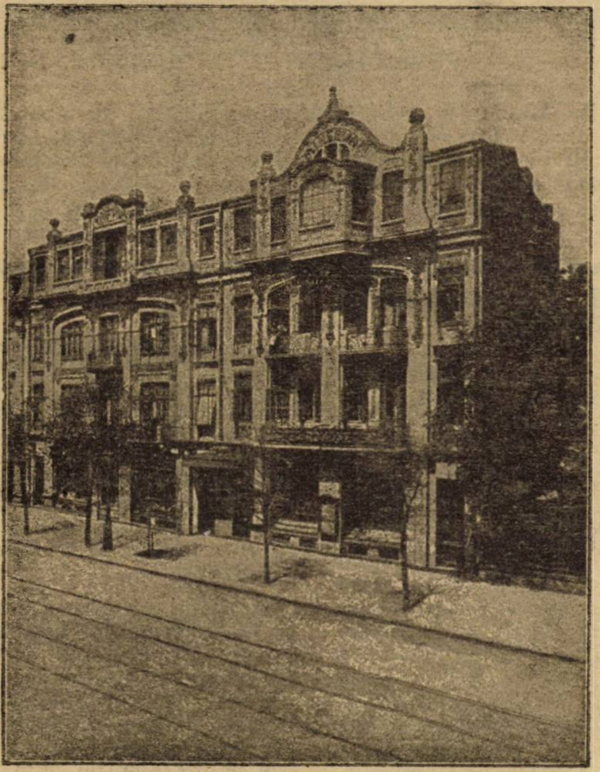

SEDIUL CENTRAL BULEV. ACADEMIEI 3.

S'au publicat în 1925:

DIN OPERELE CLASICILOR:

Alecsandri Vasile: Poezii și Proză; *Coșbuc G.:* Povestea unei coroane de oțel ed. X; *Coșbuc G.:* Balade și idile ed. XIII; *Odobescu Al.:* Opere complecte Vol. II; *Vlahuță Al.:* Amurg și zori (op. postume), Clipe de liniște; *Vlahuță Al.:* In vâltoare ed. III.

Trebuesc amintite apoi două lucrări de o mare valoare atât ca opere literare, cât și din punct de vedere al îngrijirei technice a edițiilor:

„Infernul" lui *Dante,* tradus de *G. Coșbuc* și comentat de prof. R. Ortiz și vol. II de *„Povești"* de *MARIA, REGINA ROMÂNIEI.*

Au apărut, apoi, următoarele volume ale scriitorilor moderni și contimporani:

Agârbiceanu I.: Ceasuri de seară ed. II; *Brătescu-Voinești Al. I.:* In lumea dreptății ed. II; *Brătescu Voinești Al. I.:* In slujba păcii ed. II; *Bârsan Zah.:* Poezii ed. II; *Bârsan Zah.:* Se face ziuă ed. V; *Basarabescu I.:* Vulturii ed. II; *Bilidariu I.:* Fiul lui Lucifer (poem); *Batzaria N.:* Leila (Roman) ed. II; *Chendi Il.:* Foileteoane ed. II; *Crăsescu Victor:* Nuvele; *Dulfu P.:* Visuri împlinite (poezii); *Dulfu P.:* Răzbunarea Lenuței; *Davila Al.:* Vlaicu-Vodă ed. IV; *Dumbravă Bucura:* Haiducul ed. VI; *Doru:* Vlahuța (Roman); *Dragoslav I.:* Facerea lumii; *Lovinescu E.:* Viața și opera lui Gr. Alexandrescu și Negruzzi; *Lungianu M.:* Din umbra satului ed. II; *Ispirescu P.:* Legendele sau basmele Românilor ed. V (ilustrată); *Negru M.:* Cutreerând prin Europa; *Pora N.:* Intr'o noapte pe Bărăgan ed. II: *Pilat și Perpessicius:* Antologia poeților de azi; *Rebreanu L.:* Adam și Eva (Roman), Pădurea spânzuraților ed. III, Golanii ed. III; *Sadoveanu M.:* 44 zile în Bulgaria, Venea o moară pe Siret (Roman), Frunze 'n furtună, Insemnările lui N. Manea; *Sadoveanu și Pătrășcanu:* Viețile sfinților; *Sadoveanu M.:* Povestiri de seară; *Simionescu I.:* Oameni aleși ed. II, Orașe din România (Ilustrată); *Slavici I.:* Mara (Roman); *Sandu-Aldea:* Pe Mărgineanca; *Sanielevici:* Alte cercetări critice; *Stahl Henric:* Spion (Scriere premiată de C. R.); *Speranția Th.:* Anecdote proaspete (vol. VII); Anecdote botezate vol. IV, ed. IV; Teatru de familie; *Soveja:* Titu Maiorescu;

S'au dat la lumină următoarele cărți pentru copii, ilustrate luxos:

Cervantes: Don Quijotte; *Daniel de Foë:* Robinson Crusoe; *Tadaico M. I.:* Isprăvi minunate din viața animalelor; *Coste* *scu V.:* Corbu (Premiată de C. R.); *Renani M.:* Familia Bunescu pr. C. R.) ; *Ciorănescu I.:* Povești în versuri pr. C. R.; *Spirescu Al.:* Curtea babei Floarea pr. C. R.; ultimele 4 lucrări au fost premiate de editură ; *Batzaria N.:* Suflete de astăzi ; *Popescu Băjenaru Gr. I.:* Din țara basmelor ; *Creangă I.:* Harap alb ; *Gabrielescu Alice:* Isprava lui Ursu ; *De Amicis:* Cuore ; *Bănățeanu I.:* A fost odată; *I. Popescu-Băjenaru:* Sf-ta Scriptură ; *Gassenko:* Șarpele pentru popor și principele; *Souygon Mad.:* Jeux d'esprit ; *Speranția:* Teatru sătesc ;

S'au dat la lumină apoi, pe lângă acestea următoarele opere științifice și beletristice:

Dr. Glăvan: Cum să ne îngrijim copii ; *Dr. Horia Slobozianu:* Copilul și îngrijirea lui modernă ; *G. Plastara:* Drept civil român vol. I și II ; *Chirițescu și Bratu:* Metodica învățământului primar ; *Dr. Juvara:* Manual de anatomie chirurgicală vol. II ; *Ștefănescu I. D.:* Industrializarea și comercializarea fructelor în legea rurală (Pr. de C. R.) ; *A. D. Xenopol:* Istoria Românilor vol. I și II ; *Dr. Slobozeanu:* Băile de soare ; *Cazacu:* Câteva date din istoria Basarabiei ; *D. Phippe și D. Boncour:* Educația copiilor anormali (trad. de Mihăilescu) ; *O. Tafrali:* Istoria artelor ed. II ; *Gheorghiu I. Aurel:* Priveliști din Bucovina păstorească ; *Gorski:* Pribeag în țara mea.

S'a continuat cu darea la lumină a publicațiilor periodice *„Pagini alese din scriitori români"* ajunsă la nr. 206, *„Cunoștințe folositoare* (seriile A. B. C. și D) și *Biblioteca agricolă.*

De asemeni s'a continuat reinprimarea numerilor epuizate din *„Biblioteca Minerva"* publicându-se vre-o 30 de anuare.

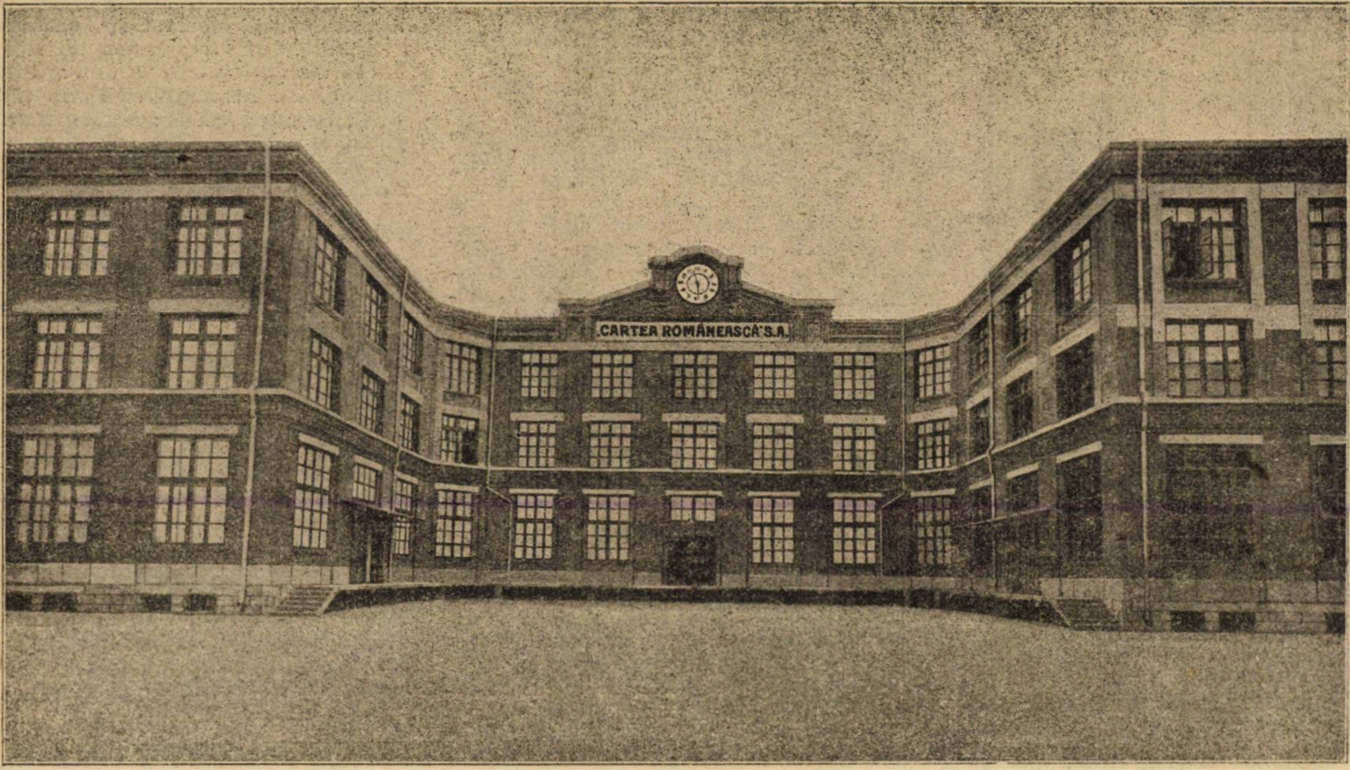

STABILIMENTUL INDUSTRIAL DIN ȘOSEAUA BONAPARTE 68.

Ancora — S. Benveniști & Comp.

O tânără editură care se consolidează temeinic. Prin opera originală de o aleasă calitate, prin traduceri, prin biblioteca juridică pe care o editează ca și prin „Biblioteca Universală" ea pune la îndepână, lucrări de valoare și pentru marele public și pentru inițiați.

A editat în 1925 :

Omul descompus, roman de *F. Aderca.*— Fecioarele despletite, roman de *Hortensia Papadat-Bengescu.*— Istoria Semănătorului (Critice I) de *E. Lovinescu.*— *Patima roșie,* ed. III de Mihail Sorbul.— Italia modernă de *Ramiro Ortiz.*— Străbătând China de *I. Vasilescu-Nottara.*— Istoria civilizației române moderne, 3 volume de *E. Lovinescu.*— Renașterea (scene istorice alese) de Contele de Gobineau, trad. *A. Toma.* — Faust, tragedia integrală de Goethe, în românește de I. U. Soricu.— Britanicus, de Racine, în românește de *Alfred Moșoiu.*

Legea accelerării judecătorești ; Legea unificării administrative ; Noua lege pentru Curtea de Casație; Legea școalelor particulare, de: *M. A. Dumitrescu.*

Sub presă are :

Un scos din pepeni, de *Gh. Brăescu.*— Critice, II (ediție definitivă) de *E. Lovinescu.* — Domnița Galini, povești d. *I. Popescu-Lumină.*— Spre noaptea nunții de *Eraclie Sterian.*— Probleme politice și sociale de H. *Sanielevici.*

Manechinul sentimental

Vineri, 8 Ianuarie s'a reprezentat piesa cu acest titlu, a d-lui Ion Minulescu. Până la viitoarea noastră Cronică dramatică, dăm cuvântul autorului care într'un interviu din „Rampa" s'a rostit precum urmează de unde se vede că poetul „Romanțelor" e acelaș iubitor de paradox" și imagine :

Subiectul piesei mele, este de o banalitate exasperantă. De aceea poate m'a și interesat mai mult ca altele care-mi fac mereu cu ochiul. De altfel, în teatru mai ales, subiectele sunt foarte reduse. In artă noutate nu înseamnă subiect, ci manieră. Ceeace face varietatea pieselor, este numai dioptria autorului.

Un lucru banal se pretează la înfățișări artistice infinite.

Un lucru extraordinar însă, este de cele mai multe ori, prin esența lui iarăși, așa de teatral, că aproape nu merită să mai fie adus pe scenă. Prea mult teatru, diformează viața. Și eu cred că teatrul trebue să se suprapună pe viață ca o haină perfectă pe corpul unui om care știe cum s'o poarte.

In „Manechinul sentimental" am adus pe scenă dublul conflict sufletesc și social, dintre cele două mari aspecte dominate de energie națională, care în țara noastră mai ales, se luptă zadarnic pentru o supremație unică și absolută.

Victoriile deoparte și de alta, sunt numai aparente. Sorții isbânzei nu fac decât să oscileze după natura terenului pe care se dă lupta. Și lupta este așa de îndârjită că nu se poate cădea de acord, nici chiar atunci când intervine supremul împăciuitor din viață — adică dragostea.

E vorba de aristocrația intelectuală și de aristocrația socială. Boema și high-liful se privesc dela distanță numai. Din când în când se tolerează, se menajează și dacă vreți, se apreciază chiar, dar nu se pot împăca nici odată și nu se contopesc decât în mod trecător și în cazuri incidentale și anormale. Am încercat să dovedesc lucrul acesta cu ajutorul a șease personaje, sau mai bine zis, a șease entități intelectuale și sociale. Mărturisesc că am avut norocul să găsesc șease personaje foarte docile. Ale lui Pirandello își caută poate și astăzi un autor. Ale mele s'au mulțumit însă cu ce le-am putut oferi eu și Vineri seara, sunt gata să se prezinte publicului, așa după cum le-am învățat eu că trebue să se poarte în viață și pe scenă. Iată numai de ce am avut nevoie ca să nu-mi obosesc prea mult nici spectatorii nici interpreții. Am impresia că un singur personaj mai mult și-ar fi dat seama că n'are ce căuta în piesa mea și-ar fi plecat să se distreze în târgul Moșilor.

RETROSPECTIVELE.

Aman, Grigorescu, Andreescu și *Lukian* sunt, fără îndoială, primii maeștri cari au pus temelia picturii românești de astăzi.

Toți patru au fost *ucenicii Parisului.*

O datorie, patriotică, firește, a îndemnat pe câți-va cărturari de seamă să afirme, la anumite împrejurări, că acești înaintași n'ar fi decât continuatorii credincioși ai unei străvechi tradiții de artă românească.

Copiilor le place să mărturisească, uneori, că sunt mai bătrâni de cât par.

Orgoliu inocent și inofensiv, dar care, în casele habotnice, prinde bine: li se servește copiilor masa la rând cu oaspeții maturi — fără obligațiunea, umilitoare, a bavetei.

Națiunile cu veche și rodnică civilizație au mai puțină mândrie decât noi — și mai mult respect pentru adevăr.

Așa, de pildă, Englezii se spovedesc, fără înconjur, că au învățat tainele paletei dela meșterii Țărilor de Jos.

Istoricii Franței stăruesc mereu să sublinieze că numai datorită entuziasmului *pentru natură provocat* mai cu seamă de englejii *Constable* și *Bonington,* cari au expus la „Salonul“ din timpul Restaurării, a putut lua naștere școala din Barbizon, de unde au izvorît succesiv toate școalele, cari au câștigat, apoi, Franței titlul glorios de cea mai artistă națiune a lumii moderne.

Ucenicia în artă nu trebuie să ne rușineze, mai ales când am făcut-o la un neam străin, pe care — (curios !) — ni-l revendicăm ca dascăl pe toate celelalte tărâmuri de activitate spirituală.

In artă nu ne interesează *ce* și *unde* a învățat artistul.

Acesta e rostul mărunt al biografului.

Pe noi ne pasionează să știm *cum* a utilizat artistul meșteșugul căpătat, 'n ce măsură a izbutit să-l frângă și să'l modeleze după chemările duhului său, care, singurul, imprimă operei de artă o pecete particulară și în veci statornică.

Michel Angelo este produsul artei ateniene, astfel precum *Greco* este al artei bizantine, alambicată în atelierele venețiene.

Echilibrul *static* al antichității, trecut prin flacăra creștină a lui *Buonarrotti,* a născut *dinamismul* tulburător, pe care Phidias l'ar fi repudiat, fără mustrare.

Ascetismul încremenit în supra rafinate stilizări și beția decorativă a călugărilor din răsărit, arse în duhul clocotitor al misteriosului vagabond prin platourile Spaniei — au dat acea sobră exaltare picturală, vecină cu păgânătatea, și obsedantă ca cel de pe urmă țipăt, palid, al unei fecioare tuberculoase. Cuviosul zugrav bizantin și-ar acoperi ochii și ar fugi, din fața operei lui *Greco,* plin de o spaimă nedefinită.

Influențele străine, în artă, sunt surprinzătoare ca și combinațiile din laboratorul chimistului.

Prilej de neașteptate închegări, cu nebănuite calități, puteri și parfumuri.

Pictura românească *modernă.* — care are la bază așa de puțin tradiția locală și atât de covârșitor învățătura franceză, — dospită, cum a fost, în albia sufletească a celor patru înaintași, este una din cele mai unitare și mai expresive, de pe continent, cu toate că e cea mai tânără dintre cele tinere.

Cu prilejul acestei sumare puneri la punct, a unei probleme care se vântură, periodic, prin scris, prin grai și prin demonstrații — (un profesor pictor, cu decorații numeroase, a mers la Lyon să învețe pe Francezi tainele *străvechiului* nostru meșteșug pictoresc) — e bine să ne amintim de un artist care, după Andreescu și Lukian, a fost, prin inteligența lui deosebită, prin calda simpatie ce purta artei noastre populare și prin viziunea lui nouă, unul din cei mai puternici, mai suggestivi, mai plin de învățăminte pionieri ai mișcării noastre artistice.

Abgar Balthazar, mort în anul 1909, — abea în vârstă de 29 de ani — este aproape uitat astăzi.

In afară de colecția lui Bogdan-Pitești, neprețuită pentru urmărirea, în ce avea ea mai reprezentativ, a școalei noastre contemporane — (colecție, în care și d. Oct. Goga și d. Lapedatu au dat cu piciorul) — și de *muzeul Simu,* nu'mi aduc aminte să fi întâlnit în altă casă de amator, păstrat, cu înțelegerea și evlavia cuvenită, vre-un carton de Balthazar.

Ar fi interesant de știut dacă Statul nostru posedă, întâmplător, vre-un exemplar — și unde va fi stând aruncat.

Până la o monografie a lui Balthazar editată în condiții tehnice superioare și luminată de un text la nivelul operei cinstite, e de trebuință să se organiseze o expoziție retrospectivă cu tot ce se va mai putea descoperi din munca tânărului vizionar.

Dacă Ministerul Artelor ar bine voi să sprijine această idee, nu ne îndoim că Sindicatul artiștilor plastici ar lua asupă-și sarcina pioasă a dezgropării lui Balthazar din colbul uitării. Nădăjduim deasemenea că toți amatorii, posedând exemplare din opera artistului, ar da un larg și neprecupețit concurs celor însărcinați cu organizarea retrospectivei.

Concursul acesta ar putea începe chiar de acum, informând pe d. *Marius Bunescu* — (președintele Sindicatului artiștilor plastici și director al muzeului Simu), — despre felul, starea și locul unde se vor mai afla, între timp, lucrările lui Balthazar.

O restrospectivă, frumos și metodic organizată, este, pentru amatorul serios, singurul prilej de a urmări atent evoluția unui creator, a-l înțelege în ansamblul activității lui și a-l fixa, ca valoare, în cuprinsul mișcărei artistice generale, din epoca în care a trăit.

Retrospectivele artiștilor *în viață,* pot fi încă și mai instructive.

Dar despre aceasta vom vorbi cu altă împrejurare.

N. N. TONITZA

BIBLIOGRAFIE ARTISTICA

Jaques Greber : „L'architecture aux États-Unis“ 2 vol. Payot-ed. 150 fr.

H. Verne et R. Chavance : „Pour comprendre l'art décoratif en France“ Hachette-ed.

André Warnod : „Les Berceaux de la jeune peinture (Montmartre — Montparnasse) 121 dessins — 16 hortexte — Albin Michel ed. 20 fr.

Sannier : „Barye“ 12 fr.
Fourreau : „Berthe Marizot“ 12 fr.
Fosca : „Renoir“ 12 fr.
R. Rey : „Gaugin“ 12 fr.
Tabarant „Pissaro“ 12 fr.
„*Claude Lorrain*“ (52 facsimiles) 250 fr.
„*Honoré Daumier*“ (52 facsimiles) 250 fr.

Romanța de R. de Flers și Croisset, la teatrul Regina Maria

M'a îndemnat, — cu acea stăruință, de care numai tinerii sunt capabili, — o dudue de 20—22 ani să mă duc, — să mă duc negreșit să văd „Romanța“ la teatrul Regina Maria. Și m'am dus. Iar la ieșirea din teatru, un domn, care trecuse de mult de 50 ani, căuta să-mi comunice, ca și cum s'ar fi spovedit: „frumoasă piesă, foarte frumoasă“ !

Tinerețea sglobie, sentimentalitatea fragedă, sufletul dornic de pasiune, inima frământată de doruri, s'au întâlnit în aprecieri cu amintirea, care singură mai produce emoții, mai înfioară vârsta, mai sgudue monotonia sfaturilor rigide.

Piesa așa de liric scrisă, dar și așa de corespunzător romanțios jucată, face parte din lirismul sincer, pătrunzător, tineresc, sguduitor, care a creiat fermecătoarele personagii, vii și trainice cu Grazziela lui Lamartine, Manon Lescaut a lui Prevost și Margueritte Gauthier a lui Dumas.

Ritta Cavallini din „Romanța“ d-lor de Flers și Croisset e din aceiași familie de împătimite și nenorocite amante, care iubesc cu frenezie și mor pribege, răpuse de nenorocul dragostei, suprimată de conivențe, sau de cine știe ce altă pricină care flutură în sbuciumul imperativelor fragedei morale publice și sociale.

Piesa e slabă. E, dacă vreți o înscenare, ca să înlocuiască o poveste înduioșătoare.

Monseniorului Armstrong îi cere încuviințarea să se însoare cu o actriță, nepotul său Harry. O actriță ? Sufletul bătrânului episcop s'a înfiorat. Amintirea puternică a primei lui dragoste s'a deschis. Și el a iubit o artistă, pe Ritta Cavallini. Și începe povestea, — înfățișată pe scenă, alcătuind chiar piesa — Flori și batistă. Violența pasională și bănuiala care zăvorește cugetul. Despărțire și întru'un târziu știrea seacă într'un ziar, că fosta iubită a murit. Și după toată povestea înscenată, bătrânul episcop, încuviințează, el care a știut ce-i dragostea, nepotului său să se însoare cu actrița pe care o iubește.

O, voi care ați iubit, înțelegeți și nu vă puneți deacurmezișul patimii tinerilor.

Piesa aceasta n'are altă însușire decât să dea prilej unor artiști destoinici să creeze roluri într'adevăr frumoase.

Ritta Cavallini a fost d-na Maria Filotti dela Teatrul Național. Cu acea eleganță, care cucerește; cu pasiunea, care farmecă; cu sinceritatea, care domină și cu acea înduioșare, care înlănțuește, d-na Filotti a stăpânit un rol, în care a trebuit să fie fata săracă, ce se vinde, actrița cerută și femeia împinsă să iubească cu toată puterea tainică a sufletului sbuciumat și însetat de o iubire curată.

D-na Filotti a înfățișat o italiancă încolăcită de pasiune și știind să-și jertfească inima.

In rolul episopului, care a avut în tinerețe aventura cu Ritta, a fost d. Tony Bulandra. A jucat cu o sinceritate covârșitoare și cu un antren într'adevăr pătimaș.

D. Ionel Manolescu, într'un rol de temeiu, a fost ca totdeauna în nota foarte justă și adânc impresionantă.

In total toți artiștii și artistele au jucat cu vervă, cu drag, cu entuziasm. D-na Sofica Ionescu a fost o îndrăcită napolitană; d-ra Mohor, d-nele Annie, Sadoveanu, d-ra Caler și-au precizat rolurile foarte simpatic. La fel d-nii Țăranu, Enescu, Finți, Soare, Grigoriu.

Incheiu cu bucuria, că am asistat la un frumos spectacol. **B. CECROPIDE**

Cronica muzicală

Concertul violoncelistului Emanuel Feuermann

Orice opinii ar fi având violoncelistul Emanuel Feuermann despre priceperea muzicală românească, el și-a ales pentru auditorul său bucureștean piese care pledează convingător pentru bunul gust și seriozitatea muzicianului. Căci și pentru concursul ce a dat ca solist la al patrulea simfonic de Luni seara, 28 Decembrie, și la propriul său concert de Miercuri seara, 30 Decembrie, Feuermann a cântat piese de greutate, substanțiale ca conținut muzical și interesante ca particularități tehnice de celistică. In plinătatea afirmărei însușirilor sale artistice, el s'a ținut la o parte de searbăda celeritate de degete și mâini cu care virtuozismul gol obține succese și se supune masei auditorilor de un nivel muzical mai scăzut, și a cântat, ca solist la cel de-al patrulea simfonic, *Concertul pentru vio'oncel și orchestră în Re Major de Haydn*, tipărit ca op. 37, singurul care a rămas în repertoriu din cele peste 50 de concerte ale marelui maestru al școalei clasice vieneze. Iar la concertul său dela Ateneu, în afară de patru mici piese de *Rachmaninoff, Ravel, Lalo* și *Dvorak*, înscrise pe program ca Nr. 4 și de *Zigeunerweisen*, ca piesă de încheiere, cunoscutul solo pentru violină de *Sarasate*, în transcripția pentru violoncel a însuși concertistului, Feuermann a executat:

1) *Sonata, opus 69*, în la major pentru piano și violoncel, de *Beethoven*, scrisă în 1808, în vremea când lucra la simfoniile V și VI, piesă în care tema inițială, expusă cu potolită demnitate la violoncel singur, hotărăște caracterul întregei opere, care produce o bogată și nobilă expresiune de sentimente, fără emoțiuni violente, nici în pasiune, nici în entusiasm (Bekker) — 2) *Ultima* din cele șease *Suite* pentru violoncel solo, compuse de *Bach* în perioada slujbei sale de Capellmeister la Cöthen (1717—1723), scrise de fapt, nu pentru violoncel, ci pentru *Viola pomposa*, inventată de însuși Bach: — și 3) *Sonata* în *Mi Major* pentru violoncel și piano de *Valentini*. Trei piese, deci, cu care în nici un chip nu pot fi țintite efecte ușoare și exterioare de public, ci din contră, care dovedesc concentrarea copilului minune de odinioară asupra lămuririi și interpretării stilului operilor ce execută. Acestei atitudini, care pare a nu fi condus la rezultate definitive pentru preocupările concertistului, grijei necontenite de cultivare a tonului său celistic, cum și cercetării riguroase și conștiente a resurselor specifice ale violoncelului, se datorește impresia de răceală cu care Feuermann și-a executat programul. Este, mai de grabă, în cântul său, mult echilibru, nu elan; totul gândit, fără să fie în totdeauna aflată cea mai caracteristică concepție stilistică, dar odată adoptată însă, robust și sever exprimată, cu serioase ambițiuni de maturitate. Cum a arătat în executarea piesei „Zigeunerweisen", Feuermann are, și prin rasa sa, și prin temperamentul său, aptitudini suficiente de a reda lamentările schimbărilor molatice de poziții și leșinătoarele târșâituri de arc efeminat, maniere atât de apreciate de placul vulgar. El însă a păstrat nota cuviincioasă a artei. A ținut seama, e drept, mai mult de „la rudesse austère" a registrului basistic de cello, decât de „la juvénilité ardente du ténor" sau „la virilité du baryton" a celorlalte sonorități celistice. Dar nu arareori strălucita sa tehnică, — atât de evident scoasă la iveală în cadența concertului de Haydn, în partea de vivo din Zigeunerweisen, și mai ales în dificilul „Elfentanz" a lui Popper, pe care l-a cântat în afară din program, fiind rechemat și sgomotos aplaudat, — a justificat vorbele lui Gevaert, în privința violoncelului: „Dintre toate instrumentele apte a interpreta o ideie melodică, nici unul nu posedă în acelaș grad ca violoncelul, accentul vocei omenești; nici unul nu atinge atât de sigur fibrele intime ale inimei".

G. BREAZUL

MEMENTO:

Sala Sindicatului Ziariștilor, Miercuri 20 Ianuarie 1926, orele 9 seara: *Aurelia Last* (soprană).

Sala Ateneului, Vineri 15 Ianuarie 1926, orele 9 seara: *Romulus Vrăbiescu* (tenor).

Sala Ateneului, Joi 4 Februarie 1926: *Hélène Lebel* (soprană).

INSTITUTUL DE CULTURA ITALIANA

Institutul de Cultură Italiană, de sub direcțiunea d-lui prof. Ramiro Ortiz va începe activitatea sa în anul acesta prin conferințe la Fundația Universitară Carol I și prin cursuri publice.

Primele vor începe în ziua de 10 Ianuarie 1926, cu conferința d-lui prof. V. Vârvan asupra „Sufletului Italiei".

Vor urma apoi conferințele d-lor profesori Nicolae Ionescu, G. Marinescu, Octav Onicescu, Ramiro Ortiz, Al. Dem. Marcu și N. Iorga.

Conferințele au loc Duminica, din două în două săptămâni ora 5—6.

Buletin bibliografic săptămânal

de AL. SADI IONESCU

0. OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE. CALENDARE.

Almanahul presei române pe 1926. Cluj, Sindicatul presei române din Ardeal și Banat (Tip. **„Viața"**), [1925], 192 p. Fig. Lei 100.

Calendarul „Glasul Bucovinei" pe anul 1926. Anul VII. Cernăuți, **Glasul Bucovinei** tip. editoare, [1925], XLV + 171 p. Fig. Lei 45.

Calendarul Ligei Culturale pe anul 1926. București, **Liga culturală,** [1925], 80 p. Lei 10.

Calendarul Lumea ilustrată pe anul 1926. București, **Ig. Hertz,** [1925], 176 p. Fig. Lei 35.

Dacia-traiană. Calendar pe anul 1926. Sibiu, [1925], 72 p. Fig. Lei 10.

32. POLITICĂ.

La société macédo-roumaine de culture intelectuelle. Mémoire sur la situation des minorités roumaines trans-danubiennes Iugo-Slavie, Bulgarie, Grèce, Albanie 1925. Bucarest (Tip. **„Române Unite"**), 1925, VII p.

Mateiu (Dr. I.). — România și Conferința interparlamentară dela Washington. București, (Tip. **„Independența"),** 1925, 16 p. Fig.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Botez-Kaukas (Mihail). — Asigurări sociale cu prime și rente. Conferință București, (Tip. **„Speranța"**), 1925, 16 p.

Rădulescu (Dr. Gheorghe). — Contribuțiuni la studiul problemei locuințelor, a chiriilor și soluționarea ei în România. București, (Tip. **„Cultura Poporului"**, 1925, 23 p. Lei 20.

Nichita (Constanța) [I.] — O colonie de vară a fetelor lucrătoare din București. București, (Tip. **„Independența"**), 1925, 13 p. Fig.

Vitănescu (Mihail M. D.). — Program monetar universal propus Ligii Națiunilor. București, (Tip. **R. Sergiee**), 1925, 42 [—44] p. Lei 15.

Manoilescu (Mihail). — Finanțele Statului în dependență de politica economică. București, **Asociația generală a economiștilor,** [1925], 19 p.

Raportul ministrului finanțelor către consiliul de miniștri asupra situațiunii României creată prin politica reparațiunilor și datoriilor interaliate, 24 Septembrie 1925. București, **(Impr. Statului),** 1925, 2 vol., 112 p. (vol.), 570 p. (anexe) (și în franțuzește și englezește).

Chicoș (Dr. Ștefan). — Bogățiile miniere ale României [București, (Tip. **„Cartea Medicală"**), 1925], 122 p.

34 DREPT.

Lăzărescu (Constantin). — Călăuza comerciantului. Despre falimente. Partea I Constanța, (Tip. **„Constanța"**), 1925, 32 p. Lei 20.

Ministerul Justiției. — Lege pentru organizarea judecătorească însoțită de expunerea de motive, rapoartele și desbaterile adunărilor legiuitoare. București, **(Impr. Statului),** 1925, 552 p.

Stoian (George) și **Gheorghiade** (Vasile). Legiuirile miniere vechi și noi ale României. III. Desbaterile parlamentare la: a) Constituția din 1923 și b) legea minelor din 1924. București, (Tip. **„Eminescu"),** 1925, 622 p. (Institutul geologic al României. Studii tehnice și economice. Vol. XI Fasc. 3).

37. INVĂȚĂMANT. PEDAGOGIE. MANUALE DIDACTICE.

Batzaria (N.). — Almanahul școlarilor pe anul 1926. București, (Tip. **„Adeverul"),** [1925], 128 p. Fig. Lei 20.

Ilcuș (Petru). — Inteligența copilului, studiu critic și experimental. Cluj. (Tip. **„Ardealul"),** 1925 V + 260 p. + 15 planșe. Fig. Lei 100.

Popa-Lisseanu (G.). — Studii pedagogice. Limbile clasice în învățământul secundar și metodica lor. București, **„Casa Școalelor",** 1925, 127 p. Lei 28 (Biblioteca pedagogică No 45).

a) **Manuale didactice pentru învățământul primar.**

Costescu (Gh. N.) și Ioan **Ciorănescu.** — Exerciții de gramatică și compuneri pentru clasa III-a primară urbană (compuneri libere) — Ediția VI. București, **Ancora,** S. Benvenisti & Co., 1925—1926, 84 p. Fig. Lei 9,60.

Costescu (Gh. N.) și Ion **Ciorănescu.** — Exerciții de gramatică și compuneri pentru școlarii din clasa a IV-a primară dela orașe și sate (compuneri libere). Ediția V-a. București, **Ancora,** S. Benvenisti & Co., 1925—1926, 88 p. Fig. Lei 9,60.

Costescu (Gh. N.), G. **Stoinescu,** N. **Nicolaescu** și I. **Ciorănescu.** — Carte de cetire pentru clasa II-a primară de la sate și orașe. Ediția XIII. Bucu-

Societatea scriitorilor români

Condiții de admitere. — Premii literare.

Adunarea generală extraordinară a Societății Scriitorilor Români, din 27 Decembrie 1925, a ales o comisiune, compusă din d-nii: Nichifor Crainic, Gregorian, Alfred Moșoiu, Gh. Adamescu și Dragoslav, care sub președinția d-lui Liviu Rebreanu, prezidentul S. S. R-ului să procedeze la triarea membrilor, astăzi în număr de peste 300, în conformitate cu prescripțiile statutului votat de Adunarea Generală.

Hotărîrile comisiunei, comunicate comitetului S. S. R-ului, vor fi aduse la cunoștința publică în noua Adunare Generală din 6 Februarie 1926, când se vor decerne și premiile societății, după noulle prescripții statutare.

In legătură cu acestea, socotim util să transcriem din noul statut, votat la 27 Dec. 1925, arcolele referitoare la admiterea noulor membri în S. S R. și decernarea premiilor:

§ IV. — Membrii societății sunt de trei feluri: activi, de onoare și donatori.

§ V. — Membrii activi pot fi scriitorii români profesioniști cari au publicat un roman, sau două volume de povestiri, nuvele, schițe, amintiri, impresii, sau două volume de versuri ,sau o piesă de teatru în trei acte jucată pe orice scenă, sau un volum de critică ori istoriografie literară, deasemeni acei care, fără a fi publicat vreun volum, au la activul lor o colaborare literară constantă de cinci ani la cel puțin trei reviste cu reputație literară recunoscută.

Cererea de înscriere, spre a se putea lua în considerare, va fi prezentată președintelui, sprijinită de semnătura a doi membri activi dinafară de comitet și însoțită de:

1) Opera pe care se întemeiază cererea; 2) Actul de naționalitate română; 3) Aderarea la Statute și 4) Taxa de înscriere și cotizația pe trei luni.

După luarea în considerare a cererii, președintele deleagă doi membri din comitet, obligați să-și dea avizul în scris până într'o lună dela data însărcinării. Asupra referatului delegaților, comitetul se pronunță totdeauna și numai prin vot secret. Comitetul nu poate delibera asupra cererilor de admitere de cât fiind de față cel puțin două treimi a membrilor săi. Pentru a fi socotit admis, candidatul va trebui să obțină în comitet cel puțin șapte voturi.

Adunarea generală cea mai apropiată, prin scrutin secret și cu majoritate de voturi, confirmă sau infirmă decizia comitetului.

(Din regulament, art 8, acest adaos: „Un candidat respins nu mai poate reveni cu o nouă cerere de înscriere decât după un an dela comunicarea respingerii“).

§ VI. — Membri de onoare pot fi persoanele care dovedesc prin fapte o deosebită dragoste pentru literatura română și pentru Societatea Scriitorilor Români.

§ VII. Membri donatori pot fi persoanele care fac Societății donații, acceptate de comitet.

PREMII LITERARE
(Articolele 40—55 incl. din „Regulamentul interior“)

Art. 40. — Pentru operele deosebit de meritoase ale membrilor, pentru a stimula activitatea literară în general și pentru a încuraja pe scriitorii începători, societatea va putea înființa diferite premii literare.

Art. 41. — Premiile literare se înființează de comitet în marginile posibilităților bugetare. Un premiu odată înființat nu se poate suprima decât printr'un vot al adunării generale.

Art 42. — Nici un premiu nu se poate decerne decât genului de opere pentru care a fost înființat.

Art. 43. — Pentru fiecare premiu în parte secretarul societății va întocmi, în prima jumătate a lunei Ianuarie. câte o listă cuprinzând toate operele apărute în intervalul de timp cerut de condițiile premiului respectiv. Listele vor fi revăzute și aprobate de comitet.

Art. 44. — Numai operile membrilor societății pot fi premiate. La premiile S. S. R. concurează de drept toate operile ce împlinesc condițiile cerute, fără a fi depuse special.

Premiile pentru începători se vor acorda de preferință scriitorilor care nu sunt încă membri ai societății. Comitetul alege, din listele întocmite pentru fiecare premiu, câte trei opere pe care le socotește mai meritoase. Asupra fiecărei opere astfel alese se face câte un referat de către membrii comitetului desemnați de președinte.

Pe baza acestor referințe, o adunare generală extraordinară, convocată anume, va acorda premiile S. S. R. Adunarea pentru acordarea premiilor se va ține negreșit în prima săptămână din Februarie.

Art. 46. — După citirea referatelor respective în adunare, votul asupra fiecărui premiu în parte se va da prin scrutin secret, cu majoritatea absolută a membrilor prezenți. Dacă nici o operă nu va obține astfel majoritatea necesară, scrutinul se va repeta asupra celor

(Urmează în pag. 16)

---

rești, **Ancora,** S Benvenisti & Co., 1925—1926, 250 p. Fig. Lei 27,30.

Costescu (Gh. N.), G. **Stoinescu, N. Nicolaescu** și I. **Ciorănescu.** Carte de cetire pentru clasa III-a primară urbană. Ediția XI-a. București, **„Ancora,** S. Benvenisti & Co.“, 1925—1926, 308 p. Fig. Lei 33,20.

Costescu (Gh. N.), Gh. **Stoinescu,** N. **Nicolaescu** și I. **Ciorănescu.** — Lecturi școlare întocmite pentru folosul elevilor din clasa V-a primară dela sate și orașe. București, **„Ancora, S. Benvenisti & Co.“,** 1925, 359 p. Fig. Lei 38,25.

Culea (Apostol D.). — Carte pentru școalele de adulți (Secția II-a și III-a a știutorilor de carte). București, **„Pavel Suru“,** [1925]., 437 [—439] p. Lei 70.

Morres (Dr. Eduard). — Bilder aus der Kirchengeschichte für Schule und Haus Hermanstadt, **„Honterus“**, 1925, IV + 129 [— 132] p.

Romanescu (Dimitrie). — Geografia județului Dorohoi, pentru clasa II Primară Urbană. Iași. (Tip. **„Viața Românească“**), 1925, 31 p. + hartă. Fig. Lei 14.

Schiels (Friederich). — Leitfaden der Weltgeschichte (Mittelalter und Neuzeit) für die 3. Klasse der Lyzeen und für die Bürgerschulen bearbeitet von Rudolf Briebrecher. Sibiu, **„Honterus“,** 1925, 135 [— 139] p.

Tabacaru (Grigore). — Abecedar pentru clasa I-a primară. București, (Tip. **„Române-Unite“**), 1925—1926, 2 v., 51 p. Fig. (I); 70 p. Fig. (II). Lei 20.

6 MEDICINĂ. FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARĂ.

Fotiade (Dr. V.). — Amigdalita cronică, raporturile ei cu reumatismul și unele afecțiuni nefritice amigdalotomie și amigdalectomie. București, (Tip. **„Cartea Medicală“),** 1925, 16 p.

Gavrilă (Dr. Ion). — Date asupra insulinei. Brașov, (Tip. **„Unirea“),** 1925 16p.

Minovici (Dr. Nicolae) și Dr. M. **Kernbach.** — Tehnica autopsiei medicolegale. Cluj, (Tip. **Lepage),** 1926, VII +602 p. Fig.

Popper (Dr. M.). — Diagnosticul tuberculozei pulmonare active. București (Tip. **„Cartea Medicală“,** 1925. 13 p.

Volum jubiliar oferit Profesorului Thoma Ionescu cu ocazia împlinirei a treizeci de ani de învățământ. Viata și operile lui. București, (Tip. **Curții Regale, F. Göbl. Fii),** 1925, 359 p.+2 pl. Fig.

7 ARTE.

Cioflec (Virgil). — Grigorescu. București, **„Cultura Națională“** tip. editoare, 1925, 37 p.+planșe+ tabla și erata. Fig. Lei 600.

Livescu (Ioan I.). — Treizeci de ani de teatru. Contribuție la istoria teatrului românesc. București, (Tip. **„Rampa“),** 1925, 333 p. Fig. Lei 100.

8 LITERATURĂ.

Zeletin (Șt.) — Retragerea. București, **Pagini agrare și sociale,** 1926, 127 p. Fig. Lei 60

Lapedatu (Alex.) — Miscellanee cuvinte comemorative, panegirice ocazionale și politice. București, (Tip. **„Cărților Bisericești“,** 1925, 2177 p.

a) POEZIE.

Greculescu (Ion I.). — Cronicele lui Popic. Versuri umoristice. București, (Tip. **„Eminescu“),**]1925[, 191 p. Fig. Lei 40

Vițianu (Alexandru). — Bacante. — In templul Venerei. Cele zece extaze— Oglinzile albastre — Capitol fără motto. Bistrița, (Tip. G. **Matheiu),** 1925, 77 p. Lei 20.

b) TEATRU.

Costescu (Virgil) — Biruitorii. Piesă ocazională, 1 act în versuri. București, (Tip **„Acțiunea Română“),** 1925, XII —46 [48] p. Fig. 25. (Biblioteca Uniunei Nr. 1).

c) ROMAN. NUVELĂ.

Petrescu (Cezar). — Omul din vis, trei povestiri cu morți. Craiova, **„Ramuri“** tip. editoare, [1925[, 141 p. Lei 40.

Raicu -Delahuși (George). — Suflete predestinate roman social. București, **„Curierul Judiciar“** tip. editoare, [1925], 215 p. Lei 40.

Stahl (Henric). — Un român în lună roman astronomic. Ilustrațiuni de Stoica și Murnu. Ediția II. București, **Cugetarea,** S Ciornei & P. C. Georgescu, 228 [230] p. Fig. Lei 40.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

a) **Biografie.**

Filipescu (C.). — C. Sandu-Aldea și G. Ionescu-Șișești membri corespondenți ai Academiei Române. Studiu critic. București, **Pagini agrare și sociale,** [1925] [86] p. Fig.. Lei 50

Soveja [S. Mehedinți]. — Titu Maiorescu. Cu un portret din tinerețe. București, **„Cartea Românească“,** 1925i 144 p. Lei 45.

ECOURI

IN NUMARUL VIITOR AL REVISTEI, SCRIIND DESPRE INSEMNATATEA PREMIILOR LITERARE, VOM ANUNȚA VALOREA, CONDIȚIUNILE ȘI COMISIUNEA INSTITUITA PENTRU UN PREMIU LITERAR AL REVISTEI NOASTRE

REDACȚIONALE

☐ **Tot ce privește redacția se adresează revistei „Universul literar" sau redactorului, d. Perpessicius, în strada Brezoianu, 9 bis**

☐ **Manuscrisele nepublicate nu se păstrează.**

☐ **D-nii editori și autori care trimit cărțile pentru recensare, sunt rugați să le adreseze personal redactorului, în str. Brezoianu, 9 bis.**

☐ **Reportajele noastre viitoare vor înfățișa activitatea teatrelor, începând cu Teatrul Național. Vor urma reportagii asupra bibliotecilor din București.**

☐ **Abondența de materie ne silește să amânăm pentru numărul viitor:** Calendarul literar **și lista de** Cărți primite.

SCRIITORII

☐ **D. Cincinat Pavelescu a pus sub tipar un volum de poeme:** Cântecele unui greer, **care va apare în librării, către sfârșitul lui Ianuarie.**

☐ **D. C. Ardeleanu a terminat romanul:** Căderea oamenilor, **din care** Universul literar **va publica în curând, un fragment.**

☐ **D. G. Brăescu, autorul volumelor, cu subiecte din viața militară:** Maiorul Boțan, Cum sunt ei, Doi vulpoi **și** Schițe vesele, **va publica în editura „Ancora" un nou volum:** Un scos din pepeni.

☐ **Continuând tipărirea ediției definitive a** Critice-**lor al căror prim volum l-a format** Istoria Sămănătorismului **d. Eugen Lovinescu, a pus sub tipar volumul al doilea.**

☐ **D. H. Sanielevici va face să apară în curând, un volum de** Probleme politice și so**ciale.**

☐ **D. Leon Feraru a scos de sub tipar, la „Cartea Românească" un volum de poeme:** Maghernița veche și alte versuri din anii tineri.

☐ **D. V. Demetrius tipărește în editura „Universală Alcalay" un volum de nuvele:** Norocul cucoanei Frose.

☐ Colecționarul de pietre prețioase **se numește volumul de nuvele pe care l-a dat la lumină d-ra Ticu Arhip, cunoscută până acum ca autoare a piesei de teatru: „Inelul".**

SOCIETAȚI CULTURALE

☐ **Cartierul Colentina înzestrat până acuma cu activul Ateneu popular „Dr. C. Angelescu", se va făli în curând cu cea mai mare biserică din Capitală, ridicată din banii locuitorilor din cartier și cu ajutorul primăriei Capitalei.**

☐ **In ziua de Bobotează a avut loc la Ateneul Popular-Obor din Bulev. Ferdinand un festival religios.**

DELA OPERA

Prima reprezentare cu baritonul Sigismund Zaleski va avea loc Miercuri 20 Ianuarie cu „Tosca". Rolul lui Mario Cavardossi va fi cântat de tenorul Em. Giletta, iar Tosca de primadona Ilonka Levay

☐ **Primadona Lydia Lipkowska va cânta Marți în opera „Bărbierul din Sevilla", și Joi 14 Ianuarie, în „Lakmé".**

☐ **Viitoarea premieră a Operii Române va fi „Povestirile lui Hofmann" de Offenbach.**

☐ **Opera va relua în curând „Walkyria" sub conducerea lui G. Georgescu.**

In Februarie va avea loc premiera „Salomeii" de Rich. Strauss cu d-na Cristoforeanu, în rolul titular.

CONFERINȚE

☐ **Duminică, 10 Ianuarie, la orele 11 dimineața va vorbi la Fundația Carol I, d. prof. Rădulescu-Motru, despre: „Psihologia Capitalismului". Aceasta e prima conferință din ciclul „Capitalismul în viața socială" organizat anul acesta de Institutul social român.**

☐ **Tot Duminică, 10 Ianuarie, la orele 5 d. a. la Fundația Carol I, d. prof. V. Pârvan va ține o conferință despre: „Sufletul Italiei" sub auspiciile Institutului de cultură italiană.**

REVISTE

☐ Cetatea literară, **revista d-lui Camil Petrescu, care a cunoscut un prea frumos ecou în lumea cetitorilor își reia apariția săptămânală, zădărnicită de Sărbători.**

Sumarul n-rului viitor cuprinde:

T.	**de Eugen Lovinescu**
Banchetul meu	**de Ion Minulescu**
Necroman	**de Ion Vinea**
Vegetariană	**de I. Barbu**
Marină	**de G. Talaz**
Nuvelă	**de Liviu Rebreanu**

Comentarii **de Camil Petrescu (Cărți): Omul descompus de F. Aderca; Teatrul Regina Maria, Teatrul Mic; Reviste:** Universul Literar; Integral; Suflet românesc; Neamul Românes Literar; Adevărul literar) **Note.**

DIN ȚARĂ

☐ **La sfârșitul acestei luni, cu mare solemnitate școala primară de băeți „Vasile Adamachi" din Iași, își va serba al 60-lea an de existență.**

Cu acest prilej se va comemora amintirea marelui donator V. Adamachi.

☐ **O frumoasă șezătoare culturală s'a ținut la Teatrul Național din Craiova, organizată de Cercul studențesc Doljan**

Buletinul

Noutăților librăriei franceze

Sub acest titlu, „Centrala Cărții", Societate generală de librărie, București, str. Paris 1, publică în fiecare nr. al „Universului Literar", lista celor mai recomandabile cărți franceze apărute în ultima săptămână și pe care le are în depozit. Cititorul „Universului Literar" va găsi aceste cărți în principalele librării din țară, pe care le furnizează „Centrala Cărții".

LITERARE-ROMANE-CRITICE

J. H. ROSNY: *La Courtisane pasionnée* (Ed. de France) frs. 7,50;

M. DEKOBRA: *La Madone des Sllepings* (Baudinière) frs. 7,50;

M. DEKOBRA: *Minuit Place Pigalle* (Baudinière) frs. 7,50;

M. DEKOBRA: *La Venus à roulettes,* (Nouv. Revue Critique), frs. 7,50;

CLAUDE ANET: *La fin d'un monde,* (Grasset), frs. 9;

ANDRÉ IBELS: *La Maison de l'Enfer,* (E. Fasquelle), frs. 9;

SALOMON POLIAKOV: *Le Messie sans peuple,* (Nouv. Revue) Fr.), frs. 7,50;

PIERRE GIRARD: *Lord Algernon,* (S. Kra), frs. 12;

JEAN BESLIERE: *De Sable au chef,* d'Azur (Emile Paul), frs. 7,50;

GASTON RIOU: *Ellen et Jean en Thebaïde,* (Baudinière), frs. 7,50;

GASTON RIOU: *La vie de Jean Vaucauson,* (Baudinière) frs. 7,50;

TREICH: *L'Esprit d'Aurelien Scholl* (Coll. D'Anas), frs. 5;

C. J. GIGNOUX et F. F. LEGUEN: *Le Bureau de Rêveries,* (Grasset), frs. 9;

GAETAN BERNOVILLE: *Sainte Therèse de l'enfant Jésus,* frs. 9;

EMILE ZAVIE: *La Maison des trois fiancées,* (Nouv. Rev. fr.), frs. 9;

PAUL CLAUDEL: *Feuilles de Saints,* (Nouv. revue française), frs. 12;

FILOSOFIE

MAURICE SOLOVINE: *Epicure Doctrines et Maximes,* (Alcan), frs. 10;

DIVERSE

D. SYLVAIN: *Lévi dans l'Inde,* (Rieder), frs. 9;

SYLVAIN: *Frédérick Lemaitre,* (F. Alcan), frs. 12;

H. R. LENORMAND: *L'Armée, secrète,* (Nouv. revue française), frs. 9;

ȘTIINȚA

GEORGES MATISSE: *Les sciences physico-chimiques et mathematiques,* (Payot), frs. 10;

RAOUL ALLIER: *La Psychologie de la conversion* (Payot), frs. 80;

FRANCIS DELAISI: *Les contradictions du Monde moderne,* frs. 25.

BIBLIOFILA

☐ **Expoziția permanentă de cărți rare, stampe și anticvariat (str. Wilson 1, Fundația Carol I), publică un interesant catalog de cărți vechi, rare și curioase, în franțuzește.**

In curând va publica asemenea cataloage de: Cărți vechi românești și despre România; Billige deutsche Bücher, neu und antiqvarisch; Livres d'occasion anciens et modernes; Livres pour Bibliophiles: français, anglais, allemands

ABONAMENTUL
LA
„Universul Literar"
e numai anual și costă 220 lei

---

două opere care au dobândit mai multe voturi.

Art. 47. Nu se va putea trece la discutarea altui premiu înainte de a se fi încheiat scutinul asupra celui în desbatere. Adunarea va acorda în aceiaș ședință toate premiile.

Art 48. — Aceiaș procedură se va întrebuința și față de premiile acordate de diferite instituții și date spre decernare în grija societății.

Art. 49. — Nici un scriitor nu poate obține în acelaș an două premii ale societății.

Art. 50. — Edițiile noui ale operelor care n'au mai fost premiate de societate vor fi cuprinse în listele respective cu acelaș drept ca și volumele apărute în ediție princeps.

Art 51. — La sfârșitul fiecărui scrutin definitiv, președintele proclamă decernarea premiului. Rezultatul general al distribuirii premiilor se va aduce la cunoștința publică prin comunicate speciale adresate presei.

Art. 52. — Scriitorii premiați vor fi sărbătoriți printr'o agapă colegială. Agapa va avea loc în seara zilei când s'a întrunit adunarea pentru decernarea premiilor.

Art. 53. — Acordarea premiilor se va comunica în scris celor interesați de către președinte.

Art. 54. — Din premiile membrilor activi se vor reține de către casier cotizațiile lunare până la zi și eventuale datorii către societate, fără nici o excepție.

Art 55. — Numele scriitorilor premiați, suma premiilor și referatele asupra operele propuse spre premiare se vor publica în Buletinul Societății.

Demetrie Ursulescu
Depozit general de ziare și reviste
Sibiu

UNIVERSUL LITERAR

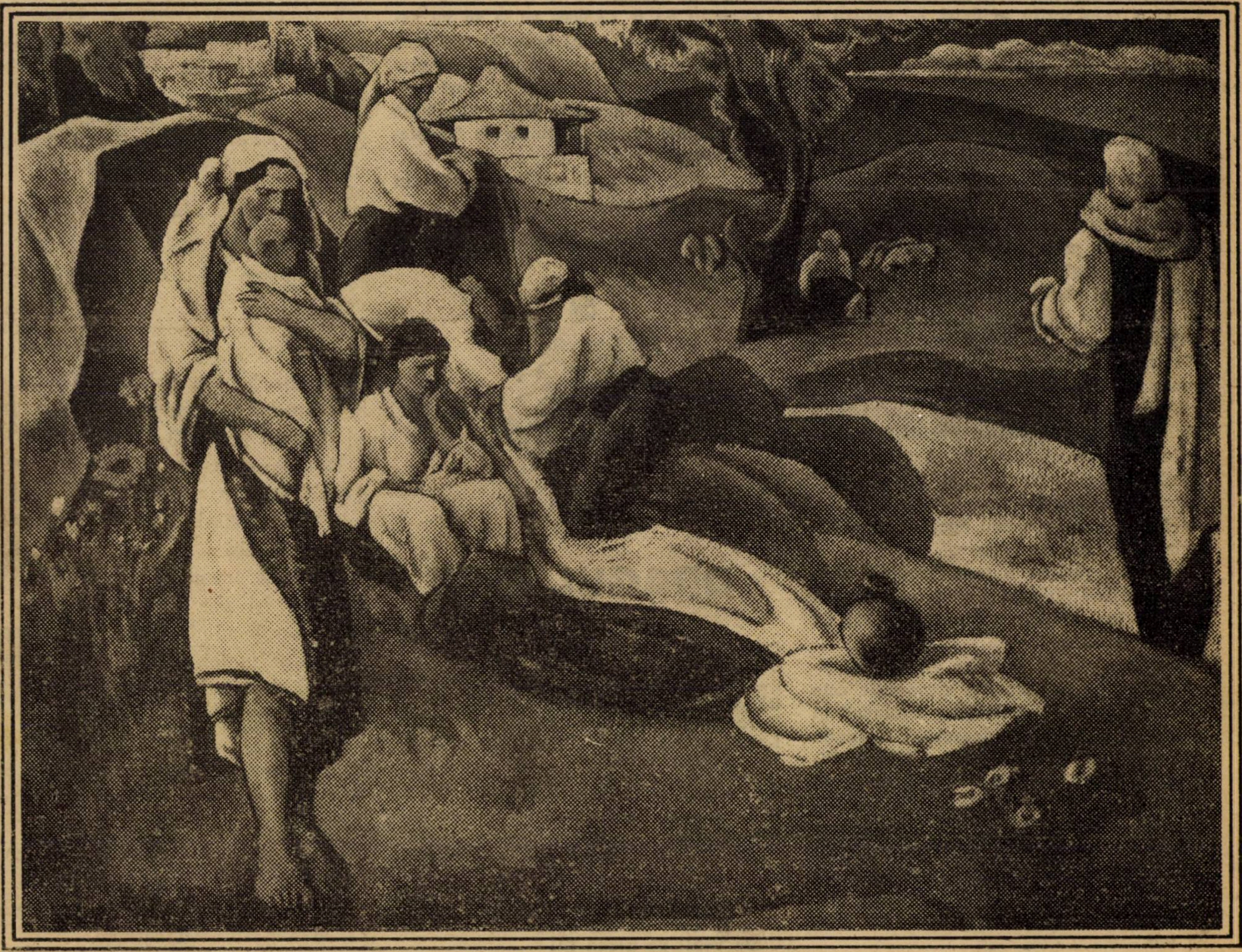

La Pîrău, *de I. TEODORESCU-SION*

In acest număr: GIB. I. MIHAESCU, DRAGOȘ PROTOPOPESCU, TUDOR VIANU, MIHAIL CELARIANU, G. TALAZ, JULES RENARD, MAURICE GENEVOIX, DON JOSE, R. P. VOINESCU, ION FOTI, GH. CARDAȘ. ION GANE, MIHAIL MUNTEANU, N. N. TONITZA, G, BREAZUL, B. CECROPIDE. PERPESSICIUS. Buletin bibliografic săptămânal de Al. Sadi-Ionescu. Vignete, desene și gravuri.

An. XLII, Nr. 3.
17 Ianuarie 1926

Lei 5.

Un premiu de proză

Cum sutem în sezonul premiilor literare, la Paris ca şi la Bucureşti, iată un subiect care va fi pe placul tuturor.

E un subiect familiar. „Goncourt"-ul a şi scumpit preţul romanului premiat în anul acesta iar „Femina-Vie Heureuse" continuă, spre binele autorilor, să ridice când o tipsie când alta a balanţei.

Se ştie că atât laureatul cât şi invinsul au întrunit, de data asta, acelaş număr de voturi.

Căci dacă nu putem utiliza Simplonul, — şi şi mai puţin avionul, — pentru o raită pela Paris, suntem tot aşa de bine informaţi din lumea literelor franceze. Prânzul dela Drouant, şi neliniştea candidaţilor şi furnicarul reporterilor şi curierilor literari, oricât de departe, şi noi le trăim în toţi nervii noştri. Doar nu de geaba suntem în veacul telegrafiei fără fir.

In Bucureşti, Societatea scriitorilor români îşi pregăteşte urnele. Clauzele restrictive votate de ultima ei adunare generală, şi rapoartele şi votul în şedinţa plenară a unei noi adunări generale extraoridnare vor spori farmecul acestui concurs gratuit, pasionant ca orice concurs, prin definiţie.

Vor urma apoi: al „Ideei Europene", ale Academiei Române, premiile naţionale ale Ministerului de Arte, apoi o mică vacanţă de vară şi din toamnă hora va începe din nou, întâiu la Paris, apoi la noi, şi aşa mai departe, spre binele literaturii în genere.

Insă nu pentru a face istoricul acestor premii şi nu pentru a epiloga asupra jocului lor amuzant, ne-am decis să scriem acest editorial.

Dar pentru că socotim literatura, — şi artele, — ca una din expresiile cele mai nobile ale activităţilor omeneşti şi pentrucă privim cu deosebită simpatie orice mijloc care ar putea să le faciliteze, în marele public, accesul pe care-l merită, pentrucă suntem convinşi că premiile literare au stârnit întotdeauna interes şi pentru opera literară şi pentru literatură în general, pentru aceea subscriem la necesitatea premiilor literare, în a căror horă voim să ne prindem şi noi.

Să nu ni se spună că Aristofan n'a luat cu „Norii" premiul ce i se cădea la a nu ştiu câta olimpiadă şi nici că, la noi, Carageale a căzut întotdeauna, şi cu mare tărăboi, încă, la premiile Academiei.

Le ştim toate acestea şi le punem în seama acelui relativism critic care a existat de când lumea.

Aceste cazuri, regretabile negreşit, (dacă mai e nevoe să spunem), nu infirmă marele folos pe care acest element, de vivifiare a atmosferii literare, care e premiul, îl aduce.

Fără să mai amintim, ceeace constitue de fapt marele lor aport, şi istoria literară citează atâtea cazuri, că, prin stimulentul pe care orice concurs îl aduce, prin emulaţia pe care o stârneşte, premiul literar are meritul să scornească din bârlogul lui ursuz, un talent tânăr, timid dar viguros, şi care n'aşteaptă decât acest pocnet de armă.

Aşa dar instituim un premiu literar al acestei reviste pentru o lucrare în proză: nuvelă, schiţă, amintire, fragment de jurnal, înţelegând prin aceasta să nu punem bariere temperamentelor de scriitori care îşi pot alege pentru tălmăcirea sufletului lor, oricare din varietăţile lucrărilor în proză.

Premiul va fi de 5000 lei şi se va decerne de către o comisiune de scriitori, alcătuită în acest scop. Termenul de predare al manuscriselor va fi de două luni de zile şi va începe dela întâia publicare a comisiunei şi condiţiunilor de trimitere a manuscriselor.

Amănunte ce se vor publica în viitorul număr al revistei noastre.

UNIVERSUL LITERAR

DRAGUL FETII

Cărărue 'n lan de grâu,
Grâu în spic cu bobi de aur,
Spic ce mă săruţi pe brâu
Când trec lanul către râu, —
Borangic, argint şi aur
Lanul înorit,
El pe-aicea a venit;
Calul şi-l ducea de frâu
Să-l adape la isvoare,
Colo 'n vale, la isvoare
Limpejoare,
Şi să-l pască în sulcină şi 'n cicoare.

Spic ce mă săruţi pe brâu,
Poţi tu oare să mă spui
C'am venit pe urma lui
Spicule de grâu,
C'am venit cântând să-i spui, —
Ca o fată din poveşti
Şi de poţi să-l amăgeşti
Că-i urât şi neiubit
Ca şi spinul câmpului,
Şi de poţi să mi-l vrăjeşti
Să 'nţeleagă ce-am gândit,
De când tu erai în soare numai înflorit.

Şi cicori şi voi sulcine,
Spuneţi-i şi voi de mine,
Şi pe unde-l ştiţi că vine
Infloriţi mereu,
Dar nu-i spuneţi tot ce vreu,
Spuneţi-i de cântul meu
Cum îl ştiţi de când vi-l cânt
Şi-mi spuneţi tot ce vreu
Dar vă las, că iată-l vine,
Şi-mi tresaltă sânişorii
Şi-mi aprinde obrăjorii...

G.TALAZ

Omul curcă

— Jules Renard —

Tot observând zborul curcilor ce păzea, Jacques Féï îşi zise într'o zi:

— Oare ce m'ar opri să sbor şi eu? Nu-i prea greu când ai aripi şi dacă vreau, una din curci mi-le împrumută pe ale ei.

Dintru'ntăiu însă se exercită, bătând aerul cu braţele, aşa de iute că ridica tot praful şi făcea vânt, în jurul lui. Cât despre picioare, ele-or merge şi singure, şi Jacques le va folosi ca la înnot.

Apoi tăiă aripele unei curci şi legîndu-şi-le solid la coate începu să se antreneze.

Acum alerga şi sărea pe pajişte, printre curcile înebunite, dintre care una, mutilată, se zvârcolia, plină de sânge.

Din când în când se lăsa pe spate, ca să vadă.

— Merge, îşi zise, acu pot să încerc.

Alese o salcie bătrână la marginea râului. Se putea urca fără greutate, pe nodurile trunchiului. Vârful gol de ramuri se descoperea ca o mică platformă naturală.

De desupt, râul tulbure părea adâncit într'un somn adânc. Increţituri mici, repede şterse, păreau surâsuri în vis.

— Dacă nu-mi răuşeşte prima încercare, îşi zise Jacques, n'o să mi se întâmple nimic grav. Voiu face o bae, şi-atâta tot. Că doar n'oiu păţi ceva căzând pe un aşa de fin pat.

Acu era gata.

Curcile, bolborosind, îşi lungeau gâturile spre dânsul şi curca cu aripile rupte îşi dădea duhul într'o tufă de iarbă.

— Una! zise Jacques, în picioare, pe salcie, cu coturile desfăcute, cu călcâile alăturate, cu ochii la nori, pe care poate-i va ajunge.

— Două! mai zise încă odată cu lungă răsuflare.

Şi fără să mai spună: trei! se aruncă cu hotărîre în aer, între cer şi apă, Jacques Feï, care păzea curcile şi pe care nimeni nu l-a mai văzut de-atunci.

TROIȚA

de GIB. I. MIHAESCU

— Măi, dacă soarele apune încolo, noi trebuie s'o luăm încoace, grăi Pălălaie celorlalți doi și cu toți părăsiră urma lucitoare a saniei, apucând-o spre dreapta prin zăpada crudă.

Apusul se stingea învinețind domol — și din față, din spre Nistru, îi primi un pui de vântuleț ce se stârnise pe nesimțite. Pălălaie le povestea înainte despre patimile Mântuitorului; ajunsese acum la grădina măslinilor. Tovarășii de drum, cu armele în bandulieră, cu mâinile în buzunarele mantăilor îl ascultau pe gânduri, mișcându-și picioarele alene, mulțumiți de calea, ce-o străbăteau fără comenzi, de capul lor.

— Ce-o fi acum pe la noi! oftă Miercan. Ce mai fierbere și ce mai cântec!

— In oraș, la Drăgășani au și pornit cu colindul, gemu Mandin țiganul și fără să mai asculte la țârcovnicul, care desvinovățea pe Cristos în fața Caiafei, începu cu vocea lui sbîrnîitoare:

„Și te scoală fată mare
Și-mi aprinde-o lu-u-mânare
Lumânarea cea mai mare
Și-o pune-n-n-tre-i-icoane...

— Așa se cântă pe la voi mă de ajun? bufni în râs Miercan...

— ..da Petre se prefăcea că nu mai cunoaște pe Dumnezeu... voi să profite de tăcerea ce urmă Pălălaie, spre a-și continua istorisirea.

— Cum vrei să ne cânte mă modârlane, isbucni abia acum Mandin cu indignare, aducându-și aminte că acel care-l întrerupse nu era un gradat. Ce, ca la voi țărănește? La noi e oraș... Și porni și mai cu putere:

„Trei icoane 'n casa mare
Trei icoane-e-n'n cass-sa mare..."

— Se întunecă și vântul se întețește, dați drumu la picioare băieți, îi împăcă Pălălaie. Și-și grăbi și el vocea, după pasul gimnastic, pe care-l luaseră câte-și trei... — da Petre se prefăcea acum că nu mai cunoaște pe Dumnezeu.

— Hm, va să zică Isus ghicise de-adevărat, se bucură Miercan de dibăcia dumnezeească.

Iar Mandin, cugetă:

— Dacă el un sfânt de trei ori s'a lepădat și tot sfânt a rămas; poftim acum de te leapădă d'ai noștri și treci la Nemți, că te-a mâncat gaia.

— Cin' te-a mâncat măi Madine? întrebă a râs Miercan.

— Și ca mai du-te dracului odată! se înfurie iarăși țiganul.

De departe se porni un șuerat lung, dureros și ascuțit ca gerul ce se lăsase.

— Auzi țigane, par'c'ar fi bomba neamțului la Muncel, cu tragere lungă

— De nu ne-am rătăci cumva, îngăimă Mandin.

— Ba tot ce se poate, întări Pălălaie. Dacă n'asculți când se vorbește de cele sfinte.

Fluerul cerului se porni acum și mai apropiat, și mai ascuțit, și mai lung și mai dureros.

— Auzi țigane, mai glumi iar Miercan. Ți-au dat de urmă vardiștii lui Dumnezeu. Par'că ar fi la tine la Drăgășani, când te repezeai peste garduri cu gâsca rumânului.

Când termină cel de lângă dânșii, un alt gardist al lui Dumnezeu își încercă și el fluerul în depărtări neștiute. Și numaidecât apoi apa tuturor vânturilor se porni nemiloasă din fundurile Rusiei. Soldații îi luară firul în piept, înnotând vitejește prin valurile de crivăț și de negură.

— Ce te faci Mandine? întrebă nu fără oarecare neliniște Miercan.

Țiganul icni...

— D'apăi cred că nu mai avem mult până la Tohatin, îi asigură Pălălaie. Și îmbărbătați de vorbele dascălului își simțiră cu toți picioarele mai solide.

Zăpada nu era mare. Și pe cer stelele străluceau de ger.

— Uite caru'! continuă Pălălaie. Tohatinul vine chiar subt el, nițel, nițel mai la dreapta...

— Auzi Mandine, mai hacana, glumi iarăși Miercan, găsind mult curaj în glumele lui. Chiar și lui Mandin, îi plăplăceau acum, căci ele îi dădeau impresia că vântul nu-i așa de aspru și noaptea nu-i așa de neagră cum se lăsase. El chiar ar fi vrut să găsească un răspuns la fel de glumeț și se miră cum nu-l găsește și acum așa de ușor, cum îl găsia de obicei la lumina zilei. Se hotărî însă ca la șotia cea nouă a lui Miercan, să isbucnească într'un hohot de râs, cum n'a mai râs niciodată în viața lui. Chiar de l-ar face Miercan cum îi va veni la gură! O glumă pe vremea asta afurisită face cât o odaie caldă.

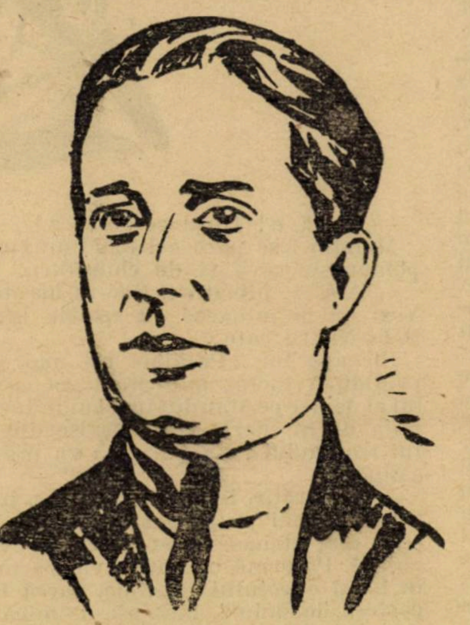

Gib. Mihăescu

In locul lui Miercan, a început însă Pălălaie și Mandin a tresărit:

„Miluește-mă pe mine păcătosul și întunecatul cel înfundat în păcate multe, care cu urâtele mele fapte am mâniat pe făcătorul meu. Sub acoperământul tău alerg Maică a lui Dumnezeu".

O drâmbă de vânt risipi îndată vorbele dascălului, la care Miercan și Mandin întinseră cu evlavie urechea.

Mandin, crezând că Miercan a mai spus vre-o glumă isbucni într'un hohot puternic de veselie.

— Da ce ți-e țigane, te-ai luat la întrecere cu vântul, îi urlă Miercan în ureche.

Țiganul tăcu deodată și începu să tremure. Când crivățul li se lăsă în spate, domolindu-și mânia, Pălălaie reîncepu ca la comandă:

— Sub acoperământul tău alerg Maică a lui Dumnezeu și cu umilință îngenunchind mă rog ție cu lacrămi, ca să îmblânzești pe ficiorul tău.

Păraiele de vânt se puseră acum să curgă din toate părțile, inundând cu desăvârșire câmpia. Și cu toate se încurcau în pulpanele de manta ale celor trei voinici. Par'că se rupsese tavanul cerului de se prăbușise calabalâcul sfinților într'o larmă îngrozitoare. Surugii nevăzuți dau chiot, dinți de strigoaică scrâșneau în întunecime. Fundul cerului clocotea ca și cum dracii și-ar fi ales tocmai noaptea sfântă să-și sărbătorească nunta stăpânului lor.

Pălălaie făcea cruci largi cît ținea pieptul, Miercan le făcea cu vârful limbei, Mandin în fundul buzunarului. Pălălaie se ruga, dar nimeni nu înțelegea ce spune, și înaintau cu toții abia răsbind tăria vântului, înghețați de groază. Vântul par'că împrăștiase întunerecul; zăpada pietrificată lumina, stelele sclipeau ca dinții de lup.

Zăpada lumina de par'că era însăși ziua, pe care noaptea n'o mai alunga la asfințit, ci o prinsese însfârșit și o călca acum în picioare, strivind-o subt greutatea întunerecului etern. Prin lumina ei învinsă, cele trei umbre își duceau spaima înghețată în suflet spre cele șapte stele ale carului mare, căzut cu oiștea în pământ. Totul era căzut, răsturnat, dărăpănat, totul se dărăpăna încă. Lăzile sfinților cădeau fără preget spărgându-se una de alta cu sgomot nemaipomenit. Dracii cuceriseră cerul și aruncau de-acolo cu boarfe cu tot pe vechii stăpânitori. Dascălul Pălălaie privea încremenit carul ceresc rupt și asvârlit ca o biată vechitură, și ochii îi lăcrămau. Printre lacrămi vedea cum toate stelele se desprind de pe boltă, gata să curgă ca o ploaie de pietricele. Iar Tohatinul era șters de pe suprafața pământului. Și toate celelalte sate, orașe și măriri ale lumei, — căci noaptea de apoi venise: noaptea lui Lucifer! Și era tocmai noaptea Domnului! Și el în zadar mai aluneca pe covorul de ziuă, împietrită și scârțâietoare, prin frigul fără margini. Capul îi înghețase de par'că era al unui om de zăpadă. Poate că așa se va preface lumea sub noua împărăție a întunericului!

Iar el va tot merge astfel, cu cei doi tovarăși, până când oștenii negri, îngeri ai noului Dumnezeu îi vor prinde și-i vor întreba: Ce faceți? voi nu vă dați cu noua împărăție? I-auz-ăi cum forfotesc în văzduhul groaznic! Ce te vei face atunci Pălălaie dascăle? Vei lăsa tu pe Cristos al tău, ca Petre de teama frigărei diavolești?

Dascălul Pălălaie abia își mai trăgea picioarele și mâinile, de mult nu mai făcea semnul crucei. Ii venia să se lase într'o rână, să se prăbușească; tot era înghețat. Tot. Numai acolo în piept, în partea stângă, acolo mai simțea ceva cald și luminos, — ca luminița plăpândă, cea dintâi lumânărică pe care o aprindea în bezna umedă a bisericei din Cermegești la a doua cântare a cocoșului. Numai apuca de-o aprindea și gata era și popa; apoi clopotele începeau să cânte și 'ndată și satul era în picioare... Unde ești tu părinte Elefterie, unde ești tu Cristoase, unde ești tu noapte sfântă!...

Un plâns brusc și nervos podidi ca pe-un copil pe dascălul Pălălaie. Vântul îi îngheță lacrămile pe obraz dar de astă dată nu se înspăimântă. El plângea pe Cristosul acela blând și trist, pe care-l slujise toată copilăria și toată tinerețea, căci îl vedea legat în vârful unui par. căruia oștenii întunericului îi dau foc la rădăcină. In închipuirea-i înghețată alte imagini nu puteau să i se aprindă, de cât acele de foc și flăcări...

Dascălului i se păru că se trezește ca dintr'un vis aievea, cum i se întâmpla adesea când se pomenea singur în biserica umedă din Cermegești, răsfoind în neștire ceasloavele, la lumina lumânărelii din mână. Incepuse să aiureze de frig. Și groaza cea adevărată îl apucă abia acum, când își dădu seama că nu-și mai poate mișca picioarele, când își simți creerul un bulgăre de ghiață. atât de tare. că scăpăra ca și cremenea scântei de aiurare. Așa mor oamenii de ger, — își aminti el c'a cetit cândva într'o carte veche: visând foc și lumină. O sfârșeală, fără chip de îndreptare, îl moleșea văzând cu ochii. Așa mor oamenii de frig: oboseala, sfârșeala. visul de-an picioarele plin de soare și căldură și-apoi perina de ghiață, patul nesfârșit de zăpadă...

...Cu giulgiul alb l'au înfășat..

Dascălul se pomeni cântând acum prohodul și se înspăimântă de moarte Sfârșeala îl făcu să se împleticească. Noroc să Miercan avea braț puternic. Atât îi fu deajuns, ca acesta să-l atingă, pentruca Pălălaie să simtă numai de cât întărindu-i-se piciorul. Miercan era lângă el și dincolo în stânga, Mandin. Și era noaptea Crăciunului, iar isbânda dracilor o prostie. Nu mai aveau să se ridice ei în vecii vecilor ca să dărâme tronul Dumnezeesc! Ce mare păcat să visezi astfel de bazaconii tocmai în noaptea cea mai sfântă... Iar Tohatinul trebuie să fie cât se poate de aproape, acolo sub carul mare, poate chiar îl arată cu oiștea și de aceea s'a răsturnat astfel .. Dar de ce-și face cruce Miercan? Pălălaie vrea să-și întoarcă ochii spre Mandin, însă coardele gâtului sunt așa de amorțite că trebuie să-și întoarcă tot trupul. Și Mandin își face cruce.. Iar Tohatinul nu se mai ivește de loc... Și aici trebuia să fie: de mult trebuiau să fi ajuns.. De când rătăcesc, să nu fi găsit nici un alt sat, nici un cătun, nici o colibă .. Doar erau prin părțile aștia la fiecare chilometru... Și vântul bubuie ca la Mărășești! Unde-s satele tale Doamne ?: când le-a înghițit întunericul ?

Șueră așa de grozav văzduhul că dascălul s'a pus să șuere și el. S'a luat la întrecere cu toată larma vântului. Și urlă de par'că ar fi domnul sublocotenent sub focul artileriei: nu-l veți doborî câinilor, nu-l veți doborî! Iar văzduhul râde de neputința glasului lui, râde cu hohte și șueră. Și dascălul râde la fel și șueră. Picioarele i se împleticesc. Miercan și Mandin s'au lăsat mai în urmă și-și fac cruce și boscorodesc șoapte fără înțeles...

S'au oprit deodată în fața unei namile întunecate ce-și scoate trupul mătăhălos dintr'un vârf de troian.

— Uite-l .. Invingătorul! bolborosește Pălălaie înfricoșat. Să nu-i cădeți la picioare fraților! miorlăe el rugător. Și cade sdrobit în puful movilei de zăpadă.

A căzut pe spate și ochii încă îi mai stau pe jumătate sgârciți. Ceva, cineva, ascuns în ultima picătură de căldură ce i-a mai rămas în trup, îi spune porunca, deși abia mai poate pridìdi cu pleoapa, enorma greutate ce s'a lăsat deasupra-i.

Prin sgăiala ochilor, vede ca prin vis pe cei doi tovarăși de drum. Ii și aude chiar: două vorbe care n'au nici un rost.

— Făclia aia mă...

— Torța ?

— E mă, e! Torța ce dracu e!

Mandin i se pare cel mai curagios. El pomenește ceva și de chibrituri.

— Am și chibrituri, ține tu mantaua... Vezi de te întoarce cu spatele încolo... Dela Nistru bate...

Pleoapa lui Pălălaie n'a mai putut pridìdi. A închis sub greutatea capacului ei de fier pe Mandin înnebunit. Iar namila de întuneric care țâșnise din vârful troianului i s'a părut că s'a prăbușit asupră-i.

— Impărăția întunericului și-a înghețului! a mai putut grăi el pentru sine, ce-a mai rămas cuget în capul lui de ghiață. Pe urmă o lumină vie s'a aprins în locul cugetului aceluia, parcă într'o peșteră de sloiuri, însă așa de mică, așa de mică, încât a început să se sgârcească pentru ca tot corpul să i se înfrupte din căldura ei de chibrit.

A crezut că s'a trezit pe lumea cealaltă, pe lumea aceasta însă sub puterea nouii stăpâniri. Cineva îl sguduise cu putere, apoi simțise o căldură vie dogorindu-i întâi ca o părere, apoi din ce în ce mai stăruitor, obrazul drept.

A deschis ochii mari și nu putea să creadă privirilor. Mandin negru, cu ochi scăpărători de drac împelițat, avea în mână o torță din care cădea sforăind picuri de pucioasă. „A trecut la **ei,** la ceilalți" a ghicit îndată Pălălaie. Și ridicându-se puțin într'o rână să vadă de unde venia căldura cea mare, înțelese repede totul. Namila întunecată de care se speriase adineaori ardea cu spor dela rădăcină puțin mai sus. Vâlvătaia se sbătea furioasă cu sine însăși și, aprinsă la loc potrivit, mânca fără preget cu limbile-i de balaur din uriașul nemișcat de lemn. Vântul o asmuțea îndărătnic și cum o vedea că se lasă spre dreapta sau spre stânga, cum îi cetluia de piciorul uriașului, capul cu guri nenumărate și roșii.

— Uite c'a înviat Pălălaie! strigă Mandin cu veselie.

— Slavă Domnului! mormăi de după perdeaua grea de fum Miercan.

— Vin mă teteo de te mai desmorțește colea o lecuță că d'abia l'aprinserăm.

Pălălaie nu-și putea însă trage picioarele; se făcuseră țurloaie ca pe streșini. Noroc că 'n piept și 'n braț mai rămăsese puțină viață.

El tăcu și căută nedumerit și cu luare aminte la ciuperca par'că din lumea smeilor, care ardea. O troiță!.. se lămuri și-și scuipă cu gândul în piept „Piei drace!" făcu privind spăimântat pe Mandin, care-și stingea torța în zăpadă.

Căci flacăra prinsese acum tărie; limbile ei crescuseră ca visul și se întreceau una pe alta biruitoare spre coviltirul de șindrilă. Cu toate că n'ajunsese nici la jumătatea drumului, dogoarea era atât de puternică, încât Pălălaie își putu mișca și piciorul drept.

— Dă-te la o parte Pălălaie că o să cază pe tine, sbieră Miercan din răsputeri pentru ca să răsbiască vântul.

Pălălaie se cutremură. Ardea chipul lui Dumnezeu! Incă pe el nici odată nu-l voi putea face să treacă de partea diavolului! Se gândi să fugă, și privi în noaptea albă: i se păru că vede vântul, fărămându-se în legioane de draci, cari sburau pe caii lor negri deasupra lumei cucerite. Mai aproape reflexul flăcărilor se sbătea domol și prietenos pe covorul de zăpadă. Când își întoarse ochii spre foștii lui tovarăși de drum, căci în cugetu-i se lepădase de dânșii, îi văzu cot la cot închinându-se. Le urmări firul privirei.

Flacăra acum se ridicase sdravăn, mângâind glesnele răstignitului și luminându-i coapsele, șoldurile, pieptul, brațele pironite. Capul stătea încă înecat în fum .Nu era o simplă zugrăveală, ci un Cristos cât un stat de om, săpat cu meșteșug în lemn, așa cum fiul lui Dumnezeu este închipuit pe toate crucile uriașe din nelămuritele răspântii ale Basarabiei.

— Ce ați făcut câinilor? strigă el, plângând, pe jumătate. Ce ați făcut vânduților?

Mandin și Miercan îngenunchiaseră și se închinau, Pălălaie se repezi cu capul în zăpadă și începu să-și care omăt pe cușmă, văetându-se și bălmăjind vorbe

---

Peste vărateca despărțire

Peste vărateca noastră despărțire
Impletì-se-vor, leneș, anii...
Vom auzì, din departe, armonìi de iubire
Pe care le vor fremătà, din frunziș, castanii...
Uità-vom neînțelegerile tinerești
Și zilele de vremelnică supărare;
Numai drumurile câmpenești,
Numai diminețile clare
Și amurgurile cu aur aprins în ferești,
Numai acelea nu se vor prăbușì în uitare...
Toate, toate — luminișuri de proaspăt gând —
Peste vărateca noastră despărțire
Cu trecerea vremii vor strălucì tot mai viu...
Și vom pășì spre moarte tot mai mult în suflet strângând
Pierdutele icoane de liniști și de soare sglobiu...

ION GANE

fără șir. Când se potoli, surprinse pe ceilalți doi sărutând la rându-le zăpada. Și figura, din crâncenă, i se înduioșă îndată.

— Iertați-mă fraților! suspină. V'ați întors întru Domnul, iertați-mă...

— ...dar prea mi s'a rupt inima fraților, când l'am văzut, fraților, arzându-i picioarele... cum ardeau păgânii pe mucenici, fraților, în cartea popei Nae din Cermegești.

Mandin păru deodată că da semne de neliniște și întinse urechia spre depărtările negre, apoi sări repede în picioare. Pe față i se cetia o mare îngrijorare.

Pălălaie, fără să ia seama la dânsul, privea trupul sfânt și i se părea că se sgârcește chinuit de flăcări. Și lacrimi îi curgeau domoale, una după alta, necurmat din ochii ce par'că se topeau de strălucirea focului.

— Iartă-mă Mandine, iartă-mă Miercane!... Ințeleg, v'a fost frig și ați vrut să vă încălziți... înțeleg, înțeleg... a înțeles și el și vă iartă pentru atâta...

Miercan își ridică un genunchi, apoi încet, încet se înalță și el deabinelea în picioare, cu ochii, cu urechile în nelămuritul nopței. Și ochii par'că îi creșteau și se umflau.

— ...V'a iertat vă spun eu... o să-i vedeți fața milostivă când o ieși din fum... da eu, fraților, credeam că v'ați dat cu dracu...

Ochii lui Mandin s'au bulbucat deasemeni și sclipeau ca stelele cerului.

— Auzi? șoptește el stins. Iar Miercan aude și tot mai stă la cumpănă.

— ...voi credeți că dracu a răsbit pe Dumnezeu?.... că l'a luat pe neașteptate fiindcă... petrecea de Crăciun...

...Ehe... dar oștile unde le-ați lăsat... oștile în ger...

— Lupii! strigă Miercan scos din sărite.

Pălălaie privește uimit la Miercan. Aproape că nici nu pricepe sensul cuvântului strigat, — și totuși l'a auzit minunat de bine. Dar când urechia i se umple și lui de urletul depărtat: hu, huuu, atunci se luminează însfârșit. Și surâde cu înțeles. Știe el ce fel de lupi sunt aceia: Necuratul... Legioanele biruitoare...

Hu... hu... huuuu...

Miercan și Mandin se sbat cu înfrigurare. Pregătesc armele, forfotesc grăbiți în sacii cu cartușe, mâinile nu mai nimeresc ce s'apuce mai întâi. Mecanismul înghețat țăcăne. Unul a destupat o grenadă, altul scoate căciula focosului.

Hu... hu... huuuu...

— De ce râzi Doamne?! țipă aiurit nebunul, care tocmai s'a ridicat din noua prosternare....

Flăcările mistuiesc vrednice jumătatea de jos a sfântului trup; limbile lor lămuresc acum din plin fața Mântuitorului care într'adevăr râde în jocul de lumini, par'că un martir înlemnit de groază și de durere. Cei doi soldați își fac cruce, nebunul s'a prăbușit...

— Iartă-ne Doamne... Iartă-ne Dumnezeu, șoptește Miercan rugător. Am greșit... Inghețul ne-a îndemnat... lămurește el lemnului înviat de pe cruce. Dar haita se apropie necontenit! Hu... hu... huuuu...

— ...Mandine pune-te în spatele meu... așa... pune-te bine... să nu te deslipești băiete... până... pân... la urmă...

— Sfântulețule nu ne lua zilele, gemu și țiganul...

Uriașa faclă s'a încins cu desăvârșire, para a răsbit prin șindrila acoperișului și aruncă până 'n mari depărtări scântei tremurătoare preșuri de lumină; piciorul prefăcut în jăratec pârâie, troița se clatină.

— Nu mai râde sufletelul meu, împăratul meu, durerea mea... bolborosește înnăbușit nebunul, cu capul în omăt... El știe că se va petrece acum o mare minune în lupta dintre dracii prefăcuți în lupi și Dumnezeul prefăcut în foc. Și așteaptă cu răsufletul reținut.

Ceilalți așteaptă deasemeni, cu mâinile pe trăgaci, tăcuți, înfiorați, solemni. Iar tunetul vântului par'că s'a potolit căci tot văzduhul nu-i plin acum decât de clocotul haitei apropiate.

Și Cristos s'a mărit cât întreaga troiță; cu păr vâlvoi de flăcări, cu brațe amenințătoare de flăcări, groaznic la chip, asemeni unei vedenii apocaliptice, stă gata să se năruie ca o revărsare de jar peste turburătorii mărirei lui singuratece.

In înălțimi, vântul amuțit un răstimp s'a pornit metalic, asurzitor ca trâmbița de apoi a dreptății.

GIB. I. MIHAESCU

DIMITRIE CANTEMIR

Cea mai măreață și erudită figură din istoria literaturii române până la marii istorici din epoca renașterii ardelene. Cultura sa universală îl face cunoscut nu numai în Orient, ci în tot cuprinsul Europei civilizate. Dar această vie inteligență a neamului românesc a avut de suferit o viață plină de chinuri și peregrinări. Dela cele mai înalte demnități la care îl urcase inteligența și familia sa nobilă, soarta nemiloasă îl încerca și îl amenința câte odată, prevestindu-i cele mai mari nenorociri în care viața însuși îi era în pericol. Un crâmpei din biografia sa, va arăta aceasta.

S'a născut în ziua de 26 Octombrie 1673. Educația copilărească și-a făcut-o la Iași cu dascălul grec Ieremia Cacavela. La frageda vârstă de 15 ani pleacă ostatec în Constantinopol în locul fratelui său mai mare Antioh, în toamna anului 1688.

In acest oraș străin, în timp de 3 ani cât a stat acolo, agerul tânăr și-a însușit frumoase cunoștințe. A învățat filosofia dela grecul Meletie, muzica dela un turc Chiemani Ahmed și limba turcească dela Efendi Sadi. La 1691 se întoarce în Iași, luând parte un an după aceea, împreună cu tatăl său, la războaiele dintre Turci și Poloni. In 1693 murind subit tatăl său, Dimitrie Cantemir este ales domn, dar nu pentru mult timp, o lună și ceva, fiind înlocuit de Turci după îndemnul și uneltirile lui Constantin Brâncoveanu. Fiind mazilit, pleacă iarăși la Constantinopopl, unde era un mediu potrivit cu îndemnul său puternic spre desăvârșirea studiilor. Dar nu era indiferent nici față de cultura militară, necesară unui principe. In 1697 luă parte ca ofițer în armata turcă în lupta acestora contra Nemților la Zenta.

In 1699 vine în țară și se căsătorește cu Casandra fiica lui Șerban Cantacuzino. După un an îl găsim iarăși la Constantinopol, aducând material pentru „Istoria imperiului otoman" pe care avea s'o redacteze mai târziu.

La 1710, după ce tronul Moldovii fusese ocupat de atâția Domni care se schimbau, aproape în fiecare an, Dimitrie Cantemir reușește să-l cuprindă, dar din nefericire, nu pentru multă durată.

Asupra numirii sale ca Domn al Moldovii, contemporanii și istoricii de mai târziu, au lansat diverse păreri. Este sigur însă că Turcii, fiind într'o situație critică, în urma desvoltării mari, pe care o luase Rusia sub Petru-cel-Mare, puseseră speranțe mari în el și de aceea îi dădură tronul Imprejurările vremii au făcut însă pe noul Domnitor, care era un spirit ager și dibaci diplomat, să caute întărirea relațiunilor de prietenie cu țara care se credea în acel moment că va dicta în Orient: Rusia. Așa procedaseră și ceilalți Domnitori ai țării noastre, așa credea și D. Cantemir că e bine să facă.

In fața acestei situații sosește anul 1711 cu lupta dintre Turci și Ruși și în care s'a văzut care a fost atitudinea lui Cantemir.

Infrângerea neașteptată a Rușilor, silește pe Cantemir să-și părăsească țara și să ia drumul pribegiei printre străini. Turcii înfuriați pe dânsul, cer dela Ruși extrădarea. Petru-cel-Mare se opune și răspunde răspicat consilierilor lui care voiau să îndeplinească cererea Turcilor:

— *„Aș putea să dau Turcilor toată țara până la Crusca, fiindcă am speranță de a o recuceri, dar cu nici un chip nu-mi pot călca cuvântul și extrăda pe un principe, carele pentru mine și-a părăsit principatul; căci este cu neputință de a recâștiga onoarea odată perdută". (Istaria imperiului otoman, Ediția Academiei Rom. tom. II p. 793).*

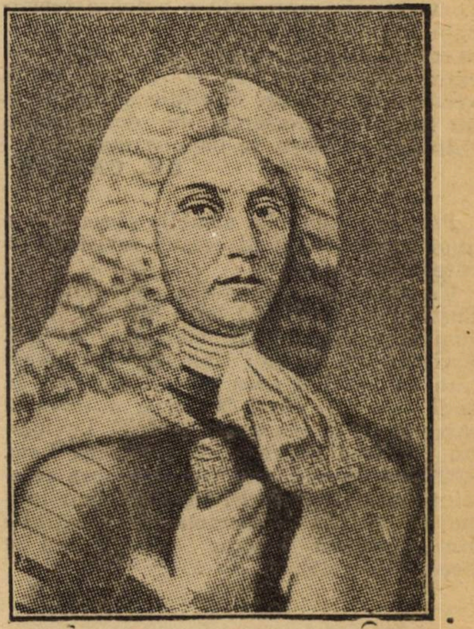

D. Cantemir
1673—1723

Marele împărat al Rușilor răsplătește pe Cantemir, pentru devotamentul său, cu diferite proprietăți și funcții onorifice.

Dimitrie Cantemir profită de liniștea care o avea acolo, pentru a redacta o bună parte din operele sale începute mai înainte.

Renumele său de mare erudit să răspândește în tot Orientul și ajunge să fie cunoscut și în Apus. Academia din Berlin îl alege în 1714 membru al ei.

La 1719 se căsătorește din nou cu o prințesă rusă Anastasia Trubețcaia în vârstă numai de 16 ani. Acest fapt interesant din viața lui Dimitrie Cantemir, a înrâurit mult asupra felului său de a trăi. Noua situație îl face să fie mai deschis, să ducă o viață mai sociabilă. Dela moșia sa, se mută în capitală. Prezintă destulă curiozitate filosofia pe care o face acest erudit, trecut de 46 ani, asupra căsătoriei:

— *„Un oarecare filosof arab fiind întrebat la cine a învățat filosofia, a răspuns, că dela cei orbi. Din nou fiind întrebat, cum de ai ajuns să cunoști natura lucrurilor atât de desăvârșit dela acei ce n'au ochi? El a răspuns: imitându-i pe cei orbi eu niciodată n'am călcat cu piciorul, înainte de a încerca terenul cu bastonul. Acest exemplu l-am urmat și eu, rolul Maiestății Voastre Impărătești și pipăind astfel, cu prea milostiva îngăduire a M. V. I., am ajuns la capăt, și din trei fiice ale prea luminatului principe Trubețcoi, cu consimțimântul părinților* *şi al însăşi miresei, am ales-o pe cea mai mică după naştere, pe principesa Anastasia, (cf.* Ştefan Ciobanu, Dimitrie Cantemir în Rusia, *Academia Română 1925 p. 106.).*

In 1721 a fost numit consilier intim al împăratului şi pleacă cu el într'o expediţie grea în contra Perşilor. Pe drum se îmbolnăveşte şi întorcându-se la moşia lui muri de diabet la 21 August 1723.

Cea dintâi operă a sa a fost publicată în 1698: „Divanul lumii:. dar ea fusese compusă mai înainte, se zice, la vârsta de 17 ani. „Această a tinereţelor mele întâia născută roadă" a fost scrisă sub înrâurirea modelelor bizantine. Stilul însuşi ne divulgă aceasta. De altfel putem remarca acelaş lucru aproape la toate operele sale. Cantemir obişnuia să scrie într'o limbă străină şi numai după aceia traducerea textul în româneşte; şi de aceea toate operile sale au stilul şi forma srtăină. Bogata sa erudiţie l-a silit să scrie într'un mod cu totul deosebit de al înaintaşilor lui.

In literatura istorică dela noi, figura lui D. Cantemir reprezintă o valoare remarcabilă. Totuşi inflenţa sa nu s'a putut exercita puternic asupra urmaşilor, din cauză că, operile sale au rămas multă vreme necunoscute. O ediţie ştiinţifică a lor în aceste momente de desvoltare a culturii româneşti se impune dela sine.

GH. CARDAŞ

Post scriptum : La amabila observaţie a unui corespondent al acestei reviste, dăm câteva lămuriri.

C. Negruzzi a cunoscut pe poetul rus Puşchin în anul 1822 la Chişinău după cum reese din însăşi mărturia sa (cf. Scrisoarea a VII-a : Calipso), dar „legătura cu Puşchin avea să se întărească în anul 1836—37, când Negruzzi a petrecut câtva timp în Basarabia" (cf. E. Lovinescu, Costache Negruzzi, Buc. Cartea Rom. (1925) ed. II pag. 19). Numai asupra acestei prietenii mai îndelungate şi mai intime am amintit în succinta mea biografie din „Universul Literar" (Nr. 51 din 20 Decembrie 1925).

G. C.

Impresiuni de Toamnă

S'a luminat de zi încăodată,
Incă o zi mai trebue să sper...
Un soare ars de-o mână încercată
Sărută fruntea bravului vier.

A 'nvins nălţimea dealului, căldura
Svârlind-o, pretutindeni, trecător...
Dar florile s'au zdrenţuit în gura
Destinului şi 'nvineţesc şi mor...

Pe coastă râde via 'mbelşugată..
Vierul pare mulţumit de cer;
Nămiaza s'a lăţit încăodată,
Incă o zi mai trebue să sper...

MIHAIL MUNTEANU

RABOLIOT

— Fragment ; cap II din parte I-a —

de **MAURICE GENEVOIX**

Premiul „Academiei Goncourt" din anul acesta a încununat romanul „Raboliot" al lui Maurice Genevoix, editat de Bernard Grasset.

După cum au remarcat toţi cronicarii literari, „Raboliot" e în tradiţia romanelor regionaliste, specie destul de frecventă în literatura franceză.

In „Raboliot" trăeşte provincia Sologne cu ceva din vorbirea-i regională cu îndeletnicirile pescuitului şi vânatului, dar mai ales poezia ţinutului şi a vieţii în plină rusticitate. Raboliot, eroul e un ţăran umil ca stare, dibaciu, braconier însă, aşa cum neam ne neamul lui s'au pomenit, aşa cum toţi practică vânătoarea, nepermisă, de iepuri sau de iepuri de casă, în Sologne. Chiar şi paznicii şi oamenii de încredere ai proprietarului. Raboliot e o poreclă — aşa cum la noi, am afla în povestirile lui Sadoveanu, d. p. Cap Intortură din „Bulboana lui Vălinaş" — : „Svelt, cu corpul fin, cu ochii vioi şi negri, semăna într'adevăr cu un agil iepure de casă („à un lapin de raboliére") — aşa ni-l prezintă autorul. Dar pasiunea aceasta nocturnă a lui Raboliot, această vânătoare ilegală, îl pune în conflict cu autorităţile, cu jandarmi, cu Bourrel, pe care îl şi omoară în cele din urmă.

Spiritul de independenţă a lui Raboliot, orgoliul lui de braconier sunt desvoltate cu amplă artă în acest condensat roman din care dăm un capitol semnificativ :

Două lovituri ciocăniră în oblon : urmă o tăcere oarecare şi-apoi, una după alta, alte trei lovituri. Trochut, zis şi Bot-Sărat puse pe masă *Impartialul din Sologne* şi străbătu sala hanului. Incălţat cu târligi, cu pasul uşor, era cu toate astea aşa de gras şi de greoiu că scândurile duşumelii gemeau de mersul lui. In odaia întunecoasă şi goală, răsuflarea-i gâfâia cu şuerături ascuţite.

— Tu eşti Raboliot?

— Da.

Trochut trase zăvorul. Raboliot apăru, cu capul întors în afară.

— Aïşa! Aici! Aici! Frumoaso!

O căţea intră după dânsul, un animal scund şi fără rasă, un soiu de corcitură: era neagră ca o noapte pe lună nouă, cu un singur smoc alb în părul lustruit al pieptului. Ochii ei, din întunericul nesigur, prinseră reflexul lămpii ce ardea pe masa din han şi fosforară o clipă de-o lumină caldă şi roşiatică.

— Este? întrebă Trochut.

— Te cred, dac'am venit.

— Mult?

— Paisprezece.

Gazda se duse să caute un muc de lumânare. Trecură după aceia, în tăcere, într'o cămară, ce ţinea de sala hanului, scundă în tavan, şi micşorată şi mai mult de-un dos de scară. Trochut puse fitilul jos; îngenunchiară unul lângă altul şi Raboliot scoase pe rând, iepurii de casă liot.

— Eh! Nu-s prea mari! cârti Trochut.

Incepu să-i cântăriască, să-i pipăe şi să-i miroase, strâmbându-se cu desgust.

— Din dimineaţa asta?

— Toţi.

Ii aşeză după aceia, unul lângă altul, ţapeni, cu pântecul nepătat, cu vârful labelor îngălbenit de lutul vizuinei.

— Iţi dau trei franci de bucată, Raboliot.

— Patru franci, Bot-Sărat; ăsta-i preţul.

— Da riscul meu, ia socoteşte...

Discutară, cu capetele apropiate, în replici tăinuite şi repezi. Din când în când, Aïşa se gudura pe lângă stăpânu-său, şi-şi strecura botul sub palma lui.

— Culcă-te, Aïşa!

O respingea fără s'o privească, maşinal, gândindu-se numai cum să-şi apere preţul în contra zgârceniei lui Trochut.

— Culcă-te colo!... Marş la culcare!

Oprindu-se brusc, se întoarse spre căţea. Aïşa se ridicase în picioare, cu părul, pe şira spinării sburlit, cu botul întins spre uşă. Buzele răsfrânte îi descopereau colţii strălucitori, şi mârâia încet cu spasmuri de lătrat reţinut.

Dintr'o săritură, Raboliot, fusese în picioare. Insfăcă pe Trochut de umeri, şi-i înfipse în adâncul ochilor o privire neliniştită şi aspră. Trochut susţinu privirea şi murmură repede :

— Nu eu, Raboliot, ţi-o jur.

Şi repeta, apăsând pe cuvinte :

— Ţi-o jur... Pe legea mea!

— Deschide 'n dos... Repede! svârli Raboliot.

Uşa hanului răbufni de-o izbitură puternică.

— In numele Legii! strigă o voce de afară.

— Nu-s eu, gâfâia Trochut. Nu, nu, nu eu, zău.

— Puţin îmi pasă, mormăi Raboliot şi începu să împingă pe Trochut spre fundul sălii, unde ştia că-i o uşă scundă ce dă spre grădina de zarzavat. Se opriră amândoi de odată, ca vrăjiţi: şi îndărătul ei, se mişca unul care sta la pândă.

Impietriseră aşa de tare că simţeau, prin canaturi, răsuflarea omului care-i aştepta. Trochut stinsese lampa.

— In pod! murmură dânsul. Ai să sări prin fereastra podului.

Făcuseră câţiva paşi înapoi, când uşa hanului se dădu de perete, cu un zgomot grozav. Fu o clipă suspendată, în care gândurile se rostogoleau vijelios: „Zăvorul! gândi Trochut. Am uitat să mai pui zăvorul...". Raboliot avu răgazul să zărească, proectată pe dreptunghiul nopţii albicioase, o siluetă cu chipiul în cap. La zgomotul uşii deschise, se petrecu în el ca o năruire; dar numai cât văzuse capul şi chipiul şi şi zărise între capul străin şi pervazul uşii, ca o hrubă boltită spre noaptea cea vastă, scăparea care-l atrăgea. Se azvârli spre dânsa, se adânci, plecat într'o goană nebună, ca iepurele ce rupe o linie de hăitaşi. In trecere, simţi izbitura uşoară a unui picior şi vântul, în faţa-i stârnit de un pumn furios, dat în sec.

Aïşa, izbită fără îndoială, schelălăi înăbuşit; se bucură însă auzind-o cum alerga, după dânsul.

Gonind, spiona sgomotele nopţii: nimic, de cât vântul stârnit, izbindu-i urechile şi ecoul din pământ al goanei lor confundate. Se opri, ascultă cu atenţie; chiar nimic; jandarmii nu-l urmăriseră.

Atunci, se rezămă de zidul unei case şi aşteptă să i se astâmpere bătăile inimii. Cu liniştea, îl năpădea o nesfârşită tristeţă umilitoare, pe care o simţia coclindu-i gâtlejul. Abia apucase să se îmbete ştiindu-se în afară de primejdie şi ruşinea umilitoare urca, în el, ca un val coclit, şi-i da ca o greaţă fizică: „Că straşnic flăcău mai eşti, măi Raboliot! Să-ţi perzi tu capul până într'atâta!... Aşa se poartă un braconier!" Gândul i se întorcea într'una la clipa aceea când uşa se deschisese, când simţise, cum toată fiinţa i se goleşte, că mintea îi era goală, că inima îi secase de tot sângele; când nu mai ţinea minte de cât doar că genuchii îi tremurau. E adevărat că-şi venise în fire; şi chiar foarte repede, e adevărat; însă nu-şi putea ierta acea slăbiciune fatală care-l pierduse o clipă. „Nemernicule! A! nu eşti bun de nimic! Nemernicule!"

Impotrivă-şi arunca oare, aceste ocări, cu vocea pe jumătate, sau împotriva lui Trochut, canalia aia grasă care-l vânduse?... Trochut? Doar se jurase pe legea lui. Ba i se păruse şi sincer. Atunci un altul? Cine putea să fie? Şi-şi aducea aminte de chipul lui Volat, cu ochii ăia verzi şi îngheţaţi, cu privirea răutăcioasă.

— Aïşa!... Frumuşel mititico.

Iute, scoase din buzunar o sforicică, o trecu pe sub sgarda căţelii şi-o înnodă de stinghiile unui gard.

La un pas era un şanţ, năpădit de ierburi şi de mărăcini. Apucă între mâini capul căţelii, o privi de aproape şi-i vorbi:

— La pământ! Frumos! Aşteaptă-mă!

Cu palma apăsa ţeasta câinelui, cu putere şi aspră şi drăgăstoasă. O culcă lungită, în şanţ, o ţintui o clipă, fără s'o atingă, cu gestul mâinii întinse:

— La pământ! Frumos... Să stai cuminte!

Şi-şi reluă goana drept spre casa lui Trochut.

Totul se petrecuse repede: Nu se îndepărtase prea mult deoarece băgase de seamă că nu e urmărit. Părerile, gândurile, oricât de puternic îl zguduiseră, se risipiseră şi mai iute. Ajunse la han. Ieşi la zidul dinspre apus, drept unde da la fereastra podului. O boltă de viţă robustă se căţăra pe zid. Raboliot o înşfăcă, începu să se urce, trăgându-se în mâini, pipăind tencuiala, din vârful târligilor, cu uşurinţa tăcută a pisicilor. Işi revenise în apele lui: orice sforţare a muşchilor îi da din ce în ce mai mult, conştiinţa de sine; cu fiecare zumzet al vocilor ce se auzeau în casă, cu fiece lumină, întrezărită prin fereastra podului şi filtrată printre scânduri Raboliot îşi încerca mlădierea simţurilor şi supusa lor sprinteneală.

In pod se strecură către dunga de lumină verticală. Alunecă pe burtă, sprijinindu-se în palme, fără cel mai mic foşnet. Işi lipi ochiul de crăpătura luminată şi privi.

Trochut se găsea tot în odaia cea mare a hanului. Aprinsese iar lampa. Trei jandarmi stăteau mprejur. Şeful plutonului Dagouret, bătrânul Bossu şi un altul de curând sosit prin părţile astea. Asta se repezise la Trochut. Il ţinea de umeri şi-l privea drept în ochi, cum îl privise şi Raboliot mai adineauri. Chipu-i smead, luminat din jos în sus de lampă, arăta nişte trăsături aspre strălucind de o lumină galbenă; mustaţa mică şi roşie era răsucită sub nări.

— L-am văzut, îi spunea lui Trochut, când îţi spui! Bot-Sărat, rezemat cu şoldurile de masă, îşi întorsese pe jumătate capul sub privirea necruţătoare a jandarmului. La fiecare vorbă, tresărea scurt de parcă ar fi fost lovit. Nimic mai şfichiuitor dealtel ca vocea acestui om: o voce care nu urca de loc, dar al cărei timbru pătrunzător rănea carnea şi durea.

— Un târâe-brâu, domnule Bourrel, pe Dumnezeul meu... Unu care nici nu-i de p'aïci.

Bourel. Ii spunea Bourrel urâciosului ăla. Raboliot, acum, îl vedea mai bine, nu-l părăsea din ochi, îl privea cu nesaţ.

Ce chip mai avea şi ăsta? Raboliot se trudia zădarnic să afle şi, se minuna tot odată că-l găsea asemenea atâtor altor chipuri şi totuşi, rob unei penibile atracţiuni, nu se putea împotrivi să-l descoase. Ochii? Erau limpezi, de-un cenuşiu palid şi, pe cât îi părea de departe, cam băteau în albastru: şi ochii aduceau cu atâţ'a alţii pe care îi cunoştea. Nasul tăios, nu era disgraţios la vedere, ba dimpotrivă. Poate că mustaţa roşie? Da, slavă Domnului, lumea-i plină de roşcaţi: Berlaisier are şi el părul roşu şi asta nu-l opreşte să fie un flăcău foarte de treabă. Nu, era altceva, care nu ţinea de nimic, de nici o trăsătură vizibilă, care venea din lăuntrul omului: o expresie complexă, încordată, aproape agresivă de încăpăţânare, de brutalitate îndrăzneaţă, de răutate involuntară. Dacă nu putea să analizeze toate astea, Raboliot le simţea cu o putere care-l mişca în adâncul fiinţei: tot soiul de puteri tulburi îi fierbeau în vine, îi băteau la mâini şi la tâmple, se ridicau pentru dânsul, împotriva omului ăstuia Dar ce se mai întâmplă?

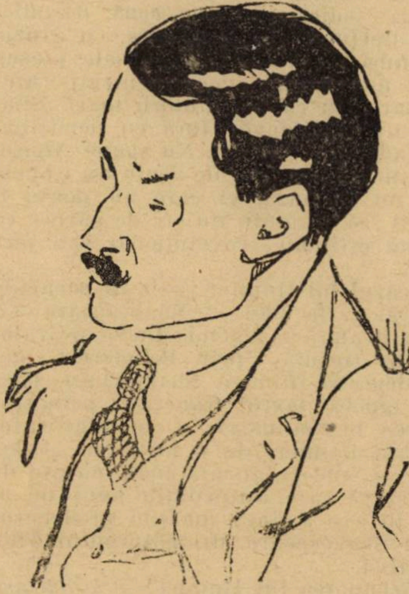

Maurice Genevoix
(cl. Nouvelles Littéraires)

Raboliot îşi frecă pleoapele şi se lăsă cu mâinile în lături, pe burtă şi pe piept.

In han, Bourrel dăduse drumul lui Trochut. Număra iepurii înşiraţi pe masă, şi luminaţi de lampă. Scoase din buzunarul dolmanului, un carnet şi-un creion.

— Las'pe mine, zise cu răceală. Trochut, parc'aşa-ţi zice? Pronumele tău, haide... mai repede!

Bourrel scria, din picioare, cu carnetul rezemat în palmă. Trochut dicta şi din când în când, se oprea cu vocea plângătoare:

„Sărăcan de mine... aoleo!" Şi suspina cu putere şi-şi zguduia tot trupul.

Dar deodată Bourrel se înroşi. Raboliot îl văzu aruncând carnetul pe masă şi repezindu-se cu pumnii încleştaţi, asupra bietului hangiu, care făcu doi paşi înapoi.

— Pentru numele lui Dumnezeu, urlă el. Cine a fost? Cine? Vreau să-l ştiu. Ai să spui, porcule, că de nu îţi sfarm botul.

Se repezise cu atâta nestăpânită furie, că ceilalţi jandarmi înaintară şi ei. Bătrânul Boussu, puse mâna pe Bourrel.

— Ei, tu de colo, făcu el cu blândeţe.

Bourrel tresări de atingere şi scutură cu putere mâna lui Boussu de par'că acesta îl şi înşfăcase. Acu ţipa şi mai aprig, cu faţa ca varul, zguduit de furie:

— Ce? Cum? Cum asta? Este sau nu este delict? Este, da sau nu, braconajul un delict? Da, tăinuirea pentru numele lui Dumnezeu? Aşa-ţi înţelegi tu meseria, hai, Boussu? Fără vorbă. Avem sau n'avem martori? Ei bine, eu îmi fac meseria, să ştii Boussu! Eu, Boussu, eu sunt jandarm!

Şi din nou se repezi la Bot-Sărat:

— Eu sunt jandarm, m'auzi tu? Am să te învăţ eu minte dacă faci pe mironosiţa! Nu uita că am şi tribunalele cu mine; şi închisoarea, cu lacăt, m'auzi tu, nespălatule?

Trochut făcuse un cap de spaimă, descompus de groază şi zise, rugător, făcând o ultimă încercare:

— Dacă ţi l-aşi spune, ai? Am fi chit? Ce zici? Dacă ţi l-aşi spune?

— Spune-l, zise Bourrel.

Ochii îi străluciră. Firea i se potolise ca prin farmec. Trochut prinse curaj şi începu să se tocmească.

Raboliot tremura tot, silindu-se să rămâe imobil, să nu le strige printre scânduri ocările care-l înăbuşiau; un blestemat de frig îi alerga prin şira spinării; In locul scândurii tari, simţea sub degete, un fel de moliciune de lână.

— Ei bine, da! zise Bourrel. Spune-i numele şi'nchid ochii.

— Adevărat?

— Adevărat.

Trochut zise cu nepăsare:

— Raboliot.

Se întâmplase; aşa se întâmplă toate. Nimic mai simplu, nu-i aşa? Raboliot se ridică uşor, în pumni. Acu era uşurat, vedea mai limpede, e mai bine când vezi limpede.

Bot-Sărat era un laş, da; şi Bourrel ăsta, o brută, un duşman primejdios din drumul căruia trebue să te dai în lături. De azi înainte ştia. Mai era şi Volat, Volat care-l denunţase: încă un adevăr limpede, o certitudine aspră, dar bine făcătoare. Deocamdată nu voia să ştie cum de aflase Volat că el se afla al Trochut. Când se gândea, că mai adineaori, în han, o clipă îl bănuise chiar pe Trochut! Ca şi cum Trochut care trăia de pe urma braconierilor, putea să se joace cu focul, voind să sugă dela două oi! Bot-Sărat nu era de cât un mişel, o dezgustătoare namilă de grăsime, fără nervi şi fără sânge. Dar Volat?... Dar Bourrel... Haida; era timpul s'o şteargă.

Nu se putu opri să mai privească odată prin crăpătura tavanului. Un zâmbet îi încreţi pleoapele: drace! Ar fi pariat pe-o vadră, că aşa avea să se întâmple!

Bourrel pusese din nou mâna pe carnet şi ţanţoş punea acum întrebări lui Trochut. Dublă declaraţie, Bot-Sărat! Ori cât ai fi de şmecher, nu trebue să te pirzi cu firea. Şi cu toate astea, Bourrel era un dobitoc.

Raboliot se îndreptă spre fereastra podului. Agăţat în mâini, cu picioarele atârnate, căuta bolta de viţă şi sprijinul ei noduros. Alunecă, fără sgomot, pe pământ şi începu să alerge cu paşi mărunţi spre şanţul unde ascunsese pe Aïşa.

trad. de **PERPESSICIUS**

O SEAMĂ de CUVINTE

Georges Clemenceau, omul victoriei franceze și marele exilat de bună voe, din faima publică, a dat la iveală o viață a lui Demostene. *E timpul să dăm câteva anecdote, din Treich, despre marele bărbat.*

●

Când în 1906, Clemenceau fu numit ministru de interne, voi să-și dea personal seama de hărnicia funcționarilor din administrația sa.

Insoțit de d. Winter, directorul cabinetului său, intră în prima sală: Nimeni. In a doua : la fel. In a treia, se găs'a un funcționar, care dormea cu coatele rezemate pe masă.

D. Winter voi să-l trezească. Clemenceau îl oprește :

— Nu-l deștepta... că pleacă și ăsta !

●

I se vorbea odată despre un director de jurnal care-i mărturisise o deosebită simpatie cât fusese la putere și care-l trata foarte cavalerește de când nu mai era ministru.

— Cel puțin, spuse unul, din cei de față, ăsta nu s'a înfruptat nici odată din fondurile secrete, nu v'a cerut niciodată parale.

— Din potrivă răspunse Clemenceau; dar vezi : ziariștii sunt ca femeile. Metresele care nu cer nimic costă cu mult mai scump.

●

Intr'un volum de *Amintiri* al lui Scheurer-Kestner, stă scris :

Clemenceau mi-a spus într'o zi acest cuvânt foarte just :

— Politica îmi face impresia unei enorme macarale, cu care mulțime de oameni se căznesc să ridice o muscă.

●

Francis de Croisset, autorul dramatic, se adresează lui Clemenceau, să-i scrie prefața întâiului său volum : *Nopțile la 15 ani.*

Clemenceau îl trimite la Mirbeau, Mirbeau scrie prefața, însă după câtăva vreme stricându-se cu Croisset, se duce să se plângă lui Clemenceau.

— Mi-ați spus să-l tratez ca pe fiul vostru.

— Negreșit, răspunse nepăsător Clemenceau : trebuia să-i rupi urechile.

●

Când Mandel debută în ziaristică, la *Justice*, se duse să-i ceară sfatul. Clemenceau dădu din cap și foarte uscat :

— Să scrii... nu-i tocmai greu... fraze scurte : un verb, un subiect, un atribut...

Și, după o tăcere :

— Când ăi voi să pui și-un adjectiv, să vii să mă cauți.

●

Intr'o zi, în vremea războiului, află că un general foarte cunoscut și destul de în vîrstă, avea să se însoare cu o femee tânără și încântătoare.

— Foarte bine, zise Clemenceau, de-acu va avea de apărat două fronturi.

●

Nu de mult, Clemenceau, care are peste 83 de ani, primi vizita doctorului Voronoff, care se oferi să-l întinerească prin cunoscuta lui metodă.

— Când voiu fi bătrân, răpunse Tigrul.

●

Când Lloyd George află că Deschanel bătuse pe Clemenceau, în candidatura la Prezidenția Republicei, zise :

— Vai, de data asta **Francezii** ard pe Ioana d'Arc.

Pagini engleze

HAMLET

sau

între istorie literară și estetică

II

In **The Problem of „Hamlet“** nemulțumit cu acțiunea, mai ales, a marei tragedii și prea puțin dispus să închidă ochii asupra lipsurilor autorului, Robertson caută să surprindă pe Shakespeare în proces de zămislire a piesei.

E în genere cunoscut felul cum lucra de cele mai multe ori Shakespeare, cel care la 1692 debuta în faima publică în cuvintele lui Robert Greene din cunoscutul pamflet prin care, omul, pe patul morții îndemna pe tovarășii săi de condei să se ferească de acest „Corb parvenit împodobit cu penele noastre“, acest Johan Factotum care în închipuirea-i se crede singurul „Shake-scene în țara țara sa“ (adică : Sgudue-scenă, parodierea numelui de Shakespeare, cu áluzie la bombasticismul primelor sale piese).

Mai mult chiar decât contemporanii săi, dar cam ca toți autorii mari, Shakespeare într'adevăr fura cu nerușinare și adapta cu geniu. Nu spune Anatole France că autorul de geniu nu e acela care nu plagiază, ci care nu poate fi plagiat ; și Gauguin nu era de părere că în artă ești sau revoluționar sau plagiar ?

In cazul lui Hamlet, scris în perioada matură, pe la 1601—2, Shakespeare s'a servit, în afară de legenda din Saxo Grammaticus trecută prin Belleforest, sau mai degrabă (fiindcă Shakespeare pare să fi ignorat textul francez 1) prin traducerea în manuscris a compilatorului William Painter, de o piesă cu acelaș nume și subiect, jucată încă înainte de 1594 și pe care autoritățile sunt de acord în a o atribui marelui predecesor al lui Shakespeare, dramaturgului Thomas Kyd.

„Răzbunarea lui Hamlet“ — adică așa cum din mențiunările existente trebue să se fi numit piesa lui Kyd — e numele ce-l poartă și piesa lui Shakespeare în primul quarto (1603), în care dealtfel Herr Gregor Sarrazin (citat și de Robertson) încă dela 1892 și în zilele noastre Prof. Boas au văzut urmele stăruitoare ale predecesorului.

Legându-se deci de asumpția lui Goethe, împărtășită de criticii car i-au urmat, că **Hamlet** e produsul spontan al unei sublime inspirații. Robertson, nedumerit de lacunele de construcție a piesei și conturare a eroului, caută să vadă dacă ele nu se datorează unui prost model și unei nesuficiente reabilitări a acestui model.

Greutatea e că Hamlet-ul lui Kyd (să-i spunem așa) s'a pierdut. El trăește numai în rudimente de stil și frazeologie moștenite de quarto-ul dela 1603 (dublat și perfecționat până la transfigurare în quarto-ul dela 1604) cum și în trădătoare apucături de compoziție ce se găsesc în piesele existente încă ale lui Kyd **(The Spanish Tragedy,** de pildă).

Robertson mai utilizează însă o versiune germană, **Hamlet, Der bestraffte Brudermord,** jucată la curtea din Dresda în 1626 și preservată în manuscris. Dânsul vede în ea chiar tragedia lui Kyd. In orice caz e o formă primară a modelului shakespearean și deci o piesă de reconstrucție.

Din ea putem vedea dela început, că piesa în forma ei dintâi, suferea de vicii organice : cinci episoade inutile : ambasada în Norvegia, călătoria lui Laertes la Paris, trimeterea lui Reynaldo după el, trecerea lui Fortinbras prin Danemarca, călătoria lui Hamlet în Anglia care prelungesc sau încurcă piesa inutil și care i-au fost imputate de Benedix încă din 1873 în **Die Shakespereomanie**. Robertson vede atâta lîncezeală în acțiunea tragediei încât ajunge să creadă că versiunea Kyd conținea două părți, pe care Shakespeare le-ar fi contopit, nu fără urmele efortului, în una.

Până acum nimic grav. La legenda din Saxo, Kyd a mai adăogat însă ca o întărire a spectaculoaselor episoade de mai sus și în gust foarte elisabetan: stafia și piesa actorilor. Că era o stafie în **Hamlet-ul** lui Kyd e dealtfel atestat, așa după cum teatru în teatru găsim și în **The Spanish Tragedy.** Ambele motive se găsesc apoi, în versiunea germană.

Dar Hamlet el însuși ? Piatra de încercare a sufletului său e nebunia, și de interpretarea ei depinde întreaga lui coloratură : Ori, e de observat că în isvoare prințul simulează nebunia ca să-și scape pur și simplu vieața, asupra căreia planează teama și urmărirea bănuitoare a unchiului. In Shakespeare, dimpotrivă, Hamlet o face ca să poată omorî el pe unchi, ca să comită răsbunarea. O nouă psihoză, spune atunci Robertson, în o piesă veche. Desigur sursa ei e tot Kyd. Ea face parte din sistemul său de a conspira și deturna pe de o parte, pe de alta corespunde mențiunărilor contemporane ale piesei sale, care toate insistă asupra episodului răsbunărei. Acest episod pare că a sugerat și titlul de **Răzbunarea lui Hamlet** pe care să-l fi avut piesa lui Kyd, titlu moștenit atât de primul quarto shakespearean, cât și de versiunea germană.

Dar aci intervine o mare dificultate. In această versiune ca și, desigur, în forma Kyd, Hamlet trebue să simuleze nebunia ca să omoare pe rege. Altfel nu poate să-l omoare. De ce ? „Fiindcă e înconjurat totdeauna de multe gărzi“. Iată cuvintele lui către Horațiu, citate de Robertson :

> **„Prin această pretinsă nebunie nădăjduesc să găsesc prilej să răzbun**
> **„moartea tatălui meu. Dar tu știi că**
> **„tată-meu** (tatăl lui actual, unchiul)
> **„e totdeauna înconjurat de multe**
> **„gărzi, așacă se poate să dau greș și**
> **„tu să mă găsești mort.**
> **„Fă atunci să fiu înmormântat cum**
> **„trebue, fiindcă la întâia împrejurare**
> **„ce-i găsesc voi încerca să-l omor“.**

Această aluzie la gărzi, ca și alta din actul V, dispare în Shakespeare. Din motive de economie ca și de modernizare, el suprimă toate gărzile. Dar atunci de ce se mai preface Hamlet nebun ? Ca să se convingă de vinovăția regelui, — născocește Shakespeare. El însă uită că Kyd îl convinsese pe Hamlet de această vinovăție prin cele două mari vinovății ale sale, dinadins făcute : stafia și piesa actorilor. Urmând deci pe Kyd în complicarea acțiunei, însă părăsindu-l în tratarea eroului, Shakespeare a scos de fapt pe Hamlet din piesă. De aici un caracter deturnat : un personaj a cărei nebunie devine scop, lucru în sine ce se va desfășura promic, „înbiba cu pesimism“ și agita ca un element; în locul personajului simplist, a cărui

---

1) cf Jules Derocquigny, **Revue Anglo-Américaine,** août 1924.

nebunie era numai punct de plecare. De aci un personaj care cam joacă pe dinafară, amână în mod gratuit și gratuit își meditează amânările (cruciala problemă hamletică); solilochează în idee, când în prima piesă își pândea numai adversarul, și intervievează moartea când dincolo își apăra vieața. Un interlocutor de stafii, adică, un crispat și un adâncit în sine, un meditativ melancolic, un pasiv până la morbiditate, în locul insidiosului om de acțiune care în Saxo se umplea de cenușe și mânca gunoi, spre a scăpa de bănuelile regelui. Fiindcă, e cert, ca un om de acțiune îl vrea și Kyd când îl face răzbunător și pune în calea răzbunărei sale piedici materiale numai.

Vrând să înobileze o piesă barbară Shakespeare însă i-a turnat un erou modern, cu care să facă „tragedia unui suflet“ din o „tragedie a răzbunărei“.

N'ar fi nimic de spus dacă Shakespeare și-ar fi urmat calea neclintit: dar după cum a lăsat acțiunei lungimi și incongruități primare, a lăsat eroului o sgură de cinism, brutalitate, spirit soldățesc și intrepiditate care readuc pe Hamlet la tipul primitiv fără să-l împace cu tipul modern. Ceva mai mult, depășind cu noul său erou vechea acțiune, Shakespeare nu s'a gândit cel puțin la o supremă apropiere între acestea două, și a comis astfel o „contradicție în termeni“, o „contradicție în natură“.

Nu putem merge mai departe cu expunerea lui Robertson.

De ajuns că la lumina ei multe din perplexitățile criticilor mondiali, care în neputința de a înțelege pe Hamlet s'au întrecut în teorii imaginare, se văd rezolvite. Au fost epoci în istoria acestei tragedii când—mărturisesc istoricii literari — publicul englez rîdea de nebunia lui Hamlet, când personajul întreg era socotit drept comic. Astăzi chiar spectatori sinceri — printre care mă înscriu cu voluptate — pot mărturisi că le vine să surâdă la anume momente ale piesei. E nebunul de odinioară 2) care rânjește în nebunul luat în natecul, nătărăul.
serios de Shakespeare.

Aceste spuse nu vor conveni multora din idolatrii shakespeareani. Robertson chiar are grije să-i menajeze, când după ce a scrutat cu atâta indiscreție „facerea unei piese“ afirmă că în condițiunile date Shakespeare dacă a greșit, a greșit, nu mai puțin genial, realizând mai mult decât orice ființă omenească putea realiza.

Personal sunt de aceeași părere. Hamlet e scris cu geniu, nu și cu artă. Il citesc cu evlavie, nu-l văd însă fără să gâfîi...

Am atunci impresia că ridic cu lopata un uriaș bulgăr de pământ care se surpă când să-l țin în echilibru. E poate ceeace-i face farmecul de veacuri, — farmecul inaccesibilului.

Simți însă că Shakespeare când l-a scris — vorba lui Ben Jonson — prea... sufflaminandus erat; prea plin de eroul său. Și pentru un ochi mai puțin dedat cu extazul aprioric **Hamlet** rămâne o magistrală dramă a incompetenței, a incompatibilităților de caracter.

Dar nu pentru păreri și impresii am scris articolul de față. Am socotit prin el să fac cunoscută faza modernă a problemei hamletice, așa cum se oglindește la unul din cei mai proeminenți critici shakespeareeni de azi

In afară și pe deasupra concluziilor importante la care ajunge și care pot fi îmbrățișate sau nu, studiul său are darul:

a) de a fi pe cât de revoluționar pe atât de documentat. Critica textuală a lui Bradley, servită de aceeași acuitate, merge aici, cum văzurăm, la isvoare și variante. (Punerea lor în lumină este, e drept, un apanaj al criticei moderne).

b) așează, prin aceasta, într'o tipică interdependență, istoria literară și estetica. La o anume pagină a **Esteticei** sale, Croce reclamă pentru emoția estetică putința de a ne transpune în situația poetului din clipa creației. Ce altceva e însă istoria literară dacă nu tocmai încercarea de a trăi cât mai fidel și complet momentele antecedente operei de artă, experiența poetului? O astfel de retrăire făptuește Robertson și nu e de mirare că izbutește, mai mult decât atâți critici grandilocvenți, să intre în taina creatoare, în estetica tragediei. Istorismul sec și ateoretic ne amintește de ironia infinitelor speculații estetice ventriloce, ca aceea care făcea teoria metaforei pe baza lipsei acesteia în problemele medievale, când istorici literari moderni și... sărmani, au găsit că lipsa ei nu se datora vreunui proces de creație, ci faptului că era pur și simplu interzisă de biserică! — sau ironia teologismului întemeiat pe paradoxul nașterei lui Isus, la isvoarele căruia stă greșala primilor exegeți — cum îmi spunea odată un prieten (pare-mi-se după Reinach) de a nu fi știut că vechiul termen elin de „fecioară“ avea și accepția de „femee“.

c) emoționat de **Hamlet** într'un mod mai decent fiindcă mai adecuat, studiul său impune apoi prin o anglo-saxonă onestitate care aproape înseamnă un punct de plecare nou în critica titanului. S'a sfârșit cu delirul shakespearean care făcea din o afirmație o exclamație și din știința literară o anexă la poesia lirică;

d) acest punct de vedere mult saxon e în acord cu noua școală shakespeareană, școala bibliografică. Ilustrată de cele mai mari autorități în materie, A. W. Pollard, Percy Simpson, Sir Edward Maurde Thompson, Dover Wilson, Greg, Dr. Chambers, această școală a pus capăt speculațiilor și exaltărilor. Modestă, ea nu mai vrea să-l... guste! pe Shakespeare, ci să-l cunoască. De aici o incursie în primele quarto, în isvoare și variante din care să extragă un **Shakespeare care e;** — în locul acelui zeu al „metafizicei“ germane romantice, sau „barbarului beat“ al mandarinilor puriști și idiosincrasici.

Despre acest Shakespeare cartea cea mai bună nu s'a scris încă. E posibil să nu se scrie niciodată; fiindcă Sir Walter Raleigh, profesorul, un alt om onest, spunea că întâia carte bună pe lume se va scrie când vor arde toate bibliotecile. Acum cu Shakespeare va merge cam greu fiindcă oricât va arde, din biblioteca lui va rămânea ceva în vre-un colț de Siam! — Se știe că răposatul rege al acestuia — care, cași Ludovic XVIII, ca să se distreze, colabora incognito la ziarele și revistele capitalei sale, era un mare admirator al lui Shakespeare, al lui **Hamlet,** în special, pe care l-a tradus cu patimă.

Impotriva librismului și bibliografismului shakespearean striga și un critic francez deunăzi, când repeta nu fără ironie:

— „Asez d'erudition! Un peu d'air et de lumière! Relisons Shakespeare“.

Numai că pentru a citi pe Shakespeare trebue să-l obții. Și e tocmai ceeace încearcă studii de restaurare ca cel al lui Robertson, de pe urma căruia rămâne să alegi între un Hamlet al utopiei, desăvârșit, dar confus și un Hamlet mai puțin desăvârșit, dar și mai inteligibil.

DRAGOȘ PROTOPOPESCU

---

2) **Amloda** însemnează în daneză: zănatic.

Luceafărul vioriu

Cu 'nfiorări de tunet surd,
Plouà, când am pornit pe stradă,
Cu vuet de cascadă.

Tunà — și, de pe bordul nalt
Al caselor — sburau șiroaie
De țăndări pe asfalt.

Și din adânc gemeau clădirile-aiurând,
De trebuia mereu să mă opresc,
Cu inima bătând.

A fost o ploae grea și sbuciumată,
Pe lumea din văzduh îmbrățișată
Cu urlet pătimaș;

Dar a 'nverzit și cerul și pământul
Și iată-l răsărit, îl bate vântul:
Luceafăru 'n oraș.

MIHAIL CELARIANU

I D I L E

— Traduceri din liricii persani —

Mă furișai, încet, spre gard,
Dar nu erai, — și 'n flacări ard
Și trup și suflet, dimpreună,
Că vorba ta a fost minciună.

Ca hoțul cercetam în noapte
Tot pasul, foșnetul de șoapte:
Și clipele erau un veac:
Și-aș fi urlat în loc să tac...

Mă simt mai slab pe zi ce trece
Și tot mai palid, tot mai rece:
De când, pătruns, tot te iubesc!
N'ăi fi știind că 'nebunesc?...

Mai roșie ca trandafirul
Erai, când hoțoman, zefirul
Voalul fluturându-ți sus
Trăda tot farmecu-ți nespus...

Vuià furtuna 'n pieptu-mi dornic
Și inima-mi bătea mai spornic:
De viață, chiar când disperam,
O, Soare! 'mi răsăriși la geam!

Atâta doar putui să-ți fur:
Un biet sărut: în van îți jur
De-atunci că 'n veci voi fi cuminte,
Surâzi șiret și treci 'nainte.

Un gest de-al tău de mi-ar trăda
Că tu iubești pe-altcineva,
In față-ți, fată fără suflet,
Mi-aș smulge ultimul răsuflet.

O lacrimă din ochi pică,
Atât: și-amorul se-arătă:
Simții că cerul se deschise,
Văzui în juru-mi paradise!

De când te știu că mă iubești,
Mă rog puterilor cerești
Să fii mereu, tot mai frumoasă
Tu, singura-mi podoabă 'n casă.

Aș vrea printr'o metempsihoză
Să te transformi în dulce roză:
Ca toate să te am pe veci:
Parfum, petale moi și reci!

ION FOTI

A fost odată...

Cât să fie de-atunci?...

Şcoala specială de artilerie şi geniu era înşirată între Palat şi Teatrul Naţional. In mijlocul elevilor, în dreptul bisericii Kreţulescu, sergentul-major cap al promoţiei, azi colonelul în retragere Victor Bacaloglu...

Alaiul s'apropie, venind dela gara de Nord. Urale nesfârşite. De astă dată, ochii mulţimei nu sunt la Regele Carol, ci alături, la tânăra nepoată a reginei Victoria şi a ţarului Alexandru. Frumuseţea ei răspândeşte până departe o mulţumire adâncă...

A doua zi, 32 de nunţi la Sf. Spiridon Principii Moştenitori cunună perechi din toate judeţele, venite la biserică în care cu boi cu coarnele aurite.

Seara, la Naţional, reprezentaţie de gală. Se joacă „Un vis în noaptea de Sinziene“ de Shakespeare, în traducerea arhitectului Sterian, membru în comitetul teatrului.

Peste un an, la vitrina lui Mandi o fotografie adună lumea. Un ou mare, pe un culcuş de pae. Din el ese un copilaş dolofan.

Copilul a crescut şi fotografiile l-au înfăţişat publicului an cu an, aproape lună cu lună. Salutul lui—aşa cum salută azi principele Mihai — ajunsese popular.

In 1899, secetă cumplită. Regele se consfătueşte cu miniştrii. Toţi sunt îngrijaţi. Prinţişorul este p'acolo. Auzind că e nevoe de sacrificii, aduce şi el o monetă, pe care o are dela bătrânul... Alexandrescu-Dorna scrie „Povestea unui bănuţ de aur“... Publicul e mişcat.

Mai târziu, elev la şcoala militară. Ani de zile, aşa l-am întâlnit. Intr'o zi, la cofetăria Sf. Gheorghe se aşează statua în şocolată a prinţişorului în uniformă de elev. A rămas acolo şi după ce el a eşit ofiţer.

Viitorul Moştenitor se 'nalţă şi se pune pe lucru. Incă copil, se gândeşte la folosul pe care l-ar putea da ţării copiii. A eşit cercetăşia. In război, ei au sângerat din plin, ţara a folosit.

Când structura intelectuală s'a format, gândul i s'a îndreptat spre cultură — şi de aci s'au născut ori s'au desvoltat instituţiuni cu care ţara se poate lăuda.

Speranţe mari se 'ntăreau când.....

.....par'că e un vis....

Au rămas atâtea începuturi în loc, s'au curmat atâtea realizări, s'au înnăbuşit atâtea idei cari stăteau să iasă la lumină....

Tot ce-a fost, s'a dus; tot ce era să fie, nu va mai fi.

S'a lăsat brutal cortina peste un spectacol care interesa, care înviora.....

Aşa a vrut el, aşa a hotărît soarta...

Să ne plecăm şi să nu mai vorbim.

Dar putem să nu ne amintim şi să nu simţim?

Inchidem ochii, ca să nu mai vedem icoanele la cari ne-am închinat, şi totuşi ele nu pot fi rupte din suflete...

A fost odată....

DON JOSÉ

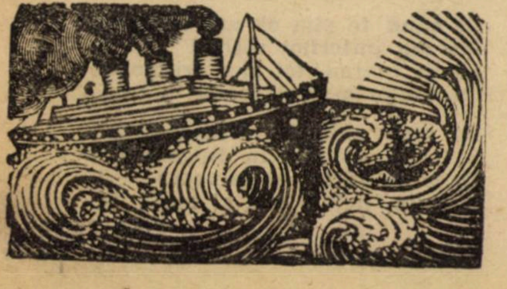

Conflict de atribuţiuni

Personagii: Un birjar, o doamnă, mai mulţi sergenţi şi public

SCENA I

COCOANA *(strigând).* — Birjar !!.... Birjar !!.... Birjar !!....

BIRJARUL *(opreşte).*

COCOANA. — Slobod birjar?...

BIRJARUL. — Unde mergi cocoană?... Cât mă ţii?... Nu fac de cât o cursă...

COCOANA. — Apoi, numai o cursă. Plătesc îndoit, numai să mă duci iute, căci sunt grăbită...

BIRJARUL. — Bine urcă...

COCOANA *(se urcă în trăsură).* — Să mă duci în strada Baicului No. 12...

BIRJARUL. — Ce stradă Cocoană !?...

COCOANA. — Baicului No. 12...

BIRJARUL. — Unde mama dracului o mai fi şi asta !?

COCOANA. — Mi s'a spus că este foarte aproape de aci...

BIRJARUL *(dă bice cailor şi o porneşte, — la primul sergent de stradă, opreşte în mijlocul stradei, adresându-se sergentului).* — Domnule sergent, fii bun şi spune-mi unde este strada Baicului.

SERGENTUL *(scoate carnetul indicator şi pe un ton de supărare).* — Ce stradă spui bă?...

BIRJARUL. — Baicului, domn sergent...

SERGENTUL *(răsfoind carnetul şi luând cu degetul pe marginea carnetului, mormoind)* — A... B... B...*(deschide carnetul la litera B mormoind) şi întorcând foile).* — Ba... Bab... Bac... Bad... Bae... Baf... Bag... Bah... Bai... Bai... Bai... Bai... — *in timpul acesta, din cauză că trăsura se oprise în mijlocul stradei, şi pe linia de tramvai, circulaţia este întreruptă şi blocată. Se aude din toate părţile clopotul tramvaiului, goarnele automobilelor, înjurăturile birjarilor celorlalţi, călătorilor, căruţaşilor etc.... — Sergentul văzând că nu poate găsi în ghid strada Baicului, bagă carnetul în buzunar şi se adresează răstit birjarului.* — Ce stai domle !? Ce stai !?... Nu vezi că împiedici ciorcolaţia?... Mişcă domle, mişcă, că te mănâncă mama dracului... Acum îţi iau numărul şi-l dau la ciorcolaţie să-ţi facă un pricest verbal de cotrovenţie — *(Cocoana speriată vrea să sară din trăsură).*

BIRJARUL. — Unde pleci madamo !?... *(cocoana speriată se aşează în trăsură).*

SERGENTUL *(către birjar).* — Bă,... nu înţelegi s'o ştergi... *(birjarul dă bice cailor şi o porneşte).*

COCOANA *(către birjar).* — Incotro mă duci domnule birjar, eu mă grăbesc, sunt moaşă de felul meu şi acum sunt chemată la o facere, e ceva urgent înţelegi, *(dă să sară din trăsură).*

BIRJARUL. — Stai locului madamo, că mă bagi în cremenal. Ce?... vrei să pleci fără să plăteşti...

COCOANA. — Dar, de ce să plătesc dacă nu m'ai dus unde ţi-am spus, *(sare din trăsură).*

BIRJARUL *(coboară după capră şi pune mâna pe ea).* Unde fugi madamo?...

COCOANA *(ţipând).* Lasă-mă domnule... lasă-mă...

BIRJARUL.— Plăteşte şi te las să te duci cu Dumnezeu...

COCOANA.—De ce să plătesc pentru că m'ai făcut de râs şi nu cunoşti străzile, *(în timpul acesta se adună lume multă. Se formează două grupuri, unul în favoarea cocoanei şi altul în fovoarea birjarului).*

I-iul GRUP.— *(Vociferând).* De ce să plătească!?... De ce!?... *(adresându-se birjarului).* Sunteţi nişte bandiţi, jupuiţi lumea... ocnaşilor... sacagiilor...

2-lea GRUP.— *(Vociferând).* Dacă te-ai plimbat cocoană plăteşte... Nu te bucura la banul unui om sărman. Dacă nu aveai parale, trebuia să mergi cu trăsura care ţi-a dat-o Dumnezeu, pe două picioare. Vă împoţonaţi şi vă este ruşine să mergeţi pe jos şi hai la trăsură; apoi plăteşte madamo, plăteşte dacă ţi-a plăcut să te plimbi cu trăsura.

1-iul GRUP *(întinzând de cocoană.* Să nu plăteşti cocoană... să nu plăteşti.

2-lea GRUP *întinzând de cocoană de partea lor).* Du-o a poliţie birjar, să se înveţe minte ca să se mai plimbe cu trăsura şi să nu plătească... *(In timpul acesta apare un sergent care timid şi pe delături să uită la scandal, fără să intervie).*

AMBELE GRUPURI.— La poliţie... la poliţie...

1-iul GRUP.— La poliţie să-l închidă că cere parale, fără să facă cursa şi'şi bate joc de public...

2-lea GRUP. — La poliţie... la poliţie, să se isprăvească odată cu madamele care, numai ele găsesc trăsuri şi să fâţâie toată ziua pe calea Victoriei, că noi ceilalţi numai putem găsi nici odată din cauza lor.

SERGENTUL *(după ce a privit şi ascultat îşi face drum între grupe).* Ciorcolaţi domlor, ciorcolaţi... Nu este voie anglomeraţia de poblic *(către birjar).* Şi tu bă, urcâ-te pe capră, că te trăsnesc; tu nu ştii că ordinanţa domlui Prifect spune că nu poţi părăsi capra trăsurei !?...

BIRJARUL *(către sergent).* Apoi cocoana a vrut să fugă, fără să'mi plătească...

SERGENTUL.— Vorba, că te fac fin... Tu nu ştii că nu ai voie să părăseşti capra trăsurei în timpul sirviciului...

1-iul GRUP.— Domle sergent, birjarul cere parale fără să fi făcut cursa... Nu cunoaşte străzile şi o poartă pe cocoană de colo până colo şi acum vrea să-i plătească fără s'o fi dus la destinaţie...

2-lea GRUP.— Dar cocoana de ce nu ştie unde merge... Nu e vina birjarului că nu ştie străzile, vina nu e decât a Primăriei, care nu face decât să schimbe toată ziua denumirile străzilor, cum dracu să mai ştii pe unde se găsesc...

SERGENTUL.— Coană urcă-te în trăsură şi tu bă ţopârlane pe capră şi la circomscripţie că te tămâi... *(Cocoana se urcă în trăsură, birjarul pe capră şi sergentul pe treapta trăsurei. Publicul o parte începe a huidui, cealaltă se ia pe jos după trăsură).*

SCENA II-a

LA O CIRCUMSCRIPŢIE DE POLIŢIE
ACELEAŞI PERSOANE IN PLUS CO-
MISARI, SUB-COMISARI, AGENŢI
ŞI SERGENŢI.—IN CABINETUL
D-LUI COMISAR.

SERGENTUL.— Domle Comisar, am onoare a vă raporta...

COMISARUL *(care stă la un biurou, cu ochii pe tavan).* Ce vrei bă!?... Ce mi-o ei dela Adam.... spune scurt ce vrei...

SERGENTUL.— O cocoană nu vrea să plătească unui birjar şi să luase la ceartă în stradă şi i-am adus aci...

COMISARUL.— Aşa plocon !?... Nu am altă treabă decât să împac nebunii cari se ceartă pe stradă !?... Aai !?... Aşa !?... Scurt stânga împrejur şi să nu te mai prind cu afaceri civile că-ţi rup cionoatele... Auzi tu, asta este afacere civilă, să se ducă la judecătorul de pace. Asta e treaba lui. Nu am poftă să fac conflict de atribuţii. Auzi?... Ai eşit?...

SERGENTUL.— Eşt, trăiţi domle comisar, dar ce fac cu cotrovenenţii?...

COMISARUL *(ţipând la sergent).* Fă-i

ciulama, şi să nu-mi staţi aci, că vă bag pe toţi la beci... Acum ai eşit?

(Sergentul ese. De la sala circumscripţii cearta continuă între birjar şi cocoană.

COCOANA *(adresându-se unui sub-comisar).* Domnule Comisar, lăsaţi-mă, vă rog, să plec. Mă aşteaptă de două ore la o facere, caz grav.... Poate a şi născut... pierd vizita... Eu i-am cerut să mă ducă în strada Baicului şi dumnealui *(arată pe birjar)* mă poartă din sergent în sergent şi sunt adusă şi la circumscripţie... Pe ce să-i plătesc!?

SUB-COMISARUL *(adresându-se celor de faţă).* Bă... ăştia de aici, care ştiţi unde este strada Baicului?... *(Toţi tac, numai un copil murdar şi mâncând dintr'o bucată de pâine, strigă:)* Eu domle comisar... strada Baicului este aci în dosul circomscripţiei...

SUB-COMISARUL.— Nu se poate... în dosul circumscripţiei este strada Fântânele...

COPILUL.—A fost... dar eri seară nişte oameni a schimbat tăbliţa şi a pus una nouă şi eu mă uitam la ei să văd ce fac când unul m'a apucat de urechi trăgându-mă şi mi-a spus. Mă să ştii că de acum stradei nu-i mai zice Fântânele ci Baicului şi apoi au plecat...

(După aceasta cu toţii pleacă să controleze spusele copilului şi convingându-se că copilul a spus adevărul:)

BIRJARUL.— Plăteşte cocoană că... uite te-am adus în strada Baicului...

COCOANA.— Eacă plătesc... dar oi ţine minte toată viaţa...

(Publicul şi autorităţile se risipesc, toată lumea fiind mulţumită).

ROMULUS VOINESCU

Cărţi primite

(asupra cărora vom reveni)

Ticu Arhip: Colecţionarul de pietre preţioase, nuvele, tipografia „Lupta", N. Stroilă, (1925); 45 lei.

I. Vlădescu: Adunarea, clasarea şi păstrarea materialului istoric, (extras), „Srisul românesc", Craiova, f. a., f. p.

I. Vlădescu: Despre dări sau impozite. I. Birul. „Cartea Românească", f. a., f. p.

I. Vlădescu: Cum se poate face o recenzie, (extras), „Socec", 1925. f. p.

D. Ionescu-Morel: Aventurile lui Goangă şi Târlică, roman pentru copii, (desene de B'Arg şi Anestin) „Cartea Românească", 1925; 80 lei.

I. Moldovan: Igiena naţiunei (Eugenia), ed. „Institutul de igienă şi igienă socială", Cluj, 1925, f. p.

Paul I. Papadopol: Metodica limbii materne în gimnazii şi licee (Biblioteca pedagogică), ed „Cassa Şcoalelor", 1925; 28 lei.

Andreiu Bârseanu: Snoave, chiuituri, povestiri, (Biblioteca poporală a „Asociaţiunii", nr. 132), Sibiu, 1925; 5 lei.

Horia Petra-Petrescu: Calendarul „Asociaţiunii" pe anul 1926. (Bibl. pop. a „Asociaţiunii" Nr. 130 (Sibiu; 12 lei.

Ioan Pop-Câmpeanu: Duşmanii omului (vrăjmaşii sănătăţii şi ai averii). Sfaturi practice (id. nr. 131), 5 lei.

Horia Petra-Petrescu: Amicul poporului. Calendar pe anul comun 1926. Anul LXVI „W. Krafft", Sibiu; f. p.

(Horia Petra-Petrescu): Calendarul Dacia Traiană pe anul comun 1926, ed. „Dacia Traiană", Siviu; f. n.

Dr. Gh. Preda: O încercare de apropiere a raporturilor între ştiinţă şi eligie, Sibiu, 1925.

Oct. Vorobchievici: Păcat pentru păcat, comedie într'un act, (Buletinul 37 al desp. Sibiu al „Asociaţiunii"), Sibiu, 1925.

I. Vlădescu: Inceputul anului în Cronicile moldoveneşti până la Ureche. (Memoriile secţ. istorice Academia Română), „Cultura Naţională", 1925; 12 lei.

Psihanaliza şi Morala

Este sigur că elaborând teoria psihanalitică, Freud a fost conştient de rezultatele pe care le poate aveà asupra moralei. „Problema rămâne încă nesoluţionată — scrie el — dar ocupându-ne mai departe cu chestiunea viselor, este posibil să ajungem la o altă judecată şi la o altă preţuire a naturii omeneşti". Aflându-se încă în devenire, consecinţele etice ale teoriei psihanalitice pot apăreà premature. Este de rigoare să ne răstrângem aşa dar la simple indicaţii. Dar că cercul de idei al psihanalizei poate fi extins până la cele mai generale judecăţi asupra firii omeneşti, ne-o dovedesc nu numai cuvintele lui Freud, dar şi felul problemei dela care porneşte.

Scurt spus şi din puncul de vedere al moralei problema freudiană este aceea a răului în lume .Veche problemă şi care totdeauna a stârnit mintea iniţiatorilor de sisteme etice! Dar din capul locului trebue să atragem atenţia asupra unei deosebiri care îl pune pe Freud în categoric contrast cu cele mai obicinuite dintre criteriile noastre de preţuire. Răul este pentru Freud suferinţa. Această identificare nu este totdeauna posibilă şi ea trebue cu desăvârşire înlăturată dacă înţelegem să ne menţinem, acolo unde chiar fără voia ei omenirea modernă se mişcă, pe tărâmurile moralei creştine. Că suferinţa nu este totdeauna rea şi că incizia dureroasă a abcesului duce neapărat spre bine, este ceva pe care medicul Freud îl va recunoaşte împreună cu toată lumea. O împotrivire va resimţi ştiinţa exclusivă a clinicianului în faţa adevărului creştin că suferinţa nu numai că nu este un rău, dar că dimpotrivă este un agent de perfecţionare interioară, prin limita pe care o pune orgoliului omenesc, prin calea pe care o deschide către Acela care a însemnat suferinţa răscumpărătoare a lumii. Se înţelege că medicul Freud nu se poate opri la aceste consideraţii şi că îi va lipsi comprehensiunea şi pentru valoarea intimă a durerii şi pentru nesfârşita ei poesie morală. Suferinţa îi apare în tot ceasul un rău, care trebue cu orice preţ înlăturat.

Cauza suferinţii este pentru Freud inhibiţia păcatului. O umanitate în care dorinţa cea mai vinovată ar fi urmată numai decât de satisfacţie, ar fi o umanitate scutită de suferinţă şi prin urmare de singurul rău despre care medicaliceşte se poate vorbi. Opera culturii vrea însă altfel. Ea cere energia instinctualităţii să fie abătută către scopurile creaţiei sociale, rezervând individului soarta veşnicei comprimări a celor mai puternice dintre aspiraţiile care îl mişcă. Cu această profundă vedere ne face Freud să întrezărim legătura dintre opera culturii şi suferinţă; dar tocmai ea ne mai arată cât de mărginit este punctul de vedere al higienei morale, cum el singur se exclude dela înţelegerea totalităţii umane.

Păcatul consumat dă naştere remuşcării. Dar în psihanaliză şi remuşcarea urmează să fie un rău, ca ori ce suferinţă. Ea este prima formă a nevrozei şi cea mai uşoară. Primul simpton al luptei intime dintre instincte şi imperativul moral. Morala se poate mulţumi cu aceeaş definiţie a remuşcării — dar ce deosebită este preţuirea pe care i-o acordă! Departe de a o privi ca pe un rău care trebue înlăturat, vedem în remuşcare mai de grabă un isvor de necontenită regenerare morală. Din criza remuşcării ieşim atât de refăcuţi sufleteşte, încât unii psihologi creştini au dorit păcatul tocmai pentru starea de spirit care îl mărgineşte şi-l răscumpără.

Fireşte că psihanaliza este deterministă. Freud socoteşte că descoperirile sale nu se pot asemăna decât cu acelea ale lui Copernic şi Darwin. Aşa, după ce omenirea a aflat că nu ocupă nici centrul lumii şi că nu se poate măguli nici cu o situaţie privilegiată în creaţiune, iată că i se aduce dovada că în propriul său eu, conştiinţa este departe de a avea supremaţia. Tendinţe înăbuşite în subconştient îl determină şi nu rare ori îl aduc în contrazicere cu sine însuş. Icoana omului, aşa cum o completează psihanaliza, ne arată o biată fiinţă rătăcitoare în haosul lumilor, legată cu lanţurile descendenţei de animalitatea cea mai josnică şi ameninţată în orice clipă de anarhia lăuntrică. Din fericire, o asemenea reprezentare n'are nici o valoare practică. Cu prilejul celei mai modeste dintre întreprinderile sale, omul concentrează în vederea scopului, toate energiile încătuşate ale naturii şi ale personalităţii. Dacă omul nu este centrul lumii, el se comportă în tot cazul ca şi cum ar fi. Numai cu această condiţie, scopurile întrezărite pot fi resimţite cu adevărat dezirabile şi reprezentarea lor poate să trezească energia execuţiei. Dacă omul nu este scopul creaţiunei, el devine — întrebuinţând-o. Rămâne în sfârşit unitar, atâta vreme cât socialmente joacă un rol. Unitatea personalităţii pare în adevăr a fi reflexul sarcinei precise care i s'a încredinţat. Când invazia subconştientului în conştiinţă nimiceşte această unitate, omul se elimină automatic din societate. Această tristă victimă este nevropatul.

Ultima concluzie etică a psihoanalizei, Freud n'a formulat-o niciodată; dar ea se impune. Se impune şi, străbătând, apare chiar prin vălul concesiilor făcute unei morale al cărei principiu mai adânc nu l-a folosit. Omul freudian este omul fără subconştient; fiinţa care nu mai comprimă sub limita conştiinţei clare niciuna din pornirile pe care va avea curagiul să le manifeste. Este omul care a învins morala, dacă sancţiunile interne ale acesteia din urmă le înţelege tocmai ca pe graniţele arzătoare pe care conştiinţa le ridică în faţa subconştientului. Fiinţa plutitoare **deasupra binelui şi răului,** despre care vorbea Nietzsche.

Freud n'a tras aceste concluzii din spirit concesiv pentru morala socială şi poate pentrucă îşi făcea despre calitatea instinctelor care cer să se manifeste, iluzii mai puţin optimiste decât Nietzsche, apologistul sincer al omului instinctiv. S'a mulţumit aşa dar să preconizeze o simplă metodă de eliberare lăuntrică, prin aducerea în conştiinţă a surdului tumult din adâncuri. In această privinţă el se apropie de Socrates. „După desvoltările noastre de până acum — scrie Freud — nevroza ar fi rezultatul unei ignoranţe, a neştiinţei despre anumite fenomene sufleteşti, pe care ar trebui să le cunoaştem. Aceasta alcătueşte o puternică apropiere de cunoscuta învăţătură socratică, după care viciul însuş constă din ignoranţă" Rămâne însă o întrebare pe care Freud nu şi-o pune, dacă întreaga energie a instinctelor se poate converti în energie reprezentativă, sau dacă nu cumva un rest din cea dintâi nu se va elibera prin

MENTIUNI CRITICE

MIRCEA GHEORGHIU : *Stropi de întuneric şi lumină (rondeluri),* tip. „Ancora“, Brăila (1925).

Imi amintesc să fi descoperit la d. Mircea Gheorghiu în întîiu-i volum : „Cântecele clipei“, printre foarte numeroase vestigii eterogene, o stăruitoare vână de nobleţă parnasiană. Era şi'n prima sa culegere o discreţie lirică căreia îi venia bine în versuri, cu îngrijire lucrate, sonete sau terţine, cu atât mai preţioase cu cât astfel de tipare sunt prin firea lucrurilor, oarecum ingrate.

Rondelul, formă fixă, cu repeţiri de vers, refrenuri prompte, cu spaţiu limitat la un anume număr de versuri e din aceaeşi substanţă.

El are ceva de jucărie şi ceva de canon, ceva în genul acelor pedepse pe care elevul le face în silă şi totuşi se joacă cu ele. S'ar părea, prin urmare, că asemeni instrumentelor puţin nobile, rondelul nu duce la artă.

E ceeace desminte această elegantă plachetă de rondeluri a d-lui Mircea Gheorghiu. D-sa a găsit mai întâiu, taina de a-i răuşi rondelul : acea dozare a fermentului filosofic. O umbră de gândire, de cugetare, atât cât poate încăpea într'un aşa de delicat flacon, dar o gândire care creşte şi se conturează dela primul la ultimul refren.

Aşa de pildă în „Rondelul Neştiinţei“ :

Ce rost are lumea, dar eu?
Spre ce zare mergem orbiţi?
Aşa : mână 'n mână, uniţi,
Pe ce cale mergem mereu?

De-aripa cui oare umbriţi?
Purtăm neştiinţa-ne 'n hău?
Ce rost are lumea, dar eu?
Spre ce zare mergem orbiţi?

O, dacă-aş afla vre un zeu,
De vorbă să stăm liniştiţi,
Să-mi spună : De ce-s făuriţi,
Acei ce-or muri trist şi greu?
Ce rost are lumea, dar eu?

La fel în „Rondelul vieţii“ :

Murim cu toţii împreună,
De ne urîm, de ne iubim.
Viaţa e un ţintirim
De-i lumea rea ori de e bună.

Şi date fiind elementele, ai crede, înainte de a răsfoi această culegere, că ea practică monotonia. E aproape o bucurie să constaţi nu numai cât de virtuoasă e această artă minoră, dacă se poate spune, dar şi cât de diversă. Iată de pildă Rondelele portului, sau al satelor, peisagii miniaturate cu deosebită graţie şi din cari vom desprinde cu grijă ca pe o formă fragilă acest „Rondel de azur“ :

Trei sferturi din acest tablou
E-azur adânc, e cer senin
E aer limpede şi plin
De soare auriu şi nou.

Câmp verde, câmp smălţat, câmp lin,
In care paşte, alb, un bou;
Trei sferturi din acest tablou
E-azur adânc e cer senin.

In zarea fără de ecou
O cumpănă schiţează fin
Un plastic gest, de-un calm deplin.
E aur şi albastru nou
Trei sferturi din acest tablou...

In aceste vremuri de versificare cu orice preţ, această sobrietate, e o mângâere şi o răscumpărare pentru sufletul cronicarului.

TEODOR MURĂŞANU : *Lumini suflate de vânt* (versuri) „Bibl. Semănătorul“. Diecezana, Arad, 1925.

Diogene căuta, precât îmi aduc aminte, un om. Noi mai puţin ; numai un poet. „Lumini suflate de vânt“, e un frumos titlu. Şi plin de tâlc şi modest. De ce n'am acorda atunci d-lui Murăşanu, de vreme ce a avut intuiţia aşa de precisă a propriei sale opere, de ce nu i-am acorda toate circumstanţele atenuante? Poate că şi d-sa se caută, cum îl căutăm şi noi. Să nu disperăm. Ca mâine s'ar putea să-l aflăm. Deocamdată prea multe influenţe. Nu mai puţin de trei : Coşbuc, Iosif şi Goga. Că deşi diferiţi, ceva îi înrudeşte pe câte-şi trei poeţii ardeleni, fără îndoială. Dar ca d-sa să-i încapă sub aceiaşi a d-sale epidermă, iată un exerciţiu pe care trebue să-l părăsească. De vreme ce Coşbuc a pus ultimii fluturi pe horbota aşa de desăvârşită a baladelor şi idilelor rurale, de vreme ce Goga, a surprins poezia plopilor „doinind a jale“ sau pe aceia a caselor tăinuite, de vreme ce, mai ales, Iosif, a scris acea „Doină“ întru totul personală, „la Făgădău, la vadul rău“, nu socoteşte d. Murăşanu să lase fiecăruia lotul său şi să încerce altă strună. Căci mai ales nu-i vom ierta să fi pastişat „Doina“ lui Iosif în a sa „Noapte de toamnă“, în care şi cel mai puţin familiar lector, va recunoaşte originalul:

Plutind semeţ,
Din negre văi,
Peste păduri
Cresc neguri mari
Pe 'nguste căi,
La curmături....
etc., etc.

In partea pur originală, voiu însemna : versul *Neguri albe se revolt* nu trebue scris oricât 'ar trebui să rimeze cu *Olt*; strofa următoare, în ciuda cuvintelor, nu are nici o rezonanţă :

Şi toţi drumeţii se 'ndrăgiră
De sfânta ei sburdălnicie —
. . . .
In colţ, la casa cu ostreţe
Era atâta poezie;

Suntem pentru imagine, desigur. Imaginea e bijuteria de gală a poeziei. Nu însă orice sticlă e piatră preţioasă :

Când pacea şi-a deschis sicriul
. . . .
Tristeţe, tu, mireasa toamnei,
. . . .
Mi-ai stat o clipă 'n dreptul lampei,
Stricând un păhărel de şoapte (sic!)

După cum d. Murăşanu trebue să se teamă de adjectiv. Adjectivul e cel mai dificil dintre jocuri.

Căci versul :

Mă 'ncântă poeticul *nopţii parfum*

duce la un rezultat contrar, tocmai din cauza adjectivului.

ŞT. V. IONESCU : *Perspective* Ritmuri chronometrice. Poema culorilor. Ritmuri sacadate. Ploeşti. 1925.

Când vorbeam, deunăzi, de cultul unei părţi din tineret pentru Bacovia, nu mă refeream numai de cât la placheta d-lui Şt V. I. Dar şi d-sa e dintre ferventi. D-sa declară dela început :

Pe masă între cărţile-mi tronează
Bacovia turnat în plumb masiv...

Părerea mea este : că pastişele şi imitaţiile prea servile scad din valoarea unui cult. Ce zic, scad? Jignesc. Nu e frumos să luăm tot vocabularul unui poet la care cuvântul palpita, suferă, geme şi sângerează şi despuindu-l de orice vibraţie să-l sterilizăm în variante, pe cari apoi, să le iscălim noi. Nu e recomandabil. Şi dacă am mai spune că şi Demostene Botez e pastişat în „Vorbe către un frate“, poate că voiu fi atras atenţia autorului asupra unui mare pericol.

T. CONSTANTINESCU : *Postume,* tip. „Lupta“. N. Stroilă.

(Despre placheta aceasta, transcriu notiţa din „Buletinul Cărţii“, reprodusă în al meu „Repertoriu Critic“);

Incadrată într'un subţire chenar de doliu, apare această broşură de poeme. Sunt ale unui tânăr, mort cu mult prea de timpuriu. Prefaţa d-lui I. A. Bassarabescu, fost profesor al bietului poet, vorbeşte de durerea tinerilor înzestraţi —seceraţi de moarte — ca şi de pietatea camarazilor cari i-au editat opera. Sunt câte-va poezii, dintre care unele s'au publicat acum câţiva ani în „Flacăra“ precum acel „Cântec assirian“ în care influenţa lui Minulescu e destul de vădită. Cine-ar putea spune ce drumuri aveau să se deschidă acestui suflet agitat, cum îl caracterizează d. Bassarabescu? Poemele, câte i-a fost îngăduit să le schiţeze arată o familiaritate cu spiritul nouei poezii române — vremea numai ar fi ajutat eclosiunea acelui caracteristic ce-l căutăm la orice poet. Moartea, cu fiecare jertfă prematură în rândurile scriitorilor, îşi dovedeşte cruzimea nedreptăţei ei.

TH. D. SPERANŢIA : *Anecdote proaspete.* Volumul VIII. „Cartea Românească“, (1925).

Cine nu cunoaşte anecdotele d-lui Th. D. Speranţia? Despre ele ce am putea spune care să nu fie ştiut? Mai interesant ni se pare să trimitem pe cetitor şi pe istoric literar la prefaţa pe care d. Th. D. S. o pune în fruntea acestui al optulea volum şi în care d-sa povesteşte circumstanţele începuturilor sale literare ca şi viitoarele sale colaborări în presa umoristică.

GR. M. ALEXANDRESCU : *Fabule,* „biblioteca Semănătorul“, Diecezana, Arad.

Ideea bibliotecii de popularizare din Arad, de a răspândi pe scriitorii noştri clasici, e întru totul lăudabilă. Fabulele lui Alexandrescu sunt o lectură din cele mai adecuate. Fără să mai spunem că de foarte multe ori fabula lui Alexandrescu este nu numai moralizantă dar timbrată de o definitivă artă. Poate numai un sin-

---

cunoaştere urmând sau să fie comprimată mai departe sau să isbucnească anarhică.

In cazul acesta sau suferinţa rămâne şi mai departe destinul durabil al oamenilor sau apariţia omului care a învins morala trebue dorită şi încurajată. O psihanaliză consecventă trebue să răspundă la aceste întrebări. Răspunsul Moralei este de pe acum unul singur.

TUDOR VIANU

gur adaos am fi dorit acestui volumaş, ca de altfel, tuturor volumelor care ar reproduce lucrări mai de demult: sau un glosar, dacă e cazul, sau simple note, unde termenii sunt desueţi sau neologisme. De pildă, în varianta fabulei „Racul, broasca şi ştiuca“, la Alesandrescu: „Atelazul eterogen“.

ION GANE: *„Liră de argint Sihleanu...“* Conferinţă. Bucureşti. 1925.

Călduroasă evocare a unui fiu al Râmnicului, de către un altul, cu prilejul unei sărbătoriri, în 30 August, la Sihlea, locul de origină al familiei lui. Pe lângă câteva adnotări de ordin biografic, d. Ion Gane, adaogă în anexă, o utilă schiţă bibliografică a operei lui Sihleanu.

ALMANAHUL PRESEI ROMÂNE pe 1926. Editat de „Sindicatul Presei Române“ din Ardeal şi Banat. Tip. „Viaţa“. Cluj.

Precum însuşi mărturiseşte în cuvintele iniţiale şi cum era şi firesc pentru un almanah al presei din Ardeal, acesta nu e o enciclopedie, după chipul şi asemănarea almanahurilor în deobşte cunoscute. El este alcătuit ca o „carte de reculegere“, o icoană a luptelor pe care le-a dus presa din Ardeal, ca post înaintat al romănismului. De aceea majoritatea contribuţiilor lămuresc, cu preţioase amănunte, puncte întunecate din acest trecut al ziaristicei ardelene. In această privinţă schiţele istoriografice din prefaţă sau al d-lui Al. Lupeanu-Melin sunt foarte interesante. Colaborează apoi cu amintiri fie personale, fie cu evocări despre colegi din presă d-nii: Ion Gorun, Horia Petra-Petrescu, O. Ghibu, V. Branisce, I. Lupaş, I. Agârbiceanu, I. U. Soricu, G. Bota, etc., etc. Almanahul cuprinde şi parte literară: poezii de d-nii Ilieşiu şi Murăşanu. O foarte frumoasă poemă „Iosif“ de Emil Isac. In excelente condiţii de tipar, e împodobit cu desene ale pictorului Demian.

VICTOR ASQUINI: Directive în întreprinderi de construcţiuni şi analize de preţuri unitare, pentru arhitecţi, ingineri, consrtuctori şi firme de întreprinderi tehnice. „Cartea Românească“, 1925.

In literatura noastră tehnică, destul de săracă, în opere de specialitate, lucrarea d-lui Asquini, întocmită pe un plan cât mai sistematic şi cu caracterul său de repertoriu de specialitate, umple un gol simţit.

Lucrarea urmăreşte să pună la îndemâna constructorilor directive pentru întocmirea devizelor. Această operaţiune e urmărită în lucrări de terasamente, de zidărie, de dulgherie, de fierărie, de înveliş, de pavaj, etc.

Lucrarea va aduce foloase atât constructorilor experimentaţi, cărora le oferă un mijloc de verificare al observaţiilor lor, dar mai ales elevilor din Şcoalele noastre tehnice.

PERPESSICIUS

In numărul viitor: **Mihail Sadoveanu** şi **D. D. Pătrăşcanu:** „Sfintele amintiri“.

THEODORESCU-SION

Sion este o energie în veşnică frământare.

Cea mai *vizibil* frământată energie artistică, a noastră.

Variabil dela o epocă la alta, aproape până la nerecunoaştere, *Theodorescu-Sion* a ştiut totuşi să urmeze, în diversele lui cercetări, chemările unui instinct plastic, care a rămas nealterat de nici una din diversele şi succesivele influenţe, ce l'au muşcat, între timp.

Instinctul acesta, dominant la el, chiar când nu este prea evident în operă, ar fi uşor de precizat — dac'ar fi comun.

Insă e un instinct superior.

Unul din acele, rare, cari nu pot fi domptate, ori cât de aprig ar lucra *voinţa* maestrului — ci rămân neclintite şi înfricoşătoare.

Biciuit fără hodină de satanica scormonire lăuntrică — cine ar putea spune, hotărît, încotro merg paşii lui *Sion?*

Spre care tărâmuri, definitive ţintesc ochii spiritului său?

Şi unde se va fi găsind lacul de smarald, în care *Sion* se va oglindi, ideal, şi se va recunoaşte în adâncuri, îndrăgostindu-se pe sine — pentru totdeauna?

E curios cum *Sion,* tip eminamente dinamic, a putut încăleca, uneori, pe armăsarii de lemn ai meşterilor statici, din Apus — având senzaţia avântului în spaţiu, când nu descria decât o simplă şi puţin primejdioasă circomvoluţie.

In atitudinile artistului acestuia, bizareriile exterioare, şi inconsecvenţele, confirmă şi mai vârtos veghea instinctului captiv, ţipându-şi eliberarea — pe care maestrul i-o refuză.

Fiindcă *Sion* ţine să-şi afirme puterea de voinţă şi să-şi impună o disciplină.

Toţi marii creatori au suferit de rigorile unei autodiscipline: Delacroix, Signac, Rodin, Cézanne, Bourdelle, ca să nu pomenim decât de cei mai apropiaţi nouă.

Dar fiecare din aceştia au trebuit să recunoască, după o luptă crâncenă cu propria lor vrere, că singura clipă, lucidă, revelatoare, a fost aceia când s'au ciocnit intim, brutal, tragic cu formidabila dihanie lăuntrică, incandescentă, — pe care, după definiţie, o bănuiau pirotind,—dar care le-au topit, cu sufletul ei categoric, armurele calculat întocmite pentru o anumită izbândă — lăsându-i în goliciunea lor de prunci inofensivi şi puri.

Nu cunosc, în mişcarea noastră contemporană, un artist mai zbuciumat decât *Sion* şi în acelaş timp un mai desăvârşit meşter al paletei.

Meşter în înţelesul strict al atelierului.

Meşter în toată puterea cuvântului.

Am câte odată impresiunea — jignitoare pentru omul de meserie — că lui *Sion* nu-i scapă nici una din tainele meşteşugului pictoricesc.

Sion *ştie,* nu să facă un tablou, (toţi „profesorii“ de pictură au învăţat-o), dar *ştie să picteze.*

Ştie să picteze în artist, cu toate aparenţele unui om de înaltă şcoală.

Un virtuos?

Un abil?

Un prestidigitator?

Nimic din toate acestea.

Şi totuşi....

Sion rămâne una din curiozităţile pasionante ale artei noastre.

Temperament de Moţ, îndârjit după brazda strămoşească — şi în acelaş timp artist rafinat, cu năluciri de decadent.

In actuala noastră generaţie, el este, desigur, cel mai interesant şi cel mai singular, deci cel mai puţin hărăzit a fi cântărit şi diagnosticat.

Insă *pictor.*

Ştiu: amatorului cu chelie şi preferinţe catalogate, ca şi profesorului de estetică, instruit cu lupă şi almanach, îi trebuie, pentru eventuale dizertaţii şi ifose, o categorisire precisă, o cutiuţă specială, — eticheta tradiţională cu serie şi număr.

Dar *Sion* e o forţă în mişcare.

In necontenită mişcare.

A-l defini — înseamnă a-l fixa.

Ar fi o imprudenţă să-l definim — şi un păcat să-l fixăm.

Să ne bucurăm însă de clipa prezentă— şi să-l savurăm în aspectele lui artistice, actuale.

Mâine, la anul, peste zece ani, *Sion* ne va face supriza unor noui cuceriri, iar aşteptările noastre vor fi încă mai răsplătite.

Un artist mare este o necontenită surpriză — un punct de întrebare gigantic.

N. N. TONITZA

BIBLIOGRAFIE ARTISTICĂ.

P. Banéat.— Le mobilier breton—40 pl. 60 fr.

Godrington.— L'Inde ancienne 76 pl.—207 reprod. 500 fr.

Daisay.— L'Histoire de l'ornement—285 dessins 12 fr.

A. Dervaux.— L'architecture étrangère à l'Exposition des Arts dècoratifs—42 pl. 70 fr.

M. Dufrène — Ensemble mobiliers à l'Exposition des Arts decoratifs—32 pl. 70 fr.

C. Enlart.— L'Art gothique en France (2-e série)— 66 pl. 200 fr.

Friese, Lilieufeld et Wichmann. — Dessins de Rembrandt—130 pl., 160 fr.

Fröhlich-Bum. — Ingres, sa vie, son œuvre et son genre—80 pl. sur oeuvre 150 fr.

Graf.— Livre japonais de fantômes et revenants—142 pl. cauleur, 1250 fr.

Hobson.— Catalogue of the G. Eumortopoulos collection of Chinese Coreau and Persian Pottery and Porcelain, 530 ilustr. (55 couleur), 1200 fr. (Librairie Bossord).

EXPOZIŢII.

Cartea Românească: Theodorescu-Sion.

Casa Artei: Grigorescu, Lukian, Andreescu, Petraşcu, Báncilă, Vermont, etc.

Cărţi prtmite

(asupra cărora vom reveni).

St. Zeletin: Istoria socială (Cum poate deveni istoria o ştiinţă a cauzalităţii) ed. revistei „Pagini agrare şi sociale“ (1925); 20 lei.

St. Zeletin: Retragerea, ed. revistei „Pagini agrare şi sociale“. 1926; 60 lei.

Const. Radu: Influenţa italiană în „Ţiganiada“ lui Ion Ion Budai-Deleanu (cu o prefaţă de d. Ramiro Ortiz), Focşani, 1925; 25 lei.

Const. Radu: Clasicism şi realism în pedagogie, Focşani, 1926, f. p.

Eugeniu Speranţia: Sub nimbul familiar (Bibl. „Semănătorul“. No. 71) Diecezana-Arad; 5 lei.

Eugeniu Speranţia: Generalităţi de psicologie individuală şi socială. (id. id. No. 104—106); 15 lei.

Eugeniu Speranţia: Cartea omului practic (Douăsprezece scrisori filozofice); ed. II-a. (Biblioteca p. toţi, No. 994). 1925; 5 lei.

Eugeniu Speranţia: Mic tratat despre corelaţiunile psihice în viaţa copilului. (Bibl. pedagogică No. 30). Casa Şcoalelor, 1925, 14 lei.

Dimitrie Petrova: Halucinaţii, nuvelă. Tip. „Grănicerul“. f. a.; 20 lei.

TEATRELE

LA TEATRUL NAȚIONAL : **Manechinul sentimental**, de ION MINULESCU

Sunt încă sub impresia farmecului reprezentației : „Manechinului sentimental“. Iau parte mereu ca martor, — la dialogul sprinten ; sunt încântat continuu de admirabilul joc al artiștilor, mă urmărește pas cu pas înfățișarea scenică și aud lungi ropote de aplauze; simt năvala sinceră a chemărilor și rechemărilor lui Minulescu și artiștilor la rampă. Durata acestui entuziasm, provocat de piesa lui Minulescu, după ce am vorbit cu atâția, cari au văzut-o; după ce mi-am supus aprecierile cenaclului dela cafenea, — unde domină în genere atitudine câinească, — și după ce am citit cronicele dramatice ale confraților, m'a limpezit pe deplin: sunt convins, că „Manechinul sentimental“ e o foarte bună, o excelentă piesă de teatru. Și mai mult încă, o piesă de mare succes.

Au încadrat succesul, foarte remarcabilele însușiri, — îndrăsneală, originalitate, subtilitate și mândru sentiment de renovare tehnică, — ale poetului Minulescu. Și-au asigurat, au răsfățat succesul piesei, fruntașii scenei Naționalului, — unii mai cu experiență, alții cu puternice talente și râvne de cea mai aleasă demnitate, — d-nele Marioara Voiculescu și Aura Radovici, d-ra Valentina Popovici și d-nii Băltățeanu, Sârbu, Stăncescu.

•

Ce-i „Manechinul sentimental“.

S'a ridicat cortina și-apare oblonul, care apără o vitrină. In vitrină, o mansardă în care stă scriitorul de teatru Radu Cartian. E un scriitor tânăr, îmbătat de succesele pieselor lui, cari au adus laurii glorioși ai cronicelor dramatice prietenești și iubitei lui, artista Muchi (d-na Aura Radovici). Cartian (d. Băltățeanu), vrea să scrie o piesă nouă, genială, zice el, și-și caută personagiile. Rolul femenin ar fi să fie încredințat tot iubitei lui. Dar vine criticul, ziaristul Sandu (d. Stăncescu) și consfătuirea lor conchide, ca poetul să facă cunoștința unei femei din lumea mare, dela care să prindă caracteristicile personagiului femenin principal. Poetul își alege din cartea de telefon câteva nume din hig-life. Se fixează asupra numelui, numerotat al 7-lea, — fatidicul 7. Telefonează, îi răspunde chiar d-na, patroana casei, — d-na Jeana Ionescu-Potopeni. D-na e de obârșie aristrocrată, măritată cu un îmbogățit de războiu. Gazetarul, bine informat, și totdeauna dispus să arate că știe, debitează tot felul de lămuriri, mai mult, sau mai puțin intime asupra d-nei. Surprinsă de comunicarea telefonică a poetului, — ea neobișnuită în lumea ei, în vitrina lumei mari, așa de convențională, — are impresia că i se adresază o îndrăzneală de... poet, sau de nebun, și-l învită la ea acasă.

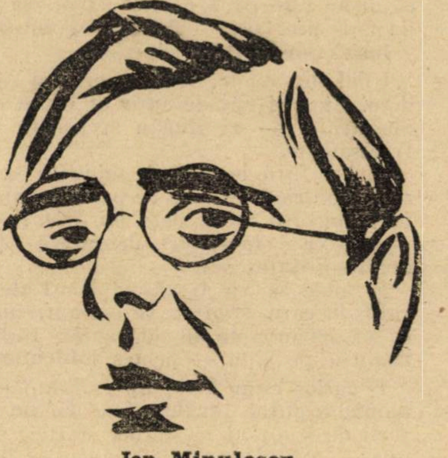

Ion Minulescu

In actul al doilea, cel mai greu, cel mai interesant, cel mai meșteșugit și foarte frumos, — acasă la d-na Potopeni.

Poetul își spune scopul urmărit : model din lumea bună pentru piesa lui, manechin sentimental. D-na e uluită la început, nu poate să înțeleagă. Dar poetul se entuziasmează, stăruește, d-na începe să simtă noutatea, aerul unei lumi, pe care n'a cunoscut-o, îi mângâe obrajii, atmosfera de îndrăsneală plebee îi înfierbântă imaginația și convine. Și dialogul, admirabilul dialog, ca vioiciune, ca subtilitate, ca noutate, ca-răsturnător de vechime sacramentală, prin didacticism și regulamente estetice, se desfășoară, târând ca pe un sclav, publicul la picioarele scenei. E un amestec de bizarerie și noutate, de volubilă observație obișnuită și inspirată goană după paradoxe. E o încrucișare de ficțiune și real, de plămădeală a piesei căutată de poet și de traiu pasionat, — care a sfâșiat convenționalul de vitrină, — al d-nei Potopeni, iubind acum cu îndârjire pe poet, ca femee nu pentru fabricarea piesei.

Poetul nu se poate acomoda cu situația, în casa amantei din hig-life ; îi e dor de cafenea și de cancanuri ; boema îl cheamă ; stângăcia față de soțul d-nei, care crede dobitocește tot ce-i spune ea, îl înăbușă, cu atât mai mult, cu cât și-a adunat materialul pentru piesă. (Soțul d-nei, d. Ionescu-Potopeni e neîntrecutul Sârbu).

Apar cu înfățișarea de cabotini, frizând șantajul, ziaristul Sandu și cronicară la o rubrică femenină, artista Muchi. Se desfășoară o serie de cancanuri, pe care d-na Potopeni le respinge triumfătoare. Și apoi, după ce poetul e prins că nu-și mai poate ascunde plictiseala de a sta în casa Potopenilor, e dat afară.

Cortina s'a lăsat. Pentru poet, d-na Potopeni a fost un simplu manechin sentimental.

•

Sunt două amănunte pentru înțelegerea cruzimei, cu care d. Minulescu a tratat boema scriitorilor, ziariștilor și actrițelor. Când poetul a plecat de acasă să-și găsească modelul, prietenul său, ziaristul, a încercat toate infamiile, ca să-i ia iubita. Iar, după recomandarea ziaristului, poetul când a intrat în casa Potopenilor, s'a oprit la servitoare și i-a declarat amor.

La ce i-au servit lui Minulescu și aceste mobile, poate voiu analiza mai târziu. Pentru moment spun, că mi-au părut inutile. Ele n'aduc piesei, nici un spor și cu atât mai mult Minulescu nu cred să fi umblat după o exagerare de pamfletar.

•

După aceste observații (asupra cărora voiu reveni într'o cronică asupra cafenelei literare și culiselor), insistând încă odată în relevarea meritelor scriitorului, ca vervă, dialog și strașnică dibăcie de a face dintr'un subiect banal, o foarte interesantă desfășurare de

---

Buletin bibliografic săptămânal*)

de AL.-SADI IONESCU

1 FILOZOFIE. MORALĂ.

Cătuneanu (I. C.). — Cuvinte adevărate. Cluj, (Tip. **„Dacia“)**, 1925, 171 p. Lei 25.

Speranția (Eugeniu). — Cartea omului practic (Douăsprezece scrisori filozofice). Ediția II. București, **Universala,** Alcalay & Co., [1925], 96 p. Lei 5. (Biblioteca pentru toți, 994).

Speranția (Eugeniu). — Generalități de psihologie individuală și socială. Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 160 p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 104—106).

Speranția (Eugeniu). — Mic tratat despre Corelațiunile psihice în Vieața Copilului. București, **Casa Școalelor,** 1925, 67 p. Lei 14. (Biblioteca pedagogică Nr. 30).

Sudețeanu (Constantin). — Introducere în sociologia lui Auguste Comte. Arad, **Librăria Decezană,** [1925], 117 [—119] p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 102—103).

2 RELIGIE. — TEOLOGIE.

Ghibu (Onisifor). — In jurul catolicismului și a unirei bisericilor. Arad, **Librăria Diecezană,** [1925], 62 p. Lei 5. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 101).

Popovici (Euseviu). — Istoria bisericească universală și statistica bisericească. Curs. Traducere de Atanasie Mironescu, Fost Mitropolit Primat. Partea I. Ediția II. București, (Tip. **„Cărților Bisericești“**), 1925, XXIV + 457 p. Fig.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Le mouvement coopératif de production et de consommation en Roumanie, Bucarest. **Centrale des Coopératives,** 1925, 47 [—61] p. + tabelă + 3 grafice.

Zane (G.). — Introducere în studiul problemei valorii. Iași, (Tip. **N. V. Ștefăniu & D. Ștaierman),** [1925], 169 p.

34 DREPT

Panaitescu (I. D.), Virgil **Ionescu-Darzeu** și Maior A. **Panaitescu. —** Codul administrativ. Ediția I. Vol. II. Chișinău, **(Impr. Statului),** 1925, 1167+XXXIII p. Lei 400 ambele volume.

Plastara (George). — Curs de drept civil român pus la curent cu noua legislație. Vol. II. București, **Cartea Românească,** tip. editoare, 1925, 709 p. Lei 350.

38 COMERȚ. TRANSPORT.

Bogdan (N. A.). — Din trcutul Comerțului moldovenesc și mai ales al celui ieșan. Tipărite din inițiativa și cu o prefață a d-lui N. V. Ștefănescu. Iași, (Tip. **N. V. Ștefăniu & D. Ștaierman),** MCMXXV, VII + 188 p. Fig.

Iorga (N.). — Scrisori de negustori, tipărite cu o prefață pentru Sfatul negustoresc. București, (Tip. **„Datina Românească“,** Vălenii-de-Munte), 1925, 223 p.

39. OBICEIURI. FOLKLOR.

Corbu (I.). — Doina poezia poporală lirică selecționată și aranjată. Bistrița, (Tip. **„Națională“,** G. Matheiu). [1925], VII +300 p. Lei 65

4 FILOLOGIE.

Marțian (I.). — Ardeal nu derivă din Ungurește. Bistrița, (Tip. **„Națională“,** G Matheiu), 1925, 12 p.

63 AGRICULTURĂ.

Almanach P. A. S. [pe 1926], București, **Pagini agrare și sociale,** 1926, Lei 80.

Conferințele săptămânii

Psihologia capitalistului

Așa se numește conferința cu care d. prof. Rădulescu-Motru a deschis ciclul de prelegeri pe anul acesta al institutului Social Român cu privire la „Capitalismul în viața socială".

In câteva cuvinte d-sa a arătat la început că acuzația adusă institutului, că ciclurile de conferințe ce organizează sunt lipsite de unitate este neîntemeiată, întrucât problemele sunt prezentate de conferențiarii institutului în integralitatea lor după cea mai strictă metodă științifică de cercetare.

Intrând în desvoltarea subiectului său conferențiarul observă că psihologia capitalistului se prezintă cercetătorului științific ca o chestiune de metodă în primul rând, din cauza materialului imens ce-i stă la dispoziție. Definiția capitalistului ca și definiția unui obiect, în orice știință esactă trebuie să fie precedată de o clasificare a obiectului.

Pentru aceasta trebuie să se precizeze mai întâi dacă prin activitatea sa capitalistul aparține psihologiei tipului de clasă socială sau tipului de profesie.

Clasa socială e mai veche decât profesia ; psihologia de clasă cere perspectivă istorică și rădăcini; ea nu se modifică dela un secol la altul.

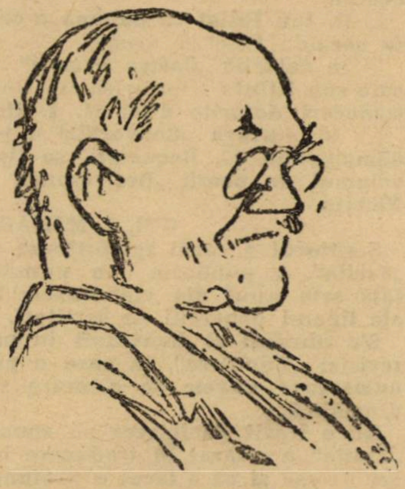

C. Rădulescu-Motru
desen de V. I. Popa.

Religia, obiceiurile și emotivitatea comună nu se schimbă repede. Tipul profesional n'are această extensiune. E mai personalizat. Personalitatea omenească în atitudine voluntară.

Psihologia de clasă se desvoltă armonic dela sine, a profesiei se desvoltă voluntar, cu o finalitate precisă. Când cercetăm tipul social nu ne întrebăm de scopul său, la cel individual el ne interesează pentru că el trebuie să realizeze scopul său.

Psihologia capitalistului va aparține deci celei profesionale, pentru că finalitatea activității sale e știută.

Confuzia care se face cele mai adesea ori între burghezie și capitaliști este din cele mai păgubitoare precizării noțiunilor. Capitalist nu este cel ce are bani moșteniți, și nu-i fructifică, ci acela care știe ce să facă cu banii spre a-i înmulți fără a-i transforma în bunuri personale. Și cum în fiecare țară banii cresc într'un tempo diferit, diferită va fi și psichologia capitalistului.

Dacă analizăm sufletul unui capitalist distinngem următoarele componente: *eul* capitalistului e liberat de fascinația pe care banii o produc asupra omului în general. Eul său față de bani ia atitudinea omului de știință față de emoții și simțire. La aceasta se adaogă o minte vioaie, și calculatoare, talent de combinații, spirit adaptabil și prevăzător, cumpătare până la sgârcenie și voință de a reuși cu orice preț. La el chiar considerațiunile sentimentale despre patrie sunt întrecute de spiritul calculator. Inima lui e la dispoziția rațiunii.

La sfârșit conferențiarul arată că afirmațiile eronate făcute cu privire la capitaliști sunt scuzabile pentrucă în tradiția culturii europene, toate forțele sociale se bucură de prestigiu afară de competința profesională.

Spiritul italic

D. prof. V. Pârvan a ținut prima conferință din ciclul rganizat de *Institutul de cultură italiană,* vorbind despre *Spiritul italic.*

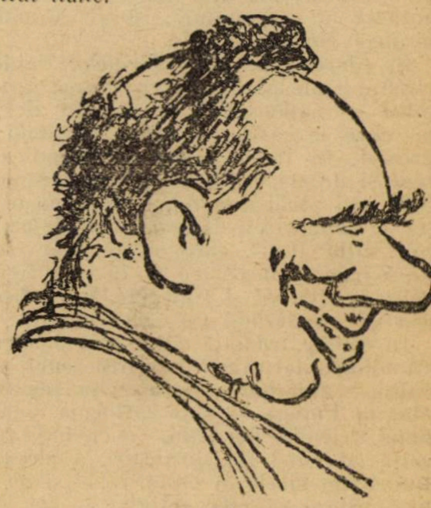

V. Pîrvan

Ca element fundamental, care dă și caracterul de continuitate culturii italiene,

---

scene, care încântă tocmai prin îmbinarea fantasiei ușoare cu realismul, să spun ceva și despre artiștii dramatici.

•

După ani de peregrinări și trudnice încercări de teatru autonom, d-na Marioara Voiculescu a revenit la Național. A reapărut pe scena, pe care a avut norocul să câștige gloria strălucitului său talent, — cu mândria de a colabora la izbânda unei piese, cu mare talent scrisă, de un distins și foarte original scriitor român.

D-na Aura Radovici a înfățișat cu apreciabil umor pe artista, care-și caută succesele. D-ra Valentina Popovici a fost o vioaie servitoare, în genul, pe care l-a voit autorul piesei.

D. Băltățeanu, foarte bine, cu avânt cu emoționantă comunicativitate în rolul poetului .

D. Stăncescu a creiat un tip de critic dramatic, interesant, ca sinteză de cinism și fantazie comică. Iar d. Sârbu și-a desvăluit și în această piesă, o parte din varianta și bogata armătură de nuanțe ca să creeze tipi, copleșiți de tot comicul viu împrăștiat.

Ar fi să dau dovada unei ingratitudini, dacă n'aș pune pe acelaș plan al făuritorilor succesului scenic al piesei, — dincoace, desigur de marea ei valoare intrinsecă, — pe sârguitorul director de scenă, d. Gusty.

B. CECROPIDE

Diaconovich (Alexandru(. — Cartea pădurarului. Noțiuni elementare din știința silvică cu întrebări și răspunsuri. Edițiunea II. Caransebeș, (Tip. **„Diecezană")**, 1925, 88 p. + pl. Fig. Lei 40.

Dobrescu (Dr. I. M.). — Meteorologia agricolă. București, **Cartea Românească** [1926], 171 p.+ hartă. Fig. Lei 50.

Expoziția zootehnică a Basarabiei, Chișinău 8, 9, 10 și 11 Septembrie 1925. București, **Ministerul Agriculturii și Domeniilor,** 1925, 36 p.

7 ARTE.

Tafrali (O.). — Manual de istoria artelor. Ediția II revăzută. Vol. I. București, **Cartea Românească,** tip. editoare, 1925, 436 p. Fig. Lei 130.

8 LITERATURĂ.

a) **Poezie.**

Pop-Florian (Aurelia). — Valuri sufletești, poezii. București, (Tip. **„Cartea Românească"),** 1925, 167 p. Lei

b) **Teatru.**

Davila (Alexandru). — Vlaicu Vodă. Dramă în 5 acte, în versuri. Ediția IV-a. București, **Cartea Românească,** 1925, 196 p. + errata. Fig. Lei 40.

Lebrun (Charles) și D. **Nanu. —** La „Mielul alb". Trei acte în versuri. Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 112 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 98—99).

c) **Roman. Nuvelă.**

Agârbiceanu (I.). — Povestiri. Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 125 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 67—68).

Ciura (Al.). — Iscariot. (Schițe). Arad, Librăria Diecezană, [1925], 125 [—127] p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 94—94/a).

Demetrius (V.). — Nuvele alese. Arad, **Librăria Diecezană,** [1925], 176 p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 90—92).

Dragoslav (Ion). — Facerea lumii și alte povestiri biblice populare, premiate de Academia Română. București. **Cartea Românească,** 1925, 291 p. Lei 60.

Mihăilescu (C). — Povești. București, **Clipa,** 1925, 72 p. Lei 40.

Speranția (Eugeniu). — Sub Nimbul familiar (Schițe și priveliști lăuntrice). Arad, **Librăria Diecezană,** [1925], 64 p. Lei 5. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 71).

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Cazacu (Dr. P.). — Câteva date din istoria Basarabiei. București, **Cartea Românească,** 1925, 76 [—80], p. Lei 25.

Ioarga (N). — Scrieri de boieri. Scrisori de Domni. Ediția II. Vălenii-de-Munte, **Casa Școalelor,** 1925, VIII—344 p.

Sadoveanu (Mihail). — 44 de zile în Bulgaria. București, **Cartea Românească,** 1925, 272 p. Lei 60.

91 GEOGRAFIE.

Giurescu (C. C.). — Le voyage de Nicolò Barsi en Moldavie (1633). Paris-Bucarest, (Tip. **„Datina Românească",** Vălenii-de-Munte), 1925, 56 p.

Simionescu (I.). — Orașe din România. București, **Cartea Românească,** [1925], 282 p. Fig. Lei 80.

CĂRȚI DE LUX

Gasenco (G.). — Șarpele din Jungle și alte povestiri. Traducere din limba ucrainiană de G. M. Ivanov. București, **Cartea Românească,** 1925, 77 p. Fig.

Maria Regina României. — Povești. Cu ilustrații, de N. Grossman-Bulyghin. Vol. II. București, **Cartea Românească,** tip. editoare, [1925], 151 p. + planșe.

*) A se vedea tabloul clasificațiunii zecimale în numărul 1).

d-sa găsește *spontaneitatea* și *sinceritatea* în toate formele de manifestare a vieții, însușiri cari fac din italian un adversar hotărît al „canonului“, și al „formulei“ impuse din afară.

In plastică, în locul formelor rigide și abstractizate până la exprimarea generalului — naționalului, am putea zice, — pe care le găsim în arta orientală și greacă, în Italia găsim preocuparea de real și de amănunte, care se constată din cele mai vechi timpuri, cum se poate observa bunăoară în fresca găsită de curând în „Villa Item“, care reprezintă scena unei inițieri dionisiace și în care figurile sunt așa de vii și concrete, încât fiecare din ele reprezintă un „cap de expresie“

In religie, tendința către *real* și *omenesc* s'a manifestat prin înlocuirea zeului masculin, autoritar, prin zeița femenină, Magna Parens, — sub influența și a religiei arienilor din Iran, cu credința într'o zeiță al cărei fiu, luptător, a plecat să împrăștie binele în omenire — și nu e o întâmplare că altă religie, — tot cu o mamă ce-și plânge fiul, care și el a plecat în lume să aline suferințele umane, însă nu prin luptă, ci prin propria-i suferință, — a prins rădăcini adânci atunci în Italia, unde Madona a fost atâta vreme motiv de inspirație pentru artiști.

In literatură, spre deosebire de concepția de viață simplistă, naiv-copilărească, a arienilor nordici, care nu-și pun nici o problemă, ci se mulțumesc să privească și să trăiască viața așa cum se prezintă și pentru care viața nu e decât în funcție de totul din care fac parte, — concepție reprezentată de poemele scandinavice, germanice, geltice și mai ales de epopeia homerică, tot așa de puțin individuale încât rămân anonime, — și spre deosebire de concepția cealaltă, tot așa de puțin individualistă, pentru care viața nu e decât un dar al fatalității, — concepție reprezentată de tragedia greacă, — sufletul individualist, adică realist, și sensibil al italianului a făcut din Italia *leagănul poeziei lirice.*

In sfârșit, în muzică, aceiași spontaneitate și sinceritate a făcut pe italian să înlăture formele schematizate până la monotonie ale muzicii orientale — care la noi s'a păstrat până azi în muzica bisericească — și să caute forme noi, variate și complexe ca și mișcările sufletului omenesc.

Caracteristica spiritului italic o vede deci conferențiarul în sinceritate și lirism, în predilecția pentru individual și concret.

E C O U R I

REDACŢIONALE

☐ **Redacţia „Universului Literar“ e în str. Brezoianu 9 bis.**

☐ **Abonamentul e numai anual şi costă 220 lei.**

☐ **Abonamentele se adresează Administraţiei ziarului „Universul“ pentru „Universul Literar“.**

☐ **Manuscrisele nepublicate nu se păstrează.**

☐ **Din abundenţă de materie, amânăm continuarea reportajelor noastre culturale.**

SCRIITORII

☐ **D. V. Demetrius a început să publice în foiletonul ziarului „Universul“ romanul: VIEŢI ZDROBITE“.**

☐ **Librăria „Semănătorul“, a librăriei Diecezana din Arad, va publica:** Figuri ardelene **(O. Goga, L. Rebreanu, T. Maiorescu, St. O. Iosif, I. Agârbiceanu, Il. Chendi), datorit d-lui E. Lovinescu.**

☐ **D. Gh. Cardaş, va pune sub tipar următoarele lucrări: 1)** Poesia ruinelor în literaturile străine și la noi; **studiu de literatură comparată; 2)** Literatura comparată în străinătate și la noi; **3)** Documente literare. Diverse corespondențe de-ale scriitorilor noștri; **4)** Cântece poporane moldovenești; **5)** Poesia poporană din război. **Antologie, studiu şi bibliografie.**

☐ **In colecţia „Cartea Vremii“, editată de „Fundaţia Principele Carol“, va apare:** Naționalizarea Școalei, **(cercetare asupra bazelor sociale naţionale ale învăţământului român), de d. St. Zeletin.**

☐ **D. Ion Pillat va publica o culegere de poeme:** Biserica veche.

☐ **In colecţia „Cartea Vremii“, vor apare sub titlul:** „Din lirica lui Horațiu“, **traduceri datorite d-lui N. I. Herescu.**

☐ **In editura „Convorbiri Literare“, Câmpineanu 17, Bucureşti, se tipăreşte volumul de poezii „Destrămare“ de G. Nichita.**

GIB. I. MIHĂESCU

Scriitorul a cărui zguduitoare nuvelă „Troiţa“, o publicăm în numărul de faţă este unul din viguroasele talente ale tinerei generaţii de scriitori.

S'a afirmat şi desăvârşit în paginile revistei „Gândirea“, în care a publicat numeroase nuvele de o mare vigoare dramatică.

Nu e lipsit de interes să spunem că „Troiţa“ a apărut în traducere în Prager Presse **şi că a făcut o profundă impresie în cercurile literare cehoslovace.**

In prezent practică avocatura la Drăgăşani, în aşteptarea editurii, care va înţelege să se onoreze publicându-i opera.

Spre cinstea editorilor noştri, — noi socotim această zi foarte apropiată.

ŞEZATORILE S. S. R.

Cu începere de Sâmbătă, 30 Ianuarie, Societatea Scriitorilor Români, va ține în sala „Fundației Carol“ o serie de șase șezători.

Şezătorile vor avea loc în fiecare săptămână, Sâmbăta, orele 9 seara. Ele vor fi alcătuite din câte o conferinţă premergătoare şi lecturi făcute de scriitori, din opera lor.

Iată programul detailat:

I

Sâmbătă, 30 Ianuarie, ora 9 seara

OCTAVIAN GOGA: Ideea națională în literatură (conferință).

Citiri: **Ion Agârbiceanu, I. Al. Brătescu-Voineşti, Al. Cazaban, Nichifor Crainic, Ion Al-George, Horia Furtuna, Corneliu Moldovanu, Perpessicius, G. Rotică, Al. T. Stamatiad.**

II

Sâmbătă 6 Februarie, ora 9 seara

MIHAIL DRAGOMIRESCU: Știința literaturii (conferință).

Citiri: **C. Ardeleanu, Ion Buzdugan, Şerban Bascovici, M. Mora (Don José), Mircea Rădulescu, G. Murnu, Radu Rosetti, Vasile Savel, Mihail Sorbul, A. Toma, G. Talaz, Caton Theodorian, C. Râuleţ.**

III

Sâmbătă, 13 Februarie, ora 9 seara,

E. LOVINESCU: Poezia nouă (conferință).

Citiri: **Ion Barbu, G. Brăescu, N. Davidescu, Elena Farago, Igena Floru, Ion Minulescu, Hortensia Papadat-Bengescu, St. Neniţescu, I. Valjean, Ion Vinea.**

IV

Sâmbătă, 20 Februarie, ora 9 seara

AL. TZIGARA-SAMURCAȘ: Arta populară și literatura.

Citiri: **Ion Dragoslav, L. Dauş, V. Demetrius, Victor Eftimiu, Ion Foti, Gala Galaction, Constanţa Marino-Moscu, D. Nanu. N. Pora, Cincinat Pavelescu, I. U. Soricu.**

V

Sâmbătă, 27 Februarie, ora 9 seara.

MIHAIL RALEA: Poporanismul în literatură (conferință).

Citiri: **Tudor Arghezi, Jean Bart, Demostene Botez, M. Codreanu, A. Mândru, A. Moşoiu, Natalia Negru, D. D. Pătrăşcanu, Mihail Sadoveanu, G. Topârceanu.**

VI

Sâmbătă, 6 Martie, ora 9 seara.

NICHIFOR CRAINIC: Tradiționalismul (conferință).

Citiri: **I. A. Bassarabescu, G. Gregorian, Lucian Blaga, A. Maniu, Ion Pillat, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu, V. Voiculescu, Liviu Rebreanu.**

Cronica musicală

Opera Română: „IELELE ŞI SCHEHERAZADE“. (4 Ianuarie 1926).

Premiera dela „Opera Română“ a adus în repertoriul scenei lirice bucureștene, opera de încercare, de debut dramatic, de neîndemânare și neîncredere a lui **Puccini,** opera **„Ielele“.**

Pentru libretul pseudoromantic al lui **Ferdinando Fontana,** tânărul Puccini strânge romanțe, coruri, dansuri, duete, însemnate prin caetele sale de studii și însăilează astfel, „Ielele“, operă cu atmosferă de pădure și spirite ca „Freischütz“ a lui Weber, dar fără adâncime, fără nerv dramatic și muzical, în definitiv, fără alt interes, decât, doar, cel științific, interes pe care, nu am putea nicidecum stabili, că îl reprezintă „Opera Română“, dată fiind direcționarea activității ei de până acum. Construcția defectoasă a liniei dramatice, melodismul cântat, nesigur și perpetuu forțat, patosul formal, nenatural și neverosimil tocmai în pragul impunerii verismului ca stil în opera italiană, sunt atâtea motive pentru care, această încercare dela 26 ani, a unui creator tardiv ca Puccini, care niciodată n'a manifestat precocitatea în activitatea sa artistică, urma să rămână numai de pomenit istoricește ca „un început plin de promisiuni“. Ca interpretare, opera a fost concepută ca „operă-balet“, ceeace ar putea fi exprimat mai propriu: nici operă, nici balet. **Egizio Massini** a condus inimos ansamblul, scoțând în evidență interludiurile orchestrale și creșterile de finaluri, singurele momente deosebite din operă care sunt de relevat pentru preocupările lui Puccini din acea vreme. Soprana **Maria Cojocăreanu** și tenorul **Mircea Lazăr** au cântat cu elan, dar fără înțeles dramatic, cele două roluri principale cărora s'a alăturat cu remarcabile silințe scenice baritonul **Grigore Petrovicescu.**

Nici baetul **„Scheherazade“** nu a fost nimerit ca concepție coregrafică și nici pe deplin isbutit ca interpretare. Totuși este de semnalat sprintenia primului balerin, Anton Romanowsky, și mimica bogată a Eleonorei Dobietzka. Ansamblul nu a fost însă realizat unitar, ceeace a contribuit ca atențiunea spectatorului să fie îndreptată către muzica lui **Romski-Korsakov;** ba chiar vizual rămăsese în minte și căutam prin penumbra avant-scenei să prindem mai mult gesturile ample ale lui George Georgescu decât morânceala quasindecentă de pe scenă.

G. BREAZUL

UNIVERSUL LITERAR

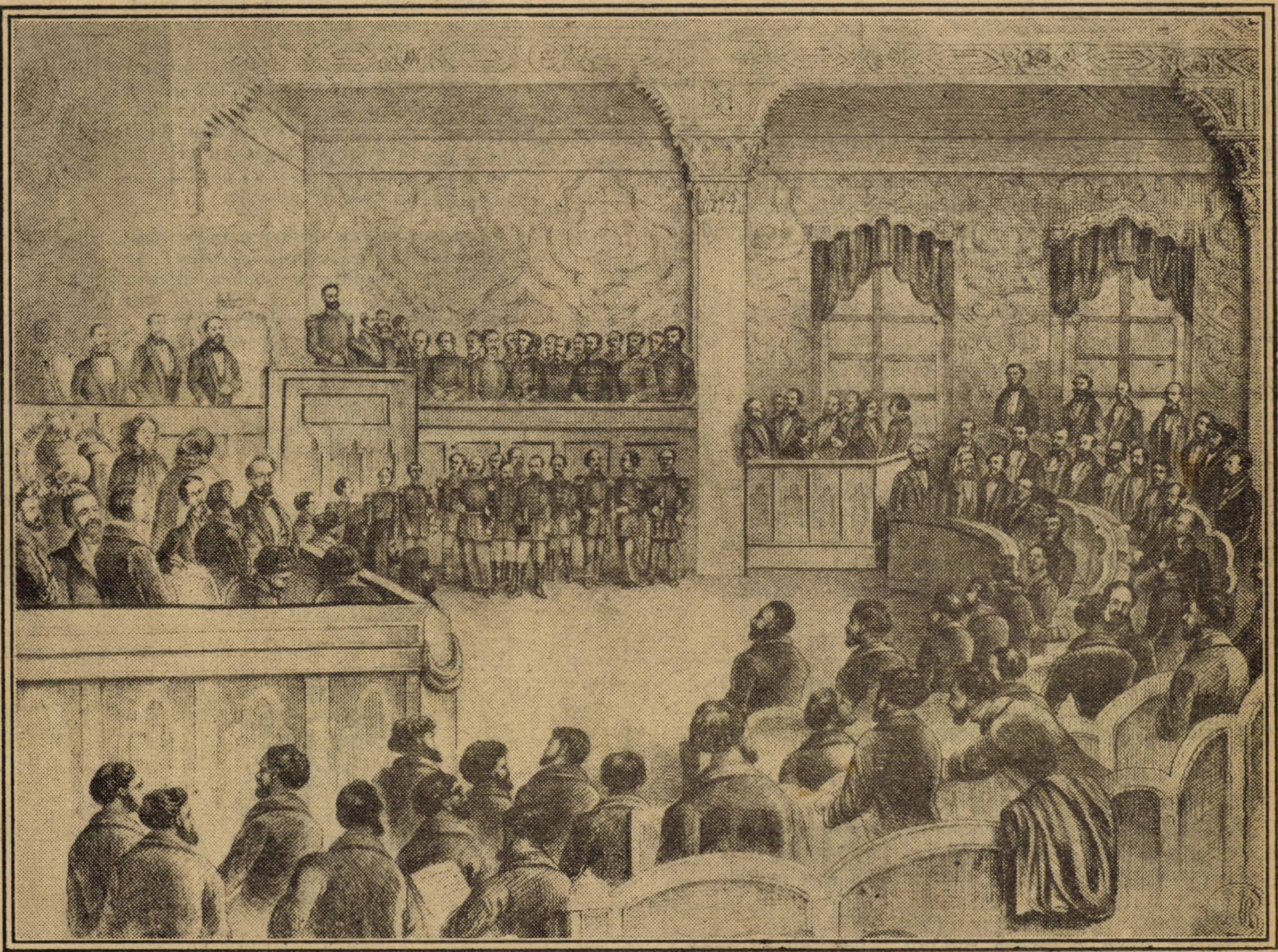

Deschiderea Camerei Naţionale din România de către Domnitorul Alexandru Ioan I
la 29 Feburarie 1860

In acest număr: C. ARDELEANU GH. BACOVIA, M. SORBUL, G. BRAESCU, D. ANGHEL, ŞT. O. IOSIF, MIHAIL KOGALNICEANU, DON JOSE, VOLTAIRE, GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU, G. BREAZUL, SERGIU DAN, G. NICHITA, LIBERALLE NETTO, GH. CARDAŞ, N. N. TONITZA, B. CECROPIDE, I. FLOROIU, PERPESSICIUS. Buletin bibliografic săptămânal de Al. Sadi-Ionescu. Vignete. desene şi gravuri din texte vechi.

An. XLII, Nr. 4.
24 Ianuarie 1926

Lei 5.

Carmen-Saeculare

— FRAGMENT —

Cu prilejul sărbătorirei a cincizeci de ani dela Unire (1909)

DOINA

Unire ! O, vis magic visat de-atâți eroi !
Nevoe care doarme nălămurită'n noi,
Să simți întotdeauna pe cineva aproape,
Puterea domnitoare peste pământ și ape,
Mister care împinge isvoarele spre mare,
Fir nevăzut ce leagă al păsărilor stol,
Al însăși vieții noastre cel maimăreț simbol,
Unire, forță oarbă, o ! tainică chemare.
Ce mândră sunt eu astăzi că'ți pot rosti cuvântul !..

(Ingenunche)

Umilă-mi plec genunchii în fața voastr'-acum,
Giganți pe care timpul în grabnicul lui drum
V'a pus ca stâlpi de strajă spre-a ne păzi pământul :
Eternă închinare vi se cuvine vouă !

(Intorcându-se spre *Danubiu)*

Și-acum, bătrân părinte, cu mâinile-amândouă,
De nu-i un vis acesta, dă negura 'ntr'o parte,
Dă drumul iarăși vremii ca să 'și urmeze sborul
Și spune-mi mai departe.
Ce-ascunde viitorul !

DANUBIU (ca într'un extas)

Intr'o împărăție, la obârșia mea
Pe-acolo unde-s numai un râușor abia,
Ce 'și despletește apa prin văile adânci,
Este-un castel fantastic împresurat de stânci,
Intr'o împărăție, la obârșia mea...

Un cuib de vultur pare fantasticul castel
Zidit din vremi străbune și-acolo sus în el,
Ferit de lumea 'ntreagă trăește-un prinț străin,
Ca niște oști stejarii în paza lui îl țin
Și-un cuib de vultur pare fantasticul castel...

Când soarele se 'nalță încet dinrăsărit,
El dăinue în zare o clipă 'n loc oprit,
Arzând ca o coroană pe negri codrii mari
Și freamătă oștirea bătrânilor stejari
Când soarele se 'nalță încet din răsărit...

Uimit privește prințul din vechiul lui castel
Și adesea i se pare c'ajung până la el
Din loc în loc purtate războinice chemări —
Lung clocotesc bătrânii stejari în depărtări
Și-uimit ascultă prințul din vechiul său castel...

Atunci a mele unde iau graiul de baladă,
Sglobii peste pripoare săltând când stau să cadă
Și-i povestesc în taină de-o țară fermecată
In care-adus de mine va stăpâni odată,
Și-atunci a mele unde iau graiul de baladă

Ii povestesc într'una de țara fermecată,
Iau glasul de sirenă și-atunci ca niciodată
Castelul vechiu îi pare că este trist și gol —
Dar într'o dimineață la poartă-i bate-un sol
Ce vine ca să-l cheme în țara fermecată...

E greu să ți lași în urmă castelul părintesc
Și-atâtea lucruri scumpe cari toate-ți amintesc
Viața ce-ai trăit-o, — la fiecare pas...
Sânt lacrimi în cuvântul acesta „bun-rămas“ —
Dar el își lasă 'n urmă castelul părintesc...

Arzând ca o coroană pe negri codri mari
El vede mândrul soare, iar falnicii stejari
I-aduc de pretutindeni războinice chemări,
Și merge către soare, pe care-l vede 'n zări
Arzând ca o coroană pe negri codrii mari :

Acesta-i cel ce ține în mână viitorul !
Acestuia să-i iasă în drum cu flori poporul,
Acesta îl va duce pe căi de biruință !
Acestuia se cade ca să-i purtați credință,
Căci El e cel ce ține în mână viitorul !

D. ANGHEL și **ST. O. IOSIF**

Premiul de proză

„Universul Literar“

— de 5,000 lei —

Am anunțat în numărul trecut al revistei instituirea unui premiu, de 5000 lei pentru o lucrare în proză : nuvelă, schiță, amintire, fragment de jurnal, sau oricare alta din varietățile lucrărilor în proză.

Termenul de predare al manuscriselor este de două luni dela data primei publicări. Deci ultimul termen este 24 Martie 1926.

Manuscrisele vor fi scrise citeț, fără a purta iscălitura autorului. Fiecare manuscris va avea însemnată sus, pe prima pagină, într'un colț, o deviză convențională (de pildă; poeta nascitur sau unirea face puterea, etc.) — aceiași deviză convențională se va însemna și pe un plic de cartă de vizită, în lăuntrul căruia autorul își va închide numele.

Manuscrisul, cu deviza astfel scrisă, dimpreună cu micul plic de vizită, se închid într'un plic mai mare, oficial, și se trimit, recomandat redacției sau redactorului „Universului literar“, str. Brezoianu, 9 bis. E preferabil ca plicurile acestea să poarte într'un colț, sau pe verso, specificarea pentru premiul de proză.

Comisiunea care va ceti și va premia cea mai bună lucrare se compune din d-nii :

LIVIU REBREANU
E. LOVINESCU
N. DAVIDESCU
ION PILLAT
PERPESSICIUS

Căderea oamenilor

— Fragment de roman —

de C. ARDELEANU

. . . .

Nici odată nu se gândise de unde trăeşte, iar când şi-a pus întrebarea, îi năzări, fără să vrea, în faţa minţei şi fără să ştie de ce, ca într'o clipă fugară, şters ca o icoană înegrită de fumul lumânărilor, chipul lui Alexandru Gangu în zi de sărbătoare.

— Alexandru Gangu, Alexandru Gangu... Alex...

Era în faţa curţii, răzemat de stâlpul porţii atunci când pentru întâia oară a salutat-o...

Icoana s'a şters, iar în locul ei a apărut o litografie veche, murdărită de mâinile multe prin cari trecuse şi care îl înfăţişa îngenunchiându-i în faţă aşa ca şi cum i-ar fi declarat:

— „Te iubesc!..."

Litografia, statornicia imagina când i-a luat măsura pe urma piciorului ca să-i facă pantofii pe cari îi purta. Lăsă ochii în jos, uitându-se la vârful încălţămintei pe care se prinsese o geană de noroi şi nu se putu opri să spună:

— Ce frumoşi sunt!...

In faţa minţii îi sta altă imagină, tot a lui Alexandru Gangu, lângă fereastră, în faţa balconului de lucru, cu capul plecat de-asupra unui pantof, cu mânecile cămeşei suflecate şi părul ce-i cădea în viţe pe fruntea umezită de sudoare.

Gândurile şi-au rupt firul.., din praful drumului, Agata călca pe asfaltul trotuarului şi a înţeles limpede întrebarea pe care şi-o pusese mai înainte şi cu ea, socotelile unei iubiri nebănuite.

Zâmbi tăios şi lăsă să-i scape de pe buze cuvântul de dispreţ:

— Dobitocul!... Şi, repede, ca pentru o mustrare a ei, mai mult, gândind, îşi spuse: Săracul!... ca imediat să se întrebe de trei, patru ori în şir:

— Pentruce?... pentru...

Inchise ochii. Se opri locului, închipuindu-l în faţă-i, cercetîndu-i gândurile pe care înţelegându-le în reflexul feţei, într'un gest de scârbă, subţiindu-şi buzele, îşi încruntă privirea şi-şi scutură capul cu toată energia de parcă ar fi spus:

— Nu... Nu... Niciodată...

Scuipă.

— Un cismar!... Ha, ha, ha...

Când a venit acasă, Gangu era în curte, murdar, aşa cum eşise dela lucru pentru o clipă de odihnă, cu mânecile cămeşei suflecate, cu părul în viţe ude de năduşală şi dinainte, cu un şorţ alb murdar, aşa cum îl văzuse în litografie. Se aplecă de mijloc şi salută zâmbind.

Agata se uită încruntată la el şi fără să-i răspunză, trecu înainte şi intră în casă, închizând cu putere uşa în urma ei.

Alexandru rămase cu ochii mari căscaţi, galben la faţă. Respiraţia i se oprise de parcă cineva îi astupase gura. Se înăbuşa. Pământul părea că-i fuge de sub picioare.

Intră în odae şi şezând pe marginea patului, îşi muşcă multă vreme buza de jos, arătându-şi şirul dinţilor ce tăeau în sânge.

— Ce rău i-am putut face?!...

Se învinuia de toate nimicurile.

— Poate că prea m'am uitat... Poate... Nu ştiu, nu ştiu... Şi se simţea atât de nenorocit în cât bucuros ar fi vrut ca în clipa aceia, să se isprăvească.

— Ce i-am făcut?... De ce s'a uitat aşa urât la mine?...

Şi gândurile se repetau mereu aceleaşi, odată, de două, de trei ori până ce în faţa ochilor nu mai văzu nimic alt decât un şir nesfârşit de semne de întrebare scrise cu foc pe un fond de întuneric. Ochii i se îngreuiară şi cuprins de desnădejdea unor presimţiri nemărturisite, mustrându-se în aceiaş clipă de nebunia gândului, isbucni în plâns ascunzându-şi faţa în perină să se năbuşe. Viaţa numai avea nici un preţ, deşi aceiaşi viaţă, pe când lucrase la pantofii „cei mai frumoşi din lume", părea că e alcătuirea celei mai desăvârşite opere a lui Dumnezeu.

Voia să moară, cum voise de atâtea ori altădată, ştiindu-se de prisos pe lume. Voia să omoare în el simţimintele ce-i răscolise sufletul, chinuind viaţa.

Obosit, gândurile se şterse ca şi cum ar fi trecut cu mâna peste abureala geamului. I se părea că el tot, face parte din aşternutul patului, ca o saltea mototolită, iar capul îi era însăşi perna pe care odihnea, când deodată, auzi prin curte, fuga cucoanei Sanda, în lipăitul papucilor, spre fundul curţii strigând.

— Madam Sălceanu!... Soro!... Vino soro mai repede că a căzut domnul Consul în faţa porţei...

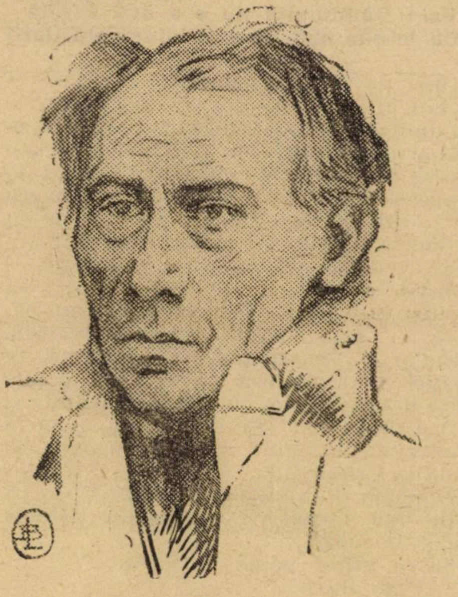

C. ARDELEANU

Şi iar auzi cum paşii grăbiţi ai doamnei Sălceanu şi oftatul acesteia, sec, ca de foale stricate, întovărăşeau acelaş lipăit de papuci, spre poartă şi imediat, glasul Agatei.

— Vezi mamă... Ca şi cum ar fi vrut să spună:, — ridică-l...

Alexandru sărise în picioare şi sta buimăcit în mijlocul adăei, nevrednic de a mai gândi la ceva.

De afară, după stradă, se auzeau cuvintele răsleţe:

— „Doamne; Doamne!... E greu... Nu se poate... apucă-l de mână. Parcă e mort.. pământ"...

Gangu deschise uşa să iasă când Agata venea spre el, rugător cu ochii mari şi blânzi, aşa cum o ştia, spuindu-i:

— A căzut tata... du-te dumneata mai repede... mama e slabă...

N'a răspuns nimic cismarul. Inima începu a-i bate, părea că viaţa care îl părăsise o clipă, se reîntorsese mai stăruitoare. Lăsă capul în jos şi alergă.

Câţi-va paşi mai înainte de poarta curţei, domnul Sălceanu căzuse cât era de lung, cu faţa în jos şi mâinile înainte, de parcă se aruncase într'o apă să înoate. Palmele mâinilor şi obrazul stâng, îi erau îngropate în praful drumului, iar în dreptul gurei, în ţărână, se făcuse o gropiţă din cauza respiraţiei grele ce ridica praful înălbindu-l, şi beţivul sufla ca un fierar obosit.

La cuprins cu mâinile pe sub braţe şi ajutat de cele două femei, la pus pe picioare. Picioarele însă, nu-l mai ţineau, parcă se rupsese din încheeturi şi capul îi atârna în jos, greu, ca un măr domnesc în codiţa-i subţire.

Jumătatea feţei, cu barba sbârlită în sus, era albă de praf iar jumătatea cealaltă, roşie ca piersica coaptă şi sdrobită...

Ridicat în sus, cu greu susţinut, Consulul râdea, strâmbându-se şi căscând gura cu dinţii rari din care balele îi curgeau, amestecate cu noroi, închipuind într'o măsură cât mai aproape de adevăr, o gură de canal în care se aruncase lături şi bucăţele de hîrtie rupte dintr'o scrisoare înjurioasă.

Copiii începuseră a se aduna. Tăbăcarii erau la lucru şi nimeni nu putea da o mână de ajutor cismarului care, obosit de atâta trudă, îl lăsă o clipă pe picioarele împleticite şi muiate, de parcă nu mai erau ale aceluia pe care îl purtaseră.

Adunându-şi toate puterile, Gangu încercă din nou să-l îndrepte cât mai mult, fără însă să isbutească şi pentru că nu era chip alt cum să-l ducă, începu a-l târâ, însemnând în praful drumului două dâre cu picioarele Consulului, iar femeile, ca două Magdalene, pe lângă el, de parcă urmau pe Iisus la coborârea de pe cruce, se tânguiau încet, una alteia, minunându-se de aşa nenorocire.

L-au dus în curte şi de aci în casă. Agata, văzându-l, întoarse capul fără ca liniile feţei să i se fi schimbat nici în spaimă, nici în uimire. Se uita spre stradă. In poartă, copiii curioşi, se înghesuiau unul în altul să poată vedea mai

---

Nervi de toamnă

Iarbă de plumb, şi aer tare.
Pudrat pe-o exemă ce faţa mi-o sapă,
Pe câmp, cu-o umbră de cugetare, —
Violet, corbi, şi-oglinzi de apă.

— O, tu care vei suferi ca mine
In culori închise şi ameţit la pas, —
Dus de frumos, de mai bine...
De mult, într'o toamnă s'a stins un glas.

FRIG

Sunt lângă un gard rupt
Şi vântul bate cu frunze ude, —
Sunt mai urât, sunt supt,
Frigul începe sticla s'o asude.

Pe strada aplecată la vale
E-o toamnă cu o poezie veche
Vântul împinge fusta femeilor în cale,
Cu una din ele nu mai putem fi o pe-[reche.

Toamna rupe afişe şi flori
E mai trist departe în prăpăstii, —
Să faceţi foc pe zi de mai multe ori.
O, trebue să fie trist departe în pră-[păstii...
Fulgi de zăpadă rătăcitori.

GH. V. BACOVIA

---

*) Din volumul **„Scântei Galbene"**, sub presă.

bine. Intoarse capul şi intră în odaea cismarului.

Agata nu se simţea mai ruşinată acum ca altădată şi nici n'avea de cine.

— Vecinii ?... Dar pentru aceştia n'avea nici o stimă... Lume de rând... iar în oraş, pretutindeni în altă parte, pe unde umbla, nu o ştia nimeni.

Imbrăcămintea îi era destul de curată şi bună să lase să se creadă că e fiica unor oameni cu dare de mână. Frumuseţea îi da simţimântul mândriei, ştiindu-se privită de ochii luminaţi de dragoste ai celor mulţi ce-i urmăreau mersul şi, la toate acestea, se mai adăoga visul, visul ei de artă către care socotea că-şi găseşte chemarea. De aceia, întotdeauna, ca o uitare a decăderei în mijlocul căreia trăia, îşi oprea gândul întâi la Teatru, apoi la vre-un palat princiar, unde servitorii stilaţi, în pantofi de lac, pantaloni scurţi de catifea roşie şi livrele albastre, cu nasturi de aur masiv, avea să-i deschidă uşa şi ea, stăpână fiind, să-şi alunece pasul pe luciul de sticlă al parchetelor sau mătasea covoarelor de Persia. Şi, mereu visând cu ochii deschişi, se vedea trecând dintr'o cameră în alta, tolănindu-se pe canapele cu urşi albi, cu gurile căscate şi cu ochii mari de sticlă.

Pe când Agata chibzuind, trăia viitorul, asemeni paginilor de roman sau scenelor de teatru, mamă-sa, abrutizată în mizeria unei vieţi, din care la început încercase să iasă cu un foc de revolver, încercare ce nu reuşise decât să-i apropie durerilor morale şi pe cele fizice, văzu în neisbutita încercare de a muri o reîntoarcere spre mai bine şi reîntoarcerea aceasta o aştepta mereu, mereu...

Au trecut ani şi cu anii, speranţele doamnei Sălceanu se sprijineau în Agata, trăindu-şi viaţa fără să mai poată gândi, asemeni condamnaţilor la muncă silnică, cărora viaţa nu le mai pare o povară ştiind că în fiecare zi la coborârea şi eşirea din ocnă, ochii lor vor vedea strălucirea soarelui şi nemărginirea cerului, singurul bun pe care nu-l puteau lua lor.

Trăia.

Prinse dragul de viaţă, dragul zilelor, îndurând toate nevoile cotidiene ca noaptea, când fostul Consul, doborât de beţie, spărgea tavanul jos al încăperei în sforăituri şi când Agata o îmbrăţişa în somn, visînd sub îndemnul tinereţei ea, cu ochii în întunericul odăei, să-şi însenineze faţa trăind mereu, mereu aceleaşi aduceri aminte ca şi cum mereu ar fi răsfoit aceiaş evanghelie a unei fericiri, nu făgăduite, ci trăite.

C. ARDELEANU

Nelinişte

In dimineţi roşii de toamnă, tristeţe, în umbra înfoierii tale, din pomul trupului meu au căzut ramuri ce nu le ştiam bogate.

Bucurie neînţeleasă, cum purtam în palme boabele tale coapte ce aveau să crape bulgării de ţărână!

In seri cu apusuri lungi, prinse pe cumpene de fântâni, acopeream cu pământ tare de soare rodirea împrimăvărării mele...

... Şi cât de îmbelşugate sunt astăzi ramurile!

... Aşi vrea durerea să vie să le lege, bucurie, bucurie!

LIBERALLE NETTO

SIMPLU[1]

Doi prieteni: Ilarie Cornea, elev al Conservatorului şi Savin Voinea, om simplu şi cumsecade.

Amândoi, încovoiaţi de necazuri. Mergeau tăcuţi prin furnicarul de pe bulevard. Cafenelele cu lumini orbitoare îi goneau pe străzi dosnice, iar străzile, spre margini — într'o cârciumă cu tavanul scund. Lampa mioapă, miros acru de mucegai şi de tutun ieftin. Pe verdele biliardului, bilele albe păreau două cranii asvârlite într'o roabă cu iarbă tânără.

Prietenii beau mult, vorbiau puţin — nimicuri..

Afară, întunericul îşi prindea aripele de streşini. Vântul se strecura, cu paşi de umbră, spre lumină.

*

Seară de toamnă. Ploaie măruntă, pătrunzătcare — vînt...

Savin venea spre oraş, pe cheiul gârlii. Sub podurile de piatră, prin ganguri: haimanalele. O cotigă de gunoi, dată peste cap. Câinii scormoneau, flămânzi Vântul a smuls un afiş de pe gard, îl mototoleşte în şanţ, cu şuer surd. Savin îşi aduce aminte din Săulescu:

Ce triste felinare...
Şi Dâmboviţa curge tăcută, — de cer-
[neală...
Vai! Dâmboviţa nu e o apă ideală
Cu lebede sub lună şi lotuşi plutitori!

Urcă pe calea Victoriei.

Nimeni..

Luminele se resfrângeau, palid, în oglinda asfaltului ud. Vitrinele cu podoabe de argint şi mătăsuri luptau să risipească întunericul ce se prelungea pe ziduri ori se aduna în geamurile cu perdelele lăsate. Pe terasa Cercului Militar tremura umbra unei santinele...

Savin se gândea: Ilarie e bolnav; s'a incuiat în casă şi tremură acolo sub pătură, — sau învaţă pentru examen. Când o fi examenul? Ce toamnă, ce noapte — ce mizerie! „Vai! Dâmboviţa nu e o apă ideală, cu lebede sub lună şi totuşi plutitori!" Săvulescu: un glonţ în frunte, un suspin: „unde-i Corneliu, să vadă ce-i războiul..." — şi gata. S'a stins o candelă, o lumină scumpă..

In faţa terasei Oteteleşanu aştepta Ilarie Cornea.

Savin grăbi pasul, înviorat.

— „Tu, Ilarie ?

— „Eu.

— „Unde-ai fost, azi ?

— „Examen.

— „Bine ?

— „Da.

— „Bravo !

— „Angajament la Cluj. A fost Bârsan, m'a felicitat. Mâine, cu trenul...

— Pleci ?

— „Da. M'aşteaptă la gară, Bârsan..

Savin îşi bate palma pe frunte. Vestea îl ametise, îi risipise gândurile.

— „Fiecare bucurie îşi are lacrima ei !

*

Toamna i-a ascuns într'o cârciumă nouă.

Masă stingheră în fund.

Risipă de vin şi înjurături. Chiotele se loveau de ziduri, se prăbuşeau: păsări cu aripi strânse. In uşe, un ţigan cu gâtul ciuruit de scrofuri învârtea, picotând, manivela unui pian.

Prietenii, absenţi. Durere săracă de lacrimi..

Pe jgheabul vremii clipele se prelingeau grele. Ilarie tremură ploapele, ca deşteptat din somn: acolo, între streini! Savin avu putere să îngâne: aici, singur...

Trăiseră mai presus de necazurile pământului, în afară de lume, cinci ani. Din două inimi făceau o platoşe ,din două suflete o lumină — să-i călăuzească, să le deschidă cărările. Acum, în răscruce. Un drum pentru fiecare. Nopţile de cuminte petrecere, visuri, — se risipeau.

O umbră trecuse pragul cârciumii încovoiată Pălăria udă, obrajii pălmuiţi de vânt, Florile dela pălărie se muiaseră. O dâră roşie, dintr'o petală de mac, pe albul borului. Femeia privi, flămândă, spre masa lor, încercă să surâdă mieros.

— „Singuri ?

Savin îi făcu un semn.

— „Stai ! Bea, mănâncă, dacă vrei...

— „De două zile am fugit. Imi furau banii, mă băteau... Astă` seară, nimeni. Plouă, bate vântul — şi n'am casă..

— „Suflet obidit şi tu. Lasă, mănâncă...

Iarie avu impresia că a îngenunchiat cineva lângă el şi-i sgârie inima cu un ciob de sticlă. Savin îşi adusese aminte de **„La mort des pauvres"**:

C'est la Mort qui console...
C'est l'auberge fameuse inscrite sur
[le livre
Ou l'on pourra manger, et dormir, et
[s'asseoir ;

C'est la gloire des dieux...

Cârciumarul trăsese obloanele.

Un întârziat sorbi, grabnic, dintr'un pahar de rachiu — se topi în întuneric. Ţiganul adormise pe un scaun, cu palmele între genunchi şi fruntea culcată pe manivela pianului. Buza resfrântă, scuipatul alb în colţul gurii.

*

Mergeau alături. Trei umbre, două dureri....

Femeia trmura, strânsă în pelerină.

— „Voi sunteţi tineri cumsecade. Şi eu sunt fată bună. Mă chiamă Paula. Nu e frumos ? Pa-u-la ! Acolo mă băteau şi-mi luau bănişorii. Amanţii babii Asta nu e treabă cinstită. Am să le arăt eu, lor !

Ilarie se gândea: Savin e mai tânăr, mai dornic. Femeia, pentru el. Paula îi privea cu coada ochiului, pe gânduri: spre ziuă, cel puţin, de m'ar lăsà să dorm... Savin nu mai avea putere să-şi adune gândurile.

In curtea spitalului Brâncovenesc ardea o lumânare de ceară la căpătâiul unui mort, întins pe targă.

— „Staţi departe puilor ? Nu mai pot de picioare.

Savin îngâna rar, cu pălăria în mână: a murit un om! Vântul îi resfira părul pe frunte, îl aduna — mănunchi — pe tâmplă.

Ilarie îi şopti la ureche, blând: femeia, pentru tine !

— „Nu !

— „Ba da ! Te rog. Eşti mai tânăr..

Savin îi prinse mâna. Genele umede.

— „Noaptea asta, înmormântare. Sufletele, risipa sufletelor noastre de acum... Să plingem, frate Ilarie, să plângem în noaptea asta tristă !

In faţa bisericii de pe bulevard, Paula a ridicat fruntea. Se închina, mişcând buzele — cu evlavie .In glasul lui Ilarie era uimire, şi revoltă, şi milă...

— „Te 'nchini şi tu ?

Paula tremura pleoapele.

— „De ce te miri ?

Ilarie a uitat să răspundă.

---

[1] Din **„Gazda cu ochii umezi"** volum ce va apare, în curând.

Toamnă

Glas de clopot răguşit
Bangăne pe undeva,
A murit iar cineva.
Stropi de aur în noroi
Mor speranţele în noi,
Glas de clopot răguşit,
Ooare cine-o fi murit?

Glas de clopot răguşit
Bangăne pe undeva,
Iar boceşte cineva.
Iar e toamnă pe pământ,
Tremur şi 's bătut de vânt,
Glas de clopot răguşit,
Oare cine-o fi murit?

Glas de clopot, glas de clopot,
Intr'o toamnă-aşa târzie
Tot tu o să-mi cânţi şi mie.
Peste-a lumii negre gropi
Se vor cerne-aceiaş stropi,
Glas de clopot, glas de clopot,
Spune-mi când o să mă 'ngropi!

G. NICHITA

— „Am și eu un suflet, o inimă — o moarte. Cred și mă 'nchin. Dac'așa mi-a fost scris! Noaptea, când nu vede nimeni aprind candela și mă rog. E undeva un Dumnezeu și pentru noi...

Savin scria — în lumina felinarului cu gaz aerian — pe un zid, cu creionul: Pa-u-la se închină... — și tremura mâna.

In poartă umbrele au făcut un popas.

— „Uite cheia. Colo, a doua ușe. Deșcui, te culci. Bucură-te, trup chinuit! Ai o noapte de odihnă. Ești al tău, numai al tău!....

Femeia râdea, sfielnic: ce tineri cumsecade!

Cei doi prieteni porniră prin mijlocul străzii, încovoiaţi.

Pe cheiul gârlii,Ilarie s'a oprit.

— „Unde mergem?

Savin îşi culcă fruntea pe umărul lui și șopti rar — cu ochii înnecaţi de lacrimi — o poezie primită chiar în ziua aceia, într'un plic galben, dela un prieten craiovean: Basarabeanu.

In seara asta tristă, mai trişti ca [orişicând
Trudiţi de drum şi dornici de linişte şi [pace
Prietene, vom merge prin crâşmele [sărace
Să bem din oale, vinul — tăcuţi şi [meditând

La mesele umile şi strâmbe şi murdare
Pe băncile înfipte prin colţuri de tăceri,
Ne-om distila veninul atâtora dureri,
Cum distilezi, alene, alcolul din pahare.

Şi-apoi, târziu — în noapte — când n'o [mai fi nimic
De dat, prin buzunare, — pe străzile [retrase,
Alcolizaţi şi leneşi, ne-om îndrepta spre [case
Mergând pe-asfaltul negru cu legănări [de dric.

Sub poduri, vântul adormise în braţele haimanalelor...

GEORGE MIHAIL-ZAMFIRESCU

Mihail Kogălniceanu

Oameni mari apar în istoria unui popor atunci când sunt ceruţi de transformările sociale şi politice ale sale. Ei sunt chemaţi de interesele generale şi apariţia lor invederează necesitatea de a conduce destinele unei ţări, când ea este în pragul unei evoluţii progresive.

Aşa a fost şi cu marele bărbat de stat și neobositul scriitor M. Kogălniceanu.

El a trăit în epoca cea mai strălucită din istoria patriei noastre și prin inteligenţa sa strălucită a fost sortit de pronia cerească să conducă și să dea directiva acelei vremi, în care România se sbătea să iasă din întunecimea ei orientală și să se ridice alăturea de statele moderne ale Apusului.

Activitatea sa multiplă i-a fost impusă de vreme. A desprinde pe scriitor de omul politic, înseamnă a diminua importanţa lui istorică, ţinând seama de faptul că M. Kogălniceanu a căutat să îmbrăţișeze toate laturile impuse de vremea sa.

Prin cultura lui istorică, el era menit să ajungă cel mai mare om de știinţă, prin activitatea sa politică poate fi considerat ca cea mai strălucită reprezentare a diplomaţiei din acea vreme; prin activitatea sa literară, el a fost primul conducător de revistă literară românească care a reuşit să strângă în jurul său, tot ce era mai de valoare în scrisul românesc de atunci.

Mihail Kogâlniceanu
în uniformă de iuncăr, la 18 ani

S'a născut în Iaşi la 6 Septembrie 1817. La vârsta de 10 ani, în 1827 se împrietenește cu poetul Vasile Alecsandri şi are prilej să ia împreună cu el, primele lecţii dela călugărul maramureșan Gherman Vida. Tatăl său, aga Ilie Kogălniceanu, dorind să dea o educaţie cât mai deosebită fiului său, îl înscrie în 1828 în pensionul din Iaşi al francezului Victor Cuénim. Aici stă până în anul 1831, când se mută la un alt pension deschis anume pentru fii de boer, la Miroslava în apropierea Iaşului.

In acest institut, tânărul dotat cu distinse aplicaţii spre învăţătură, încearcă în orele libere și o dragoste romantică cu fiica profesorului de greceşte. Despre aceste amănunte sentimentale ne povesteşte el cu mult dar, ceva mai târziu în nuvela „Iluzii pierdute".

In toamna anului 1834, Kogălniceanu, ajutat de Domnitorul Mihail Sturdza, pleacă împreună cu fiul acestuia, la studii în Franţa, la institutul abatelui Lhommrée din orașul Lunéville.

Aici are prilejul harnicul tânăr să-și completeze cunoștinţele sale literare, citind cu multă pasiune pe cei mai cunoscuţi scriitori francezi.

Deși era încântat de civilizaţia Franţei, totuşi marele patriot de mai târziu, mărturisește chiar de atunci, într'o scrisoare adresată surorilor sale că: *„Franţa e o ţară frumoasă, bogată, civilizată, puternică; dar, cum nu sunt Francez, prefer patria mea. Nu voi schimba săraca Moldovă pentru cel dintâi tron din lume"*.

O senzaţională ştire lansată de un ziar francez, prin care se anunţa că Domnitorul Moldovii a trimis în Franţa la studii pe fii lui, împreună cu 200 de tineri moldoveni, face pe Mihail Sturdza, silit de Ruşi, să retragă pe fii săi, împreună cu Kogălniceanu, și să-i trimită în Germania.

In Berlin, unde Kogălniceanu a trăit în mijlocul unei colonii franceze de protestanţi, a stat din anul 1835 până în 1838 când să întoarce în ţară.

Universitatea din acel oraș, în care a studiat numai un an, i-a prilejuit cunoștinţa celor mai mari savanţi germani din acea vreme și tot aici este stimulat să publice primele sale lucrări istorice.

Reîntors în ţară Kogălniceanu, caută să întărească prietenia cu toţi scriitorii din acel timp și pentru aceasta pleacă în 1839 la București, spre a se întâlni şi cu scriitorii munteni, cerîndu-le colaborarea la revista literară pe cae o proectase, la mult cunoscuta *„Dacie liteară"*.

In București se împrietenește cu marele poet Gr. Alexandrescu, care avea să răspundă prin celebra sa poezie „Anul 1840" la apelul călduros al lui Kogălniceanu.

E interesant de menţionat impresia pe care a făcut-o acest tânăr cu maniere apusene, în cercurile, poate încă destul de orientale, din București.

Gr. Alexandrescu într'o scrisoare către C. Negruzzi dă câteva amănunte în acest sens.

„Mă socotesc norocit pentru cunoştinţa d-lui Kogălniceanu, care îmi pare un tânăr cu mare destoinicie și, ceeace este încă mai mult, cu sentimenturi bune. N'am putut să-l îndatorez întru nimic, căci d-lui, ca să facă cunoștinţe, n'a avut trebuinţă de mine care ies prea puţin în lume și reputaţia sa i-a slujit îndestul. Nu socoti însă că această reputaţie n'a găsit și critici în capitala noastră: am auzit o adunare întreagă de mame și de tineri, cari niciodată n'au cetit istoria d-sale (pentrucă nu obișnuesc nici să scrie, nici să cetească), i-am auzit spunând că este peste putinţă să fi scris d. Kogălniceanu. Intrebându-i pe ce întemeează această idee, îmi răspunseră că l-au văzut jucând pra bine pe la baluri și că prin urmare cine joacă nu poate scrie.

D-ta înţelegi că după niște cuvinte așa temeinice am fost silit să tac, mulţumind soartei mele care nu mi-a înzestrat picioarele cu nici un talent, căci nădăjduesc prin această neştiinţă să-mi întemeez o reputaţie la cari nici răposatul rimător Paris n'a putut să ajungă. De ai de gând să vii pe la noi și de-i fi știind să joci, te povăţuesc mai întâi să te disfaci de acest obiceiu, de vrei să te întorci acasă cu numele de om învăţat". (Iacob Negruzzi, AUTOGRAFELE ROMANE în *„Analele Academiei Rom."* Buc. 1923 pag. 3).

Activitatea lui Kogălniceanu, de când se întoarce în ţară la 1838 și până la sfârșitul vieţei sale în 20 Iunie 1891 este atât de rodnică și vastă, încât este imposibil unui biograf să o poată reprezenta într'o schiţă lapidară. Suntem siliţi a încerca numai câteva caracterizări generale.

La 1838 conduce revista literară „Alăuta românească" ca supliment al Albinei. In 1840 scoate „Dacia literară" în prefața căreia își fixează directiva sa literară, care a îndrumat literatura noastră din acel timp pe adevăratul ei drum firesc.

Dacă în unele puncte programul său literar, pare poate unora prea exagerat, el a fost necesitat de acel moment în care literatura noastră era periclitată să devină un fel de copie a literaturii franceze. O literatură străină își are rostul ei de influență în desvoltarea unei literaturi mai sărace, dar când ea ajunge să cucerească limba și spiritul unui popor, atunci devine un pericol național. Așa era să fie și cu literatura franceză la 1840, dacă M. Kogălniceanu, nu ar fi îndrumat pe tinerii autori, spre limba și spiritul poeziei poporane și a cronicelor românești.

Pentru cunoașterea acestor literaturi românești, el caută singur, sau cu ajutorul prietenilor lui : Vasile Alecsandri, C. Negruzzi și Alecu Russo, să o dea la iveală prin diverse publicații.

Dacă poetul dela Mircești 'a strâns la un loc, prima colecție de poezii poporane, M. Kogălniceanu în calitate de istoric a publicat în trei volume mari, singura literatură românească cultă și originală din acea vreme, literatura cronicarilor din secolii al 17-lea și al 18-lea.

Publicarea „Letopiseților" marchează o dată importantă în evoluția culturii noastre și utilitatea lor a fost așa de mare, încât chiar și astăzi, publicația lui servește destul de conștiincios pe toți aceicare cercetează trecutul nostru istoric.

In acest sens el publică și prima revistă istorică pentru adunarea documentelor și a hrisoavelor „Arhiva românească".

Curentul literar preconizat de *„Dacia literară"* se continuă în 1844 la o altă revistă *„Propășirea"* spre a-și desăvârși însemnătatea prin criticele lui Alecu Russo publicate în 1855 în *„România literară"*.

Paralel cu activitatea literară, M. Kogălniceanu se străduește și în alte domenii. Ajută la desvoltarea gustului artistic prin deschiderea „Teatrului Național" din Iași și tot odată publică pentru masele populare cunoscutul „Almanah de învățătură și petrecere".

In domeniul politic însemnătatea luj a fost și mai mare. Kogălniceanu a mijlocit prin discursurile sale și prin iscusința sa diplomatică, întemeierea Principatelor Române, el a desrobit pe țigani, el a împroprietărit pe țărani la 1864.

Când România și-a căpătat independența și a putut mai ușor să-și urmeze cursul său în desvoltarea și închegarea civilizației moderne, rostul lui Kogălniceanu, ca președinte al celei mai înalte instituții de cultură, Academia Română, a fost și atunci cel mai precumpănitor.

Din mijlocul României moderne și întregite, o caldă evocare pentru acele suflete care au muncit cu inteligența și înțelepciunea lor, la făurirea țării noastre de astăzi.

GH. CARDAȘ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

1) **Romänische oder Wallachische Sprache und Litteratur.** Berlin, 1837 în **„Lehmann's Magazin".** Text german și traducere romînească de V. M. Kogălniceanu, Buc. 1895.

2) **Esquisse sur l'histoire, les moeurs et la langue des Cigains.** Berlin, 1837. Traducere germană, Stuttgard 1840. Traducere românească de Gh. Ghibănescu, Iași, 1900.

3) **Historie de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques Transdanubiens.** Berlin 1837. Ed. II. Berlin 1854.

4) **Alăuta românească, suplement literal al Albinei.** Iași 1838.

5) **Foaea Sătească a prințipatului Moldovei.** Eși 1839-1851.

6) **Dacia literară,** Iași, 1840. Ed. 2-a Iași, 1859.

7) **Arhiva românească, foaie trimestrială.** Iași 1841 și 1845. Ed. 2-a 1860 și 1862.

8) **Iluzii perdute. Un întâi amor.** Iași 1841 și Bib. românească Socec [1908], ed. Em. Gârleanu.

9) **Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie națională în Academia Mihăileană, rostit în 24 Noembrie 1843.** Iași, 1843. Ediție nouă. Bib. p. toți și Bib. pop. Socec.

10) **Almanah de învățătură și petrecere.** Iași, 1843 și 1844.

11) **[Propășirea], foaie științifică literară.** Iași, 1844.

12) **Foaie de învățături folositoare.** Iași, 1844.

14) **Letopisețile Țării Moldovei.** Tom. I. Iași. 1852, tom. II. Iași, 1845, tom. III, Iași, 1846. Ed. 2-a, tom. I-III, Iași, 1872—1874.

15) **Steaua Dunării, jurnal politic, literar și comercial.** Iași 1855, 1856, 1858 și 1859.

16) **Imbunătățirea soartei țăranilor, cuvânt rostit la 25 Mai 1862 și 1 Iunie 1862.** Buc. 1862. Ed. noi. Bib. p. toți și Bib. pop. Socec.

17) **Desrobirea Țiganilor, ștergerea privilegiile boierești. Emanciparea țăranilor, discurs rostit în Academia Română, 1 Aprilie 1891.** Ediții noi, Bib. p. toți și Bib. rom. Socec.

Discursul lui Mihal Kogălniceanu la alegerea lui Voda-Cuza

Măria Ta !

După o sută cincizeci și patru de ani de umilire și de degradare națională, Moldova a intrat în vechiul său drept, consfințit prin capitulațiile sale, dreptul de a-și alege pe capul său, pe **Domnul.**

Prin înălțarea Ta pe tronul lui Ștefan cel Mare s'a reînălțat însăși Naționalitatea Română. Alegându-Te de capul său, Neamul nostru a voit să împlinească o veche datorie către familia Ta, a voit să răsplătească sângele strămoșilor Tăi vărsat, pentru libertățile publice.

Alegându-Te pe Tine Domn în țara noastră, noi am voit să arătăm lumii, aceea ce toată țara dorește : La legi nouă, om nou.

O Doamne ! mare și frumoasă ți-este misiunea. Constituția din 7 (19) August ne însemnează o epocă nouă și Măria Ta ești chemat să o deschizi. Fii dar omul epocei; fă ca legea să înlocuiască arbitrarul ; fă ca legea să fie tare ; iar Tu, Măria Ta, ca Domn, fii bun și blând, fii bun mai ales pentru aceia, pentru cari mai toți Domnii trecuți au fost nepăsători sau răi.

Nu uita că, dacă 50 de deputați Te-au ales domn, însă ai să domnești peste două milioane de oameni.

Fă dar, ca domnia Ta, să fie cu totul de pace și de dreptate, împacă patimile și urile dintre noi și reîntrodu în mijlocul nostru strămoșeasca frăție.

Fii simplu, Măria Ta, fii bun, fii domn-cetățean ; urechia Ta să fie pururea deschisă la adevăr și închisă la minciună și lingușire.

Porți un frumos și scump nume, numele lui Alexandru cel Bun, să trăești dar mulți ani !

Ca și dânsul, fă, o Doamne, ca prin dreptatea Europei, prin desvoltarea instituțiunilor noastre, prin simțimintele Tale patriotice, să mai putem ajunge la acele timpuri glorioase ale nației noastre, când Alexandru cel Bun, zicea ambasadorilor împăratului din Bizanț că : **România nu are alt ocrotitor decât pe Dumnezeu și sabia sa !**

Să trăești Măria Ta !

Ce rămâne

— Schiță —

După parada Bobotezii, deși vremea era moale, trecătorii grăbiți se afundau în bodegi, adunându-se în jurul căzănelelor cu țuică fiartă, afișate tradițional, cu litere fanteziste, pe la vitrine.

Nae, bucureștean sadea, mucalit, dar fără franc, întâlnește pe Gogu și plin de speranță, într'o zi ca asta, îl aduce vorbind la Mircea, instalându-se cu el lângă ușă ca să supravegheze intrarea. E tactica bucureșteanului sadea.

— (frecându-și mâinile) „Ce bem Gogule, spriți, ori pelin ?".

— (scârbit) „Par'că n'aș lua nimic".

— „Comandă două pelinuri !".

— (tragic) S'a dus, săracul ! Tu ce zici ?... Eu unul, pe onoarea mea, mi se rupe inima"...

— „Vorba ta, par'că nici n'a fost. Comandă două sprițuri".

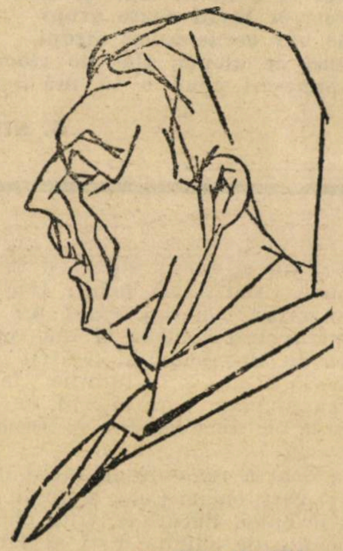

G. BRAESCU

Desen de Gh. Iordache

— (profund) „Parșiv e românu dom'le"...

— „De când l-a făcut mă-sa. Bem ceva ?"

— (urmărindu-și idea) „In alte țări s'ar fi spart toate geamurile".

— „Și mă mir, că suntem tari în geamuri".

— „Oare de ce om fi noi așa de păcătoși ?".

— „Neam prost. Fă cinste".

— „S'a afișat pe stradă cu litere de o șchioapă... Veniți domnilor... Unul n'a deschis gura... să strige măcar ura, atât nu mai mult.

—„ Niște idioți. Ai fost ?

— „M'am dus de curiozitate să-l văd... Era prăpădit săracu !"

— „Mai bine nu te mai duceai să-ți faci sânge rău. Zi să ne dea cevașilea"...

— „Oricât e părinte, tatăl copilului lui... trup din trupul tău, nu-i jucărie... Iți dai tu seama, ce însemnează să fii părinte ?"

— „Ai copii, Gogule ?"

— „N'am".

— „Păcat !... Dă-mi o țigară... Era bine să fi avut, nu mulți... unul era deajuns : o fetiță și un băiat".

— „N'a vrut nevasta... Când i s'a dat portretul jos, m'a trecut lăcrămile..."

— „Măgărie. Zi să ne dea două sprițuri".

— „Și să vezi încurcătura dracului până s'or deprinde preoții să nu-l mai pomenească".

— „Vez' ți de treabă, popii au pomel-

Boul și Cerbul

— FABULA —

Şi boul s'a 'ntâlnit într'o poiană
Cu vărul cerb — chiar vărul său primar —,
El boul, cu o burtă dolofană,
Iar costeliv sfiosul hoinar,
S'au mirosit întâi spre cunoştinţă,
Sa vadă dacă nu s'au înşelat,
Apoi, — dobitocească-obişnuinţă —
Induioşaţi s'au lins îndelungat.

— „Măi vere“, prinse boul blând să rugă,
„Tu-mi eşti din toate ruda cea mai dragă,
Şi mult aş vrea — de nu ţi-e cu banat,
Să fii şi tu ca mine aşezat.
Nu vreau să spun, că nu ai de mâncare,
Deşi pe iarnă nu prea ai nutreţ,
Dar tu ce eşti atâta de isteţ
Gândeşte-te : vieaţa ta nu are
O chezăşie cât de mică şi
Oriunde şi oricând poţi întâlni
Un lup flămând sau ţeava unei flinte.
De-aceea dacă vrei să fii cuminte,
Pe cât eşti de isteţ şi de frumos,
Domesticeşte-te şi tu ca mine,
Căci omul e din fire mai milos
Şi te-o 'ngrji şi te-o hrăni mai bin e.

L'aceste vorbe fără de sfârşit
Sfiosul cerb mugi înăbuşit :

„Ai numai două coarne, dragă vere,
„Şi totuşi capul tău în jos umil se cere,
„Pe când eu port fălos şi greu nu mi-i,
„Povara unei mândre panoplii !“
„Dar ştii, cerbicea de ce mi-e tare,
„Deşi nu pot urni măcar un plug ?
„Fiindcă, vere......, nu-i cu supărare“,
„Grumazul meu nu a ştiut de jug“....

Un ropot, troznete de crăngi uscate
Şi boul se trezi pe neaşteptate
Cu umbra-i doar, răgând nelămurit :

„Ori eu sunt prost, ori vărul e smintit“.

MIHAIL SORBUL

Când orbii judecară culorile

— VOLTAIRE —

Se ştie că 'n începuturile corporaţiei celor 300 de cerşetori orbi, toţi erau egali şi că micile lor afaceri se decideau cu majoritate de voturi.

Ei deosebeau de minune, din pipăit, moneda de aramă de cea de argint şi niciodată, vreunul din ei n'a luat vinul de Brie drept vin de Burgundia. Mirosul le era mai fin decât al vecinilor lor, cari nu erau orbi. Ei raţionară fără de greşală asupra celor patru simţuri, cu alte cuvinte cunoscură tot ceeace îi e îngăduit omului să cunoască; şi trăiră în pace şi fericiţi, — atât de fericiţi cât pot să fie nişte cerşetori orbi. Din nenorocire, unul dintre ei pretinse că are noţiuni clare despre simţul văzului ; izbuti să fie ascultat, se puse pe intrigi, formă entuziaşti : în cele din urmă fu recunoscut ca şef al corporaţiei. El se puse să judece culorile, ca un suveran absolut şi totul fu pierdut.

Acest prim dictator al celor 300 de orbi cerşetori, îşi alcătui dintâiu un mic consiliu, cu ajutorul căruia se proclamă stăpân peste toate pomenile. In chipul ăsta nimeni nu îndrăzni să i se împotrivească. El decretă că vestmintele celor 300 erau albe : orbii îl crezură şi nu mai vorbiră decât de frumoasele lor haine albe, cu toate că nici una nu era de culoarea asta. Şi cum toată lumea îşi bătea joc de ei, ei merseră să se plângă dictatorului care-i primi cât se poate de rău ; el îi trată drept inovatori, drept spirite îndărătnice, nişte răzvrătiţi ce se lăsau seduşi de opiniile eronate ale celor cu ochi şi care îndrăzneau să se îndoiască de infailibilitatea şefului lor. Zâzania asta împărţi pe orbi în două tabere.

Dictatorul, ca să-i potolească, dădu un decret prin care hotărî că vestmintele erau roşii. Dar nici un vestmânt, de-al celor 300 nu erau roşu şi lumea îşi râse de ei mai mult ca oricând: şi iarăşi jalbe şi reclamaţii din partea corporaţiei.

Dictatorul se înfurie, orbii de asemenea ; se bătură timp îndelungat şi liniştea nu se restabili decât în ziua când li se îngădui tuturor celor 300 să-şi amâne judecata despre culoarea hainelor ce purtau.

Un surd cetind istorioara aceasta, mărturisi că orbii greşiseră voind să judece culorile dar rămase neclintit în părerea că numai surzilor li-i dat să judece muzica.

---

nicu 'n barbă... Să zic, să ne dea două spriţuri ?“

— „Şi soldaţii pân'or uita p'asta, pân'or învăţa p'ailaltă. Măi, ce jale !“

— „Şi ce pumni... Zi să ne dea două spriţuri“.

— „Da, cercetaşii săracii“...

— „Aia e mai uşor“.

— (descurajat) „Ce uşor“...

— „Cresc, sunt mari, dă-i dracului!... Zi să ne dea două spriţuri“...

— „Auzi mă, să-şi schimbe numele... Care va să zică deacum înainte, ca şi incognito“.

— „Să-şi zică Popescu, nu-l mai găseşte nici dracu“.

— „Da aviaţia mă, aviaţia... Uitasem, săraca de ea !“...

— „Aia da, zic şi eu, e teribil... Spune mă, să ne dea două spriţuri.

— „Nu beau mă, nu beau“.

— „Serios ?“.

— „Pe onoarea mea... Şi când te gânteşti“....

— „Atunci hai s... ce mă pisezi de pomană“.

G. BRAESCU

SCRISOARE

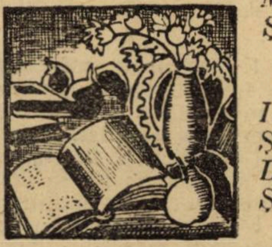

Mai visez apele ochilor tăi, atât de line
Că'n ele nimic nu moare, nimic nu'n vie.
Mai duc cu mine ca vioara câteva suspine
Şi glasul tău mai răsună ca o depărtată sonerie.

Indur câteva miresme mai mult în amintire
Şi plâng versificat umbra câtorva cuvinte.
De o plimbare lungă cu popas la mânăstire
Şi alte câteva date îmi aduc minunat de clar, aminte.

Rochia ta şi-acuma flutură ca un steag iubit.
Şi panglica din păr e tot albastră deschis,
Mai ştiu ceasul în care întâi te-ai ivit
Şi multe mici amănunte pe care nu le-am scris.

SERGIU DAN

A fost odată...

Censura...

E cam mult de-atunci.

La Asociaţia generală a studenţilor, cu sediul unde da Dumnezeu, prezida Vişoiu-Cornăţeanu, care mai târziu a luat la Paris doctoratul în medicină şi în drept, care a murit tocmai când începuse să ţie cursuri la facultatea de drept din Bucureşti şi a cărui teză o găseşti şi acuma în cataloagele de valoroase cărţi de ştiinţă din Franţa. Era încadrat de cei cari sunt astăzi chimistul Teodorescu, avocatul ploeştean Obrocea, prefectul de Mureş Ionescu, avocatul şi teologul Al. Georgescu...

Comitetul isbutise să obţie dela Teatrul Naţional un număr de bilete de galerie şi ele se împărţeau în toate serile studenţilor.

La reprezentaţiile extraordinare, cu Darclée, Nuovina, Teodorini, Agatha Bârsescu, favoarea era suspendată. Dar actualul avocat Eugen Ionescu avea un talent deosebit de a prezenta personalităţilor artistice omagiile studenţilor, la care ele erau prea simţitoare ca să nu răspundă cu un graţios teanc de bilete...

Vecinic mobilizaţi în serviciul a tot ce este românesc, studenţii îl sâcâiau pe violoncelistul Dumitrescu, şeful orhestrei ce distra publicul în antracte şi ţinea isonul cupletelor din „Fata Aerului". „423" şi alte piese ale epocei.

Cum începea muzica ceva din „Copelia", galeria striga :

— Domnul Dumitrescu e rugat să cânte o doină !

Şi domnul Dumitrescu trebuia să termine baletul cu aria naţională.

Dacă orhestra întâlnea în potpuriurile sale marşul din „Tauhauser", studenţimea poruncea :

— Deşteaptă-te române !

Şi lucrurile mergeau bine, spre mulţumirea tuturor...

...Adică nu tocmai tuturor, fiindcă benuarele protestau câte odată şi prefectul poliţiei se văzu nevoit să aşeze câţiva poliţişti la galerie, spre a ne tempera excesul de naţionalism în artă.

Cu prilejul acesta li se mai dete un consemn: să nu îngădue publicului să vorbească lucruri desmăţate, ca să nu impresioneze urât pe oamenii cum se cade. Totdeauna galeriei i s'au refuzat drepturile parterului...

Se introducea censura.

Intr'o seară, studenţii urmau în antract discuţiunile în jurul conferinţei ţinute de un coleg la seminarul facultăţii de litere despre opera lui Haşdeu şi se opriseră la Sic Cogito.

Sig Cogito în sus, Sic Cogito în jos, — când deodată un subcomisar sări din banca din fund şi-i apostrofă :

— Domnilor ştudienţi !... Vă spui pentru ultima oară... Dacă continuaţi să vorbiţi măscări, vă poftesc afară !...

DON JOSÉ

COREGRAFIA

— Note, cu prilejul ultimei premiere dela „Opera română" —

de **G. BREAZUL**

Oscilând între tendinţa de a-şi hotărî un plan artistic, îmbogăţindu-şi repertoriul, şi între nevoile de a-şi cultiva auditorul, ţinându-i viu interesul pentru reprezentaţiile ce organizează, „Opera română" din Bucureşti nu s'a putut totuş împotrivi curentului general al reînvierii artei coregrafice. Ca şi anii trecuţi, mişcarea de reînviere şi regenerare a artei dansului a aflat favorabilă primire la opera noastră bucureşteană. Exhibiţii coregrafice au fost organizate şi înscrise deseori pe programe şi s'ar putea face constatarea că nu ne-am ţinut la o parte de experienţa ce a fost întreprinsă pretutindeni în favoarea baletului.

*

Experienţa cea mai curajoasă şi cea mai profitabilă pentru progresul artei, a fost făcută însă în Franţa, pământul clasic al baletului, al maeştrilor de dans şi al coregraficilor. Aci a fost cercetată teoretic şi experimentată practic repunerea în valoare artistică a elementelor ritmice şi mimice. Literatura de specialitate, care conţinea lucrările serioase ale lui Desrat, Vuillier, Ménil, Aubry ş. a, este sporită prin cercetările lui **Jacques-Delacroze, Jean d'Udine**, publicate în volume separate, şi prin studiile lui **Emile Vuillermonz, René Dumesnil** ş. a., răspândite prin diferite volume şi reviste. Din punct de vedere al practicei coregrafice, activitatea de azi a Franţei poate fi comparată numai cu acea din vremea Renaşterii şi a faimosului **„Ballet-comique de la reine** al lui **Balthazar de BeauJoyeux,** atât de strâns legat de originea şi evoluţia teatrului muzical francez. S'au înfăţişat, într'adevăr, Parisului post-belic şi şi-au încrucişat pretenţiunile de renaştere a cultului Terpsihorei — a) core grafia clasică, având ca ideal „victoria corpului uman asupra greutăţii, urmărirea unei uşurinţi şi a unei velocităţi aproape imateriale" (Jean d'Udine);—b) baletele ruseşti, care sub egida lui **Sergiu Diaghilev,** repurtau triumfuri nu numai pentru exhibiţiunile electismului lor coregrafic, ci şi pentru muzica lui Strwinsky şi pentru arta decoraţiunii scenice a lui Bakst, Benois, Roerich, Picasso, ş. a.;—c) baletele suedeze, cu aprigele ambiţiuni de avantgardă ale lui **Ralf de Maré** şi **Börlin;**—d) procedeele mai vechi şi mai mult muzicale ale „gimnasticei ritmice" iniţiate de **Jacques-Dalcroze.** Apoi „dansurile idile" ale **Isadorei Duncan,** „gimnastica elină" a lui **Raymond Duncan** — din a cărui şcoală acum câţiva ani s'a prezentat publicului bucureştean Lucienne Caravillot —, iată atâtea manifestări artistice menite să stimuleze via mişcare de restaurare a dansului.

Muzical privind chestiunea, mişcarea găsia cel mai propice teren în tirania pe care tehnica muzicală o suferia din pricina barei de măsură paralizatoare a liberei expansiuni ritmice şi în contra căreia reacţiunea nu întârzie să se producă; apoi în noutatea şi prospeţimea de expresiune ce este obţinută prin ritm în muzica descoperită la primitivi. Deci, rechemarea ritmului, ca element primordial în structura operei de artă muzicală, pe primul plan al interesului estetic, favorizează şi contribue ca dansul să se afirme din nou ca artă, determinând schimbări de valori în elementele expresiunii muzicale şi luând avânt de desvoltare proprie şi stimulare şi conducere în arta geamănă a muzicii.

Atenţiunea generală a fost captată în Franţa drept dela început, de către baletele ruseşti. Sub influenţa lor, considerată din punct de vedere atât muzical cât şi coregrafic, s'a produs o bogată literatură muzicală, trezire a vechilor predispoziţii franceze pentru dansurile de caracter şi ariile de dans. Ceeace este de reţinut din examinarea acestei producţii muzicale, este tocmai importanţa precumpănitoare a ritmului. Orchestra reduce din ce în ce amploarea spectrului sonor, coardele îşi restrâng romantica lor dezinvoltură, iar bateria, cu întregul instrumentariu de percusiune sporit, este împinsă în locul dintâi. Primitivitatea ritmică — s'a vorbit chiar de „polyritmie" şi „contrapunct ritmic" — şi restrângerea coloritului orchestral, mijloace de joc popular, de „Rag-time" şi de „Jazz", intră astfel, ca elemente componente şi determinante, nu numai în producţiunea muzicală franceză amintită, ci şi a altor şcoli. Ca personalitate artistică, modelul perfect către care cată această muzică, este **Strawinsky.**

Neinfluenţate de mişcarea coregrafică nu au putut rămâne deci, nici alte centre muzicale. Franţa însă poate fi considerată ca centru de unde au pornit cele mai importante manifestaţiuni de coregrafie. Reînvierea coregrafică şi intensificarea curentului favorabil desvoltării genului de artă reînoit, în Franţa postbelică este de cercetat.

*

La noi, „Opera Română" caută să se menţină în spiritul vremei. E firesc să nu ne închidem în migăleala dibuirilor încâlcite de nivelul nostru cultural muzical şi de lipsa de tradiţii artistice. Şi astfel, dacă „l'Academie Nationale de musique et de Danse" organizează „ballet français", nu trebue mustrat nimeni dintre cei ce pretind pe scena operei române „balet românesc".

Organizarea spectacolelor de balete este încredinţată la opera noastră maestrului **Anton Romanowsky,** care este, prin originea sa, şi prin arta sa, product al şcolii ruseşti. La îndemână, deci, îi este, şi din punct de vedere muzical, ca şi coregrafic, repertoriul rusesc. **„Scheherazade",** suita simfonică din „O mie şi una de nopţi" a lui **Rimsky-Korsakow,** face parte din repertoriul de dirigent al lui **George Georgescu** şi este una din piesele sale de succes deosebit, fapt care a ispitit însuşirile coregrafice ale primului balerin să compună pe cunoscuta muzică a lui Rimsky, baletul într'un act, a cărei primă reprezentaţie a avut loc Luni, 4 Ianuarie.

Nu este de făcut nici o rezervă asupra alegerei piesei. Cu atât mai mult în stadiul de desvoltare ca artă independentă pe care coregrafia o ambiţionează, alegerea unui balet este chestiune de personalitatea artistului creator şi de libertatea lui. Este numai de pus problema şi de discutat dacă în cazul Scheherazadei şi prin analogie, în cazul oricărei piese muzicale cu un program literar determinat, cum este poemul simfonic, interpretarea şi realizarea coregrafică poate utiliza un program literar diferit. In suita simfonică a lui Rimsky-Korsakow, programul din a cărui simbolizare sonoră a rezultat „Scheherazade", stă înscris în capul partiturei. Este expusă, în acest program, povestea sultanei Scheherazade care, prin farmecul ingenioaselor sale basme, împrumutând dela poeţi versurile, din cântecele populare, cuvintele, isbuteşte în timp de o mie şi una de nopţi, să întoarcă definitiv, pe sultanul Schahriar, dela hotărîrea sanguinară luată din pricina falsităţii şi infidelităţii femeilor, de a ucide pe fiecare din femeile sale, după prima noapte. Baletul compus de Romanowsky nu tinde să găsească expresiunea coregrafică adequată muzicei lui Rimsky. Nu numai atât, dar, înlătură şi programul suitei simfonice, înlocuindu-l cu altul: Schahriar, regele Indiei, plecând la vânătoare, haremul său este lăsat pradă sclavilor prin corupţia marelui eunuc, în urmă pătrunde în harem şi amantul Zobeidei, favorita regelui, şi o „petrecere nebunească“, „o adevărată orgie“ se desfăşoară, „o nebunie generală îi cuprinde pe toţi“ până când regele înapoindu-se, „un masacru cumplit de neveste, de sclavi, de eunuci“ pune capăt orgiei şi vieţei celor căzuţi în greşala ei. Fără a analiza psihologic (muzică şi balet), moment cu moment, încheierea poemului simfonic, atât de luminoasă, de senină şi plină de optimism, în majorul omonim schiţat de arpegiile violinei solo, nu este în nici un chip de identificat cu sumbrul sfârşit al baletului, al poemului coregrafic, cu masacrul general pe care-l încheie Zobeida, străpungându-şi inima cu pumnalul regelui. Cursul ideilor muzicale din suita simfonică nu-şi află corespondentul coregrafc, în mişcările şi atitudinele corporale şi nici cu ideia literară ce stă la baza compunerii suitei simfonice nu concordă. Românul designează foarte spiritual acest fenomen prin zicala, desigur, de un sens mult mai general: „Eu îi cânt sârba, el joacă rustemul“. Din această pricină, nu s'a putut obţine o comuniune, o contopire a muzicii în gest, pentru a se realiza formula de artă indicată de Strawinsky. Şi astfel, „unitatea în diversitate“, principiul consacrat al esteticii formale, nu-şi poate afla o mai definitivă şi categorică negare ca în acest hibrid conglomerat literaro-muzicalo-coregrafic a cărui completă percepere ar presupune o ciudată structură de conştiinţă; nu numai o dublă, ci chiar o împătrită conştiinţă sau pur şi simplu, o capacitate excepţională de disociere psihologică. Muzica pură, prin vagul imaginilor ce trăzeşte în auditor, ar fi poate mai propice expresiunilor coregrafice. Evoluţia artei însă a ajuns la muzica de balet, la formula de artă a lui Strawinsky, din „L'oiseau de feu“, „Le sacre du Printemps“, „Pétrouchka“, etc.

Chiar în toamna trecută orchestra noastră a cântat sub bagheta lui George Georgescu „L'oiseau de feu“. Arta coregrafică a primului balerin al Operei române, aci ar fi trebuit pusă la probă.

Ar fi fost şi altceva mai bine de făcut. Folklorul românesc ar fi trebuit explorat de compozitorii noştri, la fel cum a fost exploatat cel rusesc de Strawinsky. Inspiraţiunea lui Stravinsky este „profondément russe“, „puise largement dans le folklore du terroir russe la matière de ses thèmes“ (Dumesnil).

Din cântul şi jocul nostru popular, din basmul feţilor frumoşi şi cosinzene şi smei, din balada noastră populară, compozitorii noştri au a ne da baletul şi pantomima noastră, formele de artă ale viitorului artei noastre, opera de artă românească. Pe aceasta urmează să o dorească, să-i stimuleze producţiunea şi să o interpreteze „Opera Română“.

G. BREAZUL

Un match programatic

Premiul literar de 20,000 lei al „Ideei Europene“

Inainte de a se proceda la cel de al treilea şi ultim vot, al acestui premiu literar, „Ideea Europeană“ a cerut d-lor Ion Minulescu şi Liviu Rebreanu să-şi expună crezurile literare. Cetitorii vor avea să aleagă nu numai între operele literare pe care le-au preferat dar şi între două credinţe literare, cari, precum se poate vedea din rândurile de mai jos, sunt în luptă una cu alta. O luptă fără vărsare de sânge, cum e şi natural, dar cu destulă risipă de vervă şi de cugetare:

Crezul literar al d-lui Ion Minulescu

. . . .

Manifestaţiile artistice se judecă numai după noutatea sensibilităţii artistului. Materialul nu are de cât o importanţă secundară Subiectul, nici măcar atât. Putinţa de a prezenta frumosul sub o formă nouă, este singura scuză a celui care se încăpăţânează să repete ce au mai făcut şi alţii înaintea lui.

A creea, înseamnă a dărâma mai întâi. A dărâma însă, nu înseamnă numaidecât a distruge. Artistul adevărat, dărâmă totdeauna. Din orice fel de material vechi, se poate crea o infinitate de forme noui. Ruinele se distrug, nu se transformă. La nevoie, se pot chiar păstra. Ruinele însă nu se imită nici odată. Frumosul nu se poate încătuşa numai într'o anumită formulă.

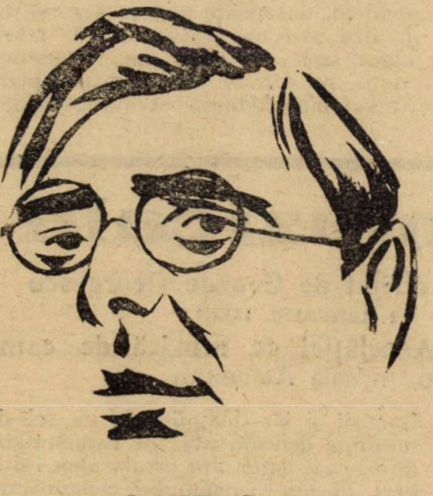

Ion Minulescu

In artă, găina trebue să clocească totdeauna numai ouă de raţă.

Meşteşugul frumosului nu se perpetuează prin ce există, ci numai prin ce nu există încă. Cu cât o formulă nouă de artă produce mai multă nedumerire în momentul apariţiei ei, cu atât capătă mai multă viabilitate în patrimoniul artistic al trecutului, In artă, noul născut nu devine matur de cât după ce începe declinul epocei care l'a produs.

Cel care se adăposteşte sub acoperişul aşa zisei tradiţii artistice, nu poate fi artist adevărat! Tradiţia nu crează decât copişti papagali, savanţi şi caligrafi...

Tradiţie artistică, nu înseamnă artă tradiţională. Tradiţională, nu poate fi de cât o dogmă religioasă, o datină populară, nu o legendă naţională. Artă tradiţională, nu există. Există numai posibilităţi personale de creaţii artistice variate, care cu timpul pot deveni tradiţionale sub forma unor opere definitiv realizate şi intrate în patrimoniul artistic al unui popor. Atât şi nimic mai mult... A face artă după tradiţie înseamnă a prepara veşnic acelaş medicament, după aceiaş reţetă unică, fiindcă tradiţia exclude noutatea, invenţia, libertatea, fantezia, spontaneitatea, nebunia şi păcatul. Tradiţia artistică sărăceşte şi distruge arta. Ea nu botează ca sfântul Ion, ci îngroapă numai ca Iosif din Arimatea pe cei botezaţi de alţii...

Arta este individuală, autonomă, ab-

Crezul literar al d-lui Liviu Rebreanu

. . . .

Nu frumosul, o născocire omenească, interesează în artă, ci pulsaţia vieţii. Când ai reuşit să închizi în cuvinte câteva clipe de viaţa adevărată, ai săvârşit o operă mai preţioasă decât toate frazele frumoase din lume. Precum naşterea, iubirea şi moartea alcătuesc enigmele cele mai legate din viaţa omenească, ele preocupă mai mult şi pe scriitorul care încearcă să creeze viaţă. Literatura rezultată din asemenea preocupări, nu poate mulţumi nici pe super-esteţii ce savurează numai rafinăriile stilistice sau extravaganţele sentimentale, nici pe amatorii de povestiri gentile de salon. Nici n'are nevoe. Literatura aceasta, ca şi viaţa cea mare, trăeşte prin şi pentru ea însăşi. Durabilitatea ei atârnă numai de cantitatea de viaţă veritabilă ce o cuprinde.

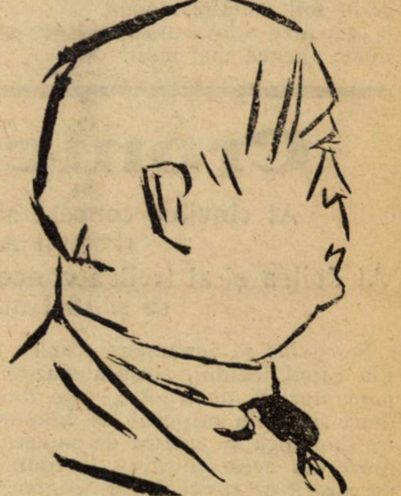

Liviu Rebreanu

Creaţia, nici în literatură, nu face salturi. E o verigă între trecut şi viitor. Işi implântă adânc rădăcinile în pământ, ca să se poată urca mai sus spre cer. Se uită cu evlavie pioasă înapoi, spre a putea privi mai sigur înainte. Nu-şi închipue nici o secundă că înaintea ei n'a existat nimic şi după ea se va prăbuşi tot.

Sinceritatea cred că e calitatea de căpetenie a scriitorului adevărat. Sinceritatea faţă de sine, din care izvorăşte sinceritatea faţă de artă. Dacă nu te dărueşti întreg artei în clipa creaţiei, nu vei zămisli decât monştri fără viaţă.

A crea oameni nu înseamnă a copia după natură indivizi existenţi. Asemenea realism sau naturalism e mai puţin valoros ca o fotografie proastă. Creaţia literară nu poate fi decât sinteză. Omul pe care-l zugrăvesc eu o fi având şi trebue să aibă asemănări cu mii de oameni, cum au şi în viaţă toţi oamenii, dar trăeşte numai prin ceeace are unic şi deosebit de toţi oamenii din toate vremurile. Unic însă e numai sufletul. Viaţa eternizată prin mişcări sufleteşti — realism.

Temelia creaţiei rămâne, negreşit, expresia nu ca scop, ci ca mijloc. De dragul unei fraze strălucite sau a unei noui surdă şi, dacă vreţi, chiar inutilă. Ea nu există de cât în exemplare unice, ca şi nedumerirea lui Hamlet în mijlocul familiei sale şi demnitarilor de la Curte — oameni normali şi foarte cum se cade.

Arta este exteriorizarea brutală a unei entităţi sufleteşti rebele. Ea nu suportă şi nu impune nici un fel de disciplină. Ea se adresează numai celor cu resurse suficiente de a se apropia de artist. Restul mulţimei, trebue să stea deoparte. Nu toată lumea simte nevoia absolută a artei. Arta nu se poate coborî prea aproape de pământ, fiindcă nu are picioare. Are numai aripi. Arta nu este o femee de stradă care se pune benevol la dispoziţia primului trecător. Nu este nici pacoste socială, nici nevoe fisiologică. Este un capriciu divin în existenţa unui muritor. Este o zeiţă sacrificată, pe care însă n'o poţi invita, nici la hotel, nici la ofiţerul stărei civile. Cel care îi simte farmecul vecinătăţei în clipa când a recunoscut-o din mulţimea altor femei, o salută numai, o urmăreşte şi se lasă urmărit de obsesia imperativului ei categoric. Restul nu mai este artă — este ordonanţă poliţienească, reclamă comercială, repaos duminical sau sărbătoare naţională.

Şi-acum (fiindcă este vorba de cei cari scriu) o carte de literatură nu este un curs de gramatică, aprobat de Ministerul instrucţiunii publice. Profesorul de limba română, te învaţă numai cum trebue să scrii. Scriitorul român însă, îţi dovedeşte că se mai poate scrie şi altfel de cum scriu toţi ceilalţi români.

Iată arta adevărată — acest „altfel" şi nimic altceva mai mult.

împerecheri de cuvinte nu voi sacrifica nici odată o intenţie. Prefer să fie expresia bolovănoasă şi să spun într'adevăr ce vreau, decât să fiu şlefuit şi neprecis. Am impresia că toate strălucirile stilistice, cel puţin în opere de creaţie, se fac în dauna preciziei şi a mişcării de viaţă. Şi mai cred că e mult mai uşor a scrie „frumos", decât a exprima exact. Poate nu e numai o întâmplare că toţi creatorii mari de viaţă s'au mulţumit să scrie bine şi au neglijat floricelele stilistice după care se prăpădeau contimporanii. Precum iarăş nu trebuie uitat că tocmai stilul e mai trecător într'o operă de artă.

Expresia exactă îţi cere mai multă sbuciumare: „cuvântul ce exprimă adevărul". Numai prin ea poţi urmări de-aproape sinuozităţile sufletului care explică viaţa. Psihologia şi obiectivitatea merg alături şi presupun aceeaş retragere a eului scriitoricesc în colţul cel mai modest al sufletului, spre a face loc desfăşurării creaţiei. Modestia nu e şi dezinteres, ci dimpotrivă o atitudine. Fără amestecul meu direct, opera va putea creşte şi trăi mai independent. Copilul zdravăn n'are nevoie în viaţă de hainele tatălui.

Dacă primeşti arta drept creaţie, trebue să-i atribui şi o valoare etică. Arta ca uşoară jucărie ar fi tot atât de incomprehensibilă ca şi viaţa socotită fără rost. Arta n'are menirea să moralizeze pe om, evident, dar poate să-l facă să se bucure pentru că e om şi pentru că trăeşte, şi chiar să-l facă mai om. Contemplarea vieţii, pe care o oferă creaţia, poate fi uneori mângâetoare ca o rugăciune...

Cronica muzicală

Al cincilea concert simfonic dirijat de George Georgescu

(Palatul Ateneului 11 Ianuarie 1926

Al doilea şi al treilea concert al „Asociaţiei de muzică de cameră"

12 şi 18 Ianuarie 1926, in sala Ateneului.

Se cuvine să însemneze cronica de faţă, din capul locului, cinstita slujire închinată muzicei pure între cele din urmă două zile dela mijlocul lui Ianuar. Muzica simfonică şi muzica de cameră au repurtat în acest interval de timp succese pe care le-ar râvni oricare centru de cultură muzicală cât de înaintat.

La ultimul concert simfonic şi la ambele audiţiuni ale tinerei înjghebări de muzică de cameră, Mozart, Schumann, Schubert, Brahms, Franck, Grieg, Liapunow, au prilejuit muzicienilor noştri fruntaşi momente de interpretare artistică superioară, de înalt prestigiu artistic şi de sincere manifestaţiuni pentru cultivarea muzicală a poporului. *Cella Delavrancea, Muza Germani-Ciomac, George Georgescu, Hoerath, Mendelssohn, Niţulescu, Dan Simionescu, Solomonescu, Thaler* şi *Theodorescu*, iată atâtea nume proeminente din viaţa muzicală românească de azi, care au isbutit să realizeze această admirabilă săptămână luminată pentru nădejdile noastre de promovarea educaţiunei muzicale.

La al cincelea concert simfonic, *George Georgescu* a stilizat cu baghetă măiastră *Simfonia VIII-a* de *Schubert*, în si minor, cu adâncul şi reţinutul ei patos romantic. Cu distinsă rafinerie dinamică, cu impresionante scufundări în pianissime şi cu svâcniri agogice pline de interes, George Georgescu şi-a temperat complexitatea gesturilor şi aflându-se, cum de mult nu l-am ascultat, în elementul său, a dirijat recules acest minunat tors, simfonia „neterminată": un foşnet lin de frunze îngălbenite de toamnă, prin care motivele de melodism popular şerpuesc cu îndemnuri potolite, rar înfiorate de vagi bucurii şi iar domolite de un fel de feminitate delicată atât de caracteristică şi de proprie sufletului creatorului, lui Schubert. Partea I: penumbră, singurătate, înfrigurate bătăi de inimă, suspine; partea II: transfigurare în „balsam din ceruri", raze timide de soare, senin de primăvară timpurie, naive nădejdi, „zâmbete 'n lacrimi", cum ar zice Nichifor Crainic. Numai Beethoven, de sigur, ar fi fost în stare să prăvălească în sbuciumul tragicului sau în sguduitorul dramatism al eroismului triumfător aceste sincere unduieri de lirism de feminitate schubertiană. Numai el ar fi putut termina şi împlini acest minunat tors. Numai Beethoven; Schubert nu l-a isprăvit şi, poate, nici n'ar fi putut.

Să nu părăsim gândul dela concertul simfonic amintit, fără să relevăm un succes artistic românesc cum de multă vreme n'a remarcat auditorul simfonicelor. Este vorba de apariţiunea ca solistă la acest concert a pianistei *Muza Germani-Ciomac*, viguroasă îngemânare de daruri muzicale şi de tehnică, de probitate artistică şi de distincţie, care impune şi cucereşte. Acompaniată de orchstra cam nestrunită îndeajuns de astădată dirijată de George Georgescu, Muza Germani-Ciomac a interpretat *Rapsodia ucrainiană* de *Liapunow*, cu scânteietor brio, cu elan şi simţ ritmic, şi cu o savoare muzicală fermecătoare. Se spune, în general, despre pian, că este un instrument ingrat. Dar ce s'ar putea spune despre instrumentul pe care Muza Germani-Ciomac a fost silită să cânte? Nu-i păcat de atâtea vreri de artă, de atâtea străduinţi înfundate în calicia hodorogiturei cu firmă de pe podiul Ateneului?

Rapsodia concertantă a lui *Stan Golestan* care urma după simfonia lui Schubert în acelaş simfonic, dacă nu evocă în totul mult discutatul opuscul al lui Wagner: „Iudaismul în muzică", este de natură totuşi, a pune o problemă de primul ordin în privinţa utilizării motivelor populare sau pseudopopulare româneşti de către compozitor, problemă care n'ar ocoli, bine 'nţeles, contribuţia, fie şi negativă, pe care compozitorii români de altă rasă o aduc în discuţia şi deslegarea ei. O necontestată stăpânire a tehnicei scrisului muzical, o aplicare deosebit de simpatică asupra folklorului românesc şi o ştiinţă sigură şi bogată experienţă muzicală, nu împiedică totuşi pe Golestan să utilizeze în lucrările sale selecţiunile din „Chitaristul romîn" — o foarte discutabilă culegere de muzică românească—, să trunchieze netam, nesam, motive melodice şi să le scâlcieze pentru o estetică bizară, deasemenea să se oprească, în privinţa structurei gamale, la acea blestemată secundă mărită dintre treptele III—IV, în minor, care, — pentru numele lui Dumnezeu! — este mai mult ţigănească şi ungurească (vezi S. Karg-Elert) de cât caracteristic românească. Sunt constatări care nu numai că înlătură problema, ci, din contră, o impun cu tărie criticii. Până la soluţionarea ei ştiinţifică, nu ne vom sfii totuşi să reamintim că artistul în general şi, deci, şi compozitorul muzical, nu este în niciun caz spârcaciul materialului artistic întrebuinţat, oricât Golestan ar cânta, ca în partea doua a rapsodiei sale: „Rabdă inimă şi taci..."

Ne rămâne prea restrâns spaţiu pentru admirabilele două concerte ale „Asociaţiei de muzică de cameră", pusă sub egida valoroşilor profesori dela conservatorul nostru bucureştean, în fruntea cărora suflătorii deţin, cu sacrificii de organizatori şi cu eforturi artistice superioare, primul rang. Dar despre toate aceste eforturi şi despre tot binele pe care îl revarsă peste nădejdile de înaintarea culturei muzicale româneşti, în viitorul număr al revistei noastre.

G. BREAZUL

Elegie

Mi-i sufletul în ochi năvălit. Pleoapele se închid de povara lui,—parcă ar vrea să-l oprească, sufletul meu desfăcut.

Din şiragul destrămat, mărgelele de cristal se împrăştie pe faţa învolburată şi cu ele se duce şi sufletul topit în mărgelele ferbinţi...

Mi-i sufletul în ochi năvălit şi pe buze picuri cu picuri se strânge, sufletul meu de demult...

Cum ar vrea şi azi, în umbra pleoapelor să încolţească oaze pentru pustiul trupului — pustiu ars de soarele buzelor — tot sufletul năvălit în ochi.

LIBERALLE NETTO

MENTIUNI CRITICE

M. SADOVEANU și D. D. PATRAȘCANU : *Sfintele amintiri* (din *Viețile Sfinților)* ; ed. „Socec“, 1926.

Continuând publicarea acelor vieți ale sfinților, începute cu întîia serie din *Spre Emaus*, d-nii Sadoveanu și Pătrășcanu, desăvârșesc o operă culturală de un neprețuit folos.

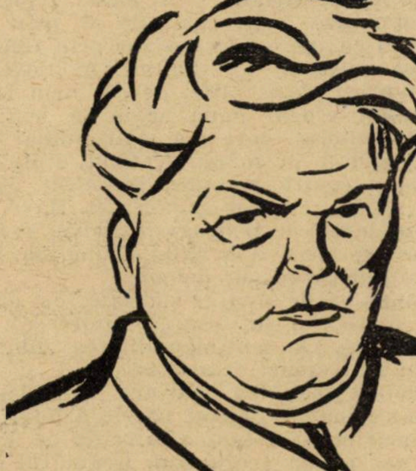

MIHAIL SADOVEANU

Nu sunt de loc de părerea confratelui care privea cu ochi răi și găsea nepotrivit că se vorbește, în legătură cu o carte a d-lui Sadoveanu, despre activitatea sa culturală și despre incalculabilele ei foloase.

Evident, istoria literară va vorbi — în primul rând — și în viitor, cum vorbește și astăzi, cu aceeași admirație de atâtea din creațiile de artă ale d-lui Sadoveanu, dela întâiile chipuri din „Șoimii“ și până la mai recentele din „Venea o moară pe Siret...“ : vastă desfășurare de peisagii, hartă în mărime naturală a Moldovei, inundată de poezie, imens material pentru o epopee de eroism, de patriarhalitate și de duioșie, o epopee pe care dacă d. Sadoveanu nu a organizat-o încă, i-a cumulat însă toate elementele necesare.

Intru aceasta,d-sa e întru totul asemenea acelei fericite imagini a „Ștejarului din Orheiu“ pe care și-a asignat-o cu prilejul discursului de recepție dela Academie.

Dar a vorbi și despre activitatea d-sale culturală nu e de loc un păcat nici o scădere. Dimpotrivă. In primul rând, o astfel de sarcină nu e de loc ușoară. Ea cere dela slujitorii ei, o pricepere, o cunoaștere a poporului și a nevoilor sufletești, resurse și daruri de corespundere ce nu se întâlnesc pe toate cărările și mai ales un devotament și o dragoste organică aproape, congenitală. Iar când aceste daruri se întâlnesc la unul din cei mai reprezentativi din scriitorii vremii acesteia, a pune în lumină această latură, nu e de loc o umilire (de cât doar în accepția monahicească) ci mai de grabă un firesc și bine meritat omagiu. Ostenind să scrie, după ce acum 15 ani și mai bine a povestit pentru popor, istoria Genovevii de Brabant, ostenind să scrie aceste vieți ale sfinților, d. Sadoveanu dă o strălucire și o garanție, deosebite, acestei cărți, cu nenumărate rădăcini în massele adânci ale poporului. Pusă sub scutul numelui său, această carte va câștiga acea „îndrăzneală înnaintea tuturor“ despre care vorbea Dosithei Ieroschimonahul „nevrednicul stareț al Sfintelor Mănăstiri Neamțului și Secului“, care în prefața din „Viețile Sfinților din luna Septembrie“ (Mănăstirea Neamțului 1807) spunea lui Veniamin Mitropolitul, între altele : „Priimeaște-o, și prin prea o sfinția ta să-și câștige îndrăzneală înnaintea tuturor, că noi proști fiind, și jos aflându-ne cu starea, și loc lăcuind oarecum prost și neștiut, și decât cei mulți aflându-ne mai de pre urmă, să nu cumva prostiia și nimicniciia noastră să-i întunece slava. Că măcar deși ia iaste slăvită prin sineși, și cuprinzătoare de multe comori de mult și mare preț, dară deacă de la noi proștii fără de mijlocire va ieși în lume, frică iaste nu cumva prostiia noastră să-i ciuntească slava, și cinstea și evlavia“.

Și luând Veniamin Mitropolitul, această tălmăcire dela Neamț, „ca pre o pârgă, sau ca pre cei doi bani ai văduvei, sau ca pre pumnul de apă al țăranului (către împărat)“ cum se spune în închinarea din prefață, scrie la rându-i una din acele minunate predoslovii către cititori, în care după ce asemuește aceste „Vieți ale Sfinților“, cu un raiu, sau cu un ceriu, „că precum ceriul cuprinde întru sineși pe stele, așa aceastea pre viețile Sfinților“, și dupăce amintește de alcătuitorii și tâlmăcitorii unor astfel de cărți, de Evsevie Pamfil, de Symeon Metafrast, care le tălmăci în grecește, de Macarie, Mitropolitul Moscvei și de Petru Moghilă, Mitropolitul Kievului, ce le tălmăciră în rusește de Cuviosul Paisie, venit dela Sfântul Munte, întâiu la Dragomirna și apoi stareț și arhimandrit al Neamțului și Secului care dimpreună cu ucenici și următori, au început tălmăcirea celor 12 vieți ale Sfinților în românește, termină cu aceste cuvinte despre a căror frumusețe și oportunitate, în această cronică, nu rămâne nici o îndoială : „O omule, aceia ce viezi, iaste viață trupească, și trupul nu folosește nimic. Căci când tu nu poftești, nici îți iaste drag să cetești cuvintele ceale învățătoare de fapte bune, sufletul tău iaste mort de către fapta bună aciasta. Când sufletul tău nu să smerește, nu să umilește, nu se căiaște de păcatele cele făcute de tine, când nu te părăsești de răutăți, când nu cercetezi bolnavii, când nu miluești pre săracul cu ce-ți dă mâna, când nu iubești pe aproapele ca pre sine-ți, când zavistuești sporirea aproapelui, când nu numai nu miluești pre sărac, ci și ce are îi răpești, — atunce sufletul tău iaste mort cu totul de spre faptele bune aceste, care prin cetirea dumnezeeștilor scripturi să lucrează, și să cresc și să adaog. Pentru aciasta vă rugăm și vă îndemnăm, îmbrățișați-o și cetiți-o, nu odată, nici de două ori, ci de multe ori ; nu ziceți că o am cetit odată sau de două ori, și ne iaste destul, că mântuirea sufletului iaste întru mult sfat, zice Ecclisiastul. Deacă de multe ori o veți ceti cu evlavie, și cu credință dreaptă, și cu luare aminte, sufletul Dumilorvoastre către urmarea celor bune să va deștepta, mintea să va lumina, ochii să vor face doao râuri sau doao iazere de lacrămi“.

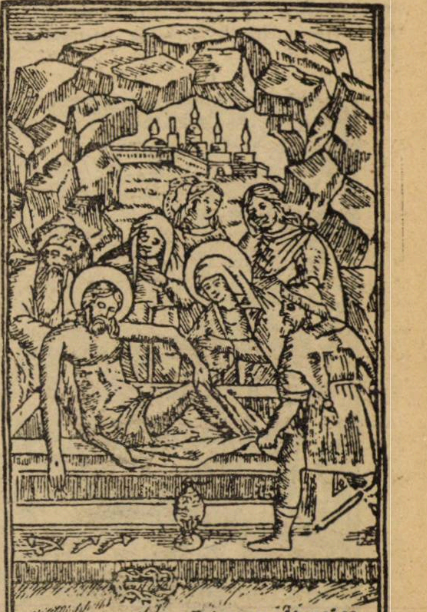

Gravură din **Viețile Sfinților din luna Martie,** M-rea Neamțului, 1813.

Dar dacă am insistat asupra acestei laturе cultural-utilitare a acestui fel de opere, nu înseamnă că vorbind de „Viețile Sfinților“ a căror publicare au întreprins-o d-nii Sadoveanu și Pătrășcanu, nu vom aminti și despre frumoasele însușiri literare, care se întâlnesc, cum e și firesc, în mai mare măsură în partea de colaborare a d-lui Sadoveanu. In acest volum, deci în bucățile : „Sfintele amintiri“, „Minunea Teoctistei Lesvianca“ ; „Fericita Cecilie“ și mai ales în „Istoria sfinților Varlaam, și Iosaf dela India“, în care d. Sadoveanu toarnă peste aroma

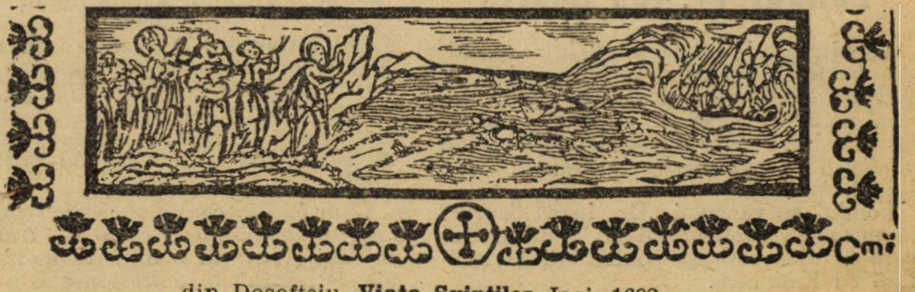

din Dosofteiu, **Viața Svinților**, Iași, 1682.

arhaică a istoriei lui Varlaam și Ioasaf din tălmăcirea lui Udriște Năsturel, dela 1648, câteva din mirodeniile stilului său.

Iată de pildă pe Avenir, împăratul, tatăl lui Iosaf, tulburat de biruințele duhului creștin: „Fiind în mare nedumerire și clătindu-se cu gândul pentru adevărul credinței vechi, *stătea în cumpănă ca'ntre două nopți*" sau iată pe frumoasa Mogra tulburând statornicia sufletească a lui Iosaf: „A apărut lui Iosaf așa de frumoasă și atât de plină de înțelepciune, încât n'o putea privi și asculta fără tulburare. Ceasurile de seară mai ales, când începeau a juca în întunecime licuricii sburători și cântau dulce fântânile, i se părură doadată pline de un farmec pe care nu-l cunoștea. Fecioare mlădioase veneau în foișorul unde sta și începeau danțuri așa de line și ușoare încât parcă erau purtate de valurile lor în aburirile vântului...".

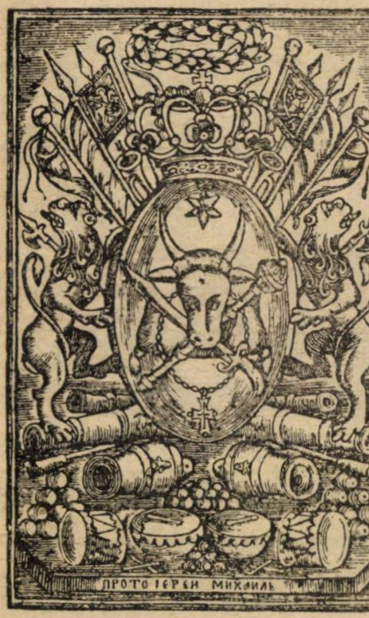

STEMA MOLDOVEI din **Viețile Sfinților din luna Martie,** M-rea Neamțului, 1813.

(reproduceri din *Bibliografia românească veche*, de I. Bianu și Nerva Hodoș)

Și dacă ochii cetitorului de astăzi nu se vor face, de pildele acestor mucenici ai credinței Domnului, două râuri sau două iazere de lacrămi, cum socotea, acum un veac și mai bine, prea osfințitul Kir Veniamin, sufletul lui se va tulbura însă în nepăsarea-i de astăzi și mintea i se va delecta de aceste prea sfinte pocești, așa de frumos povestite și care, fără de voia noastră ne amintesc de epigramma prin care tâlcuitorul dela 1809, dela Mănăstirea Neamțului, vorbea de „miiarea duhovnicească" pe care filele cărții o ar fi cuprins ca niște țevșoare de faguri.

PERPESSICIUS

Fondul Dr. Ion Scurtu

Facultatea de Litere din Cluj a primit din partea d-lui Al. Lapedatu, ministrul Artelor, 30.000 lei din al căror venit anual de 2.300 lei, se vor acorda premii celor mai bune cercetări și studii făcute de studenții sași cu privire la viața și opera lui M. Eminescu.

Fondul se va numi „Dr. Ioan Scurtu" în memoria profesorului și publicistului care a adus serioase contribuții în legătură cu Eminescu.

Frânturi

Primul locuitor al Londrei

Anglia, până azi, n'a fost prea norocoasă în descoperirea de oseminte omenești, din primele perioade ale preistoriei. Subsolul londonez a făcut de curând o plăcută surpriză antropologilor.

Cu ocazia săpăturilor făcute pentru o casă, s'a găsit un craniu... Nu însă un simplu craniu ca oricare altul. El aparține după părerea marelui savant Elliott Smith, unui reprezentant al tipul **neanderthalian,** ba poate și mai primitiv.

Acest craniu aparține deci primului locuitor al Londrei, după alții, al primei locuitoare, pentrucă specialiștii recunosc trăsăturile unei grațioase reprezentante a sexului frumos de acum câteva zeci de mii de ani.

O nouă teorie asupra vulcanilor

Până acum s'a crezut că vulcanii sunt un fel de supape de siguranță prin care es la suprafață materiile în fuziune care umplu pântecele planetei noastre.

Un savant englez. e de altă părere. Vulcanii, după el, n'au nici o legătură cu masa incandescentă din interiorul pământului, despre natura căreia de altminteri nu prea avem cunoștințe sigure; ei sunt un fenomen superficial și local. Mecanismul lor e următorul: stâncile în stare de fluidă și de lavă, care se găsesc sub scoarța pământului tind la rândul lor să se solidifice. Ele sunt impregnate de gaz și vapori de apă supuse la presiuni formidabile. Solidificându-se, ele se apropie de suprafața scoarței pământești, presiunea se micșorează și gazele exploadează târând cu ele materiile pe jumătate fluide.

Este o altă teorie care spune că în interiorul globului pământesc există mari cantități de materii radio-active care degajează o căldură enormă și transformă în stare lichidă materiile solide ce încep să clocotească și să se urce spre suprafață.

Telautografia.

Inseamnă transmiterea scrierii prin telegraf. Cuvântul e compus din grecește **telé:** de departe, **autos:** propriu, **grafien:** a scrie.

Invenția se datorește d-lui Eduard Belin, și constă în dispositivul următor:

Telegrama scrisă cu o cerneală specială, peste care se toarnă gumă lac în așa fel ca să dea relief caracterelor, e aplicată pe un cilindru, care se învârtește cu o mișcare uniformă deplasându-se ușor la fiecare tur, ca un surub în sensul axei sale. Un stilet montat pe un resort foarte suplu apasă pe suprafața cilindrului și pe măsură ce acela se învârtește și se deplasează lateral, descrie o serie de spirale luând succesiv contact cu toate punctele mesagiului. Când întâlnește o trăsătură **în relief,** e ridicat și mișcarea sa oprește un circuit electric. Curentul astfel deslănțuit acționează la celalt capăt al liniei pe un aparat care concentrează o foarte slabă lumină pe o foaie de hârtie sensibilă.

Cum foaia aceasta e așezată pe un cilindru asemănător celui al transmițătorului și având o mișcare identică, fâșia de lumină o impresionează punct cu punct după un traseu care corespunde în mod riguros aceluia al caracterelor în relief ale mesagiului original.

Pentru obținerea documentului autentic fotografia astfel obținută e repede developată în biurourile oficiului postal: In Franța telautografia e introdusă aproape la toate oficiile telegrafice.

TEATRELE

La Național: «STRIANA» de Alfred Moșoiu

Dintr'un crâmpeiu de istorie, din legendele populare, care circulă asupra voevodului Ștefan cel Mare, poetul Alfred Moșoiu a făcut o piesă de teatru, „Striana".

Striana e o fantazie teatrală, care interesează, stăpînește, nu prin greoiul decor teatral al hrisoavelor și documentelor istorice, nu prin meșteșugurile dramatice, folosite autorii credincioși datinei trucurilor dramaturgiei cu rețetă și program. Striana — ca piesă — place, emoționează, prin versurile ei, prin lirismul ei tineresc și desigur prin înfățișarea nouă a voevodului moldovean Ștefan cel Mare, altfel de cât ne-a fost dat să-l vedem până acum în teatru. E domnitorul, care n'a trăit numai cu buzduganul în mână, trecând dintr'un războiu contra turcilor, într'altul contra leșilor, ci acel Ștefan cel Mare și sfânt, biruit de o dragoste naivă și iubind năpraznic o hangiță, frumoasă, cu ochi înflăcărați de demon.

Cu gamă de nuanțe delicate, cu poezie suavă, cu înfățișarea pitorească a trecutului, cu sentimentalitatea iubitorului de versuri frumoase, largi, și cu vioiciune de dialog, „Striana" e o piesă, care s'a impus. Cadrul istoric a fost lăsat mai mult în seama direcției de scenă, dar poezia trecutului, freamătul de tinerețe și frăgezimea versului, — componentele trainice ale piesei — au desmierdat publicul, dornic și de poezie, nu numai de teatru de acțiune.

Poate că atunci când poetul s'a hotărît să scrie „Striana", s'a gândit că Striana pe scenă n'ar putea să fie decât d-na Giurgea. Și inspirația lui a fost realizată, sub această stăpânire.

De aceea, poate, rolul Strianei, e dela început până la sfârșit par'că turnat pentru admirabilele mijloace scenice ale d-nei Giurgea.

Râsul sglobiu, ingenuitatea fără seamăn pe scena românească, neîntrecutul meșteșug de a spune versuri, minunata putință de a nuanța, — însușiri valorificate în teatru de d-na Maria Giurgea, au contribuit desigur într'o foarte largă măsură la aprecierea bună a Strianei.

Celelalte roluri au fost susținute cu demnă stăruință și în majoritate cu izbândă de d-nii Pop-Marițan, Ciprian, Calboreanu, Barbelian.

B. CECROPIDE

Curier literar francez

Comitetul „Societăţii oamenilor de litere“ de sub prezidenţia d-lui Georges Lecomte a atribuit, la sfârşitul lui Decembrie, următoarele premii literare anuale:

1) Premiul Prezidentului republicii, d-lui Edouard Schuré; 2) premiul Consiliului municipal d-nei Elissa Rhaïs; 3) premiul Emile Zola d-lui Henri Bachelin; 4) premiul Lubomirsky, d-lui Louis Sonolet; 5) premiul Taylor, d-lui René Gillouin; 6) premiul Barratin, d-nei Isabelle Sandy; 7) premiul Paul Collin, d-lui Pierre Paraf; 8) premiul Petit-Bourg, d-lui Jules Clère; 9) premiul Maurice Renard, d-lui René Jouglet; 10) premiul Henry Buguet, d-lui Octave Pradels: 11) premiul Richebourg, d-lui Georges Spitzmuller; 12) premiul Alfred de Musset, d-lui Fernand Dauphin; 13) premiul Pasteur, d-nei Claude d'Habloville; 14) premiul Congresului Literar, d-nei Bertha Galeron de Calonne.

Premiul Balzac a fost împărţit între d-nii: Armand Praviel, Victor Goedorp, Francisque Parn, Jean Drault, Marcel Millet, Julien Guillemard, d-na Stanislas Meunier, şi d-nii: Norbert Sevestre, Philéas Lebesgue, Camille Fabry, Léon Lemonnier.

Au mai fost atribuite: premiul Frantz Jourdains, d-lui Guillaume Janneau; premiul Marc Langlais, d-lui Emile Guillaumin; medalia scriitorilor patrioţi d-lui Maurice Dubard; premiul Jacob de la Cottière, d-lui Georges Grison; premiul Raoul Bonnery, d-nei Marthe Dupuy; premiul Théodore Véron, d-lui Georges Delaquys; distincţiuni d-lor Léon Chavignaud, Sylvain Deglantine şi d-şoarei J. Lasserre.

Premiul Chouchard a fost decernat d-nei Brada, d-lor Boyer d'Agen, Gaston Derys, Jean de Kerlecq, Marcel Laurent, Rodolphe Bringer, H.-J. Proumen, P.-N. Roinard, Marc Saunier, Wilfrid Lucas şi d-nei Jeanne Regamey.

•

In 1926, se va distribui un premiu de poezie de 3000 franci denumit „Premiul Hérédia“ şi va fi atribuit unui sonet.

•

La sfârşitul lui Decembrie 1925 s'au serbat 50 de ani ai „Societăţii de vechi texte franceze“. Aniversarea a coincidat cu a revistei de filologie *Romania*.

Societatea a fost fondată în 1875 de Paul Meyer şi Gaston Paris. Biroul actual se compune din d-nii: Mario Rocques, Faral, Lemaitre şi d-ra Droz.

Şedinţa plenară, ţinută la „Ecole des Hautes Etudes“ a fost prezidată de d. Ambroise Thomas, asistat de d. Mario Rocques, titularul catedrei de româneşte dela Sorbona.

•

S'a înfiinţat, la Sorbona, o catedră Victor Hugo.

A fost încredinţată poetului Fernand Gregh, care înainte de începerea cursurilor a sintetizat într'o formulă succintă admiraţia lui pentru Victor Hugo: „Toţi ceilalţi sunt Apolloni; el e Jupiter“.

•

Fundaţiunea americană Blumenthal, pentru cugetarea şi arta franceză, va distribui în 1926, 14 burse: 3 pentru literatură, 2 pentru pictură, 2 pentru sculptură, 1 pentru gravură, 5 pentru artele decorative (şi arhitectură) şi 1 pentru muzică.

Fiecare bursă e de 12.000 franci, plătibili în 2 ani, a 6000 fr. Comitetul precizează că nu e vorba de premii menite să recompenseze o operă particulară sau o activitate de ansamblu ci e vorba de favorizarea tinerelor talente, cari au dat dovada unor însuşiri remarcabile şi pentru ca aceste însuşiri să se desvolte.

Candidaţii trebue să aibă sub 35 ani şi să-şi depue candidaturile până la 31 Martie 1926.

•

La 8 Ianuarie, anul acesta s'au împlinit 30 de ani dela moartea lui Verlaine († 8 Ianuarie 1896), care odihneşte în cimitirul Batignolles, alături de părinţii săi.

Cu prilejul acestei aniversări, editorii au pus la cale publicarea unor inedite ale lui Verlaine, între care va figura şi prima versiune din *Crimen Amoris*.

•

In continuarea monumentalei opere a lui Marcel Proust: „Albertina dispărută“, eroul bagă de seamă, după moartea Albertinei, că pierzând obişnuinţa s'o mai vadă, a pierdut şi obişnuinţa de a o mai iubi. Uitarea a fost mai tare ca toate. „Aşa e trista soartă a fiinţelor că nu sunt pentru noi decât planşe de colecţiuni pe care le foloseşte gândul nostru. Tocmai din pricina aceasta, întemeiăm pe ele proecte care au vigoarea gândului. Insă gândul oboseşte şi amintirea se distruge...“.

•

Ultima convorbire din „Nouvelles Littéraires“ e cu romancierul Francis de Miomandre. Graţia şi spiritul cronicarului dela „Europe Nouvelle“ ni-l spuneau cu mult mai tânăr. E născut în 1880 la Tours. Convorbirea lui e un omagiu călduros pentru poezie în general şi o justă reabilitare pentru Laforgue şi Claudel, în special.

Despre romanele sale şi concepţia care-l conduce, zice: „Consider fantazia ca elementul esenţial al operei de artă, ba chiar al celei mai grave, şi în ce mă priveşte, am încercat întotdeauna să conciliez aceste două tendinţe ale spiritului meu: una realistă şi melancolică, alta veselă şi zburdalnică. Eu socotesc că nu poate fi fantezie adevărată fără un realism pe care să se sprijine şi care să-i servească nu numai de bază dar şi de trampolină“.

SCULPTORUL JALEA

L-am cunoscut acum 3—4 ani ca un delicat modelator de mici statuete, cu siluetări de bibelot.

Erau în acele lucruri micuţe şi aproape fragile o înaltă procupare tactilă.

Mâna le urmărea cu aceiaşi voluptate ca şi ochiul.

Erau mângâieri ale simţurilor noastre.

Astăzi d. *Jalea* atacă monumentalul, încercând să imprime pietrei inerte un sens mai adânc şi o durabilitate emotivă.

Nu mi-aş fi putut închipui un *Jalea* care să se lupte cu blocurile uriaşe şi să le învingă.

Mai puţin frământat de cât Han şi poate mai puţin îndrăzneţ, *Jalea* aduce în sculptura românească o notă de vigoare distinsă.

Aproape o eleganţă granitică.

Drumul d-sale se deschide acum neted şi amplu, cu perspective largi şi precise.

PHEREKYDE

Studios şi studiat.

Totuşi emotiv.

Din puţinul cât expune, mai mult pentru a da un interior familiar sălii d-lui Jalea, natura mortă cu *„fructe şi legume“* se impune ca o realizare izbutită pictural.

Perseverând, d. *Pherekyde* va şti să se preciseze ca personalitate — şi să se impună.

LUCIA DEMETRIADE

Din ceia ce ne arată d-na *Lucia Demetriad Bălăcescu*, prefer aquarela şi pastelul.

Uleiurile d-sale sunt, cu toată aparenţa lor de voită energie — diluate.

Din potrivă, aquarela are nu ştiu ce zvelteţă copilărească, nu ştiu ce primăvăratică obrăznicie, care cucereşte.

Nu pot însă pricepe de ce preocuparea, îndârjirea aceia de a vedea *urât* şi de a realiza schilod?

Sufletul femeei nu se cuvine să fie siluit cu reminiscenţe crude, şi nici obsedat de horcăiturile decadente.

Când puteţi respira parfumul unei rose, de ce, Doamnă, înclinaţi către miazmele hoiturilor?

Delicateţa n'a exclus nici odată Arta.

GORY MIRCESCU

Calm şi metodic d. Gory Mircescu are reale calităţi de paletă.

Uniformitatea picturii d-sale e câte odată obositoare, dar nu enervantă.

Obositoare prin aceia că nu trădează gradaţii emotive.

E ca o întindere mare de apă, al cărui fund îl bănuieşti aproape şi plat.

Totuşi d. Gory Mircescu rămâne o energie cinstită şi un îndrăgostit de arta d-sale.

L'am fi dorit mai pasionat.

Dar pasiunea e în funcţie de temperament.

N. N. TONITZA

BIBLIOGRAFIE ARTISTICA

R. Allard: „R. de la Fresnaye“.

R. Rey: „Suz. Valadon“.

A. Salmon: „André Derain“.

F. Fosca: „Maurice Denis“.

C. Roger-Marx: „Bonnard“ (4 fr. vol.— N. R. F. ed.).

„L'oeuvre d'Antoine Bourdelle“ (librairie de France).

Ernest Goldschmidt: „Le peintre Pierre Subleyros“ (Morancé).

R. Allard: *„Yves Alix“*. N. R. F. ed. 4 fr.

Matisse — 64 dessius inèdits (libr. Bossard). 100 fr.

Rosenthal — Manet, graveur et lithogaphe (libr. Bossard), 60 fr.

Audin — Essais sur les graveurs sur bois en France, au 18-e siecle (libr. Bossard), 35 fr.

Giorgio de Chirico — Courbet. (libr. Bossard), 6 fr.

Moreau-Nélaton — Daubigny raconté par lui-même (libr. Bossard), 200 fr.

Ateneu: Neyllis.

EXPOZIŢII

Cartea Românească: Theodorescu-Sion.

Casa Artei: Grigorescu, Lukian, Verono, Vermont, Petraşcu, Ressu, etc.

Căminul Artelor: Jalea, Pherekyde, Lucia Demetriad-Bălăcescu, Gory Mircescu, Pop-Ludoşanu.

Ateneu: Burada.

CONFERINŢELE INSTITUTULUI DE CULTURA ITALIANA

Programul conferinţelor:

24 Ianuarie, N. Ionescu: Misticii Italieni.

7 Februarie, G. Marinescu: G. Lombroso şi şcoala italiană de antropologie criminală.

21 Februarie, O. Onicescu: Fascismul teoretic în gândirea lui Gentile şi Roceo.

7. Martie, R. Oritz: Marile ode ale lui Gabriele D'Annunzio.

21 Martie, A. D. Marcu: In Umbra cu Jacopone De Todi.

4 Aprilie, N. Iorga: Din relaţiile literare italo-române.

Conferinţele au loc în sala Fundaţiei Universitare Carol I, seara dela 5—6. Biletele în Pasagiul Român 20, la „Reforma Socială“ şi în seara conferinţelor la Fundaţie.

Conferinţele săptămânii

Capitalismul şi reforma administrativă

Modul cum d. Argetoianu a ştiut să prezinte vastul subiect al conferinţei ce a ţinut Dumineca trecută în aula Fundaţiei Carol sub auspiciile Institutului Social Român, ne face să vedem în d-sa unul din cele mai sintetice spirite politice dela noi. Noţiunile sunt prezintate în bloc, fără bagaj de nuanţe metafizice care încântă, dar şi obosesc mintea ascultătorului.

Dela început d-sa a evitat să se avânte pe câmpul speculaţiilor abstracte, mărginind conferinţa la lămurirea acestor fundamentale întrebări: „Trăim sub regim capitalist, care este aşezarea administrativă nea regim? Dacă trăim sub un regim capitalist care este aşezarea administrativă cea mai potrivită cu acest regim?

Răspunsul dat de d-sa ne arată că noi trăim sub un regim numai în aparenţă capitalist.

Toate ţările Apusului au trecut în ultimele zece secole întâi prin regimul feudal, apoi prin cel absolutist şi azi se găsesc în cel constituţionalo-burghez-capitalist în care elementele ideologice, în primul rând, şi apoi cele economice au rol covârşitor. Noi n'am trecut prin etapa preponderenţei elementelor ideologice, care au stat la baza înfiinţării regimului constituţional; noi am vrut să facem un salt din regimul absolutist în cel capitalist.

Ne-am închipuit că putem trece în acest regim fără capital indigen şi fără să-l împrumutăm dela alţii. Ne având capital nu putem spune că trăim sub regim capitalist: *trăim sub regim bancar*, care în realitate este o ficţiune: el permite să se dea aparenţele unui regim capitalist fără capital.

Sub regimul nostru bancar, băncile nu mai constituesc o întreprindere a capitalului în căutare de plasament; ele sunt organe de exploatare a nevoilor naţionale în căutare de capital — capital pe care aceste bănci îl înlocuesc prin combinaţiuni fiduciare şi artificii de contabilitate.

Ca să transformăm regimul nostru bancar într'un regim capitalist avem două căi: una mai lentă, formarea unui capital naţional; alta mai repede, colaborarea cu capitalurile străine.

Cum noi tindem numai spre un regim capitalist, nici o formă administrativă nu e mai potrivită pentru crearea de rezerve capitaliste decât forma descentralizării administrative la regiune.

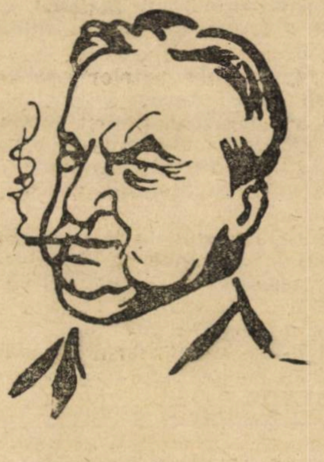

C. Argetoianu

D. Argetoianu precizează avantajele regiunii, asupra comunei, din punct de vedere administrativ cât şi punctul de vedere al creării capitalului.

La sfârşit arată că opinia publică trebuie să impună guvernului de mâine: 1) înfrângerea regimului bancar centralizator; 2) organizarea unei vieţi regionale descentraliste; 3) înlesnirea colaborării capitalului străin. Aceasta cere mult curaj, şi d. Argetoianu a găsit util să sfârşească cu cuvântul adresat de Saint Just, convenţiunei franceze:

— Indrăzniţi!

Pictorul Grigorescu

In sala de conferinţe a „Casei Şcoalelor" a vorbit d. prof. Enache Ionescu despre Grigorescu, arătând că în opera acestui maestru îşi găseşte sufletul românesc expresia lui plastică cea mai minunată.

In opera lui distinge mai multe grupe: grupa tablourilor de răsboi; grupa tablourilor cu evrei; grupa ţiganilor; grupa tablourilor care exprimă stări sufleteşti şi în fine grupa care reprezintă viaţa românească sub toate aspectele ei, dar mai ales cele patriarhale în care a rămas neîntrecut.

Şi nu putem să uităm observaţia d-sale, dela sfârşitul conferinţei şi anume că Grigorescu a realizat plastic cea mai frumoasă epopee a neamului românesc, nerealizată încă în domeniul literilor...

I. FLOROIU

Reviste

☐ **Revista craioveană „Suflet Românesc", condusă de d-nii: N. Plopşor, N. I. Herescu şi T. Păunescu-Ulmu, a fuzionat cu „Năzuinţa". Noua revistă se va numi:** Năzuinţa Românească.

☐ **Din ultimile două numere (6 şi 7), ale revistei „Suflet românesc", remarcăm: „Calendarul viei", de Ion Pillat şi un fragment din noua piesă „Păcală" a d-lui Horia Furtuna.**

☐ **„Societatea de mâine", revista săptămânală din Cluj, pentru probleme sociale şi economice, care cuprinde şi buletinul secţiei social-economice a „Astrei", a intrat în al treilea an de existenţă. Cu prilejul acesta, revista recapitulează într'un justificat „Pro Domo" toate temeiurile succesului ei.**

☐ **In N-rul 1—2 (III) din 3 şi 10 Ianuarie, a revistei „Societatea de mâine", d. I. Lupaş scrie despre:** Criza presei ardelene, **dureroase constatări. Transcriem din îngrijorarea d-sale rândurile acestea de îndreptar:**

„In faţa acestei situaţiuni toţi factorii cu simţ de răspundere pentru direcţia, în care se face educaţiunea cetăţenească extraşcolară, îşi vor înţelege oare datoria de a lua fără întârziere măsu-

Buletin bibliografic săptămânal*)

de AL.-SADI IONESCU

870.1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

Ionescu Morel (D.). — Aventurile lui Goangă şi Târlică, roman pentru copii. Desene de B'Arg şi Anestin. Bucureşti, **„Cartea Românească"**, 1925, 160 p. Fig. Lei 80.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Bugetul cheltuelilor Preşedinţiei consiliului de miniştri pe anul 1926. Bucureşti, **(Impr. Statului)**, 1925, 10 p.

Creangă (Dr. G. D.). — Raport asupra activităţii Băncii generale române. Bucureşti, (Tip. **„Independenţa")**, 1919, XIV + 244 + XCVI p. (Cu o prefaţă întârziată din 1925).

Creangă (G. D.). — Raportul administratorului sechestru asupra activităţei loteriei privilegiate pe clase a Regatului român. Bucureşti, (Tip. **„Independenţa")**, 1919. III +162 +138 p. (Cu un prim cuvânt din Dec. 1925).

Proectul de buget al Statului pe exerciţiul 1926. Bucureşti, **(Impr. Statului)**, 1925, 141 p.

34 DREPT

Alexandrini (Alexandru). — Falimentul comerciantului strein, studiu de drept comercial internaţional şi comparat. Dorohoi, (Tip. **„Gazeta Dorohoiului")**, 1925, 258 p. Lei 120.

Constantinescu (N. Jac.). — Despre succesiuni. Ediţia II. Revăzută şi complectată la zi cu doctrina şi jurisprudenţă. Bucureşti, **Curierul judiciar**, [1925], 271 p. Lei 140.

Finţescu (I. N.). — Cambia după legile în vigoare în vechiul Regat, Bucovina şi Transilvania. Vol. II. Craiova, (Tip. **„Scrisul Românesc")**, f. d., 310 p. Lei 200.

37 INVĂŢĂMÂNT. PEDAGOGIE. MANUALE DIDACTICE

Papadopol (Paul I.). — Metodica limbii materne în gimnazii şi licee precedată de referatul d-lui G. G. Antonescu. Bucureşti, **Cassa Şcoalelor**, 1925, 189 p. Lei 28.

Radu (Const.). — Clasicism şi realism în pedagogie. Focşani, (Tip. **„Lucrători Asociaţi")**, 1926, 56 p.

a) **Manuale didactice pentru învăţământul primar.**

Petre (R.) şi I. **Creţu.** — Lecturi literare în proză din cei mai aleşi scriitori români pentru toţi elevii dela cursurile supra-primare (complimentare, cl. V, VI şi VII), industriale (ucenici) şi de adulţi. Bucureşti, **„Cartea Românească**, 1925, 120 p. Fig.. Lei 32.

Tomescu (Gh.). şi Gh. S. **Ioneanu.** — Elemente de geografie. Judeţul Prahova pentru Clasa II-a primară urbană. Ediţia VIII-a. Ploeşti, (Tip. **„Progresul")**, 1925, 58 p. Fig., hărţi. Lei 14.

63 AGRICULTURĂ.

Ambrosi jun. M.). — Der praktische Weinbauer. Wegweiser zum erfolgreichen Betriebe des neuzeitliche Weinbeues. Dritte erweiterte Auflage. Hermanstadt, Siebenbürgisch-sächsische Landwirtschaftsverein, 1925, 172 p. Fig.

Enescu (Ion) şi Ion **Anganu.** — Ce seminţe de buruieni se pot găsi în cerealele noastre? Studiu. Bucureşti, (Tip. **„Bucovina")**, 1925, 10 p. + 4 tabele.

Ionescu-Şişesti (G.). — Le standardisation des céréales. Bucarest, (Typ. **„Bucovina")**, 1925, 17 p.

Synadino (Al. V.). — Sfaturi crescătorilor de oi cu privire la îmbunătăţirea pielcelelor de miei. Bucureşti, (Tip. **„Bucovina")**, 1925, 24 p. + 8 pl. Fig.

8 LITERATURĂ.

a) Poezie

Alexandrescu (Grigore). — Poezii. Memorial de călătorie. Cu introducere, biografie, note şi indice de Gh. Adamescu. Bucureşti, **Cartea Românească**, 1925, 271 p. + 1 pl. Lei 50 (Biblioteca scriitorilor români).

---

*) (A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1).

rile necesare pentru înființarea și susținerea unui cotidian românesc, care să nu fie în serviciul partidelor, ci deasupra lor, spre a îndeplini în spiritul glorioasei tradiții ziaristice ardelene, cu seninătate și devotament misiunea de a împărtăși educația națională-patriotică și morală-creștinească nu numai noilor, ci și vechilor cetățeni ai României întregite ? Statul însuș nu va putea consimți, ca datoria lui de a sprijini, îndruma și controla educația cetățenilor să fie limitată numai la școală, la biserică, la casarmă și la câteva societăți culturale, ci va trebui să o extindă fără întârziere și asupra ziaristicei. care e școala tuturor".

Din restul bogatului sumar: Aspecte din viața daneză, **de Șt. Bezdechi și** Expresii la modă. **(Discuții literare), de Axente Banciu.**

☐ Revista Științifică „V. Adamachi", **aduce pe lângă o informație științifică și bibliografie critică, și o serie de articole interesante: „Petru Poni", de I. Simionescu; „Anghel Saligny", de Ion Ionescu și „D. Cantemir ca geograf", de G. Valsan.**

☐ Cetatea Literară (Nr. 2; 15 Ianuarie) aduce un articol de caldă apreciere, al d-lui E. Lovinescu despre revelanta confesiune „La ora ceaiului" iscălită, simplu: T. și publicată în primul număr al revistei; Poeme diverse și personale: „Banchetul meu" de Ion Minulescu; „Scrisoare" de N. Milcu; „Cuvinte pentru o păpușe" de Sergiu Dan; „Vegetariana" de Ion Barbu; „Purificare" de G. Talaz și „Necroman" de Ion Vinea. Proză: „Răsfrângeri", fragment de roman de Liviu Rebreanu și „Omul care a trecut" de Hortensia Papadat Bengescu. Bogate comentarii (cărți, teatru și reviste), juste, nervoase, polemice ale directorului revistei: Camil Petrescu.

☐ **Salonul literar** (Nr. 9; Ianuarie) revista dela Arad a d-lui Al. T. Stamatiad publică un interesant eseu: „Două aspecte și o singură concluzie" de D. Nanu; poeme de: V. Demetrius, Eugeniu Ștefănescu-Est, George Dumitrescu, Al .T. Stamatiad, o aromată pagină veche din D. Anghel, traduceri și bogată cronică.

CALENDAR LITERAR

17 Ianuarie 1829: S'a născut la Iași, din părinți macedoneni, junimistul Anton Naum.

1919: A murit doctorul C. Istrate.

18 Ianuarie 1844: S'a jucat la Iași, pentru prima oară, piesa lui V. Alecsandri „Cuconul Iorgu dela Sadagura sau Nepotu-i salba dracului".

1879: S'a reprezintat pentru prima oară la București, „O noapte furtunoasă", de I. L. Caragiale.

1881: S'a jucat pentru prima oară la București, „Lipitorile satelor", de Vasile Alecsandri.

19 Ianuarie 1818: A murit fabulistul bănățean Dimitrie Țichindeal.

1869: V. A. Urechia a vorbit la Ateneul Român din București, despre: „Basmele române".

20 Ianuarie 1800: S'a născut în București fabulistul Constantin Bălăcescu.

1834: S'a deschis în București școala „Societății Filarmonice", sub direcția lui I. Eliade Rădulescu.

S'a deschis Conservatorul de muzică din București.

1864: S'a dat prima reprezentație a teatrului național din Bacău.

1880: Apare în București revista „Literatorul", condusă de Alex. Macedonschi.

1899: Apare în Galați revista pentru popor „Sămănătorul", condusă de G. I. Alexandrescu, T. A. Bădărău, V. A. Urechia și G. T. Kirileanu.

1900: Apare în București „Revista Universitară" pentru **concursul** și conferințe de: psihologie, estetică, pedagogie, istorie, istoria literaturilor, etc.

1904: Apare în Bârlad revista „Paloda literară".

21 Ianuarie 1873: A murit Dionisie Romano.

1884: Apare în București revista literară „Peleșul".

1899: Apare în București revista „Pagini literare", condusă de V. A. Urechia, G. Coșbuc, dr. Urechia, Ion Gorun, etc.

1907: A murit Vincențiu Babeș.

22 Ianuarie 1884: Apare în București prima foaie muzicală „Doina", condusă de C. Bărcănescu.

1908: A murit scriitorul Dimitrie Ollănescu-Ascanio.

23 Ianuarie 1855: Apare la Iași revista „Foiletonul Zimbrului", condusă de T. Codrescu și D. Gusti, ca supliment literar la ziarul „Zimbrul".

24 Ianuarie, 1893: Apare în București „Moftul Român", revistă condusă de I. L. Caragiale și Anton Bacalbașa.

1905: A murit cunoscutul actor Nicolae Ionescu.

1909: A murit Petre S. Aurelian.

1915: Barbu Delavrancea a ținut o cuvântare la societatea „Tinerimea Română" din București, despre „Patrie și patriotism".

25 Ianuarie, 1848: S'a născut în Târgu-Neamț, profesorul Grigore Crețu.

1870: S'a născut în Brașov scriitorul Ermil Borcia.

1904: Apare în București revista „Cuvântul", condusă de Iuliu Dragomirescu.

26 Ianuarie, 1902: A murit Mitropolitul Moldovii Iosif Naniescu.

27 Ianuarie, 1829: S'a născut în București Grigore C. Cantacuzino, fost director general al teatrelor.

1845: S'a jucat pentru prima oară în Iași, piesa „Robert șeful bandiților sau Hoții", de Schiller, dramă în cinci acte, tradusă de Comisul Alecu Vasiliu.

1854: S'a născut în Buzău Alex. Marghiloman.

28 Ianuarie, 1896: Iși încetează apariția revista „Viața", ce fusese condusă de Alexandru Vlahuță.

1898: A murit în București, compozitorul muzical Alexandru Flechtenmacher.

29 Ianuarie, 1853: S'a născut în satul Mărgineni, județul Prahova, marele scriitor I. L. Caragiale.

1874: A murit istoricul bucovinean Eudoxiu Hurmuzaki.

30 Ianuarie, 1840: M. Kogălniceanu a scris cunoscuta sa prefață dela revista „Dacia literară".

1877: Apare în Arad revista „Biserica și școala", condusă de Vincențiu Mangra.

Feraru (Leon). — Maghernița veche și alte versuri din anii tineri. București, **Cartea Românească,** 1926, 177 p. Lei 35.

b) **Teatru**

Mănescu (Virgiliu-Athanase). — Răsplata, dramă în 3 acte. București, **Farul,** [1925], 63 p.

Speranția (Th. D.) — Teatru sătesc. Curcanii, comedie patriotică într'un act. Ediția III-a. București, **Cartea Românească,** 1925, 20 p. Lei 8.

c) **Roman. Nuvelă.**

Demetrius (V.). — Norocul cucoanei Frosa nuvele. București. **Universala,** Alcalay & Co. [1926], 188 p. Lei 40).

Ghica (Ion). — Din vremuri vechi. București, **Cartea Românească,** 1925, 31 p. Lei 3. (Pagini alese din scriitorii români nr. 199).

Pop (Vasile). — Domnița Viorica, roman. Ediția III-a. București, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, 1926. 275 p. Lei 45.

Pora (Nicolae). — Oglinda fermecată. București, **Cartea Românească,** 1925, 31 p. Lei 3. (Pagini alese din scriitorii români nr. 200).

Rădulescu-Niger (N.). — Viață de artistă. Roman. București, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1925], 399 p. Lei 55.

Sadoveanu (Mihail). — Insemnările lui Neculai Manea. București, **Cartea Românească, 1925, 190 p. Lei 40.**

Tulbure (Gh). — Povestiri cu tâlc. Oradia, (Tip. **„Cele Trei Crișuri"),** 1925 64 p.

d) **Literatură străină tradusă**

Coppée (François).—Când iubești (bucăți alese). Traducere de Const. A. I. Ghica. București, **Cugetarea** ,C. Ciornei & P. C. Georgescu, [1925], 11 p. Lei 22.

Maupassant (Guy de). — Povestiri alese. Traducere de Constantin A. I. Ghica. București, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1925], 144 p. Lei 22.

Richepin (Jean). — Taina fatală. In românește de Sonia Vladimir. București, **„Adevărul",** [1925], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 42).

Verne (Jules). — Comoara din ostrov (minunatele aventuri ale lui Antifer). In românește de Ion Pas. București, **Cugetarea**, S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1925], 2 v., 143 p. Fig. (I); 133 p. Fig. (II). Lei 40.

Verne (Jules). — Un oraș plutitor. București, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1925], 133 p. Fig. Lei 20.

Zola (Emile). — Adevărul. Traducere de Ion Pas. București, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu [1925], 2 v., 219 p. (I); 244 p. (II). Lei 80.

Zweig (Ștefan). — Adorație. In românește de F. Aderca. București **,Adevărul, [1925], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 43).**

Molnar (Franz). — Nu distrugeți iluziile. In românește de Marga Dima. București, **Adevărul,** (1925), 31 p. Lei 4. (Lectura nr. 41).

9 ISTORIE. BIOGRAFIE

Benedeck Elek. — Magyarok története. Cluj, (Tip. **„Minerva"**), 1925, 193 p. Lei 25. (A „magyar nép" könyvtara 8—9).

Giurescu (Constantin C.). — Noi contribuțiuni la Studiul marilor dregătorii în secolele XIV și XV. București, (Tip. **Socec & Co.),** 1925, 75 p. Lei 60.

Gorsky (Lt. Col. V.). — Pribeag în țara mea (Peripețiile unor ofițeri fugiți din captivitate). București, **Cartea Românească,** 1925, 238 p. Lei 45.

Orza (Vl.). — De temporum historicorum apud Polyaenum usu. Intrebuințarea timpurilor istorice la Polien. București, **Cartea Românească,** (1925), 64 p. + errata. Lei 80.

a) **Biografie**

Meteș (Ștefan). — Regele Ferdinand al României. Cluj, (Tip. **„Ardealul",** 1925, 270 p. + errata. Fig. Lei 90.

Nicolau (Col. T.). — Ioan Huniade Corvin. București, (Tip. **Marelui Stat Major),** 1925, 564 p. Fig., hărți. Lei 125.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ **Manuscrisele nepublicate, nu se păstrează.**

● **Comisiunea şi condiţiunile de participare la premiul de proză de 5000 lei al „Universului literar“ sunt publicate în corpului revistei.**

☐ **In numerile viitoare vom publica capitole inedite din romanele : „Intunecare“ al d-lui Cezar Petrescu şi „Vioara mută“ al d-lui N. Davidescu.**

☐ **Cetitorul care ar fi înclinat să se alarmeze de profuziunea premiilor literare dela noi, e rugat să spicuiască din** „Curierul literar francez“ **ce publicăm în numărul de faţă şi numărul şi diversitatea premiilor literare în Franţa.**

EDITORII

☐ Editura „Socec“ a donat 10.000 lei Societăţii Sriitorilor Români ca să se institue un premiu de poezie „Socec“ pentru cel mai bun volum de versuri al anului.

S. S. R.

☐ In şedinţa de Vineri, 22 Ianuarie a. c., Comitetul Societăţii Scriitorilor Români, a discutat chestiunea decernării premiilor literare pe anul acesta.

Societatea va distribui următoarele 7 premii literare :

1. Un premiu pentru roman, în valoare de 25.000 lei, denumit „Premiul I. Al. Brătescu-Voineşti“ al ministerului artelor
2. Un premiu pentru roman, în valoare de 20.000 lei, denumit „Premiu C. A. Rosetti“, al ziarului „Viitorul“.
3. Un premiu pentru proză, în valoare de 10.000 lei, denumit „Premiul Socec“.
4. Un premiu pentru poezie, în valoare de 6000 lei, al S. S. R.
5. Un premiu pentru poezie, în valoare de 4000 lei, al S. S. R.
6. Un premiu pentru debutanţi, proză sau versuri, în valoare de 2000 lei, denumit „Premiul Benvenisti“.
7. Un premiu de poezie, pentru debutanţi, în valoare de 1000 lei, denumit „Premiul Ionel Pavelescu“.

REVISTE

☐ **Ţara noastră** (an. VII, Nr. 3 ; 17 Ianuarie) publică sub titlul : „Un precursor al unităţii : Iosif Vulcan, conferinţa pe care d. Octavian Goga a ţinut-o la Oradea, în amintirea fostului director al reputatei „Familia“ — revista de debut a lui Mihail Eminescu.

Din conferinţa, bogată în evocare şi reconstituire istorico-literară, ne vom face plăcerea să dăm un fragment în numărul viitor.

☐ In **Lumea** (an. Nr. 46 ; 17 Ianuarie) d-l Tudor Arghezi publică doi psalmi (8 şi 9), fragezi de vervă şi devoţiune. Desprindem :

Tare sînt, Doamne, singur şi pieziş !
Copac pribeag uitat în cîmpie,
Cu fruct amar şi cu frunziş
Ţepos şi aspru 'n îndîrjirea-mi vie.

Tînjesc ca pasărea ciripitoare
Să se oprească 'n drum,
Să cînte 'n mine şi să zboare
Prin umbra mea de fum.

Aştept crîmpeie mici de gingăşie ;
Cîntece mici de vrăbii şi lăstun
Să mi se dea şi mie
Ca pomilor subţiri cu gustul bun.

Nu am nectaruri roze de dulceaţă
Nici chiar aroma primei agurizi,
Dar prins adînc între vecii şi ceaţă
Nu-mi stau pe coajă moile omizi.

Un admirabil articol al d-lui G. Topârceanu : „O amintire — note şi impresii pe marginea unei reviste“, în care se vorbeşte cu duioasă simpatie de Cincinat Pavelescu şi de trubadurescul său suflet.

☐ **Adevărul literar şi artistic** (VII, Nr. 267 ; 17 Ianuarie) publică : „Neliterarii“ de Paul Zarifopol ; „Lacretelle“ de Aureliu Weiss ; „Vârsta şi talentul“ de Ion Gorun ; „O carte despre sfinţi“ (despre volumul d-lor Sadoveanu şi Pătrăşcanu) de Tudor Teodorescu-Branişte ; „Cronica teatrală“ de M. Sevastos ; „Preocupări de artă“ (W. Worringer) de H. Blazian, etc. etc.

☐ **Roma** (V, Nr. 12 ; Decembrie 1925) : „Cei vii şi cei morţi“, lecţia de deschidere a cursului de literatură. de d. Ramiro Ortiz ; „In amintirea lui Renato Serra“ de Alexandrina Mititelu ; „Ubi sunt ?..“ de C. Radu ; „Parini, oda cu oda“ de Alexandru Marcu.

EXPOZIŢII

☐ Expoziţia d-lui I. Teodorescu-Sion, rămâne deschisă până la 31 Ianuarie, în sala „Ileana“ (Cartea Românească).

☐ Sculptorul Jalea a deschis expoziţia sa la „Căminul Artelor-Regina Maria“ (Casa Dobriceanu, Calea Victoriei) la 17 Ianuarie. Expoziţia rămâne deschisă până la 15 Februarie.

CONFERINŢE

„MISTICII ITALIENI“, este titlul Conferinţei pe care o va ţine la Fundaţia Carol I, Duminecă 24 crt., ora 5 seara, d. Nicolae Ionescu, conferenţiar la Universitate, în ciclul conferinţelor Institutului de Cultură Italiană.

DIN ŢARĂ

☐ In Brăila funcţionează o bilioteca populară „Petre Armencea“ fundată în 1897.

Biblioteca Armencea posedă 10.000 volume. In colecţiile Bibliotecii se găsesc opere din toate specialităţile importante. Cele mai multe din cărţile Bibliotecii, sunt scrise în limba română, apoi, în ordine descrescândă, vin cărţile scrise în limbile : franceză, germană, italiană, engleză, latină şi elenă.

In anul 1925 s'au consultat 8524 cărţi şi reviste de 500 cititori înscrişi.

Comitetul societ. Biblioteca Populară „Petre Armencea“ pe anul 1926 : Preşedinte, d. avocat Traian Ţino ; vice-preşedinţi : d-nii prof. C. Dinu şi dr. Mircea Constantinescu ; secretar, d. ing. George Marinescu ; bibliotecar, d. prof. Ion Ionescu ; casier, d. Locot. Vlad Gavril ; cenzori : d-nii : avocat C. Ianculescu, avocat V. Albu şi Belizarie Dumitrescu, institutor.

TEATRALE

☐ **Piesa într'un act** „Metamorfoze“, **de d. Ion Marin Sadoveanu va fi reprezentată în luna Martie.**

☐ **La Teatrul Naţional se repetă:** „Secretul“ **de Bernstein,** „Fedra“ **de Racine şi** „Ioana D'Arc“ **de B. Schaw, în vederea reprezentaţiilor cu d-na Marioara Ventura.**

☐ „Regele Lear“ **de Shakespeare, se va relua la Teatrul Naţional, cu maestrul Nottara în rolul principal, către sfârşitul acestei luni.**

☐ **Drama lui Leonida Andreiew** „Acel care primeşte palmele“ **se va juca în actuala stagiune la Teatrul Naţional.**

☐ **Reprezentaţiile trupei dela „Théatre des Arts“ din Paris, sub conducerea lui G. Pitoeff şi Ludmila Pitoeff, vor începe la 19 Februarie la Teatrul Eforiei.**

☐ **Premiera comediei** „M-me Sans Gene“ **are loc în seara de 25 Ianuarie, la Teatrul Carol cel Mare.**

BULETINUL NOUTĂŢILOR LIBRĂRIEI FRANCEZE

Sub acest titlu, „Centrala Cărţii“, Societate generală de librărie, Bucureşti, str. Paris 1, publică în fiecare nr. al „Universului Literar“, lista celor mai recomandabile cărţi franceze apărute în ultima săptămână şi pe care le are în depozit. Cititorii „Universului Literar“ vor găsi aceste cărţi în principalele librării din ţară, pe care le furnizează „Centrala Cărţii“.

ROMANE, NUVELE

BONI DE CASTELLANE: *L'art d'etre pauvre*, fr. 12.

CARCO FRANCIS: *L'amour vénal*, frs. 15.

CENDRARS BLAISE : *Kodak*, frs. 7.50.

DRIEU LA ROCHELLE : *L'homme couvert de femmes*, frs. 9.

GOGOL NICOLAS : *Les ames mortes*, 2 vol. frs. 18.

HEMON LOUIS : *Battling-Malone pugiliste*, frs. 9.

BOULENGER JAQUES : *Renan et ses*

LITERATURA GENERALĂ

critiques, frs. 8.50.

CLAUDEL PAUL : *Feuilles de saints*, frs. 9.

CLAUDEL PAUL, COCTEAU JEAN, RAMUZ C. F., etc. : *Croniques T. I. Coll. Le Roseau D'or*, frs. 12.

DAUDET LÉON : *Souvenirs littéraires. Coll. Maitres et jeanes a aujord'hui*, frs. 35.

GOURMONT JEAN de : *L'Art d'aimer*, frs. 9.

JEANROY : *Les origines de la Poésie liryque en France*, frs. 40.

LEFEVRE FRÉDÉRIC : *Entretiens avec Paul Valéry*, frs. 15.

MEILLET : *La Méthode comparative et linguistique historique*, frs. 12.50.

FILOSOFIE, RELIGIE

BENDA JULIEN : *Les Billets de Sirius*, frs. 10.

BERNOVILLE GAETAN : *Sainte Thérese de l'Enfant Jésus*, frs. 9.

CORPS LT. C. : *Les Origines de l'erreur relativiste*, (15, 5/25). 20 p. Br. 4 fr. (K. Q. 4664).

NEDELKOVITCH : *La pénsée philosophique creatrice, de Pascal*. frs. 6.

POMMIER JEAN : *La pensée religieuse de Renan*, frs. 9.

SAUSSURE J. : *Les contradictions de la pensée religieuse*, frs. 20.

SOLOVINE : *Epicure ; Doctrines et Maximes*, frs. 10.

STEINER RUDOLF : *Un chemin vers la connaisance du soi*, frs. 7.

VARIGNY H. : *La mort et la biologie*. frs. 12.

WARRAIN FRANCIS : *L'Armature méthahisique*, frs. 25.

POESIE

ORLEANS : *Les Chefs-doeuvre de la poésie française*, frs. 35.

DREPT, ŞTIINŢE SOCIALE ŞI POLITICE

CAPITANT HENRI : *Comment il faut faire sa thése de doctorat*. frs. 6.

COPIN LOUIS : *Traité théorique et pratique de l'impot sur le revenu*, frs. 20.

DESTABLE JACQUES : *L'Expertise en écriture. Ses méthodes récentes*. frs. 12.50.

LACOMBE EDOUARD : *La prévision en matiere de crises economiques*, frs. 15.

MARTIN PIERRE-GEORGES : *La Stabilisation et le Retour a la monnaie or (Pologne Alemangne Territoire de Dantzig)*, frs. 20.

COMERŢ, FINANŢE

ANCEY CÉSAR : *Les, Risques du crédit L'Assurance des crédits commerciaux 1926*, frs. 20.

Redactor : PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

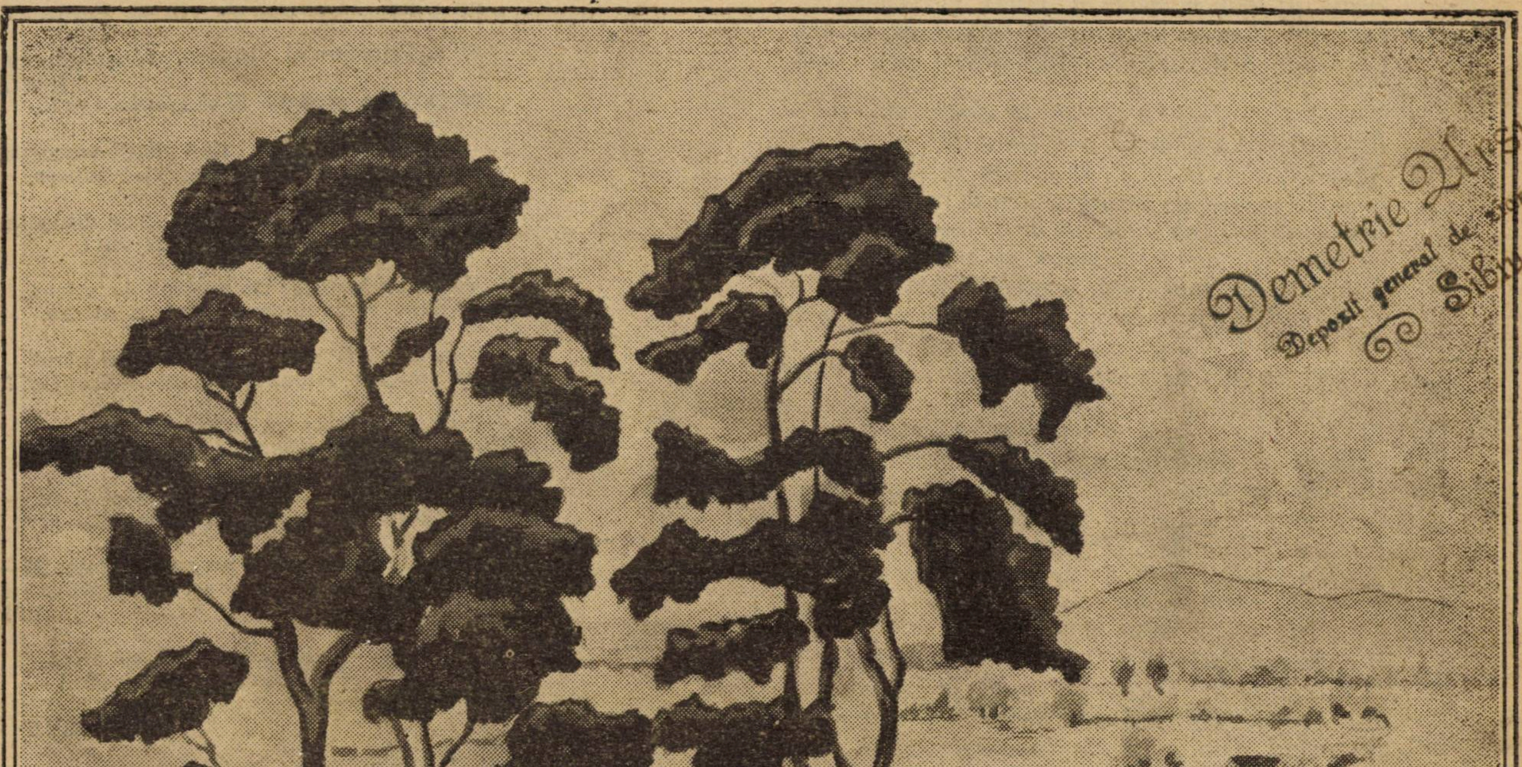

Peisaj de *LEON VIORESCU*

Demetrie Ursulescu
Depozit general de ziare şi reviste
Sibiu

In acest număr: **CEZAR PETRESCU, D. NANU, A. COTRUŞ, GH. CARDAŞ, G. MARINESCU, RADU GYR N. MILCU, C. I. ŞICLOVANU, PAUL I. PAPADOPOL. ANTON HOLBAN, DON JOSE, BRILLAT-SAVARIN, G. BREAZUL, B. CECROPIDE. I. FLOROIU. PERPESSICIUS. N. N. TONITZA.** Desene şi vignete de I. Teodorescu-Sion, Şt. Dumitrescu, N. N. Tonitza şi S. Maur.

An. XLII, Nr. 5.
31 Ianuarie 1926

Lei 5.

Arhipăstorii

amicului Gala Galaction

Iată am necaz pe păstori....
Omul va pieri în nelegiuire, dar sângele îl voi cere păstorului...
Rătăcitoare-s oile mele pe toate colinele....
Vai vouă păstorilor că n'ați întărit pe cei slabi, n'ați vindecat pe bolnavi, n'ați întors pe cei rătăciți!

(Ezéchiel 34, 1—10)

Taverna este scundă, lumina mohorâtă,
Figura omenească de bestie urâtă.
In jurul unei mese jucând pe cărți soioase,
Beau ultima monedă a clipei norocoase
Trei lucrători, ce ziua au tot scobit în stânci,
Prin hrube de ligniturî târându-se pe brânci.

De-afară'n vânt și'n zloată, se uită în tavernă
Pe ferăstruia scundă de fiare zăbrelită
Nevestele lor triste... Li-i fața veștejită
Și ochii stinși de veghe... Acasă au pe pernă
Trei cuiburi, sub o cergă de plapomă murdară,
— Bieți copilași ce tremur cu-o față fiartă 'n ceară!
Li-i lacrima 'nghețată, genuchii sub bărbie
Și pumnii strânși. In casă-i un frig ce te sfâșie.
Au adormit alături cu toții așteptând.
Și văd în vis pe masă mâncăruri fumegând.

La Episcop e însă o masă-adevărată:
Servește-o durdulie subretă înfocată
Un vin ca undelemnul vârtos, chihlimbariu,
In urma cărui toarnă un altul, ruginiu.
Cu ochii l'amândouă privind duios, pieziș,
Arhimandritul par'că se uită-acum cruciș...
Evlavia-i atâta de mare 'n sfânta-i pace,
Că până și cu ochii el semnul crucii face!
E cina cea de taină? O nu! căcînu e pal
Amfitrionul! Pare mai mult Sardanapal
Iar oaspeții, de-arândul, sunt toți așa ciudați,
Au aerul de-o haită de lupi înfometați.

Și-am înțeles atuncea și șcena din tavernă,
Și copilașii palizi ce tremurau pe pernă.—
Știu cine-s vinovații de risipita turmă...

Oh! Cum o să le-o ceară Stăpânul mai pe urmă

DIMITRIE NANU

PEISAGIU MUT

Un biet salcâm o mână de schelet spre cer îndoae
Și soarele, sgârcit, și-ascunde aurul sub nori;
Doar cerul milostiv, acum ca și de-atâtea ori,
A miluit pământul cu-un cojoc de oae.

De marginea pământului s'a înțepenit
Cu chingi de plumb, văzduhul preschimbat în sloiu
Și parcă toate nopțile au poposit la noi —
Sub promoroacă, firea a 'ncremenit.

S'ascunde zarea'n negură... na'i să știi unde-a rămas
Pe câmpul alb ne'ncăpător sub bolta nouă.
Nu-i nimeni să despartă nesfârșirea'n două
Și'n adâncimea hăului nu-i nici un glas.

Intepenit-au ciorile pe stârvuri de copaci, ca moarte;
Nici norii nu se risipesc pe căile'ngropate.
E slobod numai vântul, ce se sbate.
In brațele de uriaș ale-unei mori departe.

C. I. ȘICLOVANU

Chiot în toamnă *)

O-he! toamnă nouă cu sclipăt,
primește-mă 'n tine cu chiot și țipăt!

In cinstea mea, strugurii crapă-ți! Revin,
In bobi, bucuria să 'nchine cu vin!

O-he! Azi cu cea mai tăioasă custură
în vinele mâinilor fac crestătură...

Iar tu, Toamnă, scoate din vii, de pe [dâmburi
tot sângele boabelor, stoarce-l din [sâmburi

și sângele — acesta cu viață de coarnă,
în vinele mele deschise mi-l toarnă!

Tot sângele toamnei să-mi curgă în carne,
un sânge cu-aromă de vin de povarne!

Și 'nprejmuie-mi fruntea vânjoasă, cu [laur,
că sângele meu va fi sânge de aur!..

...Așa să se 'ntâmple! Ce-i sânge-omenesc
cu sânge de viță din trup să-l gonesc.

O-he! Jur că 'n mine voiu duce din plin
podgoria 'ntreagă cu chiot și vin!

Voi duce și linul cu mustul de miere,
pe Tine te-oi duce închisă 'n artere.

O-he! voi fi vie: trup, suflet și gând,
cu sângele toamnei în mine-alergând!

O-he! fete albe cu șorțul sumes
cu chiot primească-mă azi spre cules.

Culeagă-mi-or rodul: în roade-oi fi eu —
și umple's'or coșuri cu mine, din greu.

O-he! voi fi must, — nu veninul cucutii—
Hei! stoarcă-mă'n teascuri și fiarbă-mă'n [butii!

Azi eu voi fi toamna! să facă orice
din mine — mă dărui — al lor sânt —
O hé!

RADU GYR

---

1) Din volumul **„Intoarcerea feciorului risipitor"**, ce va apare în curând.

DESLEGARE

Mi-am strâns grădina'n zid înnalt, avar,
Și mi-am făcut cu tina legământ:
Cu plânsul meu să o frământ. Visam
Să leg cu-o floare cerul de pământ.

Deschis-am poarta grea, — și mi-am croit
Potecă prin nămeții de lumină...
Atâta lună se vărsa de sus,
Că florile pluteau parcă'n grădină.

Dar, deslegat de lanțul colbului,
Eu însumi — Dumnezeu grădinii mele —
Azi noapte-am stors uleiul tot, din flori,
Și l'am turnat pe cer să ardă'n stele...

N. MILCU

Vizita înaltelor personagii

— Pragment din romanul «Intunecare» —

de CEZAR PETRESCU

In vremea aceasta, înaltele personagii treceau dela pat la pat, în sălile cu răniţi. Era o vizită de trei ori anunţată şi amânată. Două zile spitalul fusese spălat, măturat, feţuit, desinfectat, pavoazat. La intrare, deasupra porţii boltite, crengi verzi încrucişate şi drapele aliate, urau bun sosit înaltelor personagii.

Bolnavii mutaţi, categorisiţi din nou, îmbrăcaţi în cămăşi curate, săpuniţi şi periaţi, aşteptau în paturile aliniate cu emoţie molipsită dela tot personalul agitat. Ciudat: pentru moment uitaseră rănile, braţele şi picioarele amputate, ochii orbi şi durerile crunte — chiar cei în delir se opriseră şi simţeau cu toţii grandoarea evenimentului şi orgoliu, că fac parte dintr'un spital onorat cu o atât de însemnată atenţie.

Misiunea era numeroasă. Un general obez, stacojiu ca un rac fiert, cu părul şi mustăţile albe, gemând în tunica prea strâmtă, cu ochii convulsionaţi ca de spaima unei apropiate explozii. Fiecare pas era însoţit de un complex de scârţâituri. Scârţiau ghetele de piele de bison, scârţiau jambierele roşii care gâtuiau pe pulpă pantalonii cu lampaz, scârţiau curelele încrucişate pe piept şi pe mijloc: în întregime mirosea a piele şi scârţia ca un geamandan nou. Alt general scund şi grozav de spătos, în uniformă cu buzunări numeroase şi enorme încât ar fi putut cuprinde toată arhiva marelui stat major, părea, nu s'ar fi putut spune de ce, foarte încântat de tot ce vedea. Rămânea în urma tutulor, ridicând sprâncenile îmbinanate şi imense cât o pereche de mustăţi, să adaoge după inima sa milostivă, cuvinte de îmbărbătare bolnavilor:

— La Mărăşeşti? Bravo! Amândoi ochii?. Regretabil, dar nu e nimic... Bravo! La Poiana Mărului ai zis? Interesant... Se poate trăi foarte bine şi numai cu o mână... Bravo, îmi placi băiatule!.. Iţi spun că-mi placi.

Strângea mâinele câte nu erau ciunge, desvelea păturile să vadă resturile picioarelor, sfârşite în bonturi de bandagii. Bolnavii cercau să se ridice pe o coastă, înălţau gâturile slabe, îngâimau începuturi de vorbe.

— Stai liniştit!.. Bravo! Ţara! Minunat!...

Se aflau încă două doamne şi o fată blondă, în haină albastră de culoarea viorelei, înaltă şi fragilă, cu umerii slabi şi înguşti, cu părul imaterial ca un abur. Toată silinţa şi-o adunase să-şi reţină lacrimile. Impărţea timidă câte o floare din mănunchiul răsfirat pe braţ şi ţigări dintr'un coş purtat respectuos de un infirmier. Nu ştia cu ce cuvinte să-şi însoţească darul; cu obrajii învăpăiaţi de emoţie, punea floarea repede, ca după o faptă ruşinoasă. Dar ochii bolnavilor o urmăreau recunoscători: simţeau că într'adevăr aceasta sufere pentru suferinţa lor.

Una din doamne, înaltă şi pieptoasă ca un jandarm călare, într'o manta de mătase cafenie, cu mustăţi sure, privea paturile printr'un lorgnon ţinut în mâna cu numeroase inele şi brăţări, plecându-se pe jumătate ca înaintea unor vitrine cu obiecte curioase, adresându-se răniţilor cu interjecţii franceze împestriţând frazele româneşti:

— *Quoi?* Ţara n'are să vă uite nici odată *que je te dis!* Au să ne sosească peste câteva zile un transport de aparate ortopedice perfecţionate... *Voila!* Creaţie englezească; are să fie o plăcere să uzaţi de ele... Lasă capul jos tinere, pe pernă. *Quoi?* O să facem şcoli şi pentru orbi... Puţină răbdare. *Et puis! Et puis!..* Te doare?... Curaj! *Eh oui! Je comprends bien!* Curaj. Are să treacă. *Allons!* Toate au să treacă, *grâce au ciel*. De ce să gemi? *Quoi?* Să aduci mulţumită lui Dumnezeu că te-a ales să suferi martiriul pentru scumpa noastră ţară... Ah! *il ne faut pas* să plângă. *Allez!* Dacă se sfârşeşte războiul? *Ah! Grand Dieu, non!* Intâi să-i învingem, să sufere şi ei, să sufere teribil, *ce que j'en dis!...*

Din când în când se întorcea spre un domn civil, cu bărbiţă şi ochelari cu şnur, cu picioarele moi şi nesigure, adus de spinare în redingotă neagră, cu ninsoare de mătreaţă pe umeri, un personagiu important între toate, care a rostit o scurtă şi simţită cuvântare când a descins din automobil şi a împărţit cu degete gelatinoase, decoraţii.

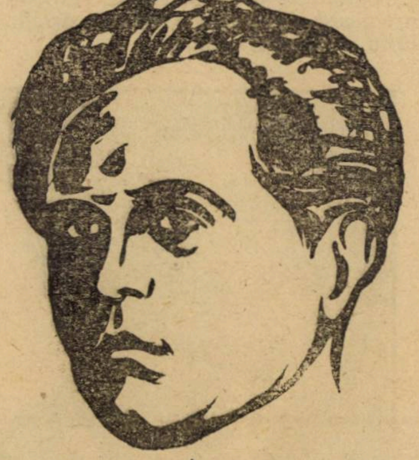

CEZAR PETRESCU

— *Mon ami*, sânt splendizi de curaj şi abnegare. *Parbleu!*

— *Parbleu!* confirmă personagiul important între toate, zâmbind ca un om care-şi asumă cu modestie jumătate numai din secretul acestui curaj şi acestei abnegaţii.

Colonelul medic, şef al spitalului, gros cât un ipopotam şi fin ca o insectă, ameninţă să fie atins de strabism din pricina sforţărilor cu care încearcă să privească în acelaş timp la personagiul foarte important între toate la doamna cu lorgnon şi la cei doi generali. Işi iubeşte bolnavii şi spitalul, îşi spune că e inutilă această odioasă comedie: vizitarea unui spital ca un muzeu de mizerie şi distribuţia de consolări clişeu; dar nu-şi poate înfrânge precipitatea mai tare ca el, să prevină fiecare întrebare, să surâdă când surâde personagiul important între toate şi să dea din cap a confirmare, când generalul scund şi grozav de spătos, încurajează un amputat de amândouă picioarele, cu obrajii scobiţi de suferinţă, cu buzele uscate şi albe, şi cu ochii de păcură în fundul orbitelor:

— Bravo! La Oituz? Nu e nimic... Se poate trăi foarte bine şi fără picioar... Ţara, băiatule!

In urmă, alţi medici în şorţuri albe şi doamne de caritate şi infirmiere purtând coşurile de ţigări şi infirmieri cu condici, cu flori şi cu pachete de şocolată. Convoiul înaintează doi paşi, se opreşte, bolnavul face sforţări să se ridice într'un cot şi încearcă printre schimonoselile de durere să surâdă, ruşinat că se află culcat înaintea unor atât de înalte persoane.

Iar cei pe unde convoiul a trecut, îşi caută cu degetele câte le-au mai rămas, pe marginea păturei, cele câteva ţigări, pachetul de şocolată şi floarea lăsată de fata subţire şi bălană, cu ochii umezi şi cu buza de jos tremurând. Ea singură presimţea că acestor dureri altă alinare li se cuvine, decât exlamaţiile doamnei cu lorgnon şi îmbărbătările generalului scund: „Nu face nimic... La Oituz? Ei, bravo!"

Camera lui Radu Comşa şi Vasile Mogrea, s'a umplut, abia putând să primească atât de numeroşi oaspeţi. Radu Comşa îşi muşcă buzele, întins cu faţa în sus, cu ochii orbi sub bandagiul negru; tovarăşul lui mototoleşte marginea păturei între degete.

Colonelul medic şopteşte ceva personagiului important între toate. Comşa aude numai numele lui Alexandru Vardaru.

Personagiul înaintează, ridică mâna tremurătoare, cu vinele ca sforile: „Patrie... niciodată... recunoştinţa ţării... Am să-l felicit pe Vardaru".

— *Comment?* îl priveşte doamna cu lorgnon ca într'un panoptic unde se vede agonia lui Osman-Paşa. Trei răni şi vindecat? *C'est prodigieux! Mais quoi!* am spus în totdeauna că Vardaru... *ce n'est déja pas şi mal.*

— Bravo! Ochii? Se poate trăi foarte bine şi fără ochi... Vindecat? Chiar astăzi, scoate-ţi pansamentul? Cu atât mai bine! Curaj... Eşti aşa dar logodnicul domnişoarei Vardaru? Ei bravo!

Generalul scund şi spătos îi scutură neaşteptat mâna, încât patul s'a mişcat pe ciment şi în ochii lui Comşa au trecut fulgere negre.

Se întoarce la celălalt pat.

— Şi dumneata?

Dar ochii lui Vasile Mogrea, l-au pironit îndrăzneţ şi drept, încât s'a citit în ei ca şi cum ar fi fost scris cu litere de o palmă, gândul batjocoritor: „Ce, şi eu? Bravo? — nu? Se poate trăi foarte bine?..."

Generalul s'a oprit, s'a pipăit deasupra nasului unde se îmbinau sprâncenele groase, de teamă parcă să nu se fi desprins ca o pereche de sprincene postişe, şi ducând amândouă mâinile la spate, privi indiferent, pe pereţi.

— Sublocotenentul Mogrea, lămureşte colonelul-medic, ca întotdeauna mândru de bolnavii lui. Rezervist. Profesor. Un adevărat brav. Citat în ordin de zi pe corp de armată... Singur cu mitraliera.... menţinut poziţia...

Ochii sublocotenentului Mogrea se încrucişează cu ochii colonelului într'o mustrare: „De ce, aceasta? ce importă?"

Dar personagiul important între toate şi-a şters cu o mână mătreata de pe umeri şi s'a plecat, peste pat, rostind: „Patrie... niciodată... recunoştinţa ţării... pregătim viitorul!".

— Pregătim? Cine „pregătim"? Eu şi dumneata? sunară sec vorbele sublocotenentului Mogrea, care părea că a descoperit ceva foarte curios în tavan, după atenţia ochilor fixaţi acolo.

In tăcere a scârţâit numai pielăria generalului, ca un geamandan strâns în curele, înainte de a-l coborî la trăsură. Personagiul important între toate, şi-a retras mâna ca la o atingere de reptilă, îşi şterge mătreaţa şi zâmbeşte cu milă complice, către doamna cu mustăţi sure şi lorgnon, clătinând din cap.

— Hm ! făcu personagiul important.
— Hm ! făcu doamna cu mustăți sure.
— Hm ! făcu generalul scurt și spătos.
— Hm ! făcu celălalt general, amenințat de apoplexie, care nu rostise nimic până acum.

Dar în ochii fetei cu haina albastră, trece întâia dată un început de surâs trist, iar colonelul-medic îl privește cu indignare îngăduitoare, ca pe-un copil care s'a purtat necuviincios la masă.

Personagiul important își șterge bărbița cu batista și se îndreaptă demn spre ușă, urmat de întreg convoiul. Copila înaltă, în haină albastră a rămas să pună cele din urmă flori pe patul bolnavilor.

— Acestea nu supără... Nu e așa ? îndrăsnește să întrebe, cu glas care amintește ecoul clavirului după ce cântecul a încetat.

— De ce să supere, domnișoară ?.. Pe acestea le păstrăm aci... pentru totdeauna ! arătă cartea, în care va strivi florile, când vor începe să se veștejească.

Copila mulțumește cu obrajii învăpăiați. A observat că rănitul citește aceiași carte, pe care o citește și dânsa acasă... Este acolo un capitol... Dar ar roși mai tare, să spună ce capitol există acolo..

Când s'a închis ușa după toți, tovarășul lui Comșa s'a ridicat pe marginea patului : își sburlește părul în semn de independență și protest.

— Comșa !

— Da...

— (imitând glasurile de adineauri)... Patrie... recunoștință... Am să-l felicit pe Vardaru. *Comemnt ?* Trei răni și vindecat ?... *C'est prodigeux !...* Am spus întotdeauna că Vardaru.... *Quoi ?* (schimbând vocea). Ai crede că acest domn Vardaru e rănit și el de două luni n'a văzut lumina, cum n'ai văzut-o tu de două luni... Comșa ?

— Da...

— Știi ce fac eu cu asemenea personagii care vizitează spitalele ca grajdurile de curse ?

— Nu știu ce faci cu asemenea personagii...

Omul cu părul sburlit ca sârmele de frecat parchetul, spuse atunci ce-ar face el cu asemenea personagii, dar tiparul nu va putea nici odată să reproducă textual.

CEZAR PETRESCU

Coperta noastră

De vre-o doi ani de zile se vorbește stăruitor, în cercurile amatorilor serioși, de peisagiul lui Leon Viorescu.

Totuși, pictorul acesta este, pentru „publicul mare“, atras de reclamă și tobe, aproape un necunoscut.

E un merit.

Peisagiul lui Leon Viorescu **izvorăște din adâncuri sufletești, pe cari majoritatea publicului nu le poate lămuri.**

Arta lui Viorescu **nu tinde spre delectare.**

Ea e pruncul pasiunei și se adresează numai temperamentelor de rasă.

Tablourile lui Viorescu **te cuceresc, și te obsedează, ca priveliștea unui câmp de cicoare sau ca parfumul blând de levănțică.**

E în ele o reculegere gravă, un șerpuit, discret, de doină, o limpezime de cristaluri bătrâne, — o mireazmă patriarhală de podgorii.

Și o naivitate, care te surprinde, ca o frază isteață din Letopiseți.

Sentimentul idilic

în opera lui Delavrancea

Vigurosul orator care s'a stins în timpul războiului, al cărui avânt în vorbire, atingînd culmea a ceeace înseamnă acțiune oratorică, ne-a legănat adolescența, răspândia din înfățișarea lui un fluid minunat de nevinovăție care se revarsă și din cele mai reușite opere ale sale.

Când vorbia, părea că e interpretul unui glas ce venia din adâncurile necunoscute ale lumii, atâta ușurință verbală se desfășura din vorba-i înaripată.

Era un uriaș dar și un copil sbârlit care te cucerea.

In literatura noastră novelistică mai ales și în cea teatrală a dat unele din perlele idilice ale verbului românesc. El e precursorul noveliștilor idilici de mai târziu : Brătescu Voinești, Popovici Bănățeanul și Emil Gârleanu.

Sentimentul idilic naște din înfățișarea sufletelor primitive, nevinovate și nebântuite de formele echivoce ale societății.

El stă la baza multora din marile creațiuni ale geniului uman : Margareta din Faust, Julieta și Ofelia din teatrul Shakespearian sunt mărturii de efectul pe care acest sentiment îl poate produce asupra sufletului omenesc.

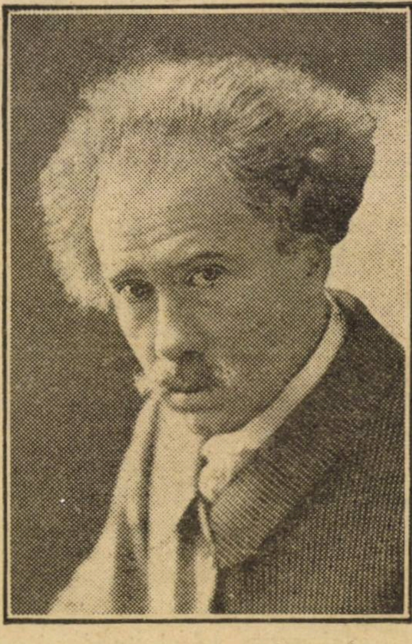

BARBU DELAVRANCEA

Schiller a spus că *sentimentul idilic* reese din sinteza a trei sentimente : *surâsul* de nevinovăția cuiva ; *întristarea* că suntem departe de fericirea și liniștea sufletească a nevinovăției și respectul față de acest suflet primitiv, care străbate viața fără artificiozitate.

In opera lui Delavrancea te isbește mai ales contrastul între realismul cel mai crud și idila cea mai curată. Insă nota lui originală este tot cea din urmă, pe care a întrupat-o în tipuri de diferite vârste, începând cu copiii și ajungând până la bătrânețea uitată de Dumnezeu.

Copiii lui Delavrancea sunt minunați : plini de sănătate, drăcoși, cu scăpărări de cuvinte ce îți par duh de om matur, răi câteodată dar de un farmec naiv pătrunzător. Așa i-a descris el în *„domnul Vucea“*, în sglobiii feciori ai orzarilor din *Odinioară*, în figura ocrotitoare și plină de îngrijire părintească a lui „nea Bănică“ din *„Moș-Ajunul“* și mai ales în *Bunicul* și *Bunica* în care a sintetizat cel mai puternic tablou al bătrâneții și copilăriei.

Naivitatea adolescenții a descris-o mai redus, dar a știut să-i extragă toată poezia, punând-o în contrast cu cele mai josnice figuri și cu cel mai stricat mediu social *Gelina* din „Parazitii“ e floarea albastră răsărită printre cele mai urîciose bălării.

Ca o lumină de fulger, ca o dedublare a fondului etern omenesc ce se întoarce cu desgust de la viața ticăloșită materială în spre aspirațiunile ideale ale sufletului, apare ea la sfârșitul romanului. E răsbunarea tăcută a curățeniei sufletești plină de abnegație, contra lumei ce căuta să o înăbușe.

Iată siutația. După înmormântarea tatălui său, Gelina vine la Cosmin să-i vorbească. Ea știa toată rușinea ce a lăsa asupra familiei, cauza sinuciderii tatălui și rolul de parazit al lui Cosmin, pe care totuși îl mai iubia. Intră în camera lui, să-i lumineze sufletul, să-l trezească la o viață nouă : „glasul ei curat tremura ca glasul unei soprane într'o catedrală“.

Ii mărturisește iubirea printre lacrămi de regret și lacrămi de acuzare. E o minune de contopire a acestor stări sufletești !

„Am suferit pentru amândoi și pentru un vis mare stins într'o clipă de groază“.

Iată și cea mai fermecătoare sentință a unui suflet îngeresc.

„Să sfârșesc. Sunte trei ființe aci cari nu pot trăi la un loc. Una din ele trebuie să plece. Eu, d-ta și....

Pe ea însă nimeni nu are dreptul s'o dea afară.

Cine vrei să plece acum îndată ?“.

După ce Cosmin își dă sentința, ca o statue a eternei dreptăți îndurerată de propria-i nemicnicie și de desnădejdea unui amor întrezărit o clipă și apoi prăbușit în întunericul desgustului de viață, se oprește în prag și îl privește cu ochii lăcrămând :

„Dintr'un vis mare nu mi-a rămas decât o mare durere, dar cel puțin... oh ! îți mulțumesc... acum mai mult, n'ai fi putut face“.

Rară putere de colaratură sobră, clasică în aceste cuvinte ale unei viziuni sufletește menită să facă dreptate cu propria-i sdrobire. Nici când nevinovăția nu a fost pusă la mai grea încercare artistică.

Aceeași adolescență, mai sglobie, dar mai puțin filozofică, a întrupat în *Genunea* din *Luceafărul*, punând-o în fața unui om în puterea vârstei. Corbea un naiv, care iubește pentru prima oară în fața unei atari nevinovății rămâne cu mărturisirea pe buze, recurge la povestirea unui basm ca să-i spuie taina cea mare. Scena I din Actul III e o capod'operă a genului idilic.

Atitudinea Genunei, care ia parte cu toată ființa ei la povestea inventată de Corbea e o continuă întrerupere, aci duioasă, aci ironică, par'că ar pricepe și par'că nu ar observa ce se petrece în sufletul lui, de aceia vorbele ei îți fac impresia unor glume serioase, dacă se poate accepta această opoziție naturală sufletelor curate.

El îi spune mereu și sufletul nu i se frânge atât de nepriceperea ei cât de mărturisirea spontană :

„Și mâinile Domnului sunt aspre... și sunt așa de bune că toată ziua le-aș săruta“.

Felul cum îi curmă repede mărturisirea, e gata să isbucnească clocotind, are o finețe emoționantă de nevinovăție.

Sufletul lui Corbea îngheață de durere

iar al Genunei își ia sborul spre lumea copilăriei, spre visurile ei.

„Nu s'a sfârșit povestea? N'a pierit el? Nu l-a plâns dânsa? Ce mai este?".

Măreția, în care se înalță Ștefan din *Apus de soare*, e constituită în mare parte din atmosfera idilică partiarhală a acțiunii. Ștefan e mare fiindcă e primitiv. Ideile lui sunt instincte, respectul pe care îl trezește împrejur radiază din vigoarea lui ca de granit masiv. Să se recitească minunatele pasagii în care desvăluie Oanei secretul nașterii ei sau când trimete pe Rareș să „ducă multă sănătate Răreșoaiei" și se va vedea arta aleasă cu care știe Delavrancea să coloreze sufletul aspru de războinic al Domnului cu cele mai drăgălașe și pitorești simțiri.

Ajungem acum la marile concepții închegate din atâtea scăpărări în operile lui: *Hagi Tudose, Bunica* și mai ales minunata schiță *Bunicul.*

Asupra lor s'ar putea face un studiu special în care s'ar putea arăta tot ceeace spiritul idilic a putut creia mai complet și mai trainic, mai clasic, în toate amănuntele lor de compoziție. Mă mărginesc deocamdată la stabilirea unor puncte generale.

Hagi Tudose e tipul avarului. Coloratura lui idilică însă reese din comparația cu alte tipuri din lit. universală:

Harpagon, Grandet.

Hagi Tudose rămâne un *copil sgârcit* pe lângă acei mari mânuitori de bani. Banul pentru el e totul, el nu e un speculant ridicol ca Harpagon nici un abject strângător ca Grandet în fața căruia se năruie o întreagă familie, el e întruparea avariției pe pământ. De aci mărimea lui simbolică și micimea lui nevinovată. Nici odată nu s'a aliat vițiul mai indestructibil cu naivitatea ca în sufletul lui.

E întâmplătorul trup în care s'a sălășluit acel mare flagel al omenirii: *sgârcenia.*

In *Bunica* și *Bunicul* o chintesență de naiv, a împletit Delavrancea sufletul copilăriei cu al bătrâneții.

Două extreme ale vieții și totuși sufletele lor curate se înțeleg așa de bine.

Bunătatea bătrânului e colorată de nevinovăția copiilor până la maximum de efect. Copiii în surescitarea lor sglobie pălmuesc pe bunic, bunicul surâde ca Isus și surâsul lui, ca o lamă de lumină, le străpunge sufletul, simt răul ce au făcut și sărută obrajii calzi al bătrânului copil. Minunatul tablou se încheie cu gestul larg evangelic al moșului până la deplina contopire a sufletelor, gest de binecuvântare cerească:

„Lăsați copiii să vină la mine!".

Bunica e o tovarășe duioasă și egală a *Bunicului.*

Asemenea elemente prețioase, ce se desprind din opera lui Delavrancea pun pecetia originalității pe talentul său. Nici romantismul nici realismul nu-l pot caracteriza precis, căci operele în care aceste direcții se văd mai clar sunt slabe; *numai seninătatea clasică* dă valoare acelor concepții *idilice* ce le-am spicuit din opera sa.

G. MARINESCU

Priveliști de țară

Bădiță Năstasă,

Ce fericit sant că putem sta o leacă de vorbă!...

Sânt aproape șase ani de când am părăsit sătișorul vostru drag, pitulat sub dealurile și colinele dintre apa Moldovii și a Siretului, în care am petrecut cei mai frumoși ani ai tinereților mele.

Doamne cum mai trec anii!...

Mi să desvălue și acum limpede în suflet acea zi mohorâtă de toamnă, când ne-am despărțit cu lacrimi în ochi, unul de altul.

— „Du-te domnișorule cu sănătate și cu Dumnezeu înainte! Noi te vrem să rămâi în sat dascăl, dar dumneata trebue să treci și pe la școlile cele mari din București, acolo unde să învață din adâncul cărților!...

Sfatul tău iubite prietene —, izvorît din sufletul curat și supus al țăranului nostru, care nu șovăește dinaintea unei datorii cât de grele, — mi-a fost cel mai puternic îndemn pentru a trece cu fruntea sus peste toate piedicele care mi-au stat în cale.

Vieața mea zbuciumată și plină de chinuri; așa cum o petrece oricare student sărac ce are îndrăzneala să vină în acest târg mare, își găsea totdeauna alinare, când mă gândiam la traiul vostru și mai greu și la tine dragul meu prieten, în care am cunoscut tot ce are mai curat și mai sfânt, sufletul neamului nostru. Pribegind pe ulițele pline de lume grăbită, din orașul acesta mare și gălăgios, în gândul meu să deșteaptă un crâmpei din vieața voastră.

E în dricul verii. Toate ogoarele sânt împânzite de oameni la prășit. In arșița nemiloasă a soarelui te văd pe tine îndoit de șale și plecat spre pământ, lovind din greu cu sapa în pământul uscat și tare. Alăturea lucrează cu fața îmbujorată de zăpușală, nevasta dumitale. Ca la jumătate de obrat de voi, zace pe pământul gol, un copilaș vioi ce tot gungure și să joacă cu niște petricele. De dogoarea soarelui îl apără niște frunze triste și pălite de boz, agățate pe două bețe. La doi pași de mititel, să vede un flăcăuaș cât o omidă de mare, cu cartea într'o mână și cu funia vacii, ce paște mohorul de pe hat, în cealaltă. E copilul dumitale mai mare, care învață la școală.

Ce vioi și isteț era el la carte! Dar, după cum am oblicit, întreținerea grea dela târg, te-a silit să-l ții acasă, pe lângă dumneata. Păcat de așa minte iscusită, să rămâe la coarnele plugului!... Țara are nevoe și de plugari luminați, nu-i vorbă, da o înțelepciune mai deosebită, poate ar fi priit cu mult mai bine, să fi fost în altă parte.

Când am plecat dela voi, eră burzuluială mare. Vodă vă împărția pământul, drept răsplată pentru vitejia voastră fără de seamăn din timpul războiului. Acuma cred că vi s'a mai ușurat nevoile!... Acuma nu mai munciți la boiresc; acuma lucrați pe pământul vostru!...

Doamne bădiță frumoasă viață petreceți voi acolo în mijlocul pădurilor sălbatece deși munca pământului e destul de grea!. Ți-aduci aminte, când stăteam amândoi la gura hoarnei; și în vreme ce vicolul suflà afară cu putere, tu îmi povesteai cu atâta farmec din vremea veche, acele legende și credințe și acei oameni cu suflete dârze, uitați acum!..

Când omătul să ochia, prevestind primăvara, tu mă făceai să simt împreună cu voi, bucuria ce v'o aducea timpul **cel nou:**

— „Primăvară muma noastră
Suflă bruma din fereastră,
Și omătul dela dos
Să privesc pe câmp voios!...

Când frunza 'n codru se încheia, ți-aduci aminte de pribegiile noastre? Ți-aduci aminte când am plecat împreună, după sărbătorile Paștelui, la Batca Smeilor?

Ce bucurie pe mine în acea zi din luna lui Prier, când ne-am hotărît să pornim a doua zi de noapte, la locul mult dorit. De cu sară făcurăm pregătirile de plecare.

Când m'am sculat, luna ca o secere, argintie, să înălță pe cer. Fata împăratului duceà coromâsla cu cofele de apă. Crucea cea mică îi lumina calea. Luceferii străluceau ca pietrile scumpe și găinușa să pitula după o pală de nouraș.

Am pornit-o amândoi liniștiți și veseli. Prin sat era liniște adâncă. Unde și unde se auzia câte un hămăit somnoros de câne.

Ne-am scoborît pe ulița satului ce trece pe la orândă tot la vale și am eșit din sat, dând în bahna boierească.

Zorile începeau să se reverse. Cucoșii cântau de ziuă, iar dumneata îmi povesteai:

— „Zorile domnișorule sânt un buhai, trebue să calce dealungul pământului di când ies zările și până când dă răsăritul soarelui. Pi cari s'o tâmpla să-l întâlnească boul în calia lui, îl prifaci în duh necurat!...

Infiorat de această minune mare, pe care mi-o istoriseai cu atâta credință, eu mergeam tăcut și cu frică în urma dumitale.

Pe bahnă aburia un val cald de vânt, aducând miroznă de floare. Cristeii cu penele castanii roșiatice fugiau prin iarbă strigând: „haști, haști, haști!

Haidăii stârniau vitele din staniște și florile îmbrobodite în rouă, începeau să se desvelească. Din bahnă am luat-o pe sub dealul Nisipăria Holmului, îndreptându-ne spre heleșteu.

Ciocârliile se înălțau la cer, cîntând vesele. In țarnă, plugarii harnici înjugau boii la arat. Pe apă buratecii și broaștele să întreceau din cântece. Buhaiul de baltă le ținea hangu.

Rațele sălbatece sburau pe deasupra plăgiilor ocăind, iar rățoii în urma lor taci, taci, taci!...

Cucoșeii plutiau pe fața netedă și sclipitoare a iazului, făcând tot vălurele și țiuind: pui, pui, pui!... Privighitorile de baltă, sprințare și mânânțele sburau pe deasupra pănușițelor cântând: chi, chi, chi!, rac, rac, rac! tagan, tagan, tagan! Stuhul des și înalt se legăna încet, iar apa purtată de vânt, făcea valuri care se mișcau în fața zărilor roșiatice ca o purpură purtată de abureala unui vântișor de sară.

Am luat-o la stânga prin livada boierească de vișini și trecând pe lângă biserica satului, am dat în Grumăzești. De aici, am eșit din sat. Din Grumăzești ne-am mai prins un tovarăș de drum. Un băetan chipeș cu părul negru și cu ochii verzi.

Suim la deal pe o pârloagă alăturea cu drumul. In stânga avem ogoarele boirești din Ghindă, în dreapta curătura Ghervasiei cu hagăile și pământul ei ponorit. Din spre piscul Corbului vine miroznă de floare primăvăratecă.

Când am urcat coasta curăturii, **dumneata ai început să cânți:**

TINEREȚE

Vesel, mohorât, sătul-flămând de drum, nepriceput,
Te-am târât cu min' pe unde-am vrut...
Te-am culcat pe margine de drumuri și'n hoteluri albe...
Ți-a fost tot una perna de mătase-ori piatra...

N'a fost mocirlă 'n care să nu calci...
Te-am dus ca un haiduc pe-o fată 'n codrii fără fund,
Te-am culcat pe iarba caldă-a dragostei...
Te-am dus la mare ca să-i simți nemărginirea,
Te-am tolănit pe arzător nisip de dune,
Să te sărute leneș
Cu limba lor giugiulitoare — valurile...

O, niciodată n'am crezut că nu ești veșnică !...
Am vrut să fac ocolul lumii 'ntregi cu tine :
Să iau într'un apus de soare trenul de Constanța,
Să te-oțelesc în băi de soare la Sorrento,
Să-ți dau femei frumoase la Paris,
Să-ți deschid o locuință între nori la New-York,
Să te-adorm în brațe-aprinse de creole,
In patul verde al pampelor...
Și să te plimb în barca morții pe Maelstrom...

Te-am dus pe jos până' ce ți-au sângerat picioarele...
Te-am urcat grăbit în toate trenurile dorului
Și în trăsurile de aur ale visului plimbatu-m'am cu tine
Pe toate ulițele 'ntunecate ale poftelor...

Mi-a fost atât de drag și milă vai ! de tine și de mine...
Piciorul meu a încercat să-și urce glodul gliei părintești
Pe Himalaia celor mai înalte indrăsneli...
Și-acelaș neastâmpărat picior
M'a coborât apoi pe valea duioșiei,
Pe-ale zădărniciei șesuri nesfârșite și ogoare veșnice...
Pe toate drumurile lungi și scurte care duc spre moarte..

Și-așa
Eu ți-am deschis la fie-care pas mormântul,
In urma mea,
Pe 'ntreg pământul,
Vedenie ce te destrami clipită cu clipită,
tinerețea mea !...

A. COTRUȘ

— „Cucule cu pană sură,
Am vorbit gură la gură,
Ca să-mi cânți la curătură
Să fac chief și voie bună;
Da tu-mi cânți pi moșinoi
Tot a scârbă ș'a război !...

Mai urcăm vr'o două, trei hârtoape și iată-ne în deal la pădure. Faptul zilei să arată. Sătișorul nostru să vede ca în strachină.

Valea Moldovii, Holmul, Bursucăria și alte văgăune din preajmă sunt înecate în negura dimineții. Fermecați de frumusețea meleagurilor, ați început a cânta amândoi, într'o melodie veche :

— „Ieti, ieti neguriță,
Di pi văi, di pi culmiță,
Di pi apa Moldoviții
Di pi muguru răchiții ;
Di pi pana sturzului
Di pi frunza stuhului ;
Să văd coama murgului
Și chica voinicului !...

Melodia cântecului vostru erà așa de duioasă și cuvintele așa de potrivite cu priveliștea ce o aveam în față, încât eu am crezut că ele au fost zămislite de voi în acea clipă de frământare a sufletului.

Intrăm în pădure. In mâna dreaptă avem mladă cu smidărie deasă, în mâna stângă cărpiniș. Bâtca Smeilor, ținta drumului nostru, să înaltă spre zorit, ca o căciulă de uriaș.

Ajungem la gura șleahului.

De aici o luăm spre miezu-nopții, pe o șosea nouă până la podul lui Alecu Mantaca zis Surcică, unde odinioară, îmi spuniai dumneata, erà velniță și tot aici fusese mai de mult, lăcașul haiducilor, ce ieșiau la șleah înaintea drumeților, ziua în namiaza mare.

Dela podul lui Surcică ne abatem spre dreapta intrând pe un colnic în pădurea deasă.

Mergem pe drumul căprioarelor.

Din fundul codrului să aude flueratul mierlelor și glasul trist a lui Florea ce tot strigă pe fratele său Cucu. Pe deasupra copacilor, ciocârliile te fermecau cu cântecele lor din rai. Privighetoarea amuța cânii să sară la căpușă ; „huuiu, huuiu, huuiu !, nia, nia, nia ! hâs, hâs, hâs !, Grivei, Turuzan, țânimăi !...

La rădăcinile copacilor să întinde covorul de flori primăvăratice. Viorelele și rășchitorașii albaștrii, stau tot smocuri, ici și colo, pe sub tufe de smidării. Brebeneii, pipigioii și toporașii unde și unde câte un mănunchi. Scrada verde ne fură privirea la tot pasul. Poarta raiului și dumbravnicul, te îmbatau în cale cu mirosul lor plăcut. Covorul alb și galben al florilor de Paști să împânzià la rădăcina copacilor, presărat din loc în loc cu mămălușcă, alior și mierea ursului.

Intr'un luminiș, înconjurat de sulhari de fagi și carpen, am dat cu ciuboțica cucului, coada cucoșului și de florile roșietice albăstrii numite aișor.

Pe la prânzișor eram în pârăul Mătioii.

Căile cu picioarele galbene și cu aripele întinse se legănau în văzduh, strigând ploaie. Turturica își cânta numele pe-o mlădiță de arin. Cintițele cu gura roșie sburau în stoluri. Fugăii plutiau pe sub tulpinele copacilor, sărind tot cei din coadă în frunte.

O luăm spre amiază pe matca pârăului, în susul apei. Pe mal să văd lespezi de piatră, netede ca masa.

La prânz am ajuns la fântâna lui Bunduc.

Această fântâniță așezată în inima codrului este făcută ca o boltă și împrejur are cruci împodobite.

De aici o luăm spre Răsărit, pe muchea unei coline de deal. Urcăm prin pripoare, țurăni și desimi de codru.

— „Pi aicia domnișorule sânt **locuri tari !** — mi-ai zis dumneata. — Și într'adevăr, aveai dreptate, căci cale mai bine de un ceas, cât timp am străbătut aceste locuri, am trecut numai prin tihărăi umbrite, hogașe, văgăuni, hagăie și țurăni.

Când am scăpătat după un dâmb, iaca în fața noastră o poiană înconjurată de giugaștrii, venişi și palteni, în mijlocul căreia se aflà un tău. Din tău își trăgeà obârșia un sfârlac, care-și mânà apele verzui, la vale în adâncul pădurii.

Ciocănitorile cu ciocul lor tare, pârâiau prin trunchiurile gorunilor. Tulpănelele mândre ciripeau prin cături; iar gaițele cu penele albastre, găgăiau prin crăcile carpenilor îmbătrâniți de vreme.

Dăm în poala Bâtcii.

De aici o luăm pe un colnic împodobit pe amândouă părțile cu ciufari și sulhari aplecați și trântiți la pământ de chidia și omătul mare de atunci patru ani. După ce urcăm mai multe dâmburi și pripoare în pieptiș, la prânzul cel mare ne vedem scăpătați sus pe țiglăul cel mai înalt, pe Bâtca Smeilor sau Scările Domnului.

Acest pisc măreț, așezat în tăria codrului nestrăbătut, are înfățișarea unei scări uriașe, de unde și numele de „Scările Domnului" cum îi mai spun unii.

Intinderea pe vârf nu este așa de mare, abia de câteva obrațe în lung și în lat. Tot așa și copacii, n'au putut crește în mărime și erau și ei : „ia numai niște cârtaci și ciufari" — cum îmi grăiai tu prietene. Singurul copac mare, este un stejar cu crăcile întinse ca niște brațe, în care ne-au suit tustrei, aburcându-ne pe un prepeliag.

Din vârful acelui copac mare, priveliștea erà mândră de tot.

In spre zorit se vedea Târgul Lespezilor, cu casele sale tăbluite și cu fabrica de striclărie, așezat pe malul stâng al Siretului. După el, dealurile Hârlăului se pierdeau în zarea drumului îndepărtat. Liniile șerpuite ale Siretului par ca niște fire crețe de beteală argintie.

Spre miezu-nopții, Tătărușii, marele sat de ungureni corciți, să întinde în toată mărimea lui. Deasupra, Probota cu sfântă mănăstire zidită de Petru Vodă, să ivește numai o leacă de după niște pripoare împădurite.

In spre ocnă, copacii de pe Bâtca Rujii, Lac și Descălicătoare se văd ca o perde verde întinsă. Alăturea satul Horniţa înghemuit într'o poiană înconjurată de trei părţi cu pădure.

Dar vederea cea mai măreaţă o aveam spre Asfinţit.

Piscul Căprienii cu cei doi copaci din vârv să rădică pieziş, parc'ar fi vrut să iasă la lumină peste toate colinele împădurite. Drăguşenii, mândru sat de pe apa Moldovii, acoperea cu mărimea lui trei coline de deal. Valea largă a Moldovii, cu apa sclipitoare ca o cordică de argint, se întindea dinaintea ochilor noştri până la Tupilaţi, dincolo de Morile Zavului. In lungul şesului cu sclipiri aurii, dintre apa Moldovii şi streşina Carpaţilor, să lămuresc satele presărate pe sub crâmpeie de codru. Dar ceeace ne-a răpit mai mult privirea au fost munţii. Doamne bădiţă, frumoase locuri mai sânt pe acolo! De când am plecat din satul vostru, am colindat în fiecare vară, toţi munţii ţării noastre; da meleaguri ca acele dela noi, n'am mai văzut!...

Şi acum îmi apare, vie în minte, priveliştea aceia. In fund de tot, Ceahlăul falnic, mândru rege al munţilor Moldovii, să înălţă în negura drumului depărtat, ca o mânăstire uriaşă cu turlele spre miezu-nopţii. In preajma lui, munţii Horaiţei, Sihlii, Petru Vodă şi mulţi alţii să ridicau la nouri, peste multe şiruri de hălăuci şi obcine, ca nişte stoguri fără margini.

Mai spre miezu-nopţii să întindea şira lungă şi păduriţă a Halăucii. La poalele Carpaţilor, după dealul dela Boişte, să vedea Văratecul cu mândra-i mânăstire de maice şi cu culmea dela Ciungi, aşezată ca un parapet în dosul lui. Târgul Neamţului cu vestita lui cetate, să arătă numai pe jumătate, fiind pitulat după dealul dela Răuceşti.

De pe Bâtcă să vedea devale cioatele de copaci, ca nişte mei culcaţi.

— „Vezi dumneta colo spre Asfinţit, în zarea culmilor, lângă găvanul acela, un ţiglău? —, m'ai întrebat.

— „Văd prea bine!, răspunsei eu.

— „Apoi acolo, lângă găvanu acela, e muntele cu coama verdi, Pleşu, la polili căruia este mânăstirea dela „Sfânta“!...

Dându-ne jos din copac, am dat la tainiţe. Aceste sânt nişte hrube, trei la număr, săpate adânc în stanele de piatră. La gură sânt strâmte şi înfundate de pământul risipit şi de frunzele copacilor căzute an cu an, în năuntru în schimb, erau foarte largi şi adânci, după cum am oblicit noi cu o nuia lungă de alun.

— „Ce ştii despre aceste vizunii mari? —, te-am întrebat.

— „Ia numai nişte jâtii şi poveşti auzite din bătrâni!, — mi-ai răspuns.

— „Spune-le, spune-le! —, mai grăii eu şi dumneta gata totdeauna la istorisirea faptelor bătrâneşti, ai început a grăi:

— „Apoi aicea în tainiţili aiestia, o fost în vechime, domnişorule, curţili smeilor. Aiştia ierau tari răi şi îndrăzneţi, căci viniau în Uda şi furau fetili celi mai frumoasă ali gospodarilor. Oaminii din aciastă pricină au părăsit satul şi s'au aşezat în altă parte.

Mai târziu, după smei, o sălăşluit aici haiducii codrilor cari pradau prin meleagurili noastri. Tăţi banii şi tăti odoarili câţi li furau, li ascundiau în Bâtcă la cuptoarili aiestia. Dila o bucată di vremi, hoţii s'o împrăştiet cari încotro şi nişti oameni din Tătăruşi, oblicind di lucru aista, s'o urcat aici sus. Cu ii ierà şi un ţâgan. Oaminii l-o sâlit pi ţâgan să să vârì iel întâi.

Şi i-o dat drumu în gios pi o funii. Ţâganul o ajuns într'o căsoaie undi să află o uşă cu o lacată cât un ciaun di mari şi două grămezi di galbini.

Un marţafoi în straii nemţăşti i-o işât înainti:

— „Çi umbli pi aicia măi ţâganì?—, i-o zâs.

Ţâganul spăriet îi răspunsă:

— „Apoi am auzât boiarule că sânt bani şi lucruri minunati pi aici şi am vinit şi ieu să văd minunia aiasta!..

Niamţul i-o dat un ban di aur, povăţuindu-l:

— Na-ţi acest ban scump, da să nu spui nimănui di undi lăi căpătat!...

Ţâganul o luat banul, s'o prins di funii şi o işât la lumină. Afară o spus tovarăşilor lui tătă pătărania şi i-o rugat şi pi ii să nu grăiască nimănui di istoria aiasta.

— „Da cu banul acela ci-o făcut ţâganul, bădiţă?

— „Apoi nu ştiu prin çi întâmplare oblici Domniţa lui Mihai Sturdza di acest lucru minunat şi chiemând pi ţâgan la curtia ii din Cristeşti i-o luat banul.

Şi iaca aşa cu ţâganul nostru.

Tot pi vremia lui Mihai Sturdza s'o scos şi chiatră di aici, atunci când ş'o clădit Domnitorul, palatul dila Cristeşti. Şi minunia lui Dumnezău... Spun bătrânii: cât scoté zâua, noaptia să astupà la loc...

Când trăià Beizadè Viţăl, ficiorul Domnitorului, ierà aicia foişor în vârvul unui gorun cât Ciahlăul di mari. Iel viné câti odată şi să suié sus ca să prăviască în tăt cuprinsul moşii sali întinsă; iar în zilili mari stăté chiar la masă cu tătă curtia.

Mai spun bătrânii că tot aici la Bâtcă ş'o făcut Voivodul Ştefan nişti scări şi din piscul gorunului celuia mari privià în cuprinsul Niamţului şi a Sucevii ca să vadă când vin hoardili duşmanì asupra locurilor. Di pi vremia aceia i-o ramas dealului şi numiria di „Scărili Domnului“.

Mândreţe de locuri şi oameni, ierau pi atunci prin ţinuturili noastri, domnişorule!“...

Când dumneta ai isprăvit de povestit, ne-am aşezat jos pe un covor de flori şi am scos merindea din traistă. Ni să pusese soarele drept inimă şi trebuià să mâncăm.

In preajma noastră ciocârlile cântau. Vântul abureà şi făcea ca frunzele codrului să se freamăte neîncetat. Tufele de salbă moale şi de curpen alb să încâlciau în toate părţile. Lăicerul de flori să împânziaà de pe vârv şi până devale la poale. Acolo mi-ai arătat dumneata o buruiană cu florile roşii, pe care ai spus că o numiţi teletin.

Ne-am ridicat şi luându-ne rămas bun dela ştejar, flori şi tainiţe, am plecat.

Din spre Asfinţit veneau huete grele de tunuri în bătae. Codrul le primià cu mâhnire şi le alungà mai departe, tot mai departe, vestind căminurilor triste, războirile şi învrăjmăşirile dintre oameni.

Erà în vremea bejenii şi răzmeriţii celei mari!....

(Va urma)

GH. CARDAŞ

O SEAMĂ de CUVINTE

Anecdote şi legende cu privire la Dante Alighieri

Intr'o zi Alighieri întrebă pe un ţăran: cât e ceasul? Acesta răspunse mojiceşte: „Ora când oile se duc să bea“. La care poetul a replicat: „Şi tu de ce rămâi aici?“

•

In serile calde de vară Dante avea obiceiul să stea lângă Piaţa Sfânta Maria del Fiore, într'un loc care — pe urmă — s'a numit Stânca lui Dante.

Intr'o zi se apropie de el un necunoscut şi, ştiindu-l om învăţat în toate, îl rugă să-i ajute să răspundă la întrebarea pe care, şi lui, i-o pusese cineva, care-i hrana cea mai bună?

— Oul! zise Dante.

După un an, necunoscutul sosi din nou în acelaş loc şi fără nici o introducere îl întrebă deodată:

— Cu ce? la care Dante răspunse:

— Cu sare!

•

Trecând odată prin Poarta Sfântului Petru, Dante auzi un fierar care, în timp ce bătea fierul pe nicovală, cânta unele versuri din Commedia ciuntindu-le şi adăogându-le — în necazul poetului. Fără a spune nimic, Dante îi ia ciocanul, cântarele, cleştele şi le aruncă în stradă. „Ce dracu faci acolo? Ai înebunit? Strigă fierarul. „Şi tu ce faci? răspunse Dante. „Imi fac meseria — ripostă celălalt — şi tu îmi strici uneltele“. „Şi tu îmi cânţi cartea, dar n'o cânţi cum am scris-o, asta-i meseria mea şi tu mi-o strici!“ Fierarul ne mai ştiind ce să răspundă, îşi adună bombanind lucrurile şi se întoarse la muncă; iar dacă voi să mai cânte, cântă din alţi poeţi, lăsând în pace pe Dante.

•

Dante se ducea adesea la prăvălioara lui Belacqua, un artist florentin de ţitere şi alte instrumente muzicale împodobite cu incrustaţiuni elegante şi sculpturi foarte fine, dar, în acelaş timp, cel mai încet şi mai leneş om din lume, — în aşa hal încât poetul avea obiceiul să-i zică adesea că e mai negligent decât dacă lenea i-ar fi soră.

Intr'o zi Belacqua îi răspunse liniştit cu sentenţa unui filosof: Şezând şi odihnindu-ţi sufletul, devii înţelept. Iar Dante: „Fără indoială că dacă şezând devii înţelept, nimeni niciodată n'a fost mai mintos decât tine“.

•

Aligheri se adância uneori atât de mult în lectură, încât nimic nu-l putea distrage. Se povesteşte că, intrând în Siena, în prăvăliea unui spiţer, se puse să citească o carte de mult dorită. Atât de afundat şi atent era în lectură, încât, întâmplându-se în chiar aceeaş stradă o mare întrecere militară de tineri cu strigăte şi sgomote ascuţite şi dansuri şi jocuri, poetul nu ridică ochii de pe carte decât după ce o ceti în întregime. Fiind întrebat cum de nu-l distraseră acele sgomote răspunse că n'a auzit nimic.

•

In timpul exilului Dante avea o barbă neagră şi creaţă, iar faţa mai melancolică şi mai gânditoare decât înainte. Intr'o zi, la Verona, unde i se împrăştiase numele, trecând pe lângă un cerc

Brillat-Savarin *)

Physiologia gustului

AFORISME ALE PROFESORULUI ca să slujească de prolegomene la opera sa și de bază perpetuă științeî gastronomice

I. Singură viața dă preț universului și tot ce-i în viață, se hrănește.

II. Animalele se îndoapă; omul mănâncă; numai omul de spirit știe să mănânce.

III. Soarta națiunilor depinde de felul în care se hrănesc.

IV. Spune-mi ce mănânci și-ți voiu spune cine ești.

V. Creatorul, obligând pe om să mănânce ca să trăiască, îl îmbie cu apetitul și-l răsplătește cu plăcerea.

VI. Gastronomia este un act al judecății noastre, prin care acordăm preferință lucrurilor ce sunt agreabile la gust, celor ce nu au această calitate.

VII. Plăcerea de a sta la masă, o afli la toate vârstele, la toate stările sociale, în toate țările și'n toate timpurile; ea se poate asocia tuturor celorlalte plăceri și rămâne a din urmă ca să ne consolideze de pierderea lor.

VIII. Masa e singurul loc unde nu te plictisești niciodată din primul ceas.

IX. Descoperirea unui nou fel de mâncare face mai mult pentru fericirea neamului omenesc decât descoperirea unei stele.

X. Cei ce s'aleg cu indigestie sau cei ce se 'mbată, nu știu nici să mănânce nici să bea.

XI. Ordinea bucatelor este dela cele substanțiale la cele mai ușoare.

XII. Ordinea băuturilor e dela cele mai temperate la cele mai amețitoare și aromate.

XIII. Cine pretinde că nu trebue să schimbi vinurile, susține o erezie; limba se saturează, și după al treilea pahar, și vinul cel mai bun nu trezește decât o sensație obtuză.

XIV. Un dessert fără brânzeturi e ca o frumoasă fără de-un ochiu.

XV. Bucătarul se formează; fripturarul se naște.

XVI. Calitatea cea mai indispensabilă a bucătarului e exactitatea: ea trebue să fie și a invitatului.

XVII. A aștepta prea mult pe un invitat ce 'ntârzie, e o lipsă de atenție față de cei prezenți.

XVIII. Cel ce primește oaspeți și nu îngrijește personal de prânzul ce oferă, nu merită să aibă prieteni.

XIX. Stăpâna casei trebue să se asigure întotdeauna să aibă cafeaua excelentă; amfitrionul, ca licheururile să fie de prima calitate.

XX. Când inviți pe cineva, înseamnă să te îngrijești de fericirea lui, tot timpul cât îl ai sub acoperișul tău.

---

*) *La 2 Februar 1926 se împlinesc o sută de ani dela moartea celebrului gastronom Brillat-Savarin. In numărul viitor vom spicui variate pasagii din pitorescul lui tratat:* Physiologia gustului.

---

de femei, auzi pe una din ele zugrăvindu-l astfel celorlalte: „Iată-l pe acela care se duce în Iad de unde se întoarce când și cum îi place și ne aduce noutăți despre morți!". Iar alta: „Tu trebue că spui adevărul. Nu vezi că are barba creață și neagră, iar culoarea feței îi este închisă din cauza fumului și a căldurii infernale?".

Dante, cunoscând ingenuitatea femeilor, trecu mai departe surîzând.

(Traduse din italienește de)

PAUL I. PAPADOPOL

GHEORGHE ȘINCAI

Despre origina noastră romană scriseseră cronicarii din secolul al 17-lea, un Miron Costin de exemplu, dar cu puține argumente științifice care să distrugă părerile contrarii ale unor istorici străini de pe acea vreme. Mai târziu Dimitrie Cantemir în Moldova și Constantin Cantacuzino Stolnicul în Muntenia, au reluat din nou această chestiune, însă nici ei n'au adâncit-o în deajuns. Cei care și-au făcut o profesiune de credință în acest sens, au fost scriitorii ardeleni dela sfârșitul veacului al 18-lea: *Samoil Micu Klein, Gheorghe Șincai* și *Petru Maior.*

Dintre aceștia, ultimii doi — dotați cu o inteligență mai vie și cu o cultură științifică mai profundă, — Petre Maior prin argumente filologice mai ales și Gh. Șincai prin mărturii istorice, au afirmat înaintea lumei civilizate de unde își trage obârșia poporul subjugat dela gurile Dunării.

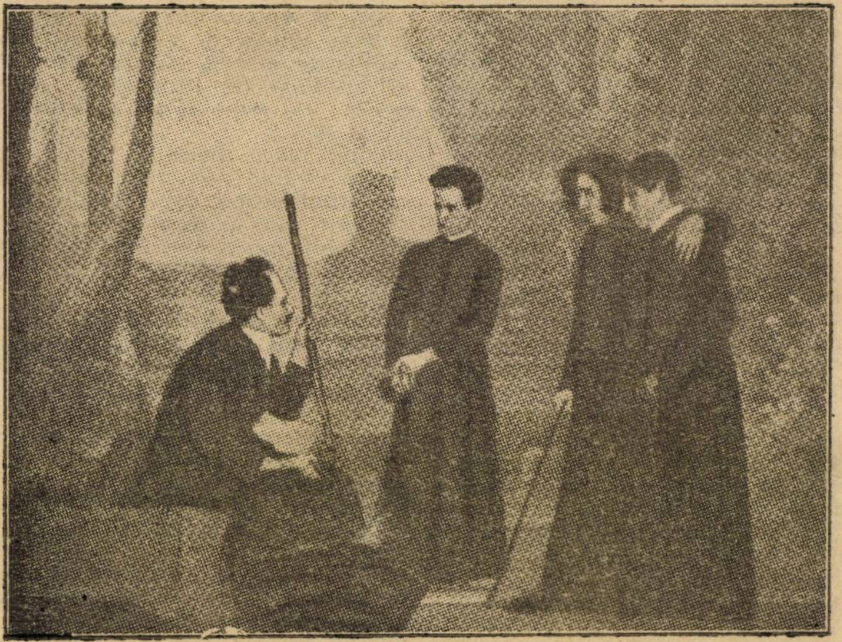

GH. ȘINCAI între discipoli

Această trezire la o conștiință nouă de demnitate națională, și-a avut rostul ei în luminarea și propășirea românismului.

Ea a izbutit să întărească sufletele românești de pretutindeni, dându-le îndemnul spre o situație politică independentă.

Dacă această situație politică nouă, cerută cu atât avânt de acei cărturari ardeleni, nu s'a putut săvârși, chiar atunci ci cu mult mai târziu, prin ajutorul altor bărbați luminați; ideia aceasta își găsește începutul în sufletele entuziaste ale acestor precursori.

Dintre acești trei apostoli al românismului, cel mai înflăcărat și mai chinuit suflet a fost Gheorghe Șincai. Prin firea sa expansivă și poate și puțin cam dezordonată, el a avut de suferit mult dela contemporanii închistați în forme reci și în dogme invulnerabile.

S'a născut în 28 Februarie 1754, după cum singur spune în autobiografia sa din elegia publicată în „Orodios" la 1804; în satul Șamșud din ținutul Mureșului. Familia Șincai era de origină nobilă, și să trăgea din satul Șinca Veche în ținutul Făgărașului. Această demnitate nobilitară l-a făcut pe Șincai mai târziu să-și părăsească haina preoțească și să încingă sabia, spre marele necaz al episcopului I. Bob stăpânul școalelor dela Blaj, unde Șincai fusese director.

A început să studieze la Sabed în limba ungurească, dar nu după mult timp să întoarce în satul său natal, unde sub îngrijirea părintească, făcu școala primară sătească. In 1766, la vârsta de 12 ani, fu trimis la Mureș-Oșorhei în colegiul reformaților, unde are prilej să capete cunoștințe de latinește și ungurește, dela învățatul profesor, de pe acea vreme, Al. Kovásznai.

După doi ani trecu la Cluj în seminarul iosefin al iezuiților. Aci studiază gramatica și poetica cu mult succes, fiind primul printre elevii acelei școli. In anul 1772 părăsește Clujul *„pentru oarece năsărâmbă"*, cum spune el, și pleacă la Bistrița în gimnaziul săsesc al Piariștilor pentru a-și completa cunoștințele de retorică și limba nemțească.

La vârsta de 20 ani este numit profesor de retorică și poetică în școalele românești din Blaj. După un an, Mitropolitul Grigorie Maior, prin stăruința lui Ignațiu Dorolant care cunoștea în deaproape pe acest tânăr dotat cu distinse calități intelectuale, trimite pe Șincai la Roma în colegiul *„De propaganda fide"*. Timp de cinci ani cât a stat la Roma, el a studiat filosofia și teologia și totodată adună material istoric pentru cronica sa. Cardinalul Ștefan Borgia, secretarul Colegiului îi mijlocește accesul în marile biblioteci de acolo: biblioteca vaticană, benedictină și biblioteca *sopra la Minerva.* Amabilul cardinal îl poftea la masa sa, unde Șincai avea prilej să cunoască pe cei mai eruditi oameni din Roma și din convorbirile lor să afle multe fapte ce-l interesau.

In 1779 părăsește Roma și din porunca împărătesii Maria Terezia se oprește un an la Viena în seminarul S-ta Barbara, unde face studii de canoane și drept. La colegiul S-ta Barbara întâlnește pe Micu și după o colaborare de un an, tipăresc acolo *„Elementa lingue Daco-romanae"*.

Dar nici în Viena, Șincai nu încetează de a strânge cu sârguință material pentru opera sa istorică și de a căuta să cunoască pe cei mai mari istorici din acel timp. Face cunoștință cu Benkö și Cordines care vrea singur să-l cunoască pe tânărul istoric român și se minunează de vastul material pe care îl adunase. Garampi îi procură cărți și manuscrise, Sulzer îi pune la dispoziție cronica lui Miron Costin: iar dela Ștefan Costa, află diploma lui Mihai Viteazul dela 1599 prin care să întărește dieta din Alba Iulia.

Către 1780 se întoarce la Blaj, unde este numit peste doi ani director al şcoalelor. In 1784 părăseşte călugăria şi continuă să menţină postul vreme de mai mulţi ani. Amestecându-se în discuţiile politice ivite în acel timp cu ocazia memoriului redactat de Iosif Meheş *„Supplex libellus Valachorun Tarnsylvaniae“*. Şincai pubilcă un răspuns către istoricul Eder în care arată originea Românilor şi dreptul lor de stăpânire pe pământul în care se aflau.

Bine înţeles că aceste fapte îndrăzneţe au contribuit la înlăturarea lui din postul pe care-l ocupa, în anul 1794. Mai rămâne după aceea încă câţiva ani în Blaj, dar atmosfera nefavorabilă pe care şi-o creiase şi la care contribuia desigur şi despotismul incultului episcop I. Bob, — despre care se spune totuşi, în ultimul timp că a fost un om bun la suflet, — îl sileşte să părăsească acest oraş către anul 1796. De acum încolo încep peregrinările lui Şincai. Incearcă să se apere la Viena spre a fi reîntegrat în fosta sa funcţie, dar toate în zadar !...

Invidiile şi intrigile confraţilor săi erau mai puternice.

Sărac şi părăsit de toţi, rătăceşte prin lumea largă şi dă de un suflet ocrotitor în persoana străinului comite Vass din Şinca. Aici stă mai mulţi ani ca preceptor al copiilor săi şi în orele de răgaz redactează cronica.

Cu multă tristeţă aminteşte el de acea vreme, adresând pe drept fraţilor lui o aspră dojană :

De nu mi-ar fi stat familia aceasta întru ajutoriu, eu cu ajutoriul Românilor mei în veci n'aş fi scris Cronica“...

In 1803 se îndreaptă spre Buda oprindu-se câteva luni la Oradea-Mare unde găsi un grup de prieteni sinceri. Aici scrisă şi *Elegia* sa. In urmă plecă la Buda şi probabil prin ajutorul lui S. Micu ajunse umil corector în „Crăiasca Tipografie“.

Această funcţie modestă îi producea mare plăcere gândindu-se că acum poate avea posibilitatea să-şi tipărească *Cronica*. Şi în adevăr isbuteşte să publice câteva fragmente în cunoscutul *„Calendar de Buda“* pe anii 1807, 1808 şi 1809, dar după 1809 fiind silit să părăsească acest oraş, publicarea operei rămâne neisprăvită.

Şi iarăşi porneşte în pribegie, găsind un adăpost vremelnic la Oradea Mare unde prietenul său Samuil Vulcan ajunsese episcop.

In 1812, părăsind pe Vulcan pleacă pe jos, cu toiagul în mână şi cu desagii goi în spate, unde avea nepreţuita lui comoară, *Cronica*, la Blaj spre a încerca o împăcare cu nemilosul episcop. Reapariţia sa la Blaj, a fost considerată, ca un eveniment neuitat şi tradiţia orală păstrează câteva amănunte interesante din acel timp.

Tot acum încearcă Şincai să capete aprobarea cenzurii pentru tipărirea operei sale, dar se ştie care a fost răspunsul chibzuinţilor cenzori : *Opus igne, author patibulo dignus*“. Reîntors iarăşi în Oradea-Mare la I. Vulcan, face o copie a cronicii sale, care să păstrează şi acum acolo, după mărturia d-lui Iacob Radu, în biblioteca episcopală. Câţiva ani, nu s'a mai ştiut nimic de Şincai.

Ospitalitatea familiei Vass l-a primit însă până în ceasul din urmă, până la 2 Noembrie 1816, când zdruncinat de atâtea suferinţi, moare.

— *„Era Şincai om de stat de mijloc, plin la trup, dar mai mult osos, cu umerii largi, cu pieptul lat şi ieşit afară ; purta mâna cu bastonul înainte, păşind cu mare gravitate şi puţin legănându-se ; capul mare, acoperit cu păr rar şi cărunt ; fruntea largă, proeminentă şi desnodată de laturi ; sprincenele stufoase negre, mai îmbinate ochii mari şi plini de foc, acoperiţi cu nişte gene cu peri rari înţepoşate ; faţa cam lungăreaţă, fusca rumenă, puţin cam ciupită de vărsat ; nas roman prelung ; mustăţile încărunţite, pe cari le netezia cu foarfeci ; gura, buzele proporţionate ; barba rasă, rotundă.*

Căutătura-i era îndrăzneaţă şi insufletoare de respect, dar în trăsurile feţei putea-i cunoaşte adâncimea gândurilor şi necazurilor cu care toată viaţa avusese a se oşti“.

Cine vedea odată pe Şincai era atras de figura lui distinsă şi un martor al acelor vremuri spune că întâlnindu-l în 1812 la Blaj : *„astfel îi atrase toată atenţia şi mirarea, încât chipul lui i-a rămas întipărit în oglinda minţii ca şi cum ar sta şi acum înaintea ochilor săi, căci cine vedea odată pe Şincai, nu putea să-l mai piardă din minte“.*

Astfel era acest martir al neamului nostru, neîntrecutul istoric care a dat prima lucrare de ştiinţă istorică în adevăratul înţeles al cuvântului, dar din pricina unei soarte vitrige, n'a avut parte de o viaţă mai tihnită spre fericirea neamului său chinuit din acea vreme.

In personalitatea istorică a lui Şincai se concentrează toată evoluţia firească, de aproape două veacuri, a cronicarilor înaintaşi ; în viaţa lui zbuciumată tot martirajul unui popor sortit să zacă sub o stăpânire străină aproape o mie de ani. Ceace a făcut Horea şi Avram Iancu pe calea armelor, a încercat Şincai pe drumul şi mai greu al scrisului, neavând însă fericirea să-şi vadă în timpul vieţei, rodul adus de munca sa.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

1) **Elementa linguae daco-romanae sive valachicae.** Vindobonae 1780. [In colaborare cu Samuel Micu]. Edit. II Buda 1805.

2) **Frima principia latinae gramatices.** Balasfalvae, 1783.

3) **Catechismul cel mare,** Blaj 1783.

4) **A B C sau Bucoavnă.** Sibii 1783.

5) **Indreptare către arithmetică,** întâia parte, Blaj 1785.

6) **Epistola ad Ioannem de Lipsky,** Budae 1804. [Reprodusă în **„Tezaur de monumente istorice“** vol. I (1862) pag. 101].

7) **Cronica Românilor şi a altor neamuri.** Iaşi 1853, 3 vol. Ed. II-a. Buc. 1886, 3 vol. — **Ediţii fragmentare : In „Calendarul de Buda“,** 1807, 1808 şi 1809 ; Iaşi 1843 (până la anul 999) editată de Gherman Vida; Buda 1844 (până la anul 1247) editată de A. Gavra. Ediţie populară în „Bib. p. toţi“ cu o introducere de P. Popovici.

9) **Elegia Georgii Sinkai data ad auctorem Oradiadis.** Publicată în cartea lui Ladislai Nagy de Peretzen **„Orodias“,** M. Varadini 1804. Reprodusă în: „Foaia p. minte“ 1841 pag. 329; în T. Cipariu **„Acte şi fragmente“** Blasiu 1855 pag. 273 ; în **„Archiv pentru filologie şi istorie“** Blasiu 1867 pag. 247 şi în cartea lui A. Papiu Ilarian **„Viaţa, operele şi ideile lui Georgiu Şincai“** Academia Română, Buc. 1869 pag. 106.

Numeroase opere istorice şi filologice rămase în manuscris să găsesc citate în Iacob Radu **„Manuscriptele Bib. Episcopiei greco-catolice-române din Oradea-Mare“** Academia Română, Buc. 1923.

Corespondenţa lui Gh. Şincai cu diverşi demnitari şi oameni de ştiinţă din vremea lui, a fost reprodusă în interesanta lucrare a d-lui dr. Iacob Radu **„Doi luceferi rătăcitori. Gheorghe Şincai şi Samoil Micu Klein“** Academia Română, Buc. 1924.

L'art du people roumain

Aperçu historique du prof. Al. Tzigara-Samurcaş. Catalogue de l'exposition de Genève 1925

Expoziţia noastră dela Geneva a avut, se pare, un succes mult mai sigur şi mai precis decât aceea dela Paris. Catalogul acestei expoziţii, minunat înfăptuit, conţine şi, — destul de amplu desvoltată pentru un catalog, — o privire generală asupra artei româneşti, ţărăneşti şi religioase. Cum manualele artistice la noi şi asupra noastră, sunt rare, aceste câteva trăsături largi, fără alte intenţii decât de a servi de o introducere pentru un public nepriceput, şi unde, deci, orice detaliu este voit înlăturat, sunt totuşi preţioase.

Intr'adevăr, în fugă doar, chestiuni vaste sunt răscolite, cari, fiecare în parte, aşteaptă o demonstraţie ştiinţifică definitivă, rezimată pe sute de exemple.

Astfel, ni se pare de o importanţă imensă, întrebarea dacă arta veche, în Orient, a pornit dela Sud sau dela Nord.

Cu toate că d. T. S. la cursuri găsea multe argumente pentru a socoti mersul ei dela Nord la Sud, aci nu se mai încep discuţii. Apoi tot aşa de important, dacă tradiţia artistică a poporului român, — un popor căruia i se contestă toate tradiţiile —, este sigură sau numai întâmplătoare. Pentru acestea toate e nevoie de un studiu de sine stătător, de comparaţie între artele populare ale diferitelor ţări.

Muncă multă, deci, spirit de ordine, şi vecinic riscul imposibilităţii unei siguranţe, dată fiind greutatea de a clasa pe epoci o artă anonimă.

De fapt, materialul fiind puţin durabil se strică lesne (de pildă tot ce e lucrat în lemn. De aici discuţiile interminabile asupra formei acoperişurilor bisericilor vechi). Şi astfel, ca să ne dăm seama de arta poporului, în diferite timpuri, trebue să presupunem vecinic o imitaţie exactă din tată în fiu, fără să putem urmări evoluţia. Totuşi exemplul d-lui T. S. (spirala) rămâne caracteristic. La Muzeul din Sft. Gheorghe avem exemple minunate în acest fel, datorite săpăturilor dela Ariudş. D. Laszlo, directorul Muzeului, le-a desemnat admirabil.

D-l T. S. insistă, cu dreptate, asupra gustului artistic, simplu şi totuşi rafinat, al poporului român. Se ocupă atunci de toate obiectele casnice, de covoare, de costume. Şi apoi, afirmaţie preţioasă, crede că poporului îi revine meritul de a fi mlădiat şi împerechiat, în zidirea bisericilor, o mulţime de motive venite de aiurea.

„L'admirable combinaison de styles —
„différents dans leurs principes construc-
„tifs — c'est le modeste paysan roumain
„qui l'a réalisée, car c'est lui qui, pour
„donner un seul exemple, a roumanisé le
„gothique, ayant servi de base au develop-
„pement des églises moldaves“.

Intr'adevăr, îmbinarea planului bizantin cu ornamente gotice (uneori italieneşti : bis. lui Rareş dela Suceava) a pricinuit minunatul stil moldovenesc aşa de armonios şi de original.

D. T. S. găseşte prilejul, astfel, într'o introducere întâmplătoare, să atingă atâtea chestiuni mari.

Deşi până la un studiu definitiv al lor, ele vor putea fi încă combătute, importanţa discuţiei va fi dela început recunoscută. Vina studiului d-lui T. S. porneşte din însăşi importanţa lui : aminteşte că d. T. S. e cel mai în măsură să scrie o istorie completă a artei româneşti, pe care noi o aşteptăm, de atâta vreme, poate nu zadarnic.

ANTON HOLBAN

A fost odată...

Era pe vremea lui Ionescu-Muscă, ofiţerul stării civile.

Ştefan Velescu, profesor la conservator şi actor cu reputaţie la Teatrul Naţional, lăsase o impresie greu de şters. Dicţiunea şi prestanţa sa dedeau o deosebită putere de pătrundere recomandaţiunilor ce înşira căsătoriţilor, cu un spirit de variaţie recreativ pentru banalitatea unei solemnităţi repetate la infinit...

Muscă ţinea cu totdinadinsul să fie un ofiţer vrednic de înaintaşul glorios, şi în lipsă de însuşiri speciale, recurgea la o gravitate rămasă de pomină.

Când căsătorea perechi izolate în „salon", în cadrul perdelelor grele şi al ficuşilor de cari îşi agăţau martorii pălăriile, când era cuerul stricat, Ionescu-Muscă învăluia pe „tineri", — expresie consacrată la starea-civilă şi pentru cei în puterea vârstei, — într'o privire care-i traducea gândul întreg: pân'aci v'a fost... acum ascultaţi... toată fericirea voastră atârnă de gradul în care veţi pricepe cele ce veţi auzi...

Şi într'un stil verbal, care se resimţea de nivelul cultural al epocii şi de rugina vârstei, le dedea sfaturi sincere, apăsând pe cuvintele în care-şi punea nădejdea supremă.

Când eşea pe sală, ca să oficieze pentru perechile de toată mâna, prinse în horă împrejurul mesei ofiţerului, aceeaş privire forţată se învârtea peste copistul dela judecătorie, lipit de fata lui Cristea grădinarul, ca şi peste elevul de administraţie Berbec, ale cărui mustăţi dăduseră gata pe Aglaiţa din Raionului; şi oltenii, fetele dela periferie, negustorii ambulanţi, lucrătoarele dela tricotage, gardiştii, bucătăresele, tot acest amestec pitoresc, în care fierbeau la un loc curagiul şi sfiala, speranţa şi grija, lua poziţie militărească în faţa ofiţerului stării-civile.

Inainte de predica-i obicinuită, Muscă proceda la interogatorul prevăzut de lege.

Aici, după obraz şi după instrucţie, unii o nimereau ,alţii o mai buclariseau. Trebue să fie în adevăr solemn şi îngrijitor momentul, ca să te împiedici chiar când ai de spus numai un „da" şi să te bâlbâi ori să răspunzi contrariul. Afară numai dacă pozna n'o face conştiinţa, care sparge brutal pojghiţa convenţiunilor fără suflet, nerezistente tocmai în clipa culminată...

Dar scâlcierile cuvintelor!

Intr'o zi, adresându-se primei perechi, pe când celelalte aşteptau cu repiraţia suspendată, ca s'o ia ca model la răspunsuri, Muscă întrebă:

— Vrei să-l iei pe dumnealui de soţ?

— Cu plăcere!

— Nu se zice aşa! strigă ofiţerul... Nu mă importă dacă ai plăcere ori durere!.. Nu înregistra, domnule!.. Nu se trec asemenea răspunsuri.

Fata se roşi şi plecă atât de apăsat bărbia pudrată peste şirul de mărgele colorate, că se sparseră câteva.

Muscă o fixă aspru.

— Consimţi?

— Cosmâţ! răspunse ea, tremurând, după o suprasforţare.

— Dă-i afară!... Nu 'nregistra, domnule!... Pune-i în curte să înveţe să răspundă, că-i ia dracul!...

Şi solemnitatea urmă ca de obicei, cu bucurii şi cu boclucuri, cum e dat vieţii să fie.

DON JOSÉ

MENŢIUNI CRITICE

LEON FERARU: Maghernița veche şi alte versuri din anii tineri, „Cartea Românească", 1926.

Induioşător aspect şi cultul pentru tinereţe! Pentru juneţea noastră, mai ales. Pe coarda aceasta a juniei care se eclipsează în conul de umbră al neînduplecatului Timp, Francis Jammes şi-a modulat atâtea din emoţionantele sale melodii. Da, e o tristeţe, o sfâşietoare certitudine, care ne strânge inimile, cu insensibilul ei cleşte, o dulce-gravă tortură, o perpetuu-necicatrizată rană, care stă acolo, în dosul inimii, înapoia pleoapelor, lângă butoiul danaidian al lacrămilor şi ne aminteşte, cu neobosita ei prezenţă, de timpul ce se trece, de biata noastră viaţă, de ireparabila tinereţe ce ne scapă şi se pierde într'o înduioşătoare ceaţă de melancolie.

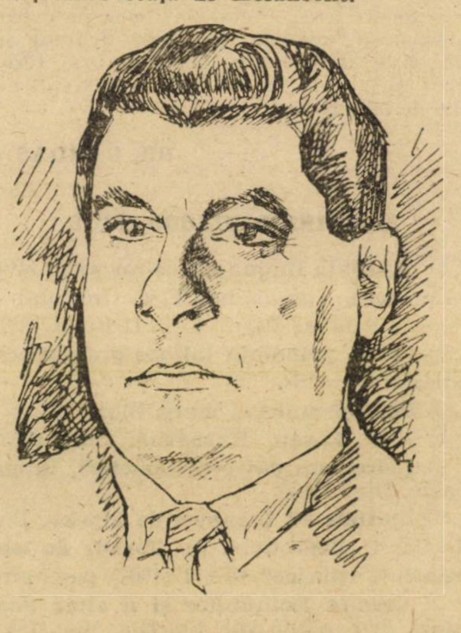

LEON FERARU
desen de S. Maur

De unde o foarte firească slăbiciune pentru amintirile noastre din tinereţe.

D. Leon Feraru se lasă furat, în această culegere de versuri, şi alunecă, din exces de dragoste, pe panta concesiunilor către sine însuşi. S'o spunem chiar dela început: Acest volum este, în primul rând, omagiul pe care d. Leon Feraru îl aduce uceniciei sale literare. Dacă înţeleg pornirea şi dacă admit slăbiciunea, nu voiu subscrie la practica ei. (Chit că şi eu, în aceiaşi situaţie, m'aşi face vinovat de acelaş păcat). Pentrucă astfel concepută culegerea de faţă, dă volumului, un straniu aer de baroc, o ciudată textură de reminiscenţe, pe care un poet definit — cum e cazul d-lui Leon Feraru — ori câtă cochetărie ar practica — trebue s'o rebuteze în recuzita preistorică a temperamentului său. Şi-apoi să mai lăsăm şi istoriei literare, câteceva de lucru. Căci e de resortul istoricului literar să dreseze hărţile peregrinărilor anterioare, alternanţele unui talent poetic dela întâiele-i dibuiri până la definitiva lui ancorare în golful propriului său temperament.

Spuneam că d. Leon Feraru e un „poet definit". Oricât poemul magherniței sau alte aspecte ale unei copilării pe care o cântă în familiaritatea ei caracteristică, ar păstra ceva din frăgezimea accentului lor primar, vicisitudinile pe cari le-a cunoscut au trezit în inima muzei sale, ecouri din cele mai emoţionante. Exilatul care a fost şi este d. Leon Feraru vibrează, de peste mări şi ţări şi inima lui pulsează în ritmul peisagiului natal. Poemele nostalgiei n'au cunoscut mai expresive realizări de cât ale d-lui Leon Feraru, fie în „Inchinarea" cu care d-sa deschide volumul de faţă:

Când voiu muri, — căci vieaţa curge
/către moarte,
Ai mei, jelind, ţărâna o să-mi poarte
Acasă 'n ţara doinelor,
Sălaşul nădejdilor,
Să dorm în vecii-vecilor
In glia neagră, sub cerul românesc,
In preajma poporului pe care-l iubesc,

fie în acea admirabilă „Prăvălie românească",—publicată în „Antologia poeţilor de azi" şi pe care culegerea de faţă nu o cuprinde — imagine integrală şi realizare de modernă şi autentică artă a dorului de ţară, printre străini.

Iată de ce majoritatea ciclurilor şi poemelor din „Maghernița veche" contrazic şi poezia în genere şi pe aceea a d-lui Leon Feraru, în particular. Intre Iosif şi Cerna, când nu şi Eminescu, au oscilat preferinţele uceniciei literare a d-lui Feraru. „Umbre vin tiptil la geamuri" e un vers dintr'un „Cântec de leagăn" care n'are nimic din rezonanţa cântecului de leagăn a lui Iosif, oricât ar aminti de versul tiranic al lui Iosif: „Ingeri, vin tiptil, alene". După cum tot la Iosif ne duce şi un vers ca acesta: „Mai bine, spune-ne-o poveste, bunicule albit de vremuri". Cât despre versuri şi motive de elegie ca: „Codrul în adânc ne'mbie", sau „Codrul ni-e prieten, frate...", „Cu poporul de isvoare", „Şi fruntea-mi de 'ntuneric însenin'o!", „Şi nu mai vii! Satanic miez de noapte, prin aer îşi târăşte aripa încă", „ghitara-i spartă, strunele plesnite", ele au trecut prin fiilele lui Eminescu, dela care au împrumutat nuanţe de vocabular. Insă numai atât.

Am indicat, în treacăt aceste câteva reminiscenţe după cum voiu trece peste un însemnat număr de poezii neizbutite, numai ca să pledez încă odată pentru acel minimum de simţ—autocratic pe care orice scriitor — oricât Maiorescu socotea altfel — trebue să-l aducă în alcătuirea unui volum, mai ales, de poezii.

Absenţa unei arhitecturi clare, strică, în primul rând scriitorului deoarece nu cristalizează în sufletul cetitorului, acele cristale, oricât de diverse, însă geometrice, deci definite. Volumul d-lui Feraru e încă o pildă. Iţi trebue un sigur fir de Ariadnă ca să te descurci din atâtea cicluri şi poeme contradictorii. Şi e cu atât mai mult un păcat, cu cât sunt, în afară de nota notalgică pe care în această culegere, d. Leon Feraru o neglijează, poezii pe care le memorezi cu deosebite predilecţie; precum graţioase şi simple, următoarele accente de discretă cantilenă:

Şi gândurile dor
Când însetat le ceri

Parfumul irosit
Din clipele de ieri...

. . . .

Ce frig e'n bietul cuib,
Când pe pereții goi
Vin umbre de-amintiri
Cu ochii de strigoi....

Și stau și le privesc
Și nu pot nici să plâng,
Nici părul să mi-l smulg,
Nici mâinele să-mi frâng.

Sau această „Obsesiune" de ritm și muzicalitate, care îl apropie pe d. Leon Feraru, din nou, de maestrul său, în vers, D. Anghel, ca și de tânăra generație de poeți, pentru cari expresia e trecută printr'un laminor de aluminiu :

O noapte de porfir și mărgărint...
Ușor mi-aduce vântul un ecou :
Un vers șoptit din Edgar Allan Poe
Ce'mbată ca o cupă de absint.

Și versul îl rețin, cu drag l-alint.
Ce sunet rar, și-adânc, și plin și nou !
Ca un oftat de mort, într'un cavou,
Ce s'ar trezi într'un sicriu de-argint.

. . . .

Și încă alte, multe, acorduri de autentică poezie pe care numai o regretabilă neglijență critică, a d-lui Leon Feraru, nu le-a plivit de o anumită neghină și nu le-a pus în adevărata lor strălucire.

I. VASILESCU-NOTTARA : *Străbătând China.* Dela Shanghai la Peking. Note de călătorie. Cu 64 fotografii originale și o copertă ilustrată de pictorul M. Teișanu. „ed. Ancora. S. Benvenisti", 1926.

Mărturisesc dela început o anumită predispoziție favorabilă acestui fel de cărți. Nu cunosc, în afară de memorii, lectură mai agreabilă ca aceste jurnale de călătorie, instructive fără pedantism, confortabile vehicule, mai iuți și mai ieftine ca ultimile invenții, cu cari poți străbate țări și mări, fără nicio bătae de cap. O astfel de carte e și aceea a d-lui Vasilescu-Nottara. Cum prea bine spune d-sa și în titlu și în încheerea volumului, sunt adunate între paginile acestea luminoase și luxuos împodobite cu pitorești și evocative fotografii, impresii fugare dintr'o ședere de 6 luni de zile, prin China. Moravuri, curiozități, aspecte ale unei civilizații nesocotită, sunt simplu și limpede prinse, fără pretenție de literatură sau erudiție, dar cu atât mai prețioase.

Dacă ași spune că după lectura ilustrată a cărții d-lui V. N. pot vorbi cu o apreciabilă aproximație și de configurația europenească a Shanghai-ului și de localurile de ceai și de teatrul chinez, de impresionantul mormânt al lui Ming din Nanking, cu monumentalii elefanți de piatră jelind pe împăratul mort, și de vastele fluvii Ian-ce-Kiang și Hoang-Ho, de zidurile chinezești și atâtea alte chinezisme — cred că ași aduce cea mai simplă dar mai elocventă caracterizare a meritelor acestei cărți.

O îndatorire firească, cere să subliniem execuția tehnică, căreia editura „Ancora" nu i-a precupețit nici una din atracții. „Străbătând China" e în acelaș timp și o frumoasă lucrare de lux tipografic.

PERPESSICIUS

In numărul viitor :
E. LOVINESCU : *Istoria civilizației române moderne, 3 volume.*

ACTIVITATEA TEATRULUI NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI

Spectatorul zilelor de azi, căruia i-ai aminti de zile grele, de săli goale, de montări primitive, în istoria Teatrului Național ar avea de ce să surâdă. Atât de mare e distanța străbătută. Suntem în plin și accelerat progres, sub toate raporturile. Dacă renașterea aceasta a Teatrului Național, începută de aproape două decenii, a cunoscut impulsul lui Davilla, epoca de după războiu i-a consolidat succesele. Teatrul Național trăește sub cea mai favorabilă stea.

Nu este inutil a recunoaște că directoratul care se continuă de doi ani, al d-lui Corneliu Moldovanu, a adus Teatrului Național acea solicitudine și dragoste de gospodărie și de frumos care sunt profund activității sale și care s'au validat din prezidențiile pe cari le-a împlinit, cu osebită strălucire, la Societatea Scriitorilor Români.

Stagiunea 1924—1925, încheiată la 31 Mai 1925, și dusă pe de-antregul sub direcția d-lui Corneliu Moldovanu, s'a deschis în ziua de Vineri 29 August 1924, conform tradiției înrădăcinate la Teatrul Național, cu „Viforul" lui Delavrancea. Interpretarea avea în rolurile principale pe d-nele Olimpia Bârsan, Cleo Pan Cernăteanu și C. Zimniceanu și fruntașiii scenei, d-nii: Nottara, Demetriad, Brezeanu, Iancu Petrescu, etc.

Stagiunea aceasta a ridicat pe primul plan literatura originală, atât ca număr de lucrări reprezentate cât și ca număr de spectacole. Ea a arătat în cel mai eloquent mod că departe de a ocoli, publicul românesc se arată tot mai atras spre o producție literară cu care se simte înrudit sufletește. Pe de altă parte, desigur, acest rezultat frumos poate să dovedească și ridicarea vădită a nivelului acestei producții indigene.

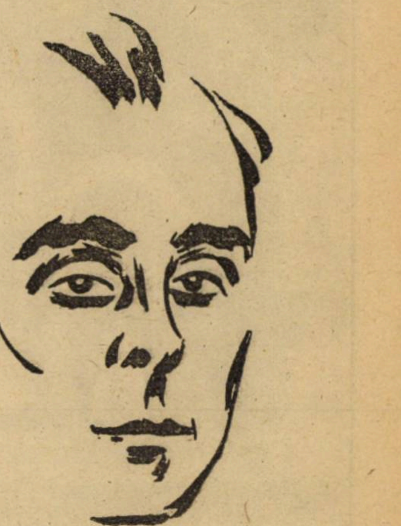

CORNELIU MOLDOVANU

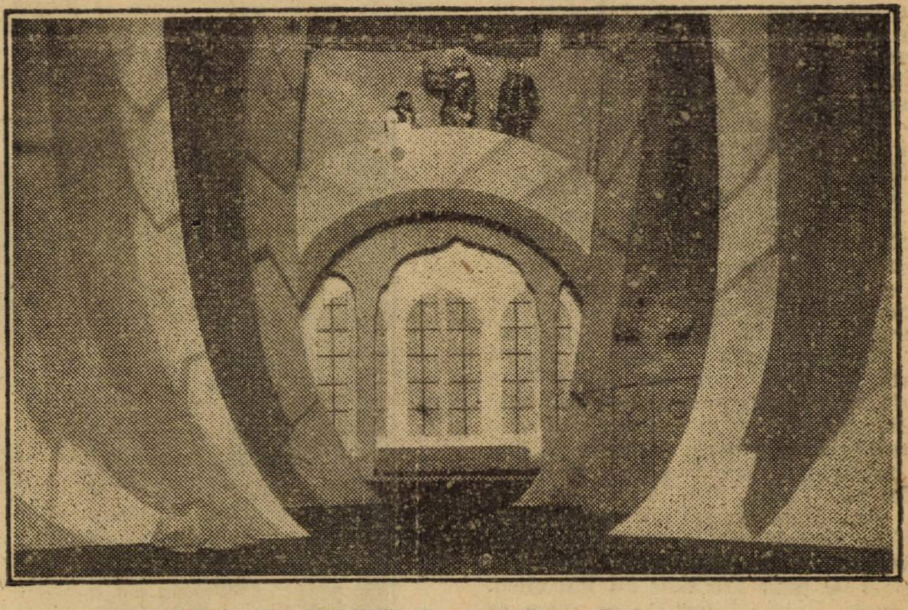

DON QUICHOTE" *(Regizor So are Z. Soare).*

Intr'odevăr s'au reprezentat în decursul stagiunei 30 de lucrări dintre care 5 într'un act, iar restul spectacole întregi. Din aceste 30, 16 au fost premiere și 14 reluări.

Premierele originale au fost 12. Cea dintâi dintre ele au fost „*Doamna Munților*" de I. U. Soricu. Piesa a fost jucată întâi cu prilejul festivităților dela Câmpeni din toamna trecută și reluată în matineurile din Capitală Duminică 7 Septembrie 1924. Piesa a fost pusă în scenă de d. C. Nottara și a fost jucată de actorii tineri ai Naționalului.

In seara zilei de Miercuri 24 Septembrie 1924, are loc premiera piesei „*Păcat*" a d-nei Lucreția Petrescu, despre care d. I. Al. Brătescu Voinești făcuse o atât de elogioasă comunicare la Academia Română trezind așa de vehemente reacțiuni. Distribuția bogată, în frunte cu d-nele Ana Luca, Alexandrina Gusty, și d-nii Ciprian și Tâlvan, cu punerea în scenă a d-lui V. Enescu. Miercuri 15 Octombrie 1924, d. Alfred Moșoiu, autorul piesei „*Jocul Apelor*" reprezentată tot la Național într'o stagiune trecută, aducea în fața publicului a doua lucrare a sa „*Pierde Vară*". Distribuția cuprindea pe d-nele Maria Giurgea, Maria Ciucurescu Bulfinsky, Puia Ionescu și d-nii I. Morțun, Ion Sârbu și N. Bălțățeanu. Peste nouă zile, la 24 Octombrie, într'o punere în scenă fastuoasă datorită d-lui Soare Z. Soare, s'a jucat pentru întâia oară dramatizarea făcută de d. Demetriade care a făcut o excelentă creație în rolul titular și d. Soreanu în Sancho Pansa.

Vineri 21 Naembrie 1924, Teatrul Național joacă „*Thebaida*" d-lui Victor Eftimiu într'o distribuție și o montare făcută de autor. Piesa a realizat 55 de spectacole în serie. Interpretarea cuprindea pe d-na Agepsina Macry, Lilly Popovici, și d-nii C. Nottara, Bulfinsky, Atanasescu, Pop Marțian, Calboreanu, etc.

Vineri, 12 Decembrie d. Ion Pillat, în colaborare cu d. Adrian Maniu, au prezentat adaptarea lor dramatică a romanului lui Nicolae Filimon *„Ciocoii vechi şi Noi"*. Piesa a fost pusă în scenă de marele meşter d. Paul Gusti şi a dat prilej la două mari izbânzi actoriceşti: d. N. Bălţăţeanu, în rolul titular a făcut o creaţie care l-a consacrat, iar d-na Mărioara Zimniceanu a reînoit şi întărit marea încredere pusă în talentul rar al d-sale.

„BIZANTZ" *(Regizor V. Enescu).*

La 16 Ianuarie 1925, s'a jucat a doua lucrare dramatică a d-lui Mircea Dem. Rădulescu, *„Bizantz"*. A fost pusă în secnă de către d. Vasile Enescu. Distribuţia: d-na Maria Filotti, Aristide Demetriad, Iancu Petrescu, Atanasescu. Mai târziu rolul d-lui Demetriad a fost jucat de d. Ciprian.

„Femeia cu două suflete" grotesca d-lui Ion Sân-Giorgiu, s'a jucat Miercuri 18 Februarie. A fost pusă în scenă de d. Gusty şi interpretată de d-na Lilly Popovici şi d-nii Bălţăţeanu, (dublat de A. Pop Marţian) Stăncescu, Calboreanu etc.

La 4 Martie s'a jucat piesa *„Iubire"* a d-lui Paul I. Prodan, tot sub conducerea scenică a d-lui Gusty şi cu: d-na Filoti înconjurată de d-nii Calboreanu, Bălţăţeanu şi alături de d-nii N. Soreanu, Mărculescu, Duţulescu etc.

Miercuri, 8 Aprilie 1923 s'a jucat *„Isus"* de d. N. Iorga într'o punere în scenă stilizată ca arhitectură, dar compusă în jocul de mare şi de pete de culoare, în felul anumitor tablouri religioase din Grüneval şi Dürer. egizura o avea d. Soare, d. Ciprian în Iuda şi d-na Ana Luca în Maria au fost în fruntea distribuţiei. Vineri 8 Maiu, d-ni Sfetescu şi Dan reprezentau pe *„Mitu Boerul"*, iar la 20 Maiu, *„Niţă Galantonul"* de d. Mihăileanu Stempo.

Reluări de piese originale au fost cinci. Cea dintâi, după *„Viforul"* cu care se deschisese stagiunea a fost *„Un Erou"* comedia d-lui Maior Chiriţescu, premiată de Asociaţia criticilor dramatici şi reprezentată întâiu Luni 15 Septembrie 1924.

Joi 20 Noembrie 1924 a fost reluat succesul stagiunei 1923—1924 *„Făt Frumos"* poemul dramatic al d-lui Horia Furtună. Interpretarea: de Aristide Demetriad, dublat mai târziu de d. A. Pop Marţian şi d-na Maria Giurgea, dublată de d-na Victoria Mierlescu.

„Scrisoarea Pierdută" a nemuritorului Caragiale a fost reluată şi în această stagiune, Miercuri, 10 Decembrie 1 24, într'o distribuţie care cuprindea în afară de obişnuiţii interpreţi ai rolurilor: d-nii Ion Petrescu, Brezeanu, Toneanu şi Morţun şi pe d-na Ecaterina Zimniceanu ce s'a dovedit o Zoe fără de greş şi d. Pella un Caţavencu plin de vervă. In decursul reprezentaţiilor d-l I. Sârbu a intrat în rolul cetăţeanului turmentat iar d. P. P. Georgescu în Caţavencu.

Ultima reluare a fost *„Apus de Soare"* de Delavrancea, jucat de maestrul Constantin Nottara. Vineri 23 Ianuarie 1925, cu prilejul serbărei date de Teatrul Naţional pentru împlinirea a 50 de ani de teatru.

Din marele repertor universal stagiunea de care vorbim a dat într'o montare excepţională, conform montării originale, *„Bolnavul închipuit"* al lui Molière. Piesa pusă în scenă de d. Soare şi jucată de d. Toneanu, Brezeanu, Morţun şi d-nele Marioara Zimniceanu şi Puia Ionescu, s'a jucat Luni 1 Septembrie 1924. Vineri 3 Octombrie 1924, sub direcţia de scenă a d-lui Gusty s'a jucat cu mare succes celebra comedie a d-lui Shakespeare *„Femeia îndărătnică"*. Ea a dat prilejul unei extraordinare creaţii d-lui Bulfinsky în Petruchio şi a fost o consacrare unanim recunoscută pentru d-na Marioara Zimniceanu.

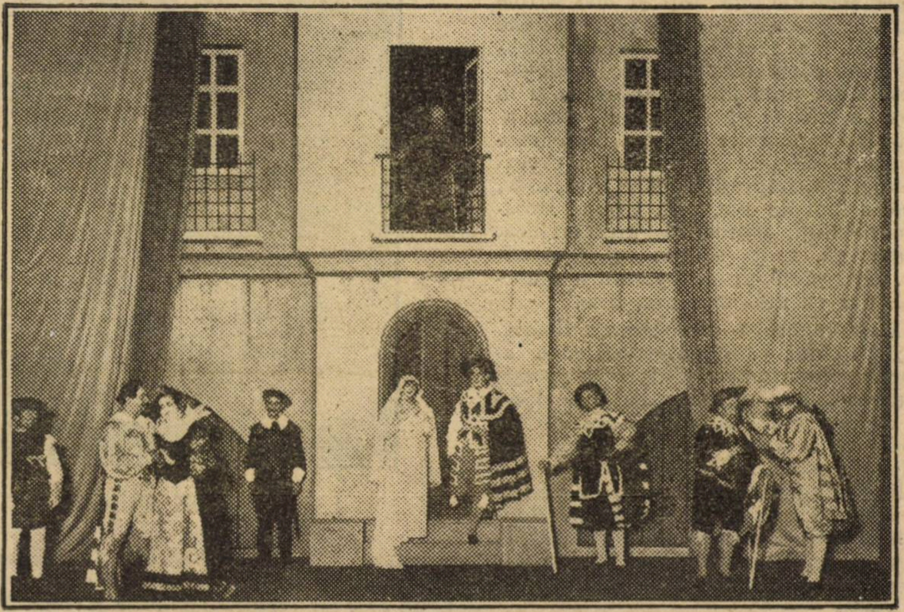

„FEMEIA INDARATNICA" *(Regisor P. Gusti).*

„Bărbierul din Sevila" s'a jucat Miercuri 11 Martie, sub direcţia de scenă a d-lui Soare şi în interpretarea d-lor Mircea Pella, Bulfinsky, Bălţăţeanu, Mărculescu şi a d-nei Toto Ionescu.

La 1 Aprilie, d. Paul Gusty a prezentat *„Nebuniile dragostei"* s'a jucat şi *„Smo*terpretarea excelentă a d-nelor Maria Giurgea, Aura Radovici şi a d-lor Soreanu, Toneanu şi Bălţăţeanu. Odată cu *„Nebunile dragostei"* s'a jucat şi *„Smochine de Sicilia"* actul lui Pirandello, cu d. Sârbu şi d-na Gusty în rolurile principale.

La 8 Maiu, s'a jucat sub direcţia de scenă a d-lui Soare *„Un joc periculos"* de Strindberg cu d-nii Morţun, Atanasescu, Vraca şi d-ra Puia Ionescu.

„Sărutarea" de Banville s'a jucat cu d-nele Toto Ionescu şi Tanţi Bogdan la 9 Octombrie 1924 şi *„Doi Prieteni"* de Mazeaud în interpretarea d-lor I. Morţun şi I. Sârbul, la 18 Februarie, odată cu *„Femeia cu două suflete"* a d-lui Ion Sân Giorgiu. Reluările din repertoriul străin au început Sâmbătă 30 August 1924 cu *„Shyloch"* a lui Shakespeare interpretat de d-nii Brezeanu şi d-na Marioara Zimniceanu şi regizat de d. Soare. I-a urmat *„Pescăruşul"* de Anton Cehov, pus în scenă de d. Enescu şi jucat de d-nele Filotti, Gusty, Dida Solomon, Getta Chernbach şi d-nii Sârbu, Mărculescu, Tâlvan şi Bălţăţeanu.

La 28 Noembrie, cu prilejul retragerei din teatru a d-nei Adelina Mărculescu s'a jucat *„Avarul"* de Molière cu d. Brezeanu Demetriad.

In total stagiunea 1924—1925 a avut 392 reprezentaţii dintre care 238 cu lucrări româneşti şi 154 cu traduceri.

•

Stagiunea în curs s'a deschis Sâmbătă 29 August 1925 cu *„Vlaicu Vodă"* a d-lui Davilla, interpretată de d-nii Demetriad, iar la 13 Februarie 1925 *„Hamlet"* cu d. Petrescu, Bulfinsky şi d-nele Constanţa Demetriad, Cleo Pan Cernăţeanu etc. Rolul titular a fost jucat mai târziu şi de d. Calboreanu. Piesa şi-a serbat Duminică 27 Septembrie 1925, a suta reprezentaţie.

A doua zi după deschiderea stagiunei s'a reluat *„Bizantz"* de Mircea Rădulescu căreia i-a urmat la 4 Septembrie 1925 premiera comediei lui Bernard Shaw, *„Cezar şi Cleopatra"*. Piesa a fost pusă în scenă de d. Gusty şi a fost jucată de d. A. Demetriad, Athanasescu, Dumitrescu şi d-nele Toto Ionescu, Anicuţa Cârje şi Victoria Mierlescu etc.

Joi 10 Septembrie s'au reluat *„Smochine de Sicilia"* şi *„Nebuniile Dragostei"* de Regnard, iar Vineri 18 Septembrie 1925, în regia d-lui Soare s'a jucat pentru întâia oară în ţara noastră, partea I-a din *„Faust"* de Goethe. In rolul titular, d. Vraca. Creaţia d-sale a fost subliniată de public şi critică. In Mefisto au apărut d-nii Bulfinsky şi Ciprian iar în Margareta d-na Aura Buzescu.

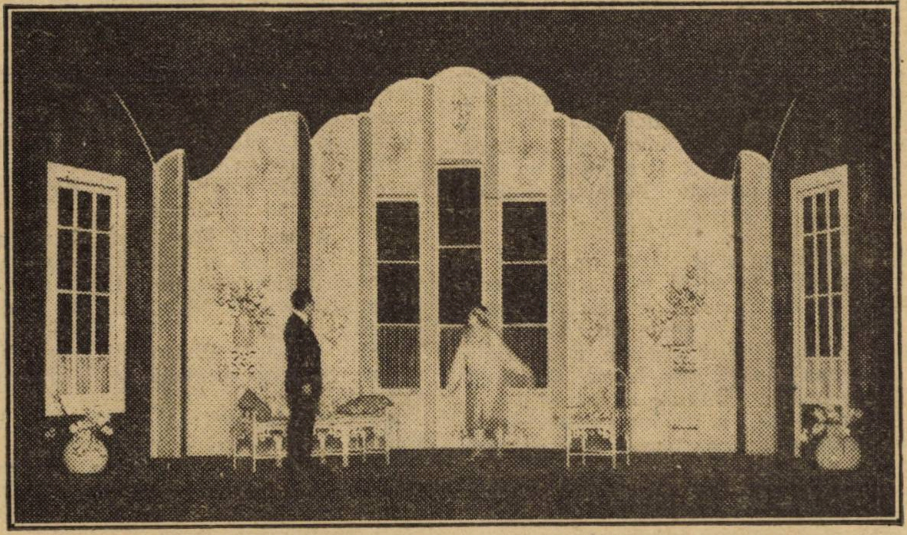

„MANECHINUL SENTIMENTAL" *(Regisor P. Gusti).*

Miercuri 14 Octombrie s'a reprezentat *„Meşterul Manole"* de Victor Eftimiu, sub direcţia de scenă a autorului. Interpretarea a avut pe d-nii Nottara, Demetriade, Brezeanu, Soreanu, Bulfinsky, Atanasescu, Polizu, Vraca, Tâlvan şi d-nele Agepsina Macri (dublată mai târziu de d-na Lilly Popovici) Constanţa Demetriad etc.

Miercuri 4 Noembrie s'a jucat *„Nevestele vesele din Windsor"* pusă în scenă de d. Enescu şi interpretată de d-nii Gr. Mărculescu, Atanasescu, Duţulescu, Arendy, A. Pop-Marţian, Vraca, Baldvin şi d-nele Marioara Zimniceanu, Puia Ionescu, Fanny Rebreanu. Miercuri 18 Noembrie, d-na Lucrezia Petrescu îşi reprezintă a doua sa lucrare *„Anuţa"*. Piesa a fost pusă în scenă de d. Gusty şi alături de interpretarea d-lor Soreanu, Mărculescu, Stăncescu şi Pop Marţian, d-ra Ionescu, a repurtat un veritabil succes.

Vineri 4 Decembrie în regia d-lui Victor Bumbeşti s'a jucat comedia lui Gogol *„Căsătoria"* cu d-nii Sârbu, Calboreanu, Manu, Finteşteanu şi d-nele Sonia şi Nataşa Alexandra în rolurile principale. Odată cu această piesă se joacă şi *„Preţioasele Ridicole"* a lui Molière însă în interpretarea d-lor Vracca, Marţian, V. Antonescu şi a d-nelor Aura Radovici Tantzi Bogdan.

După 1 Ianuarie a. c. din repertoriul original s'a jucat până acum *„Manechinul sentimental"* de Ion Minulescu, cu d-nele Voiculescu, Aura Radovici şi d-nii Stăncescu, Sârbu şi Bălţăţeanu apoi *„Striana"* de Alfred Moşoiu, cu Maria Giurgea, Ciprian, Marţian etc.

Vor urma: *„Generaţie de sacrificiu"* de Valjean, *„Apostolii"* de Liviu Rebreanu, *„Frământări"* de Mircea Ştefănescu, *„Cleopatra"* de N. Iorga, *„Palatul fermecat* de Ionescu-Darbun *„Virtutea Militară"* de Pancu şi *„Tinereţe fără bătrâneţe* de Pillat şi Maniu.

Se vor relua *„Fata din Dafin"* de Froda şi Maniu, *„Patima Roşie"* de Sorbul, *„D'ale Carnavalului"* de Caragiale şi *„Noaptea Furtunoasă"*.

Din repertoriul universal, afară de piesele ce se vor juca în Februarie cu d-na Marioara Ventura, *„Ioana d'Arc"* de Bernard Shaw, *„Secretul"* de Bernstein şi *„Phedra"* de Racine, se vor mai juca *„Georges Dandin"* de Molière si *„Doctorul fără voie"*, *„Richard III-lea"* şi *„Poveste de Iarnă"* de Shakespeare, *„Unchiul Vania"* de Cehov, *„Viaţa e un vis"* de Calderon, *„Doctorul în Dilemă"* de Bernard Shaw şi câteva lucrări într'un act ca *„Morcovăţ"* de Jules Renard şi *„O Nuntă"* de Cehov.

Se vor relua *„Romeo şi Julieta"* şi *„Regele Lear"* de Shakespeare, pentru complectarea ciclului shakespearean care se intenţionează să se facă şi se vor face pregătirile necesare unei montări excepţionale pentru *„Cyrano de Bergerac"* al lui Edmond Rostand.

PREMIUL I DE PROZA
„Universul Literar"
de 5,000 lei

Am anunţat într'un număr trecut al revistei instituirea unui premiu, de 5000 lei pentru o lucrare în proză: nuvelă, schiţă, amintire, fragment de jurnal, sau oricare alta din varietăţile lucrărilor în proză.

Termenul de predare al manuscriselor este de două luni dela data primei publicări. Deci ultimul termen este 24 Martie 1926.

Manuscrisele vor fi scrise citeţ, fără a purta iscălitura autorului. Fiecare manuscris va avea însemnată sus, pe prima pagină, într'un colţ, o deviză convenţională (de pildă; poeta nascitur sau unirea face puterea, **etc.)—aceiaşi deviză convenţională se va însemna şi pe un plic de cartă de vizită, în lăuntrul căruia autorul îşi va închide numele.**

Manuscrisul, cu deviza astfel scrisă, dimpreună cu micul plic de vizită, se închid într'un plic mai mare, oficial, şi se trimit, recomandat **redacţiei sau redactorului „Universului Literar", str. Brezoianu, 9 bis. E preferabil ca plicurile acestea să poarte într'un colţ, sau pe verso, specificarea** pentru premiul de proză.

Comisiunea care va ceti şi va premia cea mai bună lucrare se compune din d-nii:

LIVIU REBREANU
E. LOVINESCU
N. DAVIDESCU
ION PILLAT
PERPESSICIUS

Peisagiul bucureştean

Bucureştii, îngrămădirea aceasta paradoxală, în care se întâlnesc atâtea aspecte contradictorii — bătrâne si moderne, elegante şi boccii, duioase şi hilariante — prezintă, pentru pictorul însetat de **frumuseţea vie,** un nesfârşit domeniu de inspiraţie şi de rodnică activitate plastică.

Sub ferestra atelierului meu se desfăşură o privelişte umilă cu infinite variaţiuni de linii, culoare, lumină şi stil, — după vreme şi anotimpuri.

O curte mare, patrată, în care, vara, scaeţii, romaniţa, gălbenelele şi spinărişul anonim inundă o căsuţă amărâtă, ai cărei pereţi albi par o frescă străveche, cu năluciri învestmântate în chilimbăriu şi smarald, ce mor, sub cozorocul acoperişului negru, cârpăcit şi enorm.

Trei salcâmi, înclinaţi diagonal, ca după vijelie, cu crengi pe care, sub stilizarea elegantă a frunzelor, le bănueşti subţiri, fragile, elastice, ca nişte şerpi negri în ierburi, adăpostesc, în umbra lor firavă două culmi de scânduri, atât de vechi, că par două blocuri de rugină: o latrină şi o bucătărie de vară.

Dacă prin unul din cele două schilave acoperemânturi, n'ar eşi un burlan negru, privind afară, strâmb şi speriat, confuzia atribuţiilor ar fi inevitabilă...

In stânga acestui peisagiu, banal şi umil, se înalţă, trufaşă, o clădire de raport, cu cinci etaje şi ferestre mici, suprapuse matematic.

Un elevator de fier zgârie vertical şi sinistru vasta suprafaţă a albului crud, dând edificiului întreg solemnitatea tristă a unei uzine nouă.

In curtea uscată a caselor mari, înconjurată de ziduri solide şi proaspete, servitoare zvelte, în şorţuri albe şi pantofi cu tocuri înalte, bat cu lopeţi de trestie covoare scumpe, întinse pe o bară.

Pe grumazul zidului înconjurător, un motan negru, intimidat de ropotele lopeţilor, nu îndrăzneşte să sară.

Pare un punct de tăcere, încremenit în spaţiu.

In ograda bătrână, aproape pierdut în valul buruienilor, un pensionar uscăţiv şi sprinten ca un ied, taie surcele, cu gesturi ordonate, pentru nevasta care, gâfâind sub malurile de grăsime, curăţă cartofi tineri, pentru supa prânzului, la umbra bucătăriei cu burlanul strâmb şi speriat.

Deasupra păcii acestei curţi umile şi tihnite, se înalţă, profilându-se pe albastrul tulbure al cerului, massa grea de alburi viorii, de cărămiziuri stinse, de gris-uri argintii, în cari ochiul, sfredelind spaţiul, descoperă înghesuiala masivă, uriaşă, barbară, a centrului negustoresc, unde clocoteşte viaţa sub feţele ei cele mai crâncene.

Pe ici, pe colo, în perspectiva aceia de fier, beton, cărămidă şi zinc, — bănuieşti răsărind din negrul curţilor mascate, plopi gravi, vârfuri prizărite de salcâmi bolnavi şi crenguţe de oţetari cu mlădieri de plânset.

Fiecare anotimp, fiecare lună, fiecare zi, fiecare oră aşterne peste decorul acest o notă diferită şi surprinzătoare, — nici odată repetată.

Mă gândesc cu câtă graţie ar juca

fantazia unui **Japonez** peste realitatea care se desfăşoară sub ferestrele mele, — deopotrivă banală, elegantă, tristă şi vioaie!

Ce-ar preciza, ca expresiune în detaliu, un **Canaletto** şi cât tragic ar stoarce un **Utrillo** din alburile care stârnesc, nevinovat, în împărăţia moartă a gris-urilor!

. . . .

. . . .

Urmăriţi expoziţiile noastre cu deamănuntul.

Nu veţi întâlni un singur peisaj, care să ne vorbească de aspectele atât de obişnuite dar atât de expresive, tocmai prin banalul lor, ale Bucureştilor.

Peisagistui bucureştean ignorează Capitala.

Nu fiindcă n'ar iubi-o sau n'ar urî-o, îndestul.

Ci fiindcă, **principialmente,** nu-l interesează.

Peisagistul bucureştean a rămas un încăpăţinat romantic, chiar atunci când afectează, plastic, un realism de împrumut.

Dac'ar avea posibilitatea materială să se deplaseze repede, comod şi ieftin, în spaţiu, el ar deveni, netulburat, un exotic.

O preumblare de câteva săptămâni pe malurile umede şi grase ale Gangelui, sau prin stepele aride ale Australiei, l-ar fixa, pentru tot restul vieţii, într'o viziune „nouă", — care, ulterior, în atelierul din Bucureşti, s'ar reproduce periodic, abondent şi mecanic, fără necesitatea unei alte călătorii, de reîmprospătare.

Constrâns de nevoia de a confecţiona, iar împins totuşi de dragostea lui pentru „natură", peisagistul nostru ia drumul Chitilei sau Floreascăi, — şi acolo ori cum, **în altă lume,** munceşte cu seriozitatea maniacului. traducând, uneori cu o fidelitate deconcertantă, înfăţoşări cu desăvârşire plate sub raportul plasticei, dar cari, în casele amatorilor însetaţi de „poesie" şi „necunoscut" au un incontestabil succes.

. . . .

Iar Bucureştii ne chiamă cu înfăţişările lui expresive până la durere, — şi nimeni nu-i răspunde.

Peisagistul nostru îşi fură, cu adorabilă nevinovăţie, — propria căciulă...

N. N. TONITZA

BIBLIOGRAFIE ARTISTICA.

W. Staub: Le Mexique, architecture et paysage, 125 fr.

N.: Costumes des femmes Pays de Caux, 150 fr.

Sсguy: Bouquets et Frondaisons, 200 fr.

N...: Les Cathédrales. Encyclopédie par l'image, 3 fr.

L. Rosenthal: Manet, aquafortiste el lithographe, 60 fr.

Raymond Rey: Les vieilles églises fortifiées du midi de la France, 25 fr.

N...: Forain aquafortiste, 23 fr.

Noguchi: L'art au Japon: *Hiroshige,* 25 fr.

Noguchi: L'art au Japon: *Kârin,* 25 fr.

Oursel: La miniature au 18-e siècle à l'Abbaye de Citeaux *(Bossard),* 175 fr.

EXPOZIŢIILE:

Cartea Românească: Theodorescu-Sion.

Căminul Artelor: Jalea, Pherekyde, Lucia Bălăcescu, Gory Mircescu, Pop Ludoşunu.

Casa Artei: Grigorescu, Lukian, Andreescu, etc.

Ateneu: Neyllis.

TEATRELE

La teatrul popular: **Cămila trece prin urechile acului**

Cine a ales piesa aceasta şi a stăruit să fie reprezentată pe scena tinerească a teatrului popular, a dovedit fără îndoială mult gust artistic.

Iar acelui director de scenă, care s'a silit s'o monteze aşa de unitar, aşa de logic, şi să îndrumeze pe tinerii artişti, cum i-a îndrumat, i se cuvin desigur, cele mai generoase elogii. Mi se spune, că acela ar fi d. Victor Ion Popa. Ii adresez cu mai multă căldură, cuvinte bune şi entuziaste.

•

De mult n'am mai văzut pe scenă şi nici n'am citit o piesă mai senină, mai pulsată de optimism, mai potrivită epocii şi mentalităţii actuale de tălmăcire largă, generos îmbrăţişătoare a putinţelor de transformări, prin forţele sufleteşti reale, personale, vibrante de energie.

Literatura cehă a produs lucrări de acestea, care oglindesc marea şi sănătoasă voinţă a unui popor, care ştie ce vrea şi-şi urmăreşte cu îndârjire năzuinţele.

Persoanele din piesă sunt puţine, caracterizate prin însuşiri precise şi angajate în desfăşurarea acţiunii prin încrucişarea voinţelor lor distincte, determinate de temperamente deosebite. Dialogul se desfăşoară limpede, vioiu, uneori năvalnic ca speranţele, alte ori sumbru ca remuşcările.

•

O familie de nevoiaşi: un bătrân suferind, care-şi exploatează cinic suferinţa, o bătrână dibace în a şti să profite de mila, care se adresează bătrânului şi o fetişcană care vrea să muncească şi-şi caută cu râvnă de lucru.

Intre cei cari se înduioşează de suferinţele bătrânului — când se sileşte să arate ce grozav suferă în faţa miloşilor — e şi un tânăr, „de condiţii bune", din alt mediu mult mai ridicat.

Tânărul acesta se îndrăgosteşte de fata bătrânului, care-şi exagerează pe stradă durerea şi a bătrânei, care-şi exploatează moşul bolnav.

Fata răspunde celui care o iubeşte. Se trudeşte, se frământă, dar izbuteşte să înfrunte atâtea dificultăţi de educaţie, de învăţătură, de mediu, — cămila trece prin urechile acului, — şi se adaptează. Fata stăpâneşte pe tânărul timid, înfrânge şi voinţa tatălui lui care i se opunea.

Bunul simţ nativ, inteligenţa necesară adaptării biruitoare, simţimântul punerii, în mişcare a tuturor resroturilor sufleteşti pentru înălţare morală, le are fata şi sunt arătate în piesă, aşa de firesc şi de simplu, aşa de ritmic şi de cuceritor.

Dar ce interpretare inteligentă! Ce silinţă de talente reale! Ce râvnă frumoasă de tinereţe harnică!

D-nii Bâcleşeanu, Georgescu, Şuba, Barcaroiu, d-rele Nicolau şi Oprea au dovedit însuşiri foarte remarcabile.

B. CECROPIDE

CALENDAR LITERAR

31 Ianuarie, 1842: S'a jucat în Iaşi „Bădăranul boierit", comedie de Molière, tradusă de I. V.

1 Februarie, 1838: S'a născut în Folticeni nuvelistul Neculai Gane.

1884: Apare în Bucureşti revista literară şi politică „Ţara Nouă" condusă de Ioan Neniţescu.

1885: Apare în Bucureşti ziarul socialist „Drepturile Omului", condus de Const. C. Bacalbaşa, Al. Brăescu, Const. A. Filitis, C. Mille, Ioan Nădejde etc...

1892: Apare în Cernăuţi „Incercări literare", revistă condusă de S. Bodnărescu, C. Berariu şi G. Toma.

1902: Apare în Bucureşti „Revista Română", politică şi literară, condusă de Teohari Antonescu, Ion Bogdan, Mihail Dragomirescu, S. Mehedinţi, C. Rădulescu-Motru, etc.

1905: Apare în Bucureşti „Viaţa Nouă" revistă literară, condusă de d. Ovid Densuşianu.

2 Februarie, 1821: A murit la Buda istoricul şi filologul Petre Maior.

1869: I. C. Massim a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti „Despre limbă".

3 Februarie 1828: S'a născut în Bucureşti scriitoarea Dora d'Istria.

1848: Se joacă pentru prima oară la Iaşi, piesa „Nunta ţărănească" de V. Alecsandri.

1877: S'a născut în Iclodul-Mare (lângă Gherla) scriitorul Gavril Todică.

1879: George Marian a ţinut o conferinţă la Ateneul Român din Bucureşti despre „Ciocoi vechi şi noi" de N. Filimon.

1893: Apare în Iaşi ziarul naţional-liberal „Evenimentul".

4 Februarie, 1842: S'a jucat în Bucureşti de trupa nemţească piesa „Lucreţia Borgia".

1849: A murit poetul C. Conachi.

5 Februarie, 1836: Apare în Bucureşti ca supliment la „Curierul rumânesc" al lui I. Eliade Rădulescu, gazeta literară „Muzeul Naţional".

1889: Apare în Roman „Ciocoiul" ziar social-democrat condus de V. G. Morţun.

1905: S'a jucat pentru prima oară piesa „Manasse" de Ronetti Roman.

6 Februarie, 1803: S'a născut în Ardeal Teodor Aaron.

1866: Apare în Bucureşti „Satyrul" revistă umoristică condusă de B. P. Haşdeu, N. Nicoleanu, St. Velescu şi Fundescu.

Th. Văcărescu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre „Goethe".

1869: G. Sion a vorbit la Ateneul Român despre revista „Convorbiri literare".

1920: A murit Dimitrie Sturdza-Scheianu.

Erată

In studiul d-lui Dragoş Protopopescu: **Hamlet sau între istorie literară şi estetică** s'au strecurat (în partea II-a) următoarele greşeli de tipar:

Col. I. Rândul 51 în loc de **legându-se** a se citi **lepădându-se;** Col. II. rândul 36 în loc de **conspira** a se citi **complică;** Col. II. rândul 72 în loc de **vinovaţii** a se citi **inovaţii;** Col. II. rândul 79 în loc de **promic** a se citi **prolific;** Col. IV. rândul 20 în loc de **istorismul** a se citi **istorismul lui;** Col. IV. rândul 24 în loc de **problemele** a se citi **poeme.**

Cronica muzicală

Concertele date de „Asociaţia de muzică de cameră“

(Palatul Ateneului 12, 18 şi 26 Ianuarie 1926)

Lipsurile numeroase şi jignitoare pe care le înfăţişează viaţa noastră muzicală nu pot fi înlăturate cu paliative. Va trebui întreprinsă o acţiune viguroasă şi generală care, curăţând terenul de ecourile chansonettelor triviale, să pună la dispoziţia tuturor straturilor sociale muzica marilor maeştri. Niciun gen de muzică însă, nici cel dramatic al operei, nici cel simfonic, nu este mai propriu pentru iniţierea educaţiunei muzicale ca muzica de cameră. Liberă de uluitoarele resurse tehnice extramuzicale ale dramei muzicale şi de amploarea şi diversitatea materialului sonor al orchestrei simfonice, muzica de cameră îşi restrânge mijloacele materiale la sonorităţile reprezentative ale câtorva instrumente şi, creiată îndeobşte în stilul ciclic de sonată clasică, constitue, şi ca conţinut spiritual şi ca formă de artă, mijlocul sigur de cultură muzicală. De aceia socotim eforturile înjghebărilor de muzică de cameră ca inaugurarea unei nouă vieţi muzicale româneşti, dela care să putem râvni şi o cât mai cuprinzătoare împărtăşire a frumosului sonor din partea auditorului, şi un stimul mai viu pentru producţiunea muzicală.

Cunoaştem trei înjghebări de muzică de cameră care concertează în Bucureşti: *„Quartetul Regina Maria“*, *„Quartetul Capeleanu“ şi „Asociaţia de muzică de cameră“*. Mai în măsură de a satisface cerinţele materiale ale diferitelor aranjamente de muzică de cameră este fără îndoială, Asociaţia pe care o pomenim mai la urmă, rămânând ca cele două din'tâi să-şi probeze virtuozitatea în quatuorul de coarde. Totuşi, deşi presidată de minunaţii suflători dela Conservatorul bucureştean, „Asociaţia“ şi-a alăturat şi valoroasele arcuşe ale fruntaşilor orchestrei operei şi astfel, se prezintă alcătuită din şeapte robuste forţe de solişti, pe care nu arareori le-am remarcat cu mândrie, fie la concertele simfonice, fie la reprezentaţiunile „Operei române“. Instrumentele de suflat sunt reprezentate în „Asociaţie“ de către neîntrecutul maestru al clarinetului, *d. Hoerath*, prin flautul vrăjit al d-lui profesor *Solomonescu*, prin sigura îndemânare tehnică şi neclintita conştiinţiozitate artistică a d-lui prof. de fagot *Dan Simionescu* şi prin suavul corn, plin de limpiditate şi de căldură, al d-lui prof. *Niţulescu*, care contribue şi cu neobosite şi nesfârşite străduinţi pentru succesul înjghebării. Arcurile sunt întinse de abilitatea recunoscută a două incontestabile talente violonistice: d. *Theodorescu* (violină) şi d. *Mendelssohn* (viola); iar la violoncel d. *Thaler* se ţine riguros în notă. La nevoie, ansamblul se completează cu o nouă hipostasă a d-lui Hoerath, aceia de violonist secund, care nu-i de fel de dispreţuit. Pentru cele trei concerte din cursul lunei Ianuar, „Asociaţia“ s'a bucurat de concursul, de sigur, foarte preţios al d-nelor *Cella Delavrancea* şi prof. *Muza Germani-Ciomac* şi al d-lui *Alfred Alessandresco*. Câteşi trele numele virtuoşilor noştri pianişti au fost înscrise astfel, pe programele „Asociaţiei“ alături de membrii ei şi de d. *prof. Prunner*, contrabasistul cu renume, şi de d. *Fliomen*, ceşti doi din urmă numai pentru execuţia octettului de Schubert.

Literatura muzicii de cameră este extrem de bogată. *Prof. dr. Wilh. Altmann* a întocmit un conştiincios repertoriu al acestei literaturi dela 1841 apărut în 1923 în a treia ediţiune la Merseburger, Leipzig) care formează un volum de 170 pagini, necuprinzând niciun text sau indicaţiune istorică, decât autorul pieselor, numele, anul tipăririi şi editorul. Din această atât de bogată literatură, „Asociaţia“ şi-a format foarte potrivite şi interesante programe, în fruntea cărora a strălucit *Mozart* cu *Quintettul* concertant pentru instrumente de suflat şi piano şi *Quintettul* în mi bemol pentru piano, flaut, clarinet, fagot şi corn. Din *Haydn* s'a cântat *Quartettul* pentru coarde (op. 41), iar din *Schubert*, Octettul pentru două violine, violă, violoncel, contrabas, clarinet, fagot şi corn. S'a mai cântat, apoi, Quintorul postum de *Rimsky-Korsakow*, pentru piano, flaut, clarinet, fagot şi corn, Quintetul pentru coarde şi piano al lui *César Franck* Trio în mi bemol (op. 40) pentru piano, vioară şi corn de *Brahms* şi Quartettul în sol minor pentru coarde (op. 27 de *Grieg*.

Insuşirile artistice individuale pe care le preţuim la fiecare din copărtaşii diferitelor interpretări necesitate de piesele enumerate aci, nu sunt singurele criterii pentru judecarea rezultatului sforţărilor făcute de „Asociaţia de muzică de cameră“. Cu cât individualitatea fiecărui artist tinde să se pronunţe mai independent, cu atât omogenitatea şi unitatea ansamblului este mai tulburată şi echilibrul sonor mai sfărâmat. Dacă în marea masă archestrală pornirile individuale sunt atenuate de numărul covârşitor al timbrelor şi sunt temperate de bagheta dirigentului, în muzica de cameră aceste porniri sunt direct distrugătoare de ansamblu şi sunt primejdiile cele mai ameninţătoare pentru concertele de muzică de cameră. „Asociaţia“ nu are a se plânge de asemenea procedee. Prestigiul artistic al fiecărui instrumentist s'a pus cu supunere în slujba unei interpretări corecte, demne şi s'au isbutit execuţiuni din cele mai fericite. Dacă s'ar putea ceva imputa acestor execuţiuni este că nu sunt încă roase, nu sunt încă intrate definitiv în patrimoniul stilistic al grupării. Numai timpul civilizează asemenea execuţiuni şi numai după o colaborare mai îndelungată avem drept să cerem realizarea generală şi definitivă a interpretărilor de care „Asociaţia de muzică de cameră“ se arată din plin capabilă.

Să nu uite „Asociaţia“ ţelul artistic, dar nici să treacă cu vederea îndatoririle ce la toţi ni se impun pentru împlinirea lipsurilor de cultură muzicală de care suntem întâmpinaţi la tot pasul. Concerte ca acele din luna Ianuar pot fi organizate într'una şi nu numai la Ateneul Român. Acel repertoriu poate fi folosit pentru Ateneele populare din diferite părţi ale Capitalei şi din provincie. In modul acesta „Asociaţia“ va alătura titlurilor sale de realizări artistice, demnitatea rară de a fi contribuit la promovarea educaţiunii muzicale a poporului românesc.

G. BREAZUL

Cetatea Literară

Numărul (2) din 15 Ianuarie a. c. al revistei d-lui Camil Petrescu aduce un sumar, a cărui calitate şi variată organizare, constitue un record în publicistică. E aproape o virutute ca în 8 pagini, spaţioase şi albe, e adevărat, să întruneşti talente şi lucrări semnate de scriitori consacraţi ca: E. Lovinescu, Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, H. Papadat-Bengescu, Ion Vinea, Ion Barbu şi dintre mai tineri: G. Talaz, N. Milcu, Sergiu Dan.

Dar mai presus de variata operă de artă a scriitorilor întruniţi, stă prezent, spiritul viu, polemic şi argint viu al directorului.

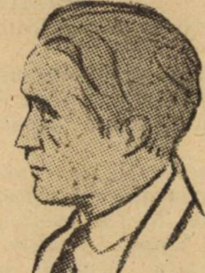

Pătrunderea critică, scrisul elegant şi sigur al lui Camil Petrescu, fac din comentariile lui despre cărţi, teatre şi reviste, un element de atracţie pentru cetitorul pasionat de viaţă literară şi artistică.

Camil Petrescu aduce, în scrisul generaţiei actuale de scriitori, un curaj, un suflet, o vehemenţă, întotdeauna susţinută, care fac din publicaţiile pe care le dirijează sau la cari colaborează, un subiect de viu interes literar.

Aşa se explică succesul nouei reviste ce dirige. *Cetatea Literară* a izbutit să-şi asigure elita colaborărilor din afară, dar „Cetatea literară“, asemeni „Săptămânii“ lui Gheorghe Panu, se impune prin temperamentul directorului ei.

Conferinţele săptămânii

Conferinţa d lui Nicolae Ionescu: „Misticii Italieni“

Trebue deosebită *atitudinea mistică religioasă* — a cărei funcţiune fundamentală e *iubirea* (deci de domeniul sentimentului) — atât de *misticismul contemporan* — care nu e decât o modă estetizată, noi fiind prea sceptici ca să putem fi mistici — cât şi de *neomisticismul filosofic*, care ca orice filosofie *e raţional* (deci de domeniul inteligenţei).

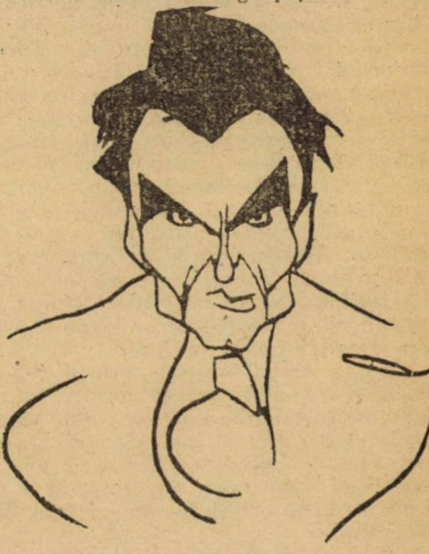

Dacă se încearcă să se explice ce e mistica, nu se poate ajunge la un rezultat, tot aşa cum nu se poate explica ce e senzaţia, căci şi una şi alta sunt fenomene personale, de experienţă internă, care nu se poate transmite. Se poate doar spune că e probabil o *posibilitate de retrăire metafizică*, datorită căreia e posibilă iubirea care s'a spus că e funcţiunea fundamentală a misticei.

Trecând la *mistica italiană* — căci ar trebui timp prea mult spre a analiza pe fiecare mistic în parte — îi vom deosebi anumite caractere, care reprezintă *o anumită latură a spiritului italic*, aşa cum l-aţi văzut din conferinţa precedentă.

E C O U R I

REDACȚIONALE

☐ Manuscrisele nepublicate nu se păstrează.

☐ Comisiunea și condițiunile de participare la premiul de proză de 5000 lei al „Universului Literar" se găsesc în corpul revistei.

☐ In numerile viitoare vom publica: Un fragment inedit din romanul „Vioara mută" al d-lui N. Davidescu; o nuvelă de Sărmanul Klopștok; schițe de G. Brăescu; reportajii asupra bibliotecilor, începând cu Biblioteca Academiei, reportagii ale șezătorilor S. S. R., dări de seamă a ciclului de conferințe „Poesis", etc., etc.

☐ Din abundență de materie nu putem reproduce din interesantul interwiu pe care d. **M. Sadoveanu** îl publică în „Adevărul literar", nici publica „Buletinul bibliografic săptămânal".

SCRIITORII

☐ In primele zile din Februarie, se pune în vânzare: **Vadul Hoților,** roman de Vasile Savel.

☐ D. Tudor Vianu va publica, în curând, la „Cultura Națională", un volum de **Fragmente moderne.**

☐ D. Mihail Sorbul lucrează la o comedie în 3 acte: **Coriolan Secundus.**

☐ D-na Natalia Negru va publica în editura „Casei Școalelor", poveștile lui Andersen 10 volume. Volumul I, ilustrat de d. V. I. Popa a și apărut. Cuprinde 17 povești și e intitulat: Prichindel „Inchide Ochi". Volumul II **(Povestea mamii)** și III **(Bradul)** sunt sub tipar.

☐ In biblioteca „Dimineața", a apărut sub titlul: **Radeş,** un roman al colaboratorului nostru, D. N. Teodorescu.

☐ D. George Silviu a publicat în „Biblioteca pentru toți": **Ditirambe către Dionysos,** poezii traduse din Fr. Nietzsche. Ciclul e completat cu o culegere de maxime.

☐ D-l G. Talaz va publica un volum de poezii: **Soare.**

☐ „Editura literară a Casei Școalelor" va tipări volumul de versuri: **Soare stîns** al d-lui N. Milcu.

☐ D. George Mihail-Zanmfirescu, autorul actului istoric **„Cuminecătura",** de care am avut prilejul să vorbim și în coloanele revistei noastre, a terminat o nouă piesă istorică, în trei acte, care va fi intitulată, probabil **„Fapta craiului Iaghello".** Acțunea se petrecee pe vremea când **„domneau împreună, în Moldova voevozii Ilie (Voevod al Moldovei, cu scaunul domnesc în Suceava) și Ștefan al 3-lea (stăpânitor al ținuturilor Covurlui, Tecuciu, Oltenii și Vaslui, cu scaunul domnesc la Chilia și cu direaptă putere asupra Cetății Albei), — amândoi feciorii lui Alexandru cel Bun".**

S. S. R.

☐ Prin aplicarea noilor prescripții statutare, Societatea Scriitorilor români și-a restrâns numărul membrilor săi, la circa 125. Adunarea generală din 7 Februarie a. cr. va decide.

☐ Adunarea generală din 7 Februarie va decerne deasemeni, prin vot, cele 7 premii literare pe care le-am anunțat în numărul trecut. Pentru fiecare din premii, comitetul S. S. R., în ședința dela 25 Ianuarie a. c., continuând discuțiile a ales câte trei opere și a numit din sânul său, raportori: I. La premiul p. roman (25000): 1. **Adam și Eva** de Liviu Rebreanu (raportor: **Horia Furtuna**); 2. **Venea o moară pe Siret....** de M. Sadoveanu (raportor: **Caton Theodorian**); 3. **Fecioarele despletite** de Hortensia Papadat Bengescu (raportor: **Perpessicius**).

II. La premiul de proză (20000 lei): 1. **Legătura rosie** de Em. Bucuța (raportor: **Perpessicius**); 2. **Descântecul și Flori de lampă** de Ion Vinea (raportor: **N. Davidescu**); 3. **Vulturii** (ed. II-a) de I. A. Bassarabescu (raportor: **Romulus Voinescu**).

III. La premiul de poezie „Socec" (10000 lei): 1. **Plumb** (ed. 2-a) de G. Bacovia (raportor: **N. Davidescu**): 2 **Poeme pentru Galateea** de Mircea Rădulescu (raportor: **Caton Theodorian**) 3. **Satul meu** de Ion Pillat (raportor: **Vintilă Russu-Șirianu**).

IV. La premiul de poezie S. S. R. (6000 lei: 1. **Feceoarele** de V. Demetrius (raportor **Horia Furtuna**) 2. **Versuri** de A. Cotruș (raportor: **Perpessicius**); 3. **Alme Sol** de G. Murnu (raportor: **Ion Pillat**)

V. La premiul de proză S. S. R. (4000 lei): **Flămânzii** de I. Ciocârlan (raportor: **Mircea Rădulescu**) 2. **Sărmanii oameni!** de Eug. Bourneanul (raportor: **Corneliu Moldovanu**): 3. **Intr'o noapte pe Bărăgan** de N. Pora (raportor: **Liviu Rebreanu**).

VI. La premiul „Benvenisti" (2000 lei): 1. **Surpriză** de I. Dongorozi (raportor: **V. Russu-Șirianu**); 2. **Reculegeri în nemurirea ta** de Camil Baltazar (raportor: **Liviu Rebreanu**) 3. **Crinii rosii** de Sanda Movilă (raportor: **Mircea Rădulescu**).

Pentru premiul al VII-lea „Ionel Pavedescu" (1000 lei p. un sonet) rămâne să se facă alegerea, într'o ședință următoare.

Redactor: PERPESSICIUS

BULETINUL NOUTAȚILOR LIBRARIEI FRANCEZE

Sub acest titlu, „Centrala Cărții", Societate generală de librărie, București, str. Paris 1, publică în fiecare nr. al „Universului Literar", lista celor mai recomandabile cărți franceze apărute în ultima săptămână și pe care le are în depozit. Cititorii „Universului Literar" vor găsi aceste cărți în principalele librării din țară, pe care le furnizează „Centrala Cărții".

ȘTIINȚE PURE

BRICARD: *Leçon de cinématique,* frs. 45.

LOEB: *Bases physico-chimiques de la régénération,* frs. 30.

WORNSKI HOËNE: *Oeuvres mathématiques,* 4 vol. frs. 500.

ARTE FRUMOASE

BADOVICI JEAN: *La Maison d'aujord'hui Maisons individuelles,* frs. 75.

BLOCHET: *Les Enluminures des manuscrits orientaux, turcs, arabes, persans de la Bibliothéque nationale,* frs. 350.

CHAMPIER: *Le Mobilier flamand,* frs. 60.

CHANTAVOINE JEAN: *Ver Meer de Delft.* 24 pl. frs. 7.50; *Cart.* frs. 11.50.

COLLET HENRI: *Albéniz st Granados,* frs. 10.

DUCHER: *Petites Maisons pittoresques,* frs. 46.

GALL ERNST: *L'Architecture gothique en france pendant la période des 11-e et 12-e siècles,* frs. 150.

LASTEYRIE: *L'Architecture religieuse en France a l'époque gotihique,* frs. 15.

REY RAYMOND: *Les Vieilles Eglises fortifiées du midi de la France,* frs. 25.

ISTORIE, GEOGRAFIE

AUERBACH BERTRAD: *L'Autriche et la Hongrie pendant la guerre,* frs. 40.

DWELSHAUVERS GEORGES: *La Catalogue et le Probleme catalan,* frs. 10.

HARDY GEORGES: *Le Cardinal de Fleury et le Mouvement janséniste,* frs. 30.

JEAN: *Le Milieu biblique avant Jésus-Christ,* frs. 50.

„Sumer et Akkad: Contribution a l'histoire de la civilisation dans la basse Mésopotamie, frs. 50.

RODOCANACHI: *Une cour princiére au Vatican pendant la Renaissance,* frs. 60; *Cart.,* frs. 80.

VOIAJURI

ALAUX JEAN-PAUL: *Magellan le premier voyage autour du monde,* frs. 150.

MASPERO: *La Chine,* frs. 15.

SYLVAIN-LEVI: *Dans l'Inde De Ceylan au Népal,* frs. 9.

CĂRȚI PENTRU TINERET

BUXY: *Noces de neige,* frs. 4.

HELLE ANDRÉ: *L'Arche de Noé,* frs. 12.

N....: *Le Roman du Renard,* frs. 12; *Cart.,* frs. 15.

ARME

CHARBONNEAU: *Etudes tactiques sur les épisodes de la Grande Guerre. Opératins du 1-er corps colonial,* frs. 16.

ESCLANGON: *L'Acostique des canons et des proectiles,* frs. 30.

MONTEILHET: *Les Institutions militaires de la France,* frs. 30.

BOIGEY: *L'Education physique féminine,* frs. 8.

COISSAC: *Histoire du cinématographe de ses origines jusqu'a nos jours,* frs. 30.

N...: *Almanach de l'Action française pour 1926,* frs. 7.

DIVERSE

CLAUDEL PAUL: *Morceaux choisis,*

PYTHAGORE: *Les Vers d'or. Hierocles.*

X...: *L'Ami du Léttre 1926,* frs. 12.

Commentaire sur les vers d'or des Pythagoriciens, frs. 15.

Spontaneitatea și lirismul — libertatea, am putea spune noi — erau considerate în conferința trecută ca elementele fundamentale ale spiritului italic. Ei bine, aceste însușiri le găsim și la mistici.

San Francesco D'Aissisi a iubit pe fiecare om în *Concret;* el nu iubea fiindcă era creștin, ci era creștin fiindcă iubea. Și acest interes pentru real era un cadru pentru elementul *practic.* Căci aici iubirea către aproapele nu se deosebea de iubirea către D-zeu, ca în Răsărit, ci devenea un mijloc de convețuire, cobora raiul pe pământ — ceeace în răsărit se căuta să se obțină printr'o atitudine opusă: prin *ascetism.* Ascetism era și în Apus, însă nu era o metodă de purificare, ca în Răsărit, ci e imitația lui Isus Cristos, pornită din credința că o pasiune nu se poate răscumpăra decât tot cu o pasiune.

Alt caracter al misticei este o *mișcare de eliberare,* misticismul încearcă să trăiască toate fericirile date de viața aceasta în el însuși, deci să iasă de sub autoritate, neadmițând decât doi termeni: individul și Dumnezeu. Nu biserica e mediatoare între om și D-zeu, ci Isus, Fiul Domnului.

Totuși — și cu aceasta trecem la al treilea caracter al misticei italiene — libertatea aceasta nu merge până la a sfărâma autoritatea bisericii, cum s'a întâmplat în Germania.

Greșit s'a văzut în misticii italieni premergătorii reformei religioase. Aceasta s'a întâmplat în mistica germană; în Italia însă, cu mici excepții (Savonarola bunăoară) toată ceata misticilor stă în cadrele bisericii, ceeace înseamnă că spiritul italic se împacă cu ideia de *autoritate* și de *lege.* E de observat că respectul pentru autoritate, ca și practicitatea, sunt moștenite dela Romani, cari înainte de toate au fost *creatori de viață.*

Demetrie
[illegible] general de Sibiu

UNIVERSUL LITERAR

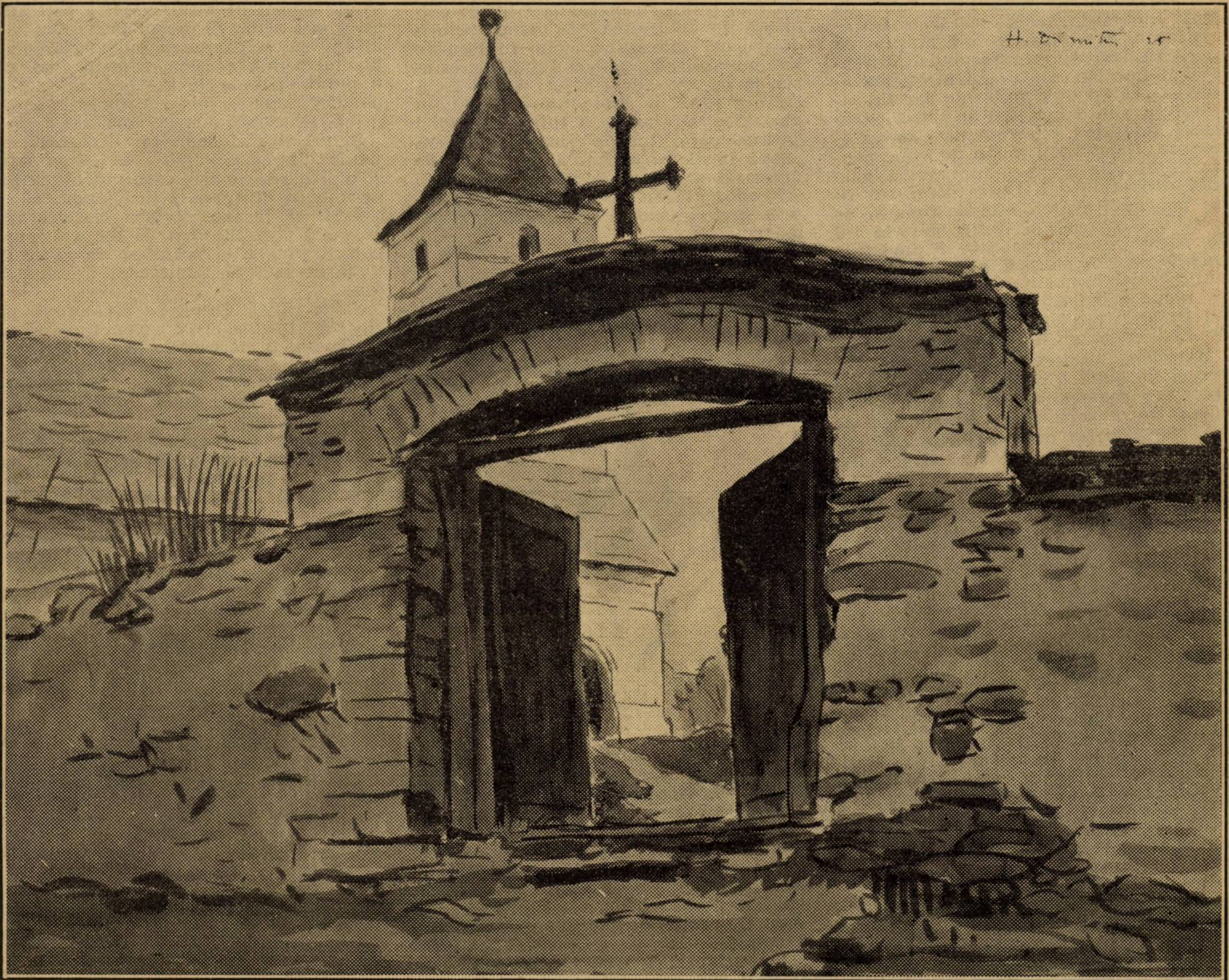

Desen *de HORAȚIU DIMITRIU*

In acest număr: N. DAVIDESCU, ALFRED MOȘOIU, M. SORBUL, MIRCEA RĂDULESCU, I. FOTI, DON JOSE, GIOSUE CARDUCCI, VASILE STOICA, G. CIFARELLI. GH. CARDAȘ. I. C, BĂCILĂ, N. N. TONITZA, G, BREAZUL, B. CECROPIDE, I. FLOROIU, PENTAPOLIN. PERPESSICIUS. Buletin bibliografic săptămânal de Al. Sadi Ionescu. Desene și vignete de: I. Teodorescu-Sion, Șt. Dimitrescu, N. N. Tonitza, V. I. Popa.

An XLII Nr. 6

Lei 5

Vioara mută

de N. DAVIDESCU

Ion Stroici trecu pe lângă popă, prin coridorul de sus al casei. O aruncătură de ochi îi arătase noua diformitate a umărului stâng al popei,şi un sentiment de curiozitate şi de milă, îl făcu să-i arunce în treacăt câte-va cuvinte.

— Bună dimineaţa tată. Cum te mai simţi ?

Popa se opri, şi arătându-şi cu resemnare umărul, după o clipă de şovăială, încet :

— Bine tată.

Şi rămaseră astfel, faţă în faţă, cercetători, străini de fapt unul de altul, şi stingheriţi. Popa avea un fel de teamă instinctivă faţă de fiul lui, de Ion. Era o fiinţă care-i amintea întru totul de tatăl Lucreţiei. Acelaş caracter întreprinzător, şi aceiaşi voinţă lipsită de aderenţă faţă de circumstanţele din afară şi imediate ale vieţei însufleţea aproape acelaşi trup puternic dar fin, aceiaşi privire dârză, dar deschisă, şi aceiaşi înfăţişare generală de elastică eleganţă. De altă parte Ion nu avea, pentru tatăl său, decât o indiferenţă născută din echilibrul dintre dezgustul fizic pe care-l simţea faţă de firea şi de apucăturile popei, şi dintre datoria lui de copil. Situaţia aceasta îi îngăduia cercetarea amănunţită a popei. Bătrânul Stroici însă suferea, în inima lui, pe urma stărei acesteia, şi cum nici el nu ţinea la Ion cine ştie cât, se întreba de ce-l doare atitudinea copilului său.

Rămăseseră astfel, într'o cercetare reciprocă şi mută, câtă-va vreme. Clipele treceau dureroarse. Ion regreta acum că oprise pe popă. Popa aştepta însă de la Ion curmarea acestei situaţii. Şi clipele mai trecură, astfel, câte-va, până când, în sfârşit, tot popa, ca să pună capăt acestei neînţelegeri surde, automatic întrebă :

— Cum te mai simţi fiule :

— Bine tată !

Şi porniră amândoi în direcţii protivnice, popa târându-şi piciorul şi chircindu-şi umărul, iar Ion înălţându-se în capul oaselor, şi respirând adânc. Popa intră în bibliotecă şi încercă să răsfoiască o carte. Gândul lui însă urmărea pe Ion, şi căuta, între faptul că fusese tot timpul departe de casă, la învăţătură, prin străinătate şi că, odată întors, fusese prins de treburile moşiei, de care se îngrijea, şi între faptul că este însăşi întruchiparea postelnicului Niculae, tatăl Lucreţiei, o lămurire a firei şi a ţintei lui. Şi gândul din urmă îi încreţi fruntea. Popa, deşi fără nici un cuvânt temeinic, avea o superstiţie gravă în legătură cu neamul Postelnicilor. Avea impresia că intrase în rosturile seculare ale acestei familii, noaptea, pe furiş, ca un hoţ, profitând de ferestrele şi de uşile larg deschise pe urma unui mort, şi că unde-va, apoi, departe, în spaţiu, se întâmplase o ciocnire între el şi mânele celor duşi, din care el eşise nimicit. I se părea astfel că nu mai este câte odată decât umbra pe pământ a propriei sale fiinţe spulberate, şi că viaţa întreagă, cu frumuseţele ei, cu plăcerile sau cu bucuriile ei, cu luptele sau cu suferinţele ei, nu pătrunde în el mai adânc decât o rază reflectată de lumină într'o oglindă subţire. Nici una din acţiunile lui nu izbutea să capete vre-o rădăcină în pământul năzuinţelor lui.

Şi se ridică popa drept de se duse în faţa oglinzei, pentru a se întreba dacă e cu putinţă ca ruina de astăzi să fie acelaşi de-acum două-zeci şi ceva de ani. Sforţările lui însă de a-şi aminti de cum era pe vremuri, rămaseră zadarnice. Se opri totuşi cu convingere la gândul că trebue să fi fost cu totul atfel, de vreme ce-şi aminteşte limpede că bărbaţii îi invidieau frumuseţea, şi sănătatea, şi mintea, iar femeile îl doreau într'atât în cât până şi domniţa Lucreţia, de atunci, când l'a luat de bărbat, tânără, bogată, frumoasă şi de neam, găsise căsătoria lor nimerită.

— Pentru ce oare totul s'a surpat după aceia, în mine şi în jurul meu ?

Şi iar se făcea întuneric în mintea popei. Gândul lui frământa frânturi de imagini îndepărtate. Conacul dela moşie, mai întâi, cu obiceiurile lui de odinioară de totdeauna şi, par'că pentru de-apururi înlemnite acolo, în locurile lor imutabile, şi sculele lui toate, şi apoi, la fel, casa de aici, cu parcul secular din jurul ei, frământate de ritmul unei vieţi străine de a lui, ostile liniei şi înţelegerei lui de vieaţă, intraseră par'că în el, ca o năvală de umbră, de umezeală şi de morbiditate, îl dizlocaseră moeculă cu moleculă, şi îl trântiseră, zdreanţă umilă şi zadarnică, la pământ.

N. DAVIDESCU

— Pentru că Luca Stroici a rămas Luca Stroici, iar Postelnicii au rămas Postelnici. Acesta e blestemul. Deosebirea dintre mine şi Lucreţia m'a îngenunchiat înainte de-a fi prins de veste. Acolo unde eu puneam cultură, ea venea cu intuiţia, acolo unde eu mă mişcam cu voinţa ea aluneca cu educaţia, iar acolo unde eu mă luptam din greu cu vieaţa, ea plutea cu vocaţia de a trăi.

Şi se îndreptă spre fereastră. Oraşul îi căzu sub ochi, întreg, mai întreg ca de obicei. Case ascunse, pe care nici odată nu-şi dăduse osteneala să le vadă, il izbiră dintr'odată. Şi apoi altele mari, şi uliţele lui intortochiate, strimpte, complexe par'că, se desprindeau, în lumina soarelui la întâia suliţă pe cer, ca o vieaţă nouă, necunoscută, intensă şi străină lui. Avea impresia că debarcase abia acum într'un port din altă ţară, şi că locuitorii, pământul, plantele, întâiele înfăţişări exterioare, totul, în sfârşit, îi porunceşte să se facă lor, la început, îl totelează cu ostilitate apoi, şi sfârşesc prin a-l elimina până la urmă. Şi un gol uriaş îi năvăli în suflet.

— Asta este, şi e tot ! şopti el mintal.

Şi simţi imediat o ură surdă împotriva acestei idei postelniceşti cu care nu s'a putut contopi. Aici totul avea o conformaţie specială, adânc diferenţiată de a lui, o înţelegere aparte. Un spirit, ca un duh viu, specific, eşea din pământ, din grădini, din vii, din clădiri, pe care el nu-l înţelegea.

— Dacă rămîneam unul din viermii numeroşi ai oraşului, simplu popă, funcţionar sau ofiţer, mi-aş fi putut tîrî fiziologiceşte vieaţa fără nici o stânjenire. Aici însă, sus, la locul de comandă al principiului de existenţă colectivă a mulţimei, m'am prăbuşit. Postelnicii nu au îngăduit ca locul lor să fie ocupat de altul. Aceasta este singura mea vină. Şi oraşul întreg, cu toţi ai lui, cu vulgaritatea lui, cu ferocitatea lui, simte aceasta. Nimeni însă nu a putut formula încă lucrul acesta, şi de aici numeroasele controverse de aprigă, în eftinătatea ei, vorbărie.

Şi ura din el spori ca Oltul când se umflă. Pupila dreaptă i se căscă larg, şi o sclipire intensă, concentrată, surdă, se îmbulzi dintr'odată în adâncul ei.

— O să le fac eu însă biserica cea cuvenită lor. Blestem de foc voi pune sub altarul ei, şi praful se va alege de toată această postelnicească aşezare de oraş.

Şi se ridică drept, pe amândouă picioarele, în sus, ca o ameninţare şi ca un potou, în fereastră. Işi aminti însă din nou de Ion, şi se şi chirci la loc. Băiatul acesta îi insufla o nedeslușită dragoste, şi mult prea limpede teamă amestecată cu ciudă.

— Ce va fi făcând oare-acum ? S'a dus, de sigur, la maică-sa, sau la soră-sa. Vor fi fiind poate toţi trei laolaltă şi vor fi vorbind pe seama mea ; cine ştie !

Rămase o clipă, astfel, în nedumerire. Trecu apoi în camera vecină şi scoase dintr'un garde-robe un braţ de haine curente preoţeşti, cu care eşi afară. Trecu apoi printr'o cămară, luă o frânghie, un scaun, şi o lopeţică de pai împletit pentru bătut praful, vârî într'un buzunar o perie, şi eşi, aşa înarmat, în curte. Trecu, apoi, de cealaltă lature a casei şi, în dreptul ferestrelor odăilor Lucreţiei şi Anei, între doi copaci, întinse frânghia, hainele pe frânghie şi, uşor, începu să le perie.

Ana cînta la vioară, sau mai bine zis, se juca pe vioară. Era o trecere capricioasă, şi bizară, fără ritm, dela o melodie la alta. Frazele muzicale se încrucişeau zdrenţuite, oprite la jumătate, cu altele începute dela sfârşit, şi se îmbulzeau, prelungite sau comprimate, cu intensitatea văităturilor, noaptea, pe un câmp de bătae plin de răniţi. In jocul acesta macabru nu era admirabil decât convingerea lăuntrică cu care cântăreţul făcea să ardă de emoţie absurdă strunele vioarei.

— Ah ! şi vioara asta ! se gândi popa. Dacă nu aş mai auzi-o, aş trăi două-zeci de ani mai mult.

Işi dete seama însă că şi aşa nu o aude decât foarte puţin, şi surâse. Urma, în această exclamaţie a lui, sinceră în clipa aceia, o lege necunoscută lui de vieaţă, dar totuşi proprie. Când a intrat în neamul Postelnicilor, a simţit nevoia să se identifice cu gusturile şi deprinderile Lucreţiei. Nu a izbutit însă de cât să le piardă zadarnic pe ale sale. Atunci a început să caute, rând pe rând, să desprindă, într'un chip sau într'altul, din galeria acestor gusturi sau deprinderi, când pe unul, când pe altul, pentru a-şi izola astfel, prin reducere la nuditate sufletească, soţia de trecutul şi de prezentul ei de până atunci. O luptă surdă, dârză, meschină, de care Lucreţia nu şi-a dat seama, începuse între ei. Popa supra-licita în bunătate, umilinţă şi dragoste prefăcută fiecare interdicţie impusă ei cu graţii de amant.

— Mamă-sa, se gîndi popa, m'a ascultat, în definitiv, când am rugat-o să nu mai cânte la pian ; greu, dar tot m'a ascultat. Avea nervii prea zdruncinaţi pentru a mai suporta muzica. Şi tot aşa şi cu pictura ; şi-ar fi stricat ochii. Prea sunt ciocoeşti deprinderile acestea.

Apoi, ca şi cum şi-ar fi mărturisit dintr'odată o prea grea taină, rupse firul acestei gândiri. In mintea lui însă năvăli amintirea tutulor deprinderilor caznice ale Lucreţiei pe care le luase, cu vremea, în întregime, asupră-şi. Găsea în ele, la femeia lui, o nobleţe pe care nu o putea îngădui ; dimpotrivă, în mâinile lui, deveneau de o vulgaritate răzbunătoare. Lucreţia trebuia să o primească din pricină că se prezinta sub haina dorinţei de-a o scuti pe ea de oboseală, şi de a-i lăsa timp cât mai mult. Lucrurile acestea trecură însă atât de repede în cât popa se simţi fericit că nu apucase să şi le fixeze mai temeinic în minte şi, cu un gest maşinal de mulţumire, în legătură cu cântecul Anei, izbi zgomotos cu scuturătoarea în haine. Ana tăcu şi, venind la fereastră, dete cu ochii de tatăl său care scutura. Avu o clipă de revoltă în faţa acestei privelişti obişnuite, de altfel, apoi numai decât o descurajare covârşitoare, şi întrebă :

— Dar ce faci acolo tată ?

Popa avu aerul că abia atunci o zărise şi, ridicând ochii spre fereastră, spuse :

— Dar de ce tăcuşi, fata tatei ? Cântai atât de frumos !

In momentul acesta apăru la fereastră şi Ion. Popa, văzându-l, tuşi de două ori în sec, aşezându-se adânc pe piciorul drept, cu umărul stâng foarte sus, având aerul surprins, exclamă :

— Aici eraţi, copii ? Pe tine te credeam în oraş !

Apoi adaogă în sine cu simplă tristeţe :

— Eram sigur !

Ion răspunse că nu avea ce căuta în oraş. Popa ştia, de altfel, bine, lucrul acesta. Ion nici odată aproape nu călca prin oraş. Păstrase, în această privinţă, deprinderile bunicului său, care venea doar seara, la oraş, cu trăsura, dela moşie, iar dimineaţa, în zori, pleca înapoi. De câte ori avea nevoe de câte cineva, trimetea de-l aducea, autoritar, la conac. Slătinenii simţeau, astfel, în el, pe stăpânul lor firesc. Se uită la popa şi, displăcându-i, nu chiar el atât, cât înfăţişarea şi îndeletnicirea lui, se dete înapoi dela fereastră spre fundul odăei. In drum spuse Anei :

— Era, de sigur, curios să ştie ce făceam.

Ana tresări şi se întoarse spre el. Şi ea simţea această înclinare spre iscodire la tatăl ei, dar refuzase necontenit să şi-o formuleze limpede. Cuvintele lui Ion o durură şi o făcură să rămână o clipă, foarte lungă pentru ea, pe gânduri. Se întoarse apoi contrariată şi răspunse :

— Tu prea vrei să ştii multe şi din această pricină nu mai vezi nimic. Fiecare lucru, cât de simplu, ţi se pare, astfel, complicat, iscodeşti în el tâlcuri închipuite, şi cauţi să te convingi, chiar împotriva ta, pe tine, de ele. Nici mie nu-mi plac apucăturile astea ale tatei. Le găsesc nepotrivite cu situaţia lui socială, şi nedemne de un bărbat. Nu e mai puţin adevărat că le-a căpătat din dorinţa, mai tare la el decât judecata, de-a uşura fiecăruia câte ceva şi de-a veni astfel tuturor în ajutor cu oboseala lui.

Şi în timp ce vorbea se înflăcăra în chip neobişnuit caracterului ei şovăitor.

— Să fi început oare şi ea să ghicească pe tatăl nostru, de se azvârle cu atâta înfrigurare asupra explicaţiilor ?

Şi închise o clipă ochii. Prefera minciuna cea mai grosolană, pentru soră-sa, în locul adevărurilor lui. Ana luă această atitudine a lui drept o supărare, şi se apropie calmă, blândă, îi puse o mână pe umăr, şi adaogă :

— De altfel poate că ai şi tu dreptate. Tata este atât de ciudat în cât nu mai ştii nici odată ce vrea. Toţi suntem aici foarte ciudaţi. Până şi vioara mea e, câte-odată, ciudată.

Ion se ridică, tresărind, în sus. Abia îşi putea stăpâni, auzind din gura unei fete atât de tinere, lucrurile acestea, lacrimile. O apucă repede de mâini şi, ca să izgonească clipele de până atunci, îi spuse cu hotărîre :

— Te înşeli Ano. Nimic cu toate acestea nu este ciudat. Tata se plictiseşte cumplit în oraşul acesta mic, urît şi vulgar, sau în casa noastră singuratecă, şi-şi caută şi el, după puterile şi priceperea lui, de om bătrân, o ocupaţie şi atâta tot. Gata, haide !

Şi-i azvârli, cu o bruscheţă, care se silea să fie prietenească, mâinile. Conversaţia aceasta însă îl tulburase. Jicnirea şi durerea puseseră, în acelaşi timp, stăpânire pe sufletul lui. Căută un pretext de a pleca, şi întrebă despre maică-sa.

— Trebue să fie în oaia ei, răspunse Ana.

— Mă duc să o văd puţin !

Şi eşi grăbit din odae.

N. DAVIDESCU

(Fragment din romanul **„Vioara mută"**, care va apărea).

Intr'o biserică gotică

— După Giosué Carducci —

Apar în şiruri svelte prelungindu-se
înalte şi subţiri tulpini de marmură
şi par, în bezna sacră, desprinzându-se
o oaste a giganţilor

Ce luptă împotriva nevăzutului ;
se urcă lin, apoi s'avântă arcadele
în grabnic zbor, şi, iată, sus se 'mpresură
plecate, atârnându-se.

Astfel în vrajba ce 'nteţeşte oamenii
se 'nalţă din sălbatecele vuete
spre Domnul sufletele singuratece
în El împreunându-se.

Nu-l vreau pe Domnu 'n voi, tulpini de
[marmură,
Cereşti arcade ! Urmăresc doar zgomotul
de pas mărunt şi cunoscut, solemnele
ecouri deşteptându-le.

E Lidia; se'ntoarce: şi 'ntorcându-se,
uşor luciosu-i păr mi se desvălue;
fugare, dragostea şi faţa-i palidă
zâmbesc din umbra vălului.

Şi Dante aflându-se în faptu-amurgului
în gotic templu, căută imaginea
lui Dumnezeu într'a femeii splendidă
înfăţişare palidă .

Sub vălul alb al Beatricei, limpedea
şi dalba frunte strălucia exotică,
în timp ce, caldă, 'n nourii cădelniţei
se înălţa litània.

Se înălţă în murmure molatece
cu freamătul voios al turturelelor
şi-apoi cu urletul de-obidă al gloatelor
tinzând spre ceruri braţele.

Eşeau din orgă 'n spaţiul sumbru gemete
şi larmă: şi păreà din urne candide
că le răspunde duhul dispăruţilor
sub lespedea pământului...

Dar de prin miticele culmi, din Fièsole,
prin sacrele figuri ale vitralelor,
privià roşiatec Phoebus; lumânările
păliau pe 'naltu-cerului.

Iar Dante o privià transfigurându-se
şi-urcând, fecioara 'n imnul serafimilor,
când sub picioare îi mugià prăpastia
înflăcărată a iadului.

Eu nu văd glorii îngereşti nici demonii;
văd slaba licărire care tremură
în umedul văzduh: răcoarea amurgului
de-amar îmi umple inima.

Adio, zeu semitic ! In misterele-ţi
stăpânitoare moartea e continuă !
O, Domn inaccesibil peste suflete,
nu ! templu-ţi nu vrea soarele !

Tu, răstignit martir, tu superi oamenii,
tu molipseşti cu întristare aerul:
dar cerul străluceşte, râd câmpiile,
sclipesc, sclipesc de dragoste

frumoşii ochi ai Lidiei. O, Lidie,
vreau să te văd în mijlocul fecioarelor
danţând lui Phoebus împrejuru-altarului
în rozele crepuscule,

lucind prin lauri şi prin albe marmure,
svârlind din mână flori, din ochi privirile
de veselie, şi din buze cântecul
frumos al lui Bachilide.

trad. **G. CIFARELLI**

(Din volumul de traduceri ce va apare în editura „Cartea Românească").

O SEAMĂ DE CUVINTE

EDISON ȘI INVENTATORII

Thomas A. Edison își dădea în timpul războiului, avizul despre numeroasele inventiuni, ce se prezentau „Comitetului de apărare națională", pentru distrugerea sub-marinelor.

— Tot ce pot să spun, începu Edison, e că aproape toți îmi amintesc povestea acelui celebru inventator care veni într'o zi să-mi prezinte o *„nouă cursă de prins muștele*". Vizitatorul îmi explică în felul următor :

„— Ei vor să mă închidă într'un azil de nebuni, d-le.... Da, eu nu sunt nebun. Eu sunt tot atâta de teafăr la minte, ca și d-voastră. Eu sunt un inventator. Sfârșii de curând de pus la punct o invenție care ar trebui să facă din mine un al doilea Rockefeller și să scape omenirea în câteva luni, de toate muștele. Iată... dați-mi voe să vă explic... Fiți atent... Vizitatorul luă un creion, un plic vechiu și pe dânsul desenă o colivie.

„— Iată toată invenția mea,... Așa că-i simplu ? Simplu ca bună ziua ! O copilărie aproape !... O colivie, o colivie ordinară. Băgați de seamă că aici e o ușă cu o clanță de fier solidă... da... o să înțelegeți îndată... și 'n partea opusă, o altă ușă tot cu o clanță de fier solidă... Acum... sunteți atent ? Luăm colivia, așa, și o punem pe un piedestal de bronz, înalt de 17 metri, piedestalul așezat și el pe o lespede de marmură. De fiecare parte a piedestalului punem câte o scară, tot de 17 metri fiecare, bine înțeles ; așa dar scară la dreapta, scară la stânga, în fața celor două uși. Simplu, nu-i așa ? Ce se 'ntâmplă ?... Ei, acu-i acu : Vine o muscă, urcă treptele pe scara din dreapta și se oprește în fața ușii... Fiți atent... o deschide cu ajutorul clanței solide de fier (înțelegeți ?... clanța de fier... clanța să nu lipsească...) străbate colivia, iac'așa și deschide ușa a doua.... m'auziți ?

Și, excitat, inventatorul plescăe limba cu o bucurie nebună:

„— Ați fost atent ?... Iată invenția mea... n'ar trebui să mă îmbogățesc de pe urma ei ?... Așa dar, deschide ușa a doua... minunat !.... și începe să scoboare pe scara din stânga, musca, scoboară... E pierdută... Treapta a opta a scării din stânga, ați ghicit nu-i așa ?... e trăiată... lipsește... *și musca habar n'are...* ah ! ah !... și cade pe lespede și-și rupe coastele..."

◆

Lili intră la drogherie.

— Să-mi dați un termometru.

— Un termometru, drăguță ?

— Da, m'a trimis mama...

— Și nu ți-a spus mamița cam cât de mare să fie ?

Lili repede :

— O !... cât se poate mai mare ! Vrea să-mi încălzească odaia.

◆

Despre fracții, în ora de aritmetică :

— Ei... să ne închipuim că într'o familie sunt șase copii și numai cinci mere pentru toți șase. Ce-o să le facă mama ?

— Compot, d-le.

◆

Inceput de an școlar.

— Care ți-i numele, drăguțo ?...

— Irina.

— Irina... și celălalt nume ?

(Sora mai mare a Irinei tocmai se măritase):

— Nu știu încă, domnișoară, că nu m'am măritat încă.

Edom o' Gordon

— Baladă veche scoțiană —

Balada scoțiană „Edom o' Gordon", *a cărei traducere o dăm astăzi, e bazată pe un episod din istoria Scoției, în strânsă legătură cu tragica poveste a Mariei Stuart. In 1571 Maria Stuart era prizonieră. Pe tronul Scoției era copilul ei mic, Iacob VI. O parte a credincioșilor ei însă lupta mai departe, cu autorizarea ei, pentru înlăturarea lui Iacob și readucerea reginei. Firește în aceste lupte ale boerimii, ca în orice vremuri tulburate, răzbunările personale aveau un mare rol. Adam Gordon of Auchindown, — Edom o' Gordon al baladei — vice-locțiitor al reginei Maria, purta o sălbatică ură familiei Forbes și clanului ei. Sub pretextul că are ordine dela regina, în 1571 trimise o ceată de mercenari sub comanda unui anumit căpitan Carr sau Kerr, să pună mâna pe castelul Towie, proprietatea lui Alexander Forbes.*

Proprietarul castelului nu era acasă; nevasta lui, Lady Forbes, refuzând să predea castelul, Carr și oamenii lui i-au pus foc și au ars toate persoanele ce se aflau într'însul. In flăcări au murit nu numai Lady Forbes și copiii săi ci și întreagă servitorimea lor, cu totul 27 de persoane.

Unele balade prezintă conform adevărului, pe Carr ca autor al crimei. Cele mai multe însă susțin că Adam Gordon personal a săvârșit fărădelegea aceasta.

Pornise vânturile reci:
Era cam prin Brumar;
Iar Edom zise: „Hai băieți,
„Să dăm o raită iar!

„Să dăm o raită pân' la Rodes
„Prin văile sâlhui,
„Să punem mâna pe castel
„Și pe stăpâna lui!"

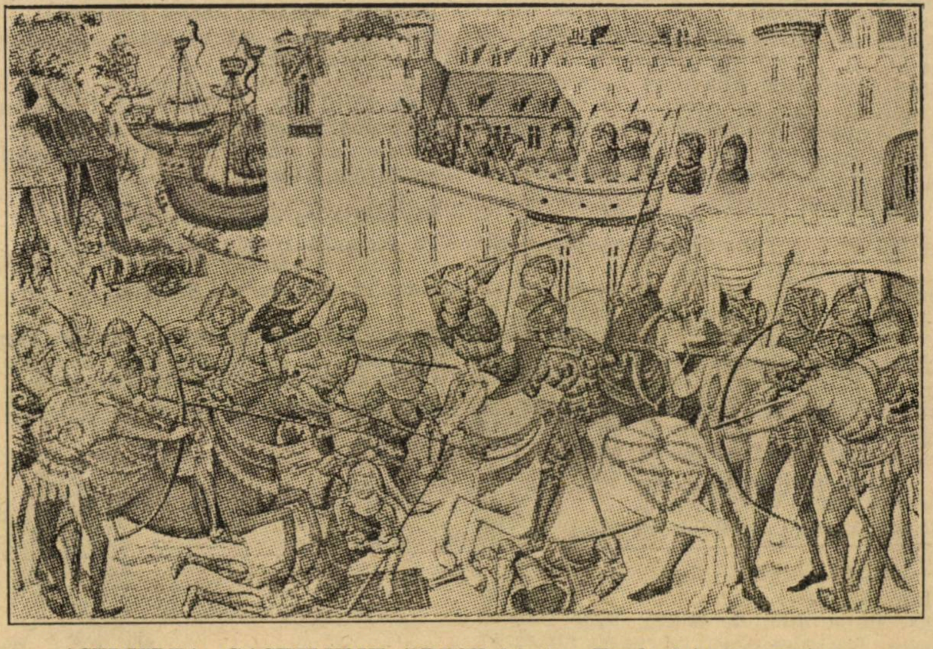

ASEDIEREA CASTELULUI BREST de către Englezi (1342—1399)

Domnița sus pe zid stetea
Privind departe 'n zări,
Când din pădure 'n larg țâșni
O ceată de călări.

„Veniți în grabă sus pe zid ;
„Priviți, aprozii mei:
„Eu văd o ceată de călări
„Dar nu știu cine-s ei".

Credea că-i soțul său iubit
Venind dela vânat,
Dar ,vai, fu Edom cel viclean,
Năvalnicul gealat.

Abia avu când se 'mbrăca
Domnița 'n mare sârg,
Și Edom cu arcașii lui
A și pătruns în târg;

Abia avu când sta la prânz
Cu micul ei norod,
Și Edom cu arcașii lui
A și sosit la pod.

Domnița 'n turn se repezi
Ușoară ca un vânt,
Crezând că-l poate potoli
Cu blândul ei cuvânt.

Când Edom o văzu pe zid
Și porțile 'n zăvor,
Gemu strângându-și pumnii dârz
Și dornic de omor.

„Domniță, vino jos la noi
„Și fii la noapte-a mea;
„Ne cununăm apoi și-ți dau
„Orice comori vei vrea".

— „La tine, Edom, eu nu viu;
„Rămân aice sus:
„Mi-e drag stăpânul meu voinic,
„Deși departe-i dus".

— „Domnița mea, ai trei copii:
„Predă-mi acest castel,
„Căci dacă nu, cu ceata mea
„Pe toți vă ard în el".

— „Castelul, Edom, nu ți-l dau;
„Poți să ne arzi de vii;
„Dar pentru copilașii mei
„Cu capul vei plăti...

„Incarcă bunul meu pistol
„Cu gloanțe câte 'ncap!"
„Și-adu-l aici, argate Glaud,
„Să 'mpușc acest casap!"

De sus din turn de două ori
A tras în el întins,
Dar glonţul ei uşor abia
La pulpă l-a atins.

— „Aduceţi foc castelu 'ntreg
Să piară 'n vâlvătăi!
„Vei arde-acum, domniţa mea;
„Cu toţi copiii tăi".

— „Eu te-am plătit, argate Jock,
„Deapururi cu prisos:
,,De ce-mi spargi zidul şi porneşti
„Spre mine fumul gros?

„Şi te-am plătit, argate Jock,
„Deapururi la soroc:
„De ce-mi spargi zidul şi-mi porneşti
„Prin sală râu de foc?"

— Stăpână, m'ai plătit cinstit,
,,Mi-ai dat cu mult mai mult;
„Dar astăzi Edom mi-e stăpân
„Şi eu de el ascult".

Copilul cel mai mic atunci
Grăi: „Eu nu mai pot;
„Mă 'nec, măicuţa mea, mă 'nec:
„Predă-i lui Edom tot".

„Copilul meu, comori întregi
,,Aş da pe-un vânt acum,
„Dac' ar goni din jurul tău
„Greoii nori de fum".

Fetiţa zise-atunci şi ea:
„Legaţi-mă 'ntr'un ţol,
„Şi din castel lăsaţi-mă
„La poala lui domol".

Grăbit o 'nfăşurară 'n giulgiu
Şi-o sloboziră 'n jos;
Dar Edom lancea-şi repezi
In trupul mlădios,

Şi când ajunse la pământ,
Din pieptul ei de nea
Pe păru-i galben luminos
Râu roşu se scurgea.

Cu lancea el o 'ntoarse-atunci
Privind obrazu-i mut:
„Ce mult aş vrea să-ţi pot da iar
,,Viaţa ce-ai avut!

„Mă doare frumuseţea ta...
„De ce nu te-am cruţat,
„Să fi 'ncântat şi tu 'ntr'o zi
„Un suflet de bărbat?..

„Presimt că vin nenorociri:
„Grăbiţi, ortacii mei;
,,Mă arde 'n piept şi nu mai pot
„Privi 'n obrajii ei".

— „Nenorocirea când o simţi,
„Stăpâne te-a şi prins;
„Dar e ruşine să te laşi
„Şi de-o femeie 'nvins".

Domniţa 'n foc şi fum stetea
Cu copilaşii săi:
„Vai îngeraşii mamei dragi,
,,Pierim în vâlvătăi!".

Iar Edom Gordon buciumă:
„Băieţi, ne ridicăm,
„Castelul arde-acum întreg;
„E timpul să plecăm".

Stăpânul largului conac
Venea domol pe drum,
Când îşi zări castelu 'ncins
De flăcări şi de fum.

In sufletu-i se 'nvălmăşiau
Blesteme şi tristeţi:
„La drum, oştenii mei, la drum!
„In goană cât puteţi!

,,Infigeţi pintenii 'n sirepi
„Şi prindeţi-vă 'n şea;
„E vai de voi, de rămâneţi
„Pe drum în urma mea".

Dar când ajunse la castel
Cu pâlcu-i de cetaşi,
Cărbuni erau nevasta lui
Şi dragi-i copilaşi.

Gemea, urla voinicul lord
In chin nemai văzut:
„Ah procleţilor! Veţi plăti
„Cu capul ce-aţi făcut!".

Şi după Edom se porni,
Şi 'n ura-i fără frâu
Cu pala 'n două-l despică
Din creştet până 'n brâu.

VASILE STOICA

PETRU MAIOR

Dintre cei trei învăţaţi ai şcoalei ardelene, care au căutat să lupte prin scris, pentru a dovedi străinilor romanitatea neamului nostru, Petru Maior a avut desigur cea mai superioară pregătire în domeniul filologiei, reuşind să răspundă cu argumente destul de justificative la polemicele unui filolog de seamă, cum a fost de pildă Kopitar. Dar şi din alte puncte de vedere, cultura filologică a lui P. Maior se ridică cu mult deasupra celorlalţi confraţi ai lui. El a fost primul, după cum se ştie îndeobşte, care a observat că pentru etimologia unui cuvânt românesc filologul trebue să recurgă la limba latină vulgară şi nu la cea clasică, deoarece pământul românesc a fost colonizat de poporul roman dela ţară şi nu de cărturarii din Roma.

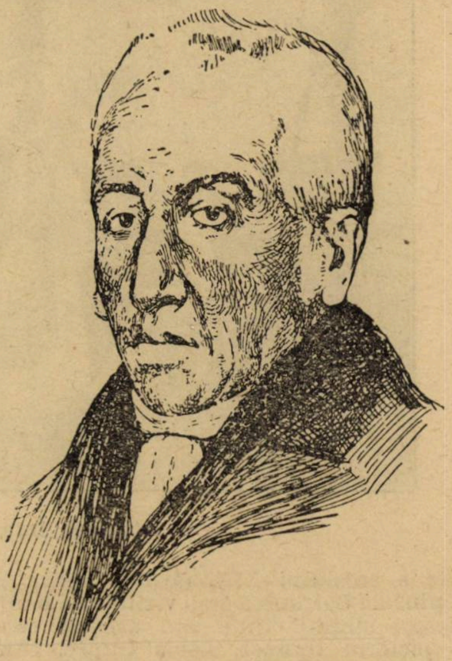

PETRU MAIOR

Bine înţeles că pe vremea lui, filologia romanică nu ajunsese la progresele de astăzi, când avem lucrarea lui Mohl sau **„Corpus inscriptionum latinarum"**, unde putem găsi în bună parte acea limbă rustică de care filologul român are nevoe pentru aflarea unei etimologii de origină latină. Deci să nu fim prea severi cu lucrările lui P. Maior în acest domeniu şi să căutăm a ne da seama de timpul când a lucrat el.

Inainte de a fixa în cadrul istoriei importanţa lui filologică şi istorică, vom încerca să dăm o schiţă biografică. Viaţa scriitorilor ardeleni din şcoala ce s'a desvoltat la sfârşitul veacului al 18-lea, este strâns legată cu desvoltarea culturii lor literare şi cu influenţa pe care au exercitat-o asupra spiritelor româneşti din acea vreme.

S'a născut în satul Căpuşul-de-Câmpie pe la 1753 sau 1754. Primele studii le-a făcut la Oşorhei, Cluj şi Blaj. După terminarea lor, îndemnat desigur de prietenii săi şi de acea dorinţă vie a cărturarilor din acea vreme, plecă la Roma pentru 5 ani, dela 1774—1779, unde studiază teologia şi filosofia.

Inainte de a se întoarce la Blaj s'a oprit un an şi pe la Viena pentru a se perfecţiona în dreptul Canonic. Aceste două mari centre culturale, Roma şi Viena, atrăsese, după cum se ştie, şi pe tovarăşii lui de idei, Samuel Micu şi Gh. Şincai.

La 1780 îl aflăm în Blaj ca profesor de logică, metafizică şi drept natural.

Dar şi acestui spirit luminat, ca şi înflăcăratului Şincai, nu-i pria despotismul prea exagerat al episcopului Bob şi de aceea după 4 ani părăseşte Blajul şi fiind hirotonisit, primeşte să fie preot la Reghin şi apoi protopop la Gurghiu în ţinutul Făgăraşului.

Inţelegându-şi menirea de luminător al satelor, Pertu Maior timp de 15 ani cât a stat pe acolo a desfăşurat o activitate din cele mai frumoase pe acest tărîm. Mergea prin satele româneşti şi dădea lecţii la fii de ţărani îndemnându-i totodată să urmeze cu stăruinţă şi la diacul bisericii din satul lor.

In 1809, Petru Maior pleacă la Buda în funcţiunea de „crăesc revizor" la tipografia românească de acolo.

El părăsise Transilvania îndemnat de un nou ideal, de dorinţa lui aprinsă în a servi neamului românesc şi pe altă cale. De altfel singur justifica acest lucru, răspunzând totodată şi bîrfitorilor care căutau să-i aducă diferite vine:

— *„Nu ca să iasă din eparhia Făgăraşului, s'au dus Petru Maior la Buda, ci ca mai mult să poată lucra cu pana pentru neamul românesc"*.

In tot timpul cât a stat la Buda, dela 1809 şi până la 1821, Petru Maior a tipărit o bună parte din lucrările sale şi în acelaşi timp lucra şi pentru produsul culturii noastre.

Nu avem date amănunţite despre această epocă frumoasă din viaţa scriitorului, dar credem că el a stat tot timpul în Buda lucrând cu multă sârguinţă şi avânt.

S'a stins din viaţă la 14 Februarie 1821.

In domeniul istoric, importanţa lui Petru Maior este desigur mult mai mică decât acea a lui Gh. Şincai. Opera sa principală în această direcţie **„Istoria pentru începuturile Românilor în Dachia"**, cu toate vederile largi pe care istoricul le desvoltă în ea, cu tot avântul de care este animat, este inferioară ca valoare ştiinţifică faţă de opera critică a lui Gh. Şincai **„Cronica Românilor"**.

In schimb pe tărâmul filologic, pregătirea lui P. Maior se ridică deasupra tovarăşilor lui.

Teoriile sale asupra limbei noastre şi a filologiei în general le-a expus în lucrărie destul de cunoscute: Disertaţii asupra limbei şi lit. româneşti. Lexiconul dela Buda, polemicele cu filologul Kopitar şi **Orthographia romana sive iatino-valachica una cum clavi"**.

Pe lângă punctul său de vedere, destul de nou pentru vremea aceea, de a căuta origina limbei româneşti în latina vulgară, Petru Maior mai recurge şi la alte inovaţii care învederează superioritatea sa. El cercetează inscripțiile pentru a găsi formele latine vulgare ce stau la baza limbei noastre și tot odată recurge și la metoda comparativă a limbelor romanice atât de utilizată astăzi de romaniști, pentru identificarea unei forme. Cultura timpului nu-i permitea însă să cunoască toate limbele neolatine și de aceea el întrebuințează mai des numai limba italiană pe care o studiase la Roma și din care tradusese și pe „Telemah" a lui Fénélon.

Bine înțeles că greșala cea mai mare a lui Petru Maior a fost aceea pe care au susținut-o cu îndârjire toți filologii români, până la școala cea nouă, în a nu recunoaște alte elemente străine în compunerea limbei române, în afară de cel principal, elementul latin.Dar și această insuficiență științifică își găsește explicația și motivarea ei în mentalitatea timpului și mai ales în programul sfânt pentru care luptau învățații români din acea vreme. Exagerarea prea pronunțată a învățaților ardeleni apare și mai justificată când ne gândim la alte greșeli analoage, în care au căzut și alți învățați români, chiar până în zilele noastre.

Pentru a nu aduce anticipat unele observații pe care istoria de mai târziu, le va pune la punct cu obiectivitate, vom da numai un singur exemplu, dar tot din trecut. Luminatul învățat M. Kogălniceanu în enunțarea programului său dela **„Dacia literară"** cere cu îndârjire prohibirea literaturilor străine, nu pe motivul că el nu și-ar fi dat seama de importanța lor în desvoltarea unei literaturi în formație; dar tocmai din cauză că aceea literatură nouă era covârșită și înecată de modele străine și nu mai putea avea independența în desvoltarea ei etnică și națională.

De altfel ideile lui Kogălniceanu au fost reluate și de o revistă din veacul al XX-lea, cred cu acelaș drept de justificare.

Serviciile mari aduse de învățații ardeleni culturii românești, sunt mult mai rodnice și mai importante decât micele lor scăderi. Aceasta ne-a arătat-o răspicat, perspectiva vremii și obiectivitatea istorică.

GH. CARDAȘ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. *OPERA*:

1) *Procanon* redactat la 1783. publicat de C. Erbiceanu în *Biserica Ortodoxă Română*" anul 1894 și extras.

2) *Protopapadichia* redactat 1795, publicat câteva părți de Gr. Silași în *„Sionul românesc"* Viena 1865—1866.

3) *Propovedanii la îngropăciunea oamenilor morți.* Buda 1809.

4) *Didahii adică învățături pentru creșterea fiilor, la îngropăciunea pruncilor morți, culese de P. M. de Dicio Samartin.* Buda 1809.

5) *Prediche sau învățături la toate duminecile și sărbătorile anului.* Buda 1810—1811. Partea I—III. Ediție nouă de E. Dăianu, Cluj 1906.

6) *Istoria pentru începutul Românilor în Dachia.* Buda 1812, cu două suplimente: *Disertație pentru începutul limbei românești* și *Disertație pentru literatura cea vechie a Românilor.* Ediția a II-a de Iordache Mălinescu, Buda 1834. Ediția a III-a de „Societatea Petru Maior" Gherla 1883.

7) *Istoria bisericii Românilor atât a cestor dincoace precum și a celor dincolo de Dunăre.* Buda 1813. P. Maior a publicat numai începutul, restul a fost tipărit de T. Cipariu în *„Acte și fragmente"* pag. 129—137, 145 sgg.

8) *Răspuns la cârtirea care s'au dat asupra persoanei lui Petru Maior.* Buda 1814. retipărit în *„Revista critică literară"* II (1894) pag. 68 sgg.

9) *Animadversiones în recensionem historiae „De origine Valachorum" in Dacia Buda* 1814.

10) *Reflexiones in responsum domini recensentis viennensis ad „Animadversiones".* Buda 1815.

11) *Contemplatio recensionis in Valachicam anticriticam...* Budae 1816.

12) *Intâmplările lui Telemah de pre limba italienească pre limba românească.* Tom. I. Buda 1818.

13) *Orthographia romana sive latino-valachica una cum clavi qua penetralia originations vocum reserantur...* Budae 1819 și *Dialogul pentru începutul limbii române,* reproduse în *„Lexicon"*.

14) *Lesicon românesc-latinesc-unguresc-nemțesc care de mai mulți autori în cursul a treizeci și mai multor ani s'au lucrat.* Buda 1825.

15) Fragmente cu privire la gramatica limbei românești s'au tipărit de T. Cipariu în *„Arhiva pentru filologie și istorie"* Blasiu 1867 pag. 27 și altele.

16 O scrisoare a lui Petru Maior publicată de d. Giuglea în *„Convorbiri literare"* 1910.

Un pictor francez despre noi: Louis Dupré

de IOAN C. BĂCILĂ

La începutul secolului XIX, orientul european a fost sbuciumat de multe încercări care fac atenți pe oamenii politici și literați.

Vraja orientului, care era în apropierea lor, îi atrăgea, și în prima jumătate a secolului XIX, țările noastre și Peninsula Balcanică erau vizitate de mulți pictori străini. Unul din aceștia este și pictorul francez, Louis Dupré, care a lăsat câteva desenuri despre noi.

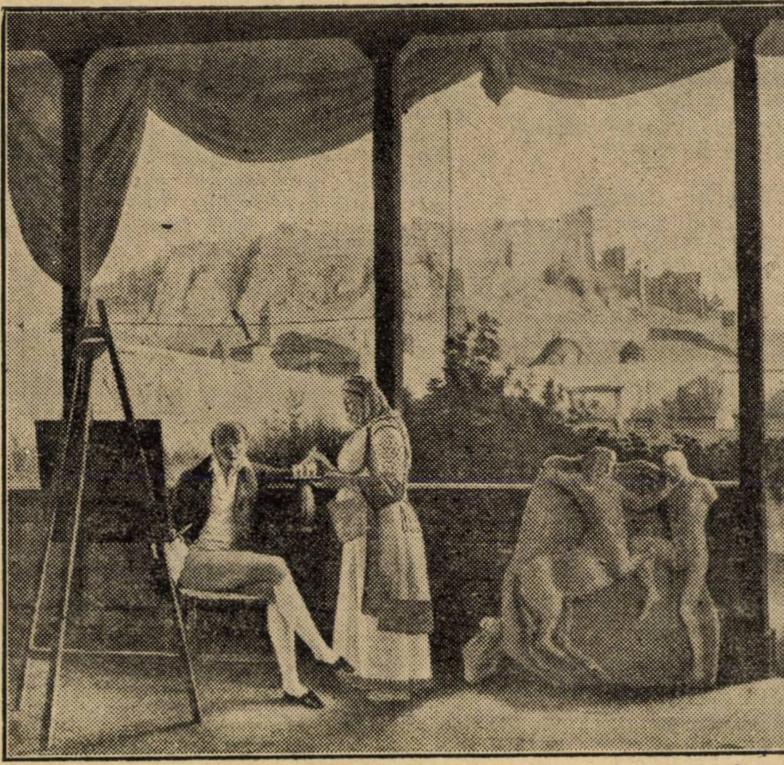

Pictorul Dupré în fața Acropolei

El a fost elevul lui David, a făcut studii în Italia timp de 6 ani, vizitând diferite orașe, ca: Bologna, Florența, Roma, Neapole, Pompei, Pestum.

In anul 1819 trei englezi, Hyett, Hay și Viwian, plecând din Grecia l-a luat și pe el în această călătorie. In ziua de 2 Februarie 1819 plecă din Roma spre Neapole, unde se întâlnește cu compozitorul Rossini, căruia îi face portretul, la 17 Februarie pleacă din Neapole, la 22 sunt la Bari, la 5 Martie sunt la Corfu, unde face portretul la doi Sulioți. Dela Corfu au mers la Butrinto, unde a văzut pe vestitul Pașe, Ali din Ianina, conduși de generalul englez Maitland. La 23 Martie părăsește Corful cu destinație spre Ianina, la 30 Martie sunt la Tricala, la 14 Aprilie la Eleusis și la 15—16 la Atena, unde vizitează Acropole.

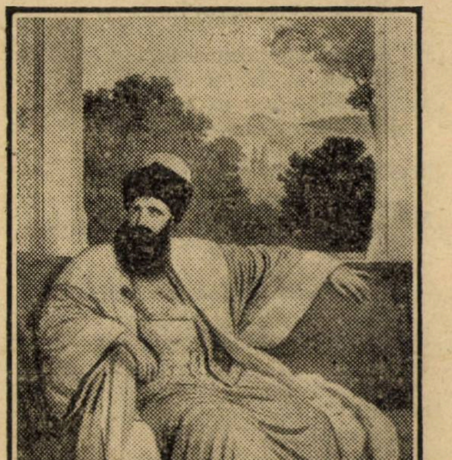

Mihail Șuțu

Aici în Atena întâlnește un căpitan al lui Marco Batgasis, care a fost trimis cu recomandație către comitetul

Grec la Pisa şi Florenţa, ca să se vindece de rănile primite la Misolonghi, acest om se numeşte Vasile Guda, — român-macedonean.

Dela Atena pleacă în ziua de 9 Iunie spre Constantinopole, unde ajunge la 16 Iunie.

Impreună cu Joannin, dragoman al ambasadei Franţei lângă curtea otomană, vizitează împrejurimile. La acest dragoman aşteaptă plecarea prinţului Moldovei, Mihail Şuţu, pe care trebuia să-l însoţească spre Moldova, ceia ce a primit fiindcă făcea acest lucru fără nici o cheltuială. Timp de 16 zile a stat, dar n'a avut noroc, că suita împreună cu Domnul a plecat fără el. Intre 16—30 Iunie, trebue să dateze şi portretul lui Mihail Şuţu, în cortul lui atât de pitoresc reprodus în Album la planşa 38 (29×38,5 cm.).

Domnul stă pe sofa de coloare roşie brodată cu negru, rezemat cu cotul drept pe o pernă de aceiaşi coloare şi cu mâna stângă întinsă pe speteaza sofalei, având sub picioare o imensă piele de tigru, dedesubtul căreia se vede un covor turcesc. Domnul este îmbrăcat cu un antiriu de mătase de coloare galbenă brodată cu negru, în formă de romburi, este încins cu un brâu alb de mătase de care atârnă o batistă foarte fin brodată, şi are înfipt un pumnal cu o teacă bătută cu sârmă, iar mânerul de coloare albastră, bătut cu pietre preţioase. Peste antiriu are o vestă de coloare verde, tivită pe margini cu flori roşii şi verzi. Deasupra are o foarte bogată şi frumoasă manta de mătasă albastră, căptuşită cu hermelenă, având mânecile şi gulerul pe margini cu câte o bandă lată tot de hermelenă, în picioare are meşi galbeni.

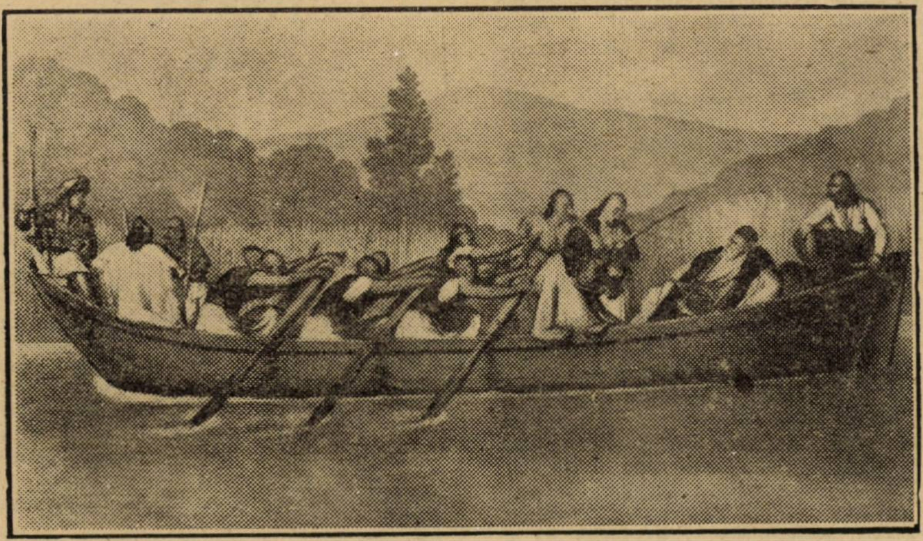

Ali Paşa la Ianina

Figura Domnului este impozantă, încadrată de o barbă mare şi stufoasă de coloare neagră, dar foarte bine îngrijită, mustăţile mari lăsate puţin în jos.

Nasul aquilin, faţa puţin roşie, ochii albaştri şi privirea senină. Pe cap are cucă, jumătate neagră şi cu fundul verde. In degetul cel mic din stânga are un rubin. In planul II sunt două coloane cu deschizătura largă, văzându-se un peisagiu de dealuri şi pădurici.

Desene cari ne privesc, afară de Mihail Şuţu, sunt: Vasile Guda, român-macedonean, ajutorul lui Marco Batzaris (pl. 25). Este arătat stând pe nişte ziduri, îmbrăcat cu sarică, dedesubt se vede un ilic frumos brodat.

Principesa Elena Şuţu (pl. 39), îmbrăcată cu o rochie albastră, brodată cu aur şi peste ea o haină subţire cu mâneci largi, brodată pe margini cu aur. In picioare are papuci roşii, părul mare îi cade pe spate.

Pictorul s'a întors din această călătorie cu un număr de 40 de tablouri, care au fost expuse prin 1821—22 la expoziţie („Salon"), şi în urma încurajărilor primite dela diferiţi admiratori, s'a hotărît să le scoată în album. El a dat şi o descriere a acestei călătorii, după notele luate şi pe cari le-a adăogat în 1825, pe când tipărea albumul, servind şi ca explicaţie a tablourilor.

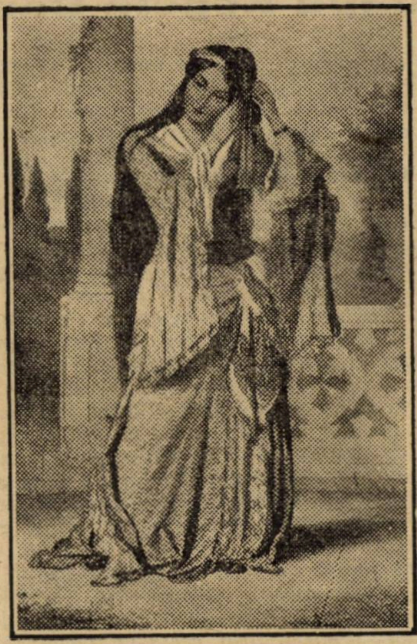

Princesa Elena Şuţu

Acest interesant album, care ne priveşte şi pe noi s'a tipărit cu titlul următor:

Voyage à Athènes et à Constantinople, ou collection de portraits, de vues et de costumes grecs et ottomans; peints sur les lieux, d'après nature, lithographiés et coloriés par **L. Dupré** élève de David; accompagné d'un texte orné de vignettes. Paris. Imprimerie de Dondey-Dupré, rue Saint-Louis, No. 46, Au Marais. 1825.

Album în folio mare (45×60,5 cm.), dedicat contelui Clément de Ris, Pair de France, care l'a ajutat în cariera de artist. Albumul are mai mult de 48 pagini de text şi 40 de planşe în cromolitografii, reprezentând **costume** din Suli, Seleida, Ianina, Tesalia, Livadia, Cheronea, Atena, Hidra; **portrete:** Ali Paşa din Ianina, Vasile Guda (ajutorul lui Marco Batzaria pl. 25). Mihail Şuţu, Domnul Moldovei, dela 1819—1821, planşa 38, Principesa Elena Şuţu, fiica Domnului, pl. 39 şi alţi. **Vederi** ne dă din Ianina, Tricala, Tesalia, Pind şi Atena.

IOAN C. BĂCILĂ

A fost odată...

Uşa se deschide. Băncile trosnesc. Elevii se ridică.

Scurt, cam ghebos, cu pântecele voluminos şi luminat de un sdravăn lanţ de aur, cu nas încovoiat şi cu sprâncenile repezite ca nişte săgeţi spre nelipsitele cute de pe fruntea-i vastă, Dimitrie Mirescu îşi potriveşte redengota cu degetele pline de cretă se 'nfundă în scaunul de pe catedră şi strigă catalogul cu un ritm invariabil de 35 ani...

Pe urmă, se dă jos, ia buretele şi face tabla ca nouă, se 'nalţă în vârful ghetelor mici, ca de copil, lasă în aer tocurile în lungimea cărora îşi pune vecinic nădejdea să pară mai puţin mărunt, înşiră ţifre şi litere, de sus până jos, cu o scriitura mică şi elegantă, acompaniindu-le ca ntr'un recitativ, de muzica vocii sale femenine.

Şi-a terminat cursul pentru lectura viitoare.

Ca un intermezzo, aduce vorba despre reforma calendarului. L-a obsedat o viaţă întreagă. Nici una din aritmeticile-i populare în toate şcolile din ţară, nu-i este aşa de dragă ca studiul său despre calendar. In ziua când a eşit la pensie şi l-au sărbătorit elevii liceului Lazăr, unde avea tovarăşi de aceeaşi valoare în Anghel Demetriescu, V. Păun C. Georgian, Fr. Damé, Anghel Mihăilescu, ca să vorbim numai de cei dispăruţi, a împărţit ca amintire celor din clasa a şeaptea câte un exemplar, i-a îmbrăţişat şi a plâns...

In a doua jumătate de oră a lecţiei, Mirescu examina.

— Ia să-mi spui despre sin şi cosin.

Când n'ai înclinaţiuni pentru matematici, poate să ţi se pară ceva mai anost ca trigonometria?

— Taci... Sigur... N'ai avut vreme să citeşti... Ştiu eu cine e de vină...

— Am învăţat, domnule.

— N'ai învăţat!

Ochii negri ai profesorului scăpărau. Pumnu-i mic lovi în catedră şi manşeta rotundă se rostogoli pe jos. Se umflă ca un cimpoi.

— Crezi că nu te-am văzut?... Toată ziua ai umblat eri pe bicicletă!.. Să ştii dela mine, aia e roata repetenţiei...

Infipse creionul în catalog, sgârià un unu în mărime naturală, şi cu accente de melodramă, strigă:

— Gazetar să te văd!..

Sunt unele afurisenii care prind.

DON JOSE

Cărţi primite

Adrian Pascu: Cuibul tăcerii (Schiţe şi nuvele). Biblioteca „Semănătorul". (Nr. 117—119), ed. „Diecezana" Arad, 1925. — 15 lei.

Tie Flaviu: Carnetul unui preot dela sate. id. (Nr. 141). id. 1925. — 5 lei.

Alexandru Viţianu: Pe alături de viaţă. roman. Bistriţa, 1925. — 125 lei.

Alexandru Viţianu: Veva, nuvele, cu desene de autor, Oradea Mare. 1925. — 30 lei.

Saşă Pană: Răbojul unui muritor. Strofe banale. Tip. „Lupta". 1926. — 20 lei

S. S. R.

Șezătoarea literară dela 31 Ianuarie 1926

(Fundația Regele Carol I)

S. S. R-ul a cunoscut în trecutul său câteva sărbători de solidaritate profesională. Mai ales în trecutul său dinainte de război. Emil Gârleanu pe care l-a preocupat în deosebi breasla scriitoricească și condițiile improprii și sălbatice în care e sortită să-și ducă zilele, a dat o deosebită atenție acestor manifestări de breaslă. In activitatea sa de foiletonist Gârleanu a scris reportajii amănunțite despre șezătorile din Ardeal și din Bucovina. Mai mult el fixează un punct din istoricul acestor manifestări, când susține că întâia șezătoare literară, este aceea a grupării dela „Semănătorul“, în 1906, după demonstrația din 13 Martie, când d. Iorga însoțit de Sadoveanu, Iosif și Anghel, cutreerând orașele vechiului regat, a propovăduit dragostea pentru limba românească.

După înființarea S. S. R-ului se continuă șezătorile de demonstrație națională, în provinciile încă neliberate și cam acum 15 ani un ciclu de șezători literare, în sala teatrului Comedia (azi „Regina Maria“). Era pe vremea răposatului om de teatru George Diamandi.

Războiul apoi, cu nesfârșitele prilejuri de declamație ocazională și patriotică, făcuse inutile astfel de demonstrații.

Poezia amuțise de sgomotul surlelor. După război, în 1923 și 1924, S. S. R-ul cunoaște două mari succese, cu cele două turnee de șezători în Ardeal. Prilej de înfrățire, de comunitate în cultul aceluiaș graiu.

Insă, erau și membrii ai S. S. R-ului care socoteau potrivit să se întreprindă în chiar acest București—care deține întâietatea manifestărilor intelectuale — un ciclu de șezători propriu zis literare. Intre glasurile acestea a fost și acela al redactorului nostru, d. PERPESSICIUS care în „Rampa“ din 8 Dec. 1924, în timp ce S. S. R-ul își începuse turneul prin Ardeal, scria despre „Șezătorile scriitoricești“ și despre justificarea lor în București, următoarele :

Păstrez din vremea primei adolescențe, duioase amintiri legate de șezători de-ale scriitorilor. Revăd acea miraculoasă galerie a Teatrului Rally (azi Comunal) din Brăila, unde se putea intra cu cel mult 1 leu când, abile tertipuri sau protectorate dibuite cu o rară virtute, printre persoanalul de control sau înrudiri subite cu vreun pompier al teatrului, nu ne scutea și de această minimă vamă. Aceasta pentru serile Norei Marinescu, ale trupei lui Grigoriu, sau celelalte trupe cu nenumărații Hamleți, prețuiți, de pretențiile noastre estetice, după felurita articulare a celebrului „du-te la mânăstire“! sau după svelteța cu care săreau peste frânghii nevăzute.

Când veneau însă conferențiarii, era altceva. Atunci se putea intra fără de vre-o piedică. Cerberii controlului erau suprimați și urcam scările înspre Olimpul galeriei, pe îndelete și cu cea mai senină familiaritate. Erau conferințe la care se prindea lumea cu arcanul pe stradă. Altele, la care se putea ațipi în lege. Il văd și acum pe bătrânul Tocilescu, dând pagină peste pagină spre marea ușurare a publicului. Iar când veneau scriitorii era cu totul altceva. Intre scenă și galerie se prindeau punți spirituale și sufletele noastre primeau ca pe un alaiu de nuntă, lohengrinian, cuvintele pline de mister ale scriitorilor. Ceteam zilele trecute, cu încântare — ca de obiceiu, de altfel — paginile d-lui Arghezi, din „Lumea“ dela Iași despre „Literatura în spectacol“. Cu o dialectică spirituală, d-sa condamnă turneele scriitoricești și mai ales lectura poeziei în public. „Una e scrisul și alta cititul... O carte este ca lumina lunii rămasă pe pietre, după ce luna a dispărut. Intre cititor și carte se așează nenatural cu atitudinea, cu glasul, cu erorile lui de tonalizare, egalitatea cititorului cu cartea“.

Evident, așa stau lucrurile, mai cu seamă pentru acei dintre scriitori care trec drept maeștri recitărilor și rivalizează, în dicțiune și volum, cu memorabila umbră a lui Hamlet, spaimă a copilăriei noastre. Sunt însă și scriitori naturali, nepreocupați de ambianța publicului, ațintiți numai asupra gândurilor din ei — text și gând făcând una — și al căror glas departe de-a alunga, invită și introduce în acel alcov de taină și de pluș al inspirației. Pentru astfel de scriitori urcam pe vremea primei noastre adolescențe, scările teatrului, reculeși și solemni ca 'n preajma unei oficieri. Iosif cetea cu vocea lui de val schițat în calmă zi de vară, cu legănări de leagăn pentru un copil aproape adormit, cu intonări albastre și umede ca și privirea duioasă și nevinovată a ochilor lui. Cu înfățișare de Faun, gătit pentru recepție, ursuz și dușmănos, Anghel, arunca, distrat și inelegant, juvaerele versurilor lui, bogate, în irizări feerice. Din vocea aceea inexpresivă, se revărsau arome și ape de diamante. Sadoveanu, așezat și moldovenește, frângea glasul ca pe o azimă aurie și respirând de duhul cuptorului. Și așa mai departe...

De toate acestea mi-am reamintit astăzi, când „Societatea Scriitorilor Români“ colindă Ardealul într'un turneu de propagandă culturală. Șezătorile, începute la Cluj, au un caracter oficial și meritul lor nu poate fi, în principiu, contestat de nimeni. Pentru provinciile vitregite până ieri, cuvântul scriitorului, prezența lui, constitue cea mai caldă pledoarie pentru limba românească. Insă, paralel cu aceste turnee de propagandă care nu pot, în majoritatea cazurilor, să arate adevăratul nivel artistic al literaturii române, se impune necesitatea unor șezători consacrate exclusiv prezentării literaturii artistice. Nu s'ar mai ceti, cu alte cuvinte, toată acea literatură de circumstanță, patriotică sau culturală, în care partea Muzelor se vădește numai în abilități mecanice. Un ciclu de șezători, sistematice, concepute, ca o serie de comemorări integrale ale marilor noștri scriitori începând cu Grigorie Alecsandrescu și sfârșind cu Săulescu, șezători la care ar participa, cu evocări, note și lecturi cohorta adevăraților scriitori. Ele trebue să înceapă chiar cu Bucureștii. E ceeace „Societatea Scriitorilor Români“ poate și trebue să facă pentru a întreține nealterat cultul adevăratei poezii.

In fața unei săli arhipline, șezătoarea se deschide cu conferința d-lui MIHAIL DRAGOMIRESCU despre: „Știința literaturii“.

D-sa începe prin a distinge în desvoltarea noastră culturală 3 epoci: 1) a imitațiuniii, cu Eliad, 2) a asimilării, cu Titu Maiorescu și 3) a creațiunii, sau epoca lui Eminescu.

Generația care astăzi are 60 ani a crescut sub oblăduirea spirituală a lui Titu Maiorescu — tipul prin excelență reprezentativ al epocii de nesimilare și care sceptic în privința puterilor de creație originală, se conducea de două formule cunoscute: „Nu rezistă celula (românească)“ și „să fim fericiți să învățăm ceeace inventează alții“. Acestor formule s'au opus diferite personalități. Intre alții Dobrogeanu-Gherea, care după 1890 a dat naștere unei întinse controverse urmată de cele două tabere ale „artei pentru artă“ și ale „artei cu tendințe“. Gherea, teoretician al socialismului pleca dela un recent fapt de litere. Interpretând înebunirea și moartea lui Eminescu, Gherea susținea că Eminescu fusese un temperament optimist, dar că mediul conservator, în speță „Junimea“, cultivând pesimismul, deformase și sufletul poetului. In locul unei autonomii a artei, el susținea, că poetul trebue să se încorporeze curentelor de opinii și să nu neglijeze idealurile semenilor săi.

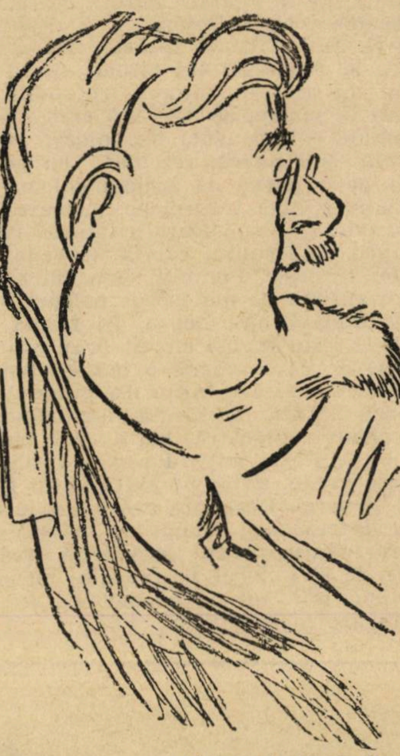

(desen de V. I. Popa).

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Controversa a durat 15 ani și conferențiarul a luat și el parte, scriind o lucrare, ajunsă astăzi la a treia ediție: „Critica științifică și Eminescu“. Miezul acelei lucrări era că opera de artă e independentă de mediul social. Insă fără a stabili natura frumuseții, care e propriul operii de artă problema nu se poate deslega. După frământări de 30 de ani, zice d. Dragomirescu, „am ajuns în sfârșit. la convingerea că frumusețea face parte dintr'o lume pipăibilă, dar nici cea fizică, nici cea sufletească și nici dintr'o lume transcendentă, cum susține Platon“.

Frumusețea face parte dintr'o lume psiho-fizică. Suflet și fizic își pierd calitățile proprii, în această fuziune a operii de artă. De pildă în „Moise“ de Michel Angelo : marmora, nu e numai un element fizic, ei e tratată în funcție de expresie iar ideea a încetat de a mai fi simplu, o idee, de îndată ce a fost încorporată într'o statuă cu însușiri fizice — deasemeni, limba literară dintr'o capodoperă, e de natură psiho-fizică. La fel și capodopera.

O operă genială dă impresia că nici o virgulă nu poate fi schimbată, în ființa ei.

Și în vreme ce lumea fizică are însușirea a nu se schimba, când luăm cunoștință de ea, opera de artă se schimbă, în interpretări, dela suflet la suflet, după ecuația înțelegerii personale a fiecăruia. Capodopera nu este un individ ci o speță născută spontan din genialitatea creatoare a artistului.

•

Incep lecturile. D. *N. Davidescu* prezintă—amabil speaker — pe confrații săi în poezie.

Cu intonări elastice, cu un timbru ușor voalat, d. G, Talaz citește 3 poeme : *Soare, Vulturul* și *Pomul sălbatic.*

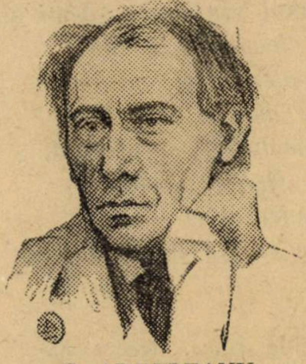

C. ARDELEANU

D. C. Ardeleanu citește cu umor o schiță : *Rochia albă,* cu veșnicile mizerii conjugale ale nefericiților slujbași.

D. I. Foti, traducător al clasicilor citește din traducerea sa *„Divanul iubirii“* a lui Hafir (Zifha), poema *Ecoul.*

Erai în parc, pierdută 'n lungi visări
Și culegeai buchet de trandafiri.
Simbol al nesfârșitelor iubiri,
Și viitorul profilai în zări,
C'auzi credeai tu, tainice chemări
Și 'mbujorată toată
La ce te-opreai de-odată ?

Cutremurată de-un aprins fior
Un fulger prin sfioșii ochi trecea
Și 'n aiurări cețoase se pierdea...
Dar trupul se-apleca, tremurător,
Și inima, un porumbel, în zbor, —
Și gândul îngrozit de-atât amor
Clipea ca o scântee
Pe pașnica alee.

C'o trestie de baltă mâna ta,
-- O, cum aș spune 'n clipele de-atunci—
Se tot căznea mereu, prin grele munci,
Pe galbenul nisip din parc cerca,
Să scrie numele-mi : Zifhà, Zifhà ; —
Și repetă natura
Ce 'ncet grăise gura

D. *C. Râuleț:* o serie de epigrame, *Romanța cântărețului nebun* și d. *Romulus Voinescu* cu mare succes de hilaritate, o scenetă *Allo! Allo,* pe tema mizeriilor telefonice.

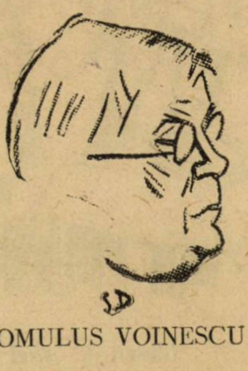

ROMULUS VOINESCU

D. Alfred Moșoiu, autorul „Strianei“ citește un fragment din poemul său dramatic și poezia de mare delicatețǎ „Ruga florilor :

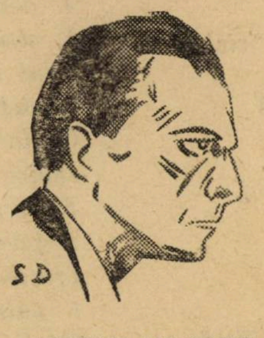

ALFRED MOȘOIU

Plăpând ghiocelu
Eșind din zăpadă
Strigă : „Tatăl nostru...“
Ca lumea să-l vadă.

„Care ești în ceruri...“
Șopti floarea-soare
Și-un val de lumină
Căzu pe răzoare...

Smerit, busuiocul
Când vântul îl mână
Și-i scutură roua
„Sfințească-se...“ 'ngână.

Când „numele-ți“ spune
Trist, Ochiul-de-bou,
Nu știi de-a fost șoaptă
Sau numai ecou...

Albastră ca cerul
O Nu-mă-uita
Spune : „'Mpărăția
Să fie a ta“.

Și „Facă-se voia“
Suspin'o camee
Călcat în picioare
Pe alba alee...

Când nuferii 'n lacuri
Văd stele că sânt
Șoptesc : „Cum e'n ceruri
„Așa pe pământ...“

Și grâul, cînd moara
Vuește într'una
A zis „Pâinea noastră
Cea de totdeauna“

Iar Nalba și Gura-
De-leu, amândouă
La fel rugătoare
Răspund : Dă-ne-o nouă...“

Cu gândul la fluturi
Stau rozele 'n glastre
Și spun : „Iartă nouă
Păcatele noastre...“

„Precum noi iertăm
„Greșiții“ încet,
Răspunde garoafa
Uscată 'n buchet.

Și crinii podoaba
Fecioarei cinstite
Șoptesc : „Nu ne duce
„Pe noi în ispite...“

Iar spinii, ce-odată
Martiri îi purtară :
„Și ne izbăvește
„De rele...“ oftară.

Și vântul pornește
Ecoul divin,
C'un freamăt pădurea
Răspunde : „Amin“.

D. M. Sorbul, cu mari însușiri de perfectă și dramatică dicțiune citește emoționantul pasagiu al lui Mihai în fața capului lui Andrei Battori, din piesa : *Săracul popă :*

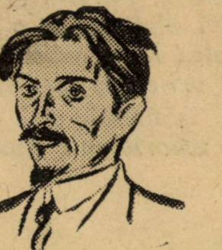

ORDÖG
De-aceea noi Secuii la a ta bunăvoință...
(se întoarce spre ceata de secui de unde primește o tavă acoperită cu o năframă albă).
...Iți facem daru-acesta, dirept recunoștință.
(Pune tava pe masă și o descopere: Capul lui Batori)
MIHAI
E Popa ?!? (rîde triumfător, Stanca țipă)
PĂTRAȘCU (întorcând capul)
Grozăvie !
TEODOSIE (făcând o cruce)
Să-l erte Dumnezeu !
(Ceata de Secui cu Blasie Ordög nepăsătoare se retrage spre fund)
MIHAI (după ce a ocolit odată în jurul capului, se așează în jliț și prinde a judeca pe Batori)
Ei Popo ?... Cine fuse mai tare, tu sau eu ?
Taci ? Ochi-ți sub ploape ascunși stau de rușine ?
(după o mică pauză)
N'ai vrut să-mi fii prieten și fu cu-atât mai bine,
Căci azi mi-ai dat o țară ! Ne-am războit cumplit !
Intâi ai vrut sub scumpăt ca orice iezuit,
Părtaș cu Ieremia, din Țara Românească

Să mă gonești, ca unul din voi doi să domnească.
Nu v'ajungea o țară!... Ușor te-am priceput
Că ești o vulpe proastă, căci prea te-ai încrezut
In mintea ta săracă și-n svatul Irimiei.
Prea nu gândiși la mine, că poate vicleniei
Răspunde-voi la rându-mi prin cuget mai viclean!
Hei! Hei! Nevoia țării te face din oștean
Ades cel mai fățarnic, oricât ți-ai da silință
Să fii deschis la suflet, și eu cu prisosință
Cu turci având de furcă, învățături primii,
Cum trebuie vicleanul ca să-l răpun. Zâmbii,
La stângăcia-ți care capcane îmi întinse,
Și'n care ticăite chiar capul tău se prinse.
Zâmbii și războire fățarnic' am purces;
De-aceea soli de pace la Alba ți-am trimes
Cu daruri, iar în taină strângeam cu sârg oștire,
Căci îți știam prea bine zmintita-ți năzuire,
Ce'n haina păcii, Popo, cercași să mi-o îmbraci.
Da!... Ne pupam ca frații prin solii cei dibaci;
Ne juruiam credință!... A cui fu biruința?
Nu tu cântai din fluer, când îți veni știința,
Că-am tăbărât în taină cu oști să te gonesc?
...Cum vezi și'n viclenie fu să te biruesc,
Căci una-i cap de Popă și alta cap de țară.
Dar n'ai vrut să te-astâmperi, cercași a doua oară,
Pe față deastădată, să mă înfrunți cu oști!...
Să lupți cu mine, Popo? Ținuși să mă cunoști?
Mikali Ogli cine-i, tu n'ai știut sărmane?
Năluca ce'nspăimântă oștirile-Otomane,
Voiși s'o vezi tu însu-ți? Ce om nesocotit!
Vedenia-ai văzut-o, dar, zău! scump ai plătit.
(Deodată întoarce capul. Doamna Stanca stând la spatele său plânge cu suspinuri. Mihai mirat se întoarce și grăește nervos).
De ce plângi? Ai vrut pacea! Poftim! ți-o dăruește
(ironic) *Chiar însu-și Cardinalul! Ce? Nu te mulțumește*
Nici pacea? Ce vrei dară? Ori singură nu știi!
Bocește!... Fă și-o cruce! Mătănii, nu? Să-mi fii
Menită vieții mele o veșnică mustrare?
Grăește! Lasă plânsul! Atât cumplit sânt oare,
Incât ori-ce aș face în ochi-ți sânt călău?
(îi ia mânile și o scutură puțin... cu răutate)
L'am omorît eu? Spune!

D. Mircea Rădulescu, adaogă la această atmosferă de poezie dramatică, scena dintre Cercel și boeri, din actul al IV-lea al *Serenadei din trecut,* cu acel imn închinat Doinei:

CERCEL (singur)

E doina! Este doina! E cântecul ce-l cântă
Un suflet ce'ntr'un fluer închide-o taină sfântă!
Și notele ei line când urcă și le-ascult,
Imi cântă tinerețea și vremea de demult...
O! Melodia tristă ce'n aer se destramă,
Mi-a fredonat-o 'n leagăn duiosul glas de mamă;
E doina, ce-o îngână păstorul întristat,
Pe crestele albastre de munți, când s'a 'nserat
O cântă la fântâna din mijlocul răscrucii
Suratele, și'n codrii o șueră haiducii...
E cântecul de veacuri păstrat și fără preț,
Născut din cine știe ce tainc cântăreț.
E sufletul nostalgic, neînțeles și mare
Al unui neam ce simte, ce tremură și care
Și-a 'nchis în ea întâiul și cel din urmă dor...
E doina... E suflarea vitejilor ce mor,
E frunza 'nfiorată de șuier lung de mierlă,
E lacrima făcută schimbată într'o perlă,
E geniul fantastic, umil, necunoscut,
E strigătul durerei și-al suferinței scut,
Sunt visurile 'nchise în șiruri de mărgele,
Tristețea nesfârșită șoptită către stele,
Cântată către ape și codrii de stejar,
Iubirea fără vorbe și fără de hotar...
E'ntreaga moștenire ce ne-au lăsat părinții,
E jalea, e aleanul, balsamul suferinții,
Trecând din gură 'n gură, trecând din an în an,
E pâinea și e ruga românului sărman....
O! Cântă-mi, numai glasul tău poate să-mi aline.
Furtuna și durerea ce clocotește 'n mine;
O! doină, dulce cântec pierdut și 'nduioșat,
De ce-am rămas de tine așa de 'nstrăinat?
Chemarea ta duioasă, melodică, profundă,
Imi răscolește viața cu fiecare undă,
Imi sfâșie simțirea cu viersul ei ales...
Și cât de rău mă doare că nu te-am înțeles!

Apoi peste atențiile calme, trec armatele ce se ciocnesc în formidabila încăerare dela Mărășești — poemă pe care d-sa o declamă cu savante resurse de actor mare — și după alte două poeme închinate candoarei mâinilor ce-au îngrijit pe răniți și alta fraților ardeleni. Șezătoarea se ridică după aproape 2 ore de poezie și de comunitate spirituală.

PENTAPOLIN

Victimile

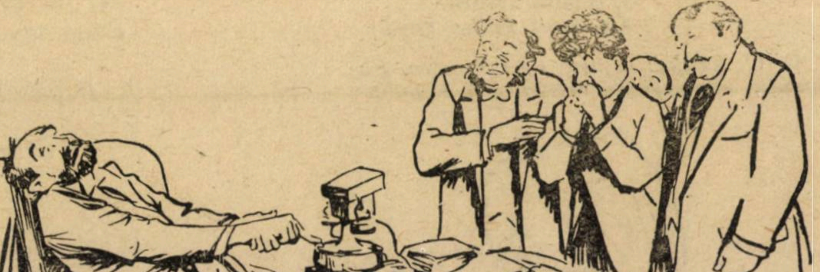

(desen de *Abel Faivre*).

Doctorul: — Nu-l contraziceți și spuneți-i că într'o bună zi o să capete legătură...

Frânturi

PUTEREA MAIMUŢELOR

E cunoscută multora puterea extraordinară a maimuţelor. Cele întâmplate de curând la grădina zoologică din Londra, va surprinde totuşi.

In grădina aceasta se afla o gorilă-femelă, poreclită „Daisy Drăcoaica" din cauza răutăţii ei.

De curând, se introduse în cuşca ei un trunchi de arbore de 60 centimetri în diametru, ca să aibă pe ce se urca. Doi gardieni abia putură să-l ducă. Daisy luă triunchiul cu o singură labă şi începu să se joace cu el ca şi cum ar fi fost un cerc de copil.

Administraţia grădinei temându-se că Daisy s'ar putea lovi cu el şi că ar putea să sfărâme zăbrelele cuştei, înlocui triunchiul acesta cu altul mai mare, pe care cu greu îl transportară cinci oameni. Daisy se juca cu el ca şi cu cel dintâiu.

UN PAPAGAL UNIC

E cel din Brisbane, capitala „Queenslandului (Australia).

Faima i-o aduc cei 106 ani ai săi. Din cauza bătrâneţii şi-a pierdut penele şi nu mai poate să se folosească de mandibulele ciocului. Este hrănit cu mâna, cu boabe muiate.

Proprietarilor le aduce, se spune, câştiguri foarte frumoase, datorită cărţilor postale ce reprezintă pe frumosul papagal.

Bietul om! La 106 ani are o soartă mai tristă ca a papagalului. Nici în cărţi poştale nu e interesant.

„REGELE GREVIŞTILOR FOAMEI"

Greva foamei nu mai este un monopol al deţinuţilor, împotriva rigorilor închisoarei; de acum este o profesiune, onorabilă ca oricare alta, cu drepturile ei şi în curând cu sindicat propriu. Ce rost are sindicatul? E simplu: Să-i apere împotriva rigorilor administrative care, cum s'a întâmplat de curând la Paris, îi opreşte să-şi practice meseria în public.

Ca în orice specialitate, greviştii foamei („postitorii", dacă termenul nu vă pare urît), au somităţile şi celebrităţile lor. Regele acestora a fost proclamat Wolly, care a fost scos din cuşca de sticlă după un post de 24 de zile. Peste 100.000 de persoane au defilat în circul unde era expus pe dinaintea cuşcei, care purta toate peceţile oficiale.

După ce a fost liberat Wolly şi-a făcut toaleta şi apoi a luat un prânz compus din lapte, struguri, îngheţată şi vin alb.

Doctorii care au controlat experienţa au constatat că starea lui generală era absolut normală. De data aceasta „regele greviştilor foamei" a bătut cu trei ore în plus, recordul stabilit tot de el, acum nouă ani.

Wolly s'a născut în 1886 în Olanda, la Leyda, unde şi-a completat studiile cerute să devină pastor. Dar a devenit aviator. E unul dintre primii piloţi care a reuşit loopingul. Când se afla în Anglia, a căzut cu aparatul dela 1500 metri înălţime şi a rămas în nesimţire timp de 3 săptămâni. In vremea aceasta nu putea să bea decât o lingură de cafea cu lapte pe zi.

De aici i-a venit ideea să încerce un post complet. Prima experienţă a făcut-o la Oxford în 1916, cu deplină reuşită şi sub un sever control. După război, pe care l-a făcut ca aviator în armata engleză, în 1918 a reînceput experienţa.

Bucurându-se şi de facultatea extraordinară de a se lipsi aproape cu totul de somn, — Wolly obicinuit, nu doarme decât o oră pe noapte, — a fost mult ajutat în încercările sale.

In cursul unui antrenament foarte sever, Wolly a început să suprime întâi orice aliment lichid. Incetul cu încetul elimină alimentele solide cu bază hidrică şi reîncepu experienţele publice.

Aceasta e a treizeci şi şeasea; şi a doua în care a rezistat 28 zile, fiindcă celelalte nu treceau de 10 şi 16 zile.

Inainte de a intra în cuşcă, el postise încă cinci zile, ca să elimine din organism toate resturile alimentare şi să-şi pună la încercare rezistenţa morală.

„Wolly, spune un doctor, care explică acest fenomen, trăeşte cu viteza redusă", la fel ca un automobil, care merge fără ulei.

„După câteva zile temperatura scade iar pulsul bate mai slab. Barba şi părul cresc mai încet, aşa că după o lună el poartă o barbă ca de 15 zile.

Funcţiunile glandelor sunt suprimate. Nu mai are nici o salivă, nici transpiraţie. Trăeşte cu „febră uscată şi rece", invers bolnavilor febricitanţi, cari au sudoare abundentă şi cu temperatura mărită. Perioadele cele mai penibile încep dela a cincea zi, criza foamei, foarte suportabilă, în comparaţie cu criza setii dintr'a noua zi, cu atât mai groaznică cu cât deslănţuie şi o criză morală.

Uscarea gâtului, a gurei şi a nărilor, vâjâitul urechilor, sensaţia că viaţa se stinge, dau naştere unei frământări de nedescris. După ce trece şi criza aceasta, Wolly intră într'o stare de insensibilitate aproape completă şi de foame şi de sete, şi rămâne doar victima slăbirii progresive, care face ca într'o lună să piardă 20 de kilograme. El le recâştigă uşor, fără nici o supra-alimentare, în 15 zile dela încetarea postului.

Wolly, de obiceiu, nu bea aproape deloc, mânâncă foarte puţină carne. Dar în schimb fumează, în mediu, până la 150 de ţigări pe zi.

Cum se va restabili, el şi nevasta, care îi naşte la Paris, Wolly va continua experienţele sale în Elveţia, Italia şi America, unde sunt urmărite cu interes de oameni de ştiinţă.

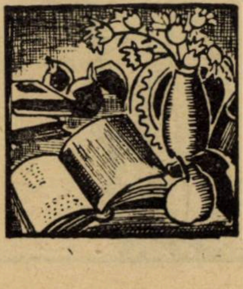

Bucura Dumbravă

Din Port-Saïd (Egipt) soseşte vestea încetării din viaţă a scriitoarei Bucura Dumbravă.

Scriitoare de un consistent talent epic, a dat literaturii române, deşi scrise în nemţeşte romanele: Haiducul, *cu evocarea vieţii lui Jianu şi* Pandurul, *cu aceea a lui Tudor Vladimirescu.*

Colaboratoare asiduă a revistei „Ideea Europeană" a tratat mai cu seamă probleme de teosofie, cari o preocupau în deosebi şi pentru un congres al cărora, în India, făcuse ultimul voiaj, în cursul căruia avea să se sfârşască.

Inamorată de drumeţie, a fost printre fundatorii „Hanului drumeţilor". A cântat poezia munţilor în „Cartea Munţilor" ieşită în 1924, în a doua ediţie.

Până la o mai detailată prezentare a operei Bucurei Dumbravă reproduc din „Repertoriu critic", aceste câteva rânduri avare în legătură cu ultima ei lucrare:

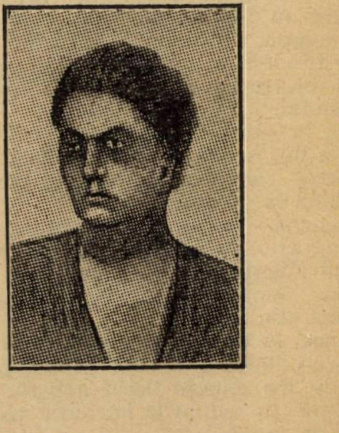

„Vade-mecum al drumeţului, călăuză sfătoasă şi cu haz, poemă sacră a frumuseţilor naturii, a mirajului munţilor, cartea aceasta e sortită unei celebrităţi de antologie. Are toate calităţile pentru aceasta. Porneşte dintr'un gând curat. E închinată tineretului, pe care-l vrea crescut în cultul muntelui, singurul în măsură să aducă acea atmosferă sănătoasă, morală şi materială, în care să înflorească frăţia zilelor mai bune de mâine. Gândul e slujit de minune de arta scriitoarei. Nu e sfat lăsat de o parte. „Excursia trebuie să fie şi ea o operă de artă". Pentru aceasta trebuesc organizate: începutul, — exactitatea — îmbrăcămintea („estetica este tot atâta de însemnată pe munte ca în saloane"), hrana, tovărăşia, etc. Şi sfatul vine blând şi insinuant din amintirile vii ale scriitoarei, din întâmplări despre oamenii dela munte. Cu tot meritul practic al acestei cărţi, nu mă pot opri dela plăcerea de a stărui asupra calităţilor ei stilistice şi asupra atmosferei de divinitate în care scriitoarea îmbracă muntele şi vegetaţia lui. Paginile despre focul în pădure şi despre varietăţile focurilor după lemne, sau capitolul florilor, cu exaltarea aceea lirică a smirdarului, parfumat şi încins, pe coastele Bucegilor, se cetesc în acel ritm care aminteşte când solemnitatea stilistică a lui Odobescu când imnul pentru Ardeal, al lui Bălcescu. Florile Bucurei Dumbravă, te fac să înţelegi de ce Agnès, fiica lui Indra, coborâtă pe pământ să cunoască chinurile oamenilor, ar fi suportat caznele căsătoriei mizere, de ar fi avut o floare, măcar o floare, să-i înfrumuseţeze odaia.

PERPESSICIUS

Horaţiu Dîmitriu

L'am cunoscut la München, acum optsprezece ani.

Imi aduc aminte, vag, de o siluetă masivă şi oarecum elegantă.

L'am reîntâlnit, după armistiţiu, în una din uliţile murdare ale Iaşului, care mai păstra încă, în dezordinea dezolantă a lucrurilor, duhoarea iuftului rusesc.

Ieşea din gangul negru al unei case vechi — şi, profilat pe ocrul zidului murdar, avea, în chip, în îmbrăcăminte şi în atitudine, nu ştiu ce îndârjire proletară, care intimida.

Am aflat dela prieteni că e bolnav şi vrăjmăşit de împrejurări.

Mai târziu, în Bucureşti, întrevederile noastre au fost rare.

Il evitam, cu amicală politeţă.

Nu fiindcă nu mi-era drag, ci pentru că o convorbire cu el mă tulbura câteva zile dearândul.

Era, în gândurile, în apucăturile, în cuvintele lui, o stranie împărechiere de aristiocrat şi răzvrătit, de logic şi paradoxal, de chibzuit şi destrămat.

Prietenia noastră s'a statornicit, în toamna asta, la castelul Brâncoveanu, din ţinutul Făgăraşului.

L'am văzut suferind, dar mai ales l'am urmărit studiind.

Munca, la dânsul, era o necesitate organică, ce-i dădea acea satisfacţie superioară, pe care n'o cunosc decât artiştii, şi care strecoară, în trupurile hârbuite triluri argintii de viaţă.

Opt ore, uneori zece ore de studiu zilnic — fără nici o sărbătoare de odihnă — ar fi putut doborî pe oricare din lucrătorii zdraveni, hărăziţi de soartă şi de întocmirea socială, la o *muncă obligatorie*.

Deşi sărac, *Horaţiu Dimitriu* muncea nu pentru aşi spori maldărul de pânze eboşate, care i-ar fi rentat strălucit peste iarnă, ci pentru a pătrunde freamătul special românesc al înfăţoşărilor şi chipurilor de acolo, şi a le exterioriza, potrivit ecoului interior, în imagini desbrăcate de ambiguitate.

El nu confecţiona, ci căuta.

Se căuta.

In vagonul care ne-a trecut Carpaţii, îndărăt spre Bucureşti, aducea cu el o stivă enormă de studii.

Bagaj preţios pentru majoritatea pictorilor noştri, în amicale relaţii cu negustorii şi în proaste legături cu ceia ce noi numim, în limbajul de atelier, cinste profesională.

La *Horaţiu*, tot materialul acela, foarte „vandabil", urma să fie revăzut, prelucrat, cizelat, în „atelierul" din Capitală.

Aici începu, mai intensă, mai epuizantă, munca de amănunt şi de precizare — şi tot odată procesul de vlăguire al trupului.

In mediul ozonat al Carpaţilor, în soarele blajin de toamnă, care încălzeşte şi cauterizează — trupul se păstra voinic şi munca părea uşoară.

Odaia din Bucureştiul promiscuu, cu obscuritatea ei vicleană, cu otrăvurile multiple degajate din pânzele proaspete înşirate pe pereţi, ploile mărunte cu umezeala lor perversă, dar mai vârtos trebuinţa de a sta zăvorît între cei patru pereţi, ca să-şi desăvârşească opera — au izbutit să zdruncine, în chip îngrijitor, restul de sănătate trupească şi morală, din pictorul acesta cu schelă atletică.

Boala însă n'a dovedit să-i clintească nimic din ceia ce *Horaţiu Dimitriu* are mai luminos şi mai scump în el: *Crezul*.

Fiu de general şi nepot bun al bătrânului meşter Th. Aman, *Horaţiu Dimitriu* păstrează, atavic, în sufletul lui, în toată carnea lui, păstrează nealterată credinţa că arta românească izvorăşte din adâncurile neamului nostru şi că, prin urmare, trebuie să ţintească a fi o desăvârşită expresiune a acestui neam.

Nu e o teorie împrumutată şi nici o spovedanie de circumstanţă.

Ci o religie.

Ea n'are nimic comun cu naţionalismul curent, şi încă mai puţin cu şovinismul utopic, de trotuar.

Pornind dela un sentiment şi nu dela un program, pictura lui *Horaţiu Dimitriu,* evident naţională, nu cade în tendinţă şi nu se repetă, arbitrar şi plicticos, în plate calapoade convenţionale.

Horaţiu Dimitriu nu cunoaşte arta de a minţi.

Nici măcar pe aceia de a măguli.

Din potrivă.

Dar pentru năravurile societăţii în care trăim francheţa deconcertează.

E ca o floare de pădure, cu parfumul prea neaşteptat, prea puternic, prea sănătos.

Câţi-va colegi, cari ştiu să preţuiască şi pe om şi pe artist, au izbutit să-l convingă a-şi scoate în lume desenele şi pânzele.

O expoziţie cu ultimile lui lucrări se va deschide, la 14 Februarie, în „Casa Artei" din str. Câmpineanu 17.

Ea va oglindi, într'o apreciabilă măsură, tot ceia ce se frământă în sufletul pictorului acestuia, care, în ciuda unei sănătăţi ce clipeşte, încearcă să smulgă pământului românesc uriaşa taină seculară.

N. N. TONITZA

ERATA. — In cronica noastră precedentă *„Peisagiu bucureştean"*... să se citească: în umbra lor firavă, două *cuburi* de scânduri", în loc de „două *culmi* de scânduri". Apoi: „alburile cari *stăruiesc*, nevinovat, în împărăţia moartă a griş-urilor"... în lo de: „alburi cari *stârnesc* nevinovat, etc.

EXPOZIŢIILE

Ateneu: Müntzner — Ionescu Doru — Pan Ioanid.

Căminul Artelor: Jalea — Pherekyde— Lucia Bălăcescu — Gory Mircescu — Pop Ludoşanu.

Mozart: Hans Eder.

Casa Artei: Grigorescu -- Luchian, Andreescu, etc.

Cartea Românească: Stoika.

VERNISAGII

Horaţiu Dimitriu, 14 Februarie, „Casa Artei".

Marius Bunescu, 14 Februarie, atelierul propriu, dela Muzeul Simu.

In curând va avea loc la „Cartea Românească" vernisagiul noului salon plastic, întitulat *„Grupul celor patru"* — unde vor expune pictorii Francisc Şirato, Ştefan Dimitrescu, N. Tonitza şi sculptorul O. Han.

Conferinţele „Poesis"

Lucien Fabre despre **Paul Valéry**

Joi seara d. Lucien Fabre a inaugurat ciclul organizat de gruparea Poesiis asupra literaturei franceze contimporane, vorbind despre „Paul Valery". D. L. Fabre este unul dintre cei mai buni romancieri francezi şi romanul său **„Rabevel"** a luat premiul Goncourt, motiv care să mărească şansa celor cari aveau să-l audă vorbind despre Paul Valéry, „marele său prieten".

D. Ion Marin Sadoveanu, care a prezentat auditorului pe d. L. Fabre a ţinut să precizeze că conferenţiarul neputând să prezinte în cadrul unei ore filozofia lui Valery, fără de care poetul nu poate fi înţeles, va căuta să-i schiţeze numai elementele dominante ale personalităţii lui.

Conferenţiarul — merge până a declara că alegerea lui Paul Valéry ca membru al Academiei Franceze — nu este o încoronare, ci o consacrare a poeziei pure, libere de influenţa şcoalelor diverse.

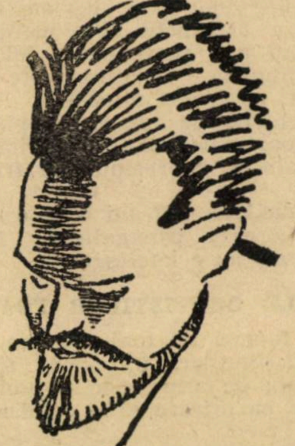

LUCIEN FABRE

Poetul care a întrunit sufragiile tuturor oamenilor de gust, atât de deosebiţi prin geniul lor poetic, este într'adevăr un reprezentant al emoţiei, în toată diversa ei manifestare. El este în acelaş timp o sinteză uimitoare a tuturor formelor de manifestare a inteligenţii umane, oferind el însuş una din inteligenţele cele mai universale şi totodată cele mai conştiente de universalitatea sa.

In orice domeniu ştiinţific ar fi putut crea lucruri superioare; cu aceiaş uşurinţă cu care ar fi întocmit sisteme filozofice şi a creiat capodopere în poezie. Duşman declarat al specialităţilor nominale, bune numai pentru spiritele înguste, el a căutat sinteza tuturor acestor manifestări, astfel că o pagină de-a lui se prezintă sub toate aspectee ei variate.

Din poezia lui se desprinde vigoarea unui geniu pe cât de prodigios pe atât de original şi intim. Cuvântul, sunetul ca şi tăcerile lui sunt de o densitate necunoscută; el atinge culmi neatinse şi plăceri necunoscute încă. Prin caracterul ei, — alusiv — procedând prin evocaţiunile şi metodele cele mai neobişnuite poeziei clasice — armonizând între singura pagină plină de sens, senzaţii fizice, matematice, metafizice, psihologice, plastice şi literare, poezia lui Paul Valéry este pur intelectuală şi rămâne inaccesibilă mulţimei. O astfel de operă definitivă este „L'Introduction à la Méthode de Léonard de Vinci", căruia i-au urmat o serie de lucrări de-o înaltă concepţie şi sinteză intelectuală.

Cronica muzicală

— Concertele simfonice dirijate de Felix Weingartner. —
(Sala Ateneului, 25 și 31 Ianuar 1926)

Ca funcțiune și apariție artistică independentă, dirigentul de orchestră nu are un trecut ce trece peste un veac. Până târziu, în clasicism, compozitorul muzical este și interpretul creațiunilor sale: este și virtuosul instrumentist și conducătorul micei trupe de muzicanți cari luau parte la executarea operei sale. Abia din secolul al XIX-lea diviziunea muncii și specializarea, cunoscutele principii de economie socială și biologică, despart factorii ce îndeplinesc diferite funcțiuni în exercițiul artei muzicale. Și astfel, odată cu sporirea considerabilă a instrumentalului orchestral și cu înmulțirea personalului participant la interpretarea unei piese muzicale, vechiul concept de „regens chori“ capătă o vie actualitate, iar organismul orchestral își diferențiază din ce în ce mai categoric un pupitru al dirigentului la care se ridică, dela locul său de cembalist sau de prim violonist, maestrul de capelă al clasicismului muzical. Hotărîtoare în evoluția atâtor bunuri culturale, împrejurările sociale nu rămân făr'de efect nici în practica muzicală. Dar oricât, în această privință, Rușii experienței sovietice de azi ar tinde la înlăturarea dirigentului din fruntea orchestrei,— dirigentele ar înfățișa un sumbru și amenințător simbol de despotism, — arta baghetei este astăzi în cea mai deplină expansiune. Richard Wagner, Berlioz, Kufferath, Deldevez ș. a., au stabilt o seamă de principii ale artei șefului de orchestră, iar, în urmă, în vremea noastră, **Felix Weingartner** este, fără îndoială, și sub raportul teoreticianului și al practicianului, sinteză a aceia ce poate reprezenta până azi sceptrul dirijorului de orchestră.

Investmântat în purpura faimei sale mondiale, și înconjurat de învioratul mediu al admiratorilor, Felix Weingartner pășește în fruntea policefalului aparat orchestral cu stăpânirea, măsura, echilibrul, calmul și prestigiul de Pontifex maximus al cultului Euterpiei. Nici o sclipire de zădărnicie formală în gestul său, nicio nesiguranță în concepția sa muzicală, niciun compromis de interpretare în realizările sale. Scepticismul aparent al înfățișării sale nu-i altceva decât indicațiunea preocupărilor sale stilistice ajunse la maturitate, a principiului pe care îl înscrie singur printre primele rânduri în propia-i **„Arta de a dirija“**; „de a nu mai considera în acțiunea șefului de orchestră exteriorul, ci, înainte de orice, **elementul interior** care dă **suflet** execuțiunii unei opere orchestrale, corale sau dramatice“. Conștient până la absolut al resurselor de expresivitate oferite de interpretarea unei opere muzicale, Weingartner nu debitează o singură dată un gust întâmplător sau de prisos, niciodată o șovăire în ceeace a fundat ca aport al personalității sale în interpretările întreprinse. Sinceritatea față de opera de executat, față de sine însăși și față de public, — studiul temeinic al partiturii, în așa fel ca aceasta să nu fie în timpul execuțiunii de cât un ajutor pentru memorie și nu o piedică pentru gândire, — convingerea perpetuu vie în minte că dirijorul este în lumea muzicală personalitatea cea mai importantă, dar și cea mai responsabilă, — că prin bune execuțiuni, pline de stil, dirigentul de orchestră poate forma publicul, luminându-i sentimentul artistic, și că, din contră, prin excuțiuni rele, sacrificate de vanitatea lui, poate să strice terenul, făcându-l inapt pentru încercări artistice veritabile, — iată atâtea învățăminte pe care Weingartner le împărtășește discipolilor baghetei. Mărturisirea de credință a artei sale pe care și în scris, dar mai ales în realizările sale, Weingartner o rostește cu eloquență desăvârșită. Grupându-se, în evoluția artei șefului de orchestră, în constelațiunea Wagner, Weingartner este totuși o apariție care ia caracterul de reacțiune contra manierei tipice a artei constelațiunii, reprezentată degenerat prin Hans von Bülow, contra manierei **„Tempo rubato“**, contra „Bülowiadelor“.

Stilul, caracteristicul propriu fiecărui compozitor, claritatea sunt primele elemente de avut în vedere la interpretarea unei opere muzicale.

Fundamental însă este pentru Weingartner **Tempo.** „Nici un tempo încet nu poate fi atât de încet, și nici unul repede atât de repede, încât melodia piesei muzicale să nu mai poată fi recunoscută“. Răsfoind „Sfaturile“ pentru executarea simfoniilor clasice (Beethoven, Schubert și Schumann). tocmai Tempo este elementul asupra căruia Weingartner se oprește stăruitor, modificându-l pe alocurea determinându-l. fie metronomic, fie ca rost expresiv. Lipsurile de reliefarea tematică în simfoniile clasice Weingartner le retușează prin dublări mentele de suflat, dar fără a distruge aplicate cu prudență, mai ales la instru- vreodată echilibrul instrumental.

In deplină stăpânire a atâtor daruri și cunoștințe, Weingartner a purtat bagheta sprintenă, elegantă, sugestivă și imperativă, mănuită cu o mobilitate de „poignet“ minunată, cu o agerime de floretă, peste atenția încordată a orchestrei simfonice bucureștene.

Primul concert, început cu **Simfonia patetică de Tschaikowsky,** se încheia cu **Uvertură** de **Weingartner,** însăși „Furtuna“, și de **Wagner:** Uvertura și bacanala din **„Tannhäuser“** și preludiul la **„Meistersinger“.** Iar cel de-al doilea concert, festival **Beethoven,** avea programul alcătuit din: **Uvertura „Egmont“** și Simfoniile a III-a și a VIII-a.

Intr'unul din volumele **„Das Virtuosentum“. Carl Krebs** îndreaptă în contra lui Weingartner acelaș ton polemist pe care acesta îl ține în contra lui Bülow. Krebs susține, între altele, că Beethoven n'ar fi prea în spiritul lui Weingartner, că interioritatea melodică a lui Beethoven numai **arare ori** își află prin el cuvenita înflăcărare a redării. Am avut impresia acestui „arareori“, în tot cursul interpretărilor lui Weingartner și am avut viziunea veritabilului dirigent de orhestră: un dictator, în cea mai conștientă, înaltă și pură înțelegere a acestui termen, înțelegere din care va să eliminăm orice sgură peiorativă; dictator ideal, **regens.**

G. BREAZUL

In versurile lui, remarcabile prin structura technică și în care se vădea o neliniște filozofică, Paul Valéry a culminat — mai ales în „la Jeune Parque“ dată după douzeci și cinci de ani de tăcere, operă pe care conferențiarul o consideră „drept cea mai admirabilă dintre scrierile vreunei limbi“. Pentru a putea înțelege această poezie este nevoe să se cunoască filozofia generală a creatorului ei, spre a evidenția cât mai bine caracteristica lui Paul Valery, conferențiarul a citit diferite fragmente din opera poetului, din care se desprinde poezia cu totul personală, intelectualitatea subtilă și castă, precum și vigoarea inspirației care emană ca din nesfârșite și adânci meditațiuni și reflectează în plin uriașa putere de gândire și simțire „valeryană“.

I. FLOROIU

TEATRELE

La teatrul „Regina Maria“: **Frumoasa aventură** de R. de Flers, Caillavet și Rey

Eccul amintirilor. Reîmprospătarea stărilor sufletești, care ne-au fost dragi. Bucuria constatărilor, că nu s'au vânturat din inimile noastre frăgezimea de a aprecia și nuanță sentimentele entuziaste. Poesia aducerilor aminte calde, suave, cu tot cortegiul lor de înduioșări. Acestea ni se par a fi cele mai caracteristice tălmăciri ale stărilor sufletești ale publicului care a asistat la „Frumoasa aventură“. A trăit vibrant cele 3 acte ale piesii și-a regretat, că s'a sfârșit dulcea melacolie, înfășurată în poezie.

Subiectul piesii e simplu și lin. E scuturat de orice fantasie, care complică și nu-i învergat în intriga, care să stârnească împletituri de imaginații abrupte. Piesa întreagă însă e pusă într'o atmosferă de înfiorare tinerească, de avânt liric al cadenții iubirii și de largă înțelegere a entuziasmului îndrăgostiților, pentru cari nu-s obstacole și orice bariere se prăvălesc în calea lor.

•

Helène de Trevillac e logodită. Trebue să se căsătorească cu Valentin. A sosit și ziua nunții. Helène fuge însă cu vărul său André, la țară, la o rudă bătrână. Urmează scene de pitoresc vodevil. Bătrâna crede că i-au sosit tinerii a căror căsătorie i se vestise. Când mai târziu apare Valentin, lucrurile se descurcă. Iubiții se căsătoresc și Valentin se mângâe.

Ați văzut vreun subiect mai comun, mai vechiu, mai vodevilesc?

Și totuși ce desfășurare ritmică de simțiminte, elegant cadențate, ce vervă adorabilă de tinerețe înțelegătoare, ce înflorare de dialog sprinten, care vădește înfinita variație de nuanțe a dragostei stăpânitoare, a iluziilor biruitoare și a amăgirilor înfrânte.

Piesa aceasta încadrată de nuanțe subtile de cugetare, de subtilă poezie, — ca un cireș înflorit, — dacă n'ar fi fost interpretată cum se cuvine, ar fi fost un dezastru. Dar interpretarea a reliefat vraja poeziei piesei.

D-na Lucia Bulandra a fost fermecătoarea bătrânică, d-na de Trévillac, la care îndrăgostiții și-au găsit refugiul. Imi îngădui să înlătur orice șovăială și să spun, că de mult n'am mai văzut pe d-na Bulandra într'un rol mai bine stăpânit ca în acesta. Să fi contribuit la migala conturării rolului și faptul că d-na Bulandra pregătea afirmarea amplă, pe scenă a tinerei d-sale colege, d-ra Caler? Poate. D-ra Caler a izbutit într'adevăr să-și ia sborul. A impresionat, mai ales după ce s'a prins în antrenul emoționant al rolului și cu vigoarea tinerească a sincerității și-a împrăștiat timiditatea.

D. Tony Bulandra a fost un admirabil André. Și d. Enescu a fost acel firesc păcălit și definitiv prostănac. Valentin. Despre d. Enescu mă simt dator să scriu, că a știut cu multă cuviință să păstreze acel necesar echilibru, care convenia ansamblului interpretării bune, chiar foarte bune.

Rolurile secundare au fost susținute, — aș zice cu eleganță, — de d-rele Mohor, Anastasiu, Irimescu, d-nele Annie, Ionescu, d-nii Țăranu, V. Bulandra, Hociung, Soare, Lungeanu.

La teatrul mic: **Domnii ăștia noui** de R. de Flers și Croisset

Iarăși verva scânteetoare a d-ui de Flers și ironia sveltă a lui Croisset.

Aș voi desigur să nu greșesc afirmând, că în totul ei, piesa aceasta a celor doi fecunzi colaboratori e ceva mai domoală. Ii lipsește parcă ceva din amploarea pe care o dădea pieselor lor, fantasia. In „Domnii ăștia noui" e prea dârză observația și prea strâns legată de ea, șarja dela început, pronunțată împotriva unui personaj anume creiat.

Poate că însuși titlul piesii indică ceva. Dar pe mine nu mă preocupă nici un fel de tendință de a face aici, comentarii politico-sociale.

Din piesă, se desprinde limpede un înțeles: „domnii ăștia noui", — scoși la suprafața vieții politice și sociale de curentele de idei, de frământările mulțimilor, de valurile noutăților contagioase, — nu's preparați să susțină îndatoririle legate de rolurile lor și ca oameni publici și ca oameni de societate. Adevărul acesta e desigur prea elementar, ca să poată fi tăgăduit. Dar că să faci să reiasă din lucrările de artă, atari constatări, evitând șarja tare, atitudinea panfletarului dibaciu și simpatia față de ceeace se îneacă în valul noutăților, e desigur destul de greu. Prea sunt actuale frământările și prea suntem cu toții, — și autori și actori și spectatori, — amestecați în vacarmul transformărilor. In acest sens, spuneam mai sus, că piesei acesteia îi lipsește parcă, o fluturare de fantasie mai accentuată.

•

Un conte bătrân, care respectă tradiția bunului gust și a manierelor de nobleță tradițională, are o prietenă, o actriță, căreia-i face educația, cerută de stilul nobilitar.

Dar în viața protocolară a bătrânului conte și a tinerei sale amice, — înzestrată acum cu castel, moșie și angajament protecționist la Comedia franceză, — intervine un domn „de ăștia noui". E un electrician energic, secretarul Comitetului internațional al muncii. Electricianul iubește pe prietena contelui și dacă nu-i poate da averi, o face părtașă la gloria lui, ajungând deputat și apoi ministru. Dar ce glorie nu-i efemeră? Ministeriatul ține prea puțin. Electricianul e pus în situația de a alege: sau să primească transacții propuse de un om de afaceri, ca să câștige să-și țină cu trenă iubita, sau să renunțe la ea. Contele intervine și-și înlătură rivalul, pe domnul acela nou.

•

Felicit din toată inima pe d. Puiu Iancovescu pentru felul cum a interpretat rolul electricianului și-l îndemn să mai renunțe la rolurile ușoare, aproape identice, pe care le tot ține în piesele fără ponderă, la teatrul său.

Cuvinte bune trebuie să adresez d-rei Rareș și d-lui Aurelian. Cea dintâi în rolul amicei, pe rând a contelui și lectricianului, și cel din urmă în contele.

Ceilalți artiști nu s'au lăsat pe un plan secundar.

B. CECROPIDE

Reviste și ziare

DOUA INTERWIEVURI

D. DEMOSTENE BOTEZ a publicat în ultimile două numere din „Adevărul Literar" *două convorbiri cu d-nii Mihail Sadoveanu și Ibrăileanu. Interesante, prin personalitatea celor interogați, interviewurile aduc precizări din cele mai prețioase pentru desbaterile literaturii române de azi.*

DEBUTURILE D-LUI SADOVEANU

Am început a scrie când eram în clasa a patra a gimnaziului din Fălticeni. Scriiam poezii, nuvele, romane... romane pe care nu le-am isprăvit niciodată, poezii și nuvele care au avut soarta tuturor începuturilor, deși lucram la ele cu toată sârguința și cu tot sufletul, Duminica și'n Sărbători, câte douăsprezece și paisprezece ceasuri fără odihnă. (D. Sadoveanu vorbește calm și întrerupt. Parcă-ar scoate din adânc amintirile acestea).

Cea dintâi nuvelă purta numele **Cu Arcanul.** Am încredințat-o lui N. Apostol, profesorul meu de română, care îmi aprecia compozițiile. Profesorul meu m'a încurajat, dar m'a sfătuit să nu mă grăbesc a publica. Să lucrez și să aștept. Nuvela aceea era istoria unui flăcău luat cu arcanul la oaste.... o istorie cu o fată și c'o dragoste. Puneam pe flăcău să povestească întâmplarea la o stână.—Și când adormeau toți cei care ascultau, rămânea treaz numai vântul care șuera în prăjina înfiptă în vârful stânei.

...Poezii scriam câte-o jumătate de duzină, zilnic; uneori și mai mult. Fără scop, fără intenții. Totuș în acel timp am trimes două bucăți umoristice unei gazete proaste — **Dracul** — care se tipărea cu cerneală roșie și avea următorul motto:

„Dracu-apare 'n Capitală
Unde-i multă îmbulzeală
Și se vinde zece bani
La boeri și la golani".

După un an, în clasa a cincea a liceului Național din Iași, am publicat câteva nuvele în **Viața Nouă,** revistă condusă de Nec. Țimiraș și D. Casseli, care făceau parte din cenaclul lui Macedonski. In aceeaș publicație și odată cu mine au tipărit Cocea și Galaction, unul proză și altul versuri. O notiță ne lăuda fără nici o rezervă. Bucăți tipărite aici au apărut apoi în volum, refăcute: **Luna, Dușmanii.** Indrăzneam a le iscăli cu numele întreg, — ceeace n'am mai făcut în anul următor, când a apărut o foarte bună și serioasă revistă săptămânală, **Pagini literare,** sub conducerea lui I. Gorun și a lui Artur Stavri.

Nota cu laude exagerate din **„Viața Nouă"** cred că a contribuit în mare parte să-mi ascund numele. Am publicat în **Pagini literare,** odată cu **Jean Bart,** versuri și proză pe care le iscăleam M. S. Cobuz. Redactorilor nu le-am scris nici odată și nu le-am comunicat cine sunt.

Eram într'o epocă de penibile începuturi și publicam mai mult îndemnat de prieteni și ca să mă verific. Compuneam încet și greu, frază cu frază în cap. Rosteam și memorizam astfel întreaga bucată, ca pe o poezie. Pe urmă

Buletin bibliografic săptămânal*)

de AL.-SADI IONESCU

1 FILOZOFIE. MORALA.

Bartók György. — Kant. Turda, **Az Ut,** 1925, 123 p.

Tolstoi (L.). — Există Dumnezeu? Religia mea. Să nu ucizi. — Noul creștinism. — Testamentul spiritual. Cu un studiu asupra doctrinei lui L. Tolstoi de Leon L. Tolstoi. București, (Tip. **Adeverul),** 1925, 61 p. Lei 20. (Colecțiunea „Probleme și idei" XV).

31 STATISTICA.

Ianculescu (Aurel P.). — Statistica mondială a vitelor după răsboiu. Concluzii privitoare la România. București, (Tip. **„Bucovina"),** 1925, 30 p. + tabelă.

37 IVAȚAMANT. PEDAGOGIE. MANUALE DIDACTICE,

Godin (dr. Paul). — Creșterea copilului în epoca școlară. Aplicații educative. Traducere cu autorizarea autorului de Elisa Alexandrescu și Filofteea Diaconescu. București, **Casa Școalelor,** 1925, 253 p. + 16 pl. Fig. Lei 45.

Mugur (Gh. D.). — Laboremus. Scisori către învățători. București, **Fundația Principele Carol,** (1925) 63 p. Lei 20.

Papacostea (Cezar). — Cercetări Pedagogice și Sociale. București, **Casa Școalelor,** 1925, 304 p. Lei 45. (Biblioteca pedagogică nr. 46).

5 ȘTIINȚE PURE.

Fabre (J. H.). — Din minunile instinctului la insecte. Traducere de Virgil N. Duiculescu. București, **Adeverul,** (1925), II — 112 p. Lei 6 (Biblioteca Dimineața nr. 47).

Georgescu (M. I.). — Evaluarea pădurilor cuprinzând: Norme și aplicațiuni practice pentru evaluarea în fond și suprafață a pădurilor. Constanța, (Tip. **„Comercială",** Lucr. as.), 1925, 57 p.

Nordmann (Charles).—Impărăția cerurilor. Ceva din secretul stelelor. Traducere de S. Paves. București. **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, (1925), 228 p. Lei 55.

Steopoe (dr. A.). — Compte-Rendu sur l'organisation et l'activité de l'Institut de Chimie Iindustrielle de 'lUniversité de Bucarest. Bucarset, (Tip. **Socec & Co.),** 1925, 76 p.

Strzetelski (G.). — Etude analytique d'un plidiapyre et de l'influence de la tectoique sur l'accumulation du pétrole. Bucarest, (Typ. **Socec & Co.),** 1925, 23 p. Fig., hărți. (Extrait (des) travaux du premier congres international de forages, Bucarest — 1925).

6 ȘTIINȚE APLICATE.

'ULaêê—1— m etaoih snrdlu osnrdluu

Iscu (Ing. Vasile). — Inchiderea apelor la sonde în terenuri petrolifere. Dissertațiune... pentru acordarea titlului de doctor-inginer. București, **(Typ. Curții-Regale,** F. Göbl Fii), 1926, 114 p. Fig. Lei 200.

Strzetelski (G.).—L'Industrie Pétrolifère en Russie avant et après la Révolution. Les perspectives d'avenir. Bucarest, (Tpy **Socec & Co.),** 1925, 21 p. Hartă. (Extrait (des) travaux du premier congrès international des forages — Bucarest 1925).

Teodorescu (Ing. C.). — Etude des proo treceam pe hârtie. Cred că şi acum aş putea relua o frază întreruptă, din bucăţile acestea de acum 28 de ani.

---

* A se vedea tabloul clasificației zecimale din nr. 1.

In 1900 am isprăvit liceul. Până în 1902 am mai colaborat, la o revistă obscură, **Pagini alese.** Toate aceste mici încercări nu au fost decât pipăiri. Inceputul adevărat al carierei mele literare trebuie să-l socotesc odată cu intrarea mea la **Semănătorul.** Patru ani, începând în 1900, am lucrat neîntrerupt. Bucăţile acestei epoci au alcătuit mai târziu volumele: **Povestiri, Dureri înăbuşite. Şoimii. Crâşma lui Moş Precu** era în preparaţie. Venit în Bucureşti, în cercul **Semănătorului,** — am început a da la lumină, săptămânal, din această rezervă, atât la revistă cât şi în foiletonul „Voinţei Naţionale“. Cunoscuţi şi prieteni ţineau întrucât-va de rău această supraproducţie, care în realitate nu era decât rodul unor ani întregi de muncă aspră.

CETATEA LITERARA Nr. 3

Numărul recent al revistei de sub conducerea d-lui Camil Petrescu cuprinde un editorial destinat polemicilor noastre, versuri semnate de d-nii **F. Aderca, N. Milcu, Romulus Dianu,** novele de d-na **T.** şi d-ra **Ticu Archip, La Comentarii** d. **Camil Petrescu** se acupă în numărul acesta de volumul „Culegătorul de perle“ al d-rei T. Archip, de ultimele spectacole: „Manechinul sentimental“, „Madame Sans Gêne“, „Frumoasa Aventură“ şi revistele: Ideea Europeană, Ritmul Vremii, Ţara de Jos, Salonul literar, Universul literar, Adevărul literar şi Viaţa Universitară.

O notă din partea administraţiei anunţă că din cauza dificultăţilor de colportaj revista renunţă la vânzarea cu numărul în provincie, acceptând însă comenzi de cel puţin cinci exemplare din acelaş număr, adresat direct administraţiei în str. Regală 21, Bucureşti.

CALENDAR LITERAR

7 Fevruarie, 1879: S'a născut în satul Şuletea, judeţul Fălciu, folkloristul Virgil Caraivan.

8 Fevruarie, 1841: S'a născut în Iaşi Teodor Cerchez.

1846: S'a jucat în Iaşi „Sganarel doctor fără de voie“, comedie în 3 acte, de Moliére.

9 Fevruarie, 1840: S'a născut în Opăiţeni (Bucovina), filologul Vasile Burlă.

1850: S'a născut în Bucureşti scriitorul Vasile D. Păun.

10 Fevruarie, 1846: S'a născut în Braşov Teodor Nica.

1873: S'a născut în Caracal poetul Haralamb G. Lecca.

11 Fevruarie, 1841: S'a născut în Avella (Macedonia), profesorul elenist Ioan Caragiani.

1868: U. de Marsillac a vorbit la Ateneul Romîn despre „La chute d'un ange“, de Lamartine, „Eloa“, de Alfred de Vigny. Rolul îngerilor în literatura modernă“.

12 Fevruarie, 1910: A murit Eugeniu Carada.

13 Fevruarie, 1833: S'a născut muzicantul Eduard Hübsch.

1843: Apare în Bucureşti prima publicaţie enciclopedică, numită „Vestitorul românesc, gazetă coprinzătoare de feluri de ştiinţe“.

1877: A murit în Bucureşti artistul dramatic Costache Caragiale.

1900: Apare în Bucureşti revista literară „Povestea vieţii“ cu colaborarea lui Al. Macedonschi, C. Dobrogeanu-Gherea, D. Nanu, etc.

Poşta redacţiei

Eugen Victor: Poeziile dvs. vor apărea în numerile viitoare. Ele ne-au consolat şi de atâtea, nenumărate, încercări nefericite ale confraţilor dvs., dar mai ales, primite prin poştă, publicarea lor e cel mai bun rsăpuns pentru corespondenţii noştri ocazionali, alarmaţi de tăcerea noastră şi înclinaţi spre bănuială.

Un poiet contimporan: Scrisoarea dvs. mă obligă să vă reamintesc suplimentul de „poştă a redacţiei“ publicat în nr. 52 (1925) al „U. L.“. Tot odată vă rog să binevoiţi a citi răspunsul dat d-lui Eugen Victor. Intre altele scriţi: „In acest mod (tăcera dela poşta redacţiei, adică) de a proceda al dvs nu numai că tineri se vor retrage cu totul dar vor fi şi aşa de indignaţi că nu ştiu dacă toată viaţa lor vor uita acest refuz aşa de categoric“.

Indignarea, după dictonul latin, face versuri; n'ar fi exclus. Nu e însă, o bună sfetnică în ale gramaticei.

Lucian Silviu, Târgovişte: Cântaţi pe struna dvs. „personală“. E întâiul punct şi cel mai de preţ din „codul poetului“. „Romanţa odelor ce mint“ nu e pentru dvs.

Aurel Stângu, Orăştie: „Pretexte“ e un frumos titlu de rubrică, cu toate că e al lui André Gide. Gheorghe Cornea merită atenţia noastră a tuturor; era un frumos talent. Insă dvs. scriţi: „obsesionaţi de idealuri inovatoare“, „contradictorisme psihologice“, „poate vom putea să siluetăm mai revendicativ figura literară a lui G. Cornea“... In felul ăsta, nu.

Apostol Bologa, Loco: „Crescând şi desvoltându-mă din ce în ce mai mult, moraliceşte (şi fiziceşte), am distrus foarte multe din acele „bucăţi“ pe cari, mai înainte, le numiam „poezii“.

E un punct bun. Nu vă depărtaţi dela el.

Silviu Merişor: In locul explicaţiunii pe care o cereţi cu privire la poezia „Un roman“ a d-lui G. Gregorian, („numitul poem e lipsit cu totul de înţelesul şi limpedea claritate, ceea ce constitue o notă esenţială pentru o bucată literară“ — explicaţiune pe care o găsim inutilă de vreme ce *noi,* am publicat această poemă — să ne daţi voe să aprobăm finalul epistolei dvs., pe care-l găsim conform şi cu credinţa noastră: „.... întrucât pe d. Gregorian l'am admirat cu ocazia altor publicaţii şi sper să-l admirăm încă“.

Ionel Bunea, Iaşi: Perseveraţi. Şi mai ales răbdare.

Teodor Moldovan, Chereluş (jud. Arad): Poezia scrisă de cumnata dvs., prin spiritism e mai mult o farsă. Să nu vă încredeţi în spirite. Făceţi semnul crucii şi nu vă vor duce în ispite. Cât despre onorar...

---

priétés mécaniques du mortier de trass. Timişoara, (Typ. **„Cartea Românească“),** 1925, 10 p. Fig. (Extrait du Bulletin de l'Ecole polytechnique de Timişoara).

61 MEDICINA. FARMACIE. MEDICINA VETERINARA.

Ciuca (M.). — Tratamentul malariei. Bucureşti, (Tip. **„Cartea Românească“), 1**925, 15 p.

Hortopan (Veterinar Col. Gr.). — Noţiuni de hipologie şi zootehnie. Călăuza crescătorilor. Creşterea, îngrijirea şi boalele cailor, vacilor cu lapte, oilor, porcilor şi pasărilor. Craiova, **Scrisul Românesc, (**1925), 503 p. Fig.

Stoicescu (dr. G.). — Vaccinarea contra tuberculozei, (studiu experimental), indicaţiuni pentru procedeul Calmette. Bucureşti, (Tip. **„Bucovina“),** 1925, 28 p.

7 ARTE.

Costin (Maximilian). — George Enescu, date critice şi biografice, Timişoara, (Tip. **„Cartea Românească“),** (1925), 72 p. Fig. (Biblioteca muzicală).

Vianu (Tudor). — Dualismul artei. Bucureşti, (Tip. Fundaţiei culturale **„Principele Carol),** 1925, 139 p. Lei 60.

8 LITERATURA.

a) **Poezie.**

Berza (Teodor I.). — Impresii din viaţă. Versuri. Tecuci, (Tip. **Vasile S. Adam),** 1925, 43 p.

Enescu Stâlpeni. — Comori indiene proverbe în versuri cu note explicative. Bucureşti, (Tip. Fundaţia **Principele Carol),** 1925, 89 p. Lei. 20.

Nea Nae Pipirig. — Giumbuşlâcuri. Timişoara, **„Cartea Românească“,** 1925, 87 p .Fig. Lei 30 .

b) **Roman. Nuvelă.**

Popa (Septimiu). — Sărutul cel mai dulce şi alte povestiri. Bucureşti, **Adeverul,** 1925, 93 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa nr. 46).

Todie (Eugen). — Hîrdăul lui Satan. Bucureşti, **I. Brănişteanu, (**1925), 303 p. Lei 100.

Vrioni (Aida). — Foto-Sport roman de moravuri bucureşteni. Bucureşti, **Rampa.** 1925, 183 p. Lei 30.

c) **Literatură străină.**

Kosztolánszky István.—Fáklya az éjben. Versek. Sibiu, (Ny-om Haiser György), (1925), 99. p

Ormos Iván. — Ökrökkel és csillagokkal Versek. Arad, **Uj Genius,** 1926, 47 p.

d) **Literatură străină tradusă.**

Stakpoole (H. de). — In puterea sugestiei In româneşte de Petre Varadia. Bucureşti, **„Adeverul“,** 1925, 31 p. Lei 4. (Lectura nr. 44).

France (Anatole). — Zeilor li-i sete. Traducere de Ion Pas. Bucureşti **Cugetarea** S. Ciornei & P. C. Georgescu, 1925, 302 p. Lei 50.

Maupassant (Guy de). — Livada de măslini. Traducere de M. Carp. Bucureşti, **Adeverul,** 1925, 72 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa nr. 45).

Ponard (Maurice). — Intâlnirea sinistră. Din misterele hipnotismului. In româneşte de D. Nanu. Bucureşti, **Adeverul,** 1925, 31 p. Lei 4. (Lectura nr. 46).

Verne (Julles). — Călătorii extraordinare. Salvarea miraculoasă (un bilet de loterie). Traducere de George B. Rareş. Bucureşti, **I. Negreanu,** 1925, 144 p. Fig. Lei 18.

Hoffmann (W. A.). — O mireasă la loterie. Traducere de V. Demetrius. Bucureşti, **Adeverul,** 1925, 80 p. Lei 6 (Biblioteca Dimineaţa nr. 48).

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ Din abondenţă de materie, **Menţiunile critice**, ca şi continuarea la **Privelişti de ţară** a d-lui Gh. Cardaş, se amână pentru numărul următor.

☐ In numerile următoare vom publica nuvele de **Sărmanul Klopştock,** de d-na **Natalia Negru;** schiţe de **Gh. Brăescu;** reportagii asupra şezătorilor S. S. R., asupra conferinţelor „Poesis", asupra Bibliotecii Academiei Române.

SCRIITORII

☐ **Manechinul Sentimental,** piesa de teatru a d-lui **Ion Minulescu** urmează să apară în editura „Cultura Naţională".

☐ Au ieşit de sub tipar: **Teoria imitaţiunii în estetică şi Teoria clarului confuz în estetică,** (extrase din „Buletinul Institutului de literatură") datorite d-lui **Scarlat Struţeanu.**

☐ D. **Theodor Râşcanu** a tipărit în editura „Viaţa Românească"-Iaşi, un roman: **Aceea care trebue iubită.** D-sa mai prepară 2 volume : **In sat la Glogojeni,** roman şi **Lyra Sfărâmată,** versuri.

☐ D-l **Aron Cotruş** a scos de sub tipar, la Arad, un volum de poezii: **In robia lor.**

PREMIUL DE PROZA „UNIVERSUL LITERAR"

Pentru a preîntâmpina dificultăţile şi pentru a răspunde întrebărilor ce ni s'au adresat, adăogăm aceste explicaţiuni suplimentare :

1. La premiul de proză de 5000 lei poate concura oricine, fie scriitor consacrat, fie începător. De vreme ce concursul se dă în condiţii de secret anonimat — această obiecţiune cade dela sine.

2. Lucrarea poate fi oricât de mare. Numărul de pagini nu poate fi limitat. Se poate concura evident şi cu două sau mai multe bucăţi. De rigoare, e una.

3. Negreşit că lucrarea ce concurează trebuie să fie inedită.

4. Lucrările respinse nu se vor distruge, un timp de o lună de zile, să zicem.

5. Premiul se va înmâna câştigătorului fie prin poştă, fie în mână, după împrejurări şi după dorinţa expresă a câştigătorului.

6. Concurenţii sunt rugaţi să nu iscălească lucrările. Să le pue însă o deviză. Aceiaşi deviză se o însemne pe un plic de cartă de vizită, înlăuntrul căruia să închidă numele. Totul într'un plic trimis recomandat pe adresa redactorului cu menţiunea „pentru premiul Universului Literar".

„POESIS"

Joi 4 Februarie la orele 9 seara a început în sala fundaţiunei Carol I, prima conferinţă din ciclul organizat de gruparea **„Poesis" asupra literaturii franceze contimporane.**

A vorbit d. Lucien Fabre despre Paul Valery.

Vor urma apoi, în fiecare Joi seara, conferinţe despre :

Tendinţele literaturii franceze de azi : d. Tudor Vianu.
Andre Gide: M. Ralea.
Ch. Maurras : M. Paleologu.
Maurice Barrès : P. Şeicaru.
Paul Claudel : I. M. Sadoveanu.
Peguy, Fabre : Em. Ciomac.
Poeţii fantezişti : Ion Pillat.
Fr. Jammes : d. Perpessicius.
G. Duhamel : N. Davidescu.
M. Proust: Paul Zarifopol.
Bilete la magazinul Jean Feder.

REVISTE

☐ Se anunţă foarte apropiata reapariţie a **Gândirei.**

☐ In **Ateneul literar** (Nr. 9 Bacău) o minunată schiţă, „Cântec târziu" de **G. V. Bacovia.** Aceiaşi vibraţie de adâncă sinceritate, care cucereşte şi în poeziile lui. Aceiaşi dureroasă grimasă. Şi-apoi ironia şi cruzimea cu care, într'o simplificare voită, schiţează acest roman al profesorului. Sensitif, visător idealist, descins întrun oraş de provincie. Cuvintele strică. Proza lui Bacovia — ca şi poeziile lui — se primesc întregi şi fără explicaţii. D. **Gr. Tabacaru** scrie : „Asupra originei simbolismului".

☐ Cu deosebită bucurie înregistrăm apariţia primului număr din **Revista Universitară** pe care o editează „Cercul studenţesc ilfovean". Din sumarul aşa de variat şi de interesant : „Filosofia românească" de d. **C. Rădulescu-Motru ;** „Glossa mediocrităţii" de **Stelian Mateescu ;** „Ţăranii" lui Reymont de **Mariana B. Paraschivescu ;** „Gala Galaction" de **Const. Ionescu ;** „Pe marginea unor cărţi metaphisice" de **Mircea Eliad,** etc. O bogată cronică a cărţilor şi revistelor.

☐ **Buletinul educaţiei fizice,** organul oficiului Naţional de educaţie fizică (Nr. 1, 1 Ianuarie 1926) aduce un bogat sumar închinat problemelor în legătură cu educaţia fizică ; relaţiuni despre cursurile de sky dela Sinaia, despre cursul de lucru manual dela Deva, despre educaţia fizică în Polonia etc., etc.

ŞEZATORILE SCRIITORILOR ROMANI

A treia şezătoare (Sâmbătă, 13 Februarie). Conferinţă : Al. Tzigara-Samurcaş, „Arta populară în literatură". Citiri: Ion Dragoslav, L. Dauş, V. Demetrius, Victor Eftimiu, Ion Foti, Gala Galaction, Constanţa Marino-Moscu, D. Nanu, N. Pora, Cincinat Pavelescu, I. U. Soricu.

Şezătorile au loc, în amfiteatrul Fundaţiei Carol, în fiecare Sâmbătă, ora 9 seara.

EXPOZIŢII

☐ D-na **Miliţa Petraşcu** şi d. **Marcel Iancu** vor deschide în luna Martie o expoziţie de artă nouă la „Salonul Regina Maria".

☐ Duminică, 7 Februarie 1926 se deschide expoziţia humoristică a pictorului **Pascal Rădulescu.**

TEATRALE

La Teatru Naţional se repetă **„Urechea Mahalalei",** piesă într'un act de d. C. Râuleţ.

◆

Ordinea spectacolelor turneului **Pitoeff,** care va avea loc la Teatrul Eforiei, e următoarea : Sâmbătă 20 Februarie : **La puissance des tenebres** de Tolstoi ; Duminecă, matineu : **La puissance des tenebres ;** seara : **Henry IV** de Luigi Pirandello ; Luni : **Six personages en quete d'auteur** de Pirandello ; Marţi : **Six personnage en quête d'auteur;** Miercuri : **L'ame en peine** de Jean Jacques Bernard ; Joi, matineu : **Six personnages en quête d'auteur ;** Vineri, seara : Sainte Jeanne de Bernard Shaw.

CONFERINŢE

Dumincă 7 Februarie, orele 11 dim., d. Ştefan Zeletin va vorbi la Fundaţia Carol sub auspiciile Institutului Social Român despre : **„Capitalismul în viaţa socială.**

Dumincă 7 Februarie, la orele 5 d. a. d. dr. G. Marinescu va vorbi la Fundaţia Carol în ciclul conferinţelor Institutului de cultură italiană despre : **Opera lui Cesare Lombroso. Concepţiile lui despre geniu şi crimă, şi şcoala de antropologie criminală.**

Redactor : PERPESSICIUS

BULETINUL NOUTAŢILOR LIBRARIEI FRANCEZE

Sub acest titlu, „Centrala Cărţii", Societate generală de librărie, Bucureşti, str. Paris 1, publică în fiecare nr. al „Universului Literar", lista celor mai recomandabile cărţi franceze apărute în ultima săptămână şi pe care le are în depozit. Cititorii „Universului Literar" vor găsi aceste cărţi în principalele librării din ţară, pe care le furnizează „Centrala Cărţii".

ROMANE.

MARCEL PROUST. : *A la recherche du temps perdu, tome VII. Albertine disparue,* 2 vol., fr. 18.

JEAN d'HOUREC: *La fille au masque pourpre,* 7 fr.

FRANCIS CARCO : *Perversité,* fr. 8.50.

MARC ELDER : *La Passion de Vincent Vingeame* (Livre Mod. ill.), fr. 3.

PIERRE LOUYS : *Les aventures du Roi Pausole* (Livre de Demain), fr. 3.

ANTONIN SEUHL : *La femme sans voile,* fr. 8.25.

HENRY BORDEAUX : *Le Paon blanc* fr. 2.75.

VICTOR LLONA : *Les Pirates du Whisky,* fr. 8.25.

CAMILLE MACULAIRE : *Etreindre,* (Les Maitres de la Plume), fr. 2.50.

ANDRÉ LAMANDÉ : *Castagnol,* (Les Maitres de la Plume), fr. 2.50.

MARCEL PRÉVOST : *Misette,* (Les Maitres de la Plume), fr. 2.50.

RACHILDE : *L'Heure sexuelle,* (Les Maitres de la Plume), fr. 2.50.

ED. SÉE : *La lettre anonyme,* (Les Maitres de la Plume), fr. 2.50.

GEORGES LECOMTE : *La lumière retrouvée,* (Livre Moderne illustré) fr. 3.

LITERATURA.

LEON TREICH : *Histoires Gauloises,* (Coll. d'Anas), fr. 5.

ALOYSIUS BERTRAND : *Gaspard de la Nuit,* fr. 12.

L'Ami du Lettré 1926, fr. 12.

POLITICE.

MIGUEL de UNAMUNO : *Vérités arbitraires,* fr. 10.

EDUCAŢIE FIZICA.

M. BOIGEY : *L'Éducation phisique feminine,* fr. 8.

FILOSOFIE, RELIGIE

HENRY de VARIGNY : *La Mort et la biologie,* fr. 12.

L'Année Psychologique, fr. 45.

LUCIE DELARUE-MARDRUS : *Sainte Therèse de Lisieux,* fr. 9.

ISTORICE.

GEORGES DWELSHAUVERS : *La catalogne et le problème Catalan,* fr. 10.

J. MONTEILHET : *Les Institutions Militaires de la France,* fr. 30.

BERTRAND AUERBACH : *L'Autriche et la Hongrie pendant la guerre,* fr. 40.

DIVERSE.

LEON ROSENTHAL : *Au jardin de Gemmes,* fr. 25.

JACQUES DHUR : *Visions de Bagne,* fr. 8.50.

GEORGES LE FÈVRE : *Bagnards et Chercheurs d'or,* fr. 8.50.

LEON BLOY : *Le Pal suivi des Nouveaux propos d'un entrepeneur de Démolitions,* fr. 12.

ANDRÉ FAUCONNET : *Oswald Spengler,* fr. 10.

MUZICA.

CHARLES NEF : *Histoire de la musique,* fr. 25.

GEOGRAFIE.

EM. de MARTONNE: *Les grandes regions, de la France, Région Meriterranéenne.* 61 Planches. 3 Cartes, fr. 15.

UNIVERSUL LITERAR

Demetrie Ursulescu
Depozit general de ziare și reviste
Sibiu

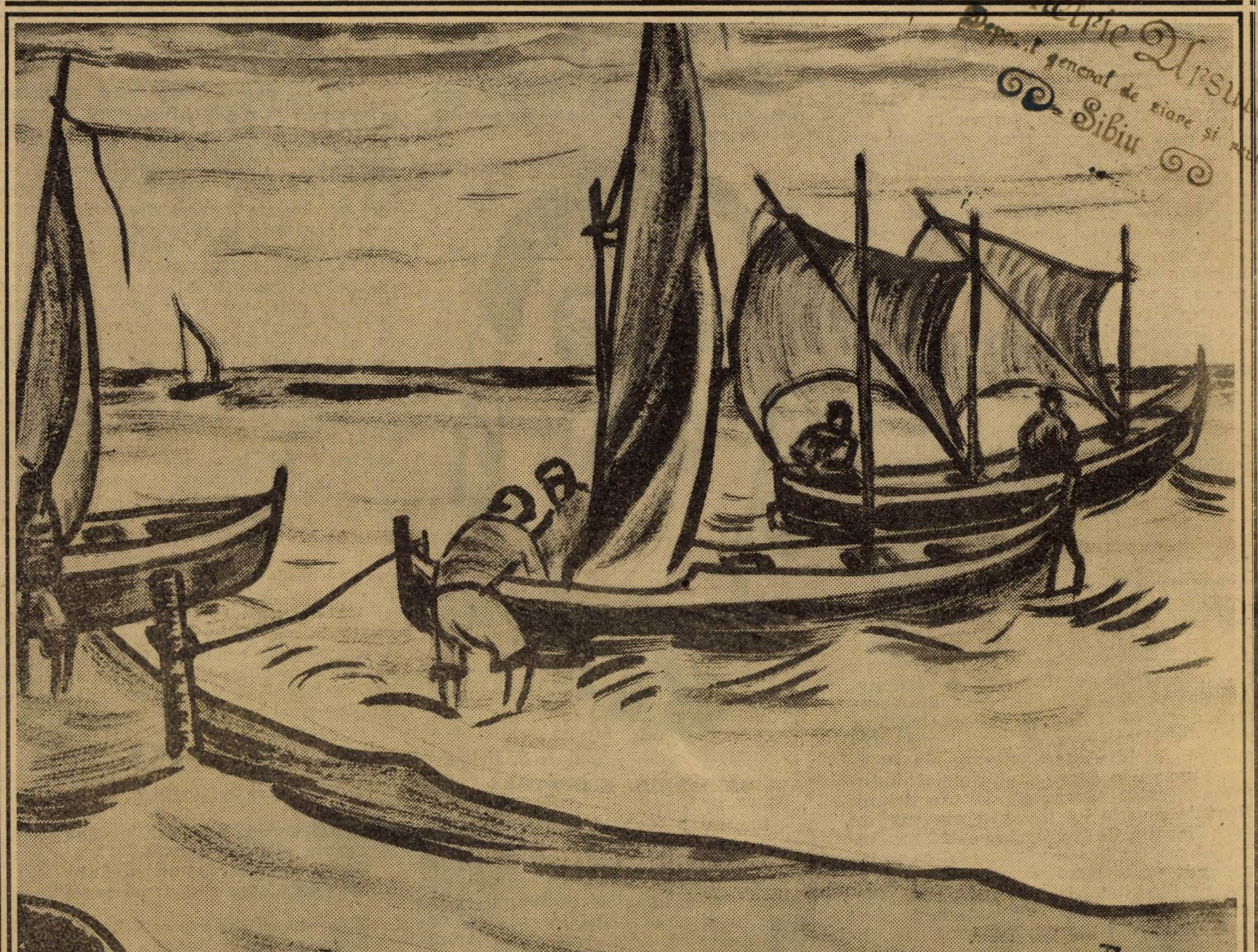

Bărci de pescari *de MARIUS BUNESGU*

In acest număr: SĂRMANUL KLOPȘTOCK, G. BRĂESCU, A. COTRUȘ, JOSEPH DELTEIL, ALEXANDRU MARCU. G. TALAZ. ȘT. NENIȚESCU, ION BARBU, DON JOSE, G. CARDAȘ, ZAHARIA STANCU, M. NANU. EUGEN VICTOR, N. N. TONITZA, B CECROPIDE, G. BREAZUL, PENTAPOLIN, I. FLOROIU și PERPESSICIUS. Buletin bibliografic săptămînal de Al Sadi-Ionescu. Desene de Șt. Dimitrescu.

An. XLII, Nr. 7.

14 Februarie 1926

Lei 5.

INTEROGATORIUL

de SĂRMANUL KLOPȘTOCK

— La ce oră s'a petrecut ?

— La cinci, în dimineața zilei de zece Martie.

— Dar momentul era prea măreț pentru a te hotărî să-i întuneci strălucirea, împrăștiind un sânge care avea să mânjească puritatea sfîntă a unui voal! Pentru ce numai decât în noaptea nunții ?

— Mânia îmi fierbea în tâmple ! Capul mi se golise. Fibrele mi se destrămau într'o încordare fierbinte. Creerul nu mai era la locul lui. Numai o mână mai trăia în mine !

— Mâna ucigașului !

— O singură mână din tot colosul stârvului ăsta ! O mână care avea să mă piardă !

— O mână în care se mai găsia și un revolver ! Intâmplarea asta cum o explici ?

— O zeificam. Fericirea era prea afară din cale de orbitoare pentru ca să fi putut ține prea mult timp, dacă nu să mă părăsească pentru totdeauna. Experiența meseriei d-vs. sper că are să vă edifice neîntârziat asupra celor ce se întâmplă în deobște cu acele căsătorii impuse de orgoliul părintesc — părinții care n'au nimic comun cu pasiunea înăbușitoare a copiilor subjugați tiraniei lor vanitoase! Ambițiunea lor m'a adus înaintea Dvs. !

— Revolverul ?

— De ce să mai tăgădui ? Prăbușirea se apropia !

— Cum s'ar putea demonstra puterea acestei obsesiuni ?

— V'am spus. Prea erau frumoase făgăduințele acestui vis, și pe deasupra grațiile îngerești ale Rosaliei îl găteau cu podoabe de neînchipuit !

— Până aici cel puțin, nu văd nici un motiv care să te fi determinat să tragi !

— Ceremonialul cu tot accesoriul său de fățărnicii, de complimentări schimonosite, de fard abject, laș și insolent, se potolise în mutismul căsnit al sătuilor cari mai cer încă de băut. Lumea se retrăsese. Voalul alb și sobru ca o tulpină de crin, revărsa peste ființa ei suavă toată primăvara tinerețelor pârguite. Am dat perdeaua într'o parte. Pe fereastră a năvălit îndată poezia tristă a serii. Benți albastre de senin umed, însulițate de luminile visătoare ale stelelor, puneau în așternutul nupțial, îndurarea cerului încărcat de promisiuni. Beat de reveria lui mută, m'am reîntors spre Rosalia. Ce ai pitit în poală? am întrebat-o peste fire de uimit, căci ce putea ascunde vestmântul ei sacru decât avuția unui suflet virginal ? Nici un răspuns ! Aceiași sălbatecă neînduplecare ! Am trecut din nou la fereastră. Din infinit se apropiau pe adierile revărsatului alte tablouri, topindu-se în splendoarea răsăritului. Pământul se scula din somn. Orbit de măreția acestei renașteri, care oprea frumusețea în loc într'o încremenire de atotputernicie nevăzută mi-am întors priivirea spre soarele meu din casă. Aci răsărea și el odată cu cel din fereastră, făcând din Rosalia o sfântă. De data asta nu mă înșelasem ! Slujit de adâncul privirilor pline de ființa ei, am văzut clar, totul. Haina de mireasă mă mințise amar. Ea nu învestmântase numai curățenia unui suflet ! In corsajul Rosaliei s'a furișat îndată un portret.

M'am apropiat cu reculegerea și calmul cu care în curând va trebui să mă urc pe eșafod. Arată-mi fotografia. urlai eu! O mânie surdă îi scăpără în ochii încremeniți de o stângăcie ucigătoare. Ce rost a mai avut atunci înfățișarea mea la altar, dacă fățărnicia ei aducea un altul înaintea lui ? Aceleași priviri înfricoșetoare continuau să-mi amuțească indignarea. Din pulpana fracului, revolverul își înălță spre creerul aprins răceala lui alinătoare. Hotărît, amintirea chipului înfățișat în portret, nu-și mai putea găsi odihna pe un sân pe care mi l-a dăruit societatea, arhimandritul și Dumnezeu ! Un răspuns se înăbuși grabnic în luminile ochilor ei surprinși. Am așteptat. Buzele învinețite de mânie, se sbătură în apăsarea unei șoapte. Ei au dorit-o, putu să îngăimeez mai în urmă. Dar soarta s'a opus până în cea din urmă clipă, adaogă sufocată. Aceasta însă nu însemna că desrobirea avea să mai întârzie ! Oțelul alunecă pe oglinda atlazului și cocoșul își dete duhul între orbitele pline de trufie ale Rozaliei !

— Prea e desgustătoare odioșia crimei, pentru a putea fi micșorată prin culpa unui portret !

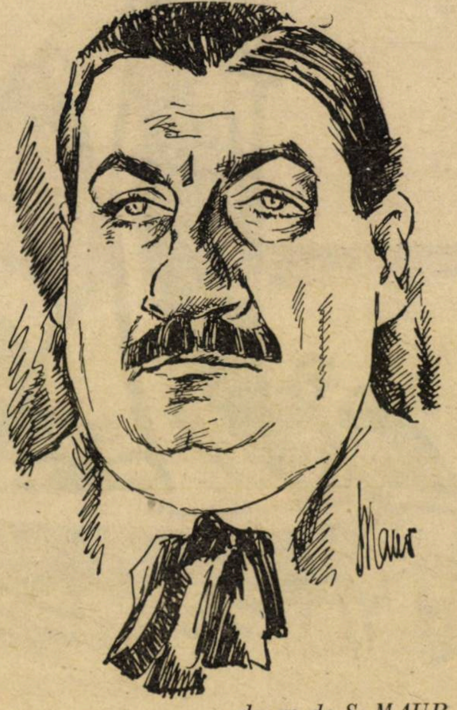

desen de S. MAUR

SĂRMANUL KLOPȘTOCK

- Dar nu e vorba de oricare alt portret — un portret de rând, banal, o fotografie de familie, care oricât de prețuit ar fi fost prin amintirea lui scumpă, sau prin valoarea imaginei persoanei ce înfățișa, nu-și avea rostul în corsajul nevestei mele. Ezitarea ei de a mă lămuri în uluirea mea desnădăjduită, mânia cu care mă sfidă atunci când îi ceream să-mi vorbească de rătăcirea lui printre foile ei de mireasă, intrasingența cu care mi-a refuzat explicațiunile de rigoare, militând în favoarea bănuelilor mele nu mai făcea dubioasă prezumția că între sânii logodnicei mele suspina, tupilată cu atâta grije, o reliqvă care m'a scos din minți și m'a adus astfel înaintea dvs. !

— Un amant ?

— N'ași putea întări. Totuși sub acoperișul celui dintâiu culcuș al nostru, mucavaua care m-a pierdut, nu-și găsea în nici un fel rostul ! Pentru ce atâta ocrotire cu nimic justificată? Vă închipuiți că în hipoteza unei sincerități deghizate chiar, Rosalia și-ar fi putut trece foarte comod amantul pe sub ochii mei îndobitociți de patima îndrăgostirii, prin luxul unui simplu gest de a-mi fi întins nesinchisită portretul. Dosirea lui cu atâta înverșunare mi-a rătăcit mintea și revolverul și-a grăbit descărcătura înaintea oricăror altor explicațiuni pe care răbdarea mea le-ar fi putut solicita încă stăruitor ! Era târziu, Trăznetul pistolului îi țesu în grabă o eșarfă de sânge dealungul îmbrăcămintei ei de fildeș și frumusețea Rosaliei se risipi fulgerător într'o îngrămădire de mătăsuri de flori și de podoabe.

— Ai recunoscut portretul ?

— Pasici, Hanum Pasici, locotenentul de fregată, pretendentul căzut în disgrația superiorilor păcăliți cu o dotă fictivă și în oprobiul familiei Rosaliei care oferea fiicei lor, în schimbul celor două trese amanetate și a unei spede înfrânte, avutul și numele meu onest !

— In forma asta oprită aci povestea, ar putea oarecum sugera juraților indulgența .Dar ce portret ai mai putea născoci pentru ca să cocoloșești moartea bătrânei Frozi ?

— Mama !

— Ce amestec a putut avea sărmana octogenară în niște răfueli care se aranjau numai și numai între d-ta și soția d-tale ? Din informațiunile de familie și din investigațiunile reporterilor a rezultat că nefericita moartă nu cunoștea nici pe departe manoperile cari au precedat căsătoria și că, ceva mai mult, la câteva secunde dela detunătură, s'a grăbit să pătrundă în odaia de culcare, oferind ajutoare Rosaliei care murea; că oricum, portretul locotenentului Pasici și toate parascoveniile de care te-ai servit pentru a atrage compătimirea Curții, nu pot sprijini amestecul bătrânei în crima care ne preocupă.

— Explicația e mult mai simplă decât se poate închipui. Supremația geloziei având la obârșia ei o pasiune ucigătoare pentru femeia intransigentă, a strivit în îndrăgostitul pătimas, iubirea. respectul si mila de mamă ! Pentru mărinimia ei divină, pentru bunătatea ei de sfântă, pentru îndemnul de a fi venit în ajutorul dușmanei mele de moarte. — în ajutorul aceleia care îmi surpase nădejdea de apoi, în ajutorul aceleia care mi-a sfidat durerea cu atâta lipsă de omenie, am ucis-o și pe ea. — pe mama, — pe aceea care se repezea să sprijine o nemernică muribundă, al cărei mormânt nu va trebui să se bucure nici chiar de lumina unei lacrimi !

ADIO

— Tristan Derême —

Și noi tăcem. Tremură 'n vânt
Umbra sălciilor ușoară
Deși n'ai spus vre-un cuvânt
Eu știu e „cea din urmă seară“.

Bun rămas. Frunze cad. Luna
E aceiaș. Decor banal,
Amurg. O stea într'una
Străluce ca un punct final.

Surâzi ascunsă 'n umbre blânde
De seară. In mine-am regăsit
Parfumul tainic ce s'ascunde.
In parcul de mult părăsit

Tradus de **M. NANU**

IOANA D'ARC

de JOSEPH DELTEIL

CAP. IV.

Suratele din cer

Ioana păzea vacile în livadă. Intinsă pe spate, stătea la umbra unui corcoduș. Era în Iunie 1424. Aerul ardea. De jur împrejur colinele, nemișcate sub brazi și sub soare, aromind de pruni, de iarbă și de turme, visau, ațipite de-abinelea. O boare ușoară se clătina în voe în zarea destinsă. Era atâta verdeață pe lume că pielea părea verde. Ioana, cu ochii întredeschiși privea corcodușele rumenindu-se în frunzele grase. Iși simțea luminile ochilor coapte și dulci ca pe niște fructe. Zăcea pe jumătate pierdută în lumina 'ncălzită

Deodată, din înaltul cerului, o femee începu să coboare din nor în nor. Răsărită din aer și din spațiu, alcătuită din ceață și vis, ea aluneca în aurul și trandafiriu dimineții. Părea că-și dăduse drumul prin desimea aerului, în direcția atracției universale și ochii ei se uitau, de departe la Ioana d'Arc, în adâncimile Vosgilor Loreni. Se apropia cu o viteză proporțională cu patratul distanței și în curând pluti pe deasupra livezii. Atunci, formele-i neconsistente, luară ființă și veștmintele căpătară culoare.

Se așeză deasupra Ioanei, pe corcoduș, cu picioarele în furca pomului și cu spatele rezemat de creanga cea mai mare.

Ioana își frecă pleoapele, inima îi bătea tot mai tare, limba i se uscase. Postise în ajun și puterile îi erau slăbite.

O nesfârșită lâncezeală pusese stăpânire pe pieptu-i. Se simțea puțin zăpăcită, fără de vre-o apărare în contra căldurii și a propriei ei slăbiciuni. Și-apoi de câtăva vreme, avea din când în când, amețeli. Era de treisprezece ani și fenomenele pubertății îi încercau trupul fără de știrea ei. Iși freca pleoapele, nu-și mai simțea vinele, picioarele îi furnicau. Iși simțea răsuflarea și aspră și blândă, ca fulgii porumbeilor, primăvara.

Dar vedenia, cu o voce roză și fragedă îi zise :

„— Ioană, Ioană, nu te teme de nimic. Dumnezeu te-a ales printre florile lumii. Și iată-L că-ți trimite fecioarele lui !"

Ioana se ridică nedumerită. Insă cuvintele din cer îi turnaseră în simțuri, o energie neobișnuită, și'n trup elasticitate. Ingenunchiă în fața corcodușului și fără de cuvânt, privi pe femee, „cu ochii ei trupești".

Femeia era o tânără fecioară de cincisprezece ani, foarte bălae și cu părul auriu. Pieptu-i turnat într'o rochie albastră înstelată cu alb, nu era lipsit de majestate. Cu boiul solemn, între frunze, cu brațele până la cot goale, cu fruntea semeață, încinsă cu o cunună de corcodușe, surâdea cu un aer de-o gingășie vicleană. Picioarele-i de țărancă erau încălțate cu saboți și pe umăr purta o mică broboadă de lână de Lorena. Dinții îi străluceau ca prundișul luminat de lună și obrajii fragezi îi erau ușor pistruiați. Când respira sânii ei tari, de fecioară din Vosgi, înălțau în față-i două orizonturi.

Ioana stătea în genunchi, aiurită de vedenia cerească. Și femeea urmă :

„— Fii înțeleaptă și tare, Ioană și iubește pe Rege !"

Ioana tresări. Să iubească pe Rege ! Să iubească pe Rege !

Și îngână :

„— Eu nu's decât o biată fată de țară. Imi păzesc vacile în livadă și'm fac rugăciunile la timp. Doamnă. sunt roaba dumitale".

Atunci, Doamna, surâse prietenește. Luă o corcodușă și tinzând-o Ioanei îi spuse :

„— Scoală Ioană și dă-mi mâna. Dumnezeu mă trimite să-ți dau sfaturi și corcodușe. Ia și mănâncă, căci fructul pomului e semn de sănătate. Vino, eu sunt sfânta Caterina și iată și pe prietena mea, sfânta Margareta".

Și-i arătă, la stânga ei, o altă Doamnă, stând pe o altă creangă. Margareta părea și mai tânără, abea de treisprezece ani. Avea mijlocul mai subțire, sânii mai mici, și era brună ca un șarpe. Ochii ei aveau strălucirea răutăcioasă a fecioarelor și picioarele îi erau plăpânde ca de copil. Era îmbrăcată într'o rochie roză înstelată cu alb și capul acoperit cu o pălărie de paiu proaspăt. O mutră copilărească pe fond de cer. Surâdea fără grijă și pe ascuns crănțănea corcodușe, cu mare lăcomie.

Ioana se ridică. Intinse mâinile spre cele două Sfinte. Nu-i mai era frică. Se uita la dânsele liniștită. Semănau aidoma cu suratele ei din Domremy. Acu, îi mângâiau părul cu degetele lungi și râdeau ca două viori. Și în părul ei, Ioana auzia muzica cerului.

Deodată, luând seama la lăcomia Margaretei, Ioana tresări, rușinată că nu oferise nimic prietenelor ei. Și murmură repede :

„— Dacă vreți, dau o fugă să vă aduc șuncă și ouă, și poate și-o picătură de vin ?"

Dar Margareta răspunse :

„— Eu nu voesc nici vin, nici carne. Imi place laptele și inimile simple".

Și'n aceiași clipă făcu semn uneia dintre vaci. Și vaca înaintă îndată cu ugerele doldora, supusă. Sfânta Margareta se băgă între coapsele ei și începu să o mulgă, cu poftă. Iși umplea pumnii cu lapte și-apoi îl da de dușcă.

Cântec de iarnă

In sunete de zurgălăi,
Cu ceata veselă de sănii,
Iată, venii să-ţi bat mătănii
Să mă închin ochilor tăi,
— Atâta de senini căprii —
Şi să te rog la joc pe văi,
Cu ceata veselă să vii.

Zăpada 'n câmp curată-i ca
Şi dorul care m'a adus
Şi ninge liniştit de sus
Fulgi uşurei ce'mi amintesc
Surâsul din privirea ta...
— Hai, să-i priveşti cum strălucesc,
Să vezi ce vraje-i

La cotul pârtiei pe deal,
Pădurea învelită 'n nea,
Duioasă-i ca iubirea mea...
— Aici s'a poticnit un cal —
Fiori ni-au fulgerat prin trup,
Când am zărit cum ne privia
Dintr'un desiş ochiul de lup —

Noi chiuind pornirăm iar
Şi am uitat lupul flămând...
— Din zări, întunecat chenar,
Un stol de ciori venia cântând...
Şi ciorile în graiul lor
Se veseleau de-acelaş gând,
Din bucuria tuturor...

— Şi-l vezi pe moşul vizitiu,
Vârît cu totul în cojoacă,
I-i barba numai promoroacă
Şi râde moşul, că-i hazliu....
— Sânt doar cu moşul — tu lipseşti —
Ceilalţi ne râd — Hai şi-au să tacă,
Dac'or zări, pe puful pernii,
In sanie, ca şi'n poveşti,
Zburând cu mine zâna iernii —

EUGEN VICTOR

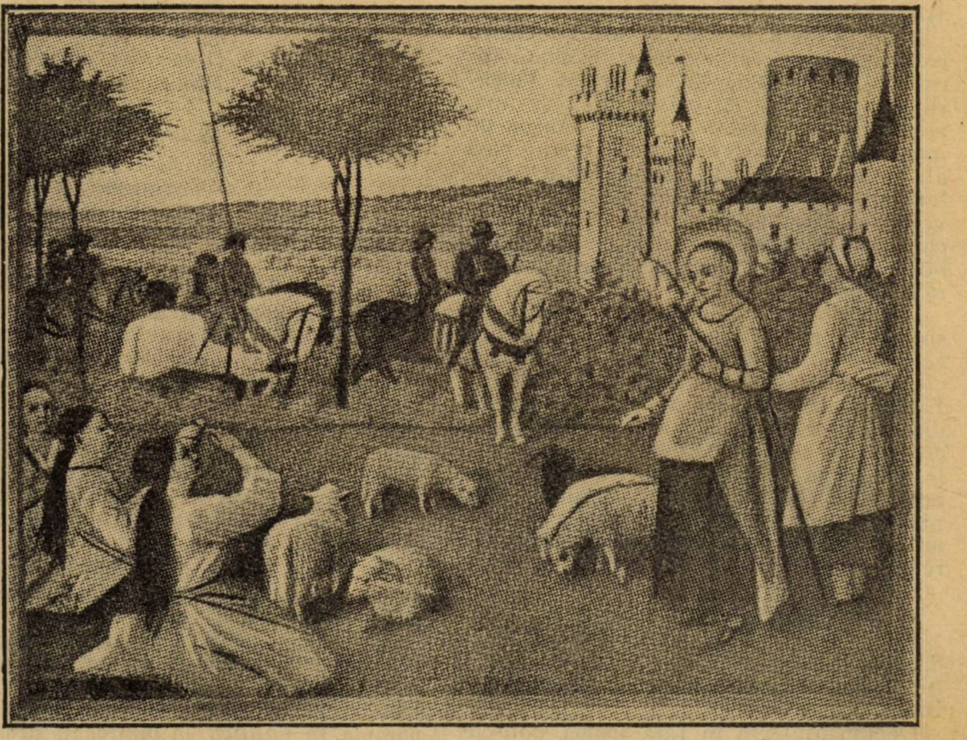

MINIATURA DE JEAN FOUQUET

Reprezentând pe Sf. Margareta și generalul roman Olybrius. Se crede că Fouquet a pus scena în apropierea castelului Loches, că generalul roman e Carol VII și că sfânta este Ioana d'Arc. (Museul London).

Apoi, Sfintele se aşezară pe iarbă, lângă Ioana. Acu erau trei surate drăguţe vorbindu-şi cu simplitate dar şi cu oarecare pasiune...

„— Ioană, zise Caterina, Dumnezeu te roagă să fii o femee războinică şi să comanzi soldaţii".

„— D-apoi eu nu cunosc armata, Caterină..., şi mai am şi-o mare spaimă".

„— Ioană, Dumnezeu o să-ţi alunge toată spaima; el o să-ţi dea un cal voinic pentru luptă şi o să te trimeată împotriva Englezilor !".

„— Caterină, eu nu cunosc pe Englezi. Insă aud vorbindu-se numai rău de dânşii, şi mi se pare că au să-mi facă numai necazuri".

„— Ioană, Ioană, nu te teme de fel de Englezi. Tu ai să-i ciopârţeşti în bucăţele mici şi-ai să-i birui cu totul".

In vremea asta, Margareta culesese o margaretă din livadă şi cu ochii lucioşi, o desfoia pe 'ndelete, murmurând încet :

„— Puţin... mult... la nebunie... de loc..."

Şi deodată se sculă aiurită, strigând :

„— La nebunie ! La nebunie !"

Şi cele două Sfinte sburară una lângă alta, patetice, ţinându-se de mână, şi repetând dealungul norilor :

„— Ioană, Ioană, ia seama. Dumnezeu te iubeşte *la nebunie !*"

◆

A doua zi şi 'n zilele următoare, Sfintele nu se mai întoarseră. In fiecare zi, Ioana cerceta zările şi livada, boschetul şi cerul. Zadarnic. Nu cumva personagiile cereşti se găseau mai la largul lor în Pădure, în marea Pădure a Vosgilor ? Ioana îşi mână vacile într'acolo :

Pădurea, Pădurea cu un P mare, templu de frunze şi păsări, mare şi cer, mister înfricoşător, lăcaş al spaimei şi al divinităţii. Pădurea, pentru cei din Domrémy, înfăţişa o peşteră de nepătruns, în care străvechi amintiri de seniori sângeroşi se suprapuneau peste practice vrăjitoreşti şi peste viziuni de infern. Pădurea, entitate înspăimântătoare, leghioane de bufniţe şi de lupi, scorburi umbroase cu şerpi, spaţiu fără margini şi fără consistenţă, ziduri în toate părţile şi'n toate părţile spărturi, pericole elastice, întunecimi închise. Pădurea, vizuină a Bradului şi a Singurătăţii, a Apei şi a Vântului !

Insă, în dimineaţa aceea, Ioana intră în pădure, cu un aer nevinovat. Şi'ndată totu-i păru plăcut şiplin de graţie. Vulturii se prefăcură în privighetori, şi apa, misterioasa apă curgea într'un râuşor de muşchiu fraged. Trunchiurile cele mari ale brazilor erau calde ca şi carnea copiilor, umbra pe sub bolţile de copaci era verde ca fânul şi departe se vedea o bucată de cer albastru. Vântul era numai o boare şi adierea aducea mirezme de năsturaşi şi de izmă.

Un iepuraş — două urechi zvârlite pe spate — o rupse frumuşel la fugă pe frunzele uscate. Ici şi colo : cozi de veveriţe, ciocuri de mierlă, boturi de nevăstuici. Pădurea, pădurea cu p mic, murmura drăgăstos ca o tânără mamă. Temperatura era aşa de plăcută, vacile aşa de muzicale, că Ioana se întinse sub copacii prietenoşi şi sufletul şi trupul ei, simţitoare, aţipiră. Dormea şi visa. Şi'n visurile ei, Ioana vedea pe suratele ei Caterina şi Margareta...

◆

A doua zi Sfintele se arătară din nou. Ele veneau spre Ioana, străbătând livada, braţ la braţ şi râzând nebuneşte. (Căci îmi închipui că Sfinţii nu se plictisesc în Raiu).

Decum ajunseră în faţa Ioanei, dânsele o îmbrăţişară pe rând, şi-i ziseră bună dimineaţa. Şi Caterina apucând-o pe neaşteptate, de mână, îi puse în deget un inel de fier, ciudat şi sărac şi-i zise :

„— Ioană, iată inelul Franţei !"

După aceea Sfintele o luară între dânsele şi câte şi trele se plimbară înlănţuite, prin livadă, câte şi trele aşa de frumoase, aşa de fragede, de pure şi de asemenea, că n'ai mai fi putut spune care e Ioana, care-i Caterina şi care-i Margareta...

Şi Caterina zise :

„— Ioană, Dumnezeu îţi porunceşte să mergi într'ajutorul regatului Franţei !"

Ioana pierdută, răspunse :

„— Nu ştiu nici să citesc, nici să scriu. N'am să pot să călăresc nici să conduc soldaţii în luptă !"

„— Ioană, Ioană, nu te îndoi niciodată de nimic. Indoiala stânjeneşte totul şi numai îndrăzneala dă roade. Credinţa : iată întâia dintre virtuţi. D-zeu făcu lumea tot într'o zi de îndrăzneală. Fapta e de-un milion de ori mai frumoasă de cât cugetarea... Ioană, puterea cea mai mare a omului e ignoranţa. In politică, în iubire, în strategie, frumuseţea e să nu cunoşti regulile jocului. Tinerii generali ai lui Bonaparte, neştiutori şi îndrăzneţi, ei, nişte mititei nebuni, vor birui la 27 de ani pe cei mai înţelepţi comandanţi de pe lume. Un grăunte de nebunie întotdeauna fecundează sufletul. Un pic de naivitate vine de hac la orice. Nu -idecât o categorie : sublimul. Cu tâmplari se fac Iisuşii, şi cu ciobani Rodin-ii şi Mistral-ii. Ioană, Ioană, credinţa mută munţii din loc şi tot ea câştigă bătăliile. Faptele cele mari sunt pe bază de pasiune şi de dragoste. Pretutindeni, în cer şi pe pământ, totul e numai o chestiune de curaj".

◆

...Să plece.... Cuvântul ăsta mare o tulbură cu totul. Ioana stă întinsă în pat. Somnul întârzie. Visează... De cinci ani Sfintele stăruesc. Ele vin în fiecare săptămână, şi vorbesc de Rege şi de Dumnezeu şi de nenorocirile din regatul Franţei. Ioana se gândeşte : Să plece... Să-şi părăsească maica şi satul, vacile şi prietenele, grădina îmbălsămată şi dealul fraged, să plece, să se pună în fruntea oştilor, să facă vărsare de sânge... Să fie într'adevăr voinţa lui Dumnezeu !... Şi deodată Ioana se gândeşte la Rege. Regele, tânărul personagiu din inima ei. Ioana nu se gândeşte niciodată la Rege, fără să se 'nduioşeze. „De ce plângi, Ioană ? — Pentrucă iubesc

---

SOARE

Ziua 'ntreagă am cioplit un diamant
Şi'n rozetă grea de aur l-am încins,
Şi la Soare 'n mii de feţe s'au aprins
Stropi de Soare 'n strălucitul diamant ;

Şi rozeta grea mi-am pus-o pe-un inel,
Şi rotesc inelu 'n mâna mea mereu,
Ca un astru dăruit de Dumnezeu
Unei lumi dintr'un adânc ştiut de el ;

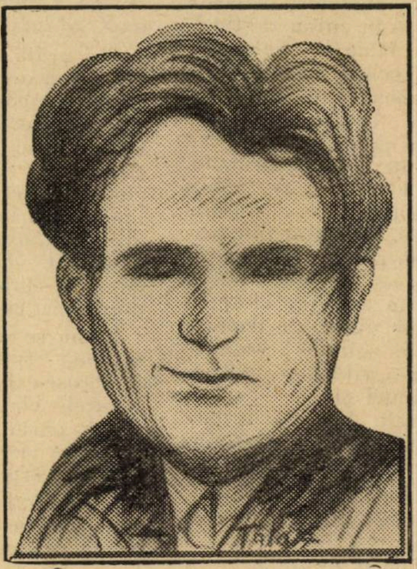

desen de G. TALAZ

Şi'n rotirea luminoasă se scufundă
Ochiul meu, de-mi par eu însumi diamantul,
Dar o negură mă 'nvălue — şi neantul
Parcă-mi soarbe diamantul şi-l scufundă.

Eu încerc însă din neguri să-l adun,
Să-l rotesc în ochii mei ca 'ntr'o amează,
Să-l mai văd cum mii de feţe scânteiază,
Şi pe mâna mea podoabă să mi-l pun.

Dar nu poate să-l mai vadă ochiul meu
Şi nici gândul meu nu poate să-i aprindă
O sclipire cât de mică şi să-l prindă,
Din noianul de 'ntuneric tot mai greu,

Şi atuncea simt văzduhul fără Soare...
Şi 'nţeleg că diamantul meu e lut,
Ca şi aurul şi ochiul încu pierdut,
Fără tine Soare ! Soare ! Soare !

G. TALAZ

A fost odată...

Il cunoştea un cartier întreg şi nu-l ocolea nimeni.

Intrà în case mari şi în bordee, căutà copii şi bătrâni, bărbaţi şi femei, pentru orice fel de boale. Chiar atunci când suferinţa era mai grea şi primejdia mai mare, tot cu el începeau şi numai în cazul când le dedea deslegare, făceau apel la alt medic mai cu vază.

Mulţi nici nu ştiau bine cum îl cheamă. Ii ziceau Frănculeţ, pentrucă luà un leu de vizită, acasă la bolnav. La domiciliul său, numai cincizeci de bani.

Puteai să fii oricât de bogat, el tot atâta cerea şi, în ruptul capului, nu primea mai mult.

— In faţa lui Dumnezeu şi-a boalelor, toţi sunt egali!

Odată, m'am rugat de un bolnav să mă lase să fiu de faţă când îl va vizita doctorul.

Frănculeţ îl întoarse pe toate părţile, îl ascultă, îl ciocăni şi pe urmă spuse mulţumit:

— N'ai mai nimic. Nici nu-ţi dau medicamente. De ce să te pui la cheltueală degeaba?

Prietenul îi întinse doi lei.

Doctorul luă unul din palmă şi vru să plece.

— Te rog, primeşte-i p'amândoi... Imi faci plăcere...

— Nu se poate... Asta e taxa.

— Fă o excepţie pentru mine...

— Pentru nimeni.

Totuşi, prietenul îi vîrî în buzunar şi leul celalt.

Frănculeţ stete o clipă. Apoi, îl luă din nou şi-l examină.

— Ştii ce?... Nu eşti aşa de bine cum mi s'a părut... trebue să te mai văd odată... Considerăm plătită şi vizita cealaltă...

Şi plecă împăcat că nu se abătuse dela drumul obicinuit.

In felul acesta, adunase pe vremea aceea vreo treizeci de mii de lei şi-şi cumpără o casă, mulţumit să poată eşi din camera mobilată, unde locuise atâţia ani.

Dar, odată aşezat în noul domiciliu, ceva se schimbă în sufletul său. Fără să-şi dea seama de ce, începu să primească mai mult, şi, cu timpul, să ceară mai mult. Clienţii vechi se răriră până dispărură, fiindcă nu înţelegeau de ce ar plăti altfel de cât pân' acum. Clienţi noi nu apărură, fiindcă porecla de Frănculeţ nu inspira încredere.

Şi iată, cum încet, încet, cartierul unde cucerise gloria îl uită până 'ntr'atâta, încât astăzi nici nu ştie bine dacă el mai trăeşte ori nu.

DON JOSÉ

---

pe Rege!" Regele... Sfintele îi poruncesc: Iubeşte-ţi Regele!.

Ea stă culcată în patu-i loren şi-şi închipueşte că vede pe Rege într'un oraş de drept credincioşi. E un tânăr încântător şi nebunatic, îmbrăcat în mătasă şi cu cisme de căprioară. Se simte nenorocit sub frumosul cer din Turena şi ochii îi strălucesc de desnădejde şi de iubire. Fecioara se lasă cu totul pradă visului ei. Imaginea sentimentală deslănţue într'ânsa nelămuriri ciudate. Ea iubeşte pe Rege. Carnea i se înfioară din adâncuri... Să plece?.. „E o chestiune de curaj!" Acu Regele îi surâde cu trei zeci şi doi de dinţi de aur. El îşi apleacă peste culcuşul ei tânărul piept de Franţa... Regele e frumos!... Şi Ioana tulburată, strigă:

„— Să plec!... da, da... voiu pleca..."

trad. de PERPESSICIUS

SCRISOARE

De ţi-ai purta făptura prin satul meu sărac
Şi-ai înflori'n amiază cu nuferii pe lac,
De te-ai culca cu seara pe maldăre de flori,
Cu prepeliţi pestriţe de te-ai trezi în zori
Şi-ai numărà ţăranii ce trec spre lunci la coasă
Cu tălpile desculţe prin iarba de mătasă,
De-ai lăinici prin soare cu drumul şi cu vântul.
Eu mi-aş iubi în tine iubirea şi pământul
Şi când te-ai reîntoarce — rod pârguit de vară, —
Din câmpul meu cu măguri, vioaie şi sprinţară,
In târgul mohorât, cu uliţi de asfalt,
Ţi-aş săruta pe ochi văzduhul meu înalt,
Surâsul unui mac, rotund, pe gura'n rouă,
Pe braţe-argintul lunii, când se'ncovoaie, nouă,
Copilăria mea cu sbor de rândunele
Pe trupul tău: ram fraged de vis şi viorele.

ZAHARIA STANCU

Dedicaţiile

— **MAX şi ALEX. FISCHER** —

In fiecare zi, între 2 şi 4, d. Emile Franquette, eminentul critic dramatic dela **Petit Quotidien,** supuindu-se unui vechiu obiceiu, face o lungă preumblare pe jos.

Abia trăsese ieri uşa după dânsul, şi Iosif, valetul se şi strecură în cabinetul de lucru al stăpânului.

Fără sgomot, Iosif deschise biblioteca. De pe primul raft, luă la întâmplare, patru volume.

Şi se îndreptă spre anticar.

— Iată... domnule... începu Iosif. Am volumele astea de care aş vrea să scap. Poate că vă interesază?

Anticarul cercetă volumele, unul câte unul:

— **Hoţul,** de Henry Berstein?... Na!, şi 'ncă un exemplar cu dedicaţie!... Perfect! — **Bufonii,** de Miguel Zamacoïs?... Mai na, şi tot cu dedicaţie... Foarte bine! — **Goana Torţelor,** de Paul Hervieu?... A, fără dedicaţie... Păcat... Ia să-l vedem şi păl din urmă... **Să n'afle Suzana**, de Pierre Weber? Iar cu dedicaţie. Foarte bine, foarte bine!...

Şi încheiă:

— Iţi ofer şapte franci pentru toate patru. Şapte franci: câte doi franci de volumul cu dedicaţie şi un franc pentru cel fără.

Şi 'n vreme ce anticarul scotea banii din tejghea, Iosif, ridică copertele celor trei volume şi pe foile de titlu citi:

Scumpul meu Emile Franquette,
Cu bucuria de a-ţi trimite aste 3 acte,
vechiul tău prieten,
Henry **BERNSTEIN**

Pentru Emile Franquette,
Căruia nădăjduesc să am plăcerea să-i strâng în curând, mâna, acest exemplar din Bufonii.
Miguel **ZAMACOIS**

Lui Emil Franquette,
Cu prea simpatică confraternitate
al său.
Pierre **WEBER**

— Ciudat, foarte ciudat — gândi Iosif — curios cum numele lu'Domnu, două, trei linii şi iscălitura autorului, numai atât şi-i de-ajuns să dubleze preţul unei cărţi!... Ei, da, la urma urmei, cu atât mai bine. Nu eu o să mă plâng de asta!

II

Intors din promenadă, d. Emile Franquette a scotocit de mai multe ori, în bibliotecă. Dar n'a băgat de seamă, de fel, lipsa cărţilor. De ce-ar mai sta, atunci, Iosif, la gânduri, să mai încerce şi astăzi?

E două şi jumătate. Cu patru volume, scoase nu din primul, ci din ultimul raft, se îndreptă spre anticar.

Şi cum merge, deodată, îl încearcă o curiozitate.

„Ia să vedem, îşi zice: O să iau şapte franci sau opt?

Se opreşte sub un gang, ridică copertele... cercetează foile de titlu...

— Drace! Na-ţi-o bună... nici o dedicaţie... Am pierdut patru franci.

Şi începe să-şi facă reproşuri: „Eşti un dobitoc, scumpe Iosife! Ai fi putut să verifici înainte de a porni la drum!" Şi gândindu-se ma ibine: „Ia stai puţin; este oare cu putinţă, ca un anticar să cunoască scrisul tuturor scriitorilor?... Şi apoi ăi de scot cărţi, sunt aşa de mulţi!..." Şi conchise: „Volumele astea n'au dedicaţii.. De ce nu le-aşi face eu câte-o dedicaţie?..."

Intră în cel mai apropiat birou postal. Ia un toc. Şi după o violentă sforţare de memorie, scrie, fără să stea la gânduri, pe foaia de titlu a unuia din volume:

Scumpul meu Emile Franquette,
Cu plăcerea de a-ţi trimite aste 3 acte,

Se dă un pas înapoi ca să-şi judece opera.

— Admirabil. Bravo Iosife! Maniacul ăla de anticar, o să sară în sus de bucurie. Aşterne-i acu şi iscălitura.

Pe copertă, descifrează cu oarecare greutate, numele autorului. Şi căznindu-se să trântească şi-o coadă impunătoare, îşi completează opera:

vechiul tău prieten,
SOPHOCLE

In trei rânduri, după aceea, se sileşte să-şi schimbe scrisul. Şi nu se lăsă până nu împodobeşte şi celelalte trei foi de titlu, a celorlalte trei volume, cu trei dedicaţii:

Pentru Emile Franquette,
Căruia nădăjduesc să am plăcerea să-i strâng, în curând, mâna,
acest exemplar din Cidul
PIERRE CORNEILLE

Lui Emile Franquette,
Cu prea simpatică confraternitate
al său.
WILLIAM SHAKESPEARE

Lui Emile Franquette,
Cu aisgurarea
respectoasei mele admiraţii
J. B. POQUELIN,
zis şi **MOLIÈRE**

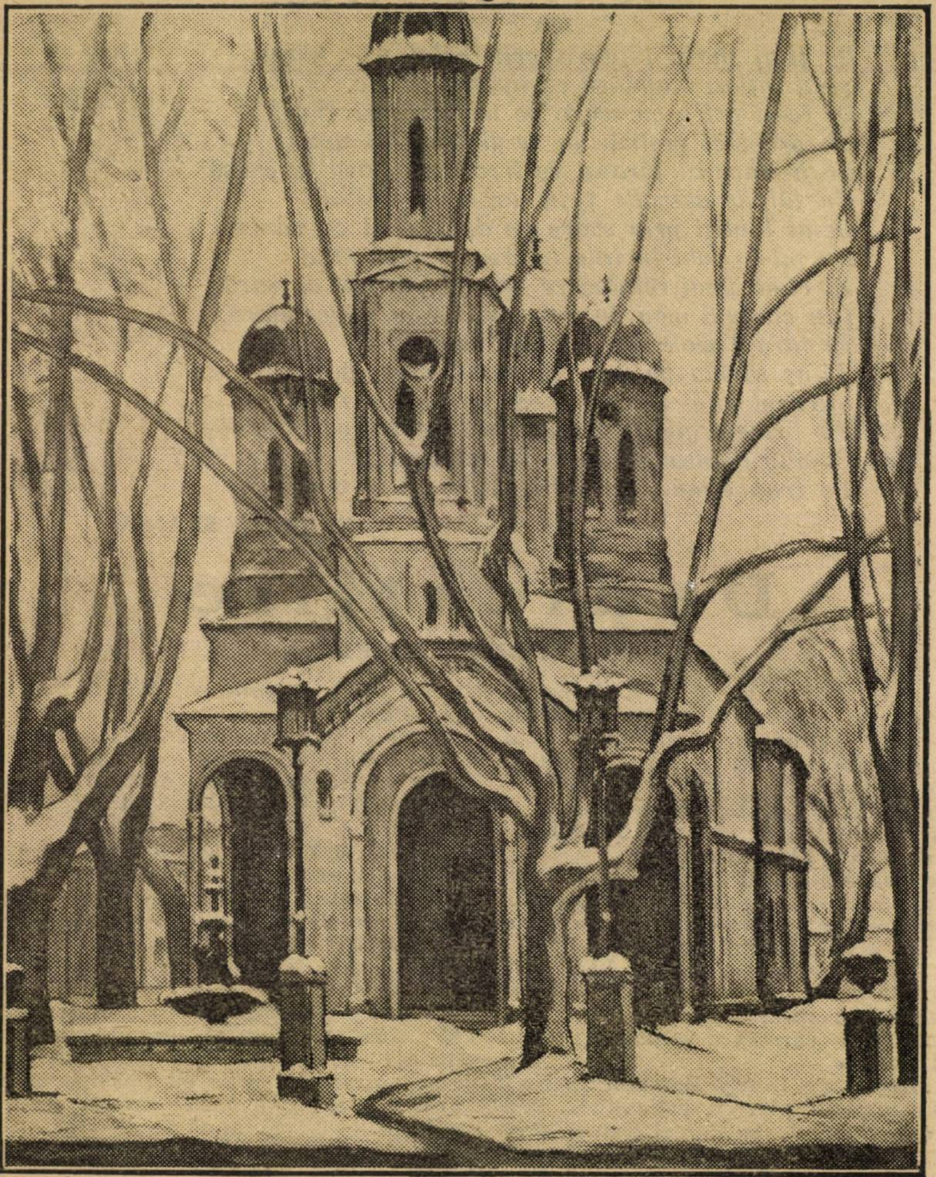

BISERICA SF. GHEORGHE

de MARIUS BUNESCU

Frânturi

CROCODILII DIN MADAGASCAR

Crocodilul e singurul animal periculos din Madagascar. Dar este în schimb extrem de numeros: nu există fluviu, râu, lac în care să nu-l găseşti, când altitudinea nu depăşeşte 1000 de metri şi adâncimea trece de un metru.

Crocodilii ouă la începutul anotimpului călduros, în Octombrie, sau chiar la sfârşitul lui Septembrie. Femela alege un loc uscat; sapă a gaură adâncă de la 75 cm. până la 1 metru şi îşi depune ouălele. Numărul lor variază, dela 10 la 30 şi uneori mai multe. Aceasta explică extraordinara abundenţă a acestor amfibii.

Puii es după 25—30 de zile şi sunt lungi dela 12—15 centimetri.

Nu se ştie precis ce viaţă duc atunci; o viaţă rătăcitoare, fără îndoială şi plină de prudenţă, căci trebuie să scape de lăcomia celor mai bătrâni. Şi este un mare noroc că, crocodilii se mănâncă între ei, căci şi azi lipsesc în Madagascar mijloacele eficace de a-i împiedica să se înmulţească prea mult.

In timpul anotimpului secetos, crocodilul stă aproape adormit. Atunci, se pare, e mult mai puţin periculos şi indigenii se tem mai puţin de el. Dar nu e acelaş lucru în timpul anotimpului călduros, care pentru el înseamnă o perioadă de vânătoare şi de prădat. Animalul atunci devine de temut; copiii şi femeile îi cad adesea victimă, călătorii siliţi să treacă râurile pe la vaduri trebue să ia cele mai mari măsuri de precauţiune. Crocodilul atacă boii când vin la adăpat, e pofticios de pui şi gâşte pe care le fură noaptea de prin satele riverane. Prada lui preferată pare că este câinele. Câinele şi crocodilul rivalizează prin viclenie în această luptă. „Mi s'a povestit adesea, spune d. Petit, din studiul căruia luăm fragmentul de faţă, că atunci când câinii vor să treacă un râu ce conţine crocodili, îi atrag prin lătrături în susul locului ales pentru trecere, apoi dau fuga mai la vale, se aruncă în apă şi înoată repede către ţărmul opus“. Dar crocodilul este deseori tot atât de fin ca şi câinele.

Perrier de la Bathie a observat cum un crocodil auzind un câine lătrând în susul apei, s'a aşezat la pândă tocmai la locul unde câinele credea că are să treacă în urma acestei înşelăciuni.

Crocodilii înghit pietre care le rămân în stomah şi îi uşurează fără îndoială la digestia prăzilor. Malgasii pretind că crocodilul înghite o piatră pe an şi că numărul pietrelor găsite în stomahul unui animal ţi-arată vârsta lui.

Crocodilii, faptul e puţin cunoscut, au un loc de refugiu pe care şi-l sapă singuri. E un coridor lung dela 6—10 metri, terminat printr'o cameră rotundă; el se deschide în fundul apei sub coastă. Acest coridor se urcă în pantă către suprafaţă şi uneori această cameră are şi găuri pentru aerisire.

In privinţa aceasta, d. Petit povesteşte o dramă teribilă, auzită dela un tânăr Malgaş, d. Randriamiarmison, practicant în laboratorul d-lui Gruvel.

Bunicul acestui tânăr, Rainimihaboka, pescuind odată într'un râu, a fost apucat de un crocodil uriaş şi târît cu el. Neputând să scape şi ştiind că crocodilii nu'şi devorează prada decât atunci când a putrezit, s'a prefăcut că-i mort. Avea norocul că era un admirabil înotător şi putea să înoate sub apă multă vreme. Aşezat de animal în partea lărgită a cavernei sale, omul a putut să respire puţin; crocodilul pitit în coridor îşi supraveghea victima. Având îndoeli, revenea prin surprindere să-l miroasă şi să-l pipăe cu botul său groaznic.

La urmă se depărtă puţin câte puţin şi dispăru în râu. „Rainimihaboka auzi deasupra capului fuga unei turme de boi care sguduia tavanul cavernei sale.

Deodată văzu pământ curgând şi piciorul unui bou care crăpase tavanul“. Omul apucă cu putere piciorul boului, se îndoi asupra genunchilor, apoi împingând cu umerii şi târît de bou, cuprins de groază, eşi la lumină. Era scăpat. De pe ţărm putu să asiste la disperarea şi furia crocodilului când şi-a văzut caverna goală.

Malgaşul mai afirmă că crocodilul a fost imediat atacat şi devorat de semenii săi, ca pedeapsă că lăsase prada să-i scape.

Crocodilul se gâdilă foarte uşor şi indigenii prinşi de el reuşesc uneori să scape gâdilându-i picioarele de dinapoi.

Pentru stârpirea lor, s'a constituit o societate pe acţiuni, care spera ca anul acesta să poată avea cel puţin 10.000 de piei de crocodili foarte căutate în marochinărie. Fildeşul colţilor lor poate fi întrebuinţat la facerea butonilor, iar din grăsimea lor se face un ulei care se foloseşte în industria pielei.

AMIAZA

Amiaza seamănă cu aur cald ogoarele
Spre car' mă'ntorc din drumuri lungi, picioarele....
In zare, la odihnă, plugurile
Şi-aprind de-odată fiarele ca rugurile...
Privesc în depărtări, şi depărtările
Lacome-mi deschid, spre nicăiri, cărările...

Oriunde m'au purtat la viaţă vânturile,
N'am întâlnit bătând pământurile
Un loc mai drag ca tine, petec de pământ străbun,
Pe care mi-au venit la leagăn, ursitoarele,
Pe care botezatu-m'a, întâia dată'n viaţă, soarele...

A. COTRUŞ

GHEORGHE LAZAR

Filozoful german Leibnitz spunea undeva : **„daţi-mi şcoalele pe mână să vă schimb faţa lumii“.** Şi desigur marele avînt pe care-l luase Germania în a doua jumătate a veacului al 19-lea se datora în primul loc şcoalelor.

Acelaş lucru s'a întamplat şi la noi. Sufletul romanesc reînviat sub influenţa civilizaţiei apusene, întâi prin mari învăţaţi ardeleni, ajunge la o realizare efectivă atunci când are prilejul să se desvolte la şcolile sale naţionale.

A fost sortit ca tot de peste Carpaţi, unde civilizaţia îşi găsise o mai largă desvoltare, să ne vină în ţară primul dascăl întemeetor de şcoli româneşti : Gh. Lazăr.

Ce suflet nobil şi distins a fost acest fiu al Ardealului ! Modest şi sincer, ca şi mocanii care trec Carpaţii cu oile pentru a se opri în inima Bărăganului, acest om a realizat în capitala ţării munteneşti, cu mijloace sărăcăcioase şi grele, începutul unei opere pe care s'a clădit mai târziu toată organizaţia României moderne.

S'a născut în satul Avrig, ţinutul Făgăraşului în anul 1779, la 5 Iunie. Părinţii lui erau gospodari fruntaşi în acest sat dela poalele Negoiului.

A făcut şcoala primară în satul natal, apoi gimnaziul la piariştii din Cluj şi Sibiu. Intre anii 1802—1806 şi-a desăvârşit cunoştinţele de drept şi filozofie tot la piariştii din Cluj.

Dela 1806 până la 1809 a stat la Viena ca bursier bisericesc. Aici a învăţat obiectele cerute de programul teologic universitar şi în acelaş timp căuta să aprofundeze şi alte studii care îl pasionau.

Acum începe să compue scrieri originale şi tot odată face şi câteva traduceri.

In Decembrie 1809 Lazăr este trimis de împărat la Carloviţ, unde avea să fie hirotonisit preot de Mitropolitul Stratimirovici. Acesta presupunând însă, că tânărul teolog dela Viena este animat de unele idei prea liberale pentru religia ortodoxă, nu vru cu nici un preţ să-l preoţească.

Lazăr desnădăjduit de acest insucces în cariera sa nouă, plecă la Sibiu, unde fu numit profesor la o şcoală elementară de teologie. Dar şi aici el avu de întâmpinat multe neplăceri din partea mai marilor săi care nu vedeau cu ochi buni pe agerul teolog. Episcopul Vasile Moga, care era pentru Sibiu ceeace fusese episcopul Bob pentru Blaj, începu să-şi exercite marea sa autoritate oprind prin cenzură personală tipărirea cărţilor lui Lazăr. Ne mai putând suporta o asemenea subjugare, Lazăr fugi la Braşov, unde credea că poate fi mai liber ;dar din nefericire nu pentru mult timp, căci este adus înapoi la Sibiu cu forţa, în Ianuarie 1812. Căutând să-şi ia revanşa contra asupritorilor, Lazăr încercă indirect, printr'un discurs închinat lui Napoleon ,să laude în cuvinte elogioase pe cel mai mare şi mai de temut duşman al monarhiei.

Aflându-se despre aceasta, Lazăr este destituit şi alungat din Sibiu de autorităţile civile.

Rămas pe drumuri, înflăcăratul dascăl îşi ia toiagul pribegiei şi trece Carpaţii. O presimţire intuitivă îl mână spre drumuri mai rodnice şi mai independente.

A zăbovit puţin la familia boerească Bărcănescu, ca profesor particular şi unde are prilejul să facă cunoştinţă cu vestitul boer român de pe acea vreme, Constantin Bălăceanu, care era efor al şcoalelor. Impărtăşindu-i acestui boer ideea de a se înfiinţa în Bucureşti un liceu, aşa cum erau la el acasă peste munţi, Bălăceanu comunică propunerea lui Lazăr unor prieteni de ai lui, oameni cu vază în acel timp : mitropolitul Dionisie, Ioan Văcărescu, Iordache Golescu, etc.

Aceştia stăruesc cu energie la Divan şi între 10 Decembrie 1817 şi 6 Martie 1818 se iau în discuţie proectele de organizare. Lazăr lămuri vederile sale, printr'o înştiinţare care era de fapt şi programul de organizare şi predare a învăţământului în acea şcoală. Studiile erau împărţite în patru grade după vârsta şi înţelepciunea elevului.

Animaţi de ideile novatoare ale dascălului transilvănean, puţinii cărturari cari erau în Bucureşti s'au oferit îndată să contribue cu slabele lor mijloace la predarea învăţământului. Eufrosin Poteca, Ion Eliade Rădulescu, popa Pavel, Ladislau Erdeli l-au secondat ca profesori.

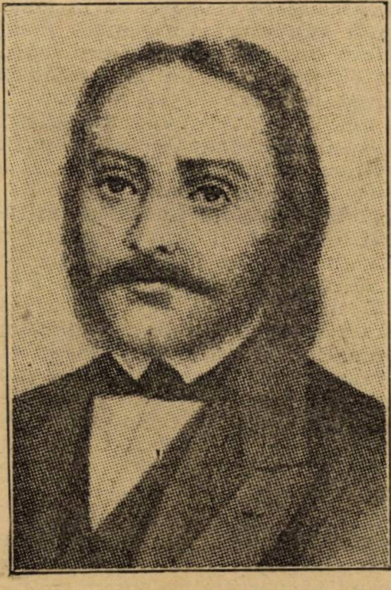

Amănunte despre şcoala lui Lazăr avem puţine, totuş se ştie care au fost obiectele pe care le-a predat el şi tovarăşii lui.

Elevi erau destul de puţini la început, majoritatea fiind la şcolile greceşti, dar nu după mult timp şcoala ajunse să fie cea mai populată. Sufletul cald al dascălului conducător, atrăgea spre el toate inimele care simţiau româneşte.

Paralel cu activitatea rodnică întreprinsă în şcoală, Lazăr a exercitat şi o influenţă politică de primul rang. El a fost poate în Bucureşti ,primul iniţiator al ideei de libertate şi de ură în contra Grecilor asupritori. Aceasta se vede din discursul pe care l-a ţinut la înscăunarea mitropolitului Dionisie şi din altul ţinut la 1822 adresat direct contra Grecilor...

Istovit de greaua muncă pe care o suportase cu atâta avânt şi resemnare, fericitul dascăl se îmbolnăvi greu şi simţindu-se că i se apropie sfârşitul plecă spre satul său natal. Fratele său Oanea primar în Avrig l-a dus într'o căruţă de ţară.

La 17 Septembrie 1823 Gheorghe Lazăr închise ochii mulţumit desigur, de serviciul pe care îl adusese neamului său.

Activitatea ştiinţifică a lui Gheorghe Lazăr a fost destul de redusă, deşi după părerea specialiştilor cele două-trei tratate rămase dela el, pot servi şi astăzi ca model, mai ales pentru introducerea şi romanizarea unor termeni tehnici. Dar în altă direcţie trebue apreciată valoarea sa. El a fost întemeetorul unui curent cultural naţional care a trezit din întunericul robiei un neam întreg, îndreptându-l spre calea civilizaţiei şi a reînvierei ca popor conştient de valoarea lui etnică şi de însemnătatea pe care o poate avea în viitor.

In decursul istoriei noastre, totdeauna au apărut oameni simpli, care cu sacrificiul vieţei lor, fără mult fast şi popularitate, au săvârşit cele mai măreţe fapte pentru neamul lor. In pragul veacului al 19-lea figura pandurului din Vladimirii de peste Olt şi acea a dascălului din Avrigul de peste Carpaţi sunt pilde vii şi emoţionante.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. Opera, ediţii :

1) **Versuri de laudă în limba daco-românească la logodirea prea înălţatului nostru împărat Frantzi.** Viena 1808.

2) **Manifestul lui Gh. Lazăr** în **„Convorbiri literare“** anul XXX, şi în G. Bogdan-Duică şi Popa Liseanu **„Viaţa şi opera lui G. Lazăr“,** Bucureşti 1924.

3) **Cuvîntul compus de Lazăr la înscăunarea lui Dionisie,** 1819, în „Curierul Românesc“ 1839 p. 266; Aron Pumnul, **Lepturariu rumânesc** 1864 vol. IV p. 63; L. Poenaru, **Analele Societăţii Academice** 1870 p. 122 şi Gh. Adamescu **„Modele de discursuri“.**

4) **Cuvânt rostit de profesorul Lazăr la suirea pe tron a lui Grigorie Ghica, 30 Iulie 1822.** Publicat de George O. Gârbea în „Revista p. istorie, arheologie şi fil. 1883 p. 360.

5) **Apel la subscriere pentru publicarea unui curs de matematică de Gheorghe Lazăr, în anul 1822.** Publicat de P. Poenaru în „Analele Soc. Academice“ 1870.

6) **Trigonometria.** Publicată de d. Traian Lalescu Buc. 1919.

7) **Aritmetica matematicească.** Publicată în volumul omagial al d-lor G. B. Duică şi G. Popa-Lisseanu.

8) **Planul Obislanului ridicat prin G. Lazăr 1818 şi Planul Fântânelelor ridicat şi lucrat prin Şcoala din Sf Sava 1820.** Publicate de G. Bogdan-Duică şi G. Popa-Lisseanu în volumul citat.

Toată opera lui Gh. Lazăr, atât cât ni s'a păstrat, s'a republicat în opera d-lor G. Bogdan-Duică şi G. Popa Lisseanu, **Viaţa şi opera lui Gheorghe Lazăr,** Buc. 1924, 356 pag.

Premiul de proză : 5,000 lei

Termenul de predare al manuscriselor pentru premiile de proză al „Universului Literar“ este de două luni dela data primei publicări. Deci ultimul termen este 24 Martie 1926.

Manuscrisele vor fi scrise citeţ, fără a purta iscălitura autorului. Fiecare manuscris va avea însemnată sus, pe prima pagină, într'un colţ, o deviză convenţională (de pildă : poeta nascitur sau unirea face puterea, etc) **— aceiaşi deviză convenţională se va însemna şi pe un plic de cartă de vizită, în lăuntrul căruia autorul îşi va închide numele.**

Manuscrisul, cu deviza astfel scrisă, dimpreună cu micul plic de vizită, se închid într'un plic mai mare, oficial, şi se trimit, recomandat **redacţiei sau rectorului „Universului Literar“, str. Brezoianu, 9 bis. E preferabil ca plicurile acestea să poarte într'un colţ sau pe verso, specificare** pentru premiul de proză.

Comisiunea care va ceti şi va premia cea mai bună lucrare se compune din d-nii :

LIVIU REBREANU
E. LOVINESCU
N. DAVIDESCU
ION PILLAT
PERPESSICIUS

S. S. R.

— A doua şezătoare literară dela 6 Februarie 1926 —

(Fundaţia Regele Carol I)

Şezătorile ce se urmează la Fundaţia Carol au început sub fericite auspicii. Ele au trezit în publicul dornic de manifestări culturale o curiozitate, cu atât mai firească, cu cât, de data aceasta, în mijlocul lui, descind odraslele norilor. Cel puţin aşa îi cunoaşte o anumită mitologie.

Scriitorul e prin excelenţă un izolat. Dela masa lui de brad, ca dintr'un minuscul radiofon, trimite vibrări ce se întind mai aproape sau mai departe, după cazuri.

E întotdeauna o curiozitate din plin plătită, să vezi pe scriitorul pe care-l urmăreşti, care-ţi vorbeşte sufletului, sau pe cel de care abia ai auzit sau chiar pe cel împotriva căruia ai resentimente, — să-l vezi în exerciţiul debitului său oratoric, decepţie sau revelaţie, după împrejurări.

Aşa se explică şi afluenţa de care se bucură aceste şezători ale S. S. R-ului şi mai ales, nemulţumirile pe care publicul le manifestă când scriitorii anunţaţi pe program nu pot lua parte ia şezători.

Pentrucă deşi din tulpină zeească, scriitoriii nu sunt mai puţin muritori şi atunci, unul se întâmplă să fie bolnav, un altul, în drum spre aulă, a zăbovit, fie să privească o reclamă luminoasă, fie să înregistreze o nouă constelaţie, un altul a cetit un indigest foileton critic care l-a înfuriat împotriva literaturii ş. a. m. d.

Insă publicul nu vrea să ştie. El vrea să vadă şi să audă pe scriitori. Şi poate că are dreptate. Cu singură această rezervă, în care ne place să vedem mai repede o invitaţie — de-o-seară pentru ca d-nii autori, afară de cazuri, — păzească-i Cel de sus,— de boală, să binevoiască a răspunde dorinţei ascultătorilor, cu singură această rezervă a doua şezătoare a S. S. R., s'a desfăşurat în condiţii excelente.

Şezătoarea începe cu conferinţa d-lui N. DAVIDESCU, despre „Poezia nouă":

D. Davidescu, priveşte poezia simbolistă drept o continuare în adâncime a elementelor poetice pe care romantismul francez, le-a mânuit în suprafaţă.

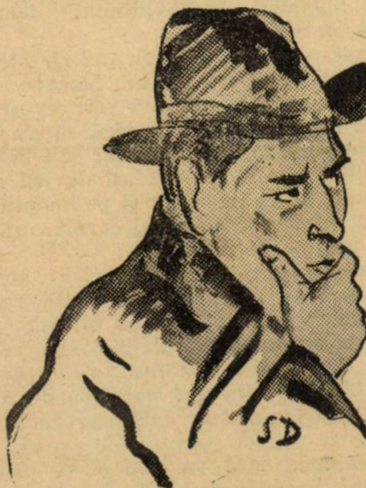

N. DAVIDESCU

Baudelaire care poate fi considerat ca punct de plecare al simbolismului francez, nu a fost decât un romantic întârziat şi în această calitate a fost în măsură să epureze formula romantică de toate elementele ei convenţionale.

Altă caracteristică a poeziei simboliste este cultivarea personalităţii până la extrema ei limită şi justificarea acestei tendinţe prin idealismul filozofic german. Din acest punct de vedere mişcării franceze dela 1880, cu reacţiunea ei împotriva naturalismului filosofic, îi răspunde mişcarea germană a lui Novalis Schlegel, Tieck şi Fichte, ca reacţiune împotriva raţionamentului lui Goethe şi a clasicilor germani.

Toţi aceşti scriitori, atât cei francezi, simbolişti, cât şi cei germani, romantici, au plecat dela principiul idealismului filosofic de origină kantiană, reluat de Hegel şi Fichte, că între natură şi individ se interpune necontenit inteligenţa omenească şi că deci natura în sine, nu poate fi cunoscută. In schimb însă, ea se relevă omului, prin imagini personale ale ei, şi arta nu are altă posibilitate decât să o înfăţişeze ca atare.

La noi, primul poet care poate fi considerat drept semănătorul de posibilităţi viitoare ale desvoltării poeziei simboliste, a fost Eminescu.

Intr'adevăr, poetul **Luceafărului** în rolul lui de ctitor al limbei româneşti literare se găseşte într'o situaţie similară, de epurator al formulelor romantice la modă la noi, pe vremea lui, şi de căutător de forme noui şi personale, de scrutător al eului său poetic şi de realizator al lui în cadrul idealismului filozofic german, cu prima generaţie de simbolişti francezi: Beaudelaire, Rimbaud, Verlaine, Villiers de L'Isle Adam, Corbière şi Mallarmé.

Ceeace aceşti poeţi simbolişti, au făcut în Franţa pentru a ajunge la o formulă de artă personală, până la muzicalitate sufletească, Eminescu a realizat, păstrând proporţiile, la noi...

Poezia simbolistă română, se găseşte astfel pe drumul singurei mari-tradiţii de literatură românească, aceea a lui Eminescu...

Macedonski în schimb, păgân şi mistic, cu grave sonorităţi de raţionalism şi cu o origină fundamental romantică, la început, parnasiană, mai târziu, a fost în chip fatal la antipodul poeziei simboliste.

Din căutarea pricipiului de muzicalitate sufletească şi din realizarea personalităţii proprii a scriitorului în artă, a rezultat, fireşte şi libertatea lui de expresie, care a dus la versul liber de azi.

Dincolo de aceste norme generale de înţelegere a poeziei simboliste, fiecare scriitor în parte, nu reprezintă, decât realizări ale unei personalităţi menite să-i apropie de ei numai pe baza principiului de diferenţiere, se explică varietatea atât de stufoasă a scriitorilor strânşi sub eticheta simbolismului.

Incep lecturile ; d. PERPESSICIUS îşi prezintă confraţii.

D. ION BARBU, a cărui evoluţie poetică pornind dela parnasianismul primelor poeme, atinge realizări de poezie pură ca în „Uvedenrode" citeşte :„**Jazz Band** pentru nunţile necesare".

Veneră
Inimă
Cu frecare minimă:
Aphelic, alfa
Perihelic, beta
Conjonctiv, dodo
Oponent, adio...
— Adium —
Frau Venus
Cacadu !
Ciudat, dar adevărat.
In colacul Tău aprins
Ins distins
Am surprins
Frau Mercur, de pur augur,
Pe când tu
Cacadu
— Tirlolai —
Te evaporai
Spre rai.

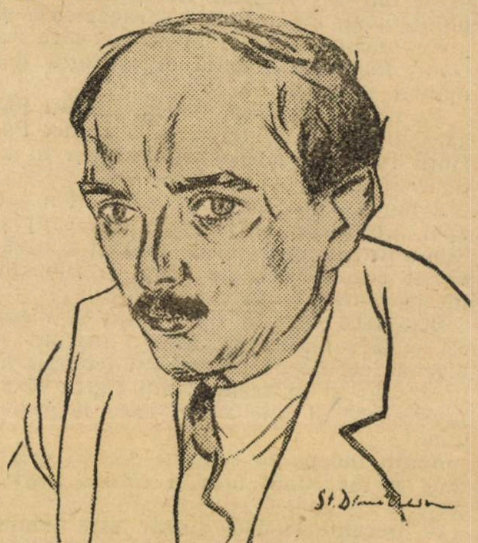

ION BARBU

Mercur :
Astră inventivă
Ultra disociativă
Singura care se-ntoarce
Altfel, anii altfel toarce
Mercur :
Astră aurită
Cu peri dai împodobită
Lungi
Cu pungi
Pe bomba mare
Oarbă şi cercetătoare,
Frau Mercur !
Dex ales, intact şi pur
Castă astră, iconoclastă
Concepută din mister
Şi fecioara Lucifer
Cap croit pentru iubit
Bisexuat la pipăit
O select intelect
Nunta n'am sărbătorit !
Uite ia a treia chee
Vâr-o în broasca Astartee
Şi întoarce-o de un gard
Intr'un sens retrograd
Trage porţile ce ard
Că intrăm
Să ospătăm
In cămara Soarelui
Marelui, nun şi stea
Abur verde să ne dea
Mere întoarse şi lactee
In firida eteree
La tăieri de curcubee
Ce scântee.

D-şoara IGENA FLORU, autoarea piesei de teatru „Fără reazăm", citeşte o schiță de patriarhală evocare **Conu Costică.**

D. ŞTEFAN NENIŢESCU, cunoscutul critic de artă şi autorul volumelor de versuri „Denii“ şi „Vrajă“, citeşte „Pelerinajul sufletului“, o poemă din care o savantă frazare, smulge mari efeçte dramatice şi a XII-a poemă din **Ode italice :**

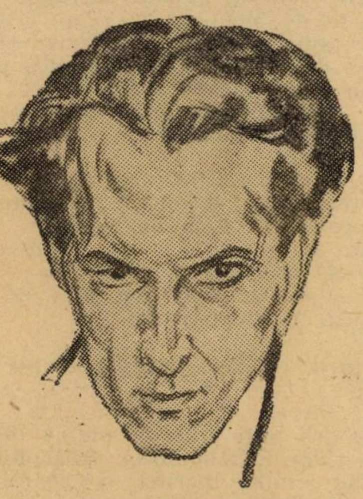

ŞTEFAN NENIŢESCU

Cântă suflet al meu, nu te 'ntrista văzând
irosite măriri, ca'ntr'un cosciug deschis,
căci din prag de surâs genele dragostei
Pretutindeni vrăjit pândesc.

Dacă n'ar descânta, viaţa de-al ei umbrar
şi pământul de mări despodobiţi ar fi,
Visul n'ar secera meiul de stele snop,
zarea nu s'ar nunti mereu.

Cântă suflet pribeag veşnicei tinereţi!
cântul chiamă cântări, clopote din aripi
sunet fâlfâie larg, aerul e năvod,
cânt de cântece înnodat.

Arnul curge colori, vrăbii se ciripesc —
Vino, preot neuns! — San Miniato sus
ne aşteaptă. Un imn cântă-l iubirei, sfânt:
timpul singură 'nvinge ea!

D. ION VINEA, autorul „Florilor de lampă“ şi al „Descântec“-ului, citeşte o ciudată poemă în proză, **Aliluia,** de-o temeritate care a interesat în deosebi publicul.

D. PERPESSICIUS, după ce, amintind de „Strategia literară“ a lui Divoire, recunoaşte a-şi fi ales un pseudonim

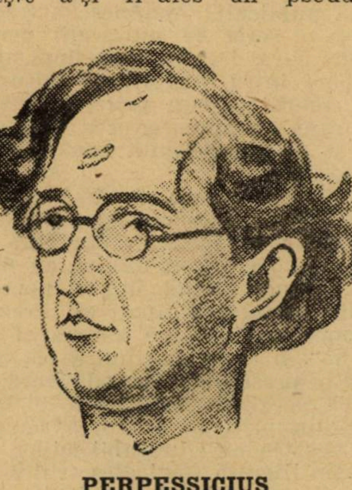

PERPESSICIUS

mai mult sau mai puţin nepractic şi după ce, în câteva cuvinte simţite, conjură publicul să fie mai binevoitor în maltratarea pseudonimului său, citeşte între altele:

SPITAL

Ca vântul ai intrat pe uşă,
Brusc te-ai oprit la patul meu
Şi-ai denumit numele meu
Automat ca o păpuşă.

Şi apoi te-ai prăbuşit de-alatu-mi
Cu-atâta melodramatism
Că sta să-şi iasă din mutism
Griveiul zugrăvit pe patu-mi.

Plângeai în hohote şi droturi
De somieră te 'nsoţeau:
Fracturile-mi se deplasau
Din calmul lor prescris de doctori.

Durerea ta înduioşase
Şi trandafirii calcinaţi
Şi îngeraşii aplicaţi
Pe tuciul sobei ce 'ngheţase.

Cu-acelaş fast, cu-aceeaş tobă
Puţin în urmă ai plecat
Şi-am stat din nou crucificat
Intre 'ngeraşii de pe sobă.

DINASTICISM

„Regele Belgiei a dăruit, artiştilor italieni, insula Comacina (1 km. p.) pe lacul Como“.

Ziarele.

Deşi nu sunt artist italian
Aşi vrea şi eu să fiu la Comacina,
Să hoinăresc pe iaz, ca un bâtlan
Şi să mă'ntorc la ora când e cina.

Sau s'o pornesc în luntre de cu zori,
Să zăbovesc pe sub migdali, la Adda,
Şi'ntr'un târziu, cam pe la cântători,
Pe la Bellagio să-mi cânt balada.

Scăpat de turnul meu Farnez
Să dau o raită pe la Gravedona
Şi pe la Dongo să-mi rememorez
De Don Fabricio şi Clelia Madona.

Tivano-ar duce luntrea pân'la mal
Şi boarea lui mi-ar pune'n mână pana,
O! ce n'aş da să pot un imn regal
Să scriu în cadrul dela Pliniana.

Şezătoarea se sfârşeşte cu unul din cele mai mari succese de lectură: d. GH. BRĂESCU, cunoscut prin satirizarea lumii militare, în deosebi, citeşte, cu variate resurse comice, trei schiţe, între cari inimitabila şi îndelung aplaudata:

DELA POPOTĂ

Negreştii, un târguşor cuminte din cuprinsul judeţului Vaslui, se întinde împărţindu-şi prăvălioarele frăţeşte, deoparte şi de alta a drumului. La populaţia paşnică alcătuită din câţiva meseriaşi, ce duc viaţa monotonă de călugări, s'a adăugat în timpul războiului, un centru de instrucţie cu militari ce umpleau uliţa de lume şi de sgomot. Ofiţerii, printre cari un căpitan francez care nu ştia o boabă româneşte ,trăiau plictisiţi, prelungind masa dela popotă, cu farse, glume şi povestiri repetate, pe care se chinuiau să le explice ofiţerului francez însărcinat cu predarea nouilor metode, punând la contribuţie cunoştinţele aproximative din limba oaspelui lor.

Astăseară era veselie mare. Un camarad venind dela Iaşi picase odată cu supa şi povestia entuziasmat şi pe lung peripeţiile revistei: „A fost odată“. Ofiţerii, cu ochii aprinşi, ascultau lacomi şi râdeau să moară. Ne mai putând răbda o veselie, care nu-l interesa, francezul ceru explicaţiuni:

— Allons, pourquoi riez-vous, expliquez-moi, ça ?...

— Aş, imposibil! Dificil an fransé..

— Allez toujours... Je comprendrai bien quelque chose...

— Iassy... se apucă să tălmăcească unul, care vorbea franţuzeşte în casă, cu soacră-sa, numai când erau de faţă servitorii, „on joue théâtre, revist a été otrefoa. Rusia representé par on urs, Anglia on lion, Italie on sacheur. Compren vous ?“.

— Ce sont les alliés, parfaitement...

— Aaşa!... Nu-i prost franţuzul... Et France, continuă încurajat tălmaciul, nădușit, ajutându-se cu mâinile „on femme an costum nasional fransèz, avec un coq sur la têt, jouè par on artiste roumain qu'on s'apelle...“

— A, oui, Marianne...

— Non, mon commandant, on s'appelle Cinsky...

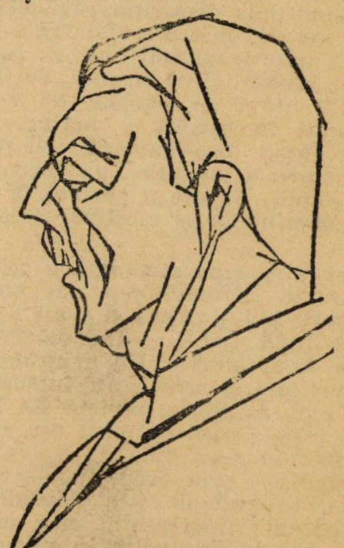

GH. BRĂESCU

— Bon, mais c'est Marianne...

— Chez nous on s'appelle Cinsky... Oui, mais c'est notre Marianne.

— Non, c'est roumain, on s'appelle Marioara...

— Je sais, je comprends, nom de Dieu mais je vous dis, que c'est Marianne...

— Mă da' tâmpit e ăsta!

— Ia lasă-mă, să explic eu: Mon commandant, regarde à moi... Elle, on s'appelle Cin-sky... Marioara Cinsky... pas polonez, pas fransèz... roumain, artiste roumain.

— Mai oui, c'est entendu, c'est Marianne.

— Continuă mă, dă-l dracului...

— Pourquoi dracului, ce n'est pas gentil...

— Uită mă, c'a înţeles săracul!..

— C'est vous... qui êtes idiots, puisque je vous dis que c'est Marianne...

— Mă tâmpitule, am fost acolo... Moi la bas (strigând) Cin-sky...

— Oui (răcnind şi el) Marianne c'est la Republique.

— Dă-l în moaşe-sa, nu vezi ce încăpăţânat e...

— Mon commandant, à votre santé Vive la France!

— Je veux bien moi, vive la Roumanie! A la vôtre, tas d'idiots!

— (Indulgent). Mon commandant, parol d'honneur, on s'appelle Marioara... Quell interesse j'ai!...

*

Şezătoarea ia sfârşit după două ore şi jumătate de ritmuri şi de jovialitate, cu regretul după cei absenţi, dar cu consolarea că la viitoarele şezători, nu vor mai lipsi.

PENTAPOLIN

Reviste italiene de seamă

Incep această cronică cu două rezerve: nu mă voi ocupà aci de revistele tehnice, de specialitate, cu care Italia de azi se poate mândrì; nu pot recunoaşte nici uneia dintre revistele italiene despre care mă voi ocupà, meritul de-a fi creatoare de „curent“, sau măcar susţinătoare ale unui „curent“.

Mai toate trăiesc din trecutul lor, cu trecutul. Urmăresc doar indirect bogata şi complexa mişcare spirituală din Italia zilelor noastre, care pătrunde până la ele, dar care s'a înfăptuit fără concursul lor indispensabil.

Un „Leonardo“, o „Lacerba“, o „La Voce“ mai ales, nu mai există astăzi acolo. Efectele sociale, culturale şi politice ale mişcării de la „Voce“ se simt abia azi, după aproape două decenii şi mai bine dela dispariţia revistei florentine; nu văd însă o revistă care să răsfrângă momentul spiritual pe care Italia lui Mussolini (el însuşi „Vocian“), îl trăieşte atâta de viguros, de semeţ şi de bogat în urmări — mâine. Fascismul, ocupat de-o-camdată cu politica, deşi aspiră a întemeia o doctrină de viaţă nouă, nu are o revistă la înălţimea năzuinţelor şi efectelor sale practice.

După dispariţia succesivă a celor trei reviste de „curent“ mai sus amintite, s'a simţit golul rămas şi n'au lipsit, — îndată după război, — încercările meritoase de-al umplea. Un grup de talentaţi scriitori şi critici, au întemeiat în acest scop la Roma, revista **La Ronda,** astăzi însă scoasă cu totul din circulaţie. Fixându-şi ca linie de conduită întoarcerea, — prin exemplu, — la Clasicism, programul ei a devenit Neo-Clasicismul (reprezentat mai ales de întoarcerea la Leopardi), în numele căruia „rondiştii“ au protestat contra îndepărtării literaturii italiene de formele clasice, contra exceselor futuriste, pe care le-au făcut răspunzătoare de această rupere cu tradiţia naţională. A numărat colaboratori fruntaşi, dar puţini; acest prilej de monotonie s'a complicat cu obiceiul de-a publica poeme şi cărţi întregi, număr după număr. Astfel că „Ronda“ nu s'a impus, — deşi admirată, — ca o revistă vie. Dispărând, a întărit credinţa în izbândă, care însufleţeşte un alt grup de tineri, strânşi în jurul revistei **Il Convegno,** din Milano. Iată una din puţinele reviste italiene de azi în care s'a refugiat necesitatea de-a ţine publicul în curent cu cele din urmă tendinţe estetice din restul Europei, fie prin dări de seamă de actualitate, fie prin „literatură“ scrisă conform acestor tendinţi. Găseşti totdeauna în „Convegno“ esseuri bine informate, cu talente scrise, de colaboratori puţini dar aleşi; gust, exigenţă, adaptare. Alături de cele mai noui şi expresive produse literare (proză şi poezie) ale literaţilor italieni ca şi străini, de „ultima oră“.

Incolo..., reviste de tot respectul, cu trecutul lor impozant, cu rostul lor bine determinat şi astăzi, dar care „sunt, ce au fost“; astfel că nu pot abdicà dela programul lor stabilit cu zece ori douăzeci de ani în urmă, geloase de reputaţia lor care s'a cristalizat în conştiinţa publicului efectiv cititor de reviste, neîncrezător în faţa încercărilor de preschimbare. Insăşi **„Critica** filosofului Benedetto Croce intră în această categorie. Intransigentă şi inaccesibilă, revista aceasta (tipărită de editorul Laterza din Bari, pentru Croce), — lâncezeşte. Lipsită în timpul din urmă de colaborarea lui Giovanni Gentile, a avut totdeauna şi ea defectul de-a publicà în continuare, adevărate monografii: toată opera critică şi istoriografică a lui Croce şi Gentile, retipărită apoi în volum aparte. Acest fapt îşi are rostul lui atunci când vrei să-ţi dai seama de răsunetul relativ surd pe care doctrina esteticianului din Napoli, l'a avut în massa publicului italian. Ceeace nu exclude totuş importanţa istorică a acestei reviste, prin acţiunea căreia s'a impus în Italia contimporană concepţia idealismului critic, ilustrat astăzi de o seamă de tineri esteticieni ca Russo, Prezzolini, Borgese ori Tonelli, „elevi“ mai mult ori mai puţin credincioşi „maestrului“, dar formaţi la şcoala „criticei“. Croce are aderenţi şi în lumea universitară, cu toate că această lume îi este îndeobşte ostilă, fiind încă dominată de concepţia materialismului istoric a „bătrânilor“, care populează această lume, sau, — în orice caz, — nu s'a preschimbat pe de-a 'ntregul. Dintre cei doi „universitari“ mai de seamă care reprezintă crocianismul în cultura academică italiană — Galletti şi De Lollis, — acesta din urmă are o revistă a sa, **La Cultura,** pe care o publică la Roma şi o susţine cu colaborarea tinerilor entuziaşti, pe care îi ţine legaţi şi activi comunicativitatea jovială a acestui fin critic diletant şi erudit romanist care este Cesare De Lollis. De fapt însă „La Cultura“ este o revistă retrospectivă, care se ocupă mult de literaturile străine dar care iese din cadrul revistelor de istorie literară (de specialitate deci), numai prin talentul şi eleganţa sprintenă cu care este, de obiceiu, redactată. Trecerea mea sporadică pe acolo, mă face să cred că nici această revistă nu este pătrunsă adânc în conştiinţa marelui public italian, cu toată reputaţia de care se bucură în lumea academică şi studioasă.

Aşa fiind, nu văd de ce s'ar repetà învinuirea că **Nuova Antologia,** ar fi o revistă retrogradă, rămasă în urmă, înstrăinată deci de sufletul actual al Italiei. Intemeiată încă de acum un secol, această cunoscută rivală italiană a parizienei „Revue des Deux Mondes“, cu tot eclectismul său cam oportunist, cu toate prejudecăţile politice prin care 'şi asigură o anumită colaborare consacrată, rămâne cea mai autoritară dintre revistele italiene de azi, — în orice caz, cea mai răspândită în Italia şi în străinătate. Nu văd de ce i s'ar aduce acuzaţia că este prea „academică“ şi ostilă încercărilor „avangardiste“, câtă vreme trecutul şi reputaţia ei o obligă să nu-şi deschidă coloanele decât numelor cu reputaţie aiurea stabilită în prealabil. Nimic n'o sileşte să abdice dela acest majestos rol de „consfinţitoare“ şi de păstrătoare a unei tradiţii ilustre. Astfel că în paginele „Antologiei“, alături de „studiile“ bătrânilor, poţi găsi oricând şi literatura curată, cu prevedere cernută.

Revista d'Italia a eşit la Milano din aceiaşi greşită concepţie că „Nuova Antologia“ ar fi pe veci anchilozată în bătrâneţea ei; s'a încercat deci „o Antologie a tineretului“ care, cu toate meritele vădite în ce priveşte literatura pe care o publică, răspândirea ei şi grija cu care informează asupra mişcării culturale din Italia şi străinătate, are păcatul de-a călcà pe urmele „Antologiei“, repetând-o, fără ca aportul tineretului să fie cotegoric şi sensibil.

•

**Nu mi se pare nimerit, pentru informarea publicului românesc, a trece sub tăcere o serie de publicaţii periodice italiene care, deşi nu reprezintă un simţit aport întru dezvoltarea culturii italiene, oferă un bun prilej de-a te ţine la curent cu mişcarea cea atât de bogată şi de necunoscută nouă, din această ţară.

La Florenţa apare săptămânal **Il Marzocco,** al cărui tip corespunde exact cu „Nouvelles Littéraires“, dar care a intrat în al trei-zeci-şi-unulea an de dăinuire, ceeace exclude importanţa acestui tip din Franţa. Dimpotrivă. Prezzolini, în cunoscutu-i studiu asupra „Culturii Italiene“, îi aduce învinuirea că a pierdut din prestigiul de odinioară, când publicà poezii inedite de-ale lui Pascoli ori D'Annunzio. „Il Marzocco“ rămâne cu toate acestea un admirabil mijloc de informaţie literară (mai ales critică), prin recenziile sale abundente, judicioase, obiective şi din scurt ţinute de câţi-va specialişti cu un nume bun în publicistica italiană. Ar fi ajuns răspândirea acestei reviste la noi, pentru ca intelectualii români să nu mai fie înstrăinaţi

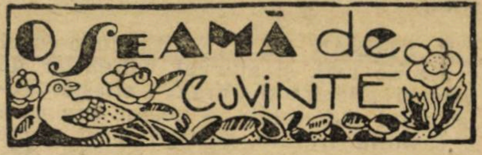

Voltaire reprezenta la Délices, aproape de Geneva, **„Roma salvată“.** Preşedintele de Montesquieu, care era spectator, adormi profund. Voltaire, ridicându-se dela locul său, îi aruncă pălăria sa în cap, strigând foarte tare:

— „Pe cuvântul meu de onoare! El se crede la audienţă!

*

Ariosto locuia într'o casă foarte mică. Prietenii săi îl întrebară de ce, după ce descrisese, în **Rolando furioso“** atâtea palate somptuoase, el şi-a clădit o casă atât de meschină; el răspunse:

— „Este cu mult mai uşor să aduni cuvinte decât pietre!“.

*

Pitard, eruditul, zicea poetului Théophile:

— „Păcat, că având atâta spirit, d-voastră ştiţi atât de puţine lucruri!

— „Păcat, răspunse Théophile, că ştiind atâtea lucruri, d-voastră aveţi atât de puţin spirit!

*

Spurgeon, celebrul predicator englez, murind, următorul avis a fost pus pe uşa bisericei unde predica de obiceiu:

„Spurgeon a plecat spre cer, în această dimineaţă, la ora 10“.

Apoi o mână nerespectoasă scrise dedesubt:

„Ora trei după amiază. Nu a sosit încă. Incepem să fim neliniştiţi. Petru“.

*

Tristan Bernard, care câştigase 60.000 franci cu comedia sa **„Cafeneaua cea mică“** depusese banii aceştia la Banque de France. Ori de câte ori se ducea să ridice câteva mii din aceşti bani, trebuia să treacă pe lângă o sentinelă militară şi tot de atâtea ori Tristan Bernard se bucura că banii săi sunt atât de bine păziţi.

Veni însă ziua când Bernard ridică ultimele 2.000. Contul său se sleise. Părăsi banca plin de melancolie. Trecând de astă dată pe lângă sentinelă, îi bătu prieteneşte pe umăr şi îi zise:

— „Nu mai e nevoe, poţi să te duci acasă!“.

(Traduse din franţuzeşte de)

RUD. A. KNAPP

Conferinţele săptămânii

Conferinţele „Poesis“

D. TUDOR VIANU: Tendinţele literaturii franceze contimporane

Joi, 11 Februarie c., la ora 9 seara, a avut loc, în Aula Fundaţiei Universitare Carol. I, a doua conferinţă din ciclul organizat de gruparea „Poesis“. A vorbit d. TUDOR VIANU despre **„Tendinţele literaturii franceze contimporane“.**

Pornind dela ecoul deosebit pe care moartea lui Barrès şi a lui Anatole France l-a stârnit în tineretul literar al Franţei, conferenţiarul îşi explică omagiul aproape unanim care s'a adus autorului „Grădinei Berenicei“, prin împrejurarea că noua generaţie de scriitori francezi se recunoaşte mai degrabă în el, decât în autorul „Grădinei lui Epicur“. Este în adevăr o caracteristică comună lui Barrès şi nouii generaţii de scriitori, **tendinţa de a extinde şi de a adânci domeniul experienţei sufleteşti.** Dacă este adevărat că evoluţia unei literaturi ascultă de legea unei alternanţe între perioade care promovează un nou material sufletesc şi perioade care năzuesc să organizeze o limpede expresie formală a materialului găsit în epoca anterioară, atunci literatura franceză de azi pare a se găsi mai cu seamă la primul din acest îndoit tact.

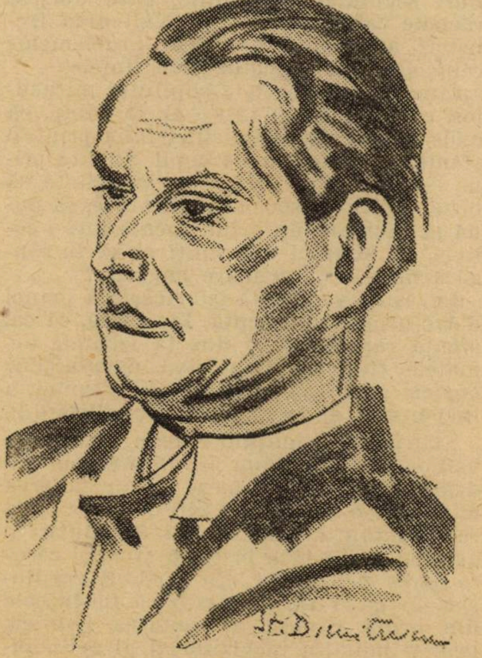

TUDOR VIANU

Tendinţa de extindere şi adâncire a experienţei sufleteşti, scriitorii francezi contimporani o servesc în felurite forme şi cu felurite mijloace. Folosind formula unei analize, al cărei scop direct este exaltarea personalităţii, Barrès întâlneşte straturile venerabile ale rassei. Incepând cu simbolismul şi continuând, astăzi cu reprezentanţii „poeziei pure“, se încearcă o cufundare în curentul muzical al vieţei adânci a sufletului. Aci se subliniază congenialitatea poeziei nouă cu filozofia lui Bergson. Cu Marcel Proust se operează o disecţie în viaţa individului, pentru a străbate la reorganizarea spontană şi calitativă a trecutului. O scurtă recordare cu cercul de idei al psihoanalizei d-rului Freud! Cubismul şi suprarealismul sunt înţelese pe bazele de mai sus, dar criticate tocmai pentru poziţia lor teoretică în faţa problemei artei.

Intr'o mulţime de alte trăsături, care aduc numele unui Gide, al unuiClaudel, etc., se încearcă verificarea a ceeace s'a remarcat drept tendinţa centrală a literaturii franceze de azi. Intr'acestea reacţiunea se produce şi ea n'a fost pierdută din vedere. Se vorbeşte astfel de critica pe care un Benda o aduce esteticei impregnată de caracter muzical a Franţei de astăzi, de cataclismul raţionalist al unui Massis şi Maritaine, etc. Literariceşte, în sens restrâns, orientarea către un neo-clasicism începe însă abia cu opera lui Paul Valery, a cărui importanţă stă în organizarea de o stringenţă unică a materialului obţinut prin eforturile de adâncire ale înaintaşilor şi contimporanilor.

INSTITUTUL DE LITERATURĂ
(Fundaţia Carol I)

Duminică, 7 Februarie, d. SCARLAT STRUŢEANU şi-a desvoltat conferinţa sa despre **„Scrisoarea I-a“** (M. Eminescu) în care a arătat, după ce a stabilit diferenţa între artă şi filosofie, că Scrisoarea I-a deşi e o poezie cu caracter filozofic, nu e totuşi o demonstraţie filosofică.

Ceeace e filosofie în această operă sunt numai elementele analitice ale concepţiei artistice, pe care poetul însă le-a încorporat cu **forme sensibile** sintetizându-le aşa în cât elementul filosofic îşi schimbă calitatea: metempsihoza indiană sau egipteană, ca şi orfismul grecesc servesc poetului pentru satirizarea omului, care pune preţ numai pe viaţa cotidiană, sau pe cea lumească în genere, închipuindu-şi că dincolo de această viaţă nu mai există nimic. De aceea îşi alege poetul pentru ca satirizarea să fie mai definitivă, pe omul cel mai distins dintre muritori, pe acela, care îşi mistue viaţa spre surprinderea adevărului şi în felul acesta ne înfăţişează un savant, care crede, că a surprins misterul existenţei printr'o simplă teorie cosmogonică pur verbală.

Omul în esenţa lui e neputincios în mijlocul marelui tot; nu se poate avânta, graţie atributelor sale umane, dincolo de lumea aparenţelor. Orice încercare de acest fel dă rezultate, care exprimă şi amplifică propria sa nimicnicie atâta timp cât sufletul său nemuritor se află mototolit în lanţurile trupului.

Eminescu prelungind apoi satirizarea trece dela nobila dar gratuita năzuinţă a omului de ştiinţă la cei ce nu-l vor înţelege, dar nu, fiindcă ar recunoaşte o năzuinţă ce întrece puterile omeneşti ci fiindcă invidia şi egoismul în genere opresc pe semeni să admire o năzuinţă dezinteresată.

Iată cum, închee conferenţiarul, interpretând satira lui Eminescu, omul rămâne o pată în ansamblul armonic al existenţei, pată care mânjeşte puritatea lineară a cosmosului, fie că e vorba de o năzuinţă nobilă dar irealizabilă a unui suflet de elită, fie că ne mărginim la sufletul gregar al anonimilor.

D. Scarlat Struţeanu a insistat asupra acestei interpretări, mai ales că în genere în interpretarea curentă numai cei ce nu înţeleg pe savant sunt înfăţişaţi ca obiectiv al satirei, nu şi savantul însuşi.

D-sa a arătat, că obiectivul satirei este numai o clipă suspendată, un vis al nefiinţei, o chimeră, întru cât adevărata viaţă, singura reală este somnul etern al trupului, din care se descătuşează pentru totdeauna sufletul nemuritor atunci când şirul reîncarnărilor a fost stăvilit de voinţa divină.

CAPITALISMUL NAŢIONAL

In continuare la ciclul organizat de Institutul social român, asupra „Capitalismului în viaţa socială“, a vorbit d. prof. St. Zeletin despre „Capitalismul naţional“.

Conferenţiarul scoate, la început, în evidenţă faptul că în ţara noastră capitalul naţional întâmpină ostilitate, din cauză că ideile privitoare la capital au fost influenţate de atitudinea junimiştilor, proporaniştilor şi socialiştilor, care erau adversarii capitalismului.

Desvoltarea capitalului naţional este o fază necesară care închee procesul întreg de desvoltare a capitalismului în România. La noi, ca pretutindeni, capitalismul apare sub o formă destructivă, care este importată de streini. Perioada de distrugere a vechiului regim agrar

---

pe cât îi ştiu de cultura italiană, curent cunoscută şi discutată în Anglia, în Franţa, în Germania, în Rusia.

„Marzocco“ este în plus o bună întregire a celor două reviste bibliografice mai cunoscute şi mai cu succes răspândite în Italia: **I Libri del Giorno** şi **Italia che scrive.** Prima deşi revista marei case de editură Treves din Milano, pe lângă articole, însemnări bibliografice foarte variate şi complete din toate domeniile şi recenzii scurte dar substanţiale iscălite de specialişti, se remarcă prin „scrisorile lunare asupra literaturilor străine (spaniolă, franceză, engleză, germană, rusă, polonă, scandinavă, greacă; nu însă română!). Şi **Italia che scrive** este tot un buletin bibliografic lunar, el editorului Formiggini din Roma, a cărui specialitate stă în a lansa tot felul de iniţiative menite să stimuleze „pe de-o-parte publicul italian să citească, iar pe de altă parte publicul străin să se intereseze de cultura italiană. Foarte răspândită pretutindeni, această sprintenă „Ics“, este mai sumară decât „Cărţile Zilei“, mai aproape de reclama de librărie, dar tot atât de bogat informată în domeniul bibliografiei, pe specialităţi.

Editorul Formiggini intemeiase după război şi un Institut **„Leonardo“,** pentru răspândirea culturii italiene în străinătate. In urma unui conflict de natură mai mult politică, acest Institut, — care începuse să lucreze cu folos, — a fost trecut pe seama lui Gentile, iar acum, de curând, asupra lui G. Prezzolini. Acesta a încercat să-l reînvie, făcând să apară revista „Leonardo“ care, spre deosebire de „Leonardo“ cel autentic, se limitează la rolul modest de buletin informativ pentru publicul străin, cu privire la partea exportabilă din publicistica italiană.

S'ar cuvenì să amintesc aci şi acea **Revista per l'Europa Orientale,** organul Institutului cu acelaş nume, în care prea adesea se vorbeşte de cultura şi de viaţa românească, alături de a celorlalte ţări vecine nouă. Ar fi să intru însă, de dragul acestui măgulitor considerent, în cadrul revistelor de specialitate. După cum aş intrà în acela al simplelor „magazine ilustre“, vorbind despre cunoscuta **Illustrazione Italiana** ori despre acea **Lettura** care, — model de revistă familiară, — îşi face loc printre revistele străine pe care cutează să le aducă regulat librarii dela noi.

ALEXANDRU MARCU

român, sub asalturile streinilor aducători de bani şi mărfuri şi care apar pe la 1829, durează vreo jumătate de veac.

Plângerea împotriva străinilor, distrugători de datini, îşi găseşte expresia cea mai strălucită în opera lui Eminescu. Dela 1880 asistăm la deşteptarea instinctului de conservare naţională. Românii pornesc ofensiva împotriva mânuitorilor capitalului străin, şi din această luptă ia fiinţă capitalul român naţional. Prima manifestare în direcţia aceasta e crearea Băncei Naţionale.

La sfârşit d-sa analizează cauzele care fac ca ideile, care domnesc azi, să fie duşmane capitalului naţional, şi arată cât de greşiţi sunt aceia care cred că România merge la decadenţă datorită acestui capitalism naţional.

OPERA LUI LOMBROSO

D. prof. dr. G. Marinescu, sub auspiciile Institutului de cultură italiană, a ţinut o conferinţă despre „opera lui Lombroso". Teoria marelui antropolog italian este în deobşte cunoscută. El a susţinut, în urma unor cercetări îndelungate, că aproape toţi oamenii de geniu purtau stigmate de degenerescenţă. Cezar şi Dostoewski, de pildă, au fost epileptici; Cuvier suferea de hidrocefalie, Pascal de stomah, alţii de morb sexual, etc.

Auguste Comte a spus odată că viaţa noastră suferă influenţa eredităţii. Pentru punerea în mai bună lumină a acestui principiu, conferenţiarul aminteşte de studiul lui Taine asupra lui Byron, în care se arată că multe din stigmatele de degenerescenţă ale poetului englez, se puteau uşor regăsi la părinţii săi. Mobilitatea externă a caracterului său, precum şi exageratul lui erotism sunt mărturii preţioase pentru determinarea degenerescenţii sale.

Leopardi însă oferă un câmp de studiu mult mai bogat. Intre ascendenţii lui direcţi găsim hoţi, criminali, mistici, savanţi şi ţărani, care cu toţi au contribuit la formarea personalităţii poetului din Recannati. El suferea de halucinaţii, era mistic, suferea de debilitate sexuală şi din cauză că l'a părăsit iubita a avut dese accese de nebunie pentru care a fost nevoie să fie internat în ospiciu.

Teoria lui Lombroso, că geniul este un produs al degenerării, a fost atacată cu violenţă, opunându-i-se alta, prin care se susţinea că geniul este un produs al evoluţiei, o culme a ei.

Ceeace n'a cunoscut Lombroso a fost intuiţia subconştientului, a spus d. dr Marinescu, pentrucă pe vremea aceea subconştientul nu era destul de studiat, şi se ignora marele lui rol în activitatea spiritului nostru.

Trecând apoi la analiza teoriei lui Lombroso în privinţa criminalilor, conferenţiarul arată marea influenţă a învăţatului italian asupra definiţiei ce se dă azi crimei. Lombroso a împărţit pe criminali în : criminali născuţi, împinşi la omor de cauze atavice şi la care stigmatele de degenerescenţă nu lipsesc niciodată, şi criminali de ocazie ori din pasiune, omorând sub influenţa mediului şi împrejurărilor.

La sfârşit d-sa spune că cel care a continuat opera lui Lombroso, modificând-o puţin, a fost Enrico Ferri şi lui se datoreşte faptul că criminalul, azi este socotit ca un iresponsabil, împotriva căruia societatea trebue să ia măsuri de profilaxie.

TEATRELE

Sf. Ioana de Bernard Shaw cu Marioara Ventura (La Naţional)

Piesa este desigur una dintre cele mai intelectualizate drame. Se ciocnesc ideile, se luptă concepţiile, sunt lăsate pe planuri secundare pasiunile, care duc la răcnete şi rămâne din vâltoarea frenetică a ideologiei, cadrul problemelor religioase, care sgudue conştiinţele.

Cine nu ştie legenda copilului miraculos, care s'a trezit într'o zi, la câmp, că aude glasul dumnezeirii, trimis printr'o sfântă, — botezată de copil Sf. Ecaterina — şi care a pornit cu tenacitate, să birue moleşala societăţii franceze, să pună pe picioare un prinţ, închis într'o colivie, de sfetnici mărginiţi şi să înfrângă armatele cuceritoare engleze ?

Povestea verificată istoriceşte a Ioanei d'Arc e prea cunoscută. Iar ideea, că ea, sfânta războinică, a dus la izbândă armatele franceze împotriva năvalnicilor englezi şi a apărat pământul Franţei, a înfăşurat-o şi în gloria naţionalismului.

Stăpânind mulţimile prin afirmarea vânjoasă a credinţei în Dumnezeu, îndemnându-le s'o urmeze prin puterea minunată a izbânzilor, într'o vreme când reprezentanţii bisericii nu îngăduiau o acţiune decât prin biserică şi când ceeace părea neexplicat, era atribuit vrăjitoriei, Ioana d'Arc a trebuit să fie în cele din urmă răpusă de puterea politică, prin tribunalul inchizitorial al episcopilor formalişti şi fanfaroni.

Istoria a reabilitat-o. A fost proclamată sfână, înscrisă în calendarul Franţei şi declarată patroană a naţionalismului, care se adânceşte tot mai mult şi luminează din ce în ce mai stăruitor.

In piesa lui Shaw e dramatizată ideologia constructivă a credinţei. Personagiile sunt întrupările unor anume concepţii, care vin în conflict cu frumuseţea mistică a purtătoarei glasurilor sfinte, Ioana d'Arc. Deaceea, rolurile sunt grele, reprezentaţia se desfăşoară greoiu. Dialogurile pe scenă sunt mai anevoioase şi mai scuturate de farmec decât atunci când citeşti piesa şi eşti robit de superba lor dialectică.

Nu simţi desprinzându-se de pe scenă acea vrajă mistică, pe care a râvnit-o Shaw, — cum spune el în admirabila prefaţă a piesei —. Mai ales cum a fost înfăţişată de d-ra Ventura, Sfânta Ioana a fost inspirată până la dominaţie a unor idei politice. Nu ecoul profetic se frământă în ea, ca să conducă mulţimile încrezătoare, ci năzuinţa către o idee nouă, către o instituire nouă de lucruri, către alte aşezări sociale şi deci sufleteşti. Din acest punct de vedere, piesa are o superioară valoare, lăsând în umbră cadrul strict istoric, dar idealizând, iluminând epopeea cu razele eternelor năzuiri de a îndrepta anchilozele sociale şi forţele oarbe dăinuite de lene, de rutină şi iraţionalism.

In această privinţă d-ra Ventura, cu marea ei artă, n'a arătat pe Sfânta Ioana, ca pe o sfântă pătrunsă de sfânta înălţare a purtării glasurilor trimise de Dumnezeu — sau cum zice Shaw, ca ambasadoarea lui Dumnezeu. D-ra Ventura a fost energică şi luptătoare; mândră şi cuceritoare; dispreţuind sexul şi vitează dornică de luptă.

In piesă sunt însă două scene dominante. I Convorbirea dintre episcopul Cauchon (d. Bulfinski), capelanul Stogumber (d. Sârbu) şi contele Warwik (d. Demetriad). E o lungă convorbire, în care se desfăşoară aprecieri asupra sfintei. Episcopul înfăţişează elegantă succesiune de nehotărîri, dar primind cu amabilităţi neangajate sugestiunile feudalului cuceritor Warwik. Capelanul arată toată îndârjita suferinţă şi toată pornirea răzbunătoare împotriva sfintei franceze care pereclitează interesele engleze. Contele îşi manifestă subtil, dar autoritar gândul : fata să nu mai poată sta în calea unui plan politic. Şi aceasta prin biserică. Scena aceasta e într'adevăr o mare desfătare inteectuală şi a fost redată foarte frumos de d-nii Bulfinski, Sârbu şi Demetriad. II) Scena judecăţii Sfintei. Inchizitori mulţi, — deoparte clerici francezi, de cealaltă englezi. Groaznică scenă. Autorul a voit-o probabil aşa, ca să-şi arate amărăciunea lui de ironist până la batjocură faţă de aşezăminte întristătoare, cum a fost judecata inchizitorială. Judecata se transformase într'o ceartă suburbană. Cuvinte de cea mai violentă cruzime se aruncă cu necazul nestăpânit al primitivilor. Marele acuzator şi marele inchizitor vânjoşi, aprinşi, cruzi şi implacabili sunt înspăimântător de nepotriviţi să poarte haine clericale. Poate artiştii ar fi putut să înfăţişeze altfel scena. Mi-o închipuiam cu totul altfel, când am citit piesa. Iar după ce Sfânta a fost arsă pe rug, sunt de relevat două momente:

I. Satisfacţia plină de mândrie, bucuria reţinută, dar biruitoare a lui Warwik. Demetriad a fost în clipele acelea într'adevăr neîntrecut. II. Convertirea lui Stogumber. D. Sârbu a înfăţişat dramatismul cel mai stăpânitor al celui ce-şi recunoaşte greşala. Infiorarea mustrării de cuget şi a nouei înţelegeri, le-am simţit intens, redate de acest mare artist.

Regele-manechin a fost d. Valentineanu, care a ştiut să susţie egal un rol caricaturizat şi dificil.

Relev justeţea şi emoţionanta fineţe a rolului interpretat de d. Băltăţeanu; energia şi entuziasmul d-lui Dumitrescu; cumpăneala d-lui Calboreanu; firescul d-lui Athanasescu.

Despre montare, am toate cuvintele bune.

B. CECROPIDE

Sărbătoriri

Pentru succesul comediei sale **Manechinul Sentimental**, poetul **Ion Minulescu** a fost sărbătorit de Societatea Autorilor dramatici. Au ţinut discursuri : d. **Caton Theodorian**, prezidentul S. A. D. R., care a adus un călduros omagiu poetului de fantezie şi neastâmpăr al „Romanţelor pentru mai târziu" , şi d. **Al. Lapedatu**, ministru al artelor, care a insistat mai ales asupra sincerităţii romanului „Roşu-Galben şi Albastru".

*

Cu prilejul succesului ultimei sale expoziţii plastice şi al numirii ca inspector general al artelor, d. **I. Teodorescu-Sion**, a fost sărbătorit printr'o masă colegială, la care au participat şi ministrul artelor.

*

Conform tradiţiei, S. A. D. R. a sărbătorit pe d-na **Maria Filoti**, societară a Teatrului Naţional pentru concursul ce a dat literaturii dramatice originale.

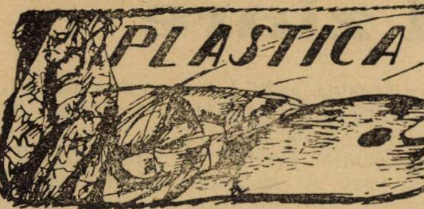

Marius Bunescu

Nu mi-a fost hărăzit nici odată să întâlnesc o atât de neaşteptată contrazicere între înfăţoşarea fizică a unui artist şi ceia ce se ascunde, ca mişcare sufletească, sub această înfăţoşare.

Cu trupul său de gospodar voinic, pe care stă, altoit cu străşnicie, un cap rural cu chelie şi, în vârful nasului cărnos, o alunică, în echilibru, ca un bob de năhut, — *Marius Bunescu,* îţi face, la prima vedere, impresiunea unui „om cum se cade".. adică a unui domn grav, care, îndeobşte, e cuprins de o subită nedumerire, de o inexplicabilă teamă, de o doborîtoare superstiţie, în faţa unui element neprevăzut şi cu totul străin de preocupările imediate ale vieţei, — cum de pildă un tablou, o conferinţă, un sonet, o mlădiere, vaporoasă, de balerină.

Fără să vrei, îi întinzi mâna cu solemnitate şi, din condescendenţă, aştepţi, respectuos, să fii interogat.

Dar *Bunescu* tace.

Dacă, potrivit politeţei comune, îl stârneşti la vorbă, el îţi răspunde, cu o cumpătată distrare, monosilabic.

Pricepi, dela un timp, că ai de-a-face cu un timid.

Apoi, fără multe eforturi, descoperi la el o modestie care te descumpăneşte.

Când aduci vorba, pe departe, de tablourile lui, *Bunescu* se îmbujorează ca un copil, în faţa unui dascăl aprig,.... dar, pe dată, masca i se topeşte, ca la miresele curate păşind peste pragul primului ietac, într'o paloare impresionantă.

Nu-ţi vorbeşte nici odată rău de alţii — şi nici bine despre el.

Fuge de ispita bătăliilor verbale, şi are, pentru comploturile de cafenea, o oroare organică.

E, în relaţiile lui cu camarazii — şi cu toată lumea — de o punctualitate şi de o corectitudine, care, pentru corciturile balcanice, devine jignitoare.

Astfel, ţi-ai putea închipui arta lui meticuloasă şi ireproşabilă, dar dezbrăcată de o înaltă senzibilitate şi de un tâlc adânc şi tulburător.

La cel dintâi contact cu opera omului acestuia, desminţirea vine repede şi definitivă.

Pornit din ţară cu nostalgia albelor alge marine şi cu suvenirul de argint al bălţilor dunărene, *Bunescu* a zăbovit vreme îndelungată în atelierele germane, unde, odată cu abecedarul meşteşugului pictoricesc, a învăţat respectul pentru artă şi stima pentru amatorul de frumos.

Germania însă, cu ucenicia ei aspră, cu technica ei calculată, cu concepţia ei plastică, din care *fantazia chromatică* este, dacă nu alungată, în cazul cel mai fericit abia suportată — n'a putut decît întârzia desăvârşirea lui *Bunescu.*

Dar arta lui *Marius Bunescu* a fost de mult curăţată de zgura tedescă, graţie unei fericite întâlniri cu luminozitatea şi sprinteneala impresionismului francez, în special cu acela al lui *Sisley,* cu care *Bunescu* are o netăgăduită afinitate sufletească.

Am avut multă vreme convingerea că *Bunescu* va rămâne în faza impresionismului pur, de acum 4—5 ani.

Timpul însă, dar mai vârtos activitatea concentrată a artistului şi înclinarea lui pentru meditaţiune, ne-a adus tuturora o surpriză vie.

Dela reproducerea, subtilă, fireşte, a unui joc optic provocat *din afară* şi fixat pe retină — şi până la *exprimarea* unui tumult lăuntric, a unei concepţii plastice îndelung elaborate, este o cale lungă şi accidentată, pe care *Bunescu* a parcurs-o încet, prudent şi statornic.

El şi-a cucerit, în pictura românească, o culme luminoasă şi proprie, graţie unei viziuni şi unei sensibilităţi deosebite.

Ajuns, dela obiectivismul impresionist, la subiectivismul lui de astăzi, care nu exclude natura cu legile ei nestrămutate şi clare — *Bunescu,* pictor eminamente modern, nu înţelege să facă din arta lui un rebus, nici să epateze, sub pretextul noutăţii, printr'o fantazie voit dezechilibrată.

El se rezumă să rămână un emotiv — unul din rarii noştri emotivi, de o emotivitate aproape femenină — fără să fi pierdut prea mult din nativa sensualitate picturală, care imprimă unui tablou o frescheţă nealterabilă, în nerv şi fugă.

Dar, mai presus de toate aceste consideraţiuni, *Bunescu* pasionează pentru înclinările lui către *pitorescul urban,* către poesia discretă şi dezolantă a centrelor orăşeneşti, către acel *„spleen"* nedefinit pe care Baudelaire l'ar fi voit în plastica romantică a vremii lui, dar pe care nu l'a aflat decât rar şi imperfect :

...Et sur ces mouvautes merveilles, planait — terrible nouveautée !..... tout pour l'oeil, rien pour les oreilles... ! — un silence d'éternité.....

N. N. TONITZA

EXPOZIŢII

Ateneu : Mützner — Ionescu Doru — Pan Ioanid.

Casa Artei : Horaţiu Dimitriu.

Muzeul Simu (atelier) : Marius Bunescu.

Mozart : Hans Eder.

Cartea Românească : Stoika.

VERNISAGII

1 Martie — la „Căminul Artelor" : *Marcel Iancu* şi *d-şoara Pătraşcu.*

5 Martie — la „Cartea Românească"— salonul„*Grupul celor patru*" : Fr. Şirato, St. Dimitrescu, N. N. Tonitza şi O. Han.

Cronica muzicală

Concertul simfonic al Societăţii «Musica». — Concertul de lieduri ale lui Weingartner dat de tenorul Stroescu acompaniat de autor

Consemnând în această rubrică de cronică interesul pe care-l trezeşte în mersul culturii noastre muzicale mulţimea de concerte ce a luat un viu avânt cu începutul anului, nu însemnează că trebue să trecem cu vederea criteriul estetic, care este primordial şi singurul hotărîtor în judecarea producţiunii artistice, fie vorba — în ce priveşte muzica — de creaţiune, fie de interpretare. Din punctul de vedere cultural muzical, este de un deosebit interes să aflăm că necesităţile polifonice simţite azi de popor au determinat organizarea unei societăţi de instrumentişti amatori **„Muzica",** a cărei a doua exhibiţie orchestrală a avut loc săptămâna trecută la Ateneu într'un concert simfonic. Dar aceasta nu poate împiedica pe critic să constate nivelul artistic submediocru pe care-l înfăţişează, nu atât închegarea ca realitate orchestrală, cât conducătorul său artistic, d. **Simeon Niculescu.**

Capriciul împrejurărilor, nesfârşită sursă de comic, a aşezat concertul dirijat de d. Simeon Niculescu, între cele două simfonice ale lui Weingartner. Răsturnaţi în negativ tot ce spuneam despre Weingartner, — dacă şi în chipul acesta ni-i îngăduit o alăturare de nume, — şi veţi avea o parte din lipsurile ce împiedică pe d. Simeon Niculescu să mai poarte o baghetă de dirigent.

„Nu există orchestre rele; nu există de cât dirijori răi". Dar chiar de-ar fi minunata orchestră olandeză a lui Mengelberg (dela Conzertgebow), şi tot n'ar fi fost în stare să păstreze neîntinate ambiţiunile dirijorale ale d-lui Niculescu. — Crezând că e mai în modestele sale mijloace de realizare, d. Niculescu a înscris în fruntea programului o simfonie de **Haydn.** A dirija Haydn nu este o întreprindere sigură de izbândă. Paul Bekker, marele critic, în fruntea urărilor muzicale de anul nou punea pe următoarea : „Un capelmaistru care este foarte renumit şi totuş poate dirija o simfonie de Haydn". Or, vezi Doamne, d. Niculescu tocmai pentru că nu e foarte renumit, poate dirija o simfonie de Haydn...

Incolo, pestriţul amestec de solişti de pe program a fost pe gustul publicului. Tenorul Rabega a cântat cu devotată atenţiune liniile melodice unduioase şi potolite din **„Rugăciunea"** scrisă cu îndemânatece procedee tehnice de tânărul **Grigore Cugler.** Eliza Băicoianu, sârguitoare, corectă şi de o probitate artistică foarte distinsă, a cântat **Cântecele de leagăn,** discrete estompări de lirism românesc, cu acompaniamentul de coarde schiţat de autor compozitorul C. Brăiloiu. Ian la sfârşit violonistul **Const. Nottara** a cântat concertul de **Meldelssohn,** în aceeiaşi atmosferă de mediocritate, neseriozitate şi vinovată întinare a cultului muzicei.

Nici seara de lieduri numai de-ale lui Weingartner cu tenorul **Stroescu** şi autor la pian, nu poate fi iertată. Eclectismul componistic al marelui dirijor rar ajunge să creieze ceva cu adevărat remarcabil sau interesant în genul liedului. Spectacolul prezenta interes numai prin faptul că abilul mânuitor de baghetă se resemna tihnit şi — am zice — micşorat, pe scaunul de acompaniator la pian. Sala căpătase un aspect cu totul particular în care trona veştmântul de tenor al lui Stroescu. „Truc"-urile vocale ale tenorului isbutiau totuş să ridice aclamaţiuni, pentru interpreţi, dar nu să schimbe atmosfera de nedumerire pe care iarăşi, alte preocupări şi alte criterii decât cele strict estetice, o impusese auditorului. Să ne fie, deci, îngăduite aceste întristătoare gânduri, mai ales în ceeace priveşte personalitatea impozantă a maestrului de baghetă pe care în entuziasmul nostru pentru marea sa artă, dirigenţială îl numiam, fără rezerve, „pontifex maximus al cultului Euterpei". Dar, — suum cuique.

G. BREAZUL

CALENDAR LITERAR

14 FEBRUARIE, 1821 : A murit Petru Maior.

15 FEBRUARIE, 1834 : S'a născut în Piatra Neamţ istoricul V. A Urechia.

1840 : S'a născut în Craiova Titu Maiorescu.

1851 : S'a născut în Iaşi Spiru Haret.

1872 : Apare la Bucureşti revista **„Transacţiuni literare şi ştiinţifice“** sub conducerea lui D. A Laurian şi Ştef. C. Michailescu.

1876 : Apare în Bucureşti „Revista literară şi ştiinţifică“ condusă de B. P. Haşdeu şi Dr. Brândză.

1882 : Apare în Bucureşti **„Revista Societăţii Tinerimea Română“** condusă de A. I. Şonţu.

1901 : Apare în Iaşi revista **„Mişcarea literară şi artistică“.**

16 FEBRUARIE, 1836 : S'a născut la Hotin în Basarabia B. P. Haşdeu.

17 FEBRUARIE, 1884 : Ionescu-Gion a ţinut o conferinţă la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Elementul pitoresc în cronicele române“.**

18 FEBRUARIE, 1859 : S'a născut în Bocşa-Montană (Banat) publicistul C. Diaconovich.

1881 : S'a născut în Braşov, dr. Alexandru Bogdan.

1923 : A murit în Iaşi cunoscutul muzicant şi etnograf, Teodor T. Burada.

19 FEBRUARIE, 1865 : S'a născut în satul Rudăria (Ardeal) istoricul dr. Ion Sârbu.

20 FEBRUARIE, 1838 : S'a reprezentat la Iaşi pentru prima oară în limba română opera „Norma“ tragedie lirică compusă de F. Romani, muzica de Bellini, tradusă în româneşte de Gh. Asachi şi tipărită la Iaşi în „Institutul Albinei“.

1866 : Em. Kreţulescu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre „Eloquenţă“.

1878 : Gh. Sion a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„O poemă epică din secolul trecut intitulată „Ţiganaida“.**

Reviste şi ziare

EDUCAŢIA UNUI PRINŢ

In chip de scrisoare către „un smerit preot de sat“, d. C. RĂDULESCU-MOTRU, publică în Ideea Europeană; *(VII, 182 ; 15 Ianuarie 1926) observaţiuni în legătură cu renunţarea prinţului Carol. După ce se raportă la cazuri din istorie, urmează despre lipsurile educaţiunii prinţului Carol :*

La noi, cucernice părinte, a fost şi mai rău, cu şcoala prinţului Carol. Nu numai că deprinderile care trebuia să i se dea nu i s'au dat, dar din potrivă, i s'a dat acelea care nu trebuia să i se dea. Marile adunări obşteşti, dela jumătatea secolului trecut, au uitat să prevadă printre desideratele Ţării, pe acela că moştenitorul tronului este obligat să aibă o educaţie ferită de obiceiurile curţilor orientale. S'a crescut prinţul ca un vlăstar de paşă oriental. A avut o poftă, i s'a îndeplinit; a avut o ieşire inconvenabilă, s'a făcut haz ; a arătat o slăbiciune care putea să-l pună în rândul vicioşilor de mâine, a fost încurajat. Linia de conduită pe care o urmează slugile dela stăpânii lor în Orient, şi pe care au urmat-o vechii noştri ciocoi faţă de beizadele, a fost şi linia de conduită a celor ce veneau în contact cu prinţul nostru. Se încurajau slăbiciunile prinţului, pentru ca mai târziu să se tragă foloase din acapararea lui.

In chipul acesta, era firesc să se întâmple aceea ce s'a întâmplat. In loc să se înfigă în sufletul prinţului deprinderile care l'ar fi făcut destoinic să urmeze lui Carol I şi Ferdinand I, i s'a dat libertatea să-şi croiască el singur deprinderile. In libertate nu se croiesc însă deprinderile care ajung la stăpânirea de sine prin împlinirea datoriei, ci mai curând deprinderile care măgulesc vanitatea eului prin împlinirea bunului plac. In locul unui prinţ pregăitt să continue, cu orice preţ, misiunea Hohenzollernilor de Simaringen în România, a ieşit un prinţ cu bune intenţiuni, dar fără o voinţă formată. Dela primul conflict cu oamenii, cu împrejurările sau cu propriul său sentiment, indiferent cu cine, el a fost învins ! Avea planuri mărețe..., şoptesc aceia cari i-au stat împrejur. Planuri mărețe, fără o voinţă puternică şi calculată este tot ce poate fi mai desavantajos pentru un viitor rege. Acestea sunt bune pentru un bărbat politic din partidele din stânga. Regele, în vremea noastră, îşi are o misiune specială, prevăzută prin legile Ţării, şi care nu se acomodează câtuş de puţin cu rolul de improvizator. Improvizator poate fi oratorul sau aventurierul de ori şi ce categorie, dar nu un rege. Treburile publice nu se conduc ca o partidă de vânătoare.

Şi astfel, n'a fost să fie prinţul Carol regele nostru, fiindcă educaţiunea lui a fost o piedică, în loc să fie sprijin bunelor dispoziţii. Mediul nostru politic, viciat din trecut, a isbutit să covârşească vocaţiunea unui membru al Casei de Hohenzollern Sigmaringen. Rugina a fost mai tare ca oţelul. Avem, în sfârşit, pe primul Hohenzollern, om ca toţi oamenii. Nimic mai nivelator decât mediul de petrecere al Bucureştilor...

PSALMI MODERNI

In Lumea *(II, 47 ; 31 Ianuarie 1926) d. T. ARGHEZI continuă publicarea psalmilor, despre cari am mai amintit aici — interesantă altoire a preţiozităţii moderne în trunchiul milenar al poeziei biblice :*

PSALM 10

Sînt vinovat că am rîvnit
Mereu numai la bun oprit.
Eu am dorit de bunurile toate.
M'am strecurat cu noaptea în cetate
Şi am prădat-o 'n somn şi 'n vis,
Cu braţu 'ntins, cu pumnu 'nchis.
Pasul pe marmur tăcut,
Călca lin, ca 'n lut.
Steagul nopţii, desfăşat cu stele
Adăpostea faptele mele
Şi adormea străjerii 'n uliţi,
Răzimaţi pe suliţi.
Iar când plecam călare, cu trofee,
Furasem şi câte-o femee
Cu părul de tutun,
Cu duda ţîţii neagră subt zăbun.
Ispitele uşoare şi blajine
N'au fost şi nu sunt pentru mine.
In blidul meu, ca şi în cugetare
Desprins-am gustul otrăvit şi tare.
Mă scald în ghiaţă şi mă culc pe stei,
Unde e beznă frămînt scîntei,
Unde-i tăcere scutur cătuşa,
Dobor cu lanţurile uşa.

Buletin bibliografic săptămânal*)

de AL.-SADI IONESCU

34 DREPT.

Antonescu (Nicolae Em.). — Prescripţia în dreptul civil. Bucureşti, (Tip. **România Nouă),** Th. I. Voinea), 1926, 336 p. Lei 150.

Anca (Dr. Justin Leontin). — Compendiu de drept comercial, coprinzând un rezumat teoretic şi practic a normelor de drept comercial, cambial şi de faliment în vigoare în Transilvania. Cluj, **Curtea de Apel,** 1925, 555 p.

Anuarul Asociaţiunilor şi fundaţiunilor recunoscute Persoane juridice. Bucureşti, **Ministerul Justiţiei,** 1925. 595 p.

Hamangiu (C.). — Codul civil adnotat cu textul art. corespunzător francez, italian şi belgian cu trimiteri la doctrina franceză şi română şi jurisprudenţa complectă dela 1868—1925. Cu colaborarea, în ceeace priveşte Doctrina şi Jurisprudenţa mai recentă, a d-lui N. Georgescu. Vol. II—III. (Art. 644—1531). Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1925, 2 vol., VIII+744 p. Lei 400 (I) ; VIII+716 p. (II) Lei 400.

Hamangiu (C.). — Codex Romaniae urmate de un index alfabetic general al tuturor codurilor. Bucureşti, **Cultura Naţională,** 1926, 938 p. Lei 350.

Solomonescu (George). — Studii de drept penal. I. Despre Infracţiunile imposibile. Cu o prefaţă de d. Iulian Teodorescu. Bucureşti, (Tip. **Inchisorii Văcăreşti),** 1925, 207 p. Lei 80.

4 FILOLOGIE.

Pajură (C.). — Lexicon oltenesc. Turnu-Severin, (Tip. **L. I. Niculescu & Ion N. Boineagu),** 1925, 22 p. Lei 7.

Pascu (Giorge). — Dictionnaire étymologique macédo-roumain, I. Les éléments latins et romans. Iaşi, (Tip. **„Cultura Naţională“,** Bucarest), 1925, 235 p. Lei 600.

Popa-Lisseanu (G.). — Romanica. Studii istorice, filologice şi archeologice. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 263 p. + 3 stampe + hartă. Fig. Lei 55 (Biblioteca secundară No. 49).

Scriban (August). — Gramatica limbii româneşti (morfologia) pentru folosinţa tuturor. Ediţiunea întîia. Iaşi, (Tip. **„Viaţa Romînească“),** 1925, 204 p. Lei 45.

8. LITERATURA

Lovinescu (E.). — Figuri ardelene. Octavian Goga, L. Rebreanu, T. Maiorescu, Şt. O. Iosif, I. Agârbiceanu, Ilarie Chendi. Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 157 p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul Nr. 125—127).

a) **Poezie.**

Mateevici (Al.). — Poezii publicate cu o prefaţă de Petre V. Hanes, Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, VII, + 128 p. Lei 25.

Murăşanu (Teodor). — Lumini suflate de vânt (versuri). Arad, **Librăria Diecezană,** [1925], 111 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul Nr. 114—115).

Alexandrescu (Gr. M.). — Fabule. Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 111 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul nr. 132—133).

b) **Teatru.**

Constantinescu (Locot. I.). — Pui de lei, poem eroic în versuri în două acte

---

*) A se vedea tabloul clasificaţiei zecimale din nr. 1.

Cînd mă găsesc în pisc
Primejdia o caut şi o isc.
Mi-aleg poteca strîmtă ca să trec,
Ducînd în cîrcă muntele întreg.
Păcatul meu adevărat
E mult mai greu şi neiertat.
Cercasem eu, cu băţul meu,
Să te răstorn pe tine, Dumnezeu!
Tîlhar de ceruri, îmi făcui solia
Să-ţi jefuiesc cu vulturii tăria.
Dar eu rîvnind în taină la bunurile toate,
Ţi-am auzit cuvîntul, zicând că nu se poate.

SECETA LITERARA, DUPA D-L IBRAILEANU

D. DEMOSTENE BOTEZ a publicat în ultimele două numere din Adevărul Literar **două convorbiri cu d-nii Mihail Sadoveanu şi Ibrăileanu. Interesante, prin personalitatea celor interogaţi, interwievurile aduc precizări din cele mai preţioase pentru dezbaterile literaturii române de azi.**

Impresia pe care o au contimporanii întotdeauna că literatura e în secetă, se datoreşte şi unui fenomen de perspectivă: Scriitorii „mari“ niciodată nu sunt aşa de mari pentru contimporani ca pentru posteritate. Schakespeare, Racine, Balzac, sunt pentru noi un fel de semizei, dar pentru contimporanii lor erau nişte oameni ca toţi oamenii.

Scriitorii **mari**, aşa dar, sunt totdeauna în trecut. Şi cum trecutul e foarte lung în raport cu prezentul, comparaţia este zdrobitoare şi cantitativ nu numai calitativ, căci fără să voim noi, comparăm prezentul cu tot trecutul.

(Intr'o clipă de pauză îmi arunc ochii pe rafturile lungi şi suprapuse cu cărţi, cu operile trecutului, ca pe-un tablou sinoptic şi demonstrativ al unei idei).

In vremea lui Caragiale, Vlahuţă, Delavrancea, Coşbuc, Duiliu Zamfirescu, Maiorescu, Gherea, exista, pentru contemporani, secetă literară. Aceşti scriitori nu erau pe-atunci „marii“ scriitori de azi. Inaintea lor fusese Eliade, Cârlova, Alexandrescu, Alecsandri, Kogălniceanu, Bălcescu, Negruzzi, Odobescu şi toţi cei cântaţi de Eminescu în „Epigonii“, scriitori glorioşi, — cu atât mai „mari“ cu cât nu prea erau cetiţi, — şi acum în vrema lui Caragiale era „secetă“ — şi doar producţia acestei epoci era, în sine, una din cele mai estetice din întreaga literatură română.

Azi nici un scriitor nu are prestigiu de semizeu, — nici chiar d. Sadoveanu. (D. Sadoveanu scrie mereu, îl vedem pe uliţă, etc., e un om).

Eu socot că în acest moment când avem scriitori ca Sadoveanu, Pătrăşcanu, Cezar Petrescu, Jean Bart, Rebreanu, d-na Papadat-Bengescu, Ionel şi Al. O. Teodoreanu, Agîrbiceanu, Lucia Mantu, Brăescu, d-ra Stahl, Gib. Mihăescu, Aderca, Mironescu, Arghezi, Topârceanu, Blaga, Codreanu, Minulescu, Philipide, Otilia Cazimir, Pillal, Maniu. Crainic, Dumneata şi alţii, nu suntem în secetă literară.

Dar aceşti scritori n'au aureola trecutului, n'au murit, nu i-am plâns, tămâiat, studiat în monografii, editat, critic, etc... şi deci... nu contează mult!...

Fireşte azi n'avem un poet ca Eminescu. Dar Eminescu este un accident.

N'avem un observator ca I. Caragiale. Dar gândeşte-te la numele de mai sus; câţi scriitori, ce varietate! Şi totuş impresia este că: a fost odată — dar azi e sărăcie, secetă, etc.

In comparaţie cu literaturile apusene desigur suntem „în secetă“ mare, dar comparaţia trebuie s'o facem cu epocile noastre literare anterioare, nu cu Occidentul.

In secetă, am fost imediat după război. Pe-atunci nu apăruseră scriitorii noi de azi, iar cei vechi tăceau. Regret că tac şi acuma doi, încântătorul Brătescu-Voineşti, pe care l-am văzut anul trecut, viguros, viu, plin de vervă. (De cetace?!). Şi Galaction, artistul de rasă... Dar cu Galaction e altă vorbă. Şi nu eu am să-i reproşez că pune pe un plan superior al meşteşugului de scrib, problema raportului dintre el şi infinit...

ALFONS CASTALDI

In „Cuvântul“, *d. Nichifor Crainic scrie aceste emoţionante rânduri despre marea personalitate modestă a compozitorului lui „Marsyas“ :*

Orchestra din Chicago, sub conducerea vestitului dirigent Frederic Stock, a executat în Decembrie poemul simfonic al lui Alfons Castaldi: **Marsyas.** Ştirile ce ne-au căzut sub ochi, de peste ocean, vorbesc de un succes care egalează cu o revelaţie pentru americani. Intre altele, Frederic Stock scrie autorului lui **Marsyas,** crezându-l probabil tânăr la începutul carierii, că îi prevede pe curând o celebritate mondială.

La cafenea, unde trece să-şi încălzească cu o ceaşcă de şvarţ oboseala lecţiilor zilnice, l-am văzut pe Alfons Castaldi, după acest succes de departe îndulcindu-şi melancolia iremediabilă cu o undă de bucurie copilărească. Bucuria succesului şi, mai ales, speranţa unui cec de câţiva dolari — onorariul de autor pe care îl aşteaptă dela Chicago. Fiindcă, mai mult bolnav decât sănătos, izolat şi demoralizat de golul friguros dimprejurul lui, Castaldi, ca mai toţi marii artişti, e prea dezarmat în faţa vieţii ca să nu lupte, dezamăgit, cu o sărăcie continuă şi fără leac.

Sunt nevoit să mă folosesc de această nedelicateţă faţă de discreţia acestui om trist care e arhitectul sonor al operei simfonice **Marsyas,** pentru a sublinia că prezenţa lui printre noi e o neîntreruptă mustrare mută ce se aruncă ingratitudinii noastre. Popor care n'am suferit niciodată de excesul recunoştinţii faţă de binefăcători, lui Alfons Castaldi i-o dovedim cu o supra măsură. E un sfert de veac de când italianul acesta— sau mai just: fostul italian — aclimatizat în România, şi-a câştigat prin trudă zilnică, printr'o inteligenţă strălucitoare şi printr'o erudiţie pe care nimeni nu i-o poate egala, titlul de ctitor în cultura românească.

Alfons Castaldi e profesorul care a pus bazele ştiinţifice ale învăţământului simfonic în România. El a creat din haos şcoala muzicală românească. Dela fanfara celor „şapte gâşte potcovite“ ne-am ridicat dintr'odată, prin el, la nivelul european al artei. Acel bloc de frumuseţe sonoră, **Marsyas** apărea acum aproape douăzeci de ani ca să rămână exemplu de perfecţiune pleiadei de tineri compozitori români, elevi ai lui Castaldi.

Când St. O. Iosif a fixat în strofe eroice avântul României tinere ce voia să-şi prindă în braţe idealul, Alfons Castaldi a înaripat vorbele poetului cu melodia pe care nu e glas în ţara aceasta să n'o fi cântat. Marşul **La Arme!** l'a contopit pe Castaldi cu sufletul patriei româneşti. In altă parte, oriunde, o faptă ca asta ar fi smuls, spontan, o răsplată naţională. Dar la noi?! St. O. Iosif n'are nici până azi măcar un bust sau o cruce de marmoră pe mormânt. Alfons Castaldi, creatorul ştiinţei şi al şcoalei simfonice româneşti, profesor un sfert de veac şi cântăreţ al elanului naţional, abea a obţinut, mai alaltăeri, dreptul de cetăţean român!

şi apoteoză. Bucureşti, (Tip. **„Poporul“,** Nicolae C. Georgescu), 1926, 18 p. Lei 20.

c. **Roman. Nuvelă.**

Archip (Ticu). — Colecţionarul de pietre preţioase, nuvele. Bucureşti, (Tip. **„Lupta“,** Nicolae Stroilă), [1926], 205 p. Lei 45.

Costin (Lucian). — Basme, istorioare, legende şi anecdote. Ediţia I. Timişoara, **Cartea Românească,** 1926, 23 p. Lei 10.

Demetrius (V.). — Norocul cucoanei Frosa, nuvele. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 188 p. Lei 40.

Gârleanu (Em.). — O lacrimă pe o geană, nuvele şi schiţe postume. Ediţia II-a. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, 302 p. Lei 60.

Mănciulescu (Al.). — Tudor Dragomir (povestiri). Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 119 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul Nr. 109—110).

Negru (Mihail). — O poveste de iubire. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], VI — 229 p. Lei 15. (Biblioteca pentru toţi 1054—1056).

Zamfirescu (Duiliu). — Tănase Scatiu. Roman. Ediţia patra. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1925], VI—156 p. Lei 10. (Biblioteca pentru toţi 259—260).

d) **Literatură străină.**

Duçi (Milo). — Nderi Dramë në 3 pamje. Constantza. **Dodona,** Gjergj D. Dubani, [1926], 104 p. 1 leu aur.

Protopopescu (Dragoş). — Pagini engleze. Bucureşti, **Cultura Naţională,** [1925], 287 p. Lei 120.

e) **Literatură străină tradusă.**

Daudet (Alphonse). — Aventurile lui Tartariu din Tarascon. Traducere de Lia Hârsu. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1925], VIII—147 p. Fig. Lei 10 (Biblioteca pentru toţi 394—395).

Maupassant (Gui de). -- Domnişoara Fifi. Traducere de Haralamb G. Lecca. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1925, 118 p. Fig. Lei 10. (Biblioteca pentru toţi 519—519 bis).

Goethe. — Ifigenia în Taurida. Dramă în versuri iambice. In româneşte de Virgil Tempeanu. Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 110 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul Nr. 107—108).

Aristofan. — Broaştele. Comedie tradusă în versuri de Ioan Bileţchi-Albescu. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1925, 143 p. Lei 23 (Biblioteca autorilor clasici greci şi romani Nr. 34).

Karkavitza (A.). — Puterea mării, icoana şi alte nuvele. Traduse din greceşte de Vasile Costopol. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 84 p. Lei 5. (Biblioteca pentru toţi 926).

Pirandello (Luigi). — Şalul negru. In româneşte de Alex. Marcu. Bucureşti, **Adevărul,** [1925], 32 p. Lei 4. (Lectura nr. 47).

Sienkievics (Enric). — Quo Vadis, roman din timpurile primilor creştini. Bucureşti, **Albina,** [1926] 445 p. Lei 70.

Artzibasew (M.). — Precursorul. In româneşte de R. Clemente. Bucureşti, **Adeverul,** 1925, 32 p. Lei 4. (Lectura nr. 45).

Dostoiewsky (Th.). — Spovedania lui Stavroghin. Jurnal inedit. Bucureşti, **Rampa,** 1925, 42 p. Lei 5.

Lermontov (M.). — Un erou al timpului nostru, roman. Tradus de B. Marian. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1925], 285 p. Lei 15. (Biblioteca pentru toţi 435—436 bis).

91 GEOGRAFIE.

Karácsonyi (Janos). — Orosz-szlay lakosok Erdébyben, Lugos, (Ny-om **Husvéth os Hoffer),** 1925, 14 p.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ In numărul viitor vom publica o interesantă nuvelă, a d-nei Natalia Negru: „Un areopag“, al cărei interes documentar nu va scăpa nimănui. Evocarea unor recente vremuri literare şi a eroilor lor, e făcută cu mult tact şi cu o artă desăvârşită.

☐ In numerile viitoare vom publica poeme inedite din d-nii Ion Pillat, D. Nanu, A. Cotruş, Al. T. Stamatiad, G. Talaz, N. Milcu, poeme inedite de Artur Enăşescu, schiţe şi nuvele de G. Brăescu, M. Celarianu, Vintilă Russu-Şirianu, cronici germane, engleze, franceze, etc.

☐ In numărul viitor vom publica o poştă a redacţiei cu răspunsuri până la zi, pentru toţi corespondenţii cari ne-au solicitat şi cari intră în prevederile minime ale rubricei.

ICONOGRAFIE

☐ Desenele d-lor: N. Davidescu, Tudor Vianu, Ion Barbu, Ştefan Neniţescu şi Perpessicius, din n-rul de faţă sunt datorite pictorului Ştefan Dimitrescu.

SCRIITORII

☐ D. Caton Theodorian tipăreşte în editura literară a Casei Şcoalelor o piesă de teatru, în 3 acte Stăpâna, care s'a jucat la Teatrul Naţional. Apare peste puţin timp în librării.

☐ D. Caton Theodorian lucrează la o nouă piesă de teatru, în 4 acte: Greşala lui Dumnezeu.

S. S. R.

☐ Duminică, 14 Februarie, ora 6 p. m. are loc în aula Fundaţiei Carol I după a doua şi ultima convocare, adunarea generală extraordinară a Societăţii Scriitorilor Români. La ordinea zilei: Ratificarea eliminărilor de membri şi acordarea celor 7 premii literare.

PREMII

☐ „Societatea Scriitoarelor Române“ a acordat un premiu de 2000 lei pentru cea mai bună nuvelă, d-şoarei Sanda Movilă, autoarea delicatului volum de versuri: Crinii Roşii. Lucrarea premiată se numeşte: Pentru Myriam cea de acum două mii de ani şi de astăzi.

POESIS

☐ Joi, 18 Februarie a. c., d. Nicolae Ionescu, profesor universitar, va vorbi în ciclul literaturii franceze, organizat de „Poesis“ despre Charles Peguy.

VIAŢA LITERARA

☐ Sâmbătă 20 Februarie a. c. apare revista „Viaţa literară“, organ săptămânal de critică şi informaţie literară, condus de un grup de scriitori, sub direcţiunea d-lui G. Murnu, profesor universitar şi membru al Academiei Române.

REVISTE

☐ Adevărul literar de Duminică 7 Februarie aduce pe lângă nuvele de d-nii M. Sadoveanu, Ştejar Ionescu, un esseu despre „Poezia pură“ al d-lui Paul Zarifopol şi un foarte judicios comentar al d-şoarei Otilia Cazimir asupra premiilor literare şi câtorva din misterele lor. Bănuiala că preferinţele noastre ar merge către opera aşa de matură, de viguroasă şi de artistică a d-lui Gib. I. Mihăescu, ne cinsteşte în deosebi. E o preferinţă ceva mai de demult, înainte ca d-sa să fi început a scrie la „Viaţa Românească“.

☐ Intr'o admirabilă execuţie tipografică, operă a institutului de arte grafice „Ramuri“ din Craiova a apărut nr. 1 (an. XX) pe Ianuarie 1926 din revista Ramuri—Drum Drept. Din sumarul bogat: Duppă „Sămănătorul“ de N. Iorga; Iertare (poezie) de Elena Farago; Despărţirea, fragment din romanul „Intunecare de Cezar Petrescu; Tradiţionalismul de D. Tomescu.

Asupra nedumeririi noastre şi asupra convingerii d-lui D. Tomescu că opera d-lui Rebreanu ar reprezinta crezul sămănătorist, deocamdată medităm. Vom reveni.

EXPOZIŢII

☐ Expoziţia sculptorului Jalea (Căminul Artelor) — Regina Maria, Calea Victoriei 83 se închide Luni, 15 Februarie.

CONFERINŢE

☐ Casa de cetire a şcoalei elementare de comerţ No. 4 pe anul 1926 a organizat următoarele conferinţe: Duminică 7 Februarie Invăţături din marea industrie modernă, de profesor Al. Sorescu; Duminică 14 Februarie, Birul şi origina lui, de d. docent universitar I. Vlădescu; Duminică 21 Februarie, Organizarea culturală şi economică a Poloniei, de d. profesor G. Lefteriu; Duminică 28 Februarie, Viaţa Oceanului, de d. profesor N. Ioan; Duminică 7 Martie, Cultura cauciucului, de d. profesor V. Hilt; Duminică 14 Martie, Voivozii şi doamnele române cu talent literar, de d. profesor G. Marinescu; Duminică 21 Martie, Despre comercianţi, de d. profesor N. Danielopol; Duminică 28 Martie, Cooperaţia în şcoală, de d. profesor I. Constantinescu. Vor mai urma conferinţele d-lor profesori universitari: Sp. Iacobescu, Gh. Taşcă, C. Bungheţeanu, care se vor anunţa ulterior.

TEATRALE

☐ La Teatrul Naţional se repetă Apostolii, piesă în 3 acte de d. Liviu Rebreanu, sub regia d-lui V. Enescu.

☐ In actuala stagiune a Teatrului Naţional se va reprezenta şi Nepoţelul („Le Secret de Polichinelle“), comedie în 3 acte de Pierre Wolf.

☐ Săptămâna aceasta va avea loc la Teatrul Regina Maria premiera piesei Doctorul Knock de Jules Romains. Rolul principal va fi jucat de d. V. Maximilian.

☐ Bătălia, piesă în 3 acte de Pierre Frondaie, după romanul cu acelaş nume al lui Claude Farrère, se va reprezenta în cursul lunei Martie la Teatrul Regina Maria.

☐ In cursul actualei stagiuni Opera Română va da două premiere: Povestirile lui Hoffmann de Offenbach şi Salomea de R. Strauss.

☐ Cu ocazia reprezentaţiilor extraordinare cu d-na Fl. Cristoforeanu, Opera va relua Fedora de Giordano.

CONCERTE

☐ Duminecă 14 Februarie, la ora 11 dim. va avea loc la Ateneu: Concertul Asociaţiei muzicanţilor instrumentişti.

☐ Luni 15 Februarie, ora 9 seara, d. Leon Sirota dă un concert de piano la Ateneu.

☐ Miercuri 17 Februarie, la Ateneu va avea loc concertul de piano al d-nei Corina Sfetea.

☐ Luni 22 Februarie la Ateneu va fi concertul „Filarmonicei“.

ŞEZATORILE S. S. R.

A patra şezătoare (Sâmbătă, 2o Februarie). Conferinţă: Nichifor Crainic, Lucian Blaga, Adrian Maniu, Ion Pillat, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Liviu Rebreanu, Vintilă Rusu-Sirianul, Ionel Teodorianu, V. Voiculescu.

MEMBRII ACTIVI AI S. S. R-ULUI

Comisiunea însărcinată de adunarea generală a S. S. R., a stabilit, făcând eliminările de rigoare, următoarea listă de membri ai Societăţii Scriitorilor Români. Adunarea generală din 14 Februarie a. c. va decide:

Adamescu Gheorghe, Agârbiceanu Ion, Ardeleanu Carol, Arghezi Tudor, Băgulescu G., Banu Constantin, Barbu Ioan, Bârsan Zaharia, Bart Jean, Bassarabescu A. I., Bascovici Şerban, Batzaria Nicolae, Beza M., Blaga Lucian, Bogdan-Duică G., Botez Demostene, Boureanu Eugen, Brăescu Gheorghe, Brătescu-Voineşti I. Al., Budurescu Nicolae, Busuioceanu A., Buzdugan Ion, Caragiale Matei Luca, Caraivan Virgil, Cazaban Al., Ciocârlan Ion, Ciomac Em., Ciura Al., Codreanu Mihail, Condiescu M. Nicolae, Cotruş Aron, Crainic Nichifor, Cruceanu Mihail, Culea Apostol, Cunţan Maria, Dauş Ludovic, Davidescu Nicolae, Demetrius Vasile, Dominic A., Donici Leon, Dragnea Radu, Dragomirescu Laura, Dragomirescu Mihail, Dragoslav Ion, Dulfu Petre, Dunăreanu Nicolae, Eftimiu Victor, Făgeţel Const., Farago Elena, Floru Igena, Foti Ion, Froda Scarlat, Fulmen A., Furtună Horia, Galaction Gala, George Ion Al., Giurescu Const., Goga Octavian, Gorovei Artur, Gorun Ion, Gregorian George, Herz A. D., Hodoş Alexandru, Hodoş Constanţa, Ibrăileanu G., Jean Al. V., Iov D., Isac Emil, Karnabat D., Lovinescu Eugen, Lungeanu Mihail, Lupeanu Al., Mândru A., Maniu Adrian, Marino-Moscu Constanţa, Militaru Vasile, Milian Claudia, Minulescu Ion, Moldovanu Corneliu, Mora Mihail, Moşoiu Alfred, Munteanu Donar, Murnu George, Nădejde Iosif, Nădejde Sofia, Nanu D., Negru Mihail, Negru Natalia, Neniţescu St, Obedenaru Al., Ortiz Ramiro, Pallady G., Perpessicius (Panaitescu D.), Papadat-Bengescu Hortensia, Pătraşcanu D. D., Pavelescu Cincinat, Perieţeanu I. Gr., Petrescu Camil, Petrescu Cezar, Pillat Ion, Poiană Volbură-Năsturaş, Pop Vasile, Popa Septimiu, Popa Victor Ion, Pora Nicolae, Protopopescu Dragoş, Puşcariu Sextil, Rădulescu Mircea Dem., Rădulescu-Niger N., Ranetti George, Ralea Mihail, Râmniceanu-Simionescu Marin, Raşcu M. Ioan, Râuleţ Const., Rebreanu Liviu, Rosetti Radu D., Rotică G., Rusu-Sirianu Vintilă, Sadoveanu Izabela, Sadoveanu Marin Ioan, Sadoveanu Mihail, Sân-Giorgiu Ion, Savel Vasile, Scurtu Alexandrina, Seculici Fanny (Bucura Dumbravă), Seişeanu Romulus, Simionescu Ion, Soare Alice, Sorbul Mihail, Soricu Ion U., Speranţia Eugeniu, Speranţia Th. D., Stamatiad Al. T., Stavri Artur, Stere Const., Stratulat George, Struţeanu Scarlat, Tafrali Orest, Talaz G., Tăuşeanu Gr., Teodoreanu Al., Teodoreanu Ionel, Theodorian Caton, Tomescu D., Topârceanu G., Tutoveanu G., Tzigara-Samurcaş, Valerian Ion, Vianu Tudor, Vinea Ion, Visarion I. C., Vlădescu M. G., Voiculescu V., Voinescu Romulus.

Comitetul a adaos pe lista eliminărilor pe d-nii: Băgulescu G., Budurescu N., Condiescu N., Pallady G., Poiană Volbură.

Redactor: PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

Depozitar
Demetre Ursulescu
Sibiu

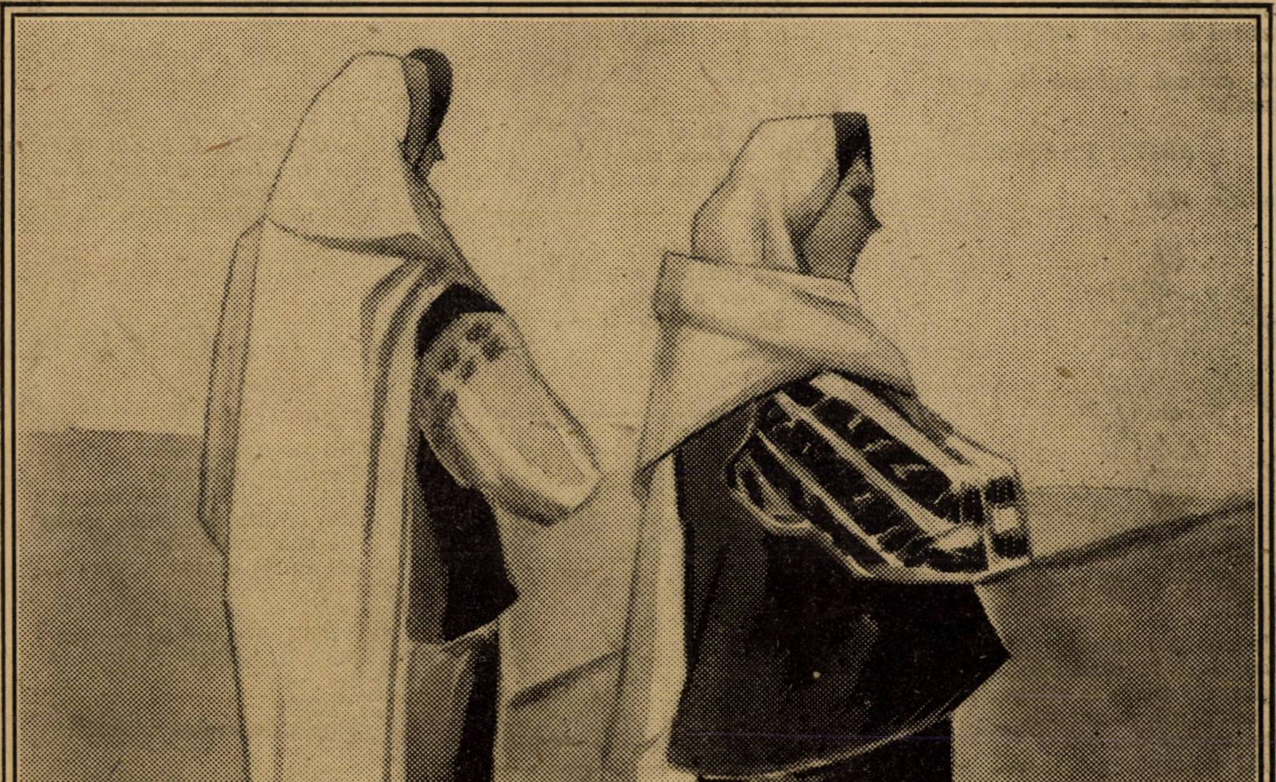

Desen de *FRANCISC ȘIRATO*

An. XLII, Nr. 8.
21 Februarie 1926

Lei 5.

Stanța nouă

IUBIRE

Pentru zâna lacului cea mititică.

Cum gingaș s'agață pe mucedul zid,
Un snop de zorele
Asupră'mi azi ochii tăi, mari, se deschid,
Țintiți spre zăbrele!

Pe geana-mi se cerne-o albastră perdea:
Vre-o zînă ? vre-un înger o țese ?
In zare, sub un giulgiu de grindeni și nea,
Par munții: gătite mirese;
Albastrul inundă pe creste și văi...
Ce tainice duhuri? Ce mâini?
Deschid pentru mine, ca 'n ceasul d'intăi
A cerului limpezi fântâni?
O! varsă'ți azurul din ochii tăi plini,
Pe chipul meu trist,
Și schimbă'mi, crăiasă, cununa de spini
In cerc de-ametist!

ARTUR ENAȘESCU

Sibiu, Noembrie 1922.

Prisăcarul

Prisaca e la 'ncrucișări de căi,
Pe pajiștea cu flori în curcubee,
Sunt faguri plini de miere în știubee
Și în coliba unde stă drumarul
S'asculte doina apelor din văi
Cu faguri albi așteaptă prisăcarul —

Trecură mulți și-au ospătat aci
Din mierea lucrătoarelor albine,
Toți mulțumiau și se duceau cu bine;
Dar prisăcarul aștepta într'una
Pe-aceea ce știea că va veni:
— Iubirea lui, erà aceea una —

Intr'un amurg visarea s'a 'ntrupat,
— O, cât erai ca visul mai frumoasă!
Te-am dus în casa mea sărăcăcioasă,
Ți-am dat miere curată ca nectarul...
— Tu ai ghicit cu ce mult dor te-am
[așteptat
Și ai rămas să stai cu prisăcarul —

Dar vis ai fost și ai pierit ca el —
E tristă azi coliba mea săracă:
N'ai mai lăsat un fagur în prisacă.
— Albinele se duc de-atunci în zare
Și cum sosesc le'ntreb încetinel
Ce veste îmi aduce fiecare —

Au fost în munți, pe țărm de mare și pe
[ploi:
— In zare nicăiri tu nu erai —
Și'n boabe mici strânse din floarea humii
Ele 'mi aduc înțelepciunea lumii
Și o așează 'n faguri albi de ceară...
— Oh, mierea asta e atât de-amară!

EUGEN VICTOR

Cântec

— M. Maeterlinck —

Oarbele surori
(Să sperăm mereu)
Oarbele surori,
Poartă lămpi de aur...

Urcă 'n turn acum,
(Ele, tu și eu)
Urcă 'n turn acum,
Șeapte zile-așteaptă...

Ah! întâia zise,
(Să sperăm mereu)
Ah! întâia zise,
Le aud lumina...

Ah! a doua zise,
(Ele, tu și eu)
Ah! a doua zise,
Regele se urcă...

Nu, zise a treia,
(Să sperăm mereu)
Nu, zise a treia,
Lămpile s'au stins...

AL. T. STAMATIAD

BRUMA

Sorei mele

Pleșuvii plopi se căciulesc — a ploae —
In margine de drum, la trecători
Și ziua scuturată de fiori,
Sub greutatea-amurgului se 'ndoae.

Cu-un car târziu, sub coviltir de nori
Se duse vara coaptă și greoae —
Plâng cerurile 'n lacrimi reci, șuvoae
Și plâng pe straturi veștedele flori.

Se'ngrop sub frunze morții și cei vii
Prin case reci, ca melcii'n cochilii
Și sufletele'n piept ni se zugrumă...

Pe-aleile pustii de-au mai rămas
Să-și ducă drumul fără de popas
Pribegi tăcuți, doar eu și toamna —
[Brumă...

C. I. ȘICLOVANU

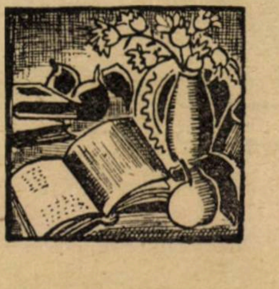

Romanță

Iubită dulce, dulcea mea iubită,
Frumoasă cum nu-i alta nicăeri,
Nu te-ai gândit, copilă prea grăbită,
Ce dar simbolic mi-ai trimes tu eri.

O cupă de cleștar.. Ca să'mi rămână
„Pe veci, cât și pe tine-o să te am”.
Dar goală, vai! ca inima bătrână
Pe care'ncerci să torni puțin balsam.

„E prea târziu“ spun cântece 'nvechite...
Setos, când voiu dori să beau din plin,
Ca dragostea, așa, pe negândite,
Imi va scăpa din mână, — și amin!

RADU D. ROSETTI

D. Radu Rosetti, care urma să citească la șezătoarea S. S. R. din 13 Februarie, n'a putut lua parte din motive de sănătate.
Spre bucuria cetitorilor săi, d. Radu Rosetti ne trimite Romanța inedită de mai sus.

PROHDUL

Lui Aurel Băeșu

Plopii fini și albi
Ca niște minarete
Plopii, Toamn'-au ridicat
Cu mînile de fildeș galben
Pe sub bolțile de flacări,
Racla de argint a Verii...

Plopii, Toamn'-au ridicat
Pe sub bolțile
De aur,
Violete —
Racla de argint a Verii...

Și-a plecat
Pe dric de nori,
Cu cai de vânt
A plecat...

Dar,
Pe-un hîrb de heleștae
Sălciile s'au despletit,
Și-au oftat...
Și-au pornit
Cu prapori negre
De cocori
Prin asfințit
Cu cățui verzi de luceferi
Ce-au cădelnițit —
In fuioare lungi și-albastre,
Nopți adânci...

Iar în urmă-le —
Au plecat
Tot norodul de scaeți îndoliat
Ingândurat,
Și curbat, —
A plecat...

Și cu pumni 'n tâmple-am amuțit...
Corbi 'n risipire de petale brune
Pe-o colină de cărbune,
Clericalii corbi
Au prohodit —
Vara ce-a murit...

Și cu sălciile 'mpreună,
Am oftat...

ION OJOG

UN AREOPAG

de NATALIA NEGRU

In acea seară, după ora opt, au început a sosi la o şezătoare literară prietenele şi prietenii Liliei.

Rînd pe rînd, în jurul mesei mari, scaunele îşi primeau cunoscuţii.

— Vă prezint pe un mic sălbatec, zise Lilia, introducând pe tânărul doctor, năltuţ şi slab, sfios şi grav, care, totuş, nu avea timiditatea stângace a celor nedeprinşi cu societatea.

Dimpotrivă, cu un delicat bun simţ, prin ţinuta şi gesturile sale, s'a impus, iar trăsăturile spiritualizate de studii şi cugetare ale figurii lui, au atras privirile tuturor.

— Domul doctor are un nume bizar, de aceea, eu am preferat să-l numesc „tânărul Esculap“, adaose Lilia.

Dumneata, domnule doctor, te afli, aici, între celebrităţi. Desigur, toată lumea îţi este cunoscută, pentrucă distinsele figuri ce le vezi, nu odată au ilustrat revistele şi ziarele noastre. Sper, că înaltul areopag îţi va acorda încrederea şi amiciţia sa. Ia loc între prietenele mele dragi, poeta suavă **Rodica,** şi adorabila tragediană, **Letitia.**

Un pahar cu vin, şi o felie de tortă, sper să nu fie împotriva higienei.

Părîndu-i-se că s'a ocupat prea mult de noul venit, Lilia reluă firul convorbirilor, adresându-se fiecăruia cu o nouă invitaţie la prăjituri şi la paharul de vin, şi tot odată, căutând să stimuleze interesul pentru discuţii.

Cel mai sever dintre toţi, tânăr de ani, şi mare de trup, „geniul dolofan”, — cum îl numia prietena sa, — aducând la chip cu Napoleon, un Napoleon gras, cu ochi albaştri, sfredelitori ca diamantele, pitiţi în fund, sub stânca frunţii — tuşi pentru a-şi drege glasul, şi ca să arate o neţărmurită încredere Liliei, se adresă cel dintâi noului mosafir, punându-l în legătură cu cele ce se discutau.

Fără să abuzeze de această înaltă distincţie, „tânărul Esculap” s'a ţinut într'o modestă rezervă, răspunzând numai foarte puţin, strict, atât cât trebuia, ca să arate ce încordată îi era atenţia, şi ferindu-se — nu numai de-a se înflăcăra, dar chiar de-a se anima.

Desigur, că nu era numai o „bună manieră”, ci, în adevăr, se simţea profund onorat de-a sta de vorbă cu cel ce i se adresase, cu marele **Mihu.**

Rodica, de felul ei, era tristă şi nenorocită. Părul prea bogat, împletit şi strâns într'un coc enorm, îi atârna ca o greutate la ceafă.

Rochiţa simplă, neagră, era prea puţin decoltată.

Când ochii oglindesc tristeţi adânci, figura nu-i atrăgătoare la o femee, şi Rodica mai era palidă, trecută fără vreme, şi pentru a fi plăcută, nu-i era de ajuns aristocraţia degetelor fine.

Studiase ştiinţele naturale, şi era de multă vreme profesoară într'un oraş din Moldova.

Prea puţini s'au apropiat vreodată de tainele naturii cu inteligenţa ei, cu o cultură elaborată, şi mai ales cu gingăşia unui suflet de poetă.

Letiţia superbă, înaltă, mlădioasă, cu ochi negri şi sprincene încondeiate, cu profil de regină egipţiană, cu o feronieră în părul negru, desfăcut prin cărare, cu multe bijuterii — strălucia în straiu albastru de muselinuri parfumate.

Inteligentă şi „mordantă“, rezuma în fraze spirituale unele discuţii, în care se amesteca numai de haz.

Din partea opusă a mesei, o urmăriau cu admiraţie privirile fierbinţi, privirile pierdute ale elegantului **Narcis.**

Uscăţiv, prea căutat în perfecţiunea îmbrăcămintei, după cum, aşa de căutat era în cizelarea versului, cu fruntea pleşuvită, cu ochi amigdalaţi — mai mult negri, cu barba în cioc, întotdeauna bine îngrijită, era un urît interesant, turburător — poate — chiar seducător.

Alături de el, cu fizionomie de sfânt inspirat, frumos — dar fără nici o preocupare de înfăţişarea lui, în floarea vârstei, neavând nici 30 de ani — ca şi Mihu — bunul **Darie,** întotdeauna dus pe gânduri, sta cu cotul pe masă, sprijinind în podul palmei capul nimbat cu plete abundente.

NATALIA NEGRU

Ii cuprindea pe toţi cu ochii mari, calzi, cinstiţi, cuminţi, ochi de copil nevinovat, — iar în scrisul său iradia împăcare, linişte, iubire.

Cât de deosebit de dânsul, nu-şi mai găsia astâmpărul criticul zavistios **Cîndea.** Slab şi puţintel la stat, aceiaş figură ascuţită, ca şi a lui Narcis, mai regulată poate, dar lipsită de fineţe, aspră şi primitivă, cu ochii mici, verzi, ce contrastau dezagreabil cu toate culorile celelalte ale tipului brun.

In ţinută cuviincioasă, **Iancu,** înalt şi grăsuliu, alb la faţă, cu mustăţi negre, cu buze roşii, cărnoase, îşi tot potrivea ochelarii pe nasul ascuţit. Iancu ar fi fost poate unul dintre cei mai distinşi gazetari. Era cuminte, şi cu mult bun simţ.

Prozator — şi om de ştiinţă — în veşnică nehotărîre de a apuca pe un drum sau altul, pe cât de ţăran, pe atât de blond la mustăţi şi la cioc — roşcovan ca un Neamţ, spătos şi îndesat — bun şi violent, — naiv şi pretenţios, — neastâmpărat, sgomotos, mâncăcios şi bun apreciator al vinului, adresându-se familiar chiar cunoscuţilor de dată recentă, abia trecut de treizeci de ani, dar cu aere de condescendenţă bătrânească, — **Taica** — fura cu coada ochiului fiece mişcare a lui Mihu, fiindcă între amândoi, o ascunsă gelozie literară îşi făcuse loc, mai ales, când se luau la întrecere în a descrie vânătoarea şi balta.

Câţiva pictori şi sculptori fiind prea tineri, se amestecau puţin în vorbă, ca şi cele două vecine ale Liliei, venite acolo,cu marea dorinţă de-a vedea scriitori şi artişti.

Un mefisto al societăţii se silea să pară desigur, junele diplomat, **Neagu.** Fizionomia aducea cu a personagiului din operă. In masca de formă triunghiulară, — unghiul ascuţit fiind bărbia — trăsăturile erau sculpturale. Numai ochii mari, de un albastru turbure, deşi umbriţi de sprâncene stufoase slăbiau energia figurii.

Purta un costum de dandy, cu o croială ultraenglezească.

Temele discuţiilor erau diverse :

Se prevăzuse, ori nu se prevăzuse războiul care începea în Europa?

Germania premedita, pregătia marea lovitură ?

Controversa era între Mihu şi Neagu. Neagu lua cu vehemenţă ofensiva împotriva „Boşilor“.

Dar vulcanul rusesc ? Cine se mai îndoia, că, mai curând sau mai târziu, nu avea să izbucnească ?

Poveştile despre Rasputin le ştia Cîndea pe toate, şi părea neverosimile lui Darie. Mihu surâdea cu înţeles, Taica le credea şi bătea cu pumnii în masă, cerând revoluţie.

Neagu nu se mira de nimic — un adevărat apusean ; Esculap asculta cu reculegere, neturburat la figură, puţin încruntat.

Letiţia ştia lucruri certe de la doi miniştri, ceeace se părea poveste, era purul adevăr, şi încă nu se ştia tot.

Ea găsise că cineva din societatea românească semăna perfect cu Rasputin, cu singura deosebire, că acel cineva se menţinea în treptele din mijloc.

Rodica privea cu ochii apuşi, părând uneori, absentă.

Dar... **reforma agrară ?** Marea proprietate mai putea să dăinuiască ?

Neagu — hotărît, era pentru marea proprietate. Toţi ceilalţi cereau exproprierea.

Neagu vedea primejdia în lipsa de competinţă a masselor ţărăneşti, pentru cultura sistematică a pământului.

Mihu admitea eventualitatea unei perioade critice de tranziţie, însă o prefera cu orice risc, în vederea viitorului de prosperitate şi înălţare culturală a poporului.

Blândul Darie, atât de timid de obiceiu, atunci a căpătat glas şi energie. S'a ridicat în picioare, a bătut cu pumnii în masă, a evocat vremurile patriarhale cu suferinţi — de, să te miri, să te cutremuri,—dar cu suflete mari, căci tăria nu-i în braţe, ci în inimi calde este.

Acei oameni, cu inimi calde, neînstrăinaţi de datini, trudind, luptând, murind, apărau ţara şi sămânţa neamului.

Boerii adevăraţi ai neamului nostru au fost răzăşii moldoveni, şi moşnenii Ţării Româneşti.

Taica s'a aprins, s'a repezit să-l sărute pe patriarhul Darie, şi însufleţirea lui era aşa de mare pentru a dovedi nobleţea adevăraţilor ţărani,şi drepturile sfinte la pământul care e al lor, căci l-au ţinut în braţe ca pe un copil, l-au apărat cu preţ scump de sânge, l-au muncit şi l-au rodnicit — aşa de tare vorbia Taica — încât se zguduia sala, şi el părea ameninţat de un acces de congestie.

Doctorul părea foarte satisfăcut, şi înclina uşor din cap afirmativ.

Iancu pentru întâia oară s'a găsit pe acelaş teren cu Cîndea. Veniau din Ardeal, aduceau amintiri vii despre în veci neuitaţii Horia, Cloşca şi Crişan, şi evocau cu sfinţenie pe cel atât de înrudit cu geniul poeziei noastre, pe falnicul, legendarul, slăvitul rege al Moţilor.

Narcis era democrat, însă nu se înduioşa atât de ţăran, cât de mulţimea proletară, de lucrătorul tipograf, de tristul măturător al străzilor, de toată lumea celor necăjiţi, cuprinzând pe intelectuali,pe artişti şi meşteşugari.

— Ţăranii sânt prea mojici — a spus tărişor Letiţia la urechea Liliei.

Esculap a prins această şoaptă şi a surâs uşor.

— Eram sigură că mă auziţi, şi am spus anume aşa, ca să vă exasperez, îi spuse încet Letiţia.

Neagu deplângea pierderea atâtor scumpe achiziţii de rasă şi nobleţă: cavalerismul, gustul pentru frumos, fineţa manierelor, farmecul saloanelor, şi mai ales, acea nepreţuită artă de a trăi între oameni, **politeţa.**

Taica s'a repezit la dânsul:

„Politeţa, domnule, e o minciună deghizată a celor mai egoişti indivizi. Ţăranul nu ştie de politeţă,dar are **omenie:** cunoaşte cinstea, mila, duioşia...

— Nu le cunoaşte, susţinea cu îndârjire Neagu.

— Le cunoaşte, îi ripostă bunul Darie, aproape înlăcrămat de indignare.

— Ţăranul e **copilul bun,** în marea familie a neamului nostru, zise Mihu, luând iarăşi cuvântul. In sufletul lui sunt toate comorile.

Să ne trezim, cât mai e vreme, căci el, el singur e temelia şi viitorul.

Lumea necăjită a oraşelor e atinsă de cangrenă, amice Narcis.

Că pier artele? Nu e adevărat! Arta, şi toată cultura noastră de azi sunt altoiri cu mult caracter străin. Să ne întoarcem la adevăratele tradiţii de artă şi cultură: să căpătăm isvorul vieţii adevărate, să ne înviorăm sorbind în el, şi să începem arta dela temelia casei, şi dela stâlpul porţii.

Porni-vom cultura cu întreaga massă a poporului, şi atunci să vedeţi perspective infinite pentru cărturar şi artist.

Lilia oftă cu deplină satisfacţie.

Esculap părea că a respirat aerul pe care îl cereau plămânii lui.

— Imi daţi voe — zise el, destul de încet, cu o sfiiciune, care-l prindea, ca o cochetărie pe-o femee.

— Cuvântul e al medicinii, strigă Mihu, impunând tăcere.

Un val de roşeaţă împurpură figura tânărului, când el începu, oarecum stângaciu:

„Nu-i oare, poporul întreg un organism, în care, toate funcţiunile vitale îşi cer organe sănătoase, armonios desvoltate, căci nu poate să trăiască inima fără plămâni, şi nu poate să dureze creerul fără inimă.

— Un uriaş este poporul, strigă Darie însufleţit. El este însuşi **Corbea** şi **Pintea** baladelor.

— Jos paraziţii de pe uriaş! adăogă Taica.

— Inima este ţăranul — strigă Darie.

— Atunci, urmând comparaţia anatomică, eu, ca doctor, voiu zice că locuitorii oraşelor sunt plămânii. Nu-s sănătoşi, aţi spus? E mai mult decât adevărat. E forma cea mai dezastruoasă a tuberculozei. Să începem asanarea. Să-i vindecăm şi pe orăşeni, să îmbujorăm cu sânge curat fiinţa întreagă a neamului. Atunci, pictura şi sculptura vor avea de lucrat chipuri ideale.

— O statue pentru uriaşi, se adresă Taica în spre sculptori.

— Un portret al lui Corbea! ceru către pictori, Iancu.

— Să-l trezim, căci Corbea doarme încă, aşa cântă balada, zise Darie.

— Bravo, Darie, să ni cânţi tu, balada lui Corbea.

—Am să v'o cânt, Mihule!

— Incepeţi asanarea, Doctore!

— Eu am făcut de mult jurământul, ca toate clipele vieţii mele să le închin măreţului uriaş. Sunt gata să fac toate jertfele, să-mi impun toate abnegaţiile. Numai pentru el, îmi trăesc viaţa de muncă acum, şi mă pregătesc de luptă, pentru mai târziu.

— Când entuziasmul a cucerit pe doctori, când medicina are astfel de elanuri, grăitoare cu aşa cuvinte, mergem... mergem înainte, zise Lilia.

— Să bem în sănătatea muzelor!.... căci, de n'ar fi ele, Corbea ar găsi că viaţa nu merită să fie trăită, şi Corbea nu s'ar mai trezi... închee Narcis, ridicând paharul, şi aruncând o privire către Lilia.

— Trăiască medicina!... adaose Letiţa.

Lilia ridicând glasul, a spus:

— In astă seară, era vorba să trecem în recunoaştere tot materialul numărului viitor al revistei noastre. Vedeţi, că secretara vă ţine de scurt. Manuscrisele pe masă, şi să începem. Toţi se executară cu promptitudine. Mihu tuşi, pregătindu-se a începe.

Se făcu linişte solemnă.

Cum citia cu cea mai firească intonaţie, fără nimic din stridenţa artificiului, cuvintele se înlănţuiau sugestive şi evocătoare, curgeau în şiruri cu rezonanţe muzicale, se insinuau şi picurau în suflet, fermecau şi înfiorau.

Pătrunseseră în casă mirezmele proaspete ale pădurii. Prin colţuri, părea că surîd scânteioarele. Cu graţii, crengi se îndantelau, şoapte de mister se desluşiau în foşnetul de frunze.

„Moartea căprioarei" era titlul bucăţii. Sprintena căprioară cu gambe fine, rănită la un şold, se privea îndurerată în oglinda isvorului, îşi aţintia apoi în vag ochii înlăcrămaţi, şi dintr'odată, îşi făcea spaimă, zărindu-şi propriile picături de sânge.

Iar se opria — şi iar fugia — şi la fiecare pas... muria!... Şi... încet, încet, s'a stins în braţe de flori.

Câteva figuri omeneşti, vânători decorativi, se iveau când şi când prin luminişuri, siluete romantice cuprinse în abur de poezie.

Nici un alt artist n'a tălmăcit vreodată, mai plastic şi mai magistral, adân-

---

Chipuri pentru o Evanghelie

Semănătorul

Şi le-a grăit lor multe, în pilde, zicând: iată, a ieşit semănătorul să seamene...
Matei, XIII, 3—8.

Se întinde şesul neted ca apa; arătura
Larg îşi revarsă valul de brazde pe hotar —
Şi pe cuprinsul ţării de 'nalţi căutătura,
In golul primăverii vezi: clătinat, un car

Pe drumul de tarlale cu spini, dudău şi bozii,
Doi vulturi mari dând roate, departe, pe-un gorgan,
Şi 'n fund de zare munţii de piatră ai Dobrogii,
Ca un chenar albastru tivit pe bărăgan.

Dar el, semănătorul, din tot cuprinsul, vede
Doar grâul greu în mână şi brazda sub picior.
De veacuri brazda neagră în braţul lui se 'ncrede —
Şi parcă din căţuie tămâie pe ogor.

Un preot alb, când pumnul în soare îl ridică
Şi îşi deschide palma larg binecuvântând
Cu rod bogat câmpia — Dar grâul plin-când pică,
O parte cade-alături şi vrăbiile venind

Mănâncă lacom grâul. Alte seminţi căzură
Pe ţarină pietroasă şi 'ndată-au răsărit,
Dar, fără rădăcină, păliră de căldură;
Iar altele, picând în spini — le-au năpădit;

Iar altele căzură în roditoare glie:
Au ascultat cuvântul pământului cel bun —
Şi una dă o sută, iar alta dă o mie...
Şi omu'n alb cu Domnul se 'ntoarce la cătun.

ION PILLAT

cul de tainică şi inefabilă înfiorare al pădurilor, nici un artist nu a prins cu atâta siguranţă nuanţele de vis, şoaptele de vrajă dintre pământ şi cer !..

Pictorii căzuseră în extaz.

Cîndea cucerit, asculta, fără să mai mediteze sarcasme.

Iancu trăgea grav dintr'o havană.

Taica îşi strângea tâmplele într'amândouă mâinile, şi, congestionat, privia cu admiraţie pe rivalul său.

Cu priviri calde, cu dulce zâmbet, Narcis urmăria volutele fumului de ţigară, degustând fiecare cuvânt încrustat ca o piatră scumpă într'un juvaer.

Fără să arate mare interes impresiei ce făcuse, Mihu a încheiat citirea, şi a invitat pe Taica să-l urmeze.

Taica nu avea măestria lecturii. Glasul lui se îneca, nervozitatea îi scotea intonări false, totuş, interesul auditorului a perzistat cu aceaş încordare.

După cum maestrul Rodin scotea figuri vii din piatra dură, aşa şi Taica scotea oameni adevăraţi din cuvinte. Voinicii flăcăi, vajnicii luptători cu furiile valurilor, luau viaţă aevea, necunoscută, viguroasă şi stranie.

Mâinile mici ale lui Narcis tremurau, când el îşi ţinea manuscrisul şi citea.

Glasu-i înecat de lacrimi înduioşa.

Subtilul vers, cizelat până la desăvârşire, atrăgea cu focuri de pietre preţioase, căci simţirea fusese elaborată în făurăria cugetării, şi apărea în imagini şi simboluri cu sonorităţi cadenţate, cu noutăţi căutate.

Darie îşi desfăcea o foae de hârtie cu cel din urmă cântec.

— A ! Nu ne mulţumim numai cu atât, i-a spus cu drăgălăşie Lilia. Iată volumul apărut acum. Să ne citeşti din el, căci, de nu ar fi o imposibilitate, mult ai fi rugat să ni-l citeşti tot.

Aici, în volumul acesta, intitulat atât de simplu „Poezii" — în volumul acesta aşa de modest, fără nici o podoabă, fără nimic din găteala sărbătorească pe care alte volume de versuri o îmbracă pentru ca să apară în public, în cărticica aceasta, cu un nume şi un titlu, se cuprinde sufletul întreg al neamului nostru...

Inşiră-te mărgăritare !...

— Unul singur doar de-a fost vre-odată poet mai mare ca Darie, gândia Mihu, ascultând.

Avea dreptate !...

Ce neaşteptată bogăţie de ritmuri noi !

Ce măestrie de versificare ! Ce trudă cinstită de neîntrecut artist se ascundea sub aparenţa de simplitate !

Cu ce simţ delicat, fin erau alese notele ! Câteva schiţări numai, şi totuş, cât de nemerite ! Ce meşteşugită era arhitectura clasică a poeziilor ! Seninătate, acurateţe, gingăşie... pentru adânca, primordiala, infinita simţire ! Curgea cântarea firească, străvezie şi lină, curgea din isvorul naturii, curgea ca ciripitul ciocârliei, cu spontaneitatea doinei ieşită cândva, dintr'un luger de trestie, cu puterea de plăsmuire a baladei, pe care haiducul a zis-o din frunză pe colnicul codrului ; curgea cu fiorii mistici ai ecourilor din legende ; cu viziunile trecutului ; cu măreţia cerului, şi calda bunătate a pământului.

Muntele, plaiul, sătucul, bisericuţa, hora, lăutarul, voinicul şi fata bălaie; zburdălniciile copiilor în jurul bunicului, religia căminului, sfinţenia candelii, sub icoana Preacuratei ; aroma busuiocului ; duioşia bunicii înlăcrămate, care toarce lângă vatră ; pitorescul fusului şi al firului tors din caerul alb ; ţârâitul greeruşului, etern tovarăş al zilelor de iarnă ; înfiorarea neînţeleasă de la venirea şi plecarea cocoarelor ; ciripitul rândunicii... o invazie de aer proaspăt, o năvală de mirezme sfinţite... **o muzică melodioasă de înduioşări şi nostalgii spre vremurile duse.**

Ici—colo—suspinul înăbuşit al fiinţelor orfane de noroc, al tristeţelor trecătoare ! !

Ca pe-o pânză magică, treceau luminoasele pasteluri..., înroorarea dimineţilor ; liniştea amiezilor ; rătăcirea nourilor ; arşiţa secerişului...

Apoi—salcâmul, nucul...

Păstorul şi turma... sunetul tălăngilor !...

Intreg volumul avea o arhitectură cu unitate organică. Părea un templu vast închinat credincioşilor religiei patriarhale.

Iar el, smeritul bard, poetul blajin, copilul nevinovat, nici nu-şi dădea seama, ce capodoperă a creat geniul lui sfânt...

Oh ! Această poezie trecută în muzică şi pictură.

Dar — marea simfonie — de ce, nu se înfiripă ? gândia Lilia.

O tăcere misterioasă a înstăpânit cuprinsul sălii.

Ceva, li s'a nălucit ? de stau astfel, toţi, cu privirile duse ?

O vedenie de-o clipă ?...

Oh ! divina halucinaţie !

Un spirit înaripat s'a oprit în mijlocul lor...

„Ai mei sunteţi cu toţii !" a glăsuit din ceruri... Eminescu !...

NATALIA NEGRU

TAMATORI

(Balonul de cristal)

De atunci e multă vreme, — atât de multă, că s'au scurs vise lungi de o sută de ani, de patrusprezece ori repetate, — trăia pe atunci un nobil puternic numit **Kamatari,** strămoşul strălucitei familii **Fujiwara** (câmpia glicinelor).

Koha Kunyo (rază albă) era singura-i fată, renumită prin graţia şi frumuseţea ei.

Când ajunse la vârsta de 18 ani, se celebră căsătoria ei cu împăratul Chinei **Koso,** vecinul lor, din dinastia To.

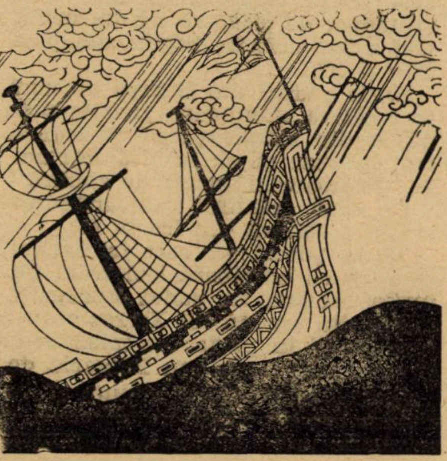

Cu acest prilej, ea se pregăti, potrivit obiceiului, să aducă, drept mărturie a credinţei sale, o ofrandă zeilor. Alese atunci printre comorile cele mai preţioase, trei daruri pe care le încredinţă generalului **Banko** ca să le ducă el însuşi la templul lui **Kofukugi** la **Nara,** vechea capitală a Japoniei.

Mai întâi era un **Kwagenkei,** instrument de muzică budistă şi era destul să-l faci să răsune odată, ca să-l auzi apoi cât trăiai.

Era apoi un **Schikinseki,** o călimară de piatră, în care dacă topeai odată un creion de cerneală de China, această cerneală nu se mai usca nici odată.

In sfârşit al treilea dar, minunea minunilor, era un balon de cristal, **Menkofuhai Tama,** care cuprindea o statuetă a lui Buda, din lemn de santal chinezesc.

Din opt părţi de odată apărea la vedere faţa lui Dumnezeu.

Pe barca sa cu pânzele umflate de vânt generalul era aproape să atingă coastele ţinutului **Sanuki,** când se deslănţui o furtună năprasnică.

Ca o biată frunză, era purtată corabia sa printre valurile spumegânde dar generalul care avea în paza sa comori atât de preţioase ştiu să manevreze atât de bine şi să încurajeze în atâta pe marinarii săi, că atunci când vântul se potoli şi marea se linişti, ei se văzură cu toţii mântuiţi.

In curând se zări pământul şi ancora a putut fi aruncată.

Generalul după ce mulţumi zeilor, că îl ajutoraseră atât de mult în îndeplinirea misiunei sale, se duse să vadă cum se păstrase comoara, când, nenorocire ! înspăimântat, văzu lipsa balonului de cristal.

— Cu siguranţă, spuse el, balonul a alunecat în mare în timpul furtunii.

Nu-i rămânea altceva de făcut de cât să anunţe trista veste lui **Kamatari.**

Cum i se aduse aceasta la cunoştinţă, nobilul cel puternic cu toată mânia îşi dădu seama că nelegiuirea trebuia atribuită Balaurului, zeul mării care fără îndoială, stârnise furtuna, ca să poată pune stăpânire pe balonul de cristal.

Sare pe calul său favorit, îl bate zi şi noapte şi ca o săgeată beată, ajunge în sfârşit la locul nenorocirii.

— Ascultaţi-mă, voi toţi cei de faţă, spuse el oamenilor adunaţi îndată la porunca lui — dacă vre-unul găseşte balonul de cristal, ca răsplată voiu îndeplini dorinţa lui ori care ar fi ea.

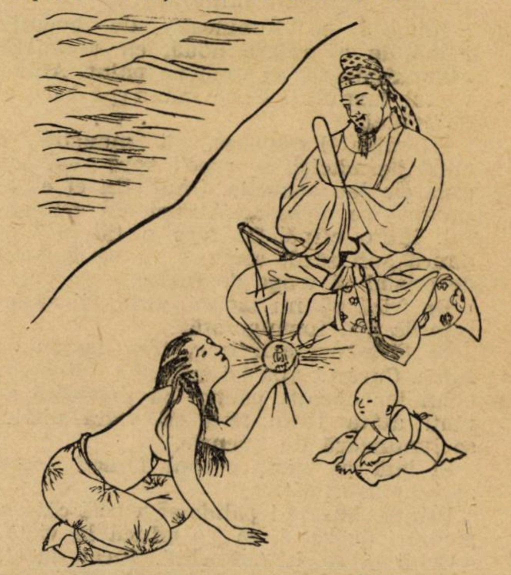

La cuvintele acestea, însufleţiţi de acelaş zel, toţi pescarii se grăbiră să se cufunde în mare. Dar vai ! curând unul câte unul apărură de-asupra valurilor, asemenea unor pepeni care plutesc, capetele lor întristate.

Kamatari era cufundat în gânduri : nu mai ştie ce să născocească ca să regăsească comoara sa pierdută, când de odată apăru înaintea lui, cu timiditate, o femeie tânără care, purta într'o pulpană a kimonoului un copilaş.

— Eu nu sunt stăpâne, spuse ea îngenuchind, de cât o biată pescăriţă de scoici, dar locuiesc de multă vreme ţinutul acesta şi cunosc fundul mării. Ingăduiţi-mi să caut comoara.

Cât era de plăpândă !...

— Oamenii mei sunt puternici, îi răspunse **Kamatari** şi n'au isbutit. Cum ai putea tu, delicată floare să înfrunţi un pericol ca acesta ?

— Vezi tu, stăpâne, eu sunt mamă şi voiu încerca pentru copilul meu. Viaţa mea e umilă ; trebuie oare, ca fiul meu ca şi mine, să ajungă la moarte fără să ştie să citească ? Singura mea dorinţă ar fi să fac din el un frumos Samurai. Sacrificiul meu, precum vezi, nu-i mare. Lasă-mă să-l îndeplinesc.

Kamatari dădu din cap. Nu credea că biata femeie are să poată isbuti. Totuşi, în mod solemn îi făgădui ceeace cerea.

Recunoscătoare, pescăriţa îl salută cu multă plecăciune, zâmbind şi se îndepărtă.

Uşoară, ea sosi pe tărmul apei, puse copilul jos pe plajă şi îi surâse cu dragoste. Apoi, îşi legă o funiei în jurul mijlocului şi spuse pescarilor :

— Cum voiu găsi balonul de cristal. voiu trage de funie şi voi să mă scoateţi afară.

Apoi luă un pumnal în mână şi se aruncă în valuri.

Cum face o cometă în cer, tot aşa străbate ea apele şi atinge în curând fundul. In jurul ei nu sunt de cât ierburi de mare legănate uşor şi mii de reflexe schimbătoare.

Ea merge fără odihnă. Caută. De odată, între alge, în apa de smarald, vede lucind o lumină stranie.

Dă plantele marine la o parte, cu mâinile, şi înaintează. Inaintea ei se înalţă un palat măreţ.

— Oare am ajuns, îşi spuse ea, la locuinţa Balaurului, zeul mării ? Aici am să găsesc cu siguranţă balonul de cristal.

Şi în adevăr, abia ridică ochii şi zăreşte în vârful celui mai înalt dintre turnurile palatului, idolul strălucind în mijlocul balonului de cristal, — dar înconjurat de balauri, de şerpi, de monştri care rânjeau înfiorător.

Inima i se luminează de bucurie. Plină de o putere nouă, ca o umbră, ascunzându-se, se urcă pe palat. Atinge vârful turnului. Pune mâna pe balonul de cristal.

Dar abia îl apucase, că monştrii, o clipă buimăciţi, se reped spre ea, cu ghiarele lor ascuţite. Unul din ei e aproape s'o prindă. Atunci cu pumnalul, într'o clipă, îşi face o tăietură adâncă sub sâni, ascunse în ea balonul de cristal şi trage de funie.

De frică să nu moară, balaurii se feresc de apa însângerată.

Pe ţărm pescarii trag, trag mereu de funie. Curând apa îşi schimbă culoarea: ochii lor obosiţi pentru că priviseră atenţi atâta timp fără să vadă nimic, se luminează de bucurie.

Şi iată pe nisip corpul femeii care zace neînsufleţit.

Printre buzele-i palide se varsă câteva picături de saké, ca s'o aducă la viaţă.

Ochii ei se întredeschid, încet, încet, ca petalele. Din rana de sub sâni ea scoase balonul de cristal îl întinde lui **Kamatari,** apoi cu vocea stinsă ce abia se auzi, spuse :

— Pentru copilul meu !...

Atunci, foarte tare, ca ea să-l poată auzi, **Kamatari** strigă :

— Fiul tău va fi un adevărat Samurai !...

Şi în clipa când trecu la veşnica odihnă, un zâmbet ilumină faţa mamei.

Viaţa ştiinţifică

Zimbrul dispare

Pe vremuri se ştie că ţara noastră adăpostea în pădurile nestrăbătute ale munţilor Carpaţi, un animal sălbatec, a cărui urmă a pierit cu desăvârşire la noi. Zimbrul, vestitul bou sălbatec a cărui efegie a rămas în stema Moldovei, trăia atunci nesupărat pe aceste meleaguri.

Nu ştiu când s'a stins ultimile vlăstare ale falnicului bour în Carpaţii noştri. In alte părţi s'a ţinut seamă de acest lucru, chiar şi cu alte vânaturi, ştiindu-se de pildă că cel din urmă mistreţ a fost ucis în Anglia cam prin anii 1650 şi 1685.

Unele păduri din Europa au mai păstrat câteva exemplare, risipite prin pădurile din Lituania mai cu seamă. Ţarul păstrase şi el, închisă într'un parc de vânătoare, o turmă de zimbri.

De răul omului sălbătăciunile îşi schimbă sălaşul din loc în loc.

Nu se povesteşte oare în Aristotel şi Herodot că odinioară leul trăia pe plaiurile noastre, în sudul Europei ? Cămilele din armata lui Xerxes erau mâncate de lei în partea de miazănoapte a Greciei, în Peonia sau Bulgaria de azi.

Şi cred că v'aduceţi aminte şi de statistica lupilor ucişi în Moldova, după socotelile „răposatului C. Negruzzi, carele nu a fost numai un scriitor de talent, de spirit şi de inimă, ci a mai fost şi directore al Oficiului de statistică din ţeara Moldovei ?“ Comentariul şugubăţ al neîntrecutului Odobescu în vestita-i carte mincinoasă de vânătoare, e plin de adevăr. Dar vânatul dispare şi fără să-i pui capul la preţ. Pe urmele lupului şi ursului care s'au stins cu desăvârşire în Anglia, vor merge şi cerbul, castorul, caprele negre, girafa, rinocerul, hipopotamul şi elefantul.

Astăzi asistăm la dispariţia aproape totală a unuia din cei mai de seamă reprezentanţi ai faunei continentului nostru. Stăpînia altă dată pădurile Europei şi aproape toată lumea veche, de pe coastele îngheţate ale Siberiei şi până în Alsacia şi Lorena. Peşterile din Midi şi Spania au păreţii zugrăviţi de strămoşii noştri cu admirabile desenuri ale zimbrului, sub diferite înfăţişări. Semeţia şi furia cu care atacă acest înaintaş al boului nostru, sunt redate cu precizie de locuitorii cavernelor.

In scriitorii vechi se spune că bourul trăia în Grecia şi Europa de mijloc. In vremurile mai noui a păscut ierburile Turkestanului, Caucazului, Rusiei, României, Suediei de jos, Angliei şi Elveţiei.

S'a împuţinat însă mereu, cu cât omul l-a vânat şi a tăiat desişurile unde se găseà la adăpost, nesupărat de nimeni. A ajuns astfel ca la sfârşitul secolului al nouăsprezecelea să nu mai fie zimbri decât în Lituania, în pădurea dela Bialowiecza şi în Caucazia.

Pădurea dela Bialowiecza — vorbeşte un colaborator al revistei franceze **La Nature** — are o întindere de vreo 128.000 hectare. Numai 120.000 hectare îs acoperite de arbori, restul fiind terenuri cultivate, drumuri şi mlaştini. Aproape treizeci de sate se află risipite pe această întindere, iar între ele un orăşel, Bialowiecza. In mai bine de un sfert de pădure, securea n'a intrat niciodată. Ca şi cu mii de ani în urmă, arborii sunt îngrămădiţi unul în atlul, crescuţi în voe. Furtuna a făcut ravagiile-i cunoscute : trunchiurile răsturnate îi arată urmele, împiedicând prin aceste ziduri naturale trecerea oricui.

Ucişi, alungaţi de pretutindeni, cei din urmă zimbri din Europa, aici şi-au găsit refugiul. Regii polonezi, ţarii Rusiei mai apoi, au luat sub protecţia lor ultimile exemplare din această specie nefericită. S'au pus pedepse mari pentru vânătorul ce-ar fi cutezat să ridice arma împotriva lor. Siberia, moartea sau o amendă pe care n'ar fi plătit-o o viaţă îl aşteptà.

Totuş, ocrotiţi astfel, bourii se împuţinau. Pe vremea lui Napoleon mai erau 300 de capete; peste o sută de ani, turma crescuse abia cu 700. In mersul obişnuit de înmulţire a acestui animal, era o scădere. Intr'un veac, turma abia se îndoise.

Bolile îi secera, ca pe nişte osândiţi, şi de mai ţinem seamă că Ţarul făcea din când în când incursiuni printre ei, pierind într'o vânătoare treizeci—patruzeci de zimbri, vom înţelege de ce sfârşitul tragic al coloniei acesteia se întrezărea în orizonturi apropiate.

De mutle ori erau prinşi pentru grădinele zoologice.

Pădurea era tăiată la margini şi micşorându-se, nu alt rău se punea în calea zimbrilor. Hrana se restrângea şi ea odată cu aceasta. Vitele locuitorilor din Bialowiecza o păşteau în toate părţile şi zimbrul tânjea, murind de-o moarte înceată, aşa pe nesimţite.

Prin 1908 s'a încins o boală între ei, o epidemie care-i decima într'una. Au murit atunci patruzeci, după cum pieriseră şi mai înainte, de-o altă boală, iarăş vreo şaizeci. Dacă ar fi fost ucişi cei bolnavi, ca să nu molipsească pe cei sănătoşi, o astfel de încercare de salvare le-ar fi prelungit poate agonia. Dar a fost ca neamul lor să se stingă acolo. Disperaţi, zăpăciţi, ţinuţi la strâmtoare, se luptau între ei. Taurii bătrâni alungau pe cei tineri, iar vacile rămâneau nefecundate prin această luptă de întâetate.

A venit războiul din 1914—1918. Turma număra atunci 737 de capete. Teatrul războiului fiind pe aici, a făcut să piară şi mai mulţi. Germanii i-au ocrotit, e drept; au ucis taurii bătrâni şi vacile sterile, ca să lase pe cei în floare să crească şi să se înmulţească în voie; şi aceasta prin 1918, când nu mai erau decât 200 de zimbri.

După victoria aliaţilor, retrăgându-se puterile centrale, în învălmăşagul acelei retrageri silite, vânătoarea celor din urmă zimbri a putut-o face oricine. Revoluţia însă le-a pus capăt : înfometaţii au tăbărât pe tot ce trăia, omorând la 12 Aprilie 1919 şi pe cel din urmă zimbru.

La fel au stat lucrurile şi în Caucazia. In nebunia lor, bolşevicii rupând orice legătură cu trecutul învăluit după ei în întuneric şi oprimări, au sfărâmat orice stavile ţariste. Au tăbărât cu mitralierele chiar, şi au ucis animalele acestea risipite şi aici prin unele păduri.

Mai trăesc astăzi în toată Europa vreo şaptezeci de exemplare, în captivitate însă, risipite în grădinile zoologice şi în parcurile unor proprietari mai cu milă. Se spune că s'a înfiinţat o ligă pentru apărarea zimbrului. Se va da drumul unei turme într'o pădure, ca să se sălbăticească iarăş, trăind în libertate, ca strămoşii lor. Stăruinţele acestea şi astfel de mijloace artificiale vor fi de vr'un folos ? Natura şi omul sunt cu totul altceva şi mâna uneia se deosibeşte cu totul de a celuilalt.

C. N. NEGOIŢĂ

Mărturisirea Fedrei*)

Actul I. — Scena III

Fedra, soţia din a doua căsătorie a regelui Tezeu, se simte chinuită de o iubire năpraznică pentru fiul acestuia, din prima lui căsătorie, Ipolit. Iubirea aceasta creşte cu atât mai mult, cu cât svonuri au eşit că Tezeu ar fi murit, în timpul faimoasei lui aventuri, departe de căminul conjugal... Totuşi conştiinţa, veşnic judecător neadormit, nu-i dă pace, Fedrei, şi ea simte nevoia unei împărtăşiri. Oenona, fosta ei doică o sileşte la aceasta :)

OENONA

Ce furie te 'ndeamnă vieţii să-i tai sborul ?
Ce vrajă, ce otravă secatu-i-a isvorul ?
Trei nopţi întunecară tăcutul asfinţit,
Dar geană peste geană, de somn tu n'ai lipit !...
Şi zile trei de-arândul pustii şi lungi trecură
De când tot gemi şi hrană, un pic n'ai dus la gură.
Dar ce urzeşti în taină ? Ce gând ispititor ?

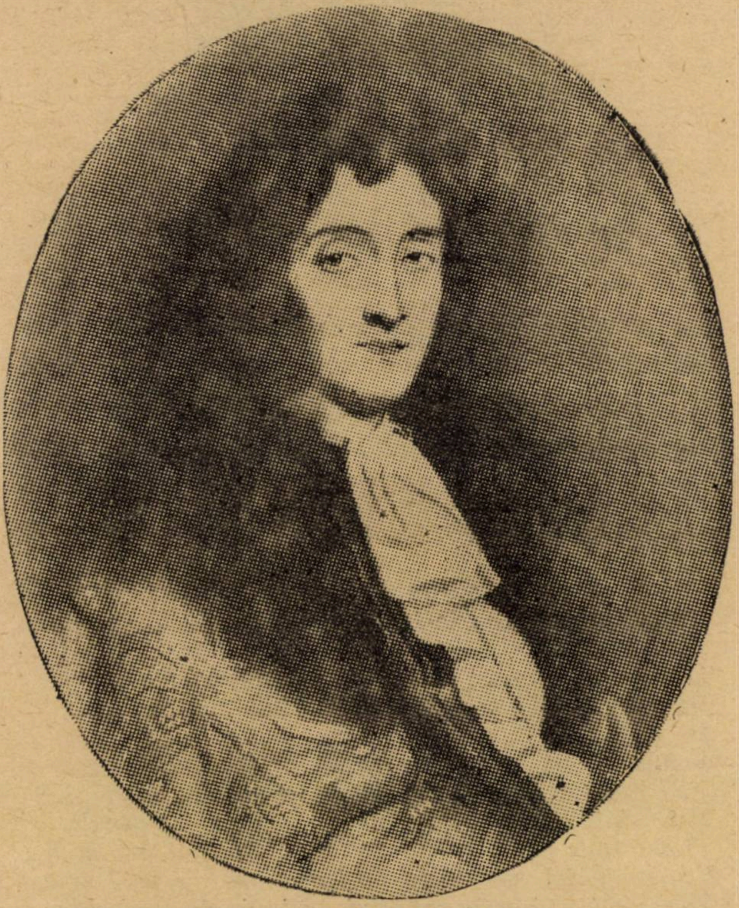

JEAN RACINE

— N'ai drept să 'ntorci asupră-ţi un braţ ucigător.
Intărîta-vei zeii cu-aşa nesocotinţă
Şi ţi-ai trădà şi soţul, căci i-ai jurat credinţă.
Iţi laşi pe drumuri bieţii copii nefericiţi ?
Vrei tu să crească singuri, ca robii, prigoniţi ?
Ia seama ; însăşi ziua ce-i lasă fără mumă,
Pe fiul veneticei spre glorie-l îndrumă.
Vrăjmaşul tău de sânge, la tron !... Acel cumplit
Fecior al Amazoanei, — trufaşul Ipolit !

FEDRA [tresărind]

O zei !

OENONA

Iţi redeşteaptă orgoliul vechea ură ?

FEDRA

Ce-am auzit ? Ce nume ţi-a fluturat pe gură ?

OENONA

Ei bine, isbucnească mânia-ţi ! ai cuvânt !
La numele-i tu tremuri, te sbaţi ca frunza 'n vânt.
Trăeşte : datoria, iubirea-ţi dau porunca.
Trăeşte : fiul scitei să nu-ţi răpească munca,
Impovărându-ţi fiii c'un jug nedemn de ei.
Un barbar să dicteze, unui vlăstar de zei !
Nu 'ntârzia, căci moartea cu mersul ei de undă
E-aproape ; strânge-ţi forţa ce par'că se scufundă,
Cât timp, făclia vieţii, către sfârşit acum
S'ar mai putea aprinde din propriul ei scrum.

FEDRA [desnădăjduită]

Prea mult lăsai să ardă văpaia-i vinovată !

OENONA

Cum ? De vre-o remuşcare eşti oare sfâşiată ?
Ce crimă 'năbuşită în gând, te-a tulburat ?
Ori... mâinile 'ntr'o jertfă de sânge ţi-ai pătat ?

FEDRA

Nu ! Mâinile-mi curate, n'au crime de acele...
De-ar fi şi bietu-mi suflet nevinovat ca ele !

OENONA

Dar ce înfricoşată urzire-ai plăzmuit
Că nici acum, din spaimă, tot nu te-ai mai trezit ?

FEDRA

Ţi-am spus prea mult... nu-mi cere ce nu pot... mă scuteşte :
E-o taină ce omoară, dar nu se spovedeşte.

OENONA

Mori dar, păstrând cruzimea tăcerii, — dar să ştii,
Ca să-ţi închid eu ochii, la mine să nu vii.
Deşi de pragul morţii eşti poate mai aproape,
Pe mine 'ntâi m'or pune în fundul unei groape !
Mii drumuri stau deschise către infern ; aştept,
Din culmile durerii s'apuc pe cel mai drept.
Ce crudă eşti ! Răspunde-mi : te-am înşelat vreodată?
Uiţi oare că din leagăn mi-ai fost încredinţată ?
Eu pentru tine ţara, copiii mi-am lăsat.
In schimb, acesta-i preţul credinţei ce ţi-am dat ?

FEDRA

Şi ce folos te-aşteaptă când mi-ai învinge vrerea ?
Ai tremura de groază de-aşi sfărâmà tăcerea !

OENONA

Dar ce-ar putea să fie mai crud, puternici zei,
Ca spaima de-a te pierde aci, sub ochii mei ?

FEDRA

Când mi-ai cunoaşte crima şi soarta-mi blestemată,
Tot aşi muri şi-atuncea, — dar mult mai vinovată !

OENONA [căzându-i în genunchi]

Pe lacrimile mele ce jalea ta o plânge,
Pe tremurul acestor genunchi ce'n braţe-i strâng,
Te jur, mă uşurează de-o neagră îndoială !

FEDRA

Aşa dar vrei ?... Te scoală...

OENONA

Să n'ai nici o sfială !

FEDRA

O ! Ceruri ! Cum i-aşi spune ? De unde să încep ?

OENONA

Cum mă jicneşti cu temeri nedrepte... Nu pricep...

FEDRA [aiuriază]

Vai ! Ura ta o Venus ! Mânie blestemată,
In ce deliruri mama s'a chinuit odată !

OENONA

Triste-amintiri ! Drept giulgiu, pe veci în viitor,
Uitarea şi tăcerea să cadă-asupra lor !

FEDRA

O ! soră, Ariano, de ce amor rănită
Murita-i pe limanuri streine părăsită !

OENONA

Stăpâna mea ! Ce chinuri, ce tainice văpăi
Te ard, — de ies din hrube de iaduri, toţi ai tăi ?

FEDRA

Aşa voit-a Venus ! Da, viaţa mi se curmă :
Mor, cea mai urgisită din neam, şi cea din urmă !

---

*) Cu d-şoara *Ventura* în rolul Fedrei şi d-na *Eugenia Ciucurescu* în rolul Oenonei.

OENONA [după o pauză]
Iubeşti?
FEDRA [cu curaj]
Cu tot ce-i furii şi patimă 'n amor!
OENONA
Pe cine?
FEDRA [în luptă cu sine]
Auzi-vei ceva îngrozitor!
Iubesc, şi mă cutremur la blestematu-i nume.
Iubesc,—fatalitate zdrobeşte-mă! [se aşează pe scaun]
OENONA [încet]
Anume?
FEDRA
Cunoşti pe fiul scitei de mine prigonit?
OENONA
Cum? Ipolit? O ceruri!
FEDRA
Tu însă-ţi l-ai numit!
OENONA
Tot sângele-mi înghiaţă în vine de uimire...
O! grozăvie! Blestem! O neam în urgisire!
De ce-am sosit aicea, pământ nefericit,
Primejdioase ţărmuri, cum nu v'am ocolit?

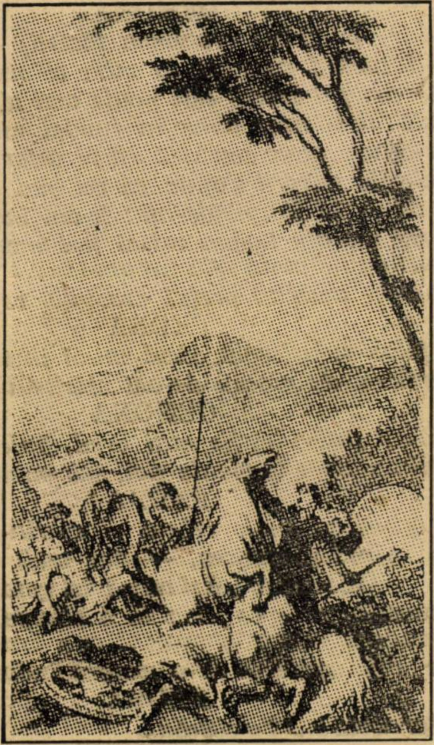

PHEDRE et HIPPOLYTE

Gravură din Opera lui Racine, ed. 1680.

FEDRA
E mult de când mă sbucium; — cu fiul lui Egeu
Abia uniţi prin lege de castul Himeneu,
Odihna, fericirea, părea că le-am atins.
Atena-mi scoase 'n cale duşmanul neînvins.
De cum îl văd, — ard toată şi 'ngheţ l'a lui vedere:
O tulburare-adâncă mă sbuciumă 'n tăcere.
Privirile-mi se 'ntunec, nu pot să mai vorbesc,
Sudori îmi scaldă trupul: fierbinţi, reci năvălesc,
O recunosc pe Venus ce-mi biciue un sânge
Cu flacăra-i fatală ce nu se poate stinge.
Prin rugi neîncetate cercai s'o mai alin:
Ii ridicai un templu pe stânci, sub cer senin.
De jertfele aduse mereu împresurată,
Căutam în al lor sânge pierdut-am judecată!
E fără leac iubirea când patime te ard;
In van topeam pe-altare miresmele de nard...
Când murmuram zeiţei o rugă 'n plâns şoptită,
Pe Ipolit în faţă l'aveam; şi neclintită
Mă urmărea figura-i prin fumul de altar.
Prinos îi dam viaţa făr'să-l numesc măcar!
Fugeam de el! Oh! chinul turburător de minte:
Il regăseam în chipul severului părinte!
Dar împotriva firei la urmă îndrăznesc
Să mă răzbun, — şi caut amar să-l prigonesc.

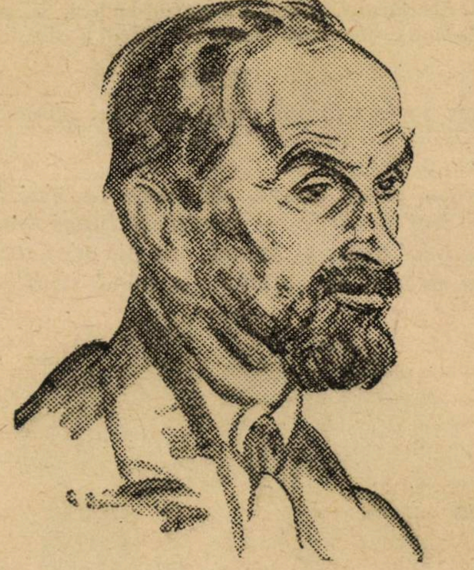

D. NANU

Ca să alung vrăjmaşul iubit ca o icoană,
In grab cerui surghiunul: am plâns, am tot strigat,
Şi tatăl de la pieptu-i l'a smuls, l'a 'nstreinat.
Am respirat Oenona! Cât l'am ştiut departe,
Senine-a mele zile treceau nevinovate.
De-aveam vr'un păs, în mine îl îngropam tăcut,
Şi fructul căsnicii fatale, l'am crescut.
Deşartă prevedere! O! nemiloasă soartă!
Adusă în Trezena de soţul meu, în poartă
Mi-am revăzut duşmanul de mine izgonit...
Abia închisă, rana îmi sângeră cumplit.
Nu-i numai o văpae în sânge sugrumată,
E Venera întreagă de prada-i încleştată!
De propia mea crimă încep să mă 'nspăimânt:
De dragoste, de viaţă, de 'ntregul lor avânt!
Voiam să las la moarte un nume fără pată,
Nici soarele să afle iubirea-mi vinovată;
Dar m'ai învins cu lacrimi, cu rugi, să te ascult.
Ţi-am spus tot adevărul, tot, tot! Nu mai am mult...
Tu, cruţă-mă, căci moartea-i aproape... e pe trepte...
Să nu-mi mâhneşti sfârşitul cu 'nvinuiri nedrepte.
De-acuma, nu cer sprijin nici ţie,... nimănui...
Când focu 'ncet se stinge, cenuşa-i partea lui!

trad. D. NANU

Erată

☐ **In poezia d-lui Eugen Victor:** Cântec de iarnă, **publicată în numărul trecut, versul final din strofa a II-a, urmează a se citi:** Să vezi ce vraje-i tot ce-am spus. **Versul a apărut trunchiat, dintr'o inevitabilă neglijenţă tipografică. Despre o corectură a redactorului, cum bănueşte, amabil, autorul misterios şi graţios corespondent, nu poate fi vorba. Redactorul nu-şi îngăduie să intervie în operile altora, fie că acestea se recomandă singure — cum e cazul de faţă — fie că nu.**

☐ **In darea de seamă despre conferinţa d-lui Tudor Vianu, în coloana II-a rândul 9 de jos în sus, urmează a se citi:** Catolicismul raţionalist al unui Massis Maritain **şi nu:** cataclismul...

☐ **Capitolul „Suratele din cer" tradus în numărul trecut e luat din „Jeanne d'Arc" de Joseph Delteil şi apărut în editura Bernard Grasset, Paris.**

S. S. R.

— A treia şezătoare literară dela 13 Februarie 1926 —

(Fundaţia Regele Carol I)

Şezătoarea de Sâmbătă 13 c. a S. S. R. a fost deschisă prin conferinţa d-lui prof. Tzigara-Samurcaş, care a tratat despre raporturile dintre literatură şi artă, cu specială privire la România.

Conferenţiarul ţine să spună dela început, că cerându-i-se acea conferinţă, nu a sa va fi vina, dacă, din desfăşurarea tezei, cumpăna va atârna uneori mai greu în partea artelor plastice.

D-sa arată cum toate operile de artă se aseamănă prin aceiaşi fază primă a zămislirei; că poetul ca şi pictorul sau sculptorul trăesc aceleaşi momente sublime în care stăpâniţi de idea sau viziunea ce urmăresc ei se simt creatori şi stăpâni nestânjeniţi ai lumei înconjurătoare. Că diferenţiarea operilor începe numai din momentul realizării, a exteriorizării inspiraţiunii lăuntrice.

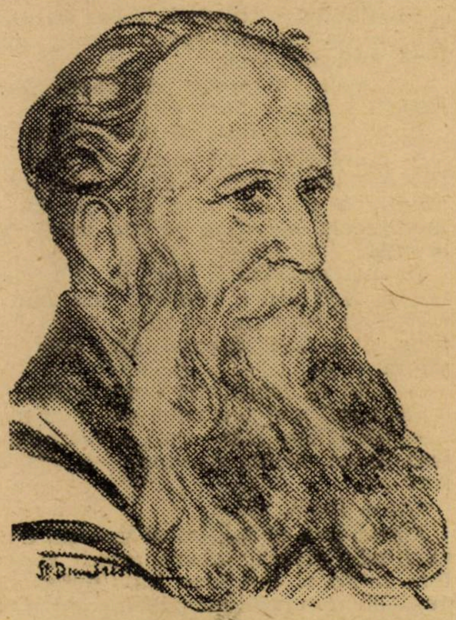

AL. TZIGARA-SAMURCAŞ

Operile literare sânt cele la care se pierde mai repede contactul direct cu autorul, iar înţelegerea lor — condiţionată prin limba în care sânt scrise — este altfel limitată decât a sculpturilor şi picturilor ce n'au nici vârstă nici naţionalitate, fiind universal apreciate de cei ce au ochi să vază. Prin câte-va exemple alese din arta universală se arată cum operile plastice ale vremurilor trecute şi ale popoarelor a căror limbă e aşa de puţin răspândită sânt totuşi azi încă atât de impunătoare şi de populare faţă de numărul restrâns al celor ce pot ceti în original pe clasicii vechi.

Din ajutorul ce însăşi biserica creştină l-a avut de la pictura pusă în serviciul ei, oratorul arată recunoscuta superioritate a artelor plastice faţă de însăşi cartea cărţilor, care este Biblia.

Limitând tema la ţara noastră, oratorul arată ecoul ce literatura l-a avut în artă şi semnalează picturile istorice ale maestrului Mirea şi ale lui Aman.

Cu deosebire interesantă a fost cercetarea din acest punct de vedere a literaturei noastre populare. Deşi în aparenţă ecouri plastice nu se regăsesc în folclor, cu excepţia unor balade, totuşi conferenţiarul arată marea înrudire ce uneşte literatura şi arta ţăranului român caracterizate ambele prin acelaş ritm, acelaşi sentiment al simetriei pe un fond comun de abstracţiune.

Stabilind relaţiunile strânse între motivele spirale ale olăriei noastre şi între repetatele cadenţe ale doinei, d. T. S. ajunge la concluzia că şi hora nu este decât interpretarea dinamică a motivului spiralei.

Prin legătura stabilită între ornamentaţia de azi cu acea din epocile preistorice, conferenţiarul ajunge la concluzia că şi ritmica poeziei populare trebue considerată ca mult mai veche decât influenţele Romanilor, cari au adoptat limba lor unor forme moştenite.

Prin captivante proecţiuni a ornamentelor olăriei vechi şi contimporane, a crestăturilor în lemn şi ţesăturilor româneşti s'au ilustrat şi mai bine teoriile interesante ale vorbitorului. Conferinţa s'a terminat prin comparaţia unor opere literare de sculptură şi pictură cu subiecte corespunzătoare.

D-l **ION DRAGOSLAV** îşi precedează lectura printr'o introducere în legătură cu meşteşugul scriitoricesc.

D-l **VICTOR EFTIMIU**, citeşte **Crăciunul de demult** şi declamă **Balada aurului** (din Cocoşul Negru), **Odă limbii române, Pădurea, In mine stelele şi Tricolorul.**

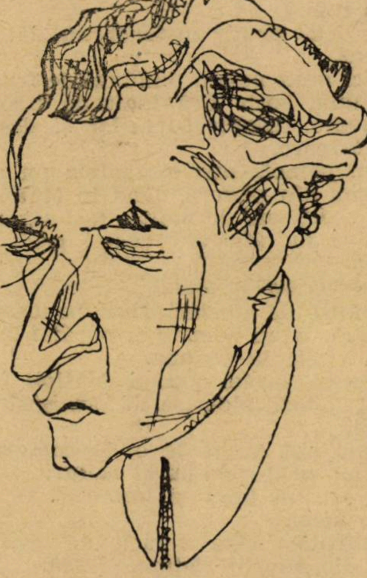

VICTOR EFTIMIU

Odă limbii române

Alcătuire de cuvinte româneşti
Iţi văd prin veacuri inedita bogăţie...
Intinerim pe zi ce'mbătrâneşti,
O, grai din viitor, mărire ţie!

Din auroră, magic te-arătai...
Ai preschimbat bordeele'n palate.
Te văd cum gloriosul drum ţi-l tai
In falduri de sonorităţi catifelate.

Carpatul ţi-a fost leagăn şi amvon
Recolte minunate îţi destină
Vestigiul dac şi farmecul slavon,
Infipte'n armătura ta latină.

Călugărul elin şi vajnicul cazac
Stambulul şi Parisul te-altoiră.
Supreme deveniri în tine zac
Clamori de corn, înfiorări de liră...

Mărire ţie, grai de viitor!
Superbe minţi se vor scălda în tine...
Ai fost un lac — eşti valul curgător
Eşti fluviul impetuoaselor destine.

Alcătuire de cuvinte româneşti,
Atâtea năvăliri te fecundară!
Intienrind, pe zi ce 'mbătrâneşti,
Eu te visez proteică şi lapidară!

(Cântecul milei).

D-l **ION BUZDUGAN** citeşte patru din poemele sale: **Vedenii din trecut, Fântâna părăsită, Flori de mac şi Cârtiţa.**

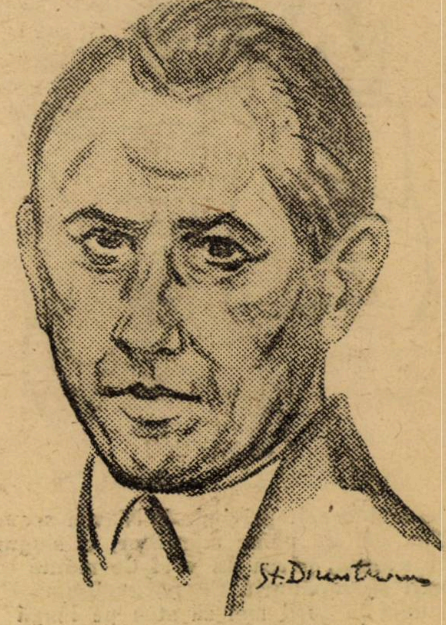

I. BUZDUGAN

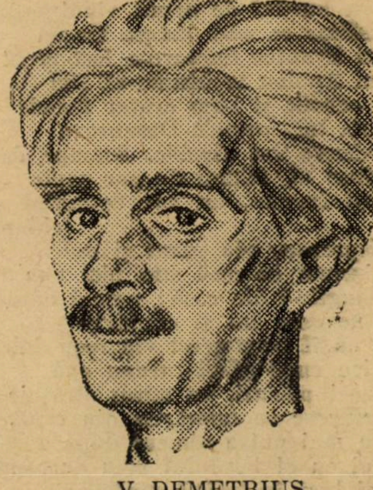

V. DEMETRIUS

D-l **V. DEMETRIUS** citeşte schiţa: **Norocul cocoanei Frosa.**

Mai citesc d-nii **N. PORA, D. NANU** (Moartea lui Ipolit), şi d-l **G. MURNU**: din Odiseia, Cântul IX:

A doua zi când se iviră zorii,
Eu strâng pe toți ai mei și iau cuvântul :
„Rămâneți voi pe loc, iubiți tovarăși,
Că eu mă duc cu vasul meu, cu soți-mi
Să văd ce neam de oameni sunt aceia ;
Sunt oare 'nverșunați, haini, sălbatici
Sau primitori de oameni și cu teamă
De zei ?" Așa zisei și după asta
Mă înlunlrai în vas, dădui porunca
La soți să intre, să deslege vasul.
Ei intră iute și pe bănci s'așează
Pe rând și 'ncep vâslind să bată marea.
Când noi sosim în țara-apropiată,
Vedem cum lângă mare 'n fund se 'nalță
O peșteră de dafini adumbrită
Și multe vite-acolo, oi și capre,
Dormiau și-aveau o strungă mare
Cu 'mprejmuire trainică din stane
De piatră, de stejari și brazi namornici.
Un mal de om aici 'și-avea sălașul.
Păștea el singur turmele departe
Și nu umbla cu alții. Singuratic
Stetea cu gând pornit spre cumplitate.
Era o nemeenie Ciclopul,

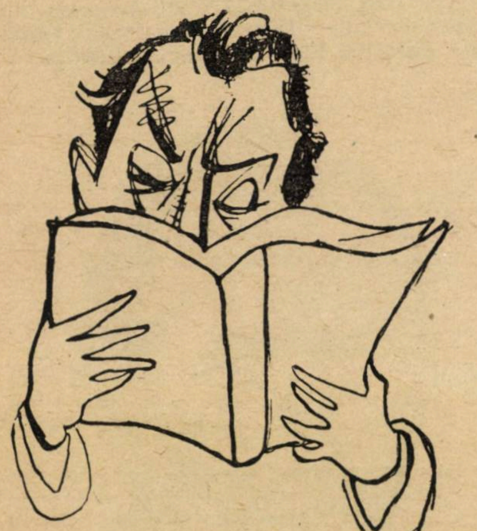
G. MURNU

De stai crucit privindu-l. N'avea seamăn
C'un om de pâine mâncător, ci singur
De s'arată, părea un vârf de munte
Inalt și 'mpădurit. Eu poruncit-am
Atunci la soții mei să stea pe lângă
Corabie și-acolo să vegheze
Și mi-alesei vreo doisprezece dintr'înșii
Mai buni și o pornii luînd cu mine
Intr'un burduf de capră vinul negru
Desfătător ce mi-l dăduse Maron
Al lui Evantes fiu care-a fost preot
Al lui Apolon la Ismar, că fiul
I-am ocrotit și i-am cruțat femeia
Și viața lui, locuia'n Dumbrava
Cea deas'a lui Apolon. Scumpe daruri
Imi dase el, talanți de aur șapte
Lucrați frumos, un vas de-argint și'n
[chiupuri
Douăsprezece vin curat și dulce
Și minunat ce nu-l știa nici una
Din slugile-i din casă ; numai dânsul
Știa, nevasta lui și chelărița.
Când eu îl beau acest vin roșu dulce,
In orice cupă plină turnau apă
Douăzeci măsuri, un miros strașnic
Dumnezeesc se 'mprăștia din cană,
De nu mai putea nimeni după dânsul.
Umplui cu el burduful meu de capră
Și mai luai în traistă merinde,
Căci socoteam că repede-o să vie
Asupară-mi un bărbat grozav de tare,
Inverșunat, nelegiuit sălbatic.

Priveliști de țară

Bădiță Năstasă și acum mă gândesc cu mândrie în suflet la flăcăii din satul nostru. Ce bine s'au mai luptat săracii ! Ți-aduci aminte câte fapte vitejești ne povesteau ei, Duminica, când vă chemam la școală, să mai stăm o leacă de vorbă și să vă mai citesc din cele cărți cu rost și cu socoteală tâlcuite ?

Ți-aduci aminte cum ne istorisea Nicu a Tudurii, despre luptele vânătorilor de munte la Oituz și pe Valea Uzului ?...

Ei, da să lăsăm asta pe altă dată ca să nu-mi uit vorba cu povestirea drumului nostru la Bâtca Smeilor.

Scoborîm pe acelaș colnic împodobit cu copaci căzuți. Soarele erà trecut de amează.

Flăcăul Dumitru, chipeș la boiu, cu pană în pălărie, doinește :

— „Frunză verdi pelinița,
Gătește-mă măiculiță
Di-un cal bun și di-o suliță
Și di-o biată pușculiță,
Că'n iest vară-i răzmeriță !..
Di-un cal bun de călărie
Ca să plec în bătălie...

Dela poala Bâtcii am schimbat calea, apucând spre miezu-nopții, pe un drum de pădure acoperit cu iarbă verde. Corbii negri ca păcura croncăniau, cerând carne. Ulii să repeziau după pradă.

Dăm într'un păltiniș.

Pițigoii își alcătuiau cuiburile prin scorburile copacilor și prin smidăriile de sânger. Cap-în-turtură cântă învârtindu-și gâtul : „tâ, tâ, tâ !... Sturzul cânepiu, vornicul păsărilor de pădure, fluera prin tufari.

Trecând printr'un făget, am dat într'o poiană.

Aici mult ne-am minunat de frumusețea unui sorb. Erà înalt de trecea pe deasupra tuturor copacilor și drept ca o lumânare.

Din poiană, mai străbatem un aluniș și eșim din pădure, dând în Mătioaia.

— „Aici mai de mult o fost sat de unguri și un făgădău ! mi-ai grăit dumneata.

Soarele erà la ojână.

Stoluri de presuri zbor pe deasupra noastră. Băeți rumeni și bucălăi la față, mân vitele la pășune.

Trecem iarăși pârâul Mătioii înconjurat de lozii pletoase, de răchițică și răchițel.

Când am ajuns la o fântână, ne-am întâlnit cu d-l chihai al pădurii. Un om nalt cât un brad și îmbrăcat în niște strae verzi.

Străbatem câteva racle de ogoare și dăm din nou în pădurea deasă.

Soarele se întunecă. Pale de nouri întunecoși să ivesc pe bolta cerului. Vântul să pornește și o bură de ploaie măruntă și deasă începe să cadă pe deasupra codrului. Tunetele să stârnesc și fulgerile pornesc.

— „Hai răpidi sub sulharul aista di fag ! — mi-ai spus dumneata cu grabă.

— „Să știi dila mini domnișorule : fagul esti binecuvântat di Dumnezău să păzască di fulgeri și tuneti în vremi di furtună, pi tăți drumeții fără adăpost !

După un răstimp de vreme, nourii s'au risipit. Ploaia îndată o contenit și mândru soare s'a ivit din nou și mai măreț. Am plecat de sub fag, luând-o apostoleste la drum. Pământul erà ghiftuit de apă. Păsările cântau cu mult mai cu drag și codrii abureau de ploaie.

Eșim din pădurea deasă, dând în șosea.

Mai mergem ca un conac de cale și iată-ne în deal la pădure. De aici am luat-o prin Ghindă, scoborînd printre tufe de critei și măciș. Trecem prin locuri râpoase și ponorite și scăpătăm după o jidovină.

Zăgrăelele stau tot tufe în calea noastră, iar dumbrăvile de brăileancă albastră împestrițează ogoarele.

După ce tăiem peste o cărare încunjurata de scai voinicesc și crânguri de aluniș, ne oprim pe un tapșan cu iarbă verde.

— „Cred că-i cii ostinit di atâta drum domnișorule ? Să ni măi punem o leacă gios, povestia cântecului : Chică un om dintr'un copac și tot mai stă două, trii zâlii să să odihnească, da mi-te-noi ?...

— „Mulțămesc bădiță Năstasă, da 'neta știi că tinerețelor le place să tot priviască și nu mai au vreme di odihnă !

— „Așa-i, așa-i, da vezi dumneata că și trupului trebue să-i dăm ci-i a lui și să măi înfrânăm cia pârdalnică di inimă !...

— „Bădiță, — ti-am întrebat eu —, nu știi 'neata de ce-i spune acestei buruiene, scai voinicesc ?...

— „Apoi ț'oi spune, da fă-mi și mii hatâru și stăi o liacă gios !...

Și mi-aduc aminte că mi-ai povestit.

— „Cică odată s'o pornit, di prin părțile noastre, a tabără di cară să aducă antali cu gin din țara di gios. Cu oamenii acia să aflau și doi băeți la o căruță.

Și cum mergiau ii așa pi un drum întins, fără nici o fântână, fără nici un copac, s'o rupt un cui dila căruța băieților și o ișât răscolul cari țâni draghinii.

— „Ci-i di făcut biță Constandini ? — o grăit ciel mai nic, cătri ciel mai mari.

— Să tăiem măi frati o tulchină di scai și să facim cuiul !, i-o răspuns frati-su.

Zâs și făcut.

Aiasta ierà pi înainti di amiează. Căruța fiind diresă, tabăra pornii înainti. Ierà într'o zi din luna lui Cuptor. Căldură și nădușală nemaipomenită. Când s'o scoborît soarele la toacă zăpușeala s'o domolit. Nouri negrii și groși împânziră ceriul albastru. Fulgerili să iviră. Vântul năpraznic trântià și luà tăt din cali. Scoibana începusă.

Bieții căruțași aflați în mijlocul câmpului fără adăpost, căzură pradă mânii lui Dumnezeu. Carăle să răsturnară cu tăt cu antali. Vitili rupsără giugurili și spăriete fugiau pi câmp. Da cii doi flăcăuași nu pățiră nimica. Scaiul avusăsă darul să-i păzască di furtună...

Și iacă tocmai di atunci luă numili aciestă buruiană di **scai voinicesc !...**

Ne-am sculat de jos și am plecat. Trecem pe lângă un huceag, dând în ogoarele omenești.

Oamenii ară din zori. Ciorile umblă în urma plugului, căutându-și hrana.

De aici o luăm pe-un răzor până în Berceni.

In urma noastră să aud glasuri de cântări bărbătești :

— „Colo'n dial în ciritei
S'o ivit trii voinicei
Caii suri porumbăcei
Ș'aceia's maică di-a mei;

Și'ncalțați cu iminii
Și 'n capiti pălării,
Și pi trup cu straii verzi,
Intră 'n codru, nu-i mai vezi...

Sânt flăcăii dela pluguri.

Când am ajuns acasă, soarele scăpătà în asfinţit, punând cununi de aur pe creştetele munţilor îndepărtaţi. Halăuca erà învăluită într'un noian de foc. Soarele să prăvăli încet după munţi şi amurgul înserării să lasă asupra sătişorului nostru. Oamenii trudiţi să întorc dela munca câmpului. Pâlcuri de flăcăi şi fete, îmbujoraţi de focul tinereţii, urcă cântând priporul din vatra satului. Vin vacile la muls şi în noaptea care să lasă tristă deasupra satului, strălucesc în bătătura caselor, focuri vii.

După ce ţi-am reamintit dragă prietene de viaţa trăită împreună altă dată, să-ţi spun ceva şi despre cum trăesc eu aici. In acest târg mare am întâlnit oameni cu multă învăţătură. Aici am aflat case, unde să găsesc clituri mari de tot felul de cărţi pentru citit. Aici sânt şcolile cele mai mari ale ţării noastre, aici trăesc cei mai însemnaţi cărturari ai neamului nostru.

Dela început am fost cuprins de o lume nouă şi de un nou câmp de învăţătură. Totdeauna însă, n'am uitat de viaţa voastră simplă şi curată, dragul meu prieten; şi de câte ori nu aşi fi vrut s'o mai pot trăi din nou! Dar ştiu eu? Voi mai întâlni-o în drumul vieţii mele?

Singura mea mângâiere de acum, o găsesc numai în mijlocul cărţilor şi mai ales într'un colţ din biblioteca mea, unde păstrez caetele; în care am izbutit să rup şi să aduc în preajma mea, o parte din viaţa voastră fără de prihană, aşa cum aţi putut să o înfăţişaţi în cântecele şi legendele voastre.

Şi de câteori sufletul meu este cătrănit di cititul cărţilor străine, venite dinspre soarele apune, deschid filele şi retrăesc o viaţă nouă şi sănătoasă, viaţa pe care am cunoscut-o numai în mijlocul vostru

Imi spuneai odată, dragă prietene, că tare ai mai dori să vezi capitala ţării noastre.

Să ştii însă băditţă, că aici portul şi limba voastră nu sânt luate în seamă. Aici să vorbesc alte limbi, aici este alt port şi alte obiceiuri. Boerii noştrii învaţă întâi pe copiii lor limba franţuzească şi numai când îi dau la şcolile statului, îşi aduc aminte de limba aspră a ţării lor.

Iţi povesteam eu odată, dacă-ţi mai aduci aminte, că s'a vărsat şi sânge pentru limba noastră, pe străzile acestui târg.

Inainte de a sfârşi această scrisoare, te rog tare mult, dragul meu prieten să primeşti un sfat dela mine.

Rămâi liniştit în satul tău sălbatec, şi părăsit, fă-ţi datoria cu supunere faţă de legile ţării, respectă pe Vodă şi pe toţi cărturarii mari ai neamului nostru; şi nu încercà niciodată să părăseşti satul tău, căci atunci vei plânge, aşa cum a plâns şi un frate al tău necunoscut:

— „Trandafirul rău tânjeşte,
Dacă-l săpi de unde creşte;
Tot aşa tânjesc şi eu,
După sătişorul meu!...

Mă închin cu sănătate,
Al dumitale prieten, care nu te uită niciodată,

GH. CARDAŞ

Bucureşti, 5 Ianuarie 1926.

TEATRALE

☐ Luni, 22 Februarie, va avea loc la Teatrul Naţional, premiera „Phedrei“ de Racine, cu d-ra Maioara Ventura.

☐ Miercuri, 10 Martie, are loc premiera piesei Apostolii de d. Liviu Rebreanu.

MENTIUNI CRITICE

LUCIA BLAGA: Daria, dramă, 4 acte, „Ardealul“, Cluj, 1925.

—: **Fapta,** joc dramatic; **Inviere,** pantomimă, (Cartea Vremii), ed. „Fund. Principele Carol“, 1925.

Nu putem vorbi despre aceste trei ultime piese de teatru ale lui Lucian Blaga, fără să amintim, oricât de în treacăt, de frumoasa carieră literară a autorului „Poemelor luminii“. Dela această primă culegere de poeme, datând din 1919 şi până astăzi, d. Lucian Blaga şi-a conturat personalitatea sa literară şi mai ales şi-a amplificat-o. Imaginile ce se păreau să fie tema d-sale favorită, au surprins prin prospeţimea lor fie că se întâlneau developate în poeme de o tehnică alta decât cea curentă, fie că se încrustau în acele „pietre pentru templul meu“, din cari poetul şi gânditorul luau ca dintr'un material comun.

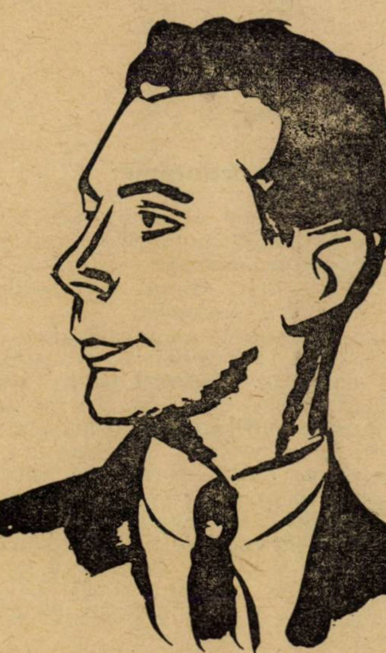

LUCIAN BLAGA

Timpul, şi e vorba doar de câţiva ani numai, a subliniat înclinaţiile d-lui Blaga spre studiul atent al variaţiilor de conştiinţă, l-au apropiat tot mai mult de acele regiuni umbrite ale sufletului unde atâtea taine se petrec şi unde o poezie severă şi gravă se strânge sub aripile-i de pasăre de noapte. Căci poezia d-lui Blaga a evoluat dela pilda şidela imaginea tematică spre mit, spre proverb, în cea mai largă accepţie a cuvântului, către o metafizică, al cărei hermetism nu exclude poezia, după cum nu-i lipsită de graţie peregrinarea sobolului prin galeriile subterestre. (Fără a mai vorbi—continuând imaginea—de acele mici moşuroaie, de deasupra pământului, mărturie vizibilă şi pentru ochiul muritorului de rând).

Insă nici locul, nici timpul nu îngădue să stăruim asupra evoluţiei poeziei d-lui Blaga. Era necesar să amintim de poet, pentrucă, sub toate variatele aspecte ale activităţii sale, Lucian Blaga, rămâne spiritul generator, poetul altoind pe o experienţă personală sau livrescă, o problemă, un gând, o nelinişte. A spune, în treacăt, că în afară de poezie, de lucrări de estetică, de teatru, în Lucian Blaga, rezidă un foiletonist de rasă, căruia nu-i scapă nici una din preocupările contimporane, fie o expoziţie de artă modernă, fie o interpretare a operii lui Shaw, fie o problemă de etnografie — înseamnă a completa portretul unei personalităţi, care se desăvârşeşte sub ochii noştri. Mai ales că din toate aceste diverse preocupări, d-l Lucian Blaga îşi hrăneşte opera cu o sevă permanent reînoită. E şi cazul teatrului său dela misterul lui „Zamolxe“ până la pantomima din „Inviere“.

Din aceste trei piese de teatru, „Daria“ şi „Fapta“, deşi inegale ca valoare şi articulare dramatică, se înrudesc prin aceiaşi atmosferă sumbră, prin acelaş aer straniu prin aceleaşi cazuri de psicho-patologie pe care le expune. Daria e eroina unei drame familiare ce se săvârşeşte în umbra irespirantă a menajului unei ridicole fantoşe ce se socoteşte savant în tr'ale pedagogiei. Daria este ilustrarea unui caz de terapeutică prin iubire, căci deşi pradă unor obsesii maladive Daria renaşte din iubirea scriitorului Loga, după cum se îmbolnăveşte din nou şi se sinucide când barbatul o claustrează şi o separă de amant. Deşi sbaterile Dariei, bucuriile ca şi desnădejdile ei sunt de esenţă dramatică, drama e însă prea schiţată şi totul lasă să se vadă că ne aflăm în faţa unei lucrări de început şi de experimentare.

Aceasta se vede dealtfel şi din scrisul cu anume stângăcii provinciale, ce nu se întâlnesc nici odată în stilul d-lui Blaga. De aici şi impresia didactică ce se degajează din simplificarea acestei drame.

In schimb, ce depărtare, ce unitate armonică în tratarea tot a unui caz patologic, în „Fapta“. Povestea e a pictorului Luca, a crui tortură sufletească se petrece între arta lui de o ascetică spiritualitate şi între ostilitatea tatălui său, un preot faimos pentru neînfrânarea instinctelor şi pentru imoralitatea lui renumită. (Amănunte cari dealtfel, sunt numai schiţate). „Spiritul arde cu flacări în tufa de spini, dar spinii nu se prefac în cenuşă, ci rămân spini“. este caracterizarea cu care Doctorul, prietenul lui Luca, prezintă tatălui izolarea şi arta fiului său. Desigur pictorul e un nevropat. Neînţeles de tatăl său, se sufocă de otrava ilolării şi cuvintele cu cari vorbeşte tatălui, de plecarea sa, sunt de o emoţionantă umanitate: „Ce se petrece în mine nu ştii nici tu, nici eu. Un spaţiu se 'ntinde aici, e o mâhnire fără sfârşit. Plutesc ca pe o apă neagră aici, e urâta, nemărginita desnădejde. Oh! nu mai pot. Ridic un deget, — cade zăvorul de pe o poartă ce-ar trebui să rămână veşnic închisă. Nu e bine să mai rămân.

Toate lucrurile îmi fac rău aici. Nu mai pot. Nu mai pot.

Trebue să plec. Aceasta e noaptea: Să nu mai vezi decât veşnic acelaş lucru. Aceasta-i durerea: să întâmpini ce ocoleşti“. Şi răspunsul tatălui, aspru, de-o **desconcertantă brutalitate:**

„...Sau dacă nu, îţi stau la dispoziţie cu un alt sfat. Fă-ţi sfârşitul. Du-te, spânzură-te. Nu eşti făcut pentru viaţă...“

Dar plecarea se amână. In viaţa pictorului se abate ca o grindină de foc, făptura ciudată, enigmatică a Ivancei. E numai văpae. Şi Luca o iubeşte, o teme de tatăl său, şi în cele din urmă, când o pierde, trebue, după prezicerea doctorului, prietenul său, să săvârşească fapta, de care se teme: Crima. Impiedicat să tragă în tatăl său şi'n Ivanca, descărcă revolverul în prietenul său, în doctor. Nu-l nimereşte, însă e vindecat de vechile obsesiuni. Acum nu va mai pleca: „Bucură-te şi cântă. — Pe tine te mai chiamă singurătatea? Pe mine nu mă mai chiamă. Vreau să rîd între oameni. Cine mai are frică de oameni?... Prietene, m'am vindecat prin faptă...“

Aşa redus la liniile sumare, jocul acesta dramatic pare desigur absurd şi tematic. Şi poate că, la origine şi este. Căci d. Lucian Blaga expune un caz din psichopatologia freudiană cu terapeutica corespunzătoare.

Ceea ce interesează însă, este că tot acest substrat psichanalitic, este învăluit şi răscumpărat de o acţiune în care infiorarea dramatică nu exclude o superioară atmosferă de poezie şi de iluminare. „Fapta“ este un mister prin luminile nebănuite ce suspendă peste grotele sufletului omenes şi este o dramă, vehementă şi aspră prin ciocnirea celor două suflete: pictorul şi părintele, printre cari fulgeră pasiunea sălbatică a Ivancei. Şi cât de omenească nevoia aceasta de iubire şi cât de firească conversiunea acestei eroine, care aminteşte într'o oarecare măsură de impudica Stella din „Magnificul încornorat“ dar mai mult seamănă cu o altă eroină a d-lui Lucian Blaga, cu Nona din „Tulburarea apelor“.

Ne mai rămân puţine cuvinte pentru „Inviere“. E o pantomimă de o savoare cu totul particulară. Un basm în afară de loc şi de timp pe cea mai simplă din teme. O cerere în căsătorie a unei fete de ţară, care e dată după un bogătaş din alte părţi. Satul se pustieşte de ciumă şi mama fetei nu poate muri până nu se întoarce fiica adusă de fratele mort, ce fusese sculat din mormânt de maică-sa. Fata soseşte tocmai în noaptea Invierii şi maică-sa moare împăcată.

Elemente de folklor, de basm vesel şi sumbru, d-l Lucian Blaga, adnotează cea mai fantazistă partitură pentru o mimodramă. Poetul care e d. Blaga e aici la largul său. De pildă: „Porcarul — (refuzat de Vochiţa) — se destramă în gesturi senimentale de poet romantic“; „Păcală — pareazá foarte liniştit, cerând mâna — nu a Vochiţei ci a Mamei“ — „Mama — înveselită, aruncă cârja după el“; ...„Vochiţa — e tristă că are astfel de peţitori“ sau descrierea satului bântuit pe ciumă, de o pregnantă plasticitate: „Apoi linişte. Un şuer străbate vămile văzduhului... Peste sat trece personificată ciuma cosaşă, călare pe-o reptilă uriaşă cu solzi galbeni şi verzi, ochi roşii şi cu aripi de lăcustă enormă”.

Negreşit nu poate fi vorba de o reprezentare a acestei pantomime. Tot farmecul inedit din cuvinte şi din glose s'ar prăfui. Privit însă ca un libret pentru o operă muzicală, — cum aminteşte şi d. Lucian Blaga — oferă un minunat prilej de încercare pentru compozitorii noştri cari duc lipsă pare-se mai ales de concepte de esenţă românească.

PERPESSICIUS

Adunarea generală oxtraordinară a S. S. R.

Duminică, 14 Februarie, a. c. precum se anunţase, s'a ţinut în amfiteatrul Fundaţiei universitare Carol I. adunarea generală extraordinară a Societăţii Scriitorilor Români. Neobişnuită animaţie, poate şi datorită alarmei din presă după care un respectabil număr de membri aveau să fie consideraţi ca nemai făcând parte din societate. Se spune că şi revista noastră îşi are o parte de responsabilitate, în această alarmă care s'ar fi dovedit deocamdată neîntemeiată. Am reproşat, în consecinţă, reporterului nostru literar excesul de zel de care a dat dovadă publicând listele de membri activi rămaşi în societate, după triajul comisiei şi comitetului. El ne-a răspuns, pe deoparte, că departe de a fi visat, toate aceste fapte sunt perfect adevărat, ceeace, susţine el, se poate dovedi şi cu citate din raportul d-lui **Liviu Rebreanu,** preşedintele Societăţii Scriitorilor Români, care a anunţat c ăopera de purificare şi-a însuşit-o precedenta adunare generală, şi că ea îşi va urma cursul independent de ameninţări şi insinuări.

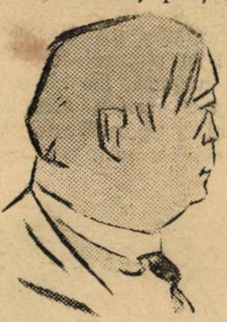

Liviu Rebreanu

Reporterul nostru recunoaşte însă să fi comis două grave abateri : 1) întrebuinţând cuvântul **eliminări** pentru **radieri** (păcat pe care speră să şi-l răscumpere până la judecata din urmă lexicografică); 2) neposedând încă acel dar al divinaţiei, ce i-ar fi permis să anunţe înainte de încheerea revistei, amânarea hotărârilor în chestiunea radierilor.

Cu aceste lămuriri să-i dăm cuvântul.

Şedinţa se deschide la orele 6 d. a., sub preşedinţia d-lui LIVIU REBREANU, asistat de d. Vintilă Russu-Şirianu, secretar.

Asistă d-nii Gh. Adamescu, Carol Ardeleanu, Gh. Băgulescu, Şerban Bascovici, Eugen Boureanu, Gh. Brăescu, Matei Caragiale, Cazaban, Nichifor Crainic, N. Davidescu, V. Demetrius, Mihail Dragomirescu, Ion Dragoslav, Victor Eftimiu, Igena Floru, Ion Fotti, A. Fulmen, Horia Furtună, Ion Al.-George, George Gregorian, A. de Herz, Constanţa Hodoş, Eugen Lovinescu, Adrian Maniu, Vasile Militaru, Claudia Millian, Alfred Moşoiu, George Murnu, Iosif Nădejde, D. Nanu, G. T. Niculescu-Varone, Natalia Negru, St. Neniţescu, Ramiro Ortiz, Perpessicius, Hortensia Papadat-Bengescu Camil Petrescu, Cezar Petrescu, N. Pora, Mircea Dem. Rădulescu, Const. Râuleţ, Radu D. Rosetti, N. Russu-Ardeleanu, Ion Marin Sadoveanu, Vasile Savel, Romulus Seişanu, Mihail Sorbul, G. Silviu, Eugeniu Speranţia, Th. D. Speranţă, G. Talaz, Caton Theodorian, Ion Valerian, Tudor Vianu, Ion Vinea, V. Voiculescu şi Romulus Voinescu.

D. Preşedinte citeşte raportul activităţii Comitetului şi proectul de buget pe anul 1926. De reţinut : 1) Chestiunea sediului Societăţii rămâne permanent deschisă. Primăriile promit şi numai atât. 2) veniturile Societăţii sunt în scădere. Ministerul Asistenţei a redus subvenţia ce acorda Societăţii. Din această cauză, comitetul s'a văzut silit să reducă pensiile pe anul în curs cu suma de lei 50 mii din totalul de aproape 200.000 lei anual. 3) Subvenţia ministerului de instrucţie stă neschimbată încă din 1911: 3000 lei. S'au făcut intervenţii repetate. Zadarnic. S'a arătat — precum cere şi d. Nichifor Crainic — că opera scriitorilor e pusă la contribuţie în manualele de şcoală, s'a cerut ministerului să ajute pe văduvele scriitorilor decedaţi — zadarnic. 4) Chestiunea radierilor face parte din programul de activitate al comitetului, şi purificarea e dictată de o adunare generală.

Operaţiunea îşi urmează, prin urmare, un curs normal.

Se propune primirea ca membru în S. S. R. a d-lui G. Bacovia. Se procedează la votul cu bile. D. Bacovia e primit cu aproape unanimitatea celor prezenţi.

Se împart buletinele în vederea votării premiilor.

Comitetul a propus câte 3 lucrări de fiecare premiu.

La premiul I. Al. Brătescu-Voineşti, (ministerul Artelor) de 25.000 lei, pentru roman, d-nii : Marius Theodorian-Carada cu „Furculeasca“ (1 vot); Liviu Rebreanu cu „Adam şi Eva“ (42 voturi); şi Mihail Sadoveanu cu „Venea o moară pe Siret...“ (15 voturi).

E declarat premiat : Liviu Rebreanu cu „Adam şi Eva“.

La premiul „C. A. Rosetti (ziarul „Viitorul“) de 20.000 lei : „Vulturii“ de I. A. Bassarabescu (19 voturi); „Descântecul“ şi „Flori de lampă“ de Ion Vinea (19 voturi) şi „Romanţă provincială“ de Hortensia Papadat-Bengescu (18 voturi).

Balotaj între I. A. Bassarabescu şi Ion Vinea.

La premiul de poezie „Socec“, de 10.000 lei :

„Plumb“ de G. Bacovia (36 voturi); „Satul meu“ de Ion Pillat (4 voturi); „Poeme pentru Galateea“ de Mircea Dem. Rădulescu (22 voturi).

Premiat : „Plumb“ de G. Bacovia.

La premiul de poezie S. S. R., de 6000 lei. „Versuri“ de A. Cotruş (19 voturi); „Fecioarele“ de V. Demetrius (15 voturi); „Alme Sol“ de G. Murnu (24 voturi).

Balotaj între d-nii A. Cotruş şi G. Murnu.

La premiul de proză, S. S. R., de 4000 lei :

„Sărmanii oameni“ de Eugen Boureanul (30 voturi); „Flămânzii“ de I. Ciocârlan (2 voturi); „Intr'o noapte pe Bărăgan“ de N. Pora (20 voturi).

Balotaj între d-nii : Eugen Boureanul şi N. Pora.

La premiul Benvenisti, de 2000 lei : „Reculegeri în nemurirea ta“ de Camil Baltazar (18 voturi; „Surpriza“ de Ion Dongorozi (15 voturi); „Crini Roşii“ de Sanda Movilă (14 voturi).

Balotaj între d-nii : Camil Baltazar şi Ion Dongorozi.

La premiul de Sonete „Ion Pavelescu“ de 1000 lei : „Viaţa“ de Zaharia Stancu (22 voturi); „Sonet“ de George Dumitrescu (5 voturi); „Vânătorul“ de Radu Gyr (20 voturi).

Balotaj între d-nii : Zaharia Stancu şi Radu Gyr.

Şedinţa se ridică la orele 8 jumătate, urmând ca balotajele să se voteze în şedinţa de Duminică, 21 Februarie, orele 3 d. a., tot la Fundaţie.

PENTAPOLIN

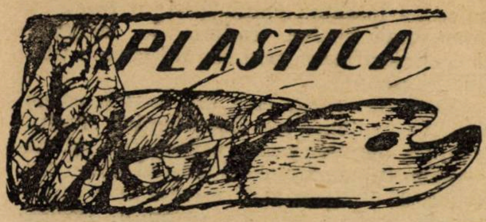

Paraziţii în artă

Foarte puţini vor fi fost amatorii serioşi de artă cari, în vârtejul preocupărilor zilnice, să fi avut răgazul a ceti următoarea, amuzantă din multe puncte de vedere, informaţie judiciară :

„D. pictor Octav Băncilă, profesor la şcoala de bele-arte din Iaşi, a reclamat parchetului de Ilfov că s'au vândut în piaţă tablouri ca fiind ale d-sale, cu numele d-sale pe acele tablouri. D-sa a cerut parchetului să se facă cercetări spre a vedea cine este autorul acestor falsuri, indicând că are bănuieli asupra d-lui Iosef D. Iscovitsch, proprietarul magazinului „Galeria artistică, obiecte de artă şi antichităţi“ din pasagiul Comoedia.

„Parchetul făcând cercetări ,a găsit că bănuielile reclamantului sunt întemeiate şi, în consecinţă, d. procuror Al. Răşcanu a deschis acţiune publică împotriva d-lui Iscovitsch, conform art. 332 şi 333 c. p. (excrocherie). Afacerea s'a repartizat la cab. 7 Instrucţie, al cărui titular, d. judecător Ghiţescu, a început cercetările.

„Fiind indicii că la acest magazin s'ar fi practicat pe o scară întinsă acest gen de falsuri, cei cari au cumpărat dela acest magazin tablouri, ca fiind ale marilor pictori morţi sau în viaţă, sunt rugaţi să treacă pe la cabinetul 7 instrucţie spre a li se face expertiza acestor tablouri...“

Bietul domn Iosef D. Iscovitsch — obiecte de artă şi antichităţi — a avut nefericirea să cadă, cel dintâi „pe bec“...

Il compătimim, cu atât mai sincer, cu cât avem bănuiala că nu e singurul pe piaţa Bucureştilor, care să aibă inspiraţia subtilizărilor grafice — în materie de plastică.

Capitala noastră adăposteşte aşa de numeroşi îmbogăţiţi de război — (până mai ieri, vânzători de fitiluri şi „ţilinder“ de lămpi...) — cari nu văd în artă decât etalarea unui orgoliu obraznic şi tâmp... !

Fireşte, în cazul recent descoperit, justiţia va lucra cu toată severitatea îngăduită de legi.

Câteva zile de arest şi câteva mii de lei despăgubiri, sunt desigur o pedeapsă, grea, dar care nu va înspăimânta, nici odată, pe **ceilalţi** falsificatori.

Cu toate riscurile materiale şi morale beneficiile lor, vor fi, oricând, superioare.

Cu prilejul acesta îmi aduc aminte de o întâmplare asemănătoare, dar, se înţelege, mai amplă.

In preajma lui 1909—1910, soseşte la Paris vestea că, după ultimile riguroase statistici americane, s'ar fi aflând peste ocean, prin diversele galerii oficiale şi colecţii particulare... 15.000 (cincisprezece mii) pânze „originale“ de **Corot perfect autentificate.**

Mândria americană fu întâmpinată cu un formidabil hohot de râs.

Monografiştiii lui **Corot** au răspuns imediat peste Atlantic, că toată opera lui **Corot,** inclusiv desenele, se reduce la 5000 (cinci mii) de piese, dintre care mai mult de jumătate se află în colecţiile europene.

Panică înfricoşetoare... la bursa picturii.

Dovada afirmărilor monografiştilor francezi s'a făcut imediat : prin însăşi condica de atelier a bătrânului peisagist, care avusese bunul obicei să-şi noteze regulat, toată viaţa, data şi localitatea unde executase o lucrare, data, şi preţul cu care vânduse pânza.

Se ştie că **Jean Baptiste Corot** fusese menit negoţului de postavuri, în care zăbovise opt ani, în condiţiuni aproape mulţumitoare pentru patroni.

De bună seamă, justiţia s'a zdruncinat un timp — s'au descoperit încă alte numeroase pânze celebre, tot atât de „originale“,... dar n'am auzit niciodată de o pedeapsă aplicată falsificatorilor şi încă, mai puţin, n'am auzit de o încetare a acestui comerţ .

Puţin timp după domolirea acestui scandal am asistat personal la o vânzare publică, unde un **Corot,** disputat vijelios de câţi-va îmbogăţiţi a fost ricat pentru suma de peste 300.0000 frs. (trei sute mii franci)...!

Deşi „expertizat“ după toate formele cerute, am avut convingerea — eu şi colegii, acolo faţă — că acel tablou era un fals ordinar.

In toate aceste vânzări publice — aranjate de altmiteri cu un mare ceremonial — se ascunde, adeseori, o patentă şarlatanie, cu concursul, interesat fireşte, al specialiştilor „autorizaţi“ în expertize.

La noi, cazul falsurilor Băncilă e floare la ureche — şi d. Iscovitsch e aproape un nevinovat.

Vânătoarea grasă trebuie îndreptată asupra laboratoriilor, din care ies, proaspeţi pe piaţă : Grigoreştii, Amanii, Lukienii, Andreeştii — şi chair Henţii.

Ah, Doamne ! ... avem aşa de mulţi imbecili nababi, cari nu înţeleg să ia contact cu arta de cât prin maeştrii răposaţi !

E şi aici un soi de parazitism.

Nu ştiu cum se vor fi îngrădit aceste sporturi, în alte ţări.

Socotesc însă că la noi e necesar sistemul preventiv : nici o pânză a maeştrilor decedaţi să nu mai aibă voie a circula, pentru comerţ, de cât dacă va purta pe ea un semn distinctiv, o pecetie anume, care să facă dovada că lucrarea de artă a fost trecută prin triajul unui biurou de expertiză.

Biuroul acesta, **lucrând după ultimele metode ştiinţifice,** n'ar putea funcţiona decât prin şi pe lângă **„Sindicatul artiştilor plastici“** — singura şi suprema autoritate în domeniul plasticii, la noi, ce prezintă, pe deasupra, şi **toate garanţiile morale.**

In chipul acesta vor dispare anumiţi „experţi“ izolaţi, cari, în Bucureşti mai ales, mişună gravi, grăsulii şi lăcrimoşi, pe după tejghelele negustorilor şi prin casele amatorilor nătăfleţi — cu intenţiuni nu întotdeauna avuabile.

Dar iată că, înainte de a preda secretarului de redacţie articolul acesta, ochii îmi cad, întâmplător, pe o gazetă proaspătă, în care citesc :

D. Emil Bourdelle, sculptor, profesor la şcoala de bele-arte din Paris, fiind informat că scena Teatrului Mic din Bucureşti e împodobită cu trei sculpturi ale d-sale : Tragedia, Comedia şi Imaginaţia, a făcut plângere parchetului de Ilfov, înfăţişând această faptă ca un furt de proprietate artistică.

Sculpturile acestea însă purtau pe ele iscălitura Fr. Stănciulescu.

„D. prim procuror Ioan Dobrescu a delegat pe d. inspector Vladimirescu, de la siguranţa generală, cu facerea cercetărilor...“

„Civilizaţia“ pătrundea la noi nestingherită.

Acum va să i se închidă uşile.

Ni-i teamă însă că vom uita ferestrele în lături...

N. N. TONITZA

CALENDAR LITERAR

21 Februarie, 1805 : S'a născut la Panade aproape de Blaj, Timoteiu Cipariu.

1841 : S'a născut la Craiova, Nicolae Quintescu.

22 Februarie, 1868 : A murit poetul basarabean Costache Stamati.

1873 : Alexandru Odobescu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre : **„Studii arheologice asupra artei în România“.**

23 Februarie, 1874 : Apare în Braşov **„Orientul latin“** ziar condus de Teofil Frâncu, I. A. Lapedatu şi Aron Densuşianu.

1901 : A murit poetul Ioan Neniţescu.

24 Februarie, 1830 : S'a născut în Iaşi junimistul Calimah Catargi.

1865 : Apare ultimul număr din **„Foaia pentru minte“** a lui G. Bariţ.

1866 : V. A. Urechia a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Poezia română în faţa politicei“.**

1875 : A murit Ioan Calinciuc vestit profesor de teologie la Facultatea din Cernăuţi.

1898 : A murit dr. Aurel Suciu membru al comitetului naţional, condamnat pentru Memorand la 1 an şi jumătate închisoare.

25 Februarie, 1846 : S'a jucat la Teatru Naţional din Iaşi piesa lui Alecu Russo **„Provincialul Vadră la Teatrul Naţional“.** Actorii N. Teodoru, T. Teodorini şi N. Luchian neţinând seamă de pasagiile şterse de censură, au fost surghiuniţi la mănăstirea Caşin, iar autorul la Soveja.

1849 : S'a născut în Iaşi vestitul filosof român, C. Dumitrescu-Iaşi.

1868 : I. Eliade Rădulescu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti **„Despre literatură“.**

1880 : A murit Cezar Bolliac.

1881 : A murit August T. Laurian.

26 Februarie, 1880 : S'a născut în Bucureşti pictorul A. Baltazar.

1893 : A murit Grigore T. Brătianu primul preşedinte al **„Ligei Culturale“.**

27 Februarie, 1834 : S'a născut în Piatra-Neamţ istoricul Vasile Alexandrescu-Urechia.

1866 : B. P. Haşdeu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Talmudul ca profesiune de credinţă a iudaismului“.**

1867 : S'a născut în Bârlad George I. Diamandy.

1920 : A murit în Iaşi marele istoric Al. D. Xenopol.

EXPOZIŢII.

Casa Artei (Câmpineanu 17) Horaţiu Dimitriu.

— **Muzeul Simu** (atelier) Marius Bunescu.

— **Căminul Artelor** (calea Victoriei) Briese — Cosmovici.

VERNISAGII.

— **Căminul Artelor** (Martie), Miliţa Petraşcu — Marcel Iancu.

— **Cartea Românească** (Martie), Grupul celor patru“... Şirato — St. Dimitrescu — N. Tonitza — Han.

Cronica muzicală

Mihail Andricu

Cu prilejul executării piesei sale **„Trei tablouri simfonice“**

„...iar sufletul nostru să se descopere în noi, în ceeace speciala dinamică melodică şi ritmică a doinei conturează spontan din simţirea deosebită românească“. (Marin Simionescu-Râmniceanu : *Necesitatea frumuseţii,* p. 40). Iată răspunsul lapidar, clar şi definitiv cuvenit desbătutei probleme a şcolii muzicale româneşti, problemă pe care activitatea de anul trecut a „Societăţii Compozitorilor Români“ a şi actualizat-o şi i-a şi oferit o importantă contribuţie de elemente pentru rezolvare. Este fericit schiţat aci, într'o pregnantă iconomie terminologică, şi întregul cadru ideologic în care ar urma să se discute procedeele de tehnică utilizabile. In muzica de cameră dela „Teatrul mic“ şi în cea simfonică dirijată de George Georgescu—vorbim de concertele din primăvara trecută — să vădea aceiaş dibuire, aceiaş nelămurire, aceiaş nesiguranţă în alegerea formei muzicale — sonată, cântec, poem, lied, suită, divertisment, rapsodie? — şi aceiaş inadvertenţă şi lipsă de intuiţiune pentru specificul melodic şi ritmic românesc pe care le înfăţişează începuturile de cultură originală de oriunde. In temeinicul studiu din care extragem rândurile de motto la un tratat de compoziţie muzicală românească, dela început, Marin Simionescu-Râmniceanu face constatarea, pe deplin îndreptăţită, că muzica noastră şi-a pierdut autenticitatea, constatare în care îşi află motivare şi sprijin cercetările ştiinţifice propuse de noi prin eseul—apel „Arhiva fonogramică“. Fără a se impieta în vreum chip asupra libertăţii de afirmare a creatorului de artă, acesta nu rămâne totuş indiferent la specificul ideal al vremei sale şi al mediului său, de anumitul stil de viaţă propriu unui timp şi unui mediu social, conştient în mai restrânsă măsură, desigur, de cât este conştient de resursele coloristice ale fiecărui instrument din orchestră. Etosul popular ar cădea deci în spre centrul sferei de preocupări ale creatorului de artă, fără, cum spunem, ca aceste preocupări să stânjenească libera afirmare a personalităţii artistice ci, din contră, să contribue la această liberă afirmare. Oricât de îndepărtaţi ar fi creatorii frumosului muzical românesc de preocupări de asemenea natură, nu poate fi contestată *atmosfera* populară românească pe care o râvneşte şi pe care isbuteşte să o exprime, uneori destul de desluşit, o parte dintre compozitorii noştri. Oscilând cu predilecţiune spre oriental, au fost fireşte înclinaţi şi influenţaţi să distingă şi să aleagă din elementele tehnice pe cele mai puţin distinctive şi caracteristice pentru ceiace este specific în melodismul, ritmica şi chiar polifonicul şi timbrul românesc.

Mihail Andricu rezumă oarecum problema şcolii muzicale româneşti. Nu în toate datele ei şi nici în rezolvarea, cât în parte din tentativele şi calculele pentru deslegarea ei, în care, de fapt, şi rezidă succesul de a creia atmosferă al lui Andricu.

Două piese, ambele pentru orchestră, statornicesc însuşirile lui Andricu, înclinările sale, şi posibilităţile sale creatoare; dar mai ales stabilesc râvna sa pentru a creia atmosfera românească. O vagă intuiţie de răzeşie conservatoare descoperă lui Andricu, — ca şi lui Jora, de altfel, — fragmente din pitorescul românesc. Nu „simţirea deosebită românească“, ci aspecte fugare, din pitorescul nostru, neorânduite definitiv ca operă de artă, — dar de atmosferă românească. Mai desbărat de oriental ca anul trecut, Andricu speculează, ca tehnică gamală, asupra revelatoarei *subtonice* (nu sensibilă — *subsemitonium modi* —), pe care o tratează cu iscusită îndemânare contrapunctică. Compozitorul nostru înţelege diferenţa de procedeie polifonice dintre contrapunctul surselor inepuisabile de invenţiune melodică şi între acordica funcţiunilor tonale, care ar disolva tocmai ceiace este caracteristic şi creator de atmosferă în procedeele sale : subtonica de care vorbim. — Ca realizare compozistică, lucrarea lui Andricu, care poartă titlul — atât de sugestiv pentru discuţia noastră — de: *„Trei tablouri simfonice (Poveste, Danţ, Peisagiu)*“ şi care pot fi alăturate ca tendinţă *„Poemelor cromatice*“ ale pictorului Teodorescu-Sion, diferă esenţial de *Suita pentru orchestră* cântată în stagiunea de simfonice trecută. Dacă am împrumuta concepte dimensionale, am însemna opera de anul trecut ca interesantă pentru tendinţa de adâncire şi deci clarificare prin simplificare a plasticului românesc.

Opera de estimp este, din contră, extensivă. O avalanşă de împestriţări instrumentale, nejustificate, nepregătite şi zadarnice, frânge fragedul trup al ideiei melodice, îl chircesc şi îl ascund sub fanfaronada acetsui pompos vestmânt orchestral. Andricu este de astădată extensiv. Prea multă larmă pentru discreţiunea melosului nostru. Forma celor „Trei taloburi simfonice“ pledează deasemenea pentru extensivul semnalat procedeelor de culorit orchestral : preludiu, sonată fără desvoltare (?), lied.

Andricu încearcă aceste două căi : a) *multum,* linii melodice viguroase, proeminente, economie de motive, intensivitate („suita pentru orchestră“) ; b) *multa*, bogăţie de motive sumare, nedefinite precis, care nu dumiresc, ci împrăştie şi disolvă amploare orchestrală, capricii de formă, extensivitate („Trei tablouri simfonice“). In orice caz, Andricu pare a se îndrepta „spre noi“. Spre acel „noi“ pe care o cât de sfioasă privire a competenţei noastre cu totul relative o poate descoperi în activitatea spirituală înfăţişată de diferitele ramuri ale culturii româneşti. In zigzagurile neaşteptate ale evoluţiunii artistului, cine poate rămâne sceptic la atât de făgăduitoarele realizări de atmosferă românească ale lui Andricu?

G. BREAZUL

Coperta noastră

Arta lui **Francisc Şirato** este o artă eminamente cerebrală.

De aceia nu cucereşte, dela prima vedere, pe oricine — şi, niciodată, pe acei cu sensibilitatea needucată şi cu inteligenţa lălâie.

E ca o muzică de cameră, subtilă şi gravă, cu, în primul rând, o înaltă preocupare de stil.

Cu toate acestea, **Şirato** porneşte dela observaţia directă a naturii.

Transformă însă această natură, interior, transfigurând-o şi înobilând-o, uneori, până la simbol — fără să altereze prin aceasta nimic din calitatea materiei picturale, pe care o pune în serviciul concepţiunei şi — lucru rar — o păstrează până la sfârşit în ideală îmbrăţoşare cu concepţiunea însăşi.

Inzestrat cu o cultură superioară şi

Buletin bibliografic săptămânal*)

de AL.-SADI IONESCU

087.1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

Erdödi Marie. — Berthy Lucia ifjusagi regény. Cluj, Az **„Erdélyi magyar lànyok“** Kiadàsa, 1925, 271 p. Lei 80.

Hodoş (Constanţa). — Rodica. In vârtejul răsboiului. Povestire. Ediţia a doua. Bucureşti, **Socec & Co.,** 1926 77 p. Fig. Lei 25.

39 OBICEIURI. FOLKLOR.

Bârseanu (Andreiu). — Snoave, chiuituri, povestiri adunate. Sibiiu, Editura **Asociaţiunii,** [1925], 71 p. Fig. Lei 5. (Bibliotec(a poporală a Asociaţiunii Nr. 132).

Costin (Lucian). — Mărgăritarele Banaţului (mare colecţie de folklor). Timişoara, **„Cartea Românească“** [1928], 142 p. Lei 35.

5 ŞTIINŢE PURE.

Bratu (Gheorghe). — Curs de matematici generale. Vol. I. Matematici elementare. Fasc. I. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 320 p. Fig. Lei 160.

Nordman (Charles). — Einstein şi universul. O lumină în misterul naturei. Traducere de I. Leonard. Bucureşti, **Cugetrea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 205 p. Lei 50.

8 LITERATURA

a) **Poezie**

Alexiu Lunca (Şt.). — Cântecele trecutului. Câmpina, (Tip. **Mihail S. Gheorghiu),** [1926], 63 p.

Bacovia (G. V.). — Scântei Galbene Poezii. Bacău, (Tip. **Minerva),** 1926, 32 p. Lei 30.

Ciocardia (Dan) şi Aurel **Şerbănescu.** — Coşul cu roade. Bucureşti, (Tip. **Române-Unite),** 1925, 153 p. Lei 45.

Micle (Veronica). — Dragoste şi poezie. Viaţa poetei tălmăcită după scrisori şi documente inedite de Octav Minar Bucureşti, **Socec & Co.,** [1925], 216 p. + pl. Fig. Lei 35.

Pană (Saşa). — Răbojul unui muritor. Strofe banale. Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 32 p. Lei 20.

Rădulescu (Mircea). — Poeme pentru Galateea. Bucureşti, **Socec & Co.,** 1925, 111 p. Lei 50.

Stroescu (I .C.). — Aripi şi cânt. R.-Vâlcea, (Tip. **W. Grabowski & Succ.** D. Apreotesei), [1926], 95 p. Lei 30.

b) **Roman. Nuvelă.**

Clucerul Dinu. — Altă iubire... (roman). Bucureşti, (Tip . **Eminescu),** [1926], 270 p, Lei 60.

Eftimiu (Victor). — Corabia cu pitici. Ediţia IV-a complectată. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, 199 p. Lei 40.

Răşcanu (Theodor). — Aceia care trebuie iubită roman. Iaşi, **Viaţa Românească,** 1925, 182 p. Lei 60.

c) **Literatură străină.**

Stirnar (Ludwig). — Siebenbürgische Geschichten Schsässburg, **Friedr. I. Horeth),** 1925, 268 p.

Szabolcska (László). — Gárdonyi Géza élete és költészete. Tanulmany, Timişoara, (Ny-om **Helicon), 1925, 133 p.**

d) **Literatură străină tradusă**

Swift (I.). — Guliver în ţara uriaşilor. Traducere de Haralamb G. Leca. Bucureşti, **„Universala“, Alcalay &**

---

* A se vedea tabloul clasificaţiuni zecimale în No. 1.

* A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în No. 1.

TEATRELE

La Teatrul Național, „Secretul“ cu Marioara Ventura

Sunt fără îndoială tipuri (masculine și femenine) otrăvite sufletește de ură, mâncate de rugina invidiei, sbuciumate numai de pornirea de a face rău, de a destrăma orice împânzire de bucurie pe care și-o trăesc conștient, sau inconștient ceilalți, în sbuciumul vieții. Sunt. Dar rămân caracterizate aceste tipuri, ca anormale, dospite în neadaptare.

Pe un atare tip de femee, care nu poate suferi bucuria altora; care se simte înfrântă de sporul de bunăvoinți din planuri și gânduri, menite să făurească o fericire, e clădită piesa tare a lui Bernstein.

Dacă tipul de femee îndrăcită ar fi fost arătat de autor mai adâncit din punct de vedere psihologic și mai amănunțit ca literatură, desigur tot planul piesei ar fi fost mai ridicat.

Femeea blestemată de soartă să fie rea este Gabrielle Jannelot (Mariara Ventura), soția pictorului Jannelot (d. Bulfinski).

Prietena Gabriellei, Henrietta vrea să se mărite cu Le Guenn. In trecutul Henriettei e o aventură. Ea vrea s'o păstreze ca o taină. Secretul însă îl știe și Gabrielle. Și aceasta e muncită de diavoleasca pornire să sfâșie căsătoria dorită și de Henrietta și de Le Guenn. Impătimita invidioasă îndeamnă pe Henrietta să mărturisească logodnicului, greșala. Era sigură, că nu se va mai face căsătoria.

Dar meschina-i intenție nu isbutește. A încercat apoi tot felul de insidii, de planuri demonice să sfărâme bucuria tinerei perechi, dar a fost înfrântă. Și-atunci se spovedește soțului ei, că-și dă seama ca de-un nenoroc, de văpaia urii, ce-o mistue.

*

In toată piesa e o țesătură de pândiri, ca să picure veninul invidiei; e o involburare de patimă, țintind năruirea seninului din sufletele, care se caută; e un ropot de perfidie amenințătoare, ca în cele din urmă să se rostogolească doborîtă de căință înfrigurata purtătoare de necaz.

E o eșalonare de manifestări patologice ale unui suflet, de care de bună seamă, ne e milă.

*

Cu acea neîtrecută putere de pătrundere, cu fermecătorul dar de nuanțare, cu minunata stăpânire a definirii atitudinilor, Marioara Ventura a creiat tipul femeei, clocotitoare de invidie și răpusă de căință.

In rolul acesta am mai văzut-o și altădată. Nu l'a caracterizat însă așa de amplu, de sigur, de complet ca acum.

Piesa aceasta a fost însă și prilejul de a se afirma ca o valoare artistică, d-na Aura Buzescu. Am mai scris cu entuziasm despre talentul d-sale. Nu-i bănuiam însă atâta intensitate. O varietate de nuanțe, o gradație de reliefări, o sinteză de largă înțelegere, cum a dovedit d-na Buzescu, mă fac s'o apreciez ca pe una dintre cele mai distinse artiste ale primei noastre scene.

D. Valentineanu și-a afirmat încă odată suplețea temperamentului său artistic, într'un rol, pe care mijloacele proprii ale artistului trebue să-l definească.

D. Bulfinski cu aceiași corectitudine aproape solemnă. D-na Gusty și d. Atanasescu au întregit un cadru ales.

*

LA TEATRUL MIC s'a reprezentat o ...comedie, „In familie“ de Louis Yeprneuil.

O improvizație indecentă, la care par'că într'adins s'au silit să colaboreze actorii, ca să facă un spectacol fără perdea.

B. CECROPIDE

---

cu un simț critic de sfâșietoare ascuțime, **Francisc Șirato** și-a câștigat de mulți ani, în literatura critică, un loc pe care, cu drept cuvânt, i l-ar putea râvni, în materie, ori care celebritate contemporană, străină.

Articolele și studiile lui, împrăștiate prin diverse publicații, adunate în volum de către un editor inteligent, pe care însă nu-l intrezărim, — ar zdruncina iremediabil atâtea glorii profesorale, clocind în catedre remuneratorii, grație unei perzistente opere de mutilare a istoriei și esteticei, elementare.

Co. [1926], 162 p. Fig. Lei 10. (Biblioteca pentru toți 543—543 bis).

Zola (Emile). — Doctorul Pascal. Traducere de Al. Popovici. București, **Cugetarea,** S. Ciornei & P .C. Georgescu, [1926], 272 p.

Cicerone. — Catilinarele .Traducere de pe textul latin... de Constantin Damianovici. București, **Universala, Alcalay** & Co. [1926], 173 p. Lei 10. (Biblioteca pentru toți Nr. 803-804).

9. ISTORIE. BIOGRAFIE.

Argeș (Nicolae). — „Radu Negru Basarab“. București, (Tip. **D. M. Ionescu** S-sor), 1925, 56 p. Lei 30. (Biblioteca ziarului „Târnava Mare“, Sighișoara Nr. 1).

Bălan (Teodor). — Colonelul Urban în Bucovina 1894. Cernăuți, (Tip. **Mitropolitul Silvestru),** 1926, 20 p.

Costăchescu (Mihai). — Observări cu privire la Uricele lui Iuga Vodă [1400]. Iași, (Tip. **„Viața Romînească“),** 1926, 11 p.

Ghibănescu (Gh.). — Ferești (Vaslui. Studiu și documente. Iași, (Tip. **„Viața Romînească“),** 1926, XLIV + 179 p. + 1 pl. Lei 100.

Jakabffy Elemer dr. — Az 1790—91=iki magyar orszaggyülés elözményei Krassó vármegyében, Lugas, (Ny-om **Husvéth es Hoffer),** [1925], 63 p. Lei 75.

Marinescu (C.). — Legăturile Moldovei cu Polonia într'un raport de ambasador venețian, (1575). Vălenii-de-Munte, (Tip. **Datina Românească),** 1925, 7 p.

Văgăonescu (Mihail). — Viața în războí, însemnări zilnice pe de front, 1916—1918, cu nume proprii și localități din lungul și latul țărei. București, **Casa Școalelor,** 1925, 383 p.+5 hărți.

Vlădescu (I.). — Adunarea, clasarea și păstrarea materialului istoric. Sistemul fișelor și al cărților numerotate. Documentul fișe. Craiova, (Tip. **„Scrisul Românesc“),** [1925], 36 p.

Vlădescu (I.). — Despre dări sau impozite. I. Birul. București, (Tip. **Cartea Românească“,** [1926], 71 p. Lei 100.

a) **biografie.**

Buat (General). — Ludendorff. Traducere de Maior N. Vorvoreanu și Ad. Căpitan Dim. C. Zavalide. București, (Tip. **Serv. geografic al armatei),** 1925, 127 p. Lei 60.

Conferințele „Poesis“

N. Ionescu despre: Charles Peguy

In continuarea ciclului de conferințe organizat de gruparea „Poesis“ cu privire la literatura franceză contimporană, d. prof. N. Ionescu a vorbit despre „Charles Peguy“.

Despre literatură, spune conferențiarul, trebue să vorbească numai cei care au această specialitate. Tinerețea mea necăjită nu mi-a îngăduit să mă preocup prea mult cu această artă nobilă, care e făcută pentru esteți și oameni rafinați. Cei preocupați cu alte probleme de ordin sufletesc care țintesc la lămurirea lor lăuntrică au mai puțină înclinare pentru literatură.

De aceea, eu mă voi ocupa mai puțin de latura artistică a scriitorului de care voiu vorbi.

Charles Peguy a pătruns în cercurile intelectuale ale Franței după moartea lui, pentrucă nici activitatea ce-a desfășurat n'a radiat pe o rază prea întinsă. Cunoscutele „Cahiers dela quinzaine“ pe care le redacta singur, nu se tipăreau decât în 1700 de exemplare, ceeace e foarte puțin pentru o țară ca Franța.

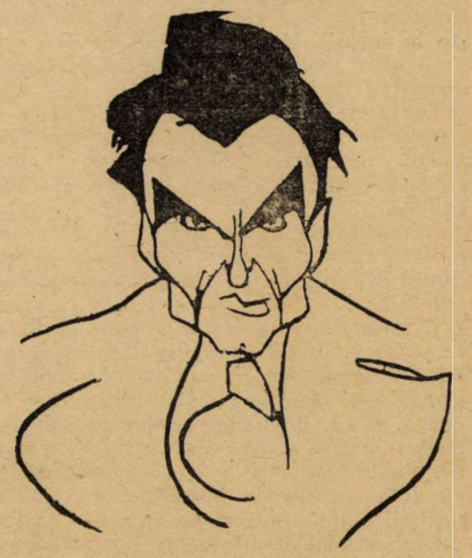

NICULAE IONESCU

Peguy a devenit de actualitate pentrucă spiritele au suferit o transformare, în sensul selor susținute de el, ceeace nu înseamnă că a anticipat ceva. Istoricește, aceasta înseamnă că ideile susținute de acești așa numiți anticipatori au găsit o rezonanță imediată în public, științificește, că ei sunt formulatorii unor transformări spirituale care se întâmplă.

Peguy a reprezentat o treaptă conștientă, anumite curente nelămurite bine în vremea lui, și cari azi s'au cristalizat pe deplin.

Dacă ne ocupăm de arta lui Peguy, în ce privește latura ei formală, o găsim personală pentrucă nu putea fi scrisă de altcineva, și aceasta deoarece vremea lui nu împingea pe nimeni spre acea formulă de artă.

Imitatori n'a avut, fiindcă imitatorii nu apar decât atunci când arta se trage din necesitățile imediate ale vremii. Stilul său e alambicat și alegoric. Gândirea și arhitectonica lucrului artistic nu progresează.

Opera lui artistică e ceva care se realizează neîncetat. El resfrânge în versul său ceva din el însuși, din personalitatea lui așa cum o surprinde neîncetat. Și nemulțumit de cele spuse, mai adaugă ceva care să-l completeze.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ **In numerile viitoare vom publica poeme inedite din d-nii:** Ion Pillat, D. Nanu, A. Cotruş, G. Talaz, N. Milcu, Radu Gyr, Eugen Victor, etc; **poeme inedite de** Artur Enăşescu; **Schiţe şi nuvele** de d-nii G. Brăescu, Vintilă Rusu-Şirianu, M. Celarianu etc. **cronici literare străine; reportaj asupra laureaţilor S. S. R.; etc, etc.**

☐ **Poşta redacţiei, promisă în numărul trecut al revistei, luând proporţii fantastice n'a putut intra în numărul de faţă.**

Nemulţumirea aceasta nu-i însă ceva principal. Aşa sunt, aşa scriu, e formula ce i s'ar putea aplica. Pentru el arta şi viaţa se suprapun.

Peguy nu trebue însă caracterizat ci povestit, pentrucă nu are centre de caracterizare. E o viaţă care se rostogoleşte la infinit. Dar pentru a-l povesti trebuie să-i cunoşti viaţa, pe când dacă-l discuţi e mai uşor.

Tonul de cantilenă folosit de Peguy în scrisul lui nu e nici ceva făcut, nici produsul unei stări bolnăvicioase, ci mai curând expresia robustului său fond ţărănesc.

Actualmente e revendicat şi de naţionaliştii dela l'Action Francaise şi de catolicii filozofi de pe lângă universitatea catolică dela Paris. Dar scapă şi unora şi altora. Peguy a fost un mare pasionat. La început dreyfusard, apoi socialist până s'a certat cu Jules Guesde, apoi naţionalist şi la urmă catolic fără nici o rezervă. Dar în toate aceste peregrinări ceeace a fost permanent la el, e iubirea de oameni pe care voia să-i salveze. Dacă dela socialişti a plecat, nici cu naţionaliştii nu se potriveşte în toate. Având un fel special de a înţelege lucrurile, pentru el nici republica şi nici monarhia n'au un sens prea precis. Laudă toate regimurile până la republica de azi, pentrucă toate respectaseră noţiunea de onoare. Dar această concepţie de onoare a fost realizată şi de Robespierre, iar revoluţia o găseşte firească.

Catolicismul iarăşi e ceva propriu firii sale. Toată viaţa a fost preocupat de problema religioasă, iar pentru Sfântul Ludovic, Sf. Ioana şi S-fta Genoveva avea un cult special.

Credinţei bisericei că Isus a fost trimes de Dumnezeu să mântuiască pe oameni, Peguy opune credinţa sa că Isus n'a putut mântui pe nimeni. Iar când vorbeşte de cele trei virtuţi teologice: caritatea, credinţa şi speranţa, celei din urmă îi acordă cea mai mare însemnătate pe motiv că pentru oameni mai important decât credinţa mântuirei e speranţa acelei mântuiri. N'a fost nici protestant pentrucă credea în sfinţi, şi nici catolic, pentrucă nu simţea nevoia bisericii. Şi n'a fost catolic, deoarece nu înţelegea nici ideia de lege şi nu putea să admită o voinţă ce i se impunea din afară, fie ea chiar a lui Dumnezeu.

Peguy a fost un om care a trăit intens şi a crezut intens în existenţa lui. A fost un liric şi un practic, pe dea'ntregul antiştiinţific, şi fără concepte definitive. E în afară de orice definiţie. E omul întâmplării, nu al totalizării lor.

Reprezintă viaţa care destramă conceptele şi generalităţile.

Şi din acest punct de vedere e interesant şi actual pentru vremea noastră.

I. FLOROIU

ICONOGRAFIE

☐ **Desenele d-lor Al. Tzigara-Samurcaş, V. Demetrius, I. Buzdugan şi D. Nanu, din numărul de faţă sunt datorite pictorului Ştefan Dimitrescu; ale d-lor: Victor Eftimiu şi G. Murnu se datoresc d-lui Marcel Iancu.**

SCRIITORII

☐ **S'a pus în vânzare romanul d-lui Vasile Savel:** Vadul Hoţilor.

☐ **In editura literară a „Cassei Şcoalelor" va apare:** Povestiri de pe dealuri **de d. Eugen Boureanul.**

☐ **A apărut volumul de poezii:** Scântei Galbene **de G. V. Bacovia. E tipărit la Bacău, în tipografia „Minerva".**

☐ **In editura „Ancora" a apărut volumul II din ediţia definitivă a** Critice-lor. **d-lui E. Loviescu; cuprinde:** Critica impresionistă; Eminescu; Caragiale; P. Cerna; D. Anghel; I. Minulescu etc.; Pe drumurile Eladei. **Vom reveni la „Menţiuni Critice".**

☐ **In publicaţiile „Cassei Şcoalelor" a apărut volumul II din coleţia de 10 volume, din traducerea povestirilor lui Andersen, pe care a întreprins-o d-na Natalia Negru. Volumul se numeşte:** Ionică Haplea şi alte povestiri **şi e ilustrat de d. V. I. Popa.**

INSTITUTUL DE CULTURA ITALIANA

☐ **Seria conferinţelor institutui de cultură italiană va continua Duminică 21 corent. ora 5 seara, când va vorbi d. profesor Octav Onicescu despre:** Fascismul teoretic în gândirea lui Gentile şi Rocco. **Conferinţa are loc la Fundaţia Universitară Carol I.**

POESIS

☐ **Joi, 25 Februarie va vorbi, în ciclul organizat de „Poesis", la Fundaţia Universitară Carol I, d. Mihail Ralea despre: André Gide.**

IN STRAINATATE

In „Nouvelles littéraires din 6 Febr. a. c. a apărut o copioasă notiţă critică-informativă despre personalitatea d-lui Ion Minulescu. Prezentat ca un fiu spiritual al Franţei, unde şi-a făcut studiile şi în a al cărui Paris a cunoscut pe Moréas şi atâţia dintre scriitorii mişcării simboliste.

Articolul trece în revistă întreaga activitate a d-lui Ion Minulescu dela „Romanţa pentru mai târziu" până la „Manechinul sentimental", ultimul său succes de teatru, cu care prilej se rectifică eroarea cu influenţa pirandeliană, pusă în circulaţie, în presa noastră.

Articolul termină cu regretul că opera lui Ion Minulescu e aşa de puţin cunoscută în Franţa: „poetul „Romanţelor pentru mai târziu" ar fi şi mai bine apreciat".

RASPUNSURI

☐ **Revista** Gândirea **e sub tipar. Zilele acestea urmează să apară**

☐ **Romanul d-lui N. Davidescu:** Vioara mută **va apare în cursul acestui an.**

☐ **Romanul d-lui Cezar Petrescu:** Intunecare **va cuprinde trei volume şi va apare tot în cursul anului acesta. Poate în editura „Cartea Românească".**

☐ **Redacţia şi administraţia revistei** Cetatea literară **este: str. Regală, 21, Bucureşti. Abonamentul: trei luni, 50 lei; şase luni, 100 lei;** Revista universitară **apare sub conducerea cercului studenţesc ilfovean, nu sub conducerea d-lui C. Rădulescu-Motru, care sprijină cu colaborarea sa.**

☐ Ramuri—Drum drept: **redacţia Palatul Ramuri Craiova; abonament 250 lei anual.**

BULETINUL NOUTAŢILOR LIBRARIEI FRANCEZE

Sub acest titlu, „Centrala Cărţii", Societate generală de librărie, Bucureşti, str. Paris 1, publică în fiecare nr. al „Universului Literar", lista celor mai recomandabile cărţi franceze apărute în ultima săptămână şi pe care le are în depozit. Cititorii „Universului Literar" vor găsi aceste cărţi în principalele librării din ţară, pe care le furnizează „Centrala Cărţii".

POESIE. VERSURI.

BLAISE CENDRARS: *Kodak* (Documentaire), fr. 7.50.

J. DUBOIS: *Pièces à dire pour Noel, Jour de l'an, Epiphanie, fêtes religieuses,* fr. 6.75.

LITERATURA, ROMANE, NUVELE, MEMORII, CRITICA, ISTORIE LITERARA.

BIENSTOCK: *J.-W. et Curnonsky. Le Bonheur du jour, 9 fr.*

DERENNES CH.: *Monti, chat de Paris, 9 fr.*

MERCIER A.: *L'Aventure amoreuse de Pierr Vignal, 9 fr.*

LANSING R.: *Memoires, 20 fr.*

RONBAND L.: *Le voleur et le Sphinx, 9 fr.*

CAHUET A.: *Moussia ou la vie et la mort de Marie Baskirtseff.*

LALON R.: *Histoire de la Littérature française contemporaine, 1870 à nos jours, 15 fr.*

WELLS H. G.: *M. Branstaple chez les hommes dieux, 9 fr.*

ISTORIE.

CABANÈS Dr.: *L'Enfer de l'histoire, 12 fr.*

SADOUL L.: *Le crime des cardinaux, 9 fr.*

ARTĂ,

PAUL GAULTIER: *Le Sens de l'art, sa nature, son role, sa valeur,* fr. 10.

LUC-BENOIT: *Les Tissus, la Tapisserie, les Tapis, 12—fr. cart. 15 fr.*

MAGNE H. M.: *Decor du bois, Charpenterie et Menniserie, 20 fr.*

MORIN-JEAN: *Manuel pratique du graveur sur bois, 15 fr.*

POUCHEVILLE A.-M. *de: Carpeaux (Coll. Art. et Esthétique), 12 fr.*

VILDALEUC G.: *L'Art marocain (Coll. Art. et Esthétique), 12 fr.*

PHILOSOPHIE.

RUSSEL B.: *Analyse de l'esprit, 20 fr.*

SUDRE R.: *Introduction à la metapsychique humaine, 25 fr.*

ŞTIINŢE SOCIALE ŞI POLITICE.

LEWINSOHN R.: *L'Inflation en Europe et le deplacement de la richesse, 30 fr.*

PATRY R.: *La RELIGION dans l'Allemagne d'aujourd'hui, 20 fr.*

WERNER SOMBART: *Le Bourgeois, 25 fr.*

STIINŢA, TECHNICA.

ROTHÉ EDM.: *Le tremblement, 10 fr.*

ROBERJOT P. et FERN C.: *Travaux pratiques d'Electricité industrielle T. IV. Usines generatrices, Transformateurs, Canalisation broché, 13 fr. cart. 14.60.*

MEDICINA.

DROUET: *Le Traitement de la syphilis par le bismuth 8 fr.*

MARTIN: *Chirurgie Infantile, fr. 8.50.*

MILITARE.

La defaite militaire de l'Allemagne en 1918. L'Usure des effectifs allemande. La Stratégie allemande et la manœuvre des alliés, 22 fr.

REVISTE.

La Revue Muzicale, fr. 7.

La Nouvelle Revue Française, fr. 5.

Redactor: PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

Sibiu

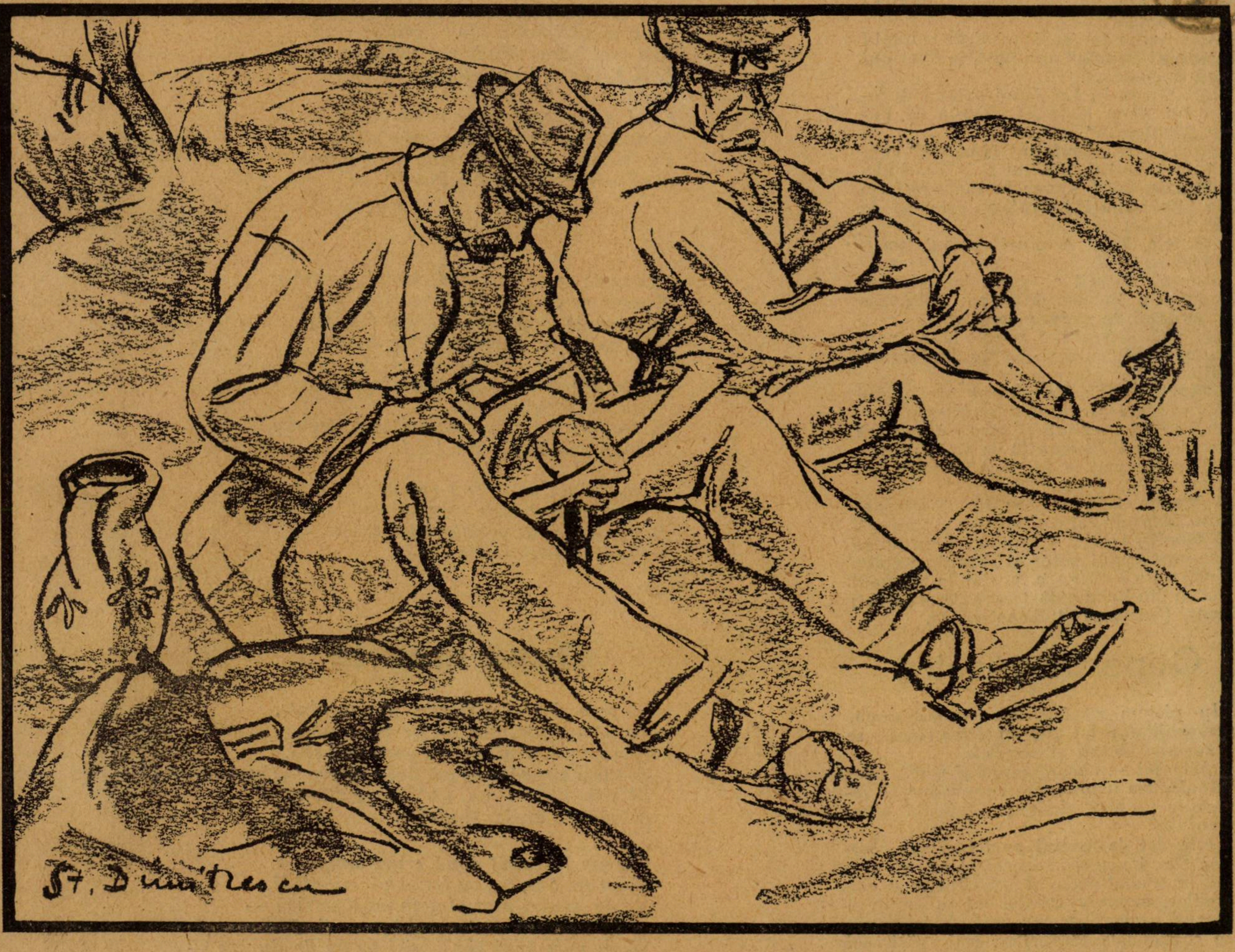

Desen de *ȘTEFAN DIMITRESCU*

In acest număr: **DRAGOȘ PROTOPOPESCU, VINTILĂ RUSSU-ȘIRIANU, I. AL. BASSARABESCU, ADRIAN MANIU, CAMIL PETRESCU, RADU D. ROSETTI, N. N. TONITZA, GH., CARDAȘ, G. BREAZUL, B. CECROPIDE, ANTON HOLBAN, ARTUR ENAȘESCU, EMIL RIEGLER EUGEN VICTOR, D. N. TEODORESCU, GEORGE GRUIA.** Buletin bibliografic săptămânal de Al. Sadi-Ionescu. Desene de Șt. Dimitrescu.

An. XLII, Nr. 9.
28 Februarie 1926

Lei 5.

CALENDAR LITERAR

25 Februarie, 1854 : S'a născut în satul Şamşud (Transilvania) Gheorghe Şincai.

1 Marite, 1788 : S'a născut în Herţa (Dorohoi) Gh. Asaci.

1837 : S'a născut în satul Humuleşti (Jud. Neamţ) marele prozator Ion Creangă.

1865 : Apare în Cernăuţi **„Foaea Societăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina“.**

Apare în Bucureşti **„Trompeta Carpaţilor“** sub conducerea lui Cezar Bolliac.

1867 : Apare în Iaşi revista **„Convorbiri literare“** sub conducerea d-lui Iacob C. Negruzzi.

1873 : Apare în Bucureşti **„Revista Contemporană“.**

1875 : Apare în Iaşi revista anuală **„Buciumul Român“** condusă de istoricul Theodor Codrescu.

1892 : Apare în Folticeni sub conducerea d-lui Artur Gorovei, revista de folklor **„Şezătoarea“.**

1903 : Apare **„Revista idealistă“** condusă de Mihail G. Holban şi N. Vaschide.

2 Martie, 1870 ' Apare în Bucureşti revista **„Columna lui Traian“** condusă de B. P. Haşdeu.

3 Martie, 1863 : A murit poetul Iancu Văcărescu.

1866 : G. Missail a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Dunărea din punctul de vedere român“.**

1885 : C. Dissescu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Opiniunea publică“.**

4 Martie, 1856 : S'a născut în judeţul Gorj istoricul Alexandru Ştefulescu.

1877 : Se reprezintă pentru prima oară piesa istorică **‚Curcanii“** de Gr. Ventura.

1897 : A murit la Paris Alexandru Lahovari

5 Martie, 1880 ; Apare în Timişoara **„Luminătorul“** gazetă politică şi literară.

6 Martie, 1845 : A murit Constantin Faca cunoscutul autor al **„Franţuzitelor“.**

1866 : P. P. Carp a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Trei cesari: Cezar, Carloman şi Napoleon I“.**

Coperta noastră

In pictura românească, contemporană, personalitatea lui *Ştefan Dimitrescu* se desprinde hotărît şi limpede.

Arta lui — uneori aspră şi tristă, dar întotdeauna impregnată de o adâncă emotivitate — nu-i, desigur, hărăzită agrementului.

Obsedat de mediul copilăriei sale, *Ştefan Dimitrescu* s'a concentrat mai cu seamă în studiul sever al priveliştelor şi chipurilor, expresiv rurale, ori în contemplarea acelor elemente care deşi prizărite în înghesuiala târgurilor, mai păstrează încă ceva din înalta bunăcuviinţă şi din duioasa resemnare. care e, îndeobşte, caracterul neclintit de veacuri, al răzăşului şi negustorului moldovan.

Alături de Francisc Şirato şi de Camil Rossu, *Ştefan Dimitrescu* a izbutit să frângă, în interpretarea ţăranului român, înrâurirea, evident dăunătoare, a *grigorescianismului sămănătorist*, care transformase atelierele pictorilor într'o gentilă figuraţie de commediolă rusticană — genre Saxa.

Urmările binefăcătoare, pentru arta noastră, ale acestei lupte demne împotriva frivolului, sunt astăzi cu prisosinţă constatate.

Ştefan Dimitrescu are aici partea lui mare de merit — şi partea lui mare la izbândă.

POETUL

I

Port cerul cu stele pe umerii mei!
Tot focul iubirei în piept,
Cuvântul mi-e harfă, vrăjită de zei,
Iar gândul, toiag de 'nţelept.

Par braţele-mi ruguri aprinse pe veci,
Cunună de flăcări mi-e gura, nu lut!
Fiorii de viaţă chiar lespedei reci
I-aş da, sub un singur sărut!

Prin geana deschisă când ochi-mi pătrund,
Un alt cer străluce 'n adânc:
El creşte şi-acopere zări fără fund,
Cu 'n soare mai viu pe oblânc.

Nu, bici cu fâşii din azur împletesc
Pe guri pătimaşe, când furii se cern,
Şi-a vieţii prostie, destin pământesc,
Lovită-i de sfârcul etern!

Când aprig spumează veninul pe limbi,
Şi-asupră-mi cad pietre, morman,
Tu pietrele 'n bulgări de aur le schimbi,
O! Fluer vrăjit al lui Pan!

II

Ale mele sunt câmpuri, poeni, luminiş,
Şi raza ce moare! 'ntr'a norilor prag,
Şi umbrele dese, din vechiul frunziş,
Căzând peste fruntea'mi de mag!

Eu, fulger şi trăsnete, toate le-adun!
Urgii deslănţui în voe,
Şi seamăn pe lume, cu-avântul străbun,
Scântei din Facla lui Joe!

Ocean sânt! ce trece pe-al stâncei grumaz,
Unesc lutul negru cu-albastrul senin!
Din orice simţire făcând un talaz,
Inving uriaşul destin!

Sibiu. ARTUR ENAŞESCU

După moarte

De vom dormi alăturea 'n morminte,
Nu ne-om urî, nici nu ne vom iubi,
De nimeni şi nimic nu vom mai şti...
— Eu n'am să mai gândesc mereu: „Cum minte!“ —
Şi vom dormi aşa, făr' să ne ştim,
Alături în acelaş ţintirim.

Vor sta la capăt două cruci stinghere
Şi-un tei bătrân, cu frunza-i milostivă,
Ne va umbri mormintele de-o-potrivă —
— In noaptea din mormânt va fi tăcere
Şi nu vom mai simţi nici urmă de durere —

Iar sus în cer — dacă mai este altă viaţă —
Doi porumbei, albi şi voioşi s'or revedea:
— Acolo sufletele noastre 'n dimineaţă
Vor retrăi în noi senin visarea mea
Şi vor zări cum Dumnezeu, pe-o rază,
Iubirea lor o binecuvântează —

Ci, jos aci, pe unde noi am petrecut,
Nu vom putea nici să urîm, nici să iubim,
Mormintele ni se vor şterge 'n ţintirim:
Noi iarăşi lut vom deveni ca'ntru'nceput...
....Nu se va şti cum ne-am iubit şi cum ne-am dus,
Nici cum visarăm nemurirea 'n ceruri sus.

EUGEN VICTOR

DOUA ANIMALE

Deschizând ușa spre scara ce cobora cele trei caturi, omul fu aproape să cadă.

Se împiedicase sdravăn.

Bolborosind o înjurătură oarecare, se plecă să vadă pricina..

Tolănit pe ștergătoarea de picioare, fără a binevoi să se ridice măcar pe labele din față, un dulău enorm, cu blana ca o grădină în păragină, își blegi doar și mai mult urechile voluminoase și-l privi de jos în sus, din albul ochilor.

Câteva clipe, inima omului bătu mai tare.

Pe urmă, moralul său reacționă sub forma unui tușit semnificativ.

Iși îndreptă ținuta, își corectă poziția pălăriei și pronunță un „marș“ energic.

Consacrata expresie se adresa — evident — câinelui.

Dar cuadrupedul își puse din nou botul pe labe fără a da vre un semn că ar fi priceput invitația.

Omul, încurcat se învârti câteva clipe în jurul câinelui, ca un câine în jurul unui ariciu pe care nu știe de unde să-l apuce.

Dar treptat, ca mercurul în termometru, furia se ridica în om.

Sub impulsul acestui **crescendo,** se răsti la câine :

— Marș d'aci potaie !

Și-l atinse prudent cu vârful șoșonului. Animalul îl privi cu expresia unei îndelungate experiențe în asemena materie și se strânse pe un loc mai mic, vroind a spune prin aceasta : „poftim de treci“.

Calmul animalului, întări bănuiala omului.

Răsucindu-se în loc, privi clanța ușii, ca și cum de acolo putea veni o soluție, se uită iar la dulăul ghemuit sub picioarele lui, își șterse cu vârful unghiei un bob de noroi uscat, rămas pe palton și se scărpină sub pălărie.

Această serie de gesturi nu schimbă întru nimic situația exterioară.

Dar, în lăuntrul omului, supapa amorului propriu se deschise și sângele îi năvăli în obraz.

Făcând un mic ocol strategic, pentru a se situa mai fățiș între ușe și câine, își potrivi glasul și strigă aspru :

— Marși javră, ieși, marș !

Dulăul îl privi cu tristețe, liniștit.

Omul, încurajat de propria lui voce, înghițindu-și răsuflarea, își luă inima în dinți și-i svârli un picior în coaste.

Câinele icni, lunecă trei trepte și de jos, cu aceeași liniște, întoarse o privire adâncă spre om.

Omul, înfierbântat de acest succes, care-l făcea — în proprii săi ochi — din laș, erou, coborî repede și isbi din nou cu piciorul.

— Huideo ! Auzi dumneata scandal, nemaipomenit, parc'ar fi la el acasă ! Huo !

Și piciorul omului, repetă și mai brutal, drumul la pântecul animalului.

Manevra se reînoia cu perfectă simetrie.

Omul se răstia și lovia.

Câinele se rostogolea câteva trepte și fără a crâcni, întorcea spre om, privirea-i adâncă și albă.

— Huo murdarule, na javră de pripas, ține obraznicule !

Și șoșonul omului făcea „zdup“ în coastele câinelui și câinele se prăbușia pe genunchi, ca un om cu o cruce în spate.

Mai erau câteva trepte până jos.

Omul la largul lui, țipă :

— Ia te uită, nici nu se mișcă, na bestie !

Și roșu de furie, mândrie și oboseală, lovi cât putu.

Câinele sbură peste trepte și se isbi de ușa care răspundea de-a dreptul în stradă.

Lemnul răsună înfundat și țâțânile ușii gemură pentru câine.

Dela înălțimea câtorva trepte, unde se oprise omul — cu emfază — domina situația.

De sub el, dulăul, cu umerii gârboviți umil și gâtul căzut, îl privia lung, cu ochii mari.

Și nu vorbia.

Omul, gustând pe îndelete cruzimea victoriei, rosti cu condescendența jignitoare a învingătorului :

— Ieși potaie ! Preș îți trebuia, parcă tot pe preș ai stat ! Haide, marș !

Și coborând în pas de paradă, ultimele trepte, împinse ușa și-i făcu vânt animalului în stradă.

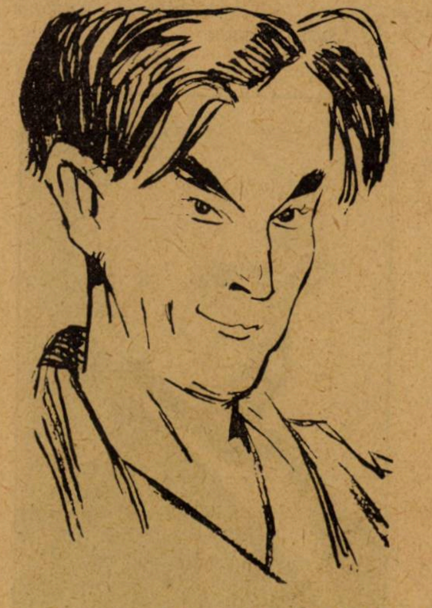

Desen de *V. I. Popa*
VINTILA RUSSU-ȘIRIANU

Afară viscolia ascuțit.

Fulgi uscați și subțiri, închipuiau valuri de praf înghețat, în văzduh.

Dulăul rostogolit, se opri la marginea trotuarului. se ridică în patru labe. se scutură din toți mușchii și înălțându-și capul stufos, brusc, crescu.

Omul făcu un pas și se opri, privindu-l fascinat.

Simțind de-asupra lui aerul liber, de-odată, voinicia se nărui în el ca un scrum.

Inima îi ciocnia precipitat coastele. O năvală de furnici îi trecu prin tălpi, saliva i se uscă pe limbă.

Vântul șuiera ironic.

In lăuntru, câinele părea un biet ins prăpădit și se mișca stângaciu ca un olog, în stradă devenise un vlășgan robust și se rotia la largul lui.

Omul, cu ochii țintă la el, gândi mașinal : „e cât un vițel“.

Și își simți picioarele plumbuite în pământ.

Animalul se scărpina cu indiferență : după ureche, sub gât și iar după ureche, ca la el acasă.

Omul. făcând o sforțare, urni piciorul să pornească.

In clipa aceea, crivățul vâjăi sălbatec. Câinele îi întoarse spatele cu pricepere și goana vântului, aninându-se în ea, îi sburli blana și-l înălță cu o palmă.

Fiori de zăpadă jucau prin păru-i lung. Urechile întoarse pe dos și coada făcută pămătuf — de vânt — îi dădeau un aer fioros.

Balul viscolului îl masca în jivină sălbatecă.

Omul rămase pironit, cu pupilele dilatate de imaginea animalului.

In închipuirea lui treceau pustietăți de păduri...

Gândi timid : „seamănă a lup“.

Și făcu un pas înapoi.

Câinele, nedumerit, îl privi curios.

Omul tresări.

Câinele schiță o mișcare.

Omul se lipi de zid și mărul lui Adam i se îngroșe în gât.

Animalul și omul își încrucișară privirile

Peste ei, în pădurea albă a văzduhului, haita crivățului, gonea nebun căprioare nevăzute.

Omul înlemnise .

Animalul, tot mai curios își aplecă într'o parte capul și-l examină cu băgare de seamă.

Omul își ținu răsuflarea și se făcu mic.

Secundele picurau cu încetineală exasperantă, ca dintr'un ceas de nisip.

Un vârtej de zăpadă veni, vântul țiui în strada pustie.

Câinele își feri capul.

Atunci omul se sfătui sacadat : „dacă ași lua-o încet pe lângă zid ?.. Poate n'ar băga de seamă...“

Și cercă să-și făurească un plan : „dacă simte și se repede, ridic piciorul cu putere, îl pocnesc cu tocul sub fălci, amețește și... dar am șoșoni... sunt moi“.

Și gândul de a porni pe ulița goală cu dulăul după el, îi înmuie genunchii.

Rămase neclintit.

Câinele privi din nou la om.

Pe bot începură a i se prinde țurțuri gâdilitori.

Tremură din buze să-i scuture. Mișcarea aceasta îi descoperi colții lungi și ascuțiți.

Omul gândi : „sunt pierdut“.

Și o greutate i se lăsă pe creștet.

Crivățul suflă năprasnic sburlind și mai tare părul dulăului, i se răsuci în urechi și se avântă mai departe.

Câinele, privind cu jind ușa ce duce la ștergătoarea stufoasă, unde nu bate vântul, făcu doi pași.

Peste privirea omului, un păenjiniș se lăsă, coatele îi amorțiră.

Undeva, vântul se opri și brusc, o liniște ciudată încremeni totul.

Omul îndrăsni o mișcare.

Câinele îl imită și omul de frică muri pe jumătate.

De-odată, dintr'o curte, un lătrat furios porni.

Câinele ciuli urechile și întinse gâtul.

Atunci omul închipuindu-și colții mari înfipți în pulpa lui sbucni ca un resort, trecu pragul dintr'un salt, trânti ca un nebun ușa după el și ca un câine cu coada între picioare, o tuli pe scări, sărind câte trei.

Sus se opri gâfâind, înnecat în propria lui răsuflare.

Picioarele i se tăiaseră.

Rezemat de balustradă omul arunca ochiri piezișe, de spaimă, peste ea.

Când îi reveni răsuflarea, sună.

Femeea, surprinsă, întrebă :

Ce s'a întâmplat ? Ai uitat ceva ?

El vorbi alb, cu un surâs sticlos :

— Inchipue-ți dragă ce zăpăcit : plecam la ședință cu raportul neredactat. Să-mi aducă o cafea în birou. Am să-l scriu acum.

Desbrăcându-se, adăugă neglijent :

— **A propos,** spune-i lui Marin să ia o joardă și să coboare până jos. E o javră pripășită pe aci. Nu crezi că se tolănise pe scări ! E un scandal, face murdărie...

VINTILA RUSSU-ȘIRIANU

Intâlnire

Sub vuitoare bolți de brazi
Cu șerpi ce fug în rădăcină
Cad roșii cetinile azi
Și pe un țurțur de rugină
Doi fluturi fâlfâe lumină .

O fată 'n alb ! Din ce colinde
S'abate-aicea ? Din ce stol
Pe steiu se lasă'n sbor domol ?
De unde-i mușchiul ce-i cuprinde
Ca spuma mării brațul gol ?

Ia !... Fug șopârle pe cărare
Și fata se întoarce-ușor :
Și fata se întoarce-ușor :
Ca'n ochii unei căprioare
Vezi codrul vechiu, înalt sub soare.

Trandafirul

I-am rupt un fir de trandafir
Inflăcărat ca de jăratec
Și lugerul m'a'mpuns sălbatec
Sburlindu-se sub răsuciri.

Când floarea 'n urmă i-am întins
Și-obrajii i se 'mpurpurară
Ca piersicile 'n miez de vară,
Cu suflet lacom i-am cuprins.

Răsufletul nevinovat.
Dar rușinarea din privire
Am rupt-o 'n mine doar. Iubire !
De ce 'n năvalnică pornire
Să te sărut n'am cutezat ?

Limpezime

Văd ochii ei și îi aud
Ca cerul limpezit de ploaie
Când brazii scutură șiroaie
Sclipirile din ramul ud.

Dar de privesc adânc în ei
Nu-i mai zăresc. Mă minunează
Cuvântul. Cu atât temei
Pornește fiecare frază
De par'că secoli o creiază.

Iar vorbele de contenesc
Revăd albastrul fără vină...
Voci multe — cor bisericesc —
De care inima i-e plină:
Lumină ! Dumnezeu ! Lumină !

EMIL RIEGLER

GHEORGHE ASACHI

Renașterea culturală din Muntenia a fost provocată și însuflețită de Gh. Lazăr, venit din mediul ardelean mult mai înaintat ca civilizație și ca posibilitate de desvoltare a ei.

In Moldova unde înflorise altă dată o literatură și o cultură însemnată sub influența Poloniei, tradiția și-a mai păstrat și în timpul domniei nenorocite a Fanarioților, câte o umbră, câte un semn de existență națională.

Această tradiție, ajutată de împrejurările politice ale țării ajunge să dea naștere, la începutul veacului al 19-lea, unui curent cultural, care dacă nu putea rivaliza cu cel întemeiat de Lazăr, rușia totuși să meargă paralel cu el.

Inițiatorul și conducătorul acestei mișcări a fost Gh. Asachi. S'a născut în târgul Herța la 1 Martie 1788 sau poate în 1787. Tatăl său Lazăr Asachievici a venit din Galiția în Moldova unde s'a făcut preot, schimbându-și numele în acel de Leon Asachi

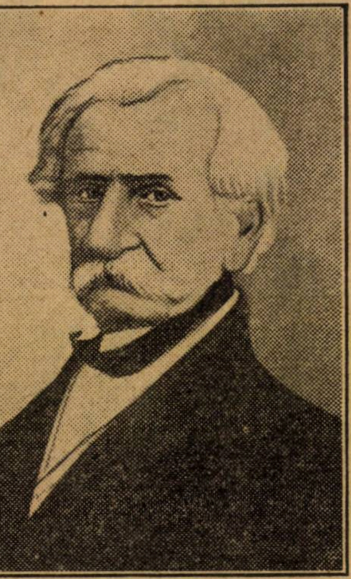

GH. ASACHI

Copilul Gheorghe are prilej să stea la Lemberg, dela vârsta de 8—9 până la 17 ani, studiind cu multă sârguință toate materiile ce se cereau unui doctor în filosofie, titlu pe care îl obține și el în 1804. Paralel cu studiile literare făcute în limba germană, polonă și latină, Asachi învăță și ingineria civilă, căpătând la vârsta de 17 ani și diploma de inginer.

După aceia s'a întors la Iași la părinți, dar din cauza unei boale,—doctorul Werther i-a recomandat schimbarea climei, — pleacă împreună cu fratele său Daniel la Viena, unde ajunge în luna August 1805. Aici ia lecții la vestitul astronom Burg și are prilejul să vadă pe împăratul Napoleon intrând în fruntea armatelor în capitala Austriei. Desigur că în inima tânărului de 17—18 ani această glorie a latinității și-a exercitat o influență puternică și i-a prilejuit un nou motiv de muncă pentru satisfacția sa sufletească. De aceea refuză categoric, propunerea amiralului rus Ciceagoff de a intra în corpul inginerilor cu gradul de locotenent; și pleacă spre Roma pentru a-și complecta cunoștințele clasice.

„Dorința de a atinge fântâna cercărei filologice și amorul pentru lucrurile antice m'au îndemnat încă din cele întâi a mele junețe, a merge la Roma cea mărită, unde m'am ocupat în asemenea îndeletniciri dela anul 1807 până la acel 1812".

La Roma a stat până în 1812, ocupându-se cu poezia, cu pictura și cu dragostea. Aici cunoaște pe artista Bianca Milesi care a exercitat o puternică înrâurire asupra poetului. In 1812 aflând dela Generalul francez Miollis planul măreț al lui Napoleon, de a reconstitui vechiul teritoriu al Daciei, pleacă spre Moldova, vrând să fie și el de față la marile evenimente.

Se știe care a fost rezultatul. Tânărul Asachi mâhnit adânc de nenorocitul sfârșit al expediției lui Napoleon, se simțea parcă : **„strein și fără vază în propria sa țară"** și singura lui alinare a suferințelor a fost dorința nobilă de a munci profund pentru propășirea culturii în Moldova. Acel plan încearcă să-l realizeze Gh. Asachi prin toate mijloacele posibile, din care cele mai rodnice erau desigur : **întemeierea școalelor** și **cultivarea limbei naționale.**

Nu trebue să uităm un fapt. Când a venit Gh. Asachi în Iași, exista acolo o activitate culturală inaugurată de harnicul mitropolit Veniamin Costache, care a fost și după aceea ocrotitorul cel mai sincer al lui Gh. Asachi, ajutându-l cu fapta la toate întreprinderile sale.

In 1813 Asachi a fost numit profesor de matematică la școala dela Trei Ierarhi.

In 1816 reușește să introducă și să facă să fie reprezentată într'un grup din elita ieșană piesa sa „Mirtil și Chie" tradusă în românește după Gessner și Florian. Aceasta era desigur un mare succes pentru acea vreme. La 1820 Asachi ca referendar al școalelor, reorganizează seminarul dela Socola, întemeiat încă din 1803 de mitropolitul Veniamin. In acest sens pleacă în Ardeal prin centrele culturale dela Cluj, Blaj, pentru a recruta profesorii necesari noului seminar. Atunci au venit la Iași cunoscuții profesori ardeleni : Vasile Pop, Vasile Fabian, Ion Costea și Ion Manfi.

Anul 1821 îl silește să pribegească prin Bucovina și Basarabia împreună cu tatăl său.

Potolindu-se revoluția se reîntoarce în Iași dar nu pentru multă vreme, deoarece la 30 Noembrie 1822 pleacă ca agent diplomatic la Viena, trimis de Domnitorul Ion Sandu Sturdza.

La Viena a stat 5 ani. Amănunte despre șederea lui acolo ne lipsesc aproape cu desăvârșire.

Intorcându-se la 1827, Ioan Sandu Sturdza îl ridică dela rangul de comis la acel de **vel Agă.** La 1828 ia parte activă la **„Restaurarea școalelor naționale în Moldova"** iar în 1829 scoate **„Albina Românească"** cel dintâi ziar moldovenesc. Tot în acest an pleacă la București ca secretar al comisiunei moldovene pentru elaborarea **„Regulamentului organic"**, unde stă până în 1830.

In 1835 Asachi contribue efectiv la înființarea **„Academiei Mihăilene"** având prilej la inaugurarea ei din 16 Iunie 1835 să rostească o cuvântare.

La 1837, luând pildă dela emulul său din București I. Eliade Rădulescu, stărue pentru înființarea unei societăți filarmonice și mai ales pentru deschiderea unui Teatru Național. care avea să ia un mare avânt după 1840, când este condus de tinerii M. Kogălniceanu, C. Negruzzi, V. Alecsandri.

Până la anul 1848 activitatea lui Gh. Asachi găsește răsunet în toate manifestările culturale și literare ale timpului. Odată cu ivirea revoluției, bătrânul tradiționalist, mânat de un spirit prea **încheit** în ideile sale politice, primește cu multă neîncredere avântul şi sacrificiul generaţiei noi.

Schimbarea regimului politic îl ambiţionează să demisioneze din postul de referendar al şcoalelor. De aici înainte Gh. Asachi, prin consequenţa sa de popolitică învechită, săvârşeşte diferite greşeli care îi produc multe neplăceri din partea contemporanilor.

Totuşi în Septembrie 1868 i se dădu o recompensă naţională, dar n'avu prilejul s'o primească multă vreme, căci la 12 Noembrie 1869 muri.

A înfăţişa în caracterizare generală rodul activităţii neobosite a luminatului moldovean Gh. Asachi, înseamnă a repeta, ceeace am văzut că a săvârşit în tot timpul activităţii sale. A fi întemeietorul unui curent cultural naţional, într'un timp când umila ta ţărişoară zăcea sub jugul robiei, a da posibilitate de viaţă şi răspândire limbei naţionale, prin şcoli, prin reprezentări artistice şi mai ales prin creiarea de ziare şi reviste, atunci când ea nu era luată în seamă de oficialitate, toate acestea contribuesc în mod firesc la admiraţia şi recunoştinţa posterităţii, pentru acel care a fost sufletul şi îndrumătorul lor.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

OPERA, EDIŢII :

1. *Către neamul Moldovei pentru întoarcerea privileghiilor şi prăznuirea zilei 8 Oct. întru care s'au suit pe scaunul domniei Ioan Sandul Sturdza. Odă,* Iaşi 1822.
2. *Albina Românească,* ziar 1829—1850.
3. *Istoria imperii rosiene după Caidanov,* trad. vol. I, Iaşi 1832, vol. II 1833.
4. *Harpa română,* 1832.
5. *Poezii ale lui Aga G. Asachi,* Iaşi 1836, Ed. II, Iaşi 1854, Ed. III, Iaşi 1863. Ed. noi : Poezii. Vălenii-de-Munte 1908 cu o prefaţă de N. Iorga.
6. *Fabule alese,* Iaşi 1836, Ed. 3-a, Fabule versuite, Iaşi 1844 etc..
7. *Lapeirus, dramă de pe a lui Kotzebue,* Iaşi 1837.
8. *Relaţiune istorică asupra şcoalelor naţionale în Moldova dela a lor restatornicire 1828—1838,* Iaşi 1838.
9. *Norma, tragedie lirică,* trad. Iaşi 1838, Idem 1851.
10. *Fiul pierdut,* dramă, Iaşi 1839.
11. *Pedagogul, comedie vodevil de pe a lui Kotzebue,* Iaşi 1839.
12. *Icoana lumii,* revistă, Iaşi 1840-1841.
13. *Dochia* şi *Traian,* Iaşi 1840.
14. *Spicuitorul,* Iaşi 1841.
15. *Mirtil* şi *Hloe,* Iaşi 1850.
16. *Păstoriţa Carpaţilor,* Iaşi 1850.
17. *Gazeta de Moldavia,* ziar 1850—1859.
18. *Ţiganii idil cu cântece,* Iaşi 1856.
19. *Nouvelles historiques de la Moldo-Roumanie,* trad. du roumain. Iaşi 1859. Ed. II. *Nuvele istorice a României,* Iaşi 1867.
20. *Petru Rareş,* dramă în 4 părţi 1863.
21. *Notiţă Biografică,* Iaşi 1863.
22. *Turnul Butului, dramă originală istorică,* 1863.
23. *Vochiţa de România, dramă originală istorică,* 1863.
24. *Elena Dragoş, dramă originală,* 1863.
25. *Imn pentru In. Sc. Carol I, principele Românilor, Iaşi 1 Iulie 1867.*

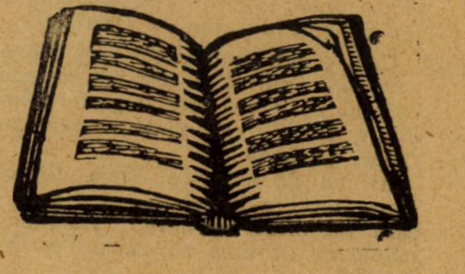

Cât ţine liturghia [1]

Răcoare ca într'o chilie; şi nici o muscă; abia una mai înnegreşte într'un punct olanul văruit al sobii. Afară stă să plouă: s'a întunecat; toate în casă tac de frica furtunii.

Ce de lucruri pe scrin! Un neseser cu oglinda spartă; par'că l-a furat somnul lângă perniţa de nisip ce-i stă de straje, albăstruie, eşită la soare, cu mătasea destrămată, plină de ace, gata să muşte. La rând, un fier de frizat, un pieptene mare de os îngălbenit; lângă el, un mototol de păr castaniu, strâns, înnodat; apoi un borcan cu alifie vânătă, pe jumătate plin, păstrează pe buze urme de degete. Fel de fel de lucruşoare : un şoricel de piatră fără bot; un maimuţoi de janilie, fără un picior; două baletiste învechite, cu braţele rupte; o bucăţică din „Universul", o cutie cu pudră şi mai multe cărţi de cântece. Peste tot praf şi sământă de cânepă. De sus, din colivie, sticletele plouă mereu la coji.

Masa din mijloc e învelită cu o faţă lucrată în ochiuri pline de trandafiri portocalii. Mari mai sânt şi umflaţi : cât gogoşile; d'abia şi-a făcut locşor la mijloc, lampa, pe tăviţa ei lucrată tot în trandafiri de lână înghesuiţi cum numai ei ştiu, pe o roată de carton .Ce lampă frumoasă trebuie să fi fost ea odată; numai Sf. Gheorghe şi Sf. Dumitru i-au făcut-o; căci două mutaturi prăpădesc mai rău ca focul; piciorul de porţelan şi-a pierdut şi florile albe şi câteva ţăndări; toată fala o ţinea globul, văzut din partea nespartă; şi sus, prins de coşul sticlei, acul de cap încovoiat în formă de M, apărător economic şi sigur înpotriva iuţelei flacării. Alte lucruri, pe masă nu mai sânt: n'ar putea să şadă; le-ar răsturna trandafirii; unii păstrează încă urmele cafelelor vărsate. Doar albumul se odihneşte pe lâna moală; geme de poze şi de vechime, căci ies fâşii de hârtie rupte din carnea lui iar încheietoarea de tinichea şi-a pierdut îndată puterea : stă tolănită într'o parte, fără curaj fără nădejde să mai ajungă vre-odată la cuişorul scoarţei de sus.

E şi o etajeră în fund, neagră, fără lustru. Ai putea să numeri de câteori a fost vopsită în casă. Pe iea, praf, cărţi vechi de dat, trei muşte moarte, o cutie de sardele plină cu arşice, şi o păpuşă bolnavă, cu ochii scoşi, cu părul smuls, zăcând la pământ în rochie de mireasă.

Pe pat e aşezat cineva de curând, cineva care e învăţat să stea numai în locul acela, căci acolo desenurile turceşti ale macatului s'au ros mai mult, s'au albit, par'că au fost şterse cu guma. Şi locul e mai înfundat. La marginea acestei gropi o carte : „Zodiacul" care ghiceşte trecutul, prezentul şi viitorul, e deschis la întrebarea : „Persoana la care mă gândesc ce face oare ?".

Deasupra patului un covoraş. Ce bine îi stă sub albul tavanului ! Are însă figuri ciudate; pasări necunoscute şi fructe nezărite în vre-o grădină pe lume; mere albastre şi lebede cu cioc de papagal, ţesute toate în lână şi numai în lână. Ce nu e de lână aici ? Până şi căţelul care doarme lângă un corset vechiu în fundul patului : părul lui pletos, alb, murdar, e tot de lână... nespălată.

Norul s'a spart. A fost numai o spaimă. Lumina tresare şi înviorează pereţii. Soarele cade pe un tablou litografiat, vechiu, cu rama pătată, cu hârtia prelinsă de şiroaie gălbui : nişte hahami chinuesc o fată întinsă pe masă, luându-i sângele : „Crima dela Tisza-Eslar" scrie jos de mână. Alături o cadră mare, în culori : „O vânătoare de lei... în Rusia; apoi un păun făcut din boabe de piper şi păr de cămilă. Numai în dreptul uşei, singur uitat de vremuri, merge alene ceasul cu ghiulele de fier, cu limba de alamă, coclită ici şi colo.

Scrin, masă, etajeră, pat, sticlete, căţel şi atâtea şi atâtea într'un loc aşa de mic ! Cele două scaune pe paie d'abia mai încap. Cojile de cânepă asvârlite din colivie, ajung în toate colţurile.

Piuitul păsărelei par'că ar vrea să povestească ceva din Paradis; dar de pe fereastră, o ceaşcă de cafea cu lapte, pe care scrie „Noroc", nespălată cu linguriţa înnăuntru, cu buza plesnită, prea aruncă o căutătură de desgust la toate. Lângă ea toarce pisica : toarce şi aşteaptă; se uită când la sticlete, când la ceaşca linsă până în fund. Apoi lipeşte urechia de geam, îşi întinde gâtul, îl întoarce, îl suceşte, face ochii mici; vrea să vază cât mai departe în lungul drumului. Degeaba nici un semn, nici un pic de verdele rochiei, nici un pai din spicele dela pălărie.

Se linge pe buze, îşi plimbă cenuşiul cozei peste linguriţă, se sperie de zăngănit; se linişteşte şi oftează adânc, par'c'ar zice :

— Bre, că târziu mai iese azi dela biserică ! Bate 12, şi mi-e o foame, domnule !...

I. A. BASSARABESCU

Mormîntul lui Ioan Slavici

— LA SCHITUL BRAZI—LANGA PANCIU —

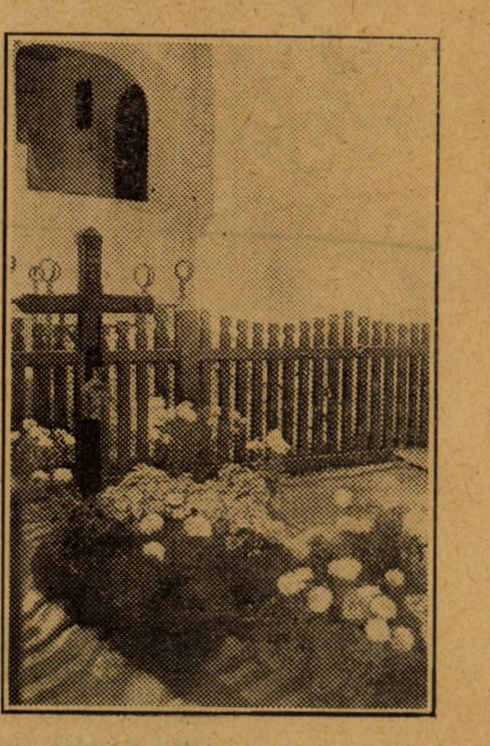

Duminică, 14 Februarie a. c. s'au prăznuit 6 luni dela încetarea din viaţă a scriitorului Ioan Slavici.

---

[1] Autorul acestei admirabile schiţe a fost laureat cu premiul „C. A. Rosetti" de lei 20.000 pentru volumul său „Vulturii".

Membru corespondent al Academiei Române, arta d-lui Bassarabescu e de o sobrietate, pe care o răscumpără un ascuţit dar al observaţiei dublat de un discret umor.

Funeraliile Sărmanului Dionis

D-l Radu D. Rosetti ne face cunoscut să un distins membru al Baroului de Ilfov, inventariând averea unui prieten al său, de curând decedat și fost prieten bun al lui Eminescu a dat peste următorul autograf original,— lista de subscripție pentru înmormântarea nefericitului geniu.

A comenta un astfel de document elocvent, e superfluu. Dar nu te poți sustrage amarelor reflecții:

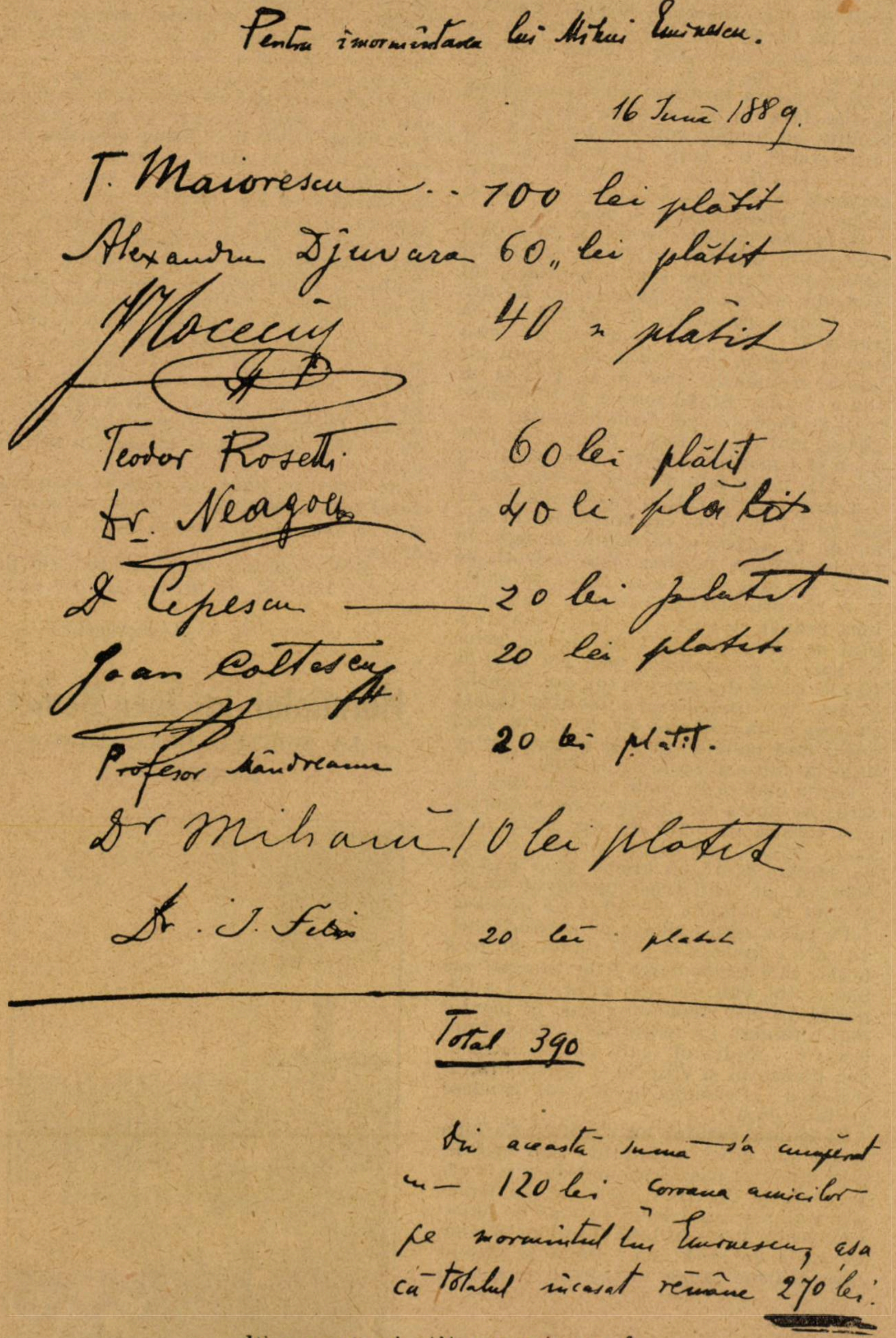

Pentru înmormântarea lui Mihai Eminescu.

16 Iunie 1889.

T. Maiorescu	100 lei plătit
Alexandru Djuvara	60 „ lei plătit
Moceniu	40 „ plătit
Teodor Rosetti	60 lei plătit
Dr. Neagoe	40 lei plătit
D. Cepescu	20 lei plătit
Ioan Coltescu	20 lei plătit
Profesor Mândreanu	20 lei plătit.
Dr Mihaiu	10 lei plătit
Dr. I. Felix	20 lei plătit

Total 390

Din această sumă s'a cumpărat o — 120 lei coroana amicilor pe mormântul lui Eminescu așa că totalul încasat rămâne 270 lei.

Iți rememorezi atâtea somptuoase funeralii naționale decretate atâtora din fantoșele politice, îți vine'n minte dezolanta înmormântare a lui Eminescu, cu cei câțiva admiratori după dricul umil și corul, condus de Bărcănescu, cântând „Mai am un singur dor", te gândești la statuile ce se ridică, țapene, la toate răscrucile, la statuia lui pe care n'o va avea niciodată și înțelegi atunci și de ce a fost atâta de nefericit și de ce atât de ignorat.

Figurine

Ticu Archip

Abia au încetat laudele binevoitoare, îndreptate în spre autoarea **„Inelului"**, și **„Colecționarul de pietre prețioase"** ne aduce câteva nuvele lucrate cu o artă așa de precisă, încât nu mai permite bunăvoința. Insușiri mari cari suportă, astfel, ori ce critică. O definire exactă a conturului lor este, acum, posibilă. In fața talentului sigur, orice cuvânt de încurajare este semeț și zadarnic.

Trei nuvele, alcătuite în acelaș fel, deși de importanță deosebită. (Dacă lăsăm la o parte gluma scrisă frumos: **„Dialog cu o umbră"**).

Un mister care învăluește povestirile, lăsând doar rare și tulburătoare pete de lumină. O atmosferă imprecisă și cu atât mai puternică, curioasă la o profesoară de matematici, deprinsă cu formulele categorice. Pretudindeni aceleași fraze reținute, opriri brusce, grăbiri neașteptate. isbucniri spontane și crude, mici spațiuri albe pe fiecare pagină, strecurate nu fără intenții. Nu se insistă nicăieri asupra vreunui peisaj, vre-unei discuții sau vre-unei întâmplări. Scene mici, răslețe, legate împreună întâmplător par'că, prin câte o întrebare, la urmă, plină de înțelesuri. Inlănțuirea lor, însă pătrunde adânc.

Totuși, prima nuvelă: **„Colecționarul de pietre prețioase"** are o structură mai puțin misterioasă. Faptele sunt expuse clar. Povestea se deapănă armonios și numai la urmă, firul se frânge:

Irina s'a îndrăgostit de maestrul neîndemânatec în dragoste, priceput doar în căutarea pietrelor prețioase. Din șiragul de rubine, adunat de el cu atâta grijă, nu lipsește decât unul, cel mai frumos. Irina i-l oferă pe al ei, acel de de-asupra sânului și care'i simbolizează dragostea.

Maestrul nu prețuește valoarea rubinului primit, și îl pierde pe drum...

Sunt la urmă, complicații și lungimi inutile. Apoi, tot acolo, obscurități pe cari un **simplu simbol** nu le comportă. D. Lovinescu mai face o obiecție: Irina își are pe piept rubinul dinnainte de a cunoaște pe Maestru. Astfel, semnul nu mai poate simboliza dragostea ei nouă.

In **„Maria Boul"** decorul impresionant și de o nepreciziune artistică se preface fără să încadreze vre-odată pe Maria. Sunt două lumi cari nu se împletesc și unde Maria nu are rolul cel mai de seamă. După plecarea familii la Constanța, când cele două povestiri se desfac definitiv, servitoarea nu mai interesează. Cadrul nuvelii rămâne, astfel singur prețios.

Bucata cea mai bună din volum, cu o amploare de început de roman, rămâne, fără îndoială, **Dăscălița.**

Acolo, pretutindeni, observații mărunte minunate, caracterizări ascuțite, imagini rare. Povestirea se desface fără ezitare. Totuși și acum o obiecțiune: Doamna Elena are două pasiuni și ele împreună turbură linia clară a nuvelei. Din cauza unei fapte vechi, Doamna urăște tot ce vine din partea Dăscăliții.

Urăște mai mult decât e în stare să-și iubească copiii și totuși iubește mult pe băiatul Grig, pe care îl preferă lui Vladimir, celălalt, cu toată asemănarea lor fizică, perfectă.

Aflând de moartea unuia din ei, ea n'are decât o întrebare, prin care își arată preferința: **„Care ?"** Amândoi seamănă așa de bine că, ea nu-i mai poate deosebi.

Pagini anglo-române

Hamlet și critica ventrilocă

D. Mihail Dragomirescu, într'un foileleton din „Viitorul" (6 Febr.) se arată mult supărat pe mine, pentru articolul *Hamlet sau între istorie literară și estetică*, publicat în „Universul Literar" (10 și 17 Ian.). D. D. spune despre mine lucruri deajuns de rele: mă face „tânăr", „modernist", „tradiționalist" și chiar „erudit".

Sunt dator să ridic mănușa. O fac însă, mărturisesc, nu fără multă sfială... Personal, D. D. mă iubește; eu, pe D-sa, de asemeni. Il găsesc de o ideală bonomie, mult mai ager la minte de cum se crede, simplu fiindcă sănătos, și de un seducător pitoresc. D-sa la rându-i m'a formulat: „de o interesantă imaginație impresionistă" sau: impresionantă imaginație interesantă — nu mai mi-aduc aminte.

I-am fost apoi elev și câte nu învață dela dascăl un om de treabă? Dela D. D. știu de pildă, din radioase dimineți de Luni, când venea — desigur ca să ne cruțe — la ora prânzului pentru cursul dela 10, că opera literară e un „celuloid" — dacă nu greșesc, chiar un elipsoid; iar poezia, în genere, un lucru foarte mare. Inchipuiți-vă, că nu place decât dacă „solicită contemplația noastră". De aceia literatura se împarte în două: capodopera care e o operă cum nu s'a mai pomenit de sintetică și energetică, adică superioară, și opera... ailaltă, care nu e așa de sintetică și energetică... ca... capodoperă *ci* se numește din această pricină o operă „mai inferioară". Acuma, capodoperile *e* niște.... dar n'am să vă fac eu un curs la care trebue să asistați numai în persoană.

Dumnezeu a vrut să mă țină însă mai îndelung sub harul influenței D-sale. Departe de profesor am recitit atunci acele două mari fascicole de câte 18 pagini tratând despre: „Metoda estetică așa cum o văd eu și vechile mijloace de irigație" în care autorul dovedește cât ai clipi din ochi și în mod vădit revoluționar că criticul trebue să fie mai întâi de toate: om, apoi: un om cult; un om de gust; să aibe „memorie afectivă" și chiar să „ierarhizeze" operile ce-i sunt date în păstrare.

Zelul elevului merge uneori până la pierderea de sine. Nesătul de D. D. nici la curs, nici în opuri, îi urmăresc febrila activitate foiletonistă și conferențiară într'un ziar așa de serios ca „Viitorul". Cu lacrimi de bucurie citeam mai deunăzi acolo de un mare conclav la Ateneu, convocat de D-sa, în jurul capodoperei literare. Vremile lui Giordano Bruno reînviau. Maestrul meu, care a suferit atât de mult în viață și a trebuit să poarte chiar brâul lui Iov, se ridică la tribună, palid, transfigurat, în două picioare, și exclama: Până când să îndure bietele capodopere? Când țăranii au pământ și femeile drept de vot, numai ele să stea deoparte, ca niște cenușerese, fără drepturi, expuse tuturor vicisitudinelor critice? Și o moțiune era trecută, în aplauzele unanime, care decidea că: dumneaei capodopera nu mai e, hehei!, ce-a fost pină acum; „ea nu e nici opera artistului, nici a mediului, nici a naturei; e o ființă aparte, cu trup și suflet propriu, sălășluind în noi" ca *androcanthus gibbosus* în matricea femelei, dar care uneori își ia tălpășița în lume, mănâncă și bea, merge la cinematograf, își administrează singură averea și poate chiar fi pusă sub interdicție!

Unui cetitor de englezește D. D. se mai recomandă cu încă un coeficent de merit. D-sa e un mare specialist și traducător din acest grai. Mai mult, între Teneriffe și Siam, D-sa e singurul muritor care traduce pe Shakespeare, din — și în forma originală, fără să știe englezește. Vreau să spun, fără să știe ce-a vrut să exprime autorul. Nu-i admirabil? Unii nu-i vor acorda această virtuozitate și vor afirma că l'au văzut, cum l-am văzut și eu odată în cerdacul năpădit de iederă al casei unde sălășluește la rându-i silabisind curent pe Shakespeare și cetindu-l perfect cu degetul. Ori, conchid aceștia, cu deștiu se poate chiar iscăli, dar ceti!

Sigur e că, asistat de o metodă atât de originală, D. D. a tradus „The Moor of Venice" cu „Maurul de Veneția" și se pregătește să traducă „The Merchant of Venice" cu „Negustorul de Veneția". Inţelegeți șiretenia: „negustor de mărunțișuri", „maur de abanos", „covoare de Persia", „pisică de Angora". (Particula asta „of" bat-o sfântul, nu putea și Shakespeare să pună altceva, „from" de pildă!). Corect și de o exemplară românească, D. D. e în traducere și spiritual. Pe „madman" (= „nebun") l'a tradus net cu: „Madam". D. Iorga, omul cu mânie divină, s'a revoltat la timp în memorabilul articol din „Ramuri". Să-mi dea voe să nu-l urmez. Nu l-a înțeles pe scumpul D-sale coleg. Neputând auzi pe Shakespeare (cel mai auzibil scriitor de pe lume) fiindcă-l cetește cu deștiul, D. D. foarte bine s'a gândit să-l traducă vizual. Regulă deci: se va pune în locul cuvântului englesesc cuvântul românesc cel mai apropiat ca ortografie. Se va traduce atunci: madman" cu „madam": „Sire" cu „sirop"; „police-man" (cum ar scrie D. D.) cu: „Polizu-Micșunești".

Cu toate aceste titluri D. D. era în drept să se necăjească pe articolul meu. Cetitorul binevoitor își aduce aminte că vroiam acolo pur și simplu să informez, să-l pun, în măsura putinței mele, la curent cu ultima fasă a criticei hamletiane. După această critică nu se mai înțelege să se ratiocineze în contradictoriu și romantic asupra piesei și caracterului lui Hamlet. Recurgând la isvoarele și modelele care au servit, cert, lui Shakespeare această critică încearcă să-și explice puțin prin ele, evidente scăderi ale piesei.

Din o necompletă adaptare și reabilitare a modelelor rezultă, pentru noua teorie, lungimile și digresiunile acțiunei, cum și acea incongruitate de caracter a eroului, care a nedumerit de veacuri și dejucat logica comentatorilor.

Hamlet-ul primei piese ca și cel al tradiției daneze era un Amloda (zănatec) mai mult comic prin acțiunea nebuniei sale; modernizându-l și exploatând în profunzime tema nebuniei, Shakespeare a făcut tragedia unui suflet din o tragedie a răsbunărei. Transfigurarea însă n'a înlăturat toate inadaptările. A rămas pe noul Hamlet ca o sgură dela cel primar; genială, piesa cam suferă astfel de o „contradicție în termeni o contradicție în natură" (pasiv și meditativ, înalt la suflet, Hamlet e totuși om de acțiune și încă de *brutală*, cinică acțiune etc. etc.). Acestei încheeri îi urma un mic corolar:

„Au fost epoci în istoria acestei tragedii când — mărturisesc istoricii literari— publicul englez râdea de nebunia lui Hamlet, când personajul întreg era socotit drept comic. Astăzi chiar, spectatori sinceri — printre care mă înscriu cu voluptate — pot mărturisi că le vine să surâdă la anume momente ale piesei.

E ((fiindcă)) nebunul de odinioară rânjește (încă) în nebunul luat în serios de Shahespeare".

Aceasta a fost deajuns ca D. D. să facă erysipelas. Cer iertare nobilei D-sale epiderme, cu atât mai mult cu cât, substituindu-se celei mult mai scumpe mie, a d-lui Botez, insinuază că în articol eu par a imputa acestuia că nu e la curent cu critica Shakespeareană. E singurul necavalerism colegial de care pot acuza foiletonul d-lui D., scris altfel cu deferența pentru lucrul mânuților mele, cu grație, ușurință și grije de minorități, și cu uimitoare perseverență, la un om pe el cu boala sfântului Anton, în acordarea subiectului cu predicatul. Il refer pe D. D. la raportul meu dela minister, în favoarea recomandărei d-lui Botez, dacă îl interesează să afle respectul meu pentru munca altora. Dar D. D. vrea ca, vorbind în marginea Hamlet-ului profesorului ieșan, să ignorez știința literară a vremei — ce știință, când ea atârnă toată de jaretierile profesorului bucureștean? — Să nu citez Englezi, ci pe D-sa, și când D. Botez conchide că Hamlet e un Prometeu, eu să mă bat cu pumnul în piept și să strig: nu, e un Ajax, sau chiar o Persefonă!

— Dar ce Englezi? exclamă D. D. „Criticul *nou-nouț* Robertson! Acum, acest critic nou-nouț al d-lui D. — în care D-sa desigur vede un evreiaș gazetar rătăcit la o foae dadaistă, cu care m'am înhăitat la Londra ca să spargem geamurile literaturei — e un Right Honourable care a împlinit anul acesta 70, — auziți? — șaptezeci de ani! Are la pasivul său vre-o treizeci de cărți și fundarea a vre-o două reviste, și încă treaz la minte, sprinten la cuvânt și neobosit cercetător, colaborează în fruntea celor mai iscusite, mai înaintate și mai documentate reviste engleze. Shakespeareanist de seamă, cam pe când D. D. era numit la actuala-i catedră, dânsul ne da *„Eseuri noi de metodă critică, Montaigne și Shakespeare"*, sau *Herezia baconiană* despre care cel mai mare biograf al lui Shakespeare Sir Sidney Lee — și acesta un scriitor nou-nouț! spune *(Life,* p. 656) că e cea mai bună carte în materie. Ne-a mai dat: *Shakespeare și Chapman, Bolingbroke și Walpole* și fatala carte despre *Hamlet* — toate lucrări peste care, cu tot respectul pentru D. D. — nu se poate trece. D. D. nu se va fi încrezând în păre-

---

Intrebarea e puternică dar inutilă.

Cel rămas în voia Evei (o nouă formă a Dăscăliței), era tot așa de pierdut. Doamna Elena să simțea însăși în stare să-l omoare.

Și peste cele câteva obiecțiuni (ultima pagină lungită fără de folos), calități mari de întregime și de detaliu.

Dragostea Evei, plutitoare între cei doi tineri asemuitori, e admirabil sugerată:

„Eva la mijloc, cu o rochie subțire și moale, l'a apucat pe Grig de mână și, ca să-l poată privi mai mult în voe, s'a lipit de Vladimir. Lui Grig i-au tremurat buzele și ar fi vrut să spună ceva, dar n'a spus nimic fiindcă Eva se uita în ochii lui, și îl mângâia pe degete".

Sfârșitul anului 1925 ne-a adus o veste prețioasă și neprevăzută. O nuvelistă a ucis o autoare dramatică care arătase numai vagi promisiuni.

ANTON HOLBAN

rea lui Sir Sindney Lee — cine ştie, vreun liberal englez care îşi flatează amicul politic! Cu prilejul ultimei sale lucrări, *Canonul Shakespearean, Partea II* (1923, 216 p.), cam contemporan cu foiletoanele d-lui D. despre Marin Ştefănescu ş. a., A. Koszul, un shakespeareanist francez de calitate — la ale cărui traduceri refer pe traducătorul lui Shakespeare în limba cehoslovacă văzută mai sus, în „Revue Anglo-Americaine“, ortodoxa revistă a sorbonienilor Cazamian şi Cestre, numeşte pe... tânărul autor: mare iniţiator de curent Shakespearean (Juin, 1925, pag. 440).

Pe acest om D. D. socoteşte o impietate să-l citez când e vorba de Hamlet. După ce mă separă astfel de... amicul meu de cafenea, D. D. vrea să mă separe de Shakespeare. In articol eu, pur şi simplu, „râd“ de Hamlet, spre nedumerirea Saşilor, Huţulilor şi altor minorităţi despre care D. D. se întreabă cu spaima pe buze ce-or să zică bieţii oameni? Pe aceştia îi potolesc eu, cu ajutorul d-lui Nistor, scumpe maestre! Dar ori cine citeşte pasajul cu pricina *(v. supra)* — la altă oră de cât aceia când îi toarce stomahul, şi nu printre picături politice — înţelege că nu e vorba acolo de râsul de batjocură, ci râs provocat, ca la o comedie, de reminiscenţele comise ale personajului aceluia dublu, cum l-am găsit. Dimpotrivă, alături de criticul englez mă grăbesc să afirm — şi Doamne toată lumea ştie — că „Hamlet“ e o operă genială. De scăderile ei era numai vorba, scăderi de artă de care nu e scutită nici o operă genială, — artă pentru care ceartă pe Shakespeare atâţia critici englezi în frunte cu Ben Jonson, Voltaire şi întreaga şcoală franceză, scăderi pe care unii şi le-au tălmăcit într’un fel alţii într’altul. D. D. poate nu admite nici o scădere lui „Hamlet“. De ce atunci nu s’a jucat şi nu se joacă decât la ocazii *în întregime*, de ce anume scene au fost omise din anume cuarturi, şi cum răspunde d-sa de scene slabe ca începutul scenei IV (act. I)? Odată acţiunea defectuoasă, d-sa nu bănueşte că şi caracterul ar putea fi defectuos?

După ce mă isolează astfel de Robertson, Shakespeare, şi de mine însumi, D. D. îmi dă lovitura de graţie. Opera de artă, d-le Protopopescu, nu e ce crezi d-ta. Ca să o înţelegi, d-ta şi Robertson faceţi istorie literară şi nu-i frumos! Fă te rog ştiinţă literară, că te spun tătînelui. Şi după ce ne declară ucigători de capodopere, fiindcă „înjosim *capodoperile* la rangul *literaţilor* de talent“ (când vă spuneam eu că biata capodoperă e o consoartă care umblă’n ascensor!), D. D. mi-arată mie ce e aia ştiinţă literară: Mai întâi opera literară e încă odată ceiace vă spuneam la începutul articolului. Shakespeare, ceiace nici eu nici Robertson nu ştiam, e ca şi Homer, un geniu. Genialitatea Sa, care, cum ştie întreaga ştiinţă literară afară de cea autentică de lângă Parcul Expoziţiei, fura, cârpea şi adapta cu nemiluita, nu are „procedee de compoziţiune“. In sfârşit Hamlet e: 1) „Cum am arătat de curând la Teatrul Naţional un om de voinţă... Un om slab nu poate cuceri sufletul etc...., 2) o personalitate teoretică eminamente morală şi creştină care se sgudue în temelii... când realitatea practică îl sgudue pe neaşteptate; 3) revolta voinţei morale teoretice în procesul ei de ajustare la înţelepciunea practică“.

Sânt un om care nu trec lipsit de sentimentul pudoarei. Ruga mea serală la Dumnezeu e: ajută-mă Doamne, să mai apuc o primăvară şi să nu mă creadă D. D. geniu. Imi dau deci seama ce ciudat trebue să pară ca pe deasupra lumei care munceşte şi se preocupă, doi profesori universitari în România, să se mai bată pe capodopere! M’am întrebat apoi totdeauna ce ar fi dacă D. D. *care nu mai citeşte de 20 de ani şi complet strein* de tot ce s’a scris atunci în literatura franceză engleză, germană şi italiană (nu ne întreba acum vre-o 3 ani: cine e Barbusse ăla?) îşi întreţine studenţii jurând că Iliada, teatrul grec, Don Quijotte, etc. „sunt capodopere fiindcă ne redau eternul omenesc şi de aceea au înfruntat timpul şi spaţiul“— ce ar fi dacă d-sa şi-ar fi publicat în vre-o limbă străină trufandalele d-sale critice? Am mai fi azi în Liga Naţiunilor?

Ce ar fi, mă întreb acum dacă D. D. şi-ar publica într’o limbă apuseană, revoluţionara d-sale teorie dela Ateneu? Că eroul shakespearean e un om de voinţă şi acţiune, critica engleză a spus-o de acum un veac (Hartley Coleridge, 1828) şi spus-o mereu de atunci. Temperamentul moral şi creştin, bine cunoscut tuturor, al lui Hamlet e de mult obiectul, cu interesante desvoltări, al clasicei, cărţi a lui Paul Stapfer — spre a nu cita spuza de lucrări engleze. Nu mai noua e teoria „şocului moral“ uşor de găsit şi în Stapfer, definitiv formulat de cel mai mare critic shakespearean al vremei, Bradley, pe care îl cunoaşte oricine afară de D. D., pe care îl citează şi aproape şi-l însuşeşte Robertson însuşi. De toate aceste note ţin şi eu seamă în partea I a articolului, încercând numai ca în partea II să mai aduc şi alte cunoştiinţe întru luminarea laturelor enigmei hamletiane. Cât priveşte ultima formulă a criticului român, parafrazare a celor dintâi, admiraţi-i ingeniositatea. Ca să evite locul comun: Hamlet, tipul reflectiv, D. D. spune: „voinţa, *teoretica*“, pentru ca să o poată opune „voinţei practice“.

De fapt „voinţă practică“ dacă e altceva decât compartimentul d-lui D. sau un joc de cuvinte, e *ideologism* (în cazul lui Hamlet: ideologism moral) care, ca orice ideologism, se ştie dela Fouillé, dacă nu dela Shopenhauer şi Renouvier şi dela aceştia la pragmatiştii anglo-americani, că are totdeauna o finalitate practică, e: teleologic. La ce se reduce atunci formula finală a d-lui D? *Hamlet e un ideolog moral care ezită să acţioneze.* Lucru cu care ne-au impuiat mintea toate manualele de liceu.

Când vrei deci, la datele curente, şi pe baza lor, să aduci date nouă, D. D. te ostracizează. Iar obscura şi generica „neofrazeologare a datelor vechi D. D. o numeşte „şcoala nouă“ *estetică*, şcoala d-sale, pe care o pune singur, cu ambele mâini, în locul şcoalei istorice şi etnografice a d-lui Iorga, şi şcoalei istorice mondiale. Fiindcă D. D. nu observă că toată lumea face istorie literară. Inteleasă asupra concluziilor sau cunoştinţelor dobândite, ea încearcă, pe căi altele decât de pretenţie oţioasă, nu să le deghizeze pedant, ci să le adâncească şi acorde.

Profet al capodoperei literare pe care o vede căzută din cer ca o Epistolie a Maichii Domnului, d-sa o pipăe de douăzeci de ani şi se teme să o întoarcă pe altă faţă ca să nu-i ardă arătătorul. Ignorând că există o mecanică a gândirei ce nu mai îngădue să te întrebi în filosofie ce-ar fi fost dacă Isus năştea fată, sau cu un an mai de vreme, să cauţi în chimie piatra filosofală iar în critică, de mult captata esenţă eternă a Iliadei, D-sa se închee la vestă în fiecare Luni dimineaţa şi de pe trampolina catedrei, cu emoţia estetică în mână şi împăcată cu sughiţul şi cu scărpinatul în ceafă, făcându-şi vânt din ombilicu-i critic, trece dintr’odată, cu furie, prin toate uşile deschise ale ştiinţei d-sale literare.

Fiindcă, produs al lenei şi al apatiei intelectuale, — cum i-a imputat şi „distinsul D-sale coleg, Ramiro Ortiz, în „Ideia Europeană“, pe lângă atâţia alţii — e desigur critică ventrilocă, pur şi simplu, această pretinsă estetică, ce contraface şi piţigăiază pe un glas pornit din regiuni subalterne, vocea mare, vocea de veacuri a afirmărilor odată făcute.

— D. D. să nu mă socoată ireverenţios. Sunt dintre puţinii care, din motive anterior schiţate, am campionat oral împotriva lui Caragiale şi Bucuţa! Doamne fereşte, mi-am spus, D. D. nu e lipsit de inteligenţă. Admirabil clinician literar ne-a impus totdeauna, eruditului de mine lui Perpessicius, Vianu, Titu Dinu, Păltănea şi atâtor elevi „cu voluptate“ rebeli, prin siguranţa incisiei cu care sesizat asupra unei opere neîndrăzneţe, intră în utilajul ei estetic. Dar atât, făptura sublunară de pe fiecare schelet literar, îndrăcitul „je ne sais quoi“ al creaţiei artistice, imponderabilul care îşi râde ca un Puck de balanţele judecăţei, taina în sfârşit care face din cinci silabe ale unui guşat o stea, scapă foselor D-sale nazale. Dar literatura modernă pe care o ig-

SPRE CULMI

Prietenă, dă-mi mâna, hai la drum
Să ne-afundăm prin viscol şi nămeţi:
O, ce lugubru urlă el şi cum
Ne şfichiuie cu ghiaţa şi săgeţi.

Şi vom urca mereu, şi vom urca,
Pe povârnişul muntelui virgin...
Când vom ajunge sus, vom anina,
In părul tău, un trandafir alpin...

Acolo ’n haos şi imensitate,
Vom sta, asemeni cerbilor goniţi
Să ne privim ca doui străini, ori poate
Ne vom trezi deodată ’nlănţuiţi...

Prietenă dă-mi mâna-ţi tremurândă
Sunt obosit de viscol şi de goană...
Am vrut să’nvingem muntele—Isbândă—
Şi-acum visăm la focul din cabană...

GEORGE GRUIA

I A R N A

Prin geamul scrijelat de ger
Privesc oraşul rebegit,
In care iarna a venit
Să poarte ciorile pe cer.

Sfârşeşte seara mai curând
Pustiul zilei de acum,
Şi’n teii rânduiţi pe drum
Văd zeci de ciori aterizând.

Dar sboară, că se frânge-un ram
Din teiul care s’a uscat,
Pe când în trupul îngheţat
Trosneşte sufletul ce-l am.

D. N. TEODORESCU

noră? Dar nobleţa noutăţei care îi repugnă, dar originalitatea pe care n'o poate prinde? Cunoaşteţi pe asinul lui Lucian care observă că nu poate îmbrăţişa o nimfă fiindcă are patru picioare...

„Grădinar zăpăcit de metafizică" D. D. vrea apoi cu orice preţ teorie. Sunt oameni care trec pare că prin viaţă goniţi de musca ţeţe. „Sistemul meu"—împreună cu cacofonia şi acordul predicatului — constitue biruitoarea muscă ţeţe a D-sale. Sistem în sus, sistem în jos. Când l-am vizitat întâia oară după război, mi-a strigat: „ştii că mi-am schimbat sistemul!" O carieră întreagă şi l-a schimbat. Ia de ici şi pune colo, întoarce pe dos „calitatea" şi o numeşte „tonalitate", mai dă ceva şi „cantităţei" şi omul care confundă medicina cu schimbatul şi etichetatul flacoanelor, izbuteşte să facă din superbul Yggdrasil al literaturei, cu păsări cântătoare în el, cu umbră şi foşnet înmiit şi cuiburi de neprevăzut, o morocănoasă sorcovă tricotiledonată. Cu ea bate pe omoplat pe Eskyl, Sofocle, Cervantes şi Shakespeare şi-i stropeşte cu roua Elizeelor. Bate şi pe scriitorul român şi îl găseşte rând pe rând mai genial decât aceştia, mai puţin genial ca cel ce va veni după dânsul.

In chipul acesta orice nuvelă prezentată D-sale e cea mai genială nuvelă, orice roman cel mai genial roman, orice piesă o capodoperă a literaturei universale. D-sa dispută unui Iorga, Densuşianu, Ibrăileanu, Mehedinţi, Bogdan-Duică, Lovinescu, la fiecare lună câte un geniu şi uitând cu delicateţe atâţia tineri patronaţi de care azi nu se mai aude, se dă drept creatorul lui Sorbul şi Rebreanu întreg, a unei jumătăţi din Cerna şi unei ciosvârte din Sadoveanu.

Când i-am făcut vizita de plecare în streinătate l'am găsit cu „Ion" pe masă. — „Ce streinătate, Domnule, ce te mai duci în străinătate? Uite colea, cel mai mare roman al vremilor noastre!"

Acum, fiecare ştim că „Ion" e o operă de mare valoare. Trebue însă să-ţi rupi coastele, să te deşeli şi să devii clown ca să o spui? Altădată e drept mi-a spus că se teme ca plecând în streinătate „să nu-i pierd sistemul. Vedeţi, lucruri de acestea acreditează pe socoteala D-sale zvonuri de acelea inoportune sau premature, gen Caragiale-Bucuţa.

Această obsesie a sistemului, hărţuită de ideia că la cazanul cu aburi al Băilor din str. Nifon Nr. 32, s'a frânt carul înţelepciunei critice, ne-a creiat în orice caz acea concepţie de cafenea a literaturei care face pe junele scriitor român, hrănit cu vanitate, şarţ şi ignoranţă, să aşeze picioarele pe masă la Oteteleşanu, sau Capşa acum, exclamând: sunt poetul cel mai mare al vremei mele!

Aceasta a creiat *Săgetătorul*, rodul de toamnă al „noei" şcoale. Răsfoiţi interesanta revistă. Treceţi pe lângă elevii maestrului, pe lângă foiletoanele unuia, de pildă, din şefii de echipă la Universitate şi subşef de culoare al aceluiaş—D. D. trecând cu volubilitate dela literatură la politică şi discutând geniul lui Take Ionescu sau, acum, al lui Ionel Brătianu, după aceleaşi criterii cu care a consacrat „Ţiganiada" sau „Pastelurile" lui Alecsandri—unul zis Russu, un fel de rombocdru critic, un cap multipatrat, cu inteligenţa în zigzag şi împleticindu-se în scris. Veţi găsi n paginele rarisimii publicaţii un om care ca să spună că Topârceanu e un poet comic se dă peste cap, tuşeşte, năduşeşte, plesneşte din limbă, sughiţă şi se scarpină, cade pe spate, zice „cuţit", „estetică", „mamă", se ridică, dă din coate, se loveşte pe frunte, se pleacă pe vine, bate din călcâie, râgâe, joacă ciardaş, cântă din subsuori, tot timpul sîsîind din flaute clandestine şi subversive clarinete. E „Dunciada" lui Pope pe sol moldo-valah, e criticul mihalachian. O entitate, un element, un flagel al graiului şi bunului simţ românesc. E o Eroică a beoţianismului critic, un acord final la Beţia de Cuvinte, agravată cu Beţia de Formule, şi întoarsă prin jocul situaţiilor, împotriva maestrului junimist prin însuşi elevu-i favorit. E expresia zelului abdominal, e delirul exclamaţiei şi exaltarea locului comun.

Michalchianismul, ilustrat nepieritor în „Săgetătorul" tânăr, înseamnă chinuelnica viteză a rămânerii pe loc, absurditatea tehnică a unui dublu volan zmuncit în sens invers, luând în imaginaţia înfricoşează forma apocaliptică a două uriaşe hemisfere uzându-se reciproc în perpetua elaboraţie.

D. D. e sigur că aceste hemisfere sunt ale creerului şi numind elaboraţia „şcoală estetică" râde de un savant ca Bogdan Duică, fiindcă a făcut descoperiri în legătură cu „Ţiganiada", când D-sa de mult a declarat că e cea mai mare poemă heroicomică din lume. Strein de munca, disciplina, decenţa, isteţimea şi nobila curiositate care fac din ştiinţa literară a vremei un somptuos laborator de inteligenţa omenească, D-sa singur, în faţa Europei, de douăzeci de ani: proclamă.

Tot aşa la circ, după o splendidă cursă de cai arabi, apare grav binecunoscuta faţă de făină, se dă tumba de mai multe ori, ca să cadă cu şezutul peste o plesnitoare sau o musicuţă.

Nu, scumpe maestre, nu sunt ireverenţios. Recunoştinţa-mi pentru primul articol consacrat de un profesor universitar unor note alor mele informative, se arată şi din continua bună dispoziţie a acestor rânduri. Această recunoştinţă îmi dă chiar îndrăsneala unui sfat: observă că îţi agiţi de douăzeci de ani, sub zâmbetul ironic al colegilor D-tale — un Iorga, un Pârvan, marele Ovid Densuşianu şi studenţilor — panaşa ajunsă sub bărbie a celui mai duios suficientism. Cruţă-i perii.

Adună-ţi opera, stiliseaz-o, curăţ-o şi rezumeaz-o într'o lucrare definitivă care va fi multă vreme un manual ideal de Poetică pentru uzul elevilor de liceu şi de acel an preparator la care ţinteşte reforma învăţământului. Nu sunt manualele D-tale de literatură cele mai bune din câte se pot avea?

Celor 800 de studenţi pe care îi creşti spune-le să nu urască erudiţia, ea fiind prima fază a cunoştinţii, iar aleşilor cu câte trei sisteme estetice în buzunar dă-le sfatul să le înlocuiască cu o batistă şi să citească deocamdată, şi până te-oi limpezi D-ta, pe esteţii altor vremi şi altor neamuri.

Tuturor spune-le să iubească şi să practice istorismul, el fiind desfătătoare sete de a cunoaşte, contact viu cu limba şi trecutul, document de viaţă, exemplar de umanitate, cult al strămoşilor şi al tradiţiei de neam. In legătura cu estetica D-tale, să n'aibe grije: istorismul nu numai că nu merge împotriva, dar păşeşte alături, sau înaintea ei. El o adapă cu informaţie şi îi pune în faţă, pentru frumoase şi juste concluzii generale, singura realitate în care opera literară se poate oglindi: trecutul.

Istorismul lui Bédier a luminat astfel epopeia medievală, după cum cel al lui Hazard şi Baldensperger, romanul francez, iar cel al savanţilor nordici, balada scandinavă. Erudită e şi şcoala estetică germană, erudit e Basch dela Sorbona, mare erudit e cel mai pur estet al vremei, Croce, a cărui şcoală e doldora de informaţie istorică.

Istorismul lui Bogdan Duică a dat şi la noi, pe lângă atâtea revelări, singura ediţie critică a genialului D-tale Eminescu, **istorismul lui Ibrăileanu a dat la Iaşi cea mai bună şcoală literară, critică şi creatoare**, pe punctul să asimileze, sau cel puţin altoiască şi şcoala bucureşteană.

Mai trebue să amintesc că marea mişcare a „Sămănătorului" e opera unui istoric literar: unicul Iorga?

Când cei 800 studenţi ai D-tale vor lăsa odată cu lenea şi nepriceperea „sistemele" la oparte, s'or înfunda în biblioteci, ca să desgroape trecutul nostru literar, să descopere folklor, să culeagă grai şi vor începe să ne dea ediţii critice de autori vechi şi noi, traduceri şi studii în limbi streine asupra capodoperilor noastre, în loc să confunde pe Caragiale cu Bassarabescu, atunci să ştii şi D-ta că e frumoasă privelişte să ai o catedră de literatură română, cu 9 asistenţi, 3 şefi de lucrări si o coconiţă.

Atunci şi D-ta, dacă trecând pe calea Rahovei încins de gânduri cum şi de brâul lui Iov, vei avea o idee estetică tare, vei da pronunciamente la Ateneu şi Naţional; dar mai vei binevoi să o supui, într'o limbă apuseană, străinătăţei, aşa ca să vadă Basch şi Croce că le-ai luat înainte!

Deocamdată lasă capodoperile, lasă geniile, fiindcă, cu comfortul literar şi editorial modern, or huzuri D-lor şi fără D-ta.

Cât despre cealaltă fiinţă aparte, dar nu şi.... sălăşluitoare în D-ta, istoria literară, ia-te bine cu ea. Gândeşte că, strein şi eliminat de o întreagă generaţie care s'a făptuit în scris, departe şi împotriva D-tale, e numai buna istorie literară aceia care îţi va păstra numele: numele reputat de părinte al beoţianismului critic; titlu-ţi scump de şef de şcoală: *şcoala delirantă a criticei ventriloce*

DRAGOŞ PROTOPOPESCU

Reviste şi ziare

In „Lumea" (II, 48) d-l **TUDOR ARGHEZI** publică această admirabilă poemă care de două ori rivalizează, în creaţie, cu Cel-de-Sus:

Nepreţuind granitul, o, fecioară!
Din care-aş fi putut să ţi-l cioplesc,
Am căutat în lutul românesc
Trupul tău svelt şi cu miros de ceară.

Am luat pământ sălbatec din pădure
Şi-am frământat cu mână de olar,
In parte, fiecare mădular,
Al fiinţei tale mici, de cremene uşure.

Zmălţându-ţi ochii, luai tipar vorbind,
Drept pleoape, foi adânci de trandafiri,
Pentru sprincene firele subţiri
De iarbă nouă ce-a 'nţepat lumina.

Luai pildă pentru trunchi, de la urcioare
Şi dacă 'n sâni şi şold a 'ntârziat
Mâna-mi aprinsă, eu sânt vinovat
Că n'am oprit statuia'n cingătoare

Şi c'am voit să simtă şi să umble
Şi să se 'ndoaie'n pipăitul meu,
De chinul dulce, dat de Dumnezeu
Care-a trecut prin mine şi te umple.

Femee scumpă şi ispită moale!
Povară-acum, când, vie, te-am pierdut,
De ce te zămislii atunci din lut
Şi nu-ţi lăsai pământul pentru oale?

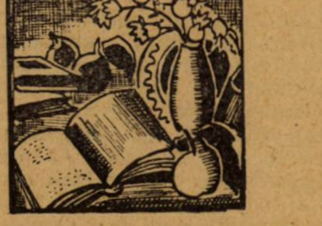

S. S. R.

— A patra şezătoare literară dela 20 Februarie 1926 —

(Fundaţia Regele Carol I)

Şezătorile S. S. R-ului şi vrem să fim la modă folosind această prescurtare — continuă cu acelaş mare succes de public. Zăbovind conferenţiarul nostru, ca orice român neaoş, cu câteva minute peste ora anunţată, acelaş public care două ore suferă şi se delectează ascultând diferite lecturi, se enervase. Dar a fost repede liniştit de apariţia calmă şi zâmbitoare a d-lui Crainic, care cu glas blând, cu ironie pe buze, sfârtecă, teoretizând, opera d-lui Lovinescu, şi afirmă cu credinţă doctrina tradiţionalismului. Ai impresia după ce l'asculţi vorbind că daca d. Nichifor Crainic ar fi fost medic chirurg, pentrucă chirurg într'un fel este şi acuma, ar fi amputat mâinile sau gâtul cuiva zâmbind şi convingându-l cu glas dulce că prin suferinţă îşi răscumpără păcatele lumeşti.

Tradiţionalism

Conferinţa d-lui Nichifor Crainic

Există, a spus d-sa, o tehnică a vieţii materiale şi o tehnică a vieţii sufleteşti. Una e rezultatul descoperirilor şi invenţiilor ştiinţifice, întemeiate pe legi precise şi universal valabile; cealaltă e rezultatul unor îndelungi experienţe lăuntrice ale omului cu sine, ale omului cu oamenii, ale grupului cu grupurile; cristalizări de viaţă verificate în cursul veacurilor sub porunca unei credinţe religioase şi a unui temperament de rasă. Tehnica vieţii materiale, ştiinţifică şi deci obiectivă, aparţine domeniului exterior şi are de scop cucerirea naturii, smulgerea şi transformarea bunurilor ei în folosul omenirii. Maşinismul modern e aspectul ei cel mai impunător şi, totdeodată, caracteristica totalităţii produselor ei ce alcătuesc civilizaţia europeană. Indiferentă deosebirilor de rasă, de credinţă, de latitudine geografică, tendinţa ei expresivă e uniformizarea. Maşina e valabilă pretutindeni. Unde nu există, necesitatea materială o cere. Ţări înapoiate se numesc mai ales ţările fără maşini. Ţări civilizate se numesc ţările unde maşinismul atinge maximum desvoltării. Civilizaţia americană e fără egal. Problema civilizaţiei e problema maşinei. Când noi şi ţările în situaţia noastră zicem europenizare, înţelegem civilizare, adică industrializare în rândul întâiu. Din moment ce binefacerile tehnicei materiale sânt indiscutabile, cine ar preferi drumul noroios de ţară trotuarului de asfalt, cine ar preferi diligenţa automobilului şi opaiţul becului electric? Tradiţionalismul, în acest sens, ar fi anacronism.

Dar tradiţionalismul nu e o forţă ce se opune civilizaţiei. Tradiţionalismul e tehnica vieţii sufleteşti a unui neam. Civilizaţia e tehnica vieţii materiale a omenirii. Tehnica vieţii sufleteşti constitue cultura unui neam, — acel fel de a fi, de a gândi şi a simţi, de a vorbi şi de a se închina, de a nădăjdui şi chiar de a muri. E o cristalizare elaborată în curs de veacuri şi de milenii, încercată prin flacările şi torentele istoriei, determinată într'un fel şi nu într'altul de fatalitatea lăuntrică a sângelui şi a credinţei, a rasei şi a religiei. Civilizaţia uniformizează; cultura diferenţiază. Acelaş tren face să călătorească la fel şi englezul şi indianul; dar diferenţele culturale îi vor împiedeca să se înţeleagă la fel. Un raport condiţionat între cultură şi civilizaţie e greu de stabilit. Americanii au dus la apogeu civilizaţia europeană şi strălucesc printr'o cultură de Baedecker. In umbra fabricilor lor uriaşe, forfota sectelor religioase dovedeşte criza unui suflet ce n'a isbutit încă să-şi creeze forma echilibrată a culturii. India a creat, în schimb, o cultură, o înţelepciune a vieţii, fără să cunoască binefacerile maşinii. Anglia, Franţa, Germania au o cultură dublată de civilizaţie, — fapt care provoacă deobiceiu confuzia noastră când vorbim de una şi înţelegem pe cealaltă. In fiecare din aceste ţări găsim o civilizaţie materială europeană, există totuşi o cultură franceză în Franţa, o cultură engleză în Anglia, o cultură germană în Germania. Din confuzia celor două noţiuni cu sfere atât de deosebite, s'a născut tendinţa de a făuri, peste graniţele rasei şi ale credinţei, o cultură universală, care să uniformizeze sufletul cum civilizaţia uniformizează materia. Şi astfel, în domeniul graiului s'a fabricat limba esperanto, iar în domeniul religiei teosofia, două artificii ce dovedesc tocmai imposibilitatea unei culturi universale.

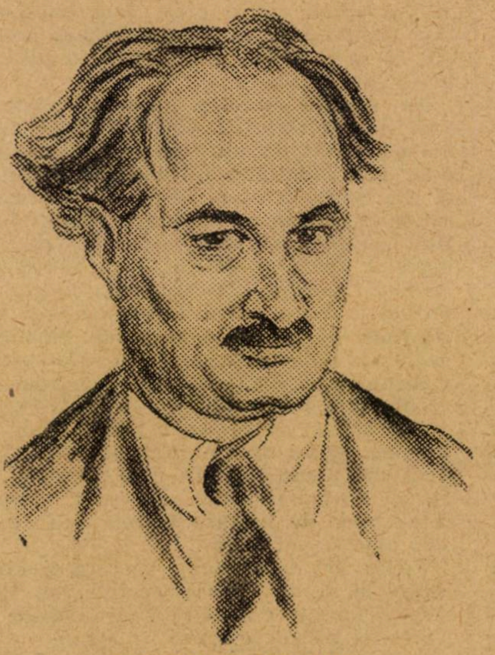

NICHIFOR CRAINIC

După aceasta face o critică amplă a lucrării d-lui Eugen Lovinescu „Istoria civilizaţiei române“, arătând că autorul făcând procesul evoluţiei noastre s'a referit numai la tehnica vieţii materiale.

Dar tradiţionalismul în cultură nu se concepe stereotipic. El nu e un pas bătut pe loc, la nesfârşit. Cultura e un organism în creştere continuă, cu rădăcini în seva neamului, cu frunziş în atmosfera timpurilor. Seva e aceeaşi; atmosfera e schimbătoare. Tradiţionalismul e disciplina lăuntrică ce călăuzeşte această creştere. Oricât de prielnică sau neprielnică ar fi atmosfera, organismul îşi păstrează, desvoltat sau închircit, caracterele fundamentale ce-i dau specificitatea. Om cu om seamănă şi nu seamănă, dar antropologia, studiind conformaţia craniană, stabileşte în medie un tip caracteristic al familiei, al rasei. Această osatură ce păstrează trăsătura unitară în varietatea formelor unei culturi e tradiţionalismul. In libertatea de apariţie a fenomenelor culturale, a fenomenelor de artă, el păstrează continuitatea înrudirii dintre ele. In vechile religii ale Indiei, există învăţătura reîncarnărilor. Eul individual, ca să se purifice, trece printr'o serie de întrupări, de trepte ale desăvârşirii. Nicio întrupare nu seamănă cu cealaltă, dar în toate trăieşte acelaş eu ce-şi caută perfecţiunea, şi în fiecare din ele îşi recunoaşte conştiinţa de sine. In reîncarnările succesive ale generaţiilor, doctrina tradiţionalistă concepe eul colectiv al unei naţii ca străbătându-le cu amploarea crescândă a unui torent de viaţă, a unui elan viu, ce-şi păstrează neîntrerupta conştiinţă a existenţii. Ce este ceeace numim noi conştiinţă naţională dacă nu o simbioză a trecutului cu prezentul o simbioză a incarnărilor istorice cu reîncarnarea în care se recunosc ?

Astfel conceput, tradiţionalismul apare, nu cum îl înfăţişează amatorii revoluţionari ca o forţă statică, moartă cu spatele către viitor, ci ca o forţă vie, dinamică, ce izvorând din veacuri înaintează torenţial spre crearea formelor noi şi cât mai adecvate ale existenţei sale. Ca disciplină artistică, el nu impune şabloane, dar învaţă solidaritatea personalităţii creatoare cu suflet colectiv, descoperindu-i izvoarele de inspiraţie autohtonă. Să nu uităm : cea mai mare revoluţie în arta românească a săvârşit-o un tradiţionalist : Mihail Eminescu ! Era un romantic ? Da. Aceasta era atmosfera timpului său. Dar n'auzim ecoul istoriei româneşti în evocările lui ? Nu vedem mitul nostru folcloric transfigurat în viziunile lui ? Viaţa veacurilor, condensată în cuvinte, n'o recunoaştem ca într'o apoteoză în limba lui adunată de pretutindeni ? Nu simţim seva din adâncurile autohtone sorbită în inspiraţia lui ? Eminescu apărea în plin zdruncin revoluţionar. In încordările cugetării lui antirevoluţionare se convulsiona parcă întregul organism naţional, rănit şi bruscat de reformele paşoptiste. Revoluţia a fost ca o provocare antitetică a operei lui neaoşe. In faţa primejdiei, se concentrase parcă în el fiinţa însăşi a naţiei, afirmându-se prin geniul lui cu o putere şi o strălucire necunoscute până atunci. Un pisc de cugetare şi de frumuseţe se ridică masiv în faţa vidului revoluţionar, în faţa acelei **tabula rassa** voită de maimuţa europenizată.

Şi acum o întrebare cade în chip firesc. In creaţia noastră culturală ne vom orienta după Eminescu sau după Lovinescu ? După noi înşine sau după Europa ? După disciplina tradiţionalismului sau după „legea imitaţiei“ ? Am văzut : una înseamnă viaţă în continuă creaţie: cealaltă — abdicare, anulare, sincopă, moarte.

Dar pentru a lua în răspăr bănueli de fanatism orbit, lăsăm să răspundă un mare „latin“, un mare scriitor, un european pe care europeiştii noştri, telegrafic informaţi, l-au îmbrăţişat cu foc, în primul moment, ca pe un ierofant al cultului imitaţiei : Miguel de Unamuno.

La 1906 Unamuno ataca problema europenizării Spaniei, a modernizării ei, în împrejurări aproape identice cu ale noastre. Erau şi acolo europeişti cari se topiau de dorul Parisului şi, între asprele stânci iberice, se credeau exilaţi. Erau artişti cari jurau pe estetica franceză; simbolişti cari se închipuiau ruinaţi de absintul ce consola pe Verlaine, adolescenţi libercugetători pentru cari ironia lui Anatole France, înfăţişa suprema expresie a înţelepciunii. „Nimic nu îmi produce un mai straşnic efect de grotesc — zice Unamuno — decât să mă găsesc cu aceşti indivizi, franţuziţi de obiceiu, care îşi zic emancipaţi de orice tiranie, îndrăgostiţi de libertate, spirite tari, anarhişti uneori, atei foarte adesea“... Admirator al severităţii africane ce-a oţelit cugetarea unui Augustin și a unui Tertulian, Unamuno opune spiritului francez, șlefuitor de „sentimente comune și idei comune“, spiritul „pasionat și arbitrar“ care a făcut gloria Spaniei mistice. Legea imitaţiei ? Iată cum o înfierează : „Osânda cui încearcă să se modeleze după altul e că încetează să fie el însuși fără să izbutească a fi cel pe care l-a luat drept model, și că astfel, nu mai e nimic !“ Imitaţia anulează personalitatea creatoare. Pentru salvarea acestei personalităţi, Unamuno preferă barbaria poporului său şlefuitului estetism francez: „Dacă sântem barbari, dece să nu ne simţim și să nu ne proclamăm astfel, iar dacă e vorba să cântăm durerile și mângâierile noastre, de ce să nu le cântăm după estetica barbară“ ? **(Verités arbitraires).**

Estetică barbară ? Adică o estetisă autohtonă.

E ceeace vrea tradiţionalismul .

După conferinţa aplaudată a d-lui **Nichifor Crainic,** d-l **Radu D. Rosetti** declamă şase din poeziile sale din tinereţă şi maturitate.

Dintre acestea dăm aci „Inșelătoarea“.

D-l **Adrian Maniu** citeşte : „Pentru o pasăre moartă“ şi „Turma“.

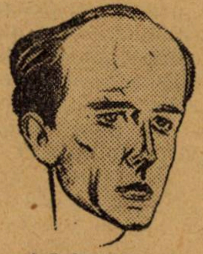

Adrian Maniu

PENTRU O PASARE MOARTA

Plângeai ţinând în palme păsărica moartă,
Numai moartea a deschis colivia închisoare
Cântecul strălucise ca o rază de soare
Și acum pasărea galbenă semăna cu o frunză moartă.

Ca o frunză de aur. Moartea e o bogăţie
Pe care Dumnezeu tuturor o să o dăruiască,
Mărgeaua ochilor ei nu o să te mai urmărească.
Ce îţi vorbesc cu jale, ea îţi ciripia cu veselie.

Dragoste în gratiile coastelor noastre
Nu crezi că o sărmană pasăre e robită ?
Inima, spre sborul înalt pornită,
Nu e închisă, departe de gândurile noastre ?

Și nu tocmai închisoarea o mână
Și-i înalţă cântecele de atâtea ori obositoare ?
Dragoste, în viaţa pieptului un cântec moare,
la inima mea și plânge-o în mână.

D-l dr. **V. Voiculescu,** autorul volumului „Pîrgă“, citeşte poeziile „Singurătatea“ şi „Prometeu“.

PÂRGA

Am fost un pom zăbavnic..., târziu am răsărit...
Nu m'au cruţat nici grindeni, nici seceta 'ndelungă,
Mi's crengile sucite şi cresc pipernicit,
Iar biata rădăcină, căsnindu-se s'ajungă
In lutul gras şi reavăn, prin pietre-a sfredelit.

Dar astăzi, peste vremuri, rodesc... Prin mii de pori
Din fund amara mîzgă suind, se îndulceşte
Şi-a soarelui lumină o plăsmueşte'n flori :
Azi visul rădăcinii pe ramuri străluceşte,
Voios stă rodul ciucur şi'ncet se pârgueşte...

...Şi'ncovoiat sub pîrgă, aştept culegători.

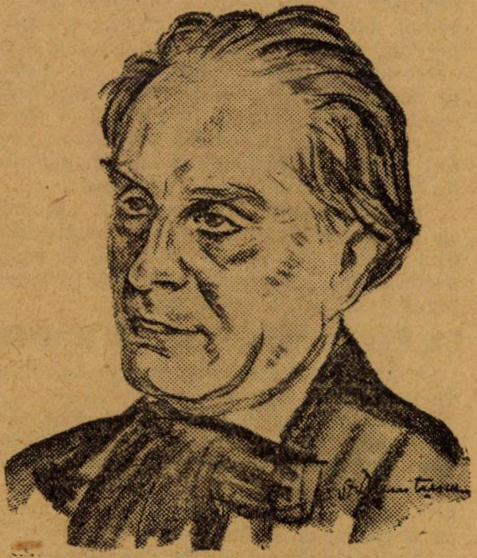

RADU D. ROSETTI

Copil naiv ce eşti să plângi într'una
Iubirea ta dintâi pe veci pierdută,
Frumoasa zână albă prefăcută,
Plecată cu un zâmbet, ca niciuna !

De-ar fi rămas cu tine totdeauna,
Tot trist era să fii în jalea-ţi mută,
Iubirea trece, vai ! şi ea !... Trecută,
Alături sau aiurea, e totuna.

Deci, nu mai plânge în zadar, copile ;
O amăgire-a fost, or cât te doare,
Şi-o să mai ai, cât vei avea şi zile.

Târziu de tot, în calea ta pribeagă,
Vei învăţa că marea 'nşelătoare
Nu o femee-a fost — ci viaţa 'ntreagă.

D-l **I. Al. Bassarabescu** citeşte bucata „Un om în toată firea“.

D-l **Vintilă Russu-Sirianu** citeşte poeziile „Dimineaţa“, Epigramă veacului XX şi **Noaptea.**

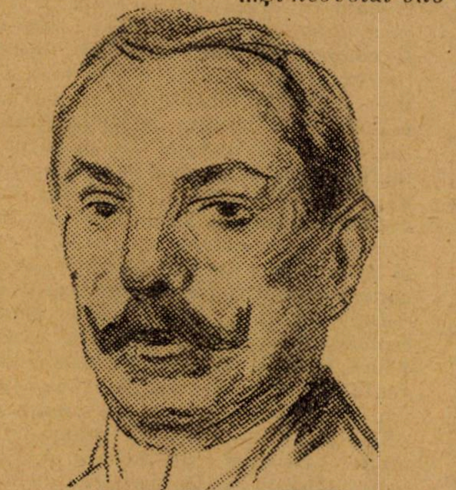

I. AL. BASSARABESCU

Urmează d-l **Camil Petrescu,** care citeşte din ciclul : „Un luminiş pentru Kiecsikem“.

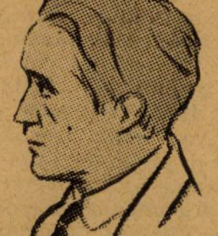

CAMIL PETRESCU

CEARTA

Miniatură de fildeş mărită,
Şi necăjită,
Tu nu ştii ce să faci,
Supărată pe mine :

Să râzi ?
Să plângi ?
Dar îţi strălucesc ochii
De parcă 's plini de rouă,
Căci tu le faci pe amândouă
Minunat de frumos,
Cum cade câte-o rază de lumină
Pe nasul unui copil mânios.

Eu însă citesc mai departe şi tac...

Şi tu plângi tot mai tare.
Că nu vreau să viu să te'mpac.

Dar e destul ca mai târziu
Să zâmbesc
Privind într'altă parte
(Mereu aplecat cu ochii 'n carte)
Ca să mă smuceşti furioasă de haină
Şi să râzi plângând, acum de ciudă
Că te-am împăcat.

D-l **Cezar Petrescu** citeşte un fragment din povestirea „Adevărul“.

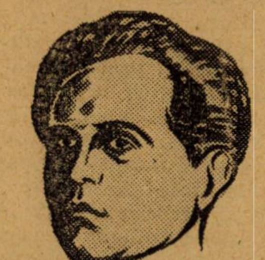

CEZAR PETRESCU

Seria lecturilor acestei şezători o încheie d-l **Liviu Rebreanu** cu bucata **„Bibi“.**

Şezătoarea s'a ridicat la orele 11 şi jumătate.

I. FLOROIU

Cronica muzicală

Uniunea artiştilor instrumentişti. Quartetul Capeleanu.

Va trebui iarăşi să stăruim asupra pulsului vioi însemnat de viaţa noastră muzicală în vremea din urmă. Creaţiunea originală şi interpretarea, cele două forme de manifestare ale activităţii muzicale, sunt neobişnuit de abundente şi îndeajuns simţite,—în apreciabilă măsură, chiar cunoscute—de marele public. Auditorul se dovedeşte entusiast pentru senzaţiuni muzicale şi devine pe zi ce trece mai conştient părtaş la viaţa muzicală. Ne îmbulzesc audiţiunile, concertele şi reprezentaţiile de operă, fără ca să avem dreptul a ne plânge, ca alte dăţi, că toate aceste manifestaţiuni muzicale sunt prea necercetate. Şi este foarte caracteristic pentru avântul vieţii noastre muzicale de acum că în predilecţiunea marelui public cade muzica pură, deşi acest gen de muzică este mai dificil accesibil spiritelor cu o cultură muzicală redusă, neisprăvită, — poate chiar neîncepută pe-alocurea. Oricum, cererea muzicală tinde să ajungă şi să echilibreze şi la noi oferta. Societatea românească îşi creiază astfel, alături de alte necesităţi spirituale, necesităţi muzicale.

Cât răsunet trezesc aceste necesităţi în masa celor ce reprezintă exerciţiul artei muzicale este învederat şi în creaţiunea muzicală, dar mai ales în interpretarea muzicală bucureşteană. Un fenomen concludent în această privinţă este însă înfăţişat de puternicile tendinţe de corporizare, de organizare breslaşe pe care muzicanţii români le arată. Ca niciodată avem în Bucureşti corporaţiuni de muzicanţi, serios înjghebate, pe temeinice baze de statornicie şi trăinicie, cu demne veleităţi sociale şi culturale: **„Orchestra Fundaţiei Culturale Principele Carol“, „Asociaţia de muzică de cameră“, „Quartetul Regina Maria“, Quartetul Capeleanu“, „Muzica“ şi „Uniunea artiştilor instrumentişti din România“**, fără să mai vorbim de asociaţiunile corale care nu prezintă de loc, sau numai în minimă parte, caracterul profesional al înjghebărilor menţionate.

Formaţiunile de instrumentişti ca şi, de altfel, rostul social de muzicant concertist sau de orchestră, apar în secolul al XIX-lea, după moartea lui Beethoven. Apar în condiţiuni sociale şi culturale analoage celor ce hotărăsc pe instrumentiştii din orchestrele particulare de cinematograf, cafenea şi birt să se alăture unei părţi din instrumentiştii-fruntaşi din orchestrele de operă şi să se organizeze laolaltă într'o **„Uniune a artiştilor instrumentişti din România“**. Membrii „Uniunii“, ei înşişi cu simţitoare necesităţi de cultură muzicală, nu au în vedere de cât în mod auxiliar răspândirea culturei muzicale în popor; **primordial este pentru ei ridicarea prestigiului lor social, promovarea educaţiunei lor profesionale şi deşteptarea conştiinţei lor culturale.** Celelalte grupări enumerate mai sus, formate numai din elemente de executanţi de prima mână, nu pot fi alăturate de cât ca provenienţă muzicală şi profesională cu „Uniunea artiştilor instrumentişti“. Şi ca ideal de urmărit şi ca mijloace de lucru, „Uniunea“ diferă de celelalte înjghebări şi, implicit, diferă şi din punctul de vedere al posibilităţilor de interpretare, când acest punct de vedere este luat în seamă.

Cu perspective de a înscrie printre membrii săi pe toţi instrumentiştii din România, **se înţelege că idealul societar al „Uniunii“ va trebui să răspundă cu acelaş interes tuturor aspiraţiunilor instrumentiştilor încorporaţi.** Când însă este vorba de realizări artistice muzicale „Uniunea“ are a-şi echilibra forţele. Altfel arcuşele ar fi precumpănitoare, neproporţionale şi covârşitoare ca număr, iar ceiace este realitate pentru lumea întreagă, este realitate şi pentru noi: suflătorii sunt nu numai minoritate, sunt raritate. Deci, părăsindu-şi ţelul social, etic şi cultural şi trecând la înfăptuiri ca „Secţiunea simfonică“, „Uuniunea“ are de luat asupră-şi alte griji şi are de întâmpinat alte dificultăţi. De aci provin şi lipsurile de echilibru în organismul orchestral dovedite în concertul inaugural de Duminică, 14 Februarie de sub dirigenţia lui **Castaldi.**

Este considerată egida lui Castaldi, în primul rând, sub hipostasa marei competenţe muzicale care nu s'a dat înlături, nu s'a sfiit şi nici n'a pregetat să ia asupră-şi sarcina conducerei unei formaţiuni orchestrale din care fac parte instrumentişti cari pentru prima oară se aşează la un pupitru de orchestră simfonică. Publicul a aplaudat îndeajuns şi a dat noi asigurări ale încrederei pentru autoritatea muzicală a maestrului. Suntem înclinaţi însă să privim pe Castaldi şi sub hipostasa oficială de inspector general muzical din ţară. Ii revine acum şi datoria şi — credem — va putea afla şi mijloace pentru ca „Uniunea“ să nu înceteze a tinde spre îndeplinirea idealului său social, cultural şi moral. Altfel impunătoarea sa personalitate muzicală nu va împrumuta de cât sclipiri trecătoare dreptului la viaţă al Uniunii instrumentiştilor corporizaţi. Oricare ar fi condiţiunile în care sunt obligaţi să lucreze astăzi, pentru ceiace vrea să realizeze „Secţia Simfonică“ se cuvine numai laudă şi cuvinte de îmbărbătare. Dar lucrul trebue început de acolo de unde instrumentistul pleacă pentru a veni sub bagheta lui Castaldi. Rolul lui cultural muzical de-acolo, situaţiunea lui morală şi socială, repertoriul pe care îl execută şi prin care este mai de grabă element de conrupere decît de promovare al educaţiunii muzicale, toate aceste condiţiuni trebuie priveghiate, luate în consideraţiune, statuate şi puse pe cale bună de realizare în „Uniunea instrumentiştilor“. Cu larga sa experinţă, cu situaţiunea sa oficială, cu neţărmurita dragoste şi încredere cu care este înconjurat, Castaldi poate păşi în toată siguranţa la realizarea dezideratelor exprimate aci.

Violonista **Margareta Capeleanu** a cărei mânuire de arcuş ne aduce în tot momentul aminte că este distinsa elevă a marelui Flesch, nu rămâne în afară de spiritul vieţii noastre muzicale. Capeleanu a purces la organizarea unui Quartet de coarde, alăturându-şi tonului său de primă violină pe cel al violinei secunde strunite de **Bella Sassover,** al violei de **Hilda Wechsler** şi al violoncelului de **Ana Wilik,** trei preţioase instrumentiste şi pline de interes pentru muzica de cameră. Inţelegerea şi respectul reciproc al componenţilor şi docilitatea în ansamblu deosebit de atrăgătoare, dau posibilitatea acestui quartet să se încordeze spre interpretări foarte atrăgătoare. Fireşte că experienţa colaborărei va deschide noi perspective de realizări artistice pe care ultimul concert le făgădueşte şi le întrezăreşte.

G. BREAZUL

TEATRELE

La Teatrul Naţional: „Phaedra“ cu Marioara Ventura

Nu mă opresc deocamdată la amănunte în ce priveşte putinţa artiştilor Teatrului Naţional de a spune mai frumos, mai exact, mai artistic versuri. Şcoala trebue începută din conservator, unde să se facă adevărată învăţătură tehnică a artei de ritmarea versului, de înţelegerea poesiei, de pătrunderea clasicismului.

Reprezentarea „Phaedrei“ a fost fără îndoială una din cele mai însemnate biruinţi artistice pentru scena românească. După atâtea piese de succes, desigur, — graţie celor 3 factori: autorilor, actorilor şi regiei—, se simţea totuş o lacună. Lipsea parcă strălucirea, care să culmineze. Era nevoie de emoţia de artă, care să centralizeze. Şi a fost „Phaedra“, prin măreţia clasică a tragediei şi prin cea mai întreagă interpretare, ce i se putea da până acum, de către hotărît admirabila artistă Marioara Ventura, prilejul acestei pivotări centrale.

Blestemată să-şi macine sufletul cu o dragoste incestuoasă,—care totuş nu-i perversă, ci sinceră ca o lacrimă şi robitoare ca o pasiune, şi aceasta adusă, impusă, de destinul orb, — Marioara Ventura a înfăţişat tot cutremurul sufletesc al tragediei. Dacă aş zice cu talent, aş greşi, precum aş greşi şi când aş zice, cu toată pătrunderea tainei fatalităţii. Am simţit pe scena Teatrului Naţional măreţia tragediei clasice, superba frumuseţe a darurilor cu care e înzestrată arta, care a ţinut viaţa în legăturile ei cu aprigul destin şi cu convenţionalul omenesc.

Strângându-mi aprecierea în expresia, că Marioara Ventura a fost Phaedra râvnită de cea mai aleasă năzuinţă de interpretare, cred că am înfăţişat cea mai sintetică lămurire a emoţiunei.

La Regina Maria: „d-rul Knock‘

O interesantă comedie, jucată cu silinţă de selecţiune artistică.

Recomandaţia medicală: „să stai sub observaţie“, prilejeşte o serie de observaţii ingenioase, de dialoguri vii, de îndoeli şi de lunecări subtile între necesitatea de a constata şarlatania şi nevoia de a crede, că trebue să te îngrijeşti.

D. Maximilian înfăţişează iscusit pe medicul ajuns medic prin mijloace interlope, dar care ştie să nu se descopere, că-i de contrabandă.

Insemnez bucuros afirmările tot mai temeinice ale d-nei Marieta Sadoveanu.

La Teatrul Popular: „Teatru pentru copii“.

Se reprezintă la teatrul popular *„In ţara trântorilor şi „Niţă, Nuţu şi Lăbuş“* de d-na Sarina Cosman Pas.

Imbinarea fantaziei cu fapte din viaţa fragedă a copiilor o realizează cu duioşie, gingaş şi adesea fermecător, d-na Pas.

Sunt piese care desfată, care răspândesc bucurie senină şi împrăştie voe bună prin discretă învăţătură.

Recomand părinţilor să-şi ducă la teatru, copiii, cari vor petrece frumos, se vor deprinde să asculte atenţi şi să înţeleagă.

*

Despre reprezentaţiile trupei Pitoef, îmi voiu îngădui să scriu în numărul viitor. Despre trupă, nu, ci doar despre d-na şi d. Pitoeff. Trupa e aproape antiteatrală.

B. CECROPIDE

Cronica literară germană

Uşor îşi poate oricine da seama cât de repede a evoluat în ultimii ani părerea despre nouile valori literare germane, comparând volumul de versuri *„Der Eiffelturm“* de *Iwan Goll* (Editura „Die Schmiede“ Berlin, 1924) cu conţinutul nuvelelor liniştite şi de clasică factură a lui *Rudolf G. Binding* (Edit. Rictten & Loening, Frankfurt) astăzi atât de mult apreciate. Volumul lui Goll care cuprinde câteva minunate ode, în care realismul ar dori să se potenţeze cu sineşi, nici n'a mai fost luat în seamă cu toate că a adus un aport cu totul nou şi specific parizian literaturii germane. Erau versuri ce puteau sta cu onoare alături de *Guilaume Apollinaire* şi *Blaise Cendrars*, erau pline de culoare şi de concretizări puternice şi ar fi putut să împrospăteze poate întrucâtva rămăşiţele curentului expresionist în lirică cu firea lor cinematografică ce prinde sute de viziuni şi imagini în puţine cuvinte. Dar era de-acum prea târziu pentru inovaţii riscate de soiul acesta. Lumea se şi învăţase cu noua directivă pe care o numeşte astăzi *„die neue Sachlichkeit“* şi *„die Liebe zum Objekt“* („iubirea obiectului“ — în sensul cel mai înalt al cuvântului). Şi astfel stilul liniştit, cumpănit chiar atunci când în interiorul lui se frământă un fanatic misticism, rămase învingător, lăsând să se întrevadă posibilităţile noui ale formelor clasice trecute prin purgatoriul oarecum romantic al Expresionismului.

Evoluţia în teatru s'a desfăşurat mult mai încet, cu toate că preferinţele publicului mergeau şi ele spre domenii liniştite. *Bert Brecht*, autorul celebrei drame revoluţionare *„Tromuelu in der Nacht“* (Drei Masken-Verlag, München) şi *Arnolt Bronnen* care şi-a început cariera cu fanatica tragedie *„Vatermord“*, continuând-o apoi cu *„Anarchie in Sillian“* nu prea au ţinut cont de aceste preferinţe, formând drame întregi din strigăte, alambicări de cuvinte şi alăturarea câtorva scene cu un conţinut explosibil, vulcanic, dar crud totodată şi nedeprins de hău. Noua comedie *„Exzesse“* e o înşirare brutală a câtorva scene de un umor grosolan. Râsul devine grimasă; totul e văzut cu ochiul unui exuberant bădăran. Dar toate aceste inovaţii nu prea i-au priit autorului care de curând a publicat o nouă piesă, de astădată o monodramă: *„Ostpolzug“* (Edit. G. Kiepenheuer, Wildpark-Postdam). Piesa care se joacă cu mult succes la marele teatru de Stat din Berlin, vrea să fie un fel de sinteză a răscumpărărilor valorilor omeneşti prin eforturile mari, desprinse din istoria omenirii. Drumul lui Alexandru cel Mare spre răsărit şi necontenita încercare a timpurilor noui de a ajunge pe culmile muntelui Everest oglindesc în concepţia lui Bronnen, purificarea prin aceste eforturi eroice şi îndrăsneţe. Astfel autorul are prilejul de a arăta forţa cuvântului său. Timp de două ore şi jumătate artistul-atlet Fritz Kortner îşi spune, îşi strigă, îşi ţipă monologul, pe când decorurile se schimbă mereu, capătă prin reliefarea lor luminoasă sau profund întunecată un caracter aproape personal şi activ.

Proza germană s'a liniştit într'atâta încât de abia se mai întrevăd rămăşiţe ale Expresionismului. De *Franz Kaffka*, strălucitul prozator, originar din Praga care a murit tânăr şi arată o înrudire sufletească cu *Marcel Proust* a apărut de curând minunatul volum de nuvele *„Der Hungerkünstler“* (Edit. Die Schmiede, Berlin). Acest Kaffka a fost, de sigur, unul din cele mai de seamă talente ce s'au manifestat în proza germană contimporană. Din viaţa de toate zilele el desprinde firele stranii ce par a hotărî într'un fel sau într'altul. Laturi iraţionale, incontrolabile devin centrul vieţii ca în nuvela sa *„Die Wandlung“* (Edit. Kurt Wolff, München) unde ni se povesteşte cum un simplu voiajor comercial se deşteaptă într'o dimineaţă transformat într'un enorm gândac. Groaza omului după ce recunoaşte acest fapt împlinit, intensificat şi mai mult prin contrastarea cu lumina rece a zilei reale, e redată cu multă suveranitatea în mânuirea micilor detalii ce fac din întregul artistic al acestor nuvele o desfăşurare epică dintre cele mai rare.

Theodor Däubler, marele creator al epopeei *„Das Nordlicht“* — („Aurora Boreală“.—Edit.: „Insel“, Leipzig.) a publicat un nou volum de proză: *„Der Schatz der Insel“* („Comoara Insulei“—Editura Paul Zsolnay, Berlin). E o povestire în formă de jurnal, sudic colorată şi foarte dramatică prin răsboiul de neatârnare al Greciei. Şi Däubler a destins aci forma suprarotunjită a prozei lui de odinioară. Lucrarea însă nu suportă o comparaţie cu celelalte valori pe care Däubler le-a dat literaturii de azi. El se fereşte de construcţii prea literare, dar nu a reuşit nici să ne convingă de degajarea lui formală care în cazul acesta nu poate însemna altceva decât un compromis destul de supărător.

Revistele germane trec printr'o criză nemaipomenită. Numai magazinele literare se menţin, celelalte reviste serioase nu prea au cumpărători. De aceea revista lunară *„Der neue Merkur“*, (Edit. Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart), altminteri cea mai de seamă revistă literară germană pe lângă *„Neue Rundschau“*, a dispărut din nou, iar reviste tinere, dar valoroase ca *„Orplid“* sau *„Der Fenerreiter“* se pot menţine numai cu foarte mari sacrificii. O nouă revistă literară *„Das Gegauspiel“*, (Editura „Bayer“, München) a grupat în juru-i multe elemente tinere ce nu s'au putut manifesta până acum. Condusă de *Julius Maria Becker, Walther Eckart* şi *Heribert Moser*, revista numără printre colaboratorii ei pe *Paul Zech, Wilhelm von Schotz, F. W. Bischoff, Hermann Sendelbach, Viktor C. Habicht* şi alţii. Fragmentele dramatice pe care le-a publicat arată că o întreagă ceată de tineri autori germani, de curând încă poeţi foarte lirici, se îndreaptă spre teatru. După câte se pare noua tendinţă merge spre o mai mare soliditate a formelor dramatice, dar caută, în acelaş timp, să menţină generalizările simbolice ale expresionismului în teatru despre care criticul *Bernhard Diebold* a scris cea mai bună carte de orientare: *„Anarchie prin Dramă“*, (Editura Frankfurter Societätsdruckerei, Frankfurt) de curând întregită printr'un capitol despre tendinţele scenice ale curentului expresionist.

„Der Brenner“, (Editura „Brenner“, Insbruk) cea mai valoroasă revistă germană din Austria, a reapărut sub vechia conducere a lui *Ludwig Ficker*, cel mai bun prieten pe care l-a avut marele poet *Georg Trakl*. Revista aceasta, căreia marele public german i-a dat întotdeauna prea puţină atenţiune îşi urmăreşte drumul ei deosebit, îndepărtat de gălăgia zilei. Cei mai de seamă colaboratori ai revistei sunt, de sigur, *Theodor Haecker* şi *Carl Dallago* care propagă ideea unui creştinism ce stă dincolo de regulele pământeşti ale bisericii. Haecker care dispune de o vigoare militantă foarte vehementă, e tălmăcitorul cel mai congenial al danezului *Sörend Kierkegaerd*, iar *Dallago* a dat cea mai bună traducere din La-ot-se, pe care l-a şi interpretat dintr'un punct de vedere foarte creştinesc.

Insemnări

(Pe marginea ultimelor expoziţii)

Culoarea e în funcţie de ceeace vrei să exprimi.

Ea trebuie să oglindească, limpede, sentimentul de bază pe care se clădeşte întreg tabloul.

Purpuriul aprins, dela brâul flăcăului care joacă vesel în horă,— va geme surd când vom reprezenta acelaş flăcău pe năsălia morţii.

*

Colorist, nu înseamnă polichromist.

Din cele trei culori fundamentale: roşul, galbenul şi albastrul, se poate iscodi o gamă infinită de nuanţe.

Izvoarele coloristice stau, dela naştere, în pictor.

Natura prilejuieşte, numai, revărsarea lor.

*

Sunt „maeştri“ gravi, cari ceartă nătâng pe unii pictori tineri:

— „Nu ştiţi să desenaţi !...“

*

A şti să desenezi, e meserie.

A şti să *exprimi*, prin linie, o undă emotivă — e artă.

Nu cunosc decât un singur desenator ideal: acela dela institutul medico-legal.

*

Adevărul ?

Nu l'am întâlnit nicăirea în afară de mine.

Chiar dacă mi-ar ieşi în cale, nu l'aş vedea, oare, *cu proprii mei ochi ?*

Opticianii n'au izbutit încă să fabrice două obictive fotografice, identice.

Sunt totuşi „maeştri“ reputaţi, cari se străduiesc să preschimbe organele vizuale ale elevilor în obiective... tip unic.

*

Un june elev al şcoalei de Belle-Arte, anunţă prin gazete că este *deja* la a... patrusprezecea lui expoziţie.

Inchipuiţi-vă o fată mare, care ar mărturisi — satisfăcută — peţitorilor: „...sunt *deja* la al patrusprezecilea meu copil !...“

*

Fiecare mort, cu viermii lui:

După moartea lui *Aman*—pictorii „istorici“...

După moartea lui *Andreescu*—peisagiştii.

După moartea lui *Grigorescu* — ţărăniştii.

După moartea lui *Lukian* — floriştii.

Dar, mai ales, Doamne ! — floristele.

Revista *„Der Brenner“* a publicat şi primele versuri ale lui *Georg Trakl*. Astăzi poetul liric ce-l susţine se numeşte *Josef Leitgeb*, care publică şi în ultimul număr o serie de versuri. In acelaş număr, *Carl Dallago* publică un articol de peste o sută de pagini, intitulat „Odiese Welt !“. Dallago combate părerile scriitorilor Hermann Herse şi *Ştefan Zweig* despre creştinismul lui Dostojevski, aducând multe argumente foarte profunde despre slavismul şi elementele pseudo-asiatice din scrisul său. Revista mai publică între altele şi o scrisoare despre Trakl în România şi fragmente din opera postumă a tânărului poet austriac *Franz Janowitz*, mort în răsboiu.

OSCAR WALTER CISEK

Subiectele istorice, în artă exaltă fanatizmul patriotic al publicului.

Peisagiul îi servește bucurii organice: soare, iarbă, aer...

Țărănismul, îi poetisează obârșia.

Florile, îi fericesc simțul olfactic.

Nasul amatorilor joacă un rol extraordinar în inspirația pictorilor noștri.

Și viceversa.

•

Nu poți deveni un portretist reputat, dacă natura nu te-a înzestrat cu o finețǎ deosebită. Aceia de frizer.

Sau, barim, cu simțul distins al „coupeurului.“.

*

Singur *nudul,* (nudul femenin), e aproape o raritate în pictura românească.

Nu vorbim, se înțelege, de nudul pornografic, care e frecvent.

•

Cine se lasă cucerit, în fața unui nud, de voluptatea cărnii—și nu de voluptatea de a pictă — ratează.

•

Grația și culoarea au fost, întotdeauna, problemele mari, care au frământat pe pictori în studiul goliciunei femeești.

Grația nu e însă acea provocantă conturziune și acea meschin spăsită grimasă, care tradează estetica revistei „chic“ sau a journalului de ultimă modă.

Iar prin *culoare* nu înțelegem reproducerea fidelă a epidermei.

•

Grația va fi melodia ritmurilor lineare — și culoarea, învăluirea sinfonică în care va șerpui acea melodie.

•

Cel mai primejdios vrăjmaș al artistului, este deobște, chiar publicul, care îl iubește, îl aclamă — și'l ridică.

•

Îmi este greu să recunosc sufletul neamului meu în cea mai mare parte din producțiile artistice contemporane.

Mai puțin încă, în acel *„stil arhitectonic românesc“*, pe care'l vedem etalându-se, cu elefantiană suficiență, prin cetățile noastre, mari și mici.

Românul, în firea lui — și în arta lui— este vioi, spiritual și sprinten.

Arhitectura noastră națională—*urbană* — este greoaie, pedantă și boccie.

Artiștii mari au fost întotdauna o calamitate: au supravețuit — în urmași — numai prin slăbiciunile lor...

Partea gravă, e că și pictura și sculptura noastră actuală, s'au lăsat profund înrâurite de spiritul arhitecturei naționale, sistem Mincu.

E drept însă, că această nefastă influență le-a cimentat, într'o bună măsură, succesul...

N. N. TONITZA.

EXPOZIȚII :

Casa Artei : Horațiu Dimitriu.

Muzeul Simu : Marius Bunescu.

Cartea Românească: H. Crețulescu.

Căminul Artelor: Briese—Cosmovici—Raicu.

VERNISAGII :

Căminul Artelor (1 Martie) d-șoara Petrașcu—Marcel Iancu.

Cartea Românească : (7 Martie) *„Grupul celor patru“*—F. Șirato, St. Dimitrescu, N. Tonitza, O. Han.

Institutul de cultură italiană

Conferința d-lui Octav Onicescu despre: Fascismul teoretic în gândirea lui Gentile și Rocco.

Una din problemele pentru care omenirea a luptat necurmat — câte odată conștientă, altă dată nu, de rezultatele luptei ei — a fost ideea de **libertate.** Și ideea aceasta a variat după concepția pe care a avut-o omul despre raportul dintre el și lumea înconjurătoare. Astfel, concepția Grecilor bună oară era deosebită de cea de azi : omul era exterior naturii, viața lui se desfășura după alte legi de cât cele ale naturii, așa în cât, pentru a avea libertate, el trebuia să se retragă în singurătate. Ideea aceasta, atenuată la Socrates, a trăit până în timpurile moderne.

De unde însă Grecul, trăind izolat, nu vedea și nu iubea natura, italicul începe s'o simtă și se stabilesc astfel raporturi noi de apropiere și sinceritate, care se manifestă în literatură, artă și gândire.

Tot așa în Italia n'a putut rămâne, în ridigitatea-i antică, sistemul de legislație roman, care avea un caracter tot exterior omului, de oarece-i impunea niște obligații din afară, și care a fost nevoit să se refugieze în biserica catolică. Cauzele ? Poate mai multe. Una însă ni se pare a fi **marea bogăție a spiritului italian,** așa cum se manifestă în Renaștere.

Fascismul, din punct de vedere **negativ, e o critică a democrației și liberalismului,** fiindcă înțelege să aducă în centrul preocupărilor politice legătura dintre om și mediul ambiant. In ultimul timp aceste doctrine — liberalismul, democratismul în toate formele lui — duseseră la o anarhizare spirituală generală, la un scepticism absolut, concentrând toată atenția popoarelor asupra unor probleme mărunte. Reprezintau deci o micșorare a demnității și forțelor omenești.

Din punct de vedere **pozitiv, fascismul reprezintă transformarea în ideologie a constatării că omul, deși este o individualitate, n'are totuși o existență în afară de societate.** Și liberalismul și socialismul pleacă dela raționalismul individualist a lui Descartes, care a pus bazele filozofiei atomiste, mecaniciste. Mișcarea fascistă a pus din nou problema legăturii dintre om și societate, cu o sinceritate demnă de laudă.

Premergători ai acestui curent avem, încă din secolul XVIII, pe Vico și mai târziu pe Mazzini — care a văzut în doctrinele individualiste — cu deprinderea lor de a vedea viața numai prin prisma greutăților ei, ducând astfel la materialism moral dăunător o directivă greșită.

Atitudinea aceasta se poate înlătura prin : 1) **cugetare,** 2) **retragere de lume,** 3) dar mai cu seamă prin **schimbarea felului de a concepe raportul dintre noi și realitatea înconjurătoare.** Dacă durerea există, ea poate fi totuși micșorată. Ceeace întreprinde fascismul. Că va realiza-o nu se știe.

A fost acuzat fascismul că a întrebuințat **violența.** Da, și el nu se ferește de a o recunoaște. E poate și influența lui Sorel, dar violența decurge din însăși doctrina fascistă, după care statul reprezintă, și trebue să fie conștient că reprezintă, o putere și o autoritate.

Altă acuzație ce s'a adus fascismului e că, prin dușmănia față de democratism și prin antiintelectualismul său, el ar reprezinta o întoarcere la barbarie. Poate, dar e o barbarie regeneratoare.

Dacă din cele expuse cineva ar crede că noi vrem o transplantare a fascismului și metodelor sale la noi ar greși. Pentru că viața de aici nu se potrivește cu cea de acolo în ce privește metodele de gândire, și înțelegerea lumii. Ce-ar fi de dorit și la noi e însă o încercare **în acelaș spirit de sinceritate,** de a reorganiza viața noastră potrivit împrejurărilor de aici. Dar pentru aceasta noi intelectualii falșificați de cultura străină nu vom putea hotărî nimic.

Buletin bibliografic săptămânal*)

de AL.-SADI IONESCU

1. FILOZOFIE. MORALĂ .

Comăneanu (I.). — Carte de citire pentru înălțarea sentimentului religios și patriotic al soldatului și al ori cărui creștin ortodox român. Ediția XII-a, București (Tip. **Convorbiri Literare**), 1925, 80 p., fig. lei 16.

Macri (Panait). — Explicația științifică a viselor. București, (Tip. **Eminescu**), [1926], 20 p. Lei 20.

Petrovici (Ioan). — Cercetări filosofice. Ediția II-a. București, (Tip. **Ioan C. Văcărescu**), 1926, 245 p. lei 45.

Smiles (S.). — Caractere tari de P. R. Petrescu. București, **Casa Școalelor,** 1925, 111 p. Lei 20. (Biblioteca pedagogică No. 46).

34. DREPT. LEGISLAȚIE.

Dimiu (Radu). — Lege pentru înfrânarea și reprimarea speculei ilicite adnotată.... expunerea de motive și desbateri parlamentare. București, (Tip. **Cultura Națională**), 1925, 43 p. lei 30.

Fundățeanu (Lt.-Comandor Preda C.). — Regimul strâmtorilor. București, (Tip. **Tiparul Românesc**), 1925, 30 p.

Herovanu (Eugen). — Tratat teoretic și practic de procedură civilă organizare judecătorească și competință. Vol. I. Iași, **Viața Romînească,** 1926. XII+480 p. Lei 300.

Lăzărescu (Constantin). — Călăuza comerciantului. Despre Falimente. Partea II-a. Constanța, (Tip. **Constanța**), 1925, 34 p. Lei 20.

Mémoire du gouvernement roumain dans la Question du Danube. Bucarest, (**Impr. de l'Etat**), 1925, 15 p.

Rădoi (Ioan). — Călăuza cetățeanului în materie judiciară. Material teoretico-practic. Ediția III-a. București. **Curierul Judiciar,** 1926, 799 p. Lei 400.

37. INVĂȚĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Antonescu (G. G.). — Invățământul secundar și Universitatea. Școala normală superioară. Anul pregătitor. București, (Tip. **Ion C. Văcărescu),** 1926, 12 p. Lei 10.

a) **Manuale didactice pentru învățământul primar.**

Ilioasa (Fl). — Curs practic de lucru manual. București, **Universala,** Alcalay & C., 1925, IV—167+IV p. Fig. Lei 15. (Biblioteca pentru toți 446—447 bis).

Moldovan (Iosif), Iuliu **Grofșorean** și Nicolae **Boșcașiu.** — A patra carte de cetire română pentru elevii școalei primare. Edițiunea VI. Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 244 p. Fig. Lei 28.

Vuia (Iuliu). — Aritmetica pentru clasa II-a a școalei primare. Ediția XIV. Arad, (Tip. **Diecezană),** 1925, 92 p. Lei 11,50.

Vuia (Iuliu). — Aritmetica pentru clasa IV-a a școalei primare. Ediția VIII. Arad, (Tip. **Diecezană**), 1925, 92 p. Fig. Lei 11.

61. MEDICINĂ. FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARĂ.

Georgescu (Dr. Marius). — Practica moșitului. Ediția II-a revăzută și adăugată cu 67 figuri în text. Prefață de dr. N. Gheorghiu. București, **Soc. de editură medicală culturală,** 1926, 143 p. Fig. Lei 100.

Fotiade (dr. V.). — Sinuzitele maxilare (studiu complet). București, (Tip. **In-**

---

1) A se vedea tabloul clasificațiunii zecimale în numărul 1.

Poșta redacției

D-nii corespondenți sunt rugați să nu mai trimeată cărți poștale sau mărci pentru răspuns. Pentru oficiul acesta nu e de ajuns numai bunăvoința.

*

Mulți dintre corespondenți ne imploră să le aruncăm operele „la coș". Știm: e o cochetărie. Totuși, cum formula s'a banalizat, rugăm să fie părăsită. Mai bun ar fi un cât de mic efort critic: cel care are convingerea că opera lui face un drum zadarnic, ar putea cruța timbrele și deziluzia.

*

D-nii corespondenți ale căror lucrări se rețin, să nu se alarmeze de marele stagiu până la publicare. Alcătuirea unui sumar e în afară de om și mai mult sub vremi.

*

O statistică sumară, referitoare la schițe și nuvele, arată 95 la sută cu subiecte cântate acum 30 de ani. Prea mulți moși Toaderi, morari și bunici. Și mai ales prea verbali.

*

E dela sine înțeles că nu s'au dat răspunsuri la această „Poștă a Redacției" tuturor scrisorilor. Unii corespondenți ne-au interzis-o ei. Pentru alții, ne-am interzis-o noi.

●

Emil Viciu (Târgu-Mureș): Orice colaborare e prețioasă. In orice domeniu. Numai că trebue să începeți prin a ne trimite.

D. Negulescu (Chitila): Nu știam că ați publicat nainte vreme, în revista aceasta. „Azi văd că nu mai pot străbate", ziceți D-v. Sunteți nedrept. Vicisitudinile soartei s'ar putea să vă dicteze mâine ceva mai bun și atunci.... Lăsați prejudecățile. Ele jignesc, gratuit.

C. George (Giurgiu): „Spuneți-mi de ce nu le publicați: Din pricina spațiului restrâns sau fiindcă sunt prea proaste?" Nu pentru motivul întâiu.

N. Z. Stănescu, grefier, judecătoria Ocolului Corbii Mari-Vlașca: „Știu că sunt manuscrise mediocre cari se publică numai pentru obrazul autorului". Nimic de zis: trebue că știți D-v. ceva Insă — veți conveni cred—: Sunt și manuscrise mediocre cari nu se publică nici, măcar, pentru obrazul autorului. Mai ales când nu-i se vede.

I. Vulcan (Loco): Am „verificat" versurile și n'am găsit în ele „ceva".

Ion Al. Oveja (Abrud): Poeziile au calități timide, dar calități. „Pe Munte". și „Bătrânii" s'ar putea să intre.

Vlad Stârmina (Loco): Sunt calități suspecte în nuvela D-v.

Tudor Alexandru-Miu (Câmpina): „Simțiri" și „Răspuns de depeșă" pot să vă îndemne la scris:

Am primit întâia ta scrisoare
Am primit-o tocmai când, pe-ofloare
Incercam de-mi vine vre-o scrisoare.

Mihail Straje (Turtucaia): „Ceață" se va publică.

Em. Papazissu (Bazargic): Povestirea orientală e un frumos subiect de nuvelă fantastică Trebue să-l adânciți.

Ovidiu Papadima (Târgu-Mureș): „Fantazia" din Nerval e grațios tradusă. Se va publica — poate —.

Mircea Pavelescu: „Sărutul lui Iisus" și „Peisagiu" au frumoase calități formale. „Poetul", deasemenea.

Potaissa (Alba-Iulia): Oda din Hortatiu, în traducerea D-v. nu mai prezintă nici un interes.

Gionny: Parodia D-v după „Ruga florilor" a d-lui Moșoiu („parodie de mare indelicatețâ", cum o numiți) nu e lipsită de ingeniositate:

Eu cred că la nuferi
Cuvântul vă scapă
Ei zic: „Cum e'n ceruri
Așa și pe apă".

Doris M. (Galați: pentru bucățile trimise spre publicare, nu se plătește din nefericire, nici un onorariu.

Ciobanu (Slatina): „Vă rog dar scriți la „Poșta Red.: D-le Ciobanu se va publica, sau nu e bună nici de ars, ca să știu și eu rostul carierei mele, sau mă avânt într'un întuneric necunoscut de unde nu voiu mai eși... Mă puneți la grea încercare. N'ași vrea să vă am pe conștiință. Și totuși... nu se publică.

Lucifer: Ați ghicit: Versurile D-v au fost incinerate.

N. Dimitrescu-Midi: D. Iorga nu mai e directorul acestei reviste, de o bună bucată de timp.

Gh. Berdănescu (Brăila): *Mihail Traian* (Pitești): *Vintilă Costescu* (București); *Eugen E. Ionescu; St. Ionescu* (Oltenița); *George N. Valvarie* (Giurgiu); *I. C. Stroescu* (R.-Vâlcea); *Georges Garotescu,* student (Craiova); *Mihail Croma* (Dorohoi); *V. Marcescu* (R.-Vâlcea); *Nicolae P. Măniță* (Brăila); *Octavian Popa* (Făgăraș); *Călin Stupină* (Oltenița): *NU.*

Reviste

CETATEA LITERARA

Revista de sub conducerea d-lui Camil Petrescu aduce următorul bogat sumar: E. Lovinescu: Logica martiră; Hortensia Papadat-Bengescu: Lenora; T.: In loc de ora ceaiului; Poezii de d-nii: George Gregorian, F. Aderca, G. Nichita, N. Milcu, Sergiu Dan, Camil Baltazar. Din comentariile directorului, aceste rânduri de prețuire a jocului d-rei Ventura, în Ioana d'Arc:

„E adevărat însă că acum se poate explica de ce d-ra Ventura a înțeles atât de greșit pe Shaw, de ce a fost patetică și exterioară, de ce a fost raționată mai mult de cât iluminată, de ce punea atâta crescendo verbal în elocvență, de ce indusă în eroare de prefață a dat „bunului simț" un sens de „practic" în loc de viziune directă a realității (facultatea geniilor). In scena judecății d-ra Ventura s'a trudit să plângă. Aveai impresia că se gândește la o întâmplare luată din viață sau că își fixează în gând un moment din Bataille ca să-i dea lacrimile. Și a isbutit, dar emoția nu era dintre cele care trec rampa. D-sale îi curgeau lacrimile pe obraz și publicul o privea curios. Era mai mult suferința d-rei Ventura decât a Ioanei d'Arc.

Și încă odată întrebarea se impune brutală: de ce a jucat d-sa acest rol? Două răspunsuri sunt posibile: nu a cunoscut rolul sau nu și-a cunoscut propriile mijloace. O actriță care nu cunoaște un rol este însă perfect egală cu una care nu-și cunoaate propriile-i mijloace. Să ne închipuim acum că d-ra Ventura n'a fost să vadă în acest rol, la Paris, pe Ludmila Pitoëff. Ei bine, o interpretă care n'are curiozitatea să vadă cum a înțeles și altcineva ceeace dânsa a înțeles într'un mod, dovedește o stranie lipsă de interes artistic. De altminteri d-sa ar fi trebuit să vadă piesa și actrița chiar dacă n'ar fi vrut să joace Ioana d'Arc. Dacă însă a văzut-o și i s'a părut inferioară interpretarea rusoaicei e un lucru care din nou te pune pe gânduri. In orice caz nu putem formula o concluzie până nu vedem pe creatoarea rolului dela Paris".

COSINZEANA

Primim la redacție cele 6 numere pe anul acesta din revista clujeană: Cosinzeana de sub direcția d-lui S. Bornemisa. E în anul al X-lea de apariție și cu începutul anului a revenit la periodicitatea ei săptămânală, In cuvântul program, directorul declară: „Vom rămânea ceeace am fost: o revistă literară distractivă care caută să răspândească în pături cât mai largi scrisul românesc și dragostea pentru cultura națională". Program pe care d. Bornemisa l-a slujit cu devoțiune. D-sa e un animator de publicații. Dacă nu ne'nșelăm, ne amintim să fi citit cam cu 20 de ani în urmă „Balta liniștei", a d-lui Sadoveanu într'una din revistele, de o frumoasă înfățișare, a d-lui Bornemisa. După cum „Almanahul scriitorilor dela noi" tipărit la Orăștie este tot opera d-sale.

„Cosânzeana", așa cum apare astăzi este o frumoasă revistă, oglindă a mișcării intelectuale din tot cuprinsul României. Felurite cronici și comentarii însuflețesc fiecare număr. Fără să nedreptățim pe ceilalți vom releva studiul asupra poezii d-lui Blaga, pe care-l publică d-l Ion Breazu.

---

vățătorul Român, Focșani), 1926, 69 p.

Niculescu (dr. Nedea P.). — Radiodiagnosticul sarcinei. București, (Tip. **„Eminescu"**), 1925, 43 p.+4 pl. Fig.

Paulian (Dr. D.). — Etudes de clinique et pathologie nervouse. Première série. Bucarest, (Typ. **„Cultura"),** 1926, 153 p. Fig.

8. LITERATURĂ

a) **Poezie.**

Nichita (G.). — Destrămare. Poezii. București, (Tip. **Convorbiri Literare**), 1926, 111 p. Lei 40.

Ranetti (George). — Domnișoara Miau. Roman psicologic. București, **Cartea Românească,** 1926, 32 p. Lei 15.

b) **Roman. Nuvelă**

Lascarov-Moldovanu (Alex.). — In grădina lui Naș Mușat. Nuvele și povestiri. București, **Cartea Românească,** 1926, 199 p. Lei 45.

Savel (Vasile). — Vadul hoților roman. București, **Librăria Nouă,** [1926], 163 p. Lei 60.

c) Literatură străină tradusă.

Björnson (B.). — Mâinile mamei. In românește de F. Aderca. București, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 48).

Farrère (Claude). — Crinii veștejiți. In românește de Const. A. Ghica. București, **Adevĕrul [1926],** 31 p. Lei **4.** (Lectura No. 50).

France (Anatole). — Crinul Roșu. București, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 351 p. Lei 50.

Sand (George). — El și ea. Traducere de Al. Iacobescu. București, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 224 p. Lei 38.

Hearn (Lafcadio). — Ko-ko-ro. Nuvele japoneze. In românește de M. Manolescu, București, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 49).

Buis (F. A.). — Frații. Roman social. In românește de Tudor Damian. București, **Adevĕrul** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 51).

9. ISTORIE. BIOGRAFIE.

Germano di S. Stanislao (P.). — Viața fecioarei din Lucca Gema Galgani. Traducere din limba italiană de Dr. Ioan T. Marianescu, Lugoj **(„Tip. Națională"),** 1925, XIII+1 pl. Lei 100.

Vladimir (I. T.). — Figuri contemporane dobrogene. P. S. Ilarie Episcop de Constanța. Incercare biografică cu un studiu introductiv asupra episcopiei Tomisului. Ediția I. Constanța, **Semaforul,** 1925, 87 p. Fig. Lei 50.

ECOURI

SCRIITORII

☐ D-l C. Ardeleanu a pus sub tipar romanul: Căderea Oamenilor, în editura literară a „Cassei Şcoalelor".

☐ Volumul de versuri al d-lui N. Milcu, se va numi: Grădina de Sidef.

☐ A apărut volumul de poezii: Destrămare de d. G. Nichita.

☐ Coşul cu roade e titlul unui volum de poezii datorit d-lor: Dan Ciocârdia şi Aurel Şerbănescu.

☐ D-l George Silviu a pus sub tipar volumul de versuri: Paisie Psaltul spune...

☐ In publicaţiile „Cassei Şcoalelor şi într'o ediţie adăogită a apărut Teatru de copii, cinci piese într'un act, de d-na Constanţa Hodoş.

☐ Când un om şi-a dat cuvântul e titlul unei piese într'un act, în versuri, datorită d-lui Gheorghe Vâlsan şi tipărită în Buletinul 40 al desp. Sibiu al „Asociaţiunii".

☐ D-l colonel C. Manolache, traducătorul „Puiului de vultur" al lui Rostand a tipărit la „Viaţa Românească" din Iaşi o piesă în 3 acte: Nebunul, jucată până acum la Teatrul Naţional din Craiova şi Iaşi.

PREMII

☐ Comitetele unite ale Teatrului Naţional din Craiova au decernat un premiu de 5000 lei poetului Radu Gyr pentru prologul şi intermediile care însoţesc comedia lui Molière: „Georges Dandin", în reprezentarea ei la Craiova.

SBURATORUL

☐ In primele zile ale lui Martie reapare „Sburătorul", cunoscuta revistă de literatură nouă, de data aceasta cu preocupări mai mult critice.

Redacţia este compusă din: E. Lovinescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Ramiro Oritz, G. Brăescu. Camil Petrescu, F. Aderca, Vladimir Streinu, Ticu Archip, Perpessicius, G. Nichita, Pompiliu Constatinescu. etc.

BULETINUL BIBLIOGRAFIC SAPTAMANAL

☐ Lipsa de spaţiu nu îngădue a se publica în „Buletinul bibliografic săptămânal", absolut toate tipăriturile. Se face un triaj al operelor după însemnătate.

PREMIUL DE PROZA

☐ Ni se pune întrebarea dacă emblema dată de noi în instrucţiile pentru trimiterea manuscriselor pentru premiul de proză d. p.: poeta nascitur nu va îngreuia identificarea autorilor cu opera. Negreşit, Emblemele date de noi erau numai cu titlul de model. Fiecare candidat trebue să pună o altă emblemă decât cele date de noi ca exemplu.

VIAŢA LITERARA

A apărut Sâmbătă, 20 Februarie, sub direcţia d-lui G. Murnu şi cu colaborarea d-lor: G. Murnu, I. A. Bassarabescu, V. Voiculescu, George Baiculescu, I. Valerian, Al. Bădăuţă, George Silviu şi Radu Gyr.

Din convorbirea cu d. Rebreanu, rupem aceste rânduri de evocare a prietenului Emil Gârleanu:

„Din foştii mei prieteni mi-amintesc mai ales de Gârleanu. Am fost destul de apropiat şi cu Săulescu, care avea o sensibilitate aparte; dar cu Gârleanu am fost mult timp împreună la Craiova, pe când el era directorul teatrului Naţional, iar eu secretar şi între noi s'au cimentat legături care nu se pot uşor uita. Şi astăzi nu-mi pot aduce aminte de el fără o mare duioşie. Ii văd şi acum ochii negri plutind într'un fel de ape visătoare, care te prindeau în farmecul lor imediat. Nu ştia nimeni că e bolnav şi el niciodată n'a arătat aceasta. N'am aflat decât în ultimul timp când nu se mai putea face nimic. Blândeţea fără seamăn o exercita mai ales faţă de prietenii mai tineri şi fără mijloace. Sufletul lui Gârleanu era aşa după cum reese din „Lumea celor cari nu cuvântă". Mi-aduc aminte de un fapt concret, când a fost numit la biblioteca Socec, a adus pe toţi boemii şi rapsozii de i-a pus în slujbă.

Dar el mai avea şi altceva, necunoscut până atunci, mândria numelui de scriitor român. A pus bazele societăţii scriitorilor români şi era sufletul mişcării literare din vremea lui. Pe atunci prestigiul scriitorilor era foarte scoborît. Nimeni nu îndrăznea să se numească scriitor căci era confundat cu copiştii dela primărie. El a fost primul scriitor profesionist. Când se va scrie o biografie complectă se va vedea în ce lumină strălucitoare va şedea Gârleanu ca animator de suflete".

NUMIRI

☐ D-l Dragoş Protopopescu, profesor universitar, a fost numit director al Teatrului Naţional din Cernăuţi.

SALONUL LITERAR

N-rul 10 din eleganta revistă de sub conducerea poetului Al. T. Stamatiad cuprinde un fragment, „Pe un drum de ţară", semnat Emanoil Bucuţa, poezii de Mihail Celarian, Al. T. Stamatiad, Al. Negură, Al. Macedonscki, Eug. Ştefărescu-Est şi un esseu al d-lui D. Nanu Ucidere prin nepăsare (Ernest Helo).

O bogată, diversă şi însufleţită cronică — ca de obiceiu.

BALOTAJELE PREMIILOR S. S. R.

Duminică, 21 Februarie, adunarea generală S. S. R., a continuat votul asupra premiilor.

Premiul C. A. Rosetti (20.000 lei) a fost decernat d-lui I. Al. Bassarabescu cu Vulturii;

Premiul de poezie S. S. R. (6000 lei) d-lui A. Cotruş cu Versuri;

Premiul de proză S. S. R. (4000 lei) d-lui N. Pora cu Intr'o noapte pe Bărăgan;

Premiul Benvenisti (2000 lei) d-lui I. Dongorozi cu Surpriza;

Premiul Ion Pavelescu (1000 lei) d-lui Radu Gyr cu sonetul Vânătorul.

DE LA OPERA

☐ Direcţiunea generală a „Operei Române" din Bucureşti, fiind informată că o trupă de operă care dă spectacole în ţară sub conducerea d-lu N. Vămăşescu, se intitulează „Opera Română" din Bucureşti, aduce la cunoştinţă că n'a autorizat pe nimeni să întreprindă vreun turneu în numele „Operei Române" din Bucureşti.

SOCIETATEA DE MAINE

Numărul 8/III, din 21 Februarie al revistei clujene aduce, pe lângă un bogat şi divers material, multe precizări cu privire la desvoltarea şi activitatea „Astrei". Desprindem din articolul d-lui N. Ghiulea: „Activitatea secţiilor literare şi ştiinţifice", această justificare a nouei activităţi a Astrei:

„Astra a încetat de a fi o asociaţie literară şi pur culturală, ea este astăzi, potrivit înţelesului timpului, o instituţie socială. Ridicarea poporului român trebue urmărită astăzi, când visul întregirei şi a libertăţii neamului s'a împlinit, în toate direcţiile şi cu toate puterile. Astăzi nu avem de păzit numai limba şi credinţa strămoşească, ci de întărit fiinţa noastră etnică, şi de cucerit pentru naţiunea noastră locul care i se cuvine pe acest pământ. Astăzi pe lângă cultivarea limbei şi artei noastre, avem datoria să ne cunoaştem ţara, neamul şi istoria lui pentru implântarea în sufletul tuturor a unei înalte conştiinţe de neam, pentru sădirea unei neclintite moralităţi naţionale, pentruca poporul nostru să poată ţine piept tuturor duşmanilor noştri, care nu se pot împăca cu dreptatea dumnezeiască ce ni s'a făcut. Astăzi avem datoria să trezim întreg poporul la viaţa publică şi naţională; lupta contra analfabetismului trebue dusă cu vigoare, lupta contra nepăsării şi descurajării, la fel. Avem nevoe de un popor conştient de dreptate şi datoriile lui, de un popor cult şi viguros sufleteşte".

MORMANTUL LUI SLAVICI

Fotografia mormântului lui Ion Slavici de la Brazi, ne-a fost procurată de d-l Virgil Huzun din Focşani.

BULETINUL NOUTAŢILOR LIBRARIEI FRANCEZE

Sub acest titlu „Centrala Cărţii", Societate generală de librărie, Bucureşti, str. Paris 1, publică în fiecare nr. al „Universului Literar", lista celor mai recomandabile cărţi franceze apărute în ultima săptămână şi pe care le are în depozit. Cititorii „Universului Literar" vor găsi aceste cărţi în principalele librării din ţară, pe care le furnizează „Centrala Cărţii".

LITERATURA, ROMANE, NUVELE, CRITICA

BOYLESVE R.— *Les nouvelles leçons d'Amour dans un parc (Le Livre Moderne illustré) 3 fr.*

DULAI E.— *Mon curé dans les vignes 9 fr.*

ELDER M. — *Le Peuple de la mer (Le livre de Demain) 3 fr.*

GAUMENT et Ce. — *Le fils Maublanc 9 fr.*

GIDE A. — *Les faux monnayeurs 13 fr.*

LARROUY M. — *La Caravanne sur l'Atlantique 9 fr.*

RIDDER HAGARD. — *La fille de la sagesse 9 fr. 50.*

SHERIDAN. — *Le Sem fr.*

SINDRAL J. — *Mars 9 fr.*

POURTALES GUY DE.— *La Vie de Franz-Liszt, 9 fr.*

TEATRU

BERNSTEIN H. — *La Galerie des glaces 9 fr.*

ISTORIE

ENGERAND F. — *Laurezac 4 fr. 50.*

REZANOV A. — *Le Travail secret des Agents bolchevistes 9 fr.*

VERNEAU R.— *Les Origines de l'humanité (Bibl. générale illustrée) Broché 15 fr. cart: 18 fr. 50.*

FILOSOFIE

SARTIAUX F. — *Foi et e Science au Moyen-Age 9 fr.*

MATEMATICA

PAPELIER G.—*Exercices de Geometrie moderne en 4 vols.*

Tome I Géometrie dirigée 10 fr.

Tome II Transversales 7 fr.

Tome III Division et faisceau harmoniques 7 fr. 50.

Tome IV Pôles et Polaires dans le cercle 10 fr.

SPORT

FACS H.—*Le manuel du skieur 10 fr.*

Redactor: PERPESSICIUS

Deposit general de ziare şi reviste
Sibiu

UNIVERSUL LITERAR

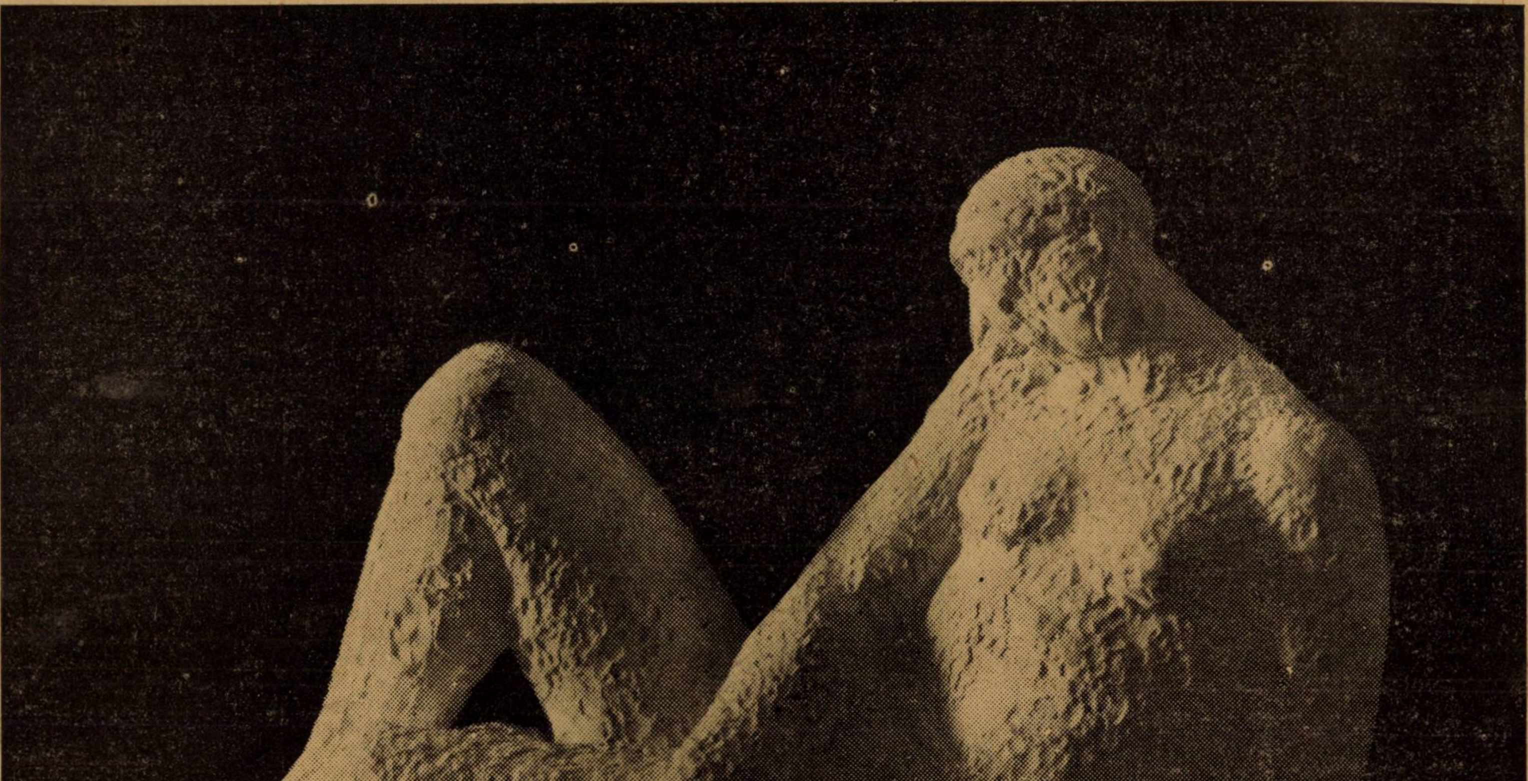

ELEGIE *de O. HAN*

In acest număr : ION MINULESCU, HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU, ION PILLAT, CINCINAT PAVELESCU, MIHAIL CODREANU. IONEL TEODOREANU, AL. O. TEODOREANU, I. VLĂDESCU, RADU GYR, EUGEN VICTOR, V. V. STANCIU, MATEI C. ALEXANDRESCU, VIRGIL HUZUM, ION GANE, N. N. TONITZA, G. BREAZUL, GH. CARDAŞ. B. CECROPIDE, PERPESSICIUS. Buletin bibliografic săptămânal de Al. Sadi-Ionescu. Desene de Șt Dimitrescu.

An. XLII, Nr. 10.
7 Martie 1926.

Lei 5.

INTÂLNIRE 1)

de HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

Plecând în ziua aceia dela Sia, Lică tăia cu bastonașul vârful crăcilor de castan fluerând ușor ca un om care n'are nimic de lucru. Traversând cu pas svelt bulevardul Lascar Catargiu larg și pustiu se gândea încotro să apuce. Nu era totuși distrat și văzuse bine un Dog-Cart frumos și înhămat cu un murg minunat care venea în trap mare. Caii erau marea lui dragoste, mai mare poate ca femeile sau deopotrivă. Deci nu din vina lui era cât p'aci să se întâmple un accident. Lică calculase foarte bine direcția dog-cartului dar calul rău condus deviase mersul și roatele rosese deaproape genunchii lui Lică.

Prends garde imbècile ! — strigă un glas ascuțit de femee.

Trubadurul ridică obraznic mustața în sus spre capra înaltă, strângându-și ochii strălucitori subt pleoape, pe când mica lui mână ca de femee se propti viguros în grumazul murgului care cabră oprit brusc.

Lică nu înțelesese apostrofa. Limbile străine îl uimeau și îi erau nesuferite. (D-rul **Kivu** îi aspira de obiceiu acest dublu sentiment). Nici n'avea cum să le înțeleagă de oarece se învățau din cărțile tot nesuferite. Dela unguroaicele, nemțoaicele, cu care uneori avusese legături nu deprinsese nimic; mai lesne prindeau ele vorbe dela el. Ca limbi străine Lică știa numai câte-va cuvinte țigănești pe care le spunea femeilor dar care pe buzele lui subțiri și flecare își pierdeau grăsimea și deveneau glumețe.

Le mestecă acum, între dinți fără glumă.

Prends donc garde !", — se oțeri a doua oară cuconița de rândul ăsta către domnul de lângă ea care conducea .Se uită la Lică drept în ochi, cu ochii ei nerușinați. Lică îi întoarse privirea apoi cătă cu milă spre cellalt. Era în adevăr un biet coconaș galben ca de ceară, cu gene roșii și ochii pătați. Purta o bărbiță blondă ascuțită cu fire veștede. Ea era o țigăncușă uscată ca un drac, cu buze roșii ca sângele închegat și cu o pereche de ochi aprinși subt boneta de piele .care o îmbrobodea ascuțindu-i mai tare bărbia ascuțită. Pe mâini negre cu degete fuiorate, avea inele cu pietre cât un nasture de tunică.

După ce o privi bine în față Lică lăsă mâna să lunece pe pulpa murgului. Calul care tremura în zăbală se domoli subt desmierdare. Sărind ușor în lături Lică flueră subt bărbița domnului cel galben, puse un deget la pălărie ca la chipiu și svelt trecu strada. Dog-cartul slobozit porni dezordonat. Lică se gândi la mâinile slăbănoage ale domnului care ținea hățurile, apoi la cuconița oacheșă, uscată ca un țipar, care toată carnea și-o avea în ochi. Cu așa cal svăpăiat, cu așa bărbat lingav, dog-cartul se putea lesne trezi într'un șanț, numai că o femeiușcă piparată ca aceea chiar dacă se răsturna nu era primejdie să-și facă vre-un rău : — Ce gașperiță ! — își zise Lică, oprit pe trotuar, uitându-se după dog-cart ! Ridică apoi ochii în sus și băgă de seamă că cerul e albastru, văzu un castan prăfuit dar care i se păru verde și frumos și trăgând în jos o cracă apucă o castană sălbatecă și aplecându-se ca la proașcă o svârli departe cu o traiectorie sigură. Nu trecea nimeni. Lică flueră iar. Un alt fel de fluerat. Exprima astfel o gamă întreagă de sentimente. Nu de geaba femenista Mary îl botezase „mierloiu".

Inălță apoi din umeri cu o mișcare pe care o avea uneori și trase pe corp vestonul ajustat și preasubțire pentru sezon. Atunci când Lică desmierda un pom, băgă de seamă că cerul e albastru și se păunea în vestonul lui subțire, resimțea invariabil una din acele porniri amoroase pe care obicinuia a le rezolvi repede și care astfel nu turburau cu nimic buna lui stare fizică și morală.

Azi totuș Lică nu putea urmări dog-cartul cu țigăncușa. Acest lucru aduse oarecari perturbări în igiena lui. Vru să pornească spre duduia Mari, dar după câțiva pași se întoarse. Soluția asta foarte bună, nu-l satisfăcea. Erau semne îngrijorătoare ale unei predispoziții spre complicații sentimentale. Cea dintâi complicație era că Lică care nu-și obosea de obiceiu gândul, acum se preocupa de femeea din dog-cart; câteva minute încă după ce trecuse. Apoi, de rândul ăsta, îi păruse că o femee nu poate înlocui pe alta — un semn de stimă fie pentru cuconița oacheșă fie pentru duduia Mari, — dar un semn nou, mai complicat încă, Lică încercă să se mintă pe sine, el care nu practica decât minciuna din principiu, către alții: își zise că duduia Mari locuește prea departe, ceeace era numai un pretext, Lică fiind un mare hoinar. Trase concluzia totuș justă, că se făcuse mare schimbare în domiciliul tuturor cunoscuților lui. Era procesul nou de locațiune care asvârlea epave, disloca blocuri, premenea nisipul mărunt al chiriașilor, pornea melcii cu scoica lor în spinare, în aparență la voia unor valuri capricioase, în realitate după legi noi ale aluviunilor. In felul acesta toți intimii lui Lică, mahalagii din trupul orașului fusese isgoniți spre periferie. Lică se simți stingherit în obiceiurile lui și neocupat. S'ar fi întors la Sia să-i povestească întâmplarea, dar abia plecase de acolo. Simți foarte limpede un gol în traiul lui bine însăilat. Făcu câți-va pași pe Bulevard, apoi cu o voltă pe călcâie ca pe timpul când avea pinteni se întoarse. Volta aceea era o cotitură mare în existența lui : Ținând ochiul stâng aproape de tot închis ca și cum clipea unui gând mulțumitor Lică acum surâdea.

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

Porni spre Café de la Paix. La ora aceia va găsi acolo un băiat pe care îl cunoscuse timpul din urmă pe la berărie. Era un agent de bursă care știa o mulțime de lucruri interesante despre cum fac banii pui, deși explicațiile lui erau cam neînțelese. In materie de finanțe încă era tradiționalist, nu avea încredere decât în sistemul pe care apucase să-l practice acel de a cheltui banii pe care îi avea apoi de a căuta alții. Bani de cheltuială nu înțelegea să-i lipsească, dar de prisos nu dorise până atunci, totuș priceperea acelui tânăr care îți dovedea alb pe negru câștigul ca și paguba și se lăuda că lucrează numai cu metode sigure și prudente, făcuse lui Lică impresie.

Nu-l prea ispitise jocul acela necunoscut fiindcă cerea unele osteneli contrarii preceptelor de igienă ale lui Lică. Mai știa că la Bursă e mare înghesuială și sgomot și citise în jurnale despre sinucideri. El nu putea suferi scandalul și nici aglomerația în loc închis. Ii trebuia aer și libertate, aer de oraș, dar din belșug. Dar azi îi venise gust să stea de vorbă cu agentul curtier : „Pe seară mă găsești în orice zi la Café de la Paix pentru afaceri", spusese tipul. Trubadurul avea o poftă mare să înzecească leafa Liei pe care o purta în buzunar, mai ales dacă operația era lesnicoasă.

Lică nu s'ar fi putut de altfel lipsi de două pofte în aceeași zi, de aceea uitându-se la praful pe care îl stârnise dog-cartul, pentru bani și amor sau pentru amândouă la un loc, apucă spre calea Victoriei.

Mișcarea bruscă cu care murgul asvârlise echipagiul lui Maxențiu înainte, sguduise pe debilul prinț tras și el înainte de hățuri.

— Ce ! Nu ești în stare să ții un cal ! — se ascuțise Ada și îi luase din mâini curelele lustruite fin și prinse în cătărămi nichelate.

— Am să schimb calul ăsta ! N'are trap bun ! Poticnește !

— N'ai să schimbi nimic ! — zise cu dispreț Ada și se uită la el. S'a ramolit de tot ! — gândi. Ce sunt ochii ăia galbeni. Stârpitură de viță mare. Nobil am vrut, nobil am !

Ea, așa costelivă ,era foarte trainică. Campioană la tennis, brațul slab asvârlea mingea neobosit. Campioană la dans piciorul celebru de subțire, un os cu piele oacheșă și păroasă manevra până la ziuă pasul stacadat al Chimmyului. Fața negricioasă și ochi aprinși nu arăta după nopți nedormite nici o oboseală.

Acum, mâinile slabe, negre, cu inele mari printre care acel safir uriaș pe care Lică își oprise ochii, țineau hățurile ferm. Prințesa Maxențiu conducea admirabil. Strunit, murgul își reluă pasul lung, elegant.

— Să schimbi un astfel de cal !—pufni Ada. Te-ai putea schimba pe dumneata... arăți rău ! Ar trebui să vezi un doctor. Poate ai gălbinare.

Iși aduse aminte de privirea de compătimire a acelui tânăr îndrăzneț. Se uitase la ea cu înțeles. O prevenise să nu lase atelajul pe mâinile bietului Maxențiu. Cum de o fi avut acel tânăr svelt, atâta forță ! Ce ciudat botișor avea subt urma aceea de mustață neagră. Botișorul lui scuza portul mustății. Adei nu i-ar fi displăcut mustățile dar sno-

---

1) Fragment din romanul **Concert din muzică de Bach.**

Ploaie urbană

Lui *ZENOVIE PĂCLIŞEANU*

Plouă...
In oraşul nostru românesc,
Plouă aşa cum ştim cu toţi că plouă —
Plouă „gris“ ca'ntr'o estampă japoneză...

Pietonii pe trotuare se răresc,
O trăsură şi un „Fiat“ în viteză
Trec în sens invers şi se ciocnesc
Iar un popă cu sutana nouă
Stă lipit de chioşcul cu ziare
Ca un Crist de abanos, într'o vitrină
Plină,
Cu tot felul de obiecte rare...

Plouă...
Şi'n oraşul nostru, ploaia cântă
Cântă ca un fonograf stricat...
De trei zile şi trei nopţi, neîncetat,
Un tenor cu vocea falsă, se frământă
Şi pe străzi
Şi'n curte la Palat...

Un tramvai se'ntoarce dela gară
Şi'n tramvaiul plin de pasageri,
Toată lumea cântă'n cor pe dinafară
Ce-a cântat şi eri
Şi-alaltăeri...

Plouă....
Şi'n oraşul nostru românesc
Bântuit de gripă şi ftisie,
Tinerii fumează şi tuşesc
Iar bătrânii dorm în vecinicie
Ca soluţiile puse'n... (paranteză).

Plouă „gris“ ca'ntr'o estampă japoneză...

ION MINULESCU

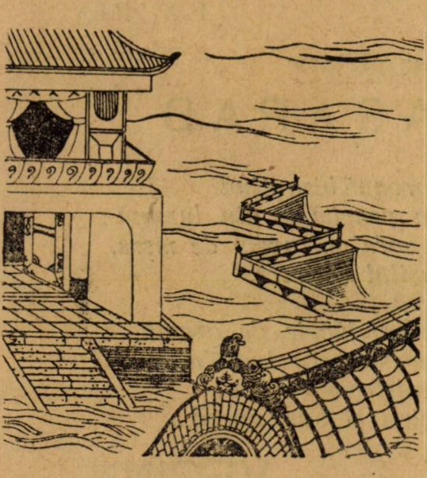

bismul o silea să nu admită decât oameni raşi. E drept că snobismul ei era cam înapoiat de oarece ultima noutate importată din Franţa era reluarea unei mici mustăţi pe care tinerii reacţionari ai modei, obosiţi să semene între ei şi cu toată lumea o găsise pe portretele bunicilor. Mai e drept că snobismul venea pentru Ada în al doilea rang după bunul ei gust.

Lui Maxenţiu nu putuse să-i taie bărbuţa. Un prinţ se poate purta cum îi place şi nici nu avea poftă să plimbe cu ea un spectru. Căci de plimbat plimba încă cu ea pe soţul ei de bună familie. I se părea mai decorativ să-l aibă alături. Din toate obiectele de preţ pe care le putuse achiziţiona era singurul pe care-l putea transporta cu ea pretutindeni.

Cu ce pumn domolise tânărul acela pe murg! Ada era destul de cunoscătoare la cai ca să înţeleagă că Lică avea multă pricepere. Dar cum şi ce fel. Nu părea „om de lume“... dar Adei îi era peste cap de oamenii de lume. Şi cu ce meşteşug desmierdase calul!... Ce mână pricepută îi plimbase pe crupă. Ada era sensuală şi capricioasă. Ar fi vrut să aibă un amant dar nu vroia să se compromită. Reputaţia ei era prea proaspătă. Un necunoscut ca acela ar fi fost poate mai comod. Dar unde Dumnezeu mai văzuse mutra asta ?.. Desigur că nu la Dancing! Isbucni în râs la ideea lui Lică la Dancing! Maxenţiu strepezi buzele galbene pe dinţii slabi! Nu putea să sufere râsul. El era trist şi sgomotul rîsului îi scrijelea nervii stridenţi...

... Nici la tennis nu-l văzuse... Unde oare ? La curse... Pe stradă ?... Vrea să-şi aducă aminte şi nu reuşise. Un Cadillac atinse cu botul motorului aripile lăcuite al dog-cartului. Ada era gata să scape o ocară în „argot“ dar se întrerupse. In auto era frumoasa doamnă Elena Halipa-Drăgănescu ex-logodnica lui Maxenţiu.

— Nostimă femee! Ce noroc a avut că a scăpat de dumneata! zise bărbatului ei amabil.

...Nu-ţi mai aduci aminte ?... Când s'au licitat Plăesele... a concurat şi Hallipa-tatăl Drăgănească... Parcă era acolo şi tânărul de adineaoră.

— Care tânăr.

— Auzi!... Care tânăr! Prea multă apatie! Bărbatul ăsta nostim! pe care erai să-l omori cu dog-cartul.

— Să-l omor!... Ce exagerată eşti ma chere amie!

— Bine, bine! Fireşte că-ţi vine greu să recunoşti! Când cineva e aşa de stângaciu ca d-ta! Nu-ţi aduci aminte ?

— Eram prea preocupat la licitarea Plăeselor ca să remarc orice individ.

— Preocupat ? Aşi putea auzi de ce ? Ştiai doar bine că răscumperi hodoroaga de palat şi moşia lucie cu făina mea!

— Era totuş un patrimoniu de familie scos într'o vânzare publică. Lucru dureros pentru un om ca mine.

— Credeam că mamaua matale tot la licitaţie a luat plăesele!

Maxenţiu se roşi violent. Peste paloarea lui culorile combinară un fel de violet tot livid. Mamaua la care făcea aluzie fără cruţare Ada, era o bine cunoscută cântăreaţă franceză de variété. Vestita Zaza, care avea domeniul ca dar de la un prinţ bătrân şi decavat dar destul de autentic şi tată presumtiv al lui Maxenţiu, pe care dealtfel îl recunoscuse în extremis, nu avusese însă şi timp să se cunune cu Zaza, cum dorea.

Această neregularitate în formule costa pe Maxenţiu deşi nedrept. Dacă un ofiţer al stării civile şi un arhimandrit ar fi consacrat acea combinaţie, Maxenţiu negreşit că nu ar fi fost mai puţin slăbănog, mai puţin fiul frumoasei Zaza, nici n'ar fi fost mai mult fiul prinţului decavat şi nici Plăesele mai puţin sau mai mult ipotecate.

E drept însă că ceeace asigurase răscumpărarea Plăeselor fusese tocmai intervenirea Episcopului şi Primarului între Maxenţiu şi bruna Ada Razu, unica moştenitoare a celei mai mari fabrici de făină

Dacă după doi ani de căsătorie Ada plimba încă pe Maxenţiu era fiindcă nu credea societatea destul de deprinsă cu noul său rang; dacă nu înlătura acel figurant de pe înălţimea unor echipagii de formă excentrică era fiindcă automobilul fiind banalizat nu se putea face remarcată. Işi alesese pasiunea mai rară a cailor de rasă. Călărea admirabil dar nu putea obliga la cavalcade prea dese pe Maxenţiu bolnăvicios, de aceea prefera să conducă. Proiecta să organizeze un grajd de curse. Era marea ei ambiţie. Niciodată însă dorinţa asta nu îi păru mai vie ca în ziua aceea. Ada uni pe moment într'unul singur, cele două capricii: Caii şi pe Lică.

Renunţă să-şi mai amintească unde l-a mai văzut, dar fu sigură că îl va regăsi. Va face cercetări în direcţia în care credea că are indicii şi hazardul o va servi şi el. Cam pe unde putea umbla Lică ? Se decise să iasă mai des singură.

La prima întâlnire îl va opri deadreptul. Deocamdată spuse lui Maxenţiu:

— Ai face bine să mă pui în raporturi cu d-na Hallipa-Drăgănescu. Nu vreau când o întâlnesc să avem aerul stupid de a ne evita; sunt mutre, bune pentru femei sentimentale. Nici ea nici eu nu suntem de aşa fel. E foarte probabil că ne vom înţelege. D-ta vei servi de „Trait-d'union“, găsesc chiar „chic“ să ne împrietenim. Să faci aşa ca să fiu invitată la recepţiile lor.

Maxenţiu voi să-i spună ceva desagreabil, dar îl înecă puţin tusea. Dete numai din umeri. Ştia că dacă Ada îşi pusese în cap cu dinadinsul, nu va putea scăpa de corvadă. Femeile ? Sau dau bătălii de întrecere între ele, sau caută să se asocieze cu rivalele... Ce-l interesa pe el duelurile lor! Avea subt coastă o durere încăpăţânată şi nu cuteza să facă dovada ei. Când se rupsese mariajul cu acea Elenă cuminte, care îl iubea parese, pe când el căuta numai căsătoria de rezon, îi păruse rău. Apoi în viaţa de certuri pe care o ducea cu Ada, îşi închipuise că ar fi fost mai fericit cu cealaltă. Dar era măgulit că Ada îl cumpărase cu bani mulţi şi că acea Elenă îl iubise măgulit în ambiţia lui anemică. El avea o situaţie solidă cu făinăreasa. Elena Drăgănescu o situaţie admirabilă. Totul era bine dar nu vrea să o mai întâlnească; pe nevastă-sa astfel, nu o putea evita... Acum Elena sau Ada, femeile îi erau duşmane. Mai mult chiar decât zilele de toamnă vecinătatea lor îl obosea. Conversaţia Adei îi aduse aminte de fetiţa acea perversă, sora fostei lui logodnice care fusese pricina rupturei acelui mariaj. Se trudi puţin să-şi amintească numele ei ciudat: **Mika-Lé.** Ii plăcu răul pe care îl pricinuise surorei ei numai din viţiu sufletesc fără amor pentru el. Răutatea era singura simţire care îl mai bucura. Nu putea suferi să fie iubit. Ii părea că e tentativă de asasinat. Amintirea acelei fete îi străbătu creerul cu o mică voluptate. Avea un flacon cu picături tonice acre şi amare care îi da aceeaşi cutremurare şi un minut de căldură la cap. Numai la cap circula parcă încă sângele, sleit. Când Ada va reuşi să pătrundă la Hallipii-Drăgăneşti, va afla poate ce a devenit acea mică cantaridă. Nu ştia că în rândul celor de felul ei va găsi o fată de rând fără decorul grotesc al Plăeselor şi prestigiul micei infamii. Cu capul plecat pe umărul stâng, Maxenţiu se uită pe subt viziera de lac la Ada, care urmărea atent pasul elastic al murgului, se uită cu o privire „louche“ ca şi cum se dedase la un viţiu ascuns. Părea o mască sarbădă de carnaval pe care un beţiv nocturn şi-a atârnat ironic cascheta şi care la lumina caldă a zilei semăna sinistru cu un om.

HORTENSIA P. BENGESCU

Moartea la Japonezi

Ideea morții a impresionat mintea omenească. Dela bipedul primitiv și până la omul sburător al sec. XX-lea. despărțirea supremă a înfiorat pururea.

Ea a rămas evenimentul cel mai important, mai de actualitate. E încă mister. Este zăgazul necontenit nou în fluviul de banalitate al vieții. Statornic într'o spumă de inconsecvențe. Singurul durabil în efemerul existenții.

De aceea s'au țesut totdeauna superstiții, credințe, rituri, concretizări ale atitudinei muritorilor, față de inevitabila moarte.

„Cultul morților este fundamentul shintoismului [1]) cimentul întregei religii și pârghia moralei japoneze.

Morții sunt venerați până la zeificare. Moartea slăvită de bravul popor insular, sfințește pe cel îmbrățișat de ea. In neîntreruptă comunicare cu cei vii, morții, deveniți sfinți cu suflete nemuritoare, sunt forțele nemuritoare, sunt forțele invizibile ce călăuzesc pe acei rămași în viață.

De 2500 ani. morții sunt isvorul întregii vieți morale. Ei mențin vitejia tradițională alimentând neîncetat spiritul răsboinic.

— „Pentru un japonez a celebra zilnic cultul morților. a le face regulat ofrande, și a-i cinsti prin acțiuni frumoase, înseamnă a-și asigura mare prosperitate în lumea noastră si o fericire eternă în cealaltă“ — scrie Ludovic Nandeau în „Le japon Moderne“.

Nota mistică, acel simț al invizibilului, cum îl numeste A. Bellessort, este foarte desvoltat în Japonia, Lafcadio Heanr, un scriitor, care descrie admirabil viața din extremul orient, ne povestește că o dansatoare, văduvă în urma morții iubitului său, seara, la ora când odinioară acesta o învăluia în căldura dragostei sale, dansa surâzând înaintea tăbliței funebre.

Eficacitatea superstițiilor s'a dovedit în răsboiul ruso-japonez. Regimentele din Osaka oraș care din pricina comerțului occidental, e mai mult europenizat și care din această cauză și-a conservat mai puțin cultul morților, au dovedit mai mică vitejie, decât celelalte regimente din restul Japoniei.

Un moralist japonez Ukita Wamin, arătând importanța cultului morților, scrie în Martie 1908: „Cultul morților este într'adevăr baza constituției naționale și a educației noastre“.

Clasa diriguitoare din Japonia, deși nu crede prea mult, totuș înțelegând ce putere magică **emană din** aceste superstiții, le respectă.

Amiralul Togo, care pe lângă bun militar era și un om cult, începe raportul oficial al bătăliei dela Tsushima, cu aceste cuvinte:

„Prin grația cerului și cu ajutorul zeilor. flota noastră a triumfat“.

Viața aceasta scurtă, e numai un mijloc pentru a cuceri veșnicia vieții viitoare, pășind în imperiul morții, în chip demn. De aici și acea iubire excesivă a demnității.

Prizonierii japonezi în războiul dela 1904—1905, refuzau categoric pomana vieții, oferită de dușmani. Deviza soldaților era: „victorie ori moarte“.

Japonezul apoteozează moartea și pentru-că disprețuește viața. Iată cauzele, care fac ca viața în Japonia să fie un articol foarte ieftin:

Se știe cât de amăgitor este pământul japonez. Zilnic se sgudue, se deschide înghițind mii de vieți omenești. Cutremurile se țin lanț. Uneori de 3—4 ori pe zi. In 1855 la Tokio 25.000 oameni și-au găsit mormântul într'o crispație a pământului Se cunosc proporțiile recentului cataclism dela Yokohama. La această nesiguranță se adaogă mizeria generală. Suprafața terenurilor cultivabile este abia de 12 la sută, iar populațiunea destul de mare, este în neîtreruptă luptă cu pământul ingrat, răsboiul a cărei pace e doar moartea.

Pierre Leroy-Beaulieu, scrie că:

„Mai numeroși cu o pătrime decât francezii, neavând la dispoziția lor decât un teritoriu cu un sfert mai puțin întins, neposedând încă o industrie așa de desvoltată ca a francezilor, japonezii se sufocă în insula lor.

In cortegiul mare al nenorocirilor care

---

[1]) Cultul lui Shinto, religia autohtonă a Japonezilor.

Chipuri pentru o Evanghelie

Bunul Samarinean

Iar un Samarinean mergând pre cale, a venit la el și văzându-l, i s'a făcut milă.
Luca; X. 30—35

Prin codru se coboară deadrept la mânăstirea
Ce'și iconește turla devale 'n heleșteu.
Ținutul e sălbatic și drumul prin Vlăsia,
Când vii de pe la bâlciuri cu chimir plin, e greu.

Tâlharii îl prădară lovindu-l pe la spate.
In șanțul plin de mure l'au asvârlit ca mort —
Și-au amuțit desișuri, de poteri neumblate....
Negutător arată să fie după port

Și-abia răsuflă, omul înăbușit de sânge.
Dar sgomot de potcoavă se-aude — e scăpat!
Egumenu 'n buestru venind, în pulpe 'și strânge
Scurt calul: doar din goană l-a binecuvântat.

Și omu'și simte duhul din trup cum i se duce..
Dar pocnete de bice răsună lung acum:
Dreptcredincios boerul ca 'n strană 'și face cruce
Și butca lui se pierde la cotituri de drum.

Și omul stă să moară cu sufletul la gură,
Nu vede pe clăcașul sdrențos ce-l umflă sus
Pe umeri și pornește greu sub încărcătură
Spre turla mănăstirii aprinsă de apus.

Nu-l vede, omul care culcat într'o chilie
Ca așternutu-i albă, viu, ochii și-a deschis —
Dar Domnul, care toate le vede și le știe,
Prin Luca pilda veche mult mai frumos ne-a zis.

ION PILLAT

Din «Cetatea Basarabilor»

MATEIU BASARAB

Pe fruntea ta, trecutul șade, ca o coroană bizantină
Erai desprins din ziduri sfinte, din pravilă și din lumină;
Tu, ești troița pusă 'n drumul, pe care noi avem de mers,
Lăcaș de liniște și pace în nesfârșitul Univers.

Văzuși cum țara desfăcut-a din mâini lăcate de aramă,
Cum pânza grea a biruinței, de dușmani fu luată'n seamă,
De n'ai fi suflet făr'de haină, tu înțelepte Voevod,
Să cârmuiești ai veni iară, un fericit și bun norod...

GARA

Un șuer lung a sfărâmat din grâne
Și aruncă în urmă-i semințele de foc
Atunci se minunară sfioasele bătrâne,
Și-au întrebat cu teamă: „Dar astea când
[se coc?

Pe roata de fier, adusu-ni-ai o lume
De pânze albe, multe, de sânge, de schilozi,
Tu ne-ai adus o veste ce nu-i știam de
[nume
Povestea închegată în guri de Voevozi...

VECINII

Cu șesul și cu dealul e vecină,
De deal un gard de ape o desparte,
Pe deal s'au întâlnit și se închină
Doi domnitori, de fiecare parte...

Acolo sus a stat odată Radu
Și el a pus acolo harnic teasc
Din mâna lui un strop își prinse vadu
Și-a luminat hotarul cu un vreasc...

MATEIU C. ALEXANDRESCU

se abat în insulele nipone, trebuesc menţionate şi epidemiile.

In 1899 dezinteria loveşte 45.000 bolnavi şi ucide 9000. Din toate acestea, rezultă că în Japonia, sigur nu e decât nesiguranţa, iar durabil, e efemerul.

Viaţa japonezului este de azi pe mâine. Nesiguranţa vieţii e cristalizată în acel zîmbet amar veşnic pe figura japonezului. Acel zâmbet vrea par'că să spună că viaţa acolo nu e decât o glumă sinistră pe care nu trebue s'o iei niciodată în serios. Totdeauna există o primejdie latentă, care din clipă în clipă, se poate actualiza şi curma mii de vieţi.

Un alt factor care contribue la eftinirea vieţii, este natalitatea mare. Japonezii sunt o naţiune prolifică. In natalitate întrec toate popoarele din lume, exceptând pe Germani. Dintr'o statistică serioasă, reese că din anul 1895 până la 1906, adică în 15 ani, populaţia japoneză a crescut cu 7.890.000 locuitori.

E fatal dar, că o viaţă care se fabrică cu atâta îmbielşugare şi se cheltueşte cu atâta risipă, nu va avea mare preţ. Dacă la aceste cauze, adăogăm condiţiile istorice de viaţă ale acestui popor, căruia instinctul de conservare îi porunceşte să lupte mereu, şi budismul importat din China, religia Nirvanei, care ridică valoarea morţii, ne explicăm îndeajuns, de ce japonezul nu numai că nu are groază de moarte, dar o doreşte şi multe ori o caută.

Sinuciderile formează un capitol interesant în viaţa acestui popor bizar. Statisticile înregistrau în anul 1904, cifra de 10.630 sinucideri. Generali comandanţi, se omoară după înfrângerea armatei lor. Ofiţeri se spintecă pentru o mustrare a unui superior. Unii se sinucid în semn de devotament pentru un prieten mort, pe care vor să-l însoţească şi dincolo.

Tot L. Nandeau scrie: „Epoca feudală japoneză exaltase într'adevăr în fiecare samurai, această dispoziţie spre sacrificiul de sine; ea a făcut baza onoarei şi loialităţii, ea înălţase până la exaltare, sinuciderea.

Un sentiment religios era la baza acestor practici sângeroase. In secolul XVI, războinicii fideli socoteau că era de datoria lor să se omoare după moartea seniorului lor, pentru a-l întovărăşi în lumea spiritelor".

In Japonia a te sinucide este tot atât de firesc, ca a face o plimbare.

Nu este nici act monstruos ca la noi şi nu e bravură şi nici laşitate. Sinuciderea se săvârşeşte fără sbucium, fără lacrimi, fără regret.

Japonezul pleacă din viaţă senin, cum s'ar duce de acasă în oraş.

— „In Japonia, sinuciderea era şi, pentru mulţi este încă o elegantă, o soluţie rapidă la meschinele dificultăţi ale vieţei, o prescurtare comodă, un drum de străbătut care duce mai iute la eternitate, o evadare, o schimbare instantanee, depozitarea unei sarcini, o uşurare, o salvare".

V. V. STANCIU

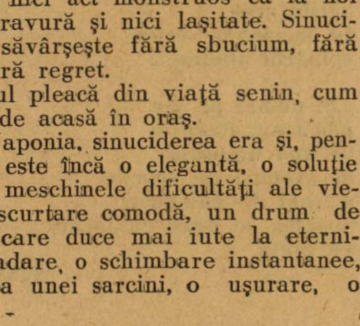

Ion Eliade Rădulescu

— 1802 - 1872 —

Directivele noui pe care şi le-a însuşit literatura românească la începutul veacului al 19-lea, — producând în spiritul ei o schimbare radicală, faţă de ceeace era mai înainte — au fost însufleţite de Ion Eliade Rădulescu. Activitatea sa în domeniul literaturii, cum şi în acel al culturii româneşti în genere, nu desminte epitetul care i s'a dat de urmaşi: *părinte al literaturii româneşti,* arătând posterităţii recunăscătoare, rolul pe care l-a avut acest scriitor în istoria literaturii noastre.

Inainte de a încerca să arătăm mijloacele întrebuinţate de Eliade, pentru a reuşi să creeze o literatură românească modernă, vom da câteva amănunte biografice.

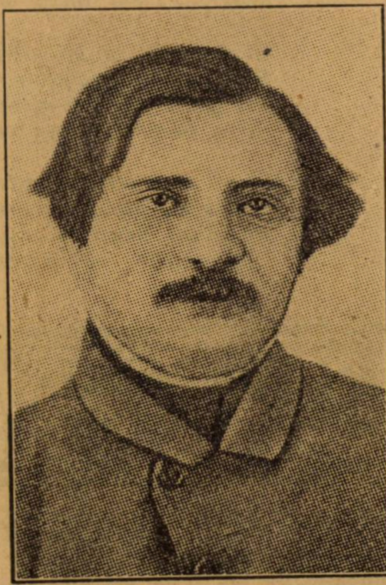

ION ELIADE RADULESCU

S'a născut în anul 1802 la 6 Ianuarie în oraşul Târgovişte. Amintirile unor vremuri de glorie şi mândrie naţională, păstrate în ruinele din preajma acestui oraş, au influenţat desigur asupra copilului cu suflet deschis şi vioi, îndemnându-l mai târziu, când imaginaţia lua viaţă în versuri simple dar sincere, să le cânte în a sa poezie *„O noapte pe ruinele Târgoviştei".*

A început să înveţe mai întâi în limba grecească, cu dascălul Alexe din Bucureşti, dar la primul prilej care i s'a ivit de a ceti în româneşte, vestita *Alexandrie,* încearcă să părăsească şcoala străină. Bine înţeles că aceasta era contra voinţei părinteşti şi fapta a avut şi o urmare tragică, o corecţiune corporală, care a silit pe bietul copilaş să-şi continue mai departe lecţiile în limba străină.

Ciuma din vremea lui Caragea sileşte pe părinţii lui să părăsească Bucureştii şi să se retragă la o moşie din ţinutul Ialomiţei. Aici copilul Ion sau Niţă cum i se spunea pe atunci, găseşte un mediu prielnic desvoltării sale sufleteşti. Ciobanii din preajma locului, mocani ardeleni, veniau sărbătoarea în sat cu cărţi româneşti pe care le citeau sătenilor curioşi adunaţi în jurul lor. Cărţile acestea erau desigur din cele tipărite peste munţi cu conţinut atractiv pentru popor. Printre ele nu putea să lipsească, cea mai iubită carte de pe acea vreme: *Istoria lui Arghir.* Dar să lăsăm pe scriitor să ne descrie aceste amănunte:

— *„Mai un an am fost slobod, şi nu-mi petreceam vremea decât la o stână de oi, unde păstorii aveau felurimi de cărţi. Aceşti oameni — transilvăneni — veniau sărbătoarea în sat şi căutau la zodii fetelor şi flăcăilor cu un călindar ce era tipărit nu ştiu unde, că semăna a slovă rusească. Şi se duse vestea în sat şi fură chemaţi şi la curtea boerească; cum am zice la noi acasă.*

De aci mă cunoscui cu dânşii şi nu mă mai putu ţine în frică nici cânii dela stână, ce erau să mă rupă odată.

Intr'o seară cetii cu ei împreună: Poarta Pocăinţei, Epistolia ce a căzut din cer, Viaţa sfântului Alexe omul lui Dumnezeu, *scrisă de mână,* Viaţa părintelui Macarie, Avestiţa fata Satanei, Pogorârea Maicei Domnului la Iad *şi alte vieţi ale sfinţilor...*

Când văzui însă pe Arghir, eram în ceruri de bucurie... Când ziceam: „Hop! Hop! la a mea iubită", *aveam şi biciu în mână; plesneam cu dânsul şi săream în sus, dar mi-era necaz de ce n'are şi biciul meu puterea aceea de farmec"* —.

Tot în acel sat citeşte româneşte în strana bisericii alături de alţi dascăli mai bătrâni.

Reîntors la Bucureşti îşi continuă studiile tot în greceşte dar cu un profesor mai inteligent, cu vestitul Naum Râmniceanul. Ceva mai târziu face cunoştinţă cu poetul Iancu Văcărescu, care îl îndeamnă să scrie şi tot odată îi recomandă şi şcoala unde se învăţa româneşte, aceea a lui Gh. Lazăr, nu de mult timp înfiinţată. După doi ani de ucenicie, ajunse la 1820 profesor, alături de părintele său sufletesc Gh. Lazăr.

Murind Gh. Lazăr în 1823, Eliade rămâne conducătorul şcoalei timp de mai mulţi ani, trecând prin cele mai grele obstacole cauzate în primul loc de indiferenţa autorităţilor şi mai ales de invidia prietenilor care nu priviau cu ochi buni pe entuziastul profesor.

Dovada cea mai semnificativă în acest sens este următorul fapt. Incă de pe vremea lui Lazăr, înainte de 1823, Eforia şcoalelor trimise patru tineri bursieri în străinătate. Eliade dorea, şi desigur că era şi o distincţie pe care o merita, să fie cu ei. Totuşi n'a putut izbândi.

In 1827 întâlnim pe Eliade la Goleşti unde ajută pe Florian Aron la înfiinţarea şcoalei de acolo. După un an, la 1828 stă în Sibiu câtva timp pentru aşi putea tipări gramatica sa cu banii daţi de Scarlat Roset.

Intors în Bucureşti, scoate la 8 Aprilie 1829, *Curierul Românesc* ce fusese plănuit din 1827 în statutele societăţii secrete întemeiată de luminatul boer cu educaţie şi experienţă apuseană, Dinicu Golescu. Odată cu apariţia primului ziar românesc, începe şi spornica activitate a lui Eliade pe tărâmul publicisticei, continuându-se şi lărgindu-se la numeroase alte gazete şi reviste la care a colaborat sau pe care le-a condus singur, până la sfârşitul vieţei sale.

Această activitate a fost întreruptă între anii 1848—1859 când Eliade este silit să petreacă departe de ţară, printre străini.

După o viaţă atât de rodnică şi bogată, bătrânul apostol al scrisului românesc se stinge în primăvara anului 1872, la 27 Aprilie.

El a fost pentru cultura noastră aşa cum l-a caracterizat istoricul V. A. Urechie: „Eliad nu este un om, Eliad este o epocă".

Prezintă un deosebit interes, un fragment dintr'o scrisoare a lui Eliade adresată lui C. Negruzzi, în care îi arată acestuia, ideile care l-au preocupat la începutul activităţii sale şi sacrificiile prin care a trecut până a izbutit să le ducă la un bun sfârşit.

— *„Aşa am avut mai întâi să-mi fac şi să-mi hotărăsc mie o limbă prin care să mă exprim şi să înţeleg aceeace gândesc; am vrut să-mi fac vocabularul terminilor technici, şi m'am apucat de traducţii. Am început mai întâi gramatica, şi ca să pun la locul lor zicerile unei limbi ce nu o cunoşteam, ci ca să trec prin tipii limbei şi ca să pot pune pe vocabularul meu termenii cei noi gramaticali şi să-mi formez limba gramaticii. Pe urmă am făcut sau am cules o geografie, am tradus cursul de matematică al lui Francœur, logica lui Condileac şcl., câteva lecţii de literatură sau de poetică şi de retorică. Prin urmare eĭ a trebuit vrând nevrând a trece prin toţi termenii trebuincioşi în aceste ştiinţe, aĭ boteza într'un fel, bine sau rău, şi a-mi îmbogăţi vocabularul meu.*

Ca să nu-mi rămâie lucrarea neroditoare, ca să poci a mă folosi dintrânsa, cugetând de mai multe ori asupra unui obiect ce am cugetat odată, m'am făcut apostat în casa părintească, care îmi propunea înainte protecţii, slujbe, chiverniseli, şi m'am pus în mijlocul zidurilor celor dărâmate ale Sfântului Sava, un biet dascăl cu câţiva leuşori pe lună, înconjurat de câţiva şcolari săraci, hotărîţi şi fanatici în prieteşugul meu şi în cugetul şi alegerea lor; am început lecţiile mele dela gramtică, până am sfârşit cu dânşii un mic curs de matematică cu geografia împreună în limba naţională. În vreme de şase ani, fără să mă întrebe nimeni ce fac, fără să vie cineva să încurajeze pe bieţii şcolari. Venea iarna, lemne de nicăiri; fiecare şcolar aducea câte un lemn, după unde găsea, care abia era în stare să încălzească prejma unei sobe sparte, ce umplea casa de fum, şi să topească fulgii de zăpadă, ce vijelia îi repezea pe ferestrele cele sparte. Tremurând cu mâna îngheţată pe compas şi pe cretă, ne făceam lecţia şi Dumnezeu a binecuvântat ostenelile noastre, care era nişte minuni ale dragostei şi ale hotărîrii. Şcolarii aceea s'au împrăştiat profesori prin judeţe; în locul acelor dărâmături s'a întemeiat muzeul naţional; alăturea s'a înălţat colegiul Sf. Sava; limba, ce s'a legiuit în acele dărâmături, s'a îmbrăţişat de toată tinerimea şi felul scrierei şi ortografia s'a introdus în toate cancelariile"...

Cu toate aceste piedici grele, Eliade a reuşit să creeze un curent nou în mişcarea noastră de pe acea vreme şi să realizeze în acelaş timp un succes neaşteptat.

Pentru izbândirea gândului său, Eliade a trebuit să lupte în multe direcţii şi cu diverse mijloace. Deşi mai puţin pregătit intelectualiceşte decât tovarăşul său de idei din Moldova, Gh. Asachi, inimosul şef de şcoală dela Bucureşti, printr'o muncă aspră şi răbdătoare de autodidact, ajutat desigur şi de superioare însuşiri fireşti, reuşeşte să domineze asupra tuturor spiritelor din acea vreme şi să le călăuzească pe un drum sigur şi drept.

Pe lângă directivele sale în domeniul culturii noastre, ceeace a făcut gloria lui Eliade, a fost netăgăduit, activitatea sa în domeniul literaturii.

La ce se rezumă această activitate.

A întemeiat Eliade o şcoală literară propriu zisă? A lansat vre-un program pentru acea şcoală? Sau a creiat el vre-o capodoperă care l-a făcut nemuritor pentru literatura noastră? Nimic din toate aceste. Şi totuşi mişcarea literară modernă porneşte dela el. Meritul lui constă în altă direcţie. El a reuşit să adune în jurul revistelor pe care le-a condus un grup de scriitori talentaţi, care au reuşit să formeze literatura modernă; şi care au scris desigur sub îndemnul lui şi însufleţiţi de avântul său cald şi sincer. In acest sens s'a atribuit lui Eliade o anumită atitudine de prea largă primire, de prea bogată producţie literară fără vre un control critic.

Cunoscutul îndemn de: *„scrieţi băeţi, (ori cum) numai scrieţi"* va fi fost pronunţat de Eliade în familiaritatea vre-unui cenaclu literar, dar el nu se găseşte scris pe frontispiciul nici unei reviste conduse de el. Uşurinţa cu care a fost criticat de superficialii urmaşi, comentând cu multă vervă această lozincă, care i s'a atribuit poate pe nedrept, desminţită desigur de întreaga pleiadă de literaţi de talent care s'au grupat în jurul: *Curierului Românesc* şi *Curierul de ambele sexe.*

Păcatele lui literare sunt cu mult mai mici decât ale epigonilor critici, care dacă n'au putut să descopere talente reale ca ale lui Vasile Cârlova, Gr. Alexandrescu şi alţii, au reuşit să lanseze în schimb atâtea şi atâtea minorităţi literare şi tot odată să găsească în opera marelui Eliade lipsă de simţ critic.

GH. CARDAŞ

SPOVEDANIE

Azi noapte-un om mi-a spus povestea vieţii lui;
O împletire de sarcasm, de flori şi aur,
Dar ca avarul aplecat peste tezaur,
Imi ascundea ce-avea mai scump în viaţa lui.

L'am îndemnat însă cu zâmbete senine,
Şi n'a ghicit ce chinuri aprigi bat în mine,
Şi-a scos atunci mărgăritarele de viaţă
In ochii mei, ca pe tarabă marfa'n piaţă.

Şi i-a ajuns povestea pân' la goliciune
Când de iubirea lui cu rânjet mi-a vorbit...
El nu ştia, că viaţa lui s'a împletit
Cu viaţa mea 'n ameţitoare adâncime.

Imi povestea cu rânjet tot ce îmi furase
Şi l-am simţit de pradă încă mai flămând;
El nu ştia că-l am în inimă şi 'n gând
Stilet de foc înfipt în carne şi în oase.

El nu ştia că mi-a furat întreaga viaţă,
Şi cu batjocură-mi vorbea de ce-am plâns eu..
Ori poate vrea 'n durerea mea să-mi râdă 'n faţă,
Şi cu batjocură 'mi vorbea de ce-am plâns eu...

Şi nu mai ştiu povestea lui cum a sfârşit,
Dar zorii albi, prevestitorii blânzi de Soare,
Pe sânge mult în casa mea au năvălit...
O, Doamne! varsă peste lume îndurare!....

G. TALAZ

La margini de zi

La margini de şes şi la margini de zi
zările grele,
cărămizii,
cad pe pământ
trântite de vânt
în vâlcele...

Vişinu—amurgului
se scutură, roşu,
şi-i umple cu vişine
cerului, coşu...

Mâini vrenice, vrenice,
spre vişinul darnic
întinde
cu sârg
carpenul harnic
care se-aprinde
culegând pârg...

La stână'ntre vite,
par pete de sânge toţi mieii —
Şiştare de sânge năvalnic
se varsă lovite,
din joc, de viţeii
amurgului viu şi sburdalnic...

...Pe urmă, cu freamăte reci,
se sbat, între creci
peste poteci
seara gonită,
şi răstignită
pe lilieci.

Fântânile cerului
în fântânile satului
bulboane negre
fierb necuratului...

La margini de-apus şi la margini de drum,
zările arse
îşi macină'n scrum
spinările'ntoarse...

...Şi numai pe Jiu
pân'acum stacojiu —
pe apa umplută
de svonuri de scocuri
şi vuet de ghiocuri, —
noaptea se duce cu focuri
pe plută.

RADU GYR

Istoria Românilor de Xenopol

— Cu prilejul ediției a III-a în 14 volume —

Marea noastră editură **„Cartea Românească“**, a început de anul trecut [1] să publice o nouă ediție a „monumentalei“ opere a lui **Xenopol „ISTORIA ROMANILOR“.**

Față de prima ediție în 6 volume tipărită la Iași între 1888—1893 aceasta se deosibește, ca întindere doar prin faptul că s'a adăugat și domnia lui Cuza Vodă mergând astfel dela 500 înainte de Cristos până la 1866.

Cele „două volume ale lui Xenopol despre Cuza Vodă“ și cele două despre „Partidele politice“ au fost introduse în aceiași operă, făcându-se mai multe schimbări în planul și împărțirea lor primă.

In felul acesta făcându-se și o altă împărțire a materiei pe. volume s'a ajuns la noua ediție de 14 volume, cât va avea aceasta.

Dacă prin timpul pe care-l povestește, noua ediție nu merge mai departe decât lucrările istorice ale lui Xenopol, prin felul cum este documentată această povestire, deosebirea este evidentă.

Intreaga operă a fost pusă la curent cu studiile istorice și publicațiile de documente, cari apăruseră în ultimii 20 de ani, până la 1913.

S'a spus despre această revedere că reprezintă o „inițiare fulgerătoare, care inspiră respectul“. (N. Iorga).

Incă din 1913 regretatul editor C. Sfetea începuse publicarea nouei ediții din care au apărut numai primele 5 volume [2].

Imbolnăvindu-se autorul, îngrijirea publicației o luase d. Iorga asupra sa, venind apoi războiul publicarea a încetat. Timpurile de după război făceau să nu se mai gândească aproape nimeni la putința publicărei mai departe a operii lui Xenopol.

Ținându-se seama însă de nevoia unei istorii a noastre, mai desvoltate, care să poată fi înțeleasă de cât mai multă lume, avându-se în vedere faptul că în Ardeal, Bucovina, Basarabia, trecutul nostru este puțin cunoscut „Cartea Românească“ s'a gândit să continue publicarea operii lui Xenopol până la sfârșit.

Autorul încă bolnav, iar d. Iorga foarte ocupat s'a căutat altcineva care să îngrijească mai departe publicarea.

Nu știu precis căror împrejurări datoresc cinstea de a fi eu alesul editurii și autorului, ca să îngrijesc ediția aceasta.

Inainte de a fi început publicarea s'a întâmplat moartea lui Xenopol, în 1920, fără ca eu să fi putut sta o singură dată de vorbă asupra ceeace aveam de făcut.

Opera lui Xenopol, contrar celor ce se credeau, era în întregime revăzută de autor. Multe părți au fost tăiate și înlocuite cu altele, în unele locuri s'au adăugat capitole noi; iar peste tot s'a căutat să se țină seamă de publicațiile din urmă.

Toate însă, după cum o spune Xenopol, nu schimbau decât foarte puțin liniile fundamentale ale operei sale, îmbogățindu-i numai documentarea.

Dacă întreaga operă fusese revăzută de Xenopol hotărât lucru că „marea greutate“ care ar fi fost la această ediție, nu mai este.

In locul unei greutăți care părea la unii chiar o imposibilitate se pune acum chestiunea unei munci îndelungate, la care trebue multă răbdare și neapărat o pregătire istorică.

Ce rămânea de făcut mai întâi erau, ceeace știe oricine, corecturile tipografice.

Desigur, că nu pentru acestea este în primul rând nevoie în special, de răbdare și muncă îndelungată.

La corecturi se adaugă îndată, neapărat, punerea hărților și ilustrațiilor necesare la ultimele 9 volume, după cum făcuse Xenopol la primele 5.

Pentru ca opera să fie cât mai ușor utilizată cu folos se cerea neapărat ca la sfârșit să aibă un indice amănunțit.

Acestea erau lucruri de care avea absolută nevoie opera lui Xenopol, ca să poată fi dată publicului în felul cum el dorise să o dea [3].

Deci corecturi tipografice, hărți și ilustrații și apoi indice amănunțit erau lucrurile cari trebuiau neapărat făcute.

In timpul lecturilor și cercetărilor mele observasem însă că nu toate citatele din note sunt exacte ca pagină și volum ,iar uneori chiar ca cuprins. Acestea erau aproape inevitabile, în o carte în care „întregul“ are în primul rând valoare.

Sunt destule cazurile când trebue să răsfoești zeci de volume din o colecție, și sute de pagini din fiecare volum până a putea da volumul și pagina cea bună.

Nu întotdeauna munca aceasta de control a isbutit să corecteze greșeala, dar a trebuit să se facă peste tot. Aceasta este partea care cere cea mai multă muncă, răbdare și de multe ori și pricepere. Indreptările făcute am crezut că este mult mai bine să nu se vadă în text și cred că aproape oricine va fi de părere că este mai bine așa.

Câte odată am îndreptat sau am întregit textul citat în note. In cazul din urmă ca și atunci când am pus câte ceva uneori în note, am însemnat cu semnul acesta [ ].

Toate cele făcute de mine vor folosi, cred, numai la specialiști în primul rând.

M'am gândit apoi că ar fi bine să țin opera la curent și cu nouile cercetări științifice dela 1913 încoace.

Față cu numărul destul de mic al acestor cercetări, din cauza, cred, în primul rând a evenimentelor petrecute, oricine își poate da seama că nu poate fi vorba de o nouă „revedere“ a operii lui Xenopol.

După îndelungate discuții cu specialiști și nespecialiști m'am hotărît ca toate aceste adausuri să le fac la sfârșitul fiecărui volum, pentru fiecare capitol al volumului [4].

Ceeace m'a determinat la aceasta și felul cum le voi da am arătat în prefața primului volum.

Mă gândesc acum, în urma unor alte convorbiri, dacă nu ar fi mai bine ca toate notele mele să fie date pentru fie care volum tot pe capitole, în ultimul volum, poate al 15-lea, care ar conține și indicele și în plus încă o bibliografie a tuturor publicațiilor citate în opera lui. Xenopol. Aceasta ar putea servi și ca o bibliografie a istoriei noastre.

In notele mele, după cum am spus, în prefață, nu voi căuta de loc să discut părerile noi susținute, ci numai le voi expune.

Numai atâta și astfel am crezut că trebue să fac la opera pe care o îngrijesc, spre a o face cât mai folositoare publicului, și fără a-i schimba cât de puțin din caracterul ei dela început.

I. VLADESCU
Docent de Istoria Românilor
la Universitatea din București

---

[1] A apărut vol. I și II, iar în curând va apare III și IV.

[2] Aceste 5 volume s'au pus în vânzare **numai după război.**

[3] Se mai adaugă și copiarea sau mai bine descifrarea ultimelor 9 volume în manuscris și mai întâi punerea lor în ordine.

[4] La vol. I și II întârzierea apariției unor cărți pe care le știam la tipar m'a făcut să amân punerea acestor note ale mele. Ediția aceasta a început cu volumul I nu cu al VI, cum se hotărâse la început. Cumpărătorilor primelor 5 volume din ediția 1913 li se vor vinde dela vol. VI înainte.

Fântâna sufletului

Am căutat în suflet ca'n fântână
Și am văzut iar dorul oglindit,
Alăturea cu visul irosit...
Și am găsit iubirea mai bătrână —
Chipul tău drag atât, l-am căutat,
Nu l-am găsit în ochiul tulburat.

Cât de frumos îmi răsăria'n oglindă
Privirea ta ! Cum se-alegea de lin !
— Pe-un val răsleț, văzui un chip străin...
...Era al tău... și gândul să te prindă,
S'a aruncat dar a căzut la fund,
Peste pietre și nisip, pe prund...

Am zărit, apoi, în unde solzi de aur,
Strălucind prin pietrele'n morman,
Și doi ochi aprinși, ca de dușman :
— Gândul se făcuse un balaur
Și-a 'nghețat iubirea de pe țărm
Visul meu și dorul prins pe-un sfărm —

Nu mai caut de atunci în unde
Chipul tău din valuri să'l aleg...
— Sufletul îmi freamătă întreg,
Iar oglinda lină o pătrunde
Alte chipuri, alte visuri, un alt dor
Și iubirea mea surâde tuturor—

EUGEN VICTOR

Elegie

Când m'ai știut o floare visătoare
Ce năzuia un singur strop de soare,
De ce nu m'ai cules de pe cărare ?
Când m'ai știut isvor răcoritor
Ce alergà, sub soarele-arzător,
Pe tine să te vadă, cu ochi orbi,
De ce din unda mea n'ai vrut să sorbi ?
...Acuma sunt un pescăruș rănit,
Aripa-i frântă, ochiul obosit.
Acuma vântul soartei mă lovește
Și sângele pe drum se irosește.. .
Acuma — gând fugarnic — mă gândesc
La anii peste care anii cresc,
Și'n sufletu-mi, odată numai dor,
Tăcute, amintirile mă dor...
Acuma orice vis e prea târziu,
Tâmplaru-mi bate cue la sicriu.

ION GANE

S. S. R.

— A cincea şezătoare literară dela 27 Februarie 1926 —

(Fundaţia Regele Carol I)

Şezătoarea grupului de scriitori ieşeni începe prin conferinţa d-lui **M. RALEA,** profesor la Universitatea din Iaşi. D-sa vorbeşte despre **Poporanismul în literatură.**

Poporanismul s'a bucurat de atâtea interpretări variate şi fanteziste încât conferinţa de faţă ar trebui, poate, mai de grabă, să se ocupe cu ceeace nu este poporanismul, decât cu ceeace este.

El e o atitudine socială, unul din acele curente care au apărut către sfârşitul secolului trecut şi care au avut ca scop adoptarea marxismului la viaţă. Face parte din aceiaşi familie cu reformismul lui Bernstein în Germania, travailismul în Anglia, doctrina lui Jaures şi Wanderwelde în Franţa şi Belgia. Se păstra metoda marxistă, dar se aplica la realităţi de fapt, nu la o ideologie hegeliană. Poporanismul a arătat imposibilitatea formulei industriale la noi fără capital, braţe şi mai ales fără debuşeu. Realitatea noastră naţională era ţărănimea. Desrobită juridiceşte din iobăgie, ea se găsia la începutul secolului trecut, nedesrobită economiceşte şi moral.

Cu toate acestea, cum a recunoscut-o şi Maiorescu care nu era poporanist, din munca ei se întreţinea toată viaţa morală şi spirituală a statului. Poporaniştii, majoritatea intelectuali generoşi din clasa burgheză, voiau să-şi plătească această datorie prin ridicarea acestei clase cu ajutorul votului universal şi al exproprierei, adică să aplice şi în ţara noastră principiile marei revoluţii franceze.

Ei voiau ridicarea ţărănimei noastre la nivelul civilizaţiei europene. S'a zis că poporaniştii erau reacţionari. Gherea a făcut glumele prea cunoscute cu Rodica. Dar fundatorii poporanismului C. Stere şi G. Ibrăileanu, au combătut totdeauna ţăranul patriarcal cu plete, cu chimir, care stă în bordei. Ei au voit ţăranul conştient, alegător trăind în case confortabile, luminate cu electricitate. O democraţie rurală, având la bază un asemenea ţăran, nu putea fi reacţionară.

N'avem decât să ne gândim la exemplul Danemarcei. Cultura ei care a produs pe un G. Brandes, ue un Höffding, nu e cu nimic inferioară culturei europene.

Aşa dar poporaniştii voiau europenizarea României. Aceasta în politică, tehnică, ideologie. In literatură însă nu. Orice lucru se poate importa afară de limbă şi literatură.

De aici o serie de repercursiuni ale atitudinei poporaniste în literatură. Asemenea răsunete indirecte ale unui sistem social ori filozofic în artă, am văzut şi la pozitivism care a produs naturalismul şi la republicanism care a făcut posibilă literatura lui Balzac etc,

In literatură, poporaniştii plecau dela ideia că literatura, ca şi ştiinţa, ca şi religia, morala, arta, etc. e o funcţiune în bună parte socială. Constatare pe care a făcut-o un conservator ca De Bonald şi pe care a verificat-o toată sociologia contemporană. Dacă s'a constatat astăzi că până şi teoria cunoaşterii, categoriile de spaţiu şi timp cu care cunoaştem lumea exterioară sunt de natură socială, cu atât mai mult literatura e influenţată de societate. Artistul nu trăeşte izolat ca **Robinson în insula sa. Prin educaţie,** prin contactul cu ambianţa, el e influenţat de mentalitatea societăţei în care trăeşte. Dar societăţile cele mai fireşti în care trăim astăzi sunt naţionale. O recunosc aceasta până şi socialiştii: Karl Marx, când arăta caracterul specific al culturei slave, ori provensale, Kautsky când spune că limba deosibeşte naţiunile între ele, etc.

Recunosc această influenţă a societăţii asupra literaturii, până şi esteţi puri ca André Gide, care spune că arta fără sprijinul publicului, fără indicaţiile colectivităţei, se artificializează şi piere (A. Gide: Pretextes I). Artistul, după el, se adaptează publicului, cu propria sa expresie: „L'art est une flatterie".

Decurg din această concepţie două corolare:

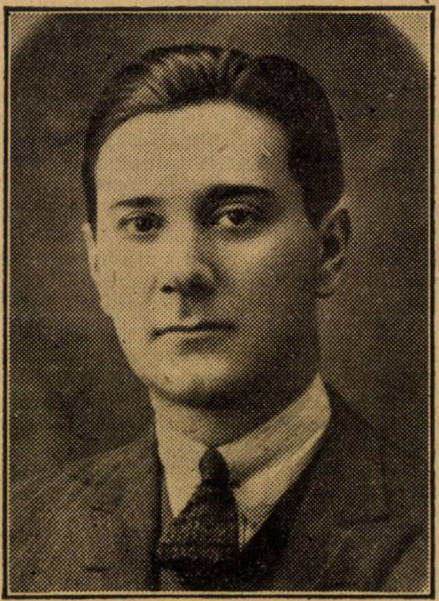

MIHAI RALEA

1) **Literatura nu poate fi decât specific, naţională.** E vorba de o constatare, de o judecată de realitate, nu de o reţetă de o recomandare. Acelaş Gide recunoaşte că o literatură are o valoare europeană numai într'atât întru cât reflectează un caracter particular. Cu cât e mai originală, cu atât e mai generală. De altfel lucrurile nici nu se pot întâmpla altfel. Shakespeare nu poate fi decât englez, Dostoewski decât rus, Molière decât francez.

Aceste constatări pot fi verificate de evoluţia literaturei noastre în a doua jumătate a secolului XIX. Un Russo, un Alecsandri s'au adăpat la poezia şi limba populară. Un Bolintineanu n'a făcut-o şi deşi avea calităţi înăscute de poet, producţia lui a rămas inferioară celei a lui Alecsandri, fiindcă n'a avut mijloace de exprimare naţionale, fiindcă n'a uzat limba poporului. Dar Eminescu a revoluţionat tehnica poetică română, fiindcă s'a inspirat din popor, transformând limba acestuia. Literatura română s'a valorificat pe măsură ce a luat contact cu poezia populară.

2) **Artistul nu se poate desinteresa de marile probleme sociale şi morale ale societăţei în care trăeşte.** Un Tolstoi, un Balzac, care se intitula „doctor în ştiinţele sociale", **până şi estetul Flaubert,** cu a sa „haine de bourgeois", au fost ecouri puternice ale aspiraţiilor morale şi sociale din timpul lor. Un artist complect e comprehensiv pentru tot ce agită societatea în care trăeşte.

Care era atitudinea scriitorilor noştri faţă de ţărănime, adică de clasa cea mai naţională, în momentul apariţiei poporanismului? Ei făceau din ea o gorilă, arătând prin aceasta superficialitate, lipsă de pătrundere, de înţelegere, de generozitate.

Poporaniştii au cerut artistului ca atunci **când ia subiecte din viaţa ţărănească, să fie imparţial.** Atâta tot. Dacă artistul nu era imparţial însemna că era tendenţios ori superficial, deci că nu era artist. Imparţialitatea era o piatră de încercare pentru însăşi arta sa. Dacă sufletul său era lipsit de obiectivitate, însemna că nu era comprehensiv, generos, bogat. Dacă în locul ţăranului ar fi fost vorba de o altă categorie socială obijduită, dacă ar fi fost vorba de femei, de evrei etc., s'ar fi putut caracteriza nobleţa sufletească a scriitorului, după atitudinea sa omenească în faţa acestor tagme sociale nedreptăţite.

Nu voia poporanismul **idealizarea ţăranului.** El n'a admis literatura d-lor Dragoslav ori Lungeanu, numai fiindcă se ocupau de subiecte ţărăneşti.

In afară de aceasta, libertate totală pentru scriitor să aleagă orice subiect, să scrie ce vrea, simbolism, expresionism, romantism, etc., cu o singură condiţie: să aibă talent. Dacă nu ne place literatura d-lui C. Baltazar, aceasta nu e fiindcă d-sa nu e poporanist.

După ce am arătat ce e poporanismul, să arătăm ceeace nu e, poporanismul.

1) **Nu e o şcoală literară.** Aceasta presupune un fel de a scrie, o tehnică comună între toţi membrii. S'a văzut mai sus că poporanismul n'a avut aşa ceva.

) **Nu e ţărănism literar.** Poporanismul s'a ridicat contra literaturei crâşmăriste dela „Sămănătorul", şi contra idealizărei ridicule a ţăranului.

3) **Nu e naţionalism şovinist.** Poporanismul **constată** caracterul naţional al artei, nu-l recomandă. „L'île de Pingouins", cum spunea d. Ibrăileanu, nu poate fi scrisă decât de un francez şi totuşi e antifranceză ca tendinţă.

4) **Nu e tradiţionalism reacţionar.** Nu avem ce învăţa din trecutul nostru, sărac în cultură. Nu putem învăţa iarăşi greceşte ori turceşte. Voim democraţie rurală europeană. După expresia lui Nietzche: „nu avem nici eri, nici azi, nici mâine".

Poporanismul a fost o doctrină de bun simţ realist, inspirată de fapte observate ştiinţific, o dactrină medie, intermediară între două extreme: conservatorismul reacţionar şi socialismul utopic, o doctrină care punea artistul în viaţa timpului său, făcând dintr'ânsul cutia de rezonanţă a aspiraţiunilor celor mai nobile.

Seria lecturilor o deschide d. **AL. O. TEODOREANU** cu o schiţă şi fabula **Filantropie.**

Un biet măgar, al nu ştiu cui
Fugit dela stăpânul lui
Lihnit şi slab, sdrobit de jale,
Pe drum oftând umbla hai-hui.
Când, iată că, păşind agale,

Cum merge el de obicei,
Un june bou îi iese'n cale
„Ce faci, măgarule ?"
— „Ce vrei
Să fac, voinic între voinici?
Fiindc'am vrut să scap de bici
Şi de cărat în hală poame
Mă plimb (cum vezi) şi mor de foame".
Iar boul (bou), cuprins de milă,
I-a spus atuncea : „Urechilă,
„Eu colo'n grajd am fân destul
„Mănâncă până-i fi sătul
„Apoi aşteaptă-mă; căci vin

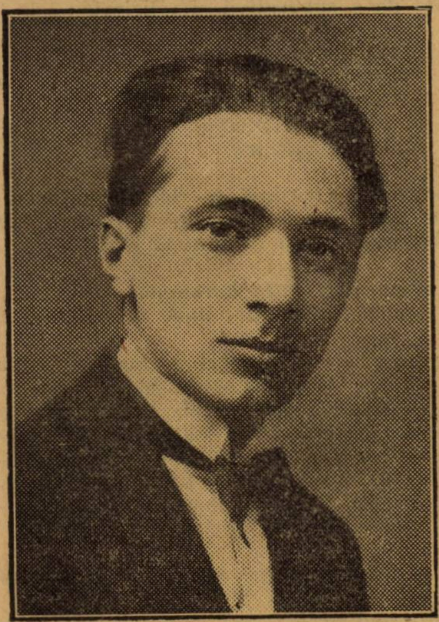

AL. O TEODOREANU

„Cum isprăvesc aici o treabă
„Ş'atunci, om mai vorbi puţin".
Măgarul o tuli în grabă
La grajd, mâncând cu poftă mare,
Şi când nu mai putu de fel
Strivi tot restul în picoare.
Şi cum n'avea ce să mai facă
Intră'n amor cu vaca (vacă)
Trântind şi uşa după el.
. . . .
Boul a rămas tablou
Insă măgarului nu-i pasă.
MORALA
Când ştii prea bine că eşti bou,
Să nu inviţi măgari la masă.

AL. O. TEODOREANU

D. **JEAN BART** citeşte o schiţă de evocare a vremilor de patriarhalism moldovenesc.

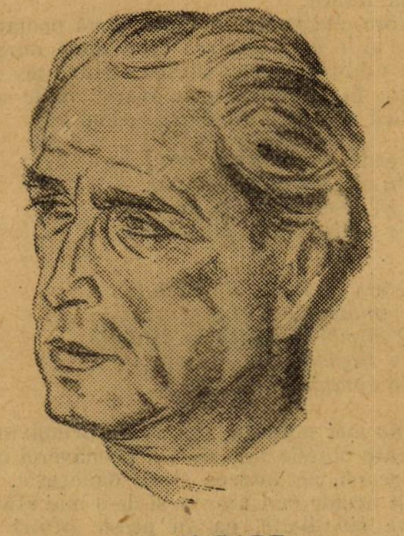

JEAN BART

D. **IONEL TEODOREANU** citeşte un fragment din romanul său „La Medeleni", din care extragem acest crâmpeiu:

O îmbrânci în lături cu toată puterea şi brutal, după întâia victorie, îl înşfăcă pe Dănuţ de tunică.

Dănuţ îl măsură adînc, şi smuncindu-se îndărăt, îl pălmui din două părţi, scurt, formidabil. Monoclul căzu. Pecetluit cu o roşeaţă care evolua spre vânăt — pe amândoi obrajii — domnul se uită la Dănuţ ca la mâna dentistului după ce ţi-a scos măseaua.

Urmă un scurt răstimp de tăcere, ca după explozii. Revenindu-şi în fire, domnul se repezí la Dănuţ suflând astmatic, cu pumnii ridicaţi. Un pumn în plin piept îl aruncă la pământ.

Adina cu pumnii în gură şi ochii măriţi de spaimă ca ai copiilor cînd se deşteaptă din somn auzind stafiile care umblă în pod, — tremura, ghemuită în pårete, cu ochii la Dănuţ, pe când domnul de jos, îşi relua monoclul şi-şi pipăia nodul cravatei indemne cu aerul corect şi grav al celor răsturnaţi de o trăsură când îşi iau din nou în primire demnitatea.

— Eşi afară! răsună glasul lui Dănuţ ca un refren automat. Domnul se ridică, tuşind. Se grăbi spre vestibul, tamponându-şi fruntea cu batista. Dănuţ îl urmărea cu o privire de supravieţuitor al unui cataclism. In capul gol un singur gând răsună, tenace şi absurd : „să nu-şi uite ceva; să nu-şi uite ceva"...

De două ori răsună metalic, cheia răsucită în broasca uşii de dinfaţă. Apoi, o voce înecată de tuse, în falset:

— Peşte...

Uşa pocni, pălmuind tăcerea.

Dănuţ porni spre etac. In faţa uşii se opri mirat. Se întoarse îndărăt. Se opri, zăpăcit, distrat, cu un tric în colţul buzelor.

Cu gâtul aplecat — încălecat parcă de ceva nevăzut, dar concret — porni încet spre sufragerie, călcând prin cioburile inimii lui.

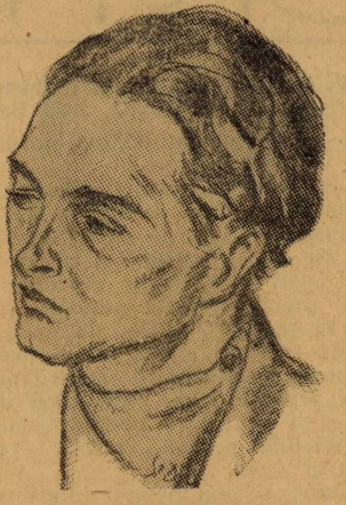

IONEL TEODOREANU

Adina îl urma, furişindu-se pe lângă zid. Un papuc îi căzu din picior. Il lepădă şi pe celălalt, urmându-l pe Dănuţ desculţă ca o penitentă.

— Dănuţ ! răsună duios şi plângător glasul din urmă. Intoarse capul. O văzu spăimântată, cu ochii încremeniţi şi îngheţaţi cu buzele tremurând, cu umerii ghemuiţi, cu picioarele goale, aşa de mică-mică şi de dezarmată, că izbucni în plânsete, hohotind, şi fugi.

D. **M. CODREANU** citeşte câteva din sonetele d-sale, între cari „Atotputernicul":

Din primăvara caldă se ridică
Molatice miresme 'mbătătoare ;
Iar peste limpezi valuri călătoare,
Ca o săgeată, trece-o rândunică.

Dar spre încântătoarea păsărică,
Desprins din zări, din sfere largi, din soare,
S'abate'n repezire-ameţitoare
Un vulture, şi... nu mai văd nimică...

Iar din spre sat, pioasă, toaca sună
Şi credincioşi la rugăciune-adună
Căci azi e zi la sfânta leturghie.

Ce bun e Dumnezeu în toate cele ;
Dar, mai ales, cu câtă duioşie
Hrăneşte vulturii cu rândunele

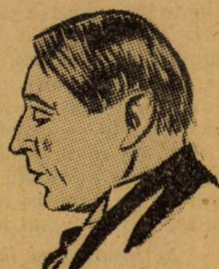

M. CODREANU

D. **CINCINAT PAVELESCU** citeşte o serie de epigrame şi fabula **Piatra de moară şi bobul de grâu.**

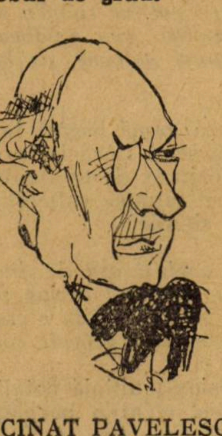

CINCINAT PAVELESCU

De ce mă striveşti, fără milă,
întreabă-un mic bob de grâu,
(c'o voce umilă)
o piatră de moară haină
ce'mpinsă de apa din râu
îl schimbă'n făină...?

Dar piatra de moară, ursuză
Sau poate cuminte,
nici nu vrea măcar să auză
când bobul de grâu o acuză
şi-şi vede de treabă 'nainte !

MORALA

Ori cât ar cârti înţeleptul,
Când ai puterea ai şi dreptul!

Mai citesc d-nii **MIHAIL SADOVEANU, A. MANDRU** şi d-na **NATALIA NEGRU.**

MENȚIUNI CRITICE

G. V. BACOVIA: Scântei galbene, poezii. Tipografia „Minerva“, 1926. Bacău.

Iată de ce suntem pentru premiile literare.

De oarece cu tot hazardul legat de sorțul urnelor, cu toate surprizele zvârlite — ca o pleavă stârnită de un vârtej nebunatic — în ochii trecătorilor, cu tot relativismul legat de mâna de pământ ce suntem, — premiile literare aduc din când în când, în atenția publică, un nume, o operă, un interes, un început de justiție, o anticipație, un avans al posterității—căci prea e trist și e din cale afară de sălbatic să li se rezerve poeților numai cununa mirtului postum. Și încă — problematică și aceea.

„Plumb“, — ieșit pentru întâia oară exact acum 10 ani și premiat de Societatea Scriitorilor Români, anul acesta, în a doa lui ediție, — merita această consacrare. Căci este în „Plumb“ o realizare de mare și subtilă artă, este un suflet terorizat de desnădejdi amare, torturat de toate adversitățile contimporane, un desrădăcinat tânjind, un mucenic al propriului său destin implacabil. Suferința lui Bacovia însă nu se rezolvă nici în lamentații elegiace nici în satiră venementă. Intre peisagii de iarnă, sau moine de toamnă și între primăveri timide, se închegă o poezie de suspine intime, de notații dureroase și acide, de „strigăte în pustiu“ pe cari poetul însuși, cu versul lui, cu spiritul său, le înăbușește, căci Bacovia este mai presus de toate, un discret. Acesta e și farmecul inedit al poeziei lui : discreția. Simplicitatea cu care Bacovia suggerează un peisagiu, o dezolare sufletească, o nevroză, o sensație geologică, misterioasă prin însăși depărtarea ei, ne dă măsura acestui mare artist la care fuziunea dintre vibrația sufletească și expresie — e definitivă.

Iată în două strofe din „Moina“, în versuri de o aparentă nepăsare, un întreg roman pe care ori câți alexandrini nu l-ar putea povesti mai bine:

Și toamna și iarna
Coboară amândouă ;
Și plouă și ninge
Și ninge și plouă.

. . . .

Și-s umezi păreții
Și-un frig mă cuprinde —
Cu cei din morminte
Un gând mă deprinde.

Sau iată o strofă de superioară evocare, în care amurgul și istoria se îngână și psalmodiază pe aceiași strună a „violetului“ — una din predilecțiile și din leitmotiv-urile poeziei d-lui Bacovia :

Amurg de toamnă violet.
Din turn, pe câmp, văd voevozi cu plete.
Străbunii trec în pâlcuri violete...
Orașul tot e violet.

Simplicitatea aceasta de mijloace, îl apropie adeseori de semnătatea horațiană ca în acel tablou al lui „Decembre“ :

Te uită cum ninge Decembre
Spre geamuri, iubito, privește —
Mai spune s'aducă jăratec
Și focul s'aud cum trosnește.

. . . .

Mai spune s'aducă și ceaiul
Și vino și tu mai aproape,
Citește-mi ceva dela poluri
Și ningă, zăpada ne'ngroape.

Insă, de cele mai multe ori, înclinarea idilică a d-lui Bacovia se umbrește, un ușor sarcasm trece peste peisagii și zâmbete și atunci avem acele tablouri de iarnă tăiate, diagonal, de un corb, acele imagini lacustre dintr'o preistorie pitorescă și poetică, acele izolări în panorame de bâlciu, unde :

In racle de sticlă, princese
Oftau, în dantele, mecanic,

acele peregrinări, în înserări violete de iarnă, „prin crânguri, pe margini de linii ferate“, când totul nu se liniștește într'un vers descurajat, obosit dar gata să învie ecouri prelungite de cum îl trezești :

Pe urma unui mic pantof, într'un parc,
[de demult.
Adorm, ascult....,

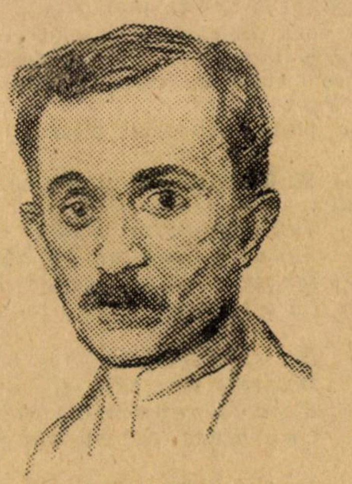

G. V. BACOVIA

Insușiri ce se întâlnesc și în a doua culegere „Scântei galbene“, pe care ne-o trimite, în umile haine de Cenușăreasă, o tipografie din Bacău.

Intâi o poezie de confidențe murmurate, de drame gâtuite, de desnădejdi autumnale :

Eu nu mai știu nimic, și m'am întors acasă.
Uitați-vă ce gol, ce ruină'n amurg —
Amurgul galben, m'a 'ngălbenit și m'apasă.
Cu geamuri galbene, cu lacrimi ce nu
[mai curg.

Apoi, acea gamă bogată în sensații de iarnă, pe care d. Bacovia o cultivă cu egală virtuozitate, de profundă esență muzicală ce se impune sufletului cu tirania melodiilor simple :

Și iar... aceiași oră de dimineață,
Pe toate mocnind acelaș secret ;
Un frig violet, și fața e creață —
O, cum omul a devenit concret.

Apoi, aceiaș multiplă notație ce închide într'un vers, ca'ntr'o baghetă magică, o lume de perspective, o floră imaginară pe care versul o înflorește subit ca o grădină de crini, în noapte :

Toamna rupe afișe și flori
E mai trist departe'n prăpăstii —
Să faceți foc pe zi de mai multe ori.

Apoi acele admirabile și de dezolare ecouri provnciale, cu baluri istorice, cu fanfare militare—O ! fanfarele militare despre cari s'ar putea scrie o monografie și a căror parte în promovarea (sic !) poeților provinciali e incomensurabilă ! — fanfare pe care d. Bacovia le cântă în accente de o suggestivă simplicitate :

Ce tristă operă cântă
Fanfara militară
Târziu, în noapte, la grădină....
Și tot orașul întrista,
Fanfara militară.

Sau acele acorduri de harmonie-instrument prin excelență elegiac și care ar stoarce lacrimi și din inimă seacă :

O ! nu mai cânta harmonie pribeagă
Că plâng, și nu știu unde să mă duc....

ecouri, cărora nicăieri d. Bacovia nu le dă un corp mai unitar ca în acea poemă „Dormitând“, simbol al dezagregărilor provinciale, tratat cu sobrietatea caracteristică d-sale și cu acel umor discret, pentru care, mi se pare — și proza d-sale confirmă — d. Bacovia poate fi privit ca unul dintre ironiștii noștri de rasă:

De sună'n ziduri ninse, vre-o muzică
[de bal.
Mai stau, și plânge'n mine un vals pro-
[vincial.
Dela fereastra ninsă, cu finele perdele.
Mă duc pe străzi de ghiață cu spuza
[lor de stele :
Și'n mijlocul odăii, tot singur mă prezint:
— Valsa o blondă'n alb și cu pantofi
[de-argint...
Aprind, pe masă, lampa, și iarăși mă
[dezbrac.
Aș vrea să-mi fac un ceaiu, și stau
[și nu-l mai fac...

Nu mă voiu deda la interpretări savante asupra celor două versuri subliniate din citatul de mai sus — ironia lor nu va scăpa desigur, nici unui cetitor inițiat în tainele variațiilor lirice.

Voiu reveni însă la o caracteristică pe care o enunțam în prima parte a articolului de față și care nu e — propriu vorbind — decât nota complimentară a acestei ironii reținute, a acestui sarcasm atenuat, imaginea pozitivă a realităților pe care sufletul d-lui Bacovia le percepe: nota idilică.

Voiu cita pentru aceasta, două poeme tipice și 'n care altoirea celor două imagini ale ambianței se disting cu ușurință—mai puțin în „Note de primăvară“ unde nota idilică a peisajului clar predomină :

Verde crud, verde crud...
Mugur alb și roz și pur,
Vis de-albastru și de-azur,
Te mai văd, te mai aud !

. . . .

Dintr'un fluier de răchită
Primăvară,
O copilă poposită la fântână
Te îngână
Pe câmpia clară...

dar mai mult în „Nervi de primăvară“, în care obsesia tantalică a primăverei care ne scapă, ne întrece și ne depășește, n'a găsit acente mai umane și de-o mai sfâșietoare simplitate, ca în aceste oftări retezate :

Melancolia m'a prins pe stradă
Sunt amețit.
Oh, primăvara, iar a venit....
Palid, și mut —
Mii de femei au trecut
Melancolia m'a prins pe stradă.

E o vibrare de violete
Trece și Ea —
Ași vrea
Dar nu pot s'o salut.
Oh, și cum a trecut,
Intr'o vibrare de violete.

Nimicnicia m'a prins pe stradă
Am adormit.
Oh, primăvara, iar a venit...
Pal și uitat —
Vals funebru, depărtat.
Melancolia mă ține'n stradă.

Și poate că poezia d-lui Bacovia, așa de distinctă de a celorlalți poeți români, așa de unitară și de pluricordă, o să se arate cercetătorului atent, criticului înțelegător, cetitorului superior, și sub alte ipostaze decât aceste câteva aspecte pe care cercetarea noastră fugitivă le va fi pus în lumină.

O sensibilitate sinceră și adâncă, cum e aceea a d-lui Bacovia va fi totdeauna subiect de dialectică pentru amatorul de poezie al viitorului.

Subiect de dialectică și de adorație.

Și iată, de ce, spuneam, suntem pentru premiile literare.

PERPESSICIUS.

Coperta noastră

Sculptorului *Han* i-a fost hărăzită soarta să eternizeze în bronz, nu *poza* lui Mihail Eminescu — (lucrul e lesne pentru ori care din ,*estofadorii* noștri naționali..) — ci freamătul acela, cuceritor de trist, care se înalță din toată opera, lipsitului de odihnă, de mângâiere și de prieteni, poet moldovan.

A fost aici, în această alegere a meșterului, însărcinat cu ridicarea uriașului simbol, o simplă coincidență ori o conștientă recunoaștere a celui mai îndrăzneț, mai expresiv și tot odată mai adâncit în cugetare, dintre toți sculptorii noștri contemporani?

Poate și una și alta.

Ori cum, alegerea făcută este semnul unor vremuri noui, din pragul cărora sculptura monumentală românească începe a nu mai fi socotită o meserie odioasă, din tiparele căreia țâșneau, periodic și perzistent, pentru a se înfige, în poze grav hilariante dealungul bulevardelor țării, gigantice persoane decrepite, sub care, prin slove săpate în soclu, eram invitați să recunoaștem gloriile neamului — și să ne descoperim....

Polen risipit pe o carte de botanică

Pe masa de lucru stau vrăfuite cărți de literatură, cărți de știință, reviste și ziare... Işi dispută par'că fiecare un loc mai comod de unde titlurile negricioase să fie cât mai vizibile... E o întreagă încâlcială de cotoare și colțuri pestrițe, de jumătăți de imagini și sferturi de cuvinte în care greșelile de tipar nu se mai disting...

Ochii mei, după lecturi îndelungate, își odihnesc privirea pe o carte al cărui ritm abia se poate reconstitui... Fac și eu ca și Cuvier care dintr'o vertebră fosilă a isbutit să reconstituiască un animal întreg... „Tratat de botanică farmaceutică" de Gh. P. Grințescu...

Cele șapte sute cincizeci de pagini și vre-o șaizeci de planșe ce le cuprinde volumul ar fi o dovadă că și Românii pot aduce tributul lor de cunoștințe pe un tărâm științific mai puțin cercetat din cauza aparentei lui sterilități.

S'a spus de multe ori că Românul este multilateral și de aceia și superficial... De aceea nu prea avem în știință oameni iluștri de al căror nume să fie legate mari descoperiri sau invențiuni...

Ni se face ușor însă învinuirea...

Ni se face învinuirea și nimeni nu se gândește că ingineria la noi se începe abia cu Gheorghe Lazăr, că adevăratele baze ale medicinii, chimiei le pune doctorul Carol Davila, francezul, care a venit în țară pe la 1853 și a întemeiat primul institut unde s'au predat metodic cunoștințele referitoare la medicină.

Aproape până în vremea noastră toți acei cari s'au ocupat cu știința au fost mai mult educatori. Puteau ei face o faptă mai bună pe timpul lor decât de a fi meșteri grădinari ai sufletelor? Râvna cu care a muncit, de pildă, doctorul Iuliu Barasch la Colegiul Sf. Sava nu trebuie să fie demnă de recunoștința noastră? Foile galbene și pictate cu pete brune, din pricina vechimei par'că ne șoptesc prin slovele lor chirilice ceva din entuziasmul celor de alăt dată:

Inălțimei Sale
Prințului Stăpânitor
A toată Țara Românească
Barbu Dimitrie Știrbey.

E o dedicație făcută de autor la începutul volumului „Minunile naturii"... Așa era obiceiul: primele rânduri să fie închinate Domnului...

S'au succedat generații de educatori...

Și educatorii aceștia și-au luat cu dragoste rolul de a pregăti atmosfera prielnică spiritelor alese...

Și așa... au început să apară nume care, dacă sunt ignorate oarecum de străini, sunt în schimb consacrate în istoria științelor naturale din țara noastră... Dimitrie Brandza, Florian Porcius și Dimitrie Grecescu au fost botaniști însemnați... Datorită lor s'a început a se cunoaște și a se sistematiza flora ținuturilor românești...

Studiul botanicei însă este plictisitor pentru mulți din pricina numeroaselor clasificări și numiri... I se găsește vina de a fi o știință stearpă... Barbey d'Aurevilly a făcut o analogie spunând că intr'atât clasificările din științele naturale reprezintă natura întrucât un almanah cu adrese sau un teanc de cărți de vizită reprezintă societatea omenească... Este botanica oare numai o catalogare de ierburi ce se înșiruesc în familii și specii? Are un domeniu în care totul este cunoscut? Cine a căutat să-și dea seama de însemnătatea ei a văzut că are în față realitatea: o parte din formele și fenomenele prin care se manifestă viața...

O realitate care impresionează plăcut simțurile noastre...

De câte veacuri nu admiră muritorii culoarea și parfumul florilor, bunurile cele mai alese ale regnului vegetal?

Dar, mai e ceva... Nu e nevoie să ne gândim la darurile materiale aduse de plante... Ceeace nu se prețuește e numirea florilor... Sunt numiri populare românești care ne sugerează mireasma codrilor, fânețelor și livezilor noastre... Numirile latinești au și ele farmecul lor.. Cine are cultul cuvântului prețuiește sonoritatea multor nume proprii.

E destul să răsfoiești o carte de botanică... Ți se perindă pe lângă nume urâte, nume barbare, nume ce nu se pot reține... Inchide cartea... Silabe sonore se unesc în ritmuri sglobii... Menyantes... Dorema.. Oenanthe phellandrium...

VIRGIL HUZUM

CALENDAR LITERAR

7 Martie, 1913: A murit profesorul elenist Constantin Erbiceanu.

8 Martie, 1830: S'a născut în Lipova (Banat) folkloristul Atanasie M. Marienescu.

1871: A murit Alexandru Hurmuzachi.

1878: Alexandru Macedonschi a vorbit la Ateneul Român din București, despre **„Mișcarea literară din cei din urmă zece ani"**.

9 Martie, 1848: S'a născut în Iași junimistul Gheorghe Panu.

1869: G. Crețianu a vorbit la Ateneul Român din București despre **„Viața și scrisorile lui N. Bălcescu"**.

1885: S'a reprezentat pentru prima oară la Teatrul Național din București piesa „Ovidiu" de Vasile Alecsandri.

1901: Ioan Pușcariu și-a ținut discursul de recepție în Academia Română, tratând despre **„Ugrinus 1291"**. Răspunsul a fost dat de B. P. Hașdeu.

10 Martie, 1833: S'a născut la Miclăușeni (jud. Roman) Dimitrie Sturdza.

1856: S'a născut în Tohat (Ținutl Sălajului) folkloristul P. Dulfu.

1857: Apare la Paris gazeta **„Buciumul"** condusă de Cezar Bolliac, următorul motto: **„cere și ți se va da, bate și ți se va deschide"**.

1866: Ulyse de Marsillac a vorbit la Ateneul Român din București despre **„Renan și mișcarea religioasă în secolul al XIX-lea"**.

1867: V. A. Urechia a vorbit la Ateneul Român din București despre **„Poezia română în fața politicei"**.

11 Martie, 1898: Au fost aleși membrii la Academia Română: **Alexandru Xenopol, Anton Manu** și **Dimitrie C. Ollănescu.**

12 Martie, 1838: Apare la Brașov „Gazeta de Transilvania" sub conducerea lui Gh. Barit.

1882: S. Fl. Marian și-a ținut discursul de recepție la Academia Română vorbind despre **„Cromatica poporului român"**. Răspunsul a fost dat de B. P. Hașdeu.

1892: A murit scriitorul Iuliu C. Săvescu.

13 Martie, 1893: Ioan Kalinderu a fost ales membru al Academiei Române.

1900: Episcopul N. Popea și-a ținut discursul de recepție la Academia Română vorbind despre **„Arhiepiscopul și Mitropolitul Andrei Baron de Șaguna"**. Răspunsul a fost dat de D. A. Sturdza.

1906: Cunoscuta manifestație studențească în București, pentru apărarea limbei românești.

Cronica muzicală

Societatea Compozitorilor Români

Creaţiunea muzicală, manifestarea completă şi desăvârşită a vieţii muzicale, şi-a concretizat în ţara noastră vrerile de organizare în „Societatea Compozitorilor Români". Cu prilejul celei de-a XII-a audiţiuni, ultima din ciclul început anul trecut, d. *Constantin Brăiloiu*, secretarul general al Societăţii, a făcut sumarul activităţii de an pân'acum şi a schiţat perspectivele pentru viitor.

După cât înţelegem, hărnicia cu care lucrul a fost început şi susţinut anul trecut, nu a cedat şi nu a scăzut estimp de cât din pricini pe care rând pe rând le-am semnalat în cronica din *„Mişcarea literară" :* lipsa unei săli proprii pentru concerte, taxe pe spectacole nimicitoare pentru producţia muzicală autohtonă, scepticismul vinovat cu care este întâmpinată creaţiunea muzicală românească şi nedestoinicia cu care oficialitatea ia în considerare propăşirea artei muzicale în ţara noastră. Fireşte, piedicele acestea sunt generale şi pricinuesc neajunsuri oricărui fel de exerciţiu muzical. Nicio altă grupare însă, ca „Societatea Compozitorilor Români" n'a scos la iveală, prin activitatea sa din urmă, relele de care este bântuită viaţa noastră muzicală, indicând şi lipsurile de care suferă, dar şi mijloacele de îndreptare.

Alcătuirea programelor celor douăsprezece audiţiuni demonstrează îndeajuns câtă largă bunăvoinţă însufleţeşte pe interpreţii noştri fruntaşi şi pe cât ajutor ne putem bizui dela dânşii în cazul unei acţiuni viguroase de educaţiune muzicală. Dar mai important de semnalat din alcătuirea programelor este repertoriul original românesc pe care nici măcar nu-l bănuiam atât de bogat şi atât de variat. Activitatea „Societăţii Compozitorilor Români" a răscolit astfel un vraf de manuscrise care fac definitivă dovadă asupra posibilităţilor creatoare româneşti în arta muzicii.

Demn de relevat este faptul — bonum factum — că publicul românesc a urmărit încordat avalanşa de prime audiţiuni dăruite cu risipitoare generozitate de „Societate". Cât a înţeles şi cât s'a resemnat auditorul să nu înţeleagă, este de discutat în altă ordine de idei. Destul numai că străduinţele marei „Societăţi de muzică nouă" cu filiale în toate marile centre muzicale ale lumii, abia de-şi poate îngădui curajul unui aşa mare număr de prime audiţiuni. Nici valoarea pieselor executate nu este de deconsiderat. Asupra unora am şi cutezat să însemnăm părerile noastre. O vedere generală de ansamblu este greu de căpătat şi tot atât de greu credem că se poate pronunţa o judecată definitivă asupra orientărilor estetice desemnate de activitatea de până acum a compozitorilor. Este însă incontestabil că tot ce este avânt creator mai autentic românesc, porneşte hotărît dela folklor. Estetica imitaţiunii şi didascaliei streine devine de o impotenţă creatoare dezolantă.

Ni-i teamă ca nu cumva primejdia impotenţei sau degenerescenţei creatoare să nu-şi strămute orbita fatală la Viena experienţelor iconoclaste. Zărim falaitari cu faţa într'acolo. Cercetarea folklorului românesc ar tămădui radical multe din nestatornicele înclinaţiuni de care sunt amăgiţi în bună parte unii dintre compozitorii noştri. Cunoaşterea sufletului poporului din care a isvorît viersul doinei noastre, nu este obiectiv al activităţii creatorului ; **dar oricum el nu poate rămâne strein** de ceiace este propriu şi original ca manifestare culturală şi, deci, şi muzicală în spiritul neamului. Strângerea cântecelor populare şi studiul ştiinţific al melosului nostru din punct de vedere formal, tonal, ritmic, polifonic şi orchestral vor hotărî, nădăjduim, activitatea primordială şi cea mai utilă pe care are să o desfăşoare „Societatea Compozitorilor Români" în viitor. Chiar editura de care ni s'a vorbit este de utilizat pentru scopul tipăriturilor de muzică populară, bine'nţeles luându-se toate precauţiunile pentru o cât mai credincioasă transcriere a cântecelor. Anarhia critică de care acum în urmă am fost fără de cruţare învinovăţiţi toţi cei ce ne îngăduim să însemnăm din datele vieţii noastre muzicale, a ferit tocmai pe compozitorii care ne învinovăţesc şi care fac parte din „Societatea Compozitorilor Români", de asprimea cu care este judecată noua producţiune muzicală aiurea. Am fi putut reedita pentru împrejurările dela noi „primejdia futuriştilor", „estetica impotenţei muzicale", „o nouă estetică a muzicii" etc., şi am fi riscat să creştem în negativ şi dizolvant dibuirile, nelămuririle şi deosebirile de vederi care mocnesc nemărturisite printre tinerii compozitori. Această rană va fi deschisă, ne temem, prin noul punct de program pe care şi-l propune „Societatea" : executarea şi la noi a muzicii moderne. Muzica modernă va veni la noi împresurată de ecourile discuţiunilor din juru-i, şi, implicit, vajnicii mei confraţi vor expune, ca nepotoliţi cititori, din lecturile lor şi vor lămuri şi publicul şi pe compozitori asupra stărilor de fapt ale compoziţiunii muzicale de peste graniţele noastre. Nu socotim pe niciunul din creatorii de frumos muzical dela noi ca apendice al unei şcoli sau al unei personalităţi muzicale de-aiurea. Inclinaţiuni însă sunt vădit manifestate, iar interpretările de muzică modernă vor fi de natură să precizeze spre ce ideal vâsleşte noua noastră şcoală. Abili mânuitori ai „peanei critice" compozitorii noştri vor avea de fixat acum ideologia în care năzuesc să-şi afirme gândurile şi dialectica lor muzicală. Iar asprimea discuţiunilor, care nu însemnează trivialitatea lor, va prileji o necesară lămurire teoretică a esteticii compozitorilor noştri.

Până atunci, suntem îndatoraţi să însemnăm cu cele mai elogioase cuvinte activitatea conştientă, sistematică şi plină de rod bun a întâiului an al „Societăţii Compozitorilor Români". Vrednică de toată încrederea publicului, „Societatea Compozitorilor Români" deschide sub buni auguri calea realizării aspiraţiunilor muzicale româneşti.

G. BREAZUL

Insemnări
(Pe marginea ultimelor expoziţii)

Intre literatură şi plastică e o prăpastie.
Cercetaţi fundul ei. Sunt numai cadavre : profesori şi critici.

*

Unii sculptori la modă, construiesc un portret măsurând cu compasul toate organele vizibile ale clientului.

Dar, până la sfârşit, nu izbutesc să înfăţoşeze decât un *manechin.*

Client şi sculptor sunt foarte încântaţi : opera e *naturală.*

*

Privind o operă de artă, câţi oare se vor fi gândit şi vor fi înţeles lupta mistuitoare care s'a încins între artist şi *materie,* până la desăvârşita înfrângere a acestia?

*

Este o voluptate în fericire, cum este o voluptate în suferinţă.

Artistul s'a cununat cu cea din urmă.

*

Vai însă de artistul care va lăsa întrezărită, în opera lui, durerea creaţiunii.

Plăzmuirea lui, oricât de adâncă, va impresiona penibil.

*

Arta trebuie *să pară* un joc. O desfăşurare nesilită a unor prisosuri sufleteşti.

Altminteri *distrage* — şi pierde din puterea ei fascinatoare.

*

Maica Precista ţine pe genunchii ei obosiţi trupul gol, rece, frânt de moarte, al blândului copil din Nazaret.

Maica Preacurată plânge. Ochii ei adânci, negri şi umezi, sorb cu patimă grea ultimele vioriuri din pleoapele oblonite ale fiului drag.

Maica Precista plânge — şi tu, privitor, te cutremuri de paliditatea înfiorătoare a Dumnezeului mort — şi plângi de geamătul surd al mamei învestmântată în negru.

Dar, ia seama !

Plângi şi te cutremuri tu în faţa unei scene vii ?

Ia seama !

Auzi tu, în adevăr, gemetele Maicii Domnului ?

Vezi tu în adevăr paliditatea trupului Celui mântuit de viaţă, şi vioriul din pleoapele Lui, şi vestmintele cernite ale Fecioarei ?

Nu !

Nu vezi şi nu auzi nimic din toate acestea.

Inaintea ta nu stă nici Mântuitorul, nici Maica Fecioară. Nimeni din semenii tăi şi ai lui Dumnezeu.

Ci un bloc inert, de marmoră albă.

Artistul te-a fermecat, privitorule naiv!

Şi ai fost câteva clipe *altul,* mai desăvârşit, fiindcă te-ai confundat şi ai trăit în *durerea* artistului anonim în durerea aceia pentru Dumnezeul prigonit, în durerea aceia care a izbutit să *transforme* glaciala inerţie a stâncii de marmoră într'un *sentiment* ce arde viu, înfioară şi străluminează.

Tu, privitorule, care ţi s'a părut că ai văzut în adevăr pe Maica Domnului şi pe bunul Isus — şi i-ai auzit în adevăr— şi te-ai înfiorat de suferinţa aceia mare, ca şi cum totul s'ar fi petrecut aievea — tu eşti un binecuvântat, fiindcă în tine zac izvoarele *naivității,* fără de care înțelegerea Artei nu este posibilă.

◆

Dar, vai !.. Sunt și privitori cari se rușinează de naivitate — și o alungă brutal din ei și o urmăresc, în alții, cu bice de plumb, grele.

Aceștia vor chema pe dată vopsitori harnici, să întindă catran peste vestmintele Prea Curatei și galben de ceară peste trupul Domnului abătut de oameni.

Privitorii gravi nu înțeleg să fie fermecati de artist.

Ei nu cer, dela Artă *vrajă*, ci aidoma tălmăcire.

◆

Copiii, primitivii și artiștii se întâlnesc pretutindeni, și în toate veacurile, prieteni.

Ei singuri descopăr, în lucrurile neînsuflețite, *duhul viu* și etern al lumilor, neinteligibil pentru alții.

*

Iată pentru ce nu le priește acestor trei tovarăși, societatea riguros organizată.

Ea analisează și explică totul.

Arta e pruncul tainei.

N. N. TONITZA

EXPOZIȚII

Casa Artei (Câmpineanu 17) : Horațiu Dimitriu.

Muzeul Simu (atelier) : Marius Bunescu.

Căminul Artelor (Victoriei 81) : Briese-Cosmovici.

Cartea Românească :

„Grupul celor patru“ — Fr. Șirato — St. Dimitrescu — N. Tonitza — O. Han.

Ateneu : „Tinerimea artistică“.

Sala Mozart : B'Arg — Steurer — Gic Săvulescu.

Căminul Artelor (17 Martie) — Milița Pătrașcu — Marcel Iancu.

Cinematograful

Cinema Capitol: **Bajadera** de Francisc Marion cu Norma Talmadge.

Uneori prin sălile de așteptare, împleticindu-ți privirea absentă în invizibilele pânze de păianjen ce se destramă prin colțurile banalilor pereți, te trezești la un moment dat fixând cu o atenție pe care nici nu o bănuiai, un tablou oarecare, un tablou fără importanță, fără nici o valoare dar care totuși îți place.

Pentru ce? Nu ai putea-o spune.

De asemenea de multe ori în restaurantele de noapte, urechea ce urmărea cu totul distrată orchestra cernând notele prin rumoarea vagă a sălei, prinde un acord pe care melodia îl întinde sensibilității somnolente ca o mână viguroasă ce te smulge dintr'odată și printr'un salt neașteptat te ridică brusc deasupra atmosferei banale și indiferente a restaurantului. O romanță fadă, stupidă, căreia știi bine că nu-i poți acorda nici o calitate estetică și totuși nu poți să nu-ți mărturisești că-ți place fără să știi pentru ce.

Deși asemănător, nu tocmai acesta e cazul „Bayaderei“ pe deoparte fiindcă are destule reale calități iar pe de alta fiindcă îți dai seama perfect de ceeace te face să uiți defectele cari fără a fi prea mari — dacă nu și numeroase — rămân totuși defecte.

Văzând „Bajadera“ cu Norma Talmadge, fără să vrei gândul ți se duce la minunata creație pe care a făcut-o din rolul Helenei de Trevillac, d-ra Leny Caler la teatrul Regina Maria. Intr'adevăr întocmai ca Norma Talmadge cu „Bajadera“, excelenta impresie ce-ți lăsa „La belle aventure“ se datora în cea mai mare parte atmosferei pe care reușea să o creeze atât de puternic și cu mijloace atât de simple, tânăra și talentata artistă.

Ca și în delicioasa piesă a lui de Flers, când Helène rămâne singură cu André în camera patriarchală în care trebue să plutească parfum de livănțică în aerul de „închis“ în „Baiadera“ când Norma Talmadge vine la Raymond, fără să vrei încerci senzația aceea neînchipuit de reconfortantă pe care o ai atunci când prima boare primăvăratecă năvălește dintr'odată în cameră prin fereastra deschisă, făcând să fluture perdelele transparente și să foșnească vesel albul îndoliat de severitatea literilor negre, al bul hârtiilor împrăștiate pe masa de lucru. Or cât de sceptic, de arid sufletește ai fi, nu poți să nu te simți mișcat, în fața a tot ce această adiere îndepărtată reprezintă de tineresc, de proaspăt de fraged.

Dar pe când d-ra Caler se identifica perfect cu rolul, Norma Talmadge din contră — dar din fericire — e foarte departe de felul cum a fost conceput rolul. Din fericire pentru că astfel tot ceace face farmecul filmului s'ar fi spulberat..

Norma Talmadge a fost o ingenuă numai pe câtă vreme rolul e al unei ingenue dublată de o feminitate puternică. Rolul — tocmai pentrucă foarte prost conceput (din punct de vedere strict, al raportului cu subiectul) — era foarte greu de jucat. Tânăra artistă a știut să eludeze — poate involuntar — această dificultate, dar asa cum a înțeles rolul, l-a jucat minunat, cu o nuanțare desăvârșită.

In el însuși filmul e foarte slab: scenariul abundând în situații trase de păr, neverosimile fiindcă nenaturale, situații pe care regia neînțelegătoare le face și mai baroce. Din aceiași cauză și caracterul personagiilor e nedefinit și inegal. Montarea : un fel de suprastilizare dusă la extrem: un orient de panoramă.

Totuși aceste defecte dispar și filmul produce impresie puternică grație tinereței și drăgălășeniei ce se desprinde din întreaga ființă a Normei Talmadge.

Cinema Bulevard Palace: **Malec**

Fără a fi dintre cele mai bune producții ale reputatului comic, aceste ultime trei aventuri ale lui Malec sunt destul de reușite grație atât jocului său, cât și unor ingeniozități de montare și chiar de compoziție a scenariului. E un spectacol extrem de interesant pentru oricine dorește să se convingă de cât adevăr și câtă fantezie se găsește în teoriile fiziologiștilor râsului.

CRONICAR

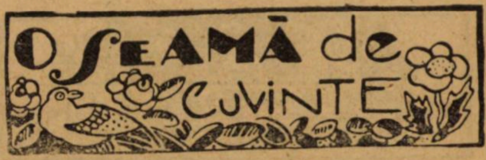

O SEAMĂ de CUVINTE

O mică revistă engleză, i-a pus lui Shaw următoarea întrebare :

„Cari sunt, după părerea d-voastră, cei 12 scriitori contimporani al căror talent umbrește pe acela al celorlalți ?“

Shaw găsi că chestiunea aceasta e insolubilă. Dacă ar fi voit să răspunză, ar fi fost nevoit să justifice pe lung cele 12 preferințe ale sale. De aceea el a tăcut.

Aceasta însă nu fu pe placul micei reviste. Ea îl sâcâi atât pe celebrul umorist, că el n'avu încotro și la urmă compuse următoarea listă :

1) George Bernard Shaw ; 2) G. Bernard Shaw ; 3) George B. Shaw ; 4) Geo. B. Shaw ; 5) G. B. Shaw ; 6) G. B. S. 7) George Shaw ; 8) Bernard Shaw ; 9) George ; 10) Bernard ; 11) Shaw ; 12) Shaw George Bernard.

Ceeace e mai nostim că mica revistă nu a priceput. Ea a publicat lista aceasta cu mulțumiri și elogii ditirambice la adresa lui Bernard Shaw.

*

Intrebat asupra fumatului, Bernard Shaw a răspuns :

— „A mă întreba pe mine asupra fumatului, înseamnă a mă insulta. Nu am avut niciodată obiceiul acesta murdar și nici n'am dat cuiva prilejul să creadă că m'ași fi dedat acestui sport urât“.

*

Bernard Shaw primi într'o zi o scrisoare prin care o mare artistă franceză îi solicita un autograf, măcar un singur cuvânt scris de mâna lui.

Shaw, care nu dă autografe, voia să fie gentil cu artista, se așeză la masă și scrise :

„Regret că nu vă pot satisface dorința, de a vă da un autograf“.

*

Bernard Shaw a trimis revistei americane „Independent Labour Party Arts Grild“, drept plată a abonamentului său, suma de 125 dolari, ceea ce reprezintă costul abonamentului pe 200 ani.

Editorul revistei, Malenberg, a scris lui Shaw că-i mulțumește pentru suma trimisă și a adăogat că, la expirarea celor două sute de ani de abonament, își va permite să-i reamintească nevoia de reînoire a abonamentului.

RUD. A. KNAPP

◆

Metalurgiștii englezi, nemulțumiți de eșecul unei greve recente, se plângeau că presa exagerase cu răutate, vorbind despre greva lor.

Unul dintre jurnalele vizate, răspunse lucrătorilor, printr'un editorial cu acest apolog :

„Redactorul-șef al unui jurnal american primi într'o zi vizita unui necunoscut care-i expuse în termeni conciși, obiectul vizitei lui :

„Mi s'a întâmplat, începu necunoscutul, mi s'a întâmplat un incident deplorabil. Luam masa cu cumnatu-meu, când, nu știu cum și ce fel, se pornește între noi, o discuție politică. Desnădăjduit că nu pot să raliez pe cumnatu-meu la punctul meu de vedere (care era cel bun, precum bănuiți), iau de pe masă cuțitul de tăiat pâine, și-l împlânt în pieptul încăpățânatului; după aceea în supra excitarea momentului, îl tai cald încă, în bucăți mici, în bucățele cât mai mici. Cum știu, cu câtă ușurință exagerează jurnalele și cele mai neînsemnate întâmplări, am ținut să vă povestesc, în persoană, cum s'au întâmplat lucrurile“.

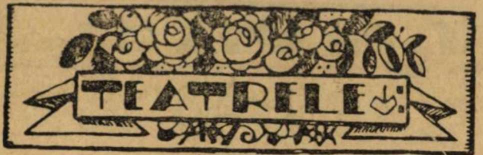

MARIOARA VENTURA SARBATORITA

Aşteptam cu înfrigurare să vedem o manifestaţie de recunoştinţă,—da, de recunoştinţă — din partea intelectualităţii româneşti faţă de această mare artistă. Şi s'a manifestat prin organizarea unui banchet în cinstea ei. Suntem doar într'un ciclu de banchete pentru sărbătorirea artiştilor consacraţi. Poate că ar fi fost prilejul să se facă o altfel de manifestaţie a intelectualităţii româneşti pentru Marioara Ventura. De pildă, aşa cum s'a făcut pentru ştiinţa profesorilor Babeş şi Marinescu: o şedinţă la care să-şi spună cuvântul cald şi întreg reprezentanţii culturii şi ai instituţiilor culturale. Ar fi fost mai nimerită o atare sărbătorire a Marioarei Ventura, findcă arta ei, ştiinţa ei, inspiraţia şi entuziasmul ei trec cu mult dincolo de cadrul sărbătoririi printr'un banchet, solemnizat de frac şi smocking, cu discursuri ocazionale.

Totuş sărbătorirea ei de către oameni de teatru (artişti, critici, director), ziarişti şi studenţi are o adâncă semnificaţie de mândrie şi recunoştinţă. De mândrie, că Marioara Ventura ţine să stea necurmat în legătură cu noi şi stărueşte să înalţe prestigiul scenei româneşti, prin faptul că e a noastră; de recunoştinţă, fiindcă înţelegem şi simţim înfiorările pe care talentul ei le risipeşte din belşug, cu avânt estetic şi cu măreţie.

La Teatrul Popular: „DOI OAMENI"

Am fost la a doua reprezentaţie a piesei d-rului Anton Ionescu. Teatrul era plin de tineret, în special universitar. Şi ca atare, în teatru o atmosferă juvenilă, în care vibra dorinţa de înţelegere şi apreciere a laturei bune de manifestare omenească, demnă să triumfe prin biruinţa punctului de vedere moral. In acest sens, teatrul popular pare că ar avea un rol de propagandă morală-culturală. cu piese, în care să fie urmărită o anume idee moralizatoare, şi realizată chiar fără silinţa unor preocupări înalte de artă.

Piesa d-rului Anton Ionescu a fost scrisă cu gândul de a arăta, cât sunt de simpatici oamenii, cari urmăresc o năzuinţă de a fi folositori obştei, prin cinste şi devotament şi cât de urâcioşi sunt ceilalţi, ariviştii, cinicii, profitorii, lichelele.

Astfel a înfăţişat „doi oameni": unul bun, credincios angajamentelor şi rostului lui de intelectual, care trebue să muncească pentru o mai bună stare a tuturor (d-rul Şerban) şi altul dornic de îmbogăţire, păcătos, care n'are nici un scrupul (avocatul George Popescu) şi care pentru morala (era să zic a fabulei) trebuia să fie pedepsit: el înebuneşte şi copilul îi moare.

Despre piesă, mi-aş îngădui să spun, că poate sluji de propagandă în lumea cu orizonturi sufleteşti mai mici. E ca o fabulă, încheiată cu morală sănătoasă, — aşa de necesară în svânturarea actuală de necredinţă şi cinism.

Despre jocul artiştilor Vracca, M. Constantinescu, Săvulescu, d-nele Cleo Cernăţeanu, Cluceru dela Teatrul Naţional şi al d-nelor Nelly Oprea Wauwrin şi al d-lor Georgian Cristobald dela Popular, n'aş putea spune decât că au interpretat cu fidelitate rolurile dela început precise şi separate, evitând emoţiunile conflictelor dramatice.

B. CECROPIDE

Spicuiri

Intoarcerea fiicei risipitoare

Ultimul număr (XVIII, 1, 1926) din „Viaţa Românească" aduce o serie de „Instantanee" ale *Luciei Mantu*. Sunt din buna sursă a „Miniaturi-lor. Lirismul, rarul dar de observaţie, ironia şi indecenţa decenta — calităţile care constituiau farmecul miniaturilor dispăruseră, diluate, în povestirea „Cucoanei Olimpia". Poate că aventura n'a fost aşa de alarmantă, cum o văzusem noi.

Fapt este că, veseli de această întoarcere a fiicei risipitoare, junghiem un compliment gras, şi dăm şi cetitorilor noştri, de poftă, din aceste instantanee ale scriitoarei, de graţie inteligentă, care este Lucia Mantu:

Un zâmbet

La halta din piaţa Sfântu-Spiridon se urcă în tramvai o doamnă cu pachete multe. Are o faţă cenuşie, veştedă şi plângătoare.

Deodată se ridică şi ese grăbită pe platformă. Se apleacă, ia ceva de jos şi se întoarce. Acuma ţine în mână încă un pachetel. Işi ia locul de mai înainte, deschide într'un râs de bucurie gura cu dinţi mari şi, cu o nestăpânită mişcare de expansiune, arată domnului aşezat în faţa ei pacheţelul şi-i spune:

— L-am găsit!

Domnul, rece, demn, fără nici o schimbare de expresie, întoarce încet capul spre geam şi priveşte strada.

Pe faţa sarbădă a femeii râsul — mirat o clipă de locul pe care a înflorit — se întunecă, dă drumul cutelor înţepenite într'o veselie factice, le şterge apoi cu totul. Gura se închide treptat, buzele se strâng lent, dar progresiv, până ce înfiripă iar — ca la început — icoana vorbitoare a unei vieţi amărîte, fără rost şi fără farmec.

Toporaşi.

Cartierul pare adormit. Luna — nemişcată pe seninul palid — samănă cu o floare străvezie de omăt. La asfinţit globul imens al soarelui se îneacă învăpăiat după dealuri.

Pe strada goală, se aude de departe un zgomot de paşi. Casele scunde, vesele de puţină distracţie, privesc curioase cu ferestrele lor incendiate de răsfrângerile apusului.

Trecătorul se iveşte din vale. E un licean înalt şi subţire ca o trestie. Urcă încet în susul străzii şi ceteşte o scrisoare de format gingaş. Foaia fină tremură uşor. se rumeneşte o clipă, învăluită de o rază piezişă ce scapă prin spărtura unui zaplaz. Se umbreşte apoi instantaneu, intrând în violetul ei discret şi lasă în trecere, abia simţit, dulce parfum de toporaşi.

Cântec din mormânt

In „Viaţa literară" (I, 2, 27 Febr.) d. *N. Milcu* publică aceste 3 strofe de tulburător cântec postum:

Buletin bibliografic săptămânal*)

de AL.- SADI-IONESCU

0. OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE. ANUARE. CALENDARE.

Anuarul României pentru comerţ, industrie, meserii şi agricultură. 1925—26. Bucureşti, **Rudolf Mosse,** [1926], 2836 + 26 p. + hartă.

Anuarul „Socec" al României-Mari. Annuaile „Socec" de la Grande Roumanie... 1925. Vol. I — Capitala. Bucureşti, **Socec & Co.,** [1925]. Lei 1250 ambele volume.

Biblioteca Academiei Române. Expoziţia a II-a. Cartea românească veche 1508—1820. Portrete şi stampe alese. Deschiderea la 5 Martie 1926 ora 4 p. m. Intrarea prin calea Victoriei No. 121. Bucureşti, **Academia Română,** [1926], 26 p.

087.1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME

Negru (Mihail). — Povestea lui Ţuguilă (Povestire pentru copiii mari şi mici). Vol. II: Ţuguilă ca şcolar cu ghiozdan şi abecedar. Bucureşti, **Universul,** 1926, 64 p. Fig. Lei 6. (Biblioteca ziarului Universul No. 4).

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Constantinescu (Pr. Iulian M.). — Importanţa Sinodului I Ecumenic, şi Mariie lui personalităţi. Constanţa, (Tip. **Albania),** 1926, 60 p. Lei 25.

Efrem Sirul. — Cuvintele şi învăţăturile care se cuprind întru a treia carte. Bucureşti, **(Tip. Naţionala,** Jean Ionescu & Co.). 1926, 271+III p.+ pl.

Gan (Vasile). — Uşile pocăinţei. 15 predici din perioada triodului. Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 143 p. Lei 35.

Vásárhelvi János. — „Bizonyságtétel" egyházi beszédek. Turda, (Ny — om Füssy József), 1925, 319 p.

3 ŞTIINŢE SOCIALE. SOCIOLOGIE.

Brăileanu (Traian). — Elemente de sociologie. Sociologie generală. Cernăuţi, (Tip. **Mitropolitul Silvestru),** 1926, 246 p. Lei 140.

Găvănescu (I.). — Stradania omenirii spre mai bine. Studiu asupra diferitelor stări şi concepţii sociale. Bârlad, (Tip. **Lupaşcu),** 1925, 25 p. Lei 5.

Nicolai (Georg Fr.). — Biologia războiului. Prelucrare de Eugen Relgis. Ediţia II-a revăzută. Iaşi, **Viaţa Romînească**, 1926, XIII + 246 + III p. Lei 50.

Ralea (Mihai D.). — Introducere în sociologie. Bucureşti, **Fundaţia culturală Principele Carol,** [1926]. Lei 20. (Cartea Vremei 6).

Solacolu (Barbu). — Léon Bourgeois şi ideea solidarităţei sociale. Bucureşti **Editura Analelor Statistice şi Economice,** 1925, 64 p. Lei 30.

5 ŞTIINŢE PURE.

Bratu (Gheoarghe). — Curs de matematici generale. Vol. I. Matematici elementare. Fasc. I. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 320 p. Fig. Lei 160.

Buchholtzer. (Comandor Corneliu). — Ce e marea. Bucureşti, (Tip. **Brănişteanu**), [1926], 164 p. Fig. Lei 60.

Buchholtzer (Comandor Corneliu). — Telegrafie şi telefonie fără fir prin imagini şi fără formule matematice pe înţelesul tuturor. Chişinău, (Impr. Statului), 1926, II-112 p. Fig. Lei 60 (Biblioteca Foii matematice No. 2).

Grigoraş (Em. C.). — La force radiale et

---

1) A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

In pacea mea tihnită 'n ţintirim
Adânc m'au îngropat să nu mai gem.
Mi-au pus un giulgiu pe ochi,—să nu te văd
Şi'n gură lut mi-au pus — să nu te chem.

Şi-o candelă-au aprins din noaptea 'ntâi.
Şi au bătut-o'n crucea mea de lemn.
Şi-au picurat în candelă-un'delemn.
Şi sufletul mi-a ars la căpătâi...

Iar luna bate 'n coastă. Crucea mea
Cum îşi răsfrânge umbra pe pământ.
Eu însumi parcă printre flori, te cer
Cu braţele deschise, din mormânt...

Conferinţele „Poesis'

In continuarea ciclului de conferinţe organizat de gruparea „Poesis" asupra literaturei franceze contimporane d. M. PALEOLOGLU a vorbit despre : „Charles Maurras".

Influenţa exercitată de Maurras asupra tineretului francez de azi se datoreşte a spus conferenţianul, spiritului său logic. Clasic prin simţire, o îndelungată şedere la Atena l'a desăvârşit şi mai mult, făcând din el unul din cei mai fanatici apărători ai clasicismului. Influenţele care decurg din acest clasicism al său sunt multiple.

Este catolic şi pozitivist, datorită spiritului său de ordine, precum este antiprotestant şi anticipant pentrucă protentantismul şi morala kantiană sunt după el germeni de revoltă socială.

In literatură admiră tot ce-i clasic, şi este un duşman de moarte al romantismului care a degradat puterea cuvântului prin abuzul de sonorităţi goale, şi a feminizat sufletele punând sensaţia pe primul plan. Nu poate suferi pe Rousseau, în care vede un părinte al revoluţiei.

In politică, clasicismul său îl duce duşman al democraţiei actuale, când inteligenţa îşi pierde independenţa din cauza puterii despotice a banului. E antirepublican pentrucă republica lipsită de prevedere politică şi a neglijat pregătirea militară, Franţa ameninţată de aurul internaţionalei semite de servilism, de masonerie şi de meteci nu poate fi salvată decât de o monarhie creditară, antiparlamentară şi descentralizată.

Sărbătoriri

La banchetul ce i s'a oferit, cu prilejul succesului ultimei expoziţii, pictorul I. Teodorescu-Sion a rostit, cuvinte de mare hotărîre, adevărat crez artistic al unui mare pictor în desăvârşire :

„Mişcat de elogioasedle cuvinte, ce mi se aduc mie, pictorul, care prin opera mea re artă, am reuşit, — în parte poate. — să răspund într'o măsură aşteptărilor dv., daţi-mi voe să vă mulţumesc cu cuvântul deschis plin de bucuria pe care mi-o îngădue această sărbătorire.

Dar, domnilor, dacă aceste clipe de mulţumire vor marca în viaţa mea începuturile de satisfacţie, ce se dau slujitorului cinstit în artă, — tot aceste clipe ce mă bucură astăzi, vor însemna etapa cea mai de căpetenie şi poate cea mai grea pentru desăvârşirea operei începute

Mă simt încă tânăr şi acestei tinereţi mă voi subjuga mai departe întru realizarea operei începute şi în cadrul putinţelor omeneşti.

Voi ajunge sau nu, — cine ştie, — cinstea e şi a dvs., a acestora cari, la jumătatea vieţei mele, îmi arătaţi că ochii mei n'au fost închişi în faţa frumosului, că sufletul meu nu a secătuit şi că arta românească şi-a găsit în mine un pasionat slujitor cinstit, care împreună cu câţiva colegi ai mei vom fi înfăptuitorii primelor începuturi de artă românească.

In căutarea acesteiarte şi în cercetarea şi ezprimarea acestui suflet al nostru, voi căuta să-mi continui calea, pe care am început-o, statornicind şi pentru acum şi pentru maitârziu, ideea că şi noi vom putea avea o artă proprie a noastră".

Poşta redacţiei

... Sau Spovedanie după miezul nopţii. Ar fi titlul acomodat al celebrului roman : **Spovedanie de miezul nopţii** a lui Georges **Duhamel**. O carte tristă, această confesiune a unui suflet balotat între setea de a fi iubit şi aceea de a iubi. Un pustiu sufletesc prin care stărue neputincios pasul nevolnic al muritorului.

Am scris întru începutul redactoratului nostru, că vom urmări literatura ce ni se adresează prin poştă, că vom căuta să desprindem ceeace după a noastră părere merită să se publice şi am recomandat dintru 'nceput răbdare, perseverenţă, calm. Insă chimera publicităţii pişcă mai rău ca septentrionalul aquilon şi debutantul e, prin definiţie, grăbit. Am revenit atunci, cu un adaos de lămuriri încercând să convingem că oficiul de confident literar nu e prea plăcut şi că împrejurările ne stau împotriva bunei noastre voinţi. Nu ne-am ţinut însă de linia trasă dela început. Am cedat. Am păcătuit şi ne-a fost dat să suferim în chiar numele acestui exces de dragoste. Este în om un grăunte de răutate cel puţin un grăunte, care cu greu îşi reţine bucuria în faţa celui mai slab. Intre mărinimie şi glumă, alegi pe cea din urmă. Răspundeam în numărul trecut unui corespondent ocazional. Cetisem infructuos, versurile lui, şi voiam să le trecem sub tăcere, când ultima poezie, purtând un motto din Shakespeare ne reţinu : „Dacă lacrimile femeilor ar răsădi, ar creşte şerpi". Sau aşa ceva. In orice caz, frumos. Cine, în locul nostru, s'ar fi sustras tentaţiei? Am răspuns: „Motto din Shakespeare, e într'adevăr frumos". Puţin în urmă, dădurăm peste epistola corespondentului nostru. O confesiune întru totul înduioşătoare. Un suflet îşi spunea tribulaţiile şi se agăţa de atenţia noastră ca de suprema scăpare. Ne-am ruşinat şi-am şters răspunsul. Sufletul, oricât de greşit, al acestui om, nu merită o răutate, când năzuise un cuvânt de înţelegere.

Ne-am zis atunci, că nu ni-i dat să fim călăii unor aspiraţiuni, greşite poate, omeneşti însă. Şi-am revenit la prima noastră hotărîre.

„Poşta Redacţiei", cu numărul acesta se desfiinţează. Ea va funcţiona însă, de câteori va avea să anunţe că anume bucăţi se vor publică şi ca să răscumpere ceva din lunga aşteptare a celor aleşi.

Corespondenţa va fi urmărită cu aceiaşi atenţie; ne vom feri însă s'o mai adnotăm aşa cum n'am fi voit şi cum demonul din noi, nu ne-a împiedicat s'o facem, uneori.

REDACTORUL

---

les applications physiques. Bucarest, **(Impr. de l'Etat),** 1926, 13 p. Fig. Lei 20.

Michailescu (Dr. Const. N.). — Concepţiunile moderne asupra constituţiei materiei şi a raportului dintre materie, energie şi eter. Bucureşti, (**Tip. Geniului**), 1926, 22 p.

Nordmann (Charles). — Einstein şi universul. O lumină în misterul naturei. Traducere de I. Leonard. Bucureşti, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 205 p. Lei 50.

8. LITERATURĂ.

Stamatiad (Al. T.). — Câţiva scriitori. Octavian Goga, Ştefan Petică, Iuliu C. Săvescu. Maurice Maeterlinck. Arad, **Librăria Diecezană**, 1925, 124 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul No. 80—81).

a) **Teatru.**

Iorga (N.). — Isus dramă în cinci acte. Craiova, **Ramuri,** [1926], 80 p. Fig. Lei 40.

Manolache (Col. C.). — Nebunul piesă în 3 acte. Iaşi, (Tip. **Viaţa Românească**), 1926, 96 p. Lei 40.

b) **Literatura străină**

Lienert (Hans). — Im heiligen Ring. Ein Bauernroman aus Siebenbürgen. Hermannstadt, **Heimatverlag,** 1925, 195 p.

c) **Literatură străină tradusă.**

France (Anatole). — Pe piatră albă roman. Traducere de Seb. Leonard. Bucureşti, **I. Brănişteanu,** [1926], 161 p. Lei 40.

Lagerlöf (Selma). — Gösta Berling. Ediţia I. Bucureşti, **Universul,** 1925, VI+212 p.+14 pl. Fig. Lei 25. (Biblioteca ziarului Universul No. 3).

91 GEOGRAFIE.

Drutzu (Şerban). — Românii în America. In colaborare cu Andrei Popovici. Cu o prefaţă de N. Iorga. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, 324 p. Fig. Lei 95.

Mihăilescu (Vintilă). — Vlăsia şi Mostiştea (evoluţia geografică a două regiuni din câmpia română) Bucureşti, (Tip. **Socec & Co.),** 200 p. + V pl. Fig., hărţi. (Extras din Buletinul Soc. reg. rom. de geografie. Anul XVIII 1924).

Molin (Gh.). — Reşiţa. Monografia oraşului, uzinelor şi domeniilor Reşiţa. Reşiţa, (Tip. **Scrisul Românesc,** Craiova), 1926, 51 p.+10 planşe. Fig., hărţi.

Teodorescu (Stoica). — Monografia comunei Telega. Istoric şi documente cu mai multe planşe şi două hărţi. Câmpina, (Tip. **„Gutemberg",** Mihail S. Gheorghiu), 1926, 286 p.+2 hărţi. Fig.

Timuş (Ioan). — Japonia. Arta. Femeia. Viaţa Socială. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** [1926], VII+181 p. Fig. Lei 70.

Vasilescu- Nottara (I.). — Străbătând China dela Shangai la Peking. Note de călătorie. Cu 64 fotografii originale şi o copertă ilustrată de N. Teişanu. Bucureşti, **Ancora,** S. Benvenisti & Co., 1926, 122 p. Fig. Lei 160.

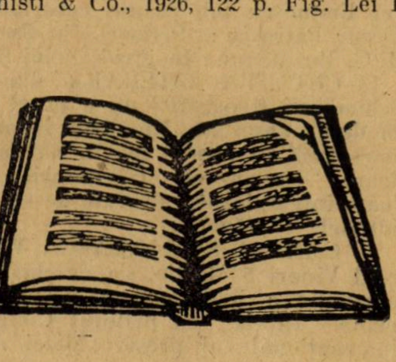

ECOURI

PREMIUL DE PROZA UNIVERSUL LITERAR

☐ **La 27 ale acestei luni, Martie, se împlineşte termenul până la care se pot trimite manuscrise pentru premiul de proză, de 5000 lei, al „Universului literar“.**

Manuscrisele trebuesc scrise citeţ şi însoţite de o emblemă, care să se repete pe un plic de cartă de vizită, înlăuntrul căruia candidatul îşi închide numele.

Plicurile, pentru mai multă siguranţă se trimit recomandat şi cu specificarea într'un colţ: Pentru premiul de proză.

Comisiunea care va ceti şi va decerne premiul este compusă din d-nii : Liviu Rebreanu ; E. Lovinescu ; N. Davidescu ; Ion Pillat şi Perpessicius.

REVISTE

☐ Reapariţia **Gândirei** este, fără îndoială, evenimentul literar de căpetenie al zilelor din urmă. In excelente condiţii tipografice, cu superioare reproduceri depe tablourile lui Teodorescu-Sion, cu expresive vignete de Demian. „Gândirea“ aduce un număr de o bogată şi excepţională calitate. Nichifor Crainic, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Buzdugan, Gib Mihăescu, Tudor Vianu, Cezar Petrescu, Alexandru Marcu, Em. Bucuţa, Oscar W. Cisek, Pamfil Şeicaru, Ştefan Neniţescu, Ion Marin Sadoveanu, Eugen Titeanu, Ion Darie, colaborează cu versuri, proză şi cronici la această antologie lunară, care promite să devie „Gândirea“.

In numărul viitor, vom spicui, pentru cetitorii noştri, din acest bogat şi suggestiv material de literatură şi critică.

☐ **Ţara Noastră** (VII, 9, 28 Febr.) publică o poemă : **La pândă** de D. Ciurezu ; **Funia trece prin urechile acului** de Al. Lascarov-Moldovanu ; **Săptămâna literară şi artistică** de V. Russu-Şirianu; **Gazeta rimată,** spirituală şi diversă, ca de obiceiu ; însemnări, etc.

☐ In **Societatea de mâine** (III. 9. 28 Februarie) începe o serie de studii asupra utopiilor, d. Ştefan Bezdechi cu : **Republica lui Platon ;** articole omagiale la moartea profesorului Ioan Paul, din Cernăuţi de : V. Bogrea ; S. Dragomir ; Sextil Puşcariu ; O. Ghibu ; Al. Ciura ; Cronica culturală şi artistică.

☐ In **Lumea** (II. 49, 28 Febr.) d. T. Arghezi publică admirabilele poeme : **Intre două nopţi** şi **Oseminte pierdute** şi d. Cincinat Pavelescu cu o fabulă: **Furnica şi Greerul** şi o poemă **Năluca.**

☐ **Viaţa Românească,** (XVIII, 1 Ianuar) aduce sfârşitul părţii I-a din romanul **La Medeleni** al d-lui Ionel Teodoreanu. D. N. Davidescu, publică un capitol din lucrarea sa : **Estetica poeziei simboliste,** cu suggestive vederi asupra zodiei eminesciene în care s'a ridicat o parte din noua poezie românească, studiu asupra căruia vom reveni ; d. N. Bantaş adaogă la cunoaşterea surselor lui Eminescu interesante contribuţii ; d. Cezar Petrescu : **Scrisori din Bucureşti;** d. G. Ibrăileanu : **In jurul limbii literare.**

☐ **CETATEA LITERARĂ din cauza schimbării tipografiei nu a putut apărea la data anunţată. Numărul viitor va apare însă în format mărit, Sâmbăta viitoare, cuprinzând comentarii despre toate întâmplările culturale de seamă din ultimele săptămâni.**

CARTEA ROMANEASCA VECHE

☐ Vineri 5 Martie, s'a deschis a doua expoziţie a Bibliotecii Academiei Române. Intâia, cu prilejul Congresului internaţional al presei Micei Antante din vara trecută, a expus sumar situaţia presei periodice româneşti dintre 1820—1925.

Această a doua expoziţie înfăţişează **Cartea românească veche** între 1508 şi 1820; **portrete şi stampe alese.**

Catalogul tipărit cu acest prilej, prefaţat de d. Ion Bianu, bibliotecarul Academiei Române, vorbeşte despre un plan alcătuit din 10 expoziţii variate.

Asupra acestui însemnat eveniment cultural vom reveni în numărul viitor, oferind cetitorilor noştri o imagine cât mai exactă a expoziţiei vechii cărţi româneşti.

PREMIUL „IDEEA EUROPEANA“

☐ **Rezultatul premiului literar al „Ideei Europene“ (20.000 lei în numerar), după al treilea şi ultimul scrutin e următorul : Ion Minulescu — 503 voturi ; Liviu Rebreanu — 167 voturi.**

Premiul revine lui Ion Minulescu.

Decernarea premiului se va face cu prilejul unei mese amicale la care vor lua parte cititorii şi admiratorii celor doi protagonişti, Ion Minulescu şi Liviu Rebreanu.

PREMII LITERARE

☐ **D-l Ion Dongorozi, premiat de adunarea generală S. S. R., pentru lucrarea sa :** Surpriza, **a respins premiul ce i s'a acordat, pentrucă, zice d-sa: „Nu fac parte din niciun „clan literar“ şi nu am legături cu „factorii hotărâtori“ din S. S. R.“.**

PREMIILE TEATRULUI NATIONAL DIN BUCUREŞTI

Comitetul de lectură al Teatrului Naţional din Bucureşti sub preşidenţia d-lui Corneliu Moldovanu, a acordat următoarele premii literare:

Premiul de doui ani: „Plicul“ de Liviu Rebreanu ; „Eroul“ de Kiriţescu ; „Nevestele lui Pleşu“ de Caton Theodorian; „Făt frumos“ de Horia Furtună; „Iubire“ de Paul Prodan.

Premiul de cinci ani: Premii de onoare: **„Când vine viforul“ de Tătărăscu; „Nordul Gordian“ de Valjan ; „Moartea Cleopatrei“ de M. Paşcanu. PREMIUL I; „Thebaida“ de Victor Eftimiu; „Bizantz“ de Mircea Rădulescu; „Manechinul sentimental“ de I. Minulescu. PREMIUL II: „Suflete tari“ de Camil Petrescu; „Anuţa“ de Lucreţia Petrescu; „Ciuta“ de Victor Ion Popa. PREMIUL III: „Biruitorul“ de Băbeanu şi Sirianu; „Niţă Galantonul“ de Stempo; „Străina“ de Alfred Moşoiu.**

RASPUNSURI

☐ **Rezultatele lucrărilor depuse la concursurile „Cărţii Româneşti“, se vor da la începutul lunii Mai, a. c.**

INSTITUTUL DE CULTURA ITALIANA

Duminică 7 corent, ora 5 seara, domnul profesor Ramiro Ortiz directorul Institutului de cultură italiană, va vorbi la Fundaţia Universitară Carol I, despre : Gabriele d'Annunzio, **marile lui ode.**

IN STRAINATATE

Asociaţiunea „Guillaume Budé“ din Paris care şi-a luat sarcina să reediteze într'o monumentală colecţie pe toţi autorii greci şi latini a însărcinat pe d-nul O. Tafrali, profesor la Universitatea din Iaşi cu prepararea unei ediţii critice, însoţită de traducerea franceză şi comentarii, a operei lui Const. Porfirogenatul „De thematibus et de administrando imperio“.

Se ştie că în această operă se află între altele multe ştiri privitoare la geografia şi istoria ţării noastre.

ERATA

☐ **In articolul** Hamlet şi critica ventrilocă **al d-lui Dragoş Protopopescu, din numărul trecut s'au strecurat următoarele greşeli de tipar:**

în pag. 8-a, coloana I, rând 32; a se citi: comice **în loc de** comise;

în pag. 8, col. III, rând 66: voinţa teoretică **în loc de:** practică;

în pag. 9, col. I, rând 11: bântuitoare **în loc de** biruitoare.

BULETINUL NOUTAŢILOR LIBRARIEI FRANCEZE

Sub acest titlu „Centrala Cărţii“, Societate generală de librărie, Bucureşti, str. Paris 1, publică în fiecare nr. al „Universului Literar“, lista celor mai recomandabile cărţi franceze apărute în ultima săptămână şi pe care le are în depozit. Cititorii „Universului Literar“ vor găsi aceste cărţi în principalele librării din ţară, pe care le furnizează „Centrala Cărţii“.

LITERATURA : **ROMANE, POVEŞTI, NUVELE, VOIAJ.**

AMUNDSEN R. — *En Avion vers le pôle Nord 10 fr.*

BILLOTEY P. — *Le Trefle à quatre feuille 9 fr.*

DOSTOIEVSKI. — *Mémoires ecrits dans un souterain 9 fr.*

DROZ G. — *Une femme genante 9 fr.*

FEVAL P. — *A la plus belle 5 fr.*

GIRANDOUX J. — *Simon le pathétique 10 fr.*

IRJO HIRN. — *Le jeux d'enfants 9 fr.*

NGUYEN DU. — *Kim Ven Kièon 12 fr.*

SCHWERWOOD ANDERSON. — *L'Homme qui devint femme (Les Cahiers du mois) 9 fr.*

FILOZOFIE, RELIGIE.

BALLY CH. — *Le Langage et la vie 20 fr.*

PATRY R. — *La Religion dans l'allemagne d'aujourd'hui 20 fr.*

RUSSEL B. — *Analyse de l'esprit 20 fr.*

ECONOMIE POLITICA.

LEWINSOHN R. — *Histoire de l'inflation. Le deplacement de la richesse en Europe 30 fr.*

ISTORIE.

BOUCHARDOU P. — *L'Enigme du cimitiere St. Aubin 9 fr.*

CARETTE (M-me) née BOUVET. — *Mémoires de Madame Roland 9 fr.*

MATHIEZ A. — *Autour de Danton 20 fr.*

MEUNIER D. — *Autour de Mirabeau, 20 fr.*

KIDERLEN WAECHTER *intime 20 fr.*

TURQUAN J. — *Madame de Staël 15 fr.*

ARTA.

DORBEC P. — *Eugène Fromentin 14 fr.*

GEOGRAFIE.

DRUOT H. — *La Côte d'or 15 fr.*

COMERŢ.

LEAUTEY E. et LESEURE A. — *Comptabilité de banque et de bourse 70 fr.*

TECHNICA.

GRENET. — *Trempe, Remit. Cimentation d'emplois des aciers 60 fr.*

HAUG E. — *Les Nappes de Charriage de la Basse—Provence 120 fr.*

MEDICINA.

BARRAS L. — *Souvenirs d'un médecin par la plus grande guerre 7 fr. 50.*

BRUNON R. — *Hygiène infantile 12 fr.*

LAFORGUE R. — *Le Rêve et la Psychanalyse 12 fr.*

UTEAU R. — *Causeries d'urologie 16 fr.*

Redactor PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

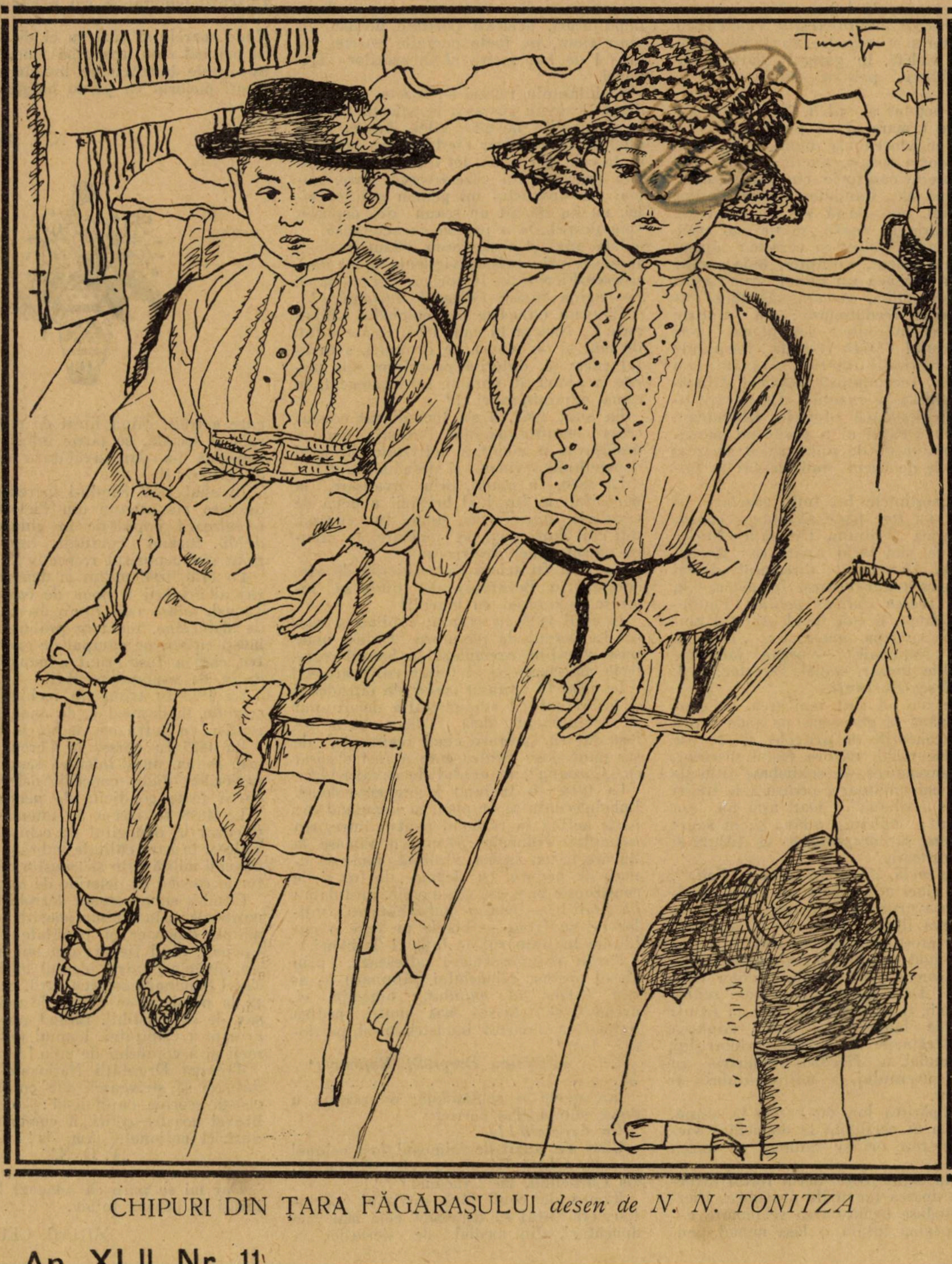

CHIPURI DIN ŢARA FĂGĂRAŞULUI *desen de N. N. TONITZA*

An XLII Nr. 11

„Tribuna Dreptății Naționale“

de MIHAIL CELARIANU

I. I. I. Pandelescu-Fierbinți conduce „Tribuna Dreptății Naționale“. Nu e o afacere strălucită, dar merge — și e ceva serios. Până să bage capitalul lui de douăzeci mii lei și să se hotărască să muncească și cu creerul pentru ea, a încercat — și a făcut multe: a fost, pe rând: mijlocitor agricol, plasator de servitori, supraveghetor la un depozit de cherestea și, în cele din urmă, a intrat în ziaristică, în calitate de încasator de anunțuri la „Dacia Felix“. Aci a făcut cunoștință cu meseria lui actuală.

Deși *personal administrativ,* Pandelescu era folositor și n redacție, compunând, cu cerneală violetă, în gangul ziarului, anunțuri dibace, pentru neștiutorii de carte.

Om de acțiune și spirit, încet-încet, s'a dedat prin urmare și cu publicistica.

Dacă i se aducea un anunț, în care se spunea: domn serios, avere, poziție socială, dorește căsătorie cu domnișoară, sau doamnă, etc., Pandelescu punea mâna pe condeiul, plin până sus de cerneală, își da pălăria pe ceafă, să fie mai ușor la idei, zâmbea șiret și corecta: domn tânăr, fizic plăcut, voluptos, bine legat ș. a. Dacă primea un anunț cam așa: pierdut cățea albă, tărcată, răspunde numele Floricel, recompensă; din proprie inițiativă el îndrepta: senzațional! Fugită de acasă! Vârstă fragedă! Răspunde numele Floricel-Foxterier, vânătă cu dungi albe, recompensă veșnică! Aducătorul publicat la gazetă! De fiecare anunț, mai ales dacă ofertele izbândeau, Pandelescu avea și el o porție de bacșiș. Așa că, într'un an de publicistică, se trezi cu suma de douăzeci mii leișori la buzunar.

Prin cunoștințele lui între gazetari și negustori, i-a fost ușor să ajungă *coasociat* la firma „Tribuna Dreptății Naționale“, unde, mai întâi apăru ca: *girant-responsabil.* Dar, când directorul acelei firme, Ionescu-Maramureș, fu depus la Văcărești *pentru delicte politice,* Pandelescu, de drept, îi luă locul. Antetul ziarului suna precum urmează: „Tribuna Dreptății Naționale“ — organ independent, politic, literar, social. Director: I. I. I. Pandelescu-*Fierbinți.*

Primele zile i-a fost mai greu, cu conducerea, până să găsească, pe unde erau ascunse, teancurile de articole tăiate de prin gazete vechi, cărora fostul director, Ionescu-Maramureș, le schimbase titlurile în unele mai sunătoare, pentru a le tipări treptat în „Tribuna“. Dar, asta nu era mare lucru; chibzui adânc și, în scurt timp, ajunse să *compună* și el titluri și mai îngrozitoare.

Așa, de pildă, dacă, în „Dacia Felix“, de acum cinci ani, găsea un articol intitulat: moravurile bucureștene, el lua tocul, ștergea literile de tipar și scria, în locul lor: prostituția ne doboară!!! Dacă da peste unul cu titlul: potlogăriile junimiștilor, corecta: mârșeviile cioclilor dela putere!!! Dacă găsea un articol: scumpetea pâinii, îl trimetea la tipar cu titlul: Crăpăm de foame!!! Apoi, retipărea toate înjurăturile la adresa primarului, a prefectului, a fiecărui ministru în parte, a guvernului, a mitropolitului și episcopilor.

După tipărirea lor, cu gazeta în mână, se prezinta *în persoană* la domiciliul victimelor și rare ori se întorcea cu mâna goală.

Mai bun organizator decât fostul director, care tipărea lucrurile deavalma, Fierbinți introduse următoarea schimbare capitală: pagina întâia o lăsa numai pentru reclame, iar pe celelalte trei pentru înjurături. Și unele și altele erau însoțite de fotografiile clienților, sub care scria, după împrejurări: Gloria Capitalei!, Eroul Națiunii!, sau: Peștele Moscovit!, ori: Hidra Brătienistă! Nu rareori se întâmplă ca un portret, care stătuse, cu fală, o săptămână întreagă, pe prima pagină, purtând titlul: Salvatorul Comerțului Național, sau: Primarul Mântuirii!, să treacă apoi pe contra-pagină, infierat: Pacostea Negoțului Românesc! sau: Vipera Comunală? Cum am spus: după împrejurări, aceleași portrete defilau, în scurt timp, pe toate paginile gazetei, ca un fel de barometru al încasărilor Tribunei.

Se întâmpla uneori — foarte rar, ce e drept — să nu găsească la colecție formulare potrivite nevoilor zilei. Atunci avea nițel de furcă! Dar Fierbinți era ingenios și, în cele din urmă, tot o scotea la capăt. Din practica lui gazetărească, care, numai din desgustul lui pentru politica zilei, nu i-a dăruit un scaun de deputat, voiu desprinde o pagină caracterstică.

Iată unul și acelaș erou, văzut în două ipostase, prin prisma vigilentă a lui Pandelescu-Fierbinți. In prima săptămână, pe pagina întâi: *Fulgerul Națiunii!!!*

Cine nu cunoaște pe colonelul Săpunaru?... Născut în anul 1865, rămas orfan de tată și de mamă, pe drumuri, a învățat carte și, datorită propriilor sale merite, a ajuns, în curând, sublocotenent, în arma administrației!!!

La anul 1867, 'i s'a încredințat conducerea manutanței din Pielești, unde a desfășurat o energică activitate, hrănind o populație sărmană și desnădăjduită!!!

La 1870, fu mutat, prin avansare, la depozitul de furaj al brigăzii a doua de cavalerie, din Tecuci, unde, în curând, toți caii fură puși pe picioare, în uimirea garnizoanei electrizate.

La 1872 fu trimis în rechiziție de vite cornute, în Basarabia, de unde se întoarse încununat cu lauri!!!

In anul 1875 fu avansat căpitan și vărsat la Cercul de recrutare Putna, unde puse o ordine exemplară în haosul registrele matricole și al foilor calificative!!!

La 1898 fu avansat maior de intendență și însărcinat cu administrația depozitului de echipament dela Tulcea—unde i-a fost dat să îmbrace cinci regimente, de sus până jos; pentru care a fost decorat cu „Coroana“, în gradul de cavaler!!!

La 1914, fu înaintat locotenent-colonel. Imbolnăvindu-se de piept și neputând lua parte activă la războiul pentru întregirea neamului, colonelul Săpunaru rămase la București, cu inima zdrobită, unde se apucă de negoțul cu lemne de foc și de construcție și scrise și o poesie, intitulată: La asalt! — pentru îmbărbătarea fraților de pe front — poesie pe care o publicăm în numărul de față al Tribunei.

Patria recunoscătoare adresează, prin glasul nostru, colonelului Săpunaru — *acest fulger al națiunii,* omagiile ei, urându-i să trăiască ani mulți, pentru propășirea noastră industrială și patriotică. Ura!

„Tribuna Dreptății Naționale“

. . . .

Iar, peste o săptămână, pe pagina a doua, sub acelaș portret:

Un Crocodil!!!

Cine n'a auzit de faimosul fost colonel de ață, Ghiță Săpunaru, zis: Cotineață, zis Caracudă, zis Crăcănel??!!

Rămas de copil fără sprijinul părintesc, era fatal să deprindă cele mai rele apucături, din mediul de derbedei, în care a trăit. Fiind lipsit de educația morală și socială, se poate înțelege ce pricopseală i-a dat învățătura din școala de ofițeri!!!

In anul 1867 fiindu-i încredințată conducerea manutanței din Pielești, a lăsat o întreagă populație în ghiarele desnădejdii, furând cantități însemnate de grâu din depozitul respectiv!!!

La 1870 fiind mutat la depozitul de furaj al brigăzii a doua de cavalerie din Tecuci, aduse caii într'o asemenea stare de slăbiciune, încât se prăbușeau, cu călăreți cu tot, pe câmpul de exerciții; pentru care a fost crunt admonestat, prin ordin de comandament!!!

La 1872 fu trimis în rechiziție de vite cornute, în Basarabia, de unde se întoarse rentier, cu patruzeci de boi la bancă!!!

La 1875 fu vărsat la Cercul de recrutare Putna, unde falșifică semnăturile superiorilor, dădu concedii nelegale și încurcă toate condicile de *personal!!!*

La 1898 fu trecut în intendență și repartizat la depozitul de echipament dela Tulcea, în care calitate îmbracă pe toți lipovenii milităreşte și transformă toate păturile cazone în pelerine de damă!!!

Când a sunat ceasul dezrobirii noastre naționale; când inima noastră palpita, jumătate dincoace și jumătate dincolo de Carpați, când fiecare din noi ne-am vărsat sângele pentru idealul național, Crăcănel Săpunaru se făcu surd, ca să-l scoată la pensie și se apucă de negoțul mârșav de combustibil, răpind populației îngrozite a Capitalei, lemnul dela gura femeii și a copilului de erou!!!

Tribuna Dreptății Naționale se simte datoare să strivească sub copitele ei această scorpie capitalistă: o rușine a bravei noastre oștiri, a comerțului și industriei naționale. Am zis!!!

„T. D. N.“

. . . .

Dar mi se pare că adouazi l'am văzut iarăși pe pagina întâia.

MIHAIL CELARIANU

Lumină de șes

Ploi de soare cad în zare, jucătoare...
Șerpuesc, bătând în zări, ca'n geamuri clare.
Se întind peste ogor, în unde moi...
Vezi, pe șesuri calci cu talpa în șuvoi.

Raze iuți te-ating cu aripi de erete.
Plevi de aur se amestecă în plete.
Ochii vii ți se măresc, ca să cuprindă
Zările, în apa lor, ca 'ntr'o oglindă.

Șeșul larg e fără țărm în fața ta...
Ți se pare că hotarul e colea
Și-ai putea s'ajungi cu mâna pân'la el:
Deschizi pumnul și rîd razele în el!...

Râde soarele și râzi cu el de tine...
Și privind cum apa albă vine, vine,
Și-aurește bulgării pe brazda caldă,
Simți piciorul ca pe-un bulgăr cum ți-l scaldă.

N. I. HERESCU

APOSTOLII

de **LIVIU REBREANU**

ACTUL AL DOILEA

Scena I.—HARINCEA, DOGARIU, TURTUREANU

HARINCEA **(puţin dispreţuitor)** : Şezi onorate domnule Turtureanu, şi spune ce vânt bun te mai aduce pe la noi ? D. Dogariu nu se supără...

DOGARIU **(cu spatele)** : Nu... din partemi...

TURTUREANU **(a pus pe masă o geantă voluminoasă ; cu vădită emoţie comercială)**: Vă mulţumesc, coane Laţi baci, sânteţi foarte gentil... Numai oamenii superiori, ca d-voastră şi d. Dogariu, pot înţelege misiunea noastră naţională şi ne ajută să purtăm greaua sarcină întru mărirea şi înălţarea neamului românesc în România-Mare !

HARINCEA : Eşti tare în complimente, par'că le-ai învăţat pe dinafară... Păcat că nu-s şi eu aşa de tare în răspunsuri...

TURTUREANU **(umflându-se)** : Mă rog, fiecare cu specialitatea lui... **(Reluând tonul). D-voastră, ca un mare şi înflăcă**rat român patriot, încurajaţi toate iniţiativele frumoase şi naţionale în acest colţ al ţării care a suferit atâtea veacuri jugul duşman şi unde e nevoe de toate sforţările cinstite spre a putea recâştiga supremaţia românească...

HARINCEA **(întrerupându-l)** : Ia să vedem mai scurt despre ce e vorba ?

TURTUREANU **(puţin ofensat)** : Tocmai, nu vreau să vă răpesc mult timp ş'apoi mi se pare că întrerupsei o convorbire cu d. Dogariu... Dacă n'ar fi în joc lucruri de mare importanţă pentru propăşirea culturii naţionale, nici nu mi-aş fi permis... **(Scormonind în geantă).** Fiindcă, să vedeţi, cum desigur aţi auzit... **(Scoate din geantă un pacheţel).** Am găsit... Uite... peste trei săptămâni soseşte în oraşul nostru marele artist Vasilescu-Herodot, în turneu oficial, cu trupa lui subvenţionată de ministere, să dea aici numai două reprezentaţii extraordinare... Cunoaşteţi, fireşte, pe Vasilescu- Herodot?

HARINCEA: Nu.

TURTUREANU: A, se poate? Păcat.... E un artist desăvârşit, ceva... **(Gest.)** Pot să vă asigur şi mă puteţi crede, sânt doar specialist şi mare cunoscător de teatru, că Vasilescu-Herodot e admirabil şi a fost societar la Teatrul Naţional, afară de asta e şi prieten intim cu prietenul nostru comun Mitică Ionescu, şi are ca parteneră pe celebra Silvia Popescu, fostă la Teatrul Naţional din Bucureşti şi cea mai frumoasă femee din România-Mare, un talent.... ah! **(Gest de admiraţie).**

HARINCEA **(indiferent)**: Da?

TURTUREANU **(încunjurat)**: Da... se prevede un succes cum nu s'a mai pomenit pe-aici... Deaceea v'am şi rezervat cea mai fină loje de avantscenă pentru ambele reprezentaţii... **(Oferă biletele).**

HARINCEA: Nu, mulţumesc, nu iau...

TURTUREANU **(consternat)**: Imposibil să mă refuzaţi tocmai d-voastră ...Pentru arta naţională trebue să facem toate sacrificiile... **(Nevăzând nici un îndemn).** Imi pare foarte rău, dar nu insist. Desigur aveţi motive. O să regretaţi... Eu sânt mulţumit că mi-am făcut datoria şi profit mai bine de ocazie să vă ofer ceva ce văd că vă lipseşte şi n'ar trebui să l'psească... **(S'a uitat pe pereţi).** Portretele familiei regale, coane Laţi baci... E o chestie de mândrie naţională să se afle iubiţii noştri suverani în toate casele româneşti... Iată nişte portrete superbe în culori, de cel mai mare pictor român, foarte ieften Am furnisat la toate autorităţile, nu din astea, fireşte, ci o calitate mai ordinară... astea le-am comandat special pentru boeri distinşi... N'am la mine originalele, că-s prea mari, dar vă puteţi face o idee după carta postală... **(Ii dă carta).**

HARINCEA: Frumos...

TURTUREANU **(iar se avântă)**: Şi deasemenea portretele miniştrilor ...admirabil reuşite, executate de fotograful curţii regale. Orice bun român, indiferent de culoare politică, e dator să aibă pe pereţi figurile oamenilor mari care cârmuesc România-Mare... Uite pe ministrul de interne, distins bărbat, nu?... Şi cel de la comerţ, şi cel...

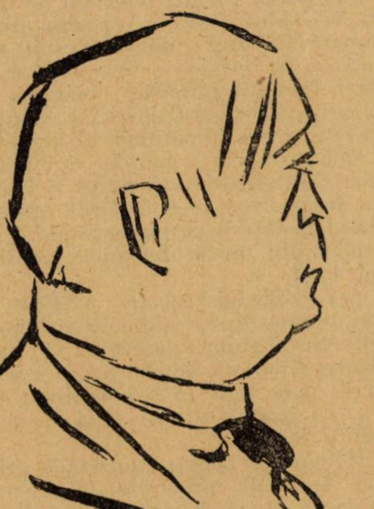

LIVIU REBREANU

HARINCEA: Dar dacă eu nu fac deloc politică?

TURTUREANU: Atât mai bine, sânteţi cu toate guvernele...

HARINCEA: Mi se pare însă că te-ai sculat cam târziu, prietene!... Guvernul se zice că e pe ducă; să aşteptăm până vine altul!

TURTUREANU: Nu-i rău să aveţi un suvenir chiar dela guvernul de azi, oricât ar fi de păcătos...

HARINCEA: Mă lipsesc de suvenir... Poate guvernul de mâine...

TURTUREANU: Să-l aducă Dumnezeu mai repede, să aibă mai multă grije şi de noi care muncim pentru izbânda neamului. Nu-i aşa, domnule Dogariu? **(Ton comercial).** ...Va să zică, coane Laţi baci, vă opresc câte o piesă din fiecare, nu-i aşa?

HARINCEA: Nu, amice, nu...

TURTUREANU: Nu-mi inchipui să ies cu mâna goală din casa d-voastră ospitalieră, spun pe onoarea mea, coane Laţi baci, şi vă rog foarte mult în numele culturii naţionale....

HARINCEA: Regret, dar de data asta...

TURTUREANU **(luând o poză)**: Atunci nu mai insist şi chiar îmi pare rău... Iacă, domnilor, deaceea nu progresează artele româneşti şi rămânem inferiori în cultură faţă de neamurile străine!

HARINCEA **(concediindu-l)**: Inţeleg durerea d-tale, dar...

TURTUREANU **(foarte ironic)**: In orice caz vă mulţumesc pentru sprijinul ce l'aţi dat artei româneşti... Am onoare să vă salut cu respect!... **(Ese ţanţoş prin fund).**

LIVIU REBREANU

Dumnezeu

Copil te'nchipuiam cu mintea mea
Un om bătrân, ca sfântul Nicolae.
Deşi aevi nu te puteam vedea,
Ades veniai la mine în odae
Şi îmi vorbiai mai blând, căci eram mic,
Eu te-ascultam cu drag, ca pe-un bunic—

Pe urmă, când am învăţat la şcoală,
Că Dumnezeu nu-i om, ci-i ca un duh,
Am început să cad la îndoială...
— Te respiram eu oare din văzduh ?
— Vream să te văd în orice floricică
Şi-atunci întâi, de Tine îmi fu frică.

Iar când aflai, că omul face zei,
Simţind în mine forţele rebele
Am râs în gura mare de acei
Ce mi te arătau stăpân pe stele...
— In suflet unde mi te-am ars în foc
N'avui credinţei ce să-i pun în loc.

Văzui cum te slăvesc şi te blestemă
Şi mari şi mici, cari totuşi nu te ştiu...
— Savanţii te rezolvă ca problemă,
Iar popii, când beau vinul rubiniu,
Spun garvi: „De nu'L trăeşti nu'L poţi găsi“
Şi cred că de n'oi fi, nici ei n'or fi.

Te-am căutat, o, Doamne. Intreaga fire
De Tine pretutindeni mi-a vorbit...
— Crezusem, că Te aflu în iubire
Şi, Doamne, eu din suflet am iubit—
Dar am văzut, că'n marea veşnicie,
Iubirea mea e tot zădărnicie —

Am însetat din nou de Tine, Doamne...
— In mine şi în lume Te visam...
— Dar visul meu ce mai putea să'nsamne?
Nu te-am găsit şi'n van te căutam.
'Nainte'mi căile erau pustii,
In jur văzui numai zădărnicii.

Târziu lăsând povara de ţărână
Copilăria mea o cercetai :
— In sufletul de-atunci, ca 'ntr'o fântână
Eu Doamne 'ntâia oară Te aflai...
Atunci întâia oară am priceput,
Că'n sufletul copil eu Te-am avut.

EUGEN VICTOR

Predoslovie

Din volumul: PAISIE PSALTUL SPUNE...

Voroave-alese-mi deteră îndemn,
— Grăitu-le-am adese în fapt de seară —
Şi cum le ştiu de mult pe din afară
M'am chibzuit aci să le însemn...

Tu — frate cetitor — de-o fi vreodată
Să vezi în câte locuri am greşit,
Să ierţi de slovă strâmbă a ieşit
Din mâna mea de vremuri sângerată,—

Că eu am fost cu toţi ceilalţi la fel :
Pre Domnul vrând, iubindu-l, a-l slăvire,
Cu minte proastă şi cu prostă hire
Păcătuind, m'apropiai de El...

GEORGE SILVIU

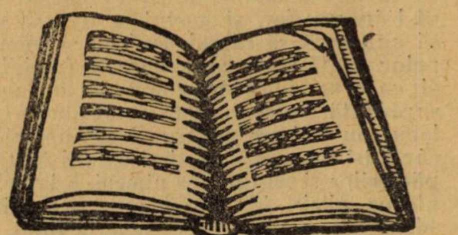

Pe o fotografie

Se opri deodată și întoarse spre el ochii ei mari și limpezi în cari amurgul de vară aprindea licăriri fugare.

O clipă se priviră în tăcere.

In jurul lor foșnea porumbul, de-alungul potecii ce șerpuia pe sub vii, până în vale în lunca unde se se'nfiora în seară iazul morii.

Mai mult fără voe, pleoapele lui se lăsară și privirea îi alunecă, dealungul bastonului al cărui vârf strivea cu preocupare aparentă cîteva grăunte de țărână.

Mergea cu pas domol pe cărare, ea înainte, el în urmă. Deodată îi prinsese mâna. De ce se întorsese brusc, și mai cu seamă, pentru ce îl învăluia cu privirea aceasta întrebătoare în care par'că se concentrase toată ființa ei?

Gestul ei îl prevăzuse, îl aștetpa chiar, căci poate și pentru aceia îl făcuse pe al lui și totuși acum îl mira.

Pentru ce privirea aceea pe care nu i-o mai surprinsese până atunci?

Nu era doar prima dată când îi cuprindea mâna. De câte ori în colindările lor, nu o oprise pentru a-i arăta ceva, pentru a-i ajuta să treacă peste șuvoiul ce tae lunca în două înainte de a turbura luciul iazului.

Prinsese ea oare tot ce era deosebit în gestul acesta care luase dintr'odată ceva personal, simțise tot ce avea el de nehotărît și de vag?

Atunci...

Dorise aceasta și acum par'că se temea.

Era întocmai ca un curios ce într'o uzină apasă pe un buton, și deși îl aștepta, sgomotul motorului îl înspăimântă.

Fricos el? Nu. Surâse și ridicând hotărît pleoapele o privi în ochi. Limpezimea lor îl făcu să tresară. In luciul lor într'o înșirare de imagini vertiginoasă i se păru că citește un basm: povestea unui copilaș nebunatec, în vacanță.

Scăpat din întunerecul școlii ale cărei părți s'au închis pentru o vară întreagă în urma lui, aleargă din zori până în amurg beat de lumină și de miresme sălbatice, sub albastrul cerului de August. Intr'o zi rătăcind sub freamătul întunecat al pădurei, se oprește minunat pe malul lacului ce se'ntinde tainic într'un luminiș.

Nici o suflare nu-i încrețește apele limpezi în care se resfrâng copacii dimprejur și un petec de cer veșnic acelaș. Nemișcarea aceasta impresionează pe copilașul ce simte crescând în el ispita de a-l turbura. Mâna mică și nerăbdătoare căuta în iarba înaltă și umedă, o piatră.

O clipă ezită.

Ce sgomot ciudat vor face apele în liniștea adâncă a pădurii, și ce cercuri minunate se vor desface, din ce în ce mai mari. Curiozitatea crescândă se adaugă la enervarea obscură ce-i pricinuește nepăsarea senină a lacului ce nici nu a luat în seamă prezența importantului personagiu pe care întâmplarea l-a adus pe mal.

O ușoară încordare de muschi și piatra pleacă.

Un plescăit surd, câți-va stropi, o plasă de cercuri și din fundul lacului se ridică o coloană subțire, fumurie, apoi totul își reia liniștea de mai nainte.

Turburarea aceasta, în noutatea ei, are un farmec nebănuit, pe care copilașul vrea să-l încerce iar, și gestul se repetă. Vrea să cunoască, să răscolească tot adâncul apelor, toată viața ce dormea în fundul lor și care se ridică în rotocoale turburi la suprafață. Nu se oprește decât atunci când lacul nu mai are pentru el nici un mister, când își dă seama că deși ascuns în taina pădurilor și neștiut de nimeni, e la fel cu atâtea altele. Iar după ce a acoperit, a sdrobit toată viața ce mișuna în fund, sub

senin, lăsând în urmă o baltă murdară. Și chiar de ar rămâne pe malul apelor pe care le-ar îndrăgi așa cum sunt, toamna l-ar smulge pentru a-l închide în igrasia școlii și în urma lui lacul ar rămâne pustiu sub cerul înghețat și sub ploaia foilor veștede.

Povestea aceasta o văzu răsfrântă în ochii ei și i se păru că ar putea fi și a lor.

Intâmplarea îl aruncase în satul acela, de a cărui existență nici nu știa măcar, mai înainte. O pană de automobil, îl silise să se oprească acolo pentru o noapte. Eșind din vâltoarea Bucureștilor, în drum spre un colț răsunător de vocea crupierilor, liniștea aproape apăsătoare a câmpului impresionase și fantezia care îi era singura călăuză îl făcuse să hotărască a rămâne acolo câteva zile.

Trecuse o lună și automobilul înfășurat în pânză dormea încă sub șopronul unde îl băgase în prima seară.

I se părea că nici unde nu ar putea lucra mai bine decât în camera albă și răcoroasă în care plutea veșnic un vag parfum de busuioc și levănțică și prin ale cărei ferestre înflorite, privirea luneca departe peste aurul holdelor tăiate de fâșii late, verzi de porumb. Și mai cu seamă îl înlănțuia vraja nopților, imobilitatea aceea care uneori ar fi putut fi luată drept un decor ireal, fără târâitul greerilor și glasul nesfârșit de pitoresc al răcneilor venind din luncă, din apele ce străluceau sub lună.

Aci o întâlnise pe ea: o floare cu culori proaspete ce odihnesc privirea obosită, cu parfum puternic și amărui, o floare sălbatecă de câmp pe care o ții pe masă mai mult ca o complectare de decor, ca icoană a unei vieți cu totul deosebită de a ta.

Hoinăreau adesea împreună printre lanuri înflorite, presărate de romaniță; îi fusese călăuză, îi era tovarăș. Era înaltă, mlădioasă, dar privirea ei era atât de senină, întreaga ei ființă atât de simplă ca tot ceeace o înconjura încât nici odată nu îl atinsese măcar gândul că ar putea fi ceva între ei.

I se părea atât de departe, și la aceasta se adăuga ideea că va pleca a doua zi.

Intr'adevăr era fraza pe care și-o repeta în fiecare dimineață, fără să se poată hotărî. Și la adăpostul acestor aparanțe, el putea să continue în liniște, viața aceea liberă.

De câteva zile însă începuse să întrevază o taină în nehotărîrea lui, a taină ce-l făcuse să surâdă neîncrezător la început. Dar puțin câte puțin i se strecurase în suflet, urmărindu-l mereu.

In seara aceasta nu se mai putea îndoi. Până atunci starea lui sufletească fusese ca o câmpie nesfârșită, fără cea mai ușoară ondulație.

Voise să fie la fel cu tot ceeace îl înconjura: simplu și acelaș, uitând toate preocupările de mai înainte și mai cu seamă mania de a-și diseca orice sentiment.

Zilele fuseseră la fel; toate îi dăduseră aceeaș pace odihnitoare, aceeaș bogăție de culori și de imagini noi.

Pentru prima oară, în ajun, dimineața simțise deșteptându-se ceva imperceptibil, asemănător a tot ce lăsase în urmă, undeva, departe.

Peste nemișcarea somnolentă de amiaz, a lanului de grâu verde, trecuse în ondulație vagă, adierea serii. O ușoară nuanță mai vie.

Dar vântul se ridicase și mângâerea lui împingea tot mai mult valurile verzi ce începeau să se aurească.

Pentru ce îi prinsese mâna?

nu știa. O pornire neînțeleasă o dusese pe a lui. Ceasul acela, de liniște în înserare era atât de nesfîrșit de frumos, foșnetul porumbilor, în umbra potecii de sub vii, și ei singuri cu tinerețea lor, unul în urma altuia.

Privirea ei, devenise imperioasă în așteptarea-i întrebătoare.

— „Alina...

Dar se opri.

In ochii ei par'că era mai multă lumină și totuși par'că mai multă umbră.

Era seara ce se lăsa tot mai albastră sau....

I se păru că deși fără să fi aruncat piatra, copilașul se apropiase prea mult de mal și fără să vrea, de sub pasul lui, o pulbere fină de nisip alunecase în apele ce se 'nfioraseră.

— „Ai auzit?

— „Ce?

— „Par'că s'ar fi oprit un automobil în sat.

— „Nu.

Degetele plăpânde se desfăcuseră încet cu părere de rău și piatra se rostogolise în iarbă.

Ea își întoarse privirea scrutând albul șoselei, dealungul căreia, printre plopi fulgerau sârmele de telegraf. Vedea ea strălucirea lor de o clipă și freamătul frunzișului sau....

Iși trase mâna ușor și porniră iar cu pas domol la vale.

In urma lor foșnea porumbul, dealungul potecii ce șerpuia pe sub vii. Undeva în seară, prinse a doini un fluer. Prin pletele sălciilor din luncă se strecura limpede luceafărul, oglindindu-se în iazul morii.

P. IGIROȘANU.

Flori de prun

A înflorit acum și prunul
crescut din sâmburele poamei
ce-am împărțit când ai plecat.
Ce mult e de atunci...

Praful cărării cu vântul
te mai pomenesc
din când în când
pe seară
și gândul meu le ascultă.

In singurătatea
cu care m'ai înfășurat
îți sărut bănuiala
iar la râu
îmi sorb din pumni
în cinstea ta.

Trec turme însetate
dar nici una
nu se mai oprește
în ogradă la noi.

Ce ne mai unește?
Câte un nor răsleț
ce te-a văzut
se scutură, poate
și pe fruntea mea.

Din prunul nostru
se deșiră podoabe:
flori ce în toamnă
or să plângă
dimpreună cu mine
lacrimi brumării.

Mi-a adus vântul în poală
trei foi, ca trei magi, cu daruri.
Ți-ași trimete'n toamnă
câte o roadă dela fiecare
dacă ai ști
că sunt lacrămi.

FLORICA MUMUIANU

Cartea românească veche

(Expoziția Academiei Române)

Academia Română începe să-și deschidă larg porțile și să desvăluie publicului celui mare comorile de viață culturală și artistică ale trecutului nostru, adunate cu atâta trudă și pietate. In vara trecută, cu prilejul congresului internațional al presei Micei Ințelegeri. Academia a organizat o expoziție a presei periodice românești din anii 1820—1925, înfățișând ziariștilor din țările amice și publicului nostru o icoană vie a evoluției și desvoltării presei noastre. Vinerea trecută la ora 4 după amiază, în fața unui public de academiciani, profesori, și tineret dornic de cultură, Academia a deschis a doua sa expoziție: cartea românească veche.

Intr'un salon din casa Belu (Calea Victoriei 123) se înfățișează, acum pentru întâiași dată publicului, vechile cărți românești, cu file îngălbenite, cunoscute până acum numai specialiștilor, prin temeinica *Bibliografie românească veche* a d-lui I. Bianu și a regretatului său colaborator Nerva Hodoș. Pe un spațiu restrâns, orânduită cu multă chibzuire, se înșiră trei veacuri de muncă culturală românească, dela începuturile timide în limbă slavonă ale veacului al XVI-lea până la zările reînvierii naționale ale veacului trecut.

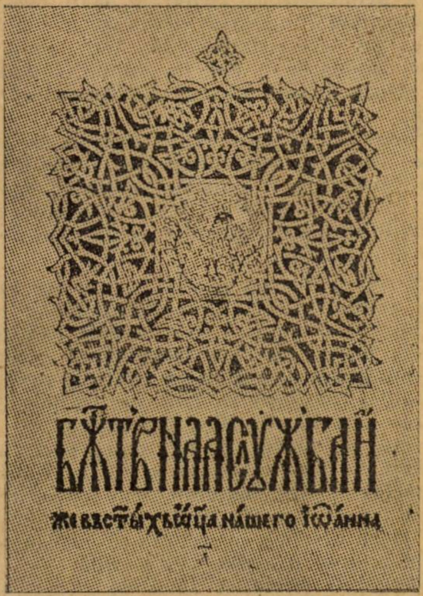

LITURGHIER SLAVONESC 1508
(prima carte tipărită, la noi)

Cărțile etichetate cu lămuriri necesare, sunt rânduite pe epoci culturale, așa încât să îngăduie vizitatorilor o repede privire retrospectivă asupra desvoltării literaturii noastre vechi.

Intr'o vitrină se expun cele dintâi cărți tipărite la noi cu tipar adus din Veneția prin țările slave. Principele muntenegrean, George Țrnojevici, căsătorit cu o nobilă venețiană, instalase într'o mănăstire de lângă Centinie, tiparul adus din Veneția și însărcinase cu conducerea tipografiei pe mentorul său, călugărul Macarie. Pătrunderea Turcilor în Muntenegru distruge însă aceste începuturi de vieață culturală. George Trnojevici, isgonit de Turci, fuge în Italia, se întoarce mai târziu în patrie, îmbrăcat în haine de călugăr, încercând să ridice din nou steagul independenței, dar înfrânt cade în mâna Turcilor, care-l exilează în Asia-Mică. Rămas singur și urmărit de Turci, bietul călugăr apucă și el drumul pribegiei, cu literile de tipar în desagă, și își găsește adăpostul prielnic pentru munca lui culturală, în mănăstirile noastre. Cu tiparul adus de el și prin osârdia lui se tipărește, în 1508, cea dintâi carte la noi: un Liturghier în limba slavonă, a bisericei.

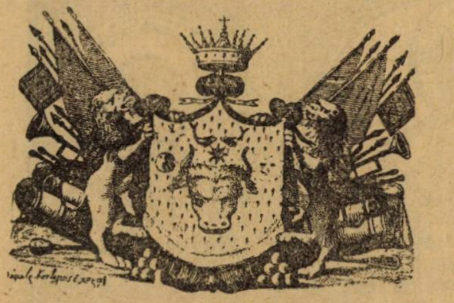

Stema Moldovei din **„Codicele civil al Principatului Moldovei“** (Calimah), Iași 1816—17.

Alături de tipăriturile slave ale călugărilor sârbi, pripășiți la noi, se înșiruie în 2 vitrine primele cărți românești pe care le-a tipărit la Brașov într'o epocă când luteranismul pătrunsese printre Sașii deacolo, dascălul târgoviștean Coresi.

Cu stăruința și cu cheltuiala primarilor sași ai orașului, Corsei a pus sub teascul tiparului vechi manuscripte de psaltiri și evanghelii, care circulau pe atunci în părțile sudice ale Ardealului, dar care fusese traduse cu un veac mai înainte, în părțile muntoase ale Maramureșului.

Războaele sângeroase care urmară și în cursul cărora geniul militar al lui Mihaiu Viteazul înfăptuește unitatea națională — din nenorocire pentru scurtă durată — nu erau prielnice pentru muncă culturală. Abia peste o jumătate de veac, în domniile lungi ale lui Mateiu Basarab și Vasile Lupu, se reia firul activității literare. Tiparul era adus acum de peste Nistru, dela un mare cărturar român, rătăcit între streini, vlăstar de Domn. E Petru Movilă, Mitropolitul Kievului despre care un istoric rus spunea că nu știe cui i se cuvine cu adevărat titlul de mare: lui Petru I. Țarul Rusiei sau lui Petru Movilă? In două vitrine alăturate se văd cărțile tipărite îngrijit, cu frumoase chenare de icoane, în epoca lui Mateiu Basarab și Vasile Lupu. Dar cât de vitrege erau împrejurările atunci pentru vieața cărții românești, se vede și din faptul că, în vremurile turburi care urmează, tipografiile instalate cu atâta trudă de Mateiu Basarab și Vasile Lupu se derăpănară repede. Când, 30 de ani mai târziu, marele Mitropolit Dosofteiu, care în chiliuța lui de călugăr la Probota, lucrase cu râvnă la traducerea scripturilor sfinte, simți nevoia tiparului, el trimise după el tocmai la Moscova, la Patriarhul Ioachim. „Multă mulțămită am adus lui Dumnezeu, când am primit scrisoarea Prea Sfnției Tale“ răspunde Patriarhul „că și *mai departe de noi* a pătruns obșteasca laudă pentru a Ta urmare în Hristos“. Intr'o vitrină destinată operei lui Dosofteiu, vizitatorii pot vedea acum cea dintâi carte de versuri românești: Psaltirea lui Dosofteiu, din care câțiva psalmi, transpuși în ritmul vioiu al muzei populare, se cânta și azi de copii pe ulițelor satelor noastre, în noaptea de Moș-Ajun.

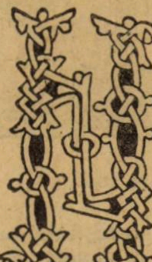

Spațiul cel mai întins în expoziție, 8 vitrine îl ocupă cu drept, cărțile tipărite în epoca lui Șerban Basarab și Constantin Brâncoveanu, epoci dominate de personalitatea învățatului Stolnic, Constantin Cantacuzino, care făcuse studii în universitatea din Padova și de zelul neobosit al Mitropolitului Antim Ivireanu.

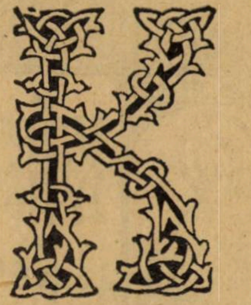

Este epoca culminantă a literaturii noastre vechi, când țările noastre devin focarul din care radia lumina culturii în tot Răsăritul ortodox, oprimat sub stăpânirea turcească. Academia expune aci alături de cărțile de cult, tipărite în mănăstiri pentru nevoile bisericii noastre: alături de cuvântările panegirice în limba greacă, rostite de copiii lui Brâncoveanu, pe care-i pândea o moarte tragică pe țărmul Bosforului, și cărțile tipărite la mănăstirea Snagov, în limba arabă, pentru creștinii din Siria, precum și cărțile georgiene, tipărite la Tiflis cu tipar trimes de Brâncoveanu și meșteri tipografi români. Pe una din ele, Liturghierul din 1710, tipograful „Mihail Ștefane-svili—(Ștefanovici) ungro-vlah“ cu gândul la ai săi, a imprimat în limba română, cu litere georgiene, următoarele 6 versuri:

Precum cei streini doresc moșia să-și vază,
Când sânt într'alte țări de nu pot să șază;
Și ca cei ce-s pre mare bătuți de furtună
Și roagă pe Dumnezeu de liniște bună:
Așa și tipografii de-a cărței sfârșire
Laudă neîncetată dau și mulțumire.

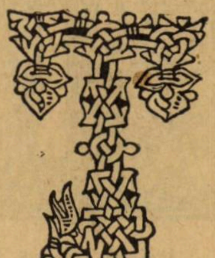

(inițiala din LITURGHIER SLAVONESC, 1508).

Urmează apoi în câteva vitrine cărțile tipărite în epoca fanariotă — prețioase și acestea — după care se înșiră cărțile tipărite în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea peste munți, unde prin munca marilor apostoli ai școlii ardelene se pregătia redeșteptarea sufletului național. Operile lui Samuel Micu, Molnar, Șincai, Petru Maior, precum/și câteva încercări de a pune la cale presa periodică, înainte de 1829, cu care se încheie expoziția, anunță zorile literaturei moderne.

De jur împrejurul vitrinelor, se expun și câteva portrete de domni și stampe interesante și Academia ne mai făgăduește prin Directorul bibliotecii, d. I. Bianu, căruia i se datorează colecționarea acestor avuții, încă o expoziție de manuscripte și documente vechi, de autografe și documente moderne, de hărți geografice, vederi de orașe și de cetăți, de etnografie (tipuri, costume, case), de arte (pictură, sculptură arhitectură) și de numismatică. Aceste expoziții constituie de sigur o fericită inovație. Prin asemenea expoziții Academia și publicul cel mare se apropie mai mult. Toate aceste lucrări străbune, clasate și orânduite sistematic, vorbesc prin ele însăle publicului mai mult de cât volume întregi și vor contribui să întărească în sufletul generației actuale, atât de sbuciumată, cultul trecutului. La rândul său, publicul va cunoaște mai de aproape devotamentul și munca fără preget, cu care, la adăpost de sgomotul luptelor politice, Academia română adună fărâmă cu fărâmă rămășițele culturale ale neamului, împrăștiate în toate colțurile pământului românesc. Și este un semn îmbucurător că, în aceste zile de primăvară, se adună din ce în ce mai multă lume, mai mult tinere, în sala de expoziție „a cărții românești vechi".

N. CARTOJAN.

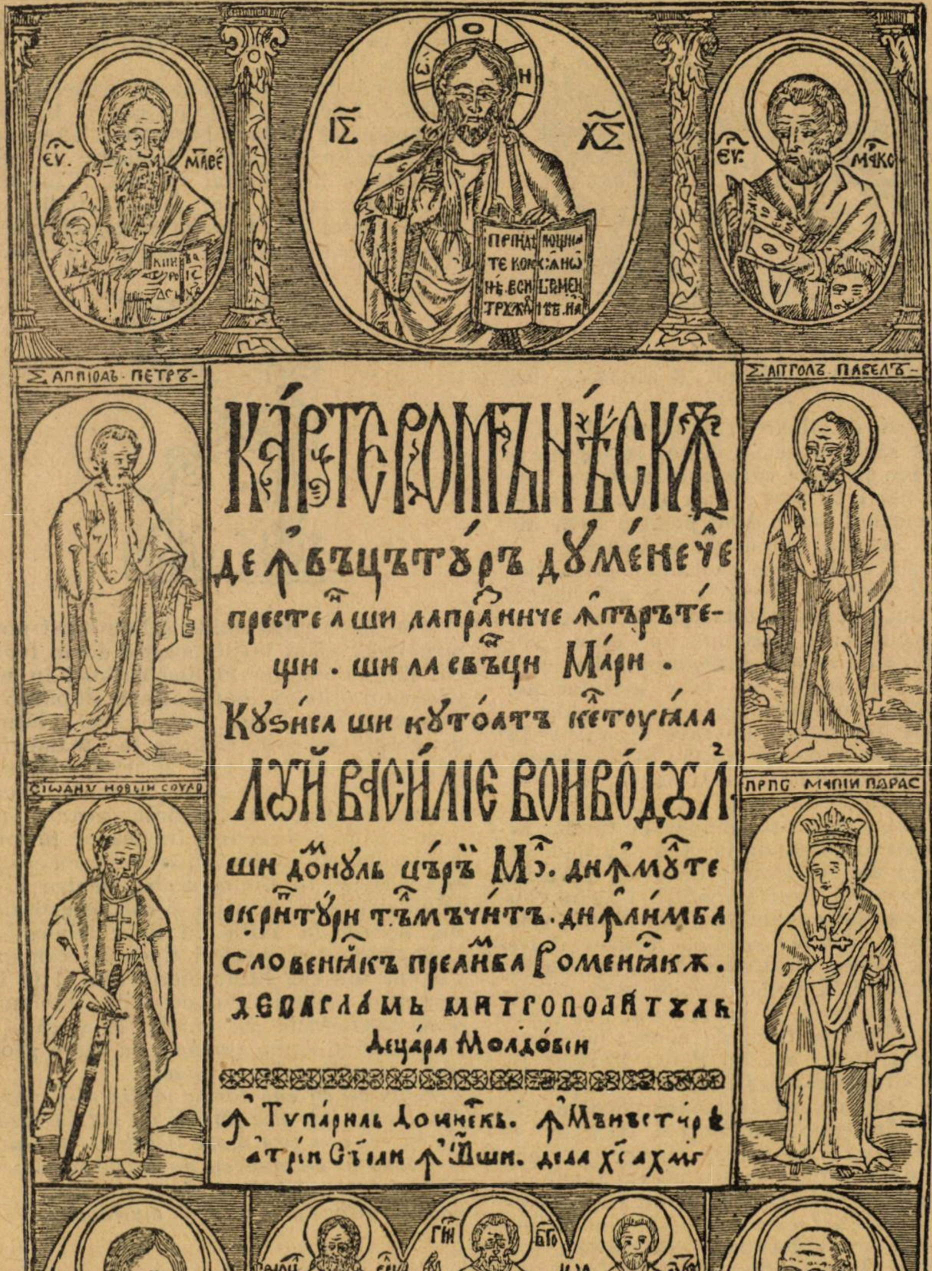

Prima pagină la **„Cartea de învățătură", Iași 1643.**

(Reproduceri din „Bibliografia românească veche" de Nerva Hodoș și I. Bianu).

Ceață

D-lui A. Cotruș.

Omul cobora trudit panta dealului.

In vale, pâcla creștea, năvălea din ungherile zării înălțându-se către cer, îneca în apa ei tulbure fâșii de ogoare arate proaspăt, înăbușea copaci răsleți, amorțiți ca'ntr'o'ndelungă și desnădăjduită rugă.

Simțind în urechi greutatea tăcerei din necuprins, omul călca apăsat, și nu-și auzea pașii.

Tuși.

Sunetul scos silit din piept se stinse deodată sec, înghițit de aburii ce-l înfășurau tot mai mult, cu cât pășea în vale.

Ostenit îndată, înceteni mersul, privi apoi în urmă, uimit de a vedea creștetul dealului poleit cu lumină liniștită și blândă.

Și lui, îi păru rău că părăsise curând locul unde se simțise mulțumit, bucurat de liniștea aceia de pustiire, așternută de toamnă pe'ntinsul dâmbului umed.

De acolo, sorbise lacom cu ochii, depărtarea până'n malurile albăstrui ale Siretului, pe care-l simțea lunecând domol și rece, ascuns la un cot, în potopul fumului ce isvora mereu, mereu, din lungul câmpiilor.

Părea că mocnea ascuns undeva un foc uriaș care aprinsese pământul, înspăimântând pădurile și luncile, învăluind grabnic în pânza de abur alburiu cantoanele svârlite atât de singuratec de-alungul drumurilor jilăvite.

Pe om îl dureau privirile aruncate înapoi, gândurile îi chinuiau tâmplele.

Intorcând capul, călcă hotărît mai departe, purtat ca de-o neașteptată voință.

Apa leșietică îi ajungea peste genunchi, se ridica nesimțit în fire subțiri pătrunzându-i nările, îl îmbrățișa întreg.

Omul se privea pe el acum, apoi, neliniștit, înfipse stăruitor ochii în fundul depărtat al văii, bănuind prin pâcla străvezie ca un fum de jertfă, locul clopotniței de pe biserica ce trebuia să-i vestească satul apăpostit acolo, într'o râpă.

Mergând, panta se făcu pe neașteptat repede, se văzu deodată acoperit de abur gros.

Picioarele îi slăbeau, pieptul gâfâia de teama pustiului.

Simțea nevoia, o adâncă nevoe să se așeze pe pământ, să simtă lângă el pământul, acest pămînt care nu-l părăsea purtându-i pe brațe șubrezenia.

Aiurit, alunecă în iarba chinuită de brumă.

Revenea a îi pătrundea pieptul, i se suia în cap.

Două lujere de floare arsă de focul toamnei, îi gâdilau fața.

— Par doi prieteni uitați, bucuroși că mă au în lumea lor, tovarăș!

Omul le privi mult, cu ochii calzi de lumină; apoi gândurile i se încâlciră, le avea tulburi ca și unda mâloasă ce-l năpădise de toate părțile.

Nu putea spune cât umblase.

Par'că plecase de ani pe drumuri, mânat mereu, alungat de o chemare nelămurită.

Nelămurit își aminti apoi, că văzuse cândva printr'un geam ce-l avea în față, văzuse o casă cu olane roșii și ziduri albe.

Casa avea ferestre mari neastupate de perdele.

Cu ochii veșnic pe cercevelile bătute'n cruce, cu mintea bolnavă, se încăpățâna să ghicească cele ce se petreceau acolo, după ferestre.

Atunci, — în juru-i auzea numai tăcere; când și când un suspin, o tuse lungă, nesfârșit de lungă, zugrumată de sughițuri, ori gemete de vită răpusă, silindu-l să-și astupe urechile în perna lui aspră, să le stringă tare, tare, să nu mai audă.

Apoi serile lungi când olanele casei din fața lui piereau, bucată cu bucată, în umbră, mâncate de noapte ; iar acolo în sala lui, în colțul sălei lungi cu paturi unul lângă altul, se aprindea un sâmbure tremurător de lumină gălbue, descoperind chipuri supte, sleite de durere și veghe.

Mult timp nu pricepuse ce căuta între chipurile acele ; înțelese apoi, și sufletul i se răsvrăti umplându-i-se de o mânie puternică ce-l istovea.

Sta nopți întregi cu ochii deschiși, fixați înainte, vedea un punct roșu ce se mărea, se micșora, apoi se mărea iarăși, rotindu-se ca un inel plin de foc.

— M'am rugat, mult m'am rugat... Au svârlit stârvul ; lor le trebuia viața...

Pieptul i se apăsase de sbucium. Când l-au dus la spital, era mai mult mort. Se împotrivise, lacrămile i-au fript ochii, apoi simțea că nu mai putea, că trebuia să nu supere oamenii ce-l crescuseră.

Timpul venea, timpul plecase ca un om năucit de gânduri și nevoi, iar tovărășie îi erau tot aceleași chipuri trudite, și în toate diminețile, la același ceas, simțise mâna umedă și moale ce i se lăsa o clipită pe fruntea-i udă de sudoarea înghețată. Durerile le avea mai rare, dar tusea îi venea mereu în gât, zgârâitor, îl înăbușea săgetându-i coastele și pieptul.

Alte ori era vesel, de o veselie puternică ce-i deschidea sufletul, și atunci ar fi vrut să râdă, să sară ca un copil neastâmpărat, dar mișcarea îl țintuia locului, îl svârlea pe pernă.

Se resemna atunci, stătea neclintit, înfricoșat să se miște, cu ochii înfipți în geamurile casei aceleia cu olanele roșii, geamuri asemeni unor ochi adânci, adânci închizând în ei pustiul neînțelesului.

Intr'o vreme frunzele copacului dela geam se pătau, îmbrăcau copacul în solzi de rugină, și, astăzi și mâine, cădeau mereu, se risipeau pălind una după una, ușor, așternându-se liniștit pe pământ.

Le numărase zi cu zi, și zi cu zi ele tremurau smulte, iar el le urmărise tăcut, cu un bob de sudoare rece între gene.

La casa din față, la geamul casei acoperite cu olane, văzuse odată — era seară târzie — o fată.

Și fata număra și ea frunzele, iar el se mira că fata e atât de galbenă ca frunzele.

Și în fiecare seară o zărea desprinzându-se din golul negru al ferestrelor, o aștepta, și atunci se simțea ușor, fericit.

Din copac plecase ultima frunză...

Fata plângea la geam...

Omul închise ochii, înfiorat de amintiri,

...a doua zi auzise clopote.

Era zi aspră, rece și neagră.

Seara nu văzu pe fată, iar el simțea trupul înțepat de ace subțiri, sguduit de tuse, cu brațele moi.

Când se trezi într'un rând, primi între gene sâmburile de lumină gălbue îmbrățișând în smocul de raze sărace, cele câteva chipuri nemișcate de nimicirea somnului trudnic.

Ii era dor de fată, pricepea că afară de zidurile mari și albe ce-l închideau, o va găsi.

Și fără să știe ce face, încetișor, se strecură pe lângă gardianul adormit, iar în urmă i se închise liniștit ușa.

◆

Acum capul îl durea mult, îi svâcneau tâmplele.

Deschise ochii cătând în valurile de leșie ce-l acoperise de mult, cu totul, apoi se ridică amețit cu gura plină de sânge, pornind la vale, rătăcit, cu trupul frânt de panta repede.

Nu vedea nimic înainte, iar înapoi, creștetul de deal se închisese și el.

Imprejur era tăcere, tăcere.

Ii se făcu frică și frig.

Strigătele, ieșite din gâtul astupat de tuse, oprite de fuga ce-i curma suflarea, i se perdură înghețate.

De câteva ori se rostogoli la pământ, se ridicase, alungat de același îndemn ce-l adusese până aici, cerând lumină, înghițând lacom aer, fără să-l simtă umplându-i pieptul.

Apoi nu mai putu merge.

Sdrobit, își lăsă trupul pe genunchii tremurînzi, și coborându-se amețit la pământ, strânse la pieptul lui ferbinte, țărâna udă și rece.

◆

Din câmpii apa cenușie isvora mereu, mereu, luneca neistovită în nesfârșit, înecând totul, înăbușind strigăte, acoperind gânduri.

MIHAIL STRAJE.

Desenurile originale ale lui Gheorghe Asachi

Activitatea culturală a lui Gheorghe Asachi în prima jumătate a secolului al XIX este însemnată și cunoscută destul de bine, dar despre activitatea lui artistică să știe prea puțin.

Desenurile rămase dela el îl pun în altă lumină și s'ar putea face studii cu mult folos asupra laturii lui artistice.

Gheorghe Asache s'a născut în anul 1788 Martie 1 la Herța. Dela vârsta de 17 ani a studiat în Galiția la Leopole unde și-a luat diploma în filozofie și titlul de inginer arhitect. Intorcându-se în țară, deși foarte tânăr, începu să practice ingineria până în 1805, când din cauza unei boale s'a dus la Viena unde mai târziu a urmat matematicele cu celebrul astronom Burg.

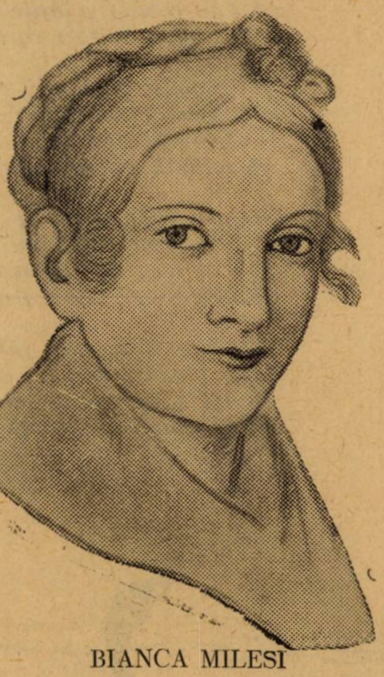

BIANCA MILESI

In Viena a stat până la 13 Aprilie 1808 când a plecat la Roma unde a ajuns la 11 Iunie ora 10 jum. dimineața, trecând Veneția, Padua, Bolgna, Ferrara, Florența, Barberini, Sienna, Viterba și Baiano. In Roma a stat până la 19 Aug. când a plecat în sudul Italiei vizitând Neapole, Capua Mare, Capua Veche, Vezuviu și la 10 Septembrie era la Pompei. De aici se întoarce la Roma unde își vede de ocupațiile lui artistice, lucrând în atelierul lui Michail Keck, în atelierul lui Canorca și la Vatican.

In Roma a stat dela 11 Iunie 1808 până la 22 Iunie 1812, în acest timp a învățat italienește și publică **Sonetul** în **Il Campidoglio** No. 154.

Activitatea lui artistică în acest timp o știm după însemnările lui făcute pe desenuri.

In anul 1808 face diferite scene după picturile lui Rafael; în anul 1809, la 21 Februarie face un nud de bărbat, la 27 Mai alt nud, la 9 Iulie două capete de zeițe, la 22 August face bustul lui Augustus, la 28 August capul unui satir, la 19 Septembrie face un detaliu din tabloul lui Albro : Sirena.

Tot în acest an desenează pe Junona, Marte și un „Testa copiata alle Stanze di Raffaelo“.

In anul 1810 face : la 29 Mai pe Diana și Junona, la 14 Iulie o zeiță, la 8 Septembrie altă zeiță, la 21 Septembrie face pe Catone și la 6 Decembrie un nud de fată. In 1812 face în pastel pe eanghelistul Matei.

Spre completarea studiilor sale își cumpără la Roma două volume : **Mannuali di vary ornamenti tratti** și **Opera raccolta, disegnato, ed incisa da Carlo Antonini.**

In acest timp el face și câteva călătorii, în 1810 merge la Venzano lângă Milan, în 1812 la Laco d'Albano și Grotta Ferrata.

Anul 1809 este un an hotărâtor pentru Asachi. El face cunoștință cu Bianca Milesi pe care o cunoscu în magazinul Moscaldini din piața Spaniei, unde s'a dus să cumpere câteva articole de pictură. Legătura sufletească a lui Asachi de Bianca a fost hotărâtoare pentru tot restul vieții lui. Ea a fost muza lui, a fost aceia, care prin caracterul ei, i-a dat directiva în viață de a lucra pentru frumos, pentru cinste și pentru adevăr.

Când tot sufletul lui Asachi era legat de Bianca pe care o iubea, poate atunci, când lucrau în Vatican de luau còpii după antic, el scrie în 1809 pe coperta albumului lui de desen : **Milesia Virgo, te canem donce vitae aura inest mea,** și pe foaia 6 îi face și portretul.

Acest portret, necunoscut până astăzi, se ascamănă cu schița în creion făcută de pictorul Andrea Appiani, care zugrăvea în 1808 frescurile palatului din Milano.

Bianca Milesi are privirea senină, ochii mari, sprâncenele fine, buzele subțiri, bărbia puțin ascuțită, părul împletit în jurul capului și cărare în mijloc.

Portretul ei făcut de pictorul Appiani l'a dăruit însăși Bianca lui Asachi, pe care el a scris: „Roma 1811—1812 questa per fermo nacque in paradiso !“ Tot în acest timp Bianca îi dăruește o carte intitulată **Amori** cu 17 icoane făcute de ea. Pe carte Asachi scrie : „Questo libro illustrato dai disegni, mi fu offerto da Signora Bianca Milesi, che fu la mia Musa ed il primo Amor. Roma 1809. Alviro“. Alviro era pseudonimul lui Asachi și Leuca numele Bianchei dat de Asachi.

Târziu, prin anul 1866, când el era în vârstă de 78 de ani, tot pe acea carte el scrie : „Doresc ca familia mea și urmașii mei să păstreze ist dar a nobilei mele amice spre imitarea sentimentelor mele care m'a tras din vulgul compatrioților. Drept care doresc ca astă carte să remae spre modelu în familie și suvenir che amorul care naște din virtute este nemuriter. Iassy 1866“.

La Roma el scrie două poesii, una în 1809 către **Italia** și alta în 1810 intitulată: **Alviru Dacicu către Tibru** în care își aminteşte şi de dragostea lui.

Nici aiurea mai duioase nu văzui nici mai senine
Două stele 'ncântătoare între graţii mai frumoase
Decât care lucesc astăzi peste ţările latine

Inainte de a veni în Moldova, întorcându-se dela Venzago, însoţit de poetul Monti, face o vizită mamei Bianchei. Probabil că în ziua de 17 Iunie se întâlneşte cu Leuca (Bianca) şi în ziua de 22 Iunie 1812 pleacă din Roma, sau după o însemnare a lui: **„17 Leuca, 22 Giugno 1812 Domenica parte da Roma“.**

Dela Roma pleacă spre Milan, Verona, Veneţia, Constantinopole, unde ia o frumoasă schiţă a Bosforului, — şi de aici la Galaţi.

In ţară a ocupat diferite slujbe şi a avut o activitate cunoscută.

In Molda îşi continuă activitatea lui artistică şi în călătorii. In anul 1813 face portretele fraţilor lui, Daniil şi Petrache, în 1815 portretele familiei Ghica, în 1816 scena din Mirtil şi Hloe, pastorală jucată în casele Hatmanului Costache Ghica.

In 1819 face o călătorie în Transilvania, pe la Rodna, spre a studia organizarea şcoalelor române şi a aduce de acolo câţiva profesori. In 1835, Iulie 5 vizitează mânăstirea Mira, la 8 Iulie este la Târgu Ocna, la 16—17 Iulie este pe Ceahlău şi la 19 Iulie la băile Borka, vestite prin apele sale minerale, asupra cărora dr. Pluck scrie o carte în 1819: „Disertaţia apelor minerale dela Borca“. In anul 1854 Octombrie 15 vizitează mânăstirea dela Răsboeni dând şi ora când a vizitat-o „5 ore după masă“.

Călătorii ar fi făcut el destule şi în alte părţi, dar amintesc numai pe acele cari sunt însoţite şi de desenuri luate la faţa locului.

Venirea lui în ţară l-a despărţit pentru totdeauna de Bianca Milesi. El a lucrat ca editor, ziarist, desenator, punându-şi slujba şi talentul în serviciul ţării şi al neamului. Ridicat „din vulgul compatrioţilor“ şi-a continuat viaţa de om harnic, tăcut, modest, muncind neîntrecut până la moarte.

IOAN C. BACILA

BIBLIOGRAFIE

Istrati (Dr. C. I.): Din trecutul nostru. Una sută de ani de când G.Asaki s'a dus la Roma. Bucureşti 1909.

Bacaloglu: (Elena): Preuves d'amour Giorgio Asssaky. „Nouova Antologie“ 1 Luglio 1912. Roma 1912.

Bacaloglu (Elena) : Preuves d'amour & Bianca Milesi et Georges Assaki. Bucarest 1914, pag. 1—52.

Lugoşianu (Octav): Primele studii de desemn ale lui Gheorghe Asachi, „Căminul nostru“ I (1910) No. 5. p. 68—73.

Manuscrisul Acad. Rom. No. 3776 foaia 63, unde este scris drumul dela Viena la Roma.

Desenurile originale ale lui Gh. Asache cuprinse în 6 caiete şi 235 foi volante. Biblioteca Academiei Române, secţia Stampelor.

Secetă

Pământu-a dat în pârg întocmai ca o pară,
Sub un văzduh şi zări topite de dogoare
Şi s'au încins cetăţile de somn, sub soare,
Iar seceta-a pornit cu traista goală'n ţară.

Şi-a potolit belşugul, către toamnă, vinul
Şi'n spicul slăbănog de mai rămase paiul
— Nebuni, s'au cununat pelagra cu mălaiul —
In schimb cucuta stoarse humei tot veninul.

Stejarii şi-au uitat de jurământ cu glia
— Nu-şi vor roti, mai mult, trufaşi coroana'n spaţiu
Şi n'or mai strânge'n braţe cerul cu nesaţiu,
Când veştezi, li s'a irosit de mult tăria.

Din frunze-au mai rămas nervure fir de fir,
Doar ghimpi din tot ce-a fost odată trandafir
Şi noi — sărmane sălcii plângătoare —
Ne'ncovoiem de-arşiţa grea, mai tare, tot mai tare.

C. I. SICLOVANU

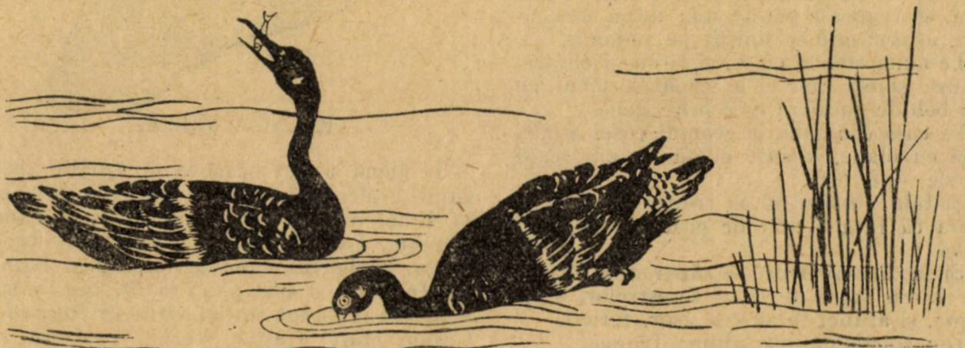

Pe munte

In tremuratul lin al doinei,
Un moţ îndeamnă pe cărare
Căluţu 'mpovorat cu de-mâncare,
Ce poticnindu-se de bolovanii din urcuş
Işi duc amarul unor zile,
Din Ţară până la Lăpuş.

Din culme, aprinsă de-asfinţit,
Oiţele ca bolovani cobor spre stână,
Şi din păduri de brazi încet răsună
Ca o chemare pentru cel ce-a rătăcit :
Şi munţii gem de 'nfrigurarea
A unui svon de tulnic răguşit.

Apoi şi noaptea, pas cu pas, din urmă
Coboară'n văi ; s'au liniştit
Şi câinii aprigi dela stână.
Doar în poiană fâşie prin ierbi
Un pârâiaş ce-şi poartă unda,
S'adape sperioşii cerbi.

Bihor 923

ION AL. OVEJA

Ierbarul

Deschid ierbarul meu de amintiri
— o altă viaţă pusă la păstrare —
petale supte, palide, subţiri
ce-au adiat cândva miresme rare.

Sunt flori ce-au suspinat în nopţi albastre
şi-apoi pe culmi de vise au murit
cu trupu'n brazdă, cu surâsu'n astre
şi tremurând fior nelămurit

Şi flori ce mi-au sunat de dimineaţă
cu clopoţei de-argint şi voe bună
şi m'au trezit la soare şi la viaţă
din somnul meu de vise şi de lună.

...Şi flori ce-au stat hotar în două pagini
de-au plâns cu fiecare eroină
Azi macină cenuşă din păragini
Nimic nu plâng, cu nimeni nu suspină

Şi'nchid ierbarul trist al amintirii
strivind sub geana grea un bob de apă
că nu mai au 'parfumuri trandafirii
dar par'că şi mai sângeros înţeapă...

PETRE STRIHAN

S. S. R.

— A şasea şezătoare literară dela 6 Martie 1926 —

(Fundaţia Regele Carol I)

Ultima şezătoare a S. S. R-ului ca de obicei a atras la Fundaţia Carol un public foarte numeros şi doritor de cultură. De astădată, cu cât se apropia ora 9, ora fatală a conferinţiarilor, dar nu a tuturor, publicul se arăta tot mai fericit. Motivul? Avea să vadă şi să audă vorbind un răsboinic din cei mai autentici, pentrucă în ultima vreme chipul d-lui Octavian Goga a fost popularizat când în armură romană, când medievală, în timp ce în jurul personalităţii sale se făureau legende ca despre un Wotan naţional.

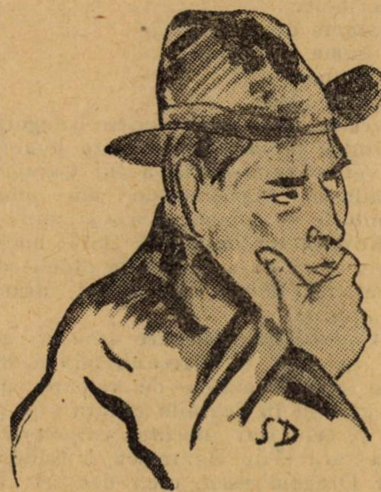

N. DAVIDESCU

Conferinţa anunţată purta titlul: „Ideea naţională în literatură". Precis la ora 9 apare la tribună d. N. Davidescu, care cu glas domol vesteşte publicului că preocupări politice împiedică pe d. Goga să ţină conferinţa anunţată, dar că îndată ce va fi mai liber d-sa îşi va ţine făgăduiala.

Publicul gentil, a aplaudat, dacă a fost şi mulţumit nu putem spune.

Seria lecturilor o începe d-l Caton Theodorian cu schiţa „Internaţionala".

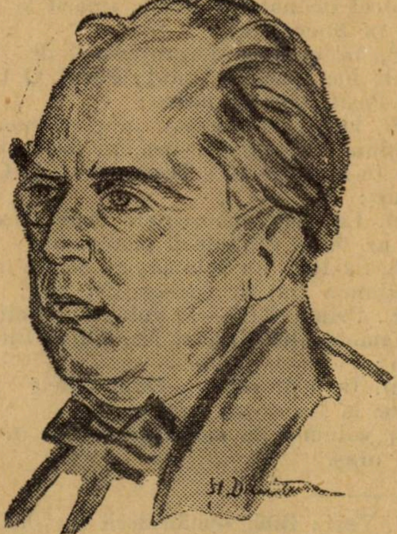

CATON THEODORIAN

D-l Horia Furtună citeşte din „Făt-frumos" un fragment din actul I şi altul din actul III, apoi declamă :

VACANŢA DE CRACIUN

**Vacanţa. Armonie de Crăciun.
Mă văd din nou în clasa zbuciumată.
Un tren făcut pe tablă. Şi de-odată:
— Acasă !**

In ajun de Moş-Ajun.

**Din şcoală izbucniam năvălitori,
Alunecând pe pârtiile ninse ;
Şi lucii se-aşterneau pe străzi întinse
Zăpezi cu zurgalăi zornăitori.**

**Căci săniile scuturau pe stradă
Din zgărzi 'zglobii zdrăngănitoare salbe,
Şi scârţâind omături moi şi albe,—
Şi se 'ncepea bătaia cu zăpadă.**

**Băeţi şi fete. Bulgărul pocnia
In glugă, în ghiozdane, în gherghef,
Sau se 'ncursta în basso-relief
Pe spatele acelui ce fugea.**

**In aer mirosea a dimineaţă,
A vânt de mare, a zambile strânse
Rupându-l de pe ramura ce-l plânse
Sugeam un ţurţur răcoros de ghiaţă.**

**Vijelios suceam acasă clanţa,
Zvârleam ghiosdanul, haina, pe'ntrecute,
Şi m'aruncam de gâtul mamei, iute,
Strigându-i fericit, râzînd :—Vacanţa !**

D-l N. Davidescu citeşte câteva bucăţi după Verlaine şi poemele originale : *Un cram se prăbuşeşte* şi *Ne me perdas illa die.*

D. I. U. Soricu citeşte Murguleţ, Doină de leagăn, Victoria şi

DORUL

**Sărac dor de fată mare,
Dor de fată mare,
Cum n'ai nici o alinare,
Dor de fată mare.**

**Ca o pasăre pribeagă,
Pasăre pribeagă,
Baţi din aripi ziua 'ntreagă,
Pasăre pribeagă.**

**Şi 'n amurgul trist al serii,
In amurgul serii,
La hotar mângâi străjerii
In amurgul serii.**

**Săruţi steagurile sfinte,
Steagurile sfinte,
Şi 'nfloreşti, când trec nainte
Steagurile sfinte.**

**Umezi ochii tăi de rouă,
Ochii tăi de rouă,
Plâng la orice rouă nouă
Ochii tăi de rouă.**

**Şi mai arde luminţa,
Arde luminiţa,
Când te'ntorci dela bădiţa,
Arde luminiţa.**

**Şi-apoi iar porneşti în zare,
Dor de fată mare,
Ca o binecuvântare,
Dor de fată mare!..**

D-l Ion Pilat citeşte din volumul **Pe Argeş în sus**, poema:

ACI SOSI PE VREMURI

*La casa amintirii cu-obloane şi pridvor,
Păienjeni zăbreliră şi poartă şi zăvor.*

*Iar hornul nu mai trage alene din ciubuc
De când luptară 'n codru şi poteri şi haiduc.*

*In drumul lor spre zare îmbătrâniră plopii.
Aci sosi pe vremuri bunica-mi Calyopi.*

*Nerăbdător bunicul pândise dela scară
Berlina legănată prin lanuri de secară.*

*Pe-atunci nu erau trenuri ca azi, şi din berlină
Sări, subţire-o fată în largă crinolină.*

*Privind cu ea sub lună câmpia ca un lac,
Bunicul meu de sigur i-a recitat „Le Lac".*

*Iar când deasupra casei ca umbre berze cad,
Ii spuse „Sburătorul" de-un tânăr Eliad.*

*Ea-l asculta tăcută, cu ochi de peruzea...
Şi totul ce romantic ca 'n bazme se urzea.*

*Şi cum şedeau... departe un clopt a sunat,
De nuntă sau de moarte, în turnul vechi din sat.*

Dar ei, în clipa asta, simţeau că-o să rămână...

De mult e mort bunicul, bunica e bătrână...

*Ce straniu lucru : vremea ! — Deodată pe perete
Te vezi aevea numai în ştersele portrete.*

*Te recunoşti în ele, dar nu şi 'n faţa ta,
Căci trupul tău te uită, dar tu nu-l poţi uita...*

Ca ieri sosi bunica... și vii acuma tu :
Pe urmele berlinei trăsura ta stătu.

Acelaș drum te-aduse prin lanul de secară,
Ca dânsa tragi, în dreptul pridvorului, la scară.

Subțire, calci nisipul pe care ea sări.
Cu berzele într'ânsul amurgul se opri...

Și m'ai găsit, zâmbindu-mi, aproape pueril,
Când ți-am șoptit poeme subtile de Merrill.

Iar când în noapte câmpul fu lac întins sub lună
Și-am spus „Balada Lunei“ de Horia Furtună,

M'ai ascultat pe gânduri, cu ochi de ametist,
Și ți-am părut romantic și poate simbolist.

Și cum ședeam... departe un clopot a sunat
— Acelaș clopot poate — în turnul vechi din sat...

De nuntă sau de moarte, în turnul vechi din sat.

D-l G. Gregorian citește poeziile: Am stat cu visătorii și

CANTECUL PADURARULUI

Inspre seară din pădure
Cucuvaele vin sure ;
Stau pe porți, pe streșini stau :
Cucumau, cucumau...

Iar din ele 'ntr'un târziu
Una pe coliba mea
A 'nceput cu glas pustiu,
Cucumea, cucumea...

Când o streașină aține
Cucuvăi, nu-i semn de bine ;
Umbră ele'n glasuri au,
Cucumau, cucumau...

Am un frate'n pat ; dar poate
Să te faci tu bine frate !
Nu de tine spune ea,
Cucumea, cucumea...

Ce-aud ?Alta, pe-altă grindă...
Am și-o mamă suferindă.
Două-acum fiori îmi dau,
Cucumau, cucumau...

Mă gândesc... Ce gânduri crude!
Am și'n mine viața mea
Și-o a treia se aude,
Cucumea, cucumea !

O, da'n noaptea asta largă
Câte cucuvăi se-aleargă ?
Țipătul din sbor și-l iau,
Cucumau, cucumau...

Ce vor Doamne-atâtea stoluri
Și pe cine cheamă 'n goluri
Ne sfârșit de-o țin așa,
Cucumea... cucumea !...

D. **Cincinat Pavelescu,** a citit **Serenadă,** apoi mai multe epigrame.

Unui foarte tânăr scriitor

care într'o critică făcuse aluzie la vârsta maestrului. Intrebat la ce vârstă moare măgarul, și neștiind, d. Cincinat Pavelescu i-a răspuns : La 21 de ani, (vârsta criticului).

Ești mult mai tânăr decât mine
Și'n glume foarte priceput
Dar eu îți spun dela 'nceput
Vorbind de vârstă nu faci bine
E dintre legile fatale
Ca omul chiar octogenar
Mai tânăr e ca un măgar
De vârsta..., d-tale!

D-lui Al. Cazaban, care citise *Traviata la Vaslui* și *Coada Boului,* i-a alcătuit chiar atunci următoarea epigramă, pe care o citește în aplauzele auditorului:

Chelia e minus frate
Eu cred că asta-i adevărul
Amicul Cazaban mă bate
Nu cu talentul ci cu părul.

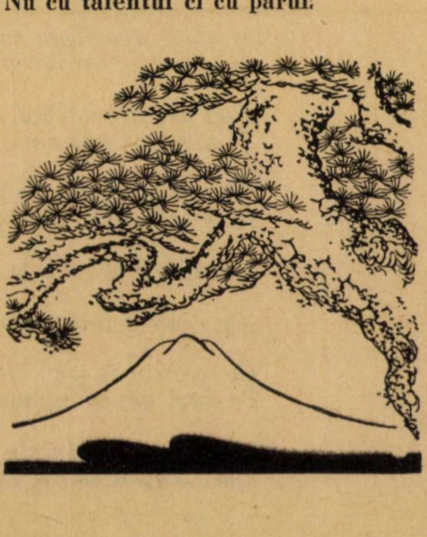

Ce-a scris Caragiale ?

I. GENERALIZARE

Cercetarea de față face parte din domeniul preocupărilor bibliografice de a căror necesitate am început să ne convingem în ultimul timp. Astfel fiind lucrurile, ea nu va fi nici prea elementră, nici prea senină. Se pune aici — pentru întâia oară, poate, în mod complet și sistematic, problema bibliografiei lui Caragiale care (deși redusă și—s'ar părea — ușor de reconstituit) prezintă totuși destule dificultăți pe care e obligat să le învingă acela care-și propune rezolvarea ei.

*

Procedând după **metoda colectivă,** vom împărți în 5 mari grupe bibliografia lui Caragiale care — prin urmare — va putea fi urmărită prin :

1. Periodice ;
2. Volume de tranziție ;
3. Volume definitive ;
4. Postume — și
5. Pagini alese.

Să urmărim pe rând fiecare categorie :

1. Dintre periodicele pe care le-a ilustrat verva neîntrecută a lui Caragiale (editându-le, îngrijindu-le sau numai onorându-le cu colaborarea sa) amintesc:

a). **Revista contimporană** (1874) unde— se pare — că au apărut cele dintâi scrieri (versuri) de-ale genialului dramaturg ; apoi (1) :

b). **Convorbirile literare** care au găsduit — pe rând — (între anii 1879 și 1890) operile sale dramatice de valoare atât de inegală și în paginile cărora s'au publicat și cele mai drepte caracterizări ale acestora (Titu Maiorescu, I. Nădejde, Mihail Dragomirescu, etc.) dar și cea mai dureroasă interpretare (1912).

c). **Constituționalul** în care publică pu- 1898 ;

d). **Moftul român,** prin care biciuește actualitatea anilor 1893-94 ; în fine :

e). **Epoca literară,** 1896 ;

f). **Calendarul Daciei** ed. la 1897 pentru 1896 ;

g). **Calendarul Moftului român** pe anul 1902 ;

h). **Convorbiri-le (critice)** din 1907—1908 și

i). Ziarul „Universul“ (1910) (2).

●

2. **Ca volume de tranziție**—cunoaștem :

a) cel de **teatru,** dela 1889, cu prefață de **Titu Maiorescu** (București) ;

b) cel de **note și schițe,** tipărit la 1892, tot în București ;

c). In aceleași împrejurări de timp și de loc apare volumul : **Păcat. O făclie de Paști. Om cu noroc ;**

d). După 1893, apare în cunoscuta colecțiune Șaraga din Iași, în două volume (n-rele 20—21) : **Teatru de I. L. Caragiale ;**

e). La 1896, cunoscutele **Schițe ușoare,** ca nr. 58 al Bibliotecii pentru toți ;

f). La 1897, un volumaș cu **Schițe** în colecțiunea fraților Șaraga (Nr. 64) ;

g). Prin 1900(?)—alt volumaș : **Notițe și fragmente literare,** ca Nr. 121 al Bibl. p. toți ;

h). In 1901 schița : **Două bilete pierdute,** la București, cum și

i) volumul de **momente,** editat în acelaș oraș.

---

1. Vezi : **Bibl. românească** de Gh. Adamescu.

2. Această parte a bibliografiei e necompletă. Am menționat ceeace cunoaștem **din puținele istorii literare și bibliografii existente (I. Nădejde, Gh. Adamescu).**

ANTON PANN

— 1794-1854 =

Anton Pann scriitor popular prin exceleneță este creatorul unui curent nou, deosebit de acel al lui Eliade Rădulescu. De altfel el nici n'a urmat la școala lui Lazăr și nici n'a luat parte mai târziu la mișcarea din jurul **„Curierului Românesc"** și a **„Curierului de ambele sexe".** Născut întrun mediu cu totul străin contemporanilor lui, prin viața sa simplă și prin înclinările sale sufletești, Anton Pann era chemat să creeze o școală deosebită de a lor.

S'a născut în Bulgaria la 1794 în satul Slivden. Tatăl său era căldărar, venit acolo din România, iar mama grecoaică. Invățătura copilului nu putea fi prea bogată într'un mediu așa de modest, totuși el a început încă de mic să se perfecționeze în direcția muzicală. In 1806 plecă din Bulgaria, pe vremea războiului ruso-turc, împreună cu mama lui și cu doi frați și se stabilește la Chișinău în Basarabia. Nu a stat însă multă vreme nici acolo, de oarece în 1812, nevoind să intre soldat în armata rusă, se refugiază în Principate și vine la București. Din acest an Anton Pann începe să-și desvolte activitatea sa în serviciul poporului nostru. A ocupat rând pe rând diferite funcțiuni modeste: paracliser la biserica Olari, cântăreț la biserica Sfinți, etc.

In 1827 ajunge profesor de muzică la seminarul din Râmnicu-Vâlcea, unde a stat numai un an. Firea sa romantică îi nutrea mereu în minte fapte de aventurier. Indrăgostit de nepoata stareței dela Mănăstirea Dintr'un lemn, fuge cu ea la Brașov, sau la Sibiu cum susțin unii.

In acest timp se petrece un fapt foarte important în viața lui Anton Pann. Fiindu-i frică să nu fie urmărit de stareță își schimbă numele. In acest sens avem o notiță dată de Al. T. Dumitrescu fost funcționar la Academia Română.

Intr'un caet de note muzicale scris pentru călugărițele dela M-rea Dintr'un lemn, scriitorul nostru își alcătuește pseudonimul. La început se chema: **Antonie Pantoleon Petroveanu.** In urmă renunță la ultimul cuvânt și se iscălește numai: **Antonie Pantoleon,** pentru a scoate după aceea numele cunoscut: Anton Pan cu un singur **n** și în tipăriturile de mai târziu cu doi **n.** (cf. Al. T. Dumitrescu, **„Sămănătorul",** II (1903) p. 527—528).

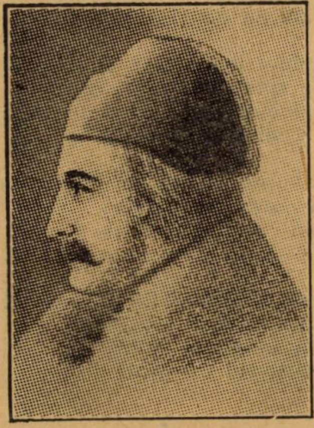

ANTON PANN

Reîntors la București în 1828 fu numit profesor de muzică al școalei naționale, urmând în acelaș timp și cursurile colegiului Sf. Sava.

In 1842 mitropolitul Neofit îl cheamă ca profesor de muzică la seminarul Central.

Ucenicia pe care o făcuse în arta tipografică la profesorul său de Psaltichie Petru Efesiul, îl îndeamnă în 1843 să-și deschidă singur o tipografie în chiliile bisericei Olteni.

Focul cel mare din București, întâmplat la 1847 în ziua de Paști îi distruge însă, toată munca de 4 ani. Dar el nu se descurajează și își deschide una nouă, nu după mult timp, în strada Tunari nr. 12, stradă care-i poartă astăzi numele, după stăruința celui mai harnic bibliograf al său, folkloristul G. Dem. Teodorescu.

In această tipografie Anton Pann și-a tipărit aproape toate operele sale, primind în acelaș timp și pe ale altora. Așa la 1848 un oarecare I. Păunescu publică aici o culegere de **„Orații la nuntele țăranilor români"** carte prefațată cu multe elogii de Anton Pann.

La 1854 isbucnind holera în București, vestitul cântăreț pleacă peste Olt, pentru a se reîntoarce nu după multă vreme înapoi în București. Pe drum răci și după o scurtă suferință muri în ziua de 2 Noembrie 1854, lăsând prin testament următorul epitaf pentru crucea de pe mormântul său:

Aci s'a mutat cu jale
In cel mai din urmă an,
Cel care 'n cărțile sale,
Se citește: Anton Pann.
Acum mâna-i încetează
Ce la scris mereu ședea:
Nopți întregi nu mai lucrează
La lumină cărți să dea.
Implinindu-și datoria
Și talentul ne îngropând
Și-a făcut călătoria
Dând în lume altor rând.

A fost îngropat în curtea bisericei Lucaci.

In ce constă meritul acestui scriitor, ajuns atât de popular? Desigur că s'a exagerat prea mult însemnătatea sa în istoria folklorului românesc. Anton Pann, născut într'o țară străină, petrecându-și mai târziu viața în mediul orășenesc ,nu putea fi cunoscător al folklorului românesc de baștină. El n'a colindat niciodată munții noștrii, n'a cunoscut pe ciobani, ba nici măcar pe bătrânii sfătoși din satele nealterate de civilizația orașelor. Al său **„Moș Albu"** numai în aparență pare un unchiaș dela țară, în realitate însă este un fiu al mahalalei bucureștene de pe acea vreme.

De altfel folkloristul Anton Pann nici nu face deosebire între literatura de periferie bucureșteană .In colecția sa din 1846 intitulată **„Poezii populare"** nu găsim nici un cântec dela țară.

Cine studiază colecțiile sale de material folkloristic trebue să fie cu multă prudență și în acelaș timp și un bun cunoscător al folklorului balcanic, pe care Anton Pann îl intercalează în broșurile sale fără nici o selecție.

Meritul său nu constă în acest domeniu, el nu poate fi considerat ca primul culegător popular sau folklorist **„sans le savoir"** cum i-au mai zis unii. Anton Pann a reușit prin broșurile sale scrise într'o limbă românească și răspândite în sute de exemplare să popularizeze diferite motive și idei de literatură, într'o pătură socială lipsită de cultura necesară pentru a înțelege literatura artistică propagată de Eliade Rădulescu, dar dornică și ea de o preocupare intelectuală cât de modestă.

In acest sens izbutește să popularizeze pe de o parte literatura populară în felul cum o înțelegea el, pe de alta literatura cultă, literatura primilor noștri poeți. In cartea sa „Noul Erotocrit" tipărită la Sibiu în 1837 și mai ales în **„Spitalul amorului"** acea cunoscută antologie de popularizare, ce apăruse la București după 1850 în mai multe volumașe și ediții, Anton Pann publică poezii dela poeții Văcărești și dela C. Conachi.

Răspândirea cărților sale se datorea desigur mai multor motive: erau eftine și pe înțelesul tuturor scrise și în afară de aceasta, poeziile aveau de cele mai multe ori și note muzicale. Melodia pătrunde mai repede în masele populare și se bucură de o expansivitate mai mare. Versurile vin în urmă și sunt cerute cu mai multă stăruință, când se cunoaște mai întâi cântecul (melodia) lor.

Dar Anton Pann a contribuit mult și la răspândirea muzicei bisericești, despre care istoricii specialiști în acest domeniu, nu și-au dat încă cuvântul.

Ni-l închipuim pe acest rapsod venit la noi de pe pământ străin, cu un temperament foarte expansiv, cu o fire vioaie și mucalită ,un personagiu așa de popular pe vremea lui despre care Eminescu vorbind de vremurile de altă dată a reușit să ne dea o frumoasă caracterizare în **„Epigonii":**

„S'au dus toți și sau dus toate pe o
[cale ne'nturnată,
„S'a dus Pan, finul Pepelei, cel isteț
[ca un proverb".

GH. CARDAȘ

---

j) In fine amintesc reeditarea la 1907, a Nr. 54 din Bibl, p. toți.

■

3. **Definitive și complete:** sânt numai 4 tipărituri și anume:

a) **1907-Din primăvară până'n toamnă.** București 1907;
b) **Teatru.** București. Minerva, 1908;
c) **Nuvele și povestiri.** Idem, Idem. Idem;
d) **Momente, schițe, amintiri.** Idem. Idem. Idem. (3).

•

4. Ca **postume** cunoaștem:

a) **Schițe nouă.** București. Adevărul. 1910;
b) **Abu-Hassan.** București. Flacăra. 1915;
c) **Reminiscențe.** Idem. Idem. Idem.
d) **Teatru;** 3 vol. anunțate, 2 apărute. București Soc 1924;
e) **Culegeri postume** în col. „Foi volante". Iași 1921.
f) **Versuri,** publicate de d. **Barbu Lăzăreanu.** București. Viața românească, 1922.

•

5. In fine ca **pagini alese:**

a) o broșură în colecțiunea Al. Vlahuță. București. Alcalay, 1916;
b) o bucată în Nr. 1000 al Bibl. pentru toți; București. Alcalay;
d—j) diferite în n-rele 5, 13, 28, 36, 49, 75, 125—126, din colecțiunea editată de Cartea românească. București;
k) **Nuvele** (5). București. Cultura Națională. 1922;
l) **Cănuță, om sucit.** București. Eminescu 1925 (19 bucăț), (4).

PAUL I. PAPADOPOL

---

[3] Aici n'au fost prevăzute recentele reeditări (Eminescu) despre care va fi vorbe aiurea.

[4] Unele informațiuni din acest articol se datoresc bibliografiei d-lui **G. Adamescu.**

LAMKIN

Baladă scoţiană

Lord Weary-şi ridicase'n deal
Castel nebiruit,
Dar Lamkin, meşterul zidar,
Rămase neplătit.

— „Lord Weary, ţi-am lucrat cinstit;
De ce nu mă plăteşti ?“
— „Aşteaptă, Lamkin, până-mi vând
Moşiile domneşti“.

— „Lord Weary, sunt sătul acum
De multele-aşteptări“.
— „Nu-ţi pot da, Lamkin, nici un ban,
Căci mâine plec pe mări“.

— „Lord Weary, jur pe D-zeu,
Pe sufletul din noi,
Că lacrimi grele vei vărsa,
Când vei sosi 'napoi“.

„Lord Weary 'n larg de mări plecă,
Iar jupâniţa lui
Rămase'n noul său castel
Frumos cum altul nu-i.

Dar jupâniţa la castel
Avea o doică rea,
Iar Lamkin a venit pe-ascuns
Şi s'a 'nţeles cu ea.

Şi-odată, când erau plecaţi
Argaţii din conac,
Ea pe fereastră-l slobozi
In micul ei iatac.

— „Cetaşii voştri unde sunt
Şi-argaţii cari mă ştiu?
— „Sunt duşi în câmp la treierat
Şi se re'ntorc târziu“.

— „Dar slujnicele voastre azi
Prin care colţ se ţin ?“
— „Azi spală rufe la părău
Şi-abia deseară vin“.

— „Copiii voştri zgomotoşi
De-aici unde-au plecat ?“
— „S'au dus la şcoală şi se 'ntorc
Deseară pe 'nserat“.

— „Dar spune-mi, doico : unde e
Acum stăpâna ta ?“
— „E sus în mândrul ei iatac,
Dar o putem chema“ .

Din teacă Lamkin scoase-un junghiu
Şi-l împlântă cu jind
In copilaşul ce-i zâmbia
Din leagăn gângurind;

Iar doica veselă porni
Să cânte cât putea,
Pe când din leagăn sângele
Pe scânduri picura.

Dar jupâniţa zise-atunci
Din cuibul ei bogat :
„Ce are copilaşul meu
De plânge ne'ncetat ?“

— „Vai doico, linişteşte-mi-l :
Dă-i ţâţă la soroc !“
— „I-am dat stăpână, cum mi-ai spus,
Dar nu mai vrea de loc“.

— „Vai doico, linişteşte-mi-l:
Ameninţă-l c'un băţ !“
— „Stăpână, de'nzadar încerc,
Căci nu pot să-l desvăţ“.

— „Vai doico, linişteşte-mi-l:
Adu-i un clopoţel !“
— „Stăpână, mititelul vrea
Să te scobori la el“.

Dar când făcu întâiul pas,
Domniţa 'ngălbeni ;
Iar când făcu al doilea pas
Cu Lamkin se 'ntâlni.

— „Aibi milă, Lamkin : mi-ai ucis
Copilul meu iubit,
Ci 'ndură-te de viaţa mea,
Căci eu nu ţi-am greşit“.

— „Ucid-o doico, sau s'o iert ?
Ce spui să fac cu ea ?“
— „Ucide-o, Lamkin, căci a fost
Cu mine veşnic rea“.

— „Adu-mi atunci un blid de-argint
Şi curăţă-l frumos :
„Acesta-i sânge boieresc :
Nu vreau să-l vărs pe jos“.

— Aruncă-l, Lamkin pe podea !
Cu ce-i mai ortoman
Firavul sânge de boier
Decât cel de ţăran ?“

•

Curând se 'ntoarse lordul iar
Din drumul său pribeag ;
Dar când ajunse la castel,
Stătu 'ngrozit în prag.

— „Ce sânge roşu e pe scări,
Iubiţii mei iobagi ?“
— „Stăpânul meu e sângele
Nevestei tale dragi“.

— „Ce sânge roşu e'n iatac,
Argaţii mei voinici ?“
— ‚Stăpânul meu, e sângele
Odraslei tale mici“.

Voios cânta maestrul sturz
In codrul legănat,
Dar trist plângea zidarul, când
Fu dus la spânzurat.

Voios cânta prigoarea'n crâng
Sărind din surci în surci,
Dar trist plângea doicuţa mea,
Când fu 'nălţată 'n furci.

VASILE STOICA

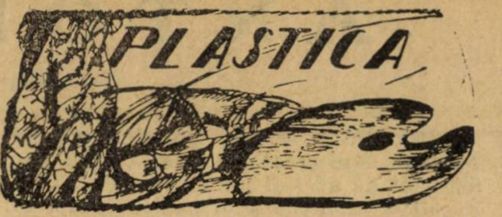

Ultimile expoziţii

OTTO BRIESE.

Preocupat, în deosebi, de problemele cromatice, — şi ajutat de o retină cu o sensibilitate ce iese din comun, — arta lui *Otto Briese* se evidenţiază liniştită, armonică, dar mai ales impregnată de o duioşie particulară, care nu este aceia a tumultoaselor centre mari, unde unii artişti cred că e necesar să afecteze o neurastenie, care, în fond, nu e decât pozitivism feroce.

JEAN COSMOVICI.

Virtuos manual.

Arta nu este însă *numai* meşteşug.

Şi nici numai pasiune.

Ci viziune personală, exteriorizată prin mijloace personale.

Dar viziunea este o drăcie care nici nu se moşteneşte, nici nu se cucereşte...

RAICU.

Elev al şcoalei de Belle-Arte.

Şi, deja, la a patrusprezecea d-sale expoziţie.

B'ARG.

Expune o serie de pastele cu incontestabile calităţi de culoare.

Genr-ul a luat acum locul scăpărătoarelor şarje sociale, dealtă dată, unde *B'Arg* se remarcase, cu prisosinţă, ca un spirit distins şi adânc.

E, desigur, o evoluţie, o evoluţie frumoasă, dar care nu ne împiedică, totuşi, să regretăm ascuţimea usturătoare a creionului d-sale din trecut.

GIC SAVULESCU.

Nu este deloc fixat.

Poate încă nici nu are destulă cunoştinţă a meseriei, care să-l ajute la aceasta.

E, apoi, obsedat de o sumă de reminiscenţe, nu îndestul de bine digerate, şi pentru aceasta — trădătoare.

STEURER.

E o adevărată surpriză, anul acesta, pentru toţi amatorii cari l'au urmărit îndeaproape, mai ales dela război încoace.

Viziunea d-sale halucinată şi, uneori, tendenţios brutală, s'a limpezit, s'a calmat, ca sub efectul unei băuturi vrăjite.

Culoarea d-sale, care vroia să fie expresivă, dar nu izbutea să atingă de cât asperităţi inutile şi, de foarte multe ori, descorduri nejustificate — a prins astăzi consistenţă şi unitate.

Mai puţin, aproape deloc, preocupat de bizareria motivului, d. *Steurer* se concentrează astăzi în studiul serios al armonizărilor coloristice, unde izbuteşte — pe calea aceasta pur picturală — să-şi gradeze şi să-şi exprime, cu distincţiune, o lume întreagă de emoţiuni.

D. *Steurer* ni se descoperă astfel ca un emotiv înăscut, ceia ce ar fi fost tare greu de întrevăzut, ori câtă bună voinţă am fi avut, acum câţi-va ani în urmă.

TROTEANU.

Nimic nou, ca preocupare picturală, faţă de expoziţia d-sale precedentă.

N. N. TONITZA.

SALONUL OFICIAL

Din anul acesta va fi deschis la „Ateneul **Român“ în primele zile din luna Mai şi**

Cronica muzicală

Opera română. — Pentru întâia oară Povestirile lui Hoffman operă fantastică în 4 acte (cinci tablouri) de I. Offenbach

Istoria dramei lirice îşi are Iakobii săi — Meyerbeer şi Offenbach — după cum istoria muzicii are pe cei doi Richarzi — Wagner şi Strauss. — Dacă în privinţa acestor doi din urmă este greu de stabilit analogii, cei doi Iakobi, ambii de rasă ebraică, pot da loc la felurite cercetări comparative, mai ales pentru cuvântul că ambii îşi au locul în istoria muzicii ca creatori numai de muzică dramatică. Ne interesează în deosebi paralela ce s'ar putea face între Meyerbeer, care degenerează genul operei în „scamatorie extravagantă", şi Offenbach, care merge pe acelaş drum al celui dinttâi Iakob, degenerând genul în **operetă.**

„Povestirile lui Hoffmann" nu sunt, propriu vorbind, operetă; această ultimă lucrare a lui Offenbach aparţine istoriei operei. Centrul interesului dramatic este susţinut aci de figura fantastică a lui **E. Th. A. Hoffmann,** muzicant, poet. pictor şi teoretician, purtător, prin activitatea sa şi prin propria-i viaţă, al stindardului romantismului. Faptul nu este de trecut cu vederea când este vorba de a determina caracterul eminamente romantic al operei: „codaciul întârziat al operei romantice", cum numeşte **Carl Nef,** această lucrare a lui Offenbach. — Totuşi, cu toate intenţiunile lui Offenbach de a-şi purifica maniera (în care întreaga-i viaţă lucrase, creând genul oporetei). şi, de a restaura genul operei, în acest cântec al lebădei, — „Povestirile lui Hoffmann", testamentul său artistic, cu toată orchestraţia destul de îngrijită a lui Guiraud (făcută întocmai după indicaţiunile lui Offenbach), nu rămân neinfluenţate de spiritul operetei.

Pe scena dela „Liric", opera fantastică a lui Offenbach vine. ca şi din spiritul creatorului ei, îmbâcsită de atmosfera de operetă, de praf de grădină de vară, de meschinărie şi cabotism în care şi-a trăit primele reprezentaţiuni în ţara noastră. Reabilitarea şi reîncadrarea „Povestirilor lui Hoffmann" în repertoriul operei întâmpină greutăţile tradiţiei de operetă. Cuvântul prim îl are, pentru înlăturarea acestei traditii, regisorul.

Piesa prezintă ce-i dreptul, şi din alt punct de vedere, atracţie deosebită pentru noua artă a regiei: din acel al nesfârşitelor perspective care se deschid fantaziei punerii în scenă. Neuitatele stagiuni ale „operei comice" din Berlin de sub direcţiunea marelui **Hans Gregor** cu „Povestirile lui Hoffmann" sunt inaugurate şi deţin afişul nu mai puţin de şease sute de ori într'un interval de timp relativ scurt. Liniile mari pentru înscenarea „Povestirilor lui Hofmann" nu le găsim însă nicăeri mai clar redate şi mai justificate, ca în lucrările de specialitate ale teareticianului artei regiei, **Carl Hagemann.** Aci ar fi putut adânci puitorul în scenă bucureştean multe adevăruri în privinţa întreprinderii sale. Şi poate, cu mai multă grije şi silinţă, ar fi şi isbutit să realizeze pe scena Operei române un spectacol mai atrăgător şi, în tot cazul, mai depărtat de tradiţia de operetă în care împrejurările au înglobat, la noi, „Povestirile lui Hoffmann". De stilizat fiecare aparte, cele trei acte de fantasmă şi basm dela mijloc, sunt de opus categoric realismului brutal de kneipă nemţească din actul prim şi ultim cari înrămează ca un prolog şi un epilog fantasticul romantic şi contrastant din cele trei viziuni caracteristice ale vremii: ştiinţa (Olimpia), sensualismul şi lascivitatea meridională (Julieta) şi pasiunea artei (Antonia).

Concepţia unei atari structuri scenice ar fi adus o vie lumină şi asupra interpretării. S'ar fi înţeles antiteza dintre Hoffmann şi Lindorf, şi s'ar fi ales altcineva decât **Mircea Lazăr** de opus geniului rău interpretat cu perfectă siguranţă dramatică şi deplină stăpânire a mijloacelor vocale de către d.**George Niculescu-Basu.** De relevat pentru însuşirile sale vocale — care în tot cazul, sunt de cultivat — este soprana **Lydia Babici** singurul element de aşezat într'un ansamblu, desechilibrat şi covârşit de Niculescu-Basu. Orchestra a rămas într'o rezervată cuminţenie sub dirigenţia potolită a lui **Pessione.** Calmul înţelept dar resemnat cu care Pessione îşi dozează câtimea fonică, ne distrage aproape pe de-a întregul gândul dela orchestră. Abia în actul Julietei timpanele auditorului au descoperit „Barcarola" şi cu ea orchestra, şi au aplaudat călduros; încolo.., discret acompaniament. Lipsite de concepţie interioară a rostului scenic, grupurile s'au mişcat într'o neorânduire de „verismo" italian, când fiecare act trebuia să aibă şi unitatea stilistică a decorului şi a ansamblului. Lumina concepţiei generale a operei lipsind, spectacolul întreg înclină să reliefeze singurul personagiu real de operă, basul Niculescu-Basu, dar prin aceasta să prăbuşească tocmai unitatea stilistică, idealul spre care trebue să tindă interpretarea oricărei opere dramatice.

G. BREAZUL

---

va fiinţa până la sfârşitul lunei Iunie.

Trimiterea lucrărilor, care va dura zece zile, se va opri în ziua de 17 April, când vor începe şedinţele juriului.

Lămuriri de detaliu se pot căpăta dela *secretariatul Salonului Oficial*, din Ministerul Artelor.

EXPOZIŢII.

Casa Artei (Câmpineanu 17) — Horaţiu Dimitriu.

Muzeul Simu (atelier) — Marius Bunescu.

Căminul Artelor — Briese — Cosmovici — Raicu.

Ateneu — „Tinerimea artistică" — Katargi.

Mozart — B'Arg — Gic — Steurer — Troteanu.

Cartea Românească — „Grupul celor patru" — Şirato — Dimitrescu — Tonitza — Han.

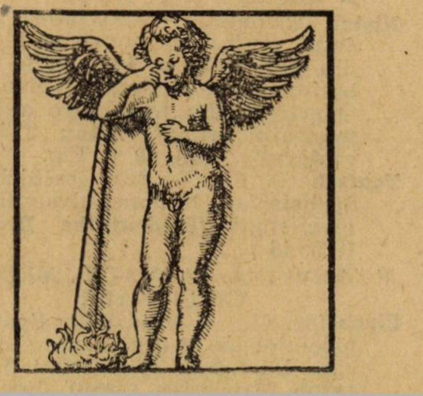

TEATRELE

Despre Pirandello, în legătură cu trupa Pitoeff

„Cine-i acest **el ?** Cine-i **el însuşi ?**

A, dacă fiecare dintre noi ar putea, o clipă să îndepărteze dela el, această metaforă **sine însuşi,** — pe care o aduc, o formează într'un mod inevitabil, acţiunile noastre conştiente şi inconştiente, ne-am da seama, că **sine însuşi** e un altul, un altul, care n'are nimic, sau aproape nimic cu noi. Fiinţa noastră intimă, jenată adesea de toată viaţa noastră, rămâne necunoscută".

De când am citit un lung pasaj, în care intră şi frazele de mai sus, în romanul „On tourne" al lui Pirandello, am avut impresia, că am dobândit putinţa de a-i aprecia concepţia.

El şi-a pus problema : „Ce-i personalitatea" „Ce-i eul", după ce a constatat dureroasa disproporţie dintre fiinţa adevărată ,în adâncul sufletului ei şi ceeace pare.

Fiecare dintre noi, — după concepţia lui Pirandello — are conştiinţa că este cineva, aparte, unic. Dar este ? Persoanele, cu care această fiinţă unică are raporturi. îşi fac despre ea o imagină precisă, dar diferită .Pe personalitatea, pe care fiecare dintre noi ne-o recunoaştem, se înfig, apasă, se resfiră în orice caz, personalităţile, pe care le crează nevoile traiului, meseria, mediul. Şi astfel nimeni nu mai reprezintă fiinţa sa, eul său ci o împreunare, un amestec de personalităţi, pe care le primim conştient, sau inconştient. Şi astfel, personalitatea ajunge să fie sute de mii de lucruri, uneori într'o luptă de recunoaştere şi închegare, de înverigare către unitate, sau de dezacorduri continui.

Dacă încerci să-ţi analizezi stările de conştiinţă, ajungi firesc la această constatare sceptică a disocierii, la care ajunge Pirandello. El însă şi când creează, când face piese de teatru, de pildă, are conştiinţă, că personajul, căruia tinde să-i dea viaţă, are o anume personalitate intimă în sufletul autorului, iar când a ieşit afară, când autorul i-a dat drumul să se manifeste, personajul născut din închipuire, suferă toate impresiunile, determinanţa şi răscolirile contactului, necesităţilor ambianţei şi nu mai e cel ce-a fost.

Problema aceasta a pus-o Pirandello, în admirabila piesă **„Şase personaje îşi caută autorul".**

Pe scenă, în viaţă, actorii, ori noi toţi, interpretăm, trăim aşa cum suntem îndrumaţi, cum putem. Dar personajele din ficţiune, create în adâncul sufletului sunt altfel. Urmăresc, se revoltă, îşi caută autorul, care să le înfăţişeze în realitatea lor adevărată. Ele rămân fantome întregi şi unitare ; noi apărem — după această concepţie — caricaturizaţi în imixtiunile de conivenţe şi imitaţiuni.

Şi apoi în **„Enric al IV",** e înfăţişată dubla personalitate. O viaţă creiată în plină ficţiune, perfect unitară şi alta reală, normală socotind pe cea dintâi halucinantă şi nebună.

Poate că piesele acestea, pe care le-a reprezentat cu mare artă trupa Pitoeff la noi, să pară că au un fel de deslânare dramatică. Totuş ce admirabilă dibăcie ! Ce straşnică siguranţă de compoziţie ! Sunt într'adevăr elementele componente,

CINEMATOGRAFUL

Cinema Pathé Lipscani

„Kean“ cu Moşjoukine şi Lisenka

Geniu şi dezordine !

Subtitlul acesta fixează caracterul filmului, înainte chiar de a fi văzut un tablou măcar şi dela început îi acordă — ca concepţie cel puţin — o evidentă şi incontestabilă superioritate asupra dramei, atât celei romantice, cât şi celei expresioniste.

Intr'adevăr în teatru viaţa lui Edmond Kean a servit doar de element accesoriu în sublinierea unor idei, unor contraste simbolice prea învechite şi mai ales dulcege pentru a mai avea astăzi o valoare artistică reală. Atât drama lui Dumas cât şi a lui Endschmit se rezemau — poate se şi rezumau — pe două scene :

1) Scena în care Kean vorbeşte micei sale admiratoare despre tot ceeace înseamnă „a face teatru“.

2) Scena din cabină, când Kean cu toată furtuna deslănţuită în sufletul lui de ironia prinţului, e totuşi silit să joace.

Căci ceeace autorii vor să reliefeze în aceste drame e în primul rând contrastul dintre tot ceeace se vede prin reverberaţia multicoloră a focurilor rampei şi tot ceeace se ascunde în dosul decorurilor, în lumea culiselor.

Romantismul şi expresionismul s'au servit de viaţa lui Kean ca de un pretext, într'atât întrucât s'a servit şi Schmizler de viaţa autorului lui „Dorian Grey“. Din contră în cinematograf, elementul principal, obiectul filmului este însăşi această viaţă, felul acestei vieţi sau mai precis, ceeace explică acest fel de viaţă : temperamentul lui Kean, caracterul său copleşitor de complex, zbuciumat tocmai pentrucă aşa complex, balotat între pasiunile cele mai violente şi contrarii. Un astfel de temperament e o adevărată comoară pentru un „creator de viaţă estetică“ — cum ar spune d. Mihalache Dragomirescu — şi desigur că Dumas şi Endschmit nu au ştiut să profite de ele, căci e greu de crezut că nu au întrevăzut toate posibilităţile ce le oferea eroul lor.

Filmul are un caracter pur psihologic şi tocmai aci stă superioritatea lui. Dar deşi superior ca concepţie, el e vădit inferior ca realizare artistică.

Ca şi la Teatrul „Regina Maria“ se simte în primul rând lipsa de unitate în spectacol. In felul nehotărît şi mai cu seamă variabil, în care sunt împărţite rolurile într'un studiar ar fi greu să precizezi dacă responsabilitatea revine autorului scenariului sau regizorului. Ceeace este însă cert, e că toată greutatea şi în acelaş timp tot succesul e susţinut de Mosjoukine care a înţeles perfect rolul şi cu entuziasmul uşor explicabil, ce insuflă tot ce e fantezie, neprevăzut şi pasiune ce nu ţine seamă de nimic, a făcut din rolul Edmond Kean cea mai puternică creaţie a sa.

Asta nu înseamnă că e o creaţie desăvârşită şi că nu e lipsită de defecte. Marele merit însă este că a dat o trăsătură viguroasă şi mai ales perfect definită personalităţii lui Kean ; pe lângă aceasta a avut multe momente în care jocul său a fost cu adevărat desăvârşit. Aşa de pildă : scena cabaretului — nu atât dansul cât desperarea cu care oprindu-se o clipă, îşi toarnă în gură ultimele picături din sticlă în timp ce privirea turbure, rătăcită, se împleteşte cu imaginile ce dansează halucinant, în mintea în care se lasă tot mai adânc noaptea. De asemenea scena cu punchu-ul şi florile.

Marele defect e că au fost numai momente, nu un tot omogen, indisolubil, ci o linie inegală. Un moment foarte slab e scena dintre Kean şi contesa Koefeld, în cabină, scenă în care d. Tony Bulandra a fost incontestabil mult mai bine. Deasemenea slabă e scena nebuniei. Această scenă se poate împărţi în trei părţi : prima parte, clipa în care Kean simte cum i se rătăceşte mintea, gestul acela cu mâna pe funte, e minunat. A doua parte : când frânge spada, iarăşi e bun. A treia parte, când imploră milă publicului, este extrem de slab. In această parte finală a scenei a fost mult mai bine d. Bulandra.

D-na Lisenka pare a fi înţeles rolul : o femee sensibilă şi totuşi rece. Cu toate acestea nu a reuşit să dea decât ceva cu totul inegal şi poate chiar şters. Momentul cel mai bun pare a fi în ultimul act când răceala temperamentului ei o face să sufere dublu neputând să exprime tot ceeace se petrece în sufletul ei. Foarte bine Kolise în sufleur.

Cu toate defectele — ce nu apar flagrant decât la o reluare — Kean rămâne totuşi un film superior, un film prin excelenţă de atmosferă care impresionează puternic prin realele-i calităţi ce răscumpără greşelile.

Cinema Marioara Voiculescu

„Contesa Marie“ cu Vivian Gibson

Un film ce ţine de operetă şi de melodramă, închinând însă mai mult spre operetă : de aci prea dese şi bruste treceri „du plaisant au sevère“ nebănuit de supărătoare. Unele scene bune. De asemenea unele exterioare impresionante prin contrastul pitorescului lor cu restul cadrului: ferma, cirezile în întinderea nesfârşită şi apăsător de calmă a pustiei, Afară de unele scene, Viviane Gibson care în „Bărbatul care se vinde“ făcuse o creaţie minunată din rolul „Marion“, în contesa Marie în general a fost mediocră, ca şi întreg filmul dealtfel.

CRONICAR

împrăştiate, ca părţi disparate, neglijate, şi dispreţuind conivenţa, cu care suntem deprinşi de etichetele corecte şi reţetele rutinare. Dar cu ce voinţă, autorul prinde pe nesimţite atenţia, o leagă de amănunt, împleteşte amănunutul în curiositate şi îndoială şi-l târeşte în labirintul transformărilor, pe care le vrea, ca să dea acel turburător stimul de viziune amăgitoare şi naturaleţă pasionată.

◆

D-na Ludmilla Pitoeff şi d. Pitoeff interpretând cu pricepere piesele lui Pirandello, au făcut fără îndoială un mare serviciu publicului nostru. Acel serviciu anume, că publicul va simţi nevoia să se intereseze deaproape de lucrările lui Pirandello. — Citit, sau ascultat. Pirandello e un frământător de gânduri, un sfărâmător al liniştei căreia ne complacem cu voluptate, dar care-i statică.

◆

Trupa Pitoeff a reprezentat şi S-ta Ioana a lui Bernard Shaw, pe care ne-a arătat-o înainte, Marioara Ventura.

Oricâte strădanii am făcut să înlăturăm comparaţia, ne-a fost peste putinţă, să nu simţim că d-nei Pitoeff, îi lipsea elanul Marioarei Ventura. A voit d-na Pitoeff să dea o Sfânta Ioana feerică, dar n'a dat-o iluminată; a voit s'o dea fermecătoare ,dar n'a dat-o eroică.

B. CECROPIDE

Buletin bibliografic săptămânal*)

de AL.- SADI IONESCU

32 POLITICĂ.

Nemoianu (P.). — Ardealul şi Banatul după unire. Cluj, (Tip. **Dr. S. Bornemisa),** 1925, 71 p. Lei 30.

Petrescu (Corvin M.). — Opera partidului naţional-liberal 1925. Bucureşti, **(Tip. Române-Unite),** [1925], 159 p. Fig.

Politica externă a României. 19 prelegeri publice organizate de Institutul social român. Cu o anexă de documente cuprinzând tratate, convenţii şi alt material în legătură cu Societatea Naţiunilor şi problemele de politică externă a României (text francez). Bucureşti, **Institutul social român,** [1926], 706 p. Lei 150.

Tătărescu (Gh.). — Internaţionala a III-a şi Basarabia discurs rostit în Adunarea deputaţilor. Bucureşti, (Tip. **„Independenţa“)** 1925, 45 p. Fig.

Tataresco (Georges). — Bessarabie et Moscou. Discours prononcé à la Chambre des députés de Bucarest le 9 décembre 1925. Bucarest, (Typ. **Cultura Naţională),** 1926, 47 p. Fig., hartă.

37 IVĂŢĂMĂNT. PEDAGOGIE.

Narly (C.). — Pedagogia în raport cu ştiinţele ajutătoare. Perspectiva sociologică a educaţiei. Bucureşti. **Socec & Co.,** 1926, 27 p. Lei 25.

Nistor (Nicolae). — Activitatea comitetului central de construcţii şcolare din jud. Sălaj în 1924—1925. Contribuţiune la înţelegerea problemei construcţiilor din noua lege a învăţământului primar. Zălau, (Tip. **Luceafărul“),** 1926, 69 p. Fig.

Teutsch (D. Fr.). — Zur Geschichte der Sächsischen Nationsuniversität. Hermannstadt **(Ostdeutsche Druckerei** 1925, 48 p.

61 MEDICINĂ. FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARĂ.

Ciuca (dr. M.). — Malaria în Spania. Epidemiologie şi organizare antimalarică. Bucureşti, (Tip. Fundaţiei **Culturale Principele Carol).** 1926, 31 p.

Guiart (dr. Jules). — Medicina în timpul Faraonilor. Traducere autorizată de dr. Valeria Niţulescu-Bologa. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 52 p. Fig. Lei 50.

Lapsi (dr. I.). — Microbioloiga cişmelelor din Cavarna-Dobrogea. La microbiologie des sources de Cavarna-Doboudja. Orăştie, (Tip. **Libertatea),** 1925, 28 p. Fig.

Nisim (dr. L.) şi dr. D. **Săvulescu.** — Profilaxia infecţiunii puerperale. Sarcina la termen. Bucureşti, (Tip. **Eminescu)** [1926], 31 p.

Puţureanu (dr. I.). — Noi descoperiri asupra Bacilului Tuberculos. Noi indicaţiuni terapeutice. Comunicare făcută la Academia de Medicină din Paris în Noembrie 1925. Râmnicu-Vâlcea. (Tip. **Matei Basarab),** 1925, 52 p.

Sterian (dr. Eraclie). — Longevitatea şi reîntinerirea. Ed. III-a. Bucureşti, **Socec & Comp.,** 1925, 295 p. Fig. Lei 50.

Tiţescu (dr. Vasile). — Laboratorul medicului practician. Cu colaborarea dr. Aug. Mureşan şi dr. I. Danicico. Cluj, (Tip. **Viaţa),** 1926, 73 p + tabelă.

---

*) A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

CALENDAR LITERAR

14 Martie, 1837: Apare în Iaşi **„Alăuta Românească“** condusă de M. Kogălniceanu.

1843: S‘a născut la Galaţi junimistul Ioan Foti.

1857 : A murit poetul Alexandru Sihleanu.

1895 : S‘a inaugurat în Bucureşti **„Fundaţiunea Universitară Carol I“.**

1900 : S‘a ţinut o şezătoare literară la Ateneul Român din Bucureşti cu lecturi de I. L. Caragiale şi Al. Vlahuţă.

15 Martie, 1876 : Apare în Bucureşti ziarul **„Timpul“.**

1888 : Apare la Craiova **„Revista Olteană“,** condusă de Traian Demetrescu.

1905 : Apare în Bucureşti **„Revista noastră“** condusă de Constanţa Hodoş.

16 Martie, 1842 : Se joacă la Iaşi în beneficiul artistului Greceanu, comedia în 5 acte **„Sgârcitul“** de Molière, tradusă de I. Roset.

1869 : Gr. N. Manu a vorbit la Ateneul Român despre **„Mitropolitul Antim“.**

17 Martie, 1867 : Răceanu a vorbit la Ateneul Român despre **„Rolul comediei la Atena“.**

1877 : S‘a născut la Braşov, dr. I. Scurtu.

1895 : A. D. Xenopol şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română, vorbind despre **„Mihail Kogălniceanu“.** Răspunsul a fost dat de D. A. Sturdza.

1900 : C. Erbiceanu şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română, vorbind despre **„Viaţa şi activitatea literară a Protosinghelului Naum Râmniceanu“.** Răspunsul a fost dat de D. A. Sturdza.

1905 : Apare în Iaşi un număr festiv cu titlul **„Aristizza Romanescu“,** revistă închinată marei artiste.

18 Martie, 1840 : M. Kogălniceanu, C. Negruzzi şi V. Alecsandri iau conducerea Teatrului Naţional din Iaşi.

1857 : Apare la Paris **„Opiniunea“** organul Românilor din străinătate, condusă de V. A. Urechia.

1894 : I. Kalinderu şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română, vorbind despre **„Episcopul Melchisedec“.** Răspunsul a fost dat de D. A. Sturdza.

19 Martie, 1841 : S‘a născut în Holod (Crişana) Iosif Vulcan.

1871 : S‘a născut în Focşani marele artist Petre Liciu.

20 Martie, 1820 : S‘a născut în Galaţi Domnitorul Alex. I. Cuza.

1847 : S‘a născut în Ismail (Basarabia) Gavril Muzicescu.

1866 : V. A. Urechia a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Elementul fatal în istoria naţională“.**

1871 : A murit la Napoli marele patriot bucovinean Alecu Hurmuzachi.

1880 : Em. Bacaloglu şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română vorbind **„Despre calendar“.** Răspunsul a fost dat de I. Ghica.

1892 : A murit cunoscutul om de bine Vasile Adamachi.

1923 : A murit marele istoric Dimitrie Onciul.

Institutul de cultură Italiană

Conferinţa D-lui Profesor Ramiro Ortiz: Marile ode ale lui Gabriele d'Annunzio

Sub forma poetică de amintiri din cea mai fragedă copilărie, domnul profesor Ortiz începe firul vieţii lui d'Annunzio, evocându-ne în chip viu figura marelui poet. Ni-l înfăţişează pe rând : ca elev de liceu, ducându-se la tatăl conferenţiarului —profesor la liceul G. B. Vico din Chieti— ca să-i corecteze versurile ; ca adolescent pasionat după sălbăticia naturii şi plin de acea preţiozitate care constitue cusurul cel mai mare al operei sale ; mai târziu risipindu-şi neobosit energia în petreceri prin saloanele aristocrate, ceeace nu întârzie de a da naştere crizei d'annunziene, de care nu-l scapă nici exagerarea senzualismului până la pervertire, nici amintirea copilăriei, a iubirilor curate de odinioară, a casei părinteşti (din care au eşit douătrei sonete minunate, dar atât), nici noua orientare, socială. („L'Innocente“ şi „Giovanni Episcopo“, scrise sub influenţa romanelor ruseşti). Noroc că apăru Nietzsche, a cărui doctrină putu să dea o bază filosofică, sensualismului şi egoismului său ; astfel îşi redobândeşte poetul bucuria de viaţa de altă dată şi începe să cânte :

„Mă nasc în orice zori ce se ivesc“...

Dacă ar fi să facem o clasificare, după preferinţe personale, a capo-d'operelor lui D'Annunzio, ele s'ar putea grupa astfel :

1) *Versilia,* o nimfă care, ascunsă în trunchiul unui pin, doreşte să guste din piersica din care mănâncă poetul, şi întrebuinţează pentru asta toate armele linguşirii, pe care i-le pune la îndemână femeiasca-i viclenie, luându-i corpul şi îndemnându-l s'o îmbrăţişeze. E un păgânism *simţit şi retrăit* — nimfa e *vie* o vedem şi simţim cu ea.

2) *La morte del cervo,* poezia sculpturală, cu minunatul grup ca de aramă al corbului şi centaurului, încleştaţi în luptă.

3) *La pioggia nel pineto,* un pastel de ploaie, în care efectul e obţinut prin procedee mai mult muzicale decât poetice : armonii obosite şi monotone, repetiţii frecvente la intervale determinate, care ajung să dea senzaţia duratei lente şi monotone a ploii.

4) *L'Otre,* importantă pentru concepţia de viaţă a lui D'Annunzio : burduful a avut pe rând tot ce se poate : apă, lapte, vin, untdelemn, sânge omenesc, suflul zeului Pan — acestea toate şi pure şi corupte; şi vesel de asta, vrea să moară într'o ultimă încercare, sfărâmat de forţa vinului spumegător, adică de exces de viaţă. E aici toată experienţa vieţii. Poezia e plastică, are strofe de neuitat, însă e... cu teză.

5) *In morte di un distruttore* are acelaş defect, şi mai accentuat : expune teoriile lui Nietzsche. Frumuseţea ei constă în ritmul amplu, solemn, turburător ; e „misurata al respiro del mare“, cum şi-a caracterizat-o însuşi poetul.

6) *L'Onda,* pur joc de cuvinte, mobil ca şi unda mării, în care însuşi poetul recunoaşte că n'a făcut decât : *la lode della mia strofe lunga.*

7) *Alle parole,* în care se manifestă mai mult frumuseţe morală, decât poetică, a artistului.

8) *Undulna,* un fel de variantă — de repetiţie sau de încercare — a *Versiliei :* Undulna e şi ca tot o nimfă.

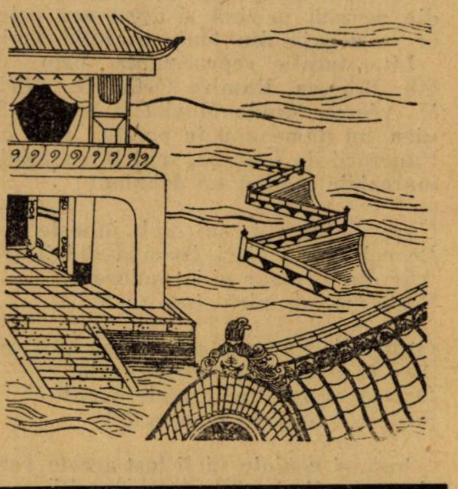

Zaharescu-Karaman (dr.). — Relaţiunile biologice între menstruaţie şi fecundaţie. Bucureşti, (Tip. **Eminescu),** 1926, 19 p.

7 ARTE.

Brândza (Em. M.). — Filosofia educaţiunei estetice. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 112 p. Lei 60.

Busuioceanu (Al.). — Câteva portrete noi ale lui Mihai-Viteazul. Bucureşti. **Academia Română,** 1925, 6 p. + III pl. Fig. Lei 8.

Dimitriu (Ernest I.). — Manual de fotografie. Cu formulele şi metodele noui; ilustraţiuni şi suplimente artistice.
Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co. [1926], V — 213 +II p. Fig. Lei 15 (Biblioteca pentru toţi nr. 740—742).

Gheorghiu (Grigore I.). — Corul lui Muzicescu (publicaţie postumă). Iaşi (Tip. **Viaţa Românească),** 1926, 23 p.

Gloriile Muzicei. Traducere de Dumitru Stăncescu. Bucureşti. **Universala,** Alcalay & Co., 1925, 45 p. Fig. Lei 5. (Biblioteca pentru toţi 110).

tea Românească, 1926], 10 stampe. Lei 150.

8 LITERATURA.

I. **Literatură română.**

a) **Poezie.**

Iacobescu (Al.). — Cosinzeana. Craiova, (Tip. **Scrisul Românesc,** [1926], 31 p. Lei 60.

Delacriş (Doina). — Crâmpeie din suflet (poezii). Beiuş, (Tip. **Doina),** 1925, 72 p. Lei 25.

b. **Teatru.**

Rîuleţ (Const.). — Urechea Mahalalei comedie într'un act. Făgăraş. Editura Revistei **Ţara Voevozilor,** [1926], 48 p. Lei 10.

c) **Roman. Nuvelă.**

Viiţanu (Alexandru). — Pe alături de viaţă. Roman. Bistriţa, (Tip. **Minerva),** 1925, 86 p. Lei 25.

II. Literatură străină tradusă.

Robert (Henri). — O crimă a lui Napoleon. In româneşte de Elena Ioaniu. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura nr. 52).

Bung (Hermann). — Cel mai tare .In româneşte de E. Marghita. Bucureşti,

Wasserman (Iacob). — Sara Malcom. In reşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. reşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei (Lectura nr. 55).

Popa-Lisseanu (G.). — Legende şi poveşti antice. Prelucrate după autorii clasici greci şi romani. Bucureşti, **Socec & Co.,** 1926, 303 p. Fig.. Lei 90.

Lykurgos. — Cuvântare contra lui Leokrates. Tradusă de Const. Lăzărescu. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1925, 80 p. Lei 12,50. (Biblioteca autorilor clasici greci şi romani nr. 32).

Andreiev (Leonida). — Nebun ? In româneşte de Const. A. I. Ghica. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura nr. 55).

91 GEOGRAFIE.

Courtois (Louis J.). — Elveţia. Istoric. — Instituţii. — Spirit public. Conferinte ţinute la 21, 22 şi 23 Iulie 1924, la Universitatea populară „N. Iorga“ din Vălenii de Munte. Traduse în româneşte de Elena Dragoşescu. Bucureşti, **Casa Şcoalelor, 1925, 117 p.** Lei 20.

ECOURI

REDACȚIONALE

☐ In numărul viitor vom publica un fragment din romanul Moș Belea al d-lui Gh. Brăescu; traduceri din literatura italiană, ungară etc; poeme de Ion Pillat.

SCRIITORII

☐ Ediția pentru bibliofili din Epigramele d-lui Cincinat Pavelescu, epuizându-se, s'a pus în vânzare o nouă ediție mai ieftină. Depozit la „Cartea românească".

☐ In editura „Cultura Națională" a apărut volumul de versuri Ironii Sentimentale al d-șoarei E. Marghita.

☐ A apărut în editura „Casei Școalelor" volumul de poezii Soare al d-lui G. Talaz.

☐ Striana, poemul dramatic al d-lui Alfred Moșoiu, a apărut în editura literară a Casei Școalelor.

PREMIUL DE PROZA AL „UNIVERSULUI LITERAR"

☐ Ultimul termen pentru primirea manuscriselor la premiul de 5000 lei, proză, instituit de „Universul Literar" este 24 Martie, nu 27, cum din eroare s'a tipărit în numărul trecut.

Comisiunea care va ceti și va decerne premiul este alcătuită din d-nii: Liviu Rebreanu; E. Lovinescu; N. Davidescu; Ion Pillat și Perpessicius.

SBURATORUL

☐ Intâiul număr din noua serie a Sburătorului sosi odată cu cele 9 nimfe vetuste dela începutul lui Martie. Poate din această pricină și acest aer polemic ce se degajă din toate paginile revistei.

Literatura e reprezentată prin d-nii Gh. Brăescu, Ramiro Ortiz, G. Nichita, F. Aderca, Sanda Movilă și Simion Stolnicu, un nume nou în poezie, ale cărui Funerarii de toamnă, sunt întru totul remarcabile pentru un debutant:

Care dintre voi mai mult iubește
Pe cel mort? Căci Toamna-văd îi scoate
Aur din Brumar și-i rânduește
Peste dric, de pică și pe roate!

Grunji de aur pus-a 'n crâng și'n cale—
Aur care mult mai trist arată
De cât aurul din criptele regale
Și de cât brățara ta bogată!

Insă, și geniale să fi fost aceste versuri si tot s'ar fi pierdut — prin poziție — căci tonul revistei îl dă verva critică a d-lui E. Lovinescu.

De altfel în articolul program d-sa vorbește de o atitudine răspicată, pe care o va practica față de toate manifestările literare. In consecință, revista vueste de sgomotul spadelor încrucișate și victimele amenință să ocupe toată aria.

Păcatele pe care d. Lovinescu le găsește revistei noastre dacă ne-au amintit de celebrul cuptor pe roate al lui Nastratin Hogea, pe care regretăm să nu-l fi pus în practică, dela început, ne consolează la gândul că d-sa tot ne mai lasă câteva merite: n'a vorbit încă nimic de virtutile paginatiei noastre si nici de fotografiile scriitorilor. Ori se stie, că acestea sunt singurele noastre titluri de glorie, pe cari le cultivăm cu atenție de 13 săptămâni. (Mai mult: poate unica rațiune a existenții noastre).

A ni le fi lăsat intacte — gratitudinea noastră nu va fi niciodată la înălțimea mărinimiei d-lui E. Lovinescu.

MONUMENTUL EMINESCU

☐ „Gândirea" ne dă informațiuni prețioase despre mersul subscripțiilor pentru monumentul lui Eminescu. Comitetul acum, 850.000 lei. Alte sume probabil de circa 170.000 lei, ca și râvna comitetului și energiile scriitorilor din jurul „Gândirii" lasă să se intrevadă ziua în care sculptorul Han, cu care s'a încheiat contractul, va împodobi șoseaua arcului de triumf cu monumentul lui Eminescu.

MONUMENT EMINESCU LA IAȘI

☐ D. colonel C. Manolache din Iași ne scrie că Iașii vor avea deasemeni un monument Eminescu: Comitetul din care fac parte, între alții: Mihai Sadoveanu, M. Codreanu, G. Topârceanu, Ionel Teodoreanu, col. Manolache, etc., au strâns 300.000 lei la cari Primăria a adaos 200.000 lei.

Pentru realizarea sumei de 1 milion jumătate, comitetul a început o serie de șezători prin felurite centre. Prima a fost la Vaslui, la 21 Februar a. c.

INTERWIUL D-LUI CINCINAT PAVELESCU

☐ Viața Literară (Nr. 3 din 6 Martie 1926) a publicat o interesantă convorbire cu maestrul Cincinat Pavelescu.

Pe lângă câteva greșeli de tipar care schimbă diverse nume proprii, convorbirea cuprinzând și câteva inexactități, suntem autorizați să reproducem din întâmpinarea maestrului Cincinat Pavelescu, aceste rânduri de emendare:

„...N'am putut să declar că am fost guvernorul Prințului Nicolae ci am spus că a fost o epocă înainte de războiu când am petrecut în intimitatea zilnică a Alteței Sale. Atunci s'a și întâmplat accidentul cu revolverul.

Dintre afecțiunile mele prietenești și literare s'au omis deasemeni nume scumpe mie ca George D. Mugur pe care-l prețuesc și pentru sufletul lui rar și pentru mintea lui luminoasă și fără pereche. Prietenia veche care ne leagă este mândria și fericirea însăși a vieții mele".

CARȚI PRIMITE

Caton Theodorian: Stăpâna, dramă în trei acte, ed. lit. a Casei Școalelor, 1926.

N. Milcu: Grădina de sidef, ed. lit. „Casa Școalelor", 1926.

Agatha Grigorescu: Muguri cenușii, versuri, Tip. „Răsăritul", 1926;

Constant. C. Cristea: Păcate spovedite... versuri, Buzău, 1925.

Lucian Costin: Mărgăritarele Banatului (mare colecție de folklor); „Cartea Românească, Timișoara, 1925.

E. Marghita: Ironii sentimentale, versuri, „Cultura Națională". 1926.

DELA OPERA

☐ Se repetă zilnic „Salomea" de Richard Strauss sub conducerea muzicală a d-lui G. Georgescu. In rolurile principale vor apare d-nele Florica Cristoforeanu, Constanța Dobrescu, d-nii Algazi, Rabega, Lupescu, etc.

☐ „Fedora" se reia cu d-na Florica Cristoforeanu și d. C. Stroescu în rolurile principale.

☐ La sfârșitul stagiunii se va relua „Walkyria" de Wagner, cu d. George Folescu în colul lui Watan.

☐ In cursul acestei săptămâni se reia „Vasul Fantomă" de Wagner cu d-na E. Rodrigo și d-nii Rabega, Lupescu și Folescu. Conducerea muzicală o are d. G. Georgescu.

TEATRALE

☐ Miercuri, 17 Martie, are loc la Teatrul Național premiera piesei „Apostolii" de d. Liviu Rebreanu.

☐ In actuala stagiune a Teatrului Național se va reprezenta în actuala stagiune „Secretul lui Polichinelle", comedie de P. Wolff.

☐ La Teatrul Regina Maria s'a pus în repetiție comedia „Dodo și Lulu" de

CONCERTE

☐ Miercuri, 17 Martie, are loc la Ateneu un concert simfonic al societății Muzica.

☐ Joi, 18 Martie, în sala Liedertafel va da un concert d-na Lucia Cosma.

☐ Joi, 18 Martie, la Ateneu are loc concertul de pian al d-nei Madeleina Cocorăscu.

SARBATORIREA MINISTRULUI ARTELOR

Joi, 11 Martie, în sala de marmoră a Hotelului Boulevard, S. S. R-ul a sărbătoria pe d. Al. Lapedatu, ministrul Cultelor și Artelor.

Sărbătorirea, pornită din inițiativa Societății Scriitorilor, s'a transformat într'un omagiu colectiv al tuturor artelor.

D-nii Liviu Rebreanu, Caton Theodorian, C. Nottara, Mihail Dragomirescu, Ion Minulescu, Pamfil Șeicaru, Marius Bunescu, Valiean au adus, fiecare mărturia dragostei lor pentru ministrul care a înțeles importanța straduințelor culturale pentru ziua de azi și care a ajutat în măsura posibilităților, desvoltarea literelor și artelor.

A răspuns în cuvinte simple și emoționante, istoricul și omul faptei, care este ministrul Artelor.

„CARTEA"

O interesantă publicație bibliografică lunară, apare dela 1 Martie 1926. Sistematic organizată pe lângă a bibliografie critică românească, publică știri din lumea literelor, și din străinătate.

Exemplu al acelei publicități culturale, care ajută cărții, această publicație merge pe drumul surorilor ei din străinătate, precum un „Vient de paraître" de pildă.

BULETINUL NOUTATILOR LIBRARIEI FRANCEZE

Sub acest titlu „Centrala Cărții", Societate generală de librărie, București, str. Paris 1, publică în fiecare nr. al „Universului Literar", lista celor mai recomandabile cărți franceze apărute în ultima săptămână și pe care le are în depozit. Cititorii „Universului Literar" vor găsi aceste cărți în principalele librării din țară, pe care le furnizează „Centrala Cărții".

LITERATURA: ROMANE, POVEȘTI, NUVELE

Cocteau J.: Le Rappel à l'ordre.
Dostoievski F.: La Voix souterraine 15 fr.
Knut Hamsun: La Faim 10 fr.
Montherlaut H.: Les Bestiaires 10 fr.
Gaulene G.: Le Mémorial secret 9 fr.

ISTORIE

Lettres des Grandes-Ducs à Nicolas II, 20 fr.

ȘTIINȚE SOCIALE ȘI POLITICE

Bonnet G.: Comment avoir un franc stable, 5 fr.
Chaveau C.: Les assurances sociales, 9 fr.

INDUSTRIE TECHNICA

Clement: Construction des bobinages éléctriques br.: 43 fr. rel. 50 fr.
Isabel: La statistique appliquée aux affaires, 15 fr.
Pattier: Sociétés à responsabilité limitée, 38 fr.
Razous: Les Sciéries et les machines à bois, 35 fr.

STIINTĂ SOCIALA ȘI POLITICĂ

PAON M. — *L'Immigration en France* *16 fr.*
SOMBART W. — *Le Bourgeois 25 fr.*

Redactor: PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

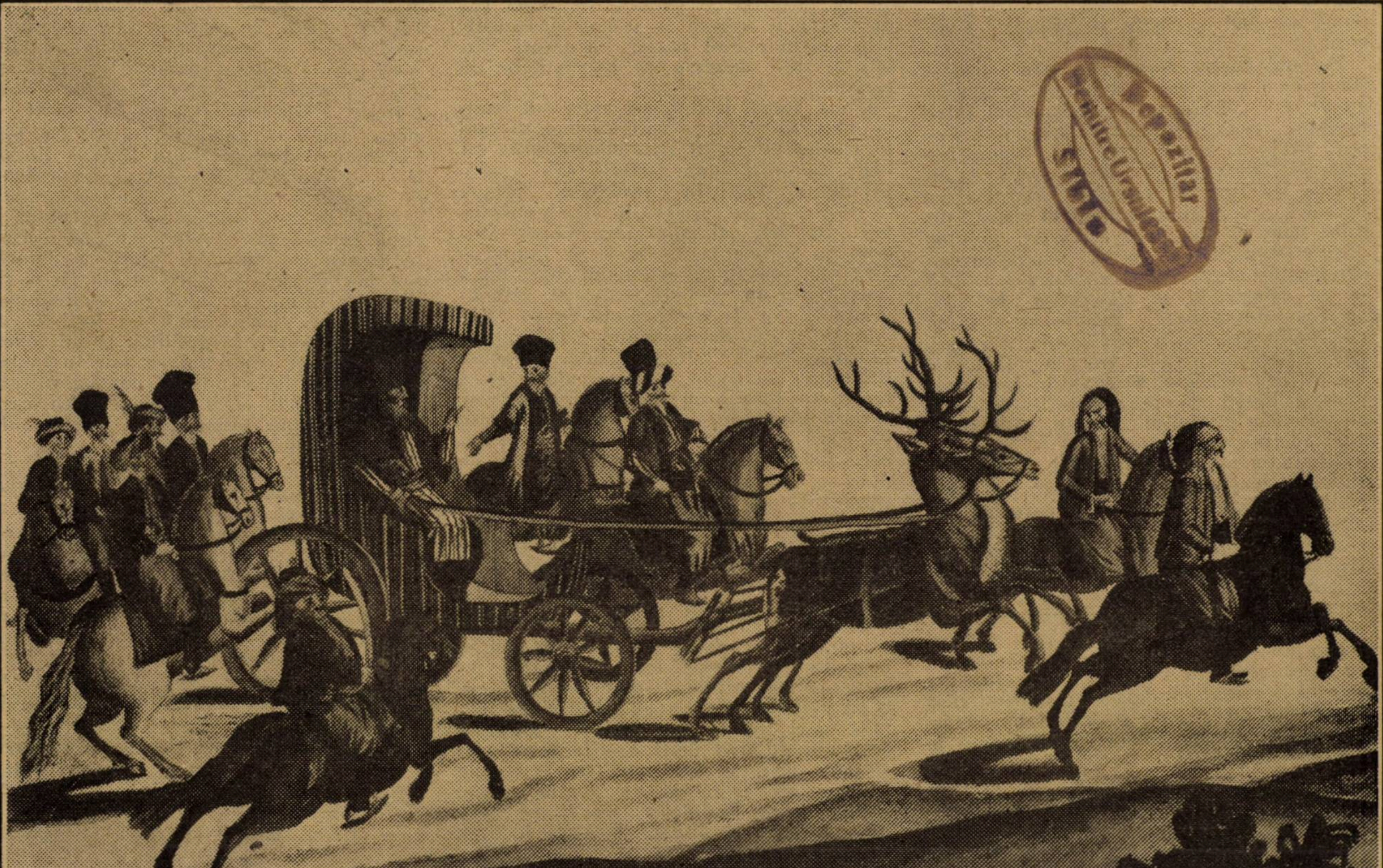

Depozitar [illegible] Statului

FUGA DOMNULUI NICOLAE MAVROGHENI DIN BUCUREŞTI
la apropierea trupelor austriace la 9 Noembrie 1789. Făcută în Bucureşti de Paulus Litritsch.
— Academia Română. Secţia Stampelor — *RAFFAELE CALZINI*

In acest număr: G. BRAESCU, ION PILLAT, A. MOŞOIU, ARTUR ENAŞESCU, ALEXANDRU MARCU, RAFFAELE COLZINI, SCARLAT STRUŢEANU, N. N. TONITZA, G. BREAZUL, B. CECROPIDE. GH. CARDAŞ, D. N. TEODORESCU, TEODOR MURAŞANU, I. C. BACILA, RUD. A. KNAPP, PERPESSICIUS Buletinul bibliografic săptămânal de Al. Sadi Ionescu. Reproduceri după expoziţii şi după stampele Academiei.

An. XLII, Nr. 12.
21 Martie 1926.

Lei 5.

MOŞ BELEA*)

— FRAGMENT —

de GH. BRAESCU

Corabia este un orăşel mic, jumătate sat, jumătate târg, plin de cafenele cu greci, ce se prăjesc leneşi, fericiţi la soare. Aşezată pe deal, lumea se scoboară în timpul verii — întocmai ca la mare — pe bancurile de nisip lăsate de apele Dunării scăzute. Aici, oamenii pescuiesc oclei sau fac bae, cucoanele — în cămăşi, deoparte — bărbaţii, de alta, la o distanţă convenabilă — aşa cum i-a făcut Dumnezeu.

După stăruinţi neobosite, un bogătaş, Iovan Rădulescu — ales de regulă primar al oraşului — a reuşit să paveze strada pe care locuia el, a adus apă, a instalat lumina electrică, pe care locuitorii o lăsau să ardă toată noaptea pentrucă neavând contoare o plăteau deavalma.

Domnul Iovan Rădulescu, sau nenea Radu cum îi ziceau Corăbienii, era singurul reprezentant al junimismului, purtându-se veşnic descheiat la un nasture— ceva mai jos decât obişnuia veneratul său şef. Botezase şi cununase pe toată lumea iar finii îl trimeteau regulat în Cameră, şi-l jefuiau la cărţi în seara de anul nou, cu care ocazie, d-nul deputat oferia şampanie la ceasul douăsprezece din noapte, după ce — conform tradiţiei — se stingea şi se reaprindea lumina. In fine, d-nul Iovan Rădulescu a adus cel dintâi gramofon în Corabia, l-a aşezat într'o Duminică în grădina publică şi l-a învârtit personal să cânte în faţa orăşenilor lipsiţi de muzică militară, cari se minunau clătinând din cap, cu înjurături admirative.

Un lucru n'a izbutit însă d. Iovan Rădulescu, nici până 'n ziua morţii sale; s'aducă măcar un batalion care să înveselească oraşul. Căci decând e lumea, civilii au umblat după militari. Au petiţionat, s'au ruinat zidind căzărmi, s'a învârtit fiecare s'aducă în urbea lui un regiment de cavalerie, dacă comuna avusese cinstea să nască un ministru sau cel puţin unul de infanterie, dacă trimetea în parlament un deputat, care lua cuvântul la mesaj. Zadarnic au umblat însă corăbienii cu petiţie împestriţată cu iscăliturile tutulor dela prefectură, la Camera deputaţilor, zadarnic au ţinut întruniri, alegând din sânul lor delegaţiuni, care să prezinte Regelui moţiunea votată în aplauzele frenetice ale adunării. Nu s'a putut şi pace. Din această pricină exista o duşmănie surdă între Corabia şi cele două capitale de judeţ vecine: Caracalul şi mai ales Turnu-Măgurele, care avea şi un regiment de cavalerie. Această zâzanie se întreţinea cu anonime, cu vorbe purtate dela Corabia la Turnu, via Caracal şi retur. Corăbienii erau învingători. Tari în strategia civilă, deschideau ostilităţile odată cu începerea iernii. O serie de baluri cu mese mari, cari ţineau ca nunţile împărăteşti trei zile şi trei nopţi, convinsese ofiţerimea că ospitalitatea Corăbienilor este superioară, căpitanii jucau cărţi, locotenenţii dansau hore, brîuri şi bătute cu ţăranii îmbrăcaţi nemţeşte, alături de neveste ce purtau la gât sălbi de galbeni mari, veniau la bal cu toţi copiii şi cu cel ce-l aşteptau să pice şi care zorit să iasă la lumină, le scurta fusta dinainte, cu o schioapă şi mai bine.

Cavalerii invitaţi erau găzduiţi de primărie şi poliţie, pe la hoteluri, pustii în timpul iernii. Aci găsiau tot confortul reprezentat printr'o doamnă văduvă, care încurajată de oficialitate cu complicitatea binevoitoare a doamnelor din elită, alegea printre musafiri, şi pe rând, câteun favorit, nu aruncându-i ca un sultan batista, ci solicitându-i invariabil pelerina, ca să nu răcească trecând prin coridor la camera ei, căci d-na locuia în hotel. Lucrul se petrecea astfel drăguţ şi discret. Lumea îi urmărea cu priviri îndulgente, cu ochi umezi ca pe nişte însurăţei cari se retrag dela masa mare. Ofiţerul însoţind-o să-şi ia pelerina rămânea trei zile, ca un pelerin în pelerinaj. Se întâmpla însă uneori să plece şi cu primul tren, căci văduva era o femeie şi jumătate, consultată cu încredere oarbă, cu râsuri înăbuşite, de mamele ce aveau fete de măritat.

D-nul Iovan Rădulescu avea doi băeţi pe cari i-a crescut cum trebue, fireşte în străinătate şi cu cari conducea ca cu nişte tovorăşi, numeroasele sale întreprinderi: moşii în exploatare, păduri în tăere, bancă, prăvălii şi alte daraveri Costică, cel mai mare, făcuse studiile în Germania, de unde se întorsese fără nici o diplomă şi cu doi copii, două fetiţe cari nu vorbiau o boabă românească lucru de care d-nul Iovan Rădulescu părea foarte mândru şi-l repeta în toată lumea. Bătrână însă, doamna Rădulescu — coana Florica cum îi zicea lumea — femeie cu frica lui Dumnezeu, care lăptase şapte copii şi îi învăţase pe rând să-i zică mamă, suferia în tăcere, că nu se potrivia în gusturi cu noru-sa, pe care o privia cu neîncredere, când o auzia vorbind altă limbă şi o bănuia că mănâncă broaşte. Işi concentrase toată nădejdea şi iubia cu patimă pe Mircea, celalt băiat, blând ca şi dânsa, umblând să-l însoare după dorinţa ei cu o fată sănătoasă şi gospodină, care să supravegheze alături de ea gospodăria casei, bucătăria şi slugile ocupate cu treburi felurite. unele ţeseau pânză, altele băteau scoarţe, coceau pâine, sau creşteau gândaci de mătase, cari foşneau pe cuptor ronţăind frunzele de dud de-ţi era frică să stai singur noaptea în bucătărie. Coana Florica era deprinsă cu munca, căci d-nul Iovan Rădulescu nu fusese totdeauna aşa de bogat. Bătrânii locului, care se poartă cu plete şi cu antereie de dimie albă, povesteau de multe ori, pela nunţi — că nenea Radu fusese cel mai sărac ţăran în vremea când nu se aflau case boereşti în Corabia, iar ţărancele umblau desculţe şi cărau apa cu căldări de aramă, aduse în spinare tocmai dela Ţurloaie, departe de oraş, unde iarna veniau uneori şi lupii. Pe atunci, Iovan Rădulescu n'avea decât două vaci ciute şi se culca sub carul dejugat, cu proţapul proptit în poarta magaziilor, pentru ca a doua zi, grînarii, cari cărau bucatele la şlepuri, să-l prindă cel dintâi la rând. Dar nu de aici, şopteau gurile rele, s'a îmbogăţit el, ci dintr'o fabrică de bani, făcută cîţiva ani în urmă, în comuna Leu — nume predestinat se vede din Romanaţi din care s'au înfruptat oameni cu vază şi un popă mueratic, beţiv şi cartofor dela Caracal şi în casa căruia s'a găsit — zicea lumea — chiar tiparele. Ca toţi Corăbienii, d-na şi d-nul Iovan Rădulescu duceau viaţa regulată, se culcau de vreme, se sculau de dimineaţă, luau cafeaua şi se despărţeau. Ea rămânea o clipă în poartă, vorbind cu câte-o fină în treacăt; dumnealui pleca la bancă, sau la biserică — o catedrală ce o ridica în inima târgului cu contribuţia locuitorilor. Serile eşiau cu toţii să se apere de ţânţari la grădină. D-nul Iovan Rădulescu şi copiii lui se purtau foarte curat, bine îmbrăcaţi cu cămăşi călcate şi lustruite sub ochii coanei Florica, care odată pe lună întindea în curte, rufe albe ca zăpada.

Venit să ia comanda regimentului din Caracal, colonelul Roiban nu găsise locuinţă. Nu se putea gândi să stea la hotel. Camerile erau mici, scumpe şi nu aveau unde să facă gospodăria. Pecând stătea nehotărît, profilându-se ca o statue în centrul târgului pustiu întâmplarea îl puse în faţa lui nenea Radu, care intrînd în vorbă, găsi numai decât prilejul să dea Caracalenilor o nouă lovitură. Neputându-le lua regimentul se gândi să le ia deocamdată comandantul. Se recomandară.

—„Iovan Rădulescu, mare proprietar".

— „Colonelul Roiban, nimica toată. De cât ofiţer în ziua de azi... Ai copii?".

— „Am".

— „Fete, băeţi?".

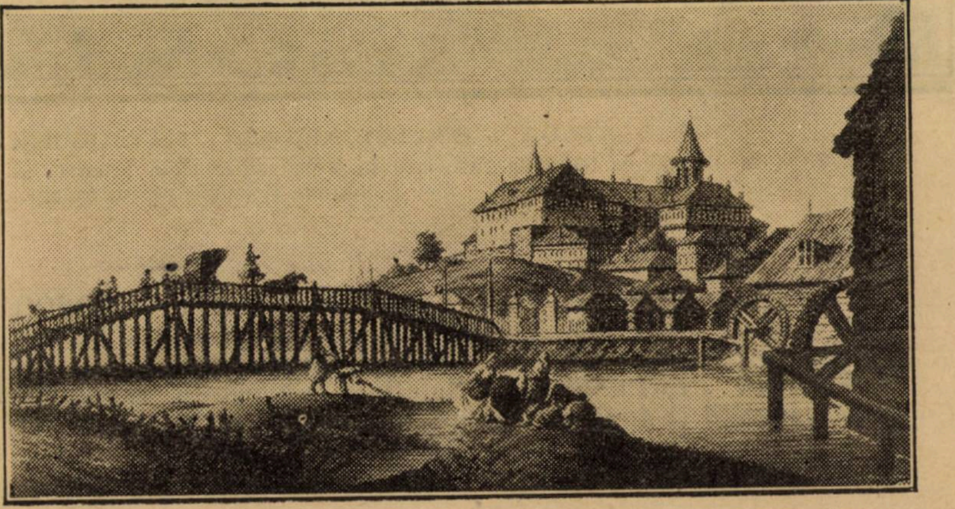

PALATUL DOMNESC din Bucureşti în anul 1809. Astăzi Arhivele Statului. (Desemn de Luigi Mayer, care a însoţit pe ambasadorul englez Robert Ainsli).— Academia Română. Secţia Stampelor).

---

* Din romanul „Moş Belea" care va apărea în curând în editura Benvenisti.

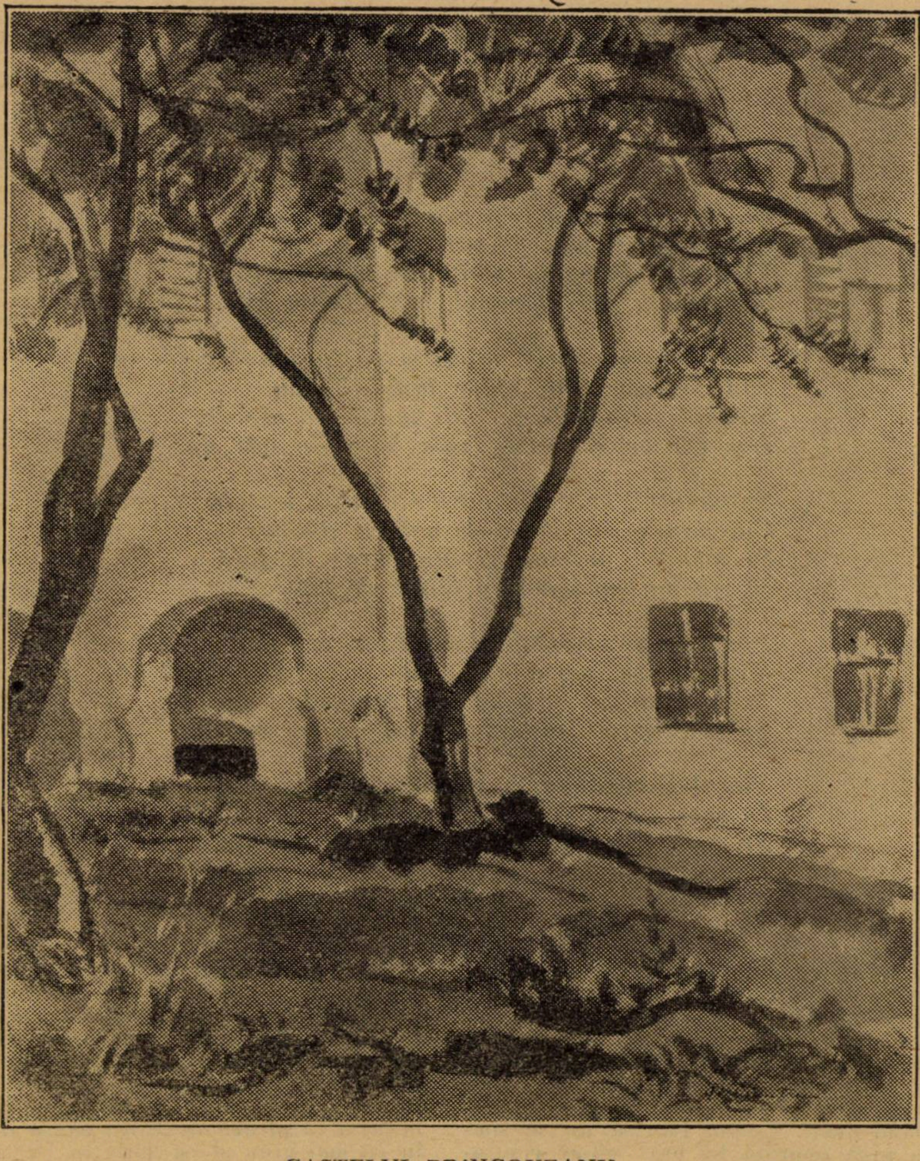

CASTELUL BRÎNCOVEANU

— Grupul celor patru — *ŞT. DIMITRESCU*

— „Doi băeţi".

— „Eu am cinci fete, vezi, te-am întrecut, eu cu copiii şi d-ta cu averea".

— „Nu-i nimic, sănătate să fie".

— „Sunt sănătos, slavă Domnului, nu mă vaet... Să nu-i faci militari ascultă-mă pe mine".

—„Băeţii mei sunt mari; unul e însurat, pe celalt trag nădejde să-l însor".

— „Ei, bun, bravo!... Vorba e că nu găsesc casă, ce mă fac eu!"..

— „Tocmai am auzit... Ascultă, domnule colonel, de ce nu stai d-ta la Corabia?... E frumos, e liniştit, e aproape. Dacă pleci dimineaţa, în trei sferturi de oră eşti la Caracal. Seara te'ntorci mai repede, că e accelerat"...

— „E greu să mă duc, să mă'ntorc, să plătesc şi drum, să plătesc şi chirie"...

— „Chirie deocamdată nu plăteşti".

— „Cum n'am să plătesc chirie?".

— „Avem noi localul cercului, vara şade degeaba... Iţi punem trei camere la dispoziţie... ai bucătărie, ai tot".

— „Poate numai aşa, să-mi aduc familia, că eu nu mă pot despărţi de regiment... Oiu veni Sâmbătă şi oiu pleca Luni dimineaţa".

— „Ei, mai în cursul săptămânii, sărbătorile, le potriveşti d-ta".

Peste câteva zile, care cu boi ridcară dela gară bagajul colonelului şi-l descărcară în faţa membrilor Intim Clubului corăbian, care-şi dădeau între ei cu coatele. Colonelul n'adusese dela Iaşi decât aşternuturi pătate de copii şi tot felul de oale. Mai pe seară alt transport descărcă o colecţie de paturi cazone, după care îşi instală la cercul civil familia ca într'o cazarmă cu pături întinse în loc de covoare şi cu perdele făcute din cearceafuri noi. Viaţa şi-o făcea la Corabia. Pleca dimineaţa şi se'ntorcea seara. Uneori nu se ducea toată săptămâna. Judeţul aflase că are familie numeroasă şi că este ocrotit de palat. La drept vorbind, Corăbienii nu prea erau încântaţi de oaspetele lui Iovan Rădulescu. Ei nu văzuseră ofiţerii decât la petreceri şi şi-i închipuiau întotdeauna raşi, pudraţi, gătiţi ca de bal. Roiban se neglija dela o vreme; devenia mai sgârcit, pe măsură ce se apropia de sfârşitul carierii. In vederea unei eşiri apropiate la pensie, gândindu-se că va pierde ordonanţele, trăsura, meseriaşii şi alte înlesniri, nu-şi mai făcea haine şi purta numai vechituri. Nu-i păsa de fel. Nici în Corabia, nici prin apropiere nu erau generali, cari să-l observe. Apărea dimineaţa la cafenea, odată cu negustorii, care-şi luau cafeaua înainte de a porni la şlepuri, îmbrăcat ca un soldat rătăcit din Crimea, cu cisme obosite, încreţite ca o armonică, cu pantaloni plini de pete, cu o haină civilă, tiroleză, nebărbierit si cu chipiul de căpitan, la care adăogase succesiv toate gradele ierarhice, formând în zare ca pe un fund de căldare, un spectru de tonuri coclite, dela arama veche, la galbenul de floarea soarelui. Colonelul da bună dimineaţa de departe, cerea să nu se deranjeze nimeni pentru el, nu consuma nimic se interesa de treburile grînarilor, cu naivităţi de copil, povestea episoade din războiu şi se pomenia singur. O lua atunci pe jos, sprijinindu-se într'un băţ de corn şi rătăcia prin oraş, privind la câte-o troiţă înegrită de vremuri, la barcagiii cari pescuiau la largul Dunării, la bănicerii voinci, cari vânturau boabele de aur, şi venea încet, descoperit, cu părul rar, alb, subţiat de bătrâneţe — spre locul unde se lucra catedrala. Aşezându-se undeva la umbră pe o lespede necioplită, sau pe un căpătâiu de grindă, fuma dus pe gânduri, urmărit satisfăcut activitatea din jurul lui, observând tot fără să reţină nimic, până când sosia Iovan Rădulescu în întâmpinarea căruia mergea cu figura veselă, cu mâna largă, cu câte-o snoavă sau cu câte un sfat pregătit dinainte.

Cam la aceeaş oră, d-na Marie Roiban, care n'avea nici o treabă — trecea strada şi cu părul strâns într'o funtă de catifea ştearsă, îmbrăcată într'un capod de cit, cum poartă cucoanele la ţară, se ducea la coana Florica. Femeia o primi la început cu bucurie. Mai târziu o da dracului şi zâmbind sfârşia prin a-i striga: „bună dimineaţa", lăsând-o singură sub umbrarul din grădină, unde-i trimetea cafea şi dulceaţă.

— „Pe mine să mă scuzi"...

— „Nu te deranja îmi pare rău... Lasc'că ştiu eu cât eşti d-ta de ocupată"...

Gazda alerga într'adevăr harnică, încoace şi în colo, de la bătutul covoarelor, la ţesutul pânzei, împărţind lucrul, pornind treburile dinafară, după care începea grija cea mare de toate zilele, ocupaţia de căpetenie a gospodarilor din centrele dunărene. Scotea din casă covoarele, mobila, scaune şi canapele de catifea şi mătase, mese de toate formele, ca din pântecele unui vapor uriaş şi începea scuturatul. Căci praful, un praf fin, saharian, stârnit de copii ce se hârjoniau, de vitele ce treceau la adăpost, purtat de pale de vânturi calde, se înfiltra mişeleşte prin crăpăturile ferestrelor, prin coşul sobelor, prin coperişul caselor, aşezându-se pe jos, pe sus, pe mobile, pe haine, în straturi fine ce se încrustau ca o lepră, distrugând lemn şi materie, mâncând viaţa, grăbind moartea oamenilor şi a lucrurilor. Curăţenia se termina înainte de a se ridica căldura. Casele cu storurile trase cădeau apoi în letargie până a doua zi, când începea din nou aceiaşi muncă zadarnică. Tot cam pe atunci sosia trenul, care era semnalul prânzului. Un pumn de funcţionari şi de negustori mărunţi, lăsând prăvăliile în seama băeţilor, ce dormitau în pragul uşilor deschise se îndreptau spre băcănie să-şi ia ţuica şi jurnalul. Odată cu ei eşia şi dela cercul civil, o domnişoară nostimă cu pince-nez de aur şi nas obraznic şi trecând prin praf cu desgustul unei pisici albe prin noroiu, se îndrepta blondă, cu mantilă uşoară croşetată, răsfăţată în panglicuţe bleu, către casa lui Iovan Rădulescu. Era fata cea mai mare a lui Roiban. Cocuţa cânta admirabil la pian, ştia franţuzeşte şi avea nouăsprezece ani. Privind la zestrea ce se scotea în fiecare zi la scuturat, în mintea d-nei colonel Roiban au încolţit fireşte idei matrimoniale.

— „Hai, mamaie la masă !".

— „Nu se poate", striga vesel din poartă, d-nul Iovan Rădulescu, care venia de regulă cu Roiban. „Să vină mai întâiu băeţi isă luăm câte o ţuică".

Coana Florica n'avusese parte să-i trăiască nici o fată. Cu noru-sa nu se înţelegea deloc. Se stabilise în Germania, unde-şi creştea copiii, venia numai în apropierea sărbătorilor Paştelui şi pleca imediat ce se întăriau căldurile. Prinse repede simpatie de Cocuţa, pentrucă venia serile şi cânta la pian, care altfel

Chipuri pentru o Evanghelie

Smochinul neroditor

Și zicea pilda aceasta : oare
cine avea un smochin în via lui
sădit. *Luca, XIII, 6—9*

Din via în terasă vezi marea și Balcicul,
Orașul alb și apa albastră ca un cer —
Vezi prin frunzișul viei, înaripat, caicul :
Și-așteaptă azi stăpânul, bătrânul ei vier.

E-un turc cu barba ninsă și cu turbanul verde —
Sădi întreaga vie, butuc lângă butuc.
Șiragul vieții sale cu anii mulți și-l pierde,
Dar știe orice piersic, cais, smochin sau nuc.

Stăpânului, ce crede întru Christos, i-arată
Ciorchinele cu boabe de galben chilibar
Și piersica pufoasă ca un obraz de fată,
Și vânăta smochină cu inimă de jar.

Dar iată și smochinul neroditor în cale,
Stăpânul se încruntă : — Pe pomul sterp să'l tai,
De trei ani cat smochine în ramurile sale
Și nici un rod nu 'mbie la umbra lui să stai.

Vierul îi răspunde : — Pre el îl lasă, Doamne,
In acest an să fie — să'l sap, să'i pun gunoi,
Și dacă nu rodește îmbelșugat de poame,
Ii voi stârpi la anul netrebnicul lui soi.

ION PILLAT

sta închis cu anii. Dar nu se gândea că Mircea ar putea-o lua de nevastă. Intre țăranii parveniți, se creează o aristocrație a banului, mult mai pretențioasă decât aceia a numelui. Cei cari reușesc să se îmbogățească își fac palate, trăesc bine petrec și se însoară intre ei împreunând averi. Coana Florica nu se simțea prea onorată ba era chiar contrariată de această prietenie stăruitoare care o stingherea. Colonelul o supăra prin neglijența exteriorului, prin lipsa de ocupație, lucru pe care ea nu și-l putea închipui prin apucăturile lui șirete, dar mai ales prin amestecul să în treburile femeiești, o slăbiciune a Moldovenilor, neînțeleasă în restul țărei. Dar ce o desgusta mai mult, ce o făcea să se strângă, să devină ursuză când îi vedea venind era sărăcia în care trăiau și pe care n'o observase decât în casa plutonierilor pe care-i cununase bărbatul său. De voie, de nevoie se întâlneau totuși în fiecare zi. Colonăleasa își destrăma spița neamului, vorbea de prefect și de general, mărturisind că e nepoată de mitropolit. Aluziile începură să fie din ce în ce mai transparente. Strînse în mod normal, relațiunile dintre cei doi tineri ar fi putut lua cu timpul o înclinare mai dulce. Mircea, serios și cult, era un tânăr de o complexiune fizică delicată sau mai degrabă de o complexiune morală timidă, bănuitoare. Străduințele colonelesei de a le procura pretexte de izolare îl enervau, mai ales că privindu-i galeș nu lipsia niciodată să-i semnaleze ,arătându-i cu coada unui ochiu complice celor din casă.

— „Imi pare mie, că băiatul d-tale vrea să-mi fure fata !... Ce zici madam Rădulescu ?..."

M-me Rădulescu nu zicea nimic. Mircea însă se întuneca și se îndrepta repede, rușinat ca un copil prins în greșală. Cu timpul, orice întâlnire oricât de neașteptată i-se părea pusă la cale și era exasperat că coloneleasa căuta să dea spuselor lui intenții ștrengărești, uneori chiar piperate. Stăruința aceasta de a-i arunca fata în cap, era hazlie, și localnicii urmăriau cu interes împărțiți în tabere, lupta dintre cele două mame. Dar cu dragostea nu glumește nimeni. Mircea se lăsa prins în fiecare zi mai mult. Părăsia pe Cocuța necăjit, că pleacă de lângă dânsa din ce în ce mai greu și că doria în fiecare zi s'o vadă din ce în ce mai de vreme. Serile le petreceau acum împreună. Fugind de lume se plimbau ca niște copii cuminți, pe malul Dunărei argintată de lumina lunei, veghiați de părinți ce veniau pe urma lor la limita zonei de toleranță, admisă în provincie.

Mircea se îmblânzise. Fata nu era complicată. Incepuse să aibă pentru ea atențiuni delicate : trandafiri tăiați din grădina lor, propuneri de plimbări cu barca, invitații repetate la dejun la care colonelul — dăscălit de acasă — mânca pocăit, cu poftă reținută, cu gesturi rezervate. Lângă el d-na Marie colonel Roiban plutea în fericire, ținea piciorul de pui delicat, cu degetele răsfirate în aripă de porumbel -- așa cum se cuvine unei nepoate de mitropolit — și se gândia îngrijorată la trusoul fetei.

Era în ziua de sf-ții Apostoli Petru și Pavel. Se hotărîse sfințirea catedralei, care nu prea convenia bătrânilor fiindcă era luminată electric. Din ajun, căruțe, cu leagănele înflorite cu scoarțe și velințe, adunau din satele vecine, țărani îmbrăcați în haine de sărbătoare. Femeile gătite cu sălbi de galbeni și marame de borangic, păreau niște mirese ; bărbații purtau ca nuntașii ștergare de danie, prinse pe umăr.

De dimineață, d-nul Iovan Rădulescu, bărbierit cu perdaf, cu ochelari pe nas, alerga îmbrăcat în haină neagră, simandicoasă, cu chenar de decorații la o parte, gândindu-se la toate, escortat de un pluton de fini, pe cari îi trimetea în toate părțile ; să vadă de ghiața pentru șampanie, să găsească castraveți verzi pentru friptură, sau la primărie, să mai scoată steaguri și să încarce din vreme țeava de tun, care avea să anunțe credincioșilor sfințirea casei Domnului.

Colonelul Roiban adusese dela Caracal în marș, tot regimentul. Oamenii aveau la ei hrana rece, câte-o fărâmiță de rasol vânos, scos pe jumătate crud din zeama chioară, sărată și afumată, fiartă în grabă, pe întuneric și băută de soldați în loc de ceaiu, înainte de a se pune în marș. Gătit cu eșarpă și epoleți, cu penajul alb de struț al comandantului, colonelul ordona parada, înfricoșând lumea cu priviri severe, cu vocea aspră îngroșată a militarului în serviciu. Muzica, un sălaș de țigani puchioși ce fumau, se certau, fumau mereu, lucioși ca alămurile ce purtau cu ei, rânduită de mult în fața catedralei, părea un foc de gunoaie. Trupa, cu oameni zdrențăroși, ascunși în rândul al doilea, era înșiruită dela gară spre oraș, deoparte și de alta a drumului, în calea episcopului. In ultimul moment, sacaua primăriei trasă de patru boi înaintași, înainta greoaie și pompierii aruncau în urma ei apa trasă din mers în căldări de aramă, făcând din distanță în distanță, băltoace, pe cari soarele și nisipul aprins le uscau repede.

Pe peronul gării așteptau grupuri de oficialități : prefectul județului, primarul în persoana lui nenea Radu, alături de el colonelul cu chipiul la o parte, cu trestia în gură, apoi diriginții școalelor, al poștei și telegrafului, polițaiul sătul de carne, corul de copii gata să cânte „Bine ați venit în orașul nostru“ apoi comunitățile : Evrei spanioli, ceremonioși ca niște diplomați, Greci, îngâmfați de hainele lor, în fine lume peste lume și departe la capătul cheiului, lângă pompa cu apă, șeful de corniști, pus de colonel să sune rugăciunea, la sosirea trenului. Din mulțimea apăsată de un soare crud, ce turna de sus valuri de plumb topit, pornia un vuet, ce semăna de departe cu mugetul apelor ce se revarsă și năvălesc peste zăgazurile rupte. Deodată se făcu tăcere ca'n fața unei minuni. Dar după câteva clipe, vuetul porni din nou, din ce în ce mai tare, prefăcându-se în vaer, izbucnind într'un amestec de interjecțiuni de înjurături, de strigăte, de apeluri aruncate în

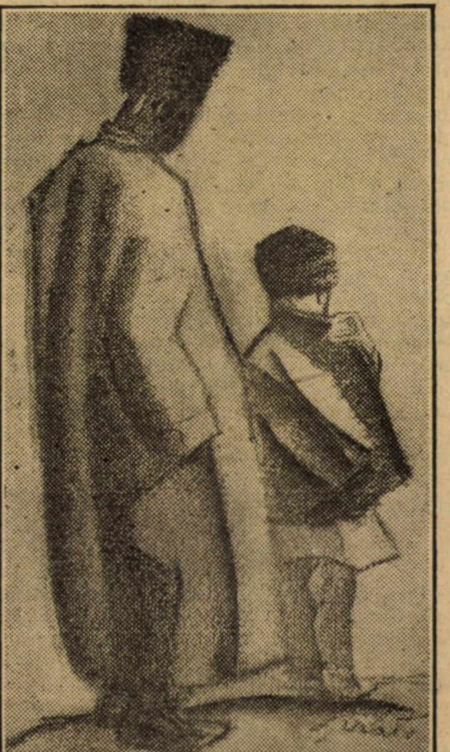

ȚARANI F. ȘIRATO
— Grupul celor patru —

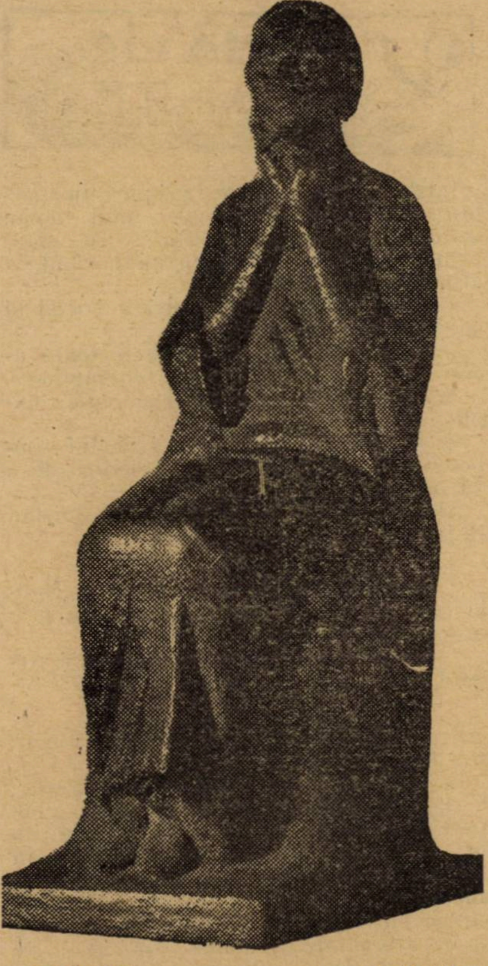

TACERE O. HAN
— Grupul celor patru —

toate limbile și pe toate tonurile. Mulțimea, cuprinsă de panică fugia acum într'o dezordine pitorească, strecurându-se fără frică pe la botul cailor, spre bariera orașului. Circulase, dinainte înapoi, vestea fulgerătoare, că prefectul primise o telegramă, că Inalt Prea Sfinția Sa Episcopul scăpase trenul și că urma să sosească dintr'un moment într'altul cu automobilul. Sunt momente tragice, cari nu se pot descrie. Prefectul se uita cu reproș la d-nul Iovan Rădulescu; nenea Radu se scuză dând neputincios din umeri și apucându-se de braț, privind cu invidie mulțimea ce alerga la fața locului, se luară încet pe urmele sacalei grele, care se deșertase, ca niște rude desmoștenite pe urmele unui dric de cls. I-a. N'au mers mult. Din deal, o trăsură de casă ce fulgera în soare, trasă de cai încordați, rotunzi ca niște pepeni, pornită dela locuința primarului, unde descălecase episcopul, urmărită de trăsuri hârbuite, de căruțe cu cai, ce fugiau ca iepurii, de flăcăiași încălecați pe deșelate, se îndrepta — învolburându-se într'un nor de praf — spre catedrală. Slujba ncepu imediat într'o înghesuială de moarte. Oficialitățile, notabilii, comunitățile, nenea Radu, în fine colonelul Roiban și polițaiul n'o apucară să intre și nici nu mai încercară să pătrundă în biserică. Era de prisos. Stăteau sub castani la umbră cu batiste pe cap cu fețele împietrite de nemulțumire, luminați interior de bucurie că scăpaseră de corvoadă. Slujba fu lungă. La eșire, episcopul, prelat viclean, salvă prestigiul autorităților, mergând întins, cu crucea sus, înainte de a ocoli catedrala, spre grupul de dregători și zise cu blândeță, stropindu-le chelia cu aghiazmă: „Cei din urmă, ca și cei dintâi“.

Apoi împreună, urmați de norodul ce purta lumânări aprinse, ocoliră biserica în sunetele muzicii militare, în pocnetul tăvii de cireș, care trăsnea la intervale, atrăgând cârduri de copii cu ochii strălucitori, războinici, trezind cochetăria cucoanelor, care-și astupau urechile, cu gesturi pudice de nimfe surprinse la scăldat.

După slujbă, pe stradă, la umbra magaziilor, sub pomi, pe iarba prăfuită, țăranii întinseră pomenile: fripturi sleite de miel, găini spintecate, frecate în boia de ardeiu, ouă răscoapte, felii de caș îndulcit, în sare, snopuri de ceapă verde și de usturoiu, azime dospite și turte pământii, faguri de miere, în fine sticle cu rachiu, ploști cu vin, zaibăr ce le văpseau buzele și covrigi de împărțit la copii. Flămânziți de postul din ajun, de osteneala drumului, de sbuciumul zilei, oamenii mâncau trosnind din măsele, înfrățindu-se cu soldații și cântau fals, amețiți de băutură, lăsându-se după lăutarii cu dinți albi, ce căscau gura dând ochii peste cap.

La cafenea, în sala cea mare care servește Corăbienilor și de teatru prânzeau, cu ferestrele deschise, la răcoare, invitații lui nenea Radu: prefectul, jenat de guler, colonelul Roiban foarte roșu la față, președintele comunității evreești, care aproba politicos pe toată lumea, preotul coloniei grecești îmbrăcat de iarnă, diriginții școalelor și al poștei, pierduți în redingote demodate, cari închinară pe rând pentru episcop, după ce Inalt Prea Sfântul lăudase cum se cuvine fapta credincioșilor îndreptați pe calea binelui și a adevărului de nenea Radu.

„Inalt Prea Sfinte, domnule prefect, domnule Iovan Rădulescu și dragii mei“, spuse bătând în pahar, ridicându-se la rândul său, colonelul Roiban. „Când m'am născut în Basarabia, nu m'am gândit în momentul acela, că am să ajung pe meleagurile acestea să văd zidindu-se biserică acolo, unde la șaptezeci și șapte era jale și pustiire; unde nu se afla nici drum, nici casă, unde nu se zăria măcar un câine. Dar ne-a ajutat sfântul și am mers încetișor, hai, hai, dela Rahova, la Smârdan și la Opanez, de acolo la Grivița și în fine dete Dumnezeu și luarăm Plevna. Și astăzi, slavă Domnului, prin stăruința și munca acestui mare și bun Român, a d-lui Iovan Rădulescu, care stă colea în fața d-voastră și din mila tuturor, s'a ridicat o cruce, unde înainte se înălța semiluna turcească și spurcată, s'a clădit o biserică, în locul moscheei și a geamiei musulmane, pe care, ce e drept, ei le țineau foarte curate, lăsând papucii la ușă, lucru pe care l-am văzut cu ochii. Ei bine dragii mei, toate aceste lucruri frumoase, noi nu le-am fi putut înfăptui, dacă n'am fi intrat la Plevna, chemați de Ruși să trecem Dunărea, cu orice condiție și pe unde am pofti, în cap cu Domnitorul, dându-ne astfel independența dela șaptezeci și șapte. Vă rog dar, ca împreună cu mine să bem cum a zis bietul Andrei Mureșanu, uniți în cuget și simțiri, strigând în acelaș timp, trăiască Majestatea Regele cu toată dinastia și trăiască bunul român Iovan Rădulescu, care a dat cea mai mare dovadă de creștinism“.

Plină de gratitudine, d-na Marie colonel Roiban a aplaudat cea dintâi, cu toate că nu fusese invitată la masă — femeile, se știe, nu iau parte la banchet dar fiindcă venise... și era obiceiul d-nei Marie colonel Roiban să vină întotdeauna în astfel de împrejurări, îndemnându-se la mâncare ca Roiban, căci din gelozie, care creștea cu vârsta, se așeza oriunde, vânătă la față, cu gura pungă, lângă dânsul.

Muzica militară, după ce a concertat în timpul mesei, cîntând un potpuri cu imitațiuni de privighetori și pitpalaci, strângând tot satul la fereastră s'a dus apoi să cânte flăcăilor la horă. Contra obiceiului său și cu toate că era în toiul verii, colonelul cedă stăruințelor orășenilor și „în onoarea catedralei“ zise el, oferi muzica militară pentru ca seara să danseze tineretul în sala cafenelei. Corvoade de soldați întinși pe brânci frecară parchetul cu sârme, cu perii, cu ceară, gândindu-se la cei de acasă, străjuiți de sergentul care croia din când în când cu nueaua:

„Dă mai repede, măi!“

Mircea și Cocuța nu se despărțiseră toată ziua.

Cucoana Florica o reținuse la dejun. De dragul băiatului și pentrucă fata era simplă, bătrâna începuse s'o iubească. Cocuța n'avea pretenții mari, nu făcea lux și o cuceri definitiv, când încingând șorțul și dogorîtă de focul mașinii, făcu la repezeală din lapte, ouă și vanilie, o cremă răsturnată. După dejun, Mircea și Cocuța plecară să adune depe la fini, depe la cunoscuți și prieteni obiecte pentru tombolă, ce urmau să se vândă, din inițiativa lui nenea Radu, la licitație, în folosul muzicii.

G. BRAESCU.

Strigoiul meu

Când s'o sfârși povestea unui om
Al cărui nume încă îl mai port,
Să duci cu tine umbra celui mort
Și s'o îngropi în câmp la hippodrom.

Acolo în Octomvre ca și'n Mai,
In zilele cu soare sau cu ploi,
Din groapă o să iasă un strigoi,
Să-l mângîe copitele de cai.

Apoi se va ascunde în mormânt,
Cu stîlpul de sosire căpătâi,
Când stâlpul îl vei trece cel întâi,
Să simți o sguduire sub pământ.

Prin ploae

Ah, ploaia care țîrîe de luni,
Și sufletul din mine l-a udat!...
Și astăzi, Joi, de ploaie alungat,
Mă văd în fața casei de nebuni..

Și stau în strada neagră de noroi...
Nebunii trag de gratii și răcnesc,
Privirile când ni se întâlnesc...
Și ploaia umple golul dintre noi...

Prin ploie alergând mă reîntorc,
Și răcnetele nu le mai aud...
Dar sufletul din mine este ud,
Și sufletul din mine 'ncerc să-l storc...

Din **Fulgere** (volum ce va apare în curând)

Stampe şi portrete privitoare la istoria Românilor

(Expoziţia Cărţei Româneşti vechi 1508—1820. Academia Română)

In numărul din 14 Martie a. c. al Universului Literar d. N. Cartojan face o expunere preţioasă asupra expoziţiei Cărţii vechi româneşti din anii 1508—1820 făcută de Academia Română.

In acea expoziţie sunt expuse şi vechi stampe cuprinzând portrete domneşti şi istorice, oraşe, cetăţi, tipuri şi costume şi diferite scene din viaţa românească din secolii XVII—XIX. Aceste stampe pentru ţările româneşti din secolele trecute sunt mai mult de cât interesante, ele capătă o valoare de document istoric.

Importanţa gravurilor ca material ajutător istoriei a trecut aproape nebăgată în seamă, cu toate că ele îşi au partea cea mai mare în unele fapte istorice, ele sunt o icoană credincioasă din timpurile vechi sunt documente iconografice contemporane cu evenimentele . Evenimente politice petrecându-se în Principatele Române şi cum Domnii noştri jucau un rol politic, era natural să se ştie şi figura lor.

Din seria portretelor domneşti, cel mai vechiu este al lui Mihai Viteazul făcut la Praga în 1601 de gravorul Egidius Sadeler, când Domnul nostru s'a dus la Impăratul Germaniei Rudolf II. Sunt apoi portretul lui Gospodar Graţiani Domnul Moldovei, făcut la Viena de Heinrich Ulrich; al lui Matei Basarab de veneţianul Marcus Boschinius, Vasile Lupu făcut de Abraham van Vesterweldt şi gravat de Wilhelm Hondius; Constantin Brâncoveanul gravat de veneţianul Alexander din Via şi Dimitrie Cantemir gravat la Amsterdam de F. Morellon La Caye.

Din epoca Fanarioţilor avem portretul lui Constantin Mavrocordat, care a fost Domn în Moldova de 4 ori şi în Muntenia de 6 ori, făcut la Paris de G. F. Schmid. Gigore Ghica — în timpul domniei lui ni s'a răpit Bucovina de Austriaci în 1777— este făcut la Lipsca de I. M. Stock. Nicolae Mavrogheni Domnul Munteniei 1786—1790 este arătat în mai multe feluri. O gravură ni-l arată în haine de război cu şalvari şi fes şi în altă gravură ni-l reprezintă într'o trăsură după moda turcească, trasă de doi cerbi şi urmat de suita lui compusă din boeri şi soldaţi arnăuţi. Un alt tablou pictură pe pânză, ne arată Investitura lui Nicolae Mavrogheni la 17 Mai 1786. Domnul stă pe tron, în dreapta şi în stânga sunt boerii, un steag cu stema Munteniei şi trei tuiuri. In faţa Domnului, Divan Effendi ceteşte firmanul de învestitură. O altă pictură ne arată pe Maria fica lui Vasile Lupu, măritată după prinţul Ianus Radzivill.

Domnii Români se continuă cu Scarlat Calimachi făcut de Ludovicus Kreuchely de Schwardberg, Gheorghe Bibescu de Kriehüber şi Mihail Suţu de Louis Dupré

Domnii Români se continuă cu Scarlat

Domnii Români făcuţi de artişti străini, ne arată că eram cunoscuţi în secolii trecuţi la Praga, Viena, Veneţia, Paris, Lipsca şi Amsterdam.

O serie de picturi ne arată figuri istorice din sec. XIX astfel avem pe Iordache Filipescu Mare Vornic şi Mare Ban pe la 1830, pe Alexandru Vilarà omul Ruşilor care a fost în comisia pentru întocmirea regulamentului organic, pe Aga Mihăiţă Filipescu la 1827 şi pe Alecu Ghica, Mare logofăt al Moldovei 1834—1848, tatăl lui Grigorie Vodă Ghica. Toţi sunt îmbrăcaţi în costum boeresc.

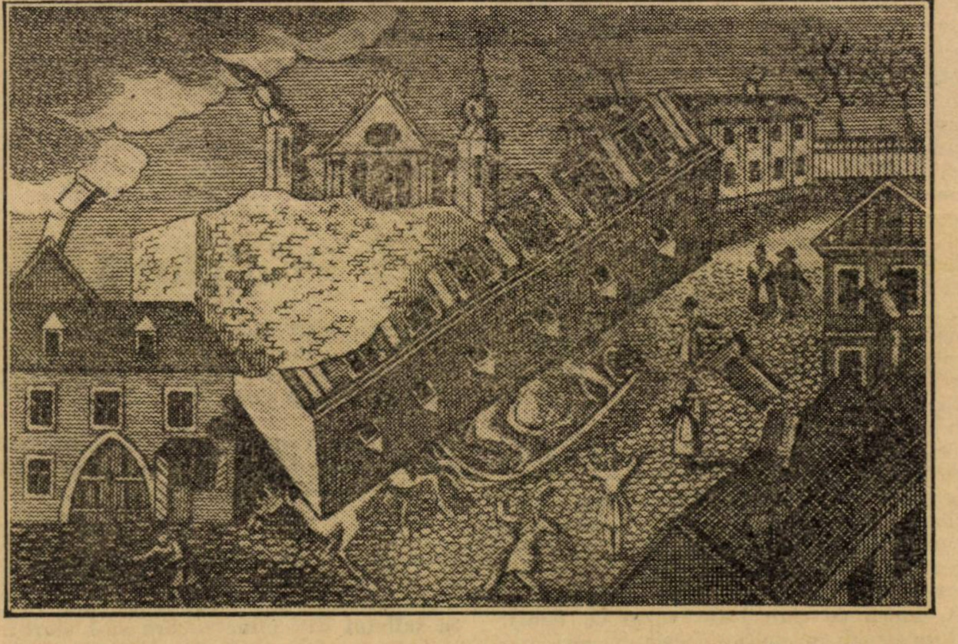

Cutremurul de pământ în Bucureşti la 23 Ianuarie 1838.— (Academia Română. Secţia Stampelor).

Persoane care au jucat rol cultural găsim pe Dionisie Fotino, autorul Istoriei Daciei, Ţichindeal Dascălul şi fabulistul Banatului, pe Grigorie Pleşoianu profesor craiovean la 1833, Valştain, profesor de desen la Colegiul St. Sava din Bucureşti în 1830 şi pe Gh. Asachi, tânăr.

Grupa de istorie miliară începe cu lupta lui Mihai Viteazul dela Gorăslău, dar cele mai multe sunt din sec. XVIII.

La începutul secolului XVIII când Austriacii continuă ofensiva lor victorioasă contra Turcilor, când se ocupă cetăţile Timişoara, Lipova, Orşova, insula Ada Kaleh, iar pe de altă parte în părţile de răsărit cetăţile Benderul, Hotinul şi Ismailul atrag o parte din armatele turceşti, de atunci avem frumosul plan al Hotinului de Schley, vederea cetăţii Tighina cu plecarea Turcilor din ea, ocuparea Hotinului a Ismailului, a Silistrei şi ocuparea oraşului Bucureşti de trupele austriace cub comanda Prinţului de Saxa-Coburg. Gravurile din acest timp sunt adevărate cronici, la legendă se dă explicaţia pe larg.

In secolul XIX diferiţi călători au trecut pe la noi. Pe lângă notele ce le-au cules, unii dintre ei au şi desemnat ceeace au văzut, dându-ne vederi de case, de cetăţi, piesagii, costume de ţărani şi de soldaţi şi diferite aspecte ale societăţii noastre. Astfel sunt: Michel Bouquet care face tipuri de femei şi dorobanţi, C. Harlley face vederea Braţului Sulina, I. A. Klein în 1813—34 face cărăuşi români şi Raffet face trecerea Buzăului 1837. Carol Beghenau care a fost inginer topograf până în timpul lui Guza Vodă în călătoriile lui prin ţară a desenat lucruri foarte frumoase pe care le-a publicat în albumul „Donau-Gegend“ dând vederea Silistrei, portul Giurgiu şi Turnul Severin.

Desenurile acestor călători veniţi în diferite ocasii pe la noi îşi au valoarea lor documentară istorică şi etnografică.

Prin expoziţia de stampe pe care a făcut-o Academia Română, se dă un îndemn de a se cerceta şi o altă faţă a istoriei noastre, pentrucă alături de documente, numismatică, sigilografie, şi heraldică, iconografia contribue şi ea ca ştiinţă auxiliară la studiul istoriei Românilor.

IOAN C. BĂCILĂ

O SEAMĂ de CUVINTE

Intr'o seară la „Gîate-Lyrique“ un spectator era aşezat în spatele unui domn înflăcărat, un meloman furios, cu siguranţă, care cântă când cu unul, când cu altul dintre artişti.

— Ticălosul ! Idiotul ! strigă deodată spectatorul exasperat.

— Domnule mie îmi spuneţi toate acestea ? întrebă melomanul întorcându-se.

Atunci, spectatorul cu prudenţă, explică :

— Nu, dragă domnule. Ci acelui imbecil de bariton care mă împiedică de a vă asculta.

Spectatorul nu era altul decât Tristan Bernard.

◆

Critica n'a fost prea blândă cu „Nunta lui Figaro“ de Beaumarchais. Ea prorocea că piesa va cădea repede.

— Da, zise artista franceză Sophie Arnold va cădea de 50 de ori în şir !

◆

Franz Molnar celebrul scriitor ungur, şi-a făcut astfel autobiografia.

In 1878 am fost născut la Buda-Pesta ; în 1896 am studiat dreptul la Geneva; în 1896 m'am făcut ziarist la Buda-Pesta ; în în 1897 am scris un „mic reportaj“ ; în 1900 am scris prima mea nuvelă; în 1902 am devenit autor dramatic, întâiu în patria mea; în 1908 am devenit cunoscut şi în străinătate ca autor dramatic; în 1914 m'am făcut corespondent de război; în 1918 mi-a căruntit cu totul părul ; în 1925 aşi vrea să mai fiu student la Geneva.

◆

Duval, renumitul învăţat şi bibliotecarul împăratului Francise I, era cunoscut prin modestia sa.

Intr'o zi, un prieten îi puse o întrebare, la care savantul răspunse :

— Nu ştiu !

— Eu credeam că împăratul te plăteşte ca să ştii orice, răspunse prietenul.

— Impăratul mă plăteşte pentru ce ştiu. Căci dacă m'ar plăti pentru ce nu ştiu, nu i-ar ajunge toate bogăţiile împărăţiei!

RUD. A. KNAPP.

Cristos şi nepoftitul

povestire de RAFFAELE CALZINI *)

— Trebue să'ţi iei inima 'n dinţi, Mand ; la San Remy ai să găseşti doctoru'; e un bătrân în care poţi avea încredere ca în tatăl tău. A făcut plăcerea asta şi altor femei care, caşi tine, au avut curajul să se ducă la el, mult mai devreme. Să bei doctoria şi să te întorci de grabă, pe vre-un car de ţi-o ieşi în cale, ori pe jos. Doctoria o să lucreze şi mai bine.

Ea îşi încinse şorţul, îşi schimbă papucii, îşi acoperi capul cu o basma albastră care învălui — ca o glugă călugărească — faţa luminată de un zâmbet prea deschis şi încercănată cu două umbre pe sub ochi, cu pete vinete, uşoare, pe la tâmple; pe urmă porni la drum.

Şi de data aceasta spuse „dă", precum spusese toată viaţa ; din iubire, din sfială, dintr'o tradiţie de sclavie.

Ii spusese „dă" locotenentului de Ulani care, timp de şase săptămâni, stătuse cu cinsprezece oameni în partea cea mai curată a conacului.

O porni la drum ; a treia zi de Paşti. Un câine se luă după ea, pas cu pas, până la podeţ; pe urmă se opri, rămase s'o privească dând din coadă pe muchia unui şanţ, strănută şi, tiptil-tiptil — se întoarse acasă.

Atunci Maria Magdalena se găsi singură pe drumul lung, răsădit cu plopi ; se lumina lenevos de ziuă, prin păcla deasă care se ridica încet de pe ţarinele îmbibate, străbătute de fiori mătăsoşi de lumină şi de zgomotele nelămurite ale unei vieţi nevăzute, care se trezea încet, încet. Ceva la fel, şi de care nu voia să se dumirească, simţea că se săvârşeşte într'ânsa ; într'ânsa, într'un întuneric orb ca o prăpastie de ani şi de depărtare, simţea că se trezesc fiorii mătăsoşi care-i aduceau năluciri luminoase în faţa ochilor, iar în lăuntrul trupului tresăririle nelămurite ale unei vieţi lâncezitoare care nu era a sa.

O simţise prima oară într'o noapte de Ianuar. I se păruse atunci că arde în preajmă, între ronţăitul carilor şi rumegatul surd al juncilor la iesle, un oftat molcom şi sfios, ca plânsul de vită bătută. Se sculase în capul oaselor pe pat, fără nădejde, cu dinţii clănţănind, strângându-şi gura să nu ţipe, voind parcă să nu mai audă, cu nici un preţ, zvâcnirea acelui ornic însufleţit ; şi deschisese larg fereastra să se arunce jos, pe drumul alb de zăpadă şi de îngheţ; dar puterile o părăsiseră şi-şi venise în fire, îndurerată şi răstignită de spasm, pe duşumelele de lemn.

Se trezea **duşmanul** şi în acea dimineaţă ; se trezia pentru cea din urmă oară, dar putea să stea fără să se ostenească, să-l gonească din gând, aşa precum făcuse cu fiecare revărsat de zori, când se dădea jos din pat şi sila era atâta de puternică încât i se părea că se va prăbuşi la pământ, în timp ce odăiţa era răsunătoare de bătaia celor două inimi duşmane. Ii era silă ca de un lucru brutal şi violent, căci era făptura unei brutalităţi şi unei violenţe-; zi de zi o apăsa mai cumplit, căci viaţa ei, alături de acea viaţă nouă, devenea deşartă şi netrebnică, la fel cu frunza uscată; iar când se întâmpla pe înserate, să stea în uşa care dădea in grădină, i se părea că-l vede venindu-i în faţă, închegat, pecetluit cu simţ omenesc, frumos ca un copilaş şi urîcios ca o fiară dăunătoare. Ura nu era a ei, nu se născuse în ea; o aţâţaseră toţi ceilalţi. Ai casei urau venirea acelui nepoftit ca întârzierea unei ocări ; grămădeau asupra germenului neştiutor neputinţa propriei lor apăsări în potriva duşmanului.

Acum, din dragostea ce purtà a lor casei, a treia zi de Paşti, îl ducea ca pe un sclav la moarte. Dar neliniştea îi era atât de mare că se simţea scăldată 'n sudoare îngheţată, şi simţea dorinţa chinuitoare de-a se face iertată şi de-a iertà, fără a şti de ce se făcuse vinovată, de care păcat, numai să se facă uşoară ca un fulg şi să dispară cu suferinţa ei ascunsă, ca o aripă din pàcla care prindea a se risipi.

Soarele 'şi croia o pârtie tot mai largă, ţarinele fumegau ; toate înfăţişerile se schimbau, nu puteai ghici ce lucruri din preajmă aveau să dispară şi care aveau să dăinuiască, atâta de mare era pâlpâirea oricărui contur, aburirea unor arătări ce păreau reale în vreme ce dăinuirea unor deşertăciuni vizuale pe care le-ai fi luat drept ceaţă, capătau, încet-încet, la soare, forma şi materialitatea unui trunchi, unei căpiţe, unui bordei, unui crâng.

Auzi paşi în urma ei, un pas grăbit dar moale lăsa o urmă slabă în noroi, şi un om o ajunse din urmăş; nici măcar un om, — un cerşetor — atâta de smerit în privire şi în felul de-ai spune bună-dimineaţa, că putea fi servitorul şi stăpânul tuturor.

Iar soarele se arătă, spintecă norii cari se ridicară şi se făcură nevăzuţi ; seninul revărsă albastrul în valuri peste câmpuri.

— Mergi la San Remy ?

— La San Remy.

— Vom face drumul împreună. Vrei? Eu nu-l cunosc.

— Nu eşti din partea locului ?

— Nu sunt.

— Eşti grădinarul ?

— Eu umblu pe toate drumurile, trec toate râurile. **Sunt ceeace sunt !**

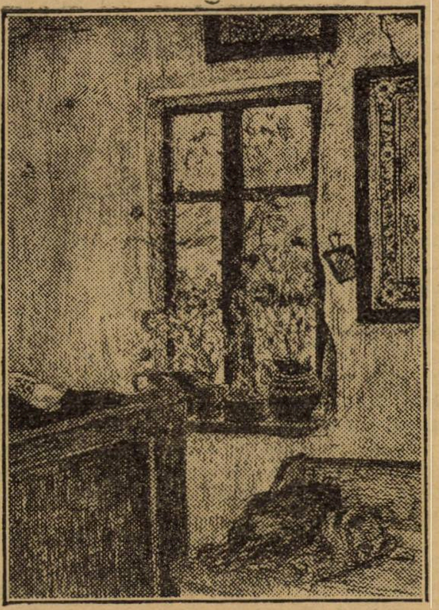

INTERIOR *N. N. TONITZA*

— Grupul celor patru —

Zâmbi şi se întoarse tăcut ; urmară astfel puţin drumul, fără să mai vorbească.

— Paştele de-ar veni în plin ori în sec, vine cu frunze, cu crengi şi arătă cu mâna spre creştetul plopilor care nu mai era negru, nici încă verde de tot. Vorbea de lucruri mărunte, ca un cerşetor, vorbea de grâne şi de vie, aşa cum îi şade bine celui care crede că are nesfârşite ţarini, pentrucă nesfârşite colindă în mergerea lui zilnică ; dar în realitate nu are nici plug, nici sapă, ci trăieşte în sărăcie, ca vrabia, ca şoimul.

Ceeace voia să spună căpăta înţeles mai adânc de la răstimpurile tăcute cu care 'şi însoţea vorbele. In glas avea un sunet supraomenesc care se lega mai mult de glasul lucrurilor decât de cel al oamenilor şi se prelungea în departe, din câmp în crâng, într'un cântec de pasăre ori de izvor. Când dădea din mâini, parcă mişca puţin aerul, parcă însemna mişcări albastre în albăstrime. Ştia cele mai mărunte lucruri, caşi pe cele mai mari : despre Magdalena ştia unde se ducea şi de ce se ducea. N'o opri din cale, nu dădu din cap; rămase tăcut, apoi o întrebă liniştit de tot, zâmbind :

— Şi când ai să-l ucizi cu mâinile tale? mai înainte să-l vezi ? mai înainte să-l cunoşti ?

— Este copilul unui duşman. Va fi un duşman mai puţin.

— Nu e nici al tău, nici al altora. Este al lui însuşi. Este al pământului. Trebuie să nădăjduieşti totul dela pământ. Tu şi ţărâna trebuie să-l plămădiţi şi-l veţi plămădi.

Aşa era. Băgă de seamă pentru cea dintâia oară, că era legată cu rădăcinile, nu numai ale trupului; ci şi cu rădăcinile gândului şi ale sufletului, de nemăsurata mamă care trimitea din măruntaiele deschise un miros îmbătător de brazde plouate şi de sămănături încolţite.

La fel ţărînei, simţea îmbătarea îmbolditoare a creării; i se părea că are prea puţin suflet, ca să păstreze în el un germen atâta de mare. Nădăjduia totul de la ţărâna care era neatinsă şi nemuritor de tânără, şi totuşi îndurase în timpul lunei lui Septembrie grozăvia războirii oamenilor, ca să se aştearnă repede într'o linie nesfârşită, liniştită şi

---

*) Cunoscut novelist şi dramaturg italian, născut la Milano în 1887. De profesie, advocat. In timpul războiului a fost ofiţer de infanterie la Monastir, iar după armistiţiu a fost în misie politică în Austria şi Boemia. A colindat multe ţări din Europa, mai ales Spania. Trăieşte la Milano.

Sonet

Celor 174 de versuri şterse
din piesa Striana.

...Şi-acum, şi pentru voi, o vorbă bună...
Luptând cumplit cu technica teatrală,
V'am şters, voi ştiţi, ades la nimereală -
Dar amintirea crimei, se răzbună...

Din şerpuirea voastră de cerneală,
Răsar şi-acum dungi aurii de lună,
Şi armonia voastră, ca de strună,
Mă urmăreşte 'n lumea mea reală...

Pe voi, o sută şapte zeci şi patru
De versuri, izgonite de la teatru,
Cu'n adevăr să vă mângâi făptura,

Când sufletul e plin de poezia
Ce i-a vărsat-o din belşug, natura:
Poezia-i viaţa — teatrul, parodia....

ALFRED MOŞOIU

senină: morţii fuseseră îngropaţi în fugă, copacii despuiaţi cu furie, drumurile înfundate; baterii la pândă, oameni omorîţi, cai înţepeniţi cu picioarele 'n sus; acum, a treia zi de Paşti izvoarele îşi recăpătaseră cerescul lor murmurat şi zâmbetul lor de Rai, plopii aceeaşi înfăţişare solemnă şi gânditoare, salciile aceeaşi moliciune sticloasă, iar ciocârlile se avântau în zbor dintre brazde şi se opreau în văzduh să cânte nebuneşte, îmbătate de lumina umedă. Astfel, prinse a se gândi cu milă la acel ceva viu, atâta de viu, care i se zbătea in măruntaie; la acea nemurire care era nemurirea lumii.

— E ca un bulgăre de lut când se învârte pe roata olarului: orice apăsare de deget poate să-i schimbe forma şi să plăzmuiască o frumuseţe.

Maria Magdalena pricepea că soarta ei era mărită prin durerea acelei schingiuiri şi că menirea ei de mamă se împovăra.

Trebuia să facă totul, să-l dea la lumină la fel sieşi, la fel a lor săi, la fel cu oamenii din partea locului, ca să nu-i descopere în fundul ochilor şi în fundul sufletului fiorul de pradă şi de ameninţare străfulgerat printre obrajii cei osoşi şi ieşiţi mult în afară ai **lui,** care se făcuse nevăzut cu cal cu tot, mohorît şi tăcut, pe un apus de soare galben, îmbibat în friguri şi noroi. Iar în lăuntrul acelei vedenii de pradă, uriaşă şi înarmată, răsări în nevinovata-i aducere aminte chipul unui blând om neînarmat; un tăietor de viţă.

— Mi-era drag un om care tăia viţa şi s'a dus la războiu. Celui care tăia viţa îi eram dragă, îi mai sunt şi acuma.

— Iubirea este altceva: se poate risipi ca o deşărtăciune. Poate că-i bucuria vieţii. Dar frumuseţea procreării este mai mare. — Şi apoi, gândindu-se la germenul încolţit în măruntaiele ei:

— Nu se cade să-l ucizi. Ar însemna să nimiceşti o nădejde.

Şi mai spuse:

— Ce-ar fi lumea fără nădejde?

Se părea că speranţa ar fi mers alături de el, că primăvara câmpurilor ar fi întins în faţa sărmanelor sale opinci sângerate, un giulgiu de lumină, să calce peste el.

De odată, în fundul şoselei noroioase, cleioasă de desgheţ, un urlet monstruos se isca lătrând parcă, şi se arătară, unul după altul, printre copaci, opt furgoane automobile ale unui convoi de răniţi, răniţi uşor bandajaţi ori convalescenţi, duşi de la posturile de prim ajutor ale tranşeelor, pe la spitalele din oraşe. Clătinau din cap la orice tresăltare a motorului; dar feţele rătăcite şi de ceară, ochii stinşi, pe jumătate închişi, se păreau că nu văd şi nu caută decât cerul senin: unul din ei ţinea într'o mână palidă o creangă de migdal înflorit.

Câteva petale albe se rostogoliră, căzând în noroi, desprinse de pe ramurile care începeau să crape de muguri.

Ea se piti repede, cu o groază instinctivă, în dosul unui copac, până ce trecu convoiul şi, stând aşa ascunsă, văzu pe cerşetor pornind pe drum înainte; dar lumina soarelui îi străbătea trupul şi se resfrângea în paliditatea fără sânge a mâinilor sale găurite.

O gloabă de cal sur, osos şi cu părul noroiat, necheza într'o ţarină din depărtare, înjugat la un plug.

Maria Magdalena apucă pe calea întoarcerii, ţinând pe pântece, sub şorţ, mâinile împletite, cu degetile răsfirate, de parcă ar fi păzit o comoară.

(traducere din italieneşte de

(ALEXANDRU MARCU).

VASILE CARLOVA

(1809—1831))

Curentul nou în -literatura românească însufleţit de Eliade Rădulescu în Muntenia şi de Gh. Asachi în Moldova, prin ziarele lor ce au apărut la 1829, îşi găseşte răsunetul şi în literatura artistică odată cu puţinele versuri poetice ale lui Vasile Cârlova. Desigur că epitetul de **„cel dintâi poet modern''** care i s'a dat de istoricii literari, îşi are deplina lui justificare, ţinând seama de producţia literară anterioară acestui poet. Vom aminti totuşi de un alt poet ce a scris cu mult înaintea lui Cârlova şi care a fost -până acum pe nedrept vitregit de istoria literară. Este vorba de I. Budai Deleanu autorul vestitei poeme **„Ţiganiada“.** Poetul ardelean a reuşit să realizeze sub influenţa literaturilor clasice apusene şi sub acea a literaturii poporane româneşti, o operă de mare valoare artistică. Dacă **„Ţiganiada“** scrisă în cele două forme ale ei, în preajma anului 1800, a fost cunoscută cu mult mai târziu de publicul românesc; astăzi a venit timpul să completăm o lacună istoriografică şi, cum spunea Cicerone **„suum cuique tribuere''.**

Vasile Cârlova s'a năsucut în anul 1809 la Târgovişte. Acolo şi-a petrecut copilăria în atmosfera sfântă a unui trecut glorios rămas mărturie in părăsitele ruine. A învăţat greceşte şi franţuzeşte la şcolile oraşului. Talentul puternic şi precoce l-a îndemnat să scrie din adolescenţă; la început în limba grecească şi apoi în româneşte, după îndemnul prietenului său I. Voinescu II. Serviciul militar îl chemă în Bucureşti unde ofiţerul Cârlova a fost bine primit în cercul literaţilor de pe acea vreme. Desigur că Eliede i-a fost un protector şi un bun prieten. El i-a publicat în **„Curierul românesc''** primele poezii: **Păstorul întristat, Inserarea** şi **Ruinele Târgoviştei** şi mai târziu alte două postume: **Rugăciunea** şi **Marşul** şi tot el a fost singurul biograf ce ne-a lăsat cele mai preţioase amănunte despre scurta viaţă a nefericitului poet.

Aceste date sunt însă prea puţine şi ne vom servi de o tradiţie orală culeasă de N. Ţinc în oraşul Craiova unde se spune că a murit V. Cârlova.

Tânărul ofiţer de cavalerie a jucat cu multă pasiune la un bal unde avântul său sufletesc şi inteligenţa sa sclipitoare atrăsese atenţia frumoaselor domnişoare de pe acea vreme; iar în zorii zilei pe o răcoare destul de pronunţată de toamnă, era prin luna lui Septembrie, plecă în fuga calului la garnizoană spre a fi exact la datorie. O fulgerătoare boală de piept îl reţinu în pat 14 zile şi în Octombrie 1831 muri.

Bagajul literar al poetului este foarte mic: numai 5 poezii, dar el ne îndreptăţeşte să vedem în această operă pe un poet de mare talent. Desigur că celebritatea unui scriitor nu este legată de cantitatea -operei sale şi avem destule exemple în literatura universală.

A scri la vârsta de 18 ani o poezie atât de frumoasă cum este **„Păstorul întristat'',** într'o limbă literară deosebită cu mult de aceea a literaţilor contemporani, această evidenţiază precocitatea talentului pe care l-a avut Cârlova şi regretul nostru profund pentru perderea prea timpurie. a unui aşa mare scriitor.

Dar creaţiunea sa cea mai desăvârşită o întâlnim în „Ruinele Târgoviştei'' scrisă la 19 ani, In această poezie găsim imagini poetice surprinzătoare pentru vremea când a scris poetul: **„în negura uitării''** (d-l Ibrăileanu le-a asemănat cu cele eminesciene); **„pe aripele vremii''** etc...

Ar fi interesant de făcut o comparaţie între această poezie închinată ruinelor, cu, acele analoage scrise de romanticii Apusului: Byron, Leopardi, Lamartine, etc., şi de scriitorii noştri: Eliade, Gr. Alexandrescu, Al. Hrisoverghi, D. Bolintineanu, Eminescu, Duiliu Zamfirescu, G. Coşbuc etc...

Din această comparaţie ar eşi în evidenţă şi mai bine puternica plăsmuire a lui Cârlova.

Literatura românească atât de săracă în talente poetice de valoare superioară, a pierdut în Cârlova pe unul din cei mai mari poeţi. In acest sens nu-mi pare exagerată afirmaţia d-lui G. Ibrăileanu: „In Vasile Cârlova poporul român a pierdut, poate, pe cel mai mare poet al său'' (Viaţa Românească 1920 No. 1). De altfel mărturisirea d-lui Ibrăileanu se bazează pe fapte şi consideraţiuni istorice şi estetice care ne pot justifica pe deplin afirmaţiile. Meritul, cel mare al unui poet de talent constă mai ales în noutatea pe care o aduce faţă de literatura contemporanilor săi. Intr'o literatură cu o tradiţie bogată apariţia unui geniu poetic este cu mult mai naturală şi mai îndreptăţită, decât ivirea unui scriitor de mare talent într'o literatură lipsită de acea tradiţie binefăcătoare pentru desvoltarea scriitorului; lipsită, cum era literatura -românească pe vremea lui Cârlova, chiar şi de o limbă literară necesară poetului pentru a-şi exterioriza imaginele sale şi a-şi fixa inspiraţia creatoare.

G. CARDAŞ.

SPICUIRI BIBLIOGRAFCE

A. Opera, ediţi.

1) **Păstorul întristat** în **„Curierul românesc''** din 8 Mai 1830.

2) **Inserarea** în **„Curierul românesc''** din 29 Iunie 1830 şi 9 Octombrie 1839. Reprodusă şi în **„Foaia pentru minte, inimă şi literatură''** 1839, pag. 370.

3) **Ruinurile Târgoviştei** în **„Curierul românesc''** din 20 Martie 1830.

4) **Rugăciune** în **„Curierul românesc''** din 4 Septembrie 1839.

5) **Marşul lui Cârlova** în **„Curierul românesc''** din 11 Octombrie 1839. Reprodus în **„Foaia pentru minte'',** 1848 pag. 6.

6) **G. Bogdan-Duică, N. Nicoleanu, Vasile Cârlova C. Stamate.** Biblioteca scriitorilor români. Buc. Editura „Minerva'' 1906.

7) **I. Raţiu, Două poezii inedite a lui Cârlova** în **„Unirea''** Blaj 16 Mai 1908.

Icoane din Carpați

Stele când cobor,
Mândra ! ce pândești,
Țintă, la ferești
Către cel pridvor ?

Luna vrei s'o prinzi,
Moartă, pe gherghef ?
Luna de sidef,
Ce-a căzut pe grinzi ?

Crezi că vei putea,
Ca s'o 'nțepi pe dat,
Cum mi-ai înțepat
Și inima mea ?

II

Din geana ta, cu 'n fir
Aș țese-o pânzătură,
Furându-ți de pe gură
Aprinsul trandafir.

Din visu-ți cel mai drag
Aș face-o păsărică,
Ce pururi, fără frică
Să-ți ciripească 'n prag !

Din ochii tăi, cu'n strop
Rîu dalb cu mii de fețe,
Nebune tinerețe
Sub ele să-mi îngrop !

ARTUR ENĂȘESCU

ANACREON

— Din originalul grecesc —

Cules de vii

Flăcăi și vesele fecioare,
In chiote de bucurie,
Culeg belșugul copt din vie
Și-l duc cântând la strivitoare...
Bărbați vânjoși strivesc mereu
Să curgă mustu'n căzi din greu —
Și, cum deodată ieau aminte
Că 'ncepe mustu'ncet să fiarbă,
Ei isbucnesc cu toții 'n imnuri
Lui Bachus cel cu râsu'n barbă...

Și gustă și bătrânii — acuma
Și ei curând se-aprind săltându-și
In dansuri părul alb ca spuma...

Flăcăi cu mlădioase plete
Se pun la pândă după fete
Le hârjonesc, le dau târcoale

Și cum vre-o una dintre ele
A ațipit pe iarba moale,
Aprins flăcăul a cuprins-o
Să-i frângă'n brațe trupul moale —

El o îmbie la iubire
Și-i tot scâncește 'n jurul frunții
Că-i prea departe noaptea nunții...
Iar dacă vorba lui nu prinde
El stărue mai cu 'ndârjire,
Căci însuș Bacchus îl aprinde
Și-l tot ațâță la iubire...

TEODOR MURAȘANU

TOT DESPRE HAMLET

SAU

între istorie literară și estetică

I

Atât timp câ ntu se iviseră „specialiști“ 'de literatură engleză la universitățile noastre, Valachii și Moldovenii, care nu știau „englezește“ se înfruptau din marile taine literare ale Insularilor, citind studiile Franțuzilor și ale Nemților, unde puteau găsi, pe ici, pe colo, și citate de ale Englezilor de baștină. Ba mai îndrăsneau să citească chiar și traduceri din literatura engleză în vreo limbă cunoscută lor. Făceau cu Shakespeare, spre pildă, ceeace erau siliți să facă și cu Tolstoi sau Ibsen ; și cu Cervautes sau Dante.

Işi chivernisesc oamenii imposibilitățile, cum de sigur, că va trebui să facă odată și odată și J. M. Robertson, marele critic englez, ca să se apropie de opera confratelui său, d. Eugen Lovinescu. De altfel trebue să amintim, așa în treacăt, că amândoi trebue să se grăbească : J. M. Robertson are 70 de ani împliniți, iar d. Eugen Lovinescu, despre care nu știu câți ani are„ nu și-a terminat încă revizuirile. Opera definitivă a d-lui Eugen Lovinescu a fost trimisă odată cu tezaurul țării la Moscova și de atunci d-sa ne dă mereu în edițiile sale ajustate, târcoalele glorioase ale unei memorii magnanime, care uită mereu ceeace scria cu o ediție înainte.

Acesta e destinul încărcat de osândă al acelora, care nu cunosc toate limbile de pe glob : să citească traduceri, sau să moară fără să fi făcut cunoștință cu gândirea d-lui Eugen Lovinescu.

Cât despre mine, mă pot mândri, că l'am citit „în original“ pe acest uriaș copleșit de gânduri, care este d. Eugen Lovinescu ; iar acum în ultimul timp, d. Dragoș Protopopescu, un veritabil Right Honourable, chargé de cours în the University Czernowitz, deci mult mai tânăr decât J. M. Robertson, îmi dă inexprimabila satisfacție de a nu mă mai adresa unui Paul Stapfer și Abel Le franc, sau unui Goethe și G. Connes sau altor neenglezi pentru comentarii și interpretări.

Prin două articole scrise în „Universul literar“ în legatură cu Hamlet și problema istoriei și a esteticii literare, d. Dragoș Protopopescu intră în linia marilor săi înaintași, pe care și-i citează : Thomas Rymer, Gildon, Dennis, Haumer sau Mackenzie, Goethe, Schlegel-Coleridge, Fletcher, Gervinus, Ulrici, Klein, Werder, Furnes, Lowell, Rolfe, Tolman, Brandes, chiar și Dowden, Herford, Raleigh, Clutton-Brock, Masefield și pune etc. In fruntea lor stau însă J. M. Robertson și Bradley mult mai în față de cât E. K. Chambers, Dover Wilson sau W. S. Booth, Dounelly, Gallup O. W. Owen, Hallam, M. White etc. etc., pe care d-sa nu-i citează ca fiind neînsemnați, dar pe care, de sigur, să-i cunoaște.

D. D. Protopopescu a mai arătat și în limbi apusene, străinătății, ceeace nici aceasta nu știe în legătură cu poetul Willian Cougreve și, pentru care Edmund Gosse, faimosul istoric literar, alt Right Honorable, i-a trimis și o ilustrată de felicitare, mai ales în urma unei intrevederi între învățatul român și cel englez, în care cel dintâi fusese mai mult român, iar al doilea prea.... englez.

Până a nu citi pe d. Dragoș Protopopescu noi eram obicinuiți a afla din cărțile și revistele străine — mărturisim : nu fără o amară mânie fel de fel de minunații în legătură cu „identitatea“ lui Shakespeare. Ni se spunea că omul din Stratford era o biată făptură stupidă, laconică și intratabilă ceeace ar dovedi, că autorul lui Hamlet trebue să fie o etichetă, care acoperă comod producțiunile unui întreg grup de scriitori ai Renașterii engleze, după cum numele lui Omer, sau persoana presupusă a bătrânului aed orb acoperă un întreg ciclu de poezie poporană grecească. Shakespeare, ca și Omer nu sunt de cât rațiunea socială a unui sindicat de poeți. Shakespeare este Omerul englez și că prin urmare el nu ar fi de cât o savantizare nominală a bufonului Shaxper, care a serivt ca om de pae, ca firmă a producțiunii cooperative a grupului. (Henry Hallam, 1837). Numai această societate savantă era în stare să numere intelectuali, adânci cunoscători ai tuturor literaturilor de până atunci.

White (Omerul nostru englez, 1892) arată marea asemănare între Hamlet, de pildă, și Electra. Ca și Oreste, răzbunătorul tatălui asupra mamei sale și asupra lui Aegisth, Hamlet răzbună pe al său față de Gertruda și asupra lui Claudius. Hamlet ar fi un amestec între Orestre și soră-sa Electra ; Ophelia ar fi Chrysothemis, sora Electrei ; Horațio, prietenul lui Hamlet ar fi, firește, Pylade ; fontoma, care apare lui Hamlet ar fi oracolul din tragedia grecească ce poruncește răzbunarea morții lui Agamemnon. Ophelia înapoind darurile primite de la Hamlet, ar fi, după cum s'a văzut, Chrystohemis aducând otrande pe mormântul lui Agamemnon ; scena violentă între Hamlet și mamă-sa ar fi scena violentă între Electra și Clytemnestra. Pasagii transcrise mai mult sau mai puțin direct, de asemeni nu lipsesc : monologul lui Hamlet despre sinucidere, de care îl depărtează numai teama de a găsi după moarte ceva mai rău de cât viața, își are originalul în ceeace Chrysothemis într'o situație identică rostise de mult ; asemena și celălalt monolog faimos din Hamlet pornește din cel al Electrei, prin care eroina teatrului grecesc ia mărturie natura întreagă și lacrămile vărsate din imensitatea durerii sale filiale.

Pentru White imposibilitatea din partea unui singur om să scrie 37 de piese (1591—1611), ca o întreagă lume să intre în încăperea unui singur creer, lume exprimată în 21.000 de cuvinte, pe care un singur om nu le-ar fi putut utiliza, chiar dacă ar fi ajuns până la 70 de ani, nu la 52 ca Shakespeare — e evidentă. Autorii, fiindcă de unul singur n'ar putea să fie vorba, sunt intelectuali ce au frecventat în orice caz universitățile, întrucât e vorba, în opera așa zisului Shakespeare de științe, drept, filosofie, medicină, literatura și politica adică de întreg domeniul cunoștințelor omenești de pe vremea Elisabetei.

„Poveste de iarnă“ ar fi „Andria“ a lui Terențiu ; „Furtuna“ ar fi „Rudens“ al lui Plaut ; „Comedia greșelilor“ corespunde comediei „Maenechmi“ a aceluiaș; Polonius ar fi o combinație între bătrânul din „Maenechmi“ și Demea din „Adelphi“ ; Machbeth ar fi Agamemnon al lui Eschyle ; Troilus și Cressida ar fi chiar Iliada ; Juliu Cesar, Antoniu și Cleopatra, Coriolan, Timon atenianul nu ar fi de cât transcripţiuni din Plutarch. Toată dramaturgia spaniolă până la Lope de Vega şi toată comedia dell-arte era conuscută de această colectivitate anonimă. Chiar „Romeo şi Julieta" ar fi una răspuns dat unei comedii a lui Lope de Vega.

Toţi savanţii aceştia ar fi citit cronicile naţionale dela Bède venerabilul — fără a mai vorbi de Juliu Cezar — şi până la Holinshed. „Regele Lear" n'ar fi de cât cronica lui Monmouth; Enric al VI-lea, o combinaţie între cronica lui Froissart şi a lui Hall; toate celelalte piese istorice, afară de Enric al VIII-lea, ar fi pur şi simplu dramatizarea ciclică a lui Holinshed.

Nu declarase Th. Nash in „Adresa către studenţii celor două universităţi" şi care serveşte drept prefaţa operei „Menaphon" a lui Greene în 1589, că Bacou ar fi scris pe Hamlet? Th. Nash crede în altă parte că Hamlet fusese întruchipat de Bacou din opera lui Seneac (.... „acest Seneca pe englezeşte vă va furniza Hamleţi cu duimul, vreau să spun fabricanţi de discursuri tragice").

Care erau titularii firmei Shakerpeare? Lista e lungă.

Pedantui eruditul, indecentul şi preţiosul Greene ar fi scris „Comedia greşelilor"; Marlowe, ca mai violent, „Enric al VI-lea" şi „Rihard al III-lea"; elegantul melodiosul şi pateticul Peele, „Visul unei nopţi de vară". „Cei doi gentilomi de la Verona", Regele „Ioan", satiricul Nash, „Enric al IV-lea" şi „Poveste de iarnă"; Daniel „Romeo şi Julieta", fiindcă ar fi avut un stil mai transparent; Lodge, „Comme il vous plaira", care n'ar fi decât o transcriere a romanului său „Rozalinde"; Chapman ar fi compus „Machbeth" şi „Furtuna"; iar savantul, profundul şi frământatul Bacon, „Hamlet" şi în acelaş timp ar fi avut în sarcina sa revizia generală a celorlalte opere şi în sfârşit alţii şi iar alţii, G. Connes (Le mystère shakespearien în „Revue des cours et conferences 1926,) care rezumează cu o răbdare de înger cartea lui Wihte ne obligă să-l admirăm cu pietate.

După Stotsenburg (An impartial Study ofthe Shakespeare Title, 1904, cit. în G. Couues) lista ar avea alt conţinut: Drayton, Dekker, Heiwood, Webster, Middleton, Porter, Munday şi Chettle.

Mai târziu Demblon colegul d-lui Dragos Protopopescu, fiindcă cel dintâi este profesor de istoria literaturii franceze la universitatea nouă din Bruxelles susţine în cărţile sale (Lord Rutland est Shakespeare. 1913 ; L'auteur d'Hamlet et son monde 1914) că Shakespeare este pseudonimul lui Roger Manners al V-lea conte de Rutland.

Intr'adevăr, fiindcă în definitiv în materia căutării de paternitate se poate susţine orcie, registrele universităţii din Padova ne arată că Rutland, care studiase acolo avu condiscipoli pe doi Danezi, Rosencrantz şi Guildenstern. Pe aceştia îi întrebuinţează în Hamlet. Mai târziu face parte din conspiraţia lui Essex şi este aruncat în temniţă, apoi alungat la Uffington. Hamlet n'ar fi de cât însuşi Rutland îmbrăcat în negru şi plângându-şi părintele mort, Essex! Neputând să-l scape şi în acelaş timp, fiind încăpăţinat şi învins, devine enigmatic cu inima zdrobită, neavând altă consolare de cât de a-şi revedea trupa de actori la care ţine foarte mult. La 1603 trimis ca ambasador în Danemarca soseşte la Elseueur. Rutland avea 27 de ani.

Hamlet ne este cunoscut prin două în quarto-uri diferite ca text. Primul Hamlet ar fi rodul decepţiilor lui Rutland după conjuraţia lui Essex ; al doilea este îmbibat de evenimentele personale ale vieţii lui Riutland.

In pima versiune regina nu era complice la crimă; în a doua ea devine părtaşe, fiindcă Rutland avea necaz pe mama lui Southampton, care, căsătorită cu o vară a lui Essex devine în felul acesta rudă cu Essex şi cu Manners. Mama lui Southamptan se măritase a treia oară. Iată prin urmare pe Hamlet şi Gertruda. Rutland, care cunoştea Danemarca în urma ambasandei sale, a dat dovezi de aceasta mai ales în scene faimoasă în care Hamlet revelând mamei, că ştie adevărul, o pune în prezenţa portretelor tatălui şi a unchiului său, admirând în faţa Gertrudei pe primul ei bărbat şi ponegrindu-i-l pe al doilea. Ei bine, portretele acestea nu sunt nici tablouri acăţate în perete, nici miniaturi, dintre care, una s'o poarte ea, şi alta, el; nu sunt nici simple viziuni spirituale. Rutland, care vizitase palatul danez cu ocazia ambasadei sale, ştie că în acest palat la Kronborg (Elseneur) se afla o sală cu o imensă tapiserie de mătase, care, căzând din mijlocul tavanului, împarte sala în două, lăsând o trecere prin mijlocul draperiei, pe care se găseau portretele celor 111 regi danezi. Aceasta este draperia în faldurile căreia Hamlet omoară pe Polonius.

Rutland în definitv ar fi scris ultimul Hamlet după întoarcerea sa din Danemarca.

Un alt coleg al d-lui Dragoş Protopopescu, Abel Lefranc profesor la Collège de France, suţsine (Sous le masque de Shakespeare, 2 vol. 1919; Secret de Wilham Stanley 1923) că dacă vrem să ştim adevărul trebue să admitem, că Shakespeare este William Stanley al VI-lea conte de Derby. Cu aceeaş seninătate ca toţi predecesorii săi răstoarnă tot ce se spusese până la el.

In „Peines d''amour perdues", Derby ar dovedi prin proectarea acţiunii în mijlocul curţii de Navarra, că a avut relaţiuni personale cu această curte. De aci ar rezulta şi descrierea atât de justă a dragostei „à la française". El desigur, că nu era străin de întâmplarea acelei Helène de Tournou, fiica unei dame de onoare a Margaretei, care neputând să se căsătorească cu de Varembon cel menit să fie slujitor al bisericei, chinuită de o mamă fără inimă, părăsită de iubitul său, moare din dragoste în opt zile şi iubitul, la întoarcerea sa, întâlneşte convoiul funebru şi moare de durere. Acesta ar fi izvorul amorurilor tragice ale lui Hamlet şi ale Ophehliei, pe care Hamlet o părăseşte spre a se duce în Anglia şi apoi când se întoarce soseşte în mijlocul funerariilor Opheliei, ca să moară puţin timp în urmă. Derby fusese in Navorra între 1582 şi 1587.

Dar teatrul în teatru din Hamlet? Când prinţul Danemarcii primeşte pe actori, nu e vorba de Shaxper cu trupa sa, ci manele senior Knowsley căruia trupa sa îi face vizite. Knowsley este poate autorul piesei "Eneea şi Didona", jucată în 1563 la Chester în faţa lui Derby şi care este poate chiar piesa, pe care o montează Hamlet pentru curte, Melancolia lui Hamlet e aceea a lui Derby, care avea destule motive să fie melancolic. Şi acea adâncă cunoaştere, sau acel elogiu al Franţei şi al gustului francez, mai ales în privinţa îmbrăcămintei, nu puteau veni de cât de la Derby pe lângă atâtea şi atâtea alte argumente de aceiaş valoare.

SCARLAT STRUŢEANU

Curier literar francez

De cătăva vreme, marele hebdomadar de informaţie literară şi artistică, **Les nouvelles litteraires,** publică precise şi bogate informaţiuni din lumea literelor dela noi. Notele sunt semnate : „S. E. R. F", adică Société des écrivains roumains en France. Societatea are preşedintă de onoare pe d-şoara Elena Văcărescu. Intâia prezidentă activă a fost d-na Claudia Minulescu. Intre membrii : B. Fundoianu, Eugen Titeanu, A. Philippide, etc. Printre aderenţi : Panait Istrati, Pompiliu Păltânea, etc.

In ultimul număr, curieristul român vorbeşte, în treacăt, dar just despre poezia lui Bacovia pe care, alături de poezia lui Minulescu şi Arghezi, o socoteşte „una dintre cele trei fericite influenţe care se exercitară asupra tinerei generaţii lirice".

Ceeace este foarte adevărat.

◆

In ultimele sale „paradoxe literare", pe care le publică regulat în „Nouvelles littéraires", spiritualul Francis de Miomandre, după ce vorbeşte de o incompatibilitate între scriitor şi gastronomic, sfârşeşte :

„Adevăratul scriitor trebue să ştie să se lipsească de aceste plăceri, ca şi de atâtea altele. Nu voiu osteni să repet: ne-am născut ca să scrim; atât şi nimic mai mult. Rolul nostru este să povestim ce se întâmplă altora şi să ne păzim, ca de ciumă, de a-i imita câtuş de puţin. Să lăsăm amanţii să se iubească, dansatorii să danseze, sportivii să alerge. Să lăsăm pe militari să facă războiul şi pe diplomaţi să învenineze pacea. Pe gastronomi să mănânce. Să ne mulţumim a mirosi — din fugă — discret, aroma acestor plăceri violente şi să ne grăbim a aşterne toate acestea pe hârtie. Adevăratul literat trebue să trăiască mai ales din amintiri şi din regrete".

◆

Svonului după care văduva lui Anatole France avea să se mărite, îi urmează o categorică desminţire.

In prezent d-na Anatole France, prepară o expoziţie în amintirea marelui scriitor.

◆

In **Nouvelle Revue Française,** pe Martie, Panait Istrati publică: **O noapte în bălţi.**

◆

Ultimul roman al lui Georges Duhamel: **La Pierre d'Horeb,** întâmpină una din cele mai entuziaste primiri în critica franceză.

Transcriem din cronica lui Edmond Jaloux (L'Esprit des livres) aceste rânduri, care pun problema influenţelor altor literaturi :

„D. Georges Duhamel este un exemplu izbitor de ceeace poate face influenţa literaturilor străine asupra unui bun scriitor francez. Se vede limpede că d-sa a citit pe Ruşi, pe Scandinavi, este impregnat de dânşii, şi cu toate acestea, influenţele sunt pe de-a întregul asimilate, în întregime topite. Spiritul critic ştie ce datoreşte scriitorul acestor influenţe. Cetitorul nu remarcă nici o urmă. Limba este de un admirabil caracter francez. Caracterele la fel, desvoltarea ca şi situarea episoadelor. Insă, în surprizele psichologiei în abaterile inşilor, în umanitatea generală, este ceva care te lasă să vezi că Ibsen şi Marii Slavi au trecut pe acolo. Totuş o repet: **La Pierre d'Horeb** este tot atât de rusească pe cât **Cid**-ul este operă spaniolă.

MENŢIUNI CRITICE

E. LOVINESCU : **Critice II** (ediţie definitivă). Metoda impresionistă, ed. „Ancora-Benvenisti" — 1926.

Scriind anul trecut, la apariţia întâiului volum din această ediţie definitivă de „Critici", aminteam de impresionismul d-lui Lovinescu şi de variantele verdictelor sale critice.

Raportându-ne la imagina împrumutată de d-sa dela Lemaître, a oglinzii care percepe tot alte imagini, chiar ale aceluiaş lucru uneori, aminteam de „revizuirile" întreprinse de d. Lovinescu încă din 1916 şi priveam întâiul volum asupra „Semănătorismului", ca aparţinând aceluiaşi proces de emendare. Subliniind valoarea planului arhitectural al lucrării, sistematica orânduire a materialului în jurul unor focare luminoase, recunoscând că atitudinea principială a d-lui Lovinescu faţă de „Semănătorism" nu se abătea prea mult din albia întâielor convingeri, nu puteam nesocoti unele prefaceri de amănunt, care dacă se conformau planului lucrării ca şi evoluţiei judecăţilor sale critice, nu aruncau mai puţin o umbră şi un oarecare discredit chiar la temelia edificiului d-sale critic.

Volumul al doilea al ediţiei acestea definitive, accentuiază aceste umbre. Am îndrăzni să spunem : contrazicceri dacă d. Lovinescu, amator de paradoxe, nu ne-ar aminti chiar d-sa de afirmaţia lui Benjamin Constant cu care se consolează când se surprinde contrazicându-se : „Ceeace spun e atât de adevărat încât şi contrarul e tot atât de adevărat".

Să vedem însă, întrucât, cu tot subiectivismul metodei impresioniste, schimbările prea brusce de front, aduc şi în critică o tulburare în mersul operaţiunilor ulterioare şi nu supun comandamentul la o inevitabilă suspiciune.

E adevărat că în prefaţa volumului IV al Critice-lor, din 1916, acel volum care începe seria de „revizuiri literare şi morale", d. Lovinescu, gravează axioma : „Şi în literatură valorile se schimbă", după care insistă asupra robici spirituale a cărţilor şi a dascălilor copilăriei cari ne deformează judecăţile estetice. Adevăr întru totul adevărat, dar care joacă d-lui Lovinescu o nevinovată farsă, prezentându-l în răstimp de 10—15 ani, victima propriilor sale sentinţe.

In adevăr : colaborarea Anghel şi Iosif dăduse un nou poet, pe A. Mirea.

„Legenda Funigeilor", „Cometa", „Caleidoscopul" urmară la scurte răstimpuri ca o mărturie a acelei fuziuni a două temperamente şi distincte şi diferite, sinteză ale cărei elemente pot fi urmărite şi poate fi oricând interesant subiect de investigaţie pentru literatori. In volumele de proză, iscălite : D. Anghel şi St. O. Iosif precum „Cireşul lui Lucullus" ş. a., se pot ceti bucăţi cari au apărut în reviste şi sub iscălitura a câteunuia din ei. Punct câştigat pentru cercetătorul acestei colaborări literare. Ceeace nu e şi cazul poeziilor lui A. Mirea. Aici operaţiunea e cu mult mai dificilă. Nu zic că un ochiu ager, un critic care şi-a asimilat la perfecţie esenţa intimă a acestor două temperamente aşa de total diferite, n'ar putea ceti cu radiografia pătrunderii sale critice, partea de contribuţie a fiecăruia din ei. Dintre contemporani, nimeni însă **n'a adus mărturia precisă a unei opiniuni** hotărîte. D. Lovinescu a cunoscut pe amândoi poeţii. De aceea, în 1909, în întâiul volum de „Critici", d-sa spunea : „Scriu: d. Iosif **era** aşa, d. Anghel **era** aşa. Erau : ; da erau. Astăzi, fiecare din aceşti doi poeţi, luat în parte, nu mai e. Unindu-se într'o colaborare neîntreruptă, ei fac la un loc un **nou poet**, de care trebue să ţinem seamă şi să vorbim fără a încerca să ştim ce-a adus unul şi ce-a adus celălalt. Ar fi ca şi cum ne-am zădărnici să aflăm care e partea fiecărei albine într'un stup". Şi mai departe, adaptând mitul Dioscurilor, în care isprăvile lui Castor şi Pollux îşi pierduseră individualitatea, trecând pe seama coasociaţilor eroi, d. Lovinescu emitea sentinţa : „Literatura noastră cunoaşte astăzi doi dioscuri".

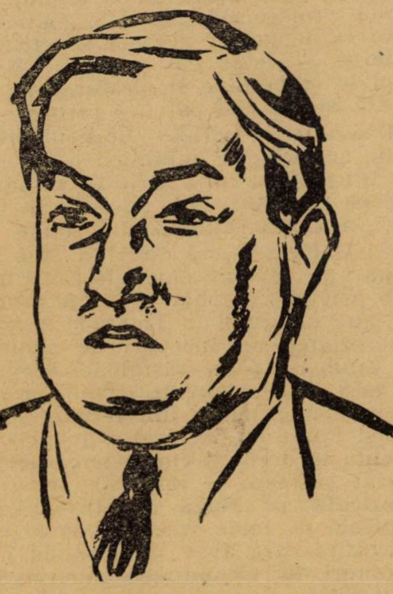

E. LOVINESCU

Iar în volumul II din „Critice", apărut în 1910, vorbind de „Fantaziile lui D. Anghel, scria : „Imi vine greu să scriu despre D. Anghel **singur**, atât de strâns e unit de d. St. O. Iosif" şi mai departe : „Să-i împletim deci în jurul frunţei o coroană de laur, care dealtminteri n'ar putea aduce nici o umbră celuilalt **dioscur**". Ceeace, dacă se putea închipui acum 16 ani, nu mai e adevărat în 1926. Laurul din 1910 e pentru Iosif, astăzi, un adevărat chiparos funebru. Căci iată ce scrie d. Lovinescu, în ediţia definitivă a volumului II, la capitolul VIII despre D. Anghel : „Colaboraţia lui D. Anghel cu St. O. Iosif reprezintă fuziunea a două temperamente deosebite **fără să reprezinte şi elaboraţia unui nou poiet**".

Şi după ce distinge personalităţile fiecăruia dintre cei doi : „din fuziunea acestor două temperamente poetice deosebite n'a eşit după cum am spus şi un poet nou ; prin biruinţa elementului celui mai viguros, colaboraţia a confirmat numai talentul lui Anghel pe bază de fantazie, de vervă ronstandiană, de invenţie verbală : Contribuţia lui St. O. Iosif ne mai distingându-se, fără a săvârşi vre-o nedreptate, putem deci, înscrie în capul acestui articol numele lui D. Anghel". Ceeace nu ştim cât e de adevărat— **dar ştim cât e de departe — deşi numai** după 16 ani — de mitul dioscurilor şi a laurului generos.

Totuşi d. Lovinescu a cunoscut pe cei doi poeţi, când dădea sentinţa de acum 16 ani. D-sa îşi modifică integral părerea fără să ne dea raţiunile acestei revizuiri, pe care nici unul din cei Dioscuri— cu toate că au trăit zile amare — n'au solicitat-o.

Trebue să adăogăm — şi aceasta cât mai repede cu putinţă — că aceste revizuiri sunt făcute de d-nul Lovinescu în deplină conformitate cu axioma din 1916 : „şi în literatură valorile se schimbă" şi că d-sa nu se fereşte să mărturisească aceste variante critice. Cum însă metarmofoza aceasta e a anului 1926, firesc ar fi să nu poarte data primei incarnări : d. Lovinescu sub datează însă aceste noi verdicte cu anul 1908. Ceeace constitue o dublă eroare.

Vorbeam mai sus de un oarecare discredit ce ar rezultà de pe urma acestor schimbări la faţă. Intr'adevăr : în critică, oricât de subiectivă ar fi, suntem totuş într'unul din planurile raţiunii, cu legile şi perspectivele ei, definite. O sentinţă critică e un germene zvârlit în conştiinţa publică ca într'un pământ bun. Ea stabileşte între critic şi cetitor o complicitate spirituală cu atât mai trainică cu cât mai favorizată. Pentru că deşi amator de cancanuri şi anecdote este, întotdeauna în cetitor, o aspiraţie după câteva adevăruri generale, o nevoe sufletească de confirmări critice.

Pentru aceasta trebuesc însă distinse cele două planuri de viaţă : intelectual şi politic. Ceeace poate fi pitoresc ba chiar util în tribulaţiile unui om politic, strică autorităţii critice.

E adevărat că manuscrisele lui Eminescu, de pildă, oferă nenumărate reveniri, credinţe necurmat renegate în drumul nemilosului calvar artistic. E adevărat că unele din aceste variante au văzut lumina tiparului alături de originalele definitive. Ele sunt, chiar dacă Eminescu şi-ar însuşi paternitatea tuturor variantelor, nu atât albul şi negrul aceleiaşi realităţi cât culori complimentare ale curcubeului sufletesc trecut prin prizma genialităţii lui Eminescu. Şi încă : în poezie individualismul îngădue orice capricii, dacă nu cumva le va fi cerând ca pe un element necesar...

Şi iată-ne apropiaţi, pe nesimţite de hotarul criticei d-lui Lovinescu. Ea e mai puţin vecină cu critica, fie şi cu impresionismul, care după d-sa intueşte emoţia estetică şi o amplifică, şi mult mai înrudită cu literatura. O formă de creaţie literară, iată ceeace este critica d-lui Lovinescu — mai ales în acest al doilea volum. Fantezia, sugestia, apologul sunt formele curente pe care le utilizează d. Lovinescu — cu destulă graţie. Paginile inedite, pe care le imaginează, din romanul lui Eminescu, sunt din buna sursă a pastisei „Insemnărilor lui Niculae Manea". din primul volum.

Caracterele literaturii d-lui I. A. Bassarabescu sunt suggerate de dialogul dintre autor şi unul dintre eroii lui. Dar mai ales inclinaţiunea literară se vădeşte în ciclul de variaţiuni pe tema ştiinţei, poeziei, şi criticei, subiecte pe care d-sa le închide în simboluri şi în alegorii dintre cari multe se rezolvă în poeme în proză de natură anecdotică. Din toate aceste broderii stilistice, graţioase şi impregnate de mireazmă clasică, voiu desprinde aceste rânduri despre concepţia apolonică a criticei: „Privind apoi pe masă chipul lui Apolon din Belvedere, Ka reluă :—Iată simbolul criticei. E senin şi olimpian ; din privirea lui isvorăşte fuiorul luminii transparente ; ochii lui ştiu totuşi arunca şi fulgere : el a **ucis pe Python, pe Niobide şi pe Niobizi, sub privirea îndurerată a mamei lor.**

Dar chiar după ce l-a spânzurat pe Marsyas, frumoşii lui ochi nu s'au turburat ci i-au rămas tot senini în limpezimea lor glaucă. Ritmul sufletului nu trebue înregistrat prin spasmul muşchilor.

A pedepsi fără a urî şi a lovi zâmbind, iată concepţia apolonică a antichităţii".

Insă, caracterul pur literar al acestui volum — şi aici regretul de a nu putea stărui îndeajuns — îl dă frumosul studiu „Pe drumurile Eladei", fuziune a vechiului articol publicat pe vremuri în „Viaţa Românească" cu atâtea din paginile monografiei sale publicată în 1909, la Paris: Les voyageurs français en Grèce au XIXème siècle". Incepând cu „Itinerarul", din 1812, a lui Chateaubriand, trecând prin Quinet, Lamartine, About, Buchon, Deschamps, d. Lovinescu urmăreşte în graţioase şi alerte caracterizări toate variaţiile călătorilor care au contemplat Grecia.

Adnotări originale completează tabloul unei civilizaţii şi unor locuri, glorioase. Atâtea din ele ar trebui citate pentru farmecul lor literar. O traducere în versuri a Batracomiomahiei precum şi o delicioasă parodie „Homer travestit" completează o paletă care dacă ne îndepărtează tot mai mult de critic, ne apropie şi mai mult şi mai temeinic de literat.

Şi astfel, un regret ajută pe altul şi amândouă pe autor.

G. NICHITA: *Destrămare*, poezii, „Convorbiri literare", 1926.

Poezia d-lui Nichita evoluiază uşor în jurul unei delăsări sufletşti, unor presimţământe funebre, pentru cari găseşte sau ecouri simple şi convingătoare ca în acea elegie a „Toamnei" pe care cetitorii revistei noastre o au cetit în chiar paginile acestea:

Glas de clopot, glas de clopot,
Intr'o toamnă aşa târzie,
Tot tu o să-mi cânţi şi mie...

sau accente potenţate ca în acea poemă „Uitare", care aminteşte în partea ei finală de minunata elegie „Sfârşit de Septembrie" a lui Petöfi:

Va fi o zi ca asta într'amurg
Când vei afla iubito trista veste
Tu vei fi înc'atâta de frumoasă,
Eu n'oi mai fi atunci decât poveste.

Şi-ai să mă uiţi, iar când April
Va legăna cădelniţi de lumină în Soare,
Tu vei dormi visând în alte braţe,
Pe-o bancă, undeva, într'o grădină.

O, de-aşi putea atunci să sfarăm lanţul
Pământului, să urlu ca o fiară,
S'arunc tot lutul ce-mi apasă pieptul
Şi, sângerând, să ies din noapte afară.

Dar accentul acesta violent din strofa anterioară stă izolat. Pentrucă temperamentul d-lui Nichita este al unui elegiac potolit, cu tendinţe de despersonalizare, iubind, de aceea, mai mult aforismul şi simbolul. La adăpostul unui cântec al Icarilor sau în umbrele unui peisaj, d. Nichita îşi înăbuşe palpitaţiile inimei. De aceea una din predilecţiile poesiei d-lui Nichita este pastelul, ca în acea imagine a Bărăganului:

Amiaza de foc se târăşte, ca un balaur,
Grăunţe de foc atârnă pe macii de sânge,
Nici cumpăna puţului sec, acum nu mai
[plânge
Albinele cad pe la stupuri, grele de aur.

Tăcerea înfăşură lutul. Pe raze departe
Doar apele morţilor tremură'n valuri
[aprinse,
E ora când peste aceste pustiuri întinse
Se cerne din cerul de foc, un somn ca
[moarte.

în care natura se descrie, impersonal, ca la Alecsandri. Sunt însă şi pasteluri străbătute de un mic fior liric, ca „Zădărnicia":

Iar se desprind din zările 'nsorite
Cocori, şiraguri negre plutitoare,
Iar note de flaşnetă tânguite,
Iar freamăt lung, iar cântece, iar soare.

Variantă, dacă vreţi la cocostârcul tainic, sol al primăverii din Alecsandri, trecut însă printr'o placă modernă.

SOVEJA (S. Mehedinţi): **Titu Maiorescu,** ed. „Cartea Românească", 1925.

Consolantă lectură, mai ales în vremurile acestea de criză universitară, povestea vieţii unuia din cele mai eminente personalităţi a renaşterii noastre intelectuale. Şi să se noteze că d. Mehedinţi, un excelent scriitor de altminteri, nu e un liric, un apologist, nici chiar în momentele de circumstanţă. D-sa nu se încălzeşte — şi totuş convnge. Poate că, vorbind de Titu Maiorescu, spirit olimpian prin excelenţă, o anume prestanţă profesorală era de rigoare. Fapt este că biografia aceasta se citeşte cu interes, şi chiar cu pasiune. Vorbesc faptele şi fapta e în deobşte mai elocventă ca cea mai patetică peroraţie.

Biografia — scrisă dealtminteri în 1910, cu prilejul împlinirii a 70 de ani ai întemeietorului Criticei române — începe din 1840, data naşterii, în Craiova, în casele gimnaziului, unde tatăl, Ioan Maiorescu, era director. Trec în revistă anii 1848, cu băjeniile peste munţi, sub privigherea chiar a lui Avram Iancu, anii de studii în Viena, la Academia Thereziană, cu începuturile timide ca să ajungă, prin stăruitoare sârguinţă, în 1858, la bacalaureat, primul premiant al şcoalei. Studiile universitare la Berlin şi Paris, cu doctoratul în filosofie şi licenţa în drept şi cunoaşterea mediului social german, şi iniţierile artistice şi muzicale, pe lângă cea literară, prin centrele pe unde trecea, desăvârşeau o pregătire care avea să deschidă atâtea drumuri în virginitatea intelectuală a României.

Şi odată cu sosirea în ţară, în 1861, începe o adevărată cursă cu adversităţile, ale cărei amănunte trebuesc cetite şi pentru că — preţioasă răscumpărare! — deasupra ostiltăţilor, izbuteşte întotdeauna omul ales de Providenţă, dar mai ales trebuesc cetite pentru dezolanta lecţie pe care insuficienţa înţelegerei omeneşti o arată întotdeauna, de când e lumea.

Cel ce venea aşa de bine pregătit, cu greu intră în magistratură şi apoi în profesorat, având întotdeauna să sufere de pe urma abnegaţiei şi muncii depuse, ba o suspendare, ba un proces, ba o calomnie.

Cel care pusese în toate demnităţile ce a ocupat marca înaltei lui personalităţi, luând iniţiativa şi organizând, îşi termină cariera de rector şi profesor în 1909, tot în urma unei jigniri din partea autorităţilor superioare. De altfel acest paralelism între merite şi răsplată (dacă se poate spune) e urmărit cu destulă variaţie în opera d-lui Mehedinţi.

Biografia sfârşeşte cu câteva contribuţii pentru cunoaşterea atitudinei patriotice a lui Titu Maiorescu în timpul ocupaţiei.

PERPESSICIUS.

Conferinţele „Poesis"

Maurice Barrés

In continuarea ciclului de conferinţe asupra literaturii franceze contimporane, d. Pamfil Şeicaru a vorbit despre Maurice Barrès.

Căutând să definească în linii generale pe Barrès d-sa spune: a fost cea mai frământată sensibilitate a literaturii franceze din ultimele patru decenii, unul din cei mai mari însufleţitori ai inteligenţii umane prin energia unor convingeri lapidar formulate.

Cel care ar ceti fără metodă pe Barrès: „du Sang, de la Voluptè et-de la Mort" imediat după „Au service de l'Allemangne" sau „Colette Baudoche" înainte de „Un homme libre" ar avea impresia că nu sunt operile aceluiaş scriitor.

Ceeace l-a frământat însă constant pe Barrès a fost cultul **eului,** pe care l-a adâncit şi săpat, voind să descopere ceeace el conţine neschimbător. Vechile adâncimi ale sentimetelor şi emoţiilor ereditare, se deşteptau pentru a-i contura ideea tradiţiei, a unităţii în succesiune.. Iar punctele de reazăm, elementele eterne ale, eului se găsea în pământ şi morţi.

Perfectul analist al eului, ajunge omul de acţiune dela ziarul „Cocarde", definind în apelul său şi rosturile unui ziar astfel: Un ziar nu e o pagină de carte, ci o acţiune. Inainte de a acţiona, la ce bun cuvinte, pentruce explicaţiuni?

Trecerea dela ideologia abstractă la literatura militantă a celui care formulase o disciplină a voluptăţilor rezumată în două principii: „nu suntem niciodată atât de fericiţi ca în exaltare, ceeace măreşte la nesfârşit exaltarea este analiza, de aici consecinţa — simţim cât mai mult analizând cât mai mult cu putinţă" un corespondent în evoluţia lui literară. Atunci scrie „les Deracinés — L'appel au soldat .Au service de l'Allemagne, Colette Bandoche".

De acum sigur pe rosturile lui morale atacă toate problemel sociale. Şcoala contimporană care desrădăcinează spiritul aruncându-l la răspântia tuturor ispitelor, exaltând sufletele fără să ţină seamă de tradiţiile rasei şi de afinităţile native îi formează obiectivul atacului.

Copii ai unui pământ, ai unei rase separaţi de realităţile native şi transportaţi în regiunile abstracţiunilor şi cuvintelor, transformaţi în cetăţeni ai universului, devin fermenţii descompunerii sociale a unei societăţi. Aceasta este teza lui Barrès din L'Appel au soldat şi din Leurs Figures.

In Spania, în Italia, în Grecia nu mai caută drumuri unde să-şi debarce gândurile, nici stimulente imaginaţiei, el se oferă lumii din afară prin ceeace formulase într'o îndelungată alambicare a elementelor exterioare ce le anexase. Din literatură ţinea să facă de acuma vehiculul doctrinei tradiţionalismului şi politicei autorităţii.

Naţionalismul îşi găseşte doctrinarul şi militantul, iar viaţa lui a fost o operă de artă care a egalat opera lui literară

PLASTICA

Tinerimea artistică

(Reflexii inoportune)

Tinerimea artistică este astăzi la a douăzeci şi patra ei manifestare.

O activitate, în comun, de aproape un sfert de veac.

Aşa afirmă prefaţa catalogului, prin pana savantă — şi ingenuă — a d-lui G. Murnu, profesor universitar şi membru al Academiei Române.

Gurile rele — sunt guri rele pretutindeni !— şoptesc însă că *„Tinerimea“* e cu un an mai bătrână.

Gurile rele sunt păcătoase.

Ca atare să ne încredem lor : gura păcătosului adevăr grăeşte !

Aşa dar : o nuntă de argint.

O nuntă cu intrare — (cinci lei) — şi cu dar obligatoriu — (trei poli, catalogul).

Nuntă de suburbie.

Dar la nunta aceasta e invitat să asiste — după ce mai întâi va fi achitat, anticipat, vămile riguroase) — tocmai publicul acela, care, timp de un pătrar de secol, a întreţinut şi entuziasmul şi — mai ales — cassa *„Tinerimei“*.

In artă însă — ca şi în politică — recunoştinţa nu-şi are rostul.

De altminteri recunoştinţa e un fel de camătă — şi cuvântul mi-a venit sub condei fără voia mea.

Eu mă gândeam la *datorie*.

La datoria de educator al generaţiei fragede şi al maselor sărmane — pentru afinarea sufletească a cărora — ne informează d. G. Murnu — *„Tinerimea“* ar fi contribuit până acuma, cu largă generozitate.

Noi ne îndoim.

Se cuvine să recunoaştem, totuşi, că, vreme de douăzeci şi cinci ani, *„Tinerimea“* a adus artei româneşti foloase incontestabile.

A fost singura grupare care a izbutit să ia un mai intim contact cu *păturile suprapuse* ale Capitalei şi să stârnească în ele, dacă nu pasiunea, în orice caz curiozitatea pentru manifestările plastice, ceiace a pregătit generaţiilor viitoare posibilităţi mai uşoare de pătrundere şi ridicare.

De bună seamă, sprijinul pe care M. S. Regina l'a acordat necontenit — şi fără rezervă — acestei grupări, a împrumutat *„Tinerimei“* haina unei autorităţi — mai mult suverane decât artistice — în faţa căreia societatea românească *înaltă* s'a închinat cu necontrolată şi atavică smerenie.

Aici a stat însă şi primejdia.

De câte ori un talent izolat şi liber a încercat să se ridice singur şi îndrăzneţ, el s'a izbit de superstiţia familiilor selecte, cari, insuficient pregătite pentru înţelegerea manfestărilor ce depăşeau comunul, vedeau în gestul de protecţiune, exclusivă, al M. S. Sale — singura confirmare a valorilor.

De aici şi decăderea, cu timpul, a *„Tinerimei“*.

Aristul este o energie care ţine să învingă singură.

Tutoratul, oricât de ilustru, îl ofensează ori îl înăbuşe.

Şi nici odată nu-l poate stimula pe căile, pe cari talentul le crede singure ale lui.

Ii repugnă situaţiile de minor cuminte, ascultător, bine hrănit — şi purtat de mână.

El preferă hoinăreala slobodă pe meleaguri neumblate — chiar cu riscul foamei şi al culcuşului de cătină.

El nu se poate adaptà unei discipline de grup — fiindcă nu poate recunoaşte decât o singură disciplină : aceia a facultăţilor lui creeatoare.

Luchian a zăbovit şi el, cândva, la *„Tinerimei“* — aproape fără voia lui şi fără voia celorlalţi.

Era socotit acolo un intrus.

Nici arta, nici temperamentul lui Luchian nu răspundeau la ceiace aeropagul *„Tinerimei“* socotea că înseamnă artă şi temperament.

Ştim cu toţii în ce generală indiferenţă s'a stins acest uriaş plăsmuitor de visuri româneşti, în culoare.

Astăzi chiar, unii din membrii cu înaltă vază ai *„Tinerimei“* au convingerea că Luchian este produsul unei reclame americane — şi clipesc din ochi cu prostească isteţime.

Palady a fost necontenit socotit, de către majoritatea *„Tinerimei“* drept un farseur.

Iser — un biet caricaturist.

Ressu făcea acolo figură tristă; iar d. Kimon Loghi îl acceptà cu un zâmbet cleios — de protecţiune.

Actualmente, *Petraşcu* este, în mijlocul acestei societăţi, un prilej de cumplită nedumerire.

Toate talentele noastre necontestate, toate *minţile noastre creatoare* au fost dacă nu alungate, ori cum abia suportate în sânul *‚Tinerimei“*.

Fireşte vina nu e a tuturor membrilor acestei societăţi.

Unii dintre ei au dat, în diverse împrejurări, dovada unui spirit de largă toleranţă, de frumoasă sensibilitate şi de limpede înţelegere.

Dar aceştia au fost aşa de puţini !

O perpetuu nebăgată în seamă minoritate.

Sunt, pe de altă parte, câteva elemente proaspete, decurând furişate aici cari, prin vârsta lor, mai pot justifica, măcar, tâlcul unei firme cu juvenilă resonanţă.

Ne va veni oare prin dânşii primenirea mult aşteptată a *„Tinerimei artistice“* ?

Să nădăjduim !

N. N. TONIZZA.

EXPOZIŢII.

Ateneu : „Tinerimea artistică“ — Katargi.

Căminul Artelor : Miliţa Pătraşcu — Marcel Iancu.

Mozart : Steurer — Gic — B'Arg — Troteanu.

Cartea Românească : „Grupul celor patru“ — Şirato, Dimitrescu—Han—Tonitza.

RECTIFICARE

Stimate Domnule Redactor,

In ultimul număr al revistei D-v., la „Calendarul literar“ se menţionează că Alexandru Sihleanu a murit în ziua de 14 Martie 1857.

Dar data aceasta, culeasă dintr'un articol de revistă, este greşită. Sunt în măsură să vă comunic că adevărata zi a morţii poetului este 23 Martie acelaş an, dată cetită pe inscripţia de pe mormântul lui dela Sihlea, jud. R.-Sărat, pe care o redau textual :

„Sub aceast (sic) *rece mormânt zace resturile junelui poet Alexandru Sikleanu ; născut în anu 1834, Ghenarie 9 şi mort în anu 1857 Martie 23“.*

Sperând că veţi face cuvenita rectificare vă rog să primiţi asigurarea consideraţiunii mele,

ION GANE

TEATRELE

La teatrul Naţional : Apostolii. de Liviu Rebreanu

In repertoriul dramatic orginal, fireşte şi bun, afară de „Domnul Notar“ al lui Goga, n'a mai fost elaborată altă piesă, care să înfăţişeze măcar crâmpee din viaţa ardelenească.

Pentru scurtă durată scenică, a apărut „Avram Iancu“, care a fost judecat în deosebi din punct de vedere literar şi istoric.

Frământările din Ardeal, stările şi năvala de adaptare la formele noui, lupta pentru păstrarea unor îndatinate crezuri locale şi mişcarea sufletească de iluminare, după actul politic al unirii, care fără îndoială a adus numeroase transformări, n'au format obiectul preocupărilor scriitorilor noştri dramatici.

Nu ne gândim să cercetăm dece, după cum nu proectăm deocamdată vre-o învinuire, pentru acei uşurei şi veseli colecţionari de expresii ardeleneşti, mai greoae, mai pretenţioase şi mai nepotrivite spiritului vibrant, pe care le debitau în reviste teatrale, cu tendinţe de a stârni rumoare şi ironie.

O piesă de amploare, în care să fie înfăţişate caracterele tipice ardeleneşti, o aşteptăm dela acei scriitori, cari se silesc să adâncească viaţa românească de dincolo, să înlăture spuma creiată de polemicile gazetăreşti şi să smulgă tipul întreg, aşa cum e înfăţişat în literatura d-lor Agârbiceanu şi Rebreanu.

Am făcut aceste însemnări, pe care le socotesc premizele cele mai sincere ale cronicei, ce trebue să urmeze asupra „Apostolilor“ lui Liviu Rebreanu.

Acest distins şi puternic scriitor, ardelean, implântat viguros în literatură şi răsfăţat de recunoaşteri netăgăduite de merite, a dat în comedia „Apostolii“, o înfăţişare a unui colţişor, privit uşor dintr'un orăşel oarecare din Ardeal.

D. Rebreanu a prezintat ca „apostoli“, 3 inşi, fără căpătâi, (directorul unui birou de cartiruire, un aşa zis poet idiot naţional şi un antreprenor de vânzarea biletelor de teatru ale năvălitoarelor trupe, cu subvenţii şi metehne de culturalizare, în Ardeal) căzuţi imorali şi impertinenţi într'un oraş, dornici fără scrupuluri să-şi facă situaţii, fiindcă se simt sprijiniţi politiceşte de conducătorii centrali.

Directorul biroului de cartiruire e d. Soreanu. Poetul naţional cretin, e d. Manu şi vânzătorul de bilete de teatru şi de tablouri ale oamenilor zilei e d. Mărculescu.

D. Soreanu are o amantă care l'a ajutat să ajungă dintr'o secătură, director al biroului de cartiruire. I-e ruşine, din cauza moravurilor austere din orăşel să spună că are o amantă. Nu i s'ar da nici o cinste şi n'ar fi primit nicăieri, din cauza aceasta. Şi atunci femeea uşoară, Coca, e recomandată ca sora lui. Coca e d-na Fani Rebreanu.

„Apostolii“ îşi fac treburile, organizează mijloacele imunde de sperţuire, îşi rânduesc situaţiile, debitând fraze răsuflate de naţionalism onctuos.

D. Soreanu izbuteşte să intre în legături cu pitorescul tip localnic, Haringea, — (d. Morţun) — care are de soţie pe admirabila artistă d-na Eugenia Ciucurescu şi fică, pe d-ra Tanţi Bogdan.

Haringea cade în mrejele uşuratice ale

Cochii. D-na Haringea, fiică de preot, visează nobleţe. A voit să-şi mărite fata după un conte ungur, fiindcă era conte. Soţul, moale, fără voinţă în faţa autoritarei sale soţii, a cedat. Acum, fica le e văduvă şi vor s'o mărite tot cu un nobil. Directorul biroului de cartiruire află slăbiciunea şi-şi inventează pe loc origina domnească. Spune că e descendent al lui Ştefan-cel-Mare, la pronunţarea numelui căruia se închină. D-na Haringea e câştigată pe tema aceasta de trufie a originei nobilitare. Şi se pune la cale logodna.

Dar în faţa „apostolilor", secături aciuate din regat şi deci numiţi „regăţeni", se ridică procurorul (d. Valentineanu) şi el „regăţean" şi tovarăşul de avocatură al lui Haringea, Miron (d. Atanasescu). Acesta a cântărit bine pe „apostoli", îi dispreţuieşte şi se luptă să însoare pe procuror, cu veturia, fiica d-nei şi d-lui Haringea.

Izbuteşte Miron, fiindcă tocmai când era să se facă logodna directorului cartiruirii cu Veturia, se află de situaţia Cochii, — amanta directorului. — Şi de aci indignare şi învinuire. Tot atunci guvernul cade.

Directorul e înlocuit cu „apostolul" vânzător de bilete Miron e făcut prefect. Prefectul şi primarul, ardeleni, dar fugiţi dela partidul lor, la guvern, sunt amestecaţi în nereguli financiare .i deci înlocuiţi.

Reuşeşte însă Miron să hotărască logodna procurorului cu Veturia. D. Haringea e menit să fie senator. Dar se va duce cu d-na la Bucureşti, ca să nu cadă în ispitele Cochii.

Iar prefectul se resemnează, când primeşte ordine să tolereze în partidul său, pe fostul primar şi prefect, vinovaţi.

In acest cadru, prezintat destul de larg, se desfăşoară (acţiunea n'aş putea spune, fiindcă e prea redusă) tipurile, alese de autor, ca să înfăţişeze anume moravuri.

Desigur numai anume moravuri, unilaterale şi dintr'o pătură, pe care n'o găsesc nici reprezentativă, nici impresionantă. E o pătură mijlocie, de ici şi de colo, dispusă la concesii, fiindcă sufletul îi este un fel de vraişte, fără putinţe de opintiri şi discernări proprii.

E arătat de d. Rebreanu numai acel colţ de năimire, cu contagiuni lesnicioase, comice şi repulsive. Piesa e montată foarte frumos de d. Enescu şi e jucată cu rar antren de artişti.

D-nii Soreanu, Romano, Mărculescu, Valentineanu, Atanasescu, Marius sunt foarte bine în rolurile, pe care le deţin, silindu-se cu abilitate să nu scoboare pe pista ridiculizării.

Nu pot spune tot acelaş lucru despre d. Manu, care şarzează, îndrumând comicul, pe partea mai puţin artistică.

D-na Fani Rebreanu a interpretat cu vioiciune şi sprinteneală rolul Cochii, d-na Eugenia Ciucurescu a fost o neîntrecută ardeleancă, iar d-ra Tanţi Bogdan, cu destul talent, e totuş cuprinsă de un fel de finiditate, aproape egală stângăciei. Şi totuş d-ra Bogdan are reale însuşiri, pe care trebue neapărat să şi le valorifice.

Stăruesc însă întâi relevarea marilor însuşiri ale d-lui Morţun, care a creat într'adevăr, un tip întreg, plin de pitoresc. Când Morţun e în scenă, vibrează sala şi câştigă desigur valoarea piesei.

Urechea mahalalei de Const. Râuleţ

Directorul Teatrului Naţional, d. Corneliu Moldovanu a împrăştiat cu stăruinţă, o legendă, urzită în jurul Teatrului Naţional. Se spunea, se repeta, se acuza şi se perora că Teatrul Naţional n'ar încuraja piesele originale. E drept, că pe atunci nu exista decât ca tendinţă, societatea autorilor dramatici şi nu se înfiinţase premii aproape pentru toate lucrările dramatice originale, după criterii de timp şi de ordine cronologică a reprezentărilor. Acum literatura dramatică e stimulată, autorii sunt organizaţi (ba unii s'au organizat aşa de bine, că sunt şi critici dramatici, cari lasă loc „interimarilor" să scrie colegial despre piesele lor).

Felicit pe d. Const. Râuleţ că s'a grăbit să-şi tipărească piesa cea nouă „Urechea mahalalei", dându-mi astfel putinţa să citesc şi interesantul referat al d-lui Mihail Dragomirescu.

D. Mihail Dragomirescu, membru în comitetul de lectură al Teatrului Naţional, a scris despre piesa d-lui Rîuleţ că „merită să vadă lumina rampei". Aceasta ca concluzie a constatării, că „cu deosebire e de relevat cunoaşterea mediului nostru de stare mijlocie din mahala, care e reprezentat fără a fi trivializat".

La reprezentaţie, am avut într'adevăr plăcerea să verific aprecierile d-lui Dragomirescu: e mediul de mahala, unde se vorbeşte cu „mneata", mândrindu-se cutare d-nă că-i „mahalagioaică din Duşumea" şi că nu-i ca cea din Tirchileşti, unde fetele sunt în fiecare seară „cu câte un golan". In Duşumea, doamnele sunt „indelicate" şi dacă bărbatul le bate câteodată, ca omul, „nu dă aşa ca orbeţii".

D. Râuleţ a rânduit în noua sa lucrare dramatică, adevărate documente omeneşti. Indiferent, dacă ne sunt antipatice, dar tipii trăesc îndărătnici faţă de năzuinţa de civilizaţie. Aşa că din punctul de vedere al realismului, ca şi din acela al stăruinţii autorului de a fixa istoriceşte, că în anul 1926, în capitala ţării, sunt încă specimene refractare ca Coanele Lucsiţa, Mariţa, etc. alături de Doucette, Orfeu, Gigel, etc. meritele d-lui Râuleţ sunt precise. Arătând astfel de tipuri, Comedia de moravuri „Urechea mahalalei" poate sluji de îndreptar, prin ridiculizare.

Actorii au fost în nota justă, contribuind cu multă sârguinţă la izbânda piesei, recomandată de d. prof. Mihail Dragomirescu.

La teatrul Popular: **Ciufulici** de George Silviu

Rare ori am auzit un râs mai sănătos, ca râsul copiilor la reprezentarea lui Ciufulici. Le-a plăcut, s'au bucurat de reprezentaţie.

Povestesc în amănunt toată desfăşurarea acţiunii şi-şi însuşesc atitudini morale, din învăţămintele piesei. care e firesc să că se va face băiat de treabă.
se termine cu angajamentul haimanalei,

Scrisă frumos, în versuri pline de imagini şi pitoresc, piesa d-lui Silviu e într'adevăr bună, nu numai pentru lumea copilăriei, ci şi din punct de vedere literar.

Atenţia, pe care i-au dat-o actorii şi direcţia de scenă, prin montarea într'un cadru corespunzător, dovedeşte că s'a apreciat cum se cuvine o piesă de succes.

B. CECROPIDE.

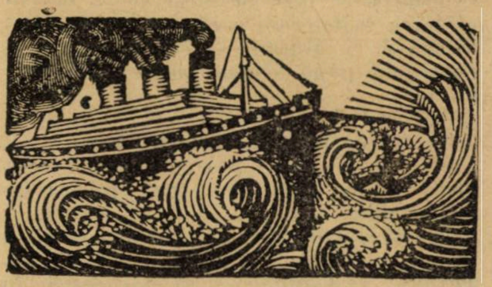

Buletin bibliografic săptămânal*)

de AL.- SADI IONESCU

31. STATISTICĂ.

Bega (L. T.). — Populaţia Basarabiei (etnografie şi statistică). Chişinău, (Impr. Statului), 1926, 27 p. Fig.

Ciobanu (Dr. Virgil). — Statistica Românilor din Ardeal făcută de administraţia austriacă la anul 1760—1762 copiată din arhiva de război din Viena. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 87 p. Lei 100.

Mişcarea populaţiunei României în anul 1924. Mouvement naturel de la population en Roumanie pendant l'année 1924. Introducere de N. T. Ionescu. Bucureşti, **Ministerul de Interne,** 1925, 22 p.

33. ECONOMIE POLITICĂ

Ionescu (Constant). — Introducere la studiul conflictului dintre capital şi muncă. Bucureşti, (Tip. **Independenţa),** 1925, 63 p. Lei 40.

Durata muncii în principalele întreprinderi industriale din ţară. Bucureşti, **Ministerul Muncii,** 1926, 90 p. Diagramă. Lei 50.

Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor sociale. Inspecţia muncii în 1924. Bucureşti (Tip. **Române-Unite**), 1926, 70 p. Lei 30.

Anuarul general al societăţilor anonime pe acţiuni din România. Anul II 1925—1926. Vol. Capitala. Directori: Ion Trifu şi René C. Polysu. Bucureşti, (Tip. **Cartea Medicală),** [1926], 112 p. Lei 250.

Gide (Charles). — Cooperaţia. Conferinţe de propagandă. Traducere cu învoirea autorului de D. Hagi Paraschiv şi Mircea Penescu după ediţia IV-a. Bucureşti, **Centrala Băncilor populare** 1925, 235 p.

Taşcă (G.). — Capitalismul român şi cooperaţia. Bucureşti, (Tip. **Reforma Socială),** [1926], 23 p. Lei 10. (Biblioteca revistei Cooperaţia No. 3).

Thomas (Albert). — Relaţiile între diferite forme de cooperaţie. Bucureşti, (Tip. **Reforma Socială),** [1926], 19 p. Lei 10. (Biblioteca revistei Cooperaţia No. 2).

Budget général de l'Etat pour l'exercice 1926 présenté par M. Vintila Bratiano ministre des finances. Bucarest, (Tip. **Independenţa),** 1925, 155 p.

Moscu (Alexandru). — România economică-socială după război. Cu o prefaţă de d. profesor Gr. Trancu-Iaşi. Bucureşti, (Tip. Fundaţiei culturale **Principele Carol**), 1925, 47 p.

34 DREPT LEGISLAŢIE.

Botez (Corneliu). — Lege asupra taxelor de timbru şi înregistrare cu modificările aduse prin legile din 1920, 1921, 1923 şi 1925 aplicabile în întregul regat adnotată şi comentată. Bucureşti, **Cultura Naţională,** [1925], 420 p. Lei 350.

Erbiceanu (Vespasian), St. **Mihăescu** şi G. **Alexiu.** — Codul contribuţiunilor directe. Continuând legea contribuţiilor directe din 1923 cu expunerea de motive, desbateri parlamentare, doctrină şi jurisprudenţa la zi a Curţii de Casaţie şi Curţilor de Apel. Cu o scrisoare de d. Vintilă I. C. Brătianu Bucureşti, **Pavel Suru,** 1926, 302 p. Lei 200.

Melega (V. I.). — Partajul în legislaţia

---

*) A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

Cronica muzicală

Concertele simfonice dirijate de George Georgescu, având ca soliști pe Bela Bartok și Constantin Stroescu

Cele două din urmă simfonice, al noulea și al zecelea din ciclul organizat de Fundația culturală **„Principele Carol“**, au adus ca noutăți în repertoriul dirijoristic al lui **George Georgescu** un **„Scherzo“** pentru orchestră mare de **Filip Lazăr**, poemul simfonic **„Marsyas“** de **Alfonso Castaldi** și materialul prilejuit de înscrierea pe programe a celor doi soliști: **Bela Bartok** și **Constantin Stroescu.**

„Marsyas“ al lui **Castaldi** abia acum după 29 ani dela compunere, își capătă locul de frunte în evoluția genului poemului simfonic. Executat cu mare succes în America sub dirigenția marelui **Friedrich Stok,** poemul lui Castaldi nu putea lipsi din repertoriul simfonic românesc cu care George Georgescu își probează arta baghetei în centrele muzicale de peste graniță. In preajma concertului pe care îl va dirija orchestra „Colonne“ la Paris în ziua de Florii și în programul căruia figurează și „Marsyas“, era firesc să ni se ofere interpretarea ce dirigentul nostru înțelege să dea poemului lui Castaldi. „Marsyas“ este însă o lucrare asupra căreia nu numai că nu s'a spus ultimul cuvânt ci, ca realizare stilistică, fie de o considerăm în cadrul producției simfonice italiene, fie în evoluția poemului simfonic dela Liszt până astăzi, deschide o întreagă serie de discuțiuni care ar avea menirea să determine, în primul rând, personalitatea artistică a lui Castaldi și apoi să proecteze lumina necesară pentru descoperirea esteticii proprii din care isvorăște „Marsyas“. Căci Castaldi este, oricum, o problemă pentru ori cine cunoaște, cât de sumar chiar, „palida producțiune simfonică și orientările de istorism ale nouei școli italiene. A alătura pe Castaldi și opera sa acestei școli și a încerca astfel lămurirea stilului compozitorului nostru este zadarnic. Castaldi nu poate fi studiat de cât în linia de desvoltare a vechei școli italiene. Cei cari am primit învățăturile lui Castaldi, știm ce profund cunoscător al vechei școli italiene este profesorul nostru, ce demnitate artistică deosebită are pentru el **Scarlatti,** bunăoară și cu cât entusiasm relevă procedeele tehnice și aspectele stilistice ale clasicilor italieni: Palestrina, Luca Marenzio, Andrea și Ciovanni Gabrieli, Corelli, Vivaldi etc. Arta lui Castaldi la aceste isvoare de muzică pură italiană trebue raportată.

Cu tot romantismul, de atmosferă ideologică, de culoare orchestrală, de structură polifonică și de formă de compoziție, „Marsyas“ nu este numai patos romantic și nu suportă svâcnirile și destinderile agogice care rup echilibrul, de natură mai mult clasică, al operei. Lui George Georgescu, dirijând „Marsyas“ i-am imputa această eroare de concepție.

Lumina vie de soare meridional, farmecul aliagiului de timbre specific lui Castaldi și prospețimea „naturistă“ — cum se exprimă Castaldi însuș — pălesc sub abuzurile de mișcare tot așa cum ar păli o sonata concertata din secolul al XVII-lea sub exagerările dinamice.

Ceiace George Georgescu a dirijat cu nimerite efecte de ritmică și cu multă preciziune de mișcare, este însă **„Scherzo“** de **Filip Lazăr,** lucrare de zdruncinătoare gîlgăire ritmică, de avânt și potisnire, de sarcasm și imbroglio, de cruditate armonică și orchestrală, lucrare de cruntă experiență constructivistă, în care melosul nostru de mahala abia de-și mai ține firele sub zdrumicarea utilajului tehnic al lui Lazăr. Este întâia oară când ni se înfățișează un compozitor român îmbrăcat în zaua de primitivitate ritmică, de elementaritate și patetism de voit expresionism muzical, în care, de bună seamă, melosul popular n'are cum dăinui. Căci expresionismul bravează ceeace este legiuit și ceiace este temporal și spațial dat și apropiat.

Solistul celui de al noulea concert simfonic a fost **Bela Bartok** în hipostasa sa de pianist, care a fost primit și ovaționat cum nimeni n'a avut norocul. De sigur, nu pentru arta sa pianistică, prea sobră și prea rafinată adeseori pentru gustul public. și nici pentru **Rapsodia** sa pe care și-a cântat-o acompaniat de orchestră — lucrare care numai pe alocurea lasă să se bănuiască notabilul din avan-garda muzicală de azi.

La cel din urmă concert, pentru înscrierea pe program a tenorului **Constantin Stroescu,** orchestra și tenorul au îngăimat **„Poéme de l'amour et de la mer“** de **Ernest Chausson** „poetul visător“ care are „le secret d'une ingénuité première; sa musique a des blancheurs d'aurore paisible se levant sur le clos des fées, dans la forêt du charme et de l'enchantement“. (P. J.—Aubry).

G. BREAZUL

BULETINUL NOUTAȚILOR LIBRARIEI FRANCEZE

Liste publicate, săptămânal, de „Centrala Cărții“, Societate generală de librărie, București, str. Paris, Nr. 1.

LITERATURA : ROMANE, NUVELE, POVEȘTI, SCRISORI

BOISSON M. — *L'amour a Montparnasse 9 fr.*

CORTHIS A.— *La Belle et la bête 9 fr.*

FÉVAL P.— *L'Homme de fer 5 fr.*

FRANCK H.— *Lettres à quelques amis (Cahiers verts) 16 fr.*

GASTINE L. — *Le roi soleil s'amuse (Romans Célébres), 2 f. 5.*

HERMANT A.— *La Carrière, 9 fr.*

JOSEPH-RENAUD I.— *Les Barbonnes, 9 fr.*

LACRETELLE J.— *La Vie inquiète de Jean Hermelin fr. 10.*

LORRAIN J.— *Le vice errant, 9 fr.*

MAUROIS A.— *Meïpe ou la Delivrance, 10 fr.*

THELEU M.— *A l'Aube, 9 fr.*

PHILOSOPHIE, SOCIOLOGIE, MORALA

BOPP L.— *H. F. Amiel, fr. 30.*

BOPP L.— *Principes généraux de Pedagogie d'Amiel, 10 fr.*

BLONDEL J.— *La Mentalité primitive (Coll Culture moderne), 5 fr.*

Le HENAFF A.— *Le Droit et les forces, 9 fr.*

DUTHUIT G.— *Byzance et l'Art (Coll. Culture oMderne), 5 fr.*

ȘTIINȚA, MATEMATICA, TECHNICA

BOTTIAN C.— *Traçage des constructions metalliques et de chaudronneries 2 vols., 46 fr.*

CODROU C. — *Procédés de forgeage dans l'industrie, 2-e partie, 45 gr.*

ENRIQUES.— *L'Evolution dela logique 15 fr.*

HARAUG F.— *Elements de Trigonometrie, 9 fr.*

MARTIN F. ET GUILLON C.— *Grandeurs des Unités, 7 fr. 50.*

MASVIEL.— *Cours de technologie du bois, tome I. 17 fr.*

STODOLA A. et HAHN F.— *Diagramme de Mollier pour la vapeur d'eau, 18 fr.*

---

din Basarabia Chișinău, **IImpr. Statului),** 1926, III—47 p.

Negrutzi (Sorin). — Incercări de psihologie penală .București, (Tip. **Cartea Medicală**), 1926, 237 + IV p. lei 100.

Proiect. Legea timbrului și a impozitului pe acte și fapte juridice, București, **(Impr. Statului),** [1926], 175 + 69 p.

Râmniceanu (N. I.). — Transport și asigurare. București, (Tip. **Cultura Națională),** [1926], 74 p.

Ștefănescu (Gh. A.) și I. P. **Ciolan.** — Colecțiunea Jurisprudențelor Fiscale la legea contribuțiunilor directe din 1923. Roman. (Tip. **Beram-Tatăl),** 1925, 75 p. Lei 60.

Uniunea avocaților din România. Propunerile făcute pentru amendarea proectului de lege a timbrului și impozitului pe acte și fapte juridice. București, (Tip. **Române-Unite),** 1925 16 p.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

a) Poezie

Cotruș (A.). — In robia lor. Arad, (Tip. **Corvin,** I. Lanyi), 1926, 62 p.

Eminescu (Mihail). — Poezii. Ediție aleasă. București, **Universala,** Alcalay & Co., [1926]. 208 p. Lei 18. (Biblioteca pentru toți No. 195—196).

Georgescu (Neea). — Bucur ciobanul fondatorul Bucureștiului și diverse poezii. București, (Tip. **Cărților Bisericești),** 1926, 16 p.

Grigorescu (Agatha). — Muguri cenușii versuri. București, (Tip. **Răsăritul),** 1926, 96 p. Lei 40.

Iancovescu (Ion N.). — Acorduri lirice poezii. Ediția II-a, București, (Tip. **Cultura Națională),** [1926], 128 p.

Negură (Al.). — Sărmanul pescar versuri. Arad, (Tip. **Corvin,** I. Lànyi), 1926, 61 p. Lei 40.

Talaz (G.). — Soare poezii. București, **Casa Școalelor,** [1926], 100 p. Lei 100.

Lascarov-Moldovanu (Al.). — Fabule și satire. Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 63 p. Lei 5. (Biblioteca Semănătorul No. 116).

Pann (Anton). — Nastratin Hogea. Inteleptul Arghir și nepotul său Anadam. București, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], IV—96 p. Lei 6. (Biblioteca pentru toți No. 79).

b) Teatru.

Theodorian (Caton). — Stăpâna dramă în trei acte. București, **Casa Școalelor,** 1926, 189 p.+Erata. Lei 50.

c) Roman. Nuvelă.

Pascu (Adrian). — Cuibul tăcerii. Schițe și nuvele. Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 159 p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul No. 117—118).

Ramu (Ovidiu). — Vraja opritului. București, (Tip. **Eminescu),** 1926, 104 p. Lei 30.

II. LITERATURA STRAINA.

Teleky Dezsö. — Erdélyi regék. Berlin, Ludwig Voggenreiter, 1926, 91 p. Fig.

III. LITERATURA SRAINA TRADUSA.

Andersen. — Ionică Haplea și alte povestiri. Traducere de Natalia Negru. V. II. București, **Casa Școalelor,** 1926, 141 p. Fig. Lei 25.

Maupassant (Guy de). Inima noastră. Roman. Text românesc de George B. Rareș. București, **Universala,** Alcalay & Co. [1926], 248 p. Lei 18. (Biblioteca pentru toți No. 176—178).

ECOURI

REDACȚIONALE

☐ In numerile viitoare vom publica proză și poeme originale semnate de : Gh. Brăescu, M. Celarianu, Sărmanul Klopștock, N. Dunăreanu, Natalia Negru, Ion Pillat, Artur Enășescu, G. Talaz, un fragment inedit din „Moartea lui Dante", piesa lui Alexandru Macedonski.

Cronici literare străine, filozofice, de d-nii: Tudor Vianu, Dragoș Protopopescu, Alexandru Marcu, Oscar Walter Cisek, etc. etc.

DELA ADMINISTRAȚIE

☐ *Ion Gânj*-Ploești : Numere vechi, dela 1 Ianuarie 1926, se pot procura direct dela administrație pe prețul de 5 lei numărul.

PREMIUL DE PROZA UNIVERSUL LITERAR

☐ 24 Martie inclusiv e termenul până la care se mai primesc manuscrise pentru premiul de proză, de 5000 lei.

Comisiunea e compusă din d-nii: Liviu Rebreanu, E. Lovinescu, N. Davidescu, Ion Pillat și Perpessicius.

☐ *I. Negură*-Loco : Propunerea d-v. în chestiunea publicării celor mai bune din lucrările de după cea premiată, e, neapărat, acceptabilă.

In privința premiilor Asociației critice, dramatice și muzicale vă vor comunica în numărul viitor.

ADEVARUL LITERAR ȘI ARTISTIC

Redactorul anonim al „Adevărului literar și artistic" ne face pentru a nu știu câta oară plăcerea să se ocupe de noi. Ar fi un bun prilej să punem la punct întreaga activitate a on. redactorului anonim al „Adevărului literar și artistic", a cărui sistematică și perseverentă cicălea'ă ne amintește de vigilente *hipobosca equi.*

Amânăm bilanțul în nădejdea că onoratul redactor anonim va reveni la sentimente mai bune.

Deocamdată însemnăm :

D. redactor anonim nu gustă poezia d-lui Bacovia despre care revista noastră s'a ocupat într'o cronică specială.

D-sa citează versuri din cronica noastră și le indică oprobriului public.

D-sa numește meteahnă această recunoaștere— vai ! așa de puțin eroică !— a poeziei d-lui Bacovia ;

D. redactor anonim face chiar și un spirit când stabilește identitatea *ironist* = *ridicul.*

La cari, vom adăoga :

1. Nu știe onoratul redactor anonim al „Ad. literar și artistic" că d. Bacovia e dela Bacău, că adică e Moldovean ? Dacă n'a știut — are timp să revie ; iar dacă știe nu îi e teamă să se joace cu imprudențele ?

2. A auzit on. red. an. al „Ad. lit. și art." despre un poet ieșan, adică tot Moldovan, Demostene Botez ? Dacă n'a auzit ar face bine să-l citească — iar dacă a auzit ar putea să ne spue cu a căruia dintre poeții români moderni, poezie, e înrudită ?

Pentru amănunte de cronologie și diverse filiații literare, îi stăm la dispoziție.

Aceasta pentru început.

PREMIUL VIE-HEUREUSE-FEMINA p. ROMANIA

☐ Alcătuindu-se comitetul român Vie heureuse și Femina, sub prezidenția M. S. Regina Maria, pentru decernarea unui premiu, de 1000 franci, oferit de comitetul francez „Vie heureuse și Femina", aduce la cunoștința d-lor scriitori români, doritori de a concura la acest premiu, să trimită volumele lor, înainte de 15 Octombrie a. c., d-nelor din comitet al căror nume urmează :

D-na Irina Procopiu, doamnă de onoare a M. S. Reginei, str. Alexandru Lahovary nr. 27; d-l St. Nenițescu, calea Dorobanților 4; d-na Zoe Caribol, calea Victoriei 232.

Se admit poezii și proză, de preferință romane.

Pe anul 1924 premiul s'a conferit d-nei Elena Farago. Pe anul 1925 s'a conferit d-rei Henriette Yvone Stahl.

TEATRALE

☐ La 24 Martie se va relua la Teatrul Național „Ioana d'Arc" de Bernanrd Shaw, cu d-na Lily Popovici în rolul principal.

☐ Luni 22 Martie se va reprezenta pentru prima oară la Teatrul Național „Detectivul" piesa d-lui Romulus Voinescu.

☐ Duminică 21 Martie se reia la Teatrul Regina Maria „Frumoasa aventură" comedie de Flers și Caillavet.

☐ In cursul acestei luni se va reprezenta pe scena Teatrului Național „Tinerețe fără bătrânețe" de d-nii Pillat și Adrian Maniu.

CONCERTE

☐ Duminică 21 Martie 1926, orele 5 d. a., se va da în palatul ministerului de externe un concert dat de „Asociația muzicală română" sub patronajul M. S. Regina.

Societatea corală „Cântarea României" va da în seara de Vineri 26 Martie un concert la Ateneu. Se va executa în primă audiție „Messa Incoronării" de Mozart pentru cor, soli și orchestră.

☐ Duminecă 21 Martie la orele 11 dim. se va da la Teatrul Regina Maria al treilea concert simfonic dirijat de d. Al. Castaldi, cu următorul program : Beethowen, „Simfonia nr. 7" ; Vivoldi : concert pentru 3 violine; Wagner: „Preludiu din Lohengrin"; Berlioz: Carnavalul Roman-Uvertura.

EXPOZIȚIA DE ARTA FRANCEZA

Maison des Français, căminul coloniei franceze din București, a organizat în saloanele sale din Piața Lahovary 7, o expoziție de artă franceză, pictură și sculptură.

Vor expune d-nii : Buffet, David-Millet, Deluermoz, Méret, Simas, membri în Juriul Salonului Oficial dela Paris, Dubois și Willaume, hors-concours, sculptorul Schweitzer, hors concours, Savine, sculptor și Neylles și Groué.

Vernisajul va avea loc Joi 25 Martie, la ora 10 jum. dimineața.

☐ Duminică 21 corent va vorbi, în ciclul conferințelor Institutului de Cultură Italiană, Domnul *Profesor Alex. Dim. Marcu,* despre : *Arta și Literatura franciscană în secolul XIII-lea.*

Conferința va avea loc la Fundația Carol I, ora 5 seara.

Cetatea Literară

CETATEA LITERARĂ, număr dublu 5—6, apărută eri, aduce un imens material critic: zece pagini de „Comentarii" semnate Camil Petrescu, despre toate întâmplările literare și artistice din ultima lună. O lungă recenzie despre cele trei volume ale d-lui G. Talaz, începe seria acestor comentări. Și urmează dări de seamă despre spectacole: „Secretul", „Fedra" cu d-ra Ventura—Puterea întunerecului, Henry IV, „Șase personagii în căutarea unui autor" de Pirandello.

„M-mlle Bourrat", „oana d'Arc". Extrem de desvoltată e analiza pieselor lui Pirandello și comaparația dintre realizările Teatrului Național și cele ale trupei Pitoeff.

Cinci pagini întregi sunt consacrate revistelor : Gândirea, Viața Românească, Universul Literar, Salonul literar, Vlăstarul, Năzuința, Sburătorul literar.

Material beletristic numai versuri semnate : Camil Petrescu, Eergiu Dan, G. Nichita, Romulus Dianu.

CALENDAR LITERAR

21 Martie, 1846 : S'a născut în București artistul dramatic P. Velescu.

1849 : S'a născut în Focșani Dimitrie Olănescu.

1884 : A murit marele politician Const. Krețulescu.

1893 : A murit Gh. Bariț.

1904 : I. Bianu și-a ținut discursul de recepție la Academia Română, vorbind **„Despre introducerea limbei românești în biserica Românilor".** Răspunsul a fost dat de D. A. Sturdza.

22 Martie, 1884 : S'a reprezentat pentru prima oară în București **„Fântâna Blanduziei"** de Vasile Alecsandri.

1890 : Gh. Panu a vorbit la Ateneul Român din București despre : **„Cestiuni de estetică".**

1894 : A murit istoricul Teodor Codrescu.

1903 : Apare în Blaj **„Răvașul"** gazetă condusă de Basil Moldovanu și dr. E. Dăianu.

1906 : D. Onciul și-a ținut discursul de recepție în Academia Română vorbind despre **„Epocele istoriei române și împărțirea ei".** Răspunsul a fost dat de D. A. Sturdza.

23 Martie, 1847 : S'a născut în Iași istoricul Alexandru D. Xenopol.

24 Martie 1888 : S'a ținut procesul de presă contra **„Gazetei Transilvaniei"** la Cluj. Acuzați : Stefan Bobancu, osândit la 4 luni temniță și Dr. Aurel Mureșianu achitat.

1894 : C. Buzoianu a vorbit la Ateneul Român din București despre **„Determinismul în istorie".**

25. Martie, 1849 : Apare la Brașov **„Expatriatul"** condus de Cezar Bolliac.

1876 : Apare în București **„Stindardul"** ziar politic și literar condus de Pantazi Ghica, Alexandru Macedonski și Bonifaciu Florescu.

1881 : Atanasie Marienescu a fost ales membru al Academiei Române.

1894 : D. C. Ollănesu și-a ținut discursul de recepție în Academia Română vorbind despre **„Vasile Alecsandri.** Răspunsul a fost dat de Iacob C. Negruzzi.

1901 : Al. Macedonschi a vorbit la Ateneul Român din București despre **„Sufletul și viața viitoare".**

1911 : A murit istoricul Nicolae Densușianu.

26 Martie, 1881 : Iacob Negruzzi a fost ales membru al Academiei Române. Simeon Fl. Marian a fost ales membru al Academiei Române.

1895 : Apare în București jurnalul **„Moș Teacă"** condus de Anton Bacalbașa.

1914 : S'a scos din repertoriul Teatrului National din București piesa lui Zaharia Bârsan **„Se face ziuă"** — după intervenția Legațiunei Austro-Ungare — spre a nu mai ațâța spiritul opiniei publice. Brătescu-Voinești, directorul teatrului, demisionează.

27 Martie, 1866 : Apare la Viena gazeta **„Albina"** condusă de Georgiu Pop și Vasile Grigorovițiа

1875 : A murit în București politicianul Const. Cantacuzino.

A murit marele filo-român Edgar Quinet.

1886 : G. Marian a vorbit la Ateneul Român din București despre **„Poeții noștri satirici".**

Redactor : PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

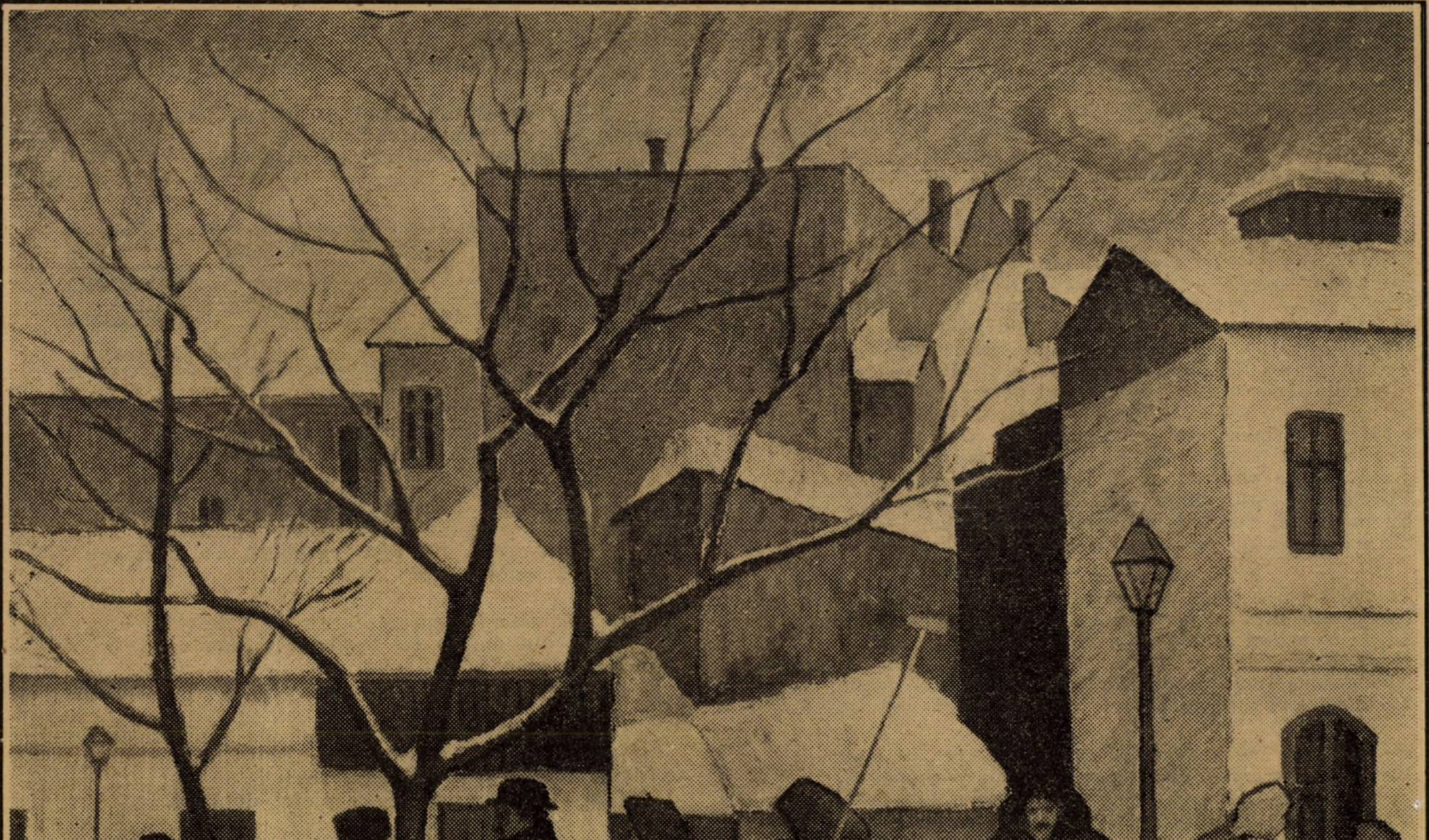

IARNA, *de D. GHIAŢĂ*

In acest număr: N. DUNĂREANU, TUDOR VIANU, SCARLAT STRUŢEANU, VASILE MILITARU, LIVIU OPRIŞ, RADU GYR, EMIL RIEGLER, MIHAIL ŞR. BĂIŞOIU, N. N. TONITZA, B. CECROPIDE, ALEXANDRU COLORIAN, D. N. TEODORESCU, I. IONESCU ORION, C. I. ŞICLOVANU, MATEI C. ALEXANDRESCU, MARIA BOTIŞ CIOBANUL, PERPESSICIUS. Buletinul bibliografic săptămânal de Al. Sadi-Ionescu.

An. XLII, Nr. 13.
28 Martie 1926.

Lei 5.

DOINA *)

— FRAGMENT —

...Miezul nopţii... Doarme codrul îmbătat de lăcrămioare,
In omătul căror bate luna plină, la izvoare...
Doarme codrul... Subt adâncul înstelat şi larg deschis,
Nu se clatină o frunză... Somn adânc... tăcere... vis...
Şi, cum nu e nici o umbră mişcătoare, nici poteci, —
Codrul parcă, subt o vrajă, stă 'mpetrit aşa, de veci...
Dar deodată, peste codrul de stejar şi de arin, —
Ca venind din altă lume se aude-un cântec lin....
Cântecul pluteşte tainic... plin de vrajă, plin de har,
Parcă cine stă să'l cânte, a căzut lâng'un altar
Şi, cerând cu ochii 'n lacrimi, îndurare dela sfinţi,—
Ca un om rănit de moarte, ca un om eşit din minţi: —
Când se roagă când suspină, când oftează lung şi geme,
Când în hohot râde, plânge cu zăporuri de blesteme;
Jură cruntă răzbunare,... ceru'i prinde jurământul,
Urlă ca o vijălie ce-a cuprins întreg pământul, —
Şi-astfel cântecul îşi sue vraja, plânsul şi furtuna
Până 'n albele păragini unde stă să doarmă luna...
Cine cântă doina sfântă, cu fiori atât de grei,
C'a rămas înmărmurită pân'şi luna 'n hăul ei?..
Cel ce-ar vrea să vadă chipul omului cu suflet frânt,
De s'ar duce şi tot duce, cu urechea după cânt, —
Ar găsi 'n adânc de codru, în Poiana cu trei cruci,
Poleit de vâlvătae, stând soborul de haiduci:
Feţe dârze, ochi de pâră şi pistoale lungi la brâu,—
In poiana rourată, păscând roibii fără frâu, —
Flinte grele, aninate pe sub ramuri de stejar,
Iar haiducii roată 'n preajma unei arii largi de jar...
S'au întors de scurtă vreme, — fiecare plin de pradă, —
Şi, sub larga vâlvătae, bogăţii se pun grămadă:
Blănuri scumpe, saci cu aur, iatagane şi covoare,
Fel şi chipuri de inele, nestimate orbitoare, —
Şi-astfel, până 'n zorii zilei, aurul dela ciocoi
Se va duce 'n punga celor fără casă, fără boi,
Istoviţi de clacă multă, adormiţi pe nemâncate
Şi rămaşi să poarte jugul ciocoimii 'n mii de sate...
Jos pe iarba rourată ,masă lungă se aşează:
Ploscile cu vinuri bune gâlgăesc, se 'ncrucişează,
Şi 'nchinând, voinicii jură, fiecare mai vioi, —
Să stârpească de pe lume cât mai mulţi dintre ciocoi...

Numai Gruia, stând de-oparte, covârşit de jale-adâncă,
Nu se uită nici la aur, nici nu bea, nici nu mănâncă,
Ci, la trunchiul unui frasin, ghemuit, fără cuvânt,
După ce-a gemut în doină, zace—zdreanţă pe pământ,—
Şi, de două luni încoace nu i se mai svântă geana,
De când nu'i mai sunt pe lume nici copiii, nici Ileana...

Pe covor de iarbă verde şi cu umbră grea pe gene,
Osteniţi de trudă multă, dorm haiducii prin poene...
Zorile pătrund în codru şi e aur parcă 'n zori...
Prin tufişuri tăinuite se trezesc privighetori:

Cu sfială 'ncepe-şi una cântecul, apoi, mai vii,
Viersurile 'ncep să curgă tot mai multe, sute, mii;
Se trezesc apoi scatiii, cintezoii şi sticleţii;
Creşte svonul tot mai mare în surâsul dimineţii;
Turturele 'ndrăgostite, mierle, presuri, mii de cuci!
Toate vin să pună vraja peste visul de haiduci...
Gruia însă, care geme de durere tot mai vie,
A plecat să ţină calea poterii ce-ar vrea să vie...
Şi mergând aşa a gale, pe subt bolta de stejari, —
Pe când soarele 'i aşterne pe cărare galbeni mari, —
El a rupt o frunză mică, de mesteacăn, — şi cu ea
A pornit apoi să-şi cânte doina lui de jale grea:
Mai întâi a dat un ţipăt de durere, lung şi drept,—
Ca un om cărui vrăjmaşul i-a 'mplântat cuţitu 'n piept,—
Şi a 'nceput apoi cu ură, fără milă, nici socot,
Sufletul să şi-l sfâşâe, să-l arunce 'n codrul tot...
Plânsul lui străbate funduri de prăpăstii, sue culmi;
Clatină din frunţi cu jale, fagi şi paltini, tei şi ulmi;
Au tăcut pe nesimţite, ca trăsniţi în plinul vieţii —
Cintezoii şi scatiii, cucii, mierlele, sticleţii;
Nu se mai aud în largul codrului eşit din noapte,
Nici privighetori, nici presuri, nici a frunzelor lui şoapte,
Nu mai mişcă nici un vierme, nici o gâză nu mai sboară;
Florile şi-au stins mireasma; fluturi nu mai le'mpresoară,—
Şi împreună cu isvorul ce 'nsoţeşte cărăruia,
Toate stau încremenite, ascultând cum plânge Gruia...

V. MILITARU

---

*) Din volumul „Stropi de Rouă" ce apare curând, în ediţia a 2-a, la „Cartea Românească".

VREJUL

Adânc, rădăcina-l piroane prin brazde sau şanţuri,
Căci viaţa şi seva îl leagă de humă cu lanţuri...

Dar vipera vrejului,
fulgerul verde târându-şi,
în darn se munceşte să-şi smulgă ţăruşul posac,

Ca, vie, să şerpuie 'n voie pe-ogoare,
Ori trupu 'mpletindu-şi pe-un trunchiu de copac,
Să şuere'n vânt, răsucindu-se 'n soare...

...Ci vrejul,—

Cu cât se munceşte să scape,
Cu — atât se vede de glod mai aproape,
căci ceru-i **departe şi vrejul** e rob...

...Şi totuşi murdar de pământ unde-i dai să rămână—
ajunge cândva, să-şi aprinză o floare — un ciob —

Şi-atuncea uitându-şi de lanţ şi ţărână,
Surâde prin floare la soare,
Şi soarele tot, îi surâde în floare!..

RADU GYR

Intr'un parc

Se primeniră brazii'n strae noui de ceară,
Iar teii-şi răspândiră din boboc parfumul
Şi prind aripi din raze cărăbuşii, cu duiumul
Natură—adolescenţă—primăvară.

Pe lac coboară-azurul dintr'un cer deschis —
Răsar din undele lui luminoase, blânde
Petale albe smulse unui vis
Şi nu ştiu de sunt nuferi moi sau lebede plăpânde.

Imi pare lacu-un strop căzut din cer într'un potir
De floare 'mpodobită'n curcubeie
Cu mână largă 'ntineritul soare
Şi-asvârle aurul pe două pietre de safir.

C. I. ŞICLOVANU

Eu ştiu o ţară unde...

„Eu ştiu o ţară unde, nu-s săbii şi nici steag
„Nici coifuri nici tăiuşuri, nici ură şi nici sânge.
„Eu ştiu o ţară unde, un Dumnezeu pribeag
„Pentru eterna pace, soldaţi desculţi îşi strânge
„Acolo, veşnic soare, a scris în umbră pace.
„Acolo, focul, apa, tovarăşi lumei sunt.
„Doar Dumnezeu vorbeşte, omul ascultă, tace
„Nici omul nu ie om, nici lutul nu-i pământ".
Aşa mi-a spus, pe lespezi, când stam la leturghie
Un sfânt pe care fumul tămâiei umbra-şi joacă.
Când am ieşit în tindă, un vânt, o nostalgie,
Şi clopote de aur se clătinau în toacă.

12 Decembrie 1925. MATEI C. ALEXANDRESCU

POVESTE

Noaptea cădea peste grindurile singuratice, jepcile înverzite şi ghiolurile albastre.

Uneori, c'un câriit scurt, mişcându-şi greoi aripile de-asupra stufăriilor răsăreau bâtlani.

— Iacă se apropie şi noaptea şi toate vietăţile caută hodină, vorbi moş Ion Vrabie, luntraşul meu.

— Şi noi stăm aici în loc să ne îndreptăm spre Jepca Jidanului...

— Mai e vreme domnişorule... până ce n'o răsări luna nu facem nimic...

— Totuşi ar fi mult mai bine să fim o leacă mai înainte...

Moş Vrabie se uită la mine, fără să răspundă se ridică în picioare, îşi îndreaptă urechea spre inima deltei, ca şi când ar fi ascultat ceva, se'ntoarse spre mine, vorbind:

— Are să se pornească un vânt iute şi nu ştiu zău dacă are să fie chip să ucideţi ceva.

— Cum aşa, de unde cunoşti?

— N'auzi boul bălţii se vaită.

Aţinti urechea. Intr'adevăr din noaptea care îmbrăcase delta, venea nu vaet prelung şi fioros.

— Atunci?

— Să ne întoarcem înapoi.

Nu moş Vrabie, asta n'o facem... N'am venit eu de geaba atâta loc.

— Cum v'a fi vrerea... vorbi moş Vrabie cam cu supărare.

Tăcu o bucată de vreme. De-odată tresări.

S'apropie de mine „Auzi"?

Ascultai.

— Ce e? întrebai eu mirat sculându-mă în picioare şi aţintind din nou urechea spre inima deltei.

— Plâng clopotele, acolo în Pătlăgeanca... Acu îl îngroapă pe Domnul nostru Isus Hristos... nu ştii... astăzi e Vinerea mare.

Moş Vrabie se descoperi şi-şi făcu cruce.

Mă uitai la el şi ascultai. Din inima deltei venea un zvon lin de clopot.

— Ei domnişorule, vorbi moş Vrabie oftând.

Eu socot că n'ar fi bine să ucidem nişte paseri ale lui D-zeu, în noaptea sfântă, mai bine ne-am întoarce la punctul al treilea, şi ne-am hodini, dacă nu putem merge la sfânta biserică cu toţi creştinii...

Vorbele moşneagului mă atinseră. Glasul lui avea ceva rugător.

— Iacă vezi d-ta eu o viaţă întreagă am ucis fel de fel de vietăţi, asta e meseria mea, dar când stau şi mă gândesc la sângele nevinovat, mă cuprinde milă.

— De ce vorbeşti aşa? atunci, după d-ta oamenii nu trebue să mai trăiască.

— Aşa dar nu ştii câtă milă, bunătate, câtă dragoste a lăsat D-zeu în sufletul păsărilor acestora, pe care noi le ucidem din destracţie?

— Bine zici, că eu am venit să mă distrez, dar d-ta moş Vrabie singur mărturiseşti că ai ucis păsările lui D-zeu.

— E drept că am făcut în viaţa mea de toate, vorbi el cu tristeţe dar cu cât vremea a trecut, şi trece şi ochii mei nu mai văd bine lumina sfântă a soarelui, cu cât mă apropii de groapă cu atît jalea mă cuprinde.

— Ei domnişorule, d-ta ai fost poate prin ţări, ai învăţat multe, în cărţi, dar şi eu aici în pustiul acesta multe am deprins...

Iacă noi, oamenii, nu credem că peştii au inimă.

— Ba, da, ştiu că au... dar ce fel de inimă? Inimă de peşte...

— Inimă de peşte, dar mai bună ca a noastră? Peştii sunt mai de ajutor de cât sunt oamenii. Ei mai degrabă se ajută între ei şi cad jertfă pentru ai lor de cât noi între noi.

Iacă aici, aproape de gârla lui Alioşa, în noaptea cea mare a Restignirei Domnului nostru Isus Hristos, d-ta nu ştii că în fundul apelor sunt peştii cari mor cu ştiinţă pentru fericirea celorlalţi.

— Cum asta?

— Ei cum... stăi... o leacă, să răsucesc puţin pârdalnica de ţigară... că nu văd... bine.

Moş Ion, răsuci ţigara, scăpără în amânar şi eu îi zării prin întuneric, faţa osoasă şi mustăţile mari...

O aprinse şi începu...

„Aici pe gârla asta e un gard... Eu am ajutat să batem parii.

„De ce? Ca să închidem tot peştele care a venit odată cu revărsarea Dunărei; acuma cu scăderea apelor, din Dunăre, el simte pericolul şi vine ca să scape de moarte... Şi vin, vin... vin... peşti înţelegi într'un ceas, din ghioluri şi jepci, din grinduri, din toate stuhăriele... vin pe rânduri ca soldaţi şi dau cu botul..., şi sar... în sus... şi caută loc... să scape..

N. DUNĂREANU

Dar când ajung aici şi simt că libertatea lor e dusă, atunci se duc înapoi, şi — aleargă iarăşi poşte întregi şi după ce-au cercetat totul, se întorc, lângă gardul ăsta blestemat..., şi se opresc..

Şi moşul se ridică în picioare.

Se uită lung în noapte şi întinse mâna după ce stătu puţin în ascultare.

— Auzi, auzi, cum svâcnesc... iacă... acolo... a sărit o ştiucă... acuma un crap...

— Cum o ştiucă?

— Da... Că iacă d-tră nu ştii domnişorule..., ce se întâmplă... Ei dacă au venit aici, se pun pe lucru... şi întâi.. vin crapii... dacă au văzut gardul, atunci, cei dintâi se pun cu burta la pământ şi ceilalţi cari vin după ei, se ridică pe spatele lor şi tot aşa se ridică se ridică, unii după alţii, pe spinarea celorlalţi în rând cu apa şi cei cari-au ajuns sus, aproape de tot, sar peste gard şi aşa au scăpat de moarte...

Moşul întinse mâna... voi să arate ceva, dar întunericul era aşa de mare, că abea îi desluşeam mâna.

— Iacă, vorbi el..., acuma sar... au sărit.

— Cine?...

— Crapii.

— Aţintii urechea... ascultai... în clipa aceia mi se păru că aud un fîşiit.. un svicnet în apa liniştită a gârlei.

Moşul se aplecă spre mine...

— D-ta nu pricepi... cari peşti sar. Stăi. Şi-o lungă vreme trecu în tăcere.

— Iacă vorbi el grăbit, a sărit o ştiucă... a venit şi ea pe spatele celorlalţi care şi-au jertfit viaţa, pentru ai lor ca să se folosească ştiuca ceia şireată... Asta e ca şi între oameni... Câţi nu se ridică pe spatele altora ca să se înalţe şi să le fie bine lor?

— Bine moş Vrabie..., dar cu acei cari rămân... ce se face.

Moşneagul tuşi şi se apropie de urechea mea.

— Aceia domnişorule, sunt jertfa noastră.

Dar acuma i-a spune d-ta câţi oameni... ar face aşa sacrificiu... câţi şi-ar da viaţa pentru binele altora.

Moşul tăcu şi căzu pe gânduri... Multă vreme nu vorbi nimic...

Şi deodată, din tăcerea tristă mi se păru, că de undeva din depărtare, vine un sgomot lin şi mângăios de clopot... Ascultai şi nu-mi venea să cred.. De peste muţenia stepei, în singurătatea aceea grozavă, ceva neînchipuit de plângător, se revarsă în note dulci picurând evlavie în suflet mai tare tot mai tare.

M'apropiai de moşneag şi-l trăsei de haină.

— Moş Vrabie, moş Vrabie... Asculţi.

— Da. ascult...

Acu îl îngroapă pe Domnul nostru Isus Hristos... Şi se ridică se aplecă în genuchi şi prin întuneric prinse a-şi face cruce, şoptind:

„Iartă-ne Doamne păcatele noastre... tu care din mila ta ai lăsat să te răstignească pe cruce pentru binele nostru".

Moşul iarăşi căzu pe gânduri. Şi clopotele plângeau mai tare, mai dulce, mai mângâitor... O lumină vie păta cerul acolo în fundul deltei.

— Acolo e Pătlăgeanca vorbi el trăgându-mă de mânecă. Mă uitam la el fără să spun o vorbă... Prin sufletul meu treceau amintiri scumpe. Mă vedeam copil, cetind la strană în zilele patimilor, prohodul, bătând mătănii, şi astăzi, după atâţia ani, cu puşca în mână, noaptea, prin inima deltei alergând să ucid.

Cine-mi răsvrătise sufletul şi-mi turburase poezia sufletului de altă dată? Incepu să-mi fie ruşine de mine.

Clopotele de mult tăcuseră. Stuful fîşia tainic, luntrea noastră se sbătea uşor la malul Dunărei...

Moşul aţipise cu mâna sub cap... Lumina aceia vie, din satul îndepărtat pierise... Delta era neagră şi plină de fior. Il scuturai pe moş Vrabie şi-l rugai să pregătească babăcile să ne întoarcem acasă....

N. DUNĂREANU

Moţii

Ce vuet şi larmă
S'aude din munţi?...
Vin Moţii cărunţi
Şi mari şi mărunţi
Cu mâna pe armă.

E noapte şi nor
Şi sgomotul creşte
Pădurea şopteşte
Iar vadul vueşte
Pe urmele lor

Să nu dee Sfântul
Să vie'n pădure
Streini cu secure
Să tae să fure
Şi astăzi pământul

C'atuncea nici iadul
Nici Tainile sfinte
Nu'i scapă — şi minte
Vor ţine 'n morminte
Că ne-au trecut vadul.

MARIA BOTIŞ CIOBANU

Arad 1925.

IDOLUL

— FRAGMENT —

O după amiază de Mai.

— Nu m'așteptam să te întâlnesc!

Ana tresări și privi pe Sandu, care cu capul descoperit și cu fața arsă de soare, răsări în fața ei ca o umbră. Ana sta pe țărmul lacului, sprijinită în umbreluța-i albă și privea jocul apelor albăstrui. Nu se gândea la nimic. Timpul leneș se târâia ca un melc. Pe o bancă, deoparte, trei bătrâni, poate niște pensionari, consumau cu o pasiune incoloră liniștea zilei.

Ana zise:

— Nici eu nu m'așteptam, dar sunt bucuroasă că ai venit. Mă plictiseam.

— Teofil?...

— Lucrează.

— La „Idol"?

— Da.

— Va fi o minune.

— Nu mă interesează. Rolul acesta continuu de muză, e prea vechi, prea uzat și mă obosește.

Odinioară când viața mea era un vis de copilă, care iubește, ași fi făcut jertfa acestui rol și ași fi fost fericită. Târziu, când mă voi trece ca un sfârșit de toamnă, poate mă vor prinde iarăși visurile și dorul de jertfă. Azi vreau să trăiesc, vreau să treacă clipele și viața în iureș pe lângă mine, și vreau să uit. Oh, cum mă plictisesc!

— Plictiseala e moda zilei.

— Da, când vrei să fii interesantă, dar eu o simt.

Porniră pe alei. Aceleași alei de parc public, cu bănci verzi, nisip galben și copaci frezați și tunși de grădinari. Aceleași alei în cari burghezii prind aiere aristocrate și în cari poeții văd parcuri princiare și castelane blonde.

Intr'un târziu Ana întrebă:

— Nu ți-e dor de casă?

— De ce mă întrebi?

— Ești un om ciudat. Ești un străin între noi și vreau — înțelegi — vreau să-ți cunosc sufletul.

Sandu zâmbi.

— Nu, nu mi-e dor de casă. Imi urăsc țarina care m'a lăsat să plec, ca să-mi pierd sufletul, deschizându-mi ochii în vârtejul mecanic al orașului...

Deodată Sandu tăcu. Ochii Anei ațintiți asupra lui aveau o strălucire bizară.

— De ce mă privești așa?

— Tu mă distrezi, și-mi placi.

— Era vorba de sufletul meu... Tu pe mine nu mă distrezi, și nu-mi placi.

Sandu îi răspunse cu accentul lui obișnuit de ironie. Dar în clipa, când își aruncă gluma tresări. Cu vraja ei, cu ochii aceia adânci, învăluiți în vis, cu zâmbetul acela ucigaș, cu frumusețea ei toată, Ana mergea alături de el, distrată de firea lui paradoxală. Teofil și toți cei cari i-au sorbit mireasma, otrăvindu-și sufletul, au fost robii tainei, care înflorește într'o privire sub păienjenișul genelor și izvorește voluptuoasă dintr'un surâs. Poate fără rost, ori poate ca o amăgire pentru suflet și ca mierea unei flori pentru albine e surâsul unei femei.

Sandu își aprinse o țigare. Fumul ei amărui îl calmă. In mintea lui, ca un răspuns la gândurile ce le întrerupse, se ivi o reflexie: Dacă ași iubi femeia asta, care ca un păun splendid își desface penele în fața mea, făcându-mă să cred și în superba taină a sufletului ei, ași primi răspunsul ironic al vieții la ironia mea. Cei vechi, cari trăiau cu instinctele mai intense ca noi, când reprezentau iubirea în chipul unei femei goale, care se oglindește într'o piscină între doui păuni, au simțit bine deșartăciunea ei. Seduși de bănuite vrăji ale naturei, care nu-și istovește motivele noui, numai ca să procreeze... De m'ași lăsa sedus, ași fi capriciul dumnezeeștei prostii...

Mergeau tăcuți alături. Ochii Anei îl sfredeleau cu aceiași insistență. Se opriră pe terasa unui pavilion. Mese albe și fotolii de pai împletit. Deasupra copacilor înalți și stufoși, se vedeau câte-va acoperișuri înalte, bătute de lumină. Teii înfloriți își răspândeau mireasma lor dulce și farmaceutică. Se așezară la o masă. Un chelner bătrân și grav ca o problemă filosofică, le aduse două siropuri de portocale. Intr'un târziu Sandu se simți obligat să răspundă:

— Tu iești o femeie frumoasă, ai un zâmbet dumnezeiesc și capricii demonice... Așa te-ar măguli Teofil, eu însă nu cred în aparențe. Dacă ai ști să muști ca Lucreția Borgia și în rană să lași veninul cel mai curat, sau dacă ai purta în ochi nevinovăția Magdalenei, dorind păcatul fără să-l înfăptuiești vre-odată, te-ași vrea. Sunt senzații, care se repetă rar în lume și ele m'ar distra... Eu nu vreau idoli și Lucreția Borgia și Magdalena nu au fost idoli. Eu nu mai știu să sărut cu decență o mână de femeie.

Ana își încruntă o clipă sprâncenele, apoi senină, cu un fior neașteptat șopti:

— Glumele tale, sufletul tău, mă distrează. Diseară voi veni la tine acasă să ne iubim.

— O, draga mea, vei avea decepții. Ce te poate atrage la mine? Teofil ar muri de dorul tău, iar eu însu-mi nu ți-ași putea oferi nimic deosebit. Eu, ca un plop, pe o margine de drum pustiu, sunt un simplu semn de mirare sau de oboseală. Nu am nici cuibul cald, nici farmecul obișnuitelor visuri de iubire. Uite, sunt slut, ochii mei n'au străluciri distinse și vorbele mele sunt mai brutale ca adevărul. Cum însă sunt înalt, am mulțumirea că văd mai departe ca alții...

Ana repetă:

— Diseară voi veni să ne iubim. Poate va fi un capriciu, poate nu va fi. Nu mă vei aștepta cu flori, voi aduce eu flori și floarea trupului meu și îți voi spune cu șoapte vrăjite.

— Nu vreau să-mi înșel prietenul. Pentru Lucreția Borgia însă, l-ași înșela. Sunt păcate mari și urâte în lume, totuși pentru superba și spontana lor libertate oamenii le adoră.

— Sandule, ești un vanitos. Păcatele mari pot fi trăite și în umbră, fără splendoarea care le-o dă istoria. Câte păcate au trecut mari și necunoscute, fără să le scrie cronicarii. Dar ele au fost tăiate. Noi suntem două ființe, care treceau necunoscute prin lume, dar stăpânitori pe împărăția sufletului nostru.

— Dacă ași ști, că ai dreptate, te-ași aștepta diseară în mansarda mea. Nu ai fost niciodată la mine? Stau sus într'o mansardă. Nu pentru poezia mizeriei, ci pentruca femeile care urcă până la mine cele cinci etaje, obosind, să uite vorbele dulci și banale, cari se spun la întâlniri de dragoste.

Sandu își pironi privirea pe linia albă a degetelor Anei, cari se jucau cu un ciucur de mătase de la umbreluță. Chelnerul sta la câțiva pași, ca o umbră în luminoasa zi de Mai.

Sandu continuă:

— Simt în mine o teamă... Dar nu, mai bine să-ți spun o poveste... Odinioară un prinț blond, cu ochii albaștri ca două safire fără preț, iubea o curtezană iubită de toți.

Intr'un amurg însângerat, care servea ca decor parcului princiar, prințul și-aștepta într'un jeț, pe terasa de marmoră albă, curtezana. El sta cu ochii închiși și capul îl rezemă de mâna dreaptă. In fața lui un jeț gol.

Târziu în singurătatea princiară, cu un foșnet de mătase, fină ca un parfum de seară și obosită de prea mult suflet veni curtezana și se așeză lângă prinț.

DIDONA

Pe-un fin prundiș aruncă arc, tolbă.... — Grota-i plină
De fulgere. — In Troia am strâns în suluri pagini
Cu'nflorituri mai mândre. Fugeau prin nori imagini
De zei. Zăream Olympul când Zevs trăsnea lumina.

Didona tace. Soarta puternicii Cartagini
E'n mâna lui Aeneas. Originea divină
O tulbură dar nu vrea să i se dea cu vină
In zări de foc sânt oaze dar oaza-i în păragini.

Sub vii sclipiri de fulger își prinde'n umăr boldul
De aur dar tunica de purpură când strânge
Ii scapă'n val. Ca neaua răsare pieptul, șoldul.

Enea se adapă și beat în brațe-o frânge
Iar Dido aiurită la pieptu-i (sub imboldul
Lui Eros) îi ia gura și-o mușcă pân'la sânge.

EMIL RIEGLER

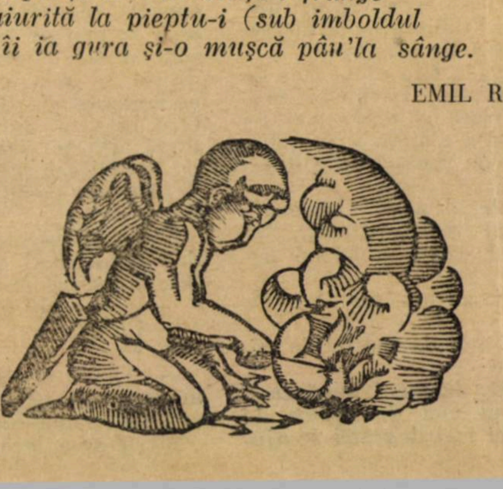

Ochii lui cu străluciri ciudate, o priviră. Ii spuse:

— Alungă-ţi melancolia. Iţi vreau pe buze iar zâmbetul norocului meu.

Marmora albă a terasei avea în oglinda ei, reflexul însângerării din amurg.

Curtezana era albă şi tăcută, ca o fantomă. Prinţul îi şopti înfiorat:

— Ţi-am dat sufletul şi bogăţia mea. Dacă crezi că mai am ceva, cere-mi şi-ţi voi da, numai alungă-ţi melancolia. Iţi vreau pe buze zâmbetul norocului meu.

— Mâine seară e balul, răspunse frumoasa, şi pentru rochia mea de mâine seară, îmi trebuie două safire la o agrafă.

— Iţi dau cele mai frumoase safire din ţara mea. Vreau să te văd zâmbind.

Pe marmora albă a terasei se stingea însângerarea crepusculară.

— O, ce bun eşti. Cele mai frumoase safire din ţara ta sunt ochii tăi. Iţi mulţumesc. Mâine seară mă vor admira toţi...

Sandu tăcu o clipă şi apoi uitându-se în ochii Anei zise:

— Te aştept diseară. Poate îţi voi da şi eu ochii mei, toată strălucirea sufletului meu.

(Din Insemnările lui Sandu Oltea)

20 Mai

Imi istovisem isvorul senzaţiilor şi voi pagini confidente ale sufletului meu şi ale slăbiciunilor mele, luni de zile aţi rămas închise. Jucând în viaţă un rol ce nu era al meu, voi singure m'aţi cunoscut şi mi-aţi fost prietene. Am trăit o farsă, ca să-mi ascund goliciunea şi ca să-mi înăbuş ţipătul sălbatec al dorului meu de viaţă.

Dacă ai mei nu m'ar fi trimis în lume şi aşi fi rămas acasă să ţin plugul de coarne şi să păzesc noaptea cirezile la câmp, n'aşi fi învăţat să-mi ascund sufletul. O, ce dor îmi e de viaţa părinţilor mei! Când stelele licăriau pe cer şi luna palidă şi ca un semn de întrebare se culca în apus pe zarea pământului, ca în noaptea asta, eu poate învăluit în vre-un suman, sub vre-o salcie de pe malul Târnavei, mi-aşi fi păzit cireada şi mi-aşi fi depănat dorurile. Şi dacă aşi fi fost atât de fericit ca în clipa asta, m'aşi fi zvârcolit în iarba umedă a nopţii şi aşi fi muşcat în ţărână ca să nu ţip şi stelele ar fi încremenit mirate pe cer.

Aici însă tac şi ascult, cum clocoteşte în mine sângele şi mă dor clipele ce trec prea repede.

Tac şi ascult cântecul nopţii.

In faţa mea doborâtă de patimi doarme Ana. Am adormit-o pe braţele mele, în care s'au trezit toate energiile dorului primitiv.

A venit. S'a ţinut de cuvânt. Am aşteptat-o cu frică. Eu, care sunt pentru toţi o ţesătură ciudată de ironii, tremuram. Inima mea zvâcnea, ca un monstru, strâns în cătuşele pieptului. Când i-am auzit paşii pe coridor bătăile inimei mele au stat şi desigur în clipa aceia am fost alb ca varul. Când a deschis Ana uşa, m'am ascuns după perdea, ca să mă pot reculege şi să-mi pun pe buze iar surâsul rece al ironiei. Ea crezuse că fac o glumă. In braţe avea un mănunchi de bujori albi.

— Am venit, Sandule, şi ţi-am adus flori şi floarea zâmbetului meu.

Ana risipi florile pe masă. Mireasma lor îmi risipi ironia. Voiam să-i spun râzând: Ai venit să te distrezi? Ai venit să-ţi risipesc plictiseala? — Dar am tăcut. Mireasma florilor mă ameţi. Poate ca şi alţii i-am căzut în genunchi, mi-am îngropat capul în poalele ei, i-am sărutat mâinile, am privit-o sălbatec în ochi, să le înţeleg misterul... In clipa aceea aşi fi fost în stare să fac orice crimă.

Apoi poveştile, aparenţele, totul s'a năruit într'o încleştare nebună. Bujorii albi ori cât parfum ar risipi, oricâţi trecători **le-ar sorbi sufletul tot albi rămân.**

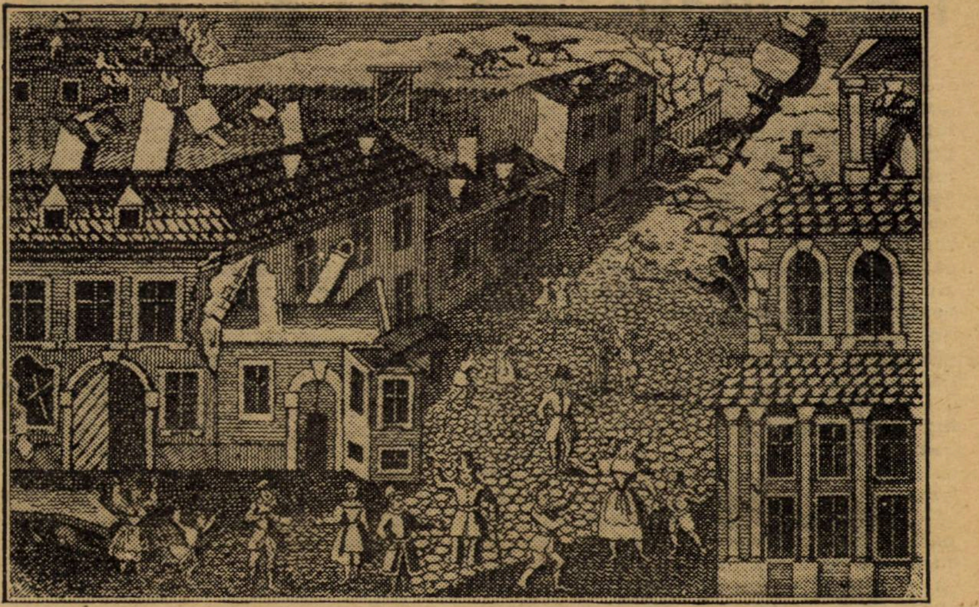

Cutremurul de pământ în Bucureşti la 23 Ianuarie 1838. — (Academia Română. Secţia Stampelor).

Prin viaţa Anei, părea că sunt primul trecător.

I-am şoptit toate banalităţile dragostii, i-am făcut cea mai mare jertfă, sfâşiind aureola de superioritate a fiinţei mele şi arătându-i inima mea goală, sângerândă de propriile ei deşertăciuni, inima mea, care bate şi ea cu aceiaşi cadenţă comună, care ilustrează banalitatea.

Şi acum stau învins de propria mea armă. Ana doarme. Ana uită. Femeile şi florile au încă ceva comun: Cine le-a sorbit otrava şi le-a sărutat petala, nu le poate uita. Dar ele stau nepăsătoare în calea tuturora cu aceiaşi ispită.

Până azi mi-am ferit sufletul de deşărtăciuni. Şi-acum învins, am un singur regret: Efemeridele, fluturaşii aceia mici şi albi, şi plăpânzi, mor istovite, odată cu dragostea lor. Am grămădit în sufletul meu atâta aşteptare şi atâta patimă... Aşi fi vrut să mă sting în deslănţuirea ei.

21 Mai.

Azi a venit Teofil. Era palid, era de nerecunoscut.

Ana era culcată leneş într'un fotoliu. Nici nu tresări, par'că ar fi venit un străin. Imi spuse:

— Nu vreau să-l văd, mă plictiseşte.

— L-ai iubit. A fost odată toată bucuria sufletului tău!

— Nu vreau să-l văd. Ei bine, nu mă plictiseşte, mi-e frică de el şi de amintirile lui...

O clipă păru că se înduioşează, dar pe faţa ei se lăsă treptat aceiaşi senină nepăsare. Aşi fi vrut ca un sălbatec să pătrund în sufletul ei şi să-i fur taina.

Mai târziu abia mi-am dat seama că n'ar fi trebuit s'o ascult. Când Teofil a deschis uşa, m'am fixat în faţa lui şi nu l-am lăsat să intre.

— Sandule...

Nu putu mai mult. In ochii mei era, se vede, o strălucire aşa de păgână, ura vorbea aşa de sălbatec din fiinţa mea, încât Teofil încremeni. Abia putu şopti:

— Sandule, prietenul meu, mi-ai sfâşiat sufletul ca un barbar.

— O iubesc.

— Nu mă goni, Sandule. O iubesc şi eu. Nu mă goni Sandule...

Glasul lui muri. Era palid. Buzele lui erau albăstrii.

I-am izbit uşa în faţă. Se auzi o cădere năbuşită.

Ana porni într'un hohot de râs furtunatec. Râsei şi eu cu ea. Ana zise:

— **Ce lipsit de bărbăţie! Eu te-aşi fi distrus, ha, ha, ha...**

Râs de argint şi în ochi străluciri de fericire.

— Ana, eşti rea.

Râsul amuţi. Palidă şi fără putere, Ana răspunse:

— Nu sunt rea. Ingrop încă trecutul. Il îngrop în vultoarea vieţii şi viaţa e brutală.

Intr'un târziu pe coridor se auzi paşii unui om care se depărtează şi care duce pe el o povară grozavă. Mai grea decât povara patimilor milenare ale lumii.

22 Mai.

Bujorii albi se vejtejesc. Parfumul lor îmi pare ultimul spasm al voluptăţilor trăite.

Azi spre seară Ana citea o carte. In liniştea casei senzaţiile îşi cântau marşul triumfal. Sufletul meu... Nu, trupul meu era o fanfară demonică, de patimi.

Aşi fi vrut să-i spun: Uite, iubita mea, viaţa ţipă în larguri. Haide... iubeşte-mă, topeşte-ţi fiinţa în îmbrăţişarea mea. Să ne fie ultima îmbrăţişare. Aşi vrea să mor de dragoste...

Aşi fi vrut să i-le spun. Dar n'am putut.

I-am luat cartea din mâni, i-am închis cu degetele pleoapele şi am sărutat-o blând, tăcut şi cuprins de o sfârşeală plină de fiori.

Am stat aşa unul lângă altul. Apoi, răspunzând poate la o desiluzie, Ana îmi zise:

— Eşti schimbat, eşti altul. Te-aşi fi vrut altfel. Nu vreau să fiu admirată, vreau să trăiesc...

Nu i-am răspuns. Are dreptate. Venise doar la mine s'o distrez, să fiu clovnul reginei mele şi eu în loc să-mi păstrez decorul meu nou şi interesant, am devenit un biet om care iubeşte banal şi obositor.

Are dreptate.

Ce repede se veştejesc bujorii albi...

23 Mai.

Azi în lipsa mea a venit Marcu. A vorbit cu Ana. Venise din partea lui Teofil.

Mă aşteptam să găsesc pe Ana tristă, sub povara cuvintelor de mustrare ale lui Marcu. Dar era senină. Ce i-s'a spus din partea lui Teofil, nu mi-a povestit, dar în schimb mi-a repetat toate glumele lui Marcu.

— Ce straşnic om e Marcu!

— Da e zdravăn, şi când râde i-se văd toţi dinţii.

La răspunsul meu Ana tăcu.

Personalitatea lui Paul Valery

Pe când se afla în Spania, într'unul din acele turnee de conferinţe care l-au purtat prin mai multe puncte ale Europei, Paul Valery fu invitat să viziteze renumitul ermitagiu al Sfântului Juan, loc aşezat pe o mare înălţime muntoasă şi de unde se poate vedea panorama întregei regiuni catalane. Un funicular conducea către acest punct predominant. Ajuns târziu, însoţitorii lui Valery căutară să străbată prin mulţimea care îşi aştepta rândul la porţile funicularului, dar un tânăr călugăr franciscan interveni şi se opuse. După o discuţie destul de îndârjită unul din însoţitorii spanioli ai lui Valery isbucni; „Ce ruşine, D-lor, pentru poporul Cataloniei, când se va şti în toată lumea că n'aţi lăsat să treacă pe „înţeleptul francez" (Savio francez). Această amintire o povesteşte Valery cunoscutului jurnalist literar Frédéric Lefèvre, care de curând a publicat un volum de convorbiri cu poetul „Tinerei Parce" (Entretiens avec Paul Valery — „Le Livre" Paris 1926). Cartea aduce o mulţime de trăsături şi suggestii menite să ajute la caracterizarea personalităţii maestrului francez, figură dealtfel complexă, înzestrată cu atributele esoterismului, greu de prins în resortul ei fundamental, imposibil de simplificat.

Merită însă să reţinem mai întâiu cuvântul pe care călăuza spaniolă l-a întrebuinţat. Cu ce reputaţie anume va fi ajuns Valery în Spania, care va fi fost atmosfera pe care repedea sa trecere pe acolo a creat-o, că necunoscutul om din popor care îl însoţea, a găsit vorba care i se potriveşte mai bine?

Se amestecă adeseori filosofia cu înţelepciunea şi filosofii cu înţelepţii. Lucrul nu este cu toate acestea posibil. In munca generală a filosofiei, există un moment pur constructiv, arhitectural şi există unul a cărei excelenţă stă în punerea naivă a problemei, dintr'un interes firesc şi spontan pentru obiectul gândirei speculative. Despre Descartes se poate spune d. p. că este unul dintre aceia cari au reprezentat în mai mare măsură virtutea acestui din urmă moment, pe când în filosofia imediat următoare lui, momentul constructiv cade în primul plan. Există apoi gânditori cari trăesc istoriceşte problema filosofiei, ca un fel de temă constituită treptat prin veacuri şi care se impune intelectului omului modern; există însă şi alţii pentru cari filosofia se confundă cu problematica personală a gânditorului, creşte şi se desvoltă în atmosfera proprie de tragism a vieţii lui. Pe această alternanţă dintre intuitivi şi sistematici naivi şi istorici se construeşte întreaga desvoltare a filosofiei. Termenul de „înţelept" mi se pare că se cuvine mai potrivit cugetătorilor aparţinând primei dintre cele două categorii amintite aici. Şi este foarte interesant de văzut cum gânditorul Valery a anulat în sine orice spirit de sistem, a suprimat orice relaţie istorică şi cum atitudinea cercetătoare se împleteşte la el cu însuşi detaliul vieţii. Cartea lui Fr. Lefèvre ne aduce în această privinţă contribuţii preţioase.

Cariera literară a lui Paul Valery a fost întreruptă de o perioadă de tăcere care a durat 17 ani. Aus să se explice asupra acestor împrejurări, Valery declară: „Heredia îmi imputa regulat ceeace el numea lenea mea şi care nu era decât consecinţa exterioară a unei modificări profunde care să petrecea în mine. Ce modificare? N'aş putea s'o definesc. Ea era datorită poate unui fel de substituire în factorii ereditari predominanţi, dar în definitiv, nu pot spune nimic. Literatura nu satisfăcea spiritul meu de atunci. Mă obicinuiam s'o consider ca pe o activitate parţială al cărei obiect superior este studiul şi câştigul mijloacelor de expresie ale limbii. Am trăit ani lungi în reflexiuni foarte diverse, fără să mă gândesc vreodată că o carieră literară ar putea conveni naturii mele... Nu vedeam ieşind din reflecţiunile mele o lucrare determinată, ci numai o limpezire a cugetării. Tot ce am scris de atunci mi-a fost sau **comandat,** în ce priveşte proza sau **cerut,** în se priveşte versurile. Astfel **Eupalions ou l'Architecte** mi-a fost comandat de revista **Architectures,** care fixă chiar numărul literelor (115.800) pe care esseul meu trebuia să-l aibă. De curând un critic găsea că acest dialog e prea lung. Iată că lungimea lui nu-mi aparţine". Poate niciodată spirtiul de sistem n'a întâmpinat o opoziţie mai radicală ca la gânditorul care declară a fi scris mai totdeauna la cerere, respectând nişte limite impuse — desigur şi pentru motivul că în asemenea condiţii, exerciţiul metodologic al gândirii (punctul central al problematecei lui Valery) creşte în rigoare şi preciziune, după cum forma plastică îşi sporeşte relieful în măsura forţelor care au conprimat-o.

Să vedem însă care este atitudinea lui Valery faţă de vieaţa istorică a problemei filosofice. Criticul Thibaudet a încercat să localizeze cugetarea maestrului în succesiunea bergsoniană. Dar Valery declară: „Personal, în materie filosofică sunt un autodidact. Nu ştiu dacă pot fi redus la tipul bergsonian, după cum ar vrea amicul meu Thibaudet; dar, nu cred. Bergson aparţine marei desvoltări filosofice. In ce mă priveşte, nu fac altceva decât încerc să aprofundez ceeace voi numi problemele mele şi care nu erau în chip necesar problemele tradiţionale ale filosofiei. Fiindcă trebue totdeauna să ne justificăm în proprii noştri ochi, mă justific uneori făurindu-mi o anumită definiţie a filosofiei. Ei bine! socotesc „filosof" pe orice om, **de orice grad de cultură ar fi, care încearcă din când în când să-şi creeze o vedere de** ansamblu, o viziune ordonată a tuturor lucrurilor pe care le ştie, şi mai ales a celor pe care le ştie prin experienţă directă, internă sau externă. Se poate concepe un filosof de foarte mare stil, care n'ar avea cunoştinţe ştiinţifice şi care ar fi un personagiu foarte interesant. Poate chiar foarte important..." Detaşarea înţeleptului de problemele tradiţionale ale filosofiei, Valery o sublinează anume. Caracteristic este apoi faptul că diferenţialul şi subtilul Valery reprezintă o concepţiune populară a filosofării, când se ştie că înţelepciunea este înţeleasă adeseori ca ipostază populară, naivă şi genuină a filosofiei.

Fiinţa cercetătoare, neatîrnată faţă de problemele istorice ale filosofiei, năzuind cu răbdare şi modestie către o sinteză personală, cum se va conduce în mijlocul lumii care dela o vreme îi arată o solicitudine oarecum indiscretă? Paul Valery poartă şi printre oameni spiritul de investigaţie care îl caracterizează. Asemănându-se cu Descartes în ce priveşte independenţa gândirii, înclinarea de a relua problemele dela început şi de a le soluţiona personal, Valery se desparte de întemeietorul filosofiei moderne prin curiozitatea faţă de oameni şi întreprinderile lor. Aşa se explică el odată asupra „mondenităţii" lui. Din suggestivele observaţii care se pot ceti în această privinţă, desprindem următorul pasagiu: „O conversaţie chiar superficială cu oameni cari se găsesc pe culmea carierii lor într'un domeniu oarecare al activităţii, este totdeauna o învăţătură, o precizare de un preţ inestimabil, fie că ne învaţă direct, prin experienţă imediată, că oamenii sunt oameni şi că cele mai înalte situaţii nu-i feresc de a fi; fie că ne îngădue să simţim în câteva clipe, chiar numai printr'un cuvânt, o privire, o tăcere, toată distanţa care există între prejudecăţile şi anticipaţiile noastre şi opiniunea acelora care ştiu. Relaţiunile omeneşti sunt foarte preţioase şi frecventarea **lumii** este singurul mijloc de a ni le procura. Unele cuvinte schimbate în jurul unei mese de seară sau în jurul ceaiului instruesc şi maturizează pe un om mai mult decât lectura a o sută de volume. In ce loc al universului se pot întâlni politicul, financiarul, diplomatul, clericul, omul de spirit, clubmanul, omul de litere, dacă nu la marginele unei ceşti de ceai şi cu prilejul prăjiturilor? Şi acest mediu, atât de prielnic rapidei percepţiuni a comediei umane, este aproape în întregime, opera doamnelor".

Străbate din toate acestea ceva din figura acelui **honnête homme,** idealul etic al clasicismului, la care inteligenţa cea mai prevenită se întrunea cu tactul şi bună voinţa faţă de oameni şi pe care Valery însuş ne-a lăsat să-l întrezărim când într'una din scrierile sale (Introduction à la methode de Leonardo da Vinci) a pronunţat remarcabila vorbă: Un homme très élevé n'est jamais un **original.**

TUDOR VIANU

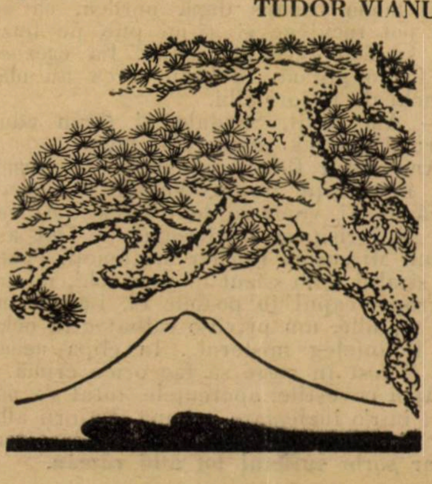

---

24 Mai.

Azi iar a venit Marcu, bunul meu, prea bunul meu prieten.

25 Mai.

Când ne-am deşteptat, soarele dimineţii strecura în odaie vesel, câteva pete de lumină.

Pe pieptul meu gol Ana, rezimase capul, şi părul ei despletit, părea că e o rădăcină cu mii de braţe, care trăieşte din seva inimei mele.

M'am încredinţat că doarme, şi gândul a şoptit tainic visurilor ei:

— Aşi vrea, viaţa mea să fie ca o iederă legată de a ta, aşi vrea să fiu un bulgăre de lut şi tu să fii soare, şi smerit, plecat şi plin de sete s'aştept isvorul tău de lumină...

— Aşi vrea să-mi fie vorba mlădioasă şi dulce, să fie imn închinat frumuseţii tale, şi lumea să mă creadă profetul tău...

— Aşi vrea să fiu vis, închegat din tot ce-i mai frumos în lume, să picur pe ochii şi buzele tale şi nimeni, nimeni să nu mi te poată lua...

Dar visurile ei nu au auzit şoapta gândurilor mele.

In vis Ana zise:

— Ce straşnic om e Marcu!

LIVIU OPRIŞ

Cu fulgii de zăpadă

Paşii greoi şi cadenţaţi ai lui Conu Cristache, lăsau urme adânci în zăpadă.

De-aproape o oră o bătătorea, cu mâinile băgate adânc în buzunarele blănii, cu căciula de astrahan tăindu-i jumătate din urechi, cu gulerul ridicat, din care se vedeau doar ochii, fermecători acum vreo zece ani în urmă.

Singur, străbătea pânza fulgilor de zăpadă şi liniştea străzii mari a târgului, unde se retrăsese după o viaţă plină de aventuri — cum obişnuia să o numească Conu Cristache de càte ori gândurile îi răsfoiau cartea amintirilor.

Era pentru prima oară când sergentul din post îl vedea la ora asta şi mai ales singur.

Crezând că a înţeles misterul acestei „svârcoliri“, Moş Nae — sergent de oraş de câteva decenii — îşi dete capul pe spate şi cu clipiri şirete din ochi, gândi :

— Conu Cristache are o 'ntâlnire.

Tuşi, şi salutând coti colţul încredinţat că devotamentul de care a dat dovadă acum, îi va aduce odată cu venirea la putere a acestuia, gradul de sergent-major.

Şi cu iluzii se'nfundă în întunecimea străzii.

Conu Cristache ajunsese în dreptul lămpii electrice. Jocul steluţelor albe ce se zărea acum lămurit, făcu să-i colească gândurile pe drumuri mai frumoase, prin locuri pe unde îşi îngropase tinereţea. Şi ca întotdeauna când dorul aducerilor-aminte îl coprindea, îşi scoase porte-cigaretteul greoi de argint — pe care sus în colţ era gravată o inimă, înăuntru căreia era scris : j'aime qui m'aime et lui porte bonheur“ iar didisupt o înşiruire de nume care avură darul să-i smulgă un zâmbet discret — îşi scoase o ţigare cu vârful aurit şi primele fumuri le prefăcu în rotogoale ce se pierdeau prin fulgii de zăpadă întocmai ca gândurile lui prin mulţimea amintirilor. Işi continuă drumul cu paşii mai rari, cu frica de a nu goni imaginile trecutului ce se urmau cu regularitate de cinematograf.

Şi Conu Cristache le urmărea, privind departe prin desimea fulgilor.

Trăise viaţa fără să guste din amărăciunile ei. Mulţi cari l-au cunoscut spun că mulţumirea lui se datoreşte faptului că nici odată n'a cunoscut lipsa banului. Dar tot atât de mulţi mai spun că „a trăit viaţa numai cu sufletul“.

După ani de „holtei“ luă părtaşe fericirii lui pe Tanţi Căpreanu, care îi furase atâtea nopţ, ca să-i scrie în odaia lui de student pagini întregi pe care le recitiau ani în urmă în zile de toamnă când tristeţea frunzelor galbene ce se vârtejiau printre picăturile mărunte şi reci de ploae, îi închidea în fericirea lor.

Şi acum, după atâta timp, le recitea rând cu rând şi cu ele întreaga lui viaţă.

Pe străzi liniştea îşi desfăcea pânza, speriată din când în când de flueratul cu înflorituri al domnului Comandant de Sergenţi — care făcea obişnuita inspecţie — şi de lătratul câinilor ce-l petreceau.

Lămpile electrice clipiră de trei ori. Era semnalul că peste un sfert de oră se sting.

Conu Cristache îşi aduse aminte că e târziu şi, încet se îndreptă spre casă.

Răceala fierului porţii îi pătrunse prin mănuşe. Mulţimea de amintiri ce-l năpădeau, pieriră speriate.

Acum gândurile începură din nou să i se vârtejuiască. Plecă dela poartă până la bordura trotoarului. Porni îndărăt, dar deabia după doi paşi se opri.

Tresări ca şi când o vedenie urâtă îi trecu prin faţă. Câinele începu să latre. Ruşinat parcă de el, se apropie de poartă, o deschise cu grije şi numai atât cât s'ar fi putut strecura. Dar rămase acolo. Chemă câinele care începuse să chefnească. Porni din nou, furişîndu-se să nu fie văzut de cineva.

Lămpile electrice se stinseră. Intunericul îl opri din nou. Gândurile se frământau înainte cu mai multă furie.

I se păru că dacă l'ar vedea cineva, cu siguranţă, l'ar crede nebun.

O pată de lumină ce se juca pe zăpada albă, îi fură privirile spre ferestrele casei.

Aceleaşi ferestre, pe care le ştia de atâţia ani i se părură acum stranii şi fără rost.

Oglinda de lumină ce se prinsese în zăpadă, se întunecă de o umbră.

Ca şi când îşi aminti de ceva, porni grăbit spre poartă. Intră repede şi fără să mai ocolească pe potecă, trecu deadreptul prin zăpadă până la uşe. Era închis. Trebui să sune de câteva ori. Aşteptă destul ca mândria să învingă din nou hotărârea care-l făcuse să ajungă aşa de repede aci.

Ii era peste putinţă să priceapă cum Tanţi după atâţia ani de fericire, în care nu l-a rugat cel puţin să renunţe la vreun gând al lui, acum să se 'ncăpăţâneze şi chiar mai mult, „să ridice tonul“.

— De ce tocmai acum ?! Deabia are 17 ani Marta. ,

...Şi la urma urmei dacă e vorba de căsătorie apoi în nici-un caz Vădeanu. Sunt atâţi băeţi cari ori când ar lua-o pe Marta. N'au averea lui Vă-

EXPOZIŢIA „CONTEMPORANII“

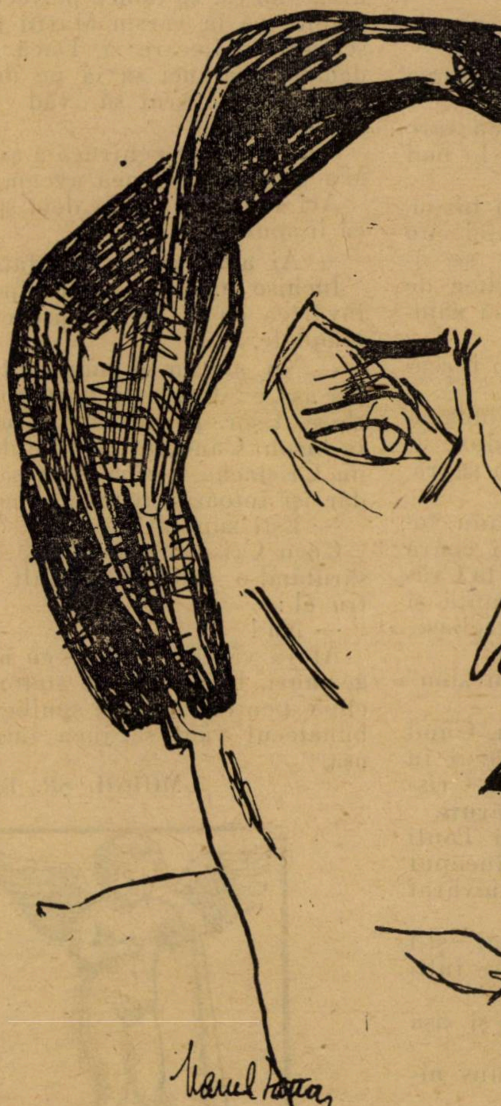

MILIŢA PĂTRAŞCU

desen de MARCEL IANCU

Vom retrăi

Şi poate 'ntr'un târziu şi în departe,
Când noi vom fi ţărână de lupta vieţei 'nvinşi,
Vom retrăi vieaţa pierdută într'o clipă;
Vom renvia cenuşa 'ngropată 'n anii stinşi
Şi vom culege poate a anilor risipă.

Vom retrăi în chipul pierdut al orişicui,
Vom fi ce altădată am fi voit să fim;
Vom retrăi în totul şi 'n chipul nimănui,
Vom fi eterul, poate, în veşnicul mormânt,
O clipă, — şi în urmă dori-vom să murim.

Şi poate'n moarte numai vom retrăi o clipă,
Imagini dispărute vor învia din scrum;
Din lumi îndepărtate un vânt, cernită-aripă,
Va flutura din ţara pierdută 'n negrul drum,
Şi-om năzui 'n departe tot ce-om trăi în noi.

Sau amintirea numai de veacuri în cenuşe
Va fi o pală rugă într'un verset postum,
Şi 'ncătuşaţi de vreme în negrele cătuşe
Sau pribegind aiurea pe 'ntunecatul drum,
Vom retrăi în chipul pierdut al orişicui.

ALEXANDRU COLORIAN

deanu? Dar bine nenişorule, ea m'a luat pentru bani pe mine? Atunci...

Intorsătura cheii îl făcu să-şi oprească gândurile. Servitoarea îi deschise uşa privindu-l mirată.

— Nu ţi-am spus să găsesc lampa aprinsă când viu acasă?

— Dar Domnul nici odată nu s'a întors la ora aceasta.

— Trebuia să ştii. Aprinde lampa în birou!

Şi acestea le spuse tare, prea tare chiar, ca şi când ar fi vrut să le mai audă şi altcineva.

Işi desfăcu blana şi intră în birou. Din dormitor nu venea nici un sgomot. In vârful picioarelor se 'ndrepta într'acolo. Işi lipi urechea de uşe. Oglinda din colţ îl făcu să zâmbească.

Un sgomot — se deschidea o fereastră — îl făcu să tresară.

Repede se aşeză la birou. Fotografia Martei singurul copil, îi aduse aminte de cele petrecute în astă seară, la masă.

Ajutorul de judecător Vădeanu venise, pentru a doua oară, să-i ceară pe Marta. Mai venise el odată la Crăciun când era şi ea în vacanţă şi după ce Conu Cristache o întrebase, îi dete răspuns că:

— E prea tânără. Mai târziu „om“ mai vedea.

I-ar fi plăcut şi lui Vădeanu. Când a întrebat însă pe Marta, a văzut în privirile ei ceva pe care conu Cristache l'a înţeles. Şi n'a mai stăruit.

Astă seară când i-a spus lui Tanţi de stăruinţele lui Vădeanu, a început — cum îl numea el — un adevărat scandal.

Şi tot acest „adevărat scandal“ şi-l aminti şi mai ales fraza care i se întipărise în minte:

— Ei bine Domnule, vreau şi aşa trebue să fie!

Conu Cristache nu i-a răspuns nimic.

Şi-a luat blana şi cu gândurile risipite a bătătorit atâta timp zăpada.

— E de necrezut! Tanţi să-mi spună vorbele setea?! Când atâţia ani n'a fost cea mai mică neînţelegere între noi, să-mi facă toate câte mi le-a făcut?! Şi pentru ce? Pentru ce? M'am întrebat deatâtea ori... Pentru că nu vreau ca Marta să ia pe Vădeanu. Ştie bine că fetii trebue să-i fie drag cineva. Işi aduce perfect de bine aminte că la vârsta Martii îmi scria scrisori în fiecare zi. Dacă ar fi îndemnat-o atunci să ia pe un... oarecare? Aş fi vrut să văd ce-ar fi făcut?

Am luat-o eu pentrucă a avut bani? M'a luat ea pentrucă aveam avere?..

Aci se opri. Cineva dela spate parcă îi spune:

— Ai avut avere. Era fată săracă.

Inchise ochii şi câteva clipe totul se învârtea cu el. Işi strânse cu putere tâmplele.

— Nu, nu, nu se poate... Şi dacă totuş aşa e? Uşa dela dormitor se deschise. Uşor, pe nesimţite Tanţi intră în birou. Când fu aproape de el, Conu Cristache tresări. Vru să se uite, dar îşi întoarse repede capul.

— Eşti supărat pe mine?

Cocu Cristache îi apucă mâna şi sărutând-o şopti mai mult ca pentru el:

— Nu!

Afară vântul svârlea cu nămeţi în geamuri. Flori albe se statorniciau o clipă, pentru ca să fie spulberate. Nebunatecul vânt se juca într'una cu uşa.

MIHAIL ŞR. BĂIŞOIU

O seamă de cuvinte

Charles Baudelaire, marele poet, era formalist în toată puterea cuvântului.

Intr'o zi, croitorul său intră în camera poetului şi-i ceru plata unei datorii.

— Domnul meu, zise Baudelaire supărat, nu aveţi oare nici o idee cum trebue să se poarte cineva în buna societate? Cum puteţi să-mi presentaţi nota de plată când mă aflu la dejun? Dacă aveţi afaceri cu mine, trebue să vă anunţaţi întâiu:

Croitorul eşi şi făcu cum i se spusese.

Baudelaire privi cu atenţie, prin monoclul său, cartea de vizită a croitorului, o înapoi apoi servitorului şi-i zise degajat:

— Spune domnului, că nu sunt acasă!

◆

Nestroy, autorul cunoscutului vodevil „Lumpatius Vagabundus“, intră grăbit în cabina unor artişti şi strigă:

— Aţi auzit că acum, în Franţa, trebue să se deschidă toate scrisorile?

— Imposibil! Dar dece? întrebară toţi.

— De sigur! Căci dacă nu s'ar deschide scrisorile, cum ar putea fi citite?

◆

Crebillon, autorul dramatic, căzu greu bolnav câţiva ani înainte de a termina tragedia sa „Catilina“.

Medicul său Hermant profită de ocazie spre a-l ruga să-i dea manuscrisul gata al primelor două acte.

— De când oare ucigaşul are dreptul de a moşteni victimele sale? întrebă bolnavul.

●

Alexandru Dumas, e întrebat de un individ plicticos:

— Tatăl d-voastră a fost metis, bunicul d-voastră negru, dar străbunul ce a fost?

— Maimuţă, răspunse Dumas. Familia mea începe cu ceeace sfârşeşte a d-tale!

●

Auber, se afla odată în societatea unui diletant tânăr şi foarte bogat.

La întrebarea, cu ce se ocupă, tânărul răspunse cu îngâmfare:

— Compun acum o operă în două mari acte pentru Opera comică! Dar dumneata ce faci?

— Eu, răspunse Auber cu o prefăcută sfială, am terminat tocmai cinci acte mititele pentru Opera Mare!

RUD. A. KNAPP

In ora umbrelor

Şi pisica toarce ghemuită,
Intr'un colţ de canapea tocită
De trecutul meu şi al pisicii...

Şi e ora umbrelor şi-a fricii..

Şi pisica toarce.... toarce 'ntruna,
Amintindu-şi streşina şi luna,
Dintr'o noapte caldă şi senină...

Şi eu tremur într'o pelerină...

Şi pisica toarce,... toarce,... toarce...
Trece-o umbră şi-apoi se întoarce,
Bâjbâind cu mâinile pereţii...

Şi pisica-şi toarce firul vieţii...

D. N. TEODORESCU.

TOT DESPRE HAMLET
SAU
între istorie literară şi estetică

II

Şi apoi nu trebue să uităm incomparabila descoperire a lui Looney (1920). după care Shakespeare nu e altcineva de cât Ed. de Vere al 17-lea conte de Oxeford. Looney era un om serios nu era un lunatec.

De unde provine, Doamne! această uriaşă şi gratuită activitate umană? De sigur că toate cele expuse până aci au fost stoarse din biata minte omenească sub oblăduirea piezişă a istoriei literare, care îşi are, fireşte rostul ei în cu totul alte împrejurări ale desfăşurării unei literaturi. Dar de ce istoria literară s'a acăţat cu atâta înverşunată desnădejde de bietul Shakespeare? Fiindcă unele din publicaţiile în-quarto ale pieselor sale nu au numele omului din Statford. Spre pildă, trei din ediţiile tragediei „Romeo şi Julieta“ (1597,1599, 1609) n'au nume de autor. O a patra cu numele lui Shakespeare a fost imediat retrasă din vânzare. Apoi Shakespeare nu a amintit nimic în testamentul său despre activitatea sa literară. Găsim chiar că unele dintre piesele atribuite lui Shakespeare înainte de 1609 sunt fără nume de autor la 1623.

Numai d. Dragoş Protopopescu m'a scăpat, numai d-sa m'a dat jos din scrânciobul îndoelii cu aceste rânduri: „Chestiunea anonimatului lui Shakespeare priveşte... ştiinţa. Până la dânsa noi vom înţelege, că cel mai mare geniu poetic al lumii are ceva din psihologia cosmică a stelelor. Prestigiul lui e că, zi şi noapte actual rămâne pururi inaccesibil (Pagini engleze 184).

D. Dragoş Protopopescu e în contra „istorismului sec şi ateoretic“. (Hamlet sau între istorie literară şi estetică în Un. lit.). D. Dragoş Protopopescu e un om de ştiinţă, dar nu se ocupă de paternitatea operei lui Shakespeare. Pentru d-sa chestiunea aceasta priveşte... şt'inţa şi interpunctează ironic această afirmaţie. All right! master Dragosh Protopopesco.

Dar critica textelor şi înterpretarea lor? Oştiri cereşti! Pământ, O, iad! cum ar exclama Hamlet. Dar d. Dragoş Protopopescu a studiat la Londra! L'a văzut şi pe Ed. Gosse stând pe scaun în faţa lui! Şi cu toate acestea e nemulţumit de interpretările date până acum, de la Henry Mackenzie şi până la A. C. Brandley. D. Dragoş Protopopescu doreşte ca interpretarea să fie strânsă „cât se poate în încăperea faptului pozitiv: litera scrisă“. De aceea invoacă **criteriul estetic.**

Aşa dar conjecturile, zămislirile ideilor în autori, numărul ţigărilor, cu sau fără carton, fumate în timpul compunerii, căutarea paternităţii etc., etc., vor fi eliminate din procuparea d-lui Dragoş Protopopescu. Nu vor mai fi eroii shakespeariani luaţi drept creaţii ideale, nu li se va mai căuta tălmăcirea, nu li se va mai născoci pshihologie, ci... se vor justifica mult mai uşor prin greşelile poetului.

Hamlet în tragedia lui Shakespeare zice d. Dragoş Protopopescu este o operă pe alocurea neizbutită, fiindcă eroul principal, e lax şi incongruent; nu mai e un Hamlet ideal, ci unul suspect.

Piesa are „lungimi, e şovăelnică şi adesea vacuă (D. P. Hamlet sau între ist. lit. şi crit. în „Un lit. I“).

Dar d. Dragoş Protopopescu luat de mână de Robertson, venerabilul septuagenar, va căuta „să surprindă pe Shakespeare în procesul de zămislire a piesei. E vorba de Hamlet (Ibid. II).

Şi în felul acesta d. Dragoş Protopopescu va face de fapt istorie literară, crezând că face estetică.

Iată raţionamentul Robertson-Protopopescu:

Hamlet e scris pe la 1601-1602. Shakespeare s'a servit de o piesă cu acelaş nume şi subiect jucată înainte de 1594 care e atribuită lui Thomas Kid. Primul quarto (1603) al lui Shakespeare poartă titlul „Răzbunarea lui Hamlet“ ca şi probabil al piesei scrisă de Th. Kid, care nu ni s'a păstrat dar despre care avem urme într'o versiune germană.

Al doilea quarto (1604) dublat şi perfecţionat până la transfigurare nu mai are titlul din cel dintâi, ci cel de astăzi.

Hamlet în versiunea germană şi în forma Kid trebue să simuleze nebunia, ca să omoare pe rege, fiindcă e înconjurat mereu de gărzi. Această aluzie la gărzi dispare în quarto-ul shakespearean. Dar atunci de ce se mai preface nebun? Ca să se convingă de vinovăţia regalului,— născoceşte Shakespeare. „El însă uită că Kid îl convinsese pe Hamlet de această vinovăţie prin apariţia fantomei şi piesa actorilor. Urmând deci pe Kid în complicarea acţiunei, însă părăsindu-l în tratarea eroului, Shakespeare a scos de fapt pe Hamlet din piesă. De aici un caracter deturnat“, etc. (Ibid). „De aci un personaj care cam joacă pe din afară, amână în mod gratuit şi gratuit îşi meditează amânările (cruciala problemă hamletică) ..Ceva mai mult, depăşind cu noul său erou vechea acţiune, Shakespeare nu s'a gândit cel puţin la o apropiere între aceste două şi a emis astfel o contradicţie în termeni, o contradicţie în natură... „E nebunul de odinioară al lui Kid, care rânjeşte în nebunul luat în serios de Shakespeare („Ibid“) şi de aceea cărturarul profesor de la Cernăuţi râde să se prăpădească atunci, când nenorocitul de Shakespeare îl ia în serios pe „zănaticul de Hamlet“.

Cu alte cuvinte Shakespeare n'a fost de cât un cărpaciu ordinar, care a interpretat proasteşte o operă, pe care nimeni nu o cunoaşte, şi nici chiar d. Dragoş Protopopescu, lipind la acest text necunoscut petice tăiate grosolan, aşa în cât a stricat „fasonul“ fabricatului Kid.

Acesta e cel mai inedit exemplu de istorie literară, întru cât e vorba de inferioritatea unei opere, faţă de un model, pe care nimeni nu-l cunoaşte, de cât din contrafacerea tardivă a unei versiuni germane.

Să luăm acum — cerem ertare lui Robertson şi d-lui Dragoş Protopopescu — o altă interpretare şi anume aceea a unui traducător şi cercetător al lui Shakespeare. E vorba de umilul Guizot.

De la Shakespeare avem două in-quarto-uri: unul dela 1603 şi altul de la 1604. In afară de acestea mai avem o ediţie la 1602 înscrisă în repertoriul librarilor din Londra la 26 Iulie 1602 şi care ar fi având 2143 de versuri. Acesta nu ni s'a păstrat.

In-quarto-ul de la 1604 are 3719 de versuri, deci este aproape de două ori mai mare.

Până la 1825 nu se cunoştea ediţia de la 1603. Şi cu toate acestea mai multe documente anterioare anului 1600 ne vorbeau de o tragedie a lui Hamlet. Thomas Lodge în 1596 spre a da o idee de o paloare extremă zicea: „palid ca masca acelui spectru, care strigă atât de mizerabil la teatru: „Hamlet răzbună-mă!“ O trupă de actori jucase la 1594 un Hamlet la Newington. Apoi Thomas Nash în scrsioarea citată vorbea de Hamleţii extraşi din Seneca (1589). Toate acestea au făcut pe Malone să presupue — nu se cunoştea atunci in-quarto-ul de la 1603 — un Hamlet anterior celui al lui Shakespeare şi să-l atribue lui Thomas Kid graţie unor mijloace identice la ambii. Când s'a descoperit in-quarto-ul de la 1603, textul ne făcea însă să mergem până la 1591. Intr'adevăr în scena a II-a a actului al II-lea în pasagiul în care e vorba de actorii ambulanţi din textul de la 1604 aluzia ţintea la redeschiderea acelui teatru al Copiilor sfântului Paul, care avu loc la 1600; în textul de la 1603 aluzia ţintea la prima perioadă a reprezentaţiilor pe care le da această trupă de copii şi care începuseră la 1584 fiind interzise la 1591. In afară de acestea într'o dramă scrisă la 1589 se face aluzie în prolog la Hamlet, caricaturizându-l în mod grotesc. Quizot citează pasagiul din prolog; citează şi povestea care circulă pe vremea aceea (1589) în legătură cu puterea spectatorului care ar face pe un vinovat ce şi-ar vedea vina reprezentată pe scenă să şi-o mărturisească (mijlocul întrebuinţat de Hamlet). Iată cum Quizot dărâma sau în tot cazul zdruncină descoperirea lui Malone.

Este mai mult de cât probabil, crede Quizot că ediţia de la 1603 a fost făcută fără concursul şi numele lui Shakespeare şi anume de către nişte librari neoneşti după un manuscris neautentic sustras actorilor sau chiar autorului, sau după note luate în timpul reprezentaţiilor. In prefaţa pe care Yohn Heming şi Henry Condell o puseseră în fruntea ediţiei în-folio dela 1623, adăugând titlului celei dela 1604 că piesa e „imprimată din nou şi augmentată aproape dublu după textul veritabil şi perfect“ 1602?) De sigur că Shakespeare n'ar fi imprimat la 1603 un Hamlet de la 1589, când de trei ani — ediţia de la 1602, care nu ni s'a păstrat/ era scrisă la 1600 — el îşi juca un altul modificat.

Autorul acestei interpretări citează foarte multe pasagii din ediţia 1603 şi din aceea de la 1604 spre a dovedi că ediţia dela 1603 e apocrifă.

Prin urmare ediţia de la 1603 graţie indiciilor din text şi a mărturiei vechilor editori ca şi prin propria mărturisire a lui Shakespeare este triunchiată de o memorie lipsită de inteligenţă, şi amestecată

cu umpluturi stângace. Textul dela 1589 nu-l avem, cel dela 1602 de asemeni.

Aşa în cât o rezemare a textului de la 1604 pe cel de la 1603 e în tot cazul de o valoare îndoelnică.

(Note sur la date de Hamlet).

Aceasta ne aduce aminte întru câtva de ceeace s'a întâmplat în mod analog cu Terenţiu.

Până la 1907, până când nu se cunoşteau fragmente mai ample din Menandru, toţi istoricii literari admiteau, că opera lui Terenţiu se inspiră direct din Menandru, pe care nimeni nu-l cunoăşte de cât din citatele, imitaţiunile (ca versiunea germană a tragediei, lui Kid) sau referinţelor contimporanilor. Nimeni n'a susţinut însă că Terenţiu strică piesele lui Menandru. După 1907, când Menandru a fost descoperit mai intens prin găsirea unor texte cu fragmente mai mari, s'a constatat că gloria lui Menandru era mult mai mare înainte de a fi cunoscut! Am putea spune, că asemănarea celor doi ca destui istorico-leterar merge şi mai departe. Terentiu ca şi Shakespeare trecuse multă vreme drept un pseudonim. In locul listei nesfârş'te de autori, cari se ascundeau sub numele omului din Stratford, Terenţiu ar fi fost numai numele de împrumut, fie al lui Scipio, fie al lui Laetus. De cât că Terenţiu însuşi dărâmă această serioasă descoperire prin prologurile comediilor sale.

Să presupunem că ni s'ar fi păstrat ediţiile de la 1589 şi 1602. Să mai presupunem că opera lui Thomas Kid am cunoaşte-o. Cu aceasta se ocupă oare estetica? D-le Dragoş Protopopescu, d-ta ai în faţă ediţia din 1604 şi când o citeşti îţi vine să râzi. Eşti liber. Ai făcut o valorificare pe care ai semnat-o.

Crezi că Hamlet e o operă de geniu, dar neartistică, adică o apă uscată? Foarte bine. Eu ce să-ţi fac? Dar când vine cineva şi te întreabă pe ce îţi reazimi esteticeşte valorificarea, nu istoriceşte fiindcă numai prin judecăţi de valorificare, se ajunge la o operaţie estetică, d-ta scrii „Hamlet şi critica ventricolă"? (Ibid).

Ai fost în Anglia. Pe acolo aşa se procedează în materie? Zici că, estetica însemnează muncă, disciplină, decenţă, isteţime şi nobilă curiozitate care fac din ştiinţa literară a vremii un somptuos laborator de inteligenţă omenească (Ibid). De fapt ea însemnează toate acestea şi încă ceva şi anume: să nu confunzi de pildă, electricitatea cu descoperitorul ei sau să-ţi închipui că dacă Omer ar fi cunoscut radiotelefonia ar fi încetat de a mai fi poet. N'ar mai fi scris „Iliada", fireşte, dar ne-ar fi dat ceva de aceeaş valoare.

Câţi oameni muncitori, disciplinaţi, decenţi, isteţi şi curioşi vor fi existând în lumea aceasta? Toţi aceştia sunt esteticieni?

Şi apoi decenţa cuiva, ce ni-l arată, pe acela pe care nu l-a convins cu un anumit punct de vedere — să zicem acela în legătură cu Hamlet, — ca pe un om ce se „închee la vestă în fiecare dimineaţă şi de pe trampolina catedrei, cu emoţie estetică în mână şi împăcată cu sughiţul şi cu scărpinatul în ceafă, făcându-şi vânt din ombilicu-i critic, etc.! (Ibid). Isteţime? O! mai ales isteţime.

Cineva vine şi susţine, că Hamlet e un ideolog moral. Isteţul răspunde că un ideolog moral are totdeauna o finalitate practică, e teleologic. Deci cum o să fie Hamlet un ideolog moral, el, care ezită să acţioneze? (Ibid).

Relaţiunea teleologică presupune ceva ce poate scăpa unui om isteţ. O astfel de relaţiune are trei termeni: cauza iniţială, mijlocul sau seria mijloacelor şi scopul. Termenul final poate lipsi, fiindcă sunt mijloace, care nu-şi ating scopul. Nu ori ce scop avut în vedere este atins şi în relaţiunea teleologică nu ne interesază, dacă am realizat un scop, ci dacă el a fost vizat. Mă duc, de pildă, la tablă, ca să scriu, dar nu răuşesc, fiindcă creta e udă. Elementul principal în relaţiunea teleologică este ideea conducătoare, planul întocmit dinainte. Hamlet vrea să pedepsească abaterea morală în care se împotmolesc cei din jurul său, dar când se prezintă în faţa vieţii şi vrea să scrie sentinţa, creerul său îmbibat cu cea mai concentrată intelectualitate, nu mai poate scrie. Femeea reprezintă pentru el elementul generator al înjosirii morale: tatăl său a fost omorât, pentru ca femeea sa rămasă liberă să poată avea lângă sine pe celălalt, pe ucigaş. Ofelia este trimisă la mânăstire. Nu făcuse nimic, dar era femee. (Părere, pe care o are şi d. M. Dragomirescu „Hamlet" în „Clipa" 15 Martie 1925.

Hamlet însuşi zămislit de femeea părtaşă la crimă, va trebui să-şi pedepsească mama, dar o iubeşte, fiindcă instinctul filial nu poate încăpea sub legile minţii. Vârtejul acesta anihilant de forţe îi încremeneşte actul. Mintea sa a găsit însă un subterfugiu. Va pândi va trebui să se convingă. Se preface nebun. Omoară fără să ştie pe Polonius şi provoacă peirea Ofeliei. Axa minţii sale e în afară de aceea a destinului căci nu pedepseşte pe adevăraţii vinovaţi.

Sufletul i se împleticeşte şi pe pragul morţii sale cei doi culpabili adevăraţi sunt târâţi după sine, dar nu din pricina lui Hamlet. Pedeapsa nu vine numai prin el şi de la el.

Aci e tragicul profund din Hamlet, dar un om isteţ poate râde în faţa acestei desfăşurări.

D. Dragoş Protopopescu e isteţ, dar e şi vesel. C'est plus fort que lui.

Dacă ţinea numai decât să râdă, putea să ajungă acolo şi printr'o falsă demonstraţie estetică, nu numai printr'una istorică-literară în mod absolut inedită. Nu e nevoe să invoci o operă, pe care nu o cunoşti ca să arăţi inferioritatea susţii, nepricepând nimic din concepţia imitatorului când puteai foarte bine să lui „Hamlet", că opera e slabă.

Muncitorul, disciplinatul, decentul, isteţul şi curiosul domn Dragoş Protopopescu demonstrează lipsa de valoare a lui Hamlet „înotând voiniceşte în date bio-bibliografice. Izbucneşte în râs la „Hamlet" şi plânge cu sughiţuri la „Nevestele vesele din Windsor".

Metoda e istorică, concluzie, estetică, iar rezultatul e gratuit, dar plin de prestigiu ştiinţific.

Mărturisesc că am chinuit pe cititori şi eu cu date biobibliografice. Credeam însă, că atunci când d. Dragoş Protopopescu recomandă tutulora istoria literară, dar din isteţime o numeşte estetică, va fi având dreptate, deşi unele lungimi din Hamlet se pot demonstra esteticeşte şi fără invocarea lui Th. Kid, despre care nici nu se ştie precis ce rol va fi avut în plămădirea tragediei lui Shakespeare. Am pornit deci la drum cu ochianul istoric. Când am ajuns la teatru pe domnul Dragoş Protopopescu l-a dat afară din rândul sjectatorilor, fiindcă făcea sgomot cu râsul său. Atunci d. Nistor l'a numit director al teatrului Naţional din Cernăuţi. Aşa finalitate practică înţeleg şi eu! Acum d'abia m'am dumirit ce e cu teleologia lui Hamlet!

SCARLAT STRUŢEANU

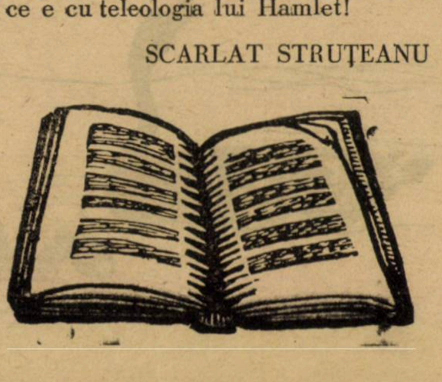

Arhiva pentru Ştiinţa şi Reforma Socială

„Institutul Social Român", de sub direcţia d-lui profesor D. Gusti, ale cărui cicluri de prelegeri anuale s'au cristalizat în valoroase monografii ca: „Noua Constituţie a României şi nouile constituţii europene"; „Doctrinele partidelor politice" şi „Politica externă" urmăreşte şi o activitate periodică, publicând, acum în urmă, în caete trimestriale, una din cele mai europene, ca înfăţişare şi gravitate, reviste: *Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială.*

Cercetătorul în domeniul sociologiei teoretice sau aplicate nu se poate lipsi de colecţiile „Arhivei pentru ştiinţa şi reforma socială", în paginile căreia au apărut până astăzi studii, juridice şi economice, de igienă şi politică socială, de teorie politică precum şi o foarte bogată documentare culturală românească. Numărul dublu, 1—2, an. VI pe 1926, apărut zilele acestea, din „Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială" adună în peste două sute pagini o adevărată enciclopedie de o actualitate sociologică.

Intâia secţie cuprinde *Studii:* o bogată caracterizare a personalităţii preşedintelui republicei cehoslovace, Toma Garrigue Masaryk, în care d. profesor D. Gusti urmăreşte viaţa, doctrina şi concepţia filosofică a celebrului filosof şi om de stat.

Caracterizarea închee cu noua concepţie a patriotismului după Masaryk: „este patriotizmul binefăcător bazat pe respectul de sine însuş, pe respectul de alţii şi pe respectul adevărului, care exclude prejudecata, minciuna şi violenţa, purifică personalitatea de caracterul mitic, mistic şi romantic, eliberează spiritul de superstiţie şi antropomorfism, acordându-i adevărata libertate, care nu este nuami politică, ci în primul rând spirituală şi morală, căci nu este o mai josnică servitute ca josnicia sufletească; libertatea interioară este condiţia libertăţii externe".

Urmează: „Les Origines de l'Etat actuel des nationalités dans la grande Roumanie" de N. Iorga; „Rolul social al proprietăţii mijlocii" de Const Garoflid; „Criterii sociale în finanţele publice" de ing. Mihail Manoilescu şi „Problemele actuale ale mişcării cooperative mondiale" de Gromoslav Mladenatz.

Secţia a doua *Arhiva documentară* cuprinde: „Minoritatea noastră germană" de Vasile Stoica; „Procedura pentru protecţia minorităţilor înaintea societăţii naţiunilor", de S. Şerbescu; şi „Activitatea serviciului asistenţei infantile de pe lângă casa centrală a asigurărilor sociale dela 1 Noembrie — 1 Iulie 1924", de dr. Horia Slobozianu.

In secţia III-a *Arhiva Legislativă:* un interesant referat: „Anteproiectul de lege pentru învăţământul secundar, teoretic şi aplicat (practic)", de Al. Procopovici în care se trec într'o succintă revistă critică chestiunile examenelor de capacitate, ale şcoalei normale superioare, a anului preparator la universitate şi alte chestiuni interesând de aproape învăţământul şi „Observaţii la problema unificării codului civil" de Ernst Mandicevschi.

Despre „Oligarhia Română" continuă a scrie d. Lotar Rădăceanu, doctor în filozofie.

Recenziile sunt semnate de d-nii: Emanoil Bucuţa, M. Sanielevici, Şt. Zeletin, Nicolae Petrescu, Barbu Solacolu, Tudor Vianu, Aureliu Ion Popescu, Marco I. Barasch.

O spicuire a *Recenziilor* poate da o imagine a bogăţiei şi varietăţii de material pe care-l conţine această enciclopedie sociologică.

T. G. Masaryk: Die Weltrevolution und **Betrachtungen 1914-1918; Die Neuordnung des preussischen höheren Schulwesens;**

MENŢIUNI CRITICE

VASILE SAVEL: *Vadul hoţilor,* roman, „Librăria nouă", 1926.

S'au scris multe şi mărunte despre literatura de războiu. O vreme s'a crezut în inferioritatea ei ca gen literar cu toate că atâtea din creaţiile pe care le celebrează istoria literară, sunt altoiri ale geniului poetic în experienţa războinică a popoarelor. Nu este oare, Iliada o succesiune de războaie, o alternanţă de cruzimi şi în „Cântarea lui Roland" de pildă, nu răsună, dimpreună cu ecourile cornului dela Roncevaux, toată istoria spiritului războinic? Negreşit nu materia interesează în aceste opere literare. Scuturile şi armùrile adăpostesc suflete eroice, pasiuni deslănţuite cu preţul pierderii lor. Şi ca să ne apropiem de contemporaneitate, „Prăbuşirea" lui Zola, n'aduce unul din acele refluxuri de viaţă şi de artă care nu se retrage fără să lase urme serioase şi sbucium în sufletele cetitorilor? „Focul" lui Barbusse, „Crucile de lemn" ale lui Dorgelés, ca şi atâtea din nuvelele lui Duhamel, de pildă, au crescut ca adevăratele opere de artă, tot din acest pământ frământat de sânge şi de dureri, al războiului. Şi poate n'ar fi inutil să amintim de una din cele mai definitive opere de artă, pe bază de războiu, „L'Equipage" al lui Kessel, ca o dovadă că oricând, din orice materie, chiar din acea improprie, pare-se, a războiului modern, un spirit creator poate descifra o fatalitate la fel, dacă nu şi mai teribilă, decât a anticilor.

La noi, războiul a întârziat să atragă pe literaţi. Poate că era o lume pe care o cunoşteau mai puţin, poate că avalanşa de însemnări de campanie şi diverse jurnale ce se abătu din chiar zilele neutralităţii, aruncase un oarecare discredit asupra literaturii de războiu. Şi totuş, deşi tangenţial şi nu chiar dintre reţelele câmpului de bătae, literatura noastră cunoaşte câteva lucrări a căror origină este războiul.

„Pădurea Spânzuraţilor" a d-lui Liviu Rebreanu, „Roşu, Galben şi Albastru" al d-lui Ion Minulescu, „Nebunia Lumii" a regretatului George Cornea, „Moartea unei republici roşii" a d-lui F. Aderca, surprind aspecte mai mult sau mai puţin complimentare din istoria războiului nostru.

Dar este, paralel cu literatura de imaginaţie pe bază de războiu, o alta de natură documentară şi în care preocuparea de căpetenie este acea înfăţişare critică a diverselor etape. Intre reprezentanţii ei este şi d. Vasile Savel.

Preocupările ziaristice ale d-lui Vasile Savel ca şi participarea efectivă la războiu, ca şi concentrările preparatorii, l-au pus în faţa unui vast material omenesc, din care spiritul său de observaţie, dar mai ales atitudinea critică, au făcut o bogată recoltă. Dacă „Miron Grindea", romanul său, care, cu excepţia unei parţial-neglijenţe stilistice, reconstitue, viaţa unui idealist inadaptabil, descins din provincie în iadul Bucureştilor, reconstituire de susţinut interes psicologic, toate celelalte lucrări literare(fără a spune că şi sfârşitul din „Miron Grindea" încalecă anii războiului) pornesc din zona de războiu. Aşa: „Intr'un sat de contrabandişti" şi „Intre reţele", aduc, întâiul, imagini din epoca neutralităţii şi al doilea din timpul războiului şi apoi a armistiţiului. Este aici, o defilare de oameni şi de moravuri cari au fost curente în mintea contemporanilor, şi cari au început să se eclipseze în preocupările de tot altă natură care se îmbulzesc în bâlciul existenţii noastre. Dar mai ales este un ochiu de argus care judecă totul şi în creionări uşoare, şi 'n fugare naraţiuni, se arată judecătorul tuturor acestor neorânduiri, pe care le înseamnă ca pentru o istorie a viitorului. Şi acela este autorul.

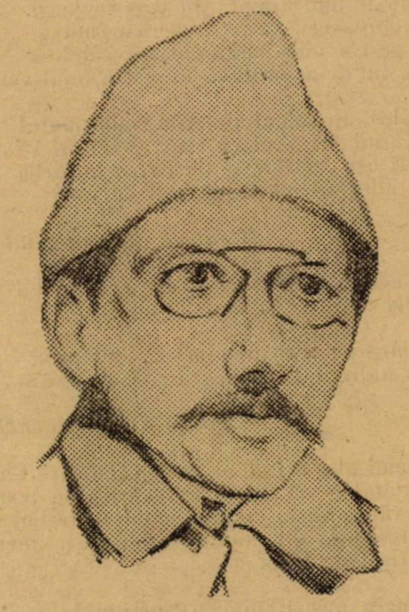

(desen de *C. Gheorghiu)*

VASILE SAVEL

N'aş recomanda celor care ar vrea să se documenteze pentru atmosfera morală a zilelelor de după Mărăşeşti şi până la încheierea armistiţiului şi chiar după aceea, o lectură mai elocventă de cât cele peste o sută de pagini din jurnalul pe care d. Vasile Savel îl intitulează „Zile de durere", din volumul „Intre reţele". Sunt consemnate, aici, toate păcatele şi toate tristeţile unor vremuri tulburi. Cu aceste însuşiri de critică socială, d. Vasile Savel era indicat să se apropie de roman. Ceeace şi face în „Vadul Hoţilor". Este, după cum şi titlul lasă să se întrevadă, vorba de peripeţiile unui târguşor de frontieră din Moldova, teatru nu se poate mai nimerit pentru desfăşurarea moravurilor înflorind în neutralitate şi apoi în decursul războiului. Am zis peripeţiile unui târguşor. Şi aici stă unul din farmecele acestei lecturi. Căci deşi o întreagă lume, dela misterioasa cochetă, Calipso, soţia funcţionarului de prefectură, Georgescu, şi până la prefectul sau poliţaiul târguşorului, o nesfârşită galerie de tipuri îşi trăeşte aventurile sau turpitudinile — totuşi toată această lume se subordonează târguşorului B. — cum îl numeşte autorul—care capătă o existenţă de sine: viaţa unui orăşel de graniţă din vremea războiului. Cum era şi firesc, un astfel de punct este cel mai indicat să devie un vad al hoţilor, al contrabandiştilor întâiu şi apoi al traficanţilor. Dacă Lucreţiu înfioară cu sinistrele „Vaduri ale morţii", autorul nostru stărue în pictura acestor moravuri josnice. Şi atunci, o horă se încinge, un match al tuturor păcatelor încurajate de nesiguranţa războiului. Intre David, contrabandistul evreu, personajul în graţia tuturor notabilităţilor şi mai ales din inima cucoanei Calipso, între David şi maiorul jubilar, comandantul părţii sedentare sau locotenentul de administraţie Roşca, sau preţiosul căpitan Munteanu, de felul lui dezertor şi fals căpitan, dar dibuit în cele din urmă, nu e nici o deosebire. Aceşti necrofori se lăfăesc în aceeaş inconştientă imoralitate. Şi totuş alături de muşiţa aceasta trăesc şi suflete curate şi d. Savel le face o bogată parte. In special ,alături de ofiţerii cari pleacă pe front şi-şi răscumpără cu vitejia sau cu preţul vieţii, trândăvia vieţii provinciale de mai 'nainte, este o figură pe care d. Savel a conturat-o cu deosebită simpatie, a poliţaiului nelalocul lui, între aceşti lupi neruşinaţi, bonomul „Nenea Iancu", care şi demisionează în cele din urmă şi pleacă pe front.

„Vadul Hoţilor" va pune, în rândul puritanilor noştri de zile mari, din nou problema verismului şi a limitelor dintre artă si realitate. Insă nu e vorba ca aceste lucruri zugrăvite de autor să ne placă sau să ne displacă. Să ne măgulească sau să ne desguste în sentimentele noastre naţionale. Trebue să fim atenţi. Au toate aceste aspecte, aşa de puţin glorioase ,ale unei istorii inferioare, o existenţă în afară de cea de toate zilele, o existenţă artistică? Iată chestiunea. Ori se prea poate ca scena jefuirii cămătarului Leizăr în arestul poliţiei, de către cei doi comisari să fie imaginată. De vreme ce ne interesează în acţiunea şi 'n atmosfera romanului, ea are o necesitate artistică care o sustrage compasului cotidian. Şi 'ntr'adevăr, romanul d-lui Savel, scris într'un stil de cronică simplă, cu portrete şi scene de un real pitoresc, însufleţeşte, în orăşelul B. o lume la ale cărei aventuri participăm şi a cărei soartă ne interesează. Până într'atâta, că regretăm rezerva cu care autorul stărue asupra eroinei, cocheta Calipso, frumoasa provincială, a cărei existenţă ar fi putut complica viaţa aşa de primară a orăşelului B. şi ar fi dat romanului un tempo de care autorul s'a ferit, de altminteri, în permanenţă.

Intenţie sau destin de creaţie, Calipso din „Vadul Hoţilor" al d-lui Vasile Savel se complace în umbra insulară a unui personaj episodic — cu toate că aparent central.

Iată de ce dacă înţelegem regretul veritabilei Calypso după Ulise, ru-l înţelegem pe al d-lui Georgescu, după enigmatica soţie.

•

C. Ionescu-Şişeşti: Reforma agrară şi producţiunea; *J. A. R. Marriott:* English Political Institutions; *Max Weber:* Wirtschaft und Gesellschaft; *John Maynard Keynes:* A tract on monetary reform; *Frédéric Brunet:* Le socialisme expérimental; *Dimitrie G. Maxim:* Naturalizarea în România după Constituţiune şi noua lege a naţionaltăţii; *Paul Gille:* Esquisse d'une philosophie de la dignité humaine; *Livius Lazăr:* La mise en oeuvre de la réforme agraire er Roumanie; *René Pleven:* Les ouvriers de l'agriculture anglaise depuis la guerre; *Giovanni Giolitti:* Memorie della mia vita.

N. MILCU : Grădina de sidef, ed. literară „Casa Şcoalelor", 1926.

D. N. Milcu aparţine tinerii generaţii de scriitori în destinele căreia o critică prin excelenţă generoasă a aruncat câteva beţe inoportune.

D. N. Milcu adică, face parte dintre tinerii poeţi pentru cari hiper-vocabularul d-lui Mihail Dragomirescu nu şi-a cruţat adjectivele. In condiţiile acestea îndoiala, dacă nu şi surâsul, se stârnesc ca o reacţie spontană. Rămânem la părerea că nu e numai decât nevoe să trâmbiţăm genii şi capodopere pentru ca publicul să ofere până la talente şi lucrări de merit.

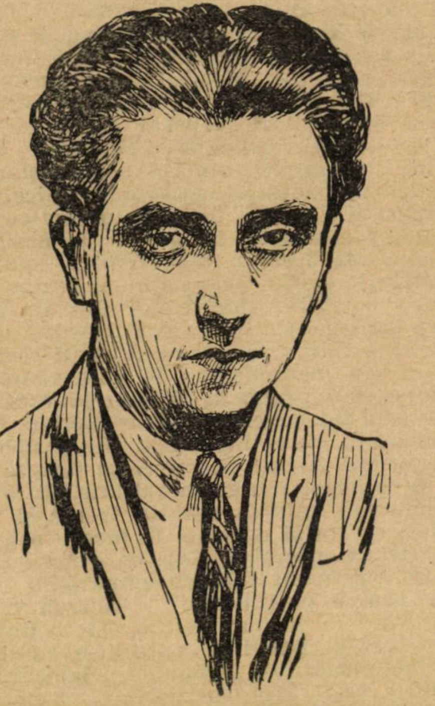

(desen de *A. Murnu*)

N. MILCU

Un teoretician al reclamei se îndoeşte de eficacitatea hiperbolii chiar în materie de comerţ. Iată consideraţii cari puteau să lipsească. Care ar fi şi lipsit dacă n'ar aparţine acelei atmosfere literare pe care o respirăm cu toţii şi în care ventilaţia n'are ce strica. Dimpotrivă.

Mai ales că toţi aceşti tineri, poeţi şi prozatori, aduc însuşiri pe cari o judecată temperată le poate feri de ispite.

„Grădina de Sidef"a d-lui N. Milcu aduce o poezie de suavă delicateţă şi'n teme şi'n expresie. Aceasta şi este adevărata strună a temperamentului său : delicateţa. O erotică potolită, timidă, resemnată, ca un suspin, atenuat după un veac, din marile acorduri romantice. De aceea din cele patru cicluri : „Grădina de sidef", „Deshumări", „Dincolo..." şi „Poveste pentru mine", al doilea şi al patrulea rup unitatea volumului. Poetul încearcă romanţa cu elan, proprie mai ales d-nei Elena Farago. Unele variaţiuni pe tema fântânii şi a simbolurilor ei — temă aşa de predilectă la d-na Farago — se întâlnesc şi în aceste două cicluri. Cum însă nu sunt în firea sa, nici simbolul nici elanul, aceste cicluri sunt mai prejos de celelalte.

Insă celelalte, „Grădina de sidef" şi „Dincolo..." (cât de graţios acest „dincolo" pentru ţărmul de dincolo de viaţă, sau regatul de dincolo de Styx, cum spune Macedonski !) — aceste două cicluri, aduc suficiente mărturii ale unui autentic poet graţios. Decorul pal, în sidef de lună, în frunze 'ngălbenite, şi în mirezme de flori de pe morminte, e propriu poeziei d-lui Milcu. In decorul acesta d-sa se complace cu fantoma nemângâiată a iubirii. Rareori, o simţire s'a strecurat mai sfioasă, dar şi mai prezentă, ca în aceste strofe :

Şi-au plâns salcâmii floarea'n poarta mea
Şi am păşit, uşor, pe albe preşuri.
— Boschetele păreau grămezi de leşuri —
Şi luna'n 'naltul cerului, plângea.

Şi zilele cu nopţile se mint.
Şi'n noaptea asta, toate plâng mereu...
— Pe-acoperişuri cerul cade greu —
Şi în grădină, mugurii de-argint,

Ca nişte lacrimi spânzură pe ram.
O floare pe-altă floare 'ncet se lasă
— A plâns o stea 'ntr'o straşină de casă —
Şi toată noaptea-a plâns un om la geam...
(Plâns)

Din iatacul acesta de suferinţă închisă, abia ghicită (ce admirabilă notaţie discretă în versul : *a plâns o stea 'ntr'o straşină de casă !),* poezia d-lui Milcu murmură câteva cântece postume a căror desăvârşire dovedeşte că poţi fi poet şi fără să utilizezi toba mare de 'ndată ce ai găsit nota distinctă a temperamentului tău Liniştea şi seninătatea postumă, găsesc în economia de expresie a d-lui Milcu, accente din cele mai tulburătoare :

Cresc florile 'n livadă, să te vadă,
Şi se închid, — că nu te mai zăresc.
Pieziş pe-o frunză n plopi cum cade-o
[rază,
Frunzişul cântă... florile aţipesc...

Şi nu te mai aştept. Mă rup vegherii.
Iar chiparoşii floarea 'şi răspândesc
De parc'a nins 'nadins ca să gândesc :
— Cum de-a putut să ningă 'n toiul verii?

...Colea, în micul ţintirim, mormântul
— Când vei veni cu paşi şovăitori —
Va fi aşa 'nflorit — de parcă 'n iarbă
Am adormit cu sânul plin de flori..

(Cântece din mormânt)

sau aceste două versuri din cel de-al 4-lea cântec :

A plâns pe-aproape cineva... dar paşii
S'au îndreptat, încet, spre alt mormânt...

(Cântece din mormânt)

dar mai ales cel de-al treilea, pe care l-am mai citat şi cu alt prilej şi care nu poate lipsi din această cronică, cum va trebui să nu lipsească din nici-o antologie a tinerii generaţii de lirici :

In pacea mea tihnită 'n ţintirim
Adânc m'au îngropat să nu mai gem.
Mi-au pus un giulgi pe ochi — să nu te
[văd
Şi'n gură lut mi-au pus, — să nu te chem.

Şi-o candelă-au aprins din noaptea 'ntâi.
Şi au bătut-o 'n crucea mea de lemn.
Şi-au picurat în candelă-un'delemn

Şi sufletul mi-a ars la căpătâi...

Iar luna bate'n coastă. Crucea mea
Cum îşi răsfrânge umbra pe pământ,
Eu însumi parcă, printre flori te cer
Cu braţele deschise, — din mormânt...

(Cântece din mormânt)

în care imagina e de un candid tragic ca şi inima poetului în ziua judecăţii din urmă: căci a iubit, a suspinat şi suferinţa a trasfigurat-o în câteva poezii desăvârşite şi simple.

PERPESSICIUS

Institutul de cultură italiană

Conferinţa d-lui profesor Al. Marcu : In Umbria cu Jacopone da Todi (Arta şi literatura franciscană în secolul al XIII).

In cultura italiană, plină de un variat, înviorător şi bogat în roade **regionalism** — sudul a arătat totdeauna înclinări către speculaţia filosofică, regiunea Romei către simţul juridic şi practic; Toscana către acela al desăvârşirii artistice; Lombardia s'a complăcut în harnica ei austeritate, Veneţia în măreţia ei voioasă, Liguria în hărnicia negustorească, Piemontul în disciplina politică şi militară — Umbria îşi are şi ea partea ei de seamă, prin preocupările sale mistice.

Pentru a ilustra cu un exemplu sugestiv viaţa mistică a Umbriei în veacul Sf. Francisc, am crezut că e nimerită opera lui **Jacopone din Todi,** care pe de altă parte reprezintă cea mai expresivă manifestare a liricei italiene înainte de **Divina Commedia.**

Poezia lui Jacopone, de o spontaneitate, de o vigoare şi de o prospeţime rustică, ne va da putinţa să caracterizăm această viaţă şi totdeodată natura misticismului italian.

De unde sudul peninsulei a arătat din capul locului înclinări spre o lirică amoroasă, senzuală, iar nordul spre poezia doctrinară, didactică, Italia de mijloc — datorită tot Umbriei — a cultivat dela început o lirică populară, cu profunde aplecări spre misticism — un misticism activ, care a îmbrăcat adesea forme exaltate, dând naştere vestitei secte a **Flagelanţilor** şi acelor **Confraternităţi ale Pătimirii,** de care se leagă începuturile artei dramatice în Italia şi totdeodată acel gen de poezie mistică al **laudei sacre,** pe care-l va ilustra Jacopone da Todi.

Acesta, convertit el însuşi şi intrat într'o mânăstire, ar fi putut să fie poetul mişcării. Totuş lirica sa contrazice spiritualismul franciscan — lucru explicabil fie prin atitudinea doctrinei franciscane faţă de poezia şi arta timpului, fie — mai ales — prin neputinţa lui sufletească de a se apropia de idealul franciscan. Intr'adevăr, prin Jacopone misticismul italian se întoarce iar la tradiţionalul misticism al primitivilor, înfăţişându-ni-l ca pe ultimul reprezentant al inspiraţiei medievale. Aceasta şi dă „ladelor" sale mistice un fior tragic. Căci acest franciscan a fost frământat toată viaţa. In opera sa „lauda" alternează cu „satira" violentă, în timp ce inspiraţia adesea profană îl înlănţue de stânca materialismului pământean, de pe care foarte rar îi este dat să-şi avânte gândul în sferele contemplaţiei mistice. Preocupările didactico-morale de mai târziu întregesc şi luminează psihologia poetului, dar nu se ridică mai presus de satira cu substrat istoric.

După ieşirea din închisoare, unde fusese trimis de Bonifaciu VIII, pe care avusese cutezanţa să-l înfrunte făţiş, scrise cele din urmă „laude" ale sale, pline de un adevărat misticism. Căci poezia îi e acum stăpânită de iubire senzuală pentru Isus, pe care vrea să-l strângă în braţe, să-l sărute cu patimă, iubire exprimată adesea prin acel realism, şi acea violenţă verbală ce-i caracterizează întreaga operă.

Se poate spune despre Jacopone că este cea mai puternică personalitate din literatura italiană a timpului său, că în „laudele" sale stă origina teatrului italian, că el este expresia cea mai curată a **nouei literaturi italiene, răsărită**

Astronomie și contemplare

Stelele iernei

In momente de puternică inspirație, poeții au încercat să-și ia sborul prin spațiile eterate ale Universului, crezând că așa vor atinge perfecțiunea. Nu au greșit, cum nu au greșit niciodată cei ce au făcut din Nesfârșit un izvor de poezie. Cerul este o comoară în care stau în mare parte nedescoperite, pietrele scumpe cu care Puterea Inițială a vrut să-l împodobească numai pe el. Și cei ce vor sorbi din șipotul plin de farmec al bogățiilor cerești, se vor schimba în fundul sufletului lor după cum s'au schimbat cei ce au avut norocul să guste mai înainte ca noi din sucul aromat al Infinitului.

Suntem în plină iarnă, în mijlocul celui mai plăcut anotimp al anului. Se pare că Natura, cu obiceiul ei de a nu fi dreaptă împărțitoare de comori, a vrut ca iarna să fie bogată și pe lângă frumusețea alburie a zăpezei ce acoperă totul în alb imaculat, dând noui înfățișeri tuturor lucrurilor, ea a mai împodobit-o și cu un cer pe care stelele cele mai frumoase se întrec să-ți atragă privirile. Puțin după ce Soarele își culcă capul pe valurile neastâmpăratului Okeanus, cerul se împodobește cu briliante și topaze și rubine, ca o regină egipteană. Incet, încet, își pătrund razele cele fermecătoare prin cenușiul ce îneacă tot văzduhul, după apusul Soarelui, în timpul luptei dintre zi și noapte, cele mai frumoase stele cu care se poate mândri bolta cerească. Rând pe rând apar ochilor noștri **Pleiadele** cele înfrățite pe vecie, **Hyadele** ce erau silite de Vergilius să aducă ploi, iar **ochiul** cel roș-însângerat al **Taurului** se deschide somnoros, după o odihnă de o zi.

In creerii munților în fundul văilor veșnic tăcute și neumblate decât de molatecii urși și de tot atât de molatecii ciobani, frați de cruce cu urșii, **Cloșca cu Pui** este ceasornicul nopților fără nouri, al acelor nopți senine ce au uimit pe călătorul prins de noapte la ușa vreunei stâni. Ochiul ager al păstorului numără în acea mică pată alburie (așa cum apare miopului nostru ochiu de orășan obosit), șapte și chiar opt stele-surori, tot atâtea muze ale mitologiei grece, în frunte cu **Alcyona,** ce pare-se că le călăuzește. Păstorii Pindului, români prin sânge, se zice că ar vedea până la zece steluțe ce se pierd în nemărginire. Câte mistere nu ascund aste mici steluțe ce se învăluesc în albeața transparentă a unui văl de lumină, atunci când încercăm să le prindem pe placa fotografică ! Dar veșnic plângătoarele **Hyade** ce nu se despart niciodată de ochiul Taurului, ce rost au, căci nimic nu e făcut fără rost în Natură ! Trebue să le privim cu dragoste pe aceste veșnice călătoare, căci de o veșnicie ele

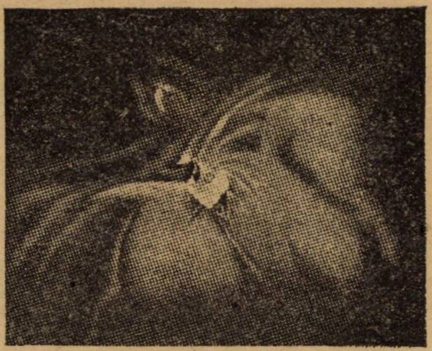

aleargă tot împreună, în aceiaș parte a Universului, mereu nedespărțite. Și ce e mai bizar e faptul că nu sunt singurele pe acest drum. Acolo, la depărtări pe care nici fulgerătoarea rază de lumină nu le poate străbate în mai puțin de câteva sute de ani, acolo ele au tovarășe credincioase pe vreo zece din stelele ce alcătuesc o frumoasă îngrămădire de stele, în constelația Cancerul (Racul). Iată-l deșteptându-se din somn furiosul **Taur** al cerului, mereu gata de luptă, așa cum și l-au închipuit anticii făuritori de mituri. Ochiul lui roșu este frumoasa stea **Aldebaran.** Trecut de floarea vârstei, soarele acesta îndepărtat, începe să-și pregătească acum calea către stingerea inevitabilă. Și poate că în jurul

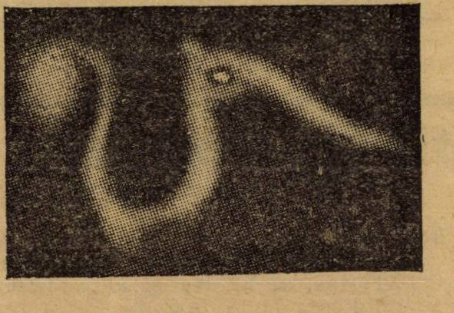

lui se vor fi rotind vesele planete ce vor fi purtând pe ele omeniri voioase că se bucură de plăcerile vieței. Poate, că ele vor fi știind că sfârșitul astrului roșu ce le susține viața, se apropie și-și vor fi făcând pregătirile unei rezistențe supreme împotriva morții, așa cum pare-se că avem exemplul în chiar micul nostru regat solar. Taurul își poartă pe sus, pe aproape de zenite stelele sale cele minunate. El fuge mereu, căci din urmă vânătorul **Orion** îl pândește până îi va veni odată vremea să-l lovească cu enorma-i bâtă. Incins la brâu cu o încingătoare de stele, de care atârnă o sabie lată tot de stele, vânătorul Orion își plimbă minunile dealungul ecuatorului ceresc, care-l tae mai sus de brâu. Şi cu drept cuvânt adevărate minuni sunt bogățiile Orionului. In mijlocul celor patru laturi țărmurite fiecare de câte o stea, cu multe secrete, Orionul își aduce greaua-i sabie atârnată de brâu. Cele trei steluțe ce se înșiră una sub alta, alcătuind sabia Orionului, sunt învăluite într'un tainic mister. Steaua mijlocie nu e stea; numai ochii noștri slabi îi dau înfățișarea aceasta. In realitate, minunatul aparat fotografic ne-o spune, ea este o grămădire enormă de materii gazoase, materii în ardere, în prefacere, în naștere... Aci se făuresc, de către o Putere ce ne va rămâne totdeauna necunoscută, viețile viitoarelor stele-sori ce se vor naște. Privind prin sticlele unei lunete strania înfățișare a nebuloasei din Orion, te plimbi cu gândul prin locuri pe unde par'că o furtună, un uragan nespus de mare spulberă în văzduh ușorii fulgușori de zăpadă alburie cosmică. Astfel se înfățișează minunea Orionului, **„marea nebuloasă din Orion".**

I. IONESCU-ORION

---

de sub scoarța, medievalismului latin. N'am ales totuși din opera lui decât exemple care să ilustreze atmosfera de misticism ce plana asupra Umbriei în vremea Sfântului Francisc.

Și-am făcut'o pentrucă învățătura acestui sfânt a avut mare înrâurire și asupra artei și literaturii italiene către sfârșitul veacului de mijloc.

Marea isbândă franciscană stă în gândul și voința susținută de a propăvădui înfrățirea într'o vreme de tragică desbinare; de a vorbi în numele celui mai curat altruism într'o vreme de exclusivism și materialism. Sf. Francisc nu se teme de nimic, fiindcă iubește tot; și nu cu o iubire sensuală ca a lui Jacopone, ci senin, calm.

Personal, Sfântul s'a ferit și de literatură și de artă; fiindcă erau „lumești". Totuș, propăvăduind apropierea nemijlocită de natură și de tainele creațiunei, mișcarea franciscană a reîmprospătat arta plastică și a dat un nebănuit imbold literaturii, trezind tocmai acel **simț al realului** și al **observației directe,** care caracterizează arta lui **Giotto** și a lui **Dante.**

„Contemporanii"
(Marcel Iancu — Milița Pătrașcu)

Aritmetica, algebra și geometria au fost pentru mine, întotdauna, niște amețitor de înalte turnuri drepte, de metal luciu și rece, pe trunchiul cărora n'am dovedit niciodată să mă cațăr.

Lunecușul lor, pe care epiderma mea nu adera, și golul, presupus imensul gol din vârf, îmi provocau, anticipat, leșinuri și greață.

Nu auzeam, acolo sus, chemarea unei vrăji, care să'mi hotărască efortul unei ascensiuni, penibile.

Voința noastră, care ne exteriorisează în înfăptuiri pipăibile, este mișcată de singurul motor lăuntric — izvorul energiilor, al elanurilor noastre eroice — *sentimentul.*

Fără voia, fără îndemnul, fără biciuirea acestuia, nu putem realiza decât mișcări comune și acte ce nu depășesc rostul umil al conservării animalului din noi și a speciei.

Rațiunea singură e o suverană rece și îngăduie voluptatea unei îmbrățoșări cu sentimentul, care s-o încălzească și s-o strălumineze..

Când unirea aceasta e înfăptuită normal, când contopirea s'a săvârșit fără prejudicierea nici uneia dintre părți, ea imprimă atunci întregei noastre ființe spirituale un ritm și un echilibru ideal.

Acest ritm și acest echilibru interior naște aceia ce omenirea caută fără odihnă, de mii de ani, în actele ei sociale, în schimburile de idei, în arta ei : *claritatea.*

Numim *clasică* orice operă care, înfruntând molestarea veacurilor, grăește, *întotdauna* și pretutindeni, limpede.

Opera clasică nu este însă — cum se mai crede încă — rezultatul unor potriveli de canoane stabilite.

Reglementul confecționărilor clasice nu se află de cât sub chelia esteticianului parazit.

Opera clasică este născocirea unei personalități creatoare, fie aceasta individ sau colectivitate.

Deaceia clasică poate fi și o operă contemporană.

Sunt puțini însă cari au curajul s-o proclame.

Avem obişnuinţa atavică de a ne cerne judecăţile prin sita trecutului.

Născut din capriciile suprarafinamentului parisian, *cubismul — constructivismul — integralismul*, a fost — (prunc nevinovat, în faşe) — importat pe malurile răsăritene ale Rhinului, unde, aflând un mai prielnic teren de speculaţie — şi justificări — abstracte, a făcut şcoală.

Dar, fapt curios, în măsura în care Berlinul era contaminat de idolatrie pentru fătul absinthurilor monmartroise, în aceiaşi măsură Parisul abandona — cu zâmbet şterngar — gluma incoherenţelor plastice şi se îndrepta spre clasici, adică spre acei cari, prin opera lor, răspundeau unui ideal de expresiune, eminamente latin : *claritatea*.

A fost întotdauna, la unele popoare cu râvnă mare, dar cu insuficientă sensibilitate, o ambiţie precipitată de a'şi însuşi ultimul curent din arta vecinului superior, tocmai când acest curent începea să decline în ţara de obârşie.

In încăpăţinarea lor acaparatoare de cultură, noroadele acestea nu şi-au dat nici odată seamă că, aşteptând pe altul să creeze ca tu să împrumuţi, întârzii cu un deceniu în contemporaneitate.

Sunt colectivităţi etnice asupra cărora apasă, parcă, un blestem : le pledezi o jumătate de secol să le câştigi la o idee nouă — şi două secole să le convingi că ideea aceea, peste timpuri, s'a învechit de mult.

E cazul Germanilor, în plastică.

Curentul *cubist — constructivist — integralist*, dela noi, e o ultimă noutate... berlineză.

Fireşte, sursa aceasta nu poate compromite prin nimic un talent aşa de puternic ca acela al d-lui *Marcel Iancu.*

Regretăm numai, camaradereşte, că d-sa care are un deosebit simţ al culoarei, o rară ingeniozitate în compunere şi, mai ales, darul unei luminate încondeieri expresive, — mai întârzie, încă, într'un câmp de activitate plastică, hărăzit numai acelora cari, lipsiţi de harurile pictorului, nevoiţi sunt să se scalde în larma unor teorii geometriceşti, ce nu pot servi de cât — şi numai — ca prilej de experimente pasagere.

Am bănuiala că însuşi d. *Marcel Iancu* a remarcat — fără s-o mărturisească prietenilor — câtă superioritate aduce, (într'un ansamblu „contemporanist"... (paleta d-sale variată, profundă şi armonică — jonglând pe aceleaşi motive liniare, ca şi ale vecinilor de panou, a căror plată vopselărie de tinichea şi trucarea mecanismelor de Moşi, nu pot ilustra o teorie şi, mai ales, justifica o îndrăzneală.

Un pictor de talent se demască singur — fără vrera lui — chiar dacă face efortul de a se înăbuşi în cea mai antipicturală dintre situaţii.

Iată pentru ce am dori o cât mai neîntârziată dezertare a d-lui *Marcel Iancu* dintr'un laboratoriu, unde se pot simţi în mediu propice doar neîmpliniţii cu mentalitate şi temperament de spiţer.

Domnişoara *Miliţa Pătraşcu,* care e, fără îndoială, un frumos temperament, aminteşte prea mult pe meşterii „negri" — şi pe un primitiv adevărat, fiindcă sincer — Brăncuşi.

N. N. TONITZA

CINEMATOGRAFUL

Cinema Pathé Lipscani.

„Barocco" de André Cuel

Gaston de Pavlowski — uneori atât de candidul Gaston de Pavlowski — cu prilejul apariţiei în volum a foartei subtilei şi delicate scrieri a lui Maurice Rostand: „L'homme que j'ai tué", după ce cuprins de o subită criză de naţionalism feroce, se dedă la diverse consideraţii panbelice, revine spre sfârşitul cronicei la quasi-normal — adică la subiectivism obiectiv — şi referindu-se la un pasagiu — ce cuprinde episodul poate cel mai interesant al romanului — spune : „ai crede că de aci începe adevăratul roman şi nu te poţi împiedica să regreţi că din contră tocmai aci sfârşeşte".

Dacă aplicând principiul lui Pierre Benoit — că ţinuturile îndepărtate se vizitează cu banii raportaţi de volumul în care le-ai descris fără să le fi văzut— Gaston de Pavlowski în căutarea „Ţării celei de a patra dimensiune" s'ar fi oprit o clipă şi la noi şi şi-ar fi însemnat trecerea pe aci cu o umilă cronică cinematografică, cu siguranţă că ar fi spus despre „Barocco" acelaş lucru ca şi despre „L'homme que j'ai tué". Şi de data aceasta ar fi avut dreptate.

Intr'adevăr, în ultimul act este o scenă extrem de interesantă care întocmai ca unele din faimoasele comparaţii ale lui Paul Moraud, deschide dintr'odată imaginaţiei, orizonturi nebănuit de largi. In faţa acestei scene, fără să vrea spectatorul exclamă — din fericire în el însuşi — : „ce situaţie minunată pentru un roman şi mai cu seamă pentru scenă !"

Un caz Freudian asemănător celui tratat de Lenormand într'una din primele sale piese jucate de Pitoëff încă la Geneva : o femee ce îşi iubea cu pasiune chiar, bărbatul, în urma unui accident devine prada unei obsesii şi convinsă că e persecutată doreşte să se răsbune. O iubire nouă o leagă de un alt bărbat, care necunoscând adevărul o ajută să se răsbune. El însă află că este nebună, între timp însă ea se vindecă. Pe cine va urma ea ? Situaţia e minunată. Păcat însă că ea nu face decât să sfârşească filmul atunci când din contra ar fi trebuit să-l înceapă şi astfel rămâi cu impresia supărătoare că te-a gonit cineva dela teatru, după actul întâi. Căci până la această scenă, toate actele precedente nu pot fi considerate decât ca o introducere, un prolog.

Şi aceasta cu atât mai mult că în „Barocco" s'a întrebuinţat ingeniosul procedeu al inversării acţiunii. De data aceasta însă, ingeniozitatea este mai mult chiar decât relativă, căci s'au comis unele greşeli destul de mari.

Alcătuirea scenariului te face să te gândeşti la podurile care rămăseseră rupte la mijloc după retragere, căci filmul e ca o punte aruncată peste două ore de realitate. Capul punţii e solid, inspiră încredere. Dar brusc podul se întrerupe şi pentru a ajunge la celalt capăt trebue să treci peste nişte scânduri şovăitoare ce nu se parcurg decât cu multă voinţă şi mai ales, cu ferma tărîre de a nu te uita în jos. Când ai ajuns iar pe puntea solidă, ea s'a sfârşit. Impresia aceasta se datoreşte nesiguranţei caracterului filmului, sau mai bine zis dosajului caracterelor filmului.

„Barocco" e un film de acţiune cu substrat psihologic. Primele acte au caracter precis dinamic, apoi brusc urmează povestirea cu caracter aproape complet static deşi s'ar părea contrariul.

Interesul — pe care conta autorul, întrebuinţând procedeul inversării — este înlăturat şi totul rămâne în aer. In actul următor, acţiunea se reia, dar impresia excelentă dela început e sdruncinată.

Cea mai mare greşală este însă felul în care se soluţionează problema : pe cine va urma eroina. Conform teoriilor

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI-IONESCU

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Dăianu (Pr. Dr. Elie). — Un sfânt pribeag Român. Ieremie Valacul 1556—1625. Cluj, (Tip. **Viaţa**), 1926, 23 p. Fig. Lei 10.

Dan (Dimitrie). — Episcopia Rădăuţului, Mitropolia şi Mânăstirile Bucovinei. Schiţă istorică. Cernăuţi, Tip. **Mitropolitul Silvestru**), 1926, 39 p.

Foerster (Fr. W.). — Hristos şi viaţa omenească. In românetşe de N. Cohan. P. I. Sibiu, (Tip. **Săteanul**), 1925, 264 p. Lei 50.

Galaction (Gala). — Piatra-din-capul-unghiului. Scrisori teologice. Bucureşti, (Tip. **Române Unite**), 1926, 112 p. Lei 50.

4 FILOLOGIE.

Balotă (Dr. Anton B. I.). — La nasalisation et le rothacisme dans les langue: roumaine et albanaise. Bucarest, (Typ. **Socec** & Co.), 1926, 200 p. Lei 200.

Bogdan (Ioan). — Album paleografic moldovenesc. Documente din secolele al XIV-lea, al XV-lea şi al XVI-lea şi publicate cu o introducere şi rezumate de N. Iorga. Cu ajutorul d-lor R. Caracaş, C. Marinescu, C. C. Giurescu. Bucureşti-Paris, Comisia istorică a României, 1926, 27 p. + 105 planşe.

5 ŞTIINŢE PURE.

Ghermanescu (M.). — Asupra puterii unui polinom. Timişoara, (Tip. **Cartea Românească**), 1926, 10 p.

Mihăilescu (Dr. C.). — Curs de Fisică Generală. Fasc. I. Mecanica. Bucureşti, (Tip. **Geniului**), 1926, 78 p. Fig.

Laţiu (Dr. Victor). — Bogăţiile ascunse în pământul ţării noastre. Cluj, (Tip. **Dacia**), [1926], 23 p. Fig. Lei 10. (Biblioteca Cultura poporului nr 6).

Simionescu (I.). — Păturile cu Daonella în Dobrogea (les couches à Daonella de Dobrogea). Bucureşti, **Academia Română**, 1925, 9 p. + II pl.

6 ŞTIINŢE APLICATE.

Chicoş (Dr. Ştefan). — Industria siderurgo-metalurgică în România. Bucureşti, **Editura Analelor statistice şi economice**, 1925, 40 p. Lei 40.

Ciulei (Const. I.). — Electrificarea regiunei Şomuzul mic din judeţele Fălticeni şi Suceava pe bază cooperativă. Memoriu adresat agricultorilor **M. Saidman**), 1926, 20 p.
din această regiune. Fălticeni, (Tip.

Crăciunaş (Ing. Silviu). — Cazane şi maşini cu aburi. Curs practic pentru mecanici şi proprietari de maşini cu aburi. Prefaţă de Cezar Petrescu. Ediţia II-a reviz. şi întregită. Sibiu, (Tip. **Dacia-Traiană**), 1925, 155 p. + III p. Fig.

Nechuta (Ing. A.). — Application de l'électricité dans l'industrie du pétrole. Conférence faite à l'occasion du Premier Congrès International du **[des]** Forages. 29 Septembre 1925. Bucarest, **Société Electrica**, 1926, 53 p. Fig. (Publications de la Société anonyme roumaine „Electrica" nr. 8).

Weissblüth (Alexander). — Die rumänische Mühlenindustrie. Inaugural-Dissertation. Sibiu, **(Ostdentsche**

---

*) A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

psihanaliste, îndeobşte cunoscute şi chiar conform logicei curente a sentimentelor, natural ar fi ca după vindecare ea să urmeze pe bărbatul pe care îl iubea înainte de boală. Ei bine, filmul se termină din contră. Soluţia nu e prea arbitrară, dar cum nu e nici prea firească, ar fi fost nevoe de o argumentare, de o demonstrare. De aceea nu te poţi împiedica să spui că filmul sfârşeşte tocmai unde trebuia să înceapă.

In ceeace priveşte realizarea artistică a scenariului, se poate spune fără ezitare că este aproape ireproşabilă.

Interpretarea foarte corectă, prea corectă chiar, de o corectitudine sub care percează uneori răceala. Punerea în scenă extrem de îngrijită şi mai ales montarea minunată. Fotografia perfectă.

Cinema Marioara Voiculescu
„Sandra" cu Barbara La Marr

„Despre morţi numai binele".

De aceea e preferabil să nu mai vorbim de creaţia — dacă totuş se poate spune astfel — „Barbarei La Marr.

Cât despre film ai jura că a fost scris şi pus în scenă de d. Paul Prodan... et c'est tout dire.

PUPU IGIROŞANU

CONFERINŢELE BIBLIOTECII „PETRE ARMENCEA DIN BRAILA.

D. Gusti, prof. univ. — Regionalism cultural; *Nae Ionescu*, conf. univ. — Organizarea regionalismului cultural în apus; *C. Sandu Aldea.* Frumuseţile Peisagiului Brăilean; *Vasilescu Valjean.* Contribuţia Brăilei în literatura română; *Dr. Antipa.* Cum se poate înfăţişa viaţa românească în muzee regionale; *G. Vâlsan*, prof. univ.—Aspectul geografic şi etnografic al ţinutului Brăilean; *Dr. G. K. Constantinescu*, prof. univ. — Turism.—Excursii pe apă, excursii de munte; *N. Daşcovici*, prof. univ. — Chestiunea Dunării şi desvoltarea Brăilei; *Ing. Cesar Popescu.* Evoluţia economică a Brăilei; *B. Cecropide.* Structura socială a Brăilei; *N. Batzaria:* Legăturile Brăilei cu viaţa culturală din Balcani; *St. Meteş.* Relaţiile între Brăila şi Ardeal în decursul istoriei; *V. Pârvan*, prof. univ. — Regiunea Dunărei de Jos în epoca antică; *N. Iorga*, prof. univ. — Desvoltarea vieţei româneşti la Dunărea de Jos.

CALENDAR LITERAR

28 Martie, 1857: S'a născut artistul Gr. Manolescu.

1880: Ion Ghica şi-a ţinut discursul de recepţiune la Academia Română, vorbind despre **„Ioan Câmpineanu".** Răspunsul a fost dat de B. P. Haşdeu.

29 Martie, 1884: Istoricul C. C. Dobrescu a vorbit la Ateneul Român despre: **„Petru Rareş".**

1892: Iosif Vulcan şi-a ţinut discursul de recepţiune la Academia Română, vorbind despre **Dimitrie Chichindeal, date nouă despre viaţa şi activitatea lui".** Răspunsul a fost dat de V. A. Urechia.

1894: A murit în Iaşi istoricul Teodor Codrescu.

1903: Ioan Bogdan a fost ales membru al Academiei Române.

30 Martie, 1837: S'a născut în Iaşi Alexandru Şuţu.

1886: Anghel Demetriescu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti, despre **„Femeile în teatrul lui Shakespeare".**

1894: Apare la Sibiu revista literarăbeletristică **„Rândunica",** condusă de Silvestru Moldovan.

31 Martie, 1868: Apare în Iaşi **„Curierul de Iaşi"** condus de Th. Balassan, în care a scris şi M. Eminescu.

1879: A murit în spitalul Colentina poetul N. V. Scurtescu.

1886: Ateneul Român din Bucureşti a fost recunoscut ca persoană juridică.

1892: Spiru C. Haret a fost ales membru al Academiei Române.

1900: S'a ţinut o şezătoare la Ateneul Român cu lecturi de: I. L. Caraigale, Al. Vlahuţă, N. Ionescu, Th. Speranţia, Nestor Urechie şi Haralamb G. Lecca.

1902: Trandafir G. Djuvara a vorbit la Ateneul Român despre **„Poezia lui Şerbănescu".**

1 Aprilie 1843: S'a născut la Iaşi junimistul Nicu Cazimir.

1885: Revista „Convorbiri literare" se mută la Bucureşti.

1900: Alexandru Philippide a fost ales membru al Academiei Române.

1908: Andrei Bârseanu, Nicu Gane şi Duiliu Zamfirescu au fost aleşi membri ai Academiei Române.

1912: A murit marele artist Petre Liciu.

2 Aprilie, 1839: Apare în Iaşi **„Foae sătească a Principatului Moldovei",** condusă mai întâi de Gh. Asachi şi apoi de M. Kogălniceanu.

1894: Anton Naum şi-a ţinut discursul de recepţiune la Academia Română cu titlul **„Cuvânt de primire".** Răspunsul a fost dat de T. Maiorescu.

3 Aprilie, 1821: S'a născut în Frâna (Transilvania), Ioan Axente Sever, fost prefect la 1848 în timpul revoluţiei.

1866: C. Stăncescu a vorbit la Ateneul Român despre **„Rafael" şi Michel Angelo Buonarotti".**

1869: Ulysse de Marsillac a vorbit la Ateneul Român **„Despre filosofia romanelor d-nei Georges Sand".**

1902: Ioan Bianu a fost ales membru al Academiei Române.

TEATRELE

La Teatrul Popular: Noaptea de nuntă de d-na Aida Vrioni

„Noaptea de nuntă" e o comedie într'un act. Deşi cu titlul atrăgător şi deşi comedie, la reprezentaţia de Miercuri seara, am simţit amărăciunea golului sălii. Oribilă situaţie sufletească determină o sală goală într'un teatru. Bieţii artişti! Dezamăgitul autor — în cazul „nopţii de nuntă", — autoarea dezamăgită!

Piesa e o glumă uşoară şi comună. O tânără pereche, descinde la un hotel să petreacă noaptea nunţii. Incep chelnerul, chelneriţa, portarul să tot bată la uşă. Tinerii însurăţei sunt astfel mereu jenaţi şi în cele din urmă se înapoiază acasă, cum au venit.

Despre piesă n'aş putea spune decât că scriitoarea Aida Vrioni a izbutit să facă şi o piesă de teatru, cu accente de comic gentil şi dialog volubil.

Artiştii au interpretat cu râvnă rolurile. Şi dacă publicul n'ar fi fost îndărătnic, ar fi jucat cu mai mult antren.

*

Trebue să însemnez aici şi distincţiunea foarte nimerită, ce s'a acordat d-lui C. Stăncescu dela Teatrul Naţional.

Acestui artist muncitor şi inteligent i s'a acordat premiul „Grigore Brezeanu".

B. CECROPIDE

Druckerei), 1925, 100 p. Hartă, diagramă.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Cartojan (N). — Legendele Troadei în literatura veche românească. Bucureşti, **Academia Română,** 1925, 77 p.

Loghin (Constantin). — Istoria literaturii române (dela început până în zilele noastre). Cernăuţi, (Tip. **Mitropolitul Silvestru),** 1926, 160 p. Lei 35.

Vianu (Tudor). — Fragmente moderne. Bucureşti, **Cultura Naţională,** 1925, 165 p. Lei 80.

a) **Poezie.**

Gârleanu (Ion). — Lacrimi. Hălăuceşti, (Tip. **Serafică** a Seminarului Franciscan), 1926, 30 p.

Gavrilescu (Maior Alex.). — Culegere de cântece şi poezii ostăşeşti. Bucureşti, (Tip. Fundaţiei Culturale **Principele Carol),** 1926, 174 p. Lei 15.

Marghita (E.). — Ironii sentimentale. Versuri. Bucureşti, **Cultura Naţională,** 1925, 100 p. + rectificări. Lei 60.

Milcu (N.). — Grădina de sidef. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 86 p. Lei 25.

Papazissu (P.). — De dragul vieţii poezii. Bazargic, **Iv. D. Smocof & Co.,** 1926, 87 p. Lei 40.

Pastion (Paul I.). — Balada tinereţii. Amintiri rimate. Valea blestemată. Cinema târzii. — Filme trăite. Bucureşti, (Tip. **Cartea de Aur),** 1925, 103 p.

b) **Teatru.**

Rebreanu (Liviu). — Apostolii. Comedie în trei acte. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 119 p. Lei 30.

c) **Roman. Nuvelă.**

Crudu (Tiberiu. — De pe la noi. Ce-a fost odată, Bucureşti, **Cultura Naţională,** 1925, 105 p. Lei 40 (Biblioteca rurală).

Speranţia (Eugeniu). — Casa cu nalbă (1915—1916). Roman. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, 179 p. Lei 45.

II. LITERATURA STRĂINĂ TRADUSĂ.

Rodenbach (G.). — In exil roman. Bucureşti, **Cultura Naţională,** 1925, 171 p. + portret. Lei 100. (Literatura universală).

Yamata (Kiku). — Eterna iubire. Masako. Roman japonez tradus de George B. Rareş. Bucureşti, **Victoria,** [1926], 125 p. Fig. Lei 60.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE

Bianu (Dr. Vasile). — Insemnări din războiului României Mari. Tomul I: Dela mobilizare până la pacea din Bucureşti. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 407 p. Fig. Lei 140.

Diaconescu (Emil). — Graniţe etnice şi politice în Balcani între anii 395 şi 1453 .Iaşi, (Tip. **Versuri şi Proză),** 1925, 33 p. Lei 20.

Diaconescu (Emil I.). — Politica orientală burgundă şi Turcii în sec. XIV—XV. Iaşi, (Tip. **N. V .Ştefăniu & D. Ştaierman),** 1925, 58 p. Lei 30.

Iorga (N.). — Lucruri noi despre Chilia şi Cetatea-Albă. Bucureşti, **Academia Română,** 1925, 8 p.

Iorga (N.). — O istorie a lui Mihai Viteazul de el însuş. Bucureşti, **Academia Română,** 1925, 11 p.

Iorga (N.). — Un prinţ portughez cruciat în Ţara-românească a secolului al XV-lea. Bucureşti, **Academia Română,** 1925, 5 p.

a) **Biografie.**

Morariu (Leca). — De-ale lui Creangă (Popa Duhu şi Zahei Creangă). Cu 4 clişee. Cernăuţi, (Tip. **Glasul Bucovinei**), 1926, 16 p. Fig. Lei 10.

ECOURI

REDACȚIONALE

☐ Dintr'o regretabilă eroare tehnică, poeziile : *Strigoiul meu* și *Prin ploae*, din numărul nostru trecut, au apărut neiscălite. Ele sunt ale d-lui *D. N. Teodorescu.* Clișeul ce le însoțește este un autoportret.

In explicația clișeului de pe copertă trebuește suprimat numele *Raffaele Calzini,* din colțul din dreapta.

☐ Numărul de Paște al revistei noastre se va pune în vânzare Vineri.

SCRIITORII

☐ S'a pus sub tipar și va apare în editura literară a „Casei Școalelor'' volumul de poezii : *Scut și targă* de Perpessicius.

☐ S'a pus sub tipar și va apare în curând : *I. Agârbiceanu : Legea Trupului* (Povestea unei vieți). Roman ; editura Universală-Alcalay.

CONSILIUL LITERELOR

☐ In „Monitorul Oficial“ a apărut decizia Ministerului Artelor prin care ia ființă un Consiliu consultativ al Literelor. Așteptând constituirea lui legală ca și primele semne ale unei activități pe care o dorim cât mai rodnică, aplaudăm această inițiativă care vine în sprijinul literaturii române.

LEGEA TEATRELOR

☐ S'a promulgat noua lege a teatrelor care avantajează literatura dramatică originală și interesează într'o apreciabilă măsură pe autorii dramatici în conducerea Teatrelor Naționale.

O adunare generală a S. A. D. R., a și procedat, Duminica trecută, la alegerea membrilor ei delegați în comitetul administrativ și de lectură.

In comitetul de administrație au fost desemnați de adunare și Ministrul va alege pe unul din ei, d-nii : *Caton Theodorian, I. Al. Valjean* și *Romulus Voinescu :*

In comitetul de lectură, pentru două locuri au fost desemnați d-nii : *Mihail Sorbul, Victor Eftimiu, Horia Furtună* și *Corneliu Moldovanu.*

PREMILE „FLAMUREI“ PENTRU NUVELA ȘI POEZIE.

☐ Revista „Flamura“ instituie câte un premiu de 5000 Lei pentru cea mai bună nuvelă și cea mai bună poezie INEDITE, trimise pe adresa Direcției, Bul. Carol 69, Craiova, până la 1 Iunie 1926. Comitetul de redacție va alege 12 nuvele și 12 poezii prezentând o imaginație mai bogată și le va supune cititorilor „Flamurii“, publicându-le în această revistă. După publicarea tutulor bucăților aprobate de Comitet, un plebiscit al cititorilor, efectuat prin mijlocirea unor buletine anexate la timp la revistă, va hotărî cui urmează să se atribuie cele două premii, dând astfel totodată o indicație justă a gustului public.

REVISTE

☐ SALONUL LITERAR (I, 11 Martie), revista dela Arad, a d-lui Al. T. Stamatiad, publică un suggestiv esseu al d-lui *D. Nanu :* „Primejdia și răspunderile artei“ (Hamlet, Fortinbras, Don Quijotte), din care extragem aceste concluziuni finale : „In perfecțiunea operei geniale *eticul, esteticul* și *etnicul chiar,* — se împletesc sintetic în acelaș act al inspirațiunii, — întocmai după cum : plămâni, oxigen și azot, deși de natură așa de deosebite se îmbină în acelaș act al respirațiunii, pentru cea mai înaltă lumină a spiritului“.

In restul sumarului : „La bae de soare“ de *Perpessicius ;* „Vedenie“ (Victor Hugo) trad. *D. Anghel ; „Necunoscuta“* (M. Maeterlinck) trad. *Al. T. Stamatiad ;* „Chinul Speranței“ *Villiers de l'Isle Adam)* trad. Ev. Știri și înesmnări literare ; Bibliografie.

☐ CETATEA LITERARA (I, 5—6, Martie) : „Sufletul național“ de *Camil Petrescu ;* Poezii de *Sergiu Dan, G. Nichita, Titu Floru, Tudor Mușătescu, Romulus Dianu* și patru poeme : „Cercul“, „Plecare“, „Interioara“, și „Cocorul“ dintr'un ciclu inedit: *Transcendentalia* al d-lui *Camil Petrescu.* E o nouă față a poeziei sale. Notație și expresie, iau aspect de silex brăzdat de aur. Câteva strofe din poema „Interioară“:

Inverșunat în tine însuți încă
Mereu te vrei desprins din forme sure
Dar nu mai crezi că zâne și pădure
Zac fermecate'n fund de baltă-adâncă.

Și când picioarele sunt grele'n glod
Vii ochii văd pe apă la apus
Cozi de păun. Inebunit irod
Desfrâul de lumină-ți pare sus.

Cu palosul tu tai la întâmplare
Și sfori și sens, culoare, sunet și
Neputincios recazi când vezi că mare
Inconsistentă nu poți biciui.

Târziu otrava îndoelii tale
Suc verde de celule oarbe
Vis alterat și drojdii nedomoale
In corpu-ți paralitic se resoarbe.

„Comentariile“ d-lui *Camil Petrescu* discută poezia d-lui G. Talaz, teatrele, în special teatrul lui Pirandello în interpretarea lui Pitoeff și revistele. E unul din cele mai interesante spectacole spirituale această vervă critică a d-lui Camil Petrescu.

☐ VIAȚA LITERARĂ (I. 5, 20 Martie) cuprinde : „Graiul nostru“ de *G. Murnu ;* „Actul creației“ de *D. Nanu ;* „Cartea de căpătâi“ de *C. Narly ;* „Cărțile“ (Bacovia: „Scântei Galbene“) de *Al. Bădâuță ;* „Scrisori dobrogene“, poezii de *I. Valerian;* „Inceput de friguri“, fragment de roman de *G. M. Vlădescu* și o convorbire cu d. *Alexandru Cazaban.*

SBURĂTORUL Nr. 2.

A apărut SBURATORUL Nr. 2 număr de Paște în 16 pagini cu petit, cuprinzând articole de E. Lovinescu și F. Aderca, nuvele de G. Brăescu, Hortensia Papadat Bengescu, și Ticu Archip, poezii de Camil Baltazar, Vladimir Streinu și G. Nichita ; o bogată cronică a cărților și revistelor de E. Lovinescu, F. Aderca, Hortensia Papadat Bengescu, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu și aspectele vieții literare scrise în întregime de E. Lovinescu.

TEATRALE

☐ Luni 29 Martie are loc la Teatrul Național premiera piesii *„Tinerețe fără bătrânețe“* de d-nii Ion Pillat și Adrian Maniu.

In rolurile principale apar d-nii : Vracca, Barbelian, Soreanu și d-nele Puia Ionescu, Puffy Georgescu, etc.

☐ Tot în cursul actualei stagiuni Teatrul Național va reprezenta *„Ucenicul vrăjitor“* de d-na Stefania Zotoviceanu.

☐ Trupa Vilna care joacă la Teatrul Central, Iuândh otărîrea să joace și piese de ale autorilor noștri a ales deocamdată *„Manechinul Sentimental“* al d-lui Ion Minulescu și Akim de d. Victor Eftimiu.

☐ Noua lege a teatrelor fixând numărul societarilor Teatrului Național la maximum 30 al stagiarilor la 50 și 12 probiști pentru a se respecta legea vor trebui să fie înlăturați 22 de stagiari și 13 probiști. Această înlăturare va avea loc la sfârșitul actualei stagiuni.

Redactor : PERPESSICIUS

PREMIUL FEMINA-VIE HEUREUSE

23 Martie 1926

Domnule Redactor,

Nu știu cum în ultimul număr al revistei dumneavoastră, în informația pe care ați dat-o privitor la premiul Femina-Vie heureuse, altminteri exactă, s'a strecurat o greșeală. Greșeala este cu atât mai supărătoare cu cât nu este făcută prima oară în publicistica românească. Premiul pe anul 1924, a fost acordat d-nei Elena Farago, iar pentru cel de 1925, a fost propus d-lui Emanoil Bucuța, cu cartea sa — Legătura Roșie. Dacă d-ra H. Sthal a luat un premiu, și ce premiu, nu știu, și este un lucru pe care ușor îl veți putea afla dela cine v'a dat acea informație, însă nu este premiul Femina. Cartea dumneaiei, valoroasă, nici nu a putut intra în discuție, nefiind apărută în cursul anului. Comitetul pentru România al premiului Femina, a trimis la Paris pentru confirmare, cartea d-nului E. Bucuța și a d-lui Cezar Petrescu — Omul din vis, aleasă întâia cu 7 voturi, a doua cu 3. Alegerea și trimeterea au fost comunicate din vreme în : Adevărul, Dimineața, Cuvântul, Viitorul, Indépendance Roumaine și Adevărul Literar. Deasemeni s'a vorbit și în Cetatea Literară. Acordarea definitivă a premiului cărții d-lui Bucuța a întârziat întâmpinând oarecare dificultăți, pentrucă sunt nuvele. Deaceea s'a și hotărît pentru anul în curs, să se dea preferință — pe cât se poate — romanului. După cum m'a înștiințat nu de mult d-na Elena Văcărescu, președinta societății franceze Femina-Vie Heureuse, ratificarea alegerii comitetului premiului pentru România, stă să vie.

Primiți vă rog asigurarea distinsei mele considerații

ȘTEFAN I. NENIȚESCU
secretar al comitetului premiului Femina-Vie Heureuse pentru România

DELA OPERĂ

☐ E vorba ca Opera Română să angajeze pentru o serie de reprezentații extraordinare pe tenorul Traian Grozăvescu, care la Opera Mare din Viena a obținut atât de mari succese.

☐ Premiera operii „Salomeea“ de Richerd Strauss a fost fixată pentru 15 Aprilie. Conducerea muzicală o va avea d. G. Georgescu.

☐ Stagiunea Operii se va închide în ziua de 3 Mai. Se va întreprinde după aceea un turneu de propagandă în marile orașe din vechiul regat și orașele alipite, asigurându-se spectacolelor aceiaș distribuție din București.

DIN STRAINATATE

☐ Un mare succes a obținut la Paris noua lucrare dramatică a lui H. Bernstein : întitulată *„Felix“*. E o dramă de profundă analiză psichologică care privește viața unor oameni comuni, îmbogățiți de război. Presa i-a făcut o primire excelentă.

☐ Teatrul Shakespeare construit la 1877 în Stratford-sur-Avon, orașul în care s'a născut cel mai mare dramaturg al omenirii, ca să servească unui ciclu anual de reprezentații shakespeariene, a fost distrus de incendiu.

Muzeul care conținea cea mai prețioasă colecție din operele lui Shakespeare, precum și autografele și fotografiile celor mai celebri interpreți ai lui Hamlet încă de pe vremea Elisabetei a fost salvat. Pinacoteca teatrului în care se află faimosul portret original al poetului făcut de Droeshont și socotit ca unica efigie adevărat asemănătoare ca și biblioteca cu cele 15.000 de volume del iteratura shakespeariană au fost și ele salvate de foc.

UNIVERSUL LITERAR

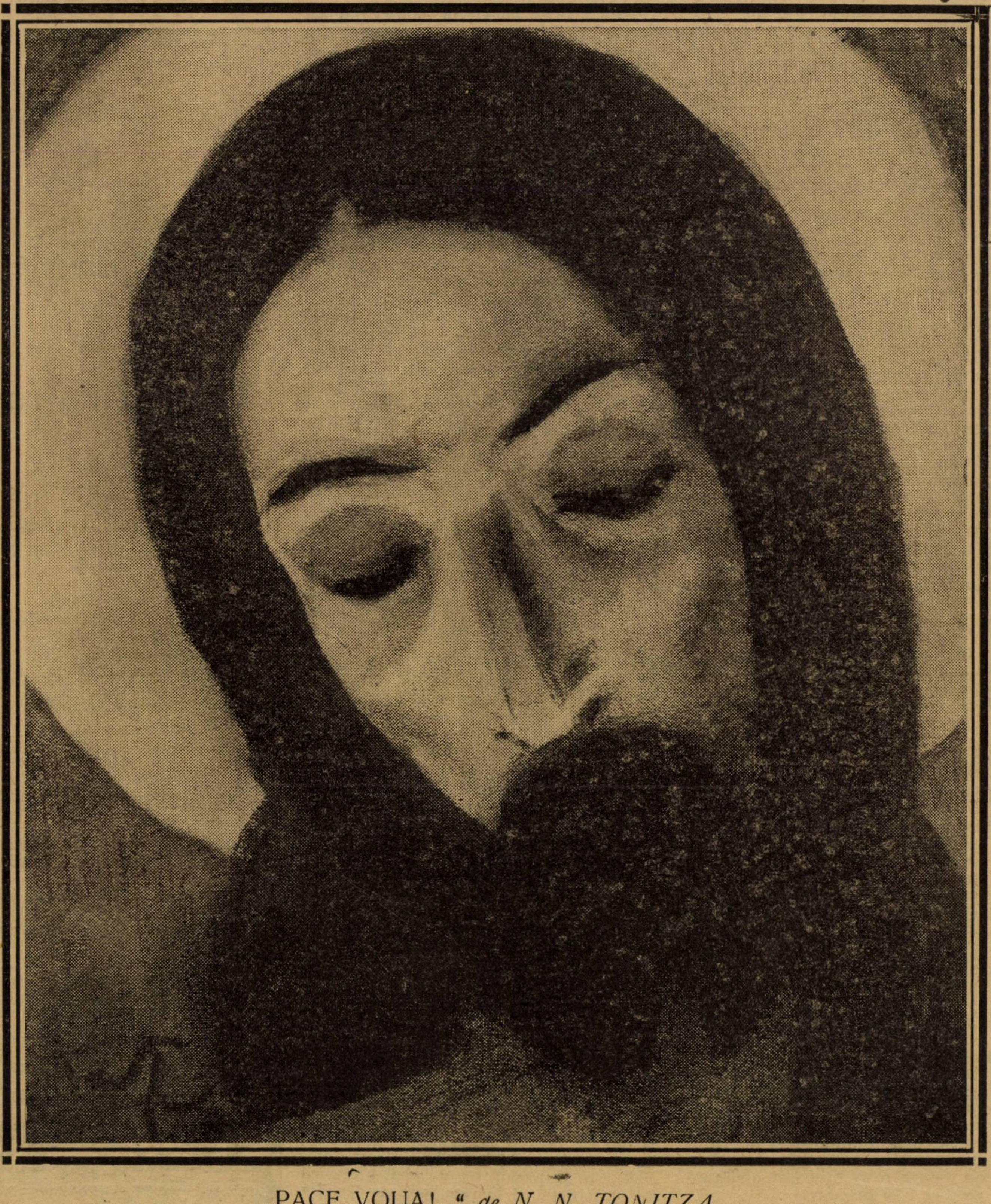

„PACE VOUA!...“ *de N. N. TONITZA*

An. XLII, Nr. 14.

4 Aprilie 1926

Lei 5

CHRISTOS A ÎNVIAT!

de GALA GALACTION

In mărturisirea noastră de credinţă există un articol, egal cu celelalte, dar suportul tuturor celorlalte. Dela el pornim totdeauna în construcţiile noastre teologice şi la el ne întoarcem pururea, în ceasurile de meditare intimă ca şi în cele de mărturisire publică:

„Şi s'a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont şi a pătimit şi s'a îngropat. Şi a înviat a treia zi după Scripturi".

Invierea Mântuitorului din morţi este Alfa şi Omega, în credinţa şi în teologia noastră. Nu putem concepe creştin şi creştinism, nu putem concepe teologie creştină, nu putem concepe preot şi preoţie — fără învierea lui Iisus Christos şi fără fericita credinţă în învierea aceasta.

Christos a înviat din morţi, cu moartea pre moarte călcând şi celor din morminturi viaţă dăruindu-le!

Iată flamura noastră, iată cântarea noastră de biruinţă, iată sfărâmarea lanţurilor acestei vieţi şi eliberarea noastră — duhovnicească aici, definitivă dincolo (Romani 8, 23).

Toate celelalte propoziţii de credinţă, anterioare şi ulterioare: „Şi s'a suit la ceruri şi şade deadreapta Tatălui şi iarăşi va să vie cu slavă să judece viii şi morţii, a căruia împărăţie nu va avea sfârşit..." — toate sunt ca nişte ramuri gemene cari pornesc şi se propagă din sora lor, aşezată printre ele, ca a cincea: Şi a înviat a treia zi, după Scripturi.

Acesta este faptul, acesta este strigătul de bucurie, aceasta este pârghia care a făcut să sară lumea veche din ţâţâni, acum o mie nouă sute de ani! Fapt istoric este — zice Carl Weizsäcker, la începutul cărţii sale Das Apostolische Zeitalter — că Apostolii Petru şi Pavel şi toţi ceilalţi „erau încredinţaţi că au văzut pe Cel ce a înviat".

Am oare nevoie, iubite frate, să intru cu tine, la lumina făcliilor apostoleşti, în acest palat-minune, din grădina lui Iosif din Arimatheia? Am nevoie să fac cu tine, ca Sf. Luca, odinioară, cu Teofil, să-ţi scriu toate „dela început" (Luca 1, 3) ?... Cu ajutorul Domnului, voiu face aceasta (dar pentru alte feţe decât cele din casa noastră), în Scrisorile mele către Simforoza.

Cred că eşti, ca şi mine, încredinţat până la tăerea capului, că Iisus Christos a înviaţ cu adevărat. Şi atunci vei mărturisi ca mine că învierea lui din morţi umple cerul şi pământul!

Invierea Domnului a biruit spaimele morţii, a dejucat pe Diavolul, ne-a deschis fântânele mântuirii. Invierea Domnului reconfirmă pe Moise şi garantează întreaga Sf. Scriptură. Invierea lui Iisus Christos din morţi garantează preţul sângelui vărsat pe cruce, pentru noi, dă puteri miraculoase apei Sfântului Botez, pecetlueşte minunea Sfintei Euharistii şi toată sfinţenia şi eficacitatea celorlalte taine. Invierea lui Iisus Christos din morţi este minunea care ne demonstrează minunea a doua: Pogorârea Duhului Sfânt şi petrecerea lui cu noi, până la sfârşitul veacului. Invierea lui Iisus Christos din morţi justifică infailibilitatea sinoadelor ecumenice şi ne încredinţează, fără de moarte, că viaţa aceasta nu poate să fie bine petrecută decât în miliţiile Crucii — şi că plata noastră multă va fi în ceruri.

Tăria acestui adevăr o cunosc toţi cei ce s'au ocupat, fie chiar şi în măsură mai modestă, cu obârşiile creştinismului şi cu fenomenul Bisericii Primare. Iată mărturisirea acestui adevăr, în stilul unui protestant, Adolf Harnack: E o pagină preţioasă pe care un om cinstit şi un mare istoric o scrie, după ce a cercetat şi a înţeles că toată revoluţia pentru Iisus Christos a pornit în lume dela învierea lui din morţi.

Adolf Harnack zice, în cartea sa Das Wesen des Christentums, pp. 102—103: „Orice s'ar fi putut petrece la mormânt şi cu arătările (lui Iisus), un lucru este neclintit: dela acest mormânt şi-a luat obârşia credinţa de nesfărâmat (unzerstörbare Glaube) în biruinţa asupra morţii şi într'o viaţă vecinică.. Nu-mi puneţi înainte pe Platon, nici religia Perşilor, nici ideile şi scrierile iudaice de mai târziu. Toate acestea ar fi apus şi au apus. Dar certitudinea învierii şi a unei vieţi eterne — care îşi are obîrşia la mormântul din grădina lui Iosif — n'a murit şi convingerea că Isus trăeşte stă şi azi ca temelie nădejdilor de cetăţenie într'o vecinică cetate, făcând viaţa pământească vrednică de trăit şi suportabilă. El a izbăvit pe acei pe cari frica morţii îi ţinea în robie toată viaţa (Ebrei 2, 15). Aşa este. Şi azi încă (fie şi cu excepţii) acolo unde, împotriva tuturor inpresiilor pe cari le dă natura, întâlnim o credinţă puternică în preţul infinit al sufletului, acolo unde moartea a pierdut spaimele ei, acolo unde suferinţele acestui ev sunt puse în cumpănă cu o mărire ce va să fie — acolo acest fel de a simţi viaţa este legat de convingerea că Isus Christos a trecut prin moarte, că Dumnezeu l-a înviat şi că l-a înnălţat la viaţă şi la slavă. Şi cum putem să ne închipuim lucrul acesta altfel decât aşa: că şi pentru primii ucenici, temeiul cel de pe urmă al credinţei lor în Domnul cel viu a fost — puterea care a ieşit din el? Ei au simţit ca purcezând din el viaţă de nezdrobit. Numai pe scurtă vreme a putut să-i zgudue moartea lui. Puterea Domnului a biruit totul. Dumnezeu nu l-a sfărâmat în moartea lui. El trăeşte, ca pârga celor adormiţi. Siguranţa unei vieţi eterne, în timp şi dincolo de timp... omenirea a dobândit-o... nu prin speculaţiuni filosofice, ci prin contemplarea vieţii şi a morţii lui Iisus şi prin simţimântul nepieritoarei lui unităţi cu Dumnezeu (Einheit mit Gott)".

Nu-mi trece, nici o clipă, prin minte, că frăţia ta, preot în biserica noastră, ai putea să ai vre-o îndoială asupra învierii Domnului. Dar este necesar să ne amintim şi să scoatem în evidenţă, în fiecare zi, pe ce temelii miraculoase ne găsim, findcă toate neînţelegerile şi toate rătăcirile vin în primul loc de aici: Uităm că tot ce suntem şi lucrăm este pe temelia învierii lui Iisus Christos din morţi.

GALA GALACTION

Marele nostru scritor, prea bunul părinte **Gala Galaction** a cărui activitate literară scânteiază — consolantă mustrare! — în amintirea cetitorilor asemeni bucăţii de marmoră de pe Acropole despre care vorbeşte Merejkowski, ne face deosebita cinste să ne autorize a reproduce din culegerea sa de scrisori teologice: **Piatra-din-capul-unghiului.**

Pledoarie dogmatică şi vibrantă a ortodoxismului, pe care S. Sa 'l vede asediat de nepăsarea autohtonă şi de infiltraţii străine, culegerea părintelui Gala Galaction merită o atenţie mai amănunţită — pe care o şi promitem.

Pentru astăzi, suntem fericiţi să auzim aceste cuvinte de înălţare de la un slujitor al Domnului şi mai ales dela o glorie a scrisului românesc. (N. R.).

Sărutul lui Isus

Era la cină Domnul cu ucenicii săi
Toţi ascultau cu grije poveţele divine
Iar EL plimbându--şi leneş privirile
[senine
Ii sfătuia să 'ndrepte, să ierte pe cei răi.

Cum noaptea se lăsase pe umedele văi
Se mai vorbi de milă, de patimi de
[ruşine
De calea care duce spre cer şi către bine
De alte înţelepte şi fericite căi.

Se duse-apoi la Iuda, şi pletele-i cărunte
Le mângăie o clipă îl sărută pe frunte
Dar sărutarea-i rece ca fierul roş ardea

Apoi văzând pe Iuda cum se îngălbenise
Zâmbi Mântuitorul de spaima lui si zise :
— „Te-a 'nfricoşat sărutul ? Mi-l vei
[înapoia".

MIRCEA PAVELESCU

Floarea de rapiţă

Te iubesc!...
Aşi vrea să merg
de mână cu tine
aşa cum fac copiii.
Haide printre
florile galbene din câmp,
să tragem adânc în piept
miros de muncă...

O, floarea de rapiţă
ce ţi-a despărţit buzele
aşa cum ar fi tăiat
o rodie coaptă,
mi-a turburat inima.
Dă-mi-o
s'o răsădesc în suflet.
Te iubesc.

FLORICA MUMUIANU

Apusuri mari de soare

In singurătăţile-mi tomnatice
uitat ca un buchet de flori din vara ce-a
[trecut,
mă 'nduioşez, — visez — şi plâng.

La ce mai stăruiţi în preajma mea
neodihnite visuri
ca oile nesăturate
pe nesfârşitul câmp de toamnă, când
obosiţi de praf şi căi şi gânduri —
au adormit flămânzi păstorii 'n marginea
[cărării.

In mine cresc — apusuri mari de soare

VALERIU BORA

GIOVANNI PAPINI

Isus pe Cruce

(din Storia di Cristo)

Pe culmea măgurei zisă a Ţestei, cele Trei Cruci, înalte, mohorîte, cu braţele desfăcute ca nişte uriaşi gata să îmbrăţişeze, se ridică în văzduhul larg şi îndrăgostit al primăverei. Nu aruncă umbre ci sunt tivite cu răsfrângerile sclipitoare ale soarelui. E atâta de mare frumuseţea lumii, în ziua aceea, în ceasul acela, că nu pare cu putinţă să se gândească cineva la chinuri; nu s'ar putea, acele braţe de lemn, să le înfloriţi cu flori de câmp şi să atârnaţi, de la una la alta, cununi de frunze noui, să ascundeţi spânzurătorile sub ziduri de verdeaţă şi să staţi la umbră, fraţilor, împăcaţi şi binevoitori, întreaga dupăamiază?

Dar Preoţii, Scribii, Fariseii, sadicii, răzbunătorii, veniţi acolo să'şi aţâte pofta cu priveliştea celor trei agonii, se frământă de neastâmpăr şi îmboldesc, cu glume de rând, încetineala Romanilor.

Centurionul dă o poruncă. Doi ostaşi se apropie de Isus şi-l despoaie, cu mişcări repezi şi grosolane, de toate veşmintele de pe el. Răstignitul trebue să fie gol: ca cel ce intră în bae, spune un vechiu cărturar.

Abia ce-l văd despoiat, îi trec două frângii pe subţiori şi-l trag în sus pe Cruce. La jumătatea trunchiului e un piron drept scaun şi trupul trebue să găsească acolo o rezemătoare chinuitoare şi dureroasă. Un alt soldat sprijinind scara de unul din braţele de-a curmezişul, se urcă sus cu ciocanul, apucă mâna care vindecă leproşii şi mângăie părul copiilor, o întinde pe lemn, înfige un cui în mijlocul palmei. Cuele sunt cam lungi şi cu o capsă lată, să se bată bine. Fierarul cel neînvăţat dă o lovitură care străpunge pe dată carnea, şi-apoi alta şi o atreia, pentruca vârful să intre vârtos şi să nu rămână afară, decât capsa. Puţin sânge ţâşneşte din mâna găurită pe mâna care bate, dar harnicului lucrător nu-i pasă şi bate mai departe, voiniceşte, până ce treaba nu-i făcută cum se cade. Atunci se dă jos şi face la fel cu mâna cealaltă.

Toţi au amuţit, cu nădejdea că vor auzi urletele blestematului. Dar Isus tace în faţa călăilor, precum a tăcut în faţa judecătorilor.

Acum e rândul picioarelor. E un lucru care se poate face de jos, căci crucile romane nu sunt prea înalte, aşa că de se lasă acolo multă vreme trupurile osândiţilor, pot ajunge până la ele câinii şi şacalii să scormonească măruntaiele şi să le mănânce.

Ţintuitorul ridică în sus genunchii lui Isus, pentru ca laba picioarelor să se lipească, întinsă bine, de lemn; iar după ce ia măsura, cu un beţişor, pentru ca vârful de fier să se înfigă între două oase, repede lovitura în cel dintâi picior şi strânge cuiul până ce nu se înţepeneşte bine. Asemenea face la celălalt picior şi în cele din urmă priveşte în sus, cu ciocanul în mână, să se încredinţeze că lucrul e făcut cum se cade, că nu lipseşte nimic. Şi-a uitat de placa scrisă, pe care-o luaseră de la gâtul lui Isus şi o aruncaseră jos. O ia, apucă iar scara şi cu două ţinte o prinde în vârful trunchiului crucii, de-asupra capului încoronat cu mărăcini.

In sfârşit se dă jos, aruncă ciocanul şi se uită dacă tovarăşii au isprăvit. Tâlharii sunt şi ei gata, toate trei Crucile au jertfa lor de carne. Ostaşii se pot odihni, pot împărţi hainele, căci cei de sus, de-acuma nu vor mai avea nevoe de ele. Rămăşiţele celor despoiaţi se cuveneau prin lege călăilor. Patru erau ostaşii cari aveau drept la vestmintele lui Isus şi făcură din ele patru părţi. Rămânea saiul care era fără cusutură, ţesut dintr'o bucată. Era păcat să-l taie căci pe urmă n'avea să-i mai slujească nimănui. Dar unul din ei, bătrân jucător, găsi leacul. Scoase zarurile, le aruncă în coif, ca săgetătorii porumbelului virgilian, şi saiul fu tras la sorţi. Deacuma Regele Judeilor nu mai are pe lume decât spinii cununei pe care i-au lăsat'o pe cap, spre mai mare ocară.

Totul e săvârşit; picăturile sângelui său cad încete din mâini pe pământ iar cele din picioare brăzdează cu roşu soclul crucei. De acuma nu va mai fugi: gura-i blestemătoare, peste puţin, se va deschide largă de agonie, dar va rămâne goală de cuvinte pentru totdeauna. Ucigaşii pot fi mulţumiţi de ei înşişi şi de spânzurătorii streini. Otrăvitorul norodului, duşmanul Templului şi al Orânduirii, e ţintuit cu patru piroane zdravene pe stâlpul neruşinării. Stăpânii din Ierusalim, din astăseară, vor putea dormi somn mai liniştit.

O larmă de rânjete drăceşti, de strigăte voioase, de glume crunte, se ridică din mijlocul înghesuelii ce se grămădea în preajma dealului. Iat-o colo, pasărea cea afurisită, cobitoare, ca o bufniţă ţintuită cu aripile întinse la uşa ţăranului. Săracul care voia numai un suman, acum e despoiat; hoinarul care n'avea o piatră să'şi odihnească funtea, azi are un frumos căpătâi de lemn; înşelătorul care trăgea pe sfoară cu minunile lui, nu mai are mâinile slobode să frământe noroiul ce da vederea orbilor; Regele, are drept tron un cui tare de lemn; pizmuitorul Ierusalimului e spânzurat în faţa sfintei cetăţi; Invăţătorul atâtor discipoli are drept singură tovărăşie doi hoţi, care-l suduesc şi patru ostaşi cari mor de urât. Chiamă deci pe Tatăl tău să te mântuiască, ori un stol de îngeri care să te ia de-acolo şi să ne risipească cu săbii de foc. Atunci vom crede şi noi că erai Cristos şi vom cufunda faţa în pulbere să ne închinăm ţie.

Iar unii dintre preoţi, dând din cap, spuneau:

— Tu care nimiceşti Templul şi în trei zile îl zideşti din nou, mântueşte-te pe tine! Dacă într'adevăr eşti Fiul lui Dumnezeu, coboară-te de pe cruce!

Este un îndemn ce aduce aminte deacela al Satanei în Pustiu. Şi ei, la fel Satanei, vor o minune. De câte ori au cerut ei un semn! Un mare semn ar fi dacă tu ai izbuti să desfaci cele patru cuie şi să cobori de pe cruce, sclipind în văzduh puterea Tatălui, care ar trebui să ne săgeteze ca pe nişte ucigători de zei. Dar vezi bine că piroanele sunt tari, nu se îndoaie şi că nimeni nu se arată, din cer ori de pe pământ, într'ajutorul tău.

De-avalma Il bârfeau Scribii, Bătrânii, până şi soldaţii cari n'aveau nici un amestec, până şi hoţii, cari totuşi pătimeau la fel cu dânsul.

— A mântuit pe alţii şi nu se poate mântui pe el! Nu este Regele Israelului? De e Cristos, Alesul lui Dumnezeu, coboare de pe cruce, să vedem şi să credem. Se dă în paza lui Dumnezeu; dacă Dumnezeu vrea să-i aibă cu tot dinadinsul, scape-l acum, căci a spus: Eu sunt Fiul lui Dumnezeu.

A dat zvon în ţară că a venit să aducă viaţă dar nu e în stare, acuma, să scape el însuşi de moarte! S'a lăudat că este Fiul lui Dumnezeu iar Dumnezeu nu se mişcă să deslipească pe copilul său de spânzărătoare. Atunci, n'a spus decât minciuni: nu-i adevărat că a mântuit pe cineva şi nu-i adevărat că Dumnezeu îi e tată; iar dacă a minţit întru aceasta, a minţit şi întru tot şi-şi merită soarta. N'aveam nevoe de această dovadă dar

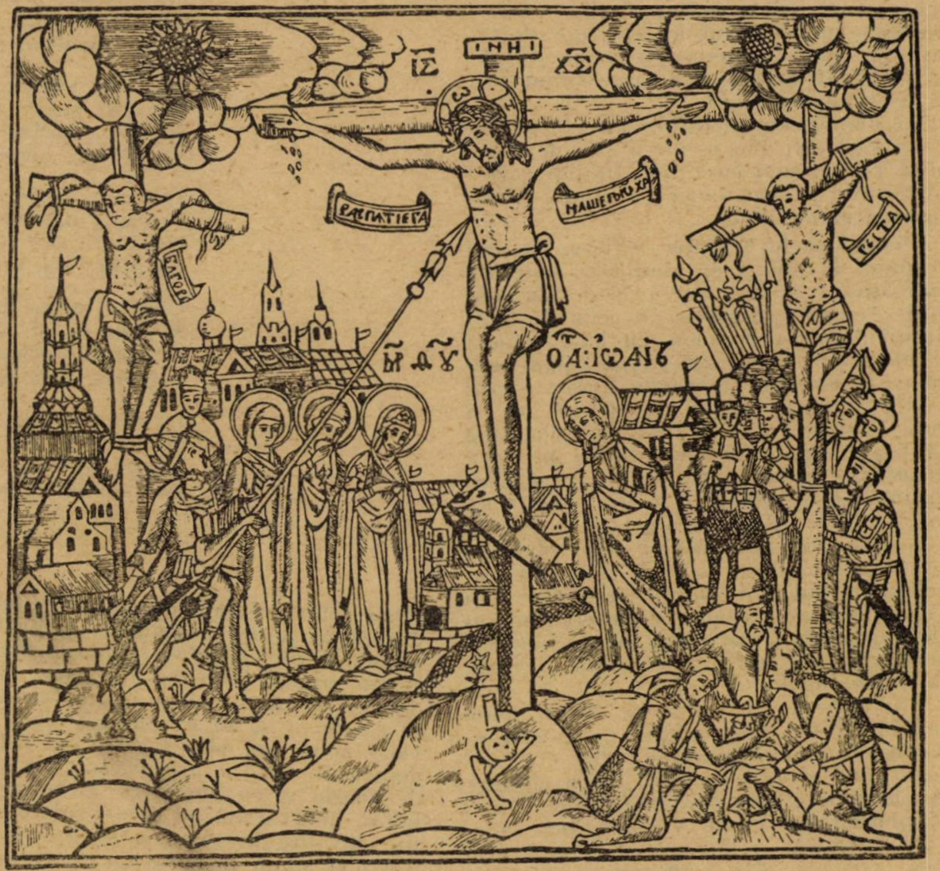

RASTIGNIREA DOMNULUI, din Triodul dela Buzău, 1700.

şi dovada s'a arătat, limpede, s'o poată vedea toţi; mai liniştit decât aşa, sufletul nostru nu poate să fie. In clipa asta, minunea ar fi fost cu putinţă, n'ar mai fi acolo ţintuit să pătimească; dar cerul e gol şi soarele, candelă a lui Dumnezeu, ne luminează ca să se vadă mai bine încreţiturile feţii lui şi gâfâitul greoiu al pieptului.

Ce mare păcat că Romanii nu îngădue străvechea noastră osândă pentru blestemători, căci ne-am fi vărsat focul mai bine, unul câte unul, bătându-te cu pietre; şi fiecare din noi ar fi avut partea lui de gust, luând la ochi capul cu pietrele bine sparte, să te umplem de vânătăi, de strivituri, de sânge, să te îmbrăcăm într'un suman de pietre, să te ascundem într'un munte de bolovani. Odinioară în faţa femeii păcătoase, le-am lăsat jos, pietrele, dar azi nimeni n'ar fi dat îndărăt şi ai fi plătit pentru tine şi pentru ea. Şi crucea e bună, dar nu umple inima privitorilor de mulţumire. Dacă cel puţin aceşti streini ne-ar fi îngăduit şi nouă să dăm odată cu ciocanul în cuie! Nu răspunzi? Nu mai ai poftă să propăvăduieşti? Nu eşti în stare să cobori? De ce nu binevoeşti a ne aduce şi pe noi la matca credinţei tale? Dacă trebue să te iubim, apoi dovedeşte-ne mai întâi că Dumnezeu te iubeşte până într'atât încât face o mare minune ca să te smulgă morţii!

Dar Dumnezeescul ţintuit tace. Sfâşierea frigurilor care încep, nu e atât de cumplită pe cât sunt cuvintele fraţilor care-l răstignesc a doua oară pe crucea înfricoşetoarei neştiinţe...

Răsuflarea lui Cristos se făcea tot mai greoaie. Pieptul i se umflă cu ostenită frământare, să bea un sirop de aer mai mult; capul i se lovea de nodurile lemnului; inima--i zvâcnea cu bătăi repezi şi năvalnice care-l zguduiau, voind parcă să-l smulgă; frigurile însetate ale răstigniţilor îi ardeau tot trupul, ca şi cum sângele i s'ar fi prefăcut prin vine în foc curgător. Trupul întins în acea nesuferită aşezare; ţintuit în grinzi fără putinţă de-a schimba locul; ţinut de mâinile care se spintecau dacă se lăsa în voie, iar dacă le ţinea în sus, oboseau prea tare mijlocul sfâşiat şi biciuit: acel trup tânăr şi dumnezeesc, care în atâtea rânduri pătimise ascunzând un suflet prea mare, era acum un rug de durere pe care ardeau, de-avalma, toate durerile lumii.

Răstignirea într'adevăr, după cum mărturisi un retor ucigaş care muri asasinat mai înainte de Cristos, era cel mai crud şi mai grozav dintre chinuri. Acela care dădea cele mai mari dureri şi pentru mai multă vreme. Dacă se arăta teanosul, o lâncezeală jalnică grăbea moartea; dar erau unii cari se dovedeau mai tari, îndurând din ce în ce mai mult, până a doua şi chiar a treia zi. Setea frigurilor, congestia inimei, înţepenirea vinelor, înţepăturile muşchilor, ameţeala şi zvâcniturile capului, groaza sfâşietoare şi mereu crescândă, nu erau în stare să-i răpună. Insă cei mai mulţi, după douăsprezece ore, îşi dădeau sufletul.

Sângele celor patru răni ale lui Isus se închegase în jurul cuelor de fier dar orice mişcare făcea să izvorească şiroaie care se prelingeau încet pe cruce în jos şi picurau pe pământ, Capul i se îndoise, de înţepenirea gâtului, într'o parte; ochii ochii aceia muritori în care se arătase Dumnezeu să privească pământul, se înecau în sticlirea agoniei; iar buzele vinete, crăpate de lăcrămi, uscate de sete, strânse de răsuflarea grea, arătau urmele celei din urmă sărutări, sărutarea ciumată a Iudei.

Aşa moare Dumnezeul care-a scăpat de friguri pe bolnavi, care-a dat apa vieţii celor însetaţi, care-a trezit morţii din sicrie şi din morminte, care-a făcut să umble pe cei încremeniţi de dambla, care-a izgonit diavolii din sufletele încare-a plâns cu cei ce plâng, dobitocite, care-a făcut să se mai nască odată, la o viaţă nouă, cei păcătoşi, în loc să-i pedepsească, care a propovăduit, cu vorbe de poezie şi cu dovezi de minune, acea iubire desăvârşită pe care brutele smintite, tăvălite în somn şi sânge, n'ar fi fost nici odată în stare s'o descopere. A închis rănile şi i-au rănit trupul lui cel neprihănit; a iertat făcătorilor de rele şi e răstignit, nevinovat, de răufăcători în mijlocul rău-făcătorilor; a iubit în neştire pe toţi oamenii, chiar şi pe aceia cari nu-i meritau iubirea, iar ura l-a ţintuit aici, unde ura e pedepsită şi pedepseşte; a fost mai drept decât însăşi dreptatea şi s'a săvârşit, pentru el, cea mai vicleană nedreptate; a chemat vitele cele mai josnice la cucernicie şi a căzut în mâna înjositorilor şi a diavolilor; a adus viaţa şi-i dau în schimb moartea cea mai păcătoasă„,

Se părea că firea însăşi ar fi voit să ascundă grozăvia acelei vederi. Cerul, care fusese senin toată dimineaţa, se întunecă pe neaşteptate. O ceaţă deasă, de par'că ar fi venit din smârcurile Iadului, se ridică în spatele dealurilor, şi încet-încet se risipi în toate colţurile zării. Un stol de nori negri se apropie de soare, de acel plăpând şi limpede soare de April care încălzise mâinile călăilor, îl învălui, îl năpusti, şi la urma urmelor, îl acoperi cu o perdea groasă de negură. „Iar până la cel de-al noulea ceas, fost-a întuneric peste tot ţinutul acela“.

(din italieneşte de)

ALEXANDRU MARCU

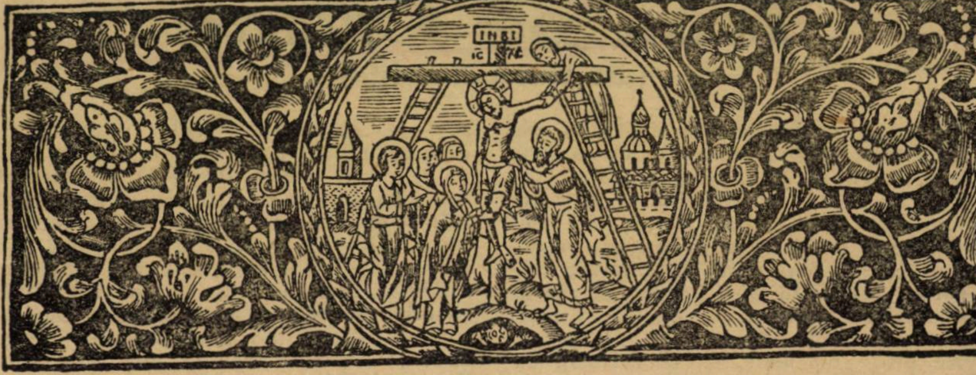

— FRONTISPICIUL DIN TRIODION, 1700 —

LUNA

A ajuns subiect demodat şi banal
Doar în cărţi, dar pe drumul tău nu;
Nu pe cer strălucit şi 'nghiţit, de cristal,
Ci pe drumul pe care mergi tu —

Ca o pavăză'ţi trece 'nainte, lucind,
Peste porţi, peste plopi fără foi,
Când te-opreşti undeva, stă şi ea din colind
Când porneşti, reporniţi amândoi.

Staţi de vorbă, aiurând, peste negre-arături,
Poposiţi lângă pomii bătrâni,
Speriaţi, răsăriţi la răscruci albăstrii,
V'aplecaţi, lăcrămând, pe fântâni.

Tălmăciţi cotiturile 'n câmpu 'nverzit,
Pe când tot e 'ntr'o ceaţă îmbrăcat:
Ochii tăi, sau ai ei, vioriu strălucesc,
Ca prin fum, luminând tremurat—

Când e 'ntins, ne 'ntrerupt, câmpu' întreg, sub polei
Şi doar tu îţi ţii drumul, stingher,
Ai simţit: ochiul tău arde 'n flacăra ei
Şi-l priviţi amândoi de pe cer —

Iar când, palidă, ea, ca un chip vestejit,
Se 'nveleşte cu vineţii zori,
Tu, pe masa cu cărţi, îţi laşi capu' aurit,
Luminând, ca pe-o boltă de nori. —

MIHAIL CELARIANU

MOARTEA LUI DANTE

de ALEXANDRU MACEDONSKI

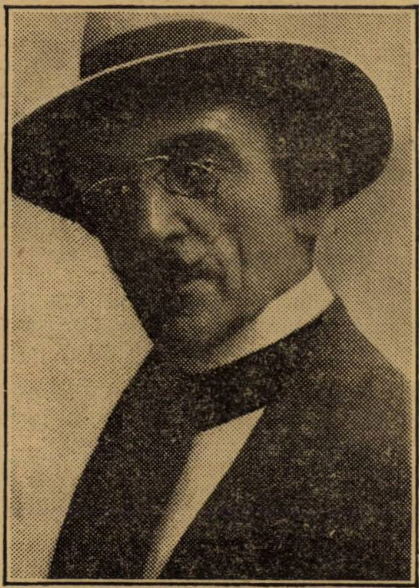

ALEXANDRU MACEDONSKI

SCENA IV. — Actul II.

Muzele, Gândul lui Dante.

— Melopee muzicală —

(Muzele apar)

UNA DIN MUZE (recitativ)

El doarme — doarme liniştit —
In somn nu este suferinţă, —
Inalta soartă şi-a 'mplinit,
Şi viaţa nu l-a biruit —
Purtat plin slăvi e de credinţă
Şi doarme — doarme liniştit.
MUZELE (cor)
Inalta soartă şi-a 'mplinit
O ALTA MUZA (recitativ)
Mai e, surori, o amânare,
Căci Zeii astfel o voiesc:
La prea înalta lui cântare
Terzete, şease, mai lipsesc.
MUZA EPOPEIEI
Pe mine Muza Epopeiei,
Aceste versuri mă privesc :
In rytmul sfânt al melopeiei
Le simt că 'n mine înfloresc.
MUZA PRECEDENTA
Atunci?
MUZA EPOPEIEI
Intr'una priveghindu-l,
Aştept, dureri să mi-l frământe,
Şi când senin îi va fi gândul
In somnu-adânc să i le cânte.
(Apare Gândul lui Dante)
MUZA EPOPEIEI (văzându-l)
Dar ce văd? însuşi el s'arată
Mai luminos ca altă-dată.
MUZELE (cor)
Mai luminos ca altă-dată.
GÂNDUL
El, da — căci e furat de-o pace
Ce firea toată i-o preface
Şi ce-l tot duce spre-o 'nălţare
Ce-l pregăteşte de plecare.
MUZELE (cor)
Tihnită fie-a lui plecare.
O MUZA
Dar răni având mereu deschise,
Bun gând uşor ai fi putut
Inconjurat să-l laşi de vise.
MUZELE (cor)
Uşor — uşor ai fi putut
Inconjurat să-l laşi de vise.
GÂNDUL
Şi tocmai astfel am făcut. —
El trece-acum dintr'o poiană
De 'nvoalte roze de argint
Către lumina diafană
A unui verde labyrint,
Cireşii 'n cale-i înfloreşte
Sub pasul lui lalele cresc —
O adiere-l răcoreşte
In visul lui Dumnezeesc.
MUZA EPOPEIEI
De visu-i dar te foloseşte,
Şi 'n somnu 'n care e-adâncit,
Ascultă — şi adânc strecoară
Al Epopeiei lui sfârşit
Ce ş'a lui viaţă o sfârşeşte
Pentru ca el să nu mai moară
GÂNDUL
Este-o minune cum robeşti... —
Voi face tot ce porunceşti.
MUZELE (cor)
Strecoară 'n somnu lui — strecoară.
Al Epopeiei lui sfârşit
Şi să-i rămână 'ntipărit
Pentru ca el să nu mai moară.
MUZA EPOPEIEI
(apropiindu-se de gând)
Deci iată-l...
(şoptindu-i lung la ureche)
Ţine-l minte bine.
GANDUL
N'ai grijă... — E de veci în mine.
(Gândul piere)
O MUZA
(mişcare a ei ascultând)
Dar... — Pasuri vin pe neştiute
Şi... (Melopeea muzicală înaintează)
MUZELE
Să ne facem nevăzute.

SCENA V.

Fiii lui Dante, apoi Dante şi Fiica lui

INTAIUL FIU. — La urma urmei cinci scuzi pentru doi cai la lectica în care se vor urca tatăl şi sora noastră, cât şi pentru conducător, şi un scud de fiecare cal pentru noi, nu este tocmai scump. — De-aici la Padova e un drum, şi bătrânul Bepo ne-a îndreptat bine.

AL DOILEA FIU. — Mult nu e — dar e mult de tot când ţi-este punga aproape goală. Ah! mare lucru e şi banul! Cât soare şi câtă putere e în el.

DANTE (Dante s'a arătat sprijinit de fiica lui şi a auzit cuvintele din urmă).— Nu copilul meu — copiii mei — soarele şi puterea sunt în suflet — în tinereţe şi în sănătate — într'un cuget curat. (Aşezându-se): Nu mai am decât unul din aceste trei bunuri, dar tot am mult. Cu toate acestea ce frumos era totul în mine şi împrejurul meu, când aveam şi pe celelalte două. Oh! tinereţea! cum s'a dus! (mică pauză). Dar sănătatea ?... Cum m'a lăsat şi ea ! Şi câte puteri sufleteşti nu mi-au dat, — sufleteşti şi trupeşti — şi una şi alta. Dar veniţi mai aproape de mine, trageţi câte un scaun — Aşa ! — Aşa — Nu v'am văzut de atâta vreme, copiii mei — (îi mângâie), cum vă doream, (sărută pe cel mai mare). Pe tine — O ! Cât (sărută pe cel de al doilea) Cât — Cât şi pe tine! (sărută pe fiica sa). Dar pe tine ? Aş avea oare graiu să-ţi spun ?

INTAIUL FIU. — Tată. te oboseşti însă....

DANTE. — Nu, rău nu-mi face — bine, da.

AL II-LEA FIU. — Ori cum... cred....

DANTE. — Crede ce-ţi spun eu, — sunt odihnit — vindecat. Venirea voastră a făcut minunea. Impărăteşte ca acum n'am dormit de mult — de când eram copil — dacă am fost copil vre-o dată. Gândiţi-vă: trei ore de somn în şir — şi de somn liniştit — dulce glumă e asta?... legănat de aripi, sărutat de aripi.... O ! şi într'un vis pe care nu-l mai ţin minte ! dar a cărui frumuseţe, a cărui lumină îmi umple încă sufletul.... — Cuvintele pe care le-am auzit apoi — Vai ! de ce nu le ştiu? Sunetele lor se deşirau de pe o cordea de aur şi cădeau unele după altele ca nişte mărgăritare, iar armonizându-se întocmeau ca un cântec. O ! şi ce cântec ? Al însuşi celor şease tertete de pe urmă ale epopeiei mele... In sfârşit... Ce e de făcut ? Sunetele vorbelor nu mi-au rămas în minte... Mi-a rămas numai ca un parfum al lor... Şi cu toate aceste, ceva îmi spune că ele nu pot să fie stinse de veci — căci s'o ştiţi, copiii mei, cântecul vine de sus, dela Zei. Cum mi s'a desvelit taina, e greu să vă spun, dar tot o să 'ncerc... (mângâe pe unul din copii). Chipul tău nu s'a schimbat mult... (mângâie pe celalt). O, nici al tău ! — (Mângâie pe fiica sa). Al tău şi mai puţin. (In vremea aceasta copiii lui Dante s'au lăsat treptat în genunchi împrejurul lui) — O să 'ncerc dar, deşi e mult de atunci. — Ştiu eu câţi ani aveam ? Cinci-sprezece, şeapte-spre-zece ? Poate mai puţin, dar peste şeapte-spre-zece, nu, şi... copilărie curată,... într'o noapte m'am deşteptat din somn în hohote de plâns, iar când mi-am reluat firea ştiam doar atât : că-mi vorbiseră glasuri dumnezeeşti şi că numai ciuda că nu ţineam minte spusele lor, îmi smulseseră lacrămile.

Ce este însă ciudat de tot, e că, târziu — la începutul vremei când începusem să mă duc din cerc în cerc spre locul chinuiţilor de veci şi când terzet după terzet se înşiră cu înlesnire sub pana mea, nu ştiu de ce-mi veni gândul că nu le scriu eu — care să fie acest mister copiii mei ? — şi că vorbele ce isvorau de sub pana mea şi ca dela sine meşteşugite în versuri, mi-ar fi suflate de altcineva în auz — de un altcineva care nu eram eu, dar care putea prea bine să fie cel din visul meu de odinioară — chiar el — chiar el care mi le înoia în minte şi că...

INTAIUL FIU. — Cum te oboseşti, tată.

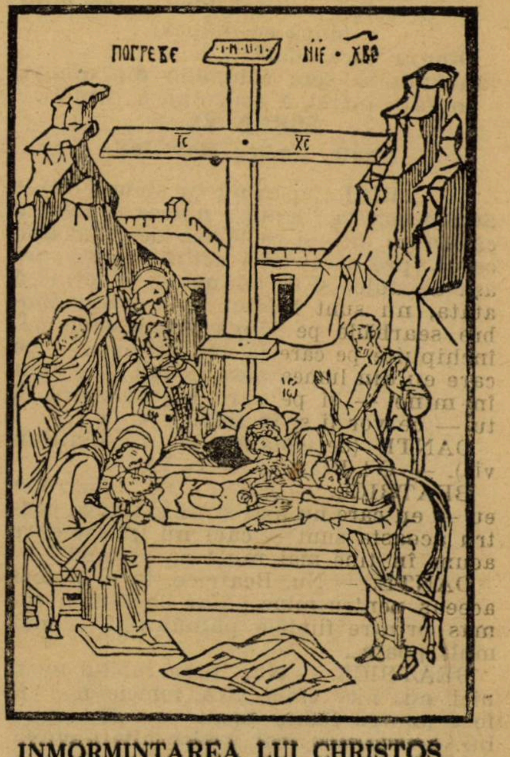

INMORMINTAREA LUI CHRISTOS
din **Triodul Penticostar** slavonesc (1550).

DANTE. — De loc. — Dacă vă spun că sunt vindecat. — Dar să vorbim de voi — de muma voastră — de Genuna Donati pe care ați făcut bine că ați iubit-o. — Cele care s'au petrecut între noi nu vă priveau. Genuna a fost o femeie cum sunt puține: Demnă și de iubire și de respect.

Putea însă să mă înțeleagă? Eram însurat cu alta — cu o nălucă... Eu am fost vinovatul.

Și, poate nici eu: Nimeni nu poate să fie de cât ce este. Ea, ce-a fost — eu, ce sunt....

FIICA LUI (mângâindu-l). — Destul, tată, te rog.

INTAIUL FIU. — Ți s'a aprins din nou obrazul.

AL DOILEA FIU. — Și mâna îți arde iar...

DANTE. — Bine. Mă liniștesc. Cât despre sănătos — uitați-vă la mine... (se scoală fără șovăire). Iată: slăbiciunea mi s'a dus... Nu mai sunt înfriguratul pe care l-ați găsit. (Dante se mișcă în timpul acesta cu siguranță printre copiii lui). El se duce apoi spre colonada ce da spre mare). Puteți prin urmare să nu mai aveți teamă. Vedeți singuri: Nevoie n'am de sprijin. Puterile mi s'au întors (se oprește lângă coloană uitându-se spre mare).

(Efect de lumină roșie)

In ce glorie apune! și ce frumoasă e marea — viața! și cum amândouă au să se ducă odată cu el, să se înnece în întuneric, să nu mai fie. — Da. — Dar și cum are să renască și el și totul — mâine. — Ați auzit, copiii mei — mâine! — Căci orice azi are un mâine — îl are să n'o uitați.

(în extaz)

Marea! Soarele! Viața!

(cu liniște către copiii lui)

Și acum am să vă rog și eu ceva.

(se aude sunet de clopot ce chiamă la masă)

— Tocmai la asta mă gândeam: Clopotul chiamă la masă. — O mulțumire — o mare mulțumire faceți-mi-o... Voi sunteți obosiți, veniți de pe drum, sdruncinați de emoțiuni... duceți-vă fără grijă la masă — fără nici una. Mai e în sfârșit și altceva și am să v'o mărturisesc: vroi să mă reculeg — să rămân singur— așa sunt poeții... duceți-vă fără, fără nici-o grijă (îi duce binișor spre galerie).—

— O voiesc — sunt bine — cu totul.

(după ce dispar)

Singur încă odată.

(ducându-se spre colonada din drepta) în fața mărei, a soarelui, a cerului.

SCENA VI.

Dante, Umbra Beatricei.

BEATRICE. (apărând în stânga lui).— Sorele acesta, Dante, marea dinaintea căreia te afli, și ce e așa de frumoasă. cerul spre care ridici ochii și ce-ți pare așa de dulce și de adânc, ce te farmecă atâta, nu sunt iubitul meu, decât umbre searbăde pe lângă frumusețile neînchipuite pe care le văd alți ochi — pe care eu din lumea mea le văd — ce sunt în mine — și pe care le vei vedea și tu — ce vor fi și în tine.

DANTE (deșteptându-se ca dintr'un vis). — O! Beatrice — tu?

BEATRICE. — Eu — da totdeauna eu — eu care nu mai sunt, și tocmai pentru aceasta sunt — căci nu trăiesc oare acum în tine mai mult ca oricând?

DANTE. — Nu, Beatrice, tu ai fi fost aceeaș pentru mine chiar dacă ai fi rămas printre ființele pământești — mai mult poate...

BEATRICE. — Nu, prea iubitul meu, nici eu, nici vre-o altă femeie n'ar fi fost pentru Dante decât ce-a fost soția lui — una sau mai multe alte Genuna Donati. Nimic mai mult — nimic mai mult — mai puțin poate.

DANTE. — Nu, prea iubita mea, tu n'ai fi fost o Genuna Donati.

BEATRICE. — Aș fi fost o femeie ca toate — iar dacă nu ca toate — o făptură supusă tutulor legilor vieții pământești. Trecerea unui nor pe cer, ploaia, căldura, frigul, dorințele, ispitele — mai puțin de-atâta — un sgomot, un sunet prea ascuțit sau prea aspru — mi s'ar fi răsfrânt în suflet ca într'o oglindă, mi l'ar fi întunecat — m'ar fi făcut rea, posacă, cicălitoare — și ce-aș mai fi fost eu atunci pentru tine? Și, iar, chiar dacă aș fi urmat să te iubesc, aș mai fi fost iubită de tine?

DANTE. — Te-aș fi iubit și atunci, Beatrice, ți-o jur!

BEATRICE. — I-ai mai jurat, și Genunei Donati. — Dar eu nu m'am mâhnit — căci ceva în mine îmi spunea că n'o vei iubi... O! Cum nici pe mine nu m'ai fi iubit — iar pentru ca să fii al meu în eternitate — și numai al meu, — m'am desbrăcat de haina trupească.

Așa te-am iubit eu Dante. Căci afl'o: nu boala m'a doborît. Eu m'am lăsat să mor. Căci trebue să știi, prea iubitul meu, ce nu știu ceilalți oameni.

Nimeni nu moare de cât atunci când vrea, și nu e om care să nu vrea să moară când nu mai are dorința să trăiască.

DANTE. — Dar eu, de ce mai trăiesc încă, Beatrice?

Mai este vre-o dorință în mine?

BEATRICE. — Mai este una. Nu ți-ai sfârșit poema.

DANTE. — E adevărat (meditație). Cele șease terzete...

BEATRICE. — Și pentru aceasta te mai răpește soarele pământesc, cerul acestei vieți ce-ți pare așa frumos încă, marea...

DANTE. — Dar ce vezi tu Beatrice, în viața ta de dincolo, de aceasta, spre a-mi vorbi mie astfel?

BEATRICE. — Un soare ce n'are margini. O lumină ce cuprinde în ea nesfârșitul și ce e întuneric pentru ochi omenești, și aud un graiu ce e tot lumină și ce e și cântec și mângâiere — un graiu din care es toți fiorii și toate cugetările și simțirile omenești, iar extazul în care mă duc e al neînchipuitelor plăceri și pentru el nu e nici timp nici loc. prea iubitul meu...

DANTE. — O lumină ce e întuneric pentru ochi omenești..

(se duce spre masă)

O lumină ce este și văzută și auzită, o lumină ce este graiu, cântec, mângâiere; din care ies toți fiorii... (Către Beatrice). — Beatrice, mai vorbește-mi...

BEATRICE. — Nu; îți va spune în curând gândul tău ce mai trebue să știi.

(Beatrice dispare)

Beatrice! Beatrice! (se uită împrejur). N'o mai văd.

(Se așează la masă. — Meditativ ia condeiul și o hârtie — scrie —)

„Lumină ce...

SCENA VII.

Dante, cei doi fii.

AL DOILEA FIU. — Tată!...

INTAIUL (către al doilea). — Pst!

DANTE (cu condeiul în mână, cu capul sprijinit în palmă). — Lumină ce...

INTAIUL FIU (către al doilea). — Să ne retragem. — Işi scrie terzetele.

Finele actului al II-lea

ALEXANDRU MACEDONSKI

Cântecelor

In umbră de pădure licurici,
– O, cânturi dragi crescute 'ntre zăbrele—
Voi mi-ați împodobit un cer cu stele
Și v'ați pierdut, în umbra deasă, mici,
Cu visele și gândurile mele.

Și stați așà, comori ascunse 'n lut
Vrăjite de zeiască armonie
Și nimenea pe lume nu vă știe
Și nimeni, poate nu v'a cunoscut
Atât de 'ndurerata melodie.

In voi o lume-am vrut să investmânt,
Dar lumea 'mi piere 'n voi neînțeleasă—
— O, soarta mea și-a voastră-i nemiloasă.
—Ca voi o licărire și eu sânt
Și tuturor uitarea ne e casă.

Dar, poate cerul bun s'o îndurà,
Din moartea mea un cânt să se resfire:
Va plânge'n el o șoaptă de iubire
Și eu din noapte'mi mă voi bucura
Că-am mai trăit o clipă 'n amintire.

EUGEN VICTOR

O seamă de cuvinte

Milton, după ce orbise, s'a însurat pentru a treia oară cu o femeie foarte frumoasă. Intr'o zi, un prieten îi spune că femeia lui e un trandafir.

— Așa e, răspunse Milton, nu știu asta după culoare, dar am aflat-o după spini!

Antoine, celebrul regisor, strigă unei artiste bătrâne care repeta pe scenă:

— Nu așa, doamnă! Nu știți cum se urcă o scară!

La care primi următorul răspuns:

— Domnule sunt de 32 de ani de când locuesc în catul al șeaselea!

Tristan Bernard își defini într'o zi precum urmează situația sa față de feciorul său din casă:

— Deosebirea dintre stăpân ș' slugă constă în aceia că amândoi fumează aceiași calitate de țigări, dar că numai unul le plătește!

Voltaire, întrebă într'o zi pe un tânăr, ce profesie vrea să aleagă.

— Medicina, răspunse tânărul.

— Cu alte cuvinte, răspunse Voltaire, vei experimenta cu materii necunoscute, pe un corp necunoscut!

Dante, fiind numit ministru plenipotențiar la Roma de către Senatul din Florența, nu se putu decide dacă e mai bine să plece sau nu. La un moment dat, exclamă:

— Cine rămâne aci, dacă plec eu? Cine pleacă, dacă rămân aci?

Lord George ținea un discurs electoral, când o cărămidă sbură prin fereastră și căzu la picioarele tribunei. Fără a se turbura, exclamă.

— Acesta e unicul argument al adversarilor mei!

RUD. A. KNAPP

Legenda dragostei neprihănite

de DESIDERIU SZABO

Giovanni Molineri era fierar. Flăcău cu pasul îndesat și pumnul dur. Ziua întreagă scânteia fierul, și după dilatarea ochilor lui mari se vedea, că obișnuia zile dearândul să privească în para focului. Graiul lui Giovanni era munca, și în afară de umbletul mâinilor, rostea puține cuvinte.

Doar dimineața și seara Giovanni își tremura buzele. Dimineața, când soarele plutitor spunea lumii : — oameni buni, veniți să trăiți, ziua de azi este vrednică să fie trăită, mai ales ziua de azi, veți vedea: — și când dimineața răsuna în sutele de clopote ale orașului, ca o chemare de dragoste: Giovanni se spăla și se ducea în colțul chiliei curate. Acolo stătea Crist, cu cele cinci răni sângerînde, răstignit pe crucea strălucitor de frumoasă; acolo, lângă El, sta Maria, mama Lui, în vestmânt albastru, cu inima aprinsă. Giovanni îngenunchia și din adâncul sufletului său se înălța un imn adânc răsunător, ca răsufletul larg al unei jertfe fericite. Până sus în bolta casei, până la bolta crengilor, până sus la bolta albastră a marei iubiri aerul se umplea de inimă omenească. Și sus în Rai îngeri buclați, cu mânuțele împletite, rugară pe Maria: — Maria, dulcea noastră mamă, hai să mergem, jos, să ascultăm pe omul acesta bun.

Maria porni și în urma mantiei sale albastre, strălucitoare, se rostogolea carnea râzătoare a copiilor-îngeri. Soarele îi scălda în razele lui, și râsetele lor dulci sclipiau în aerul dimineții. In urma cetei fericite sburau porumbei cu aripele albastre și paserile ținuturilor depărtate. Și Maria și îngerii se lăsară, cu o furișare nevăzută, în casă, iar porumbeii și paserile străine se așeazară pe str așină și cântară un cântec minunat și nemaiauzit.

Giovanni nu observă nimic, îngenuchie și își fărămiți sufletul în imnuri nespus de înflorite și de bune. Și alăturea îngenunchie mama lui, o femeie bătrână — bătrână, care demult nu mai vedea, nu mai auzea, și cărei chiar și glasul i s'a stins în scurgerea timpului ; dar în sufletu-i veșnic ea pipăia mereu glasul copilului ei și își mișca buzele în tremurarea rugilor de preamărire. Și pe amândoi o mare căldură îi contopi într'o aceiaș iubire, și inima tânără a lui Giovanni și dragostea bătrânei devenea o iubire nesfârșită. Și sus în aer, ca în fum înălțat de tămâie, trona Maria ; și micuții îngeri se bălăciau în sunete, ca trupurile crude ale pruncilor în apă călduță. Râdeau spre Maria, care surâdea :

— Ce băiat bun e Giovanni ăsta și ce simplă și de treabă femeie e mama lui.

Apoi Giovanni lucra toată ziua. Bătea fierul și fierul scânteia ca ochiul iadului. Bătea, parcă ar fi bătut un vrășmaș vechiu, care îl urăște, îl tulbură și îl minte. Și nu mai era deosebire între el și munca lui. Erau o voință singură, cinstită.

Când soarele cobora și lucrurile isprăvite aduceau seara, când cele o sută de clopote plângeau înaintea nopții, ca o mare neliniște omenească, Giovanni își spăla mâinile, își ștergea funinginea de pe fața lui frumoasă și tânără și iarăș îngenunchia în colțul chiliei curate. Și mama lui îngenunchia iarăș lângă el, ca să scoată cu viața ei bătrână ruga fiului, și ruga fiului se înnălța din nou ca o pasăre odihnită. Maria, îngerii și blândele paseri ale aerului ceresc coborau iarăș să se scalde în baia curată a serii. Și visurile lui Giovanni erau curate ca de-o mare lumină și se cufundau în neprihănita odihnă a trupului, ca lumina lunii în apa de argint a pârâului.

Bun era Giovanni. In mâna întinsă spre el, punea pomană, de pe spatele gârbovit al femeilor bătrâne lua povara pe umerii lui, drumeților veniți de departe le deschidea ușa și lacrimile isvorâte le ștergea cu vorbe bune. Căci sufletul lui vedea fiecare suferință și nenorocire pe aceiaș față, pe fața care îl privia de pe crucea strălucitoare.

Intr'o Duminică dimineața Giovanni se duse la biserică. Tot atunci se duse la biserică și Romarina, fata celui mai bogat brutar din oraș. Ochii lui Giovanni se deschiseră din rugăciune, și văzu pe Romarina și prin ea văzu propria sa tinerețe, acum întâiaș dată, dintr'odată, așa cum după o perdea căzută ar fi văzut un trup tânăr, gol, strălucitor.

II

Micuții îngerași deschiseră ochi mirați în cerul de primăvară. Soarele plutea pe lucitoarea apă a cerului cu vântrelele desfăcute și cântecul lui Giovanni nu venea, nu mai venea. Clipeau mirați spre Maria, apoi priviră unii în ochii celorlalți. Dar Maria tăcea și nici ei nu îndrăsniră să vorbească. Poate că Giovanni e bolnav — își șopti șieși unul dintre ei. Poate e ostenit — gândi un altul. Și fiecare mică inimioară iertă pe Giovanni.

Dar veni și seara și cântecul tot nu-i chema. Ingerii așteptară — așteptară și priviră lung în jos, prin ferestrele aburite ale cerului. Dar cum toată ziua se sbeguiră cu raze tinere, și cum primăvara cea veșnică îi obosi, adormiră în poala caldelor tufișuri ale Raiului, și nu spuseră un cuvânțel Mariei.

A doua zi dimineața iarăș așteptară zadarnic cântecul. Acuma erau murmure pe buzele lor bosumflate și sub micile lor bărbii îmbufnate tremura plâns înghițit. Abea sorbiră cafeluța cu lapte, unora chiar cornurile calde și bune li se

---

Desideriu Szabó este fără îndoială cel mai artist dintre scriitorii unguri ai generației noi. Mânuește limba ungurească așa cum a învățat dela marele său maestru Ady, și îi dă inflexiuni și posibilități de exprimare pe cari nu le avea înainte. Uneori îți pare că a reușit să-i împrumute calitățile limbilor neolatine. Atitudinea cinică oglindită în opera lui, arta scrisului și viața plină de contraziceri pe care o duce au făcut pe unii să-l numească un Wilde maghiar. Omenescul din cărțile lui este adânc și totdeauna general.

Ultima clipă

Demult, o roade-un vierme-ascuns, încet, încet...
Și umbre negre împrejur coboară,
E palidă și simte c'o să moară
Și-un gând acum o chinuește, un regret.

Cât l-a iubit de mult! Și el, blândul poet,
Azi unde-i oare? Singur e? Ușoară,
Diafană — din viața-i de fecioară —
Răsare, floare tristă,-al inimei secret :

Iubirea. Ar vrea acum să-l aibă-aproape :
Ideal, în el iubirea s'o îngroape,
Și inima-i svâcnește cu putere...

'L-aude, 'l vede... searbădă părere...,
E suflul morții și ea încet se duce;
In urmă: mormânt adânc, o strâmbă cruce.

AL. T. STAMATIAD

BATRANII

Iar s'au certat bătrânii — dela cărți
Pentr'un valet trecut ca fată,
Și-acum bătrânul râde sub mustăți,
Bătrâna-i tare supărată.

In totdeauna au sfârșit așa
Și veșnic ea pierdu la tabinet
Cu încrederea-i prea mare și încet,
Işi pune ochelarii să vadă înc'odată,
Cu-adevărat de-e valet sau fată.

De mânioasă ce-i, se uită 'n altă parte ;
Bătrânul rușinat citește-o carte
Și tace ca un fur ce-a fost surprins,
Și totuși nu vrea să se dea învins !

Intr'un târziu bătrânii s'au apropiat
Și amândoi privesc înspre băiat
Ce scrie 'ntr'un carnet îngălbenit,
— Crăciunul meu e-atât de liniștit ! —

Și peste umărul lui aplecați
Bătrânii își strâng mâna împăcați...

—1924— ION AL. OVEJA

înturnau prin gură. Dar îi chema un soare nou de primăvară, noi raze și potirul desfăcut al altor flori, și se mângăiară astfel prin pajiștile cerului. Seara nu se auzi cântecul și acuma chiar fața Mariei se întunecă.

In dimineața celei de-a treia zi micile șuvițe buclate se agitau mânioase și asemenea învățăceilor, cari au primit de învățat o lecție prea mare, ridicară spre Maria degete pârâtoare.

— Ce voiți? — întrebă Maria și în glasul ei era tristețe.

— Sfântă Maica Domnului, vezi, vicleanul cela de Giovanni nici azi nu cântă. Te-a părăsit, și a uitat de cele cinci răni ale Domnului — se plânse unul.

Ingerii murmurară cu glas tare:

— Nerecunoscătorul!

— Ereticul!

— Pedepsește-l!

— Bate-l!

— Să mergem să-l judecăm — zise Maria — și spusa ei se pierdu în adâncimile cerului ca un tunet greu.

Porni Maria și în urma ei roiul mânios al îngerilor fremăta, ca freamătul pădurei tinere, ca o vijelie de primăvară. Cum fulgerau în sborul lor prăvălitor prin primăvară, de pe vârful unei stânci singuratice îi zări un corb. Se înălță și pluti pe aripile-i grele, întunecate, după cârdul strălucitor.

Ajunseră în chilie. Bătrâna femeie sta îngenunchiată acolo, în fața Mariei cu haina albastră; glasul buzelor ei moarte murmura veșnica rugăciune, ochii stinși priveau inima sângerândă, urechile ei surde își prelungiră tăcerea în veșnicie. Dar fiul ei nu era acolo, lângă dânsa. Pe măsuță aștepta o ulcea cu smântână, și un îngeraș își vârî în ea degetul pe furiș. Prin fereastra deschisă spre grădină, năvălea primăvara și cântecul trandafirilor și muzica firelor de iarbă.

— Să mergem în grădină — zise Maria.

Și ceata suprapământească sbură în grădina trezită și sub sborul ei florile se plecau, așa cum se închină fecioarele înaintea altarului. Ajunseră în fundul grădinei, unde în ploaia de soare sta un mic umbrar acoperit cu trandafiri. Buzele îngerilor amuțiră într'o aceiaș scandalizare, își acoperiră ochii cu mâinile, dar printre degetele grăsuțe furișau priviri mânioase și curioase, ca atunci când un copil vede pe un altul mâncând dulciuri oprite.

Printre rozele roșii și printre ochii deschiși ai florilor steteau goi Giovanni și Romarina. Erau îmbrățișați, cu buzele îmbinate într'o sărutare; cele două trupuri tinere și frumoase în sărutul lor păreau două râuri de raze topite unul într'altul. Steteau nemișcați, dormiau, și totuș trupurile lor erau o năvălire vie a năzuinței de îmbrățișare. Ochii Mariei fulgerară și îngerii îngălbeniră. Corbul se așeză pe un plop și croncăni ca un grefier la judecată. Ingerii ațâțați tunau cuvinte de mânie:

— Vezi, vezi, pentru asta te-a părăsit.

— Desfrânatul!

— Necredinciosul!

— In focul cel de veci cu el!

Maria deschise buzele, era aproape gata să rostească judecata, al cărei fiece cuvânt înseamnă un veac de chinuri în focul iadului. Dar copacii se mișcară, florile se legănară, firele de iarbă clătinau capetele, vânt ușor răscoli toată grădina, și această învolburare primăvăratecă aruncă în ochii îngerilor mânioși neaua pestriță a petalelor roșii albe și liliachii; parfumul, cântecul, dorința îi învălui ca vârtejul unei ape repezi. Maria își întoarse privirea spre grădina în primăvară.

Mai și sărutări era lumea întreagă. Glia fragedă îngroșa cărnurile verzi, în spuza reavănă a pământului gâze mici se îmbrățișau. Tremurarea zâmbitoare a frunzelor verzi era mișcarea năzuinței spre săruturi a unor trupuri mici. Trandafirii în dorul lor discret după iubire, cântau continuarea veșnică, și un uriaș cărăbuș pântecos s'a îmbrățișat cu tovarășa lui într'un lung sărut diform și se iubeau cu atâta grije: se vedea, că pentru ei era de mare însemnătate, ca să mai fie pe lume și cărăbuși mititei. Mugurii ramurilor se întindeau în aerul îndrăgostit, ca niște mici dorințe bărbătești și sărutare oferită era gura deschisă a florilor. Gângania cânta gâganiei epitalamul sărutării și atom atomului, și grădina întreagă era armonia răsunătoare a sărutului. Moartea, totdeauna gata, îngălbeni în lucruri: carne vie, dorință goală, viitor preamărit în cântări era totul. Maria rămase pe gânduri. Răsfățații îngeri o trăgeau mereu de mantie, parcă ar fi cerut dulciuri:

— Judecata! Judecata!

Se iscă iarăș vântul și persicii își scuturară petalele purpurii pe mantia albastră a Mariei. Vântul aduse parfumul tuturor florilor, melodia tuturor sărutărilor, cântecul tuturor doințelor. Maria privea, parcă ar fi căutat cuvintele unui cântec nemaiauzit demult — demult, și îi părea așa de cunoscut graiul aromei ce se înălța din pământul înrourat. Zâmbia, glasul îi era iertare nesfârșită și cuvintele ei parcă ar fi fost paseri neîntoarse de departe, Zise:

— Și eu am fost cândva fiica pământului, copii.

Trad. de IOAN LUPU

IANCU VACARESCU

1792 — 1863

Influența franceză introdusă în Principatele -Române încă din veacul al 18-lea, prin traduceri și pe altă căi cunoscute, începe să exercite o înrâurire asupra literaturii românești numai la începutul veacului al 19-lea. Scriitorii francezi traduși cu multă sârguință „în orele de zăbavă“ de cutare boer de țară, nu erau printre cei mai de seamă și cu toată insuficiența culturii literare din acea vreme, ei nu puteau găsi nici un răsunet în sufletul modeștilor literați români.

Veacul al 19-lea însă aduce o schimbare. Acum încep să scrie câțiva scriitori care își făcuseră studiile în străinătate și cunoscuseră acolo pe cei mai populari scriitori ai Apusului. Desigur că acei scriitori erau romanticii, al căror curent literar atrăsese atenția întregei lumi civilizate. Școala clasică franceză, dela care ar fi învățat multe lucruri bune, scriitorii noștri, era pe acea vreme demondată. Epoca ei de înflorire, veacul al 17-lea și o parte din veacul al 18-lea, nu putea găsi ecou în literatura contimporană românească preocupată numai de lucrări istorice și de traduceri bisericești. Pe lângă aceasta mai erau și alte cauze de ordin politic, gradul de cultură a societății, etc... care nu îngăduiau ca o influență literară așa de superioară cum era acea a clasicismului francez, să poată pătrunde în principatele dunărene.

Veacul al 19-lea aduce în Principate pe Lamartine, Victor Hugo, etc. dar și pe câțiva scriitori clasici: Molière, Boileau, Racine, etc...

Din acest din urmă, cunoscutul boer Iancu Văcărescu, crescut în tabieturi orientale și sub isonul poeziei decadente grecești, traduce cu mult succes, tragedia **„Britanicu“**.

Este interesant de observat la acest scriitor, influențele literare exercitate asupra spiritului său.

Deoparte literatura grecească din veacul al 18-lea cu toate scăderile ei cunoscute, de alta literaturile franceză și italiană cu scriitorii lor cei mai de seamă și în sfârșit literatura națională sau mai bine zis populară, reprezentată pe acea vreme de lăutarii țigani, trubaduri nenorociți oploșiți pe la casele boerești.

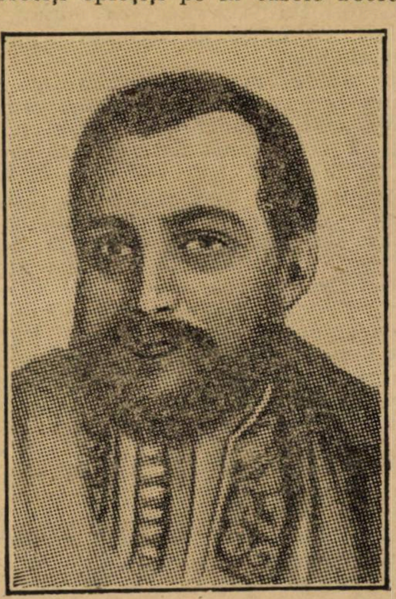

IANCU VĂCĂRESCU

Iancu Văcărescu a luat din toți câte ceva, pentru a-și putea desăvârși opera sa, care poartă în acelaș timp și pecetea unei originalități modeste, dar sincere.

A fost un produs al mediului care l-a născut, căutând totuși să se emancipeze de el și să se impue prin ideile sale noi.

S'a născut, după ipoteza autorizată a d-lui G. Bogdan-Duică, la 1792. La vârsta de 12 ani pleacă la Viena, unde a stat probabil vre-o șase ani. Acolo are prilejul să facă cunoștință din nume cu vestiți poeți italieni sărbătoriți la curtea imperială: Metastasio, etc... și din opera căruia traduce mai târziu. S'a spus că de acolo ar fi plecat pentru câtva timp la Pisa în Italia.

Reîntors în țară este surghiunit din București din anumite cauze, desigur din pricina firei sale independente care nu putea să se adapteze ușor cu viața umilitoare de pe acea vreme.

In 1816 este numit ispravnic la Târgoviște.

In atmosfera liniștită din acest oraș, începe Iancu Văcărescu să-și aștearnă pe hârtie primele inspirații poetice, bine înțeles de natură erotică. Peste doi ani, prin 1818 revine în București.

Aici a putut să exrcite o influență politică și culturală asupra contemporanilor lui inculți, bucurându-se de o trecere mare pe lângă stăpânitori, dat fiind numele familiei sale.

Să știe care a fost sprijinul lui la înființarea școalei lui Gh. Lazăr.

Revoluția dela 1821 îl silește, din cauza prieteniei sale cu Tudor, să fugă în Transilvania la Brașov, unde a stat mai mult timp. Acolo în cercul unor prieteni, și-a făurit boerul muntean, planul unei organizații independente a țării sale unite, pe care dacă n'a putut să-l realizeze, a încercat însă, de câte ori avea prilejul, să și-l manifesteze contra adunării rusești din 1831, generalul Kisselef îl exilează la o moșie Moțăeni (Dâmbovița) sau la Câmpulung. Acolo a stat vre-o șase luni.

Activitatea lui Iancu Văcărescu a fost

foarte rodnică și diversă. El a contribuit la clădirea teatrului, a prezidat, **Asociația literară** întemeiată la 1844, a sprijinit și ajutat cu îndemn și multă dragoste începuturile literare ale scriitorilor tineri de pe acea vreme: Eliade, Gr. Alexandrescu, Cârlova etc. care aveau un deosebit cult pentru acest boer ce se îndeletnicea și cu literatura.

A murit în anul 1863 la 3 Martie.

Panegericul lui Eliade ținut la înmormântarea poetului a fost cel mai frumos prinos de recunoștiință din partea acelora care l-au cunoscut și au avut fericirea să se folosească de inteligența acestui boer.

Prin opera sa poetică, destul de modestă ca valoare literară, Iancu Văcărescu,a fost precursorul unui curent care va ajunge prin talentul lui Cârlova și Alexandrescu la o închegare sigură și bine cunoscută.

In cunoscuta poezie **„Primăvara Amorului“**, I. Văcărescu ne-a dat primul pastel din Muntenia și tot aici apare pentru prima oară sentimentul trecutului glorios al neamului păstrat în ruine; sentiment desvoltat mai târziu de Gr. Alexandrescu, Eliade, Cârlova etc.... Dar despre acest fapt destul de interesant voi avea prilejul să vorbesc mai pe larg în altă parte.

Sentimentul național a fost și mai bine concretizat în vestita lui poezie **„La pecetea țării“** scrisă în 1818.

In afară de sentimentul național și erotic I. Văcărescu abordează și genul satiric; iar uneori și preocuparea filosofică cum este în **„Ceasornicul îndreptat“**

Ținând seama de influențele literare străine cum și de aceea a poeziei poporane, poetul Iancu Văcărescu, a realizat la începutul poeziei românești, câteva încercări demne oricărui poet de talent.

GH. CARDAȘ

A. — **OPERA, EDIȚII:**

1) **Rasin, Britanicu, traducere,** Buc. 1872, Ed. II Buc. 1861.

2) **Poezii alese,** Buc. 1830.

3) **Regul,** tragedie din limba germană, Buc. 1834.

4) **Ermiona sau mireasa lumei ceilalte,** tragedie, traducere din nemțește de la Ciegler. Buc. 1834.

5) **Grădinarul orb sau aloiul înflorit,** traducere din Kotzebue, Buc. 1836.

6) **Napoleon la Șoen Brun și Santa Elena,** Buc. 1847.

7) **Colecții de poezii,** Buc. 1848 (Sunt și de-a celorlalți Văcărești).

8) **Poezii** edit. de Alexandru Odobescu, Buc. 1878.

9) **Poeziile Văcăreștilor** în „Bib. Rom. „Socec“ Buc. 1908.

ESOP

Trei acte în versuri de Theodore de Banville

(După ce ca sfetnic al regelui Cresus, a așezat țara pe temelii sănătoase, după ce cinstea lui a eșit curată din calomniile asvârlite în față-i tocmai de aceia cari erau plini de toate păcatele cu cari acuzau, Esop cere regelui său voia să plece de la Curte, într'o atmosferă mai curată, — făcând și sacrificul de a se despărți — în folosul monarhului său — de prietena lui de zile bune și zile rele: Rhodopa).

Act III. — Scena VI-a (finală)

CRESUS, ESOP, RHODOPA

ESOP (cu insistență rugătoare.)

De cea din urmă oară încearcă-a mă 'nțelege:
Mi s'a 'ncheiat chemarea, te părăsesc, o, Rege,
Intr'un deșert sălbatec, de stânci adăpostit.
Căci nu-i așa? Cu cinste, sunt slobod, însfârșit!
Voi merge bând din apa ghețoaselor cisterne,
Voi odihni pe paturi de piatră, prin caverne,
Și voi găsi pe drumuri înguste, cum doresc,
Un pisc golaș și virgin de pasul omenesc,
Acolo unde aprig domnește numai fiara
Ce prada când și-o prinde își încordează ghiara.
M'oi mângâia cu spinii, măcieșii și răsurii
Știu cum sunt curtizanii! — Vreau fiarele pădurii.
Simțit-am în cocoașe și unghia lor, și ura
M'au lingușit — și astăzi mi-e strepezită gura!
Mai schimb un cânt molatec ce sângele-mi înmoae.
Pe urletul sălbatec din munți, când vin șuvoae....
Adio....

CRESUS (cu prietenie)

Nu, tu nu poți să pleci. Căci vezi, furtuna
S'a dus! A mea putere și glasul tău, sunt una.
Asemeni unor tigrii sunt curtizanii? Da,
Așa-i, dar am nevoe de cuminția ta.
Rămâi aci! Ia fața mulțimii fermecate
Voi 'napoia orgoliul vieții insultate.
Da, vei putea păstrându-ți iar treapta orbitoare,
Să mi te-așezi la poale, — când regi stau în picioare!
Te fac la fel cu cei mari! De-acuma, liber ești.
Iți dau ce vrei, — dar numai să nu-mi ceri să trăești
Cu lupii și cu spinii deșertului. Te-ascult.
Ce vreai să-ți dau?

RHODOPA

O! Rege, îmi pare dai prea mult!
Căci ce-ar vrea Ințeleptul sunt eu, și nu greșesc:
El mă iubește pururi.

CRESUS (sombru)

Și tu?

RHODOPA

Eu? Il iubesc.

CRESUS

Ah! Il iubești?

RHODOPA (privind pe Esop.)

Da.

CRESUS (furios se plimbă cât-va timp)

Bine. — Să tremure atunci!

RHADOPA

Nu! Moartea nu 'nspăimântă pe sclav, nici chin, nici munci!
De mult înfruntă dânsul pe-această rea cățea.
Deci, dacă vreai, — ia-i viața, dar ia-o și pe-a mea,
Și ceasul morții, dulce va fi pe-a groapei muche.

CRESUS

Așa, primesc.

ESOP (regelui)

Mă lasă să-i spun eu, în genuche.
(în genuche, apoi se 'ntoarce cu fața spre Rhodopa)
Rhodopa, ce ți-e 'n suflet, nici sufletul nu știe.
Căci râvna care-ai pus-o să-mi aperi viața, mie
Și care pentru sclavul lovit se deștepta,
Nu, nu era iubirea, ci însăși mila ta!
Ast chip, pe care cerul urgia și-o brăzdează,
Iluzia-ți divină ți-l idealizează!
Azi, de-am porni, în voe, sub cerul luminos,
Tu m'ai vedea odată așa cum sunt, hidos,
Ursit să stau în umbră ca după o perdea;
Dar ceeace mândria-ți de sclavă nu vedea,
Tu liberă, vei crede... și-l vei iubi nespus
Văzându-l cât de mare-i și cât ți-e de supus,
Stăpânul plin de slavă ce mâinile-ți întinde!
De'n adevăr, cu mintea tu ai putut cuprinde
C'ai fi putut vre-odată să-mi împlinești dorința,
Supune-te Rhodopa, și fă-mi acum voința.
(se ridică)

PAGINI ENGLEZE

Poezie engleză tradiţionalistă

Poezia engleză rămâne încă profund tradiţionalistă. Se poate asemui unei case de ţară, pierdută în linişte şi pomet, podidită de pasări, şi pentru care zarva oraşului e un basm. Curente expresioniste, dadaiste, integraliste nu o ating; şi celor câţiva poeţi francezi de azi ale căror specimene de versuri, **F. S. Flint** le comenta în Octombrie 1919 în revista de avangardă **The Chapbook** — răposată sub povara noutăţei — tînărul critic nu era în stare să le opună niciun semen niciun echivalent indigen. Un **William Turner**, poet divers, cronicar muzical şi aspirant la îndrăzneaţă glorie dramatică ar putea aduce cu Cocteau, însă un Cocteau pus sub interdicţie, minor şi provincial.

Nici vechii simbolişti n'au lăsat urme. Şcoala „estetică", precum vroia să o reabiliteze, numind-o, Walter Pater în cele trei faimoase eseuri („Aesthetic Poetry") şi care apropia pe Yeats de Oscar Wilde şi pe ambii, de Ernest Dowson — **le pauvre Lélian** al Angliei — Lionel Johnson, John Davidson, Arthur Symons, moştenea curentul, artistic mai mult decât literar, dela **The Yellow Book** (Cartea Galbenă), revistă repauzată la finea lui 1895 — când, coincidenţă semnificativă, se da tocmai curs procesului lui Wilde şi trecea în 1896 la revista **The Savoy** (Savoia) a lui Arthur Symons. Inchegată şi afirmată acolo cu nume nouă această şcoală nu avea să lase posterităţei decât un singur nume mare şi acela al unui artist, genialul „visionar al răului", desenatorul **Aubrey Beardsley,** care, la critici recenţi dă chiar denumirea epocei **(cf. The Beardsley Period,** Osbert Burdett).

Poeticeşte curentul — simbolist — în primele surse şi apucături — va deriva curând în şcoala irlandeză a lui Yeats, ale cărei două mari aporturi la literatura vremei, streine de dogma franceză a vagului sugestiv, a versului liber, amoralităţei decadente, şi reţinând din „principiul artei pentru artă" numai cultul frumosului autentic, vor fi de fapt: reînvierea folkorului celt şi a teatrului irlandez. In cadrul acestui autohtonism vor sta bine alături Yeats de James Stephens şi Synge de Lord Dunsany sau de A. E.

Câte cinci însă aproape că n'au înrâurit întru nimic poezia sau teatrul englez contemporan. Dinpotrivă a fost salutat cu un chiot de veselie la 1896 ţărănosul volum **The Shropshire Lad** (Flăcăul din Shropshire): cu balade scurte, vânjo se, aspre şi informe, aruncate ca nişte bulgări de ţărână în geamurile scăldate în lună ale şcoalei franco-celte. Autorul, profesorul universitar A. E. Housman, vorbea acolo în grai şi metru poporan de flăcăi năstruşnici şi marinari întorşi în sat cu sarea mărilor pe ei. Gestul suna a eliberare.

Până azi muza unor **Davies, Drinkwater, Shanks Freeman, Bullen,** face escapade pe iarba verde cu flăcăul dela 1896...

Apucând drumul prozei, după cel al poeziei, îndrăsnelile şcoalei celte, alarmante de mult în romanele lui **George Moore** — până azi ostracizat în cercuri literare din pricina estetismului său amoral şi cinic, tip irlandezo-parisian, au dat un asalt cu cel mai recent copil teribil al literaturei, **James Joyce,** autorul lui **Ullysses.** De curând **The Criterion** publica un fragment de roman al său, din care virgulele şi punctele dispar — ca în scrisorile de tinereţe ale glumeţului Sir Walter Raleigh — nexul sintactic devine farsă şi totul se reduce la un galimatias de echivocuri şi calambururi. Dacă profesor Cazamian a închinat anul trecut în „Revue Anglo-Americaine" primul articol doctoral, rebelului irlandez, Londra îl ţine încă în carantină şi e probabil ca omul să trebuiască să aleagă între snobism şi platitudine mai nainte ca un Englez să-l ia în serios.

Cert e că poezia şi chiar proza, ca şi drama engleză, se menţin încă teafăre şi exponentul acut al revoluţionarismului celt nu e încă în stare să ridice la vre-o putere nouă cifra precisă a creaţiei anglo-saxone.

Dacă un James Elroy Flecker, W. H. Dawies uneori, şi mai des Walter de la Mare, s'au resimţit întrucâtva în „noul grad de mai multă pasiune" în instantaneismul tineresc sau misticismul grav, de aşa zisul simbolism de la 1895 al „Clubului Stihuitorilor", e prin acel joc al relativităţei care făcuse să se rătăcească şi la „Cartea Galbenă" un poet clasicist ca Edmund Gosse, sau nu raţionalist ca romancierul Henry James.

Realismul însă — faţă de care mânia sec. 19 a fost numită — cu celebrul cuvânt — mânia lui Caliban care îşi vede chipul în oglindă", stăpâneşte încă cele mai întinse domenii ale poeziei engleze de azi înflorind la bătrâni ca Hardy, Bridges, Belloc, Binyon, la tineri ca invoaltul John Masefield, Freeman, sau Blunden.

Iar tradiţionalismul englez nu se revelă în nimic mai mult ca în canonizarea pe care o suferă înainte de moarte, un poet ca Hardy, în faima lui Robert Bringes sau Edmund Blunden, — spre a prinde în trei nume încăperea acestei scrisori.

Thomas Hardy e un Jupiter Stator al poeziei engleze de azi. Despre dânsul ca poet am scris ceva în „Gândirea", în vreme ce dl. G. Ibrăileanu ne-a dat în „Viaţa Românească" cu admirabilă pătrundere critică o îmbrăţişetoare visiune a pesimismului romanelor sale.

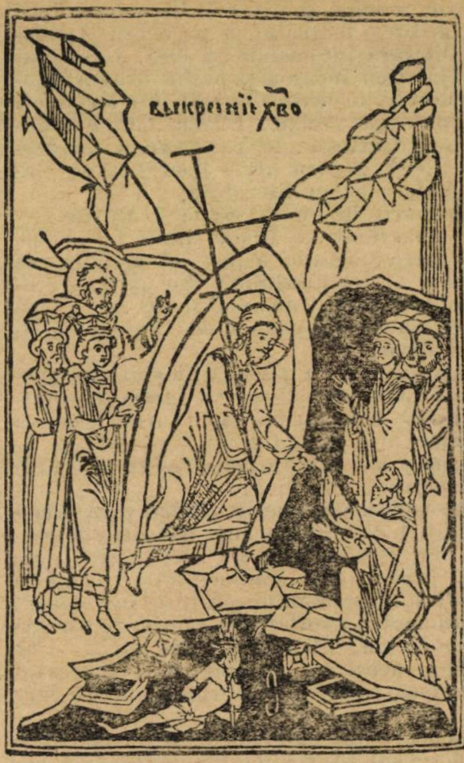

INVIEREA DOMNULUI

Triod-Penticostar slavonesc 1550.

In nu mai puţin de un an (1925) au apărut trei cărţi mari despre dânsul, o voluminoasă „Viaţă" scrisă de Ernest Brennecke, o colecţie de eseuri şi scrisori ale maestrului publicată cu o introducere de acelaş şi „Drumuri şi Poteci în Werssexul lui Hardy" în care autorul, Herman Lea, încearcă să identifice cu un zel de 318 pagini, toate localităţile şi tăpşanurile districtului favorit, citate deghizat de Hardy în romanele sale.

Insuşi ne-a dăruit de curând cu un nou volum: **Human Shows; Far Fantasies; Songs and Trifles** (Macmillan, 7 s. 6 d.) — „Privelişti omeneşti, Fantezii îndepărtate, Cântece şi Fleacuri".

E o culegere de vreo 150 poezii publicate în ultimii ani prin reviste în deosebi în „The London Mercury", de unde chiar ia poezioara pe care o pune în fruntea volumului şi pe care am trodus-o şi eu în „Gândirea" (an V)' „Aşteptând amândoi".

Poezia lui Th. Hardy e profund lirică. Aceasta chiar în ciuda descripţiei — mlaştina prosaică în care s'a înfundat vremi dearândul poetismul englez, în ciuda victorianismului său ideolog. Fiindcă prin vârstă — 86 de ani — şi tehnică, Hardy e ultimul mare victorian, din linia lui Meredith, Tennyson, Browning Totuşi câtă tinereţe şi mobilitate interioară la octogenarul bard, câtă voieşie, acuitate şi lipsă de convenţionalism la meşteşugarul care îşi urmăreşte cu fiecare vers bătăile inimei.

Ideia tranzitoriului, a morţei, a destinului, împreună cu aspectul serios sau ironic-social şi uneori tehnic al omului se topesc deopotrivă în sufletul său, capacitatea sa lirică asimilând cu o egală uşurinţă un schelet de strigoi ca şi un autobus... Nu e în volumul acesta descrierea unui automobil în viteză? Câtă distanţă însă de Verhaeren şi mai ales de mecaniciştii moderni? Niciun sgomot de cilindre, nici o apologie a volanului. Lumina dihaniei care fuge cade pe un copac. E pentru poet ciocnirea tragică între mecanic şi vital, o mesalianţă de metal trecător şi vieaţa deapururi. Când auto-

---

Mă duc; pe frunte-ţi trebui lucirea unei steme,
Deci, ca să te'nfăşoare splendorile supreme,
Dă tristului sclav voia cu teamă se'nţelege
Şi ruşinat, — să-ţi spue: Regină, ia-l! Ţi-e Rege!
CRESUS (cu adânc regret)
Pleci tu, al biruinţii umil făptuitor
Ce-atât de sus urcat-ai al gândurilor sbor,
Cât timp n'ai dat fiinţă splendidelor năluci?
Iar fericirea, nouă ne-o laşi, şi fugi?
RHODOPA (înduioşată)
Te duci
Cu 'ntreaga-ţi suferinţă, drept oaspe'nchis în tine,
Târând nemărginirea durerilor divine,
Cu toată izolarea ce nimbu-l dă ideii,
Cu noaptea, cu tăcerea, cu spaimele!...
ESOP (ridicând braţele)
Cu zeii!

(Cortina)

Trad. de D. NANU

mobilul a trecut liniştea se reaşterne şi poetul singur şi mut, rămas în poartă ca un copac se întreabă: cine mă mişcă şi pe mine?

Pe scheletul lucrurilor moarte sau ideilor fundamentale Hardy are astfel o superioară aptitudine de a pune, din bătrânețea lui, un trup înfiorat. E aici enigma impunătoare a geniului său poetic, despre care s'a spus că a găsit Elixirul împotriva senilității!

Tâmplele moşneagului intră astfel deabinelea în gluga trubadurului şi ceiace ne dă mai ales ultimul său volum sânt cântece:

Orice cântec cât de mic
Mie'mi merge
De-ar spune bucurii ce-au fost
Ori au să vină.
Sau despre chipuri cu atât
Mai dragi cu cât le vezi.

Teme noi eu nu doresc
Pe coarde fine
Şi nu palpit după fiori
De cântec nou:
Din turburările din noi
Vreau una doar: cea mai comună.—

Şi comunul acesta devine uneori la Hardy straniu prin transfigurare, un fel de ricanare, de zîmbet omenesc întârziat pe un chip de craniu.

Robert Bridges e un alt ipochimen. Cu cinci ani mai.., june ca Th. Hardy, dânsul e în plus, Poet Laureat. Cunoaşteți funcția aceasta de ataşat literar al Coroanei, demnitate în care s'a învrednicit de pfunzii anuali şi damigeana de rachiu de pe vremuri — cadou al monarhului — rabelaisianul Chaucer, încomparabilul Ben Jonson", în care a strălucit, mai târziu, Dryden sau, mai deunăzi Tennyson.

Bridges n'are însă nimic din poetul dinastic. A primit distincția al cărei rost este : o odă, cel puțin, ocazională, pe an, cu condiția să nu scrie niciuna. Condiția i-a fost respectată şi Bridges e numit azi: Tăcutul Poet Laureat. Când la alegerea sa fotografii s'au prezentat omul n'a socotit să ia o mai laureată poză decât răsturnat în fotoliu, cu picioarele sus pe polița chemineului. Aşa a apărut dânsul în fruntea revistelor îmbrăcate festiv în cinstea sa. Lucrul a ajuns până în Parlament, anul său fiind şi anul războiului 1914. Un deputat l-a atacat că tace şi un corespondent de ziar l-a interviewat imediat ca să afle ce părere are despre victoriile aliate. Bardul a răspuns: habar n'am!" (I donit care a damn!).

Aceasta la Robert Bridges nu e tinerească sfidare. E grija bătrână de o Republică a Literelor intactă : Aprigul întemeietor al Societății pentru Puritatea limbei ține mai mult la aceasta decât la imperiul colonial şi autorul de studii erudite asupra versului alb englez înțelege că rostul lui e mai precis în metrică decât în rândul retorilor cocardieri.

Deşi tăcut în mod oficial, sau chiar publicistic, a scris mereu, a scris vast. Dintre volumele din urmă : **October and other Poems** (Octonore şi alte poeme). De curând la Oxford University Press (6 s.) ne-a dat **New Verse** (Vers nou). Lubia prosodică — singura căreia pare să-i fi rămas fidel — îl urmăreşte şi aici. In volumul de 100 de pagini compact aşternute cu o poemă de respirație lungă şi de o virtuozitate ciclopică, dânsul distinge singur : „Versuri neomiltoniene", „Metru accentuat", „Versuri in stil vechi" etc...,

Dar aceasta nu trebuie să i-o luăm în nume de rău. La dânsul metrica nu e un procedeu, e o achiziție. Stăpânită amplu de divers, dintr'un adânc instinct al **limbei engleze, ea îşi desfăşoară formele** dealungul volumului în o somptuoasă orchestrație în care orga lăuntrică înghite accesele mecanice iar silaba scumpă maestrului îşi pierde eul în cercuri mari de undă simfonică.

Din linia mare a lui Hardy, Kipling, Doughty — epic autor al „Zorilor Britaniei", Robert Bridges e, dincolo de mai tineri ca Freeman, sau, mai ales, Blunden, poate cel mai mare poet descriptiv al Angliei de azi.

Edmund Blunden e un poet din generația tânără, un poet georgian, deşi nu e inclus în colecția de poezie cu acelaş nume.

Consacrarea — încă nu definitivă — i-au adus-o mai ales volumul din ultimii trei sau patru ani : **The Shepherd** (Păstorul), 1922, **Masks of Time** (Măştile vremei), — 1925 **English Poems** (Poeme engleze) — 1926.

In cel dintâi se revela ca un poet al pastoralei şi pastelului englez. In cel de al doilea, volum tras în 400 de exemplare a câte 25 şilingi, de o rară artă tehnică, găsim în partea I : „moticitați, reflecții, şi fantezii"; în partea II : „oarecari poezii referitoare la experiența răsboiului şi la străfulgerările lui, versuri intenționate să ocupe loc în o serie care ar fi o vedere de ansamblu a marelui şi ciudatului lor subiect, în măsura în care autorul e chemat să o redea".

Negreşit dintre ele nu lipsesc bucăți rurale, de o virtuozitate recunoscută.

In sfârşit volumul din urmă ((Cobden-Sanderson, 6 s. net) e o culegere de poeme în ediții limitate şi menite să intereseze massa cetitorilor prin caracterul lor pur englez, înțelegându-se prin aceasta nu atât de mult forma lor — adesea prea liberă — cât fondul racial, tradiționalist al experienței sale poetice.

E natura engleză care se cântă acolo („Lines to Nature") sunt psalmi cu mireasmă de strană anglicană, e turma engleză care se gudură, aşa cum e vrabia şi copilaşul englez care se joacă în versuri (spre a-i întoarce cuvântul):

Prietenoase ca şi stelele cârmaciului în
[toiul mărei]

De tot ce e englez se ocupă poetul. Versul său care descinde din Bridges„ pe alocurea, asimilează până şi materialul cel mai prozaic. De un singur lucru Edmond Blunden n'are habar: de noutate.

Pentru unii : gânduri care sboară în
[negura viitorului ;
Pentru unii : sarbede verificări ce-şi bat
[joc de timp şi spațiu ;
Pentru unii : enigma gloatelor de azi
[răguşite ;
Fiecare cu al lui : Eu (însă) alerg cu
[viteză înapoi.

DRAGOŞ PROTOPOPESCU

A. E. Honsman

Balada Spânzuratului

Când tată-meu m'a zămislit
Sărmanul se gândea la alte ;
N'a socotit încalte
Ce fel de fiu
Cu vremea am să fiu.

Când mama m'a făcut
Era să-şi piardă mințile
De bucurie că silințele
Au dus ca prin făcut
La chipul meu de lut.

Acuma tată, mamă,
Zac dincolo de-apus.
Nici gând să vină ei la judecată :
Ci numai eu adus
Oi atârna pe sus !

CÂNTEC

Oamenii de-apururi de-ar fi beți
De luptă, nuri, sau băutură,
Ar fi'n picioare dis-de-dimineți
Ba ar dormi şi'n bătătură.

Dar oamenii din când în când sunt treji ;
Tresar la o idee minimă
Şi cugetă : apoi, viteji
Pun mâna vag pe inimă !

Din vol. **The Stropshire Lad.**

Trad. de DRAGOŞ PROTOPOPESCU

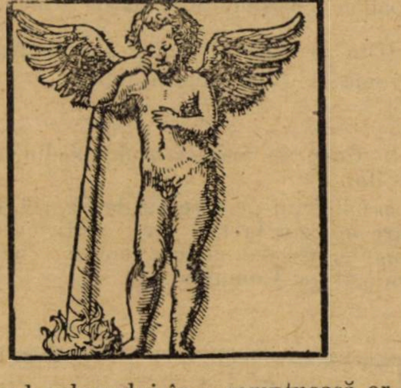

Sir Patrick Spence

— Baladă scoțiană —

Colo 'n castel la Dumferling
Stă Regele şi bea:
„Ei, unde-i un cârmaci acum,
„Să-mi poarte nava mea?"

La dreapta lui se 'nalță-acum
Şi zice-un vechiu boier:
„In Scoția Sir Patrick Spence
„E cel mai bun năier".

Şi Regele scrisoare-a scris
Şi-a pus peceți pe ea,
Şi-un sol porni la Patrick Spence
Pe țărm unde stetea.

Ceti Sir Patrick primul şir
Şi rîse 'n hohot blând ;
Ceti apoi al doilea şir
Şi zise lăcrămând:

„Vai, ce vrăjmaş a stăpânit
„Pe 'naltul meu stăpân,
„Să mă trimită 'n larg acum,
„Pe-un timp aşa păgân?

„Grăbiți, grăbiți, ortacii mei:
„In zori plecăm pe mări".
— „Stăpâne, sufletul mi-e plin
„De negre 'ngrijorări.

„Aseară luna veche sta
„In brâul lunei noui:
„Mă tem, stăpâne, că 'n vâltori
„Ne prăpădim şi noi"...

Şi s'au luptat năierii mei;
Dar marea i-a înghițit:
Doar pălăriile-au rămas
Pe valul răzvrătit.

Zadarnic vor veghea pe mal
Nevestele de-acum,
Să vadă cum se ntoarce Spence
Din blestematu-i drum;

Zadarnic marea vor scruta
Cu ochii plini de jind,
Să vadă pe iubiții lor
Din fund de zări sosind:

Departe către Aberdour,
Afund la mii de coți,
Acolo doarme Patrick Spence
Şi oamenii lui toți.

VASILE STOICA

Din condica Logofătului Gheorgachi

— 1762 —

A DOUA INVIERE

La opt ceasuri din zi iară este obiceiu să se afle toţi boierii la curte; şi ieşind Domnul la biserică la slujba cea obicinuită de seară, ce se chiamă a doua înviere, când sărută crucea şi Evanghelia ,se slobod iarăşi toate tunurile şi începe şi mehterhaneaoa. Şi după ce ies din biserică şi merg în spătărie, se dă dulceţi, cafea, la Domn şi la toată boierimea; după cafea merge Domnul înnăutru şi boierii pe la casele lor. A doua zi, luni, erà vechiu obiceiu, care s'a urmat şi până la Grigorie-Vodă, că vrând Domnul ca să facă oarecare glume cu boierii, nu dă răspunsul de cu seară pentru vremea bisericii către nimenea, şi Domnul se scula de noapte şi ieşia la biserică şi câţi boieri nu se aflau în biserică, rânduiau boiernaşi de mergeau pe la gazdele lor şi le lua câte un cal şi-l aducea la grajdul domnesc. Şi tot într'această zi eşind Domnul din biserică, toate rufeturile 1) aştern pe jos. dela uşa bisericii şi până la uşa spătăriei, năfrămile lor; iară în spătărie şi la uşa spătăriei în divanul mic se aştern de copii din casă covoare, şi înaintea Domnului mergând vel vist. dă bacşişurile; dară la partea slujitorească se rânduesc bacşişurile dela visterie cu catastiif domnesc. Deci, după ce intră Domnul în spătărie şi şeade în scaunul domnesc şi mitropolitul cu arhiereii de fac cu Domnul iarăşi sărutarea sfântei Invieri, cum şi boierii toţi pre rânduială merg de sărută mâna Domnului făcându-se şănlâc 2) cu slobozirea tunurilor şi mehterhaneaoa încă zice dinăuntrul Curţii. Şi după vutcă, confeturi şi cafea, g. logofăt îndată aduce pe dascăli cu ucenicii lor în spătărie de spun engomiile 3) către Domn, spre lauda şi bucuria sărbătorii, luându-şi şi bacşişul lor după cum s'au arătat mai sus. După săvârşitul engomiilor, Mitropolitul cu arhiereii şi cu boierii cei mari merg la Doamna şi la beizadele asemenea, făcând sărutarea sfântei Invieri; şi îndată după aceasta boierii merg pe la casele lor, dânduli-se întru această zi volnicie 4) la Curte să nu vie, odihnindu-se şi bucurându-se fieşte-carele la casa lui şi cu ai săi. Tot intr'această zi au fost obiceiu de se uda cu apă şi se trăgea la văi cu apă unii pe alţii, şi mai în toate breslile era această obicinuinţă, până la vremea domniei lui Antiohie-Vodă (care obiceiu până acum la Ţara-Românească se păzeşte şi se şi urmează, a doua zi după Bobotează în ziua sfântului Ioan. Şi cum s'au purtat cuvântul din oamenii bătrâni, cum că boierii îndrăzniau a zice şi Domnului că-l vor trage în vale, şi pe acei ce-i trăgeau la vale ca să le toarne cofe de apă din cap. ei se împăcau cu trăgătorii, unii dându-le vedre de vin, alţii paşte şi ouă, şi mai vârtos femeile se adunau la un loc câte douăzeci, treizeci şi trăgeau pe bărbaţi; iară din zilele lui Antiohie-Vodă, din pricina trasului în vale, au născut gâlcevi foarte mari şi s'au şi omorât câţiva oameni; şi atuncea din porunca domnească s'au tăiat ca nici de cum obiceiul acesta să nu mai fie (măcar că femeile aşa oareşi-ce tot îl ţin).

---

1) Corporaţiunile, rangurile.

2) Se face sărbătoare.

3) „face engomion către Domn, adică oraţii".

4) Permisiune.

PARADA IN JOIA MARE

Şi în Joia cea mare a sântelor patimi, după liturghie sau mai vârtos după prânz, însuşi Domnul eşia la un loc de bună priveală unde socotia, de făcea căutare la toată slujitorimea, strigându-i cămăraşul de isvoade pe isvod şi ei mergând pe rânduială, întâiu zapciii, apoi slujitorii, cu puştile în mână, sloboziau puşca trecând şi a căruia nu-i lua puşca foc se rădea dela isvod; care era bătrân, la vârstă neputincios, se ierta dela slujbă, dându-i cămăraşul de isvoade cartea Domnului, să fie scutit de bir. Şi întâiu se petreceau simenii 5) de Curte, apoi vânătorii, apoi simenii hătmăneşti, cu zapciii lor şi dărăbanii, carii sunt în seama căp. de dărăbani şi toată slujitorimea ce lua haine dela domnie. Atuncea, la căutare, trebuia să se afle toţi îmbrăcaţi în hainele cele noui. Incă această rânduială de gătirea straelor cu cheltuiala domniei numai la vremea lui Grigorie-Vodă au fost; iară la domnii cei mai vechi, li se dau numai postaji şi ei îşi gătiau hainele; dară dela domnia a doua a lui Constantin-Vodă Mavrocordat, s'au făcut şi steagul arnăuţilor şi apoi aceştia au intrat la slujbele cele mai de trebuinţă a Domnilor, carii sânt în seama hatmanului. Iară când au născut mucarelul 6), s'au tăiat acele cheltuieli de podoabele Paştilor, prea puţin urmându-se.

(Din O. DENSUŞIANU: Povestiri din Cronicari. Bibl. pentru toţi).

---

5) Corp de armată, compus din lefegii străini.

6. Obiceiul de a se da de Poartă, în fie care an sau la trei luni, confirmarea în domnie, ceeace aducea multe cheltueli din partea Domnului.

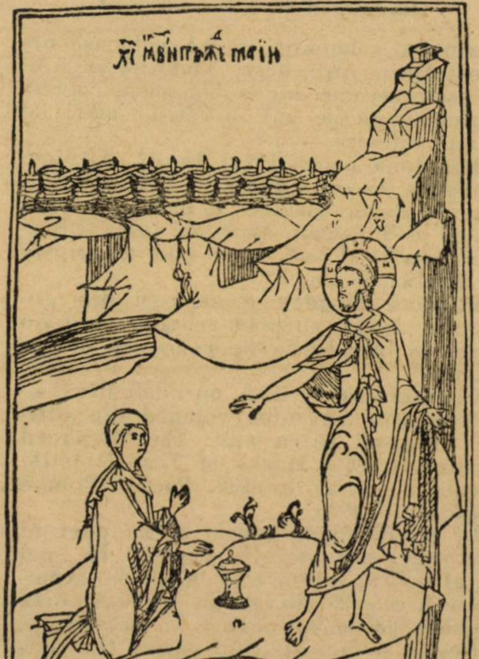

ARATAREA LUI CHRISTOS INAINTEA MARIEI

Triod-Penticostar slavonesc, 1550

Ce-a scris Caragiale?

II. Opera definitivă

Enumerarea anterioară (1) ne duce la cocluziunea că adevărata operă a lui Caragiale este închisă în cuprinsul celor 3 volume definitive, editate de Minerva, plus broşura — cu caracter politic — 1907, comunicată din nou, în 1921, prin colecţiunea „Foi volante". In felul acesta, un bibliograf modest e dator — dacă nu poate merge mai departe cu eclectismul să se închidă în ea — mulţămindu-se (în cazul cel mai bun) să enumere conţinutul fiecărui volum. In liniamente generale o astfel de bibliografie s'ar prezenta cum urmează:

I. In primul volum Caragiale însuşi şi-a ales din teatru următoarele piese:

a) **O noapte furtunoasă**, comedie în 2 acte;

b) **O scrisoare pierdută,** comedie în 4 acte;

c) **D'ale Carnavalului,** comedie în 3 acte;

d) **Conu Leonida faţă cu reacţiunea**, comedie într'un act;

e) **Năpasta,** dramă în 2 acte;

f) **1 Aprilie**, monolog.

II. In „Nuvele şi povestiri, găsim 20 de bucăţi şi anume:

O făclie de Paşti; Păcat; Două loturi; La hanul lui Mânjoală; Cănuţă, om sucit; La conac; Reportaj; Boris Sarafoff !; Groaznica sinucidere din strada Fidelităţii; Tren de plăcere; Inspecţiune; 25 de minute; Art. 214; Intre două poveţe; Poveste (imitaţie); Om cu noroc; grand-Hotel „Victoria Română"; Norocul culegătorului; O invenţie mare; Noaptea învierii.

III. Ca ultim volum Caragiale a adunat 39 de bucăţi pe care le-a intitulat **Momente, schiţe, amintiri** şi care — în aceeaş ordnie a paginaţiei — sunt:

Telegrame; O zi solemnă; Boborul !; Baioneta inteligentă; Ultima oră; Amicul X...; Caut casă; De închiriat; Proces Verbal; Urgent..; Dl. Goe; Vizită...; Triumful talentului; Intârziere; Petiţiune...; Lanţul slăbiciunilor; Atmosferă încărcată; Tempora...; O lacună..; Situaţiunea; 1 Aprilie; Five-O'clok; High-Life; Cadou; Diplomaţie; Mici economii; Ultima emisiune; Amici; La moşi...; Justiţie; Un artist; Căldură mare; Bubico..; C.F.R.; Câteva păreri; Nirvana; Ironie; Două note; O vizită la castelul „Iulia Haşdeu"; Politică şi cultură; Notiţe risipte; Congresul cooperativ român; Reformă...; Bene-Merenti; Statistică; Temă şi variaţiuni; A zecea muză; Din carnetul unui vechiu soufleur; Literatura şi artele române în a II-a jumătate a secolului al XIX-lea.

*

Aci — la aceste 65 de opere (mari şi mici, diferite ca inspiraţiune şi neegale ca valoare) s'a oprit Caragiale, când s'a gândit să aleagă, din tot ce-a scris şi publicat, partea viabilă şi definitivă, fragmentul demn de talentul său uimitor.

L'Exposition des artistes français

O poveste chineză glăsuieşte astfel:

Trăia, cândva, în partea de miază noapte a Indiei, un dulgher, meşter cioplitor de chipuri.

Intr'o zi, îi veni în gând meşterului să ciopleascä o femeie întreagă, toată de lemn.

O izbuti aşa de frumoasă, că nu avea pereche în lume.

După ce a gătit-o cu fuste alese, cu brâu înflorit şi cu mărgele scumpe — părea muiere aievea: umbla de ici, colo, slujea la masă şi grijea de oaspeţii casei.

Dar avea un cusur: nu putea să grăiască.

Tot pe acele timpuri trăia, în partea de Miază zi a Indiei, un alt mare meşter, în ale zugrăviturii.

Dulgherul cioplitor de chipuri, tot auzind vorbindu-se, despre acela, lucruri minunate, se hotărî să facă ospăţ mare şi să'l poftească.

Când veni zugravul, porunci meşterul cioplitor femeei de lemn, să-l îndestuleze pre acesta, până la vecernie, cu vin şi felurite bucate, pe ales.

Neştiind nimica din taina cioplitorului, zugravul socotea că femeia aceia este cu adevărat femeie şi tot privind la ea — că era nurlie — se născură într'însul pofte nefrânate.

După apusul soarelui, prinse a piroti de somn gazda şi, pregătindu-se a merge în ietac, rugă pe zugrav să mână peste noapte sub coperişul său — şi porunci femeei de lemn să nu se clintească dela căpătâiul oaspetelui, ci să-i stea de veghe şi să-l slujească, la vre-o trebuinţă, până în zori.

Apoi şopti zugravului: „Ţi-o las anume, pentru aşternut"...

Aşa era pe acele vremuri cuviinţa ospetării: cu de toate.

Plecând dulgherul, femeia de lemn rămase, deodată, încremenită.

Zugravul se codi o clipă, apoi începu a-i face semne — să se apropie.

Ea sta însă locului, fără suflare.

Gândi zugravul: „...e ruşinoasă muierea!"...

Merse atunci către ea, o apucă de mână — şi strânse.

Se îngălbeni zugravul, pipăi, tremurând, şi braţe, şi pulpe, şi sâni: toate cele erau de lemn.

Işi zise, în sine, necăjit tare: „...m'a înşelat dulgherul! Se cuvine să-l înşel şi eu!".

Atunci închipui el o trăsnaie.

Scoase din sac sculele sale şi se zugrăvi pe perete, întocmai, cu straiele ce purta, şi cu un juvăţ în jurul gâtului, ca un spânzurat.

Potrivi apoi, în preajma gurii căscate şi a ochilor holbaţi, sumedenie de muşte ce bâzâiau împrejur, precum şi nişte păsări urâte cari ciupeau din carnea lui, vânătă.

Hoit curat!

Se privi pe zid, zâmbi hoţeşte şi se ascunse sub pat.

La ziuă veni gazda, să dea bineţe musafirului.

Deschise binişor uşa şi — Doamne! — musafirul spânzurat, cu limba afară, de-un cot!

Repede la cuţit, să taie sfoara.

Dar atunci se ivi zugravul, ieşind de sub pat — şi zâmbi a râde, văzându-i spaima.

Şi-i spuse: „...mă vere, mă înşelaşi tu, dar şi eu pe tine!"...

Aşa, văzând ei că nici unul n'are mai mare biruinţă asupra celuilalt, în înşelăciune, — nu rămaseră cu silă în suflet, ci se prinseră prieteni, zicându-şi:

„Pe pământul acesta, de mii de veacuri, oamenii nu hrănesc alt gând de cât să se tragă pe sfoară. Făcurăm şi noi aceiaşi ticăloşie. Haram de capul nostru!"...

Cugetând ei, cu adâncă amărăciune, la deşertăciunea omenească — şi scârbiţi peste măsură de cele lumeşti, luară drumul unei ţărişoare îndepărtate, fiecare din ei purtând nădejde nemărturisită, că vor afla prin acele locuri multă mulţime de neştiutori, cari să se aprindă după vre-o femeie de lemn, ori să dăruiască turte cu orez, de sufletul spânzuraţilor — vopsiţi.

. . . .

. . . .

Aşa e povestea chinezească — şi vă jur că n'are nici o legătură cu *expoziţia artiştilor plastici din Franţa,* deschisă actualmente la Bucureşti.

Povestea asta e numai un pretext: am nevoie de o coloană şi jumătate — iar cronica mea asupra francezilor din piaţa Lahovari, *dacă aş fi scris-o,* s'ar fi rezumat cam la atâta:

Nu se află oare în Bucureşti nici un obraz de veritabil Francez, care să roşească în faţa incalificabilei manufacturi, ce ni se serveşte sub eticheta *„art. français"*...?

Pressa românească, aşa de sensibilă în francofilia ei — pe alte tărâmuri — n'are nimic de ţipat, când Franţa e terfelită astfel pe tărâmul artei?

Ministrul Franţei dela noi, nu reprezintă el, oare, şi bunul gust al Republicei?

De ce îngăduie asemenea exhibiţii?

Francomanii noştri — imbecili, tocmai fiindcă *nu* sunt *francofili* — nu pot fi opriţi de a încuraja asemenea scandaloase etalări negustoreşti, cari deservesc o cauză frumoasă, dar...

Dar noi avem prea mult respect pentru bunurile sufleteşti ale Franţei, prea sincer entuziasm pentru nobila ei isteţime spirituală, prea neclintită convingere în temeinicia renumelui ei artistic, mondial, ca să nu strigăm — fără înconjur şi fără frică — indignarea noastră grea.

. . . .

. . . .

Fireşte, cetitorule, n'aş fi îndrăznit să scriu un astfel de articol.

Sunt chestiuni de bună cuviinţă şi reguli, neclintite, în materie de ospitalitate— peste cari nu se poate trece.

Deaceia am apelat — cu îngăduinţa dumitale — la povestea chinezească a celor doi mistificatori.

N. N. TONITZA

In ele ar trebui căutat — prin urmare, — adevăratul autor al „Scrisorii pierdute" şi al „Făcliei de Paşti", cu cei doi poli, — comicul şi tragicul, — ai inspiraţiei sale. Iată din ce cauză nu putem decât, — pe deoparte, — lăuda pe editorii cari, — readucându-l în atenţiunea publică, — ni-l prezintă aşa cum a vrut el, — pe de alta, însă, — blama pe ceilalţi, cari nu se dau înapoi să imprime prelucrări neisbutite şi încercări ocazionale, pe cari marele maestru le-a socotit nedemne de numele său şi le-a lăsat în manuscris sau în publicaţiuni forţate.

Şi ca să exemplificăm: în prima categorie se găseşte editura „Eminescu", Bucureşti, căreia nu-i putem ierta însă greşeala de a fi făcut (prin mijloacele tehnice cari-i stau la dispoziţiune) din 3 volume, 5. Socotim, prin urmare, această împărţire a volumelor I şi III, o greşeală, şi credem că ea nu s'ar fi produs, dacă şi opera amintită ar fi primit avantagiile actualei legi de proprietate literară.

PAUL I. PAPADOPOL

Erată

In cronica noastră precedentă asupra „Contemporanilor" — pe lângă alte greşeli de tipar, pe cari lectorul le va fi îndreptat singur — o frază a fost complect nimicită.

O reconstituim: „Raţiunea singură e o suverană rece şi oarbă, ale cărei porunci nu le urmăm, dacă nu-şi îngăduie voluptatea unei îmbrăţişări cu sentimentul"...

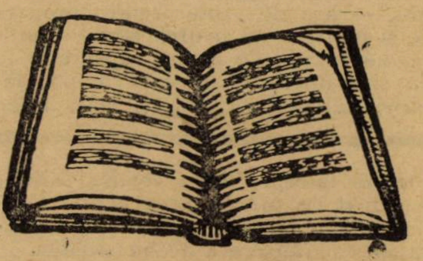

CINEMATOGRAFUL

Cinema Bulevard-Palace. — „Trandafirul Parisului" cu Marie Philbini

Un film foarte bine jucat, frumos montat. şi inteligent pus în scenă. Aceste trei calităţi — în special cea dintâi — îţi dau impresia unui film bun prin aceea că remediază sau în tot cazul ascund slăbiciunea scenariului. Defectele lui însă sunt greu de precizat deoarece sunt mai mult de ansamblu decât de detaliu: ar avea aerul că este „un coup d'éssai" care e însă departe de a fi „un coup de maître" în primul rând o naivitate ce merge uneori la extrem.

Apoi lipsă vădită de experienţă tehnică, de prudenţă chiar: unele lucruri se explică prea uşor, altele nu se explică de loc, cele mai multe au prea mult aerul „cinematograf".

Totuşi defectele acestea nu supăr prea mult deoarece totul pare natural graţie felului aproape desăvârşit în care Marie Philbini şi-a înţeles rolul. „Mărgeluş" e o creaţie minunată care sprijineşte tot restul filmului.

Cinema Pathé Lipstani. „Voiajul imaginar", cu Dolly Davis şi Jean Borlain.

O destul de reuşită fantezie speculând un caz de autosugestie. Un fel de poveste cu zâne care în felul foarte fin în care e alcătuită, distrează, interesează chiar, nu numai pe copii dar şi pe spectatorii maturi. Interpretarea corectă, montarea foarte bună, fotografia perfect de clară.

Cinema Lux. — „Domnişoara cu protecţie" cu Ossij Oswalda

O comedie cam trasă de păr care totuşi te face să râzi datorită însă numai

Cronica muzicală

Al doilea concert simfonic dirijat de Alfonso Castaldi

Nu ne putem opri să arătăm părerea de rău pentru faptul că **„Uniunea artiştilor instrumentişti din România“** trece cu vederea peste nevoile prime ale membrilor ce o alcătuesc: ridicarea prestigiului lor social, promovarea educaţiunei lor profesionale şi deşteptarea conştiinţei lor culturale. Dar iarăşi, nu putem nesocoti dârzele încercări de a organiza concerte simfonice la care „Uniunea“, este ajutată de larga experienţă profesională a maestrului **Castaldi**. Căci, cum este de altfel ştiut, maestrul Castaldi deţine ca titular, la conservatorul nostru bucureştean, pe lângă catedra de compoziţie, şi clasa de ansamblu orchestral. Aşa în cât, mulţi dintre executanţii ce vin acum, ca membri ai „Uniunei“, sub bagheta lui Castaldi, cunosc în maestrul lor dirigent pe profesorul lor de odinioară. Iar Castaldi, — excepţie făcând o parte din elementele pe care le întâlnim la mai toate înjghebările simfonice de la noi, — are de interpretat programele ce-şi propune cu o orchestră formată din elemente cam de aceiaş capacitate tehnică şi maturitate artistică muzicală ca elevii săi mai rutinaţi şi mai talentaţi.

Prin calitatea muncii şi felul serviciului îndatoraţi sau sortiţi să presteze, mulţi dintre intrumentişti, membri ai „Uniunei“, pierd din abilitatea căpătată în studiile de conservator. Şi astfel, ca posibilităţi de interpretare, orchestra formată de „Uniunea artiştilor instrumentişti, apare cu inerente lipsuri de omogenitate şi de unitate. Peste aceste lipsuri nu se poate trece cu uşurinţă şi, de sigur, numai un încercat muzician şi om de şcoală, cum este Castaldi ,îşi poate lua asupră-şi grija de a dirija o asemenea formaţiune orchestrală. Castaldi o dirijează, de fapt, în acelaş spirit, în care îşi face cursul său, conştient de rolul său cultural muzical, cu o desăvârşită probitate artistică şi cu cea mai încordată atenţiune pentru puritatea stilistică a pieselor din care-şi compune programul. Chiar în alcătuirea programelor ce dirijează Castaldi confirmă cu prisos atitudinea şi tendinţele sale dirijorale ce relevăm aci. Al doilea concert bunăoară, — cel care prilejeşte rândurile de faţă — conţinea în program o foarte sintetică schiţă de stiluri. **Mozart** (simfonia în sol minor), **Beethoven** (Eroica) şi **Berlioz** (Uvertura, Benvenuto Cellini).

Este deajuns să privim ce înfăţişare diferă la rotirea baghetei lui Castaldi în cele trei piese pentru a ne da seama asupra liniilor de stil caracteristice urmărite de dirigent. Realizările orchestrale sunt abia schematice indicaţiuni pentru ceiace s'ar putea obţine cu elemente mai hârşite, mai diligente şi mai contopite în intenţiunile de interpretare ale maestrului.

Să nu încheiem însă, fără să însemnăm şi să stăruim asupra desvoltării educaţiunii muzicale la care contribuesc cu atât de binefăcătoare învăţăminte concertele dirijate de Castaldi. O mai bună organizare a plasării biletelor ar spori şi veniturile „Uniunii“, dar, mai ales, ar aduce un mai numeros auditoriu şi deci un mai întins câmp de posibilităţi pentru educaţiunea muzicală românească.

G. BREAZUL

jocului interpreţilor: comicul situaţiilor e diluat de precipitarea acţiunei şi tocmai din această cauză de neverosimilitatea supărătoare a acelor situaţii.

Cinema Select. «Tânărul Maharadjah» cu Rudolph Va'entino.

„Stăvilarul“ d-lui Carapancea prefect de Vlaşca.

Aceeaş idee—lupta între Amor şi Datorie şi mai cu seamă aceeaş factură. O câmpie întinsă, fără ridicături şi fără adâncituri. Nici calităţi, nici defecte, ceva cenuşiu, uniform, neînsemnat: mediocrul prin excelenţă. De data aceasta Valentino — cu atât mai mult că ultima sa creaţie M. Beaucaire, era încă prea vie în mintea tuturor — a decepţionat chiar şi pe cei mai fervenţi admiratori şi mai cu seamă admiratoare ale sale.

PUPU IG.

BULETINUL NOUTAŢILOR LIBRARIEI FRANCEZE

Liste publicate, săptămânal, de „Centrala Cărţii“, Societate generală de librărie, Bucureşti, str. Paris, Nr. 1.

LITERARE, ROMANE, POVEŞTI, NUVELE, POESII

Alméras H.: La femme amoureuse dans la vie, fr. 9.

Arland M.: Monique précédé de Terres étrangères.

Benoit P.: Alberte, 9 fr.

Benson R. H.: Les Necromenciens, 10 fr.

Audisio G.: Trois hommes et un Minaret, fr. 7,50.

Caretle M-me: Histoire de ma Vie, de George Sand, fr. 9.

H. de Balzac: Pages choisies, fr. 9.

Avermaete R.: Une rivalité farouche fr. 9.

Baillon A.: Chalet 1, 9 fr.

Daudet L.: Le rêve éveillé, 10 fr.

Boutet F.: La scène tournante, fr. 9.

Brantome: Recueil des dames, fr. 12.

Fosca F.: Les Dames de Boisbrulou, fr. 12.

Kahn G.: La Childebert, fr. 9.

Mayran C.: Hiver, fr. 10.

Mayran C.: Hiver (Cahiers Verts), fr. 15.

Vivies A.: Le Limon, fr. 9.

Un Parisien: Histoires parisiennes, fr. 9.

Rollinat M.: Choix de poesies, fr. 8,50

Romains J.: La vie unanime, fr. 10,50.

Geraldy P.: Robert et Marianne, fr. 7,50.

Chklowski V.: Voyage sentimental, fr. 13,50.

Bjarne I.: Maison de joie, fr. 9.

Reymont L.: Les Paysans T. III. Le Printemps, fr. 10.

Chack P.: On se bat sur mer, 10 fr.

Féval P.: La Chasse au roi, fr. 5.

Touchard A.: L'Abordage, fr. 10.

FILOSOFIE

Vachet dr. P.: La Pensée qui guérit, fr. 10.

ŞTIINŢE, POLITICE ŞI SOCIALE

Fédoroff M.: La Russie sous le régime communiste fr. 30.

ŞTIINŢE FISICO-CHIMICE ŞI NATURALE

Daujou A.: Description du Ciel, fr. 15.

Duval: Le problème de Chimie, fr. 10.

Thomson: L'Electron en Chimie, fr. 16.

INDUSTRIE

Barbillon L.: Couplage des alternateurs, fr. 25.

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI-IONESCU

0 OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE. GRAFOLOGIE. ACADEMII. PRESA.

Academia Română. — Anale. Tomul XLV. Şedinţele din 1924—1925. Bucureşti, **Academia Română,** 1925, 224 p. Lei 80.

Stahl (Henric). — Grafologia şi expertizele în scrieri. Anonimul—Falşul. Cu 204 autografe şi documente grafologice. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 136 p. Lei 140.

Lupaş (Dr. Ioan). — Contribuţiuni la istoria ziaristicei româneşti ardelene. Sibiu, Editura **„Asociaţiunii“,** 1926, 122 p. Lei 30. (Biblioteca „Astra“ Nr. 11).

Lupaş (I.). — Din activitatea ziaristică a lui Andrei Mureşanu. Bucureşti, **Academia Română,** 1925. 166 p. Lei 60.

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Comşa (Dr. Grigorie Gh.). — Veniţi la Hristos. Predici la toate Duminicile anului bisericesc. Arad, (Tip. **Diecezană),** 1926, 300 p. Lei 100.

31 STATISTICĂ.

Glicsman (Dr. I.). — Morbiditatea şi mortalitatea în România. Studii de statistica demografico-sanitară. Bucureşti, (Tip. Fundaţiei culturale **Principele Carol),** 1925, 36 p. + 4 tabele. Diagrame.

32 POLITICĂ.

Lupu (Dr. N.). — Noi şi Sârbii. Problema croată, ţărănismul croat, Stjepan Radic, chestiunea Banatului, Românii din valea Timocului, o politică de împăciuire. Bucureşti, **Cultura Naţională,** [1926], 48 p. Lei 25. (Colecţia Actualităţi).

Moldovan (I.). — Biopolitica. Cluj. Editura **Institutul de igienă şi igienă socială,** din Cluj, 1926, 96 p. (Biblioteca eugenică şi biopolitică a „Astrei“ II).

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Cunescu (Ing. Stavri C.). — Mâna de lucru şi Producţia Naţională. (Bucureşti, **Institutul economic românesc,** 1926, 26 p. Diagrame. Lei 15.

Ghiulea (N.). — Ocrotirea clasei de mijloc. Chestiunea meseriaşilor. Arad, **Librăria Diecezană,** 1926, 63 p. Lei 5. (Biblioteca Semănătorul Nr. 138).

Barna (Paul). — Cartea de adrese telegrafice a băncior româneşti şi indicatorul băncilor româneşti şi indicatorul institutelor financiare. Rumänisches Bankadressbuch und Telegrammadressverzeichnis... Arad (Tip. **Rethy**), 1926, 263 p.

Chivulescu (Chivu C.). — Calculator pentru impozitul pe salarii la lucrători. Tabela I-a cu impozit de 4%. Tabela II-a cu impozitul de 4 şi 8%. Târgovişte, (Tip. **Viitorul,** Petre G. Popescu), [1926], 371 p. Lei 300.

34 DREPT. LEGISLAŢIE.

Dobrescu (Dem. I.). — Legiferarea română. Raport prezentat Congresului Avocaţilor din Bucureşti în şedinţa dela 9 Ianuarie 1926. Bucureşti, (Tip. **Curierul Judiciar),** 1926. 23 p.

Marcovici (Vizante). — Călăuza funcţionarului necesară oricărui: cetăţean, jandarm, primar, poliţist, secretar, notar, etc. A. 7-a ediţie (corectată şi

---

* A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

„Junii“ din Braşov

Conferinţa d-lui Radu D. Rosetti

Defilarea **„Junilor“** din Braşov este o tradiţie locală. Ei sunt o ceată de tineri cari se constituesc în suburbiul Schei din Braşov, în sărbătorile Paştelui, spre a serba un obiceiu vechiu. Iată ce spune despre dânşii **Enciclopedia.**

Se primesc numai feciori şi au în frunte conducători : un vătaf, 2 armaşi (unul mare şi altul mic), un surlaş şi un sameş.

Constituirea se face în ziua de Paşti înaintea protopopului ; petrec întreaga săptămână luminată făcând anume escursiuni în anumite puncte din Braşov, şi cântă „Cristos a înviat“ jucând hora fără neveste sau aruncând din când în când buzduganul. Ziua cea mai însemnată e a treia a Paştelui, când însoţiţi de românii din Schei merg între Pietre, un loc romantic în partea de sus a Braşovului, de unde se întorc într'un frumos şi impresionant alai, având înainte surlaşul.

Origina acestui frumos obicei ostăşesc şi voinicesc n'a putut fi stabilită până acum. Atât se ştie că e un obiceiu foarte vechiu. Tânărul filolog Nicolae Sulică face legătura junilor cu **Gionii** din Macedonia, căutând să dovedească astfel originea macedoneană a românilor din Schei.

După ce arată de unde şi-a procurat isvoarele conferinţei, şi anume din cercetările d-lor G. I. Pitiş, dr. Alexi, Sterie Stinghe şi Diaconovici, auzite şi de ei „de la bătrâni iscusiţi cititori în diferite priveghiuri“, d. Rosetti aduce contribuţiile sale personale.

Conferenţiarul caută să fixeze cu atât mai mult serbarea junilor, cu cât ea a început să degenereze puţin, strigându-se după împrejurări : „Trăiască partidul naţional“, sau „Jos jidanii“.

Intâi citeşte **Regulamentul junilor,** păstrat cu sfinţenie în biserica Sf. Nicolae din Braşov. după care a scos o copie legalizată. Se prevede acolo că dacă unul din juni nu-şi va ţine angajamentul de onoare, Epitropia are dreptul a-l amenda şi a încasa pedeapsa pe cale judecătorească, recalcitrantul fiind şters din lista junilor. Paragrafele sunt unele mai interesante de cât altele.

Tot aşa documentele date conferenţiarului de parohul Prişcu, din cari ce vede că vechii braşoveni au lăsat „acte cu blestem“ pentru aceia cari cumpărându-le proprietăţile după moarte, nu vor lăsa junii să petreacă pe locurile lor.

Ungurii au văzut totdeauna cu ochi răi acest alai ostăşesc, şi de aceea junii nu aveau voe să intre în procesiune în cetate, iar când se apropiau, jandarmii închideau porţile. Poate-i turbura şi vestea transmisă din tată în fiu că atunci când călăreţii aceştia împodobiţi cu flori vor înconjura Sfatul, Braşovul va cădea în mâinile Românilor.

Terminând, d. Radu D. Rosetti povesteşte şi legenda **Junilor.** Cică un „împărat român“ fugărit de Turci, a trecut Carpaţii şi a ajuns cu oştile la poalele Tâmpei. Ajuns aci, e încolţit de turci şi atunci se retrage la locul numit **Intre Pietre.** Ca să nu fie prins, dă pinteni calului şi sare peste stâncile numite azi ale lui Solomon. Numai picioarele dinainte ating pământul, unde se poate vedea şi azi urmele copitelor armăsarului. Impăratul se prăväleşte. In momentul când să-şi dea sufletul, soseşte fiul său, căruia îi spune unde a ascuns coroana, pe care o va găsi în săptămâna luminată.

Şi de-atunci a tot venit fiul împăratului cu românii să caute coroana, fără s'o găsească. Sunt strămoşii **Junilor** de azi.

Au mai căutat-o şi străinii, cari auziseră de comoara ascunsă,— până au găsit-o nişte copii, din întâmplare. De aci şi numele cetăţii : **Kronstadt,** oraşul coroanei.

Dar s'a împlinit tot zisa legendei, fiindcă adevărata coroană a fost găsită de Ferdinand I, care şi-a pus-o pe cap la Alba-Iulia, iar **Junii** întorşi din Budapesta unde intraseră biruitori, au înconjurat şi Sfatului Braşovului, devenind stăpânii cetăţii.

Structura socială a Brăilei

— Conferinţa d-lui B. Cecropide —

Duminică, la 11 dim., în sala teatrului comunal din Brăila, d. B. Cecropide şi-a desvoltat conferinţa despre **„Structura socială a Brăilei“**, din ciclul de conferinţe organizate de biblioteca populară „Petre Armencea“.

In faţa unei alese asistenţe formată în deosebi de intelectuali, conferenţiarul a făcut o clară expunere asupra elementelor sociale componente, ale Brăilei.

Oraş comercial, Brăila e alcătuit de mari capitalişti, — de provenienţă variată ca timp şi întreprinderi, — din muncitori cu braţele, din intelectuali, exercitându-şi profesiunea în genere în funcţie de activitatea, mai intensă ori mai domoală, comercială, din o foarte vărgată categorie de muncitori şi slujbaşi, între mari capitalişti şi producători, precum şi dintr'o harnică, mică şi mijlocie burghezie, specific românească, formată din elemente pur naţionale, pornite cu dor de muncă şi râvnă de progres, dela ţară.

Elementele sociale sunt într'o continuă sbatere, în strânsă dependenţă de posibilităţile de export, căci Brăila e redusă îndeosebi la acest rol, al portului de export.

Ori, cum în ultimii ani, exportul a trecut printr'o criză, care a avut la origină şi un regim de taxe în valută forte, întreaga viaţă a Brăilei s'a resimţit de clătinarea crizei.

A făcut conferenţiarul o largă expunere asupra stării sociale din trecutul Brăilei, cercetând lucrările lui Radu Rosetti, Zeletin, şi ale prof. Iorga. Multă vreme Brăila a fost raia turcească.

După pacea dela Adrianopol s'a dat putinţă exportului liber şi aici la Brăila s'au încrucişat vapoare din Occident să încarce cereale şi alte produse pentru Franţa, Italia, dar mai ales pentru Anglia. Toate acestea aduceau nu numai un spor de înstărire, ci şi un aport de civilizaţie.

Din documente, rezultă că'n rândurile populaţiei acestui oraş, de a cărui existenţă se pomeneşte din veacul al XIV-lea, s'au aşezat turci, greci, bulgari şi evrei exercitându-şi comerţul de intermediari şi cămătărie.

Totuş în adâncul ei, populaţia a rămas românească, propagând cultura şi ideologia naţională prin legăturile de comerţ, cu negustorimea românească din Braşov în special, şi prin elementele româneşti revărsate dela sate.

A contribuit în mare măsură la aceasta şi curentul naţional susţinut în Brăila şi prin şcoală şi prin asociaţia tinerească „Avântul“, care a creiat biblioteca populară **„Petre Armencea“.**

I. N.

adaosă). Bucureşti, (Tip. **Lupta,** Nicolae Stroilă), 1926, 255 p. Lei 30.

Paşcanu (Mihail). — Invăţământul dreptului comercial la Bucureşti. Prelegere inaugurală... la Universitatea din Bucureşti. Bucureşti, (Tip. **Cultura Naţională**), 1926, 17 p. Lei 25.

Popovici (Dr. Nicolae). — Manual de drept bisericesc ortodox oriental cu privire specială la dreptul particular al Bisericii ort. române (inclusiv noua lege pentru organizarea bisericească din anul 1925). Vol I Partea I şi II. Arad, (Tip. **Diecezană**), 1926, 320 p. Lei 90.

37. INVĂŢĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Dobrian (I.). — Şcoala primară în desvoltarea culturală a neamului românesc. Craiova, (Tip. **Scrisul Românesc),** [1926], 12 p.

Fărimituri... cu prilejul serbărei jubileului de 60 ani a liceului „Unirea“ Focşani, (Tip. **Cartea Putnei),** 1926, 90 p. Fig. Lei 40.

a) **Manuale didactice pentru învăţământul primar.**

Cocişiu (Toma). — Istoria Românilor pentru clasele V—VI primare (programa veche) şi pentru cl. IV (programa nouă), pentru şcolile de ucenici şi de adulţi. Blaj, (Tip. **Seminarului),** 1926, 76 p. Fig. Lei 15.

Vasiliu (D. G.). — Manual de agricultură practică pentru cursul primar superior clasa V. Ediţia II revăzută şi întregită, cu ilustraţii în text. Bucureşti, (Tip. **Cultura Naţională),** 1926, 116 p. Fig. Lei 30.

b) **Manuale didactice pentru învăţământul secundar.**

Klett (Dr. Stefan). — Deutsche Handelskorrespondenz für romänische Handelsmittelschulen. Nach dem offiziellen Schulprogramm zusammengestellt. Sibiu, **In Selbsverlag des Verfassers,** 1926, 95 p.

Lukács (Emil). — Wegweiser für die deutsche Handelskorrespondenz. Arad, (Tip. **Corvin**), [1926], 208 p.

8. LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

a) **Poezie.**

Nemţeanu (B.). — Scriitorii români. Pagini alese. B. Nemţeanu. Antologie făcută de M. Dragomirescu. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 282 p. + pl.

b) **Teatru.**

Maior (Gheorghe). — Mânăstirea Argeşului .(In cinci acte). **Arad, Libraria Diecezană,** 1926, 63 p. Lei 5. (Biblioteca Semănătorul Nr. 139).

roică într'un act şi două tablouri, în versuri. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 117 p. + erata. Lei 50.

c) **Roman. Nuvelă.**

Iacobescu (Al.). — Icoane şi privelişti. Arad, Libraria **Diecezană,** 1926, 63 p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul Nr. 136—137).

Pascu (Adrian). — Domnul Şef... (Schiţe din viaţa funcţionarilor). Bucureşti, **Adeverul,** [1926], 70 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa Nr. 51).

Teodorescu (D. N.). — Radeş. Bucureşti, **Adeverul,** [1926], 72 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa Nr. 49).

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Franyó (Zoltán.) — Hindu erotika. Az ó ind irodalomból kivalotta et kiadta. Arad, **Uj Génius,** [1926], 95 p. + 5

Moşoiu (Alfred). — Striana. Comedie e-pl. Fig.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSA.

Shaw (Georg Bernard). — Profesiunea d-nei Warren. Comedie neplăcută în patru acte. Pusă pe româneşte de Victor Ion Popa. Bucureşti. **Adeverul,** [1926], 126 p. Lei 10. (Biblioteca Dimineaţa Nr. 52—53).

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ Abundenţa de materie şi necesităţi de tehnică pascală au făcut ca o bună parte din chiar această literatură festivă să nu încapă în numărul de faţă.

Ea va apare în numărul următor, împreună cu **Menţiuni critice** şi celelalte rubrici sacrificate.

Cerem scuze pe această cale d-lor autori şi-i consolăm cu cuvântul celui ce s'a răstignit pentru noi oamenii: în faţa posterităţii, cei din urmă ca şi cei dintâiu.

PREMIUL DE PROZA UNIVERSUL LITERAR

☐ Comisiunea literară, ce s'a oferit să citească, să trieze şi să decearnă premiul de proză de 5000 lei — „Universul literar“ — neputând lucra în timpul vacanţei Paştilor, se va întruni imediat după Duminica Tomei, când va hotărî în consecinţă.

GRAVURI

☐ Minunatele gravuri ocazionale din numărul de faţă sunt reproduse din **Bibliografia veche românească** de **Ion Bianu** şi **Nerva Hodaş.**

VOX POPULI

Craiova, 27/III/926

☐ Onor Redacţia **„Universul Literar“**

Stimate Domnule Perpessicius,

Vă rugăm să binevoiţi a publica în „Universul Literar“ lucrări de eminentul scriitor **Ion Minulescu.** Credem că veţi lua în consideraţie aceste rânduri. Să ne răspundeţi la rubrica „Ecouri“.

Cu deosebit respect vă salută

Un grup de cititori din Craiova.

LITERATURA ROMANA IN ESPERANTO

☐ Ultimul număr al revistei lunare „Literatura Mondo“, care apare în limba esperanto, aduce traducerea în limba esperanto a unei nuvele din volumul **Icoane Şterse** de **Vlăhuţă,** datorită d-lui **Tiberiu Morariu.**

EXPOZIŢII

☐ Pictorul **Poitevin-Skeletti** şi sculptorul **Lidia de Kotzebue** fac cunoscut că au deschis Expoziţia de tablouri şi sculptură în sala „Mozart“ din Calea Victoriei, palatul „Independenţa“. Expoziţia e deschisă dela 1 Aprilie la 15 Maiu între orele 9—1 şi 3—7 seara.

REVISTE

☐ **VIAŢA LITERARA** (I. 6. 27 Martie) publică începutul unei serii de comentarii la actualitatea literară: **Pe răbojul vremii** de d. G. Murnu.

Un interviu cu d. **Eugen Lovinescu;** „Poezia şi Massa“, observaţiuni paradoxale de d. Vl. Streinu şi o amuzantă gazetă rimată de pseudonimul Tartacot:“ 4 critici are Ţara!“, din care extragem:

> Cel de-al doilea 'ntinzându-şi
> ciocul, ca pe-un patrafir
> hirotoniseşte genii,
> pentru asta, dând şi-un **„Gyr!“**
>
> Şi subţire-apoi declară:
> — „Capodopera, e az
> Ca o mare 'n care, singur,
> Se avântă un „Talaz“!...

☐ **ADEVARUL LITERAR ŞI ARTISTIC** (VII, nr. 277, 28 Martie) publică o convorbire cu d. G. Topârceanu, şi luxuriant, ca de obiceiu, în scrisul său aşa de personal: **O poveste de dragoste** de Sărmanul Klopştock.

☐ **SBURATORUL** (IV. 2. serie nouă, Aprilie) aduce un editorial: **Poporanismul anacronic** de d. E. Lovinescu, poezii de d-nii: Vladmir Streinu, G. Nichita şi Camil Baltazar.—**Duplex,** admirabila poezie a d-lui Vl. Streinu, ar trebui reprodusă în întregime:

> Pe-acelaş pisc din care printre cremeni
> Mi-am răsucit eu trunchiul de gorun,
> De o potrivă ceru'ţi supse-asemeni
> Mijlocul cald în mladă de alun.

D-na Hortensia Papadat Bengescu continuă cu fragmente inedite: **Prinţul Maxenţiu,** romanul său; d. F. Adreca o elogioasă glosă la literatura d-nei Bengescu. Revista Cărţilor şi Revista Revistelor, diversă şi competentă.

„Aspectele vieţii literare“ scrise de d. E. Lovinescu, prea interesante şi polemice, pentru a nu reveni, în numărul viitor.

CARŢI PRIMITE

(asupra cărora vom reveni)

HENRIC STAHL: **Grafologia şi expertizele în scrieri. Anonimul-Falsul.** Cu 204 autografe şi documente grafologice. Editura „Cartea Românească“. 1926. Preţul lei 140.

HENRIC STAHL: **Un Român în lună,** roman astronomic ilustrat de pictorii Stoica şi Murnu, ed. II-a; lei 4'.

ION P. CONDIESCU: **Doctrina administrativă,** (Problemele zilei, 4), ed. „Revistei industriale“, 1926; lei 10.

I. GHEREA (C. DOBROGEANU): Studii **critice,** vol. IV, prima ediţie, ed. „Universala“, preţul 40 lei.

CONCURS DE POEZII

☐ Prezidenţia Corului „Gutenberg“ din Cluj publică concurs pentru : a) Textul unei poezii pentru un „Cântec de vin“ (veselie) în ritm săltăreţ, limbă clară, curgătoare, care să se poată pune pe note. Extensiunea între 12 şi 16 rânduri ; b) pentru textul unui *cântec funebru,* potrivit să se cânte la înmormântările muncitorilor.

Terminul de concurs : 15 Mai 1926. Lucrările se vor trimite în dublu plic, unul va conţine poezia prevăzută cu motto, al douilea, pe care va fi scris motto-ul, va conţine numele autorului. Pe plicul cu adresa Corului : (Corul „Gutenberg“, Cluj, strada Memorandului 23) se va indica vizibil „Lucrare pentru concurs“. Pentru fiecare text în parte se stabilesc câte două premii : Premiul I 300 lei ; Premiul II 150 lei, de fiecare poezie. Toate lucrările intrate la concurs devin proprietatea corului „Gutenberg“ indiferent dacă sunt sau nu premiate.

TEATRALE

☐ Premiera piesei **„Tinereţe fără bătrâneţe“** de d-nii Ion Pillat şi Adrian Maniu s'a hotărît definitiv pentru Vineri 9 Aprilie.

☐ **„Manechinul Sentimental“** de d. Ion Minulescu va fi în curând jucată de trupa din Vilna.

☐ La Teatrul Noţional se repetă **„Mitu Boerul“** de d-nii Sfetescu şi B. Alinescu.

☐ **Ucenicul vrăjitor** piesa d-nei Stefania Zottoviceanu se va reprezenta la Teatrul Naţional în cursul lunei Aprilie. In rolurile principale vor apare Dida Solomon, Sonai Cluceru, G. Calboreanu şi Bălţăţeanu.

☐ Premiera operii „Salomea“ de Richard Strauss a fost definitiv fixată pentru Sâmbătă 17 Aprilie.

☐ Prima reprezentaţie a tenorului P. Raiceff va avea loc la 13 Aprilie cu **Manon** de Massenet.

Se va relua şi **Bohema** tot cu tenorul Raiceff.

OPERA, CONCERTE

☐ In turneul ce'l va face în ţară în cursul lunei Mai, Opera Română, se vor cânta operele **„Faust“, „Bărbierul din Sevilla“** şi **„Manon“.**

☐ Miercuri 7 Aprilie se va da la Ateneu recitalul de pian cu A. Rubinstein.

☐ Concertul „Filarmonicei“ are loc Vineri 7 Aprilie la Ateneu.

☐ Vineri 23 Aprilie tot la Ateneu va avea loc concertul simfonic al Uniunei artiştilor instrumentişti.

☐ Ziarele franceze comentează cu viu interes succesul obţinut de **„Boris Godunov“** la Academia Naţională de muzică unde a fost cântat de actorii ruşi în limba rusă.

Cu acest prilej unii susţin că anumite opere nu pot fi reprezentate în traducere fără a nu li se pierde culoarea specifică. Se citează ca pildă **Carmen, Pelléas et Mélisande, Pénelope** pentru limba franceză.

☐ Jean Morèas lăsase prin testament ca fondurile ce vor reveni din vânzarea volumelor sale să fie vărsate unei case speciale din care să se instituie un premiu de poezie anuală.

Maurice Barrès şi Henry de Regnier fuseseră însărcinaţi de Morèas cu decernarea acelui premiu.

Azi el va fi decernat numai de d. Regnier, căruia i se va remite săptămâna aceasta un cek de 40.000 franci, totalul sumei depuse pentru fondul premiului **„Jean Morèas“.**

Emoţia ce a produs printre poeţii francezi vestea acestui frumos premiu, n'o pot simţi mai viu decât poeţii.

☐ In afară de premiul pentru poezie „Jean Moreas“ în Franţa s'au mai instituit două premii: Premiul „Jules Verne“ de 5000 franci care se va decerna în fiecare an în luna Noembrie unei lucrări ce se publică în **„Lecture pour tuos“** şi premiul Sindicatului Romancierilor de 1000 franci, ce se va decerne anual unui roman ales de comitetul sindicatului.

☐ Oraşul Montpellier organizează un campionat artistic cuprinzând categoriile cele mai variate: cântăreţi de operă, de operă comică, comici, acrobaţi, cupletişti etc., etc.

Vor fi admişi însă numai artiştii amatori de ambele sexe şi de toate naţionalităţile, fără limită de vârstă.

Fiecare concurent va fi autorizat să execute două numere după placul său. Organizatorii avizează pe candidaţi că nici un „bis“ nu va fi acordat, oricare ar fi succesul obţinut.

Concurenţii premiaţi vor fi recompensaţi, dacă voesc cu angajamente la diferitele Music-halluri din sudul Franţei.

☐ Un frumos succes a obţinut la Odeon. „Discipolul Dracului“ de Bernard Sshaw care s'a jucat la noi pe scena Teatrului Regina Maria.

BIBLIOGRAFIE

Publicaţiile Academiei- Române, apărute dela 1923 : Andrieşescu I. „Piscul Crasani“, 40 lei ; Mihailescu V. „Aşeşcările omeneşti în câmpia română“, 25 lei ; Panaitescu P. P. „Influenţa polonă în opera şi personalitatea cronicarilor Ureche şi Miron Costin“, 60 lei ; Iorga N. „Domniţei Anca şi patronajul ei literar“, 25 lei ; Babeş Dr. V. „Louis Pasteur“, 12 ; Ionescu-Bujor Dr. „Studiul petrografic şi tehnic al rocei de trass“, 18 lei ; Istrati Dr. şi Mihăilescu, „Chilimbarul din Olăneşti“, 3 lei ; Marinescu Gh. Dr. „Viaţa şi opera lui Cajal“, 35 lei ; Panaitescu General „Ştiinţa fortificaţiei în România“, 6 tei ; Rick Iulian, „Climatografia câmpiei dintre râul Olt şi râul Argeş“, lei 25.

Redactor : PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

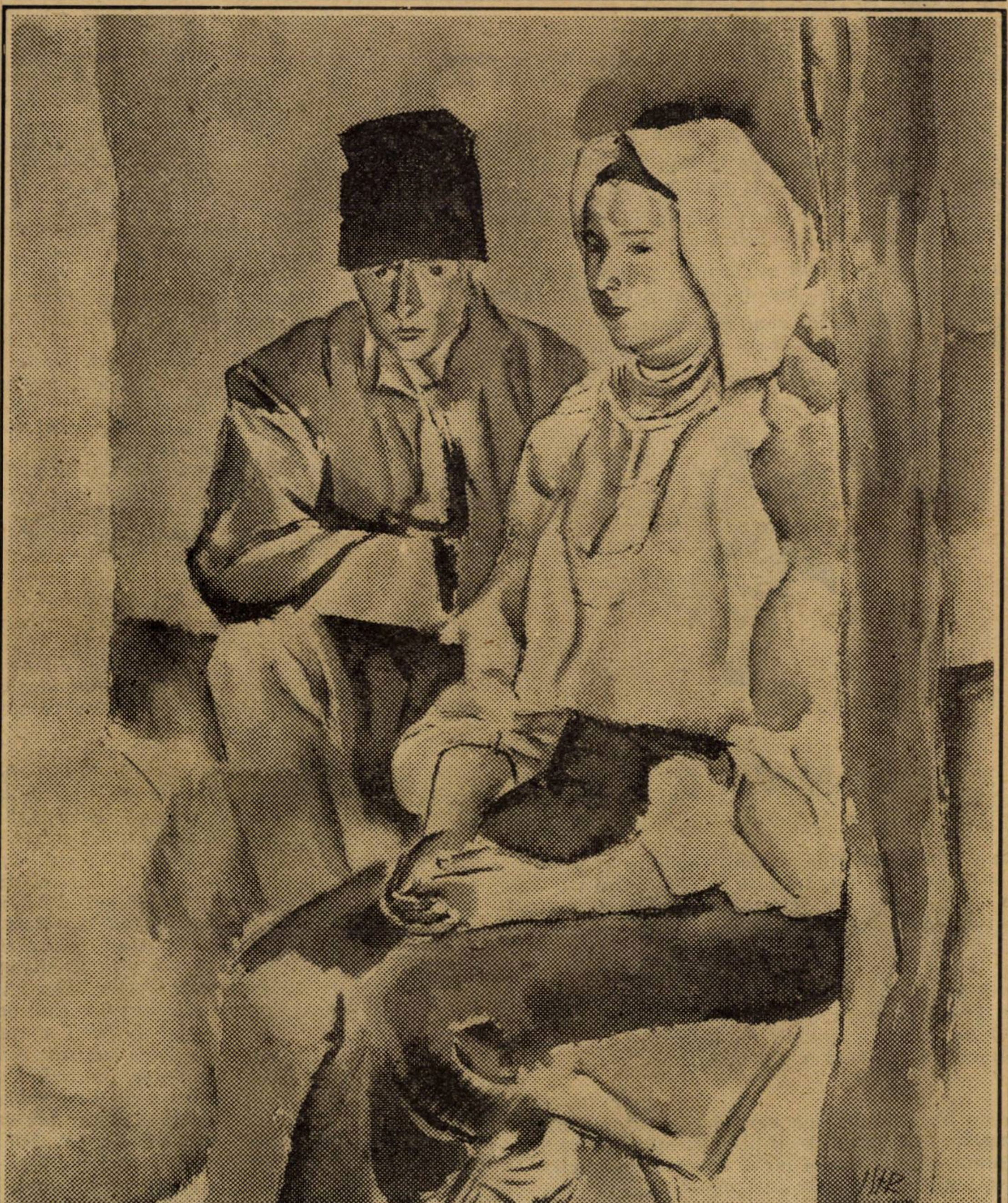

ȚARANI, *desen de ISER*

An. XLII, Nr. 15.

Depozitar Dumitru Ursulescu Sibiu

Cina cea de Taină

Băteai domol... şi norii silnici cercau zadarnic să te-ascundă
Când Ţi-am deschis, în noaptea ceia, cămara-mi sufletului scundă.

De cum intraşi, târând lumina de lunga-Ţi haină aninată,
Chilerul mi-a părut mai muced, poiata mai întunecată,

Şi'n duhnitorul întuneric, pândind prin colţuri înfoiat,
Eu însu-mi n'aveam loc, bicisnic, ci stam pe brânci şi 'ncovoiat.

Dar ridicaşi din tindă mâna uşor spre-a binecuvântà
Şi iată, se bolti tavanul 'nălţându-se de-asupra Ta...

Te-am cunoscut, deşi veniseşi un tainic oaspe nechemat
Şi-am priceput că'Ţi-este sete şi încă Doamne n'ai cinat:

„M'am abătut să fac la tine, de'ngădui, Cina cea de taină.
Chiverniseşte pentru Paşte şi pune-ţi grabnic altă haină.

Adună rudele şi soţii, cu slugile la sărbătoare
Şi toarnă apă caldă'n vase să-i spăl frăţeşte pe picioare"...

— Stăpâne, Ţi-am răspuns, şi glasul în gât mi se făcuse ghem,
In tot pământul n'am pe nimeni să vie — atuncia când îl chem.

Sărac şi fără de prieteni, mă ocolesc de mult drumeţii
Căci n'am nici azimă, nici sare pe masa goală a vieţii.

Priveşte, ca'n pustietate-i...; doar eu în faţa Ta mă scol
Şi n'am o dramură de pâine să-Ţi pun 'nainte pe pri tol...

„Atunci spre inima-mi crescută purtându-Ţi slobod braţul drept,
Ca dintr-o lacră ne'ncuiată mi-ai scos-o repede din piept,

Ai rupt-o, lesne, ca pe-o roadă ce, coaptă, spânzură pe
Şi n'am simţit nici o durere, aşa de bucuros eram, ram

Apoi, frângând-o 'n bucăţele, cum nu aveam de cină soţi,
M-ai dus, tăcut, la o răscruce şi-am împărţit-o 'n zori la toţi...

V. VOICULESCU

INVIERE

Te-au zămislit atâtea patimi, sbucium şi gheene
Şi leagănul l-ai împărţit cu mieii'n rând —
De-aceea-ai fost, pe semne-atât de blând,
Atât de 'ndurător, Nazarinene!

De-aceea Te-au căutat în locuri sterpe-atâţia cărturari,
Nu Te-au găsit în adâncimile scripturei, fariseii
— Isus, care-a copilărit cu meii
Sfârşeşte'n mijlocul a doi tâlhari. —

Eu nu Te caut Isuse'n cer, ci coborât pe lut.
Sângele Tău e'n măcieşii plini de spini pe ruguri —
E semn, că din aceaş iarbă fragedă cu mieii
Pasc iezii cu cornițele în muguri.

Ci Tu rămâi aici — Tu cu durerea printre noi,
Printre cei morţi şi printre vii
— Cum ai putea să fii, în cer — noi frânţi şi goi? —
Şi totuşi Te înalţi în svon de clopot când învii.

Când se'mpreună fum de tămâe cu parfum de flori,
Când ochii noştri sunt înlăcrimaţi de-atâta soare,
Din mugurii plesniţi ai firei — doar Isus învie
Isus, cel răstignit pe două crengi de măr în floare.

C. I. ŞICLOVANU

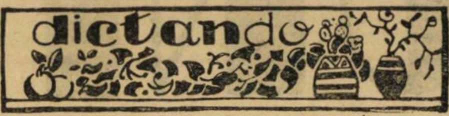

A doua înviere, în port

Am coborît vadul cu nădejdea să regăsesc imaginile de altădată. Circulara ministrului de interne n'a sosit încă și Sfintele Paști se țin de stilul nou. Insă stilul nou cade în iarnă și în portul cariat de vreme, de „ocupație" (!) și de politică vamală, bate crivățul dinspre stepele Rusiei și întărâtă apa Dunării, ca în preziua înghețului. Grăbesc pasul printre liniile ferate și mă apropii de debarcaderul oficial. Câțiva hamali în zdrențe de sărbătoare, vântură un grâu posomorât. Mă'ntreabă de oră. E ceasul învierii de-a doua. La ora asta Maria Magdalena văzuse îngerii în alb, pe locul unde fusese îngropat Mântuitorul și după ce i-a fost vorbit, plecase să vestească ucenicilor ce aveau să-l vadă și ei, în seara aceleiași zile, întâia care vine după Sabat.

Astăzi însă, din giulgiurile vântului sbuciumat peste cheiul pustiu nu s'arată Mântuitorul și hamalii, bărboși, peticiți și aduși de spate, cu ochii tulburi de grâul prăfuit n'au să-l vadă, coborînd între ei cu făptura-i puțină și cu ochii triști. Din deal, dela bisericile luminate, nu se desfășoară, ca'n alți ani, prešuri de sonoritate plăpândă și pacificatoare. E-un vuet de cataractă impropriu visului și arătărilor. Și doar venisem, Ivòrya, să te preumblu de-alungul malului de piatră, așa ca'n alți ani la ora asta de calmă pustietate, în pajiștea însorită a portului.

Dar vântul, dar frigul și toată dușmănia acestor furii deslănțuite printre festoanele de fier ale punților, mă alungă. Dezamăgit reurc vadul. Nu ești supărată pe mine? Te simt sgribulită în inima-mi și neîncrezătoare. Dar te asigur era cu totul altfel altădată. Să ne desmorțim puțin, în căldura din odae și să spicuim o pagină din acelea pe care ni le-a interzis stilul nou.

M'așez pe o bintă înfierbântată de soare, cu picioarele rezemate de lanțul de fier. O vrabie grăsună se leagănă pe-un odgon indecis. Un fluture mirat, hârtie și polen fragil, nu-și află locul. Un fir de funigel aproape imaterial se silește, să lege c'un odgon teribil masivul bastiment, de cheiu. Din târg se aud clopotele pentru a doua înviere. Se citesc evanghelii în felurite limbi ca într'o internațională. Bucegii, Tilimahos, Villareal, Shanghai Maru și-au aninat tricolorurile tuturor pavilioanelor pe trapezul de funii al catartelor. De peste tot o dulce confraternitate. Nici o barcă nu spintecă, astăzi, Dunărea, pentru câștig. Barcagiii s'au îmbrăcat pentru dulap și crâjmă. Doar vre-un proprietar de dubă, din Ghecet, își cară toată plodăria înțolită de vitrină. Va face chef la nașul și vor dormi în târg. Copiii vor da câte-un ou roșu, în loc de taxă, și se vor da în căișorii dogarului. Dânsul va bea până la ziuă. Și-a doua zi se vor întoarce, mulțumiți, cu toții.

Domnul agent dela pichetul pescăriei din baltă vine cu duba statului să-și ia doi nepoței. rigizi în haine marinar, cu-o farfurie de ouă roșii, într'o basma, pe care o țin de câte-un colț. La cârmă are un drapel tricolor. Oficiază pe îndelete și așează cu mare băgare de seamă ouăle și pe nepoței, în fundul lotcii. Vâslește cu eleganță, ferindu-și manșetele. Când e pe la jumătatea apei, o babă chioară, cu un coș

INVIERE

Se sculase târziu, cu o neliniște în suflet care îl chinuia de un timp tot mai mult, — fără să știe ce-i lipsește.

Afară era soare, cald, o dimineață de April strălucitoare, când învie natura, înverzește câmpul și mugurii se deschid în floare. De ce inima lui tânără era mai obosită azi ca altă dată ?

Liviu își îndreptă pașii spre redacția unde lucra, distrat, fără să-și poată descleșta mintea dintr'o preocupare tristă, vagă, care îl rodea ca un vierme ascuns în rădăcina copacului.

Se trezi la realitate abia când găsi ușa redacției încuiată.... A, da ! Era Sâmbăta Paștilor. Uitase.

Colegii lui, fiecare avusese un plan de escursie; patronul plecase la Sinaia : două zile n'aveau nimic de lucru.

El singur, n'avusese nici un plan. A rămas în Capitală. Și abia acum se întreba : ce o să facă în aceste două zile ?

Familia lui era departe, în nordul Ardealului, și de mult se înstrăinase par'că de ea. Deși uneori îl cuprindea duioșia de mama lui de surori și frați, de copilăria aceia depărtată, alintată de amintiri gingașe, — nu se putea hotărî să se mai întoarcă în mediul acela îngust, plin de tot felul de preocupări mărunte, — dar suferea cumplit de înstrăinarea aceasta.

Literatura îl ademenise, ca o sirenă, și se aruncase în lumea ei ca într'o mare cu mirajul speranței, să-și poată găsi fericirea în frumusețea, în măreția dragostei pentru ea.

Neînțelegerea, banalitatea luptelor pentru existență îi întunecau zarea luminilor cerești.

Intră în cafenea, unde întâlni un prieten, băiat vesel și bun.

— Ce faci, Liviu ?

— Mi-e urît... Sunt bolnav. Prietenul îl prinse de mână și îi pipăi pulsul.

— N'ai nimic... Ești hipocondru, neúrastenic.

— Poate, — dar și asta e o boală.

— Ce faci de sărbători ?

Liviu dete din umeri.

— Mă plictisesc, dragă Mitică, grozav !

Mitică îl privi cu interes, îl iubea cu instinctul omului simplu, cinstit cu admirație pentru sperioritatea celuilalt. Nici odată nu-l văzuse așa de palid. Fruntea lui largă, cu linii caracteristice, pe cari nu le au de cât frunțile cari ascund o minte creatoare, — părea ca de marmoră.

— Așa-i ! Paștile dacă nu le petreci în familie, sunt plicticoase... Dar știi ce? Vino la mine. Să-ți arăt pe Aurelia mea.

Liviu auzise că prietenul lui se însurase de mult și că nevasta lui era o femeie cum se cade, frumoasă și foarte inteligentă. Primi invitarea.

Nu erau încă tramvaele electrice. Din cafeneaua Bulevard până în strada Vaselor prietenii trecură prin o mulțime de strade strâmbe întortocheate și rău pavate, dar pline de mișcare. Lumea se întorcea din piață cu târgueli: bărbați cu pachete, copii cu baloane și mingi colorate, bucătărese cu coșurile pline de ouă, verdețuri, salată și ridici mici, roșii; se înghesuiau pe trotuarele înguste și se loveau de cei doi prieteni cari se țineau de braț.

Mitică Sârbu se uita la prietenul lui cu admirație: Ce înalt era și ce ținută nobilă avea ! Era mândru că-l putea duce așa, să-l arate Aureliei. Ce bucurie o să aibă ea !

CONSTANȚA HODOȘ

Liviu impresionat de atmosfera de sărbătoare a căsuțelor spoite alb, cu mușcată și busuioc în ferestre, se gândea : oare era tot în Capitală, ori ca prin minune, în satul copilăriei lui din Ardeal ? De ani nu mai eșise din redacție, din cafenea, din mansarda lui din calea Victoriei... Se opri în fața unei bisericuțe deschise și privi curios înlăuntru. Mormântul lu Isus înconjurat de lumânări și flori, femeile cari plângeau, copiii palizi de emoție, bărbații gravi, îngenunchiați în jurul lui, îl pironiră locului. Ce tablou !.... Mai trăește dar credința ! Mai sunt oameni cari se închină și plâng de mila Martirului jertfit credinței ?...

— Să intrăm ?

Liviu se strânse de brațul prietenului său și o porni 'nainte.

— Eu credeam că s'a uitat de mult **simbolul** mântuirei. Că Paștile și Crăciunul, nu mai sunt decât pretexte pentru zile de petrecere și îmbuibare, — când colo în bisericuța aceasta....

— Ai văzut ? Mai sunt, mai sunt, drept credincioși. Și e bine că sunt. Să se mai primenească rândurile celor degenerați... Să o vezi pe nevasta mea, cum crede ! Ce de cozonaci și ouă roșii a împărțit săracilor ! Și Puia mică, cum întinde și ea mânușițile după ouă roșii!

— Ai și copil ? întrebă mirat Liviu.

— Aproape de un an. Ce crezi tu, că noi oamenii de rând trăim ca voi, poeții ? Noi căutăm fericirea mai pe aproape, nu ne avântăm în nori după ea.

Și zâmbi cu un fel de orgoliu, supărător pentru sensibilitatea poetului...

Sosiră în strada Vaselor.

Intr'o cameră spoită alb, cu scânduri noi pe jos, cu câteva mobile, tot noi, de brad alb, în fund, pe un pat învelit cu scoarță roșie, o femeie tânără își alăpta copilul. Liviu se opri sfios.

— Intră ! îi zise Mitică. La noi nu-i cu marafeturi. Uite, Aurico, ți l-am adus, în sfârșit ! Liviu Mantu, poetul tău favorit.

Tânăra femeie se ridică, își acoperi sânul, își așeză fetița în leagăn și întinse mâna noului venit.

— Imi pare bine, îngână roșindu-se puțin.

— Nu știi cum te citește, cum îți taie poeziile, foiletoanele din ziar și le strânge colo în biblioteca ei ! Uită-te acum la el, îl vezi ? Ți l-am descris bine ?... E tot așa de frumos, ca și scrisul lui.

Ea se uită pătrunzător în ochii lui, pe când el o privea uimit. Pentru întâia oară i se spunea că o femeie prețuia scrisul lui. Ce femeie !

Văzuse el multe femei frumoase, ca artist se pătrunsese nu odată de farmecul menit să desăvârșească viața unui om. Dar, Doamne, cine era **aceasta** aci, în fața lui ? De ce îl privea așa ? Și ce era magnetul acela în ochii ei căprii, nici mari, nici prea mici, dar atâta de limpezi și adânci, atâta de vorbitori și

---

Stele

Cum ne aplecăm pe livezi
Aripile nu ni le vezi,
Vezi numai, veghind prin arțari,
De foc, ochii noștri prea mari.
Strălimpezi la trup și obraz,
Ca'n ape curate de iaz,
In noi e cerul întreg...
Dar oameni făcuți din pământ
Făptura nu ne-o înțeleg.
Făptura de rază și cânt...
Privighetoarea doar ea
De noi de știe ceva —
Și frații luminii mai mici
Pe care îi crezi licurici —
Și vântul prin frunză foșnind,
In noapte foșnind....

ION PILLAT

---

in mână, aleargă, țipă, se văicărește, ar vrea s'o ia și pe ea „măiculiță". Și d-l agent vâslește nepăsător, impasibil ca Don-Juanul, stană de piatră, din Baudelaire.

Un barcagiu neras, descult, răcit, lipit de muchea cheiului se îndură: „E d-l Gheorghe, agentul, nu vezi ? Așa se poartă un barcagiu, azi ?".

Trec mărăcinișuri și coroane uscate de sălcii, purtând în nimburile lor, fantome de Ofelii înecate. Se frâng și se reconstituesc în apa tremurată : catarguri, hornuri și drapele. Reflexul apei însorite urcă ca un abur de aur pe fierăria umbrită a pontoanelor. Nu mai trece nici o luntre. Din susul apei, în albia albastră a cerului, înaintează agale, majestuoase, escadre albe de cumuluși reflectați în apă.

Un cocoș, pe șlepul înflorit, cântă de trei ori ca'n evanghelie. Dar Petre nu mai tăgădueşte și nu mai plânge. Mușcata dela fereastra cabinei, între perdelușele albe, roșește. Gospodina iese din bucătărie, cu farfuriile pline. Un câine se bucură. In cabină se aude un acord de ghitară. E căpitanul șlepului, de bună seamă. Dar acordul se oprește. Incepe prânzul. Poftă bună.

Descind de pe bintă și-o iau alene, prin oarele molcom, pe vad, către casă.

PERPESSICIUS

Şarpele din scorbură

Cum dezrădăcinat de trăznet, stejarul—fără de îndemn—
îşi odihnea pe-o rână trunchiu 'mbuibat cu cuiburi de furnici,
în putrigaiul vechei scorburi, ca într'o peşteră de lemn,
un şarpe şi-a târât pripasul şi a rămas stăpân aici...

Dar nopţile, când luna 'nvoaltă cioplea din fiecare joardă
un ram de-argint sau ram de aur,—ieşind din scorbură, ca 'n vrajă
de-atâta foc bătrânul şarpe părea c'a început să ardă
şi-o cingătoare poleită înlănţuia asprita coajă...

Şi astfel au văzut minunea ţăranii 'ntârziaţi la moară,
şi-aşa veniră într'o noapte mai mulţi, şi'n luna cea mai albă
pe trunchiul mort cu scoarţa arsă, crezură urme de comoară
în şarpele bătut cu aur şi fulgerări de veche salbă!

...Da'n zori, când noaptea din frunzişuri şi de pe ramii de omăt
şi-a adunat, ca 'n matcă, apa, şi strânse unditele lunii,—
bogatul aur de pe şarpe, încet, se trase îndărăt,
şi lângă scorbura vrăjită rămase zdreanţa unei funii...

Ciudoşi atunci pe'nşelăciune, ţăranii răi, cu bâta întoarsă
veninul capului de şarpe l-au sfărâmat, ca pe o nucă...
...Şi-a fost, pe lângă trunchiul putred copii în pâlcuri să se ducă
şi dând de-un leş uscat de şarpe, l-au sfărâmat de-o creangă arsă!...

Şi veştejit de-alungul zilei, în toiul nopţilor cu lună
s'a preschimbat din nou în salbă, ca viu, acelaş ştreang verziu,—
şi mulţi l-or fi crezut comornic, şi mulţi l-or fi ştiut minciună,
da'n scorbură nu ştie nimeni că prind vedere puii lui!

RADU GYR

Amurg în primăvara satului *)

Florile primăverii se clatină spre soare
Ca nişte candele albe în care ard parfumuri.
Pârâiaşele satului clipocesc pe albii de răcoare
Şi cărăbuşii orbi, cad pe spate din văsduh pe drumuri.

Soarele s'a înghemuit pe deal ca un ariciu cu aurite suliţe.
Şoselele albesc în seară ca nişte urme lăsate de culbeci,
Copiii îşi toarnă în cap chiuind, praful călduţ depe uliţe,
Şi fetele se 'ntorc dela lucru, mlădiind trupuri tinere sub pestelci.

Dela cârciumă se urcă în brişcă, întârziat, un târgoveţ.
O rândunică cu aripi moi se răstoarnă leneş în aer,
In faţa unei porţi a adormit într'o copae un copil cu părul bălaiu şi creţ
Şi-o bătrână, îl leagănă cu piciorul, torcând borangic luminos de pe caer.

Invăţătoarea sosită de curând în sat, a eşit în capot în pridvor
Cu mâini albe aşează zambile într'un pahar pe policioară,
Şi fără să-şi întoarcă privirea spre colegul învăţător,
Ii şopteşte că'i dă voe să nu-i mai zică „domnişoară".

TUDOR MUŞATESCU

*). Din volumul „Versuri" ce va apare.

tulburători în strălucirea lor ideală, cum nu văzuse nici odată alţi ochi de femee?

O lume nouă i se desveli de odată din zâmbetul ei gingaş, din vorbele ei pline de duh, din mişcările ei graţioase, ritmice, ca ondularea unei ape dulci care îl ducea, fără putinţă de împotrivire...

Mitică eşi afară şi-i spuse ţaţei Tinca, o mătuşe săracă a lui, pe care o ţinea în casă, ajutor la gospodărie — că aveau un mosafir la masă. Să frigă şi puţină carne, căci oamenii mai subţiri din oraş, nici odată nu postesc. Bătrâna îşi făcu cruce, dar se supuse.

Feiţa se deşteptă din somn şi mamă-sa o prinse din nou în braţe.

— Ce fericit e aşa, un copil! oftă Liviu, privind cu drag la obrajii bucălaţi ai micuţei.

— Dacă fericirea stă în inconştiinţă, da, copiii sunt fericiţi. Nu-i chinue nici părerile de rău, nici dorul speranţelor neajunse...

Şi iarăş se uită în ochii lui cu privirea ei plină de vrajă.

— De ce staţi aşa departe de lume? întrebă Liviu gândindu-se că de sigur ea nu putea să-şi găsească un mediu, potrivit felului ei de a fi, în mahalaua aceasta mărginaşă.

— Care lume? De doi ani de când suntem căsătoriţi, am schimbat patru locuinţe. Am stat în strada Sfinţilor, în b-dul Elisabeta, în calea Victoriei, dar nicăiri n'am găsit lumea... Atunci m'am hotărît să stau aci, departe, şi s'o caut în mine....

El o fixă stăruitor.

— Ai găsit-o?

Ea plecă ochii, apoi îi ridică cuminţi şi sinceri.

— Da! Când am citit poezia d-tale „Din lumea visurilor".

— Ţi-a plăcut?

— Nespus de mult!

El făcu o mişcare, ca şi când ar fi vrut să se arunce la picioarele ei, să-i sărute fierbinte mâinile. Dar se stăpâni, rostind:

— Iţi mulţumesc.

Apoi tăcură. Nu îndrăzniră să-şi mai zică nimic. Până ce veni Mitică să-i invite la masă.

La despărţire ea îşi uită mâna în mâna lui arzătoare, aşa de mult, de par'că n'ar mai fi vrut să şi-o retragă nici odată...

Mitică vesel, îşi îmbrăţişă nevasta.

— Aşa-i că nu ţi-am spus gogoşi! un băiat admirabil Liviu! V'aţi împrietenit nu-i aşa? Aveţi cam acelaş caracter!

Il petrecu pe Liviu până la colţul stradei.

— Să ştii că te aduc şi mâine, să facem Paştile împreună... Stai toată ziua la noi... Viu dimineaţa la tine acasă şi te iau, strigă voios în urma prietenului iubit.

. . . .

Peste câteva luni Aurelia şi Liviu stăteau îmbrăţişaţi în mansarda lui din calea Victoriei.

— Făcurăm oare un păcat de neiertat? întrebă ea, palidă de emoţie.

El o strânse cu pasiune la piept.

— Nu, dragă. Păcat ar fi fost să renunţăm la fericirea noastră luminoasă, aşa de frumoasă! Pentru a nu jigni convenţia, sau mulţumirea egoistă a unui **singur** om de rând. Dacă nu te găseam pe tine, isvorul inspiraţiei mele ar fi secat, era la sfârşit. Pe când aşa, o forţă nouă nebănuită simt în sufletul meu, creatoare de viaţă şi lumină a unui **şir întreg** de fericiri. Mii de oameni vor sorbi lumina isvorîtă din puterea aceasta, revărsată din taina ei miraculoasă.

Ea îi răspunse cu o sărutare.

— Inţelegi acum ce-i fericirea, **iubirea,** lumea noastră de visuri, pe care zadarnic vor s'o nege oamenii neştiutori de ea?

— Nu va peri, câtă vreme va trăi poezia, cerul şi stelele, şopti ea.

— Câtă vreme vor mai fi oameni să-i aprindă o candelă, să pună flori pe mormântul lui Isus şi să creadă în taina sublimă a **învierii** Lui.

Făcu lumină, prinse o filă de hârtie şi scrise pe ea titlul unui nou sonet:

„Vecinic vom trăi!"...

CONSTANŢA HODOŞ

ROSTOGOLIREA

— Dramă în 4 acte —

(Fragment din actul II)

de **PETRE CATUNARU**

(Scena înfăţişează o răspântie de drum printre mirişti şi tarlale'de porumb. In dreapta un puţ cu cumpănă lângă o salcie. In stânga, la marginea tarlalei de porumb o surlă de pândar. E noapte; cerul e ţintuit de stele).

IONIŢA. — (cu mare sforţare) **Du-te, du-te... mă prăpădesc.**

LISANDRU. — Hai să te aşez colea în surlă. (Il apucă de subţiori şi-l duce înnăuntru). **Stai culcat pe paele astea. Mă duc într'un suflet** (cu înduişore). **Ţine-ţi firea măi tătică, barem de-o fi ceva, să mori acasă pe căpătâiu.** (Iese, încalecă calul şi aleargă. Incet-încet tropotul calului se pierde. Câtăva vreme Ioniţă rămâne singur. Din când în când se vaită înnăbuşit. Intră apoi Tudorache Ciuraru cu Ioana).

TUDORACHE. — Să bem niţică apă fă Ioană. Peştele ăsta sărat îmi face o sete de mă arde pe piept.

IOANA. — Eu nu mai pot de picioare. Să stăm niţel jos să ne odihnim. (Scot apă, beau şi stau amândoi jos).

IOANA. O fi visând Leana că venim ?

TUDORACHE. — (oftând) **Păi sunt două săptămâni de când am plecat.**

IOANA. — Mâine două săptămani.

TUDORACHE. — (cu amărăciune) **Făcurăm pe dracu la târg. Fă Ioană când n'are omu noroc, n'are.** (după puţin) **Ăl beţiv nu sunt. Vreun prostănac care să nu ştie să înnoade o aţă... mă cunoşti. Ce vrei, unii se pricopsesc de nu-i mai încape pielea şi noi....**

IOANA. — Vai de păcatele noastre.

TUDORACHE. — gândeam să facem la târg rost de ceva parale. Vindeam vaca aia, că tot e bătrână şi opream viţeaua. Mai făceam ce se putea şi încropiam acolo ceva fetei. Când văd acum că ne întoarcem ca nişte calici îmi vine... uite colo de craca aia. (după o pauză) **Văzuşi pe burtosu ăla din tren, era măcelar. Se ducea la târg la Slobozia după vite. Ăla avea chimirul doldora de bani.**

IOANA. — Şi cum se mai îndopa cu şunca fir'ar al dracului; îmi lăsa gura apă.

TUDORACHE. — Ei, ce să faci, rabdă, rabdă...

IOANA. — Doamne iartă-mă mai zic una: prost e şi omu cinstit. Azi... unde poţi, pune mâna.

TUDORACHE. — Taci fă din gură, nu vorbi ce nu se cade.

IOANA. — Ei, vorbesc şi eu. (după o pauză) **Lasă mai bine aşa cu cinstea şi cu omenia cum zici tu, să crape fierea în noi.**

TUDORACHE. — (după o pauză lungă) **Hm !... Vorba 'ta are un înţeles. Da, trebui şi noi să trăim. Da ca să furi, să te faci hoţ e uşor ? Eu n'am învăţat meseria asta. Ce crezi tu şi aci trebuie dibăcie. Te duci la rumân să-i furi caii. Să zicem caii lui Grigoriţă. Te duci noaptea, vezi bine. Te simt câinii. Să zic că le asvârli carne şi-i astâmperi. Da omu poate doarme pe prispă şi-ţi zăreşte momâia care se strecoară pe lângă coşar... Nu, nu, ce vorbeşti tu nevastă. Pe urmă cum să-l laşi pe Grigoriţă sărac, înnebuneşte omu.**

IOANA. — De ce nevoie să te duci la om acasă să-i iei din grajd. Ii iei după câmp. Alţii. Nici nu ştii ai cui sunt.

TUDORACHE. — După câmp ?... Aşa-i. (după puţin) **Da biletele ?**

IOANA. — Ce bilete ?

TUDORACHE. — Biletele cailor. Că dacă furi caii, îi furi să-i duci acasă ?

IOANA. — Nu.

TUDORACHE. — Vezi bine. Pleci cu ei deadreptul la târg. Te duci să-i vinzi şi dacă n'ai bilete.

IOANA. — Cum fac alţii ?

TUDORACHE. — Dracu să-i ia. Fac alte bilete; se unesc cu primaru. E daraveră fă... Nu, nu, ce vorbeşti tu, nu.

IOANA. — Da ce trebui numai de cât să pui mâna pe caii omului ca să fie nevoie de bilete. Apuci un viţel undeva la doseală, îl tai şi-i vinzi carnea la târg.

TUDORACHE. — Aşa-i.

IOANA. — Asta-i lesne.

TUDORACHE. — (după puţină gândire) **Lesne. Zici tu că e lesne. Nu-i aşa,**

IOANA. — Eu zic că eşti prost.

PETRE CATUNARU

TUDORACHE. — Prost. Da, oi fi şi prost. Ştii tu când îl tai că nu dă careva peste tine ? Şi până la târg, sbori pe sus ? Nu te întâlneşte nimeni ? Să zic: îl pui într'un sac, l'aşezi în căruţă şi pleci. Pe drum iată un om cunoscut. El pe jos, tot spre târg. Incotro Tudorache ? la târg. Şi se asvârle la tine în căruţă. Da ce ai aci măi Tudorache ?... Nu, nu, e daraveră... Vrei să mă vezi pe mâna jandarmilor ? Să se bucure duşmanii.

IOANA. —(se închină) **Să ne ferească Dumnezeu.**

TUDORACHE. — Vezi tu, şi la hoţie trebuie să ai noroc.

IOANA. — Aşa e măi bărbate. Tot cu sărăcia trebuie să luptăm.

TUDORACHE. — De murit n'o să murim noi, să fim sănătoşi. Acu, fetica aia, gându ăsta mă roade. N'avem nimic. Lisandru-i băiat aşezat. Bătrânu o să închidă el ochii şi toată starea... Hm... ştiu eu... dacă s'o vedea pricopsit... .

IOANA. — Păi, ce crezi... d'aia să silim. Când s'o vedea stăpân... Păi...

TUDORACHE. — Dacă o ţine la ea...

IOANA. — Cine poate cunoaşte gându omului !...

TUDORACHE. — Da ce să fie mogâldeaţa aia fă nevastă ?

IOANA. — Ce mogâldeaţă ?

TUDORACHE. — Uite colo în capu porumbului. I-hâ şi-a făcut nea Ioniţă surlă, să-şi păzească porumbu.

IOANA. — Să crezi. O fi acolo ?

TUDORACHE. — D'apoi o fi.

IOANA. — Hai să plecăm Tudorache. să nu zică c'am venit să-i furăm porumbu.

TUDORACHE. — Aşa zău, te mai face şi de râs în sat. (se aude un vaet din surlă).

IOANA. — Cine se vaită ?

TUDORACHE. — Visează moşu; hai să plecăm. (Se aude iar un gemăt).

IOANA. — Ce Dumnezeu, ăluia e rău.

TUDORACHE. — Păi, i-o fi. (Se îndreaptă către surlă). **Mă nea Ioniţă, d-ta eşti ?... Nea Ioniţă ţi-e rău, ce-i cu d-ta ?** (Bolnavul bodogăneşte) **Ce zici ? Sunt eu, Tudorache Ciuraru cu nevasta. Nu mă cunoşti ? Ce ai ?** (către nevastă). **Fă Ioană e rău nea Ioniţă, se prăpădeşte.**

IOANA. — Vai de mine. Săracu. Păi ce să-i facem noi ?

TUDORACHE. — Eu ştiu. Cum să-l luăm noi de aci ? Bre, bre, ce om şi Lisandru, să-l lase aşa !

IOANA. — Ei Lisandru..., parcă ascultă ăsta de cineva.

TUDORACHE. — (aplecându-se asupra lui) **Măi nea Ioniţă ţi-e rău tare ? Nu poţi să te scoli ? Hai cu noi acasă.** (Bolnavul bodogăneşte). **E rău fă Ioană. Nu înţelegi nimic dela el. Scoate tu niţică apă să-l stropim.**

IOANA. — E scoasă, nu băurăm noi adineauri. Trage-l afară să-l răcorim.

TUDORACHE. — Aşa-i. (Il trage a-

Jocul copiilor

Fără poze, fără jucării,
In lumina Soarelui de-amează
Astăzi mă jucam între copii.

Cel mai mic cu ţărână da în vânt,
Şi râdea şi nu voia să vază
Că şi-o spulberă în păr şi pe vestmânt.

Iar ceilalţi, mereu mă întrebau
Despre lucruri ne'nţelese şi'nţelese,
Şi răspunsuri ei nu aşteaptau.

Şi cu toţi de-avalma'n joc şi Soare
Numai zâmbete şi fără să ne pese,
Viaţa ne părea o sărbătoare...

Dar veni un alt copil în joc
Cu soldaţi de tinichea strălucitoare,
Şi cu poze şi cu cărţi din iarmaroc.

Şi 'n mişcarea lui meşteşugită,
Inşirându-şi jucăriile în Soare,
Aştepta mirare şi ispită,

Şi copiii toţi s'au tulburat,
Iar cel mic a plâns să-i dea şi lui.
Să se joace-aşa de minunat...

Şi în urmă jocul s'a sfârşit
Cu soldaţi sfărmaţi — şi nimărui
Nici un pic de bucurie dăruit...

G. TALAZ

*) Din volumul „Soare", apărut de curând.

— Gerard de Nerval —

FANTAZIE

Eu știu o tristă melodie și pentru ea aș da în dar
Intreaga muzică-a lui Weber, a lui Rossini și Mozart,
E-un cânt străvechiu, frumos dar jalnic, ce-i plin de dor și plin de plâns
El are doară pentru mine un farmec tainic și ascuns:

De câte ori l-ascult îmi pare că'ntineresc așa deodată
Cu două veacuri și mai bine, că domn mi-e Ludovic cel drept,
Și parcă văd în depărtare un verde deal pe care-l scaldă
Lumina galben-purpurie a soarelui ce-apune 'ncet

Și un castel de cărămidă cu muchile zidite'n piatră,
Și cu vitralii mari, pictate cu roșietice colori;
Mărețe parcuri l-înconjoară, un râuleț în juru-i saltă
Și-i scaldă vechea temelie și cântă vesel printre flori.

In urmă văd, la o fereastră, la o fereastră 'naltă
O doamnă blondă, cu ochi negri apare‘n vecile-i vestminte,
Pe care poate'ntr'altă viață eu am văzut-o vreodată,
Am cunoscut-o, și de-aceea de ea mereu mi-aduc aminte.

Trad. de OVIDIU PAPADIMA

fară. Incepe să se zărească puțin). Desfă-l tu Ioană la piept și freacă-l cu apă rece. Stai c'aduc eu apă.

IOANA. — (cătând să-l desfacă la piept). Da ce e chip, nu vezi cum și-a zgârcit mâinele la piept.

TUDORACHE. — Dă-te la o parte. (Se pleacă, îi desface pieptul și-l freacă. Deodată însă se oprește. Se ridică. Către Ioana misterios, cu emoție). Ioană are banii la el. D'aia și-a încleștat mâinele la piept. Iși ține banii.

IOANA. — (îngrozită) Aoleoo Tudorache.

TUDORACHE. — (cercetându-l) Mă nea Ioniță... (îl sgâlțâie) nea Ioniță.

IOANA. — Ce face ?

TUDORACHE. — Moare.

IOANA. — (cu înțeles) Tudorache...

TUDORACHE. — Hm !... (pauză lungă).

IOANA. Moare Tudorache ?

TUDORACHE. — (nu răspunde, îl cercetează).

IOANA. — Ce face ?

TUDORACHE. — (nu răspunde, îl cercetează).

IOANA. Are banii la el ? ce faci ?..

TUDORACHE. — Nimic. Aștept.

IOANA. — Aoleoo Tudorache ce aștepți ? I-ai banii și hai să fugim.

TUDORACHE. — Ii luăm, fugim și dacă nu moare repede și dă cineva peste el. Poate mai are glas să ne spuie.

IOANA. Ia uită-te, nu moare.

TUDORACHE. — Se canonește (după puțin). Tremură carnea pe mine. Mi s‘a ridicat păru 'n cap. Mă trec nădușelile.

IOANA. — Eu sunt jumătate moartă. De n'ar da cineva peste noi.

TUDORACHE. (speriat). I-auzi, parcă vine cineva. (ascultă).

IOANA. — (ascultă) Nu. Ți s'a părut. (După o pauză). Tudorache scăpăm de sărăcie. O să avem ce-i da și fetii. Sfârșește-o tu.

TUDORACHE. — Femeie ai înnebunit, să omor omu !

IOANA. — Nu tot moare el.

TUDORACHE. — Păi să-l lăsăm să moară.

IOANA. — O să așteptăm mult, se face ziuă și-o să dea cineva peste noi. (după puțin). aD să nu-l lovești în cap Tudorache.

TUDORACHE. — (simplu) Il înnăbuș.

IOANA. — (apropiindu-se) Ai ? Numai să moară. Mai bine strânge-l cu băerile pungii. Innoadă-i gâtu cum legi gura la sac.

TUDORACHE. — (se lăsă în genuchi. Il apucă. Ioana se dă la oparte. Și-acoperi fața. Bolnavul bodogănește. Tudorache se ridică în sus, îngrozit). Nu-mi vine fă Ioană, mi-e frică. (speriat). I-auzi. Cine vine ? (ascultă).

IOANA. — (ascultă) Nu-i nimeni. Foșnește vântu în porumb.

TUDORACHE. — Nu, nu, am auzit eu un glas, (ascultă).

IOANA. — (ascultă). Ți s'a părut. Nu-i nimeni. (după puțin) Dacă mai aștepți mult.... ești un păcătos.

TUDORACHE. — Lasă-mă Ioană, lasă-mă, îmi pierd mințile. Și de ce s‘o mântui, nu tot moare el. Și dacă moare nu-i rămâne lui Lisandru. El n'o să fie al nostru.

IOANA. — Dacă se face al dracului și n‘o mai ia pe Leana ?

TUDORACHE. — Da... așa-i... Acu ce-o vrea sfântu. (se repede asupra bătrânului. Luptă grozavă, gemete). Are mâinele încleștate.

IOANA. — Rupe-i cămașa la piept.

TUDORACHE. — Taci... acum... (Bătrânul horcăie) L'am strâns. (speriat, îngrozit) Apucă-i mâna Ioană că s‘agață de gâtul meu.

IOANA. — (i-ajută. Apucă mâna bătrânului) A murit ?

TUDORACHE. — Așteaptă. Stai să se scurgă tot viul din el.

(Incepe să se lumineze).

IOANA. — (plângând) Aoleoo te apucă groaza. Cum i s'a bulbucat ochii. Hai să fugim Tudorache. A murit, nu vezi că i-a ieșit limba din gură.

(Se aude departe un huruit de căruță).

IOANA. — I-auzi.

TUDORACHE. — S'a sfârșit. I-am scos punga. Ia bățu și desaga și la drum.

IOANA. — (Ia bățu și desaga și dă să plece).

TUDORACHE. — Nu către sat. Innapoi la târg. Să nu știe nimeni că ne-am întors.

(Incepe din ce în ce să se lumineze. Tudorache iese după nevastă-sa după ce și-a mai aruncat o privire asupra mortului.

Huruitul de căruță se aude din ce în ce mai aproape. După câtava vreme se oprește și intră Lisandru).

PETRE CĂTUNARU

VISE

Cântecul milei

Seara se lăsă peste oraș în tapete moi de umbră. Poetul Eliazar înnainta cu ochii închiși pe strada pustie, ținând în brațe un violoncel. La porțile închise se iviră grupuri de copii. Poetul se oprise în dreptul unei case cu arhitectură medievală și începuse să cânte...

Copiii râseră de el, apoi plecară să se joace. Dar violoncelul se subția în mâinile poetului și se lungia, coardele se deșirată către cer ca niște gheme fermecate, în nenumărate coarde de argint, dincolo de colinele albastre...

Violoncelul poetului Eliazar devenise harfă uriașă, pe care se plimbau mâinile lui extatice, cântându-și poeziile neînțelese. Inima lui doria ca sunetele să se oprească sub geamurile nepătrunse ale casei înalte, dar ele alunecau în mărgele de azur, pe coardele tremurătoare ce ondulau și vibrau fugind vertiginos dincolo de ceruri...

Copiii își lăsară jocul și se apropiară, Pe măsură ce se apropiau ei creșteau, chipurile lor deveneau grave și de-odată deveniți oameni, se culcară de-alungul drumului, ascultând... Deodată strada se umplu de oameni. De prin case, de prin cartiere îndepărtate coborîră grupuri, grupuri și fantome omenești se lăsară fără sgomot pe marginea drumului, reculeși ca într'un templu.

Intr'o clipă, orașul își închise porțile și dete drumul tăcerii, care se risipi în pâlpâiri de mătase neagră, peste gesturile și șoaptele oamenilor.

Incetul cu încetul, orașul împietri. Numai poeziile muzicale fâlfâiau grăbite peste capetele oamenilor.

Pe chipul poetului Eliazar se răsfrângea lumina cerească a cântecului. Capul i se desfăcuse de trup, din ochii lui nevinovați mergeau două șiraguri de rugăciuni și mâinile plângeau înnebunite oamenilor.

Descompunerea propriei lui ființi inspira milă; și cântecul lui, din marginea cerurilor se plecă și cerea iertare pe harfa de argint.

Și inimele oamenilor șovăiră o clipă și iertară. In clipa aceea, grupurile se ridicară, șoaptele și surâsurile alergară pe străzi, trupul poetului Eliazar se regăsi, harfa dispăru, dar în locul unde fusese, se făcu vid, și vidul se estompă cu negru...

In mijlocul oamenilor, poetul Eliazar înaintă și urcă în casa cea înnaltă, cu arhitectură medievală.

Când ajunseră sus, oamenii se regăsiră, începură să râdă și să glumească.

Pe măsuța scundă erau cupe înnalt de argint, cu vinuri rare. Oamenii se serviau, își spuneau cuvinte de prietenie.

La poetul Eliazar însă, nu se gând nimeni. In jurul lui creșteau goluri uriașe de piatră invizibilă.

O atmosferă de izolare se ivi între e și lume. Incercă de câteva ori să se apropie de prietenia lor, dar nu isbut căci oamenii îl ocoliau acum cu dispreț Iertaseră, dar nu uitaseră. Cântecul fusese de-asupra inimii lor și rămăsese î ceruri.

Poetul Eliazar era foarte singur.

Dar în jurul capului lui înflorise u cerc de azur, pe care nu îl vedea nimen

SANDA MOVILA

Grădina lui Spire

de PIERRE MAC ORLAN

Umbra catedralei se proiecta pe pajiştea Domkirchof, şi fâneţele, dealungul unui râu sărăcăcios cu apă tulbure, coborau până 'n Rin, întins alene între ţărmuri turtite.

Sub teii înalţi, tunşi milităreşte, fete îmbrăcate albastru, trandafiriu şi alb, cu zorzoane la pantofi, aduceau, în apusul unei zile frumoase, nurii odihnitori ai virtuţilor burgheze. Clipa le arăta frumoase şi aeriene, ca pe nişte libelule cu multe îndeletniciri. Taţii şi mumele, sub umbrare, dovedeau că silvanul în furu, nu pândea la adăpostul crengilor, sărutând pământul. Parcul oferea, ingenu, asucunzişurile-i cinstite, fără surprinderi.

Ghemuit pe o bancă, în umbra marei catedrale pe care luna plină o tăia cu foarfece în hârtie neagră, cineva cu înfăţişarea onestă şi tânăra cu mâinile încrucişate pe genunchi, se uita la fetele înălţându-se în vârful picioarelor ca să prindă 'n rachete, sus, mingile înaripate, cu panglici aurite.

Pe cât îngăduia întunerecul să vezi, insul era îmbrăcat cu eleganţă. Un tricorn îi acoperea peruca pudrată ; ciorapi albi prindeau pulpe frumos turnate. Omul făcea cu bastonul semne în nisipul aleii. Aţintea pământul şi vârful bastonului, şi părea nepăsător la svârcolirile duduiţelor burgheze. Ce să mai zic, o atitudine desnădăjduită cu desăvârşire.

Gândurile singuratecului fură turburate de sosirea unui tânăr care gâfâia, de mult ce alergase. Personagiul, confortabil şi el, se prăbuşi pe banca de piatră, lângă melancolicul visător. Suspină. „Slavă Domnului, am scăpat". Işi prinse faţa în mâini. Cel dintâi îşi luă iarăş bastonul şi descrise în nisip curbe fără înţeles, dela dreapta la stânga, întocmai ca un pendul.

— „Vai, Meinherr, gemu noul venit, cu mâna la inimă, sufăr, sufăr mult. O să cad pe brânci, Meinherr. Apleacă urechea, o să-mi auzi inima bătând. Ascultă... ascult-o... Intr'o bună zi, sau noapte, o să-mi plesnească pieptul... prea mult sufăr !"

— „Nu ştiu, Meinherr, răspunse cellalt, dacă suferinţele matale sunt crunte pe cât socoteşti. Sunt şi eu mâncat de jar în adâncuri, şi nu mă mai opresc la nenorocirile străine. Inima nu-mi bate ca a dumitale ; dar, aplecându-ţi urechea, poţi auzi sângele şuerându-mi în tâmple. Intr'o zi, vinele peste fire întinse, au să se spargă şi atunci fi-va catastrofa ultimă, pe care o aştept, împotriva căreia zilnic lupt, ca un tejghetar.

Să uităm, Meinherr, reaua noastră soartă şi să privim, câtă vreme ne oblădueşte umbra, nevinovăţia fecioarelor, cărora unii mai fericiţi de cât noi, au să le dea preţul unui dictam.

— „Opreşte-te, zise omul cu inima în dinţi, ai vorbit de umbră ?

— „Vai !" zise omul cu baston.

Apoi tăcere turburată de gura domnişoarelor. Şi în urmă, un glas matern chemă pe fetiţele risipite.

— „Meinherr, îmi dau seama cât de cât, că aceiaşi soartă ne apropie", zise omul cu inima bătăioasă.

Rochiţele albe dispărură, îndreptânduse către un sunet depărtat de clopot, şi nu se mai auzi decât freamătul frunzelor.

— „Poate că, — şopti cel dintâi ocupant, — nu ştiu ce amar mă îndeamnă la vorbă astă seară — poate că numele meu nu-ţi spune nimic. Sunt Petre Schlemihl".

— „Şi eu, Hans Grülh", declară celălalt.

Petre Schlemihl se ploconi şi urmă: „Trebue să-ţi spun că mi-am vândut Dracului umbra, par'că n'ai şti. Mi-am vândut-o din lăcomie într'o zi, la marginea mărei, pentru că gologanul, pe care femeile îl simbolizează cu nesfârşită graţie, mi se păru ţelul oricărei sforţări omeneşti. O umbră nu-i mare lucru, când e să iscăleşti un contract. Am iscălit. Şi umbra, mi-am pierdut protectoarea relelor apucături. Altă dată mă adăpostea umbra mea, precum astăzi umbra catedralei. Nu mai am adăpost împotriva-mi şi vieţuiesc umflând până la sminteală poruncile de fiecare clipă ale unei virtuţi înebunite.

Scrupule prosteşti m'au depărtat pentru totdeauna de făptura pe care o iubeam. Nu-ţi vinde umbra, Meinherr. Lângă ea, poţi privi în faţă binele şi răul, amestecându-le armonic. Fericirea nu există decât în amestecul priceput al acestor două principii. Un om fără umbră nu se dedă la speculaţii de asemenea soi".

Hans Grülh, ascultând pe Schlemihl, se ridicase şi umbla înfrigurat. Deodată, ieşi din întunerec şi se arătă în lumină. I se văzu, neted, umbra, întinzându-se ca o paiaţă nemăsurată, alături. Hans Grülh făcu un salt prodigios şi se cufundă în întunerec, iarăş.

— „Ai văzut ?"

— „Ce ?

— „Umbra mea, nenorocitule !"

— „Ce noroc !" gemu Petre Schlemihl.

— „Noroc !" Hans Grülh rânji. Odinioară, Meinherr, eram ca dumneata : nu aveam umbră, trăiam şi bine, şi rău, pe lângă traiul meu de azi. Mi-a cumpărat-o şi mie, ăl de ţi-a cumpărat-o. M'am rugat de el, mai târziu, l-am înjurat, alteori, şi, în cele din urmă, am mai făcut un târg, cu rezultatul pe care îl vezi acuma.

Mi-am luat înapoi umbra, zise Hans Grülh pe şoptite, în schimbul unui contract nou, cu semnătură de sânge, după obicei. De atunci, se agaţă de paşii mei, ca orice umbră cum se cade ; dar, ia seama, la început am crezut, — astăzi ştiu bine, — că umbra asta nutreşte împotriva stăpânului ei, planuri cumplite. Mă tem de umbra mea, Petre Schlemihl ! mă tem de umbra asta agresivă şi vicleană. Se arată numai ca să mă aţâţe şi să mă sugrume. Cel ce mi-a păstrat-o, a otrăvit-o şi sălbătecit. Duc după mine un ucigaş tainic, pândeşte ceasul omorului, cântăreşte împrejurările prielnice ale atentatului, fie la raza lunei, fie la lumina vie a soarelui. Petre Schlemihl, să ne întoarcem la han, la noi, folosind umbra milostivă a caselor, mereu la dreapta... Am băgat de seamă... Meinherr, cu sau fără umbră, ne-am prăpădit viaţa".

(Din volumul „Malice")

Traducere de ELENA PROTOPOPESCU

Scrisoare

Ţi-oi scrie
cum n'a scris încă nimeni
dar ochii tăi
m'au privit jalnic

şi-acum ninge... ninge.

Brăţările-mi sună scriind
întocmai ca'n mers pe zăpadă
clopoţeii murgului tău,
şi gândul mi se afundă
în taina fulgilor
ce-ţi stau poate prinşi de pleoape.

Poteca mea e aşa de albă...

Anină murgului de gât
clopoţei ca şi altă dată
să vie ager prin zăpadă.

Şi bună vreme
nu-ţi mai spun ;

eu sunt mereu cu tine.

FLORICA MUMUIANU

In noaptea Invierii

Bat inimi tari în piepturi de aramă..
Curg peste urbea îngropată'n flori
Chemări prelungi, ce'n uliţi se destramă
Şi sparg porţi de vremelnice'nchisori...

In albe stoluri cresc de pe pământ
Cântări către tăriile cernite ;
Se strâng ca stropi de foc în templul sfânt
Steluţele din ceruri izgonite...

Cum stau în noapte liniştit şi-ascult,
Au început pe rând să se strecoare
In casa mea icoane de demult
Şi'n pragul meu apar cu stropi de soare...

Căci vin cu cântece necunoscute,
Ce alinând în or'ce colţ pătrund
Şi din unghere pân'acum tăcute
Ecouri moi de catifea răspund...

Din sbor s'abat şi îngeri în cămară
Şi'n cor acum înalţă imnuri sfinte
Apare'n uşă ca un stâlp de pară
Hristos cel înviat în noi vestminte !..

MIHAIL A. DUMBRAVA

Din trecut

**O! vis, ce-ai născut în azurul lui Mai,
Vis de iubire, molatic
Tu'nchizi strălucirea pierdutului rai,
Sub cerul Carpatic!**

**Tu, aurul holdei de suflet mi-ai prins!
De buză-mi amarul pelin;
De pieptu-mi, cu brâu-ţi de flăcări încins,
Un greu mărăcin!**

**Pe ochi tu mi-ai pus ca să plângă oricând,
Cristalul din limpezi fântâni,
In trupu-mi, a macilor sânge vărsând,
Cu sacrele-ţi mâini!**

**In giulgiuri de doliu nădejdea'mi îmbrac,
Alerg cu privirile'n jos,
Şi-alături de mine se frânge pe lac,
Un chip de-albatros!**

ARTUR ENAŞESCU

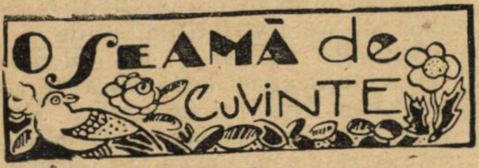

O SEAMĂ de CUVINTE

Henri Rockefort, celebrul pamfletar francez, provocat la duel de un scriitor cam certat cu gramatica, îşi formulă astfel condiţiunile:

— Bine, primesc... dar ne vom bate cu ortografia!

■

Doamna Coruneb, o celebră femee de spirit din secolul XVII, păstra până la adânci bătrâneţe uimitoarea ei vervă satirică.

Intr-o zi ea făcu următorul compliment unei nepoate ale sale, prea fardată.

— Doamne, nepoţică dragă ce frumoasă mască ai pus!... Ţi se zăreşte şi faţa prin dânsa!

■

Diogene fu întrebat de Alexandru cel Mare ce caută în cimitir. Filosoful răspunse:

— Caut oasele tatălui Măriei-Tale, printre cele ale slujnicei mele; dar sunt aşa de amestecate că nu sunt în stare să le deosibesc!

■

Tristan Bernard ţinu, într'o zi, câtorva tineri literaţi o prelegere asupra modului cum trebue să se comporte când îşi citesc operile în faţa publicului. Le destăinui o sumă de trucuri impresionante, apoi încheie astfel:

— Inainte de toate să nu uitaţi un lucru. Când terminaţi cu citirea, să salutaţi publicul cu un gest şi să plecaţi pe vârful picioarelor.

— Dar de ce pe vârful picioarelor?

— Ca să nu deşteptaţi pe nimeni din somn!

■

Balzac spuse lui Champfleury:

— Ştiţi că îmi sămănaţi, foarte mult; sunt mulţumit pentru dumeavoastră de această asemănare!

■

Zenzis fu imputat că prea mult zăboveşte cu facerea portretelor. Pictorul răspunse:

— E drept că-mi trebue mult timp pentru facerea portretelor dar le şi pictez pentru lungă vreme!

RUD. A. KNAPP

Grigore Alexandrescu

(1812 — 1885)

Gr. Alexandrescu a fost recunoscut de istoria literară ca cel mai mare poet român până la Eminescu. Deşi în timpul vieţii sale el nu s'a bucurat de popularitatea pe care a avut-o de exemplu, Bolintineanu în Muntenia sau Vasile Alecsandri în Moldova şi în tot cuprinsul românismului; astăzi însă putem mai uşor să valorificăm opera acestui poet de mare talent. S'a născut în 1812 la Târgovişte în oraşul unde văzuse lumina zilei Eliade şi V. Cârlova. După ce urmează studii particulare în oraşul său natal, trece la liceul Sf. Sava unde are de profesor pe I. Eliade Rădulescu

Gr. Alexandrescu n'a avut fericirea să-şi completeze studiile literare în străinătate, aşa cum făcuseră toţi fiii de boer de pe acea vreme, care aveau predispoziţii pentru literatură sau ştiinţă.

In schimb însă, prietenia inimosului profesor francez Vaillant îl ajută să aprofundeze literatura clasică franceză pe care o cunoscuse şi mai înainte în traduceri greceşti. Influenţat la începutul activităţii sale literare de romantismul francez (Lamartine) Gr. Alexandrescu devine mai târziu cel mai veridic reprezentant al clasicismului la noi.

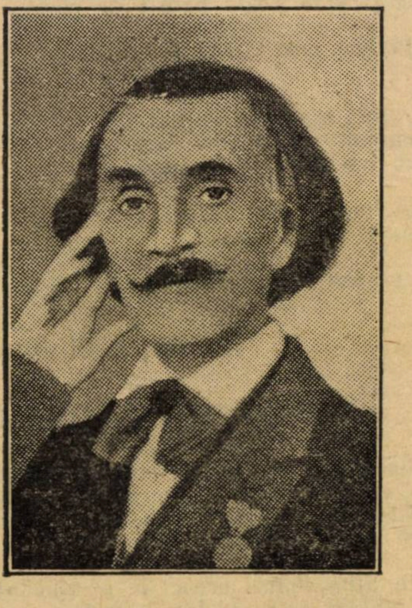

GRIGORE ALEXANDRESCU

Această trecere dela influenţa romantică la cea clasică o face poetul prin intermediul lui Boileau, după ipoteza lui Pompiliu Eliade. Dar desigur această tranziţie dela o şcoală literară la alta, poate fi datorită mai degrabă evoluţiei sufleteşti a poetului ce trece dela o perioadă de tinereţe literară la una de maturitate literară.

Gr. Alexandrescu trăeşte mai mult în conştiinţa românească ca fabulist, decât ca poet liric E drept că în direcţia fabulei ci a creiat două-trei capodopere care deşi sunt influenţate de modelele maestrului tuturor fabuliştilor, La Fontaine, totuşi prin originalitatea poetului român, trăesc independent de modelele lor; iar una din ele, **„Toporul şi pădurea"**, după afirmaţia criticilor noştri, se ridică deasupra lor. Puternica originalitate a poetului apare însă în opera sa lirică. Aici Grigore Alexandrescu e stăpânit de o inspiraţie superioară. Sentimentul religios, şi mai ales cel umanitarist din poema sa **„Anul 1840"** sunt ştiri nouă pentru generaţia poeţilor români din prima jumătate a veacului al 19-lea. Prin ele Gr. Alexandrescu se ridică cu mult deasupra contemporanilor săi. Bine înţeles acest merit constă în realizarea artistică a sentimentelor şi nu în noutatea ideologică a lor.

De ce oare acest profund poet, care după cum am spus mai sus, a fost superior lui Alecsandri, nu a putut pătrunde în conştiinţa românească şi nu s'a bucurat de o mare popularitate ca Bolintineşti şi le trimite lui V. Alecsandri.

Explicaţia se poate da în mai multe senzuri. Gr. Alexandrescu a fost prin excelenţă un gânditor profund. El a tratat de multe ori în poeziile sale teme ce nu erau în legătură cu frământările contemporanilor. In afară de aceasta, forma poeziilor sale era destul de greoaie şi difuză. Contemporanii l-au respectat şi i-au recunoscut talentul, dar nu l-au înţeles.

O altă ipoteză, admisă şi de alţii, că Gr. Alexandrescu, n'a cunoscut poezia poporană şi nu s'a inspirat din ea, vine să colaboreze şi ea la celelalte acuze, dar în nici un caz, nu este cea mai principală. De altfel Gr. Alexandrescu a fost şi el admirator al poeziei poporului şi cu ocazia excursiei pe care o face la mânăstirile de peste Olt, culege cântece bătrâneşti şi le trimite lui V. Alecsandri.

Când publicul românesc are prilej să cunoască poezia eminesciană atunci şi Gr. Alexandrescu este înţeles şi apreciat în adevărata lui valoare.

Generaţiile dela 1840—1848 erau preocupate mai mult de faptele istorice, de evenimentele politice cotidiane şi în acest sens poezia patriotică a lui Bolintineanu şi Alecsandri, vorbea mai bine acelor suflete sbuciumate de soarta vitrigă prin care trecea ţara lor.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — *OPERA, EDIŢII:*

1) *Eliezer şi Neftali, poemă tradusă din Florian. Poezii de ale d. Gr. Alexandrescu,* Bucureşti 1832.
2) *Alzira sau Americanii, tragedie în 5 acte din Voltaire,* Buc. 1835.
3) *Poezii ale d. Gr. Alexandrescu,* Buc. Ed. Carcalechi, 1838.
4) *Poezii ale lui Gr. Alexandrescul.* Ediţie completă, Iaşi Ed. Cantora foii săteşti, 1842.
5) *Meropa din Volter,* traducere. Buc. 1847.
6) *Suvenire şi impresii, epistole şi fabule,* Buc. Rosetti 1847.
7) *Meditaţii, elegii, epistole, satire şi fabule.* Bucureşti. Edit. Rasidescu 1863.
8) *Poveşti albastre, după Eduard Laboulaye,* Buc. 1873.
9) *Scrieri în versuri şi proză, cu un portret şi facsimile.* Buc. Edit. Socec, 1893.
10) *Meditaţii, elegii, epistole, satire şi fabule,* Iaşi Ed. Şaraga.
11) *Scrieri în vrsuri şi proză.* Buc. Edit. Minerva 1902. Cu o prefaţă de G. Coşbuc.
12) *Poezii, epistole, satire, fabule, epigrame, traduceri, cu o culegere asupra vieţei şi operei poetului şi însemnări de Em. Gârleanu.* Biblioteca p. toţi, Buc. 1907.
13) Poezii alese (Autorii români moderni) cu o prefaţă de M. Dragomirescu, Ed. Casei Şcoalelor, Buc. 1921.
14) *Scrisori* în *„Convorbiri literare"* 1885-1886 pa. 801 sgg.

Clasicism și romantism

I

Critica și istoria literară, cele două discipline cu o delimitare atât de precisă, au îndurat împreună din capul locului un destin foarte neprielnic.

Critica s'a simțit întotdeauna datoare să „descopere" geniile, iar istoria literară să „găsească" precursorii. Cea dintâi luând-o înaintea timpului, cealaltă mergând în susul lui au privit câteodată manifestarea artistică drept o regiune minieră, în care ar fi vorba să se facă sondagii norocoase. Aflarea punctului eruptiv, a pasionat aceste două discipline mai mult de cât determinarea pentru istoria literară a ritmului într'o evoluție literară ce s'a scurs, sau de cât determinarea unei valorificări estetice în ceeace privește critica.

Găsirea precursorilor, spre pildă, e o valabilă operațiune de istorie literară, dar nu inventarea lor numai și numai spre a spune altfel de cât alții.

E mult mai ușor să faci un lucru nou, de cât să faci unul mai bun de cât alții.

De câtva timp se dă o luptă aprigă în Franța cu privire la desemnarea adevăratului precursor al romantismului: Rousseau sau Fénelon? La drept vorbind e mai mult o intenție de a îndepărta pe Rousseau de la locul de „onoare" și de a-l aduce pe Fénelon, întru cât uzurparea făptuită de Rousseau trebue îndreptată. René Lote („De Fénelon à Rousseau" 1908) îl arată pe Fénelon ca izvor al visului umanitar; Ernest Seillière (Le mal romantique, 1908) îl consideră pe Fénelon ca pe un sfânt precursor al romantismului; Henri Brémond (Apologie pour Fénelon 1911) ni-l înfățișează pe Fénelon ca pe un adevărat profet literar; iar Albert Chérel (Fénelon au XVIII e siècle en France, 1917) crede că Fénelon era un spirit întors mai mult spre viitor de cât spre trecut.

E vorba cu alte cuvinte de o erupțiune Fénelon, mai puțin violentă poate, de cât aceea a lui Rousseau, dar în tot cazul regulată și persistentă.

In ultimul timp Albert Schinz (Fénelon, critique litteraire, précurseur, publicat în Revue de Cours et conférences Nr. 7, 1926) încearcă să dovedească și el romantismul „avant la lettre" al lui Fénelon.

Albert Schinz susține, că prima idee, în legătură cu întoarcerea sau revenirea la sânul naturii a omenirii contrafăcută sufletește de către civilizație, nu e a lui Rousseau ci a lui Fénelon, care cu vre-o câteva decenii mai înainte susținuse aceasta în discursul său de recepție la Academia franceză (1693). Revenirea la natură, deși Fénelon este cel dintâi, care să fi susținut aceasta, aparține totuș lui Rousseau, întru cât acesta din urmă nu s'a mărginit numai să prindă ideea într'o formulă, cum au făcut și alții cu mult înaintea lui Fénelon, ci toată opera lui Rousseau cu toate problemele, pe care le suscită, respiră sinceritatea, goana după firesc și lupta împotriva acelei vieți scrobită de uzanțele protocolare a scriitorului curtean prin definiție.

Cu toată glorioasa încercare a unora spre a ajunge de derousseauizarea romantismului, solitarul de la Charmettes rămâne unul dintre pionii cei mai autentici ai acestuia. Rousseau a fost cel dintâi, care a evadat din lanțurile poleite ale unei forme de viață ce o amenința să se înăbușe sub fardul sterp și mincinos al unei atitudini. Tot el este acela, care a spus că se apropie de opera lui Descartes ca de niște romane frivole și a blestemat cordial tot secolul al XVII-lea.

Fără să fi fost un poet, Rousseau inaugurează, prin acea iluminare interioară, grație descinderii în propriul său eu, individualismul, una dintre cele mai crâncene cuceriri ale sipiritului uman. El este primul teoretician al subiectivismului, punctul genetic al romantismului în procesul său de exteriorizare estetică fiindcă dela Rousseau începe zidirea acelei mentalități cu adevărat nouă. Inainte de Rousseau pentru cei ce nu erau oameni simpli sau prea credincioși, viața era ca o întocmire savantă în care fiecare era chemat să se amuzeze, fie tolănindu-și sufletul într'un confort alintat de un efort secular, fie contemplând de sub perucă grație unui pas de menuet cu aceiași privire rece ca și corectitudinea sau „regulele" unei opere de artă. Toți respirau viața filtrată prin rațiune și condusă de interes. Interesul și rațiunea erau cei doi pinteni ai vieții. Rousseau aduce în locul acestora flacăra unui sentiment viguros, ce izvorăște din afundurile sufletului omenesc și care sparge formele de comprimare ale expresiunii din veacul al XVII-lea. In locul stilului grav și simplu își face loc stilul tumultuos „care aprinde hârtia" pe care se desfășoară, după cum mărturisesc destinatarii corespondenței sale particulare.

Această mentalitate nouă a deschis zăgazurile romantismului de mai târiu, nu ideațiunea sa estetică rămasă aproape aceeaș ca și a veacului al XVII-lea, adică aristoteliciană în esența sa, cum era și a lui Fénelon.

Intr'adevăr în „Lettre à Monsieur Dacier, secrétaire perpétuel de l'Academie, sur les occupations de l'Academie" (cap. X Sur les anciens et les modernes), Fénelon constată, că cei vechi posedau simplicitatea naturii și de aceea trebue prețuiți, pe când modernii au mai multă eleganță și ingeniozitate, dar în tot cazul destulă superficialitate.

Pentru Albert Schinz, spre pildă, unul dintre restauratorii lui Fénelon, paralelismul acesta ar avea următoarea soluție: Romantismul însemnând întoarcerea la natură, trebue să iubim pe cei vechi, adică pe clasici, căci ei sunt mai romantici (op. cit. p. 596). Inferența e în tot cazul originală.

In artă, zice Fénelon, ornamentul să nu fie numai ornament, ci ornament natural. Il ține de rău pe Racine pentru povestirea morții lui Hippolyt dela sfârșitul Phedrei. Coturnul, subliniază Fénelon, nu trebue să altereze imitația naturii adevărate. Are unele rezerve și față de Molière pentru unele abateri dela simplicitatea clasică, mai ales când forțează natura și părăsește verosimilul.

Pentru Albert Schanz această continuă invocare a naturii însemnează un element romantic.

E ciudat cum imitaționismul acesta al naturii, care constitue întreaga estetică a lui Aristotel, și care altoită cu elemente platoniciane devine estetica lui Plotin, ca și a tutulor eclecticilor, a Renașterii italiene, ca și a întregului veac al XVII-lea mai poate surprinde pe cineva astăzi, când e vorba de un adept al celor vechi în faimoasa „Querelle des ancieus et des modernes".

Nici Rousseau nu putuse părăsi aristotelicismul estetic, pe care îl demonstrează neconțenit și în „Sur les spectacles" sau „De l'imitation théatrale" și în „Essai sur l.origine des langues" sau „Dictionnaire de musique", ca să nu ne mai oprim la desele sale reveniri din acea uriașă corespondență ce ne-a rămas dela el.

Imitaționismul estetic este preconizat așa dar și de Fénelon și de Rousseau. Puritanismul protestant al lui Rousseau ca și catolicismul clerical al lui Fénelon îi făceau pe amândoi să nu admită înfățișarea pasiunii imorale în artă.

Fénelon ca și Rousseau nu admiteau și blamau tragedia care înfrumusețează pasiunile funeste, care ne strică sufletele înduioșându-ne pentru o femee ca Phedra. Aceasta nu l-a împiedicat pe Rousseau să scrie „La nouvelle Heloïse" unde pasiunea este singura rațiune . de a fi a omului.

Nu trebue să uităm apoi că Rousseau și nu Fénelon spusese că obiectele utile considerate numai ca atare n'au nimic de împărțit cu opera de artă.

„Ca imitație nu trebue să se exercite, de cât asupra obiectelor utile, aceasta e un bun precept de morală, dar nu o regulă poetică; căci există foarte răușite opere, al căror conținut nu prezintă nici un fel de utilitate, așa e „Oedip" al lui Sophocles. (Corespondența, scrisoarea LXXIX).

Mentalitatea sa nouă are străfulgerări de acestea, dar estetica tradițională în genere îl fură, fiind ajutată mai ales de puritanismul său protestant.

Fénelon, slujitorul bisericii este mai

Călătorul

La fiecare pas am sângerat
Sbătându-mă prin spinii din drumeaguri
Și-am năzuit mereu, ca fermecat,
Cu mersul meu cel aspru să străbat.
Tot altele și alte noi meleaguri.
Și nu mai știu mânat de care dor,
Pe lume-am fost eternul călător.

—Așa'mi fu dat—Ursita mea și-a ta e—
Tu ca și mine ești numai drumarul—
Un drum cu altul pururi se'ntretae
Și la răspântii suflete'n văpae
Ard dornice să'și scuture amarul
Și'n drumuri noi tot altele se duc
Asemenea cu sufletu'mi haiduc —

— Lăsai un dor la fiecare spin
Și'n flori lăsai visări de-odinioară,
—Nu le-am putut păstra sărman străin—
Și-am auzit în urma mea suspin
Și trandafiri și spinii se uscară
—Plângând tot merg și amintiri îmi torc
Și nu'mi stă în putere să mă 'ntorc,

—O, la 'nceput nădejdile cântau
Mereu 'nainte 'ndemnându-mi pasul...
Curând rănile-mi multe sângerau
—Dar nu-i îngăduit pe drum să stau —
Și nu mi-a fost îngăduit popasul.
—Pe-obraji sudori și lacrimi se preling:
In suflet, vai, nădejdile se sting.

Și spun că drumu-aicea nu-i sfârșit :...
—„Ne vom trezi'ntr'o lume mai înaltă !"
Tot călător, în veci, neostenit?
Mi-e somn și sânt atât de obosit!
Cum să mai merg și'n lumea ceialaltă?
...Adorm curând... De-am fost pe lume
/drept,
O, Doamne fă să nu mă mai deștept.

EUGEN VICTOR

ales cel mai înverşunat duşman al amorului profan.

„Le greci, scrie Fénelon „tragedia era independentă de amorul profan. Spre pildă, Oedip al lui Sophocles, nu are de loc această pasiune străină subiectului...

Racine a căzut în acest incovenient compunând Phedra sa : el a făcut un dublu spectacol, adăugând Phedrei furioase pe langurosul Hippolyt în contradicţie cu adevăratul său caracter. Ar fi trebuit să lase Phedra singură în furia sa... Dar cei doi poeţi tragici ai noştri, care merită dealtminteri cele mai mari elogii, au fost târâţi de curent ; ei au cedat gustului pieselor romanţioase, care prevalaseră. Moda acelui „bel esprit“ agrementa cu dragoste orice împrejurare; toată lumea îşi închipuia, că era imposibil să înlăture plictiseala timp de două ore fără ajutorul vreunei intrigi galante ; convingerea tuturor era că trebue să te plictiseşti la un spectacol oricât de mare şi de pasionat ar fi fost, dacă nu apare un erou languros, spre a întrerupe acţiunea... Racine care a studiat marile modele ale antichităţii, întocmise planul unei tragedii franceze a lui Oedip, după gustul lui Sophocles, fără a mai amesteca vre-o intrigă „postişă“ de dragoste, ci urmând simplicitatea grecească. Un astfel de spectacol ar fi curios, foarte viu, extrem de rapid şi deosebit de interesant ; poate că nu va fi aplaudat ; dar va muşca, va stoarce lacrimi, etc.

Autorul acestor rânduri este socotit romantic de către Albert Schinz.

A lua atitudine împotriva preţiozităţii contimporane clasicismului şi a elimina dragostea din operă de artă în forma acelei „mièvrerie de Precieuses“, nu însemnează oare cel mai autentic clasicism, ba chiar cel mai pur clasicim grec ?

Toate acestea însă constitue pentru Albert Schinz, elementele artei viitoare „et qu'on peut resumer en un mot ; Romantisme“ (p. 601).

S'ar părea, că toată argumentarea profesorului Albet Schinz se reazimă pe o eroare iniţială şi anume, că nimeni nu ar fi văzut până acum raportul teoriilor emanând de la partizanii celor vechi cu teoriile întoarcerii romantice la natură şi în felul acesta numai primul romantic oficial, Rousseau, să nu fi putut de cât să adopte formula imitaţionismului în estetică.

François de Salignac de La Mothe-Fénelon, care a văzut lumina zilei într'un castel din Gasconia, ajunge repede graţie condiţiei sale sociale şi a însuşirilor sale sufleteşti conducătorul spiritual la Curtea franceză al acelei grupe de oameni alese din preajma ducelui de Chevreuse şi de Beauvilliers şi chiar a doamnei de Maintenon. La 38 de ani devine preceptoul ducelui de Bourgogne. Peste 4 ani e membru al Academiei, iar la 1695 după 2 ani, arhiepiscop de Cambrai.

Inainte de a fi numit educatorul ducelui de Bourgogne, Fénelon este convertit de către d-na Guyon la quietism. Doctrina aceasta, pe care d-na Guyon a explicat-o în „Moyen court et très facile de faire oraison“ consistă din renunţarea în cultul creştin la orice plastică procesională şi la orice raţionalizare teologică. Trebue să simţi atunci când crezi prezenţa lui Dumnezeu, care te cuprinde şi te purifică.

Să nu încerci să ţi-L închipui sau să-L înţelegi.

Fără rugăciuni cu glas tare,fără nelinişti şi eforturi ale spiritului să te împărtăşeşti cu Fiinţa divină. Numai astfel sufletul despărţit de trup în timpul vieţii aduce pe om într'o puritate obsolută, când totul e tăcere şi plenitudine în acelaş timp. (G. Ascoli. Le dix-huitième siècle, 1924).

Fénelon este câştigat pentru această propagandă, pentru care părea un discipol predestinat, graţie misticismului doctrinei făurit. din tandreţă infinită şi absolută puritate, întrucât firea sa tandră dar poate şi vanitatea omenească ; supleţea dar şi seducţiunea însuşirilor sale literare, de care nu era străin, îl făceau să nu renunţe la o glorie spirituală, dacă nu a sa proprie, cel puţin a bisericii din care făcea parte.

Quietismul acesta a fost socotit graţie întoarcerii către propria ta fiinţă prin interiorizare, nu prin formalism dogmatic, ca un prim element romantic, iar Fénelon, un precursor.

SCARLAT STRUŢEANU

MENŢIUNI CRITICE

A. COTRUŞ : *In robia lor*, „tipografia Corvin“, Arad, 1926.

Trăeşte în poezia d-lui Cotruş destinul unui leu din Numidia închis în cuşca cu gratii a unui circ roman. Sau, ca să coborâm, cu acvilele în Dacia, soarta unui vultur pleşuv priponit pe stânca de gală a unui parc seniorial. Sau, de oarece am amintit de vulturi şi nu suntem chiar aşa departe de Caucaz, un soiu de Prometeu, devorat de propriile-i năzuinţi :

Ca pe-o pâine caldă mi-am mâncat
în lungul drumurilor : inima....

e, cu ecou de anticitate, un vers dintr'una din poemele aşa de tipice, ale lirismului d-lui Cotruş : „Mi-am deschis ferestrele spre toate orizonturile“.

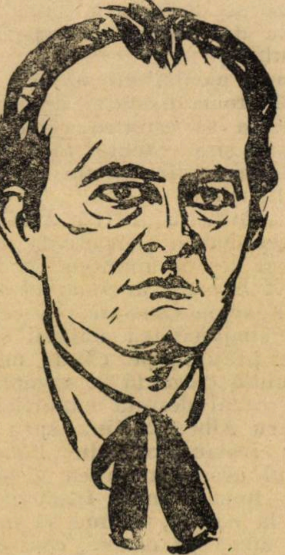

ARON COTRUŞ

Această patimă peregrinantă, care alcătuia şi fondul anteriorului său volum de „Versuri“ constitue şi leit-motivul acestui nou volum. Cu deosebirea că la accentele de aspiraţie din trecut, precum acele tentaculare apeluri din „O plecările, plecările“...., în volumul de faţă, poetul se opreşte şi se apleacă puţin peste ochiul de fântână al acestui destin, în taina căruia trimite câteva lumini indiscrete.

Din acest examen al sufletului, d. Cotruş realizează câteva poeme de dialectică genealogică, am spune, în care retorica d-sale împrumută accente din cele mai patetice.

Şi iată, atunci, începând aşa de neliniştitor poema liminară a volumului: „In robia lor“ :

Ce tainice, străvechi, nebiruite, vii
[porunci
haine
Se războiesc în trudnicele-mi vine,
De nu găsesc un loc în care să mă simt
la mine ?

Şi peste această întrebare, altele acumulate, ca treptele de piatră ale unui trecut pe care iscoditoarea râvnă a poetului năzueşte să urce spre cunoaşterea de sine :

Au fost străbunii-mi hoţi de cai ?...
Au fost ciobani pribegi,
Stăpâni, fără hârtii de stăpânire pe
[pământul
ţării întregi ?...
Au fost haiduci năpraznici, ei,
Ce-şi prelungesc acum, pe drumuri fără
[zări
Prin paşii mei,
Sălbaticele bucurii
Şi sbuciumul vieţii lor vijelioase şi
[pustii,
Şi aspra râvnă de-a fi slobozi...
Şi neînvinsul dor de-a pribegi ?!...
Sătul de ale şesurilor bucurii mărunte,
Când urc pe munţii lor, mă simt un
[munte...

Şi acest orgoliu al poetului, din ultimile două versuri şi permanenta preocupare de sine şi necurmata năzuinţă către obârşiile originare către cetatea de piatră a strămoşilor, revine ca un gând alintat, de nenumărate ori în versul său în aceiaşi poemă programatică :

Şi merg, şi merg, şi merg,
Pe cărări înguste spânzurate pe
[prăpăstii
Pe unde au trecut aprinşi de prea
[neogoiat
belşug de sănătate,
Sau cu plete de argint,
Ducându-şi viaţa în cuţitele din brâu,
In vremuri de demult — străbunii...

sau în o alta, din aceiaşi spiţă : „Spre culmi“ :

O munte, tu biserica, moşia, casa mea,
Pe culmea ta'n nemărginire mă desmăr-
[ginesc...
Acolo sus, stingher,
Respiră trupul meu şi sufletul
De-asupra legilor de fer,
De-asupra sbuciumului pământesc...

Vorbeam la început de soarta unui vultur priponit. Şi d. Cotruş, surprinde tot tragicul acestei situaţii : Această năzuinţă, acest elan de ascensiune este — în fond — şi el tot o robie. Căci printr'însul vorbeşte imperativul tuturor atavismelor, a căror tiranie neutralizează sufletul personal al descendentului. Poema se și sfârșește cu un tablou a cărui ingeniositate nu o pot îndeajuns sublinia. El este de o grație cu atât mai accentuată cu cât deschide în roca acestor versuri dure, corola unui zâmbet femenin:

Frumoasa mea de fiecare gând,
Vrăjitoare palidă de patimi,
Mă vei putea tu oar'opri din drum pe
totdeauna?!..

Ori poate mă vei opăci, doar de-azi pe
[mâine
— Stăpân și rob vremelnic —
Ca pe străbunii-mi furtunatici vre-o
hangiță
oacheșe, 'ndrăcită,
La răscrucile primejdiilor mari,
La hanurile chefurilor lor păgâne?!...

Intrebări, mai la urma urmei, naturale: Căci un rău prin alt rău se scoate și demonul peregrinației n'ar putea fi biruit decât de vreun „dimon" de femee. Samson aspiră, în chip firesc după Dalila. Care ar fi câștigul acestei substituiri de robii, iată o întrebare gratuită.

Poetul trebuia să și-o pue ca să sfârșească admirabil o poemă de felul ei, aridă, Căci numai schițată această probabilitate și fantoma restricției ancestrale apare:

Din fund de vremi un crunt străbun se
uită lung și mustrător la mine.
Ca dintr'o cadră de'ntuneric
De pe-al veacurilor zid nețărmurit,
[feeric...
Codrii se frământă parcă străbătuți de
milioane de vedenii....

Insă oricât de închegată și de interpretabilă ar fi această poemă programatică, nu trebue să nedreptățim și celelalte aspecte ale poeziei d-lui Cotruș. Desigur d-sa este unul din cei mai unitari poeți de astăzi, a cărui personalitate o desprinz dintr'o sută. Nu înseamnă însă că această unitate de temperament nu oferă și varietate.

Sunt, întâiu, în poezia d-lui Cotruș calde accente de umanitate, o comuniune dela sufletul său la sufletul anonim, o nevoe de a se dărui, de a întinde „oricând și oricărui" o mână albă de frate sau o înțelegătoare privire pentru anonimul — ocnaș? rege detronat? nebun? martir al dragostei de oameni? — ce trece drapat în mantia misterului său:

O, l-am simțit cum trece sigur de
[iubirea-mi,
Pe sub privirea-mi ostenită și frățească,
Ca pe sub o nevăzută poartă de triumf...

Sunt apoi admirabile miniaturi, pasteluri simbolice, în care excelează d. Cotruș, precum a „firului de iarbă", a „mărului" sau acel tablou al „Copăcelului" pe locul unde a fost un codru uriaș odinioară:

Ca la un prieten așteptat mă uit pierdut,
la el...
Și cum mă uit, orbit și beat de soare,
Aud și văd par'că prin vremuri
In freamăte prelungi titanica pădure
viitoare....

Sunt apoi imagini din pustă — o altă specialitate a robustului său temperament poetic — ca în acea cochetărie a mânzelor:

Din când în când în față-mi s'opresc...
Și — majestoase,
Dulci mă privesc, asemeni femeilor
frumoase...

Sunt, în cele din urmă, ca o urmare firească a neastâmpărului vagaobnd, poeme de regret în marginea celor 20 de ani și a trufiei lor, când nu te-ai apleca semeț din cale afară „nici pentru a ridica de jos un sceptru de'mpărat"; pe tema „tinereței", sau în ritm de romanță, tema mai generală a zădărniciei, care dela Ecclesiast și până astăzi, a fost cântată, pe felurite strune:

Iu neguri aleargă în șuiere prelungi
Trenuri ce nici când nu poți să le
[ajungi,
Gânduri ce nici când nu poți să le
[alungi...

Și tu'n așteptare nu simți și nu vezi
Cum gara se'ngroapă în grele zăpezi,
In albe, și triste, și moarte zăpezi,

Un clopot în noapte răsună amarnic...
O, ce mai aștepți, tu copil ulițarnic...
Totu-i zadarnic, zadarnic, zadarnic...

Insă „copilul ulițarnic" pe care-l glorifică întreaga poezie a d-lui Cotruș, e prea mult strănepotul acelor pribegi păstori, pentru ca să nu-și înceapă din nou, — neobosit Ahasver — peregrinația în ciuda tuturor avertismentelor și a vârstelor:

Văd calea înainte-mi în prăpastie căzând
Și totuș,
Lacom calc
Și într'acolo merg...

Transhumanță ancestrală, tiranică, în robia căreia d. Cotruș se complace dar pe care și-a atenuat-o, robind-o la rându-i în poeme de o necontestată vigoare.

PERPESSICIUS

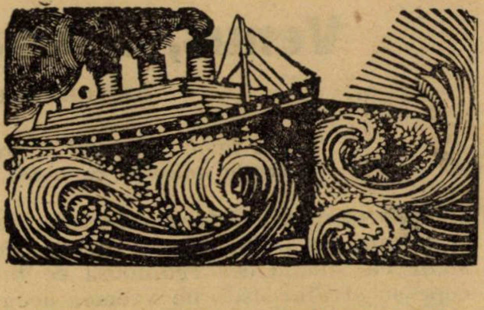

CURIER BIBLIOGRAFIC

AGATHA GRIGORESCU: *Muguri cenușii,* tip. „Răsăritul", 1926.

Autoarea „Armoniilor Crepusculare" iubește manifestul în versuri — fie și cu prețul tăgăduirii lui. A fost mai simplă sau mai dramatică soarta apostolului Petru care s'a lepădat de Iisus? In primul volum, autoarea mărturisea un cult pentru „vechii autori" — în timp ce poezia d-sale schița câteva veleități picturale. In „Muguri cenușii" va fi vorba — după manifest — de „simțire trudită" pe care autoarea o va exprima cu „o pană muiată în tristețe". La dreptul vorbind, sunt în aceste versuri nenumărate teme elegiace, deci triste, se vestejesc irișii, crizanteme, răsar — fierbinți mărgăritare — lacrimile, etc., etc. — însă toate aceste atribute au o rezonanță înfundată, ceva din soarta mugurilor bătuți de brumă. Se pare că d-șoara Agatha Grigorescu nu și-a deslușit încă un drum al său propriu. Dacă în prima plachetă erau vizibile influențe minulesciene, în aceasta o împletire diversă, în care din nefericire, anumite accente, vin parcă dela Bolintineanu și confrați:

Căci visul, soare,
E pentru unii,
Intreg limanul
Isbăvitor,
Fără de visuri
Prea-i tristă viața,
Prea suntem numai
Lut pieritor...

Din când în când, în tehnică și în scepticismul dominant, sunt pare-se influențe din poezia de resemnare a d-lui Densușianu. Cred însă că tot pastelul e, deocamdată, coarda d-sale:

Magia blândelor amurguri
S'a prins de ramuri și de flori.
Intr'o risipă de culori
Ard înălțimile pe ruguri.
. . . .
Prin cercuri albe de argint
Iși plimbă Dunărea vecia,
Ducând în unde nostalgia
Atâtor ceasuri ce ne mint.

Sau cine ar putea contesta o anume grație presimțirilor din „Primăvara"!

Impresia totală e însă deficitară.

Sunt cărți care se sfârșesc — citite — prea repede! Sunt însă, altele, care nu se mai termină. Sau într'o formulă mai practică: concentrare și iarăși concentrare. Concentrările premerg mobilizărilor și acestea războaielor.

AL. NEGURA: *Sărmanul pescar,* versuri, tip. Corvin, Arad. 1926.

Propriul — dacă se poate spune de pe acum! — versurilor d-lui Al. Negură este imagina, fie simplă, fie desvoltată în simboluri.

Niciuna nu se ridică însă la acea fericită imagine a crinului:

Potir de ceară,
Când te aprinzi în nopțile cu lună,
In straturi adumbrite din grădini,
Ești parcă un Isus printre măslini,
Când s'a rugat în noaptea de pe urmă,
Ca o fantomă albă 'ntre ruini.

Cum însă fantazia nu este lotul d-lui Al. N., imagina îl vizitează foarte rar. Cât pentru restul poeziilor d-sa trebue să evite reminiscențele, în special cele din poezia d-lui Cotruș:

M'am dărâmat, incendiind iluzii,
M'am risipit ca fiecare vânt...
Și din podoaba omului, sunt astăzi
O umbră încătușată, de pământ.

HORIA PETRA-PETRESCU: *„Meșterul Nicu"* (Povestire din viața pictorului Nicolae Grigorescu), (Bulet. 39 al desp. Sibiu al „Asociațiunii") Sibiu, 1926.

In paginile modeste ale unui buletin al „Astrei" d-l H. P.—P., a cărui activitate culturală,— ca secretar al „Asociațiunii" din Sibiu, ca redactor al revistei „Transilvania", ca publicist neostoiat și iscusit alcătuitor de calendare este din cele mai lăudabile, povestește în chip de „lectură pentru șezătorile literare, la sate și orașe", din viața pictorului Nicolae Grigorescu. Sunt începuturile dela Agapia, cu prietenii duioase și mai ales cu stăruitoarea muncă a pictorului care nu se gândește decât cum să plece la Paris să se desăvârșească. Lecție de energie, povestirea e o utilă lectură pentru popor.

EUGENIU SPERANȚIA: *Sub nimbul familiar,* Ed. libr. Diecezana (Bibl. Semănătorul), Arad.

Sunt în acest volumaș două soiuri de istorioare. Unele cedând intenției morale — **un naufragiat al vieții salvat de talismanul unei cărți, un maniac colecționar de chibrituri, — povestiri stângace** tocmai din pricina axei de subînţeles pe care le-o împlântă autorul. In schimb, ce naturale, simple şi pline de poezie, acele schiţe, mici poeme în proză, scrise fără de vreun gând ascuns, precum „In faţa necunoscutului“, cu alarma vrăbiilor în faţa ferestrelor tainice sau, mai ales aceea admirabilă ironie din „Bustul de marmoră“, converşiunea unei soţii care comandă bustul răposatului ei soţ unui sculptor în braţele căruia şi cade: „Iar maestrul o aştepta. Soţia bustului de marmoră nu era însă de marmoră. Era caldă şi brună; ochii ei aveau scânteieri şi pleoapele se plecau ades, acoperindu-i cu gene lungi. Obrajii erau netezi ca marmora.... Numai vălul negru ce-i cădea din creştet amintea că e soţia bustului de marmoră....“ Şi sfârşitul: „Şi când prima sărutare scrie şi subliniază ceeace maestrul bănuia, ceeace femeia presimţia, vântul intră iar prin perdele şi răpind colţul voalului negru din creştetul ei, îl ridică şi acoperă faţa imobilă a bustului de marmoră....

Să nu vadă...

Iar urechea uriaşă de gips, de deasupra uşei par'că a eşit din părete să asculte liniştea atelierului...“

Suntem în plină ficţiune şi e cu mult mai bine.

PERP.

CALENDAR LITERAR

11 Aprilie, 1854: S'a născut la Galaţi poetul Ioan Neniţescu.

1881: A murit junimistul Lascar Ciurea.

1907: A murit cunoscutul folklorist Sim. Fl. Marian.

12 Aprilie, 1884: C. Esarcu a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

13 Aprilie, 1813: S'a născut artistul dramatic Costache Caragiale.

14 Aprilie, 1866: V. A. Urechia a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Literatura spaniolă“.**

1867: C. Stăncescu a vorbit la Ateneul Român despre **„Rafael .Rolul său în istoria artelor“.**

1884: Apare la Sibiu ziarul **„Tribuna“** sub conducerea lui Ioan Slavici.

15 Aprilie, 1896: Apare în Bucureşti revista **„Epoca literară“** sub conducere lui I. L. Caragiale.

1904: Apare în Bucureşti revista **„Linia Dreaptă“,** condusă de Demetrius.

16 Aprilie, 1869: Apare în Bucureşti ziarul politic şi literar **„Troian“** condus de B. P. Haşdeu.

1902: A murit Ioan Kalinderu.

1916: A murit nuvelistul N. Gane.

17 Aprilie, 1829: Apare în Iaşi o circulară litografiată cu titlul: **„Inştiinţare despre gazeta românească din Eşi**“, prin care se anunţă apariţia revistei **„Albina Românească“** întemeiată de Gh. Asachi.

1842: S'a născut în Bucureşti publicistul Teodor Văcărescu.

1896: A murit la Craiova nuvelistul Traian Demetrescu.

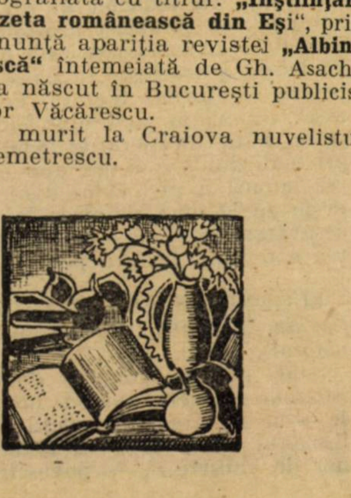

Cărăuşul

CÂNTECUL DE MAS.

Făurare voinic, mai repede roata !...
Cârlanii se frâng a spaimă şi dor
Le cântă pădurea 'n urechi şi gloata
Chervanelor pline, îi plânge a milă din zbor.

Mai repede roata, nu-i vreme de mas.
Mulţi-v'om conace la 'ntors. Ne-adastă
La han rubiniu 'n ciob de lut ars,
Şi-n uşă trup pârguit de nevastă.

Mai repede roata !... Văzduhul se darmă
In colb de cremene des şi-n scântei.
Zăvoii deschid ochii umezi şi larmă
Spre lună... In brumă-i coboară mai grei.

Şi noaptea cum creşte — spre cumpeni — mai grea
Şi-n şuiet a gol de prăpastii curg eu.
Simt bine cum norii se bagă — perdea
De tristeţă, desprinsă din cer pe sufletul meu.

CĂRĂUŞUL BOLEŞTE.

Cum vin pe drum de seară zvoniri de zurgălăi
Şi cântece de poştă, harapnicele bat...
Mă 'ncearcă chiote şi ca 'n răcoarea de prin văi
Adorm cu fruntea la fereastră 'n pat.

Mă prind jucând în palmă caiele ruginite.
Şi când în loc, de frig, în perini să mă strâng
Eu mă destind în noapte, de-adulmec un ropot de copite
Pierdut pe undevà şi, mucratic, plâng.

Vinaţ amar deschide florilor obraz
Pământul creşte sevă şi mădulare vii
Când eu, încercuit de flori mirositoare în pervaz
Şi dezbrăcat de lut, mă pierd printre stafii.

ŞTEFAN LILIAN HARJEU.

Venus, steaua cea frumoasă

— Astronomie şi contemplare —

In alte lumi Pământul nostru
Luceşte noaptea ca o stea...

Dacă cititorii întregei poezii, ar fi reţinut cel puţin aceste versuri, de sigur că steaua cea frumoasă ce începe să strălucească pe vremea aceasta pe cerul dimineţei nu ar mai fi fost obiectul de neexplicabilă curiozitate al tuturor trecătorilor. Am fi ştiut acum că steaua mult strălucitoare nu este decât **Venus,** planeta mai tânără decât Pământul nostru, şi care are nemărginita putere de a scoate din indiferenţa lor faţă de tot ce nu e lumesc, pe preocupaţii trecători, ce au fost văzuţi zile la rând, ridicându-şi ochii câteva clipe spre a privi minunata planetă-stea.

Dacă sora cea mică a pământului ar purta şi ea o omenire, aceştia vor fi privind şi ei în serile frumoase cu cer senin, o strălucitoare stea de un albăstriu încântător, mereu întovărăşită de umila-i sclavă, Luna? Fericirea aceasta, pe care poetul versurilor de mai sus pare a o împărţi tuturor lumilor, a fost vitregă cu Venus.

Ca şi cum ar vrea să-şi adăpostească, frumuseţea ei neasemănată, zeiţa frumuseţii, Venus, întruchipată în stea, s'a învăluit pentru mult timp de acum înainte, cu un gros şi nepătruns văl de nouri. Dacă ea va fi purtând o omenire, aceasta este şi va fi multă vreme lipsită de imagina soarelui binefăcător, de splendoarea unui cer înstelat scânteetor de frumuseţe, şi de priveliştea celor două stele tovaşe, ce pribegesc mereu nedespărţite în jurul marelui astru; pe cea mai strălucitoare, trăeşte o umanitate prea puţin umanitară, o omenire ce nu ştie decât să se războiască, să se certe şi să nu cunoască nici cele mai

PLEIADELE

elementare lucruri din ştiinţa cerului.

Dacă oamenii de pe Venus ar fi mai buni, nu putem şti noi; urmaşii noştri de peste câteva zeci de veacuri vor putea şti. Ceeace ştim acum cu siguranţă este că steaua cea frumoasă ce apune acum mult în urma soarelui, şi întârzie aşa dar pe cerul nopţii, e o lume ca şi Pământul. Vălul de nouri ce-i acoperă faţa, va fi multă vreme marele obstacol pentru câştigarea unor mai multe noţiuni.

Călătorind în jurul astrului cel mare, nu departe de noi, dar mai aproape de el decât planeta noastră, Venus, prin întârzierile sale pe cerul nopţii, a fost privită cu deosebită atenţiune de toţi, cei ce s'au învrednicit să-şi ridice ochii către cer. Astrologii Asiriei şi Caldeei, păstorii Libanului şi preoţii Egiptului i se închinau ca unei zeiţe. Astronomii Heladei au ghicit că cele două stele strălucitoare ce apar una dimineaţa, cealaltă seara în aşa fel în cât nu se văd niciodată amândouă, nu sunt decât cele două înfăţişări sub cari se arată planeta plină de mister: **luceafărul de dimineaţă** şi **luceafărul de seară** nu sunt decât una şi aceiaş stea. Flammarion, cel ce a cântat atât de mult frumoasa planetă, a numit-o **„Venus, steaua dimineţii“** şi **„Venus. steaua serii“**. Bătrânul astronom a murit cu dorinţa neîmplinită: el vrea ca să-i studieze cât mai aprofundat curiosul fenomen, una din multiplele frumuseţi ale acestei planete: reflexul strălucirei ei pe apele liniştite ale mării. Atunci când întârzie mult după Soare, lumina ei devine atât de puternică în cât, pe lângă umbra ce o face lucrurilor de pe pământ, razele ei sunt reflectate de apa lină a mării sau a lacurilor, sunt ondulate în mii de reflexe ce-ţi dau impresia unei feerii.

Nebuloasă în spirală M. 51 din Câinii de vânătoare.

Să fim mândri că nicio altă omenire nu se mai bucură de aceste frumuseţi. Omenirea planetei Marte, singura care are sorţi de existenţă, este prea mult îndepărtată de lumea veşnic acoperită de vălul înnourat, pentru ca să mai aibă drept luceafăr pe Venus. Acolo, Pământul nostru este privit cu aceiaşi ochi cu cari privim noi pe Venus: planeta noastră este luceafărul lumei învecinate.

I. IONESCU-ORION

Ce-a scris Caragiale?

III. COMPLETARI.

Mi se va obiecta, însă, că — fără voinţă — Caragiale, care a murit destul de tânăr, s'a oprit numai la cele 3 volume amintite, necolecţionându-şi restul operelor, deşi şi acestea ar fi de valoare egală sau aproape egală cu unele dintre cele considerate definitive. Ne găsim — fără îndoială — în faţa unei serioase obiecţiuni care, însă, trebuie cercetată cu multă atenţiune, căci ea readuce pe tapet chestiunea postumelor în genere şi — odată cu ea — pe aceia a postumelor lui Caragiale, îndeosebi.

Chestiunea nu-i aşa de simplă cum s'ar părea sau cum — greşit — a fost rezolvată de unii istorici literari. (Vezi atâtea colecţiuni de postume: Eminescu, Caragiale etc.). Ea prezintă un îndoit aspect: nu constitue o crimă publicarea operei inedite a unui artist — cu atât mai mult a aceleia cunoscute odată prin intermediul revistei sau gazetei — dacă aceasta nu este inferioară celei considerate bune de autor. Cu totul altfel se petrec lucrurile când ea păcătueşte şi se depărtează — prin prea multe cusururi — de cea dintâi. In acest caz — nu o salvează nicio scuză — cu atât mai puţin aceia de a fi fost adăpostită odată pe paginile vreunui periodic, fragmentar.

E o întâmpinare pe care o ofer tuturor acelora cari au mers prea departe în chestiunea postumelor, chiar ale lui Caragiale, publicând sau năzuind să editeze extrase de spirit ocazional şi efemer din coloanele **Moftului român** sau ale altor periodice cu caracter personal şi polemic.

Deaproapea cercetare însă a tuturor postumelor lui Caragiale nu ne îngădue această singulară încheere.

Faptul de a găsi printre ele opere de valoare neîndoioasă (ca: **Pastramă trufanda, Kir Ianulea,** etc.) ne conduce spre o a II-a şi anume: şi postumele lui Caragiale (ca — de altfel — acelea ale oricărui artist al cuvântului) trebuesc adunate, colecţionate şi publicate, dar numai după ce vor fi fost judecate, apreciate şi valorificate cu gust şi pricepere literară.

Astfel stând lucrurile şi postumele lui Caragiale trebuesc trieate: hotărît însă că această sfântă obligaţiune îi revine unui estet — în adevăratul înţeles al cuvântului, singurul în măsură să completeze opera definitivă a marilor iluminaţi ai imaginii.

Din nenorocire şi la noi lucrurile sunt departe de a se petrece astfel. O goană continuă şi nenorocită se dă — şi la noi — în sensul desmormântării celor mai enigmatice rânduri ale marilor dispăruţi, ajungându-se, în felul acesta, la volume monstruoase ca acela al lui Eminescu, editat, încă din 1908, de marea cassă „Minerva“ — în măsură să distrugă sau numai să dezorienteze, să întunece sau numai să mortifice mult încercatul gust al publicului cetitor odată cu renumele artistului.

Că aproape la fel s'au petrecut lucrurile şi cu Caragiale — cercetarea de faţă o va dovedi.

■

Intr'adevăr editura românească a adăogat — în timp de 15 ani — la opera lui Caragiale încă 6 volume şi anume:

1. La 2 ani înainte de moartea genialului scriitor apare, în editura Soc. anonime „Adevărul“ volumul de valoare necontestată: „Schiţe nouă“ coprinzând următoarele 18 bucăţi:

Chir Ianulea; Mamă; Pastramă trufanda; Partea poetului; Dumineca Tomii; Monopol; Cronică de Crăciun; Antologie; Greu de azi pe mâne; Identitate; Meteahnă; Aşa să mor!; Repaosul duminical; Ţal; O conferenţă; Ion; Calul Dracului; Făt-frumos cu moţ în frunte — în care se reliefează aproape toate calităţile marelui Caragiale. Nu-i mai puţin adevărat însă că nu toate bucăţile din această colecţiune trebuiau publicate. Faptul neretipăririi lor de însuş Caragiale o confirmă. Iată ceeace ne face să considerăm acest volum ca postum — deşi a apărut în timpul exilului de bună voe al lui Caragiale în Germania.

Cu el trebue să înceapă — prin urmare — verificarea şi valorificarea postumelor lui Caragiale.

PAUL I. PAPADOPOL

MENŢIUNI CRITICE

vor vorbi în numerile viitoare despre:

ŞTEFAN I. NENIŢESCU: Ode italice, poezii.
V. DEMETRIUS: Norocul coanei Frosa, nuvele.
G. TALAZ: Soare, poezii.
ALFRED MOŞOIU: Striana, teatru.
CATON THEODORIAN: Stăpâna, teatru.
RAMIRO ORTIZ: Italia modernă.
LIVIU REBREANU: Apostolii, teatru.
I. GHEREA: Studii critice, vol. IV.
GALA GALACTION: Piatra-din-capul-unghiului, scrisori teologice.
ALEX. LASCAROV-MOLDOVANU: In grădina lui Naş Muşat.
B. NEMŢEANU: Antologie, poezii.
TUDOR VIANU: Fragmente moderne.

Pe marginea ultimelor expoziţii
(Otrăvuri circumstanţiale).

Autocritica e blestemul, pe care Dumnezeu, ziditorul, l'a aruncat— gelos — în sufletul creatorului om, rivalul Său.

Vai de artistul, scutit de această cumplită învrăjmăşire cu Dumnezeirea !

Inconştienţa este o altă faţă a geniului.

...Dosul geniului.

Sunt rari inconştienţii cari ratează în viaţă.

Mai rari, încă, acei cari ratează în artă.

Arta este pentru inconştient, ceiace, pentru scoborâtorul decrepit al unei îndepărtate nobleţe, este pielea de viţel: permisul de frecvenţă — şi ascensiunea — în societate.

◆

Societatea ?

O babă râncedă, căreia îi place să se pareze cu perucă, artişti, pietre false, moştenitori de titluri glorioase — şi sâni de cauciuc.

◆

Aşează o anume categorie de indivizi în faţa naturii.

Ei vor surâde, străluminaţi de o dobitocească satisfacţie.

Pentru aceştia ,universul începe, hotărît, aici — şi se isprăveşte, fără zminteală, dincoace.

Tot ce văd ei, există.

Şi nu există decât numai ceeace văd.

Sufletul lor nu se poate prefira dincolo de hotarele vizibilului.

Cugetul lor nu poate nici pătrunde, nici bănui poesia înaltă a luminilor, cari străjuesc mai departe de cât bătaia simţurilor noastre.

◆

Dintre aceştia se recrutează artiştii neobosiţi, neînfricoşaţi, fericiţi până la moarte — şi harnici, ca uzinele vaste, cu zgomot greu şi gol.

◆

Altă seamă de oameni -- afectând o scârbă teoretică pentru antenele receptivităţii omeneşti — scrutează natura cu un ochi sumbru şi fruntea cătrănită.

Ei ţin — cu funebră încăpăţânare—să descopere în cele mai nevinovate aspecte, cheia de aur a cunoaşterii absolute.

Dar le scapă graţia zborului de rândunică.

Cântecul emerodului de pe pajişte, nu-i alintă.

Tremurul înfiorat al frunzelor de plop, în amurgul toamnei, nu le strecoară'n suflet nici o doină...

◆

Dintre aceştia se ivesc artiştii, în producţia penibilă a cărora, incoherentă şi desmădulată, nu'ţi va fi îngăduit să cauţi o vibrare sufletească — ci o idee.

Ei sunt plodul raţiunii.

Arta lor: equatie.

Şi astfel s'a răscut **snobul**:: din nehotărârea între arta celor dintâi şi celor de-al doilea.

◆

Pe artistul de rasă, îi este peste putinţă snobului să-l descopere.

Afară de cazul când artistul e, în viaţă, eroul, cu răsunet planetar, al unei ultra rafinate aventuri pederastice.

Dealtminteri, snobul de azi nu mai e snobul de altă dată : un dandy.

◆

In prezent, snob e majoritatea mulţimii parvenite.

Ea face un singur animal, cu multiple calităţi contopite : inteligenţă de maimuţă, locvacitate de cacatoes şi lăcomie de câine, prost corcit.

◆

Iată pentru ce, nehotărîrea ei în artă se sfârşeşte, de cele mai adese ori, tragic — ca şi povestea câinelui dintre cele două jertfelniţe.

◆

In adevăr, cică, undeva, in Asia, trăia odată un câine între două temple, ce se afau despărţite printr'o gârlă mare.

La vremea jertfelor, prindea a bate toaca, să vestească credincioşii.

Intr'o zi răsună, deodată, şi toaca templului de pe ist mal şi toaca templului de pe malul celălalt.

Câinele sări în gârlă, spre templul din faţă, nădăjduind că acolo va căpăta mai multă hrană.

Dar, la mijlocul apei, se răsgândi, şi, şi, luptându-se cu valurile, o porni îndărăt — însă iar cugetă că tot mai bine ar fi dincolo şi din nou întoarse calea.

Aşa, căznindu-se el să se dumirească unde anume i-ar fi ospătarea mai a cătării — pieri, înghiţit de multul apelor tulburi.

N. N. TONITZA

EXPOZIŢII

Cartea Românească — Marin Georgescu.

Căminul Artelor „Regina Maria" — George Dimitriu.

C. Petraşcu (18 Aprilie — 16 Mai).

Mozart — Lazăr — Hugo — Poitevin Scheletti — Kotzebue.

Alexandrina Ion Ghica

S'a stins din viaţă în vârstă de 96 ani şi a fost înmormântată la Ghergani, prinţesa *Alexandrina Ion Ghica*, aceea care a fost pentru omul de Stat, scriitorul şi economistul veacului trecut *Ion Ghica*, o tovarăşă ideală. Despre marile ei însuşiri scrie d. profesor *Ion Bianu*, în *Viitorul*, din 7 Aprilie 1926.

„Răposata a fost una din cele mai distinse figuri ale înaltei societăţi româneşti din a doua jumătate a secolului trecut. Căsătorită cu Ion Ghica la 1847, a urmat toate agitatele mişcări ale ilustrului ei soţ: Agent diplomatic la Constantinopol al Revoluţiei noastre dela 1848. Guvernator şi Prinţ de Samos în timpul războiului Crimeei, când legase relaţiuni strânse cu diplomaţia franceză şi mai ales engleză, unul din principalii organizatori ai lui 11 Februarie 1866, Prim-Ministru şi Ministru la deosebite departamente, Ministru plenipotenţiar la Londra în vremuri grele, Director şi regenerator al Teatrului Naţional.

In toată această activitate variată şi neobosită în serviciul ţărei şi peste tot locul soţia lui Ion Ghica stălucea lângă dânsul prin cultura ei aleasă, prin talentul ei artistic deosebit, căci era o mare pianistă a vremii sale, prin farmecul conversaţiei şi prin dulceaţa caracterului. Toate aceste daruri personale făceau din salonul ei un loc plăcut de întâlnire pentru diplomaţi şi oameni de cultură străini şi români.

Emigraţii noştri în Turcia după 1848

Buletin bibliografic săptămânal *)
de AL.- SADI IONESCU

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Cristescu (Dr. Gr.). — Sinteze etico-sociale. Sibiu, (Tip. **Dacia-Traiană),** 1926, 111 p. Lei 40.

Scriban (Arhim. I.). — Sfânta Evanghelie. Cele patru evanghelii în una singură cu scurte însemnări lămuritoare şi tâlcuiri. Bucureşti, **Ancora,** [1926], 294 p. Fig.. Lei 80.

32 POLITICĂ.

Iorga (N.). — Les origines et l'état actuel des nationalités dans la grande Roumanie. Conferinţă ţinută la 21 Februarie 1925 comitetului francez pentru Societatea Naţiunilor. Bucureşti, (Tip. **Cultura Naţională),** 1926 18 p. Lei 15.

Stoica (Vasile). — In America pentru cauza românească. Bucureşti, (Tip. **Universul),** 1926, IV—84 p. Lei 20.

34. DREPT. LEGISLAŢIE.

Alexandrescu (Themistocle). — Daţi libertate comerţului. Memoriu în chestiunea abrogărei Legei pentru înfrânarea speculei ilicte, prezentat d-lui Preşedinte al consiliului de miniştri şi şefilor de partide. Bucureşti, **Sfatul economic,** 1926, 12 p. Lei 10. (Biblioteca Sfatului Economic nr. 3).

Pella (Vespasien V.). — La criminalité collective des états et le droit pénal. Deuxième édition précédé d'une enquête internationale. Bucarest, **(Impr. de l'Etat),** 1926, CLXXXVI + 360 p. + errata.

Hamangiu (C.). — Codul civil adnotat cu textul art. corespunzător francez, italian şi belgian cu transmiteri la doctrina franceză şi română şi jurisprudenţa complectă de la 1868--1926. Cu colaborarea în ceeace priveşte Doctrina şi Jurisprudenţa mai recentă, a d-lui N. Georgian. Vol. IV (Art. 1532—1914). Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, VIII + 681 p. Lei 400.

Codul rus de procedură civilă tradus de Luca Brânză din nou revizuit şi colaţionat de Vespasian Erbiceanu. Ediţia II. Bucureşti, **Ministerul de justiţie,** 1926, XV + 312 p. Lei 150.

Mateiu (Dr. I.). — Dreptul bisericesc de stat în România întregită. Regimul general al cultelor. Bucureşti, **Tip. Cărţilor Bisericeşti),** 1926, 103 p. Lei 40.

39. OBICEIURI. FOLCLOR.

Gorovei (Artur). — Partea Sufletului. Un vechiu obiceiu juridic al poporului român. Fălticeni, (Tip. **J. Bendit),** 1925, 17 p. Lei 10.

Obert (Franz). — Rumänische Märchen und Sagen aus Siebenbürgen Gesammelt und ins Deutsche übertragen. Mit vergleichenden Anmerkungen von Adolf Schüllerus. Hermanstadt, **W. Krafft,** 1925, 125 p.

6 ŞTIINŢE APLICATE.

Gaudet (L.) & J. **Métaire.** — Metoda de croit vestminte pentru dame. Cel mai perfecţionat sistem de învăţământ practic şi teoretic de modele

---

[*] A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

Cronica muzicală

Concertul basului Istratty. (Sala Ateneului, 27 Martie 1926)

Dacă în privința compoziției muzicale creatorii frumosului sonor românesc apar colorați de felurimea genurilor și școlilor către care sunt înclinați, fie sub înrâurirea studiilor, fie sub a temperamentului fiecăruia, în privința artei cântului dovedim în țara noastră o diviziune categoric bipartită. Ințelegem : o parte, cea mai mare, din cântăreții români ca producte artistice și slujitori ai școlii italiene — *bel canto,* iar cealaltă parte, câțiva cântăreți numai, ai școlii franceze — *bien dire.* Ponoasele pe care istoria și estetica muzicii le atribue fiecăreia din aceste două clasice școli de cânt, numai arareori le pot înlătura cântăreții noștri. Le poartă și ei, adesea conștienți de neajunsurile școlii de care depind, dar cu orgoliul faimei pe care aceiași istorie și estetică muzicale trebue să recunoască celor două școli. Bine'nțeles, că pentru ceeace ar fi să însemneze caracteristicul vocal românesc în materie de artă a *cântului,* am avea nevoe de o adaptare la eufonia verbului nostru a elementelor potrivite de virtuos *bel canto* și spiritual *bien dire.* Nu vedem însă ivindu-se o asemenea preocupare printre cântăreții români și din această pricină, credem, limba română este ocolită și dată la oparte din programele concertiștilor noștri. Preferăm, totuși, limba originală a pieselor, decât slutirea eufonismului limbei române de care se fac atâta de des vinovați cântăreții români.

Basul *Istratty,* generoasă natură muzicală și dibaci faur de emoțiuni sonore, aparține școlii franceze ; nu numai teoretic, ci de fapt, prin întreg felul de manifestare al artei cântului său. Mai mult chiar, Istratty, care este și un abil mânuitor al condeiului, mărturisește într'unul din articolele sale asupra artei cântului, (*Muzica*", Anul I nr. 4, pag. 146) o oarecare deconsiderare pentru școala italiană: „Nu am avut vreodată aface cu școala italiană, poate spre fericirea mea, dar în tot cazul nu cred că urmând principiile ei, aș fi ajuns la astfel de rezultate". In cântul lui Istratty nu întâlnim deci, niciunul din efectele de virtuozitate și artificiu vocal de bel canto.

Mecanismul său vocal pornește dela articulația cuvântului franțuzesc, dela știința „du bien dire", a declamațiunii lirice pentru a obține pe această cale un maximum de expresiune patetică. Dar astfel pusă discuțiunea, este firesc să stabilim că metoda aceasta de cânt nu este aplicabilă în aceiași măsură și cu aceleași rezultate la oricare piesă de muzică vocală. Istoria muzicii distinge lămurit oscilațiunile înfățișate de raportul dintre vers și viers, de împerecherea poeziei cu muzica, dealungul evoluțiuni artei, din care și rezultă, de fapt, o parte din diversele genuri de psalmodie, imnodie, recitativ, arie, chanson, lied etc. Compunerea programului lui Istratty arată că artistul nostru nu este strein de asemenea preocupări. Afară de Händel, din care a cântat două piese în franțuzește, niciunul din autorii înscriși pe programul concertului său n'ar putea fi tratați din punct de vedere vocal, fără concepția unuia din compozitorii contimporani francezi, *Reynaldo Hahn,* de două ori cuprins în programul lui Istratty: „...je suis toujours l'ennemi du chant qui ne se préoccupe que de la virtuosité vocale; je ne puis admettre qu'une voix, même belle et bien conduite, puisse se passer long-temps de l'élément intelectuel ou sentimental". Astfel, bogatul pogram de muzică aproape în întregime franțuzească *(Debussy, Février, Franck, Hahn, Duparc)* a fost executat de Istratty într'o serioasă preocupare de stil, cu un foarte distins bun gust în interpretare și într'o fericită dispozițiune vocală. Ordinea așezării pieselor pe program a avut darul să sporească necontenit și progresiv interesul auditorului, pentru ca apoi, la sfârșit, aplauzele numeroase și entusiaste să induplece pe concertist să mai cânte încă trei piese în afară de program. Mai stăpân ca ori când pe mijloacele sale vocale și mai conștient de estetica artei sale de cânt, Istratty constitue o legitimă mândrie a artei franțuzești în țara noastră. Il dorim mai mult aplecat spre ce este sau poate fi al nostru în arta pe care o reprezintă !

G. BREAZUL

---

s'au adăpostit sufletește în casa în care Alexandrina Ion Ghica era pentru dânșii sora blândă și totdeauna bine sfătuitoare. Poeții vremii Bolintineanu și Alexandrescu i-au dedicat imnuri de admirație și de recunoștință.

Pasiunea ei, hrana ei intelectuală era mai presus de toate muzica. Povestea cu mare bucurie că a avut fericirea de a cânta la piano la 4 mâni cu marele Liszt. In toate zilele — până acum de curând la vârsta de 97 ani — își avea ora de piano și după o sonată de Beethoven cântată de dânsa cu entuziasm se ridica odihnită, întărită, înălțată sufletește.

Această mare artă a muzicei dânsa o iubea însă nu numai pentru sine, în mod egoist, ci ar fi vrut ca toată țara să se îndulcească cu ea. De aceea dânsa a fost una din principalele promotoare și protectoare ale concertelor simfonice organizate și conduse de răposatul Eduard Wachmann. Când cineva — care va trebui să vină negreșit și încă fără multă întârziere — va scrie istoria culturii muzicale în România, va trebui să pună în lumină marile merite ale nobilei femei, care se odihnește acum la Gherghani și care a fost una din cele dinti mari artiste și protectoare ale muzicei clasice în România".

REVISTE

☐ **GANDIREA** (VI, 2 Martie). Din poema d-lui **T. Arghezi:** „Cei doi orbi" o strofă biblică :

— Mântuitorule ! strigară cât putură.
Trimite orbilor căutătură,
Spintecă gloata cu cuvântul
Că ne strivesc bolnavii și ne ceartă,
Și poruncește a cădea pământul
De pe lumina ochilor — pe moartă.

Iisus întinse mâna și
S'a luminat lumea de zi.

Poemele d-lui **Lucian Blaga :** „Ioan se sfâșie în pustie" și „Somn" aduc între altele și intenții de rimă. Dar mai ales sugestice imagini:
Noapte întreagă. Dănțuiesc stele în iarbă.
Se retrag în păduri și peșteri potecile.
Gornicul nu mai vorbește,
buhe sure s'așează ca urne pe brazi,
In întunericul fără de martori
Se liniștesc păsări, sânge, țară
Și aventuri în cari veșnic recazi.

. . . .

---

de vestminte de ori ce formă, de ori ce conformație și de ori ce stil. Tradusă în românește de D. Teodorescu. Paris, [1926], 207 p. Fig. Lei 1000.

7 ARTE.

Taine (H.). — Pictura în Țările-de-Jos. Din „Filozofia artei". București, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 96 p. Lei 10. (Biblioteca pentru toți No. 137—137 bis).

Drăghiceanu (Virgiliu N.). — Palatele lui Constantin Vodă Brâncoveanu din Doicești, Potlogi, Mogoșoaia. Craiova, (Tip. **Ramuri),** 1926, 49 p. Fig. Lei 150.

8 LITERATURĂ.

Dragomirescu (Mihail). — Știința literaturii. Fasc. VII Estetica literară (cap. IX și X). București, **Institutul de Literatură,** [1926], p. 283—336. Lei 25.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

c) **Roman. Nuvelă.**

Papadat-Bengescu (Hortensia). — Lui Don Juan în eternitate... București, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 212 p. Lei 30.

Boureanul (Eug.). — Povestiri de pe dealuri. București, **Casa Școalelor,** [1926], 323 p. Lei 50.

Tătărescu (Ștefan). — O țară însângerată. Craiova, (Tip. **Scrisul Românesc),** [1926], 186 p. Lei 50.

Teodorescu (Dem.). — Sub flamura roșie. București, **Adeverul,** [1926], 272 p. Lei 100.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSA.

Mirbeau (Octave). — Nebuna. Traducere de Const. A. I. Ghica. București, **Adeverul,** [1926], 63 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineața Nr. 56).

Zola (Emile). — Dragoste și decădere (La confession de Claude). Roman. Traducere de Const. A. I. Ghica. Ediția III-a. București, **I. Negreanu,** 1926, 127 p. Lei 20.

Zola (Emile). — Spovedania unui tânăr (La confession de Claude). Traducere de Ion Pas. București, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 162 p. Lei 28.

Dostoiewsky (T.). — Crimă și pedeapsă (Rascolnicoff). Traducere de Mihail Canianu. Vol. II. București, **Librăria Nouă,** Carol P. Segal, [1926], 454 p. Fig.

Lazarevici (Lazar K.). — „Werther". Traducere după original de C. S. Constante. Cu o prefață de N. Batzaria. București, **Adeverul.** [1926], 77 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineața Nr. 50).

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Gobineau (Contele de). — Renașterea. Scene istorice alese. In românește de A. Toma. București, **Ancora,** [1926], 270 p. Lei 60.

Pârvan (Vasile). — Dacii la Troia. București, (Tip. **Ion C. Văcărescu),** 1926, 16 p. Fig.

Purișkevici (V.). — Cum am ucis pe Rasputin. București, **Adeverul,** [1926], 115 p. Lei 10. (Biblioteca Dimineața No 54—55).

a) **Biografie**

Marinescu (Dr. Gh.). — Viața și opera lui Charcot. București, **Academia Română,** 1925, 22 p.

Vâlsan (George). — Povestea vieții lui Vasile Alecsandri. Sibiu, Editura **„Asociațiunii",** 1926, 48 p. Fig. Lei 5. (Biblioteca poporală a „Asociațiunii". Anul XVI, Nr. 133).

ECOURI

REDACȚIONALE

☐ In numărul viitor vom publica informațiuni în legătură cu premiul de proză „Universul literar". Comisiunea își începe lucrările imediat după Duminica Tomii.

SCRIITORII

☐ **Fragmente moderne,** e titlul volumului de esseuri literare, pe care îl publică d. **Tudor Vianu**, în editura „Cultura Națională" (preț 80 lei). Volumul — asupra căruia vom reveni detailat — cuprinde următoarele studii: **Cultura estetică. — Dispariția artei. — Expresionismul. — Notă pe marginea litografiei lui Ed. Munch: „Camera mortuară". — Note asupra cubismului. — Trei plastici** (Th. Pallady, O. Han, I. Teodorescu-Sion). — **Ch. Baudelaife ca poet sentimental. — „Mișcarea Tinerimii". — Duminică germană. — Personalitatea lui M. Eminescu. — Ideile estetice ale lui Titu Maiorescu. — Spiritul nou în estetică.**

☐ A apărut în coleția „Cartea Vremii" (ed. Fundației Culturale Principele Carol): **Introducere în Sociologie** de d. **Mihai D. Ralea.**

☐ S'a pus sub tipar și va apare în „Biblioteca Semănătorul" (ed. librăriei Diecezana, Arad): **Masca Timpului**. Schițe de critică literară de d. **Tudor Vianu.**

☐ D. **Dem. Teodorescu,** autorul romanului **In cetatea idealului** dă o continuare în noul său roman: **Sub flamura roșie.**

(continuare la „Reviște")

In somn sângele meu ca un val
Se trage din mine
Inapoi în părinți.

D. **Matei Ion Caragiale** începe un roman: **„Craii dela Curtea-Veche":** bine condusă și interesantă tema din „Cheltuelile de îngropăciune, nuvelă de **O. Creangă,** o mică dramă la îngroparea unei mame, din participarea uneia din surori ajunsă fată de noapte a Bucureștilor. Despre „St. Francisc și arta vremii sale", scrie d. **Alexandru Marcu.** Un admirabil articol recapitulativ: „Prietenii Dicționarului" scrie d. **Emanoil Bucuța.** In restul sumarului: despre revistele de provincie, d. **Cezar Petrescu**; Conica literară de d. **Tudor Vianu,** Cronica religioasă. d. **Vasile Băncilă.** Cronica plastică, d. **Oscar Walter Cisek, Drama și Teatrul,** d. **Ion Marin Sadoveanu** și Cronica externă, d. **Eugen Titeanu.**

☐ **PASUL VREMII** (I, 1 April) este în primul rând, o revistă de principii. de probleme. El va căuta să opună tradiționalismului rural, unul urban: „Pentru noi nodul chestiunii noastre sociale stă la orașe; de aici va pleca viață nouă. atât în politică cât și în cultură. Mai mult: însăși organizarea satelor ca și ntreaga așezare agrară, trebue inteprinsă pe temelii financiare. De aceea miscarea noastră agrară își așteaptă deslegarea tot dela orațe. Iată de ce frământările orașelor ridică azi problemele, care stau în centrul vieții noastre obștești și asupra cărora noi vom ținea privirile mereu ațintite".

In cadrul acestui crez mărturisit în program, scriu d-nii **Șt. Zeletin:** „Agonia tradiționalismului rual în cultura română"; **D. Drăghicescu:** „Neoliberalismul"; **Mih. Manoilescu:** „Organizarea votului universal".

Contribuții literare de d-nii: **V. Voiculescu, I. Pillat, Al. Claudian.**

☐ **LUMEA** (II. S. I. 1 Aprilie): evocative „Primăveri de altă dată" de d. **Mihail Sadoveanu:** versuri de d-nii: **Mihail Codreanu, G. Topârceanu,** d-șoarele **Otilia Cazimir** și **Ștefania Zottoviceanu.**

Din poezia d-lui **Tudor Arghezi:** „Inchinăciune" acest sfârșit pentru începuturile nefalsificate ale artei:

Necunoscând hîrtie și cerneală,
Cântecul nostru se 'nalță cântat
Iar nesfârșitul vieții nu era stricat
De un canon, un scris, o zugrăveală.
„Unde purcezi?" rosteam la despărțire
Și arătam cu brațul în apus,
In miază-zi, prin aburul subțire
Ce-l risipea cădelnița de sus.
In miază-zi, în miază-noapte,
Pe patru drumuri largi ale făpturii
Veneau cu noi, de-asupră-ne, vulturii
Și ugerii, alături ai vitelor, cu lapte,
Necăutând în turle și 'n orașe
Unde se 'nseamnă timpul cu-o bătaie,
Soroacele stau scrise în stelele urmașe.

Și ne simțeam acasă, subt cer, ca'ntr'o
odaie.

☐ **VIAȚA LITERARA** (I, 7—8, 3 April) publică o covorbire cu părintele **Gala Galaction.** E o caldă orațiune pentru supremația spirituală a bisericii:

„Isus Cristos este cu noi, în toate zilele până la sfârșitul veacului. Este cu noi ca Dumnezeu cel vecinic, Cuvântul Tatălui; este cu noi prin sălășuirea în Biserică și prin călăuzirea Sf. Duh; este cu noi, ntreg, Dumnezeu și om. A putut să se înșele Mântuitorul? Ne-a făgăduit el lucruri pe care nu poate să le îndeplinească? Au crezut oare și au mărturisit deșertăciuni Sfinții părinți și cele șeapte Sinoade Ecumenice?...

Stăi acum și te socotește: Când Mântuitorul ne încredințează, despre Biserica sa, „că porțile iadului nu vor birui-o" putem noi să credem că iadul a biruit-o, fără să ne lepădăm de Christos și de credința în dumnezeirea lui? Numai un strein de credința creștină, numai un dușman al lui Christos poate să privească biserica drept operă omenească, supusă păcatelor înșelăciunii și caducității. Un strein sau un dușman, dar nu un discipol al Mântuitorului".

Literatură. proză, versuri și cronici publică d-nii: Ion Pillat, V. Voiculescu, I. Valerianu, Gh. D. Mugur, G. Murnu, Al. Lascarov Moldovanu, I. Gr. Oprișan, Vladimir Streinu, Al. Bădăuță, etc., etc.

☐ **PROPILEE LITERARE** (I. 2 1 April) revista de sub conducerea d-lor: **Romulus Voinescu** și **Ion Foti** aduce cronici culturale, artistice, literare, economice, politice etc. și literatură, de d-nii: **I. Minulescu, Nestor Urechia, Ion Foti, Șt. Bezdechi:** o scenă din **Plutus** de Aristofan, Aurel Savela, B. Cecropide, etc.

VOX POPULI

☐ Am publicat sub acest titlu, în n-rul trecut o scrisoare a unui grup de cititori din Craiova, care reclamau scrieri de **Ion Minulescu.** Inserând epistola, am înțeles să raliăm redacția și să dăm invitației aerul unui imperativ democratic.

Dar iată că în adăstarea celui așteptat, primim o altă epistolă în cuprinsul următor:

„Rugăm nu comiteți eroarea de a publica versuri de d. Ion Minulescu. Perdeți toți cititorii; credem că veți însera rândurile noastre, la aceiași rubrică de ecouri".

Un alt grup de cititori din Craiova".

Epistolă la care s'ar putea obiecta, cel puțin, următoarele: 1) „pierdeți toți cititorii" e desigur hiperbolic. Pentru că cel puțin pe cei ai grupului ce-l reclamă pe d. Ion Minulescu, nu-i vom pierde; 2) D. Ion Minulescu ne-a făcut cinstea să publice în mai multe rânduri în revista noastră. Cum se face că nici măcar pe cetitorii grupului ultim din Craiova, nu i-am pierdut? Dar poate că totul e numai o glumă a unui farsor îndrăgostit de literatură. Și pentru această pasiune i-am dat găzduirea cuvenită.

Pentrucă anonimul — sau anonimii noștri corespondenți, nu ne vor sili să credem că nu cunosc situația literară de astăzi și locul de frunte pe care-l deține d. Ion Minulescu.

Iar dacă e caz de îndoială — ne-am oferi să scriem despre literatura de astăzi și diferitele ei aspecte.

DIN STRAINATATE

☐ La Florența comisia executivă în vederea stagiunii de operă care începe la Politeama în luna Mai s'a adresat marilor instituții financiare din oraș, obținând imediat câteva zeci de mii de lire subscripție.

☐ Edouard Estaunie dela Academia Franceză, autorul romanelor „Le Ferment", „La vie secrète", „Le Labyrinte", „L'Epave", „L'Appel dela Route", a fost ales președintele societății scriitorilor francezi.

☐ Anul acesta se va ține la Veneția un nou festival muzical internațional asemenea celui de anul trecut.

Se vor reprezenta o mulțime de opere vechi ca „L'Amfiparnaso" de Orazio Vechi, „Socrate cel închipuit" de Paisiollo, etc., precum și lucrări moderne între cari „Căsătoria" de Strawinski.

☐ Comisiunea pentru pregătirea sărbătoririi centenarului romantismului în Franța a adoptat proectul lui Emil Fabre, care prevede pentru anul 1927 o expoziție a lucrărilor „pre-romantice" la Biblioteca Națională la muzeul Victor-Hugo și reluarea la Comedia Franceză a lui *„Cromwell"*. Pentru anul 1930 proectul adaptat prevede o expoziție a romantismului fără nici o restricție organizată de Luvru, Biblioteca Națională, Muzeul de arte decorative, muzeul Victor-Hugo, și va cuprinde manuscrise, cărți, picturi, sculpturi, desemne și estampe.

☐ Ultimul număr din „Les nouvelles litteraires" publică un interesant articol asupra „Fraților Serapion" semnat de Vladimir Pozner, unul dintre cei 12 membri ai acestei grupări care a îmbogățit cu lucrări prețioase literatura rusă de după război.

„Ca și frații lor imaginari (din povestirea lui Hoffman) — scrie Pozner — serapionii ruși nu erau legați decât prin prietenie. Printre ei sunt romantici și futuriști, bolșevici și oameni fără nici o credință politică. Deviza lor era: „Fiecare cu toba lui".

Dintre ei mai cunoscuți azi sunt poetul Tikonov și romancierii V. Chklovski și Ivanov. Membrii grupului s'au împrăștiat în toate părțile lumii, fie din cauza credințelor politice, fie a foamei.

INSTITUTUL DE CULTURA ITALIANA

☐ *Domnul profesor Dr. G. Marinescu,* în urma și a insistențelor depuse de către numerosul public care nu a încăput în sala Fundației Carol I la prima d-sale conferință despre *Opera lui Lombroso Concepțiile lui și despre Geniu și Crimă și Școala deAntropologie Criminală,* a bine voit să accepte rugămintea Institutului de Cultură Italiană de a rosti — pentru a doua oară — savanta d-sale conferință cu titlul de mai sus și însoțită de proecțiuni luminoase, în sala Fundației Universitare Carol I, în ziua de Duminică 11 Aprilie, ora 5 seara.

Redactor: PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

Depozitar

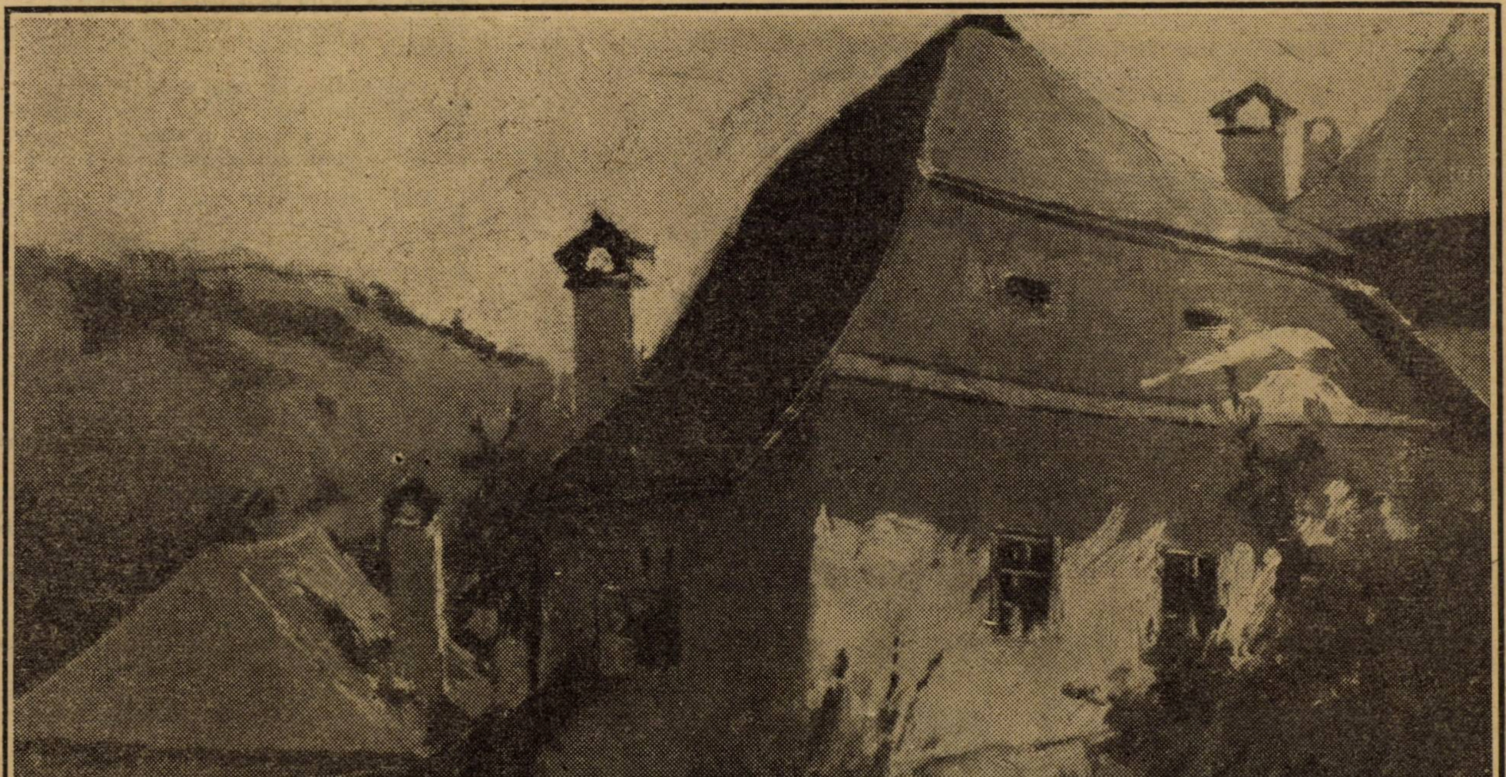

LA FĂGĂRAŞ *de M. H. GEORGESCU*

In acest număr: **N. DAVIDESCU, ION PILLAT, SCARLAT STRUŢEANU, DRAGOŞ PROTOPOPESCU, ARTUR ENĂŞESCU, EUGEN VICTOR, RADU GYR, GH. CARDAŞ, LIBERALLE NETTO, RADU BOUREANUL, ALICE GABRIELESCU, MATEI C. ALEXANDRESCU, FLORICA MUMUIANU, MIRCEA PAVELESCU, ROMULUS DIANU, G. BREAZUL, B. CECROPIDE, N. N. TONIŢA.** Buletin bibliografic săptămânal de **AL. SADI IONESCU**

An. XLII, Nr. 16.
17 Aprilie 1926.

Lei 5.

Eyub

Le-aprinde amintirea sclipirile pe rând:
Mormintele, geamia,
Prin chiparoşi amurgul brumând şi tremurând
Şi 'n suflet nostalgia

Acelui praf de aur suflat pe ape vii
jucând pe Cornul mării...
Fantasmagoric faur, Eyub, de ce învii
Caicele visării ?

De-argint caicul lunii se leagănă pe cer,
Pe Cornul de-aur vine
Caicul Sahrazadei ca un coleopter
Cu aripi de rubine.

Fîntînile moscheei albastre plâng încet
Lumina lor ce piere,
Şi cheamă muezinul suit în minaret
Zadarnic — In tăcere

Pe chiparoşii negri, ca umbre cad vulturi.
Mormintele sub lună
De-acum sunt capre albe pierdute prin păduri..,
Dar noaptea îşi adună

Arapii în burnusuri de umbră şi de vis—
Şi una câte una
Priveliştile 'n mine lumina şi-au închis
Cu lampa şi cu luna.

Stambul ION PILLAT

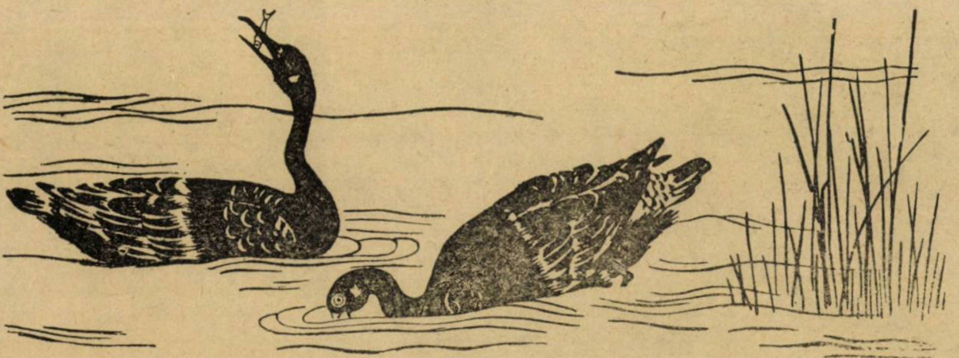

Inserări de metal

In opintiri grozave de balaur,
Cum şerpue, suflat în pulbere de soare,
— Pârâul de argint cu peştişori de aur —
Parcă-ar voi să-şi verse, cu apusul, apa 'n zare.

Obişnuit cu-acelaş drum străvechi de ţară,
Işi cară soarele spre zare bătrâna-i povară.
Pământul răsuflă greoi şi ziua-şi dă duhul.
In spaţiu-i gol. Parcă-şi lărgi dimensiunile, văzduhul.

De vrei să scoţi acum din iaz, argint pe plasă,
Să-l cauţi adânc sub pătura de sânge.

Cu fruntea pe pământ, lumina soarele îşi strânge
Şi noaptea pe lut şi pe boltă apasă.

Iar vântul ce-a scăpat din fundul închisorilor
S'a căţărat pe pomi şi a cântat din drâmbă.
In lan s'a răstignit pe-o cruce strâmbă
Sperietoarea ciorilor.

C. I. ŞICLOVANU

Fata Pădurarului

Fata pădurarului Călin,
lâncezeşte, albă, în bordei...

Toamna se distramă 'n funigei,
şi ia foc în stuful de mălin...

„ Ochii ce-altădată săgetară,
după ciutele din codru, după cerbi,
par'că astăzi blestemate ierbi
i-au vrăjit cu-otrava lor amară...

Braţele ce răsuceau, voinice,
cranga de molift dela răspânte,
azi bolesc, ca două aripi frânte
când s'a frânt săgeata'n pitulice...

Cine-oftatu'n piept îi învenină,
tânga 'n piept şi vipera în trup !...
Inima-i e goală ca un stup
văduvit de zumzet de albină !...

„, Plâng, la uşă, moartele păduri,
frunzele se sparg izbind pământul, —
tăetor de lemne azi e vântul,
sună 'n geamuri, geamăt de securi...

„, Dar cum plânge codrul din cobuze,
Fata pădurarului oftează,
şi-i se nnalţă-o taină de pe buze,
şi-o aude maica ce veghează :

— „Maică, unde-i cântecul de graur,
„unde e lăstunul şi scatiul ?...
„Nu mai pot să mai îndur pustiul,
„simt în sânge-otrava lui de laúr !...

„Maică, tinde-ţi mâinile 'n Florar.
„cum le-ai tinde 'n ziuă pe-o fereastră,
„şi culege-o pasăre măiastră,
„ca în pumni, tot soarele sprinţar !

„Dă-mi s'o 'nchid în piept„ ca 'n colivie,
„s'o sărut s'o mângăi s'o desmierd, —
„ca pe-un mugur nou, din ochi s'o pierd.
„căci în trup mi-aduce apa vie !"...

◆

... Fata-i o tulpină care moare...
E mai greu Brumaru 'n toamna asta,
Şi nici pădurarul, nici nevasta,
n'au văzut, de luni, vre-o cântătoare...

◆

Fata pădurarului, acu
cu Prierul stă subt un frunzar...
Primăvara o chemă afar'
din coliba unde-atât zăcu !...

Ochii-i râd, hoteşte, ca trifoiul,
mâinile-i se 'ntind-mlădiţe noi —
trupu-i este-un şuer de mierloi,
viaţa 'n ea şi-a prins, din nou, altoiul...

Dar cum stă şi cântă cu frunzarul,
Fata pădurarului aude
cum pe-un vârf de ram cu frunze crude,
un scatiu îşi râde 'n soare, harul....

Fata pădurarului se 'ncruntă,
cântă mai puternic si mai viu,
dar argint e graiul de scatiu,
borangic e 'n pasărea măruntă !...

...Şi cum frunzele, urechea ascuţită
si-o aţin, scatiul să-l audă, —
Fata pădurarului, cu ciudă,
vede-se, de pasăre, răzbită !...

Lacrimă fierbinte faţa-i arse,
si, muscându-şi gura ca pe-o poamă,
fata pădurarului blestamă
pasărea ce 'n codru se întoarse !...

... Fata pădurarului întinde
laţu-i de mătasă argintiu,
şi'n mătasa laţului se prinde
piciorușul fraged de scatiu....

Fata pădurarului, azi ceartă
vinovatul ei, şoptind : „urâtul !"
Şi cu-o singură mişcare, ce nu iartă,
pasării-i suceşte, — iute, — gâtul !...

RADU GYR

Vioara mută

— Fragment de roman —

de N. DAVIDESCU

Maria Postelnicu sări din otomobil, aruncă mantaua de praf şi pălăria în mâna unui servitor bătrân, şi întrebă dacă e cineva în casă. Era o fată a cărei frumuseţe luminoasă şi zveltă răscolea imaginea unei naiade la râu. Lucreţia Stroiei îi eşi inainte. Privirile lor se încrucişară câteva clipe reciproc cercetătoare. Lucreţia nu-şi putu opri un surâs de mulţumire:

— Tot mai frumoasă te faci, urîcioaso. Şi e aproape un an de când nu te-am mai văzut. Aştepţi oare să viu eu la tine?

Maria simţi o scurtă strângere de inimă. Vara ei părea şi mai suferindă ca de obicei. Graţia ei flexibilă şi pală se lungise până la străveziu, iar fineţea liniilor şi a trăsăturilor ajunsese slăbiciune şi şovăială. Avu totuş puterea să-şi stăpânească această primă impresie şi să răspundă repede:

— Şi de ce nu ai veni şi tu la urma urmei să mă vezi? Conacul meu a fost atâta vreme şi locuinţa ta. Sunt locuri şi lucruri care nu pot de cât să-ţi facă plăcere.

Se opri brusc o clipă pentru a întreba iarăşi:

— Dar Ana, Ion, ce fac?

Lucreţia răspunse automatic aproape:

— Copiii? Bine amândoi. Ion e prin oraş. Ano, vino numai de cât după noi în grădină. Işi aminti apoi că Maria nu întrebase decât de copii, şi că de bărbatul ei nu spusese încă nimic, şi adăogă accentuat:

— Şi Luca e bine. Tot prin oraş e şi el.

Maria îşi muşcă uşor buzele, şi răspunse repede:

— Ştiu. Mi-a scris acum vre-o două zile că vrea să mă vadă. Pentru asta am şi venit aşa pe neaşteptate.

— Da? Ţi-a scris el asta? întrebă surprinsă Lucreţia. Ce va fi vrând oare?

— Nici eu nu ştiu. Il ştiu foarte puţin dornic să mă vadă.

— Exagerezi şi tu.

Tăcură apoi amândouă şi intrară sub frunzişul des al copacilor. Parcul acesta şi casele lui, făceau parte din avutul Lucreţiei, şi fusese timp de mai multe generaţii leagănul şi adăpostul familiei Postelnicu. Era aşezat pe creasta dealului, până sus. Inălţimea lui stăpânea oraşul întins ca nişte maţe albe, uscate la soare, dealungul celor trei văi, cu majestatea tristă a copacilor lui seculari. Maria se opri în marginea unui luminiş şi coborîndu-se într'un gest de autoritară mândrie, şopti cu melancolie:

— Vezi tu Lucreţio? Slatina aceasta, embaticară pe vremuri neamului nostru, a crescut casă cu casă şi stradă cu stradă, numai prin graţia şi voinţa postelnicească a părinţilor şi moşilor noştri. Tot ce este bun astăzi în ea este, doar principiul existenţei ei, şi el ne aparţine nouă; mediocritatea vulgară a existenţei ei însă l-a despărţit, par'că, de noi, pentru a o da în stăpânirea locuitorilor ei de azi.

Lucreţia tăcea. Gândurile acestea de slavă a neamului ei o mângâiau din când în când şi pe ea. Le păstra însă cu teamă în cele mai adânci cute ale sufletului; simţea în ele ceva duşmănos liniştei cotidiane pe care o mai cerea, ca pe singurul bun la care nu renunţase încă, de douăzeci de ani încoace dela viaţă.

Nobleţea familiei Postelnicu ajunsese acum să apese ca o povară umerii ei debilitaţi de adversitatea imponderabilă a împrejurărilor. Se uita cu tristeţe la vară-sa şi gândul că o soartă la fel ar arunca şi peste zilele luminoase ale Mariei ceva din neajunsurile strivitoare ale ei, o făcu să se ridice în capul oaselor, ca o reacţiune instinctivă împotriva unui duşman necunoscut şi invizibil, şi să adaoge repede:

— Asta nu!

— Ce? întrebă surprinsă Maria?

Lucreţia, venindu-i peste mână să explice multipla ţesătură sufletească din care eşise exclamaţia ei, căută o deviare, şi spuse cu oarecare greutate în găsirea cuvintelor:

— Când te gândeşti că noi două suntem singurii urmaşi ai acelor Postelnici mândri, puternici şi de ispravă!...

— Dar copiii tăi?

Lucreţia tresări. Făcuse şi ea, astfel într'un moment de uitare de sine aceiaş deosebire îndelung şi îndârjit reproşată multora, între ea, Postelnicească şi bărbatul ei, simplu popă. Simţi inima că-i bate repede, cu ciudă şi adăugă:

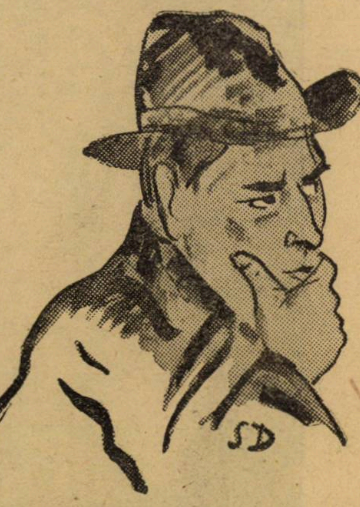

N. DAVIDESCU

— Fireşte că da. Mă gândeam însă numai la nume. Ei se numesc simplu: Stroici

Intre timp venea repede după ele şi Ana. Era o fată a cărei înfăţişare ciudată ţinea de neliniştea agresivă a lupoaicei şi de timiditatea caldă a unui cănăruţ în pumnul unui om. Inainta cu paşi mlădioşi şi formele circulau pe sub rochia strânsă în jurul corpului, cu elasticitatea unor muşchi atletici. Mişcările ei de acăţătoare pe copac contrastau ciudat cu figura ei ovală, albă până la străveziu şi încadrată cu casca de mătase a unui păr fin, blond, moale şi apăsător de bogat. Apucă repede pe Maria, o întoarse, o sărută de câteva ori, fără să spună nimic, ca şi cum ar fi plămădit-o atunci, ca pe o jucărie, între mâinele ei mici şi aristocratice; apoi dintr'odată, ne mai ştiind par'că ce să facă, cuprinsă de-o neaşteptată timiditate, se opri brusc, lăsă braţele în jos, şi întrebă şcolăreşte:

— Ce mai faci?

Maria, deşi cunoştea caracterul acesta fragmentar al Anei, răspunse, totuş, cu o lungă pauză de întrebătoare nedumerire. Ana se întristă. Credea că supărase pe Maria şi ca să o împace, adăogă:

— Mi-era mult dor să te văd.

Lucru de altfel, era drept. Ana, cu firea ei şovăitoare, zămislită din contrastele cele mai capricioase, simţea o adevărată înviorare ritmică la apropierea de Maria, al cărei caracter ferm, avântat deşi chibzuit, şi ingenios, o cuprindea ca un val binefăcător de apă rece într'o zi înăbuşitor de caldă. Maria, care urmărise cu adâncă dragoste toate aceste dureroase răsturnări de stări sufleteşti în sufletul verei sale mai mici, o luă de mijloc, prieteneşte, şi răspunse cu cel mai firesc ton din lume:

— Şi mie mi-era dor să te văd. Mă gândeam chiar să te iau la ţară pentru câtva timp. Vii?

Ana, la început, tresări de bucurie. Gândul de a petrece o vreme în tovărăşia Mariei deştepta în ia fibrele unor emoţii de dulce şi copilărească amintire. Işi aminti însă că tatăl său nu ar vedea cu gând bun acest lucru şi că, după aceea, ar găsi mijlocul să o sâcâie îndelung pentru el şi întristându-se răspunse:

— Eu aş veni bucuros; mă tem însă...

Şi pregetă să urmeze. Maria, înţelese direcţia acestei suspensii, şi întrebă repede şi accentuat:

— Te temi, de ce?

Ana, gata să-şi mărturisească fără voe gândul, simţind caracterul lui jicnitor, schimbă direcţia lui, şi spuse:

— Da!.... mama nu s'ar simţi bine singură. Este foarte slăbită. Şi toate trele tăcură. Peste ele se lăsase acum umbra întunecoasă a lui Luca Stroici. Popa acesta, fecior de ţăran, luat de tatăl Lucreţiei şi trimis la seminar, apoi în străinătate, după strălucite studii teologice făcute acolo, se înapoie, totuş, în sat, ca simplu preot. Când bătrânul Postelnic muri, el îşi făcu o gravă datorie din a sprijini pe singurul urmaş al bine făcătorului său. Alergă, se zbătu, şi-i desfăcu, din numeroasele încurcături ivite, averea. Era un bărbat energic, frumos, cu carte. Voinţa lui era în stare să înfrunte şi apa şi muntele.

Lucreţia admirase la el deopotrivă, iscusinţa ca şi bărbăţia firei lui. Curând deveni astfel soţia lui. Nici odată, după

Din trecut

II

Părea liliacul străvechei livezi,
Sub fluturi fără de număr,
Ciorchină de-azur peste-un lac de zăpezi,
Căzându-i pe umăr!

In pieptu-i sporea ca 'ntr'un antic ulcior
Sălbaticul vieţei şuvoi,
Şi candele aprinse-i puneau sub picior,
A nalbelor foi!

Incinsele inimi păreau că se rup,
Maci noi, desveliţi pe colnic!
Sub leagăn de holde, prindea visul trup,
Ca bobul în spic!

In braţu-i ce naşte grădini de 'ntunerec,
Vreau fruntea-mi pierdut s'o cufund
Rotundul din pieptu-i o clipă să-l ferec,
De-al bolţei rotund!

ARTUR ENAŞESCU

aceia, nu şi-a putut lămuri cum se făcuse lucrul acesta. Cert e însă că era un fapt împlinit. Popa se aşezase ca un destin la capătul neamului postelnicesc, dislocase succesiv un trecut de cel puţin două veacuri, pentru a pune în loc doar zădărnicia tragică a luptei lui de adaptare, la început, cu o imponderabilă potrivnicie. Şi amândoi eşiseră sfărâmaţi.

Lucreţia avu o mişcare de chirceală dureroasă. Ana simţi, cu gândul la tatăl său, că tremură, fără să vrea, iar la maică-sa, că i se ridică în gâtlej, un nod de întristare. Maria singură avu mişcarea izvorîtă din firea ei hotărîtă, de limpede atitudine, şi ca şi cum ar fi prins din zbor un gând, exclamă:

— Tare sunt curioasă să ştiu ce va fi având cu mine vărul Luca.

Şi iar tăcură. Ajunseseră acum pe creştetul dealului Sopotului. De aci se vedea, deopotrivă, cele trei culmi pe vâile întretăiate ale cărora se desfăşura oraşul ca şi departe, lunca şerpuitoare a Oltului, cu zăvoaiele ei armonioase, cochete, cu albia lui albă până în dealul Drăgăşanilor.

Lucreţia privea aceste pământuri, cu holde, cu vii, cu păduri şi gândul că odinioară ascendenţa ei le stăpânise aproape în întregime, îi biciui sângele. Obrajii i se împurpurară de plăcere. Aici sus, în vârful dealului, se simţea ca un drapel înfipt în spaţiu şi timp. Imaginea asta o făcu să surâdă lăuntric.

Işi aminti însă că toate aceste averi se risipiseră cu totul aproape şi cu puţinul relativ, deşi de fapt destul de mult şi aşa, era acum doar al Mariei, şi-şi şterse repede din suflet surâsul de adineauri.

— Trebue să-mi ridic drapelul din spaţiu şi să-l las numai în timp, se gàndi ea. Spaţiul e Maria, acum. Eu nu mai sunt de cât vremea, în trecut.

Apoi îşi spun repede, ca şi cum ar fi ţinut să curme adânc firul acestei cugetări.

— Şi totuşi avem şi aşa prea mult.

Apoi o clipă gândurile i se întunecară. Incepea să însereze, şi curenţii de aer să se simtă, rece. Intrebă dacă nu cumva e mai bine să coboare spre casă. Ana răspunse îndoelnic. Maria afirmativ, şi adăogă că, de altfel, nici nu vrea să întàrzie, ca să aibă vreme să se întoarcă, înainte de a fi înoptat, la conac. Rămaseră, totuş încă puţin ca să mai răsufle. Urcuşul fusese destul de lung pentru a simţi nevoia să mai şi respire. Puritatea liniilor şi a culorilor, ca şi armonia din peisagiul larg desfăşurat de jur împrejurul lor, cu nenumărat de variate înfăţişări, se adânceau treptat în albastrul întunecat al zărei. Un vultur tăie văzduhul, şi trecu pe de-asupra capului lor, în zare. Toate privirile se întoarseră după el. Lucreţia atunci îşi dete seama că încă nici odată Maria nu rămăsese la ei, noaptea, şi că, ori cât de dese şi de amicale fuseseră mai de mult vizitele ei, totdeauna au fost făcute în trecere. Un sentiment de umilinţă îşi făcu loc în ea, şi spuse:

— Iţi dai seama că nici odată încă nu ai rămas în casa mea. Astăseară nu vei mai pleca la conac. Te opresc aci.

Maria ştia şi ea lucrul acesta, pe bunul cuvânt că nu fusese o simplă întâmplare. Luca Stroici era, pentru ea, un fel de duşman pe care îl cruţa numai de dragul ca şi de mila Lucreţiei. Fusese însă prea izbită de convingerea îndurerată cu care Lucreţia i-o spusese şi pentru a înlătura orice bănuială, adăogă pe un ton destul de firesc:

— Da? Atunci rămân, şi pace bună.

N. DAVIDESCU

THEODOR AMAN

O latură necunoscută a marelui pictor

In istoria plasticei româneşti, Theodor Aman este numele cel mai strălucit. Dacă prin realizarea artistică a operelor sale, el se aşează alături de marii săi urmaşi: Grigorescu, Andreescu, Luchian, faptul că Aman este întemeietorul şcolii de Arte Frumoase din Bucureşti şi încă susţinătorul ei material în răstimpul aproape de neadmis minţii noastre, cât această şcoală a fost ştearsă din bugetul Statului din presupusă lipsă de fonduri, — prin acest ultim gest mai ales, Aman ia loc în galeria marilor făuritori de cultură ai secolului trecut: Eliade, Cogălniceanu, Maiorescu...

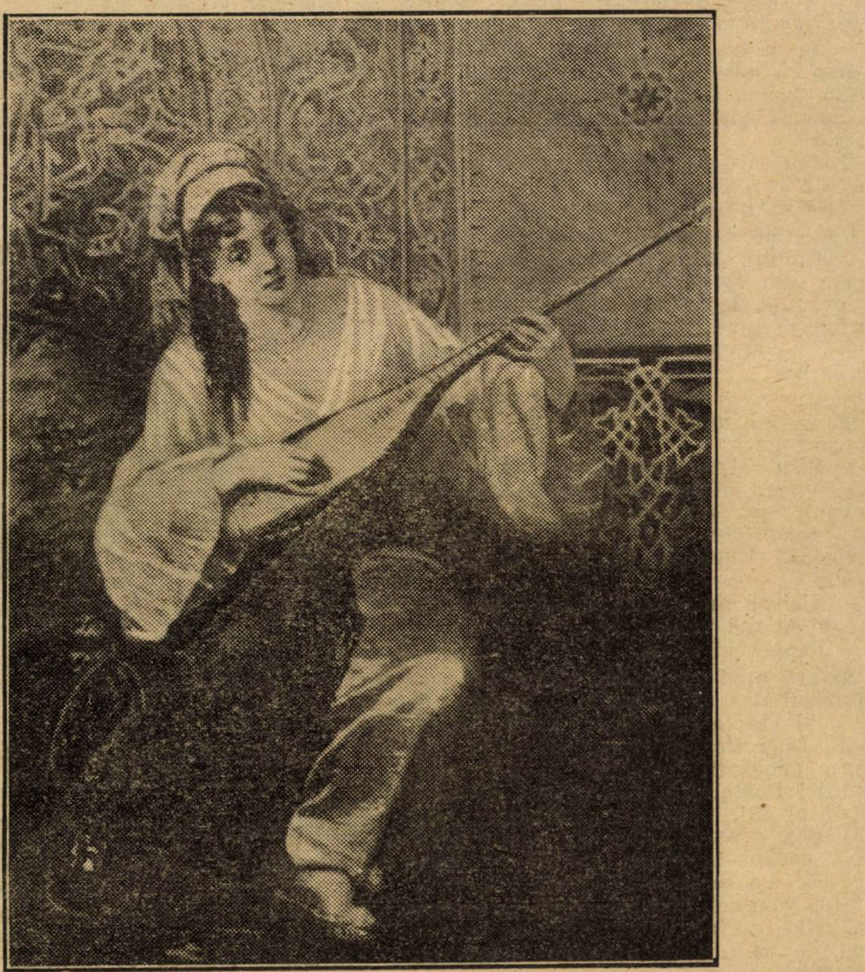

ORIENTALA: TH. AMAN

Dar, într'un restrâns articol de revistă, nu ne vom încumeta să fixăm nici măcar în rezumat marea operă şi marea personalitate a lui Aman. Amintim doar în treacăt pioşilor răscolitori ai trecutului că această lucrare se cere, în proporţii cât mai largi, imperios înfăptuită.

Un început s'a făcut, Horaţiu Dimitriu, pictorul mort de curând, luase asupră-şi această grea întreprindere încă de acum doi ani. Avea, ca surse informative, doar cele trei mape cu documente dăruite Academiei de d-na Ana Th. Aman, precum şi relaţiunile ce d-sa i le-a dat prin viu grai din belşug, ajutată de o memorie extraordinară şi mai ales de amintirea neştearsă ce o conservă soţului ei.

Bineînţeles, aceasta n'ar fi fost suficient. Şi Horaţiu Dimitriu nici nu s'a oprit aci. Indemnat de stăruinţele mătuşei sale, d-na Ana Th. Aman şi cu ajutorul material al unui alt nepot al d-nei Aman, Horaţiu Dimitriu n'a cruţat nici timp, nici osteneală: a mers la Câmpulung, locul întâmplător de naştere a lui Aman, la Craiova, oraşul de reşedinţă al familiei, a răscolit arhive, a cercetat pe toate rudele, pe cunoscuţii şi vecinii rămaşi din acea vreme şi a strâns un important material documentar.

Lucrarea începuse să se publice în ziarul **Clipa.** Din cele 11 foiletoane apărute şi în cari studiul a ajuns abia la timpul întoarcerii lui Aman din Paris (1858), se poate afirma că suntem în faţa unei lucrări desăvârşite.

Moartea prematură a lui Horaţiu Dimitriu a întrerupt publicarea lucrării. Nu ştim dacă ea a fost trasată în manuscris până la sfârşit, măcar în linii largi. Un altul ar putea-o astfel termina fără prea multă greutate. Ar fi o dublă pierdere pentru noi ca studiul acesta, singurul întreprins asupra lui Aman, să se oprească aici. Căci, în afară de covârşitoarea lui importanţă istorică, studiul are şi o netăgăduită valoare literară.

Dar după cum am indicat în subtitlu, ne-am propus în acest articol să vorbim despre o laturc aproape cu totul necunoscută a lui Th. Aman.

In adevăr, prea puţini ştiu că marele nostru pictor a fost şi muzician, a fost şi poet.

Violoncelul expus în muzeul din strada Clemenţii, indică oarecum vizitatorilor această predispoziţie artistică a lui Aman. Poeziile sale sunt însă cu totul necunoscute. Ele sunt puţine de altfel şi n'au fost scrise cu nici o intenţie de a vedea lumina tiparului. Poate-i prematur să vorbim despre ele, deoarece aceea căreia i-au fost adresate şi care i-a devenit mai târziu soţie, trăieşte încă. Dar ştim că pe venerabila doamnă Aman nimic n'o costă întru slăvirea soţului său de care vorbeşte şi acum cu aceleaşi sentimente de adoraţie care i-au înfrumuseţat tinereţea şi i-au mângâiat apoi anii de văduvie.

Menţionăm, pentru o mai justă apreciere a poeziilor lui Aman, că ele au fost scrise în anul 1860, deci cu mult înainte de influenţa eminesciană.

Pentru acel care va voi să se pătrundă de temperamentul artistic al lui Aman în întreaga lui complexitate, fragmentele ce le dăm mai jos vor arunca o lumină mai mult asupra acestui suflet delicat, nobil şi generos.

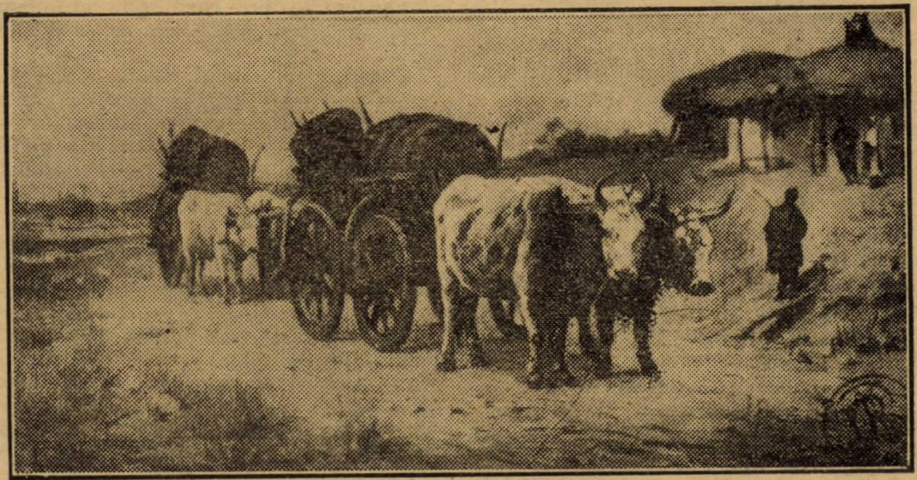

CAR CU BOI : **TH. AMAN**

Desprindem din poezia **„In pădurea dela Băneasa"**, două strofe pline de o graţie evocatoare :

Mă opresc deodată lângă o tulpină
Ce-adesea cu dânsa eu convorbeam
Fruntea mi s'apleacă, inima-mi suspină
Gândind la fericirea ce o aşteptam.

In nemişcare, pus pe gândire
In locul acela stau neclintit
Cu palpitaţii de mulţumire
Mi-aduc aminte cât am iubit

Ea e departe şi nimic nu-mi spune
De fericirea ce o aştept...

Din poezia *„Depărtarea"* :

Ai plecat iubito, lăsându-mi întristarea,
Dureri necontenite ce-apasă pieptul meu.
In suferinţa-mi mută de-a ta depărtare
Cu lacrămi de durere invoc peDumnezeu
Să te mai văd odată, moment de fericire...

După cum se poate ghici, versurile acestea au fost dedicate femeiei iubite, într'o vreme când dragostea pentru ea îi era încă interzisă. Cum se consola artistul ?

O, lună mult senină,
Tu iubită, steaua mea,
Tu, durerea îmi alină
Când nu pot a o vedea.
(Consolaţia)

Şi-i scrie :

Eu scumpă Anetto mă pălesc ca floarea
Ce uită grădinarul la timp a o uda...
(Suvenire)

Dar n'are nici o revoltă împotriva destinului sau a femeiei care fără voia ei îl făcea să sufere atât. Dimpotrivă, poetul cheamă asupra ei şi îndurarea lucrurilor :

Şi voi, frumoase locuri ce dânsa vizitează
Văzând voi acuma zeitatea mea,
Zâmbiţi-i cu iubire căci inima-i oftează
Şi fiţi încântate de-a o putea vedea !

Şi voi floricele ce mâna-i atinge
Indulciţi-i drumul cu-al vostru odor
Faceţi să tacă inima-i ce plânge
Căci e despărţită de al său Amor.
(Suvenire)

Iar când, după multe piedici şi întârzieri, marea sa iubire îşi atinse însfârşit ţinta, Aman uită toate suferinţele anilor de aşteptare şi-şi cântă fericirea :

Dorita-i vreodată cu înfocare
Rugata-i din suflet pe Creator ?
Ş'a ta dorinţă şi aşteptare
Să se ivească la al tău dor ?

Dorita-i palate sau bogăţie
Rugând cu ardoare a poseda ?
Şi din întâmplare ce-ţi place ţie
Pe loc, îndată, să ţi se dea ?

Eu nici palate, nici bogăţie
Nici alte multe nu am dorit
Numai pe-aceea ce-mi place mie
Şi ea, la dorinţă, mi s'a ivit

E dulce viaţa pe neaşteptate
Să vezi în braţe ce tu doreşti...
(Dorinţa)

Divina Comedie

Francesca da Rimini a zâmbit,
Şi 'n zâmbetul acela, Alighieri
A'ntrezărit isvoarele durerii
Şi'ntreg Infernul său l-a 'ntrezărit.

Poetul dup 'aceia ispitit
De 'mbălsămatul calm al primăverii,
De nopţile senine ale verii
Măreţul Purgator a zămislit.

In vremea ceia Dante (lumea zice)
Când sărutat a fost de Beatrice,
Era o noapte caldă, cristalină

Iar sărutarea-i ştearsă ca şi visul,
Umplu pe Alighieri de lumină
Şi concepu atuncea Paradisul.

MIRCEA PAVELESCU

Poeziile, precum şi scrisorile lui Aman, din această epocă frământată, păstrate toate în original la Academie, ar putea servi, dar mai târziu, când anii vor aşterne distanţa necesară, la reconstituirea acestui roman de dragoste, a acestei iubiri căreia Aman i-a rămas credincios până la moarte, adică timp de treizeci de ani. Astfel de iubiri, cu cât sunt mai rare, — cu deosebire la un artist, boem prin însăş firea lui, — cu atât sunt mai admirabile. Ele ne conving, după cum scrie însuş Aman într'o scrisoare adresată soţiei sale, că : „sunt fiinţe creiate anume pentru ca muritorii aleşi să poată simţi până la ce punct de mărire se poate ridica dragostea omenească".

Fire delicată şi mândră, Aman a fost toată viaţa lui un independent. Avuţia i-a înlesnit această pornire. Dar este un fapt în copilăria lui care ne dă motiv să credem că, chiar lipsit de avere, Aman ar fi ştiut să-şi păstreze, cu orice preţ, independenţa. Spicuim acest fapt din studiul de care vorbeam mai sus, al regretatului pictor Horaţiu Dimitriu :

„Pentru a-şi procura materialul de pictură, fără ajutorul protectorului său, unchiul Pàris, acest mic artist (avea 10—14 ani), nu se simte jicnit el, fiu de serdar, să se ducă cu ţiganii în bălţile din marginea oraşului şi să prindă lipitori, pe cari apoi le vindea evreilor din Lipscani. Ce admirabil gest !".

Şi iată un alt pasagiu, din acelaş studiu, care pune în evidenţă rara energie sufletească cu care Aman înţelegea de mic copil să îndepărteze toate obstacolele ce s'ar pune creaţiei artistice spre care era îmboldit — şi în care vom admira, în acelaş timp forma literară a lucrării lui Horaţiu Dimitriu, stilul său de pictor, care vede totul în coloare :

„Soarele arde cu putere acoperişul casei, căldura înăbuşitoare umple încăperea întunecoasă şi prăfuită a podului. In fund, prin cuca ce dă în curtea bisericei *), lumina pătrunde cu violenţa unui torent de lavă incadescentă şi reflexul ei desprinde în clar-obscurul dimprejur, reţeaua căpriorilor şi bârnelor interiorului. Acolo, într'un amestec de geamantane rupte, de cufere desfundate, de mobile vechi, aruncate la întâmplare, de lăzi răsturnate, din cari ies ceasloave bisericeşti şi hrisoave scorojite şi prăjite, presărate cu înflorituri roşii şi albastre, micul Dache stă aplecat deasupra unui scaun fără spătar, improvizat ca masă şi marchează în ceară diferite figuri ciudate. Şindrila şi lemnăria cucii strălucesc, topindu-se, par'că, în tonuri arse de chihlimbar, de sânge de dragon şi de şofran. Printre rupturile acoperişului, scapă câte-o dâră de lumină care, prinzându-se în praful stârnit de micul ocupant, brodează întunericul catifelat al podului cu linii paralele. Câte-odată, lumina descoperă pe podea, jos, vreo bucată de hârtie sau de pânză albă şi o topeşte într'o pată de aur aprins.

„In această atmosferă, în care lumina încrustează toate colorile soarelui şi toate reflexele nestimatelor, lucrează cu sârg micul artist, nepăsător de înăbuşeala stăruitoare. Ceara se topeşte, aproape, între degetele modelatoare. Forma creşte şi se desprinde puternic pe fondul închis. Aman are abia 8—9 ani. Seriositatea lui e surprinzătoare. Lui i se pare firesc să modeleze în ceara luată din biserică, de pe scaunul lumânărilor aprinse de bisericoşi la intrare şi să „facă“ din ea chipuri de oameni şi animale...“.

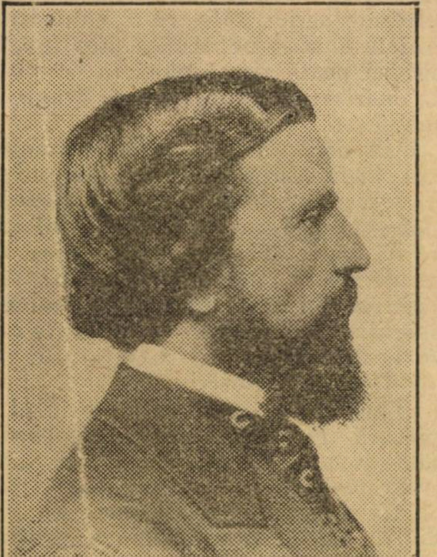

THEODOR AMAN

Nimeni nu ştia unde stă dus cu ceasurile micul „Dache“. Abia mai târziu, mama descoperă ascunzişul, primul atelier al viitorului artist.

„La început, s'a făcut haz de această descoperire. Cu toţii credeau că apucăturile lui Dache sunt trecătoare. Când însă mai târziu, coana Pepica văzu că micul artist îşi petrece vacanţele „zugrăvind“ chipurile cunoscute, s'a gândit că desigur lucrurile nu trebuie să meargă aşa departe.

„Unchiul Scarlat Pàris nu era însă de părerea surorii sale. Coana Pepica nu vrea să ştie nimic de părerea fratelui său, căci nu putea să-şi închipuie că fiul ei, feciorul serdarului Dimitrie Aman s'ar putea face zugrav ca acela care zugrăvise pe bătrânul boer acum câţiva ani!

„Cele sortite micului artist vor fi însă mai presus de voinţa mamei!“.

In August trecut, cu prilejul împlinirii a 34 ani dela moartea lui Th. Aman, sindicatul artiştilor plastici a organizat un parastas — ceremonie pioasă, dar care, lipsită de participarea oficialităţii, a luat caracterul unei prăznuiri de familie.

Amintirea lui Aman obligă la mai mult. De aceea, e bine să se ştie de pe acum că peste doi ani, la 29 Aprilie 1928, se împlinesc o sută de ani dela naşterea lui Th. Aman. Cu prilejul acestui centenar, a cărui sărbătorire o dorim cât mai impunătoare, sperăm că vor fi înfăptuite şi cele două puncte pe cari admiratorii lui Aman le reclamă de câtva timp: repararea muzeului din strada Clemenţei şi baterea unei plăci comemorative pe casa din Câmpulung, unde s'a născut marele nostru artist.

ALICE GABRIELESCU

BIBLIOGRAFIE:

Horaţiu Dimitriu, „**Clipa**“. An. III, Nr. 105—111, 120—124.

Dr. C. I. Istrati, „**Th. Aman**“ (1904), broşură aniversară.

N. Iorga, „**Studii şi documente**“, Vol. XXIV, Coresp. Serdarului Dim. Aman.

N. Iorga, Rev. „**Ramuri**“. Comentarii asupra scrisorilor lui Th. Aman către fratele său Alecu (aflate în muzeul Aman, din Craiova).

---

* Casele Aman erau aşezate în curtea bis. Sf. Troiţă (Craiova).

Intâlnire toamna

Dece plânge norul
tocmai acum
când vreau să-ţi ies în cale?...

La sărbătoarea întâlnirii noastre
vreau veselie, soare.
Dece să fie tristeţe
dacă te iubesc?...

Ca într'o cupă
îţi aduc în palmă, roade
şi vântul m'ascunde
în văluri de praf.

Voinice cu pas greu
ca legea iubirii,
în luncă se întinde
arama toamnei,
cărarea-i învelită
la fel cu balta
la fel cu iarba.

Nu mai ştiu
pe unde să trec...

Dă-mi mâna!

FLORICA MUMUIANU

Culegătorul de rouă

— Cine e la poarta cetăţii în sara asta împodobită cu ghirlănzi de sărbătoare?

Cine e acel ce vine cu trufia lui zdrenţuită să picure amar în valul bucuriei?

De eşti străin păşeşte mai departe şi încătuşează bine umbra trupului tău; iar dacă vinele îţi poartă viaţa de frate nu ai ce căuta!

Blestemul întregii cetăţi îţi va încinge deacuma sufletul şi făşiile lui vor arde şi muşchiul de pe stânci!

— Nu am venit la voi să cinstesc această zi din cupe cu răsfrângeri de sânge închegat.

Nu am venit la voi să tresar alintând strălucirea aurului şi n'am venit să'mi puneţi pe frunte semne de mărire.

.... Un rătăcitor pe drumuri lungi am fost întotdeauna.

Pe trupul meu nu au clipit nici odată pietre cu zâmbete rare — doar soarele când mi se juca în plete.

Bogăţia mea mi-a fost pământul, pământul, cu apele lui uneori de cristal, senine, uneori de lut, purtând mugetul răsvrătirii.

Arborii bătrâni la rădăcinile cărora adesea ascultam poveştile lumii.

Scorborile în care mă afundam cu vieţi în urmă, să ghicesc, ce va fi mâine...

Cerul, şi el erà al meu; — Cerul limpede pe care citiam măsura vremii; din care culegeam în albăstrelele din corola pleoapelor lacrimile lumii — erau daruri sfinte din clipe adânci!

Când aţi venit în grădina mea împletiam un mănunchiu pentru voi: va dădeam din răsadurile cele mai rare, ce nu le cunoşteau parcurile voastre.

In seri dogorîte, când veţi intinde cadelniţa mâinilor voastre să miresmaţi sufletul şi veţi privi cu trupul încleştat spre glastra de foc ce asfinţeşte pe zare, în tinda sfârşitului vostru vor răsări fire de rouă din neştiutele mele grădini.

.... Sara asta n'am venit s'o cânt pentru voi!

LIBERALLE NETTO

Din volumul „Seri adânci“.

Romanța bucureșteană

Vechiul meu prieten Pupi Violeti este un curtezan de mâna 'ntâi. Cum iese pe poartă, îşi aruncă ochii la dreapta şi la stânga şi, după direcţia în care zăreşte imaginea primei femei, îşi aranjează şi el treburile, spre centru sau periferie. Nu e zi dela Dumnezeu, în care să nu-l poarte paşii prin străzile cele mai neprevăzute, pe urma unei fete, sau femeiuşti viclene, care petrece pe socoteala vorbelor lui, dacă nu-l ia cumva în serios.

Dacă idila tinde spre centru, Pupi calcă discret, în apropierea necunoscutei, făcând o mutră serioasă, sau indiferentă, până când spectatorii curioşi se răresc şi drumurile se umplu de cotiturile noroioase ale mahalalelor. Odată ajuns în mahala, însă, se schimbă boerul : fulgerător, îşi măreşte compasul, tuşeşte, începe să fredoneze ceva, aruncă bastonul pe braţ, îşi sumete pantalonii şi, nici una nici două : atacă.

Văzându-l într'o zi ocărât de o femeie — în calitate de vechiu prieten — am îndrăznit să-i spun pe şleau : Bine, nene, nu te mai laşi de comedii ? !... Ai îmbătrânit, te-ai compromis, nu mai merge !

Dar tot eu eşii păcălit, căci iată ce-mi răspunse ticălosul : — Naiv ce eşti ! Crezi tu că un om ca mine se ia după gura unei femei ? Oare cinstea mea, reputaţia mea, se compromit, dacă-i vine uneia gust să mă facă cu ou şi cu oţet, în mijlocul străzii ?.... Mi-e foarte egal ! Mă ocărăşte una ?... cotesc drumul şi mă iau după alta ; mă ocărăşte şi asta ?... ciulesc urechile, fac pe nisnaiul — n'o să mă bat cu ele pe stradă ! — şi ţuşti după alta !

Intr'o singură oră pot să dau, după împrejurări, zece, până la douăsprezece asalturi. Şi aici am şi eu socotelile mele : să zicem că una se face că n'aude, alta intră într'o curte, alta mă face porc neruşinat, alta derbedeu ticălos şi aşa mai departe : una două, trei, şapte, nouă !... Dar eu nu disperez : într'o sumedenie de nebune, trebue să fie şi un procent de femei serioase şi gata afacerea ! Cum vezi, eu socotesc pe atâta la sută : dacă una din zece îmi primeşte amorul, sunt satisfăcut — Şi, iată cum nici o zi nu-mi rămâne nefructuoasă. Ei, dragul meu, trebue să fii înarmat pentru viaţă ! Omul, când porneşte la o treabă, ori o duce la bun sfârşit, ori o lasă moartă !

Mă convinsese. Cu procedeul lui **la sută**, oricum ar fi stat lucrurile, un vânat tot trebuia să-i pice în ghiară. Mă gândeam, scormonind trotuarul cu vârful bastonului, cu capul plecat, umilit de naivitatea mea: mult face perseverenţa la om !.... când Pupi mă deşteaptă, dându-mi o palmă la moalele capului, adică : sec mai eşti ! Şi, aproape restit : ai nătăraule, vino să te 'nvăţ carte ! Şi, mai mult pe sus, îmi făcu vânt în bodega „La doi Debreţini". Hei băiatule.... şi eu am fost ca tine, dar m'au învăţat necazurile ! Nimeni nu se naşte învăţat.

Gustai dintr'un ţap, cu un aer pleoştit şi supus, dar nu putui bea mai mult ; figura lui Pupi, vechiul meu prieten, de astădată mă domina.

Ascultă, măi băete şi bagă la cap, eu îţi vreau binele, îţi spun **ca la fratele meu :** omul nu trebue să se descurajeze niciodată ! Aşa e viaţa : un pas înainte şi doi înapoi !

...Şi, într'adevăr, mi-a înşirat atâtea aventuri, atâtea cuceriri, încât începusem şi eu să mă oţeresc : mă simţeam mai berbant şi, în ceasul acela, aş fi făcut, sunt sigur, mulţime de victime, dacă n'aş fi fost reţinut de el la berărie.

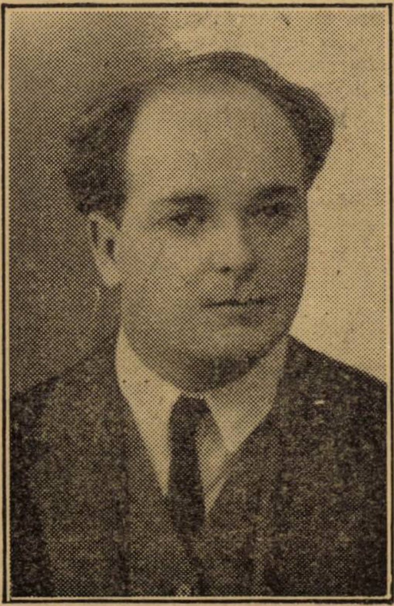

M. CELARIANU

— Cum ţi-am spus, urmă Pupi, n'am avut nimic să regret, pe urma întreprinderilor mele amoroase. Dacă am fost uneori înfrânt, apoi providenţa a vroit-o, fatalitatea, şi, înaintea fatalităţii, mă închin ! Bea-ţi ţapul, să-ţi spun şi una teribilă, ca să vezi ce surprize te pot aştepta în carierea asta aventuroasă !.... Tot aşa într'o seară, mă luai după una, pe strada Viitor ; era elegantă, frumoasă, **bine** şi mi se părea mie că ar fi mers. După ce sondai terenul, dela distanţă, cu flerul meu special mă apropiai şi începui să o curtez. Nu mă respinse, dar nici nu mă încuraja — şi, până în „General Lahovary" am mers aproape tăcând — Deodată numai ce o văd că se opreşte în faţa unei clădiri mari, toată luminată electric şi, înainte de a împinge poarta, îmi aruncă o privire, care spunea destul, pentru a te băga şi în foc. Curagios, îmi spusei în gând : am nemerit-o ! şi, dintr'o săritură, fui în curte, pe urma ei. O lăsai să intre ea mai întâi — e chestie de precauţie — şi, în timpul ăsta gândeam : am o mie cinci sute de lei în buzunar ; îmi trebue negreşit pe ziua de mâine, dar, la nevoie, ducă-se ! Pe când sondam terenul pe dinafară, o servitoare deschise uşa şi, ca şi cum aş fi fost de mult aşteptat, mă introduse, grăbit, în hall, îmi luă pălăria şi o porni înainte, până la o uşe pe care era gata s'o deschidă. Dar eu o reţinui, cu aerul meu de gentilom şi, făcându-i cu ochiul, îi strecurai în mână cinci sute de lei, înţelegi... pentru că toate lucrurile să meargă bine. Mi se păru că m'a înţeles şi mi-a făcut semn din cap să n'am nici-o grije şi, în fine, intrai.... Cum îţi spun... am intrat... Maică Preacurată, dacă aş fi ştiut ! Unde crezi că eram, nenorocitul de mine ?.... Nici nu-ţi trece prin cap, nici nu visezi : La „Societatea Protecţia Animalelor"..... Ascultă, măi, şi bagă la cap : Protecţia Animalelor !.... Am priceput numai decât după tablourile de pe pereţi şi din fraza ce auzii, intrând pe uşe, din gura unuia care făcea pe oratorul. Sala era înţesată de lume : femei bărbaţi, popi şi toţi ascultau cu smerenie, stând pe bănci, cu capetele

---

Târziu

Ho, ho ! cu hohot lung să hohotim !
Suntem nebuni şi lumea 'ntreagă e nebună
Să râdem, hai, să râdem împreună
Că vieaţa tristă, care o trăim
E doar un vis urît pe-un drum de humă
Şi tot ce năzuirăm noi o glumă —

Ha, ha ! Am plâns dureri în poezie
Şi-am înălţat altare pentru zei :
Dar le jertfirăm turme 'ntregi de miei
Şi n'am văzut ce cruntă nebunie
E să jertfeşti pentru o 'nchipuire
Pe care o numeşti Dumnezeire —

Cu hohot lung în templu-am să detun
Să se dărâme pietrele cioplite...
Voi sfărâma visările 'nflorite
In sufletul meu aprig de nebun...
Şi 'n cerul cel înalt am să ajung
Străfulgerând cu râsu 'mi îndelung.

— In suflet m'am trudit adânc să sap
Şi-am dezgropat mulţime de comori...
Le-am aruncat pe drum la trecători,
Apoi am vrut să-adun ca un satrap
Tot cerul risipit pe-oglinzi de lac...
Şi m'am trezit un cântăreţ sărac.

Ha, ha ! Şi cântul meu era duios
Şi plin de lacrimi. Nu 'l mai vreau acum!
— Imi voi croi în lume un alt drum —
Vreau cântul hohot lung, armonios,
Să freamăte de dorul furios,
Să hohotesc şi să mă 'ngân
Cu chiote şi gesturi de păgân.

... Mă văd cu mâinile încrucişate,
Cum mă privesc în ape trist, surâd.
— Mă dor privirile-mi înlăcrămate...
De mine 's ele-atât de 'nduioşate ?
— E atât de mult, de când uitai să râd !

EUGEN VICTOR

SCRISOARE

Lui Zaharia Stancu

Dac'ai porni spre seară din satul tău sărac,
Lăsând căsuţa albă cu nalbe la cerdac,
Ferit la mal, pe râul cu albăstrimi de cer,
Te-aşi aştepta în lotcă cu'n lipovan năier
Ne vom lăsa pe ape aşa la întâmplare.
Iar Dunărea setoasă, ne va sorbi spre zare,
Şi satele pe maluri ni s'or părea în cale,
Târlele de mioare păscând pe câte-o vale.
Ne-or aştepta pescarii pe-amurg la chirhana,
Din ciorba minunată, flămânzi vom ospăta.
Ne-om duce şi la Iani la han — iar cârciumarul,
Zâmbind, cu cvas sau votcă ne-o potoli pojarul.
Şi-atunci când luna'n ape se va svârli din cer
Ne-om înturna în lotca mânată de năier.
Vă flutura zăvoiul din flamuri verzi de ramuri,
Pe Dunăre vor trece dubasuri negre, ciamuri,
Ne vom răsni de ele trecând de fiecare,
Şi hanul, chirhanaua, se vor topi în zare,
S'or zbate'n preajma noastră crăpceni şi sămotei,
Spărgând pusderii stele ca boabele de mei.
Şi râu-o să ne 'ndemne cu stropi de mărgărint,
D'ar din cauc sorbi-vom nu apă, ci argint...
...Doi stârci mai albi ca luna sburând depe zăvoi
Şi-or flutura în treacăt, omătul peste noi.

RADU BOUREANUL

plecate, ca într'o catedrală. Persoana pe care o urmărisem şedea în picioare rezemată de pervazul uşii, la un pas depărtare de mine. Nimeni nu se nelinişti de prezenţa mea şi nici nu s'ar fi putut una ca asta, dată fiind evlavia cu care era ascultată fiecare cuvântare. Nu mişca nimic, nu se auzeau nici răsuflările, în timp ce, dela tribună, o cucoană bătrână, cu guler de cauciuc, bărbătesc, un colonel pensionar, de intendenţă, un doctor uscăţiv, ca un scatiu, cu membrele tremurătoare, zbierau cât îi ţinea gura: animalele noastre iubite, surorile noastre dragi, prietenile noastre devotate! şi altele şi altele.... Bine înţeles că nu eram prost s'ascult ce spuneau ei; dela început nu mă ocupai decât de doamna în chestie. Mă trăsesem încet-încet lângă ea, până când braţele ni-se atinseseră; din când în când o atingeam peste cot, dar cu aerul că o făceam din greşeală şi numai ochii trebuia să-i ţiu fixaţi la orator, ca şi cum l-aşi fi ascultat nevoe-mare. Pentru a nu da nimic de bănuit, cum se îndrepta vreunul spre tribună şi, chiar înainte de a începe să bată câmpii, eu o porneam cu aplauzele şi aplaudă şi aplaudă, de-mi făcusem palmele flăcări, nu altceva. Când striga cineva „bravo", izbucneam la rândul meu: bravo, bis, trăiască, urrraaa!! Şi, în vremea asta, coatele îmi manevrau pe lângă dânsa, după alfabetul sentimental. De câte ori o surprinsei privindu-mă şi atunci dădui ochii peste cap, pusei mâna pe piept, dar nicio vorbă: nu era rost de nici un cuvânt! Tocmai vorbea o cucoană grasă, cu un glas piţigăiat şi îmbrăcată într'o rochie sură, având talia şi umerii garnisite cu căţeluşi de culoare verde şi, pe fiecare mânică: o pisică închipuită mâncând un colac. N'aş fi băgat-o de seamă, dacă nu ţipa de-ţi lua auzul, bătând cu pumnii în masă şi urlând: ajutor, ajutor, pentru animalele noastre de curte!... Ca un refren dezasperat, vorbele astea se repetau după fiecare frază şi tocmai târziu, băgai de seamă că publicul se ridica pe rând, se scotocea prin buzunare şi se strecura la tribună, depunând într'o mare cassă de tinichea, bancnote mototolite şi întorcându-se, apoi, cu conştiinţa împăcată, la băncile încălzite. Curând rămăsei singurul din sală, care nu dăduse şi, evident, vocea oratoarei se ascuţea de astădată numai pentru mine. Mă uitai în toate părţile şi-mi dădui seama că toată mulţimea aceea căsca gura la mine; câţiva mă fixau chiar, batjocoritor. Eu n'am obicei s'arunc banii în vânt, dar nu mai era nicio scăpare: mă lăsai în voia soartei, buimăcit şi ajunsei asudat până la tribună. N'aveam decât mia de lei, neschimbată, dar ce era să fac?...

Oratoarea cea grasă îmi şi întinsese cutia, mestecând-o în faţa mea, ca şi cum m'ar fi invitat să dau cât de mult, că încape. Scosei, mia, o desfăcui, ca să se vadă bine— aruncai o privire cu înţeles spre dama în chestie — şi îi dădui drumul în casetă, retrăgându-mă în colţul meu, ca un cotoi leşinat.

Dama mă privi surâzătoare — văzuse că dispun — şi-n cele din urmă îmi ziceam: cel puţin cu atât să m'aleg: fac şi eu dragoste cu ea pe datorie. Şi, la gândul ăsta, îmi mai veni inima la loc.

In sală se făcuse mişcare: o damă, probabil din 'nalta societate şi care făcea pe prezidenta, trecea printre bănci, cu un carneţel şi, la fiecare persoană se oprea, punea o întrebare şi apoi nota pe carnet. Auzeam în jurul meu, din când în când: da, da, mă rog, cu plăcere — şi, când nobila doamnă fu în faţa mea, nici nu mai ascultai ce mă întreba; mă închinai, respectuos, surâsei automat, mă prezentai şi promisei, la rândul meu: da, da, cu plăcere, madame!

Până aci a fost greu! In mişcarea deslănţuită mi-a fost uşor să adresez obiectului dragostei mele câteva vorbe esenţiale, strecurându-i şi cartea de vizită, pe care o citi cu vădită bucurie.

După o pauză de gândire îmi şopti: la 10 jumătate, acum e zece.

Am aranjat, îmi spusei, şi începură să mă treacă mii de fiori. Discursurile reîncepuseră şi se ţineau lanţ, dar acum adevărat că nu mai auzeam nicio vorbă. Mă furnica prin tot trupul gândul că, peste o jumătate de oră voi fi singur, cu draga mea şi voi gusta o fericire în stare să compenseze emoţiunile prin cari trecusem. La fiecare minut scoteam ceasul, mă uitam la el, fără să văd şi'mi venea să-l arunc în capul vorbitorilor. Dar, cu chiu cu vai, se făcu zece şi douăzeci şi cinci. Mai erau cinci minute. Doamne, care ai ocrotit pe Isac şi pe Rebeca, ajută-mă şi pe mine!... Ardeam, nu mai puteam, scosei pardesiul, îmi ştersei fruntea, un minut trecea ca un veac.... In fine!!!.... Veni şi zece şi jumătate!... Dar, în acelaş timp, clopoţelul dela tribună sună sfredelitor. Dumnezeule, părere să fi fost, sau aevea?.... Nu, nu era părere. Dela tribună, doamna cu carneţelul, se adresă publicului: d. Pupi Violeti, noul nostru tovarăş, va vorbi onoratului public despre rolul pisicilor în stârpirea duşmanului nostru: şoaricele!....

Imi veni să mă prăbuşesc la pământ. Prăpădit, mă uitai spre vecina mea. Ea-şi încheiase haina şi, când a auzit despre ce era vorba, mi-a aruncat o privire fulgerătoare şi aiurită şi fără nicio milă, trântindu-mi uşa peste picoare, eşi. Dar, ce era să fac?.... Nu mai aveam încotro. Publicul începuse să bată din palme şi din picioare, un freamăt se înălţa din mulţime: la tribună, la tribună!.... Violeti, Violeti!.... Doamna cu carneţelul se apropiase din nou, îmbietor......

...Mă duseiu să vorbesc!...

MIHAIL CELARIANU

Clasicism și romantism

II

Prin urmare Fénelon şi Rousseau, cel dintâi prin scufundarea în apele mistice ale quietismului, al doilea prin izolarea şi regăsirea de sine, au inaugrat interiorizarea sufletească; iar prin evadarea în mijlocul naturii socotită după predilecţia lor pentru simplicitatea clasică ar fi pus bazele romantismului de mai târziu. Aşa spun istoricii literari minierii precursorilor, Fénelon ivindu-se cu câte-va decenii înaintea lui Rousseau, ar urma după cea mai elementară inferenţă logică, ca cel dintâiu să fie adevăratul precursor.

Prima întrebare, pe care trebue să ne-o punem, este aceea de a şti, dacă Fénelon aduce cu adevărat o altă mentalitate. Convertirea quietistă izbutise ca să-i modifice rezonanţele sufleteşti? Sau chiar dacă ar fi izbutit, clericul Fénelon începuse să fie altceva de cât un mistic, din care primele ediţii apăruseră încă din evul mediu, sau chiar dela Plotin? De ce Fénelon precursor şi nu făuritorii reformei religioase? Sau de ce ei, şi nu un Sf. Francisc din Asisi cel înfrăţit cu natura direct, nu prin formule ideologice? De ce nu pustnicii, sau primii creştini sfâşiaţi de fiare în circurile imperiale, ca să-şi scoată la lumină, prin sfărâmarea amforei plină de pământ a trupului flacăra sufletului înăbuşită de plăceile lumeşti?

De altfel s'a şi susţinut cândva, că geniul creştinismului sfărâmătorul de idoli şi de viaţă trupească, liberatorul de suflete din ghiarele cărnei, ar fi fost lespedea de temelie a romantismului.

Mentalitatea nouă cu totul nouă creată de creştinism a fost însă o mentalitate colectivă condusă de „canoanele" culese din Vechiul Testament (Sfânta alianţă a lui Dumnezeu cu Israel) şi mai ales din Noul Testament (Sfânta alianţă a unui Dumnezeu cu umanitatea păcătoasă prin intermediul lui Isus Cristos. Creştinismul izvorât din Noul Testament este o religie „revelată" cu care credincioşii organizaţi în biserică nu mai au libertatea individualităţii lor, ci obligaţiunea ispăşirii ca om, nu ca individ. Spiritualismul creştin, fireşte, superior prin aceasta tutulor religiilor existente, ca şi acelor care au fost, nu putea însă să'încredinţeze pe om în mâinile propriului său suflet. Biserica porunceşte şi creştinul i se supune pentru mântuirea umanităţii. Canonul fundamental al creştinismului este evitarea sub orice formă a sensualismului, de aci şi goana bisericii împotriva artei dătătoare de plăcere chiar spirituală, dar în tot cazul alta de cât aceea a credinţei.

De altminteri dogma, porunca bisericească până la cel mai rigid formalism întovărăşeşte, sprijinind orice fel de religie. O credinţă oarecare se poate reflecta în arta unui popor, dar ea va putea mai greu să călăuzească arta, dându-i un suflet nou pe cale pur bisericească. O dovadă absolut peremtorie este instalarea clasicismului modern în mijlocul catolicismului francez intolerant ca orice religie.

In studiile acelora, care au încercat găsirea precursorului romantismului este, credem o eroare ce a deviat soluţionarea ecuaţiei propuse. Romantismul presupune apariţia unui suflet nou, sigur mult mai vechiu de cât Rousseau sau Fénelon, a unui suflet omenesc în tot cazul laic, produsul lent al unui proces de evoluţie, pe care Schiller cel dintâiu l-a întrevăzut, când a făcut delimitarea dintre cei vechi şi moderni în studiul său despre „Poezia naivă şi sentimentală" (1795—1796).

Schiller arată, cum puterea celor vechi consistă din determinarea obiectelor în finit (arta plastică), pe când modernii excelează în arta infinitului (arta poetică). Cei dintâi au imitat natura, ceilalţi au idealizat-o.

Superioritatea modernilor în ceeace priveşte ideile nu le este de un prea mare ajutor în arta plastică, unde trebue în mod necesar să determine în spaţiu cu cea mai mare preciziune imagina, pe care închipuirea lor a zămislit-o, şi unde prin urmare trebue să se măsoare cu cei vechi spre a pierde victoria. In materie de poezie modernii înving pe cei vechi prin bogăţia fondului, prin tot ce nu se poate nici reprezenta, nici traduce prin semne sensibile complete, într'un cuvânt, subliniază Schiller, prin tot ce se numeşte spirit şi idee în opera de artă.

Individualizarea este caracterul anticului şi idealizarea este forţa modernului. Cea dintâi presupune naivitate în contact cu natura, a doua sentimentalitate. E natural prin urmare, ca în tot ce trebue să ajungă la intuiţia sensibilă, imediată şi să lucreze individual, anticul să învingă pe modern. De altă parte, conchide Schiller, e tot aşa de natural, ca atunci, când e vorba de intuiţii spirituale, lumea simţurilor poate şi trebue să fie depăşită şi astfel anticul să sufere în mod necesar limite în materia sa şi, că tocmai fiindcă e legat de aceste limite, anticul să rămână în urma modernului, care se poate libera de ele.

Poetul modern, adaugă Schiller într'o notă din prima ediţie ce n'a mai apărut în ediţiile următoare, trebue să-şi propună, ca pe deoparte să fie antrenat dincolo de realitate prin facultatea ideilor şi pe de alta, să fie readus în datele realităţii prin instinctul reprezentării, căci prin însuşi fenomenul acesta el intră în luptă cu sine însuşi şi nu poate termina lupta de cât admiţând, ca regulă, posibilitatea reprezentării idealului.

Trecând peste această erarhie între arta veche şi cea modernă, care se referă mai mult la elemente de conţinut de cât la mecanismul pur estetic, ajungem la ceeace constitue sâmburele gândirii lui Schiller: delimitarea între arta veche şi cea modernă, între cea clasică şi cea romantică, cea veche fiind obiectivă în esenţa ei, e naivă în înţelesul de supremă oglindire formală pe placa unei sensibilităţi pur pasive; cea modernă, este subiectivă, deci sentimentală.

Clasicismul francez este o revenire la modelele greceşti, graţie refluxului tardiv al Renaşterii italiene. Epoca însă era depăşită. Caracterul sentimental al momentului său istoric, sufletul omenesc îl dobândise încetul cu încetul după perimarea păgânismului şi după însemnarea definitivă a creştinismului, pe cărări laice, nu la umbra bisericii.

Nu-şi găsise încă nici un teoretician care prin ideaţiunea şi viaţa sa laică să desfunde din apăsarea tradiţiei înmugurirea sentimentală.

Acesta a fost rolul lui Rousseau în istoria literaturii universale.

Sentimentalismul în sine e anestetic.

Preţiozitatea pe care o combate Boileau, sau Moliére, dar mai ales Fénelon este un sentimentalism languros, fad, mălăeţ şi călduţ, deci inestetic. Dramaturgia lui Corneille, dar mai ales a lui Racine a produs însă estetizarea sentimentalismului în cadrul tragediei greceşti.

Acesta e motivul, poate, pentru care clasicismul francez e oarecum artificial, şi abstract, dându-ne cu toate, că ne găsim în faţa unei veritabile manifestări artistice, acea impresie nelămurită de funciară incompatibilitate între elementul naiv şi cel sentimental. Clasicismul naiv în esenţa lui devenise în secolul al XVII-lea sentimental. Era tocmai idealul artistic, pe care îl preconiza Schiller în mod postum şi împotriva căruia se ridică Nietzche când ne vorbeşte despre „socratismul estetic".

Acesta e punctul pe care nu-l admitea Fénelon. Ar fi dorit ca Racine să fie Sophocles — nu Euripide — mai ales că pentru Fénelon preţiozitatea ambiantă ar fi putut surpa din gloria lui Racine. Fénelon nu admitea pur şi simplu poezia sentimentală şi dorea revenirea, imposibilă în fapt, la cei vechi. Mai era însă şi clericul din Fénelan, care nu putea decât să blesteme amorul profan din dramaturgia franceză, fiindcă pentru el sentimentalism însemna amor profan: acuplare genezică, Brémond ca şi Albert Schinz îl aclamă totuşi pe Fénelon ca pe un profet literar: „Albină lacomă pentru toate lucrurile viitorului" a zis cel dintâiu. In realitate Fénelon a fost mai clasic de cât secolul al XVII-lea.

Acela care a scris „Le suite du IV-e livre de l'Odyssée où les aventures de

Intr'o clipă de'ntuneric

Clopotul jertfirei mele va isbi'ntr'un miez de zi
Şi va fi un singur clopot nimeni nu-l va auzi,
Ruga unui fier în care s'a oprit un glas de om,
Putred ca un fruct ce cade dintr'o ramură de pom...

Greu pământul cu o daltă de titan se va desface,
Viermii vor şopti sarcastic: Visul tău, eterna pace...
Cântărind în mâini de oase bulgării de 'nţelepciune
Voi găsi ce-i adevărul, adevăr ce nu se spune.

MATEIU C. ALEXANDRESCU

O SEAMĂ de CUVINTE

Newton, celebrul fizician, făcea odată — iarna — nişte calcule, chemă servitorul şi-i spuse că-i frig. Acesta îl mută, cu scaun, cu tot, lângă sobă.

Peste puţin timp se încălzeşte aşa de tare, că strigă servitorului :

— Dobitocule, nu vezi că m'am fript aicea ? Mută soba dobitocule !

Servitorul îi observă :

— Mă iertaţi, n'ar fi bine să vă mutaţi d-voastră cu scaunul ?

— Aşa-i frate, că bine zici. Cum dracu nu m'am gândit şi la această soluţie !

■

— Allo, domnul Tristan Bernard. Vă telefonez ca să ştiu dacă aţi primit invitaţia mea la masă pentru astăzi ?

— Da, am primit invitaţia, foarte gentil din partea d-voastră.

— Vă aşteptăm, căci veniţi de sigur ?

— Nu, nu,... mulţumesc.

— Cum nu sunteţi liber ?

— Ba da, ba da...

— Atunci ?

— Nu mi-e foame !

■

Lord Curzon, pe când era vice-rege al Indiilor, discuta într'o zi cu un înalt funcţionar, un veteran care, pentru a întări punctul său de vedere voi să invoace, „cei treizeci de ani ai săi de experienţă“.

Atunci lord Curzon răspunse cu tonul lui semeţ :

— Eu nu sunt aci ca să mă închin în faţa unei experienţe de treizeci de ani, ci pentru a-i îndrepta erorile !

■

Lloyd George, vorbind într'o zi despre home-rule, zise :

— Vreau home-rule pentru Englitera, pentru Şcoţia, pentru Wales şi Irlanda !

Unul strigă atunci :

— Home-rule pentru iad !

— Perfect, răspunse Lloyd George, fiecare intervine pentru ţara lui !

■

Socrate, în urma rugăminţei unui flecar, ca să-l înveţe retorica, îi ceru un preţ de două ori mai mare decât celorlalţi.

Palavragiul întrebând dece trebue să plătească îndoit, Socrate îi răspunse :

— Fiindcă pe tine trebue să te 'nvăţ şi să vorbeşti şi să taci !

RUD. A. KNAPP.

Télémaques, fils d'Ulysse“ (1699) opera cea mai imbibată de mitologie veche, dar tot în atmosfera sentimentală a epocii, din care nu se putea smulge, era teoreticeşte înrădăcinat în poezia naivă a antichităţii, care dacă îi nelinişte puţin, din cauza păgânismului, îndatoririle sale de slujitor al bisericii creştine, îi mulţumea în schimb ura împotriva amorului profan graţie discreţiunii anticilor în unele din operele lor de artă, faţă de marea taină genezică.

Poate că în „Télémaque“ se aude mai puţin acel „perpetuel grelot de l'amour“ cum spune Albert Schinz şi mai rar. Poate că „une survivance stupide de la mièvrerie de Preciuses“ nu găsim în peripeţiile fiului lui Ulyse, toate acestea însă ca şi tot ceea ce întâlnim în operile sale de critică literară, fie că e vorba de „Dialogues sur l'Eloquence“ sau de „Memoire sur les occupations de l'Academie française“, fie că ne referim la „Lettres à Monsieur de la Motte“, sau la celelalte amintite până acum, ne fac să vedem în Fénelon un aprig duşman al sentimentalismului.

Desigur că Fénelon ar fi admirat dacă ar fi trăit „Cloitre“ a lui Verhaerén, sau actul I din „Simone“ de Brieux, în orice caz „Curé de Tours“ a lui Balzac, chiar şi sau mai ales „Abbé Tigrane“ de Fabre, dar ar fi anatemizat nu cu prea multă cordialitate „Notre dame de Paris“ a lui Victor Hugo, cel mai romantic dintre romantici.

Din Racine fără îndoială că trebue să-i fi plăcut mai ales „Esther“ şi „Athalie“, findcă numai aceste două sub raportul erotic pot sta alături de Oedip rege, Iphigenia şi Hippolyt, după cum spune un critic francez modern.

Dar dacă ar fi citit Fénelon „La nouvelle Heloïse“ şi confesiunile lui Rousseau?

De fapt primele izbucniri ale sentimentalismului sunt foarte vechi, de aceea şi delimitarea pe care o face Schiller nu e o delimitare absolută în timp. De altfel Fr. Nietzche face aceeaş demarcaţie între poezia dionisiacă şi cea apolinică (Origina tragediei) renunţând cu desăvârşire la elementul cronologic. „Psalmii“ şi „Cântarea cântărilor“ sunt cele dintâi mărturii de poezie sentimentală adevărate; dar cu un caracter strict religios; apoi sentimentalismul scapă din făgaşul estetic aproape în tot timpul antichităţii din perioada de culminare, încearcă o restaurare în evul mediu fără rezultate prea fericite spre a fi izgonit aproape în timpul Renaşterii.

In secolul al XVII-lea în Franţa alături de restaurarea clasicismului, sentimentalismul printr'o derivare uşor de înţeles se refugiază într'o pură expresiune verbală: preţiozitatea.

Nici clasicii francezi n'au putut evita, cu toată dragostea lor pentru Sophocles, versuri de acestea în tragediile lor:

Impatients désirs d'une illustre Vengence
A qui la mort d'un père a donné la naissance

(Cinna I. I.)

In acelaş chip eufuismul englezesc inaugurat de Iohn Lyly întovărăşeşte în timp apariţia lui Shakespeare, primul romantic, adică cel dintâiu creator de poezie sentimentală adevărată, după cum gongorismul în Spania premerge lui Cervantes, sau marinismul în Italia, lui Metastosio şi Goldoni. Eroarea pe care o face un Albert Schinz este mai ales credinţa că lupta lui Fénelon împotriva preţiozităţii ar însemna tocmai pregătirea literaturii romantice de mai târziu, ceea ce ar fi o pregătire a unui eveniment, luând atitudine împotriva germenilor săi. Or romantismul chiar şi în epoca sa de afirmare categorică şi generală, — după revoluţia franceză — a păstrat ceva din preţiozitatea primitivă, adică din alambicarea sufletească graţie subiectivizării sau a spiritualizării reflectată pe calea expresiunii verbale complexe.

De altfel pe de o parte toate derivatele romantismului, începând cu simbolismul ca şi pe de alta, toate revenirile derivative către clasicim, adică realismul sau naturalismul se delimitează între ele prin prezenţa sau absenţa preţiozităţii, repetăm în înţelesul de alambicare sentimentală reflectate într'o expresiune verbală complexă, nu în acela de fard exterior, ca în literatura paralelă clasicismului francez citită în saloanele hotelului de Rambouillet, sau ca în acel imens roman sentimental al lui Honoré d'Urfé; nici ca în poemul „Adonis“ al italianului Marini, care povesteşte în douăzeci de cântări dragostea Venerei cu Adonis, sau ca în sonetele şi odele lui Gongora care ne vorbeşte de „pieptănătura umedă şi ondulată a fluviului Guadalquivir“ (Sonetul LXX) şi nici ca simetrismul verbal al lui John Lyly din „Euphues“.

Toată literatura aceasta constitue ultimul moment de ratare a romantismului încremenit în posibilităţile lui de afirmare de către artificialitatea vieţii de la Curte în mijlocul căreia mai toţi aceştia erau obligaţi să-şi înstrăineze lira protocolar.

Cel dintâiu care socoteşte Curtea ca o piedică pentru realizarea deplină, nu derivată a romantismului, adică primul care a înţeles din chemarea romantismului sinceritatea afirmării de sine fără legi exterioare menite să încorseteze un avânt franc, este Jean Jaque Rousseau, Fără să fi fost creator de artă, fiindcă romantismul propriu zis îşi găseşte adevărata cale după revoluţia franceză, Rousseau este animatorul unei inventalităţi ,în care literatura romantică de mai târziu a jurat încă de la primele ei accente. Rousseau i-a netezit cărările.

Şi poate că nu e lipsit de interes din punctul acesta de vedere şi faptul, că Rousseau a arătat înaintea tuturora pe cale de ideaţiune estetică, în ce consistă aşa numita „viziune muzicală“ sau „audiţiunea colorată“ adică tocmai mijloacele estetice în mod riguros romantice şi reluate apoi de aşa numita literatură nouă în timpurile noastre. Rousseau aşează explicaţia acestor fenomene în procesul de analogie intersenzorială a imaginilor cinetice, de care ne-am ocupat cu un alt prilej. (Teoria imitaţiunii în estetică).

Fénelon reprezintă în literatura franceză, fireşte, un moment destul de impunător şi fără adausul calităţii sale de precursor al romantismului. El care inaugurează aproape secolul al XVIII-lea înţelege destul de limpede cum poezia în mijloacele sale tehnice nu poate rămâne locului dar era în esenţa lui un antiromantic categoric, după cum am văzut.

„De câtva timp“, zice totuş Albert Schinz în articolul citat, ne întrebăm mereu, care era origina concretă a acestui element inevitabil şi atât de des deplasat în orice piesă de teatru în Franţa, începând cu secolul al XVII-lea: amorul. Niciodată nu ne-am fi închipuit un motiv atât de frivol şi cu toate acestea, citind pe Fénelon certitudinea ne pătrunde: este supravieţuirea stupidă a dulcegăriei preţioaselor“. Poate că clasicism înseamnează absenţa acestui necontenit clopoţel al amorului, dar nu putem admite în nici un caz că Fénelon e un romantic, fiindcă era un clasic ci mai degrabă că nu era un romantic, findcă era un clasic.

SCARLAT STRUŢEANU

COSTACHE CONACHI

Literatura românească dela sfârşitul veacului al 18-lea şi până către 1830, când începe să-şi ia înfăţişare de literatură modernă; a fost produsul claselor boereşti. Acest fapt îşi are explicarea lui logică în organizaţia de pe acea vreme şi în posibilitatea de liberă gândire şi scriere a singurei clase care avea îngăduinţa să se manifeste.

Boerimea de pe acea vreme izolată de contactul cu pătura ţărănească şi deci şi cu literatura poporană nu putea să aibă o limbă curat românească în scrisul ei. Imitaţia străină, grecească şi apoi franceză o atrăgea mai repede, dându-i modele de inspiraţie atât în în fond cât şi în formă.

A vorbi pe acea vreme de o literatură românească cum fusese pe vremea cronicarilor; cari deşi erau toţi fii de boer, dar aveau legătura strânsă cu simţirea pământului românesc; înseamnă a înţelege greşit o epocă a literaturii noastre.

In această atmosferă apare literatura Văcăreştilor în Muntenia şi acea a lui C. Conachi în Moldova. Trebuie să ţinem seamă însă de un fapt care îşi are importanţa lui în aprecierea ce o facem asupra literaturii de atunci.

Scriitorii boeri au scris literatură numai din plăcere de a scrie şi fără dorinţa de a o publica. De aceea forma scrierilor literare din acea vreme va fi foarte stângace şi subiectele tratate destul de familiare.

Sunt convins, că dacă C. Conachi, cu toată lipsa sa de cultură literară mai superioară şi de simţ critic, şi-ar fi publicat singur poeziile sale, le-ar fi redus la jumătate. Ar fi dispărut din opera sa, toate acele nume proprii de muze inspiratoare, care ne fac să zâmbim astăzi cu multă plăcere când încercăm să le citim.

Dealtfel Costache Conachi a fost un boer foarte simpatic în viaţa lui şi faptele săvârşite de el, pot prezenta o curiozitate şi acum.

S'a născut la 14 Octombrie 1777 dintr'o renumită familie boerească, în satul Ţigăneşti din jud. Tecuciu. Tatăl său Manolache Conachi a dus o viaţă foarte uşoară risipind în petreceri toată averea părintească. Fiul său însă, crescut şi educat destul de serios de profesorul francez Fleury numit şi **„le règicide“**, a fost un om statornic şi chibzuit. La trei ani după moartea tatălui său, întâmplată în 1803, reuşeşte să-şi cumpere o moşie şi să adune tot ce a irosit cu atâta libertate, tatăl său. Dealtfel în viaţa sa poetul Conachi a fost o fire serioasă şi cumpătată.

In toate funcţiunile ocupate: prefect de Tecuci, prefect de poliţie în Iaşi, membru în comisiunea pentru redactarea Regulamentului organic, ministru de justiţie, inginer hotarnic Costache Conachi inspiră toată greutatea omului practic şi seros. Acestea nu-l opresc însă ca în poezie să dea dovadă de multă naivitate şi uşurinţă.

Pregătitul şi prudentul luptător al vieţei publice a fost în poezie un nenorocit cavaler învins şi subjugat de mrejele amorului. Din întreaga noastră literatură erotică el a fost cel mai nefericit şi mai nedreptăţit ostaş al zeului Amor.

A luptat cu credinţă până la vârsta de 72 de ani când copleşit de bătrâneţe depune armele şi se dă învins.

In această privinţă el a fost cel mai fidel cântăreţ al iubirei, mai fidel decât Alfred de Musset!...

Dintre toate romanele sale de iubire, ce le putem urmări după stângacele sale versuri, acel închinat Zulniei a fost cel mai sincer şi mai de lungă durată.

Zulnia era, după cum se ştie, Smaranda Negri, soţia lui Petrache Negri şi mama marelui patriot Costache Negri.

A întâlnit-o pentru prima oară în vara anului 1810 la băile Slănicului.

Acest amor a fost platonic multă vreme, deşi poetul a suferit mult din cauza lui şi deşi la 1824 iubita sa rămâne văduvă. De abia în 1828 Conachi se căsătoreşte cu ea. Nu are însă fericirea să o aibă mult, căci la 1831 Smaranda Negri moare. Atunci Conachi a scris poezia sa **„Pe năsălie“** din care desprindem versuri simple, dar de adâncă simţire:

„Pe năsălii răstignită zaci,
draga mea Smărăndiţă!
„Căci de pre pământ la ceriuri
au sburat a ta fiinţă;
„Nu vezi plâns, n'auzi suspinuri,
de cele lumeşti departe,
„O putere mai ai încă:
că cu moartea ta dând moarte,
„Mi-ai răpit orice simţire
şi dorinţă de alt bine,
„Afară de unul numai —
să mă îngrop lângă tine!..“

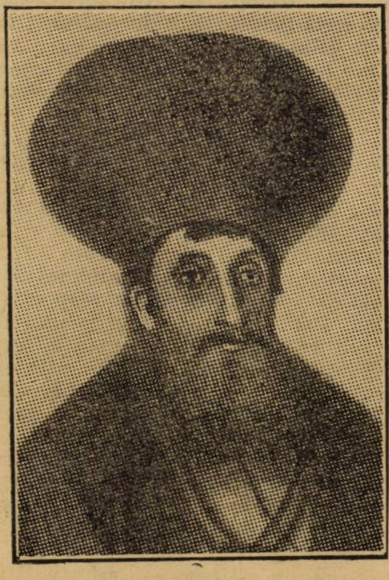

COSTACHE CONACHI

In 1834, a crezut un moment că poate fi el ales domn în Moldova, ţinând seama de politica sa rusofilă. Dar nădejdea i-a fost spulberată odată cu numirea lui Mihai Sturdza. Poetul Conachi să retrage la moşia sa Ţigăneşti, unde moare la 4 Februarie 1849.

Bagajul poetic al lui C. Conachi este destul de voluminos, ţinând seama de împrejurările când scrie poetul. In afară de poeziile publicate în cele două ediţii cunoscute dela 1856 şi 1887 s'a mai descoperit în ultimul timp de d. C. Botez (Cf. „Viaţa Românească“ Iaşi 1906) încă vre-o 76 poezii inedite.

Dar poetul C. Conachi are şi o bogată activitate de traducător. Bine înţeles traducerile sale sunt făcute după opere care n'au avut nici o valoare literară remarcabilă şi în afară de cele câteva tălmăciri din **„Metamorfozele“ lui Ovidiu** sau **„Discurs asupra omului“** de scriitorul englez Pope, ele nu pot prezinta nici un interes.

Poeziile lui Conachi, publicate după moartea poetului, au avut o răspândire foarte mare cu mult mai înainte.

Purtate de rătăcitorii lăutari ţigani de pe acea vreme, ele au emigrat în totul cuprinsul Principatelor. Le-au cunoscut şi Văcăreştii şi Anton Pan, primii însuşindu-şi câteva din ele, al doilea popularizându-le în antologiile sale **„Spitalul Amorului“** etc....

In istoria literară românească poetul C. Conachi are un capitol destul de important, nu atât pentru valoarea literară a operilor sale, cât mai mult pentru pregătirea spiritului românesc pentru o literatură sănătoasă care s'a înjghebat imediat după el.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

1. — **Opera, ediţii:**

1) **Matilda, roman dela M-me Cotaine...** 1844.

2) **Poezii, alcătuiri şi tălmăciri....** Iaşi 1856.

3) **Poesii, alcătuiri şi tălmăciri.** Ediţia a doua. Iaşi 1887, îngrijită de M. Pompiliu.

4) **Scrisoare către Mitropolitul Veniamin în România literară“** Iaşi 1855.

5) **Două scrisori de ale lui Conachi** publicate de Gh. Ghibănescu în **„Arhiva“** anul XIII.

6) Cf. manuscrisul 137 din Biblioteca Academiei Române.

CALENDAR LITERAR

18 Aprilie, 1880: A murit în Bucureşti poetul C. Aristia.

19 Aprilie, 1885: A murit C. A. Rosetti.

1887: Apare în Bucureşti **„Lupta literară“,** condusă de Barbu Şt. Delavrancea.

1898: T. D. Speranţia a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Basmul şi poezia“.**

20 Aprilie, 1906: Apare în Craiova revista comemorativă **„Traian Demetrescu“.**

21 Aprilie, 1866: B. P. Haşdeu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Filimon şi Depărăţianu“.**

1867: C. Esarcu a vorbit la Ateneul Român despre **„Educaţiunea şi politica“.**

1882: A murit în Bucureşti filosoful Vasile Conta.

22 Aprilie, 1866: Constantin Stamati, Ioan Caragiani, Timoteiu Cipariu, Alexandru Haşdeu, Alexandru Hurmuzachi, şi Gh. Bariţ au fost numiţi membri ai Societăţii Academice Române.

1867: Ioan Heliade Rădulescu a fost ales primul preşedinte al Academiei Române.

1897: A murit la Ghergani (jud. Dâmboviţa), Ioan Ghica.

23 Aprilie, 1835: S'a născut juristul şi istoricul George Ioan Missail.

1859: S'a născut în Ploeşti filologul Lazăr Şăineanu.

24 Aprilie, 1837: Apare în Bucureşti **„Cantor de avis şi comers“** condus de Zaharia Carcalechi.

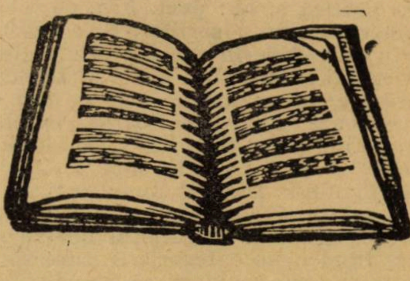

Scrisoare deschisă Domnului care glumeşte

SCUMPE PERPESSICIUS,

Aş vrea să fiu în stare să răspund articolului bipartit al amicului nostru sincere delectus, Scarlat.

Dar nu pot şi să vezi de ce.

1. Mai întâi nu l-am citit. O afirm nu de formă.

2. Apoi am toată nădejdea că, prin deciziunea nr. cutare, din ziua cutare, a şcoalei cu estetică, institut şi bae de aburi din strada Nifon, s'a hotărît odată, pentru liniştea omenirei, că acest articol „e ca... calitate exultant, ca cantitate exuberant şi aşa-şi-aşa din punctul de vedere al tonalităţei. Având, acum, şi calitate, şi cantitate şi tonalitate, această producţiune a creerului nostru devine în mod fatal o **operă literară.** Dar odată stabilită ca atare, ea nu prezintă nici acea **sinteză** între om şi natură sau suflet şi obiectul prezentat lui, nici aceea idee generatoare din partea schimbată a sistemului, nici acel punct inhibitiv dela capitolul dramei, care să facă din ea acea **fiinţă de sine stătătoare** care mere, mere, mere şi să 'ntoarnă tot de unde-o fost purces, celuloidul **acela** admirabil, acea **fiinţă psiho-fizică,** în sfârşit, atât de extraordinară şi simpatică.. care nu e nici opera omului, nici a naturei, nici a mediului, şi care poartă numele de **poezie.** Nefiind poezie ea nu solicită contemplaţia noastră şi deci, **oricât** s'ar strădui, **de** geaba, nu poate intra nici în categoria elegiei, odei sau epopeei, nici chiar — cu toată atenţia datorită autorului — în categoria satirei.

E prin urmare, o operă în proză, o operă **prozaică** cu tendinţe, dar numai **cu** tendinţe poetice. Puţin, puţin, dacă autorul o ţinea **mai** pe dreapta, opera era poetică şi el : **poet.** Aşa, ce folos, el rămâne numai : **scriitor.** Sub acest unghiu de vedere în această producţiune a creerului nostru însă mai e şi alte caracteristice şi neajunsuri care o face când superioară când inferioară. Astfel, neîmplinind condiţiile lui „Pseudokinegetikos" şi nici pe cele, mai teribile, ale „Sărmanului Dionis" nu e nici **nuvelă,** nici **schiţă** şi cu atât mai puţin, **roman.** Sălăşluind însă în sufletul nostru şi **ne** mai fiind nicio categorie în care să poată intra, este evident că ne găsim aici în faţa unei interesante şi unice în literatura univer**sală** îmbinări măestrite, şi că, aici încălzindu-ne cu duioşia ei, aici înseninîndu-ne cu tonalitatea ei măreaţă, aici fermecându-ne cu gingăşia ei din speţa graţioasă, opera în chestiune e o speţă nouă, pecât de originală pe atât de specifică neamului nostru, a escului pur, cu înclinaţii de autobiografie şi satiră amabilă.

Eseuri ca acesta, în literatura universală, nu mai e."

3. In al treilea rând, din prizărirea numelui meu deacurmezişul articolului, mintea mea e prea puţin volnică să despartă seriosul de glumă. Aş putea şi de data aceasta, spre liniştea omenirei, afirma după sistemul şcoalei că: ne găsim, din nou, în faţa unei producţiuni a creerului nostru cu „conţinut dublu".

Dar în materie de glumă amicul Scarlat nu e un personaj dublu, ci multiplu:

a) O poznă — spre a începe cu cele recente — a sa, e de pildă, aceea de a se prezenta în curând, cum veţi fi auzit, la docenţa de estetică dela Universitatea din Bucureşti, şi deci în faţa unei comisiuni al cărei preşedinte va fi un profesor ca d. Gusti şi în care s'a rătăci şi vreun Pârvan, ca contracandidat al **acelui admirabil cap atic care e laboriosul Tudor Vianu şi acelei minţi iscusite,** profund onestă şi perfect cultă, care e St. I. Neniţescu.

b) Pe ce temei, veţi întreba. Altă poznă. Fără să fi văzut în viaţa sa o pinacotecă streină, fără să fi audiat un curs de estetică, amicul Scarlat, ca membru blond şi marcant al Institutului de Frumuseţe al d-lui M. D., s'a specializat în Caragiale. E drept, deocamdată face numai „încercări". Una a numit-o: teză. Doi ani a fugit după maestrul său să i-o primească. Maestrul i-o tot ţinea în sertar. Intr'o zi discipolul l-a întrebat : întru ce mă prigoneşti Doamne ? După propria spusă a discipolului, acesta i-a răspuns: „cum să ţi-o primesc dacă pe mine nu mă citezi în ea niciodată" (autentic). Tot după propria-i spusă, amicul nostru care la întoarcerile mele din streinătate mă întreţinea cu fel de fel de glume pe socoteala maestrului pe care acum, în ajunul docenţei, îl apără foc, — şi-a luat manuscrisul acasă, l-a împănat cu câteva citate Mihail Dragomirescu şi a doua zi teza care nu era accesibilă în ajun, căpăta viza.

Aţi zice că e o anecdotă. Nu, **e modul cum s'a trecut la Universitatea din Bucureşti prima teză de doctorat în „estetică literară"** (sic), „Incercare asupra comicului lui Caragiale" — cea mai proastă carte scrisă în limba românească.

c) După gluma cu doctoratul, junele estet s'a gândit să se mai specializeze în ceva. Şi-a ales, în continuare cu Caragiale, Imitaţia şi Clarul Confuz. In două broşurele apărute de curând în vederea docenţei şi publicate la acelaş Institut de Frumuseţe, candidatul parafrazează onctuos capitole respective din Croce. Dar pozna lui merge mai departe: viitorul docent comentează opiniile estetice ale Englezilor: Hutcheson, Adam Smith, Shafterbury, E. Burke, Spence, Dugald-Stewart — pe care, lucru ciudat, îi citează şi Croce...

(Ce să mai spun de puzderia de autori latini şi greci, ale căror opuri în original, acest profesor cu 42 de ore pe săptămână şi 3 pe zi la Capşa, ţi le joacă pe degete !)

Ca om de ştiinţă — „ştiinţa literaturei" lui M. D. — dânsul citează şi isvoarele. Care credeţi că sânt aceste isvoare ale sale ? Nici mai mult nici mai puţin decât ediţiile din sec. 18, ediţii prime, ale autorilor englezi citaţi ! (cf. **Teoria Imitaţiunii în Estetică** pp. 66, 67, 76). O singură dată, e drept, dânsul spune: „cit. după Croce" etc. (cf. p. 67). Restul se face că uită. Pas de-i spune, acum, că după codul ştiinţei literare, e o escrocherie să citezi cărţi pe care niciodată nu le-ai văzut — şi îl sfidez să afirme contrariul — scrise mai ales, în o limbă pe care nu o cunoşti.

Discipolul ventriloc care, ca şi maestrul său, îşi face o şcoală din a reda pe alt ton glasuri ce nu-i aparţin, va răspunde cu seninătate că n'a înţeles să..., că a crezut..., că, în sfârşit că a citat în glumă...

Supun însă acest caz oamenilor serioşi din comisiunea ce va examina la docenţă pe acest june farsor şi declar că, personal sau prin profesorul delegat al Facultăţii de Litere din Cernăuţi, îi voi sesiza oficial la timpul cuvenit.

d) Cea mai frumoasă glumă Scarlat a făcut-o însă tot ca doctor. Până să-l elimine dela „Viitorul", dumnealui scria acolo foiletoane literare, — cel mai grozav pasiv de inepţii din câte poate avea până acum un tânăr din generaţia noastră. Ca specialist în Caragiale, a ţinut să-i „ierarhizeze" cu autoritate operile. In **„Viitorul" din 10 Febr. 1922, specialistul deci, scrie :**

„De aceea singura schiţă cu adevărat
„cazonă a lui Caragiale **Legea Progresu-**
„lui, deşi este superioară cu mult **Tele-**
„gramelor sau **D-lui Goe,** dar (admiraţi a-
„cest „dar") prin individualizare a deve-
„nit poezie, ceea ce n'a reuşit d. Bră-
„escu !"

In acelaş foileton, adresându-se lui Caragiale îi comunică, cu delirul liric al şcoalei cu estetică şi celelalte :

„Ai avut noroc că ai scris **Legea Pro-**
„gresului una din cele mai puţin bune din-
„tre schiţele tale, şi că e vorba acolo de
„un colonel şi de un caporal, căci alt-
„mintrelea erai deci (admiraţi acest
„deci") pierdut".

Se întâmplă însă că **Legea Progresului** spre nenorocul lui Scarlat nu e de loc schiţa lui Caragiale, ci a d-lui Brăescu .Ca şi cu cărţile engleze pe care le citează autoritar, grăbitul ierarhizator nu se dusese direct la această schiţă ci o comenta pe baza unei fraze ambigue din prefaţa volumului **Maiorul Boţan** de care se ocupa în foileton şi în a cărei cursă cădea : „Decât **Legea Progresului** n'a scris nimic mai bun autorul **Momentelor"** (Neobservând că aici se face comparaţie între Caragiale şi Braescu, Scarlat lua ambele opere drept ale aceluiaşi autor, Caragiale).

In răspunsul dat d-lui M. D. — In termeni drastici care vor fi mirat pe aceia care văd în profesorat un fel de ordin monahal şi-i cer, prin urmare, ipocrizie cuvioasă şi emasculată acurateţe — citam pe elevii săi care cu câteva sisteme estetice într'un buzunar şi fără o batistă în celălalt, discută principii literare şi între timp confundă pe Caragiale cu Basarabescu.

Revoltat, elevul prim al duiosului tambur major al „ştiinţei" literare române, mă corectează acum : „Nu cu Basarabescu, ci cu Brăescu !"

De altfel d. Eugen Lovinescu — acel om care n'o fi având nici „pic de simţ critic", cum afirmă, din prudenţă, D. M. D. — dar are mai multă inteligenţă critică decât toată „şcoala" sa trecută, prezentă, şi viitoare la un loc, — e cel care a prins pe dragomirescian asupra faptului.

Un altul ar fi răspuns că şcoala din care face parte — şi aceasta e chiar lozinca mihalachianismului — îl obligă să se ocupe numai de capodopere.

[Inţelegeţi cum: capodopera se prezintă dela sine la fiecare din discipoli acasă şi-i spune: eu sunt capodopera, te rog să mă studiezi şi ierarhizezi. Discipolul nu întreabă a cui e, de unde vine, ce vârstă are, ce fraţi şi surori; o ia frumuşel, o pune pe masă şi o studiază în sine, dând a doua zi referatul în scris. La prima şedinţă plenară toate referatele se strâng şi desbat, se trimit buletinului şi după punerea la vot se închee proces-verbal cum că, omenirea să n'aibă grije, fiindcă s'a constatat că opera în cestiune e o capodoperă !]

Ori **Legea Progresului** nu e o capodoperă, e numai schiţă cazonă; specialistul în Caragiale e liber deci să o discute autoritar atribuind-o acestuia, specialistul în Creangă sau Brătescu-Voineşti, acestora !

Un altul, mai precis, ar fi răspuns că, doctor în Caragiale, dânsul nu înţelege să fie specialistul pur al operei, ci numai al... Comicului lui Caragiale !

Ei bine ştiţi ce a răspuns fârtatul estet, d-lui Lovinescu ?

Pur şi simplu că **a glumit,** că a vrut să „ironizeze" acolo pe călugărul-toreador" (epitetul, pentru a cărui inepţie şi lipsă de gust cineva merge direct la spânzurătoare, se adresează d-lui Lovinescu 1)) — „scriind întregul foileton în bătae de joc" !

Glumă deci şi când spune net că **„Legea Progresului** este singura schiţă cazonă a lui Caragiale".

Cu astfel de glume acest prost brigadier de literatură, blindat ca un tank prusac, cu toată agresiva imobilitate a formelor opace, penibil de vacuu şi grav lipsit de talent, scrie şi cele două articole despre Hamlet, înşirând deavalma după aperçu-uri franceze, critici şi scriitori englezi de care habar n'are şi înseilând numele lor cu al meu.

La astfel de ultimă glumă va fi vrând să-i răspund.

Nu, frate Scarlate, on ne m'y prend plus.

DRAGOŞ PROTOPOPESCU

Un răspuns

O făptură umană, unul zis Dragoş Protopopescu, zis Blebea, al cărui nume mi-e scârbă să-l scriu mai ales în urma articolului, pe care îl publică astăzi plin de balele răzbunării, după o polemică condusă de mine în chip academic, pretinde, că n'a citit articolele mele, fiindcă, fireşte, nu avea ce răspunde.

Domnul în chestiune e cunoscutul specialist în „engleză" dela Cernăuţi şi mirele, fugit în noaptea nunţii cu regim dotal, de la Constanţa.

Voiajul „de noce" l'a făcut singur, dar nu din economie ca jidanul din anecdată, ci ca să poată vizita pinacotecile din lumea întreagă... în linişte pecuniară şi după aceea să divorţeze.

La învinuirile aduse de mine, că a falsificat printr'un mincinos prestigiu ştiinţific problema hamletiană, domnul de la Cernăuţi răspunde, că... are să-mi arate el mie la examenul de docenţă !

Şi e cu atât mai interesant lucrul acesta, cu cât, faţă fiind şi d. Perpessicius, stabilisem cu acel domn începerea pe cale doctrinară a polemicii.

In schimb însă, omul despre care e vorba, ca să dovedească în mod decisiv, că tribulaţiile sale nupţiale n'au nimic de împărţit cu excrocheria, inventează bârfeli aduse de mine profesorului meu, că am 43 de ore pe săptămână, adică muncesc din greu în loc să mă fi însurat, ca să fug apoi în străinătate unde să fi primit ajutoare dela acei, pe care pe urmă să-i înjur, aşa cum face astăzi acest personagiu de operetă, mimând cu solemnitate un rol de tragedie clasică.

E un sistem vechiu acesta. L-a mai întrebuinţat, în altfel însă, şi când s'a suit pe catedra universitară... fără să depue nici un examen de aptitudini şi poate, că şi astăzi face la fel, când pune la cale altă lovitură nupţială acest văduv vesel.

E atâta degradare morală în modul cum îşi chiverniseşte viaţa omul acesta, în cât mijloacele sale de luptă nu mă surprind.

A înjurat şi a linguşit de când îl cunosc. Aceasta e poate singura mea vină : că am admis prietenia acestui sinistru om, care azvârle cu picioarele dinapoi ori decâte ori, crede, că prin aceasta s'ar putea înălţa.

Intr'un articol incalificabil acest trist personagiu l-a acoperit de insulte şi pe d. Ovid Densuşianu, unul dintre puţinii oameni de ştiinţă de la noi, după cum îşi repetă rolul faţă de d. Mihail Dragomirescu, cu care a avut legături mărturisite hiperbolic într'o nesfârşită corespondenţă.

Nu mai vorbesc despre părerile sale scrise despre mine, cu care a condus pe vremuri o revistă literară.

Cu un asemenea om însă nu stau de vorbă, chiar când în scrisorile, pe care mi le-a adresat de 13 ani încoace şi, de care, pentru moment nu mă folosesc, pot găsi lucruri foarte interesante, mai ales pentru iubitorii de istorie literară. Şi fiindcă acest june sentimental (vezi poeziile sale) e amator de istorie literară, i-am servit numai câte-va din datele — şi nu dintre cele mai savuroase— spre a-i servi la o autobiografie, fiindcă mi-e teamă, că la momentul oportun le va uita.

SCARLAT STRUŢEANU

EPILOG

Cetitorii noştri au urmărit — ca şi mine — studiile şi polemica pe temă hamletiană.

Incrucişarea de spade a trecut adesea prin inima mea. Prietenii mei — e adevărat că nu le-am cerut-o — n'au socotit necesar să mi-o cruţe.

Dacă, în interesul ştiinţei am stat deoparte ca şi Polonius, ascuns după perdea, ies cu un minut mai de vreme înainte ca întâmplarea să-mi rezerve soarta celebrului consilier.

Punem, deci, punct unei polemici dureroase.

REDACTORUL

Despre talent

(Divagare pseudo-ştiinţifică)

Talentul ?

Inclinarea către o activitate deosebită, dar, socialmente, inutilă — provocată de prisosul simţurilor noastre.

O voluptate latentă, care va să devină activă, materializându-se.

Sunt atâtea talente, câte nume de prunci în terfeloagele stării civile : Iordache, Costin, Marin, Tănase...

Dar talentul singur, nu înseamnă artist.

Dela candela timidă, care clipoceşte şi năzuie — până la artistul care, vâlvătaie impresionantă, creează, strălumінând în spaţii şi timpuri, e cale lungă, monstruos învălmăşită de spinăriş urât, mătrăgune viclene, heleştee putrede şi stânci năpraznice.

Oră cu oră, zi cu zi, ani dearândul, decenii întregi, drumul acesta cată să fie curăţit, rânduit, netezit — cu perseverenţa şi răbdarea unei cârtiţe.

Cari vor fi, la urmă, beneficiile acestor constante, penibile, sfâşietoare strădănii ?

Cel care va să devină cu adevărat artist — nu se întreabă niciodată.

Insă acela care, îngrijorat de nesfârşirea trudnicei desţelinări, se va opri o clipă din migăloasa roboteală, ca să drămuiască, în balanţa cugetului gospodar, munca făcută şi câştigul ce va să vină ; ori acela, care se va bucura mai dinainte la nălucirea viitoarei procopseli — acela nu va izbuti să se cucerească pe sine, pentru ca, apoi, să poată cuceri pe alţii.

Arta e floarea crescută în brazda pasiunei dezinteresate.

Nu este intreprindere născocită de mintea omenească, ori cât de întinsă şi complicată, unde disciplina, înalt riguroasa disciplină, să se simtă de trebuinţă — mai mult ca în arta plastică.

Intre duhul nostru, care-şi vrea oglindire exterioară, şi între mâna noastră, care va săvârşi palpabila întruchipare, e necesară o nehodinită şi ideală legătură.

Mâna, la început boccie, greoaie şi recalcitrantă, cată să devină, cu vremea, instrumentul fără greş — orbeşte supus ordinilor minţii noastre.

Sclav credincios, instruit şi rafinat.

Dar între mintea noastră care izvodeşte şi mâna care execută, stă ochiul nostru — străjer cumplit, verificator pozitiv, însă vai !... aşa de nărăvit, adesea, şi viciat până la perversiune.

De când vedem lumina soarelui şi până ne coborîm, pentru totdeauna, în tainiţele subpământene, ochiul nostru se găseşte într'o necontenit încordată activitate — de înregistrare şi de supraveghere.

Inregistrarea se face direct sau prin suggestie.

Supravegherea e instinctivă.

O înregistrare ideală, este aceea directă, lipsită, adică, de orice intermediar suspect.

Şi sunt atâţia : cărţile cu poze, reproducerile celebre, almanahurile artistice, monografiile cu savantlâc spumă de zahăr, toate expectorările litho-tipochromografice, ale maşinismului contemporan, şarlatan şi grăbit.

Literatura belletristică, povestirile moşilor şi strămoşilor, conferinţele cu proiecţii, criticile artistice, cinematograful, conversaţiile saloanelor literare, pathéfoanele — sunt agenţii înregistrării prin suggestie.

Cele mai nefaste, pentru cariera artistului plastic, sunt însă suggestiile literare.

Deaceia, ochiul cere aceiaşi îndelungă şi strânsă educaţie, ca şi mâna. — Curăţindu-l de toată sgura suvenirelor străine, de noroiul perversităţilor vizuale şi de pieliţa roz-albă a poesiei ieftine.

Cu alte cuvinte, redându-i frescheţa, isteţimea primitivă.

Viziunea plasticului nu e de loc aceia a literatului.

Şi nici nu trebuie să fie.

Exteriorizarea unei armonii poetice interioare — va cere alte procedee, alte materiale, altă logică arhitecturală, de cât exteriorizarea unei viziuni interioare plastice.

Intre verb şi piatră, între culoare şi verb se întind pustiuri infinite fără perspectiva unor ţărmuri de întâlnire.

Plastica e clipă încremenită.

Literatura, în genere, este succesiunea.

Ele sunt rivale de moarte.

O contopire a lor, e monstruozitate.

Cu toate acestea, şi plastica şi literatura pot ataca motive identice.

Işi pot, chiar, îngădui, reciproc, împrumuturi de motive.

Cu o singură condiţie : să nu'şi confunde urzeala sufletească, să respecte puterea, vraja şi independenţa materialului respectiv.

Aici — în această subtilă şi categorică despicare — rolul talentului **personal** — şi numai al acestuia — se evidenţează lămurit, cu tăiuşuri şi străfulgerări de oţel.

Fiindcă sunt şi talente, talente mari — dezbrăcate complect de personalitate.

Mintea lor e haos, sufletul lor bâlci carnavalesc, ochiul lor prizmă defectă şi diformantă.

Numai mâna lor — lipsită de comanda supremă a minţii organizate şi de controlul ochiului, disciplinat feciorelnic — aleargă neobosită, bezmetică şi suficientă.

N. N. TONITZA

Cronica muzicală

Al unspezecelea simfonic dirijat de George Georgescu. Solist: Arthur Rubinstein. — (Sala Ateneului, 9 Aprilie 1926)

Impresurat de ecourile larmei laudative din gazetele franţuzeşti şi de înviorătoarea bunăvoinţă a admiratorilor, **George Georgescu** reapare pe estrada Ateneului bucureştean tot aşa de intrepid şi sigur de sine cum ne-am obişnuit a-l cunoaşte şi cum încearcă acum a-l cunoaşte presa Parisului. Te-ai aştepta ca după „un succes excepţional şi bine meritat“ — cum proclamă Adolphe Boschot succesul obţinut de Georgescu la Paris dirijând orchestra Colonne în Dūminica Floriilor — artistul nostru să se resimtă de o firească oboseală. Nu! George Georgescu îşi ţine statornic drumul său, cu toate ponoasele de fragilitate ce ar putea fi atribuite unui interpret atât de valoros, dar care totuşi s'ai ţine să-şi adâncească concepţia stilistică a pieselor ce dirijează. Dar Georgescu rămâne acelaş în execuţiunile sale, cu aceleaşi vreri interpretative — care, de altfel, pot fi cu totul contestabile — şi mai cu seamă, plin de încredere în ceeace face, energic, şi nemoleşit de realele succese pe care le are.

Asupra celui de-al unsprezecelea simfonic de estimp, care de fapt prilejueşte aceste rânduri, nu am fi putut să ne oprim fără să facem constatările de mai sus şi să însemnăm aci sporirea prestigiului artei muzicale româneşti în străinătate, graţie artei de dirijor a lui Georgescu. S'ar cuveni poate, şi de astădată să semnalăm cum romantizează Georgescu simfonia Beethoveniană. Mai ales **simfonia I,** executată la acest concert, care este clădită în lumea clasicului, în arhitectura şi în pământul lui Haydn şi Mozart, este credem, dintre simfoniile beethoveniene cea mai improprie de a fi tratată cu svânturatecul patos romantic. Insă o altă observaţiune ne-am îngădui să facem şi aceasta, nu în privinţa interpretării, ci a alcătuirii programului. S'a îndătinat anume, la simfonicele noastre bunul obicei de a fi înscrise pe programe din lucrările compozitorilor români. Datorăm, în privinţa aceasta, recunoştinţă maestrului Georgescu, care arată interes şi depune atâta tragere de inimă — pentru creaţiunea muzicală românească. Numai că în sesiunea actuală, de câte ori au fost prevăzute în program producte ale creaţiunii originale româneşti, tot de atâtea ori au fost prevăzute şi nume de virtuoşi. A fost cazul lui Andricu, Filip Lazăr şi acum Jora, puşi alături — sau faţă'n faţă — de Sirota, Béla Bartok şi Arthur Rubinstein. Sunt, de sigur, la mijloc simple coincidenţe, care au însă darul de a reliefa până la disproporţie şi discrepanţă îndoitul aspect al exerciţiului artei muzicale: creaţiunea şi interpretarea. Publicul, atras spre senzaţionalul virtuosismului, rar îşi menţine deplina luare aminte pentru compozitor şi pentru opera de artă în sine, iar când este vorba de prime audiţiuni, dificultăţile de apreciere cresc considerabil, fapt care căşunează afirmării fragedei şcoli muzicale româneşti. Inţelegem bunele intenţiuni ale organizatorilor simfonicelor noastre de a alcătui programe cât mai variate şi cât mai atractive; suntem convinşi de solicitudinea, dovedită de altfel, creaţiunii româneşti şi socotim că o primă audiţiune de compoziţie autohtonă trebue considerată cel puţin tot atât de atractivă şi de interesantă ca velocitatea digitală şi searbăda virtuozitate a cutărui „serbătorit“.

In afară de **simfonia în Do major de Beethoven,** programul acestui al unsprezecelea simfonic mai conţinea poemul lui **Richard Strauss: Moarte şi transfiguraţie** şi **„Poveste indică“,** poem simfonic de **Mihail Jora.** Solist la acest simfonic a fost pianistul **Arthur Rubinstein,** care a înterpretat cu desăvârşite resurse tehnice, dar fără prea pronunţate intenţiuni stilistice **Concertul** în si bemol de **Brahms.**

G. BREAZUL

EXPOZIŢII

Mozart — Lazăr — Hugo — Poitevin Scheletti — Kotzebue.
Căminul Artelor — George Dumitriu. G. Petraşcu (18 April — 16 Mai).
Cartea Românească — M. Georgescu. Mogoş — (25 April — 10 Mai).
Ateneu — Filotti.

TEATRELE

LA TEATRUL NAŢIONAL, „Tinereţe fără bătrâneţe“, de **Adrian Maniu** şi **Ion Pillat.**

Autorii şi-au intitulat piesa, „poveste dramatică“. Şi este într'adevăr o admirabilă poveste literară. E o fermecătoare poveste, ca fantasie, imagini, subtilitate de cugetare şi nuanţări de sensibilitate. E o împletitură de fire de argint, fine ca firul de păianjen peste basmul popular şi universal al năzuinţei către veşnicie, al „tinereţii fără bătrâneţe“. E în realizarea ei, răsfăţatul însuşirilor lui, Adrian Maniu, care nu se poate închinga în normele de pedagogie ale genurilor literare. Şi este aportul descriptiv, aproape plastic pictural, al lui lui Ion Pilat. E un basm frumos, dar nu-i piesă de teatru. Poate mai târziu, criticii literari, profesionişti ai analizei crâncene până la spintecarea tuturor amănuntelor manifestărilor scriitorilor, vor dibui în încercări de a arăta, care-i contribuţia fiecăruia dintre aceşti dioscuri, Maniu şi Pillat. Până atunci, se înseamnă la rubrica cronicelor dramatice, că de pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti, s'a încercat risipirea unui val de poezie şi publicul nu s'a emoţionat. O, nu se gândeşte nimeni să constrângă publicul în acuzări, căci este obştească aproape constatarea, că publicului îi e drag teatru cu acţiune, cu intrigă, cu o lume, care să trăiască în carne şi oase, pasional, ca şi el. A învolbura publicul cu probleme mari, ca sbaterea dintre „niciodată şi totdeauna“, a-i smulge încrederea naivă şi necontrolată în veşnicie, spunându-i că pe lângă celelalte deşărtăciuni, e şi „deşertăciunea veşniciei“, ori a-i înlesni dorul proaspăt şi direct al dragostei ce se câştigă repede, cu himera cititoarei de stele, e a-i arunca o ironie obositoare. Şi totuş ce frumoasă-i povestea înşirată de Adrian Maniu şi Ion Pillat.

Poetul a poposit într'o noapte la un han. Acolo e o fată pe lângă hangiu. Fata îndrăgeşte pe poet. Vine şi un în-

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI IONESCU

087.1 LITERATURA PENTRU TINERIME

Bucureanu (Zoralia). — Teatru educativ. 1) Avocatul copiilor. 2) Nu mă boeresc. Bucureşti, (Tip. **Naţionala,** Jean Ionescu & Co.), [1926], 32 p. (Biblioteca tinerelor vlăstare No. 2).

Sadoveanu (M.). — Povestiri pentru copii. Bucureşti, Editura revistei **Pagini agrare şi sociale,** 1926, 111 Fig. Lei 45.

1. FILOZOFIE. MORALA.

Hodoroabă (Preot N. V.). — Din umbra satelor. Iaşi, (Tip. **Viaţa Romînească),** 1926, 75 p. Lei 16.

Manual de Teorie pentru Educaţia morală, militară şi patriotică. Turnu-Severin, (Tip. **Minerva),** 1926, 79 p.

Speranţia (Eugeniu). — Cartea omului practic. (Douăsprezece scrisori filozofice). Ediţia II (Revăzută şi adăogită cu o prefaţă). Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 96 p. Lei 5. (Biblioteca pentru toţi 994).

38. COMERŢ. TRANSPORT.

Convenţiune internaţională cu privire la transportul de călători şi bagaje pe căile ferate. II. Convenţiune pentru transportul mărfurilor semnate la Berna, la 24 Noembrie 1924. Bucureşti, **(Impr. Statului),** 1926, 102 p.

Karadja (Constantin I.). — Informaţiunile comerciale. Bucureşti, **Institutul economic românesc,** 1926, 31 p.

Tonegaru (Const. C.). — Marina comercială. Bucureşti, (Tip. **Adevĕrul)** 1926, 30 p. Fig. Lei 60.

63. AGRICULTURA

Almanahul revistei de educaţie agricolă Câmpul Brăilei 1926. Brăila, (Tip. **Românească),** [1926], 112 p. + 27 pl. Fig. Lei 20.

Chimpu (V.). — Progresele agriculturii în ţările civilizate. Bucureşti, Editura revistei **Pagini agrare şi sociale,** [1926], 28 p. + 1 pl. Fig.

Demetrovici (M.). — Anuarul horticulturii române. Adressbuch aller gärtnerischen Interessen Romäniens. România kertészeti-cimtára. 1926. Timişoara, (Tip. **Cartea Românească),** [1926], 62 p. Lei 100.

Hogaş (C.). — Observaţiuni asupra Varietăţilor de Struguri din Podgoria Huşi. Huşi, (Tip. **Zanet Corlăţeanu),** 1926, 16 p. + 4 tabele.

Anuarul corpului technic silvic pe anul 1925. Bucureşti (Tip. **Naţionala,** Jean Ionescu & Co.), 1926, 127 p.

Florescu (M. P.). — Pădurile României. Conferinţă rostită în seara zilei de 20 Decembrie 1925, în sala Ateneului Român din Bucureşti. Bucureşti,, (Tip. **Naţionala,** Jean Ionescu & Co.), 1926, 39 p.

Tofan (Pavel). — Monografia zootehnică a judeţului şi oraşului Cluj. Cluj, **Comisiunea zootehnică,** 1926, 26 p. Fig.

7 ARTE.

Balş (G.). — Bisericile lui Ştefan cel Mare cu un rezumat în limbra franceză.

---

* A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

văţător, cu îndeletniciri de critic literar. Acesta e înfăţişat cu un crud şi actual realism. E didactic şi neînţelegător, dar se anină de producţia poetului, ca să-şi afirme existenţa şi să-şi câştige gloria. E latura cea mai pământească a deşertăciunii, căreia i se potrivesc toate ironiile. Trec pe la han şi Dumnezeu şi Sf. Petru, cari încurajează visul poetului şi goana lui spre năzuinţa veşniciei, a „tinereţii fără bătrâneţe“. Poetul ajunge la cititorul şi cititoarea de stele, apoi sus pe stâncile imaginare ale credinţei, şi apoi jos în cimitirul suferinţii. Calea spre veşnicie duce prin credinţă, iubire şi suferinţă. Dar pe drumul acesta, intră în codrul vremii, unde clocoteşte amintirea şi poetul se întoarce în lumea, din care a plecat. Criticul nu l-a putut de mult urma.

Aceasta-i povestea. Ciocnire dramatică nu-i. Personagiile sunt simboluri, care se integrează cu tablourile, pe care direcţia de scenă a d-lui Soare, le-a realizat cu o mare măestrie.

Despre roluri n'aş putea spune, că sunt susţinute, sau interpretate, ci simbolurile din basm sunt înfăţişate prin anume artişti, cari povestesc mai artistic, ori mai puţin povestea încărcată de gânduri şi vibrantă de sentimentalitate.

Aşa, au povestit frumos d-ra Puia Ionescu. d-nii Vraca, Calboreanu, Barbelian şi d. Mărculescu a fost într'adevăr un critic pitoresc, — poate prea asemănător cu un critic, pe care toată lumea îl cunoaşte, ca pedant şi ironizat.

La teatrul Popular „Sora cea uşuratecă“ de Vladimir Perzynski

Bună şi frumoasă piesă. Mi-aş îngădui să spun, că a şi fost jucată binişor. Dacă tinerilor artişti dela acest teatru li s'ar fi dat mai multă atenţie, piesa ar fi fost jucată într'adevăr bine. Dar au fost lăsaţi să se sbată în timiditatea lor şi să uzeze prea mult îndemnurile de şcoală atât în pronunţare, cât şi în ţinută.. Totuş am relevat distincţia talentelor d-nelor Nelly Caraciony şi Valeria Pleşoianu.

D. Cristobald e destul de vioiu, dar şi destul de tânăr, ca să nu depăşească echilibrul necesar rolurilor.

Apreciez foarte simpatic pe d. Şuba, căruia-i recomand să împrumute chiar şi tonul d-lui Ionel Manolescu, dar să dea şi aspectul personalităţii sale. Cred serios în talentul d-lui Şuba.

Piesa lui Perzynski e o straşnică satiră, realizată frumos şi susţinută cu o gradaţie interesantă de emotivitate.

E o satiră îndreptată împotriva acelor făţarnici moralişti faţă de alţii, cari se arată îndârjiţi condamnatori ai celor cari ies din cadrul puritanismului moravurilor de aparenţă corectă şi tradiţională, dar în fond, în intimitate, sunt păcătoşi ca toţi păcătoşi.

Enric Topolski are de soţie pe Elena, —o doamnă straşnic de moralistă faţă de alţii, deşi are un amant, pe care-l întreţine băneşte. Enric are şi un frate, pe Ionel un tip de lichea şi pierde-vară, arătându-se şi el grozav de moralist. Moralista d-nă cu bărbat şi cu amant, d-na Topolski, nu poate îngădui cumnatei sale, Maria, care şi-a părăsit brăbatul, pe care nu-l iubea şi s'a dus la Viena să... iubească şi să trăiască, — să revină în Varşovia. Le-ar face familia de râs.

S'a deslănţuit o adevărată furtună de indignare când familia Topolski a aflat că Maria a venit să-şi revadă copilul. Toţi strigă să plece femeia, care le compromite numele. Ba şi o fetiţă de şcoală, verişoara lor, Ada, se amestecă cu toată dispoziţia de perversă intrigărie în această chestiune.

Se află, că Maria e moştenitoarea fostului său amant bogat dela Viena. Toată atmosfera se schimbă. Tot felul de atenţii, de griji, de drăgălăşenii faţă de Maria. Dar Maria a refuzat moştenirea. Din nou vuet de indignare. Din nou moraliştii condamnă şi Maria e izgonită.

Ce adânc înţeles are satira aceasta asupra tuturor făţarnicilor. Şi ce bine a făcut Teatrul Popular că a reprezentat-o.

D-na Caraciony a fost Maria ; d. Şuba fostul ei bărbat ; d-na Wauwrina soţia lui Topolski ; d. Cristobald fratele lui Topolski — licheaua ; G. Damian, Topolski.

B. CECROPIDE

RASPUNS UNEI INSINUARI

D. Romulus Dianu, din grupul „Cetăţii literare“, ne trimite următoarele rânduri, drept răspuns unei insinuări de plagiat, apărute în „Adevărul literar“ :

Foi de temperatură pentru actualitatea intelectuală e greu de ţinut. Un mijloc mai practic este în acidularea unei notiţe poliţiste, spre hazul ignoranţei.

In Nr. 279 al **Adevărului literar** apărut la 11 Aprilie un oarecine insinuează sub titlul de „Reminiscenţă“ un plagiat pe care subsemnatul l'ar fi înfăptuit, depe o poezie a d-lui T. Arghezi. Ştiu că susnumitei publicaţii i-ar fi folosit moralmente mai mult dacă poezia mea li s'ar fi părut că seamănă cu vre-una a d-lor G. Topârceanu sau O. Cazimir. **Faute de grive, on mange de merle...**

E în această chestiune sau prostie multă, vastă ca deşertul şi masivă ca Himalaia, sau rea credinţă. Intr'adevăr, care e procedeul poliţist ? Poezia mea are două rime şi patru cuvinte identice în poezia d-lui T. Arghezi. Ideea, esenţa poetică a fiecăreia, diferă contrastant. Ceeace constitue în ambele bucăţi **poezia** a alunecat ca undelemnul printre degete noduroase de băcan. Suspiciunea nu mai e cu putinţă pentru cititorul inteligent. Adevărul literar ştie însă cui se adresează.

Care era procedeul cinstit ?

1) Mai întâi **trebuiau reproduse integral** ambele poezii (cari sunt scurte).

2) **Trebuia citat numele revistei** în care a apărut poezia mea **(Cetatea literară** Nr. 2, Februarie) pentruca un control al cititorului să fie cu putinţă.

3) Insfârşit, nota perfidă **trebuia semnată** pentru stabilirea identităţii acuzatorului.

Pe teren duelîştii îşi strâng mâna şi-şi schimbă cărţi de vizită. Ori nota era semnată X. Ce meserie ai d-le X ?...

Oricum din vulgaritatea scrisului se poate şti uşor numele autorului ei. Dl. M. Sevastos, entitate egală cu necunoscuta algebrică X, este unul dintre cei mai distinşi înăcriţi ai Iaşilor. Cu limba încă murdară de creionul chimic, corectorul e azi în fruntea Adevărului literar. Criteriile dela conducere ale revistei sale s'au ilustrat definitiv prin înlăturarea unui literat dela conducere şi întronarea acestui domn Sevastos.

Am făcut şi această precizare pentrucă nota avea un **à travers** polemic care lovea în **Cetatea literară** nu în mine. **Adevărul literar** are aerul să spună ca la uşa dughianei : „Cine cumpără dela vecinul meu, toată viaţa-i merge rău“. Este eterna fire a fenicienilor sterpi cari trăiau speculând aparenţele vulgului arian.

ROMULUS DIANU

Avec un resumé en français. Bucureşti, **Comisiunea monumentelor istorice,** 1926. 331 p. Fig. Lei 480.

Iorga (N.). — Les variations du type de la vierge dans le vieil art roumain. Prague, **Seminarium Kondakovianum,** 1926, 34 p. + III pl. Fig. Lei 30.

8. LITERATURĂ.

Gherea (I.) (C. Dobrogeanu). — Studii critice. Ediţia treia. Vol. II—III. Bucureşti. **Universala** Alcalay & Co., 1926, 2 vol., 349 p. Lei 70 (II); 411 p. Lei 90 (III).

Tcaciuc (N.). — Heinrich Heine in der rumänischen Literatur. Cernăuţi, (Tip. **Glasul Bucovinei),** 1926, 80 p. Lei 40.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Morariu (Leca). — Un cântăreţ al Sucevii : T. Robeanu. Conferinţă ţinută în 14 Faur la „Liga culturală“ din Suceava. Cernăuţi, (Tip. **Glasul Bucovinei),** 1926, 56 p. Fig. Lei 35.

a) **Poezie.**

Militaru (V.). — Stropi de rouă. Versuri. Ediţia II-a revăzută şi adăogită. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 160 p. Lei 35.

b) **Teatru.**

Hasdeu (B. Petriceicu—). — Răsvan şi Vidra. Poemă dramatică în cinci cânturi. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 160 p. Lei 12. (Biblioteca pentru toţi 449—450).

c) **Roman. Nuvelă.**

Crudu (Tiberiu). — Vâltorile vieţii. Nuvelă. Cernăuţi, (Tip. **Glasul Bucovinei),** 1926, 36 p. Lei 30.

Odobescu (Al.). — Mihnea-Vodă cel rău şi Doamna Chiajna. Scene istorice din cronicele româneşti. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 127 p. Lei 12 (Biblioteca pentru toţi 406—406 bis).

Pop (Vasile). — Fleacuri (amintiri duioase, schiţe şi nuvele). Ediţia a patra. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926]. 80 p. Lei 6. (Biblioteca pentru toţi No. 11).

Zamfirescu (Duiliu). — Anna (ceeace nu se poate). Bucureşti **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 184 p. Lei 12. (Biblioteca pentru toţi 1010—1011).

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSA.

Courteline (George). — Taina familiei (Boubourouche). Comedie în două acte. Liniştea casei. Comedie într'un act. Traduse de A. Basarabescu. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 82 p. Lei 6. (Biblioteca pentru toţi 1105).

Sienkiewicz (E.). — Quo vadis. Ediţie completă. Traducere de Haralamb G. Lecca. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 524 p. Fig. Lei 40. (Biblioteca pentru toţi 141—146).

91 GEOGRAFIE.

Rosetti (Radu D.). — Din Egipt. Note din călătorie. Ediţia IV-a. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 251 p. Fig. Lei 50.

Stănciu (Eugeniu D.). — Schiţă monografică a judeţului Lăpuşna. Chişinău, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 100 p. Fig. Lei 50.

Stroescu (V.). — Dobrogea nouă. Pe căile străbunilor. Vol. III : Silistra. Comuna Ghiaursuiuciuc cu 3 sate. Comuna Duranculac cu 13 sate. Comuna Şabla cu 8 sate. Comuna Gargalâc cu 14 sate. Comuna Duvaniuvasi cu 13 sate. Fotografii de V. Stroescu. Bazargic, Editura tip. **Comerciala,** Iv D. Smocof & Co., 1925, 134 p. Fig. Lei 60.

ECOURI

PREMIUL DE PROZA

☐ Comisiunea pentru decernarea premiului de proză, 5000 lei a început cercetarea celor 217 manuscrise sosite.

SCRIITORII

☐ Romanul d-lui **C. Ardeleanu,** din care am publicat un fragment, anunțat întâi sub titlul: **„Căderea Oamenilor“** apare peste câteva zile și se va numi: **Diplomatul, tăbăcarul și actrița.**

☐ A apărut în editura literară a Casei Școalelor, **Niță Galantonul,** comedie în trei acte de d. **St. Mihăileanu-Stempo.**

☐ D-na **Natalia Negru** continuă publicarea traducerii integrale a basmelor lui Andersen. Au mai apărut în publicațiile Casei Școalelor, și cu ilustrații de V. .I Popa vol. III; **Broscuța și alte povestiri** (lei 25) și vol. IV, **Privighetoarea și alte povestiri** (Lei 30).

☐ In tiparul „Glasul Bucovinei“, a apărut: **Heinrich Heine în der rumänischen Literatur** de dr. phil. **N. Tcaciuc.** (Cernăuți, 1926, Lei 40).

Lucrarea tratează în două capitole speciale despre: traducătorii români ai lui Heine și despre influența lui Heine asupra literaturii române, după ce într'o succintă introducere amintește traducerile din literatura germană în românește.

REVISTE

☐ **FAVONIUS:** „Revistă pentru studiul literaturilor clasice în desvoltarea lor și în legăturile cu literaturile moderne“ (vol. I fasc. 1—2 Craiova. Febr. 1926).

O publicație surprinzător de frumoasă: intenții, organizare și tehnică. Vom însemna dela început numele alcătuitorului; **N. I. Herescu,** care se adaugă cu tineresc elan și frumoasă pricepere acelei minorități pentru care clasicismul e o bine facere sufletească.

Venind după **Orpheus,** revista de studii greco-latine, care apare de o bună bucată de vreme, **Favonius,** promite să stârnească „în studiul literaturilor clasice, un vânt nou de primăvară, de tinerețe, de actualitate“.

Tot ceeace se spune în judiciosul „cuvânt înainte“, este foarte adevărat și cu privire la semnificația modernă a clasicismului și mai ales cu privire la nevoia de renovare în materie de traducere, a latinilor, în românește

Din „lirica lui Horațiu“ traduce d. N. I. Herescu, în versuri rimate și în variate metre. Opera sa, dificilă între toate, e o interesantă izbândă asupra cuvântului. In măsura în care se scutură de cătușele prea strictei versiuni, traducerile sale, câștigă în supleță. Iată de ce vom trimite între altele la traducerea „Taliarhului“ și vom reproduce, pentru delectarea cetitorilor, aceste două strofe **„Către sclavul său“** (I. 38):

Urăsc copile, fastul Perșilor,
Nu-mi plac încununate împletiri,
Să nu mai tai târzii trandafiri
Ce 'n parcuri mor.

Să cauți numai simplul mirt, de rând,
Căci deopotrivă-ți șade bine ție
Slujind, și mie care-s tolănit în vie
La umbră, bând.

Revista se întregește cu o bogată informație critică din țară și străinătate: recenzii de cărți și reviste în legătură cu clasicismul și problemele lui.

☐ **TRANSILVANIA** (an 57, Nr. 3, Martie 1926), număr închinat, în bună parte sărbătorirei de 25 ani de activitate culturală a părintelui **dr. Ioan Lupaș,** ziarist, istoric și profesor la Universitatea din Cluj.

In restul sumarului: **N. Ghiulea:** „Ideologia cooperatismului“; dr. **Axente Iancu:** „Societățile de binefacere românești și asistența copiilor părăsiți“: **G. Bogdan Duică:** „O scrisoare a lui V. Alecsandri“ și „Spre o reculegere a gazetăriei la noi“ de d. **Horia Petra-Petrescu,** un informat și pilduitor articol pentru reorganizarea gazetăriei dela noi.

☐ **FOAIA TINERIMII** (X. 7. 1 Aprilie): I. Orleanu: „Grupul celor patru“ Cronica artistică; Mircea Eliade: „Clasicii ocultiști“.

☐ **D. Paul Zarifopol**, cunoscutul și originalul esseist, publică în **Adevărul literar și artistic,** un interesant interview, care ne introduce în preferințele și gândurile interioare ale acestui subtil critic. Extragem acest semnificativ pasaj despre originalitate și tradiție:

„Spunea Minulescu dăunăzi că arta este pură și absolută creație. E dreptul poeților să fie aforistici, când fac teorie. Dar lucrul are nevoe de nuanțe. Iși închipuie Minulescu inventivitatea artistului astfel, încât să fi fost cu totul indiferent pentru un poet român de prin anii 70 de pildă, să nu cunoască altă poezie decât pe a lui Alecsandri și a lui Bolintineanu, a lui Lamartine și a lui Hugo, sau să cunoască din literatura lumii atât cât știe Eminescu? Negreșit creerul acestui om era un multiplicator excepțional; dar însăși setea lui de cultură era parte vie din talentul acesta de așa rară vigoare.

Există tradiție în artă, ca în orice parte a vieții istorice. Să zici de cutare artist că nu datorește nimănui nimic, e o vorbă scurtă, copilăroasă și cu desăvârșire greșită. In matematică, mulți elevi buni și mulți profesori buni rezolvă probleme. Originalitatea lor e infimă față cu inovațiile de principiu, de care sunt în stare numai geniile matematice. Totuși acestă originalitate există și întru nimic nu e mai pe jos de originalitatea mulțimii de artiști care-și fac, fiecare, poemul **lui,** drama **lui,** sonetul sau romanul lui. Strict comparate cu aceea ce, până în vremea lor, se află acumulat ca valori de artă, partea proprie și personală în produsele masei normale a poeților, nu e mai mică dar nici mai mare decât acea din metoda și soluțiile problemelor matematice așa cum este în stare să le realizeze masa normală a lucrătorilor din această meserie“.

☐ **IDEEA EUROPEANA** (VII, 186, 1 Aprilie: „Pentru dicționarul limbii române“ apelul nouei înjghebări „Prietenii dicționarului“, voind să ajute continuarea publicării dicționarului Academiei Române din care au ieșit 15 fascicole. (Literile A, B, întregi, din altele crâmpee).

Despre Heinrich Heine, revoluționar în politică și în artă, scrie d. **St. Antim.**

ZIARE

☐ Scriind, în **Cuvântul** din 13 April despre opera institutului de cooperație intelectuală, și în special despre realizările serviciului de într'ajutorare intelectuală, dela Paris, condus de literatul și criticul Al. Busuioceanu, d. **Cezar Petrescu,** amintind de țările, precum Austria, Polonia, care au beneficiat de cărți și publicații străine, fie gratuit, fie pe un schimb convenabil, închee cu invitația și apelul următor: „Rămâne numai, ca intelectualii noștri și institutele de cultură să strângă rândurile, petnru a izbuti să se bucure de acest întâmplător, dar fericit privilegiu“.

☐ Incepând de Marți, 13 Aprilie **Universul** a început publicarea unor foiletoane săptămânale, scrisori din Paris semnate de d. **Pompiliu Păltânea,** cronicar pentru România la **Mercure de France.** Informate, artistice și curente aceste foiletoane sunt o fericită achiziție pentru ziarul **Universul.**

RASPUNSURI

☐ Volumul „Fețele unui veac“ al d-lui Lucian Blaga, apărut în biblioteca „Semănătorul“ (Arad) se poate obține direct dela librăria Diecezana, str. Eminescu, Arad.

ȘEZATORI

☐ In seara de 22 Aprilie are loc la Ateneul român șezătoarea literară a **„generației noui“**, cu lecturi de Savin Constant, George Dumitrescu, Ion Gane, Radu Gyr, Adrian Hurmuz, N. Milcu, G. Talaz, Gr. Vâja și Mihail Vâlsan.

DIN STRAINATATE

☐ Academia Goncourt la câteva luni după moartea lui Elemir Bourges pierde chiar pe prezidentul ei Gustave Geffroy. Activitatea lui s'a desfășurat pe tărâmul sociologiei și a literaturii. In sociologie era idealist și pacifist, dar războiul din 1914 a târât în matca naționalismului și pe vechiul dreyfusard. Din 1918 în colaborarea cu L. Lacour și L. Lumet a publicat **La France heroïque et ses alliées** iar de curând a prefațat al cincilea volum din **„Antologia scriitorilor morți în războ**i“.

Ca romancier a aparținut școalei realiste înrudindu-se de aproape cu frații Goncourt și prin alegerea subiectelor. „L'Apprentie“, „Celine Pommier“, „Hernim Gilguin“, „Marie Birré“ și „L'Eufermè“, scrise într'un gen care nu mai corespunde prezentului, cu un conținut care nu mai interesează generațiile de azi, vor interesa numai cercetătorul care va voi să cunoască mai de aproape taoate aspectele epocii realiste.

In calitate de cronicar artistic la multe publicații alese, Geffroy a fost un apărător entuziast al impresionismului la al cărui succes a contribuit din plin. Iar lucrarea sa **„Musèes d'Europe“** poate servi încă de călăuză aceluia care va zăbovi prin muzeele de seamă ale Europei prin bogăția sa de informații.

☐ Un lucru care va surpinde pe lectorii noștri români obișnuiți să audă mereu de Germania cea romantică și sentimentală: în urma unei anchete făcută pe lângă librarii din Berlin și celelalte orașe mai mari ale Reichului, s'a constatat că romanele nu se bucură de o prea mare favoare a publicului. In schimb un neobișnuit succes are lucrarea lui Emil Ludwig intitulată; **Wilhelm al II-lea,** al cărei tiraj a trecut peste 100.000 de exemplare, ceace este extraordinar de rar pentru Germania, unde cărțile au un tiraj mult mai modest.

☐ Se spune că Mussolini a hotărît ca lucrările pentru restituirea integrală a vechilor foruri romane să înceapă în curând. O comisiune de tehnicieni și arheologi a avut loc la ministerul de finanțe sub președenția contelui Volpi în cursul căreia s'a fixat programul care va fi supus „Ducelui“ la înapoierea sa din Africa.

Forul lui August va trebui să se unească cu celelalte foruri, așa ca de pe monumentul lui Victor Emanuel al II-lea să poată fi contemplată în întregime Roma lui August, marele amfiteatru și forul Buario.

Redactor: PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

Depozitar

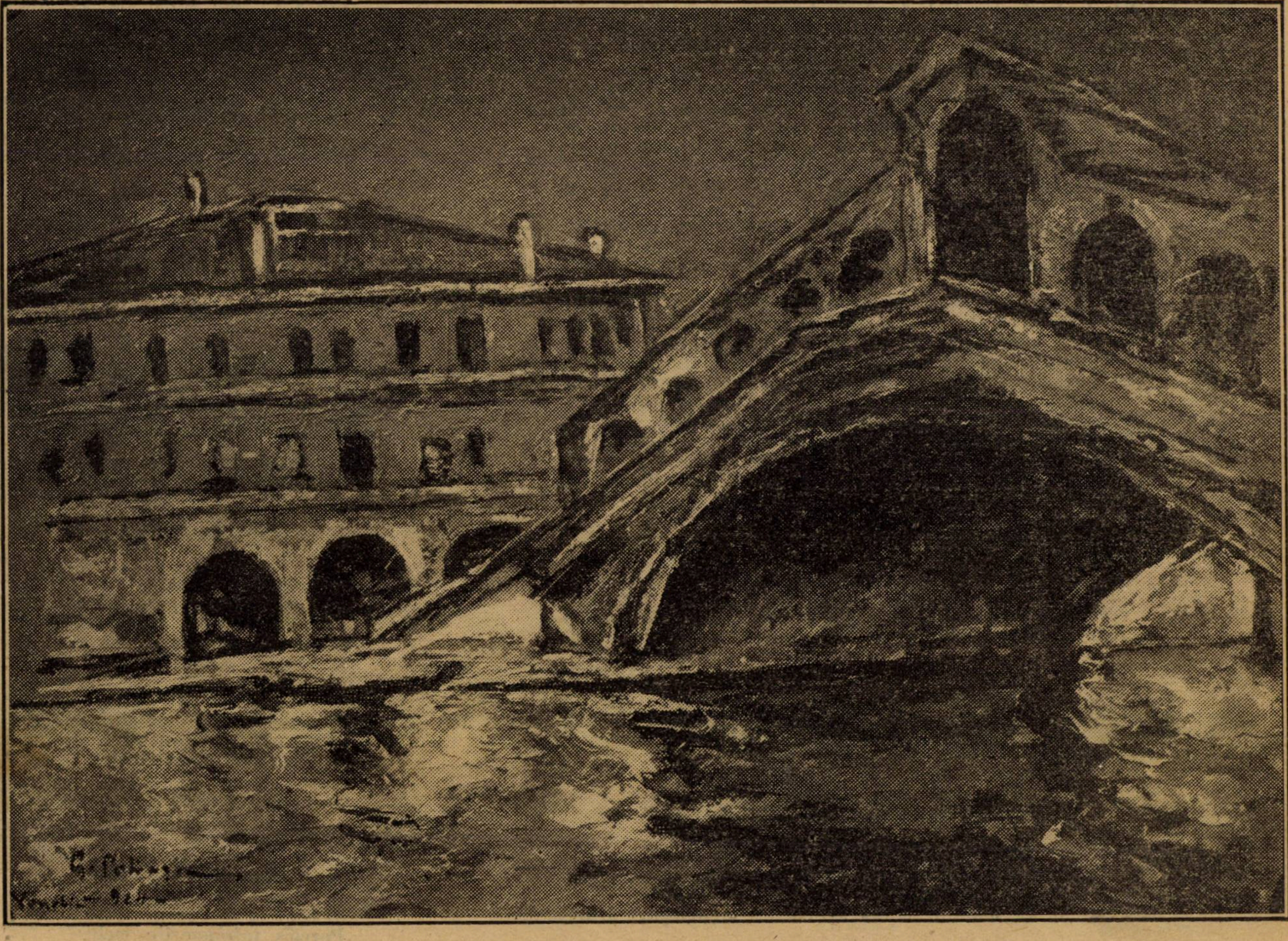

RIALTTO, VENEȚIA, de *G. PETRAȘCU*

In acest număr: MIHAIL DRAGOMIRESCU, CAMIL PETRESCU, AL. LASCAROV MOLDOVANU, ION MARIN SADOVEANU, G. POPA LISSEANU, EUGENIU SPERANȚIA, ALPHONSE ALLAIS, MIRCEA RADULESCU, PAUL I. PAPADOPOL, GH. CARDAȘ, SANDA MOVILA, EUGEN VICTOR, FLORICA MUMUIANU, ALEXANDRU COLORIAN, RUD. A. KNAPP, G. BREAZUL, B. CECROPIDE, N. N. TONITZA, P. IGIROȘEANU, PERPESSICIUS.
Buletin bibliografic săptămânal de AL. SADI IONESCU.

An. XLII, Nr. 17.

25 Aprilie 1926.

Lei 5.

CRIŞUL

(Penta şi hexametri)

Bihor bântuit primăvara de vântul din pustă...
Bihor ocrotit părinteşte de munţii lui Iancu
Te-am străbătut de demult călător în spre ţări depărtate
(când palpitai într'un corp, de'mprumut, răsădit cu deasila
mut, stânjenit şi stingher ca o inimă prinsă de-aiurea).
Necunoscut mi-era locul şi aeru 'n plaiul acesta
Ca un volum necetit, cu sute de foi netăiate.
Totuş în treacăt văzui pe câmpie 'n arşiţa verii
Chipul ţăranului dac, spiţă de veacuri stăpână.
Şi'n gări liniştite şi mici, semănate pe Crişul cel harnic
Vesel văzui alergând, de-alungul vagoanelor triste,
Copiii cu apă 'n ulcior şi surâs feciorelnic pe gură...
Şi toţi răspundeau în grai românesc chemărilor mele.
Nicicând n'am băut ca'n ziua aceea, la fiece gară.
Setea de limba cea dulce-'mi venea la orice oprire de tren
... ceea ce trece de simţ şi de lut, simţeam că mă leagă:
de locuri, de oameni, de tot ce vedeam atunci prima oară.
Ceeace trece de simţuri (cum spune iubitul Novàlis)
Este desigur, oricând, mai aproape de sufletul nostru.
Şi poate că ceva-mi şoptea într'o tainică limbă pe-atuncea
că apa pe care-am băut-o din Criş era fermecată
... Şi poate că-avea să m'aducă 'napoi odată şi-odată.
Poate că-am spus: „hic gelidi fontes, hic molia prata...
„Hic nemus, hic ipso tecum consumerer aevo".

◆

Visuri hrănite'n durere de vechi generaţii
Prin vraja aceleiaş ape 'ncolţit-au în urmă la soare.
Şi iată, sunt astăzi aicea sub munţii lui Iancu.
Venit-am să cuget, să cânt şi să sufăr alături cu Crişul.
Şi pururi mă 'ntreb: pentru ce prin Oradea bătrână
Crişul cel repede, brusc, mersul vioi şi-l opreşte?
Posomorât, obosit, corpul fluid şi-l îndoae
Faţa spre cer îndreptând cu rugăciune prelungă.
Sigur că simte şi el că-l apasă din aer
Grelele patimi ce cresc frământându-şi veninu'ntre ziduri.
Oamenii, vecinic la fel, şi-aice şi-aiurea
Spurcă şi tulbură crud apa care-i sfinţeşte
(tot cum, barbar, pângăresc epoca 'n care respiră).
Astfel în sgomotu-i lung, Crişul spre ceruri se roagă:
—„Dă-le Isuse un dram din dragostea Ta nesfârşită.
„Altul e rostul pe lume al celor cu minte întreagă".
ceeace trece de simţuri — (cum spune iubitul Novàlis)
Este desigur oricând mai aproape de sufletul nostru....

EUGENIU SPERANŢIA

Viorile aţipite

I

Bucuria a putrezit

Bucuria mi-a putrezit în inimă
Ca toamna aţipită în propriul ei cântec,
Foi veştede mi se desprind din gânduri
Şi mâinile mi-au murit pe o amintire frumoasă.

Rânduri, rânduri,
Ingeri de cristal s'au restignit
Pe o credinţă absurdă,
Orgă nevăzută s'a prăbuşit
In pământul hain,
Şi din cerul de safir
Otrava tăcerii a început să curgă.

In casă s'a lăsat o linişte sugrumată.
Cineva milos a încercat să mai aprindă o lampă.
Dar ochii mi s'au făcut
Deodată scrum.
Sufletu-mi orb a rămas afară pe drum,
Sbătându-se singur după o ireală lumină.
Cum mai poate portretul
Cu ochii albaştrii, să cânte?...
Nu ştie că pentru totdeauna
Păragina s'a'ntins peste grădină?

SANDA MOVILĂ

Denie

Glas de-aramă 'n noapte, cântece şi flori,
Lumânări de ceară, umbre line...
Primăvară dulce simt cum te cobori
In biserici şi în suflete creştine...

Profilat pe cerul larg de ametist,
Ţintuit pe cruce cu piroane,
Iar te văd, Isuse, luminos şi trist
Sângerând pe afumatele icoane...

Strigă 'n noapte glasul tău spre Dumnezeu:
„Eli, Eli, lama sabactani!"...
Sângerând pe crucea sufletului meu
Eu te simt, Isuse, în toţi anii...

Iau din nou culoare, suflet şi contur
Evanghelicele sfinte paragrafe,
Şi zăresc prin umbră straniu şi sperjur
Rânjetul sălbaticei Caiafe...

Clopotele cântă printre flori şi fum
Peste omenirea 'ngenuchiată...
Unde e O! Doamne, unde e acum
Inima-mi senină de-altă-dată?

MIRCEA RĂDULESCU

Elegie

Tac aripe de liliaci
Prin frunzele de plopi, pe seară
Trec turme 'ncet, cad ciocârlii
Cobesc pe straşini, cucuvăi
Şi parcă's gândurile mele.

Se culcă soarele pe ţăr'nă
Se pierd oftări din plâns de bucium
Se ţintuieşte albăstrimea
Numai cu aur şi argint.
Şi parcă's risipiri din mine.

Se duc, se duc pe mare pasări
Se rătăcesc corăbii, oameni
In valuri tot se'neacă stele
Şi cântece se duc pe mare
Parcă's înfrângerile mele.

Sporesc în cimitire, cruci
Cad crengi uscate şi castane.
Prin vii stau lacrămi în mănunchi
Regretele târziei toamne.
Parc'ar striga şi al meu sfârşit...

O, toate-mi povestesc de mine.

FLORICA MUMUIANU

DANTON

— In actul IV, închisoarea de la Concergerie —

de CAMIL PETRESCU

D-na ROLLAND. (Vine surâzând). Bonjour doamnă marchiză... Bonjour Felicie... Cum aţi dormit?

FELICIE (îi ia mâna, emoţionată) Manon! Azi?

D-na ROLLAND (surâde trist şi nervos) „Azi".

FELICIE. Dar poate că... Am auzit că Renaudin e bolnav şi vine alt jurat în locul lui...

D-na ROLLAND. (Face un semn comic) A! Uite pe d-na de Sedeuil (se duce, şi cu ea tot grupul, la masa de piatră unde e d-na de Sedeuil).

D-na de SEDEUIL (cu un ton glumeţ de bătrână simpatică) Bonjour, d-nă Rolland... (o priveşte...) dar ce frumoasă te-ai făcut azi!

D-na ROLLAND. (Surâde ca o fetiţă).

D-na de SEDEUIL. Dar cine vine să te vadă azi?.. Nu mai stai închisă? Te-ai dat în sfârşit pe brazdă!

FELICIE. (care observă că d-na de Sedeuil nu ştie, şoptit) Merge la tribunal.

D-na de SEDEUIL. (Scapă ceaşca de cafea din mână) Nu!?..

D-na ROLLAND (liniştit). Ba da!

FETELE (o îmbrăţişează, una îi ia o mână, alta îi sărută cealaltă mână). Nu, nu!

ADELE. Dar, doamnă, nu se poate (ca si când ar goni un gând). N'o să vă condamne.

D-na ROLLAND. (face semnul tăierei capului). O, sigur că nu (direct) d-nă contesă, spuneati că o rudă a dvs., care v'a vizitat, v'a dat detalii despre execuţia prietenilor mei... Aş dori să ştiu...

CONTESA R. (sfioasă) Despre Girondini?

D-na ROLLAND (îi e teamă că n'are să-i spuie). Spunea-ţi... (apare la grilaj Breugnot).

BREUGNOT (la grilaj). Sărut mâinile doamnă...

D-na ROLLAND. (la grilaj) A, domnule Breugnot, e drăguţ că ai venit la timp... Ce veşti ai? Ce face fata? (grăbit) Să nu-i spuneţi nimic...

BREUGNOT. (nervos) Doamnă, trebue să încercăm totul... daţi imediat câteva rânduri pentru Robespierre, am prin cine să le trimit... Aseară, după comitet cineva i-a amintit că în casa dvs. si-a început cariera politică şi că l'aţi salvat după petiţia din Câmpul lui Marte. I-a amintit de serile când lua masa la dvs. si el a rămas pe gânduri.. Daţi-mi repede... daţi-mi două rânduri. E încă timp, până la 11, ca el să trimeată un cuvânt juraţilor.

D-na ROLLAND. (surâde cu ochii încremeniţi). Nu, prietene, nu... e de prisos... Nu pot să-l rog... N'am rugat niciodată pe nimeni (tristă, pe urmă cu privirea în pământ) şi nu acum, în clipa morţii, am să fac aceasta.

BREUGNOT (stăruitor) Doamnă, Doamnă, gândiţi-vă...

D-na ROLLAND. (hotărît) Nu... dealtfel mila lui Robespierre, acum când toţi prietenii noştri sunt morţi, e de prisos (şi continuă scăzut). Trimite vorbă să nu afle nimic fetiţa, azi... vre-o imprudenţă de servitor.

BREUGNOT. (cald) Doamnă... Numai câteva zile să câştigaţi... Aici, la noi, sperăm mult. Se asteaptă venirea lui Danton dela ţară... S'au dus după el. El e împotriva teroarei (mare mişcare la femei).

D-na ROLLAND. (brusc lovită) Danton... (rămâne cu privirea fixă, surâde) Nu se mai poate, Breugnot... Nu vreau să cer nimic... Şi totuşi e adevărat că eri m'am gândit şi eu la asta (scoate o scrisoare). Uite îi scrisesem lui Robespierre (îşi strânge buzele, rupe scrisoarea)... dar nu!

BREUGNOT (întinde mâna).

D-na ROLLAND (îi dă altă foaie). Uite ai aici ultimele pagini ale memoriilor mele... Trimite-le şi pe acestea lui Bosc.

BREUGNOT. Da da...

D-na ROLLAND. Vei face totul să ajungă celui destinat.

BREUGNOT. Da.

D-na ROLLAND. Şi acum, la revedere, domnule Breugnot (cu ochii în lacrămi, vrând să fie tare). Sărută.. sărută fetiţa... Un sărut de azi... Scrie lui Rolland că până la capăt mi-am făcut datoria... (îi cade capul pe piept, vrea să-şi oprească lacrămile).

BREUGNOT. (îi sărută mâna prin gratii).

D-na ROLLAND (îi dă un inel) Păstrează-l ca amintire a zilei de azi: E soare... (priveşte) e zece dimineaţa... (ea pleacă de la grilaj).

FEMEILE (au urmărit scena plângând mut).

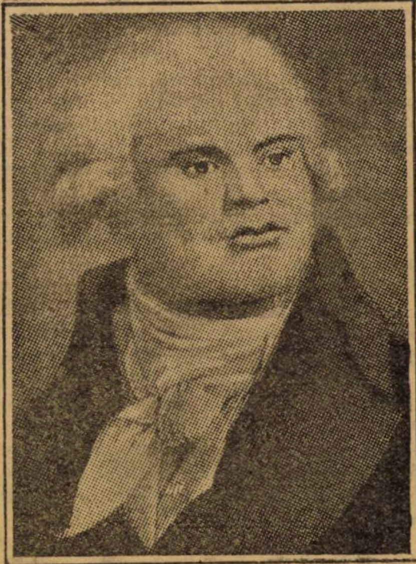

DANTON

D-na ROLLAND (le vede plângând). Ei, ce-i asta? Vreţi să vă iau de urechi?

UNA: Doamnă, de ce vrei să mori?

D-na ROLLAND (încruntă sprâncenile, rămâne o clipă pe gânduri). Nu.

ADÈLE: E adevărat, că aţi fost eliberată acum câtva timp?

D-na ROLLAND (râde trist). Nu ştiţi ce a fost? (după ce aşteaptă un răspuns). Acum 2 săptămâni, la Abbaye, unde eram mi s'a comunicat pe la prânz, era Miercuri, că sunt liberă. Simţeam că mă înec nu puteam vorbi. Mi-au adus ordinul de eliberare.

Mi-am strâns repede lucrurile si m'am despărţit de cei din închisoare. Era o zi plină de soare... soare de toamnă... Pe urmă, într'o goană am pornit spre casă ca să-mi văd fata... să mă văd la mine (se încruntă, dar surâde). In prag am găsit poliţia care mi-a explicat, că nu sunt liberă... că fusesem numai — în Mai — greşit arestată: nu erau îndeplinite toate formele. Se constatase asta acum când trebuia să fiu transportată aci şi deci am fost pusă două ore în libertate ca să se poată îndeplini formele.

FEMEILE (au fiori de oroare).

FELICIE: Ce infamie... ce infamie...

CONTESA: De ce nu-i scrii lui Robespierre?... de ce nu încerci? Pare că ţii să mori?

D-na ROLLAND: (se apleacă surâzând trist spre ea). Nu, nu... N'aş vrea să mor, micuţo... Aş vrea să mai văd multă vreme soarele care apune... ferestrele cu flori vii. Dar trebue să ne resemnăm... Revoluţia are nevoie de victime... Ar putea fi oricare alta... Sacrificiul femeilor trebue s'o facă mai frumoasă (după un timp cu ochii fixi). Dar, Doamnă, mi-aţi promis nişte amănunte...

CONTESA: (Stânjenită). Da..., da... Ştiţi că procesul lor s'a terminat seara?

D-na ROLLAND: Da..., da...

CONTESA: Că pe urmă au avut un banchet noaptea, în închisoare?

D-na ROLLAND: (surâde).

CONTESA: Bertrand d'Aville le promisese o masă bogată. Dacă îi achită, banchet de sărbătorire. Dacă nu... (se întrerupe). Deci când ei au venit la miezul nopţii au găsit o masă cu flori, cu şampanie, cu mâncări fine.

D-na ROLLAND: Bine, dar unde asta?.. Unde a fost loc?

CONTESA: In cachotul lor... pentru că erau mulţi i-au lăsat acolo noaptea aceea... (d-na Rolland e nedumerită încă, Contesa arată ferestrele joase din dreapta). Vezi cachotul acesta, în care a stat Regina? dincolo, la bărbaţi, e altul tot asa, mai mare ceva însă....

D-na ROLLAND: Ei da, spune!

CONTESA: S'au aşezat toţi 21 la masă... căci au pus în faţa unui tacâm şi cadavrul lui Velazé.

TOATE: (au o mişcare de oroare).

CONTESA: (explică). In momentul când s'a dat sentinţa... Velazé şi-a înfipt un cuţit în inimă si a murit pe loc... Fouquiers a cerut atunci — şi juraţii au admis imediat, — ca, aşa mort, să fie dus la ghilotină... (ridică palidă privirea), să fie considerat ca viu...

FEMEILE: (îşi strâng mâinile ca în faţa unui pericol).

CONTESA: Pe urmă au stat la masă toată noaptea... Au ţinut discursuri, au povestit amintiri... Asta a fost Miercuri, nu? săptămâna trecută... Joi, a doua zi, la 10 dimineaţa, i-au dus la eşafod în şarete... Tot timpul pe drum au cântat cu înfrigurare Marseilleza... Acolo, Samson a decapitat întâi cadavrul lui Velazé... pe urmă Ducos.

D-na ROLLAND: (înfiorată). Ducos!

CONTESA: Ceilalţi 19 cântau mai departe... Pe urmă au cântat numai 18, numai 17... Ultimul, Verniaud, asa cu gulerul cămăşii tăiat, cu picioarele în sânge până la glesnă a cântat cu înverşunare singur... (toate sunt deprimate).

D-na ROLLAND: (palidă descompusă). Libertate, libertate! Câte crime se comit în numele tău?!

D-na de S.: Ce oameni! Şi cum au fost de calomniaţi!

D-na ROLLAND: Oamenii sunt atât de răi.

D-na de S.: Şi pe d-ta, cum te-au atacat gazetele!...

D-na ROLLAND: Si mă atacă încă!... eri mi-au adus o foaie si aici... (surâde). Nu stiu. Nu înţeleg nimic... De ce m'or fi urând atâta oamenii cari nu m'au văzut niciodată?... De ce mă urmăresc cu răutatea lor? de ce mă desfigurează cu insultele lor ? (ghicește în privirea femeilor răspunsul : „pentru că ai fost șef de partid“ și continuă după ce s'a gândit o clipă) : E poate mai bine ca femeile să rămână departe de vălmășagul ăsta... (după un timp). Cine vine să te cheme de obiceiu ?

ADÈLE: Tot Richard și cei de la grefă?

D-na: (ca o lecție). De acolo, pe coridor, pe scara în formă de burghiu? (înfiorată). La întoarcere, te mai aduce aici?

ADÈLE: Nu rămâi la grefă.

D-na: Până vine calăul?... Atunci?... atunci... e ultima oară?... (întinde mâinile, ele o țin îmbrățișată).

FEMEILE: (plâng mut).

D-na ROLLAND: Ce-i cu tine? de ce ai plâns eri în cachot ?... de ce n'ai eșit la plimbare?... Toate erau în curte. Scriam și te auzeam plângând.

SIDONIE: (protestează rușinoasă). Nu, nu!

CONTESA : Să vă spun eu... N'a vrut să iasă pentru că n'avea rochie de plimbare și îi era rușine de Cavalerul de Rohan.

SIDONIE: Nu... nu...

D-na ROLLAND: Vai, cum se poate! Sărăcuta de ea! Vrei să-ți da eu una?... Dar știi, trebue s'o prefaci. (se uită la talia ei surâzând). Poți face chiar două... (se duce spre cachot). Numai decât...

UNA DINTRE ELE: (o urmărește cu privirea ca pe un mort). La patru sau la cinci. Nici n'o să apună soarele. Ultima zi (plâng toate).

D-na ROLLAND: (se întoarce). Uite... dacă ai să-ți alegi, nu-i așa? una din ele...

D-na de S.: O, ce rochie frumoasă!... Păcat că nu mai am 20 de ani.

D-na ROLLAND: Nu, doamnă.. asta e, uite, pentru d-ta... Iți place cafeaua (către o fată). Să faci, Adèle, cafea bună d-nei de S. și (are în mâini un caet) și Felicie, vino... un moment (trec amândouă în stânga).

D-na ROLLAND: Felicie, dacă scapi, ai să faci să ajungă acestea d-lui J. Buzot.

FELICIE: (tresare, ia caietul, o fixează, timid). L'ai iubit?

D-na ROLLAND: (ezită, pe urmă liniștit). Iți spun acum în clipa mortii că l'am iubit cum n'a iubit cineva pe lume, dar îți jur încă, pe viața copilei mele, că mi-am respectat bărbatul... Duc cea mai arzătoare... cea mai nesatisfăcută dragoste în mormânt (are o crispare groasnică a întregului corp).

RICHARD: (apare la grilaj, deschide o pertiță, vrea să spuie numele, dar e și el emoționat. Ce cetățean... D-na Rolland.

CAMIL PETRESCU

Pe urma vijeliei...

Iată ce proces am apărat în fața Curții cu Juri, acum câțiva ani :

. . . .

Venise războiul. Satele se deșertaseră de oameni. Rămăseseră femeile, cu copiii și cu jălaniile lor nesfârșite. Se adunau pe la colțurile huidiților goale și cu mâinile încrucișate pe piept, se jăluiau :

— „De-acuș, soro dragă, amar e de noi... Ne mănâncă sărăcia și nevoile...“ și ținând pojidicul de copii nespălați pe lângă ele, porneau așa, deodată, hohotele de plâns, ca bocitoarele la căpătăiul morților. Iși ștergeau apoi fața cu dosul palmelor și porneau tăcute spre case. Rar, la răstimpuri grele, veneau unele vești de pe „câmpul de luptă“... Fulgerau atunci din tăcerea mocnită, aspre țipete de desnădejde, vaere seci și mâhnitoare... Auzeai pe vre-o nevastă zicând alteia și dând din cap :

— „A murit bărbatu' Catrinei, săraca...“

O ceață de tristeță se lăsa peste întinderile satului. Copiii se jucau tăcuți în pulberea drumurilor și câte unul din ei, spunea neștiutor celorlalți :

— „Tata a murit în răzbel...“

In satul din preajma Siretului, aceiași tăcere, ruptă de aceleași jălanii, ținea tovărășie vieții... La casa Marandei lui Ion Mărăcine, vestea cea grea căzuse : Mărăcinele se prăbușise undeva, pe creasta cheală a unui munte și se rostogolise netrebnic într'un șanț cu apă verde și cu mormoloci flămâzi... Maranda căzuse și ea jos când îi venise vestea, — sfâșiase și ea tăcerea cu tăișul vaerilor ei neputincioase, — dar se ridicase din nou, privind fără nici o nădejde spre soarele nepăsător al vieții... Rămăsese cu trei copii : o fată ca de zece ani, beteagă, idioată și cu picioarele moi și doi băețași mai mici, cu păr ca de cânepă și cu pete mari de gălbejeală pe obrajii supți... Și mai rămăsese și cu sărăcia... O căsuță învelită cu stuf, o curte goală și un gard lăsat pe-o coastă... Adesea, privind spre seară, înfățișările din jur, — văduva, își pornea din senin bocetele :

— „Săraca de mine, păcătoasa !... Cu ce-am greșit eu în viața asta? Doamne Doamne !...“

Dar cine s'o audă pe vremea aceea, când oamenii stăteau închiși în sine, așteptându-și fiecare ciocăneala morții în geam ? !...

Și poate că ar mai fi mers nevoia, dacă n'ar fi avut la casă pe copila schiloadă, cu mintea aiurea și fără picioare... Zăcea în pat, înfășurată în sdrențe soioase, — hlizea mereu spre nicăiri și scobea cu unghiile peretele de lângă ea... Se uita Maranda la ea și-i venea nebuneală... Iși răscolea viața și nu găsea nicăiri vre-o faptă, care să-i fie pedepsită atât de aspru...

Dar toate trec și viața se macină așa de-a surda.... Gândul lui Ion și nevoile din jur, se scoborau pe nesimțite în adâncul mlaștinei calde a uitărilor... Erau să ajungă la fund de tot, când asupra satului se abătură alte vești de groază: „dușmanii au rupt zăgazurile apărării noastre și năpădesc, prădalnici și răi, asupră-ne... Războiul a fost prăpădit și oștirea împrăștiată...“ Cu zâmbete ca de răutate, femeile se adunau din nou la colțurile huidițelor pustii și vânturând veștile, blestemau... Copiii se jucau neștiutori în pulbere, iar idioata Marandei zâmbea rece spre ochiul de lumină al geamului...

Și dacă s'ar fi oprit aici !... Dar abia începea vijelia... In miez de noapte se iviră ostași rătăcitori, venind dispre undeva și mergând încolo, cine știe, spre zări cuprinse în taină... Veneau ca bandiții, cu ochi înfundați în orbite uscate, având obrajii supți de suferințe și ploi... Se arătau ca stafiile, spuneau vești spăimoase, deslușeau cum au murit unii ostași din sat, — și plecau, măturați de-o vijelie albă, ca în vise... Femeile duceau mâna la gură și dând din cap, șuerau vorbele : „acum ce ne facem noi ? !...“

Nu trecu mult și furtuna bubui deasupra satului : „se apropie Nemții, — satul se deșartă de oameni... Poruncă de evacuare... Premarele satului, un țăran cu plete mițoase și cu privire stinsă, alerga pe huidiți și sbieră : „Toată lumea pleacă !... Luați ce puteți cu voi... Vin Nemții...“ Ca în isbiri de vijelie, femeile fugeau de colo-colo, nefăcând nimic, blestemând și închinându-se...

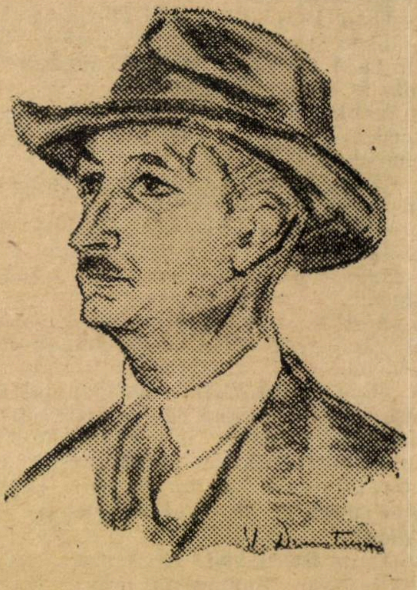

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Prin curți, oamenii puneau în căru
cioare mici scăpate de rechiziție, ce pus
tia le venea la îndemână, mai cu osebir
boarfe și merinde, — înhămau apoi vre-
gloabă de cal sau de asin, scăpate și el
din valul de cutropire a răsbelului
porneau spre zarea Siretului... Inchinâr
du-se, se uitau înapoi, — mai luau c
puteau lua și plecau... Tunul bubuia
menințător în apropiere. O teamă de ia
se strecura în ciolane... Câinii lătrau făr
pricină prin curți și plecau și ei dup
cărucioarele, la care, în răstimpuri,
înhămau și băjenarii... Satul rămânea î
urmă, ca o ființă părăsită...

Maranda se zăpăcise... Să plece, — ni
vorbă... Dar cum ? Să ia într'o dásag
ceva de-ale îmbrăcămintei... Dar
loaga ?... Cui s'o lase ?... Și putea s
lase ?... Dădu să se roage de-un vecin
„ia-o în căruță, bădie dragă, că n'a
cum s'o duc !...“ Omul o privi chiorâș
surâse în silă : „ce tot vorbești, fumee
E vreme de-așa ceva ?...“ Maranda r
mase cu ochii în pământ, prinși de-u
scai adus de vânt... Nu pricepea cum
nu se îndură cineva de ea... Mai dăd
să zică : „îndură-te, bâdie dragă...“ d
omul îi zise aspru : „ce folos ai de stâ
vul acela ? !....“ La aecste vorbe, Mara
da începu să bocească... Afară începea
bată un vânt rece de sfârșit de toamn
care aducea din nou ploaia, care ab
de-o zi stătuse... Bălțile cloceau peste t
locul, — drumurile erau desfundate h
buc... Buhăiala tunurilor se auzea m
aproape. De mult premarele și oamen
stăpânirei pieriseră în zare, — și Mara
da, desculță și nemâncată, stătea uita

pe lutul cleios al prispei, necugetând nimic, nesimţind nimic... Din odaia plină de întunerec se auzi o bufnitură, — pe urmă un geamăt... Oloaga căzuse de pe laviţă, iar băeţii făceau mereu haz din această pricină... Maranda se trezi de pe gânduri. Intră în casă şi, ca într'un vârtej, adună puţine vestminte sdrenţuite, îmbrăcă pe băeţi cu ce putu, — puse pe capul idioatei un ţol, o luă în braţe şi ieşi din casă... zise copiilor:

— „Haideţi" şi porni prin sloată.. Un câine jigărit şi bleot se luă după ei. In urmă casa rămase cu uşa dată delături, cu curtea goală şi cu gardul căzut într'o rână... Dădu dăsaga unui băet, — cuprinse bine în braţe pe oloagă şi tăcând, porni cu picioarele goale, prin clisa rece a drumului... Dimpotriva lor, căzând în pânze cenuşii, ploaia îi pălmuia, — ca şi cum le-ar fi pedepsit îndrăzneala... Ploua, — ploua...

In cugetul Marandei era ca şi afară: cenuşiu, vânt şi răceală... In trup, simţea o durere amară, care o sfâşia, bucăţică cu bucăţică... Un diavol al durerei îi mânca ficaţii cu neîndurare. Braţele îi erau de fier aprins, iar gura de aramă coclită. Dinţii de sus se topiseră laolaltă cu cei de jos, într'o încleştare de oţel.

Băeţaşii mergeau înainte, ca cu oloaga în braţe venea mai în urmă, iar câinele bleot, de la o vreme se răsnise pe câmpie...

... Şi deodată, pe când femeia nu se aştepta, o lumină albă şi tremurată o opri în drum... Nu ştia Maranda: lumina se topise din văzduh. sau din cugetul ei?... Deajuns că în faţă avea o lumină orbitoare... Femeia puse pe oloagă jos şi sloată şi privi fix înainte. Fără nici o îndoială: înaintea ei stătea Maica Domnului... Maranda căzu în genuchi şi privi: colo, aproape de tot, scânteia apa cenuşie-argintie a Siretului... Din ape se ridicase Maica Domnului înfăşurată în lumină albă... Vru să zică o vorbă, dar dinţii erau lipiţi unii de alţii... In urechi auzea o pâcâitură gâdilitoare... Pe urmă toate se limpeziră şi Maranda auzi lin, glasul Maicii Domnului: „Femee-femee..., pune jos pe mal oloaga ta şi dă-o apei..." Maranda căzu cu fruntea în nămol şi aşteptă.... Glasul se auzi din nou, mai stins, iar lin şi desluşit: „dă-o apei, — dă-o apei..." Când a ridicat capul, Maica Domnului alunecase pe ape de vale, spre geana de lumină, ce se furişa printre două rupturi de nori cruzi... O uşurare îi însenină cugetul şi inima...

Pe urmă, domol, ca şi cum ar fi făcut o ispravă poruncită de altul, femeia aşeză pe malul apei ţoala. Prinse pe oloagă de subţiori şi, cu grijă, o aşeză pe ţoală, ca pentru a orîndui o jertfă...

Luă apoi pe băeţi de mână şi fără să se mai uite îndărăt, porni pe malul apei, spre locul pe unde fugarii treceau apa mare... Pe obraji îi curgeau lacrimi, — dar nu-şi putea da seama dacă erau de durere sau de uşurare... Ploaia bătea necontenit obrajii lor scofâlciţi şi numai picioarele îi mai purtau spre un ţel necunoscut... Câinele bleot pierise de mult...

. . . .

In faţa Curţii cu juri, cât şi mic, atunci când i-am cerut să spună cum a fost, — Maranda, care fusese denunţată după război de o altă femee că-şi părăsise oloaga pe malul apei, înadins ca să se înece, — mărturisi limpede şi cu faţă senină:

— „Eu am văzut pe Maica Domnului într'o lumină albă şi ea mi-a spus: „femee-femee, pune pe mal oloaga ta şi dă-o apei"... Aşa am auzit, oameni buni, cu urechile mele: „dă-o apei, dă-o apei..." Puteţi să mă omorâţi, dar aşa a fost..."

AL. LASCAROV-MOLDOVANU.

Noaptea albă a unui husar roşu

M'am întrebat totdeauna pentruce se cheamă nopţi albe, acelea pe care nu le petreci în patul tău. Eu, am petrecut una şi am găsit-o, mai degrabă... verde.

Asta n'a împiedicat însă pe portăreasă când m'am întors a doua zi dimineaţa să mă salute cu zâmbetul unuia care ţi-ar spune:

Ah! ah! bravo flăcăule, ştim să petrecem.

Trebuie să vă spun că de o bucată de vreme eram amurezat.

Oh, amurezat, dar ştiţi! nu aşa ca să mă prăpădesc. Ce mai vorbă! cu inima puţin prinsă, asta-i!

Era o blondă micuţă, cu fruntea plină de cărlionţi. Oridecâteori treceam, ea era la fereastră.

Tot trecând şi retrecând, am ajuns în cele din urmă să cred că mă recunoaştea şi de aceea îi zâmbii. Imi închipuisem chiar — ştiţi doar cum îşi fac oameni visuri — că şi ea îmi zâmbia.

Era o greşeală, am avut dovada mai târziu, dar prea târziu din nenorocire.

Imi spuneam: „Trebuie să mă lămuresc odată, într'o zi".

Tot aşteptând, luai informaţii, cu dibăcie, fără să dau de bănuit.

Ea e căsătorită cu un domn nu prea simpatic, după cât se pare, directorul unei importante uzine particulare de mitraliere.

Domnul nu prea simpatic pleca de acasă în fiecare seară aproape de orele opt, se ducea la clubul său şi nu se înapoia decât noaptea foarte târziu.

„Bun, îmi zisei, e ceeace îmi trebuie".

Eram în ajunul Carnavalului. Cu ocazia acestei sărbători fusesem la un bal al camarazilor costumat, fireşte.

Se ştie că am multă imaginaţie; deaceea toţi prietenii îmi supuseseră: „Caută să ai un costum nostim".

Şi de dimineaţă chiar, m'am costumat în husar roşu de Monaco".

Aveţi să-mi spuneţi că nu există husari roşii în Monaco, că nu există nici un fel de husari, sau că, dacă sunt cumva, sunt în general toţi civili.

Ştim asta tot aşa de bine ca şi domniile-voastre, dar fantazia nu scuză oare toate inexactităţile?

In timp ce mă tot priveam în oglinda dulapului, îmi ziceam: „Bravo, ar fi cu adevărat ocazia să mă duc să văd pe doamna cea blondă.

Ea nu va putea refuza nimic unui husar roşu cu o ţinută aşa de măreaţă.

Adevărat este, fie spus între noi, că în costumul acela eram foarte bine.

Cinai de vreme... o cină substanţială, ca să-mi dea puteri, udată cu vinuri generoase, ca să-mi dea... tupeu.

Incing centironul, căci aveam o sabie, precum se şi cuvine, şi iată-mă gata de atac.

Sosind aproape de casa adoratei mele, zăresc pe bărbatu-său plecând.

Bun, merge bine... Il las să se îndepărteze şi urc scara, uşurel, din cauza pintenilor cu care nu eram prea obişnuit şi care sunt puţin cam lungi la husarii roşii. —

Trag piciorul unei biete căprioare care serveşte acum de buton unei sonerii.

Se aud nişte paşi după uşă. Deschide... E ea micuţa mea boldă... Ii spui...

In fond, cam ce-aş fi putut să-i spun?

Pentrucă, ştiţi, în clipele acelea, spui ce-ţi vine pe buze şi apoi, după cinci minute mai bine te spânzuri decât să repeţi, ce-ai spus.

Dar ceeace mi-aduc perfect de bine aminte e că ea mi-a răspuns pe un ton furios: „Eşti nebun domnule!... Şi bărbatu meu care tocmai se înapoiază... Uite, îi aud paşii".

Şi v'lan! îmi trânteşte uşa în nas.

In adevăr cineva urca scara cu paşi greoi, cu paşii teribili ai soţului neîndurător.

Oricât eram eu husar roşu, am avut trac, o mărturisesc.

Era un mijloc foarte simplu ca să ies din incurcătură, aveţi să-mi spuneţi d-voastră. Să cobor scara şi să-mi văd de drum Dar, cum foarte bine a remarcat un filozof englez, ideile cele mai simple vin cele din urmă.

Mă gândeam la toate, numai să fug nu.

O clipă, am avut gândul să rămân locului şi să aştep pe soţ cu un aer semeţ.

„Absurd, îmi zisei şi compromiţător".

Şi soţul urca mereu.

Deodată, observai o uşă mică pe care

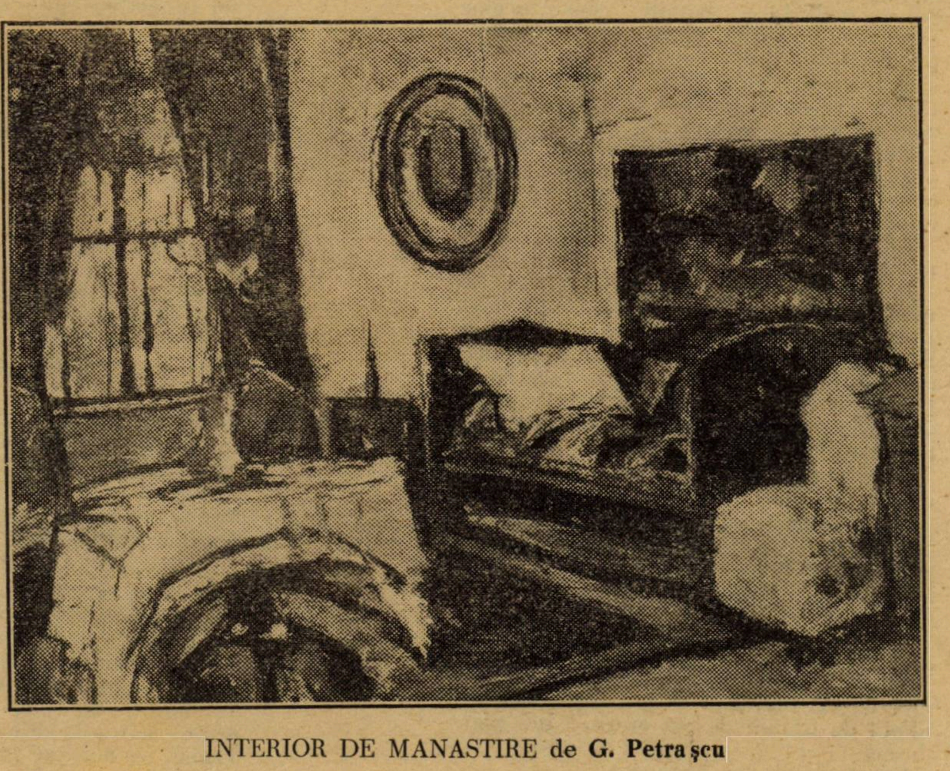

INTERIOR DE MANASTIRE de **G. Petraşcu** nu o băgasem de seamă până atunci căci era pictată ca tot culoarul, în imitaţie de marmoră, dar ce marmoră comică! o adevărată marmură de Carnaval!

In clipele acelea n'ai vreme să te pierzi în estetică frivolă.

Deschid uşa şi mă arunc înăuntr[illegible] frenezie, fără să mai mă întreb [illegible]u cu de mă vâr. [illegible] nici un-

Era şi timpul! Soţul [illegible]

Aud scârţâitul che[illegible] era aproape sus. care se deschide [illegible] în broască, o uşă aceiaş design[illegible], o uşă care se închide— suflu uş[illegible]

Mă [illegible] — şi pot în sfârşit să ră[illegible]at.

[illegible] gândesc atunci să cercetez camera [illegible] care îmi găsisem scăparea.

Vă dau cât vreţi ca să ghiciţi simpaticul loc în care mă furişasem.

Surâdeţi... deci aţi ghicit!

Ei bine! aşa e, tocmai acolo, sau mai degrabă... tocmai aici!

Incetişor, fără sgomot, ridic cârligul şi împing uşa... Ea rezistă.

Eu împing mai tare... Ea rezistă mereu.

Imping cu toată puterea, cu o forţă supraomenească. Uşa rezistă mereu, ca o uşă care are motive destul de serioase ca să nu se deschidă.

Imi zic: „Umezeala a umflat lemnul“. Mă pun cu umărul în... uşă şi împing! Trudă zadarnică.

Nici o îndoială, e o lemnărie de bună calitate.

Imi trece prin cap un gând infernal... Dacă soţul, m'a zărit şi ghicind intenţiile mele vinovate, mă închisese acolo, cu ajutorul unui cârlig exterior.

Ce situaţie pentru un husar roşu.

O seară de Carnaval! Şi eu sunt aşteptat la bal!

Nu, nu, nu-i cu putinţă. Indepărtez de mine gândul acesta sumbru.

Şi totuşi uşa rezistă nemişcată ca o stâncă.

Obosit de atâtea sforţări, mă aşez — şi aştept... Trebue să vină cineva să-mi dea drumul.

Dar nu vine aşa de repede... Nu vine chiar deloc.

Ce-or fi mâncând ăştia din casa aceasta?

Prăjituri de gutui cu siguranţă.

Din stradă ajunge până la mine vacarmul vesel al trompetelor, al cornurilor de vânătoare, al tromboanelor şi apoi — teribil! — bătăile ceasornicelor care vestesc orele, sferturile şi jumătăţile de oră!...

Şi liberatorul aşteptat nu mai soseşte. Dar ce, oamenii ăştia s'au îndopat toată ziua de azi cu bismut?

Din când în când cu o disperare înduioşătoare mă ridic, şi făcând apel la toată energia mea, împing în uşă, împing şi iar împing!

Ah, oricum, o uşă bună, rămâne tot o uşă bună!

In cele din urmă sfârşit de puteri, renunţ la luptă. Mânerul săbiei îmi intră în coaste. O agăţ de cârlig şi adorm. Somn penibil, chinuit de vise groaznice. Sgomotul din stradă s'a stins încetul cu încetul. Nu se mai aude decât un corn de vânătoare care răsună cu îndărătnicie în depărtare.

Apoi cornul de vânătoare se duce la culcare ca toată lumea.

Mă deştept!.. Se iviseră zorile. Mă frec la och şi-mi amintesc toate cele întâmplate. Sângele meu de husar roşu se aprinde într'o clipă. Furios, desprind sabia din cârlig şi o trag spre mine...

Nu mai îndrăznesc să vă spun ce-a urmat.

Imbecil ce eram! de două ori imbecil! triplu imbecil! de o sută de ori idiot! de o mie de ori cretin! Imi pierdusem noaptea împingând în uşă...

Ea se deschidea înăuntru!..

Odă unui pământ desnădăjduit

O! Voi, spini, singurii din ţinutul acesta sălbatec al copilăriei mele
In care bisericile au umbrele negre şi pustii; voi singuri
Din Dobrogea cea plină de vulturi, de berze şi de cucută,
M'aţi întovărăşit în crucea pe care paşii mei
Au călcat-o peste ţările îndepărtate...
Şerpi încremeniţi cu capetele spre cer strajă pământului acesta,
Cu frunţile tăiate dintr'un ametist,
Păstrând par'că în dinţii voştri ascuţiţi petece violete din hlamida
unui episcop de la Roma, fugărit depe ţărmurile pustii ale
Dobrogei în umbra unui Crist ce nu s'a putut sălăşlui,
Aţi împodobit cu o ramură înspicată şi răsunătoare ca bronzurile mormintelor,
Cămările prin care vieţuiam, subt ploile galbene ale Nordului.
Şi zi şi noapte îmi aminteaţi acolo,
Unde oamenii mor fără frică, uitând să-şi mai aducă aminte de moarte,
De un bătrân blând şi alb, ca un beduin prin satele moşoroite ale tătarilor,
Purtând pentru bolnavii lui, cari dogoriau de friguri ca zidurile de lut încinse,
Misterioase pastile, cu un miros amar, cunoscute de misionari.
Şi-l vedeam astfel pe tata, şi apostol şi vraciu
Discipol al unei ştiinţe complicate,
Trăgând cu mâinile însângerate din trupul înebunit al unei mame
o fiinţă, — care ca şi mine odinioară
Sunà, când cădea pe pământul uscat al Dobrogei,
Ca un ban plătit de vecinicie.

ION MARIN SADOVEANU

ILUZIA

Surâs de fericire, copilă din departe,
Tu cari naşti dorinţă visărilor deşarte;
Curată cum e floarea întâiului regret,
Tu ce nu sapi durerea uitatului verset,
Tu, visul ne'mplinirei sau vis din altă lume,
Noi te simţim aproape şi nu ştim al tău nume.

Tu naşti un dor în suflet şi ne aduci furtuna
Şi pentru tine-adese noi înflorim cununa
De lacrimi — ne'nfioară misteru-atâtor vieţi,
Dar sclavi trăim prin tine, sărmani învinşi drumeţi,
Tu ne aduci iubirea în flori ce tainic legi —
Trăind eternitatea, noi nu cunoaştem legi.

Şi zarea'n depărtare cu glas de clopot sună,
Din pacea ce domneşte tu ne aduci furtună;
Văzduhul se 'nfrăţeşte ca gândul nostru stins,
Deşi în fiecare trăeşte un învins.
Şi plânge-al nostru suflet, căci totul ce-i acum
Va fi 'n curând pustiul scăldat în negru scrum.

Şi neavând credinţa, în noi, să lumineze
Dori-vom alte chipuri de vis să se creeze;
Iar ce am fost odată oricât vom vrea să fim
La fel, tot ca străbunii, învinşi o să murim;
Având acelaş suflet, durerea fiind lege,
Ar fi o nebunie alt drum a ne alege...

Dar tu te naşti în suflet din gânduri înflorite,
In viaţa de durere aduci sclipiri iubite;
Surâs de fericire, copilă din departe,
Tu cari-aprinzi dorinţa visărilor deşarte,
Trăim numai prin tine durerea tristei vieţi,
Visându-te pe tine, sărmani învinşi drumeţi,
Având mereu în suflet avânturi trecătoare,
Trăim, în noi, eternul când toate-s muritoare.

ALEXANDRU COLORIAN

Pescarul

I

E mică balta mea și luntrea mică
Mă poartă lin pe verzile privale,
La pescuit și-apoi la chirhanale,
Dacă vânat bogat în plăși îmi pică.

De ani pe apă-i singura mea cale:
— In luciul ei mi-e luntrea rândunică,
Ce de furtuni nu are nici o frică,
Din păpurișul bălții făcând zale.

Oglinda lină e atât pe lacuri!
De pare ca'nghețat așa de veacuri —
— Dar limpedea oglindă—ades tresaltă

In zbatere, de pește, argintie
Și eu surâd știind atunci că'n baltă
Se-ascunde necuprinsă bogăție —

II

Bătrânii spun că peștii mă blesteamă
Și tâlcul lor trecu din gură 'n gură.
— Povestea ei cu toții o crezură,
O cred și eu: așa-i de bună seamă —

Crapul a zis: „Câți solzi pe pielea'mi sură
De-atâtea peteciri haina-i să geamă"!
— „Ca mine gol să fie", fără teamă
A zis un Somn mai îndârjit în ură —

Dar Somnul peștișorii îi îmbucă
Și pești mănâncă hrăpăreață o știucă...
Vezi Dumnezeu așa a vrut să fie;

Iar peste ei mi-a dat putere mie —
— Comoară-i balta plină 'n veci de pește,
Eu sânt sărac, blestemul se'mplinește —

III

Dar cânt, pornind pe ape'n zorii zilei
Să caut vârșile, s'arunc nevodul...
Cântând îmi strâng în luntrea mea
[viu rodul
Strădaniei, zeescul dar al milei —

Astfel din apa'n care doarme glodul
Curate daruri îi duc eu copilei
Ce-am îndrăgit și întrețin familii
Și hrană dau pentru întreg norodul.

In truda mea n'am vreme de tristețe —
— Văzduhu'l sorb în limpezi diminețe
Și îl ascund în mine ca 'n stufișuri

Cântând — Am suflet plin de luminișuri
Și'n lume văd eu numai zări senine...
— Spune, tu ești mai fericit ca mine?

EUGEN VICTOR

Politico-culturale

Tot între fericiții din Dumbrăvile Elizee

sau **Metodologia literară** *)

de MIHAIL DRAGOMIRESCU

CHENDI.—Mă primiți iarăși la vorbă? V'am adus și pe Trivale cel dintâi, în dată, discipol al „Științei Literaturii".

CARAGIALE. — Nu-mi mai vorbi de discipolii lui **Mihalache.** Ala face numai pui de năpârcă.

TRIVALE. — Or fi și așa. Si chiar eu am fost cam așa! Vezi că domnul **Dragomirescu** are o apucătură ciudată: nu pune frâu nimănui. Lasă să se desvolte individualitățile cum vor: numai să crească, să nu rămână pe loc. să nu fie luate de grijile nimicitoare ale vieții. Și, firește, dacă cresc, cresc și în lături, cresc, de-ți bagă crăcile în ochi.

CHENDI. — Și el ce face?

TRIVALE. — Mai spune el câteceva; dar în gând își zice: ale sale, dintru ale sale". I-ai crescut,—rabdă, băete!

CARAGEALE. — Păi, atunci, spune că spiritul lui **Mihalache** e ca patul lui **Procust**? Dacă le-ar tăia capul ori piciorele, ca să-i potrivească pe patul lui, cum făcea tâlharul ăla din vechime, cum ar mai crește așa de... îndrăsneți?

CHENDI. — Apoi asta e. Unde se lucrează, crește mitologia.

VLAHUȚA. — Ce vrei să zici?

CHENDI. — Cresc basmele! Glasul necăjiților sunt tot atâtea prilejuri de băsnit, cum zice cronicarul. Lucrul stă cu **Procust,** ca și cu **Metodologia literară.**

TRIVALE. — Și mai cu seamă, ca și cu **ierarhizarea.**

DUILIU ZAMFIRESCU. — Să discutăm cu ordine. Nu tocmai cu ordine de zi, ca la Cameră, dar cu oarecare ordine. Domnul **Chendi,** care zice că a devenit „mihalachist", vroia să ne explice, de unde nebuna asta vrăjmășie a celor de la „Aurora", „Cuvântul", „Epoca" și mai cu seamă a unuia de la „Gândirea" — cum îi zice oare?

CARAGIALE. — Lasă-l pe altădată pe tuciuriul de la „Gândirea"! Acum tu strici ordinea cu care, ca fost președinte de Cameră — (aparte) **Duilă** președinte! — (tare) te lăudași.

DUILIU ZAMFIRESCU. — Iar mă ții de scurt. Dar ai dreptate. Poftim domnule Chendi. Ce e mai întâi cu „Metodologia" aceia?

CHENDI. — Un lucru foarte simplu. Vă spuneam în rândul trecut că **Dragomirescu** cere mai întâi de toate să cunoști **bine** lucrul despre care vorbești. O operă literară însă, zice el, n'o **cunoști până ce nu o ai în suflet.** Opera nu e în afară, ci înnăuntru. De-acolo a eșit ea, ca și Minerva din capul lui Jupiter, înarmată cu toată forma-i strălucitoare. Și tot așa, cititorul, care se laudă că o cunoaște — necum criticul! trebue s'o aibă și s'o simtă în sufletul lui, ca și poetul, când a creiat-o.

DELAVRANCEA. — Greu lucru în secolul radiotelefoniei.

CARAGIALE. — Adică a gramofonului la distanță! Proști sunt oamenii, mă! Asta le mai lipsea ca să fie fericiți!

DUILIU ZAMFIRESCU. — Iar strică ordinea!

CARAGIALE. — Dacă zici tu — să reintrăm în ea... Dar oricum, proști sunt...

VLAHUȚA. — Dar mai lasă-i, **Iancule,** că nici noi nu am fost mai brezi. Nu știi tu cu ce necaz îl criticai pe **Delavrancea,** când a avut succes cu „Apus de soare"? Și eu măcar, cu tot entusiasmul meu vizibil, crezi că nu mă durea în suflet când trebuia să te laud și să te pun în gând mai presus de mine! Așa suntem noi, oamenii în viață, cum zici tu, proști. Proști că alergam după feric'ri închipuite, proști că ne doare fericirea altora...

DUILIU ZAMFIRESCU. — Iar o luăm rasna! Spune mai departe domnule **Chendi,** fiindcă vorbești limpede.

CHENDI. — Și cum spuneam, asta e partea capitală a Metodologiei: nu ai dreptul să zici că cunoști o capodoperă, decât dacă ți-ai introdus-o în conștiință.

DELAVRANCEA. — Dar ce este cu caracterizările?

CHENDI. — Vin și la ele acum; dar trebuia să stabilesc punctul de care vorbii. Capodopera introdusă în suflet e numai o materie — e drept isvor de frumusețe — dar totuși, cât timp nu reflectezi asupra ei, numai materie. Ca s'o înviezi, trebue s'o caracterizezi. Și aici vine puternica obiecțiune; cel puțin în aparență. Inchipuți-vă că o capodoperă are trei organe, că fiecare dintre aceste trei ogane au câte trei elemente, și fiecare din aceste trei elemente, câte nouă caracterizări... E un puhoiu de caracterizări.

DELAVRANCEA. — Apăi atunci cei cari ocăresc pe **Dragomirescu** au dreptate... Ori cum ai întoarce-o, **Mihalache** al tău dragă **Iancule,** e un pedant...

CARAGIALE. — Stai s'ascultăm până la sfârșit. N'auziși că obiecțiunea, pe care o faci și tu, e puternică numai în aparență.

TRIVALE. — Și chiar așa și e. Iartă-mă, dragă Chendi, că-ți luai vorba din gură. Ai spus-o, de altminteri, și tu: pentru ca să înviezi o capodoperă ce ai în suflet, trebue s'o caracterizezi. Prin urmare: cu cât vei vrea s'o înviezi mai mult, cu atât trebue să ai la îndemână mai multe caracterizări.

VLAHUȚA. — Aceasta chiar că n'o pricep: cum o să m'apropiu de ființa capodoperei cu atât mai mult, cu cât o voiu acoperi cu termeni tehnici?

TRIVALE. — Vezi că o capodoperă prin analiză și prin caracterizări, **nu se nimicește ca materia fizică, ci dincontră se îmbogățește, atât în volum cât și în adâncime...**

VLAHUȚA. — Nu prea înțeleg cum înmulțirea caracterizărilor tehnice ar putea să îmbogățească o **operă.**

TRIVALE. — **Nu o operă,** ci o **capodoperă.** Domnul **Dragomirescu** face o distincție radicală între opere, care pot fi **numai produsul inteligenței,** și între **capodoperă,** care e produsul însăși al naturii lucrând prin instinctul genialității creatoare. Și lucrul într'adevăr stă așa: O operă se **nimicește** prin analizări; — pe când o capodoperă **crește.**

CHENDI. Teoria e ingenioasă și adevărată. Firește, dacă întrebuințezi termeni tehnici pentruca să caracterizezi o operă, ce se **nimicește prin analiză,** sau o capodoperă **nimicită gata** — căci așa trebue să considerăm o capodoperă cunoscută **numai cu mintea — atunci termenii tehnici apar ca ceva**

---

1) Cele două anterioare articole în privința „Științei literaturii" și „Institutului de literatură" au apărut în „**Viitorul**".

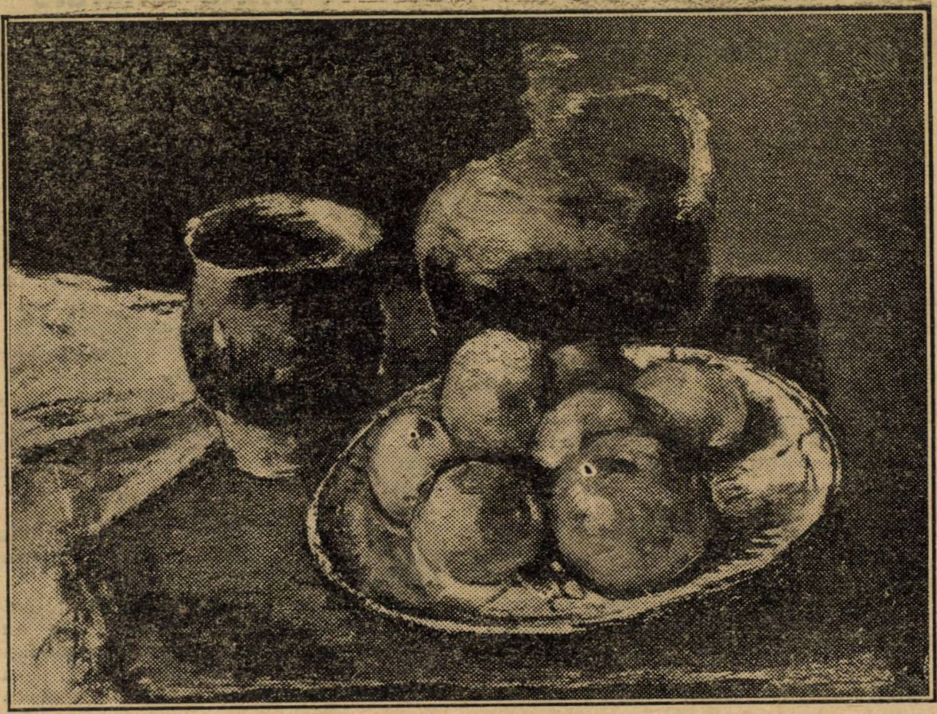

VASE ŞI MERE, NATURA MOARTA de **G. Petraşcu**

uscat, sterp, nesuferit... Intocmai ca orice termen ştiinţific, ce nu-ţi trezeşte nimic în cap! Dar dacă, din contră, termenii tehnici îi aplici la ceva cunoscut, viu, precis, care cere nu numai cuvântul, ca să fie desăvârşit, atunci acei termeni ni se arată plini de viaţă, mustoşi proaspeţi...

CARAGIALE. — Dar vezi, că mai toţi câţi vorbesc de literatură ori se gândesc numai la opere slabe, ori numai la icoanele palide şi fără conţinut ale operelor bune... Şi, fireşte, atunci în faţa tehnologiei lui **Mihalache,** fiecare dintre ăştia dă bir cu fugiţii.

TRIVALE. — (Cald). Dar cu atât mai mult se entusiasmează cunoscătorii! Şi, să-ţi spun drept, ultima lămurire a domnului **Dragomirescu** în privinţa felului cum trebue să înţelegem caracterizările tehnice faţă de capodoperă m'a uimit prin justeţea şi frumuseţea ei.

CHENDI. — Ce lămurire? Pe aceea n'o ştim.

TRIVALE. — Iat'o. El zice că toate caracterizările pe care ştiinţa literară le face analizând o capodoperă, — toate elementele, în care o descompune, — toate organele în care aceste elemente însele se integrează, nu sunt decât tot atâtea **puncte de vedere de RECOMPUNERE a întregului organism al operei.** Aşa fiind, cu cât metodologia ne va pune la dispoziţie mai multe organe, elemente, caracterizări, cu atât vom avea **mai multe prilejuri de a pătrunde o capodoperă literară sau artistică.** Analiza în realitate este numai vestibulul sintezei. Analiza nu e decât mijlocul de a pătrunde **întregul** capodoperei cât mai adânc, şi de a ne face să înţelegem cât mai bine adevărata ei fiinţă.

DELAVRANCEA. — N'ar strica un exemplu.

CHENDI. — Imi daţi voe, domnule **Delavrancea,** să dau unul chiar din drama „Apus de Soare“ a d-sale, pe care am avut, pe vremuri, reaua inspiraţie s'o critic. Conflictul dintre sufletul sănătos şi întreg al lui Ştefan cel Mare şi dintre corpul său îmbătrânit şi doborât de suferinţe — cum ai arătat-o tu, **Trivale,** — este **sublim.** Dar nu pricepem de ce e sublim decât, punându-ne din punctul de vedere al **ideii şi cuprinzând într'un gând toată opera.** Caracterizarea de sublim a ideii ne dă prilejul să privim în sufletul nostru întreaga operă şi să-i vedem **această** frumuseţe. Dar în acelaş timp toată drama se petrece într'un mediu de **naivitate şi idilă.**

Acesta e al doilea punct de vedere, din care punându-ne, iarăşi cuprindem cu o privire întreaga operă şi-i vedem mai viu figurile idilice cum e aceea a Oanei şi aceea a lui Petru Rareş precum şi întreaga atmosferă din scena când Ştefan îşi vede „Sireacii“, ostaşi împreună cu boerii cei bătrâni, din galerie; când, apoi, îşi face judecăţile; când încoronează pe Bogdan şi chiar când se pregăteşte de operaţie. Şi aşa mai departe. La fiecare dată, şi având capodopera în suflet, o nouă caracterizare ne dă prilejul să-i străbatem cu gândul întregul organism şi să i-l pătrundem când dintr'o parte când dintr'alta.

DELAVRANCEA. — E limpede.

VLAHUŢĂ. — Da, e frumos!

CARAGIALE. — Limpede, frumos şi adevărat!

Mai cu seamă adevărat. Capodopera scânteiază de frumuseţe, nu când o citeşti şi iei cunoştinţă de ea, ci, cum zice **Mihalache,** numai după ce, ţi-ai sălăşluit-o în suflet. Când o ai acolo fireşte că ea nu poate să fie nouă şi să palpite de viaţă decât căutând să-i prinzi toate nuanţele, toate adâncurile, toate tainele.

DUILIU ZAMFIRESCU. — Aşa mi se pare că explica **Dragomirescu** faptul că operele mari sânt totdeauna tinere.

CHENDI.—Da, dacă mai adăugăm ideia că în orice capodoperă există totdeauna **o parte mistică şi inanalizabilă,** care dă o savoare specială fiecărei nuanţe, fiecărui punct de vedere din care o privim. Infinite sânt nuanţele, — infinit trebue să fie şi timpul în care să le poţi descoperi. Şi cele mai numeroase şi mai interesante nuanţe le au operele clasice.

TRIVALE. — Dar ce minunată este explicarea nuanţelor!

DUILIU ZAMFIRESCU.—Cred că ne-am lămurit asupra Metodologiei; să lăsăm nuanţele după ce vom vedea ce e cu ierarhizarea.

CARAGIALE.—Măi „Metodologia“ asta lui **Mihalache** nu numai că nu e respingătoare, dar are într'însa ceva ce nu se poate să nu atragă sufletele, care o cunosc. Şi, dacă-mi daţi voe să sfârşesc cu conversaţia de astăzi, cu una din comparaţiile mele, cu care vă luam minţile, pe când trăiam în viaţa cea... proastă; — iacă ce spun: **Mihalache** consideră capodopera ca pe un brilant a cărui strălucire e cu atât mai mare, cu cât faţetele lui sunt mai numeroase. Caracterizările metodice sunt ca faţetele briliantului. Cu deosebirea că faţetele brilantului strălucesc la fel, pe când faţetele capodoperei apare tot astfel, strălucind de alte nuanţe.

VLAHUŢĂ. — Minunată comparaţie.

DELAVRANCEA.—Bravo, **Iancule.** Acum cu adevărat că ne-am lămurit.

DUILIU ZAMFIRESCU.—Eu nu spun vorbe tari. Dar, dacă literaţii gazetari de astăzi se sperie şi ocărăsc pe **Dragomirescu** din pricina **acestei** metodologii, apoi slabă speranţă pentru inteligenţa lor.

TRIVALE ŞI CHENDI.—Dar cu ierarhizarea ce facem?

CARAGIALE.—Pe aceea s'o mai lăsăm. Ne-ajunge atâtea metodologicale, pe ziua de azi. Hai să vedem ce tot pun la cale sub copacul ăla de aur **Eminescu şi Creangă.**

VLAHUŢĂ.—După cele ce am auzit, par'că brilantele lor strălucesc şi mai dumnezeeşte.

MIHAIL DRAGOMIRESCU

O SEAMĂ de CUVINTE

Sir Gerald du Maurier, actor celebru englez, a avut neplăcerea de a fi fost fluerat. Cu multă simplicitate el a înaintat pe scenă şi a spus cu multă demnitate:

— Imi pare rău, că în seara asta mi-am slujit rău autorul!

Gestul acesta i-a atras deodată toate simpatiile publicului.

Chamford obişnuia să spună:

— Am trei categorii de prieteni, adică prieteni cari mă iubesc, prieteni cari nu se sinchisesc de mine şi prieteni cari nu mă pot suferi!

Tristan Bernard, umoristul francez şi om de teatru, locueşte într'o mahala a Parisului şi obişnueşte să se întoarcă acasă noaptea foarte târziu.

— Ce-ai face — îi spune un prieten — dacă într'o noapte îţi ese cineva înainte, te doboară cu un pumn şi-ţi fură portofelul.

— N'aş vrea să-l mai văd în viaţa mea —răspunse liniştit umoristul.

Cherubini, fu rugat de un tânăr pianist să-i dea voe de a executa ceva la pian. După ce termină, tânărul întrebă pe maestru cum i-a plăcut.

Cherubini răspunse cu următoarea contra-întrebare:

— Nu cumva aveţi talent pentru pictură?

Diogene ceteşte într'o zi următoarea inscripţie pe uşa unei case: „Nici un om rău să nu calce pragul acestei uşi“.

— Pe unde intră atunci stăpânul casei? întrebă filozoful grec.

RUD. A. KNAPP.

MENTIUNI CRITICE

V. DEMETRIUS: Norocul cucoanei Frosa, nuvele, editura librăriei „Universală“, Alcalay & Co.

Este în scrisul d-lui V. Demetrius — vers sau proză — o pronunţată tendinţă către arbitrar. I-ai zice fantezie — dacă şi'n fantezie n'ar exista un minimum de logică — acestei independenţe cu care scriitorul abate din albii fireşti, cursul existenţelor sau cu care rupe orbita armoniilor estetice. Mai precis: în poezie d. V. Demetrius sacrifică adesea linia unui poem de dragul unei rime întâlnită în drum şi cu care s'apucă la taifas; în proză inventează un destin, o situaţie, care se conduc după legi extraterestre. Şi atunci, în poeme avem acele eflorescenţe parazitare, ramificaţii interesante pentru ochiul spectatorului, pe care hotanica le poate înregistra cu erudită promptitudine dar pe care horticultorul — şi ce este altceva un critic? — este obligat, în chiar interesul şi pentru viitorul plantaţiei, să le plivească.

Dar dacă, poezia, prin natura ei, este mai aproape de porţile din afară ale cetăţii, la doi paşi de câmpiile destinse ale imaginaţiei şi dacă mai uşor i se poate ierta o raită, dincolo de hotarele probabile în proză un exces de libertate poate strica. Fantezie sau libertate a naturii este şi în fenomenul unei bicefalii sau în miraculoasa existenţă a fraţilor Siamezi. Insă aceste cazuri sunt rezervate teratologiei şi, copii de şcoală sau oameni în toată firea, le vizitează, în muzee, şi încă şi acolo, în anumite zile: o frecventare asiduă ar putea aduce perturbări serioase, în conştiinţele normale.

Spunând acestea, înţelegem să fi uzat de o imagină gravă. De aceea ne grăbim să declarăm că ea nu priveşte totalitatea nuvelelor, din acest volum, ale d-lui V. Demetrius. Dar că ea se aplică totuşi la câteva din ele, şi că repeţirea ei poate fi privită ca un procedeu dăunător. Vom aminti petnru lămurire două din ele: „Cazul doctorului Fried“ şi „Pedeapsa“.

In prima e vorba de un caz din timpul războiului, de un anume doctor Fried, care se îmbolnăveşte de tifos exantematic şi sub impresia eroismului cismarului Bădoiu Ştefan, citat prin ordin de zi, îşi pierde personalitatea de medic şi se crede el însuşi eroul cismar Bădoiu Ştefan. Literatura franceză ne-a dat în timpul din urmă câteva lucrări pe tema acestor substituiri de personalitate, ca să nu mai amintim de cunoscuta dramă a lui Pirandello, Henric al IV. Ele sunt toate efecte ale unor traumatisme şi recâştigarea vechii persoanlităţi este pricinuită tot de un nou traumatism. De un caz ca acela din nuvela d-lui Demetrius n'am auzit. Dar oare era necesar să fi auzit? Evident că nu. Pentru că atât în nuvela aceasta cât şi în „Pedeapsa“, a cărei temă e mai probabilă — tâmplarul Ion Mohor orbeşte din cauza geloziei — dacă premisa fabulei nu ne inspiră încredere, consecinţele şi concluzia — literare, negreşit — ne silesc să ne împotrivim. Nu, nu putem accepta aceste lumi. Să zicem că doctorul Fried, pradă a toxinelor şi a obsesiei eroismului lui Bădoiu, şi-a pierdut personalitatea de medic. Autorul vrea însă să-l reducă la vechiul drum. In ce fel? Şi aici se adaogă acel defect de simplificare a motivărilor, care transformă atâtea din invenţiile d-lui Demetrius în simple şi arbitrare anecdote. Maiorul doctor care îngrijea de locotenentul doctor Fried şi pe care-l intrigase acest caz (**„Maiorul se miră mult de cazul acesta rar. Un doctor, şi încă unul dintre cei buni, din cei cari fac cinste profesiunii şi o iubesc, un cărturar, să se creadă mult mai puţin de cât era, să se creadă cismar! De ce nu se credea general, rege, împăratul Wilhelm al II-lea, de pildă? In deobşte nebunia aduce o hipertrofie a eului, nu o micşorare, o scădere etc. etc.“**) maiorul doctor, zic, îl reintegrează pe Fried în vechea lui personalitate, arătându-i întâi oglinda în care se privise bolnavul înainte de exantematic şi apoi fotografia soţiei şi familiei lui. Şi remediul e într'adevăr probant: **„Crezutul cismar, ridică mâna, în care încă ţinea fotografia şi, arătând-o: — Imi pierdusem personalitatea, domnule maior... M'ai luat încet: mi-am revenit. Sunt doctorul Fried! Ce ciudat! De unde până unde să mă socotesc Bădoiu Ştefan? Dar eram sigur că sunt el!“**

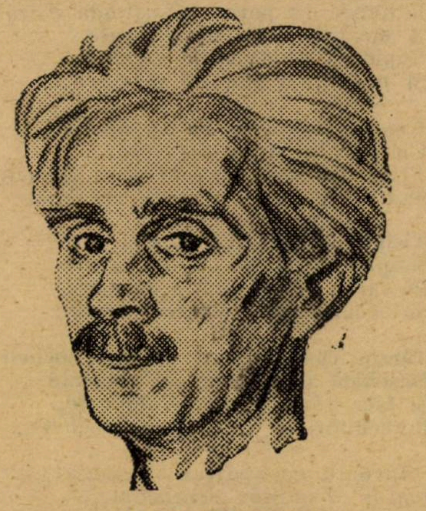

V. DEMETRIUS

„M'ai luat încet, mi-am revenit“: ori tocmai această terapeutică lentă, şi care ar fi fost motiv de interesante observaţiuni clinice lipseşte din nuvela d-lui Demetrius. Redusă la aceste linii de cărbune, fantoma ei piere la lumina primei lecturi.

In „Pedeapsa“ acelaş păcat. Arbitrarul d-lui Demetrius e de multeori crud. Căci între „Pedeapsa“ şi „Furnica“ lui Gârleanu sunt identităţi: acelaşi menaj cu nesimetrie de vârste, acelaş tip de detectiv conjugal, fie că aici se numeşte Ion Mohor şi acolo Cuhulea şi acelaş sfârşit, al sinuciderii soţului ca o răzbunare, ca o pedeapsă, pentru infidela soţie. La d. Demetrius, o cruzime în plus: Ion Mohor, mai şi orbeşte, ca mai mare să-i fie chinul şi nesiguranţa mai dureroasă. Dar şi aici ca şi în prima nuvelă, ceeace falşifică existenţele acestea este excesul de comentarii cu care d. Demetrius le însoţeşte. Să nu citez de cât o probă. Cu o secundă înainte de a se arunca în adâncul fântânii Ion Mohor gândeşte, prin d. Demetrius: „Salcia asta, stă ca lângă un mormânt, se gândi el. Totdeauna mi-au fost dragi şi ea şi fântâna. Lumea din viaţa de-apoi, **zicem adineaurea**, n'are cum să fie mai neagră de cât asta. Şi nici pe ea n'am s'o văd pentru că sunt orb“.

Am mai putea aminti, pentru accentuarea aceluiaş arbitrar estetic: „Curca“ cu exultarea învăţătorului Damian şi nevesti-si la vederea curcii furată de vulpe, care se întoarce jumulită, la stăpâni, de soarta căreia lăcrămează, pe care o îngrijesc şi o înzdrăvenesc pentru ca s'o sacrifice — nemeritată cruzime! — tocmai pe ea, când se anunţă vizita în sat, a d-lui revizor şcolar, cum putem aminti de „Cochetărie“ cu figura acelei proprietărese bătrâne care, din cochetărie (!) îşi rumenea obrazul cu glasspapir, şi aşa mai departe...

Dar, am fi voit să vorbim şi de meritele d-lui V. Demetrius. Pentrucă observaţiile lui Ion Trivale sunt şi astăzi la fel de adevărate, cu toate că scrisul d-lui Demetrius se umbreşte din ce în ce mai mult de acele scorii de soiul cărora am dat câteva exemple, care mişună în proza d-sale şi pe care le semnala şi Ion Trivale acum 13 ani, când scria despre realismul şi despre darul de poetizare al autorului nostru.

Pe drumul acesta d. Demetrius îşi regăseşte buna dispoziţie şi umbra de ironie care se răspândeşte, discretă, din existenţe umile, din suflete interzise. Când d. Demetrius, vrea să inventeze o anecdotă pentru noi şi pentru înţelegerea cea de toate zilele, atunci din fapte diverse scoate pagini de un excelent comic. Aşa e în chiar nuvela liminară „Norocul Cucoanei Frosa“ acea adorabilă imagine a bătrânei maniace, care nu pleacă la biserică, până nu-şi vizitează toţi vecinii, bună de gură, ahtiată de taifas şi cafea, dar, primită peste tot cu felurite rezerve, ce se îmbufnează dar nu se supără, îşi pierde cheia dela casă, o găseşte, ca să rătăcească apoi ochelarii, s'o pornească într'o nouă explorare, după ei, pentruca în cele din urmă să nu mai poată ceti gazeta, pentrucă uitucă şi distrată, înfăşurase în el o pereche de ciorapi de lână pe care-i dusese la o prietenă. Sunt lucruri mici, fără mari intenţii, surprinse şi povestite, film de mediocră existenţă, în transcrierea căreia, însă, d. Demetrius, pune o simplitate şi o caracterizare de caustică apă tare. In aceiaşi ordine şi trecând peste nuvela cea mai închegată şi mai bine condusă: „Intârziatul“ — romanul unui fucţionar vârstnic, ce nu se poate decide să se însoare cu fata şefului său ierarhic, — volumul se închee cu o schiţă de aceeaşi bună calitate: „Cântecul“, O lume de nevoiaşi locatari, îşi trăeşte minima ei importanţă, cu duşmănii şi ciudăţenii ca de pildă. Drăgan paracliserul ce obişnuia să tragă tabac, strănuta şi care foarte simţitor la urările de bine ale vecinilor, nu mai vorbeşte cu Vasile Cârstea cu care se înţelesese multă vreme frăţeşte, pentrucă acela „se făcuse surd la patru strănuturi“. Şi lumea asta îşi deapănă ceasurile până la ceasul de seară, când o privighitoare, aciuată în nucul adumbros al proprietarului îşi începe cântecul şi-i înfrăţeşte pe toţi, indiferenţi, sau duşmani, în numele aceleaşi admiraţii pentru „pianul acela de cristal şi de aur“ al privighetoarei.

D. Demetrius nimereşte, în astfel de cazuri, la adevărata sursă de creaţie poetică, şi atunci comentariile sale se eclipsează de lumina din text.

PERPESSICIUS

CURIER BIBLIOGRAFIC

PAUL I. PAPADOPOL: Metodica limbii materne în gimnazii şi licee. Precedată de referatul d-lui profesor G. G. Antonescu. (Biblioteca Pedagogică. Nr. 47) ed Casei Şcoalelor.

Un manual didactic care este în acelaş timp o apologie a limbii materne. O apologie cam sistematică e adevărat, pe capitole, paragrafe şi aliniate, dar apologie prin dragostea cu care autorul urmăreşte de aproape acest prunc plăpând al limbii materne. Nimic din ceeace acumulează autorul, ca observaţii personale şi străine, sau ca deziderate nu e excesiv. Nici chiar atunci când socoteşte că profesorii tuturor materiilor ar trebui să şi nuanţeze nota „după gradul de cunoaştere al limbii materne pe care-l prezintă elevul... — ceeace dovedeşte solicitudinea autorului acestei metodici pentru limba maternă. Justificată râvnă, la care s'ar putea obiecta că adeseori acest examen s'ar impune şi profesorilor — mai ales dela celelalte materii. Dar să nu intrăm în anecdotică.

Manualul d-lui Papadopol vine să împlinească tocmai aceste şi atâtea alte lacune. De aceea, în secţiuni sistematic ordonate, d-sa tratează tot ceeace studiul limbei materne poate sugera ca metode şi amănunte: lecturi şcolare şi extraşcolare, chestiunea dicţiunii, în exerciţiile de vorbire, analize, rezumate, memorizări etc., chestiunea exerciţiilor scrise, dela dictări la compoziţii şi apoi importanta problemă a gramaticii şi predării ei, a gramaticii istorice şi istoriei literare — manualul d-lui Papadopol însemnează o bogată experienţă personală dozată şi verificată la lumina preceptelor pedagogiei străine.

Autorul departe de a se pronunţa pentru vreuna din nenumăratele metode pedagogice ce se încrucişează, face o selecţie şi favorizează interesul pentru limba maternă pe baza treptelor herbartiene.

Bogată ca material şi suggestii această carte foloseşte şi specialiştilor şi cetăţeanului.

E. MARGHITA: **Ironii sentimentale,** versuri. „Cultura Naţională" 1926.

Intre gazeta ritmată, altoită pe actualitate, şi între româneşte sau suspine de un duios sentimentalism îşi deapănă caerul, volumul d-rei E. Marghita. Pentru întâia atitudine, d-sa aduce o atenţie bănuitoare faţă de evenimet şi amănuntul ridicol, iar pentru a doua, un suflet ce adesea râde ca să nu cadă în elegie deşi de foarte multe ori se trădează.

Două atitudini care fac parte largă şi prozaismului tehnic şi celui de inspiraţie. Din virtutea de a pastişa, de multe ori d-ra Marghita dă în viciul de a se autoironiza. Aşa e în cazul acelei antepenultomanii care bântuia prin 1919, căreia îi dedică o agreabilă cronică dar care se răzbună şi se strecoară, netamnesam în cele mai serioase preocupări ale poetei. Căci sunt în „Ironii sentimentale" şi astfel de preocupări.

Nu, fireşte, acele meditaţii elegiace în care reînvie un sentimentalism demodat ca expresie, deci inferior ca valoare:

Iar când îmi săruţi mâna, câteodată
Aş vrea să plâng şi nici nu ştiu de ce...

Sau:

Că de-am iubit în viaţa mea de fată,
N'a fost iubirea cea adevărată,
Căci a pierit cum piere—un val de fum...
Iubesc pentru întâiaş dată — acum!

Nu, desigur, aceste volane din veacul trecut şi care fac bine într'un album retrospectiv, nu însă într'un volum din ziua de azi.

Când însă d-şoara Marghita înţelege să practice discreţia — şi ce este mai greu dar mai necesar ca discreţia în ironie — atunci ne dă, chiar pastişând pe Topârceanu, o „baladă a chiriaşei stabile" cu câteva reale accente de poemă:

Mi-e capul pe carte plecat,
Şi ochii mi-aleargă pe carte...
In carte sunt vorbe deşarte!
Iar gândul îmi fuge departe!
Şi sufletul plânge'ntristat...

Precum o bună parte din sonetele sălbatice ale menajeriei dela Iaşi sau acele motive universitare, cursuri, bibliotecă sau friguri de examene:

Căci se răzbună clipele acele,
Când al meu gând, sătul de teorie,
Făcea, pe placul lui astronomie,
Zâmbind la lună şi visând la stele.

Ori, în aceste cazuri, d-şoara Marghita uzează de-o economie de expresie, care o apropie şi de spirit şi de adevărata poezie nu ca în acea „faimoasă" declaraţie la impozite, de vraja căreia un cronicar leşinase deunăzi, în subsolul unui cotidian şi pentru a cărei submediocră artă, d-ra Marghita merită toate rigorile fiscalităţii.

Fără să mai spun că autoarea cunoaşte şi ţinuta ceremonioasă, precum în acest peisaj „Primăvara în parc", graţios şi nobil pastel, în acelaş timp:

E linişte în parc... pe-oglinda clară
A lacului trec lebede tăcute.
S'apleacă salcia să le sărute
Şi tremură'n fior de primăvară.

Caisul, îmbrăcat de sărbătoare,
Cu zale lucitoare de argint,
Priveşte'n lac, cu ochi plini de mirare.
Sunt oare eu—sau apele mă mint?

Nisipul străluceşte pe alei,—
Sclipiri de diamante efemere—
Pe iarbă copilaşii fug cu smei,
Şi-i ceartă guvernantele severe.

Târziu castanul, cu mişcări cochete,
Deschide evantaiuri de smarald,
Şi face vânt, să nu le fie cald,
Perechilor, ce trec între boschete...

Invenţii ce aparţin, vă asigur, tot autoarei „Ironiilor sentimentale".

IOAN POP-CAMPEANU: **Duşmanii omului** (Vrăjmaşii sănătăţii şi ai averii) Sfaturi practice. Biblioteca pop., „Asociaţiunii". Nr. 131. Sibiu 1925.

O excelentă broşură de vulgarizare despre animalele vrăjmaşe omului: unele vrăjmaşe sănătăţii (limbricii, ţântarii anofeli, muştele, stelniţele, câinii, turbaţi etc.), altele vrăjmaşe averii (gălbeaza, moliile, carii, musca columbacă, şoarecii de câmp, etc,)

Detailate informaţiuni ştiinţifice urmate de sfaturi practice.

O ŞEZATOARE ROMANEASCA (Material de citit şi de cântat). Biblioteca poporală a „Associaţiunii". Nr. 135. Sibiu, 1926.

Una din acele ingenioase crestomaţii populare în redactarea cărora excelează d. Horia Petra-Petrescu: îndrumări şi norme pe tema caselor culturale, portative cu cântece populare, maxime, o dizertaţie „despre luz", a unui învăţător, un articol despre însemnătatea cooperativelor şi la urmă acea schiţă, (apărută şi ca extras),—„Meşterul Nicu"— din viaţa pictorului Grigorescu, despre care am mai amintit de curând.

PERP.

TEATRELE

DIRECTORUL TEATRULUI NAŢIONAL ION MINULESCU

După frământări îndelungi, după sbateri între oferte şi aprecieri de variate fidelităţi politice, în timp şi în serii nuanţate, guvernul a recurs la o soluţie neaşteptată pentru postul de director al Teatrului Naţional.

A dat delegaţie lui Minulescu, membru în comitetul de lectură al Teatrului Naţional şi director al artelor din ministerul artelor, — atribuţii oficiale, — dar mai ales scriitor de mare talent, de reală originalitate şi de ample merite pentru curajul multor inovări şi în poezie şi în proză şi în teatru, să fie director al Teatrului Naţioanl din Bucureşti.

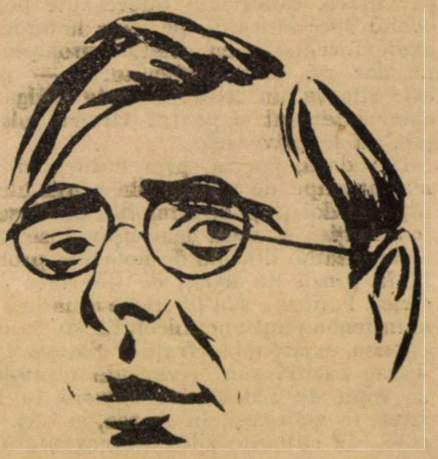

ION MINULESCU

Eu, felicit guvernul, că a ajuns la această soluţie, fiindcă a apreciat simpatic pe Minulescu, numindu-l—chiar prin delegaţie — într'un post pe care-l râvneşte de mult, socotindu-l propriu însuşirilor lui artistice.

Minulescu va încerca desigur să alcătuiască un repertoriu interesant. El ştie să aprecieze pe artişti, — dovada a făcut-o, când şi-a ales artiştii pentru foarte frumoasa lui piesă „Manechinul sentimental" şi e destul de încercat, ca să nu fie şi un bun administrator.

Râvna aşa de mare şi de caracteristică a lui Minulescu nu se poate să nu-l călăuzească aşa de hotărîtor, ca să se deosebească vremea, când el a condus Teatrul Naţional.

Ii doresc izbândă!

B. CECROPIDE

HYLAS

Legendă mitologică după Propertius şi Val. Flaccus

de G. POPA LISSEANU

Corabia Argo, după ce a plecat de la Kyzicos, ducând cu sine pe cei cincizeci de eroi Argonauţi, în drumul său spre Colchis se abătu, din pricina unui vânt neprielnic, către ţărmul Bihyniei, unde cârmaciul Tiphys acostează la poalele unor munţi păduroşi. Eroii, plini de veselie, sar numai decât din corabie şi se aşează pe paturi de frunze, întinzându-şi masa ca să se ospăteze cu mâncare şi băutură.

Numai Hercule, a cărui vâslă se rupsese în timpul călătoriei, de oarece ridicase cu braţul său vânjos un val de apă prea mare, nu vrea să ştie de masă. El se îndreaptă spre pădure ca să-şi taie o nouă vâslă mai groasă şi mai solidă, fiind însoţit de prietenul său nedespărţit, tânărul Hylas, şi de eroul Polyphem.

In timpul acesta Juno, mama masteră a lui Hercule, neobosită în prigonirile ei, găseşte acum un bun prilej, ca să adauge noui suferinţe de lângă suferinţele de până aci ale fiului ei vitrig. Fiind sortit de destin ca să nu ajungă şi el în apele râului Phasis din Colchida, Hercule este opăcit de zeiţă ca să rămâie în singurătatea munţilor Bithyniei, împreună cu cei doi tovarăşi ai săi.

La poalele muntelui Arganthus acoperit de pini înalţi, o ceată de nimfe Dryade, podoabă mândră a isvoarelor şi a pădurilor, se îndeletniceau cu vânatul de cerbi şi de căprioare. Având arcuri uşoare, cu mânecile suflecate, cu rochii scurte până deasupra genunchilor, cu părul căzând în bucle ondulate pe sânii lor cari de abia se ridicau de subt haine, corul de nimfe făcea să tresare pământul subt picioruşele lor delicate şi să crească iarba sub paşii lor uşori şi cadenţaţi.

Dryope, una dintre nimfele isvoarelor, mirându-se că cerbii şi căprioarele fug aşa departe de săgeţile din arcul ei şi auzind freamătul pădurii şi sgomotul neobicinuit ce-l făcea Hercule, iese din ceată să vadă ce este. Când însă zăreşte pe eroul Tirynthian, fuge repede să se ascunsă în isvorul său.

Dar Iuno, care scoborându-se din Olymp, se găsea prin apropiere şi stetea rezimată pe un pin înalt, o chiamă la sine şi apucând-o de mână cu o bunătate prefăcută, îi grăeşte astfel: „Bărbatul pe care l-am ales pentru tine, frumoasă nimfă, pentru tine care ai respins pe atâţia până acum, a sosit aici pe o corabie thessaliană. E drăgălaşul Hylas care cutreeră acum aceste păduri şi umblă dealungul apelor de pe aci. El e întocmai ca Bacchus pe care l-ai văzut în carul său de roze, târând după sine prin aceste câmpii ale voastre prăzile Orientului şi popoarele biruite şi conducând dansurile şi corurile divine; el e întocmai ca Apollo când, părăsindu-şi lira-i melodioasă, umblă prin păduri şi prin câmpii după vânat. Ce necaz are să fie pe nimfele Greciei, câte lacrimi pe Naiadele lacului Baebis, câtă desnădejde pe fiica blondului Lycormas.

Cu astfel de vorbe se adresează zeiţa către nimfa Dryope şi în acelaş timp, face să iasă din fundul pădurii în faţa lui Hylas un cerb cu coarnele mândre. Acesta cu paşii înceţi şi domoli se lasă să fie aşteptat de tânărul Hylas, îndemnându-l oare cum să se ia după el. Hylas e încredinţat că are să-l prinză şi fiind cât pe aci să pună mâna pe el, îşi urmăreşte mereu prada. Hercule îl vede din depărtare, îl strigă, îl îndeamnă, îl îmbărbătează apoi îl perde din ochi.

Cerbul e mereu gonit de Hylas. Acesta aleargă după el, se oboseşte punându-şi săgeata în arcul său întins, până ce în cele din urmă cerbul ajunge la malul unui râu. Peste apa limpede a acestuia, cerbul sare, fără măcar să-şi ude picioarele şi dispare în pădure.

Alăturea era o peşteră grota Pegae, locuinţă plăcută şi răcoroasă a nimfelor Thyniade [1]). Deasupra acestei grote, se înălţau în văzduh nişte copaci sălbatici, pe cari niciodată un i-a atins toporul şi cari formau o boltă din care atârnau nişte fructe strălucind ca roua dimineţii, iar de jur împrejur se întindea o livadă din care ţişnia printre stânci un isvor. Apa isvorului făcea ca să fie bogată vegetaţia, smălţată de crini albi şi maci purpurii.

Hylas, păcălit în speranţa sa de a prinde cerbul, se duce să culeagă maci şi crini. Dar, spre nenorocirea lui, o floare face pe băiat să-şi uite de rostul călătoriei sale şi cu obrazul îmbujorat, suflând greu de oboseală, Hylas îşi apleacă trupul plin de sudoare spre apa limpede spre a-i sorbi răcoarea.

Dar, iată că figura lui Hylas se reflectă în apă întocmai ca razele argintii ale lunei în timpul nopţii sau ca cele ale soarelui auriu în mijlocul zilei, fără ca însă umbra Naiadei sau pletele ei azurii să turbure limpezimea apei, când ea cu braţele întinse căuta să-l îmbrăţişeze şi să-l tragă la sine. El strigă după ajutor şi chiamă, vai prea târziu, sprijinul puternicului său prietin, Hercule. Greutatea corpului său face ca aceasă cădere să se auză în depărtare.

In vremea aceasta puternicul Alcid răsturna prin umbroasa pădure frasini colosali, cari prin căderea lor face să huiască codul întreg. Pe umărul săul cel lat, acoperit cu pielea de leu, aruncă bârnele trebuincioase pentru vâsle şi cu paşii greoi se întoarce la ţărm, unde credea că o să găsească pe Hylas. Era încredinţat că acesta va fi înveselit masa tovarăşilor cu mâncări din vânatul ce va fi făcut în pădure, întorcându-se la ţărmul mării pe altă cale. Turburat în suflet de a nu vedea pe acest prietin atât de scump, nici lângă tovarăşi, nici aiurea, un presimţimânt negru cuprinde pe erou. Unde o fi fiind? Ce piedică va fi avut în drum? Cine va fi îndrăznit să-l oprească?

Noaptea deasă ce se lăsa la apunerea soarelui după coline îi măreşte teama. Faţa-i se face palidă, membrele încep să-i tremure şi o sudoare rece îi cuprinde tot corpul. Ciuda şi mânia îi stăpâneşte fiinţa nebiruitului Hercule. Şi, întocmai după cum în apropierea unei furtuni năprasnice, corăbierii şi agricultorii sunt cuprinşi de un fior ce-i face să tremure, tot astfel lipsa lui Hylas îi turbură inima şi-l face să-şi amintească din nou de ura neîmpăcată a mamei sale vitrige. O bănuială începe să-l chinuiască.

Şi atunci, ca un taur furios care, înţepat de tăun se smulge din staulul său din Calabria şi calcă în calea sa la pământ tot ce-i iese înainte, Hercule plin de mânie trânteşte la pământ tot ce-i iese în drum. Groaza cuprinde în depătrări şi muntele şi pădurea ce i-a furat pe iubitul Hylas. De mânia sa, de desnădejdea sa tremură totul în juru-i. Intocmai ca un leu atins de lancea Maurului, Hercule furios e purtat de mânie din loc în loc, în căutarea scumpului său tovarăş: vai de oameni, vai de fiarele pe care le întâlneşte în cale. Alerga la întâmplare când la dreapta, când la stânga, întrebând apele, întrebând stâncile, întrebând pădurile: **Hylas, Hylas.** Pădurile răspund **Hylas**, echoul răsună **Hylas.**

Hylas însă, în vremea aceasta, se dusese la Hamadryade [2]).

Argonauţii de pe ţărmul mării, cu toate că adia un vânt prielnic şi cu toate că ardeau cu toţii de dorinţa de a pleca la drum, totuşi aşteptau. Căci ţineau aşa de mult la tânărul Hylas şi mai ales ţineau aşa de mult la eroul din Tirynth şi nu voiau să-i părăsească. Il strigă cu vocea, şi strigă prin lacrămile lor şi-i strigă prin focurile pe cari le aprind pe ţărm.

Iason, şeful Argonauţilor, văzând munţii şi pădurile liniştite, văzând marea lină şi vântul prielnic, se sfătueşte cu tovarăşii să vază ce să facă. O vie discuţie se aprinde între ei, dacă trebuie să rămână sau să plece.

Fatalitatea a hotărît şi de astă dată. Căci era sortit de zei ca Hercule să nu ajungă la Colchida. De aceea, corabia Argo este pusă pe valuri, părăsind ţărmul Bithyniei şi lăsând trei tovarăşi: pe Hercule, pe Polyphem şi pe Hylas, înghiţit de valurile isvorului Pegae.

Hercule a rămas ca să pedepsească pe locuitorii ţării, până îi vor găsi pe iubitul său Hylas, iar Polyphem ca să fundeze oraşul Chios, de pe ţărmul mării.

Şi, întocmai după cum tânărul Adonis, prietinul iubit al Venerii era căutat prin munţi şi prin pădurile Phrygiei, şi întocmai după cum Atys, prietinul iubit al Cybelei, era căutat prin munţii Dindymiei şi ai Idei, tot astfel Hylas, prietinul iubit al lui Hercule, era căutat fără încetare, prin regiunile muntoase ale Bithyniei într'o sărbătoare ce se făcea în urmă, anual de locuitorii acestei ţări. Iar faptul dispariţiunii tânărului în valurile apelor s'a păstrat mai la toate popoarele în mitologia lor populară.

---

[1]) Nimfele din Bithynia se numiau nimfe Thyniade.

[2]) Ce lugubru sună versul lui Propertiu: **Ah dolor! Ibat Hylas, ibat Hamadryasin.**

CALENDAR LITERAR

25 Aprilie, 1871: C. Eraclide a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Studii asupra revoluţiunilor“.**

26 Aprilie, 1918: A murit în Bucureşti Gh. Coşbuc.

27 Aprilie, 1848: S'a născut în Pesta istoricul literar Bonifaciu Florescu.

1872: A murit în Bucureşti Ioan Heliade Rădulescu.

1882: S'a născut în Blaşfalăul-de-sus, dr. Nicolae Bălan.

28 Aprilie, 1885: Trandafir G. Djuvara a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre **„Superstiţii populare la Români şi la diferite popoare“.**

1902: D. Georgescu-Victorian a vorbit la Ateneul Român despre **Dumitru Stăncescu“.**

29 Aprilie 1878: A murit poetul Dimitrie Petrino.

30 Aprilie, 1880: S'a născut în Beiuş scriitoarea Vioara din Bihor.

1 Mai, 1834: S'a născut în Iaşi junimistul Lascăr Ciurea.

1855: S'a născut în Iaşi Petru Grigoriu.

1859: S'a născut în Bârlad filologul Alexandru I. Philippide.

1866: S'a născut în Bucureşti scriitorul Nestor Urechia.

1897: Apare în Iaşi ziarul conservator **„Opinia“.**

COSTACHE STAMATI

(1777—1868)

Ţinuţi de stăpânirea rusească într'o stare de întunecime şi robie, intelectualii basarabeni şi-au găsit refugiul salvator în ţinuturile libere ale românismului, unde alcătuirile lor literare şi poetice au aflat o largă primire. Lipsa unui organ de publicitate în limba românească, acolo în Basarabia, a fost cea mai crudă ilustraţie a unui stăpân primitiv şi barbar, care căuta să distrugă orice sentiment naţional şi să înăduşe orice manifestare de viaţă printre supuşii săi.

In această epocă de restrişte pentru românii basarabeni, apar câţiva scriitori de seamă: **Alexandru Haşdeu, Costache Stamati, Alecu Donici, Alecu Russo,** etc... ce pot fi socotiţi ca o protestare şi o mărturie vie că sufletul românesc din Basarabia nu putea fi aşa de uşor distrus de stăpânirea străină. Purtătorii acestei simţiri româneşti sunt siliţi să pribegească de acasă şi să-şi găsească adăpostul la fraţii de peste Prut.

Unii din ei însă, fiind legaţi prea mult de ţinutul subjugat, nu puteau să-l părăsească şi atunci căutau să trimită la Iaşi sau aiurea, producţiunile lor literare, bucurându-se în mâhnirea lor adâncă şi sinceră, că măcar în acest fel pot contribui şi ei la înălţarea neamului lor.

Cel dintâi poet al Basarabiei, Costache Stamati, om cult şi cu multă simţire românească, a fost cel mai vitregit de soartă în acest sens.

Nepot al vestitului Mitropolit din Moldova, Iacob Stamati, scriitorul nostru este silit să treacă de mic în Basarabia unde a rămas până la sfârşitul vieţii. Intre 1812 şi 1830, epocă necunoscută din viaţa scriitorului, Stamati a lucrat şi studiat mult. Despre acest fapt ne dă câteva lămuriri căminarul Dimitrache Pastiescul:

— **„In Basarabia din Români este d.** Titularnii Sovetnic **(consilier titular) Constantin Stamati, bărbat literat, cinstitor de oameni învăţaţi, sârguitor spre luminarea neamului, care, are tălmăcite şi nu conteneşte de a tălmăci alese istorii pentru întocmirea năravurilor celor bune,** fabule, romanţuri, versuri **ce se numesc versuri împletecite, versuri drepte şi alte frumoase istorii“. (Cef. în** „Curierul romănesc“ din 7 Ianuarie 1830).

După apariţia primelor gazete româneşti, adică după 1829, C. Stamati caută să aibă legătură cu conducătorii lor: Eliade şi Asachi, însărcinându-se în acelaş timp să răspândească periodicele româneşti în Basarabia.

In 1830, Stamati vizitează Moldova şi îşi notează impresiile. La 1834, **„Albina Românească“** publică în suplimentul ei literar poezia **„Străjarul taberei“;** iar la 1840 **„Dacia literară“** o altă poezie intitulată **„Gafiţa“.** După cum vedem, C. Stamati n'a rămas izolat de mişcarea literară dela Iaşi şi a dat concurs şi curentului vechi dela **„Albina“** şi celui nou dela **„Dacia literară“.**

Constantin Hurmuzachi ne spune într'o scrisoare (cf. **„Dacia literară“),** că poetul intenţiona încă dela 1840 să-şi publice toată opera sa poetică: originală şi traduceri, în trei volume. Neizbutind să-şi realizeze planul literar, Stamati se mărgineşte numai la publicarea unei poezii în **„Dacia literară“** şi la editarea unei poeme comice despre Ciubăr Vodă, sub titlul **„Povestea povestelor“, La cantora Foiei săteşti,** Iaşi 1843.

Ultimul volum editat de Codrescu **„Musa Românească“** care cuprindea **„compuneri originale şi imitaţii din autorii Europei“,** apare la 1868, când putem fixa şi data morţii sale.

Importanţa literară a lui C. Stamati îşi are valoarea ei, fixată în cadrul unei vremi când Basarabia nu era reprezentată în literatura noastră decât de el şi de Alexandru Haşdeu. In acest sens scrie G. Missail într'un articol din 1866:

— **„Nobilul Alexandru Hăşdeu şi cavalerul Costachi Stamati sînt singurii literaţi români de peste Prut. Precum doi arbori verzi şi stufoşi, părăsiţi sau uitaţi de Dumnezeu şi de oameni pe întinderea cea nemărginită a unui deşert prinos, reprezintă singura vegetaţiune din partea locului, de asemenea aceşti doi Români represintă viaţa intelectuală între Basarabeni. Vai! dureros lucru este de a mărturisi aceasta, dar adevărul aşa e, şi nimeni nu-l poate tăgădui“.**

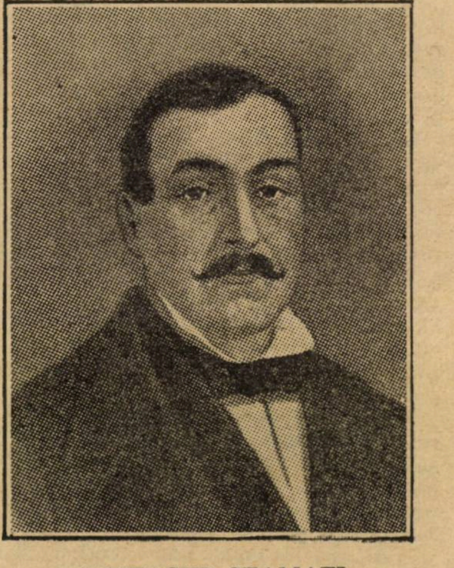

COSTACHE STAMATI

C. Stamati a scris versuri şi proză. In proză, pe lângă cunoscutele descrieri de călătorie în Moldova şi Bucovina, a mai lăsat şi câteva compuneri satirice în care se oglindeşte cu multă fidelitate moravurile societăţii noastre de pe la începutul veacului al XIX-lea. Intre acestea satira **„Cum era educaţia nobililor români în secolul trecut, când domniau Fanarioţii în ţară“,** poate servi de model.

Versurile sale se compun, după cum am mai spus, din traduceri şi din poezii originale. In ce priveşte originalitatea operei poetice a lui Stamati, istoricul literar trebue să ţie seamă de mărturisirea sinceră a poetului, care ne spune singur **„că nu se vor găsi multe compuneri originale“** în opera sa şi că **„a imitat mai mult pe autorii Europei“.** Din autorii străini citaţi în prefaţa **„Musei româneşti“** se vede că poetul avea o vastă cultură literară şi în acelaş timp foarte diferită: **Biblia, Omer, Virgil, Ariosto, Tasso, Milton, Euripide, Sofocle, Shakespeare, Racine, La Bruyère, Scott, Byron, Goethe, Voltaire, Delille** şi **Bulwer** sunt autorii cunoscuţi de el.

Dar în afară de aceştia, Stamati a mai imitat şi pe alţii, pe care nu-i citează, după cum era obiceiul timpului. D. G. Bogdan-Duică care a făcut o minuţioasă cercetare în acest sens, a găsit modelele lui C. Stamati în operele romanticilor: **Thomas Moore, Chateaubriand, Lamartine, V. Hugo,** etc.

Unele completări în legătură cu acest studiu, le-a făcut şi d. Charles Drouhet, într'un articol din **„Viaţa Românească“** (Nr. 11, 1921), în care recensează cartea d-lui P. V. Haneş **„Scriitorii basarabeni“.**

In afară de literatura străină, ce o cunoştea aşa de bine, C. Stamati, n'a fost desigur străin, nici faţă de literatura poporană. De altfel curentul acesta era cunoscut pe acea vreme în Basarabia prin articolele lui Alexandru Haşdeu, publicate în jurul anului 1830 în ruseşte. O cercetare a poemei **„Povestea povestelor“** ar dovedi acest lucru.

Din cele enunţate mai sus se vede că poetul C. Stamati scrie într'o epocă destul de veche, compuneri în genul curentului ce se desvoltă în literatura noastră, de abia după 1830. Dacă opera sa se tipărea la timp, am fi fost poate îndreptăţiţi să-l considerăm ca un precursor al literaturii moderne. Aşa cum ni se înfăţişează însă, în publicarea ei după 1840, trebue să o considerăm ca produsul unui spirit vechi într'o epocă literară de începuturi şi dibuiri.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — **Opera, ediţii:**

1) **Străjariul taberei,** în **„Albina românească“** 1834 Nr. 29 supliment.

2) **Gafiţa,** poezie în „Dacia literară“ Iaşi 1840.

3) **Povestea povestelor,** Iaşi 1843.

4) **Fiica lui Decebal şi Armin Cântăreţul,** poezie în **„Almanah pentru Români“,** editat de T. Codrescu, Iaşi 1853.

5) **Dorinţă sau videnie** în **„Foiletonul Zimbrului“** Nr. 5 din 20 Februarie 1855; reprodusă şi în **„Ateneul Român“** 1866.

6) **Musa românească, compuneri originale din autorii Europei...** Tom. I Iaşi 1868.

7) **Musa românească,** vol. I—II Iaşi. Colecţiunea Şaraga Nr. 34—35, [1894]. Această ediţie populară n'a fost semnalată nici de d. G. Bogdan-Duică în ediţia Minervei, nici de P. V. Haneş în **„Scriitorii basarabeni“** şi n'a fost înregistrată nici în **„Bibliografia“** lui G. Adamescu.

8) **N. Nicoleanu, Vasile Cârlova, C. Stamati,** POEZII ŞI PROZĂ ediţia Minerva, Buc. 1906, publicată de G. Bogdan-Duică.

9) **Ce daune fac banii,** în „Biblioteca Basarabiei Nr. 3, Chişinău. 1919.

Danton de Camil Petrescu

Dăm în numărul de faţă un fragment din ultima lucrare dramatică a poetului CAMIL PETRESCU, al cărui succes teatral cu **Suflete tari**, e încă în mintea spectatorilor.

Se ştie că mai sunt încă două drame cu acelaş subiect: „Danton“ de Romain Rolland scrisă încă de acum 25 de ani şi „Moartea lui Danton“ de Büchner lucrare care e pe cale să împlinească veacul.

Spre deosebire de celelalte două versiuni, cea românească îmbrăţişează aproape toată revoluţia franceză, de la 10 August 1792 până la moartea celebrului tribun. Primul act e chiar noaptea de 10 August, cel de al doilea arată activitatea din Septembrie cu bătălia de la Valmy şi masacrele. Al treilea celebrul duel cu Girondinii inspirat de d-na Rolland, al patrulea duelul cu Robespierre şi ultimul procesul „moderaţilor“. Fragmentul din numărul de faţă e un tablou episodic care reprezintă ultimele clipe în faimoasa închisoare de la Conciergerie ale d-nei Rolland, pe care Danton ar fi vrut numai s'o înlăture din viaţa politică, dar pe care Robespierre a trimis-o la eşafod. Versiunea cu neînsemnate modificări corespunde exact celei istorice, care considera modul în care a murit această eroică femee demn de modelele antichităţii.

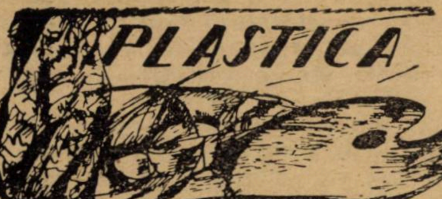

G. Petraşcu

(Studiu în racourçi)

Dacă împrejurările l'ar fi silit pe **G. Petraşcu** să'şi cheltuiască sensibilitatea şi energia nu în pictură, ci pe alt tărâm de activitate omenească, fără îndoială am fi avut în mijlocul nostru, şi spre marea noastră faimă, un neîntrecut orfevru, ori un năzdrăvan cizelator de pietre nestimate.

G. Petraşcu are — cum foarte puţini au avut la alte neamuri, şi nimeni încă la noi — cultul materiilor preţioase.

E, din punctul acesta de vedere, un fenomen.

De aceia surprinderea e totdeauna fără margini, atunci când, aflându-mă în expoziţia lui, văd pe amatorii gravissimi, pe criticii de circumstanţă, pe pictorii cu perpetuă lâncezeală cefalică, considerând pânzele lui **Petraşcu** prin pâlnia mâinii, — cu ochii mici, — cu un singur ochi— şi toate acestea dela o mare depărtare, în hăurile perspectivei, unde efectele şi tonurile picturale se încâlcesc într'o vălmăşeală nedefinită, pe care dânşii o socotesc... „poetică".

Gestul acesta, devenit automat la majoritatea publicului nostru, tradează ankyloza spiritului şi falafastâcul unui entuziasm de contagiune.

E gestul rămas, indiferent de împrejurare, acelaş, pe care snobii Parisului, maimuţărind pe pictori, îl desfăşurau în faţa primelor pânze impresioniste, cari, acum o jumătate de secol, stârneau acolo dispute vijelioase şi hliseli neroade.

Dacă juxtapunerile violent colorate ale unui Monet, Renoir sau Pissaro, puteau oarecum justifica o îndepărtare a tabloului şi o privire a lui prin sita genelor oblonite — (trucare de spectator care vrea să'şi dea cu ori ce preţ iluzia unei contopiri armonice) — nu e cazul să procedăm la fel, când avem dinaintea noastră un Petraşcu.

Din potrivă.

Opera pictorului acestuia — în ciuda largilor distribuiri pastuoase, ce în deobşte prezintă — cuvine-se a fi cercetată de aproape, cu toată amănunţimea atentă a văzului nostru, cu neştirbită înfrângere a retinei noastre larg dilatată, aşa cum cercetăm claviatura de alburi a unei petale de crisantemă, sau albastra irizare mozaicată din ochiul drag al iubitei.

Vom descoperi astfel frumuseţi neaşteptate — bine înţeles dacă simţul nostru vizual va fi îndestul de treaz şi dacă pasiunea noastră pentru culoarea ce trăieşte prin ea însăşi ne vor ajuta în această delicată exploatare.

La Petraşcu, în fiecare lovitură de cuţit în fiecare urmă de penel e o nesfârşit de variată lume cromatică, trăind aparte şi totuşi legându-se cu o surprinzător de logică încuscrire, pentru nunta feerică a întregului.

Petraşcu are acest dar înalt de a şti să păstreze şi să răsfrângă, în orice pată aşternută pe pânză, toată prospeţimea, tot tumultul, toată furnicarea luminoasă, toată suculenţa întreţesătură de sevă pe care o înfăţişează natura însăşi, în toate exemplarele ei vii.

Şi viu este pentru **Petraşcu** tot ceiace, ieşind din hăul întunecimilor grele, întâlneşte sărutarea voluptoasă a soarelui.

O strachină umilă, zămislită din lutul rece, plebeu şi mort, capătă în retina lui **Petraşcu** nobleţa unei perle.

Astfel în plastica românească, **Petraşcu** n'are încă seamăn.

Are însă în literatură.

Tudor Arghezi — acest diabolic vrăjitor al verbului românesc — îi este lui **Petraşcu** un strălucit corespondent.

Fireşte, cu altă ţesătură sufletească, cu alte procedee, hotărît vrăjmaşe celor pictoriceşti, dar, la bază, cu aceiaşi pasiune pentru materia preţioasă şi rară.

Ascultaţi-l cum **zugrăveşte** o ulcică.

O ulcică de porţelan:

„....Ulcica era cu totul frumoasă. Sub-
„ţire ca peretele de catifea al florilor
„de trandafir, trecea printr'însa lumina.
„Insuşirea ciudată a ulcelii lui Arabà
„era că, ocupând limita extremă dintre
„străveziu şi alb, porţelanul părea să
„aibă, furnicat de sticliri de ghiaţă şi de
„ţesături de zăpadă, o grosime adâncă..
„....Ulceaua isca din sineş mii de în-
„chipuiri fragede şi aduceri aminte.
„Soarele o suflă cu aur pe dinlăuntrul
„grosimii, şi ea trăia ca o ureche albă,
„prin urzeala căreia mijeşte o umbră
„de sânge. Apoi, zugrăveala ce-o încin-
„ge pe dinafară cu desenul mărunţel al
„unui meşter lipsit de gustul povestirii,
„adăuga ulcelei, închipuiri topite, de ţe-
„sături, de ape, de ierburi, o împletitu-
„ră de gânduri şi de nădejdi. Era ca un
„văz al lucrurilor pe miezuri, fără în-
„ceput şi fără de sfârşit, un fel de pri-
„velişte a lumii, în ajun de a fi întoc-
„mită şi supusă la legi, şi care nu ştie
„să hotărască încă albia turburatului ei
„tumult.

„....Dar sunetul ulcelii cine şi l-ar fi
„putut închipui fără să lovească porţe-
„lanul? In ridicarea lui arhitecturală,
„tăcerea se alcătuia ca un material clă-
„dit, cu turle rotunde, cu săgeţi pe prid-
„voare, cu şerpi de apă prinşi în mijlo-
„cul unui basin de marmur, ca nişte bi-
„ce de argint. El umplea cisternele a-
„dânci ale sufletului cu visarea lucruri-
„lor presupuse şi pe jumătate ghicite şi
„punea să cânte amintirea. In ulceaua
„sfântă a lui Arabà, se legănau toţi nu-
„ferii şi toate lalelele nedesluşirilor de-
„licate..."

Spontaneitatea paletei lui **Petraşcu** e har al dumnezeirii şi nicidecum un rezultat al învăţăturii din şcoală.

El nu are nimic comun cu ceiace, îndeobşte, numim un maestru.

Ca şi Palady cu care se înfrăţeşte prin talent, deşi deosebiţi ca receptivitate şi expresiune — **G. Petraşcu** are oroare de lucrul comandat — sau impus de împrejurări, oameni şi curente.

E, în sensul acesta, un neisprăvit, faţă de „maestrul" — ori când în stare să jongleze cu formula cea mai agreabilă publicului, cu opinia preponderentă.

Petraşcu nu vrea să vadă, **nu poate** să vadă, în arta lui decât nesilita exteriorizare, prin mijloace ideal picturale, a unor **jocuri sufleteşti profunde**, provocate de frăgezimea unor supra abondente senzaţii vizuale.

Exteriorizarea jocurilor sufleteşti, iar nu a senzaţiilor înseşi — ceiace ar fi cazul impresioniştilor, cu cari **Petraşcu** nu are nici o relaţie de ordin sufletesc sau technic.

Nu cunosc de cât două trei cazuri în arta contemporană a apusului, unde ele-

Cronica muzicală

Săptămâna muzicei de cameră. (11 – 17 April 1926)

Grupând întreaga producţiune de muzică pură după criteriile întinderii sonore şi ale amestecurilor de timbre, urmează să stabilim că între operile simfonice, ale masei orchestrale şi între cele de solo instrumental, cu sau fără acompaniament, muzica de cameră ocupă un loc intermediar. Reprezentând cu mijloace reduse idealul sonor al orchestrei simfonice şi tinzând pururea la perfecţiunea solistică şi la expansiunea monologică a celei din urmă grupe, muzica de cameră este, prin excelenţă, sintetică. Individualismul solistului este atenuat şi contopit în unitatea de voinţă artistică a câtorva instrumente, iar masa orchestrală îşi încredinţează idealul său câtorva reprezentative personalităţi. instrumentale.

Procesul de temperare a individualităţii şi de creştere, pe de altă parte, a importanţei personale a unor organe sonore, procesul, deci, de contracţiune a antitezei dintre individ şi masă, într'un organism sintetic, presupune însă, şi din partea artistului creator şi din partea executantului interpret şi din partea auditorului, o poziţiune diferită ca faţă de celelalte două grupuri amintite, şi, în tot cazul presupune o experienţă sufletească şi muzicală deosebită. De altfel, istoriceşte considerând chestiunea, muzica de cameră este produs al cercurilor cultivate, al unei societăţi de rafinerie artistică, unde pasiunea muzicală hotărăşte, un nou gen de muzică, în afară de cel de teatru şi de biserică, muzica de cameră.

Dar rafineria culturală şi muzicală de care vorbim şi de care va trebui să ţinem seama în producţia şi interpretarea muzicii de cameră, nu este încă o însuşire pe care o poate înfăţişa publicul nostru. Şi din această pricină audiţiunile de muzică de cameră nu sunt cercetate cum s'ar cuveni. Instrumentiştii noştri de frunte însă, solişti aplaudaţi în toate prilejurile manifestărilor lor, sunt conştienţi de particularităţile stilistice ale muzicii de cameră, de imensele posibiiltăţi de cizelare, de nuanţare şi echilibrare sonoră. Deşi neurmaţi şi nesusţinuţi de cultură muzicală a publicului, cele trei înjghebări de muzică de cameră, pe care le avem în Bucureşti **Quartetul Capeleanu, Asociaţia de muzică de cameră** şi **Quartetul „Regina Maria"**, au concertat săptămâna trecută, în ordinea în care sunt însemnate aci, Duminică, Vineri şi Sâmbătă. Quartetul Capeleanu şi Quartetul „Regina Maria" sunt acum la al treilea concert; Asociaţia de muzică de cameră la al cincilea. Un record de perseverenţă, de sigur, să organizezi în mediul nostru unsprezece concerte de muzică de cameră, când necesităţile publice nu se manifestă prea imperative ca faţă de concertele simfonice. De relevat, ca o deosebită cinstire pentru felurimea şi bogăţia aptitudinilor artistice româneşti, este caracteristica stilistică a realizărilor fiecărei grupări. Un fapt, care ar părea exterior şi secundar, confirmă şi precizează oarecum stilul caracteristic înfăţişat la ultimele trei concerte. Este vorba de forţele pianistice care au fost alese şi apropiate pentru executarea programelor hotărîte.

(Urmează)

G. BREAZUL

Ce-a scris Caragiale?

IV. Tot cu privire la „postume“

2. Al doilea volum de postume se intitulează: „Abu-Hasan“, a apărut în 1915 și cuprinde:

Abu-Hasan; Poveste; Despre cometă; Emulațiune; Premiul întâiu; Dascăl prost; Tardiv; Acceleratul No. 17; Cum devine cineva revoluționar și om politic; Bacalaureat; La Paști; și împreună cu ele bucățile: **Un pedagog de școală nouă** și **Reformă**, publicate mai înainte ca Nr. 58 al **Bibliotecii pentru toți**, cum și cele 6 scrisori adresate prin ziarul „Universul“ prietenului său Al. Vlahuță și având următorul conținut: **politica și literatura** (2); **morala și educația** (4).

3) Tot în editura revistei „Flacăra“, în acelaș an, apare un al doilea volum de „postume“ — „Remininiscențe“ — cu încă 18 bucăți originale: **Karkaleki; Baioneta inteligentă; C. A. Rosetti; Istoria se repetă; Șah și mat; Politică și delicatețe; Jertfe patriotice; Leac de criză; Ouăle roșii; Orientale; Florea-Voevod; Lună de miere; La Peleș; Infamie...; Inițiativa; Intelectualii; Domnul x...; In vreme de războiu**, — în afara celor 4 **traducțiuni: Curiosul pedepsit; O Balercă de Amontillado; Masca; Broasca minunată.**

4) Spre a încheia această enumerare în care, ne dăm seama, poezia de cea mai pură speță se intercalează cu ideologia propriu zisă sau numai cu literatura, am avea de adăogat cele 7 articolașe, mai mult de laturea ideologiei, pe care în broșura amintită, le publică editura „Viața Românească“, încă din anul 1920, sub titlul de: „Culegeri postume“, și anume: **Cronică literară; Da și nu; Criticile lui Gherea; Oare teatrul este literatură?; Ceva despre teatru; Chestiuni literare; Stat și literatură.**

In total: 4 noui culegeri cari vin să se adaoge lângă cele 2 definitive de proză caragealiană. Să nu se uite însă un lucru: dacă unele dintre bucățile cuprinse în aceste volume stau perfect de bine alături de marile lui creațiuni nuvelistice, literare sau ideologice, destule altele nu au ce căuta lângă acestea. De aici rezultă clar că, — dacă republicarea celor dintâi e într'adevăr o necesitate, — neglijarea celorlalte constituie o faptă demnă de talentul lui Caragiale.

Ceva mai mult: chiar operile demne socotesc că ar trebui triate, astfel încât un volum să ne conducă spre Caragiale artistul, în timp ce al doilea (care ar cuprinde și aprecierile intitulate: „1907“), ar încăpea articolele propriu zise, îngăduindu-ne cunoașterea celuilalt Caragiale, omul, cu ale cărui vederi (sociale, politice, culturale, literare, morale, educative), ar urma să ne familiarizeze. Am ajunge, în felul acesta, prin procedeele selecțiunii și eliminării, la 2 colecțiuni: una de poezie și literatură (nuvele, povești, schițe, amintiri), a II-a de ideologie (articole, studii, scrisori).

■

Și totuș cercetarea noastră tot nu pare a fi completă. Incheierea ei trebuie s'o constituiască un nou adaos, acela privitor la versurile și dramele postume ale lui Caragiale.

Intr'adevăr, cele dintâi au fost publicate de către d. **Barbu Lăzăreanu**, în editura „Viața Românească București“, în anul 1922. E o modestă și foarte vinovată culegere, în măsură să-l micșoreze pe Caragiale și să ridice vălul uitării de pe atâtea alte figurine scumpe cunoscutului istoriograf. Numeroasele note și explicațiuni, răspunsuri și provocațiuni, cari pierd puținul lui Caragiale într'o imensă cantitate de ciorbă elocutivă, ne conving despre aceasta. Și totuș, lucrarea are un merit: acela de a fi adunat (din colecțiunea „Convorbirilor critice“) pentru prima oară într'un mănunchiu, acele perle de poezie simbolică **(Duel; Bietul Ion; Temelia; Talmud; Mic și Mare; Mângâiere; Boul și vițelul; Savant)**, care constituesc unul din meritele nemuritoare (e drept: mai puțin apreciat de critica respectivă, mai ales că autorul lor avusese geniala idee să le semneze pseudonim) ale lui Caragiale. Fără îndoială că dintr'o culegere postumă definitivă, aceste 8 mărgăritare nu vor trebui să lipsească, lucru la care se va fi gândit și Caragiale, când le-a oferit spre publicare (1).

PAUL I. PAPADOPOL

(1) Asupra fabulelor lui Caragiale vezi articolele:

a) „I. L. Caragiale“, de Paul I. Papadopol, în „Adev. literar și artistic“, Seria a III-a, An. III, No. 81;

b) „Fabulele lui Caragiale și fabulistica românească“, Seria a III-a, An. IV, No. 142 (Ibidem).

---

mentul **halucinării** să fie așa de precumpănitor ca în opera lui **Petrașcu.**

De aceia pânzele lui, au nu știu ce iradiare stranie, nu știu ce liniște noctambulească — și o suprapământească putere de obsesie.

Cu toate acestea arta lui **Petrașcu** pornește direct de la observarea și analiza, cu deamăruntul, a naturii împrejmuitoare.

Psihologii cu drămuiri, lupe și fișe; esteticianii cu săltărașe multiple și balanțe de preciziune; monografiștii cu peniță de aur, muiată în siropuri de trandafiri — ne vor lămuri, cândva, taina artei acestui, laolaltă delicat și îndrăzneț, vizionar, și ne vor făuri, o teorie anume, din care lectorul va ieși buimăcit și cu dantura străpezită.

Până la aceste fatale masacrări — (de cari, vai!... nici un artist mare nu scapă!) — noi rămânem admiratori, fără scremute justificări, a unei arte care — în pofida celor ce caută și cer dela pictură altceva de cât pictură — va însemna una din cele mai strălucite etape din istoria înălțărilor sufletești, ale neamului nostru.

N. N. TONITZA

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI-IONESCU

087.1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

Hârsu (Lia). — Țăndărică. Adaptat în românește. București, **Cartea Românească,** [1926], 23 p. Fig. Lei 60.

Movilă (Juarez). — Moș Ioan Roată, improvizație într'un act, prelucrare după Ion Creangă, pentru șezători de copii și adulți. Ediția I. București, (Tip. **Energia Grafică),** 1926, 16 p. Lei 10. (Biblioteca Ateneului popular „General Golescu“, Nr. 1).

Renaud (D-na M.). — Domnița Lăcrămioara. O carte pentru copii. Ilustrată de Vera Basilescu. București, **Cartea Românească,** 1926, 47 p. Fig. Lei 50.

Teodosiu (Grig.). — Ciripit de păsărele. Cântece și jocuri de copii pentru familii grădinile de copii și școalele primare. Vol. II. București, **Casa Școalelor,** 1925, 174 p. Lei 32.

30 SOCIOLOGIE. SOCIOGRAFIE.

Stanca (Dr. Dominic). — Ancheta sanitară ca bază de plecare a combaterii plăgilor sociale. Sibiu, Editura **Asociațiuni,** 1926, 18 p. Lei 15. (Biblioteca Astra Nr. 13).

Voina (Dr. Aurel). — Valorificarea capitalului uman prin igiena națiunii. Sibiu, Editura **Asociațiunii,** 1926, 23 p. Lei 15. (Biblioteca Astra Nr. 12).

Chivăran (Ioan Gh.) și I. **Negoescu-Bucur.** — Morenii, București, (Tip. **Răsăritul),** 1926, 143 p. + hartă. Fig. Lei 60.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Cusin (Alex. C.). — Cercetări economice. București, (Tip. **Lupta,** Nicolae Stroilă), 1926, 55 p. Lei 20.

Diamant (Max). — Criza circulațiunei monetare. Analiză și propuneri. București, (Tip. **H. Czopp,** Cernăuți), 1926, 24 p. Lei 25.

Clinceanu (D.). — Istoricul Băncei naționale a României. Conferință. București, (Tip. **Cartea Românească),** [1926], VII + 71 p.

Karadja (Constantin I.). — Invățămintele problemei valutare norvegiene. București, **Institutul economic românesc,** 1926, 32 p. Gratis de autor, Grumăzești-Neamț.

Mugur (Valeriu). — Problema creditului pentru mica industrie. București, (Tip. Fundației culturale **Principele Carol)**, 1926, 83 p. Lei 50.

Popp (Valeriu) și Ștefan I. **Dumitrescu.**— Serviciul de viramente în România. București, **Asociațiunea Băncilor române,** 1926, 48 p.

Galan (A. G.). — Dela feudalism la cooperație. Nașterea și desvoltarea cooperației moderne. Fapte și idei. Vol. I Asociațiile de consum și producție. București, (Tip. **Lucia),** 1926, 311 p. Lei 100.

Gide (Charles). — Profețiile lui Fourier. Traducere cu învoirea autorului de D. H. Paraschiv și Mircea Pienescu. București, (Tip. **Lupta**, N. Stroilă), 1926, 36 p. Lei 12.

Tutuc (I.). — Tabele de dobânzi pentru impozitele întârziate. București (Tip. **Cartea Românească)** 1926, 24 p. Lei 40.

37 INVĂȚĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Andronescu (Dr. D. I.) — Invățământul universitar în Statele-Unite ale A-

---

* A se vedea tabloul clasificațiunii zecimale în numărul 1.

CINEMATOGRAFUL

Cinema Select „Te iubesc“ cu Liane Haide şi Livio Pavanelli.

Foarte curând şi cu siguranţă cea mai bună reclamă ce se va putea face unui film va fi anunţarea titlului fără nici un alt comentariu şi mai cu seamă fără gama cromatică de superlative. Căci —judecând după filmele impuse aproape publicului de unele gazete ce au o aşa zisă „Cronică cinematografică — cu cât calităţile unui film vor fi mai mult trâmbiţate cu atât el va fi ocolit de public.

„Te iubesc“ cu „frumoasa“ Liane Haide s'ar crede că e opera unui „mauvais plaisant“ că e o farsă sau o prinsoare. O colecţie de cele mai clasice „lovituri“ de cinematograf: fulgerul Amorului (cu A mare!) dintr'o privire, atacul apaşilor pentru ca Dânsul (iarăşi cu D mare) să apară ca un salvator, falimentul băncei, gheţarul, ajutorul în ultimul moment şi la sfârşit inevitabilul sărut. In felul în care e constituit scenariul, te miri că toaletele „frumoasei“ Liane nu sunt acelea ce umpleau paginile „Feminei“ de prin 1910-12. Cât despre „frumoasa“ Liame Haide mult puţinul talent ce l-ar putea avea, are de luptat dârz cu înfăţişarea de... fecioară de Miéris. Montarea greoaie, fără gust, fotografia slabă: film cu multă reclamă.

CINEMA PATE-LIPSCANI: „Sally“ Defectul tuturor filmelor trase din operetă e nesiguranţa caracterului general provenită din împreunarea celor două elemente esenţiale a acstui gen de spectacol: comic şi melodramă. Totuşi „Sally“ e un film mult superior celor din acelaş gen ce s'au proectat în ultimul timp la noi. In primul rând este — dacă nu jocul — fizionomia artistei foarte potrivită rolului: nici prea fină nici prea vulgară. Montarea destul de corectă, fotografia clară. [illegible] IG.

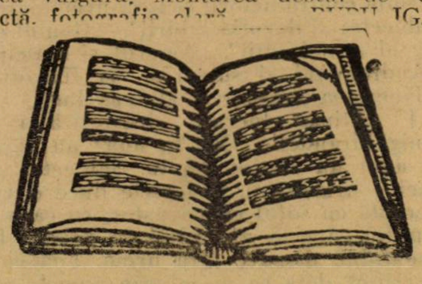

REDACŢIONALE

Primim următoara scrisoare:

Domnule Redactor,

Inţeleg să pun şi eu punct la polemica hamletiană. Insă mi se va îngădui să declar drept calomnie ordinară **aruncarea în sarcina mea a unor fapte care, cu mâna pe conştiinţă afirm că n'au existat şi de care Scarlat Struţeanu va răspunde la bara justiţiei în faţa căreia l-am chemat.**

DRAGOŞ PROTOPOPESCU

REVISTE

☐ Din cuprinsul sumar al numărului dublu (2 şi 3, Februar. Mart) pe care ni-l dă **Viaţa Românească** să spicuim, deocamdată, pentru astăzi:

O schiţă de îndrăzneaţă feminitate: **Efect de lună** de **Otilia Cazimir**, înrudită ca mijloace artistice cu miniaturile d-şoarei Lucia Mantu, dar ridicându-se peste calităţile de schiţă ale acesteia, într'un început de precizare epică; o nuvelă **La bătălia dela Port Arthur, depozit cu coloniale şi băuturi spirtoase** de d-şoara **Henriette Yvonne Stahl**, scene de viguroasă observaţie, interesante mai ales pentru arta scriitoarei; o cruzime faţă de oameni şi slăbiciunile lor: o atitudine de dispreţ. Figura d-şoarei Evridichi fata ce păcătueşte şi-i expulzată de cei din casă pentru ca la urmă să se întoarcă triumfătoare e înfăţişată cu o dublă aureolă de ridicol.

D-şoara H. Y. S. posedă un preţios dar satiric.

Interesante **Reflecţiuni despre succes** notează d. **Tudor Vianu** şi un bogat şi suggestiv jurnal în marginea literaturii, cu nenumărate digresiuni pe tema romanului în **Creaţie şi analiză** de d. **G. Ibrăileanu**. Preţioase caracterizări asupra psihologismului lui Proust, despre eroinele lui Turgheniev şi incursiuni totdeauna valoroase, în literatura românească, din care extragem aceste rânduri despre romanul lui Rebreanu:

„D. Rebreanu a fost atacat pentru lipsa de artă a operei sale. Atacurile au fost îndreptăţite. Dar... dar d. Rebreanu este un romancier remarcabil. **Ion**—cel atacat — marchează o dată în istoria noastră. **Pădurea spânzuraţilor** e aproape la nivelul lui **Ion** (**Adam şi Eva** e lipsit de valoare).

D. Rebreanu concepe lumea şi în raporturile ei. Psihologie puţină dar e sociologie. Cele două romane veritabile ale d-sale zugrăvesc societatea ardeleană, curentele sociale şi de idei de acolo, conflictele de rasă, de clasă şi cele morale, etc.. Deci **trebuia** să aibă un deficit de artă.

Pe lângă aceasta, chiar pe oameni, individuali, îi consideră mai mult pe partea lor morală (nici nu se putea altfel, când îi concepe în raporturile lor sociale) decât pe partea lor estetică, — deşi are lucruri remarcabile şi din acest punct de vedere.

Concepţia realităţii în raporturile ei, şi concepţia morală (nu moralistă) a adus cu ele stilul lor, şi au determinat un stil, ce nu putea fi ca al lui Anghel ori Arghezi, care văd individualul, şi-l văd subt categoria pur estetică. D. Agârbiceanu este şi el un scriitor în felul d-lui Rebreanu. Caşi Slavici. Şi toţi sânt Ardeleni. Oare viaţa de luptă de acolo, unde trebuia să primeze problemele, şi influenţa literaturii germane, mai puţin estetică dcât a popoarelor de sud, adică mai morală, — oare această situaţie socială din Ardeal n'a selectat **ea**, pentru literatură, firi speciale, — morale şi „sociologice“? Selecţie — căci nu însăşi rasa ardeleană e aşa. Poezia populară din Ardeal e caşi cea de la noi, iar Cosbuc este un exemplu tipic de artist pur“.

BIBLIOTECA ZIARULUI „UNIVERSUL“

☐ In dorinţa de a oferi marelui public o lectură cât mai literară ziarul „Universul“ şi-a luat ca normă să publice în foileton, opere reprezantative din literaturile străine şi origianlă.

Unele din aceste opere—imprimate în comode şi necostisitoare volume — alcătuesc începutul unei biblioteci literare a ziarului „Universul“.

Au apărut până astăzi:

Nach Paris! de **Louis Dumur,** roman celebru prin actualitatea lui recentă, introducerea d-lui Al. Popescu-Necseşti şi cu un studiu introductiv al d-lui Pompiliu Păltănea:

Gösta Berling de **Selma Lagerlöf,** capodopera epică a literaturii scandinave imn şi torent de poezie dintr'un ţinut de legendară aventură, una din cele mai celebre lucrări ale cuonscutei laureate a premiului Nobel:

Povestea lui Ţuguilă de **Mihail Negru**, în 2 volume utilă şi recreativă lectură pentru copii şi

Vieţi zdrobite, roman de **V. Demetrius,** asupra căruia se va reveni.

---

mericei de Nord. Conferinţă ţinută la Fundaţia Carol în seara zilei de 9 Februarie 1926. Bucureşti. (Tip. **Bucovina),** 1926, 23 p. + 6 pl. Fig. Lei 25.

Buricescu (Ion F.). — Scrosori către tertins (ore de educaţie). Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 166 p. Lei 30. (Biblioteca pedagogică No. 51).

Lege asupra învăţământului particular. Bucureşti. **Ministerul Instrucţiunii,** 1926, 109 + 11 p.

O pagină dureroasă din evoluţia învăţământului superior în ştiinţele de stat. Fapte şi orientări. Bucureşti, (Tip. **Cultura Poporului),** 1926, 31 p. Lei 20.

Philippe (Dr. Jean) şi Dr. Paul **Boncour.** Educaţia copiilor anormali. Principii de educaţie fizică, intelectuală şi morală. In româneşte de I. Mihăilescu. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1925, 188 p. Lei. 45.

a) **Manuale didactice pentru învăţământul special**

Giuglea (Alexandru). — Economia politică cu aplicaţiuni la comerţ şi în special la economia industrială şi comercială a ţării pentru clasa II a Şcoalelor superioare de comerţ. Sibiu, **Editura autorului,** 1925, 247 p. Lei 120.

Steriad (Ecaterina Colonel). — Buna menajeră. Carte de bucate practică. Ediţie nouă revăzută complet de L. N. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., IV—432 p. Lei 75.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

c) **Roman. Nuvelă.**

Sadoveanu (Mihail). — Venea o moară pe Siret... Roman. Ediţia II-a. Bucureşti. **Cartea Românească,** 1926, 327 p. Lei 70.

Lambrino (D. C.). — Din anii de copilărie. (Amintiri). Iaşi, **Viaţa Romînească,** 1926, 159 p. Lei 30.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Fekete Miklós és **Filep** Andor. — Ifjù lelkek (novellák). Cluj, (Tip. **Corvin),** 1926, 47 p.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Brentas (Siraudin - A.) — Trei pălării de damă. Comedie într'un act cu un preludiu. Traducere [de] Lucian Costin. Bucureşti, (Tip. **Cartea Românească)** [1926], 39 p. Fig. Lei 18.

Dumas (Alexandre). — Regina Margot. Bucureşti, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu. [1926] 2 vol., 326 p. (I), 320 p. (II). Lei 100.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Brătianu (G. I.). — Teorii nouă în învăţământul istoriei. Cu prilejul unui studiu al domnului St. Zeletin. Iaşi, (Tip. **Viaţa Românească),** 1926, 22 p. Lei 20.

Severeanu (Dr. G.). — Un nouveau poids de Kallatia. Bucureşti. **(Impr. de la Cour Royal**e, F. Göbl Fils), 1926, 6 p.

a) **Biografie.**

Morariu (Constantin). — Ciprian Porumbescu. Cernăuţi, (Tip. **Glasul Bucovinei),** 16 p. + 1 pl. Lei 25.

Nepos (Cornelius). — Căpitani străluciţi ai neamurilor străine şi vieţile lui Marcus Parcius Cato şi a lui Titus Pomponius Atticus. Traducere din latineşte de Vasile Grecu. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], X—287 p. Lei 18. (Biblioteca pentru toţi 964 — 966).

Panaitescu (P. P.). — Nicolas spathar Milescu (1636 —1708). Paris, **Gamber,** [1926], p. 33 — 181 + errata.

ECOURI

REVISTE

☐ **VIAŢA LITERARA** (I, 9, 17 April) continuă convorbirile d-lui **I. Valerian** cu scriitorii. In numărul acesta o delicioasă convorbire cu d. **Ion Minulescu.** Din atâtea adevăruri şi imagini risipite cu vervă, acest fragment:

„In ce mă priveşte personal, mărturisesc sincer că pentru foarte multe din capodoperile clasice după alţii, n'am de cât sentimente vagi de admiraţie corectă şi ridicolă. Inţelegi bine ce s'ar întâmpla dacă guvernul, curtea de casaţie sau consiliul superior de războI, ne-ar impune să admirăm fără rezervă, pe toate aşa zisele „femei frumoase“. Care ar mai fi atunci voluptatea noastră de a le descoperi noi singuri, pentru noi înşi-ne numai pentru prestigiul poporului nostru aparat de sensibilitate artistică, pe care fiecare din noi îl credem superior tuturor celorlalte?...

„Pentru mine bunăoară, un Aloisius Bertrand sau un Isidor Ducasse, sunt tot atât de noui ca şi un Joseph Delteil sau un Pierre Girard. Pentru acelaş motiv, pe Ion Creangă îl citesc şi astăzi cu aceiaşi voluptate cu care asi sorbi din „Paharul cu otravă“ al lui Adrian Maniu. In schimb însă, pe toţi ceilalţi Ionişori Crenguţă îi aşez frumos şi la rând în bibliotecă fără să le mai tai filele volumelor. Mă înspăimântă mulţimea şi uniformitatea lor. Parcă ar fi stâlpi electrici de pe şoseaua Ploeşti-Câmpina, cu aceiaşi vecinică inscripţie: **„Nu vă atingeţi!... Pericol de moarte!...“**

Numărul e completat cu versuri şi proză de d-nii **G. Murnu**; **V. Voiculescu**; **M. Celarianu, Al. Bădăuţă**; Vladimir Streinu etc. şi un revelant ca vervă cronică, fragment din romanul satiric **Domnişoara Celina** de d. **I. Geculescu.**

☐ **Adevărul literar şi artistic** (VII, 280, 18 April): **Paul Zarifopol:** „Specializare şi inteligenţă“; **I. Agârbiceanu:** „Lumina cea dulce“, nuvelă.

☐ A apărut revista **Caetele lunare,** sub direcţia d-lui **I. Peltz.**

☐ D. **George Silviu** anunţase la cercul cultural „Inflorirea“, o conferinţă, amânată în ultimul moment: „Poezia românească dela Tudor Arghezi până acum“.

ZIARE

☐ Intr'unul din actualele sale foiletoane din „Viitorul“, d. **I. Simionescu** scrie despre „Institutorul Creangă“, şi despre marile lui merite didactice, despre abecedarul lui, ca şi despre intuiţia şcoalei active şi termină cu aceste pioase rânduri, îndemn pentru o comemorare în bronz, a lui Creangă:

„Se strâng bani petnru o statuie a lui **Eminescu** în Bucureşti. Ce potrivit ar fi dacă în acelaş timp s'ar înălţa o statuie şi lui **Creangă**, în Iaşii lui dragi, de unde scria prietenului său: „Această epistolie ţi-o scriu în cerdacul unde de atâtea ori am stat împreună, unde mata, uitându-te pe cerul plin de minunăţii, îmi povesteai atâtea lucruri frumoase... frumoase... Vino frate Mihai, vino, căci fără tine sunt străin“.

Creangă e povestitorul neîntrecut care place aşa de mult copiilor. El a fost şi institutorul model. Pe puţine statui, ca pe a lui ar fi mai la locul lor vorbele „Lăsaţi copii să vie la mine“.

Ce frumos ar fi, înălţător de frumos, dacă s'ar ajunge ca o asemenea statue să fie ridicată numai din obolul sutelor de mii de şcolari, care cetesc azi pe Creangă! Dar... ar fi un vis atât de anevoe de îndeplinit, acolo, unde morţii, oricât de mari oameni au fost în viaţă, se uită de cum li s'a astupat groapa!“

CARŢI PRIMITE

☐ **G. D. SCRABA: Gramatică, Ortografie, Punctuaţie.** (Vorbirea şi scrierea românească. Studiu introductiv în filozofia limbii), Socec, 1926; lei 40.

EXPOZIŢII

Pictorul **Pointevin-Skeleti** şi sculptorul **Lidia de Kotzebue** fac cunoscut că au deschis expoziţia de tablouri şi sculptură în sala „Mozart“ din calea Victoriei, palatul „Independenţa“.

Expoziţia e deschisă dela 1 Aprilie la 15 Mai între orele 9—1 şi 3—7.

INSTITUTUL INTERNATIONAL DE COOPERARE INTELECTUALA

☐ Institutul Itnernaţional de Cooperaţie Intelectuală al Societăţei Naţiunilor, începându-şi lucrările la Paris (Rue de Montpensier 2) şi având nevoie de informaţiuni cât mai precise şi îndestulătoare cu privire la mişcarea intelectuală din ţările pe care le reprezintă (literatură, ştiinţe, artă, chestiuni juridice şi universitare, etc.) adresează un călduros apel tuturor instituţiilor, departamentelor, bibliotecilor, ziarelor şi revistelor dela noi, rugându-le să-i trimeată regulat publicaţiile lor.

SAPTAMANA

☐ Noul ministru al Artelor, prizidentul „Astrei“ din Sibiu, d. **Vasile Goldiş** şi-a luat în primire — după o scurtă indispoziţie — postul. Dela început cărturarul şi-a legat numele de două numiri, în deartamentul său, din cele mai fericite; poetul **Nichifor Crainic**, teoreticianul militant al ortodoxismului, autorul volumelor „Şesuri natale“ şi „Darurile pământului“, redactor la „Gândirea“ şi „Cuvântul“, a fost numie sècretar general la Culte şi Arte; în al doilea rând poetul **Ion Minulescu,** directorul artelor şi teatrelor din minister a fost delegat cu direcţia Teatrului Naţional din Bucureşti. Autorul „Romanţelor pentru mai târziu“ şi al „Manechinului Sentimetnal“, este unul din puţinii competenţi ai teatrului, în România.

☐ A fost înmormântat cu funeralii naţionale, bătrânul boer basarabean **Vasile Stroescu,** a cărui generozitate a ridicat nenumărate şcoli în cuprinsul ţinuturilor româneşti, şi încă cu ani de zile înainte de războI.

☐ D. **Ion Dongorozi**, prozatorul craiovean, autorul volumelor „Cum s'o despărţi tanti Veronica“, „Filimon Hâncu“, „La hotarul dobrogean“, etc. şi unul din redactorii fondatori ai revistei „Năzuinţa“, a fost numit director al Teatrului Naţional din Craiova.

DIN STRAINATATE

☐ Cu ducesa de Rohan de curând decedată Franţa a pierdut o poetesă cu o fină sensibilitate, puternic afirmată în volumele „Lande fleurie“. Les lucioles „Armor“ şi „Le chant du cygne“. Salonul contesei de Rohan era locul de întâlnire al celor mai de frunte personalităţi literare şi mulţi dintre nemuritorii de sub cupola Academiei franceze, datoresc această trecătoare glorie diplomaţiei şi insistenţelor contesei decedate Premiul „Femina-Vie hereuse“ s'a decernat de foarte multe ori aşa cum dorise contesa de Rohan, care în afară de talent şi putere de convingere era înzestrată cu un simţ critic ales ceeace făcea ca preferinţele sale să reprezinte în acelaş timp şi lucrarea cea mai meritoasă.

☐ Intre 23 şi 26 Iunie se va ţine la Berlin o conferinţă internaţională a actorilor. Vor participa în mare număr actori din Franţa, Anglia, America, Italia, Elveţia şi din alte state.

Printre punctele din ordinea de zi a congresului figurează şi crearea unei asociaţii internaţionale a actorilor.

☐ Al VI-lea congres internaţional de filozofie se va ţine la Universitatea din Harvard, din Statele-Unite, între 13 şi 17 Septembrie. Delegaţia italiană va fi prezidată de Benedetto Croce, care va vorbi despre „Funcţiunea filozofiei în istoria civilizatiei“. Giovanni Gentile va ţine o conferinţă despre: „Filozofia şi relaţiile internaţionale“, iar Federigo Euriques va vorbi asupra „continuităţii şi descontinuităţii ştiinţelor“.

☐ Iată ce găsim în ziarul teatral francez, „Comoedia“:

„De curând se juca la Liberty Theatres din New-York o piesă de d-na Caterina Cushing, al cărei personaj principal este poetul Edgar Poë. The Graphic scrie în privinţa aceasta următoarele:

„Numele lui Poë inspiră o teamă misterioasă. Se afirmă fără să se explice, că tot ce se raportează la celebrul scriitor american aduce nenorocire. Iată dece în seara premierii operii d-nei Cushing, teatrul era jumătate gol.

„Or, la sfârşitul primului act, se aflà că proprietarul teatrului murise subit. La câteva minute după aceea, casierul era doborît de un atac de apoplexie, iar a doua zi dimineaţă principalul interpret al poesii a fost găsit mort în pat“.

Concluziile să le tragă cine vrea. Noi ne întrebăm cu timiditate, dacă nu cumva piesa d-nei Cushing era aşa de groaznică de putea omorî şi pe proprietar şi pe interpret?

☐ Dacă Ser Péladan ar trăi ar fi mulţumit. Noţiunea de androgyn introdusă de el cu atâta zel în gândirea contimporană dă roade. Astfel în urma lucrării lui Louis Estive **L'Enigme de l'androgyne** d. Camil Spress a organizat o serie de conferinţe contradictorii asupra următoarelor subiecte: „Filozofia iubirii“, „Geniul erotic al antichităţii“, „Amorul şi amiciţia“, „Androgynul şi salvarea sa filozofică“, „Tinereţea sexelor şi sinteza lor“.

☐ Ultima lucrare dramatică a lui Luigi Pirandello **„Due in una“** nu pare să fi avut un succes deplin. Subiectul dramei e următorul. O femeie duce o viaţă fericită cu soţul ei, negustor, cu care are un fiu. Acesta ajungând în pragul falimentului, dispare fără urmă. Femeia îşi sacrifică dota ca să salveze numele soţului dispărut. Dar avocatul care îi aranjase procesul cu creditorii începe s'o iubească, şi femeia ajunge amanta lui, şi are o fetiţă cu el. Când soţul se întoarce după 13 ani, şi ia băiatul cu el, femeia prin vizitele ce-i face ca să vadă copilul se simte prinsă de vraja trecutului. De acum înainte ea va fi chinuită de nehotărîrea de a nu şti dacă trebue să renunţe la amantul actual cu care are o fetiţă, sau să meargă după fostul bărbat cu care are băiatul.

Criticul teatral al ziarului „Corriere della Sera“ spune la sfârşitul cronicei sale: „E minunată ca totdeauna delicateţa descoperirilor psihologice de care e capabil acest scriitor. Şi în această comedie puţin ceţoasă, e o mare nobleţă intelectuală, o poezie şi o rezonanţă de lucruri oculte şi puternice; dar el a rămas în mijlocul drumului dintre idee şi realitate, dintre spirit şi viaţă, între gândire şi formă“.

Am dat aceste păreri ale lui Renato Simoni pentrucă ele rezumează în parte spiritul criticei făcute acestei noui lucrări a marelui dramaturg italian.

Redactor: PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

Depozitar
tre Ursulesc

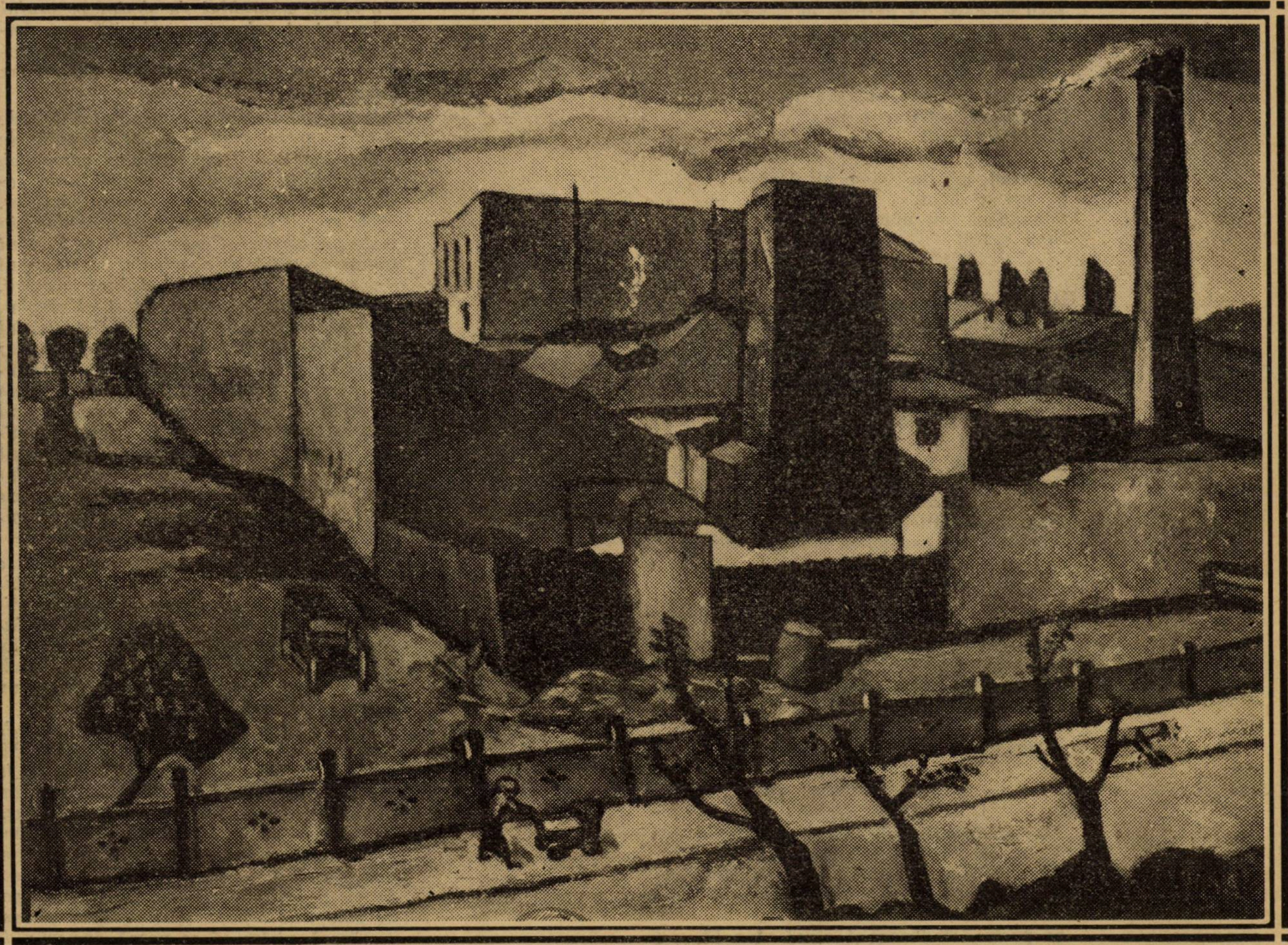

PEISAGIU INDUSTRIAL de *P. IORGULESCU.*

Ia acest număr: SĂRMANUL KLOPŞTOCK, NATALIA NEGRU, ARTUR ENĂŞESCU, IOAN C. BĂCILĂ, LUIGI PIRANDELLO, G. MARINESCU, LIBERALLE NETTO, PIERRE MAC ORLAN, ELENA PROTOPOPESCU, VASILE SAVEL, AGATHA GRIGORESCU, VIRGINIE GHEORGHIU, ADRIAN CONSTANT, TUDOR MUŞĂTESCU, GR. VĔJA, G. G. GRUIA, RUD. A. KNAPP, G. BREAZUL, N. N. TONITZA, B. CECROPIDE, PERPESSICIUS. Buletin bibliografic săptămînal de AL. SADI IONESCU.

An. XLII, Nr. 18.
2 Maiu 1926.

Lei 5.

Stanţe

I

Iubire! tu, ce'mi verşi pe ochi polei,
Şi lutul meu nemernic
Mi-l risipeşti, în holburi de 'scântei
O! tu, nestins jertfelnic!

Iubire! lanţ de aur ce mă legi
Cu firul cel netrebnic de nisip,
De sborul aştrilor pribegi,
De albu-i chip!

Cuprinde-mă pe veci alinătoare
Şi 'ntr'un sărut,
Alungă'mi tot, nemernicul meu lut
Spre soare!

II

Aprinsul dor, nu-l spune nimănui!
Cu lacăte de aur să-l încui,
Departe de simţirea omenească.
De ochi haini,
Ca zâmbitor, mereu, să nu pălească
Insângerat de-ai vieţei mărăcini
Aprinsul dor, nu-l spune nimănui!

Tăcutul dor, ascunde-l în adânc de ape.
Subt clocot de genuni,
Că'n pieptul omenesc nu mai încape,
Năvala răscolitelor furtuni,
Tăcutul dor, ascunde-l în adânc de ape!

III

Ori, zeu semeţ cu inimă curată
Aruncă-l ca pe-o torţă 'nflăcărată
Spre cer, cu-al visurilor stol;
Lumina lui fâlfâitoare,
Să crească 'n veacuri, ca o remuşcare
Prin universul împietrit şi gol
Aruncă-l ca pe-o torţă 'nflăcărată!

IV

Mormântu-mi umbrească-l străbunul stejar,
Ce'ntinde vânjoasele'i braţe spre cer,
Să simt din adâncuri, uitat şi stingher,
Cum clocotă seva prin trunchiu şi frunzar!

Şi păsări, clădească-şi, când vine Florar,
Un cuib de iubire pe ramu'i pletos!
Beţia lor sacră, cu visu-mi de jos,
Să urce 'mpreună spre bolţi de cleştar!

Zadarnic adâncuri de umbră mă cer,
Şi ochii 'mi sorb ziua din ultimii crini!
Ca tine, stejare, am inima'n fier,
Şi prinsă de viaţă cu-adânci rădăcini!

ARTUR ENĂŞESCU

dictando

Silen şi Egle

Seara începuse să se ivească de sub viziera coifului tău de mătase. In pupilele boltite ca două mici grote de marmoră neagră, nisipul de aur, presărat de jur împrejur, lumina cu reflexe de minereu felin. Obrajii tăi împrumutară pluşul petalelor şi vorbele, căzute în adâncuri de ape liniştite, se stinseră. O gâză cu irizări de smaralde se rătăci, orbită, pe unghia ta de sidef. Te-ai plecat peste cupa mută a unei corole şi ai scuturat smaraldul viu. Ca într'o vrajă, smaraldul s'a sbătut în praful polenului şi mireazma stârnită ne-a împresurat ca o iederă aromată. Ne-am aşezat pe un colţ de lespede caldă şi-am aşteptat.

In iatacul depărtat al seninului, igliţele stelelor începură să se mişte, mânuite de îngeri nevăzuţi. Din poenele mitologiei, scoborâră în foşnet de pajişti uşor cosite, umbre şi arătări din aurora vârstelor. Silen, ameţit de băutură, dormea dus în peştera răcoroasă. Coroanele de pe frunte-i stăteau aruncate de-oparte dar toarta roasă a pocalului, o ţinea tot strânsă în mână. Acum era timpul. Chromis şi Mnasylos, se iviră cu teamă şi merseră în vârful picioarelor să nu-l deştepte. Inapoia lor venea Egle, frumoasa Naiadă. Cu ghirlănzile căzute, îl legară. Bătrânul se deşteptă şi zâmbi. Şi mai cu seamă zâmbi când Egle îşi purtă sânii pe la nasul dumisale şi-i văpsi fruntea şi tâmplele cu must de mure. „Ei bine, am să vă povestesc, începu bătrânul. Veţi auzi cântecele pe care le râmniţi de-atâta vreme. Pentru Dumneaei şi arătă spre Egle, am altă plată“.

Silen începu şi în cadenţa versului se porniră dansuri de Fauni, de fiare îmblânzite şi coroanele ştejarilor solemni se agitară de bucurie: stâncile Parnasului nu fuseseră mai mândre de prietenia lui Apollon şi munţii Traciei nu se minunaseră mai mult de acordurile lui Orfeu. Căci Silen e un cântăreţ de rasă.

Şi zice Silen, dintru'ntâiu, de haos, de cele patru elemente şi de aşezarea lor. Pământul se desparte de apă şi Nereu îşi ia reşedinţa în palatul de sticlă al mărilor. Vietăţile se arată, Soarele le binecuvintează cu lumina-i de foc şi'n urmă ploile cu umbră umedă. Răsar păduri din pământ, şi haite cuminţi de fiare sălbatice rătăcesc în voe pe culmile nevinovate. Şi zice, apoi de potop, de Pyrrha şi Déucalion şi cum semănară pietre să se nască oameni ; de vârsta de aur a lui Saturn, de Prometeu priponit pe lespezile Caucazului, de Argonauţi şi de Hylas cel pierdut de Sirene, în alcovul undelor; de smintita iubire a soţiei lui Minos din Creta, frumoasa Pasiphae, îndrăgostită de taur, şi cum se roagă de nimfe să 'nchidă pădurile, să-şi găsească amantul; de Atalanta şi cursa-i nupţială cu Hippomenes şi cum o pierd merele de aur din grădina Hesperidelor, de surorile lui Phaeton ce se 'ncing de scoarţă şi muşchi şi boiul lor svelt se dărueşte plopilor; de Scylla, fiica lui Nisus, regele din Megara, ce pândeşte cu droaia de câini de mare pe imprudenţii năieri. Şi zice Silen de miturile lui Tereu şi-al Philomelei şi zice de atâtea alte cântece pe care le'ngâna Apollon, pe ţărmurile lui Eurotas, când iubea şi când laurul de pe ţărmuri le su-

STRIGOIUL

de SARMANUL KLOPȘTOCK

Calul scund picotește a vreme în șleaurile îndrugate ale poștalionului înfipt într'un mușuroi de coceni — o mogâldeață de cal copleșit de o îngândurare ursuză, cu păr fumuriu, mâncat de muște, — ponosit și abătut, în care nu mai trăește decât bunătatea ochilor și o panglică ștearsă, în coada îmbulzită de scaeți. Moș Gogan, chirigiu, mărunt tot cât calul, adus în gheba lui mocnită din care duhnește amintirea altor viscole, soarbe îndelete rachiul din cinzeacă, pândindu-și vita prin ferestruia opărită de podagra burhaiului și închiondorându-se când și când la haimanalele cari dau târcol poștalionului, asmuțind fugarul din potolirea lui adâncă.

— „E bun rachiul Nea Gogane?

— „Ce stai să vorbești vericule, rachiu dă oraș, ce poșirca lui Mituș din Ulmi?

Și chirigiul aduce consolat spre buzele crăpate de otrava băuturei, țoiul aburit de buhneala bojocilor cangrenați, clipind cu voluptate din ochii duși în vizuina căciulii plimbând mărul lui Adam din capul sternului până în murele gâtului, alternându-i osul cu fie-ce ghiorțăială și coborând apoi mulțumit cinzeaca până în dreptul chimirului, în slina căruia fulgeră un amnar și o custure. Trece grabnic dosul palmei peste stuful îmbâcsit de mahorcă al mustăților și ale căror fire scrâjnesc la atingerea pielei, ca iarba în tăișul cosorului, aduce din băerile deșertului un oftat de nețărmurită voe bună, lipindu-și nasul aprins, de cărîile geamului, trudindu-se a-și alinta de acolo, calul amorțit în coceni.

— Stăi mă tată, numai să plătesc și pornim, că apucă ciorba Mariții să se slăiască în ceaon și ne ia păru foc la amândoi!

Și calul înămolit în tulpinele de chilibar ale porumbilor, prinde a înțelege svonul îndemnului din cârciumă; cărmește un timp din obida lui amară, îndoae gâtul teșit spre șoproneața care îl încremenește în răspântii de câte ori chirigiul vine cu marfă la oraș, răschiră obosit nările spre țurcana stăpânului care întunecă toată ferăstruia prăvăliei și dinspre care vin domoale în paele căruții, lucirile colorate ale clondirelor umplute cu otrăvuri, răspunzând bețivanului dinăuntru cu un nechezat înfometat, care se potolește iute în măselele lui late și rari.

— „Uite acuși mă tată, s'apuc numai să plătesc negustorului și o și urnim, că e foc dă Marița!

Și nechezatul amorțește în bojocii degerați, lăsând în urma lui cutremurarea sficasă a panglicuței din ciumpeiul cozii.

—„Gata nea Gogane?

— Cum să nu fie gata boerașule dacă vrea și bidiviu meu dă cal? Ia te uită, par'că a și auzit răsteala Mariții! Nu-i vorbă, d'alaltăeri pe drumuri cu tutunu, o fi și vremea; mă tem că baba s'a luat dă gânduri! La urma urmii am eu leac dă mânia ei; o jimblă dă la târg și gata, i-am astupat gura — moare femeia după pâine albă, nu altceva. De, mai râmnește și ea din când în când după un dumicat dă cozonac, îi știu eu pontu; i s'a cam agățat d'atâta azimă! Da unde mai pui că e și cu pretenții, mutra! Ii tot dă zor că nu prea a luat bărbat după nasu ei! Ce să facă muerea cu un mojic, cu un prost și cu un bețivan dă cirezar după Vlașca, așa ca d'alde mine? Gându ei a fost la un sprințău îmbrăcat mai nemțește nițeluș ca mine, nu mocofan dă căruțaș încăciulat. S'a sucit lumea; d'asta i-a abătut și marcoavei mele! Da nu umbla zici să bage hârtii ca să dea divorț dă mine? Crucește-te drace, Marița lui Gogan în divorț cu bărbat-so! Cât p'aci nebuna să se facă dă pomină la bătrânețe — ea, muere cu fete măritate și alea cu copii la rându lor!

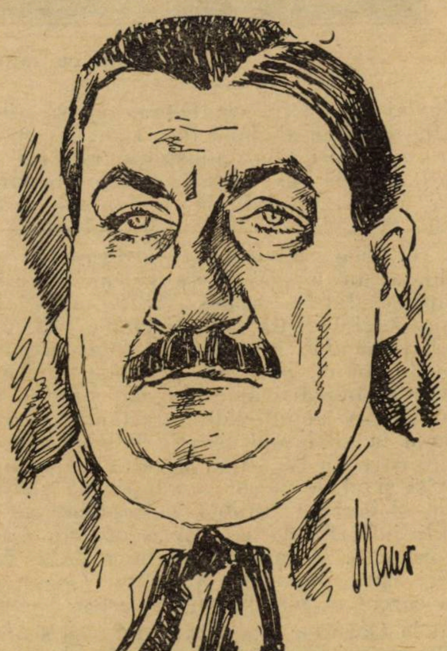

SARMANUL KLOPȘTOCK

— „Toate bune, da dacă mai adăstăm, cum ai s'o scoți la chelemet cu cucoana?

— Păi jimbla boerule ce rost mai are ea aci în traistă? Uite-o cum pândește în chichița faitonului. Ea o să domolească pă iabrașa, păi? Dă împăcat tot o împac eu, nu-i vorbă, și cu jimblă și fără jimblă, dar ce mă tot frământă pe mine la inimă, e ciorba aia care nu se mai apropie, blestemata, că tare-i alunecoasă și ardeiată — numai pipote! Dau eu, dă ea acuș, numai să mă văz pă leagăn! Hai mânzu tatii că ți-o fi.

Și nechezatul, iar scorni o vreme nările vinete și panglica cea înoroiată. Brișca se smunci în coceni, țurcana lui Gogan se lipi de ochiul de pușcărie al șandramalei plină cu otrăvuri portocalii și gărgălanul chirigiului iar se înălță căpcăun spre țoiul cinzeacăi, aducând în bureții bojogilor dogoarea băuturii care fulgera o vreme în lumina unsuroasă a sticlii, strecurându-se apoi grabnic, în clincăneli grețoase, în pântecul drumețului încins de băutură.

— Plătim acuși și gata.

Dar calul nu mai credea! Buzele lui opărite de răsmerița iernei care scăpăra în oglinzile turburi ale burhaiului, se îmbinară într'o înfrigurare neclintită, răbufnind până în adâncul șalelor goale.

— Hai meștere odată că nici calul nu mai vrea!

— Vrea el moșu tatii, că-i miroase a grăunțe. Ce el nu are porție ca omu? Nu degeaba am luat noi bani dela stat — așa-i cîrlanul tatii?

Dar cârlanu se încruntă a dispreț în coceni, sugrumându-și mânia între pântece și nări. Din amărăciunea ei, calul da drumul când și când unor șuvițe de aburi cari plecau dintr'o înfinită desnădejde și se topeau în ceață, printre nările jilave. Unchiul Ghiță scos din țâțâni, a înumărat negustorului înfipt în dușumelele scălâmbiate de oțelul potcoavelor, consumația Goganului și mângăindu-i curtenitor cojoaca uscată, ne-am apropiat de poștalion. Aci, chirigiul s'a mai „tomnit“ o vreme cu zapciul din Joița pe ademenirea băuturii, a schimbat în treacăt câteva cuvinte cu calul și ne-am cocoțat pe dricul briștii, pisând nutrețul aromitor de sub velință. Telegarul a ciulit a mulțumire din urechile mâncate de țânțari, a înălțat crâmpeiul cozei în lumina burhaiului și trăgând copitele din clisa dăsghețului, și-a făcut loc în linia carelor. Gogan și-a adus grabnic căciula pe nasul lui de asasin, s'a cuibărit în slina caldă a cojocului și a înălțat codirișca deasupra spetelor dințate ale calului, umplând poștalionul de voioșie. Din cal a rămas numai sfârcul tocat al urechilor și fulgerarea grăbită a panglicuții din bidineaua cozii. Trupul lui puțintel și scund, înota cu temei în undele moinii, intrând și eșind din negurile ei. Poleiul adâncea brișca în drâmbele pîcloase ale troenilor.

— Să fim oare la șini?

— Acușica le trecem și șinile. Uite dorobanțu la marginea salcâmilor. Pă urmă răsare din plopi foișoru și uite și Ciorogârla și după ea hait cât colea și coana Marița mea cu ciorba ei, colo jos în Ulimi, după livada aia...

— Dar vre-un lup, nu care-cumva?

Gogan igni în cojoc, se răsuci în pae, țăcăni din potcoave și își întoarse căciula spre noi:

— Lup? Păi ce să facă lupu cu noi dăulați dă nemâncare? Lupu s'a îngrijit el azi noapte dă provizie, acuși doarme în vizuină; nu-i arde lui dă hoit pă lumină!

Și Gogan plimba grabnic dosul palmelor prin sârma mustăților în care tremurau florile de argint ale chiciurii. Apoi ridicând sprâncenile țepoase pentru a face drum unei îngrămădiri de amintiri, se răsuci din nou pe leagăn:

— Să vezi boerule o chestie cu lupii. Veneam din sus, dinspre văili Slatinii, cu vite de mâncat, pentru abatoru din Malu-Spart, aci la marginea cătunului, unde cotește Argeșu, colo în capu chimitirului. Ce să-ți mai spui eu D-tale? Am ars toată zdreanța după mine ca să

---

sura și el în frunza lui crestată... Și cântecele lui se 'nalță din văi la stele și nu s'ar mai sfârși dacă din Olympul zeilor și al constelațiilor nu s'ar arăta Vesper și n'ar aminti păstorilor să-și vadă de turme...

...O binecuvântat Vesper! Tu nu termini numai bucolicele lui Virgiliu, dar amintești și situațiile false.

Căci ce caută, Ivòrya, toată această mitologie inoportună, în înserarea asta fluidă! De aceea stăturăm pe lespedea caldă, în vecinătatea florilor și a gâzei de smarald, și'n pragul grotelor de marmoră neagră din pupilele tale? O viciu de clasicitate! Emfază de alexandrin rătăcit pe malurile Dâmboviței, când oare vei înțelege biet descendent din Aeneas, că Didona adăpostită de furtună sub bolta de piatră a peșterii, aștepta imnul propriei ei frumuseți?

PERPESSICIUS

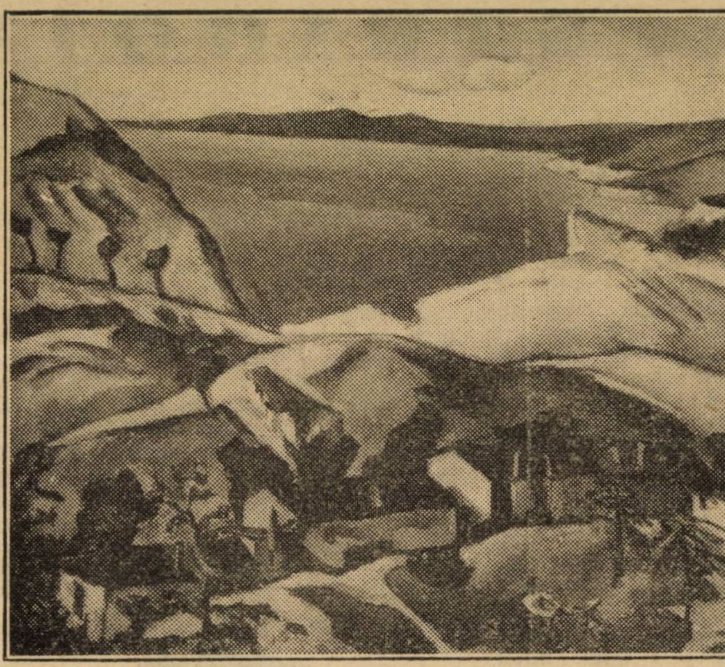

Peisagiu cu mare de P. IORGULESCU

pot să pui lighioana pă goană. Doi era, bată-i potca să-i bată, galbeni şi botoşi. Chefneau de par‘că aveau ţâfnă. Dă unde chip să-i urneşti tu din loc numai cu flăcăra? Să tăvăleau în vălcea taman ca copii pă nisipu Sabarului, la scăldătoare. Pasămi-te la timpu ăla, nu le-o fi fost foame, dă vreme ce nici gând n‘avea să se răpează. Toca numa aşa zăpada, în silă. La o vreme îi lăsasem mult în urmă — tot cu calu ăsta eram. Calu, vezi d-ta, n‘a sforăit dă loc — se vede că nu simţise încă fiarele. Mare mi-a fost ciuda că n‘am dat o luptă, tot mă despuiase ei pă mine dă ţoale. Intr‘o vreme mă bătea gându la o asmuţitură. Dar n‘am eşit d‘abinelea din linia Căşciorenchii şi na, uite lupii pe coasta ailaltă a pădurii. Imi făcusă Dumnezeu pă poftă. Numa să-i fi văzut ce mai goană după poştalion! Armăsaru meu a început şi el să mormăe pă nas — simţise primejdia. Atunci să fi avut eu o carabină, halal! Cum îmi venea potăile taman în faţă şi cum stam eu cocoţat pă leagănul briştii, d‘acolo, tomna d‘adreptu între sprâncene îi trăzneam, până la unu! Să te vedem acuşica Gogan! Las calu în voe, mă ‘ndes mai bine în leagăn, trag d‘o frânghie cu care priponisem vitele în curtea tăerii, îi torn un colac la un capăt şi zvârl cu el în zăpadă în drumu lupilor; croesc pă d‘andaratili calu cu biciu ca să nu pierd fiarele din ochi şi dă capu ălălalt, încep să smucesc funia. Lupii au stătut un timp locului, au înălţat nările în sus şi au început să urle din rărunchi dă auia toată pădurea. Răsuceam din funie, mai mai să-mi zmintesc osu din loc. Calu rupea pământ cu fuga. Intr‘o vreme lighioanele, se vede că luase seama că în zăpadă şerpuia ceva care nu le mirosea tomna bine, că numa ce-i văz că s‘abate o palmă mai la o parte dă potecă. Eu, părpălean dă zor laţu în zăpadă. Intr‘o vreme lupii au stătutără în loc, a mirosit în vânt, aşa... a ciudă; dau eu goană calului şi ochii mereu la ştreang. Şi să te ţii fugă vericule, ca dracul de tămăe. Căscioreanca eşea din plopi — dasem la şes. Dihăniile s‘a abătut ca un lat dă mâna din linie: a stat ce a stat la gânduri şi după aia a intrat în pădure; da ochii, tot la prinzătoarea mea. Aia carabină boerule! Şi uite aşa, am trecut bine ca prin gura morţii, viu nevătămat, cu şmecheria cu laţu. M‘am crucit singur d‘aşa pocinog, şi dasupra m‘am ales după alea toate şi cu o poreclă — lume proastă în sat — strigoiu, îmi zice strigoiu, strigoiu Căsciorenchii. Dau zor că ar fi trecut moartea prin oasele mele şi că pă urmă s‘a învârtit lucrurile aşa că aşi fi înviat la loc; asta ca să nu le tacă floanca la proşti. Lume tântă şi a dracului, boerule! Şi d-ta acuşi mai stai să pomeneşti de lup! Păi fringhia nu-i aci cu mine? Cam ce ar păzi ea? Tot îmi zice ei strigoiu!

Tragedia lui Gogan mă amorţise în troscot. Chirigiul încă mai vorbea, cu spatele la noi, trimiţând fiorii povestirii lui macabre, spre urechile calului ciulite de grozăvia amintirii. Şi pipăindu-şi într‘una funia de sub leagăn, povestitorul arunca priviri îngrijorate spre coasta mâncată de zăduf a Ciorogârlii, care se înclină aprinsă pe umbrelele plutelor adormite în soare. Podul îşi răschira bîrnele ninse, pe oglinzile înlemnite ale apei.

Şi ca să trezim pe chirigiu din visarea lui funebră:

— Cum se vede, ăst timp, nu prea are să fie aşa grozăvenie de ghiaţă, meştere Gogan?

— Pagubă în ciuperci boerule! Iaca la bălci la toamnă, om bea şi noi limonadă caldă şi n‘om muri; abia nu ne mai cade ale măsele în tinicheaua rahagiului. Numai de s‘o îndura Dumnezeu să aibă milă de ăi cu gheţării închiriate, să abată vr‘un băltăreţ din mlaştinile Ulmilor şi să-l întindă învrăjbit în văile Poenarilor, aci la maşini; să vezi atunci prăpăd de ghiaţă şi dever la negustori!

Am tăiat Sabaru, dar întreruperea cu ghiaţa nu a potolit în Gogan reveria lupilor. Intr‘o vreme, vrăjit parcă de poezia ei hidoasă, a reînceput‘o cu... calul, punându‘i întrebări şi dând răspunsurile tot el, pe acolo pe unde episoadele întâmplării apăreau mai sinistre în năpădirea amintirilor, gustând parcă, acum la adăpostul morţii deliciul grozăviei care nu l‘a atins. Şi calul reamintindu‘şi şi el de chestia cu lupii, s‘a abătut din slobozirea frâului, îndreptându-şi ochii infloriţi de ger, spre poalele Căsciorenchii. A privit îndelung dâra funiei care pleca din laţul lui Gogan şi în cercul căruia dânţuia moartea; s‘a uitat la Gogan, a oftat curios pe nări şi apoi şi‘a rostogolit migdalele umede ale ochilor cari plângeau în spicele chiciurii din gene, peste toată coasta poleită a pădurii. Şi de data asta, nechezând într‘alt fel, s‘a înghesuit abătut în ulube, mestecând zabalele. Şi ochii lui plânşi s‘au ridicat într‘o vreme deasupra coamei troenilor, pentru a cerceta drumul izbăvirei de atunci, care se desluşea din răgacele burhaiului pe o linie tremurătoare de argint, mărind splendoarea ernei şi care se frângea departe, pe zaplazurile ceţii, într‘o încremenire nepăsătoare, cât putea să aducă ochiul în lumina lui, din răsfângerile zărei.

— Cam p‘aci a fost întâmplarea? desmeticii eu pe Gogan din visarea lui care îşi vărâse în ţurcan odată cu nasul şi năvala viziunilor, ademenit şi eu de melancolia calului.

— Cam aşa. Ochiul D-tale e mai luminos ca al meu, — cam p‘aci vine. Numa cată dacă se zăreşte crucile chimitirului, c‘atunci ne apropiem chiar dă locu d‘atunci. Pân dreptu ăla mi-a eşit moartea înainte. Vezi o magazie cătrănită? Ala e abatoru. Pă urmă vine bulamacii Argeşului. După ei, cam în dreptu unde se sapă vălceaua, colo în groapa aia, s‘a tomnit lupii cu viaţa mea. Chipu mi-a lăsat-o, că m‘am brodit cu funia la mine, altfel putea ea ciorba Mariţii s‘aştepte mult şi bine, că noi tot în gura fiarelor am fi rămas şi până azi! Chipurile am rămasără numai într‘a oamenilor ca să-mi zică strigoi!

Am suit dâmbu podului. Parapetele se revărsau în lături, ca nişte fosile uriaşe prinse în geamurile apei. Sub noi, trosneau încheeturile lovite de sloiuri. Sus, pe culme calul şi-a oprit sfârcul urechilor însuliţând zarea cu ele. Gogan şi-a plecat o mână pe dricul poştalionului. Calul s‘a uitat şi el cu noi în prăpastie. In fund luceau sfioase, şuviţe albe—acele resturi timide şi imaculate ale zăpezilor neatinse de soare, cari păstrează parcă în aspectul lor umil, dorinţa de a nu se mai topi nici când şi din splendoarea cărora ţâşnesc în primăvară ametistele violetelor şi perlele ghioceilor. Acolo se înămolise, după spusa lui Gogan, Archanghelul Mihai. Brişca a trecut apoi dâmbul suind în luminiş şi schincind din căpăţânele roţilor ca de o apăsare care o ţintuise în fruntea podului, acolo lângă văgăuna unde moartea se svârcolise amar, în prinzătoarea lui Gogan. — Şi calul s‘a mai uitat odată în vale, aducându-şi nările aprinse aproape de ciumpeiul cozii, apoi codirişca lui Gogan s‘a înfipt hotărâtă în pumnul lui scorojit.

Tânguirea sloiurilor de sub podină, urmărea de acolo mânioasă, îndepărtarea poştalionului.

◆

Şi în goana căruţii care reteza hopurile şi firimiţea poleiul, a fulgerat într‘o vreme, undeva, în drum, în cotitura Spiridonului, în clopotniţa cimitirului, sau în prăpastia Sabarului, patru cărbuni aprinşi, înăsprind gemetele sloiurilor şi aşezând, ca într‘o lugubră aniversare, năluca amintirii pe fruntea îngândurată a chirigiului — patru cărbuni care fulgerau în patru orbite învăpăiate, luminând drumul calului şi ţinând mereu ferbinte ciorba Mariţii lui Gogan Ghiorghişoiu, strigoiul Căşciorenchii.

SARMANUL KLOPSTOCK

Un călător englez pe la noi: Robert Ainslie

de **IOAN C. BĂCILĂ**

Robert Ainslie a fost ambasador la Constantinopole și a trecut cu o suită mare pe la noi; în ziua de 19 Iulie 1794 era la Pitești și se întâlnește cu un alt călător englez, Iohn B. S. Morritt of Rokeby, care pleca spre Constantinopole. In suita lui Robert Ainslie se găsea și pictorul **Luigi Mayer**, care a luat câteva schițe privitoare la țara noastră. Ajuns la Londra, R. Ainslie a scos în anul 1801 cu chelutiala lui, un album din schițele făcute de Luigi Mayer însoțindu-le de note explicative foarte prețioase.

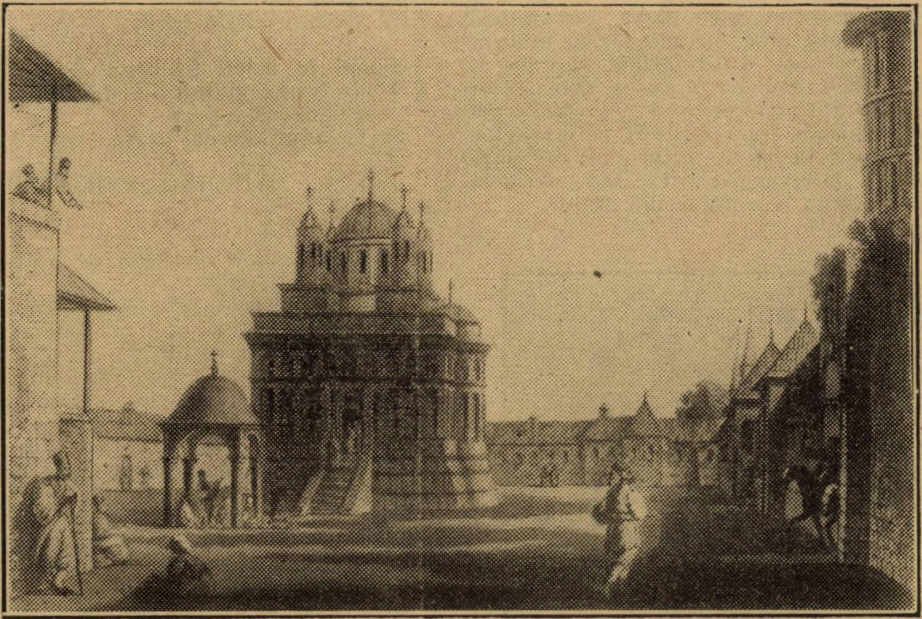

CURTEA INTERIOARA A MANASTIRII CURTEA DE ARGEȘ,
Desemn de **Luigi Mayer** pentru albumul lui **Robert Ainslie**

Acest album a avut mult răsunet în lumea apuseană și a avut mai multe ediții, în 1802, 1803, 1807, 1810. Ediția din 1810 are titlul următor: Views in the Ottoman Dominion in Europe in Asia, and some of the mediterranean islands, from the original drawings taken for Sir Robert Ainslie, by Luigi Mayer. London 1810.

1 volum in folio, 30 pagini+71 planșe colorate, gravate în aramă. La pag. 8—10 dă relații prețioase asupra Munteniei și Moldovei, iar pe câte o foaie anterioară fiecărei gravuri este textul xplicativ în limba engleză și franceză.

Acest album arată vederi din Constantinopol, Pera, Terapia, Burgas, Kirkilise, **Muntenia**, Siracuza, Stromboli, Efes, Ierusalimul și insula Samos. Planșele 21—26 privesc Muntenia și sunt următoarele:

Vederea de pe valea Oltului (pl. 21). Arată un drum pe valea Oltului cu frumoase peisagii, patru călători cumpără de la niște țigani aurari, praf de aur, scos din râul Olt; în stânga este o casă și trei corturi țigănești.

Piteștii (pl. 24). O admirabilă vedere a orașului Pitești pe malul Argeșului. In fund și în dreapta se văd case, în planul I, trei femei și un om duc un copac.

Palatul din București (pl. 25) — vezi gravura din „Universul Literar“ No. 12. Reprezină palatul domnesc al lui Ion Gheorghe Caragea pe malul râului Dâmbovița — astăzi Arhivele Statului. Palatul este zidit în stil românesc cu două etaje și acoperit cu țiglă, în interiorul curții se vede turnul bisericii Mihai Vodă. In fața lui este costișa dealului și cu poarta de intrare. In planul I, în dreapta, sunt **două mori cu rotițe în formă de lopeți**, mânate de curgerea Dâmboviței. In stânga este un pod de lemn în forma unui arc; pe malul apei grupuri de femei spală rufe. Scena este luată unde este astăzi strada Isvor.

Vedere de lângă București (pl. 26). In planul I în dreapta se vede ruina unei biserici și lângă ea trei cruci de piatră, în stânga este o biserică în stare bună.

Curtea și Mănăstirea Sfintei Maria (Curtea de Argeș) (pl. 22). Reprezintă curtea mănăstirii, în fund se văd chiliile, biserica are patru turnuri răsucite și o cupolă, o scară mare de piatră este la intrare și în fața bisericii este o mică cupolă susținută de patru stâlpi. In dreapta se vede poarta de intrare cu un turn. Vederea este foarte interesantă, cu totul deosebiă cum este astăzi.

Asupra Mănăstirii Curtea de Argeș, se dă următoarea însemnare: „La o zi depărtare de Pitești, urmând cursul Argeșului se vede superba și respectata mănăstire a Sfintei Maria numită de Români **Sfânta Maria de la Curtea de Argeș**, după situația sa pe acest râu. Ea are două curți spațioase, una cum este reprezentată în gravură având o frumoasă biserică zidită din piatră, împodobită cu turnuri terminate cu cruce trifurcată probabil cu o emblemă a Sfintei Treimi. In această biserică sunt multe morminte ale vechilor Domni din Muntenia: se presupune că ei își aveau reședința într'un mare castel întărit, situat pe o înălțime aproape la o leghe de mânăstire, unde există încă resturi numeroase. Această mănăstire este extrem de venerată de locuitorii provinciei asemenea și de Turci pe care a respectat-o și în timpul războiului. Cei cari o locuesc sunt călugării greci cari sunt comod instalați și foarte ospitalieri cu străinii“.

Intrarea în mănăstirea Sfintei Maria (Curtea de Argeș) (pl. 23). Arată zidul împrejmuitor cu turnul de la intrarea

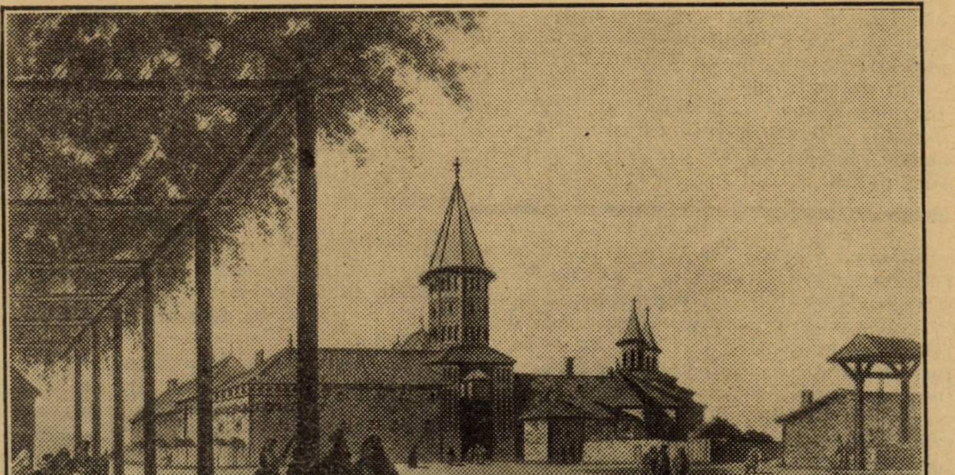

CURTEA EXTERIOARA A MANASTIRII CURTEA DE ARGEȘ.
Desemn de **Luigi Mayer** pentru albumul lui **Robert Ainslie**

Primăvară

Pe aripi fluturate de cocoare
Un svon de primăvară, tremurând,
In calea lui nădejdea o'nfiripă
Și-o floare albă ne deschide'n gând...

Mlădițele și-ascund vestmântul humii
In alba năruire de comori;
Dormeau în muguri zâmbete ascunse
Și zâmbetele-acuma ard în flori.

Și-atât de albe crăngile se pleacă
De parcă înnălbita iarnă grea
Și-a rătăcit pe-aicea o aripă
Și-aripa ei se scutură de nea...

Când dorul prins în ploaia de lumină
Se leagănă pe-o creangă de cais,
Un val aprins se sbate cald în suflet
Să 'nmugurească floarea unui vis...

GR. VÊJA

Ochii noştri şi-au vorbit!..

de NATALIA NEGRU

— Veneam dela mare, îmi povestea Felicia. Mă suiam în tren la Constanţa, pentru Bucureşti. Ca întotdeauna, îmbulzeală, protestări, izbucniri de indignare. Hamali zăpăciţi, domni energici şi teribili,—doamne dificile, impacientate, dispreţuitoare.... M'am strecurat cu multă prudenţă şi reculegere în vagonul restaurant, găsind imediat loc la o masă. Sigur de sine, hamalul mi-a aşezat geamandanul sus, pe plasă. Trenul a pornit.

M'am uitat împrejurul meu. Lume străină, dar streini dintre aceia, cu cari niciodată nu te-ai putea împrieteni. Bieţii oameni! Ce-am eu să-i vorbesc de rău! Ei, dar, vezi, sunt fizionomii în care poţi să presimţi afinităţi sau repulziuni,—altele nu-ţi spun nimic.

Vecinul meu de peste masă,—roşcovan, gras şi asudat, se simţia strâmtorat în porţiunea de loc ce i se făcuse, şi îşi potrivia piciorul în tot felul, pentru a se stabili în echilibru. Ochii bulbucaţi, buzele prea groase, mâinile mari,—batista de calitate proastă, cravata foarte albastră, hainile prea identificate în culoarea prafului—toate arătau un biet om necăjit, pentru care—poate a călători era mijlocul lui de a-şi fi câştigat existenţa. Treaba lui. Pentru mine însă, nu era o vecinătate agreabilă. Alături de el, şi în dreapta mea—şi mai rău!... Aveam cu mine o carte... pe „Salambo".

Nu râde. Ştiu eu că „Salambo" nu-i cartea, pe care s'o citeşti în tren. Şi nici nu sunt de părere, că în tren, trebue numai decât să citeşti. Chiar dacă tu nu vorbeşti, îi auzi pe ceilalţi vorbind. De ce, să fugi de oameni?

De ce, să nu-i priveşti cu simpatie? De ce, aerul acesta dispreţuitor pentru societatea semenilor tăi, şi refugierea în abstracţiunile unei cărţi, pe care, orice s'ar zice, tot n'o poţi citi cu atenţia cuvenită? Nu trebue pierdut nici un prilej de-a cunoaşte viaţa şi în tren, e tot felul de lume.

Vezi, că, uneori, te mai simţi şi cu toane... şi cum atunci, era pe la ceasurile două, după amiază, într'o zi de August, îmi era şi mie cald, şi mă indispusese îmbulzeala dela urcare.

Pe „Salambo" o uitasem neîmpachetată, după ce îmi închisesem geamandanul, aşa că am luat-o în mână. Se vede că mi-am zis: „până când s'o aciuia vecinul meu, eu mă mai uit prin carte, mai ales că conductorul trecuse, şi nu mai aveam nici grija vizării biletului.

Imi era sete, dar speram că n'o să întârzie garçon-ul, „Salambo" o citisem eu demult. O luasem însă cu mine la Constanţa, fiindcă de ea era legată o amintire dulce. „C'était à Carthage" erau cuvinte cari treziau în mine emoţii, ce ţineau de alt roman, nu de cel scris în carte.

„C'était à Carthage"—însemna la Bucureşti, într'un salonaş împodobit cu buchete de gladiole, în ceasurile vrăjite ale amurgului.. Aveam viziunea punctului roş al focului dintr'o ţigară şi-a norului în care se resfirau volutele de fum... Prin ceaţa fumului şi-a înserării, îl vedeam pe el, aşezat în fotoliu, graţios şi fin, cu figura prelungă, palidă, cu ochi catifelaţi umbriţi de gene ondulate, şi privind fix, şi surâzând... Surâsul inteligent... şi gestul revărsat al mânei, acea mână, care părea o sculptură de marmoră albă, pe mesuţa de-alături. „Salambo" era o preferinţă literară a lui, şi în vreme ce el rostia declamator "C'était à Carthage", eu mă pierdeam admirând un frumos profil de heruvim.

Păstram în mine o imagine de pură estetică, de aceia am evitat de-a-mi ridica ochii asupra vecinului din faţă.

NATALIA NEGRU

— Ingheţată, dacă doriţi, domnilor!..

O, da, decând îmi era sete!...

Când însă am ridicat ochii, fără voe, am tresărit.

Privirile mi-au rămas aţintite asupra celui pe care-l aveam înaintea mea.

Tot timpul, cât am degustat îngheţata, picătură cu picătură — ne-am privit.

Dispăruse vecinul dela început, şi altul îi luase locul.

„Ce căuta în trenul ăsta?—îmi ziceam...

El întrupează icoana care s'a trezit în mintea mea, decâte ori am auzit cuvintele: conte, marchiz, prinţ... mai mult încă..., îi lipsesc numai zalele din basme, ca să fie Făt-frumos. Ochii! N'am mai văzut ochi aşa de mari! Câtă aristocraţie în ovalul prelung al feţei... Ce frunte genială... Ce reflexe de bronz în păr...

Căutam să mă dumeresc... Mâncam îngheţată, mă răcorisem, nu-mi mai era cald... Nu mai puteam crede că era o vedenie.

S'a ridicat o clipă în picioare... Inalt, subţiratec, şi atât de sigur de graţia pe care o avea trupul...

Prin ce joc de magie răsărise în faţa mea? Simţiam bine, că-i plăceam şi eu... Mă privia şi era turburat...

Chipul nelămurit evocat de „Salambo" s'a evaporat, a dispărut... Am închis cartea.

Pierise orice altă realitate. Nu mai vedeam tren, lume, peisagii, Bărăgan... nimic!...

Eram numai noi. Ne simţiam cei mai buni prieteni... Surâdeam. Eram încredinţată că tot ce cuprindea sufletul meu, se găsia şi într'al lui.

„Nu visez oare? mă întrebam totuş... nu am în faţa mea un Van Dyck?

Percepeam o accentuată înrudire de rasă cu cel pe care-l eclipsase.

In celalt nu-i suflet, nu-i căldură, nu-i credinţă—ci numai inteligenţa rece, tăioasă...

Ochii din faţa mea deschid imensităţi...

Ce puteri de cugetare şi simţire mă atrag spre prăpăstiile acestor priviri? Ce frunte luminoasă...

E păr, sau e mătase în şuviţele de pe cap? Ce aeriană e mustaţa răsfirată cu eleganţă.

Sunt liniile trupului, sau e magnetul vieţii lui lăuntrice care-mi agită pulsaţiile, şi-mi apasă respiraţia?

Frumuseţe!... Care e taina seducţiei tale, de ce, ameţesc! E caldă viaţă în el. Ce blând îi e surâsul, şi cât de inteligent?

El crede, nu neagă, nu anihilează..

Sunt clipe mari, sunt clipe misterioase, când două vieţi se atrag ca doi bolizi, cari se contopesc incandescenţi, şi lumile se bucură de fulgerarea luminii lor...

Iată acea clipă!

. . . .

Saredo — era un străin. Venea din Egipt şi se ducea la Londra. Itinerarul îl făcea să treacă prin ţara noastră, — cu vre-o lună înainte de izbucnirea războiului. Vorbia toate limbile culte, şi parte din cele orientale. Se opria o zi în Bucureşti. In restaurantul gării, am luat masa împreună. Sfios, a vrut să-mi plătească masa. A surâs satisfăcut însă, când a văzut hotărîrea mea energică de a-l refuza. Simţiam că impresia pe care i-o făcusem, nu era inferioară celei pe care mi-o făcuse el mie. Ne întreceam în isteţimi.

Necaz

Nu ştiu ce să mă mai fac,
Nu e inimă, ci drac,
A de bate'n pieptul meu
Că mă cert cu'ea mereu.

Şi-aşi lua-o la bătae
De n'ar fi 'prea multe strae
Să o apere de mine,
Când cu ea nu mă am bine.

Toată ziua nu mai tace
Noaptea numai pozne face.
Aşa inimă nebună
De nimica nu e bună.

Intr'o vară te slăbeşte
Şi 'ntr'o zi te împlineşte
Rău e să fii singurică,
Nu mai are nici o frică,

Numai în beleli te bagă,
O blestemi... şi tot ţi-i dragă
Că e mică cât o pară
Nu te 'nduri s'o dai afară.

VIRGINIE GHEORGHIU

---

mănăstirii Curtea de Argeş, peste el se văd turnurile mănăstirii. In planul II sub o verandă sunt femei care stau de vorbă cu călugării şi o femeie bolnavă adusă pe targă la mânăstire; în dreapta este un puţ cu găleţi. Asupra acestei gravuri Robert Ainslie a făcut următoarea însemnare: „Tabloul de faţă a fost desenat din curtea exterioară: la dreapta în primul plan se vede turnul din mijloc dela intrare, deasupra acoperişului se poate observa cupola şi turnurile bisericii.

Grupa figurilor sub verandă este o femee în agonie, adusă pe o targă de prietenii din satul vecin cu mânăstirea ca să o spovedească, fapt care s'a petrecut pe când artistul se găsea acolo".

ION C. BACILĂ

Proprietarul *)

Spre floarea perilor din curte, privește soarele cruciș.
Cu brasde răsturnate proaspăt, se 'ntinde via peste coastă.
Pridvorul casei părăsite a mucezit păenjeniș,
Și trăsurica'n poarta curții cu caii înhămați, adastă,

In vie, oamenii la lucru, isbesc adânc cu sapa'n glie.
Un uliu cu aripe de piatră, din poala zării-albastre, scapă,
Și'n soare, brațele vânjoase smucite ritmic peste vie,
Prind fulgere dogoritoare în fierul văcuit de sapă.

O fată-a coborît poteca, cu șolduri pline spre fântână...
Caişii grămădesc pe prispă omăt de floare scuturată,
Vieru-aduce „socoteala", și cu registrul verde'n mână,
Aşteată să-și întoarcă „Domnul". privirea dusă după fată...

TUDOR MUŞATESCU

*) Din volumul „Versuri" ce va apare.

M'a condus până la poarta casei mele.

— Dați-mi voe să vă sărut mâna, cu toate că eu, ca strein, nu am acest obicei. Nuanța însemna, o distinsă stimă ce-mi arăta.

A doua zi, la ora unsprezece, a venit să-mi facă o vizită. De ce nu ți-aș mărturisi, că mi-a plăcut eleganța cu care era îmbrăcat, și de ce nu ți-aș spune, că mi-a adus cel mai grațios buchet, pe care l'am primit vre-odată. Un buchet studiat, nuanțat, care avea ceva din finețea și discreția... lui...

— **Ochii noștri și-au vorbit,** — mi-a spus el, cu un fel de solemnitate în glas după un răstimp, în care nici unul, nici altul, nu puteam vorbi.

Trebue să merg înainte, înapoi nu mă mai pot întoarce, — așa sunt împrejurările de războiu... a urmat el.

Ce stranie apare uneori viața! Să fii blocat de pretutindeni, — să nu ai o portiță de ieșire!...

Să-mi dau seama, că dacă plec diseară, vor trece ani, și nu mă voiu putea reîntoarce.

„Acum, după ce te-am văzut în cadrul dumitale de acasă, acum te înțeleg... Nu mă mai mir, de ce, mi-am sprijinit cu uimire privirea asupra dumitale, când te-am văzut citind în tren... și așteptam nerăbdător, să-ți ridici odată ochii din carte. Citiai... „Salambo"—totuș mi-am zis: „nu se poate să fie o pedantă, e prea dulce figura ei. Când, în sfârșit, ți-ai ridicat capul, și eu ți-am privit în ochi, mi-am dat seamă numai decât că:

ochii noștri și-au vorbit".

— M'a întrebat, de câți ani eram. I-am spus să ghicească. El mi-a dăruit o tinerețe frumoasă, luându-mi vre-o opt ani din cei pe cari îi aveam... Pe-atunci eram destul de tânără, și el era de-o seamă cu mine.

. . . .

Felicia părea cu adevărat mișcată, pe când îmi povestea. După ce s'a plimbat de câteva ori prin salonaș, s'a așezat, și proptindu-și privirea într'un singur punct, mi-a spus mai departe:

„E ceva din fantasticul poveștilor în această întâlnire a mea cu **Saredo.**

Din convorbirea cu dânsul am reținut, că el este un răstrănepot al unui Doge venețian. Străbunul lui, în urma unor evenimente politice, a trebuit să se expatrieze. S'a refugiat în insula Santorin. Urmașii, au trecut în Egipt. Mi-a povestit Saredo despre odoarele păstrate în familia lor.

Acum de curând, spunea că au dat să topească o rochie de demult, care era țesută numai în aur și argint. Au turnat din ea lucruri pentru gospodărie. Mama lui a fost pe vremea ei, cea mai frumoasă și mai elegantă femee din Cairo.

La despărțirea noastră, zguduit și înfiorat până la lacrimi, îmi spunea:

„Itinerarul meu va fi lung. Voiu ajunge în Suedia, Siberia, Manciuria, Japonia, în Egipt, Spania, și de pretutindeni îți voiu scrie. In cazul, când se 'ntâmplă de nu primești nimic, la sfârșitul războiului scrie-mi la Cairo, pe adresa pe care ți-am lăsat-o. Dacă voiu fi mort până atunci, desigur că nu-ți voiu răspunde. Insă dacă voiu fi în viață, voiu alerga să te întâlnesc".

La câteva zile după plecarea lui, răsfoiam distrată un volum de Balzac. Am dat de-o nuvelă stranie. Acțiunea ei se petrecea în Veneția. Unul dintre eroi se numea **Saredo.**

„En 1760 **Saredo,** l'un des plus riches **sénateurs,** un homme de trente ans, fou de sa femme!"

— Acum, îmi zise Felicia, îți las imaginația să lucreze, cum a lucrat și a mea.

Deatunci, sunt ani... In viața mea au intervenit multe. Totuș, eu nu mai pot uita pe palidul străin — cu ochi mari, cu păr bronzat, sentimental adânc inteligent, și de cea mai rafinată educație.

De ce n'am plecat cu el în largul lumii? De ce?

— Ți-a scris? o întrebaiu nerăbdătoare pe Felicia.

— Da, pretutindeni, mi-a trimes scrisori scurte, ca să nu obosească cenzura.

— Și — după războiu?...

— Nu chiar imediat după războiu, dar ceva mai târiu, i-am scris.

— Și?

— Mi-a răspuns un frate al lui pe care îl însărcinase el cu limbă de moarte să-mi răspundă, în cazul când eu aș fi întrebat...

— Felicia, este adevărat ce-mi spui tu, ori numai o poveste?...

— Nu știu!...

NATALIA NEGRU

Seri italiene *)

Cerul e o fată de apă înclinată, o apă din safir și aur, în care se tae cu armonii de baso-reliefuri, coline și castele.

O, serile italiene, văgăuni de lumină ce se stâng departe pe un rug, când pe drumuri bătrâne ce curg prin mozaic de flori, care fline cu soare secerat, trec a alene.

Cerul nostru pare un clopot ce-l auzi doar atunci când îți pleci urechea spre taina pământului;
pe pânza pleoapelor plecate revine atunci cetatea, cu caravana ei de mituri...

Imprăștiat în minunăția noastră sufletul meu își poartă și acum copilăria.

Seri italiene, seri din safir și aur topite în visare...

◆

Liniștea împietrea surâsul stelelor și clipele îmbogățiau rând pe rând podoaba celor de altă dată.
Mai ții tu minte?

In lacul aprins al unui cer de sară afundam năvodul genelor și corăbiile pleoapelor noastre plutiau încete pe zări.

Câmpia îți flutura în bucle picuri de soare, picuri de cer și în leagănul ei purtată, părea că unește pământul cu nemărginirea.

Cărăbușii clătinau amforele cu parfum și tu te plecai să le ghicești mai bine...

Tresărită de taina lor, corola mâinilor tale roze mă căuta și florile mă ascundeau...
Mai ții tu minte?

LIBERALLE NETTO

*) Din volumul „Seri adânci".

Amurg de primăvară

Apa vremii curge fără stăvilar.
Altă primăvară cu decor de vis
Jocuri de lumină tremură 'n abis
Și prin flori se umplu
Cupe cu nectar...

Stau și-ascult cum urcă seva prin copaci...
Se crispează glia, presimțindu-și rodul,
Vremea peste clipe și-a întins năvodul,
Și'n amurg se-aprinde
Un mănunchi de maci...

AGATHA GRIGORESCU

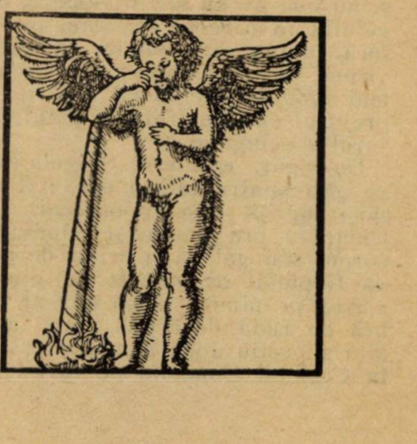

Ilustrul decedat

de LUIGI PIRANDELLO

Ilustrul Constanzo Ramberti, stând în pat, cu ceafa rezemată de un maldăr de perine, ca să nu-l înăbuşe angina pectorală de care suferia, privia prin umflătura pleoapelor întredeschise, o rază de soare ce se întindea de la fereastră spre picioare şi împurpura ciucurii unui şal cenuşiu cu pătrate negre.

Işi aştepta moartea, ştia că boala nu mai avea leac. Privia trecutul şi nu mai vrea să-şi rotească privirile prin cameră, dincolo de marginea patului. Nu o făcea ca să se reculeagă în faţa morţii, ci se temea că lărgindu-şi orizontul vederii câtuşi de puţin, să mai vază obiectele din preajmă-i care l-ar face să regrete legătura cu viaţa pe care moartea era s'o sdrobească în curând.

Strâns, micşorat în aceste margini înguste se simţia mai sigur, mai la adăpost. Se cufundase în contemplarea celor mai mici detalii ale ondulărilor ciucurilor auriţi de soare şi sorbea curgerea înceată a clipelor ce-i mai aparţineau încă vreo câteva ore poate, poate o zi, două... trei ; poate mai mult ! o săptămână. Dar dacă o clipă trecea aşa de încet, cum ar putea el suferi scurgerea săptămânii întregi ?

Se silia să nu mai se gândească. Şi la ce s'ar fi putut gândi, acum ? La moarte !... De sigur... iată o ideie ! Să încerce a-şi imagina ce se va întâmpla **după ?**

Da, acesta era un mijloc ca în lipsa speranţei religioase să-şi mai întârzie distrugerea finală, şederea în lume.

Curagios, ilustrul Ramberti se închipui aşa cum l-ar vedea alţii după ultima clipă, cum văzuse şi el atâţia morţi : pe acelaş pat un cadavru rece, cu picioarele înţepenite în nişte pantofi de lac, cu faţa de ceară împietrită, mâinile la fel şi chiar (de ce nu ?) elegant în fracul negru, împodobit de flori presărate pe pat şi pe perine.

Işi luă poziţia întinzându-şi picioarele şi privi. Simţi o gâdilitură în pântece ; ridică mâna, îşi potrivi părul şi barba roşcată ca o furculiţă. De sigur, după moarte îi vor pieptăna barba şi cele câteva fire de păr vor fi aşezate frumos pe creştetul capului de secretarul său, „cavalerul“ Spigula-Nonnis, care de atâtea zile şi nopţi îl îngrija, sărmanul om, cu cel mai dezinteresat devotament.

Nu-l părăsise o clipă şi se tânguia la picioarele patului că nu-i putea uşura suferinţele.

Prezenţa acestui om trist, înalt şi miop îl mai ţinea pe scena vieţii cu o sforicică bine întinsă, ca să-şi joace până la sfârşit rolul. Zădărnicia tuturor lucrurilor, cu care îşi umpluse golul axistenţii, îi apărea întrupată în cavalerul Spigula-Nonnis. Autoritatea şi prestigiul său, multe alte zădărnicii, care se depărtau, şi nu mai aveau nici o valoare, deasupra golului în care se afundau, mai plutiau încă cu oarecare putere, ca fantome de visuri, ca o închipuire de viaţă şi vor mai dăinui puţin după moartea sa împrejurul său, împrejurul patului, împrejurul cosciugului...

De sigur, cavalerul Spigula-Nonnis îl va găti pentru ultima oară : îl va pieptăna îngrijit deşi cu oarecare desgust. Chiar el era desgustat gândindu-se că corpul său gol va fi privit de acest om, va fi pipăit de mâinile lui osoase. Dar n'avea pe nimeni lângă dânsul, nici umbră de rudă depărtată sau apropiată. Muria pustiu după cum trăise singuratic **în Castelul Gondolfo pe care-l închiria**se, cu nădejdea că se va putea însănătoşi, după două sau trei luni de odihnă petrecute aci. Să mori.... la patruzeci şi cinci de ani !

Muria stupid, din vina lui ; îl ucisese munca, luptase cu o încăpăţânare sălbatică care îl răpusese. Invinsese, dar în clipa triumfului, îl pândia moartea care i se furişase în cap, încetul cu încetul. Când depusese jurământul în faţa Regelui, cu un fel de resemnare afectată însă fericit până în adâncul sufletului şi primise felicitările colegilor şi ale prietenilor, moartea îl păştea, era sigur. După două luni, într'o seară îi înfipsese ghiara în inimă şi îl trântise cu gura căscată, cu capul răsturnat pe biroul său din Ministerul de lucrări publice. După această sincopă, i se dăduse a înţelege, cu multă amabilitate, că ar fi fost nimerit — „mă înţelegi“ nu de alta, dar pentru sănătatea lui să-şi părăsească portofoliul.

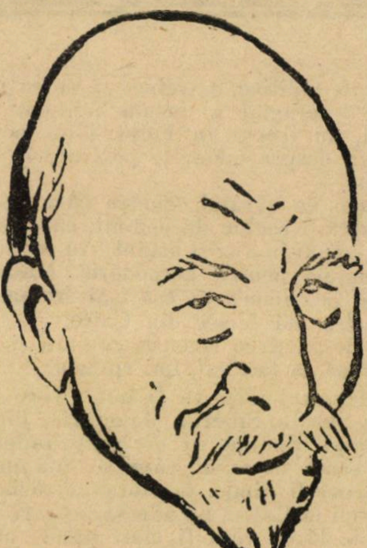

LUIGI PIRANDELLO

Aşa că nici pentru presa guvernamentală moartea lui nu ar putea fi **„un doliu naţional“**. Sigur însă că toate jurnalele vor vorbi de **„ilustrul dispărut“**. Asta, da, fără îndoială. Vor regreta „existenţa, de timpuriu sdrobită, a unui persongiu, care ar fi putut face, ţării nemărginite servicii“.

Poate prezidentul consiliului şi miniştrii, foştii lui colegi, un număr mare de deputaţi, secretarii de stat vor veni să salute rămăşiţele lui, în această cameră pe care, primarul locului şi cavalerul Spingula-Nonnis, ca să se ilustreze, o vor fi transformat în capelă mortuară cu ghiveciuri de lauri, plante verzi, flori şi candelabre.

Şi-i închipuia pe toţi, cu pălăriile în mână, iar prezidentul consiliului în fruntea tuturor, privindu-l o clipă în tăcere, palizi şi împietriţi, cu mirarea înăbuşită de o groază firească pe care el însuşi o simţise de atâtea ori în faţa unui cadavru. O clipă solemnă, mişcătoare : „Bietul Romberti“!.

Se vor retrage apoi cu toţii în camera de alături, în vreme ce pe el îl vor pecetlui în lada pregătită de timpuriu. Valdana, oraşul său natal, Valdana, care îl alegea deputat de cincisprezece ani, Valdana pentru care făcuse atâtea, îi va reclama corpul ; primarul oraşului va veni în fugă cu câţiva consilieri să-i întovărăşească corpul. Corpul său... dar sufletul ? Ah ! da şi el va sbura puţin mai târziu, dar unde ? După ce se va libera, va putea pleca unde-i place... dacă continuă să vieze...

— Cavalere, puţină apă, te rog...

Cavalerul se întinse cât era de lung, scuturându-se din amorţeala ce-l năpădise şi îi întinse paharul, întrebând :

— Cum vă mai simţiţi, Excelenţă ?

Ilustrul Ramberti, bău două înghiţituri, înapoie paharul, surâse trist secretarului, şi închizând ochii suspină : „Aşa şi-aşa !“.

Unde rămăsese ? Ah ! se pregătia să plece spre Valdana. Corpul său... era mai bine să se gândească la el. Il luau de cap şi de picioare şi îl puneau în lada căptuşită cu stofă îmbibată cu sublimat. Venia apoi tinichigiul... Cum se chiamă instrumentul care sbârnie ca o limbă de foc albastră ?...

Iată şi placa de zinc care va fi lipită pe deasupra, capacul ce se va ţintui.... Dar excelenţa sa Ramberti nu se mulţumia să rămâie în această ladă ; ieşia şi îşi privia cosciugul ca oricare privitor. Era frumos cosciugul de nuc, ca o liră, lustruit, lucios cu mânerele aurite. De sigur că alaiul înmormântării şi transportul la Valdana se va face cu cheltuiala statului.

Din nou, excelenţa sa îşi vedea cosciugul aşezat în dric şi priveşte carul funebru urmat de mulţimea ce se coboară, încet şi solemn din sat la gară. Acolo

---

Banchet

Am fost aseară invitat
La o adunare,
Unde
Fiecare
Gesticula
Şi vorbea foarte tare!
In conversaţie
Am înţeles că e vorba de...
Civilizaţie!
Atunci, am vorbit şi eu,
Ca orice corifeu,
Foarte tare;
Unii aprobau,
Alţii râdeau
Şi restul-dormeau!
Am gesticulat
Articulat,
Nearticulat;
M-am iritat,
I-am deşteptat
Şi—în sfârşit—am demonstrat.
Chestiunea civilizaţiei ne-a coprins
Şi ne-a convins.
Ca în orice adunare!
Apoi—ca final—s'a dat un banchet.
Eu,
Am fost aşezat alături de-un poet.
Şi-am băut împreună
Vin, vin şi iar vin;
Spre ziuă—prin eter
Am călcat peste un bancher
Şi-am priceput —
Plecând de lângă vecin,—
C-avea dreptate Darwin.

G. G. GRUIA

Plâns

Orașul e'n soare și'n vânt.
Aș vrea să te văd și n'am unde,
Tristețea în mine pătrunde,
Ca ploaia 'n pământ.

Pe ulițí bătrâne, te caut
Cu soarele primăvăratic, —
Un orb într'un gang singuratic,
Se tângue 'n flaut.

Mă chiamă cu chiot și larmă,
O crâșmă cu vinul amar,
Și intru și plânsul ce-l sfarmă,
Pleoapele-l sorb din pahar.

ADRIAN CONSTANT

Caracal.

se află un vagon cu inscripția „8 cai — 40 de oameni" gata cu scânduri ca să alunece pe ele cosciugul.

Constanzo Ramberti vedea apoi cum scoteau cosciugul din dric și îl puneau în vagonul gol și prăfuit care desigur, la Roma va fi împodobit și gătit cu toate coroanele trimise de Rege, de Consiliul de miniștri. consiliul comunal din Valdana, de toți prietenii și apoi la drum!

Stațiunea Valdana era plină de lume și de prietenii săi devotați, iată consilierii comunali cam stângaci în fracuri negre și cu jobenuri în cap; iată și bunul Robertelli... plânge și își face loc cu coatele, iată și pe sărmanul Toni... Văzu în gând strada principală a orașului cu drapele pe care era scris:

Strada Constanzo Ramberti.

Ferestrele erau pline de capete ce așteptau trecerea dricului pierdut sub greutatea coroanelor, trase de șease cai îmbrăcați pompos, iar oamenii de pe stradă arătau cu degetul coroana regală mai frumoasă decât toate.

Cimitirul era devale, după deal, tăcut și singuratic. Caii mergeau lin ca și cum i-ar fi dat răgaz ca să se bucure de ultimele onoruri ce i se aduceau și îi mai prelungeau șederea pe pământ.

Iată ce își închipuia excelența sa Constanzo Ramberti, în ajunul morții sale. Insă din cauza sa sau din vina altora realitatea lucrurilor nu a fost întocmai cum o visase el.

II

Mai întâi a murit noaptea, fără să fi fost observat de cavalerul Spigula Nonnis, care adormise adânc, sdrobit de oboseală lângă pat. Spigula Nonnis, s'a trezit din somn, a sărit ca ars și, când a văzut că se răcise, rămase zăpăcit, mai ales din cauza lunei pline care par'că se oprise pe cer să privească mortul din pat prin geamuri. Când a sosit în zori Agostino Mignecca primarul, cavalerul Spigula Nonnis l'a primit cu aceste vorbe:

— Era lună plină... era o lună plină!

— O lună! o lună!

— Desigur, era lună. Dar, onorabile domn, acum e vorba să telegrafiem de urgență primului ministru, președintelui Camerei, primarului din... de unde era excelența sa?

— Din Valdona! (ah! ce lună!)

— Lasă luna'n pace!.... Trebuie numai decât să deschidem oficiul telegrafic... la pe guardul silvic din ordinul meu. Intoarce-te numai decât. Trebuie să-l îmbrăcăm repede căci s'a înțepenit. A fost o minune că Spigula Nonnis a uitat să scrie în toate telegramele că era lună. Ca să fie mai dihai decât toți, primarul Mignecea ar fi voit cu dragă inimă, să-i ridice un catafalc, să se ducă pomina, dar în colțul acela de provincie nu puteai găsi nimic... nici măcar un lucrător care să cunoască meseria.

Atunci s'a repezit la biserică să caute niște draperii... dar toate erau de stofă roșie cusute cu fir! Nu erau nici măcar negre! A luat patru sfeșnice poleite, urâte. Din fericire erau flori și plante verzi peste tot: pe jos, pe pat... camera era plină.

Dar nu găsiau fracul în geamantan. Cavalerul Spigula Nonnis a trebuit să alerge la Roma, în locuința din stra. Ludovisi, dar nu l-a găsit nici acolo; în sfârșit l-au găsit în fundul geamantanului... tocmai pe fund! Bietul om își pierduse cumpătul, ah! era așa de îndurerat! Au curs lăcrămi multe! Au trebuit să taie fracul în două (ce păcat că era nou!) fiindcă brațele nu se mai puteau îndoi. D'abia îl îmbrăcaseră și au trebuit să-l desbrace din nou, da domnilor, căci sosi o telegramă din Valdano (așa prevăzuse și ilustrul Ramberti) foarte urgentă, prin care se anunța că populația, în culmea durerii cerea rămășițele pământești ale reprezentantului lor ilustru ca să-i facă o îngropăciune solemnă. Telegrama vorbia de o statuă, chiar o statuă! lucrurile deveneau grandioase... și o piață, piața Poștei pe care o vor boteza cu numele lui. Din Roma a sosit un medic ca să-i facă câteva injecții cu formalină, sau „deformalină" cum a numit-o foarte respectuos primarul Mignecca după operație. Ah! unde era fața aceea de ceară, eleganța pe care visase s'o păstreze onorabilul Constanzo Ramberti!

După injecție avea o figură umflată, fără nas, fără obraji, fără bărbie, nimic nu se mai distingea, ca un gogoloi de seu, iată ce i se făcuse. Bine că au avut inspirația să-i ascundă fața cu o batistă.

Mai mulți amici și deputați, decât își închipuise onorabilul Ramberti, alergară dimineața la castelul Gondolfo în acelaș timp cu prezidentul Camerei și cu al Consiliului, împreună cu secretarii de stat și miniștrii. Au mai sosit și câțiva senatori mari puțin vârstnici, un pluton de jurnaliști și chiar doi fotografi.

Timpul era minunat. Frumoasa priveliște a câmpiilor înverzite înnecate în albastrul văzduhului, castelele romane luminate de soare, lacul și pădurile, aerul proaspăt și rece prin care trecea suflarea primăverei, aveau ceva de sărbătoare pe care îl comunicam și acestor oameni apăsați de atâtea probleme politice și sociale, posomorâți de atâtea lupte zilnice.

Nu-și mărturiseau bucuria, ci din contra se arătau triști și serioși, poate chiar și erau, din cauza unui regret profund că își cheltuiau în lupte meschine și zadarnice, o existență scurtă și nesigură al cărui preț îl simțeau acum în mijlocul acelei fermecătoare naturi reînviate în aerul acela liber.

Se înviorau, gândindu-se că se mai puteau bucura în treacăt de ele, pe când colegul lor nu mai putea face aceasta.

O SEAMĂ de CUVINTE

George Sand, marea romancieră, participa odată ca vânzătoare benevolă la o serbare de binefacere.

Printre amatori se afla și baronul James de Rotschild, care căuta un obiect, care să-i placă Ne găsind nimic care să-i convină, el se apropie de George Sand și-i zise:

— Vindeți-mi un autograf!

Autoarea Leliei luă o foae de hârtie și așternu iute următoarele cuvinte „Am primit dela baronul de Rotschild suma de o mie franci — George Sand".

James de Rotschild deschise portofelul și-i întinse o hârtie de o mie de franci cerută cu atâta prezență de spirit.

Anatole France, avea printre amicii săi intimi un medic. Intr'o seară, pe când era din nou invitat la celebrul scriitor, medicul fu chemat pe neașteptate la un bolnav, care locuia cam departe. Spre a nu fi nepoliticos, trimise un servitor cu o scrisoare la France, explicând pe scurt motivul nevenirii sale. Fie că bilețelul fusese scrise în grabă, fie că doctoul scria în hieroglife, cum e cazul la toți medicii, France nu putu descifra nimic. Dar, avu o idee genială. Se duse în grabă la un farmacist, singura instanță capabilă de a descrifra scrisul medical.

Farmacistul aruncă, tăcut, o privire asupra bilețelului, dispăru pentru un moment în odaia de alături și se întoarse... cu o sticluță astupată și etichetată, purtând inscripția: „Pentru d. Anatole France. Două lingurițe înainte de dejun. A se scutura bine înainte de întrebuințare. Prețul 4 franci".

— Am fost atât de surprins, povestia France, că n'am scos nici un cuvânt am plătit, am salutat și am plecat.

Temistocle fu întrebat odată, cui ar da mai bucuros pe fiica-sa: unui om vrednic, dar fără avere, ori unui om nevrednic, dar bogat?

El răspunse:

— Imi place mai degrabă om fără bani, decât bani fără om!

Xerxes trimițând vorbă lui Leonida că, dacă i s'ar supune, l'ar face rege al Greciei întregi, Leonida răspunse:

— Imi place mai mult să mor cu vrednicie decât să domnesc ca un mișel!

RUD. A. KNAPP.

Intremați de asemenea gânduri, în timpul scurtei călătorii, începură să discute veseli, râzând, mulțumind celor cinci sau șease dintre ei, mai sinceri cari își aruncase masca tristeții și acum glumiau și distrau galeria dimprejur.

Totuși din când în când, ca și cum la ușa vagonului s'ar fi arătat capul lui Constanzo Ramberti, deodată încetau glumele și râsul. Toți se simțeau jenați și încurcați, mai ales aceia cari n'aveau nici un motiv să fie acolo, decât că era o frumoasă plimbare în grup la țară, adversari pe față ai lui Ramberti sau cei cari îl atacaseră pe ascuns. Aceștia își dădeau seama că vizita lor era o insultă. Dar, adresată cui? Mortului, care nu mai putea să protesteze și să-i dea afară cu rușine?

Era vorba sau nu de-o vizită unui

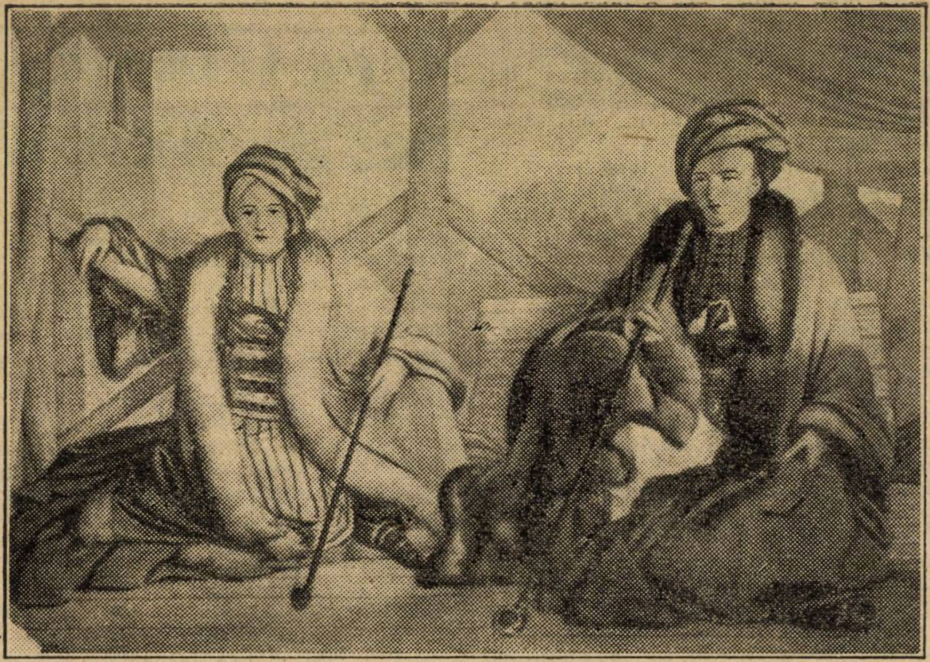

Ismail Bey şi Mehemet Pacha de LOUIS DUPRÉ

mort ? ! Dacă da, atunci nu trebuia să se prezinte aşa, glumind, flecărind şi râzând....

După trei ore, în gară la Roma, cavalerul Spigula Nonnis văzu cu mare tristeţe, cum se depărtau toţi cei ce veniseră la Castel Gondolfo, fără să mai arunce o singură privire de adio vagonului în care fusese închis excelenţa sa.I s'a părut că e o trădare. Cum totul se sfârşise ?

El singur rămase în lumina tristă şi cenuşie a apusului, sub marea boltă de sticlă afumată, uitându-se cum manevra trenul. După multă manevră pe încurcatele linii, zări tocmai în fund, un vagon cu un bilet pe care scria : „coşciug" alături de altul gol.

Un hamal, şchiop şi asmatic veni cu o oală cu clei şi lipi un bilet la fel pe vagonul ilustrului Ramberti, apoi plecă. Cavalerul se apropie ca să citească, findică era miop. Citi: **„8 cai 40 de oameni"**. Clătină capul şi suspină. Mai rămase câtva timp să privească aceste două vagoane mortuare alăturate. Vor rămâne singuri toată noaptea, în mijlocul sgomotului asurzitor al trenurilor cari pleacă şi vin, vor fi isbiţi de călătorii grăbiţi, vor rămâne acolo întinşi, nemişcaţi, în întunerecul lăzilor, în zarva continuă a gării: Adio ! Adio !

Plecă şi cavalerul Spigula Nonnis, cu tristeţă în suflet. In drum cumpără ediţile de seară şi se consolă citind lungile necrologuri de pe pagina întâi, cu portretul ilustrului decedat în mijloc. A fost foarte plăcut impresionat de o aluzie dintr'o gazetă despre devotamentul său călduros, despre grija ce el, cavalerul Spigula Nonnis, avusese de onorabilul Ramberti în ultimele clipe. Păcat însă că se tipărise Nonnis cu un singur **n.** Dar însfârşit, se înţelegea fără îndoială, că era vorba de el personal...

Telegramele din Valdana vorbiau de întristarea adâncă a populaţiei la aflarea dureroasei ştiri, de onorurile pe care oraşul natal le va face ilustrului său „fiu" şi anunţau că primarul şi alte personalităţi de vază din Valdana plecase la Roma să întâmpine cosciugul.

Când s'a culcat la miezul nopţii, în tăcerea străzilor pustii luminate lugubru de felinar, cavalerul Spigula Nonnis, îşi mai aduse aminte de cele două vagoane mortuare ce aşteptau pe linia de garaj. Ce bine ar fi fost, dacă cel puţin, cei doi morţi ar fi putut sta de vorbă, să le mai treacă vremea. Surâse cu amărăciune. Cine dracu era celalt mort, şi în ce ţintirim îl vor vârî ? Stătea noaptea acolo şi nici nu-şi da seama de vecinătatea omului al cărui nume umpluse toate gazetele Italiei şi care a doua zi era să fie primit în triumf de un oraş îndoliat.

In creerul cavalerului, nu putea intra ideia că vagonul mortuar al onorabilului Constanzo Ramberti pe la două noaptea va fi legat la trenul de Abruzzi de nişte funcţionari somnoroşi şi că ilustrul decedat va fi sustras primirei măreţe şi onorurilor solemne ale oraşului natal

Dar onorabilul Ramberti omul politic la putere, în curent cu aceste secrete de stat, ilustrul Constanzo Ramberti, care cunoştea toate lipsurile căilor ferate, ar fi putut prevedea această întâmplare. Ce putea fi mai simplu, mai elementar, decât să expediezi unul în locul altuia, două vagoane mortuare depozitate într'o gară cu un trafic aşa de intens !.

Dar pecetluit în cutia lui, n'a putut protesta contra acestei confuziuni nedemne contra acelor sălbateci, cari îl răpiră din mijlocul draperiilor negre argintate, cu care oraşul Valdana se împodobi peste noapte, ca să-l primească a doua zi cu mare pompă. A fost nevoit deci să călătorească la coada unui tren gol, cu vagoane murdare, cu frânele scârţâind, toată noaptea, când încet, când teribil de iute, spre locuinţa de veci a celuilalt mort, un tânăr seminarist din Avezzano, numit Feliciangiolo Scanalino.

Fireşte că vagonul seminaristului, dimineaţa a fost împodobit cu măreţie sub supravegherea directorului de pompe funebre, pe cheltuiala statului : draperii bogate de catifea tivite cu argint, un oranisc, stofe, panglici şi frunze de laur. Pe coşciugul, acoperit cu o stofă splendidă, era o singură coroană : coroana trimisă de rege, pe ambele părţi erau coroanele preşedintelui Camerei şi a consiliului de miniştri. Peste şeaizeci de coroane urmară în celalt car.

La opt ore şi jumătate, în faţa mulţimei de amici ai onorabilului Constanzo Ramberti, seminaristul Scanalino se îndreptă spre ultimele onoruri din Valdana.

Pe la trei după amiază trenul sosi în gara din Valdana unde se îngrămădise toată populaţia îndurerartă. Primarul şi consilierii comunali fură chemaţi în taină în biroul de telegraf iar şeful gării palid şi tremurând le comunică că sosise o telegramă secretă din gara Romei care spunea despre schimbarea celor două vagoane.

Rămăşiţele ilustrului Ramberti se găseau în gara Avezzano.

Primarul rămase împietrit.

Ce era defăcut ? Mulţimea aştepta înfrigurată, oraşul tot era decorat ! Atunci şeful gării îi şopti insinuant, încet cu mâna la piept : „Domnule primar, numai eu şi telegrafistul ştim taina, la Roma .i Avezzano la fel... şeful gării şi telegrafistul. Interesul nostru şi al administraţiunii căilor ferate este să se păstreze secretul. Aibi încredere în noi !"

Cum s'ar fi putut altfel ieşi din încurcătură ?

Nevinovatul seminarist Scanalino fu primit în triumf de oraşul Valdana.

Dricul, ca un munte înflorit, era tras de opt cai şi tot poporul l-a condus la cimitir. I s'au ţinut şi discursuri.

Onorabilul Constanzo Ramberti pleca şi el din Avezzano şi călătoria într'un vagon gol şi prăfuit (8 cai, 40 de oameni) fără flori, fără panglici. Biete rămăşiţe trimise cu trenul erau sdruncinate, pe căi străine aşa de departe de destinul lor !

A sosit noaptea în Valdana. Numai primarul şi patru ciocli îl aşteptau la gară. Pe ascuns cu paşi de hoţi, cari se feresc de poliţie, urcând şi scoborînd colinele pe poteci lăturalnice, luminaţi numai de o lanternă slabă, l-au dus la cimitir.

După ce l-au îngropat, cu toţii au respirat uşuraţi ca de o mare greutate.

Trad. **G. MARINESCU**

CALENDAR LITERAR

2 Mai, 1840 : S'a născut în Răscoltz (Transilvania) ziaristul Scipione Bădescu.

1891 : Apare la Cernăuţi „Gazeta Bucovinei".

3 Mai, 1848 : Adunarea naţională de „Câmpia Libertăţii" de lângă Blaj.

1896 : A murit la Hereudeşti lângă Lugoş poetul bănăţean, Victor Vlad Delamarina.

4 Mai, 1837 : S'a născut la Iaşi Teodor Rosetti.

1856 : S'a născut în judeţul Iaşi Teodor D. Speranţă.

1891 : A murit la Florica (jud. Argeş) marele om de stat I. C. Brătianu.

1897 : A murit scriitorul I. Ghica.

5 Mai, 1836 : S'a născut la Iaşi junimistul Gheorghe Scheletti.

1844 : A murit în Fălticeni poetul Mihail Cuciureanu.

1867 : Răceanu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre „Republica lui Platon".

1873 : A murit la Heidelberg Domnitorul Alexandru I. Cuza.

8 Mai, 1888 : Bonifaciu Florescu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti despre „Poetul Grigore Alexandrescu".

AVENTURA

de PIERRE MAC ORLAN

Pentru a fi întâlnit pe Alice Gray pe un teren de joc, tânărul numit Varlin, o iubi. Fata era nu 'ncape vorbă, de farmece plină şi bine prinsă 'n costumu-i alb. Avea, din fire, mişcări gingaşe când se înălţa după mingi, şi când vorbea, glasul era de sirenă, cu puţin accent englez. Varlin îşi începu cariera de îndrăgostit, nădăjduind să-i fie la tenis doar protivnic, de două ori pe săptămână. Dintr'o familie de mărunţi burghezi, închipuirea nu-i depăşea limita obicinuită. Nu se cunoşteau cele două familii, amănunt nesortit să orânduiască lucrurile, nici să ducă nevinovatul flirt la înţelept sfârşit, şi mulţumitor pentru unul dintre tineri, cel puţin.

Dar vecinic alături de frumoasa copilă, numai zâmbet şi linişte, dragostea se amestecă şi ea în jocuri şi făcu din băiatul de opt-sprezece ani, minune de simţiri, dăruindu-i, pe deasupra, adânca viaţă, pătimaşe până la nebunie.

Inceputurile povestirei fură, deci, clasice, până ce sfiala adolescentului răzbită primiseră a se destăinui protivnicii, ieşind după partidă din vestiar, la sfârşitul zilelor de Octombrie când, curtenitor, o însoţea.

Pentru că tânărul ştia să-şi poarte haina, Alice Gray mergea lângă el fericită, în cele dintâi lumini, sgârcite ale străzii. Vorbea şi iar vorbea, de rude şi părinţi, de plăcerile-i de domnişoară plimbată prin Orient, prin ţări fără însemnătate, africane.

Varlin o asculta evlavios şi căuta zadarnic un punct slab, să minuneze şi stăpânească fecioara, la ea acasă pe toate vapoarele.

Trecea în revistă seara, la el, incidentele faimoase ale vieţii lui de licean. După cercetări lăuntrice, se trezea desnădăjduit deadreptul. Dragostea îi da, însă, puteri şi viaţa şi-o ducea precum şi-o alesese, cu posesiunea prietenei mici şi frumoase, la capăt.

După o lună de pastel (ţări încântătoare) şi de fără de margini cuviinţă, într'o Joi Alice, ieşind din vestiar se arătă tovarăşului dreaptă şi punându-i pe umeri mâinile (degete subţiri), îi zise: „Ştiu că mă iubeşti, se vede". Zâmbea şi adolescentul se roşi de bucurie. Şi se duse băiatul acasă, şi seara şi-o petrecu în minuni; cuvântul bătrânilor îi venea la urechi de departe. Şi precum se cuvine, dormi rău.

— Ce vrei?, îl întrebă Alice a doua zi.

— Doamne... să te iau... Tata şi mama...

Fata îi tăie vorba:

— Eşti prea tânăr, întâi şi întâi; şiapoi am văzut mai multe de cât dumneata; nu ne-am înţelege. Ca să fim fericiţi, trebue să vezi mai multe de cât mine. E la mintea omului.

Şi lupta începu între băiat şi familie: Engleza de opt-spre-zece ani îi aţâţase, fără să ştie, îi turbura. Părinţii adolescentului nu prea voiau să-şi dea copilul drumurilor fără ţărm. Nu-i de vreun folos să însemnăm argumentele de luptă ale celor două tabere. In jurul mesei, bucatele îşi pierdeau mireasma şi, din zi în zi, conflictul mai mult se aprindea.

De câte ori o întâlnea pe Alice, fruntea lui Varlin era îngrijorată. Dar nu destăinuia din certurile familiei nimic. Alice vorbea, vorbea, prietenă bună, vezi bine, — rotunjea cu pricepere vorba.

— O să plec, zise Varlin într'o bună zi.

Alice se uită la el, tăcută şi frumoasă.

— Da, plec; vezi, spun repede, ca dumneta, fără suspine şi la întoarcere ne căsătorim Alice.

Fata se aplecă şi îi întinse buzele, sărutul nu fu decât o adiere. Lângă el, aproape, îi cântă cu jumătate glas; stihul duios al lui Kipling:

Mandalay... Mandalay...
Acolo zorile se ivesc
Ca trăznetul venit prin uşiţe, din China.

Şi cântecul îngăduia să evoce, decent, ca şi cum nu ar fi fost de ea vorba, căminul călduţ al amintirilor de azi.

Şi anii trecură.

■

Soldaţii Legiunei, liberaţi, întorcânduse din Tonkin, aşteptau în frontul Saint-Jean să plece, fiecare la domiciliul indicat în ziua înrolării.

Erau, acolo, vreo zece, cu chipiul roşu al Legiunei, cu tunica şi pantalonii albaştrii ai infanteriei coloniale. Galbeni şi anemiaţi, răsuceau ţigări cu degete subţiri şi distinse. Ii pătrundea suflul Europei, balsamic. Sorbiau toate amănuntele dragi şi regăsite ale vieţii europeneşti: lirismul lor era stângaci.

Varlin, soldat în cel dintâi regiment colonial, luă, ca ceilalţi, bilet de drum şi se întoarse la Paris, sărac precum plecase, căci nu-i de-ajuns să o porneşti pentru a întâlni bunătăţile vieţii. După ce fugi de la părinţi şi trecut prin aspre meşteşuguri, vecinic intrus, iscăli un act de învoială; îşi linişti astfel sufletul şi 'şi potoli pântecul sacrificat. Pe urmă, mulţumire, molcomă şi tâmpă, viaţă fără miraj, cu nasul în raniţa vecinului, din cort în cort, cu coloana, cum da Dumnezeu.

Se întorcea, astăzi, acasă, fără de râvnă, dar cu nădăjdea locşorului de odihnă, bun să-i dea, în fiecare seară, aperitivul în cafenea simpatică.

Fu primit ca fiul risipitor. După şapte ani de luptă, slăbiciunea îi ştergea păcatele.

Seara, după cina de bun sosit, trecură cu toţii în salon. Soldatul, răsfăţat, fuma şi'şi bea cafeaua cu beatitudine; îşi făcea ochii mici de plăcere. Il copleşea fericire multă şi nu auzi deschizându-se uşa salonului. Văzu numai o femee sveltă spre el. Se ridică de pe scaun, atunci, milităreşte şi zâmbind cu nepăsare, aşteptă.

— Nu ştii cine e? întrebă mama, fericită de surpriza discretă pusă la cale.

— Cum nu! — Varlin îşi plesni fruntea: „Iertaţi-mă domnişoară... domnişoara Cécile... domnişoara Cécile..."

— Domnişoara Alice Gray!, răspunse femeea cea tânără, cu zâmbet nu lipsit de melancolie.

(Din volumul „Malice").

Traducere de ELENA PROTOPOPESCU

Către amicii din Giurgiu

Redactorul acestei reviste a primit în repetate rânduri, indicaţiuni din public, de cum ar trebui gospodărite trebile acestei foi.

Astăzi unul, mâine altul şi-au manifestat o nedumerire, un deziderat, o alarmă sau o vehemenţă. Şi dacă n'a putut nici să-i satisfacă şi nici să le răspundă, în parte, redactorul totuşi s'a bucurat: publicul se pasionează de literatură şi de feluritele ei aspecte.

Că de multe ori redactorul ar avea cuvânt să se nelniştească, nu-i mai puţin adevărat. Dar un redactor nu e lăsat pentru sine. De aceea el trebue să ştie să asculte dar să-şi vadă de drum.

Deunăzi, un grup de cititori din Giurgiu, ne sesizau cu anume obiecţiuni. Intre altele că am favoriza pe anumiţi scriitori, că am semnala, prea des, de prin celelalte reviste numele d-lui T. Arghezi. Obiecţia ne-a îndurerat. Am fi închis-o şi pe ea în micul ţintirim de deziluzii al redactoratului nostru dacă o întâmplare nu s'ar fi ivit.

In ultimul număr din LUMEA, d. TUDOR ARGHEZI publică o poemă, căreia nu i-am precupeţi elogiile dacă n'am fi prea conştienţi de relativa noastră neinsemnătate.

Insă vom ruga pe amicii noştri din Giurgiu, să mărturisească dacă noua poezie românească, aşa de diversă, şi de strălucitoare, nu trebue să sărbătorească — şi redactorul să consemneze — acest eveniment literar. Nu vom supune acest minunat rod, unei analize inoportune. Volumul d-lui Arghezi, care e în curs de tipărire ne va oferi prilejul să stăruim.

Pentru astăzi reproducem poema:

DE-A V'AŢI ASCUNS...

Dragii mei, o să mă joc odată
Cu voi, de-a ceva ciudat.
Nu ştiu când o să fie asta, tată,
Dar, hotărât, o să ne jucăm odată,
Odată, poate, după scăpătat.

E-un joc viclean de bătrâni,
Cu copii ca voi, cu fetiţe ca tine,
Joc de slugi şi joc de stăpâni,
Joc de pasări, de flori, de câni,
Şi fiecare îl joacă bine.

Ne vom iubi, negreşit, mereu,
Strânşi bucuroşi la masă,
Subt coviltirele lui Dumnezeu.
Intr'o zi, piciorul va rămâne greu,
Mîna stîngace, ochiul sleit, limba
[scămoasă.

Jocul începe încet, ca un vânt.
Eu o să râd şi o să tac.
O să mă culc la pământ,
O să stau fără cuvânt,
De pildă, lângă copac.

E jocul Sfintelor Scripturi.
Aşa s'a jucat şi Domnul nostru Isus
[Hristos
Şi alţii, prinşi de friguri şi de călduri,
Care din câteva sfinte tremurături
Au isprăvit jocul, frumos.

Voi, să nu vă mâhniţi tare
Când mă vor lua şi duce departe
Şi-mi vor face un fel de înmormântare
In lutul afânat sau tare.
Aşa e jocul, începe cu moarte.

Bisericile care fac minuni

I

Minuni se fac şi astăzi, pentrucă totdeauna, o lume, e gata să primească binefaceri ce-i cad de undeva, din necunoscut, aşa cum au fost dăruiţi atâţia în trecut după cum se povesteşte.

Păstrătoare a acestòr daruri neaşteptate e biserica şi naivitatea oamenilor îi e de un preţios sprijin. Alături de biserică au crescut, sprijinite de ea, atâtea duhuri făcătoare de bine sau de rău, după cum ştiai să le întrebuinţezi, adică după cum ştia să le folosească cel care voia să-şi satisfacă dorinţele, în bine sau în rău.

Copil, am fost trimis Duminicile şi sărbătorile mari sau mici, ca şi în sărbătorile „neştiute“, să duc liturghii la biserică. Pentru morţi şi pentru vii. Pomenire pentru unii, pentru ceilalţi nu înţelegeam de ce să fie înscrişi (pe ţidule) în rândul acelora ce trăiau din amintire numai.

Am înţeles însă într'o zi şi de atunci m'am depărtat, ar zice unii de credinţă, de sfânta credinţă strămoşească. Ce pot face dacă nu cred că se poate aduce rău altuia plătind un blestem în uşa crăpată a altarului ? Sau să-i ardă casa şi bucatele de pe câmp ? Sau să moară ? Sau să se abată nenorociri asupra unuia şi altora ? Să vindece boli, să descopere pe furi sau să îndrepte mintea celui ce n'a avut-o ?

Icoana care lacrimă din ochiul zugrăvit, icoana făcătoare de minuni, icoana care aduce ploaie sau o îndepărtează, ca şi oasele-moaşte care fac totul fără să împlinească nimic : baza şi realitatea atâtora din cei ce-şi spun păstrători de credinţă, pe mine nu m'au înduplecat. N'am crezut în ceeace face farmecul şi averea atâtora din cei ce se socot slujitorii Domnului (pe care ei nu-l cunosc).

II

Când am început a vedea am văzut un preot pe care l-am înţeles când am putut a înţelege. Pe cei bolnavi îi trimitea la spital ; pe cei ce doriau răzbunare asupra altora, în faţa acestora surâdea trist şi le spunea că „darul“ acesta nu-l are. Era creştin şi îşi îndeplinea datoria, întreagă,, cum puţini chiar şi pe vremea aceea când simţul datoriei părea înăscut în fiecare. Rămânea trist şi îndurerat după ce plecau cei înfometaţi de ură şi în sufletul lui se sbuciumau, desigur, chinuri şi dureri pe care nu le-a împărtăşit niciodată nimănui. Mai târziu abea, mi-am dat seama că nu-şi mânjia nici haina, nici sufletul. Haina, la urmă, o poţi schimba, dar sufletul ; ce faci cu sufletul când l-ai îndepărtat de tine ? Şi dacă l-ai îndepărtat nu-l mai ai, împrumuţi altele, şi ce pot fi acelea — oricât de multe —, dacă 's de împrumut numai ?

In spiritul mulţimii s'au întreţinut credinţe variate dela icoana făcătoare de minuni până la asemuirea cu nepătrunsa icoană a Dumnezeirii. S'a înţeles, mi se pare, că în sufletul fiecăruia, se abate câteodată neliniştea, că mintea fiecăruia îşi pune măcar odată întrebări la care nu poate răspunde, la care nimeni n'a răspuns vreodată. Apar doctorii. (Care vor să vindece lumea trupeşte sau sufleteşte, cum le-am putea altfel spune ?). In concurenţa dintre doctori şi obişnuiţii să vindece cetind ceasloave, aceştia din urmă sunt victorioşii până astăzi.

Căci e plăcut oricum să asculţi o citanie de pe o carte veche decât să priveşti sticluţa amară din care trebue să sorbi, sau ascuţişul lamei lucitoare gata să intre în tine. Intre două remedii, laşitatea preferă pe acela care nu vindecă. Vorbele, pot crea o dispoziţie şi verbul e în stare să facă multe...

Doctoria puternică, aceea care vindecă dacă organismul e puternic şi sufleteşte, de aceea ni-e teamă. Ocolim răul şi suntem aplecaţi a-l purta cu noi; hei, cine ştie, poate nu e aşa de rău cum l-am crezut.

III

In Capitala noastră cu multe biserici ghemuite între case, biserici fără intrare, fără respect de propriul lor corp de zid, scorojit şi amărât, clădiri cărora le e ruşine parcă de existenţa lor, au icoane înlăuntru, au altare şi preoţi care oficiază. Poate să se găsească în ele şi o scriptură, poate toate cărţile sfinte; poate şi un suflet, o credinţă, o idealitate.

Era într'o Joi din săptămâna patimilor, din ce an, cine'şi mai aduce aminte, când anii încep să se asemene ? In calea noastră, pe o stradă lăturalnică o biserică împrejmuită cu zid. In faţa ei o crîşmă, (nedespărţitele localuri de biserică). Lângă zid, trei domni, (puteau să fie şi mai mulţi cum se întâmplă), confundau zidul, cu un gard, sau cu un perete de uşurare omenească. Râdeau şi sughiţau. Nu era niciun paznic: în Joia aceasta Isus pătimea, mult pătimeşte astăzi...

Noi am intrat în biserică. Un domn tânăr, cu pălăria în cap, vorbea ceva cu altul, în vrîstă. Noi ne-am scos pălăriile, căci din obişnuinţă, ne descoperim.

Intrasem în hala de vechituri unde oricând poţi vedea o expoziţie de icoane suspendată de-asupra a tot felul de mobile, sau într'o biserică ?

— Hai plecaţi, că s'a isprăvit, ne porunci tânărul cu pălăria în cap şi cu nu ştiu ce semn la butonieră.

— S'a isprăvit slujba ? Aşa de vreme? Erau numai zece ceasuri, am îndrăznit să spun.

Cel în vârstă îşi arătă băţul, un ciomag respectabil, care prin tăcerea lui încerca totuş să vorbească.

— Ce faci cu cârja ? îl întrebă unul dintre noi. Se pare că n'o cunoşti, sau poate vrei să-ţi facem cunoştinţă cu ea ?

Tăcere prelungită. In biserică răsunau paşi, totuş ce tăcere era în suflete !

IV

Am plecat. Odinioară biserica era plină. Şi toţi îngenunchiaţi. Şi toţi plângeau. Pentrucă gândeau ? Ori suferinţele celui văzut răstignit deşteptau propii suferinţi ? Şi una, şi alta.

Era **înţelegerea,** erau amintirile, era **ceva,** de asta îmi dau bine seamă că **era** ceva care vorbia fiinţei noastre lăuntrice, a noastre şi a voastre.

Era **ceva** care ne lega unul de altul ; azi ce ne mai leagă ? Ce fibre tainice care să tresară măcar odată în fiecare din noi ? Ce durerei şi ce bucurii pe care să le împărtăşim laolaltă ?

Ce gândea fiecare din noi, în stradă, când păşiam tăcuţi, adânciţi în sufletul nostru, a gândit fiecare, măcar odată în viaţă.

Cine n'a fost trist în viaţă şi cine să fie care nu şi-a recules gândurile retrăindu-şi viaţa sau clipe din viaţă ? Acela n'a fost om care nu a trăit o singură dată viaţa trecutului său.

Ce gândiau tovarăşii mei, gîceam poate şi nici unul dintre noi nu voia să rupă tăcerea, în care se prelungea fericit sufletul fiecăruia .

A trebuit să dăm peste un om sprijinit de felinarul dela întretăierea străzii Ştirbei-Vodă cu Berzei. In jurul capului avea o coroană de mlădiţă de răchită ; o barbă mare îi încadra faţa ca o ramă de păr.

— Il cătaţi pe Isus ? ne întrebă. Isus e în **mine,** urmă. Numai în seara aceasta mă arăt. Priviţi-mă.

Se uită fix şi îndelung la noi, aşteptând să-l privm. Mă uitam la Isus cel întâlnit în cale cu fruntea împodobită cu răchită. Ochii lui mi s'au părut mici, poate şi pentrucă pleoapele îi astupau.

— Eu am plecat din biserică, vorbi rar, cu voce de bas, Isus-ul nostru. Eu n'am ce căuta în bisericile voastre. Din **Sfânta Vineri** m'au scos afară mulţimea de femei, de fete şi de păcătoase care vin să se mărite ; dela **Olari** am plecat singur, icoană rătăcitoare, nu ca aşa închipuitele icoane zugrăvite de evanghelistul Luca pe care le închiriaţi ca să vă îmbogăţiţi. Nici la biserica Mavrogheni, **Isvorul Tămăduirii,** nici acolo nu-i locul meu, de pretutindeni am fost isgonit şi acum iată-mă rătăcitor, sprijinindu-mă de acest stâlp luminat în calea a patru drumuri, pe care s'apuc eu oare ?

Pe stradă răsunau paşii noştri şi nici un alt sgomot nu se auzia. Când mi-am întors capul, în urma noastră, pe stradă, nu mai era nici-o fiinţă, felinarul lumina ca 'n fiecare noapte calea a patru drumuri, aleagă-şi fiecare calea ce-l va duce acolo unde toţi vor merge singuri, singuri, singuri...

VASILE SAVEL

Ştiind că şi Lazăr a 'nviat,
Voi să nu vă mâhniţi, s'aşteptaţi,
Ca şi cum nu s'a întâmplat
Nimic prea nou şi prea ciudat,
Acolo, voi gândi la jocul nostru printre
[fraţi.

Tata s'a îngrijit de voi,
V'a lăsat vite, hambare,
Păşune, bordee şi oi
Pentru tot soiul de nevoi
Şi pentru mâncare.

Toţi vor învia, toţi se vor întoarce
Intr'o zi, acasă, la copii,
La nevasta care plânge şi toarce,
La văcuţe, la mioarce,
Ca oamenii gospodari şi vii.

Voi creşteţi, dragii mei, sănătoşi,
Voinici, zglobii, cu voie bună,
Cum am apucat din moşi, strămoşi,
Deocamdată, feţii mei frumoşi,
O să lipsească tata vre-o lună.

Apoi, o să fie o întârziere,
Şi alta, şi pe urmă alta.
Tata nu o să aibă putere
Să vie pe jos, în timpul cât se cere,
Din lumea cealaltă.

Şi, voi aţi crescut mari,
V'aţi căpătuit,
V'aţi făcut cărturari,
Mama face ciorapi şi pieptari,
Şi tata nu a mai venit...

Puii mei, bobocii mei, copiii mei,
Aşa este jocul.
Il joci în doi, în trei,
Il joci în câte câţi vrei,
Arde-l-ar focul!

T. ARGHEZI

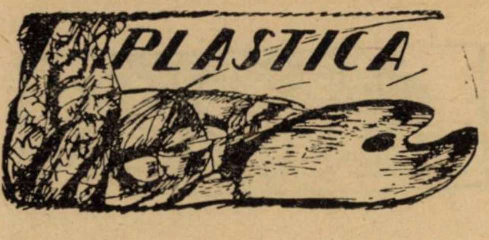

„SALONUL OFICIAL“

(Observaţii preliminare).

I.

In ţările cu veche şi necontestată tradiţie — (necontestată chiar de revoluţionari) — „Salonul Oficial“ nu poate însemna decât expresiunea fidelă a unei arte, ce corespunde vederilor respectivei ocârmuiri, conştient lămurită asupra originei, dezvoltării şi ţelului tuturor manifestărilor spirituale, iscate din neamul a cărui conducere o are.

In ţările acestea, dispreţul pentru tradiţie rămâne mai întotdeauna izolat şi fără răsunet temeinic în masse.

Când tradiţia este, uneori, jignită — şi lucrul se intâmplă acolo foarte rar — o febră puternică în spiritul masselor, va fi simptomul vătămării.

Reacţiunile se vor ivi nebănuite, de pretutindeni, să restabilească rigurosul echilibru, impunând pasul normal al unei lente dar sigure evoluţii.

Organismele bătrâne nu-şi pot îngădui capriciul salturilor violente — fără riscul sincopei.

In Franţa de pildă — (ca să nu vorbim decât de ţara cea mai artistă) —revoluţiile au fost fructul bine copt al unei evoluţii, îndelung şi spornic nutrită.

Fireşte, şi acolo, tradiţionaliştii betegi au încercat o rezistenţă disperată împotriva unor inovaţiuni, cari *păreau* că violentează spiritul tradiţiunii.

Mai curând sau mai târziu, acele inovaţii — „revoluţionare“ — au fost acceptate de masse, ca o verigă nouă, ce se imbuca firesc la ultima verigă veche a lanţului uriaş, făurit, prin secole, de efortul unanim al naţiunii.

Massele au — mai puternic de cât indivizii — sentimentul unui *spor al firescului.*

Invederat că, vorbind de masse, nu ne gândim la vălmăşagul, corcit şi promiscuu, care forfoteşte între pâlcurile, proaspăt sufleteşte, ale câmpului şi între aristocraţimea de sensibilitate şi de minte, a unei naţiuni.

Pentru artist, mijlocia aceia, febrilă, târâtoare şi meschină, ori cât i-ar fi de triste decăderile sau oricât i-ar fi de îmbelşugate haznalele bogăţiilor şi puterea— se numeşte *plebe.*

In Franţa s'au impus şi au făcut şcoală revoluţionari de forţa unui Delacroix, Monet, Cèzanne — spre înfricoşarea sinceră a atâtor profesori gravi, nătângi şi gângavi, cari, ascunşi în forturile academice — (ei au confundat intotdauna academia *lor* cu tradiţia *neamului)* — împroşcau anateme cumplite împotriva tuturor acelora ce îndrăzneau să se înfăţişeze cu un spor de sensibilitate.

După câteva decenii „revoluţionarii“ au fost trecuţi, definitiv, pe răbojul secular al tradiţiei.

Nu tot astfel se întâmplă însă cu acele inovaţiuni cari, neputându-se adăuga şi contopi organic la trunchiul manifestărilor anterioare — *ca sufleteşte nefireşti* — se usucă şi se spulberă în vânt, dela sine, spre indignarea esteţilor-impresari, cari nu se pot dumiri de ce, dacă rodia este mai de soi decât ghinda, mlădiţa de rodie nu se altoieşte pe ramura larg ospitalieră a stejarului.

In artă, ca şi în biologie, sunt incompatibilităţi fatale.

De aceia în Franţa, cubismul, futurismul, dadaismul şi alte numeroase isme, n'au putut fi acceptate, ci au trebuit să-şi afle teren de desfăşurare aiurea.

Anume în ţările unde diferite cataclisme istorice au fărâmat lanţul unei sănătoase tradiţiuni, sau in ţările în cari succesivele suprapuneri de neamuri imigratoare au adus cu ele, în răstimpuri, fonduri şi tendinţe sufleteşti felurite, ce n'au izbutit încă să se contopească într'un tot omogen şi organic.

Dar în aceste din urmă ţări, curentele revoluţionare, oricât de violente, sunt îmbrăţoşate cu uşurinţa şi graba cu care se imbrăţoşează modele de sezon.

Ele durează existenţa unei mode, — dacă n'au avut nimic comun sufleteşte—dispar, fără să lese altă urmă decât doară, în ateliere, suvenirul unor, câteodată folositoare, experimente technice.

In România, artele plastice nu constituiesc, încă, o necesitate sufleetască a *masselor ;* ele n'au o legătură trainică în trecut şi nici ţeluri bine definite pentru viitor.

Ele înseamnă, docamdată, un simplu di-

Cronica muzicală

SĂPTĂMÂNA MUZICII DE CAMERĂ

Programele cu care cele trei grupări de muzică de cameră s'au înfăţişat în concertele de săptămâna trecută erau alcătuite cu multă distincţie de bun gust şi simetrie arhitectonică. *Asociaţia de muzică de cameră* a consacrat acest al cincelea concert muzicii franceze, lăsând să preponedereze, în selecţia pieselor, contimporanii : *Roussel (Serenadă* pentru flaut, vioară, violă, violoncel şi harpă), *Gabriel Pierné — (Pastorale variée* pentru flaut, oboi, clarinet, trompetă, corn şi două fagoate), *Gustave Samazeuilh — (Divertissment et Musette* pentru quator de coarde şi instrumente de suflat) şi *Gabriel Fauré —(Quartetul* nr. 2 în sol minor pentru piano, vioară, violă şi violoncel). Celelalte două gupări, quartetele *„Capeleanu“* şi *„Regina Maria“* şi-au însuşit acelaş criteriu eclectic spre a stimula interesul pentru muzica de cameră şi a orienta auditorul în particularităţile stilistice, categoric determinate în operile din care şi-au întocmit programele. Aproape identice ca stil, ele conţineau aceiaş atrăgătoare triadă : un clasic deschizând programul şi un romantic închizându-l, iar la mijloc un reprezentant al muzicii ruseşti. Quartetul „Capeleanu“ înscrie in fruntea programului pe *Haydn* (Quartetul în re major) şi termină cu Forellen-quintett de *Schubert,* iar din literatura rusă alege Quartetul în sol major de Gretchaninov. Quartetul „Regina Maria“, — profitând din plin de colaborarea eminenţei muziciene, pianista *Manya Botez,* — n'a cântat fără piano decât Quartetul în re major de Tschaikowsky. Ca piesă clasică a fost ales quartetul în sol minor de *Mozart* pentru piano, violină, viola şi violoncel, iar ca piesă romantică quintetul pentru piano şi coarde in mi bemol major de *Schumann.*

Cu alte prilejuri, am însemnat aci tot binele ce este de spus pentru forţele componente ale „Asociaţiei de muzică de cameră“ şi pentru vânjoasele arcuri femenine ale quartetului „Capeleanu“. Trebue de adăugat acelaş cuvânt bun pentru cestelalte patru reprezentative şi încercate elemente în străduinţele pentru afirmarea muzicii de cameră : *Notara* (violina primă), *Barbu* (violină secundă), *Popovici* (viola) şi *Vaterstraat* (violoncel). Şi totuş deşi luând naştere din aceiaşi împătimire pentru muzica de cameră, în aceiaşi sterpiciune a mediului artistic şi in aceleaşi condiţiuni de ignorare a genului din partea publicului, grupările noastre de muzică de cameră şi-au contopit vrerile de interpretare în fizionomii unitare, proprii şi caracteristice. Cele trei audiţiuni din urmă, aşezate toate în aceiaş săptămână, căşunează, de sigur, bunului mers material al organizaţiunilor ; criticului însă îi înlesnesc posibilitatea de comparare şi distingere a însuşirilor fiecărei grupări. Fireşte că în această privinţă va să ţinem seamă şi de programe şi de preferinţele pentru anumite genuri sau şcoli, ca şi de diferitele maniere de a se da atenţiune fie frazării, fie dinamicii, fie echilibrului de sonorităţi. Idealul interpretării este aflarea şi redarea stilului propriu fiecărei piese muzicale, este tocmai arta de a doza şi proporţiona factorii de structură şi expresiune muzicală conform cerinţelor specifice de caracterizare stilistică. Forţele pianistice care au fost alăturate celor trei grupări, lămuresc şi sintetizează oarecum tendinţele stilistice manifestate de grupări. Intr'adevăr ! Pentru gravitatea susţinută şi nobilă, ferită de pronunţate antiteze dinamice şi de cutezătoare convulsiuni agogice, a „Asociaţiei de muzică de cameră“, nu era o mai potrivită alegere şi mai reprezentativă, ca arta pianistică a d-nei *Cella Delavrancea,* revărsând tot adâncul înţelegerii sale muzicale, uneori prea eşind la iveală, în molcomia de metafizică nordică a partenerilor săi. Am zice,— fără intenţiunea de a rosti prin aceasta o judecată aspră, — prea severă ţinută muzicală, prea încordate şi prea interioare, prea robuste şi prea reci tensiuni sufleteşi, faţă de ornamentele muzicii franceze, unde par mai proprii desmierdările languroase ale violinei lui *Teodorescu* sau ale violei lui *Mendelssohn.* Quartetului „Capeleanu“ îi lămureşte fizionomia de frăgezime, de prospeţime şi oarecum de naivitate grijulivă şi deosebit de simpatică, distinsa şi complexa personalitate muzicală a lui *Alfred Alessandrescu,* mai pianist de astădată cum niciodată nu am avut impresia. Altă fizionomie artistică înfăţişează Quartetul „Regina Maria“.

Exuberanţa meridională, aproape svăpăiată, a purtătorilor de arcuşe, este susţinută şi cizelată cu măestria orfevrierului de rafineria stilistică a pianistei *Manya Botez.* In arta-i pianistică preţios cultivată şi rotunjită, de claritate de concepţie şi temperament, Manya Botez relevă pieselor ce interpretează alături de partenerii săi, caractere expresive nouă, neaşteptate aproape, contopind timbrele strunelor în torentul sonorităţilor claviristice şi unificând ansamblul într'un ideal fluid muzical.

G. BREAZUL

vertisment cochet, la îndemâna câtorva sute de burgheji cu stare excepțională — și — foarte rar — o voluptate înaltă pentru cei câțiva aristocrați ai minții și sensibității, îndeobște lipsiți de strictul necesar al vieții.

Țară încă fără tradiție — fiindcă prea tânără — România *oficială* — (care nu e nici aristocratul, nici omul din câmp) — nu-și poate îngădui, în artă, strășnicia unei atitudini tradiționaliste, decât cu primejdia ridicolului, sau cu primejdia de a alterà, printr'un despotism neghiob, simțul, în pruncie, al neamului, ceiace ar determina o mare întâriere în creșterea și afinarea sufletească a masselor românești.

Din massele acestea, — abandonate o vreme numai la instinctul lor pentru frumos, — așteptăm să se înalțe artiștii de mâine, cari vor ști să cimenteze, mai cu temei decât ucazurile ministeriale, caracterul limpede, neclintit și logic, al artei românești viitoare.

Ori cât cele câteva incontestabile talente originale, izolate, ar desminți-o — suntem, ca națiune, de abia în faza închiegărilor noastre, și avem, încă multă vreme, trebuință de un vast câmp de experimente și exerciții.

Nu trebuie deci să ne înspăimânte influențele străine, ori cari ar fi ele, și nici, mai ales, bizareria diverselor curente ultra moderniste.

Din potrivă.

Suntem la vârsta, la care mai cuminte este să inmagazinăm învățăminte, de cât să ne aventurăm spre creațiune.

Tot materialul — (l'am dori cât mai bogat și mai felurit) — care ne vine din cele patru părți ale lumii, se va alege, la noi, și se va cerne, și — potrivit legilor nestrămutate — va fierbe multă vreme în alambicul românesc, deavalma cu materialul indigen, până ce, după un proces a cărui durată n'o putem ști, vom căpăta, cu vrerea sau fără vrerea controlorilor artistici, supleanți sau titulari, acea mult așteptată lacrimă de diamant, fără prihană, a artei noastre naționale, — în care se va resfrânge intregul neam, și de unde ne va fi îngăduit să pornim a ne mândri cu un început de tradiție — și s'o impunem.

De aceea n'am dibuit rostul refuzării dela *„Salonul“* anului acestuia, a 2—3 piese cu vădite preocupări de artă, zisă „revoluționară“ — cum, de asemenea, n'am priceput temeiul primirii a o sumă de lucrări — firește „cuminți“ — dar în cari intențiunea de artă era cu desăvârșire absentă.

O greșală mărturisită, e pe jumătate iertată: subsemnatul a făcut și el parte din juriu.

După toate aceste observații repezi, și poate confuze, hai să pășim, cetitorule, peste pragul *„oficialului“* — să'l cercetăm în tihnă senină și să-l analizăm pendelete, fără meschinărie — și fără sec entuziasm.

N. N. TONITZA

ERRATA: In articolul nostru precedent asupra pictorului Petrașcu, rugăm pe cetitor să facă — printre altele — și următoarele rectificări:

In loc de „hăurile perspectivei“ să se citească: *„pentru a trimite tabloul* în hăurile perspectivei...“

In loc de *„înfrângerea* retinei noastre...“ — *„înfrigurarea* retinei noastre...“

In loc de „această delicată *exploatare...*“ —această delicată *explorare...*“

In loc de *„închipuiri* topite“ — *„în chipuri* topite...“

„Și ierburi“ — iar nu „.. *de* ierburi...“.
Etc., etc...

EXPOZIȚIILE.

Ateneu: Salonul Oficial.
Căminul Artelor: G. Petrașcu.
Mozart: Aburel — Poitevin Scheletti—Kotzebue.
Cartea Românească: Mogoș.
Muzeul Aman: Teișanu.

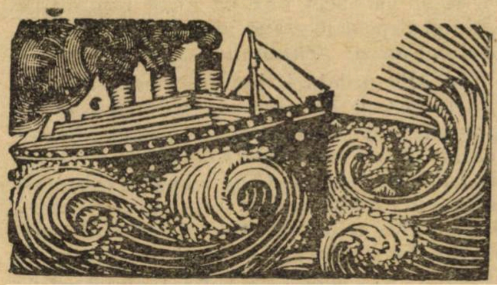

TEATRELE

LA TEATRUL REGINA MARIA
Bătălia, de Frondaie

Reprezentarea acestei piese pe scena teatrului Regina Maria, — alcătuire restrânsă, dar selectă de artiști — a vădit ce dibaciu regizor e d. Tony Bulandra, ce talent bogat și variat are d-ra Maria Mohor, ce dorit de public e marele artist Ion Manolescu. Piesa în cadrul ei strict dramatic nu ne mulțumește și nu ne gândim desigur să-i găsim toate lipsurile pe motivul, că e făcută după un roman. Nu. Piesii îi lipsește o adâncire de caracterizări sufletești. Autorul a înfățișat mai mult partea spectaculoasă și-a inverigat arbitrar acțiunea între personagii pitorești și sentimentale.

Marchizul Yorisaka e comandantul unui vas de răsboiu japonez. E un ofițer îndrăgostit de civiliația europeană și e însurat cu o frumoasă japoneză, — cea mai frumoasă i se spune, — care îndrăgostește ca și soțul său, viața și moravurile europene. E desigur o oarecare frământare până să fie înfrânte în parte, vibrantele îndatoriri, determinate de tradiția sufletului japonez. Ni s'au părut într'adevăr frumoase prin adevărul lor și pitorești prin naivitatea lor realistă, sbaterile și silințele de împăcare a doritelor manifestări de libertate europeană cu rigiditatea tradiționalistă fidelă niponă.

Marchiza Yorisaka se îndrăgostește de atașatul militar englez Fergan. Marchizul află și aproape o surprinde în brațele ofițerului englez. Dar nu reacționează. Ofițerul englez îi va fi de folos în lupta, ce s'așteaptă. Planul englez, păstrat tainic de ofițerul, care-i iubește soția, va înlesni biruința flotei japoneze contra inamicului.

Se începe bătălia. Yorisaka e rănit. Fergan e lângă el, în calitatea-i de observator. Yorisaka cere lui Fergan să ia comanda. Acesta refuză la început. Dar când i se spune, că e cunoscută legătura lui cu d-na Yorisaka,(ofițerul englez nu poate să mai refuze. Ia co-

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI-IONESCU

0 OPERE GENERALE

07 **Presa.**

Bourdon (Georges). — Condițiunile de muncă ale ziariștilor. Raport prezentat în numele „Sindicatului Ziariștilor“ din Paris. București, Editura **Uniunii Ziariștilor profesioniști,** 1926, 29 p.

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Colan (Nicolae). — La luptă dreaptă! Un capitol de strategie misionară. F. l., 1926, 45 p. Lei 15. (Biblioteca bunului păstor 14).

Morariu (Constantin). — Flagelul raționalismului. Scriere apologetică. Cernăuți, (Tip. **Glasul Bucovinei),** 1926, 208 p. + 1 pl. Lei 95.

Popovschi (Nicolae). — Mișcarea dela Balta sau inochentismul în Basarabia. Contribuții la istoria vieții religioase a Românilor din Basarabia. Chișinău, (Tip. Eparhială **Cartea Românească),** 1926, 351 p. + 3 pl. Lei 100.

Theodorescu (Const. A.). — Rostul social al Evangheliei. Partea I. Dreptul de proprietate. București, **(Tip. Române Unite),** 1926, 74 p. Lei 40.

Vàsàrhélyi (Iános). — „Megvigasztaltatva vigasztalni“. Temetési beszedek és imàk. Turda, (Ny-om Füssy József), 1926, 248 p.

32 POLITICĂ.

Brătianu (Ion I. C.). — Activitatea corpurilor legiuitoare și a guvernului dela Ianuarie 1922 până la 27 Martie 1926. Dare de seamă. București, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, XXIII + 400 p. Hartă, diagrame (și rezumat cu acelaș titlu, tipografie, millesimă, 21 p.

Cândea (R.). — Biserică și Stat. Câteva considerații istorice și sociale. Cernăuți, (Tip. **Glasul Bucovinei),** 1926 21 p.

35.5 ARTA MILITARĂ.

Gheorghe (Maior Ion). — Principii și precizări relative la organizarea terenului. București, **(Tip. Române Unite),** 1926, 79 p. + hartă. Fig.

Ignătescu (Col. Al.). — Program Călăuză pentru instrucția recruților în subperioada individului și Grupei de luptă. Brașov, (Tip. **Unirea),** 1926, 142 p.

Rosetti (G-l. R.). — Studii asupra chipului cum se făptuia răsboiul de către Ștefan cel Mare. Memoriile IV și V. București, **Academia Română,** 1926, 71 p. + XX + III pl.

a) **Războiul universal 1916—1918.**

Kirițescu (Const.). — Istoria războiului pentru întregirea României 1916—1919. Ediția II-a refăcută în întregime și mult adăugită în 3 volume. Vol. I. București, **Casa Școalelor,** [1926], 505 p. Lei 100.

37 INVĂȚĂMÂNT-PEDAGOGIE.

Bărbat (Virgil I.) și Florian **Ștefănescu-Goangă.** — Extensiunea universitară. Cluj, (Tip. **Infrățirea),** [1926], 97 p. Lei 35.

Petrescu (I. C.). — Școala activă. Cu o prefață de d. G. G. Antonescu. București, **Casa Școalelor,** 1926, 400 p. Lei 60.

---

*) A se vedea tabloul clasificațiunii zecimale în numărul 1.

manda şi bătălia e câştigată de japonezi.

Romantic şi spectaculos. Actul din urmă al piesii — cu vaporul, cu lupta, cu condiţia hotărîtoare pusă ofiţerului englez, cu pausa suspendată a aşteptării răspunsului englezului, — a emoţionat şi-a produs acel suflu de curiozitate satisfăcută în public. In fond, povestea e banală, şi veche.

Interpretarea însă ne-a plăcut în deosebi, apreciind pe artişti nu atât pentru silinţa lor de a-şi apropia măsci şi atitudini, pe care le-au socotit ei japoneze, engleze, franceze, ci pentru chipul cum s'au prezentat în desfăşurarea acţiunii înseilată de autor şi în înjghebarea conflictelor sufleteşti.

D. Ion Manolescu a făcut o strălucită creaţie. Marchiul Yorisaka e un rol, din seria marelor succese ale artistului, pe care-l vedem aşa de rar, dar pe care-l apreciem cu tot entuziasmul.

In rolul Marchizei a fost d-ra Maria Mohor, despre care am spus în repetate rânduri, că are talent şi disciplină artistică. Avem bucuria să spunem, că încrederea, pe care i-a arătat-o direcţia teatrului, a corespuns foarte bunelor aprecieri, pe care i le-a împărţit din belşug publicul.

In rolul ofiţerului englez, a fost modern şi interesant d. Tony Bulandra.

In roluri secundare, dar susţinute cu autoritate: d-na Sturza-Bulandra, d. Storin, d-na Marietta Sadoveanu, d-na Caler, d. Anastasiad, d-na Constantinescu, d-na Paula Anastasiu.

Şi ceeace suntem datori, să relevăm ca un mare succes de virtuozitate scenică, e montarea pe care a făcut-o d. Tony Bulandra.

REPERTORIUL TEATRULUI NAŢIONAL

Am apreciat în numărul trecut al revistei, numirea lui Ion Minulescu, la direcţia Teatrului Naţional.

Minulescu ne-a dat prilejul cel dintâi al verificării bunei noastre aprecieri, foarte curând, când a comunicat cronicarilor dramatici, repertoriul viitor al teatrului.

Ni se pare, că planul directorului teatrului e foarte frumos alcătuit şi vădeşte o distinsă solicitudine artistică.

Minulescu a anunţat, că va începe stagiunea cu „Fântâna Blanduziei“ şi „Piatra din casă“ ale lui Alexandri. Va juca apoi piese de Carageale. Gândul acesta de pietate faţă de teatrul clasic românesc constitue un merit, pentru care-i arătăm toate mulţumirile scriitorului Minulescu.

Va juca apoi din repertoriul străin: „Mult sgomot pentru nimic“ şi „Richard III“ de Shakespeare; „Femeia Mării“ de Ibsen: „Oaspetele nepoftit“ şi „Minunea Sf. Anton“ de Maeterliuk: „Livada cu vişini“ de Cehov; „Juditha şi Holofern“ de Hebbel; „Regina Cristina“ de Strindberg: Medicul în dilemă de Shaw. Piese originale: „Frământări“ de Mircea Ştefănescu; „Ultimul act“ de C. Ardeleanu; „Metamerfoze“ de Ion Marin Sadoveanu.

Reluări: „Păiajenul“ de A. de Herz; „Patima roşie“ de Mihail Sorbul; „Săptămâna lumiantă“ de M. Săulescu.

S'au anunţat piese noui de Arghezi, Lucian Blaga, Victor Eftimiu.

B. CECROPIDE

SOCIETATEA AUTORILOR DRAMATICI

Sâmbătă, 24 ale lunii, s'a procedat la alegerile de membri în comitetul de lectură şi consiliul de administraţie, în conformitae cu noua lege a teatrelor.

Biroul e alcătuit de d-nii: Caton Theodorian preşedinte, d. I. C. Aslan, secretar şi d-nii general Ursachi şi Scarlat Froda, scrutători.

ALEGEREA PENTRU CONSILIUL DE ADMINISTRAŢIE

La primul scrutin, din 24 voturi exprimate, au întrunit d. Caton Theodorian 20 voturi, fiind ales; d. Romulus Voinescu 12 voturi; d. general Ursachi 7 voturi, d. Mihail Paşcanu 4 voturi, d. Paul Gusty 2 voturi, d. Corneliu Moldovanu 1 vot şi d. Victor Eftimiu 1 vot.

Declarându-se balotaj, d. Romulus Voinescu a obţinut 13 voturi, d. general Ursachi 10 voturi, d. Paul Gusty 7 voturi, 3 voturi fiind anulate. Au fost proclamat aleşi d-nii Romulus Voinescu şi general Ursachi.

Deci din lista care cuprinde pe d-nii Theodorian, Ursachi şi R. Voinescu, ministrul arelor va numi un singur membru.

COMITETUL DE LECTURA

Pentru comitetul de lectură au fost aleşi, la primul scrutin, d. Alfred Moşoiu cu 17 voturi, d. Liviu Rebreanu cu 15 şi d. Valjjean cu 14 voturi.

Sa declarat balotaj între d-nii Mihail Sorbul 9 voturi, Camil Peterecu, 9 voturi, Victor Eftimiu 8 voturi, iMrcea Rădulescu 6 voturi, C. Moldovanu 6 voturi, d-na Claudia Milian-Minulescu 2 voturi, d-nii A. de Herz 1 vot şi Paul Gusty 1 vot.

D. Mihail Sorbul îşi retrage candidatura.

La alegerea in balotaj au obţinut câte 6 voturi d-nii Eftimiu şi Mircea Rădulescu, d. Camil Petrescu, 5 voturi şi d. C. Moldovoturi.

Declarându-se paritate între d-nii Mircea Rădulescu şi Eftimiu, s'a procedat la un nou scrutin şi primul a fost ales cu 16 ovturi.

Din lista compusă din d-nii Alfred Moşoiu, Liviu Rebreanu, Valjean şi Mircea Rădulescu, d. ministru al Artelor va numi doi membri.

CARŢI PRIMITE

EM. M. BRANDZA: Filosofia educaţiunei estetice, ed. „Cartea Românească“; lei 60.

TUDOR VIANU: Fragmente moderne, „Cultura Naţională“; lei 80.

G. RODENBACH: IN exil, roman, trad. de I. Gr. Perieţeanu; lei 100.

TIBERIU CRUDU: De pe la noi ce-a fost odată; (Biblioteca Rurală), „Cultura Naţională“; lei 40.

DR. N. LUPU: Noi şi Sârbii, (colecţia Actualităţi), „Cultura Naţională“; lei 25.

N. I. HERESCU: Basmul celor patru zodii, poem, „Năzuinţa Românească“, tip. „Scrisul Românesc“ Craiova, 1926.

C. ARDELEANU: Diplomatul, tăbăcarul şi actriţa, roman, ed. literară a Casei Şcoalelor, 1926; lei 80.

REDACŢIONALE

☐ Lămuriri de rigoare: 1) corespondenţii ce ne trimit lucrări literare, să fie siguri că ele se cercetează cu deosebită atenţie. Multe din aceste lucrări au calităţi parţiale, intenţii literare. Cum însă din lipsă de timp nu putem comunica aceste observaţii rămâne ca ele să se promoveze într'o bună zi, în mod public. De altfel solicitudinea pentru tinerii autori, credem a fi fost remarcată de oricine; 2) tinerii autori cari au rebutat în paginile acestei reviste, nu trebue să se supere dacă nu toate încercările domniilor lor au acces. Nimeni nu se poate prevala de drepturi câştigate. Cerberul trebue să vegheze şi înăuntru nu numai la porţi.

---

a) **Manuale didactice pentru învăţământul primar şi secundar.**

Ionescu-Morel (Lt. col. D.). — Cartea bunilor români. Alfabet educativ. Bucureşti, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 40 p. Fig. Lei 40.

Şotropa (Dr. Calistrat). — Gramatica limbii romăe. Ediţia V-a. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, VII + 243 p. Lei 56.

6 ŞTIINŢE APLICATE.

Burileanu (G-l. St.). — Metalurgia fontei, ferului şi oţelului. Curs complet şi modern. Bucureşti, **(Tip. Socec & Co.),** 1926, VII + 586 p. Fig., hartă.

Ministerul Lucrărilor Publice. — Proiect de Circulară pentru Calculul, Executare şi Intreţinerea Podurilor Metalice. Ediţia II-a. Bucureşti, **(Tip. Geniului),** 1926, 61 p. Fig.

Czelnai Ester. — Konyhamüvészeti receptek. Sibiu, (Ny-om **Haiser György),** [1926], 61 p.

Gane (Ig. N.). — Betonul armat. Bucureşti, **Cartea Românească,** (1926), 30 p. Fig. Lei 4. (Cunoştinţe folositoare Seria D. Nr. 12).

8 LITERATURĂ.

Zielinski (Th.). — Cicero în istoria culturii europene. Traducere de B. Grecina şi A. Berar. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** [1926], 71 p. Lei 12.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

a) **Poezie.**

Bârsan (Zaharia). — Poezii. Bucureşti, **Cartea Românească,** f. d., 255 p. Lei 60.

Bârsan (Zaharia). — Se face ziuă. Versuri. Poemul Unirei. Ediţia V. Bucureşti, **Cartea Românească**, f. d., 144 p. Lei 45.

Munteanu (Mihail). — Cântecul vieţii. Versuri cu o introducere de d. N. Davidescu. Bucureşti, **Alexandru Stănciulescu,** (1926), 104 p. Lei 100.

b) **Teatru.**

Rîuleţ (Const.). — Urechea mahalalei. Comedie într'un act din repertoriul Teatrului Naţional. Ediţia II. Bucureşti, (Tip. **Independenţa),** 1926, 24 p. Lei 10.

c) **Roman. Nuvelă.**

Culea (Apostol D.). — Când Moldovenii ţineau strajă la Nistru. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 145 p. Lei 22.50. (Biblioteca pentru popor).

Demetrius (V.). — Vieţi sdrobite. Roman. Bucureşti, **Universul,** 1926, 147 p. Lei 25. (Biblioteca ziarului Universul Nr. 5).

d) **Traduceri în limbi străine.**

Huskovà-Flajshansovà (Jindra). — Lukullova tresen a jiné rumunské novely vybor a preklady poridila, V. Praze, **Jos R. Vilímek,** 1926, 237 p. Kc. 18.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Prahlmann (Hansjerich). — Briefe aus dem schwäbischen Parlament. Timişoara, (Buchdruck. Brüder Csendes), 1926, 56 p. Fig.

Mael Ferenc. — Pirkad az égalj.... versek. Cluj, (Ny-om **Minerva),** 1926, 78 p.

III. LITERATURĂ STRAINĂ TRADUSĂ.

Farrère (Claude). — Bătălia. Traducere de Sc. Urlăţianu, Bucureşti, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 302 p. Lei 55.

Lagerlöf (Selma). — Prinţesa păcii. Legende şi fantezii. In româneşte de Ionel Negură. Bucureşti, **I. Brănişteanu,** [1926], 144 p. Lei 40.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ Incepând cu numărul viitor, d. **Lucian Blaga** începe a colabora la „Universul literar“.

☐ D-l **N. N. Tonitza**, cronicarul nostru plastic, va stărui, în câteva numere consecutive asupra colectivei din anul acesta de la **Salonul oficial.**

SCRIITORII

☐ D-nii **Liviu Rebreanu** şi **N. Davidescu**, au fost delegaţi de S. S. R. în Consiliul Literilor.

☐ D-l **G. Bacovia** va publica într'un volum, poemele în proză, dintre care o bună parte s'au tipărit în revistele „Cugetul Românesc“ şi „Ateneul cultural“. Volumul se va numi: **Bucăţi de noapte.**

☐ D-l **Camil Baltazar** va pune sub tipar: **Fecioarele de pe En-gadi** — poeme biblice.

☐ Intenţionând să scoată o monografie asupra lui **P. Cerna**, d. Stelian Constant primeşte comunicări pe adresa, str. Carol, Câmpina.

REVISTE

☐ **FLAMURA** (IV. 2—3 Februarie — Martie 1925): un studiu asupra pictorului **Van Gogh** de d. **Marcel Romanescu** care traduce, deasemeni din Paul Morand, autorul de inspiraţie internaţională: **Nicu Petrescu, student în anul IV-lea,** imagine a vieţii studenţilor români la Paris. Paul Morand e şi informat şi bun povestitor. — O nuvelă specifică artei d-sale: **Trecea un sfânt... de Eug. Boureanul.** — Poezii de I. Valerian, Radu Boureanul, George Dumitrescu, Eugen Constant şi Radu Gyr. — O bogată cronică, cărţi şi reviste din ţară şi străinătate, completează această revistă de tinerească vigoare.

☐ **REVISTA UNIVERSITARA** (I. 1, 2. 3. Ianuarie, Febr. Mart.) Am mai avut prilejul să amintim de această frumoasă revistă studenţească N-rile 2 şi 3 continuă acelaş sistematic plan: studii, cu contribuţii profesorale şi studenţeşti, cronică variată, aspecte ale problemii universitare. Menţionăm: prof. **D. Gusti:** Necesitatea culturii sociale şi politice în Universitate; prof. **Iulian Teodorescu:** Legile de unificare; **Em. Grigoraş:** Două descoperiri religioase şi criptografia; **G. Vlădescu-Răcoasa:** Problema universitară; cu inerente şi adorabile exagerări scrie d. **Mircea Eliade** fie despre: Sinteza istorică a d-lui Iorga, fie despre Ionel Teodoreanu: „E un amestec ciudat de Proust şi Sadoveanu, de Samain şi Topârceanu; pe alocuri Neculce, şi peste tot, mult, foarte mult. Ionel Teodoreanu“. Oricum d. Pamfil Şeicaru avea dreptate să releve cu entusiasm acest scris: el este dozat de cultură şi încredere. Despre Paul Morand, scrie d. **P. Igiroşanu** şi d. **Petru Comarnescu:** Intoarcerea la simplitate.

☐ **VIAŢA LITERARA** (I. 10, 24 Aprilie); **G. Murnu:** „Eminescu“, articol pentru a pleda genialitatea lui Eminescu; **Al. Ţuţuianu:** „Mihail Dragomirescu“, profil universitar; cu susţinută vervă comică, d. **I. Greculescu** continuă fragmentul: „La hanul lui Burtică“ din romanul „Domnişoara Celina“. Din convorbirea d-lui **I. Valerian** cu poetul **Ion Pillat**, aceste consideraţii despre poezia românească:

„România trece printr'o perioadă de tranziţie ca şi Rusia dela sfârşitul secolului al 18-lea şi începutul veacului 19: Trebue să alegem între acceptarea formei străine sau regăsirea fondului nostru românesc. Literatura rusă n'a devenit interesantă, şi deci europeană, decât când s'a regăsit pe sine. Dela acest exemplu evident am putea să tragem adânci învăţăminte.

De vrei să mă întrebi de sunt pentru tradiţie sau modernism ţi-aş răspunde că nu sunt pentru nici o parte.

Dacă prin tradiţie înţelegem bătrâneţe şi anchilozare în formele strâmte şi rigide ale trecutului, o resping, oricare i-ar fi principiile. Vrem o tradiţie în înţelesul occidental al cuvântului, care să lărgească graniţele gândirii la cea mai înaltă expresiune, dar în acelaş timp să nu piardă contactul nici o clipă cu fondul sufletului românesc. Dintre poeţii care sunt mai reprezentativi în această direcţie citez: Nichifor Crainic (nu numai poetul dar şi esseistul), Horia Furtună, Adrian Maniu şi mai ales V. Voiculescu (i-am citat alfabetic).

Vorbind de poezia nouă, menţionez trinitatea care a pus bazele simbolului nostru: Arghezi, Minulescu şi Bacovia, al cărui prim editor mă mândresc să fi fost în 1915 (Plumb).

Din Generaţia, care se ridică acum relevez grupul oltenesc: Ciurezu, Radu Gyr, Păunescu-Ulmu şi N. Herescu“.

● A apărut Nr. 3 al revistei **Sburătorul**, cu articole, nuvele şi poezii de E. Lovinescu, Hortensia Papadat Bengescu, Ramiro Ortiz, Camil Baltazar, Vladimir Streinu, G. Nichita, Sanda Movilă, Tudor Şoimaru, cu cronica tuturor cărţilor apărute în ultimul timp de F. Aderca Pompiliu Constantinescu, Anton Holban şi Vladimir Streinu şi cu aspectele vieţii noastre literare fixate de E. Lovinescu, Hortensia Papadat Bengescu, F. Aderca şi Pompiliu Constantinescu.

INSTITUTUL DE CULTURA ITALIANA

● Seria conferinţelor Institutului de cultură italiană va fi încheiată anul acesta prin conferinţa d-lui **profesor N. Iorga**, care va vorbi la Fundaţia Carol I, în ziua de Luni 3 Maiu, ora 6 seara, despre: **Din relaţiile literare italo-române.**

RASPUNSURI

☐ **Un grup de cetitori:** 1) De „imnul întregirii“ n'avem cunoştinţă: 2) **Stropi de rouă** de **V. Militaru; La Medeleni** de **Ionel Teodoreanu** şi **Istoria civilizaţiei** de **E. Lovinescu** vor apare la **Menţiuni Critice.** 3) Recomandaţi-ne un autor de medalioane contimporane.

☐ **Miuţa Ioan**, Arad: 1) Biblioteca Academiei Române posedă mai multe dicţionare de rime: Brochet (Candrea-Hecht), Noel Omit (Nebunelly), Ilie I. Deleanu. In comerţ, poate la anticari. 2) **Poetica şi literatura** de M. Strejanu, tot la anticari. 3) Revista „Luceafărul“ nu mai apare de câtiva ani. 4) Puteţi trimite poezie — însă fără recomandaţie.

☐ **Emil Viciu**. Târgu Mureş: Lucrările referitoare la Al. Papiu Ilarian, despre cari vă interesaţi, sunt epuizate. Biblioteci precum a Academiei, a Universităţii din Cluj, din Iasi, sau A. D. Xenopol din Arad, le posedă. („Istoria literaturii“ de N. Iorga e în curs de retipărire). Interesaţi-vă la anticari.

☐ **Nelly Stoiculescu**, Craiova: Pre cât stim noi dreptul de proprietate literară în Franţa se întinde până la 50 ani (legea din 1866). Orice lucrare ce nu posedă această vechime, necăzând în domeniul public, are nevoe de autorizaţie pentru a fi tradusă. In reviste se poate traduce, parţial, orice, cu indicaţia autorului, operii, editurii. Pentru mai sigure lămuriri scrieţi d-lui **Fr. Lebrun** Maison des Français, Piaţa Lahovary. (Bucureşti) reprezentantul proprietăţei literare franceze în România.

☐ **Traian Dovăncescu,** Filipeşti de pădure, Prahova: Revista esperantistă „Literatura Mondo“ apare la Budapesta, VI Andráss yút 81 Numărul costă 80 centime franceze.

Informaţii esperantiste se pot căpăta la **Esperanto-Centro Rumania**, Alea Suter 19 Bucureşti şi la librăria **Bibliofila**, Palatul Fundaţiei universitare, Bucureşti.

DIN STRAINATATE

● Despre succesul piesei **„Liluli“** nu putem vorbi, pentrucă a fost jucată de către „Falanga Artistică“ într'un teatru de caracter la Paris, pare-se, în scop de propagandă politică. Piesa este a autorului lui „Jean-Cristophe“; are o concepţie umanitaristă.

Ironia ce se degajă din ea la adresa Ligi Naţiunilor e amară, iar fondul e de un pesimism deprimant.

Liluli înseamnă iluzia. Spre ţara fraternităţii şi a visurilor umanitariste se îndreaptă două popoare. Ele fug de nenorocirile unui cataclism. Pe platoul acestei ţări minunate Polichinel se agită, discută şi se strâmbă. El simbolizează gândirea care poate sesiza adevărul dar din prudenţă nu vrea să-l arate celor orbiţi de prejudecăţi. Pe scenă apare Libertatea, Fraternitatea, Egalitatea, Iubirea, Adevărul şi Pacea, înarmate.

Polichinel rezistă sărutărilor Iluziei, pentrucă cunoaşte adevărul. In timpul acesta figuranţii celor două popoare au atins culmea idealului. Le separă o vale (Rinul). Se aruncă peste ea un pod pe care cele două popoare vor fraterniza. Şi în adevăr autorul îi arată cum trăesc în bună pace, dar nu pentru multă vreme. Diplomaţii urzesc o intrigă; un delegat al Ligii Naţiunilor ţine un discurs, şi deodată cele două popoare se iau la luptă... Apare Dumnezeu în scenă şi le vinde cruci, urmat de Adevăr, în costum de Arlechin. Adevărul ar vrea să se desbrace să se arate oamenilor aşa cum e, dar nu-i dă voie Dumnezeu care îl leagă la ochi. Polichinel (gândirea liberă) refuză prietenia Adevărului. Liluli (iluzia) pune stăpânire pe oameni şi minciuna e stăpână din nou. Celor care caută să se opună războiului care a început, opinia le ţine discursuri pompoase şi îi convinge până ce civilizaţia se prăbuşeste peste bietul Polichinel care râdea de prostia generală.

● In 1927 se va celebra a 25-a aniversare dela moartea lui Emil Zola, şi al 50-lea an dela apariţia romanului „L'Assomoir“. Cu acest prilej se anunţă o serie de conferinţe, serbări, publicaţii şi o expoziţie de documente asupra naturalismului. Societatea amicilor lui Zola a şi ales un comitet ce va fi însărcinat cu organizarea acestor serbări.

● Bolşevicii precum se ştie vor să revoluţioneze tot şi aceasta fără nici o teamă de ridicol. Astfel, fiind întrebat comisarul bolşevic, la instrucţia publică, cum ar adera guvernul său la un acord internaţional cu privire la proprietatea literară, a spus, că un acord, prin care s'ar da dreptul cetăţenilor U. R. S. S. să traducă lucrările străine, chiar fără autorizaţia autorilor, ar fi acceptat.

Drepturile de autor „ar putea fi plătite“ şi s'ar cere traducătorilor să nu altereze lucrarea tradusă. Totuşi, traducătorii vor fi liberi să precedeze lucrările cu prefeţe şi comentarii explicative ceeace înseamnă că îşi rezervă dreptul unui fel de critică perpetuă a autorilor traduşi.

Redactor : PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

Depozitar

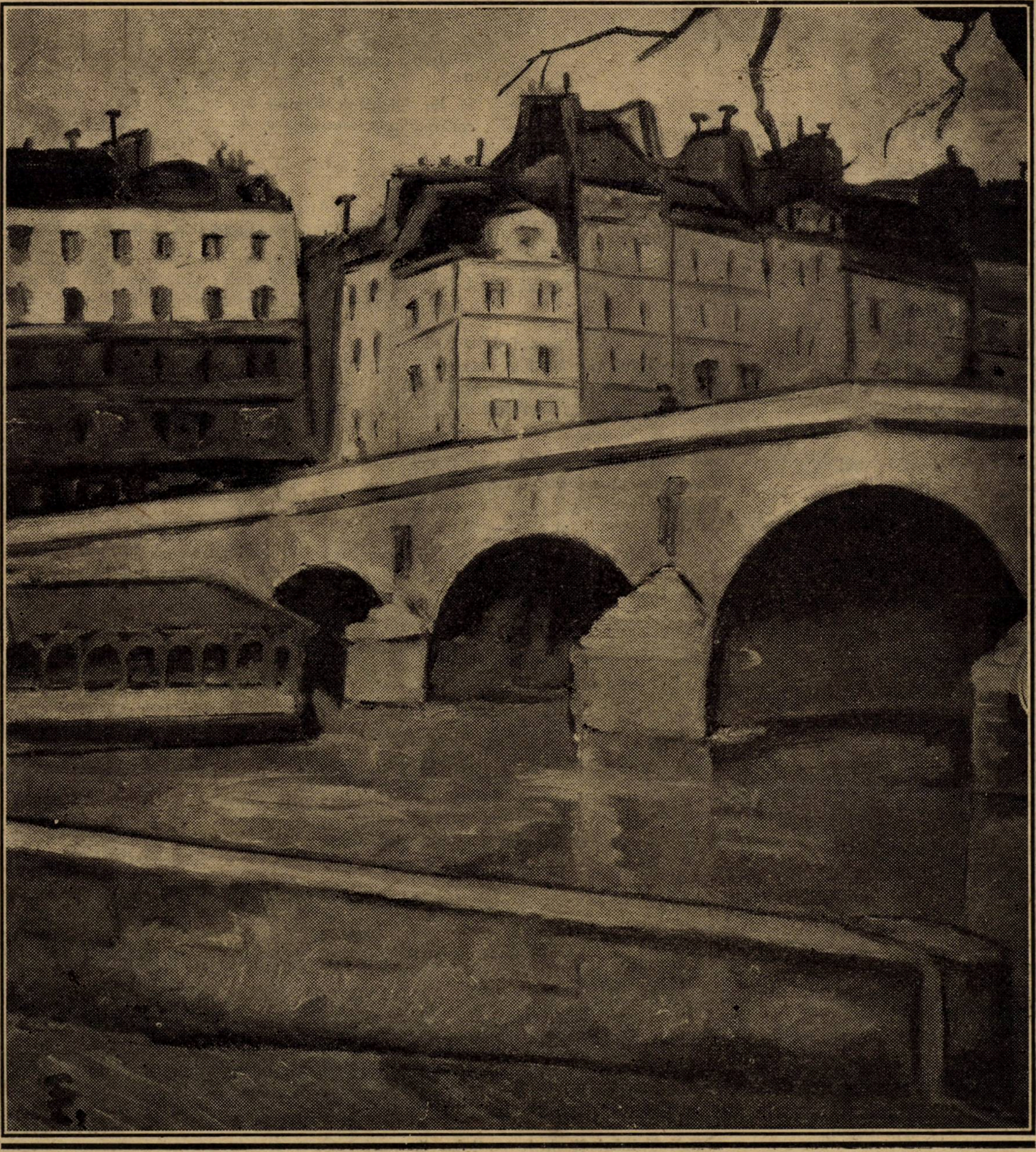

SALONUL OFICIAL —— **PE CHEIUL SENEI** *de TH. PALLADY.* —— MARELE PREMIU

An. XLII, Nr. 19.
9 Maiu 1926.
Lei 5.

Povestea Maicii Domnului

lui Rainer Maria Rilke
care a cântat viaţa Mariei
şi
lui Nichifor Crainic
care a adus pe Isus în ţara mea

RUGĂ CA SĂ INCEP

Vreau, Maică Preacurată,
Povestea Ta să fie
In grai cinstit lucrată
Ca lâna dintr'o iie.

Şi ca să'Ţi ţes chilimul
Mă ţine Tu de mâni,
Mă 'nveţe Heruvimul
Colinda din bătrâni.

Fă-mi graiul bun ca oul
Incondeiat de Paşte,
Blagoslovit ca boul
Când Domnul meu se naşte.

Strălucitor cuvântul
Mi-l fă cum e la noi
Lumina pe pământul
Cu plopi şi dealuri moi.

Inalţă-mi vorba bine:
Troiţă la răscruce —
Drumeţul să se'nchine
De vine ori se duce;

O limpezeşte'n râul
Ce râde sub arini,
O 'ncinge strâns cu brâul
Durerii de creştin.

Dă-mi mie, păcătosul,
Un suflet de beteală,
Să-ţi dea şi el prinosul
Lui sfânt în zugrăveală —

Să fiu ca iconarul
De nimeni cunoscut.
Nu'mi trebui slavă — Harul
Ţi-l cer: — Am început.

NAŞTEREA

N'au fost măslini, nici dafini, nici smochini..
Pământul sfânt nu e al Galileii —
La noi e Nazaretul. Ioachim
De pe pridvor priveşte Râul Doamnei.

Stă moşul alb în portul dela ţară,
Dar sufletul într'ânsul e catran,
Căci Domnul n'a vroit copii să aibă
Şi oamenii cu râs l-au judecat.

Stă Ioachim şi'n sufletu-i se roagă
Ca 'ntr'un pustiu de piatră şi nisip.
Inchină Domnului viaţă dreaptă,
Jertfeşte ce-a arat şi ce-a sădit.

Cu furca 'n brâu mergi, Ano, în livadă
Să'ţi pască pomişorii albi din mâni,
Ca miei priori născuţi în primăvară,
Plângând că nu eşti mamă, să-i mângâi.

Sub un mălin în floare, te aşează —
Un cuib de granguri cântă pe un ram.
Te roagă, Ano, Domnului, căci iată
De-o floare pomu'n rai s'a scuturat.

Prin nori de-argint petala se pogoară;
Cu umbra'n cruce cade un lăstun —
Şi casa ta, Ioachime, e albă
De binecuvântarea unui prunc.

COPILĂRIA

Cine să ghicească taina? Cin' să creadă
Că'n fetiţa cu opinci şi cu opreg,
Maica Domnului se va ivi odată...
Nici părinţii ei, privind-o, nu 'nţeleg.

Mieii Tatălui îi paşte pe toloacă,
Duhul sfânt ca un porumb îi stă pe mâni
Şi pe când copiii satului se joacă,
Clopote îi sună seara în fântâni.

Ingerii o ţin cu basme lângă vatră,
Beau cu dânsa spuma laptelui din blid.
Aripi sboară de se mişcă 'n prag o piatră
Sau argaţii poarta mare de-o deschid.

Spun vecinii: „Ioachime, fii de pază
Că'ţi boleşte fata mică de-un deochi“.
Dar un orb în faţa ei îngenunchiază
Şi se roagă şi pricepe fără ochi.

JURUIREA

Şi dacă a fost Sântă Măria cea mică,
Să meargă la hram cu toţi se ridică.

Şi dacă-a fost ziua de toamnă senină
Când urcă Negoiul pe zări de lumină,

Pe drumul cu plopii foşnind frunza rară
Părinţii Mariei porniră în ţară.

Fetiţa 'n căruţă şedea între ei —
Ca apa de şipot erau ochii ei.

Trecură o vale şi două şi şapte...
E noapte şi cerul e calea de lapte

Pe care se duce car mare şi — Oier, —
Ioachime, schitul nu e nicăieri.

Zadarnic ceri drumul pierdut, la o stână.
Fetiţa adoarme cu capul pe mână

Şi maică-sa ţolul îl trage pe ea —
Maria acolo sfânt vis că visa.

Şi iată prin frasini răsare lin luna...
Argintul din vis se lasă ca bruma.

Un schit se vesteşte, nou-nouţ, din pământ
Ca Sântă Măria să'i fie hram sfânt...

Şi cum calcă fata cu frică 'n altar,
In cer sună buciume peste hotar.

Şi cum se închină smerit la icoane,
Toţi îngerii Domnului cântă în strane.

(urmează)

ION PILLAT

LUIGI PIRANDELLO

Evantaiul de hârtie

Grădinița publică sărăcăcioasă și prăfuită, în acea dogoritoare după amiază de August era aproape pustie, în mijlocul pieții largi, împrejmuită jur-împrejur de case înalte, văruite cu galben, moțăind și ele în zăpușeală.

Tuta intră acolo, cu copilul în brațe.

Pe-o bancă la umbră, un moșneguț slab, pierdut într'o haină sură de alpaga, ținea pe cap batista. Peste batistă, pălăriuța de pae, îngălbenită. Iși suflecase cu grijă mânecele peste manșete și cetea jurnalul.

Alături, pe aceeași bancă, un lucrător rămas fără lucru dormea cu capul în brațe, rezemat pe-o coastă.

Din când în când, bătrânul se lăsa de cetit și se'ntorcea să se uite cu oarecare strângere de inimă la vecinul său, căruia era gata-gata să-i cadă de pe cap ruptura de pălărie unsuroasă, stropită cu var. Fără doar și poate că acea pălărie, cine știe de câtă vreme așa, în cumpănă, ba cade ba nu cade, începea să-l scoată din sărite: îi venea sau să i-o așeze bine pe cap, sau să i-o trântească jos cu'n dos de mână.Icnea ; apoi își aruncă ochii la băncile din preajmă, să vadă de nu care cumva s'ar fi întâmplat să descopere alta, dar tot la umbră. Era una singură, nu prea departe ; dar stătea pe ea o babă groasă, îmbrăcată ca vai de capul ei și care, ori de câte ori se întorcea el într'acolo să se uite, lărgea gura știrbită într'o nesfârșită căscătură.

Tuta se apropie zâmbind, încetișor, în vârful picioarelor. Duse un deget la buze, în semn de tăcere ; apoi, ușurel de tot, apucă cu două degete pălăria celui adormit și i-o puse la loc pe cap.

Moșneagul stătu să urmărească din ochi toate acele mișcări, la început mirat, pe urmă ciudos.

— Să-ți ajute Dumnezeu, conașule — îi spuse Tuta, zâmbind mereu și ploconindu-se, de par'că i-ar fi făcut lui acel serviciu, nu lucrătorului care dormea.

Dă-mi și mie un gologan pentru copilașu' ăsta !

— N'am! — îi tăie scurt vorba moșneagul mânios (cine știe de ce), și'și lăsă ochii pe jurnal.

— Vai de capu' nostru ! — oftează Tuta. Dar Dumnezeu tot nu ne-o lăsa.

Și se duse să stea dincolo, pe banca cealaltă, lângă baba zdrențăroasă, cu care intră numai decât în vorbă.

Abia împlinise douăzeci de ani: scundă, grăsulie, albă ca laptele la piele, cu părul lucios, negru, împărtit în creștet, întins pe frunte și legat în codițe mărunte la ceafă. Ochii șireți îi sticleau, îmbietori. Când și când își mușca buzele. Iar născiorul-i în sus, cam strâmb, tresărea.

Povestia bătrânei nenorocirea ei. Bărbatul...

Din capul locului bătrâna îi aruncă niște ochi cari stabileau pactul conversației și anume : de voia să'și verse focu. hai, era dispusă s'o asculte; de voia însă s'o înșele pe ea, apoi asta, nu!

— Bărbat cu cununie?

— Ne-am cununat la biserică.

— Ei, la biserică...

— Da ce? nu mi-i bărbat?

— Păi vezi bine că nu, fetico: n'ajunge.

— Cum n'ajunge?

— Uite-așa: n'ajunge! —

Bătrâna, avea dreptate. N'ajungea. De la un timp, într'adevăr, acela voia să scape de dânsa, și cu de-a sila o trimesese la Roma, să caute să intre pe undeva doică. Ea nu voia să se ducă; își dădea seama că era prea trârziu, căci copilașul avea acum cam șapte luni. Stătuse două săptămâni acasă la un samsar, a cărui nevastă, ca să'și scoată banii cheltuiți și ce'i datora Tuta pentru odaie, cutezase în cele din urmă s'o sfătuiască...

— Ințelegi? Pe mine! —

De „inimă rea" îi secase laptele. Și acuma nu mai avea nici măcar pentru copilaș. Nevasta samsarului îi luase cerceii și bucceaua cu care venise de la țară. Din ziua aceea era pe stradă.

— Zău dacă mint! —

Să se întoarcă la țară nici nu putea, nici nu voia: bărbatul n'ar mai fi luat-o la el. Ce să facă, până una alta, cu acel copilaș care-i lega mâinile? Fără doar și poate, n'avea să găsească nici măcar să se bage servitoare.

Bătrâna o ascultă cu neîncredere, căci îndruga toate acele lucruri, cași cum n'ar fi fost deloc desnădăjduită; ceva mai mult, repetând adesea acel: — **Zău dacă mint!** al ei, — zâmbea.

— De unde ești? — o întrebă bătrâna.

-- De la Core. —

Și rămase o bucată, de parcă ar fi revăzut în gând satul acela îndepărtat. Apoi tresări; se uită la plod și spuse:

— Unde să'l las? Aici jos? Vai de capu' lui săracu'! —

Il ridică în brațe și'l sărută cu foc, de mai multe ori.

Bătrâna spuse:

-- L'ai făcut? Plângeți păcatele!

— Da' eu l'am făcut? — se răzvrăti fata. — Și-apoi, ce: l'am făcut și Dumnezeu m'a pedepsit. Da' pătimește și el, săracu'! Ce-i el de vină?

Dumnezeu ăsta nu face pe dreptate. Și dacă nu face el, închipuește'ți cum facem noi. Ia, niște zile amărâte!

— Lume, lume! — oftă baba, sculându-se cu mare greu.

— Vai de capu' nostru! — adăogă, dând din cap, o altă bătrână asmatică, grăsulie, care trecea pe-acolo, sprijinindu-se într'un băț.

Cealaltă scoase dintre zdrențe un săculeț murdar care'i spânzura de brâu, ascuns sub fustă și scoase din el un dărăb de pâine.

— Na, vrei?

— Dă-o'ncoa'! Să-ți răsplătească ăl de Sus. — se grăbi să-i răspundă Tuta.

Mi-e foame. Crezi că's nemâncată de azi dimineață?

Rupse bucata în două: un dărăb, mai mare, pentru ea; pe celălalt îl înfipse între degețelele plăpânde și trandafirii ale copilașului, care nu voiau să se deschidă.

— Papa, Nino. Bun! Tii!... ce mai bunătate! Papa, papa.

Bătrâna se duse, târându-și picioarele, împreună cu cealaltă cu bățul.

Grădinița se mai însuflețise. Ingrijitorul uda florile. Dar nici la improșcăturile de apă nu voia să se trezească din visarea în care păreau cufundați — visare de-o nesfârșită jale — acei sărmani copaci răsăriți din straturile rare, înflorite de coji de poame și de ouă, de bucăți de hârtie și apărate de țepi și stinghii, rupte pe ici pe colo, ori de-un șir de stânci de var, în care erau scobite băncile.

Tuta prinse a se uita la havuzul rotund care izvora în mijloc, a cărui apă vierzue mocnea sub un zăbranic de praf, care se rupeau din când în când la bufnitura vreunei coji de portocală azvârlită de cei ce stăteau în preajmă.

Soarele scăpătase de-al binelea, și-acum mai toate băncile erau la umbră.

Pe una de-aproape, veni să stea o doamnă cam de treizeci de ani, îmbrăcată 'n alb. Avea părul roș, ca arama, ciufulit, și fața pistruiată. Părând gata să moară de căldură, căuta să dea la o parte din față-i un băiețaș îmbufnat, galben ca ceara, îmbrăcat marinărește; până una alta, se uita în toate părțile, nerăbdătoare ascuțindu-și ochii miopi, de parcă ar fi așteptat pe cineva; și iar dădea ghes băiatului să'și găsească mai încolo vre-un tovarăș de joacă. Dar băiatul nu se mișca: ținea ochii ațintiți asupra Tutei care mânca pâinea. Și Tuta se uita și cătă țintă spre acea doamnă și pre acel băiat; de-odată spuse:

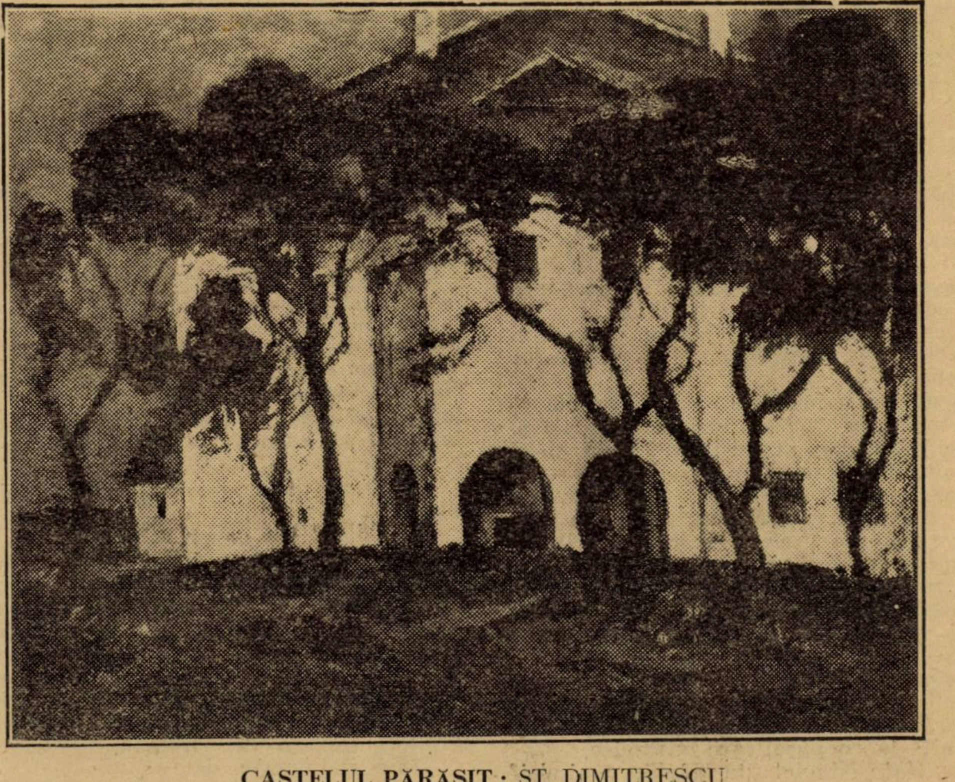

CASTELUL PĂRĂSIT : ȘT. DIMITRESCU
— Salonul Oficial —

— Nu vă fie cu supărare, da poate ai nevoie de vre-o femee la spălat rufe ori la bucătărie cu ceasu'... Nu? Fără supărare!

Apoi, văzând că băiatul bolnăvicios nu'și mai lua ochii de pe ea și că nu voia să asculte de îndemnul tot mai stăruitor al mamii sale, îl chemă la dânsa:

— Vrei să vezi copilul? Vino de'l vezi, mâncate-ar mama, vino!

Băiatul, îmbrâncit zdravăn de mamă-sa, se apropie; se uită un timp la copilaș cu ochii sticloși ai unui pisic ciomăgit; apoi îi smulse din mânuță bucata de pâine. Copilașul începu să țipe.

— Nu! săracul de el! — exclamă Tuta. — I-ai luat pâinea? Vezi că plânge! I-e foame... Dă-i măcar o bucățică.

Ridică ochii să cheme pe mama băiatului, dar n'o mai văzu pe bancă: vorbea colo în fund, dând din mâini, cu un omuleț bărbos care-o asculta și nu prea, cu un ciudat zâmbet pe buze, cu mâinile la spate și cu pălăria zvârlită pe ceafă. Copilașul, într'acestea, țipa cât îl lua gura.

Apoi stăi tu, — făcu Tuta, — că o bucățică tot ți-o iau eu...

Atunci și băiatul începu să răcnească. Dădu fuga mamă-sa, căreia Tuta, cu **sărut mâna**, îi lămuri cele întâmplate. Băiatul strângea cu amândouă mâinile la piept dărăbul de pâine fără să vrea să'l dea, nici chiar la îndemnul mamei sale.

— Il vrei? Da'l mănânci, Niunu? spuse doamna roșcată. — Nu mănâncă nimic, da știi — nimic: sunt disperată! Măcar de-ar vrea cu totdinadinsu... Da e un capriciu... Fii bună și lasă-i-o!

— Da, da, bucuroasă, — făcu Tuta. — Na, mănânc-o tu...

Dar băiatul dădu fuga la marginea havuzului și aruncă în apă bucata de pâine.

— La peștișori, mă? — excalmă atunci Tuta, râzând. — Da nici al meu n'a mâncat de loc... N'am lapte, n'am casă, n'am nimic... Zău așa, cucoană dragă... Nimic!

Doamna era grăbită să se 'ntoarcă la omulețul care-o aștepta colo: scoase din punguliță doi bani și-i dădu Tutei.

— Să te răsplătească Dumnezu — îi spuse din urmă, aceasta. — Nani, nani, taci nu plânge: c'acu o să'ți cumpăr acadele, taci cu mama! Am făcut rost de gologani cu pâinea babei. Taci cu mama! Nu vezi că sântem bogați...

Copilul se potoli. Ea rămase, cu cei doi gologani strânși într'o mână, să se uite la lumea care-acuma umplea grădinița: copii, doici, soldați...

Gălăgia nu se mai isprăvea.

Printre fetițele care săreau la coardă, și băieții cari se fugăreau, și țâncii urlând în brațele doicelor care stăteau la taifas, liniștite, între ele, și fetele din casă care făceau dragoste cu soldații, dădeau târcoale vânzătorii de semințe, de covrigi ori de alte bunătăți.

Ochii Tutei se aprindeau, uneori și buzele i se deschideau într'un ciudat zâmbet.

Așa dar nimeni nu voia să creadă că nu mai știa cum să facă, încotro s'o apuce? Mai-mai să nu-i vină nici ei să creadă. Dar era chiar așa. Intrase acolo, în acea grădiniță, să caute nițică umbră; pierduse cam vre-un ceas; putea sta până seara; și pe urmă? unde să petreacă noaptea, cu acel copilaș în brațe? a doua zi? și pe urmă? N'avea pe nimeni, nici măcar la țară, afară de-acel om care nu mai voia să știe de dânsa; și-apoi, cum să se întoarcă? — Păi atunci? Nu'i nici o scăpare? Se gândi la afurisita de babă care'i luase cerceii și legătura. Să se ducă iar acolo? Sângele i se urcă la cap. Se uită la copilașul care adormise.

— Hai, Ninule! în gârlă amândoi? Iac'așa...

Ridică brațele, voind parcă să'l arunce. Și ea pe urmă-i. — Ce tot spun eu! Nici gând! — Ridică fruntea din pământ și zâmbi, uitându-se la trecătorii din față.

Soarele asfințise, dar căldura nu se dădea învinsă, înăbușitoare. Tuta își desfăcu bluza la gât, descoperind un colț din sânul ei alb.

— Cald?

— Să mori și alta nu!

Ii stătea în față un moșneguț cu două evantalii de hârtie înfipte la pălărie, cu alte două în mână, deschise, bătătoare la ochi, cu un coș după braț, plin cu tot felul de evantalii încâlcite roșii, albastre, galbene.

— Doi gologani!

— Nu'mi trebuie! — spuse Tuta, dându-i cu umărul. — De ce's? de hârtie?

— Da ce vrei? de mătase?

— Io-te colea! și de ce nu? — făcu Tuta, privindu-l cu un zâmbet de sfidare; apoi crăpă mâna în care ținea cei doi bani și adăogă: — N'am decât pe ăștia. Cu un ban, nu-l dai?

Moșneagul dădu din cap, cu demnitate.

— Un ban? Da ce-am mâncat!

— Ei, hai, ducă-se naibii! Dă'l încoa! Nu mai pot de cald. Copilul doarme... Oi face eu ce-oi face! Bun e Dumnezeu.

Ii dădu cei doi gologani, luă eventaiul și, deschizându-se mai tare la piept, prinse a'și face vânt de zor, acolo, pe sânul aproape descoperit, râzând, privind, semeață, cu ochi sticloși, îmbietori, ațâțători, soldații cari treceau.

(din italienește de)

ALEXANDRU MARCU

Păcat Național

In casa magistratului X, eram adunați la ceai o societate de câteva persoane. Rupând cozonac cu delicatețǎ și sorbind binișor din ceai, fiecare se executa, în privința protocolului, cu meșteșug, introducând în șivoiul conversației, aportul său de spirit, de elocință, de bună dispoziție. Astfel încât, deși masa durǎ o orǎ, nimeni încă nu adormise complet: conversația plutea grațios pe aburii ceaiului, ca o frunză pe apă.

Bărbații, ca să nu pară ciclopi, se 'ntretineau, cu competință asupra modelor feminine; cât despre cucoane, dânsele exploatau, cu abilitatea consacrată, chestiunile politice la ordinea zilei. De la deprecierea leului și până la recentul accident de automobil din dosul gării, subiectele se deșirau și se comentau elegant, cu concesii reciproce asupra datelor inutile, lăsând duhului jocul liber al născocirii. Se râdea, când mai discret, când mai accentuat și toată lumea părea fericită, afară de colonelul Cercel Petrescu, care, înfipt cu demnitate în coasta domnului consilier, da semne vădite de neastâmpăr. Când însă, șirul faptelor diverse fu înlocuit complet de către cea mai principală chestiune a țării noastre: agricultura; chestiune prea arzătoare, pentru ca fiecare invitat să nu aibă cel puțin o părere asupra ei, colonelul Cercel își apăsă cravata albă, de cauciuc, care-i jena, ca să zic așa, nodul gordian. își șterse sudoarea de pe frunte și tuși la urechia consilierului:

— Heh, asta nu e jucărie, dom'le consilier!... Suntem o țară agricolă; fără agricultură ne prăpădim. Noi n'avem industrie, ca, de exemplu, Franța sau Germania; noi facem pâine, domnule, aea e!

— Mare adevăr! șopti cu vocea pe jumătate, consilierul. E tocmai ceeace...

— Pardon, dă-mi voe!... aici nu e de glumă! Trebue să se sfârșească odată cu vorba goală, să se treacă la fapte, să se încurajeze producția, să se dea prime pentru cultivatori, să se creeze mijloace de transport...

— O, domnule colonel..., zâmbi, sceptic, consilierul.

— Nu, dați-mi voe! Aici nu e chestiune de vorbe late, de discursuri sforăitoare, e vorba de viitorul țării, dom'le consilier și eu cred că asta trebue s'o aibă în vedere cei ce conduc destinele patriei; aea e! Agricultura nu se face cu vorbe, se face cu plugul, cu coasa și cu sudoarea frunții...

...Nu trebui mai mult pentru ca punctul concentric să devină, cu ultimile vorbe, spuse răspicat, colonelul Petrescu. Grăia sacadat, punea punctul pe i, cum zice românul, răspundea cu largi teorii interpelărilor celor mai sfioase, își ștergea nădușala de pe frunte, îndesa cravata, sau își plesnea manșetele rotunde, pe jumătate scoase.

— Suntem sătui de politicianism și demagogie! Românul e un popor de viitor; păcatul lui e că e prea guraliv. Fiecare se simte chemat să facă pe reformatorul, fiecare vrea să-și spună părerile; și în fond sunt toți niște palavragii și nu fac cât o ceapă degerată!

— Pardon, să-mi dai voe, Cercel, interveni cu ton de largă diplomație, d-na Sperjescu, sora vorbitorului — modelând cu vârful degetelor un cocoloș albicios — sunt și printre ei oameni cari...

— Nimic! Toți sunt lăudăroși, toți sunt guralivi și în fond nu sunt buni de nimic. Dacă, în loc de discursurile dela Cameră fiecare deputat s'ar ocupa de gospodăria urbei lui, dacă fiecare senator ar face la fel, dacă...

— Ei, dar vezi că... oftă consilierul.

— Cu drept cuvânt! Eu ce zic?! Toată lumea vorbește și nimeni nu face nimic. Ia chestiunea podurilor de peste Olt — aici să-mi dați voe, că sunt în specialitatea mea — ei, credeți că pe podurile astea de lemn se va putea scurge marea productie **a grânarului țării,** care este Oltenia?! Credeți oare una ca asta?! Nu, niciodată! E revoltător, domnilor!... Și să mai crezi în creșterea leului, în urcarea valutei, în leul franc! Niciodată; asta s'o știți dela mine, — aea e! In țara noastră toată lumea vorbește, dar nimeni nu face nimic; toți se pricep dar nicio pricopseală! Deaceea mergem ca racul!...

Domnul consilier e ultimul mesean, care-și pune, cu grație, șervetu pe masă! Ceilalți s'au adunat în jurul colonelului combativ. Din când în când unii ar vrea să-l întrerupă; Cercel îi ghicește din ochi și, înainte de a deschide gura, le și aruncă o frază, ca și cum le-ar fi înțeles gândurile.

— Vedeți pe german... germanul nu vorbește, germanul tace și face; fiecare neamț își vede de treaba lui, nu se amestecă unde nu-i ferbe oala. La noi... care 'ți-e, domnule, reforma administrativă?! Ce-mi făcuși, domnule, cu votul universal?! Unde 'ți-e, domnule, exproprierea?!... Vorbe! Vorbe! Vorbe!...

— Prin unele părți..., îndrăzni consilierul, cam plictisit.

— Nimic, ascultă-mă pe mine! Noi suntem un popor inteligent, dar—aea e!

— Pardon, dă-mi voe! mai făcu o încercare judecătorul.

— Ceeace ne omoară e gura! Facem pe oratorii, terorizăm, dar nimic! Nu zic eu bine, dom'le consilier?! Cine vorbește multe nu face treabă! Românul e un popor guraliv. — Aea e!... s'o știți dela mine!

MIHAIL CELARIANU

Polivalența estetică a naturii

de **LUCIAN BLAGA**

Printr'o iluzie optică, pe care vom lămuri-o, „natura“ a fost aproape totdeauna un fel de măsură și termen de comparație pentru opera de artă. Și aceasta nu numai pentru teoria estetică a imitațiunei cum timpurile nouă au împrumutat-o nedeghizată dela Plato-Aristotel, și nu numai pentru manifestul alarmant al naturalismului din partea a doua a veacului al XIX-lea. Până la expresionismul plin de lăuntrice divergențe al începutului nostru de veac — toate curentele de artă din ultimele secole nè invită prin criticii lor reprezentativi să ne adăpostim subt cortul naturii. Deși străbătută de sensuri echivoce, „natura“ ne e recomandată ca supremă valoare estetică. Pentru ca să nu ne întoarcem prea departe înapoi în istorie, putem începe trecerea în revistă a curentelor cu clasicii francezi. Pentru ei a vorbit răspicat, cum cerea imperativul cartezian al timpului, marele Boileau. In scrierile lui cuvântul „natură“ e nu numai odată scos în reliefată evidență, cu un accent apăsat, ce nu mai îngăduie nici o îndoială asupra părerilor ce le avea acest temut legiuitor despre cel mai înalt principiu de orientare al creației artistice.

Rien n'est beau que le vrai ; le vrai seul est aimable.

(Ep. IX)

In altă parte dă artistului sfatul :

Que la nature donc soit votre étude unique.

(Art poètique, III)

Mai târziu rococoul ușurel al saloanelor literare se ridică împotriva marilor pasiuni și a monumentalului clasic-baroc ca împotriva unui ce „nefiresc“ și „exagerat“. Rococoul cultivând mai presus de orice viața de salon, nu mai poate accepta grandilocvența barocului ; în ce privetșe natura rococoul o vede ca poantă spirituală, o îndrăgește în dimensiuni mici ca natură pastorală cu aparențe înflorite și jucăușe. Evadând din saloane, sentimentalismul lui Rousseau, profetic hrănit de aerul imens al pădurilor prin cari a vagabondat, se înalță împotriva raționalismului sceptic și a sensualismului frivol al rococoului, tot în numele **naturii.** Clasicismul olimpic de obârșie mai nouă al lui Goethe are pentru el însuși, marele panteist și iubitor de viață, semnificația profundă a unei apropieri de **natură** și de intențiile cele mai intime ale acesteea. Cu o ironie pe care istoria adesea și-o permite la adresa propriilor creații, romantismul care a urmat noului clasicism se crede svâcnit din inima **naturii** împotriva formalismului sec și steril al clasicilor. Acelaș romantism pare însă retoric, patetic și nenatural — naturalismului, care i-a luat locul în dialectica avansată a devenirei istorice. Naturalismul pretinde că e o oglindire cu mult mai fidelă a naturii decât romantismul, care cu o generație în urmă se proclamase oracolul ei magic cu graiuri adânci și întunecate. Mai târziu cel mai naturalist dintre naturaliști pare totuș un simplu romantic întârziat față cu tendențele mai recente ale impresionismului curent, care la timpul său **reclamă exclusiv pentru sine conformitatea desăvârșită cu natura imediată în** veșnică schimbare și nealterată prin geometria inerentă intelectului uman.

Precum se vede aproape fiecare din curentele artistice ce s'au ivit în istoria europeană dela clasicismul francez încoace, se crede cel puțin cu un pas mai aproape de natură decât curentul premergător. Oricare din aceste curente s'a închipuit sprijinit de jocul de forțe și forme ale naturii și a încercat să-și însușească singur dreptul de a fi privit ca o emanație directă a acestei „naturi“ pline de înțelesuri. De fiecare dată un nou curent găsește că înaintașii au creiat forme pretențioase potrivnice naturii, și de fiecare dată noul curent isbutește pentru câtva timp să sugereze impresia că e sigurul care umblă pe acelaș drum pe care umblă și „natura“. Acest repetat apel la natură dovedește că ea e privită ca o supremă operă de artă și ca o ultimă justificare hotărîtoare a operelor de artă omenești. Desigur perzistenta asemuire, ce s'a făcut din generație în generație între creațiile geniului omenesc și „natură“, constituie o ciudată problemă de psihologie sau de filozofie culturală. Pentru noi această curioasă încopciere a artei de natură, încercată iluzoric prin atâtea acte revoluționare, alcătuește o serioasă documentare istorică a unui fapt ce-și caută încă formularea. **Se pare că „natura“ e din punct de vedere estetic polivalentă.** Mai mult sau mai puțin tautologic formulată, această multiplă valență ar însemna că natura poate să fie adusă în legătură tot cu alte și alte valori și realități spirituale. In adevăr se pare că natura își schimbă sensul cu fiecare epocă istorică. Când clasicii în frunte cu Boileau rostesc cuvântul „natură“ se gândesc desigur mai mult la închiegările și întruchipările platonice, tipice și monumentale ale acesteea, decât la ceeace noi cei de azi suntem obișnuiți să numim apariții accidentale și tugare ale naturii. Rococoul vede în natură un decor binevenit pentru sensualismul ușor al epocei. După statica clasică romantismul reduce natura la valori dinamice ce sparg geometria netedă și economică a creerului nostru euclidic. Impresionismul dematerializează natura, disolvând-o în efecte de lumină curgătoare ca momentele în cari se desfășură. Natura, aluat de-o uimitoare plasticitate, suportă deci cu orice nouă epocă diformările stilistice ale istoriei. Dacă ne-am orienta după criticii de artă din diferitele timpuri, după gravii legiuitori estetici sau după înfocații autori de manifeste, ar trebui împotriva evidențelor să credem că arta s'a apropiat tot mai mult de natură. Procesul istoric e însă altul. Natura își schimbă înfățișarea în fiecare nouă etapă, însușindu-și oarecum tendențele caracteristice ale artei timpului. Cunoscuta observație că nu opera de artă se orientează după natură, ci natura după opera de artă, câștigă prin aceasta un înțeles istoric mai adânc decât putea să-l aibă în imaginația paradoxală a lui Oskar Wilde. Toate curentele s'au ridicat în numele „naturii“, fiindcă reprezentanții săi au atribuit **acesteea** printr'o adâncă iluzie intențiile ce și le voiau realizate prin **arta** lor. In momentul când o foarte diferențiată conștiință critică a zădărnicit confuzia aceasta, manifestele artistice au devenit mai precise și mai puțin naive ca formulare filozofică. Dacă în anii din urmă nu ne-am fi dat așa de bine seama de relativitatea istorică a noțiunilor, a concepțiilor, și nu s'ar fi convenit să se înțeleagă prin cuvântul „natură“ imensul ansamblu **sensorial** în spațiu și timp, ne-am fi pomenit poate și cu proclamarea expresionismului ca o oglindă a naturii. Cum însă conștiința critică a timpului a împiedicat o nouă încopciere a artei de natură și un nou mit al naturii — expresionismul se ridică întâia oară împotriva **naturii,** cu nădejdea totuș de a da **„esențialul“** acesteea ! Esențialul naturii ? S'ar fi crezut un moment că am ieșit din iluzia prin care atribuim naturii ceeace voim prin arta noastră. Dar nu, expresionismul crede la fel că ceeace creiază el în artă e **esențial** naturii.

LUCIAN BLAGA

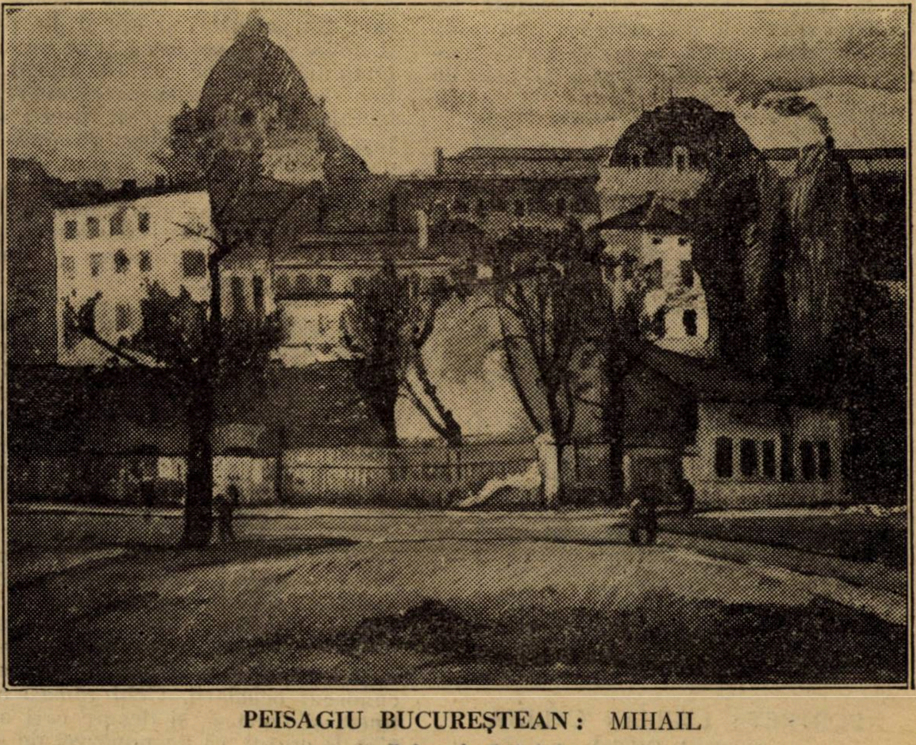

PEISAGIU BUCUREȘTEAN: MIHAIL

— Salonul Oficial —

Ulciorul lui Farkas Gyelley

de ANDREI ADY

Din vestitul parc al ruinatului castel Gyelley timpul a făcut grădină de zarzavat. Şi în dupăamiezile de vară bătrânul Farkas Gyelley îşi citeşte gazetele în mijlocul acestei grădini bătută de soare, arsă şi părăginită. Lângă fotoliul bătrân, prin gura deschisă, îşi răspândeşte mirosul de rachiu un vechiu ulcior posomorât şi verde. — Uneori în colţul cel mai de sus al grădinei de zarzavat se iscă un sgomot ciudat, o larmă înfricoşată. Farkas Gyelley îşi sărută liniştit ulciorul: nu-i nimic. Nu-i bubuit de tun, nici trăznet: de pe acoperişul prăbuşit al castelului Gyelley cad ţiglele. Acesta nu mai este un lucru nou, uneori se surpă şi pereţi; tristă şi posomorâtă mai e viaţa în lumea de azi.

Căci bubuitul tunurilor şi al trăznetelor nu era o muzică necunoscută pentru urechile lui Farkas Gyelley. Era doar acelaş Gyelley, cel din urmă Gyelley, vestitul căpitan din garda naţională. Omul acesta atât de bătrân şi de ciudat a spânzurat odinioară pe preotul român din Ghiriş. Şi tot el a tratat prieteneşte în patruzeci şi nouă, şi a dat mâna, cu tribunul român Şişca. Aşa era el în floarea vieţii: sânge de Gyelley nesocotit şi neastâmpărat. Suflet de nemeş ungur ciudat, neliniştit şi frumos; plămada uimitoare a unui veac uimitor. Căuta moartea şi în fiecare zi se oferea ei, pe vremea când îndrăgea viaţa. Se lăuda că e admirator al lui Voltaire şi îi plăcea totuşi, ca unui copil entuziast, să-şi zornăie sabia până la Jibău.

Şi iată. că a trecut demult şi Jibăul şi armistiţiul şi umilirea şi nădejdea şi amărăciunea. Şi acuma e de nouăzeci de ani şi trăeşte şi bea rachiu în grădina de zarzavat.

◆

Gazetele pe cari le citeşte Farkas Gyelley sunt vechi de cincisprezece ani. Patimi de acum cincisprezece ani stârnesc în inima lui Farkas Gyelley mari furtuni. El nu bănueşte lucru acesta, pentrucă de cincisprezece-douăzeci de ani el nu mai este decât un biet copil grotesc cu barbă albă. Timpul care se rostogoleşte şi aleargă i-a jucat o festă glumeaţă lui Farkas Gyelley. L-a hărţuit, l-a bruftuit şi în cele din urmă i-a luat totul. Şi cele cinci moşii şi multe curţi boereşti şi pivniţile cele bogate şi „morile lui Gyelley" cele vestite. I-a luat tot: banii, cinstirea, mândria şi chiar amintirea.

Iar o bucătăreasă slovacă i-a schimbat parcul într'o grădină de zarzavat. Femeia aceasta da târcoale în jurul lui, de parcă chiar soarta a trimis-o. Odinioară era o slujnicuţă frumoasă şi albă; şi ea fu aceea, care a dus la îndeplinire porunca sorţii. Ea a vândut moşiile, „morile lui Gyelley", curţile boereşti, cirezile de vite. Şi nu i-ar părea rău, dacă moartea ar scăpa-o cel puţin de copilul ăsta bătrân. Dar fără îndoială moartea n'a uitat de câte ori s'a bătut joc de ea, odinioară, căpitanul din garda naţională. Şi din pricina asta nu vine să-l ia pe Farkas Gyelley, măcar că bucătăreasa slovacă îi împuţinează şi mâncarea. Şi nu-i mai vin bătrânului nici gazete proaspete, dar le strânge şi le citeşte pe cele învechite şi îngălbenite din prisacă. Şi Farkas Gyelley — având alăturea ulciorul cel vechiu — se însenineazâ, se posomorăşte sau se frământă pentru lucrurile aflate din gazetele de acum cincisprezece ani.

◆

Farkas Gyelley crede că Moise jidovul îi trimite în fiecare zi litrul acela de spirt rău mirositor. Dar Moise jidovul a murit de vre-o douăzeci de ani, poate că şi băiatul lui va fi murit. Dar lasă-l pe Farkas Gyelley în credinţa, că e încă stăpân, şi că Moise îi datoreşte rachiul ăsta. Rachiul de pomană i-l plăteşte lui Gyelley o rudă din satul vecin. Şi tot ruda aceasta se îngrijeşte de câte o înghiţitură de vin la sărbători şi Duminica. Las' să mai bea câte un pic Farkas Gyelley şi să mai uite, dacă uneori s'ar mai întâmpla cumva să-l ispitească amintirea-i întraripată. Şi dacă mai poate: las' să vadă, în căpăţânile de varză, goruni şi străvechi. Şi dacă mai are fantesie: din aracii de fasole, să făurească un parc umbros. Şi în îmbătrânita şi cicălitoarea bucătăreasă slovacă, să vadă tot pe fecioara de odinioară: ştrengară, rumenă şi blondă. Şi dacă mai poate: să-şi închipuie că are copii. Copii cari făuresc şi pe mai departe istoria acestui sat şi acestui ţinut; să-şi viseze vechile lui visuri din patruzeci şi opt şi din patruzeci şi nouă. — Să ocărască şi să blesteme întâmplările noi pe cari le află din gazetele de acum cincisprezece ani. Şi să nu bănuiască o clipă măcar, că el a ieşit din făgaşul vieţii. Că viaţa s'a jucat un pic cu dânsul şi apoi, glumind, l-a părăsit în grădina de zarzavat, unde în patruzeci şi opt copacii parcului vuiau aşa de majestos. Unde ţineau consfătuiri, şi unde se înălţase spârzurătoarea preotului român din Ghiriş.

*

De câteori sătenii curioşi treceau pe acolo, aruncau pe furiş priviri curioase în grădina rău îngrijită a lui Gyelley. Dacă era soare şi vreme frumoasă, Farkas Gyelley se afla acolo. Din când în când ducea ulciorul la gură şi apoi iarăşi începea să citească gazetele cele vechi. In mâinile tremurătoare ale bătrânului nemeş, gazetele galbene şi învechite îi foşniau şi îi hohotiau vechile lui isprăvi demult îngropate şi ridicole. Copii ştrengari strigau spre grădina de zarzavat cuvinte neghioabe şi nemiloase. Farkas Gyelley şedea, uita şi citea mai departe, liniştit. Avea ochi frumoşi, albaştri. Ochi de nouăzeci de ani, cari n'au cunoscut ochelarii. Ochi rămaşi albaştri, tineri şi frumoşi, şi despre cari nimenea n'ar fi crezut, că de nouăzeci de ani privesc mereu la lumea asta ciudată, nebună, veşnic nouă şi veşnic aceiaş.

Oare până când vor mai vedea ochii aceştia frumoşi: goruni uriaşi în nişte căpăţini de varză? Până când vor mai citi veşti proaspete în gazetele de acum cincisprezece ani? Pe înserat bucătăreasa slovacă vine cu o slugă bătrână şi gârbovită de ani, un român. Vine, ca de obiceiu, ocărând mânioasă. Il ridică amândoi pe braţe pe bătrânul Gyelley, ale cărui picioare demult sunt uscate; îl duc şi îl trântesc într'o odaie liniştită şi mucegăită a castelului în ruină. Apoi bucătăreasa slovacă îşi spune rugăciunea cea de toate zilele: Dumnezeu să o izbăvească odată de schilodul acesta bătrân, de blestemul acesta, de stăpânul grădinei de zarzavat, care a trecut de nouăzeci de ani, dar care în somn mai visează încă lucruri minuante. In vis bătrânul se vede flăcău, se vede cum merge la peţit într'o caleaşcă trasă de patru telegari, şi cum snopeşte pe Ruşi de îi făcea puzderii. Ulciorul binecuvânat, pe care l-a golit peste zi, îi aduce stăpânului grădinei de zarzavat visurile acestea frumoase.

*

Şi acuma urmează sfârşitul povestirii lui Farkas Gyelley. Căci a murit rudenia cea milostivă, şi iată, că într'o bună zi n'a mai trimis nimeni rachiu. Neliniştit, Farkas Gyelley întorcea pe-a parte şi pe cealaltă gazetele cele vechi şi îngălbenite, şi arăta mereu spre ulcior, bombănind şi gângăvind mânios.

Şi cum, cum nu, deodată începu să-şi amintească. Şi privi îngrozit paragina din jurul lui; era o zi frumoasă de Iunie în ziua aceea. Şi văzu căpăţinele de varză şi aracii pe care se urca fasolea, şi mai încolo văzu casa pe jumătate ruinată şi cu acoperişul găurit. Dar gorunii şi tufişurile de liliac şi aşternuturile de flori? A treia zi îşi aminti de moşii, de mori şi de cirezi. In ziua a patra, când bucătăreasa slovacă şi cu bărbatul servitor român îl purtară în casă, oftă scârbit. Deodată i se desfăşură pe dinaintea ochilor tot trecutul, şi în noaptea aceea nu mai putu nici adormi. Plânse, plânse, şi lacrimile acestea îi aduseră moartea, pe care până atunci o speriase mirosul rachiului. Şi ochii lui albaştri, frumoşi şi mereu tineri se înourară, când îşi aminti de viaţa lui trecută, şi când ştiu, că gazetele cele de acum cincisprezece ani, erau vechi de cincisprzece ani. — Şi vai cât de trist muri stăpânul grădinei de zarzavat.

Trad. din ungureşte de

IOAN LUPU

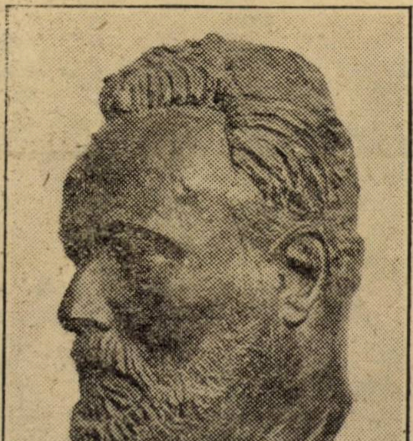

PORTRET: EMILIAN CELINA

— Salonul Oficial —

Seară de vară

Lin...,
In şoapta spicului de grâu
sbate inima verei,
şi vântul s'a întins de-alungul câmpului
ca un călător obosit.

Saltă iepuri în joc singuratic
şi tot saltând
iazul le cântă
şi melci din frunze de lipan
scot coarnele să vadă

Stejari bătrâni şi grei de ghindă
spun basme căprioarelor
Palesc mlădiţe de alun.
O! florile de liliac
sunt amintire numai.

FLORICA MUMUIANU

Politico-culturale

Din nou între fericiţii Dumbravilor Elizee

SAU

Ierarhizarea literară

CARAGIALE. — Aţi aflat?

DELAVRANCEA. VLAHUŢĂ, DUILIU ZAMFIRESCU. — Ce?

CARAGIALE. — Nu mai avem voe să convorbim între noi în coloanele „Viitorului".

DELAVRANCEA. — De ce?

CARAGIALE. — Auzi, că se opun familiile!

DUILIU ZAMFIRESCU. — Dar nu înţeleg de ce s'ar opune familiile. Noi vorbim cuviincios, nu ca **n. c.** de la „Gândirea".

DELAVRANCEA. — Nici ca **Serapion** dela „**Epoca**".

VLAHUŢA. — Nici ca **P. Ş., Ion Darie** şi ceilalţi de la „Cuvântul"; E ciudat lucru şi cu familiile astea. Cât trăim, nu ne pot suferi gloria; iar după ce venim aci, lăsându-ne gloria acolo ele ne-o apără în contra acelora, care ne-o întreţin....

DELAVRANCEA. — Fac şi ei ce pot.

VLAHUŢA. — Şi va să zică acum nu vom mai putea discuta nimic.

CARAGIALE. — Ba da; dar nu în „Viitorul".

DUILIU ZAMFIRESCU. — Eu ştiu că am vorbit totdeauna cu demnitate, şi demnitatea n'a devenit niciodată **ifos.**

DELAVRANCEA. — Şi eu am vorbit totdeauna cu sufletul; la forme n'am prea căutat, ca în totdeauna.

CHENDI. — Cu toate că aş fi putut face şi altfel, şi eu n'am vorbit decât cu sfială şi cu obiectivitate.

CARAGIALE. — Mie mi-a plăcut totdeauna libertatea, mă! Şi dacă mi-am dat în petec câteodată, e că aşa **am vrut**... Ia să mă lase în pace familia. Familia să-şi vadă de treburile ei!

VLAHUŢA. — E vorba mai putem ori nu mai putem discuta între noi?

DELAVRANCEA, — Dar nu-ţi spuse **Iancu**? Putem, dar în alte gazete — nu în „Viitorul".

DUILIU ZAMFIRESCU. — Dar în „Viitorul" ori altundeva tot acelaş lucru e. Ba dacă ar fi într'o revistă cu tiraj mai mare decât al „Viitorului", atât mai bine.

DELAVRANCEA. — Cu noutatea ta, **Iancule**, am pierdut un timp preţios... Ia spune, **Chendi**, ce e cu hierarhizarea?

CHENDI. — Iacă am adus iar pe **Trivale.** El e mai în curent. Şi apoi cu cât am fost pe tărâmurile cele grele ale pământului, tot mereu i-am imputat lui **Dragomirescu** mania de a tot cântări pe scriitori.

TRIVALE. — Domnul **Dragomiresca** nu cântăreşte **scriitorii,** ci **operele.** Dar scriitorii, fireşte, sensibili, — şi-o iau totdeauna asupra-i,

CARAGIALE. — Aşa am fost cu toţii, mă! Nu mai sântem acum; dar în viaţă, ne făceam foc şi pară, dacă auziam că se scrie **rău** despre vre-o lucrare, pe care o ştiam şi noi că e **proastă.** Numai decât: „Ne-a înjurat ăla!" „Ne-a ocărât celălalt", deşi nu era în joc decât **una** din operele noastre şi nu dintre cele bune.

VLAHUŢA. — Ciudat în adevăr mai e şi sufletul omenesc. Ştii, în adâncul sufletului tău, că ai făcut o operă slabă. Tremuri însă ca nu cumva s'o simţă şi altul. Şi, când se întâmplă s'o vadă, — vina cade pe el!

DELAVRANCEA. — Nu numai atât. Dar e adevărat şi contrariul. Când ştii că ai făcut un lucru mare şi frumos, criticele unora şi altora, în loc să te mâhnească, te bucură.

TRIVALE. — Să vă spun una: Ştiţi că domnul **Dagomirescu** nu cumpără decât gazetele care-l ocărăsc? Se vede că are simţimântul de care vorbiţi d-voastră, domnule **Delavrancea!**

CARAGIALE. — Aşa e, ne durea, când eram ocărîţi pe drept şi nu ne bucuram că eram lăudaţi pe nedrept. Din contră ne bucuram pe lauda meritată, mai puţin decât ocara nemeritată.

DUILIU ZAMFIRFSCU. — Aceasta însemenază că adevárata bucurie sau mâhnire nu vine **din afară**; ci tot **dinnăuntru.**

CARAGIALE. — Dar oricum ar fi fost dinnăuntru sau din afară, vorba e că ne supărăm foc, când critica ne lovia — la călcâiul... lui **Ahile.**

DUILIU ZAMFIRESCU. — Dar iar am pierdut şirul.

DELAVRANCEA. — Am cam luat-o razna!

CARAGIALE. — Ei, hai **Trivale,** deschideţi cioculeţul!

TRIVALE. — Sânt gata. Cum aţi spus şi d-voastră, scriitorii sânt foarte susceptibili; şi domnul **Dragomirescu** n'a ţinut niciodată seama — **din principiu**— de această susceptibilitate. Ştia foarte bine că pe această metcahnă se poate zidi ceva: o gaşcă, un cerc, un grup, chiar un partid (Vezi **N. Iorga**). Dar n'a vrut s'o facă! El a avut totdeauna marota **adevărului:** N'a preţuit pe oameni — cum cred unii politiciani rătăciţi în literatură — **după relaţiile personale,** ci **după operele lor.** Şi de-aceea în „Convorbirile critice veţi vedea laude la adresa unor adversari, care-l batjocoreau, şi critice, la adresa prietenilor. Adică, vorba vine, când spun adversarii şi prieteni; fiindcă în realitate niciodată domnul **Dragomirescu** n'a atacat, n'a criticat sau n'a lăudat pe cutare sau pe cutare; ci numai **operele** lor. Dar totdeauna, omul şi-o ia asupră-şi. Din pricina aceasta, după un an, doi, toţi cei strânşi împrejurul său şi cărora le scăpăra sufletul după o laudă şi n'o găsea la „Revista critică" la „Convorbirilor critice" au început să piardă răbdarea; iar alţii au început să devină furioşi când vedeau că laudele lui se îndrepta către operele adversarilor.

Gârleanu un i-a ertat niciodată că na fost pus mai sus de **Sadoveanu.**

Lucrurile au ajuns atât de departe că după trei ani au făcut un fel de conspiraţie în contra patronului. S'au înţeles cu **Gh. Vîlsan,** minunatul prozator de la Cluj, care însă, după aprecierea lui **Maiorescu,** se credea poet mare, — şi acesta, fireşte, mai furios ca toţi, fiindcă domnul **Dragomirescu** îl ridicase pe **Cernat** a scos un întreg număr din „Sămănătorul" în care nu făcea de cât să-l ocărască pe domnul. Furia cu care era scris erà aşa de mare, că, fără să cerceteze cum stau lucrurile, îl învinuia tocmai de ceeace i-atrăsese furia prietenilor conspiratori: îl învinuia, ca şi acum **D. Tomescu** de la „Ramuri", că lăuda numai pe cei ce s'apropie de dânsul, iar dacă se depărtează, îi critică. Negreşit, i-a fost uşor celui atacat să pună pe două coloane, faţă în faţă diferitele critice, cu istoria raporturilor sale cu scriitorii, ca să se vadă că toată acuzarea se nimicea.

DELAVRANCEA. — Păi, dacă **Vîlsan** era într'adevăr poet, ba se credea mai mare poet decât colegul său **Cerna** (căci, aşa mi se pare, erau colegi) — de ce, în loc să atace pe **Dragomirescu,** n'a mai produs opere mari şi frumoase, ca să-l dea de ruşine.

TRIVALE. — Se vede că furia a fost mai mare decât talentul. Şi furia aceasta

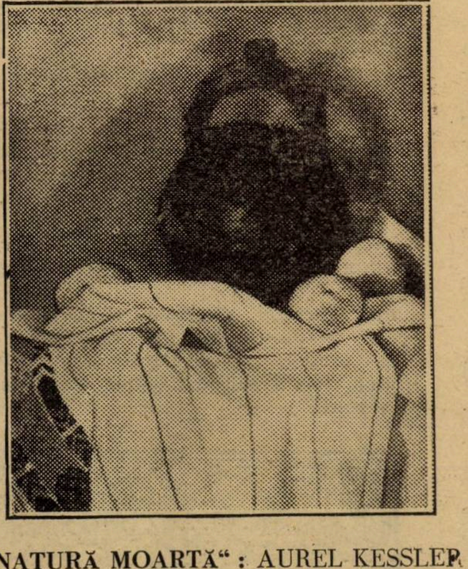

„NATURĂ MOARTĂ" : AUREL KESSLER

— Salonul Oficial —

PACE

M'am dus alaltăeri în cimitir!
Primăvara — pe un coviltir
De flori,
Croise, peste lumea care tace,
Din litere de alb imaculat,
Cuvântul „Pace".
Mi-am răzimat
apoi,
Gândirea
De un bloc de piatră
Şi vrui s'ascult
Adâncurile mele
Opuse şi rebele.
S'ascult, s'ascult, s'ascult!
Atât de mult,
Aveam s'ascult!
Dar m-am trezit că cine-va
Meditativ şi plin de mucegai,
Trecând pe lîngă mine,
Pe oasele-i deşarte
Mi-a spus: „hai
Dă-te la oparte!"
Iar dedesubt porni un scâncet frânt,
Dedesubt, din pământ:
„Mai mută-te pe alt mormânt
Că eşti prea greu!". —
Şi m'am purtat mereu,
Mereu —
Pân'ce eşii din nou din cimitir.
Şi cum mă coboram la vale,
Agale,
Mi s'a părut că sunt un biet martir,
Ce-i alungat din cimitir!

G. G. GRUIA

Macul roşu

Din grădina vieţii mele, pentru tine-am rupt un mac;
Erà singurul pe care Soarele l-a înroşit.
Şi când l-am desprins o floare mă certă: Ce ţi-a greşit?
Visurile tale mâine ca o floare se desfac...

... Se 'nserase... peste brazde, negru 'ntinse lungi covoare,
Umbrele-şi coseau vestmântul cu un fir de vânt sărac;
Infinitul ca o turlă, trist de moartea unui mac,
Aprindea un candelabru pentru nopţi de sărbătoare.

Şi pe drumul de'ntuneric îmi ieşiră mulţi în faţă
Licurici cu ochii umezi, purtătorii de scântei
Crinii albi ca nişte pustnici din chilia lor de ghiaţă
Stau să-mi spună: „Macul roşu dacă-i mort de ce-l mai iei?

MATEI C. ALEXANDRESCU

se găseşte la toţi. Toate le-ar vrea scriitorii, numai **să nu-i ierarhizezi**. Dar ce vă spun eu D-voastră...?

DUILIU ZAMFIRESCU. — Fireşte, am recunoscut-o. Scriitorii se supără, întâi că nu li se laudă vre-o operă; şi al doilea — şi mai cu seamă — când li se spune că e mai slabă decât a altuia.

CHENDI. — Cu chestia asta am căutat să-l cîrii eu pe **Dragomirescu**, care compara pe **Goga** cu **Cerna** şi arăta că **Cerna** este superior lui **Goga. El, ca** s'o spun acum, avea dreptate, fiindcă **Goga** e mai înainte de toate **orator** şi **om politic**; dar eu pe atunci, nu prea băgam de seamă lucrul.

CARAGIALE.—Ei, ia să lăsăm în pace pe **Goga!** Om mai discuta despre el, când vom vorbi despre relaţiile dintre literatură şi politică. Acum la chestie!

DUILIU ZAMFIRESCU. — Ei da, la chestie! Imi pare bine, **Iancule,** că 'ncepi să vezi şi tu că ordinea e sufletul unei discuţii.

TRIVALE.—Domnul **Dragomirescu** spune ca şi al tuturor lucrurilor omeneşti.

DUILIU ZAMFIRESCU.—Orice importanţă ar avea ordinea, tot mai mare importanţă are pentru noi,—cel puţin acum—chestia ierarhizării.

TRIVALE.—Iată cum stau lucrurile. Să le mai stabilim odată. **Metodologia literară** se ocupă, întâi, nu cu **persoana** scriitorului, ci cu **operele** lui; al doilea, dintre aceste opere **nu au valoare de cât unele;** şi, în fine, scopul final al Ştiinţei literaturii este ca aceste rare opere să fie **clasificate,** în aşa fel ca cele ce se aseamănă prin elementele lor esenţiale să fie puse la un loc, iar cele ce se deosebesc să fie puse în categorii deosebite. Dacă primim aceste principii metodologice, şi lăsăm la o parte orice susceptibilităţi personale, este evident că ştiinţa literară nu se poate face fără **slecţiune,** fără **ierarhizare,** şi, mai pre sus de toate, fără **comparaţiune.** Omul de ştiinţă literar trebue să **aleagă** (selecţiunea), trebue să **valorifice** (ierarhizarea), trebue **să compare** (clasificarea). Aşa se face în zoologie cu animalele; aşa se face în Botanică cu plantele; iar Ştiinţa Literaturii nu e decât o Zoologie şi o Botanică, în care speciile sunt reprezentate prin diferite **capodopere literare...**

CARAGIALE.—Stai mă, că ne-ai făcut capul tobă! Ne aşteptam să ne vorbeşti numai de ierarhizare, şi-acum ne mai vorbeşti şi de selecţiune şi de comparaţiune; iar, colac peste pupăză, ne dai zor cu o mare năzbîtie, de care-l învinovăţeşti pe **Mihalache,** precum că o capodoperă n'ar fi decât o specie, cum e trandafirul, piţigoiul, măgarul...!

TRIVALE.—Nu-l învinovăţesc eu. Iau de martor şi pe **Chendi,** că această descoperire căci e o **adevărată descoperire** menită să revoluţioneze studiile literare — formează temeiul Ştiinţei Literaturii. Această ştiinţă după d. **Dragomirescu,** este o adevărată Ştiinţă Botanică, în care în loc de diferite specii de flori, avem **diferite capodopere.** Capodoperile sunt în adevăr specii naturale, numai că fac parte dintr'altă lume decât cea fizică şi cea sufletească — din lumea **psihofizică...**

VLĂHUŢĂ.—Acuma chiar că ne-am încurcat de tot. Ne bagi în filozofie, de nu mai putem eşi teferi...

TRIVALE.—N'am ce să fac. Ştiinţa Literaturii, spre deosebire de Ştiinţa literară îşi are temeiul în **filosofie,** nu în **istorie.**

CARAGIALE.—Atunci fără **Titu** şi fără **Eminescu,** ăl mai filosof dintre noi, nu ne putem descurca. Eu zic, să nu mai continuăm discuţia, până nu chemăm şi pe Titu.

DUILIU ZAMFIRESCU.—Numai să vrea. Pe când era în viaţă teoriile acestea, el nu le prea **goba!**

DELAVRANCEA.—Dă-l încolo barbarism! zi-i şi tu, că nu le **prea înghiţea.** Adică ce? „Inghiţea" ar fi mai urât decât „Goba"?

DUILIU ZAMFIRESCU.— Să-ţi fac pe plac! Şi zic domnul Maiorescu, nu înghiţea pe vremuri originalitatea lui **Dragomirescu.**

CHENDI.—Eu am surprins totuşi o convorbire între el şi **Cerna,** care totdeauna sta prin preajma lui. Şi din acea convorbire reeşia că domnul **Maiorescu** are **acum,** altă atitudine faţă de **Dragomirescu.** Zicea că i s'au împlinit unele prevederi şi că nu-i mai e ruşine că în literatură, are un asemenea urmaş.

DELAVRANCEA.—Atunci viitoarea şedinţă s'o ţinem, sub praşedenţia lui. Ce zici, **Duiliu?**

DUILIU ZAMFIRESCU.—Eu voiu face totul să ne mai ţină una din splendidele lui lecţiuni de filosofie.

TRIVALE.—Să chemăm şi pe marii noştri poeţi. Şi să nu uităm nici pe domnul **Conta.**

VLĂHUŢĂ.—E o idee minunată... Şi dumneata domnule **Trivale,** să nu te superi că te înlocuim.

TRIVALE. — Sunt încântat.

CARAGIALE.—Atunci, să un mai stăm măi băeţi. Adevărul numai din gura lui **Titu** o să-l ştim.

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Eminescu şi balanţa comercială

In vremurile acestea de derută valutară, când „balanţa comercială" a ajuns un leit-motiv obositor, e cel puţin pitoresc, să spicuim din articolele politice ale lui Eminescu de pela 1880—1. Ai zice cuvinte de astăzi, în plus cu minunatul lui simţ politic dublat de o vastă cultură:

. . . .

E dovedit asemenea că balanţa comercială a ţării nu ajunge să acopere exigenţele oraşelor; se importă mai mult valori de peste graniţă, de cum se exportă.

De şi pare că balanţa comercială n'ar sta în legătură cu viaţa politică a unei ţări, totuşi s'ar înşela acela care ar tăgădui cu totul nexul cauzal între orice fenomen economic pe de o parte şi între sistemul de idei ce stăpâneşte o ţară. Venind roşii la putere, se înmulţesc funcţiunile, se măresc lefurile patrioţilor, — dovadă sporul cu 30 la sută al budgetului cheltuelilor şi sporirea analogă a ori-cărui buget comunal şi judeţean. Ori unde există budget public, fie în comună, fie în judeţ, în sat, la spitaluri, resursele sunt strânse cu mâna de fier a patriotismului subliniat, toţi patrioţii se întolesc. E însă evident că un patriot înţolit e exigent, că devine consumator de articole de lux din străinătate. Inchipuiască-şi acum cineva câteva mii de patrioţi, deveniţi boeri mari prin favorurile ce şi le acordă singuri şi va putea calcula aproximativ milioanele ce cată să iasă din ţară pentru a face pe patrioţi să semene a scoşi din cutie. Când vin d-nii Rosetti-Brătianu la putere, se creiază o nouă clasă consumătoare, care cade ca locusta asupra ţării: clasa patrioţilor. Atunci din paracliseri se fac deputaţi, din stâlpi de cafenele oameni mari. Precum importul şi consumaţia se măreşte în timpul unei invazii, tot astfel, când vine invazia roşie în viaţa publică, când mii de oameni noui încep a trăi din iubirea ce o au pentru bugetul patriei, consumaţia de lucruri importate cată să se mărească, importul cată să se urce şi să întreacă chiar exportul. E prea adevărat că, dacă clasele rămân aceleaşi, o schimbare de guvern nu poate avea influenţă asupra balanţei comerciale. Dar la noi, venirea roşiilor la putere e totdeauna cu o declasare generală. Clasele avute şi inteligente sunt înlăturate de la controlul afacerilor publice şi de la partea ce li se cuvine în conducerea statului şi, în locul lor, se substitue o clasă nouă, care voeşte să trăiască bine şi să se îmbogăţească în socoteala statului: clasa patrioţilor.

. . . .

Iată dar starea fericită de lucruri lăudată de organele guvernului: budgetul cheltuielilor Statului se urcă, mortalitatea se urcă, dar scad veniturile, scade esportul, scade populaţia, scad şcoalele, populaţia emigrează chiar în Bulgaria ş'apoi să mai zici că ţara nu merge bine?

Iată lucruri pozitive, cari caracterisează sistemul de guvernământ, căci zice Goethe, **„dacă cifrele nu guvernă lumea, ele arată cel puţin cum ea este guvernată".**

ANATOLE FRANCE

Grădina lui Epicur

Jucătorii joacă întocmai cum iubesc îndrăgostiţii, sau cum beau beţivanii, în mod fatal, orbeşte, sub imperiul unei forţe de neînfrânt. Sunt oameni avizi după joc, cum sunt atâţia avizi după dragoste. Cine o fi născocit oare, povestea celor doi marinari stăpâniţi de patima jocului? Au naufragiat şi n'au izbutit să scape cu viaţă, trecând prin cele mai groaznice aventuri, decât pe spinarea unei balene. Dar abia căţăraţi pe balenă, scoaseră din buzunar zarurile şi se aşezară iar la joc. Iată o poveste mai adevărată decât însuşi adevărul. Toţi jucătorii sunt la fel cu aceşti marinari. Şi de bună seamă că în jocurile de noroc există ceva care zguduie teribil toate mădularele, toate fibrele celor cari se încumetă la joc. Nu e o voluptate mediocră să ispiteşti soarta. Nu'i o plăcere deşartă să guşti într'o singură clipă, luni, ani, o viaţă întreagă de nelinişte şi de nădejdi. Nu împlinisem încă zece ani, când domnul Grépinet, profesorul meu de pe atunci, ne ceti în clasă fabula „Omul şi Geniul". Totuş mi-o amintesc parc'aş fi auzit-o eri. Un geniu dădu unui copilaş un ghem de aţă şi îi spuse: „Firul acesta e firul zilelor tale. Ia-l. Când vei dori să treacă vremea pentru tine, să tragi de aţă: zilele tale se vor scurge mai repede sau mai încet, după cum vei trage de fir. Cât timp nu te vei atinge de ghem, vei rămâne pe loc, la aceeaş clipă a vieţii tale". Copilul apucă firul, trase puţin de el ca să devină bărbat, apoi mai trase pentru a se căsători cu logodnica pe care o iubia; mai trase încă, pentruca să-şi vadă copiii mari, pentru ca să ajungă în slujbe însemnate, pentru ca să câştige avere, cinste, onoruri, pentru ca să treacă peste necazuri, să ocolească grijile şi boalele venite odată cu vârsta, în sfârşit, vai! pentru ca să pună capăt unei bătrâneţi nesuferite. Trăise de-abia patru luni şi şase zile dela vizita geniului.

Ei bine! jocul nu e altceva, decât arta de a înfăptui într'o secundă, schimbările pe cari destinul nu le desăvârşeşte îndeobşte de cât în câteva ceasuri, sau chiar în timp de ani întregi; e arta de a îngrămădi într'o singură clipă, toate emoţiile risipite în vieţuirea zăbavnică a celorlalţi oameni; e taina de a trăi o viaţă întreagă în câteva minute; în sfârşit, e ghemul de aţă al geniului. Jocul înseamnă se te iei la trântă cu destinul. E lupta lui Iacob cu îngerul Domnului, e pactul dintre doctorul Faust şi Necuratul. Se joacă pe bani, — pe bani va-să-zică posibilitatea nemijlocită şi fără sfârşit. Poate cartea care se va da pe faţă, poate bila care se învârteşte, va dărui jucătorului parcuri şi grădini, câmpii mănoase şi păduri întinse, castele ce-şi înalţă către bolta cerului turnurile ascuţite. Da, da! bila asta mititică, bila asta care se învârteşte, conţine într'însa hecare întregi de pământ fertil şi case de locuit ale căror hornuri sculptate se oglindesc în apa Loarei; ea cuprinde comorile artei, minunile gustului, giuvaerile cele mai scumpe, corpurile cele mai frumoase, suflete chiar, cari altfel păreau că nu se pot cumpăra, toate distincţiunile, toate onorurile, toată gloria şi întreaga forţă pământească. Ce spun? ea cuprinde mai mult de cât atât; ea închide într'ânsa visul. Şi vreţi să nu se joace? Dacă jocul n'ar mai da decât nădejdi nesfîrşite, dacă n'ar arăta decât zâmbetul ochilor săi verzi, poate l-am iubi cu mai puţină furie. Dar el are unghii de diamant, e neiertător; el dă, — când îi convine, — mizeria şi ruşinea; iată de ce'i adorat.

Farmecul primejdiei stă la temelia tuturor pasiunilor covârşitoare. Nu există voluptate fără ameţeală. Plăcerea amestecată cu groază, te ameţeşte, te scoate din minţi. Şi ce e mai groaznic ca jocul? El dă, el ia; raţiunea lui, nu'i raţiunea noastră. E mut, e orb, e surd. E atotputernic. E Dumnezeu.

E un Dumnezeu! Are credincioşii şi sfinţii lui, cari îl iubesc pentru el însuş, nu pentru ceeace făgădueşte; cari îl adoră când îi loveşte. Dacă'i despoaie fără pic de milă, se mustră pe ei, nu-l mustră pe dânsul:

— „Am jucat prost!" — spun ei.

Se 'nvinovăţesc, dar nu-şi dau osândă...

◆

Specia umană nu e menită să se desvolte într'un progres nelimitat. Pentru ca să se desăvârşească până la măsura actuală, a trebuit ca pământul să fie supus unor condiţiuni fizice şi chimice deosebite, cari nu sunt deloc statornice. A fost un timp când planeta noastră nu-i pria prea mult omului: era prea fierbinte şi prea umdă. Şi va veni din nou o vreme când nu-i va mai prii: atunci când se va răci şi se va usca de tot. Când soarele se va atinge ceia ce cândva trebuie să se întâmple, — oamenii vor fi dispărut de mult. Cei din urmă dintre semenii noştri vor fi tot atât de stupizi şi de despuiaţi ca şi primii oameni. Ei vor fi de multă vreme şi arta şi ştiinţa. Se vor tolăni îndobitociţi prin caverne, pe marginea gheţarilor cari îşi vor aluneca blocurile transparente peste ruinele mucede ale marilor oraşe în cari astăzi cugetăm, iubim, petrecem, suferim şi nădăjduim. Toţi ulmii, teii toţi s'or ofeli de frig; doar brazii vor mai domni, singuratici peste pământul îngheţat. Cei din urmă oameni, dezesperaţi fără să-şi dea măcar seamă, nu vor mai şti nimic despre noi, nu-şi vor aminti nimic despre geniul nostru, nu vor simţi nimic din dragostea noastră, şi totuş ei vor fi urmaşii noştri, pruncii noştri, sânge din sângele nostru. O ultimă rămăşiţă din majestatea inteligenţei, licărind sub craniul lor îngroşat, le va mai păstra o vagă bucată de timp, stăpânirea asupra urşilor înmulţiţi puzderie în jurul cavernelor. Popoare şi triburi vor fi dispărute sub zăpadă şi sub maldărul de gheţuri, odată cu oraşele, cu drumurile şi cu grădinile lumii de odinioară. Câteva familii doar, dac'or supravieţui! Femei, copii, bătrâni, ameţiţi, claie peste grămadă, vor vedea, prin crăpăturile din stâncă, ridicându-se mohorît de-asupra capetelor lor, un soare înunecat, în care, întocmai ca jăratecul care se stinge, vor pâlpâi flacări roşietice, în timp ce o fulguire orbitoare de stele va străluci necontenit în zi, pe cerul negru, străbătând ca fulgere aerul de geaţă. Iată ce vor vedea; dar, în prostia lor, nici nu-şi vor da seama că văd ceva... Intr'o zi, apoi, cel din urmă om îşi va da sufletul, fără ură şi fără dragoste, trimiţând spre cerul vrăjmaş, ultima suflare omenească. Iar pământul se va rostogoli mereu, luând cu dânsul prin spaţiile mute, cenuşa întregii omeniri, poemele lui Homer şi frămâtnările auguste ale lespezilor greceşti, lipite de coastele lui îngheţate. Şi nici-o cugetare nu-şi va mai prinde sborul spre infinit, din sânul acestui glob în care sufletul s'a avântat spre îndrăzneli fără de margini; nu, nici-o cugetare omenească nu-şi va mai plămădi fiinţa. Căci cine poate spune dacă atunci nu va lua cunoştinţă de sine, o altă cugetare; şi dacă acest mormânt în care vom dormi cândva cu toţii, nu va deveni leagănul unui alt suflet? Al cărui suflet... nu ştiu. Poate va fi leagănul sufletului de insectă.

Alături de om, şi în pofida lui, insectele, albinele de pildă, şi furnicile, au şi făcut adevărate minuni. E drept că furnicile şi albinele năzuiesc ca şi noi către lumină şi căldură. Există însă şi nevertebrate mai puţin friguroase. Cine poate cunoaşte viitorul rezervat muncii şi răbdării lor?

Cine poate şti dacă pământul nu le va fi prielnic lor când nu va mai fi pentru noi? Cine ştie dacă într'o zi nu vor lua şi dânsele cunoştinţă de ele şi de lume? Cine ştie dacă la rândul lor, nu vor slăvi pe Dumnezeu?...

În româneşte de: H. BLAZIAN

Corabia lui Noe

Corabia plutea în voe
Cu toate animalele în ea,
Şi peste 'ntinderea pustie
De ape
Noe trist privia.

Şi două lacrimi mari, curate,
Plutiră 'n ochii lui senini:
„Vai, Doamne!... Ce de animale
Scapi Tu,
Şi oameni ce puţini!"

V. M. FLOREA

CALENDAR LITERAR

9 Mai, 1837: S'a născut în Iaşi Teodor Buicliu.

1853: Apare în Iaşi **„Săptămâna"**, prima revistă pentru popor, condusă de C. Negruzzi.

1885: S'a născut în Bucureşti poetul Alexandru Stamatiad.

10 Mai, 1872: S'a născut în Piteşti pictorul Costin Petrescu.

1878: Vasile Alecsandri a fost sărbătorit la Montpellier, pentru poezia **„Latină Gintă"**.

1906: Apare în Bucureşti ziarul **„Neamul Românesc"**, condus de d. N. Iorga.

12 Mai, 1812: S'a născut în Jucul de Jos (Transilvania), Gh. Bariţ.

1848: Apare în Blaj **„Organul Naţional"**, gazetă condusă de T. Cipariu, continuarea **„Organului luminărei"**.

1867: B. P. Haşdeu a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti, despre **„Strein sau pământean"**.

1888: Alexandru Macedonschi a vorbit la Ateneul Român din Bucureşti, **„Despre poezia română"**.

13 Mai, 1909: Nicolae Gane şi-a ţinut discursul de recepţiune în Academia Română, vorbind despre **„Bogdan Petriceicu-Haşdeu"**. Răspunsul a fost dat de I. C. Negruzzi.

14 Mai, 1889: A murit publicistul Enrich Winterhalder.

15 Mai, 1838: S'a născut în satul Pitaru, din judeţul Dâmboviţa, pictorul N. Grigorescu.

1847: S'a născut în Restolţiu (Transilvania), junimistul Ioan Sc. Bădescu.

1913: Vasile Pârvan a fost ales membru al Academiei Române.

1922: A murit istoricul ardelean Dr. I. Sîrbu.

ALEXANDRU RUSSO

1819—1859

Acum 25—30 de ani numele lui era prea puţin cunoscut în istoria literaturii noastre. Cercetătorii literari mai vechi, care i-au răpit dreptul de autor al vestitei poeme **„Cântarea României“**, ignorau cu multă uşurinţă chiar şi importanţa ce o avusese A. Russo în istoria criticei literare şi în acea a folklorului românesc dela mijlocul veacului al 19-lea.

Dar cercetările noi din veacul contemporan; începând cu studiul luminos al d-lui P. V. Haneş (Buc. 1901), urmat de ediţia completă a operilor lui A. Russo (Academia Română 1908) şi de completările aduse acestor studii de d-nii O. Densuşianu, N. Iorga, G. Bogdan-Duică, G. Ibrăileanu; au reuşit să scoată din ignoranţa trecutului personalitatea marcantă a scriitorului nostru.

Se reabilita în istoria literaturii româneşti o figură care jucase un rol însemnat în epoca ei; dar care, datorită unei vieţi vitrige şi sbuciumate, întovărăşită de o excesivă modestie literară, inconjurase personalitatea literară a scriitorului într'un văl de mister şi obscuritate.

S'a născut în 1819 într'un sat de pe valea Bâcului (jud. Chişinău) şi a plecat de mic la studii în Elveţia. S'a întors în ţară pe la 1839, ocupând mai multe funcţiuni administrative (judecător la Piatra-Neamţ etc.). Spiritul său ager şi entuziast cultivat şi înfluenţat de curentele literare şi sociale din Elveţia l-au predestinat pentru o vieaţă democrată. Aceasta se evidenţiază mai ales în preocupările sale literare: dragostea neţărmurită pentru literatura poporană.

In legătură cu această chestiune vom aminti unele fate, destul de discutate, de altfel, la noi.

Poate fi considerat A. Russo întemeietorul curentului poporan la noi?

După unele amănunte cronologice, relevate în urmă de istoricii literari, desigur că nu. Se ştie de exemplu că M. Kogălniceanu se ocupa de poezie poporană încă din anul 1837 (Cf. R. Dragnea ediţie nouă asupra lui M. Kogălniceanu) sau că în Ardeal s'a colecţioant literatură poporană, chiar din veacul al 18-lea (Cf. A. Lupeanu, **Folkloriştii Blajului** în **„Comoara satelor“**) şi în biblioteca parohiei din satul Corneşti (Maramureş) avem o culegere de poezii poporane din 1821. Toate aceste date istorice ce se pot completa cu multe altele nu ne pot însă îndreptăţi să nu recunoaştem în A. Russo cel dintăi folklorist român. El a fost primul literat la noi, care a reuşit să entuziasmeze pe contemporanii săi, scoţându-le în evidenţă frumuseţea unei literaturi, cunoscută şi mai înainte, dar apreciată în adevărata ei valoare numai de el. Şi în acest sens trebue să arătăm care a fost meritul lui A. Russo în domeniul literaturii poporane.

Articolul său despre poesia poporană scris în preajma anului 1840, dar apărut cu mult mai târziu (în 1868) a exercitat o puternică influenţă şi asupra teoreticianilor acestui curent şi asupra acelora care au pus în aplicare cele enunţate de el.

In 1846 Alecu Russo este surghiunit din Iaşi, unde scrisese o piesă patriotică, la mânăstirea dela Soveja. Revoluţia din 1848 îl sileşte să plece în Ardeal. Dar aici îl aşteptau alte nenorociri. Găsindu-se la el **„Deşteptarea României“** a lui V. Alecsandri, stăpânirea a vrut să-l spânzure. Scăpă însă ca prin minune şi asistă la memorabila întrunire de pe Câmpia libertăţii. De acolo pleacă în Muntenia unde ia parte la mişcările revoluţionare şi este exilat din nou din ţară, întovărăşit de capii revoluţiei muntene, pleacă la Paris.

Reîntors în ţară după câtva timp, ocupă diverse funcţiuni publice până în anul 1859 când moare, în ziua de 4 Februarie (Cf. Tr. Ichim, **Alecu Russo,** Iaşi 1924).

Activitatea literară a lui A. Russo a îmbrăţişat mai multe domenii, destul de deosebite între ele. Pe lângă activitatea de folklorist, de, care am amintit mai sus, A. Russo a fost şi un critic de o însemnătate deosebită pentru vremea lui. Articolele sale critice se referă la domeniul filologic, folkloristic, literar mai puţin şi la cel social. Ele au apărut, în bună parte, în colanele revistei **„România literară“** sub titlul de **„Cugetări“**. Din cele ce ni s'au păstrat, de pe urma scriitorului, ne surprinde şi astăzi, ideile sale înaintate şi bunul simţ în toate domeniile în care a scris.

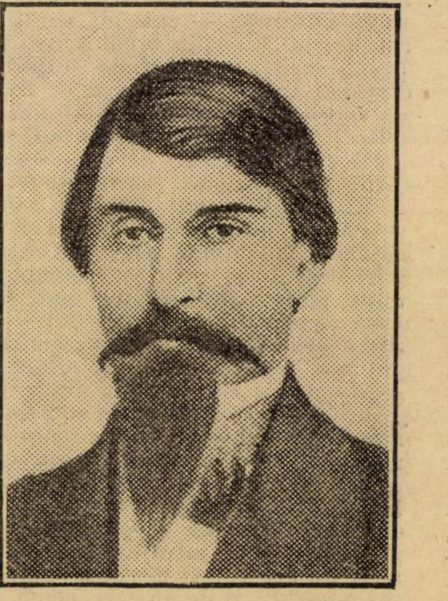

ALEXANDRU RUSSO

Lupta pe care a dus'o Alecu Russo contra sistemelor linguistice din Ardeal şi contra italianismului formulat de Eliade Rădulescu în Muntenia, a fost cea mai strălucită exemplificare a unui spirit chibzuit şi inteligent ce nu s'a lăsat ademenit de curentele străine unei preocupări ştiinţifice sau literare.

Câteva pasagii din articolul său **„Critica criticii“** apărut în 1846 în „Albina românească“ ar putea servi şi astăzi de model pentru acei ce se îndeletnicesc cu asemnea preocupări, fără însă de a încerca să aibă înţelegerea şi bunul simţ, pe care îl formula A. Russo cu atâta strălucire, altă dată.

Cadrul restrâns a unui articol de gazetă săptămânală nu ne permite să discutăm mai pe larg, toate problemele literare ce stau în strânsă legătură cu activitatea lui A. Russo.

Un spirit mare, care a înţeles mai bine ca mulţi din contemporanii lui, rostul ce trebue să-l îndeplinească un literat român, — într'o epocă de transpormări sociale şi politice, când literatura era exponentul direct al frământărilor vremei şi când cultura românească era ameninţată să fie copleşită de curentele străine, — pentru a putea salva ceeace este al nostru şi în acelaş timp ţine seamă şi de progresele venite din afară.

GH. CARDAŞ

O SEAMĂ de CUVINTE

Papa Leon X-lea, primi vizita unui alchimist, care se lăuda că a găsit mijlocul de a fabrica aurul şi ceru răsplată.

Papa îi dădu o pungă goală, zicând:

— De vreme ce te pricepi să fabrici aur, n'ai trebuinţă decât de o pungă.

Darius, regele Persiei, trimiţând mari daruri lui Epaminonda, solii primiră din partea generalului teban următorul răspuns:

—— „Dacă Darius, vrea să fie prietenul Tebanilor, nu-i nevoe să mă cumpere; dacă are alte gânduri, nu-i destul de bogat ca să mă poată conrupe.

Argesilau jucându-se cu copiii săi, călărea pe un băţ. Unul din prietenii săi, văzându-l în această poziţie, îşi arătă surprinderea.

Regele îi zise:

— Te rog să nu vorbeşti nimănui de ceeace ai văzut, până nu vei avea şi tu copii!

Lloyd George ţinea un discurs electoral. Un spectator dela galerie vru să turbure adunarea şi strigă tare:

— Şoareci! Şoareci!

— Daţi acestui chinez mâncarea favorită! răspunse Lloyd George şi publicul, amuzat, îi făcu ovaţii.

Regele Ludovic al Bavariei şi ministrul său Schenk făceau versuri. Când a început apoi să scrie versuri şi prinţul moştenitor Max şi prezentă împăratului Francisc I, la o ocazie, o poezie, acesta zise:

— Tatăl tău face poezii, ministrul său face versuri, tu faci deasemenea poezii, atunci spune-mi, te rog, cine domneşte la voi?

Schopenhauer, marele filosof, care mânca mult, era şi un bun cunoscător de vinuri.

Intr'o zi era la masă la Rothschild, la Frankfurt. In faţa tacâmului său se afla o mulţime de pahare de toate formele şi mărimile. Cu multă plăcere, mâncase o ciorbă de broască ţestoasă, când se apropie servitorul cu sticla de vin spre a-i turna în pahar. Schopenhauer îi întinse repede un păhăruţ de desert. Servitorul îi şopti:

— Vă rog să-mi daţi paharul cel mare. Cel mic e pentru vinurile fine de desert.

Schopenhauer răspunse tot atât de încet:

— Toarnă vinul de masă în paharul cel mic, cel mare îmi trebue când se vor da vinurile fine de desert.

Dumas, fu solicitat de o colectă pentru înmormântare.

— Ce a fost decedatul? întrebă el.

— Portărel.

— Cât costă înmormântarea?

— Douăzeci şi cinci de franci.

— Iată cincizeci, zise Alexandru Dumas, şi înmormântaţi imediat doi portărei!

MENŢIUNI CRITICE

CATON THEODORIAN : „Stăpâna“, dramă în trei acte. ed. literară a Casei Şcoalelor, 1926.

Aminteam deunăzi, vorbind de arta d-lui Demetrius, unul din caracterele acestei arte : arbitrarul. Fiecare scriitor îşi are tara originară a temperamentului său artistic, pe care o întâlneşti când nu te aştepţi şi care te pândeşte, prezentă întotdeauna, de sub cutele oricărei manifestări spirituale. D. Caton Theodorian iubeşte situaţiile tari, îndrăzneţe. E un exerciţiu în care se complace şi în care a dat cel puţin o dovadă — peremtorie — despre virtuozitatea aceasta. Mă gândesc la „Bujoreştii“. Un boer maniac, mândru de genealogia lui, ţine morţiş să-şi dea fata după tot un Bujoresc. Şi acest Bujoresc se întâmplă să apară sub înfăţişarea stângace dar delicată a unui spiţer din Huşi. Insă fata a şi ascultat de pornirea inimii şi a păcătuit cu locotenentul Cărbuneanu. Bujorescu va trebui să joace rolul unui locotenent marital, pentrucă fata, de hatârul tatălui, acceptă, însă îi desvălue realitatea. Amos Bujorescu primeşte să joace comedia aceasta conjugală şi pleacă în străinătate, în călătoria de nuntă. La întoarcere: Amos Bujorescu a câştigat partida. Fata e cucerită de distincţia sufletească a spiţerului şi căsătoria rămâne valabilă pentru toate părţile. După cum se vede nu o situaţie neverosimilă. Viaţa de toate zilele ne oferă nenumărate şi cu cât mai ciudate situaţii. Insă una excepţională, o situaţie forte. Am amintit de dânsa, cu gândul la observaţiunile acelui cronicar indignat de imoralitatea situaţiilor. Ca şi cum în artă poate fi vorba de situaţii imorale — de îndată ce sunt satisfăcute canoanele creaţiei — şi ca şi cum ar trebui să judecăm numai după date o teoremă psihologică. In cazul acesta ce-ar trebui să zicem — ca să luăm un exemplu întâmplător — de acel „Magnific încornorat“, al lui Crommelynck, în care soţul impresar al prostituţiei soţiei sale, trăeşte totuş una din cele mai sguduitoare tragedii ?

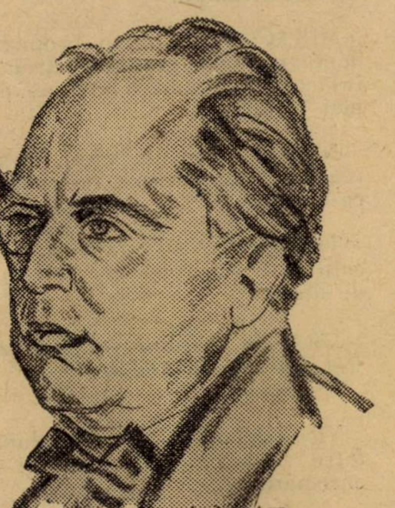

CATON THEODORIAN

Ei bine, la fel, transpunând situaţiile, „Bujoreştii“ d-lui Caton Theodorian, sunt o desăvârşită comedie, graţie artei cu care autorul a rezolvat situaţiile îndrăzneţe şi nimbului de poezie cu care a aureoleat existenţa sufletească a lui Amos Bujorescu.

In „Stăpâna“, aceeaş predilecţie. Un boer, ridicat prin munca lui stăruitoare, un soiu de răzeş, legat de pământ şi crescut în inima oamenilor pe care-i stăpâneşte, are de soţie, pe fiica orgolioasă, a fostului său proprietar. Stoica Breazu a fost dintru'ntâi îngrijitorul, apoi arendaşul boerului Balaş, a cărui moşie i-o şi scapă, fără să ia ipotecă. Boerul — recunoscător — îi dă pe fiică-sa de soţie. „Eu dela locul meu, s'ajung până la o cucoană mare şi frumoasă, până sus la cer ?!... Şi aşa din stăpână mi-a devenit soţie“, — se spovedeşte Breazu către fiică-sa, Dida, care a moştenit mai mult firea lui şi care, după calculele soţiei va trebui să ia de bărbat, pe Grigore Zotescu, rubedenie de-a lor şi amant regăsit, în acelaş timp, al „stăpânii“. Această căsătorie trebue să se facă pentrucă aşa a lăsat bătrânul Balaş, cu limbă de moarte, ca fiica să reintre, prin însoţire, în rangurile boereşti, a căror vrajă a înfrânt-o doar excepţionalele virtuţi ale lui Breazu ; pentru această căsnicie stărue chiar Breazu pentru care cuvântul dat, e sfânt, şi mai ales convine de minune soţiei lui Breazu, care va putea trăi, neînfrânată în pasiunea ei pentru viitorul ginere şi sigură despre partea averii. Cum se vede un interesant match de „caractere“. Castitatea sufletească a lui Breazu, asediată din toate părţile, şi revelaţia finală, că Tecla „Stăpâna“, ideală, la care şi astăzi, după atâţia ani de căsnicie, abia îşi ridică ochii, îl înşeală şi-l dispreţueşte — ce situaţie favorabilă pentru o dramă sufletească, care să dărâme odată cu colonadele prejudecăţilor între cari trăise şi propria lui inimă şi trecutul lui amăgit. De data aceasta însă — predilecţia d-lui Caton Theodorian pentru situaţia forte, nu e servită de mijloace adecuate. Totul se desfăşoară după o predestinare transparentă. Fata află grozava realitate din vorbele unui beţiv — de casă — un fel de câine de pază al fetii, de când a scăpat-o, mică fiind, dela înnec. Urmează o serie de scene între mamă şi fiică, o izbucnire reciprocă de nervi, isterii răscumpărate fie de prudenţă, (din partea mamei), fie de îndoeli (din partea fetei), pentru ca la urmă, Stoica Breazu să precipite deslegarea şi Tecla, să părăsească, într'o violentă clamare după libertate, căminul.

Sunt în piesa d-lui Caton Theodorian, fericite portrete, mai mult, conturate caractere, cum este al boerului, al fetii, sau cele secundare, sau episodice. Ceeace lipseşte este hotărîrea de a rezolva o situaţie forte, cu mijloace tari, dramatice. Revelaţia ororii trebuia privită dârz, în faţă. Drama bunului boer Stoica Breazu, se prăfueşte în incertitudini melodramatice, când din inima aceasta jignită ar fi trebuit să scapere scântei. Un pumn ridicat ameninţător, nu convinge întotdeauna şi nu e o dovadă de furtuna sufletească deslănţuită. Rezervând dramei propriu zise — revelaţia lui Stoica Breazu — abia o parte din actul III, d. Caton Theodorian a fost nevoit să simplifice drama şi s'o atenueze. Şi drama neglijată s'a răzbunat.

ALFRED MOŞOIU : „Striana“, comedie eroică într'un act şi două tablouri, în versuri. „Edit. literară a Casei Şcoalelor“. 1926.

Teatrul în versuri, a cunoscut, în toate literaturile, şi şi la noi, o soartă din cele mai favorizate. Comedia eroică, feeria naţională sau mitologică, au apelat la vers, şi şi-au aninat în cosiţe, panglici multicolore, pentrucă versul, pe scenă scânteiază şi place, dispune şi încântă. Ciudat destin şi acela al poeziei. De unde, închisă în volum, trăeşte discretă şi vegetează ca într'o seră, pe scenă se desfoaie ca un nufăr pe apă. Cetăţeanul care în viaţa lui n'a deschis un volum de versuri şi n'a memorat altceva decât rugăciunile sau aforismele versificate din manualele primare, plecând dela o piesă în versuri, ştie pe de rost o replică celebră, o imagine gravată ca o inscripţie istorică, un period depănat între degetele abile ale rimelor, ca o jurubiţă de borangic. Pentrucă versul are miragiile lui. — Negreşit, şi poate n'ar mai fi trebuit s'o spunem, când lucrul nu se petrece ca în memorabila apostrofă a lui Eminescu : „e uşor a scrie versuri, când nimic nu ai a spune“, când, cu alte cuvinte, versul se ridică ca o mireazmă dintr'o jertfă primită de Domnul, din trepiedul de argint al creaţiei poetice.

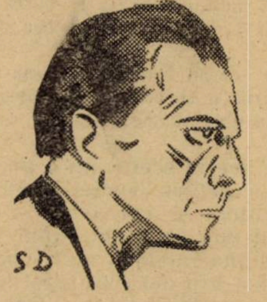

ALFRED MOŞOIU

E într'adevăr cazul cu „Striana“. Nu doar că tot ce se spune în legătură cu această copilă a plaiului, cu această îndrăcită şi veselă hangiţă de drumul mare, ar fi din cea mai excelentă poezie. Sunt, cum e şi firesc, nenumărate locuri comune şi mai ales nepotriviri de ton ; de multe ori ai impresia că eşti la un joc de salon, unde se joacă de-a hangiţe şi de-a eroii, căci prea adesea vorba e înflorită, mult prea înflorită şi literatura dusă prea departe. De pildă hangiţa asta care râde, în sihăstria ei şi-şi râde de toţi cei ce-o doresc, dacă, îşi ştie farmecele, de multe ori păcătueşte în versuri prea hîrsute pentru primăvăratica-i fiinţă :

Toţi, poposiţi aicea, mergând pe drumul vieţii...
La fiecare masă, când vin doi călători,
Cu cea dintâi ulcică sunt răi şi sfidători!
Vorbesc cu vrăjmăşie şi viaţa pun la cale.
Dar bate miezul nopţei şi'n han miroase-a jale...
La fiecare masă e dragostea 'n priviri,
Şi vinul lor din cană se schimbă 'n amintiri !

In schimb, în majoritatea cazurilor, vorba ei e vorbă cu tâlc şi cu haz şi risipeşte peste acţiunea aceasta romantică, un parfum de floare de câmp, sănătos şi înţepător :

...Nu-i prima oară când om cu barba sură,
A vrut să-mi prindă ochii ducând cotnar la gură!
M'am învăţat cu hanul acesta şugubăţ,
Din barba ta voinice n'am ce să mai învăţ!...
Cu ochi-mi n'ai ce face! Hangiţa e prea mică...
De vrei s'o vezi mai mare, mai soarbe o ulcică...
Şi dacă sorbi vre-o şapte şi stai în faţa mea,
Mă vezi, atât de mică... de-ţi intru în ulcea...

Sau când nebănuind în flăcul de care se îndrăgeşte, pe Ştefan, voivodul; îi vorbeşte :

ŞTEFAN
Şi cum e Vodă Ştefan ?
STRIANA
E scund şi are plete !
I-s straele în aur şi pintenii la fel...
De-ţi lăcrimează ochii privind mai mult la el !
Şi e bălai ca firul ce-i tors din fir de Soare...
Tunica i-e stropită cu pietre lucitoare...
Şi-s mari cât o alună şi altele mai mici...
De-ai crede că plouat-a pe dânsul licurici...
(Ştefan râde).
Ei ! nu mai râde-atâta ! Ci crede zău, odată...
Că asta nu-i poveste... E vorbă adevărată...
E'n han la mine Vodă şi bea ca un hârsar...
ŞTEFAN
Atuncea dă-mi hangiţo să beau şi eu cotnar !
Mai toarnă o ulcică din viţa asta rară,
Căci zău, n'aş vrea pe Vodă să-l facem de ocară !

Însă aceste scene de o apreciabilă idilă nu-s pentru vecie. Oastea lui Radu cel Frumos se întoarce. Şi cornul chiamă din nou oştile la luptă. Ştefan pleacă. Striana înţelege că-l iubeşte. Tabloul al doilea are dezavantajul să stârniască asupra acestei tristeţi. Dar dacă idila oricât de promptă dintre Ştefan şi Striana, însenina şi scena şi versul, elegia prea gravă — mai ales că invenţia îl conduce pe d. Moşoiu, să ne dea un personaj secundar, fals, chiar pentru o comedie legendară — acel paznic al hanului, care şi-a tăinuit iubirea pentru Striana ! — tulbură oarecum viziunea romantică a acestei excelente comedii eroice.

Şi cu toate acestea, oricâte obiecţiuni secundare, s'ar mai putea face, d. Alfred Moşoiu, ne-a dat cu „Striana“, o fericită altoire de fantezie în istoria naţională şi a surprins în trecătoarea idilă a hangiţei, şi-a Voivodului, o fulgerare sufletească, care înduioşează oricum — cu atât mai mult când e slujită de admirabile versuri, de-o autentică poezie.

Ca şi o spadă, care adaogă însuşirilor originare, pe aceea a arabescurilor gravate pe mâner şi pe lamă.

PERPESSICIUS

CĂRŢI PRIMITE

☐ IONEL TEODOREANU : La **Medeleni,** roman (Hotarul nestatornic) „Cartea Românească“; lei 75.

EUGENIU SPERANŢIA: Casa cu nalbă, (1915—1916), roman, „Cartea Românească“, lei 45.

GH. CARDAŞ : Cântece poporane Moldoveneşti, Biblioteca „Semănătorul“ (Nr. 157—159). Arad ; Lei 15.

CAROL DRIMER : Studii şi Critice II. tipogr. „Progresul“ Iaşi, 1926 f. p.

ADRIAN MANIU : Vrăjitorul apelor (Pagini alese din scriitorii români, Nr. 203). „Cartea Românească“ ; Lei 3.

ALEXANDRU DUMAS-TATAL : Maistrul Adam Calabrezul, după o trad. veche prelucrată de M. S. (Bibl. Minerva, Nr. 106—106 a) „Cartea Românească ; Lei 9.

GUY DE MAUPASSANT : Strigăt de alarmă, în româneşte de **G. Niculescu-Varone,** (Bibl. Minerva Nr. 156, 156 a) „Cartea Românească“ ; Lei 9.

GEORGE-MIHAIL ZAMFIRESCU: Gazda cu ochii umezi, (Biblioteca Dimineaţa) ; **lei 6.**

„SALONUL OFICIAL“

Sala H. Strâmbu)

II

Inainte de a intra în analiza lucrărilor expuse, e necesar să facem aici imputarea cuvenită acelor membri din juriu cari, din motive diferite, s'au abţinut de-a figura alături de colegii, ce s'au supus, cu toată încrederea, judecăţii lor.

Când mă accepţi în casa ta, politeţa te obligă să'mi ţii companie.

Şi ne-ar fi fost la toţi, pe cât de instructivă, pe atât de agreabilă tovărăşia unui Ressu, Petraşcu, Medrea, Sion...

Dar să păşim peste pragul **Salonului** şi, uitând de prietenii, duşmănii, relaţii sociale şi interese, să ne facem penibila datorie de cronicar.

H STRAMBU stărueşte, de foarte mulţi ani, în rezolvarea a două facile probleme de lumină: efect de lampă şi efect de soare.

Când sunt concentrate într'un cadru mai restrâns, preferăm efectele d-sale de lampă.

Pânzele mari, mai ales acele în **plein air,** cer — pentru a nu rămâne goale— o spontaneitate în compunere, o prospeţime a retinei, şi un simţ special al decorativului — pe care d. Strâmbu nu le are.

ST. POPESCU pierde, evident, plasat alături de d. Strâmbu, care e mai consistent şi mai colorat.

Peisagiul d-sale marin, singura bucată prezentată **Salonului,** este, pictoriceşte, monochromă—iar ca motiv, insignifiantă.

Motivele marine sunt de multă vreme, arhibanalizate.

A le relua astăzi, e o temeritate.

Numai o viziune, cu desăvârşire nouă — şi puternică, le-ar mai putea pune în circulaţie — cu oarecare succes.

Modestia, de anul acesta, a d-lui Ştefan Popescu, ultragiază.

ISACHIE e urmărit de maniera galantă a Franţei contemporane şi—democratice.

Ştie să mânuiască paleta cu necontestată abilitate.

L'am dori însă debarasat de patima d-sale pentru „chic“.

Chicul nu e nici eleganţă şi mai ales nu e graţie.

Chicul e ideal estetic de suburbie.

TROTEANU are anul acesta un panou decorativ, care înseamnă un mare pas în cariera d-sale.

Părăsind polichromismul flotant, de care era stăpânit până şi în ultima d-sale expoziţie, d. Troteanu a reuşit să ne dea un ansamblu unitar, armonic şi calm.

Dacă piesa ar fi fost mai atent susţinută ca desen, d. Troteanu s'ar fi bucurat de un deplin şi bine meritat succes.

PHERECHYDE are incontestabile calităţi de materie, în florile galbene.

Orietntala d-sale însă, e operă de diletant: superficialitate de meserie pe un subiect banal.

ZAMPHIROPOL se evidenţiază şi anul acesta cu reale calităţi de culoare.

Năsăudeanca d-sale — construită mai solid — ar fi fost o bucată ireproşabilă.

MOSCU expune un nud, mărime naturală, pastel.

Problemă extrem de grea, pe care d-sa a rezolvat-o cu seriozitate şi bună cuviinţă.

BURADESCU cam diluat în coloare, ştie să compuie, totuşi, în chip simpatic, un portret.

TUDOR neprecizat şi inegal. Pare a avea însă dispoziţie frumoasă pentru decorativ.

PAN IOANID păşeşte pe o cale mai luminoasă.

Bitumul d-sale de până acum, era un truc ieften, dezagreabil — şi neserios.

VAVELINA indispune prin o sumă de brutalităţi inutile.

Dacă va şti să le evite, ne va da, sperăm, lucrări interesante, în viitor.

COSMOVICI elev sârguincios al Academiei Julian.

SCHMIDT pictor cu reală disciplină în meserie — şi bună cuviinţă chromatică.

TRUCINSKI se susţine printr'o linie amplă şi bun echilibru în compunere.

KEBER harnic şi perzistent,

Tripticul d-sale însă e un compromis între modelare academică şi liniatură de vitraliu — sistem Costin Petrescu.

GEOROCEANU credincios elev al d-lui Hipolit Strâmbu.

MIRACOVICI talent ordonat, cu evidente înclinări pentru portret. I-am dori însă o paletă mai caldă, mai consistentă, mai variată.

NICHITA are un peisaj, în care culoarea, deşi cam subţire, resfrânge o lumină ce dispune.

TH. ROMANAŢI fără să fie lipsit de calităţi chromatice are totuşi apucături de diletant.

DRAGOE expune cel mai izbutit portret din sala Strâmbu.

Dar paleta d-sale e încă anemică.

VISCONT face o regretabilă confusie între calitatea chromatică şi cantitatea chromatică.

RUGESCU flori..

GEIGER flori....

FILOTTI flori.........

N. STOICA

. . . .

N. N. TONITZA

EXPOZIŢII

ATENEU: Salonul Oficial — (1 Mai — 15 Iiunie).
CAMINUL ARTELOR: Petraşcu.
CARTEA ROMANEASCA: Mogoş.
MOZART: Poitevin Sheletti—Kotzebue — Aburel.
MUZEUL AMAN: Teişanu.

Ce-a scris Caragiale?

V. Dramatice postume

Ne rămâne o ultimă chestiune, aceia a teatrului postum. Ce lucrări ar intra în această subdiviziune? Desigur: nici una demnă de talentul lui Caragiale căruia nu-i mai convenea nici măcar farsa „O soacră“, deși fusese jucată și publicată (edițiunea fraților Șaraga, Iași).

Și totuși se dau ca opere dramatice ale lui Caragiale atâtea altele! E vorba despre: **Roma învinsă, Lucreția Borgia, Hatmanul Baltag, 100 de ani, Incepem!..., George Dândin, Reporterul Caracudi, Făclia de Paști, Articolul 214, Mona Vanna, Popescu cel înțelept**, adică (împreună cu cea amintită) încă 12, aproape întreitul celor recunoscute de Caragiale prin volumul editat de „Minerva“.

Și totuși numai la conținutul acestui unic volum (pe care editura Eminescu a găsit de cuviință să-l împartă) trebue să ne oprim, căci numai în paginile lui poate fi găsit talentul dramatic al lui Caragiale.

Și iată de ce: cele 12 piese amintite sufăr grozav de două serii de cusururi și anume:

Pedeoparte — niciuna nu e definitivă, neridicându-se nici până la „D'ale Carnavalului“ — cea mai slabă dintre cele autorizate;

Pedealta—9 dintre ele nu-s ale lui Caragiale.

Dovezi? Iată-le:

Cu privire la prima întâmpinare vom adăoga că argumentul decisiv este nerecunoașterea lor de însuși Caragiale, care, deși le-ar fi scris, pe unele în glumă, pe altele cu intențiuni de artă, le-a considerat — totdeauna — nedemne de marele și specificul său talent. Cum vom dovedi acest lucru? Alții ar face-o cu citațiuni din scrisorile celui mai de seamă comediograf sau cu declarațiuni obținute dela acei cari l-au cunoscut. Noi ne vom folosi de un singur argument și acela desigur hotărîtor, faptul semnificativ și voit al nepublicării lor de presupusul autor al celor 12 opere dramatice amintite. Cu această încheere, care convine de minune cu superficialitatea și nearta lor, discuțiunea ar putea fi foarte bine încheiată. Alte argumente, însă, se grăbesc s'o confirme — și anume: faptul de a fi citate ca ale lui Caragiale, opere care n'au aparținut niciodată în mod organic, neîntrecutului scriitor: traduceri și localizări, prelucrări și refaceri ca: **Roma învinsă,** după **A. Parodi, Lucrezzia Borgia,** după **V. Hugo,** în fine **George Dandin,** după **Molière.** E o acuzațiune care i s'a adus pe nedrept lui Caragiale, un bun traducător, însă, cu alte opere. Și credem că faptul de a fi fost atras mai ales spre astfel de opere ale dramaturgiei universale, ba chiar pornit să le dea haina limbii românești — e unul dintre cele mai greșite temeiuri de caracterizare. Cu totul altfel s'ar fi petrecut lucrurile, dacă aceste simple încercări (pe care nici o reuniune de teatru nu le-a jucat vre-odată) ar fi ajuns nu la treapta de traduceri bune, dar la aceea de adevărate creațiuni în limba noastră, de valoarea „Odiseei“ d-lui **G. Murnu,** sau a lui „Peer Gynt“ a d-lui **Adrian Maniu.** E o deosebire esențială și de ea trebue să se țină socoteală, în asemenea cazuri. Caragiale, cu severitatea apreciativă a spiritului său critic, a luat-o în considerare, nefăcându-le cunoscut, nici măcar ca traduceri, ceeace desigur ar fi putut face— dacă ar fi fost desăvârșite cel puțin din acest unic punct de vedere.

Dar — și mă refer la alte piese, catalogate drept ale lui Caragiale — lucrurile nu se opresc nici aici. **Hatmanul Baltag, Reporterul Caracudi, Articolul 214** și **Făclia de Paști** sunt deasemeni departe, atât de departe de adevăratul Caragiale și ca origine, ele fiind datorite colaborării marelui umorist cu diferiții săi prieteni **(I. Negruzzi, Petre Liciu, Octav Minar)**, dar și ca technică dramatică, și ca realizare artistică. Esențialul e că — nici aceste încercări — care sunt încă atât de departe chiar de „Noaptea furtunoasă“ și de „D'ale Carnavalului“ — nu sunt ale lui Caragiale, lucru de care se va fi convins și autorul lor.

Am eliminat, în felul acesta, 7 dintre presupusele opere ale lui Caragiale: 4, nefiind decât niște încercări de traduceri neisbutite, celelalte numai lucrări îndoelnice datorite unei colaborări momentane. Confirmă acest fapt nestatornicia lui Caragiale, care va fi încercat multe în viață, fără să le fi dus totdeauna la bun sfârșit.

Ce-i cu celelalte?

Incă două cad pe baza argumentării de mai sus: **Monna Vana** și **Popescu cel înțelept—traduceri** (cea de-a doua: localizare) **datorită unor colaborări.**

Cu aceasta munca noastră s'a ușurat simțitor: cele 3 „piese“ până la 12 **(O soacră, 100 de ani și Incepem)** care nu-i prin nevaloarea lor. Un argument deciziv este încercarea pe care a făcut-o **Teatrul Național** cu prima: o cădere iute care a închis-o în cartoane pentru totdeauna. Celelalte două — una „revistă

Cronica muzicală

Opera română; SALOMEA

In preajma închiderii stagiunii, Opera română desfășoară un neobișnuit zel și-și săvârșește planul activității de estimp cu înscrierea în repertoriu a operei lui **Richard Strauss, „Salomea“,** după poemul cu acelaș nume al lui **Oscar Wilde.** Considerabilă încordare din partea tuturor celor ce și-au luat asupră-le din dificultățile de interpretare ale acestei lucrări! Și ar fi nedrept să nu relevăm și să nu aplaudăm din toată inima sforțările de înoire și îmbogățire a repertoriului, încercate de astă dată, chiar când ele nimeresc o „Salomea“. „Cela ne vaut pas la peine“, s'ar pripi să afirme moralistul; „inutile cruzimi sonore“, ar decreta grăbit și semeț criticul. O mai isbutită apologie a piesei însă n'ar putea fi de cât înțelegerea ei cât mai deplină, fapt care ar și justifica, — în parte, cel puțin —, montarea ei pe scena Operei noastre. Numai momentul acesta de sfârșit de stagiune, de călduri timpurii și toropeală prematură nu ni se pare tocmai potrivit pentru premiera unei opere, care reclamă mai multă luare aminte ca de obicei, mai serioasă inițiere în poemul lui Oscar Wilde și mai adâncă pătrundere în muzica lui Richard Strauss. Căci ne lipsesc, în general, și mijloacele dar și voința de a ne orienta îtn chestiunile de artă. Ne mulțumim cu vagi și grăbite impresiuni, cari niciodată n'au s'ajungă la statornicirea unei convingeri de artă sau la înlesnirea unei cât mai complete împărtășiri a frumosului. Iar împrejurările exterioare sporesc până la o vinovată superficialitate înțelegerea operii de artă.

Dar chiar fără luarea în considerare a acestor împrejurări exterioare, Salomea este încă pentru multă vreme motiv de nedumerire pentru publicul nostru, cum este, în parte, și pentru cel de aiurea. Sunt numeroase particularități și incontestabile dificultăți stilistice de ținut în seamă, ascultând sau interpretând Salomea; (asupra lor vom căuta să revenim cu alt prilej, tot în acest loc). Dificultăți care apasă nu numai asupra auditorului nostru, dar chiar asupra interpreților. Răspunderea concepției de interpretare — și deci, și meritul — o poartă la opera bucureșteană directorul general al instituției, maestrul **George Georgescu.**

Din primele începuturi ale activității sale dirijorale, George Georgescu a arătat o preferință deosebită pentru poemul simfonic al lui Richard Strauss. Orchestra poemului straussian este de altfel, un foarte atrăgător motiv pentru desvăluirea artei baghetei. Somptuoasă ca bogăție sonoră, luxuriant colorată, plină de surprinzătoare efecte dinamice, având o excepțională capacitate descriptivă orchestra poemului simfonic al lui Richard Strauss își află în temperamentul de gest și exuberanță meridională al lui George Georgescu, un propriu și pasionat conducător. Era firesc, deci, ca și în tratarea „Salomeii“, George Georgescu să vină înrâurit de spiritul de orchestră din poemul simfonic. In chipul acesta însă, șubreda legătură dintre muzică și cuvânt, viu imputată lui Strauss, creste până la divergență. Intr'adevăr, toate puternicile și admirabilele sforțări de cânt și convulsiuni erotice, (Salomea) de preciziune melodică și austeritate (Iochanaan) ale celor doi interpreți de frunte, soprana **Florica Cristoforeanu** si baritonul **Lupescu,** apar abia ca generoase, dar episodice aluziuni vocale, în formidabilul noian orchestral. Poate că din pricina incapacității sale vocale și teatrale tenorul **Algazi,** isbuteste să fie fără voia sa, poate, o caricaturizare interesantă sub sbucnirile de sonorități ale orchestrei. Dar dacă în aceste viguroase vreri interpretative ale șefului de orchestră și ale primelor roluri, alături de care va să nu uităm pe tenorul **Vasile Rabega,** și contralta **Constanța Dobrescu,** se pot desluși intențiuni de artă, și cum am spus aluziuni vocale, apoi sunt momente de afonie, cum este ciudatul quintet al Evreilor certându-se momente care adaogă noui elemente de divergență și discrepanță în discutabila unitate a operei. Oricum, odată pusă în scenă, — și pusă cu o minunată îndemânare și pricepere de artistul în specialitate dela Opera din Cluj care este d. **G. Pavel.** — **Salomea** își așteaptă pentru stagiunea viitoare adevăratele succese, după ce, și artiști și public, vor pătrunde cât mai mult anormala și patologica perversitate sexuală în care Wilde și Strauss au schimbat vechea tragedie biblică, după ce mozaicul motivic se va adânci mai lămurit în conștiința muzicală, căpătând o cât mai sigură capacitate de reflexiuni nervoase.

G. BREAZUL.

CINEMATOGRAFUL

CINEMA BULEVARD PALACE „Violettora“. Cu Raquel Meller și André Roanne.

Romanța!

Romanța în cadrul ultimelor acorduri ale sale, când uitând vremea „Bulevardului“ ce acum devenea „Trotuar“, vremea lui Cora Pearl și a acelei ce îi inspirase „Simfonia în Alb major“, Théophile Gautier la unul din faimoasele prînzuri Magny își bătea joc de Taine spunându-i că se îneacă în idiotismul burghez cerând poezia sentiment.

Cât de suveran ar fi fost disprețul impetuosului „gilet rouge“ de altă dată, față de acel ce i-ar fi profețit voga postumă a acelor vremuri, vogă ce n‘a întârziat prea mult. Căci într‘adevăr anul trecut la Paris epoca crinolinelor a făcut prin excelență obiectul a cicluri întregi și serii de foarte interesante conferințe și spectacole. Deși propriu zis centrul atenției era Imperiul al II-lea, involuntar gândul fugea la timpuri poate și mai fericite — pentrucă mai îndepărtate — până la faimosul 1830. De aceea sub toate formele s‘a presentat un fel de Seconde Empire stilizat, în care au intrat nuanțe sau mult anterioare sau posterioare, pentru a creea un fel de atmosferă conformă gustului și mai cu seamă a tot cu ce imaginația noastră s‘a obișnuit să se delecteze de câte ori alunecă spre acele timpuri.

Acest vag amestec — e adevărat uneori aproape imperceptibil — se observă și în Violettes Imperiales.

Filmul este bun dar puțin inegal. Se observă în primul rând lipsa unităței, lipsă de care suferă mai toate filmele. Scenarul în general slab: subiectul prin el însuşi dulceag, acțiunea a fost prea diluată, ar fi fost nevoie de mai multă concentrare. Sunt însă și momente foarte bune și numărul lor e destul de mare. Ele par însă a fi datorite mai mult regiei inteligente și jocului interpreților. Montarea foarte frumoasă a contribuit extrem de mult la realizarea de scene cu adevărat impresionante, precum și la crearea atmosferei specifice epocei. Costumele bine imitate, probabil după tabloul lui Winterhalter și desenurile lui Deveria și Tony Johannot.

PUPU IG.

IN PROVINCIE

„Quo Vadis“ de Gab. d‘Annunzio cu Emil Jannings și Rina de Lignoro .

Tânărul Gabrielino a moștenit dela ilustrul său părinte, pasiunea pentru tot ceeace face nota caracteristică a operelor autorului „Giocondei“ și faimoaselor trilogii : armonia liniilor și culorilor, disonanta impulsiunilor, o atmosferă aristocratică de fast, voluptate de violență și lene, de generositate și cruzime, impletită pe rafinamentul cel mai ascuțit. Pasiunea aceasta — ca ori ce pasiune — l-a tărât însă pe tânărul artist în unele excese de care filmul se resimte vădit.

In primul rând dezastroasa lipsă de unitate.

Gabrielino d‘Annunzio s‘a preocupat pra mult, chiar exclusiv de fiecare tablou în parte și nu s‘a îngrijit de legătura dintre ele așa că impresia ce îți rămâne la sfârșit este a unui film a cărui desfășurare a fost extrem de precipitată. Din cauza acestei precipitări a acțiunei, — afară de efectul vizual — efectul emotiv al filmului este slab căci elementul psichologic este lăsat mereu pe planul al doilea. Incontestabil sunt momente foarte interesante cari au fost minunat prinse : ex. : pentru a nu cita decât e aceasta, Scena în care Petronius cheamă pe Eunicia să-i lege sandala în clipa în care ea așteaptă efectul miresmei date de Kilonides.

Nu s‘a insistat însă deloc asupra momentelor de care depinde însăși firul acțiunei ex. : convertirea lui Vinicius la creștinism, procesul lui sufletesc, în timp ce e cuprins de friguri în subterane și e veghiat de Ligia. De aci s‘ar fi putut scoate scene minunate : acele realizate sunt naive. Deasemena întâlnirea lui Sft. Petru cu Issus pe Via Appia e complect ratată, ridicolă chiar.

Precipitarea de care vorbeam mai sus e dăunătoare chiar efectului vizual. unele scene sînt atât de scurte încât nici nu ai timpul să îți dai seama îndestul de ansamblul tabloului. Intr‘adevăr, bogăția elementelor competente ale ficăruia surprinde în primul moment ochiul ce rămâne o clipă derutat. In special când e vorba de perspective mai largi asupra vechei Rome, rapiditatea cu care se schimbă tabloul e chiar supărătoare. S‘au temut oare regisorii de lacunele evidente, ale unei rconstituiri cu advărat formidabil de grele ? Lipsa de unitate provine și din aceea că nu este un echilibru stabil în interpretarea generală.

Judecând după majoritatea tablourilor și mai cu seamă după înclinațiile de cari vorbeam mai sus, s‘ar părea că Gabrielino d‘Annunzio a voit să creeze o anumită atmosferă, să dea o anumită culoare filmului, o nuanță de aristocratică concepție a frumosului.

„Quo Vadis‘ ‘e prezentat prin prisma poeziei himerice ce transformă și idealizează trecutul, și care te face să te entusiasmezi pentru gestul lui Petronius ce spune lui Nero ; omoară cât vei voi, aprinde de zece ori Roma, numai încetează de a mai masacra poezia“.

Aceasta a fost atmosfera dorită.

Nu a fost realizată complect din cauza unei erori grave comise în chiar actul întâi. Intr‘adevăr se insistă prea mult asupra unor detalii brutale și inestetice : ex. : aruncarea sclavilor în bazin și devorarea lor de către pești. Adăugându-se la aceasta și alte scene de aceiași natură, s‘a ajuns la un rezultat tocmai contrariul decât cel voit. Spectatorul e împins astfel cu totul spre o altă atitudine. După aceasta pus în fața a numeroase argumente contrarii, e derutat, dat mereu în scrânciob, așa că inevitabil atmosfera e desechilibrată. La aceasta contribue și interpretarea rolurilor. Fiecare rol este jucat în chip magistral — aceasta e în afară de orice discuție — dar nu într‘un spirit unitar.

---

istorică-națională“, alta, numai „instantaneu“ nu se ridică nici la bănuelnica valoare a celei dintâi, „farsă fantazistă“, nefiind, ambele decât niște încercări cu totul neisbutite ocazionale, de valoare istorică, momentană—deci : efemeră. Și acestea reprezintă — cu un cuvânt—tocmai ceeace nu se poate lega de autorul „Scrisorii pierdute“.

Concluziune logică: adevăratul teatru al lui Caragiale se închide în volumul publicat de autor și editat de „Minerva); opere dramatice postume — nu există.

PAUL I. PAPADOPOL

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI-IONESCU

1. FILOZOFIE. MORALĂ.

Stănulescu (Ing. C.). — Casele cu stafii și reîncarnarea. Fenomene diverse. Mediumnitate. — Doctrina și morala spiritistă. — București, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 248 p. Lei 100.

Payot (Jules). — Educația voinței. Traducere de Nicolae Pandelea. Ediția V. București, **Socec & Co.,** 1926, 250 p. Lei 45.

Preda (Dr. G.). — Câteva date biologice și psihologice, necesare unei educațiuni moderne. Sibiu, **(Tip. Școalei Militare Infanterie),** 1926, 79 p. Lei 30.

Pe drumul Crucii pentru folosința mamelor creștine. Traducere din franțuzește, de Pr. Manea Popescu. București, (Tip. **„Lupta“,** N. Stroilă), 1926, 32 p. Fig. Lei 10.

34. DREPT. LEGISLAȚIE.

Pella (Vespasian V.). — Enquête internationale sur les conceptions développées dans son oeuvre : La criminalité collective des états et le droit pénal de l'avenir. Bucarest, **(Impr. de l'Etat),** 1926, CLXXXVI + 2 p.

Havrileț (Adm. Locot. A.). — Legi și regulamente (decrete regale, deciziuni ministeriale, instrucțiuni ministeriale, ordine circulare, etc.). Adunate și adnotate. Vol. II. București, **(Tip. Române Unite),** 1926, 507 p. Lei 100.

35. ADMINISTRAȚIE.

Condiescu (Ing. Ion P.). — Doctrina administrativă. București, Editura **Revistei industriale,** 1926, 40 p. Lei 10. (Problemele zilei 4).

Impărțirea administrativă a României însoțită de legea pentru unificarea administrativă și de legea pentru organizarea administrațiunii comunale a orașului București. Ediție oficială. București, **Ministerul de Interne,** 1926, 397 p.

39. OBICEIURI. FOLKLOR.

Cardaș (Gh.). — Cântece poporane moldovenești. Arad, **Librăria Diecezană,** 1926, 192 p. Lei 15. (Bibloteca Semănătorul No. 157—159).

Ispirescu (P.). — Legende sau basmele Românilor adunate din gura poporului. București, **Universala,** Alcalay & Co., (1926), 360 p. Lei 20. (Biblioteca pentru toți 647—650).

4. FILOLOGIE.

I-iiul Congres al filologilor romîni 13, 14 și 15 April, 1925. București, (Tip. Socec & Co.), 1926, 115 p. Lei 150.

Popa-Lisseanu (G.) — Un manuscris al gramaticei românești a lui Eliade Rădulescu. București, **Academia Română,** 1925, 10 p.

5. ȘTIINȚE PURE ȘI NATURALE.

Badea (P. D.), D. **Fălcoianu** și I. C. **Drăgoescu.** — Calculator de dobânzi pentru uzul băncilor populare, federalelor și tuturor societăților cooperative. București, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 365 p. + erata.

Dănăilă (N.) et M-lle E. **Melinescu.** — Sur le dosage volumétrique des hydrocarbures non saturés, à double liaison, aromatiques et saturés, des fractions de pétrole et de goudron. Bucarest, **Société roumaine des sciences,** 1926, 10 p.

---

*) A se vedea tabloul clasificațiunii zecimale în numărul 1.

Unele roluri au tendinţă de idealizare. Emil Iannings din rolul lui Nero a făcut o creaţie formidabilă. Cu o preciziune minunată şi cu un firesc desăvârşit, a redat în toate nuanţele ei masca degeneratului feroce, nemărginit în vanitate, încrezător în sine în aparenţă şi atâta vreme cât e în siguranţă, şi poltron până la umilinţă când e ameninţat de cel mai mic pericol. Scena cea mai puternică este a morţii micului Livius. In faţa cadavrului Nero are o explozie sălbatecă de durere. Nu poate dura însă mult şi omul frivol şi vanitos reapare curând. In acest episod Iannings a fost cu adevărat măreţ.

Am fi vrut totuşi ca în schiţarea persoanlităţii lui Vero să fie o notă mai mult decorativă şi mai puţin realistă pentru a nu contrasta prea mult în atmosfera generală.

André Habay a fost în Petronius exact ceeace trebuia să fie: patrician din cap până în picioare, cu nesfârşită eleganţă în fiecare gest. Habay a ştiut să concentreze toată concepţia acestui rafinat, într'un sempiternel surâs, de un scepticism el însăş sceptic.

Din rolul Euniciei, Rina de Lignoro a făcut o minunată creaţie, delicată şi totuşi puternică. Este în special o scenă admirabilă în actul întâi: faţa statuei lui Petronius. Pe lângă supleţea mişcărei ce o face ridicând mâinile spre figura de piatră a arbitrului eleganţei, trecerea braţului după gâtul statuei este minunat. Gestul acela lasciv, de o nesfârşită eleganţă contribue la crearea atmosferei mai mult cât zece tablouri: celelalte roluri interpretate corect şi inteligent.

Figuraţia slabă: femeile ce ornau festinurile făceau mecanice gesturi de pasiune de comandă. Fotografia excelentă. Titlurile scenelor cruţate de obicinuitul ton banal de melodramă. „Quo Vadis" aşa cum a fost realizat, cu toate greşelile destul de mari, rămâne totuşi un film de o incontestabilă valoare artistică, însemnând şi un progres în înscenarea filmelor istorice.

PUPU IGIROŞIANU

PREMIUL DE PROZĂ

☐ In numărul viitor vom comunica informaţiuni despre lucrările comisiunei pentru acordarea premiului de proză **„Universul literar"**.

LA TEATRUL NAŢIONAL: Secretul lui Polichinelle.

Cred, că bine a făcut direcţia teatrului Naţional, reluând „Secretul lui Polichinelle". E o piesă, care a avut succes, fiindcă parcă-i făcută într'adins pentru marele public: atrage şi place.

S'a scris aşa de mult şi desigur aşa de bine despre această piesă a lui Pierre Wolf. E uşoară şi fină; dar e mai ales seducătoare printr'un generos optimism.

Sunt înfăţişate în „Secretul lui Polichinelle" personagii, care influenţează asupra tuturor spectatorilor, oricât de dure ar fi stările sufleteşti ale acestora.

Simţim cu toţii cât de aspră-i viaţa; cât de duşmănoase sunt mijloacele de luptă, cât de amare sunt silinţele de adaptare. Şi de aceea primim cu un fel de voioşie juvenilă, ceeace în unele ceasuri caută să aducă o schimbare prietenoasă, o graţie naivă, o îmblânzire duioasă în aprecieri. E o nevoe fizică să vedem, că sunt măcar pe scenă, oameni cu inima bună, şi să uităm sbuciumările din afară, frământările pătimaşe şi în vorbă şi în gest.

„Secretul lui Polichinelle' aduce ceva din atmosfera vremurilor de altădată, din poezia lui' odinioară, cu părinţi aşa de duios îngăduitori, cu prieteni aşa de devotaţi şi mai ales cu îndrăgostiţi aşa de candizi.

E o atmosferă de întremătoare seninătate peste înnouratele preocupări de azi.

B. CECROPIDE

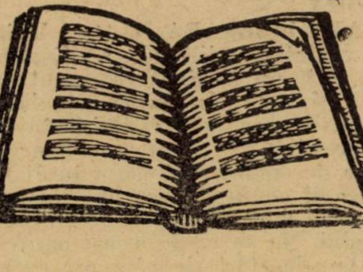

DIN STRAINATATE

● In Germania sunt 4298 de editori. Adică de şeapte ori mai mulţi ca în Franţa. Dar numărul cărţilor ce publică e inferior celor tipărite de cei cinci sau şease sute de editori francezi.

● In jurul fundării la Berlin a unei Academii de litere, sau de poezie (Dichtkunst), în urma iniţiativei ministrului de instrucţie dr. Becker, primită cu multă simpatie de opinia publică, putem da următoarele date:

La Berlin există o Academie de ştiinţe încă de pe la 1700, şi primul ei preşedinte a fost Leibnitz. Academia de belearte care cam din aceeaş epocă posedă o secţiune muzicală dela 1833. De mai multe ori a fost vorba să i se adaoge o secţie literară, dar fără să se ajungă la un rezultat, deşi romancierul Freytag şi istoricul Ranke, au cerut-o cu atâta insistenţă.

După răsboi primul ministru de instrucţie publică al Republicei, Hacnisch a încercat acelaş lucru fără succes şi nici iniţiativa ministrului Becker, cu toate că a fost susţinută şi de presă, nu e încă sigură de isbândă, pentrucă instrucţia publică în Germania aparţine statelor federale, şi dr. Becker, e numai un ministru prusac. Academia dela Munchen se teme să nu fie lăsată în umbră de noua ei colegă berlineză.

Nici nemuritorii nu sunt scutiţi de unele slăbiciuni umane.

☐ A apărut sub titlul „Les cahiers du theâtre" primul număr al organului oficial al „Societăţii universale de teatru" concepută de Gemier. El conţine expunerea programului acestei societăţi şi trasează un tablou al primelor lucrări. Prin această societate se intenţionează crearea unei grupări care să cuprindă toate profesiunile în legătură cu teatrul, din fiecare ţară, pentru a lucra în comun la progresul lui. Au aderat la această mişcare cele mai de frunte personalităţi din Germania, Anglia, America, Austria şi chiar Japonia.

☐ Panait Istrati a ţinut la Ateneul din Geneva o conferinţă pe tema: „Sentimente asupra artei şi vieţii" cu subiectul „Puţină autobiografie".

☐ Francis Molnar cunoscutul dramaturg maghiar a început să scrie şi romane: Prima sa lucrare e intitulată „Tinerele fete din străzile Pal".

Longinescu (G. G.) et M-lle Gabriela **Chaborski.** — Séparation des métaux du III-ème groupe analytique. Bucarest, **Société roumaine des sciences,** 1926, 6 p.

Steopol (A.). — Contributions à l'étude de l'oxydation des substances organiques avec de l'oxyde de cuivre. Bucarest, **Société roumaine des sciences,** 1926, 32 p. Fig.

Institutul geologic al României. Dări de seamă ale şedinţelor. Vol. VIII (1919—1920). Bucureşti, **(Tip. Române Unite),** 1925, 261 + II p. + 2 hărţi. Fig.

7. ARTE

Neniţescu (Ştefan I.). — Istoria artei ca filozofie a istoriei. I Teoria criticei I, II. Bucureşti, 1925, p. 153—271. Lei 250 (ambele volume).

Posluşnicu (Mih. Gr.). — Din trecutul muzical al Românilor. Gavriil Musicescu, vieaţa şi opera sa musicală. Cu o prefaţă de C. N. Ifrim. Bucureşti. (Tip. **Cartea Românească),** f. d., 36 p. Fig. Lei 15.

8. LITERATURĂ.

Trancu-Iaşi (Gr. L.). — Cetind pe Romain Rolland. Conferinţă ţinută la Atheneul Român în ziua de 31 Ianuarie 1926. Bucureşti, (Tip. **„Eminescu"),** 1926, 16 p. Fig. Lei 15.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

b) **Teatru.**

Alecsandri (Vasile). — Teatru. Cetatea Neamţu. Cinel-cinel. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 107 p. Lei 12. (Biblioteca pentru toţi 199—199 bis).

Mihăileanu-Stempo (St.). — Niţă Galantomul. Comedie în trei acte. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 159 p. Lei 40.

c) **Roman. Nuvelă.**

Agârbiceanu (Ion). — Legea trupului (povestea unei vieţi). Roman. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, 427 p. Lei 100.

Ardeleanu (C.). — Diplomatul, tăbăcarul şi actriţa. Roman. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 285 p. Lei 80.

Nicol. — Irma. Roman. Sibiu, (Tip. **Şcoalei Militare Infanterie),** 1926, 79 p. Lei 30.

Sadoveanu (Mihail). — Dumbrava minunată. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, 237 p. Lei 60.

Teodoreanu (Ionel). — La Medeleni. Roman. Hotarul nestatornic. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, 383 p. Lei 75.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Andersen. — Broscuţa şi alte povestiri. Traducere de Natalia Negru. Vol. III (povestiri). Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 135 p. Fig. Lei 25.

Andersen. — Privighetoarea şi alte povestiri. Traducere de Natalia Negru. Vol. IV (povestiri). Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 160 p. Fig. Lei 30.

9. ISTORIE. BIOGRAFIE.

Culea (Apostol D.). — Cetăţile moldoveneşti de pe Nistru. Bucureşti, **Cartea Românească,** (1926), 32 p. Fig. Lei 4. (Cunoştinţe folositoare. Seria C. Nr. 25).

Gheorghiu (Căpitan Aurel I.). — Câteva Localităţi Istorice din Jud. Botoşani. Botoşani, (Tip. **„Munca"),** 1926, 15 p. Lei 15.

Petrescu (C.). — Istoricul comunei Cioroiu. Craiova, (Tip. **Ramuri),** 1926, 8 p.

Zotta (Sever). — Mănăstirea Golia. Schiţă istorică. Iaşi, (Tip. **Lumina Moldovei),** 1925, 39 p. Fig.

ECOURI

SĂPTĂMÂNA

☐ Am publicat în numărul trecut rezultatul alegerilor la S. A. D. R. pentru comitetele administrativ şi de lectură, în conformitate cu noua lege a Teatrelor. Confirmările Ministerului Artelor n‘au fost fără oarecari surprize : în consiliul administrativ a fost numit d. **Romulus Voinescu** ; în comitetul de lectură, d-nii : **Alfred Moşoiu** şi **Mircea Rădulescu.**

☐ **Societatea Scriitorilor Români** a sărbătorit printr‘un banchet la Boulevard, pe noul ministru al Artelor, d. **Vasile Goldiş.** Noul ministru a glorificat pe scriitori, în accente vibrante.

☐ **Neamul Românesc,** ziarul d-lui N. Iorga, şi-a întrerupt apariţia zilnică după 21 ani de existenţă. Va continua să apară săptămânal.

SCRIITORII

☐ **Cuvinte potrivite,** volumul de poezii al d-lui **T. Arghezi,** e sub tipar şi va apare cel mai târziu, în Iunie.

☐ Săptămâna viitoare se pune în vânzare, volumul de poezii : **Scut şi targă** de **Perpessicius.** Tipărit la tipografia „Jockey-Club“ Ion C. Văcărescu, volumul apare în editura literară a Casei Şcoalelor : 176 pagini ; lei 50.

PREMIILE SALONULUI OFICIAL

Juriul „**Salonului Oficial**“ din anul acesta a decernat expozanţilor următoarele premii :

MARELE PREMIU (100.000 lei), **Th. Pallady,** pictor.

PREMII à 20.000 lei, pictorilor **Ionescu Sinaia, Vasile Popescu, P. Iorgulescu** şi sculptorului **Onofrei.**

PREMII à 15.000 lei ; pictorilor **Bălţatu, Al. Moscu, Papatriandafil** şi sculptoriţei **Emilian Celina.**

PREMII a 10.000 lei, pictorilor : **St. Constantinescu, Foebus, L. Viorescu** şi sculptoriţii **Medrea Serova.**

PREMIILE „SIMU“ a 5.000 lei, pictorului **Kessler** si sculptorului **Olteanu.**

BURSE DE VOIAJ (a 25000 lei fiecare): 1. pictură ; Take Soroceanu ; 2. sculptură : C. Baraski.

PREMII TEATRALE

☐ Comitetele unite ale Teatrului Naţional din Craiova au acordat următoarele premii în anul acesta :

D-lui V. Eftimiu 8000 lei pentru piesa „Thebaida“.

D-lui I. Minulescu 6000 lei pentru piesa „Manechinul sentimental“.

D-lor R. Gyr şi N. Milcu 5000 lei pentru piesa „Căciuliţa Roşie“.

D-lui G. Silviu 5000 lei pentru piesa „Ciufulici“, şi d-lui Drăgulescu 20.000 lei pentru programul oficial al Teatrului şi caricaturile artiştilor.

PRIETENII STATELOR-UNITE

Domnul **Profesor Virgil Bărbat,** decanul facultăţii de litere dela Universitatea din Cluj, va vorbi Duminică 9 Maiu, ora 6 seara, în aula Fundaţiei Universitare Carol I, despre : **America în viaţa modernă.**

Domnul profesor Virgil Bărbat este un fiu sufletesc al Universităţilor Americane, în care şi-a trăit ani de studiu. Domnia-sa este apoi autorul lucrării „Imperialismul american“, apărută acum câţiva ani la „Cartea Românească“, şi în care problema Statelor-Unite faţă de Europa, este pentru prima oară la noi ridicată la importanţa pe care vremurile au adeverit-o.

Conferinţa domnului profesor Virgil Bărbat are loc sub auspiciile societăţii „Prietenii Statelor Unite“.

REVISTE

☐ **SBURĂTORUL** (IV, 3, Mai) : în editorial, vorbind de **literatura „Sburătorului“** şi de nedumeririle iscate în o parte din public, de **E. Lovinescu,** notează câteva adevăruri în marginea poeziei moderne şi a pregătirii cetitorului modern :

„Conceptul estetic este o valoare mobilă şi succesivă, pe care o elaborează artiştii şi o impun epocei lor. Neînţeles la apariţie, însuşi Eminescu a fost condamnat pentru obscuritate şi pentru formula nouă a esteticei sale ; ceiace e azi universal recunoscut, a părut la început o revoluţie şi avem convingerea că ceiace e „neînţeles“ de atâţi oameni de bunăvoinţă dar fără competenţă literară, va fi de o indiscutabilă claritate mâine ; rugăm, aşa dar, pe cititorii acestei reviste, să ne lase cinstea de a le forma noi gustul şi nu de a ni-l impune ei nouă : să ne-o acorde vocaţiei şi trudei noastre nedesminţite de un sfert de veac : **în orice caz,** îi rugăm să nu-şi închipue că ceiace „n‘au înţeles“ n‘are înţeles ; oricât am ignora valoarea formulelor algebrice nu putem avea prezumţia de a nega algebrei calitatea de ştiinţă ce depăşeşte prin puterea de abstracţie şi de simplificare practica celor patru operaţii elementare suficiente doar vieţii curente“.

Poezii publică d-nii : **Camil Baltazar, G. Nichita, Vladimir Streinu** şi proză : **Hortensia Papadat Bengescu Sanda Movilă, Tudor Şoimaru** şi o atentă analiză impregnată de humor intelectual : în **Casele lui Titu Gordius,** nuvela d-lui **Ramiro Ortiz** o bogată revistă a cărţilor, aspecte ale vieţii literare, de d-nii **E. Lovinescu** şi **Pompiliu Constantinescu,** care stabileşte cu hotărâre şi justeţă un necesar distinguo în **Tradiţionalism sau modernism ?**

☐ **VIAŢA LITERARA** (I, 11, 1 Maiu) : Despre acefalia edilitară a Capitalei noastre, scrie un susţinut vehement articol d. **G. Murnu** : „In starea actuală aşa de înapoiată, aproape preistorică, în care el (Bucurestiul) se găseste, mi-apare uneori aşa de ciudat si abnorm încât fantazia mea îl confundă cu un ihtiozaur conservat în mod miraculos pe suprafaţa pământului. Nu se poate o mai mare ruşine naţională. Ori de câte ori cutreer străzile, nu-mi pot stăpâni revolta şi obrajii mei ard par‘că sub pleznetul unor palme străine. Am aceeaşi senzaţie de umilinţă şi deprimare ce am simţit-o întâia dată când am sosit la Bucureşti venind din Buda Pesta, unde erau de mai multă vreme aşezaţi părinţii mei.

D. I. VALERIAN convorbeşte cu d. profesor **Mihail Dragomirescu.** „Eczema literară“, „Noua generaţie literară” „institutul de literatură“ sunt problemele scumpe d-lui Dragomirescu.

Convorbirea e precedată de un judicios portret al d-lui Dragomirescu. Despre profanarea poeziei Iaşului notează o serie de observaţii d. **Mihail Sadoveanu.**

Poezii publică d-nii : **V. Voiculescu** şi **I. Valerian.**

☐ **IDEEA EUROPEANA** (VII, 187, 1 Mai) ; d. **N. N. Matheescu** scrie despre **Criza Socialismului român,** pe care o vede într‘o criză de ordin intelectual : „Massele au plecat dela partid şi întârzie să se întoarcă pentrucă nu au avut şi nu au o astfel de conştiinţă de clasă. Sciziunea s‘a produs şi, azi, refacerea întârzie, pentru că elementele conducătoare nu au o conştiinţă conducătoare, de clasă“.

☐ **CONTIMPORANUL** (V, 66, 1 Mai) : **D. Marcel Iancu** publică o serie de anchete printre reprezentanţii autorizaţi ai suprarealismului la Paris ; poezii şi proză, d-nii **Ion Barbu, I. Vinea, I. G. Costin etc.**

Din conferinţa d-lui **N. Davidescu,** la vernisajul expoziţiei lui Marcel Iancu şi Niţă Pătraşcu, aceste rânduri despre intelectualitatea artei moderne :

„Acesta este adevărul : suntem cu toţii lirici. Ne lipseşte controlul unei lumi fix încadrată, din afară, pentru lumea noastră lăuntrică, ne lipseşte ceeace se cheamă, sau se chema, măsură de unitate. Dogmatica aceia care împiedica mai de mult, pe Greco bunăoară, să picteze aripile unui înger în afară de lungimea lor fixată prin conciliile papale odată pentru totdeauna, constituia o greutate pentru un artist, dar constitua, în acelaş timp, şi germenul satisfacţiei intelectuale de a fi învins până la urmă o piedică.

Intelectualitatea în artă intră astfel pe calea necesităţei de a rezolvi unele probleme din afară, şi de a le pune de acord cu cântecul sufletesc al artistului. Fiindcă arta nu a fost niciodată, şi nici astăzi nu este altceva decât o emoţie intelectualizată ; asta însemnează că o operă de artă nu este nici o emoţie pură, şi nici o idee pură, ci trebue neapărat să isvorască dintr‘o justă dozare a acestor două elemente.

Intelectualitatea artei moderne stă în căutarea şi rafinarea mijloacelor de redare. Linia, culoarea şi forma, au fost smulse din rândul valorilor cu raporturi fixe între ele, şi asvârlite în mâinile artistului pentru a se juca cu ele în sfera lui de emotivitate“.

SUCCES DE LIBRĂRIE...

☐ **Diplomatul, tăbăcarul şi actriţa,** romanul (în ed. literară Casa şcoalelor) d-lui **C. Ardeleanu,** cunoaşte un îmbucurător succes de librărie. El este de două ori semnificativ, dovedind atât predilecţia cetitorului român pentru roman, cât şi favoarea aceluiaşi cetitor pentru lucrările de merit.

Cetitorii din provincie, care s‘au interesat de apariţia acestui roman al d-lui C. Ardeleanu, sunt înştiinţaţi, prin aceasta, că, în curând, îl vor avea la toate librăriile din ţară.

DIN STRAINATATE

☐ Asociaţia artişilor şi scriitorilor din Paris, a organizat un festival în onoarea poetului grec Costis Palamas, care a împlinit 50 de ani. Hubert Pernot profesor la Sorbona a ţinut o conferinţă asupra vieţii şi operii lui Palamas socotit ca cel mai mare poet contimporan grec. In opera sa evoacă deseori cu melancolie frumuseţile naturii, de care poetul se simte lipsit în oraşul Atena unde este secretarul universităţii, pasiunile vii sunt înlocuite cu o infinită duioşie, iar în poeziile cu caracter social afirmă crezul naţionalist.

☐ Filmul „Spiritismul deslănţuit“ a provocat o mare agitaţie printre psichiatrii englezi. Peste o sută de societăţi au trimes protestări, în Parlament, iar Uniunea naţională a spiritiştilor susţine cu violenţă prin toate mijloacele că filmul pomenit deformează problemele în discuţiune.

☐ Premiul de poezie Emile Verhaeren fundat de d-na Jane Catulle Mendés, a fost decernat de juriul francez d-lui Marcel Thiry pentru volumul său „Plongeantes proues“. Incă de anul trecut, în volumul „Quand tu pales au nom de Vancouver“ Marcel Tkiry câştigase simpatia juriului acestui premiu.

Redactor : PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

BIBLIOTECA CENTRALĂ A „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

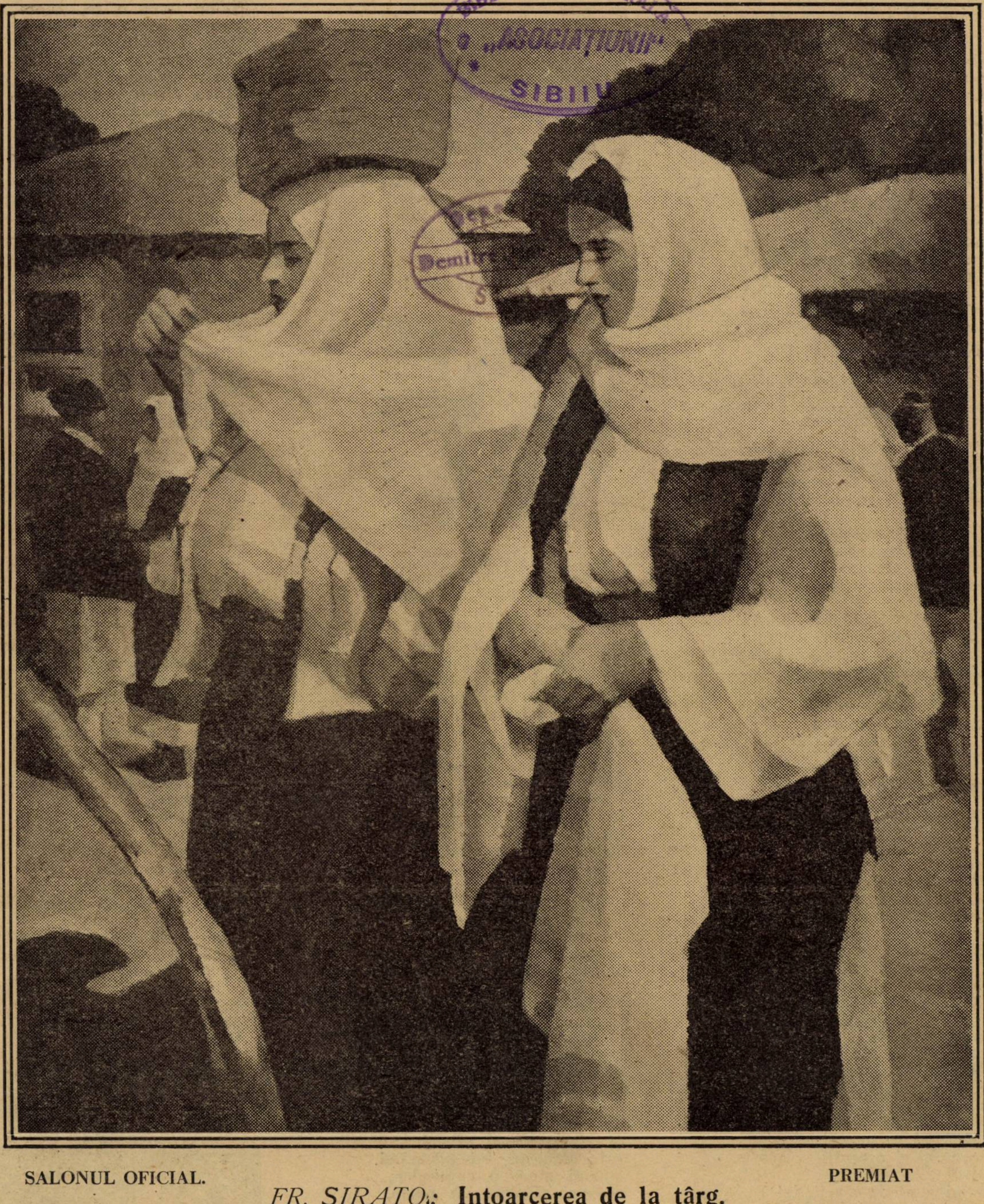

SALONUL OFICIAL. PREMIAT

FR. ȘIRATO: **Intoarcerea de la târg.**

An. XLII, Nr. 20.

16 Maiu 1926

Lei 5.-

Povestea Maicii Domnului

BUNA-VESTIRE

Ţesea cuminte ca întotdeauna
Maria borangicul la război,
Şi cum prin seară cădeau umbre moi,
I s’a părut întâi că intră luna,

Atât de alb venea. Dar nici o rază
Nu calcă aşa blând pe tălpi de vis —
Şi s‘a mirat ea: cine a deschis
Larg poarta? — Când s’a ridicat să vază,

I-a nălucit acum că porumbielul
Ei alb bătea din aripi lângă ea —
Şi cum sfioasă, fata’l mângâia,
Arhanghelul desvăluindu-şi felul,

Nu s’a temut, nu s’a ferit de dânsul
— Cu îngerii se sfătuia de mult —
S’a bucurat spuindu-i: „Te ascult“.
Arhanghelul tăcu, închis întrînsul.

Atunci s’a speriat, căci nici un sunet
Nu-i pogora în suflet solul sfânt —
Dar a picat ca moartă la pământ
Când Ingerul cu trăsnet şi cu tunet

A fulgerat, neaşteptat, Buna-Vestire.

IOSIF TESLARUL

Ea îl privea cum mânuia rindeaua
Pe blăni de brad. Cioplit şi el în lemn,
Nu bănuia teslarul că în greaua
Penumbră-a candelii cu untdelemn,

Maria sta păzind întruchiparea
Lui Dumnezeu în trupul ei curat.
Dar cum, mărită, flacăra în para
Luminii-i da obrazu-adevărat,

Iosif, ştergând năuc sudoarea frunţii
A ridicat în blestem pumni semeţi —
Când iată, cu un pas ce mişcă munţii,
Lăsând icoana goală pe pereţi,

Un înger coborî. Acelaş — din Vestire,
Maria însă nu-l mai cunoscu
Văzându-l, omul îşi veni în fire
Şi se sfii şi parcă pricepu.

NAŞTEREA DOMNULUI

— după legenda poporană —

Jos sub poarta raiului.
Pe sub Piatra Craiului,
Unde’ncep muşcelele,
Apele şi stelele,
Vezi albind ca pe chilim
Târg pre nume Vifleim.
Târg străvechi în bogăţii,
Tot în minte să mi-l ţii.
Turle scăpărând argint
Cu brâu falnic îl încing
Si’l înbracă’n poleială
De-aur, raza de beteală,
Ce alunecă de sus
Peste casa lui Isus.
Dar pe drumul cel cu plopi,
Rău de pietre şi de gropi,
Cine-mi vine’n car cu boi,
Nu plăvani ca pe la noi
Ci munciţi şi oropsiţi
De trei zile nehrăniţi?
Cine-mi sunt drumarii doi
Nemâncaţi, bătuţi de ploi?
Cine-mi plânge sub maramă,
De dureri că va fi mamă?
Cine-mi umblă lângă vite
Tot cu vorbe necăjite?
Maica Domnului plângea,
Iosif boii suduia,
Maica Domnului spunea:
— Omule nu sudui,
Ce e scris s’o împlini.

In mijlocul drumului,
La tulpina plopului,
Stă Maria s’odihnească
Şi pre fiul sfânt să nască.
Dar, vezi, plopu-i copac rău,
Copac rău. şi nătărău
Işi dă frunza într’o dungă,
Să foşnească vreme lungă,
Liniştea să n’o ajungă,
Işi dă creanga într’o parte
Nici de umbră s’aibă parte.
Maica sfântă a oftat,
A oftat, s’a supărat
Şi din gură-a bletemat:
— Plopule, lemn urgisit,
Să te baţi neodihnit,
Nici în lin, nici în senin
Creanga ta să n’aibă stare,
N’aibă umbră nici răcoare.
Frunza ’n tine să nu stea
Nici ziua şi nici noaptea
Şi cu vânt
Şi fără vânt
Să te clatini pe pământ!

Maria s’a ridicat,
Drumul lor şi l-au urmat.
Şi au mers, măre, au mers
Urmele de li s’au şters,
Tot prin ţarini aurite,
De oameni nepomenite,
Tot prin stele argintate,
De oameni nesămănate.
Şi-au ajuns în drumul lor
La focul păstorilor.
Colo ‘n stâna oilor
Stă Maria s‘odihnească
Şi pre fiul sfânt să nască.
Stătu jos, se odihni.
S‘odihnească nu putu
De sbieratul oilor,
De săritul meilor.
Maica sfântă a oftat,
A oftat, s‘a supărat,
Oile le-a blestemat:
— Oi, de orice rău veţi da
Voi să nu puteţi sbiera,
Pe voi lâna să nu stee,
In tot anul să v‘o iee,
Mielul de sub voi să piee!

Maria s‘a ridicat,
Drumul lor şi l-au urmat.
Şi au mers, măre, au mers
Urmele de li s‘au şters
Şi prin cer şi prin poiene
Şi prin stele buruiene...
Şi-au ajuns în drumul lor
La ocolul cailor.
Şi Maria grajd aflând
Intră‘ntrânsul tot plângând.
Dureri mari o cuprindea,
Să mai meargă nu putea,
Stătu jos, se odihni,
Caii prind a tropăi,
Mânjii vesel a sburda,
Iepele a rânchеza.
Maria îi dojenea:
— Staţi pe loc, nu tropăiţi
Căci durerea mi-o măriţi...
Caii răi n‘au încetat,
Maica sfântă a oftat,
A, oftat, s‘a supărat
Şi din gură-a cuvântat:
— Firea-ţi, cai, voi, blestemaţi
Să goniţi fără răgaz,
Tot anul să n’aveţi saţ
Până ‘n ziua de Ispas,
Dar, şi-atuncea doar un ceas!
Maria s‘a ridicat,
Drumul lor şi l-au urmat.
Şi au mers, măre, au mers
Urmele de li s‘a şters
Peste iarba plaiului,
Prin pometul raiului.
Tot mergând şi obosind
Şi cu Dumnezeu vorbind,
Floarea soarelui păli,
Floarea lunei veşteji,
Numai steaua înflori.
Şi au dat în drumul lor
De ocolul boilor,
Boilor, blajinilor.
In cea iesle-a vitelor,
Vitelor, săracelor,
Maica sfântă cum intra
Pe fân moale se culca,
Boii prind a rumega
Maica sfântă-a suspina
Şi din gură-a cuvânta:
— Staţi pe loc, nu rumegaţi,
Liniştea nu-mi turburaţi!...
Boii blânzi o asculta
Maica ‘i binecuvânta:
— Bouleni, fiţi alduiţi
Şi de mine fericiţi,
De mine, de Dumnezeu
Şi de sfânt fiuţul meu.
Voi, oricând să aveţi saţ,
Un ceas-două să lucraţi
Şi pe urmă să ’ncetaţi,
Un ceas-două să lucraţi
Şi unul să rumegaţi.
Bouleni să fiţi sătui
Tot în brazda plugului!

Dureri mari o apuca,
Boii blânzi o aburea,
Şi când fu la miez de noapte,
Muncile-i trecură toate.
Pe fân verde şi uscat
A născut un împărat
Şi cum Fiul s‘a născut,
Ieslea ‘n rai s‘a prefăcut,
Şi să vezi
Să nu crezi:
Fânu ‘n soare
Era floare.
Albăstrele
Erau stele
Şi ‘n senin
Luna — un crin.
Maria se veselea,
Pruncu’n braţe’l cuprindea
Şi pe frunte‘l săruta,
Cum că lumea va scăpa.
Astăzi s‘a născut Christos
Să ne fie spre folos.

Suflă vântul lin şi lin,
Mi-l leagănă chitelin,
Legănuţ
De păltinuţ,
Ploae caldă
Tot îl scaldă!

(urmează)

ION PILLAT

VULPAȘIN

— Fragment din comedia tragică «Domnișoara Nastasia»

ACTUL I

Tabloul I. — Scena III.

(La intrarea lui Vulpașin, domnișoara Nastasia a eșit grabnic, trântind ușa în urma ei, cu putere)

ION SORCOVĂ : Ei, comedie ! (și se uită nedumerit : când la Vulpașin, când pe urmele Nastasiei)

VULPAȘIN : (Sgomotul ușei trântite l‘a făcut să tresară și să închidă ochii ; ridică fruntea, cu pleoapele strânse și aspiră adânc. Se ridică, cu greu, de pe scaun și pornește spre eșire, încovoiat)

ION SORCOVĂ : Na! Pleci și tu, acum! Te supărași...

VULPAȘIN : (S‘a oprit ; fără să întoarcă ochii spre bătrân). La ce să mă supăr? Eu niciodată nu mă... Am venit, așa, ca vecin, (se uită, lung, la Ion Sorcovă și încearcă să surâdă; îl doare surâsul). Dacă-i vorba să gonesc lumea pe unde mă duc, stau dracului acasă ! N‘am să mai viu...

ION SORCOVĂ : Ia ascultă, mă Vulpașine neică. Asta-i vorbă fără rost. Pe ce pui tu mai mult temei : pe sburdălnicia unui copil ca Nastasia sau pe capul ăsta pleșuv și prost ?

VLUPAȘIN : De nu mi-ar fi drag de matale, nu...

ION SORCOVĂ : Bun. Am înțeles. Ia să stăm colea, ca doi oameni cumsecade ce suntem și să bem, să vorbim.

(Vulpașin se apropie de masă, cu pași grei ; Ion Sorcovă aduce un pahar, se așează lângă Vulpașin și toarnă țuică). Ia spune : cum merge atelierul, cum o duci cu vecinii ?

VULPAȘIN : Atelierul, bine.

ION SORCOVĂ : Și bani !

VULPAȘIN : Păi... dacă-i treabă „e“ și bani...

ION SORCOVĂ: Așa. Bravo! Mă bucur din toată inima. Fă-te om de omenie. Mai lasă-le dracului de scandaluri.

VULPAȘIN : (tresare și‘l privește pe bătrân ; coboară ochii și surâde amar). Vezi cum e lumea asta ? Scandaluri ! Vulpașin face scandaluri ! Matale, să fi fost în locu‘ meu...

ION SORCOVĂ : Nu zic, ai avut dreptate și tu, dar...

VULPAȘIN : Te duci la cârciumă. Și vine careva, te ‘njură ; îl înjuri ! scoate șișul... Spune : pot să stau cu mâinile ‘n sân ?

ION SORCOVĂ : Scoți șișul și tu !

VULPAȘIN : Aleluia ! Să se grijească !

ION SORCOVĂ : Vezi, asta-i rău.

VULPAȘIN : (se înfurie) Eu am inimă, nu‘s de cârpă ! Nu rabd. S‘a dus pomina ! Ii mușc beregata și‘l îngrop !

ION SORCOVĂ : Și pe urmă ?

VULPAȘIN : (privește în lături și surâde strein) Hm ! Pe urmă ! Parcă numai odată am scăpat eu...

ION SORCOVĂ : Nu-i bine, Vulpașine! Ascultă-mă pe mine nu-i bine...

VULPAȘIN :... Da‘acum le las dracului: și băutura, și scandalurile. Le pui cruce. Atelier am. Să mă... (se uită la bătrân cu înțeles : subliniază)... însor și eu, să fiu în rându‘ oamenilor. și...

ION SORCOVĂ : Vezi c‘ai ajuns la vorba mea ? Asta-i veste bună. Să bem, pentru nevasta de mâine. (Ciocnesc) Noroc și minte.

VULPAȘIN : (a rămas cu mâna întinsă, așa cum a ciocnit cu Ion Sorcovă : surâzând) Pentru nevasta de mâine și pentru... socru, ție‘l Dumnezeu !

ION SORCOVĂ : E om cumsecade ?

VULPAȘIN : Cine ? Socru ? Da...

ION SORCOVĂ : Atunci, și pentru el ! (au băut)

VULAPȘIN : (cu privirea în pământ, șovăelnic) D‘aia venisem și... (sbucnește. chinuit) Nu știu ce-are domnișoara Nastasia cu mine ! că i-am cotonogit pe alții. că am plătit înjurătura c‘o palmă și palma cu-o ‘njunghetură, — asta-i altceva. Da pe ea n‘am înjurat-o, n‘am bătut-o, nu...

ION SORCOVĂ : Da‘ cu mine ce are ? Uneori, mă pupă și mă giugiulește ; alteori, mă face ca pe-o albie de porci... (privește melancolic la Vulpașin) Da‘ n‘are inimă dușmănoasă, mă Vulpașine !

VULPAȘIN : Să știi dela mine, nene; eu pentru ea mă fac om cum se cade și m‘apuc de muncă ! Așa : ca un câine bătut, la picioarele ei. De m‘alungă, omor pe cine mi-o eși ‘nainte și mă duc dracului la ocnă, că mi-e tot una...

ION SORCOVĂ : (a rămas încremenit, cu gura căscată) Vulpa... Vulpaș...

VULPAȘIN :... Vreau să mă culeg de pe drumuri, să mă astâmpăr și să prind drag de muncă și de casă. Acu de dragul cui să fiu cumsecade ? De dragul cui să muncesc ? Fierb în zmoală de doi ani, Ioane tătucule ! Si Nastasia nici nu se uită la mine ! Câine sunt, lepădătură sunt ? Ce fel de inimă bună are, dacă‘și bate joc de mine ?

ION SORCOVĂ : (nu știe ce să facă cu mâinile) Vulpașine, spui drept : să mor în clipa asta m‘aşteptam, da‘ să... Hm ! Ei, comedie !

VULPAȘIN :... Intr‘o seară, venia singură. Și-am oprit-o, i-am spus focu‘ inimii... (bărbia în piept, glasul stins) Mi-a dat două palme. (clocot brusc) Tata din groapă să mă fi pălmuit, îl făceam fărâme, (rar, cu ochii în gol) Ei, nu i-am zis nimic. M‘am dus acasă. Mă uitam în oglindă și mă pălmuiam singur, (îi plânge cuvântul) Mă pălmuiam, Ioane tătucule, și... (îl strânge gulerul cămășii și trage, să rupă).

ION SORCOVĂ : (înduioșat) Vulpaș.. Vulpașine... (caută, zadarnic, o vorbă; ridică brațele și le lasă să cadă, goale). M‘am prostit, Vulpașine neică. Am uitat să vorbesc, nu mai sunt în stare să... Ia uite comedie !

VULPAȘIN : Am zis așa : nu se uită la mine că sunt scandalagiu și bețiv ! Să mă fac om cumsecade, să vadă cât mi-e dragă. De șase luni, n‘am băut un pahar de rachiu și n‘am zis nimănui „dă-te mai încolo“... Munciam și mă bucuram, mi se părea c‘o aud pe domnișoara Nastasia : „uite Vulpașin, săracu, s‘a făcut om de treabă ; pentru mine s‘a făcut el om de treabă !“... Și după șase luni, am venit s‘o cer de nevastă !

ION SORCOVĂ : (încearcă să se ridice de pe scaun ; cade ; se ridică iar) Vulpașine. Nu ți se pare ție că e cald aici? E cald, mă flăcăiaș ? Uite, pe mine m‘au trecut nădușelile, (se duce să deschidă fereastra) Să deschidem geamul, să intre răcoare. (se reazimă de zid și aspiră adânc) Tiii, ce căldură...

VULPAȘIN : (după câteva clipe de frământare, ridică ochii spre Ion Sorcovă : cu teamă, cu nădejde) Ce... zici?

ION SORCOVA : (tresărind) Ce să zic ?

VULPAȘIN : (hotărât) O cer pe Nastasia de nevastă !

ION SORCOVĂ : Mă Vulpașine neică, asta nu-i treabă să bați din palme și s‘o faci. Mai dă‘mi răgaz să...

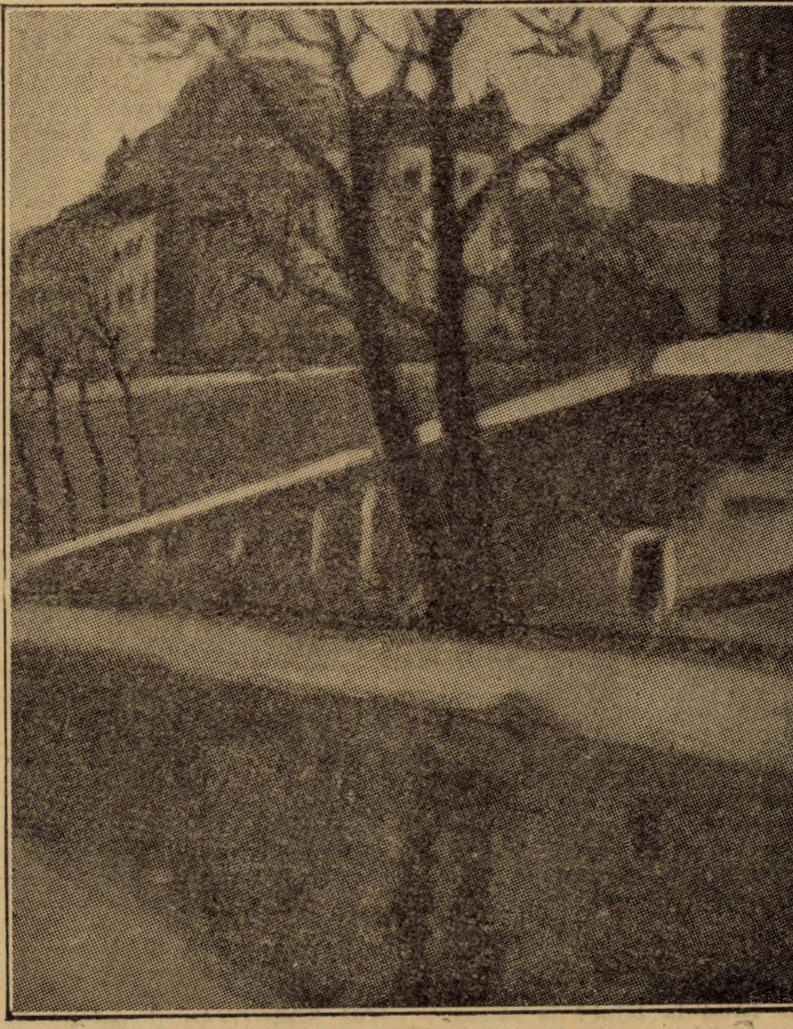

TH. PALLADY: GEMENII. Salonul Oficial

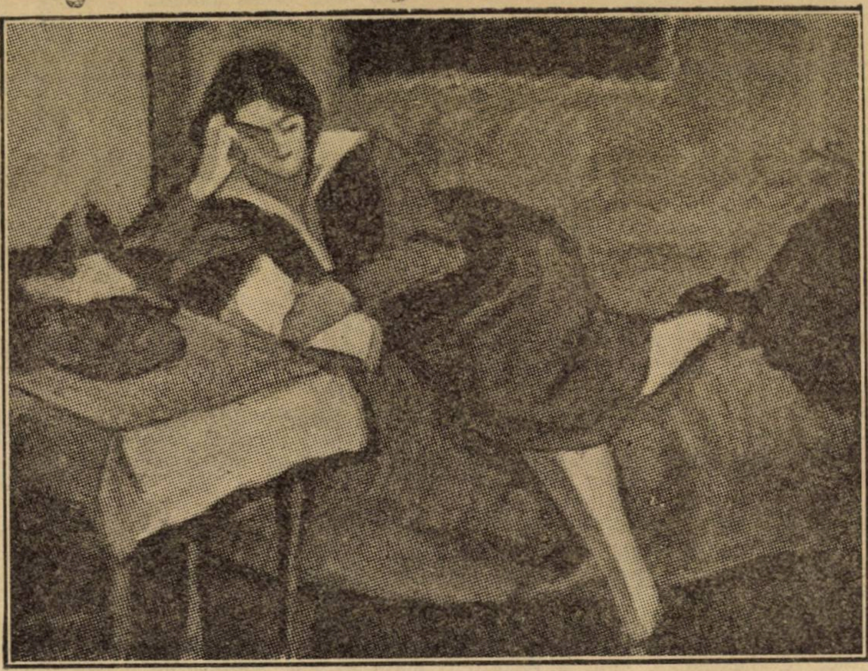

TH. PALLADY: LECTURA
Salonul Oficial

VULPAŞIN : Acum : albă sau neagră!

ION SORCOVĂ : Fii cu minte şi ascultă-mă pe mine că's prost bătrân. Nu face de tine...

VULPAŞIN : (se întunecă) **Că sunt nemernic !**

ION SORCOVĂ : Nemernic ! Care-i ăla să fi fost uşe de biserică în tinereţile lui ? Da... e vorba că.. Nastasia asta a mea, neică, are alte fumuri **în cap. Visează să iasă în lume, să se mute în Popa-Nan şi...**

VULPAŞIN : (repede) **Să mă ia, şi ne mutăm în Popa-Nan ! Fur, de nu mi-o ajunge ! Mâna sfântului dela Mitropolie de mi-o cere, o fur de sub ochii popilor şi i-o aduc !**

ION SORCOVĂ : (clatină capul, trist) **Mare pacoste pe capul tău !**

VULPAŞIN : (crunt) **Carevasăzică, râzi de mine !**

ION SORCOVĂ : Nu, să mă bată...

VULPAŞIN : (restit, în picioare) **Mi-o dai sau...**

ION SORCOVĂ : (mic blând) **Iar o iei anapoda. La ce strigi la mine ?**

VULPAŞIN : Mă chinui cu vorbe goale. Nu mai pot. Spune odată, că iau masa'n dinţi şi o fărâm de ziduri !

ION SORCOVĂ : Ţi-o dau, neică, la ce să nu ţi-o dau ? Voinic eşti, harnic eşti, om de treabă zici că vrei să te faci... Auzi colo ! Bomboană, nu bărbat. (îl priveşte dezolat ; plângător) **Da 'e vorba că eu.., degiaba ţi-o dau, mă Vulpaşine... vorba mea n'are trecere. După mine de-ar fi...**

VULPAŞIN : (se încruntă ; ar vrea să spue ceva şi pare că nu are putere să deschidă gura ; în locul cuvântului, un gest brutal frânt brusc ; gestul risipeşte toată frământarea ; priveşte piezis, cu braţele grele în lungul trupului şi surâde trist) **Aşa-i ! Nu-i nimic ! Inţeleg...**

ION SORCOVĂ : Spune-i ei.

VULPAŞIN : (tresare) **Să mă ia la palme, iar...**

ION SORCOVĂ : (sincer, scos din fire) **Da' tu ce dracu eşti : babă sau cârpă ?**

VULPAŞIN : (cade pe scaun, greu ; stins) **Cârpă, nimic ! Câtu's de mare şi de voinic : cârpă, nimic...** (cu pornire) **Nu-i aşa că's prost şi muiere, că's bun de scuipat şi de bătut la tălpi ?** (a rămas cu ochii în gol, trist, umil) **Aşa-i.. — da'ce să fac ? Cârpă, Ioane Sorcovă nene, nimic... Nastasia-i vrăjitoare, Mă prinde frigurile când o văd... — şi ea.,. ea nici nu se uită la mine !**

(ridică pumnul, masiv şi loveşte în masă)

Ducă'n mama dracului : şi atelier, şi muncă şi cuminţenie ! (căinat) **Es la drum şi omor, dau foc la mahala şi înfund puşcăria, Ioane Sorcovă nene...** (cade cu fruntea în palme şi coatele pe genunchi, plânge)... **putrezesc în ocnă !**

ION SORCOVA : (lângă el, înduioşat) **Mă Vulpaşine, mai mare rusinea ! Plângi ca un...** (luptă cu lacrimile) **Să lăsăm muierilor plânsul şi să vorbim, să... Uite ce zic eu : acum...** (rămâne îngândurat ; după câteva clipe, — ridicând din umeri) **Să mă ia dracu dacă ştiu ce să zic !** (umblă, fără rost, prin încăpere) **Nu, nici să nu... Nastasia are gărgăuni la cap, visează... Pe urmă, vezi tu : ea a crescut mână'n mână cu Luca şi...**

VULPAŞIN : (a sărit în picioare, ars : a închis ochii si cade pe scaun, slab) **Lu-ca ! Aşa-i. Il uitasem pe... Luca...** (brusc, cu chipul colţurat) **Si... dacă Luca...** (gest : **e dat la o parte ?**)

ION SORCOVĂ : (clipeşte repede) **Cum... adică ?**

VULPAŞIN : (ocoleşte întrebarea ; se uită în lături şi bate cu degetul în masă, rar, absent) **Luca... doarme aici sau...**

ION SORCOVA : (jicnit) **Cum o să doarmă aici ? Mai întâi, că Nastasia... Hm ! aşa crezi tu ? Al doilea, până acum Luca nu mi-a pomenit nimic de însurătoare...**

VULPAŞIN : (veselie sălbatică : îl prinde pe Ion Sorcovă de umeri, smucit) **Atunci...—mi-o dai de nevastă, că eu am cerut-o 'ntâi !**

ION SORCOVA : (natural) **Vezi bine** că... (aceiaşi dezolare şi acelaşi glas plângător)... **da' eu degiaba ţi-o dau, mă Vulpaşine neică !**

VULPAŞIN : (veselia se risipeşte ; palmele îi lunecă de pe umerii bătrânului, cad grele ; a rămas lângă Ion Sorcovă, cu bărbia în piept: scutură capul şi aspiră adânc) **Aşa-i. Viu astăseară, să vorbesc cu domnişoara Nastasia. Şi... dacă m'o pălmui iar, atunci... Ştiu eu care-i norocul meu, atunci !**

ION SORCOVA : (bănuitor) **Vulpaşine ! Să nu.., ce nebunie îţi muşcă inima?**

VULPAŞIN: (cu obidă, oftat, ridicînd ochii spre cer) **Of! mamă, ma-mă, mamă..**

ION SORCOVĂ: (a rămas cu mâna întinsă spre Vulpaşin ; deschide gura, să spue ceva şi-i tremură buzele ; înduioşare ; loveşte cu mâna 'n gol) **Să fie-a drcaului de inimă !** (şi duce dosul palmei la ochi, să şteargă o lacrimă !

VULPAŞIN : (porneşte spre eşîre cu pasul greu, încovoiat).

CORTINA

GEORGE MIHAIL-ZAMFIRESCU

Cântec trist

**A trecut pe drum o fată
galbenă şi sprâncenată
şi cu cearcăne la ochi,
cu scrobite cute 'n rochi,
ne'ntinate cute albe.**

**Cu mânuţele pe piept
strânse 'n pacea Celui drept,
ea mergea şi nu râdea,
ar fi vrut şi nu putea
c'o prinsese 'n patru scânduri.**

**Presărate 'n flamuri albe,
tremurau pe trupu-i salbe
zările cu florile,
ochii cu cicorile,
dorul cu viorile.**

**La răscruce trei soldaţi
cu ochi mari şi tulburaţi,
s'au oprit ştergând un gând
stors pe sufletul flămând
şi-au oftat cât un pluton...**

**Trei copii neştiutori
Au strigat să le dea flori ;
şi-au pornit după o fată
galbenă şi sprâncenată
ce dormea în patru scânduri.**

**Presărate 'n flamuri albe,
tremurau pe trupu-i salbe
zările cu florile,
ochii cu cicorile,
dorul cu viorile.**

MARCEL ROMANESCU

* Din volumul „Cuiburi în soare", aflat sub tipar.

Uitare

**Sculptate 'n bronz statuile masive
Păreau fiinţe metamorfozate.
Cu 'nfiorări de caldă voluptate
Se răsfăţau gingaşe şi lascive.**

**Prinţese vechi cu 'mpodobiri bogate,
Regi Asirieni din antica Ninive....
Artistice şi splendide motive
Zăceau pe jos neşterse şi uitate.**

**Un trubadur din piatră de Carrara
Ce rugător îşi întindea chitara
Chitara lui de marmoră curată,**

**Parcă-mi spunea un cântec de iubire ;
Iar ochi-i plini de geniu şi simţire
Mă conjura să-l mai privesc odată.**

MIRCEA PAVELESCU

VISE

MIRII

Casa în care am intrat în noaptea trecută era din piatră albă şi aşezată pe marginea unei ape. Când veniau valurile mai mari şi isbeau zidurile, temelia se clătina în ondulări încete şi din depărtare, casa părea un pavilion de porţelan, clădit pe apă. La intrare am văzut două scări netede, pictate cu pasări de bronz. Fără şovăire, am apucat pe scara din dreapta.

Săli mici şi strimte, tapetate cu umbre albăstrii şi nouraşi de fum, şerpuiau înnaintea paşilor mei şi îi chemau. Eram foarte singură şi mă simţiam şi mai izolată în casa unde nu intâlniam pe nimeni.

De unde venea însă, acel sbârnâit monoton de chitare? Era o muzică barbară, ce aluneca în atmosferă aşezându-se pe urechile mele cu cercei lungi, mângâietori, pe inima mea într'o sărutare.

In casa asta venisem pentru o nuntă; muzica însă era tristă, ca o dezolare.

Pe trepte de marmoră neagră mi-au alergat paşii şi m'am pomenit într'o sală înaltă, cu lespezi putrezite. Pereţii erau tăiaţi în stancă cenuşie de granit şi o răcoare umedă se prelungia în şerpi invizibili de-alungul zidurilor. Singura podoabă era un vas uriaş de bronz, aşezat într'un colţ, pe un piedestal de argint.

La mijloc stăteau mirii, înfăşuraţi în pelerine lungi de un verde putrezit, pictate cu şerpi de aur vechi. Capetele mirilor erau, ascunse în glugi, încât feţele nu li se vedeau.

Sub pelerine însă, se auzia un cântec de mătănii. In faţa lor, marele preot, oficia cu gesturi păgâne. Două dansatoare răsucite în spirale roşii, dansau în flacări vii în atmosferă, în muzica chitarelor ascunse dincolo de ziduri. Nunta era singuratică. Eram singurul spectator. Mă uitai pe mine şi îmi văzui trupul acoperit cu o pelerină neagră, fără glugă. Capul mi-era de marmoră străvezie, luminat de oglinzi invizibile. Mi-era frică şi mă ascunsesem. Marele preot spuse ultimul cuvânt al rugăciunii, dansatoarele rămaseră neclintite, aninate în vid, în spirale chinuitoare. Era clipa solemnă, când mirii trebuiau să fie scoşi din carapacile lor putrezite, de către marele preot. Dar în clipa aceea, el se îndreptă spre mine şi luându-mă de mână îmi spuse: „Tu vei face acest lucru !“. Mă apropiai cu inima în mâini. Mirii se împotriviră sub pelerinele lor. Hotărîrea marelui preot era însă neclintită. Imi arătă încă odată că va trebui eu să îi scot din putreziciunea hainelor aurite şi solemn se apropie de vasul de bronz, unde îşi spălă mâinile. Tremurând întinsei mâinile căcui. Grăbită, cu ochii închişi pipăii închidea în şireturi lungi şi desfăcui. răbită, cu ochii închişi pipăii gâtul mirelui, şi desfăcui încă odată. Pelerinele se năruiră una lângă alta, dar în faţa mea nu era nimeni şi îmi dădui seama că nimeni nu fusese ascunse în ele. Dar din locul îngrămădirii lor se ridică un râs înăbuşit.

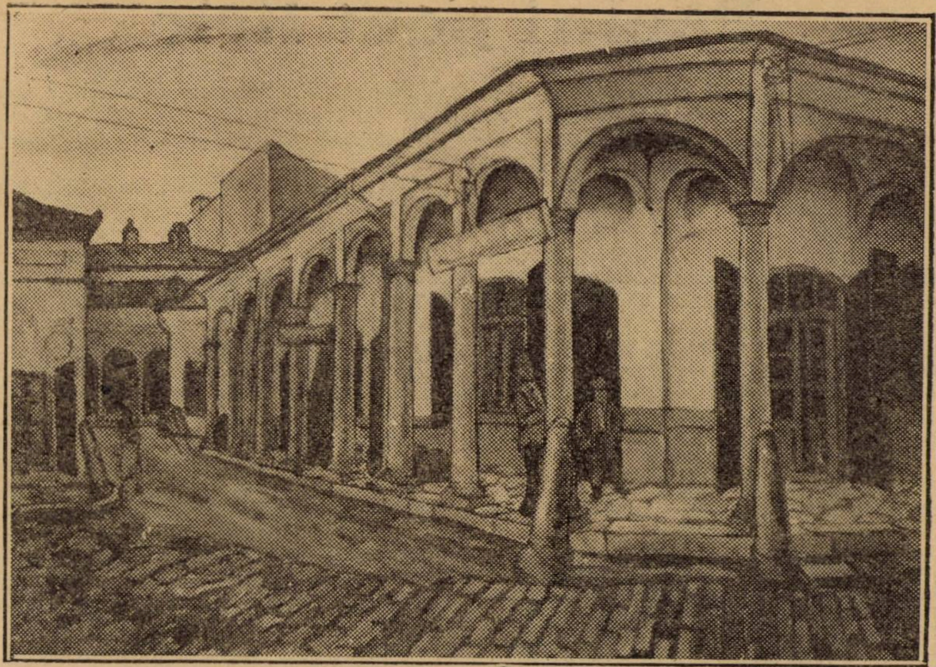

MARIUS BUNESCU: PEISAGIU BUCUREŞTEAN

Mă uitai împrejur. Nici marele preot, nici dansatoarele. In încăperea cu pereţi de piatră, şerpi de umezală se prelungiau mai reci şi mai numeroşi. Mi-era frig şi mi-era frică. Incercai să fug, dar picioarele mi-era neclintite. Piatra de sub mine începu să se clatine. Mă plecai să ridic putreziciunile moarte. Dar ele se ridicară de sine şi încremeniră înalte, în spaţiu. Ştiam însă că în ele nu era nimeni. Acum totuş eram trei în cameră. Pelerinele şi cu mine. Piatra de sub noi începu să se învârtească scârţâind din încheeturi, apoi încet, începu să se scufunde. Pelerinele mă luară în braţe şi ne culcarăm ca într'un leagăn de granit, pe piatra ce alunecă stranie în viduri necunoscute. Pe măsură ce coboram, aerul se îmbogăţia cu insecte şi pasări bizare, cu şopârle şi broaşte ţestoase, cari fără a isbuti, îcercau să se apropie de noi. Dar era o stavilă nevăzută şi nesupărată, coboram în adâncimi spăimântătoare.

Golul răsândia în noi, cercuri largi de întuneric. Ştiam că suntem intr'o fântână, care ducea în subteranele altei lumi. Pelerinele vide se strângeau de mine, dar inima mea plângea, căci ştia ce avea să fie.

Când am ajuns în adevăratul adânc, fără a şti cât a durat, o orbită de lumină a tresărit şi s'a distins ca un arc. Am intrat în ea şi de aci înainte a fost numai lumină. Am mers pe lespezi de lumină, pe sub oglinzi, printre cristale. Eram într'un cimitir de marmoră albăstrie. Era linişte cristalizată în bolţi de tăcere şi singurătate. Paşii mei cântau, dar inima, mea plângea mereu.

De-odată lumina s'a pătat şi s'a întunecat de mantii lungi negre, fără trupuri, ce se plecau, săpând în lespezi, ochii orbi de întuneric. Nu mai puteam face nimic. Trebue să mă plec şi cu mâinile mele din cari picurau puteri uriaşe, săpai două gropi una lângă alta. Mă întorsei cu şiretenie, căutând să sărut pelerinele, scumpii mei tovarăşi, ca să nu-şi dea seama de ce avea să fie, dar nu îi găsii. Unde se dusese? Mantiile negre, îngropau mereu umbre invizibile. Căzui pe lespedea de lângă groapă. Cum de nu isbutisem să le îngrop? Ce aveam să fac? Ştiam că rămăsese ceva neîngropat, că nu voi mai putea avea linişte de aci înainte. Auzii chiar un râs ce trecu pe lângă urechile mele ca un şarpe de fum şi mă muşcă. Se isprăvise. Pe inimă îmi înflori o gură de sânge. Mâinile îmi deveniră două candele de azur, cari luminau. Ochii mi se înegriră şi prin trupul meu întins, începu să alerge vertiginos, un fir de otravă.

Umbra tragică a tăcerii şi a singurătăţii se rostogolia în arpegii surde, de-asupra cimitirului de marmoră.

De ciudă. Imi luai inima care dintru început plângea, — şi o îngropai.

SANDA MOVILA

Rondelul visătorilor

Poeţi de-acum şi mai târziu
Şi trişti şi entuziasmaţi,
De suferinţă 'ncătuşaţi,
Cuprinşi de gol şi de pustiu.

Neînţeleşi de nimeni scriu...
Sărbătoriţi şi-apoi uitaţi,
Poeţi de-acum şi mai târziu
Şi trişti şi entuziasmaţi...

Adolescenţi cu verb zglobiu...
Firavi şi palizi, izolaţi
Din sanatorii reci luaţi,
Cu un sărăcăcios sicriu...
Poeţi de-acum şi mai târziu...

GEORGE GRUIA

Papini poet liric

De-acum cu toții îl cunoaștem pe Papini. Cu toate că „Storia di Cristo" n'a apărut și în românește, traducerea franceză, unele traduceri românești fragmentare, au popularizat această carte și pe autorul ei. Oricine și-a putut da seamă în chipul acesta că Papini este un prozator viguros, un dialectician ingenios, un polemist neîmpăcat chiar atunci când materia însăși te-ar îndemna să te aștepți la un altfel de ton.

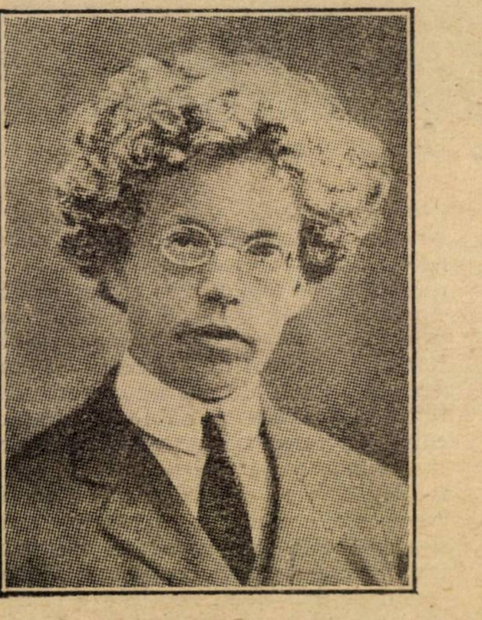

GIOVANNI PAPINI

„Storia di Cristo" reprezintă momentul intrării lui Papini în conștiința universală și totodată meritele incontestabile pe care le are cartea, a fixat odată pentru totdeauna tipul Papini în cadrul literaturii italiene de azi (vorbesc de conștiința publicului mare și a unei bune părți din critica curentă): autorul știe totdeauna să scoată tot ce se poate scoate dintr'un succes editorial; suferințele pe care i le-a impus viața în prima-i tinerețe, par a-i fi insuflat această grijă; n'a căutat niciodată să ocolească prilejul favorabil de-a face să se vorbească de el (așa a fost cu Pragmatismul de la „Leonardo", cu Futurismul și în fine cu Catolicismul); conștiința sigură a talentului înăscut, nu'l face să fie prea îngrijorat de soarta acelei părți a vastei sale literaturi, care va ieși —desigur—din antologia viitorului; savoarea particulară a scrisului său, stă în verva-i polemică, nesupărător retorică, susținută de un avânt negativ până la nimicire (nu atât a obiectului, cât mai ales a subiectului).

Papini trece astăzi, în fața noastră, drept un interesant prozator.

Cu toate acestea el este și poet liric, în înțelesul propriu al cuvântului.

Mai de mult a scris „O sută de pagini de poezie", dar acestea sunt povestiri în proză: a scris însă și „Opera Prima", o culegere de versuri în care voia să-și încerce aptitudinele de poet modernist, înrudit cu futurismul amicului său Soffici. De atunci — să tot fie zece ani — n'a mai compus versuri.

Iată însă că astăzi, după insuccesul fără precedent al „Dicționarului Omului Sălbatic" pe care a trebuit să'l retragă aproape din librărie; după făgăduința neținută de-a publica urmarea autobiografiei din „Omul sfârșit"; după vestea din ultimul timp că a scris o dramă — (așa ceva n'a mai făcut) — iată că editorul Valleochi din Florența (același), a izbutit să'l facă să publice un nou volum. Se intitulează „Pâine și Vin" și coprinde versuri.

Culeg cele dintâi impresii prin mijlocirea, binevoitorului Gargàno. Papini, chiar când se complace în religiozitatea franciscană sau când ia atitudine lirică, nu se poate despărți de polemică: de la ea așteaptă succesul, căci așa îl vrea cititorul. Iată de ce, în acest volum de poezie lirică, adăpostește un lung esseu în care discută — atacă și dărâmă — poezia momentului de față în Italia. Constatând decadența—de altfel generală — caută s'o explice prin caracterul însuși al formei actuale de civilizație: mecanică, critică, metafizică. Lipsește deci armonia, unitatea spirituală pe care te întrebi, totuși, cum de nu sunt în stare s'o înfăptuiască, prin reacțiune, anumiți poeți mai personali — dacă aceasta ar fi singura cauză a răului! Nu caută oare azi, mai mult ca oricând, sufletul nostru noui limanuri, noui forme de echilibrare și armonizare cu universul?

Să fie apoi o altă cauză lipsa credinței religioase la poeți — căci fără ea (dovedește Papini) „poezie un se face"? Dar să fie oare nevoie, pentru ca acest simț metafizic să se manifeste în chip artistic ca poeții să fie numai decât supuși unei anumite orânduiri eclesiastice? Așa cum pune Papini întrebarea, ne suggeră o serie de observații care s'ar aplica foarte bine și unora dintre scriitorii noștri tradiționaliști. In orice caz, nu trebue să ne scape discuția în sine, căci din ea deducem cum și cultura occidentală simte, odată cu noi, necesitatea lămuririi raportului dintre spiritualitatea religioasă și literatură. Anuminte curente de la noi, tocmai prin acest fapt, se angrenează într'un sistem mai vast, mai „europenesc", ceeace le scapă de pacostea unui prea îngust naționalism cultural.

Oricum ar fi, dând la o parte măruntișurile din istoriile literare, Papini arată cu degetul pe cei câți-va poeți mari ai patriei sale (dar mari!), împărțindu-i în două categorii: „stâncoși" și „frunzoși". Se alătură — firește — de cei dintâi. De pe stânca stearpă a culmilor, în largul zării. Iată aspirația acestui volum: Consecvență, față de restul operii sale (gândiți-vă la unele pagini din „Omul sfârșit)".

Afară de această aspirație constantă la Papini, se remarcă de data aceasta mai puțină prejudecată în privința mijloacelor de exprimare ordinară cu totul inspirate de tehnica marinettistă a „cuvintelor în libertate".

Vrea să dea o poezie omenească, — prin aceasta — „italienească": pasiune sinceră și tradiționalism; substanța de toată ziua a vieții. luminată de raza gândului. Este — după spusa lui — poezia „extraordinarului din obișnuit".

Un realism luminat de sus: un o contopire, care să înlăture adesea simțul de tristețe apăsătoare ce se desprinde din tablourile sălbatecului florentin. „Partea ideală a oricărei reprezentări slăbește prin atitudinea discursivă pe care o capătă poezia". Lipsește tocmai armonia despre care vorbeam mai sus; lipsește sinteza adâncă a poetului de azi cu polemistul și prozatorul de eri. Printre crăpăturile acestei văgăuni sufletești răsar și câte-va flori de câmp, fără miros, dar flori viguros conturate pe cerul aprins al culmilor pe care au răsărit în sufletul Poetului. Aceste culmi ale Apeninilor, nu sunt tocmai departe de muntele Stigmatelor franciscane. Papini nu poate încă uita că acestei vecinătăți îi datorește în parte conversiunea. Această incapacitate sinceră, îl scuză de unele preocupări morale, teologice chiar, de loc nepoetice, care apar și în acest volum, ca să facă dovada de zelul neofitului supus până la uitarea de sine. Pregătește oare Papini, în taină, o nouă ieșire zgomotoasă din cetatea împresurată a stâncoasei salei personalități?

ALEXANDRU MARCU

Căderea frunzelor

Când am văzut copacii 'nciucurați
Cu grele pâlcuri de foi arămii,
Am rărit și noi pașii, întristați,
Cuprinși de seară, pe căile lor plumburii,

Prin ramuri negre, tăcând, picotiau
Prăfuitele vrăbii de toamnă,
La fiece pom, ce vuia, plete mari scuturând,
Ne opream suspinând.

Ce blestem ispășeam în amurgul perdut,
Că tot cerul se 'ndoia peste noi?
Ne-am oprit, covârșiți de dureri neștiute 'n trecut
Și-am tăcut vreme lungă, amândoi —

Din apus s'a întărit buciumând [illegible] de vânt.
N'am văzut așa chin: toți copacii bătrâni legănați la pământ
Și cu vuet adânc, scăpărând, năpustite la cer,
Foi de argint și de foc, spulberate 'n cumplite dureri —

Nu mai știu... ne-am întors pe covoare de frunze'napoi...
Or am stat lângă patima lor, înecați în suspine și noi.

MIHAIL CELARIANU

RECRUŢII

de PIERRE MAC ORLAN

Cartouche tras pe roată și fratele lui spânzurat, supraviețuitorii bandei, nevânduți de javre pripășite, se risipiră afară din Paris. Rămase, doar, Petit-Pièrre, bine ascuns într'o cârciumă din Courtille, unde-i aducea, zilnic, Ninon-la-Gaîte, drăguța lui, pâine de hrișcă. Apoi, după ce se liniștiră lucrurile, tânărul bandit își ivi nasul din văgăună, ca un șobolan, sorbi aer cu nara, și se îndreptă spre caldarâmul Parisului, alături de Ninon-la-Gaîte, purtând ca să se ascundă și din pricina soartei nemernice, haine bărbătești. Mizeria le crestase, unuia și altuia, semne de umilință. Petit-Pierre avea o barbă de opt zile și Ninon lăsa, în ciuda foamei, să-i înflorească trandafirii tinereții pe obrazi ; gâtul delicat și jegos, descoperea nopți petrecute fără adăpost, sub stele, în viile din Monmartre.

Petit-Pierre și Ninon-la Gaîté nu mâncaseră de trei zile când, spre Orléans, întâlniră o căruță al cărui proprietar îi pescui, cu fața lor îndoelnică, cu ochii lor înfrigurați.

Căruțașul era voinic și desghețat, ceeace îndemnă pe tânăra pereche să lase gândurile de omucidere, pe care nu le-ar fi putut duce la bun sfârșit, nici el, nici ea, slăbiți peste fire. Merseră două zile, și Petit-Pierre, după ce mulțumi căruțașului providențial, porni, urmat de Ninon-la-Gaîté, în căutarea lui Cornant, vechi tovarăș din Courtille.

Il întâlniră pe piața Martroi, căscând gura la masa unui recrutor din regimentul Surbec, pe pragul unei cârciume cu firma : „La Fecioară“.

Tovarășii se recunoscură, își făcură cu ochiul.

— Drăcia dracului ! zise Cornant, asta-i Ninon-la-Gaîté ?

— Vai de capul meu ! se jeli fata.

Recrutorul regimentului Surbec, ochi de gaie, zărise pe cei trei ortaci. Se uită lung și vorbi pentru ei : „Joci de trei ori pe săptămână, îți cântă și naiul, și scripca. Frumoasă-i tinerețea ! Regimentul își are garnizoana într'un ținut cu femei pe alese. Indestulați-vă, cei cu bune apucături ; vorbiți, rogu-vă, cu tătucul Venot, sergent al suszisului regiment... Vă ia înalți de trei picioare și două degete“.

Ninon-la-Gaîté, Petit-Pierre și Cornant, se uitară, unul la altul, își măsurară fără cuvinte adâncul mizeriei. Nicicând, nu căzuseră mai rău și știau că nu au să se ridice fără iscoada întâmplării.

Intrară într'o cârciumă și, cu degetul, traseră peste cruci, toți trei, față de martori, pe un act de învoială, jos. Ninon-la-Gaîté, chipeș tinerel, se boteză Picard. Și Venot, tătuc, ceru de băut, având cel dintâi să plătească, îndată ce se vor afla recruții la trupă.

*

A doua zi, la mijitul zorilor, mica trupă adăpostită 'n hanuri până atunci, luă drumul spre Douai, unde se așezase regimentul, parte în odăi clădite pe întărituri, parte într'o cazarmă frumoasă isprăvită de curând.

— Bine v'ați gândit să slujiți pe Rege în regimentul ăsta, spunea Venot. Și vestminte, și ofițeri cu stare. Nu ca la Perpignan, unde „șefii“ regimentului de cavalerie locuiau într'un intrepozit de sare.

Și cu bâta la umăr, fluerând, veseli, cântece din Porcherons, străbătură pădurea Orléans : stejari pretutindeni, **răspântii la fiecare pas. De câtva timp,** intendenții avuseseră grijă să pună la cruciș de drumuri tăblițe, pentru recruții singurateci.

Venot, cu sabia subsuoară, cu pălăria pe ceafă, mergea în frunte, cu floarea-soarelui în dinți. Ninon-la-Gaîté, Petit-Pierre și Cornant, după el, ceva mai în urmă. La un semn al fetei, cei doi bărbați se repeziră pe Venot, care-și turti nasul printre ferigi, la marginea șoselei. Nu avu timp să se ridice : cu o lovitură la ceafă, Cornant îl lungise ca pe un iepuraș. Apoi, Ninon-la-Gaîté, în genunchi, scotoci buzunarele sergentului, scoase o pungă ; după numărătoare, găsiră două sute galbeni.

Fata bătu din palme și aruncară toți trei, stârvul într'un tufiș.

— Cornant, băiete, zise Ninon-la-Gaîté, s'a dus dracului camaradul, să ne cărăbănim.

Și își văzură de drum prin pădure, gând la gând cu bucurie. Așteptau în cale hanul, și pahare, două, trei.

Și merseră toată ziua, și când se înoptă, se culcară lângă un copac, departe de șosea. Cornant își păstra banii la piept.

Ninon-la-Gaîté, ghemuită ca o cățea, cu capul pe umărul lui Petit-Pierre, nu dormea. Asculta răsuflarea chinuită a lui Cornant. Suplă ca o pisică, se apropie de el încet, încet, și atinse, cu degetul ușor, haina celui ce dormea.

— Ce e ?! zise omul săltând.

— Visam, răspunse Ninon-la-Gaîté. M'am trezit, unde-i Petit-Pierre ?

Și când apuse soarele, își văzură, iarăși, de drum ; dar Ninon-la-Gaîté spusese lui Petit-Pierre ce se cuvenea să-i spună.

— Băieți, rosti Cornant, la cel dintâi han, împărțim, pe urmă fiecare își vede de treabă.

— Nici vorbă ! zise Petit-Pierre.

După un ceas, își înfigea cuțitul între umerii cei doi ai lui Cornant. Trebuiră șapte lovituri de tăiș ca să-l omoare, să-l facă mai ales, să-și astupe gura : urla astupându-și rănile cu mâna, și glasu-i cumplit gonia păsările mirate.

Petit-Pierre luă punga, și Ninon-la-Gaîté îi dete buzele. Iși șerpui trupul când îi luă băetanul în mâini capul, ne mai sfârșind să-și sugă răsplata.

Lăsară pe Cornant pradă fiarelor de tot felul, și Ninon-la-Gaîté întrebă pe Petit-Pierre : „Două sute galbeni, cât pentru fiecare ?“

— Impărțim la marginea pădurei, răspunse Petit-Pierre, și-apoi, tu într'o parte, eu într'alta. Peste opt zile, iar ne vedem, la Bignon.

— E mai cuminte, zise Ninon-la-Gaîté.

Incă o noapte binecuvântă pe băiat și pe fată, alături culcați. Petit-Pierre acoperise cu haina umerii Ninei, care tremura de frig. Adormi, bietul, cu greu, și nu se mai deșteptă, de vreme ce, cu

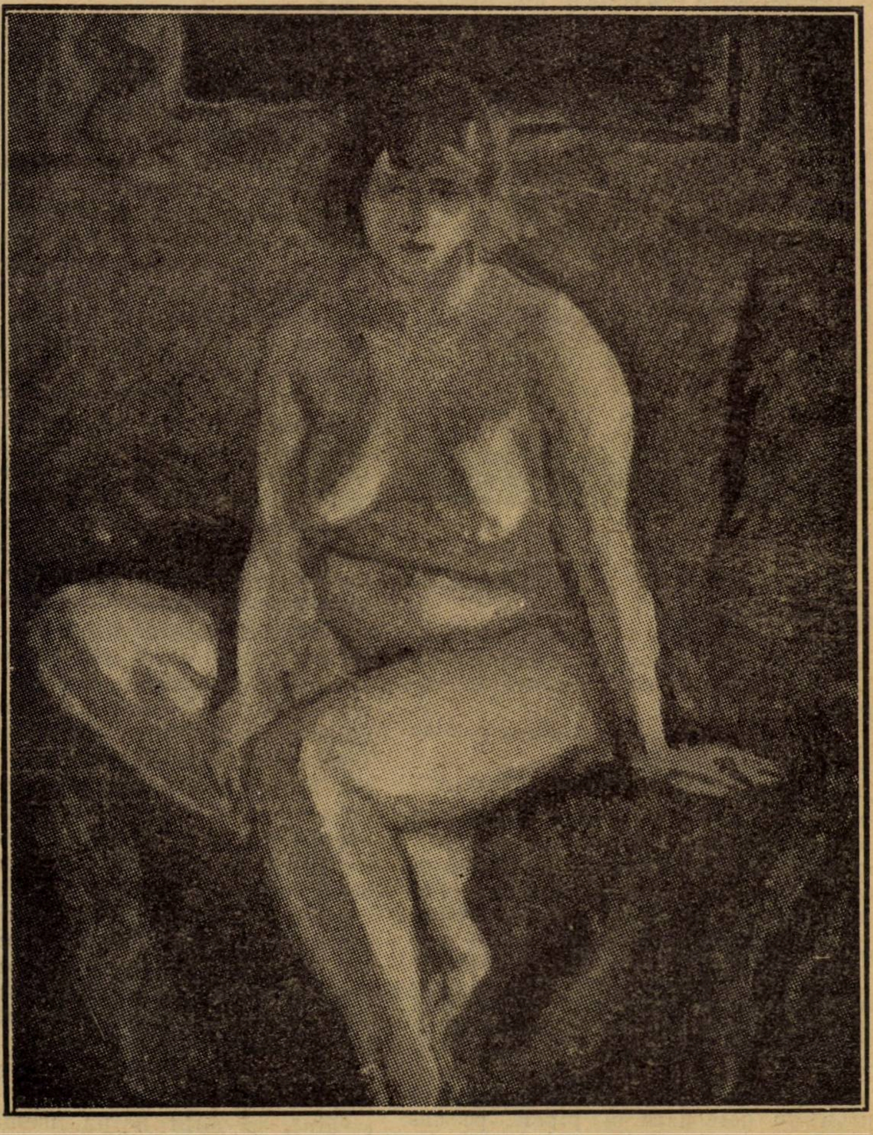

Salonul Oficial. TH. PALLADY : NUD

WELTLITERATUR

de LUCIAN BLAGA

Cuvântul „Weltliteratur“ nu se poate traduce decât printr'o circumscriere care se depărtează binişor de temeiul intuitiv al originalului : literatură universală. Aceste două cuvinte româneşti, cam abstracte, în orice caz inorganic alăturate şi ţinute laolaltă doar prin virtuţile gramaticale ale limbei, trebuiesc tâlcuite cu multă grijă ca să redeie întocmai înţelesul viu al conceptului german. Cuvântul „Weltliteratur“ rostit, pentru întâia oară de Goethe, şi-a păstrat în graiul, în care a apărut, până astăzi ceva din sensul pe care numai acest om, unică apariţie istorică, putea să i-l dea. De necrezut, cât de mult diferă psihologia intimă a cuvintelor, cari în două limbi par a însemna acelaş lucru. In expresia „literatură universală“ avem un substantiv precis, destul de abstract, cantitativ lărgit prin adjectivul ce îl întregeşte. Lipseşte în această alăturare mecanică de cuvinte nuanţa de calitate şi de valoare, de organic şi esenţial, ce-o are cuvântul „Weltliteratur“, cuvânt-sinteză cu un subtil accent psihologic pe Welt şi nu pe Literatur. Noţiunea Weltliteratur e o foarte caracteristică invenţie goetheană. S'o pipăim puţin la încheieturi, pentru a ajunge la viziunea ei de organism complex articulat.

Veacul al XVIII-lea a fost un veac de lumină: între pietrele sale de hotar omul european a reflectat asupra sa mai mult poate decât oricând înainte. Lărgirea conştiinţei de sine a prilejuit noui interpretări raţionale ale trecutului şi a deschis noui perspective „progresiste“ pentru viitor. Conştientul se lărgeşte în paguba inconştientului în toate domeniile de creaţie. Isprăvile din orice tărâm încep să fie permanent însoţite de-o conştiinţă critică a acestor isprăvi. De sigur conceptul „literaturii universale“ al lui Goethe nu se poate închipui fără de această muncă pregătitoare a altora. O perioadă istorică extrem de lucidă se încercase, nu fără de naivă pretenţie, să arate rostul şi ţinta oricărei strădanii omeneşti. In atmosfera acesta de autodirijare şi în lumina acelui „general-omenesc“ în care secolul al XVIII-lea vedea şi judeca toate lucrurile, Goethe concepe literatura „universală“ ca o matcă vie în care printr'o firească mişcare ar fi chiemate să se reverse strădaniile literare ale diferitelor popoare. Universalismul lui Goethe se deosebeşte însă temeinic de acel universalism sec-matematic-convenţional caracteristic multor năzuinţi raţionaliste ale sec. XVIII-lea. Deşi fiu al rococoului, Goethe a fost prin tot felul său de a fi, aşa de aproape de pitorescul vieţii şi aşa de străin de platitudinele raţionaliste ale epocii, că nici un moment n'a uitat bunăoară **particularismul** diverselor literaturi, în cari fusese încă din tinereţte introdus de Herder.

Mari figuri de „literatură universală“ au existat în timpurile nouă, dela Dante începând, prin Calderon şi Shakespeare, până la Voltaire destule, — conceptul de „Weltliteratur“ n'a putut totuşi să se ivească decât mai târziu. Nu e o simplă întâmplare că ideea aceasta s'a cristalizat în mintea lui Goethe şi nu în a altuia. Un Dante a fost prea italian şi catolic, un Calderon prea spaniol şi fanatic, un Shakespeare prea englez şi individualist, un Voltaire prea galic şi raţionalist ca să fi avut înţelegere şi pentru alte particularităţi etnice în afară de ale lor. Adevărat e că toţi s'au folosit în arta lor, chiar în mare măsură, şi de matarial **strein**, dar acest material exotic a fost transformat de ei până la complectă falşificare interioară. In Voltaire de o pildă etnicul galic a fost aşa de mult fatalitate invincibilă, încât — cum foarte bine observă despre el Gundolf undeva în studiul despre „Goethe“ — totul devenea în mânile sale „francez“: şi orientul, şi anticitatea, şi prezentul. Fireşte, astfel de spirite erau împiedicaţi printr'o meteahnă organică să se ridice la concepţia unei literaturi universale. Goethe a ştiut să se adâncească în literaturi străine cu mai multă empatie. Fără să se teamă o singură clipă că ar putea să-şi primejduiască originalitatea el a studiat literaturile identificându-se cu ele. Mai mult : s'a lăsat influenţat de ele. De Pindar în imnuri, de Shakespeare în drame, de poezia orientală în Westöstlicher Divan, găseşti în opera lui Goethe influenţe vizionare din Dante, urme din ecstazul lui Calderon, nenumărate feluri de a se înfrâna — din clasicii vechi şi noui. El ştie însă să asimileze aşa de bine materialul şi formele străine, că subt haina asemănătoare cu a altora apare totdeauna acelaş incomparabil om : Goethe, şi în ritmurile înrudite cu ale altora svâcneşte totdeauna aceeaş incomparabilă inimă: Goethe. De aceea Goethe a crescut până la sfârşitul vieţii, în timp ce un Calderon, care nu găsia drumul din sine, rămâne pe loc cu toată extraordinara sa productivitate.

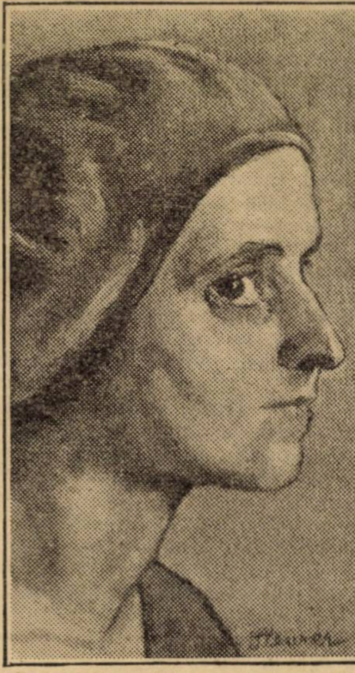

MARIA CIURDEA STEURER: **AUTOPORTRET**

La Goethe etnicul nu mai e fatalitate rigidă, de care nu poţi scăpa, ci fiziologie organică, structură plastică ce îngăduie creşteri şi schimbări. Inzestrat cu un dar empatetic cu totul neobişnuit şi ajutat poate şi de-o cultură ce nu încremenise încă în tradiţii dogmatice, cu o minte ce făcea dreptate tuturor formelor de viaţă, Goethe a fost mai chiemat să conceapă o literatură universală ca un acord organic între diferite particularisme etnice, ca o potrivire de cântec între cele mai disperate valori spirituale. Pentru Goethe literatura universală nu e ceeace ar fi fost o astfel de literatură pentru Voltaire, dacă spiritualul gânditor şi-ar fi pus vreodată aceeaş problemă: toată literatura lumii văzută prin ochiu francez, sau întorcând ecvaţia spiritul francez răspândit cu o monotonă strălucire pe întreg globul. Pentru Goeta „Weltliteratur“ e un complex de unităţi vii cari se înrâuresc şi se asimilează rodnic crescând una prin cealaltă, un complex din care ţâşnesc înălţimi ce reprezintă esenţialul diverselor unităţi, şi valori în cari particularul coincide cu universalul într'un nobil echilibru. Acest gen de „literatură universală“ se începe conştient cu el, olimpicul vânzător al tuturor armoniilor. Goethe, care naiv ca un primitiv şi înţelept ca un zeu, nu s'a ferit de nici o influenţă asupra sa, înrâureşte la timpul său cu aceeaş putere cu care a asimilat. Romanticii din Anglia, Franţa, Italia, Germania, devin cei dintâi reprezentanţi, cu inimile deschise peste hotare, ai acestei literaturi universale în sens goethean. Mai târziu când au intrat apocaliptici în marele concert

---

grijă multă şi multe dibăcii, sângerat de tovarăşe ca un porc, la vâna groasă a gâtului, trecu din viaţă 'n moarte, fără să înţeleagă.

Pe două sute galbeni stăpână, Ninon-la-Gaîte ieşi 'n şosea. Se aşeză pe un maldăr de pietre şi, tânguitoare, aşteptă.

Trecu o căruţă ; săteanul dete bice cailor ; par'că se temea.

Zguduită pe pietriş, căruţa înăbuşi gemetele Ninei.

Soarele lumina, acuma, câmpul şi răspândea umbrele nopţii echivoce. Ninon avu mai mult noroc cu o lăptăreasă, care se ducea la Etampes. Femeea, cu ochi strălucind, aşeză, alături de ea, pe gingaşul domnişor.

Şi pe când Ninon-la-Gaîté răspundea în neştire întrebărilor cumetrei, se gândea la Paris, la rochiile ce avea să-şi cumpere, la târgul iscusit al graţiilor ei, cu ţaţa Saint-Hilaire, codoaşa ; îşi pregătea izbânda viitorilor ei ţiitori. Viaţa era frumoasă şi Ninon-la-Gaîté murea de nerăbdare şi pipăia, pe ascuns, la pieptul zgâriat, cei două sute galbeni în punga de pânză aspră.

Trad. de **ELENA PROTOPOPESCU**

Păpuşa din copilărie

...Şi cântecul se pierdea îi liniştea gerului.

Radu rămase la fereastră, cu nasul lipit de geam, cu mâinile făcute cerc împrejurul ochilor, privind după luminiţa felinarului ce nu se mai vedea demult învăluită par'că în vraja unui „Bună dimineaţa" ce se auzea acum departe, tot mai pierdut. Dacă nu i s'ar fi spus că în seara aceasta trebuia să fie cuminte, ar fi plâns ca şi astăzi că nu i s'a dat voe să se ducă şi el cu colindul.

Plecă tăcut, cu ochii umeziţi de părerile de rău strivite în genele lungi, aşteptând cu gândurile la Titel, care-i făcuse în necaz după ce terminase de cântat. Din odaia de alături veneau glasuri în şoaptă, lovituri de lucruri goale şi din când în când, râsete oprite deodată ca la un semnal.

I se spusese că în astăseară va veni din nou Moş Crăciun.

Işi aminti de poezia care o învăţase cu o lună înainte şi care — aşa îi spusese mama — era mai frumoasă ca a lui Titel. Zâmbi!

Acum îi va face în necaz şi va râde de el, pentrucă are să vină aci după colind. Mamă-sa chiar îi strigase să nu întârzie mult.

Şi când, cu gândurile astea, bucuria îl mângâia pe faţă, uşa dela intrare pocni, odată cu strigătul lui Titel ce-şi anunţa sosirea.

Intră în odae. Când văzu pe Radu, se uită la el ca la unul mai mic, pentrucă, într'adevăr era cu doi ani mai mare. Se apropie de sobă frecându-şi mâinile îngheţate. Radu îl admira.

Ii părea rău că nu e tot aşa de „mare" să poată să se ducă şi el cu colindul şi cu săniuşul pe coastă „la Bucea". Toată veselia de adineaori pieri.

Şi iar se întristă!

Titel îl privea pe sub gene şi aştepta să fie întrebat.

Cum Radu tăcea, începu el:

— Rău îmi pare că n'ai mers şi tu. Să fi văzut ce felinar frumos am avut. Era cu electrică.

.... Mie mi-a venit partea douăzeci de lei....

...Dar la unchiul Mitică să fi văzut ce brad frumos şi ce prăjituri bune ne-a dat.

Radu îl asculta cu lacrimi în ochi. Pentrucă îi simţi tristeţea. Titel urmă:

— Zău, rău îmi pare!... Şi lupta cu câinii „ăia" mari dela Domnu Matache. Mai bine că n'ai mers. Ai fi rămas în urmă şi te-ar fi muşcat.

...Dar te scăpam noi.

Radu începuse să plângă deabinelea.

— Nu mai plânge. Când vei fi mare ca mine, te duci şi tu. Nici eu n'am fost când eram de seama ta.

Asta era adevărat. Anul trecut abia, când avea cinci ani, Domnul Iorgu Muşetescu, l'a lăsat întâia oară cu colindul, încredinţat că un copil nu trebue ţinut numai în casă. Aşa era părerea Domnului Iorgu. Nu tot la fel erau principiile Domnului Costea Iordăchescu -- tatăl lui Radu — în educaţia copiilor.

De multe ori avuseseră discuţii când, ca vecinii, treceau drumul unul pe la altul, omorând timpul cu câte-o partidă de table.

Bineînţeles la aceste discuţii luau parte şi cucoanele, aşa că de cele mai multe ori părerile erau împărţite în patru.

Uneori, cucoana Cecilia — mama lui Radu — se plângea că băiatului îi place să stea mai mult singur şi parcă ar fi tot bolnav.

Iar domnul Costea îi răspundea râzând:

— Are „fire" de învăţat!

Şi aşa, s'au trezit Titel şi cu Radu împreună.

Acum, cele două familii făceau, ca şi'n alţi ani, pomul de Crăciun.

Cumpăraseră fiecare daruri ce credeau — dealtfel aşa cum doreau şi ei — că se potrivesc mai bine cu sufletul copiilor, iar pe nepotul cucoanei Ceciliei, îl îmbrăcaseră în Moş Crăciun.

Mamele aranjaseră toată ziua şi când totul era gata, deschiseră uşa.

Privirile copiilor sburau pe fiecare creacă a bradului, lunecau in jos pe măsuţa încărcată cu tot felul de cutii, se opreau câteodată pe câte-o jucărie care le plăcea mai mult.

Lumina din cameră era stinsă. Lumânările aprinse din pom aruncau pe pereţi, umbre.

Fură aşezaţi lângă pom. Nu ştiau dece, dar simţeau că trebue să fie cuminţi.

Totuşi Titel, zărind un maimuţoi aşezat în vârful bradului, începu să râdă.

Când se uită la mamă-sa, o văzu serioasă şi înţelese că trebuie să tacă.

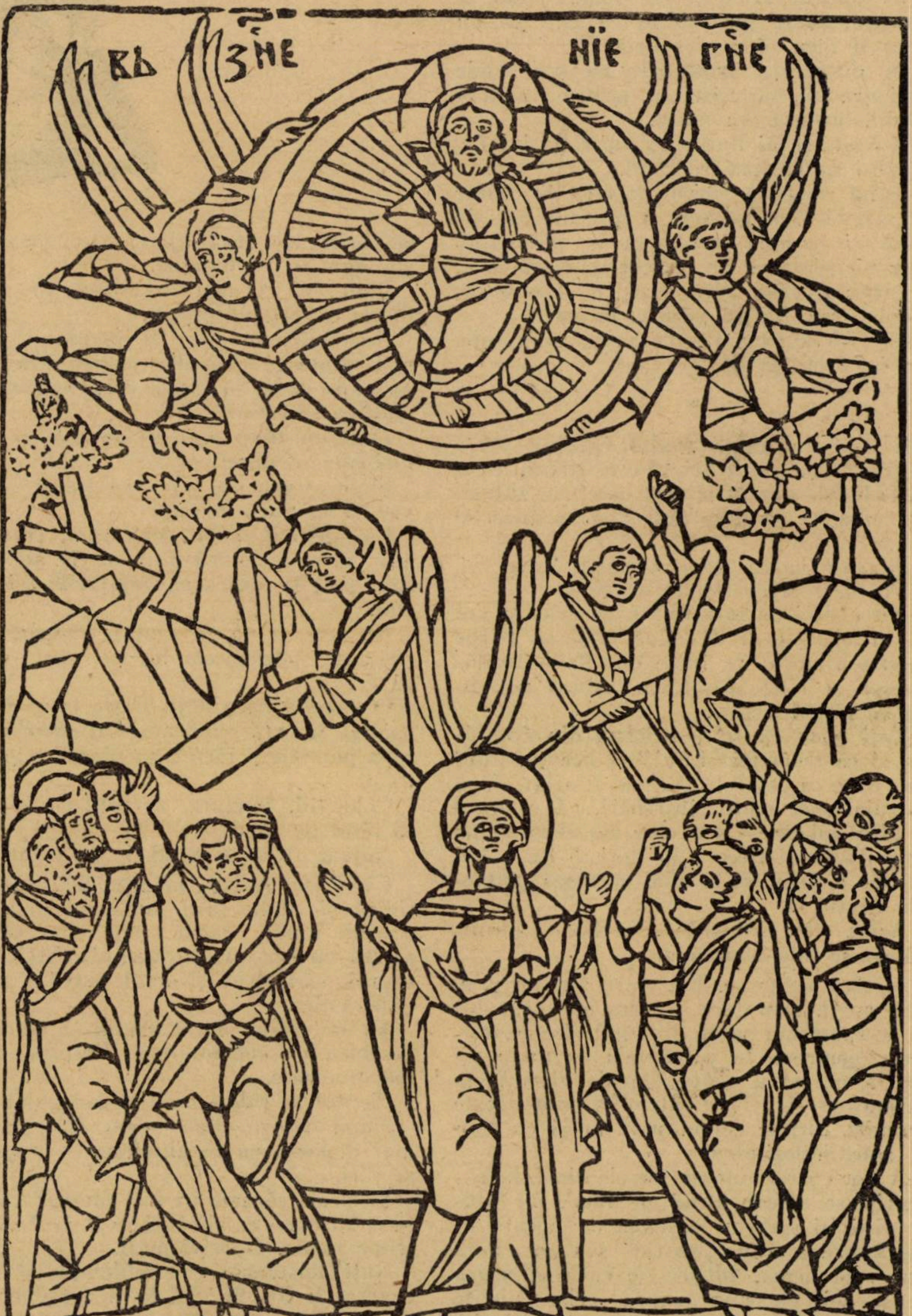

INALŢAREA DOMNULUI Din Triod-penticostar-slavonesc (1550)
După Bibliografia românească veche de Ioan Bianu şi Nerva Hodoş

şi Ruşii, şi severe, ceţoase popoarele nordice, literatura universală visată de Goethe devenea o impresionantă realitate istorică. Cercul ei geografic e şi astăzi în continuă creştere, ca o undă vastă pornită nu se ştie din ce centru într'o apă misterioasă.

LUCIAN BLAGA

Radu se uita undeva, în umbră.

In sfârşit, gârbovit de anii pe care nu i-a trăit niciodată, Moşul, intră.

Cu bunătatea lui ascultă poeziile. Greul, trecuse. Darurile incepură să se împartă. Titel primi o sabie, o puşcă şi bomboane. Lui Radu i se dete o carte cu chipuri — după dorinţa domnului Costea — şi o păpuşe mare ca să-l mai distreze, cum spunea cucoana Cecilia.

Războinicul nostru îşi prinsese armele şi ronţăind bomboane, mergea prin odae, cu paşi milităreşti.

Radu rămase pe un scaun şi privea păpuşea. Târziu adormi.

Până când să termine partida de table „la contra“, Titel îşi continuă câtva timp „războiul cu bomboanele“, pe urmă, plictisit, începu să se joace cu păpuşea, care rămăsese pe scaun.

Ii plăcea. Invârtind-o mereu, descoperi un şurub care apăsat făcea păpuşea să dea din cap şi să ducă mâna la gură. Titel rămase uimit.

Işi uită de arme şi tot timpul până la plecare, nu se jucă decât cu ea. Şi cu greu îl făcu să se despartă.

In dimineaţa următoare ca şi'n zilele cari urmară, păpuşea era, pentru amândoi copiii, bucuria cea mare.

Ii arătă şi lui Radu descoperirea lui fără să-i spună însă secretul.

Când rămânea singur incerca în zadar să scoată dela păpuşe o mişcare cât de mică şi termina întotdeauna, plângând. Dar niciodată nu l'a întrebat cum să facă.

Intr'o zi când Titel veni ca de obiceiu, îl găsi trist, ţinând păpuşa în braţe.

— Ţi-o dau ţie. Pe mine nu mă iubeşte. S'o iei acasă la tine.

◆

In orăşelul după malul Oltului, viaţa se destrăma pe cele câteva străzi, prin firmele şi mărfurile atârnate de ziduri, aşa cum un gând se destramă de durerile lui.

Şi aci oamenii se cunoşteau între ei, ca 'n toate orăşelele de provincie.

Nu e deci de mirare că, pe oricare l'ai fi intrebat, ţi-ar fi spus aceleaşi vorbe despre ajutorul de judecător Radu Iordăchescu şi Titel Muşetescu, avocat cu viitor în târgul nostru.

Toţi ştiau că sunt prieteni din copilărie şi că amândoi şi-au luat licenţa, unul mai bine ca celălalt. Ai mai fi aflat, dacă stăruiai mai multe întrebări, că şi unul ţi altul iubesc — sau cam aşa ceva — pe Nuţi Badiu şi fiecare ar dori să fie a lui, ceeace a făcut se se mai răcească prietenia dintre ei.

Astea erau aruncate „din fugă“, terminându-se întotdeauna cu :

— Aşa se spune. Eu, ce să zic, nu ştiu. Am auzit. Dar dacă nu era adevărat tot ce se spunea, o parte din ele trebuiau crezute, pentrucă în plictiseala de toate zilele a oraşului, ceace stârnia discuţii la cafeneaua „La Tata Rudolf“, erau aceste svonuri, cari se cercetau în urmă cu toată conştiinţiozitatea.

A doua zi dimineaţa mesele din faţa cafenelii se albeau rând pe rând, iar obicinuiţii îşi sorbeau cafeaua de fiecare amestecare a unui „ecarté“ sau „o sută una“. Şi acum, tot ce se culesese seara acasă dela cucoane asupra celor auzite eri, se spuneau se împleteau în diferite chipuri şi astfel ieşea adevărul.

Iată de ce trebuiau crezute în bună parte.

Vâlvă mare făcuse purtarea Nuţii care lăsa pe amândoi să-şi facă iluzii. Intâlniri, când cu unul când cu celălalt erau născocite, aşa încât ajunsese să nu se mai ştie cum se va termina.

Radu era cel mai nedumerit. Era încredinţat că Nuţi il iubeşte.

Niciodată nu şi-ar fi închipuit că ea să-l mintă şi mai ales pentru Titel care nu vroia decât să se distreze. O iubea prea mult ca să creadă.

Dela un timp însă, gândurile îi fură umbrite de durere.

Şi de aceea, în ziua aceasta îi ceruse voe să se ducă la ea.

Era pentru intâia oară când erau singuri. Plecase hotărît să o întrebe adevărul. Aci însă, în odaea ei, gândurile rele pieriră.

Nu ştia de ce, se simţea stângaciu, ruşinat de îndrăzneala lui să stea singur cu ea.

O intrebă banalităţi. Toate lucrurile din cameră îi fură explicate. Un covor ce astupa peretele îi făcură să piardă mai mult timp.

Coloritul, ţesetura, desenul, le discutară rând pe rând.

Nuţi îi arătă un altul de pe scaun.

Când vru să-l ia, mâneca dela capot se ridică şi Radu văzu mîna întreagă, mai sus de umăr. Acum simţi cum sângele alerga cu furie în tot trupul. Urechile începură să-i vâjie şi ochii parcă i se împăienjeniră.

Nu mai vedea decât trupul ei, pe care îl desgolea cu închipuirea. Respira scurt, dar puternic.

Pieptul se ridica mult şi neregulat.

După câteva clipe — cu cât mergea mai departe cu închipuirea — respiraţia se rări.

Şi iarăşi sângele işi iuţi mersul. Deschise ochii mari ca şi când ar fi vrut să nu-i scape nimic. O privi mult.

Nuţi terminase cu explicaţia şi aşeză covorul la loc. Se uită la el şi-i ghici gândurile.

Zâmbi ! Se aplecă prin faţa lui ca să ajungă la soneria care era lângă el — şi atât de aproape că o şuviţă de păr îi atinse obrazul. Apropierea aceasta îi desăvârşea închipuirea. O pornire nestăpânită îl făcu să se lipească de ea. Vru să o sărute. Dar ca şi când ar fi ştiut, Nuţi se feri cu o îndoire a trupului şi se aşeză lângă el.

— Domnule Iordăchescu, D-ta ştii să dansezi ? Nu te-am văzut, niciodată !

— Nu Domnişoară, nu ştiu !

— O ! Păcat ! Vezi, pentru mine dansul e cel mai frumos sport. Nu dansez din snobism. Nu ! Il iubesc aşa cum D-ta sau altul ai iubi o femee frumoasă. E singura ocazie când sufletul ia parte şi el la svârcolirile simţurilor. Şi mai ales când găseşti un „cavaler“ bun. De multe ori îi trec cu vederea multe lipsuri...

Intunericul isbea insinuant in geam.

Prin pomul din faţa ferestrii, luna îşi cernea razele. Din când în când câte una scăpa din păienjenişul de frunze şi pătrundea înăuntru, ca o dâră de fosfor în întuneric. Se plimba prin odae, frângându-se, micşorându-se sau lungindu-se ca o umbră, după lucrurile pe care le întâlnia în cale.

— ...D-l Muşetescu dansează frumos. Ne potrivim foarte bine.

Radu îşi simţi sufletul. Gândurile îi alergau risipite, fără să le poată strânge. Ceva îi pocnea în urechi, parcă în risipirea lor, s'ar fi isbit unul de altul. I se păru că un metal i-a căzut pe timpan. Suna soneria.

Din sgomotul uşii care se deschidea, auzi glasul lui Titel.

— Cu voia D-tale îţi sărut mâna.

A! „J avons l'honeur“ dragă jude. Aş fi gata să cred că „preotul“ dreptăţii primeşte poruncile Zeiţii, dacă decorul pe care-l găsesc nu m'ar face să simt că e vorba de altceva. Semi-obscuritate, luna în pomul de lângă fereastră şi D-tră unul lângă altul...

— Cum poţi să-ţi închipui una ca asta. D-l Iordăchescu e destul de serios, chiar dacă decorul — cum îi zici d-ta — ar fi prielnic. Nu, crede-mă, te rog, nu-ţi închipui nimic. N'am aprins lumina pentrucă e mai frumos aşa... O aprind?

— Nu. Dealtfel ce mă priveşte pe mine.

— Aşa ? !

— Am venit să te anunţ că balul mascat e definitiv fixat, aşa că în ziua aceea, după cum ţi-am spus, n'am să pot veni.

RUGA

Ruga începe cu mâini împreunate....
Şi poartă pasul mâinii pe frunte şi pe piept
In stânga şi în dreapta, apoi încet străbate
Peretele de humă, din stânga celui drept.

Sfioasă se ridică cătarea de'nchinare...
Icoanele stau smirnă şi pline de 'nţeles ;
Cu cât te legi de ele, mai sfântă îţi răsare
Pornirea, către lemnul din care au purces.

Apoi s'aude duhul şi ruga se aude
Deşi nu cântă nimeni din trupul de mulţimi...
Coboară mângâerea, ca darul unei rude
Şi golul se ridică, strigat din înălţimi !

VIRGINIE GHEORGHIU

MENȚIUNI CRITICE

DEM. THEODORESCU: „Sub flamura roşie“, roman. Editura „Adevěrul“, 1926.

Cetitorul care n'a uitat încă — sunt convins — admirabila frescă neutrală din „Cetatea Idealului“, nici şarja care şi-a şuierat cnutul peste capetele acelor manechine pasionale, dela celebra d-nă Mihailidis, văduva sensuală a răposatului bărbat de Stat Jean-Grigore Mihailidis şi până la — d-şoara Coralie — plăpândul crin, smuls din viaţă de violenta revelaţie a abandonului, cetitorul care dealungul atâtor pagini de acidă satiră, de cronică patetică, de descăptuşită istorie contimporană, n'a uitat, cel puţin, de acea figură de excepţională calitate, a candidului Gonciu, boem şi poet sentimental ce-şi răpune zilele într'o delicată taină la fel cu aceea în care şi-a trăit viaţa — cetitorul acesta nu va fi de loc surprins să afle, dela începutul acestei cronici că d. Dem. Theodorescu ne-a dat în „Sub flamura roşie“ un roman a cărui valoare concură cu aceea a „Cetăţii Idealului“.

Şi nu va fi surprins, după cum nici cel ce scrie aceste rânduri n'a fost uimit să surprindă, îndărătul paginilor noului roman, atâtea ecouri înrudite din sarabanda neutrală a primului roman, atâta din verva satirică ce constitui farmecul şi succesul „Cetăţii Idealului“.

Romanul social a aflat în d. Dem. Theodorescu, unul din cei mai bine pregătiţi campioni, în literatura noastră. Observator cotidian, căruia nimic din ceeace se desfăşoară pe dinaintea lentilei sale sufleteşti nu-i scapă, intelectual familiarizat cu dialectica, în plus o afinată aptitudine critică, slujită de un verb când plastic când cauterizant, d. Dem. Theodorescu construeşte pe axa acestor însuşiri, acţiuni tipice pentru o epocă, eroi şi aventuri care te urmăresc, în amintire, vaste conuri de poezie în care sufletul se refugiază ca în penunmbra eclipselor.

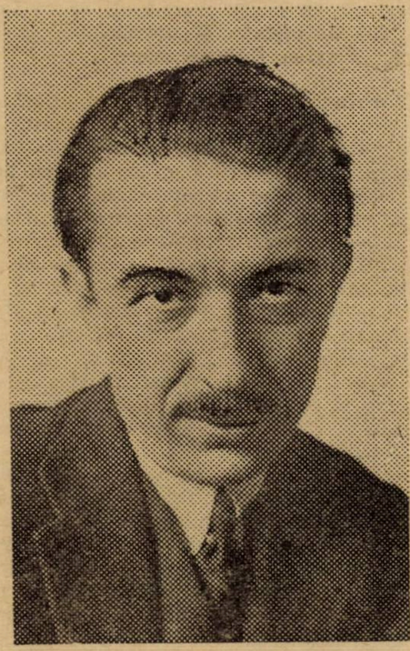

DEM. THEODORESCU

Dacă „Cetatea Idealului“ era fresca neutrală, „Sub flamura roşie“ este romanul epocii de după război. Insă precum în primul său roman, aşa şi în al doilea, d-l Dem. Theodorescu, eminent cunoscător al artei romanului, polarizează interesul în jurul unei singure axe centrale, unui singur nucleu de deveniri al acţiunilor. Din acest punct de vedere „Sub flamura roşie“ aduce chiar un plus. Viciul originar din „Cetatea Idealului“, necesitatea organică de a rămâne în frescă, destrăma oarecum acţiunea unitară şi dacă romanul câştigà — graţie episodismului — în varietate, el se depărta întrucâtva de la acea construcţie clasică, cu care ne-au deprins, pare-se, romanele sociale. „Sub flamura roşie“, vine cu un plus de experienţă a romancierului. Polarizarea de care aminteam este cu mult mai convergentă. Epocă, oameni, tipuri, sentimente, cresc toate din trunchiul acesta solid al eroului. Sunt altoiri succesive în tulpina sufletească a leaderului socialist Stancu. De n'ar fi maniera, prin excelenţă lirică a povestitorului, acel interes şi acele regisări perpetuu mărturisite, în care se complace cu deosebită graţie d. Dem. Theodorescu, „Sub flamura roşie“ ar putea răspunde acelui tip de romane, despre care amintea, un cronicar, deunăzi, când spunea că: „romanul este descoperirea progresivă, din partea unui erou, a lumii exterioare, a fiinţelor însăşi“.

Şi cu acestea amplificăm observaţia noastră anterioară.

Negreşit: în măsura în care „In cetatea Idealului“, este tipic pentru epoca de dinainte de război, „Sub flamura roşie“ este pentru aceea de după. Ceeace a marcat primii ani de după încheerea păcii, a fost briza de socialism roz care se abătuse şi asupra ţării noastre, şi d. Dem. Theodorescu, reconstitue, în veritabil istoric, acele timpuri, ce-i drept, prea apropiate.

Şi atunci, în noul roman se surprind eroismele şi scăderile mişcării socialiste, spaima excesivă a organizaţiei de Stat, atâtea din unghiurile ridicole sub care autorul priveşte, cu necruţare, fie pe o tabără, fie pe ceailaltă. Lipsa de intelectualitate a mişcării socialiste, nedumerirea fruntaşilor faţă cu ceeace a constituit într'un moment dat nodul gordian al socialismului român, afilierea la Internaţionala a III-a, „tovarăşi“ de o confortabilă mentalitate pe care totul i-ar indica reprezentanţi ai celei mai autentice burghezii, şi acea bănuială instinctivă pe care mişcarea socialistă a hrănit-o faţă de intelectualii raliaţi -- în speţă suspiciunea cu care e observat leaderul Stancu — iar de ceailaltă parte, toate acele alarme, ale oficialităţii, acele comploturi şi războaie civile pentru cari satira d-lui Dem. Theodorescu are o deosebită peniţă, toate aceste aspecte ale unei istorii contimporane postbelice, sunt prinse în notele lor tipice, strânse în cătuşa satirei autorului şi prezentate ca veritabile extracte de ricirulă contemporaneitate. Sunt, desigur, elemente de roman social, pregnante pagini de cronică documentară, dar meritul romancierului Dem. Theodorescu, abea de aici începe.

Deoarece pe fondul acesta, de istorie trecută prin prizma unui temperament satiric, prinde viaţă, se încheagă, se desăvârşeşte, urcă, culminează şi se frânge existenţa sufletească a leaderului socialist Vasile Stancu. In timp ce Gonciu din „Cetatea Idealului“ era un ratat şi un reflexiv, Vasile Stancu e om de acţiune, temperament oratoric prin excelenţă. Fiu al bucătăresei d-nei Mihailidis — Vasile Stancu, prim redactorul foaiei partidului socialist, e un intelectual de rasă. Portretul lui, vorbirile lui, impresia pe care elocinţa lui o lasă în massele muncitoare, esenţa doctrinei şi vederile lui personale, ar merita o analiză, mai desvoltată, care dacă ne-ar consola cu revelarea acelor rare daruri de portretist ale d-lui Dem. Theodorescu, ne-ar îndepărta prea mult dela acea simplificare ce stă bine unei cronici.

Şi Vasile Stancu, leaderul socialist, este sortit să scadă, să se zdruncine în credinţa lui, şi să se apropie de prăpastia abjurării, chiar, prin ispita ce pierde întotdeauna, prin femee, mai mult, prin graţiile unei aristocrate, sportsmana Roxane Mischianu. Este dacă voiţi o geometrie în acest joc de forţe, în această cursă de ancestralităţi, dar o cursă dibaciu acoperită de talentul romancierului. Roxane Mischianu, unica fiică a d-nei Angèle Mischianu, născută prinţesa Baroni, nepoată a lui Talleyrand, este o tânără inexperimentată şi a cărei pasiune s'a exercitat doar în materie de hipism. Ea este proprietara lui Rozmarin, celebrul armăsar, despre care vorbeau toate cercurile bucureştene şi a

---

— Nu, nu se poate. Trebue să vii. Vrei să nu mă duc nici eu? Numai D-ta poţi să mă faci să trăesc când dansez. Haide, vino!

Radu îi asculta, prinzând cuvintele din râsul în care se amestecau, căuta să se desluşească dece — cu câteva clipe inainte — Nuţi nu era decât gazda care vorbea din politeţe ,iar acum voioşia adevărată.

Intr'un colţ razele luminau o măsuţă cu bibelouri. Din mulţimea lor se desprindea, ca o piatră preţioasă în lumină, o păpuşe.

— Păpuşa din copilărie.

Gândurile se strânseră aci şi se reflectau de ea luminând amintirea.

Măsuţa începu să se întunece încet, până când dispăru de tot. In locul ei apărură doi copii, într'o odae pe care o cunoscu.

Era el şi Titel. Intre ei o păpuşe frumoasă, dând din cap şi ducând mâna la gură. Se văzu singur, încercând să afle secretul. Şi iarăşi Titel zâmbind că numai lui, ii face favorul acesta.

Acum îi dete păpuşa.

Imaginile se măriau. In locul copilului, era Titel de-acuma. Iar păpuşa semăna cu Nuţi. I se păru că vede tremuratul trupului ei în spasmurile plăcerii şi numai pentru Titel. Se uită la ei.

O văzu râzând, cu capul pe spate, cu gura deschisă, din care se vedeau dinţii. Era capul păpuşii când Titel îi apăsa resortul. Acum a ridicat şi mâna. Şi din nou imaginile se micşorară.

In râsul lor auzi pierdut:

— Ţi-o dau ţie! Pe mine nu mă iubeşte!

Surâsc şi se ridică să plece.

— Eu trebue să vă las.

A doua zi la aperitive ajutorul de judecător, Radu Iordăchescu îşi anunţă mutarea.

MIHAIL ŞT. BAIŞOIU

cărui boală, la un moment dat, a concentrat toate atenţiile şi a dus chiar la nevoia unui liniştitor buletin medical zilnic. Trecem în grabă peste această şarjă a d-lui Dem. Theodorescu, varietate în care d-sa dă delicioase scene ca aceea a marelui proprietar de grajduri, Stein, (pentru care toţi caii seamănă între ei, etc., etc.), pentrucă deocamdată voim să desprindem numai figura d-rei Roxane Mischianu. Ea se îndrăgosteşte printr'unul din acele capricii ale feminităţii de Vasile Stancu, pe care-l vede intrând la d-na Mihailidis, la care era în vizită, dar mai ales când asistă la atentatul a cărui victimă cade Stancu. Atentatul e săvârşit de o tovarăşe care-l idolatrizase pe Stancu şi care se răzbună şi de jignirile sentimentale suferite, dar şi pentru că i se păruse că Stancu trădează cauza. Precum se vede amănunte de vădită satiră, pentrucă d. Dem. Theodorescu nu scapă prilejul să ridice, permanent, masca, de pe înlănţuirile acestor minciuni convenţionale. Şi între d-şoara Roxane Mischianu şi Vasile Stancu se leagă din instincte şi din orgolii contradictorii, o amiciţie care-l hotărăsc pe Stancu să urmeze pe Roxane, la Varşovia, unde familia convenise s'o trimeată, într'un soiu de convalescenţă sufletească. Amănuntele acestor peripeţii ar deforma, transcrise schematic, realitatea. Ele ar arăta numai proecţia ironică a acestor tribulaţii sentimentale ale lui Stancu şi Roxane. Pentrucă dacă, în realitate, substratul intenţional al acestor aventuri e de natură ironică, ele sunt însă povestite, şi mă refer, în special, la paginile ce încep iubirea eroilor, drumul la Varşovia, mai ales dureroasa întoarcere, în aşa de mizere condiţii ale cuplului şi arestarea lui Stancu în gara de Nord, procesul apoi cu părăsirea treptată a Roxanei şi pocăirea „fecioarei rătăcite", care va uita, fatal, pe acest Cyrano de inferioară condiţie socială, — aceste pagini sunt îmbibate de atâta tristeţă, de atâta elocventă melancolie despre fragilitatea sentimentelor, mai ales a inegalităţii afecţiunilor, după categorii sociale, încât însuşi d. Dem. Theodorescu, care permanent a ţinut toată acţiunea sub snopul satirei sale, se lasă furat de omenescul aventurii şi povestirea sa împrumută accente simple, şi nedublate de rezonanţa interpretării satirice. E o secţiune în inima vie a unui om, este o vibraţie de umanitate, a cărei semnificaţie se ridică peste limitele cazului în sine. De aceea sfârşitul cărţii îndurerează. Arta romancierului a ştiut însă să coboare la timp cortina peste această biată mizerie a inimii cum ar fi zis Benjamin Constant. Romanul se şi termină de altfel asupra acestui semn de întrebare care este destinul viitor al eroului. Intors din închisoarea unde visase tot timpul la Roxane, află acasă, biletul prin care capricioasa logodnică îi face cunoscută ruptura. Stancu are o crispare sufletească şi apoi o porneşte, în goană spre club unde în prag, îl aşteaptă pitorescul Iancu Pelerină, baudelerianul înamorat de artă şi de impasibilitate şi care cântase lui Stancu horoscopul decadenţii lui sufleteşti: „o femee trecuse". Dar iată amintirăm numele unui personaj episodic, şi regretul ne încearcă. Spaţiul ne părăseşte şi nu putem cita nici una din acele admirabile aforisme estetice ale acestui discipol al lui Socrate, admirabila figură a lui Iancu Pelerină, din care autorul a făcut, cu tot rangul lui secundar în roman, un personaj de importanţa şi de pitorescul sufletesc al eroului principal. Şi nici nu putem cita din acele delicioase satire mondene pe care d. Dem. Theodorescu le rezolvă fie într'o poantă, fie într'un portret de o deformanţă de recordman al cărui secret îl deţine, talent ce-l alătură de rasa marilor pamfletari. Secret pe care, de altminteri, îl foloseşte dealungul tot scrisului său, deoarece, cum amintirăm în treacăt, stilul său este al unui cronicar pasionat de evenimentul ce povesteşte, o atitudine lirică, care îl înrudeşte de stilul oratoric şi de şarja lui Nicolae Filimon, din „Ciocoii Vechi şi Noi", cu care are nenumărate puncte comune.

Regrete şi adevăruri, cărora nu le putem consacra decât o menţiune fugitivă şi a căror desvoltare o rezervăm altor timpuri, mai îngăduitoare. Aşteptare cu atat mai uşoară cu cât plăcerea pe care acest roman ne-a procurat-o a fost mai intensă.

PERPESSICIUS

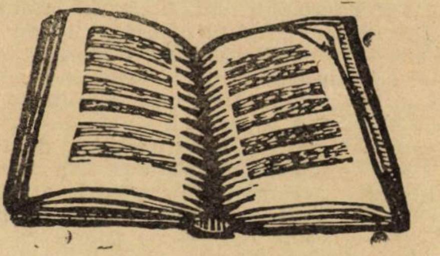

CURIER BIBLIOGRAFIC

HENRIC STAHL : Grafologia şi **expertizele în scris.** Anonimul şi — falsul, cu 204 autografe şi documente grafologice. „Cartea Românească".

Vorbind de lucrările lui Michon, părintele grafologiei, d. Stahl, spune, într'un loc că ele sunt interesante **ca un roman** şi că trebuesc citite pentru bogăţia observaţiilor ce cuprinde. Am subliniat această remarcă pentru că este de un adevăr curent : atâtea din cărţile de specialitate se pot ceti — şi nu de iniţiaţi, fireşte, — ca un roman şi apoi este de un adevăr ad rem : cartea d-lui H. Stahl se citeşte şi ea ca un roman. Să ne grăbim a spune că nimic din materialul aşa de vast al acestui tratat de grafologie şi expertiză nu este de domeniul fanteziei. Rămânând o carte de pură specialitate, ea este totuşi pasionantă.

Marele număr de autografe, aparţinând atâtor somităţi culturale, mai de demult şi chiar contimporane ca şi diagnosticele psihologice ce însoţesc aceste crâmpee autobiografice fac în primul rând, nota de atracţie, a volumului d-lui Stahl. E partea din tratat referitoare la „grafologia" însăşi, pentru că d. St. dela început ţine să sublinieze diferenţa ce trebue marcată între grafologie şi expertiza grafică: „prima îşi propune **zugrăvirea caracterului** omului după scris, pe când expertiza grafică **dovedirea unui fals.** Sunt deci două noţiuni cu totul deosebite ; poţi fi grafolog fără a fi expert grafic şi sunt experţi grafici cari se intitulează „grafologi", fără să fi citit măcar un tratat de grafologie". Exprimare paradoxală, intenţionat formulată ca să dovedească tocmai corelaţia dintre aceste două sfere. După ce stabileşte, în prealabil, caracterul ştiinţific al grafologiei şi după ce dă amănunte despre clasificarea scrisului, despre numărul grafometric şi, consecinţă, coeficientul de valoare, al unui scris d. Stahl începe, pe bază de facsimile, descrierea scrisurilor pe clase. Este o trecere în revistă din cele mai senzaţionale. Orgolii, timidităţi, imperialisme, infatuări şi câte toate varietăţi de caractere şi temperamente, d. Stahl le fiează cu gravitatea implacabilă a omului de ştiinţă, pe plăci psichoradiografice.

Partea a doua a tratatului stărueşte în delung asupra Expertizei grafologice, asupra metodei fotografice, şi apoi în capitolul aplicaţiunilor, asupra identificărilor, falsurilor, falsului parţial etc. şi termină cu câteva consideraţiuni asupra celor mai grele din expertizele grafice, cele testamentare.

Astfel alcătuit tratatul d-lui Stahl este, nu numai o carte antrenantă pentru amatorul de curiozităţi psihologice, nu numai o carte utilă pentru specialiştii expertizelor grafice dar şi o continuată pledoarie pentru justificarea caracterului ştiinţific al expertizei. Nepotrivirile între expertize nu trebue să atragă discreditul asupra expertizei în sine, după cum, precum foarte just observă d. St. nepotrivirile între diagnosticiani, nu discreditează medicina. Aceste nepotriviri arată cel mult că ne aflăm în faţa unor lucrări dificile şi în mijlocul unor condiţiuni nefavorabile acestui fel de studii. De aceea d. St. sfârşeşte lucrarea cu o serie de propuneri cari să dea cursului de expertiză grafică instituit pe lângă Şcoala Superioară de Arhivistică şi Paleografie din Bucureşti toată greutatea şi toată importanţa, bogată în roade.

N. I. HERESCU : Basmul celor patru zodii, poem, „Năzuinţa Românească", 1926.

Ingenioasă ideea d-lui Herescu de a scrie poemul unei iubiri pe portativul celor patru zodii : Mărţişor, Cuptor, Brumărel şi Undrea. E veşnica poveste a dorului înşelat, a fetei părăsite, basmul din Călin, redus la liniile simple ale unor cântece, amintind adesea de graţiositatea lui Iosif, la care d. Herescu adaogă ornamente predilecte. Nenumărate aliteraţii : **sapa sună surd în vii ; horbota pe horn, horind ; fulgii fulgue, fuior**, etc., etc. reminiscenţe clasice, din care d. Herescu se inspiră şi când utilizează comparaţia în serie :

> Gâzele cum fug după lumină,
> Năvălind în para lumânărilor;
> Cum izvoarele de dorul mărilor,
> Se alung, se întrec şi se îmbină.
>
> Cum spre Soare isbucnesc tulpinile,
> Când de-asupra ţarinii şi-arată geana
> Şi cum zările sorb lacome luminile,
> Vlad îşi poartă pururi paşii spre Ileana.
>
> Şi cum prind zorelele pervazul,
> Vrejul cum înlănţue tulpina,
> Ţărna cum o strânge rădăcina,
> Şerpii cum încolăcesc grumazul, —
>
> Braţele lor tot aşa de strâns se strâng,
> Piepturile se lipesc învinse,
> Trupurile în încolăciri se frâng,
> Buzele se prind aprinse.

Intr'un cuvânt un poem de o graţioasă rusticitate, în care adeseaori imaginea e ca un dâmb de pe care desprinzi o mai întinsă perspectivă :

> Soare de cuptor le colcăe în sânge...
> Şi când ziua pe mirişti se stânge —
> Ei, cum stau îmbrăţişaţi sub ochiul morii,
> Par doi snopi ce i-au uitat secerătorii.

ADRIAN MANIU : Vrăjitorul (Pagini alese din scriitorii români, No. 203 ; „Cartea Românească").

E un serviciu cu care periodica publicaţie a „Paginilor alese" se cinsteşte, cinstind literatura română. Pagini alese din proza lui Adrian Maniu, iată un curaj ce trebueşte aplaudat. Pentru pătrunderea acelui spirit care a înţeles că în proza lui Adrian Maniu, cu stilul lui de un aşa de pronunţat orientalism în linie, sunt motive de inspiraţie de cea mai autentică etnicitate. Sunt basme transfigurate, drame schiţate în penumbra mânăstirilor ruinate, scene de un macabru atenuat ca în „Paharnicul şi buba neagră", — motive ce ne arată

Congresul filologilor români de la Cluj

Congresul filologilor, ţinut la Cluj în zilele de 23—25 Aprilie, într'o atmosfera prielnică şi de largă înţelegere pentru asemenea procupări, a fost anunţat la timp de cotidianele noastre.

Nu voi căuta să îndrept ceace s'a spus mai mult sau mai puţin clar de ziare, cu această ocaziune.

Dealtfel ziarul clujan „Biruinţa" relevând toate problemele care s'au discutat de congres, a fost cât se poate de corect în expunere.

Adunarea prietenească a tuturor filologilor noştri, realizată pentru prima oară, anul trecut la Bucureşti, a fost un succes şi un început îmbucurător, ce s'a tălmăcit anul acesta în fapte de cea mai mare importanţă pentru cultura noastră de astăzi.

Insemnatele probleme desbătute la acest congres şi care, cât în curând vor fi puse în aplicare, necesită o lămurire din partea noastră.

Pe lîngă comunicările ştiinţifice ale savantului filolog francez **A. Meillet** şi ale filologilor romîni: **S. Puşcariu O. Densuşianu, V. Bogrea, Leca Morariu, I. Şiadbei** şi **T. Papahagi**, congresul a discutat cu deosebită atenţiune trei chestiuni principale şi de cea mai mare necesitate pentru cultura ştiinţifică romînească.

Desigur, atenţiunea savantei adunări s'a îndreptat în primul loc asupra importantei chestiuni la ordinea zilei: **reforma ortografiei.**

Se cunosc în deobşte metamorfozările suferite de ortografia romînească de vreo 60 de ani încoace.

Prima misiune care i s'a dat Academiei Romîne la înfiinţarea ei în 1866, a fost **„de a determina ortografia limbii romîne".**

Inalta instituţiune de cultură a încercat în repetate rînduri să satisfacă pe deplin cerinţele publicului, fără mare succes însă, probabil din causă că modificările propuse nu ţineau totdeauna seama de spiritul evolutiv al limbei noastre şi ceva mai mult, cădeau câte odată în exagerări, cum a fost de exemplu, curentul latinizator al lui Laurian şi Massim prin anii 1871—1876.

In 1880—1881, e drept s'a părăsit sistemul dăunător al etimologismului latinist şi s'a introdus un etimologism romînesc.. Bineînţeles, înalta instituţiune de cultură romînească, păstrătoarea fidelă a tradiţiei, n'a reuşit să introducă o reformă radicală, aşa cum o dorea publicul cărturar şi mai ales scriitorii, deşi schimbările din 1895 şi mai ales cele din 1904, care se întemeiau pe un principiu fonetic, păreau destul de satisfăcătoare.

In special scriitorii consacraţi, oamenii de ştiinţă şi filologii, dela care marele public ia exemple, au fost acei care n'au ţinut seama de ortografia Academiei Romîne. Exemplificăm cu o observaţie destul de aspră, dar care este legată de purul adevăr. Filologii romanişti ai celor 4 Universităţi din ţară, scriau în patru feluri şi răspîndeau astfel prin elevii lor, profesorii de limba romînă din licee, 4 sisteme ortografice deosebite.

Acest haos este cu atît mai dăunător astăzi pentru cultura noastră, dacă ne gândim la Romînii din ţinuturile alipite care vor să vorbească şi să scrie corect romîneşte.

In acest sens, noua reformă ortografică propusă de congres, care va apare în curînd în broşură şi va fi decretată oficială de Academia Romînă şi de Ministerul Instrucţiunei Publice, prezintă un interes deosebit pentru intelectualitatea dela noi şi un eveniment ştiinţific pentru cultura romînească în genere.

A doua problemă discutată de eruditul congres se referă la editarea vechilor texte româneşti.

Şi această chestiune vine la timpul oportun, deoarece pînă acum nu s'a lucrat prea mult în acest domeniu şi în afară de cele câteva ediţii ştiinţifice ale textelor din veacul al 16-lea: „**Psaltirea Şcheiană** editată de d. I. Bianu şi în urmă de d. I. A. Candrea; „**Cartea cu învăţătură**" a diaconului Coresi editată de d-nii S. Puşcariu şi Al. Procopovici; textele noastre vechi aşteaptă de acum înainte darea lor la iveală în ediţii critice şi ştiinţifice. Amintim în treacăt: **Psaltirea Hurmuzachi** şi **Codicele Voroneţian**, monumente importante de limba romînească din veacul al 16-lea, care n'au apărut încă în ediţii moderne.

In fine a treia chestiune : **alcătuirea unui atlaz linguistic daco-romîn**, prezintă şi ea o necesitate din ce în ce mai mare pentru filologia romînească. Atlazul alcătuit de filologul german G. Weigand nu mai poate corespunde cerinţelor ştiinţifice de astăzi şi ca atare se impune alcătuirea unui nou atlaz elaborat din colaborarea tuturor filologilor romanişti dela cele 4 Universităţi din ţară.

In ceeace priveşte prima chestiune desbătută, congresul şi-a dat seama de necesitatea vremei şi a grăbit soluţionarea ei în timp cît mai scurt posibil; iar în ce priveşte celelalte două probleme, care cer timp mai lung pentru realizarea definitivă, savantul grup va lucra şi în congresele viitoare cînd se va fixa şi unificarea terminologiei gramaticale.

Gh. Cardaş.

* * *

în Adrian Maniu pe fantezistul fecund, în sufletul căruia miturile populare şi istoria au scuturat seminţe binecuvântate. A spune că peste tot poezia lui Adrian Maniu se preumblă, într'un ritm de o captivantă lenevie, între peisagii şi portrete — nu e o noutate pentru cei ce cunosc pe poetul din „Lângă pământ". Placheta se termină cu o poemă în proză **Omul care ară,** pe care am dori-o, cu adevărat popularizată.

PERP.

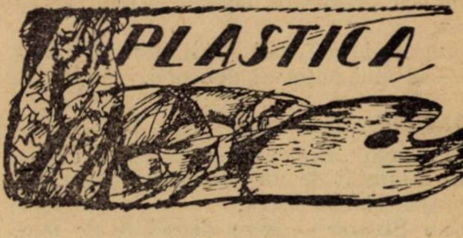

„SALONUL OFICIAL"

(Sala Th Pallady)

In sala Pallady, ochiul nostru se odihneşte.

Suntem aici în împărăţia griurilor şi a motivelor calme.

Privirile ni se îndreaptă — cum e şi firesc pentru un cronicar — *mai întâi* spre elementele tinere şi aproape fără nume.

Aşa bunăoară :

SOROCEANU
unul din puţinele talente — dintre cele serioase — dotat cu o rară şi discretă distincţiune piecturală şi cu vădite aplecări pentru frescă.

In pictorul acesta, care trebuie să fie tare tânăr, zac mari rezerve de energie creatoare.

H. CATARGI
cu frumoase licăriri de viziune quasi clasică — şi o nobilă linişte cromatică, ce dispune la meditare.

V. POPESCU
e încă în căutare. Cu toate acestea în peisagiu mai ales, se tradează un temperament, care'şi va cuceri, foarte curând, complecta independenţă.

I. MIHAIL
mai slab reprezentat decât anul trecut.

Are, totuşi, frumoase calităţi de pastă, într'o gamă, poate prea minoră, dar care e oricând armonică.

IONESCU-SIN
înzestrat cu un bun simţ remarcabil şi o limpezime în expunere puţin obişnuită.

Ca şi d. Soroceanu — deşi opus prin temperament şi fantazie — d. *Sin* ar trebui să încerce fresca.

KESSLER
dă dovada unui temperament, aplecat spre studiul atent şi serios al naturei.

GHIAŢĂ
a izbutit, anul acesta, să ne dea un ciclu perfect unitar.

Gama d-sale de griuri brune — adâncă şi caldă — e o cucerire frumoasă şi personală.

PHEREKYDE
plasat în societatea lui Pallady — nu jigneşte retina şi nici, măcar, nu distonează.

Intâlnirea aceasta — foarte primejdioasă pentru mulţi, dar din care d. Pherekyde scapă teafăr — s'ar cuveni să-i slujească de îndemn.

BUNESCU
aceiaşi claritate, acelaş stimmung şi aceleaşi înalte calităţi vizuale, pe care le cunoaştem din recenta d-sale expoziţie personală.

FOEBUS
are, încă, suficienţa unui adolescent.

In cele două chipuri de om se întrevăd

totuși, cu prisosință, calitățile unui artist serios.

I-am dori însă mai mult nerv al paletei — și mai puțin al pensulei.

CIURDEA STEURER

este — mai ales în portrete — de o sensibilitate și de un femenin, care te cucerește și obsedează.

D-na Steurer — spre deosebire de majoritatea celorlalte expozante ale Salonului — nu'și reneagă sexul și nu afectează o brutalitate de împrumut, masculină.

FR. ȘIRATO

expune — fără îndoială — una din cele mai frumos și logic închegate compoziții din actualul Salon.

Culoarea d-lui Șirato, ori cât ar vrea-o luminoasă, rămâne statornic dramatică, ceia ce imprimă tablourilor d-sale o distincțiune gravă și solemnă.

TH. PALLADY

cel mai rafinat, ca sensibilitate, dintre plasticii contemporani, cel mai unitar ca viziune interioară, cel mai sintetic și mai nesilit în mijloacele sale de exprimare.

Aparent nesilit.

Fiindcă arta lui Pallady, — care *pare*, pentru majoritatea clăpăugă a amatorilor și pentru acei ratați sociali, deveniți, prin hazard, cronicari de artă, un simplu „joc impertinent“ cu vopsele „diluate“ și forme „caricaturale“ — este rezultatul unei îndelungi meditări, a unei etrem de atente examinări a naturii și a unui exercițiu pictoricesc indârjit și constant.

Pallady are însă acest mare desavantaj, că, fără voia lui, a devansat sensibilitatea publicului nostru, cu o bună jumătate de veac.

Deaceia, îndeobște, pictura lui jignește, revoltă, înspăimântă.

Și înspăimântă, în primul rând, pe oamenii noștri de meserie — cu sau fără talent.

Mai cu seamă pe cei fără talent, lipsiți de scările emoționale — și de subtilitățile paletei.

Vai, cetitorule, nu se află jigodie mai respingătoare pe fața pământului acestuia bătrân, ca pictorul care nu se poate înțelege — și admira — de cât pe sine, sau ca amatorul, care, cumpărând din snobism, cutreeră Europa cu colecția în sipet, consultând negustori, cronicari, hiromante și psihiatri celebri — ca să-și verifice instrucțiunea, sensibilitatea și gustul.

Gloata aceasta — pictori și amatori — n'au ce căuta în fața unei pânze a lui Pallady.

O tămânjesc cu privirea lor cretină și o degradează cu comentariile lor de intelectuali meschini și clefăiți.

O pânză de Pallady nu este o pânză vulgară, dinaintea căreia să-ți poți îngădui atitudini și gesturi de profesor rigid, ori moașă comunală uleios sentimentală.

O pânză de Pallady — oricare din ele — este un suflet.

Ca să te pătrunzi de el, până la identificare — trebuie să te apropii cucernic și să aștepți.

Ascultă, concentrat, simfonia sufletului acestuia — în tăcere mare și în singurătate — și nu vei intârzia să te simți furat de o înaltă și pură armonie, în care vei prinde rostul pauzelor și disonanțelor cromatice, vei sesiza candoarea unei forme cari ți se părea defectă și vei dibui tâlcul ritmurilor lineare, cari, cu o clipă mai înainte, îți violentase retina.

Vei trăi o lume cu totul alta de cât a ta, o vei trăi intens — și te vei simți purificat.

Nu-i cere însă lui Pallady să-ți cânte, la ocarină, valsul d-tale de operetă.

Nu va izbuti!

Nu-i cere lui Pallady să se scoboare la d-ta — ca intr'un subsol umed și miazmat — ci fă efortul de a te înălța până la el, să te contopești cu duhul lui armonic — și să trăiești din el și prin el.

Dacă nu ai, dela Dumnezeu, însușirea de a te despersonifica spre a putea lăsa să intre în tine o altă lume sufletească, superioară — ah!... amatorule, mai nimerit este atunci să rămâi în jilțul tău, acasă, și — diabetic somnoros — să-ți întinzi pe genunchi cărțile slinoase, să-ți desfășuri pentru a mia oară pasiența, pe care o faci de patruzeci de ani, — și să adormi cu nasul pe pântece, în intimitatea prețiosului tău buric.

N. N. TONITZA

Cronica muzicală

Concertul Reuniunii de cântări „Doina“ din comuna Vasiova (Banat) (Ateneul Român, 9 Mai 1926).

Au pășit pe estrada Ateneului, Duminica trecută, optzeci de țărani neaoși, din Banat, plugari români, nestricați la vorbă, nici la port, veniți să ne vestească cum pricep ei să poarte peste vremuri glasul doinei noastre. Au venit, nu cum s'ar crede, potopiți de cețurile prea neînțeleselor și neștiutelor rosturi ale cântecelor și ale trilurilor ce privesc arta sonurilor, ci cu demne vreri de a demonstra și a dovedi pe dea'ntregul că nu este nicidecum împotrivire între grija de rodul câmpurilor și între cultul cântecului. Absorbit de zarva piticelor glorii ce umplu văzduhul vieței noastre muzicale cu măruntele lor ambițiuni, abia de ne mai întoarcem osteniți ochii spre mâinile ce ca un simbol, svârl sămânța în brazdă și aiuriți de „criza operei“, bunăoară, uităm tocmai obârșia sufletului nostru muzical sorgintea puterii de viață muzicală ce ne râvnim. Plugarii din Vasiova, în frunte cu preotul mărturisitor al strămoșeștei credinți și tâlcuitor destul de iscusit al melosului autohton, ne chiamă la realitatea problemelor ce ni se pun. Și câte probleme!

Prin tot ce au încercat, prin tot ce au isbutit să înfățișeze și prin neisbândirile lor, cântăreții reuniunii „Doina“ din Vasiova, au rostit în auzul celor ce au urechi de auzit tot atâtea îmbucurătoare și triste adevăruri câte se pot socoti la începuturile de viață muzicală proprie manifestate de un popor, împodobit de fire cu minunate daruri artistice; needucate însă și nedisciplinate spre a statori o conștiință originală și creatoare.

Lipsiți de învățătura muzicală trebuitoare care lipsește de multe, de foarte multe ori, chiar inimosului și stăruitorului lor dirigințe, părintele **Coriolan Zuiac**, — făr'de un repertor coral potrivit necesităților și posibilităților artistice manifestate de popor, înconjurați cu nepăsarea și descurajați de vinovata neînțelegere a celor ce poartă răspunderea grijilor culturale românești, plugarii din Vasiova adeveresc totuși, și în mod definitiv, cu ce puternice însușiri muzicale este în-

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI-IONESCU

34 DREPT. LEGISLAȚIE.

Legea electorală pentru Adunarea deputaților și Senat. București, **Universul,** 1926, 49 p. lei 6.

Alexandrescu (Traian). — Separațiunea patrimoniului defunctului de al erezilor. Aplicație la creditorii chirografari în cazul moșiilor expropriate. București, **Curierul Judiciar,** 1926, 24 p. Lei 25.

Cristoforeanu (E.). — Despre responsabilitatea ce derivă din ruperea nejustificată a tratativelor contractuale. București, (Tip. **Curierul Judiciar),** 1926, 51 p. Lei 50.

Anuarul magistraturei. 1 Ianuarie 1926. București, **Ministerul Justiției,** 1926, 454 p.

36 ASISTENȚĂ. ASOCIAȚIE. ASIGURARE.

Argintaru (C.). — Monumentul durerii. Prefață de d-l A. C. Cuza. Cluj, (Tip. **Dacia),** 1926, 95 p. Lei 20.

Nicolau (C.). — Francmasoneria, origina și misterele învățămintelor ei. Ediția I. Câmpina, Editura proprie, f. d. 67 p. Lei 40.

Hașiganu (Dr. D. D.). — Problema Asigurărilor Sociale în România conținând și Studiul critic al proectului de unificare al asigurărilor sociale în România. București, (Tip. **Lupta N. Stroilă),** 1926. 163 p.

6 ȘTIINȚE APLICATE.

Coman (Ing. Virgil). — Dicționar tehnic în 5 limbi. Francez-german-italian-englez-român. Vol. II [L.—Z.]. București, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], p. 237—595. Lei 100.

Condiescu (I. P.). — Călăuza industriașului. Formular tehnic. Ediția II revăzută. Vol. I. București, Editura **Revistei industriale,** [1926], VIII + 128 p. Fig. Lei 100. (Biblioteca Profesiunilor Industriale 2).

Indicatorul minier al României. Indicateur minier de la Roumanie. Bergbau-Indikator Rumäniens. Mining indicator of Roumania. 1925. Cu o prefață și un studiu introductiv asupra „Bogățiilor Miniere ale României“ de dr. Șt. Chicoș. București, Editura **Ing. I. Lupașcu,** f. d., CDXIII + 468 p. + 6 pl. Fig., hărți. Lei 330.

Lupașcu (Ing. I.). — La cimentation à surpression. Une nouvelle méthode de cimentation pour l'occlusion des eaux et la consolidation des tubes dans les sondages de pétrole et de gaz. Bucarest, **Edition de l'auteur,** [1926], 16 p. Fig.

Popovici (Maior I.). — Curs de fumigene, proectile-speciale, rachete. Conferințe asupra întrebuințării în armată a fumigenelor, rachetelor de semnalizare și proectilelor speciale. București, (Tip. **Socec & Co.),** 1926, 77 p.

Baragiola (Dr. W. I.). — Falsificarea Vinurilor. Traducere de: I. Enescu. București, (Tip. **Bucovina),** 1926, 31 p.

61 MEDICINĂ. FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARĂ.

Dimitriu (Dr. Traian C.). — Considerațiuni asupra Polidactiliei congenitazestrat poporul nostru şi cât este de propriu progresului artistic muzical.

---

*) A se vedea tabloul clasificațiunii zecimale în numărul 1.

Prin nesfârşite străduinţi—ale părintelui Zuiac şi ale coriştilor săi — s'a ajuns la nuanţe, la echilibrări sonore şi la unificări de ansamblu cum nu pot obţine grupări corale cu trecut şi renume şi cu membri cari nu sunt plugari; cu greu, desigur, dar s'a ajuns.

Ce deosebire apoi între modul cum este realizat un cântec popular românesc şi unul strein! Abia de ne putem închipui un moment de o mai categorică afirmare a legăturii fireşti dintre melodia populară şi etosul specific românesc, ca atunci când ascultăm acest grup coral cântându-şi cântecul său popular şi apoi un cântec strein. Mai de grabă stâlceşte melodia streină, (într'un fel românizând-o), decât să se adapteze structurii deosebite a piesii streine.

Primejdiile de desfigurare a caracterului specific românesc arătat de cântecul nostru popular încep a se vădi în muzica populară cu aceleaşi simptome de artificialitate, degenerescenţă şi caricaturizare ce se dovedesc în muzica mahalagiilor orăşeni. Tipic, în această privinţă, din programul Bănăţenilor dela Vasiova, este corul „Regina la Mărăşeşti", scris în minorul şi vulgarele formule de cadenţe ce amintesc de „Suspine crude" sau „Victor Talianu".

Interesant de constatat este atitudinea — am zice — stilistică pe care se socoteşte îndatorat s'o ia corul şi conducătorul lui faţă de asemenea gen de muzică. Sesizăm întreg artificialul cântecelor de acest gen, cântăreţii se simt desrădăcinaţi din firescul lor muzical şi dibuesc moduri de expresie contestabile, bolmojind şi lăbărţind şi versul.

Dar mai presus de orice, Reuniunea vasioveană alături de hărnicia şi impătimirea muzicală a păr. Zuiac se apropie de compozitorul român şi de organizatorul vieţii noastre muzicale, afirmând încăodată cântecul popular ca isvor dela care va să orientăm tot ce este tendinţă de originalitate în manifestarea noastră muzicală. Acestui imperativ nu ne putem împotrivi de cât cu denegarea specificului românesc din firea noastră şi deci, cu secătuirea şi nimicirea posibilităţilor de energie creatoare originală.

G. BREZAUL

DIN STRAINATATE

☐ D. Eugène Brieux, un autor destul de cunoscut a fondat un premiu bienal de 30.000 franci, pentru o piesă de teatru (de trei acte cel puţin), cu caracter social şi moralizator, ori care ar fi tendinţele sale politice sau religioase cu condiţia ca opera să nu aibă un caracter de pamflet.

Rostul premiului, după însăşi declaraţia fundatorului este „să încurajeze pe autori să scrie o piesă **frumoasă.** Cunosc esitările lor faţă de gustul frivol al publicului şi de exigenţele directorilor. Astfel poate se va putea remedia această dublă influenţă".

Premiul va fi decernat de Academia Franceză, care va putea da fondului orice destinaţie vrea în cazul că nici o piesă prezentată nu va întruni condiţiile cerute.

☐ La salonul artiştilor francezi este mult admirată a planşă gravură după faimoasa **Gioconda.** Lucrarea a fost comandată de statul francez d-lui Dezarrois cel mai bun gravor francez de azi. Această lucrare care este atât de greu de realizat şi cere atâta fineţe a luat patru ani lui Dezarrois.

☐ Dintr'un foarte interesant studiu al lui Emile Baumann despre : „Les possibilites du roman Catholique" citām aceste rânduri care definesc pe romacierul catolic ce nu-i tot una cu catolicul romancier şi care precizează posibilităţile romanului catolic.

„Romancierul catolic, trebue să fie totdeauna un realist şi nu supranaturalist. Spun realist şi nu naturalist. Catolic şi naturalist aceste două cuvinte urlă când se văd alăturate.

„Posibilităţile romanului catolic sunt imense: dificultăţile le egalează. Dar ele să nu descurajeze pe tinerii scriitori. Ei trebue să exprime, în toată amploarea sa, misterul vesel (joyeux), ca şi misterul dureros al vieţii interioare. Inaintea ei, să păstreze o umilinţă sinceră. Numai acela ar putea-o reda în toată plenitudinea sa, care ar avea toată experienţa ei, adică un sfânt. Dar sfinţii au altceva mai bun de făcut, decât romane".

☐ Teatrul radiofonic din Paris a deschis un mare concurs la care a invitat pe toţi autorii dramatici care se interesează de T. F. F., ca un mijloc de expresie al artei teatrale.

E vorba de scrierea de piese de teatru în scopul de a fi transmise radiofonic, adică de piese cu intriga clară, simplă şi concentrată cu puţine personagii şi a căror atmosferă să fie indicată sau sugerată de dialog în aşa fel ca să remedieze lipsa oricărui element vizual.

Teatrul radiofonic va împărţi premii în valoare de 20.000 franci pentru lucrările alese de juriu. Operile premiate vor fi interpretate înaintea microfonului de trupa teatrului radiofonic.

Alţi 10.000 franci se vor mpărţi ca premii autorilor celor mai bune canţonete umoristice.

☐ La teatrul Fraschini din Pavia după reprezentaţia comediei „Aici se dansează" dată de trupa „Teatrului de artă". Luigi Pirandello a eşit la rampă, vorbind publicului, precum obicinuieşte dela o vreme, despre conceptele fundamentale ale operilor sale. La sfârşitul cávântării sale, studenţii i-au oferit bereta goliardică „ad honorem" cu diploma scrisă pe pergament.

☐ La Sofia s'a deschis în sala societăţei teosofilor o expoziţie de artă indiană.

☐ Printre poeţii bulgari contimporani un loc de frunte îl ocupă Ivan Grozev, care nu aparţine nici unei şcoli literare, iubeşte viaţa reală, dar o neagă în acelaş timp în numele artei pure. Nu are prea mulţi cititori din cauza imaginilor uneori extravagante, pe care le foloseşte şi a misticismului confuz, altoit pe un simbolism deseori de cea mai bună calitate. Este în schimb apreciat mult ca autor dramatic.

☐ Piesa „La Carcasse" a d-lor Denys Amiel şi Andrè Obey, autorii cuonscutei lucrări „Surâzătoarea madame Beudet", care se juca la Comedia franceză, în urma repetatelor scandaluri la care dădea naştere a fost retrasă de autorii înşăşi. In „La Carcasse" se ironizează armata şi în special gradele superioare, prin persoana unui general, în vârstă" în timpul răsboiului şi care e eroul personal al piesii.

In Cameră d. Dejardin, deputat de Aisne a făcut o interpelare violentă prin care a cerut scoaterea piesei din repertoriul Comediei Franceze. După ce a răspuns Lemoureux ministrul instrucţiei publice luând apărarea piesei, Camera a răspins cu 320 voturi contra 170, propunerea d-lui Desjardin.

---

le la om. Cluj, (Tip. **Dacia),** [1926], 47 p. Fig. Lei 50.

Cerbulescu (Lt.-Colonel Dr. C.). — Condimentele. Bucureşti, (Tip. **Voinţa,** C. Antonescu), 1926, 48 p. Fig.

Troteanu (Dr. Virgil C.). — Cercetări experimentale asupra acţiunei Calciului în distrugerea Acidului uric în ficat. Lucrare prezentată pentru docenţa în farmacologie. Bucureşti, (Tip. **Cartea Medicală),** 1926 39 p.

Bucică (Med. Vet. I.) şi Med. Vet. Şerb. **Cliza.** — Boalele mânjilor de curând născuţi (paralizia mânjilor). Bucureşti, (Tip. **Bucovina**), 1926, 26 p. + 2 pl. Fig.

Constantinescu (Dr. G. K.). — Variabilitatea taliei la iepele Nonius. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** 1926, 31 p. Fig.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

a) **Poezie.**

Georgescu-Theologu (G.). — Visuri şi Regrete. Romanţe şi cântece. Bucureşti, (Tip. **I. Copuzeanu),** 1926, 64 p. Lei 35.

Perpessicius. — Scut şi targă. Poesii. Bucureşti, **Casa şcoalelor,** 1926, 176 p. Lei 50.

b) **Teatru.**

Anastasescu (Ath.). — Pe frontieră. Un tablou oriental în versuri şi un act. Bucureşti, (Tip. **Lucia),** f. d., 40 p. Lei 10.

Băbeanu (Alexandru) şi Vintilă **Russu Şirianu.** — Biruitorul. Bucureşti, (Tip. **Cartea Medicală),** 1925, 78 p.

c) **Roman. Nuvelă.**

Stanca (Dr. S.). — Greva şi alte povestiri. Arad, **Librăria Diecezană,** 1926, 64 p. Lei 5. (Biblioteca Semănătorul Nr. 150).

Zamfirescu (George Mihail). — Gazda cu ochii umezi. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 78 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa Nr. 58).

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Voltaire. — Plăpămarul chior şi taurul alb. Traducere de D. I. Suchianu. Bucureşti, **Adeverul,** [1926], 64 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa Nr. 57).

Zola (Emile). — Dorinţa unei moarte. (Le voeu d'une morte). Roman. Traducere de Const. A. I. Ghica. Bucureşti, **I. Negreanu,** 1926, 104 p. Lei 16.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Gross (Julius).—Quellen zur Geschichte von Braşov-Kronstadt. VIII Band I Heft : Annales ecclesiastici. Schriften des Mag. Marcus Fronius. Braşov, **Heinrich Zeidner,** 1926, 2 f. + 189 p.

Iacov Antonovici Episcopul Huşilor. — Documente Bârlădene. Vol. V. Diverse. Huşi, (Tip. **Zanet Corlateanu),** 1926, XVI + 327 p. Lei 110.

Ionescu (G. M.). — Etiopienii în Dacia preistorică. Bucureşti, (Tip. **Lucia),** 1926, 83 p. Fig. Lei 50.

Pais (Ettore). Roma şi România în antichitate. Bucureşti, **Institutul de cultură italiană,** [1926], 15 p. Fig. Lei 10.

91 GEOGRAFIE.

Bart (Jean) (Eugeniu P. **Botez). —** Peste ocean. Note dintr'o călătorie în America de Nord. Bucureşti, **I. Brănişteanu,** [1926], 110 p. Fig. Lei 60.

Capidan (Th.). — Românii nomazi. Studiu din viaţa Românilor din sudul Peninsulei Balcanice. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 191 p. Fig., hărţi. Lei 200.

Milescu (Spătarul Nicolae). — Călătorie în China (1675—1677). In româneşte şi cu o prefaţă de Em. C. Grigoraş. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 235 p. Hartă. Lei 40.

ECOURI

REVISTE

☐ **CETATEA LITERARA (nr. 7—8) e subt tipar și va apare la sfârșitul săptămânei. Cuprinde versuri de d-nii Sergiu Dan, G. Nichita, T. Floru, Romulus Dianu și Camil Petrescu. Proza e semnată de d. Ion Marin Sadoveanu și Mia Frollo. Ca și celelalte numere conține bogate și variate comentarii ale directorului ei..**

☐ **CARTEA** (I, 2 Aprilie 1926). Numărul 2 al revistei de bibliografie informativă și critică, apare în aceleași excelente condițiuni tehnice și redacționale. O primă secțiune cuprinde comentarii în marginea activității culturale, d. ex.: Cultura ziaristului, Monstruozitățile traducătorilor, Chestiunea abecedarelor, Consiliul literelor, Anecdote din viața scriitorilor etc., etc. O parte din aceste comentarii sunt reluate în buletinul franțuzesc al revistei, care mai are de asemenea și o secție de informație germană. Cum se vede o sistematică alcătuire. Apoi vin notițe succinte despre cărțile actuale românești, franceze, etc., grupate pe secții, după o clasificare elementară. „Cartea“ umple un gol simțit în editura și în librăria românească.

☐ **BULETINUL EDUCAȚIEI FIZICE.** organul oficiului național de educație fizică (IV, 3—4 Martie, Aprilie 1926): Prima „arenă clasică“ în România de **George Costescu;** Skiul nostru în 1926, de **Theodor G. Roseti-Solescu;** Bazele fiziologice ale recordurilor atletice de **Const A. Botez;** A opta serbare federală a „Sokolilor“ cehoslovaci etc., etc.

☐ **VIAȚA LITERARA** (I, 12, 8 Maiu) continuă convorbirile d-lui **I. Valerian.** Confesiunile d-lui **Cezar Petrescu,** pledează pentru formarea scriitorului în mijlocul luptelor politice. Scriitor și gazetar sunt două noțiuni cari se completează, în credința d-lui Cezar Petrescu. Interesant ni se par apecierile sale auto critice :

„— V'ași pune o întrebare, care ar putea prea bine să fie luată drept indiscreție : s'a spus de unii că literatura lui Sadoveanu a avut multă influență asupra d-voastră.

— Firește că pentru bucățile din prima tinerețe se menține acest adevăr. Noi, scriitorii moldoveni avem un fond comun, care-și trage obârșia din sufletul strămoșilor. Sadoveanu e prototipul acestor însușiri.

Totuși consider primul meu volum „Scrisorile unui răzeș“ ca o lichidare a influenței sadoveniste. In acest volum am adunat numai schițe necomplete... Multe scrise în grabă anume pentru revista „Hiena“ pe care o scoatem cu prietenul Șeicaru, nu sunt nici schițe.

Drumul meu propriu se lămurește dela al doilea volum : psihologia eroilor din provincie, cu măruntele lor drame și cu acea strivire a individualităților, copleșite de monotonia mediului.

Consider literatura semănătoristă definitiv opusă. Idealul social ce-l susținea s'a realizat : acum țăranul are pământ și trăește mai bine ca mulți orășeni. Semănătorismul nu mai are rațiunea de-a exista. Dacă unii totuși mai perzistă, și ce e mai curios unii chiar tineri, sunt cazuri sporadice de imitație tardivă și fără vre'o valoare.

Scriitorul, liberat complet de obsesia semănătoristă se poate îndrepta abia acum către romanul psihologic“.

Versuri, proză și cronici publică d-nii: **G. Murnu, G. Nichita, C. Narly, Cornelia Buzdugan, etc.**

☐ In **ADEVARUL LITERAR ȘI ARTISTIC** (VII, 285, 9 Maiu) d. **F. Aderca** reia apreciatele sale convorbiri cu scriitorii, cari făcuseră în bună parte faima revistei.

D. Aderca este un scriitor spiritual și un critic pătrunzător. Portretul cu care începe convorbirea este unul din cele mai întregi, în micile lui dimensiuni, portrete publicate despre **Liviu Rebreanu.** Convorbirea aduce nenumărate amănunte din biografia romancierului și a operilor sale. Extragem aceste două mărturisiri ale d-lui Liviu Rebreanu despre geneza lui „Ion“ și al lui „Adam și Eva“ :

„Da, „Ion“... E o carte care a avut mult răsunet. Nenumăratele onoruri care s'au adus acestui roman riscă să mă înăbușe sub lespedea grea a oficialității. Adevărul e că „Ion“ corespunde nu numai tendințelor firei mele, dar și poporului românesc, păstor și azi plugar, adică în marea lui majoritate legat de pământ, acest isvor dumnezeesc al tuturor civilizațiilor.

Ideea romanului mi-a venit în 1907 când am văzut pe câmp un țăran care făcea parcă temenele și săruta pământul. Omul se socotea singur și nevăzut de nimeni. Am intrat apoi în vorbă cu el și am aflat că dusese crâncenă luptă pe la multe ocoale, judecătorii și tribunale până dobândise deplina stăpânire a pământului său. O primă redactare am făcut în 1913 apoi în 1916 lucrând neîntrerupt zi și noapte, în timp ce Bucureștiul era atacat de Zeppelinuri și apoi ocupat de dușmani. Scriam până 'n ziuă, iar după aceia mă duceam să fac „coadă“ la brutării... „Ion“ a fost redactat ultima oară în 1919, și de atunci îl perfecționez cu fiecare ediție“.

„Pădurea Spânzuraților“ a fost scrisă mai mult la Iași ; tot de la Iași îmi vine și gândul romanului „Adam și Eva“. O femee care trecea pe stradă și ale cărei priviri s'au încrucișat întâmplător cu ale mele, mi-a dat impresia ciudată că am mai văzut-o, am mai cunoscut-o undeva, cândva, am cunoscut-o și văzut-o de aproape. Cadrul filosofic al romanului — dumitale ți-se pare factice, deși în aceeași situație se află și romanul „Typhon“ al lui „Conrad“ — a trecut prin mai multe înfățișări până m'am oprit la forma pe care o cunoști. Imi pare rău că abea după tipărirea romanului meu, am cunoscut cartea lui **London,** „Vagabondul stelelor“ ; ar fi avut altă înfățișare și „Adam și Eva“. Voi găsi totuși o dată răgazul să revin asupra acestui roman. Ai dreptate: lucrările noastre nu trebuesc socotite definitive decât din ziua morții autorului, zi care e adevărata onomastică a unui scriitor !...“

SCRIITORI

☐ D-l **T. Mușătescu** a pus sub tipar un volum de versuri:**Vitrinele toamnei.** (ed. de lux 100 pag. velină).

☐ Volumul de versuri **„Grădina de Sidef“** al d-lui **N. Milcu,** fiind epuizat la unele librării, a fost comandat din nou și se află devânzare în toată țara și la depozitul Socec & Comp.

☐ **OUIDA : O FRUNZA IN VIJELIE,** traducere de **Vasile Sadoveanu** (Bibl. Minerva Nr. 123) „Cartea Românească“ ; Lei 5.

CARȚI PRIMITE

(asupra cărora se revine).

CONSTANTIN KIRIȚESCU: Istoria războiului pentru întregirea României, 1916—1919; ed. II-a refăcută în întregime și mult adăogită (în 3 volume); vol. I. ed. „Casa Școalelor“, (Atelierele „Cartea Românească“); 504 pag.; lei 100.

D. CARACOSTEA: Izvoarele poemei Luceafărul (extras din „Convorbiri Literare“) ed. „Socec“, 1926; lei 10.

D. CARACOSTEA: Două basme necunoscute din izvoarele lui Eminescu; ed. „Socec“ 1926; lei 15.

D. CARACOSTEA: Personalitatea lui Eminescu; ed. „Socec“; 1926; lei 20.

VASILE STOICA: In America pentru cauza românească; tipografia „Universului“; 1926; lei 20.

ANGHEL R. PAICA: Botezul de sânge (Icoane din războiul nostru pentru întregirea neamului); Tip. Serv. Geografic al armatei; 1926; lei 25.

DIN STRAINATATE

☐ Premiul **„Renaissance“** la cari au concurat 53 de autori a fost decernat anul acesta d-lui Emile Zavie, pentru romanul său **„La maison des trois fiancées“.**

Emil Zavie, care e și redactor la ziarul „L'Intransigeant“ a publicat prima lucrare literară „Prisonniers en Allemagne“ în 1917 ; Anul următor a dat la iveală romanul „La Retraite“ care l'a făcut imediat cuonscut, iar în 1919, sub titlu „D'Arkangel au Golfe Persique (aventure de cinquante français)“ povestește odiseea traversării Rusiei, până a reușit să atingă golful Persic, de unde s'a repatriat.

Această aventură i-a inspirat mai multe lucrări asupra poporului rusesec, pe care a avut timp să-l studieze în împrejurări tragice.

In „Pouchnick le proscrit“ (1922) ; „Sous les murs de Bagdad“ (1923) și în ultima „La Maison des trois fiancés“, face o admirabilă analiză a sufletului rusesc, redat cu obiectivitate și în părțile lui bune și în cele rele.

E. Zavie e înzestrat cu un puternic talent de povestitor, are un excepțional dar de evocator, și știe să prindă atenția cititorului numai prin sugestie, de care se folosește cu o artă superioră.

☐ La congresul etrusc din Florența prof. Antonio Sogliano a susținut că Pompei are un caracter etrusc, arătând că templul lui Jupiter, e o substituire romană al unui adevărat templu toscan, tripartit, și că forul principal din Pompei în forma sa originară e făcut după felul celor etrusce.

CONFERINȚE

☐ Duminică 16 Mai, orele 11 dim. va avea loc în Aula Fundației Universitare Carol I, a 17-a conferință din ciclul organizat anul acesta de Institutul Social Român tratând : „Capitalismul în viața socială“.

Va vorbi d. N. Iorga despre : „Revoluția franceză și capitalismul“.

☐ Duminică 23 c. d. profesor D. Gusti, președintele Institutului Social Român, va încheia ciclul prelegerilor de anul acesta vorbind despre : „Politica culturii“.

REDACȚIONALE

☐ Gravurile și liniile ornamente din acest număr sunt reproduse după **Bibliografia românească veche de Ion Bianu și Nerva Hodoș.**

Redactor PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

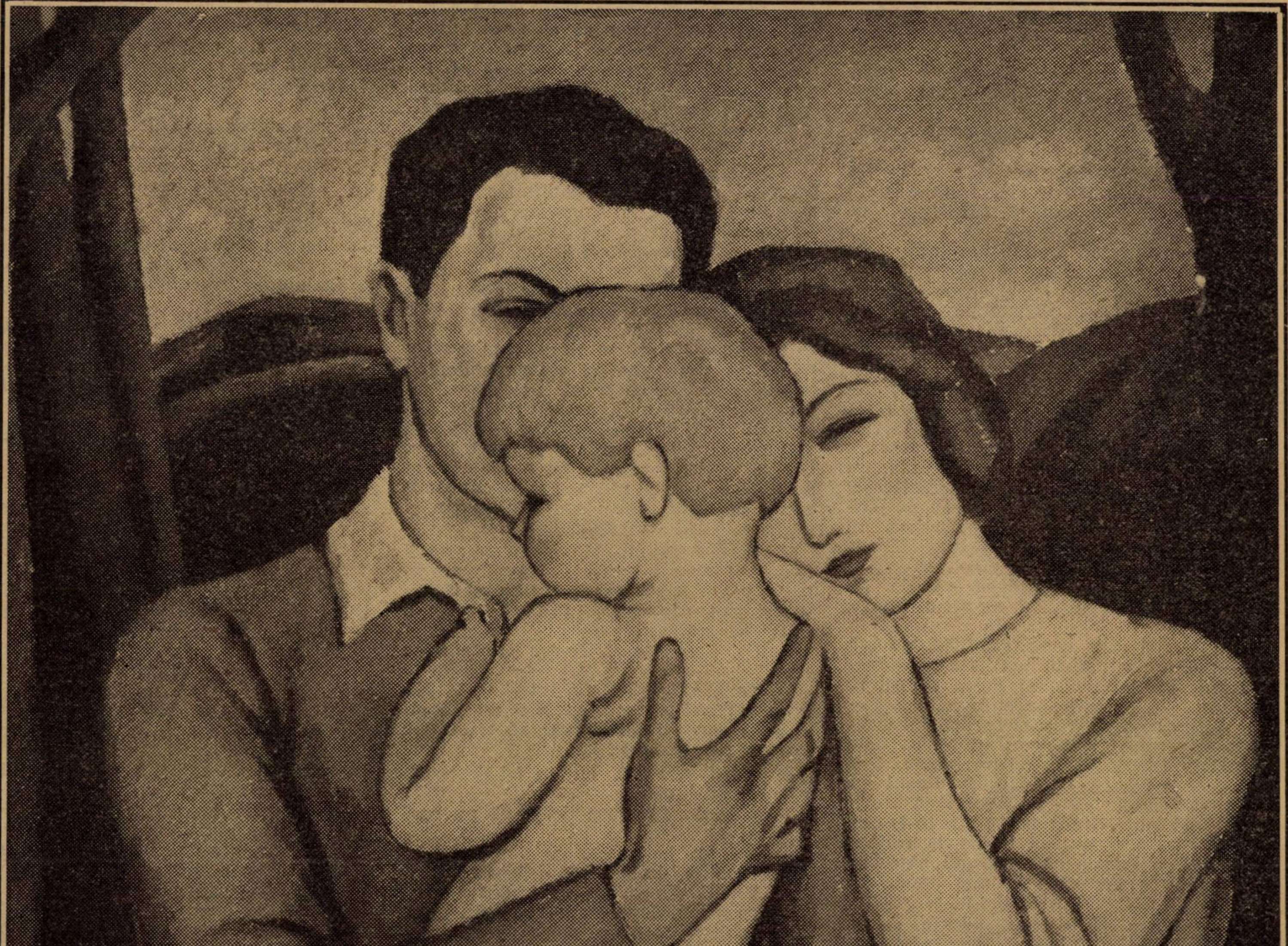

SALONUL OFICIAL

PREMIAT

TACHE SOROCEANU: **PRIMUL FRUCT.**

An. XLII, Nr. 21.

N u !...

de MIHAIL CELARIANU

Eșisem dela „Comoedia“ câțiva prieteni și ne oprisem în fața teatrului Național, neștiind încotro s'o mai luăm.

In cele din urmă ne mișcarăm, mai mult instinctiv, spre Palat: „La Curcă“ lucra, se vede, asupra subconștientului.

In sala din fund mesele erau goale; ne așezarăm, comandarăm un rând de halbe și începurăm să criticăm piesa. Era vorba, bine'nțeles, de un adulter. Dela interpretare trecurăm la anecdotă, dela anecdotă la viața reală.

— Dece ne-or fi înșelând femeile, fraților? întreabă, ca pentru sine, unul dintre meseni.

— Ei dragă, asta e o afacere prea complicată! răspunse altul, cu adâncime.

— Eu cred că e chestie de temperament, urmă altul.

— In orice caz eu nu admit! Ți s'a urât?.. Du-te, nene, cu Dumnezeu!.. Lumea e largă! hotărî, bărbătește, al patrulea.

— Noi avem, ce e drept, un punct de vedere statornic: femeea măritată trebuie să fie cinstită. Nu e vorba, bine'nțeles, de menajul prietenilor. Cu cât, însă, lumea se civilizează, cu atât și prejudecățile burgheze, în materie de cinste conjugală, slăbesc...

In Franțaa!... continuă, mucalit, bătrânul burlac Sache Trandafireanu.

— Ei, și pe urmă mai intervine ceva: monotonia, aș putea spune: monotonia rutinară, îl completă cineva. Dela un moment dat bărbatul se cam plictisește cu dragostea obligatorie; e greu să păstrezi toată viața, față de nevasta ta, aerul unui amant, să te înflăcărezi, să-ți dai cu pumnii în piept, să-i juri credință... și așa mai departe! Şi... femeea e femee! — Mai scoate o țigare, Niculе!

— O fi și asta ceva, eu, însă, nu admit; când te căsătorești din dragoste nu-mi închipui cum ai putea să nu fii cinstit! fu părerea acestuia.

— Ba, asta să n'o zici: însurătoarea din dragoste e cea mai șubredă... asta e o teorie greșită... Când transformi dragostea liberă în căsnicie, farmecul a sburat! După mine adevărata căsătorie durabilă, nu e decât aceea din **in-te-res!** Dacă mai e și puțină iubire la mijloc, cu atât mai bine: în cel mai rău caz, când piere una, rămâne alta, teoretiză, de astă dată serios, Sache...

In privința monotoniei, începu, rar și răspicat, Barbu Veleanu, lățindu-și coatele pe masă și tușind încet, ca pentru o povestire mai lungă, aşi putea să vă spun și eu una... Femeea trebuie cucerită, moncher; chiar când este a ta, tot trebuie să o cucerești!

— Zi, dragă...

— Stai nițel, — nu începe — să ne mai dea câte un rând... Ei, gata...

— Pe doamna cu pricina aşi putea spune că n'am curtat-o niciodată; dimpotrivă: ea m'a umplut totdeauna de fel de fel de atenții atingătoare. Nu mi-a trecut niciodată prin minte c'ar fi putut să mă iubească: avusese prea mulți amanți, ca să-i mai fi rămas o porțiune de suflet și pentru mine. Cu toate astea, avea mai mult un aer sentimental, decât de femee perversă.

— Hei, Giovine, astea sunt mai drăcoase; mârâi Sache, cu competința lui recunoscută.

— In fine, știu că ea mi-a dat ghes și insist asupra acestui punct, o să vedeți de ce... La început mi-a cam plăcut și mie, n'am ce zice! — mai târziu,

cină că mă privea fățiș, cu toată dragostea ei, ca o cetate deschisă. Asta a ținut trei luni întregi, de iarnă, în care timp o întâlneam mai în fiecare seară la „Brasserie“ — la dreapta bărbatului ei, cufundat în gazetă pân' la chelie. Cu venirea primăverii, însă, lucrurile făcură o cotitură bruscă: într'o seară mergeam încet pe Calea Victoriei — fără niciun rost — când, prin dreptul bisericii Sfântul Nicolae Tabacu, uitându-mă înapoi, dădui cu ochii de ea, care, după mina ce a făcut când o zării, am fost sigur că se ținea după mine... Nu râdeți!.. Amândoi eram încurcați: prietenia noastră tacită nu avusese până atunci prilejul niciunui ceas de intimitate. Strada, ca prin minune, era goală...

— Ahaha!...

— In fine... intrarăm în vorbă; ea lăsându-și numaidecât timiditatea și vorbindu-mi repede și lingușitor; eu cam stângaciu și bățos, deși, spun drept, situația nu-mi displăcea deloc. O luai de braț, ea se strânse în mine și, într'un pas mai zorit, ajunserăm la Şosea. La opt se făcuse întuneric bine și era și o igrasie, care te pătrundea. Ne plimbarăm, mai întâi, câtva timp, apoi, cu tot frigul, ne așezarăm pe o bancă umedă, adâncită într'un boschet. Aci, ca tot omul, crezui că ar fi momentul s'o îmbrățișez; îmi strânsei pardesiul la piept, mă apropiai mai mult, dar când o putui privi deaproape, făcu o mutră așa de bizară, par'că nu ne-am fi cunoscut niciodată. Mai mult: se ridică puțin și se trase până la capătul băncii.

Eram nedumerit... Mă gândeam: să fi făcut eu vreo nerozie? Nu-mi aminteam nimic! Mă apropiai din nou, încercai să-i iau mâna... nimic! Atunci o rugai să mă lămurească:

— Ce e cu tine? Te-am supărat cu ceva?

— Hm, ha, ha, ha! Ce întrebare!... Nu m'ai supărat cu nimic! Nici nu puteai să mă superi! Cum poate să te supere un om necunoscut?!...

Și urmă să râdă, cu un fel de nepăsare stupefiantă.

— Atunci... îți spun drept că nu mai înțeleg...

— Ha, ha, ha!...

— Te-ai schimbat așa fulgerător!

— Eu?... Nu m'am schimbat deloc... ți se pare! Vorbesc cu dumneata... râd... Cum găsești că m'am schimbat?..

— Bine, dar adineauri...

— Copil ce ești! ha, ha, ha!...

— Ei, lasă, pentru Dumnezeu, râsul! Crezi că sunt fericit, să mă ții la distanță, ca pe un licean — pe vremea asta igrasioasă?...

— Ce să-ți fac! dacă-mi ești așa de străin!... oftă deodată, plină de sinceritate și melancolie — Zău, crede-mă, nu știu de ce, mi se pare că ești așa de străin!...

Ei bine, dragii mei, poate ca să-mi apăr mândria jignită, sau poate ca să o cuceresc — nu știu — trebuie să vă spun că un ceas i-am făcut cele mai aprinse declarații. Era prea aproape de mine în seara aceea, eram prea singuri... înțelegeți... nu se putea!...

I-am înșirat tot ce mi-a trecut prin cap: că o iubesc de mult, că am dorit-o totdeauna, că ea era femeea pe care o visam, dar, din timiditate, nu i-o spusesem mai de mult. In fine, nici eu nu știu de unde le-am mai scos, până ce se îndură să-mi întindă mâna moale și

Eu, meşterul...

M'am cățărat pe gânduri, ca pe schele,
și frământându-mi lutul omenesc,
văzui că trup şi viață-mi tencuesc
în zidăria visurilor grele...

Şi arcuind bolți vajnice de bronz,
mi-am urcat mie mânăstire grea,
sfințindu-mi în altar icoana mea,
eu, meşterul cu sufletul de bronz...

Hei, eu am fost mai meşter, că 'ntrecui
zidarul din povestea muntenească!..
Ca zidul meu să nu se prăbușească,
eu, însu-mi, m'am zidit în piatra lui!

...Şi tencuit în zid, simțeam că 'nnalț,
deasupra mea, cupole de lumină,
și sfinții mei cu fața bizantină
și soarele, pe turnuri, ca un smalț...

...Şi mânăstirea grea de vis și gând,
din jertfa mea—suită numai mie,
pe viața mea—vânjoasă temelie —
s'a 'năpustit spre ceruri, fulgerând!...

Da'nfiptă'n cer cu turnurile-i lucii,
oh, piatra mânăstirei tari, cu vuiet
s'a prăbușit din slăvi, huind cu huiet,
și trăznetu-a trăznit trufia crucii!...

...Subt surpături strivindu-mi măestria,
ades aud un glas dintre ruine:

—„Hei, meştere, îți ia din nou mistria
„și te zidește, încăodată, 'n tine!“

RADU GYR

In fine, nu vă mint, a fost o seară delicioasă!

— Chiar la șosea?...

— Offf!... Tot drumul, până la capul podului, unde o suii într'o trăsură, n'am schimbat o singură vorbă. Călcam ușor, ținând-o de mijloc, ea cu capul pe umărul meu și cu pălăria balansând într'o mână... Ce ne-am mai fi putut spune?!...

— Băete, un rând!

— Seara asta greu am s'o pot uita!

— Noroc, fraților!

— E bună, că e rece!...

— Ia zi, mă, știi că e interesant!...

— In fine, pân'aici, totul a fost, pot să zic, natural. Eram chiar fericit că prietena mea se arătase așa de sentimentală. Incepusem, pe tema asta, să-i găsesc toate scuzele că-și înșela bărbatul, în care nu mai găsea, probabil, elanul fraged al iubirei libere. O priveam ca pe o victimă și începusem să o iubesc chiar — cu interes — ca pe o romantică aventurieră. De aci înainte eram convins că-mi făcusem oarecari drepturi la dragostea ei și mă îngâmfam, ca un om tare pe situație. A treia zi, trebuia să ne întâlnim, de data asta la cofetăria Murgășanu, de lângă Cișmigiu. M'am instalat la masă cu un sfert de oră înainte de vremea fixată; ea, însă, își făcu apariția cu întârziere de aproape un ceas. Luarăm câte un liqueur și în curând eram prin Cișmigiu. În-

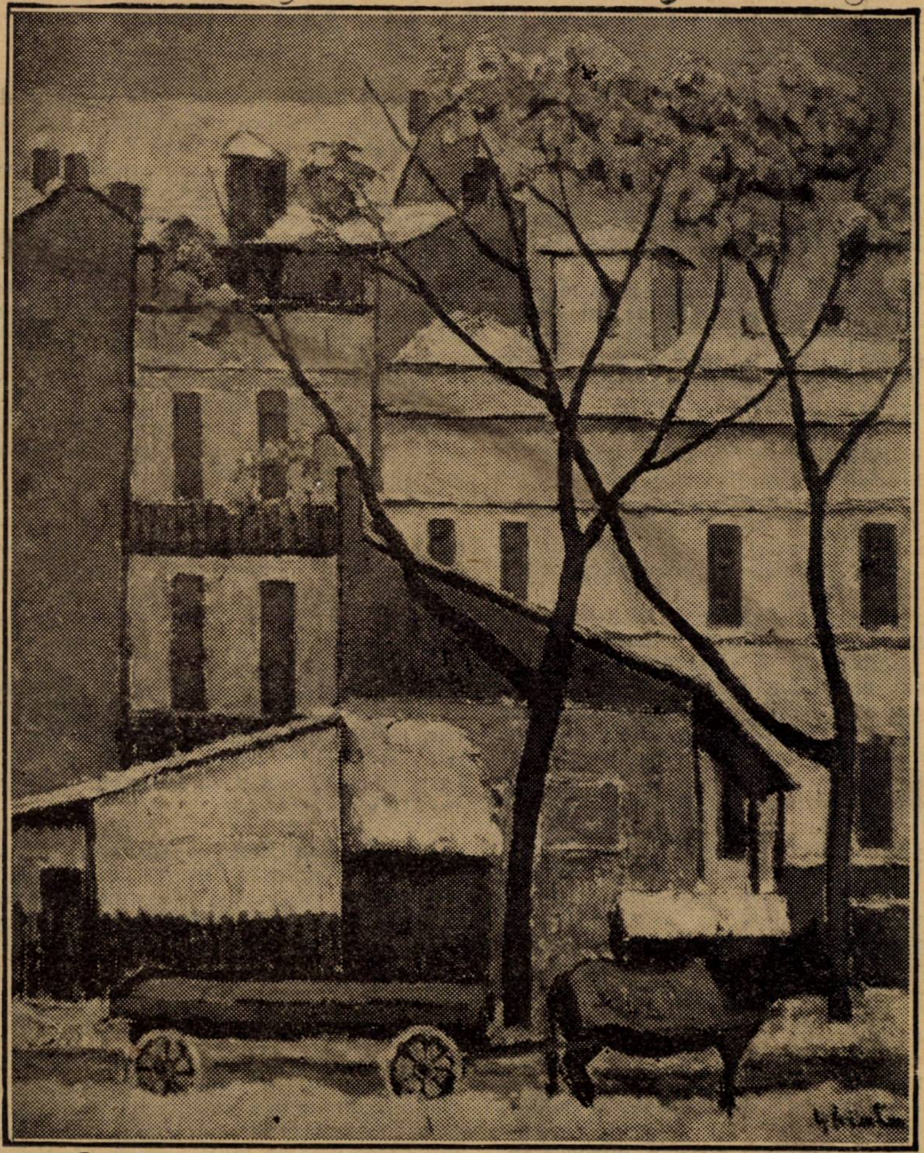

D. GHIAŢA: IARNA

Salonul Oficial

tr'o beţie amoroasă fără seamăn... Când crezui că... ne-am plimbat deajuns, mă oprii la o răspântie, îi pusei mâinile pe umeri şi o privii lung în ochi :

— Nu ţi-e frig ?...

— Ţie ţi-e frig ?...

— Nu — dar... n'ar fi mai bine ?...

— Ce ?

— Să mergem acasă...

— Unde „acasă“ ?...

— La mine, e aproape, nu e nici 9...

Atât i-a trebuit... Cu o smucitură bruscă, fără o vorbă, o luă înapoi, pe alee, spre Schitu-Măgureanu.

Rămăsesem crucit. —Nelly“ ! — o strigai, — rămânând pe loc — cu un ton de reproş nestăpânit. Ea, însă, mergea hotărît, cu capul în jos, ca şi cum ar fi plecat cu tot dinadinsul. Mă dusei după ea, o ajunsei — o mustrai, o rugai... zadarnic ! Tocmai la ultima poartă a grădinei se domoli niţel şi se lăsă pe o bancă, mută, ca zeiţa tăcerii. „Ce ai“? „Ce ţi-am făcut“ ? „Cu ce te-am supărat ?“... Nimic !

— Poate te-am plictisit ?...

— Se poate.

— Capricioasă eşti !

— Eu capricioasă ?... Da' n'am de ce să fiu capricioasă ! Cu dumneata nu pot să fiu nici capricioasă, nici necapricioasă !

— Dar bine, frate, eu cred că nu ţi-am făcut nimic !

— Ţi-am reproşat ceva ?...

— Păi, atunci ?...

— Atunci ? Ha, ha, ha ! Atunci... ce să fie ? Nimic !

—Nelly dragă, cred că glumeşti...

— Nu ştiu ce să mai cred...

— Aşa ţi-se pare ?... Se poate !...

— Nu zău... n'ar fi mai bine să ne despărţim ?... Spune drept : găseşti că prietenia noastră are vreun sens ?...

— Vai, Nelly... dar — şi vroii să o cuprind de mijloc.

— Te rog ; până aci !

— Dar bine, mă exasperezi !

— Nu fii aşa tragic ! Ce-a fost între noi, ştergem cu buretele — şi gata ! Nu pot, simt că nu pot să mai urmăm aşa. Eşti aşa de departe de mine ! ; te simt aşa de străin !

— De alaltăeri până astăzi, Nelly ?...

— Eşti aşa de departe !...

— Curioasă femee, e drept ! — interveni Radu Mierescu.

— Ei, şi tu ce-ai făcut, mă ? — se interesă Barbu Sprinceană.

— Ce să fac, dragă ? Ce puteam să mai fac ? !... Nu era o femee de lepădat ! M'apucai din nou să-i fac declaraţii — cam tot aceleaşi din prima seară — dar cu un ton şi mai aprins şi cu nişte gesturi... ca în Romeo şi Julieta ! Un ceas întreg am asaltat-o cu dragostea şi deabia şi-a revenit.

— Măi comedia dracului ! zâmbi interesat Sache.

. . . .

— In fine, dragii mei, să nu credeţi că de data asta am sfârşit-o cu comedia ; aşi ! Au fost timpuri când ne întâlneam în fiecare zi şi cred că dacă ne-am fi 'ntâlnit în fiecare zi şi'n fiecare oră, tot trebuia să 'ncepem d'acapo : ea să-mi spună că-i sunt străin, eu să-i repet aceeaşi şi aceeaşi declaraţie — în cele din urmă să se induplece, apoi să ne despărţim şi iarăş să începem aceeaşi şi aceeaşi poveste, aproape cu acelaş vocabular şi exact cu aceleaşi peripeţii. — Ei bine ; până când n'am mai putut ! — obosisem, mă plictisisem, în fine : n'o mai doream !

— Ei... ei ?...

— Ei, ce să fie ?... Târziu de tot, după ce m'am tot gândit — ne despărţisem de un an de zile — măi, ce să fi fost în sufletul femeiei aleia ?... măi încoace, măi pe dincolo — târziu de tot — cum vă spun — mi-am dat seama că ea, măritată de mult, se săturase de banalitatea dragostei conjugale şi se refugia, cu toată ardoarea, în dragostea liberă, pe care o vroia totdeauna nouă, totdeauna fragedă şi înaripată, necedându-mi nici odată, până nu îndeplineam toate formele romantice ale cuceririi.

— Ei — şi v'aţi mai văzut ? Cum ai putut să scapi de ea ?

— Păi, foarte simplu : într'o seară ne întâlnisem, tot aşa, în Cişmigiu, făcusem aceleaşi plimbări, ne oprisem pe aceeaşi bancă şi, după clipele de tăcere obişnuite, când ea — dreaptă şi mută, ca o cetate inespugnabilă, — mă luă, cu un glas plângător şi adânc : îmi pari aşa de străin... eşti aşa de departe !... i-o retezai şi eu scurt, drastic, definitiv :

— Şi tu tot aşa... par'că n'ar fi fost nimic între noi... Curios animal mai e omul !...

....Era femee mândră ; s'a sculat frumuşel — am vrut să-i sărut mâna — nu mi-a lăsat-o — şi.... n'am mai dat peste ea !

— Dar bărbatu' său ?... Parcă ziseşi că era măritată ? — îl întrebarăm, unul din gură şi ceilalţi cu ochii pasionaţi pentru o intrigă ascuţită.

— El e un om serios ; la el nu contează !

MIHAIL CELARIANU

Cele două virtuţi

(poemă în proză)

de IVAN TURGHENIEFF

Odată dădu Creatorul o serbare, în palatul său azuriu.

Invitase toate virtuţile. Insă numai pe cele femenine.... nici un bărbat... numai femei.

Veniră multe, mari şi mici. Virtuţile cele mici erau mai plăcute decât cele mari; cu toate acestea, toate păreau foarte mulţumite şi convorbeau foarte prieteneşte cum fac numai rudele de aproape şi prietenii.

De odată însă Creatorul zări două femei frumoase, cari păreau că nu se cunosc.

Gazda luă pe una din ele de mână şi o duse la cealaltă.

„Binefacerea“ zise el, arătând pe prima.

„Recunoştinţa“ adăogă el, prezentând pe cealaltă.

Cele două virtuţi se mirară mult : Dela facerea lumii, şi era mult de atunci, ele se întâlniră acum întâia oară.

Decemvrie, 1878.

(în româneşte de) RUD. A. KNAPP.

CONFESIUNI MUTE

DE VÂNZARE

Bomboanele şi plicurile colorate conservă în drăgălăşia aspectului lor, ceva din nobleţea sentimentalismului frivol.

Pentru că îmi plac aceste două taine, îmi plac bomboanele şi plicurile colorate.

Pentrucă îmi plac bomboanele şi plicurile colorate, aceste icoane ale nobleţei sentimentalismului frivol, adese ori amorţesc, fie la vitrina unei cofetării, fie la aceia a unei librării, pentru a-mi lua porţia la... aiurare...

■

De o jumătate de oră mă trudesc să dau întăietatea fiecărui din grupul frapant, parfumat, cu ispitiri dulci, cu ademeniri sincere, cu zâmbete... violete, crême rose, ivorii, mauve, ametiste, cu înduplecări curate, cu promisiuni dulioase ca sufletul unei femei.

Toate au acelaşi drept de găteală, parfum şi culoare; toate au poezia sânurilor migdăloase şi virginale, pentru că cea mai mare parte sunt din migdale., dulci, desvoltate în orizonturi virginale: toate se bucură de aceiaşi mantie zaharisită, înbujorată de pensula cofetarului dibaci, — toate solicită aceiaşi îngăduire a pungei cumpărătorului, încă nehotărât, sau aceia a admiratorului hrănit cu... visuri!

Şi nu ştiu cum par'că astăzi ca nici odată, destoinicul de patron a ştiut să le aranjeze grădina cu atâta ispită şi gingăşie, — şi din toate par'că uneia a voit să-i dea întâetatea, — mare, voluptoasă, dintr'un tipar şi o combinaţie de văpseli mai osebite ca ale celorlalte, cu romuri, dulciuri şi toate bunătăţile, în pântecul ei elipsoidal, de o transluciditate marmoreană, pe un pedestal purpuriu, înzorzonat de dantele şi noduri exotice.

E atât de sublimă această mireasă între mirese pe ziua de astăzi, — şi sub grandoarea şi parfumul ei intens, celelalte st ofilesc, şi se înclină ca florile în arşiţa lui Iulie. Pe extremitatea de sus, zâmbesc câteva mărgăritare, aninate de dragul operei, de artistul cofetar. In josul floricelolor, în două arcade, aproape invizibile, se accentuiază două nuanţe sticloase, — două priviri de fecioară. Spre partea de mijloc, într'o vibrare de reflex, se întrec în văpăi, două linioare roşii într'o undă de lumină, care se ridică şi se reaşterne, dând impresia unor buze în aşteptarea altora, tot atât de înflăcărate şi nerăbdătoare. Mai departe, în holda micilor tovarăşi, se risipesc şi se topesc, culori, fâşii mătăsoase, lungi, înbinate, până în josul pedestalului de unde se ridică muşuroae de bomboane, pentru a întocmi acestei favorite a vitrinei pe ziua de azi, o gardă parfumată!

Şi intrând să mă edific de rostul acestei bomboane enorme, observ că parte din corpul ei dispare cu reflexul strecurat în geamul uşei, acum trecută, prin mişcarea mea de a intra, în spatele meu, unde îi zâmbeşte copia de aci, care, spre adânca-mi nedumerire, nu este alta de cât o înspăimântată copiliţă, gătită la fel cu „BONBOANA" fugit în zăpadă, alături de o... bătrână, înfofolită într'un fişiu, impacientă, bosumflată, cu privirea în pământ, cu aerul de a aştepta un... parolist întârziat!...

Dela bonboanele, care conservă în menirea şi drăgăleşia aspectului lor, ceva din nuanţa nobleţii şi a sentimentalismului frivol, şi până la **„bonboana"** care nu conservă nimic — nu e nici o deosebire.

Toate sunt... **„de vânzare"**.

RELIEF

...Şi de ce a-şi trece cu vederea, or ce fioar, or ce stimulent psihic, care îmi prelungeşte agonia amăgirei, o clipă eaxltată de sensaţiunile unei nopţi albe, care îmi place atât de mult, care mă înalţă în entusiasmul neînfrânt al convenţiunei luată cu sufletul de cu seară...

Mă vând nopţii, abandonând cerinţele trupului cotonogit de aceleaşi lovituri, ale aceluia-şi stereotip şi limitat trai, şi care mă îmbie fals, spre mansarda mea pustie.

Or ce tentaţie nu mă preocupă şi mai puţin nu mă înfioară, chiar cu compensaţia prăbuşirii vieţii pe care o cheltuesc fără de nici o părere de rău; mă îngrozeşte în schimb irealizarea ei, căci pentru ea îmi **„sacrific"** năzuinţele.

De taverne sunt sătul, — fum, profile palide, taine ambetante....

In schimb, un firmament brodat în aur colţurat pe urzeala albastrului profund, imens şi calm, o melodie strecurată prin întredeschizătura discretă a unor draperii sombre, un suspin al unei pasări de noapte, care îşi strigă culcuşul, un rest din luna care poleeşte crucea unei turle, un psalm înălţat de o cucuvae în scheletul unui plop, un acoperiş care ia foc în para zorilor un apus care aşterne pe acoperişuri un covor de purpură şi pe care se tolăneşte soarele din creştetul cerului, în zâmbetele luceafărului sculat din somn, câte-va petece de zăpadă găurită, zdrenţuind covorului unei păşuni care a început să urzească deocamdată, în firişoare de iarbă şi mai târziu în flori şi tufe, — iată câteva scăpărări, cari îmi despânesc ochi şi îmi curariresc sufletul.

Menirea tentaţiunilor însă se primeneşte subit sub imperiul unei stranii dorinţe ce pun în **„recunoaşterea"** unei sensensaţiuni proaspete, şi care, substitue, fără o **„prealabilă"** înţelegere cu sufletul **„inocenţa"** intenţiunilor şi avântului de cu seară, prin goliciunea unui capriciu bizar!

Şi pentru împlinirea ăstui neaşteptat imbold pshic, singurul de care sufletul ar mai avea nevoie până în zori, pândesc poteca celei d'ântâi negustorese de fiori.

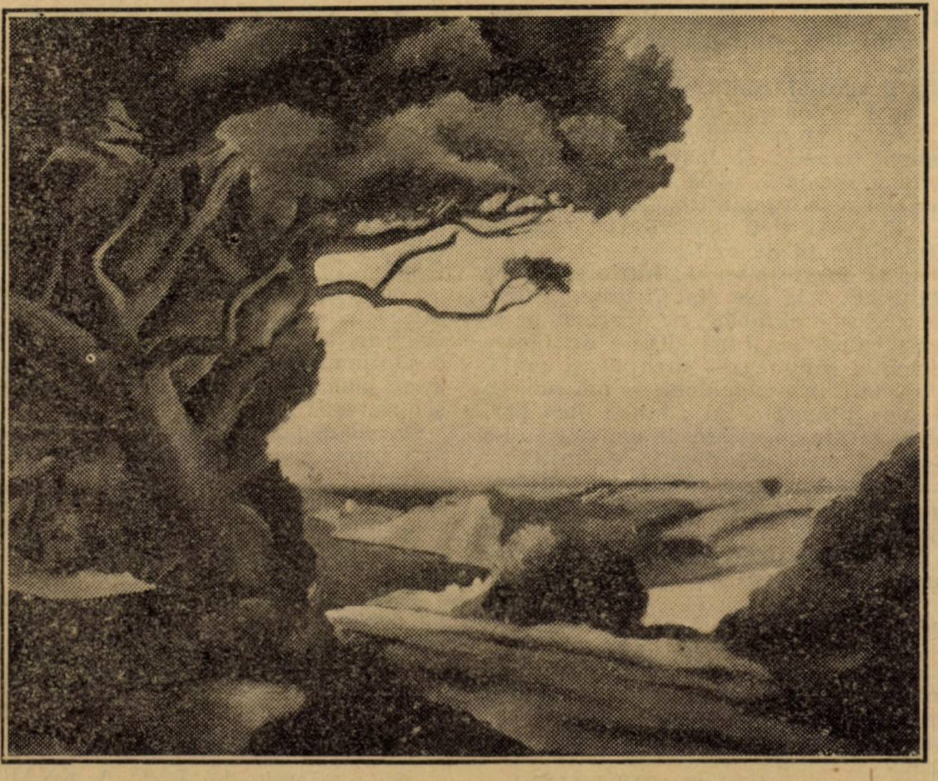

HENRI CATARGI: LA BRIDE

Viorile aţipite

II

DESTIN STRÂMB

Cerurile şi-au deschis şipotele de stele
In seara ce m'a adus spre tine.
Trupul mi-a rămas afară orb,
Şi sufletul singur s'a strecurat
In casă,
Ca un fir otrăvit de lumină.
— Iaz mort în mătăsuri putrezite —
Ochiu-ţi sticlos cu raza lui m'a răstignit
Şi cuvântul mi s'a rostogolit ca un ghem
La picioarele tale mici şi crude.
Copil cu graţii de pisică,
Mâna ta ca un destin strâmb
S'a încruntat deasupra visului meu
Şi gura ta m'a privit cu spaimă
Iar inima ţi-ai ascuns-o sub pleoape cu
frică.
Atunci viaţa mi s'a scurs
De-alungul unei singure clipe.
Şi am simţit fiorul pierderei depline,
Când tu ţi-ai adunat privirile în tine
Şi pe nesimţite, ai alunecat peste timpuri
şi peste mine.

Basm de safir cântat pe o singură coardă,
Aţipit de mult în sicriul viorii sfâşiate
Printre mii de fantasme încâlcite
Iţi port şi azi în mine trupul de pasăre
împăiată,
Cu ochiul sticlos ca un iaz
Mort, în mătăsuri putrezite.

SANDA MOVILA

Dimineața

**Prierul presărase livezile cu flori :
Pe malul dunărean te așteptam din zori,
Piereau în zare ciamuri cu trupul de cărbune.
Ducându-se, cu noaptea pe râu spre soare-apune.
Și așteptând, cu pasul să 'mprăștii toată ceața,
Creștea pe câmp și 'n mine mai albă dimineața.
Și năzuind să fie mai sus, sub cer, sub soare.
Un melc urca purtându-și povara pe spinare,
Inchipuind un munte din piatră de hotar.
Un cuc chema prin luncă pitindu-se sprințar,
Tu nu veneai... dar cucul zărindu-mă ursuz,
Trecu printre frunzare și trunchiuri, mai aproape,
Imi trâmbiță chemarea voioasă în auz.
Și două aripi calde mă strânseră pe pleoape.**

RADU BOUREANUL

---

nu o stânjenește de a-și debita îndată preliminările tratativelor — o veche și murdară lecție admirabil memorată, — uverura mizeriei !
Incerc să-i sugerez cu totul o altă intențiune, — ori care ar fi ea — de care am fost „**animat**“ atunci când i-am „**solicitat**“ tovărășia, de cât aceia pe care, foarte „**firesc**“ i-o dictează tocmai, o astfel de tovărășie.

Convenim anevoios, la câte-va clipe de „confesiune“ intimă. E o despărțire, pe care vremea o primenește într'o catastrofă, când, eventual, un soi dintr'aceste vestale ale sensațiunilor hibride, de înțelegere și mai trist, te simte... E un amor nou, pe care nu l'a bănuit nici odată și de care te face responsabil în rugile prin care își revendică nepăsarea din trecut !

Zorile înbujorează nemărginitul — rana s'a deschis !...

Am coșmarul unui regret, un regret bizar, ucigător, extravagant !...

Două fantome a două sărmane victime a unor zădarnice străduinți, în a reabilita situațiunile senine de acum câte-va clipe.

Dintr'un mușuroi de dantele, — mulajul înfrângerii — ridicat pe un trup frânt de insuficiența canapalei — esplanada prostituției — pe care căzuse trăsnită de dogoarea ultimului suspin, numai trăește de cât un ochi ; — un ochi bronzat de fâșiile luminii care se sbate ca o aripă rănită ; un ochi profund, umflat de frământări înăbușite, îngrădit de gene mate și peste care fulgeră cercurile insomniei — un ochi de somnambulă, înfășat în pelița pătată de plâns a pleoapei care de abia ajunge să-l acopere, dupe comanda sufletului, atunci când vre-un suspin se ridică la gât, — un ochi pe retina căruia se reflectau resturi nefolositoare, dintr'o viață pe sfârșit.

Și se furișau atâtea și atâtea doruri prin întredeschizătura ostenită a acelei ferestre a sufletului, și atâtea și atâtea șoapte se svoneau prin ea, în clipa divină a confesiunei, atunci când în loc de exaltări plătite, îi ceream destăinuri și cari, acum îmi reveneau în minte ca o imputare apăsătoare, cu cât nu puteam desprinde privirile dinspre colțul în care, tot ce mai trăia din preoteasa amăgirilor pribege, erea acel ochi sublim, mare și îndurerat, pudrat de umbra îngândurată a pleoapelor și care se înfingea ca un fluture orbit de lună, într'o orbită secată de lacrimi...

ULIȚA DURERII

Așaaa...

Aci avem să aranjăm pianul; Domnul Raul ne-a îngăduit; încet, încet să nu zmintiți pedalul; în colț, cât mai în colț, și dacă se poate, cât mai lipit cu păretele; Jujea, draga mea, ia seama soro, pedalul... așaaa — și acum, să trecem la celelalte catrafuse, una câte una și fiecare pe rând, la locul lor...

Și Doamna Sasinca Rareș, pretrecându-și după grumazul felin, ușor brumat de praful lipicios scormonit cu așezarea „pedalului“ cele zece degete, surori cu clapele, pentru a readuce la aceiași ticluită pieptănătură câți-va zulufi indignați de mutarea clavirului, dispăru distrată în adâncul antretului albastru ca și camizonul matinal, păstrând încă, fals, pe chipul agasat de resmerița dimineței, ceva din mulțumirea omului de folos, în vreme ce, Raul Mihail, student în medicină, contribuabil, bohem și amorezat, rămase impietrit în pragul camerei pe jumătate goală.

Pianul ăsta, în sânul căruia de atâtea ori, în lungi și „Italice“ nopți de August, visase uriașul Schumann în divina sa: „**Träumerei**“, se odihnea acum tăcut și obosit, vis-à-vis de patul trist și desfățat; îl avea la câțiva pași de inema lui închinată pentru „vecie“ numai ei — Sasinchii, — „clavirul“ Răreșoaei, luat în rate de la „**Contrabas**“ și în pântecele căruia, lâncezea întreaga poemă de iubire, țesută de pânza solzoasă a coardelor reci.

Trântit pe pat, în prada unor încrucișări de amară reminiscență, Raul privea în acest stindard de doliu, ridicat pe mormântul iubirei pe veci pierdută, cel mai oportun tovarăș al ultimelor frânturi de speranțe țesute în agonia clipelor pe care avea să le mai petreacă cu proprietăreasa, și care nu ceda în ruptul capului, la smulgerea din geam a biletului de închiriat! O revocare a hotărârei proprietăresii, era exclamă! Clavirul adus de dimineață în camera lui Raul, era un indiciu mai mult că Răreșoaia intenționa sacrificarea omului lui Esculap!!

Tot așa cădeau frunzele reci și galbene ca în dimineața „pianului“, în dupe prânzul acela posomorât de Octombrie, când de la Fundație, s'a oprit în poarta caselor din Fundătura Trofeelor No. 7 bis pentru a citi: „**O cameră mobilată de închiriat**“. Proprietăreasa, pitindu-și țigara în pliurile camizonului și trăgându-și tulpanul pe nas, l'a măsurat din cap până în istorie, și l'a întrebat dacă e... singur, Raul și-a sleit o privire de intimitate bolnăvicioasă, în aceia a ochilor „cuminți“ ai proprietăresii, a dat arvună și în înmurgit și-a adus cufărul, dulapul și pe BBilli, — scheletul jobenat și măzgălit. La câte-va zile a căzut zăpadă și nu s'a mai desnămețit firea, de cât în ziua când, își sărbătoreau botezul unor mărturisiri rupte din proectele ernii, într'un după-prânz de Aprilie, la umbra unui pridvor de ederă.

Ceva mai târziu, însă, Doamna Rareș la mângăiat simpatic pe frunte și...—i'a cerut chiria. Dar cu tot atacul ăsta meschin, Raul nu s'a descurajat în spinoasa expediție amoroasă. A iubit-o jurându-i cu fruntea pe rotulă, eternul devotament și.... ceva mai târziu și chirie....

In vară, a dat un doctorat, — bilă neagră! Departe, la un unchi scăpătat, la adăpostul coșmarului „exigibilității“ chiriei, unde spera să-și uite de toate, lipsa ei îl urmărea mai încăpățînată ca umbra lui Banco — preludiu unui început de serioasă înclinare pentru neconsolata și neachitata d-na Rareș. La trei săptămâni de la refugiu, se întorcea în Ulița Trofeelor cu bruma unor economii cu japca, care înfiripa chiria pe trei luni în urmă, și în colțul boccelei pribegiei, cu un caet de „**Notte**“ pe a cărui copertă, numele proprietăresei sta înfit în sufletul unui „**motto**“ apelpisit. La gară nu l'a primit nimeni. Seara au stat în cerdac până... târziu. In grădiniță era stroit și măturat; în odae, aerisit și deretecat.

In zgârciurile înbujorate de emoțiune ale urechilor proprietăresii, se aprindeau, pe măsură ce înopta, candelele unor perechi de brilante. Și Raul, vrăjit, încremenise cu capul în poala ei, așa cum rămăsese de cu seară, dumecându-și suferințele, în lipsa ochilor iubiți.

„**Clavirul**“ a cântat până târziu.

■

Cât de repede s'au strecurat vremurile bune, cât de nemilos cade toamna și cât de nesocotit și crud s'a primenit sentimentul în ban, pasiunea în mercantilism, chimera în speculă, și iubirea în chirie! Și dacă, cel puțin s'ar ține până la moarte, de cuvântul jurat în cea din urmă seară a revederii, de a nu'l uita tot... până la moarte, uitând însă, termenul chiriei, s'ar compensa în schimb, cu înbărbătarea că o pasiune atât de... dezinteresată, pe care i-a prosternat-o din momentul în care i-a dat arvuna, va fi cu neutință a înceta de a fi crezută și din colțișorul unde bietul Raul avea să-și târască din nou, cufărul dulapul și scheletul! Dar până în ziua unor astfel de răscoliri sufletești, și-au promis unul altuia, schimbul unor talismanuri. De la ea, flori purtate în plete și moarte apoi pe sânuri de atlas; trandafiri uitați pe colțuri de etajeră și alte rafturi prăfuite; portrete, aiurări și șuvițe; — de la el, frânturi de versuri, elegii, osanale și madrigaluri, frânturi, panglici și embleme — trofee în a căror selecționare, sărmanele suflete au fost desbrăcate de cea mai palidă și inofesivă intenție și care mai târziu, le-ar fi putut profana oarecum, sensul cast și suav închinat unei pasiuni dintre cele mai candide, dincolo de care, ar fi rânjit trădarea și chiria.

Da hotărârea subită a Rărеșoaei, avea la sorgintea ei, o bănoasă chibzuială. Proprietăreasa ocupând apartamentul din față, încasa pe bohemul chiriaș, cu suma care nu realiza nici jumătatea venitului adus eventual, de același apartament. Așa în cât, sinteza stărilor psihice ale sărmanului expulzat, **din dimineața clavirului**, manifesta simptomele unei îngrijitoare diagnose: iubire moartă, clavir cu taine și strămutare de domiciliu, cari deduceau la un plus de amară resemnare și desnădejdie.

Dar numai pianul, pianul tăcut, obosit și rece, cu pântecul încărcat de amintiri, înaintea căruia Raul Mihail sta îngenunchiat cu buzele pe urmele unor mâini ispititoare, îi mai da curaj, — curajul dureros și falș al unor stări de îmbărbătare și și mai falșă, în preajma unor ilusiuni și chirii pe veci spulberate și neachitate!...

SARMANUL KLOPȘTOCK

DAIMONION

Gândire mitică

de LUCIAN BLAGA

Daimonion — e un nume de care amintirea şcoalei ne leagă pe cel al lui Socrate. Dialectician al moralei, silen rătăcit pe uliţele Atenei discutând cu cofăriţele gureşe ale pieţii sau cu tineri frumoşi, pe Socrate ni-l închipuim gesticulând în ritmul gândirei sale săltăreţe, amestec de profundă seriozitate şi umor, din când în când oprindu-se într'o ciudată tăcere şi izolare interioară. Aceste momente de ascultare lăuntrică le atribuia el însuş unui glas demonic, ce se ridica în el din alt tărâm. Mai puţin cunoscută decât această credinţă a lui Socrat e credinţa cu mult mai apropiată de noi a lui Goethe despre un „daimonion" tot atât de misterios ca cel socratic, dar mai amplu, tot atât de rar, dar mai viguros, tot atât de capricios, dar mai întreprinzător. In partea a doua a vieţii sale lungi de patriarh biblic, Goethe stăruie cu multă insistenţă, mai ales în convorbirile sale cu Eckermann, asupra „demonicului" în viaţa omenească. Bătrânul înţelept imaginase asupra acestui subiect o teorie, foarte vagă în unele privinţe, dar destul de articulată în esenţialul ei, pentru ca să merite o discuţie mai amănunţită. Gândurile fragmentar împărtăşite de el secretarului său asupra demonicului alcătueisc un foarte sugestiv mit al productivităţii. Un mit mai mult acestui poet-gânditor care a isbutit în atâtea rânduri să exaspereze pe oamenii de ştiinţă cu miturile sale.

Nu se poate contesta că în timp gândirea ştiinţifică a apărut după ce gândirea mitică crease deja nenumărate teogonii şi cosmogonii. Şi nu e mai puţin adevărat că gândirea ştiinţifică pusă odată în mişcare a avut darul să istovească tot mai mult gândirea mitică. Cu toate acestea gândirea ştiinţifică şi cea mitică nu sunt atât de opuse pe cât se crede. Amândouă aceste moduri de a gândi năzuiesc deopotrivă spre o simplificare a complexului variat şi difuz al realităţii nemijlocite. Imaginaţia creatoare joacă totdeauna un însemnat rol în procesul de simplificare despre care vorbim: ea este isvorul acelor imagini-sinteze, atât de fecunde, prin cari substituim imaginile accidentale, caleidoscopice, ale realităţii, atât în mituri cât şi în ipotezele ştiinţifice. Să precizăm: imagini-sinteză se găsesc deopotrivă în gândirea mitică ca şi în cea ştiinţifică. Prezenţa imaginilor-sinteze în ambele domenii a determinat pe unii teoreticiani mai recenţi să vorbească cu toată seriozitatea despre „miturile" ştiinţei, înşirând printre ele: teoria atomilor, a eterului şi altele. Nu se poate trece totuşi cu vederea că imaginea-sinteză joacă cu totul alt rol în gândirea ştiinţifică decât în gândirea mitică. In ştiinţă imaginea-sinteză e întreţesută într'o întreagă mreajă de relaţiuni abstracte între realităţi. Accentul teoretic zace pe relaţiunile abstract determinabile, şi imaginea-sinteză e mai mult un sprijin psihologic al gândirei, o ilustrare prescurtată a unei articulaţii matematice şi a unei structuri funcţionale pe cari le presupunem în dosul aparenţelor. In mit imaginea-sinteză e cu mult mai independentă, în mit imaginea e aproape totul: relaţiunile abstracte dintre realităţi sunt complect înghiţite de ea. Evidenţiarea analitică a acestor relaţiuni abstracte rămâne pentru mituri o sarcină ulterioară a inteligenţii. Intre gândirea ştiinţifică şi cea mitică există deci, între altele, o deosebire de accent ce se pune pe imaginea-sinteză, de care în fond niciuna din ele nu se poate lipsi. In gândirea ştiinţifică imaginea-sinteză (a atomilor bunăoară) sufere efectul unei subordonări şi pusă în slujba abstracţiunii devine ea însăşi mai schematică; în gândirea mitică imaginea-sinteză e suverană, se concretizează în aşa măsură că dobândeşte oarecum o viaţă separată, din care eşti silit să scoţi tâlcul cu un nou efort intelectual. — Cu toată diferenţierea sufletului modern şi cu toată orientarea spre abstract a omului de cultură, gândirea mitică mai isbucneşte din când în când cu nealterată spontaneitate, dacă nu în genii filosofice sau ştiinţifice, atunci în poeţi de rasă cari încă nu şi-au ridicat urechea de pe coşniţa plină de surprize a naturii. Un poet pus faţă în faţă cu puterile lumii şi ale vieţii (dacă nu vrea să-şi desmintă substanţa creatoare) nu poate să gândească decât **mitic.**

Cea mai mare parte a activităţii sale ştiinţifice Goethe şi-a închinat-o teoriei culorilor. Sprijinit de nenumărate „experimente" sui generis, şi de-un imens material de observaţie, el reuşeşte să vadă în diversele culori nişte simple produse ale celor două **elemente:** lumina şi întunericul. Culorile reprezintă „fapte şi suferinţe" ale lminei în luptă cu întunericul (Vezi cartea mea: „Fenomenul originar" ed. Cartea Vremeii). Lmina şi întunericul sunt pentru Goethe elemente ireductibile. In calitatea aceasta ele reamintesc toate cosmogoniile mitice ale antichităţii. Imaginea luminei în loc să se abstractizeze până la aceea de „vibraţiune" cum o găsim în ştiinţa actuală, se concretizează dinamic, dând luminei proporţii de element în luptă cu alt element al naturii. Imaginea nu se închiagă şi nu se însufleţeşte până la personificare ca să devină mitologică, se desenează însă aşa de mult pe un plan de viziune că fără ezitare o putem atribui gândirei mitice.

Intre creaţiile gândirei mitice a lui Goethe se înşiră şi gândul „demonicului". Demonicul ar fi o putere nu lipsită de-o oarecare transcendenţă, care isbucneşte în anume oameni de mare format lăuntric. Numele l-a împrumutat Goethe fără îndoială dela Socrate. Oracolul interior al acestui înţelept silen are însă ceva negativ. Demonul socratic pare a se reduce la un glas ascuns care ocazional îşi reţine stăpânul de a nu face vr'un pas greşit. Demonul socratic e un geniu al restricţiunii morale. Demonul goethean e un geniu pozitiv al creaţiei, al productivităţii, al faptei, un geniu căruia nimenea nu-i poate rezista.

LUCIAN BLAGA

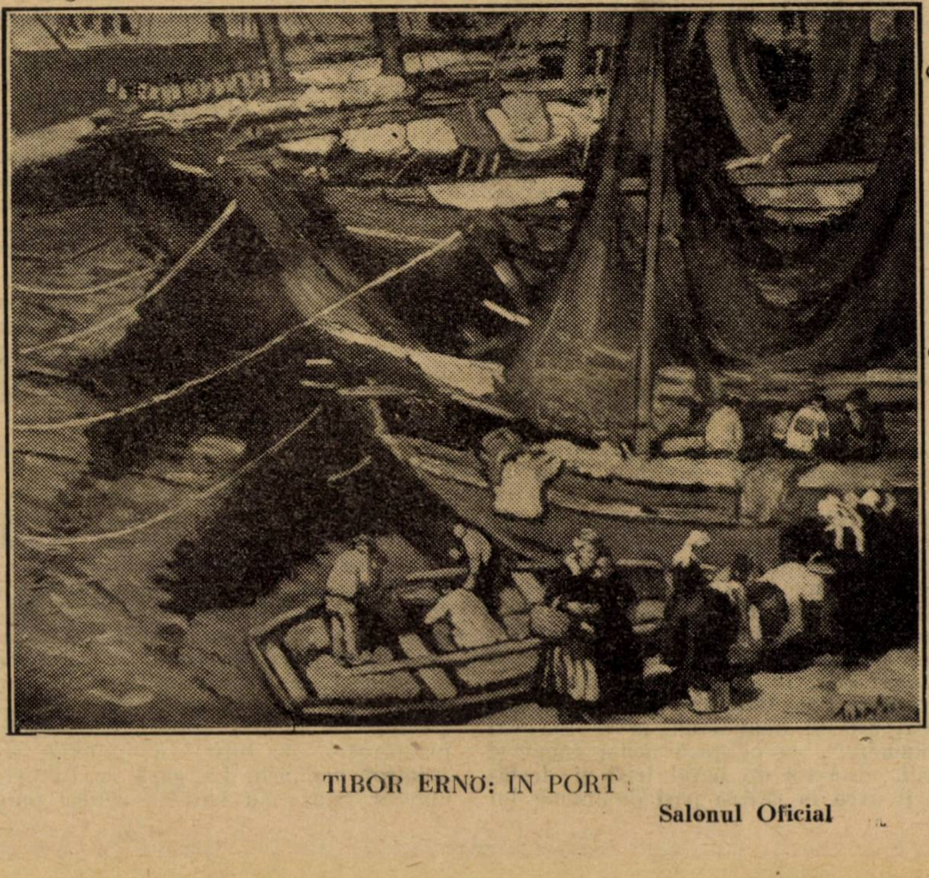

TIBOR ERNÖ: IN PORT

Salonul Oficial

IOAN GHICA

— 1816—1897 —

Numele lui I. Ghica a rămas în istoria literaturii noastre, datorită unor serii de scrisori adresate lui V. Alecsandri.

In ceea ce priveşte activitatea sa politică, istoria i-a fixat de mult un rol însemnat, în participarea sa activă, la organizarea României moderne.

Patriotismul sincer şi devotat al acestui bărbat luminat a fost o pildă strălucită pentru contemporani şi un imbold viu pentru tovarăşii de idei ai acelei epoci; contribuind cu toţii la realizarea unui program aşa de sfânt pentru intelectualitatea românească din prima jumătate a veacului al 19-lea.

Desigur faima numelui său a fost popularizată şi de epoca în care a trăit şi faţă de care el nu a rămas indiferent; ci din contra a căutat să o înalţe făcând-o cunoscută şi străinătăţii. Rolul său politic s'a exercitat în cuprinsul ţării şi când stăpânirea străină din acea vreme îl exila în străinătate, considerându-l ca un factor periculos; atunci dânsul căuta să influenţeze cu verva şi inteligenţa sa diplomatică, pe demnitarii Europei, descriindu-le situaţia nenorocită a ţării sale şi cerându-le în acelaş timp şi concursul pentru a o putea îndrepta.

S'a născut în Bucureşti în anul 1816 la 12 August. Tatăl său Hatmanul Dimitrie Scarlat Ghica i-a dat primele instrucţiuni de la profesorii greci şi francezi. Intâmplarea face să cunoască şi pe profesorul român Nănescu, un elev al lui Lazăr, care îl îndemnă să intre în colegiul Sf. Sava. Acolo învăţa dela profesorul Eliade şi alţii, tot ce se preda pe acea vreme în liceul românesc.

In 1834 pleacă la Paris, pentru specializare urmând cursurile de chimie şi fizică la facultatea de ştiinţe şi apoi ingineria la o şcoală de mine.

La Paris, I. Ghica s'a întâlnit cu alţi tineri veniţi din Principate tot pentru studii: **Alecsandri, Cuza, Kogălniceanu, Goleştii** etc... Cu toţii încep să scrie şi să discute viitorul ţării lor. Cel dintâi, I. Ghica, publică în foaia **„Le National“** sub titlul **„Corespondance de Bucarest“** tot ce credea el că poate servi pentru cauza sfântă a Românilor.

In 1841, se întoarce în ţară la Bucureşti undea dorea să ocupe o catedră la Sf. Sava. Din cauza ideilor sale prea înaintate este nevoit să plece, după un an la Iaşi. Cîţiva tineri îi dădură o scrisoare către Domnul Moldovei, Mihai Sturdza, exprimându-şi dorinţa de a-l alege Domn şi în Muntenia, cu scop de a se realiza unirea Principatelor.

Bine înţeles, Domnul Moldovei n'a primit această invitaţie, pe motiv că se opune împăratul Ruşilor. La Iaşi, Ghica a fost numit profesor de minorologie şi geologie la Academia Mihăileană, unde a predat şi cursuri de matematici şi economie politică.

Deşi cursurile sale erau destinate numai pentru specialişti, totuşi datorită avântului cu care le ţinea, profesorul bucureştean avea, după cum ne mărturiseşte singur în scrisori, şi public profan.

In 1844 a fondat împreună cu Alecsandri, Kogălniceanu şi C. Negruzzi o revistă cu scop ştiinţific şi literar „Propăşirea“, unde Ghica şi-a publicat o parte din studiile sale economice.

In 1845 se întoarce în Bucureşti, din cauza morţii tatălui său şi apoi pleacă într'o călătorie de doi ani prin Anglia şi Italia. Anul 1847, care prepara revoluţia, îl recheamă în ţară. In 1848 el a fost printre organizatorii revoluţei. Mişcarea trebuia să înceapă în ziua de Paşte. Ghica a plecat la Giurgiu ca să se înţeleagă cu generalul Tell. Dar când totul era aproape gata, consulul francez din Bucureşti îi anunţă în secret că ministrul afacerilor străine din Paris, poetul Lamartine, cu care revoluţionarii erau înţeleşi, are a le comunica ceva important şi pentru aceasta, îi roagă să amâe începerea revoluţiei.

Trimisul lui Lamartine, doctorul Mande, aduse o scrisoare scrisă de mâna poetului şi adresată lui Ghica şi Rosetti, în care cerea ca înainte de isbucnirea mişcărei revoluţionare, să se înţeleagă cu guvernul otoman.

Ghica pleacă la Constantinopol şi cu ajutorul ambasadorului francez, generalul Aupick, ia relaţiunile cu poarta. In acelaş timp, guvernul din Bucureţti arestând pe câţiva din comitetul organizator, revoluţia începe.

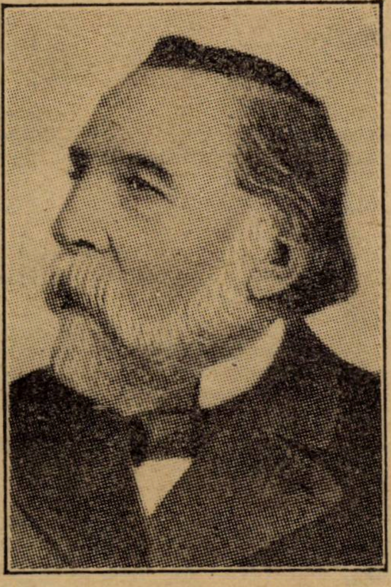

IOAN GHICA

La Constantinopol, unde Ghica a stat mai multă vreme, a lucrat cu multă râvnă pentru interesul ţării. Scrie şi primea corespondenţă dela toţi românii pribegi, şi munca depusă de el pe lângă ambasadorii Franţei şi Angliei a putut avea răsunet mai târziu. Voi cita o scrisoare inedită, adresată de Ion Ghica în 7 Iulie 1848 unui alt pribeag român din Constantinopol, Moise Nicoară; din care se vedea grija cea mare a înflăcăratului patriot pentru interesele ţării sale.

„Iubite şi respectabile prietene,

De când Excelenţa sa Emin Efendi mi-a vorbit de dumneata, căci astfel am aflat că te afli în Constantinopol, am avut o mare dorinţă a te întâlni; dar timpul material mi-a lipsit cu totul. Ştiţi, distanţele cât sunt de mari pe Bosfor şi cât sânt silit să alerg.

Azi dimineaţă am avut cea mai mare bucurie întâlnindu-vă, dar ştirile neaşteptate ce primisem în minutul acela m'au silit să caut a întâlni pe dragomanul Francii şi până să mă întorc plecaşi; nădăjduisem că vei binevoi a aştepta un minut. Prietene doresc să te întâlnesc, însămnează-mi un ceas la care să te pot găsi acasă. Să lucrăm domnule şi frate cât vom putea ca soarta Românilor să fie ceva mai tolerabilă, mai de omenie şi mai vârtos a o scăpa de primejdia cea mare care o ameninţă.

Primeşte Domnule plecatele mele închinăciuni, Ion Ghica“.

((Mss. Academia Română No. 3455 pag. 124).

In 1854, după propunenea ambasadorului englez, primi funcţia de bey (guvernator) al insulei Samos, unde stete până în 1859.

Sub domnia lui Cuza a fost de mai multe ori ministru. In 1874 a fost ales membru al Academiei Române şi apoi preşedintele ei.

Intre anii 1880 şi 1890 a fost ministru al ţării la Londra.

După 1890 se retrase la moşia sa Ghergani unde muri în 1897.

In afară de activitatea sa politică bine cunoscută, scriitorul Ion Ghica a lăsat şi câteva opere. Unele de natură ştiinţifică, destul de interesante pentru vremea când au apărut, şi alte de natură literară.

Desigur I. Ghica n'a avut intenţia de a ne da o operă literară propriu zisă, înfăţişată într'o serie de tablouri ale trecutului nostru cultural; şi de aceea şi înfăţişază aceste tablouri sub forma puţin pretenţioasă de scrisori adresate prietenului său V. Alecsandri. Totuşi putem remarca în ele un puternic talent de povestitor, care reuşeşte să transpue printr'o limbă arhaică şi armonioasă, aşa de bine adecvată fondului, subiecte interesante din cultura şi mediul românesc şi străin de la inceputul veacului al 19-lea.

Proza a fost comparată cu acea a lui Creangă. Mi se pare, mai nimerit a o asemăna cu acea a lui Nicolai Filimon şi Al. Odobescu, de care se apropie atât prin fond cât şi prin formă.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE :

A. — **Opera, ediţii :**

1) **Măsuri şi greutăţi** în **„Propăşirea“**, Iaşi 1844. Şi în broşură cu titlul : **„Măsurile şi greutăţile româneşti şi moldoveneşti în comparaţie cu ale celorlalte neamuri cu un articol asupra mijloacelor de comunicaţie“**. Buc. 1848.

2) **Despre importanţa economiei politice, lecţie de deschidere** [la Academia Mihăileană] în **„Propăşirea“**, Iaşi 1844.

3) **Insămnări asupra învăţăturii publice,** în **„Propăşirea“**, Iaşi 1844.

4) **Scrisoare către Redacţie** [vorbeşte de chestia învăţământului public] în **„Foaia pentru minte“**, Braşov 1847.

5) **Dernière occupation des principautés.** 1853 [Sub pseudonimul Chainoi].

6) **Pledoriul d-lui Ion Ghica, prinţul de Samos, trimis la judecătoria districtului Dâmboviţa pentru constatarea drepturilor sale politice, 1858 Decembrie 24.** Bucureşti 1859.

7) **Raportul comisiei însărcinate să coordoneze faptele pentru cari Ministrul dela 13 Iulie s'a pus în acuzaţie** [f. an şi fără loc].

8) **Reorganizarea României. Partea I. Comuna.** Buc. 1861.

9) **Vademecum al inginerului şi comerciantului, greutăţi şi măsuri, formule întrebuinţate în ingineria civilă, militară şi comerciu.** Buc. 1865.

10) **Convorbiri economice.** Broşura I-VI, Buc. 1865—1875 şi ed. II şi III.

11) **Omul fizic şi intelectual.** Buc. 1866.

12) **O cugetare politică,** [Buc.], 1877.

13) **Ion Câmpineanu, discurs de recepţiune.** Academia Română, Buc. 1879—1880.

14) **Pământul şi omul.** Partea I-a Buc. 1884.

15) **Scrisori către Vasile Alecsandri.** Buc. 1887 şi 1905.

16) **Amintiri din pribegie după 1848.** Buc. 1889.

17) **Opere complete. Cu o prefaţă de P. V. Haneş.** Bucureşti Edit. **„Minerva“**, vol. I—IV.

Povestea Maicii Domnului

STEAUA

Jneapăn verde cum trosneşte din răşină
Şi în foc se prăbuşeşte 'n vâlvătăi,
Vezi, în para-i, toţi ciobanii dela stână
Stând în bâtă sus pe golul dintre văi.

Spune baciul : „Măi fraţilor, să fie
Semn curat sau piază rea — nu le'nţelegi.
Aşa stea n'am pomenit eu pe tărie,
Hăt! de când îmi paşte turma pe Bucegi".

Tac fîrtaţii, tace baciul, latră câinii.
Steaua creşte aşa tare că e zi,
Ea coboară de-o poţi prinde'n plama mâinii.
Măi ciobane dela oi, nu te sfii,

Căci pe ieslea unde Maica Preacurată
A născut între un bou şi un asin,
Steaua albă se opreşte tremurată,
Călăuză pentru Craii care vin.

INCHINAREA MAGILOR

Fâlfâie steaua, sus aripi de foc,
Stă peste ieslea cu sfântul noroc.

Intră în iesle Craii grămadă.
Robii lor poartă pe braţe o ladă.

Cum Craii'n aur erau îmbrăcaţi,
Boul şi-asinul se uită miraţi.

Şi Macii Domnului, vezi, îi fu frică:
Feţe-aşa mari ea de când era mică

Nu mai văzuse şi s'a ruşinat.
Isus cămilei cu gât legănat

Cald i-a zâmbit. Trei Crai lui Isus
Smirnă, tămâe şi mirt i-au adus.

Alb era unul; ca o momâe;
Altul, sfrijit, cu obraz de alămîe ;

Cel de pe urmă, buzat şi arap,
Behăia când vorbea, dând din cap ca un ţap.

Micul Isus tot rîdea făcând haz —
Iute îi trase Maria marama pe-obraz,

Pruncul să nu i-l deoache cel Crai Baltazar,
Pe când cu ochi lacomi Iosif cântărea orice dar.

MAICA ŞI PRUNCUL

In odaea scundă moare focu 'n vatră,
Colo pe firidă pâlpâe opaiţ.
Pe un drum de ţară, câini zadarnic latră...
Nici un sfânt la noapte n'o să stea pe laviţi.

Singură cu Pruncul, singură cu focul
Ce'şi desface 'n umbră coada de păun,
Maica se gândeşte, cumpănind norocul
Pruncului ce'ntinde mâna la ceaun.

Ochii Lui albaştri cum e inu'n floare,
Maica îi sărută, mângâe bălai
Părul ca mătasea de porumb, şi-o doare
Sufletul deodată năpădit de scai...

Lacrimi şterge în gene braţele cămeşii:
A venit ţiganca de i-a dat cu ghiocul —
Si pe drum de munte au plecat lăeşii...
Dar Isus zâmbeşte blând, urmându-şi jocul.

BEJENIA

N'auzi pe vale scârţâit de cară ?
Nu vezi în zare peste sate fumul?
Intrară, bade, Turcii iar în ţară,
La munte fug rumânii cu duiumul.

Pîrjol şi foc aduc cu ei păgânii,
Omoară mamele şi tae pruncii...
Dar la răscruci, de laşi poteca luncii
Şi-o iei pieptiş drept la poiana stânii,

Sub norul care piere ca o plută,
Prin fagii ce'şi opresc aci hotarul,
La şipotul cu apă ne'ncepută
Au poposit. — Despriponit, măgarul,

Blegind urechia blândă, se apleacă
Spre Maica alăptându-şi Pruncul Sfânt—
Dar, necăjit, cu gândul la pământ,
Iosif întinde mămăliga seacă.

Ce greu, ce lung e drumul de bejenie!
Vrea Domnul să le mântue aleanul:
Le-a hotărât ca o blagoslovenie
Nu ţara din Eghipet ci Ardealul.

(Urmează)

ION PILLAT

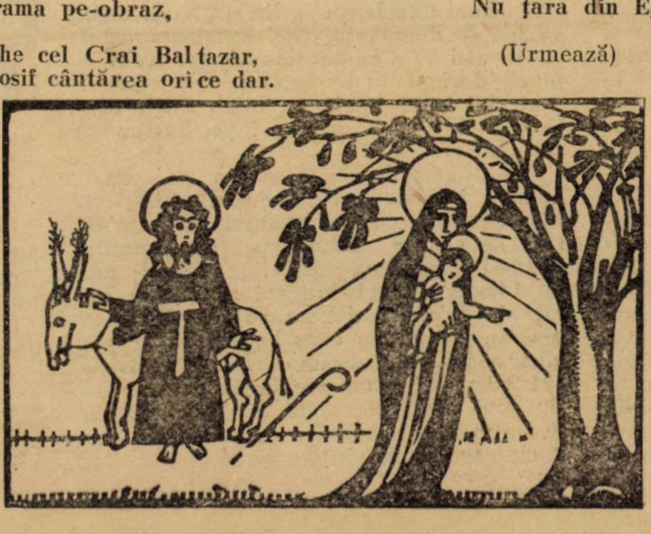

IN EMPIREU

DIALOGUL I

SINCERITATEA SIMŢIRII ŞI SINCERITATEA ARTISTICA

TITU MAIORESCU, CARAGIALE, VASILE CONTA, CHENDI, DELAVRANCEA, EMINESCU, TRIVALE, VLAHUŢĂ, DUILIU ZAMFIRESCU.

TITU MAIORESCU. — E marele merit al lui **Delavrancea** de a mă fi adus în cele mai eterne regiuni ale Dumbrăvilor Elizee, unde nu se simte nici cea mai mică adiere de turburare şi lucru pământesc. **Altfel,** cu greu aş fi putut prezida o reuniune aşa de disparată (tineri şi bătrâni, vorbăreţi şi ursuzi, prieteni şi duşmani) fără ca să nu resimt ceva din mişcările materiale din vremurile de **acolo.**

CARAGIALE. — Astfel, cu drept cuvânt n'ai fi vrut să fac parte şi eu din această reuniune. Prea te-am atacat scriind „Două note".

TITU MAIORESCU. — „Do-uă no-te" gre-lee.

CHENDI. — In adevăr, cum aţi putut, domnule Caragiale, învinui pe domnul **Maiorescu** că exploatează în folosul său, tipărirea poeziilor lui **Eminescu ?**

CARAGIALE. — Marea greşeală a vieţii mele !

EMINESCU. — Da, mare şi neertabilă greşeală !

CARAGIALE. — Nu ştiu dacă a fost neertabilă, dar **neertată** a fost. Când **Mihalache** a pus la cale „Omagiul" pentru sărbătorirea, de 60 de ani, a dumitale, ştii bine că am vrut să-ţi cer ertare şi să ne împăcăm. Şi-am trimis, prin-tr'însul un tablou, pe care-l cumpărasem din biblioteca lui **Zizin** şi la care ştiam că ţii mult. Am făcut pimul pas spre d-ta ; dar nu mi l-ai primit. Greşala n'a fost ertată.

TITU MAIORESCU. — Dacă ai fi vrut cu adevărat să te ert, **nu puneai condiţii.**

CARAGIALE. — E adevărat — altă greşeală ! Voiam să colaborez la acel „Omagiu" **numai** în cazul când ne-am fi împăcat, eu care îţi datoram atâta ! Dar chiar dacă aş fi colaborat fără condiţii — tot nu m'ai fi ertat !

TITU MAIORESCU. — Ei, **Caragiale,** sântem aici pe culmile seninătăţii, şi abuzul supărărilor de **acolo** nu poate răsbate până aci. Şi eu simt bine **acum,** că, de n'ai fi pus condiţiuni colaborării tale, te-aş fi ertat, chiar dacă **Gi** n'ar fi vrut.

TRIVALE (încet). — Cine e **Gi,** domnule **Chendi ?**

CHENDI (tot aşa). — **Doamna Maiorescu.**

DELAVRANCEA. — Şi pe mine — ca literat — ai fost multă vreme supărat, domnule **Maiorescu.**

In 1897, pentrucă **Dragomirescu,** în articolul „Direcţii literare", mă lăudase şi pe mine, te supăraseşi rău pe el. Dar peste cinci ani, când, la o alegere, am mers împreună la Bârlad, m'ai îmbrăţişat cu o căldură, neobişnuită pentru că, în discursurile mele, ştiusem să bag viaţă în nişte termeni anoşti şi abstracţi.

TITU MAIORESCU. — Vezi că aduceai ceva nou în limbă. Isbutiseşi să pui în abstracţiunile mele, viforul de foc al sufletului dumitale.

DUILIU ZAMFIRESCU. — Ertaţi-mă, Domnule **Maiorescu,** dar pare-mi-se că noi ne-am adunat aci, nu ca să răscolim patimi **vechi,** ci ca să aflăm idei **noi.** Zic şi eu : Ca introducere, e bine ; dar nu vi se pare că e cam lungă ?

CARAGIALE. — L-a luat pe **Mihalache** condeiul pe dinainte !

VASILE CONTA. — Par'că era vorba de expunerea filosofică a unui sistem literar, al unei ştiinţe sau al unei filosofii...

TRIVALE. — A unei ştiinţe, a unei filosofii, şi a unui sistem critic. Toate se ţin una de alta.

TITU MAIORESCU. — De asta, aşa e. Deşi nu prea mi-a plăcut să expun sistemele de gândire românească, iar când am făcut-o, le-am răsturnat, de astădată, poate şi pentru că sântem în aceste regiuni ale Empireului, — vom îndeplini dorinţa domniilor voastre şi a lui **Delavrancea** în special, şi vă vom expune cu seninătate principiile „filosofiei intengrale", pe care se întemeiază „Ştiinţa Literaturii', care şi ea, la rândul ei, întemeiază noul sistem de critică cu care se mândreşte unul din elevii mei.

Trebue să vă spun, mai întâi că această „Filosofie integrală", care, de prin 1895, s'a arătat, sub forma unui curios articol în „Convorbiri didactice", sub numele de „Filosofia adevărului", îşi are rădăcinile în părerile mele din „Critice". Dacă nu **altfel,** cel puţin **din punct de vedere sufletesc.** Eu pun acolo în **principiu critic** — ideia **adevărului.** Pe vremea mea — adică între 1865 şi 1874, se scriau atâtea nerozii literare — în cea mai mare parte poezii patriotice, goale de sensul profund al patriotismului şi deci **false,** — că nici nu putem găsi un alt fundament mai solid de cât cerinţa **ca producţiile literare să fie adevărate.** Condus de acest principiu, am putut să fac mica antologie, în care pe lângă **Grigore Alexandrescu,** puneam pe **Alecsandri.**

TRIVALE. — Ertaţi-mă, Domnule **Maiorescu,** că vă întrerup. Dar, dumneavoastră aţi întrebuinţat cuvântul de **adevăr** pentru toate producţiile frumoase ale spiritului omenesc, pe când el, în filosofia curentă care e şi a domnieivoastre, nu se aplică decât la **adevărurile ştiinţei. Adevărul** — toată lumea o spune şi acum — numai **ştiinţa ni-l dă.**

TITU MAIORESCU. — Apoi tocmai această întrebuinţare oarecum **literară** a cuvântului „adevăr" a fost prilejul pentru „Filosofia integrală" să se afirme. Extinzându-l eu, **nu numai asupra adevărurile ştiinţifice, ci şi asupra opere-**

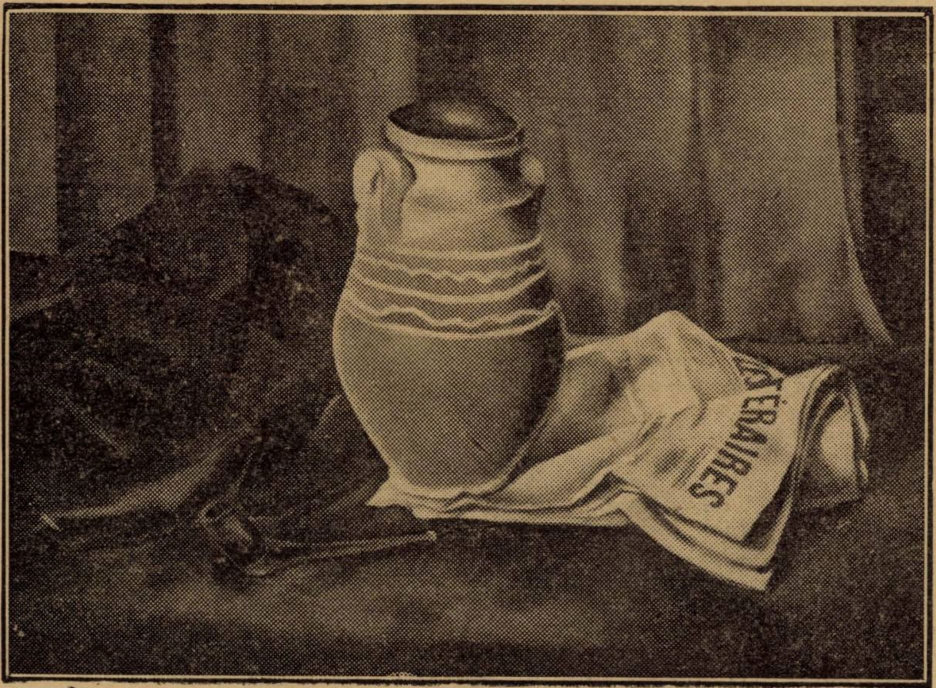

HENRI CATARGI: NATURA MOARTA

Salonul Oficial

Cântec mic

Toate drumurile duc
Spre limanurile morţii.
Cântă 'n codru un haiduc...
Toate drumurile duc
Spre limanurile morţii.

Toate visurile pier
Când mijesc, din umbră, zorii.
Ca şi stelele pe cer,
Toate visurile pier
Când mijesc, din umbră, zorii.

Toate dragostele mor
Mai devreme, mai târziu.
Dorul nostru-i călător...
Toate dragostele mor
Mai devreme, mai târziu.

Numai tu vei dăinui
Cântec mic, pornit hoinar,
Mâini, poimâne n'oi mai fi...
Numai tu vei dăinui
Cântec mic, — mărgăritar !

ION GANE

lor literare fiindcă cele fără valoare străluciau prin **falsitate)**, am sugerat elevului meu extinderea lui asupra tuturor manifestărilor noastre sufleteşti. Şi astfel el a ajuns : 1) să pună un preţ deosebit pe **adevăr,** ca fiind **elementul permanent** în **desvoltarea conştiinţei umane;** şi 2) să ajungă la afirmarea că nu e numai **un singur adevăr — acela al ştiinţei** — ci sînt **trei** adevăruri : adevărul **ştiinţific,** adevărul **artistic** şi adevărul practic, adică adevărul **minţii,** adevărul **simţirii** şi adevărul **voinţei.** Iar dacă sînt trei feluri de adevăr, atunci sînt şi **trei logici,** căci logica este ştiinţa care cuprinde principiile, după care se stabileşte adevărul sub orice formă ar apărea.

VASILE CONTA. — Cu alte cuvinte, Domnule **Maiorescu**, elevul acesta, al dumitale, a pornit de la o **neînţelegere,** pentru ca să ajungă la o **banalitate.** „Neînţelegerea“ e că numeşte **adevăr,** după înţelesul **literar,** ce i-ai dat dumneata, nu numai **adevărul ştiinţific**, dar şi **binele şi frumosul,** adică adevărul voinţei şi al simţirii. „Banalitatea“ e că printr'aceasta ajunge la arhicunoscuta tripartiţie a propedenticei filosofice : **Logica, Estetica, Etica,** pe care le botează pe toate cu numele de „Logică“. Ce oare Estetica se preface în **altceva** dacă-i zice „Logica simţirii“ ? Şi **„Etica“** devine **altă** ştiinţă, dacă îi pune numele „Logica voinţei“ ?

TITU MAIORESCU — Ai şi nu ai dreptate. In aparenţă da, în realitate nu. Elevul meu m'a înţeles prea bine când eu am vorbit de **adevărul simţirii ;** dar **n'a admis** înţelesul meu. Căci este o radicală deosebire între adevărul simţirii, ca simţire **psihologică** aşa cum l-am înţeles eu, şi între **adevărul simţirii estetice,** aşa cum îl înţelege el. Una e simţirea **brută, naturală ;** cealaltă e simţirea **creată**, **transfigurată.** După teoria mea, oricine are sinceritate în simţire — deci **adevăr** — este în acelaş timp şi poet. Şi cel mai sincer dintre toţi — să zicem **Iorga** — ar fi după această teorie cel mai mare poet, fiindcă el, mai mult decât toţi, pune înainte sinceritatea. După teoria Filosofiei integrale, adevărul simţirii, adică sinceritatea unui poet în producţiile sale, **nu are nicio valoare ca atare.** Filosofia integrală — la capitolul „Esteticei“. — îşi dă cea mai mare silinţă, — şi pe drept — să facă pe poeţi să înţeleagă, că în zadar se laudă cu sinceritatea (ca d. ex. **Al. Stamatiad**), pe care eu le-o ceream. Ea e o simplă chestiune particulară, care poate avea o valoare **morală,** dar nu estetică. Ceeace interesează Filosofia integrală este **sinceritatea obiectivă,** adică simţirea care **s'a desprins** din sufletul poetului şi are o existenţă **de sine stătătoare**, independentă de **persoana** poetului.

CHENDI. — Dacă mi-aţi da voe să mă amestec şi eu, aş vrea să fac şi eu o întrebare.

TITU MAIORESCU. — Dar minunat că vrei s'o faci ! Aci sîntem toţi egali, mai egali decât eram în „republica literelor“, din salonul meu albastru.

ILARIE CHENDI. — Domnia-voastră, în discuţia cu **Dobrogeanu-Gherea** aţi vorbit de simţire **impersonală,** şi tot Domnia-voastră cu toate acestea, le ceraţi poeţilor **sinceritatea în simţire.** Oare cine are **sinceritate** în simţire nu este **cât mai personal ?** Şi atunci, nu e oare contrazicere între a cere **sinceritate în simţire** şi între **impersonalitate ?**

TITU MAIORESCU. — Recunosc că întrebarea lui **Chendi** este ambarasantă, dar, şi justă. Şi, de n'o făcea el, aveam datoria s'o fac eu. Da, într'adevăr, sinceritatea implică personalismul ; dar trebue să adaog : îl implică numai sinceritatea **psihologică** sau **subiectivă.** Impersonalismul, de altă parte, este implicat de **altă** sinceriate — de sinceritatea **obiectivă,** de sinceritatea estetică a Filosofiei integrale“. Această sinceritate obiectivă este simţirea, care nu mai e a **persoanei** poetului e simţirea, care **s'a cristalizat** cum am zis, **de sine stătătoare ;** simţirea, care, deşi străină de toţi oamenii (fiindcă e numai a poetului), se poate totuşi sălăşlui în sufletul tuturor, ca şi când ar fi a lor proprie. Aceasta e simţirea **impersonală**, de care am vorbit eu, şi recunosc că, **aşa** înţeleasă, nu este sinceritatea **simţirii poetului,** ci sinceritatea **artistică,** care, pe lângă că e impersonală, este **obiectivă, permanentă eternă** şi **universală.** Şi astfel, se vede că într'adevăr, Filosofia integrală înţelege altceva prin adevărul simţirii, decât se înţelege de obiceiu. Ceva mai mult. Dacă prin adevărul simţirii înţelegem **simţirea obiectivată,** atunci trebue, Domnule **Vasilie Conta,** să revii şi asupra acuzării de banalitate, după care **Logica simţirii** ar fi **totuna** cu **Estetica.** In orice caz, trebue să convin că este vorba cu desăvârşire de altă Estetică.

VASILE CONTA. — Convin, fireşte. Numai că, pentru a evita confuziunea, ar trebui să nu se zică **„Logica simţirii“** ci „Logica simţirii **obiectivate**“.

TITU MAIORESCU. — Nu e nici o nevoe. Dacă zicem „logică“, recunoaştem prin chiar aceasta că e vorba de partea din simţire, ce se poate **obiectiva,** partea ce se **poate însuşi de sufletul tuturor.** Simţirea are o anume sferă ; dar între simţirea **obişnuită** şi **Logică** nu e nici o legătură. Şi numai simţirea, care s'a putut cristaliza în capodoperă şi-a devenit **obiect de sine stătător**, şi deci independentă de persoana poetului, a devenit impersonală — numai ea poate intra în sfera Logicei. Şi deci prin numele de Logica simţirii, trebue să înţelegem **ştiinţa ce garantează condiţiile simţirii obiectivate.**

TRIVALE. — Aş vrea şi eu să dau o lămurire.

TITU MAIORESCU. — Bucuros.

TRIVALE. — Aş vrea să accentuez mai mult deosebirea dintre Estetica curentă şi Estetica integrală. Estetica obişnuită nu face deosebirea dintre simţirea subiectivă şi simţirea obiectivată. Estetica integrală o face, şi de aceea poate să-şi dea şi numele de **Logică a simţirii.** Dar, din momentul ce primim această distincţiune, trebue să mergem mai departe şi să recunoaştem că **adevărul simţirii** este însăşi **frumuseţea,** dar în alt înţeles decât cel obişnuit, în care se confundă cu **plăcutul** vederii, al auzului, şi al ideii...

AL. VLAHUŢA (îl întrerupe). — Taci, că mă doare capul !

CARAGIALE. — Bine că te doare! Asta înseamnează că-l ai, dar nici mie nu-mi merge mai bine... Mai las'o, **Trivale....**

DELAVRANCEA. — Filosofia asta, or cât de nouă şi românească ar fi, ar trebui înfăţişată ceva mai pipăit.

DUILIU ZAMFIRESCU. — E greu când ai gândit toată viaţa arta concretă, să faci deodată filosofie abstractă.

EMINESCU. — Aşa e. O spun eu, traducătorul lui **Kant.**

TITU MAIORESCU. — Aveţi dreptate să-mi cereţi ca să luminez prin exemple vii, abstracţiile acestea filosofice. Nu mai să vă intereseze.

TOŢI. — In ciuda.... **ălora — da !**

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Auto-portret

MOTTO: ...„V'am cetit. N'aş vrea să mă luaţi ca 'ntr'o poezie de Topîrceanu !“ Sînt bună, tristă şi duioasă ca o strofă de Verlaine... Şi am, 18 ani.
...De-aceea vă doresc „portretul“... etc.
Necunoscuta din, Capitală... P. R.

Scund, slut, rotund şi ras... „Figura ?“ —
De-actor bătrân în vilegiatură,
C'un zâmbet bleg în colţul stâng de gură
Pândit — de-un nas ce şi-a perdut măsura...

Mi-s dinţii, străpeziţi de artă pură“
Deşi port peste cap pietănătura...
Că'n versuri proaste am cântat „Natura“
In vremi, e semn : lavaliera sură...

O groază instinctivă de hârtie
Mi-e... Şi-s vid — şi grav sînt cum, bunoar'e..
Azi o şedinţă de Academie...

In schimb cu fruntea 'naltă, gânditoare,
(O, fruntea mea-i inteligentă, vie!)
Induc, dudue. lumea în eroare...

Dorohoi, Mai 1926. ION OJOG

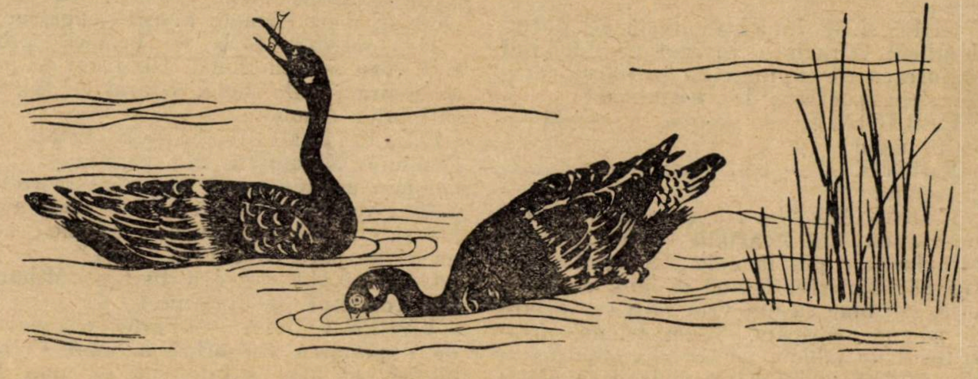

O SEAMĂ DE CUVINTE

Ducele de Nivernais, se dusese la căpătâiul intendentului său, grav bolnav.

— Ah, domnule duce, zise bietul om, vă rog să mă ertați, că mor în fața d-voastră!

Iar ducele foarte turburat, răspunse distrat:

— Lasă, prietene, nu trebue să te jenezi de mine.

◆

Dimdonna, artistul francez, se plimba într'o dimineață de iarnă la Bois de Boulogne, când un trecător lunecă și căzu pe solul înghețat. Alergă la el, îi întinse mâna ca să se scoale și... recunoscu pe împăratul (Napoleon III). Acesta oftă, zâmbind melancolic zise:

— Atâția prezic căderea imperiului și ei n'au prevăzut căderea împăratului!

◆

Balzac fu anunțat de un prieten că sora sa e greu bolnavă. El își iubea sora și a păstrat cu ea toată viața o lungă corespondență. Totuși văzând că prietenul stărue prea mult asupra acestui eveniment, îi spuse:

— Să lăsăm acestea, amicul meu. Să venim la realitate; hai să vorbim de Eugènie Grandet!

◆

Balzac își însoțea într'o noapte prietenii afară, cu lumânarea, ca să le arate drumul. Era îmbrăcat în obișnuita lui haină de cameră, albă.

— Nu vă temeți, le spuse el zâmbind, lumea are să mă socotească ori un prinț ori un nebun. Nu va fi nici un pericol.

•

Diogene, filosoful grec, eșind dela o bae publică, întrebă pe un trecător:

— Ești bun să-mi spui, unde se spală cei ce fac bae aci?

•

Fiind bolnav, Frideric cel Mare, regele Prusiei, a fost căutat de medicul hanovrian Zimmerman care a scris amintirile sale despre marele rege.

Intr'o zi, bătrânul Fritz l-a întrebat:

— Ai expediat mulți oameni pe lumea cealaltă, până acum?

Zimmerman, răspunse calm:

— Nu atâția ca Majestatea Voastră și nici cu atâta glorie!

◆

Lucien Guitry, marele artist dramatic francez, se sulemenea în cabina sa, înainte de a ieși pe scenă. Deodată ușa se deschise și în ea se arătă un domn care pentru a douăzecea oară venia să-l plictisească cu o invitație la masă.

Enervat, Guitry îi zise:

— Ne-am înțeles, prietene, mâine la prânz la Taverna Pousset.

Omul plecă fericit. Imediat Guitry se întoarse spre secretarul său și-i zise:

— Mâine dimineață vei telefona acestui imbecil, spunându-i să mă scuze, căci am o înâlnire și sunt nevoit să renunț la invitația lui.

Pe când vorbea, plicticosul care-și uitase bastonul, deschise ușa și rămase uluit la auzul acestor cuvinte.

Guitry îl zări și, cu o admirabilă prezență de spirit, zise secretarului încremenit:

— Da... vei explica acestui imbecil că nu pot... pentrucă mâine — și arătă pe vizitator — mănânc cu dânsul.

RUD. A. KNAPP

MENȚIUNI CRITICE

C. ARDELEANU: **Diplomatul, tăbăcarul și actrița**, roman, ed. literară a Casei Școalelor, 1926.

D-l C. Ardeleanu face parte din tânăra dar numeroasa falangă a scriitorilor care, după războiu, s'au hotărît să a sedieze acea Plevnă internă a literelor românești, acel vis de totdeauna al tuturor cronicarilor noștri literari: romanul. Și dacă nu se poate încă vorbi întru toate, de o capitulare, poate că nu-i prea departe ziua când telegrafia fără fir va vesti tuturor posturilor de recepțiune, marea victorie: romanul românesc. Dacă ar fi să judecăm cu propriile noastre mijloace, apoi noi am spune de pe acum: avem romanul românesc. Cum însă nu suntem de capul nostru și domni gravi și solemni au și ridicat în chip de negație, către noi magicele lor indexuri să amânăm comunicatul. Suntem, în orice caz, în plină gestație epică. Liviu Rebreanu, care mai mult ca oricine are dreptul să vorbească despre roman și destinele lui, Liviu Rebreanu, autorul definitiv al lui „Ion" și al „Pădurii Spânzuraților", se bucură, deunăzi, cu prilejul unei convorbiri literare, de „năvala" scriitorilor către roman. Nu cred să greșească. Ni s'a întâmplat și nouă să recomandăm — dacă așa ceva este cu putință! — unor scriitori care stăruiau prea mult în schițism, să abordeze romanul. E o răspundere grea, dar ca orice răspundere, învață și călăuzește. Și e preferabilă o încercare chiar neizbutită, dar plină de învățăminte, unei perseverențe, dictată de cine știe ce timiditate, de cine știe ce scrupule. Nici odată curajul n'a fost zadarnic. Evident vorbim de scriitori cari au bossa epică, indiferent de maturitatea mijloacelor de expresie, nu de acei pseudoliterați ale căror opere sunt consecința unei iresponsabile grafore.

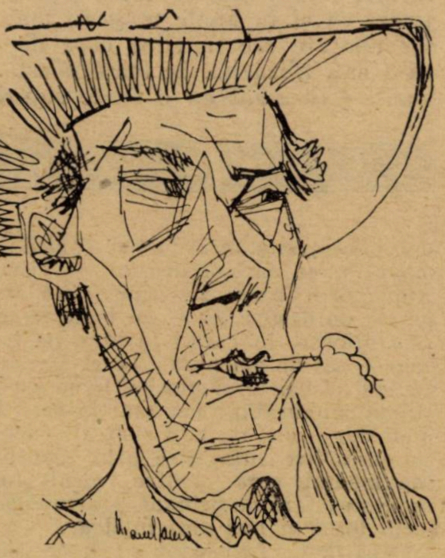

C. ARDELEANU
Desen de Marcel Iancu

Iată de ce salutăm pe noul curtean al romanului, pe d. C. Ardeleanu. D-sa vine cu o bogată activitate nuvelistică, în care existențele mizere își etalează ridiculele lor mărunte, când suflete frământate și despuiate de vise, nu se torturează în dezagregante chinuri, cum e în acea admirabilă nuvelă de morbidă analiză cerebrală: „Manuscris". D. C. Ardeleanu cunoaște mediul existențelor umile și era indicat să dea, în primul său roman, preferința tocmai acestor existente. „Diplomatul, tăbăcarul și actrița", e romanul unei mahalale putride, nu numai în aspectul ei topografic, dar și în acela demografic. E vorba de mahalaua tăbăcarilor, întreprindere originală în literatura românească. Căci deși din toată această lume se desemnează câteva tipuri de primă importanță epică, permanent însă povestitorul nu uită mahalaua ca entitate suburbană. De aceea romanul și începe cu o minuțioasă descriere a cadrului în care se va desfășura povestirea. E un soiu de trogloditism, în care excelează d. C. Ardeleanu și când desfundă măruntaiele pestilențiale ale acelei mahalale din preajma câmpurilor de gunoae, și când agită, în cadrul acesta infect, o lume decrepită un public sortit înfrângerii. (Fără să vrei te gândești la acea admirabilă vorbă a pitorescului ratat, din „Sub flamura roșie" al d-lui Dem. Teodorescu, acel Iancu Pelerină ce era de părere ca în viitoarea orânduire socială, să se dea fiecărui cetățean o cantitate de parfum: destinul omului ar fi altul). Până atunci, să rămânem în această mahala în care d. C. Ardeleanu și-a situat acțiunea și să vedem întrucât în actualele condiții olfactice, acești oameni au o individualitate de sine stătătoare.

Amintirăm două rânduri mai sus, de ratatul Iancu Pelerină.

Iată un tip care a ispitit până astăzi, pe mulți din scritorii noștri: ratatul Ratatul urmează să fie, în literatură, fie zdreanța unui geniu, fie epava lamentabilă a unei corăbii naufragiate, care a coborât în fundul adâncurilor, bogățiile vagabonde. Așa e Șbilț din „Patima roșie" a d-lui Sorbul, așa e Iancu Pelerină din „Sub flamura roșie", așa urmează să fie Barbu Sălceanu „consulul", „diplomatul" din romanul d-lui C. Ardeleanu. Ceeace răscumpără decreptitudinea acestor nerealizați în viață, este latura pitorească, sub care îi prezintă autorii. Ei sunt, dacă se poate spune, artiști. Mai exact oratori. Cuvântul lor drapează mizeria și imaginea, îndrăzneala himerelor, cugetarea surprinzătoare, aruncă peste aceste genii avortate ale umanității, un văl de poezie, de transfigurare. Cu mult mai platonic e ratatul d-lui C. Ardeleanu: Consulul Barbu Sălceanu, „diplomatul". Svârlit de capriciile vieții, în această mahala a tăbăcarilor, „diplomatul" n'aduce din vechea strălucire nici o urmă de intelectualitate cu toate sforțările autorului de a-i confecționa un costum altul de cât redingota roasă de vreme. Diplomatul are o singură virtute: bea fără de odihnă. In vin și-a dizolvat și cariera, de când cu incidentul dela recepția diplomatică din Petersburg și elanul sufletesc cu care uimește pe tăbăcari și pe colocatarul său, cismarul Alexandru Gangu. Spuneam : platonic, pentrucă „diplomatul“, aşa cum e realizat de d. C. Ardeleanu, e un tip — astăzi, când îi facem cunoştinţa în roman — de o inferioară calitate intelectuală, un virtuos al alcoolului, un instinctual patronat de tăbăcarii mahalagii cari îi aduc, întru'nceput de mâncare, îi găsesc apoi slujbă la fabrica de tăbăcărie a corupătorului fiicei sale, Agata, şi tot ei îl împing la crimă, când în scenele de cârciumă îi arată răceală şi-l fac să înţeleagă, ei cavalerii, că nu mai pot bea cu dânsul, câtă vreme nu pedepseşte pe patron, care l-a insultat şi pe dânsul şi pe fiica sa. Discursurile lui sunt lipsite de elevaţie şi de farmec şi de aci o oarecare nedumerire, când autorul ne arată şi pe cismarul Gangu şi pe tăbăcari, fie în admiraţie, fie meditând la cele debitate de consul. Căci nici Gangu nu e aşa de inferior — şi vom vedea în curând — şi nici tăbăcarii aşa de năstruşnici, ca să-şi mai amintească, după sinuciderea consulului, în cârciuma lui Tudorică, de „revoluţia franceză, drepturile omului, luarea Bastiliei, Danton, Robespierre, Saint-Just şi decapitarea acestora ca apoi să treacă imediat la recepţiile dela Curtea lui Ludovic Soare, la discursurile lui Gambeta, Machiavel, Garibaldi, prigoana lui Torchemada contra evreilor, sau la moartea Ţarilor marei Rusii, şi în deosebi la Ivan cel Groasnic, pe care şi-l întipăriseră în minte mai bine ca pe oricare altul, etc,. etc.“... — cum ne spune autorul, într'o enumeraţie, care subliniază mai bine ca orice, caracterul superficial al eroului Sălceanu. Pentrucă toate aceste lucruri nici odată şi nicăeri, în roman, nu le-a debitat consulul. Iată de ce spuneam : platonic. Autorul a subînţeles anume taine şi aspecte ale acestui decrepit şi le-a trecut sub tăcere. Dar eroul a rămas prea fantomatic, precum tot fantomatic şi gratuit îi e şi sfârşitul, când după ce omoară pe directorul fabricei şi-l zvârle în cazanele cu argăseală — scenă de o inutilă cruzime ca şi atâtea altele, în roman ! — se întoarce acasă şi înainte de a se spânzura, ţine un logos lui Gangu, în care după ce povesteşte scena dela Petersburg, care l-a dus la beţie, adaogă câteva aforisme de o calitate puţin ademenitoare.

La fel de platonică e şi fiica lui, „actriţa“ Agata Sălceanu. Este desigur o dureroasă dramă aceea a actriţei, pornită din mahalaua tăbăcarilor, surprinzătoare revelaţie la examenul conservatorului, pentruca, apoi, intrată în hora intrigilor de teatru, angajată la Naţional, să nu poată juca, până la decăderea finală, şi toate conecinţe, ale iubirii ei romanţioase pentru, directorul fabricei de tăbăcărie, Andrei Grigore. Am zis, **este** mai corect: **ar putea fi.** Pentrucă tocmai aceste decepţii şi mai ales declinul dragostei cu Andrei Grigore şi prostituarea ei şi la urmă, convertirea care o duce, pe ea, care se dăduse aproape de bună voie — în roman — directorului fabricei, să propue cismarului Gangu s'o ia de nevastă (ceeace Gangu primeşte de vreme ce tot timpul nu visase de cât de dânsa) — ei bine toate aceste peripeţii abea sunt indicate în câteva pagini, când tocmai aceste desvoltări sufleteşti ar fi dat viaţă acestor fantome şi ar fi înlocuit această lume instinctuală de soiul căreia viaţa de toate zilele ne oferă atâtea exemplare, cu individualităţi literare, cu creaţiuni de artă.

Romanul d-lui C. Ardeleanu intenţionase, întru început să se numească : „Căderea Oamenilor“. Nu era rău. Era în orice caz, mai aproape de decăderea acestor fantome, a căror vină este că prea sunt mânate din urmă, fără să-şi trăiască viaţa, mai pe 'ndelete. Dar şi mai bine, poate, ar fi fost să-şi zică : „romanul unui om“ şi acesta e cismarul Alexandru Gangu. E surprinzător aproape cât de desăvârşit — cu toate nuanţele romanţioase, în care-l învălue pe ici pe colo — cât de omenesc e acest Alexandru Gangu, cismarul singur pe lume, cu conştiinţa singurătăţii lui, om de sacrificiu, umil dar eroic, de bun simţ, de judecată serioasă, fire romantică prin excelenţă, sentimental, care pentru visul lui — dragostea fără de prihană pentru Agata— iartă totul şi mai ales înţelege.

Dacă d. C. Ardeleanu ar fi acordat şi celorlalţi protagonişti ai romanului, aceiaşi solicitudine artistică ca acestui Alexandru Gangu, dacă ar fi epurat romanul de revărsarea aceasta de naturalism, şi mai ales ar fi extirpat pur şi simplu toate acele scene de o inutilă cruzime — peste a căror enumăre trecem — cu reconstituirea pe care o aduce vieţii de mahala, în care atâtea scene (nunta din curtea lui Niţă Măturaru, moartea cismarului bătrân, preumblarea cucoanelor, noaptea, spre cheiul gârlii, însoţite de Alexandru Gangu, etc., etc.,) sunt admirabile aqua-forte realiste, totul ar fi concurat să înscriem cu „Diplomatul, tăbăcarul şi actriţa“ unul din cele mai valoroase romane ale ultimului timp.

Ceeace nu desnădăjduim, pentru cariera de romancier a d-lui C. Ardeleanu de oarece calităţile d-sale din scenele realiste (pentru că este în d-sa o vigoare nativă) nu aşteaptă disciplinate, decât să se însoţească într'o operă desăvârşită.

PERPESSICIUS

In numărul viitor : **IONEL TEODOREANU : La Medeleni (Hotarul nestatornic), roman.**

BIBLIOGRAFIILE

I. Utilitatea acestora.

Sânt necesare bibliografiile ?

Fără îndoială şi iată de ce :

Astăzi, când editura românească a încetat aproape să ne mai ofere (cu rare şi fericite excepţiuni pentru : Eminescu, Alecsandri, Carageale, Coşbuc, Vlahuţă, Delavrancea, Duiliu Zamfirescu...) operele complete ale marilor înaintaşi ai cuvântului întraripat românesc — cercetările de asemenea natură au o îndoită însemnătate :

1. Pentru specialişti, ele sânt singurele îndreptări care-i pot conduce — fără greş — la afirmaţiuni şi caracterizări complete, sigure şi definitive — căci ele urmăresc tocmai reconstruirea schematică a manifestărilor sufletelor înzestrate, fidela şi matematica lor enumerare ;

2. cât priveşte pe ceilalţi, pe simplii amatori de literatură — tot bibliografiile sânt singurele în măsură să-i orienteze pe căile adevăratei literaturi devenită clasică, atâta câtă se mai poate găsi în dulapurile învechite ale puţinelor biblioteci publice, în rafturile multicolore, poliglote şi diferit înzestrate ale celor câţiva anticari ca şi în unele magazii mai rar frecuentate ale marilor case de editură sau librării... In toate aceste cazuri — înarmat cu o carte sigură şi completă de îndrumări bibliografice— sau vei cumpăra numai ceea ce prezintă interes sau, de astă dată fără pic de regret, îţi vei consacra fondurile altor nevoi. Iată unde văd eu şi un frumos imbold pentru editura noastră, nu încă destul de orientată, care, sesizată mereu prin cereri momentan irealizabile, va fi nevoită, în cele din urmă, să procedeze la vulgarizarea marilor înaintaşi în sufletele nouilor generaţiuni. Şi folosul, marele folos imediat : continua unitate sufletească a acestui neam bântuit prin această repetată sorbire a artisticului veacurilor anterioare.

Să mai adaog un al treilea folos ? Tot bibliografiile, aceste reconstituiri sarbede şi elementare, pentru unii, aceste înşirări chinuitoare de nume şi date, pentru alţii, pentru cei ce le ocolesc cu destulă grije, sânt singurele posibilităţi de întregire a cunoştinţelor literare, de călăuzire infailibilă în evoluţiunea sufletească, uneori : atât de întortochiată a scriitorilor, de clasificare şi subdiviziune a operei acestora, de întregire a şcoalelor, a epocelor, a curentelor, de fixare de filiaţiunii şi influenţelor. Sânt adevăruri pe care chiar detractorii acestor studii le-ar putea proclama ca atare, dacă vor fi puşi în situaţiunea de a lucra.

Totalizarea lor duce la încheerea definitivă a necesităţii bibliografiilor — lucru pe care-l confirmă şi conducătorii publicaţiunilor literare, care nu numai publică, dar apelează la specialişti în asemenea direcţiune, de cercetări, ba încă şi publicul care încurajează aceste periodice urmărind cu interes indicaţiuni de asemenea natură. Aceste fapte, cum şi acela al tipăririi în limba românească şi cu privire la literatura noastră a unei edificatoare **Contribuţiuni la bibliografiea românească,** datorită domnului profesor şi istoric literar **Gh. Adamescu**, cu aproape 600 de pagini, sânt dovezi definitive că şi sufletul românesc, ţinut, până mai deunăzi, cu grije în faza „biografiei subţiri“ alintat în cancanuri şi scrisori de dragoste de-ale poeţilor, hrănit cu opere efemere şi cu caracter personal, a intrat în plină evoluţiune şi se găseşte la începutul celuilalt drum, acela al adevărului, al frumosului, al binelui, în faza cercetărilor serioase şi nu numaidecât distractive.

De aici însă şi atâtea obligaţiuni pentru bibliografi şi bibliografii şi, în fruntea tuturor, acel imperativ care să dea cercetării toată înfăţişarea unei înseilări ştiinţifice.

PAUL I. PAPADOPOL

„SALONUL OFICIAL“

(Sala Hans Eder)

IV

Cercetătorul care, părăsind atmosfera calmă, intimă şi luminoasă a sălii *Pallady*, păşeşte peste pragul sălii *Hans Eder* — are o clipă de legitimă ezitare.

Totul aci detună şi se încaieră — într'o deprimantă mohorâre cromatică.

Ne aflăm în faţa unei alte mentalităţi, a unei alte atitudini artistice, a unei alte educaţii a sensibilităţii.

Şi in faţa unui alt gust.

Procedând didactic, vom spune, dela început, că pictorii acestei săli (aproape toţi din ţinuturile alipite) — se împart în trei grupe mari.

Grupa celor cari nu văd în artă de cât imitarea fidelă a naturii — servindu-se, in transpunerea acesteia, de mijloace exasperant de plate;

Grupa celor cari, respectând cu credinţă natura, încearcă totuşi *o interpretare* — prin procedee vag impresioniste; — şi

Grupa celor obsedaţi de literatură — expresionistă ori internaţional-comunistă — până la aproape nerecunoaşterea plasticului elementar.

Majoritatea artiştilor din toate grupele acestea aparţin, vădit, şcoalei germane — sau sunt sub dominarea principiilor ei, indiferent dacă şi-au făcut ucenicia la Pesta, la Berlin, la Roma, Moscova sau Paris.

Sub dominarea acelor principii, cari — mai cu seamă înainte de război — făceau în Europa centrală victime numeroase:

Nu poesie în artă, ci forţă!!

Fireşte, îndemnul acesta, care avea o evidentă nuanţă de *ordin*, a imprimat acolo artei un caracter *kolosal* hibrid.

Şi era fatal să se intâmple astfel: Germanul e un sentimental. Dacă'l scoţi din făgaşul lui sufletesc — ratează.

Dar să revenim la expozanţii noştri — şi să nu ne sfiim a le mărturisi, camaradereşte, şi calităţile şi neajunsurile, toate.

Pornim la întâmplare:

ALEXANDRU POPP

lipsit cu desăvârşire de viziune picturală — poate trece, totuşi, drept „abil“.

„Portretul Doamnei A. Popp“ — mult inferior *„auto-portretului“* sub raportul bunului gust — e o lucrare care îţi repugnă.

Imitarea naturii îşi are şi ea limitele ei.

Cine — din lipsa simţului pentru frumos — le depăşeşte, cade în meseria josnică a modelatorilor de figuri — stil caffé-chantant — pentru panoptikum.

GIDÓFALVY ETELCA

fără îndoială, eleva d-lui Al. Popp — cel puţin in acel înfricoşător *„Bade Juan“*... care totuşi, Dumnezeule!!..... râde.

„Căminul în Castel“ îţi linişteşte puţin nervii, după spaima *„Jaunului“* — dar e departe de a-ţi satisface, pe cât de cât, retina.

Şi nici nu te îmbie...

RALPH TELEKY

expune, între altele, un mare panou „decoratif“ — cu bivoli — înduioşător prin nevinovăţia lui

PERICLE CAPIDAN

pare a fi un pseudonim.

Bănuiam in d-sa o domnişoară dactilografă — elevă a d-lui Kimon Loghi.

HANS EDER

expune numai două bucăţi: *„Natură moartă“* şi *„Sat de Munte“*.

Asupra artistului acestuia — unul dintre cei mai înzestraţi, dar şi unul dintre cei mai bizari, pe cari ni-i trimite regiunea transcarpatină — s'ar cuveni să ne oprim mai mult. Spaţiul acestei reviste nu ne îngăduie însă, o analiză amănunţită. Vom face-o bucuros, cu alt prilej şi aiurea.

Ţinem totuşi să ne mărturisim, pe scurt, impresiunea noastră francă şi să ne hotărîm atitudinea — chiar de pe acum.

Arta d-lui Hans Eder nu se va putea, altoi, niciodată, pe trunchiul spiritului nostru latin.

Expresionismul d-sale, ale cărei identice manifestări le cunoaştem din Europa, Centrală, are prea puţin în el, preocupare plastică — în schimb, zdrobitor de mult, preocupare literară.

Deaceea, majoritatea pânzelor acestui artist de un incontestabil talent — ne apar greoaie, incoherente, convulsionate şi hotărît — antipicturale.

Cei ce-l încuajează mai departe pe calea aceasta, săvârşesc o cumplită eroare.

Şi e un neiertat păcat!

AUREL PAPP

se află, oarecum, într'o situaţie asemănătoare cu a d-lui Hans Eder. Cu simpla deosebire, că d-sa nu e frământat de literatura expresionist-decadentă, ci de aceia *internaţional-comunistă*, pe care cată s'o propage cu mijloace care ţin prea mult de ilustraţie şi prea puţin de pictura pură.

Vastele compoziţii ale d-lui Aurel Papp, din care lumina — duhul cromaticei — e cu desăvârşire absentă, .. sunt nişte micuţe şi sumbre aquarele *tendenţioniste* — mărite la telescop.

Deaceia, în ciuda excesivei lor dimensiuni, ele ni se înfăţoşează diluate, confuze, aproape neexistente — şi deloc convingătoare.

Presupunând la d. Aurel Papp o atitudine corectă — nu artistică, ci *social revoluţionară* — ne miră încăpăţânarea d-sale de a propaga astfel generoasele comandamente ale internaţionalei, printr'un *singur uriaş şi costisitor* exemplar ilustrativ, care nu va putea sta nici odată la îndemâna masselor proletare, pe care le bănuim însetate după învăţătura vie, în imagini, a crezului internaţionalei republici.

Socotindu-l nu ca pe un simplu pictor — ceia ce i-ar displace până la jignire d-lui Aurel Papp — ci ca pe un activ propagandist al marxismului, trecut prin forja moscovită,..... ne îngăduim a-i da un sfat tovarăşului,—rătăcit o clipă în salonul eminamente burghez al ţării noastre:

Cel mai sigur şi mai rapid mijloc de propagandă revoluţionară este — după pressa şi broşurica ieftină — numai *stampa* gravată sau lithografiată, care, multiplicată la nesfârşit, uşor transportabilă şi necostisitoare, poate să pătrundă adânc în valurile mulţimii de *pretutindeni* s'o instruiască, s'o mişte — şi s'o răscolească după voie.

Iată pentru ce, ni se pare încă odată bizară stăruinţa d-lui Aurel Popp — *care este şi un excelent gravor* — de a perzista în câmpul picturii de mare anvergură, unde perspectivele unui real contact cu massele internaţionale, nu-i pot fi de cât închise, — pentru pricinile mai

Şi apoi — după concepţia unanim îmbrăţoşată de puritanii marxismului — culoarea este un lux inutil, şi un dăunător prilej de voluptate.

Culoarea e lirism: copil răsfăţat al societăţilor capitaliste.

ERNŐ TIBOR

este, fără îndoială, cel mai *pictor* din sala Hans Eder.

I'am dori, totuşi, mai mult neaşteptat în compunere — şi mai multă supleţă cromatică.

AUREL CIUPE

are frumoase însuşiri de portretist. *„Miky“* — de pildă — e cel mai expresiv şi mai pictural chip din sala Hans Eder, Insă culoarea d-lui Ciupe păcătuieşte, încă, prin lipsă de armonie şi caldă comunicativitate.

PETRESCU DRAGOE

expune aici o încercare de frescă, desigur cea mai izbutită bucată a d-sale, şi care aduce in sala aceasta — aşa de tristă — un pic de lumină şi degraţie, latină.

VICTOR TEODOROV

armonic, expresiv şi oare cum unitar în *„Cele două puteri“* — e, dimpotrivă, distonant, crispat şi complet desmădulat techniceşte în *„Portretul d-şoarei N. C.“*.

Vedem totuşi în d. Victor Teodorov un talent incontestabil, dela care nădăjduim mult, în viitor.

AMALIA DOCZY

„Mureş lângă Mirislău“ — vopsea... vopsea...

ION ISAC

cu *„Vederea d-sale din Cluj“* face bună figură între d-nii Tekely şi Alex. Popp.

RISA KRAID

are retina viţiată de obsesia unui galben ordinar şi opărit.

Afecţiunea aceasta se vede foarte bine în *„Nudul“* d-sale — a cărui carnaţie e modelată exact din aceiaşi materie ca şi fructul de lămâie, alăturat.

„Iarna“ d-sale, unde paleta trebuia să jongleze cu imacularea alburilor, e ucisă de predominarea, ţipătoare şi fără sens, a chromului.

ELZA LATINCA

„Flori“ — agreabil şi luminos colorate. Păcat însă că sunt brusc profilate pe un fond, anost şi opac — cremă de ghete.

ANDREI LITTECKY

în *„Veşnicul călător“* e un şcolar. In *„Bucătăria“* d-sale — e un abil, care cunoaşte misterul trucurilor pentru reuşita efectelor ieftine.

CORNEL LIUBA

.... diluat......

M. SAHAROV

„Nos duo sumus totius populus obis...“ ni se pare un titlu prea lung şi prea pedant pentru o compoziţie isteric conturzionată, care s'ar fi putut, mai cu tâlc, boteza: *„non omne licitum honestum...“*

VALTER WIDMANN

Un mizantrop. Ambele d-sale portrete sunt — sufleteşte — antipatice şi — coloristic — crude.

D. *Valter Widmann* ar avea ceva de învăţat măcar dela d. *Aurel Ciupe.*

N. N. TONITZA

ERATA. — Dintr'un exces de zel redacţional, multe din subtitlurile reproducerilor de tablouri, din nr. trecut al revistei noastre, au fost greşit adăugate.

Aşa de pildă — între altele — *„Intoarcerea dela târg“* a pictorului Fr. Şirato, nu e un tablou *„premiat“* de Juriul Salonului, ci *„ACHIZIŢIONAT“* de ministerul Artelor, pentru unul din muzeele Sta-

Cronica muzicală

REPREZENTAŢIUNI POPULARE LA OPERA ROMANA

Rostul de căpetenie cu care-şi poate justifica existenţa o instituţie de operă de stat este, fără îndoială, stimularea producţiunii dramatice originale. Orice organizare de teatru muzical îşi socoteşte momentele principale ale istoriei sale în primele reprezentaţiuni, în premiere. Nici astăzi nu este cu desăvârşire părăsită predilecţiunea compozitorilor de a scrie lucrări de operă pentru un anumit teatru muzical, fapt ce tocmai constitue o faimă deosebită pentru acel teatru. Opera noastră română, împleticindu-se de necurmatele vicisitudini ale inexperienţei, nu a dovedit puterea necesară — şi, poate, nici n'a avut vremea — de a înrâuri creaţiunea originală.

Dar nici de altă latură a vieţei noastre muzicale, de latura educativă, nu a putut fi preocupată Opera română, de cât formal şi întâmplător. Iar când asemenea preocupări sunt manifestate, toată lipsa de solicitudine şi de înţelegere pentru nevoia de educaţiune muzicală a poporului este evidentă. Căci nu este deajuns, pentru a atrage atenţiunea publicului asupra Operei, comunicarea, cu nuanţă silnică, pe care o citeşti în gazete că, fiindu-i impus prin contractul de cesiune, Opera română organizează o serie de reprezentaţiuni cu preţuri populare. Mai apoi, chiar când sunt făcute acum, la sfârşitul stagiunii, reprezentaţiunile populare trebuiau organizate, socotim, nu numai în ceeace priveşte trebile băneşti, adică cu scăderi la cassa de bilete, ci în condiţiuni cari puteau sălta şi băneşte afacerea, dar care, mai cu seamă, puteau aduna în preajma scenei de operă un număr cât mai mare de spectatori. A lipsit, în primul rând, o propagandă vie în straturile sociale care nu ştiu de cât din auzite de existenţa Operei. S'a purces la afişarea reprezentaţiilor populare cu mijloacele obişnuite, dacă nu chiar mai restrânse, ca faţă de sosirea pentru reprezentaţiuni extraordinare a cutărui tenor sau bariton. Nici repertoriul nu este, de sigur, indiferent pentru asemenea reprezentaţiuni populare. Putea fi apropiat un criteriu: istoric, stilistic, de şcoală naţională, sau chiar unul de eclectism pentru a se putea înfăţişa forţele interpretative româneşti, cântăreţii, dirijorii, etc. Cunoaştem în organizaţia Operei personalităţi de serioasă pregătire ştiinţifică muzicală, care ar fi putut lămuri în fiecare seară, înainte de reprezentaţiune, câte ceva din chestiunile ce privesc opera ce avea să fie cântată, introducând astfel auditorul în operă şi sporindu-i capacitatea de percepţiune şi de înţelegere muzicală, cultivându-l muzical, cu alte cuvinte. Hotărându-se un ciclu popular, ar fi putut fi emise abonamente din vreme şi redactate programe introductive cu studiile necesare pentru pregătirea auditorilor.

In chipul acesta ar fi fost ispitit umilul om din popor să jertfească din banul şi timpul său. Altfel, o mărturisim cu durere, nici membri ai învăţământului public, nu se grăbesc să vină la Operă. Vor trebui, de sigur, cercetate şi aflate şi alte mijloace, care să poată trezi şi activa interesul marelui public pentru teatrul muzical. Adevăratele resurse de trăinicie, în legăturile sale cu marele public trebue să le vadă Opera română. Nici în subvenţiuni dela Stat, nici în cei câţiva snobi de premieră. A ne măsura cu marile instituţii din Occident şi a crede că o reprezentaţie reuşită justifică toate cheltuelile şi străduinţele, este o ademenitoare ambiţiune artistică. Să concedem însă că o Operă de Stat, o Operă naţională deci, — în cazul că nu stimulează creaţiunea originală autohtonă, nu poate dura de cât sub garanţia culturii muzicale a poporului. Altfel nu!

G. BREAZUL

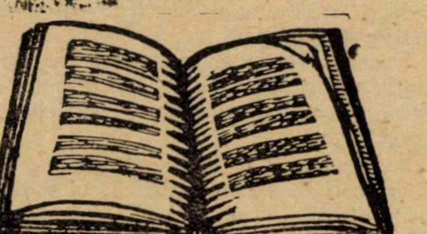

LA TEATRUL „REGINA MARIA“: Păţania abatelui Pellegrin.

Piesa aceasta e scoasă din romanul lui Clement Vautel.

Am citit romanul, după ce am văzut piesa. Şi dacă am apreciat izbânda artiştilor dela teatrul „Regina Maria“ de a fi interpretat bine, cu vervă, cu inteligenţă şi cu acea putere de a determina comentarii serioase din partea publicului, asupra motivelor de perindarea scenelor, mărturisesc că mi-a plăcut cu mult mai mult romanul. Este în roman, o satiră amară, pe care în special ziariştii ştiu s'o desfăşoare asupra faptelor şi oamenilor, cari se pun deacurmezişul îndreptărilor sociale. Mai este în roman o aşa de frumoasă descriere, plină de pitoresc a personagiilor, — pitoresc, pe care piesa nu l-a putut păstra decât pentru abatele Pellegrin, dar l-a încărcat cu un fel de brutalitate.

A izbutit însă piesa să redea mai intensă starea sufletească de dezamăgire, provocată de realizările tâmpe ale îmbogăţitului de război, care crede, că cu bani se poate obţine orice şi cu bani trebuie să cucerească şi onoruri şi demnităţi şi rosturi în viaţa publică.

Am aplaudat izbânda teatrului „Regina Maria“, că prin această piesă, scoasă din munca unui ziarist, a pălmuit în aprobările entuziaste ale spectatorilor, lâncezeala morală dela noi, unde atâţia găgăuţi îmbogăţiţi de război au ajuns şi continuă să parvină, caricaturizând morala şi năzuinţele sociale.

Abatele Pellegrin a fost în război, un viteaz. In contact permanent cu soldaţii şi-a însuşit peste bunătatea lui rurală şi camaraderească, limbajul plastic şi vesel al soldaţilor.

La castelul din parohia abatelui, vine ca stăpân un găgăuţă îmbogăţit de război, Cousinet. D-na Cousinet e o fostă cântăreaţă de café chantant, Lisette.

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI-IONESCU

2. RELIGIE. TEOLOGIE.

Popescu-Mălăeşti (Pr. Ec. I.). — Studii şi comentarii. Proorocii. Noţiuni introductive. Fasc. I. Bucureşti, **(Tip. Cărţilor Bisericeşti),** 1926, 88 p. Lei 30.

Tomescu (Pr. Ion). — Lecţiuni de Catehizare normative asupra istoriei Vechiului Testament. Bucureşti, **(Tip. Române Unite),** 1926, 39 p.

Cristescu (Pr. Dr. Gr.). — Mai aproape de tine, Doamne!... Meditaţiile unui închinător. Sibiu, (Tip. **Arhidiecezană),** 1926, 320 p. Fig. Lei 100.

Chiricescu (Dr. Constantin). — Aşezarea Pascaliei în calendarul îndreptat. Bucureşti, **(Tip. Cărţilor Bisericeşti),** 1926, 19 p.

Hermann (Protopop Theodor). — Monografia istorică a protopopiatului ortodox român Dej. Lupte, treceri şi procese religioase. Cluj, **(Tip. Dr. S. Bornemisa),** 1926, 235 + III p. + errata. Lei 100.

Székely Károly. — A sepsiszentgyörgyi róm. kath. egyáz életéből 1766—1926-ig. Sft. Gheorghe (Ny-om **Jókai),** 1926, 67 p. Lei 30.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Basilescu (Aristide N.). — Principii de economie politică. Partea generală. Bucureşti, Editat de **A. Th. Doicescu** [(Tip. Române Unite“)], 1926, [—XII] + 164 p. Lei 120.

Rothmann (Adolf). — Consideraţiuni asupra valutei. Bucureşti, (Tip. **Socec & Co.),** [1926], 31 p. Lei 40 (şi în nemţeşte 32 p.).

Pentru unitatea mişcării sindicale. Bucureşti, **Uniunile şi sindicatele unitare,** 1926, 95 p. Lei 15.

Garoflid (Const.). —Impozitul pe moşteniri. Critica proectului de lege prezentat corpurilor legiuitoare de d. ministru de finanţe. Bucureşti, (Tip. **Triumful),** 1926, 23 p.

Ghibănescu (Gh.). — O pagină din istoria finanţelor Moldovei. Sămile visteriei Moldovei pe anul 1763. Studiu. Iaşi, (Tip. **Lumina Moldovei),** 1925, 53 p.

Ionescu-Crivăţ (Gh.). — Echitatea impozitelor în Bugetul 1926. Bucureşti, (Tip. **Tiparul Românesc),** 1926, 32 p. Lei 10. (Biblioteca Sfatului negustoresc No. 1).

Plopul (A. B.). Impozitul comercial şi industrial după legea contribuţiunilor directe. Comentariu teoretic şi practic. Ediţia II-a revăzută şi mult adăogită. Constanţa, (Tip. **Albania),** 1926, 195 p. Lei 150.

37 INVĂŢĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Puia (Ieronim). — Dare de seamă asupra învăţământului primar din judeţul Mureş-Turda pe anul 1924/25. Târgu-Mureş, (Tip. **Comunală),** 1926, 80 p.

a) **Manuale pentru învăţământul secundar şi special.**

Birnbaum (E.). — Culegere de probleme de algebră elementară pentru clasa IV-a secundară de băeţi şi fete şi pentru examenul de admitere în cl. V-a. Râmnicu-Sărat, **Invăţătorul Român,** Al. Ariton, 1926, 36 p. Lei 22.

---

*) A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

Cousinet vrea să fie deputat. Şi pentru asta, caută sprijinul parohului, făcând daruri săracilor şi oferindu-se grosolan să repare biserica. Işi mai caută sprijinul, la o rudă nobilă a fostului castelan, la episcopul arondismentului şi la o ceată impură de politiciani proşti de suburbie, precum şi la un gazetar sărman de duh, epavă provincială de desmoştenit.

Lisette fuge în toiul campaniei electorale cu Pierre (ruda nobilă a fostului castelan). Abatele e trimis s'o aducă dela Paris. Peripeţiile bietului preot rustic sunt de toată nostimada. Intră într'un local de noapte. Năvălesc meseriaşele amorului pe el. E luat în batjocură de chelneri, e arestat; dar a găsit pe fugari.

I-a adus înapoi. Cousinet e ales deputat. Pierre ia pe o nepoată a lui Cousinet. Dar bietul abate e pedepsit de episcop fiidcă abatele a intrat în localul rău famat, ca să găsească pe fugari şi fiindcă n'a minţit, ca să ajute electoraliceşte pe Cousinet. Intervine însă cardinalul şi abatele e absolvit de pedeapsă.

Abatele a fost d. Maximilian. In rolul acesta, d. Maximilian a precizat un tip social. Puţin interesează, că în piesă a fost abate. Tipul social visat de tinerimea luptătoare: bun şi sincer, devotat şi dârz, pitoresc şi original, — omul care ştie ce-i suferinţa, e înobilat de amintirea ceasurilor, când râvna izbândirii naţiei prăvălea orice asperitate de individualism. D. Maximilian a fost un abate inteligent şi sincer, convingător şi devotat.

Pierre a fost d. Tony Bulandra, cu aceeaşi eleganţă în atitudine şi cu aceeaşi susţinută dispoziţie de umor discret.

Cousinet a fost d. Ţăranu, potrivit rolului. Lisette a fost d-na Catuşa Elvas, pe care o felicit pentru jovialitatea cu care a jucat.

In rolurile celelalte, d-nii Enescu, Anastasiad (feţe bisericeşti), Hociung, d-nele L. Constantinescu, Renée Annie, au completat cu distincţie o interpretare bună.

LA TEATRUL NAŢIONAL: „Ucenicul vrăjitor“ de d-na Zottoviceanu.

Autorea e o tânără scriitoare. Caută încă forma literară, care să i se potrivească mai din plin. Scrie versuri în care nu i s'a desluşit încă nota personală. Şi-a scris şi această piesă, care s'a bucurat de o bună interpretare în rolurile masculine şi într'unul din cele femenine. Piesa e într'adevăr frumoasă ca literatură. N'are destulă acţiune. E lipsită de acel antren necesar desfăşurării acţiunii. E scrisă însă frumos, prea cu multă căutare poate.

Doi prieteni de şcoală şi de sărăcie: Grigore şi d-rul Mihail. Cel dintâi profesor într'un târg de provincie, s'a însurat şi şi-a încadrat viaţa slugarnic, între liceu şi casă. Acasă n'are niciun pic de personalitate. E un fel de marionetă a ordinelor soacrei. Cel de al doilea a ajuns profesor universitar. E sârguincios, are ambiţie, vrea să muncească şi să-şi împlinească idealurile tinereşti de activitate spornică intelectuală, care să facă drum şi să aducă foloase obşteşti.

S'au întâlnit după 10 ani. Profesorul e o închircire de ratat; medicul universitar e o vibrantă energie neşovăelnică. Mihail stârneşte ambiţia în Grigore de a nu se da înfrânt mediului monoton, redus şi sec provincial. Grigore e convins să plece la Bucureşti, şi să pornească la lucru. Infiorarea tinereţii, care vrea, care se smuceşte de sub coviltirul rutinar al datoriei simplificate, a stăpânit o clipă. Dar apare soţia lui Grigore, şi nenorocitul redevine acelaş bleg înfrânt, căci d-na nu vrea să plece la Bucureşti; d-na nu vrea să se aventureze din liniştea căminului provincial; d-na are un argument decisiv: dacă el pleacă, ea divorţează.

Şi sărmanul ratat a încremenit pe scaun.

Grigore a fost d. Calboreanu, căruia şi de astă dată îi spun toate cuvintele bune, pentru disciplina sa şi pentru hotărîta-i înţelegere a rolurilor.

D-rul Mihail a fost d. Vraca. Tineresc şi entuziast, dar şi cam declamator.

Soacra a fost permanenta soacră, cu vervă şi cu atitudini de meliţă, d-na Sonia Cluceru.

In soţia lui Grigore, a apărut d-na Solomon.

N'aş putea preciza, dacă rolul nu i s'a potrivit, sau dacă d-na Solomon nu s'a silit să-şi adapteze rolul. Sau poate directorul teatrului a silit-o să iasă din neactivitate, încărcând-o cu o interpretare, care i-a fost disgraţioasă.

Despre ceilalţi artişti, Săvulescu Cretoiu şi d-ra Mihăilescu, menţiuni onorabile. Mai multe cuvinte bune pentru părinţii micului Gică (fiindcă în piesă e şi un copil de câtiva ani, care vorbeşte deslegat, cu curaj şi hotărîre).

B. CECROPIDE

CALENDAR LITERAR

24 Mai, 1913: I. Simionescu şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română, vorbind despre **„Evoluţia culturii ştiinţifice în România“.** Răspunsul a fost dat de dr. I. Mrazec.

1914: A murit Pompiliu Eliade.

25 Mai, 1921: G. Bogdan-Duică şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română, vorbind despre **„Titu Liviu Maiorescu“.** Răspunsul a fost dat de Sextil Puşcariu.

26 Mai, 1842: S'a născut pictorul Eugeniu Voinescu.

1868: A murit poetul basarabean Costache Stamati.

1910: N. Iorga a fost ales membru al Academiei Române.

1910: T. V. Ştefanelli a fost ales membru al Academiei Române.

27 Mai, 1854: S'a născut în Iaşi Constantin Meissner.

28 Mai, 1914: Vasile Pârvan şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română vorbind despre „In memoriam **Constantini Erbiceanu“.** Răspunsul a fost dat de N. Iorga.

1919: Ştefan Ciobanu şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română vorbind despre **„Contribuţiuni privitoare la originea şi moartea Mitropolitului Moldovei Dosoftei“.** Răspunsul a fost dat de I. Bianu.

Popovici (Const.). — Technologia materialelor pentru şcolile industriale, de meserii şi şcoli speciale technice. I. Ediţia V-a revizuită şi adaugită. Bucureşti, (Tip. **Curierul Judiciar),** 1926, 144 p. Fig. Lei 36.

4 FILOLOGIE.

Scraba (G. D.). — Vorbirea şi scrierea românească. Studiu introductiv în filozofia limbii. I Gramatică, Ortografie, Punctuaţie. Bucureşti, **Socec & Co.,** 175 p. Lei 140.

Stoia (Nicolae). — Dicţionarul ortografic al limbii române. Orthographisches Wörterbuch der rumänischen Sprache. Timişoara, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 575 p. Lei 225.

7. ARTE. SPORT.

Iorga (N.). — L'ornementation du vieux livre roumain. Paris, **Jouve & Cie,** 1925, 12 p. + planşele VI—XII. Lei 20.

Haret (Mihail). — Turismul şi pregătirea turistică în apărarea naţională. Conferinţă. Bucureşti, **Editura autorului,** 1926, 21 p. Lei 25. (Biblioteca ştiinţifică No. 3).

8 LITERATURĂ.

logică şi Leopardi. Focşani, (Tip. **Cartea Putnei),** 1926, 15 p.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

a) **Poezie.**

Abrian (Clarin). — Clairières. Vers et pensées en français et en roumain. Bucureşti, **Ancora, S. Benvenisti & Co.,** [1926], 97 p. Lei 30.

Gudin (N.). — De-a-lungul vremii. Epigrame politice şi sociale. Bucureşti, (Tip. **Poporul),** 1926, 62 p. Lei 60.

b) **Teatru.**

Caragiale (I. L.), Petre **Liciu** şi Octav **Minar.** — Teatru inedit. Reporterul Caracudi. Făclia de Paşte.— Articolul 214. Bucureşti, **Socec & Co.,** f. d., 137 p. Lei 30.

Poldistern. — Ploae cu soare. Comedie într'un act. Bucureşti, **Socec & Co.,** 1925, 54 p. Lei 15.

c) **Roman. Nuvelă.**

Brăescu (G.). — Un scos din pepeni. Schiţe umoristice. Bucureşti, **Ancora,** S. Benveisti & Co., [1926], 200 p. Lei 50.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Versek. Deva (Ny-om **Hirsch Adolf),** 1926, 87 p.

Somlyó Zoltán. — Mileva egy szüz felszabadulásának története. Timişoara, Az **En Te Ö** Kiadása, 1926, 63 p. Fig.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Rolando (Silvius). — Ne leagă pământul... Roman. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 395 p. Lei 100.

Berczik (Arpad de). — Barba. In româneşte de T. Damian. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 32 p. Lei 4. (Lectura No. 66).

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Dorna (Stroe) George Lungulescu. — Suferinţele milenare pentru apărarea românismului. Revoluţia Românilor din Ardeal şi preamărirea lui Avram Iancu. Bucureşti, (Tip. **Răsăritul),** [1926], 48 p. Fig. Lei 12. (Biblioteca revistei Cultul Eroilor No. 3).

Iorga (N.). — Les conflits balkaniques. Paris, **Felix Alcan,** 1926, p. 168—186. Lei 15.

Amintiri de pastor Russell. Cluj, (Tip.

E C O U R I

REDACȚIONALE

☐ D. **Lucian Blaga** începe cu numărul de față publicarea unei serii de esseuri, sub titlul: **Daimonion.**

Deși ciclice, articolele prezintă interes și fiecare în parte.

☐ Din cauză de forță majoră, (plecarea d-lui **Liviu Rebreanu** la adunarea anuală a P. E. N.-Clubului la Berlin) comisia premiului de proză fiind descompletată rezultatul va mai zăbovi puțin.

SCRIITORII

☐ S'a pus sub tipar — și va apare în curând — volumul: **Cronici fanteziste, neliterare de N. N. Tonitza.**

☐ Scriitorul **Camil Baltazar** va face să apară în cursul acestei luni: „**Biblice**, volumul dedicat anticelor fecioare ebree.

REVISTE

☐ **REVISTA GENERALA A INVAȚAMANTULUI** (XIV, 4, April, 1926):

Majoritatea studiilor se grupează în jurul celor două probleme capitale: Studiul umanităților în licee, și chestiunea bacalaureatului — amândouă aspecte, ale aceleași alarmante chestiuni, a învățământului secundar. D. **C. Stoicescu**, profesor la facultatea de drept din București, vorbind de **lipsurile și neajunsurile Facultății de Drept din București**, subliniază nivelul scăzut al absolvenților de liceu, care urmează dreptul; d. **O. Tafrali** pledează cu exemple și texte din somități străine, pentru **Invățământul limbilor clasice în liceu**, iar d. **Eliodor Constantinescu**, directorul liceului din R. Vâlcea, exemplifică cu experiența sa de membru examinator la trecutul bacalaureat, dezastrele acelui examen. Toate bune. Judicioase observații, impresionante elegii, catastrofale perspective! Nu-i de ajuns. Oricâte arhive documentare nu vor sluji la nimic cât timp nu vom ieși din faza elegiacă. Avem școala pe care o merităm. Pe care o merită actualul corp profesoral. Un corp profesoral rob, o școală de sclavie materială și intelectuală.

In restul sumarului: **M. Mihăileanu:** Tot liceu bifurcat?: **M. A. Constantinescu:** O voce din Franța în chestiunea Inv. Istoriei; etc. La cronică, o schiță pioasă și informată, a d-lui **H. Bachelin** despre regretatul Henry Lolliot.

☐ **GÂNDIREA** (VI, 3. Aprilie 1926): **Adolescență** de Vasile Băncilă; **Paradis în destrămare** de Lucian Blaga; **Ritm imanent** de Vladimir Streinu. Craii de **curtea- veche II** de Mateiu Ioan Caragiale; **Cântecul drumețului** de N. I. Herescu; **Omul care și-a găsit umbra** de Cezar Petrescu.

IDEI, OAMENI & FAPTE

Comori ardelene pierdute de Lucian Blaga; **Problemele schimbului literar** de Tudor Șoimaru; **Literatura maghiară din România** de i. t. o.; **Intre Giovanni Papini și Romain Rolland** de T. Păunescu Ulmu; **Paradoxe și banalități despre iubire** de c. p.; **Pe marginea romanelor lui Proust** de C. Nestor.

CRONICA LITERARA

Ticu Arhip: **Colecționarul de pietre prețioase;** Al. Mateevici **Poezii; Hiene în literatura română** de Tudor Vianu,

CRONICA PLASTICA

Expoziția Henri Catargi, contraste și împotriviri de Oscar Walter Cisek.

CRONICA FILOZOFICA

Intuiția dinamică de Stelian Mateescu.

DRAMA ȘI TEATRUL

Tinerețe fără bătrânețe poveste în 10 tablouri de Ion Pillat și Adrian Maniu... de Marin Sadoveanu

CRONICA MARUNTA

ILUSTRRAȚII

Coperta: de Șirato.

Supliment: Reproduceri din Expoziția celor patru: Șirato, Tonitza, Han și St. Dimitrescu.

Desen în interior: de Demian.

☐ **VIAȚA LITERARA** (I, 13, 15 Mai): In interviul poetului **V. Voiculescu**, se pot ceti aceste îndrăznețe gânduri despre tradiție în literatură. Ele sunt de două ori prețioase:

„Tradiționalistul se naște nu se face, și tare mi-i frică de un lucru: suntem mai mulți tradiționaliști decât nu credem Cine s'a născut și-a crescut la țară, a prins de mic în urechi melodia duioasă a colindelor, a fost la clacă și a ascultat cu ochii atenți basmele noastre, nu poate să fie altfel. Oricât s'ar amăgi, inconștientul e mai puternic ca rațiunea. Scriitorii nu se pot abate dela această regulă comună, dar de aici și până la o școală tradiționalistă ma va: sunt împotriva ciclismului de care vorbeam. N'aș refuza inspirației mele un subiect cu caracter tradiționalist, dar nu înțeleg să abuzez. De aici și până la sistema tradiționalistă este o prăpastie".

Poezii și critică publică d-nii: **I. Valerian, A. Mândru, Al. Lascarov-Moldovanu, Al. Bădăuță**, etc.

PROGRAMUL UNEI ACTIVITAȚI CULTURALE

☐ Reluând, de Duminică, 16 Mai, seria preocupărilor culturale **Rampa, ne dă** prin pana prim redactorului ei, d. **Scarlat Froda**, o foarte interesantă convorbire cu noul secretar general al Artelor, poetul **Nichifor Crainic.**

Este programul unei vaste activități culturale, căreia nu-i lipsește nimic altceva decât acel **nervus rerum gerendarum** al lui Eminescu, ca să devie răscruce de nouă epocă și pagină neuitată în analele noului Stat cultural.

Toate astea și toate problemele inerente sunt îmbrățișate cu o largă înțelegere, de noul secretar general, și soluțiile sale au atracția încercărilor realizabile.

Reporducem rândurile care privesc soluția practică la criza cărții și aceea referitoare la culegerea muzicii populare. Privind criza cărții ca o chestiunt de tiraj, d. Crainic desvoltă problema bibliotecilor comunale, singurele care ar garanta o desfacere suficientă, ca să încurajeze editurile și să ajute și scriitorului:

BIBLIOTECI COMUNALE

„Vorbim mereu de cultură șide democrație dar nu luăm nici o măsură pentru a cultiva democrația și a democratiza cultura. Noua lege ar urmbări tocmai scopul acesta. Și iată cum:

Terenul este financiarmente pregătit. Prin noua lege administrativă fiecare comună e obligată să aibă un fond cultural. Acelaș lucru și cu băncile. Ințelegeți însă ce anomalie este fondul cultural fără bibliotecă. Fiindcă la ce ar putea servi acest fond cultural, dacă nu, în primul rând la înființarea de biblioteci și cumpărarea de cărți. Vă dați seama la ce sumă s'ar putea ridica acest fond cultural, dacă admitem că fiecare comună ar da pentru acest scop numai câte două mii de lei anual. In România sunt opt mii comune, ceia ce ar reveni la 6 milioane anual. Un consiliu permanent al cărții, ales de Minister dintre personalitățile culturale ar da indicațiuni asupra cumpărării cărților. Autorii români ca și cei străini, în traduceri bine făcute vor fi cu acest fel la dispoziția populației rurale. Cartea românească va pătrunde astfel ca factor cultural în straturile adânci ale populației creând și stimulând. Pentru stabilirea regimului cărții voi face apel la toate societățile scriitoresti și de presă pentru elaborarea legii.

S'ar remedia și criza cărții care face azi ca unele edituri importante cum e Cultura Națională — să-și înceteze activitatea, ceia ce constitue desigur o mare pierdere pentru scriitori și viața culturală a țării. Numai prin legea bibilotecilor, editura va lua un nou avânt iar scriitorul își va face o profesie din misiunea lui".

— **In ce privește muzica, aveți vre-un proect deosebit?**

— „Da, și încă unul pe care-l cred interesant. Pornind dela gândul că arta modernă are ca sursă de inspirație folklorul, — și dovada evidentă o aveți în culminarea ei prin personalități strălucite ca Strawinsky și Bela Bartho — m'am gândit la strângerea folklorului muzical românesc. Acest material, care pe zi ce trece amenință să se piardă va servi ca sursă de inspirație pentru opera muzicală românească. E drept că și până acum s'au făcut încercări de a culege acest folklor. Cred însă că s'a realizat falș de oarece notația modernă nu poate decât cu o notație de psaltichie — de oarece are aceiași cromatică.

— Ca mijloc practic pentru culegerea acestor melodii m'am gândit la fonograf. Plăcile culese s'ar păstra într'un muzeu fonogramic, în care vei putea găsi la un moment întregul nostru folklor muzical. Și toată această operă absolut utilă s'ar putea realiza cu maximum de un milion.

Pentru a mă documenta complect în această chestiune, am însărcinat pe tânărul dar savantul Georgescu-Breazul care s'a specializat la Berlin în această chestiune să-mi alcătuiască un memoriu".

CARTI PRIMITE

MIHAIL DRAGOMIRESCU: Știința literaturii, volumul I (Introducere în știința literaturii. — Estetica generală.—Estetica literară), ed. „Institutului de literatură"; 1926; 392 pag.; lei 250.

PANTELIMON DIACONESCU: Dialoguri poporane pentru serbări școlare și sezători; ed. „Cartea Românească"; 1926, lei 25.

DR. V. TEODORU: Primul ajutor medical în accidente, boli, etc.; ed. V-a; edit. „Cartea Românească"; 1926 lei 40.

N. N. MANOLESCU: Imn Soarelui, poezii .1914—1924); Buzău; 1926; lei 50.

DIN STRAINATATE

☐ Incă un paradox al marelui scriitor englez G. K. Chesterton, spus întro conferință la Barcelona:

„Din când în când, se răspândește în Anglia faima câte unui scriitor continental, dar când aceasta are loc, înseamnă că există în scriitorul acela ceva fără nici o valoare. E cazul succeselor obtinute în Anglia de scriitori ca Zola și Anatole France".

ERATA

la Nr. 18 din 2 Mai 1926.

Seri italiene

Poema I. rândul 1 în loc de **înclinată** se va citi **neclintită.**

strofa 2 nândul 2 în loc de **stâng** se va citi **strâng;** rândul 4 în loc de **gline** — **pline.**

deasemeni se va suprima a

strofa 3. rândul 1 în loc de **nostru** — **vostru**; rândul 4 în loc de **revine** — **reînvie.**

Poema II, strofa III rândul 3, în loc de **unește** — **unești.**

LIBERALLE NETTO

Redactor PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

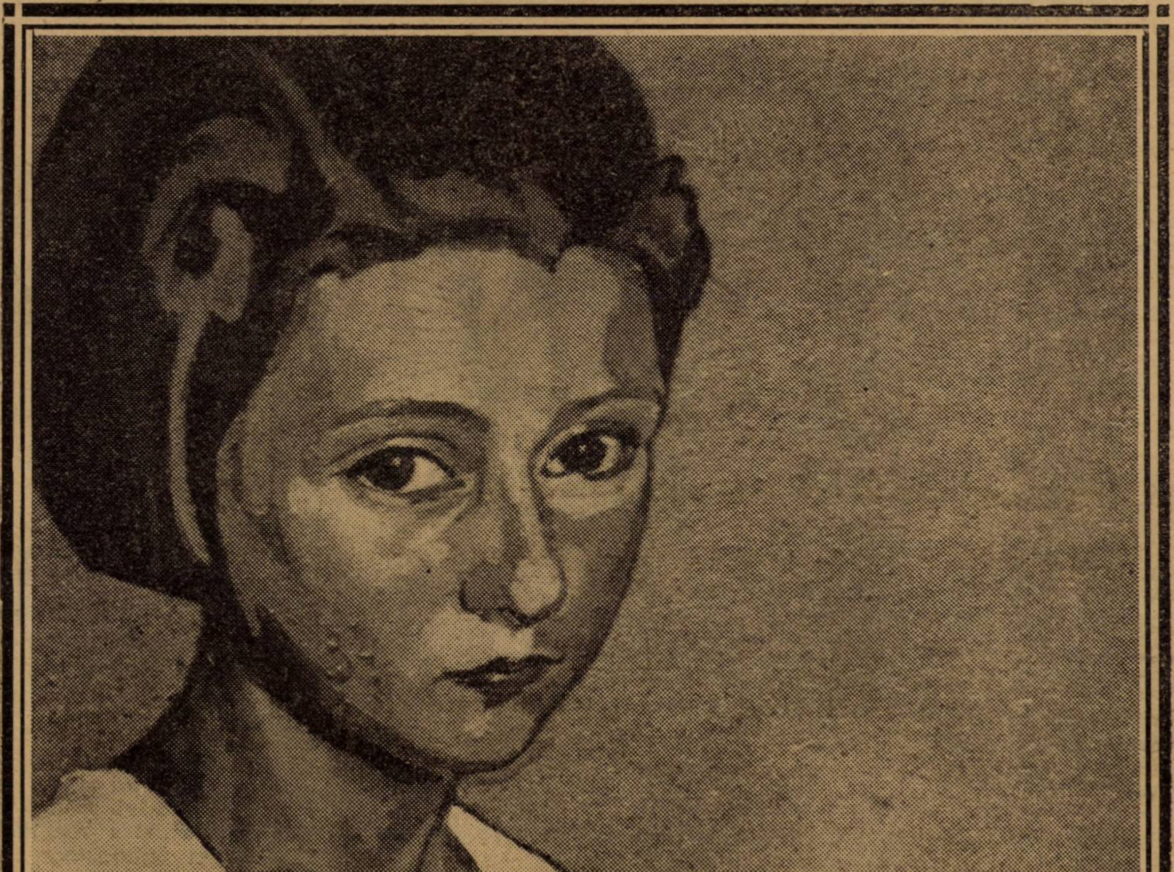

MARIA CIURDEA STEURER: **Fetiţă cu porumbel.** SALONUL OFICIAL

Depozitar
Dumitru Ursulescu
Sibiu

An. XLII. Nr. 22.

Lei 5

Povestea Maicii Domnului

DESPARȚIREA

Luase de pe masă și oalele și blidul,
Maria 'ngrijorată că nu mânca Isus,
Și la lumina serii se zugrăvea pe zidul
Cel alb, în negru, crucea ferestrei din apus.

Incununat sta Fiul de cea din urmă rază
A soarelui și fruntea îi sângera ca'n spini...
Tăcea,.. tăcea și maica Lui, care nu cutează
— Țărancă — să'l întrebe și-i varsă numai vin.

Vin rubiniu cu sânge curat umplu paharul...
Și pită aurită îi scoate din cuptor—
Dar Fiul, trist zâmbindu-i, știindu-le amarul,
Cu mâna le dă'n lături și spune „Mâine'n zori,

Măicuță, să ceri popii asina cea mai slabă —
La Tatăl meu din ceruri mă duc, tu să mă lași".
Și maica — o țărancă — oftând din greu, se'ntreabă
De ce și-a dat copilul cu Domnii la oraș...

RUSALII

Târg de munte risipit printre livezi,
Cu ceardacuri văruite de-unde vezi
Piatra Craiului albastră de departe:
Iată tot Ierusalimul tău din carte...

Și călare pe-o asină cu mers lin,
Isus vine și Apostolii Lui vin
Pe drumeagul care duce spre mușcele,
Pe sub bolta unui schit cu rândunele.

Țărani albi sosiți de ziuă pentru hram,
Rup din sălcii înverzite câte-un ram,
Domnul nostru să-l sfințească. Pe asină,
Pe când El blagoslovește în lumină,

Și stă'n umbră un egumen rău la gând—
O țărancă îi așterne la pământ,
Cu smerenie, marama 'nzepezită,
Sufletul să-i calce Fiul, sub copită.

JALEA

Stă pe prispă Maica sfântă,
Singură la casa ei,
Singură cu grija ei...
Gânduri sure o'nvestmântă,
Trece 'n sbor o rândunică,
Cruce neagră pe sub tei.

— Rândunică, soră mică,
Rătăcită prin grădină,
Unde-i Fiul meu iubit?
— Maică, neagră se ridică,
Subțirică 'n luna plină,
Cruce grea de lemn cioplit.

Și pe cruce, prins în cuie,
Fără grai, fără suflare,
Isus stă cu doi tâlhari....
Maicii sfinte bine nu-i e,
Se'mpietrește chinul mare
Pe obrazul ei de var.

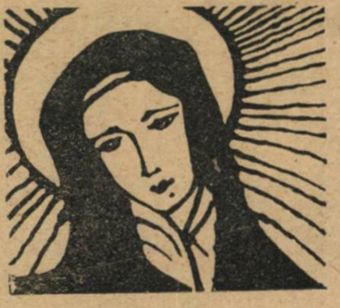

— Rândunică, stai o clipă,
Lasă norii, sus, ca neaua.
Fruntea mea și fruntea Lui,
Mângâe-le din aripă....
Dar se duse rânduneaua
In adâncul cerului.

Maica stă cu jalea'n casă.
Bate biata la mătănii
Sfinților și mari și mici,
Când o frunză i se lasă,
Vie, peste floarea mânii,
Dintr'o tufă de aglici.

— Soră mică, broască verde,
Ce-avui drag, azi mi se pierde,
Lasă-mă necazului,
Du-te iar în iarba verde,
Du-te, soră, de îți vede
De brotacii iazului.

— Biată Maică 'ndurerată,
Tot cu lacrime pe gene,
Fiul tău nu-l mai jeli.
Nouă fii avui odată.
Iiuzureau toți prin poene,
Roată mare când veni,

Roată grea, hodorogită,
Ferecată, forfecată,
Rupse trupul lor pe drum.
Și din nouă, numai unul
Mi-l lăsă — schiopându-l — drumul,
Unul îmi trăește-acum.

Vino, Tomo, Tominoace,
Vin' la mama, să te 'nfașe.
Vin', frumosul meu, încoace.
Și din ierbi, din busuioace,
Iese un broscoi urât —
Dar zărindu-i felul hâd,

Ochilor holbați de broască,
Maica le zâmbi, și iacă
A 'nflorit în râs o cracă
De măr alb cu promoroacă —
Doar la umbra spinului
Plânge floarea inului.

BOCETUL

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Haide, maică, să vorbim
La poartă de țintirim,
Căci de-acum nu mai vorbim.
Tu ești ori e vântu'n spini?
Bate vânt de miază-noapte,
Dragul mamii, zi-mi în șoapte.
Bate vânt de miază-zi,
Zii, măicuță, pân' e zi,
Zii ca'n vremuri zii mereu,
Fiul meu, copilul meu.

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Ce drum negru ți-ai ales,
Nici pe deal și nici pe șes,
Căci vezi, maică, te-au trimes
Fără șea și fără cal,
Pe sub șes și pe sub deal,
Pe șuerul vântului,
In fundul pământului,
Și sub paza Sfântului —
Somnul greu să-l dormi mereu,
Fiul meu, copilul meu.

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Moartea, moartea rea mai este,
Vine hoața iepurește,
Pune mâna jos pe masă
Și ne face larg prin casă,
Pune mâna sus pe grindă
Și ne face larg prin tindă,
Pune mâna și pe scară
Și ne face larg pe-afară. —
Goale sunt poenele,
Impânzite genele,
Sub pământ e somnul greu,
Fiul meu, copilul meu.

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Nici o moarte nu-i amară
Ca moartea de primăvară,
Pe 'nfrunzitul codrului,
Pe cântatul cucului,
Pe ieșitul plugului. —
Când vin berze albe'n țară
Cu senin de primăvară
Și când rândunele sboară...
Scoală-te din somnul greu,
Fiul meu, copilul meu!

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Roagă-te la săpători,
Groapa să ți-o facă 'n flori,
Ușa groapei de mătasă,
Ca să vii și pe acasă,
Căci te duci pe altă lume
Unde-i satul fără nume,
Unde nu cunoști pe nime.
Dragul mamei, să vezi bine
Căci ți-e drumul lung și greu,
Ca și somnul tău de greu,
Fiul meu, copilul meu...

(Urmează) ION PILLAT

Să nu ucizi

— Fragment din romanul „Intunecare" —

de CEZAR PETRESCU

Intr'un loc tranșeia e apropiată de șanțurile nemțești numai cu o sută de metri, atât cât ține un gât de vale. Pe urmă gardurile de sârmă se depărtează pe crestele culmilor, lăsând o spintecătură lărgită la mijloc, unde curge o ață de pârâu. Din locuri apărate se poate vedea de la unii la alții. Muntele din față e cu pădurea pe jumătate tăiată; a fost acolo un parchet; butucii răsturnați, roși și vineți, putrezesc cu gloanțe înfipte în lemn. Alături însă pădurea ascunde șanțurile; brazii se văd în pâcla albastră ca în bruma de pe pielița prunelor.

Ochiul ascuns privește încordat să surprindă o mișcare.

E numai o mare tăcere, cum sânt furnicarele acoperite deasupra, neclintite și mute, unde știi că dedesubt mișună în galerii, fără istov, oștirea de furnici. Plesnește arar un foc de armă: un cap s'a mișcat undeva. Dar tăcerea e după aceea mai nefirească.

Dimineața o baterie regulează tirul. Munții se umplu de hăuitul prăbușirilor în văgăuni. Improșcă undeva un snop de pământ răscolit și așchii de stânci. Norii de fum se risipesc clătinați ușor de vânt, ca o pânză sură. In șanțuri oamenii caută unii la alții, cu priviri neliniștite, cu urechea atentă, gradații trec cu busele strânse. Răspunde altă lovitură de tun. Ghiuleaua a trecut pe deasupra, spintecând aerul ca o bucată de postav sfâșiată. Apoi iarăși tăcerea se cască. Nu e pentru astăzi. Oamenii mocnesc în șanțuri, cu spatele rezemat în pământ și cu genuchii la gură. Numără ceasurile lungi până la mâncare.

— Mă camarade, tu de colo, ia trece-mi și mie capătul să-i trag numai un fum...

Vestea vine de undeva — nu se știe niciodată cine a adus-o întâi — obuzul a lovit doi de la compania a cincea. Aduceau apă... Unuia i-a scos mațele. Mitru a Vadanei cel pe care-l chemau domnii ofițeri să le cânte din frunză. Pe urmă, chiar unul care l-a dus, povestește în vremea mâncării; ține gamela numai cu o mână cealaltă e încă plină de sânge omenesc. Dar nimeni nu se miră, nici nu se mai scârbește; moartea și-a pierdut misterul, pe unul l-a ucis glonțul într'un anume loc. Totuși și acela murise pentru țară.

Locotenentul Radu Comșa privește de un sfert de oră dincolo, cu lăcomie, din punctul cel mai apropiat, printre păinjenișul sârmelor cu ghimpi. Nu se vede nimic decât marginea de pământ a șanțului din față, țărușii și împletiturile sârmei în care au rămas acățate bucăți de postav. Și vine miros de excremente și de putreziciune. Câte odată parcă se aud glasuri. Cineva a râs ori a răstit un ordin; nu se deslușește... Din locul acela, în noaptea de Paști, s'au auzit până târziu cântecele nemților. N'a tras nimeni. A fost un armistițiu tacit. Câțiva de aci au aruncat pâini, dânșii au răspuns cu pachete de țigări. Bocăneț s'a ridicat în picioare pe muchia șanțului și le-a strigat: „Cristos a înviat, nemților!" „Adeverat, Kamerad!" a răspuns de acolo un neamț gros cât un știubei, înălțat-și el pe margine și salutând înainte, la dreapta și la stânga cu casca. Pe urmă au intrat iar în borțile lor și s'au așteptat să se ucidă... Pe neamțul acela gros, l'a recunoscut Bocăneț mai târziu, mort de opt zile și intrat în putrezire, între șanțuri, după niște hărțueli fără urmare.

Radu Comșa privește și nu-și poate desprinde ochii. Așa sânt acum milioane și milioane. Pe mii și mii de chilometri. Așteptându-se. Pândindu-se. Și în alte locuri de luni de zile n'a contenit focul, movilele de carne s'au grămădit pisate de tunuri, și alți oameni proaspeți dintr'o parte și alta, n'au contenit să curgă din isvor nesăcătuit.

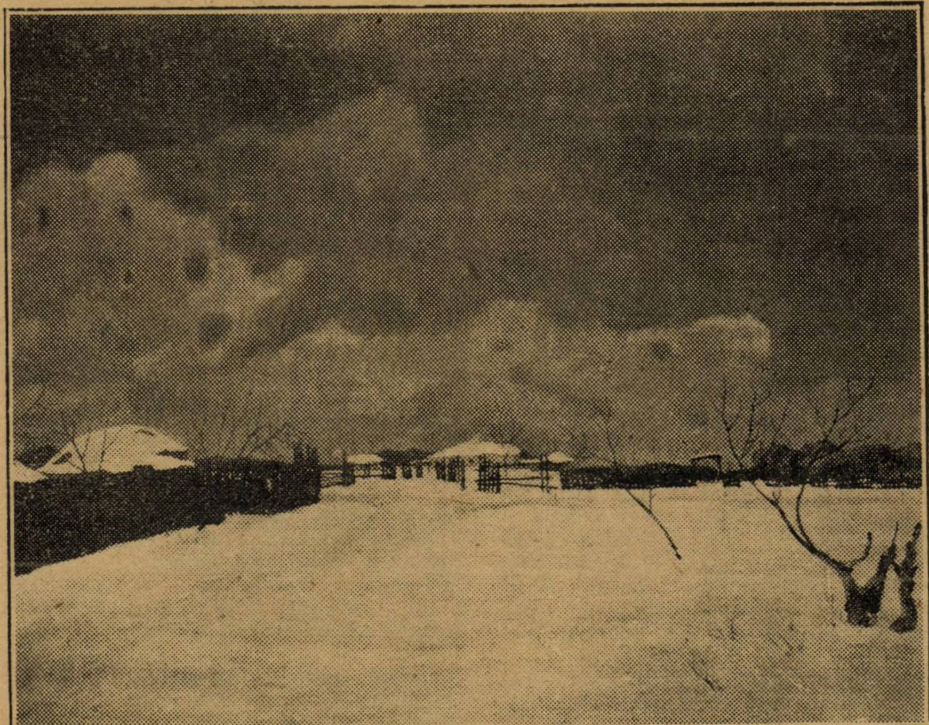

I. STEURER: IARNA

Salonul Oficial

In munte se văd câțiva brazi rupți de la mijloc, spânzură fâșii albe de așchii; câți-va drepți și înalți, despoiați de crengi, par colonade dintr'un templu prăbușit. Ceva s'a mișcat? Parcă dintr'un punct, din țărâna șanțului din față, alți ochi îl privesc, tot așa, țintă. Și dacă într'adevăr e un om, ce gândește acela? Il vede și ce gândește? De ce nu trage?

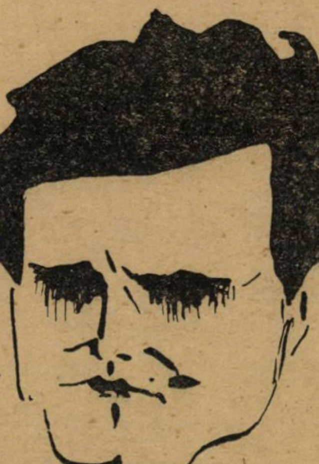

CEZAR PETRESCU

— Degeaba vă uitați, domnu locotenent. Nu mișcă nemții de-acolo să-i picuri cu ceară. Numai noaptea îi auzim cum cară și se schimbă și suduie în limba lor. Este unul care cântă din flaut. Tăcem toți și-l ascultăm. Iar când sfârșește, batem din palme și-i strigăm: „brava, neamțule!" Râd și ei de acolo și răcnesc vorbe de-ale lor, în nemțește. Cine să-i înțeleagă ce spun? Până când într'o zi s'o sfârși și cu flautul lui, și l-om arde c'o moacă la cap, că dacă-i inamic tot inamic rămâne...

— Domnu locotenent, vă chiamă la telefon.

In pâlnia telefonului se aude numai o sfârâitură continuă și pocnituri metalice: sfrrr-sfrrr-pac-pac-sfârrr-sfrrr-pac-pac..

Atâta a înțeles întrerupt, printre bâzâitul firelor atinse: „Mihai Vardaru... un ceas... alo! un ceas... Aci Mihai Vardaru... nu se aude? alo... așteaptă un ceas..."

Radu Comșa a așteptat și într'adevăr peste un ceas elevul plutonier Mihai Vardaru a apărut în bordeiu, cu casca pe ochi.

— Am venit să te văd... Să-ți aflu impresiile, rosti punând casca pe capătul patului. Sectorul nostru e aproape, trei kilometri în linie dreaptă, prin pădure. Am avut o inspecție de la corp, un colonel francez. Am ieșit minunat. Două zile n'a mai urlat furiosul nostru. Aveți un bordeiu foarte bun, văd că există și cineva amator de gazete umoristice, își spuse mirarea, plimbându-și ochii pe perete, unde Omir ordonanța, bătuse în ținte, ca o supremă rafinare artistică, foi ilustrate dintr'o revistă mucheneză aruncată de peste șanțuri.

Mihai Vardaru vorbea repede, se ridica

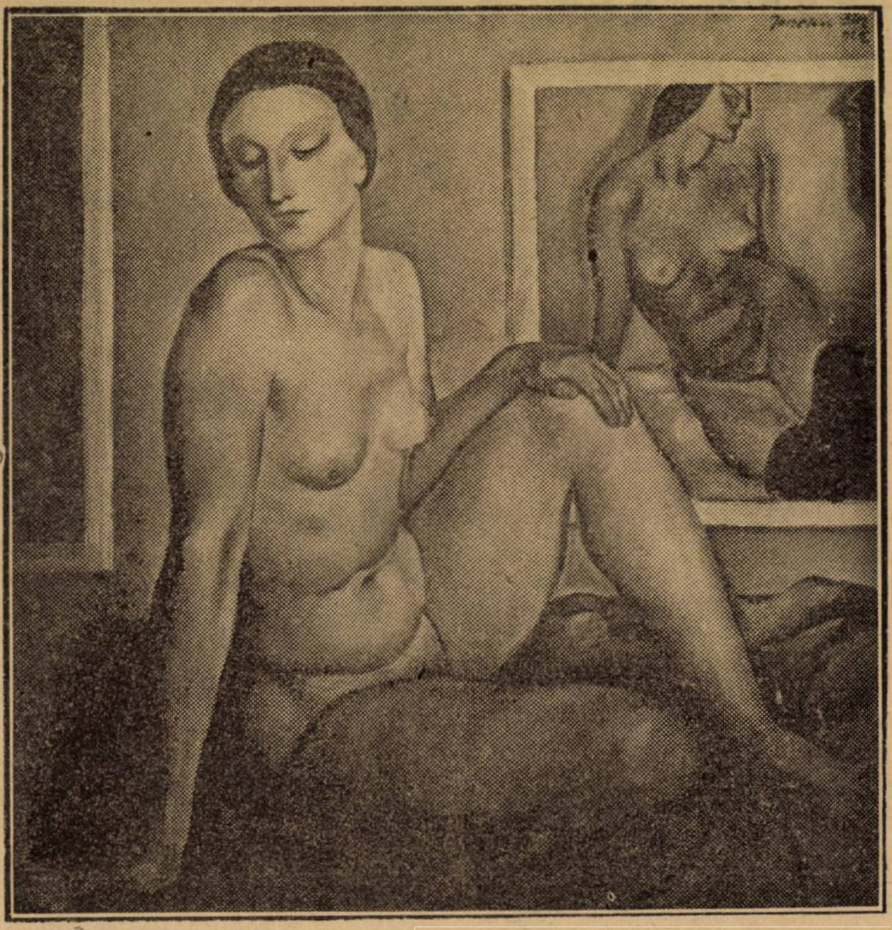

IONESCU SIN : NUD
Salonul Oficial

şi se aşeza iarăşi, întrebând, fără să aştepte răspuns, aproape aşa cum vorbea unchiu-său, Alexandru Vardaru.

Dar sub graba cuvintelor se ghicea uşor un neastâmpăr, ca un gând alungat şi revenind.

— Vrei să mergem puţin? Să ieşim de aci, e prea întuneric. Mi se pare de la un timp că niciodată nu mai este destulă lumină.

Radu Comşa coborî cu Mihai la ruinele de la „casa neamţului" unde ziua era linişte şi soarele lumina poiana până târziu. Pe pajiştea verde, măruntă şi deasă, încinsă de hora brazilor, două urme de-un lemn care a fost târît, păreau dungi lucioase trase cu o unghie uriaşă pe o catifea fină. Felia de perete rămasă în picioare, cu orbitele ferestrelor goale, arăta ca o faţă crispată în aşteptarea celor ce-aveau să vadă încă după cele ce mai văzuse.

Se aşezară pe-o treaptă de piatră, înaintea grădinei cu flori sălbătăcite, între buruieni şi spini. Pisica îşi scosese puii la soare. Unul alb, se juca urmărind delicat cu laba mică, pe pământ, umbra unei albine. O furnică roşie târa deandăratele cadavrul unei insecte de trei ori mai mare ca ea. Mihai Vardaru o împinse cu o crenguţă subţire, dar furnica reveni încăpăţinată să-şi reia prada.

— Totul în natură e numai carnagiu, rosti încet Mihai, aruncând creanga şi prinzându-şi bărbia în pumn. Te apleci să priveşti cu o lupă deasupra unei palme de pământ, acolo unde ţi s'a spus că e calmul măreţ al naturei, şi vezi numai distrugere. O insectă o pândeşte pe alta, o larvă atacă pe alta, tot e numai un continuu asasinat. Lumea e un cimitir nesăţios.

Se ridică în picioare, ştergându-şi fruntea albă şi înaltă cu batista, rosti pri-

Indreptă îndată ochii în ochii lui Radu Comşa, lacom să-i citească o tresărire,

Radu bănui ceva din gândul lui Mihai Vardaru şi spuse, ridicând din umeri, cu un gest care voia să arate că el nu găseşte nimic de mirare:

-- Dragă Mihai, acesta e războiul!

Şi mai târziu:

— Probabil ai să fii propus pentru decoraţie.

— „Acesta e războiul !..."

Mihai făcu doi paşi, se întoarse şi aşezându-se alături de Comşa, vorbi dintr'o suflare, fără să mai ridice ochii la el.

— Am omorît un om. Nu-l cunoşteam, nu-mi făcuse nici un rău, nici n'avea de ce să-mi dorească un rău. Purta numai altă uniformă. Era ca şi mine tânăr, purta ca şi mine uniformă de plutonier. Poate venise exact cu aceleaşi gânduri ca şi mine. Şi eu am întins revolverul şi-am tras. In două minute omul acela tânăr cum sunt eu aci, n'a mai fost decât un stârv. Un ochiu îi ieşise din orbită, fiindcă am tras un glonţ în cap. Părea că priveşte însângerat şi cu spaimă la mine.. L-am îngropat. Se chema Kadar Istvan, din scrisorile din buzunarul lui, am văzut că era student la litere, pregătea o teză despre Petöfi, se gândia cu îngrijorare la sărăcia lui care n'are să-i îngăduie să-şi ia un doctorat la Iena, când va fi pace... Acestea le scria către o soră a lui şi n'apucase să trimită scrisoarea. Şi mai era şi altă scrisoare, de la sora lui, cine ştie ce fată nevoiaşă, care-i trimitea un pachet cu lucruri femeeşti; nişte batiste, lenjuri, o cutie de erzatz de cafea, zahăr, pachete de şocolată. Il întreba dacă poartă destulă grijă să nu răcească, adăoga alte amănunte familiare, un unchiu care a fost pe la ei, ce fac bătrânii, o verişoară care întreabă de el şi îl aşteaptă... Mi le-a tradus toate un camarad ardelean. Era o viaţă acolo care se mai poate plăti, nici repara... nimic, un stârv... Şi m'am ascuns după aceia şi am plâns. Ofiţerii m'au felicitat şi Maiorul... M'a chemat Colonelul la telefon. Toţi se bucurau că am ucis un om. Acum îţi pot spune fiindcă nu-mi mai e ruşine: după ce s'au sfârşit toate m'am ascuns şi am plâns. Pentru el şi pentru mine. Acum am înţeles ce este războiul.

Radu Comşa îi prinse mijlocul şi îl strânse lângă pieptul lui ca pe-un copil, fiindcă într'adevăr acum, buza de jos a lui Mihai tremura ca buza unui copil care-şi biruise un scâncet.

— Dragă Mihai, dacă nu trăgeai tu trăgea el. Nu ştiu cum au fost împrejurările, nu mi le închipui, dar aceasta e cert: dacă l-ai împuşcat tu, înseamnă că altfel nu se putea. Te omora el.

— Tocmai aceasta e mai îngrozitor, rosti Mihai. Tocmai aceasta e... Ne-am întâlnit în patrulă. La noi este într'un loc distanţă de doi chilometri între tranşee, nişte viroage. Acolo ne-am întâlnit în mijlocul nopţii, parcă ne-am fi căutat. Eu singur am cerut să fiu trimis. Altfel mergea un sergent cu trei oameni. Poate şi el a cerut ca şi mine. Numai ca să-şi dovedească lui singur, că nu tremură. Veneau spre noi şi i-am aşteptat. Când le-am ieşit înainte, soldaţii lui au ridicat mâinele să se predea. Dar el le-a strigat în ungureşte o comandă, şi a întins mâna să tragă. Era cât mine de înalt, se profila perfect între doi copaci. Din două capete de lume am venit amândoi ca să ne căutăm acolo. Am tras două gloanţe unul după altul, a tras şi el unul, mi-a şuierat pe la ureche. Când s'a prăvălit cu mâinele întinse, am simţit o mare bucurie, tot sângele din trup mi se ridicase în cap şi în inimă. Inţelegi grozăvia? Am simţit o mare bucurie fiindcă ucisesem un om, eu care nu puteam strivi o furnică. Două gloanţe, unul în cap, unul în plămân...

— Vezi Mihai, singur recunoşti că nu se putea altfel. Ţi-a trecut glonţul pe la ureche, puteai să cazi tu în locul lui, stărui Comşa, dar fără convingere. Nu spuneai tu că în răsboi nu există ucidere?

Răsărit

I

Din podghealuri, în podghealuri,
Numai, dor şi numai, valuri,
Numai, punţi de idealuri ;
Numai vis, numai mărgeanuri,
Până'n larg de oceanuri,
Lunecând peste noianuri.

II

Dintr'a bolţei cingătoare,
Zorile izbucnitoare,
Azvârl crengi zglobii de soare,
Cu muşcate de vâlvoare ;
Zâmbete fluturătoare,
Peste clocot de vultoare.

III

Mama Tetis, dulce mie,
Prinsă'n văl de cununie
Sprinţen boiul şi-l mlădie,
Spumegând trandafirie,
Şi desface dintr'o iie,
Rotunjimi de veşnicie.

Fruntea'n cerc de asfodele,
Părul, caer smuls din stele,
Scârlionţări de vălurele ;
Gura, cuib de drăgănele,
Sânul, leagăn de vintrele,
Şi de doruri ca acele !

— Spuneam... spuneam! Ce spuneam erau lucruri înainte de aceasta. N'aveam de unde să susțin. Nimeni nu poate să știe de departe. Toți raționează, discută, expun teorii, exaltă. E ușor să vezi când ești departe, că numai tu deții adevărul. Acum am înțeles că răsboiul e o singură realitate: toți care-au ucis, n'au să uite aceasta niciodată. Poate de aci numai mai e cu putință să vie o scăpare, aci stă singurul bun al grozăviei acesteia pe care o săvârșim cu toții. Când fiecare va avea mortul lui și amintirea aceasta va fi prezentă în fiecare act al vieții, au să se răstoarne toate minciunile, înțelegi, toate. Când am să mă întâlnesc peste un an, doi, zece, cu un imbecil care să-mi debiteze palavre vechi de când lumea, am să-l întreb numai atât: Dumneata ai ucis un om? Dacă nu, te rog să nu-mi vorbești. Ești un impostor. Dumneata nu poți înțelege. Dar ce să ți le spun acestea? Nu mai interesează acum pe nimeni. Poate altădată. Acum vreau numai să te rog ceva.

— Spune Mihai, îl îndemnă cu blândețe Radu Comșa.

— Iată ce vreau să te rog, șovăi Mihai. De atunci am o presimțire. Nu e așa că-ți vine să râzi? Dacă se întâmplă ceva, uite, sunt aci două scrisori. Una pentru toți, pentru tanti Laura, unchiul Pol, unchiul Alexandru, Lumiruța, pentru Cora și Ralu. Cum vezi, un testament general. Poate o să râdem toți mai târziu când am să te rog să nu spui la nimeni. Și mai este încă o scrisoare... Ai să mă ierți că nu-ți spun acum pentru cine. Dacă va fi să afli, ai să afli atunci. In plicul alb se află alt plic cu adresa. Dacă se întâmplă ceva, rupi plicul alb și scrisoarea dinlăuntru te rog să o faci să ajungă la adresă. Nu te superi, nici că te rog atâtea, nici că sunt atât de misterios. Aci nu mai am pe nimeni.

Radu Comșa strânse scrisoarea cu adresa ascunsă, gândindu-se la Măgduța Dobreanu, fetița cu genele frizate și gura cât un o caligrafic.

Mihai dădu capul pe spate și respiră ca un om care-a urcat în fugă peretele unei prăpăstii. Sub ochi avea două dungi vinete, pe care nimeni nu i le mai văzuse până acum. Obrazul tânăr și copil, era supt, nările palide. Incercă să surâdă, dar zâmbetul fu ca al unui copil după ce-a plâns.

Se smunci de jos și strânse brusc mâna lui Radu Comșa. Făcu un gest neisprăvit de îmbrățișare. Porni repede deacurmezișul poenii, pe urmă printre trunchiurile drepte.

— Mihai! Mihai!

Radu Comșa se ridică să alerge după el, întrebându-se: „Unde pleacă așa? Unde aleargă copilul acesta?“

— Mihai...

Dar Mihai Vardaru era acum departe, din când în când numai tunica verde apărea și dispărea sub crengile joase.

Pisica adăpostită în ruini își târa puii mici, în gură, la adăpostul lor ascuns, findcă lumina apusului se retrăgea oblică peste munți.

Albine se scufundau amețite în cupa florilor cu picioarele pline de polen. Și ele, în locul stupilor sfărmați, își duraseră undeva, în vre'o scorbură, o gospodărie de miserie. Fiindcă oamenii se ucid, nu înseamnă că viața nu trebuie să se lege mai departe.

GEORGE HERING

George Hering a călătorit prin Ungaria și Transilvania luând o mulțime de schițe pe cari le scoate într'un album la Londra în anul 1838.

Desemnurile lui sunt foarte importante pentru că ne arată costume dispărute dela începutul secolului XIX.

Albumul are următorul titlu : Sketsches on the Danube, în Hungary and Transylvania. Published by Thomas Ms. Leon, and Mr. G. Hering, London 1838.

Album în folio, dedicat contelui István Széchenyi. Se găsește în colecția Academiei Române. George Hering a călătorit prin Ungaria în vara anului 1838 și în luna August albumul era gata. A fost la Presburg, Oedenburg, Wissegrad, Pesta, Schemnitz, pe pusta Ungariei, Trentcin, munții Tatra, castelul Arva, Tocai, Belgrad. A trecut Dunărea pe la cazane, a fost la Orșova, Mehadia, pe valea Hațegului, luând schițe de țărani Români, a vizitat templul roman din Densuș și castelul lui Ioan Corvin de Huniade.

Albumul are 26 de planșe cu vederi din aceste părți, litografiate de I. B. Pyne, Smith și Fairland. O foaie anterioară are câteva însemnări în limba engleză asupra tuturor litografiilor.

Cele privitoare țării noastre sunt următoarele :

Pl. 8. **Walachian peasant.** Bust în față, îmbrăcat cu o cămașă lungă, peste piept o manta făcută sul, pe cap căciulă înaltă pe sub care, părul îi cade în șuvițe pe umăr.

Pl. 15. **Wallachian peasant of Orsowa.** Bust în față, îmbrăcată cu iie care se încheie la piept, peste ea are un pieptar cu blană pe margini, la gât salbă și pe cap o învelitoare rotundă cu un testemel care îi cade pe spate și de sub învelitoare îi iese părul care este buclat deasupra urechilor.

Pl. 19 dă un țăran ungur și o țărancă și un țăran român. Românul este încins cu șerpar, pe cap are pălărie mare și în picioare opinci. Femeia are un cojoc înflorit și pe cap un testemel.

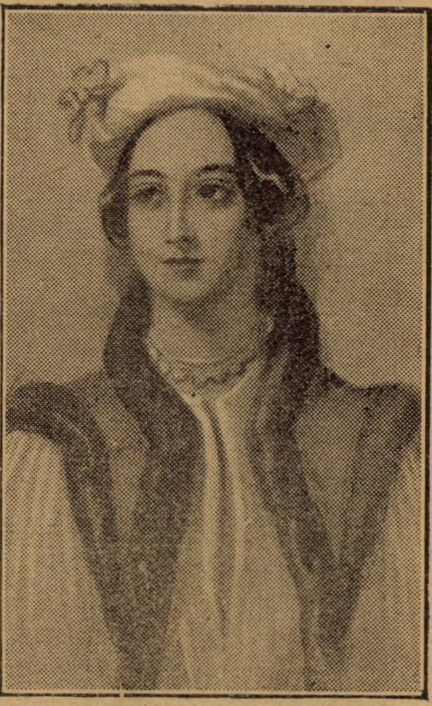

George Hering: ȚARANCA DIN ORȘOVA

Colecția de stampe a Academiei Române, planșa XXIV.

Planșa 21 reprezintă Dunărea la cazane, o frumoasă priveliște cu stânci și la planșa 22 dă vederea Orșovei cu întăriturile ei. Despre Orșova autorul dă numai câteva însemnări, spune că Orșova este la marginea Turciei la granița Valachiei pe o ușoară ridicătură în fața munților sălbateci ai Serbiei. Interiorul fortăreței a fost dus complect de Turci în Asia Mică și ea

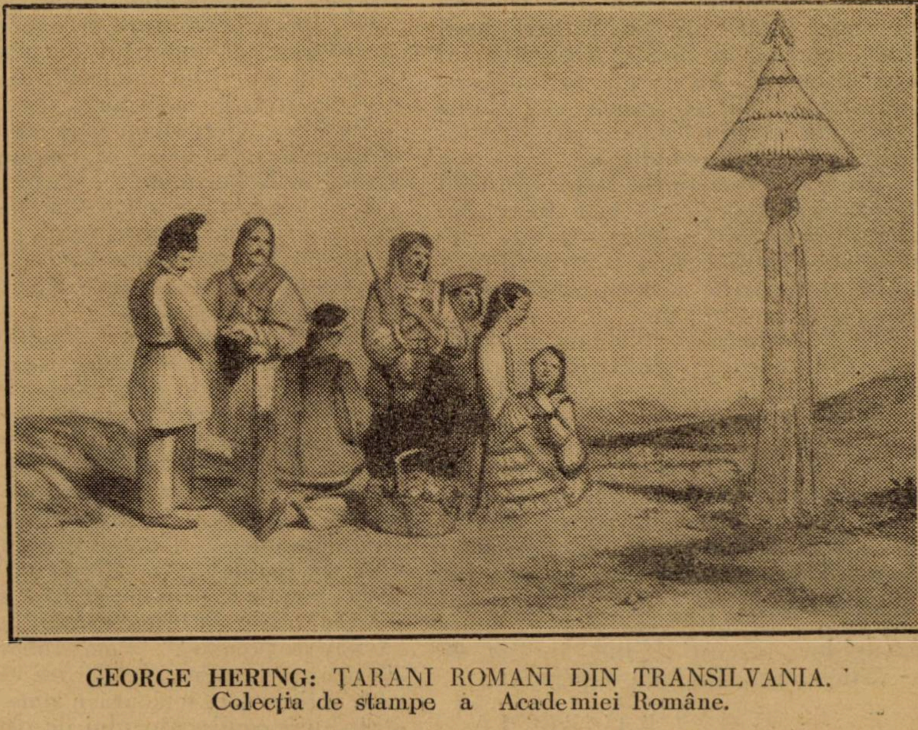

GEORGE HERING: ȚARANI ROMANI DIN TRANSILVANIA.

Colecția de stampe a Academiei Române.

este însemnată că pe aici a trecut în anul 1399 cruciații contra necredincioșilor la Adrianopol. Planșa 23 ne dă vederea băilor Herculane dela Mehadia cu frumoasa vedere a munților. Despre acest loc atât spune că, celebrele băi dela Mehadia, au fost recunoscute de Romani și respectate de Turci, ele sunt importante din punct de vedere climateric și medical. Planșa 24 reprezintă țărani Români din Banat (bărbați, femei, fete) îngenunchind în fața unei troițe. Despre ei spune că locuesc în sud-estul Ungariei și în cea mai mare parte a Transilvaniei își păstrează costumul dac și sunt simpatici la față.

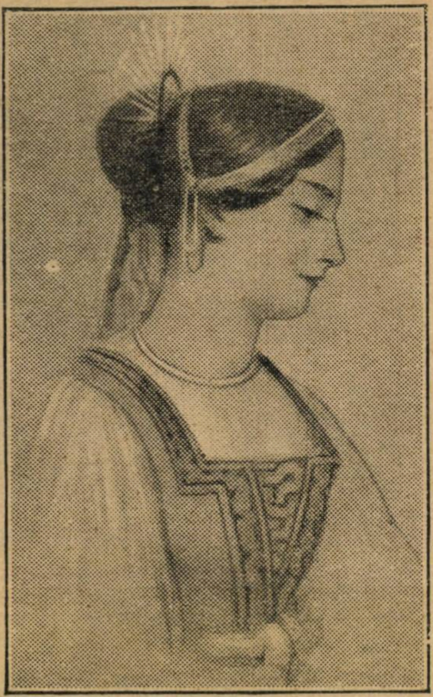

George Hering : ȚARANCA DIN ORȘOVA
Colecția de stampe a Academiei Române, planșa XXIV.

Pl. 25. **Templul roman din Densuș.** Se vede interiorul, la intrare sunt două femei și un bărbat. Despre satul Densuș spune că este un sat românesc neînsemnat la marginea văii Hațeg și are un templu Roman care este folosit la biserica ortodoxă.

Afară de inscripțiile latine și stilul bisericii dovedește că este făcut din timpul Romanilor. In apropriere este Grădiștea care a fost centrul Romanilor și astăzi a rămas numai niște resturi de amfiteatru.

Pl. 26. **Vederea exterioară a castelului Huniade** cu podul care este peste apă și face legătura cu castelul. Insemnarea spune că acest castel a fost zidit de Ioan Corvin de Huniade, tatăl lui Matei Corvin și pe captelul unei coloane este scris : „Hoc opus fecit fieri, Magnificus Iohannes Huniades Regni Hungariae Gubernator, Anno Domini 1452". Pe vremea lui Vladislav care era rege slab, Huniade era guvernatorul Ungariei și s'a opus ravagiilor turcești ; fiind invitat să se astâmpere, Huniade a refuzat.

I. C. BACILA

DAIMONION

de LUCIAN BLAGA

II

OAMENI DEMONICI

Se povestește că în ajunul uneia din faimoasele bătălii napoleoniene filozoful Hegel îndrăzni să părăsească cetatea împresurată de oastea franceză și eși să vadă „spiritul lumii călare pe calul alb". Acest „spirit al lumii călare pe calul alb" era Napoleon. Intâmplarea aceasta, pe care aproape nici un manual de istoria filozofiei n'o uită, e foarte impresionantă pentru cei ce știu că Hegel scornise un grandios sistem de filozofie a istoriei, în lumina căruia faptele lui Napoleon dobândeau o amploare metafizică și o monumentalitate până la care închipuirea înspăimântată a muritorilor obișnuiți cu greu se poate înălța. Mai puțin simbolică decât întâlnirea aceasta la distanță „filozofică" a lui Hegel cu Napoleon, dar în acelaș timp mai mișcătoare prin omenescul, ce-l ascunde, e întâlnirea lui Napoleon cu Goethe. Deopotrivă impresionați unul de celălalt, cei mai mari oameni ai timpului, au ajuns să se vadă odată față în față. Intâlnirea lor are ceva din inevitabilul evenimentelor legendare. Goethe s'a îngrijit, nu se știe nici astăzi din ce pricină, să nu destăinuiască totul asupra audienței sale la „spiritul lumii". Poate dintr'o banală și convențională discreție. Poate dintr'un sentiment mai profund greu de lămurit. In orice caz cuvintele ce le-ar fi rostit Napoleon despre Goethe : „voilà un homme !" deși cam anecdotice în aparență n'au fost serios desmințite de nimeni, iar Goethe nu și-a mai revizuit admirația imnică față de marele corsican până la sfârșitul vieții.

Intr'o convorbire cu Eckermann — Goethe împins să-și spună părerile asupra **„demonicului"**, aruncă secretarului său o fărâmitură de agnosticism mitologic : „Demonicul e ceeace nu se poate istovi cu intelectul și cu rațiunea. In firea mea nu e, dar îi sunt supus". — „Napoleon pare să fi fost o natură demonică" îi răspunde întrebător Eckermann". — „In gradul cel mai mare", replică Goethe, „așa că în privința aceasta altul cu greu poate să fie asemănat cu el... Astfel de ființe demonice erau socotite de Greci printre semizei".

Pentru a înlătura dinainte orice confuzie asupra sensului, încunjurat de-un întreg halo de subînțelesuri, în care Goethe întrebuințează cuvântul „demonic", mai rupem din aceeaș convorbire câteva observațiuni lămuritoare. Eckermann, nedumerit, întreabă : „Nu are și Mefistofel trăsături demonice ?" Goethe îi răspunde : „Nu. Mefistofel e o ființă cu mult prea negativă, demonicul însă se manifestă într'o putere de faptă cu desăvârșire pozitivă". Vom vedea însă că pentru Goethe „faptă" nu era numai acțiunea exterioară a omului de stat sau a conducătorului de oștiri, ci orice — creație. De aceea Goethe presupune în orice creație, indiferent din ce domeniu, manifestarea unei puteri irezistibile ca impuls și înrâurire, analoagă aceleia ce lucrează în oamenii așa numiți de „faptă". „Productivitatea de calitatea cea mai înaltă — orice aperçu, orice invenție, orice idee mare care aduce roade și are urmări — nu stă în puterea nimănui și e mai presus de orice putere terestră. Omul trebuie să privească asemenea fenomene drept daruri neașteptate de sus, drept copii curați ai lui D-zeu, pe cari să-i primească cu mulțumire bucuroasă și să-i cinstească. Productivitatea e înrudită cu Demonicul care atotputernic face cu omul tot ce-i convine, și căruia omul i se dă inconștient crezând că lucrează din proprie inițiativă". (Eckermann, Gespräche mit Goethe, III 166. Recl.). Orice creație veritabilă devine pentru Goethe o faptă, și orice faptă — o creație. Când sunt de dimensiuni copleșitoare isvorul lor e „demonicul" — sau ceva asemănător : îi poți da o sută de nume — și nu-l ajungi cu nici unul.

◆

Demonicul nu-și alege tărâmul. Demonicul se manifestă în artă, în filozofie, în știință, în conducerea statelor... Napoleon a fost unul dintre acești demonici. Inșirând exemplare rare pentru aceeaș specie, Goethe nu uită să amintească pe Mozart, pe Rafael, pe Shakespeare, și mai ales pe Byron. Pentru poetul acesta, contimporan cu el dar mult mai tânăr, Goethe a avut un cult aproape părintesc. Simpatia de neînvins ce-o simțea Goethe față de poetul englez e între multele probleme psihologice pe care viața complicată a olimpicului le-a lăsat spre deslegare criticilor, una

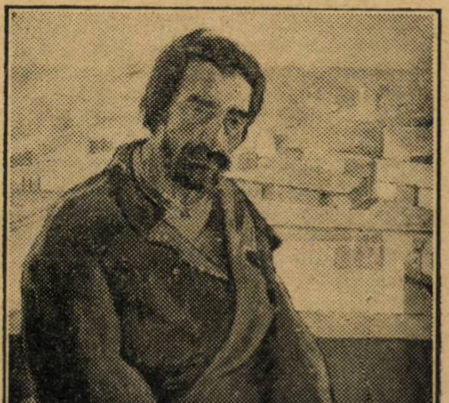

PAPATRIANDAFIL: ȚIGAN
Salonul Oficial

Dedicaţie

Toamna, ce leagănă 'n vânt
Frunze, te 'ntâmpină-acum...
Tu gânditoare pe drum,
Tainic aluneci visând.

Mândră cu paşi legănaţi,
Peste cărări te strecori.
Scutură frunza uşor
Plopii 'n lumină scăldaţi.

Tu în ochi oglindeşti
Toamnă şi vânt, amintiri,
Ele vor fi poveşti
A simplei noastre iubiri.

M. NANU

din cele mai interesante. In Byron se găsesc influenţe goetheane chiar mărturisite, dar deosebirea de temperament şi de structură lăuntrică între cei doi e aşa de mare că simpatia lor nu se poate explica nici prin influinţe, nici prin afinitate sufletească. Atracţia aceasta se lămureşte mai curând prin faptul că Goethe a văzut întrupându-se în Byron mai presus de orice convenţie şi lege : **demonicul,** cu acel fluid magnetic care străbate ca linii de forţă vrăjitorească spaţiul înconjurător. In Byron demonicul, geniul ocult, capricios, fatal al creaţiei, al aventurei şi al faptei isbucneşte nealterat de zăgazuri, elementar. Rar se întâmplă ca un om în viaţă fiind să fie încunjurat de atâta iubire, ură şi legendă. Demonismului fascinant ce trece prin opera şi viaţa lui nu i-a putut rezista nici Goethe. Şi vraja sălăşluită în sufletul lui Goethe s'a precipitat mitic. Viaţa scurtă, plină de tensiuni dramatice, a lui Byron devine mit. Byron devine Euphorion, fiul anticei Elene şi al lui Faust : un personaj simbolic care în grabnica sa trecere prin cea mai minunată operă poetică a timpurilor moderne, cântă, saltă şi se prăbuşeşte din tragic răsfăţ :

Nun lasst mich hüpfen,
Nun lasst mich springen !
Zu allen Lüften
Hinauf zu dringen
Ist mir Begiende.
Sie fafst mich schon...

(Faust, II. Act. 3).

■

Ciudate se vor părea desigur cuvintele lui Goethe citate mai sus... „Demonicul... în firea mea nu e, dar îi sunt supus". Ele nu pot să aibă decât un singur sens. Demonicul se manifestă în el cu tărie, dar Goethe simte singur că spiritul său e prea complex decât să poată fi determinat numai prin acest unic atribut. Afară de aceea Goethe, dintr'un îndemn foarte cultivat de a se controla, s'a silit totdeauna să-şi zăgăzuiască elementul demonic care-i ameninţa măsura şi echilibrul. In Byron el admira demonicul în stare nativă ca să zicem aşa. Il admira dar nu-l accepta.

LUCIAN BLAGA

ALFREDO PANZINI

Rândunicile

Stăpâna, văzând de-jur-împrejurul casei „secera şi ciocanul", s'a apucat de frecat. Dăi de zor! Da' de unde! Erau făcute cu catran şi nu se duceau. Dar când a văzut şi copacii tăiaţi, a început să ţipe: — Neruşinaţii! neruşinaţii! Au tăiat până şi copacii răsădiţi de bietul om! Dacă-i aşa, vând tot, Mingòn, nu mai dau pe-aici!

— Apoi de vrei să vinzi, cucoană — spunea tata, — mai bine să te hotărăşti, că aşa tot ăi mai lua ceva.

— Ce vrei să spui cu asta, Mingòn?

— Vreau să spun că au venit nişte străini din acele părţi în care acu fac rivoluţie; — s'au uitat încoace şi'n colo, iar unu' zicea: — „He, ce locuri frumoase, ce mult îmi plac! aici vreau să'mi cumpăr o casă pentru vară". Ălălalt spunea: „Aşteaptă drăguţule! la anu ce vine n'ai să mai ai nevoie să cumperi. Oricare dintre noi va putea lua ce casă i-o plăcea mai mult". Aşa că dacă dumneata cucoană, te hotărăşti să vinzi pe dată, tot o să pui mâna pe ceva gologani. Da' mâine, hm! Nu prea ştiu!

■

Pe urmă a venit greva ţăranilor. Noaptea se auzea pe câmp, **pum, pum!** Erau împuşcăturile!

Stăpâna era singură şi-i era frică.

Unii spuneau că ţăranii nu trebuiau să se unească cu salahorii de rând, şi alţii spuneau, din potrivă, că ţăranii trebuiau să ţină cu stăpânii, în contra salahorilor.

— D-ta ce spui, Mingòn? — îl întrebau oameni pe tata.

Tata spunea: — Băgaţi de seamă, băieţi! Acu' le arătăm noi stăpânilor, da' pe urmă, să nu ne arăte salahorii nouă!

Mama îi spunea tatii: — Se vede bine că de-acu' ai îmbătrânit de-al binelea! Ce e luat, e bun luat! Pe urmă o să vedem noi!

In zilele noastre, cu bicicletele, cu motocicletele, revoluţia o faci bătând din palme; vin din oraş toţi acei semi-domnişori care vorbesc ca advocaţii, şi dau poruncă. Aşa dar, a venit ordinul la casele stăpânilor; atunci tata a trebuit să ia vaca şi a dus'o stăpânii sale.

— Ii place ori ba — spunea mama — acu trebuie să caute singură de vacă, dacă vrea lapte.

— Da bine, Mingòn! — întreabă dânsa înjosită —, tu îţi arăţi colţii faţă de mine?

— **Eu** nu'mi arăt colţii —răspundea tata, — da de, chibzueşte şi d-ta! Dacă nu ţi-i arăt eu, mi-i arată ei mie.

— Cari „ei"?

Pe mine mă întrebi? Ăia care ţin deacu legea'n mână. Ştii dumneata, cucoană dragă, ce'nseamnă să fii „boicotat"? Nu mănânci, nu bei, nu mai dormi. Te duci la prăvălie? Na! pentru tine s'a isprăvit tot ce vrei să cumperi! Ai o căpiţă de paie? Noaptea îţi pun foc la ea. Duci pâinea la cuptor? Pentru tine brutaru nu mai are foc. Mergi pe drum? Şi plodurile, haimanalele, te flueră 'n urmă; vai de pielea ta dacă'i atingi! „Nu uitaţi — au spus — că vitele trebue să moară de foame şi de sete". Să auzi în grajdiurile mari, ce mai răcnete! Parc'ar fi nişte bieţi creştini. Da' acu' legea aşa-i.

— Care va să zică mă vinzi!

— Ba **eu** nu te vând de loc; că vremurile s'au schimbat, şi cu ele m'am schimbat şi **eu**. Dumneata nu spuneai: „Trei luni şi pe urmă războiul se isprăveşte şi-o să fim cu toţii fericiţi!" Pe câtă vreme, trei luni au fost de-atunci?

— Dar ţie ţi se pare cu cale ce faci?

— Văd şi eu că-i o vrăjmăşie şi vrăjmăşia nu-i bună niciodată.

Da' dac'aşa-i mersu' lumii acuma?!

— Stăpâna sunt eu.

— Aşa spui d-ta, da' ţăranii spun: „Stăpâni suntem noi!" Nu eşti numai d-ta cucoană, în starea asta, ehe! Domnu Carol, îl ştii, un stăpân atât de bun, se duce la răzăşu' lui — sânt mai bine de o sută de ani de când îi stă pe moşie, din moşi

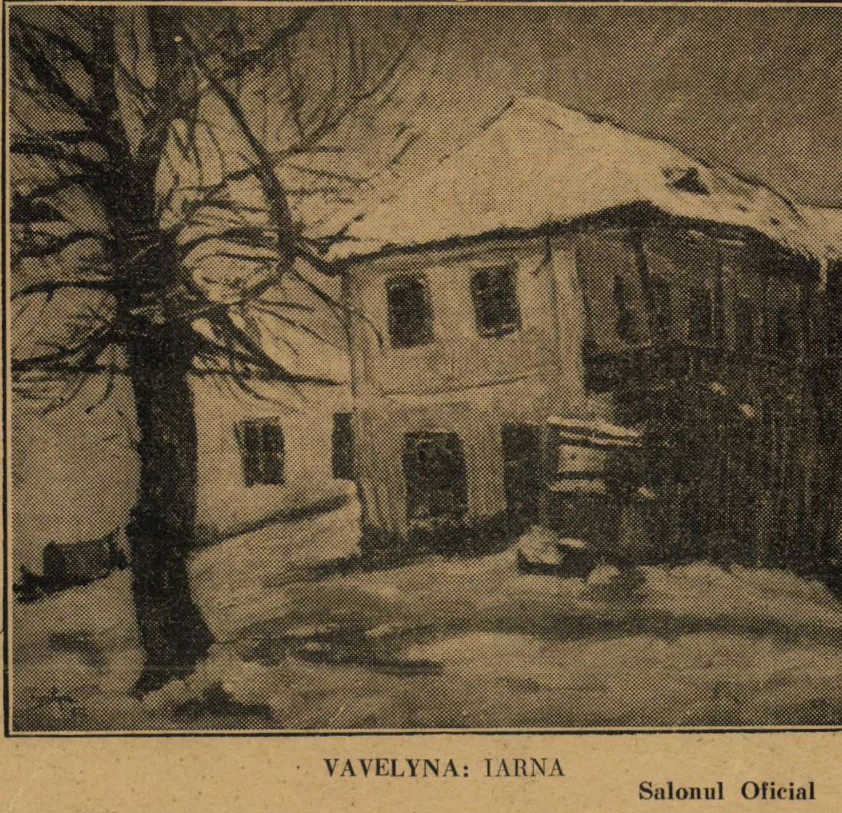

VAVELYNA: IARNA

Salonul Oficial

strămoşi! —, şi-i spune: „Fii atât de bun şi du-mi acasă o jumătate de sac de grâu", da acela îi răspunde: „Dacă-l vrei, ia-l şi încarcă-l dumneata". Şi s'a întors acasă, bietul bătrân, plângând de inimă rea.

— Ce neruşinare!

— Aşa e cum zici, cucoană dragă—făcea tata —, da socoteşte şi dumneata: prea i-au scos din minţi pe ţărani! „Mergeţi la război! Pe urmă o să vă dăm asta şi asta". Nu ştii dumneata că cine dă un deget, pierde mâna toată?

◆

Dar cea mai mare neruşinare a fost aceea când au venit rândunelele. După o furtună când marea era neagră ca cerneala, au venit rândunelele. Era pe la jumătatea lui Septembrie, când rândunelele se duc înspre ţările lor. Vântul le abătuse puzderie asupra vilei. Să fi fost mii şi mii. Se aşezaseră toate pe ciubucele ferestrelor, făcând o broderie albă şi neagră, de'ţi era mai mare dragul! Stăpâna se uita la ele, vorbea cu rândunelele şi le spunea: — Rândunelelor care-aţi venit la mine, rândunelelor ce treceţi marea, ce treceţi muntele, ştiţi voi oare să'mi spuneţi une-i sărmanul de el?

Şi-atunci se aude **pum, pum!**

Era Fierarul care trasese cu puşca de vânătoare.

Mai grosolan om ca acesta nici că se află: mai beat dimineaţa decât seara.

Sare în curtea stăpânei, de parc'ar fi fost a lui, să adune de pe jos rândunelele. Şi când se vede acolo, încarcă iarăşi puşca să mai tragă odată.

Iar dânsa: — Să nu faci una ca asta, nu vreau, sânt în casa mea!

— Ia mai lasă-mă cu casa „dumitale"! In rândunici trag cum şi când am poftă.

— Dar legea nu dă voie să tragi în rândunele.

— De lege'ţi arde dumitale! da nu ştii că s'a dus legea de-acu?

Stăpâna se prinde cu mâinile de ţeava puştii, ca să nu'l lase să tragă.

— Nu se omoară rândunelele! — striga.

— Te rog să nu te ei la ceartă cu mine, — ţipă el.

— Ah, dac'ar fi aici bărbatu-meu, dac'ar fi el, nu ţi-ai bate în aşa hal joc de o femee, tâlharule!

Şi-l scuipă în faţă.

Am dat fuga noi, dar ce-am tras până s'o desprindem de ţeava puştii!

— Bagă de seamă cucoană, că omu-i de treabă, da când nu te-aştepţi se sloboade puşca!

Iar dânsa: — Ce'mi pasă de-acuma!

Şi scuipa.

Acela spunea ducându-se: — Mulţumeşte lui Dumnezeu că eşti femee; de unde nu, ce mai glonte îţi trăgeam!

In urmă-i stăpâna plângea şi aduna de pe jos rândunelele moarte.

(tradusă din ital. de)

ALEXANDRU MARCU

Tonitza

Nevroză prelinsă electric prin nervi
Nevroză fluidă, penel tremurând,
Vieaţă ascunsă prin game şi tonuri,
Lumină vărsată cromatic, vibrând.—

Membrană-oscilând în haotic neant,
Membrană-ascuţită smulgând ritmuri noui,
Natură diformă cătând echilibru,
Fir alb de lumină, ţâşnit din noroi. —

Reci umbre brăzdate pe feţe de Crist,
Materie rece mişcându-se 'n soare,
Dureri aţipite 'ntre cârji şi 'ntre ziduri
Vagi-triste-armonii, care plâng în culoare.—

Carminuri tari, stoarse din roşu de mac,
Svârlite pe buze tânjind, de fetiţă,
Ochi plânşi, care'n spasmuri şi'n umbră se sting
Tristeţea eternei materii: Tonitză. —

G. NICHITA

Ce iureş fără de svon!...

Ce iureş fără de svon! Ce cântec cu vine de aur printr'ânsul, şi totuş ca un prohod de monoton! . . . .
. . . .

Ca un alai, ce taie lanul cu maci de Mai, şi chiot de sărbătoare, cuprinzătoare,

In mine o veselie s-a zămislit.

Şi a sărit: şi mă târăşte cu ea de mână; şi mă aleargă ca un copil; şi mă priveşte, ca o bătrână; şi-mi spune:

„Gândul, alungă-ţi-l-!" — Pluteşte?... Merge?.. (O fi vreo zână!

Ce veselie fără tipar! Aşchii de umbră şi de cleştar; boare de vară, cu gust amar; mi-e sprinten pasul dar tot mai rar!

Ce veselie! Par'că'i o spuză!... Imens, un zâmbet, dar fără buză (fără de forme, fără de sens, fără de chiag) ca o meduză!

E o veselie care mă soarbe!

E un cireş împărătesc,
ce-l cresc îl leagăn şi din mine fără 'ncetare îl nutresc.

Şi-n freamătul lui cresc, stau sus prin crengi şi poposesc, stau gânduri oarbe.

E-o veselie ca de pământ! E-o veselie fiindcă tot sânt: fără lumină şi fără zare, o bucurie de 'nsămânţare, de soare mare, de ploaie tare, de încrucişări de roţi de care....

E-o veselie fără de scrum, o veselie de volum, de umbră lungă şi de drum; (fără de vis, fără de dor, fără de gând)!

E singura veselie pe care n'o port plângând...

ION MARIN SADOVEANU

Critica şi contimporanii

Creatorul de artă a fost socotit, încă din epoca lui Platon, ca un exemplar supra-natural, un ales al zeilor, care îl inspiră, deschizându-i zăgazurile sufletului, ca să se scurgă prin el tot farmecul divinităţii, oferit oamenilor spre a le aduce aminte de esenţa lor cerească.

„Fiindcă poetul“, zice Platon, „e o fiinţă uşoară, înaripată, sfinţită, care nu poate crea nimic înainte de a simţi inspiraţia, înainte de a pierde judecata rece. Atât timp cât n'a primit acest dar divin, orice om e incapabil să facă versuri şi să rostească oracole“ **(Ion).**

Punctul acesta de vedere, fireşte, modernizat necontenit, apare mai ales foarte accentuat în epoca romantismului.

„Opera poetică“, scrie V. Hugo, „rezultă din două fenomene intelectuale: meditarea şi inspiraţia. Meditarea este o facultate; inspiraţia este un dar. Toţi oamenii, până la un anumit grad, pot medita; puţini însă sunt inspiraţi. **Spiritus fiat ubi vult.** In meditare spiritul lucrează; în inspiraţie el se supune. Acela care ne dă această forţă este mult mai puternic ca noi“ **(Idées au hasard,** 1824).

Filosofii post-kantieni degajau în fenomenul estetic ideea din materie. Trecerea dela inconştient la conştient, atât la Hegel cât şi la Schelling sau la Schopenhauer demonstrează până la un anumit punct „delirul“ geniului în artă, filosofie şi religie.

După perimarea romantismului în perioada contimporană formula platoniciană rămase aceeaş în esenţa sa, a dobândit însă o fizionomie mai... ştiinţifică. Nu va mai fi vorba, ca la Platon, de delirul muzelor, în care sufletele tandre şi curate sunt trezite şi transportate în văile împădurite, unde ele se leagănă de colo până colo, ca fluturaşii sau ca albinele; nu ni se va mai spune că oamenii fără preocupările înalte ale frumosului, binelui şi adevărului rămân mereu aplecaţi spre pământ, ca animalele având ochii îndreptaţi numai după nutreţ, mistuindu-se de foame şi de dragoste **(Republica).**

Nimic din toate acestea, însă vom constata, că nici un soiu de oameni nu e mai urgisit de către aleşii muzelor mai ales, decât criticii socotiţi drept nişte paraziţi ai artei.

Artiştii îi dispreţuiesc cu ură, fiindcă sunt oameni de rând, care îndrăsnesc fără „inspiraţie“ să se ocupe de cei „inspiraţi“; oamenii de ştiinţă pozitivă surâd în faţa eforturilor cheltuite zadarnic pentru un obiect, care, prin definiţie, nu e..... ştiinţific; iar publicul cel mare dă din umeri, clătinat adesea în convingerea lui, că un critic e un îndrumător, un factor în economia timpului, care să răspundă la menirea de a nu mai aştepta consacrarea unei opere prin aşternerea zăpezii cenuşii a trecutului. Şi în felul acesta o generaţie, sau o serie de generaţii să facă o deşartă experienţă, care s'o compromită în faţa celor următoare.

Inutilitatea criticii este deci clamată aproape pretutindeni, iar cercetarea literaturii îmbracă încet-încet haina istorică, devenind o disciplină exclusiv analitică bazată pe desfăşurarea momentelor în timp, activitate în care e greu să se mai compromită cineva, fiindcă totul se reduce la un lanţ de constatări documentate în legătură cu **„autorul“.**

Va fi vorba de clima în care trăieşte; mediul unde se desvoltă, şi momentul, în care apare el; ceilalţi autori, pe care i-a frecventat durerile şi bucuriile sale personale, sau dorurile şi amorurile de care un suflet ales a fost etc.....

„Suflet ales“, iată tot ce ne poate spune înţelegerea omenească dela Platon până astăzi în legătură cu misterul creaţiunii artistice.

Până la romantici „sufletul ales“ era privit cu graţia teologică; dela romantici încoace, el este scrutat în gospodăria sa exterioară cu priceperea economistului, care ar studia producerea, distribuirea şi consumarea bogăţiilor sufleteşti ale aleşilor.

Decât că „alesul“ nu se poate identifica întocmai, cum se procedează cu un acid, întrebuinţându-se hârtia de turnesol, şi apoi, chiar dacă ar fi un acid, „alesul“ nu-şi va putea schimba proprietăţile, după cum e conţinut într'un borcan, într'un butoiu sau într'un flacon, nici după cum acidul e din Franţa, din Japonia, sau din California, şi nici dacă el provine pe cale de laborator, sau pe cale organică.

In toate împrejurările, acidul va înroşi hârtia de turnesol, fiindcă e acid.

Procesul acesta, prin analogie, însă poate fi regăsit, şi în fenomentul estetic. Opera de artă va emoţiona oricând şi oriunde un suflet normal organizat. Subliniem: opera va emoţiona, nu autorul.

Asupra operei de artă însă procedeul istoric devine sec. In cel mai bun caz, abia dacă se ajunge cu oarecare folos să se stabilească legături genetice cu alte opere, fără ca geneza aceasta să determine valoarea operei izvorâte, sau a izvorului în sine. Folosul cel mare al unor asemenea cercetări consistă din posibilitatea unui examen comparativ între model şi prelucrare, spre a se putea determina mai decisiv caracterele proprii inferioare sau superioare ale operei prelucrate.

In felul acesta istorismul literar, spre pildă, va putea studia opera, iar nu pe autor. Un exemplu ne-a dat în ultimul timp d. Ch. Drouhet în lucrarea sa **„Vasile Alecsandri şi scriitorii francezi“,** carte cu o metodă riguros ştiinţifică, deşi poate autorul nu trage toate concluziile.

Natura emoţiunii de artă depinde de valoarea estetică a operei de artă, nu din faptul că autorul ei, să zicem V. Hugo, s'a născut la 26 Februarie 1802, la Besançon, unde tatăl său era ofiţer, şi că sângele părinţilor săi au făcut ca Victor să poarte în vinele sale urmele „d'un sang breton et lorrain à la fois“, deşi fraţii săi: Abel şi Eugène n'au avut nimic din darurile fratelui lor, afară poate de asemănarea lor fizică.

◆

Critica operei de artă sau critica estetică, cu toate acestea se prezintă în privinţa autorităţii sale destul de avară.

Criticul istoric va privi în urmă mai ales, cel estetic în faţă, dar judecata de valoare, pe care o dă cel din urmă e agrementată de multe ori cu elemente străine esteticii, mai cu deosebire faţă de contimporani.

E foarte uşor să-ţi dai seama, după 20—30 de ani, cât de falsă a fost judecata emisă de unii dintre criticii, care n'au avut nici pregătirea necesară, nici probitatea profesiunii lor.

Critica estetică e declarată inexistentă, fiindcă se ia ca punct de plecare tocmai aceea, care e lipsită de temeiu.

Fireşte, când se va lua drept criteriu în materie de autoritate critică următoarele rânduri scrise a doua zi după premiera unei comedii de Caragiale (13 Aprilie 1885), falimentul unei asemenea critice este cert.

„Şi ce piesă? O stupiditate murdară, culeasă din locurile unde se aruncă gunoiul. Femei de stradă de cea mai joasă speţă, bărbieri şi ipistaţi, în gura cărora se pun cuvinte insultătoare pentru mişcări ca cea dela 11 Februarie, pentru libertate şi egalitate, care sunt baza organizaţiunii noastre politice“

sau

„Ziarul XXX publică în numărul său de eri două articole foarte drepte la adresa direcţiunei teatrelor, prin care critică drumul, pe care a apucat... Avis celor în drept a lecui răul“.

Astăzi surâdem în faţa acestor „revolte cetăţeneşti“, e adevărat, dar critica celor nechemaţi a început să facă pe toţi a râde de orice fel de încercare de a face critica, chiar când suportul estetic n'ar mai îngădui oricărui om, poate foarte de treabă, să-şi etaleze gusturile şi preferinţele sale personale.

Dar să nu credem că fenomenul e specific românesc.

Vom lua la întâmplare cazul unui mare scriitor francez faţă de unii dintre contimporanii săi. E vorba de Flaubert, în **„Madame Bovary“.**

LETIŢIA AL. STAMATIAD: PEISAGIU

In noapte

Mă tot chema afară, cu vorbe omenești,
Cântându'mi la fereastră și'n cânt vru să mă 'mbie...
Eu ascultam în vatră bătrânele povești
Și l-am chemat în casă, dar n'a voit să vie...
— Și'n noapte suflet geamăn mi-a plâns pe la ferești.

— Ce vrea să'mi spună oare? — Când am ieșit să'l chem,
Săruturi înghețate din prag mă'ntâmpinară...
Și-am auzit în codru răsunet de blestem...
— Dureri nebănuite strivite sub povară,
In gândurile nopții le auzii cum gem —

Dar n'am găsit pe nimeni și glasul omenesc,
Departe, mai departe rostogolia cuvântul.
— Simții ogoare 'n mine că se deștelenesc,
Am vrut să pot cuprinde tot ce'mi rodi pământul
Și-am deslușit în suflet cum plânsetele cresc.

EUGEN VICTOR

Iată ce se poate citi în **Journal des Dèbats,** 26 Mai 1857 (M. Cuvillier Fleury).

„...acest stil atât de ciudat fiind vulgar și pretențios în acelaș timp, unde „sufletul" face o atât de bizară alianță cu pomada unde „realismul" țintind către simplitate cade în manieră... Un publicist celebru zicea la 1830, că a făcut timp de 15 ani acelaș articol. Am putea zice mai bine, că romanul și comedia ne dau de 10 ani aceeaș femee. Emma Bovary este Marguerite din **„Dame aux camélias"**, ducesa din **„Dame aux perles"**, Suzanne din **„Demi-monde"**, toate eroinele dramelor lui Dumas-fiul sub un nume nou... Flaubert este însă un pictor exact... ; asemănarea cu realitatea va crăpa ochii, dar nu vizează inima... Dacă totuș ar trebui să aleg între **„Madame Bovary"** și **„Les aventures de Mademoiselle Mariette"**, între manechinele grosolane și fardate ale lui Flaubert și fotografiile „a outrance" ale lui Champfleury — o spun verde: îmi place mai mult Champfleury".

Iată-l și pe Paulin Limayrac în **Le Constitutionel,** 10 Mai 1857:

...Firește, nu contest nici spiritul, nici talentul lui Flaubert, Dumas-fiul și Taine. Mi se pare numai, că arta lor este de mâna a doua și că dacă tinerele generații n'ar trebui să aibă alte modele decât acestea, atunci ele nu vor fi deloc favorizate de cer. Noi merităm o soartă mai bună decât o asemenea literatură și vom avea-o".

Dar A. de Pontmartin din **Le correspondant,** Iunie 1857?

„...**Madame Bovary** este exaltarea bolnăvicioasă a simțurilor și a imaginației într'o democrație nemulțumită... Acum treizeci de ani un scriitor vestit definise romantismul: „liberalismul în literatură" — Noi vom zice pe socoteala noastră, că realismul nu este și nu poate fi decât democrația în literatură și **„Madame Bovary"** ne servește cu dovadă".

Cea mai interesantă judecată este însă a lui Dumesnil, din **La chronique artistique et litteraire,** 3 Mai 1857.

„...Cartea aceasta este una dintre cele mai imorale din câte cunosc.... ea e făcută din reminiscențe în felul acelor comedii moderne compuse scenă cu scenă pe foi volante, care rămân amestecate într'un saltar luni întregi, dar pe care într'o bună zi le adunăm spre a alcătui o operă întreagă"...

Revue des deux Mondes, 1 Mai 1857, și-a spus și ea cuvântul prin pana lui Ch. de Mazade:

„...Autorul (în **„Madame Bovary"**) înfățișează obiectele, ca să zicem așa, pe din afară, fără a pătrunde în adâncimile vieții morale; el crede că descrie scene adevărate și pasionate, dar ele nu sunt decât bizare, sau sensuale. Printr'o ciudățenie în plus, acest roman conține și o idee, o cugetare socială, deși ideea aceasta nu e prea ușor de desprins și autorul, sub forma unui compliment, zice avocatului, care l-a apărat, lui Sénard, că prin magnifica sa pledoarie el a dat operei o autoritate neprevăzută; romanului **Madame Bovary,** e inutil s'o mai spunem, că pledoaria lui Sénard i-a dat o autoritate neprevăzută; rămâne de văzut, dacă **Madame Bovary** poate să facă acelaș serviciu lui Sénard".

Noi cei de astăzi, după 70 de ani dela această primire triumfală a romanului lui Flaubert, putem admira în liniște, atât adâncimea creațiunii de artă, care este **Madame Bovary,** cât și întinderea fără sfârșit a nepriceperii omenești, ce poate compromite atât de decisiv critica aceasta, căreia i se dă pe nedrept în asemenea împrejurări, numele de critică estetică.

Dintre contimporanii săi, Flaubert a fost apreciat în romanul acesta de către Sainte-Beuve, V. Hugo, Thèopile Gautier, Paul de Saint Victor, Taine și alți literați de o notorietate variabilă.

Nici unul sau aproape nici unul dintre ei nu a recunoscut pe cale strict estetică valoarea romanului lui Flaubert.

V. Hugo, șeful școlii romantice, saluta în Flaubert pe șeful unei alte școale, cu care gloria sa neștirbită încă îi îngăduia să fie destul de generos.

Sainte Beuve, teoreticianul aceleiași școli literare perimate, scria:

E o carte **(Madame Bovary)** de citit după ce ieși dela o comedie de Alexandru Dumas-fiul, sau după ce ai aplaudat **„Les faux Bonshommes"**, între două articole de Taine... Căci în multe locuri și sub forme diferite, cred că recunosc semnele literare noi: știință, spirit de observație, maturitate, forță, puțină asprime" **(Causeries du Lundi, t. XIII).**

Sainte Beuve ținea să fie la punct, să nu se izoleze de o școală literară ce avea viitorul deschis în fața ei. E de reținut alăturarea lui Flaubert de Dumas-fiul, asociere pe care o găsim la toți contimporanii lui Flaubert.

Taine credea că, dacă tovărășia lui Baudelaire este neprielnică, aceea a lui Flaubert e foarte bună și că „nu cunoaștem roman mai frumos dela Balzac" **(Lettre a J. J. Veiss).**

Realismul „avant la lettre" al lui Balzac îi lămurea lui Taine apariția lui Flaubert și autorul celor trei coordonate literare era mulțumit. Nimeni însă dintre contimporanii săi nu l-a admirat mai frenetic decât elevul său în ale literaturii, Guy de Maupassant. Și e explicabil. Era o datorie de conștiință față de șeful școlii, din care făcea parte și mai ales recunoștință față de cel ce l-a inițiat în tainele literaturii.

■

Oricine ar cerceta oglindirea unui mare artist în sufletul contimporanilor săi imediați, ar putea constata aceeaș stare de lucruri.

Istoricul nu va îndrăsni să se ocupe de contimporani, iar criticul estetician se va ascunde în penele unor exemplare ca cele amintite la început, sau va fi mânat alături de făgașul cercetării strict estetice mai mult de considerațiuni, dacă nu contradictorii, dar în tot cazul străine scopului urmărit.

Un critic adevărat va fi apreciat însă numai după justețea valorificării contimporanilor săi. Aceasta este piatra de încercare a criticului veritabil.

Dar atunci totul s'ar reduce la un cerc vițios: criticul, care înlocuiește consacrarea timpului, va trebui să fie judecat tot prin consacrarea trecutului.

Cu alte cuvinte nu trebuie să mai așteptăm trecerea timpului spre a constata dacă o operă e bună sau nu, fiindcă ne vom adresa criticului, care va judeca înaintea timpului, însă justețea judecății va fi apreciată tot după trecerea aceluiaș timp.

S'ar părea că aci este cheia lipsei de încredere ce se acordă criticii și probabil chiar rostul disprețului artiștilor pentru critica în genere, în afară de funciara incompetință, de care artistul face responsabil, prin definiție, pe omul de esență ordinară, când acesta se ocupă de lucruri ce i-ar depăși puterile.

Decât că mijloacele de apreciere, cu care estetica investește pe cercetătorul operelor de artă, nu sunt atât de misterioase pe cât se crede.

O analiză atentă, mai ales atentă, poate face pe mulți să surprindă ceva esențial și identic la toate școlile literare, spre pildă, la toate operele de artă dela început și până în zilele noastre.

Găsirea acelui „nu știu ce", despre care s'a zis „că e mai ușor să-l simți decât să-l cunoști și că ar înceta să mai fie un „nu știu ce", dacă am ști ceeace este, natura sa fiind incomprehensibilă și inexplicabilă, și, că nu există nimic mai cunoscut, nici mai necunoscut în lumea aceasta ca „nu știu ce-ul" din opera de artă, sau dacă întâmplător am ajunge să știm acest „nu știu ce" care ne surprinde, n'am mai fi atât de mișcați, nici atât de încântați, cum suntem acum dar, că el nu a fost descoperit încă și nici că am putea vreodată descoperi, acest mare mister al naturii"; (Bonhours, **„Les entretiens d'Ariste et d'Eugène,** V, Le je ne sais quoi 1674), acest „nu știu ce" așa dar, pe care îl putem recunoaște până la un punct ca atare, îl vom regăsi și studia în înfățișarea lui de „știu cum", spre a ajunge la concluzia de „știu când", o operă merită numele de operă de artă.

După cum nu știm ce este sufletul, dar știm care sunt proprietățile lui, putând distinge un om în viață de un cadavru; nu știm ce este propriu zis electricitatea, dar o putem întrebuința în atâtea chipuri, dela luminat până la radiofonie; tot asemenea nu e imposibil să recunoaștem proprietatea, pe care o are opera de artă de a ne emoționa specific, identificând și verificând specificul acesta cu ajutorul extragerii aceea ce este esențial și identic cu toate adevăratele creațiuni de artă, fără să ne gândim la epoca, fără să ne preocupăm de școala, din care fac parte. Și acesta este obiectul esteticii, iar aplicația ei asupra operelor, care se ivesc, este tocmai rostul criticii estetice.

SCARLAT STRUȚEANU

Salonul Literar

Avem sub ochi numărul 12 din revista lunară pe care de un an de zile o scoate, la granița nouei Românii, la Arad, poetul Al. T. Stamatiad. Ca și altădată, în decursul celor 12 luni, cedăm aceluiaș dublu sentiment de încântare și de gratitudine pe care ni-l procură revista d-lui Stamatiad.

O tehnică sobră, o acuratețǎ tipografică realizând aproape un record pentru vremurile acestea de neglijență a tiparului, un material variat, literar și informativ, literatură originală și traduceri, essesuri și cronici — iată atâtea calități ce fac din fiecare număr al revistei o atractivă culegere și din colecția toată o prețioasă antologie a anului literar ce se trecu.

Dar mai presus de meritele acestea vizibile, opera poetului Al. T. Stamatiad are o semnificație care trebue în deosebi accentuată.

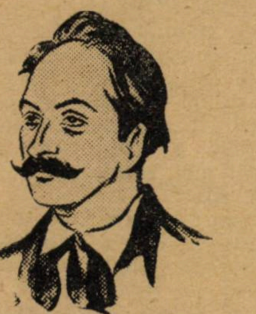

Al. Th. Stamatiad

Salonul literar este o izbândă culturală, cu atât mai prețioasă cu cât vine dela un suflet entusiast al vechiului regat, sălăşluit între frații dornici de scris și de cultură românească. Să nu uităm că Al. T. Stamatiad este și profesor de limba și literatura română la liceul Moise Nicoară din Arad și că verbul lui cald răsună în inimile atâtor tineri ascultători, după cum scrisul lui și pasiunea de literatură se traduce în dragostea cu care dirijează această revistă, pe care pentru cinstea Aradului, am dori-o neapărat continuată, din Septembrie încolo.

Nimic n'ar putea da, însă, o mai justă imagine a valoroaselor contribuții pe care le cuprinde colecția anuală a **Salonului literar** decât această enumerare a colaboratorilor pe care directorul i-a alăturat frumoasei lui intreprinderi culturale. Au colaborat între 15 Martie 1925—15 Mai 1926 la **Salonul literar** d-nii:

Leo Bachelin, G. Bogdan-Duică, V. Bogrea, Emanoil Bucuța, Ch. Ad.-Cantacuzene, Mihail Celarianu, A. Clarnet, Al. Constantinescu, A. Cotruș, V. Demetrius, A. Dominic, George Dumitrescu, Alexandru Gherghel, Al. Grigoriu, P. Grimm, E. Lovinescu, Ion Minulescu, D. Nanu, Al. Negură, Perpessicius, George A. Petre, Marcel Romanescu, Const. Șăineanu, Grigore Sălceanu, Egumenul Serafim, Theodor Solacolu, Eugeniu Sperantia, Al. T. Stamatiad, Eugeniu Ștefănescu-Est, Elena Văcărescu, Tudor Vianu.

Iată de ce vorbeam de un dublu sentiment de încântare și de gratitudine, pe care ni-l procură admirabila revistă a d-lui Stamatiad: **Salonul literar.**

Instinctul artistic

„Intâia cauză a artei — scria germanul Grosse — este instinctul artistic, un instinct asemănător jocului, un joc al facultăților fizice și intelectuale, combinat cu instinctul imitației“.

Nevoia estetică nu e proprie omului civilizat. Ea s'a manifestat — tot atât de intens — și la omul primitiv, în strânsă legătură cu credințele lui religioase. Sociologic vorbind, arta nu se poate considera decât ca un fenomen social, ca un derivat al realității sociale a unei epoci.

Realitatea socială a primitivilor era cea mistico-religiosă. De aceea și arta primitivilor era derivatul religiei lor. Tarde a remarcat cu justețe că printre primele origini ale artei se numără: ceremonia și cultul. De aceea, după el, nu arhitectura a fost prima artă, ci cuvântul. Din cuvânt, scris sau vorbit, a răsărit ori și ce artă. Primele două arte, ce au procedat direct din arta vorbirei (care n'a fost **decât ruga către zeu)**, sunt: arhitectura (templul pentru rugă) și muzica (cântece pentru rugă).

Analizând și mai adânc viața religioasă primitivă putem să descoperim, mai clar, originile artei, cari se identificau în deosebi cu riturile religioase. In riturile religioase au luat naștere muzica și teatrul religios, cari au devenit — târziu de tot — muzică și teatru artistic. Durkheim, care ne-a înfățișat așa de cuprinzător viața religioasă a clanurilor australiene, a arătat în acelaș timp că: „culturile ne pun în evidență elementul recreativ și estetic din religie“. „E un fapt cunoscut, continuă Durkheim, că jocurile și principalele forme ale artei sunt născute din religie, tocmai pentru că cultul avea de scop și recrearea“.

Din diferitele rituri — procesiuni, cu decoruri și muzică la statuia zeului — totem — au luat naștere adevărate reprezentații teatrale. Exemplificăm câteva din aceste rituri, generatoare de instinct teatral.

Riturile mimetice constau în mișcări și strigăte, cari aveau drept obiect de a imita, în diferitele sale atitudini sau sub diferitele sale aspecte, animalul a cărui reproducere era dorită.

La tribul Waramunga ritul reprezentativ consta în a rechema trecutul, prin mijlocul unei adevărate reprezentații dramatice. Astfel serbarea zisă a **șarpelui negru** se desfășura în chipul următor: doi preoți, împodobiți cu desemnuri reprezentând șarpele negru, aleargă, săr, joacă, până ce cad, istoviți, la pământ.

Atunci, asistenții vin și mângâie, cu blândețe, desemnurile emblematice. Se spune că gestul acesta place mult șarpelui negru.

Sărbătoarea în onoarea șarpelui Wolunqua constă numai în a reprezenta trecutul cu singurul scop de a-l reprezenta, de a-l face viu în mintea indivizilor. Wolunqua este o ființă unică și pur mitică. E închipuit ca un șarpe colosal, cu coada pe pământ și cu capul în nori. Servește de nume colectiv și de emblemă grupului de indivizi, ce vede în el un strămoș comun. Dela el, credincioșii nu cer nimica. Il sărbătoresc numai de dragul de a-l sărbători. Se celebrează, fiindcă l-au celebrat strămoșii, se celebrează prin tradiție. (Artă pentru artă !...).

Există apoi rituri vesele, de îmbucurare; de asemenea și rituri triste — cari tind a face față unei nenorociri și a o deplânge. (Origina diviziunii în comedie și tragedie !).

La fel grecilor antici, dela multe rituri, australienii excludeau pe femei și pe copii, ca unii nevrednici să comunice cu divinitatea și să se împărtășească cu harul ei. „Asemenea dramei — scrie Durkheim — riturile sunt streine de ori și ce scop utilitar, ele fac pe oameni să uite lumea reală, pentru a-i transporta în altă lume — ideală — pentru a-i distra, pentru a-i recreea“.

Dar, observă Durkheim „un rit este și altceva decât un joc; el e viața serioasă“.

Lucru, foarte explicabil, dacă ne gândim la strânsa uniune dintre religie și viața cotidiană cu toate manifestările ei, la primitivi. Lévy-Bruhl — un continuator al lui Durkheim — remarcă, în acest sens următoarele: — „Dansul este pentru primitivi o afacere ceremonioasă foarte serioasă, mai mult un cult și o invocare, nu numai o distracție. **Literalmente, termenul pentru a dansa, înseamnă la ei a lucra“.**

■

Un fapt câștigat pentru toate școlile sociologice, este constatarea că realitatea spirituală a vieții primitive era **religioasă.** Această realitate religioasă era uniformă, omogenă. Ea închidea în sine toate posibilitățile viitorului. Progresul social a dus la o descompunere a unității primitive, în o serie de alte realități, ce și-au căpătat autonomie: cea juridică, cea morală, cea estetică. Dar instinctul artistic, despre care vorbim, a existat, cuprins și închis în instictul religios. Din acesta a derivat el, cu timpul, cum au derivat și celelalte insticte, esențialmente sociale. Iar forma primă de manifestare a instinctului artistic, a fost instinctul teatral și instinctul muzical (ritul și cântecul rugăciunii). Din dansurile și chiotele dezordonate ale sălbaticilor în jurul unei pietre, cu închipuite puteri dumnezeești, au răsărit teatrul și muzica — rudimentare și schioade la început, definitive și superbe — astăzi.

N. N. MATHEESCU

„SALONUL OFICIAL“

(Sala Adam Bălțatu)

V

Traversând diagonal tinda rotundă a Ateneului, ne îndreptăm spre ultimele trei săli ale **„Salonului Oficial“** săli joase, mici, umede, neîndestulat luminate — sarmane.

Aici se află totuși reprezentată, în cea mai mare măsură, energia tânără a plasticei românești.

E neastâmpărată, capricioasă, uneori pornită pe căile păcatului, dar nici odată desvlăguită.

Tinerețea pasionează chiar când e nebună. Fiindcă nebunia tinereții e un prisos de viață — care se stinge curând — și de pe urma căruia, ca într'o livadă după o furtună repede, culegi, câteodată, surprinzător de aleasă pârgă.

Dar să nu zăbovim prea mult în pragul ușii, ci, lăsându-ne pe sală galoșii pedantismului — să pășim feciorelnic în odaia copiilor.

Cel mai fraged dintre toți — și totuși așa de îndelung vagabond pe stepa fetidă a sentimentalismului pictural — e de bună seamă:

BĂLȚATU

pe care aproape nu-l mai recunoaștem.

Monografiștii d-sale — .ah! Doamne... **monografiștii aceștia cu mentalitate de fräulein** și limbuție de reporter!) — vor fi fost desigur alarmați de noua îndrumare a d-lui **Bălțatu** — și-l vor fi admonestat, ca pe un școlar — pe care'l vroiau ascultător și nătăfleț — surprins asupra chiulului.

Nudul d-lui **Bălțatu** expus anul acesta, a fost pentru noi o surpriză. Și una din cele mai plăcute.

D-sa atacă, de data asta, în plinul ei, problema picturală, pe care, până acuma, o înconjurase din timiditate, sau poate — și credem aceasta mai lesne — din graba de a răspunde, pe piață, la cererea negustorilor și-a unui public cu avere improvizată și gust echivoc.

Dela eboșurile d-sale — invariabil aceleași — unde o culoare flecuită se așternea, lăptos și suficient peste contururi fără soliditate și fără caracter; dela temele d-sale de un pitoresc ieftin și banal, — **Bălțatu** a trecut, aproape direct, la studiul atent al materiei, la pasta consistentă și adâncă, la urmărirea în deaproape a unei construcțiuni vânjoase, și a unui contur, din care ambiguitatea este hotărât și definitiv alungată.

Dacă, în aceiași măsură, **Bălțatu** va ști să se concentreze și în alegerea subiectelor sale — (i-am recomanda cât mai mult îndrăgirea **omului**) — avem nădejdea că, foarte curând, va izbuti să se afle **pe sine**, ceia ce, în artă, este o netăgăduită și temeinică izbândă.

Nu tot aceiași schimbare se întâmplă, însă, cu

BĂEȘU

care a rămas la prima manieră a lui Bălțatu, — caracerizată mai sus, — de bună seamă agreată de un public cu instrucție de almanah și sentimentalitate de manicurist, — dar care, deși uneori remuneratorie, nu poate stabili o reputație serioasă unui artist.

Credem că rândurile acestea nu vor scobori în sufletul, prea tânăr, al d-lui BĂEȘU, descurajarea, ci, dimpotrivă, îi vor sluji de stimulent.

„Fetița în roșu“ a domnișoarei

CORNELIA BABIC

prezintă, pentru noi, un farmec deosebit.

In compunerea, oarecum naivă și în culoarea pasiontă, are, laolaltă, nu știu ce pervers și virginal.

Insă o mai mare grijă a formei — (poți fi adânc expresiv, fără să schimonosești) — și o mai atentă concentrare asupra pastei — (poți fi suav, cu materie consistentă) — ar complecta firesc calitățile acestei tinere debutante.

C. VLĂDESCU

are — între altele — un portret de femeie, inteligent compus — și colorat, în carnație mai ales, cu o vădită înțelegere a materiei.

Dacă relația de pastă, între carnație, haină și decor, ar fi fost mai unitar închegată, portretul acesta ar fi făcut o serioasă concurență atâtor lucrări, de incontestabilă valoare, ale actualului **Salon.**

I. STĂTESCU

e încă pe cărarea întortochiată a căutării.

Dintre **„natura moartă“** și **„peisaj“** — (prea distonant colorate) — preferăm **„nudul“** d-sale, unde preocuparea de a da ansamblului un ton melodic ne îndreptățește să credem că d. **Stătescu**, e înzestrat cu reale calități de pictor — care cată să fie sârguincios cultivate.

I. STEURER

debarasat de fantasticul d-sale decorativ, quasi caricatural, ne dă o serie de peisagii de o rară și distinsă simplicitate. L'am dori însă mai amplu — și mai barbat, în viziune.

H. CREȚULESCU

plutește încă într'un eclectism nebulos. Nu e lipsit însă de gingășie în capetele d-sale de femei. Dar o gingășie inexpresivă și — pictural — ieftină.

GH. CHIROVICI

are, în **„Rugăciunea“** incontestabile calități de ton. Compoziția însă, e desmădulată și, întrucâtva, goală.

LUKY GALACTION

ar fi putut realiza o frumoasă pânză de portret, dacă ar fi știut să rămână constant aceiași în felul de a privi natura — și în maniera de a o interpreta. Puternică în ansamblu, lucrarea d-șoarei **Galaction** pierde mult, examinată parțial. E o veșnică ciocnire, care impresionează urât retina, între technica, urmărind realizarea volumului prin planuri strâns alăturate, **aproape o modelare**, — și între technica eminamente decorativă, **așternută**, **aproape grafic**, pe un singur plan-tapet, care nu se leagă cu prima, și descumpănește privirea certetătorului atent, doritor de unitate organică.

Lipsa unității technice, trădează lipsa unității de viziune și a unității de senzație. Sau descoperă absența concentrării, care e una din bubele diletantismului. Abuzul de vopsele, violente și ordinare, cu platitudini de linoleum—mai adaugă pânzei d-șoarei **Galaction** o notă de afectată și inutilă brutalitate.

GEORGETA HOLBAN

are mult sentiment interior în coborârea d-sale, de pe cruce. De ce însă, și aici tendința **unei aproape caricaturizări în** formele cari cereau să fie, față de temă, tocmai din potrivă, ideal spiritualizate?

PAPA TRIANDAFIL

talent disciplinat — dela care nădăjduim mult, în viitor. **„Prietenul“** d-sale e un foarte reușit portret.

MOGA

„Copilul“ d-sale e încă o **lucrare de** școală — nu lipsită totuși de calități.

CIUNTU

are două mici desene, în creion colorat— atent urmărite.

GROSSMAN BULIGHIN

știe să compuie inteligent și să noteze spiritual, afectarea cubistă, însă, peste un desen de viziune clasică — este o obsesie neserioasă.

In artă, ambiguitatea e compromițătoare.

LUCIA BELLER

expune un foarte interesant proiect de vitraliu, cu frumoasă fantezie în compunerea decorativului linear și destulă logică constructivă. Coloratura d-sale e însă cam monotonă și poate prea mohorâtă.

Vitraliul e născocirea Nordului, cu atmosfera de plumb, prin care soarele abea se bănuiește. El cată să multiplice și să înveselească raza anemică a astrului, smulgând, pentru interioarele semiobscure și reci, zâmbetul cerului, altfel absent.

ELENA-POPEA

știe să stabilească interesante armonii în gri și să compuie ingenios, chiar cu elemente insignifiante. Nu are însă destulă perzistență în meserie. De aceia, poate, pânzele d-sale lasă privitorului o impresie prea ușoară — de improvizație — și nu'l mai rechiamă.

VAVELYNA

are aici o **„iarnă“** cu frumoase însușiri de culoare. Dar e slab compusă: copacul din stânga umple mai mult un gol — fără să se lege organic de rest. Dealtminteri, într'o pânză orizontală, ori cine riscă, abuzând de paralelisme verticale.

BRATEȘ PILLAT

s'a luptat cu o temă grea, și adeseori, ingrată: portret, mărime naturală — **în aquarelă.** Cutezanța aceasta desvăluie o energie rară și o pasiune, care nu poate fi contestată.

CORNELIU MIHĂILESCU

e încă în faza, ultimă, a experimentului cubisto-constructivisto-integralist. Nu-l încurajăm pe calea aceasta — dar nici nu'l dojenim. Il așteptăm să se regăsească.

S. CONSTANTINESCU

e un talent serios, cu un gust format și cu o mare disciplină interioară. Portretele d-sale, în primul rând, tradează aceste calități cu prisosință.

AREPHY

ar putea să ne dea lucruri foarte interesante, dacă ar stărui mai adânc asupra materiei.

ALEX. POP

cu cele două portrete în desen, ne amintește exercițiile școlărești, după antic.

Preferăm însă, ori când, desenele acestea — picturilor d-sale, din sala Hans Eder.

N. N. TONITZA

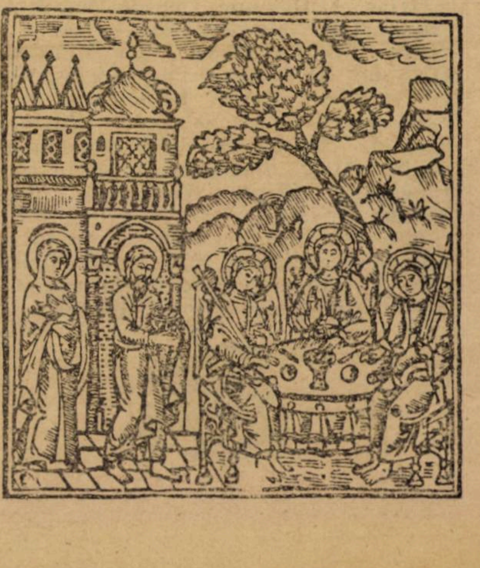

Cronica muzicală

Ultimul concert simfonic. Inchinat societăţii compozitorilor români

— 23 Mai 1926. Sala Ateneului —

A fost încropit în pripă un ultim concert simfonic ; consacrat muzicii româneşti. Şi orchestră şi public şi vremea târzie împotrivă-; dar s'a isbutit, în fine, să se dea. Nu din lipsa materialului pentru întocmirea programului, nu din pricini interioare deci, concertul abia a putut avea loc, ci din pricini exterioare şi mult mai secundare. Dar cu atât mai întristătoare. Afişele vesteau, mai de vreme chiar de a se fi căpătat siguranţă în darea concertului, un program de suficientă garanţie şi definitivă încredinţare a bogăţiei de producţie componistică românească. Un program atrăgător, pe de altă parte. Imprejurările însă, şi-au arătat şi de astădată crunta lor vitregie pentru creaţiunea autonomă. Imprejurări de care,—de sigur şi nu în neînsemnată măsură, — sunt vinovaţi şi organizatorii, dar, în primul rând, va trebui să ne învinovăţim pe noi toţi, artişti şi public auditor, care ocolim neîncrezători producţia şcolii noastre muzicale, paralizându-i sistematic avântul creator.

Socotim că nu a fost un adaos de prisos sau ironic subtitlul : „închinat societăţii compozitorilor români". Să recunoaştem însă că închinarea nu a fost prea pioasă. Astfel nu s'ar fi hotărît acest concert pentru o dată aşa de târzie, în timpul închiderii stagiunii muzicale şi, după ce s'au împlinit îndatoririle contractuale ale muzicanţilor orchestrei ; după ce s'au sfârşit deci drepturile de a-i mai chema la un surplus de muncă, în afară de cerinţele contractului şi în condiţiuni împovărătoare, care să-i facă să ia atitudini de nepăsare faţă de străduinţele creatoare româneşti. Ce decurge din această situaţie, nu este greu de stabilit. Orchestra micşorată, instrumente lipsă, repetiţii insuficiente s'au făcut în grabă enervantă. Lucru de mântuială, tocmai unde trebuia să aibă loc prudente precauţiuni, stăruitoare grije, o largă bunăvoinţă şi un generos elan pentru pătrunderea şi tălmăcirea frumosului muzical autohton. Consecinţele se resfrâng, cel puţin în aparenţă, asupra pieselor executate şi implicit asupra prestigiului artistic al compozitorilor.

Pentru asigurarea, stimularea şi sporirea capacităţii de producţie artistică românească, statul a orânduit adeseaori simţitoare cheltueli. Sprijinul însă nu a fost întotdeauna efectiv. Iar compoziţiunea muzicală a fost, dintre toate manifestările artistice, cea mai neluată în seamă. Condiţiuni cu totul particulare hotărăsc de productul muzical şi tocmai aci sprijinul oficial trebuia să fie cu precădere îndreptat. In mediul nostru social, artistul plastic şi scriitorul sunt realităţi funcţionale, cu rosturi determinate, care le îngădue stabilirea de relaţiuni între produsul lor artistic şi cerinţele celorlalţi factori sociali. Relaţiuni cărora, de sigur, se datoreşte preţuirea produselor artistice, chiar selecţionarea lor uneori, şi, deci, posibilităţi de viaţă şi de activitate artistică.

Compozitorul muzical este, ca funcţie socială, inexistent în mediul nostru. Asupra creaţiunii muzicale părerile sunt la noi categoric bipartite : sau anonimatul indiferent sau importul numelor consacrate peste graniţă. Iar dacă la aceste condiţiuni de natură socială se adaogă dificultatea specifică artei muzicale, — anume că o operă muzicală nu poate fi propusă percepţiei estetice decât prin inproductivă, — nu este greu de înţeles câte piedici stau deacurmezişul drumului compozitorului muzical. Iată de ce socotim de nevoie o deosebită solicitudine din partea statului pentru creaţiunea sonoră. Şi cu atât mai mult este de pretins această solicitudine din partea organizaţiunilor care au fiinţa şi menirea tocmai pentru imediata protecţiune a compoziţiunii muzicale. Trebuiau înjghebate nu unul şi „ultim" simfonic, ci mai multe chiar ; dar în toiul stagiunii, nu la sfârşitul ei şi cu preparative suficiente, nu în pripă. Prin însăşi subvenţia pe care o acordă, ministerul poate impune societăţii culturale privilegiate, organizarea unui număr de concerte cu programe conţinând numai muzică românească, cum de fapt, se şi procedează aiurea. Iar „Societatea compozitorilor Români" care a dovedit alteori atât de sigur tact organizator, poate selecta din vreme şi propune materialul pentru programe.

G. BREAZUL

TEATRELE

La TEATRUL NAŢIOAL: „Primejdia" de P. Frondaie.

O melodramă. Sunt rari aceia, cari mai pot gusta genul acesta teatral. Poate fiindcă în viaţa de toate zilele, auzim adesea de aventurieri brutali, de odioşi şantagişti, cari vor să vândă scrisorile obţinute în ceasuri de distracţie şi de femei cari cad victimă profesioniştilor însurătorilor. Zic poate. Contribue însă la irosirea putinţelor de a aprecia sbuciumul adesea ilogic, tare, abuziv prin neconcordanţă al melodramei, aşezământul sufletesc al mediului literar şi al momentului de producţie teatrală. Nu mă gândesc cumva, că teatrul n'ar putea utiliza orice conflict dramatic, orice ciocnire sufletească, orice contrast oricât de sguduitor şi brutalizat între personagii. Nu. Se cere însă îndeplinirea unei condiţii : acţiunea dramatică să se desfăşoare în cadrul unei vieţi teatrale, logică şi unitară, scuturată de răbufneli folosite de autor, ca efecte uluitoare.

Eroina e o văduvă tânără şi harnică.

Eroul e un falsificator, un aventurier, un şantagist.

Eroina cade în cursa mizerabilului. Când află cine-i el, vrea să se răzbune. E prea târziu însă, — i-a fost amantă. Femeia se mărită. El vrea să ia de soţie pe sora bărbatului fostei lui amante. Vrea s'o ia, fiindcă-i bogată. Se întâlneşte cu eroina şi o somează să nu spună nimic asupra trecutului lui, căci altmintreli, dă scrisorile, pe care le are dela ea, bărbatului ei.

Femeia nu poate tăinui primejdia, ce ameninţă pe inocenta-i cumnată. Se consultă cu un prieten, un academician, şi se hotărăşte să spună ea bărbatului ei, adevărul.

Se produce atunci grozavă turburare. Bărbatul însă se reculege şi aruncă afară, pe bicisnic, după ce-i ia cu forţa scrisorile compromiţătoare. Morala e sa-

D-na Maria Filoti, în rolul eroinei, a fost fără îndoială la înălţimea autorităţii sale în linia înaintată a izbânzilor, pe care ştie să şi le asigure.

Eroul a fost sârguinciosul artist Băltăţeanu, care-şi rânduieşte cu fiecare rol, un loc din ce în ce mai de seamă în teatru.

Foarte meritos a înfăţişat d. Soreanu pe academician ; apoi d. Demetriad pe bărbatul eroinei ; d-na Lily Popovici în rolul feti gata să cadă în cursa aventurierului.

B. CECROPIDE

BIBLIOGRAFIILE

II. PENTRU O BUNA BIBLIOGRAFIE

Privite aşa cum am văzut — studiile şi cercetările cu caracter bibliografic, constituesc o disciplină sine qua non în complexul sufletesc al tuturor manifestaţiunilor scrise. Sfera lor de-o lărgime infinită (tot atât de întinsă ca aceea a istoriei) îmbrăţişează tot ce poartă numele de literă scrisă şi serveşte, prin numeroasele ei aspecte, drept bază sigură şi definitivă tuturor cercetătorilor. De aici, însă, atâtea şi atâtea obligaţiuni şi nu dintre cele mai uşoare. De aici — mai ales — obligaţiunea pe care o au biografii de a face cu adevărat ştiinţă, cercetare cu preocupări pur intelectuale, în stare să înfrunte veacurile şi să lumineze spiritele.

Când poate fi **astfel** considerată o enumerare bibliografică ?

In niciun caz atuncia când — după cum vedem — ea va fi numai şi numai o înşirare stângace şi necompletă de nume, titluri sau date, în stare nu numai să nu spue mare lucru cetitorului, dar să-l rătăciască şi să-l înşele cu tot dinadinsul. O asemenea listă, dacă e făcută din nevinovăţie, dovedeşte nepricepere ; dacă însă e urmarea imediată a unei intenţiuni cu aparenţă ştiinţifică — dă pe faţă reaua voinţă şi pornirea condamnabilă. Oricum ar fi, ea dăunează şi publicului şi studioşilor — chiar dacă se compune dintr'o îndoită sau întreită înşirare — cum se întâmplă mai adesea — de nume şi titluri, grupate cum dă Dumnezeu.

Şi totuşi lucrurile se mai petrec astfel. Ca pretutindeni — şi aici cercetările strict bibliografice sânt inundate de atâtea şi atâtea violentări ale acestei discipline. De-aici — de unde, până mai dăunăzi, bibliografiea românească era quasi-inexistentă, mărginindu-se la câteva cataloguri epuizate[1]) astăzi ea stărue din ce în ce mai frequent prin paginile cărţilor şi periodicelor. Că e un semn îmbucurător de ştiinţifizare — am arătat-o ; nenorocirea e însă alta : faptul că nu toate aceste cercetări servesc cu devotament cauza scrisului românesc, că, prin urmare, unele din ele nu sânt decât nişte simulacre bibliografice vinovate, mai ales de următoarele lipsuri :

---

[1]) Amintim fericita excepţiune : Bibliografiea românească veche a d-lor

1. insuficienţă a materialului informativ ;

2. absenţa completă a unui criteriu de clasificare ;

3. abundenţă inutilă, dovedită prin curioasa şi continua înregistrare de titluri lipsite de semnificaţiune sufletească.

Iată din ce cază am socotit, nu atât pentru alţii, cât mai ales pentru mine, să fixez, în cadrul unei încercări, chestiunea bibliografiilor, şi a utilităţii lor evidente, dar în deosebi, a condiţiunilor pe care trebue neîndoios să le îndeplinească spre a răspunde cu tot dinadinsul acelei utilităţi. Nu e oare o datorie de conştiinţă aceea de a-ţi lămuri, din capul locului, directiva de care te vei lăsa condus ? Şi-apoi : ce-i acea îngâmfare nemeşteşugit deghizată care aruncă pe cetitor în pustiul fără margini al atâtor sisteme de cercetare ? E de mirat, de-aici, că, începând prin a nu te înţelege, el va sfârşi prin a te neglija şi chiar dispreţui ?

De-aici : nevoia unei iniţieri, fie ea cât de sumară, şi tot de-aici obligaţiunea de a răspunde unei asemenea nevoi, mai ales când cercetările fac parte (ca acelea care ne preocupă) dintr'un domeniu mai puţin vizitat.

PAUL I. PAPADOPOL

REVISTE

☐ **SALONUL LITERAR** (I. 12, Mai) : agreabile **Amintiri** despre debutul său critic scrie d. **G. Bogdan-Duică** ; o admirabilă traducere necunoscută a lui **D. Anghel** din H. de Regnier : **Prinţul fericit**, din Oscar Wilde, tradus de **Al. T. Stamatiad** ; **Două profesiuni de credinţă**, glose în marginea manifestelor literare Rebreanu-Minulescu de **Tudor Vianu** ; o schiţă de istorie literară : **Câteva cuvinte despre Moise Nicoară** de **Perpessicius** ; Poeme religioase şi profane de : **Marcel Romanescu, Al. Dominic, D. Nanu, Al. T. Stamatiad, Eugeniu Ştefănescu-Est, V. Demetrius** etc. ; bogată cornică şi o minuţioasă tablă de materie a întregului an al revistei.

☐ **BANATUL** (I. 5, Maiu) revista culturală din Timişoara, redactată în româneşte, ungureşte şi nemţeşte, publică literatură de d-nii **G. Brăescu, A. Cotruş, Mihail Gaşpar, Lucian Costin** etc.

O SEAMĂ DE CUVINTE

Haydn, se afla într'o zi împreună cu Mozart, tânărul dar deja triumfătorul său rival. Autorul lui „Don Juan" îi zise :

— Maestre, mă prind că nu vei putea executa o bucată pe care o voiu scrie eu.

Haydn zâmbi şi primi rămăşagul.

— Poftim, zise Mozart după ce terminase de scris.

Haydn se aşeză la pian, puse notele înaintea lui şi începu să cânte. Era surprins de uşurinţa muzicei ; dar deodată se opreşte :

— Ei !Ce e asta ? Ambele mâini îmi sunt ocupate, una cântă la dreapta, cealaltă la stânga şi.., mai trebue făcut să răsune o notă şi la mijloc. Nimeni în lume nu poate cânta asta ! E o greşeală.

Mozart se amusă de perplexitatea maestrului, care se sculase. El se aşeză pe scaunul rămas gol şi reîncepu să cânte dela prima măsură, continuă foarte liniştit, aşteptă să ajungă la pasagiul imposibil pentru Haydn, aplecă puţin capul, atinse cu vârful nasului clapa din mijloc şi continuă fără să se încurce.

Atunci Haydn se recunoscu învins şi îi zise :

— Văd scumpul meu prieten, că ai să ne duci pe toţi de nas.

◆

Richard Sheridan, celebrul autor dramatic, orator şi om politic englez, a avut un fiu care nici pe departe nu semăna cu genialul său părinte.

După ce tânărul Sheridan şi-a isprăvit studiile şi s'a întors acasă cu titlul de doctor în drept al Universităţii din Oxford, bătrânul îl întrebă :

— Băete, spune-mi de ce ai de gând să te apuci ?

Tânărul pe cât de prost, pe atât de mândru, răspunse cu înfumurare :

— Eu tată, n'o să mă apuc de avocatură ; vreau să fac politică şi cu siguranţă că voi reuşi aşa cum ai reuşit şi dumneata. Imi pun candidatura la un scaun de deputăţie şi apoi îmi bat în frunte o tăbliţă cu inscripţia : „De închiriat". Şi să vezi cum se vor bate partidele ca să pună mâna pe un aşa cap.

— Să nu uiţi, ripostă bătrânul, să adaugi „nemobilat".

RUD. A. KNAPP.

CALENDAR LITERAR

30 Mai, 1923 : O. Goga şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română vorbind despre **„Coşbuc"**. Răspunsul a fost dat de G. Bogdan-Duică.

31 Mai, 1883 : S'a născut în satul Sălişte (lângă Sibiu) dr. Onisifor Ghibu.

1919 : O. Densuşianu şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română vorbind despre **„Barbu Delavrancea"**. Răspunsul a fost dat de I. Bianu.

1 Iunie, 1829 : Apare în Iaşi, primul număr din gazeta **„Albina Romînească"**, condusă de G. Asachi.

1857 : S'a născut în Braşov filologul C. Lacea.

1919 : A murit slavistul I. Bogdan.

1921 : Mihail Sadoveanu a fost ales membru al Academiei Române.

2 Iunie, 1819 : S'a născut în Bucureşti marele patriot şi istoric, N. Bălcescu.

1821 : S'a născut în Piteşti, cunoscutul om de Stat, I. Brătianu.

1852 : S'a născut în Folticeni junimistul Gh. Radu.

1867 : Vasile Alecsandri a fost numit membru al Academiei Române; August Treb. Laurian a fost numit membru al Academiei Române; Ioan Eliade Rădulescu a fost numit membru al Academiei Române ; C. A. Rosetti a fost numit membru al Academiei Române; C. Negruzzi a fost numit membru al Academiei Române.

1920 : Gh. Vâlsan a fost ales membru al Academiei Române.

1923 : Al. Lapedatu şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română, vorbind despre **„Istoriografia română ardeleană"**. Răspunsul a fost dat de I. Bianu.

3 Iunie, 1848 : Apare la Pesta revista **„Amicul Poporului"**, condusă de Sigismund Pap.

1922 : A murit Duiliu Zamfirescu.

Andrei Rădulescu şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română, vorbind despre „Cultura juridică romînească în ultimul secol". Răspunsul a fost dat de I. C. Negruzzi.

4 Iunie, 1919 : Gh. Bogdan-Duică a fost ales membru al Academiei Române.

Octavian Goga a fost ales membru al Academiei Române.

D. Gusti a fost ales membru al Academiei Române.

1921 : Gh. Bengescu a fost ales membru al Academiei Române.

1923 : Gh. Murnu a fost ales membru al Academiei Române.

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI-IONESCU

087.1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

Diaconescu (Pantelimon). — Dialoguri poporene pentru serbări şcolare şi şezători. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, 95 p. Lei 25.

Moise (Nicolae). — Primărie în Ţigănie. Comedie în două tablouri. Ediţia I. Braşov, **Gheorghe N. Ciurcu,** 1926, 24 p.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Ioachim (V. M.). — Către leul-aur. Bilanţul aur. Bucureşti, **Cercul de studii comerciale,** 1925, 24 p.

Trancu-Iaşi (Gr. L.). — Pro domo. Bucureşti, **Cercul de studii comerciale,** [1926], 25 p. (Biblioteca corpului absolvenţilor şcoalelor comerciale superioare No. 1).

Corpul contabililor autorizaţi şi al experţilor contabili. Contribuţiuni la codul şi reorganizarea cooperaţiei. (Memoriu prezentat d-lui ministru al muncii în chestiunea codului cooperaţiei). Bucureşti, (Tip. **Răsăritul),** 1926, 30 p. Lei 20.

Trancu-Iaşi (Gr. L.). — Codul cooperaţiei şi interesele noastre profesionale. Bucureşti, **Cercul de studii comerciale,** [1926], 21 p. (Biblioteca corpului absolvenţilor şcoalelor comerciale super. No. 2).

34 DREPT. LEGISLAŢIE.

mânia după constituţiune şi noua lege a naţionalităţei, de Dimitrie G. Maxim. Dare de seamă. Bucureşti, (Tip. **Curierul Judiciar),** 1926, 58 p.

Popovici (Gh.) şi V. I. **Vasiloiu.** — Legea băncilor populare şi decretul-lege de înfiinţarea centralelor (cu ultimele modificări). Tălmăcite şi adnotate cu doctrină şi jurisprudenţă. Bucureşti, (Tip. **Lupta**, N. Stroilă), 1926, XIV + 287 p. Lei 120.

35 ADMINISTRAŢIE.

Brădişteanu (Şt.). — Aplicarea statutului funcţionarilor şi reorganizarea serviciilor publice. Bucureşti, (Tip. **Răsăritul),** 1926, 20 p. Lei 20.

Alesseanu (G.). — Introducerea Contabilităţii Ştiinţifice în Administraţiile publice. Bucureşti, (Tip. **Răsăritul),** [1926], 16 p.

37 INVĂŢĂMÂNT. PEDAGOGIE.

---

*) A se vedea tabloul clasificaţiunii

Institutul Social Român

Politica culturii

— Conferinţa d-lui prof. D. Gusti —

Ultima conferinţă din ciclul „Capitalismului în viaţa socială“ organizat pentru anul acesta de Institutul Social Român, s'a încheiat prin conferinţa „Politica culturii“ ţinută de preşedintele său, d. profesor universitar Dimitrie Gusti.

La început conferenţiarul arată în câteva cuvinte personalitatea lui Gh. Mârzescu membru al I. S. R. care a murit fără să-şi poată desvolta conferinţa sa „Influenţa vieţii sociale asupra legislaţiei“ în care spiritul său cu vederi atât de largi, avea să manifeste toate puterile sale...

Obiecţiunile aduse acestei conferinţe, pe motiv că politica culturii nu ar avea nici un sens în cadrul ciclului „Capitalismul în viaţa socială“ nu sunt întemeiate. Sombart într'o lucrare a sa „Burghezul“ se întreabă dacă spiritul societăţii capitaliste este o urmare a capitalului, sau capitalul e un produs al acestui spirit şi tot aceeaş importanţă dau factorului spiritual toţi teoreticianii socialişti, şi mai cu osebire K. Marx, care cerca pentru realizarea statului socialist maturitatea capitalismului şi desvoltarea unei puternice conştiinţe de clasă în sânul proletariatului. Insuccesul experienţei bolşevice provine din desconsiderarea acestor douii factori, amândoi neexistenţi în Rusia.

Pentru a vorbi de politica culturii trebuie precizat întâi ce se înţelege prin politică şi conferenţiarul o defineşte astfel : Prin politică inţelegem orice acţiune întreprinsă pentru a crea valori sociale şi culturale. Dar statul care realizează politica culturii e numai o formă de organizare politică şi socială a naţiuni ; el e în funcţiune de naţiune, un instrument al ei. Secretul stă tocmai în organizarea politicei naţiunii cu politica Statului...

Politica ce trebuie urmată faţă de cultura creatoare, stă în recunoaşterea forţei ce reprezintă inteligenţa în societatea actuală, azi ignorată şi copleşită de capital şi muncă. Politica creatoare cere sacrificii băneşti şi organizare de la care statele occidentale nu se dau în lături şi de aceea sunt utilate cu tot ce e necesar cercetărilor ştiinţifice. La noi ? Cea mai bună dovadă de lipsa de atenţie faţă de cultură stă în faptul că în Bucureşti n'avem o singură bibilotecă întreţinută de stat, iar aceea a Academiei Române, destul de bogată, singura pe care o avem, nu are nici un ajutor din partea Statului. Dacă nu se va veni în ajutorul ei, biblioteca Academiei se va închide, ne având cu ce acoperi deficitul ce va fi anul acesta da aproape 2 milioane lei. Nu mai puţin jalnică e şi situaţia Institutului Social Român, care nu are unde să pună cărţile, nu ştie unde se va muta, şi cu secţii care n'au unde să se întrunească.

Diviziunea muncii a adus cu sine nevoia tot mai mare a lucrătorilor specialişti. Dar alegerea profesiunilor care se face întâmplător şi mai ales la noi, dă naştere la atâtea existente ratate. In occident s'au constituit asociaţii care prin şcoală aflând aptitudinile elevului, îl îndrumează spre meseria cea mai corespunzătoare calităţilor lui. Anul viitor se va ţine la Cluj, un congres de orientare profesională organizat de I. S. R. la care va asista şi un delegat dela Liga Naţiunilor.

Din aceeaş nevoie, problema selecţiunii talentelor a luat un mare avânt în pedagogia modernă, şi tot aşa se explică extinderea mare pe care o ia cultura sociologică, care trebuie introdusă în licee şi în toate facultăţile.

Cea mai grea e însă politica culturii populare, care trebuie să evite a da naştere la semi-culţi, coborându-se în manifestările sale, pea mult la nivelul ascultătorilor. La noi pe lângă crearea de biblioteci trebuie să se ducă o violentă campanie pentru deşteptare gustului de citit. Statistica întocmită de o editură de a noastră e groaznică ; autorii noştrii cei mai buni nu vând decât câteva sute de volume pe an.

Pentru o eficace propagandă în sensul acesta d. Gusti recomandă şezătorile literare între orele de curs şi înfiinţarea aşa numitelor universităţi ţărăneşti după felul celor care funcţionează cu atât succes în Danemarca.

Politica culturii duce la inobilarea şi întărirea naţiunii. O formă superioară de viaţă naţională nu poate fi atinsă fără cultură, care dă naştere acelei elite intelectuale ce formează tăria oricărui neam. Ea înseamnă o politică de prestigiu în slujba căruia s'a pus Institutul Social Român, care dacă nu va găsi banii necesari, sfârşeşte d-sa, va trebui cu această ultimă conferinţă din anul acesta, să suspende orice activitate.

I. FLOROIU

* * *

C. Rădulescu-Motru a fost ales membru al Academiei Române.

5 Iunie, 1779 : S'a născut în Avrig, Gh. Lazăr.

1840 : S'a născut în Iaşi, Leon Negruzzi.

1859 : S'a născut în Bucureşti artistul Const. Nottara.

1865 : Apare în Pesta revista literară **„Familia“,** condusă de Iosif Vulcan.

1871 : S'a născut în Botoşani marele nostru istoric N. Iorga.

1882 : S'a născut în Turda poetul Emil A. Chiffa.

1883 : Apare în Iaşi sub conducerea poetului N. Beldiceanu revista **„Cultura“.**

1905 : N. Iorga ia direcţia revistei „Semănătorul“.

D. Anghel este numit redactor al revistei „Semănătorul“.

DIN STRAINATATE

☐ In locul lui Elemir Bourges, autorul romanelor „Les oiseaux s'envolent et les fleurs tombent‘ şi „La Nef“ socotite ca adevărate capodopere, a fost ales la Academia Concourt, romancierul Gaston Chérau.

A debutat în literatură cu romanul „Les grandes epoques de M. Thébault“ la 1902, urmat apoi de „La saison balnéaire de M. Thébault“, „Valentine Pacquault“, „Champi Tortu“, „Loiseau de proie“, „Le monstre“ şi „La maison de Patrice Perier“ şi ultimul „Le Flambeau des Riffault“.

E un scriitor realist, care îşi alege de cele mai multe ori temele cele mai îndrăzneţe, pe care ştie însă să le trateze cu o sobrietate, artă şi cu un admirabil simţ de analiză psihologică.

☐ A murit la Paris în vârstă de 42 de ani scriitorul L. F. Rouquette, comparat adese ori de critica franceză cu cunoscutul povestitor american Jack London, din cauza asemănării unei vieţi plină de aventuri. Romanele sale „Le grand silence blanc“, „La Bete erraute“, „Le Oiseau de tempète“, „L'Ile d'Enfer“ şi „L'epopée blance“, nu sunt decât povestirea literalizată a aventurilor sale prin nordul Canadei, Alaska, prin mările nordice, în Islanda şi în aproierea Polului Nord. După urma lui, în afară de aceste lucrări mai rămâne un cap Rouquette, semnalat de geografi englezi la 7 grade de Pol.

---

gricol în România. Bucureşti, **Ministerul Agriculturii şi Domeniilor,** 1925, 17 p.

38 COMERŢ. TRANSPORT.

Drăgănescu (Petru). — Blănuri din punct de vedere technic comercial cu o descriere a diverselor soiuri de animale ale căror piei se întrebuinţează la confecţiuni de blănuri. Lucrată cu concursul d-lui Otto Prager. Cu o prefaţă de d. Alex. Pandele. Bucureşti, (Tip. **Răsăritul),** [1926], 27 p.

Tonegaru (Căpitan Constantin C.). — Transporturile maritime şi fluviale. Bucureşti, (Tip. **Adevĕrul),** 1926, 90 p. + 3 tabele. Lei 120.

6 ŞTIINŢE APLICATE.

Petraşcu (Ing. E.). — Radio-telefonie. Montaje ultra-sensibile. Conferinţă ţinută la 7 Iunie 1925 la „Asociaţia Prietenilor Radiotelefoniei“. Ediţia I. Bucureşti, **I. Copuzeanu,** f. d., 25 p.

Mihăilescu (M. I.). — Ştiinţa ordinei patrimoniului. Sociologia contabilităţii. Bucureşti, (Tip. **Răsăritul),** [1926], 75 p. Lei 50.

63 AGRICULTURĂ ŞI ŞTIINŢELE AGRICOLE.

Nagy Endre Dr. — A. gazdakörök szervezéséröl és vezetéséröl. Cluj, (Ny-om **Minerva),** 1926, 80 p.

Caspari (Frideric). — Instrucţiuni scurte pentru plantarea şi îngrijirea viilor. Mediaş, (Tip. **Reissenberg & Co.),** 1926, 15 p.

Anuarul corpului technic silvic pe anul 1925. Bucureşti, (Tip. **Naţionala,** Jean Ionescu & Co.), 1926, 127 p.

Dabâca (Gh. I.). — Cercetări biometrice asupra aclimatizării rasei Simmental în Bucovina. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** 1926, 104 p. Fig.

Gruber (Med. Vet. Franz). — Studiu asupra hergheliei Gidran în herghe-

(Tip. **Bucovina),** 1926, 63 p. + 7 anexe. Fig.

Luţia (Med. Vet. George Gh.). — Cercetări biometrice asupra aclimatizării rasei Simmental în Transilvania. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** [1926], 100 p. + 2 pl. Fig. (Biblioteca zootechnică No. 3).

Strilciuc (Med. Vet. Dumitru T.). — Cercetări biometrice asupra aclimatizării rasei Pinzgan în Transilvania. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** f. d., 88 p. Fig. (Biblioteca zootechnică Nr. 2).

Popescu Daia (Dr. P.). — Congresul de piscicultură dela Bordeaux. Dare de seamă. Bucureşti, **Ministerul Agriculturii şi Domeniilor,** 1926, 38 p. Fig.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ Abundenţa materiei ne sileşte — spre regretul nostru — să amânăm publicarea **Menţiunilor critice.**

RECTIFICARE

☐ Din eroare de corectură, în buletinul bibliografic săptămânal din Nr. 21, s'a trecut la „literatură străină tradusă", romanul **„Ne leagă pământul"** de **Sylvius Rolando.** Romanul este original, e apărut în editura literară a Casei Şcoalelor, iar autorul mai are la activul său o culegere de nuvele: **Generalul Frangulea.**

INTERWIEVURI

☐ **Rampa** a publicat, de curând două interesante convorbiri cu d-nii **I. Vinea** şi **Camil Petrescu.** Importanţa acestor desbateri ne obligă să revenim.

DOLIU

☐ S'a stins din viaţă, regretată de toată lumea scriitoricească, tânăra autoare a cunoscutului succes de teatru: **Fără reazăm,** scriitoarea **Igena Floru.**

Rară distincţie sufletească, adânci calităţi de dramaturgă, cunoscătoare a literaturilor străine din care tradusese din Wilde un admirabil volum pentru tinerime — toate aceste calităţi au fost curmate brutal de o moarte prematură.

EXPOZIŢII

☐ Intre 9—31 Maiu a fost deschisă la Palatul Cultural, din Arad, expoziţia de pictură şi vase cu motive româneşti, a d-nei **Letiţia Al. Stamatiad.**

PUBLICAŢII

☐ In Septembrie reapare la Focşani reorganizată, revista **Freamătul,** sub conducerea d-lor **Gabriel Drăgan** şi **Const. Radu.**

REVISTE

☐ **GÂNDIREA** (VI, 3, Aprilie 1926): Despre **Adolescenţă,** ca o răscruce agitată a tuturor virtualităţilor sufleteşti, scrie, o subtilă „proecţie subiectivă" d. **Vasile Băncilă.** Desprindem această încheere lirică de o rară culoare:

„Iar toate aceste forţe la un loc, absolut complecte sau nu, cu timbru individual specific, cu nivelul variat, după fiecare caz, cu unele umbre cari le întăresc expresia de lumină, plutesc în cadrul psihic general al adolescenţei. Pentru înţelegerea acestei vârste, ele sunt tot atâtea fire ale Ariadnei. Căci adolescenţa rămâne înainte de toate, ca aspect de ansamblu, o vrâstă fluidă, vagă, complexă şi greu de prins în formule, constituind un cadru nobil, colorat şi transfigurat de irizări de tot felul, cu marginile neprecise de seamă, pe care se proectează aceste forţe mai mult sau mai puţin sigure, dar cari sunt tot atâtea raze generoase şi patetice de orientare, într'o vrâstă în general dezorientată şi descentrată de contradicţii organice. Vârstă de nedumeriri insurmontabile şi înţelegeri cari forţează puterea de înţelegere; de timidităţi paralizante şi porniri mesianice; de elanuri ce-şi caută scopul şi de autosugestionări cosmice; de chemări din altă lume, ca vocea înrudită a unei fiinţe pe care n'ai văzut-o niciodată, şi de supravеţuiri puerile; de obscurităţi ameţitoare şi de revelări metaforice-; de roire confuză a energiei şi perpdexităţi supărătoare; de presimţiri porniri, avânturi surde, confuzii şi lumini. Vârstă în care se atinge lumea mitică şi impersonală a copilăriei cu lumea critică şi personală a maturităţii. Vrâstă, când tipul sufletesc definit al copilăriei se dizolvă pentruca misterul creaţiunei să apară iar, de data aceasta sub ochii noştri. Vrâstă necomplectă au-

aproape inform, dar fecund, din care va rezulta ceeace vor îngădui împrejurările generale ale vieţii, dar şi ceeace va fi avut grijă ducatorul. Şi în orice caz, moment unic în viaţă, când se deschioacă cele mai alese virtualităţi înmagazinate în plasma aceasta a omului"...

D. **Mateiu Ion Caragiale,** continuă romanul său **Craii de Curtea Veche,** în care apar frumoase decoruri bucureştene. Romanul românesc se completează cu acestă nouă operă a cărei apariţie în volum e în deosebi aşteptată.

Prima parte din nuvela **Omul care şi-a găsit umbra,** publică d. **Cezar Petrescu.** Cronica literară o continuă d.**Tudor Vianu.** Diverse cronici artistice, teatrale etc: **Oscar Walter Cisek, Ion Marin Sadoveanu, Stelian Mateescu, Tudor Şoimaru, T. Păunescu-Ulmu** etc., etc. Numărul e admirabil ilustrat cu reproduceri din expoziţia celor 4: **Şirato, Tonitza, Han** şi **Şt. Dumitrescu.**

☐ **VIAŢA LITERARA.** Cu numărul 14 (I, 22 Mai) revista d-lui **I. Valerian** întinereşte. Noi forţe se adaogă, noi coloane se zidesc: d. **Pompiliu Constantinescu** preia cronica literară. D-l **Vladimir Streinu** un entrefilet permanent. **Disociaţii;** d. **G. Nichita: Plastica;** d. **Tudor Şoimaru:** Profiluri streine. In acest număr scrie despre Joseph Delteil din al cărui **Sur le fleuve amour** şi taaduce un fragment. Din convorbirea d-lui **Nichifor Crainic** trebuesc mai ales reţinute rândurile despre nevoia unei sindicalizări a scriitorilor.

☐ **ADEVARUL LITERAR ŞI ARTISTIC** (VI, 285, 23 Maiu): Amintiri literare despre George Diamandy, scrie d. **Artur Gorovei;** despre personalitatea critică a lui Mirbeau, d. **Tudor Teodorescu-Branişte** iar d. **Paul Zarifopol,** despre aspecte ale atmosferii religioase de astăzi în **Creştinism de actualitate:**

„Intrebarea noastră astăzi este aşa: cum şi, în ce sens poate fi europeanul cultivat de astăzi capabil de viaţă religioasă, şi ce parte din învăţătura creştină poate fi adevărat vie şi potrivită sufletului actual?

Cred că, în zilele noastre, graba este duşmanul obişnuit al stării religioase. Această stare cere linişte în afară şi reculegere înăuntru, iar omul de azi n'are nici vreme, nici linişte. Ori că munceşte, ori că petrece, civilizatul actual e înecat în impresii extrerioare care se succed cu iuţeală necunoscută vreunei alte vremi".

„In această situaţie, învăţătura evanghelică însăşi este fatal eclipsată. De sigur foarte curând după întemeierea bisericii, această învăţătură a fost împinsă pe planurile din fund, pentrucă era incomodă disciplinii sociale şi politice pe care se grăbea s'o elaboreze puterea bisericească. Totuşi învăţătura evanghelică n'a rămas ineficace, şi e frivolă şi nedreaptă vorba nu ştiu cărui literat care spunea că Europa încă n'a ajuns a fi creştină. Analiza şi critica sufletului sunt produsul adevărat şi specific al creştinismului în viaţa spirituală europeană, şi cred că numai prin această profundă noutate creştinismul aparţine prezentului şi viitorului. Cazuistica şi confesionalul catolic, asprimea şi subtilitatea morală a jansenismului şi a sectelor Reformei, constituiesc o întâmplare cu totul stranie în istoria sufletului omenesc. A fost desigur o uriaşă răsturnare a naturii, ca animalul să-şi întoarcă puterile lui de luptă din afară înăuntru, să fie aspru, şi înverşunat chiar cu sufletul lui aşa cum e sau era,

cu duşmanul din afară. Această enormitate a fost cu putinţă, şi toată bogăţia şi adâncimea sufletului modern au rezultat din ea.

Vremea noastră e foarte rău dispusă faţă cu această particularitate a creştinismului; fiindcă e vreme de energie furioasă îndreptată în afară; — trăim sub primatul obrăzniciei.

De dragul contrastului măcar, ar trebui recomandate stăruitor cetitorului actul **Imitaţia domnului nostru Isus Hristos,** predicele iezuitului Bourdaloue, maximele lui La Rochefoucauld, **Fundamentul metafizicei moravurilor** al lui Kant. In ele se găseşte, gândită eminent, învăţătura creştină pentru omul de astăzi, — înţeleg: pentru omul cu vigoare şi delicateţe de spirit, capabil să întoarcă spatele neocreştinismului cotidian, de foileton şi de cafenea, de boudoir şi thé dansant".

☐ **IDEEA EUROPEANA** (VII, 188, 15 Mai): d. **Dragoş Protopopescu** începe o serie de scrisori cernăuţene, scriind despre **Bucovina Românilor, Bucovina politică,** pregnante imagini ale vieţii politice din Bucovina şi sfârşind cu un vibrant elogiu pentru „rostul de superioară şi dârză iniţiativă" a actualului primar al Cernăuţului, Radu Sbiera.

☐ „Misterul" Shakespeare a revenit din nou în discuţia cercurilor pariziene cu ocazia expoziţiei shakespeariene deschisă de oficiul de librărie şi bibliografie şi a lucrării contesei de Chambrun „Shakespeare acteur-poète".

Intemeindu-se pe documentele vremii autoarea caută să stabilească în amănunte existenţa genialului Will, dela naştere şi până la moarte. Mulţi vor contesta fireşte autenticitatea acestor documente fie în favoarea lui Bacon, fie a mult discutatului lord Rutland, dar important rămâne în acest studiu, descoperirea sursei de erudiţie italiană a celui ce-a scris piesele semnate Shakespeare.

Acest Shakespeare n'a fost niciodată în Italia, în schimb a frecventat mult la Londra pe profesorul prietenului său contele Shouthampton Giovanin Florio, care i-a servit ca model pentru pedantul din „Peines d'amour perdues".

In expoziţia Shakespeare figurează două lucrări ale lui Giovanni Florio: „First Finits" (1578), manual de conversaţie italiană din care marele autor a împrumutat câteva proverbe şi titlul a două comedii şi dicţionarul „A World of Words" isvarul tuturor nataţilor italieneşti din opera shakespeariană.

Ceeace reţine mai mult pe vizitatorii expoziţiei în afară de ediţiile unice ale operilor sale, sunt manuscrisele în cari se vede scrierea neîntrecutului Shakespeare, precum şi un exemplar din „Metamarfozele" lui Ovidiu, parafate de mâna sa.

☐ Citãm câteva fragmente din conferinţa „L'âme et l'esprit", pe care a ţinut-o la Paris, marele filosof german, contele Hermann Keyserling:

„Culturile întemeiate pe raţiune au atins extrema limită de desvoltare, fiind surpate de forţele sentimentului refulate până atunci.

„Victoria creştinismului asupra ordinei romane se datoreşte expansiunei sensibilităţii. Elementul raţional din fiecare om îşi va lua revanşa împotriva emoţiei în timpul Renaşterii.

„Fiecare epocă nouă compensează pe om de ceeace l'a lipsit epoca precedentă.

Redactor PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

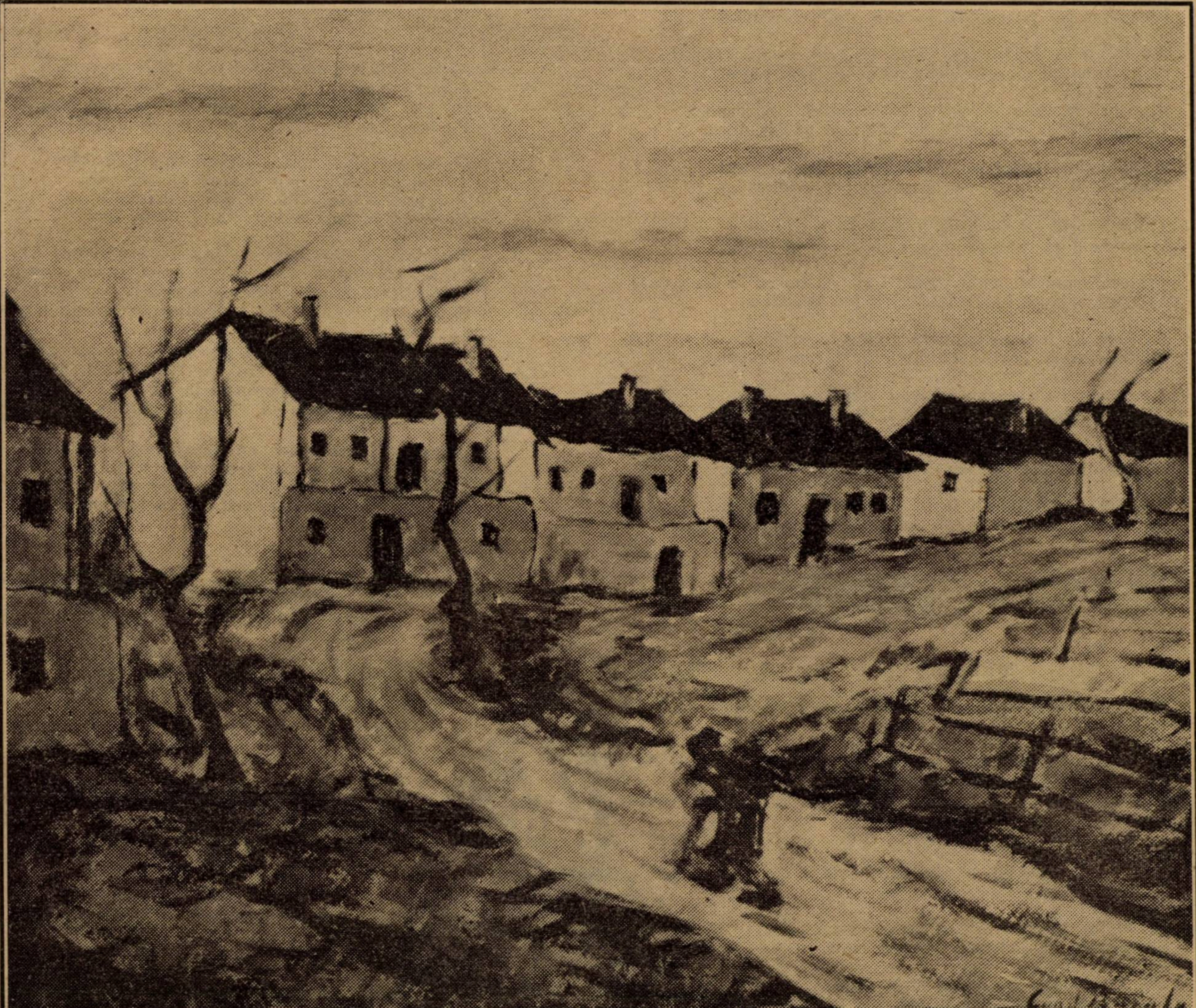

C. BACALU: **Cartier tătărăsc.** SALONUL OFICIAL

In acest număr: G. BOGDAN DUICA, D. GUSTII, ION PILLAT, M. CELARIANU, AL. LASCAROV MOLDOVANU, ARTUR ENAŞESCU, G. TALAZ, ANATOLE FRANCE, GH. CARDAŞ, ŞT. DIMITRESCU, FLORICA MUMUIANU, C. I. ŞICLOVANU, VIRGINIA GHEORGHIU, N. N. TONITZA, B. CECROPIDE, PERPESSICIUS. Buletin bibliografic de AL.-SADI IONESCU.

An. XLII, Nr. 23.
6 Iunie 1926.

Lei 5.

Povestea Maicii Domnului

Poem din „Biserica de altă dată“

ADORMIREA

Cum cădea în sat amurgul peste-ogrăzi şi peste şure,
A ieşit cu luna plină Heruvimul din pădure.

S'au speriat copii cu vite şi-au ţipat de spaima lui...
Liniştit o luă pe coastă, pe sub plopii drumului.

Au foşnit ca de furtună, fără vânt în frunză, plopii.
Luna tremură devale roate mari în iazul popii.

S'a oprit la casa veche unde drumu'şi face cruce,
Creştineşte, la răspântie şi 'nntârzie pân'se duce.

A bătut în lemnul porţii de stejar, de două ori:
Singură se trase poarta şi primi pe călător.

Câinele urlă odată lung, apoi doar mârâi —
Heruvimul pentru-atâta însă pasul nu'şi grăbi.

Maica Domnului, ca'n vremuri sta cu lucrul la fereastră;
O trezi în raza lunii, lin, aripa lui albastră.

Strânse iia începută, toate grijile le strânse,
Strânse zilele trăite, cu şirag de lacrimi plânse.

La icoane ea aprinse cuvios o lumânare —
Până'n temelii de suflet o cuprinse pace mare.

Se'nchină lui Sân Nicoară lui Sân Ion, ei cei mai drag,
Se gândi la Fiu 'n ceruri şi la câinele din prag.

Işi udă ca totdeauna toate glastrele de nalbă,
Se găti ca pentru noapte cu cămaşa cea mai albă,

Netezi cearşaful bine, să nu facă nici o cută
Pânza inului curată ca şi viaţa ei trecută

Se culcă sfioasă'n patu-i strâmt, ca pe o năsălie,
Şi-adormi rugând pe Domnul, lângă Fiul ei să fie.

INALŢAREA

Pe mirişti, cer de toamnă a năvălit în vară.
Lumina lasă aur pe coarnele de plug,
Pe boii suri ca praful, pe fierul de pe jug,
Pe brazdele de umbră din care, albă, sboară

O brazdă plutitoare, purtând amurg în cioc
Cătunelor pitite sub dealuri de sineală...
Plugarul stă cu talpa înfiptă'n îndoială:
Comoară e? căci vede o limbă ca de foc

Sporindu-şi jărăgaiul pe ţarini şi albastră
Suind precum se suie din hornuri, iarna fum.
Cădelniţară crinii căţuie de parfum,
Şi s'a deschis în ceruri, prin nori de-argint, fereastră.

Şi zugrăviţi ca'n lemnul din vechi troiţe, iată
Pe Duhul Sfânt, pe Tatăl, pe Fiul — câte trei,
Şi iată pe Maria urcându-se la Ei,
Pe scara unei raze ca dânsa de curată.

Ţăranu'şi face cruce cu dreapta şi se'nchină
Smerit cum se cuvine icoanelor. Apoi
Porneşte brazdă dreaptă cu'n plug cu patru boi.
Pe când uşor se pierde Maria în lumină.

MREAJA

Vezi, raiul e o casă din Muşcel,
Tot prin livezi de stele sui la el.

O casă albă cu ferestre mici,
In care îngerii sunt rândunici

Şi sufletele stau în cuibul lor
Ca pui golaşi sub straşină de nor.

Din când în când o rândunică-i ia
Să'nveţe sborul cerului cu ea,

Şi Maica Domnului stă în pridvor,
Se bucură de cel mai simplu sbor.

Stă în pridvor, lucrează un năvod
Cu care o să mântue norod.

Iar Dumnezeu şi Duhul Sfânt şi Fiul ei,
In casă, stau la masă câte trei.

Vorbesc de muncile de pe pământ,
Ca gospodari chivernisiţi ce sânt.

Vorbesc de rodul viei, de-anul bun
De prin podgorii cu livezi de prun.

Pe Maica Domnului o doare inima,
Căci mreaja mântuirei se gătea.

Se-apropie înfricoşat judeţ:
Acolo doar pe suflet să pui preţ

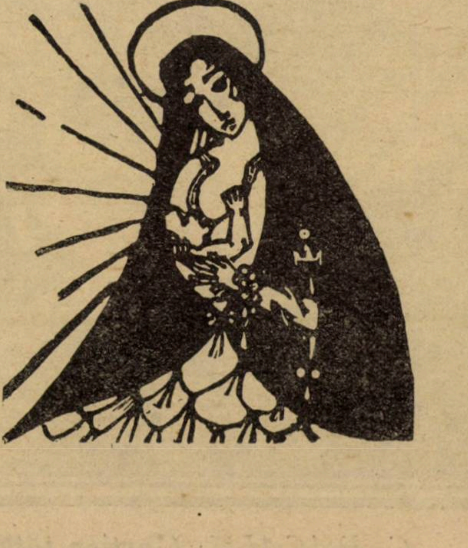

Lung trâmbiţa din urmă a sunat
Pe ceruri ca un tunet depărtat,

Şi drepţii vin acuma câte doi,
In straie albe ca în sat la noi

Când merg flăcăii 'n târg să tragă sorţi
Moş Pătru strajă stă la patru porţi. —

Cu sgomot surd se'nchide poarta grea,
Afară gloata răilor gemea.

La Scaraoschi arde în cuptor
Foc blestemat, pârjol dogoritor.

Le face Necuratul doar un semn,
Ca pâini îi ia lopata lui de lemn.

Cu furca dracii mai mărunţi împung —
Iar vaetele lor la rai ajung.

Aude Maica plânsul tuturor;
Se-apleacă blând prin stâlpii din pridvor.

Desfăşură năvodul şi îl lasă
Să cadă printre stele ca o plasă.

Alunecă pe Calea Robilor.
De zodii s'a ferit tremurător.

Mătasa lui e-argint curat la lună,
E aur când dă soarele s'apună.

Şi ca scobari şi mrene de pe Olt,
A pescuit în mreajă iadul tot.

Cine-a rămas în plasă, e scăpat —
Cine-a scăpat din ea, e blestemat...

Mario, care scapi păgâni şi hoţi,
Asvârle iar năvodul dacă poţi!

Mario, mreaja ţi-o aştept de ani,
Eu, robul Tău Ion dela Miorcani!

ION PILLAT

Mărturisire

de G. BOGDAN-DUICA

Scrisă pentru acel mic număr de suflete, care mi-au dat probe că se interesază de scrierile mele istorice, critice...., printre care se află și Perpessicius, vinovatul că o scriu...

Cetisem doară pe Riureanu, în clasa a IV-a primară, cu dascălul venerabil Cioflec; cetisem ceva sosit din București. In școală ni se făcea control, cerându-ni-se rezumatul broșurilor. Eu resumam prost; excelent resuma un oarecare Stăncioiu din Vlădeni, un ciung cu memorie bună, țăran.

Dar în clasa I-a a liceului (dela Brașov) ne veni I. C. Țacit, licențiat dela București, fost coleg, la Universitate, cu Sp. Haret și Gr. Tocilescu. El mi-a pus în mâini **Poesiile populare** ale lui V. Alecsandri, ediția de la 1866. A fost întâiul foc de plăcere estetică, de mirare. In orașul nostru se mai auzeau doar colindele și Irozii; balada nu exista; doina era redusă, prostită. Era de ce să mă mir!

După doi ani scriam versuri (Nădăjduesc că niciunul nu se va descoperi!); și — eram deci bine pregătit să înțeleg și să cânt poezia războiului de independență, care trecea munții zi cu zi, venia deodată cu marfa și cu negustorii încă mulți și mereu trecători pe valea Prahovei.

De copil, deci, capul mi se'ntorsese spre București. Și de această dulce boală sufăr și astăzi, când privesc cu ochii triști exilul meu la Cluj.

Acestea sunt pe scurt, indicații despre cum s'a născut în mine interesul pentru literatura principatului.

■

Dar interesul pentru istoria literară?

Eram prin clasa a VI-a. Din clasa a VI-a începusem a simți frumusețile literaturei germane. Traduceam cu d. G. Ebeladin, un Bucovinean care din norocire, trăește încă în Brașov. Pe **Der Taucher** al lui Schiller îl învățasem pedearostul...

Pe Lessirg l-am împrumutat apoi dela biblioteca liceului săsesc, să-l sorb într'o sară. Dat-am și de **Laokoon!** Era o descoperire prin care mă mișcaiu greoiu....

Pentru ce n'aș ceti, însă, și o istorie literară? Românească? Nu se pomenia pe atunci, pela 1880/82. Să mi se dea una germană! Bibliotecar al liceului român era profesorul dr. Buzoceanu. Când vorbia umfla bucile da în lături cu mâna, gest de repulsie și de îndemn la proprie alegere a cărților ori și de plictiseală, mai știu eu... „Alege și tu de-acolo, dulapul este deschis, alege ce vreai etc". Aleg: **Geschichte der deutschen Nationalliteratur...** Despre autor nu auzisem până atunci. Câteva volume! Acasă, bătae de cap; greu de înțeles, greu de tot; încep a ceti pe sărite; dau și de texte la înțelesul **meu** și tot trag folos. Fusese Gervinus! Foarte târziu, în Germania aflaiu că pe Gervinus specialiștii nemți îl citesc după ce dau doctoratul cu ajutorul altor cărți mai puțin profunde! Și tocmai eu eram să fiu năzdrăvanul de a-l înțelege din clasa a VI-VII-a a licelui din Brașov!

Nu pot vedea clar, dar vag simt că Lessing și Gervinus mi-au trezit predilecțiile pentru cercetarea istorică: Părinți mari ai unui copil, care față de ei este încă

G. BOGDAN-DUICĂ

București, 20 Mai 1926.

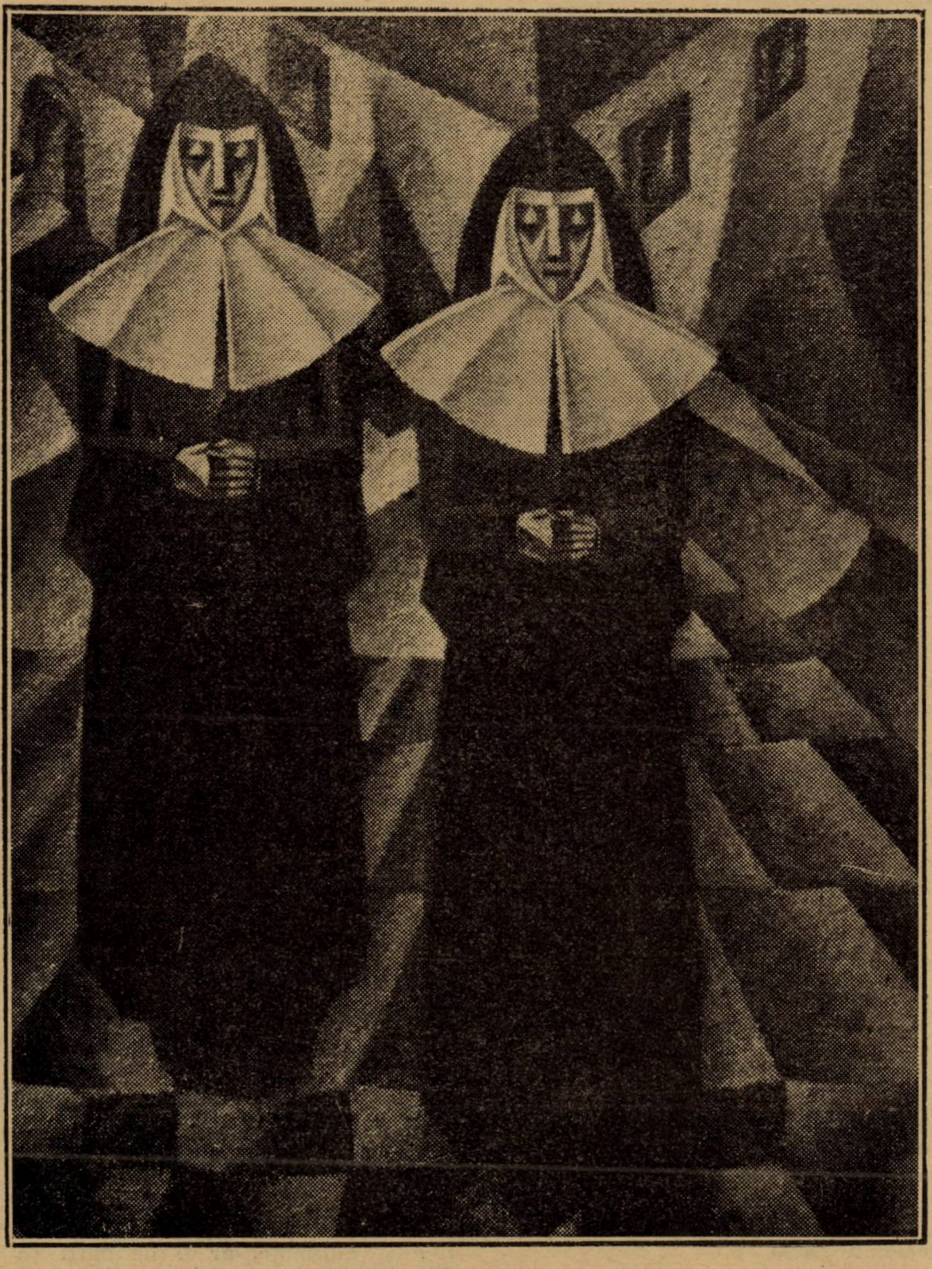

C. MIHAILESCU: ANGELUS
Salonul Oficial

Romaniță

Albe flori
Flori mici
Inflorite 'n zori;
Flori de romaniță,
A trecut pe-aici
O micuță fată,
Și-ați stropit-o toată
Cu rouă curată
Pe alba-i rochiță;

Și i-ați dat în cale
Val de mirodenii
Albe mici vedenii,
Gingași năsturici
Cu rouă 'n petale.
In aroma voastră
Visele ei cresc
Și spre zări albastre
Ca voi înfloresc.

Romanițe albe,
Faceți-i voi salbe
Viselor ei dalbe,
Să rămâe 'n lume
Tot ca voi curate,
Bine să se 'ndrume
Pe căi fermecate
Și să-i râdă 'n Soare,
Dragi mărgăritare.

G. TALAZ

Fiinţa şi menirea academiilor

de D. GUSTI
Membru al Academiei Române

Discursul de recepţie al d-lui D. Gusti: **Fiinţa şi** menirea Academiilor, **rostit în** şedinţa **solemnă a** Academiei Române **din 1923, şi din care ne îngăduim a extrage acest fragment de actualitate, privind Academia noastră — constitue o frumoasă evocare a istoriei acestor instituţiuni savante.**

D-l D. Gusti pornind de la Academia lui Platon, stărue asupra Academiei ideale („Colegiul operei de 6 zile sau Casa şi Institutul lui Solomon") preconizată în „Noua Atlantidă" a lui Bacon, asupra meritelor lui Leibniz care la 21 de ani preconiza Academia Universală, şi epiloghează îndelung asupra noului spirit ce trebue să anime Academiile, devenite în zilele noastre, Academii militante, Institute Naţionale.

Tabloul schiţat până acum al unei Academii perfecte pune în adevărată lumină fiinţa şi menirea Academiei Române.

Prin regulamentul sancţionat de Locotenenţa Domnească în 1866, „Societatea Academică Română" fu consfinţită legal, ca reprezentantă oficială anticipată a unirii de azi şi ca depozitara culturală a nestinsului dor secular de Unire a tuturor Românilor; prin art. 2 al acestui Regulament profetic se arată cu nespusă hotărîre, că pentru „Societatea Academică Română" nu există hotare nedrepte politice şi geografice, căci el prevedea ca membri ai Societăţii: 3 Români de peste Milcov, 4 de dincoace de Milcov, 3 din Transilvania, 2 din Banat, 2 din Maramureş, 2 din Bucovina, 3 din Basarabia şi 2 din Macedonia.

Academia Română a fost însă nu numai fidelă misiunii ei naţionale, un forum patriotic, care prin membrii din toate punctele locuite de Români avea plasate pretutindeni sentinele neadormite pentru a veghia la întreţinerea şi exaltarea focului sacru naţional, ea a avut în acelş timp o neîndeajuns de preţuită activitate, care păzind proporţiile cuvenite pentru o naţiune tânără în plin avânt de renaştere culturală, poate rivaliza şi fi comparată — îndrăznim a afirma, fără teamă de exagerare — cu activitatea celor mai de seamă Academii ale lumii.

Pentru a nu vorbi de şedinţe solemne, concursuri şi premii, de comunicări, memorii şi publicaţii, Academiei Române îi revine onoarea a fi dat Ţării prima bibliotecă publică europeană, unice colecţii de manuscrise, de documente, de hărţi geografice, stampe şi portrete şi o minunat de bogată colecţie numismatică.

Prima grijă a Academiei dela întemeierea ei până azi, a fost şi va fi, şi în viitor cercetarea şi desvoltarea Limbei noastre, care, după geograful Hoffmann, citat de primul preşedinte de onoare al Academiei, Regele Carol I, în cuvântarea de deschidere a şedinţei solemne ţinută cu prilejul jubileului de 25 ani ai Academiei (1 Aprilie 1891): „Limba română zicea Hoffman, este atât de bogată, încât, dacă s'ar cultiva, ar merita să fie limba a tot genului uman".

Potrivit acestui prim program Academia a întocmit, după cum se ştie, lucrări întinse privitoare la limbă, ortografie, gramatică, folklor, texte şi bibliografii vechi care şi-au găsit încoronarea în „Etymologicum magnum Romaniae", azi, Dicţionarul Limbei, în curs de apariţie, şi care, când va fi terminat, va merita să fie închinat aceluia care l-a patronat, Regelui Carol I: în memoriam et honorem regem.

După Limbă, cum era şi firesc, Academia a consacrat activitatea ei — de care poate fi mândră — Isoriei Naţionale, organizând studii, publicaţii şi monumentala colecţionare de documente privitoare la Istoria Românilor.

Mai târziu, în mod sporadic, Academia absorbită cu lucrările sale asupra Limbii şi Istoriei, a întreprins şi cercetări ştiinţifice proprii, cum au fost bunăoară, observaţii meteorologice, cumpărarea de instrumente şi instalare de diferite observatorii în ţară, cum este, da dată mai recentă, explorarea arheologică a Dobrogei cu Histria şi cetăţile Ulmetum, iar acum de curând, prin intervenţia ei energică a salvat observatorul de astronomie, de renume european, dela Nistru, din Basarabia.

Insfârşit, prin crearea şcolilor din Paris şi Roma, ce se datoresc exclusiv iniţiativei Academiei, s'a extins sfera ei de influenţă departe, în străinătatea clasică.

Este bine a reîmprospăta aminitirii noastre câteva date, cunoscute dealtfel, şi care din lipsă de timp sunt departe a fi complete, azi, când avem norocul a trăi o nouă epocă din viaţa neamului, şi când toate forţele trebuesc încordate pentru a da fericitei soluţionări politice a existenţei noastre naţionale strălucirea unei noui renaşteri spirituale.

Inlănţuind prezentul ilustrului trecut, noui obligaţii se impun. Academia Română trebuie să se înarmeze pentru o acţiune şi mai concentrată, şi mai avântată, şi mai puternică decât a fost până acum.

Căci ea trebuie, în sfera ei de acţiune, să consolideze şi să consacre succesul politic al zilei printr'o înălţare şi prosperitate a culturii naţionale sub specie aeternitatis.

Vieaţa unei naţiuni este împodobită cu frumuseţea unui adânc sens etic; naţiune înseamnă un ideal cultural de realizat; ea este deci un principiu de comunitate a muncii culturale.

Cu cât cultura naţională este mai desvoltată şi mai originală, cu atât mai adevărat şi profund este sentimentul comunităţii muncii culturale, deci chitul de cimentare a unităţii naţionale.

Dacă este aşa, atunci Academia Română este părtaşă la înfiriparea şi crearea Naţiunii, reprezentând în acelaş timp o repetiţie în ordine culturală a Naţiunii, pentru totdeauna una şi indivizibilă, şi veşnic frământată de nostalgia realizării maximale a ei însăşi.

Aceasta fiind menirea Academiei, ca Institut Naţional, ea va trebui să aducă unele revizuiri organizaţiei sale interne şi, în cadrul actualei Constituţii, să facă unele retuşări de Statut pentru a se apropia şi mai mult de „Academia perfectă".

1. Potrivit principiului Academiei active şi militante, ar fi de dorit ca în viitor să se dea o mai mare însemnătate secţiilor în vieaţa generală a Academiei noastre; munca intensivă din sânul sec-

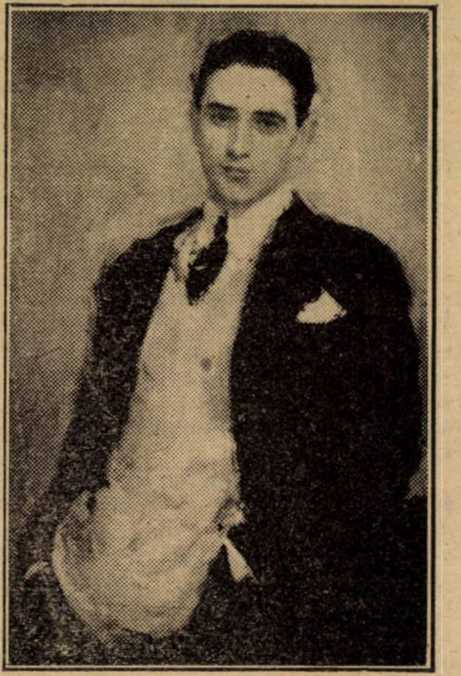

BURADESCU: PORTRET
Salonul Oficial

Prolog de poem

Incinge-voi fruntea-mi cu anticul pin,
Şi-alături de-al vieţei harac,
Mări-voi vlăstarul de sânge latin,
Podoaba pământului Dac!

Cânta-voi norodul de aprigi ciobani,
Semeţi la făptură şi chip,
Oştire de cuşme, pe ochi de vultani,
Cât stele sub cer şi nisip!

Pe corzi oţelite de-al slăvei prinos,
Chema-voi întregul trecut!
Cuvintele-mi sune, zbucnind furtunos,
Ca lănci repezite pe-un scut!

Din bruma de secoli, neam falnic te chem!
Svâcnească-mi azi pieptul, sălbatic!
Şi cântu-mi de slavă să depene'n ghem
Făşii din azurul Carpatic!

ARTUR ENAŞESCU

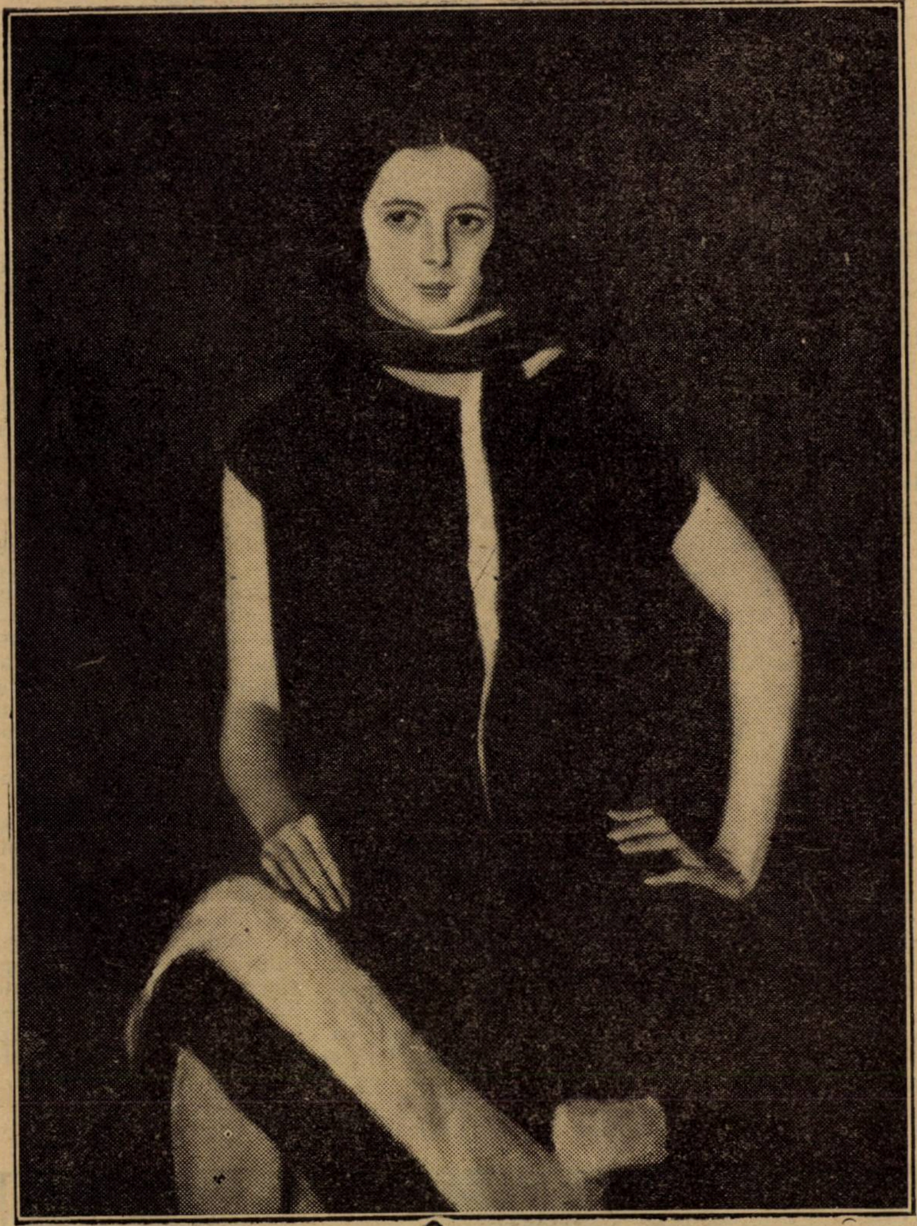

AUREL CIUPE: PORTRET

Salonul Oficial

Vecernie

Dar dece cerşetorii au căzut la pământ,
Biciuiţi că toaca
Bate în crucea Mântuitorului ?...

Stol de fecioare, cu ochi plumburii
Es de prin curţi şi pornesc cu beteli
Şi cu bocete la grădina lui Iosif.

Pe El L'au jertfit primăvara,
Şi astăzi amurgul condeiază cu foc
Icoana cu faptul Golgotei.

Şi, părăsită, ca orice femee, Maria
Plânge, cu faţa ca ceara
In zăbranice negre.

Dar fetele nu ştiu să bocească :
Mai mult cântă, cu glasuri de muzică rece,
Doar Iosif împunge pământul
Cu răcnete scurte.

Iar când va fi vânătă seara,
Cu crepul înstelat de ciudate lumini,
Se va scurge convoiul cu Domnul,
Greul ocolit pe poteci, prin grădini.
Şi-un om îi va duce pe braţe medalia
de spini.

MIHAIL CELARIANU

* * *

ţiilor să se desfăşoare în şedinţe săptămânale prin participarea regulată şi obligatorie a membrilor lor pentru comunicaea unor rezultate personale, noui, pentru punerea la punct în mod critic a celor mai noui cercetări din alte părţi ori pentru organizarea lucrărilor colective de specialitate (cum ar fi între altele, pentru a aminti pilda Academiei ungare: editarea de clasici, de tratate mari ştiinţifice ori de dicţionare enciclopedice).

2. Dacă fiecare secţie va avea vieaţa şi acţiunea ei proprie, sforţările lor, cooperând pentru un scop comun, vor trebui coordonate în şedinţele plenare.

3. Numărul secţiilor Academiei va trebui să fie mărit, căci Academia nu poate impotriva spiritului vremii, să excludă din sânul ei ştiinţele sociale şi pe cele filozofice.

Nu trebuie uitat, că una din cele mai vechi societăţi româneşti, care s'ar putea considera ca o venerată străbună a Academiei, se intitula în 1795 „Societatea filozoféscă a Némului Românesc în mare Prinţipatului Ardélului".

Ştiinţele sociale sunt dealtfel şi azi prevăzute în secţia istorică — celui ce vă vorbeşte i s'a făcut cinstea a fi ales în această secţie ca sociolog —, ştiinţele sociale sunt însă prea importante şi prea dezvoltate, numărul lor prea mare şi formează un tot ştiinţific caracteristic, pentru a putea fi considerate ca o simplă anexă la alte ştiinţe : ştiinţele juridice, economice, statistice, etnologice, politice, religioase, sociologice cer dreptul la o existenţă autonomă, şi nu numai la una tolerată şi miluită.

In această ordine de idei amintim că ilustrul academician dispărut, D. Sturdza, — căruia Academia îi datoreşte o bună parte din tradiţie şi renume — a făcut într'o şedinţă plenară a celei de-a doua conferinţe a păcii, ce a avut loc în 1907, la Haga, „Propunere pentru înfiinţarea şi organizarea unei Academii de drept internaţional", cu reşedinţa în Haga — propunere ce a avut un mare răsunet pe vremuri.

Academia de drept internaţional se va inaugura solemn abia la 14 Iulie din acest an, în palatul păcii din Haga.

Avem dreptul să fim mândri de succesul strălucit de azi al realizării unei idei emise de un academician român în faţa unui areopag mondial, acum 16 ani!

Cred că n'ar face impresia unei inovaţii îndrăsneţe şi pripite, ca să intre în Academia Română, ştiinţele, pe care, prin însăşi definiţia şi natura ei o Academie trebuie să le cuprindă, şi pentru care în 1795 în Ardeal se înfiinţase chiar o societate specială, iar în 1907 se propunea de un fost membru al Academiei noastre întemeierea unei Academii speciale la Haga.

4. Dar Academia Română mai are o lacună simţitoare de împlinit; ea a fost totdeauna o instituţie culturală, şi nu numai o asociaţie ştiinţifică; ştiinţa este nu numai un element al culturii, celălalt este Arta.

Ei bine, dacă dela început Academia a numărat printre secţiile ei una literară, ea nu poate refuza să i se alăture şi una a Artelor.

Dealtfel aceasta ar fi şi conform spiritului actualelor Statute, care prevăd că secţia literară are a se ocupa.... „şi cu chestiunile de **belle-arte**", apoi.... „a încuraja şi recomanda spre premiare operele literare şi **artistice** meritorii".

In acest chip revizuirea statutelor Academiei noastre ar însemna, própriu zis, o precizare a lor, iar „reorganizarea" ei n'ar fi decât aplicarea spiritului în care au fost concepute.

5. Este de reţinut numai necesitatea unei noui regrupări repartizări şi clasificări de secţii, ori de noui subsecţii în cadrul actualelor secţii care să facă posibile lucrările lor.

Principiul de constituire a secţiilor ori a subsecţiilor nu poate fi altul decât acel de omogenitate a specialităţii membrilor ce le compun, pentru ca prin coeziunea aceloraşi interese şi preocupări ştiinţifice şi artistice lucrările Academiei să dea un maximum de rod.

In tot cazul este de dorit — aceasta reese ca o recapitulare firească a expunerii noastre de până acum — ca viitoarea reorganizare a Academiei să cuprindă trei mari secţii: I, secţia ştiinţelor matematice, a ştiinţelor fizico-himice şi a ştiinţelor biologice (naturale şi medicale); II. secţia ştiinţilor istorice, a ştiinţelor filologice, a ştiinţelor sociale şi a ştiinţelor filozofice şi însfârşit, III, secţia Literaturii şi a Artei (muzică, sculptură, pictură, arhitectură).

Dormeam adânc

Dormeam adânc, cu inima toată
Și nu te-am văzut
Când ai trecut
Prin lunca întinsă și lată.

Dormeam adânc, cu inima toată
Iar cântecul tău
Prin sufletul meu
Parcă n'ar fi trecut niciodată.

Visam cum vântul în trifoi
In vârtej se-oprea
Noroc își căuta
Intr'un trifoi cu patru foi.

Și parcă erau pentru mine
Fântânile seci
Pădurile reci
Și nicăeri nu-mi era bine

Dormeam cu inima toată, adânc,
Și n'am simțit
Pașii cu cari ai venit
Intrându-mi în gânduri, adânc.

Dormeam adânc, cu inima toată
Și n'am auzit
Când te-ai lovit
De dragostea mea toată.

FLORICA MUMUIANU

* * *

Delimitarea dintre secții nu va fi rigidă; oricând, după nevoi, ele putând colabora împreună, când lucrările întreprinse vor impune aceasta. Firește că noua reorganizare va atrage după sine și o mărire corespunzătoare a numărului membrilor Academiei.

6. Academia fiind o instituție culturală reprezentativ națională, ar fi de dorit ca ea să aibă un contact mai intim cu opinia publică prin comunicări regulate publice, la ore când publicul poate veni, asupra ultimului stadiu ori a celor mai noui mari descoperiri ale gândirii și progresului științific, care frământă și dau signatura epocei în care trăim.

De sigur, nu poate intra în sarcina Academiei, ca ea să întreprindă opera atât de utilă a popularizării știinților și nu poate fi de demnitatea ei ca să fie turburată de ambiția popularității.

Academia servește Adevărul și Frumosul cu exclusivitatea oricărei alte tendințe și ea nu urmărește decât un respect și o considerație bazată pe încredere în menirea ei.

Totuși, dacă știința are secretele ei, ea nu este un secret pentru nimeni. Știința este a Națiunii, care trebuie să fie întreținută și luminată în mod regulat asupra marilor probleme ale timpului.

7. Insfârșit Academia Română va trebui să participe efectiv la lucrările Academiei Internaționale, cu care să rămână în cea mai strânsă colaborare, căci națiunea română, prin Academia ei, are datoria să vorbească și dreptul să fie ascultată pretutindeni, unde sunt în joc prerogativele conștiinței științifice universale.

Trebuie să se înțeleagă mai mult decât până acum, că națiunea trimițând la adunările internaționale pe ambasadorii ei științifici, săvârșește un act elementar de manifestare a onoarei naționale.

D. GUSTI

Revolta îngerilor

ANATOLE FRANCE

Manuscrisele constituiau fără îndoială cea mai mare bogăție a acestei imense colecții. Se aflau mai cu osebire corespondențe inedite de Gassendi, de părintele Mersenne, de Pascal, care aruncă noui lumini asupra spiritului secolului al XVII-lea. Și nu-i îngăduit să uităm bibliile ebraice, talmudurile, tratatele rabinice, imprimate și manuscrise, textele armenești și samaritene pe piele de berbec și pe tablete de sicomor în fine toate exemplarele antice și prețioase culese în Egypt și în Siria de către faimosul Moise de Dina și pe care Alexandre d'Esparvien le achiziționase pe un preț de nimic până în 1836, când savantul în studii ebraice a murit de bătrânețe și mizerie la Paris.

Biblioteca esparviană ocupă al doilea etaj al bătrânei clădiri. Lucrările socotite de un interes mediocru, precum cărțile de exegeză protestantă din secolul al XIV-lea, și al XX-lea, dăruite de d. Gaetan, erau asvârlite fără să fie legate în întinderea nesfârșită a podurilor. Numai catalogul cu suplimentele, avea optsprezece volume în folio. Acest catalog era ținut la zi și biblioteca într'o perfectă ordine. D. Julien Sariette, arhivist paleograf, care, sărac și modest, dădea lecții ca să trăiască, deveni în 1895, după recomandația episcopului de Agra, pedagogul tânărului Maurice și aproape în acelaș timp, conservatorul bibliotecii esparviene. Inzestrat cu o activitate metodică și cu o răbdare îndărătnică d. Sariette, clasase singur toate volumele acestui vast așezământ. Sistemul conceput de el și aplicat, era atât de complicat, etichetele puse pe cărți se compuneau din atâtea litere majuscule și minuscule, latine și grecești, din atâtea cifre arabe și romane, însoțite de steluțe, de duble steluțe, de triple steluțe și cu semnele care exprimă în aritmetică ridicările la cub și extragerile de rădăcini, că studiul lor ar fi cerut mai multă vreme și muncă de cât ai nevoie să'nveți algebra la perfecție, și cum nu se găsi nimeni care ar fi dorit să dea aprofundării acestor simboluri obscure ceasuri întregi folosite la descoperirea legilor numerilor d. Sariette rămase singurul să se recunoască în clasificările sale și astfel deveni ceva cu totul imposibil să găsești fără ajutorul său, printre cele trei sute șeasezeci de mii de volume încredințate pazei sale, cartea de care aveai nevoie. Acesta era rezultatul zelului său. Departe de a se plânge de lucrul acesta, el simția dimpotrivă, o vie satisfacție.

D. Sariette își iubea biblioteca, o iubea cu gelozie. In fiecare zi intra în ea dela orele șapte dimineața, și acolo, pe un mare birou de mahon, cataloga. Fișele scrise cu mâna sa umpleau dulapul monumental ce se ridica în fața lui pe care trona bustul în gips al lui Alexandru Esparvien, cu pletele în vânt cu privirea sublimă, purtând ca Chateaubriand favorite, cu gura rotundă și cu pieptul goi. Când bătea amiaza, d . Sariette se ducea să prânzească, în strâmta și întunecoasa stradă Panettes, la lăptăria la Patru-Episcopi, frecventată odinioară de Baudelaire, Théodore de Banville, Charles Asselineau, Louis Ménard și nobilul spaniol, care tradusese „Misterele Parisului" în limba conquistadorilor. Până și rățuștele care se bălăceau atât de drăgăstos pe vechea firmă de piatră de unde își trăgea numele strada, recunoșteau pe d. Sariette. Se întorcea la orele douăsprezece și trei sferturi precis în biblioteca sa de unde nu mai eșea decât la șeapte ceasuri ca să se ducă la „Cei patru episcopi" și să se așeze înaintea mesei frugale, cu desertul obicinuit de prune. In fiecare seară, după cină camaradul său Michel Guinardon, cunoscut peste tot sub

AL. SADI IONESCU
Bibliotecar la Academia Română

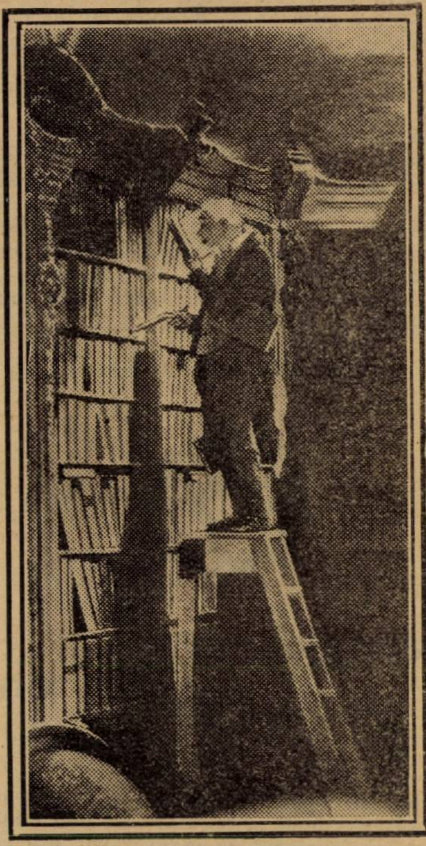

numele de moş Guinardon, pictor decorator, reparator de tablorui care lucra pentru biserici, venea din mansarda sa din Princesse aux Quatre-Evêques să-şi bea cafeaua şi lichiorul, şi cei doi prieteni jucau partida lor de domino. Moş Guinardon, voinic şi plin de viaţă, era mai bătrân decât ar fi putut să creadă el însuşi: apucase pe Chenavard. De o castitate sălbatecă, tuna totdeauna împotriva murdăriilor neo-poganismului într'un limbaj de o obscenitate nemai pomenită. Ii plăcea să flecărească. D. Sariette asculta cu plăcere. Moş Guinardon discuta de preferinţă cu prietenul său despre Capela Ingerilor, la Saint-Suplice, ale cărei picturi se jupuiau pe ici pe colo, şi pe care ar fi trebuit să le repare, când o vrea D-zeu, căci decând cu separaţiunea bisericilor nu mai aparţineau decât lui Dumnezeu. Şi nimeni nu se mai îngrijea de reparaţiunile necesare. Dar moş Guinardon nu pretindea nici un salariu.

Archanghelul Mihail este patronul meu, zicea el, şi am un cult special pentru sfinţii îngeri.

După ce făcea o partidă de domino, d. Sariette mititel, iar moş Guinardon voinic ca un stejar, pletos ca un leu, mare cât sfântul Cristofor, porneau alături, vorbind prin piaţa Saint-Sulpice, sub noaptea când frumoasă când posomorâtă. D. Sariette se ducea deapreptul acasă, spre marea părere de rău a pictorului care era noctambul şi vorbăreţ.

A doua-zi d. Sariette îşi lua când ceasul bătea şapte, locul său în bibliotecă şi începea să catalogeze. Aşezat la biroul său, arunca tuturor o privire de meduză, de groază ca să nu vie vre-un împrumutător de cărţi. Ar fi voit ca aceasta privire să schimbe în piatră nu numai pe magistraţii, pe oamenii politici, pe prelaţii care se lăudau cu familiaritatea lor cu stăpânul, spre a-i cere împrumut vre-o carte, dar chiar şi pe d. Gaetan binefăcător al bibliotecii, care adesea lua vre-o vechitură de carte amuzantă sau obscenă, ca s'o mai citească în zilele de ploaie la ţară, sau pe madame Renée d'Esparvien, când venea să-i ceară vre-o carte pentru bolnavii din spitalul său, sau chiar pe însuşi d. Réne d'Esparvien, care se mulţumea totuşi cu codul civil şi cu Dalloz.

Luând cea mai neînsemnată cărţulie îi sfâşiai inima. Ca să refuze împrumuturile chiar şi acelora cari aveau atâtea drepturi, d. Sariette născocea mii de minciuni ingenioase sau grosolane şi nu se temea să calomnieze administraţia sa, nici să te facă să te îndoieşti de vigilenţa sa spunând că un volum pe care cu un minut înainte îl ţinea sub privire, sau îl apăsa pe inimă, s'a rătăcit sau s'a pierdut. Şi, când în cele din urmă trebuia neapărat să dea carte, o relua de douăzeci de ori dela împrumutător până ce i-l înmâna.

Tremura fără îndoială ca vreun obiect din cele încredinţate grijei sale să nu lipsească. Conservator a trei sute şeasezeci mii de volume, în mod constant avea trei sute şasezeci mii motive de alarmă. Uneori se deştepta noaptea, scăldat într'o sudoare rece şi scoţând un strigăt de nelinişte, pentrucă văzuse în vis o gaură într'un raft al bibliotecei.

I-se părea monstruos, nedrept şi desolant ca o carte să părăsească vreodată locul său. Nobila sa avariţie exaspera pe d. René d'Esparvien, care nedându-şi seama de virtuţile desăvârşitului său bibliotecar, îl lua drept un bătrân maniac. D. Sariette ignora această nedreptate; dar ar fi bravat cele mai crude neplăceri, ar fi îndurat dispreţul şi ocara spre a salva integritatea comorii sale.

Mulţumită asiduităţii, vigilenţii, zelului său, sau pentru a spune tot cu un cuvânt, iubirii sale, biblioteca lui Esparvien nu pierduse o singură foaie sub administraţia sa, timp de şeasesprezece ani care s'au împlinit la 9 Septembrie 1912.

Trad. de I. FLOROIU

Numărul....

— Schiţă —

Un ţipăt strident de copil, — se auzi... Omul, ca atins drept în inimă, tresări: era glasul copilului său. Aşa ţipa când îl ameninţa vreo primejdie sau când mama nu voia să-i facă un gust... Se sculă repede de la masa de lucru şi deschizând în grabă fereastra, privi în stradă.. Tocmai atunci un automobil gonea grabnic... Atât putu să vadă: numărul 1347... Rămase de piatră: de sigur că automobilul acesta călcase copilul şi acum fugea de răspundere... Cu picioare de paralitic, abia avu puterea să se tragă spre sonerie şi, după ce apăsă slab pe buton, căzu pe cel dintâi scaun. Toată fiinţa i-se golise, devenind o cavitate dureroasă, — în preajma lui fîlfâia duhul nenorocirilor mari... Servitoarea veni şi fără să zică nimic, aşteptă...

— Stăpânul o privi şi, înghiţind un nod uscat, abia putu s'o întrebe:

— „Unde e fetiţa?..."

Servitoarea zise, simplu:

— „E cu coniţa, la cucoana mare..."

— „Da?..."

— „Da...

— „Bine, — du-te..." şi servitoarea plecă...

Rămas singur, privi în jur şi ridicându-se de pe scaun, oftă...

Se aşeză din nou la lucru, dar firul rupt nu se mai prindea lesne... Aceiaşi amintire sbucnea clară şi absurdă în mintea lui...

. . . .

...O poeană plină de umbre fugare, noroi peste tot, apă picurând de pe ramuri, un cer de cenuşă... Peste noapte se încăeraseră cu trupele avansate ale nemţilor, îi respinseră o bucată şi acum grăbea spre adăpostul de noapte... Purta în spate carabina de care nu se despărţise o clipă până atunci: carabina seria 1347... Se gândea cine ştie unde, la nimic, — când în faţă-i se ivi un soldat neamţ... Rătăcit sau fugar, soldatul sămăna cu un lup, prins la strâmtoare într'o goană de vânătoare... Privea speriat împrejur şi tremura... Repede, ca hipnotizat, îşi scoase carabina din spate şi-o întinse spre duşman... Soldatul neamţ se opri, desfăcu braţele şi grăi îndurare prin lumina moale a ochilor... In ochii aceia pâlpâia o nesfârşită milă pentru nevasta şi copiii de-acasă... O putere mai mare ca el lupta cu trăgaciul carabinei... Să apese sau nu? Auzi clar un glas venind dinspre lumina ochilor fugarului: „nu mă omorî!..." Dar cerul era de plumb, apa picura de pe ramuri... O detunătură seacă se auzi... Soldatul neamţ căscă ochii, desfăcu iar braţele în lături şi când deschise gura ca pentru a respira adânc, îi ţâşni un sul de sânge, pe care-l scuipă la picioarele celui care trăsese... Apoi se plecă încet în genunchi, strânse mâinile la piept şi, ca şi cum s'ar fi închinat, îşi lăsă fruntea în pământul desfundat... Mai tresări ca de-o atingere rece, — şi, pe urmă, înţepeni... Frunzele picurau mereu boabe de apă, cerul era mereu praf de cenuşă...

O durere ascuţită îi trăsni braţul cu care ţinea carabina, şi o nelinişte ameţi-

Solo

Ingăduiţi-mă o clipă!
Presimt cântările de fier.
Aduse ca de o aripă
In locul celor care pier.

Ingăduiţi-mă! sunt mică,
Dar pot să cânt pentru cei mici;
In haosul ce se ridică
Mă voi lipi de licurici.

M'oi prinde 'n cârca unui greer
Alăturea de dumneata,
Pe drumurile de cutreer
Să-ţi cânt şi eu câte ceva.

Să tângue în mine glasul
Imbătrânitelor poveşti...
Te rog, mai întârzie pasul
Cu care vrei să mă striveşti!

Din cântec, ţipăt nu voi face,
Din noapte, nu pot face zi;
Dar nu te voi lăsa în pace
Şi poate mă vei auzi.

Te-oi strecura pe ici, pe colo,
In calea celorà pribegi,
Şi ascultând bătrânul solo,
Mă voi căzni să-l înţelegi.

Eu nu voi căuta vioară
Să bat în struna nimănui
Şi nu voi cere bunăoară
Să cânt la nunta dracului!

VIRGINIA GHEORGHIU

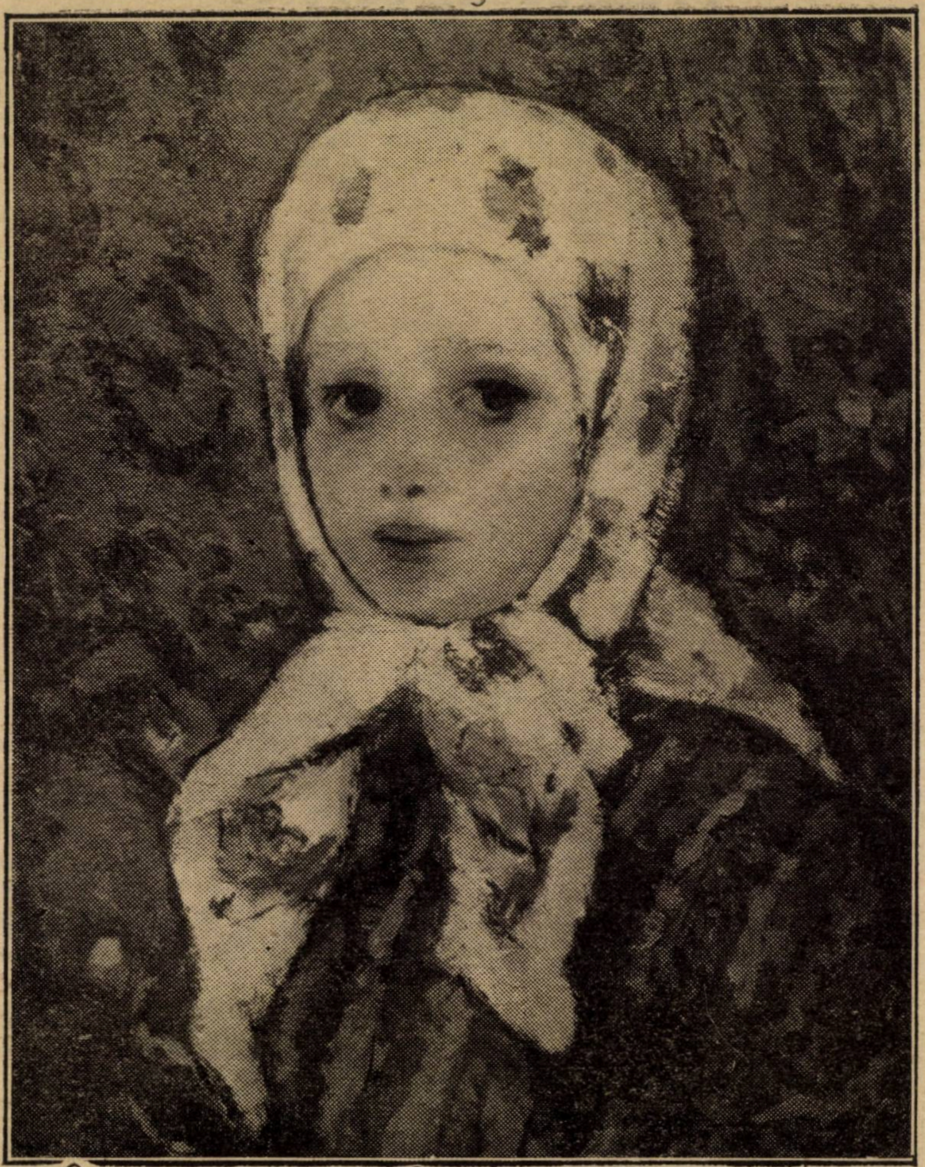

N. N. TONITZA: KATIUŞKA LIPOVANCA

toare îi sgudui toată fiinţa... O fâlfâire catifelată şi neagră îi învălui trist sufletul... Căzu apoi şi el în linia avantpostului de noapte... Furierul companiei, a doua zi, îi dădu raportul: „Soldatul german, împuşcat în poiana din deal, făcea parte dintr'un regiment bavarez şi avea matricola 1347...“ Aceiaşi ameţeală, ca în clipa împuşcării, îi clătină creerii... Ca o fiinţă imaterială dar consistentă, numărul acesta, se ridică în faţa lui, neliniştindu-l, — şi un glas, pe care numai sufletul lui îl auzea, şueră: „nu mă omorî!...“

Pe urmă veni retragerea... Şi într'o noapte de marş, cuprins ca de furie, îşi smulse din spate carabina, care îl ardea ca o dungă de foc, şi trăsnind-o de-un copac, o aruncă sfărâmată, într'un şanţ mocirlos... Dar pe dată din apa verde, se ridică aceiaşi fantomă: numărul 1347, — cu zâmbet trist şi cu glas şuerat: „nu mă omorî!...“

...Şi de-atunci numărul acesta, ca o fiinţă imaterială dar consistentă, îi ţine tovărăşie nedespărţită, având o însemnătate precisă în viaţa lui... De câte ori se sue în vagon sau în automobil, priveşte mai întâi la numărul ce poartă, — de asemenea oride câte ori are de-aface cu cifre, la vreo instituţie sau la vreo bancă.. Dimineaţa, priveşte în jur, când merge pe stradă, să vadă dacă întâlneşte undeva fiinţa concretă a numărului: la spatele vreunei trăsuri, pe latura unui camion, sau aiurea s'ar putea afla... Numele acestui număr în deosebite feluri: 1 pe 347, 13 pe 47, 134 pe 7... Ştie că ţifrele lui adunate fac 15, iar jumătatea întâia scăzută din a doua, dă 34, adică cele două ţifre de la mijloc...

Şi ori de câte ori se atinge de acest număr sau de derivatele lui, o nelinişte de epilepsie i-se împânzeşte abrupt în suflet, răstogolind în el bolovani de durere, — şi tot atunci aude clar, neschimbat şi blând: „nu mă omorî!...“

. . . .

Cugetând pentru a mia oară aceste gânduri, omul se sculă de la biroul său de lucru şi plimbându-se prin cameră, căuta să-şi găsească — aşa cum fusese totdeauna — echilibrul sufletului... Cugeta că totul nu fusese de cât o coincidenţă bizară, dar foarte firească, mai ales în războı... Că ţifrele, în cele din urmă, sunt arbitrare şi imateriale, — o notaţie şi atât... Că răsboiul e un caz de forţă majoră... Gândurile acestea se plimbau, inutile, prin golul sufletului, ca nişte paseri care nu au pe ce să se aşeze...

Căuta un argument mai puternic, dar soneria îl trezi.. Parcă sunase în el, în dreptul inimei... Ridică privirea: şapca factorului se vede la uşa de sticlă... Corespondenţa de seară... Gândurile i-se risipiră... Câteva jurnale şi o adresă a poştei centrale... I-se lumină inima. Ceruse de mai bine de-o jumătate de an, un număr la telefon, — insistase prin prieteni, promisese cadouri, — toate în zadar... Acuma, în sfârşit, bănui izbânda... Investit, dădu un bacşiş bun factorului, care plecă surâzând... Repede, cu tăetorul de fildeş, desfăcu corespondenţa poştei... Parcurse fulgerător cu privirea trupul adresei... Chipul — pe dată — i se întunecă: direcţia îi făcea cunoscut că-i acordase numărul 1347...

Un fir tremurător de foc îl străpunse din creştet până în călcâe, — văzu din nou cerul de cenuşă de atunci, picăturile de ploae care cădeau de pe frunzele plângătoare, — şi, lăsându-se în fotoliul din odaia lui de lucru, auzi clar, acelaş glas, impersonal, blajin şi trist: „nu mă omorî!...“

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Carnetul unui adolescent

BIBLIOTECA

Aici am aşezat prima carte cu chipuri a copilăriei mele şi regulat câte una nouă, curată şi frumoasă ca învăţăturile din ea, îşi găsia locul aici.

Apoi când chipul meu îndrăzneţ de epheb, provocător eşit dintr'un guler răsfrânt, îşi accentuase trăsăturile, între filele unei cărţi am păstrat o floare timidă de primăvară, în afectarea unei iubiri stinghere.

Cu mâinile întinse mă ţineam strâns de două lumi, amândouă deopotrivă de aproape, una care mă nesocotia încă, căci pentru cei mari eram prea copil şi una care mă gonia, căci eram prea mare pentru a mă mai primi copiii în jocul lor. Rafturile mijlocii păstrează lectura adolescenţei mele.

Şi viaţa am descifrat-o prima oară din rândurile unei cărţi. Sufletul meu era ca o placă fotografică neatinsă încă.

De-atunci rafturile s'au umplut cu tomuri grele de credinţe şi erezii, culmi de idealuri şi abisuri de realitate, îmbătrânind tinerescul aspect al frumoasei bibloteci.

Insfârşit într'o zi am reuşit să aşez cu nerăbdare şi naivă mândrie, alături de sufletul omenirii, prima pagină iscălită de mine, primul mugur al sufletului meu, un atom — dar ştiam că şi munţii sunt formaţi tot din atomi.

De atunci hazardul, prieten celor îndrăzneţi, îmi aruncă la tot pasul frânturi de viaţă supusă, dându-mi prilejul să controlez cele închise în cărţi.

Bibliotecă, nemurire zămislită de muritori, sub a căror mască nici astăzi nu ştim ce se ascundea, cronică de toate zilele a sufletului meu! Şi astăzi îţi mângâi cu privirile izvorul pornit întâi şi'ntâi la drum, înecat acum în fluviul potopitor al cuvintelor: Andersen.

C. I. ŞICLOVANU

Pe marginile unui interviu

Pictura noastra bisericeasca

de pictorul ŞT. DIMITRESCU

Recentul interviu 1) din Rampa al d-lui Nichifor Crainic, actualul secretar general dela ministerul de Culte şi Arte, a fost o surpriză nu numai pentru întreaga familie artistică din ţara noastră, dar şi pentru acei cari nu prea văd rostul acestui minister.

Animatorul platonic dela Gândirea şi Cuvântul a atâtor chestiuni culturale şi artistice curente (scărmănate zilnic de o droaie de scăfârlii cu meserie de condei) cât şi criticul îndârjit a o sumedenie de nerozii săvârşite de unele oficialităţi trecute pe la Arte şi Culte, a devenit el însuşi oficialitate.

Din jilţul cari i s'a încredinţat, schiţează cu o serioasă preocupare, un bogat program de activitate viitoare a ministerului „elitelor creatoare“ cum spune d-sa.

Programul priveşte amănunţit fiecare artă şi instituţie artistică şi culturală în parte.

Una dintre chestiunile pe care d-sa o pune în lumină cu o intuiţie superioară şi o îmbrăţişează cu o dragoste deosebită, e „pictura bisericească“. Chestiune mare în adevăr, căci are frumoasa chemare de a servi biserica prin artă ; şi care mai are şi darul, de a împăca şi justifica împerecherea bizară ce s'ar părea că este între culte şi arte.

„Academia de arte bizantine“ pe cari d-sa o preconizează ca o necesitate covârşitoare pentru viitorul estetic al bisericilor noastre, cum şi măsurile de control pentru autorizaţiile de pictori bisericeşti, sunt năzuinţele de ani întregi ale câtorva specialişti, cari însă n'au avut posibilităţile de contact, cu un factor realizator.

Dar să reproducem din autorizatul interviu al d-lui Crainic, frumos nuanţat de pana unuia dintre cei mai buni reporteri culturali, scriitorul Froda, pasagiile complecte ale chestiunii care va forma obiectul discuţiunii noastre.

— „Nu credeţi că ministerul de Culte şi Arte ar trebui despărţit de oarece conţine preocupări aproape contradictorii.

— Numirea mea la acest minister dovedeşte tocmai că aceste preocupări nu se exclud, aşa cum unii ar voi să creadă. Biserica a fost întotdeauna creatoare de artă. Ar fi să repet lucruri arhicunoscute din istoria civilizaţiei, spunând că artele şi literile au crescut în preajma bisericii şi că instinctul religios ca şi cel estetic au până la un punct un extaz identic. La noi în ţară, în special, fiind-că socotit că o instituţie trebue să corespundă condiţiilor speciale unde e pusă să activeze; — bisericile reprezintă aproape singurile monumente de artă veche. Iată de ce şi Comisia monumentelor istorice aparţine de Ministerul Artelor.

UN VAL DE BARBARIE

Dar în legătură cu pictura, Ministerul Artelor se va ocupa în primul rând de pictura religioasă. Şi iată de ce această grabă şi precădere : Trebue luate măsuri ca majoritatea zugravilor de biserici, artişti improvizaţi să nu mai profaneze casele sfinte.

Sunt adevărate monstruozităţi picturile din ultima vreme făcute în sfintele biserici. Un val de barbarie de tătărism (e vorba de felul cum lucra pictorul Tătărăscu), corupe gustul public şi imprimă o decadenţă în arta picturei sacre româneşti, artă care a cunoscut vremuri de glorie şi a dat ţării monumente strălucite.

ACADEMIA DE ARTE BIZANTINE

Pictura sacră părăsită de oficialitate trebue stimulată, ajutată şi mai ales curăţată de toţi nechemaţii, cari o pângăresc. Ne gândim la o comisie de specialişti, care să fie însărcinată să dea autorizaţiile de rigoare pentru pictarea şi repararea picturei în biserici.

Nu voim prin aceasta să împiedicăm elanul creator al artistului răpindu-i iniţiativa sau impunându-i un şablon oficial, după care să lucreze, dar nici nu înţelegem să mai tolerăm ca bisericile, să ajungă pradă tătărăscismului.

— Ce remedii vedeţi?

— Remediul îl vedem în reîntoarcerea la arta sacră bizantină. In acest scop vom susţine înfiinţarea unei Academii de arte bizantine, cari să cuprindă secţiuni de pictură, muzică religioasă, sculptură în lemn şi piatră şi arhitectură.

In această direcţie am şi Inaltul sprijin al Părintelui Patriarh, care luptă pentru acelaş ideal. Şi nu mă pot opri să relev o coincidenţă fericită. In momentul când ne pregăteam Să-i comunicăm planul nostru, Părintele Patriarh ne făcuse o adresă ministerului prin care ni se cerea acelaş lucru“.

Chestiunea astfel schiţată de d. Crainic, e văzută aproape sub toate aspectele ei.

In adevăr, biserica este, dar mai ales, a fost, creatoare de artă. Biserica catolică ne-a dat „Renaşterea” care a înrâurit lumea întreagă, iar biserica ortodoxă „Arta bizantină“, care a înflorit mai ales la începutul ortodoxiei.

Dacă însă arta bisericei catolice actuale nu mai e la înălţimea Renaşterei, din punctul de vedere al creaţiei, se menţine totuşi în marginile unei decenţe desăvârşite ca meserie, pe când la biserica ortodoxă scăderea 'e mult mai simţită.

Spiritualul şi logica decorativului bizantin, din cele câteva monumente mari, şi chiar naivitatea primitivilor noştri zugravi, este de o superioritate nu numai artistică, dar şi ca meşteşug, mult mai ridicată, de cât vopsiturile cu glanz ale bisericilor recent ridicate. Atât „Tătărăscismul” care era un reflex palid şi hibrid al spiritului Renaşterei, trecut prin Moscova, (şi cari spre nenorocul nostru a lăsat sumedenie de prozeliţi) cât şi „bizantinismul de salon“ al lui Lecomte de Nouy, (cu toată superioritatea lui technică) au deviat şi îndepărtat spiritul bizantin, cari tot mai licăria pe ici pe colo

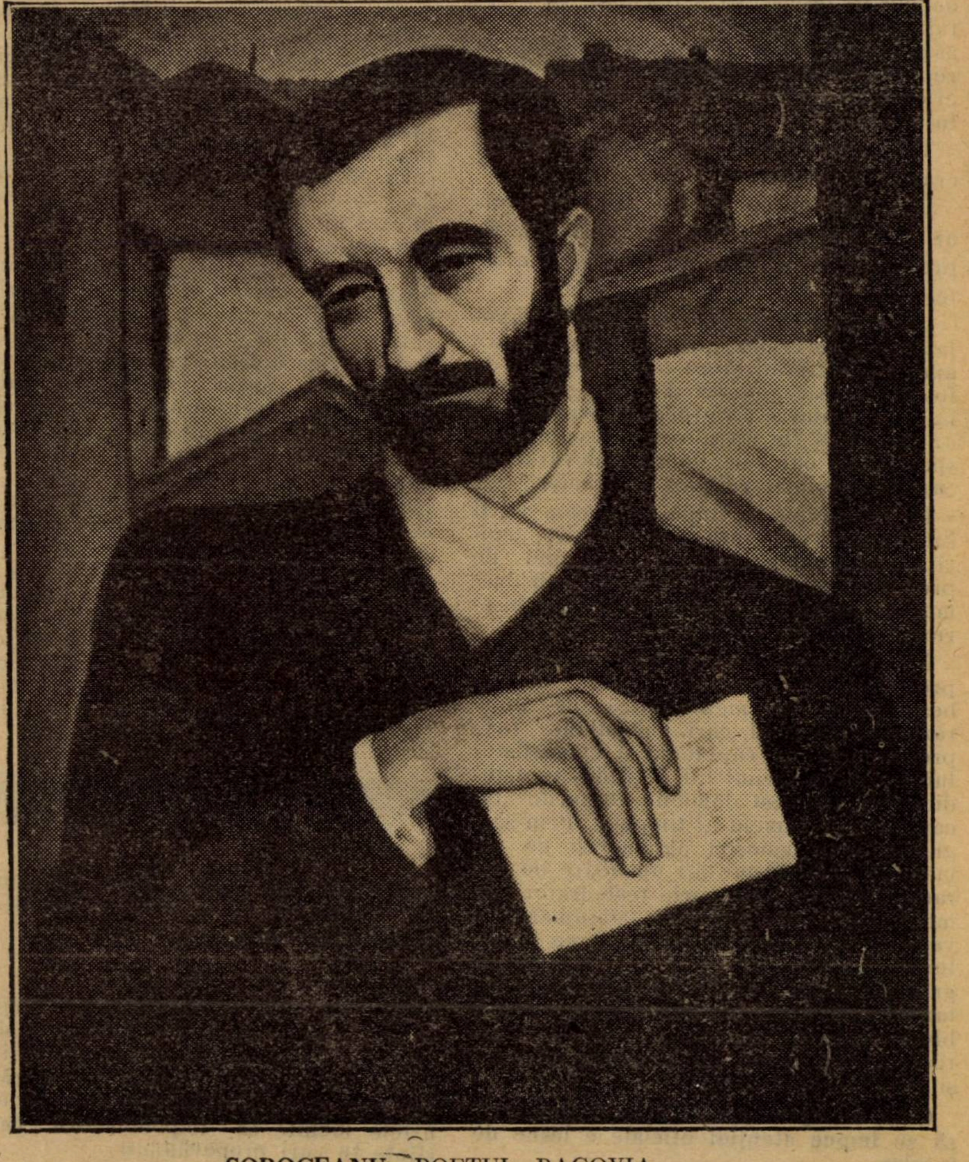

SOROCEANU: POETUL BACOVIA

Salonul Oficial

---

1) Rampa 17 Mai 1926.

la zugravii noștri bătrâni, dar mai ales bizantinismul academic al unor meșteri „de poze de panoramă“ cari hălăduesc peste tot locul cu gloata lor de ucenici cu jablon, unită cu inconștiența unor zugrăvași improvizați și cu rapacitatea negustorilor de odoare bisericești și de iconițe glănțuite și „aurite cu bronz”, au trivializat într'un mod barbar — arta noastră sacră Bizantină.—„Unica artă decorativă murală de pe suprafața pământului, cari a stat la baza chiar a Renașterei“.

Pe ici pe colo, când vre-un pictor mai de valoare, îndrăznește să se apropie de vre-o biserică nouă de zugrăvit, e îndepărtat cale de kilometri, de starea de ignoranță în cari se află, comitetul bisericii în frunte cu preotul (de multe ori chiar cu episcopul), care nu-l poate aprecia față de altul mai slab, și cari fatal îi face o concurență neleală mai întâi ca preț. Căci pentru ast-fel de „comisiuni“ oferta cu prețul cel mai ieftin e cea bună, — și e decisivă!

Avem multe chiar în București, dar mai ales unul recent minunat de caracteristic pentru cele spuse mai sus.

Câte talente frumoase cu reale înclinări pentru decorativ, nu sunt astfel împiedecate de a lucra pentru această artă așa de pipernicită și înjosită acum!

Mai întâi—cum spune d. Crainic—Ministerul va trebui să numească o comisiune de specialiști: arhitecți, pictori, sculptori, cari singurii să aibă precăderea de a elibera și controla autorizațiile de pictori bisericești. Cred însă, că dreptul acestei comisiuni ar trebui extins astfel, ca la ori și ce lucrare nouă sau de reparat, să aibă cuvântul hotărîtor. Rolul ei ar fi nu numai de sfătuitoare a comitetului local ci și de control, de specialitate.

Tot ea ar trebui să și recepționeze lucrarea terminată.

Dar paralel cu aceste mijloace, cari ar viza mai mult actualitatea rămâne de pregătit viitorul cât mai frumos al acestei arte.

„Academia de arte bizantine“ anunțată de d. secretar general (pentru care am fost consultat și eu acum trei ani de fostul secrear general d. Ispir, și căruia i-am prezentat și un proect de organizare) ar trebui să fie nu numai o școală de o specialitate oarecare, ci un „adevărat focar de apostolat religios și artistic“.

Ea va da roade, după felul cum va fi întocmită și susținută, dar mai ales, „spiritul“ ei va depinde în primul rând de profesorii cari vor indica și limpezi drumul viitoarelor generații de pictori bisericești.

Nu ne putem însă stăpâni o rezervă, provocată de surprizele cu care ne lovește încontinuu mentalitatea de după război. Arivismul cari, neputând face preocuparea de căpetenie a specialistului, închis în turnul lui de fildeș — a indicat și în acest domeniu cazurile lui concrete, de oameni ai timpului. Prin sârguința unor maeștri aglomerați de comenzile unei oficialități amatoare de paradă, prin antreprenorii restauratori de monumente, specialiști în consumarea a vagoane de bureți pentru spălarea fumului de lumânări de pe pereți, și prin zugrăvașii „turtă dulce“ cocoloșiți între sutanele unor cuvioși monahi, arta noastră bisericească — aparent activă — își caracterizează epoca de decădere plastică și agonie sufletească.

Cum au ajuns acești diverși „meșteri“ să se impue atenției oficiale e lesne de înțeles.

Autorul poeziei de dureroasă satiră „Capitala“ din Hiena o știe de mult..

„Ce adânc sunt sorții noștri chibzuiți
De sfetnici-mari cu creieri jugăniți
Și Strâmbă-legi — maimuțe...“

■

Intr'un articol viitor ne vom încerca să schițăm, normele de educație după cari s'ar putea crește noile generații de preoți, ca să poată avea o mai clară înțelegere și un legitim entuziasm față de artele menite să împodobească casele sfinte în cari propovăduesc.

ȘT. DIMITRESCU

MENȚIUNI CRITICE

IONEL TEODOREANU: La Medeleni-Hotarul nestatornic; roman; ed. „Cartea Românească“.

Trebue să-mi acordați această derogare de tact. Am cântărit totul și am ajuns la aceiași hotărîre. Trebue. Știu, nu e deloc frumos ceeace scriu în pragul acestei cronici, în care nevolnicul meu entusiasm se frământă și nu-și găsește aripi la înălțimea bucuriei prin care a trecut dealungul acestor pagini de primăvară și de mireazmă ale romanului lui Ionel Teodoreanu. Dar dacă ați fi străbătut, dimpreună cu mine, aceste pajiști cerești ale unui paradis al copiilor, dacă v'ați fi încântat de jocurile și de cuvintele, de „nebuniile”, într'un cuvânt, acestor îngeri rătăciți printre oameni, dacă v'ați fi minunat de extraordinara lor inteligență, de fantezia lor inventivă, de inima lor și îndărătnică și bună, de sufletul acestui „diavol amarnic” care este Olguța și care sub aparențe de anarhic peronalism, ascunde cel mai serios, cel mai tenace și cel mai emoționant dintre suflete, dacă mai ales, trecând prin mica dramă a despărțirei lui Dănuț, de Medelenii copilăriei, după trista lui călătorie spre București ați fi poposit pe marginea acestei gropi a bătrânului om de curte, moș Gheorghe, vizitiul ce sfârșește înconjurat de dragostea boierilor și a duduiței și ați fi lăcrămat ca Olguța, în fața trăsurii părăsită de miraculosul ei Automedon, — ei bine, atunci, în ciuda protocolului, v'ați fi călcat pe inimă și ați fi ales o hotărîre la fel cu a mea.

Căci nu putem începe această cronică, fără să ne împotrivim din răsputeri, acelui val de barbarism critic, care în fața poesiei își vâră degetele în ochi, când ar trebui să se descopere, acelei metehne — belferismul, căruia spunându-i pe nume, ne mulțumim, pentru astă-zi, să-i consemnăm, în așteptarea altor zile, măcar existența. Poate că indignarea nu e o bună sfetnică în ale stilului. Se poate. Dar scriind despre Ionel Teodoreanu vom face la fel cu micii lui eroi care vânează, în acea admirabilă—simbolică—scenă, hidoasă broască a iazului, în care s'a cuibărit sufetul veninos al Fiței Elencu — și vom trimite o săgeată înspre cronicarul pitit în sumbrul subsol, unde 'și fierbe apa sălcie a neînțelegerii în materie de poezie. Vai! de un astfel de foileton a avut parte și admirabila carte a lui Ionel Teodoreanu!

Dar să nu zăbovim. A fost ca o datorie de conștiință. Trebuia însemnat acest loc pentru viitoarele reveniri. Să părăsim indignarea și să luăm, pe îndelete, drumul dela mijloc.

Rareori am înțeles mai bine, ca astăzi, după miraculoasa lectură și prin ceața fireștii indignări, cuvintele lui Alain: „Elogiile excesive, iată singurile erori ce se cunosc în lumea literară“.

Intr'adevăr! romanul lui Ionel Teodoreanu n'are nevoe de-un astfel de alaiu. Fiind un permanent motiv de încântare pentru lector, Medelenii nu sunt mai puțin o carte prea bogată în suggestii, o temă pentru nesfârșite variațiuni critice, o construcție solid articulată, un domeniu pe'ntinsul căruia unul din cei mai tineri dar dintre cei mai iscusiți ingineri hotarnici a realizat una din cele mai fericite parcelări în materie de roman.

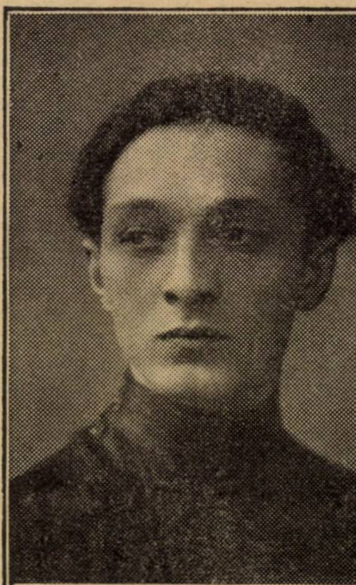

Ionel Teodoreanu

Căci iată ceeace trebuește gravat chiar pe frontul acestei cronici. Ne aflăm nu numai în fața unui necurmat izvor de exaltare lirică, cu toate peisagiile-i sufletești sau din natură pe care arta lui Ionel Teodoreanu le zugrăvește cu o paletă măiastră, dar ne aflăm în fața unei lumi, cu variațiunile ei sufletești, cu precizări de mediu și de caractere, o familie de suflete care crește și se înfrățește în bucurie în măsura în care familia de arbori a lui Jules Renard se înfrățea în tăcere. Nu e numai o lume de copii, cu miraculosul acela nevinovat și de basm, care apropie atâtea din șotiile sau expedițiile micilor eroi, de feeria lui Tyltyl si Mytyl din „Pasărea albastră“ a lui Maeterlinck. Dacă de atâtea ori, începând chiar din pragul romanului cu scena așa de minunată a smeului lui Dănuț, în care plasticizarea acelui „elan vertiginos și nostalgic al unui suflet tânăr“ pe care-l satisface urcarea unui smeu și despre care vorbește Irjo Hirn în „Jocurile de copii“, ne-a îndemnat — suprem o-

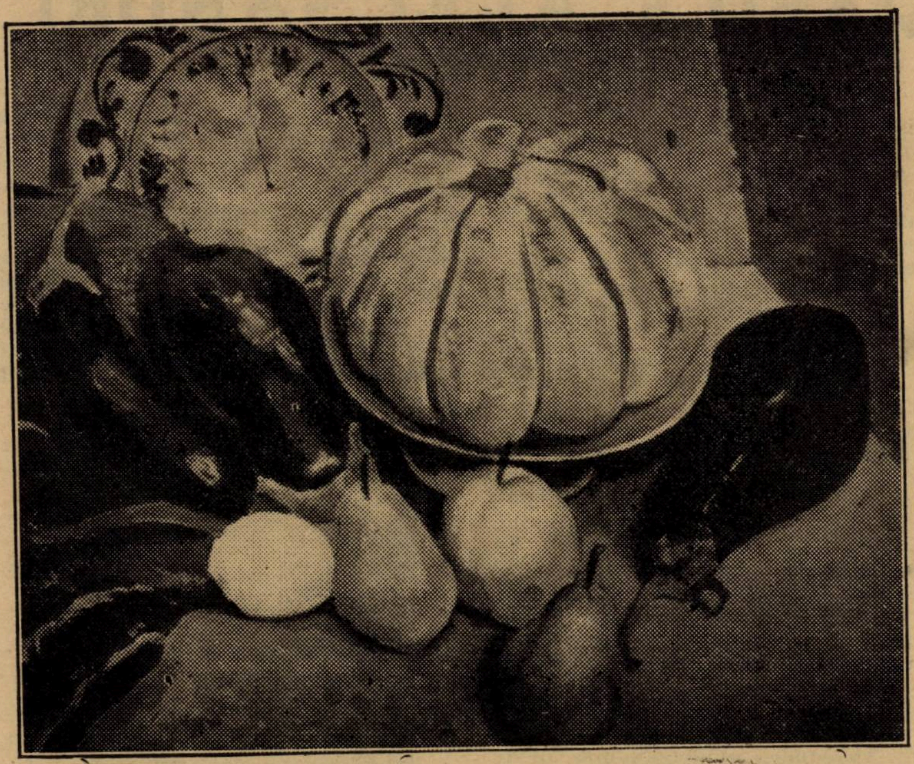

D. PHEREKYDE: NATURA MOARTA

Premiat

Salonul Oficial

magiu pentru o carte de literatură — să recitim capitolul smeului din amintitul tratat şi formulările ştiinţifice, cu o aşa de minunată intuiţie artistică realizate în paginile dintru'nceput ale lui Ionel Teodoreanu — dacă de atâtea ori, zic, trecem pe lângă liziere de basm, pentrucă autorul, ca şi micul său erou, posedă o fermecată turbincă, din care-şi scoate minunile, dacă atâtea pasagii trebuesc memorate ca tot atâtea poeme în proză tinctate în culori de flori şi fructe, dacă infuziunile lirice ale scriitorului — manieră ce-l apropie de linia Giraudoux-Delteil, în Franţa, iar la noi de Minulescu — dau cărţii nu ştiu ce altoire de rapsodie cântată paralel cu viaţa ce se desfăşoară, dacă, într'un cuvânt navigăm pe apele unui somptuos fluviu de poezie şi de încântare lirică — romanul se înfiripează metodic şi solid pe temeliile acestea de graţie, svelt ca o grădină a Semiramidei, vecină cu eterul şi totuşi cu rădăcini smulse din pământul pe care l-a târât după dânsa.

Şi este o dublă victorie în această biruinţă a lui Ionel Teodoreanu. Şi pentru romanul românesc care-şi adăogă rândurile cu un element aşa de preţios şi pentru autor, în special.

Cine a urmărit ascensiunea lui Ionel Teodoreanu îşi aduce aminte cu o deosebită înduioşare de acele nu tocmai depărtate timpuri ale debutului său, în care un iureş de imagini se exercita în vederea viitoarelor sboruri. Era un amestec de culori şi de metafore care mergeau în marginea „Istoriilor naturale" ale lui Jules Renard iureş pe care scritorul, ce s'a dovedit, mai curând de cât se putea bănui, un spirit matur, l-a ordonat şi l-a anexat. cu timpul, noilior sale întreprinderi. Nuvelele ce urmară, „Uliţa copilăriei", „Vacanţa cea mare" păstrând atâtea din braţele de flori ale debitului său metaforic, zămisleau un suflet de adolescent, cu mijirile-i pline de poezie şi cu răsăriturile de dragoste, în analiza cărora Ionel Teodoreanu trecuse deja, drept un tânăr maestru. Şi iată-l astă-zi în plin roman.

Cetitorul care cunoaşte Medelenii d-lui Teodoreanu va înţelege de ce în cronica aceasta, cu toată bunavoinţa noastră, rămânem totuşi, permanent, să dăm târcoale acestei minunate opere. El stie că este din cale afară de greu şi poate inutil să rupem, printr'o povestire în ritm terestru, această desfăşurare amplă de existenţe, ce se petrec în raiul Medelenilor şi în spaţiul însorit al unei vacanţe de vară.

Şi apoi ce-am putea spune mai mult, peste treptele acestui scris prin excelenţă dialogat, despre sufletele acestor copii care fiecare îşi are firea lui distinctă. Cronicarul despre care aminteam mai adineaori şi care ne supărase în treacăt, era cu deosebire îngrijat de latura educativă din acest roman. Dar Olguţa, cu toate îndrăznelile ei de cugetare, cu tot adorabilu-i cinism este un suflet ales. De n'ar fi să remarcăm — două laturi dealtminteri importante — de cât dragostea ei pentru bătrânul vizitiu, moş Gheorghe şi deferenţa, delicateţea căreia nici nu-i trece prin minte să jicnească pe Monica, copilul orfan, frumosul îngeraş găzduit pe vară în casa Medelenilor, când fratele ei Dănuţ îi este un permanent cal de bătae, şi tot am înţelege calitatea sufletească a Olguţei. Vine însă ziua acelei dureroase hotărîri ce urmează vizitei unchiului lui Dănuţ, acel adorabil Herr Doktor, pitoresc personaj, ca de altfel mai toate personagiile romanului lui Ionel Teodoreanu. Herr Doktor vine dela Bucureşti şi desprins de mult de mediul moldovenesc, face o îndârjită critică acestui mediu, pentruca în cele din urmă învingând împotrivirile fireşti accentuate ale d-nei Deleanu să decidă familia să-i lase în grijă creşterea lui Dănuţ, pe care îl ia cu sine la Bucureşti. Ajuns aici, trebue să recitiţi acele scene de o savoare şi comică şi gravă, dar mai ades omenească, în care tot sufletul de soră iubitoare al Olguţei se dă pe faţă. Ea nu admite să i se ia fratele din casa părintească şi supărarea ei, pentrucă n'a fost şi ea consultată şi întrevederea cu d. Deleanu şi ancheta ce conduce pentruca să se lămurească e una din cele mai înduioşătoare scene din roman. Sub aparenţa de inchizitor în miniatură, încruntat şi posomorât, presimţi lacrimile care întârzie, din orgoliu. Copilul acesta evoluiază sufleteşte, cum evoluiază şi candoarea sufletească a Monicăi, micul înger blând, terorizat de propria-i adoraţie pentru Dănuţ, cum evoluiază acest Dănuţ, tip prin excelenţă reflexiv, interiorizat şi timid, voluntar tenace, într'un cuvânt. Iată enunţate, aşa dar, acele însuşiri care fac din povestirea aceasta a Medelenilor, un roman şi încă unul din cele mai bune pe care le avem. „Ceeace designă romanul şi-l ţine în picioare, este fără îndoială această trecere dela copilărie la maturitate, care e ca şi istoria intimă a tuturor sentimentelor şi a tuturor cugetărilor noastre", spune într'un loc Alain. Adevăruri care se verifică întru totul în această vastă monografie a Medelenilor, în care, ca să utilizăm o altă admirabilă imagină, a aceluiaş, fiecare ins îşi desemnează forma ca şi câinile în iarbă.

Cum însă nici în planul nostru, nici în mijloacele noastre nu stă scris să stăruim asupra frumuseţilor în parte ale acestui roman şicum nu ne e dat să reconstituim atâtea din scene a căror enumerare singură constitue un veritabil cortegiu de delicii, nu vom spiciui ca să favorizăm pe una în dauna celeilalte, deşi o neînfrânată dorinţă ne îndeamnă să ne amintim iarăşi de vizita micilor prichindei, la căsuţa albă a lui moş Gheorghe, de idolatria bătrânului vizitiu de curte pentru duduiţa Olguţa, căreia îi face zestre din banii lui, din cari cumpără mătăsuri — cari au să se taie — şi le strânge în braşoveanca lui primită în dar dela bătrânii boieri — admirabilă transmisiune sentimentală între stăpâni şi ţărani — de impresionanta agonie a bătrânului vizitiu, şi pentru că suntem aici, de minunata pagină care este testamentul lui moş Gheorghe pe care l-am dori transcris ca atâtea alte pagini de omenesc şi poezie.

Dacă romanul d-lui Ionel Teodoreanu este o foarte serioasă monografie al unui ţinut sufletesc, care de azi înainte îşi are locul fixat în geografia romanului românesc -- aşa cum Armadia din „Ion" al d-lui Liviu Rebreanu şi-l are mai de demult. „La Medelenii" este în acelaş timp şi mai presus de toate o binefacere sufletească, o fântână de întinerire pentru inimile iubitoare de frumos.

Iată pentru ce trebueşte întâmpinat cu entusiasm.

CONSTANTIN KIRIŢESCU: Istoria războiului pentru întregirea României, 1916—1919, ed. II-a refacută în întregime şi mult adăogată; (în 3 volume), vol. I, ed. Casa Şcoalelor. Atelierele „Cartea Românească".

Nu cred să exagerez afirmând că marea epopee a războiului nostru pentru întregirea neamului, îşi află, acum la curând împlinirea unui deceniu, cel mai frumos monument de comemorare în această operă, aşa de metodică şi aşa de utilă a d-lui Constantin Kiriţescu. Ajunsă în aşa de scurt timp la a doua ediie, sacrată între acestea, în 1923, cu unul din primiile ei, de Academia Română, „Istoria Războiului" a d-lui Kiriţescu e întâia încercare de coordonare sistematică a tuturor informaţiunilor cu privire la războiul nostru. Deşi refăcută în întregime şi pornită pe trei volume, graţie materialului documentar, sporit în răstimpul de la prima ediţie şi până astăzi, în ansamblul ei, lucrarea d-lui Kiriţescu, operă de ştiinţă în primul rând, nu scapă din vedere cu toată marea ei utilitate, scopul pentru care e scrisă, inteniune lapidar farmulată în rândurile preliminării ale lucrării și subliniate, pe bună dreptate în raportul academic, la premiere:

„Lucarea de față este o lucrare de **sinceritate**. Războiul nostru a avut aspecte deosebite: episoade înălțătoare și triste. N'am schimbat caracterul nici unuia din ele. Le-am descris așa cum au fost, cum le-am văzut sau gândit, cu părțile lor luminoase și cu umbrele lor. Am disprețuit falsificările voite, înflioririle meșteșugite, frazeologia mincinoasă. Pentru aceste cuvinte, povestirea n'are peste tot aspectul unei epopei glorioase. Citirea ei va deștepta adeseori mândrie, alte ori însă umilire și amărăciune. Așa a fost istoria noastră de veacuri. Dar cunoștința exactă e necesară, în orice materie; în istorie ca și în știință. Ea ne îngădue să avem idei juste; de ea atârnă rectitudinea acțiunilor noastre; numai mulțumită ei, putem să depărtăm formarea de idei false, isvorul cel mai fecund și cel mai obișnuit al greșalelor. De aceea, oricât de neplăcut și supărător pentru persoane, oricât de jicnitor pentru amorul nostru propriu național, ar fi uneori adevărul, l-am spus cu curaj.

Așa am înțeles că trebuie să se facă operă patriotică; patriotismul adevărat nu constă în lingușirea amorului propriu național și în mistificarea adevărului".

N'am fi zobovit la acest copios citat, dacă în rândurile lui nu se cuprinde mai mult de cât un crez de circumstanță. O operă care mărturisește din chiar pragul ei, aceste nobile gânduri singurele în drept să călăuzească și pe omul de știință și pe educator, nu poate fi decât o operă profund educativă. Ceeace și este cu prisosință „Istoria Războiului" a d-lui Kirițescu. Scrisă pentru marele public și pentru tineret, și pornind dela acest îndreptar așa de sincer formulat de autorul ei, „Istoria războiului", trebuie să devie cartea auxiliară a educației școlare și cetățenești — lăsate prea multă vreme, în materie de informație istorică, pe seama producțiunilor falsificate, moșteniri ale unui greșit romantizm care a făcut ravagii în cultura românească.

Volumul I cuprinde două părți: „Originile și pregătirile războiului" și „Campania din 1916" care se închee cu sfârșitul Campaniei dobrogene.

In prima parte, după câteva considerațiuni de ordin general privitoare la justificarea războaelor, ca semne de vitalitete a popoarelor, autorul face un succint dar necesar excurs retrospectiv al Iridentei române. Se trec în revistă fazele istoriei Românilor, în diferitele lui așezări provinciale ca și încercările de dezrobire întreprinse în decursul istoriei și se stărue în deosebi asupra perioadei neutralității și pregătirii războiului nostru. Pentru cetitorul care a trăit acele timpuri — și cine nu și le amintește cu o justificată melancolie — reconstituirea acelor frământări neutrale au o savoare specială. D. Kirițescu trasează un tablou veridic al atmosferei de corupțiune, de suspiciune, de entuziasm ca și de enigmă al zilelor de acum un deceniu.

In partea a doua e însăși Campania noastră din 1916, dela ofensiva română în Transilvania, prin căderea Turtucaei — „o lecție aspră" cum îi zice pe bună dreptate autorul — prin încercarea de la Flămânda și până la ruperea forntului dobrogean, ocuparea Constanței și sfârșitul campaniei dobrogene în mijlocul acelei atmosfere de inferioritate națională și de deprimare sufletească pe care atâția dintre noi am trăit-o.

Dacă ar fi să aduc un slab elogiu acestei cărți care se recomandă prin documentare și sinceritate, aș spune, de pildă că ea suplinește într'o admirabilă sinteză toate sursele de informațiuni dintre care atâtea au trebuit să fie verificate. O bogată bibliografie care precede volumul ne arată dealtfel seriozitatea documentării d-lui Kirițescu și justifică și meritele și succesul acestei opere.

Iată de ce trebuesc subliniate toate îmbunătățirile de ordin tehnic pe care d. Kirițescu le-a adaos lucrării sale. Ediția aceasta apare ilustrată și cu suficiente planșe pentru cetitorul dornic să urmărească fazele luptelor.

Minunată sinteză — detailată — a războiului nostru, coordonare sistematică care dă lucrării toată înfățișarea unei opere de știință, prin simplitatea povestirii și prin spiritul de sinceritate ce-o călăuzește „Istoria Războiului" a d-lui Kirițescu, binemerită simpatia de care s'a bucurat în massa mare a cetitorilor și-l îndeamnă să continue în aceleași perfecte condițiuni, celelalte volume ale trilogiei războiului nostru.

PERPESSICIUS

VASILE ALECSANDRI

(1821 – 1890)

In istoria unei literaturi găsim scriitori ce au creiat epoci literare marcabile în vremea lor; și față de care posteritatea a fost destul de vitregă, dându-i cu totul uitării, sau desapreciind pe nedrept valoarea activității lor. Sunt cazuri cunoscute în literatura franceză de exemplu; unde totuși cultul pentru trecutul literar este mult mai cunoscut decât aiurea.

In literatura românească atât de nouă și de săracă, cele câteva personalități consacrate de spiritul public și de critică sunt de origină recentă și asupra lor nu s'au făcut încă studii serioase care să scoată în evidență originalitatea scriitorului și influența exercitată asupra contemporanilor sau a epigonilor. Exemplul cel mai elocvent ni-l oferă poetul V. Alecsandri. Acest scriitor atât de mare în vremea lui a ajuns astăzi să fie pe nedrept criticat în articolole ușoare și superficiale, de acei care nu cunosc îndeajuns opera sa și izvoarele de inspirație ale poetului. In afară de studiul magistral al d-lui Ch. Drouhet: în care se arată influența literaturii franceze asupra lui Alecsandri, evidențându-se în acelaș timp și partea originală a scriitorului; nu s'a scris încă nimic temeinic despre opera bardului dela Mircești. Pentru a documenta această afirmare, voi aminti că nu avem până acuma nici măcar o ediție critică a operilor sale.

In asemenea caz vine foarte ușor pescuitorilor în apă tulbure decretați de gazetele cotidiene mari critici, să vorbească cu atâta ușurință de valoarea discutabilă a cutărei opere a poetului, sau de origina sa evreiască.

Desigur dacă vom aprecia bagajul literar a lui Alecsandri din punctul de vedere strict estetic, nu vom găsi nici o operă care să poarte pecetea genialității creatoare, sau ausweissul de liberă circulație în patrimoniul literaturii universale; după cum acelaș caz s'ar putea aplica și la atîția poeți din literaturile străine care totuși perzistă să fie considerați de mari poeți, de întreaga intelectualitate literară a țării lor.

Dacă astăzi admiratorii lui Alecsandri au scăzut cu totul ei vor mai scădea încă, până se va găsi cineva care să studieze cu profunziune valoarea în timp și în granițele restrînse ale scrisului românesc, a operei sale literare care a dat posibilitate de largă desvoltare și înflorire urmașilor. Alecsandri n'a avut desigur genialitatea unui Dante sau Eminescu, pentru a putea creia o limbă poetică, necesară creațiunilor superioare; în schimb a reușit cu ajutorul poeziei populare să întemeeze o limbă literară armonioasă de care s'au folosit toți poeții de după el.

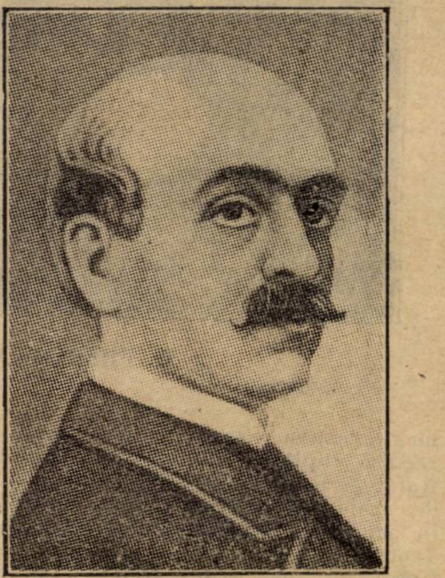

Vasile Alecsandri

Poetul Alecsandri a fost al epocei sale; el a vibrat și melodiat lira sa la orice frământare și preocupare a vremei sale și ca atare trebue judecat și apreciat numai în prizma timpului său. Ușurința cu care și-a risipit în toate părțile inspirația sa poetică l-a împedecat dela cizelarea unei opere de maturitate. Tot scrisul său se resimte de graba și necesitatea cerințelor vremii.

De acest fapt și-a dat seama și Alecsandri către sfârșitul vieței sale când locuia în străinătate. Intr'o scrisoase adresată unui prieten el spunea că are de gând să refacă tot ce a scris și să publice o nouă colecție de poezii intitulate: **„zile cu soare"**. Vedem dar că însuși poetul nu era mulțumit la bătrânețe de poeziile sale și dorea să le refacă. Desigur își dădea seama de superioritatea la care ajunsese poezia românească cu Eminescu și ar fi dorit să-și revizuiască opera care nu mai corespundea cu progresul timpului.

In activitatea literară a lui Alecsandri putem urmări și activitatea sa politică și culturală. Toate faptele săvârșite de el în alt domeniu au găsit răsunet și în cel literar. Este dar inutil a mai schița biografia sa dacă încercăm să reprezentăm evoluția cronologică a operei.

Intors în țară dela Paris, în 1839, unde își completase cultura literară, citind cu pasiune pe scriitorii mari ai epocei, din care se inspiră în operele sale de mai târziu; Alecsandri începe să scrie proză pentru **„Dacia literară"**, comedii pentru noul teatru românesc înființat atunci. Revoluția dela 1848 al cărui organizator era, îi prilejuește o seamă de poezii cu subiect patriotic; după cum și răsboiul pentru neatîrnare din 1877 îi furnizează subiecte pentru acele poezii însufleţite de vitejia dorobanţului dela Plevna intitulate „Ostaşii noştri". Faptele străbunilor găsesc răsunet în câteva poeme istorice „Dumbrava roşie" ; „Dan căpitan de plai"; **Sentinela României"** etc., şi în piesele **„Cetatea Neamţului"** şi **„Despot Vodă"**.

Dar opera cea mai importantă a lui Alecsandri a fost colecţionarea poeziilor. Crescut în spiritul şcoalei romantice care admira cu atâta entuziasm cântecele poporului şi îndemnat desigur şi de Alecu Russo, Alecsandri adună începând din 1842, când face călătorii prin munţi ; poezii populare ; le „îndreaptă" aşa cum o făceau şi culegătorii din Franţa, pe care Alecsandri i-a cunoscut; şi apoi prezintă opera în faţa străinătăţii.

Răsunetul mare de care s'a bucurat această operă a lui Alecsandri în străinătate, ne-o dovedeşte în primul loc, traducerile care s'au făcut din ea în : franţuzeşte, englezeşte, nemţeşte, italieneşte ; cum şi aprecierile elogioase ale folkloriştilor străini.

Dela operele lui D. Cantemir şi P. Maior nici o scriere românească n'a găsit un mai mare răsunet printre învăţaţii din Apus, ca modesta colecţie de folklor a lui Alecsandri.

Şi din acest punct de vedere Alecsandri a sesizat spiritul timpului şi a dat la vreme o operă pe care putea mai repede să o întreprindă istoricii de atunci : Kogălniceanu, N. Bălcescu sau criticul cu pregătire filologică apuseană Alecu Russo.

Invinuirea adusă mai târziu de folkloriştii specialişti şi nespecialişti asupra schimbărilor introduse de poet este cu mult mai prejos de meritul ce-l are Alecsandri de a fi publicat pentru prima oară la noi, o colecţie de poezii populare.

Sub înrîurirea acestor poezii ale poporului, alcătuite într'o limbă atât de vie şi de frumoasă, Alecsandri scrie o serie de poezii culte, cunoscutele **„Doine şi lăcrămioare"** ; **„Legende"** etc.., care au fost aşa de bine primite de publicul cititor de pe acea vreme şi care la rândul lor au servit ca model pentru urmaşi. Când se va studia la noi mai pe larg influenţa poeziei populare asupra operei poetice a lui Alecsandri, vom avea posibilitatea să vedem cât de folositoare a fost această înrâurire asupra inspiraţiei sale.

Din vasta operă poetică a lui Alecsandri posteritatea poate selecţiona câteva poezii care să rămână oricând ca mărturie generaţiilor viitoare. Acele bucăţi, bine înţeles, nu fac parte din categoria inspiraţiilor ocazionale şi în acelaş timp trecătoare ci sunt cele câteva tablouri pitoreşti ale meleagurilor româneşti care vor fi totdeauna frumoase şi nemuritoare pe acest pământ binecuvântat de Dumnezeu.

Pastelurile lui Alecsandri împreună cu proza descriptivă a lui Odobescu şi Sadoveanu formează o geografie pitorească a ţărei noastre ce poate avea pentru noi acelaş interes pe care îl au pentru Ruşi descrierile lui Gogol şi Turghenieff, indiferent de măestria artistică în care au fost înfăţişate.

Un neîntrecut pastelist al pământului românesc, un entuziast şi fericit educator naţional pentru tineret ; aşa găsesc mai potrivit a desprinde caracteristicele activităţii literare a lui Vasile Alecsandri.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — OPERA, ediţii:

1) **Farmazonul din Hîrlău.** Comedie în trei acte... Iaşi, 1840.

2) **Buchetiera dela Florenţa în „Dacia literară"**, Iaşi, 1840.

3) **Cinovnicul şi modista.** Comedie într'un act... Iaşi, 1841.

4) **K. K. Iorgu dela Sadagura sau Nepotu-i salba dracului.** Comedie în trei acte, Iaşi, 1844.

5) **Creditorii.** Comedie 1 act, Iaşi, 1845.

6) **Un rămăşag.** Comedie 1 act, Iaşi, 1845.

7) **Peatra din casă.** Comedie cu cântece în 1 act, Iaşi, 1847.

8) **Deşteptarea Romîniei** (1848). Foaie volantă.

9) **Protestaţie în numele Moldovei, a omenirei şi a lui Dumnezeu,** Iaşi, 1848.

10) **O nuntă ţărănească.** Scene naţionale în 1 act, Iaşi, 1850.

11) TEATRU ROMINESC. REPERTORIUL DRAMATIC. Tom. I. Cuprinde piesele: **Iorgu de la Sadagura, Creditorii, Iaşii în carnaval, Rămăşagul, Piatra din casă, Nunta ţărănească, Scara mîţei, Şoldan Viteazul, Mama Anghelusa doctoroaia, Herşcu boccegiul, Chiriţa în Iaşi sau două fete ş'o neneacă, Crai-nou, Doi morţi vii, Chir Zuliaridi** şi **Chiriţa în provinţie.** Iaşi, 1852.

12) **Poésie roumane. Les doïnas. Poésies moldaves de V. Alecsandri.** Traduites par I. E. Voinesco, Paris 1852-53, ed. II, Paris 1855.

13) **Poezii populare. Balade** (cîntice bătrîneşti) **adunate şi îndreptate.** Partea I. Iaşi, 1852, Partea II. Iaşi, 1853. Traduceri din această colecţie: In limba franceză cu o introducere de **A. Ubicini,** Paris, 1855. In englezeşte de H. Stanley, **Rouman Anthology,** Helford, 1856. In nemţeşte de W. v. Kotzebue, **Romänische Volkspoesie,,** Berlin, 1857 şi Schuller, **Rumänische Volkspoesie,** Hermannstadt, 1859.

14) **Doine şi lăcrămioare,** 1842-1851, Iaşi 1853.

15) **Aceeaş operă adăugită cu SUVENIRE şi MĂRGĂRITĂRELE.** Paris, 1853.

16) **Potpuri literar de V. Alecsandri şi M. Millo,** Iaşi, 1854.

17) **Balade** (cîntece bătrîneşti) I-II, Iaşi, 1855.

18) **România literară, foaie periodică sub direcţia d-lui V. Alecsandri.** Anul I, Iaşi, 1855.

19) **Moldova în 1857.** Foaie volantă.

20) **Păcală şi Tîndală.** Dialog politic, 1857.

21) **Cetatea Neamţului sau Sobieţki şi plăeşii romîni.** Tablou istoric în 3 acte, Iaşi, 1857.

22) **Salba literară...** Iaşi 1857.

23) **Vioara teatrului romînesc.** Culegere de cîntece şi cuplete publicate de Luchian. Iaşi, 1857.

24) **Clevetici ultra-demagogul şi Timoite Napoilă ultra-retrogradul,** Iaşi, 1861.

25) **Repertoriul dramatic,** Iaşi, 1863, Tom. I-II.

26) **Doine şi lăcrămioare. Suvenire şi Mărgăritărele.** Ed. II, Iaşi 1863.

27) **Gramaire de la langue roumaine** par V. Mircesco... Paris, 1863.

28) **Poezii populare ale romînilor, adunate şi întocmite...** Buc., 1866.

29) **Millo director sau mania posturilor,** Cernăuţi, 1867.

30) **Harţă Răzeşul.** Operetă comică într'un act. Iaşi, 1871.

31) **Dumbrava roşie** (1497), poem istoric. Iaşi, 1872.

32) **Opere complete. Poezii** (vol. I—IV), **Teatru** (vol. I—V) şi **Proză** (1 vol.). Buc., Socec, 1875.

33) **Opere complete.** Vol. I : Poezii; vol. II: Proză; vol. III—IV: Teatru. Edit. Minerva, Buc., 1904—1908.

34) **Opere complete** în editura bibliotecei pentru toţi. Buc., Alcalay.

35) **Poezii lirice,** 1840—1859, Vălenii de munte, 1909.

36) **Ostaşii noştri.** Poezii, Buc., 1878 şi ed. II, Buc., 1880.

37) **Despot Vodă.** Legendă istorică în versuri, 5 acte şi 2 tablouri, Buc., 1880.

38) **Fîntîna Blanduziei.** Piesă în 3 acturi şi în versuri. Buc., 1884.

39) **Ovidiu.** Dramă în 5 acturi şi în versuri, Buc., 1890.

40) **Trei convorbiri cu Napoleon III.** Ploeşti, 1908.

41) **Scrisori** către Maiorescu, Negruzzi, etc., editate de I. Chendi, Buc., 1904.

42) **Lettres inédites du poétes roumain V. Alecsandri à Edouard Grenier,** Paris, 1911. Traducere romînească: Scrisori inedite, Bibl. pentru toţi, Buc., Alcalay.

„SALONUL OFICIAL"

Sala Şt. Dimitrescu

VI

Deşi aici stau laolaltă firi aşa de opuse, sala aceasta ni se pare a fi — după aceia a lui Pallady—cea mai armonică şi mai unitară.

E încă o dovadă că, în artă, nici diversitatea temperamentelor, nici aceia a manierelor nu împiedică urmărirea şi atingerea **aceluiaşi** ideal.

Ci dimpotrivă.

Să nu întârziem, însă, cercetarea noastră.

MICAËLA ELEUTHERIADE
e pentru noi o necunoscută. Poate o debutantă. **Natura** d-sale **moartă** ne-a reţinut, totuşi, privirea prin excepţionale calităţi, cari, ni se pare, sunt mai mult de ordin emoţional, de cât de ordin technic.

Cu un joben, două cărţi şi o pereche de mănuşi — d-na Eleutheriade a izbutit să compuie un interior, de o rară şi odihnitoare eleganţă.

L. VIORESCU
nu ştie să picteze. Şi asta e lămurit : nu place nici acelora cari ignorează complect meseria, nici acelora cari zugrăvesc excesiv de bine.

Totuşi **Viorescu** — prin neaşteptatul viziunii lui, prin calitatea culoarei, prin nu ştiu ce primitiv şi totuşi clasic echilibru în compunere — este un pictor.

Ii lipseşte doar atât : o abilitate manuală şi o impertinenţă mondenă.

Când le va avea — va fi unanim recunoscut.

C. BACALU
ne prezintă o serie de peisagii, în cari melancolizarea culoarei — poate şi a motivelor — pare a fi preocuparea d-sale de căpetenie.

E o atitudine, oarecum intelectuală, aceasta, care — socotim — nu convine temperamentului d-sale, prin excelenţă optimist — şi necomplicat.

Iată pentru ce preferăm peisagiul d-sale cu casele albe, unde tuşa vioaie răspunde unei senzaţii sprintene şi — nicidecum alterată în laboratorul cerebral.

D. Bacalu este — sau ar trebui să fie — pictorul impresiilor directe, ori a suvenirilor proaspete, simple, luminoase şi clare.

LAURA COCEA
mult mai slab reprezentată ca anul trecut — şi mult mai puţin unitară. Are, totuşi remarcabile calităţi de culoare, pe cari, uneori — (poate din lipsa unei mai riguroase discipline) — nu ştie să le folosească închiegat, potrivit unei logici cromatice interioare.

HENRI DANIEL
în al său **„pahar cu spini"** şi **„sticlă cu otravă"** are evidente obseşiuni decadente.

Cu toată bizareria lor, ambele pânze interesează prin calităţile unui decorativ de o violenţă intimă — şi oarecum resemnată.

LUCREŢIA MIHAIL
e iarăşi la o altă răspântie. Poate la cea mai brutală din toate peregrinările d-sale.

In timpurile noastre, femeia e cuprinsă de febra masculinizării.

In toate manifestările publice — şi intime — ţine nu numai să egaleze pe bărbatul, dar să'l şi întreacă.

Socotind, greşit, că arta bărbatului **trebuie** să resfrângă forţa brutală — femeia modernă s'a încăpăţânat să exagereze multe diformităţi, involuntare, ale sexului potrivnic, să le monopolizeze şi să le impună clanului.

In lupta aceasta, — năbuşit scrâşnitoare şi fără noimă — sufletul femeei a fost abandonat pe nisipul arenei şi călcat în picioare, tocmai de amazoanele cari militau mai vajnic pentru ridicarea lui.

Păstraţi-vă, doamnelor, sufletul — în artă şi în toate — aşa cum vi l'a lăsat bunul Dumnezeu: vibrant delicat — şi simplu.

Veţi câştiga, astfel, asupra bărbatului cea mai glorioasă şi neclintită izbândă.

GORI MIRCESCU

expune două pânze, prea mari faţă de concentrarea lăuntrică, insuficintă.

Au totuşi o tehnică vioaie şi o culoare acceptabilă.

MERICA RAMNICEANU

neîndestulător reprezentată cu **încercarea** d-sale de **portret** — deşi inteligent compusă.

ROMEO STORK

cu cele două panouri, simbolist-decorative, nu ne spune încă nimic lămurit — cu toate că bănuim în ele neastâmpărul împrăştiat al unui temperament care cată să se adune şi să se disciplineze.

P. DRAGOE

a făcut, desigur, un studiu tare atent în **munţii** d-sale **Sabini.** Dar ce folos! Tabloul e monochrom până la nefiinţă — şi gol.

SOROCEANU

deşi cu înalte calităţi de culoare, e totuşi puţin cam ilustrativ în **„Omul şi Primăvara“** d-sale.

In schimb silueta poetului **Bacovia**, e cel mai concentrat, mai expresiv şi mai obsedant **portret,** din câte s'au trimis anul acesta la **Salon.**

ŞT DIMITRESCU

După o neglijare temporară a cromaticei — în care vremea a adâncit, cu neobişnuită îndărătnicie, problema stilului — pictorul acesta, de o netăgăduit puternică originalitate, se întoarce, veşnic proaspăt şi viguros la vechea d-sale preocupare — **culoarea** — care a fost şi va fi suprema voluptate, şi chemare, a sufletului său, — într'o veşnic aprinsă şi nehodinită vibrare.

SABIN POP

e anul acesta mai puţin unitar ca realizare technică şi viziune.

Poate şi mai puţin adâncit, sufleteşte, de cât anul trecut. e

Nepăsare?—sau grabă?

Ori cum, calităţile d-sale frumoase, **claritatea** şi **ritmul** — calităţi eminamente latine — se evidenţiază, cu prisosinţă, şi acum.

IONESCU-SIN

cu cele două portrete: **„Flăcăul“** şi **„Viky“** — de un realism aproape grafic, sever şi spiritual — ne dă încă o dovadă despre frumoasele d-sale dispoziţii pentru frescă.

„Ţăranuşul pe Olt“ — operă quasi caricatural compusă şi greoi pictată — nu are calităţile de **stil** ale celor trei bucăţi: **nudul** şi **portretele.**

P. IORGULESCU

Abea dacă mai păstrează ceva din obsesiile **iseriene,** de cari suntem siguri—se va debarasa complect, pe măsura în care va adânci studiul culoarei.

„Natura Moartă“ şi **„Muşcata“** sunt dovada drumului de eliberare pe care a pornit să păşească, frumos şi vioi, artistul acesta, încă destul de tânăr şi admirabil înzestrat.

L-am dori însă mai puţin grăbit — să cucerească.

N. N. TONITZA

TEATRELE

LA CARABUŞ: revista „Aşa e viaţa“ de d. N. Kiriţescu

Duminică, s'a deschis teatrul de vară „Cărăbuş“, sub conducerea d-lui Tănase, care este desigur un iscusit regizor şi dibaciu împrumutător al lucrărilor bune, pe care le vede aiurea, adoptându-le cu generozitate chiar teatrului său.

Teatrul d-lui Tănase e în genere căutat. Mi s'a spus, că atunci când joacă la Timişoara, vin spectatori numeroşi din satele şi orăşelele dimprejur să vadă pe Tănase, — ceace nu se prea întâmplă la trupele celelalte, care se duc cu misii şi în propagandă.

In seara de deschiderea teatrului Cărăbuş, am văzut lume foarte multă.

Revista d-lui N. Kiriţescu e fără îndoială cam lungă, are unele insistenţe de siliri de glumă, care ar putea să lipsească. (Prea lungi scenele repetate cu iluzionismul şi transformismul şi prea de lungă durată scena cu abecedarul).

Incolo, desfăşurarea episoadelor, simpatică, şi antrenantă Gluma uşoară, picantă şi necăutată.

Foarte interesant decorul şi chiar foarte bogat. Incepând cu berzele, care aduc un nou român şi sfârşind cu baletul amintirilor, scenele se succed într'un ritm de spornică vioiciune.

D. Tănase e desigur comicul cel mai pitoresc popular. D-nele Nataliţa Pavelescu, Marilena Bodescu, Lizica Petrescu, Violeta Ionescu, sprintene, cu vervă şi întrecându-se să asigure succesul teatrului şi izbânda revistei.

D-nii Codruţ, Pisone, Dan, Şerbănescu, Gheorghiu au stăruit cu sinceritate în variate roluri şi au dat un nimerit ansamblu.

Un foarte ales număr l'au dat admirabila dansatoare Ossie Rondje şi dansatorul Nino.

Baletul destul de armonic, condus de Rosji-Rosji. Muzica sglobie şi variată.

B. CECROPIDE

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADIIONESCU

1. FILOSOFIE. MORALĂ.

Richet (Charles). — Ştiinţa metapsihică. In româneşte de Mihail Drăgănescu şi P. Muşoiu. Bucureşti (Tip. **Adevĕrul),** [1926], 63 p. Fig. Lei 50. (Biblioteca „Revistei Ideei“).

8 LITERATURĂ.

Bontea (Protoiereul Clement). — T. M. Dostoewschi. Viaţa şi operile lui. Focşani, (Tip. **Naum Gheorghiu),** 1926, 56 p. Lei 40.

Dragomirescu (Mihail). — Ştiinţa literaturii. Vol. I: Introducere în ştiinţa literaturii. Estetica literară. Bucureşti, Editura **Institutului de Literatură,** 1926, 392 p. Lei 250.

Şerban (Marioara Dr. M.). — Studiu despre chestiunea shakespeare-iană Cluj, (Tip. **Viaţa),** 1926, 21 p.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Caracostea (D.). — Izvoarele poemei Luceafărul. Bucureşti, **Socec & Co.,** 1926, 36 p. Lei 10.

Caracostea (D.). — Studii şi Materiale pentru înţelegerea lui M. Eminescu. I. Două basme necunoscute din izvoarele lui Eminescu. Bucureşti, **Socec & Co.,** 1926, 46 p. Lei 15.

Negrescu (Dr. I.). — Figuri culturale din trecutul Basarabiei. Chişinău, **(Impr. Statului),** 1926, 26 p. Fig.

a) **Poezie.**

Ion-Hotarele (Ion Th.). — Infrângeri. Poezii. Bucureşti, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 108 p. Lei 50.

Tulliu (Nuşi). — Poezii. Original şi transpunere literară. Bucureşti, Editura **Societăţii Apostol Mărgărit,** 1926, XVI + 144 p. Lei 120. (Biblioteca naţională a Aromânilor Vol. I).

b) **Teatru.**

Petrescu (Lucreţia). — Anuţa. Comedie în patru acte. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, 125 p. Lei 30.

Teleajen (Sandu) şi Adrian **Pascu.** — Craiul Vânt. Poem dramatic în 3 acte (6 tablouri). Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 124 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul Nr. 123—124).

c) **Roman. Nuvelă.**

Constant (Savin). — Autentice... Schiţe vesele. Arad, **Librăria Diecezană,** 1926, 110 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul Nr. 128—129).

Costache Glumici. — Niţă Pitpalac cu famelia în Evropa. Noate de om umblat. Bucureşti, **Universul,** 1926, 208 p. Fig. Lei 30. (Biblioteca ziarului Universul Nr. 6).

Dongorozi (Ion). — Signor Bertheloty. Schiţe. Arad, **Librăria Diecezană,** 1926, 126 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul Nr. 130—131).

Rădulescu-Niger (N.). — Drama unei tinereţi. Roman. Bucureşti, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 280 p. Lei 55.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Tóth István. — A kulturfecskendö auxent alma két részben, nyolc képben. Cluj, (Tip. **Providentia),** 1926, 98 p.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Hardy (Thomas). — Un caz de conştiinţă. In româneşte de H. Iuhăn. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 57).

Poë (Edgar Allan). — Sistemul **Dr. Ca-**

---

*) A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

REVISTE

☐ **VIAŢA ROMANEASCA,** 1926. Anul XVIII, April No. 4 :

Gib. I. Mihăescu, La „Grandiflora" ; D. I. Suchianu, Note pe marginea cărţilor (Direndal, sau Arivismul-temă literară) ; Otilia Cazimir, Drum de sară ; Al. A. Philippide, Proclamaţie ; Paul Zarifopol, Despre metoda şi stilul lui Proust ; Lucian Blaga, Ceasornicul de nisip ; I. Petrovici, C. Rădulescu-Motru ; Matei B. Cantacuzino, Viaţa, Dreptul, Libertatea ; Demostene Botez, La mânăstire (Vecernie.—Utrenie) ; Mihai D. Ralea, Disociaţii (Ceiace e nobil.—Artă şi politeţe. —Teoriile în faţa faptelor.—Imoralitatea recunoştinţei.—Cehov.—Invenţie şi justiţie. — Pesimism şi complexitate.—Timbrul stilului. — Intimitate şi familiaritate. —Nebunia şi teoria cunoaşterii. — Utilizarea sinuciderilor.—Discurs de ateu) ; Doctor Tudor Dumitrescu, Cronica ştiinţifică (Noţiuni asupra eredităţii) ; Const. I. Vişoianu, Cronica externă (Dela Locarno la Geneva) ; P. Nicanor & Co., Miscellanea (In loc de cronică politică. — Cronica drumeţilor : I. Petrovici, Raite prin ţară ; M. Sadoveanu, Drumuri basarabene şi I. Simionescu, Oraşe din România. — Dela redacţie). Recenzii ; Revista revistelor.

☐ **A apărut „Sburătorul" No. 4, cu articole, nuvele şi poezii de E. Lovinescu, Hortensia Papadat Bengescu, Ticu Archip, F. Aderca, G. Nichita, Vladimir Streinu, Camil Baltazar, Sanda Movilă, Mia Frollo, Otilia Ghibu şi cu articole critice care îmbrăţişează întreaga activitate literară a ultimei luni, de E. Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, F. Aderca, Vladimir Streinu, Tudor Şoimaru, M. Iorgulescu şi Anton Holban.**

MARELE PREMIU NASTUREL-HERESCU

☐ Se ştie că dintre premiile Academiei, cel mai important până anul acesta, când luară fiinţă şi premii a 50.000 lei, era marele premiu Năsturel-Herescu, de 12.000 lei, înfiinţat prin testamentul donatarului dela 30 August 1873. Premiul se acordă din 4 în 4 ani şi se decernă întâia oară lui **Vasile Alecsandri** pentru „Despot-Vodă" în 1881 („cea mai bună carte românească dela 15 August 1876,—31 Decembrie 1880").

..In 1885 nu s'a dat

In 1889 s'a dat lui **A. Odobescu** pentru „Scrieri istorice şi literare".

In 1893 nu s'a dat.

In 1897 lui **G. Coşbuc** pentru traducerea Eneidei din Virgiliu.

In 1901 nu s'a dat.

In 1905 lui **I. Sârbu** pentru Istoria lui „Mihaiu Viteazul", vol I.

In 1909 nu s'a dat.

In 1913 lui **G. Murnu** pentru traducerea Iliadei din Homer.

In 1917 (în sesiunea din 1919) lui **A. Vlahuţă,** pentru „Poezii".

In 1921 lui **Liviu Rebreanu** pentru „Ion".

In 1925 nu s'a dat. (Academia având să aleagă între colonelul N. Condeescu şi Ion Minulescu, s'a abţinut).

DIN STRAINATATE

☐ Krishnamurti celebrul ascer indian pe care d-na Anie Besaut îl anunţase lumii întregi ca pe un nou mesia, a sosit la Paris, îmbrăcat elegant şi cu şapcă de voiaj ca orice englez ce se respectă. Un teosof prieten intim cu Krishnamurti, neagă mesianismul său:

„Nu-i vorba de nici un Mesia. Nu există noui credincioşi pentrucă nu există un cult nou.

Krishnamurti e un ascet care de la vârsta de şapte ani a primit o educaţie religioasă specială azi are 33 de ani, e foarte instruit şi cunoaşte mai multe limbi.

Regula vieţii pe care o predică adepţilor săi, şi-i urmată de el este de o puritate riguroasă: alimentaţie vegetariană şi în timpul izolărilor consacrate meditaţiunei, interzicerea de a mânca vreun aliment fiert sau gătit în vreun fel oarecare: în timpul acestor izolări, omul trebuie să se întoarcă la puritatea primelor zile ale creaţiei, când se hrănea cu produsele pământului aşa cum le producea el. In sfârşit barbaţii şi femeile trebuie să păstreze o castitate absolută.

„Doctrina lui Krishnamurti? Caritate, milă, unire frăţească a tuturor religiilor, înfrăţirea popoarelor".

Aceasta a predicat şi presupusul Mesia în sala Adyar la Paris, şi va predica în Anglia, peste câteva zile. La întoarcere se va opri în Italia unde se va retrage pe Monte Generoso pentru meditaţie şi rugăciuni.

☐ Primii cinci membri ai Academiei germane înfiinţată de curând în urma unei largi dicuţii, au fost numiţi de ministerul instrucţiei publice, iniţiatorul fondării Academiei.

Ei sunt: Gerhart Hauptmann, Thomas Mann, Ludwig Fulda, Arno Holz şi Hermann Stehr un scriitor silezian care e cel mai puţin cunoscut în străinătate.

La referendumul organizat de revista „Die Literarische Welt" printre cititorii săi, au întrunit mai multe voturi următorii scriitori : Thomas Mann 1.421, Franz Werfel 682, G. Hauptmann 594, Reiner Maria Rilke e al şaptelea cu 384 de voturi, Fritz von Unruh al zecelea, Heinrich Mann al 11-lea, Georg Kaiser al 15-lea, Arno Holz (unul dintre academicieni) al 12-lea, Hugo von Hofmannsthal al 19-lea, Alfred Kerr al 21-lea.

E demn de remarcat că cititorii acestei foarte răspândite reviste n'au binevoit să accorde nici un vot academicianilor numiţi de ministru : Fulda şi Stehr.

CALENDAR LITERAR

6 Iunie, 1716 : A fost zugrumat de turci în închisoarea de poliţie a lui Bostangibaşa, învăţatul cronicar muntean, Stolnicul Constantin Cantacuzino.

1920 : S. Mehedinţi şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română, vorbind despre **„Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca şi uneltele sale"**. Răspunsul a fost dat de **I. Bianu.**

8 Iunie, 1848 : Eliade Rădulescu şi Goleştii părăsesc Bucureştii pentru a începe revoluţia la Islaz.

1862 : A murit în Bucureşti marele bărbat de Stat Barbu Catargiu.

1920 : I. Lupaş şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română, vorbind despre **„Nicolae Popea şi Ioan M. Moldovanu".** Răspunsul a fost dat de N. Iorga.

9 Iunie, 1912 : A murit la Berlin marele scriitor I. L. Caragiale.

1923 : M. Sadoveanu şi-a ţinut discursul de recepţie în **„Academia Română"**, vorbind despre **„Poezia populară".** Răspunsul a fost dat de G. Bogdan-Duică.

11 Iunie, 1866 : Ioan Sbiera a fost numit membru al Academiei Române.

1920 : Sextil Puşcariu şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română, vorbind despre **„Locul limbei române între limbile romanice".** Răspunsul a fost dat de I. Bianu.

12 Iunie, 1848 : Apare în Bucureşti gazeta **„Pruncul român"**, condusă de C. A. Rosetti şi Vinterhalder.

---

tran şi al Profesorului Puff. In româneşte de M. Straje şi C. Iliescu. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 60).

Stevenson (R. B.). — Cadavre pentru disecţie. Nuvelă senzaţională. In româneşte de H. Blazian. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 64).

Bourget (Paul). — Răpirea... In româneşte de George Silviu. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 58).

Zola (Emile). — Bestia Umană. Traducere de Ion Pas. Bucureşti, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 253 p. Lei 48. (Romanele celebre).

Bartsch (R. H.). — O aventură în timpul Revoluţiei (D-na Dorette şi... natura). In româneşte de I. Mihalcea. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 61).

Karkawitzas (Andrei). — Vraja. In româneşte de N. Papamida. Bucureşti, **Adevĕrul** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 62).

Cehov (Anton). — Dragostea. In româneşte de M. Sevastos. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 63).

Iuclan (Valle). — Rosarito. In româneşte de Al. Iacobescu. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 59).

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Balan (Teodor). — Lukian Kobilitza. Ein Beitrag zur Kenntnis der politischen Ereignisse der Jahre 1848 und 1849 in der Bukowina. Cernăuţi, (Buchdruck. **Eminescu),** 1926, 15 p.

Beraud (Henri). — Ce am văzut la Moscova. In româneşte de A. P. N., cu un articol de D. Merejkowsky. Editia I. Bucureşti, **Universul,** 1926, 201 II p. Lei 40. (Biblioteca ziarului Universul Nr. 7).

Iorga (N.). — O mărturie din 1404 a celor mai vechi „Moldoveni". Bucureşti, **Academia Română,** 1926, 4 p.

Loghin (Constantin). — Anul 1848 în cultura şi literatura Bucovinei. Cernăuţi, (Tip. **Mitropolitul Silvestru),** 1926, 36 p.

Popa (Traian). — Documente privitoare la trecutul Românilor din vechiul scaun al Mureşului. Vol. I. Târgu-Mureş, (Tip. **Concordia),** [1926], 119 p.

a) Răsboiul României 1916—1918.

(Istorie, Memorii, Impresii, etc).

Hodoroabă (Preot N. V.).— Din războiul de reîntregire. Note şi impresii din campanie 1916—1918. Ediţia II-a. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, 303 p. Lei 65.

b) Biografie.

Dragnea (Radu). — Mihail Kogălniceanu. Ediţia II-a întregită şi prelucrată. Bucureşti, **(Tip. Române Unite),** 1926, 293 p. Lei 80.

91 GEOGRAFIE. CĂLĂTORII.

Adam (Ioan). — Constanţa pitorească. Ediţia II-a. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 288 p. Fig. Lei 60.

D. V. P. — La Constantinopol. Impreşii şi amintiri. Cluj, (Tip. **Fondul Cărţilor Funduare),** [1926], 23 p. + 1 pl. Fig.

Nansen (Fridtjof). — Spre Pol în întuneric şi ghiaţă veşnică. Traducere de B. Marian. Ediţia III-a. Bucureşti, **H. Steinberg & Fiul,** [1926], 493 p. Fig. Lei 16. (Căminul Nr. 185-192).

ECOURI

ACADEMIA ROMANA

La 25 Mai s'a deschis a 59-a sesiune generală a Academiei Române. Raportul d-lui **V. Pârvan,** secretarul general aduce informaţiuni interesante în legătură cu activitatea şi planurile doctei Instituţii. Spicuim din acest raport aceste rânduri despre critica situaţiei materiale a Academiei. Singură perspectiva închiderii bibliotecii (cu începere dela 1 Ianuarie viitor) şi ar fi suficient motiv de alarmă într'un Stat cu cât de elementare preocupări de cultură. Ceeace nu e cazul nostru :

„Nu-mi veţi lua în nume de rău dacă dela început voiu spune că întâlnirea noastră din acest an nu va fi întotdeauna o senină şi plăcută orânduire de treburi ştiinţifice şi administrative, ci adesea un izvor de gânduri neplăcute şi de îngrijorări pentru viitorul vechei şi glorioasei noastre instituţiuni naţionale. In adevăr chestiuni ca aceea a localului, a funcţionarilor noştri, a tipăriturilor, a achiziţiilor, ne vor preocupa îndelung, fără putinţa de a le da noi singuri soluţia dorită. Academia fiind expropriată ca orice simplu particular, a sărăcit cu totul. Diferitele guverne nu au rezolvit până azi nici pentru ea, nici pentru tovarăşele ei de suferinţă, Eforiile spitalelor civile, chestiunea revalorizării veniturilor ce aceste instituţii avuseră înainte de războiu. Iar Academia Română a rămas în spate cu Biblioteca naţională a Statului român, pe care trebuie s'o îngrijească şi întreţie în mare parte cu propriile ei mijloace. Comisia bugetară vă va arăta prin raport special că deficitul nostru anual la cheltuelile de întreţinere ale bibliotecii va deveni chiar dela 1 Ianuarie viitor aşa de mare, încât Biblioteca va trebui să fie închisă : în adevăr el se va cifra la suma absolut insuportabilă pentru noi de 1.800.000 anual".

MEMBRII DECEDAŢI

In cursul anului Academia Română a avut de suferit pierderi însemnate în rândurile membrilor, români sau străini, activi, onorari şi corespondenţi.

Anghel Saligny decedat la 17 Iunie 1925, fost membru al secţiunii ştiinţifice, fost ministru al comunicaţiei întemeietor dimpreună cu Duca, al ingineriei româneşti, autor al podului de peste Dunăre ;

Dr. Toma Ionescu, marele chirurg, stins în 28 Martie a. c. ;

Ion Ursu, membru corespondent, profesor de Istoria Românilor la Universitatea din Bucureşti, stins la 17 Oct. 1925.

Vasile Stroescu, membru de onoare din Maiu 1910, stins din viaţă la 13 Aprilie a. c., cunoscut ctitor cultural ;

Vladimir Cavaler de Repta, stins din viaţă la 24 Aprilie, fost, profesor la Universitatea din Cernăuţi şi mitropolit al Bucovinei ;

Ion Slavici, marele prozator, stins la Panciu la 20 August 1925, cel mai vechiu membru corespondent al Academiei, ales din 1882, la secţia literară iar la cea istorică în calitate de colaborator al colecţiei Hurmuzaki ;

Dintre membrii străini :

Théophile Homolle, preşedinte al institutului Franţei şi Uniunii Academice internaţionale (+ 14 Iunie a. c.).

Albin Haller, membru al Institutului Franţei, fost preşedinte al Academiei de Ştiinţe din Paris, (+ 29 Aprilie 1925).

Louis Vincent Guilouard, continuatorul operei lui Demolombe, unul din cei mai mari jurisconsulţi ai Franţei (+ 26 Ianuarie 1925.)

LOCALUL ACADEMIEI

Intelectualul ca şi cetăţeanul de rând, trebue să afle că actualul local al Academiei, a devenit de mult impropriu savantei instituţiuni. Sporirea colecţiilor bibliotecii ca şi augmentarea serviciilor dau o urgentă actualitate acestei chestiuni a localului.

Sugestiunile făcute de Secretarul d-voastre General în raportul general din sesiunea trecută asupra desvoltării ce trebuie să dăm viitorului local al Academiei au fost reluate, discutate şi amplificate de Comisiunea aleasă de d-voastre pentru studierea chestiunii localului. In numeroase şedinţe Comisiunea a discutat modul de distribuţie a încăperilor de care Instituţia are nevoie şi, reformând planurile dinainte de războiu, a ajuns să stabilească un plan de distribuţie, care să servească de bază concursului printre arhitecţi. Comisiunea a propus şi d-voastre aţi aprobat în şedinţa dela 15 Ianuarie publicarea concursului în condiţiunile pe care le va arăta în amănunte Comisiunea localului bibliotecii într'un raport special.

Publicarea concursului s'a făcut în cursul lunii Ianuarie, distribuindu-se dela Cancelaria Academiei numeroşilor solicitatori interesaţi, programul condiţiunilor concursului, împreună cu exemplarele din planurile întocmite de Comisiune, şi s'a fixat termenul de prezentare a proiectelor pentru ziua de 1 Iunie curent.

Prin aprobarea dată asupra deschiderii concursului, d-voastre aţi dispus în acelaş timp ca cheltuielile ocazionate de ţinerea lui să se acopere din suma de 1.000.000 lei, neangajată, din cele 10.000.000 lei puse de Ministerul Instrucţiunii la dispoziţia Academiei încă din vara anului trecut pentru începerea construcţiei localului Academiei.

In urma acordării celor 10.000.000 după propunerile Comisiunii localului, aţi hotărît ca să se înceapă prin a se construi unul din cele două depozite de cărţi figurate în planul general, pentru motive care vă sunt bine cunoscute. In cursul lunii Maiu 1925 s'a dat prin licitaţie efectuarea lucrării d-lor Ingineri A. Ioanovici şi P. Moccia, astfel că lucrarea a putut să înceapă în Iunie. Un raport amănunţit asupra mersului acestor lucrări vă va face colegul nostru d-l G. Balş, căruia i-aţi încredinţat direcţia construcţiei depozitului de cărţi. Pentru desăvârşirea construcţiei începute, dar neterminate, şi pentru continuarea lucrării celei mari, s'a alocat la distribuirea excedentelor bugetare din anul trecut de fostul Guvern, o nouă sumă de 10.000.000 lei, pentru care s'a intervenit ca să fie pusă la dispoziţia Academiei".

PREMIILE ACADEMIEI
IN SESIUNEA 1926

□ Bucuria secretarului general e pe deplin justificată. Anul acesta s'au depus spre premiere din opere publicate un număr îndoit de cât anul trecut. Mai mult : la subiectele date de Academie au răspuns şapte lucrări în manuscris. Se ştie *că subiectele date n'au tentat niciodată.* D. C. Rădulescu-Motru aducea, de curând, justificate critici sistemului de premii al Academiei şi acestora cu subiecte date, în special.

Cum nu putem reproduce marele număr de opere prezentate la numeroasele premii ale Academiei vom arunca pentru unele premii, câteva pronosticuri înţelegând cât de platonice rămân aceste profeţii. Ar fi deajuns să ne gândim cât de inoperante au fost, anul trecut, indicaţiile din public care designau la premiul naţional de proză pe Ion Slavici iar la marele premiu Năsturel al Academiei pe Ion Minulescu. De aceea preferinţele noastre n'au decât un titlu de curiozitate. Par a avea deci mai multe şanse :

La premiul Năsturel (4000 lei) : 1) **Demetrius V. :** Fecioarele : 2) **Găvănescu** (general C) : India, Ocolul pământului în 7 luni şi o zi, vol. II.

La premiul didactic dr. C. Păcuraru-Bianu (5000 lei) : 1) **Biciulescu Marin N.:** Desenul şi modelajul la copii ; 2) **Lazăr** prof. Victor : Istoria Românilor pentru şcoalele normale şi secundare de stat şi minoritari Cluj 1924 ; 3) **Scriban August :** Gramatica limbii româneşti (morfologia) pentru folosinţa tuturor, Iaşi, 1925.

La premiul Demostene Constantinide : (4000 lei divizibil) : **Gheorghiu Mircea :** Stropi de întuneric şi Lumină ; Cântecele clipei ; 2) **Negrescu Dr. I. :** Influenţele slave asupra fabulei româneşti în literatura populară scrisă etc.; 3) **Stamatiad Al. T. : Poezii ;** Câţiva scriitori.

La premiul Dr. Aurel Cosma (100.000 lei) : C. **Moisil,** cu 19 lucrări de numismatică şi sigilografie.

La prmiul Statului Gh. Asachi (50.000 lei) ; **Hamangiu C. :** Codul civil adnotat etc. etc... 3 vol. Buc. 1925.

La premiul Grigore C. Angelescu (4000 lei) : **Zaborovschi Virgil :** Politica externă a celor trei Principate, Ţara Românească, Transilvania şi Moldova dela asediul Vienei (1683) până la moartea lui Şerban Cantacuzino şi suirea pe tron a lui Constantin Brâncoveanu (1688) ; Buc. **1925.**

La premiul Adamachi (5000 lei, divizibil) : 1) **Enescu Ioan** şi **Colţescu Ioan :** Cerealele româneşti şi standardizarea lor ; 2) **Dobrescu Dr. I. M. :** Meteorologia agricolă ; 3) Zavergiu-Theodoru Dr. M. : Noţiuni de higienă specială, puericultură, medicină şi farmacie domestică, Ed. II-a p. cl. VIII lic.

SCRIITORII

□ D-l Ion Gane, autorul „Zărilor de altădată", va tipări în editura bibliotecii „Semănătorul" de la Arad un volum de traduceri în versuri, intitulat „Ritmuri străine".

DIN STREINATATE

□ Dintr'o anchetă asupra romantismului dăm aceste păreri ale lui Paul Valery:

„Romantismul? Ce-i asta? Nimeni n'o poate spune. O epocă e totdeauna clasicismul sau romantismul alteia. Eu compar romanticii cu nişte aventurieri; sosesc într'o ţară: o revoluţionează.

„După trecerea lor, aproape singură ordinea se reorganizează. Această ordine e esenţa clasicismului. Totdeauna există o perioadă de destrăbălare care urmează unei perioade de construcţie. Priviţi epoca numită romantică şi aceea care a urmat-o. Poeţii parnasieni regularizează torentul poetic al lui Victor Hugo şi precizează forma molatecă a lui Lartine. Romanul naturalist însănătoşeşte imaginaţia din „Natzchez" şi „Bug-Iargal".

Redactor PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

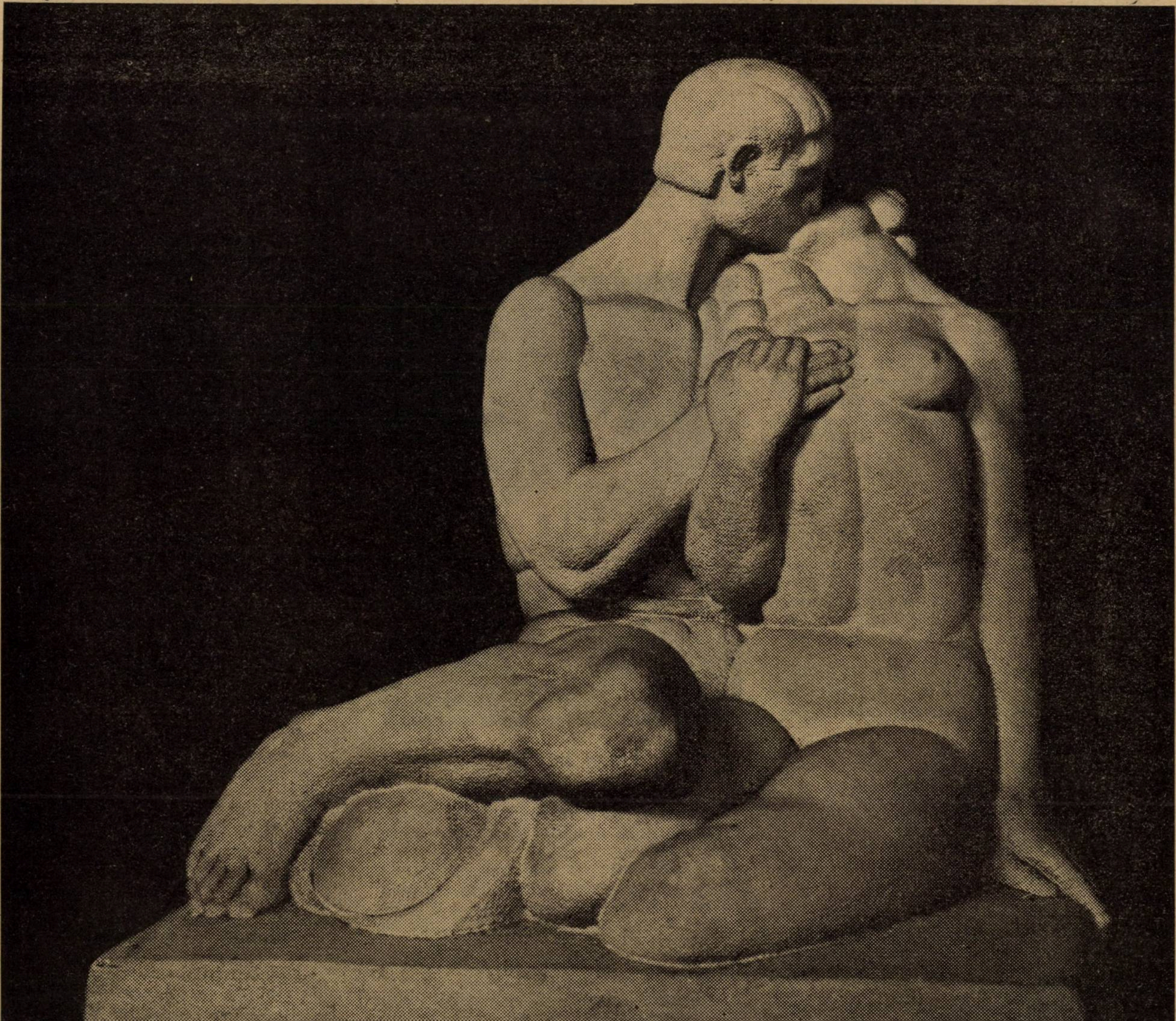

O. HAN: SĂRUTUL

Salonul Oficial

An. XLII, Nr. 24
13 Iunie 1926.

Lei 5.

ANTECRIST

de LEON DONICI

I

Satul „Uitat“ zăcea în regiunile îndepărtate ale Rusiei de miază-noapte aproape de Marea Albă.

Inconjurat de codrii seculari, cari se prelungeau sute şi sute de chilometri în toate părţile, el nu degeaba poartă numele de: „Uitatul“.

Ţăranii trăiau idilic şi habar n'aveau de lemea cealaltă care se începea după codrii, cu rădăcinile negre ce demult, foarte demult s'au înfipt aici în pământ, şi se ridicau ca ziduri nestrăbătute.

Cel mai apropiat orăşel se găsea la 300 de chilometri şi orăşelul la rândul său n'avea nici o idee — ce-i asta satul „Uitat“, şi cum trăeşte.

Odată pe an venia, gâfâind, în sat un mesager cu opinci, cu părul bălai, fără căciulă, cu o listă murdară a recruţilor cari trebuiau a doua zi să plece cu el la Volostea, de unde vor fi transportaţi în orăşel ca să-şi facă slujba militară a ţarului.

Satul bocia, bătrânul părinte Gherman îşi slujea serviciul divin, plângând şi el, stropia pe recruţi cu apă sfântă — şi ei plecau în depărtarea necunoscută şi de aceia, poate, mai groaznică şi mai ameninţătoare.

Ţăranii nu puteau să priceapă: cine are drept să iee pe flăcăii voinici şi tineri şi să-i ducă acolo, departe, departe.

Invăţătorul bătrân, Ivan Mihailovici şi părintele Gherman explicau ţăranilor necesitatea şi sensul recrutărei, vorbindu-le despre stat şi de nevoia siguranţei statului. In zadar. Ţăranii nu ştiau ce e ăsta stat şi patrie. Nu pricepeau aceste lucruri prea grele pentru judecata lor.

La urma urmei lucrurile însă se liniştau şi viaţa din nou apuca pe calea ei bătută şi obişnuită.

Ca şi înainte se adunau bătrânii satului în faţa casei învăţătorului şi discutau fel de fel de chestii interesante, mai ales, dece şi cum arde luna, cum se ţin stelele pe cer, dece iarna e aşa de frig, iar vara aşa de cald.

De mult, foarte de mult, Ivan Mihailovici, învăţătorul, pe când era tânăr se silea să le explice legile dintâi ale fizicei şi astronomiei.

Cel mai deştept om din sat, Luca, singurul care ştia carte şi mereu citea Sfânta Biblie, îl asculta cu un aer de neîncredere vădită; Biblia contrazicea cuvintele învăţătorului.

Vremea a înălbit părul lui Ivan Mihailovici şi i-a stins pofta de a lumina pe ţărani. Vremea a pudrat şi buclele lui Luca, însă nu l'a putut împăca.

In fiecare Duminică Ivan Mihailovici ţinea şezători în localul şcoalei cetind ţăranilor despre minunile lumei, despre trenuri, vapoare, telefonul fără fir şi mai ales despre fonograf.

Ţăranii îl ascultau în linişte, răbdători, respirând adânc, din când în când din care pricină aerul în odaie devenia mai greu.

Numai Luca dădea replici pline de neîncredere:

— E-he, dar biblia spune altfel!

Se întorceau din armată băeţi reformaţi, povestind fel de fel de minuni pe care le văzuseră, dar ţăranii nu le credeau, însă când unul insista că el însuşi văzuse pe strada oraşului o trăsură fără cai, tatăl său îl bătu şi a doua zi îl duse la părintele Gherman ca să-i citească rugăciuni de slăbiciune.

Şi peste un an, doi, băeţii cari şi-au făcut armata, începură să uite viaţa de la oraşe şi viaţa aceasta uneori li se părea ca un vis.

Un singur oraş în lume îngăduiau ţăranii: „Sf. Ierusalim — buricul pământului“. Dacă cu ajutorul lui Dumnezeu ajungi în acest oraş şi săruţi mormântul lui Christos atunci eşti scăpat de toate păcatele şi sufletul tău după moarte intră drept în raiu.

Dar ca să ajungi la acest oraş trebue să te lupţi, cu Smeii, cu necuratul şi până acum aproape nimeni n'a ajuns.

II

Intr'o zi satul fu cuprins de o spaimă nemaipomenită.

In faţa şcoalei s'au oprit trei trăsuri de poştă, cu nişte boeri, îmbrăcaţi în haine albe cu nasturi de aur, având fiecare în cap o şapcă cu o stea de aur pe frunte.

Boerii au intrat în localul şcoalei, iar lumea care-i zărise fugi îndată la Luca.

Ascultându-i Luca s'a ridicat în picioare:

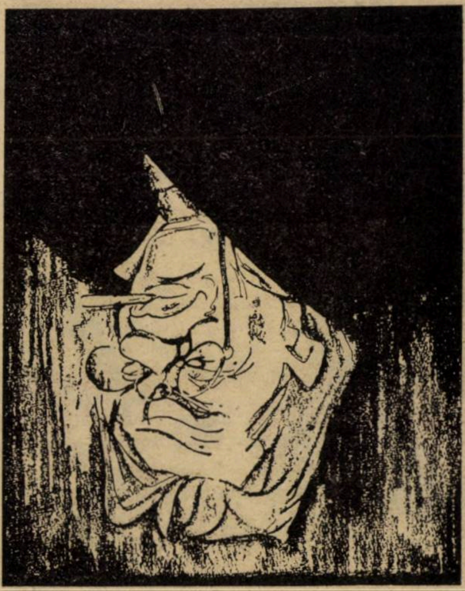

LEON DONICI

— Ia! să mă duc şi eu, să văd.

S'a oprit în faţa trăsurilor, încărcate, cu instrumente ciudate şi neînţelese ce sclipeau sub soare.

Le-a cercetat cu cea mai profundă atenţie, aplecându-se uneori spre arama strălucitoare, şi posomorându-se din ce în ce. Cu degetul n'a îndrăznit însă să le atingă.

Vizitiii veniţi cu trăsuri au intrat la umbră în curtea învăţătorului.

— Ia, băete, se adresă Luca către unul din săteni care observa cu gura căscată maşinile minunate, dă o fugă la mine acasă şi cere la baba mea sticluţa cu apă sfântă, sticluţa care stă alăturea de icoana Sf. Nicolae.

Sticluţa fiind adusă, Luca îşi făcu o cruce mare şi începu să stropească instrumentele acestea, şoptind ceva.

Şi după fiecare stropitură se dădea înapoi, aşteptând ceva.

Nimic.

Deodată în pridvorul casei au apărut boerii veniţi, cu şepcile, împodobite cu stele, însoţiţi de învăţătorul Ivan Mihailovici, cu o faţă bucuroasă şi luminată.

Văzându-i Luca se dădu îndărăt spunând doar:

— Au venit şi pela noi.

Şi întorcându-se, plecă acasă încovoiat, strângând la piept sticluţa cu apă sfântă.

Boerii împreună cu Ivan Mihailovici s'au urcat în trăsuri şi-au plecat undeva, întorcându-se în sat târziu.

Noaptea, Luca se apropie de casa învăţătorului şi se plecă la gaura dintre obloane: noii veniţi stăteau la o masă, acoperită cu nişte hârtii, cu semne ciudate, colorate verzui discutau ceva şi râdeau.

— „Râdeţi, râdeţi, mormăia Luca, vom vedea cine se va bucura. Vom vedea“.

Şi plecând spre casă, se opri în drum şi ridică mâna dreaptă rostind încet:

— Râdeţi, râdeţi... Dumnezeu le vede toate, toate le vede.

Noaptea asta nu dormi deloc şi ceti: Apocalipsa....

III

De aici s'au început toate nenorocirile care au năvălit asupra satului.

Au început cu sunetul toporului ce tăia copacii seculari.

Cineva dintre ţărani a aflat că la 4—5 kilometri depărtare s'a stabilit o tabără unde locuesc o grămadă de oameni, cari fac ceva ciudat şi neînţeles. Dintîiu un

---

Fantezii

(Din stele)

I

Sub crengi ce gem de paseri, 'nalţă clituri,
Enorme, maci, cu-a lor spărturi de-amfore,
Şi'n aripări de-azur, s'alintă'n hore,
Păuni, fâşii din cerul altor mituri.

Frunzarii plini, par lire-adânc sonore;
Luceferi uriaşi, deschid zenituri,
Şi codrii ard, pletoşi, făr-de sfârşituri,
Scăldaţi în focu-a zeci de aurore.

E vântul râu, prin erbile piestriţe;
Deasupra-i se mlădie conduriţe,
Desfăşurându-şi zestrele de pene.

... Un stol trecu; Ce ochi de vultur, crunţi
Plâng, răstigniţi sub visătoare frunţi,
Privind seninul vieţei din poene?

II

Arc de cuptor stă cerul înclinat,
Pe ţărmul plin de scorburi şi cotruşe,
Şi'n roş etern de zări, strujind ţăruşe,
Vulcanici fii, ciocanele-şi abat.

Sub sârg, aici, de fiare şi cătuşe,
Destinul crunt, din slăvi s'a dărâmat.
Vii flacări, vâlvoresc prin lung şi'n lat,
Cu limbi de jar, înalţă jucăuşe,

Un imn de traiu, pe margeni de crater,
Iar trosnet dând ilăile de fier
Răspund, sonor, sub pumni de urieşi...

O! fiu semeţ, al unei alte firi,
Ce smulgi din flacări, focul din simţiri,
De ce m'atragi spre munţi-ţi calzi şi pleşi?!

ARTUR ENAŞESCU

boer cu șapca împodobită cu stea măsoară ceva cu funia, apoi scrie într'o cărțulie și pe urmă cei noi veniți încep să tae codrul, tot mai aproape și mai aproape.

Auzind toate acestea Luca se duse la învățător.

— Ei și ce zici, cucoane? A? Te cunosc ca pe un prieten vechiu. Răspunde-mi prietenește. Când ți-a murit soția cine i-a făcut sicriul? Nu eu? Acum răspunde-mi, ce ne așteaptă?

— Un drum de fier, nene.

— Adică care drum de fier? Cel despre care ne citeai în școală, că merge fără cai?

— Fără, nene, fără....

— Ei, cum se poate, asta, cucoane? Va să zică să ne prădădești, dragă?

Și învățătorul i-a explicat lui Luca teoria trenului de fier în termenii cei mai simpli.

Aplecând capul Luca îl ascultă în cea mai adâncă tăcere. Tăcerea domni și câteva clipe după lămurirea învățătorului.

Apoi Luca oftă adânc:

— Nu, cucoane, Sf. Biblie scrie că vor veni vestitorii anticristului și după aceia se va ridica fiara din mare. De unde a venit năpasta asta peste noi?

— Din Anglia.

— Va să zică de peste mare?

— Da.

Luca ridică triumfător degetul:

— Aha! Dar în Biblie nu se spune și acolo despre mare? Ei, vezi, cum iese acum!... Dar dragă, cucoane, oare nu se poate cumva, să trimetem noi o hârtie, iscălită frumușel de toți chiar și de babe și fete, ca să ne lase în pace?

— Știi că ești ciudat, nene. Cui s'o trimetem?

— De unde s'o știu? Nu-s învățat. D-ta ești învățat — d-ta trebue doar să cunoști lucrurile aceste, eu pot să citesc numai slova Sfântă, adevărată, veche, slova strămoșilor... Te rog, cucoane! și din partea mea și din partea tuturor bătrânilor.

Și lacrimi sclipeau în ochii moșneagului tare necăjit.

Atunci ca să-l convingă cu ultimul argument, învățătorul scoase din dulap harta geografică pe care era desenată cu cerneală roșie și viitoarea linie ferată.

Cu o tristeță nemărginită privi Luca, ascultând explicațiile învățătorului precumcă satul lor va fi în legătură cu capitala țărei, cu orașele mari, că satul se va îmbogăți, și întrerupse îndată:

— Lasă, cucoane! Nu ne pasă de folosul ce vine din partea dracului. Acum știu ce-i de făcut. Iți mulțumesc.

Și Luca a plecat.

IV

Iată și ziua groaznică.

La marginea satului începură să lucreze niște oameni sub comanda boerilor în șepci cu stele.

La o parte stăteau bătrânii satului în frunte cu Luca, posomorât, tăcut, cu sprâncenile încruntate, sprijinindu-se de cârja ce slipea sub soare ca acoperită cu lac.

Ca șerpii se întindeau șinile de fier; zăngănea ciocanul.

Până la asfințitul soarelui urmăreau bătrânii lucrarea asta neînțeleasă și periculoasă. Când codrul se roșia de apus, toți plecau în sat.

Astfel au făcut și a doua zi, și a treia și așa mai departe, până când boerii cu șepcile și lucrătorii cu zăngănitul ciocanilor, n'au trecut în fundul codrului.

In fiecare seară în casa lui Luca se petrecea adunarea bătrânilor și a câtorva tineri cari păstrau cu sfințenie obiceiurile strămoșești.

Așezat în mijlocul adunărei. Luca citea tărăgănat din Biblia veche, cu foile galbene, citea, cu lumânarea de ceară în mână, și vocea lui suna ca amenințarea unui profet care cunoaște tot ce e ascuns încă de ochii lumei.

C. MIHAILESCU: NATURA MOARTA

Salonul Oficial

Peste câteva zile a venit cu o trăsură cu zărgălăi, cel mai vajnic din boerii cu șepci și roșu de mânie începu să strige:

— Cine a furat șinele?

Țăranii tăceau. Tăcea și Luca și în ochii lui sclipea o bucurie atât de ciudată!

Boerul așteptă răspunsul. Apoi isbucni:

— Nimeni nu vrea să recunoască vina? Bine! Voiu găsi eu pe tâlhar.

— Iertați-mă, boerule, — răsună în tăcere vocea lui Luca — satul nostru totdeauna a fost cinstit....

— A, tu ești, hoțule! — și boerul s'a repezit spre Luca, care îl aștepta nemișcat cu fața senină.

Numai strigătul unanim al adunărei l-a oprit pe loc pe boerul supărăcios care plecă amenințând.

Au venit apoi soldații cu baionete, cari păzeau lucrările reluate, a venit și d-l subprefect cu străjerii, au arestat pe Luca și încă pe câțiva suspecți, i-au luat la interogator.

In sfârșit nu s'a dovedit cine a furat șinele și toți bătrânii au fost puși în libertate.

La masă, la părintele Gherman, făcută în cinstea oaspeților înalți, tânărul judecător de instrucție povestea despre Luca:

— Nu știu, eu sau el luam interogatoriul!

Și a adăogat:

— Ciudat bătrân! Ciudat!

V

Cu vaete, cu zăngănit de fier, cu șuerături ascuțite, sosi și primul tren, locomotiva fiind împodobită cu tricolor.

S'a petrecut așa cum proorocise Luca.

Fiara apocaliptică ieșită din mare avea un piept de fier, trei ochi, și respira foc și fum.

Văzând-o satul făcu — „ah“ — și alergă iute prin case.

Intr'o casă, la marginea satului, clădită de curând din cărămidă roșie ca sângele, s'a făcut o masă mare la care a venit și învățătorul, Ivan Mihailovici.

— „S'a vândut“ — șopti satul — iar noi îl credem“...

A pierit liniștea de odinioară.

Zi și noapte se auzia numai vuet, șuerături și se cutremura pământul.

In postul cel mare Luca se împărtăși, își pregăti hainele pentru moarte și se închise în casa sa. Numai la biserică se ducea și stătea acolo cu ochii pironiți spre icoana lui Cristos șoptind ceva...

Insă învățătorul, Ivan Mihailovici, parcă întinerea.

Din când în când trecea pe la stație, în fruntea căreia se vedea cu litere mari: „Uitata“ și aducea de acolo cărți și niște liste mari cu figurile bărbaților și femeilor, uneori — goi cum se zicea prin sat.

Nici odată de atunci de când cu dracul, zmeul veșnic, despre care se povestește în Sf-ta Biblie, bătrânul Luca n'a mai călcat pragul învățătorului.

Parcă ar fi murit Ivan Mihailovici pentru dânsul.

VI

In lada de brad, ferecată în aramă, pe care-o moștenise dela strămoșul său, preot, Ivan Mihailovici păstra cinci sute de ruble, adunate ban la ban, în timpul celor 65 de ani, cât a fost el învățător.

Din reviste și din cele două ziare pe care i-le aduceau de două ori pe săptămână trenul, aflase el că un oarecare american deștept Edison a născocit un aparat, prin care poți să asculți și muzică de orchestre, și cântăreții, și corurile.

Ivan Mihailovici a intrat în corespondență cu firmele de cinematografe și în urma acestei corespondențe masa fu acoperită cu fel de fel de cataloage colorate, cu figurile gramofoanelor etc.

Ce e drept — cele mai scumpe gramofoane erau de firma „Tonarm“ și „Monarh“. Și tot timpul liber Ivan Mihailovici îl consacra studierei; pe care să şi-l aleagă ?

Uneori lua creionul şi aşternea pe hârtie cifre şi calcule. Totuşi, era prea scump. După o ultimă chibzuire s'a hotărât, a scos din lada strămoşească o sută şi două zeci de ruble, s'a dus la „Uitata" şi le-a trimis.

Acest lucru s'a petrecut în mijlocul lui Octombrie. Lui Ivan Mihailovici i-a trecut şi pofta de mâncare.

Uneori, deşteptându-se în toiul nopţei, se gândea :

— „Se poate să mă înşele ? Am ales firma cea mai solidă"....

Trecea zi după zi, Ivan Mihailovici deveni mai palid şi mai slăbit şi ochii lui pluteau în depărtare.

Şi iată, într'o zi, venind la staţie şeful gărei îi spuse :

— Aveţi ceva interesant astăzi, Ivan Mihailovici.

La întrebarea lui mută i-a adus dintr'o cameră vecină un cufăr, bine împachetat, cu inscripţia :

— D-lui învăţător, Ivan Mihailovici Petrov, staţia „Uitata".

Era gramofonul.

VII

Ca şi cu o comoară nepreţuită alergă învăţătorul acasă.

Desfăcu cufărul.

Nimic nu s'a stricat. Şi seara puse Ivan Mihailovici gramofonul în mişcare, şi stătu singur în faţa lui, din când în când netezindu-l cu degetele-i tremurătoare.

Visul vieţei lui s'a împlinit.

— „Ce serbare voiu face eu în ziua de Crăciun la şcoală", se gândea el.

Dar până atunci a găsit cu cale să păstreze surpriza.

In satul „Uitata" s'a petrecut ca şi în alte sate.

Secretul învăţătorului l'au aflat toţi peste trei zile, dela bucătăreasa lui.

— A primit d-l o maşină care cântă cu glas omenesc.

Nimeni n'a crezut şi mai mulţi au stat pe gânduri : „Cum aşa ? Se poate ? Unde s'a văzut aşa ceva în lume ?..."

Şi satul aştepta cu nerăbdare ce se va petrece.

In ziua Crăciunului, în biserică la liturghie, părintele Gherman i-a spus la predică satului că astăzi ca şi în anii trecuţi va fi un pom de Crăciun în localul şcoalei şi toţi cei ce doresc să vină vor fi primiţi cu braţele deschise.

A fost în biserică şi Luca, slăbit de tot de gândurile care îl chinuiau.

Ascultând predica părintelui s'a hotărât şi el să vie şi să vază ce-i anume maşina asta.

VIII

Ca şi în anii trecui şcoala fu împodobită cu verdeaţă, iluminată, iar în sala şcoalei sclipea cu sute de culori felurite un mândru pom de Crăciun.

In suman, cu cârja în mână, Luca trecu prin mulţimea, care se dădea la o parte în faţa lui, spre pom şi spre masa, pe care se înălţa un cufăr cu o trompetă mare, strălucitoare, de aramă, şi rămase acolo, lăsându-se jos.

Au cântat copiii nişte cântece, apoi Ivan Mihailovici începu să vorbească despre surpriza, pe care o pregătise, explicând, că acest cufăr poate să scoată diferite sunete.

Maşina sâsâi ca un şarpe şi prin gura largă a gramofonului curseră sunetele plăcute.

SEROVA MEDREA: GRUP DE ŢARANCE

Salonul Oficial

Premiat

Caricaturi

TĂCERE

Pietrificată, liniştea se lasă
Din peştera văzduhului adîncă,
Pe umerii tăcerii — şi apasă
Masiv, la fel c'un bloc enorm de stâncă.

Păianjenii ţesînd singurătate,
Şi-au furişat tristeţea prin unghere;
Creiază capo de-opere ciudate
Cu fire de mătase efemere.

Domol, tăcerea picură 'n odae
Stropi deşi de clipe ce răsună'n creer
Ca prozodia stropilor de ploae
Sau, ca impertinenţa unui greer.

Urechile vuesc de'ndepărtate
Ecouri ale mării viforase...
Ca'n nişte scoici păstrează agitate
Refrene de oceanuri tumultoase....

Singurătatea pune-un lacăt greu
Ce'nchide gând, cuvânt şi adiere;
Iar şoarecii în pod mereu, mereu,
Prelung şi ritmic ronţăe tăcere...

Nu ştii de mai trăeşti ori de eşti mort,
Căci însăşi cugetarea s'a oprit!...
Asemeni unui ruginit resort,
Simţirile-obosite-au adormit...

Se-aude pulsul ceasului 'n iatac.
Leşinul a coprins odaia toată;
Şi bate des metalicul tic-tac
La fel cu-o inimioară speriată...

ALEXANDRU BILCIURESCU

* * *

Dintâiu ţăranii s'au dat îndărăt cu un oftat ,apoi cuprinşi de curiozitate au năvălit spre masa cu cufărul şi cu maşina cu trompă.

Luca o asculta cu faţa îngropată în palme. Iar peste câteva minute strigă cu desnădejde :

— Ha, pe acestea da, dar nu poate să cânte din cântecele bisericeşti.

Ivan Mihailovici, triumfător, îi răspunse :

Ba da. Să-l asculţi numai.

Din nou sâsăitul de şarpe în maşină şi în tăcerea profundă din gura căscată a trompei au curs sunetele de cor, care cânta „heruvicul".

Luca mai să leşine. Ivan Mihailovici părea convingător.

Şi după ce gramofonul sfârşi cântecul, Luca sări în sus, cu cârja ridicată şi ţipă cu o voce tremurătoare şi întretăiată :

— Şi asta poate. Poate. Dar „Crezul" — niciodată !

— Poftim — i-a răspuns triumfător Ivan Mihailovici — Executat de corul catedralei din capitală. Cel mai frumos cor...

Şi Luca auzi „Crezul".

Corul sfârşind, Luca se ridică în picioare, se apropie de maşina drăcească, îşi făcu cruce de trei ori şi spuse încet, aproape plângând :

— Dă o dracului... Să facă părintele sfeştanie şi apoi o vom arde.

Tremura ca şi apucat de friguri, iar Ivan Mihailovici, îmbrăţişându-şi gramofonul, cum pasărea îşi îmbrăţişează puii, ţipă :

— Niciodată în viaţa mea.

Luca tăcu câteva clipe şi rosti :

— Acum am priceput cine eşti.

Şi întorcându-se, părăsi adunarea...

A doua zi fu găsit spânzurat în casa sa, în faţa lui pe o masă zăcea Biblia veche, deschisă la pagina în care se povesteşte despre venirea Anticristului...

LEON DONICI

Premiile literare ale statului

de G. BOGDAN-DUICA

Domnul ministru al cultelor este un om atât de iubitor de temeinice discuţii, dar şi atât de discret, încât, acum, în cea din urmă şedinţă a împărţirii premiilor literare naţionale, printr'o observare destul de apăsată, ne-a rugat să iscălim numai — resultatele discuţiei şi să nu cerem un proces-verbal în toată regula. Nobleţa observărei m'a sedus; am promis şi eu; dar peste un ceas de vreme şi gânduri mi-a părut rău, m'am întors la minister, să-mi iau vorba înapoi, dar d. ministru lipsia, plecase! Ca să mă apăr de-o insomnie nemeritată, am scris următorul memoriu înregistrat la arhiva ministerului sub numărul....

Domnule Ministru,

Daţi-mi voie să vă explic atitudinea mea din şedinţa în care s'au distribuit premiile literare naţionale şi să vă rog, ca la viitoarea distribuire să **nu mă invitaţi,** deoarece eu nu înţeleg ca hotărîri luate'n culise, de membri ai unui cenaclu literar, să fie impuse fără consideraţie la păreri opuse îndreptăţite şi ca cei de aceste păreri să fie majorizaţi brutal.

Din rândul trecut (1925) mi se spusese: „La anul cred că vine" la rând, pentru critică, G. Ibrăileanu. Adică: „Viaţa românească"! De două zile ştiam: „Acum se premiază proza lui G. Galaction, poezia lui G. Topârceanu". Adică: „Viaţa românească!" Am răspuns **îndată**: „Galaction, DA; dar un măscăriciu literar ca Topârceanu, NU!" Iar, în discuţie, veţi fi auzit că va veni, cândva la rând, şi d-ra O. Cazimir. Adică: iarăşi „Viaţa românească"! Concluzie: Se pare că sunt premiaţi naţionali, care cred că premiile din acest an şi din anii viitori s'au creat pentru cenaclul dela Iaşi! Poate aţi surprins şi surprinderea că'n acest an nu s'a înscris în buget premiul pentru critică. Această prudenţă a ministerului, fireşte, nu putea să placă cenaclului „Vieţii româneşti".

Din aceeiaşi regiune a mai venit şi o propunere, de recomandat ministerului, de realizat prin persuasiune. Doi colegi, depe două scaune lipite, aprobându-se reciproc, având par'că o singură gură, vorbiau din aceeaşi regiune de cenaclu. Şi ziceau: „Ce este o sută de mii de lei, an de an? La câte trei ani, câte trei sute de mii! Cu dobânzile celor doi ani..." Se uità, însă că bugetul statului se face cu anul şi că acesta are alte griji, decât să capitalizeze în deosebi pentru anul al treilea literar... Cred, domnule ministru, că d-voastră veţi păstra dispoziţiile actuale, a 100.000 lei premiul anual. Şi veţi ajuta **la timp** modestiei scriitorilor, care fac literatură, nu şi politică literară-financiară, pe care vă rog a o respinge până în izvorul ei, aparent. tot „Viaţa Românească!" Sau altfel: Să mi se citeze în numele cui s'a făcut propunerea?

S'a zis, aşa dar, la proză: Galaction. Am zis: „Consimt îndată; îl cunosc bine, căci l-am făcut la cursul meu universitar" S'a ivit şi alt nume: Ion Gorun. Era o aducere aminte la timp; toţi am amânat pe Galaction, hagiu **tânăr** care va trăi să-l iea la anul. (Nu la **trei** ani!) Toţi am fost mulţumiţi că Ion Gorun, povestitor ales, spirit fin, luptător străvechiu pentru bunul stil românesc, va lua răsplata cuvenită.

La poezie: N'am propus nimic, **deoarece ştiam că dintr'o cutiuţă va apare figurina cu faţa albă, dar cu poesia pli**nă de giumbuşlucuri de Cărăbuş ori de jocul păpuşilor. Şi apăru! După ce se vor cunoaşte aceste rânduri, care vor fi publicate, propunătorul va vorbi, mai ales că d-sa este însuşi d. Mihail Sadoveanu (faţă de care interesul său de cenaclu literar nu-mi scade cu nimic admiraţia-mi mare pentru opera sa!)

Că d. I. Brătescu-Voineşti a răspuns imediat: „Da! Da!" nu mă miră de loc. **Sunt certi denique** fines pentru putinţa d-sale de-a fi obiectiv; şi d-sa este, se pare, dincoace de acele **fines.** Blândul coleg St. Ciobanu, delegatul Academiei, a făcut numai observarea că d. Topârceanu este cunoscut în Basarabia, ceeace constitue un argument geografic, nu literar. M. Codreanu, O. Goga au fost prea delicaţi ca să se amestece în vorbava ce-a urmat...

Ce s'a zis în favorul poetului premiat? Una şi bună: Că este în tradiţia românească.

Ce-am îndrăznit a zice eu?

Scoseiu dintr'un plic baladele-i triste şi vesele. („L-am adus şi eu!" zise cineva, scoţânduu-l şi D-sa!) Ce-am zis?

„Recunosc d-lui Topârceanu două calităţi: Poate să scrie un pastel, fie izolat, fie intercalat într'un context liric; are accente lirice drăguţe; dar **adânc, puternic** nu **este niciodată.** Se ceruse, prealabil, în discuţie, ca premiaţii să fie creatori, să aibă suprafaţă mare; D-sa nu are în adevăratul sens al cuvintelor. In schimb are ce trebue să-l depărteze dela premiu, are **parodia, zeflemeaua,** care m'a făcut de ieri să spun (cu exagerare critică, fireşte) că este „măscăriciu" literar. Va fi tradiţie românească, dela Caragiali şi Ranetti cetire, dar aceasta nu-i literatură de susţinut prin premii literare-**naţionale.** Cine şi-a făcut idol din parodie poate fi om de spirit, dar poet de seamă— nu. Cu parodia distrugem poesia; dacă aceasta-i statuă de marmoră albă, cu parodia murdărim marmura cu noroiu. Deschid cartea (mai bine zis: cărticica) şi cetesc:

BROASCA ŢESTOASA

Nu-i vezi nici cap, nici coadă, nici picioare.
Un bolovan. Dar dac'o laşi în pace,
Ea scoate botul de sub carapace
Şi'ncet-încet se pune în mişcare...
In câte milioane de tipare
Cu haine transparente sau opace
A trebuit viaţa să se îmbrace
In drumuri de prefaceri milenare!
Căci dibuind o formă mai perfectă
Dela amibă până la insectă
S'a rătăcit în mii de ipoteze
Şi cât drum lung şi evoluţii grele
Pân'a ajuns Natura să creeze
Gingaşa formă a iubitei mele!

Adecă: Iubita, amiba; o broască — concentrare inductivă pentru idea (Adâncă??!): Natura crează variat!

Dar bietul Dante! A mai parodiat cineva pe Shakspeare (Aici adaog şi numele: D. D. Pătrăşcanu, mâzgălind cu glume ştrengăreşti pe Romeo şi Iulia); dar aşa ceva se premiază? D-l Topârceanu ne aduce pe Dante (Nu interesează pe unde!) şi-l mâzgâleşte astfel:

Văzui atunci aproape de intrare
Un pudel gras şi plin de panglicuţe
Cu scàbie canină pe spinare
O lebedă şi câteva maimuţe
Inconjurau dihania neroadă
Ce se lăsase moale pe lăbuţe.
Cu gingiile neputând să roadă
Un beesfteak crud şi tare ca de piatră
El sta sugând din propria lui coadă.
— Acest căţel ce toată ziua latră,
Rosti Maestrul cu-a lui voce tristă,
A fost un biet erou lăsat la vatră.
— Cunosc! am zis cu nasul în batistă.
Dă-mi voe să-i dedic, fiindcă-i place,
Această rimă impresionistă

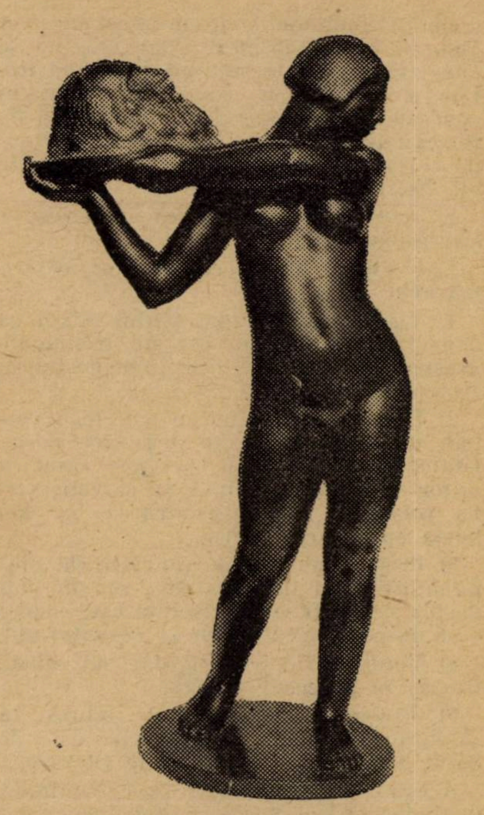

FR. STORCK: SALOMEA
Salonul Oficial

Concertul în luncă la Alecsandri, la Coşbuc, ce admirabile antropomorfizări! D-l Topârceanu încearcă aşa ceva (?) în balada toamnei, ca să-i iasă rimele de mahala (In şedinţă n'am zis aşa, dar peaproape, nu mi aduc aminte **cum!**) şi strofele de murdăritoare parodie, ce nu merită a fi citate în întregime:

Mai târziu o coţofană
Fără ocupaţie,
A adus o veste'n goană
Ş'a făcut senzaţie.
Un ţinţar nervos şi foarte
Slab de constituţie
In zadar vrea să ia parte
Şi el la discuţie—
                —inaniţie
                —poliţie
Etc.

S'au cetit şi două poezii bune; le-a cetit d. M. Sadoveanu. Sunt şi de astea! Vecinicia nu le-a nimbat încă. Dar ele şi parodia alăturea dovedesc că autorul nu are clară conştiinţa valorilor literare; pentru d-sa balada munţilor este egal de bună pentru — publicat ca şi cea despre broasca ţestoasă — iubită...

Dintr'un colţ răsună un glas (Rebreanu): „Să-l dăm deci lui Minulescu..." Am arătat pentru ce ar fi mai drept a-l da acestui poet. Cine s'audă?! Hotărârea era doar luată!*)

D-le Ministru: Toată lumea este plină de confuziuni; politica, instituţiile culturale, filosofia chiar; pentru ce n'ar fi şi poezia?, mai ales că în ea răzbat instincte

---

***) In treacăt s'a pomenit: C. Pavelescu, T. Arghezi, E. Farago şi ?...**

și simțiri individuale și energice, care cer glas și — recunoaștere. Dar mie mi se pare **că 'n numele statului judecând** trebue să căutăm a ridica din mijlocul confuziei numai pe ceice au reușit să fie **întregului** popor scumpi, utili, adâncitori de cultură. Este și d. Topârceanu printre ei? Nu cred....

Și speriat mă gândesc că acest caz — s'ar putea repeți!

S'ar putea lua, deci, imediat câteva măsuri:

i) Dacă este s'o mai pățim odată ca acum, apoi în niciun caz nu trebue s'o greșim cu 300000 lei; este prea destul cu 100000 lei.

2) Propunerile să nu se mai facă verbal, ci înscris, **motivat și pentru posteritate,** pentrucă vreun oarecare Tainetist viitor să ne poată prinde cu scrisul; **verba volant** să rămâie pentru cei ce dau busta spre surprinderi.

3) Propunerile să fie anunțate de propunători cu o lună înainte; să știe toți despre ce va fi vorba. Acesta este modul de-a lucra, **sincer, demn și garantat-util.**

4) Votul să fie pe față, dat individual, înscris în procesul verbal.

5) Procesul verbal să se publice în „Monitorul Oficial“ (căci vorba este de banii Statului!) și 'n revistele literare.

Acesta-i **frâul** cuvenit: superficialității de judecată, solidarizării cenaclurilor îndrăznețe, lipsei de considerare pentru argumentul adversar; este frâul menit să civilizeze o frumoasă instituție creată de un ministru care a avut intenții frumoase și care va fi de sigur trist văzând ce rezutat a dat de astă dată.

Domnule ministru, vă știm de mult om cu bună chibzuială, cu dragoste de ce-i artă românească, cu durere de banul public; și de-aceea nu mă îndoesc că veți lua măsuri ca ce a întemeiat predecesorul d-voastră să se desvolte frumos, glorios, nu... cum arătăm mai sus.

Cu distinsă stimă

G. BOGDAN-DUICA

Toamnă

Verde din ce a fost să crească
Doar voinicu-a mai rămas
Cu obrajii s'amintească
Macii smulși de-al vremii pas.

Atârnând cu moarte în suflet
Lilieci, păienjeni suri,
Leagănă-al vântului suflet
In tristeți fără măsuri.

— O, voinice, cine știe
Moartea căror frunze așteaptă
Ofilirea să ne vie
Intr'o toamnă... ca o șoaptă.

Prin tristețea genii lui
Trece un stol de râs prin lacrămi
Și prin fundul cerului
Trece-un stol de corbi prin lacrămi

Toate, toate mor de boală
Rugină-s nădejdi și vise
Toamnă palidă și goală
Cu mormintele deschise.

FLORICA MUMUIANU

Dimineață de vară *)

In August, soarele, lenevit, își întârzie pe fiecare zi cu câteva minute, splendida lui sculare. Ca s'o admir, acum cel puțin îmi pot împlini măcar șase ceasuri de somn. Aici la țară, în largile odăi de conac vechi, somnul de șase ceasuri, cu ferestrele dschise amândouă în răcoarea livezii, se scurge pe nesimțite, fără întreruperile și fără visele care înfierbântă perna somnului din oraș. Ai crede că abia ai fost cufundată într'o ațipire scurtă deosebit de odihnitoare, dar bagi de seamă că lumina alburie pe care se împânzesc ramurile copacilor, capătă o strălucire, se rozează ca de un foc apropiat. Sunt zorile.

ALICE GABRIELESCU

Atunci mă scol și ori împing obloanele la ferești ca să-mi pot urma somnul, ori îmi pun repede pe mine îmbrăcămintea de zi și-mi adun șuvițele de păr sub pălăria mică de piele cenușie. Pentru o toaletă amănunțită, rămâne destul timp până la amiază, acum nu-i chip de întârziat. Imi vin la ureche zgomote bine cunoscute ceasului acela de dimineață: scârțâitul gros al ușei de la hambar împinsă pe balamăli, roțile docărașului tras de-o mână înceată hârșiind pietrișul din fața casei, iar din odaia alăturată, tusa cunocunului Alecu, o hârâială deasă pe care i-o pricinuește tabacul și pe care și-o înăbușă cât poate, cum își înăbușă și pașii pe covor, plin de precauțiune pentru somnul epuresc al cucoanei Maria.

Când aud înspre culoar deschizându-se în taină o ușă, deschid și eu pe-a mea, tot atât de încet, gata de plecare.

Vorbim șoptit.

— Bună-dimineața!

Pe cuconu Alecu îl bucură totdeauna tovărășia mea în plimbarea aceea din zorii zilei.

— Harnică nepoată am. Bună dimineața!

Jos, la peron, moș Vasile, vizitiul, trage de urechi călușul somnoros înhămat la docărăș. Ne urcăm singuri - căci nu-i loc în docar decât pentru două persoane.

Cuconu Alecu îndeamnă pe tăcute calul, mișcându-i doar frâul, — eșim însă pe poartă în uruiala roților care în liniștea aceea pare asurzitoare, singurul zgomot pe care nu l-am putut înăbuși.

Cu un râs de copil care a mai făcut o poznă, cuconu Alecu îmi suflă îndată o bucurie mare:

— Azi nu m'a simțit de fel. Am lăsat-o dormind dusă.

Asta-i farsa de fiecare zi a gazdelor mele. Cuconul Alecu, pe care îl deșteaptă atât de fix în zilele de vară grija câmpului și poate mai ales obișnuința, are altminteri somnul foarte greu. Odată, acum câți-va ani, pe când adormise tun tocmai la ceasul prânzului, un musafir stârnit de veselia cucoanei Maria, a adus de jos ferăstrăul, un butuc, și s'a pus să-i tae boerului, după proverb, lemne la căpătâi. Deatuncea, și poate și mai de mult, — sațiul în casa asta nu-și face cuib ușor — pe cuconu Alecu în fiecare dimineață îl muncește grija ca să se scoale fără zgomot și să se strecoare afară nesimțit. Nu izbutește totdeauna: trupul lui greoi, ferindu-se de câte-un scaun din cale, lovește adesea o măsuță, răsturnând-o. Nevastă-sa tresare, se freacă la ochi, și o bună parte din dispoziția cuconului Alecu e perdută pe ziua aceea.

Când izbutește, îl cunosc numai decât după luminițele poznașe din ochi și după râsul care-i gâlgâe în gâtlej:

— Azi nu m'a simțit.

Iși închipue mutra cucoanei Maria, deșteptată abia la uruitul docarului pornit, uitându-se împrejur în patul gol, în cuerul din care lipsesc hainele de doc, buimacă și rușinată în vrednicia ei de gospodină datoare să fie trează înaintea bărbatului:

„Da când, doamne iartă-mă?“

— Auzi, somn epuresc! Mulți epuri am mai prinde dac'ar dormi ca dânsa.

Mă silesc să râd pentru a nu știu câta oară de șiretlicurile acestea naive ale gazdelor mele. Doi copii mari, amândoi.

— Azi, nepoată, mergem la Strâmba.

— Bine. La domnu Onisifor.

Moșia cuconului Alecu nu-i toată la un loc. E împărțită în trei sate, cu semănături încâlcite și acelea printre ale altor proprietari. Graba pe care o depune dânsul de a fi față zilnic când într'un loc, când într'altul. la ceasul începerii muncii, nu-i atât de îndreptățită însă, fiindcă la toate trei locurile are administratori buni, oameni de ispravă.

Ceeace mă încântă în deosebi, este că toți trei au nume potrivite. Onisifor nu poate fi decât un om matur ca vârstă, deșirat ca trup și cu vocea șuerătoare. Și chiar așa este. Pe Toroipan cine l-ar putea închipui altfel decât gros, îndesat și cu pumni zdraveni? Numai domnul Subțirelu, din Codinii-de-munte, băiat de oraș, proaspăt absolvent al școalei de agronomie, de un an de când trăește în aerul dătător de prea multă poftă de mâncare, e, pare-mi-se, pe cale să-și renege numele.

Mergând spre Strâmba, avem răsăritul în față. O geană subțire, roșiatică, se afla tivind marginea dealului chiar când am eșit pe poartă. Acum a crescut și crește mereu, tot mai aprinsă, încinge toată partea aceea ca vâlvătaia unui foc ascuns, ca flacăra unor torțe precedând o minune. Și minunea se arată într'adevăr, nu după multă vreme. Globul soarelui, strălucitor de alb, se ivește câte puțin, se sue ca împins de cineva în roșeața cerului, împlinindu-și cu fiecare salt rotunjimea perfectă și, ca în fața unei adevărate minuni, ochii noștri se închid, neputând să-i suporte strălucirea...

---

*) Fragment din romanul **„Pentru ceilalți“.**

Când a trecut jumătate de ceas? Am ajuns la Strâmba. In curtea lui Onisifor cotcodăcesc douăzeci de neamuri de găini şi cocoşi, împrejurul pestelcii cu grăunţe a gospodinei. Nu ne oprim, fiindcă după cum ne face semn cu mâna rotofeea doamna Onisifor, bărbatul său se afla încă de mult pe câmp. Il vedem îndată, de cum eşim din sat, pe cărăruia unui lan ceva mai departe, agitându-şi mâinile pe deasupra păpuşoilor înalţi, acum aici, acum în partea opusă, ca o sperietoare anume aşezată pe care vântul ar purta-o în picioare de colo-colo.

Cei vre-o sută de ţărani cari implântă fără grabă sapa lor în pământul moale şi clădesc moviliţe de bulgări negri împrejurul fiecărei tulpine de porumb, abia au timp, în dosul lui, să-şi şteargă năduşeala de pe frunte sau să frământe între degete o ţigară.

Am ajuns. Domnul Onisifor sare să ne întâmpine, înotând printre păpuşoi. Ciudat: nu mai poartă nici un semn din neliniştea de adineaori. „Toate merg bine. Boerul să n'aibă nici o grijă. Muncitorii învoiţi au venit toţi. Vremea s'arată liniştită... Până diseară, lanul de porumb e gata..."

Boerul se uită la ştiuleţii, câte trei şi patru pe-o tulpină, cruzi încă dar rotunzi şi tari sub scutul lor foşnitor, iar eu dezmierd în palmă mătăsea care izvoreşte la fiecare în vârf, aurie şi lunecoasă ca pletele netunse de copil bălai...

Nu mai avem ce face aici. Sfaturile şi recomandaţiile boerului sunt inutile şi cu întârzierea noastră mai rău îl stingherim pe domnul Onisifor.

La întors, soarele urcat pe boltă ne încălzeşte în spate. Razele lui, trecute prin aerul rece al dimineţii, nu ard şi nici n'au putut usca toate boabele de rouă care sclipesc în iarbă.

. . . .

— V'aţi întors? Nicuşor întrebă de tine, Silvio.

— S'a şi trezit?

— Nu mai are astâmpăr, Azi e ziua cea mare.

— Crezi c'am uitat?

Am dat fuga la el în odae. Peste două ceasuri trebue să vie doctorul să-i scoată piciorul din gips.

— Silvio, crezi c'am să pot merge numai decât?

— Desigur. Aşa spune şi doctorul.

— Crezi c'am să pot merge mai mult?

—Cred că da. Facem după amiază o plimbare prin livadă.

— Prin livadă?

— Să vezi cum s'au copt merele cele domneşte!! Când în fiecare noapte. Luăm un coş şi le strângem. Vrei? 6

— ...

— Am putea merge şi mai departe, pe drum. Atunci, să nu mă mai duc azi în oraş după târgueli. Se poate duce şi singură cucoana Maria. Mergem amândoi pe drumul cu plopi, până sus în deal, ştii, de unde se vede tot satul. Ce privelişte frumoasă! M'am gândit de multe ori că ai putea face o schiţă...

Vorbesc, vorbesc, tocmai fiindcă simt că gândul lui Nicuşor nu mă mai urmăreşte, nici măcar cu o atenţie de politeţă.

— Chevaletul e uşor de luat. Culori ai?

— Silvio, eu merg cu voi la Movileni.

— A! Da?...

— De ce nu? Am să mă obosesc şi mai puţin. In trăsură stau comod. Vreau să schimb aerul, vreau să mai văd şi eu lume. De când stau închis...

Era rândul meu acum să tac, pe când Nicuşor devenea volubil.

— N'am să mă obosesc de loc. Bine-înţeles n'am să merg cu voi din magazin în magazin după cumpărături. In vremea asta, eu vă aştept... undeva...

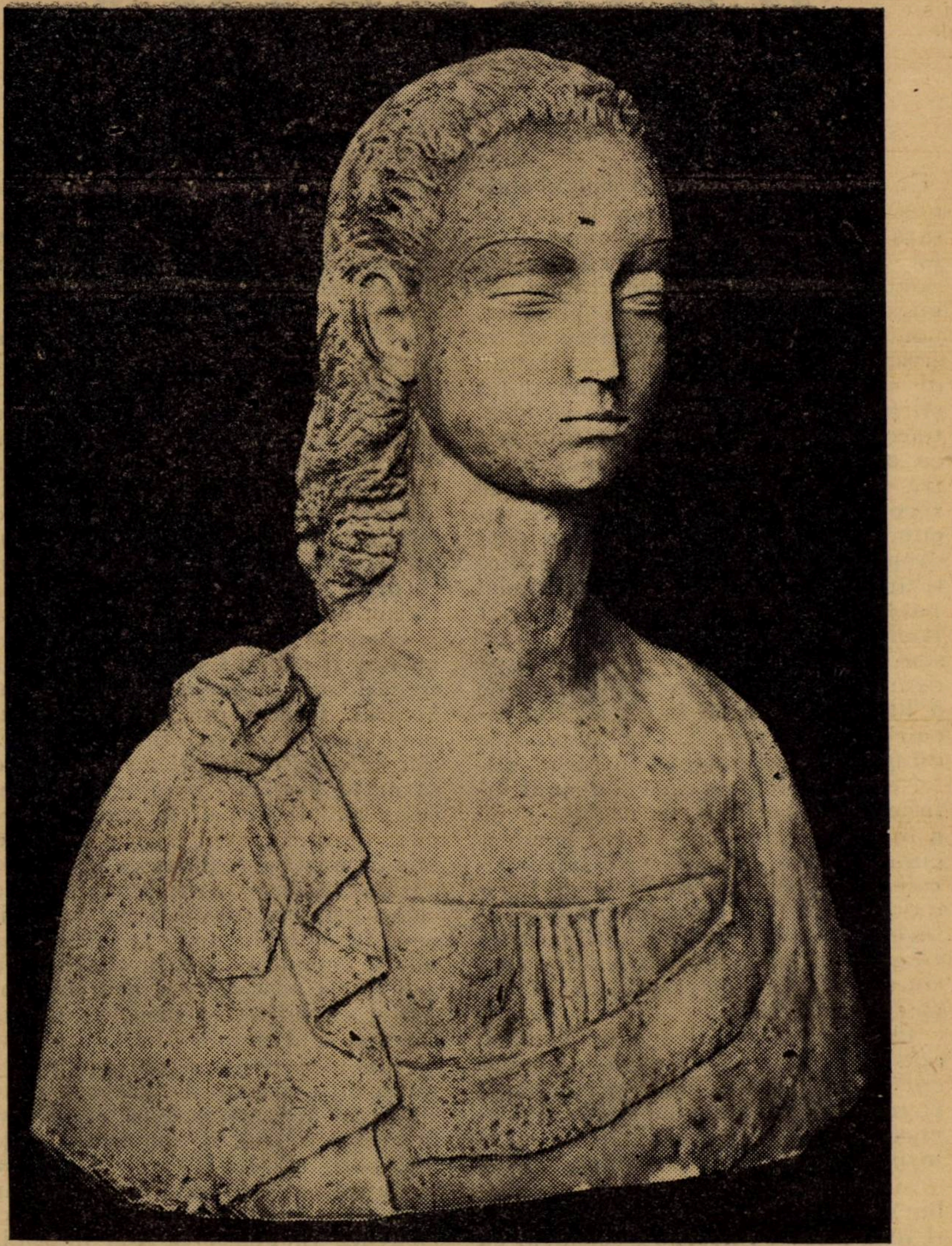

ONOFREI: DOMNIŢA

Salonul Oficial — Premiat

— La cofetărie!

Cum îl privesc drept în ochi, l-am simţit răzvrătindu-se.

— La cofetărie. De ce nu? Fiindcă nu-i plac mamei prăjiturile lui Iani? Mie-mi plac. Eu am stomac mai bun.

— Bine, Nicuşor. Stai liniştit. Mă duc să-ţi trimit cafeaua.

Mă duceam mai ales ca să-mi ascund mâhnirea. De o săptămână de când descoperisem taina inimii lui Nicuşor, printr'o întâmplare şi fără ştirea lui, prietenia mea pentru el luase o nuanţă de duioşie. Atâţia ani, de când petreceam vara la părinţii lui, privisem la copilul acesta tăcut şi închis, cu o ridicare din umeri. Nu schimbasem niciodată mai mult de trei cuvinte. Nici n'aveam când. In afară de orele de masă, el era mereu dus undeva pe câmp, cu o carte subsuoară. Nu ştiu prin ce văgăună de deal se mistuia. Mă dusesem de câteva ori pe urmele lui înadins, dar fără să-l pot descoperi. Când intra seara în sufragerie, îşi ferea obrajul de lumina lămpii, trăgea cu o mişcare bruscă scaunul lui şi începea să mănânce iute, cu ochii în farfurie, cu o grabă care-l scutea de vorbă. Dacă-l cercetau în ce parte fusese, el făcea cu mâna un semn vag din care nu puteai înţelege mare lucru: „Intr'acolo!

Acum, de două săptămâni, de când imobilizat de piciorul frânt era nevoit să-mi primească tovărăşia la căpătâiul patului, ne împrietenisem şi aveam în fiecare ceas satisfacţia unei mici descoperiri. Sufletul său se arăta cald, delicat şi simţitor, prea simţitor. De aceea m'am tulburat să aflu că-l dăruise atât de curând şi atât de nepotrivit unei fiinţe care n'ar fi putut umbla cu el fără să-l chinuiască sau chiar să-l sfarme...

ALICE GABRIELESCU

DAIMONION

III

DEMONICUL CA FATALITATE

Un aforism trăeşte prin belşugul clarobscur de gânduri pe cari le implică fără a le exprima. O cugetare care nu implică altele multe, neformulate poate să fie haina de oţel a unei admirabile observaţii întâmplătoare, poate să fie un îndrăzneţ început de sistem sau să oglindească o constatare de natură mai mult sau mai puţin ştiinţifică, dar anevoie poate să alcătiască un veritabil aforism. Intocmai ca o poezie cu farmecul alungat între rânduri, un aforism rezistă şi se recomandă mai mult prin ceeace ascunde decât prin ceeace spune deadreptul. Aforismul se desprinde dintr'un salt intelectual cu curba numai parţial vizibilă. Restul traiectoriei trebueşte ghicit. Aforismul e linia scurtă a stelei căzătoare, care după drumurile cosmice străbătute fără de a lumina, s'aprinde în clipa când încetează de a mai fi. Din luminoasa dungă cerească ghiceşti în rostul stelei direcţii problematice şi obârşii întunecate. Libertatea de a ghici şi de a întregi drumuri ce se pierd în adâncimi de lume — e plăcerea incomparabilă a privitorului. Să ne-o îngăduim şi noi faţă de unele gânduri aforistice asupra demonicului, pe care Goethe, în graba necontrolată a unei convarbiri, le-a lăsat posterităţii curioase de oracole.

In gândirea mititică a lui Goethe, atât de felurit manifestată, „demonicul" e o „taină a vieţii şi a lumii". Demonicul îşi caută cu preferinţă epoce turburi şi personalităţi de mare format". Demonicul e o putere căreia nu-i resistă nici individul în care isbucneşte, nici mulţimea docilă care îl înconjoară pe acesta. Demonicul cu origini subterane de isvor termal, lucrează în mare parte în întuneric, „inconştient", dar cu atât mai distrugător de zăgazuri. Demonicul lucrează **în** oameni, cât timp priveşte lucrurile cu un ochiu mai pozitivist, — dar fiindcă oamenii nu i se pot opune şi se comportă ca nişte obsedaţi, Goethe urmându-şi fără şovăire înclinările mitizante, atribue demonicului oarecare transcendenţă. „Cu cât mai superior, cu atât omul stă mai mult sub înrîurirea demonilor", spune Goethe secretarului său. Şi în continuare — cu conştiinţa limpede de a fi fost uneori simplă mistică unealtă — îi mărturiseşte : „Intâlnirea mea cu Schiller a fost stăpânită de ceva demonic. Puteam să ne cunoaştem mai curând sau mai târziu, dar faptul că ne-am întâlnit tocmai în epoca când eu aveam înapoia mea călătoria în Italia, şi Schiller începea să se obosească de speculaţiunile filozofice a fost de însemnătate şi pentru amândoi de cea mai mare utilitate". In credinţa lui Goethe **demonicul împrumută ceva din privilegiile ireductibile ale fatalităţii. Mitul goethean se precizează chiar mai** mult : după părerea lui — în unii oameni demonicul devine **fatalitate.** E cazul demonicilor reprezentativi. Lângă cei citaţi de obiceiu de Goethe: Rafael, Mozart, Byron, — se pot înşira alţii mai noui din istoria europeană, de-un alt format desigur, dar nu mai puţin meniţi să ilustreze aceeaşi credinţă : ne gândim la Rimbaud, la Petöfi, sau la cel mai de curând dispărut, Radiguet. Toţi au ceva comun : trăiri în ritm grăbit de tragică baladă, vieţi scurte repede mistuite de demonicul sălăşluit în ei ca fatalitate de neînlăturat. Simţim gustul elegiac al întrebării ce se pune cu orice prilej : ce-ar mai fi creat un Byron dacă ar mai fi trăit, ce-ar mai fi creat un Rimbaud dacă adolscenţa nu l-ar fi istovit ? Unei asemenea întrebări nu i se poate răspunde nimic hotărât, fiindcă din nenorocire nici unul dintre aceşti tineri îndrăciţi sau euforici dispăruţi nu a înviat ca să arate postum bunilor burghezi ce-ar mai fi fost ei în stare să producă dacă ar fi avut norocul de nedescris al unei vieţi lungi ca a lor. Din partea noastră mărturisim însă că opera oricărui dintre aceşti demonici ne-a făcut totdeauna impresia unui întreg complect la care anevoie s'ar mai putea adăuga ceva calitativ nou. Astfel cuvintele, ce urmează, ale lui Goethe, sunt simpla confirmare olimpică a unei impresii pe care neapărat şi alţii au avut-o : „Mozart a murit în al treizecişişaselea an. Rafael în aceeaş vârstă, Byron numai puţin mai bătrân. Toţi însă şi-au împlinit misiunea în chip desăvârşit, şi fără îndoială a fost timpul ca ei să plece, pentruca în lumea aceasta întocmită pentru o lungă durată, să mai rămână şi altor oameni de lucru".

Urechea cititorului desbărat de superstiţii, din graţia „luminei" în care trăim, se va simţi neplăcut şi anacronic atinsă de cuvinte ca : demoni, fatalitate, misiune... Ii reamintim prinurmare că Goethe îşi da perfect seama că vorbeşte în termeni mitici despre fapte pentru care ştiinţa nici până azi n'a inventat alţi termeni mai buni. In cele din urmă întreg acest complex de fenomene alcătuit din instinct creator, puterea fascinată de înrâurire, intuiţie divinatorie, ritm vehement de viaţă — îşi găseşte în cuvântul „demonic" un nume pe care în zadar îl caută în altă parte mai sugestiv, — iar imposibilitatea organică de a trăi altfel decât trăeşte e mai expresiv subliniată prin cuvâtul fatalitate decât prin acel de determinism fiziologic deopildă. Şi apoi oare nu sunt realităţi, de care fără de a le epuiza, mitul se apropie totuşi mai mult decât ipoteza ştiinţifică ?

LUCIAN BLAGA

Viorile aţipite

INIMA MEA, AI DANSAT!

Tu, inima mea.
Şarpe încolăcit în jurul lui,
Care plânge
Chinuit de propria-i otravă
Ai visat ;
Pasăre cu picioare de flăcări
Sculptată în veacuri,
— Salomee cu râs de mărgăritar —
Inima mea, ai dansat.

Gură întinsă către o imagină crudă,
Ochi aninat de un ireal cuvânt,
Mână sgârcită de-asupra unui sărut.
Fior prelungit de şoaptă aburită
Inima mea dece ai iubit ?

Ecou aţipit în sicriu de lemn,
Coardă bolnavă, singurul cântec,
Disperată bucurie, ţipă flămând.
Pământul te-a chemat la el
Ca un cântec.

Inima mea, inima mea,
Ai murit.
Acum ai plecat,
Sfânt decapitat,
De-un fir nevăzut de sânge.
Sub cer te văd plutind
Pe talgere de aur.
O femee cu suflet de cristal
— Cercel aninat de discul lunii
Te plânge.

SANDA MOVILĂ

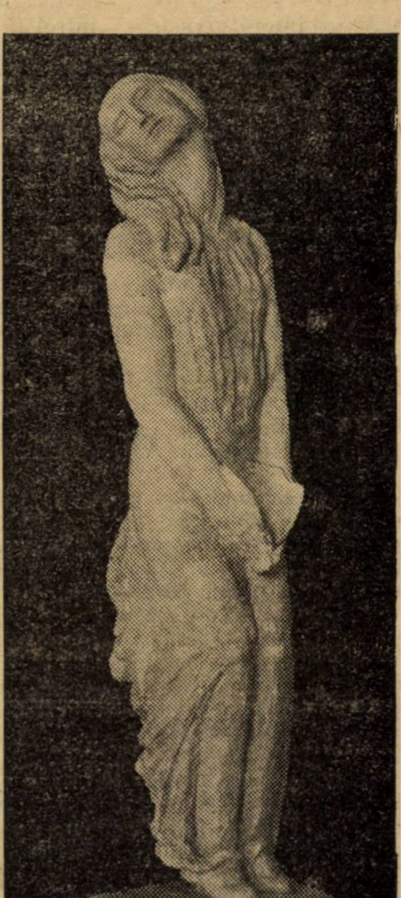

BARASKI: ANTINEA
Salonul Oficial **Premiat**

O Scrisoare a d-lui O. Densusianu

Domnule Redactor,

Deoarece **Viaţa literară,** streină de obiceiurile civilisate, a refuzat să publice rîndurile ce urmează, cred că veţi binevoi a le da loc în **„Universul literar“.**

In interviewul d-lui G. Brăescu apărut în n-rul dela 20 Mai al **Vieţei literare** văd repetat pe socoteala mea un neadevăr căruia nu i-am răspuns dela început pentru că mereu ar trebui să aduci rectificări la neastîmpărul ponegritorilor şi cîte odată îmi zic că greşiţii pot avea clipe de pocăire. Povestind ca şi în **Mişcarea literară** — anul trecut — tardivul său debut literar, d. Brăescu, ţine, să reamintească cum adresându-se mie nu mi-aşi fi dat osteneala să citesc manuscrisele d-sale.

La amintirile, întunecate, ale d-lui Brăescu, memoria mea găseşte uşor răspunsul: curînd după întoarcerea din refugiu dela Iaşi, d. Brăescu a venit într'o zi să-mi vorbească de proiecte literare, de tipărirea unui volum de schiţe. Pentru ca să-mi dau părerea asupra lor, i-am spus că aşi voi să cetesc tot manuscrisul, nu numai vre-o două bucăţi pe care mi le adusese. Ne-am despărţit, rămînînd ca d-sa să-mi aducă tot ce voia să publice. Nu am putut şti pe urmă de ce d. Brăescu a renunţat la această înţelegere — am aflat însă mai tîrziu că schiţele d-sale ajunsese la **Casa şcoalelor,** pentru editarea literară ce se înfiinţase.

Prea ocupat.... de mine, cum m'aşi fi putut ocupa de alţii? — adaugă d. Brăescu. Aşa m'am ocupat totdeauna numai de mine încît ar rămînea nedumerit d. Brăescu, după această afirmare, când întîmplarea l-ar face să afle dela foşti colaboratori ai **Vieţei nouă** cîte manuscrise nu numai le-am citit, dar le-am şi îndreptat, iar la tipărirea lor am pus întotdeauna grija să nu rămîe nemulţumiţi cei care mi le încredinţase. Chiar azi, când nu mai apare **Vieaţa nouă** şi nu am deschis salon de pomădări literare, să mă cunoască oare mai puţin decît d. Brăescu aceia care-mi aduc sau îmi trimit manuscrise să-mi spun părerea asupra lor?

Mai consecvent cu nota de interview-autobiografic şi suprimînd o contrazicere în judecarea altora, cred că d. Brăescu va căuta cînd va mai fi interviewat să se ocupe cît mai mult de d-sa şi să lase la o parte pe alţii — în orice caz numele meu nu va mai avea de ce să-l amintească.

Mulţumindu-vă, primiţi încredinţarea sentimentelor mele distinse.

OVID DENSUŞIANU

Pagini anglo-române

Un roman românesc în Anglia

A trecut neobservat la noi un fapt ce priveşte totuşi nu numai pe individul literar ci literatura noastră însăşi.

E succesul repurtat în Anglia de romanul d-lui Marcu Beza, **Doda,** care a primit de curând onorurile limbei engleze, datorită aceleiaşi binevoitoare cu literatura noastră, d-na Lucy Byng cum şi editorului Geoffrey Bles (Suffolk St. Pall Mall, London) în al cărui strai mauve şi zaţ generos cartea apare în plină formă apuseană.

Rândurile de faţă să nu pară convenţionale. Ştim că d. Beza nu e cel mai mare scriitor român în viaţă, şi că oricine la noi are veleitatea unei atari situaţii poate să-i dispute dreptul la inobilarea atât de timpurie cu blazon englez, cum şi la toate apanajele de specie eternă sau imediată pe care un astfel de blazon le comportă. Cetitorul român, zelos de laurii lui literari de acasă, s'ar putea deasemeni întreba de ce numai decât un Beza în englezeşte şi nu un Duiliu Zamfirescu, un Sadoveanu sau Rebreanu, Cezar Petrescu, sau Emanoil Bucuţa, — traducerea într'o limbă occidentală implicând şi o supremaţie în cadrul literaturei alor tăi.

Ori, trebue să mărturisim, d. Beza nu se bucură de o atare supremaţie. Consacrat de mult în paginele Convorbirilor maioresciane, d-sa a rămas în aceiaşi măsură şi isolat. O şedere prelungă în streinătatea birourilor de consulat şi acea cochetărie cu ştiinţa împotriva căreia literatura veşnic se răzbună — mai ales când e vorba de ştiinţa atât de suspectă sub raportul valorilor sufleteşti, universitară, — l-au aşezat într'un cadru exotic de seră prin sticla căreia te uiţi la plante care vor fi ele minunate dar rămân în acelaş timp şi pururi depărtate, inexistente.

Lupta câştigată de d-sa în faţa criticei engleze, alături de cele mai mari nume ale prosei noastre, în volumul de **Roumanian Short-Stories** de acum câţiva ani, a fost primul acces de învigorare al ierbei smulse de pe un colţ de stâncă macedoneană. Tare ne temem că desfăşurarea ei de data aceasta în plină ferigă nordică să nu fie pusă la noi în socoteala inefabilului calorifer...

De fapt d. Marcu Beza a pătruns în literatura engleză. Şi aceasta nu în virtutea unei preeminenţe faţă de confraţii săi români, nici a unui nume mai cunoscut, ci prin simplul fapt că d-sa e, întâi, un scriitor posibil şi în alte limbi, în al doilea rând, un om care cel puţin în raport cu una din aceste limbi se bucură de fericite oportunităţi. Nu parvenire literară, prin urmare, ci numai noroc literar.

Mai interesant e însă că pe calea limbei engleze d-sa ameninţă.... să intre şi în literatura română şi e aceasta ceiace parecă supără pe ortodoxii literaturei noastre. Aceştia îşi vor aduce aminte însă de atâtea nume literare impuse din afară — cazul James Joyce, provocat de Valery Larband fiind cel mai proaspăt,— şi vor concede că literatura celui mai insular dintre neamuri, fidelă spiritului colonial de rasă, e în acelaş timp şi cea mai primitoare de produse streine, rectificându-şi astfel regionalismul cu binefacerile importului.

Că a fost tradus în englezeşte nu e prin urmare un lucru excepţional, deşi e cât se poate de recomandabil să împarţi acest noroc cu un Mann, Gide, Hauptmann, fraţii Capek — jucaţi cu atâta succes pe scena Londrei — Molnar, Vaïda, Kellermann. Că odată tradus, a prins, iată ceiace e meritul d-lui Beza şi o achiziţie netă a literaturei noastre.

Cunoaşteţi, mai precis, nu.... cunoaşteţi **O viaţă,** începutul de roman macedonean al d-lui Beza. **Doda** înseamnă forma lui englezească, cuvântul fiind numele cu care e desmierdată de nepoţei, bunica Mia Cotadin, bătrâna uscată de suferinţă şi profilându-se pe fondul povestirei ca o eroină de cântec odiseic. Odiseic, în caz mai ales când, după cum demonstra Butler, Homer ar fi fost o femee! Fiindcă feminină e întreaga bucată, de un feminism aproape japonez, ce ar face-o rudă cu crisantema dacă nu i-ar lipsi ciselura.

Totuşi scriind D. Beza lucrează în sidef, pentru un evantai imaginar şi gândul că acest evantai ar putea fi purtat de o princesă niponă îi umple sufletul de poezie. D. Beza e un poet şi toate romanţele pe care le va scrie, lipsite ca şi acesta de preocuparea psihologică şi ignorând documentul zilnic cum şi rezultantele experienţei, vor fi lungi şi îmbietoare poeme în prosă, sociale.

In **Doda** avem un sat muntean, osoase feţe balcanice, familii de negustori, morţi şi căsătorii. — Toate acestea sînt şi nu sânt. Existenţa lor e fosforoscentă — de sate care clipesc noaptea pe coaste de Moree — o existenţă adică în funcţie de negură şi ceaţă. Vălul amintirei e totdeauna arca sub prestigiul căreia D. Beza îşi desfăşură bazarul său cu minunăţii tesalice. De sub acest văl o fată ca Vicea te priveşte cu ochi de posedată şi te urmăreşte cu fuga ei misterioasă dela părinţi, un haiduc ca Gruiu — cel mai frumos cu putinţă nume de haiduc — trăeşte în rumoarea satelor bântuite de vânjoşia pistoalelor, o tânără nevastă îţi place fiindcă moare prematur—moartea e predilecţia, obsesia d-lui Beza — o nuntă fiindcă sfârşeşte povestirea. Satul însuşi, în care toate se petrec — şi pe care l'ai vrea fixat în amănunt local — e numai un loc tăiat de refugiaţi în inima pădurei. Iar peste toate urcă figura bătrânei care nu trăeşte decât în măsura în

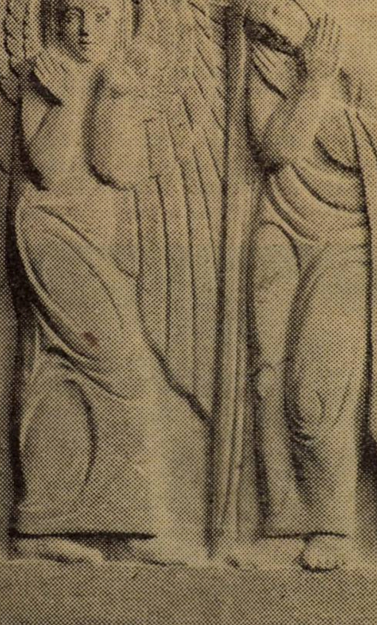

TEODORA CERNAT: COMPOZIŢIE
Salonul Oficial

care suferă şi leagă astfel cu trecutul ei de obidă toate pierderile îndurate până la nunta fericită a nepoatei Pasia.

Povestea îţi lasă atunci impresia acelor ape desvoltate, care înghit câteceva cu vre-o bulboană la răstimpuri. Toate bucuriile şi nenorocirile romanului sunt accidente poetice, exploatate numai ca atare de un artist care, spre a relua figura de mai sus, are o instinctivă teamă ca fildeşul să nu cedeze şi incizia să nu devină rană, omorându-i arta şi făcându-i cu neputinţă evantaiul!

Această timiditate faţă de materialul său artistic şi acest contact intim cu posibilităţile lui face din d. Beza un scriitor femenin, un poet minor al prosei noastre, cu o singură nobleţe: sobrietatea, cu o artă supremă: a reticenţei şi fond unic de creaţie: sinceritatea frumosului.

◆

Şi pentru Englezi un astfel de scriitor e un scriitor frumos, „a beautiful writer“. Aceasta se lasă întrezărit din sumedenia de recenzii pe care **Doda** le-a iscat. Nu avem încă în mână pe cele din **London Mercury, Criterion** sau **Nineteenth Century**, reviste cu îngrădiri şi dogme.

Celelalte însă nu cântăresc mai puţin. Ca să începem cu ziarele, **Manchester Guardian** (4 Dec. 1925) numeşte pe autor un scriitor de „aleasă sensibilitate şi farmec“ şi rămâne adânc impresionat de „femeile sale cu nume ciudat cu pasionata lor afecţiune de familie şi unica dorinţă de a avea bărbaţi şi fii“. **Birmingham Post** (6 Noem. 1925) vede „vieaţa dela ţară reflectată prin oglinda „sufletului femenin“ din această „carte delicioasă“. Şi la lumina simplicităţei ei adevărate ar dori să mai audă despre aceste cătane macedonene, care respiră tristeţea amintirilor în vecinătatea pădurilor ce se răsbună împotriva oamenilor“.

Tot aşa **Liverpool Courier** (24 Oct.) **Yorkshire Post** (11 Noemb.) etc.

Iată şi revistele. Ca să nu redăm, ca şi mai sus, decât cuvântul caracteristic **Times Literary Supplement** (29 Oct.), atât de obiectiv totdeauna, găseşte descripţia „de un extrem interes“ iar pe Doda „o figură nu mai puţin convingătoare, deşi nu prea deosebită de atâtea bătrâne în împrejurări asemuitoare“.

Criticul **Gerald Gould**, cunoscutul specialist al romanului englez, în **Daily News** (7 Decem. 1925) spune: „In **Doda**. o povestire de vieaţă macedoneană, tot e patos. Mai nimic nu se întâmplă, afară de ceiace cu schimbarea împrejurărilor s'ar putea întâmpla oriunde. Are însă simplitatea şi melancolia unui cântec popular şi ca un cântec popular pune farmec pe lucruri familiare“.

Nu mai puţin cunoscutul critic dela **Saturday Review** (2 Ian.) **L. P. Hartley** o găseşte „de o extremă simplicitate şi un considerabil patos“. „Cartea te lasă cu un fel de sentiment al toamnei şi cu o mireasmă ce vine parcă mai mult de printre rânduri“.

The Cherwell (5 Dec.), revista intelectualilor din Oxford, într'o lungă recensie semnată A. G., dă un admirabil resumat al romanului „acestei femei dintr'un sat românesc care trăeşte în funcţie de ai săi, pe fondul sinistru al unui prelung proces de familie“. Marele suflet al Miei ar putea fi încarnat de Duse numai. Tot interesul cărţii e susţinut cu „artă înaltă“.

Sub titlul **dincolo de mare** prea cunoscuta romancieră **Mary Webb** în revista de popularisare **The Boohman** (Ianuar 1926) se întrece în a desprinde frumuseţile cărţei şi a culege de printre ele figura de „Mater Dolorosa“ a bunicei. Inchee: „E o carte unică în pagini, dar numai tabloul final (al Dodei în lacrimi „sub mantaua ei de amintiri“) în care culminează, e de ajuns ca să ne aducă fiorul ciudat ce nu vine decât la atingerea sau presimţirea genialităţei. In cărţi mai mari, pe o canava mai largă, Marcu Beza ar putea da o lucrare într'adevăr mare, fiindcă dânsul are imensa simplicitate a copilului, fără de care nici o creaţie de geniu n'a luat fiinţă“.

In sfârşit **The New Statesman** (Dec. 5) prin autorisatul critic **P. C. Kennedy** se ocupă la cronica literară de o sumă de traduceri simultane: **Insula Mamei Mari** de G. Hauptmann, **Krakatit** de Karel Capek, **Prisonieri** de Franz Molnar, **Marea** de Bernard Kellerman şi **Doda** de Marcu Beza.

Interesul **Dodei** zace nu în găteală, ci în universala-i validitate. E o istorioară comună, dar tot aşa de romantică în Macedonia ca şi în Manchester, când e la mijloc o imaginaţie ca a lui Marcu Beza.

Apoi, prin o comparaţie cu bucăţile celorlalţi streini care ne aduce la primele cuvinte ale cronicei noastre: „Aşa dar avem aici cinci traduceri: două din nemţeşte, una din cehă, una din ungureşte, una din româneşte; toate de valoare, toate bine făcute; patru sunt bucăţi ambiţioase, una e **frumoasă**“.

DRAGOŞ PROTOPOPESCU

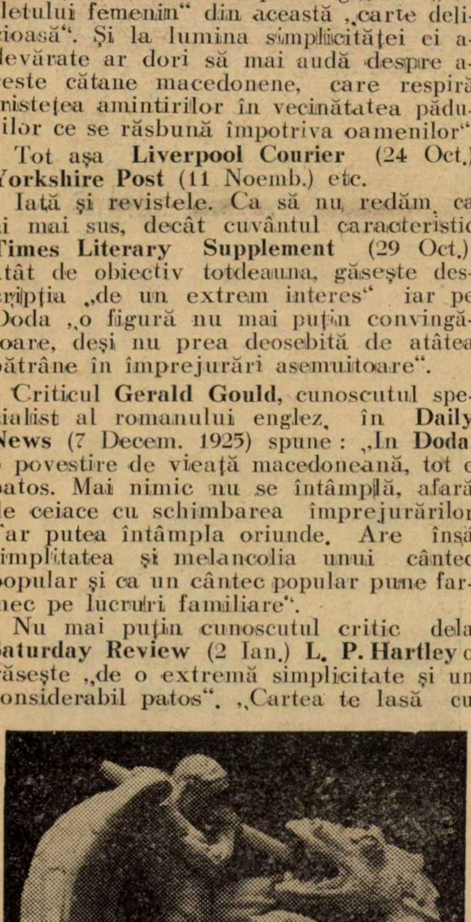

BARASKI: SF. GHEORGHE

Salonul Oficial

IACOB C. NEGRUZZI

Cu adânc respect şi cu neţărmurită admiraţie încerc să descriu figura venerabilului bătrân, actualul preşedinte al Academiei Române; aşa cum ea se desprinde dintr'un trecut bogat în fapte şi atât de legat sufleteşte cu generaţiile care au reuşit să creeze o adevărată literatură artistică şi neîntrecută până astăzi în istoria literelor noastre.

Din areopagul culturii româneşti, chipul totdeauna blând al bătrânului preşedinte, reuşeşte să păstreze o atmosferă de plăcut arhaism şi de cumpătată apreciere faţă de generaţiile tinere care vin să ocupe locurile lăsate de foşti colegi şi prieteni din tinereţe ai aceluia, care cu uşoară tristeţă îngroapă în fiecare an în adâncul sufletului, atâtea şi atâtea amintiri ale trecutului?

Şi ce viu trebue să fie în inima blândului bătrân acest trecut!...

Din negura acelor vremuri, amintirile trăesc încă.

E Sâmbătă seara, la Pogor acasă. Junimiştii veseli sunt adunaţi cu toţii. Intr'un colţ al odăii mucalitul Pogor râde cu multă plăcere de poreclele pe care spiritul său inventiv le-a dat tuturor confraţilor fără deosebire.

...„Aşa lui Maiorescu îi ziceau „tata nebunilor“—poate fiindcă prelecţiunile populare inaugurate de dânsul fusese prilejul înfiinţărei societăţii. Pe mine Pogor mă botezase „Don Ramiro“ sau simplu „Ramir“ din cauza poeziei ce am tradus din Heine, mai târziu însă el îmi schimbă porecla. Când intram în Junimea, Pogor exclama: „Iată şi carul cu minciunile!“ din cauza anecdotelor ce-mi plăcea foarte mult să povestesc. Carp era numit „Excelenţă“ fiindcă fusese ministru odată, spera să devie iară şi după părerea Junimii merita să fie totdeauna. Frate-meu Leon mare de trup, precum este, era poreclit „Tony“ numele unui elefant dela un circ ce trecuse prin Iaşi. Nicu Gane era botezat „Drăgănescu“ sau „Drăgan“ după un băsan din Strada de sus, fiindcă Pogor îl acuza de a fi un om foarte prozaic, burghez, cum îi zicea; Culian era „papa Culion sau simplu „papa“ din cauza caracterului său blând şi tolerant: Ivanov presupus a fi de origină slavă—Ianovitzki—Paicu: „Picus dela Mirandola“, lui Caraiani fiindcă era gras i se da epitetul „bine nutritul“, Grigore Buicliu se chema mai pe scurt „Buiuc, Th. Burada: „Ghelburda“, Philippidi: „Huru“ pentru studiul său asupra Cronicei lui Huru. Naum: „pudicul Naum“, din cauza manierelor sale mai delicate decât ale altora. Panu, Tasu şi Lambrior erau „cei trei Români“ fiindcă umblau cu haine de şăiac naţional şi erau totdeauna împreună, iar lui Lascăr Ciurea, Gane îi inventase drépt poreclă o întreagă frază ţigănească: „Ciurilă, Burilă, cel mai mic Cocirlă, Stan Beldiman, addeviţă pulpă, Constantin verior, Vlad muştar, dar bătrânii ce mai fac?...“ (Iacob Negruzii, „Amintiri dela Junimea“.

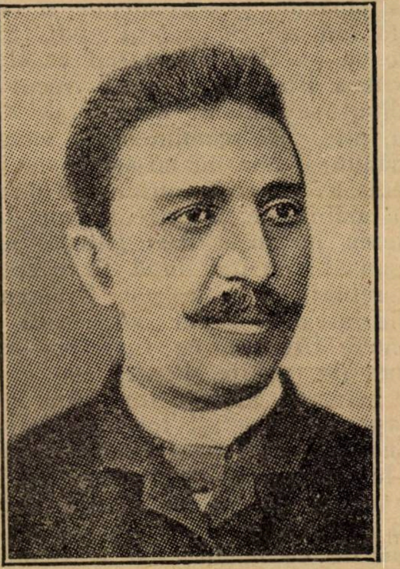

IACOB NEGRUZZI

Şi în societatea literară unde se pusese drept lozincă următoarea inscripţie originală: **„entre qui veut, reste qui peut“** să făcea mult haz şi se perindau în fiecare seară multe glume. Această societate cu o viaţă nouă şi atractivă a reuşit să recruteze tot ce avea mai distins şi mai de talent publicul ieşan de pe acea vreme. Cu mijloace simple şi modeste s'a putut realiza în literatura noastră un curent puternic şi sănătos care a luptat prin organul de publicitate

„Convorbirile literare" în contra tuturor acelor care nu înţelegeau rostul unei literaturi şi mijloacele prin care ea putea să pătrundă mai uşor în spiritul public.

Vreme de aproape 30 de ani „Convorbirile" au fost cea mai serioasă şi mai răspândită revistă literară. In coloanele ei au apărut numele celor mai mari scriitori ai noştri, din a doua jumătate a veacului al 19-lea. Inţelegând astăzi pe deplin rostul care l-a avut în mişcarea noastră literară revista junimiştilor, trebue să scoatem în evidenţă cu acest prilej rolul cel însemnat pe care l-a jucat şi conducătorul efectiv al acestui organ literar.

E meritul necontestat al d-lui Iacob Negruzzii de a fi reuşit să strângă grămadă atâtea spirite deosebite, de ale fi stimulat să scrie şi de a le fi încurajat la timp debuturile.

Se ştie îndeobşte ce rol greu are de îndeplinit la o revistă literară, redactorul. Asupra lui trec toate laudele când o revistă merge bine; dar tot asupra lui cad toate săgeţile când revista şovăeşte în mersul ei, sau dă prilej de polemică adversarilor.

Deşi prin cultura sa juridică, d. Iacob Negruzzi nu era predestinat literaturii, totuşi datorită desigur mediului în care a trăit, dânsul a scris cu multă uşurinţă în toate genurile literare. Nu vom insista asupra activităţii sale poetice sau asupra bunelor traduceri din scriitori germani; ci ne vom opri un moment, discutând activitatea sa de prozator. In afară de romanul **„Mihai Vereanu"** aşa de mult gustat de generaţiile acelei vremi, dornice de opere originale româneşti; d. I. Negruzzi a scris şi o serie de nuvele în care predomină spiritul umoristic şi sarcasmul blând al scriitorului faţă de metehnele societăţii contemporane. Nuvelele **„Electorale"**; **Christache Văcărescu; Părintele Gavril** şi **Un drum la Cahul**, rămân în literatura noastră în proză ca frumoase modele de stil curgător şi natural îmbrăcat într'o limbă vie şi curat românească.

Când d. Iacob Negruzzi a fost ales membru la Academie în 1881, activitatea sa se îndreaptă şi în această înaltă instituţie tot în domeniul literaturii. Dânsul a încurajat prin rapoarte elogioase toate operele de seamă ale literaturii noastre; şi tot el a fost acela care a stăruit cu multă amabilitate ca toţi scriitorii noştri de seamă să fie primiţi ca membri în sânul acestei instituţii. Vasta sa corespondenţă ce a purtat-o cu literaţii vremei sale şi care astăzi să păstrează la Academie, documentează cele afirmate.

Generaţiile tinere de acum, pot avea în bogata activitate a venerabilului bătrîn octogenar cea mai frumoasă pildă de muncă cinstită şi grea, susţinută până la adânci bătrâneţe de cea mai caldă însufleţire altruistă şi de cea mai nobilă bunătate omenească.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE:

A. OPERA, EDIŢII:

1) **Commentationes duae ad. L. L. Dig. uti possidetis et C. 20 X de decimis quas in Academia Heidelbergensi consensu et autoritate ad summos in utroque iure honores rite capessendos scripsit.** Berolini [1863].

2) **Poezii,** Buc., Edit. Socec, 1872.

3) **Mihai Vereanu, roman,** Iaşi 1873. Publicat şi în „Convorbiri literare" VII (1873—74).

4) **Copii de pe natură.** Buc. 1874.

5) **Hatmanul Baltag, operă bufă în colaborare cu I. L. Caragiale,** publicată în **„Convorbiri literare"** XVIII (1884-1885.

6) **Nazat, revistă politică şi umoristică în colaborare cu D. R. Rosetti.** Buc. 1886.

7) **Eroul fără voie.** Craiova 1891, Bib. Naţională No. 6.

8) **Scrieri complete.** Vol. I: **Copii de pe natură.** Buc. 1894; vol. II: **Poezii: Satire, Epistole; Miron şi Florica; Balade; Poezii lirice,** Buc. 1894; vol. III: **Mihai Vereanu, roman, Plimbări prin munţi;** Buc. 1895; vol. IV: **Teatru: Nu te juca cu Dracul; Impăcare; Amor şi viclenie; O alegere la Senat; O poveste; Beizadea Epaminonda,** Buc. 1895; vol. V: **Teatru: Pe malul mării; Din Carpaţi; Hoţii de Schiller; Conjuraţia lui Fieschi de Schiller,** Buc. 1896; vol. VI: **Traduceri din Schiller: Cabală şi amor; Don Carlos; Maria Stuart,** Buc. 1896.

9) **Dicţionarul Junimei** în **„Convorbiri literare"** 1908 şi urmare.

10) **Inceputurile literare ale lui Const. Negruzzi** în **„Analele Academiei Române"** pe 1909—1910.

11) **Cântecul lui Grigore Ghica** în **„Analele Acad. Rom."** pe 1909—1910.

12) **Amintiri dela Junimea,** Buc. Viaţa Românească [1921].

13) **Ioan Bogdan, A. Vlahuţă, A. Xenopol şi manuscrisele lor.** Buc. Academia Română, 1923.

14) **Autografe române,** Buc. Academia Română, 1923.

15) **Diverse rapoarte pentru cărţile prezentate la premiile Academiei. Discursuri la deschiderea sesiunilor generale şi diverse răspunsuri la discursurile de recepţie ale membrilor.**

16) **Diferite articole în revista „Convorbiri literare".**

MENŢIUNI CRITICE

B. NEMŢEANU: Antologie (alcătuită de d. **Mihail Dragomirescu**); ed. literară a „Casei Şcoalelor", 1926.

> *Poet a fost! Şi cântul lui şi plânsul,*
> *Sub cerul instelat, trezeau fiori;*
> *Un codru era sufletu-i şi 'ntrânsul,*
> *Cântau privighetori!*

„Poet a fost!". E sentinţa cu care-şi începe Barbu Nemţeanu epigraful de mai sus, săpat în lespedea tutelară a primei pagini albe din volumul „Stropi de Soare", tipărit în a doua ediţie, în 1915. Cu patru ani mai târziu, în 1919 o lespede adevărată, simplă şi emoţionantă, ca toate lespezile mortuare ale tuturor poeţilor blagoslovitei noastre Patrii, închidea un trup învins, o inimă ce cu siguranţă tot mai palpita, şi-un suflet trist, poate pentru prima dată trist, că trebue să se oprească brusc în toiul celor 32 de primăveri, câte-i fuseseră hărăzite de neîndurătoarele Parce. Nu ştiu ce epitaf anume stă scris la căpătătiul deapururi al lui Barbu Nemţeanu. Epigrafului, acela pe care şi-l ticluise singur, i-ar sta însă bine în vecinătatea sufletului său, deoarece Barbu Nemţeanu a fost poet. Negreşit nu cu învoirea atâtora din tinerii mei confraţi cari n'au scăpat nici o iotă din frumosul match al poeziei pure din Apus şi care-şi închipuesc că e deajuns să cumperi instrumente de aluminiu ca să-ţi poţi pune firma de chirurg într'ale literaturii. Din fericire pentru dânsul, Nemţeanu a scăpat de bisturiile acestea dificile. Şi dacă epigraful lui nu l-a desminţit intuiţia e pentrucă ea a fost a unui adevărat poet.

In introducerea ce însoţeşte prezenta antologie, d. Mihail Dragomirescu distinge între ironismul rece al lui Heine şi între humorismul idilic al lui. Nemţeanu. Pornind de la aceste distincţii şi urmărind temele poeziilor lui, d-sa vede în Nemţeanu pe **singurul poet cu adevărat al vieţii familiare.** Poate că încheerea să sufere puţin în esenţa ei intimă. Este în poezia lui Barbu Nemţeanu o latură a unei inspiraţii familiare, ea este însă de al doilea plan faţă cu rezonanţa generală a întregii lui poezii, chiar acea domestică. Şi-apoi nu temele singure dau caracteristica unui poet, ci unghiul sentimental sub care se resfrânge în oglinda lui personală, ambianţa.

B. NEMŢEANU

Ori Barbu Nemţeanu departe de a fi apologetul vieţii familiare, aşa cum caracterizarea d-lui Dragomirescu ar lăsa să se creadă, este cum tot d-sa enunţă, un umorist. E ceeace distinge, dealtfel, poezia idilică a lui Nemţeanu de aceea cu care are serioase înrudiri, a lui Iosif. Şi la unul şi la altul ceva din aerul adus de spate al bunicilor, care aruncă peste întâmplările curente, o privire înduioşată. Iosif oprindu-se la această atitudine, Nemţeanu dezarmând-o cu un surâs, cu o ironie. Cu o ironie destul de uşoară, de nevinovată, cu un mic bold epigramatic. Intre fantezie şi epigramă poezia lui Barbu Nemţeanu zâmbeşte toată vremea, chiar şi atunci când abordă o temă de două ori elegiacă, cum e aceea din poema „De vorbă cu trupul meu".

Poetul era suferind. Muntele ozonizat îi întremează trupul vlăguit de prea multă visare, cum crede cu adorabila naivitate dânsul. El nu înţelege însă, să ducă sacrificiul prea departe. Pentrucă între trup şi suflet, între pământ şi cer, poetul aspiră tot după azur, după vis, spre descătuşare. Şi-atunci târgul se impune cu necesitate fatală, şi într'un ton de bonomie în care epigrama finală închee într'o spirituală turnură un tablou elegiac prin definiţie. E ca un soi de autoexecuţie în tempo de bal mascat.

Dar dacă azi renaşti la noua viaţă,
Când sufletul mi-l chinuii amar,
O, trupule, ţi-oi dà şi o povaţă :
In voe să visez mă lasă iar !

Mă lasă să râvnesc din nou spre stele,
Nu-mi aplecà privirea spre pământ ;
Nu-mi spune că sunt spini în toate cele,
Că orice drum sfârşeşte în mormânt.

Mă lasă să veghez în nopţi cu lună,
Să sper în vremi mai bune pe pământ
Fii sufletului bun o gazdă bună :
In dragă voe lasă-mă să cânt.

Căci dacă trup nevrednic, vei cerca
Din nou să-mi turburi visele de artă ;
Şi dacă cu durerea ta deşartă,
Să cânt voios tu nu mă vei lăsa —

Atunci, nevrednic trup, cuprins de silă,
Prin munţi nu te-oiu purta de două ori !
Scot sufletul din tine, fără milă,
Şi 'n drum te las să mori !

Şi aceiaşi agreabilă ironie şi când scrie poema oraşului său natal, „Galaţii". Ar fi un frumos capitol de rezervat în istoria literară, acela ca să zicem aşa, al „imprecaţiunii", în materie de urbe natală. Care poet nu s'a simţit străin de oraşul său, nesocotit, ostracizat, martirizat şi cine n'a murmurat, dacă nu public, cel puţin în caetele intime ale laboratorului său, măcar un blestem. Din fericire, blestemele copiilor nu prind, altminteri câtă ruină nu s'ar fi adăugat peste ruinile de tot felul : istorice, ale antichităţii, sensaţionale ale erupţiunilor vulcanice şi ale violenţelor sismice, tragice, ale războaielor. Pentru ţara noastră, aşa de înceată în materie de refacere, e o adevărată fericire că blestemele literare sunt numai literatură. Fără să mai adăogăm că însăşi ei, poeţii, au grijă să tocească, la vârf, săgeţile şi să toarne în paharul cu mătrăgună, pe care-l destină urbelor lor scelerate, suficient sirop.

O dovadă mai mult de sufletul generos cu care i-a înzestrat Cel-a-tot-puternic. E şi cazul lui Barbu Nemţeanu din amintita poemă :

Galaţi oraş cumplit de negustori,
La tine stă poetul ca'n Sodoma !
El seamănă cu trudă mândre flori,
Tu nu le poţi simţi, însă, aroma,

cu aceste versuri delicate îşi începe Nemţeanu poema de stigmatizare a Galaţilor. Nu era însă în firea bunului Nemţeanu şi nici în mijloacele lui de expresie să aplice fierul roşu peste o ingratitudine edilitară. De aceea poema se frânge într'un ton de prevenitor memento :

O, teme-te oraş nelegiuit
De-a Dunării cumplită răzbunare !
In curgerea de val spre Răsărit,
Va duce despre tine veşti amare

Va spune că ţi-i sufletul vândut,
Pe fii cei mai buni că-i dai uitări,,
Pe fiii tăi, ce'n vremi ar fi putut
Să ducă fala ta în largul zării ;

Vlăstarul tău că-şi plânge 'nstrăinat,
De alt pământ sub alte stele, plânsul ;
Trecea pe uliţi trist, nemângâiat,
Ai tăi treceau străini pe lângă dânsul.

Iţi va striga că n'ai jertfit nimic
Pe-altarul sfânt al artelor sublime,
Că laşi un nume trist şi de nimic,
Rostit cu scârbă de viitorime.

Şi totuşi după atâtea păcate, inima lui Nemţeanu se înduioşează până în cele din urmă şi 'n loc de lavă de pucioasă şi grindină de piatră încinsă, poetul îşi absolvă urbea, la judecata din urmă, pentru singurul merit de a fi adăpostit (cu toate că l-a şi martirizat) un bard :

Iar dacă ceru 'n cei din urmă zori
De flacări te-o cruţa şi de cutremur —
Gândeşte-te oraş de negustori,
E fiindc'ai găzduit un bard pe vremuri!

Dar aliajul acesta de satiră uşoară şi de înduioşătoare sensibilitate, Nemţeanu îl promovează într'o poemă, „Poveste" ce se ridică cu mult peste satiră. E o elegie pentru dispariţia unui bordeiu pe locul căruia se va ridica — cuib de farisei — un sfruntător palat:

Fireşte că netrebnic, cum era
Prietene, vei zice : numai bine
C'au măturat nişte ruine
Şi nu vei suspina,
Dar vezi tu bordeiaşul? — Odinioară
El ascundea de lume-un învăţat,
Ce'n frig şi'n nopţi târzii, s'a sbuciumat,
Turnând în cărţi a minţii lui comoară !
In urmă bordeiaşul, lungă vreme,
A fost o chilioară de poet
Şi 'n încăperea-i mică şi deşartă
Născură-atâtea splendide poeme!

Insă mai presus de aceste accente de sentimentală satiră socială, oarecum elegiacă, poezia lui Barbu Nemţeanu cunoaşte două loturi, cari sunt ale lui, cu adevărat, şi cari sunt din plin reprezentate şi 'n această antologie. Intâiu, lotul erotic. Poezia de dragoste a lui Nemţeanu cochetează cu sine, cu sentimentele lui, dă cu o mână şi ia cu alta, amăgeşte şi râde, ca să-şi cruţe mai uşor deziluziile — e într'un cuvânt o poezie de reţinută ironie mai mult, în care gluma ascunde o înfrângere, sau o previne. Aşa e in poema „Iubitei care nu-mi ceteşte versurile" în care bonomia poetului nu scade nimic dintr'o realitate destul de tristă cu toate succesele pe care poetul le va fi obţinut tocmai de pe urma versurilor scrise pentru iubita care i le nesocoteşte:

Şi toate astea fiindc'o vreme
Am şters şi-am scris, am scris şi-am şters
Povestea dragostei, din care
Tu n'ai citit un singur vers.

Şi doară versurile mele
Nu pentru critici au fost scrise
Ci pentru tine, dulce critic,
Cu ochii negri, plini de vise !

Alteori poezia lui erotică împrumută fluerul rustic al cântecului sau al motivului popular, pe care modulează catrene de reală frăgezime:

Grea osândă mai e dorul!
Chin fără de nume
Parc'ai sta pe loc, şi par'că
Mi te-ai duce'n lume!

. . . .

Şi doar lună, stele, ceruri,
De-ai căta, nu-s lucru mare;
Numai dragostea, posnaşa,
Numai ea le dă cătare...

Iar alteori se rezolvă în discrete suggestii din care „Răvaşul mezinului" e un record de graţie şi de simplicitate:

Acasă, nene, toate-s bune,
Iar eu mă port cum se cuvine:
Ud grădinuţa pe 'nserate
Şi dau scatiului smochine.
Iţi văd de cărţi, le suflu colbul,
Din ce mi-ai spus nu uit nimica :
Grijesc la timp să aibă lapte
Mămiţa mare şi pisica.

Alt nu ştiu, zău, ce ţi-aş mai spune,
Doar trei scrisori că ţi-au venit,
Şi una-i roză şi miroasă...
Ş'o ţin acas' ? Să ţi-o trimit ?

Final care-l apropie pe Barbu Nemţeanu de celălalt lot propriu al poeziei sale : fantezia. Prin invenţia fericită, prin turnura epigramatică, prin ironia nevinovată cu care înţeapă efemeridele în ierbarul poemelor lui, Barbu Nemţeanu aparţine acelei categorii de poeţi fantezişti care dacă nu s'au constituit, ca'n alte literaturi, în partid aparte, nu există mai puţin, chiar aşa risipiţi şi fragmentari, cum sunt. Şi 'n ordinea aceasta ar trebui citate acele poeme de un deosebit umor, precum „Trenul Crasna-Huşi", evocare pitorească acelui tren miniatură, ale cărui aere de tren mare stârnesc gluma şi zâmbetul; „Roman de colportaj", admirabila „Siestă" ale cărei dimensiuni nu suportă mutilări, — lot din care vom cita nu pe cea mai caracteristică dar una din cele mai desăvârşite : sonetul „Japonerii de vară", ca o pildă de câtă graţie şi dstincţie erau în resursele poetului Barbu Nemţeanu:

Când dup'o zi de praf, de foc de vară,
De strigăte, trăsuri şi de tramvaie
Mă 'ntorc în solitara mea odaie,
Eu viaţa ca p'un câine-o las afară.

In linişte m'afund ca într'o bae,
Mă 'nseninez, sunt bun şi blând sunt iară;
Zâmbind, când lumea 'n noapte se
/'nfăşoară
M'aşez la geam în jeţul meu de pae.

Vecinii-au, toţi, ferestrele deschise.
In negrele pătrate ca prin vise
Albesc scufii cochete, ca de nea...

Din când în când, s'aude: „Noapte bună!"
Un Kimonou suspină : „Vai ! ce lună !"
„Ce lună !" — aprobă grav o pijamà...

Dar toate aceste acorduri, şi acest zâmbet, şi aceşti stropi de soare filtraţi prin pânzele diafane ale suferinţelor, în ciuda neîndurătoarelor Parce, aveau să rămâne ca singura aducere aminte valabilă de existenţa lui Barbu Nemţeanu. Antologia de faţă ne-o reaminteşte cu prisosinţă.

PERPESSICIUS.

CURIER BIBLIOGRAFIC

G. RODENBACH : In exil, roman, trad. **I. Gr. Perieţeanu** ed. „Cultura Naţională".

Deşi romanul este vechiu scris de mai bine de 28 ani, cartea este nouă după cum din nenorocire nou este pentru publicul românesc însuşi autorul.

Intr'adevăr, subtilul scriitor flamand, pictorul nordului ceţos şi sumbru, evocatorul acelei atmosfere „VATUITA" de provincie, poetul amurgurilor şi apologistul tăcerei, e puţin cunoscut la noi ; este cu atât mai bine venită traducerea ce ni se oferă de către eleganta editură **Cultura naţională**

„IN EXIL" este romanul vieţii de provincie, cu tragedia superiorului inadaptabil. După cum spune traducătorul : „Acest roman în care găsim acumulate toate trăsăturile caracteristice ale întregei opere, versuri, sau proză, reflectează par'că propria psihologie a autorului şi constitue un fel de autobiografie bine simulată".

Jean Rembrandt, eroul romanului, trăie-

şte viaţa tihnită a unei provincii, întovărăşit doar de mama sa. E un poet superior, mai mult: un poet al vieţii. Provincia însă, cu orizontu-i limitat, cu acea atmosferă greoaie care striveşte ori ce iniţiativă, întrista pe poet. Cariera pentru care se pregătise la Paris, avocatura, nu-l atrăgea în acel mediu în care această profesiune se prostituase. Deopotrivă îl desgusta şi politica, care nu se reducea decât la: Maimuţării de bâlci, barace vecine disputându-şi gloata şi câţiva îndemănatici cocoţaţi pe scânduri şi suflând banalităţi dintr'un trombon".

Visătorul solitar se îndrăgosteşte de o beghină, pe care o descoperi într'o după amiază în biserica unui beghinaj. Il atrăgea poezia rară şi suavă ce se desprindea din făptura logodnicei lui Crist.

Era poate prestigiul necunoscutului. Sfârşeşte prin a se căsători cu ea, bravând prejudecăţile oraşului, care produseră un adevărat scandal public.

Fericirea însă, pe care o visa, se depărta. Maria, soţia lui nu putea satisface exigenţele subtilului suflet de artist. Nu-l înţelegea deajuns, iar poezia depărtărei dispăruse. —

Realitatea era alta. Şi Rembrandt, când începu să vadă că se înşelase, că ea era ca celelalte deveni neliniştit, fiindcă gândea el: „Femeia poate să nu fie o voce care grăeşte dar trebue să fie cel puţin un ecou care răspunde".

Jean Rembrandt trăia cu adevărat în exil. Exilul era familia, exilul era acel oraş cu viaţa de provincie ucigătoare de talente, exilul era însăşi Flandra-utilitaristă, în care literatura nu este apreciată şi în care Jean Rembrandt cu toată inteligenţa-i şi talentul său, abia avea ce mânca.

Maria nu era femeia pe care o visase. Ea îl iubea, dar ca pe un frate. Rămăsese mereu o „statue de marmoră rezemată de marginea vieţii lui".

Iar el —Jean Rembrandt, „se lăsase în voia acelui inconştient egoism al căsătoriei, în care, fiecare, după ce s'a dat cu totul, se retrage puţin câte puţin. Cu toate acestea el iubea încă în ea amintirea şi câte odată cuprins de duioşie, o considera ca pe o soră foarte asemănătoare unei femei, odinioară scumpă, cu turburarea unui amant nemângâiat, care ar căuta în chipul celei vii, figura oarecum uitată a moartei".

Sunt cuvintele lui Rodenbach cu care caracterizează admirabil o fină analiză sufletească.

Maria, bolnavă muri. Curând muri şi mama lui Rembrandt. Unicul prieten, un muzicant de mare talent, era ca şi mort, alcolizat de aceiaşi provincie. Iar el, — după ce încercase zadarnic evadarea în religie, după ce-şi dădu seama că era pierdut şi pentru artă, fiindcă inspiraţia îi secase, încerca o lentă sinucidere. Ducea o viaţă vegetativă „stând ore întregi într'un fotoliu pentru a se gândi, fuma şi a privi în tăcere". Acum era mare doar prin visurile lui, şi ele îi erau singurele realităţi. Pierduse noţiunea timpului; rămas singur s'a zăvorit în el. In provincia mediocrităţilor triumfătoare, în acea provincie care a săvârşit asupra-i un lent asasinat el a rămas un exilat.

Ceiace impresionează în acest roman, ca şi în celălalt deopotrivă de cunoscut în alte ţări, şi deopotrivă de necunoscut la noi: „Bruges la morte", ca şi în volumul de versuri „les vies enclosés", cum şi în toate scrierile lui Rodenbah, este nu numai originalitatea inspiraţiei, nu numai sensibilitatea de o fineţe morbidă, dar mai ales stilul atât de personal, în cât confirmă încă odată adevărul că „Le styl c'est l'homme".

Tot farmecul scrierii ne-a fost împărtăşit de către d. I. Gr. Perieţeanu, într'o aleasă limbă românească, cu pietatea cuvenită marelui Rodenbach şi cu simţul literar, care caracterizează pe traducător.

Ne facem o plăcută datorie amintind că domnul Perieţeanu a făcut accesibile marelui public românesc romanele lui Dumas, Zolla şi Maupassant şi, tot d-sa este autorul volumului: „Din alte zări", acea valoroasă antologie, unde a tradus din poeziile a 36 de poeţi, izbutind să păstreze în versurile româneşti corespunzătoare ritmul original atât la Baudelaire cât şi la Rollinat, ceiace este un record.

V. V. STANCIU

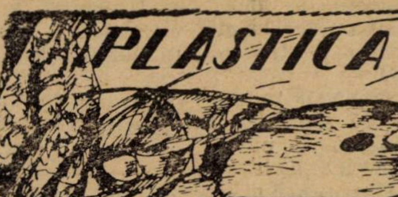

„SALONUL OFICIAL"

Sala Olga Greceanu
&
Sculptura
VII

Multe din picturile plasate în sala aceasta, pierd, evident în preajma alburilor strigătoare ale desenelor şi gravurilor, cari ocupă mai mult de o treime din suprafaţa totală a panoului.

Până la o definitivă aşezare a „Salonului Oficial" — astăzi ambulant, ca prăvălia uşurică a vânzătorului de castane — această promiscuitate va fi iertată, mai ales de către acei cari, străini, au avut prilejul să dibuiască luarea aminte ce se dă, în alte ţări mai bătrâne, organizării manifestărilor plastice, patronate de Stat.

Să ne întoarcem însă privirile către piesele expuse — şi să ne grăbim.

Suntem în ultima sală — şi în ultima săptămână a „Salonului". — (N. R.: **La data când apare acest articol „Salonul Oficial" trebuia să fie încă deschis publicului. Insă după o dispoziţie a Ministerului Artelor — prin nimic serios justificată — Salonul s'a închis cu o săptămână mai înainte de ziua fixată pentru aceasta — prin surprindere).**

OLGA GRECEANU
n'a izbutit să ne impresioneze cu **„Estera"** d-sale, care, deşi pornită pe stilizare şi decorativ, e cu desăvârşire dezbrăcată de culoare.

Şi totuşi d-na Greceanu e un serios talent — care se nesocoteşte.

PAUL MOLDA
a avut cele mai frumoase intenţii academice în **„Nudul"** d-sale.

Dar ce folos! Rezultatul e dezagreabil pentru retină: O culoare fetidă, aşternută pe nişte forme, în cari cloceşte descompunerea.

KEBER
e mai interesant în **„proiectul** d-sale **decoratif"** — quasi architectonie — decât în **„Tabietul"** şi **„Natura moartă"**.

Hotărât: d. Keber nu are simţul culoarei.

C. VLADESCU
atât în **„Biserica bretonă"** cât şi în **„Femeia lângă flori"** e desigur mai slab ta-

ţă de **„studiul portret"** pe care l'am cercetat în una din sălile trecute. Cu toate acestea, se întrevăd şi aici calităţile unui pictor cu serioase însuşiri.

MINA BYCK
Amabil compus — **„sub pomul de Crăciun"** putea să fie o piesă de efect, dacă autoarea ar fi izbutit să spiritualizeze figura copilului — cu resăvârşire greoi şi antipatic, aici.

TARASOV
In **„capul de expresie"** — atent, dar prea scolastic, urmărit — se tradează mai mult desenatorul şi aproape de loc pictorul.

Ne îngăduim a-i recomanda d-lui Tarasov un intens exerciţiu numai cu colorile fundamentale: roş, galben, albastru şi — fireşte — albul — pentru cunoaşterea cât mai nemijlocită a luminii **picturale.**

COLINE DAZZA
cu al d-sale **„chapeau de Tablot"** ne îndepărtează.

Avem o scârbă organică pentru orice femeie cu nuditatea ulcerată.

Mai ales în artă.

IONESCU PAŞCANI
Deocamdată, fluid şi monochrom în culoare — nu încă inexpresiv în desen.

AUREL JIQUIDI
ne arată o mică încercare de compoziţie — **„Sfântul Sebastian"** — în care n'am putut sesiza, încă, nici o calitate remarcabilă şi nici o intenţie clară pentru viitor.

Il aşteptăm.

CASILDA MIRACOVICI
Flori... flori......

PEJIN
„Case lângă lac" — sau aşa ceva.......

LUCIA BALACESCU
care se jeluieşte, public prin pana unui cronicar prea amabil, că lucrarea respinsă i-ar fi fost mult mai reuşită de cât aquarelele primite — (obsesiunea clasică a tuturor refuzaţilor) — se vădeşte şi de data asta cu calităţi, nu atâtea technice cât spirituale, care te reţin şi te încântă. In plastica românească, d-na Lucia Demetriad e un fel de zvârlugă, hărăzită gârliţelor mici şi repezi, unde ar putea străluci prin sprintineală — dar căreia nu-i va fi îngăduit să se avânte în apele mari şi adânci, de cât cu riscul de a fi scufundată — în anonimat.

RODICA MANIU
ale cărei aquarele le preferăm întotdeauna picturilor d-sale — fiindcă sunt mai proaspete şi mai vioaie — expune acum o serie de studii din Caliacra, unde, în ciuda motivelor uneori insignifiante, a ştiut să stabilească, aproape cu virtuozitate, acorduri chromatice agreabile şi totodată expresive.

AVACHIAN
Un **plein-airist** de largă viziune, care te opreşte dar nu izbuteşte să te reţină. E necontenit o disproporţie între motivele d-sale, prea minore şi spaţiul prea vast peste care le întinde.

De aici, atâtea goluri, cari lasă impresiunea unei lipse a concentrării vizuale şi technice.

ELENA BARBU
...flori. . . . .

GOGAN
expune cinci aquaforte, într'o tonalitate caldă.

Păcat însă că motivele d-sale sunt cam sărmane.

CUŢESCU-STORCK
cu negre trăsături nervoase, şi puţină mângâiere de aquarelă, izbuteşte să fixeze impresiuni variate şi pline de pitoresc.

ARTHUR MENDEL
expune două aquaforte amabile şi cinstit susţinute ca meserie.

ADINA PAULA MOSCU

are, incontestabil, cele mai atent urmărite, şi poate cele mai clasic expresive, desene — din câte s'au expus anul acesta la salon.

E un element asupra căruia ochiul amatoruluĭ serios va trebui să se fixeze, în viitor, cu precădere.

SIMOTTA

.... peniţă......

JEAN STERIADI

e, fără îndoială, unul din puţinii artişti români, cari se pasionează de arta litografică, în care creionul negru poate smulge pietrei inerte atâtea efecte neaşteptate — laolaltă preţioase şi energice.

COMAN ARDELEANU

„Portret“.... „vechituri“....

PETRU AUREL

Natural — până la exasperare.

A. GHENADESCU

încă timid şi diluat, dar cu vădite calităţi de stil, cari vor trebui atent cultivate.

TANŢI ILIESCU

Desene în tuş, cu agreabile însuşiri.

DANIEL IONESCU

„Lectură“.....

R. IOSIF

Aquarelă şi monotip....

ION ISPAS

„Iarnă“.....

ION NIŢESCU

Amestec de: Mirea—Loghi—Strâmbu.....

I. ORLEANU

place — fără să te atragă, încă, prin vre-o excepţională calitate.

A. SEBASTIEN

.. şcolar cuminte....

CELESTA P. PANDELE

cu a d-sale „**Mademoiselle Mimiu**“ — maltratează până şi retina celui mai bine voitor dintre spectatori.

Portretul n'a fost niciodată prilej de leorbăială chromatică...

D-ŞOARA BARLO

se confundă în catalog — şi în viziune — cu d. **Victor Teodorov.**

Aquarelele d-sale — schiţe de costume şi decor — au multă ingeniositate decorativă şi nu ştiu ce nostalgie slavă, care place şi te obsedează ca o capricioasă îngânare de balalaikă.

SCULPTURA

TH. BURCA

stă — şi prin alegerea subiectelor şi prin tratarea lor — în afară de sculptură.

Socotim că, dacă s'ar fi ocupat serios, d. Burcă ar fi ajuns un foarte gustat ilustrator pentru foile populare, de Duminică.

V. BLENDEA

are, încă, mentalitatea, gustul şi ştiinţa unui şcolar.

C. BARASKI

„**Sf. Gheorghe**“ este o compoziţie în care elementele constructive absentează.

Liniile d-sale nu urmăresc, aici, un ritm unitar, ci se zvârcolesc între senzaţional şi grotesc — ceia ce lasă impresiunea unei complecte lipse de intenţie artistică.

In schimb d. Baraski se înfăţişează cu reale calităţi în „**Antineea**“ — unde forma se mlădie inteligent, potrivit necesităţilor de tipizare ale figurei.

ANGELA BARBULESCU

Elevă meritoasă, cu vădite înclinări spre sculptura impresionistă.

THEODORA CERNAT

tinde spre ritm şi construcţie, ceia ce este o calitate frumoasă. I-am dori însă, pe lângă aceasta, mai mult sentiment interior, care să se traducă printr'o mai accentuată **sensibilizare** a formei.

DIMITRIU-BARLAD

... bronz, ghips...

CELINE EMILIAN

se află încă sub dominarea lui **Bourdelle,** fără să fi împrumutat dela acesta — în formă — simţul arhitecturalului.

Cu toate aceste neajunsuri, d-na Emilian izbuteşte să închiege simpatic un portret şi, uneori, să-l spiritualiseze cu fineţă şi gust. Păcat însă că d-sa strică, mai întotdeauna, realizările d-sale plastice cu o patimă bizară — în sentimentul, curent, al coiffeurilor.

SCHMIDT-FAUR

... cu „**durerea**“ d-sale — mărime naturală — ne-a făcut, în adevăr, să plângem...

MEDREA-SEROVA

expune un ciclu de statuete, cari te reţin şi te cuceresc prin frăgezimea inspiraţiei, prin suavitatea modelării şi prin nu ştiu ce particular rusesc — laolaltă grav şi spiritual, masiv şi plin de graţie, indecent şi nevinovat.

LAURENTIE JUC.

... „Portret“.....

LYDIA KOTZEBUE.

... „PIETA“......

D. D. MIREA

păşeşte corect pe drumul pensiei...

VICTOR OLTEANU

posedă o remarcabilă sensibilitate tactilă.

ONOFREI.

„**Domniţa**“ d-sale e, fără îndoială o lucrare serioasă, în care simţul volumului se închiagă ritmic în forme ce vădesc o necontestată sensibiltate plastică.

Deşi încă sub suggestia premergătorilor renaşterii italiene, — (de care d-sa, fără să-i despreţuiască, va trebui să se debaraseze, pentru a se găsi mai adânc pe sine) — d. Onofrei rămâne un talent viguros şi clar văzător, dela care aşteptăm, în viitor, lucruri puternice şi de proprie inspiraţie.

PLAMADEALĂ

e de data aceasta uimitor de slab. „**Nudul**“ d-sale — să-i zicem academic — e o succesiune de planuri felii, cu platitudini de mistrie, cari zadarnic se luptă să atenuieze monotonia formelor rotunde, încercând astfel un truc banal de stilizare.

GEZA RUBLETZKY.

O formă corectă, dar care nu vădeşte nici o frământare interioară.

ION ŞTEFANESCU

are — deşi încă timid — un simţ al formei, care se traduce, poate, cu prea perzistente moliciuni de modelare.

TEMELIE

e încă în sentimentul, în ştiinţa — şi în dibuirile diletantului.

CAROL STORCK

... platru....

FRITZ STORCK

o rară şi severă conştiinţă, concentrată neodihnit în urmărirea şi stăpânirea legilor, nestrămutate de veacuri, cari stau la baza meşteşugului sculptoricesc; forme înscrise în planuri, din întretăierea cărora ia naştere linia.

Pentru această constantă şi disciplinată străduinţă, d. Fr. Storck îşi păstrează locul de cinste între înaintaşii sculpturii româneşti.

O. HAN

este — fără nici o rezervă — singurul nostru sculptor **de largă şi înaltă viziune,** sub degetele căruia materia — **păstrându-şi necontenit calităţile ei primare** — se spiritualizează până la simbol.

Meşterul acesta, încă aşa de tânăr, bate, pentru plastica noastră, drumul cel mare, cu nebănuit de luminoase şi ample perspective.

N. N. TONITZA

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Noul Testament al Domnului nostru Iisus Hristos tradus de Episcopul Nicodem. Ediţia II-a. Neamţu, **Editura tip. Sf. Monastiri,** 1926, 642 p. Lei 50.

Mihălcescu (Preotul Ioan). — Curs de teologie fundamentală. Partea doua: Istoria religiunilor. Fasc. I-a. Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, p. 121—207. Lei 30.

Ciuhandu (Protopop Gh.). — Propaganda catolică maghiară dela Măcău în coasta diecezei ort. a Aradului (1815—1864). Cercetări istorice. **Arad, (Tip. Diecezană),** 1926, 63 p. Lei 15. (La vatra sufletească a neamului V).

Makkai Sándor. — Öntudatos kálvinizmus a református magyar intelligencia számára. Cluj, **Az Üt,** 1926, 78 p.

Kiriac (Dr. I.). — Mythologie. Ediţia II-a revăzută şi corectată. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], VIII+672 p. Lei 190.

34 DREPT. LEGISLAŢIE.

Alexianu (George). — Dreptul constituţional. Cu o prefaţă de C. Hamangiu. Bucureşti, **Socec & Co.,** 1926, XII + 526 p. Lei 140. (Biblioteca universitară de drept).

Panaitescu (I. D.), Dr. Gh. D. **Panaitescu** şi Maior A. D. **Panaitescu.** — Memoratorul ofiţerului de poliţie judiciară. Ediţia II-a revăzută şi adăugită. Bucureşti, (Tip. **Răsăritul),** [1926], II + 312 p. Lei 100.

Plastara (George). — Curs de drept civil român pus la curent cu noua legislaţie. Vol. IV. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1925, 1098 p. Lei 700.

5 ŞTIINŢE PURE.

Panaitescu (General Scarlat). — Curs elementar de cartografie. Chişinău, **(Impr. Statului),** 1926, 63 p. + 7 pl. Fig. Lei 25. (Biblioteca „Foii matematice“ nr. 3).

Popescu (Ing. Alex. I.). — Observaţiuni astronomice ale lunei şi a câteva planete în timpul dela August 1924 până la Martie 1926 împreună cu o legendă de la astre. Craiova, (Tip. **Ramuri),** [1926], 23 p. Fig.

Mihăilescu (dr. C.) — Curs de fizică generală. Fasc. II-a Căldura. Bucureşti (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 92 p. Fig.

Atanasiu (I. A.). — Le déplacement de l'équilibre dans l'hydrolyse des systhèmes Ti R4—H2 0. Bucarest, **Société Roumaine des sciences,** 1926, 66 p.

Chaborski (dr. Gabriela). — Atomii de azi. Bucureşti, **Cultura Naţională,** 1926, 116 p. Fig. Lei 80 (Biblioteca Actualităţii ştiinţifice).

Simionescu (I.). — Fluturii noştri. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 64 p. Fig. Lei 10. (Biblioteca de popularizare a ştiinţei).

Simionescu (I.). — Gândacii noştri. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 67 p. Fig. Lei 10. (Biblioteca de popularizare a ştiinţii).

61 MEDICINĂ. FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARĂ.

Slobozianu (dr. Horia). — Băile de soare şi climatul maritim. Ediţia a II-a.

---

*) A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

TEATRELE

EXAMENE LA CONSERVATOR

Este obiceiul să se facă dări de seamă şi despre producţiile de sfârşit de an, ale elevilor de la Conservator.

Ar fi aceste cronici, un îndrumar pentru tinerii discipoli în meşteşugul dramatic şi o răsplată morală pentru profesori, în cazul când cronicile ar fi favorabile. Dar dacă nu sunt favorabile, desigur nu din cauza profesorilor, ci din pricina elevilor? Atunci? Atunci profesorii ar riposta că n'au ţinut seamă cronicarii de faptul, că a fost o producţie scolărească. Dar tocmai fiindcă am fi îndemnaţi să ţinem seamă prea mult de acest element, nu ne silim să scriem despre producţiile elevilor.

Coeficientul şcolăresc e foarte ginagş. Uneori, elevul e prea mult la examen, influenţat de profesor şi rolul, pe care-l ţine, înfăţişează subiectivitatea dascălului. Alteori, elevul încearcă să fie original, îndemnat de ambiţia tinerească, dar puterile i se arată demne de remarcat, numai când e înzestrat cu mare talent. Altmintreli, riscă să fie criticat şi deci desamăgit. De aceia noi preferăm să apreciem talentele de sine stătătoare, la teatre.

UN CONFLICT DRAMATIC

Eroii sunt doi bine cunoscuţi autori dramatici, Victor Eftimiu şi A de Herz. Este între aceşti scritori de teatru un conflict acut. Ce l'a determinat nu s'ar putea preciza. Poate că tragedia antică, destinul. Poate constatarea reciprocă a talentului.

Fapt e, că acest conflict se manifestă şi în public. Eroii au partizani şi se urmăresc cu tenacitate.

Ni se spune, că fiecare aruncă ameninţarea, că atunci, când se va juca piesa unuia dintre ei, urgia publicului (a publicului prieten celuilalt) va fi hotărîtoare.

Autorii dramatici, se zice, că ştiu să-şi recruteze amici, prin admiraţie, sau prin angajamente, (caşi oratorii populari) să aplaude frenetic, ori să fluere, la semnale date de dirijorii de clacă. Şi fiindcă, se zice, că ameninţă conflictul să se desfăşoare în teatre, participând astfel şi publicul şi desigur şi poliţia şi jandarmii, directorul teatrului Naţional d. Minulescu se sbate în marginile unei hotărîri de prudenţă.

D. Minulescu înclină să nu joace în stagiunea viitoare, piese nici de Eftimiu, nici de Herz.

Dar d. Minulescu, atunci când şi-a luat postul în primire şi a stat de vorbă cu cronicarii dramatici, a vestit că va juca, şi pe Eftimiu şi pe Herz.

Va reveni oare asupra unui program anunţat cu entuziasm, cu îngheţată, vin şi sandwişuri?

B. CECROPIDE

Cinematograful

CINEMA MARIOARA VOICULESCU S. O. S. cu Paul Vegener şi Lya de Putti

Sunt spectacole ce pun în grea situaţie pe cronicarul care trebue cu orice chip să spue ceva despre ele chiar atunci când nu e nimic de spus.

S. O. S. este un adevărat sos nemţesc de cea mai straşnică făinoasă calitate, sos care mai cu seamă pe căldurile astea este greu de tot de digerat.

De scenariu nici nu se poate vorbi.

Interpretarea inexistentă. Paul Vegener crede că e suficient a avea carura lui Iaminys pentru a fi Iaminys. Lya de Putti, sub mediocră. Puţină cultură fizică nu i-ar strica.

CINEMA CAROL CEL MARE „Când era bunica fată" cu Malec

Un singur lucru care în ciuda notei sale humorice rămâne instructiv în acest film este delicioasa manieră de a călători cu expresul la 1830 exact pe acolo pe unde astăzi trece Pasific-Railway. Filmul este slab pentrucă este mai puţin stupid decât o cere o comedie americană pentru a fi delicioasă.

Spectacolul e complectat cu o magnifică inepţie „Trandafirii Negri" în serviciul căreia e păcat că s'a pus Sessne Haya Koma.

P-u Ig.

CALENDAR LITERAR

13 Iunie, 1868: S'a născut în Bucureşti artistul-muzicant Dimitrie Dinicu.

14 Iunie, 1821: S'a născut în Bacău poetul Vasile Alecsandri.

1848: Apare în Bucureşti, în tipografia **„Colegiului naţional"**, ziarul **„Reforma"**, condus de Alexandru I. Creţescu.

15 Iunie, 1868: Apare în Bucureşti revista **„Albina Pindului"** condusă de Gr. H. Grandea.

1889: A murit în Bucureşti, la casa de sănătate din strada Plantelor, marele poet Mihail Eminescu.

16 Iunie, 1873: A murit vestitul mitropolit Andrei Şaguna.

17 Iunie, 1847: S'a născut în comuna Măruntiş din judeţul Dâmboviţa Petru Verussi.

1856: S'a născut la Galaţi poetul Nicolae Volenti.

18 Iunie, 1898: A murit istoricul Alexandru Papadopol Calimach.

1902: Apare în Budapesta cunoscuta revistă literaă **„Luceafărul".**

19 Iunie, 1848: Apare în Bucureşti **„Poporul suveran"** gazetă politică şi literară condusă de Dimitrie Bolintineanu.

1889: A murit în Bucureşti marele om politic Constantin N. Brăiloiu.

CARŢI PRIMITE

ION MARIN SADOVEANU: **Dramă şi teatru**, studii şi cronici, (Biblioteca Semănătorul): ed. librăriei Diecezane, Arad, 1926; 253 pag.; lei 20.

JEAN BART (EUGENIU P. BOTEZ): **Peste ocean**, note dintr'o călătorie în America de Nord; ed. I. Brănişteanu, 119 pag. (ilustrată); lei 60.

CAMIL BALTAZAR: **Biblice**, poeme, (ed. de lux.) tip. „Luceafărul", 1926; (lei 100).

ION TH. ION-HOTARELE: **Infrângeri**, poezii, „Cartea Românească", 1926; 108 pag.; lei 50.

Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 40 p. Lei 30.

Theohari (dr. A.). — Tratamentul hidromineral al boalelor stomacului, intestinelor, ficatului şi rinichilor. Bucureşti, (Tip. **Cartea Românească),** [1926], 64 p. Fig.

Grunfeld (dr. F.). — Secretele sexuale. Sfaturi pentru ambele sexe. Bucureşti, **Universala, Alcalay & Co.,** [1926], 156 p. Lei 35.

Slobozianu (Dr. Horia) şi Dr. Marius **Georgescu.** — Contribuţiuni la studiul istologic al istmului în rinichiul în potcoavă. Bucureşti, (Tip. **Eminescu),** [1926], 6 p. Fig.

Ştefănescu-Galaţi (Dr.). — Manual de urologie clinică. Vol. I. Urologie generală. Iaşi, (Tip. **Viaţa Românească),** 1926, 346 p. Fig. Lei 300.

Nasta (Dr. M.) şi Dr. V. Th. **Ionescu.** — Intradermoreacţia cu filtrat streptococic ca element de pronostic în infecţia puerperală. Bucureşti, (Tip. **Eminescu),** [1926], 14 p.

Steopoe (Dr. V.) şi Dr. V. Th. **Ionescu.** — Asupra unui caz de placenta praevia centrală cu infecţie puerperală ante-partum. Bucureşti, (Tip. **Eminescu),** [1926], 8 p. Fig.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Caracostea (D.). — Studii şi Materiale pentru înţelegerea lui M. Eminescu. 2. Personalitatea lui M. Eminescu. Bucureşti, **Socec & Co.,** 1926, 80 p. Lei 20.

b) **Teatru.**

Urechia (Nestor). — Salamandra măeastră. Poveste feerie naţională în patru acte din cinci tablouri. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 154 p. Lei 30.

c) **Roman. Nuvelă.**

Crăsescu (Victor) (St. Basarabeanu). — Schiţe şi nuvele. Ediţia II-a. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 240 p. Lei 45.

Hodoroabă (Preot N. V.). — Imnuri, note, impresii. Iaşi, (Tip. **Viaţa Românească),** 1926, 208 p. Lei 40.

Hurmuz (Adrian). — Minunea (nuvele). Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 163 p. Lei 50.

Paica (Anghel R.). — Botezul de sânge. Icoane din răsboiul nostru pentru întregirea neamului. Bucureşti, (Tip. **Serviciul Geografic al Armatei),** 1926, 49 p. Lei 25.

Sandu-Aldea (C.). — In urma plugului. Nuvele şi schiţe. Ediţia III-a ilustrată. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 253 p. Fig. Lei 65.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Verne (Jules). — Un bilet de loterie. Traducere de Ion Pas. Bucureşti, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 158 p. Fig. Lei 25.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Cazacu (Dr. P.). — Notes sur la Bessarabie. Bucarest, (Tip. **Cartea Românească),** [1926], 55 p. + hartă.

Hoffmann (Leo). — Beiträge zur Nationalitätengeschichte des Banates. Hermannstadt, (Buchdruck. **Jos. Drotleff),** 1926, 28 p.

Iorga (N.). — Din trecutul istoric al oraşului Brăila. Conferinţă ţinută la Brăila, în ziua de 21 Mai 1922. Brăila, Editura **Bibliotecii „Petre Armeanca",** 1926, 32 p. Lei 20.

Marinescu (C.). — Le Danube et le littoral occidental et septentrional de la Mer Noire dans le „Libro del Conosçimiento. Vălenii-de-Munte, (Tip. **Datina Românească),** 1926, 8 p.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ Atragem deosebita atenţie a cetitorilor noştri asupra articolului, în legătură cu premiile naţionale, al d-lui **G. Bogdan-Duică,** profesor la Universitatea din Cluj, membru al Academiei Române şi laureat, din anul trecut, al premiului naţional pentru critică şi istorie literară.

PREMIILE NAŢIONALE

☐ Sâmbătă, 5 Iunie comisiunea alcătuită din d-nii: **I. Al. Brătescu-Voineşti, Mihail Sadoveanu, O. Goga, M. Codreanu, G. Bogdan-Duică,** laureaţi ai premiilor naţionale; **Ştefan Ciobanu,** delegat al Academiei Române şi **Liviu Rebreanu,** delegat S. S. R. sub preşidenţia d-lui **V. Goldiş,** ministrul Artelor au decernat pe anul acesta, premiul naţional de poezie d-lui **G. Topârceanu** şi cel de proză d-lui **I. Gorun.**

Alegerea a fost viu comentată în toate straturile populaţiunii.

LEON DONICI

Scriitorul din care publicăm în numărul de faţă admirabila nuvelă **Anticrist,** s'a stins de curând, de o crudă boală, la Paris, în toiul propagandei româneşti; pe care o slujea cu talent şi devoţiune.

Era un fiu al Moldovei de dincolo de Prut, desprins de ţară la vârsta de 12 ani, ajuns scriitor cu renume. în Rusia, de unde revenise în Basarabia după război, graţie împrejurărilor politice.

Era un mare talent şi o mare voinţă. Aşa şi-l amintesc toţi: fie prieteni, fie numai cunoscuţi pe pitorescul bărbat, titanic la înfăţişare şi femenin ca suflet, aplicat să-şi apropie şi să-şi desăvârşească scrisul românesc pe care l-a îmbogăţit cu nenumărate schiţe şi nuvele între cari mai însemnată „Marele Arhimedes" publicată în „Viaţa Românească". A colaborat la **Flacăra, Cugetul Românesc, Gândirea, Ţara noastră, Adevărul literar** şi nenuămărate ziare. La Paris lucra la foaia „Ţara natală", a lui Gr. Alexinschi, în care pleda pentru Basarabia şi pentru România.

Cum era şi firesc atâtea talente şi atâta stăruinţă trebuiau să fie nesocotite de oficialitatea noastră. Astfel ni se pare foarte adevărată acuzaţia d-lui Eugen Titeanu **(Cuvântul,** de Luni 7 Iunie) că Leon Donici a fost asasinat. Donici a căzut victima mizeriei şi nepăsării oficiale.

Dintr'un emoţionant articol al d-lui P. Şeicaru **(Cuvântul,** 6 Iunie), desprindem aceste date bibliografice:

ROMANE: „Bursa nouă" (7 ediţii), „Apele mici" şi „Zilele trecute". NUVELE: în vol. „Floare amară" (III ediţii), „Generalii", „Tristeţea sa". DRAME: „Domnişoara" (jucată pe scena teatrului de stat din Petrograd), „Stăpânul veacului" şi „Tovarăşul Poliacof". Leon Donici s'a născut în Chişinău la 1887, după mamă din familia Donici.

ACADEMIA ROMANA

☐ In şedinţa plenară de la 1 Iunie curent, Academia întrunită în sesiune generală, a ales în urma propunerii secţiunii ştiinţifice, pe d. **Petru Bogdan,** profesor de Chimie la Universitatea din Iaşi, membru activ al Academiei în locul regretului Anghel Saligni.

Academia Română, întrunită în sesiune generală, a ales, în şedinţa dela 5 Iunie curent, cu unanimitate de voturi membru de onoare al Academiei pe d. general Berthelot.

In aceiaşi şedinţă, au fost aleşi membri corespondenţi ai Academiei, la Secţiunea Istorică, d-nii Virgil Drăghiceanu şi profesor Gheorghe Taşcă.

In aceiaş şedinţă au fost proclamaţi membri de onoare ai Inaltei Instituţiuni d. inginer **Elie Radu,** profesor le scoala Politechnică din Capitală, întrunind majoritatea voturilor, iar d. **Angelo Pernice,** istoriograful byzantinolog din Florenţa şi descoperitorul memoriului-biografie a lui Mihai Viteazul, a fost ales membru corespondent al Academiei, la secţiunea istorică.

RECTIFICĂRI

☐ In articolul **Mărturisire** al d-lui G. Bogdan-Duică, publicat în numărul nostru trecut, fantezia tipo-corectoricească a pus (col. II rând. 22): „traducem cu d. G. Ebeladin" în loc de d. G. Chelaru".

Pentru care rectificăm şi cerem scuze.

☐ In rândul al doilea al poeziei **Prolog de poem,** din numărul trecut, se va ceti **viţei** în loc de vieţei.

ERATA. „Natura moartă" a pictorului Pherekyde, reprodusă în Nr. nostru trecut, a fost greşit subintitulată ca figurând în „Salonul Oficial" şi — **premiată.**

ZIARE

☐ **Universul** publică în fiecare Duminică o „pagină culturală" îngrijită de misionarii „Fundaţiunii Principele Carol".

Dimineaţa publică „note şi etape" sub titlul **Prin ţară şi mai departe..** de părintele **Gala Galation.**

RASPUNS

☐ Romanul „Ailleurs" de George Albert Aurier a existat.

Poeziile lui Lautreamont au apărut la **La Sirène** şi Crès. Se pare că ar fi epuizate.

REVISTE

☐ **SBURĂTORUL** (IV. 4. Iunie): Editorialul semnat de d. **E. Lovinescu,** schiţează planul unei **Istorii a literaturii române contimporane** (1900—1925) în 6 volume: vol. I. **Evoluţia ideologiei literare;** vol. II. **Evoluţia prozei;** vol. III. **Evoluţia poeziei;** vol. IV. **Evoluţia teatrului;** vol. V. **Evoluţia Criticei;** vol. VI. **Mutaţiile valorilor estetice.**

Despre spiritul care va prezida această operă, desprindem aceste rânduri edificatoare:

„Sub unitatea sa de fond, arta se descompune într'o pulbere de nuanţe în continuă prefacere. Cu aceste îngrădiri şi explicaţii, talent adevărat şi real, cu sens de creaţiune, înseamnă diferenţiere şi deci discontinuitate. Tot ce am susţinut în domeniul cultural şi social al **Istoriei civilizaţiei române** îşi va căpăta, astfel, o aplicare literară, cu amendările cuvenite însă unor forme spirituale, în care forţele reacţionare sunt mai puternice şi mai legitime prin însăşi natura lor. Scriitorii vor fi, aşa dar, judecaţi şi din punctul de vedere al caracterului de sincronism cu desvoltarea vieţii noastre sociale şi culturale şi cu multiplele întretăeri de curente ideologice, dar şi din punctul de vedere al efortului de diferenţiere faţă de ce a fost înainte, diferenţiere de material de inspiraţie, în sensul evoluţiei preocupărilor momentului istoric, şi de expresie în sensul capacităţii limbii de a se înoi prin imagine şi figuraţie".

☐ **VIATA LITERARĂ** (I. 16. 5 Iunie: **Şerban Cioculescu:** „Sămănătorism şi poporanism sub unghiul artistic": **Vladimir Streinu:** „O generaţie acefală" (disociaţii); **I. Valerian:** „De vorbă cu d. Lascarov Moldovanu"; **Tudor Şoimaru:** „Pierre Mac Orlan", etc.

☐ **GÂNDUL NOSTRU** (V. 4—5. April—Mai): **Al. Lascarov-Moldovanu:** La Iaşi... (amintiri); **George Mihail-Zamifrescu:** Iuda (nuvelă); **Paul I. Papadopol:** Emil Gârleanu (Schiţă biografică); **Adrian Pascu:** Casa cu trei fete (schiţă); **Sandu Teleajen:** Cronica revistelor. Poezii de d-nii: **George Lesnea, Eugen Constant** şi **Ion Gane.**

IDEA EUROPEANA (VIII, 189, 1 Iunie): o continuare a criticii programelor partidelor noastre politice, de d. **Aureliu Ion Popescu** militând spre concluzia cuprinsă în rândurile:

„**Problema vremii noastre este problema educaţiei cetăţeneşti, care nu este, cum se crede, problema şcolii. Şcoala noastră de azi cultivă în sufletul viitorilor cetăţeni servilismul şi disciplina inconştientă, iar nu ideea personalităţii omeneşti şi a disciplinei conştiente. Formulele, caduce şi antipsihologice, de autoritate bazată pe militarism, religie şi naţionalism sentimental, trebuie să dispară,** pentru ca în locul lor să se desvolte conştiinţa personalităţii noastre individuale şi naţionale".

DIN STRĂINATATE

☐ In numărul trecut, am dat lista nouilor membri ai Academiei germane. Printre ei, figura şi Gerhart Hauptmann, care însă a refuzat să facă parte din ea.

Hauptmann a trimes ministerului de instrucţie publică următoarea scrisoare:

„Socotesc necesară o Academie de ştiinţe, de Bele Arte sau de Muzică, pentrucă e vorba de un domeniu al vieţei intelectuale în care munca în comun poate fi utilă. In spatele acestei Academii figurează de altminteri numeroase instituţii de învăţământ oficiale. Dar nu mă pot convinge de necesitatea unei secţiuni literare a Academiei. Nu-i nevoie de o adunare de poeţi pentru a obţine şi repartiza ajutoarele Statului. Câţiva oameni culţi şi cu bună voinţă având tact şi gust sunt de ajuns.

Cât despre celelalte sarcini (acelea mai înalte) ale poeziei, să-ţi ei răspunderea să le desvolţi, eu sunt din nenorocire foarte sceptic, când mă gândesc la noua secţie a Academiei. Poeţi conducători desemnaţi de Stat, constituie o noutate care este criticată pe bună dreptate în cercurile independente. Dacă reuşesc, ca scriitor şi poet, să influenţez pe oameni într'un sens uman, mă declar satisfăcut.

Cum vedeţi, d-le ministru, eu sunt cu aceia cari, cu mult înaintea mea, se opuneau la crearea unei Academii de poeţi. Sunt sigur că nu vă va supăra sinceritatea mea.

Departe de mine gândul de a critica pe aceia cari sunt de altă părere, sau generoasa decizie a ministerului, convingerea mea, nu valorează decât pentru mine".

Cu expresiunea profundului meu respect.

Gerhart Hauptmann

☐ Profesorul american Nicolas Rorich care, străbate de vre-o trei ani regiunile cele mai puţin explorate, ale Asiei, a descoperit într'o mânăstire din Tibet nişte manuscrise budiste care relatează despre o călătorie pe care ar fi făcut-o Isus Cristos în India, la vârsta de 20 ani.

Isus Cristos după aceste documente nebănuite, ar fi părăsit pe ascuns părinţii săi, ca să se ducă în India unde ar fi fost iniţiat în misterele religioase de acolo, şi apoi s'ar fi întors printre ai săi.

Aceste manuscrise menţionează de asemenea crucificarea lui Isus de către Pontius Pilat.

Să fie adevărat? Cunoscând pe americanii, bănuelile nu's neîntemeiate.

Redactor PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

Sibiu

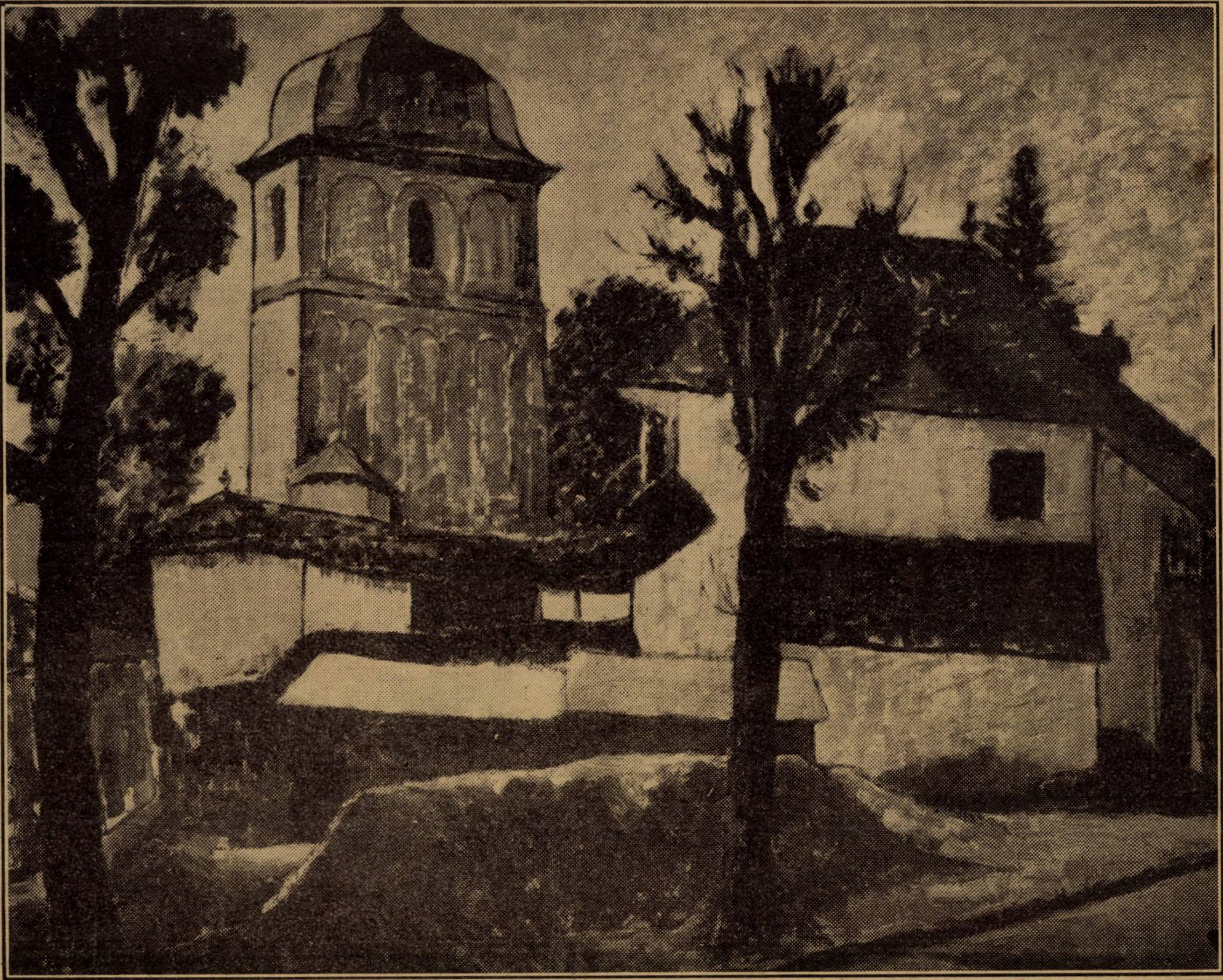

D. PHEREKIDE: CLOPOTNIŢA MÂNĂSTIRI CÂMPULUNG

In acest număr: **CAMIL PETRESCU, LUCIAN BLAGA, SCARLAT STRUŢEANU, MIHAIL CELARIANU, N. N. TONITZA, I. C. BĂCILĂ, GH. CARDAŞ, PAUL PAPADOPOL, G. G. COSTIN, ION MARIN SADOVEANU, AL. T. STAMATIAD, GH. TALAZ, EUGEN VICTOR, MATEIU ALEXANDRESCU, RUD. A. KNAPP, PERPESSICIUS.** Buletin bibliografic săptămânal de **AL.-SADI IONESCU.**

An. XLII, Nr. 25
20 Iunie 1926.

Lei 5.

Există Dumnezeu?

> Deci luând cele cinci pâini şi cei doi peşti, căutând la Cer, le-a binecuvântat şi le-a frânt şi le-a dat ucenicilor să le pue înaintea norodului.
>
> Şi au mâncat şi s'au săturat toţi şi au luat din sfărâmiturile care rămăseseră, douăsprezece coşuri.
>
> **Luca IX—16, 17.**

Ne apucase noaptea, tot discutând, la prietenul Nae Popescu, asupra existenţei lui Dumnezeu.

Părerile, numai în aparenţă, erau împărţite; în fond niciunul nu îndrăzneam să fim categorici şi, odată cu întunericul, credinţa ne învăluia treptat într'o ceaţă de poesie caldă şi înfiorătoare.

Se sfârşiseră lungile peroraţii, mai mult sau mai puţin creştine, descordarea era leneşă şi prietenească; gazda ne desmerda cu a treia serie de cafele cu rom.

Unii pe scaune, cu picioarele lungite până la jumătatea mesei, alţii trântiţi pe cele două paturi covoruite, gustam liniştea sfârşitului de luptă.

Ca niciodată, în seara aceea, isbutisem să fim civilizaţi: nimeni nu era supărat, sau cel puţin, mâhnit, că nu-i s'ar fi luat în seamă părerile şi socoteam că în curând ne vom împrăştia, fericiţi de succesele avute în conversaţie, fluerând tot drumul, până acasă.

Reveria noastră fu, însă, turburată de intrarea în cameră a cumnatului gazdei, perceptorul Stroe Mărgărint. Cu căciula pe sprânceană, într'o haină scurtă, blănită cu oae neagră, cu faţa rumenă şi mustăţile lungi roşcovane, amicul nostru intră jovial, scuturându-şi, cu coatele, zăpada, care se risipi şi pe noi.

— Eu am plecat, făcui, trăgând, cu greu, picioarele amorţite, de sub masă.

— Şi eu, se grăbi altul, din întuneric.

Ridic şedinţa! — rosti, cu solemnitate, al treilea.

Parc'am fi fost înţeleşi să ne sculăm cu toţii deodată, apărându-ne în suflete ezerul de visare, în care plutisem până atunci. Cu Stroe, însă, nu era de glumit; venise omul pe frig şi era bucuros că dăduse peste ceata întreagă, în odaia caldă şi primitoare.

— Staţi, fraţilor! — se opuse el, astupând cu spatele toată uşa; asta înseamnează că vă gonesc eu! Mai aveţi niţică răbdare!

— Ce v'a găsit, mă? V'aşteaptă muerile acasă?... ne trezi Nae, cu voce răsunătoare.

Mai staţi, zău! — gunguri, linguşitor, domnişoara Puica, sora dumisale, apucându-mă de colţul reversului.

Poftim de pleacă!... Unul câte unul, ne aşezarăm din nou, fără nici un chef, însă.

— Hei, ce mai nou, fraţilor? Ceaţi mai pus la cale? — rosti, frecându-şi mâinile degerate, Mărgărint.

— Păcat că n'ai fost!... — ciripi cristalin, domnişoara Puica. Era aşa frumos!

— Totdeauna generoasă, — mormăi cineva într'un colţ.

— Da, lampa n'o aprindeţi, oameni buni? — urmă Stroe — să ne mai vedem la faţă!

Par'c'aud că iar aţi făcut filosofie!

— Azi s'a vorbit despre Dumnezeu, despre Domnul nostru Isus Christos.... păcat, zău, păcat! se tângui domnişoara.

— Ufff! Voi o să înebuniţi de tot cu filozofia asta! Când v'aud: cu Dumnezeu şi cu Christos! Eu n'am atâta carte, ca voi, dar vă spui drept că sunteţi nişte proşti!

— Eşti prea simplu! — îl trăzni cineva, răspicat şi solemn.

— Stai, dragă, eu nu zic altfel, dar am spus totdeauna şi o repet sus şi tare: dacă cineva poate să mă convingă, aferim, mă supun! Am citit şi eu niţeluş.... dar, să zicem că nu ştiu nimic.

— O, dar nu zice nimeni că...

— Ba nu... dece?.... eu n'am decât un an la „Ştiinţe". In anul întâiu, ştiţi bine că studentul nu este încă lămurit dacă există, ori nu există Dumnezeu. Dacă apucam barem anul al doilea!.... Cu toate astea nimeni, până astăzi, n'a putut să-mi dovedească şi mie, aşa ca să 'nţeleg şi eu, înfine.... că există Dumnezeu. Mai alaltăeri chiar am citit pe Papini. Ei, vă spun drept că m'a lăsat rece; la capitolul minunilor, nici nu mai vorbesc.... e şi ridicol!

— Taci frate? — zâmbi cineva.

— Eu unul aşa văd lucrurile, urmă vorbitorul. Când eram mic, vă spun drept că mă duceam şi eu la biserică, nu pot să zic că m'am născut ateu. Am crezut şi eu în Dumnezeu, în Maica Domnului, în Isus Christos... ca fiecare. Acuma nu mai pot: raţiunea mă opreşte. Pentru mine, până nu văd cu ochii mei, nu există nimic.

— Oi fi vrând să vezi pe Dumnezeu cu ochii liberi?...

— Nu, nu zic asta, dar, cel puţin, să am o probă materială, cât de mică.... De Isus nu pot să spun că n'a existat: dar ce-are-aface? Poţi dumneata să mă faci să cred că era fiul lui Dumnezeu?... că a făcut minuni?... Eu, vă spun drept, nu cred!

— Ereticule!

— Nu, zău, lăsaţi gluma; eu vorbesc serios.... Tot aşa am mai dat peste unii cari vroiau să mă convingă, cu orice preţ; pace! Să nu vorbim de Dumnezeu; să zicem că este prea departe; dar să luăm pe Christos!

— Haidem!

— Ei, ce vreţi să discutăm despre El?

— Minunile!

— Hai cu minunile! Care s'o luăm mai întâiu?

— Invierea lui Lazăr!

— Prefacerea apei în vin!

— Izbăvirea celor îndrăciţi!

— Vindecarea orbilor!

— A lunaticului!

— Inmulţirea pâinilor şi a peştilor!

— Cum ziseşi?.... Inmulţirea peştilor?... Hai, p'asta! S'o luăm pe

Poeţii laureaţi

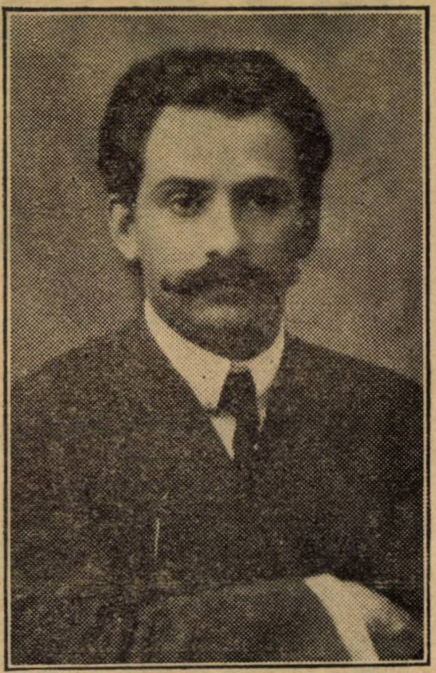

AL. T. STAMATIAD

Mi-e sufletul o creangă

Mi-e sufletul o creangă
Ce'n umbră veştejeşte,
Când te visez, tresare
Şi iarăş înfloreşte!

Mi-e sufletu-o fântână
Uitată şi pustie,
Când îmi apari, prin farmec
Se schimbă 'n apă vie!

Mi-e sufletul un clopot
Stingher şi ruginit,
Când mă priveşti, răsună
De par'că e vrăjit!

Mi-e sufletul o baltă
Cu apa înverzită,
Când îmi zâmbeşti, întreagă
Vibrează limpezită!

Mi-e sufletul o noapte
C'un cer pustiu, de ceaţă,
Când îmi vorbeşti, de-odată
Se face dimineaţă!

Mi-e sufletul o mare
In veşnică furtună,
Când mă săruţi, răsare
Tremurătoarea lună!

Mi-e sufletul atâta
De trist şi obosit.
Că fără tine 'n viaţă
De mult aş fi murit.

AL. T. STAMATIAD

din volumul **Poezii**, premiat de Academia Română

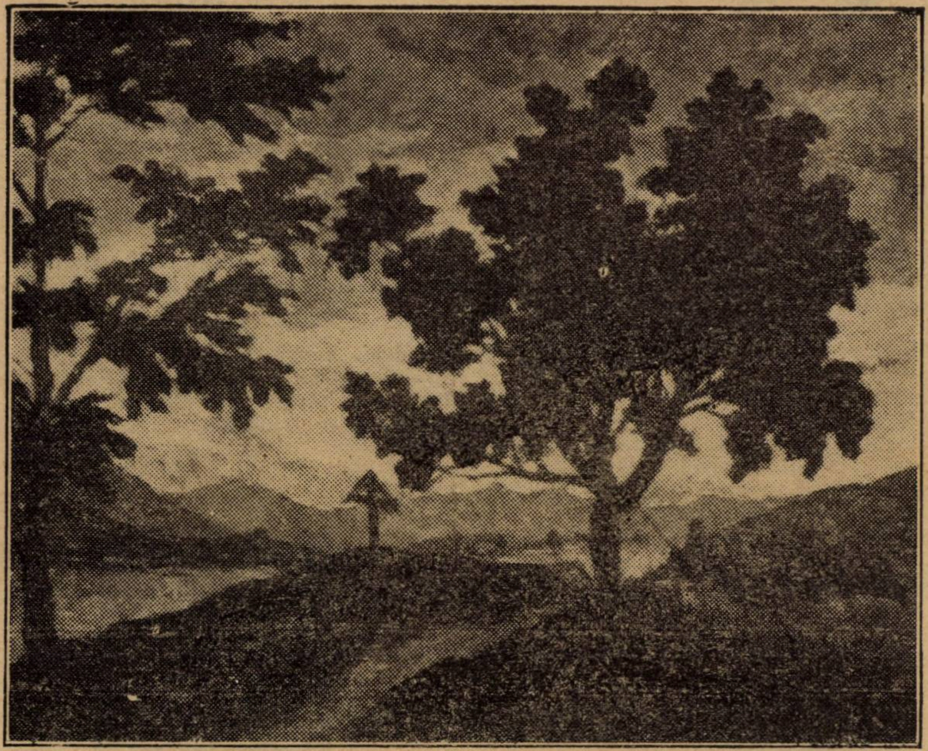

L. VIORESCU: PEISAGIU **Salonul Oficial**

asta! Bineee! Uite, domnilor — ca să nu batem câmpii — mie-mi place să fiu clar — s'o luăm dela azbuche... Mai întâi, stați! — câte pâini erau toate?....

— Cinci pâini!

— Câți pești?

— Doi pești!

— Doi pești? Buun! Vasăzică, să zicem că erau cinci pâini și doi pești. Iacătă, o pun pe hârtie. Buuun!... (scrie). Acuma norodul... Cam cât norod credeți dumneavoastră că era acolo, în vremea aceea?

— De unde vrei să știm noi?

— Nu, să presupunem.... să zicem că erau numai o mie de oameni... E mult?...

Toți eram în picioare, deabia ținându-ne răsuflarea.

— Vasăzică o mie de oameni... Aveți ceva de zis?

— N'avem!

— Bineee!... Asemenea, să luăm, mai întâi, pâinile în parte, apoi fiecare pește în parte.

Dintr'o pâine... cât să fi cântărit atunci o pâine?....

— Să zicem... două kilograme!...

— Un pește?

— Patru kilograme!...

— Așaaa, să facem puțină socoteală; uitați-vă ici. (Toți ne înghesuirăm pe umerii vorbitorului, cu ochii țintă la carnețelul pe care Mărgărint făcea calculele lui minunate). Cinci ori două: zece; astea sunt pâinile: zece kilograme... Acuma... două ori patru: opt, ăștia sunt peștii.

Total general optsprezece chilograme— buun... acum...

— Pardon!

— Au băut și apă!

— Niciun pardon! Impărțiți dumneavoastră pe optsprezece la.... la o mie!!! Cât vine de fiecare om?

— N'o lua așa! Aici nu e vorba de o simplă împărțire; e vorba de o minune! Cu **cele patru operațiuni** ale dumitale n'ai să deslegi niciodată o revelație! — se înfurie Gică Petrescu, cel mai credincios dintre noi.

— Stai, domnule, că nu merge așa! Să spue oricine — cât ar fi minunea aceea de mare — poți să saturi dumneata un om cu un sfert de firimitură de pâine?!.... E la mintea oricui! Hâț!....

— Bată-te, să te bată!

— Stați, domnilor; lăsați omul să isprăvească!

— Eu, domnule, îți spun că se poate; dumneata trebue să știi că oamenii ăia n'au mâncat numai pâine și pește. Așa vine vorba: asta este o hrană simbolică!

— Simbolică?... Și pâinea și peștele?... Ei asta e bună, izbucni într'un hohot superior, Mărgărint.

— Sigur că hrană simbolică! Și, poate nici atâta nu trebuia, pentru ca oamenii aceia să se simtă sătui,— urmă, cu inspirare, Petrescu.

— Bravo Petrescule!

— Brava Georgică!

— Ei, ce mai zici, craiule?

— Te-ai înfundat rău, necredinciosule! — izbucnirăm cu toții, într'o larmă triumfătoare.

— Stați, oameni buni, că nu m'am înfundat deloc! Vasăzică, hrana era simbolică? Să n'o schimbați.

— Hm!... eu s'o schimb, domnule? pufni, batjocoritor, Petrescu.

— Păi bine, nene, să zicem că hrana era simbolică.... Dar cele douăsprezece coșuri cu firimituri, cari le-au mai rămas... alea tot simbolice erau?...

Și, după o pauză, cu palma strașină la ureche:

— Aud?....

Dar, se făcuse tăcere. Cel mai cumplit exeget, în situația asta, n'ar mai fi putut scoate o vorbă.

Mărgărint, transfigurat, crescuse deodată, ca un titan; din gulerul de oae, capul lui se ridica, uriaș, într'o trufie sălbatică. Tăcerea noastră îi alimenta curajul și proporțiile: cifrele au fost zdrobitoare!

MIHAIL CELARIANU

Struguri

Struguri copți, struguri copți
V'am cântat atâtea nopți
Singură prin vie;
Roși frugani de poamă coarnă
Tămâioși și razachie —
Dorul meu, și-acum
In bobițe vi se toarnă,
Dorul meu și-acum.

In lăstari, în lăstari sub butuc
Insetată să mă duc
— Dor ce-mi arde pieptul —
Și s'ascult cum lin foșnește
Foileana sură,
Și s'ascult cum doru-mi crește
In bobița mură.
Numai dor și-un strop de miere
In bobița mură

De-ar veni, de-ar veni
La culesul viei,
Lui i-ași da să-mi bea din pumni
Mustul razachiei,
Lui i-ași da și n'ar ști nimeni —
Beți de dorul meu
Vor cânta culegătorii
Beți de dorul meu.

G. TALAZ

Cântec

Frunza se leagănă 'n soare,
Râde pădurea în ea
Vieața biruitoare
Cântă 'n dragostea mea

Miros de flori se răsfiră,
Pasări îmi cântă de dor,
Numai iubirea respiră,
Cântă în cântecul lor.

Apele toate oglindă
Farmec de ziuă în hău
Apele nu pot să prindă
Farmecul chipului tău.

Singur în sufletul dornic
Dragul tău chip eu îl prind,
— Vremea oprește-se'n ornic
Lumea în gând o cuprind.

EUGEN VICTOR

MIOARA

Fragment din actul II

de CAMIL PETRESCU

Bălănescu : Suferi, Radule ?

Radu : (ridică spre el ochii plin de suferinţă). Da.

Bălănescu : Bietul băiat.

Radu : Dacă ai şti ce e viaţa mea, Dumitre, (deprimat) dacă ai şti ce e viaţa mea acum.

Bălănescu : N'ai mai lucrat nimic, te înţeleg, tu pentru artă....

Radu : (nervos, viu) Arta ! ? (explicând) Aceia care a plecat. Nevastă-mea care e acum alături de d-nul acela în automobil.

Bălănescu : Ei asta-i, o simplă plimbare. Şi pe urmă...

Radu : Şi pe urmă ?

Bălănescu : Dacă ai fi zis „nu" ar fi rămas poate.

Radu : (amar) poate... poate... S'a isprăvit Dumitre.

Bălănescu : Atunci, divorţează....

Radu : (surâs amar) Să divorţez (cade pe gânduri) S'ar fi putut odată, acum s a sfârşit. M'am obişnuit cu ea. Acum e în carnea şi nervii mei.

Bălănescu : Ştiu cât o iubeşti. Pentru ea te-ai bătut în duel.

Radu : Nu ştii nimic. Nici eu n'am ştiut până acum. De două luni de când ne-am întors femeea asta îmi răscoleşte sufletul ca un virus.

Bălănescu : Caută-ţi linişte lucrând. Toată lumea aşteaptă de la tine...

Radu : (aproape violent) Ce să lucrez ? Cum să lucrez ? Ca să lucrez, am plecat acolo la munte, imediat după nuntă. La început mă apucasem cu oare care dragoste de muncă, dar când am băgat de seamă că e din zi în zi mai tăcută a început să mă frământe nelinişte. După un an am înţeles că i se urăşte cu mine. Şi de atunci sunt un om pierdut, Dumitre. Mai pune un pahar. Pierd femeia unică pentru mine şi tu vrei să fac — artă ? (Gest la Dumitru —pauză)— Câte n'am încercat.... numai ca să-i trezesc interesul ca odinioară pentru viaţa noastră, în doi. Excursiuni, cărţi citite împreună, colecţii de gravuri...

Bălănescu : Iţi spune ea că se plictiseşte ?

Radu : Niciodată. Dar asta se simte aşa cum simţi că înamurgeşte iarna. Ce era să mai lucrez ? Nici eu nu aveam poftă de lucru. Nu mai mă interesa decât ceea ce oprea atenţia ei. (nervos aducându-şi aminte) Ah ! dacă ai şti la cât ridicol m'am pretat (cu ochii umezi. nervos) Ascultă, Dumitre, observasem de la un timp că se amuză ca un copil de ghiduşiile mele. Ţi-aduci aminte când mă rugaţi voi să vă imit pe profesori la şcoală, să cânt cum cântă cocoşii, să fac cum latră câinii... Ei bine, făcea haz câte o seară întreagă de toate strîmbăturile mele... de poznele mele şi (ironic) eu eram fericit. Cântam cum cântă cocoşii, Dumitre, doar oi vedea-o zâmbind, (rămâne cu ochii fixi) Pe urmă o plictisea şi asta.

Bălănescu : A fost o greşeală că v'aţi izolat. E, femee tânără.... Trebuia să vii numai de cât în Bucureşti.

Radu : Iată c'am venit în Bucureşti. Ce copil eşti şi tu ! De două luni de când sunt aici, n'am o clipă de odihnă. Mi-s nervii hărţuiţi în fiecare clipă.

Bălănescu : De ce atâta sbucium ?

Radu : (priveşte în ochi) Mi-e frică să n'o pierd, Dumitre.

Bălănescu : (îndurerat) Te înşeală ?

Radu : De unde să ştiu. De atâtea ori, pleacă singură de acasă. Cum dispare pe uşe, mă frământ ca un nebun (jucându-se cu paharul) La câte murdării nu m'am pretat ca s'o spionez. Telefonez pe unde mi-a spus că se duce. Caut să surprind contraziceri în detaliile pe care le dă despre vizitele făcute. (încet sacadat, nervos, surâs) Ii desfac scrisorile cu abur cald.

Bălănescu : Dar eşti nebun. Divorţează şi termină odată.

Radu : ((înfiorat), respicat) Nu pot trăi fără ea.

Bălănescu : Cu toate acestea — adu-ţi aminte — vreai să strici logodna ?

Radu : (zâmbind amar) Atunci ! Câte s'au schimbat de atunci.

Bălănescu : (pe gânduri) Fireşte. Te-ai obişnuit cu ea. Bărbat şi nevastă. Greu să te desparţi.

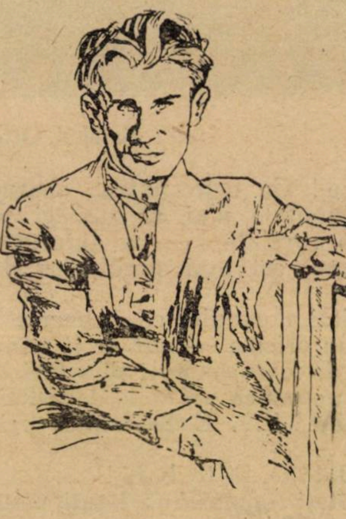

CAMIL PETRESCU
Desen de **S. Maur**

Radu : Şi pe urmă e altceva, Dumitre. (Il priveşte în ochi) Eu sunt un schilod...

Bălănescu : Eşti nebun....

Radu : Dragul meu, nu fac literatură pe spinarea mea. Eu sunt un schilod. Dacă pierd femeeia aceasta (nervos, crispat) Ei bine, pierd singura femeie pe care o pot avea.

Bălănescu : Dar atâtea femei...

Radu : Atâtea femei (râzând).

Florăreasa : (intră o florăreasă cu ochi frumoşi, către Bălănescu) Avem flori frumoase boerule.

Bălănescu : (îi face semn să plece)

Florăreasa : Ei, ia o floare de la mine (i-o pune în piept).

Radu : (priveşte lung, cunoscător, melancolic) Frumuşică florăreasă. Ia dă coşul încoace (florăreasa vine) Ar fi un model admirabil. (alege încet şi o măsoară cu ochii) Hai, pentru că eşti frumoasă să-ţi iau trei trandafiri.

Florăreasa : Ia domnule odată că sunt grăbită, mai am muşterii.

Radu : (îngălbeneşte, cu ochii mari, îi scapă florile din mână, ţiganca pleacă, el îşi sprijină capul în palme) (Dumitru îl priveşte compătimitor, pe urmă parcă ar vrea să scuze gestul inconştient al ţigancei).

Radu: (surâde pierdut) Tu ştii, Dumitre, că eu nu mai găsesc nici modele... pentru portrete măcar....

Bălănescu : Bine, azi modelele sunt inaccesibile....

Radu : Nu profesioniste. Femei „bine" care să-mi pozeze pentru portrete. Inainte toate prietenele şi cunoscutele se îmbulzeau să-mi pozeze. Oh ! trei ani ăştia. Când te gândeşti că acum trei ani (gândeşte sufocat) şi acum... acum...

Bălănescu : (ochi în ochi) Regreţi Radule ?

Radu : (ridică privirea zâmbind deprimat. pauză).

Bălănescu : (pe gânduri) Eri m'am întâlnit cu Gheorghiu, Gheorghiu care i-a fost martor. Cu care am discutat duelul. A venit vorba despre tine. Mi-a spus că în ziua în care a venit la expoziţie Garnoski pierduse trenul, că vrea să plece la Iaşi.

Radu : (uimit, înfiorat) A vrut să plece la Iaşi în ziua aceia şi a pierdut trenul ? ?....

Bălănescu : A ajuns prea târziu la gară, chestie de un minut.

Radu : (ca după o descoperire grozavă, întreabă, nu exclamă) Dacă omul ăla nu pierdea trenul, eu eram azi un om cu chipul şi cu sufletul întreg ? Se răceşte carnea pe mine, Dumitre. Inţelegi tu ; ceri un bilet la un ghişeu şi viaţa ta devine altceva.

Bălănescu : (dându-i simplu dreptate) Ţi-aduci aminte povestea aceia orientală ?.. Nu ştii dacă nu ţi-ai salvat viaţa — sau poate ai omorât un om făcând un pas la dreapta ori altul la stânga.

Radu : (agitat, ascultând la ce i-a spus) Ţi-a spus Gheorghiu asta ?

Bălănescu : Era şi el impresionat de întorsătura lucrurilor.

Radu : (gândind mereu) Nu-ţi dă la timp legătura la telefon şi poate ai scăpat de a fi nutrit toată viaţa printr'o gaură făcută îngât.

Bălănescu : Exagerezi şi tu. Viaţa ta, dacă ai fi înţelegător ar fi....

Radu : (violent) Viaţa mea fără un zâmbet de femeie e o moarte de fiecare clipă, Dumitre. Toată copilăria mea am visat mâini albe şi ochi înduioşaţi. Tot ce-am gândit frumos... şi bun... şi fraged, a fost despre femee. Şi toată arta mea era pentru ele, pentru toate. Un zâmbet de femee dimineaţa mă făcea vesel pentru toată ziua. Orice privire a lor mă turbura,

---

Un turn..

Clopotniţă cu scări de putregai
Cu treptele în ceară ţintuite.
Alături de pustiuri zămislite
Toiagul clopotarului mai ai ?

... Il văd domol urcând treaptă cu treaptă
De-o grea suflare-adâncă apăsată,
De un toiag pe margini însemnată
Ca buchile din strana lui cea dreaptă.

La denie acum un an era
Biserica prea plină de creştini,
Iar sus se 'mpreunară plâns de crini
Cu lutul ce fringhiile trăgea.

MATEIU C. ALEXANDRESCU

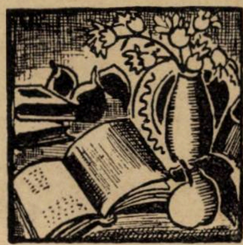

Bălănescu : De... Tu n'ai prea cunoscut femeile. Ți-ai făcut închipuiri despre ele.

Radu : Niciodată n'am asociat de chipul unei femei un gând murdar.

Bălănescu : Poate că ai dreptate. — Din cauză că ai fost singur. Ți-a murit mama de mic, n'ai avut surori... Altminteri te-ai fi certat cu ele la masă, ai fi știut când sunt bolnave (râzând) da, da, ai dreptate. Toți cari au surori multe în casă sunt mai bine pregătiți împotriva seducțiunilor femeești.

Nu știu.

Radu : Dar atunci când îmi vorbea o femee, oricare, o străină, o trecătoare, înflorea ceva în mine. Și acum....

Bălănescu : Și acum ?

Radu : (nervos) Și acum ? Uite-le. (arată masa vecină) sau în automobil, sufocându-l pe.... Niculescu... Ah ! le urăsc.

Bălănescu : Dar ce ai tu cu ele, toate ?

Radu : M'au trădat. Toate m'au trădat.

Bălănescu : (zâmbind) Toate ?

Radu : Toate. In toate credeam. In sufletul tuturora credeam (brusc) Uite vezi tu femeia aceea d'acolo mimoza ceia fragedă, cu ochii mari și languroși.... cu gură de copil ? Are să doarmă la noapte cu domnul de colo căruia inteligența îi atârnă în cute cum îi atârnă pântecele. (cu ochii crispați parcă)

Bălănescu : Stăpânește-te omule. Te-a observat lumea. Uite cum se uită la tine tipul ăla.

Radu : (vede că toți cei de la masa vecină îl privesc cu oarecare curiozitate și desgust)

Bălănescu : Stăpânește-te. Toată lumea a observat în jurul nostru, că ești agitat...

Radu : Sigur un schilod care se agită. Ah lumea asta. Ar trebui să mă scol în picioare să le strig în față....

Bălănescu : Dar liniștește-te omule.

Radu : Dumitre, să le strig în față : Ceată de nemernici, traficanți scârboși, juissori idioți, grăjdari eleganți și frumoși ca niște viței... Am avut și eu cândva un obraz întreg și frumos, un obraz jertfit pentru sentimentalitatea jignită, ca o floare, a unei femei... merit toată scârba voastră ? Eu nu pot trái fără voi. Voi toți trăiți fără mine.

Bălănescu : Dar omule liniștește-te.

Radu : Eu nu pot trăi fără un surâs de femee. Se depărtează tot de mine și mă lasă părăsit. Pentru ele am gândit tot și astăzi mai mult ca ori când, mai aprig decât poți să crezi, nu-mi pot închipui viața fără ele. (obosit scade tonul) Știu c'ar trebui să fiu „altfel“ (după o pauză) Uită-te la ea. Nici o tresărire, nici o undă a unui gând în privire. Cine a vorbit de telepatie, de comunicare simpatică. Uită-te la ele... la frumusețea aceea fragedă și catifelată.

Bălănescu : Dar nu sunt decât niște întreținute.....

Radu : Sunt femei frumoase. Nu se poate ca într'un trup atât de fraged, cu niște ochi atât de catifelați, care mă 'nfioară în fiecare clipă... să nu adie măcar un ecou, o undă de simpatie. In mine vibrează orice început de senzație, rîmătorul acela nici nu știe s'o prețuiască măcar.

Bălănescu : Dar ești absurd. Astea au în trupuri de regină, sufletele de bucătărese.

Radu : Un lepros. Un lepros... sunt un lepros.

Bălănescu : Eși nebun... Ești nebun ! sau nu, ești sărac. Dacă ai avea bani...

Radu : Să cumperi un surâs de femeie, o privire !

Bălănescu : Ii cumperi trupul cu gânduri cu tot... Atâtea câte are.

(intră cei plecați, își reiau afectați locurile).

CAMIL PETRESCU

DAIMONION

IV. SPINOZA ȘI GOETHE

S'a vorbit mult de Goethe, fără de vre-un protest serios din altă parte, ca de un „spinozist“. El însuși din naivitate se socotea un fel de discipol al filozofului sinistru blestemat de talmudiști ceeace a consacrat confuzia regretabilă dintre panteismul său pitoresc și cel al lui Spinoza, mai liniar și mai monumental. Astăzi când cunoaștem atâtea forme de panteism câte varietăți din cutare specie bogată de păsări exotice, ne vine mai puțin greu să disociem cele două metafizici intrate cu atâta răsunet în conștiința europeană, aceea a lui Goethe de aceea a asceticului șlefuitor de lentile optice din Amsterdam. Ei n'au comun decât concepția identității : deus sive natura. In afară de această rodnică dar puțin controlabilă reducere a celor mai largi termeni metafizici la acelaș numitor, cele două sisteme de gândire (dacă la Goethe se poate vorbi de „sistem“) se deosebesc până la împotrivire. „Natura“ lui Spinoza e un Dumnezeu impersonal, matematic, mecanic, geometric. „Natura“ lui Goethe e deopotrivă țesută și legată cu noduri de legi, dar antimatematică, în veșnică pulsație, un organism complicat căruia el îi dă când numele singurului Dumnezeu, când un multiplu nume politeist. Geniul lui Goethe nu s'a identificat definitiv cu schema abstractă a spinozismului. De obiceiu Goethe vorbește despre „dumnezeesc“ acolo unde înțelegerea încetează și unde copleșitoare începe venerația. Dar cam la aceleași răscruci cosmice vorbește al uneori și despre „demonic“: acesta e tot atât de neînțeles, și nu tot atât de venerabil, atunci în orice caz mai cuceritor și mai fascinant decât dumnezeescul. „Credeam să găsesc în natură, în cea vie și cea fără viață, în cea însuflețită și în cea neînsuflețită ceva ce se manifestă numai în contradicții și de aceea de necuprins cu nici o noțiune și cu atât mai puțin cu vre-un cuvânt. Acest ceva nu e divin căci pare irațional ; nici omenesc nu e căci n'are intelect, nici drăcesc căci e binefăcător... Se aseamănă cu hazardul căci nu arată nici o consecvență ; se aseamănă cu providența fiindcă îngăduie să se întrevadă o legătură de fapte. Tot ce ne limitează pare pentru el permeabil ; pare să dispună arbitrar de elementele necesare ale existenței noastre : contrage timpul și destinde spațiul. Pare a se complace în imposibil și să alunge cu dispreț posibilul. Această ființă ce intră printre toate celelalte împreunându-le și despărțindu-le, am numit-o demonică, după exemplul celor vechi...

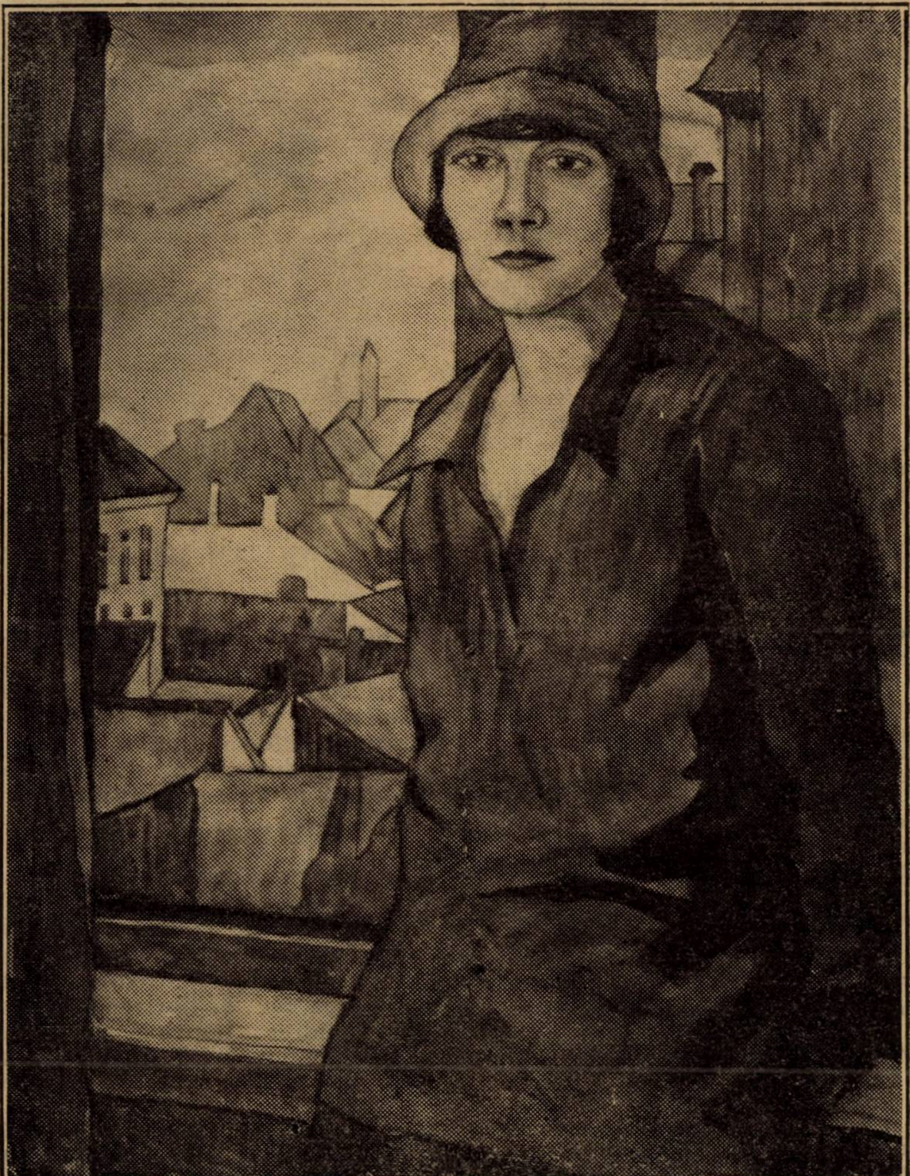

I. BRATEȘ (MARIA PILLAT) : PORTRET

Am căutat să mă salvez de această grozavă ființă ascunzându-mă conform obiceiului meu după o metaforă". (Dichtung und Wahrheit, cartea XX.) Dacă s'ar fi citit odată cu atenție rândurile acestea de-o uimitoare desăvârșire stilistică despre „demonic" ar fi fost cu neputință să se mai confunde ideile metafizice ale lui Goethe cu cele ale lui Spinoza. Nicăiri nu se vădește mai limpede desenată diferența între cei doi ca în teoria aceasta mitică a demonicului. In natura deterministă, matematică, plină de calcul și de cauzalitate mecanică a lui Spinoza nu este loc pentru „demonic". Goethe găsește în demonic tot atâtea elemente cari sparg schema logică spinozistă: demonicul e irațional, se aseamănă totuși cu pronia cerească, trăește din contradicții, e arbitrar și se complace în imposibil. Dar în sistemul lui Spinoza nu încape aventura, și mintea lui refuză să conceapă hazardul.

Goethe numește demonicul — (nu totdeauna) — o ființă, prin ceeace în formula sa panteistă intră un corp străin și anarhic. Firește, demonicul devine o ființă numai pentru imaginația mitică. Dar nimic mai ușor decât să refaci panteismul înglobând în el și elementul anarhic. Operație de care Goethe însuși se îngrijește într'o aluzie aforistică, sau dacă voiți într'un scurt comentar al ideilor sale asupra demonicului.

Când demonicul se manifestă într'un individ în toată plenitudinea, acesta e în stare să ia lupta cu toți oamenii și în plus și cu elementele firei. Puterile morale aliate în acelaș cordon de apărare împotriva demonicului nu vor putea să-l zăgăzuiască. Nu-l poate distruge, zădărnicindu-i păcatul binefăcător, decât universul cu care și-a încercat puterea, și în care reintră așteptând un nou prilej de manifestare. Făcând un analog comentar în marginea propriului său mit, Goethe își reamintește o „ciudată și grozavă maximă" a celor vechi: „nemo contra deum nisi deus ipse". Astfel demonicul se reintegrează în divinitate. Demonicul e ieșirea din sine a divinității, o evadare a acesteea din ordinea logică și morală ce și-a impus-o: de aci puterea irezistibilă ce-l caracterizează, de aci latura pozitivă a manifestărilor sale cari diferă așa de binefăcător de cele negative ale drăcescului Mefistofel; de aci și întâmplătorul, capriciosul și providențialul în toate isbucnirile demonicului. Dacă ni se îngăduie o expresie mai tare am putea spune: demonicul e autoironia unui Dumnezeu care are puterea să iasă din sine, să se lupte și să se joace cu sine.

Există prinurmare panteism și panteism. Dumnezeul lui Spinoza e identic cu tot ce este, dar în această identitate el nu-și părăsește nici odată ogașele din veci orânduite. Dumnezeul lui Spinoza nu poate să altereze suma unghiurilor într'un triunghiu. Dumnezeu lui Spinoza nu cunoaște farmecul aventurii și plăcerea unică a întâmplării. Dumnezeul lui Goethe e în aceeaș măsură identic cu tot ce există, și lucrează în acelaș chip după legi arhaice (să ne amintim „fenomenele originare") dar din când în când, dintr'o neînțeleasă superioritate și insondabilă înțelepciune își îngăduie salturile iraționale și autoironia demonicului.

Legenda spinozismului lui Goethe va trebui deci să îndure serioase revizuiri. Și chiar dacă Goethe s'ar declara postum, mai hotărît încă decât a făcut-o, drept urmaș senin al lui Spinoza, nu l-am crede. I-am aminti mitul demonicului, și nu l-am crede.

LUCIAN BLAGA

Două albume englezești despre noi

de IOAN C. BACILA

Printre călătorii cari au vizitat țara noastră sunt și doi englezi cari au însemnat ceeace au văzut. Unul din ele e acel al lui George Hering, despre care am vorbit într'un număr trecut. In anul 1804 apare albumul lui William Miller, tipărit în Londra, cu un text introductiv și explicativ în limba franceză de Bertrand de Moleville și cu traducere în limba engleză de R. C. Dallas. Se remarcă în acest album exactitatea informațiunilor ce le dă cum și reproducerea de tipuri și costume din Bucovina și Transilvania.

WILLIAM MILLER

Titlul în franțuzește este următorul: Costumes des état héréditaires dela maison d'Autriche consistant en cinquant gravures coloriées, dont les descriptions ainsi que l'introduction ont été rédigées par M. Bertrand de Moleville. Londres: Imprimé pour William Miller par William Bulwer et comp. 1804. XXVIII pagini + 50 planșe, în folio.

Introducerea și textul explicativ este în limba franceză și engleză. Acest album reproduce tipuri și costume din Austria de sus, Carniolia de sus, Tirol, Ungaria, Polonia, Dalmația, Moravia.

Transilvania și Bucovina. Privitor la țara noastră, acest album aduce o contribuție etnografică foarte prețioasă. Toate gravurile au mărimea 16 × 18,5 cm. și sunt gravate de Ellis și Poole; ele sunt: pl. 24 25 26 27 28 29 39 48 49.

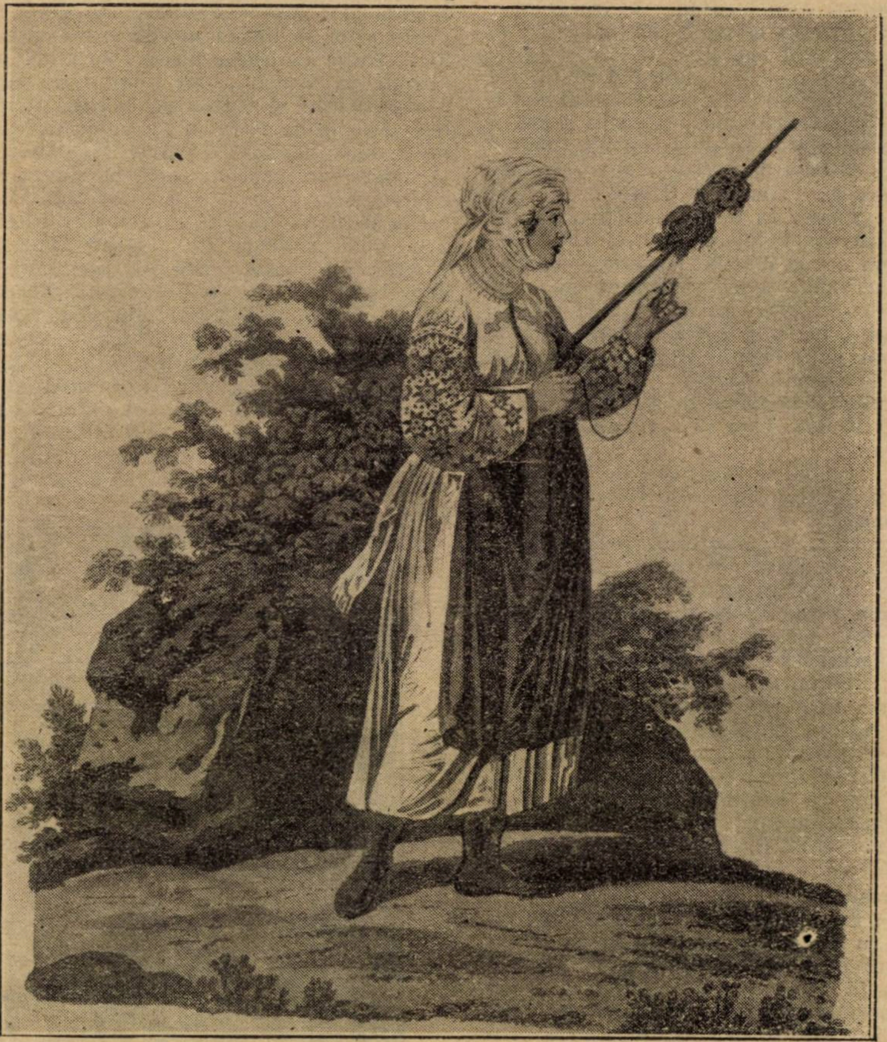

WILLIAM MILLER: RUTEANCĂ DIN MARAMUREȘ
Din colecția de stampe a Academiei Române, pl. 49.

Pl. 24. **Lipovean din Bucovina.** Gravat de Ellis. In întregime, în profil spre dreapta, îmbrăcat cu cămașe lungă albă, încins cu brâu roșu. Pe cap are căciulă înaltă de oaie, în picioare opinci. Părul și barba mare.

Pl. 25. **Țărancă lipoveancă din Bucovina.** Gravat de Ellis. Femee tânără, în întregime, îmbrăcată cu o haină cenușie lungă până la glezne, pe cap are maramă rotundă roșcată, peste ea o altă maramă care se unește sub bărbie. In brațe ține un coș cu ouă.

Pl. 26. **Țărănci de lângă Sibiu.** Gravat de Ellis. Două femei, una călare și alta stă jos pe o piatră și toarce; sunt îmbrăcate cu ii lungi, încinse cu șurțe sau catrințe de culoare albastră deschis în dungi orizontale de culoare galbenă și verde. Pe cap au o învelitoare cu o maramă care cade pe ceafă și pe amândouă urechile; în picioare au opinci.

„Sibiu, capitala Transilvaniei, este un oraş mare şi frumos, aşezat la poalele munţilor Făgăraş, pe râul Ceben sau Zeben, care i-a dat astfel numele de Sibenburg. Nu este un oraş întărit formidabil, dar este destul de populat. Transilvănenii sunt în genere mari şi bine făcuţi; talia femeilor este mai puţin puternică, dar acestea sunt frumoase şi printre ţărănci se găseşte de multe ori câte o figură distinsă şi foarte seducătoare. Părul pieptănat cu grije este în coade şi e tăiat rotund pe frunte; coafura lor este un fel de cauc negru, care aranjează cu artă o basma albă, mărginită cu un fir roşu; ea cade pe umeri lăsând descoperit gâtul, faţa şi partea dinainte a caucului. Imbrăcămintea lor este compusă dintr'o cămaşe mare, brodată cu roşu sau albastru, în jurul gâtului, ale cărei manşete sunt mărginite de o margine de aceiaşi coloare; un brâu de piele strânge această cămaşe, în jurul corpului şi fixează în acelaşi timp înainte şi la spate două catrinţe de stofă în dungi sau împestriţate de colori diferite mărginite jos de ciucuri lungi. Sărbătorile îşi pun cercei şi mărgele de corail sau perle falşe. Ele au ca încălţăminte călţuni sau ghete, al căror călcâiu este drept şi strâns. Ele îşi fac singure vestmintele lor cum şi pe ale bărbaţilor şi copiilor lor".

Pl. 27. **Ţăran din jurul Sibiului.** Gravat de Ellis. Bărbat în vârstă în costum de vară, cu cămaşe şi pantaloni albi, încins cu şerpar şi cu o bîtă în mână; este un cioban.

Pl. 28. **Săsoaice din oraşul Sibiu.** Gravat de Poole. Reprezintă două femei tinere îmbrăcate în rochii de mătase.

Pl. 29. **Orăşeni şi orăşence de lângă Sibiu.** Numele gravorului lipseşte. Gravura reprezintă un bărbat şi o femeie, bărbatul este îmbrăcat cu haină şi pantaloni albaştri, peste haină o manta îmblănită, pe cap pălărie în formă de tricorn şi în picioare cizme. Femeia are rochie verde cu un şorţ alb dinainte, pieptar îmblănit şi deasupra o caţaveică asemenea îmblănită; pe cap are un bonet îmblănit.

Pl. 39. **Locuitor din regiunea Siretului.** Gravat de Poole. Reprezintă un bărbat tânăr, în întregime, îmbrăcat cu vestă roşie frumos brodată are cămaşe cu mănicile lungi şi largi, încins cu un brâu roşu unde sunt înfipte două pistoale mari. Are pantaloni albaştri, în picioare opinci şi pe cap capelă roşie fără cozoroc, iar pe umărul drept are o puşcă cu cremene.

După îmbrăcăminte pare să fie albanez. Descrierea pe care o face autorul se raportă la locuitorii din Bucovina, dar este un amestec confuz de cunoştinţe privitoare la locuitorii din Bucovina.

Pl. 48. **Ţăran rutean din Maramureş.** Gravat de Ellis. In întregime, în profil spre stânga, îmbrăcat cu o cămaşă lungă mai jos de brâu, are pantaloni negri şi opinci, pe cap căciulă înaltă de oaie, la brâu un topor.

Pl. 49. **Femee ruteancă din Maramureş.** Gravat de Ellis. Femeia este îmbrăcată cu o iie frumos brodată pe mâneci, are rochie albă, în faţă un şorţ albastru, la gât mărgele şi pe cap o învelitoare care se leagă pe sub bărbie.

IOAN C. BACILA

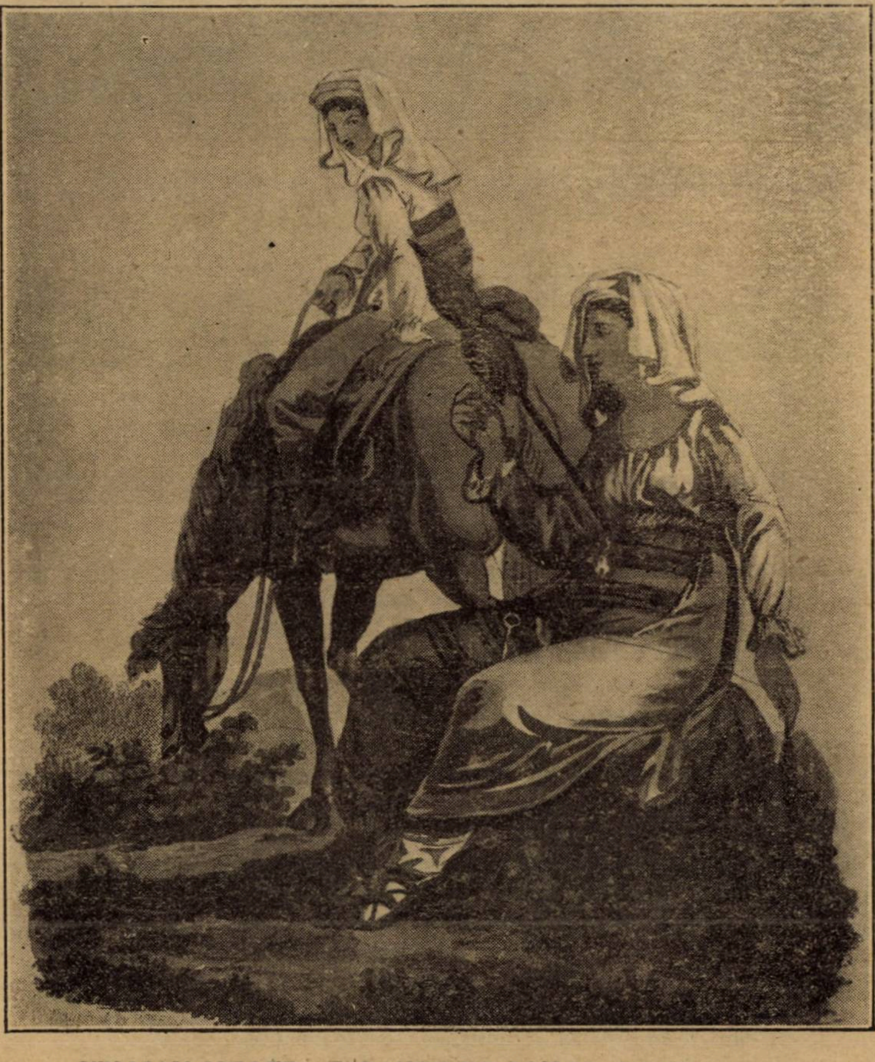

WILLIAM MILLER: ŢĂRANCE DE LÂNGĂ SIBIU
Din colecţia de stampe a Academiei Române, pl. 26.

O SEAMĂ DE CUVINTE

D-na George, celebra tragediană dela Comedia Franceză, se găsea în turneu la Petersburg, în 1812, când Napoleon a pornit cu armata sa împotriva Rusiei. Artista îşi întrerupse reprezentaţiile, hotărîtă să se înapoieze în patrie. Ţarul Alexandru I interveni în persoană, spre a o îndupleca să rămâie şi avu loc următorul dialog:

— Domnişoară — zise Ţarul — voiu înfrunta lupta cu Napoleon, pentru a vă reţine aci.

— Dar, Sire, locul meu nu mai e aci, el e în Franţa.

— Lăsaţi armata mea să ne-o ia înainte şi eu însumi vă voiu conduce acolo.

— In acest caz, Sire, răspunse artist patriotă, prefer să aştept ca Francezii să ajungă la Moscova, voiu aştepta mai puţin...

Şi tragediana se întoarse la Paris.

◆

Ludovic XVIII prezida într'o zi Consiliul de miniştri. De Corbières, unul din miniştri îşi puse tabacherea pe masă. Ludovic, mirat de această călcare a regulelor de bună cuviinţă, îl privi mustrător, spre a-şi arăta astfel supărarea. Dar de Corbières nu băgă de seamă supărarea regelui, şi-şi mai scoase din buzunar şi batista. Regele îşi pierdu răbdarea şi întrerupându-şi discursul, îi zise pe un ton foarte aspru:

— Cred că o să-ţi goleşti toate buzunarele!

Abia atunci de Corbières îşi dete seama de necuviinţa ce făcuse, şi fără să-şi piardă sângele rece, răspunse zâmbind:

— Sire, cred că, pentru un ministru, este mai bine decât să şi le umple!

Şi Ludovic zâmbi iertător de spiritul ministrului său.

◆

Paderewsky a dat la Londra mai multe concerte de caritate, cari au stârnit un entuziasm de nedescris. Admiratorii săi blocau intrarea locuinţei ilustrului pianist, astfel că într'o zi, el trebui să fugă pe scara de serviciu.

In stradă respiră fericit că se simţea liber. Se opri, pentru a privi pe un om care lucra conştiincios la pavaj, şi numai decât legă conversaţie cu el.

— Ce plăcere să vorbeşti cu acest brav om! gândi Paderewski. El nici nu mă cunoaşte!

Dar iată că în momentul când ilustrul pianist vroia să se îndepărteze, auzi:

— Domnule Paderewski, întrebă timid lucrătorul, n'aţi putea să-mi daţi fotografia d-voastră, cu semnătura pe ea?

RUD. A. KNAPP.

La „Grandiflora"

Viaţa Românească a publicat în ultimele sale două numere (2—3 şi 4) o nuvelă de mari proporţii, aproape un mic roman, **La „Grandiflora" a d-lui Gib. I. Mihăescu.**

Cetitorii noştri îşi amintesc numele şi însuşirile acestui viguros scriitor dela publicarea nuvelei „Troiţa", una numai din atâtea creaţiuni de valoare cu care a onorat revistele româneşti, de după războiu. Cum însă, cu toate necontestatele sale calităţi, volumul — şi opera d-lui Gib. I. Mihăescu e de pe acum cu mult mai numeroasă — întârzie să apară în vitrina editurilor noastre, folosim acest prilej ca să atragem atenţiunea celor în drept despre valoarea epică a acestui tânăr scriiotr.

Ceeace în bună ordine, nici n'ar trebui făcut. Deoarece consiliul literar ce se presupune că asistă orice editură nu poate să nesocotească şi să nu solicite, pentru gloria intreprinderii însăşi, pe autorul care ar fi scris, până astăzi, să zicem numai : **Troiţa, Intâmplarea, Vedenia şi La „Grandiflora".**

Am mai avut şi altădată prilejul să arătăm cum dintre cei mai tineri d. Gib. I. Mihăescu formează, prin arta sa viguroasă, prin brutalitatea întâmplărilor şi ritmul vechement al desfăşurării, un admirabil pendant la arta fragedă şi de calitate femenină a d-lui Ionel Teodoreanu. Gib. I. Mihăescu e din familia literară a d-lui Liviu Rebreanu.

La „Grandiflora" e romanul unui Don Juan de provincie, pe care d. Gib. I. Mihăescu îl superiorizează, îl adânceşte, îl complică şi-l ridică la rangul unui erou, ce se luptă cu propria lui independenţă, pentru ca exasperat de dânsa să cadă într'un moment de descumpănire, sub chiar această independenţă. Dar nu e vorba să intrăm în detalii, pentrucă şi proporţiile şi calitatea acestui unic roman, comportă prea multe detalii. Şi noi nu disperăm să avem pe cât mai curând volumul, d-lui Gib. I. Mihăescu.

Totuşi putem aminti, chiar în treacăt, de grandioasa figură a acestui superior Don Juan Manaru, ca şi de dublul său, o umbră oarecum ridiculă şi pomădată a unui alt Don Juan, Ramură, ca şi de-o întreagă galerie de tipuri dela patronul grădinii de vară şi pânăla fericitul cuplu al soţilor Moraru, şi casta „Morăriţa", singura din tot târgul, ce se împotriveşte cuceritorului şi-l grăbeşte pe drumul crimei cu care se sfârşeşte nuvela. Povestirea începe într'un cadru de sumbră veselie în grădina de vară „Grandiflora". Manaru sileşte pe cuceritorul soţiei sale, pe Ramură, să-i destainuiască adevărul. Şi de acum începe o goană nebună, o sete nepotolită către degradare pentrucă singura certitudine că nu există nici un suflet femeesc, îi uşurează durerea sufletească. Şi cercul se intregeşte cu episoade violente, aspre, cu portrete de provinciali robiţi plăcerilor, cu scene tipice pentru viaţa de provincie până când castitatea d-nei „Moraru" şi aventuroasa ei cucerire şi mai ales imediata ei sinucidere, zdruncină conştiinţa lui Manaru care-l ucide pe rivalul său, pe Ramură.

Nu e vorba însă de povestea în sine. Simetria cu care e urmată însă această luptă a eroilor, dela întâile la ultimile pagini, beţia de conştiinţă şi labirintul sufletesc prin care străbate ca să răzbată în pragul unei închisori, confirmă încă odată marele talent epic al d-lui Gib. I. Mihăescu.

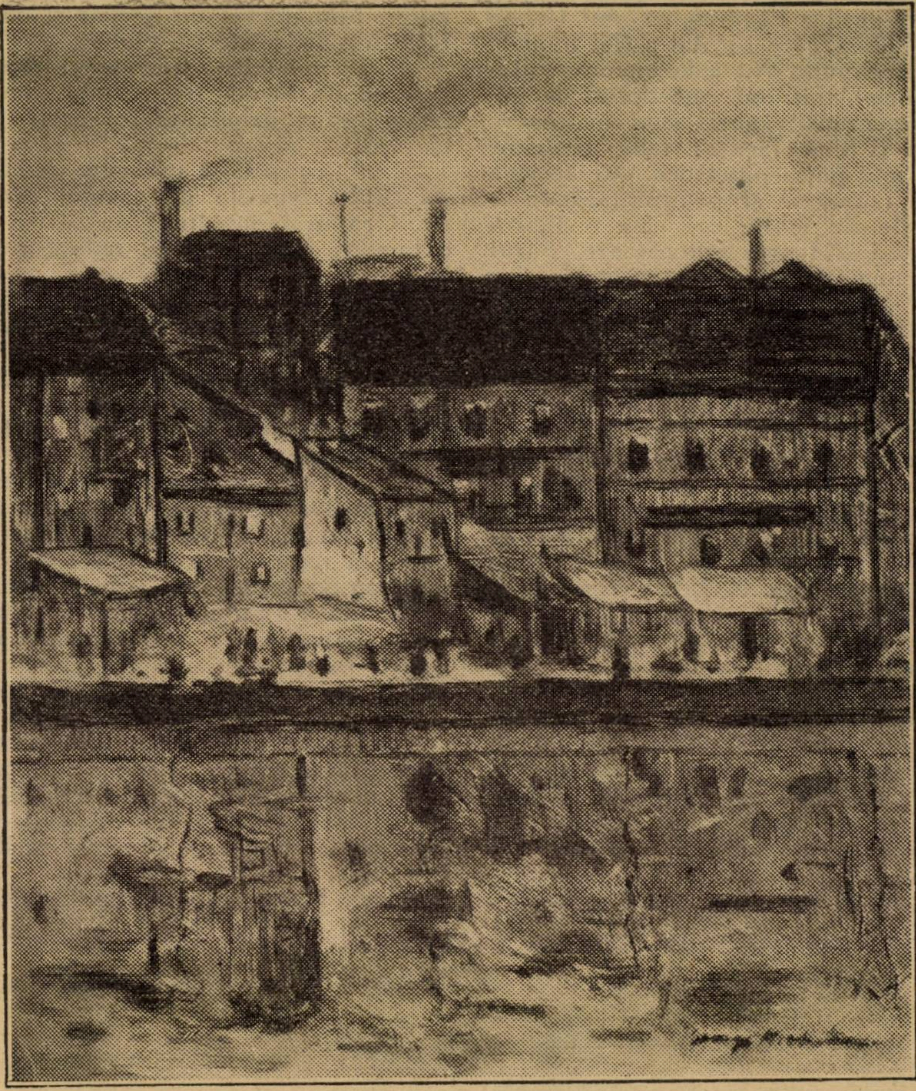

G. NICHITA: PE MALUL DUNARII **Salonul Oficial**

Mater Dolorosa *)

— FRAGMENT —

Departe'n portul fără catarguri şi cu rada
Pustie de pontoane ce'şi cântă'n gând balada,
In mahalaua mută cu faţa către apă,
E mica noastră casă pe-un mal pe care-l sapă
Necontenita vreme. Acolo 'ntre pereţii
Săraci, sub coperişul pierdut de sub nămeţii
Ingrămădiţi de crivăţ, asemeni unei sfinte,
Ce 'nnalţă Prea-Curatei o rugă prea fierbinte,
Iţi treci singurătatea, o mamă 'ndurerată,
Răstălmăcind în gându-ţi viaţa de-altă dată.
Zadarnic, înspre ziuă, când noaptea mai persistă
Aştepţi s'auzi sirena cu aria-i prea tristă
Momind pe om la muncă ; să te mai scoli cu grijă,
S'aprinzi vioaia lampă, maşinei mici de schijă
Să-i reaprinzi văpaia, să dogorească 'n casă,
Când s'or sculà copiii la ora pentru clasă,
Să stai pe scundul scaun, cu ochii duşi la ornic,
Să torci şi pe podele să cânte fusul spornic
In acompaniamentul pisicii care toarce...
Zadarnic ! roata vremii azi n'o mai poţi întoarce :
Copila este moartă, băiatu-i prin spitale.
Azi nu mai ai cui face, prin neaua ninsă, cale
Şi cum te-opreşti la geamuri, cu ochii duşi la cheiuri,
Tu suferi azi că toate-s tristeţilor temeiuri.
Maidanul nins, pe-alocuri e ros de ciori în stoluri
Ce se ridică 'n aer şi după largi ocoluri

Nuvele din viața grecească

„Viață vitregă“

de CÓSTAS URANIS

„Viața a fost vitregă cu mine“, spunea deseori, cu un aer tragic și convins, Iani Petridis, secretar la Ministerul de Interne, când vorbea despre viața lui cu vreun prieten, într'una din cafenelele de la Haftia, unde-și lua cafeau, după masă.

Era fraza lui favorită. O pronunța întotdeauna, cu amărăciune, dar și cu voluptate în acelaș timp, pentrucă-i plăcea să creadă într'adevăr că viața fusese vitregă cu el. De fapt însă, viața nu-i făcuse nimic rău, absolut nimic. Avea douăzeci și opt de ani și, cu toate acestea, dacă nu simțise nicio bucurie prea mare în viața lui, nu simțise, în schimb, nici vre-o durere sfîșietoare. Ar fi putut spune cineva că bine-bine de tot viața nici nu prea bănuia existența lui. Secretar de 5 ani la Interne, pleca din odăița lui sărăcăcioasă spre minister sau spre cafenea și, de acolo, îndărăt spre odăița lui cu aceeaș regularitate cu care catârul învârtește roata unei fântâni. Afară de moartea lui taică-său, în provincie, de două-trei aventuri de dragoste cu fetele de pe la croitoriile din vecinătate, de o excursie până la Poros cu câțiva colegi, într'o Luni după Duminica Tomii, și de o pneumonie care l-a țintuit de pat o lună încheiată, în viața lui nu puteai număra nici o întâmplare mai de seamă.

Dar, cu toate acestea, lui Iani Petridis îi plăcea să repete cât mai des, cu un ton jalnic de nespus: „Viața a fost vitregă cu mine!“

*

Se socotia omul cel mai nenorocit. Inzestrat cu o imaginație care năvălește neînfrânată către lumile azurii ale himerei și care vede realitatea mai rea decât este, era târît zilnic de avânt spre deziluzie în ritmul regulat și mecanic al ceasornicelor de perete. Era un frate sufletesc al D-nei Bovary, eroina romanului cu acelaș nume al lui Flaubert, care e veșnic nemulțumită de viața pe care o duce și trăește numai cu visuri de mărire și de întâmplări extraordinare. Pentrucă nu era decât un biet secretar în minister, Iani Petridis suferia îngrozitor. Pentrucă nu era milionar și n'avea ca amantă pe cea mai frumoasă femee din aristocrația ateniană, găsia că viața fusese crudă cu el.

„Viața a fost vitregă cu mine!“

Ofta din adâncul sufletului pentrucă nu putea să mănânce la Averof, ci era nevoit să se înfunde în ospătăriile populare, infecte, din Haftia. In fiecare dimineață, când își punea vesta lustruită, ofta iar, din greu. Când își îmbrăca ciorapii, totdeauna găuriți — îi venea silă de el însuș.

*

Singurul lui gând, singura lui ocupație, singurul lui vis era bogăția. Visa o viață strălucitoare și mondenă, să aibă un palat, automobil, să dee recepții, să viziteze Coasta de Azur și Elveția, să aibă amante frumoase.... Deaceea, o astfel de viață îi era tot așa de necesară ca și apa pentru cel însetat. Fără toate aceste lucruri el nu putea trăi și viața lui, fără ele, era o moarte tăcută, înceată, zi de zi. Dar, fire leneșă și romantică, Iani Petridis nu făcea nimic ca să-și dobândească bogăția de care simția atâta nevoe, ci se mulțămia să-și făurească în gând întâmplări romantice, imposibile, pentru dobândirea ei. Ideea de a-și părăsi biroul, în care n'avea nici un viitor, de a pleca în străinătate și de a se întoarce de-acolo cu o carieră capabilă să prefacă visul în realitate, îi trecea uneori prin cap, fără — însă — ca să se și oprească. Ce să mai doriască bogății, — se justifica el însuș, apăsat de lene, dacă-o fi să le dobândească la o vârstă la care nu se mai poate bucura de ele? Ce-i mai folosesc lui Rocfeller milioanele? El ar vrea bogăție acuma, când e tânăr, când se mai poate bucura de ea. Și de aceea, fiecare zi care trecea fără să-i aducă ceeace visa, o socotia ca o zi furată fericirii lui, ca o nedreptate monstruoasă, pe care i-o făcea viața, care nu se grăbia deloc să-l facă bogat.

Imaginația lui se deda la noi destrăbălări, ori de câte ori o lăsa slobodă... să-l îmbogățească. Faptele cele mai de necrezut le socotia posibile și pe ele clădia fantasticele-i castele spaniole. Ducându-se ori întorcându-se de la minister, credea uneori c'ar putea găsi așa, dintr'odată, pe drum ,un portofel umflat. S'ar pleca așa ca nimeni să nu-l bage în seamă și l-ar pune în buzunar, pe când inima i s'ar zbate să-i spargă pieptul. Pe urmă s'ar îndrepta în spre un colț mai liniștit din Zapion, l'ar deschide și ar găsi în el o adevărată comoară. Altădată iarăși, se gândia că s'ar putea ca toți negustorii din Atena să-i dee dreptul să iee câte-un obiect din vitrina lor, a fiecăruia. Cu gândul acesta cobora încet pe calea Stadionului, oprindu-se la fiecare vitrină ca să... aleagă obiectul pe care-l doria. Cea mai mare parte din vreme și-o petrecea prin fața juvaergiilor, alegând ce i se părea mai de preț. Pe urmă, revânzând toate acestea, ar avea, însfârșit, mult visata comoară. După ce devenia bogat în felul acesta, începea—în închipuirea lui—să-și alcătuiască viața cea nouă. Mai întâi s'ar duce la Minister și și-ar svârli demisia în obrazul șefului. Gândul acesta, să vorbească disprețuitor șefului, de care se temea, îl făcea să zâmbească. Pe urmă s'ar duce să-și cumpere un automobil și s'ar îndrepta spre cel mai vestit croitor, ca să-și comande zece costume. Seara și-ar petrece-o într'un cabaret, bând șampanie și ținând pe genunchi două șanteze frumoase. A doua zi ar pleca să-și cate o garsonieră la centru, pe care ar mobila-o în stil arab, pe urmă.. pe urmă Iani Petridis ofta, reîntorcându-se brusc la realitate.

*

Unul din visurile lui cele mai dragi era și acela de a cuceri într'o bună zi, o fată frumoasă, din familiile bogate ale Atenei. Iani Petridis și-o și închipuia, o vedea. E o fată blondă și delicată. O întâlnește pe strada Herod Aticul, pe când trece cu guvernanta. O privește. Ea se face purpurie. Iani Petridis o urmărește ca să vadă unde stă. A doua zi trece prin fața casei. Ea e la fereastră. O salută. Ea îi zvârle floarea pe care o purta la piept. Mituind un servitor, izbutește ca, peste câteva zile, să-i trimită o scrisoare. Se întâlnesc. Se iubesc. O convinge să-l urmeze. Fug la Kefisia, la un otel și acolo Iani Petridis o iubește cu sila. După aceea anunță pe părinți că fata lor nu mai e fecioară, că se iubesc cu patimă și că le cere mâna. Părinții, în fața faptului implinit, cedează. Ii dau zestre un milon. Pleacă și-și fac luna de miere la Veneția.

*

In nădejdea aceasta, Iani Petridis a ros caldarâmul străzii Herod Aticul, multe Duminici le-a petrecut la Kefisia și, mărginindu-și cheltuelile pentru masă, și-a băut ceaiul la Doré, la un loc cu „aristocrația“. Dar copila blondă și fragedă nu apărea nicăeri și Iani Petridis a început să viseze altceva.

Odată, aflând că marele bogătaș Zaharof n'are familie, i-a trimis o scrisoare pe 7 pagini, în care, cu un aer când hazliu, când poetic, îi cerea să-l înfiieze. Scrisoarea i-a trimis-o recomandată și o zi întreagă după aceea a trăit într'o nerăbdare chinuitoare, așteptând răspunsul, care, bineînțeles, nu i-a venit nici azi.

„Disprețul“ acesta — cum zicea el — pe care i-l arătase Zaharof, îl făcea să urască și mai mult pe bogătași. Când vedea pe câte unul din ei trecând în automobile luxoase, care-l umpleau de praf, când, la Doré, vedea tineri aristocrați aplecându-se la urechea fetelor frumoase și elegante și vorbindu-le surâ-

---

Se lasă ca lăcusta pe goalele hambare.
Zăpada văruește olanele pe care
Era mai verde mușchiul de cât mătasea broaștei.
Din naltele corăbii n'a mai rămas nici moaște
Pe Dunărea 'nsolzită de sloiuri mari de ghiață.
Pustiu debarcaderul s'a mistuit în ceață
Și'n hohote de crivăț gemând prin ramuri mute,
Plâng sălciile bălții coroanele pierdute.
In malul plin de cuiburi, sglobia rândunică
Nu-și mai împlântă sborul în puii ce-și despică
Micuțul plisc; prin poduri de magazii sărace,
O bufniță lugubră în cântece posace
Adoarme seara care scâncește pe 'ntuneric.
Luceafărul la dreapta Măcinului, vesperic
Doar el își mai aprinde statornica făclie.
. . . .

Botoșani, 1917

PERPESSICIUS

---

*) Din volumul **Scut și targă**, de curând apărut.

IMN

Pentrucă la dreapta tronului tău m'ai primit;
pentru drumul ce trece prin mine, fără sfârşit;
Pentrucă la dreapta tronului tău m'ai primit;
te-am iubit!
Pentru sângele ce mi-l spurcă cel mai umil fiu al tău: Satan;
pentru ziua de vară, ce-i un bulgăr de aur în an;
pentru unda ce trece din femee prin apă şi lan;
pentru Cer, pentru ger, pentru cercul de fier;
pentru tot ce mă'ndoaie, mă taie şi mă despoaie,
fii binecuvântată dumnezeiască ploaie!
Pentru suflet, ce-mi înfloreşte în jur, ca un cais;
pentrucă zăvoarele fiinţei mele le-ai deschis;
pentrucă una cu pânza apelor m'ai făcut
acoperind cu mine atât necunoscut,
te-am recunoscut!
Cruce de vânt,
cu stoluri nevăzute de suflete în braţe,
te văd, de câteori cobori peste pământ...
De câteori pământul pornesc, tăcuţi, să-l sape,
(pământul meu, pe care l-ai spânzurat pe ape)
şi poposeşte vreunul de-al meu, lângă mormânt,
te cânt!
Te cânt într'o grădină cu bălării şi Pace,
în care orice mort, sub lespezi e-o panglică ce se desface!...

ION MARIN SADOVEANU

* * *

zători, îi venia să-i gâtue, ca şi cum i-ar fi furat — lui personal — automobilul sau femeea.

Visul lui de îmbogăţire grabnică îl adusese într'un aşa hal de aţâţare, încât, dacă n'ar fi fost o fiinţă fricoasă, nedestoinică să fure sau să facă o crimă, de teama pedepsei şi a închisorii, gândul stăruitor al furtului şi al crimei ar fi început să-l chinuiască aşa fel, ca şi cum ar fi fost singurele mijloace prin care să-şi capete mult dorita bogăţie. Inchisoarea însă, dar mai ales decapitarea, îi produceau atâta groază, încât simţia o adevărată agonie oridecâte ori îi trecea prin cap un asemenea gând. Odată însă, când a cetit nu ştiu unde despre problema morală, pe care o trata Clemenceau într'una din cărţile lui, arătând că omul, de cele mai multe ori, nu-i cinstit de cât numai pentru că se teme de urmările unei fapte necistite sau ale unei crime în drumul lui spre îmbogăţire, Iani Petridis şi-a pus imediat întrebarea: „presupunând că ar rămânea nepedepsit şi, pedeasupra, ar pune mâna şi pe două sute de mii de franci, ar atinge un buton electric, care să producă un curent şi să ucidă un mandarin chinez undeva, în China? în el nu s'ar da nici o luptă morală?" Ei! cu ce grabă ar apăsa butonul, chiar dacă ar fi vorba ca, în felul acesta, să omoare nu unul, ci două sute de mandarini! Cu cele două sute de mii de franci pe care le-ar lua în schimb, n'ar putea, se înţelege, să-şi împlinească toate visurile. Ar putea duce însă o viaţă mai uşoară şi mai frumoasă... şi iar se cufundà în planuri, silindu-se ca să-şi alcătuiască viaţa „cea nouă" pe temelia unei averi... de două sute de mii de franci.

Dar degeaba! Nimeni nu venia să-i propună ca să ucidă vreun mandarin chinez; tânăra blondă, care să-l iubească, încă n'apăruse; de găsit nu găsise nici o comoară în vreun portofel; iar Zaharof îl „dispreţuia" şi nu-i răspundea.... Se posomorîse, devenise misantrop şi tot mai des ca înainte repeta — pentru el însuşi — fraza-i favorită: „Viaţa a fost vitregă cu mine!"

■

Ca o ceaţă, care se lasă încet-încet, se întinde şi învălue un oraş, tot aşa s'a lăsat greoae melancolia, s'a întins peste el şi i-a acoperit sufletul. Mohorît se trezia dimineaţa, mohorît, şi mai mohorît, se trântia, seara, să se odihnească. La Minister nu mai vorbia aproape cu nimeni. Când îl întrebau ce are, răspundea nehotărît, monosilabic. Câte odată, pe când lucra la birou, se opria din lucru şi cădea în reverie, ţintindu-şi ochii departe, în gol. In două rânduri i-au făcut observaţii că şi-a părăsit slujba şi, în cele din urmă, l-au ameninţat cu destituirea. Se părea însă că Iani Petridis nu dă nicio atenţie lucrurilor de felul acesta. Când pleca de la Minister, o lua spre Zàpion, se aşeza într'un colţ mai ferit, pe-o bancă, îşi proptia coatele în genuchi şi fruntea în palme şi se cufunda în veşnicile lui planuri. Seara, în câte un colţ al vreunei cafenele din Haftia, şedea aşa ceasuri întregi, fără să pară că vede pe cineva, fără să arăte că aude larma dimprejurul lui. Uneori, legànat iarăşi de închipuiri, îşi peria costumul lustruit de ros ce era, punea o cămaşă curată, îşi văcsuia ghetele şi se ducea să-şi iee ceaiul la Doré, cu aceeaş nădejde — dragă lui — că vreo tânără din aristocraţie are să-l vadă, să-l îndrăgească şi să-l iee de bărbat aducându-i şi o zestre mare. Intra în localul acela monden cu un aer măreţ şi solemn, zvârlia o privire de jur împrejur şi se aşeza lângă câte-o masă unde vedea fete frumoase. Şi-aprindea ţigara, îşi comanda ceaiul cu un ton plin de un nemărginit dispreţ şi începea să privească stăruitor, magnetic, pe aceea dintre fete care i se părea mai frumoasă şi mai bine îmbrăcată. De obicei, fetele nu-i dădeau nici cea mai mică atenţie. Vorbiau, râdeau şi făceau haz nespus când câte un tânăr, cunoscut, se apropia şi se aşeza la masa lor. Câte odată însă, zărind pe Iani Petridis, care le privia, se uitau lung la hainele lui lustruite, se plecau una spre alta, îşi şoptiau ceva şi pe urmă izbucniau în hohote. Iani Petridis înţelegea că-l ironizau şi roşaţa ruşinei şi mâniei începea să-i ardă obrajii. Alteori chiar lumea cealaltă, care venia regulat în localul acela, se uita la el cu o privire care-l stingheria şi-l silia de multe ori să plătească şi să plece, numai să scape deacolo. După încercările acestea, lipsite de noroc, melancolia lui devenise din ce în ce mai adâncă. Se simţia nespus de stingher şi de nenorocit între cele două clase sociale între care se afla: deoparte era lumea căreia aparţinea, dar pe care n'o putea suferi, dincolo era aristocraţia, spre care se îndrepta, dar care-l dispreţuia.

Erau zile când melancolia lui ajungea la o asemenea acuitate, încât n'avea poftă nici de masă, nici de cafea, nici de vorbă. Rătăcia pe străzile depărtate de centru, încet, încovoiat sub greutatea melancoliei care-l apăsa, privind distrat casele şi trecătorii. Zi cu zi, nădejdea romantică a îmbogăţirii, părăsită de imaginaţie, se ofilia tot mai tare, ca o floare uitată fără apă. Ajunsese acuma de nu-şi mai îngrijia îmbrăcămintea şi pierduse şi convingerea c'ar putea răni inima vreunei fete frumoase şi bogate cu boiul lui. Imaginaţia lui, care-i schiţase visuri strălucite de viaţă viitoare, se schimbase acuma numai ca să facă şi mai urâtă decât era viaţa lui fără noroc, posomorîtă şi stingheră. Mintea lui se îndrepta acuma cu încăpăţinare spre aceeace putea să-i dee plăcerea amară a suferinţei. Se gândia cum îi trec anii, fără nici o dragoste, fără bucurii, în odăiţa lui sărăcăcioasă, în birturile infecte sau în birourile prăfuite al Ministerului. Nu numai că n'are să mai ajungă vreodată bogat, dar nici n'are să poată duce măcar o viaţă relativ comodă. Relua, unul după altul, toate vechile lui visuri romantice şi găsia o plăcere amară să le despoae şi să le arate cât erau de caraghioase.

— „Nu se pierd comori pe drum!" îşi zicea singur, cu un sarcazm crud, când îşi amintia că trăise altădată cu nădejdea c'ar putea găsi un portofel cu sute de mii de franci pe stradă. Tot aşa, ideea că s'ar putea ca patronii magazinelor din Atena să-i dăruiască fiecare câteun obiect din vitrina lor, nu şi-o reamintea decât ca să se compătimească singur.

Ajunsese neurastenic. Melancolia lui nu mai era o melancolie romantică. Devenise dureroasă, de nesuferit şi-l apăsa cu o greutate spăimântătoare. Zădarnic cătase să scape de ea. Imaginaţia, singura tovarăşă a vieţii lui, care, la început, ca o vrăjitoare frumoasă din poveşti schimbă cu bagheta ei fermecată o colibă într'un palat, o sluţenie într'o zînă şi care făcea să treacă prin faţa ochilor lui aiuriţi icoane de belşug şi de bogăţie, se schimbase într'o vrăjitoare bătrână şi hâdă, învelită în zdrenţe, căreia îi plăcea să-i repete, monoton şi spăimântător, rânjindu-i hidos, că viaţa lui era nenorocită şi că această mişelie a vieţii lui n'are să-l părăsiască niciodată, niciodată! Zădarnic s'ar cerca vreodată să-i ţină piept! Răul mersese mai departe, căci iar cădea în melancolie, ca şi un bolnav care se trudeşte să se ridice din aşternut, dar puterile îl lasă şi cade iar greoi, vlăguit oftând, pe patul de suferinţă.

Uneori se aşeza pe marginea patului şi plângea, plângea ca un copil, gândindu-se la nenorocirea şi la marele, la nesfârşitul gol din sufletul lui.

Viaţa îi ajunsese tot mai grea. Trăia ca un somnambul, fără să-şi mai dee seama de viaţa dimprejurul lui. Seara se înfunda undeva, prin tavernele de pe calea Patisiilor, în nădejdea nemărturisită că poate ar găsi o uşurare în beţie. Orişi cât ar fi băut însă, nu izbutia niciodată să-şi afle uitarea în băutură. Atâta doar că a doua zi se scula cu capul greu, cu gura coclită şi mai posomorît ca nicicodată.

Ne mai îngrijindu-se, barba îi crescuse; şi aşa, cu hainele lustruite, cu ghetele scălciate, cu chipul palid şi cu barba rară, avea aerul unui om bolnav şi bătut de Dumnezeu. Pe drum, oamenii se întorceau şi-l priveau cu curiozitate. Iani Petridis însă nu mai lua seama la impresia pe care o făcea. Acum toate-i erau indiferente şi cu totul străine.

Ajunsese să nu mai poată mânca mai nimic, era veşnic distrat, cădea în crize de melancolie atât de adânci, încât îşi neglija slujba şi rămânea zile întregi cu ochii ţintiţi în gol, fără să se mişte, fără să facă ceva. I-au repetat ameninţarea că or să-l concedieze, dar el nu se mai sinchisia de nimic. In cele din urmă, într'o dimineaţă, când şeful lui l-a găsit iarăşi căzut în letargie, a raportat ministrului şi i-a cerut concedierea. Peste vre-o câteva zile i-au şi anunţat acest lucru.

Iani Petridis, când a auzit că e dat afară din slujbă, a simţit un fel de ceaţă care-i împăenjeneşte ochii. In gât i s'a suit un suspin pe care l-a înghiţit cu mare anevoinţă. S'a ridicat fără să sufle o vorbă, şi-a luat pălăria şi, după ce şi-a salutat cu amărăciune colegii, a eşit şi, cu mânile în buzunări, cu capul gol de gânduri, a pornit-o agale spre odăiţa lui. S'a trântit pe pat, şi-a ascuns faţa în palme şi a rămas aşa un ceas, două, privind cu ochii sufletului la vechile lui visuri, la vechile lui nădejdi, cum se depărtează tot mai tare, tot mai tare şi se pierd ca un stol de pasări călătoare, care fug de iarnă în ţări îndepărtate şi calde. Concedierea lui de la Minister i se părea o nouă rană omorîtoare a vieţii, care nu încetase să-l duşmănească şi să-l persecute.

Indurerat şi stoic a şoptit iarăşi fraza lui favorită :

— „Viaţa a fost vitregă cu mine!“

Imaginaţia îi arăta şi prezentul şi viitorul în colori tot mai negre. Acuma ce să mai facă? De ce meserie să se apuce când n'avea decât un certificat de bacalaureat şi nu ştia nici limbi străine, nici nu se pricepea la negoţ, nimica? N'avea cunoştinţe politice ca să ceară şi să capete alt post în maşinăria statului. Ce-i mai rămânea? Să se facă băiat de prăvălie ori chelner ori altceva, la fel? Viaţă era asta? Pe cerul lui, acoperit de nouri, nu lucia, cârmuitoare, nicio stea, Pentru el totul era întunecos, mohorît şi rece...

Pentru prima dată, Iani Petridis se afla — cu adevărat — faţă'n faţă cu viaţa, pentru prima dată trebuia să lupte cu ea. Dar chiar înainte de a se coborî la lupta aceasta s'a recunoscut învins şi şi-a plecat capul cu resemnare. Privind marele ocean al vieţii, s'a umplut de groază. Visase bogăţii, o viaţă pe care o duc eroii romanelor pe care le cetia, să aibă automobile, amante, să călătorească.... Şi acum, iată, până şi pânea îi era nesigură, iar viaţa se desfăşura înainte-i întunecoasă, nefericită şi săracă de orice farmec.O asemenea viaţă nici nu merită s'o trăeşti!

Când Iani Petridis şi-a şoptit cuvintele acestea, s'a simţit mai uşurat, mai liniştit. Şi-a ridicat capul depe pernă. Se părea că a luat o hotărîre mare, solemnă. A intrat în birou, a scris două rânduri pe-un petec de hârtie, pe care l-a pus sub călimară, şi-a luat pălăria şi-a plecat. Mergea ca un hipnotizat. A luat tramvaiul electric şi a coborît la Faler, unde, la ceasul acela, nu se afla ţipenie de om. Cheiul era pustiu. Pe mare, în depărtarea azurie şi uşor încreţită, se zăreau două pânze albe. Pe cer alergau câţiva norişori argintii.

Iani Petridis şi-a aprins o ţigară şi-a luat-o agale spre stâncile din Faler. Lăsând în urmă micile ospătării romantice de prin peşteri ,a ajuns în locul cel mai înaintat în valuri şi acolo s'a aşezat jos. Sub el, marea izbia monoton şi ritmic stâncile. A îmbrăţişat cu privirea deoparte ţărmul faleric, dincolo Pireul. Pe urmă, ochii lui au urmărit câtva timp pânzele albe care plutiau pe întinderile de un albastru închis. In clipa aceea, din limanul Pireului ieşia un vapor şi pornia spre larg, lăsând în urmă-i un nour de fum negru. La priveliştea asta, Iani Petridis a oftat. Decâte ori n'a mai văzut el vapoarele plecând spre străinătăţi îndepărtate şi n'a călătorit, în imaginaţia lui, cu ele, pe când imaginaţia lui mai putea dori încă ceva! Azi însă, vederea vaporului care pleca în depărtări îl umplea de-o suferinţă fără margini. Vaporul acesta, care pleca — gândia el — e viaţa aceea strălucitoare, pe care o visase el altădată, părăsindu-l pe stâncile acestea pustii ale Falerului. Acum toate gândurile îi erau acolo, pe vaporul acela care o luase spre larg, pe întinderea aceea nesfârşită şi mişcătoare, pentruca să nu se mai întoarcă — poate — nici odată îndărăt!

*

S'a ridicat de pe stânca pe care şedea şi a coborît dămol de tot până la ţărm. Acolo s'a oprit şi a început a privi apele cu o privire atât de fixă, încât părea de sticlă. Apele se depărtau şi se reîntorceau, legănându-se, lăsând spume albe, care luciau la soare. Fără să-şi dea seama ce face, şi-a luat pălăria şi-a pus-o pe ţărm. Pe urmă, uitându-se ţintă la ape, s'a întins înainte şi şi-a dat drumul. Apele au plescăit o clipă, dar pe urmă şi-au reluat veşnicul, ritmicul, legănatul lor du-te — vino spre stânci.

◆

A doua zi i-au găsit cadavrul pe ţărm. Ziarele, care, întâmplător, povestiau faptul, dădeau de ştire că în odaia lui, poliţia găsise o hârtie pe care erau scrise cuvintele următoare: **„Mă sinucid pentru că viaţa a fost vitregă cu mine!“**

Trad. G. G. COSTIN

Vasile Alecsandri şi scriitorii francezi

In disciplina istoriei literare sunt foarte rare cercetările, în care să se facă, nu atât biografia autorului, cât biografia operei literare. O astfel de biografie a operei, în care să se studieze naşterea ei şi deci legăturile cu înaintaşii, apoi diferitele transformări ale fiinţei literare de la o ediţie la alta constitue, într'un domeniu de valorificare, cum este studiul operei de artă, o adevărată cercetare ştiinţifică, pe care valorificarea propriu zis estetică se va rezema întotdeauna. Am putea zice chiar, că o astfel de cercetare face parte integrantă din studiul estetic, pentru ca acesta din urmă să fie complet.

De aceea nu putem trece cu vederea cartea d-lui Ch. Drouhet **„Vasile Alecsandri şi scriitorii francezi“**, care apare, 25 de ani, după **„L'influence des romantiques français sur la poesie roumaine“** a lui N. I. Apostolescu, şi în care profesorul de literatura franceză de la Universitatea din Bucureşti aduce spre deosebire de N. I. Apostolescu o foarte riguroasă confruntare de texte romantice cu diferitele opere din activitatae literară a lui V. Alecsandri, spre a demonstra geneza romantică şi franceză a unei bune părţi din opera aceluia, care a ştiut să găsească adânca frumuseţe a poeziei poporane româneşti.

Pe d. Ch. Drouhet l'a interesat din biografia operei lui Alecsandri numai fenomenul genetic : a căutat să **identifice** numai operele scriitorului român, găsindu-le izvoarele în operele romanticilor francezi ca : Lamartine, V. Hugo, Th. Gautier, în acele ale vodeviliştilor, sau chiar ale dramaturgilor de talia unui Molière sau Emile Augier.

D. Ch. Drouhet în genere lasă la oparte, poate dinadins, operele lui Alecsandri cele mai de seamă, pe care nu le identifică, fie că nu e cazul, fie că identificarea nu mai putea fi decisivă.

Intr'adevăr la Alecsandri poate nu se aplică procedeul identificărilor genetice pentru capodoperile sale. In tot cazul, ceeace e cert e faptul, că dacă prelucrarea materialului împrumutat se înfăţişează ca o post-creaţie, legătura cu modelul pierde din importanţă.

O comparaţie între **„Le chien du Louvre“** (Casimir Delavigne) şi **„Câinele soldatului“** (Gr. Alecsandrescu); între **„Les animaux malades de la peste“** (La Fontaine) şi **„Dreptatea leului“**, Gr. Alecsandrescu între **„La Fôret el le bûcheron“** (La Fontaine) şi **„Toporul şi pădurea“** (Gr. Alecsandrescu) ne poate uşor convinge cum modelul îşi pierde din importanţă, ca pură descoperire istorică literară, întru cât prelucrarea introduce elemente noi ce-i nuanţează pozitiv valoarea estetică. Aceasta nu se întâmplă în urma comparaţiei, pe care am face-o între **„La jeune captive“** (André Chénier) şi **„O fată tânără pe patul morţii“** (D. Bolintineanu), fiindcă poetul român a calchiat modelul francez extirpându-i însă cele mai importante elemente de motivare.

Din acelaş punct de vedere dar cu un rezultat mult mai defavorabil pentru autorul imitator este comparaţia între **„Gefunden“** (Goethe) şi imitaţia lui Văcărescu despre care V. A. Ureche avea însă o părere ce a fost în destul de ridiculizată de către Titu Maiorescu **(Observări polemice 1869)**, ca să mai insistăm şi noi.

Stabilind însă legături genetice între anumite opere ale lui Coşbuc, ca **„Elzorab“** şi **„Die Perle der Wüste“** (Strachwitz), sau **„Trei Doamne şi toţi trei !“** şi **„An Anfrag“** (Karl Stieler) ne dăm foarte uşor seamă că rezultatul nu e prea departe de acela la care s'ar ajunge punând alături **„L'avare (Molière)** de **„Aulularia“ (Plaut)** ; sau **„Hippolytos** (Euripide) de **„Phèdre“** (Racine). Cu Eminescu s'a făcut aceeaş greşeală când **„La steaua“**... a fost văzută prin **„Der Stern“** (Gottfried Keller) şi **„S'a stins viaţa falnicei Veneţii“** prin **„Venedig“** (Cerri şi Lenau, dar mai ales Cerri), sau când **„Foaia Veştedă“** prin **„Das dürre Blatt“** (Lenau).

Nu ne mai referim la **„Hedda Gabler“** (Ibsen) faţă de **„Patima roşie“** (M. Sorbul), la **„Niculăiţă Minciună“** (Brătescu Voineşti) faţă de **„Ianko Muzicantul“** (Senkievicz) sau **„Blana lui Isaia“** (Brătescu Voineşti) şi **„Mantaua“** (Gogol) etc. fiindcă aci identitatea materialului brut duce la reflexe franc deosebite atât ca valoare cât mai ales ca esenţă estetică.

Insemnătatea imitaţiunilor sau a prelucrărilor acestora sau ale altora dobândeşte un caracter decisiv ştiinţific: **sau atunci, când opera imitată nu ajunge prin prelucrare la o post-creaţie, şi în felul acesta identificarea ar putea să ne lămurească mai definitiv, dându-ne** posibilitatea să verificăm lipsa de valoare a operei ; sau în al doilea caz valoarea creaţiei, care a utilizat un material vechiu, întunecă prin latura pur estetică interesul istoric, şi atunci examenul critic determină caracterul celor două valori.

Se mai pot căuta şi alte modele germane ale lui Eminescu sau Coşbuc ; se pot căuta în poezia contimporană modelele franceze ale lui Minulescu sau cele tot germane ale lui Blaga. Dacă opera reflectată e slabă, descoperirea e istorică şi estetica o utilizează pentru negarea valorii în opera imitată, dacă ea e izbutită, modelul ne interesează pentru determinarea estetică a celor două opere.

D. Ch. Drouhet în lucrarea ce ne preocupă, depăşeşte, după cum am spus, cu mult studiul lui N. I. Apostolescu din 1909, întru cât d. Ch. Drouhet nu desfăşoară consideraţiuni generale asupra influenţei franceze la romanticii noştri, ci se mărgineşte la un singur scriitor, ale cărui izvoare le urmăreşte în mod strict, nu aproximativ.

Trebue să ne închinăm în faţa acestei munci migăloase care scrutează pagină cu pagină textele franţuzeşti din epoca, în care infiltraţiunea era prezumată.

Studiul d-lui Ch. Drouhet ne luminează definitiv caracterul de repertoriu improvizat al teatrului lui Alecsandri într'o epocă de formaţiune a dramaturgiei noastre, când organul luase fiinţă (teatrul), în ciuda principiului, înaintea funcţiunei (reprezentarea unui repertoriu).

In acelaş timp o parte din lirismul său ancorat tot pe ţărmurile romantismului francez în elementele sale cele mai variate ne lămureşte destul de categoric aparenta varietate a temelor atât de valoroase dar în genere tot pe atât de puţin exploatate. Poezia sa epică cu toată influenţa lui V. Hugo rămâne originală în rezultatele ei estetice.

D. Ch. Drouhet a accentuat originalitatea aceasta a lui V. Alecsandri şi poate că n'ar fi greşit, dacă, mergând mai departe ar fi văzut, că acolo unde o influenţă străină nu mai e categoric revelantă, în înţelesul titlului lucrării, ar fi căutat să determine valorile şi ale uneia şi ale celeilalte opere.

Ar fi fost iarăş mai bine, după părerea noastră, ca acest examen critic să fie general şi sistematic.

D. Ch. Drouhet, de valori în genere, nu se ocupă, ci numai de originalitate. Câteodată încearcă valorificări ce pe noi nu ne convinge.

Aşa spre pildă, d-sa ajunge la convingerea că **„Despot Vodă“** e cea mai slabă dramă din lucrările sale serioase.

„In Despot Vodă însă se simte munca : piesa lui Alecsandri face parte din acele lucrări, despre care anticii spuneau că miroase a uleiu.

...Neconsistenţa caracterului pesonagiilor înfăţişate (Ciubăr, Despot) învederează, că n'au răsărit din fondul intim sufletesc al autorului, dar că sunt combinaţiuni artificiale şi calculate ale dorinţei de a se lua la întrecere cu autorii admiraţi ai epocii“ (pag. 289).

„In schimb în **„Fântâna Blanduziei“** tonul piesei nu se umflă până la retorica sonoră — însă şi de multe ori sunând a gol — din tiradele lui Despot ale lui Tomşa şi Moţoc ; din contră ; depăşind deabia pe cel al conversaţiei farmecă pe auditori cu accentele graţioase ale vorbirii Neerei şi Gettei, sau cu accentele melancolice ale căruntului Horaţiu, înamorat de tânăra sclavă“ (pag. 290—291).

Noi credem, că nici **Despot Vodă** nu e o dramă atât de slabă şi nici **‚Fântâna Blanduziei“** una atât de bună. Suntem perfect de acord însă asupra valorificării lui **„Ovidiu“.**

„In „Ovidiu“ dorinţa de a scrie o comedie asupra elegantului poet al **„Artei iubirii“** şi al **„Amorurilor“**, de a înjgheba cu alte cuvinte o lucrare graţioasă şi delicată în felul **„Fântânei Blanduziei“** a fost biruită de suggestiunile de a crea o nouă producţie de seamă pentru prima scenă românească de a scrie un poem plin de suflu liric şi avât spre regiunile înalte ale artei....“

Dar „Alecsandri nu era născut să scrie în felul dramei romantice, căci nu posedă nici imaginaţia aprinsă, nici sensibilitatea înflăcărată, nici bogăţia verbală, nici prodigioasa virtuozitate ritmică, nici uşurinţa de invenţiune a rimelor ce le-a dovedit Victor Hugo etc...“

Intr'adevăr aşa cum e conceput Ovidiu lasă să se vadă împrumuturile indirecte din René **(Chateaubriand)** sau frământările de fizionomie sufletească ce le descoperim în Didier sau Hernani ai lui **Hugo“**, eroi sumbri ursiţi să răspândească nenorocirea în jurul lor... Ovidiu se exprimă ca Hernani către Dona Sol“ din drama lui Hugo şi în felul acesta, împrumutând atmosfera tiradelor hugoliene. Alecsandri nu izbuteşte să obţină adecuarea adevărată între eroul său şi mijloacele de caracterizare străine. Credem însă că d. Ch. Drouhet alunecă spre o generalizare adesea riscată când caută în imaginile întrebuinţate de Alecsandri în toată opera sa modelele izolate la diferiţi scriitori romantici din Franţa.

Spre pildă asemănarea (pag. 121) între:

... les rois, les dieux, les epopeés
Tourbillounaient dans l'ombre au vent de leurs epées
(V. Hugo de legende des siècles

şi

Când te luptai la vântul produs de spada ta
Nimic nu sta în picioare
(V. Alecsandri, **Odă la statuia lui Ştefan cel Mare)**

sau între: (pag. 121)

...Rostabat le geant, tete basse,
Crachant les grognements d'un sanglier,
Sourd colosse, fondit sur le bon chevalier (V. Hugo, Le petit roi de Galice)

şi

Grodeck, zis falcă-tare în cruntul său avânt
Precum un vier se'nainta prin gloată
. . . .
Grodeck răpede spada-i în pieptul lui Balaur!
(V. Alecsandri, **Dumbrava roşie)**

sunt simple mijloace **romantice** identice, nu sunt împrumuturi directe.

In ori ce caz însă monografia d-lui Ch. Drouhet e unică, putem zice, în istoriografia noastră literară, prin metoda riguros ştiinţifică în genere, pe care o întrebuinţează — ar trebui citate capitole întregi pentru aceasta — dar mai ales pentru genul acesta de biografie a operei, pentru care estetica literară nu poate să-i fie de cât recunoscătoare, şi i-ar fi fost şi mai mult dacă autorul ar fi tras toate concluziile şi nu s'ar fi mărginit mai mult la determinarea originalităţii de cât a valorilor.

SCARLAT STRUŢEANU

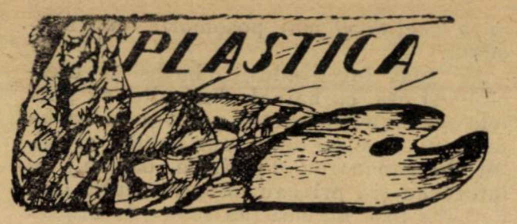

Insemnări

(Pe marginea altor însemnări)

In artă, sinceritatea nu poate fi evidentă, fără posedarea meşteşugului respectiv.

„Falşitatea“ unei opere nu este, de cele mai adeseori, de cât o insuficienţă de exprimare.

*

Suprema voluptate, pentru mine, nu stă atâta în diversitatea şi adâncimea jocurilor sufleteşti, pe cari mi le provoacă Natura, — cât în aspectele pe cari sufletul meu le doreşte şi le impune Naturii.

*

Când **reproduci** Natura — eşti sclavul ei.

Când o **reprezinţi** — o dominezi.

Dar dacă ai în tine un suflet de sclav, nu te încumenta — nenorocitule ! — să porunceşti stăpânei tale.

Vei sfârşi zdrobit — sub ridicol....

◆

Natura e o piaţă bogată şi vastă, unde mulţi gurmanzi dau năvală după trufandale rare.

Artistului — veşnic modest — îi rămân resturile dispreţuite.

Şi totuşi el prepară din ele — pentru omenirea uimită — cel mai desfăşurător dintre ospăţuri.

●

Sunt unele tablouri cu motive alegre — şi chromatică funebră.

Ele te jignesc şi dor,

Ai iluzia, imposibil de suportat, că'ţi stă înainte o văduvă cernită, care se hlizeşte cu neruşinată bucurie — te chiamă.

◆

Arta este educatoarea sensibilităţii noastre.

Ea poate fi şi instructoarea minţii noastre.

Cu o singură condiţie : să nu ne priveze de încântare.

◆

Siguranţa că eşti original, îţi închide calea originalităţii.

●

Nu-i vre-o procopseală să te lauzi c'ai fost plagiat.

Numai mediocrii pot fi.

●

Artiştii contemporani se străduesc să păşească, fără popas, dela realismul bolnav de astăzi — la clasicism.

Nimeni însă nu ia aminte că înfricoşatul măcel mondial a răscolit în sufletul omenirii, apele spumate ale romantismului.

Dealtminteri — se zice — toţi clasicii au început cândva prin a fi romantici.

●

La naţiunile tinere, cu arta în pruncie, **critica** e o drogă străină, insipidă şi inutilă.

O cantarida a Artei.

Şi e necesară numai atunci când — în societăţile îmbătrânite — curiozităţii şi entuziasmului artistic, i-au succedat indolenţa şi blazarea.

*

Cum sai dincolo de zaplazurile Naturii, te trezeşti hoinărind în grădinile **Simbolului.**

Dacă vrei să te împărtăşeşti aici din

Nicolae Bălcescu

(1819 - 1852)

Generaţia dela 1848 a fost formată dintr'o pleiadă de suflete entuziaste şi dornice de introducerea unei stări noi şi înfloritoare în ţările noastre. Pentru a izbuti să realizeze cu succes frumosul lor program, tinerii acestei generaţii nu s'au dat în lături a sacrifica tot ce au ei mai scump pentru binele patriei. Numai cu sinceritate adâncă şi cu muncă intensă să pot realiza fapte mari. Nicolae Bălcescu a fost cel mai elocvent exemplu al acelei epoci. Mucenic al unor idei sfinte, întreaga sa activitate a fost închinată ţării. Tot ce a scris şi a făptuit acest mare patriot al neamului, în scurta sa viaţă zbuciumată, poartă pecetea unui nobil altruism şi exemplificarea acelui sacrificiu desinteresat unic în istoria popoarelor.

Fire blândă şi delicată, animată de un suflet înflăcărat şi impresionabil la orice frământare exterioară care găsia în structura internă a inimei sale, răsunetul unor năzuinţi mari şi efectul celor mai îndrăzneţe fapte. Contrastul vădit dintre un fizic plăpând şi o fire combativă şi energică a dat naştere unei lupte îndârjite, care fatal avea să se sfîrşească printr'o moarte prematură.

Căzut de frământarea sbuciumată a vremei sale, Nicolae Bălcescu, cade învins tot de ea, după ce îşi îndeplinise datoria ca nimeni altul din generaţia sa.

Deşi prin firea sa acţionară Bălcescu era predestinat politicei şi oratoriei, totuşi dragostea neţărmurită pentru faptele glorioase ale neamului său, l-au îndreptat spre trecut, unde el găsia fericirea de a petrece cu vitejii voevozi şi de a tălmăci mai apoi viaţa lor în cele mai frumoase pagini de proză istorică.

Sînt foarte interesante amintirile lăsate de I. Ghica despre copilăria lui N. Bălcescu. La vârsta fragedă de 15—16 ani, el se ocupa intens cu istoria ţării noastre.

N. BĂLCESCU

Avea caete cu citate din cronicari: „**Petru Maior zice.... Constantin Căpitanul zice**“.... etc.... Deşi n'a avut prilejul să studieze în străinătate, cum avusese norocul un Kogălniceanu şi alţii, N. Bălcescu şi-a însuşit o cultură istorică foarte bogată. Tot I. Ghica ne spune în scrisorile sale, că Bălcescu citea pe istoricii străini, vechi şi moderni, Xenophon, Tucidide, Tacit, englezul Gibbon etc.... Convins că prosperitatea ţării sale se poate face numai pe calea armelor, Bălcescu se face ofiţer. El vorbia soldaţilor despre vitejia străbunilor noştri Ştefan, Mihai etc... şi căuta să redeştepte în sufletele lor veştejite, înmugurirea unei vitejii de altă dată. Bine înţeles acest act era considerat ca un fapt revoluţionar şi tânărul ofiţer este nevoit să viziteze, câtăva vreme, închisoarea. Cu toată opresiunea severă şi aspră a unei stăpâniri străine, mişcarea pornită de N. Bălcescu şi confraţii lui din Muntenia şi Moldova prinde viaţă şi aşteaptă doar prilejul pentru a se traduce într'o răsvrătire în mase.

Această zi mult dorită soseşte odată, cu anul 1848. Mişcarea revoluţionară din acest an, făptuită de tineri intelectuali români din ambele principate şi alimentată de unele spirite din Apus, nu a realizat un succes deplin. Ea a reuşit însă să dovedească în faţa puterilor Europei că la gurile Dunării există un popor subjugat, care îşi cere dreptul de viaţă şi existenţă proprie.

După cum revoluţia dela 1821 contra Grecilor, n'ar fi luat fiinţă fără sprijinul şi sacrificiul eroic al pandurului dela Vladimiri, tot aşa şi mişcarea dela 1848 nu isbucnia fără însufleţirea şi jertfirea de sine a unui grup de tineri luminaţi; în fruntea cărora istoria va trece totdeauna pe Neculai Bălcescu.

Răsplătit de soartă cu surghiun, Bălcescu porneşte pe drumul pribegiei tot aşa de vesel, cum ar fi fost dacă se înălţa pe frontispiciul unei glorii bine meritate.

Înainte de a ajunge în capitala Franţei el trece prin Ardeal. Aici are prilejul să asiste la o mişcare analoagă cu cea din Principate, susţinută de Ardeleni. Dorinţa sa aprigă de libertate a poporului românesc îl face pentru moment, să se încreadă în simpatia şi colaborarea revoluţionarilor unguri. Indată ce cunoaşte însă mai bine împrejurările mişcării lui Avram Iancu el renunţă la această colaborare nefericită.

După ce încearcă în zadar să unească pe emigranţii revoluţiei, făcând şi un drum la Constantinopol cu scopul de a putea înfătui unirea Munteniei cu Moldova, Bălcescu este nevoit să fugă la Paris.

Acolo el luptă prin scris şi propagandă naţională pentru interesele ţării sale. Informează opinia publică şi pe oamenii politici din Paris şi Londra despre soarta nenorocită a Românilor şi cere cu tărie dreptatea, pe care o merită un popor nevinovat de atâtea jertfe şi sacrificii.

In ultimul an al vieţii sale se retrage în Italia la Palermo, unde moare la 16 Noembrie 1852.

Pe lângă activitatea sa politică-naţională susţinută cu atâtea eforturi, atât în ţară, cât şi în străinătate N. Bălcescu ocupă un loc însemnat şi în ştiinţa noastră istorică.

Influenţat desigur de istoricii romantismului, Michelet şi alţii, Bălcescu păstrează totuşi în operele sale un temperament de obiectivitate şi de documentare ştiinţifică deosebit de al lor. Patriotismul său resfrânt în paginile care glorifică un trecut, este un patriotism sincer şi curat, animat numai de adevărul istoric pentru exemplificarea şi pilda unei generaţii ce era inconştientă de el.

Dacă lucrările sale istorice cer astăzi multe completări, ele se datoresc desigur cercetărilor noi; şi nu insuficienţei de informaţii a unui istoric care a încercat să producă acele studii destul de grele pentru epoca lui.

„**Puterea armată la Români**“ scrisă la vârsta de 24—25 de ani dovedeşte o precocitate ştiinţifică remarcbilă, după cum şi publicarea „**Magazinului istoric**“, la un an după aceea, marchează o maturitate bine distinctă. Articolul program din această publicaţie istorică „**Izvoarele istoriei Românilor**“ arată ideile noi care îl preocupă pe Bălcescu în cercetările sale. Convins de pe atunci de insuficienţa investigaţiilor istorice restrânse numai în domeniul pământului românesc, el cerea înfiinţarea unei societăţi istorice române care să culeagă toate documentele din arhivele Europei.

„**Magazinul istoric**“ mai răspundea şi la o necesitate specific munteană, publicarea vechilor cronici, aşa cum făcea în Moldova Kogălniceanu în „**Letopiseţile**“ sale, cu editarea cronicilor moldoveneşti.

Astăzi când interesele patriei sunt înlocuite cu acele ale egoismului personal şi al poftei de glorie vanitoasă şi efemeră, sacrificiul nobil al lui Neculai Bălcescu pentru binele ţării apare mai viu şi mai grăitor.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE:

A. — Opera, ediţii:

1) **Puterea armată şi arta militară dela întemeierea principatului Valachiei până acum.** I-iul memoriu în „**Propăşirea**“ Iaşi 1844.

2) **Puterea armată şi arta militară la Moldoveni în timpurile măririi lor.** II-lea memoriu în

---

minunile lui, rare, de aur, — fii cât mai simplu şi cât mai natural.

◆

Toate elementele universului urăsc încremenirea.

Arta, de asemeni.

O statorinicire a ei, înseamnă moartea — adică renunţarea la desăvârşire.

*

Vă asigur: nu se află sensibilitate acolo unde se iţeşte necontenit sensibleria — tot astfel cum nu e pătruns de politeţă acela care, pe mică pe ceas, te face atent asupra politeţii.

◆

Creaţia unui literat se reazimă, fatal, pe autobiografie.

Nici odată însă aceia a plasticului.

Rătăcirea multor plastici, obsedaţi de literatură, vine, adesea, şi de aici.

*

Pentru „eroii necunoscuţi“ ai războiului: două minute de tăcere.

Pentru acei ai Artei: o veşnicie.

*

Zice artistul:

Când va fi să mor, aş dori să mă aflu, plutind, în spaţiile interplanetare — iar trupul meu, urmând duhul meu, să lunece vertiginos în adâncimi fără de sfârşit, să se pulverizeze şi să se topească în ritmul etern neodihnitei energii universale.

Răspunde omul:

După moarte, vreau să mă odihnesc în cavoul de granit al familiei mele...

. . . .

N. N. TONITZA

ERATA: In Nr. trecut al revistei noastre — figurina atribuită d-lui **Baraski** îşi botezată „**Antineea**“ era de fapt opera „PE GANDURI“ a d-nei CELINE EMILIAN, cu prisosinţă remarcată în recentul „**Salon Oficial**“.

„Magazinul istoric pentru Dacia“, t. II (1846) pag. 36 şi urmare. Ambele memorii s'au retipărit în ediţia Academiei Române a operelor lui Bălcescu Cf. şi N. Bălcescu **„Puterea armată la Români“**, ed. P. V. Haneş, Buc. Bib. p. toţi.

3) **Magazin istoric pentru Dacia**, 5 volume, Buc. I (1845), II (1846), III (1846), IV (1847), V (1847), în colaborare cu A. T. Laurian. Operele publicate de N. Bălcescu în această revistă istorică sunt: **Izvoarele istoriei Romînilor, Românii şi fanarioţii, Ion Tăutul, Miron Costin, Spătarul Ion Cantacuzino, Postelnicul Const. Cantacuzino, Puterea armată la Moldoveni, Starea socială a muncitorilor plugari, Campania Romînilor dela 1595, Buletin despre portretele principilor.**

4) **Filosofia socială** în **„Foaia pentru minte“**, 1846, pag. 30 şi urm.

5) **Drepturile Romînilor către Inalta Poartă,** în **„Foaia pentru minte“** 1848, pag. 341 şi urm. şi în **„Convorbiri literare“** XXVI pag. 1028 şi urm.

6) **Question économique des principautés danubiennes.** Paris 1850.

7). **Mişcarea Romînilor din Ardeal la 1848,** în **„Junimea Romînă“**, Paris 1851, Nr. 3. Reprodusă în **„Revista Romînă“**, Buc. 1862, pag. 588 şi urm. şi în ediţia operelor complete a Academiei Române.

8) **Cîntarea Romîniei** în **„Romînia Viitoare“**, Paris 1851 şi în ediţia Academiei. Ediţii moderne: Craiova 1891 şi Edit. Flacăra, Buc. 1914 cu o introducere de N. I. Apostolescu. (Se ştie că autorul acestei poeme a fost Alecu Russo şi nu N. Bălcescu).

9) **Istoria Romînilor sub Mihai Vodă Viteazul.** Ed. Academiei, Buc. 1878 cu o precuvântare de Al. Odobescu. Ed. II, Buc. 1887. Alte ediţii: Buc. Minerva 1901—1902, Idem cu o prefaţă de Al. Lapedatu, Ed. Casei Şcoalelor, Buc. 1908, Edit. Socec în 2 volume p. şcolari.

10) **Manualul bunului romîn.** Introducere de P. V. Haneş, Buc. 1903.

11) Biografii istorice, Biblioteca p. toţi.

12) **Testamentul lui Bălcescu** în **„Ateneul Romîn“**, 1894, pag. 352 şi în **„Transilvania“** 1894 pag. 204.

13) **Scrisori** în **„Revista Nouă“** IV pag. 353 şi urm. în **„Convorbiri literare“** XXXVI (1902), pag. 282 şi urm. şi în I. Ghica **„Amintiri din pribegia după 1848,** Buc. 1889.

14) **Scrisori către Ion Ghica cu notiţe introductive de P. V. Haneş, Buc.,** Bib. p. toţi.

15) **Scrisori inedite dela N. Bălcescu şi I. Ghica,** publicate şi adnotate de N. Cartojan, Buc. 1913.

BIBLIOGRAFIILE

III. CONDIŢIUNI CARACTERISTICE

Cu acest conţinut nou şi interesant studiul bibliografiei, care nu mai e simplă notiţă, dar se apropie de comentariu, trebue să sufere rigorile unor precise condiţiuni caracteristice cu a căror enumerare şi discuţiune se va ocupa fragmentul de faţă şi anume:

1. Departe de a fi o simplă înseilare întâmplătoare şi insuficientă, ele trebue să dea dovadă unei priceperi **serioase** şi **temeinice,** a putinţei de a se orienta şi de a înlesni orientarea altora. Bazat pe cunoştinţele sigure istorico-literare, cum şi pe instrumentul linguistic al comunicării acestora — ele vor fi — tocmai din cauza acestei temeinicii — o garanţie de neînlăturat în sensul deplinei şi definitivei lor seriozităţi.

2. Şi dac'ar fi numai atât! Atâtea cercetări bibliografice moderne ne arată, în fruntea numeroaselor lipsuri de care acestea sufăr, mai cu seamă pe aceia a fragmentarismului, şi ce e mai dureros, a fragmentarismului lor întâmplător. Nu e de mirat de loc, prin urmare, că, în felul acesta, cercetări de asemnea natură, departe de a oglindi **complet** şi **definitiv**, până la deplina epuizare, exteriorizările sufleteşti ale scriitorilor şi poeţilor, reprezintă mai degrabă rezultatele îndoelnice şi accidentale ale unor investigaţiuni superficiale şi fragmentare, necomplete — şi de aici — primejdioase.

3. De-aici derivă a treia condiţiune: bibliografiile fiind numai totalizări enumerative ştiinţifice, realizatorii lor vor fi îndatoraţi să privească întotdeauna cu aceiaşi ochi deci: **fără părtenire,** toate operele şi pe toţi cercetătorii, indiferent de categoria literară, artistică sau socială din care fac parte. Din potrivă, faptul semnificativ de a te opri cu sau fără voinţă, numai la anumite manifestaţiuni dovedeşte: sau că nu le cunoşti pe celelalte (deci: incompetenţă, adecă: neseriozitate) sau — şi aci stă vinovata părtenire — că le cunoşti, dar din motive care te privesc, deci: personale, le treci cu vederea.

4. Un asemenea criteriu, neîngăduit în niciun caz, poate dovedi, de cele mai multe ori, invidie, devenind, din ştiinţifică, personală şi interesată. Putem pretinde dela o astfel de înseilare criterii sau norme călăuzitoare? Ar fi o eroare din cele mai mari. Şi când te gândeşti că studiul bibliografic nu trebue să fie, aşa cum mai adesea încă e, un simplu catalog, cum dă Dumnezeu, o năvală întâmplătoare de nume, titluri şi edituri. O asemenea listă, simulând bibliografiea, o denaturează. De aici rezultă că şi cercetătorul bibliograf trebue să se lase condus de un mănunchiu de **norme,** varieate, noui, unitare, care să-l ducă la rezultate sigure şi accesibile. Se utilizează mai mult criteriul **cronologic** şi **alfabetic.** Fără să fie (mai ales cel dintâi) cu totul lipsite de interes, ele sânt totuşi elementare. Altele (clasificarea după genuri literare şi poetice, după şcoale şi influenţe, după publicaţiuni) ar putea fi folosite cu mai mult succes. Unde mai pui că, aici s'ar putea aplica criteriul **estetic** care ar grupa sub această titulatură operele de interes universal şi permanent. Aceasta cu privire la opera în sine a fiecărui scriitor. Să mai adaug oare că aceiaş ar mai putea fi urmărită în desvoltarea sa, dela cele mai sfioase până la cele mai definitive manifestări? E şi aceasta o contribuţiune de valoare care ne dă putinţa să urmărim cum s'a manifestat, în diferite etape, sub diferite influenţe, un talent sau altul.

5. Un alt capitol bibliografic inte-

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE.

Crăciun (Ioachim). — Istoriografia română în 1923 şi 1924. Repertoriu bibliografic. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 157 p. Lei 40.

Gyárfás Elemér. — Egyenes úton 1901—1926. Dr. Hirschler József elöszayával. Dicsöszentmárton, (Nyom Erzsébet), 1926, 313 p.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Zănescu (Aurel). — Organizarea ştiinţifică a muncei din punct de vedere psicho-technic (Expunerea metodei dela Zürich). Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 8 p.

Pavelescu (Eugen). — Legislaţia Cooperatistă în România. Iaşi, (Tip. **Viaţa Românească),** 1925, 170 p. Lei 45.

The economical situation and organization of Roumania in 1926. [Bucarest, (**Impr. Statului),** 1926] 166 p.+hartă+6 diagrame.

35 ADMINISTRAŢIE.

Le problème administratif en Roumanie Lois de l'unification administrative et de l'organisation du conseil supérieur administratif précédées du raport général contenant un aperçu historique sur l'administration en Roumanie et sur la doctrine administrative et d'un avant-propos par C. D. Dimitriu. Bucarest, (**Impr. de l'Etat**), 1926, VIII +207 p.

Văraru (M.). — Manual de drept administrativ în concordanţă cu noua constituţiune, cu legea de unificare administrativă din 1925, etc. Chişinău, (**Impr. Statului**), 1926, 459+IV p. Lei 200.

37 INVAŢAMANT. PEDAGOGIE.

Fundaţia culturală Principele Carol 1922—1925. Bucureşti, (Tip. Fundaţiei culturale **Principele Carol**), [1926], 135 p. + hartă. Fig.

Marinescu (Ing. Gh.). — Biblioteca publică „Petre Armencea“ din Brăila. Schiţă principală de actiivtatea regionalist-culturală. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** 1926, 7 p. Lei 10.

Crişianu (Ioan). — Repertoriu de aforisme pedagogico-ştiinţifice, culese din operele diferiţilor autori clasici şi moderni. Arad. (Tip. **Diecezană),** 1926, 63 p. Lei 15.

Angelescu (Dr. C.). — Activitatea ministerului instrucţiunii 1922 — 1926. Bucureşti, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 87 p. + 2 hărţi.

Iorga (N.). — Goleştii şi alţi elevi ai lui Töpffer în Geneva. Bucureşti, **Academia Română,** 1925, 7 p.

a) **Manualele didactice pentru învăţământul special.**

Dobrescu (Maria). — Prin cămin spre civilizaţie. Indreptar de economie casnică. A patra ediţie. Bucureşti, (Tip. Fundaţiei culturale **Principele Carol),** 1926, 560 p. Fig. Lei 100.

39 OBICEIURI. FOLKLOR.

Ispirescu (P.). — Legende sau basmele Românilor adunate din gura poporului. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 280 p. Fig. Lei 65.

Rădulescu-Codin (C.). — Cal de Smeu, Leu-Paraleu şi alte poveşti, legende, pilde, snoave din popor. Bucureşti, **Ancora,** 1926, 157 p. Lei 18. (Biblioteca universală nr. 132—134).

---

* A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

resant este : Ce s'a scris despre.... Fără a fi absolut indispensabil, ne obligă, din moment ce l-am enumărat să-i dăm toată amploarea cuvenită, menţionând dacă nu chiar tot ce s'a scris, desigur, tot ce s'a scris de seamă, răsfoind dacă nu toate colecţiunile periodicelor româneşti, fărăîndoială pe acelea ale marilor periodice româneşti. Aici bibliograful are ocaziune să se arate nepărtenitor. Menţionând cu elogii şi des pe unii autori, şi trecându-i sub vălul tăcerii pe alţii, el va fi bănuit de lipsă de independenţă. De aici nevoia unei priviri cât mai largi care să aducă la cercetarea ziarelor locale şi care se impue cetirea colecţiunilor vizitate. Tot de aici — datoria de a aminti nu numai articolele adhoc, dar chiar pe acelea în care numele scriitorului ce ne interesează a fost numai amintit în treacăt. E o datorie de conştiinţă de care unii bibliografi să achită aşa de elementar — amintind doar câteva nume, dintre care nu lipseşte al lor — şi atât! E de mirat că pe baza unor astfel de bibliografii se pot face studii atât de sărace? Insuficienţa materialului se păstrează şi în metamorfoza pe care a suferit-o.

6. Cu aceste caractere biografia nu mai apare ca o simplă enumerare indigestă şi inumană, ca un catalog inform şi monoform, ca o listă săracă şi neonestă, ca un şir obositor şi întâmplător, ci ca o cercetare serioasă şi completă, ca un studiu imparţial şi inteligent condus, ca o investigaţie nouă şi variată pe care, şi simplul cetitor, ca şi specialistul o va putea utiliza cu folos. Un singur adaos îi mai lipseşte : studiul bibliografic, spre a avea toată savoarea şi toată frăgezimea unei lecturi plăcute, trebue să fie însoţit de unele **explicări şi comentarii** sau chiar **reproduceri,** toate în măsură să lumineze şi să fixeze mai bine schema enumerativă pe care o definitivează.

In felul acesta numai, împărţit în capitole şi subtitluri, întovărăşind simpla enumeraţiune inteligent clasificată cu comentariul şi citatul, studiul bibliografic se ridică la rangul de cercetare nu numai serioasă dar indispensabilă atât marelui public, cât şi singuraticilor specialişti.

PAUL I. PAPADOPOL

Cinematograful

CINEMA PATHÉ-LIPSCANI: „Crinul Roşu" cu Ramon Novarro.

Un film prost e preferabil unuia inegal căci acesta din urmă enervează prin continua nesiguranţă în care ţine pe spectator. Ai impresia că cineva te-a luat de mână să te conducă prin mijlocul unei mulţimi inutile şi vulgare, dar mereu te scapă, te pierde şi tocmai atunci când credeai că te-a prins mai bine.

Ar fi trebuit foarte puţin numai, pentru ca „Crinul Roşu" să fie un film bun. Vina revine în întregime scenariului care este — passez-moi l'expression — prea lăbărţat, prea nesigur şi aceasta tocmai în partea cea mai caracteristică a lui.

Atât mediul cât şi evenimentele ce formează esenţa filmului, sunt extrem de banale, totuşi — şi aceasta e un mare merit — în felul în care au fost concepute şi mai ales prin latura psihologică care formează principala preocupare — ar fi putut fi foarte interesante. Sunt însă prea multe prelungiri, şovăiri cu efect prea diluant.

Interpretarea destul de bună. Ramon Novarro a fost corect dar... am fi aşteptat parcă mai mult.

Interpreta rolului Marise foarte bine, prin fizicul perfect adequat rolului şi prin felul inteligent în care a ştiut să profite de această potrivire. Deasemenea foarte bine Wallace Beery în rolul Bô-Bô.

Momentul cel mai bun este întâlnirea lui Jean cu Bô-Bô pe cheiul Senei, moment foarte interesant atât ca situaţie, ca atitudini şi — lucru rar — chiar ca dialog. Un alt pasagiu interesant dar cu foarte multe scăderi e regăsirea şi mai ales scena din tavernă, senă în care Jean o dispreţueşte, sau mai bine zis vrea să o dispreţuiască pe Marise spre care îl împinge totuşi o forţă nebănuit de puternică.

Montarea slabă. Tot aşa şi fotografia.

CINEMA LUX : Patt şi Pattachon.

Aceiaşi. Variază doar decorurile: destul de interesante vederi din ţara popularilor comici. Aceleaşi hohote de râs în sală în care doar temperatura era mai ridicată „et pour cause".

P. u. Ig.

PENTRU MONUMENTUL LUI MIHAIL EMINESCU

☐ Pentru activarea strângerii fondurilor necesare ridicării în Bucureşti, a unui monument lui Mihail Eminescu, comitetul instituit în acest scop, a hotărît să organizeze în Capitală şi în marile oraşe din ţară, mari festivităţi artistice şi culturale.

In Bucureşti se va organiza, între altele, într'un pavilion din Parcul Carol o expoziţie a manuscriselor lui Mihail Eminescu.

Comitetul roagă insistent pe toate persoanele cari posedă manuscrise, portrete, fotografii şi în genere orice amintire rămasă de pe urma marelui poet român, să binevoiască a i le pune la dispoziţie, pentru a figura în această expoziţiune, asigurând toate persoanele binevoitoare, că toate aceste obiecte vor fi admirabil păstrate şi restituite în perfectă stare.

Toate comunicările se vor adresa :

Comitetului pentru monumentul lui Eminescu, Bucureşti, calea Victoriei No. 31.

CALENDAR LITERAR

20 Iunie, 1844: S'a născut în Târgu-Jiului poetul dramatic Gh. Bengescu-Dabija.

1848 S'a născut în Ştei (Crişana) folkloristul Miron Pompiliu.

1891: A murit marele istoric şi politician Mihail Kogălniceanu.

21 Iunie, 1872: A murit poetul Nicolae Scheleti.

23 Iunie, 1834: S'a născut în Bucureşti marele prozator Alexandru Odobescu.

24 Iunie, 1836: S'a născut în Iaşi junimistul Ioan Ianov.

26 Iunie, 1860: Apare în Bucureşti „Pepelea" gazetă umoristică condusă de I. C. Fundescu.

Rădulescu-Codin (C.). — Nevasta leneşă şi alte poveşti, legende, pilde, snoave din popor. Bucureşti, **Ancora,** 1926, 173 p. Lei 18. (Biblioteca universală nr. 135—137).

7 ARTE. SPORTURI.

Constantinescu-Iaşi (P.). — Narthexul în artele bizantine, sudslave şi române, Teză de doctorat la facultate de litere din Iaşi. Iaşi, (Tip. **Arta,** D. **M**ilnitzer şi F. Reiter), 1926, 291 p. Fig. Lei 150.

Panaitescu (Maria I.). — Colecţie de cusături naţionale româneşti din diferite judeţe. Ediţia II-a. Seria I—IV. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** [1926], 4 albume, de câte 12 planşe. Lei 60.

Posluşnicu (Mihail Gr.). — Din trecutul muzical al Românilor. Ciprian Porumbescu, viaţa şi opera sa muzicală. Bucureşti, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 95 p. Fig. Lei 40.

Epureanu (Locot. Paul). — Metoda de a învăţa şi perfecţiona înnotul. Tehnica înnotului modern. Bucureşti, (Tip. **Române Unite),** 1926, 24 p. Fig. Lei 20.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

a) **Poezie.**

Deleanu (Preot Ilie). — Miresme. Poezii religioase. Sibiu, (Tip. **Dacia Traiană),** 1926, 72 p. Lei 20.

b) **Teatru.**

Petra Petrescu (Horia). — Teatru pentru diletanţi, la oraşe. Intre două focuri. Comedie de salon, originală, într'un act. Ediţia a II-a. Sibiu, Editura **Asociaţiunii,** 1926, 38 p. Lei 15. (Buletinul 41 al desp. Sibiu al „Asociaţiunii").

Speranţia (Th. D.). — Teatru sătesc. Lângă pământ. Dramă contra funcţionarismului, în 3 tablouri. Ediţia III-a. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 42 p. Lei 10.

c) **Roman. Nuvelă.**

Doru. — Din sbuciumul vieţei. Vlahula. Roman. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], X + 224 p. Lei 40.

Lăpedatu (Ioan Al.). — Moartea lui Asan. Povestire istorică. Sibiu, Editura **Asociaţiunii,** Februarie 1926, VIII—58 p. Lei 5. (Biblioteca populară a „Asociaţiunii". Anul XVI, Nr. 134).

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Doyle (Conan). — Furtul talismanului „Urim-vethumim". In româneşte de D. Nanu. Bucureşti, **Adevěrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 68).

Balzac (Honoré de). — Amorul mascat sau nesocotinţă şi fericire. Romanul inedit. Cu o introducere de D. Karnabatt. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926]. 88 p. Lei 6. (Biblioteca Minerva Nr. 116).

Merimée (Prosper). — Dama de pică. In româneşte de S. Panteli. Bucureşti, **Adevěrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 67).

Mann (Heinrich). — Fecioarele. In româneşte de E. Marghita. Bucureşti, **Adevěrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura Nr. 65).

Tit Liviu. — Legende eroice. Traducere din latineşte de Nicolae Pandelea. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 80 p. Lei 5. (Biblioteca Minerva Nr. 114).

Tolstoi (Leon). — Cazacii. Traducere de Ernest Ene. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 2 vol., 205 p. Lei 15. (Biblioteca Minerva Nr. 126, 127, **127 a).**

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ Nu vom cere scuze cetitorilor noştri pentru „incidentul regretabil“ din n-rul trecut: desenul regretatului **Leon Donici** a apărut răsturnat. Nu cerem scuze: ar însemna să ne socotim vinovaţi.

Şi nu suntem.

Explicaţiuni de ordin tehnic, teroarea nu ştiu cărui duh de miez de noapte, **a făcut ca ceeace noi aşezasem cuviincios** să apară spre marea noastră disperare, răsturnat. Am cere, dacă s'ar putea, iertare doar bunului dispărut Leon Donici.

☐ Zăbava cu care apar manuscrisele ca şi ordinea în care se tipăresc, ca şi amânările unor anumite cronici trebuesc puse pe seama singurului imperativ capricios neînduplecat: **paginaţia**.

Orice altă interpretare este alături de adevăr.

☐ **Rud. A. Knapp.** Binevoiţi, vă rog, a ni comunica din nou adresa d-v.

ACADEMIA ROMÂNĂ

☐ Două şedinţe solemne, prezidate de M. S. Regele.

In prima, recepţia savantului profesor **Emil Racoviţă**, dela Universitatea din Cluj, unul dintre promotorii speologiei, ştiinţa peşterilor. In răspunsul său, d. dr. **Antippa**, a făcut elogiul noului membru şi a expus vasta sa activitate ştiinţifică. D. prof. Emil Racoviţă conduce şi astăzi cea mai veche revistă de speologie din Franţa; centrala cercetărilor în această direcţie la Sorbona tot de d-sa e înfiinţată iar la Cluj, conduce în prezent un institut de speologie înfiinţat de d-sa.

A doua şedinţă solemnă a preamărit pe M. S. Regele cu prilejul împlinirii a 60 de ani. Din răspunsul M. S. Regelui, trebuesc reţinute cuvintele de apreciere a muncii înaltei instituţii ca şi sprijinul anual de 1 milion promis din fondurile Fundaţiei Culturale Regele Ferdinand care va lua fiinţă. E de amintit că d. general Averescu a promis 5 milioane Academiei pentru lucrările dicţionarului.

REVISTE

☐ **SOCIETATEA DE MAINE** (III. 24. 13 Iunie Cluj): Un judicios articol al d-lui **Ion Clopoţel** înbrăţişează laturile problemei învăţământului: profesorul, elevul, activitatea extraşcolară, iluzia clădirilor etc. O fericită suggestie în rândurile:

„Dar noi vorbim despre pasiunea profesională, despre apostolatul catedrei. Unde este marea publicaţie pedagogică a ţării, care să intre cel puţin săptămânal în şcoala de orice grad ar fi ea, cu probleme pedagogice, cu lecţii practice, cu teorii ştiinţifice, cu articole primite dela profesori luminaţi din toate colţurile ţării, cu ecouri de nemulţumiri şi revendicări, cu publicaţiuni şcolare, ordine, proiecte? Marele corp al inspectorilor ar putea foarte bine să realizeze aşteptata revistă, ori să se dea o asemenea însărcinare câtorva profesori dăruiţi cu talentul scrisului pentru fiecare categorie de şcoală: ce uşor s'ar putea face cinci detaşări pentru redactarea publicaţiei care ar fi menită să stimuleze activitatea învăţământului cel puţin într'o măsură egală cu ministerul însuş, — nu mai vorbim că mijloacele materiale ar fi infim de mici căci înşile şcolile ar susţine bucuros în mod voluntar cheltuelile“.

D. **Emanoil Bucuţa** scrie despre Gramatica lui Eliade Rădulescu a cărei copie, în posesia învăţatului M. Gaster, dela Londra, era socotită ca fiind gramatica lui Lazăr. Şi cu prilejul acesta o frumoasă evocare, în cadru londonez, a figurii învăţatului Gaster.

☐ **ADEVARUL LITERAR ŞI ARTISTIC** (VII, 288, 13 Iunie): părintele **Gala Galaction**, desăvârşitul stilist al scrisului nostru vorbeşte cu melancolie de urâţirea modernă a mânăstirii Căldăruşani:

„Pentru noi, orăşeni, nenorociţi, bolnavi de urletul străzilor şi de ţipetele automobilelor, acest locaş tihnit ne învălue mai întâi cu pacea lui. O pace clară, punctată cu rare virgule sonore, şi care dăinueşte între cele două oglinzi, cu ape şi cu fantasme gemene.

Geamlâcul, de unde privim, se reazimă parecă pe creştetul unei dumbrăvi de copăcei cu roadă, crescuţi între tălpile stăreţiei şi sânul lacului. Câţiva plopi răzbesc, din trestiile dese şi rumenesc soarele, pe care noi nu-l mai vedem, sălciile lor tremurătoare. Depărtatele zări de codri, stufişurile şi ostroavele plutitoare, câteva luntrii scobite în câte un singur trunchiu de copac, sfâşie între ele zăbranicul roşu al amurgului şi-i lasă fâşiile să se înnece în adânc. Dincolo de trestiile muiate în sânge şi dincolo de două-trei bare de argint, trec încet, în barcă largă, năvodarii cari se pregătesc pentru lucrul de noapte“.

☐ **VIAŢA LITERARA** (I, 17. 12 Iunie): După ce demonstrează că literatura românească nu are un caracter colonial, d. **Charles Drouhet**, interviewat de d. I. Valerian, arată nevoia unei catedre de literaturi comparate:

„O astfel de catedră se impune. Dar literatura comparată să nu fie concepută ca o tăere în felii, ca o juxtapunere fără nici o unitate organică a literaturilor europene ci ca o studiere amplă a felului cum aceleaş teme şi aceleaş idei s'au diversificat după popoare. Don Juan, de exemplu, are felurite chipuri de a se arăta după sensibilitatea fiecărui neam.

Romantismul de asemenea la o altfel de catedră trebueşte studiat ca un moment caracteristic european într'o anumită epocă, însă realizat diferit după împrejurări. Studiul acestor diverse realizări a unui moment sufletesc ar forma — după mine — obiectul catedrei despre care mă întrebaţi. Şi în felul acesta s'ar dovedi inutilitatea imitaţiilor, dar şi fecunditatea sugestiunilor“.

CONTIMPORANUL (V. 67. 1 Mai): o „vizită“ la Delteil a d-lui **Marcel Iancu** şi admirabile pagini în continuarea nuvelei **Luntre şi punte** a d-lui **Ion Vinea.** Vervă, fantezie, psihologism, un preţios argint viu se sbate în scrisul acestui original scriitor.

☐ **FAMILIA** (I. 3, Maiu Oradea Mare): Admiratorii naturei, de **Cezar Petrescu;** Două flagele de **George Bota**; despre Academia de drept din Oradea Mare informaţiuni şi deziderate exprimă d. I. **Pogan.**

PREMII PENTRU DESENE DE COPII

Pictorul N. N. Tonitza anunţă, pe această cale, instituirea a trei premii anuale, cari vor dura trei ani consecutivi (1926—1927—1928) pentru cele mai caracteristice desene (în negru sau colori) executate numai **din minte,** sau numai **după natură,** de către copii, **cari să nu fi depăşit vârsta de 13 ani.** Trimiterile se vor face de pe acum, în **plicuri recomandate,** pe adresa: **N. N. Tonitza, str. Popa Soare 66, Bucureşti,** până la data de 1 Sept. a. c. Fiecare copil va putea trimite, în acelaş plic, chiar zece exemplare desenate, cari vor purta, pe contra pagină, în afară de **titlul** bucăţii, **numele şi pronumele concurentului, anul, localitatea şi ţinutul de naştere; şcoala, localitatea** şi **ţinutul** în care se află **în prezent,** precum şi **profesiunea tatălui şi a mamei.** Lucrările primite vor fi cercetate între 1 Sept.—1 Oct. a. c. de către o comisiune compusă din un profesor de pedagogie, un scriitor, un cronicar de artă, un sculptor şi un pictor, al căror nume se vor anunţa la timp.

Cele mai izbutite desene — (mai **copilăreşte** izbutite) — vor fi reproduse în mai multe ziare şi reviste şi premiate după cum urmează:

Premiul	I	1500 lei
Premiul	II	1000 lei
Premiul	III	500 lei

Odată cu publicarea rezultatului acestui concurs (1 Oct. c.), premiaţii vor primi prin mandat poştal, la adresele indicate, sumele respective.

Concursurile acestea n'au nimic comun cu obişnuitele întreceri de jocuri şi şarade, organizate de numeroasele publicaţii hărăzite exclusiv copiilor. Ele urmăresc un scop mult mai înalt, anume acela de a aduna cât mai numeroase documente, ce vor servi ulterior la un studiu amănunţit şi atent asupra **evoluţiei tehnicii în legătură cu evoluţia sufletească a artistului contimporan.**

In această delicată muncă, pictorul N. Tonitza se bizue cu încredere mare pe sprijinul luminat al tuturor d-lor profesori, învăţători, preoţi, artişti, părinţi de pretutindeni, cari sunt deopotrivă preocupaţi de problemele sufleteşti ale copiilor noştri.

DIN STRAINATATE

☐ **„O sută una“** se numeşte societatea femeilor bibliofile înfiinţată de curând la Paris datorită iniţiativei baroanei de Brimont şi d-nei Albert Pigasse.

Aceste **„O sută una“** vor publica în fiecare an un volum de lux care va încerca să concureze serios cele mai luxoase publicaţii ale **„sutelor şi pe unu“** de asociaţii de bibliofili.

☐ Premiul Catulle-Mendès a fost împărţit de juriu poeţilor Wilfrid Lucas, autorul vol. „Cité bleue“ şi Noël Garmè pentru vol. „Le mort mis en croix“, fiecare obţinând un număr egal de voturi.

☐ Scrisoarea lui G. Hauptmann prin care refuză a face parte din Academia germană, publicată de noi în întregime în numărul trecut a provocat protestul lui Max Lindermann, actualul preşedinte al acelei Academii.

După ce arată că Hauptmann a luat parte la discuţiile ce au avut loc cu prilejul proectului de constituire al Academiei, aprobat întru totul şi că a prezintat chiar o listă de poeţi care ar trebui luaţi în consideraţie, Liebermann sfârşeşte astfel:

„După discuţia aceea, reprezentanţii Academiei, care au fost prezenţi, n'au avut deloc impresia că d-rul Hauptmann ar avea de făcut obiecţii atât de hotărîtoare împotriva înfiinţării unei secţii de poezie; căci, în acest caz, participarea sa la stabilirea unei liste de candidaţi ar fi fost de neînţeles şi fără rost. Iar cu ocazia discuţiunii cu privire la lista candidaţilor ce trebuia prezintată ministerului, el n'a spus nici un cuvânt care ar fi lăsat să se înţeleagă că el n'ar accepta numirea lui eventuală în noua secţiune. Faţă de prietenul său, sculptorul Klimsch, d-rul G. Hauptmann, s'a exprimat de mai multe ori favorabil cu privire la planul înfiinţării secţiei de poezie“.

Vom publica la timp răspunsul lui Gerhart Hauptmann, aşteptat cu multă nerăbdare.

FOTO-TECHNICA

☐ Socotim de a noastră datorie ca în măsura în care apreciem oficiile atelierului nostru, propriu, de zincografie să subliniem că excelenta calitate a fotografiilor de pe tablourile Salonului Oficial se datoresc institutului fotografic **Foto-Technica**, splaiul Kogâlniceanu.

Redactor PERPESSICIUS

UNIVERSUL LITERAR

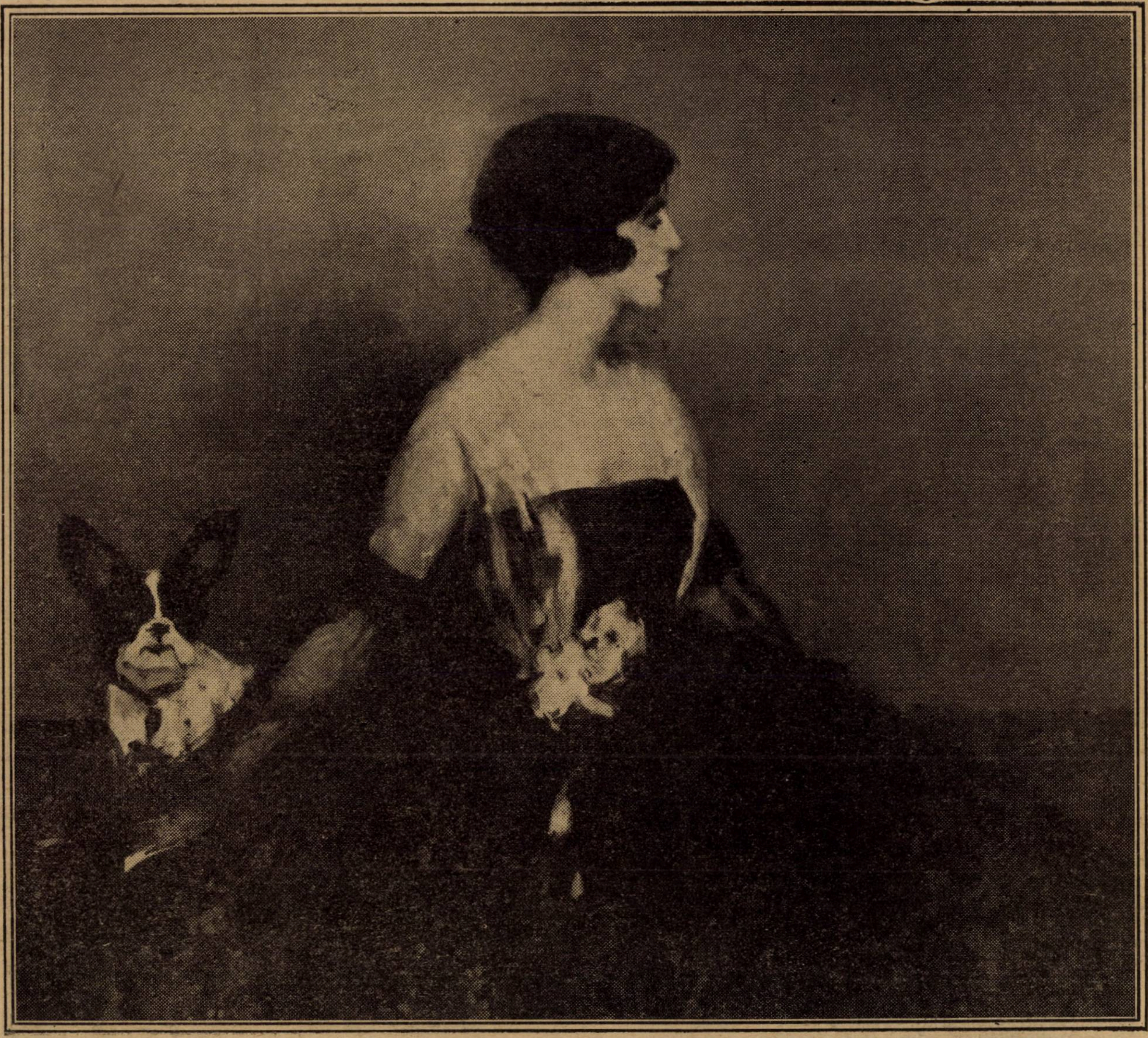

E. STOENESCU : PORTRET   Salonul Oficial — Paris

An. XLII, Nr. 26.
27 Iunie 1926.

Lei 5.

JANA D'ARC

Văpaia răsăritului topi stropii zorilor, așezând pe fruntea oceanului un nimb de sânge. Un pescăruș sculă minunea din somn. Farul își propti lentilele de soare, frecându-se la ochi. Din plămânii lui de granit duhni alarma sirenei. Un bastiment îi trimise salutul infinitului. Martha își împleti beteala cozii în oglinda digului în zâmbetele scrumbiilor albastre. Moș Nichita fanaragiul își ridică tolba în cârcă lovind piatra cu un toiag de fier.

— Tăicuțule nu te du la târg, am visat ceva urât astă noapte!

— Dar murim de foame aci; pe corlată nu se mai strivește nici un codru și maică-ta mă așteaptă cu scumpia la marginea apei.

— Da, așa să ști tăicuță că bine n'are să fie! Astă noapte s'a umflat oceanul din toate mădularele și toate cataractele pământuliu și-au revărsat mânia pe dig. Tu nu ai văzut prăpastia, horcăiai în ceardac, — dormeai.

Moș Nichita înălța uluit din umeri, lovind caldarâmul cu galenții lui lemnoși.

— Stăi bre omule nu te depărta și mai ascultă încă! Din far mai rămăsese într'o vreme numai ocheanele. Furtuna a amestecat apa cu pământul și toate corăbiile lumii s'au dus la fund. Când primejdia a ajuns pe treptele farului, mama a îmbrățișat picioarele Sfintei Fecioare și tălpile ei mai albe ca spuma talazurilor au călcat apa. Bunătatea și frumusețea ei Dmnezeiască au orbit nemărginirea. Atunci răsmerița și-a pitit îndată furia în sânurile adâncurilor și odată cu dimineața, pacea s'a coborit pe pământ.

— Fii cuminte Marthă!

— Așa este, dar dacă dușmănoasa de apă și-o aduce aminte de biruința de peste noapte a Prea Sfintei și pândind când ea are să vegheze de acolo din înălțimile Cerurilor la ticăloșiile pământului, zavera are să se abată iar asupra oceanului?!

— Marthă nu căpia!

Ascuțișul toiagului lovi piatra măcinată de săruri și tolba fanaragiului se pierdu în linia albastră a țărmului. Cântarea tăioasă a unui cocoș din târg străbătu văzduhul încins. Martha își zvârli colacul de aur al părului peste umărul ei punțintel și înălță o palmă în dreptul frunții pătată de urme adânci de soare, dibuind cocoașa fanaragiului care se afunda în pădurea de catarge. Soarele ajuns deasupra farului aprinse vederea oceanului care își aplecă orbit lumina în pântecul oceanului. Undele zâmbeau în încropeala nămiezului înseilând și destrămând pe loc horbote de spumă. Apa se frământa în cazanele fără de fund ale adâncurilor. Un chit se scălda în soare asvârlind bucuria pe nas.

O lance îi crestă grumazul și locul scăldătoarei se înegri. Jigania alunecă apoi pe tăișul undei și un lanț zornări sub greutatea dihăniei în pivnița vaporului. Căngile trase mortăciunea înăuntru și căpitanul cârmi mașinăria, trimițând pe gurile coșului semnale de izbândă. Martha își frecă ochii încărcați de plânset tânguind amar moartea balaurului. Un nor cu fruntea cătrănită își înălță mânia dinspre Cornul-Caprei, și oglinzile oceanului își ascunse luminile. Un trăsnet înfierbântă apa trăgându-și rachetele înapoi. Pământul bubui îndelung sub apă și farul își aprinse luminile înserării. In sticla ochelarilor dansau patru stele roșii.

—Se apropie prăpădul de astă noapte bodogăni Martha „aprinzând candela din far. Așa se întâmplă când „moare o balenă! Dar Maica Pre„cista nu are să aplece urechea spre „răutatea celor ce-au despuiat de viață „o biată nevinovată înotătoare!".

Un fulger îi aprinse fața înăbușindu-i prorocirea. Un trăsnet spintecă orizontul și bubuitul care-i răspunse îndată trecu în lumea cealaltă.

— Vine potopul!

Intunericimea umplu tot cuprinsul. Un pui orfan de balenă, icni undeva, pe unda care înghițise sufletul părintelui ei.

— Tăicuțule grăbește pasul căci te sosește sfârșitul lumii!

Dar tolba întârzia în stuful de catarge. Noaptea se apropia mânioasă, rostogolind oceanul în plămădeala neagră a cerului. Gloanțe de aur prelinse din lacrimile luceferilor, făcu spărturi mari în măgurele norilor. Talazurile se înălțară până în subțioara farului stingându-i lumina. Adâncurile scoteau la mal tânguirea infinitului. Vasele își opriră albiile în loc. Dar fanaragiul Nichita tot nu se ivia. Sfânta Fecioară își întârzia pogorârea. Intr'un târziu Martha se urcă în far zmuci cu putere oglinzile luminătorului și cristalele cupolei trimise îndată pe apă, poteci orbitoare de raze. Noaptea se lăsa tot mai stăruitor. Țignalele cereau din depărtare, îndurarea farului. Intreg pământul se prefăcu în mormânt.

Și Martha își dete duhul pe reflectorul înălbit și el de spaimă.

•

In noaptea acea, dupe ce sufletul Marthei s'a suit la cer, toate vasele oceanului și-au păstrat temeliile neatinse. Sus în clopotnița farului lumina ardea încă și toată căpitănia oceanului îi trimisese zâmbetele recunoștinței. Dimineața zdrobi zavera cu găuri mari de lumină și urgia pieri deapururi în valuri.

De atunci, în fiecare seară sufletul Marthei fiica fanaragiului Nichita păzitorul luminei apelor, cea dintâiu căzută pe rugul prorocirii, sue treptele de granit din capul istmului Sfintei Fecioare.

Târziu, un sâmbure de foc sparge ochelarul din cupolă și ocrotirea lui se risipește în toată încăperea apei.

SĂRMANUL KLOPŞTOCK

Cuib gol

Iubite, am venit să văz cu ochii mei
Cum florile tânjesc în urma noastră;
Ți-e mare dragostea cum zici, de vrei
Neapărat și florile să ofilească 'n glastră.
Eu tot mai regăsesc o urmă veche
Din patima pe care tu o lași să moară,
Și vin la cuibul nostru gol — de veghe —
S'o retrăesc din amintiri, a doua oară.
Iubite, te 'nțeleg deplin acum,
Ți-e inima departe cum s'arată,
C'abia ai așteptat prilej de drum
Ca să rămâi pe calea 'ndepărtată.
Iți las un semn și eu în locu-mi la plecare....
Un biet bondar micuț, aicea pripășit;
Se vede că e mort de-a binelea de nu tresare
Când lacrimi calde, curse pentru tine l'au stropit.
Il vei găsi tot prins de albele perdele,
Iți va părea.... înamorat la geam de-o floare
Și vei găsi că singur vinovat tot el e,
Că n'a sbucnit cu Primăvara mai curând, la soare!

VIRGINIA GHEORGHIU

ASSUNTA SPINA

de SALVATORE DI GIACOMO

Era pe la apusul soarelui: tăcerea naturei și a oamenilor sfârșea trista și cenușia zi de Februarie. Cum umbrele nopții cădeau repede și pătrundeau în case, toate ușile de la parter se deschiseră una după alta și lumina rece a apusului scălda încă odată, în interiorurile sărăcăcioase, insuficientul și sărmanul mobilier, imaginile sfinților pe care le lumina slab flacăra galbenă a unei candele, cuvertura decolorată a unui pat. Assunta Spina deschise ușa cu geamuri de la camera dinspre stradă, târî un scaun și rămase acolo în picioare pe prag cu mâna stângă sprijinită pe speteaza scaunului, bătând cu degetele mânei drepte în geamuri. Inaintea ei se întindea piața tăcută de la Sant Aniello Caponapoli încoronată cu case înalte, cu biserica la stânga și cu clădirea cea albă a amfiteatrului de anatomie. In fund, arcada ulicioarei San Gandioso seamănă cu o poartă mare căscând în întunecimea străzii deja înecată în umbră. Și ziua murea cu o blândețe nesfârșită când cel mai slab sgomot părea și mai blând decât celelalte. De departe răsuna sunetul clopoțeilor unei turme de capre invisibile ce veniau pe strada d'Atri și care împrăștiate se urcau pe zidurile închisorii Regina Coeli. Pe piața Sant Aniello, aproape de gropi, niște copii se jucau în jurul pomilor goliți de frunze, ale căror crengi bătrâne suportau funiile pe cari locatarii etajelor le legau ca să-și atârne rufele. Ei se fugăreau fără țipete; numai din când în când isbucnia câte un rîs cu sunet de argint sau o voce fragedă copilăroasă, răsuna în tăcere, La fereastră doi amurezați se pândeau și muți schimbau afecțiunea molatecă a privirilor lor.

Pe neașteptate, suspinul unui clopot vesti Angelus-ul și donna Rosa, văduva vecina Assuntei ocupată cu măturatul gunoaielor în fața ușii, se opri clipă ca să se închine, îmbrățișând coada măturii.

— Ah! oftă ea... E glasul lui Dumnezeu! Bună seara, Assunta!

Ea răspunse:

— Bună seara...

Și o salută ușor cu mâna.

Văduva înainta târând mătura după ea și se apropie de Assunta :

— Ce mai faci?

— Cum dă Dumnezeu, zise Spina.

— Dar ce 'nseamnă înfățișarea asta?

— Cum? Ce înfățișare!

— Ce ți s'a întâmplat!

— Nimic... Absolut nimic! Pentru ce? Ce-i schimbat în înfățișarea mea?

Și se privi în geamurile ușii unde formele sale se desenau confuz:

Văduva începu să râdă.

— Nu, nu... nu te 'ngrozi... mi s'a părut. Asta fără îndoială findcă nu te-am văzut de eri.

Și uitându-se la cer, adăogă:

— E poate un reflex. Și eu trebuie să fiu galbenă de tot!

Assunta visa, cu ochii deschiși, fără să respundă. Donna Rosa întinse brațele, le lăsa să cadă dealungul corpului; între un căscat și un oftat, șopti:

— Ah, Doamne Dumnezeule! dă-ne nouă puteri!

Ea se suci pe călcâie, se mai uită încă odată la cer, și întorcându-se încet către Spina zise:

— Vrei să știi adevărul?... Mâine e o privire spre ușa sa... am rufe de călcat zi de sărbătoare și dacă aș fi în locul d-tale, m'aș duce la țară.

Assunta Spina își mușcă buzele și dădu dureros din cap:

— D-ta cunoști nenorocirile mele, donna Rosa!

— Dac'ai ști ce-am eu în capul ăsta!

— Ai dreptate.

Assunta ridică mâneca și-i arată brațul stâng:

— Uite-te... N'au mai rămas decât oasele...

— Dar, însfârșit, el ce vrea să facă?

— Ce vrea să facă? Știu eu... Ce vrea să facă... Nu intri un moment?

— Nu... răspunse văduva, aruncând o privire spre ușa sa... am rufe de călcat și mașina e încinsă, — Ei bine, ce ți-a spus?

— Mi-a spus că sunt nebună și că el niciodată n'a scos apă de la două fântâni.

— Toți sunt la fel! murmură donna Rosa, aruncând din nou o privire spre ușa ei.

— Ascultă, donna Rosa — zise Spina, care se făcuse deodată albă ca hârtia și tremura toată, — știu bine că aș merita să fiu arsă de vie, aici, în piața asta, pentru tot ce i-am făcut lui Ferdinando al meu care m'a iertat de cinci ori pe rând, ca aste cinci degete dela mână. Eu știu asta... Și de aceea în fiecare noapte, mă rog la această frumoasă Madonă care e pe dulăpior, ca să nu mă lase să sfârșesc așa de rău ca atâtea altele.

— Isuse! întrerupse bătrâna. Domnul să te apere!

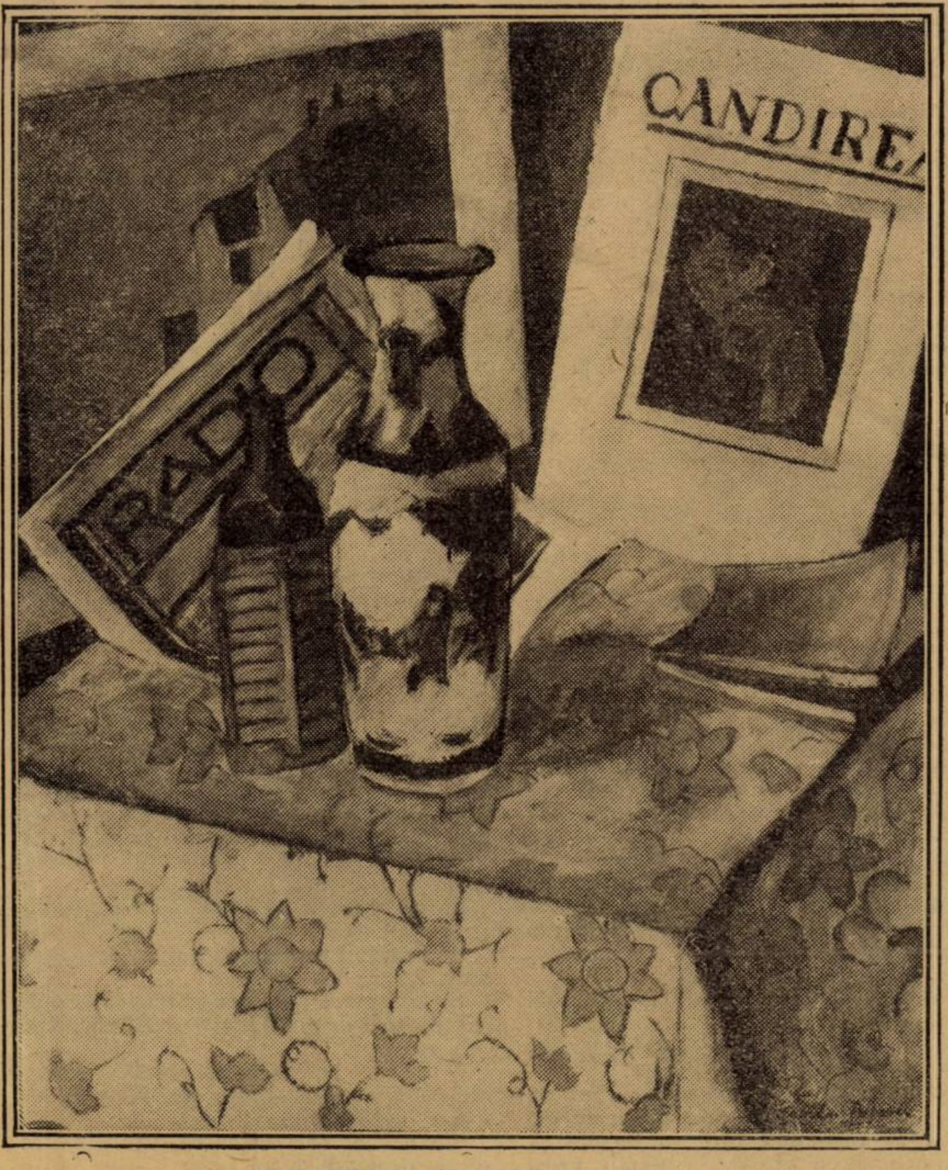

V. POPESCU : NATURĂ MOARTĂ

Afrodita

In hău de mări, bătute de furtună,
La pieptul spumegatului talaz,
Prinzându-i gingaș, brațul de grumaz
Dormea seninul ca un fulg de lună.

Seninătate, zbucium, împreună,
Uniți de sorți pe-al apelor podgheaz,
Născură, robi, aceluiași extaz,
Nemărgenirea, floare de genună.

Și haosul, gemu de frematare,
Când cea dintâiu semeață 'ntruchipare,
Vis cald! femeia, amforă de slavă,

Zbucni legănătoare și suavă,
Vrej de senin cu fruntea 'n sîrg de stele,
Din zvîrcolirea undelor rebele.

ARTUR ENAȘESCU

— Asta ar fi şi mai bine — sau am să mă rog de ea ca să mor odată.

Ii spun: „Sfântă Fecioară, ia-mă!“ Ferdinand se va însura cu alta. N'avem copii şi nimeni nu mă va putea plânge...

Văduva nu înceta să murmure:

— Isuse! Isuse! Nici nu-ţi vine să crezi că poate fi adevărat!

— Scumpa mea, donna Rosa dă-mi un sfat — zise Spina apucând-o de braţ şi strângând'o nervos — spune-mi ceva...

— Ce vrei să-ţi spun, fata mea!

— Nu cumva ţi-a făcut farmece?

Spina îi lăsă braţul într'un acces de furie.

Mai credeţi încă în farmece, voi astea bătrâne? Farmecele stau aici.

Şi puse mâna pe piept în dreptul inimei.

— E tot aşa de adevărat ce-ţi spun ca şi existenţa lui Dumnezeu, adăogă ea ameninţătoare.

— Maşina de călcat e încinsă, spune donna Rosa, cu voia dumitale...

II

Spina se aşeză pe pragul uşii, cu coatele pe genunchi, capul în mâni şi degetele pe tâmple.

Din nou se auzi un clinchet de clopoţei care deveni din ce în ce mai clar. Deodată o capră albă apăru la colţul străzii Incurabili şi numai decât, se văzu o turmă de capre ce se apropia. Ciobanul cu bâta pe umăr trecu dinaintea Spinei.

— Assu! Ai nevoie de lapte?

— Mâine, răspunse ea fără să se mişte.

Apoi, sculându-se brusc:

— Emilia! strigă ea, Emi!...

O fetiţă se apropiase de fântână şi întindea gura spre ţeavă. Vântul îi fura apa, îndepărtând de buzele sale firul strălucitor care se destrama şi se răsucea în partea cealaltă. Fetiţa se încăpăţină şi se udă toată.

— Ce sete! murmură ea întorcându-se. Şi îşi şterse faţa cu un colţ al şorţului.

Assunta o apucase de braţ şi o târâse în casă.

— Ce ţi-a spus Sofia? Ea te-a trimes aici, nu-i aşa?

— Da, stăpâna mi-a zis: Ai să te duci la Assunta, la Caponapoli. Mai repede.

— Şi ce ţi-a zis ?...

— Mi-a dat asta.

Era o bucată de hârtie; marginea albă a unui ziar, pe care era ceva scris cu creionul.

— S'a udat la fântână, zise fata ca să se scuze.

La lumina lămpii, Assunta citi bâlbâind: „Persoana se însoară cu o fată din Soccavo, totul e gata“.

Ea se făcu albă la faţă şi trebui să se ţină cu mâna de tablia patului ca să nu cadă.

Emilia aştepta.

— Ce trebuie să-i spun?

Spina se prăbuşise pe un scaun şi ţinea ochii închişi ca cineva care leşină când vede curgând sânge de la un rănit. Fetiţa repeta, inconştientă :

— E vre un răspuns? Ce trebuie să-i spun?

— Că-i bine... suspină Assunta. Ii mulţumesc mult şi îi trimet salutări.

Fetiţa ajunsese deja la uşă. Se întoarse ca să vestească:

— Plouă.

Işi acoperi capul cu un şal îşi ridică poalele rochei şi se pierdu, fugind, în ploaie şi vânt cu un mic strigăt.

Spina duse biletul la gură şi-l sfâşie cu dinţii apoi scuipă cu furie în jurul ei, bucăţelele de hârtie.

III

In timp ce pe trotuoar răsuna tropăitul unor cisme o voce sonoră băr-

-- Aici se poate mânca sau nu? Să ne grăbim că mi-e foame.

Şi un om se aplecă peste maşina de gătit întinse mâinile peste ochiurile plitei şi ridică capacul unei oale din care eşiră aburii gustoşi ai supei. Oala începea să sfârâie.

Vocea sonoră adăogă :

— Ei, pot sau nu ?

Şi o faţă bărboasă, înroşită de căldura focului, se întoarse.

Spina era ocupată să întindă faţa de masă.

— Are să fie rece, observă ea.

— Asta mi-e indiferent, zise bărbatusău; Caldă rece, tot aici are să coboare.

Şi se lovi peste pântec.

Se aşeză unul în faţa celuilalt; bărbatul servi supa.

După trei sau patru înghiţături, ridică ochii:

— Ce ai? Tu nu mănânci?

Ea absorbită de gânduri, cu sprâncenile încruntate, lăsa supa să se răcească în farfurie. Răspunse ridicând uşor din umeri:

— Nu mi-e foame.

Şi adaogă pe loc:

— Am mâncat o „pizza“ cu donna Rosa.

Urmă o tăcere lungă. In timp ce zidarul muia pâinea în supă şi o scotea cu mâinile lui mari încă pătate de var, femeia îi spuse încet:

— Peppino croitorul... se căsătoreşte cu fată din Soccavo.

Bărbatul o privi cu mirare. Se părea că nu înţelege.

— Cum? Cine se însoară?

Ea repetă, fixând asupra lui ochii săi mari şi adânci:

— Pepino croitorul... se căsătoreşte cu o fată din Soccavo. Totul e gata.

El rămase mut; dar era adânc rănit în suflet atât de rănit că de mai multe ori încercă să răspundă fără ca buzele să poată articula o vorbă. In sfârşit reuşi să spună, fără să ridice capul:

— Mie-mi pasă mult, zise Assunta.

Se priviră o clipă. Ferdinand întoarse cel dintâi ochii în altă parte îşi turnă un pahar mare de apă pe care îl bău dintr'o sorbitură, apoi îşi puse coatele pe masă. Câteva momente, sgârie faţa de masă cu degetul, strânse şi alinie fărâmiturile de pâine împrăştiate ici şi colo; desfăcu liniile făcute, curăţi faţa de masă cu mâna şi o lăsă desfăcută în acelaş loc privindu-şi degetele scurte şi nodoroase.

Assunta repetă :

— Ai înţeles? Mie-mi pasă mult... Ţi-o spun ca să te jignesc.

Atunci el întinse braţul peste masă, şi punându-i mâna lui uriaşă pe umăr, îi spuse calm, rece:

— Avem să reîncepem iarăşi?

— Oh!... făcu ea, acuma s'a sfârşit...

Bărbatul se ridicase şi măsura odaia cu paşi largi. Se duse la uşă uruncă o privire afară pe strada întunecată şi pustie, apoi se întoarse hotărât spre ea.

— Ascultă, zise el, ce-am făcut eu pentru tine; Dumnezeu chiar, care ne-a creat, n'ar fi făcut-o. — Şi îşi duse mâna la şapcă.

— Dar tu nu te-ai îndreptat, niciodată; iată a patra oară că'ţi întind mâna şi tu mi-o muşti. Când vecinii mă văd trecând, îmi râd în nas. Deacuma ruşinea şi desonoarea mea sunt cunoscute de toată lumea...

Ridică braţele şi strigând ca un disperat, adaogă:

— Toată lumea, toată lumea le cunoaşte!...

Se lovi peste obraz cu palmele, de două sau de trei ori, cu putere şi îşi vârî mâinile în păr.

— Sfânta Fecioară imaculată!— strigă el către icoana aşezată pe dulăpior, azi e o zi de Vineri...

N'avu timp să sfârşească. Uşa din stradă se deschise şi un bărbat, care îşi închidea umbrela se oprea în prag şi salută.

— Bună seara la toţi

De deochi...

— Ce te doare
De nu ai hodină sub stele
Spune tu bătrâneţelor mele ?...

— Lasă-mă să-ţi şoptesc de de-ochi
Să te mângâi cu mâna pe la tâmple, pe la ochi,
Şi istovită cum sunt şi fără prihană
Să smulg din tine povara vicleană...

„....Fugi duh necurat
„Din preajma băeatului meu...
„Şi tu lumină ne'ncepută, coboară,
„Sufletul lui ca o zeiţă-fecioară,
„Să se scalde
„In apa ta...

— Te mai doare ?...

— Mă doare măicuţă
Că'n suflet port pitite
Buchete mici de mângâeri pălite
Şi-o toamnă de regrete desfrunzite.

„.....Primăvară albă, ceruri de mărgean,
„Incolţiţi în sufletul băeatului meu
„Lebede de spume
„Maci aprinşi din lan,
„Şi-o potecă-ascunsă unde gândul lui,
„Să găsească-o floare singură pe lume.

ION POGAN

— Sângele lui Cristos! urlă Ferdinand. Şi puse mâna pe ceva care strălucea pe maşină.

Croitorul bâlbăi:

— Ascultă... Don Ferdinando... Ascultă! Ah! Sfântă Fecioară!...

Şi, la ciocnirea cu uriaşul care se arunca asupra lui cu înjurături, el căzu între pat şi dulap. Spina îşi ascunse faţa în palme. Loviturile se îndesau. Zidarul, orbit de furie, se înverşuna ca o fiară sălbatică:

— Na pentru mine, na pentru logodnica din Soccavo, na pentru Assunta...

Şi fiecare lovitură era urmată de un horcăit înfundat.

Assunta, dela capătul patului, implora:

— Opreşte-te !...

Şi zidarul, ca şi cum continua să i-se spună, se ridică plin de sânge şi aruncă cuţitul. La spetele lui, uşa cu geamuri din stradă era întredeschisă. El se dădu înapoi încet şi se furişă în stradă. Uşa se închise.

Pe piaţă se iscă un sgomot mare. Văduva din pragul uşii, striga:

— Ajutor! Ajutor!

Din strada San Gandioso sosea patrula de jandrami care se întorcea dintr'o inspecţie pe la casele cu faimă rea din strada Soarelui. Piaţa se lumina, limini începură să strălucească pe la ferestre, alte lumini apăreau printre pomi.

— Unde? unde e asta? — întrebă brigadierul.

Văduva arătă casa Assuntei.

Jandarmul zise:

— Doi oameni să vie aici, la intrare.

Iar el împinse în uşa cu geamuri. Corpul croitorului zăcea pe jos, întins de-a-curmezişul, nemişcat. Un lac de sânge se întindea sub umărul lui drept şi sub cap.

— Sapristi ! şopti brigadierul.

Şi privind, în jurul lui, odăiţa, întrebă cu glas tare:

— Cine-i acolo? Cine a omorât pe omul ăsta?

Atunci, de la capătul patului, Spina înaintă spre el. Ea avea în mână cuţitul înroşit de sânge şi i-l arătă.

Işi puse mâna pe piept, şi răspunse fără şovăire...

— Eu, domnule brigadier.

Trad. din italiană de **I. FLOROIU**

IN EMPIREU

Dialogul II. — Talent şi genialitate

T. Maiorescu, Vasile Conta, Caragiale, Delavrancea, Vlahuţă, Duiliu Zamfirescu, Chendi Trivale.

TITU MAIORESCU. — Lui **Trivale** rândul trecut i-am făcut o nedreptate. L-am întrerupt tocmai când vrea să ne lămurească o latură a integralismului. Dacă are vreun mijloc de aplicare concretă a abstracţiunilor ce am vânturat atunci, ar fi bine să-l lăsăm să vorbească astăzi.

TRIVALE. — Cu voia dumneavoastră eu sunt gata. Am vorbit rândul trecut de **Logica simţirii**, care se coordonează cu **Logica inteligenţei.** Amândouă au aceiaşi funcţiune: să ne dea legile prin care **simţirea** şi **inteligenţa** pot dobândi **valoarea obiectivă...**

VASILE CONTA. — Inţeleg să vorbeşti de valoarea obiectivă a **simţirii**, dar inteligenţa e de la sine **obiectivată.** Pentru inteligenţa omenească lumea e aceiaşi pentru toţi.

TRIVALE. — După părerea integralismului, cred că vă înşelaţi. E drept că noţiunile, judecăţile şi raţionamentele, care sunt de natură intelectuală, par deadreptul obiectivate; dar în realitate ele doar se obiectivează mai uşor, dar **nu sunt** astfel din capul locului. Proba e uşor de făcut: fiecare avem ideia **noastră** despre tainele naturii, crezând fiecare din noi, că **adevărul ştiinţific** şi **obiectiv** este **acela pe care-l credem noi.** Dar oare aşa să fie? Cu aceeaşi **logică** a **inteligenţei**, domnul **Vasile Conta** a ajuns la **concepţia materialistă** a lumii — care neagă lumea **spirituală**, din care acum facem parte; iar domnul **Maiorescu** a ajuns la concepţia kantiană, care nu e de loc incompatibilă cu această lume. Pe cine să credem pe domnul **Conta** ori pe domnul **Maiorescu?** Dar nu e numai atât, deşi **Logica e una,** lumea construită cu ajutorul ei **e multiplă.** Câte morţi, atâtea lumi ! **Quot capita, tot sensus.** Noţiunile, judecăţile şi raţionamentele, până să se obiectiveze — până ajung **adevăr** au şi ele ca şi simţirile o natură **individuală.** Logica fiecăruia e influenţată de mediu, de creştere, de instrucţie, într'un cuvânt de **idolii baconiani;** iar Ştiinţa nu e decât partea aceea din mintea oamenilor, care a **eşit de-asupra personalităţii lor,** care urmează în acelaş fel pentru toţi, şi care **pentru toţi are o valoare obiectivă.** Ca să ajungă la această valoare, a trebuit o lucrare logică. — Lucrarea **Logicei inteligenţei.**

VASILE CONTA. — Vorbeşti par'că ai fi fost profesor de filosofie. Şi, pusă chestiunea astfel, nu pot să nu zic că ai dreptate. Şi atunci, fireşte, se lămureşte şi mai bine sensul **Logicii simţirii;** coordonată cu sensul **Logicei inteligenţei.**

TITU MAIORESCU. — In acelaş fel ese la iveală şi cea de-a treia logică, **Logica pragmatică.** Căci e evident că, precum nu toate judecăţile şi nu toate simţirile pot deveni obiective şi de sine stătătoare, tot aşa **nu toate faptele** omeneşti pot fi recunoscute de toţi ci numai **acelea ce s'au ţesut în realitatea istorică.** Numai faptele, care **s'au obiectivat** astfel, au indeplinit condiţiile Logicei pragmatice şi-au fost scoase din noianul faptelor individuale. Deşi, doar **Trivale** nu ne-a dat vreo imagine sezisantă, care să strălumineze şi în minţile nefilosofice el totuşi ne-a dat prilej să clarificăm chestiunea celor trei logici ale Filosofiei integrale.

Ce zici, domnule, **Vlăhuţă?**

AL. VLAHUŢA. — Oricât de abstractă ar fi o teorie, dacă o iei pe firul ei, nu se poate să n'o înţelegi. Aşa şi cu Logica integralismului. Sufletul este inteligenţă, sensibilitatea şi voinţă. Dar în fiecare din ele, precum am înţeles, deosebim două părţi: una, care rămâne **subiectivă**, a noastră, a **individului**, şi care nu ne interesează decât **pe noi,** conştiinţa noastră pătrunsă **numai de noi înşine.** — alta, care se poate **obiectiva,** care poate fi **a tuturor**, care poate interesa **omenirea în genere,** şi care e ca un fel de **conştiinţă cristalizată şi pipăită.** Cea d'intâi e trecătoare şi variabilă; cea de-a doua este invariabilă, permanentă, eternă. Şi, precum s'a spus, cea care trebue să ne intereseze este tocmai această parte care **constitue patrimoniul sufletesc, nu al unui individ, ci al omenirii.** Iar ca, din noianul de stări sufleteşti ce mişună în sufletul nostru, să putem stabili pe cele invariabile şi eterne — adică **pe cele adevărate** — trebue să ne slujim de logică: de Logica propriu zisă, pentru stările sufleteşti intelectuale; de Logica simţirii, pentru stările sufleteşti afective; şi de Logica pragmatică pentru stările sufleteşti voliţionale...

DELAVRANCEA. — Se cunoaşte că ai fost profesor de filosofie în tinereţe.

TRIVALE. — Filosofia trecută prin mintea unui poet străluceşte de lumină...

CARAGIALE.—**Alecule**, te-ai întrecut !

DUILIU ZAMFIRESCU. — Lucrul, precum se vede, s'a priceput şi de minţile noastre, care au cugetat toată viaţa cu impresii concrete. Dar nu trebue să uităm că punctul cel grav al teoriei era tocmai acela pe care începuse să-l desvolte **Trivale**, când l-a oprit **Alecu cu durerea** lui de cap.

TITU MAIORESCU.—Are dreptate, **Duiliu.** Chestiunea cea mare e dacă Logica simţirii a integralismului, pe care am admis-o cu toţii; este sau nu identică cu Estetica, precum a pretins un moment domnul **Vasile Conta; iar dacă nu e identică,**

MONTÉZIN : DUMINICĂ
Salonul Oficial — Paris

Vrăjitorul

Un codru stăpâneşte'n depărtări, întinderi uriaşe,
Dar ca s'ajungi acolo, nu ai cum.
Nu se zăresc nici zări, nici fumul vechilor oraşe
Şi ochii ţi-ar putea orbi de-atâta drum.

In codrul cel vrăjit — dacă-ai putea să sui —
Nu-i luminiş şi cerul n'are cum deschide-o poartă,
Nu e miros şi nici viaţă nu-i,
E frunză verde, dar e moartă.

Copacii parcă n'au crescut, ci sunt cu vecii'nţepeniţi
Şi sânge roş întunecat e'mprăştiat prin spini de rug,
N'a tresărit vreodată vântul prin arbuşti păliţi
Şi suflete şi păsări se sperie şi fug.

Stă vrăjitorul nevăzut sub fermecata lui scufie,
Acolo'n mijlocul pădurii moarte
Şi neştiut de nimeni, lumilor împarte
In clocot viu, din apă moartă, din apă vie.

Cum nu l-a ispitit pe Dumnezeu în toate câte sânt,
N'a plâns şi n'a dat socoteală nimănui.
A strâns să ardă duhuri rele sub pământ —
Răsuflă-adâncu'n para unui foc gălbui.

In miezul codrului, căci totdeauna este noapte,
Sub lespezi grele'n tainiţa adâncă,
Sunt ghiare 'nfipte-avar în aur şi-auzi şoapte.
In durele singurătăţi au scăpărat scântei ca'n stâncă.

Şi totuşi dacă-ai rătăcit drumeţe, pe-acolo cumva
Zadarnic ai să cauţi — prin ascunzişuri nimeni nu se-ascunde,
Ci'n vraja codrului, cu frică şi mirat când vei striga,
Orice copac şi umbră'n zeci de glasuri ţi-or răspunde.

C. I. ŞICLOVANU

* * *

atunci în ce se deosebeşte de ea? Nu cumva Logica simţirii este o **Estetică** cu adevărat **nouă**, care amendează sau chiar răstoarnă toate teoriile estetice de până acum?

TRIVALE. — Părerea mea e că, în înfăţişarea de astăzi, a teoriei integralismului estetic toate dibuirile din ultimii zece-douăzeci de ani ce întrezărim în teoriile estetice şi literare din Occident, toate se luminează dintr'odată la raza integralismului.

DELAVRANCEA. — Aş vrea s'o văd şi pe-asta!

CARAGIALE. — Nu e de mirare din partea unei filosofii care vede în opera mea ceva mai mult decât ceeace credeam eu însumi despre mine...

AL. VLAHUŢA. — Eu mă cam îndoesc. Prea ar fi frumos pentru gândirea românească!

CHENDI. — Asta ar fi în filosofia românească o adevărată creaţiune. Şi mă alătur şi eu la îndoiala domnului **Vlăhuţă...** Şi totuşi după unle perspective ce ni s'au dat în metodologie, scepticismul meu obişnuit se cam nărue.

TITU MAIORESCU. — Se pare că, dacă lăsaţi scepticismul la o parte, nu faceţi rău. Şi să mă erte **Trivale,** care vrea să-şi dea drumul entusiasmului, că voiu căuta să explic **eu** această parte a teoriei, pe care o simt din ce în ce mai mult că-mi pătrunde sufletul. E o teorie în adevăr nouă, care decurge tocmai din teoria obiectivării simţirii. In adevăr, dacă admitem că se pot obiectiva toate **felurile** de stări sufleteşti, atunci trebue să admitem că se poate obiectiva şi **sinteza lor,** care e **sufletul nostru cu adâncurile lui.**

VASILE CONTA. — Ce poate însemna „sufletul nostru cu adâncurile lui?".

TITU MAIORESCU. — Un lucru care pare foarte obscur şi care totuşi este foarte clar. Să ne gândim, spre pildă, numai la **deosebirea** ce există între stările sufleteşti intelectuale, afective şi volitive şi în acelaş timp la **legătura** dintre ele. Nimeni desigur nu poate contesta că aceste trei feluri de stări sufleteşti sunt absolut deosebite unele de altele; inteligenţa e analitică, discursivă noţională, simultană, rece; — simţirea (adică durerea, plăcerea şi seninătatea) este din contra sintetică, intuitivă, instinctivă; succesivă şi caldă; iar voinţa este amândouă fiind totuşi **altceva :** discursiv-intuitivă, analitic-sintetică, simultan-succesivă, stăpânită şi explosivă în acelaş timp.

AL. VLAHUŢA. — Prea multă terminologie.

TITU MAIORESCU. — S'o mai simplificăm: una e când vezi şi judeci o rază de soare; alta când o simţi mângâindu-te, şi alta când alergi după ea. Sau invers: una e când vezi un loc noroios, alta e când îţi inspiră neplăcere şi alta când te fereşti de el... Dar, deşi sunt atât de deosebite unele de altele, totuşi ele nu se pot despărţi una de alta. O sensaţie, care e intelectuală, are şi un ton afectiv şi un început de reacţiune volitivă.

Ei bine, aceasta înseamnează că stările sufleteşti, oricât de deosebite ar fi între ele, formează o **unitate**, — unitate, pe care popular o numim **suflet.** Şi tot popular noi vorbim de **adâncul** sufletului, ca de locul, unde inteligenţa, simţirea şi voinţa **nu se deosebesc una de alta,** unde noi simţim, înţelegem şi voim în acelaş timp, şi de unde, ca dintr'o rădăcină, es cele trei trunchiuri atât de deosebite ale inteligenţei, simţirii şi voinţei. Iar ideia integralismului este că, precum putem obiectiva fiecare dintre aceste manifestări în parte, tot aşa noi — sau mai bine unii dintre noi — pot obiectiva **întreg sufletul** cu **cele trei** ale lui manifestări împreună cu **adâncul** unde ele se leagă şi formează **unitatea** sufletească. Aceste obiectivări sunt ca nişte **suflete noi ce scapă din sufletul individului şi au existenţă de sine stătătoare,** adică independentă de sufletul din care au eşit.

VASILE CONTA. — Dar aceste suflete noi, ce scapă din sufletul individului, cum se manifestă, pentru ca să ştim că în adevăr sunt suflete obiectivate?

TITU MAIORESCU. — Vezi aci e frumuseţea teoriei. Aceste suflete noi nu se pot descătuşa de sufletul individului care le creiază, decât **prinzând ele însele un** corp. Ele n'apucă să se deslipească din conştiinţa, ce le produce, **că se şi materializează.** In ce credeţi?

CARAGIALE. — Văd bine lucru: **în operele de artă.** Şi aci, domnule **Maiorescu,** să-mi dai voe să pun o parentesă. Ştiţi că şi eu am scris un opuscul de estetică „Câteva păreri". **Mihalache** — exagerat cum se zice că este — declară că e **cel mai frumos studiu estetic din româneşte.** Acolo eu susţin faţă de **Gherea,** care-i da zor cu **arta cu tendinţă**, că arta e mai înainte de toate **talent**, adică posibilitatea unuia sau altuia de a face ceva **care-l prinde.** Deşi într'această teorie am pus toate resursele mele de comparaţie ca să fac pipăită ideia, mărturisesc că era prea intelectualistă şi nu se potrivia de **loc cu felul meu de a creia.** E adevărat că tot ce am scris eu **poartă pecetea talentului,** afară, fireşte, de prostiile, pe care **Octav Minar,** le-a publicat într'un volum ruşinos scriind că le-am compus împreună cu el şi cu alţii. Dar, deşi tot ce scriam **făcea efect** adică făceam pe ceilalţi să vadă că **mă prinde** când scriu, — totuşi **numai de câteva ori am putut obiectiva suflete noi, aşa cum cere integralismul.** Teoria mea despre talent era prea intelectuală, prea supusă voinţei autorului şi se poate referi numai la însuşirea de **scriitor** (n'am zis de **„scrietor"**, cum sunt atâţia, care scriu şi nu-i prinde). Un asemenea talent e puţin lucru şi se poate găsi pe toate cărările...

CHENDI. — Daţi-mi voe să vă întrerup, domnule **Caragiale:** Este adevărat că d-ta a spus de nenumărate ori că nu d-ta ai compus capodoperele d-tale şi în special comediile cică numai le-ai **transcris?**

CARAGIALE. — Să mă erte domnul **Maiorescu** că lungesc prea mult parentesa, răspunzând lui **Chendi.** Este adevărat că eu deşi aveam tot scenariul (unde oare se va mai fi rătăcind?) şi deşi am schimbat cinci-şase localităţi una după alta, — eu n'am putut să-mi scriu ultima mea comedie **pentru că nu am isbutit să-mi aud personagiile.** Altă dată, luam condeiul, mă aşezam dinaintea coalei albe şi aşteptam să aud ce-mi suflă la ureche Caţavencu, Coana Zoiţica, Trahanache, Farfuride şi toate sufleţelele care acum circulă în lume şi nu mai vor să ştie de mine. Când nu mai auzeam nimic, mă rugam de ele în felul meu: „Haide, măi Michiduţă, mai vino şi mai spune ceva!" Michiduţă era ce era pentru **Socrate** „demonul" de care tot vorbeşte în dialogurile lui **Platon.** Şi când Michiduţă se încăpăţina şi eu vream neapărat să isprăvesc vre-o scenă, şi fără Michiduţă, — a doua zi rupeam tot. Era inteligent ce scrisesem — dar **fără potriveală.**

TITU MAIORESCU. — Cele ce ne spune **Caragiale** — el de mine s'a ferit să mi-o spună cât a fost în viaţă...

CARAGIALE. — Nu m'am ferit, dar observaţiile acestea le-am făcut, după ce întrerupsesem relaţiile.

TITU MAIORESCU. — Ei, da — dar să

lăsăm acum pământeştele! Şi voiam să zic: cele ce ne spuseşi dumneata, **Caragiale**, cadrează de minune cu teoria integralismului. Talentul e una: e obiectivarea, dacă vreţi, a unei părţi din suflet — a inteligenţei, a simţirii. Genialitatea creatoare însă, pe care pune preţ Integralismul, este alta: **este obiectivarea întregului suflet împreună cu adâncurile lui cu tot.**

VASILE CONTA. — Cu alte cuvinte, operele de artă ar fi de două feluri: unele ce se datoresc talentului; şi altele ce se datoresc genialităţii creatoare. Cele de talent obiectivează **numai în parte sufletul**, dar rămân adherente la personalitatea autorului. Cele cu genialitate creatoare obiectivează **întreg sufletul** şi se desprind cu totul de personalitatea autorului, formând ca tot atâtea fiinţe independente.

TITU MAIORESCU. — Mi-ai complinit admirabil ideia. Opera de artă sau mai bine **capodopera** (fiindcă numai ea e produsul genialităţii creatoare) nu este altceva de cât **un suflet nou obiectivat în materie.** Şi această teorie, îmi pare, cuprinde mult din teoriile anterioare, dar e cu totul altceva.

CHENDI. — Nu cumva o fi vreun plagiat? I-ar părea bine..

CARAGIALE. — Lăsaţi-l că ala are talent; dar l-a ferit Dumnezeu de **genialitatea creatoare.**

TITU MAIORESCU. — N'ar fi bine, în Empireul în care sântem, să ne-apucăm de personalităţi. Când ne vom coborî pe marginile Stixului, unde vin vânturi pământene prin păpurişul de baltă . de pe ţărmuri ne vom ocupa poate şi cu acela.

TRIVALE. — Aş putea da eu oarecare relaţii....

DUILIU ZAMFIRESCU. — Să nu ne coborîm din înălţimile, în care plutim. Şi deşi teoria Integralismului, pe mine are să mă cam scoboare —văd eu bine— totuşi trebue să recunoaştem că această nouă teorie a artei cuprinde adevărul...

TRIVALE. — Dar n'aţi văzut nimic până acum. Ştiţi că această teorie stabileşte, pe lângă lumea fizică şi cea sufletească, — **o nouă lume** — lumea **psihofizică ?**

AL. VLAHUŢA. — Iar începe să mă doară capul!

DELAVRANCEA. — Iar vrei să ne sperii, **Trivale!**

VASILE CONTA. — Psihofizicul începe să fie cunoscut de pe vremea mea. Este hyperorganicul lui **Spencer.**

TITU MAIROESCU. — Nu e tocmai aşa. Aceluia Integralismul îi zice **fizicopsihic şi nu e decât fizicul ce şi-are** sub dependinţa sa psihicul, sufletul, conştiinţa. Sub numele de **psihofizic, integralismul** înţelege altceva.

DELAVRANCEA. — Grea, dar frumoasă şedinţă!

CARAGIALE. — Vrei să zici **fructuoasă.**

DELAVRANCEA. — Şi-aşa e bine. Dar, domnule **Maiorescu,** despre psihofizicul acela, v'am ruga să ne vorbiţi, **nu acum.**

AL. VLAHUŢA. — Şi eu vă rog acelaş lucru.

TITU MAIORESCU. — Cum bine voiţi.

DELAVRANCEA. — Dar altă dată, sigur!

TITU MAIORESCU. — Sigur, sîntem doar în Empireu.

DUILIU ZAMFIRESCU. — Dar chestia deosebirii dintre Logica simţirii şi Esteticele curente.

TITU MAIORESCU. — Se lămureşte şi ea tot atunci.

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Salonul artiştilor francezi

Parisul, acest mare oraş de concentrare a tuturor manifestărilor activităţei omeneşti, este prin excelenţă centrul activităţei şi manifestărei artistice sub toate raporturile.

In ce priveşte arta plastică, de la un capăt al altuia al anului, un şir neîntrerupt de expoziţii generale. **Saloanele,** nume consacrat expozanţilor de pictură cu caracter periodic, cari pe timpul lui Ludovic al XV aveau loc în salonul pătrat al Luvrului şi de aci numele de Saloane.

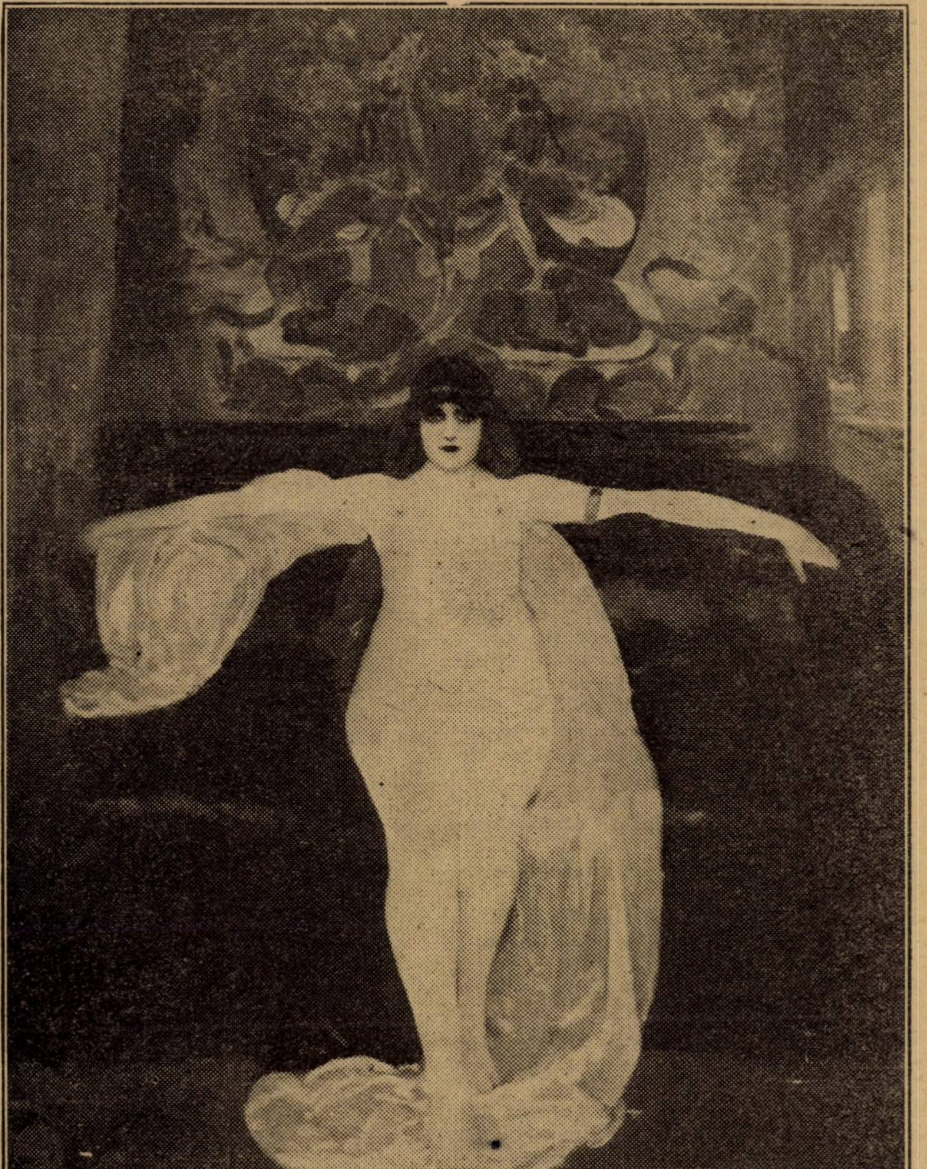

BILOUL : ANTINEEA

Salonul Oficial — Paris

Aceste expoziţii, create de Colbert, nu se ţineau de cât la 2 ani odată, pentru a se da artiştilor timpul necesar să'şi pregătească noile lor lucrări cu îngrijirea cerută. Colbert n'a prevăzut pictura modernă, care a dat naştere la atâtea Saloane şi cari nu pot să se caracterizeze printr'o tendinţă, să reprezinte o direcţie pură, deoarece sistemele se înmulţesc, se contrazic, multe se eclipsează şi astfel gruparea îşi pierde caracterul, prezentând un mozaic de facturi. Scopul lor ar fi „la recherche du nouveau".

Cercetarea de a face dintr'un tablou un obiect decorativ conduce pe tinerii pictori a abandona studiul naturei, lung şi respectuos studiu, care a format de secole ucenicia inevitabilei ştiinţi şi a crea o technică arbitrară, pripită, fără nici o obligaţie, care deşi poate fi remarcabilă la un artist de valoare, pe foarte mulţi însă îi poate duce în eroare. Ingrês, de care cei mai mari diformatori au tot respectul, ar fi exasperat şi chiar Cesanne uimit ar exclama: Je n'ai pas voulu ça.

La Salonul Artiştilor francezi „Salonul" propiu zis, păstrătorul tradiţiei de aproape un secol şi jumătate, majoritatea pictorilor mediocrii continuă a se conforma servil acestei tradiţii; cei remarcabili însă domină sistemele şi influenţaţi de impresionism dau, prin factura modernă a operilor lor, reîtinerită, o noţiune de artă sănătoasă şi justă pe

Grazia Deledda

Câinele

In voioasa dimineață, pe malul mării, am dat azi peste un câine.

Trei țărani stăteau în nisip, cu umbrela, panierul și cismele care îngreunează drumul.

Câinele stătea în fața lor, încremenit, cu labele în apă și țintea depărtările mării, prin zăbrelele botniței, ca un ocnaș.

Trecând și eu, desculță, prin apă, mă uitai la el; căci îmi place să privesc animalele în ochi, mai mult decât pe oamenii mincinoși.

Câinele cel mare răspunse privirii mele: avea ochii verzi și blânzi, o față tânără, leală: iar spinarea înaltă, sură— pătată de continente pământii ca o hartă geografică.

Pricepu pe dată starea mea sufletească, bună căci vremea era, frumoasă, marea liniștită; și se luă după mine.

Ii simțeam pașii în apă, în urma mea, ca ai unui copil; mă ajunse, mă atinse ușor cu botul ca să-mi dea de veste că era acolo, și să-mi ceară parcă voie să mă însoțească.

M'am întors și i-am mângâiat capul de catifea; am simțit pe dată că, în sfârșit, aveam și eu un prieten pe lume.

Păru — la fel — bucuros, ca de ceva nou, din greoiu se făcu sprinten, dădu fuga înainte-mi dansând parcă prin apa din care-i ieșeau labele curate printre nori de scântei: iar, din când în când, se oprea să mă aștepte, întorcându-se să vadă dacă eram mulțumită de el.

Ochii îi erau fericiți, precum cred că erau și ai mei; amândoi uitaserăm multe.

Iar marea ne întovărășea în această frumoasă plimbare, uitându-și, la fel, de mîniile care prea adesea, dar nu mai adeseori decât pe noi, o frământă. Valurile se jucau cu picioarele noastre.

Icoana soarelui, în oglinda umezită a malului, mergea înaintea noastră, încăpățînându-se să nu ne lase s' prindem nici să ne uităm la ea.

Doi tineri trecură, ducând în brațe, ca o amforă, o fetiță blondă: apoi nimeni.

Merserăm așa până la un loc depărtat, un cimitir de scoici: scoici moarte, risipite ca niște oase pe un câmp de bătaie.

Te crezi la capătul pământului, până la care nu ajunge omul: doar urma păsărilor desfășoară dantele lungi, șerpuitoare, pe nisipul neîntinat.

Omul, aici, nu ajunge; și totuși ți-e frică să nu întâlnești pe cine-va: trebue să te întorci înapoi, unde e lume multă, și unul te păzește de răul celuilalt.

Dar câinele merge mai departe, de capul lui, sare pe mal și se tăvălește în nisip, se joacă cu o nuia, se dă pe spate, cu pântecele gol, gâfâind, cu labele care ar voi parcă să prindă cerul.

Mi se pare c'a și uitat de mine și c'ar voi să stea singur cu nebuna lui bucurie de libertate: m'am jucat ca totdeauna, cu fantezia mea, socotindu-l înțeles cu mine.

Și mă întorc înapoi singură; dar am făcut câți-va pași și aud un galop prin apă: câinele mă ajunge, mi-o ia înainte, se întoarce și fără să se oprească, se uită la mine: niciodată n'am văzut o privire mai rugătoare.

— Nu mă lăsa,—spunea acea privire:— dacă îmi dai voie, viu cu tine, ba chiar merg înaintea ta ca să-ți arăt drumul și să ajung înainte acolo unde trebue să ajungi

Acest câine, așa dar, este al meu: dacă nu-i al țăranilor, este fără îndoială al meu: și vream să-l iau; am să-l pun să păzească grădina, iar în ceasurile de singurătate o să stăm amândoi la umbra unui copac, mulțumiți de prietenia noastră. Am să-l pun să păzească și casa.

Așa mă gândesc; căci din socoteli mărunte, ca florile frumoase din sământa lor, nasc generozitățile noastre.

Câinele, acum, se apropie de mine, măsurându-și pasul cu al meu: din când în când se oprea și adulmeca algele, apoi se uità pe mare, scuturându-și urechile: căutà, fără îndoială, ceva, pe măsură ce ne întorceam. Dacă însă îi mângâiam capul, ridicà ochii și-mi făgăduia credință.

Ajungând la locul unde erau țăranii se opri, neclintit, cu labele în apă, cu ochii ațintiți printre zăbrelele botniței, ațintiți în depărtările mării. Părea un ocnaș întors în temniță după o fugă scurtă.

— E-al dumneavoastră? — întreb pe țărani.

— Nu-i al nostru; credeam că-i al dumneavostră. Se vede treaba că și-a pierdut stăpânu'.

Ori cât m'am străduit n'a mai vrut să meargă după mine: acum nu mai erà joacă. Acolo își pierduse stăpânul, acolo rămăsese să-l aștepte.

Multe lucruri am învățat azi dela tine, câine mare cu ochii verzi cari, așa dar, știu să mintă ca și ai oamenilor.

Și, mai ales, mă înveți că trebuie să mă opresc acolo unde m'am rătăcit, să mă joc numai, cu iluziile trecătoare, adăstând ca singurul meu stăpân, conștiința, să vină să mă ia.

Trad. din ital. de ALEXANDRU MARCU

* * *

lângă sentimentul respectului de muncă.

Iată câți-va cari se remarcă la Salonul din anul acesta:

Prin admirabila sa ordonanță tabloul maestrului **BILOUL** este unul din cele mai remarcabile lucrări ale Salonului. „Antinea“, femea fatală, este de un colorit frumos și de o execuție pasionantă. Cu mare știință artistul a făcut o statue vivantă de un efect excelent. Prin contrastul coloritului, acest nud servește tonurilor violente cari îl înconjoară, căpătând astfel o și mai mare vigoare.

Peisagele pictorului **MONTEZIN** sunt opere de visător. Idealist fără să se îndepărteze de adevăr și realist fără să copieze nimic.

Sabatté prin motivul religios „Ultima verba“ dă o frumoasă și vastă decorație.

Pânza lui **CAUVY** e de un frumos arabesc decorativ.

Portretele de **Pierre și Albert Laurens**, de **Louis Roger** sunt de o bună factură și observație serioasă.

Berthommé cu „Tricoteuse“ este de o sinceritate primitivă.

Pânzele d-nei **Rondenay** și d-lor **Adler, Quoste, Devambez** sunt pline de talent.

Domnul **E. Stoenescu** cu un portret admirabil și o splendidă natură moartă nu numai că se remarcă dintre puținii români expozanți, dar talentul acestui artist încercat e mult apreciat de publicul francez, care așteaptă nerăbdător expoziția promisă, unde își va arăta bogatele sale însușiri netăgăduite.

Printre celelalte câteva mii de pânze expuse, dacă se mai remarcă unele prin oare care calități artistice, restul sunt mediocre.

La sculptură sunt de menționat maeștrii **Dubois, Sicard, Maillard** și compatriotul nostru **Alexandru Călinescu**, singurul român expozant, ale cărui lucrări lasă să se întrevadă un frumos viitor artistic.

Sistemul după care se face selecțiunea lucrărilor, e vorba să fie și el reînoit, pentru ca alegerea judicioasă a operilor, ce ar urma să fie expuse să menție acestei instituțiuni prestigiul de care s'a bucurat timp de veacuri.

ELENA P. ALEXANDRESCU

Hexametrii zorilor

Zâmbetul zorilor zboară sglobiu pe zarea câmpiei.
Nu știu ce cântec pătrunde, cu seva, prin firul de iarbă.
Nu știu ce voce aud din țărână, nu știu ce râde,
Nu știu ce dragoste roză cuprinde văzduhul în brațe.

Sălcii cu ramuri de bronz, lungi isbucniri de viață,
Arteziene de suc încremenit în cădere.
Muguri: ventuze ce-aspiră suflarea zefirului palid,
Ochi nemișcați ce pândesc vlaga ce plouă din soare.

Sălcii cu ramuri de bronz, hieroglife bătrâne,
Azi înțeleg însfârșit tot adevărul pe care
Geniul vostru tăcut scrisu-l-a veacuri, de-a rândul.
Astăzi am prins și-am cuprins cugetul vostru în mine.

Soare, tu gură de foc, isvor nesecat al enigmei,
Frate cu tine sunt azi, căci rupt-am zăgazul robiei:
Lumina iubirii ce-o port ca pe-o faclă imensă prin Cosmos
Mă face să văd infinitul din care-am pornit amândoi.

Zâmbetul zorilor zboară sglobiu pe zarea câmpiei.
Nu știu ce cântec pătrunde, cu seva, prin firul de iarbă.

EUGENIU SPERANTIA

De vorbă cu sculptorul Han

DOUA POPOARE SCULPTURALE. — INTRE RODIN ŞI BOURDELLE. — STATICUL ŞI DINAMICUL. — EVOLUŢIA UNUI CUGET PLASTIC. — EMINESCU şi SAULESCU. — MONUMENTELE PUBLICE IN ROMANIA. — CURENTE NOI IN SCULPTURA. — SCULPTURA ROMANEASCA.

Ați văzut „Şeherazada", pantomina cu muzica lui Rimski-Korsakow? Eunucul păzitor al seraiului poartă la brâu o chee uriașă care-i acoperă tot pieptul. Fără alte lămuriri, tot publicul înțelege că acel eunuc n'are alt rost și alt înțeles de cât al paznicului, iar simbolul lui perfect și unic e: cheia. După descuierea ușilor, tinerii ar trebui să intre în sală tiptil, neîncrezători, spăimântați și de o cursă probabilă și de bucuria scurtelor și neașteptatelor voluptăți oferite de femeile seraiului. Tinerii nu vin tiptil; ei fac o singură săritură prin văzduh, de la ușă la picioarele femeilor: linie curbă perfectă, elan vital sublim sau trivial — cum voiți— tăind în semicerc aerul, cometă din care nu vezi bine de cât capul în căutarea contopirii cu altă stea. Săritura era esențialul; mișcarea curbă definea elanul erotic, dacă nu chiar gestul unic și iramplasabil.

Cugetam că danțul trebue neapărat pus printre celelalte arte — întru cât el crează și într'un chip care nu poate fi înlocuit de nici o altă artă — când ne-a venit în minte un grup al sculptorului Han. Spiritul lui Han danțase în piatră. Era sculptura prin care aflasem de existența lui Han și prin care-l țin minte. Grupul reprezenta o femee întinsă cu spatele pe trupul unui bărbat, într'o tortură care te îndemna să pipăi piatra de teamă să nu fie moale ca viața. Bărbatul, cu fața halucinată, deși ținea de-asupra lui femeia era chinuit de imposibilitatea de a cuprinde cu mâna dreaptă, în întregime ceeace inima lui voia — și această luptă corp la corp, sălbatecă, fără milă, arată că sculptorul trecuse de așa numitele și crezutele atitudini „frumoase" și căuta gestul caracteristic, adevărul emoționant de sub aparențe. Grupul era „stilizat", gestul era voit, îmbrățișarea omului care ținea de-asupra lui femeia, avea cu toată tortura lui ceva academic; se ghicea că sculptorul își pusese o problemă și o rezolvase cinstit, în toate amănuntele, în cât opera putea constitui o demonstrație la o teoremă dată. Am reținut însă problematica sculptorului, tendința lui spre eliberarea formelor din jugul „atitudinilor" și întrebuințarea acestor forme pentru înfăptuirea unui gând.

De-aci până la mânuirea formelor — chiar în afară de legile antropometriei și ale anatomiei legale — era numai un pas. Sculptorul Han a făcut și acest pas.

Așa dar Expresionism?...

Da, Expresionism!... Căci Expresionismul nu este — nici în teatru, nici în poezie, nici în sculptură — o școală a haosului și a nebuniei, a viziunilor anormale și anti-estetice. Ca și romantismul, sora lui mai mare, ale cărui manifestații în toate domeniile artei, sunt azi clasice, expresionismul urmărește tot o redare a esențialului, a cosmicului, a „patosului mișcării" (cum zice atâta de bine d. Lucian Blaga). Singura deosebire — și fundamentală, întru cât a schimbat toate mijloacele de expresie — dintre romantism și expresionism, e că dintre romantism să redea esențialul, cosmicul, „patosul mișcării", prin elementul tipic (elementul comun obiectelor sau ființelor) pe când expresionismul urmărește acelaș scop prin elementul particular al unui gest, al unei imagini, al unei ființe.

Sculptorul Han are meritul că sculptura sa e ferită de toate exagerările inovatorilor. Gustul sigur și ponderat l'a păstrat pe tărâmul normal și accesibil tuturor iubitorilor de artă, și nu ni se cere un prea mare efort ca să trecem de la sculptura obicinuită la sculptura lui Han.

Cine a văzut bustul lui N. Iorga — o frunte încruntată sub care se aprind doi ochi așteptând și privind parcă apropierea unei haite de lupi; bustul lui Dante, cu chipul perfect închis în gândul lui ca și trupul deplin înfășurat în piattră până la gât; capul „domnișoarei Iulia" sub înfățișarea Didei Solomon — cap de șarpe, cu suvița la mijlocul frunței ca un gând de nebunie; — sau fluidele înfățișări ale poetesei Claudia, ca o silfidă întinsă pe o stâncă peste care trec mareele și spumele mărei; a simțit numai de cât gândul neastâmpărat al lui Han.

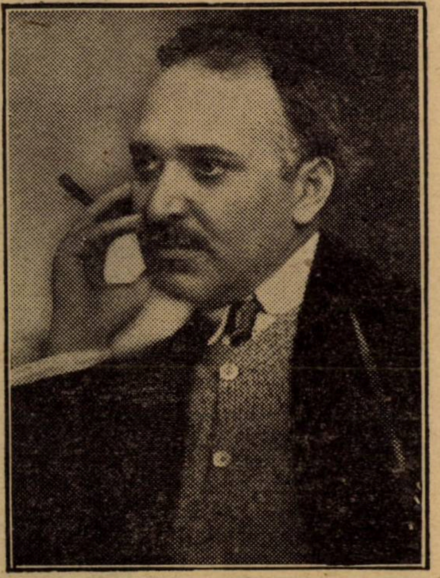

O. HAN

Dar gestul esențial și exclusiv făcut piatră, Han ni l'a dat numai în câteva, numai în prea puține lucrări pânà azi. (Sculptorul e la mijlocul vieței sale). „Sărutul" e construit în două triunghiuri cu înălțimile lipite și ipotenuzele desființate. Inălțimile lipite — trupurile spiritualizate — sunt „sărutul" ridicat la emoția unui gest metafizic.

Grupul în care Han a fost inspirat însă de cea mai mare bucurie a geniului său artistic, e „Isus și Magdalena". Sunt convins de acest lucru și de faptul că valoarea deosebită a lucrării a scăpat intenției principale a sculptorului și puternicul gând sculptural trăește doar ca amănunt al concepției generale. In picioare, drept, în fața lui, Magdalena a lăsat fruntea pe pieptul lui Isus care cu un cap de om de-asupra capului ei o sărută pe creștet, cu amândouă mâinile pe după mijloc strângând'o la el. Mâinile Magdalenei care au lăsat loc îmbrățișării lui Isus, întinse, fac din întregul grup văzut din față: o cruce. Sculptorul mărturisește că a voit să facă o cruce creștină din Isus și Magdalena, cele două poluri ale moralei creștine. Dar ceeace impresionează în grup nu e această „cruce", care trebue descoperită cu oarecare dibăcie, ci atitudinea lui Isus, al cărui gât e mai înalt de cât prevede anatomia restului oamenilor, ca dela această înălțime, cu ochii închiși, Isus să-și lase gura pe creștetul femeii pierdute. Aci, în această anomalie e întreg spirtul creator al lui Han, și în acelaș timp tot spiritul creștinismului. (Neînțelegător, sculptorul și-a reprodus lucrarea văzută din față, ca să apară „crucea", acum doi ani în revista „Gândirea").

Cu astfel de însușiri, nu e de mirare că O. Han e cel mai bun prieten al scriitorilor. Intr'un fel, el este un scriitor. El scrie cu piatra.

Tot atât de bine vede problema monumentelor publice, în țara aceasta în care „statuile" sunt atât de „expresioniste" pentru vulgaritatea generală a gustului. Geniul cu aripi care a scoborât pe soclul poetului Săulescu a venit — precum au bănuit de la început câțiva scriitori — dintr'un vers al poetului. „Ştiam bine că pe Săulescu într'o poezie a lui trebue să-l caut..." mărturisea Han în fața monumentului în ghips, și câțiva dintre cei de față am rostit în acelaș timp cu Han: „Un țipăt a vuit în noapte..." Sculptorul găsise poetul!

I s'a dat de curând însărcinarea să facă o statue pentru Eminescu.

D. Sadoveanu, căruia îi mărturiseam într'o întâlnire întâmplătoare de curând la Iași, că mai mult de cât pentru statue, comitetul de scriitori trebue felicitat pentru alegerea lui Han, a zis: — „Chiar dacă nu va fi Eminescu, va fi Han, și tot va fi o operă de artă!..."

Va fi Han, incontestabil, dar credem că va fi în primul rând Eminescu, dacă nu prin trăsăturile feței — pe care de altfel le poate reproduce orice elev de bele-arte, — prin sufletul lui Eminescu pe care Han îl va găsi și ni-l va arăta, mâine, în bronz...

DOUA POPOARE SCULPTURALE

S'ar putea spune că omenirea a avut două popoare cu adevărat sculpturale: grecii și francezii. Şi totuși fiecare dintre ele au cu totul alt ideal artistic. S'a întâmplat ca și alte popoare să înscrie în istoria artelor sculptori mari. Italienii deopildă. Dar acolo Donatello și Michel-Angelo sunt excepții, două individualități geniale răsărite izolat, fără trăsură de unire care să facă un lanț ce s'ar putea numi sculptură italiană cum se spune despre pictura italiană cu înlănțuire strânsă dela Giotto, Rafael, Leonardo, Tizian.

Sculptura greacă a avut darul să realizeze plastic o idee colectivă. A abstractizat în linii și forme rezumative, nu omul individ, ci omul tip reprezentativ al frumuseții plastice și al idealului de viață grec. Omul zeu, perfecțiunea fizică și seninătatea sufletească, zeul spre care cultura și viața greacă tinde. In sculptura greacă echilibrul sufletesc duce la perfecția formelor.

Forme realizată unitar și rezumativ duce la stil; prin stil și formă abstractizată omul a devenit zeu. Artă în care sufletul, rațiunea, ochiul și mâna, sunt într'o armonie deplină. Artă de pondere și echilibru.

Idealul sculpturei franceze nu e realizarea prin pondere și echilibru a unei idei colective, ci este o idee individualistă, realizată prin sentiment. Nu zeul cu seninătatea lui abstractă, tipul-sinteză şi apoteoza vieţei, a omului fărămiţat de viaţă. Sufletul care anima forma nu raţiunea care o înseninează şi împietreşte, ca la greci !..

INTRE RODIN ŞI BOURDELLE

Sculptura lui Rodin rămâne opera unui suflet cu variate ecouri în viaţă, opera unui mare technician, operă însă, în cadrul sculpturei de interior. Cu toate aceste însuşiri de bogată viaţă, a creat — cum era firesc — o atmosferă de magie în jurul său, devenind aproape singurul izvor de inspraţie plastică. Nu îi mai interesa viaţa pe artişti. Se înfruptau fiecare din fructele pomului Rodin socotind că prin aceasta se apropie de sculptură şi tot deodată de marele mister al operei maestrului. Devenise furnizor de idei şi inspiraţie plastică.

In această atmosferă stagnantă se afirmă brusc, izolat şi straniu **Heracles** a lui **Bourdelle.** Deosebit cu totul în gândul care concepe şi în mâna care zămisleşte, Bourdelle afirmă dela început un spirit plastic înrudit de aproape cu monumentalitatea artei egiptene, cu primitivii greci, cu sculptura gotică, şi apropiat de preocupările artei germane, în străduinţa de a căuta un stil.

Pentru Bourdelle, piatra, bronzul în forma lui brută, sunt întreguri vii cu viaţă proprie, de care artistul nu se poate atinge. El nu face decât să dea formă nouă materiei. El afirmă în piatră şi bronz, într'un stil definitiv, omul în tot ce are mai profund, mai definit şi mai constant în viaţă. O statuă a lui Bourdelle este om de piatră sau de bronz, (cu calităţile întregi ale materialului, purtător de un sentiment energic, idee, simbol omenesc.

Pornind dela un sentiment static definit, printr'o organizare savantă, stăpânind materia, construeşte într'un bloc prin opoziţii mari de planuri şi linii arhitectonice, o formă omenească închisă într'o formă geometrică. In acest bloc taie o succesiune de planuri din a căror poziţie şi relaţiune, obţine o formă plastică omenească, constructivă, cu simplitatea şi claritatea duse până la abstract cu cari se prezintă o operă arhitectonică. Această unitate a operei, privită din orice latură, o face să aibă o siluetă cu aceaş fizionomie de sentiment. Spirit constructiv înclinat spre abstractizare, Bourdelle a înţeles că sculptura fiind arta care a servit mult timp de ornament arhitecturei, a intrat în spiritul său constructiv şi se cere clădită pe un schelet geometric. Emancipată de arhitectură, sculptura rămâne totuşi pe acest principiu pe care insuş materialul aproape comun al acestor două arte îl impune.

In acest spirit, cu aceste mari însuşiri plastico-arhitectonice şi-a urzit opera.

STATICUL ŞI DINAMICUL

Rodin a prins mişcarea, descompunând-o în momentele ei schimbătoare, obţinând astfel senzaţia de succesiune şi continuitate. Bourdelle în „Heracles nu dà mişcarea în succesiune ci dimpotrivă statizează o acţiune omenească. Eroul lui întinzând arcul într'o supremă încordare fizică, s'a fixat în această acţiune rămânând împietrit în ea. E deci un maximum de acţiune concepută totuş **static**. Nu afirm nici o ciudăţenie paradoxală. **Bourdelle** spirit logic şi ochiu constructiv, nu concepe dinamismul în sensul lui Rodin de a da iluzia mişcărei în succesiune. Sculptura luptă cu realităţi cum sunt piatra şi bronzul cari au un volum real şi cari realmente nu se mişcă. Iluzia mişcărei numai pictura o poate da, fiindcă se bazează pe o convenţie a ochiului ; fiindcă relieful în pictură nu este o realitate în spaţiu, cu proporţiile reale ale obiectului pictat ca în sculptură, ci se întemeiază pe o iluzie : pe o suprafaţă plană obţine forme în atmosferă.

De aceea pentru Bourdelle sculptura rămâne statică prin definiţie şi prin materialul întrebuinţat.

După cum un arhitect nu concepe o casă care să-ţi dea senzaţia că se mişcă, tot astfel Bourdelle nu concepe ca o statuă să-ţi dea senzaţia că sare de pe soclu.

EVOLUŢIA UNUI CUGET PLASTIC

— „Am trecut printr'o epocă de formaţie, în care nu mă găseam pe mine şi alta în care m'am pus de acord cu sentimentul meu plastic. Iubitor de construcţie şi formă, înţelegând că sculptura trebue clădită pe un schelet geometric, nu mă puteam adapta curentului Rodenist de la noi, care sta pe o sculptură impresionistă. Mi-a trebuit după terminarea şcoalei, să muncesc să mă desbăr de cele ce-am învăţat la şcoală. Invăţământul artistic la noi fiind o ruină, constitue a grea problemă culturală.

Cu toate că talentul unui artist este determinat prin naştere, mijloacele de realizare sunt perfectibile ori cărui artist.

In afară de şcoală, în desăvârşirea unui artist, intră ca factor cultural muzeul de artă, care contribue la educaţia artistică.

Muzeul de artă, sufleteşte este pentru un artist plastic, ceeace este biserica pentru un credincios: un loc de reculegere sufletească. Intr'un muzeu, operile înaintaşilor noştri au o atmosferă de religiozitate, care întăreşte o conştiinţă artistică. Dar unde şi câte sunt muzeele noastre ? Lipsa lor se resimte şi se va resimţi dureros şi de-aci înainte în viaţa noastră artistică.

Arta gotică a contribuit la clarificarea sentimentului meu plastic în faţa naturei şi mi-am lămurit direcţia posibilităţilor mele de realizare.

Cred în alfabetul elementar al sculpturei. Sculptura care a servit de ornament arhitecturei, a intrat în spiritul ei constructiv şi se cere clădită pe un schelet geometric. Emancipată de arhitectură, sculptura rămâne totuşi pe acest principiu pe care însuşi materialul comun al acestor două acte îl impune.

In sculptură mă interesează **Omul**, în

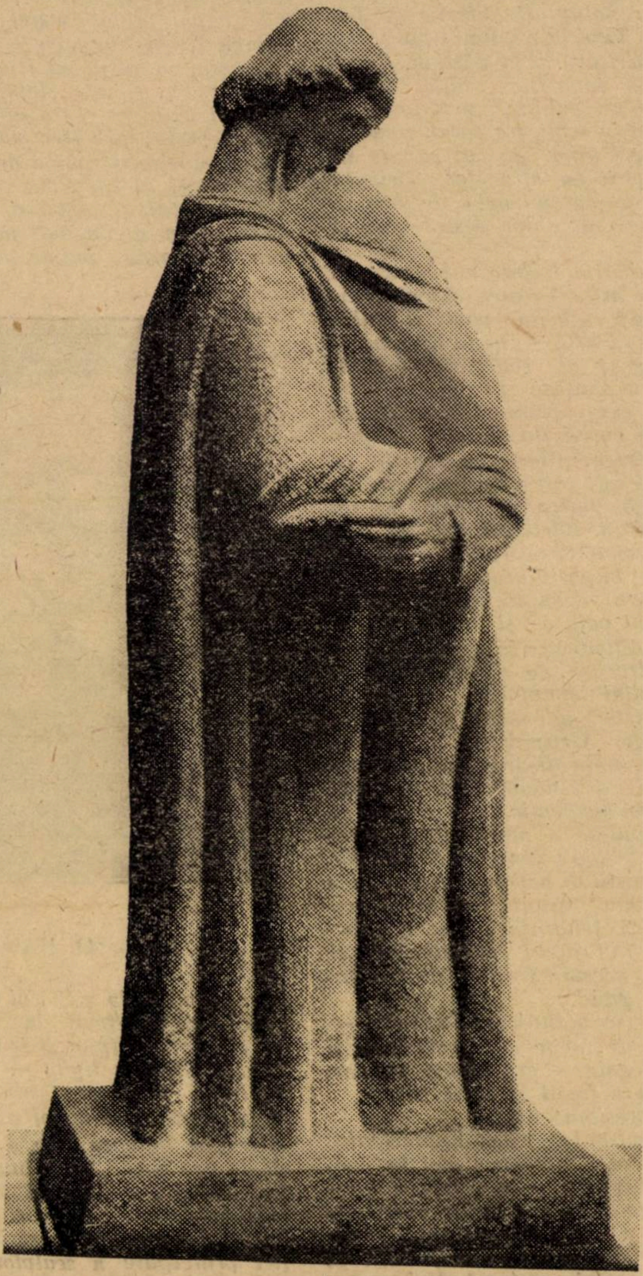

O HAN: ISUS ŞI MAGDALENA

tot ce are mai definit și mai constant în viață, în tot ce e mai esențial în vitalitatea lui.

EMINESCU ȘI SAULESCU

Sculptura monumentală trebue să reziste în cadrul naturei profilată pe arhitectură, să formeze un element decorativ și subordonat. Un monument este și arhitectură și sculptură: arhitectura și sculptura să se unească într'un volum, într'o formă în care planurile și liniile sculpturei, să facă un tot unitar ca stil, contopite astfel încât monumentul privit din orice latură să facă o singură siluetă, o singură încheere arhitectonică prin armonie și unitate.

In realizarea sculpturei monumentale a lui Săulescu, pe care o cunoașteți, și în cea viitoare a lui Eminescu, acestea sunt principiile călăuzitoare. Și accentul grav — precum ai văzut la monumentul lui Săulescu — cade nu pe ceiace constitue personalitatea fizică a poetului, trecătoare, ci pe ceeace constitue personalitatea lui **poetică**, aceia care ne-a fermecat.

In acelaș fel vreau să-l redau și pe Eminescu.

MONUMENTELE PUBLICE IN ROMANIA

Inceputurile sculpturei noastre au fost mai fericite. Primele monumente publice făcute la noi, precum: Gheorghe Lazăr și Gh. Asachi de sculptorul **Georgescu**, statuia lui Miron Costin făcută de **Hegel**, Monumentul lui Ștefan-cel-mare de la Iași, de artistul francez **Frémier**, Ovidiu lui **Ferraro**, așezat la Constanța, și Heliade Rădulescu din București, sunt opere de seamă și de reală valoare și au fost ridicate la sfârșitul veacului trecut.

Partidele politice s'au adresat în străinătate la sculptori antreprenori de talia unor **Romanelli** și **Dubois**, grandi logvente nulități artistice în țările lor. Astfel ni s'au erijat monumentele-tip, redingote, soldatul și țăranca, vulturul și steagul simboluri gata confecționate, apelând câte odată și la Arsenalul armatei cu toate ustensilele, cu care se sorcovesc monumentele publice (vezi monumentul de ghiulele al generalului Florescu) și tot deodată se trivializează sentimentul național.

Cum erea de așteptat sculptorii noștri grăbiți după comenzi, au utilizat la rândul lor, aceste simboluri-tip cu vulgara lor putere de convingere, astfel că ideea plastică, concepția de monument, simbolul izvorând dintr'un **sentiment creator** de artă este standardizat (monumentul Carada) și comercializat dând generațiilor viitoare icoana grotescă a vremilor noastre și creind pentru viitorii artiști prin exemplul acestor monumente o atmosferă neprielnică unui curent real artistic.

Am fi bucuroși dacă lipsind pe un artist român de comanda unui monument am fi recompensați printr'un monument făcut de un mare artist străin, și exemple avem în trecut (Ștefan-cel mare, Ovidiu, Heliade) care ar folosi educației noastre artistice. Dar în loc să ne adresăm nulităților străine e mai bine ca monumentele să fie făcute de artiștii noștri, ca printr'o continuă experiență să ajungă să creeze monumente originale.

Felul cum se vor da de-aci înainte monumentele, constitue pentru Ministerul Artelor, — singura noastră autoritate în problemele de artă — **o obligație culturală** a cărei însemnătate numai vremurile noastre valutare o ignorează. Un semn bun este numirea d-lui Nichifor Crainic ca secretar general al Artelor, personalitate culturală cu o înțelegere superioară a problemelor de artă, spirit entuziast pentru cultura românească. Aceasta ne îndreptățește să sperăm și să-i cerem imperios stăvilirea cauzelor urâțirei urbane prin monumente ridicole și rezolvirea acestor probleme artistice și naționale.

Dealtfel d. Nichifor Crainic se angajează prin interviul dat în „Rampa", interviu ce devine la d-sa un întreg program pentru Ministerul Artelor.

In acest interviu care a avut darul să suscite în lumea artistică, un deosebit interes, problemele de artă își găsesc o superioară înțelegere.

CURENTE NOI IN SCULPTURA

Impresionismul lui **Rodin** dusese sculptura la o înlănțuire de suprafețe plastice, iar întregul volumului își prevedea existența în spațiu.

Diferențierea de planuri, încărcate de detaliul plastic sclipitor, mișcarea în întretăerea planurilor fărămițite, distruge expresia întregului, elementul constructiv. In această elaborare pusă pe amănunt, sentimentul, factorul creator dela care purcede orice operă își pierde forța inițială la artiștii moderni.

Prin afinitate sufletească și poate ca o regenerare, personalități ca **Bourdelle**, **Mestrovici**, **Haller**, **Maillol**, **Despiau** au găsit în stilurile arhaice, cari sprijinite pe alfabetul elementar al sculpturei, sunt arhitectonice, o lămurire a viziunei lor plastice. Sunt departe de a crede că opera acestor artiști este primitivă ca sculptura popoarelor în prima fază de civilizație.

Răsboiul cu deprimarea generală ce a produs în sufletul modern, a creat o voință nouă, care în pictură și sculptură își caută expresia, tinzând spre crearea operei în care voința apare ca factor determinant.

Realitatea unui curent este opera de artă. Ea determină valoarea unui curent. Este absolut egal în ce curent se integrează o operă de artă. Ea se adresează simțului nostru plastic prin corespondența de la forma plastică a operei la simțul nostru de viziune plastică.

Cubismul cu **ismele** afiliate sau nu, e în afară de această corespondență. Realizarea îi stă cu totul în abstract. De altfel formulele acestea în plastică sunt foarte generoase, dispensând artistul de ucenicia necesară meseriei. Plutind în abstract (sculptura e o **realitate** în spațiu) avem și noi sculptori de gângăniiformule; **iar știința** sculpturei se disprețuiește, pentrucă artistul ignorând realități plastice, are iluzii de superioritate artistică!

SCULPTURA ROMANEASCA

Reprezentanți caracteristici după mine ai sculpturei românești sunt:

Sculptorul **I. Georgescu**, autorul statuei Gheorghe Lazăr și a statuei G. Asachi din Iași. Sculptura din timpul lui era pusă în serviciul antrepizei de pompe funebre.

Opera lui Georgescu e impregnată de un spirt constructiv, cu o rară forță abstractizare plastică. Georgescu e primul nostru sculptor de valoare artistică.

Brăncuș, în ciuda preocupărilor lui multiple și încărcate de tendințele mai multor stiluri arhaice, rămâne tot realistul din prima fază de realizare.

Paciurea, dotat cu un mare sentiment pentru plasticitatea formelor. Gigantul în piatra din parcul Carol, este o lucrare de dimensiune cu concepție largă și unitară. D. Paciurea este un nedreptățit al timpului nostru. Nu i s'a dat nici un prilej să realizeze opere în măsura talentului său și la care avea tot dreptul.

Fr. Storck, o conștiință severă pentru ceace constitue meșteșugul sculpturei.

Medrea, cu simț al volumului și fluididate ritmică.

Cine e urmașul acestora, sau cine va izbuti să realizeze mai amplu și mai original pentru vremea noastră spiritul sculptural — iată enigma pe care numai viitorul o va dezlega!

. . . .

Domnul O. Han se exprimă greu. Ar fi voit să lucreze toate acestea, ca lutul, cu mâinile lui... Nu e oare și ideia o materie plastică în care trebue să ne sculptăm personalitatea?...

F. ADERCA

O SEAMĂ de CUVINTE

Henric Rochefort, celebrul pamfletar francez, care era omul cel mai caritabil din lume, primi într'o zi vizita unui domn, care-i vorbi cam în felul următor:

— Domnule Rochefort, știu că d-voastră câștigați mulți bani și că aveți un suflet bun. Am venit deci să vă vorbesc de o biată femee, care n'a mâncat de două zile și care va fi dată afară din casa unde stă, pentrucă n'are șeaptezeci și cinci de franci ca să-și achite chiria.

— Sărmana! zise Rochefort și duse mâna la buzunar.

— Mizeria ei e mare și durerea ei te zguduie. Șeaptezeci și cinci de franci nu sunt nimic pentru d-voastră, puteți s'o salvați, urmă vizitatorul.

— Dați-mi numele și adresa ei, ca săi trimit suma.

— Nu e nevoe, răspunde vizitatorul, îmi puteți da mie banii; poftim și chitanța, că eu sunt proprietarul.

*

Jackie Coogan, fu întrebat de o doamnă în vârstă, care vizita un studio din Holywood:

— Ești prea mare ca să mai fii sărutat?

Atunci „Kid"-ul răspunse îngâmfat:

— Eu, nu, dar d-voastră doamnă, sunteți prea în vârstă pentru aceasta!

*

Mozart primi într'o zi vizita unui tânăr absolvent al Conservatorului care-l întrebă:

— Spuneți-mi maestre, cum aș putea să devin un compozitor celebru?

— Ești încă prea tânăr!

— Dar d-voastră, maestre ați fost cu mult mai tânăr decât mine, atunci când ați ajuns la celebritate.

Așa e, dar vezi că eu n'am avut nevoe să cer sfatul nimănui, cum să fac spre a ajunge cum spui d-ta o celebritate.

◆

Generalul Obregon, Președintele Mexicului, e un cinic. Primind pe marele scriitor spaniol Vincente Blasco Ibanez, l-a întâmpinat cu aceste vorbe:

— Desigur, maestre, că acei cu cari ai vorbit despre mine, îți vor fi spus c'aș fi un hoț de drumul mare... Nici nu vreau să încerc a mă desvinovăți: oiu fi eu hoț, dar vezi că eu nu pot fura decât cu o mână (aluzie la brațul amputat) pe când adversarii mei au asupra mea superioritatea de a putea fura cu două mâini.

RUD. A. KNAPP.

GEORGE COŞBUC

1866 — 1918

Intre anii 1885—1890, când poesia eminesciană era în floare şi genialul poet se impunea tot mai mult în opinia publică românească, apare în Ardeal George Coşbuc.

Născut şi crescut într'un mediu sănătos de ţară, Coşbuc introducea în poesia noastră o viaţă nouă. Prin nota sa deosebită, prin vioiciunea talentului său proaspăt şi original, poetul năsăudean era sortit să joace un rol important în poesia românească postemineseieană.

George Coşbuc s'a născut la 8 Septembrie 1866 în satul Hordon de lângă Năsăud din familie de preoţi. Se spune că adevăratul nume al neamului său ar fi fost Casian; iar pe cel de Coşbuc l-ar fi primit un străbunic al poetului dela un rus pribeag prin acele ţinuturi.

Copilul George învaţă şcoala primară în satul natal cu dascălul bisericii Tănăsucă, un om cu puţină ştiinţă de carte, dar deştept şi cu mult suflet românesc. Isprăvind şcoala primară trece la liceul grăniceresc din Năsăud unde la 1884 îşi ia bacalaureatul. Sunt foarte interesante amănuntele publicate de d. prof. N. Drăgan, (revista „Transilvania" 1921) despre activitatea literară şi culturală a poetului în această vreme.

După terminarea liceului pleacă la Cluj unde urmează un an şi jumătate facultatea de filosofie. Desigur tovărăşia colegilor unguri, care au păcatul de a se considera totdeauna superiori, îl îndepărtează de acolo. Bucurându-se (de numele său literar, pe care revistele ardelene îl cunoşteau de pe când avea vârsta de 15 ani, Coşbuc este invitat de prozatorul I. Slavici să intre în redacţia „Tribunei" dela Sibiu. Marele nuvelist presimţia ce comoară scumpă se ascunde in sufletul sfiosului tânăr şi îi dă tot concursul material pentru a putea să se îndeletnicească numai cu literatura.

Dealtfel însuşi Coşbuc a mărturisit undeva că postul său de la „Tribuna" era o „sinecură" dată de I. Slavici, cu singura obligaţie, de a publica poezii în foiţa literară a ziarului.

Adăpostit de grijele materiale, sfătuit şi îndemnat de bunul său confrate, poetul lucrează cu multă rîvnă şi entuziasm. Cele mai multe şi poate şi cele mai frumoase poezii ale sale, datează din această vreme.

In 1889 publică la Sibiu minunata sa poesie **„Nunta Zamfirei"**.

Revista **„Convorbiri literare"** din Bucureşti o reproduce cu o notiţă elogioasă la adresa autorului. Titu Maiorescu entuziasmat îl cheamă în capitala României libere.

Cu aceiaşi veselie ca şi craiul Viorel din „Nunta Zamfirei" trece poetul munţii aducând pe malurile Dâmboviţei întreaga lui lume de împăraţi şi zîne crăiese. In avântul său tineresc Coşbuc nu-şi dădea seama că acea lume ideală şi poetică nu putea trăi decât numai sub umbra brazilor şi în genunele munţilor din meleagurile sale natale.

Părerea de rău a revenit mai târziu şi poetul a purtat-o cu adâncă mîhnire până la sfârşitul vieţii sale. Transplantat într'un mediu nou şi cu totul deosebit de acel pe care îl trăise în Ardeal. Coşbuc avea să plângă în tăcere, înstrăinarea aşa cum mai plânsese şi un poet popular desrădăcinat de locurile natale:

„Trandafirul rău tânjeşte
Dacă-l sapi de unde creşte!...
Tot aşa tânjesc şi eu
După sătişorul meu,...

Dar dragostea neţărmurită pentru limba şi literatura naţională i-a dat îndrumări vii şi îndrăzneţe. El luptă prin scris pentru ea şi toată regenerarea literaturii noastre dela 1890 încoace porneşte dela el. Prin revista **„Vatra"** în tovărăşia lui Caragiale şi Slavici, el pregăteşte curentul puternic, care ia fiinţă după 1900 la revista **„Sămănătorul"** unde are de tovarăş pe poetul Al. Vlăhuţă. Ceeace a început la **„Sămănătorul"** continuă cu I. Gorun la **„Viaţa literară"**.

Pentru luminarea poporului poetul Coşbuc scrie la revista **„Albina"** şi diverse broşuri şi biblioteca de popularizare **„Steaua"**. Drept răsplată pentru munca sa sinceră în domeniul literaturii naţionale, statul l-a recompensat cu un modest post de referendar la Casa Şcoalelor; iar Academia Română cu premii pentru... traduceri!?...

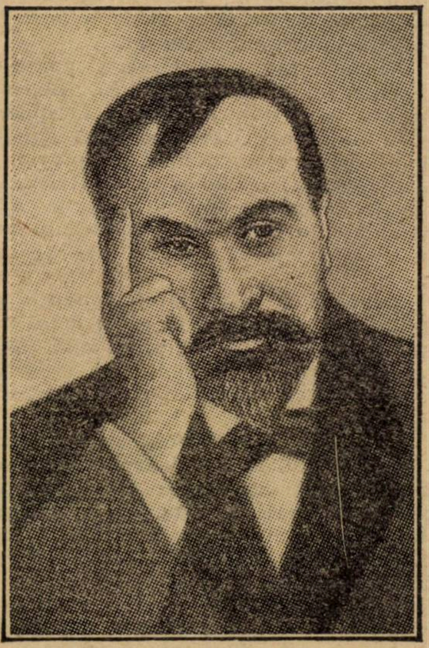

G. COŞBUC

Calvarul unei dureri adânci dar discrete, l-a dus până la sfârşitul vieţii. Cel care a cântat aşa de furtunos vitejia poporului său, era sortit de **„atum"** să moară ca şi viteazul Gelu, privind cu înduioşare hoardele străine care stăpâneau biata lui ţară.

Poesia coşbuciană marchează o etapă de progres în istoria literaturii noastre. Desvoltată paralel cu poesia posteminesciană, sau mai bine zis, cu acea a curentului eminescian, ea venea să se afirme cu o notă aparte şi bine distinctă. Noutatea de fond se resfrânge şi asupra formei. Având de bază limba vie şi originală a poporului. Coşbuc a reuşit să creeze o armonie specială în mijloacele sale formale, care erau aşa de admirabil potrivite cu fondul poesiilor. Prin limba sa nouă şi mai ales prin rima şi ritmul versurilor sale meşteşugite Coşbuc este cel mai mare maestru al versului românesc.

Poetul George Coşbuc ca şi genialul Eminescu a reuşit, cu ajutorul talentului său neîntrecut, să ridice motivele poetice naţionale la cea mai superioară creaţiune artistică.

Inrîurirea străină, de care au făcut mult caz unii critici dela noi, n'a schimbat întru nimic din factura originală şi românească a operei sale.

Opera poetică a lui Coşbuc, împreună cu acea a lui Eminescu sunt singurele creaţiuni care vor purta pecetea genialităţii dealungul veacurilor peste versul românesc şi numai ele trebue să se înfăţişeze în faţa străinătăţii ca o vie şi strălucită mărturie a genialităţii creatoare izvorîtă din sufletul poporului românesc.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — **OPERA, EDIŢII :**

1) **Zlatna,** traducere liberă din Opitz, în **„Tribuna"**, Sibiu 1885 Nr. 107—113.
2) **Blăstăm de mamă,** legendă poporală din jurul Năsăudului, în **„Tribuna"**, Sibiu, 1885, pag. 678—698 şi în **„Bibl. pop. a Tribunei"** Nr. 13, în mai multe ediţii.
3) **Pe pămîntul Turcului,** în **„Tribuna"**, Sibiu, 1885, pag. 982—983 şi în „Bib. pop. a Tribunei" Nr. 17, în mai multe ediţii.
4) **Angelina, baladă din Albania,** în **„Tribuna"**, Sibiu 1885, Nr. 281, pag. 1122, reprodusă **„Adevărul literar şi artistic"** IV (1923), Nr. 134 din 17 Iunie.
5) **Două întrebări** (versuri), în **„Familia"**, 1885, pag. 234, sub pseudonimul C. Boşcu.
6) **Unde sbor** (versuri), în **„Familia"**, 1885, pag. 305, sub pseudonimul C. Boşcu.
7) **Atque nos,** în **„Tribuna"**, 1886, Nr. 60, 61 şi 62, pag. 237 şi urmare.
8) **Fata craiului din cetini,** în **„Tribuna"**, Nr. 73, 74 şi 75 şi în **„Bibl. pop. a Tribunei"** Nr. 23, în mai multe ediţii.
9) **Cîntec,** în **„Tribuna"**, 1886, Nr. 117, reprodus în **„Adevărul literar şi artistic"** IV (1923), Nr. 130 din 20 Mai.
10) **Draga mamei,** în **„Tribuna"** 1886 Nr. 119, 120, 121 şi 122 şi în **„Bib. pop. a Tribunei"** Nr. 25, în mai multe ediţii.
11) **Fulger, poveste în versuri,** Sibiu, 1887, în **„Bib. pop. a Tribunei"** Nr. 33, în mai multe ediţii.
12) **Furia violonistului,** baladă istorică, în **„Tribuna"** 1889, Nr. 8, reprodusă în **„Adevărul literar şi artistic"** IV (1923) Nr. 137 din 8 Iulie.
13) **Nebuna** (versuri), în **„Tribuna"**, 1889, Nr. 14, pag. 53—54.
14) **Dr. Juris (versuri),** în **„Tribuna"** 1889, Nr. 53, reproduse în **„Adevărul literar şi artistic"**, IV (1923) Nr. 126 din 22 Aprilie.
15) **Fata morarului** (versuri), în **„Tribuna"**, 1889, Nr. 86.
16) **In biserică** (versuri), în **„Tribuna"**, 1889, Nr. 102.
17) **Cetină D'albă** (versuri), în **„Tribuna"** 1889 Nr. 269 şi 270.
18) **Actul al cincilea** (după Edvin Bormann), în **„Tribuna"**, 1889, Nr. 277.
19) **Nunta Zamfirei,** în **„Convorbiri literare"**, XXIII (1889—1890), pag. 1009.
20) **La oglindă,** în **„Convorbiri lit."**, XXIV, pag. 43.
21) **Rea de plată** în **„Convorbiri lit."**, XXV, pag. 794.
22) **Nu-i ca ea,** în **„Convorbiri lit."**, XXV, pag. 795.
23) **Gazel,** în **„Convorbiri lit."**, XXV, pag. 796.
24) **Fresco-Ritornele,** în **„Convorbiri lit."**, XXVI, pag. 419.
25) **Inima mamei,** poezie, în **„Lumea ilustrată"** I (1891)—1892), pag 243 sub pseudonimul C. Boşcu.
26) **Balade şi idile,** Buc. 1893, ed. II, Buc. 1897, ed. III, Buc. 1902, etc...
27) **Noi vrem pământ !** în **„Gazeta Bucovinei"**, Cernăuţi IV (1894) Nr. 43 din 2/14 Iunie.
28) **Popa Cojoc** (povestire istorică), în **„Gazeta Bucovinei"**, Cernăuţi IV (1894) Nr. 49 din 23 Iunie.
29) **Vatra,** revistă ilustrată bilunară, Buc. 1894. (Cu I. L. Caragiale şi I. Slavici).
30) **Chiaura** (versuri), în **„Literatură şi artă romînă"**, Buc. I (1896—97), pag. 725—728.
31) **Lord Byron, Mazepa.** Poemă în versuri. Craiova 1896 (Bib. nouă Nr. 1).
32) **Prefaţă la: S. Culbă,** POVESTIRI DIN COPILĂRIE, **Buc., 1896.**
33) **Prefaţă la: I. Costin,** SPRE PRIMĂVARĂ, **Buc. 1896.**

Pelerinaj la teiul sacru

Să salutăm cu reţinută emoţie ziua pelerinajului de mâine. După 37 de ani de la săvârşirea lui din viaţă, Eminescu va cunoaşte pentru întâia dată entusiasmul care l-a întovărăşit, la locul de veci în ziua de Sâmbătă, 17 Iunie 1889.

Cu ziua de mâine începe amurgul legendelor şi scepticismul nostru îşi va ceda umbra, aurorei rozalbe. E o tristeţă, ori cum, să părăsim o coardă de pe care scoteam accente duioase, ori decâte ori întâmplarea ne punea faţă 'n faţă cu nefericita umbră a nerăzbunatului „Luceafăr". E însă o tristeţă care ne consolează, pe care am dori-o deapururi apusă şi pentru care vom mulţumi, în primul rând, comitetului care a orânduit pelerinajul şi care ne va da cu o zi mai curând, monumentul de atâta vreme râvnit al Sărmanului Dionis.

Ultima fotografie a lui Eminescu, făcută la Mînăstirea Neamţului.

Pentrucă mulţimea ce va străbate mâine, pe sub teii bulevardelor, pe sub cădelniţele aromate ale inflorescenţelor în ţintirimul paşnic către teiul sacru ce-i adumbreşte umbra pământească, se va reîntoarce din drumul de penitenţă cu alt suflet, de bună seamă, de cât al însoţitorilor de acum 37 de ani.

Căci trebue să spunem — şi poate pentru noi, în primul rând, scrim aceste date de verificare — Eminescu a avut o înmormântare din cele mai frumoase. Nu pentrucă Statul ar fi suportat cheltuelile, în măsura în care orice nepot de statuă binemerită magnifice funerarii naţionale, nici pentrucă primul ministru al ţării, de pe atunci, Lascăr Catargiu, sau prezidentul Academiei, Cogâlniceanu, şi Titu Maiorescu şi atâtea alte ilustrităţi, însoţiau carul mortuar până la groapa de veci. Nu pentru aceasta.

Dar pentrucă modestul car, îmbrăcat în negru şi tras de doi cai numai, era urmat de o nenumărată mulţime ce înţesase cu două ore mai de vreme, şi curtea şi biserica Sf. Gheorghe, şi pentrucă palida faţă a îndelung martirizatului poet abea se mai zărea din revărsarea de flori şi de coroane şi pentrucă sfârşitul lui amuţise toate taberele şi la căpătâiul lui toate inimile ritmau aceiaşi îndurerare şi pentrucă vorbirile au stors lacrimi, cum lăcrămi au stors mai cu seamă, acordurile elegiace ale prietenului său Bărcănescu, în melodia de efect, „Mai un singur dor".

Pe bună dreptate, improvizase Grigore Ventura din amvonul bisericii: „Acel care zace înaintea noastră n'a fost al nimănui ci al tuturor Românilor. Nici noi conservatorii, nici junimiştii, nici liberalii n'au dreptul de a revendica pe Eminescu, ca fiind numai al lor.

In adevăr el a fost ziarist, a fost chiar dintre cei de frunte, dar laurii neperitori nu i-a cules ca soldat al condeiului ci ca poet".

Dar dacă unanima recunoaştere, cari-i înfrăţise pe toţi la căpătâiul lui, se accentuase de o dragoste peste puterile bietei inimi ce tăcea neputincioasă în faţa atâtor efuziuni, de a doua zi chiar acelaş spectacol al aceloraşi neînţelegeri, care de 37 de ani nu izbutesc să facă, oficialitate şi particulari, nimic, pentru gloria reală a lui Eminescu.

Dacă în viaţă fiind, a cunoscut chinurile mizeriei împletindu-se cu şi mai asprele chinuri ale creaţiei şi dacă analele municipale vor rămânea veşnic pătate de acea şedinţă memorabilă a consilierilor din Botoşani cari precupeţeau lui Eminescu ajutorul, pe motiv că „e prea mare pentru judeţ" — ipocrită perversitate care sub aparenţele unei filantropii atente, ascundea cea mai sălbatică stârpiciune sufletească! — după moarte, cu toată spontana şi omeneasca îndurerare a tuturor categoriilor sociale, nimic nu se făcea, timp de 37 de ani pentru nefericita glorie a lui Eminescu. Nici ediţia critică, necum una de artă, nici monografia vieţii şi operii lui şi nici monumentul unui stat care se împărtăşeşte din azima inimii lui, cu generozitate.

Spectacolul listelor de subscripţie rămase virgine, s'a repetat de 37 de ani încontinuu şi dacă ar fi fost să se mulţumească cu încurajările descurajante ale acestor contribuţii, comitetul pelerinajului şi al monumentului nu ne-ar fi dat niciodată nici grandioasa procesiune de mâine, nici neperitorul bronz ce se plămădeşte pentru zile cât mai apropiate.

Iată de ce vorbeam de amurgul legendelor. Stăruinţa şi dragostea acestui mănunchiu de oameni vor clăti stanele de piatră ale tuturor nepăsărilor. Cei ce vor participa mâine, la pelerinajul dela teiul sacru vor trebui să aducă cu dânşii o picătură din apa sfinţită a entusismului unanim şi din reculegerea de lângă dânsul în vecinătatea umbrei marelui poet, pe care ne-am deprins să-l invocăm la toate praznicele şi apoi să-l dăm uitării, fiecare să aducă mai mult de cât amintirea unui verb sonor şi în cinstea celui pe care-l vor fi glorificat să pună îndemnul lor la fapta mănunchiului organizator, pentruca cu o zi mai de vreme să se dea Bucureştilor, singura statuă care să-l cinstească cu adevărat: bronzul celui mai ales şi mai martir dintre fiii acestei ţări.

Bucureştii trebuesc răscumpăraţi din această ruşine şi în pelerinajul de mâine va fi stat toată pilda .i tot începutul viitoarelor solemnităţi.

PERPESSICIUS

SPICUIRI DIN PRESA TIMPULUI

Ne asociem şi noi la apelul ce face **Naţionalu** şi rugăm pe onor membrii ai parchetului de Ilfov să binevoiască a lua măsuri pentru numirea unui tutor lui Eminescu, sau cel puţin să provoace numirea unui administrator provizoriu care să-i primească pensia şi să îngrijească de persoana sa. Aceasta este una dintre datoriile de căpetenie ale parchetului.

(**Românulu**, XXXIII, 5 Iuniu st. v. 1889).

✦

D. B. P. Haşdeu a scris o scurtă amintire dar plină de un adevăr izbitor şi crud despre marele Mihail Eminescu. Acest articol va apare în „Revista Nouă".

D. T. Maiorescu a luat iniţiativa pentru ridicarea unui monument pe mormântul genialului nostru poet M. Eminescu.

De asemenea, se organizează o subscripţie ca să se ridice maestrului o statue pe una din pieţele din Bucureşti.

Mai mulţi admiratori au hotărît o loterie p. ridicarea unei statui.

(**Universul**, VI, 136. Miercuri, 21 Iunie, [13 Iulie] 1889).

■

Primim zdrobitoarea ştire că marele nostru poet,, **Mihail Eminescu** a încetat din viaţă ieri, la 4 ore dimineaţa, în casa de sănătate a doctorului Şuţu.

Soarta a voit ca acest geniu, care în atât de puţini ani a imprimat literaturii noastre o cale nouă, care a întrupat în versurile cele mai sublime simţirea adâncă a acestui poopr, să moară, în acea vârstă în care alţii d'abia încep a-şi pune la iveală personalitatea artistică.

In Eminescu nu pierde numai literatura. Acest om mare ştiuse să întrupeze în el geniul— împreună cu cel mai generos caracter.

Dacă Eminescu, ca poet, e măreţ, — ca prieten a fost blând, generos, duios.

Patrioţi, puţini a fost dat acestei ţări să aibă ca marele poet.

(**Universul** VI, 134, Duminică 18/30 Iunie 1889).

■

EMINESCU

La 15 Iulie, (?) când trebuia să apară acest număr al **Revisei Noue,** am aflat că Eminescu nu mai este.

Am oprit apariţiunea, preferind să întârzie mai bine cu câteva zile, decât să nu cuprinză o pagină în onoarea aceluia care face onoare ţărei sale.

Eminescu a lăsat multe versuri admirabile; însă meritul lui cel covârşitor, un merit de principiu, este acela de a fi voit să introducă şi de a fi introdus în poesia românească adevărata cugetare ca fond şi adevărata artă ca formă, în locul acelei uşoare ciripiri de mai înainte, care era foarte igienică pentru poet şi pentru cititor, scutindu-i, d'o potrivă, pe unul şi pe celălalt, de orice bătae de cap şi de orice bătae de inimă.

Nu zic nimărui să imiteze pe Eminescu. Din contră. Poezia este o căsătorie a realităţii cu idealul în sufletul poetului în acele momente când poetul e poet, — poetul pe cât de mare nu e poet totd'auna; — în acele momente prin urmare, în cari el este mai el, mai însuşi, mai individual ca oricând. In fiecare suflet poetic realitatea şi idealul se combină şi se acordă într'un alt mod. Intre doi poeţi pot fi asemănări numai doară prin asemănarea cea organică între naturele amândorora, nici odată prin imitaţiune. A imita pe cineva în poesie este un talent tot atât de vulgar ca şi a imita pe cineva pe scenă, unde şi acolo un actor artist urzeşte, nu maimuţează. Eminescu va trăi, fiindcă a izbutit a găsi frumosul fără a imita pe nimeni.

El va trăi, deşi a murit nebun. Şi a trebuit să moară nebun. E grozav a o zice! Să nu fi înnebunit, el nu avea ce mânca. Mai rău decât atâta! Ca să aibă ce mânca, el fusese silit a-şi mânca inima, înlocuind avânturile poeziei, avânturi mărețe, avânturi care nu se pot vinde, prin acea proză, de toate zilele a sterpelor lupte de actualitate, care îi aducea o fărâmă de pâine, stropită într'ascuns cu amare lacrămi — prefaţa nebuniei.

El va trăi, deşi a murit nebun. Şi cum oare putea să nu înebunească? In toate epocele au fost poeţi ,pe cari flămânda sărăcie, uneori numai deşărtăciunea, pentru o ticăloasă pomană însoţită de o mai ticăloasă laudă îi încovoia tămâitori dinaintea celor puternici. In toate epocile s'au văzut însă şi de acele firi semeţe, înalte, vrednice de solia ce li-a dat Dumnezeirea, care nici odată n'au întins mâna cerşitoare, către acei ce uită că nu săracii spălau picioarele lui Iisus, ci Iisus a spălat picioarele săracilor. Aşa poet a fost Eminescu.

El va trăi, deşi a murit nebun, vor muri însă pentru veciă nenumăraţi înţelepţi cari au lăsat, lasă şi vor lăsa totdeauna să înnebunească un Eminescu.

B. P. Haşdeu

(**Revista Nouă,** II, 6, 15 Iunie, 1889).

◆

Anunţăm cititorilor noştri, una din veştile cele mai triste şi dureroase:

Eminescu nu mai este!

Azi dimineaţă la orele 4, nenorocitul poet în urma unei lungi suferinţe şi-a dat ultima suflare, în casa de sănătate a d-lui dr. Şuţu. Poesia românească, prin încetarea din viaţă a lui Eminescu, a încercat una din pierderile cele mai adânc simţite.

(**Romanulu,** XXXIII, 17 Iuniu st. v. 1889).

•

La **Ştiri** (Marţi).

Lupta anunţă că astăzi de dimineaţă, la ora 4, nenorocitul şi marele poet Eminescu a murit.

(**Adevĕrul,** I, 251, Sâmbătă, 17 Iunie 1889).

*

EMINESCU

Luceafărul poesiei române, Mihail Eminescu s'a stins.

Veste dureroasă, veste sfâşietoare, pentru aceia care l-au cunoscut, l-au simţit, l-au înţeles şi l-au iubit.

Sunt morţi în faţa cărora, nu mai poţi plânge şi nu mai poţi găsi cuvinte ca să-ţi destăinuești durerea.

Lacrămile ţi se istovesc şi gândul ţi se ţintueşte spre fiinţa scumpă. Nu-ţi vine, nu poţi crede realităţii crude!

. . . .

Inlănţuit de mizerie toată viaţa lui, el a râs de ea, lăsându-i dispreţul drept orice necaz, şi avântându-şi gândul în lumea închhipuirei. Poeziile lui Eminescu sunt pentru noi cea mai nepreţuită moştenire, pe care o vom păstra ca amintirea simţirei celei mai puternice şi gândirei celei mai înalte, turnată în cea mai frumoasă formă şi în cea mai curată limbă românească.

C. B. S.

(**Adevĕrul,** I, 252, Duminică 18 Iunie 1889).

*

Astăzi i se vor aduce la locaşul de veci rămăşiţele mortuare ale marelui poet şi scriitor Mihail Eminescu.

Redacţiunea ziarului România, care numără în personalul ei colegi d'ai răposatului pe când scria la **Timpul,** se crede datoare d'a însoţi până la mormânt cortegiul aceluia cu care a împărţit multe zile de veselie şi de tristeţă.

Ei nu vor uita niciodată pe prietenul duios şi pe colegul sincer ce au avut totdeauna în Mihail Eminescu.

Personalul redacţiei noastre depune o lacrimă pe mormântul ce stă să înghită rămăşiţele mortale ale cugetătorului Eminescu.

(**România,** V, 130, Duminică, 18 Iuniu 7884)

◆

Eminescu a trăit totdeauna în deplină sărăcie; cu toate că era modest şi avea trebuinţe foarte puţine, el, e ca şi un copil, nu ştia întrebuinţa puţinii bani ce-i câştiga. Trăind în lungul răstimp al boalii din ajutorul prietenilor şi entusiaştilor săi. Camera deputaţilor îi votă în anul trecut o mică pensiune după iniţitativa scriitorului acestor rânduri, iar înmormântarea i s'a făcut pe socoteala Statului.

(Iacob Negruzzi, **Convorbiri literare,** XXIII, 4 Iulie 1889).

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

35.5 ARTA MILITARĂ.

Carlaonţ (Locot.-Colonel Ioan I.).—Technica Tragerilor Artileriei. Timişoara, (Tip. **Şcoalei speciale a Artileriei),** 1925—1926, 2 vol.., 273 p. Fig. (I); 368 p. — XIV pl. Fig. (II).

Cartea Ostaşului. Invăţăminte pentru toate armele. Făcută după Cartea Caporalului. Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 439 p. + hartă. Fig.

Georgescu (Maior D. I.). — Războaiele lui Ştefan cel Mare şi ale lui Mihai Viteazul. Câmpulung-Muscel, (Tip. **Gh. N. Vlădescu şi Fiul),** [1926], 299 p. Fig.

Nicolescu (Lt.-Colonel D.) şi Maior Achil **Hagighirea.** — Educaţia morală prin pilde. Bucureşti, (Tip. **Lucia),** 1926, 112 p. Fig. Lei 30.

Popovici (Medic Colonel Dr. V.) şi Lt.-Colonel Gh. **Popovici.** — Cunoştinţi elementare despre serviciul sanitar în campanie. Câmpulung-Muscel, (Tip. **Gheorghe N. Vlădescu şi Fiul),** 1926, 184 p.

Schmidt (General I.). — Războiul chimic. Tactica gazelor, a fumului şi a substanţelor incendiare. Curs predat ofiţerilor elevi la şcoala de gaze. Bucureşti, (Tip. **Gustav Albrecht),** 1925, 304+7 pl. Fig., hărţi.

6 ŞTIINŢE APLICATE.

Krupenski-Sturdza (Henriette). — Carte de bucate veselă. Scrisă de o „bunică". Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, 145 p. Lei 40.

Popescu-Mălăeşti (Paul). — Construiţi-vă singuri aparatele de telegrafie fără fir. Neutrodyna, Aparat cu 5 lămpi cu care se pot primi toate staţiunile Europene. Bucureşti, (Tip. **România Mare),** 1926, 24 p. Fig. Lei 20. (Biblioteca Radio-amatorului No. 1).

Krizsó (Coloman). — Almanahul tipografilor. Nyomdász-évkönyv. Buchdrucker-Almanach. 1926. Cluj, Editura Coloman Krizsó, 1926, 208 p. Fig.

Say Léon. — Privire asupra contabilităţii în partidă dublă. Traducere de Alexandru Tănăsescu. Bucureşti, (Tip. **Răsăritul),** [1926], 16 p.

7 ARTE. NUMISMATICĂ.

Petranu (Dr. Coriolan). — Revendicările artistice ale Transilvaniei. Arad, (Tip. **Diecezană),** 1925, 213 p. Fig.

Hirschler (József Dr.).—A. Vatikán müvészete és élete. Cluj, (Nyom **Providentia),** 1926, 203 p. + 1 pl. Fig.

Salonul oficial. Bucureşti 1926. Palatul Ateneului. [Catalog]. Bucureşti, (Tip. **Cultura Naţională),** [1926], 31 p. + 13 pl. Fig.

Burmaz (Dr. Ranko). — Waldemar v. Baussnern. Hermannstadt, (Buchdruck. **Jos. Drotleff),** 1926, 16 p.

Popp (Victor N.). — Monete barbare din Adâncata-de-Jos (jud. Dolj). Bucureşti, **Societatea numismatică română,** 1926, 4 p. Fig.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Herescu (N. I.). — Insemnări literare (1924—1926). Arad, **Librăria Diecezană,** 1926, 109 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul No. 140).

---

* A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

Insemnări.. trezite

(PE MARGINEA ACTUALITAŢII ADORMITE)

Ca să fie de acord cu înalta oficialitate publicul mare dispreţuieşte arta — pentru retori şi panorame.

◆

Incă mai cred unii, că **simplicitatea** în artă va să zică sărăcie de sentiment şi fantazie.

De aceia ei preferă simplismul.

◆

Mă întreb adesea : care o fi diametralul opus simplicităţii ?

Cineva, din mine, răspunde : **haosul !...**

*

Imensitatea unei pânze atrage, îndeobşte pe acei cari, neputându-se concentra, dovedesc că n'au nimic limpede şi hotărît de spus.

Abordarea subiectelor identice, înseamnă pentru publicul mare — identitate de talent.

Astfel florista X este un... Lukian ; ipsosarul Y un... Michel Angelo şi cubistul Z — deja — un... Picasso.

*

Unii artişti simt, periodic, trebuinţa voyajurilor de reîmprospătare, peste graniţă.

In fiecare toamnă, la reîntoarcere, îţi strigă cu acelaş nevinovat entuziasm :

— „Mă frate !... parcă's altul !"

◆

De ce în plastică e atacat aşa de rar şi fără de succes — **comicul ?**

Oare nu pentru că nicăiri ca în plastică **anecdota** este ceeace interesează mai puţin ?

◆

Gustul e graţia feciorelnică a simţurilor noastre.

Pentru aceasta, majoritatea **„rafinaţilor"** este lipsită de bun gust.

◆

Sunt artişti originali — fără sinceritate ; cum sunt artişti sinceri — fără originalitate.

Ei nu se pot recunoaşte—şi îngădui — reciproc.

Publicul însă, îi savurează şi-i aplaudă deopotrivă.

◆

Ca şi în relaţiile sociale, în artă se cere o anumită discreţiune — fără de care opera tradează originea bassă a inspiraţiei.

Pentru a evita acest neajuns, suspecţii afectează, în opera lor, — manierele elegante.

◆

Sunt artişti de rasă nobilă, a căror producţie e un grohăit perzistent.

Laşitate în faţa criticei democrate ?

◆

Literatura e legată tiranic de verb.

Oricât de răspândită pe glob, ea târăşte după sine ghiulelele naţionale.

Prin însăşi materialul ce întrebuinţează, plastica e universală.

Nu pricep însă, cum ar putea fi **„internaţională"** — bunăoară o companie de navigaţie, ori o cocotă?

◆

Toate neamurile pământului urmăresc de secole, fiecare după putere, acelaş ideal de artă : **al omenirii.**

Pe măsura în care un artist se apropie de acest ideal, opera lui va să atingă universalitatea.

Cu o condiţie : opera lui să rămână naţională — şi în acest naţionalism personalitatea artistului să fie dominantă.

◆

Intre un pictor **„en vogue"** şi un biet ins pierdut în singurătatea solemnă a câmpului — (dar care se bucură cu o religioasă bucurie şi se teme cu o religioasă temere de succesivele aspecte ale peisagiului înconjurător; care se minunează de oameni şi de lucruri ca şi cum ochiul lui le-ar vedea pentru întâia oară ; care aude cu adevărat glasul pietrelor moarte şi cântecul şoptit al holdelor) — eu prefer pe bietul ins din câmp.

In cel dintâi e adeseori o secătură împodobită; în al doilea—un artist uriaş în devenire.

◆

Multe s'ar schimba spre bine şi spre drept în drămuirea valorilor noastre artistice, dacă criticii noştri — atât de voyajaţi, de cetiţi şi de complicaţi! s'ar lăsa supliniţi, o vreme, de insul a toate neştiutor — sosit cu sufletul proaspăt, din brazdă.

◆

Publicul cere necontenit subiecte noui.

Critica — forme noui.

Pus între ciocan şi nicovală, artistul — strivit — avortează.

Avortonul — instalat cu misitic ceremonial, în borcane de cristal, pe poliţele contemporane — e proclamat : **artă nouă.**

Astfel, zi cu zi, se îngrămădesc borcanele preţioase, până ce atmosfera se îngreuiază de miros de hoituri.

Atunci, fireşte, stârvurile sunt înlocuite cu exemplare mai proaspete — dar, în grabă, borcanele de cristal rămân nespălate.

Prin geamurile zoioase, conţinutul se îmbracă în mister.

◆

Un copil — scoborît dela munte într'un mare oraş infect, de pe Bărăgan — se văzu subit năvălit de muşte.

Ignorând până atunci existenţa acestor gâzănii, spuse tare încântat mamei sale:

— Ce de mici prind să zboare, la târg puii de vultur !....

N. N. TONITZA

CALENDAR LITERAR

27 Iunie, 1831 : S'a născut junimistul Pavel Paicu.

1841 : S'a născut în satul Gălăneşti (Bucovina), poetul Samson Bodnărescu.

29 Iunie, 1837 : S'a născut în Iaşi, Petru P. Carp.

1839 : S'a născut în Iaşi junimistul Gheorghe Racoviţă.

1 Iulie, 1838 : Apare în Iaşi **„Alăuta Românească"** ca supliment literar la gazeta **„Albina Românească".**

1865 : Apare în Viena revista literară şi şcolastică **„Sionul românesc"** condusă de Dr. Gr. Silaşi.

1881 : Apare în Iaşi revista **„Contemporanul"** condusă de I. Nădejde şi V. G. Morţun.

1882 : Apare în Cernăuţi jurnalul bisericesc-literar **„Candela".**

1917 : A murit Titu Maiorescu.

2 Iulie, 1838 : Apare în Braşov **„Foaea pentru minte, inimă şi literatură"** condusă de Gh. Bariţ.

1897 : Apare în Cernăuţi gazeta **„Patria".**

3 Iulie, 1850 : Apare în Iaşi **„Zimbrul"** jurnal condus de A. Fotino şi T. Codrescu.

Sadoveanu (Ion Marin). — Dramă şi teatru. Studii şi cronici. Arad, **Librăria Diecezană,** 1926, 255 p. Lei 20. (Biblioteca Semănătorul No. 160—163).

a) **Poezie.**

Manolescu (N. N.). — Imn soarelui. Poesii (1914—1924). Buzău, (Tip. **Luca Oprescu),** 1926, 48 p. Lei 50.

Zamfirescu (Mihail). — Cântece şi plângeri. Poezii 1860—1873. Ediţia V (Cu portretul autorului). Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 95 p. Fig. Lei 6. (Biblioteca pentru toţi No. 3).

c) **Roman. Nuvelă. Discursuri.**

Diaconescu-Dăeşti (D). — Cum ucide Dragostea. Roman. Bucureşti, **I. Negreanu,** 1926, 84 p. Lei 12.

Nanu (A.). —Miresmele credinţii (schiţe istorice). Odorheiu, (Tip. **Minerva),** 1926, 93 p.

Lapedatu (Alex.). — Momente culturale şi politice. Cuvântări (31 Octomvrie 1923 — 31 Martie 1926). Bucureşti, (Tip. **Cărţilor Bisericeşti),** 1926, 137 p.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Carmen Sylva. — De prin veacuri (cu portretul său). Traducere din limba germană de L. T. Ediţia IV. Vol. I. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], 80 p. Lei 6. (Biblioteca pentru toţi nr. 7).

Tolstoi (Lew N.). — Pe drumul Mântuirei (Deux pelerins). Povestiri. Traducere de G. B. Rareş. Bucureşti, **I. Negreanu,** 1926, 126 p. Lei 22.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Gherghel (Ilie). — Pascua Romanorum : Fabula Iulii Caesaris ? Un capitol din nomenclatura istorică română. Bucureşti, (Tip. **Curţii Regale,** F. Göbl Fii), 1926, 15 p.

Ghibu (Onisifor). — Cu gândul la Basarabia. Arad, **Librăria Diecezană,** 1926, 208 p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul Nr. 146—147).

Ghibu (Onisifor). — Dela Basarabia rusească la Basarabia românească. Analiza unui proces istoric însoţită de 186 documente. Vol. I. Cluj, (Tip. **Datina Românească,** Vălenii-de-Munte), 1926, CXCVII+511 p. Lei 200.

Meteş (Ştefan). — Păstori ardeleni în Principatele române. Arad, **Librăria Diecezană,** 1925, 191 p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 111—113).

Müller-Langenthal (Friedrich). — Die Geschichte unseres Volkes. Bilder aus Vergangenheit und Gegenwart der Deutschen in Rumänien. Hermannstadt, **W. Krafft,** [1926], 188 p.

Vlădescu (I.). — Isvoarele istoriei Românilor. I. Letopisetul dela Bistriţa şi letopisetul dela Putna. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 138 p. Lei. 60.

a) **Răsboiul României 1916—1918.**

(Istorie, Memorii, Impresii, etc.).

Kapri (Baron Valeriu). — Cazul fostului Colonel Alexandru Sturdza. Un episod din războiul mondial 1914—1918 pe frontul român. Oradea, (Tip. **Adolf Sonnenfeld),** 1926, 42 p. Fig. Lei 60.

b) **Biografie.**

Gross (Julius). — Markus Fronius. Leben und Schriften. Kronstadt, (Buchdruck. **Johann Gött Sohn),** 1925, 3 f.+96 p. + 3 f. + 312 p. + 1 pl.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ **Spicuirile** din presa timpului morţii lui Eminescu incomplete cum sunt totuşi nu sunt lipsite de interes. Ar fi trebuit să reproducem desigur pentru complectarea tabloului şi rândurile lui Maiorescu **(Convorbiri literare,** Noembrie 1889) care se străduesc să dovedească că Eminescu n'a fost nici sărac, nici nefericit.

☐ In numerele viitoare vom publica proză şi versuri de: **H. Papadat-Bengescu, C. Ardeleanu, M. Celarianu, Sanda Movilă, Marcel Romanescu, Scarlat Struţeanu, P. Papadopol, Eugen Victor, etc.**

PELERINAJUL LA MORMANTUL LUI MIHAIL EMINESCU

Duminică 27 Iunie (15 Iulie stil vechiu) se împlinesc 37 de ani dela moartea lui Mihail Eminescu. Cu acest prilej, comitetul pentru ridicarea unui monument în Capitală marelui poet român, a hotărît să organizeze un parastas urmat de un pelerinaj la mormântul din cimitirul Bellu.

Toate societăţile culturale din Capitală au hotărît să ia parte la această solemnitate, care, judecând după adeziunile primite de comitet, va lua proporţiuni impunătoare.

Intâlnirea tutror societăţilor participante va fi la orele 9 dimineaţa în parcul Carol I, aleea Arenelor romane, de unde cortegiul va porni spre cimitirul Bellu.

Se vor ţine, de către însemnate personalităţi culturale, cuvântări despre viaţa şi opera lui Eminescu.

Societăţile corale cari doresc să participe la acest pelerinaj, la mormântul lui Mihail Eminescu, sunt rugate a-şi trimite adeziunea la sediul comitetului monumentului, str. Sărindar Nr. 7, et. I.

☐ Duminică la pelerinajul dela mormântul lui Mihail Eminescu va lua parte şi societatea literară dela Arad „Ady Endre”. Preşedintele societăţii, cunoscutul scriitor Zoltan Franyio va ţine o cuvântare în româneşte.

MONUMENT CARAGIALE

In vederea strângerei fondurilor necesare ridicărei unui monument lui I. L. Caragiale, a avut loc o consfătuire la ministerul artelor, sub preşidenţia d-lui V. Goldiş.

Se va face apel la toate aşezămintele şi instituţiile de cultură şi de artă şi la toate straturile societăţii, pentru adunarea fondului necesar, evaluat la 3 milioane lei.

Acţiunea va începe în Septembrie şi concursul pentru schiţa monumentului lui Caragiale se va ţine în Ianuarie 1927. La acest concurs vor participa numai sculptori români din ţară sau străinătate.

MEMBRI ONORARI AI ACADEMIEI ROMANE

Academia română, în şedinţa intimă dela 10 Iunie curent, a ales cu unanimitatea voturilor, membri onorari ai ei, pe d-nii: Réné Cagnat, secretar perpetuu al Academiei de inscripţii din Paris, Edmond Pottier, maestru în archeologia clasică şi reprezentantul Franţei în Uniunea academică internaţională, Franz Cumont, celebrul arheolog belgian şi membru al Institutului Franţei.

In aceeaş şedinţă au fost aleşi membri onorari ai Academiei, pastorul Roth din Sas-Sebeş, cunoscutul compatriot dr. C. Levaditti şi d. Petre Missir.

Academia Română a ales cu unanimitate de voturi, în şedinţa dela 12 Iunie curent, membru de onoare pe d. Charles Richet, laureat al premiului Nobel, membru al Institutului Franţei, profesor al facultăţii de medicină din Paris, descoperitorul „Anafilaxiei”, unul din creatorii Seroterapiei şi luptător luminat în domeniul Metapsihiei.

DESVELIREA BUSTULUI LUI COŞBUC

☐ Duminică 20 Iunie, s'a sărbătorit desvelirea bustului poetului G. Coşbuc, la Năsăud, în faţa liceului grăniceresc.

Au luat parte numeroase delegaţii ale diferitelor societăţi şi instituţii culturale din întreaga ţară.

După oficierea serviciului divin de către canonicul Octav. Domide, au vorbit d-nii: **I. Păcurariu,** prof. **V. Bichigeanu,** directorul liceului, **I. Lupaş,** profesor universitar şi ministru al ocrotirilor sociale, din partea guvernului, **G. Bogdan-Duică,** din partea Academiei române, **Liviu Rebreanu,** preşedintele S. S. R., **G. Lungulescu,** din partea Casei Şcoalelor, preotul **Grigore Pletosu,** din partea bisericii ortodoxe **Octavian Domide,** din partea bisericii greco-catolice, **V. Onişor,** profesor, din partea Universităţii din Cluj, **Valeriu Seni,** reprezentantul corpului didactic şi studentul **Romulus Rebreanu.**

In timpul solemnităţii, corul liceului „G. Coşbuc“ a cântat diferite imnuri.

In după amiaza şi seara aceleaşi zile au avut loc în curtea şi aula liceului frumoase serbări culturale, cu diferite producţii executate de către elevele şcolii secundare de fete „Principesa Elena” şi elevii liceului „G. Coşbuc“.

Oaspeţii au vizitat casa poetului în satul Hordon, lângă Năsăud.

La toate aceste serbări au luat parte d-na Coşbuc, soţia poetului, împreună cu rudele sale din ţinutul Someşului.

COMEMORAREA LUI ŞALOM ALECHEM

Duminică seară a avut loc în sala „Baraşeum“ comemorarea festivă a renumitului scriitor evreu Şalom Alechem. Au luat cuvântul d. dr. Ghelerter, Sternberg şi părintele Gala Galaction; d. Morţun dela Teatrul Naţional a citit o schiţă a marelui umorist „Cuţitaşul“.

PREMIU ACADEMIC

☐ Academia Română a consacrat opera de mare valoare a d-lui H. Tiktin, „Dicţionarul limbii române“ cu un premiu special al Academiei de 100.000 lei.

COMEMORAREA PICTORULUI LUKIAN

☐ **Duminică 4 Iulie, ora 10 dim. va avea loc, la biserica Boteanu, un parastas pentru pomenirea a zece ani dela moartea pictorului ŞTEFAN LUKIAN.**

După slujba religioasă, reprezentanţii ministerului de arte, membrii Sindicatului artelor frumoase şi admiratorii marelui înaintaş al plasticei româneşti, vor face un pelerinaj la mormântul artistului — din cimitirul Bellu.

INAUGURAREA FUNDAŢIUNII, „C. N. VASILIU-BOLNAVU“

Joi dimineaţa s'a făcut inaugurarea fundaţiunii universitare „C. N. Vasiliu-Bolnavu“. A fost o adevărată sărbătoare, la care a luat parte o selectă asistenţă.

A scos în evidenţă prin cuvinte elogioase, frumosul gest al fondatorului. Patriarhul Miron, d. ministru P. P. Negulescu, cărora li-a răspuns d. Vasiliu-Bolnavu, arătând că a făcut această operă din pornirea sinceră a inimii de a veni în sprijinul tineretului universitar, care se sbate în ghiarele celor mai istovitoare nevoi materiale.

MAREA NOASTRA

In prima „pagină culturală“ a **„Universul“**-ui, d. Emanoil Bucuţa a publicat un articol de poezie şi de tristeţă despre puţinul interes ce, noi Românii, purtăm mării noastre.

> Noţiunea mării n'o avem, deşi ne place şi vrem pridvorul de pământ cu orz, cu săpături arheologice, cu canarele de piatră şi cu tătari, care ajung până în marginea ei. Singura publicaţie de cinste care s'a născut aci se numea Analele Dobrogei şi era plină şi ea de duh continental. Un comandor a ridicat odată glasul, dar vorbea mai mult de flotă de război decât de mare şi acel glas a căzut ca un pavilion festiv retras după ce festivitatea s'a sfârşit.
>
> Ceeace ştim despre sărătura mării, 18 grame la suta de grame de apă faţă de 38 în Mediterana, despre marea moartă de hidrogen sulfurat dela 200 de metri adâncime în jos, despre cele 881 de specii animale de aici alături de 6—7000 ale Mediteranei, sunt rezultate ale ştiinţei ruse, care încă din veacul al optsprezecelea se aşezase într'o staţie biologică la Sevastopol şi a făcut apoi un veac şi mai bine expediţii oceanografice dealungul şi dealatul acestor paragini mişcătoare. Călătoria după focele Caliacrei şi după moluştele sau varehul de pe Coasta de Argint, a lui Borcea, care era mai mult de control de cât de descoperire, trebuia să aducă cel puţin o înjghebare de cercetări anume la Agigea. N'am mai auzit de ea. Şi dacă n'am auzit eu, care stau cu urechia aplecată, ceilalţi n'au auzit nici atât. Iar mie îmi pasă de deschiderea până la mare a unui drum împărătesc, pe care să poată merge neamul meu tot. Vreau să aud, strigat de el, de pe un promontoriu cu spumă de val şi de aripi de pescăruş, cuvântul celor zece mii, de al căror neam şi isprăvi vorbesc din gura de melc marin a trecutului, peste tot Pontul Euxin: Taurida cu Ifigenia, Colchida Argonauţilor, Panticapea, Chersonesul, Olbia, Tomis, Calatis, Odessos...“.

DIN STRAINATATE

☐ Această informaţie am putea-o intitula „Shakespeare şi regii“ pentrucă după arderea teatrului său dela Straford-sur-toom, mai mulţi suverani s'au asociat la proectul reclădirii teatrului distrus de foc.

Regele şi regina Belgiei au transmis prin ambasadorul ţării lor la Londra un mesagiu preşedintelui „Societăţii Shakespeare“ din care cităm: „Shakespeare este un poet care aparţine omenirii şi e drept ca lumea întreagă să se asocieze oricărui proect care tinde să exalteze gloria acestui geniu universal“.

Regele Italiei, regina Olandei, şi regele Norvegiei în mesagiile lor nu gîndesc altfel.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“, STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

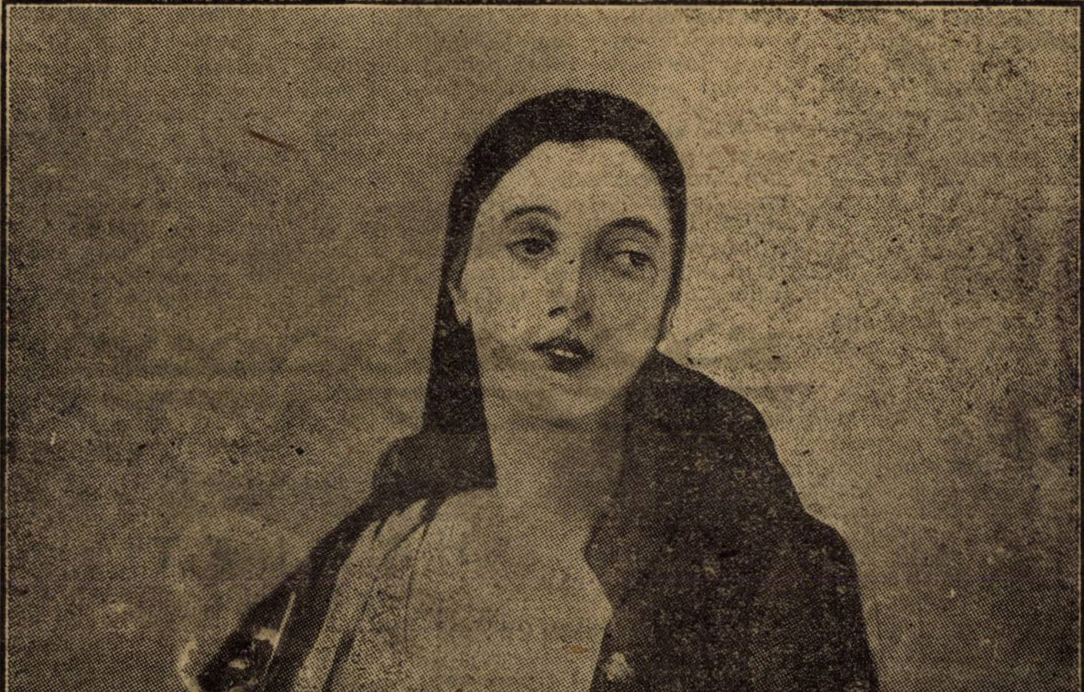

ȘTEFAN LUCHIAN: SAFTA FLORĂREASA.

Depozitar
Dumitru Ursulescu

An. XLII, Nr. 27.

4 Iulie 1926.

Lei 5.

Mika-Lè *)

de HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

Când Elena Drăgănescu-Hallipa luase la ea pe sora mai mică, un concert de elogii slăvise fapta ei nobilă. Fără ajutorul ei providențial acea soră era pândită de o soartă josnică. Fusese un copil rău și neglijat — ziceau oamenii care compuneau cercul larg în care strălucea Elena. Hallipa tatăl divorțat, se reînsurase și își neglija acum copiii. Frumoasa Lenora mama fetei, remăritată și ea oropsise demult fata cea mai mică care era odorul unui viol — un satir probabil. Acea fetișcană conruptă se legase pe timpuri de primul logodnic al Elenei, apoi gonită de acela dusese o viață boemă întreținută de pictori. Tocmai când era să se mărite cu un actoraș fusese părăsită în mizerie și d-na Hallipa care avea tot dreptul să o lase în stradă, o culesese din mocirlă. Cam astfel era versiunea în curs, destul de exactă în genere dar cu greșeli de amănunte. Opera de reabilitare interesa opinia publică amatoare de conversiuni ca și de vițiu. Interesul principal nu cădea însă asupra lui Mika-Lé ci asupra binefăcătoarei.

In cercul mai restrâns al Elenei lucrurile erau mai bine cunoscute și mai puțin comentate. Admirația însă, încă mai mare pentru d-na Drăgănescu.

Era adevărat că Mika-Lé fusese părăsită de „tipul" ei, sau că îl părăsise. Ea care lucrase așa de sceptic pe pictorul Greg, se arătase deodată cam romantică și slabă în diplomație cu actorașul, pentrucă îl iubea.

Mika-Lé cerea mereu Adolfului căsătorie care promitea dar nu ținea. Departe de a se gândi la căsătorie cu Mika-Lé, se gândea la postul de redactor al unui ziar teatral și făcea curte fetei Directorului. Prudentă, fata redacției, cerea tot căsătorie. Intr'o bună zi când problema paltonului îl turmentase Adolf se decisese să se însoare cu fata ziarului, uitând să ceară consimțimântul lui Mika-Lé care nu i l'ar fi dat.

Venise dealtfel la ea a doua zi de nuntă cu paltonul nou și o hârtie de o mie nouă drept compensație. Nu înțelegea să schimbe cu nimic situația. In loc însă de o fată de treabă care să priceapă avantagiile lucrurilor, găsise o Mika-Lé nebună, care aflase noutatea și trecuse noaptea nunței altfel decât el — și anume în proiecte de răzbunare.

Fusese o scenă teribilă agrementată de o lovitură de briceag care silise pe Adolful să poarte mult timp gulere înalte. Conciliant și măgulit, eroul credea că Mika-Lé după acest atentat neisbutit va reintra în normalitate, dar descoperise la ea izvoare nesecate de tragedie.

Traiul lor devenise o bătălie. Pe Adolf leneș și grăsuț sbuciumul îl obosea și dispăru într'o zi fără întoarcere. Actor fără roluri se săturase de dramă.

Mika-Lé tragediană acum fără partener, își strămutase desperarea la pictorul Greg, vechiul ei protector. Greg ar fi fost bucuros de întorsătura lucrurilor dacă Mika-Lé agitată de un demon, nu s'ar fi otrăvit... dintr'o sticluță pe care Greg o întrebuința la pregătirea culorilor de pictură.

Umil după Evanghelie, suflet apostolic, Greg s'ar fi mulțumit cu rămășițele lui Adolf și ar fi oferit lui Mika-Lé să o ocrotească lângă el: O faptă însă așa de odioasă lui Dumnezeu ca sinuciderea, învinsese bunele lui intenții.

Amorurile lui Mika-Lé le știuse și le răbdase virtuos, dar o proclamare a lor așa de ostentativă i se părea un afront adus sentimentelor lui, negreșit dubioase dar învăluite în nimbul ideal. Umilitatea lui avea pesemne limite; exista totuși o măsură la care putea fi vulnerabil. Apoi fusese și întrebat de parchet asupra sticluței. E drept că de un procuror băiat „chic" pe care îl cunoștea din societate. Totuși Greg avea groază de amestecul autorității publice în afacerile lui. Desigur nu avea nici o răspundere fie chiar morală, dar faptul că otrava fusese procurată dela el îl putea desemna prejudecăței celor pioși și mai presus de tot, sinuciderea era ceva inestetic. Nici chiar săvârșit pentru el, Greg nu ar fi admis acel gest violent.

De aceea cu toate că Mika-Lé fusese lesne salvată, pictorul Greg se trăsese în umbră. La spital Mika-Lé descoperise că infirmiera Sia era vara ei bună și profitase de împrejurare. Ursuze de Sia se arătase bucuroasă de verișoara asta lingușitoare care vorbea de: „frumosul nenea Lică!" Sia rugase pe Lică să ajute pe nepoata nevoiașă și Lică din cine știe ce toane bune intervenise la doctorița Lina, biroul lui obicinuit de binefaceri.

— Spune soră-si s'o ajute! — decisese Lică, apucat de interes pentru nepoata vagabondă și prinzând ocazia să facă un „pont" nepoatei celei înfumurate. La porunca lui Lică, buna Lina se pusese în mișcare nu fără năduf, știind că Elena în chestii de familie are idei hotărîte, mai ales că lucrul era așa de delicat între Elena și Mika-Lé.

Nu îndrăznise dealtfel să ceară nimic, expusese numai Elenei, care era situația gângăniei mici.

Elena primise mesagiul cu gravitate, ca o castelană medievală, care are puteri judiciare și executive asupra feodalităței familiare, în lipsă de șef bărbătesc.

Ceruse Linei să-i dea timp de gândit mulțumindu-i pentru un demers pe care îl credea salutar pentru onoarea Hallipilor. Bine așezată în scaunul stăpânirei, Elena privea acum lucrurile altfel ca atunci când refuzase net intervenirea bărbatului ei în favoarea aceleiași Mika-Lé. Nu vroise să primească atunci aproape de ea acel element rău. Acum însă nimic nu-i mai putea atinge dictatura, sta numai să cumpănească argumentele. Era vorba de salvarea unei rude apro-

---

*) Fragment din romanul **Concert din muzică de Bach**.

Shakespeare

HAMLET

(Actul III, scena I)

HAMLET

A fi, sau nu: aceasta e 'ntrebarea.
Ar fi mai demn să suferi fără murmur
Când soarta nemiloasă te lovește,
Sau, cu stiletu 'n mână, să înfrunți
Oceanul de urgii, — încremenindu-l!
Să mori, să dormi... Atât. Să curmi un zbucium
Și miile de chinuri moștenite
De biata noastră carne omenească...
Ce vis frumos... Să mori, să dormi... Să dormi?
Sau poate să vezi? Aci e greul.
Căci visele ce pot să ne 'mpresoare
Când lepădăm argila trecătoare
Ne fac să șovăim... De frica lor
Noi prelungim un chin sfâșietor;
Căci cine s'ar pleca subt biciul vremei,
Subt pumnul celui tare, subt disprețul
Trufașului, și cine-ar îndurà
Durerea unei dragoste respinse,
Zăbava judecății, insolența
Slujbașilor, sau izbele pe care
Cei vrednici le primesc dela netrebnici,
Când singur ar putea, doar cu 'n stilet,
Să cucerească liniștea eternă?
Cine-ar purta — gemând și asudând —
Povara grea a vieții, dacă teama
De ceiace urmează după moarte —
Tărâmul neștiut de unde nimeni
Nu s'a întors vreodată înapoi —
Nu ne-ar îngenunchià, și nu ne-ar face
Să ne-agățăm de chinurile noastre
Spre-a nu cădea 'n vârtejul altor chinuri.
Pe toți, mișei ne face cugetarea,
Și astfel strălucirea hotărîrei
Pălește 'n umbra stinsă a gândirei,
Iar cele mai semețe întreprinderi
Din calea lor sunt abătute și
Pierd numele de faptă...

Versiune românească de

AMELIA și GEORGE GESTICONE

piate. Nici un element sentimental nu intra în judecata ei. Totuşi ceeace o determină în favoarea fetei fu un imbold destul de omenesc.

Hallipa tatăl lor refuzase să dea cel mai mic ajutor micei adulterine. Nici rugăminţi, nici ameninţări nu-l clintise.

Mai intrasigent încă ca înainte , când era desbinat de familie şi strâmtorat în evere, tăiase brusc şi pensiunea cu care de vre-o patru ani ţinea pe cei doi băeţi gemeni în Germania la studii. Pe fata mijlocie o îngrijea mama ei ; Aceea Coca-Ainée caşi Leonora dispreţuia şi nu vrea să mai vadă pe tatăl ei. Cu fiica lui cea mare, cu Elena era de doi ani certat. Cearta între doi oameni care se iubesc şi se aseamănă când nu e trecătoare, e mai trainică ca altele. Amândoi orgolioşi, amândoi voluntari şi având motive puternice să-şi reproşeze ruptura lor era serioasă.

Elena consimţind să se ocupe de Mika-Lé da un blam pe care îl credea meritat, lui Hallipa. Caşi Hallipa, Elena avea motive să urască pe Mika-Lé dar punea mai presus datoria. Departe de a lua calea împăciuirei, tatăl şi fiica care odată se adorase, îşi hrăneau discordia.

Elena credea că e rolul ei deci să ridice cârma căzută din mâinile lui Hallipa. Răscumpărase Prundenii ca pe un patrimoniu dinastic şi purta acum tipărit chiar pe cărţile de vizită numele pe care i-l dase într'o seară un cronicar monden, ca pe un titlu care nu trebuia să se piardă, salvat dela peire, de urmaşul cel mai vrednic al neamului.

Drăgănescu, în umbra acelui orgoliu seconda pe nevasta lui cu supunere. El rămăsese în iscălitură numai **Drăgănescu** simplu pentru că Elena nu îi atrăsese atenţia asupra lucrului, dar copilul era hotărît că va fi un Drăgănescu-Hallipa, dacă nu chiar numai un Hallipa, pentru că aşa dorea Elena.

Cum totul era acceptat şi consacrat de bărbatul ei, totul pentru Elena devenea incontestabil, de aceea chiar putea executa programul ei de viaţă cu ordine şi simplicitate, fără de încordarea obstacolelor.

Elena telefonase deci Linei Rim că a decis să ia pe Mika-Lé la ea, în condiţii însă pe care numai ea le va decide. Mika-Lé trebuia prevenită că va fi pusă subt o tutelă severă. Despre Lică buna Lina, pentru atâtea motive, nu pomenise. Mika-Lé care nu avea de ales primise orice condiţii. Pentru moment nimic n'o interesa decât buna stare materială. Temperată în sentimentele pentru Adolf de gustul încă recent al otrăvei cunoscuse câte-va zile de mizerie aşa de mare că nu râvnea decât să mănânce şi să doarmă fără grijă. Veleităţile artistice: pictura şi drama, erau în complectă scădere.

Adusă de însăşi buna Lina care avea specialitatea corvezilor, sosirea fetei nu făcuse nici o senzaţie, Elena sunase şi servitoarea conduse pe Mika-Lé într'o cameră dinainte hotărîtă.

Cameră mobilată şi comodă totodată aşa cum cerea rangul hărăzit fetei de binefăcătoare. Elena rămăsese de vorbă cu Lina despre proiectele ei muzicale, despre sănătatea doctorului şi grijile de proprietari ale Rimilor. Nimeni nu ştia să vorbească lucruri serioase cu mai mult interes ca Elena. Cu toţi oaspeţii conversa astfel, fie despre idei generale, fie despre preocupări ale lor personale, fără ca nimeni să dorească alte subiecte mai frivole şi fără ca reputaţia de femee frumoasă a Elenei să sufere de pe urma acestei severităţi. Când admiratorii ei o salutau pe rând în lojă la operă, subiectul flirtului era numai valoarea muzicei şi a interpreţilor, totuşi nimeni nu o acuza de pedantism. Fie-care pleca convins că a făcut o vizită de curtenire unei femei încântătoare.

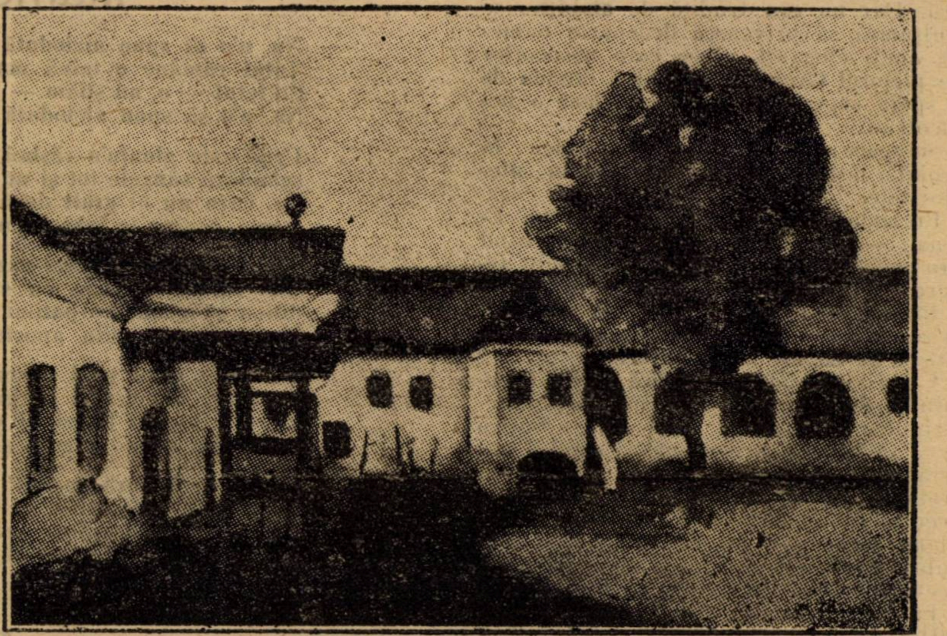

ŞT. LUCHIAN: IN CURTEA MÂNĂSTIRII

Mika-Lé în primul moment, neştiind ce să facă, rămăsese în cameră. Era tocmai ceeace trebuia şi acel prim moment era hotărîtor. Scoborîse când fusese chemată, adică după plecarea Linei.

— Am să-ţi zic Norica, dela numele d-tale de botez Lenora. Mika-Lé sună cam ridicol şi pare o poreclă neserioasă. Toată lumea deci aci, te va chema Norica. Doresc ca odată cu numele, să-ţi schimbi şi felul de purtare.

Mika-Lé primise botezul Elenei fără obiecţie, găsind chiar numele singuratic.

— Cum trebuie să munceşti, ai să fii secretara noastră pentru anumite lucrări .Orele am să ţi le spun mâine. Vei avea o mică leafă ca bani de buzunar. Pentru tot restul fireşte n'ai de purtat nici o grijă. Vei lucra în biroul de jos al bărbatului meu, la o masă deosebită de ceilalţi secretari. Aci vii numai când eşti chemată.

Era limpede şi suprima stânjenirea instalărei. Mika-Lé ascultă acele instrucţii cu atenţie. Perspectiva lefei şi a bunului trai îi părea o pomană şi pomenile îi plăceau.

Se gândi la **muncă** — era leneşă — dar nu putea fi cine ştie ce greutate.

Cu toate că nu o văzuse de atâta timp, Elena abia înainte de a o concedia examină scrutător pe d-ra Norica.

Ieşită de curând din spital, Mika-Lé era cam jigărită, purta un breton lăsat jos pe ochii galbenii vestiţi pentru enigma lor suspectă. Acum ochii Noricăi cam blegi nu exprimau decât o mare atenţie către comenzile scurte ale Elenei. Vâlvoiul părului arăpesc, era strâns la spate cu două ace — lăsat probabil să crească din desperare, domolit astfel în vederea confruntării cu sora ei. Clipi puţin subt privirea riguroasă. La un gest al Elenei spre frunte, — gest vag dealtfel, — îşi dete părul puţin la o parte de pe ochi.

— Când doreşti ceva, ceri să mă vezi ! spuse Elena ca concluzie.

De copilă, Mika-Lé urâse pe Elena pentru că era mândră şi frumoasă şi acum simţea o aplecare să o admire pentru că era frumoasă şi mândră. Bine strunită, Norica uita perversităţile lui Mika-Lé. Deocamdată nevindecată bine de usturimile amorului şi ale „apei tari" Mika-Lé nu era vătămătoare şi deocamdată sora ei era invulnerabilă.

Fata născută din spaima şi luxura Lenorei şi din viţiul fricos al zugravului italian îşi trăia acum latura umilă şi fricoasă a caracterului. Patul avea somieră, şifonierul o jumătate uşă cu oglindă şi croitoreasa casei venise să ia la camera de lingerie puţinele rochii ale d-rei Norica pentru a le aranja. Mika-Lé căpătase înapoi trusoul complectat şi întocmit după indicaţiile Elenei. Un şorţ de birou, negru dar cochet şi un pardesiu nou păreau a deschide perspective duble de servitate şi de cadouri. Amândouă îi conveneau. Nici o perversiune nu agita pentru moment pe Mika-Lé. Viaţa chema din ea la suprafaţă o fiinţă subalternă cu toate atributele ei. Lumina cădea egal dintr'o aceeaşi parte în casa Drăgănescu aşa încât clar obscururile suspecte lipseau şi mâna care conducea acum mişcările micei fantoşe, avea o siguranţă desăvârşită care o articula şi dezarticula cu preciziune. D-ra Norica umbla drept şi abia dacă Mika-Lé putea aduce vre-o mică deviere acelei rectitudini.

Dealtfel succesele de perversitate înregistrate în trecut de Mika-Lé erau mult în funcţie de oameni şi împrejurări. Nu-i lipsise o precocitate dar ieşise din neînsemnătatea ei la lumina scandalului mai ales pentru că eroul găsit la îndemână fusese logodnicul sorei ei. A doua oară se pripăşise suspect pe lângă pictorul Greg. Acel Greg nu era banal. Ascetic şi concupiscent ca sf.. Antoniu, — deşi laic, mistic şi caduc, monden şi tainic ca un nunţiu papal cu pielea lui netedă de blond molatic, cu albastrul decolorat al ochilor şi părul blond aproape incolor subt calata de atelier, ca un abate subt tichie. Firea lui îngăduise lui Mika-Lé ascendentul tentaţiunei ; de aceea se jucase fără meşteşug cu marele pictor şi speculase slăbiciunile lui cu mijloace elementare.

Aici în casa Elenei, oamenii care veneau erau totodată mai banali şi mai experimentaţi. Dacă chiar vor fi avut „particularităţi" le ţineau pentru alte ocazii, protocolul fiind de rigoare la doamna Drăgănescu. Acolo toţi, bărbaţi şi femei, manifestau tendinţa de a place gazdei. Elena era punctul convergent care evita deviaţiile.

Mika-Lé alături de sora ei apărea cam degenerată, cu capul cam mare pe umerii pătraţi a unui corp mic dar nemodelat. Lipsită de relief se pierdea în umbră. Dar nu era trudită de ambiţie, se mulţumea să privească dedeparte oamenii aceia eleganţi, şi ea care nesocotise pe pictorul Greg, pe aceştia îi credea de o speţă superioară fiindcă tocmai o nesocoteau.

Stângace în maniere şi rustică la croială, decorul de lux o punea în inferioritate.

Prezintarea ei stânjenise puţin pe Elena: — Ma demi-soeur — spunea când era nevoie. Mai adesea o trecea subt tăcere ca pe o prezenţă neînsemnată.

Participarea sau lipsa ei dela plimbări şi recepţii era orânduită la fel cu tot restul şi nu da loc la turburări.

Cu o memorie matematică Elena îşi amintea de ea la intervale proporţionate. Trimitea să întrebe dacă d-ra Norica vrea să iasă cu guvernanta şi copilul sau trimitea să o anunţe pe d-ra Norica că trebuie să iasă. O prevenea de ora când avea să însoţească pentru comisioane pe Elena însăşi sau pe Drăgănescu, sau îi judeca rochia cu care avea să ia parte la vre-o reuniune de mai mică importanţă.

La acele recepţii, Mika-Lé sta cu un suflet de copil sărac admis între boieri şi cu aspecte de mică parvenită în rochia de mătase.

Nu se putea corecta de apucături naive şi plebeiane. Avea un gest al ei, cu care îşi punea mâna peste gură. Pictorului Greg altădată, gestul îi părea culmea graţiei pudice.

În viaţa asta nouă d-ra Norica nu avea nici invidie, nici rebeliune şi recunoştinţă nu i se cerea, ca să poată şti dacă e capabilă de o recunoştinţă. Ţânţar care ciupise când găsise loc vulnerabil, acum către o Elenă imună nu mai avea ac. Dar era mereu insectă parazitară. Acolo pe trena majestuoasă a traiului Elenei, parazitismul ei era satisfăcut. Nu se ofensa că domnii aceia n'o băgau în seamă. I se indicase locul ei şi sta acum la locul ei.

Traiul mulţumit pe care îl ducea Drăgănescu, schimbarea făcută în viaţa lui de trei ani decând era căsătorit cu o „regină" făceau din el un sclav fericit.

Adoraţia lui pentru Elena creştea pe când abdica tot mai mult dela orice veleităţi de dragoste. Sufletul şi fiinţa lui se trăgeau tot mai departe ca să o vadă acolo sus pe tronul unde o aşezase.

Elena mereu corecta, preţuia acest slujitor devotat şi îi da toată cinstea. Il punea la curent cu tot, îi făcea în toate deciziile ei un loc bun. Treceau drept o pereche strâns unită, cu aspecte de camaraderie politicoasă.

Ideea că soţii Drăgănescu se iubeau alimenta admiraţia adoratorilor Elenei. Nu le era teamă să fie ei cumva cei iubiţi, erau cruţaţi de primejdia vre-unui amor mare-spaimă masculină încă mai accentuată în lumea „snob".

Iar corectitudinea soţilor în lume, le convenea asemeni, —aspiraţiilor lor — mai preţioase fiindcă fără nădejde— nu erau astfel jignite de familiarităţi conjugale. Puteau dori fără riscul să dobândească, dar nu se instrăina nimic din cea ce îi ispitea. Excelent regim. Iubirea, iubirea care dă şi primeşte, e un ce complex şi iritant şi nici nu se mai poartă. Sentiment exagerat sau numai plebeian. Şi cum nobleţa tutulor acolo era destul de proaspătă, se ostenau după precepte.

Elena era bine pregătită prin fire pentru a satisface această biblie mondenă. Nu era sentimentală, nu era sensuală, nu iubea pe nimeni — lucru de căpetenie — nu cerea, nu da. Se găsea în cele mai bune condiţii pentru a fi şi a primi să fie înconjurată de toţi. Cei mai stăruitori formau mica ei curte. Era între ei multă emoţie. Avea un funcţionar benevol pentru fiecare serviciu. Astfel secondată regenţa ei era uşurată de orice corvezi. Orânduiţi de altfel pe specialităţi: unul politician cu vază, pentru treburi oficiale, altul snob şi farniente pentru mondenităţi, însuşi Sindicul Bursei da la nevoie mici sfaturi financiare, pentru muzică Directorul operei, director administrativ dealtfel şi căruia nu i se cunoşteau capacităţi muzicale, dar infatuat şi inaccesibil, şi care totuşi în casa Drăgănescu făcea oficiul de aranjator al producţiilor muzicale. Totul permis, corect şi totul la lumina zilei. De fapt Elena şi Drăgănescu îşi rezolvau singuri afacerile serioase, şi de aceea erau serviţi suplimentar cu atâta râvnă. Elena sobră, nu arăta preferinţe. Pe rând fiecare obţinea un cuvânt de mulţumire cumpătat. Admirabilă moderaţie! Femeile nu erau geloase pe ea ceeace era desigur o mare cinste fără să fie un afront.

(urmează)

HORTENSIA P. BENGESCU

Mamei părăsite

Nu, n'o să spun niciodată toată durerea din mine!
Totul rămâne o taină mai lină, mai tulbure'n noi.
Sufletul — o, nu ştiam — pe cât de bogat e de josnic
Nu, n'o să spun niciodată toată durerea din mine!

Crud este glonţu'n răsboi, dar mai crud este fierul insultei:
sgândără sângele tot şi nu se mai vindecă rana.
Tu, care nu ai grăit decât mângâieri şi suspine,
mamă, acuma te frângi smerită sub fierul insultei.

Astfel apostolii blânzi căzură în gură de fiare,
căci tulburau orgia cu sufletul lor de lumină;
din a prigoanelor patimi făcură cunună de patimi.
Mamă, tu nu uita apostolii'n gură de fiare!

Tu, care când m'ai născut ţi-ai rupt o fâşie din suflet,
nu simţi din ceruri curgând în pieptul tău umilinţa?
Tu, mulţumeşti tăriei că vrednică eşti ca să suferi:
doară din sânu-i a rupt albastra-ţi fâşie de suflet.

Mamă, te bucură, mamă! asupră-ne vine furtuna.
Gândul să-ţi fie curat, să taie ca fulgerul noaptea.
Tâmplele-ţi albe răsar prin nori ca zăpezile-eterne;
fruntea ţi-e munte 'nsorit, ochiul topit cu vecia.

MARCEL ROMANESCU

CIAMUL

De multă vreme ciamul e părăsit în port,
Iar locul unde zace pustiu e gol şi mort.
Cu săgetări piezişe îl trec în zbor lăstunii
Şi isvorând din noapte îl umple apa lunii.
Amurgurile roşii l-au prefăcut în jar,
Şi cum se duce râul pe-aceleaşi văi, hoinar,
Cu ciamuri şi dubasuri pe spatele-i de valuri
El stă stingher cu trupul chezaş pe-aceleaşi maluri.
Eri m'am oprit deodată cu soarele din crâng.
Când pâcle, pe dealuri cu umeri goi se strâng,
Şi-am întâlnit iar ciamul. Pe scândurile roase,
Bătând lăsase ploaia înfăţişări de oase,
Ce se topeau în jarul amurgului de-acum
Şi cari aveau la noapte să se prefacă'n scrum.

RADU BOUREANUL

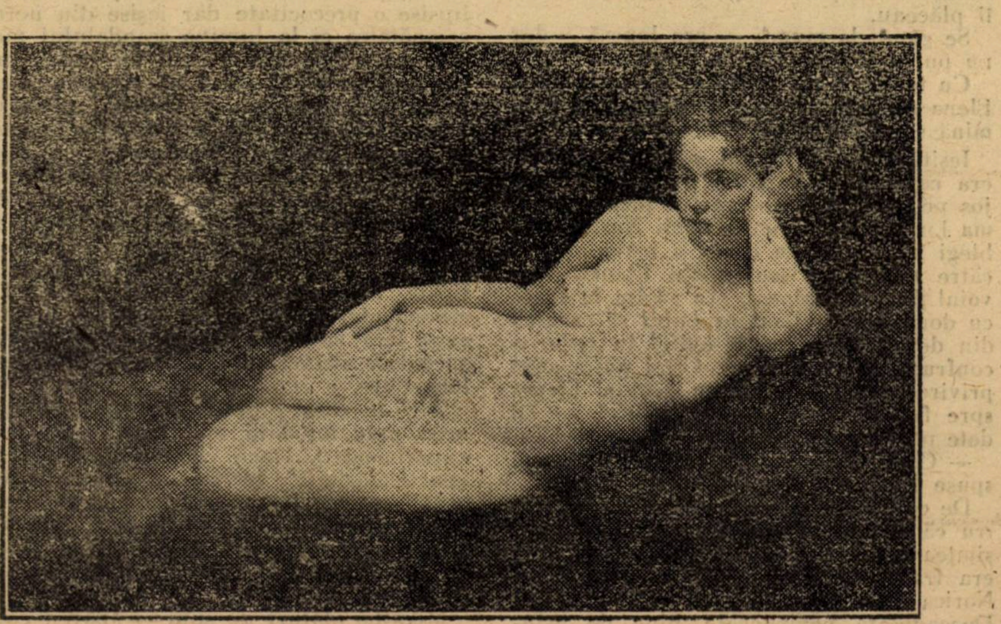

ŞT. LUCHIAN: NUD

Pictorul Stefan Luchian

de FR. ȘIRATO

Opera artistică a lui Luchian nu era considerată de către generația lui ca o enigmă, cât, mai curând, ca o îndeletnicire menită să îndulcească viața celui suferind de o cruntă infirmitate fizică. Primit în mijlocul camarazilor de școală și meserie, arta lui a rămas, totuși, neînțeleasă de ei. Dealtfel era foarte firesc să fie astfel. Lumea artistică era toată cuprinsă de vraja operei lui Grigorescu, talent cu o notă de lirism moleșit, dulceag și insinuant de gingaș, universal gustat pe atunci și în literatură. Artiștii vedeau în Grigorescu talentul, deosebit desigur, care nu depășea mersul evoluției și care prin concepția sa artistică a fost urmașul natural al lui Aman.

Insă, Luchian e o apariție cu totul periferică și trebuie plasat izolat de iarmarocul artistic. Spiritul său atacă probleme cari nici în Apus nu se înfipsese în conștiința massei artiștilor și cari în ori ce caz erau departe de rezolvare. Luchian le atacă și le rezolvă.

Ințelegerea și iubirea i-au adus-o generația tânără. Trăind, el nu a făcut personal nimic, ca această înțelegere să vie cu un ceas mai devreme.

Olog, instalat pe calvarul vieții, și în ciuda infirmității sale, el crează opere cari constituie fala artei românești și bogăție posesorilor lor.

Viața i-a fost un chin și creația o luptă continuă, ca opera lui artistică să fie, prin contradicție, o desfătare, dăruită puținilor lui admiratori de pe vremuri. Luchian a trăit împrejurările triste cari întovărășesc ori ce talent ce depășește actualitatea.

Și actualitatea de pe atunci, în artă, era impresionismul — la noi altoit pe un realism croit după un calapod de școală de belle-arte. A încercat și Luchian acest soi de pictură, rezolvând problema artistică pusă de impresionism, în câteva lucrări.

Pentru ca să ajungă însă aici, și mai departe, a trebuit să vie tragica zi când rupul lui Luchian căzu învins de boală: rupul slăbind, spiritul rămâne victorios. Ani de zile până în acel moment, specatori atenți priviseră cu sentimente contrariate la lupta ce se da între suflet și materie. Tablourile lui Luchian din acea epocă ne înfățișează dureros, lupta ce s'a dat între puterea de acțiune trupească a omului și facultățile intensiv contemplative, cari îl hotărau artist. Opera pensulei sale, pe atunci de pură acțiune mecanică, ne promitea încă un meșteșugar meritos al picturei, ca atâția alții pe cari, generoși, îi numim artiști: căci vană e orice știință ce nu e îmbogățită de o putere interioară, de potențată sensibilitate.

Pentru arta românetscă a fost aceea o zi fericită, când trupul căzu.., puterile trupești slăbite au putut fi dominate și puse în serviciul spiritului său contemplativ și vizionar.

Viziunea artistică a lui Luchian trecea dincolo de cele văzute de noi în natură. Sufletul său nu era un aparat telefonic prin care natura corespundea cu noi; din potrivă: sufletul său ne vorbea prin intermediul naturii. O excepție între noi, Luchian scăpase de robia naturii — scăpase în momentul când trupul său se frânse... El își mântui sufletul prin înfângerea trupului. Artiștii moderni, azi luptători pe tărâmul artei, se consumă în această luptă între suflet și natură. Lui Luchian i-a fost dat ca din această luptă pentru eliberarea sufletului omenesc din cătușele în care îl ferecă natura — să iasă învingător.

Dar cu ce preț!..

*

Natura când își creează făpturile, are un material imens variat, la îndemână. Pictorul de azi s'a convins însă că el are numai un singur material din care își compune opera: culoarea. La creearea operei sale, cu ajutorul colorilor, el se străduiește să scoată maximum de efect din contopirea lor. O floare, pe pânză, e făcută din coloare, nu din substanțe planturoase.

Imitarea servilă a naturii și obținerea efectului pe care l'ar produce asupra noastră floarea din natură, nu poate fi scopul unei opere de artă. Scopul ei este creearea **din nou**, dacă putem zice, a unei alte flori, făcută din coloare, cu exploatarea, mai ales a elementelor esențiale de formă și coloare din natură, sintetizate și duse la maximum de expresie, deci la procurarea de senzații de superioară intensitate — **întâi ochiului.** Obiectul operei picturale a lui Luchian e de interpretare formală sau coloristică, iar nu de reproducere plastică a imaginilor din natură. Veți spune că aceasta e o interpretare, din partea artistului, voluntară. Desigur, dacă însuși faptul vederii e un act voluntar — înțelegem văzul conștient — ca și gestul mâinii, etc.

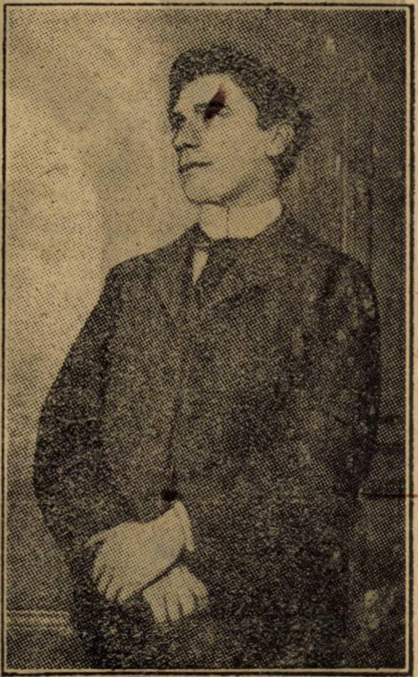

ȘT. LUCHIAN la 27 ani

Tot ce e în afară de perceperea vizuală colorată, pentru pictorul care vrea să fie numai pictor și nimic altceva, cade pe alt plan decât cel vizual. Povestirea picturală a unui fapt, sau înfățișarea unei priveliști și deci producerea de sentimente adequate naturii lor, nu pot fi scopul picturii sale. Pe criticii noștri de artă, cari savurează într'un peisagiu mirosul florilor sau răcoarea pădurilor, îi înșeală în mod perfid beletristico profesională — dovadă că lor nu le miroase niciodată miasmele băltoacelor pictate sau sudoarea țăranilor și muncitorilor.

Importanța operii lui Luchian constă în creearea unei forme artistice concentrată la extrem pentru forma și coloarea din natură. Cézanne, în Franța, urmărea rezolvirea aceleași probleme: Zămislirea unei opere durabile prin sinteza experiențelor și rezultatelor coloristice obținute de impresioniști.

Formele fundamentale ale fenomenelor, un cub, cilindru, etc... el le apercepe intuitiv, le dezrobește de accidentul înfățișării aparente din natură, făcându-le, astfel apte să poată cuprinde esența lucrurilor. Această esență, Luchian nici un moment nu s'a gândit să încerce a o căpăta pe cale **rațională** — după cum au făcut cubiștii, de pildă.

Prin concentrarea suprafețelor mari, sinteza de formă și coloare câștigă, natural, ca expresivitate.

Dar imitarea naturii nu poate fi obiectul preocupărilor pictorului, în timpul producerii unei opere de artă. Atunci opera lui e un fel de scamatorie sau magie, care vrea să ne înfățișeze ceeace nu există. Dacă voiți să numiți astfel arta lui, vom zice și noi: da, până la un punct. Natura din opera artistului modern

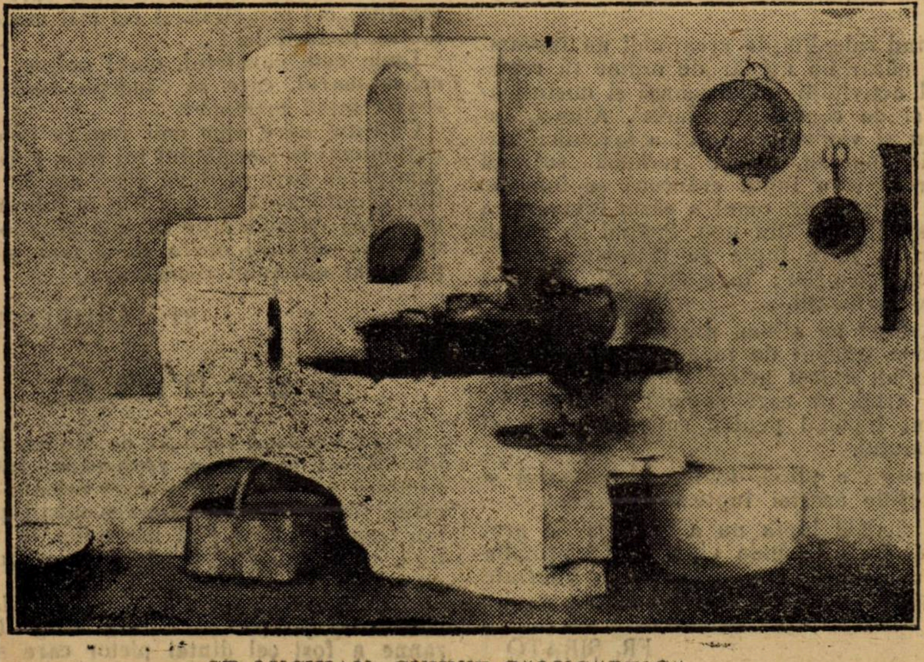

ȘT. LUCHIAN: CUHNIE CALUGĂRESCĂ

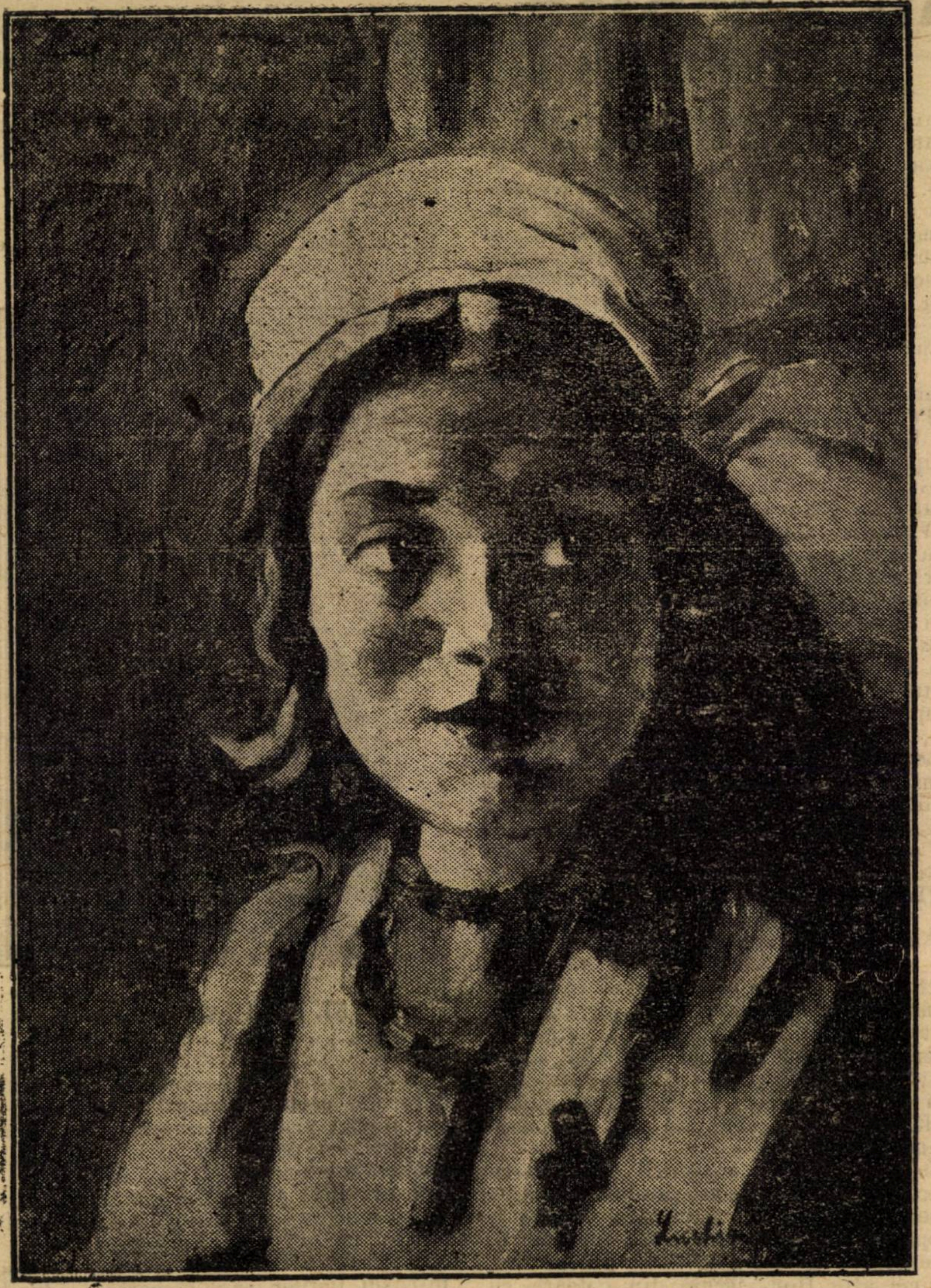

ŞT. LUCHIAN: CAP DE FATĂ

nu e decât oglinda în care se reflectează eul artistului — iar din natură ne dă atât cât pot cuprinde posibilitățile ce le oferă materialul cu care lucrează.

El nu vrea să înfățișeze, dar vrea, cu mijloace pur picturale, să ne suggere, în interpretarea sa individualistă, viața și natura aperceputâ de eul său.

Coloarea a căpătat o valoare intrisecă și rolul ei este să ocupe suprafața din tablou cu toată strălucirea cu putință. Pentru pictor natura e mijloc nu scop întru producerea de senzații vizuale, colorate, și de esență pur picturală.

Luchian a fost un pictor în sensul celor expuse până acum.

*

Această interpretare vizuală, care e opera pictorului modern, prin misticismul ce cuprinde în el se leagă de începuturile primitive ale diferitelor epoci.

Omul de curând eșit din sânul naturii s'a simțit mic și slab, însă făptură a ei; și instintiv a iubit-o. La lumina cunoștinței de sine el a văzut, într'o zi, că natura nu răspunde la această dragoste, că individualitățile creațiunii nu înseamnă măcar un număr de ordine în registrul activității sale ascunsă și misterioasă și de continui prefaceri. Atunci, înșelat și victimă cu totul a savolnicii naturii, îngrozit, el își reclamă sufletul pierdut și o luptă crâncenă se încinge. Ori de câte ori omul a căzut învins el a început lupta din nou. Spațiul de timp cuprins între lupte se înseamnă în filosofia istoriei; începutul și sfârșitul unei civilizații.

Astă-zi ne aflăm, din nou, la un asemenea început de fază a omenirii — și Luchian a fost primul luptător pe terenul artei, pe care neamul românesc l'a văzut luptând pentru sufletul său și al neamului.

Lumea e plină, toată, de sgomotul și agitațiile acestei lupte...

Niciodată lupta nu a fost așa de grozavă. Dela izbânda ei, omul își promite bucuriile cele mai curate și o libertate ce până azi s'a dovedit o himeră...

FR. ŞIRATO

LUCHIAN

— Un iluminat al picturei românești.—

Cei zece cinsprezece ani de activitate ai artistului, omul i-a trăit resemnat.

O boală groaznică, pe care o suporta fără să se tânguiască, l-a țintuit pe loc până în ultimile clipe.

Inimă de erou, arta îl transfigura și îl ridica pe culmi senine; totuși ce chin pe bietul trup răvășit de boală, să asculte de dorul inimei și porunca spiritului.

Inteligență vie, tovarășă unei sensibilități divine, a creat floarea rară, pe câmpia artei românești. A fost cel mai mare colorist al nostru — pânzele lui sunt simple, clare și profund emotive — sunt lipsite de meșteșugul savant și prețios — nimic căutat, emfaza n'o găsești în ele. — Sunt lucide și proaspete, și te mângâe cu seninătatea lor — nu te tulbură, căci sunt scutite de patosul și de sbuciumul delirului — te încântă însă cu viziunea lor largă și odihnitoare.

Cu ce putere interioară a fost înzestrat acest om, ca să poată ajunge la așa seninătate în arta lui!

Numai că o divină chemare, și o superioară conștiință și înțelegere artistică, îl mâna spre limanuri rar întrevăzute de ceilalți muritori.

Curioasă coincidență! — Născut pe aceleași plaiuri cu Eminescu, soarta și neînțelegerea contimporană le-a hărăzit la amândoi o viață în care rozele nu se împleteau în cununi, iar sfârșitul lor a fost crunt și dezolant de timpuriu.

Aceste vlăstare de cea mai pură visare poetică, s'au stins tocmai când arta lor strălucea mai puternic. Totuși opera lor reprezintă cea mai înaltă culme, în poezia și pictura țărei noastre.

Acum o săptămână, personalități marcante culturale și politice, au adus omagiu de prea mărire și recunoștință, prin cuvânt, scris și datină creștinească, aceluia care odihnește, sub teiul sfânt. Un comitet ales și activ, a luat frumoasa inițiativă de a ridica un monument mărelui profet și divinului poet român.

Cine însă, vor fi aceia cărora le v reveni frumoasa sarcină, de a aduna l locul cel mai de cinste opera lui Luchia pentru a se împlini astfel o superioar datorie și o mare necesitate față de în ceputurile edificiului plastic românesc!

Unde este „Muzeul Național" care s închine sala de onoare aceluia care v rămâne „cel mai clasic și cel mai moder dintre pictorii lui!".

Unde este comitetul, omul politic, sa colecționarul, care să îndeplinească ceastă faptă măreață!

Câți ani oare, vom mai veni în peler naj, numai la mormântul lui rece, și câ vom putea oare ca după acest act de d tină creștinească, să mergem în adevăr pelerinaj de admirație în sala luminoa unde va străluci opera celui mai ma pictor al neamului românesc!

ŞT. DIMITRESCU

Luchian

Impresionismul realizat de Manet, S ley, Monet și Pissara realizează înt technică nouă o operă a cărei valoare r mâne pur coloristică. Impresioniștii p tau aspectul colorat al lucrurilor în n tură, transpunând pe pânză prima in gine a naturei pe retină fără a mai putința ochiului să vadă lucrurile ad cite în spațiu (volum, formă etc.) zanne a fost cel dintâi pictor care s pănind mijloacele impresioniștilor, căutat prin culoare să obţină volumul iar prin analiza culorilor o sinteză coloristică. In toată opera sa s'a străduit să fixeze pe pânză într'un ritm ponderat volume colorate, distribuite pe o schemă de compoziţie, redând lucrările din natură cu existenţa lor în spaţiu.

Opera lui Luchian prin preponderarea ce lasă culoarei asupra formei, prin sinteză de pete colorate (nefiind nuanţate) prin unitatea şi luminozitatea interioară a culoarei ce reaminteşte parcă irizaţiile smalţului de pe vechile străchini româneşti, alcătueşte personalitatea distinctă şi locală a pictorului. Prin sinteză de culoare, prin echilibrul sentimentului, prin reţinerea expresiei, dă naturei un sentiment de dureroasă linişte. Realizarea picturicească se plămădeşte la Luchian, in continuă intimitate cu natura, răsfrântă în sufletul şi mintea lui, covârşite de durere dându-ne expresia existenţei lui — un conflict generos între suflet şi fizic. — Fiecare floare a lui Luchian înseamnă o istovire voită, un martiraj, o floare pe care el însuşi o pune pe mormântul vieţei lui. Deaceea florile lui Luchian n'au nimic din frăgezimea florilor, sunt suflete triste.

Impreună cu Eminescu, ei sunt cei doi mari artişti ai noştri care în scurta lor trecere în viaţă s'au dăruit fără sgârcenie, cu o dărnicie ce a fost rău judecată de imbecilitatea atot stăpânitoare a vremei lor, ca să primească în schimb din viaţă, grosolană indiferenţă sau afecţiune interesată. Eminescu în suferinţa tragediei lui să primească ultimă mângăere o piatră în cap, iar Luchian să-şi întrerupă clipa obştescului sfârşit, răspunzând unui interogatoriu.

Aproape în acelaş timp se aduce acestor doi mari nefericiţi prinos de întârziată recunoştinţă. Această coincidenţă îi întovărăşeşte în mintea noastră ca pe doi sfinţi zugrăviţi în aceaşi icoană.

O. HAN

Stefan Luchian

(Notiţe biografice)

Ştefan Luchian văzu lumina zilei la 1 Februarie 1868, în satul răzăşesc Ştefăneştii, din ţinutul Botoşanilor — unde tatăl său, Dimitrie, (căsătorit cu Elena, născută Kiriacescu, originară din Ialomiţa) — avea pământuri şi casă.

In preajma războiului pentru independenţă, maiorul Dimitrie Luchian, silit de o boală grea, se aşeză, pentru o mai bună îngrijire, la Bucureşti, cu toată familia. El moare însă curând — şi Ştefan, rămas, la vârsta de 9 ani, fără sprijinul părintelui, îşi petrece o copilărie cam dezordonată, în casa, cu înfăţoşarea patriarhală, din strada Popa Soare.

Era, altminteri, băiat voinic, jucăuş, răzbitor la tăvăleală — şi în toate împrejurările, excelent camarad.

Clasele primare le făcu la şcoala din mahalaua Tabacu, iar liceul la Sf. Sava, unde s'a remarcat prin neobişnuite aptitudini la desemn.

Spre exasperarea familiei, Ştefan fuge din şcoala militară, unde fusese internat cu scopul de a-l forţa carierei militare — şi se înscrie la Belle Arte, urmând totodată şi clasa de flaut a Conservatorului.

Profesorii din Belle Arte — (pe atunci director era Th. Aman) — nu i-au recunoscut niciodată temperament de pictor, cum, dealtminteri, nici lui Grigorescu, proaspăt întors dela Paris şi, pe atunci, în cea mai frumoasă a lui manifestare — căruia nu-i acordau decât doar titlul de diletant.

La vârsta aceea fragedă Luchian descoperi totuş în Grigorescu pe singurul meşter al vremii şi locului, dela care a împrumutat primele avânturi şi primele temeiuri, în artă.

Terminând cu slabe distincţiuni Belle Artele, porneşte spre München, unde în anul 1889, îl aflăm înscris în registrele Academiei.

Entuziasmat de colecţiile publice, unde **Renaşterea** sta cuviincios reprezentată, Luchian se străduieşte să înţeleagă şi să adâncească technica lui **Coreggio** şi mai ales a lui **Rembrandt**, care-l pasionează până la voluptate.

Dar zăboveşte puţin în cetatea artelor germane. La 1891 îl găsim la Paris, unde, în faţa atâtor curente şi şcoli contradictorii — are clipe de şovăială. Recules, se refugiază, studiind, în liniştea solemnă a Luvrului, şi din când în când, păşeşte — străin timid, dar cercetător atent — prin sălile expoziţiilor contemporane.

La Paris îl cucereaşte sprinteneală coloristică a romanticului **Delacroix** şi, deopotrivă, gravitatea viziunei realiste a lui **Courbet**. Arta lui **Cézanne** — pentru care avea, prin temperament, vădite înclinări — i-a rămas aproape necunoscută lui Luchian, atunci. Neregulatele frecvenţe în atelierele lui **Jullian**, nu i-au putut spori, fireşte cu nimic, cunoştinţele căpătate prin propii stăruinţe şi cercetări.

Veşti deprimante dela cei rămaşi acasă, îl silesc să se întoarcă în ţară, în 1893. Un altul ar fi sosit cu un bagaj de expoziţie — şi cu gândul unei repezi ascensiuni. Luchian venea cu câteva copii, dragi, din Luvru — pentru dânsul.

Curând după întoarcerea lui, moare maică-sa. Procesele de moşteniri — din deslegarea favorabilă a cărora nădăjduia să-şi închiege modeste rosturi de viaţă — îi aduc lui Luchian doar — desiluzii.

ŞT. LUCHIAN şi fratele său ANIBAL LUCHIAN
(Primul la 7 ani, celălalt la 6 ani — morţi amândoi în anul 1916)

Constrâns de lipsuri, se hotărăşte să se prezinte la un concurs pentru o catedră la şcoala de Belle Arte din Iaşi. Se retrage însă abătut şi scârbit. Concursurile acestea erau atunci, ceeace sunt şi astăzi: jocul proptelelor ascunse pentru saltarea şi procopsirea mediocrităţilor.

Ca să poată trăi, face, corect, orice muncă în legătură cu arta lui: panouri pentru vapoarele româneşti, reparaţii şi zugrăvituri de biserici, frontispicii decorative pentru clădirile noui, icoane, etc.

In 1895 se pregăteşte în Bucureşti deschiderea „Salonului Oficial". Luchian trimite câteva pânze, dar şi le retrage înainte de vernisaj: arbitrii, cari nu-i recunoşteau nici o calitate, prea aveau aerul că-l acceptă de milă. Impreună cu alţi nemulţumiţi, deschide în strada Francklin — peste drum de „Oficialul" instalat la Ateneu — un **salon al independenţilor.**

Din protestarea aceasta civilizată, ia naştere prima şi cea mai îngrijită revistă de artă din câte am avut — **„Ileana"** —sub conducerea pasionatului colecţionar, Al. Bogdan Piteşti.

Incearcă o expoziţie personală, care stă pustie. Nu vinde de cât o singură pânză: lui... Grigorescu.

In 1902 — după penibile eforturi de existenţă — are o primă cădere în boală, care nu-i mai dă de cât rare şi scurte clipe de tihnă, până ce îl doboară definitiv la pat, într'o perpetuă nemişcare, vreme de patrusprezece ani.

Moare — înconjurat de iubirea adevărată a câtorva, tare puţini, prieteni — în ajunul sfinţilor Petru şi Pavel din anul neliniştii şi aşteptării grele: 1916.

Colecţia Al. Bogdan-Piteşti — unde erau adunate cele mai reprezentative exemplare ale plasticei româneşti postgrigoresciene şi în mijlocul cărora Luchian strălumina, îmbelşugat, cu tot ce sufletul lui creease mai cuprinzător şi mai adânc — s'a spulberat spre cele patru vânturi, în ropotul jalnic al tobelor de licitaţie.

Oficialitatea noastră — deşi stăruitor prevenită — a rămas nepăsătoare la risipirea atâtor tezaure de artă — în veacul veacurilor pierdute pentru ochiul şi sufletul românesc.

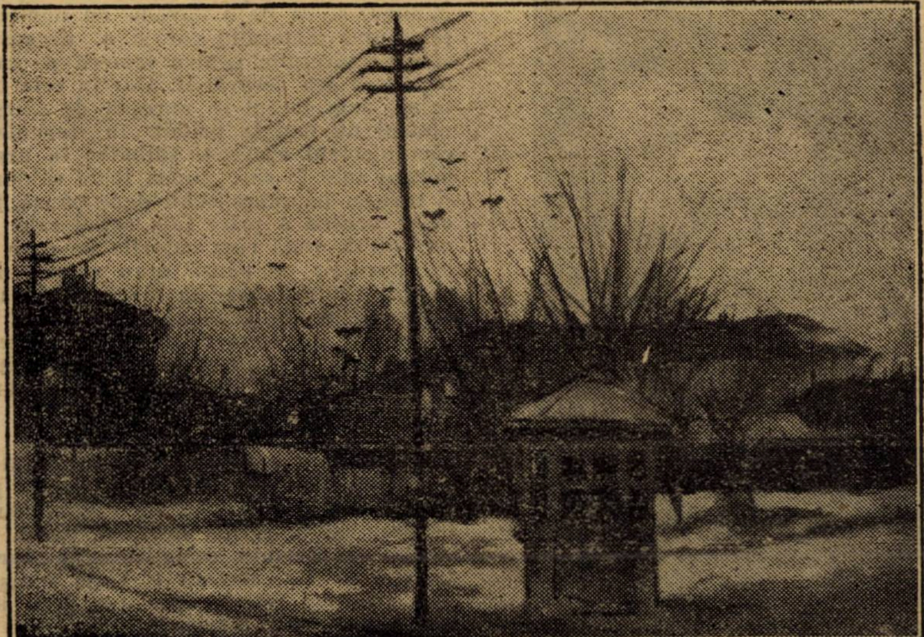

ŞT. LUCHIAN: GHERETA DIN FILANTROPIE

E. A. Poe.

Portretul oval

Castelul în care valetul meu intră cu forţa punându-şi viaţa în joc pentru a nu mă lăsa pe mine rănit, în starea de plâns în care mă aflam, să petrec o noapte sub cerul liber, era una din acele grămezi de întunerec şi grandoare care dăinuia aşa de multă vreme prin Apenini nu atâta în fapt cât în imaginaţia d-nei Radcliffe.

După toată aparenţa castelul fusese foarte de curând şi vremelnic părăsit. Ne stabilirăm într'unul din apartamentele cele mai mici şi mai puţin somptuos aranjate.

Acesta se afla într'un turnuleţ îndepărtat al clădirii. Ornamentele erau bogate dar totuş stricate şi vechi. Pereţii îmbrăcaţi cu tapete şi împodobiţi cu numeroase şi multiforme trofee armoriale împreună cu un neobişnuit de mare număr de picturi moderne în rame cu bogate arabescuri de aur. Spre aceste picturi, cari atârnau pe pereţi, nu numai pe principala lor suprafaţă, ci şi în foarte numeroasele unghere pe cari arhitectura bizară a castelului nu putuse să le ocolească, spre aceste picturi, poate delirul meu începând mă silea să-mi îndrept tot interesul; spusei aşa dar, lui Pedro să închidă jaluzelele grele ale camerei — deoarece se înoptase deja — să aprindă braţele unui candelabru înalt de lângă căpătâiul patului meu şi să dea de o parte perdelele cu ciucuri, făcute din catifea neagră cari înveleau până şi patul. Doream să văd îndeplinite toate acestea de dragul de a mă lăsa apoi în voia, dacă nu a somnului, cel puţin a contemplării acestor tablouri, şi a lecturii unui volumaş pe care-l găsisem pe pernă şi care analiza şi descria fiecare tablou.

Multă, multă vreme cetii — şi cu evlavie, cu evlavie cercetai. De grabă şi minunat se scurseră orele şi întunecatul miez al nopţii veni. Dar nu'mi plăcea poziţia candelabrului şi de aceea întinzându-mi cu greutate mâna spre el, pentru a nu mai deranja pe servitorul care moţăia, îl aşezai astfel încât razele să cadă mai din belşug asupra cărţii. Dar mişcarea produse un efect cu totul neaşteptat.

Razele numeroaselor lumânări (căci erau multe) cădeau acum înăuntrul unei firide a odăii care până acum fusese acoperită de umbra grea a unuia din stâlpii patului. In chipul acesta văzui în lumină vie un tablou cu totul neobservat înainte. Era portretul unei tinere fete. Imi aruncai în fugă privirile asupra picturii şi apoi îmi închisei ochii. Ceeace făcui nu părea la prima cercetare potrivit cu propria-mi percepţie. Dar, în timp ce pleoapele îmi rămâneau astfel închise, gândul căuta pricina închiderii lor. Era o mişcare impulsivă pentru a câştiga timp de gândit — pentru a mă încredinţa că vederea nu mă înşelase pentru a-mi calmà şi supune imaginaţia unei cercetări mai liniştite şi mai sigure. Peste puţine clipe privii din nou fix tabloul. Acum nu puteam şi nu vream să mă îndoiesc de ceeace vedeam bine; căci prima licărire a luminilor pe acea pânză, parcă risipise amorţirea himerică care se abătuse asupra simţurilor mele şi mă adusese la realitate.

Portretul, am sups deja, era acel al unei tinere fete. Un cap unic şi umeri, lucraţi în ceeace technic se numeşte manieră à la **vignette**, mai mult în stilul capetelor favorite ale lui Sully. Braţele, sânul, şi chiar extremităţile firelor părului resfirat se topeau imperceptibil în vaga, totuşi adânca umbră a fondului întunecat al întregului. Rama era ovală, bogat poleită şi ornamentată în **Moresque**, ca lucru de artă nimic nu poate fi mai minunat ca pictura. Dar nu putuse să fie nici execuţia operei, nici nemuritoarea frumuseţe a feţii, aceea care mă micşorase pe mine aşa deodată şi de adânc. Ar fi putut fi, cel mult, imaginaţia mea pe jumătate adormită şi zguduită pe neaşteptate care să fi luat capul drept acela al unei fiinţe vii. Văzui îndată că particularităţile desemnului, deci ale vignette-i, şi ale ramei ar fi trebuit să împrăştie un astfel de gând — ar fi trebuit să împiedice chiar existenţa lui de-o clipă. Cugetând serios la acestea, rămăsei, o oră poate, pe jumătate aşezat, pe jumătate răzimat, cu privirea ţintită pe portret.

In sfârşit, satisfăcut că pătrunsesem taina adevărată a efectului lui, recăzui pe pat. Găsisem farmecul tabloului într'o deplină expresie plină de viaţă, care, la început speriindu-mă sfârşise prin a mă „contopi", subjuga, îngrozi. Cu adâncă şi respectuoasă teamă reaşezai candelabrul în poziţia-i de mai înainte. Cauza turburării mele fiind în modul acesta înlăturată dinaintea ochilor mei, căutai nerăbdător volumul care examina picturile povestind istoria fiecăreia. Dând la numărul care desemna portretul oval, cetii acolo următoarele cuvinte vagi şi delicate:

„Ea era o fecioară de-o frumuseţe rară, dar mai ales plină de vioiciune. Ci blestemat fu ceasul când văzu, iubi şi se mărită cu pictorul. El, pasionat, studios, aspru şi căsătorit deja cu arta sa; ea, o fecioară de-o frumuseţe rară, dar mai ales plină de vioiciune; toată numai inteligenţă şi zâmbete şi nebunatică asemenea tinerei căprioare; îndrăgind şi iubind toate lucrurile; urând doar Arta care era duşmanul ei; temându-se numai de paleta, pensulele, precum şi celelalte instrumente nesuferite cari îi răpeau din dragostea iubitului ei.

De aceia groaznic lucru fu pentru ea când auzi pe pictor vorbind despre dorinţa-i de a face chiar portretul tinerei lui soţii.

Dar ea era supusă şi ascultătoare, şi stătu cu blândeţe multe săptămâni dearândul în întunecata cameră de sus, din turn, unde lumina se furişa pe pânza cea gălbue, numai pe deasupra capului. Şi pictorul, se fălia cu opera sa care înainta ceas cu ceas, zi cu zi. Ci el era un om pasionat, şi sălbatec, şi capricios, care se pierdu în reverii; aşa că nu voi să vadă cum lumina care cădea aşa de palid în acel turnuleţ singuratec veştejia sănătatea şi voia bună a soţiei lui. Aceasta o vedeau toţi, afară de el. Ea totuşi zâmbea şi sta tot liniştită fără să se plângă, pentrucă văzuse că pictorul (care avea renume mare) simţea o deosebită plăcere lucrând; lucra zi şi noapte pentru a o picta pe ea, pe aceea pe care o iubia aşa de mult, dar care totuşi devenea din zi în zi tot mai tristă şi mai slăbită. Şi într'adevăr cei puţini cari văzură portretul, vorbiră de asemănarea sa, în cuvinte şoptite, ca de o straşnică minune, şi ca de o dovadă nu numai a talentului pictorului cât şi a dragostei sale nemărginite pentru femeea pe care o pictase aşa desăvârşit. Dar în cele din urmă, cum lucrul se apropia de sfârşit, nimeni nu mai fu primit în turnuleţ; căci pictorul ajunsese sălbatec în urma muncii sale în care punea toată căldura, şi rareori îşi ridica ochii depe pânză, fie chiar pentru a privi faţa soţiei sale. Şi nu voi să vadă cum culorile pe care el le împrăştia pe pânză erau smulse din obrajii aceleia care sta lângă el. In urmă când multe săptămâni trecuseră, şi puţin mai rămăsese de făcut (o atingere de pensulă la gură şi o nuanţă la ochi), inima „ei" pâlpâi din nou ca flacăra lămpii.

Şi după ce pensula fu aplicată şi în urmă culoarea, pictorul rămase, pentru o minută, fermecat în faţa operei pe care o săvârşise; iar, în clipa următoare, în timp ce nu-şi lua ochii de acolo, el începu să tremure, se'ngălbeni şi îngrozit strigă: Da, aceasta e **Viaţa** însăşi!

Se întoarse repede spre a-şi privi iubita, ...dar :—**Ea murise!**"

Din englezeşte de

TRAIAN ŞTEFANOVICI

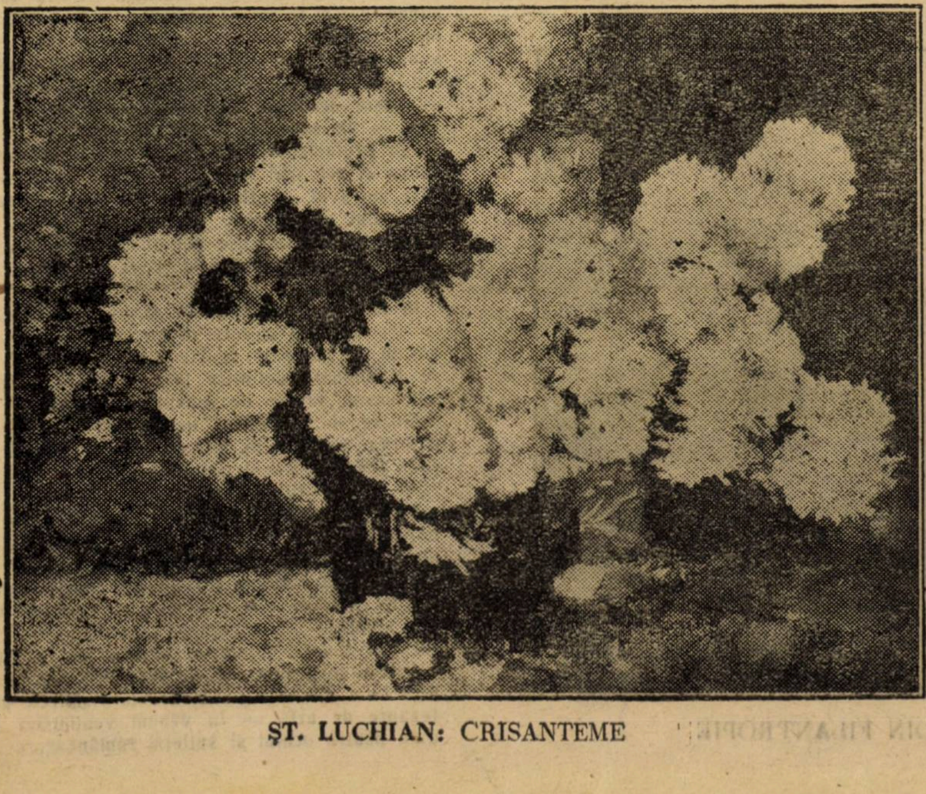

ŞT. LUCHIAN: CRISANTEME

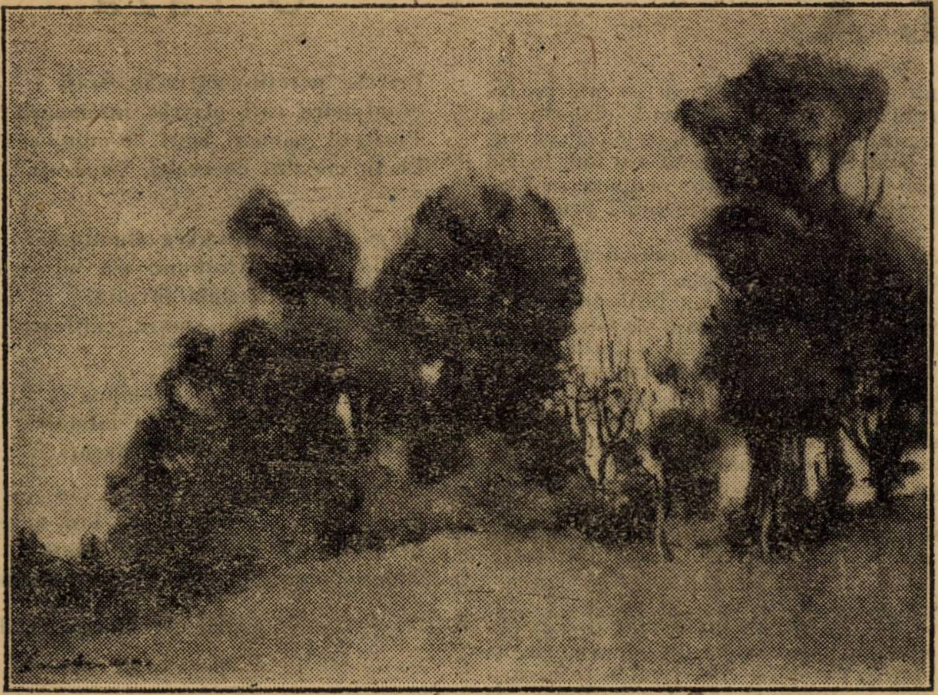

ŞT. LUCHIAN: PEISAJ

DAIMONION

V

GOETHE ŞI FILOZOFIA ISTORIEI

Tinereţea prodigioasă a lui Goethe coincide cu întâiele mijiri curioase a filozofiei istoriei. Herder, cel mai complex filozof istoric al secolului al XVIII-lea, deşi numai câţiva ani mai în vârstă, i-a fost cel dintâi dascăl de seamă. El i-a deschis ochii asupra importanţei deosebite în domeniu istoric a factorilor etnici şi asupra altor puteri creatoare, pe cari filozofia istoriei de mai târziu dintr'un rău înţeles spirit de simplificare s'a străduit să le anuleze pentru ca rotunda identitate a formulelor teoretice să nu sufere nici o ştirbire. Contactul plin de îndemnuri cu gândirea lui Herder a fost hotărîtor pentru Goethe. Rămâne o întrebare pentru biografi dacă nu cumva prin aceasta s'a trezit în el înclinarea atât de preţioasă de a privi lucruri, fenomene şi evenimente totdeauna dintr'un multiplu punct de vedere. Sigur este că în ce priveşte atitudinea în faţa fenomenului istoric Goethe a acceptat cel puţin sugestii herderiene. Goethe a mai azistat în bătrâneţe şi la triumful, încoronat de recunoaşterea puterilor lumeşti al ideilor lui Hegel. Dela Herder la Hegel spiritul de sinteză istorică a făcut un salt enorm, dar Goethe cu simţul de măsură ce-l caracterizează, nu s'a lăsat sedus nici de dialectica întortochiată în tact de trei, nici de „întoarcerea la sine" a ideei în marş universal, nici de foarte ispititoarea teorie despre „cursele raţiunii absolute". In genere, se poate afirma fără nici o şovăire că Goethe a fost un cap antiistoric. Istoria îl atrăgea mai mult prin precipitările ei mitice-legendare, aşa dar prin creaţiile ei cari se găsesc oarecum în afară de timp. Istoria apariţiilor temporale şi a succesiunilor cauzale îl lăsa indiferent. Când întâiele cercetări serioase, ştiinţifice, au început să răstoarne anume mituri şi să distrame aureola legendară a vechilor eroi, el n'a găsit pentru toată acea trudă savantă decât un cuvânt de protest. Detesta historismul cu o mişcare bănuitoare din umeri şi nu voia nici decum să înţeleagă utilitatea în adevăr foarte problematică a distrugerii miturilor istorice. Protestele sale s'au dovedit a avea un temeiu destul de adânc. Astăzi cercetători de seamă ai trecutului încep să scrie istoria — nu a lui Cezar ci a **mitului** lui Cezar, fiindcă revenind la înţelepciunea lui Goethe mitul unui om li se pare cel mai preţios produs al trecutului şi al tuturor frământărilor istorice.

Adversar atât al istorismului fără de linie cât şi al speculaţiunilor de extremă simplificare a faptelor pe un fondal metafizic, Goethe îşi avea totuşi părerile sale asupra istoriei, deşi ea îl interesa relativ mai puţin decât alte laturi ale realităţii. Evoluţionismul herderian era mult mai aproape de stilul gândirei sale. Imaginaţia plastică a lui Goethe a lăsat posterităţii un **simbol** al evoluţiei istorice. Evoluţia istorică a omenirei s'ar face în chip de „spirală"). Istoria ar fi o creaţie cu reveniri pe un plan superior, o înaintare în care nici o epocă nu se repetă exact la fel şi în care revenirile se săvârşesc veşnic pe altă suprafaţă ca răsucirile în progresiune ale unei spirale. Imaginea e sugestivă şi zace tocmai la mijloc între simbolul liniei drepte al acelor cercetători de azi cari văd în istorie o înaintare dreaptă în timp, o pură creaţie totdeauna nouă şi între simbolul cercului al acelora cari adulmecă în evenimentele ei anume legi ce implică repetiţia. Concepţia despre istorie a lui Goethe e aforistică, fragmentară. Ca multe alte concepţii ale lui ea e întretăiată şi de mitul demonicului, care pe noi ne interesează îndeosebi. Istoria e între altele, după Goethe, cel mai rodnic domeniu de manifestare al „demonicului". Pentru a se manifesta cât mai impozant demonicul îşi alege personalităţi de format ca Petru cel Mare, ca Frideric, sau ca Napoleon. Ceeace înseamnă că istoria în culminaţiile ei e în proporţie copleşitoare opera demonicului. Dar lucrul acesta nu e tocmai nou după cele ce ştim până aici despre demonic. Uimitor de adâncă pentru timpul lui Goethe, cu înclinări atât de raţionaliste, este însă o altă observaţie a lui pe care am putea-o resuma astfel: „Demonicul îşi alege cu preferinţă timpuri tulburi. Intr'un mare oraş el nu prea găseşte un teren potrivit". — Cu alte cuvinte: timpul demonicului, sau al marei creaţii pozitive şi al faptelor ce fascinează veacurile, e timpul tulbure, caotic, de criză şi întunecare, de desechilibru şi fierbere. Peste epocile lucide demonicul nu se coboară în chipul limbilor de foc inspiratoare oculte de gânduri şi fapte ce rămân. Ceeace urmează e o simplă şi logică consecinţă: într'un mare oraş, produsul caracteristic al epocelor lucide şi de înaintată civilizaţie, demonicul se sufocă, ne mai având nici un prilej de a târî după sine o mulţime fără credinţă cu obiceiuri intelectualizate.

Ce rămâne după toate acestea din povestea „luminosului" Goethe? Omul care-şi purta simpatia prin vremuri tulburi cu vârtejuri întunecate în care se întrupa demonicul, geniul clar-obscur al istoriei, omul acesta nu poate să fie numit fără rezervă „luminos", decât de o critică fără adâncime şi lipsită de orice înţelegere pentru umbre şi penumbre. Goethe a iubit întunecatul şi tulburele tot aşa de mult ca şi luminosul. Suflet de-o complicată structură interioară refuză postum cuvintele pe cari o anecdotă fără profunziune i le atribuie pentru clipa morţii.

LUCIAN BLAGA

In furtună

Vântul ridică şi lasă
Tabla de pe casă
Perdeaua 'mi ridică
Şi mi-e frică:
Strigoii ce sbor prin furtună
Se adună
La geam să mă vadă
In odaie să-mi cadă.
Stelele au pierit,
In depărtare a trăznit
Şi tu n'ai venit....

Că norul se lasă
Nu-mi pasă
Mă duc,
Mă duc să Te-aduc.

Trăznete cad
Şi în vad
Mor licurici
Cu aripi mici.

Norii-strigoi
Cu luminile moi
de fulgere în gură
Mă fură
Lacrămi şi ploaie
Mă moaie
Inima ca o frunză de lut
Mi-a tăcut
Poate am murit
Şi n'am simţit..

FLORICA MUMUIANU

IDILĂ

Azi de dimineaţă se întunecase în bibliotecă. Incepuse să plouă. Eram obosită şi îmi plecasem capul pe mână. Credeam că nu mă vede nimeni, dar am simţit ochii lui aţintiţi asupra-mi şi am roşit. Am început să citesc, dar n'aveam nici un dor să sfârşesc cartea şi mă bucuram de câte ori întâlneam rânduri cari trebuiau fi copiate. Le transcriam fără grabă, cu gândul întraiuri. Am transcris aşa aproape două pagini.

Nu îndrăzneam să ridic ochii şi să-l privesc, dar ştiam că şi el e tot atât de neatent ca şi mine. După câte am aflat dela ajutorul de bibilotecar, îşi prepară Licenţa. Nu ştia cum îl cheamă, şi nu am avut niciodată curajul să-i cercetez fişa după ce pleacă. Ştiu că citeşte cărţi germane, de istorie veche. Poate şi el s'a interesat de mine. Şi poate s'a întristat aflând că nu consult tomuri germane, ci cercetez istoria artelor. S'au poate n'a aflat nimic.

E ciudat însă cum nu ne cunoaştem nici până acum.

Ne întâlnim de şeaisprezece zile şi citim la aceiaş masă. El mă salută când vine, şi eu zâmbesc mulţumindu-i. Nu mi-a vorbit încă niciodată, dar l-am auzit vorbind cu bibliotecarul. Are un glas foarte plăcut.

I-am vorbit mult Ileanei, ieri seară, despre tânărul dela bibliotecă, şi azi dimineaţă toate fetele ştiau de „idilă“. Am fost nevoită să neg totul, şi eram supărată că roşeam şi îmi pierdeam cumpătul. Ileana mi-a spus că sunt îndrăgostită şi eu am ameninţat-o că nu-i mai împrumut cărţi dacă nu încetează să mai închipuie asemenea prostii.

Sunt aproape sigură că mă iubeşte. Azi l-am surprins privindu-mă pe furiş. Am roşit amândoi. Când a plecat mi-a spus corect : „bună ziua, domnişoară“ — şi eu i-am răspuns cu căldură. A rămas poate mirat privindu-mi strălucirea ochilor. Eram atât de fericită. Şi n'am putut să mă ascund. Dar am avut timpul să observ că şi **lui** i-a adus mare bucurie fericirea mea.

Nu m'am putut opri şi i-am mărturisit Ileanei bănuelile mele, după ce am silit-o mai întâi să-şi dea cuvântul de cinste că nu va spune nimic la facultate. Ileana s'a arătat foarte mirată şi mi-a făgăduit să vină şi ea la bibliotecă. N'a venit până acum pentrucă n'o interesează cărţile de istorie şi de artă. Citeşte la „Fundaţie“ romane franţuzeşti sau cursurile pentru examen. Ileana e o fată foarte puţin curioasă şi foarte ocupată în timpul zilei. Dar e o foarte bună prietenă.

■

Azi n'a venit la bibliotecă. Am fost neliniştită toată dimineaţa. Poate era bolnav, sau poate părăsise biblioteca. Mi-a spus de mult d. Zama că e un băiat foarte bun care va avea bursă în Italia. Eram necăjită gândindu-mă c'a plecat fără să mi-o spună şi mie. Ar fi putut s'o facă.

Dar nu era bolnav, nici nu plecase în Italia. A venit după amiază, tot atât de punctual ca şi până acum. Mi-a părut foarte bine. Imi bătea inima. „Păcat că sunt atât de urâtă“, mi-am zis, — şi m'am întunecat. Dar fetele pretind că nu sunt urâtă. Şi eu, acum, ştiu că nu sunt urâtă.

L-a văzut şi Ileana.

— Vai, dragă, ce interesant tip !...

Mie îmi bătea inima de bucurie. Ileana îl privea, curioasă, cum răsfoia prin cărţi şi cum se încruntă. Avea o mulţime de caete lângă el, pe masă.

— Tip de om superior, mi-a şoptit.

Eu i-am apucat mâna şi i-am spus să vorbească mai încet. Dar pentrucă mă roşisem, plecai ochii şi mă prefăcui că urmăresc cu încordată luare aminte ultimele pagini din **„Histoire des origines de la France contemporaine“**. Dar nu puteam pricepe nimic, şi preferai s'o ascult pe Ileana. Mi-a spus că are ochi foarte „interesanţi“, o frunte mare, de gânditor, obraji fini şi buze ironice.

— Ţi l-ai ales foarte bine !—şi a râs, veselă. Am încercat s'o conving că vorbeşte copilării.

Mie îmi părea însă bine de cele ce credea Ileana. Mă făcusem mai îndrăzneaţă şi l-am privit de mai multe ori, câteva minute. Mi-am dat într'adevăr seama că are o frunte mare şi părul foarte frumos ondulat. N'am putut să-i observ buzele ironice. El a ridicat într'un rând ochii, dar zărindu-ne pe amândouă privindu-l lung, — şi i-a plecat numai decât pe carte, aprinzându-se la faţă. M'am roşit şi eu.

Ileana se plictisise şi începu să-şi cerceteze vecinii. A făcut o glumă răutăcioasă asupra celui mai erudit cetitor din bibliotecă, pentrucă avea gura mare şi ochelari de nichel. A privit înciudată pe d-ra Ilcuş, care poartă coc şi ridică ochii încruntată la cel mai mic zgomot. Apoi a examinat cu bunăvoinţă pe ajutorul de bibliotecar, care moţăia sub o rază de soare.

Pe el l-a mai privit odată înainte de a pleca şi mi-a spus că e prea interesant ca să nu-i facă cunoştinţa.

■

Il cheamă Dumitraşcu, Lucian Dumitraşcu. Ileana mi-a spus că îşi ia acum în vară licenţa, şi la toamnă pleacă la şcoala română din Roma. Mi-a mai spus că nu e un „tip“ atât de interesant pe cât crezuse. E timid şi când vorbeşte, pleacă ochii în podea. E sărac, — şi publică o carte la Academia Română. O carte despre Traci, după cât a putut înţelege Ileana.

Eu am fost foarte fericită când am aflat toate acestea. De ce nu vrea să mă cunoască ?

Ştiu de mult că e timid. Sunt patru luni de când ne întâlnim zi cu zi la bibliotecă şi îmi zice tot numai : „Bună ziua, domnişoară“. Domnişoara Ilcuş îl cunoaşte, dar n'am avut curajul să vorbesc cu ea despre el. Caut să mă arăt cât mai indiferentă.

■

Am avut atâtea examene de dat, încât n'am găsit timpul să mai scriu în „Jurnal“. La Bibliotecă am fost şi ieri. N'a venit. Am vrut să întreb pe d. Zama, dar domnişoara Ilcuş era de faţă, — şi am renunţat.

Azi s'a închis Biblioteca. Şi tot azi mi-a spus mama că în vara aceasta nu plecăm nicăieri. Nu-mi pare nici rău, nici bine. Ileana şi-a cumpărat o sumedenie de cărţi, şi pentrucă ea la Constanţa n'are să citească aproape nimic, — mi le-a lăsat mie. Sunt cinci volume de Proust, şi Cocteau, şi du Gard, şi Sandry.

Mi-am comandat şi eu câteva cărţi.

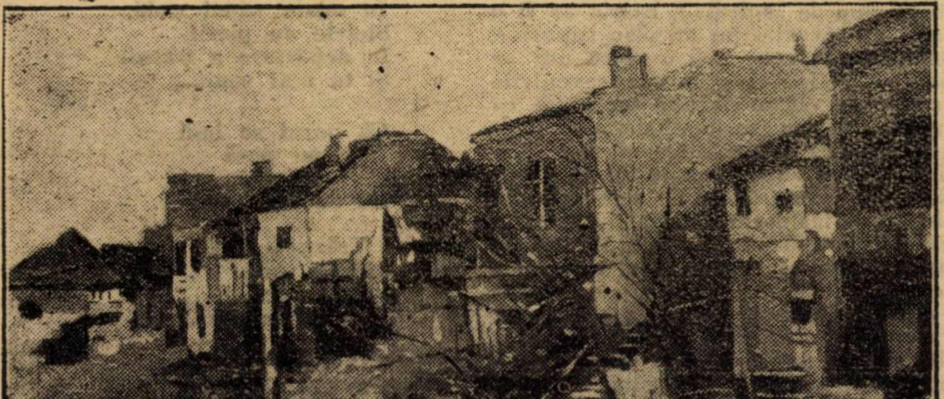

ŞT. LUCHIAN: PEISAJ URBAN

O rază

Privesc pereţii-aceştia decoraţi
Şi-mi pare că-i privesc întâiaoară ;
Portrete, oameni mari de-odinioară ;
Poeţi, creştini cucernici, împăraţi.

De-o rază din amurg iluminaţi
In jurul meu străbunii mă 'nfioară,
Căci iată-i : deodată înviară,
Zâmbind cu ochii mari, catifelaţi.

Un gând cum nu se-aseamănă în fire,
Un zâmbet blând şi fără tălmăcire
Luceşte 'n ochii lor înrouraţi.

Dar soarele 'n pământ se lasă-alene
Şi ochii se-adâncesc înlăcrămaţi,
Sub gândurile negre din sprincene.

MIHAIL CELARIANU

O seamă de cuvinte

August, împăratul roman, fu rugat de un soldat roman căruia îi se făcuse o nedreptate, să-l ia sub ocrotirea sa. Împăratul îi dete pe unul din curtezanii săi ca să-l însoţească la judecători. Soldatul zise:

— Doamne, nu tot astfel m'am purtat eu cu Măiria Ta; când erai în primejdie în bătălia dela Actium eu însu-mi am intrat în luptă.

Şi zicând aceasta soldatul îşi descoperi pieptul şi arătă rănile ce primise. Atunci August merse el însuşi să apere pe soldat în faţa judecătorilor.

*

Diogene fiind întrebat de cineva când e bine ca omul să se căsătorească, răspunse:

— In tinereţe e prea de vreme, la bătrâneţe e prea târziu!

*

Un cerşitor cerşea lui Jules Sandeau. Cerşitorul găsind pomana insuficientă, îi spuse cu un aer dispreţuitor:

— Doi gologani! Ce vrei să fac cu aceşti doi gologani ai d-tale?

— Uite ce, amice, răspunse Sandeau, îi vei da celui dintâi sărac pe care îl vei întâlni în cale!

*

Thouin, pepiner la Grădina Plantelor, trimise într'o zi directorului său, Buffon două frumoase smochine. El a însărcinat cu comisionul pe un servitor considerat ca naiv. Pe drum servitorul mănâncă o smochină. Buffon, care se aştepta la două, ceru pe cealaltă servitorului. Acesta îşi mărturisi greşala.

— Cum ai făcut asta? ţipă Buffon.

— Aşa! — răspunse servitorul, băgând în gură şi mâncând a doua smochină.

*

Generalul de Rivaroles Piemontais fiind în serviciul Franţei, şi-a pierdut un picior din cauza unui obuz. La lupta de la Neerwindeu o altă ghiulea sfărâmă piciorul său de lemn şi-l răsturnă. Ridicându-se teafăr, generalul începu să râdă:

— Uite ce proşti sunt! Au pierdut o ghiulea. Ei nu ştiu că am alte două picioare de rezervă în cufărul meu!

RUD. A. KNAPP

Mama mi-a dat trei mii de lei, ca întotdeauna când trec examenele cu bile albe.

M'am gândit mereu la el, şi am să-i citesc lucrarea despre Traci, — când va apare.

Dar nu l-am mai văzut.

. . . .

Astăzi, 9 Iulie, a fost cea mai fericită zi din viaţa mea. Pentrucă s'a întors Georgel dela garnizoană, — şi mi-a spus că mă iubeşte!

Acum am văzut eu cât de frumos s'a făcut Georgel: are sprâncene negre şi buze roşii, fierbinţi. Tanti i-a făcut de Paşti tunică nouă. Il prinde minunat. Vorbeşte mult, mult, de mă ameţeşte.

Şi e foarte îndrăzneţ.

. . . .

MIRCEA ELIADE

„Arta nouă"

I

La întrebarea „ce este arta"? Croce spune într'un loc, făcând o glumă, că arta este **ceea ce cu toţii ştim că este.** Şi Croce spre a arăta că gluma sa nu e lipsită de un oarecare temeiu, spune, că, dacă n'am şti într'un anumit fel ceea ce este arta n'am putea în nici un caz să ne punem o asemenea întrebare, căci orice întrebare implică o anumită noţiune a lucrului, asupra căruia se discută şi că desemnându-l într'o întrebare, el este prin însăşi aceasta calificat şi cunoscut.

N'am putea prin urmare să ne întrebăm, ce este un lucru, fără ca acel lucru să nu fi fost înregistrat de ecranul nostru mintal, adică fără să fi luat mai întâiu cunoştinţă de el, fie că e vorba de o cunoaştere clară ori obscură fie de una confuză ori distinctă.

E adevărat însă că despre artă noi aveam până acum o cunoaştere mai mult obscură şi confuză decât clară şi distinctă. Şi când toată lumea se întreabă „ce este arta?" e vorba de un răspuns clar şi distinct pe care îl voim cu toţii, nu de unul obscur şi confuz. Prin ajutorul acestuia din urmă, numai aflăm, fireşte că arta este ceea ce cu toţii ştim că este, Din glorioasa năzuinţă însă de a da un răspuns clar şi distinct, cugetarea contimporană părăseşte vechea cărare şi răspunde, că arta este **ceea ce fiecare dintre noi îşi închipue că ar trebui să fie.** Şi atunci înţelegem, spre a întoarce pe dos acele „cocasseries de parade foraine" ale lui Max Iacob, că arta nu este nici ceea ce este nici ceea nu este nici ceea ce am voi să fie; nici ceeace credem, că este; nici ceea ce ar putea să pară, că este, dacă n'ar fi ceea ce este.

In felul acesta „estetica nouă" devine o cură de alienificare mintală, în care fiecare alienist devine un alienat şi fiecare om de treabă un nebun, care mănâncă pahare, înghite furculiţe, cuţite, linguri şi picioare de cristal; care atacă violent cu gura căscată, bufetul din sufragerie, dulapul cu rufe din dormitor, devorând indispensabili, gulere şi ciorapi. „Şi când va fi devorat totul" scrie d. T. Arghezi într'un foarte spiritual răspuns „omul găsindu-se în faţa unicului organ al maimuţii, pe care — vai! — l'a pierdut în preistorie în luptă cu crocodilii va mânca amintirea unei cozi".

*

Arta trebue să fie aşa dar — şi contimporanii se îndârjesc s'o realizeze—ceva... aşa... nu ştiu cum.... dar în tot cazul singular...., extraordinar; toţi să admire şi nimeni să nu înţeleagă. Şi fiindcă poezia este singura artă, care a păstrat de la început cu viaţa omenească o legătură strânsă, slujindu-se de cuvinte care deşteaptă în mintea noastră anumite înţelesuri, s'a deslănţuit împotriva ei o sângeroasă prigonire din partea celorlalte arte.

Poezia n'are ce căuta în muzică „spre pildă, după cum nici muzica nu trebue amestecată pentru demnitatea sa estetică în poezie. Romantismul, care n'ar fi fost de cât o euphorie vagă şi difuză, un mariaj nepotrivit între cuvinte sonore şi noţiuni vagi, el ar fi creat acel verbalism muzical, pe care îl găsim chiar şi în titlurile volumelor scrise de romanticii.

Harmonies (Lamartine); **Les Symphonies** (Laprade); **Les cinq cordes du luth** (Soulary); **Andantes** (Fleury); **Ballades et Mélodies** (Fontanay); **Mélodies** (Pothier); **Préludes** (A de Loy); **L'âme sonore** (Pocat); **Demi-tons** (Guerrois); **Orchestres** (Larguier); **Symphonies pyrénéennes** (Lafagette); **La flute d'argent** (Bruneteau); **La viole d'amour** (Marieton) etc..., etc... Iată o adevărată înjosire a muzicii.

„Gustul pentru muzică însemna pentru romantici gustul pentru vag", scrie A. Coeuroy. „Poeţii ştiu să vadă dar nu ştiu să asculte, fiindcă nu e destul să poţi visa ascultând muzica, spre a o înţelege (**Journal de Psychologie, 15 Mars 1926**).

Cu alte cuvinte nu vei putea să pătrunzi, să simţi, să trăeşti muzica decât cu condiţie să fii tu însuţi într'un fel sau altul muzicant.

Altminteri acea aşa zisă muzică a sferelor, acele forme sau gesturi sonore, care ar crea extazul, sau beţia sufletească şi acel „nu ştiu ce" despre care ne vorbesc poeţii, toate acestea nu sunt de cât dovezile „ignoranţei sau ale ingenuităţii lor".

Un muzicant va căuta o materie sonoră deschisă numai pe un plan strict muzical, ne spun specialiştii; el nu va căuta valoarea şi sensul muzicii în sentimentele de vagă reverie sau de evocare plastică, cum fac poeţii, care, auzind o simfonie dobândesc printr'o ciudată transformare dorinţa vagă de a evada din ei înşuşi spre a se contopi cu universul fără margini.

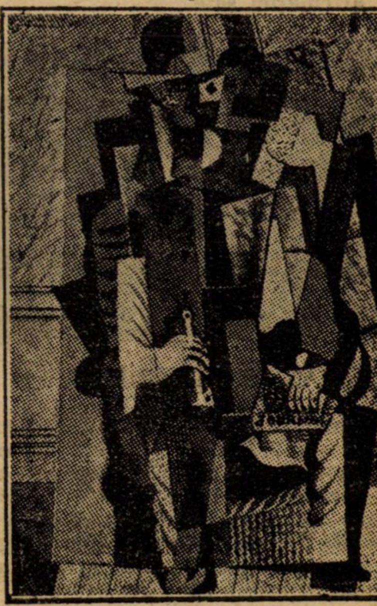

PICASSO: DESEN

Muzica nu va exprima sentimente a spus printre cei dintâi E. Hauslick (**Vom Musikalisch Scönen**, Leipzig, 1854); iar de atunci ni se explică mereu, că muzica însemnează numai un torent sonor care izbucneşte, un fluviu de sonorităţi fără nici o semnificaţie sentimentală sau imaginativă, sonorităţi, care se atrag, se aglomerează, urmând afinităţi a căror exegeză are ca unică datorie să definească legea muzicală (Boris de Schloezer). Să ne gândim, spre pildă, la acele „**Arabesques**" ale lui Debussy. A. Coeuroy crede, că n'ar trebui totuşi să ştergem din vocabularul esteticei muzicale cuvântul „expresiv", dar, că el ar trebui curăţit de conţinutul său literar care viciază sensul muzicii adevărate. Când Stendhal a îndrăsnit să scrie viaţa lui Rossini, Berlioz a tăbărât pe el în felul acesta:

D. Beile, sau Bayle sau Baile, care a scris o viaţă a lui Rossini sub pseudonimul de Stendhal **şi cele mai iritante stupidităţi asupra muzicii în genere al cărei sentiment credea, că-l are"....**

Când Balzac a cutezat analiza lui „**Moïse**“ al aceluiaş Rossini, tot Berlioz s'a ridicat strigând :

„Când Balzac scria „**Gambare**“ şi încerca analiza tehnică a lui „**Moïse**“ de Rossini; când A. Planche îndrăsnia să imprime ciudata sa critică asupra „**Simfoniei eroice**“, amândoi erau nebuni. Nu mai că nebunia lui Balzac te încânta, căci el admira fără să înţeleagă sau să simtă, în schimb însă se simţea entusiasmul“.

Probabil că în faţa acelei „**Philosophie du gout musical**“ a lui Pierre Lasserie, Berlioz ar fi avut aceeaş revoltă de „specialist“ împotriva amatorului prezumţios. Amiel a analizat acel „**quatuor în re minor**“ de Mozart, acordându-i o interpretare literară, adică a arătat, cum opera aceasta a lui Mozart reprezintă o zi petrecută de acele suflete atice, care anticipează asupra seninătăţii Elyseului.

Toţi muzicanţii s'au indignat fiindcă „programarea“ muzicii a fost mereu un motiv de revoltă la muzicanţii contimporani, pentru care arta lor e numai un fenomen de acustică din fizica generală. Wagner plastrona în genere împotriva imixtiunii poeziei, deşi el, ca autor al dramei muzicale, era mai puţin autorizat pentru aceasta.

O simfonie există în sine şi pentru sine, nu spre a face să fiarbă sângele unui burghez, a exclamat odată Wagner şi era încântat, probabil de panasul romantic al afirmaţiei sale.

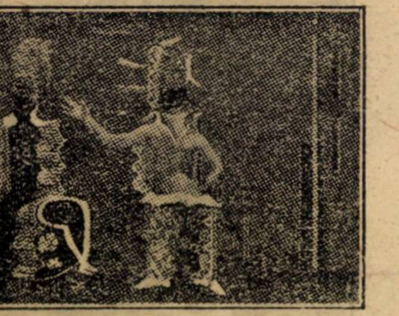

MAX ERNST : CUPLUL

Wackenroder proclama cu altă ocazie: „Ce vor toţi „raţiocinanţii“ aceştia, care caută cuvinte spre a explica operele muzicale şi care nu pot să înţeleagă că toate aceste opere nu au nici o semnificare expresibilă? Această limbă mai bogată vreau ei să o reducă oare la nivelul unei limbi mai sărace ; să zdrobească în cuvinte tocmai aceea ce dispreţueşte cuvântul? Sau sunt ei incapabili să simtă fără ajutorul cuvintelor?

In fond însă această ofensivă împotriva poeziei e aparentă numai. Esteticianii amintiţi consideră muzică, deşi nu o spun deadreptul, ca un fel de lirism suigeneris, care nu e nici descriptiv, mai puţin narativ şi în nici un caz analitic. De aci osanalele tuturor pentru Bach de altă dată şi acum pentru Debussy şi mai ales pentru Strawinski ce nu urmăreşte de cât pure efecte lirice dintr'un simplu joc de sonorităţi ca în faimoasa sa „**Simfonie pentru instrumente de vânt**“, Jean Cocteau a decretat acum de curând că E. Satie este superior tuturora întru cât el este un adevărat Cézanne al impresionismului muzical, un adevărat creator de luminozităţi sonore, care extirpează orice semnificaţie muzicii.

Să mai vorbim de acel Russolo, care cu ocazia primului congres futurist ţinut la 23 Noembrie 1924 la Milano, a reamintit încercările sale făcute la Paris, expunând un instrument muzicl „**harmonium de bruiteurs**“ cu care obţine timbruri variate pe un singur clavir ca acel al pianului? El propune concepţia inarmoniei şi insistă asupra noilor posibilităţi cu adevărat infinite a acestei viziuni muzicale absolut diferită de armonia tradiţională ce se poate considera ca verticală, pe când inarmonia poate fi reprezentată printr'o orizontală pe care navighiază într'o formă inarmonică trecerea de la tonurile joase la cele înalte şi vice-versa.

Şi probabil că Marinetti îl mângâie oblic cu privirea sa de şef al şcolii!

*

In artele plastice problema frumosului dobândeşte aceeaş soluţie. Cubismul, neoplasticismul, constructivismul, purismul, integralismul şi celelate, pe care nu le mai ştim, încearcă un frumos tot aşa de inedit pentru posibilităţile de înţelegere ale minţii omeneşti.

Rezemată pe aforismele unui Picasso, Braque sau Juan Gris, în timp ce ideea încolţise în încăperea unui suflet ca al lui Cézanne sau Seurat; pe studiile critice ale celor doi Raynal sau acum în urmă pe întreaga revistă „**L'esprit nouveau**“ de sub conducerea lui Ozenfant şi Jeanneret; fără să ne mai referim la sprijinul liric al unui Guillaume Apollinaire (**Les peintres cubistes** 1913) sau al unui Jean Cocteau (**Le coq et l'Arlequin,** 1919) plastica nouă îşi tae drumul pieptiş prin omătul nedumeririi universale.

Muzica pornise ofensivă împotriva poeziei, plasticei nouă, deopotrivă : consideră cubismul, spre pildă drept o poezie plastică. (Pierre Reverdy **Le cubisme, poesie plastique**, 1919).

Fără să fie o reabilitare a poeziei de către o camaradă a sa, fiindcă în fond această plastică nouă îşi face despre artă o aceeaşi părere ca şi muzica nouă, punctul de vedere arborat de plastica nouă sfărâma şi mai decisiv legile cunoaşterii ce au izvorât din atributele omeneşti, nu din tendinţa de a fi original.

Toţi teoreticianii aceştia, sau artiştii, care au încercat să realizeze principiile formulate, deşi de fapt cei dintâi au urmat după ceilalţi, consideră arta drept o izbucnire lirică, care poate lua fie forma plastică, fie cea muzicală, fie chiar şi cea.... poetică.

Plastica ar fi, adică ar trebui să fie, dacă n'ar fi ceea ce în realitate continuă din nenorocire să fie — o spun toţi aceştia — o manifestare cu scopul de a crea în spectator o stare lirică prin mijloace sensualiste (A. Ozenfant—**Sur les ecoles cubistes et post-cubistes,** în „Journal de Psychologie“, n. cit. 1926). Până aci la urma urmelor, nimic prea nou, afară poate de o foarte eroică dialectică cam confuză, întru cât dacă stare lirică la spectator însemnează contemplare, iar izbucnirea lirică la creator însemnează concepţie de artă, atunci nu vom rămâne de loc copleşiţi de uimire ca în faţa unui miracol. E gămălia chibritului mutat de la capătul din dreapta la cel din stânga de către un fabricant plin de imaginaţie profesională.

Teoreticianul adaugă însă : „Revoluţia cubistă se semnalează prin eliminarea aproape totală a „subiectului“ ; înlocuirea imitativului cu „creativul“ ; aducerea spectatorului într'o „stare“.... lirică neîngreunată de către legăturile realului (A. Ozenfant, art cit.). Şi iată cum aparenta nepotrivire dintre estetica apoetică a muzicii moderne se găseşte mână în mână cu estetica poetizantă a plasticii contimporane.

Plastica este aşa dar o poezie în forme şi culori întocmai ca şi muzica, o poezie de sonorităţi. Dar să nu uităm că poezie însemnează lirism pur adică pasivitate activă dincolo de lumea realului.

Arta este, va trebui, sau ar trebui să fie „un purgativ cu care să ne curăţăm sufletul încărcat de ambianţă“, fiindcă dacă e vorba de lirism, trebue să înţelegem prin aceasta uitarea desăvârşită a realului, care oboseşte viaţa. Poezia formei şi a culorii să nu aibă nici o legătură directă cu lumea fenomenală (**Ibid.** pag. 293—294).

Un peisagiu, o moară, o frântură de cer, o catedrală chiar nu vor fi de cât simple pretexte pentru irizări chromatice.

Şi ca să nu ne îndoim, că lirism faţă de poezie nu însemnează mutarea gămăliei chibritului de la capătul din dreapta la cel din stânga şi că muzica se înţelege foarte bine cu plastica, A Ozenfant insistă: „Subiectul juca un rol destul de important în pictura veche ; scenariul emana din emoţiunile „literare“, pe care cubismul le respinge de la 1912 (**Ibid**).

Deci se vor **inventa** forme şi culori ; câteodată formele sau culorile eşite din obiectele existente vor subsista dar acestea nu vor mai figura de cât pentru jocul pe placa sensibilităţii noastre a elementelor lor constituitive împreună, fireşte, cu asociaţiile declasate cu acest prilej. Cu un cuvânt, emotiunea nu mai vine de la un spectacol exterior reprodus sau pictat pe pânză, ci din lăuntrul tabloului : **tablou-obiect**“.

„Chiar dacă vei găsi într'un portret constructivist“, cum zice d. T. Arghezi, „capete cu unsprezece profiluri, cu un ochiu deasupra pălăriei şi cu celălalt pe muşama... fire de mustăţi ivite în spinare peste sacou, nasul demontabil şi ghetele făcând corp cu fiinţa.... ; chiar dacă „în loc de creer un portret ar purta în craniu, un grilaj de lemn vopsit verde, prin care se uită încoace un câine dresat — şi o inscripţie : „Sunaţi“; chiar dacă un portret ar fi ogrementat cu 10—15 capace de aluminiu aşezate în dosul urechii, în cât ar fi de ajuns un bobârnac în ultimul capac, pentru ca portretul să înebunească“, ei bine ! asta nu însemnează de cât că nu ştii să interpretezi adevărata taină a frumuseţii, că eşti un ignar şi că viaţa, fiind prea mediocră, gustul tău s'a atrofiat.

A. Ozenfant îl va lua însă în serios pe d. T. Arghezi şi-l va completa poate în felul acesta. „Se poate ca muzicantul şi chiar trebue ca el să nu imite zgomotele din natură, în schimb el va împleti sunetele aşa fel, ca efectul să fie oarecum interior muzicii ; în pictură la fel. Tabloul nu mai este un **releu** între natură şi spectator ; tabloul lucrează direct asupra spectatorului ; fotografia chiar artistică este un releu ; o fugă de Bach nu e un releu ; cântecul privighetorii imitat în „**Simfonia pastorală**“ de Beethoven e un releu. Tabloul constructivist nu e un

---

Lucrătorii

A amurgit
Şi de prin fabrici, sonde, - ateliere
In răguşite fluere de horn,
Ce se topesc în fumurateci sfere,
In pâlcuri lucrătorii au pornit.

De munca de cu zi
Sunt slabi şi negrii, zoioşi şi rupţi
Par
Diavoli sau stafii
Ce au fugit de morţi printre cei vii.

Cum case în oraş nu's pentru ei
Pe dealuri noaptea sunt siliţi să treacă
Spre satele de unde sunt veniţi
Şi-unde odihna nu le e săracă...

Şi'n răguşite fluere de horn
Ce cântă-a cobitor „marş de plecare“...
Petrol pe facle 'ndemânateci torn
Şi-şi luminează calea 'n depărtare...

STELIAN CONSTANTIN

releu. Portretul lucrat în capace de aluminiu şi articulat din piese demontabile nu e un releu, este un lucru în sine. Arta nouă însemnează **suprimarea acestui releu.** (Art. cit. pag. 295). Omul trebue să-şi mănânce releul întâi şi pe urmă să se apropie de arta nouă! Aşa în cât soluţia propusă de d. Arghezi ca omul să-şi mănânce coada e ineficace.

Universalitatea unei opere de artă se găseşte numai în senzaţie şi puterea acestui limbagiu **direct** al formelor al culorilor şi al asociaţiilor prime de idei reprezintă un dispozitiv imperativ destinat să aducă pe contemplator într'o stare fizico-psihologică voită de artist, găsind constantele principale ale sensibilităţii şi ale afectivităţii noastre cu scopul de a crea un fel de clavir al expresiei, pe care diferitele personalităţi să poată executa concepţiunile lor, transmiţând astfel emoţiile lor cât mai universal şi mai imperativ posibil.

Astfel aşa dar se creează un fel de clavir al formelor elementare (spre pildă capacele de aluminiu) care faţă de clavirul asemănător al culorilor sistematice (d. T. Arghezi socotea că gardul era verde!) constitue analogul unui pian muzical ce are 96 de note necesare şi suficiente alese în infinitul sunetelor şi care sunt un vocabular destul de bogat pentru artişti atât de diferiţi ca Bach, Liszt, Debussy sau Staowinski...

Planul pictural sau scluptural nu va servi spre a reprezenta ceva, fiindcă arta nu trebue să reprezinte nimic. Trebue să te aşezi „într'o stare prealabilă de contemplare pasivă, acritică, receptivă" (art. cit pag. 300).

Este tocmai starea celui ce vrea să guste muzica.

Intr'un tablou „pompier" contemplatorii se mărginesc să citească reprezentările. Un sân, spre pildă, într'un tablou cubist va avea **ca scop principal să ne facă numai să încercăm o senzaţie specifică a acestei forme particulare**, nu ne va face să citim reprezentarea sânului pe pânză.

Observaţi ce aberaţie poate comite un profan, care văzând capace de aluminiu într'un cap de om, a luat aceste capace drept..., capace şi nu a înţeles elocvenţa senzaţiei specifice a capacului.... !

In artă trebue să fim hipnotizaţi, căci arta deşi are ca scop frumosul, fireşte, însă frumosul trebue să fie **fără semn** adică o oarecare emoţie intensivă, pe care fiecare dintre noi să o simtă în fiecare caz particular ca agreabil sau dezagreabil, dar niciodată cu indiferenţă. Să auzi, să vezi, dar să te fereşti a înţelege.

Capace de aluminiu, un grilaj de lemn vopsit verde, un câine dresat şi o inscripţie: „Sunaţi", toate acestea însemnează un clavir de senzaţii de care însă este legat „registrul" asociaţiilor, care singure au o largă universalitate şi numai cine poate „să sune" e un om întreg, ceilalţi sunt nişte fiinţe mediocre, căci numai cine poate apăsa pe butonul „soneriei" face ca toate capacele, gardul şi câinele să declanşeze asociaţiile prime ce reconstitue un portret cu o largă, adâncă şi imensă valoare artistică! „Reacţiunilor imediate şi pur fizice ale diferitelor culori li se asociază impresiuni mintale; de albastru, spre pildă, se leagă senzaţii fixe şi specifice de aerian, lichid, spaţial etc.... amintiri de ceeace în natură pare astfel colorat: apă, cer, obiecte îndepărtate; brunul este terestru; verdele sugerează vegetalul etc., de unde un al doilea clavir psihologic, în mod intim asociat de primul clavir fiziologic; clavir al habitudinilor şi al experienţelor ereditare şi trăite.. (A. Ozenfant— Le purisme „Esprit Nonveau" nr. 4 seqq).

SCARLAT STRUŢEANU

In ţara sfântă Haifa şi Jaffa

Note de călătorie

După cinci zile rătăcitoare pe marea de ametist, într'o dimineaţă de tot, la marginea cerului lăptos, ţărmul palid. Apoi încet imaginea se desmorţeşte şi casele patrate cu acoperişul drept, aşezate pe straturi pornesc unele după altele, ca o cireadă de vite, şi în sgomote nedesluşite, auzim o talangă. In spate se urcă, împleticindu-se şi oprindu-se repede, Carmelul. Mai departe mai isteţ; Taborul. Ridicături mici şi goale. Pe Carmel pornim şi noi, curând, cu băgare de seamă, să nu tulburăm colbul de pe cei câţiva măslini stingheri. Şi iscodim pustiul pe unde a alergat pentru ultima oară, în grupul însoţitoarelor, fiica lui Jephte. Abia în vârful dealului, câteva case, un monument al lui Napoleon, un far... Mai mare, biserica pătrată a carmeliţilor, abia din 1829, deasupra grotei lui Elie, înţeleptul din timpul regelui Achab. Şi tot acolo, monumente celebre, noi şi vechi: Bertholdi 1188; Brocardi 1221; Ciril 1224; Charles Marie Leclerc, pair de France 1839. Altă biserică începe dela Constantin şi Elena.

Apoi, dela far, ne uităm prin scânteerea soarelui, înapoi la Haifa care se întinde frumos în vale, la corturile noilor colonişti, la Jean d'Acre îndepărtată,— şi la mare.

*

A doua zi dimineaţa, Iaffa: o îngrămădire de case aruncate una peste alta, pe un ţărm înfoiat, intrat puţin în apă. In prelungire Tel-Avivul, oraşul nou. In apropiere, şi pe părţi, case negustoreşti cu două caturi. La capăt un şirag de palmieri, apoi înghesuiala obicinuită.

Călăuza trimisă de autorităţile ovreieşi ne poartă pretutindeni, la o fermă imensă cu plante rare şi animale de soi, la Richon El Zion cu pivniţele celebre apoi din exces de zel, la şcoli, la uzina electrică, şi după un chilometru de mers prin nisip, la fabrica de cărămizi.

*

Muncă multă şi anevoiasă, cu suflet mult şi cu roade puţine, pe pământ sterp, sub soarele care se prăbuşeşte în aer. Au venit de pretutindeni, cu râvnă multă şi sunt mulţumiţi, cu tot ce au putut face într'un timp aşa de scurt. Şi totuşi li-e dor de acasă. O mărturisesc mai ales femeile. Au uitat de toate neînţelegerile de odinioară. Tot era mai bine acolo... căci acolo au copilăria.. Nu era aşa de scump şi nici aşa de cald... O fată cu ochii strălucitori, ne-a eşit în întâmpinare, în lacrimi şi ne-a rugat s'o ducem cu noi înapoi... Nu ne-a venit, nimănui, nici un gând rău.

◆

Tel-Avivu le un oraş nou, cu străzi largi şi drepte, cu trotoare frumoase, cu vile patrate, totul aşezat pe nisip. O stradă duce de-a lungul mării.

Acolo, deasupra apelor, se luminează cazinoul.

De acolo pândim vaporul nostru care pleacă şi ne lasă singuri, departe, printre străini...

ANTON HOLBAN

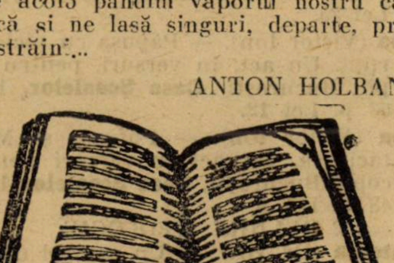

ŞTEFAN LUCHIAN

(După un jurnal intim)

Au trecut zece ani, de când înaintaşul picturii româneşti a închis pentru totdeauna ochii.

Cu oblonirea lor definitivă s'a secat, pentru amar de lungă vreme, unul din cele mai limpezi şi mai adânci izvoare de lumină şi culoare, din câte au fost hărăzite neamului nostru să cunoască.

Ştiu că săvârşesc o faptă urâtă încredinţând tiparului public însemnările ce urmează — şi cari par să fi fost scrise de mâna delicată a unui îndrăgostit al frumosului, poate cel dintâi şi mai cucernic admirator al artistului.

Insemnările acestea — după cum se va vedea — nu erau menite străzii. Prea sunt impregnate de o intimă şi religioasă înţelegere, ca să fi meritat soarta de a fi etalate pe întinderea unor foi obşteşti.

Dacă totuşi m'am hotărît să le public după necurmate şi grele ezitări — am făcut-o numai pentrucă sufletul şi chipul lui Luchian sunt oglindite aici într'un fel cu desăvârşire neaşteptat şi tragic.

Ele vor servi cândva, peste multă scurgere de vreme, aceluia care, chinuit de dibuirile în haos ale picturii româneşti, va căuta să fixeze în istorie geniile creatoare ale neamului nostru, deosebindu-le cu o uriaşă barieră de gloata abilă, sgomotoasă şi şarlatană a a artisanilor, alitiaţi după gloria publică şi favoarea oficială, remuneratorie.

Intâmplarea mi-a scos aceste însemnări, în cale,

Le-am aflat lipite între scoarţele unei Biblii engleze — o ediţie veche şi rară — pe care o căpătasem, în schimbul câtorva juvaericale fără preţ pentru mine, dela o tânără văduvă nevoită să'şi vândă biblioteca soţului defunct, de groaza şobolanilor oploşiţi în casă.

Poate n'aş fi dat nici până astăzi de manuscrisul acesta, dacă o întâmplare, tulburătoare ca un mister, nu mi-ar fi stat într'ajutor.

Dar amănuntele acestei descoperiri interesează prea puţin pe cetitor. Şi apoi ele ar putea fi interpretate ca un preţios cadru romantic, ce n'ar conveni de loc rândurilor — simple şi dureroase — de mai jos:

. . . .
. . . .

7 Sept. 1913

..... Baudelaire are şi aici dreptate: Frumosul nu există de cât în mine. Natura fără contemplatorul ei — artistul — e un lucru mort. Ea e numai un pretext. Scopul e altul: dezvăluirea eului meu intim, prin mijloace eminamente plastice....

„Imi era cunoscut aceasta, şi totuşi aseară nu ştiu ce acreală sufletească m'a împins să întristez pe Ştefan cu proţăpirea clişeului popular şi stupid; **arta e imitaţiunea naturii...**

„Trebuie să mă duc mâine seară la el şi să-i cer iertăciunea mea de pocăit...

„Sarman prieten, tu ai nesfârşit mai multă bună cuviinţă în cugetare, de cât mine — (cel adăpat din mlaştinile verzi ale învăţăturii oficiale) — fiindcă duhul tău stă larg deschis asupra universului.

ca o cupolă uriaşă de cristal, în care se resfrâng — cu clarităţi nebănuite— toate adâncile tine ale vieţii şi ale Frumosului...

„8 Sept. — 2 noaptea...

„Cum te înduri Tu, Doamne, să îngădui aşa sfâşietoare înperecheri: suflete mari să se frământe în închisoarea unor hoituri !....

„L'am găsit, ca deobicei, în pat. Odaia lui albă şi mare împrăştia o linişte şi un parfum, deprimant, de sanatorium. Capul îi sta proptit între perne. Trupul, acoperit cu o cuvertură, se bănuia — schelet. Intreg cuprinsul odăiei era stăpânit de capul lui. Ah !... un cap enorm, cu unghiuri aspre de craniu, peste care pielea palid-arămie, devastată de variolă, se subtiliza violent în preajma orbitelor sinistre, pe fundul cărora licăreau doi ochi ca două ţipete în noapte... Numai gura lui—(o gură largă, fantastică, a cărei buză superioară, mare, se apleca, voluptos de bună, peste cea inferioară, fină ca profilul unei petale de roză)—zâmbea blajin, sau părea că zâmbeşte, necontenit.

„Medicul îngrijitor intră, întovărăşind un tânăr sfios. Tânărul zise:

— „Am venit să te deranjez şi eu, Domnule Luchian...."

„Atunci gura lui Ştefan se dilată subit într'un râs gigantic. După dânsa, ochii, nările, toată faţa râse — un râs dureros de sincer şi de senin:

— „Dragă băiete, n'ai nici o teamă: eu îs **deranjat** de vre-o zece ani de zile...

„In adevăr, au trecut o sută douăzeci de luni de când Ştefan stă ţintuit patului, cu faţa către cer şi mâinile pe piept, în aşteptarea supremei deslegări. Şi totuşi, în astă seară el rosti gluma aceasta cu vocea lui de bas, încă formidabilă, rar, limpede şi calm, ca o binecuvântare sacerdotală.

„Cât au zăbovit cei doi oaspeţi, am rămas răzimat de prichiciul ferestrei, în preajma şevaletului părăsit, cercetând, pentru a mia oară, interiorul prietenului drag.

„Lângă patul bolnavului, acelaş fotoliu mobil, vast şi sfârticat în stofele lui fanate, de greutatea încremenită a trupului paralitic. Incolo — trei scaune de lemn, un dulap de brad cu ustensilele de pictură, un bust al lui, modelat de Paciurea, câte-va ulcele rustice şi câteva mici bibelouri orientale.

„Nu ştiu pentru ce, paleta lui Ştefan lipsea astăzi din cuiul ei. O!.... paleta lui Ştefan !.... Dac'aş putea-o avea necurmat dinaintea ochilor mei !...(Din suprafaţa ei, capricios mozaicată de neastâmpărul penelelor, se desprinde o melodie clară şi dramatică — un **aleluia**, în care sunetele fine ale violinelor ar predomina sfâşietoare...

„După ce medicul i-a făcut inutila injecţie, pleacă în vârful picioarelor — şi tânărul îl urmă încurcat şi trist.

„Lukian zâmbi — senin ca un Dumnezeu — (de câte ori zâmbeşte aşa, maschează o schimonositură de durere) — şi îmi zise:

— „„Vezi tu, nu se află mai mare fericire de cât în tortura trupului. De durerile mari sufletul se subtilisează, se purifică şi se desprinde din noi, plutind. Iată de ce, pe crucea LUI, bătut în cuie şi împuns cu suliţa, Christos trebuie să fi murit — ca om — fericit"....

— „Dar ca Dumnezeu a murit desamăgit, Stefane...."

— „Fără îndoială. Turma desamăgeşte, şi frânge, până şi pe Fiul Domnului... Alexandre, Alexandre... tu nu cunoşti nici fericirea, nici desamăgirea asta.... De când hoinăream, copil, peste câmpul gras şi bun al Moldovei, unde mama m'a aruncat din pântecele ei lumii, simţeam lipsa suferinţii — şi o chemam. Nu mi-a venit **singură**. Am cucerit-o eu, cu vlaga şi prisosul tinereţii mele. Acum o am. Şi ea mă are pe mine. Ne posedăm reciproc cu o voluptate pe care voi n'o puteţi bănui, căci sunteţi stăpâniţi tiranic de cleştele îndobitocitor al sănătăţii. Am credinţa că oamenii cu ciolanele de oţel şi carnea care râde satisfăcută în soare, nu pot creea. Ei sunt nehodinit împinşi să juiseze de viaţă, suculent, animalic — cu hârdăul. Creaţiunea nu cunoaşte juisări organice, ci numai suferinţă şi numai jertfă: aceia a sângelui şi aceia a minţii"...

„Ştefan închise, o clipă, ochii. Ii redeschise şi ei păreau acuma două deschideri adânci, de mormânt....

— „Tu ai o mare virtute, continuă el: consumi tihnit din ceia ce înregistrezi. Deaceia obrazul tău e rose şi sufletul tău ca un strugure".

. . . .

„La miezul nopţii m'am despărţit de el, fără să fi avut prilejul să-i cer iertare pentru nerozia mea de ieri. Faţă de omul acesta nu pot fi nici umil, nici arogant. Căci umilinţa, ca şi aroganţa, cuprind o mare doză de falşitate...

12 Noembrie

„Pentru marele public, obişnuit să măsoare valoarea picturii... cu metrul pătrat şi să stabilească estetica unei pânze după **„naţionalismul"** pe care aceasta îl etalează — Ştefan apare **astăzi, alături** de Grigorescu, un pitic. Cu toate acestea Ştefan e cea mai puternică şi — (curios pentru unii) — cea mai naţională personalitate artistică a noastră. Naţionalismul lui Ştefan stă în interpretare; al lui Grigorescu, în „motiv"....

„Intr'un salon internaţional, Grigorescu ar putea fi, oricând, presupus Italian sau Francez, în ciuda motivelor sale **ţipător româneşti**. In **acelaş** mediu, Ştefan va izbucni, neaşteptat şi viu, cu viziunea lui particulară — (viziunea coloristică în primul rând) — indiferent dacă pânza expusă ar închipui un ciobănaş de pe culmile Prahovei sau o pajişte din Bretagne...

... Arta lui Ştefan este oglindirea nealterată a unui suflet adânc original — aceia a lui Grigorescu, îndeobşte, o **manieră**....

. . . .

„Sucesele publice pe care bătrânul dela Câmpina le-a repurtat cu motivele lui ţărăniste, l'au momit să se menţină, tot restul vieţii, în atmosfera aceia uşurică şi trandafirie..

„Neîndoios, că triumful maestrului atrage spre soiul acesta de ţărănism — (proclamat unanim şi pretutindeni singura „artă naţională") — majoritatea tinerilor pictori şi sculptori, cari vor continua să maniereze până la ultimile trepte ale meschinului, genul acesta, oricum susţinut de Grigorescu cu o rară virtuozitate...

„Arta discipolilor — obosită şi obositoare — va face fiasco. Vom avea, fatal, o reacţiune. Dela ţărănismul, căzut în dulcegărie rustică, se va trece aproape subit la un fel de **orăşenism** grav şi simbolic; la viaţa tumultuoasă a târgurilor, unde **omul** nu va mai însemna numai un accesoriu amuzant, într'un cadru pitoresc...

„Reacţiunea a şi început. Ea stă, deocamdată fără răsunet public, în Ştefan. Peste foarte puţină vreme, arta lui va

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

087.1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

Botiş-Cioban (Maria). — Scrisori către eleve. Ediţia a III-a. Cluj, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 79 p. Lei 40.

Collodi (C.). — Păţaniile lui Ţăndărică. Povestea unei păpuşi de lemn. Traducere din italieneşte de A. Buzescu. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, 232 p. Fig. Lei 40.

Dinescu (N. Gh.) şi I. G. **Bratu.** — Povestea celor trei fraţi. Poveşti şi versuri pentru copii. Bucureşti, **Socec & Co.,** 1926, 80 p. Fig. Lei 30.

Ewald (Carl). — Patru prieteni buni. Traducere de Zamfira Dumitrescu. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 179 p. Lei 35.

Ségur (Contesa de). — Nenorocirile Sofiei. Lucrare ilustrată. Traducere de Suzana Drăghici. Bucureşti, **Ancora,** S. Benvenisti & Co., [1926], 232 p. Fig. Lei 50. (Biblioteca roză).

Jinnée (Jean). — Pentru băeţi şi fete mai mari de 15 ani. Studiu psihologic sexual. Câmpulung, (Tip. **Gh. N. Vlădescu şi Fiul),** [1926], 146 p. Lei 20. (Colecţia selectă Nr. 1).

Lungu (Emilia) şi Al. D. **Eromnimon.**— Grădina copiilor. Versuri, jocuri şi scenişoare dela 3 la 8 ani. Sibiu, (Tip. **Dacia Traiană),** 1926, 64 p. Lei 25.

Popa (Victor Ion). — Păpuşa cu piciorul rupt. Un act, în versuri, pentru copii. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 63 p. Lei 12.

Popa (Victor Ion). — Pufuşor şi Mustăcioara. Un act în versuri pentru copii. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 48 p. Lei 9.

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Cristescu (Dr. Gr.). — Un capitul de pimenică ortodoxă. Sibiu, (Tip. **Dacia Traiană),** 1926, 79 p. Lei 30.

Constantinescu (Diacon Al. N.). — Adevăruri eterne (Opt predici) rostite în Catedrala episcopală din Galaţi. Brăila, (Tip. **Dunărea),** 1926, 54 p. Lei 20.

Cordun (Arhimandritul Galaction). — Vizita I. P. Sf. S. Domnului Domn Dr. Miron Cristea, Mitropolitul primat al României, în Basarabia la 12—18 Mai 1921. Bucureşti, (Tip. **Cărţilor Bisericeşti),** 1926, 30 p. Fig.

Stănoiu (Ieromonahul Damian). — Mănăstirea Pasărea. Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 32 p. Fig. Lei 20.

Stănoiu (Ieromonahul Damian). — Mânăstirea Samurcăşeşti (Ciorogârla). Bucureşti (Tip. **Cărţilor Bisericeşti),** 1926, 32 p. Fig. Lei 12. (Biblioteca „Apostolul" Nr. 3).

Ciuhandu (Protopop Dr. Gh.). — Cei ce strică sufletul poporului românesc. O întâmpinare. Arad, **Editura autorului,** 1926, 32 p. Lei 8. (La vatra sufletească a neamului Nr. VI).

Vajda Ferenc és **Jancsó** Sandor. — Nagy Károly Püspök emlékezete az erdélyi reformátuş egyházkerületi közgyülés által 1926 Aprilis 18-án... Cluj, Myom **Minerva),** 1926, 16 p.

Comşa (Episcopul Grigorie Gh.). — Combaterea catehismului Baptiştilor. Aizbuti să dărâme şi să spulbere în vânt manierismul grigorescian, deschizând cu extraordinară vigoare noui şi adânci perspective artei româneşti...

---

* A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

„Dar arta lui Ştefan nu va îngădui imitarea. In jurul paletei lui, nu vor mai bâzâi, obraznice şi grase, roiul de muşte parazitare...

2 Decembrie

„Un prieten bogat—doctor şi ministeriabil—care are o splendidă seră la moşia lui, îmi trimite astăzi, printr'un curier special, o lădiţă, ingenios ambalată, cu cinci bujori roşii, proaspeţi de par'c'ar fi fost culeşi acuma...

„...Ţi-i trimet îmi scrie el — **pentru amicul tău pictorul — (am uitat cum mi-ai spus că-l cheamă) — despre care mi-ai vorbit cu entuziasm astăvară, la varieteu. Spune-i să'mi facă şi mie un tablou, dacă vrea să mai capete şi altă dată flori. In cazul când mi-l isprăveşte până mâine seară, încredinţează-l omului meu, să mi-l aducă. Botez preotesei şi vreau, pe lângă altele, să-i fac cadou un tablou, căci are o fată la pension în Buzeu, care pictează splendid. Dar să-i pună şi o cadră, căci pe aici la ţară nu găsesc. De are nevoie de bani dă-i din partea mea patruzeci de lei, dar numai dacă îmi trimite tabloul. Ţi-i voi restitui, când ne vom vedea în Bucureşti...“**

4 Decembrie

„Răspund generosului prieten:

„Am predat, în aceiaşi zi, bujorii lui **Lukian** — (aşa îl chema pe pictor) — şi i-am făcut mare bucurie. Nu mai pictase de trei luni. Boala nu-i îngăduie astfel de eforturi. Când m'a văzut cu buchetul însângerat, în braţe, i-au dat lacrămile. (Ce poveste melodramatică, nu-i aşa ?...) Apoi cuprins de o beţie subită, m'a rugat, pe mine şi pe **Coana Polina** — (o rudă cum se cade, a lui) — să-l dăm jos din pat şi să-l proptim în fotoliul rulant dinaintea şevaletului, pe care a cerut să fixăm — cu toate protestările noastre— unul din tablourile lui mai vechi, unul din cele mai expresive din câte închipuise el: **studiul** preliminar pentru **„Cristosul cu Crucea“**. Pânza aceia avea o valoare nepreţuită. El o distruge, ca să eboşeze peste ea bujorii trimişi de tine. E veşnic nemulţumit de ceiace a lucrat în ajun. Toate lucrările lui îl dor. Dacă n'ar fi fost nevoit să trăiască din meseria pensulei, pictorul acesta ar fi lucrat toată viaţa o singură vedenie fără s'o mai termine cândva...

„Ah, prietene,... cum ţi-aş putea descrie sfânta tortură a artistului acestuia — când pictează !...

„I-am legat pensula de antebraţul mâinei drepte — (căci afurisitul tabes i-a luat până şi vigoarea degetelor) — şi mâna lui începu să se zbată nervos şi stângaci pe întinderea pânzei — şi faţa lui se crispă, înfricoşător, ca în durerile facerii...

„Ruina aceasta de om, care face penibile sforţări — poate cele din urmă — să traducă, prin mijlocirea unui braţ invalid şi a unor vopsele moarte în tuburi de tinichea — resonanţele nebănuit de adânci ale unui suflet încă viu.. .mă impresionează până la laşitate. Am fugit din faţa acelei schingiuiri voite şi intr'o cameră alăturată, în umbra perdelelor negre, am plâns, plânsul sec al detestabilei mele neputinţe.

„Auzii — nu ştiu cât de târziu — glasul coanei Polina. **Lukian**, extenuat căzuse pe speteaza fotoliului. L'am ridicat ca pe un mort şi l'am aşezat iarăşi în patul lui, cu faţa în sus şi braţele în lungul trupului.

„Florile tale, dragă prietene, n'au putut fi terminate. Cred că preoteasa nu va fi prea dezolată din pricina asta...“

. . . .

. . . .

N. N. TONITZA

CINEMATOGRAFUL

CINEMA CAPITOL „La Roue“ de Abel Gance cu Severin Mars.

Abel Gance ocupă azi locul poate cel mai de frunte în arta cinematografică franceză, atât ca scenarist ca şi regisor. Poate tocmai această îndoită calitate i-a asigurat acest loc pe deplin meritat. Intr'adevăr autorul e cel mai indicat să realizeze opera în chipul în care a conceput-o fără nici o diformare de interpretare streină.

De data aceasta Abel Gance s'a înşelat. „S'a înşelat“ pentru că bănuim că in „La Roue“ a voit să introducă o inovaţie, şi această bănuială e o circumstanţă atenuantă a defectelor filmului. S'ar părea că Abel Gance a încercat în cinematograf sistemul aplicat cu succes în teatru in special de Jean-Jacques Bernard: aspecte de viaţă, luate izolat şi alăturate, îndepărtând tranziţiile. Pe scenă lucrul e posibil căci golurile se justifică perfect printr'o replică inteligent plasată. Pe ecran procedeul acesta dă greş sau în tot cazul e foarte greu să reuşească. Proba este „La roue“ în care defectul principal este o complectă lipsă de unitate în acţiune. Această lipsă de unitate se observă şi din punctul de vedere în cari sunt considerate personagiile cari sunt puse pe planuri diferite atâta vreme cât prin natura filmului trebuiau să fie toate prezentate în acelaş plan, să li se dea o aceeaş importanţă .Alături de mecanicul Sisif — celelalte personagii apar fantomatice. Insăş Sisif este slab conturat tocmai pentru săriturile, prin lipsa de tranziţii de cari vorbeam mai sus. Este un continuu desechilibru de valori ceeace dă tuturor personagiilor o notă de artificialitate deşi filmul este mai mult de analiză sufletească. Inspre sfârşit filmul devine sub mediocru; ai impresia că autorul nu mai ştie cum să sfârşească, introduce episoade fără nici un rost, şi mai cu seamă recurge la mijloace ridicole: ex. scena cu vioara, scrisoarea lipită în interiorul cutiei de resonanţă. Cât suntem de departe, în special de „Simfonia X-a“.

Regisorul nu a fost de prea mult ajutor autorului. Totuşi, deşi în general montarea din „La Roue“ este slabă, se simte numai decât „la main d'un maitre“ care işi dă seama că regia nu trebue să se mărginească la aranjarea cadrului şi indicaţii de interpretare, ci trebue să introducă uneori elemente cari să complecteze să prelungească chiar intenţiile autorului.

In „La roue“ conflictul psihologic interesant mai mult prin mediul în care este pus, mediu în care pasiunile sunt presupuse a avea ceva primitiv, dintr'o bucată. Ei bine necontenit, pe fondul tuturor scenelor importante regisorul sublinează acest mediu, ne reaminteşte de existenţa lui, pentru ca raportul să fie mereu prezent. Pe de altă parte locomotivele care se văd manevrând în timp ce la doi paşi în locuinţa mecanicului se frământă atâta sbucium, sunt ca o imagine a vieţei care continuă „malgré tout“.

Severin Mars slab, având de luptat cu tot artificialul rolului, de care jocul lui s'a resimţit mult.

IOSIF IGIROŞIANU

---

rad, **Librăria Diecezană,** 1926, 63 p. Lei 5. (Biblioteca Semănătorul Nr. 172).

32 POLITICĂ.

Clopoţel (Ion). — Criza democraţiei în România. Cluj, Editura **Societatea de Mâine,** 1926, 32 p. Lei 50.

Suciu (Petre P.). — Pentru ţărănism. Cu o prefaţă de Dr. N. Lupu. Bucureşti, (Tip. **Reforma Socială),** [1926], 104 p. Lei 30.

34 DREPT. LEGISLAŢIE.

Rădoi (Ioan). — Călăuza cetăţeanului în materia judiciară. Manual teoretico-practic coprinzând şi formulare de cererile, actele şi contractele cele mai uzitate în materie civilă, comercială, penală şi de impozite fiscale. Ediţia III-a revăzută şi complectată cu toate legile noui puse în aplicare. Vol. II. Bucureşti, **Curierul Judiciar,** 1926, 1029 p. Lei 500.

Maxim (Dimitrie G.). — Răspuns d-lui profesor Alfred Juvara la darea sa de seamă asupra lucrării „Naturalizarea în România“ de Dimitrie G. Maxim. Bucureşti, (Tip. **Curierul Judiciar),** 1926, 61 p.

Tanoviceanu (I.). — Tratat de drept şi procedură penală. Ediţiunea a doua a cursului de drept şi procedură penală. Revăzut şi complectat de Vintilă Dongoroz, Dr. Corneliu Chiseliţă, Dr. Ştefan Laday, Eugen C. Decusară. Cu o prefaţă de N. C. Schina. Vol. III. Bucureşti, (Tip. **Curierul Judiciar),** 1926, 868 p. Lei 500.

Rădulescu (Andrei). — Şaizeci de ani de cod civil. Bucureşti, **Academia Română,** 1926, 47 p.

Stoeanovici (C. A.). — Curs de drept comercial. Despre societăţile comerciale. Bucureşti, (Tip. **Curierul Judiciar),** 1926, 168 p. Lei 200.

Ballan (C. S.). — Hotărîri judecătoreşti. Cu o nouă prefaţă şi adnotaţii de D. Alexandresco, etc. Ediţia II-a revăzută şi augmentată. Vol. I. Câmpulung-Muscel, (Tip. **Gh. N. Vlădescu şi Fiul),** 1926, 95 p. Lei 60.

Naumescu (Const. I.). — De ce nu se poate aplica aşa zisa Lege pentru înlesnirea şi accelerarea judecăţilor? Studiu critic comparativ cu legile de procedură din diferitele teritorii ale României întregite şi jurisprudenţa, privitoare la interpretarea acestei legi dela 15 Septembrie 1925. Bucureşti, **(Tip. Române Unite),** 1926, 123 p. Lei 60.

Ionescu (N. Gr.). — Cauzele de divorţ în Biserica romano-catolică. Studiu de Drept bisericesc comparat. Bucureşti, (Tip. **Cărţilor Bisericeşti),** 1926, 32 p.

4 FILOLOGIE.

Iorga (N.). — O tipăritură românească la Uppsala. Bucureşti, **Academia Română,** 1926, 6 p. + V pl.

Popescu (Ştefan N.). — Din sintaxa limbei latine (verbul în acordul propoziţiunilor). Bucureşti (Tip. **Ovidiu,** Fl. Dumitrescu & Co.), 1926, 20 p.

Diculescu (Constantin C.). — Dacia romană în oglinda inscripţiilor şi a limbei de azi. O icoană etnografică şi culturală. I. Elemente greceşti. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 124 p. Lei 130.

Ursăcescu (Preotul V.). — Psaltire slavonă (1577—1580). Bucureşti, **Academia Română,** 1926, 9 p. + II pl.

8 LITERATURĂ.

Torouţiu (I. E.). — Modernismul. Simbolism - impresionism - expresionism. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** 1926, 67 p. Lei 25.

ECOURI

PELERINAJUL EMINESCU

☐ Duminică, 27 Iunie s'a desfăşurat solemnitatea pelerinajului la Eminescu. Pamfil Şeicaru are dreptate: a fost lume multă. Când anul trecut nu s'au putut strânge mai mult de 50 de participanţi, anul acesta peste 1000 au dat sărbătoarei fastul celei mai pioase comemorări. Să nu ne alarmăm. In măsura în care ecloziunea literară a lui Eminescu a fost prematură pentru literele române, în aceiaşi măsură prematur îi e şi cultul, pentru marea majoritate a Românilor. Insă orice cult se statorniceşte cu exces de dragoste cu neprecupeţită atenţie cu îndelungă răbdare. Şi pelerinajul de Duminică a fost întâiul semn favorabil al acestui cult.

Desigur fiecare din cei ce grăbeau în răcoroasa dimineaţă de Duminică, printre trăsurile parlamentarilor, din piaţă, şi căruţile pline de zarzavat, spre Parcul Carol, către Arenele Romane, era convins că va sosi prea târziu şi că aglomeraţia îl va lipsi de locul cel mai bun. In realitate a fost loc destul şi bun pentru toată lumea. In mijloc figura masivă de statuă pedestră a generalului Moşoiu, preşedintele comitetului pentru ridicarea monumentului lui Eminescu; protocolari, cu jerbe de flori, membrii societăţii ungureşti „Andrei Ady", pe delături, scriitori, actori, plastici, ziarişti, studenţi, eleve, copiii. De pe trepte încep să coboare cei mai matinali. Nichifor Crainic, Ion Minulescu, O. Han, Cezar Petrescu cu braţele încărcate de flori, — „flori albastre", şi desigur orchidee, la Minulescu — descind unul câte unul. Domnişoare împart romburi verzi cu chipul lui Eminescu.

Prin soarele ce se descoperă, coloana, poposeşte sub teiul sacru. Frumoasa voce a episcopului de Arad, Grigore Comşa, se roagă — impresionantă ironie! — pentru iertarea păcatelor celui ce a suferit, atât în viaţa pământească. Vorbesc şi îl preaslăvesc ca pe cel mai ales fiu al neamului, ca pe cântăreţul naţional, prin excelenţă, d-nii: general Traian Moşoiu, A. C. Cuza, Mircea Rădulescu, Ion Lupaş; ministrul artelor d. Vasile Goldiş îl apropie de marele fluviu al literaturii universale. Intârziate, flori de tei, se scutură de sus. E poate o uşoară mustrare din partea lui: n'a cântat el teiul, luna, isvoarele, moartea şi mai ales dragostea? Dar nici o grabă. A fost un început şi întrutotul remarcabil. Anul viitor şi anii ce vor veni ne vor afla şi mai experienţi şi mai hotărîţi.

In numele societăţii literare ungureşti Andrei Ady d. Zoltan Franyo, un eminent poet el însuşi, ţine această admirabilă cuvântare:

„Am venit aici în numele societăţii „Andrei Ady", a scriitorilor progresişti maghiari din România-Mare, ca, în semn de omagiu, pe care-l simţim faţă de cel mai mare poet al patriei, azi în al 37-lea an de doliu, să putem depune şi noi modesta noastră coroană pe scumpul lui mormânt.

Ni-ar plăcea, dacă în acest gest simbolic nu s'ar vedea numai dovada pietăţii manifestată faţă de marele poet, ci dacă cu toţii şi, în primul rând, voi fraţilor colegi, conducătorii spirituali cu un strălucit renume al României Noui, i-aţi atribui tot acea importanţă pe care i-o atribuim noi, care am venit până aici.

Cu prilejul aniversării morţii lui Eminescu, de o amintire atât de tragică, dorim a demonstra, că politica păcătoasă din trecut a pus faţă în faţă, ca vrăjmaşe cele două popoare, cari au fost unite veacuri de-a rândul, de către istorie, pentrucă în focul ursitei au fost din nou unite aceste două popoare, între cari viclenia politică a voit să sape o prăpastie de ură. Par'că răsună cu bucurie corul minunat a celor două popoare: la melodia melancolică a doinelor răspunde ecoul străbun al baladelor săcuieşti, rotunjoara cuvântului maghiar, cu iubire se îmbrăţişează cu iederea proaspătă a limbei române.

Şi atât aici, cât şi acolo, doi mari morţi, două umbre nemuritoare stau ca pază acestei fraternităţi.

In acest moment îşi dau mâna doi poeţi străini de limbă, însă înrudiţi în soartă, iar noi aici înaintea mormântului facem jurământ, strigând, ca să audă toată lumea: că Voi naţiunea lui Eminescu şi Noi poporul lui Andrei Ady suntem fraţi buni. Şi până când vom putea lupta cu condeiul, cu cuvântul şi cu fapta, nu va fi nici Dumnezeu, nici iad, care să ne poată separa.

D. Pamfil Şeicaru, în numele comitetului organizator, mulţumeşte asistenţii, anunţând un întreg plan al cultului Eminescu.

REVISTE

☐ **VIAŢA LITERARĂ.**

Numărul 19 din 26 Iunie, al **Vieţii literare** aduce un bun editorial al d-lui **Şerban Cioculescu:** „Poezia d-lui T. Arghezi"; un apel pentru Eminescu al d-lui **Vladimir Streinu;** un portret: „N. N. Tonitza" datorit d-lui **G. Nichita**; cronica literară franceză a d-lui **Tudor Şoimaru;** cronica literară română a d-lui **Pompiliu Constantinescu;** o poezie de un peisaj aspru a d-lui **I. Valerian** şi o convorbire cu d. **Emanoil Bucuţa,** despre Eminescu şi arta lui din care desprindem:

„Acum, ca şi pe vremea lui Eminescu, suntem în căutarea unei forme de viaţă, ne sbatem pentru a ajunge la o stabilizare. Pentru aceasta cei mai mulţi dintre scriitorii noştri de azi sunt şi gazetari, chiar dacă fac o jurnalistică mai bună decât literatura lor. Tot Eminescu îi stăpâneşte în această acitivitate de ziarişti. Nu mă refer la ideile politice ale lui Eminescu cari au dat naştere **semănătorismului** şi din cari mai trăesc chiar azi mulţi oameni; ci face aluzie la concomitenţa profesiunii de scriitori şi ziarişt. Sunt două activităţi cari nu se stânjenesc cât de puţin. Dimpotrivă se ajută reciproc. S'a spus greşit că **Timpul** a fost pentru Eminescu o mare nenorocire. El şi-a scris tocmai în această vreme cele mai frumoase poezii. S'au crezut toate acestea în vederea romantizării vieţii sale de mare îndurerat."

☐ **CARTEA** (I, 3, Maiu) continuă cu aceiaşi metodă şi descernere o iniţiere bibliografică de un necontestat folos. In româneşte, franţuzeşte şigermană se dau informaţii despre cărţi şi evenimente culturale, de la noi şi din străinătate. Intre aspectele lunare, anecdote şi suggestii cu care începe fiecare număr, **Cartea** sesisează, în ultimu-i, o problemă juridico-literară; întrucât pseudonimele literaţilor, intraţi în administraţie, garantează în faţa justiţiei, valabilitatea actelor lor administrative? Şi citează cazul lui Delavrancea fost primar şi ministru care în civil s'a numit totdeauna Gh. Ştefănescu.

☐ **ADEVARUL LITERAR ŞI ARTISTIC** (VII, 290, 27 Iuni): O serie de consideraţii actuale în marginea vârstei fragede a literaturii noastre epice, înseamnă d. **Tudor Teodorescu-Branişte** în articolul „Intre schiţă şi roman".

☐ **ŢARA DE JOS** (III, 5-6, Mai—Iunie): d. **Al. Lascarov-Moldovanu,** sfârşeşte seria amintirilor bârlădene; d. **Sandu Teleajen** publică un fragment de teatru: versuri d-nii **G. Nichita, C. Bobei** şi cronică variată d-nii: **N. N. Vasiliu** şi **G. V. Botez.**

☐ **CONSINZEANA** (X, 25, 20 Iunie): Părintele **I. Agârbiceanu** scrie despre primejdia ce ameninţă, în lipsa căminurilor şi a supravegherii atente, pe studentele rătăcite în haosul oraşelor mari; d. **Horia Petru-Petrescu** jublică o nuvelă „Intâia iubire"; d. **Ion Breazu** termină interesantul şi completul studiu: „Opera poetică a lui Lucian Blaga", cu valoroase aprecieri asupra piesei: „Inviere".

☐ **REVISTA UNIVERSITARA** (I, 4—5, April-Iunie): despre „Fakirism" scrie d. prof. dr. **G. Marinescu;** despre „Universităţile în Evul Mediu"; de **Virgil L. Veniamin;** o scrisoare deschisă, când frăţească, când mustrătoare, către Panait Istrati, d. **Iosif Igiroşanu.**

☐ **TRANSILVANIA** (an 57, nr. 6, Iunie): „Impresii dintr'o călătorie în Orient" de **Dr. S. Preda;** interesante observaţii în legătură cu lecturile pentru popor, într'un fragment din o lucrare mai mare, a d-lui **Horia Petra-Petrescu,** căutând să iniţieze în farmecele literaturi româneşti. Introducerea lămureşte cu date din experienţa personală, atracţiile lecturilor pentru popor şi un admirabil articol anonim despre „Opera lui Creangă" şi pictorii noştri". E pusă, cu hotărîre şi competenţă toată problema ilustrării de texte. Analiza fanteziei pantagruelice din Harap-Alb e următrită cu pătrundere şi umor. Concluzia trebue distinsă:

„Ştiţi ce va să zică o ediţie de aceasta, ilustrată congenial, fireşte? „Don Quichotte", cu ilustraţiile lui Gustave Doré (le-au văzut şi cetitorii români în „Convorbiri literare" trad. de Vârgolici); „Uilenspiegel" de Coster, belgianul, cu ilustraţiile lui Felicien Rops; romanele lui Dickens cu ilustraţiile lui Boz, au concrescut aşa-zicând cu artiştii pictori-desenatori. Şi opera şi ilustraţiile sunt geniale. La noi îşi vor aduce mulţi aminte de minunatele desenuri ale pictorului Zichy la baladele lui Arany, din muzeul B.-Pesta. Alţii se vor gândi la ilustraţiile pentru poveşti, ale pictorilor buni germani: Richter, Schwind, Liebermann. Cehii stau bine şi în privinţa aceasta: au vreo-câţiva desenatori de prima ordine, pe Maneş, pe Aleşi, cari au adus în piaţa de cărţi minunate cărţi poporale, desenate escelent.

„Deocamdată o singură întrebare, dureroasă, editorilor şi pictorilor noştri: de ce nu tipăriţi o ediţie ilustrată a poveştilor şi amintirilor lui Creangă?"

SERBARILE PENTRU MONUMENTUL LUI EMINESCU

Marile serbări pentru monumentul lui Mihail Eminescu vor începe Duminică 11 Iulie, printr'un festival teatral şi muzical, în Arenele Romane din Parcul Carol.

Cei mai de frunte artişti şi cântăreţi vor da concursul la acest festival.

In aceiaşi zi se va deschide într'un pavilion special amenajat, prima expoziţie a manuscriselor, fotografiilor, relievelor şi amintirilor rămase după urma genialului poet româpn.

REDACŢIONALE

N'am răspuns nenumăratelor scrisori primite în chestiunea premiului nostru de proză, din dorinţa de a da un răspuns practic.

Descompletarea succesivă a comisiei de lectură, ne obligă să amânăm, pentru la toamnă, rezultatul.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

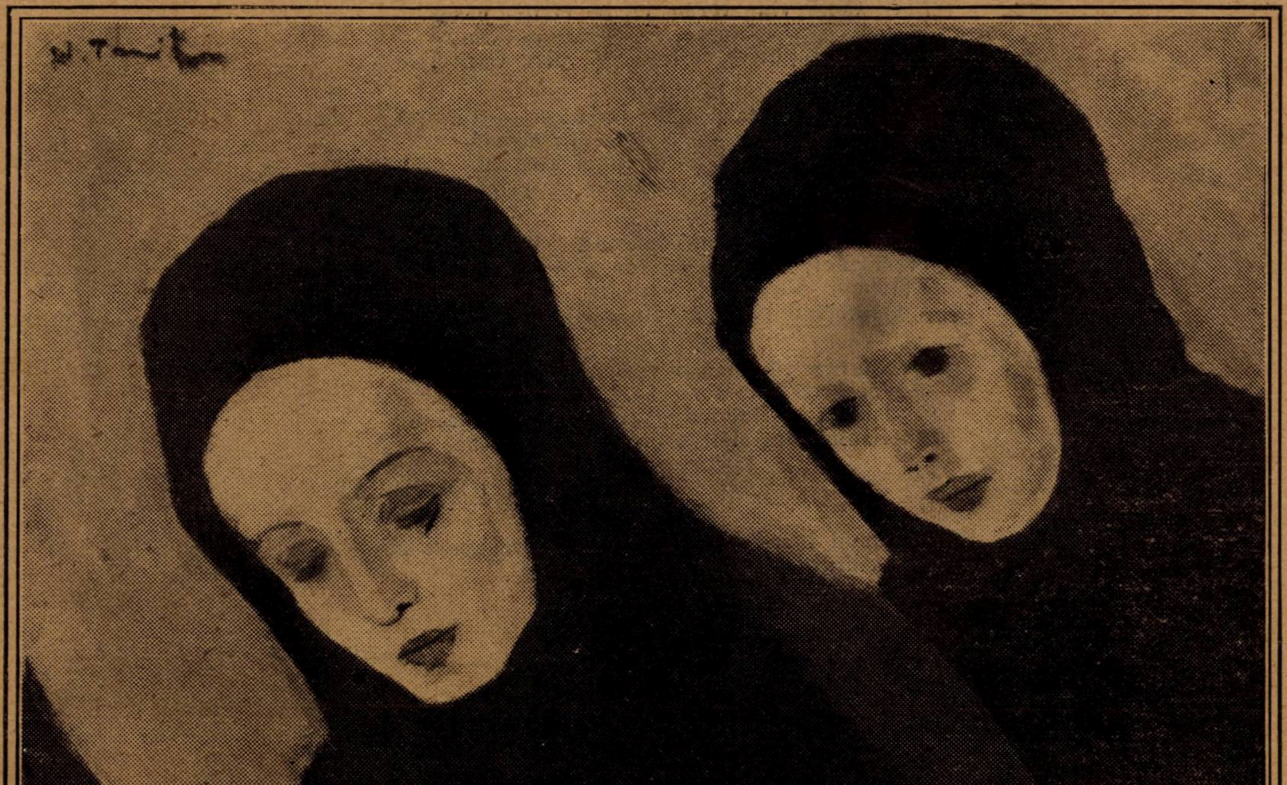

N. N. TONITZA: IN URMA CONVOIULUI

An. XLII, Nr. 28.
11 Iulie 1926.

Lei 5.

Chipuri pentru o evanghelie

Oaia cea pierdută

Care om dintre voi, având o sută de oi și pierzând una dintre ele, au nu lasă pre cele nouă zeci și nouă și merge după cea pierdută...

LUCA, XV

Sta târla pe tăpșanul de unde până 'n zare
Se vede iarba stepii cu stuhul vreunui smârc
Ce-și leagănă șovarul șușuitor din care
Deodată se înalță cu aripi mari un stârc —

Și-acum când ziua scade și umbra e mai lungă,
Spre stână vine turma ce pe cîmpii păscu.
Se 'ndeasă oaia sură cu umbrele la strungă
Și nori de plumb se lasă pe valea Cara-Sù.

Mocanul însă turma și-o numără — răbojul
Nu-i iese: îi lipește o oaie din ciopor,
Și părăsind o sută de oi lângă rogozul
Perdelei, singuratic pornește pe pripor.

Ce noapte 'nfricoșată înfruntă! Vînt și ploaie
Și trăznete și bice de foc neîntrerupt...
Tot iadul parcă urlă să-i fure biata oaie
Ce, rătăcind pășunea, din cârdul ei s'a rupt.

Dar într'o văgăună o vede stând: pe umăr
Se 'ncearcă baciul vesel cu oaia ce pierdu.
Se bucură și Domnul în cer — și fără număr,
La luminiș ies stele sclipind de Cara-Sù.

ION PILLAT

Din volumul **Biserica de altădată**, ce va apare zilele acestea, în editura „Cartea Românească".

TRAGEDII

CLOVNUL

Să râdem, masca mea de pudră și de fard,
Din înnălțimi cad ciucuri de lumină
Și pe coloane becurile ard
Fantastice ghirlande ce se'mbină...
Să rîdem! Pe nisipul din arenă
Iubita mea zâmbește tuturora...
O! masca mea, nu-ți pare că e ora
Să coborîm spre circulara scenă?
...Și sdrențele pe mine-ar străluci
Ca fluturi de lumină cari ard
Când, din înnalt, zîmbind, m'ași prăvăli
Să spăl în sânge, urmele de fard...

FECIOARA BĂTRÂNĂ

(demon fără milă mă chinue acum
Cu amintiri topite în negură de fum?...
...De-atâta cale dusă, înaripatul vis,
Ca floarea vestejită petalele și-a 'nchis,
Și părul rupt din noapte a înnălbit și el
Și nu mai cade valuri, inel după inel,
Că-i toamnă pe alee și toamnă grea în gând
Că-i toamnă pe alee și toamnă grea
în gând...
Rămîn cu visu 'n urmă și clipa—lunecând—
Din neguri se ivește și'n neguri piere iar
Să mîne neclintită spre veșnicul hotar...
Tu, visul meu, te culcă și dormi că e târziu.
Din trandafirii verii nici unul nu e viu,
Din trandafirii verii, nici unul n'a rămas
Să-și cânte cânt de leagăn cu parfumatu-i glas.

ORBUL

Apropie-te, draga mea, și lasă
Să cadă val podoaba de mătase,
Podoaba dureros de parfumată
Pe chipul meu, pe fruntea înghețată...
Să stau așa, cuprins de întuneric
Supt vraja grea ce nu pot s'o desferic,
S'ascult cum bate 'n suflet și mă doare
Aceiași năzuință către Soare,
Și 'ntr'un tîrziu, cu degete de ghiață,
Să prind în mâini catifelata față
Chemarea fericirii s'o 'nțeleg
Și-apoi să plîng că nu pot să desleg
Din vremea care lunecă agale
Poemul cald al frumuseții tale.

GR. VÂJA

Mika-Lè

de HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

— urmare —

Elena acapara tot, dar nu disputa nimănui nimic. Suzeranitatea asta stearpă, ar fi fost melancolic lucru dacă ar fi năzuit la altceva. Atât cât nu dorea alt nimic, era „reuşită".

Când Elena spusese lui Drăgănescu că Mika-Lé va fi oaspele lor, se roşise încă mai mult peste faţa lui cam congestionată de blond sanguin. Işi amintise că altădată cutezase el să facă propunerea asta, şi chiar se supărase că a fost refuzat. Supunerea lui făcuse progrese şi îşi simţea acum greşala de atunci. Iată dar că Elena singură iertase pe Mika-Lé când crezuse ea de cuviinţă. Nu era căderea lui ci a ei, ea fusese cea ofensată. Elena aşa de mândră îşi cunoştea datoria către bărbatul ei şi către fostul logodnic vinovat. Elena era infailibilă şi el Drăgănescu ruşinat acum de mişcarea de gelozie ce-şi permisese atunci.

HORTENSIA PAPADAT-BENG ESCU

Cum era un om de treabă, primea anevoie dovezile răului. Ca o fată pipernicită şi sfiicioasă cum părea Mika-Lé să fi comis faptele ce se spuneau despre ea, era lucru care se înregistra cu regret şi nu putea convinge deplin buna lui credinţă. O primise milostiv şi se pregătea s'o ocrotească. O credea desmoştenită: ochii ei miraţi, părul arăpesc, păpuşa de lemn a trupului nu puteau încape în gustul lui onest. Ii făcea plăcere că Elena e frumoasă prin diferenţă, odată mai mult şi era mândru că e soţul surorei celei regale. Către Mika-Lé se simţea superior, nu-l paraliza admiraţia şi era totuşi o soră, o parcelă care nu-l înmărmurea din marmura superbă a acelei soţii. Simţindu-se la largul lui către Mika-Lé, i se părea poate că nu e strâmtorat nici cu Elena.

Fu cel d'intâi care îi spuse Norica, şi se deprinse să o vadă în birou de unde Mika-Lé nu lipsia de teamă să nu vie vre-o listă de furnisori sau de invitaţi trimisă de Elena. Dealtfel aşa cum bine îşi închipuise, nu era prea mult de muncă. Adăpostul şi hrana odată asigurate, poate că avea răgazuri acum pentru alte măestrii, dar nu era prilej. Secretarii nu erau „esteţi" şi cumnatul nu da „ecou" decât la numele Elenei. Totuşi d-ra Norica se acomodase. Inafară de Adolful ea niciodată nu lucrase erotica decât în vedere de beneficii sau din dechisală. Se putea deci lipsi de ea. Nu i se ura încă şi în ce privea beneficiile, metoda îi era indiferentă. Peste comfortul programului, era rost de mici avantagii suplimentare, cultivând pasiunea conjugală a lui Drăgănescu. O cultivă! Nu o costa nimic, N'avea nici scrupule nici ambiţii de prisos. Drăgănescu putea comenta toate faptele mari, ale Elenei; putea descrie un „diner" la care Norica nu asistase şi unde Elena strălucise între oameni de înalt merit; putea arăta temeri pentru succesul planurilor ei muzicale şi admiraţie pentru reuşita lor, putea chiar risca o timidă dezaprobare pentru severitatea cu care era crescut băeţelul. Mika-Lé era un ecou fidel. Faţă de ea putea emite păreri şi da ordine pe care să le revoace când veneau sentinţele Elenei, de oarece Mika-Lé nu reacţiona faţă de acele contradicţii. Drăgănescu care în lume avea o ţinută neschimbată, cordială, corectă în permanenta lui redingotă cu rozeta de ofiţer al Coroanei, putea faţă de cumnata Norica, arăta fără grijă omul fără redingotă.

Olimpica Elena cunoştea şi ea unele emoţiuni. I le da singura ei pasiune: Muzica. Pentru tot ce privia audiţiile avea ezitări, timidităţi, temeri, griji, nerăbdări, toată gama. Chiar după ce totul era pus pe rost, nu lipseau necazurile: Dacă virtuozul X în trecere prin Bucureşti va accepta să cânte la ea înainte de concertul lui public. Dacă muzica din St. Saëns va fi executată mai bine ca la Ateneu. Dacă partiţia procurată din Debussy era chiar cea executată în sala Erard. Dacă flautistul care trebuia să înlocuiască pe Rim bolnav va putea fi pus la punct. Rim chiar pe un instrument de rangul al doilea, era un element important.

— Dacă ar face omul numai ce se pricepe!

— Ia adu Lino flautul Doctorului încoace! să-şi dreagă buzele pe el! Are poftă de sărutat! — glumea nebuna de Nory. Glumea numai sau în adevăr Rim se hazardase? Nory credea că buzele lui Rim se uneau armonios cu flautul dar profanau exerciţiul sărutărei.

Injustiţie! Injustiţie pe care Doctorul Rim o corecta. El ştia preţul modelului estetic. Eu Rim, drăguţul de mine! Eu care sunt plin de inimă şi chiar frumos! Eu Rim, scumpul de mine, sărut flautul de urîtul urîtei de Lina dar va veni o zi...

Pentru marele concert Bach, grijele Elenei erau încă mai mari. Avea nevoie de Rim, şi Rim făcea pe bolnavul. După un autograf al Elenei d-ra Norica trăsese la maşină câte-va anteproiecte de program din care se trimisese unul lui Rim ca argument convingător. Lina telefonase că Rim vrea, că Rim e foarte drăguţ, că speră, dar că încă nu poate ieşi din casă. La Elena se făcea totuşi un început de repetiţii, incomplecte, laborioase în liniştea sălei de muzică. Doctorul Rim era aşa de bun cunoscător aşa de familiarizat cu partiţiile încât întârzierea lui era un rău mai mic decât refuzul lui. Bach cerea o solemnitate pe care Rim o poseda. Prezenţa Doctorului părea Elenei din ce în ce mai necesară. Excelent technician, poate fără prea multă expresie era în totdeauna la înălţimea unei bune execuţii: Apoi trebuia cineva care să dea tonul, să facă atmosferă pentru stilul „Bach" să nu lase să se piardă nici un moment ritmul acela stricat, asprimea meticuloasă dar şi senînătatea olimpică a genului muzical Bachist. Aşa dar Rim va veni. Nu se va periclita din cauza lui un concert încă depărtat e drept, dar pentru care se luase atâtea osteneli de pe acum.

Tot aşa de bun violonist, Rim era şi organist rutinat. Dacă Rim urma să se arate capricios şi nesuferit va fi lăsat să vie mai târziu, când totul va începe a se infiripa. In schimb după Concertul Bach, Elena îl va înlocui cu discreţie pentru dârzenia lui nepoliticoasă.

Ea însăşi de o corectitudine minuţioasă, Elena nu admitea ca Rim să se alinte în bunul ei plac.

Pe când Elena se ocupa de problema Rim. Mini era chemată la telefon unde o voce deghizată îi cânta: „Oyra! Oyra!" După exploziile stridente ale rîsului, dovedise pe Nory. Dar ce putea să însemne acel Oyra!

Concertul Bach ocupa mult şi pe Drăgănescu. Nevasta lui după obiceiu îl consulta şi în acea privinţă despre tot şi îi comunica tot.

Fapt că pentru el muzica era un sgomot

CARICATURI

NEGRU

Oraşul doarme 'nvăluit.
De-o pînză aspră de cărbune;
Departe, - amurgul liniştit
Se stinge 'ncet ca un tăciune.

Din zările adînci de sgură,
Pe cerul — tuciuriu tavan —
Se 'ntinde leneş noaptea sură
La fel cu-o labă de motan.

Pe uliţi pline cu cerneală,
Coboară noaptea de noroi
Cu păcură şi umezeală, —
Şi estompează pomii goi.

Compactele cortegii sumbre
Astupă luna de porumb,
Pictând cu pensule de umbre
Boschetele sculptate 'n plumb.

Decorul nopţii se închiagă,
Intemniţat ca într'o plasă;
Din zări, tăcerea se desleagă
Şi ca funinginea se lasă.

Văzduhul e un bloc de smoală.
Şi'n noaptea ce-i carbonizată,
El pare-o 'ndoliată coală
Sau o tingire afumată.

Pe boltă, luna-i înghiţită
De nori cu gură de-abanos...
Şi cade-o ploae ascuţită
Din cerul negru şi cleios.

ALEXANDRU BILCIURESCU

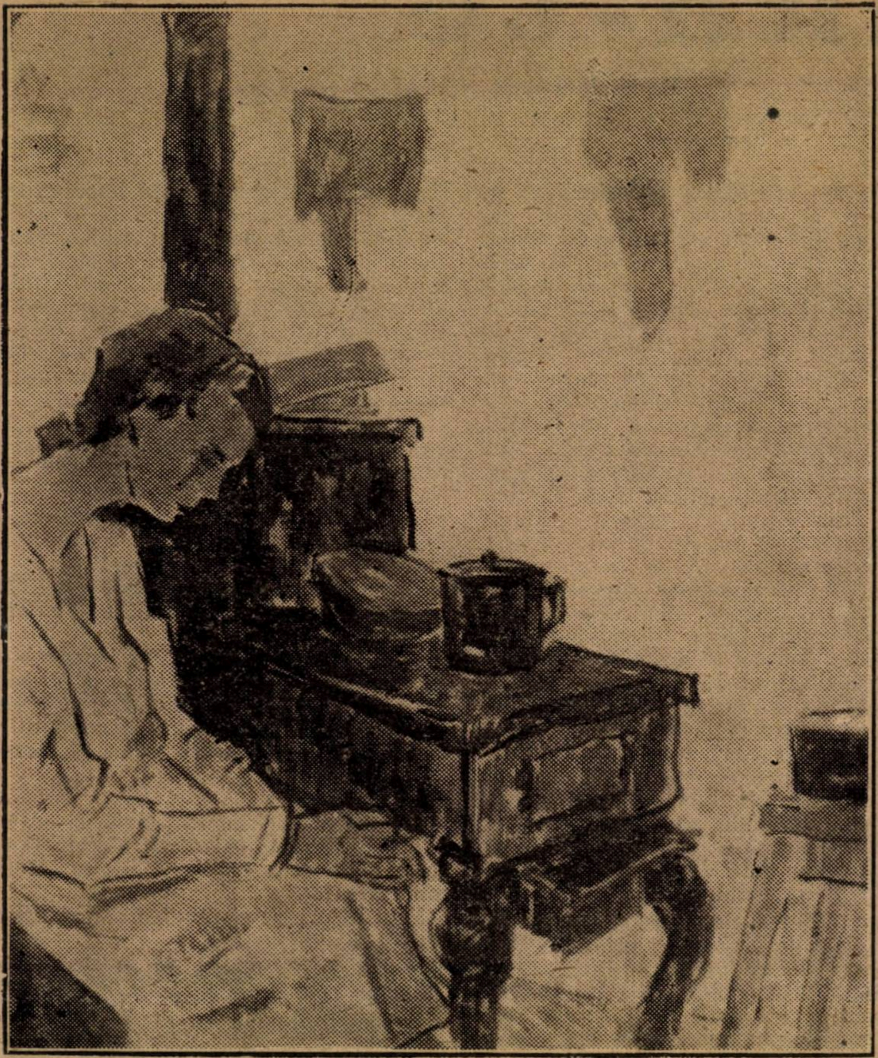

N. N. TONITZA : **INTERIOR**

vag şi neînţeles nu supăra pe nici unul din amândoi. Nu exista dealtfel subiect care să fi putut provoca între ei neînţelegere. Drăgănescu afirma sau nega ceeace era prezintat afirmativ sau negativ de Elena, cu atâta bună credinţă că Elena era convinsă că lucrul a fost discutat între ei.

Din toată corvada acelor ocupaţii, Drăgănescu ştia să aleagă partea de care o putea uşura. Aghiotantul lui era acum cumnata Norica. Elena întrebuinţa numai autoul şi Drăgănescu lua mai comod trăsura. Mika-Lé era încredinţată că merge în trăsură de casă. Adâncită în perne dispărea alături de Drăgănescu înalt şi robust. Nu o dureau picioarele dar nu înceta de a se simţi mândră că umblă pe sus. Inchidea ochii şi nu-i deschidea de cât pe Calea Victoriei sau pentru a consulta lista comisioanelor zilei. Avea de altfel memorie bună şi îşi amintea un amănunt cerut de Elena, care nu sta indicat pe hârtie şi a cărui nesiguranţă nelinişte pe Drăgănescu. Când d-ra Norica îl asigura că Elena vrea aşa sau altmintrelea, drept recompensă Drăgănescu oprea la prima cofetărie şi îi cumpăra prăjituri de care era lacomă. Când era vorba de el singur Drăgănescu se servea de alţi furnizori decât ai Elenei, nu ţinea numai de cât la cei consacraţi de modă. Vestigiu al simplicităţei lui dinainte. Cu Elena desigur nu s'ar fi putut opri la acele cofetării aşa cum făcea cu Mika-Lé. Cumnăţica îi putea da iluzie, că ceva din el cel din Dealul Spirei s'ar fi putut asimila cu nobila Elena.

In faţa magazinelor Mika-Lé prefera să rămână în trăsură. Se trăgea în marginea perinilor aşa ca să fie văzută de trecători pe care îi privea insistent până când băgau de seamă. Dacă trecea cineva din brigada boemă a trecutului închidea ochii, după ce era sigură însă că a fost remarcată; dacă însă era din cohorta distinsă a prietenilor Elenei, le solicita, salutul. Numai era vorba de faimoasa privire de altă dată: de obiceiul acela de a fixa omul în ochi, căutând cu ochi galbeni un loc anume, locul rău făimat şi vulnerabil. Deprinderea aceea urâtă nu s'ar fi potrivit cu principiile Elenei. Numai rotunjea prunela rotundă aşezând-o fără ruşine în ochii care îndată umbreau în ei ruşine! Nu! Se uita acum la oameni normal, mai mult respectos şi la Elena a se uita mereu ca din josul unei scări spre vârful ei.

Se scoboară cât mai jos parcă pentru a o vedea pironită mai sus. Se scoboară mereu mai mult, pentru a o admira mai bine, mai ales decând asistase la o consultare între Drăgănescu şi Elena.

Era vorba de problema grea dacă Lenora cu Coca Anine şi d-nul Walter trebuiau invitaţi la marele concert.

Nu se frecuentau dar nu fusese ruptură formală. Walterii nu făcuse e drept nici un pas spre Drăgăneşti, dar nu cerea oare eticheta ca ei să facă acel prim pas? Timpul capriciilor materne a Lenorei era departe şi putea precumpăni consideraţia socială că era mama ei. Până atunci chestiunea nu se pusese iminent, dar când era vorba de o serbare aşa de mare şi publică, unde fie-care invitaţie reprezintă un calcul îndelung, unde totul avea consecinţe, unde totul era profesie de credinţă şi gest definitiv, se cerea o mare cumpănire mai ales asupra unui punct aşa de delicat.

Cumpăna înclinase spre invitarea Walterilor mama d-nei Elena Drăgănescu-Hallipa, rămânea mama ei! Talentul Lenorei pentru mariaje bune, nu era străin de acel precept.

Mika-Lé era uimită de o astfel de discuţie. Tot atunci Elena comunicase lui Drăgănescu că Prinţesa Maxenţiu într'o scrisoare de o cuviinţă perfectă îi propusese participarea la festivalul Bach a marelui Marcian văr al Prinţului. Marcian îşi oferea concursul şi Prinţesa era numai interpreta acestei dorinţe a lui. Marcian întors abia dintr'o serie de concerte clasice de vioară, în toată Europa. Marcian, pe care Elena nu l'ar fi putut niciodată solicita prin agenţia Stuard, şi pe care mai nu ar fi cutezat să-l roage direct!

Totuşi Elena cu vocea ei clară de **alto** aşezase ecuaţia. Prinţesa Maxenţiu, colegă a ei de şcoală, măritată cu fostul ei logodnic şi Marcian ca termen comun. Era o desbatere în adevăr interesantă. Ochii lui Mika-Lé rămăsese holbaţi de uimire. Se luase decizie afirmativă. Aşa dar marea ispravă a lui Mika-Lé devenise ceva subordonat protocolului. Şi dacă aceea logodnă nu mai însemna nimic apoi ce însemna ea Mika-Lé acolo? Chiar dacă şi-ar mai fi închipuit că are vre-un rol, trebuise acum să înţeleagă cât era de neînsemnată. O măsură mai minimă a opiniei de sine, nici mai maximă a opiniei de altul nu se putea atinge. De aceea Mika-Lé scobora tot mai jos pe scara de unde să poată admira pe Elena.

Singura ei aspiraţie acum era să asiste la acel concert aşa de minunat. Nu putea şti intenţiile Elenei, dar trebuia să încerce a îndupleca pe Drăgănescu. Credea totuşi că va fi admisă. Dar cu ce rochie se va îmbrăca. D-ra Norica arăta de curând un mare gust pentru tualetă. Pusese însă des, cu timp şi fără timp, rochia de mătasă neagră dăruită de Elena. O lăsase mai lungă dinadins cu milă pentru stofa tăiată şi pentru că îi plăcea să ia aere „posé“ pe care le confunda probabil cu aerele distinse. Un lanţ scurt de aur cu breloc, pe care îl tot pipăise stăruitor şi pe care Elena i-l dăruise, ornamenta rochia uşor decoltată. Tualeta asta reprezintă pentru Mika-Lé suprema eleganţă. Nu avea în sine nimic care să nu fie potrivit, totuşi purtată de ea avea un mic, un imperceptibil ridicol. Din aspectul ei monden, se desprindea ceva disproporţionat, desuet şi uşor comic caşi din desenurile ei de altădată, naive şi cu pretenţii de noutate. Nuanţa asta imprecisă de ridicol nu lipsise nici isprăvilor ei răufăcătoare, nici tentativelor de seducţie, nici chiar amorului şi dramei cu actoraşul! Venea din contrastul între fiinţa ei neînsemnată şi măştile pretenţioase pe care i le punea viaţa. Ca acei figuranţi cărora li se dă un rol pompos din vre-o împrejurare şi de subt costumul măreţ străvede „bietul om“. De aceea înainte de a fi iniţiaţi unii din musafirii Elenei se întrebase cine e necunoscuta, cu un mic surâs.

Ceeace de mult timp ocupa dorinţa lui Mika-Lé în formă de Norica, era dobândirea unei perechi de pantofi de lac cu buclă de argint. Cu neputinţă de spus Elenei o astfel de dorinţă. Nu se prezinta ocazia nici chiar subt formă de aluzie. Solicitudinea Elenei nu se cobora până la picioarele d-rei Norica. Totuşi dorea acei pantofi cu pasiune, cu durere aproape. Nemai având la îndemână oameni de ispitit, otravă de băut, îşi satisfăcea pornirile dramatice asupra acestui mic subiect. Plângea, suferea, se revolta într'ascuns şi pe faţă practica în biroul cumnatului melancolia și descurajarea. După lungi manevrări parvenise să atrigă atenția lui Drăgănescu care compătimitor o întrebase ce-i e de lipsă.

Işi mărturisise nu fără ocoluri și mutre obsesia. Drăgănescu socotise lucrul ca pe o copilărie și nu dase urmare. Cum la el totul era convergent, ipoteza pantofilor de lac nu putea fi pusă serios decât în raport cu ce ar crede Elena. De oarece Elena nu dase fetei pantofi de lac, probabil că nu era potrivit să poarte astfel de încălțăminte.

Intrebase pe Norica dacă Elena știe și ce crede. Mika-Lé se apărase; Nu! Nu știa! Și să nu cumva să-i spună!

Aşa dar totuși nu exista un refuz formal al Elenei; chestia se putea examina. E drept că Drăgănescu uitase și trebuiau noi ședințe de melancolie pentru a readuce pantofii la ordinea zilei. Marele concert Bach, îi veni în ajutor: Sora ei spusese că va asista și ea, dar cum putea veni fără pantofi de lac!

Concertul era departe încă și Drăgănescu se gândea că Elena va aviza la timp, dar d-ra Norica își repeta cupletul cu perseverență. Era un atușment prin cuvinte dacă nu prin pupile. Cu Drăgănescu suggestiile nu ar fi reușit dar doleanțele îl nemulțumeau. In genere era serviabil și fata ceea sta mereu cu el acolo bătându-i capul. Simțea un fel de obligație. Intr'o zi pe când făcea unele curse în Lipscani Drăgănescu opri trăsura la un magazin care prin patru vitrine largi și o firmă elocventă vorbia de pantofi de lac.

— Dă-te jos și încearcă! — spuse brusc fetei, plictisit că nu are deslegarea Elenei. Mika-Lé se pitulase grăbit în fundul magazinului și urcată pe un scaun prea înalt, cu picioarele suspendate, luase posesie de prima pereche — cam mare — de pantofi strălucitori de lac cu buclă măreață. Drăgănescu se învârtea pe lângă comptuar cam neliniștit acum în fața faptului împlinit. Ce va zice Elena?

Mika-Lé îngăima ceva despre achitare și mulțumire.

Nerăbdătoare purta însă pantofii depe atunci, cu grija ca Elena să nu observe pe când Drăgănescu ar fi vrut dimpotrivă să aibă pronunciamentul ei.

In trăsură în schimb Mika-Lé sta cu pantofii alăturați bine expuși. Un lucru obișnuit, pantofii de lac! Totuși aceștia o idee prea lungi făceau picioarele lui Mika-Lé o terminație „de sărbătoare“ care atrăgea e drept atenția și surâsul. Mika-Lé era încântată. Ori de câteori îi purta îndrepta spre Drăgănescu o privire de recunoștință și complicitate care îl plictisea. Altfel în genere „amândoi se aveau destul de bine“ cum afirma Nory când avea gust de vervă proletară.

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

Fragment din romanul **Concert din muzică de Bach.**

CALISTRAT HOGAS

1847—1917

Sunt unii scriitori asupra cărora soarta revarsă larg gloria din viață. Inaltele instituții îi onorează cu premii naționale sau academice, iar spiritul public îi divinizează prin aprecieri elogioe și prin omagii festivale. Aceștia sunt fericiții aleși ai națiunii recunoscătoare, laureații premiilor de care am amintit și sărbătoriții contemporaneității drepte și nepărtinitoare.

In literatura noastră aceste exemplare sunt destul de rare și adese ori cetim sau vedem cu ochii cum cutare scriitor de talent, să epuizează intr'o muncă istovitoare de birou, sau ofilește într'un mediu ne cercetat de soarele recunoștinții. Exemple strălucite ne oferă literatura noastră ante-belică și printre nedreptățiții acestei ignoranțe cunoscute figurează și originalul prozator moldovean Calistrat Hogaş.

Cât timp a fost în viață C. Hogas a întâmpinat adesea cele mai dureroase insuccese și cele mai revoltătoare respingeri din partea acelora cari erau chemați să remarce în scrisul său un adevărat talent și un creator neîntrecut al unei vieți apuse dar așa de evocativ imortalizată în paginile sale.

Se cunoaște, în de obște căderea lui Hogaş la premiile Academiei se știe de asemenea cum era el apreciat de amici și cunoscuți.

In fară de revista **„Viața Românească“** dela Iași și „Arhiva“ lui Xenopol care au publicat primele sale descrieri de călătorie în munții Neamțului nici o altă revistă literară n'a încercat să stimuleze și să încurajeze pe acest mare prozator care era sortit să creeze o literatură nouă, o proză originală și deosebită fundamental de a înaintașilor săi.

Prin subiectele sale noi, care ar putea avea în parte analogie cu acele ale lui Creangă fiind transpuse din acelaș mediu de țară, dar deosebindu-se de ele prin creiarea unor caractere noi și aprofundarea unei anumite stări sufletești a personagiilor sale care trăesc de sine și rămân în literatura noastră tipuri aparte și deosebite de tot ce s'a scris până la el.

Cât timp va mai exista frumusețile fermecătoare din munții noștri și asta desigur are o durată de veșnicie, atîta vreme cititorul român va purta cu nespusă plăcere pe „părintele Ghermănuță“ pe încântătoarea **„Floricica”** pe „părintele Iovinadie“ și pe **„Cucoana Marieta“.**

Trăit o viață întreagă prin aceste meleaguri, scriitorul Hogaş a isbutit să-și asimileze toate mijloacele de fond și formale care îl puteau ajuta să creeze toată atmosfera acestei vieți de munte, așa cum era ea acum 50—60 de ani și așa cum mai există și astăzi măcar în cadrul ei natural.

E drept că personagiile create de el dispar odată cu introducerea civilizației și cu schimbarea radicală a unei vieți patriarhale care aparținea numai unui trecut, dar această schimbare de exterior nu schimbă mult din cadrul și aspectul general al unei vieți necesitate de împrejurările georgafice și de firea anumită a oamenilor din acele locuri..

Dacă scriitorul Hogaş a reușit în genere să ne înfățișeze chipuri de bătrâni călugări din aceste meleaguri monastice, el a reușit tot așa de bine și în descrierea caracterelor laice și în special feminine din aceste ținuturi. Cred că nimeni până la el nu a descris așa de perfect portretul exterior și psihologic al femeii în genere și în special al femeii dela munte. Figura șugubață și plină de farmec a „Floricicăi“, descrierea atitudinilor fizice ale Axiniei sunt pagini încântătoare și durabile.

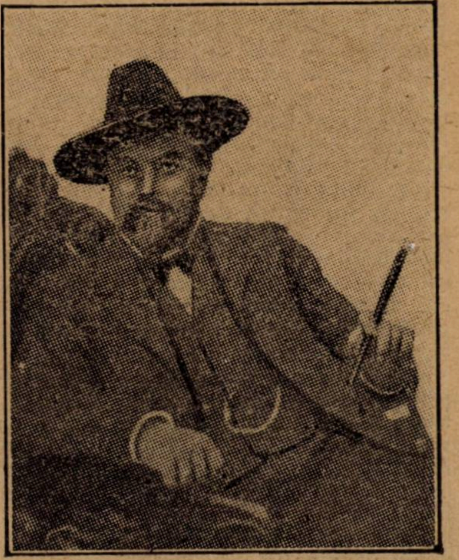

CALISTRAT HOGAŞ

Prin umorul sănătos și original scriitorul Hogaş vine să completeze aspectul analog din opera genialului Creangă; prin paginele sale descriptive în care natura mareață a munților noștri apare în toată splendoarea ei, el încearcă să egaleze pe Al. Odobescu și M. Sadoveanu; iar prin limba sa bogată și nouă, împestrițata cu o seamă de provicialisme adresate mediului descris, el îmbogățește literatura noastră cu elemente noi și nemuritoare.

Vieața lui Hogaş așa cum se cunoaște din descrierile verbale ale cunoscuților lui, era tot așa de vie și de mucalită cum apare și din paginile subiective ale prozei sale în care eroul principal al subiectului, autorul, încearcă să se încadreze cu plăcere într'un mediu pe care l-a iubit așa de mult și pentru care drept recunoștință a căutat să lese posterității drept recunoscătoare, un crâmpei de plăcută delectare sufletească și o nostalgie estetică pentru tot ce este frumos și durabil în meleagurile necunoscute ale încântătoarei noastre țări.

GH. CARDAŞ

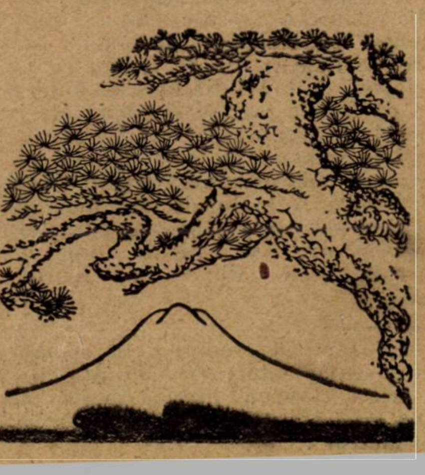

Cursele de tauri și biserica

— Fragment din romanul „Toreadorii“ —

de HENRY de MONTHERLANT

Lumea îl distrăgea de la teama sa. Cum rămânea singur, revenea la ea. Viața sa întreagă începu să convergeze către Sâmbătă la orele patru și jumătate, când se va fi sfârșit cu toată povestea asta.

In ajunul bacalaureatului va reciti cu febrilitate cursurile. Tot așa astăzi, silit de un sentiment cu adevărat pueril, ceruse lui don Ali să-i împrumute câteva cărți despre **„Arta de taurea“** 1): el credea că va descoperi **în extremis** rețete mirabolante pentru uciderea taurilor. Don Ali îi trimese trei in-quarto... Primul rând citit răsturnă toate cunoștințele lui Alban. Simți limpede că puținele lui merite se vor sfârși dacă își va vârî nasul în cărți. Ceeace avea importanță la el, era inspirația. Când era vorba să-și amintească sau să înțeleagă devenea aburos. Inchise cartea și se lăsă în voia forțelor sale proprii: e un gest pe care l-a făcut de multe ori de atunci.

Dar, răsfoind volumul, un titlu de capitol l-a făcut să tresară: „Cursele de tauri și Biserica“. De aceasta avea el nevoie, de lucruri care să-i pună în mișcare imaginația. Cine avea să-l susțină, să-i ascundă realitatea, până la ora cursei și în timpul acestei curse a cărei îngrijorare frământa toate măruntaiele? Nimeni decât imaginația.

Mergea departe, această religie a Taurului al cărei credincios era Alban, se pierdea în timpuri. Alban, ignorant și curios de raporturile sale cu Biserica — redeschisese acuma cartea ca să le cunoască — păstra înscrisă în inimă istoria sa dealungul lumii vechi. Si o evoca cu putere astăseară, în această oră când simțea că pentru a străbate greaua încercare avea nevoie de toată exaltarea sa.

Mazdeismul profesa că taurul era primul creat între viețuitoare. Indra vedică este Taurul divin precum Marduk, Ninib și Anu în Babilon precum Horus în Egipt. Héliopolis era un centru de adorație pentru Taurul lui Râ. In Creta, acum șease mii de ani, în leagănul strălucitor al civilizației preelenice, cultul Taurului era celebrat prin lupte de tauri care erau o instituție religioasă și națională. In Grecia, Jupiter se încarna în taur ca să seducă pe Europa. „Pasiphae“ se dădea unui taur alb, care o făcea mama Minotaurului. Dionysos în mistere era arătat sub forma unui taur, sau cu fruntea împodobită cu coarne. Femeile din Elea, în timpul serbărilor de primăvară, cântau un imn celebru: „Vino, divinule Liber, purtat de picioarele tale de bou! Aleargă, taur divin, taur plin de binefaceri!“ In Beoția, se presupune că există un cult al lui Poseidon-taur „Răgitorul“. In Tesalia, taurocathapsiile erau analoage „tiontei“ spaniole și „ferradei“ camargeze. La Eleusis, tinerii luptau cu taurii. In luptele de tauri din Efes, ei se identificau cu Dumnezeu, se chemau ei înșiși „tauri“. Nenumăratele reprezentații de tauri preromane în toată Spania, se raportau la călătoria lui Hercule, fundatorul Sevillei, cadoului de vaci făcut de erou unui mic rege indigen și caracterului sacru pe care l-au avut de atunci, după spuse lui Diodor din Sicilia, taurul în Spania.

Sevilla a fost orașul lui Iuliu Cezar, opus Cordovei pompeiene. Și Iuliu Cezar a fost acela care a introdus luptele de tauri la Roma, unde aveau să se perpetueze până la sfârșitul Renașterii. Apoi remise sacrificiul de tauri și cultul zeiței Mithra Tauroctona, religia soldaților pe care Alban o simțea atât de profund că în anumite ore, mergând până la capătul geniului său întunecat, se întreba dacă el nu era desemnat s'o renască.

Fapte și mai stranii chinuiau pe tânărul putrificat și înaripat de visurile sale. Cu cât raporturile noastre cu natura sunt mai intime cu atât suntem mai aproape de supranatural.

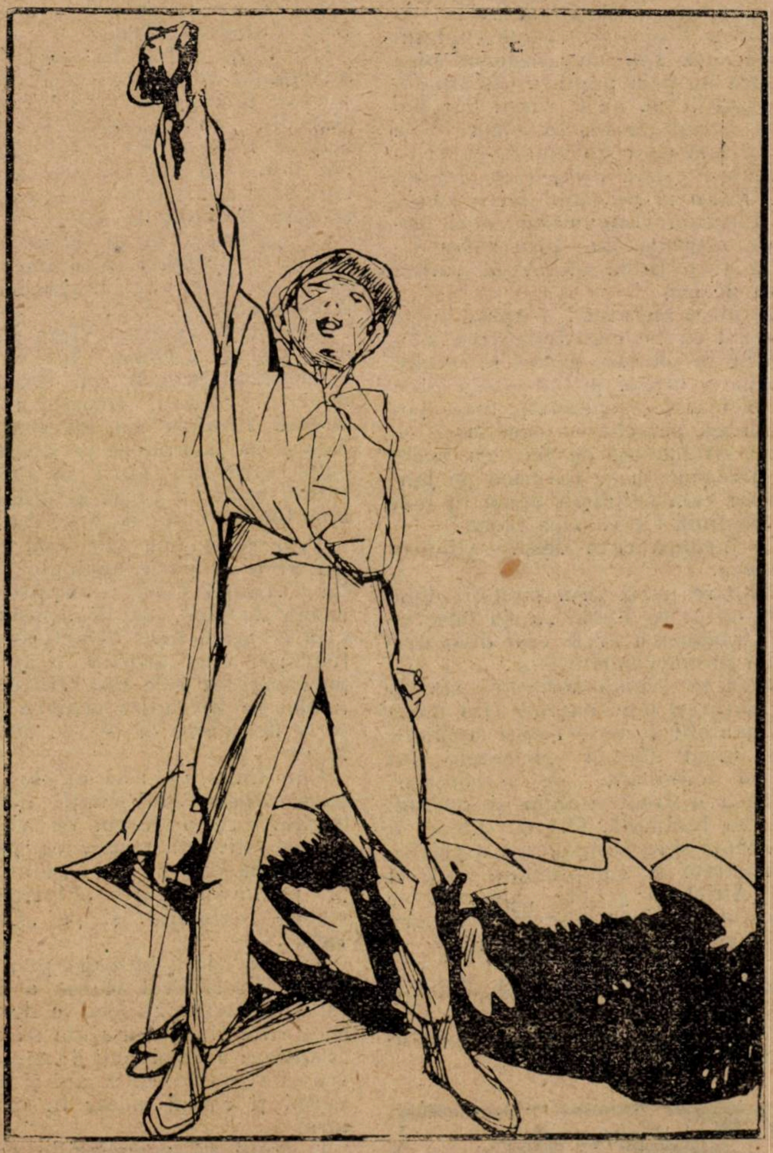

LES BESTIAIRES, aquarelă de **Herman- Paul**

Alban de Bricoule venise pe lume în noaptea de 20 spre 21 Aprilie, într'un fluviu de sânge. Acest sânge s'a scurs din mama lui împreună cu el și o ucidea, căci de atunci ea n'a mai putut să se îndrepte și s'a stins puțin după epoca acestei povestiri: e ceva să primești viața luând-o. Or, la 24 Aprilie era **natale urbis**, ziua fundării Romei de către gemeni, celebrată în toată Italia: coincidență îmbătătoare. Dar cât de mare i-a fost zăpăceala când a aflat că nu era o zi oarecare din Aprilie ci că în noaptea de 20 spre 21 soarele intră în semnul zodiei Taurului, din care motiv Caldeenii și Perșii fixau atunci începutul creațiunii! Aceste semne isbitoare ale predestinării sale și mai multe minuni care însoțiseră nașterea sa, procurau hrană fără de sfârșit reveriei sale.

Și fără încetare cele trei genii, al Romei, al Taurului și al lui Alban, se întâlneau astfel. Hercule era fundatorul Sevillei și al cultului taurului în Spania —iar armele din blazonul Bricoulilor erau susținute de două chipuri ale lui Hercule. Alban avea un cult pentru Iuliu Cezar—iar Iuliu Cezar era acela care introdusese „corrida“ la Roma. El iubea cu deosebire, pentru blândețea și clemența sa, pe Scipione Africanul căruia la vârsta de doisprezece ani, îi consacrase o mică compilație istorică, — iar Italica mahalaua Sevillei cea cu cursele de tauri, era o colonie a lui Scipione Africanul. El aprecia uneori, pentru realismul ei, familia Borgia — și casa Borgia avea un taur pe scutul ei. Spiritul său se oprea cu insistență în jurul împăratului Iulian,—iar Iulian era un adorator al zeiței Mithra, ale cărei mistere el le celebra în palatul său la Constantinopol. S'ar fi putut spune că toată viața lui Alban se strîngea lângă

---

1) Incercăm să traducem în românește verbul spaniol **„torear“** (a lupta cu taurii) prin a **„taurea“** precum în franțuzește nu de mult se încerca traducerea lui prin „toréer“.

cele două fiare sfinte, Taurul şi Lupoaica, care puteau fi văzute sculptate alături pe una din porţile arenelor din Nimes.

Iulian! se gândea el în seara aceasta, dinaintea titlului capitolului: „Taurii şi Biserica". Creştinismul şi mithraismul duseseră luptă aprigă, chiar din cauza analogiilor lor. Renan n'a scris că „dacă creştinismul ar fi fost oprit de vre-o boală mortală, lumea ar fi fost mithriastă?" Clerul mithriast reproşase creştinilor mai multe împrumuturi, între altele că au plagiat, prin „purificarea cu sângele mielului", purificarea prin sângele taurului. Creştinii, persecutori la rândul lor îndată ce au avut puterea, condamnaseră la moarte pe mithriaşti. Şi iată dece, renunţând să capete din carte sfaturile tehnice de ultimă clipă, Alban căută în ea cu pasiune materialul prin care să sprijine unul într'altul cele două iubiri ale naturii sale profunde.

Pius al V-lea dăduse numeroase bule asupra **agitatio taurorum** până ce a lansat anatema împotriva toreadorilor. Excomunicare retrasă de Grigore al XIII-lea, dar restabilită de Sixte-Quintul. Timpuri eroice! Consiliul academic al universităţii din Salamanca refuză să ţie seamă de ea, şi gloriosul Frate Luis de Léon, în numele doctorilor, redactează protestul. Scandalul crescând, căci preoţi asistau la curse sub diferite deghizări, regele scrie Papei că bula va rămâne fără efect, căci Spaniolii au cursele în sânge şi a li se interzice ar fi „mare violenţă". Ca urmare Clement al VIII-lea, într'o bulă, recunoaşte că cursele sunt o şcoală de curaj, că ele aparţin patrimoniului Spaniei şi ridică excomunicarea, în afară de servitorii Bisericii care vor coborî în arenă.

Atunci a început, pentru a continua până în zilele noastre, fericita unire dintre Biserică şi supravieţuirea jertfei de tauri a mithraismului. Nici o canonizare nici o mutare a sfintei Impărtăşanii sau a relicvilor într'o biserică nouă, şi nici comemorarea vreunui sfânt nu s'a mai făcut fără curse de tauri.

Adunările călugăreşti, episcopii dăduseră curse de tauri pe socoteala lor, la care asistau toţi demnitarii Bisericii, iar stareţul mânăstirii din Burgos scria şi publica **Tauromachia.** Singură canonizarea sfintei Tereza costase viaţa la peste două sute de tauri, fiecare mânăstire fundată de ea dând câte o cursă. La canonizarea sfântului Ignaţiu de Loyola, iezuiţii înşişi ceruseră mânăstirii din Sevilla să dea imediat după ceremoniile religioase şi o „strălucitoare" cursă de tauri. Tot aşa s'a întâmplat şi la canonizările sfinţilor iezuiţi Louis de Gonzòga şi Stanislas Kostka. Iar Papa în persoană celebrase jubileul dela anul 1500, la Roma, în piaţa bisericii Sf. Petru, printr'o mare cursă de tauri. Din timpul lui Calderon se sărbătorea printr'o cursă de tauri oficierea primei leturghii de către vreun preot tânăr. Sub Ferdinand al VII-lea, era, se pare, lucru obicinuit ca o fată, în ajun de a lua vălul, să asite la o cursă şi, chiar să facă câteva „passe" unui taur tânăr. Au fost mânăstiri unde, la serbările pentru alegerile de stariţe, să se organizeze mici curse de tauri, care erau jucaţi cu capa de către **devotas.** Reprezentarea **suertes**-elor şi jertfelor de tauri împodobise stranele şi transeptele catedralelor: catedrala din Plasencia, catedrala din Cordoba...

La Tudela, în dimineaţa zilei de curse, un capucin implora pe Dumnezeu pentru ca taurii să iasă buni de luptă. La Salamanca în anumite ocaziuni, se oficiaseră trei sute de leturghii pentru sufletele din purgatoriu pentruca vremea rea să nu împiedice cursa de după amiază. La Roa consiliul municipal, fiindcă oraşul **scăpase de ciumă se obliga să plătească** în fiecare an patru tauri care vor fi taureaţi „pentru iubirea de Dumnezeu". La Léon înaintea cursei una din suliţele picadorilor era oferită în mod solemn preotului care prezida cursa şi dădea binecuvântarea. La Caceres, o confrerie în onoarea Sf. Fecioare nu admitea ca membri decât pe aceia care ştiau să lupte cu taurii călare. Şi aceasta era mai mult decât juxtapunerea unei religiuni şi a unei plăceri. Era, eterna credinţă în caracterul sfânt al taurului. In Estramadura, aveau un cult pentru taurul sfântului Luca despre care mergea faima că face minuni. La Oviedo, în fiecare an, în ziua morţilor, în timpul marei leturghii, la un moment dat se introducea o vacă în biserică, şi ea rămânea acolo în timpul unei părţi din liturghie.

Şi nici în secolele al XIX-lea şi al XX-lea, pactul mistic nu se desfăcuse. In 1801, oraşul Colmenar de Oreja cerea o cursă „pentru a mări credinţa în sfântul chip al lui Isus". Până în 1845, la Universitatea din Salamanca, acela care primea gradul de doctor trebuia să suporte cheltuelile unei curse de şease tauri. In zilele noastre, fiindcă ora cursei de adio a lui Lagartijo coincidea cu procesiunea religioasă, procesiunea a fost amânată pentru dimineaţa următoare ca respect. O capă pentru lupte a toreadorului Montès era păstrată în Catedrala evanghelică din Sevilla. De curând la Grenada, cursa a fost prezidată de Maica-Domnului a suferinţelor, divinitatea protectoare a oraşului: cuadrillele, sosind, îngenunchiau înaintea statuii ridicată într'o tribună. La Huelva, un matador oferise Sfintei Fecioare protectoare „urechea de aur" câştigată la Madrid, ceeace a dat loc unei mari ceremonii religioase. In fiecare an, la Malaga, confreria Sfintei Fecioare a Speranţei dădea o cursă de tauri în onoarea patroanei sale, şi toreadorii purtau culorile Sf. Fecioare. Păzitorii de tauri din Camargue erau grupaţi într'o confrerie al cărei patron era Sf. Gheorghe. La Saintes-Maries-de-la Mer, jocuri de tauri fuseseră prezidate de Episcopul Rivièro, prelat pe care înfăţişarea sa romană îl făcea demn de purpura romană. Analele arenelor din Sevilla, scrise de marchizul de Tablantes, erau dedicate stariţei mânăstirii Nostra Senora del Rosario. La Fuente Eucina, o vacă apăruse în arenă în onoarea sfântului Augustin, iar carnea împărţită poporului, poseda virtuţii medicale, după cum odinioară aceea a taurilor ucişi în cinstea sfinţilor se păstra ca relicve şi vindeca frigurile. Credinţa în virtutea taurului ucis în mod religios trecea de la cultul taurului şi din mithraism în cultul creştin. Imperiul mort se înălţa din mormântul său pentru a se uni cu Biserica vie care voise să-l omoare. Nu în zadar crucea, marca în Egipt coastele vacii Hathar, în Creta, fruntea şi fălcile taurilor reproduşi pe morminte. Apis şi vaca dionysiacă retrăiau în taurul sfântului Luca, în boul care încălzise pe Isus în iesle, în taurul care, în primele timpuri ale creştinismului, fusese simbolul, când al creştinului, când al Mântuitorului însuşi. Regiunea crescătoare de tauri bravi, câmpia sevillană, a meritat totdeauna titlul de **tierra de Maria Santisima**, pământul Mariei foarte Sfinte. Versurile „zarzuelei" totdeauna au fost adevărate pentru inimele celor simpli:

El arte, de las toros
bajo del cièlo...
„Arta taurilor a coborît din cer".

Pornit pe povârnişul acesta, unde s'ar mai opri Alban? Isus, într'o anumită epocă, a fost identificat cu Soarele. Ei se înscrie în mijlocul roatei de raze:

Monograma sa, în discul derivat din roata solară, păstrează un sens luminos. Şi antica roată solară rezistă în multe tipuri iconografice din Evul Mediu. Dar atunci, alianţa dintre Soare şi Mithra tauroctonă, nu-i chiar alianţa între fiinţa taurului şi Dumnezeul creştinilor? Iar soarele care face parte din semnul Taurului chiar în ziua când Alban vine pe lume, nu-i făcută ca să arate că această alianţă va găsi în el preotul şi bacchantul său?

Acuma nu poate să doarmă, sătul de el şi de toate lucrările acestea, incapabil să potolească sycretismul care fierbe în el, târînd cu el un torent de folzie. Plin de puterile serii, nimic nu i se mai pare imposibil.

Să doboare tauri? Ei bine, nu-i vorba decât să ţinteşti cornul stâng (nu cel drept) şi apoi să eşi din încurcătură cum vei şti; e vorba numai să ai îndrăzneală, Lui îi lipseşte oare? Ah, are să lase a fi

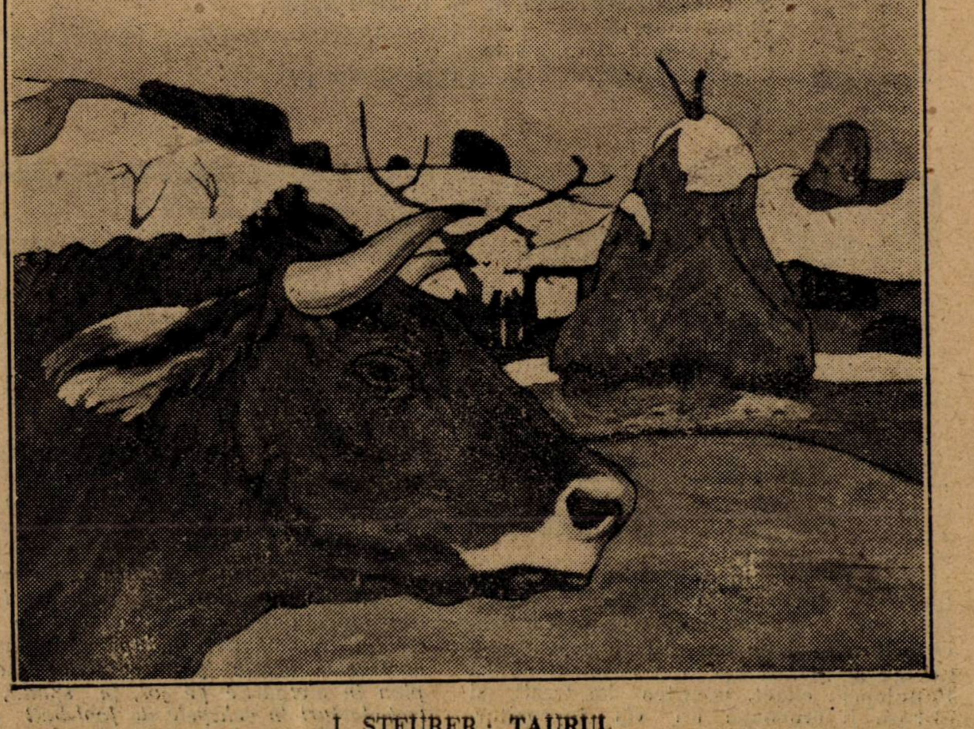

I. STEURER: TAURUL

Pupăza şi cioara

— FABULĂ —

— „Ce'mi tot stai în faţă, cioară?...
Nu te simţi, nu ţi-e ruşine?..
Vrei să mă reped la tine
Cu-al meu cioc, să te las chioară?...
Cred că ştii destul de bine,
Ingălată lighioană,
Că nu'i azi întâia-oară
Când îţi spun: eu sunt CUCOANĂ!
Şi 'ndrăzneşti să'mi stai în faţă,
Inbrăcată numa 'n zdrenţe negre-păcură sau sure
Şi să'mi faci într'una greaţă
Prin pădure?!..

Ba, înc'ai avut curajul nemaiauzit, să spui,
Nu ştiu când şi nu ştiu cui,
Ca un fapt adevărat:
Că eşti fată de-Impărat,
Dar că vraja unei babe mi te-a prefăcut în „stancă"!..
Să'ţi spun eu ce eşti: ţigancă
Neaoşă, sadea, — că doară
Nu de geaba'ţi zice „cioară"!...

Astfel a 'nfruntat odată, — elegantă şi uşoară, —
Pupăza pe-o biată cioară...
Cioara, neagră ca un tuci,
Işi făcu şi ea trei cruci
Şi răspunse-aşa 'ntr'o doară:

— „Recunosc că eşti CUCOANĂ nobilă, precum ai spus,
Că, de nu ţi-aşi recunoaşte-o, păi m'ar bate Cel de sus, —
Şi văd bine,
Vai de mine,
Văd de mult, nu văd acuma,
Că'ţi sunt straele ca spuma;
Că eşti toată 'n toate cele
Numai valuri de dantele;
Că, mergând uşor pe stradă,
Toţi se 'ntoarnă să te vadă;
Că n'ai grijă, că n'ai păsuri
Şi că 'nnoţi numa 'n mătăsuri,
Dar mai ştiu—şi cer ertare, de 'ndrăznesc să'ţi spun cu glas,
Că, la dumneata în casă, n'aşi putea trăi un ceas,
Fără să mă ţin de nas!...“

. . . .

⁂

Acuma cer şi eu ertare şi rămân un serv supus, —
Dacă mâine vre-o frumoasă
Elegantă, vaporoasă,
Citind cele de mai sus, —
Va roşi pe sub roşeaţa ce i-o pune sulimanul
Cu toptanul,
Şi, o clipă trecătoare, îi va fi niţel ruşine,
Ştiind bine
Că la dânsa 'n casă este
Ca la pupăza frumoasă şi cochetă din poveste!

V. MILITARU

* * *

ucis de Dumnezeul său! Contactul, presiunea care este între el şi fiare sau astre — o mică nebuloasă, o pisică care îşi scarpină ceafa, — toate strigătele lăuntrice pe care acestea îl silesc să le scoată, nostalgia sa, ca şi amintirea animalităţii sale, metamorfozele la care el se dedă în singurătate, (subiect pe care nu-l putem atinge nici chiar în treacăt) îi prezintă moartea ca o simplă reînoire a fiinţei. Cine ştie dacă încă odată el nu se va schimba în taur?

Dar de dimineaţă, deşteptându-se, toată aventura sa, la lumina zilei, îi va apărea absurdă, monstruoasă ca dificultate, chinul pe care i-l va provoca va atinge greaţa. Noaptea a desfăcut pânza Penelopei: exact, noaptea l'a trezit şi aurora îi provoacă un vis îngrozitor. Vineri dimineaţă! Simte că nu va putea face nimic: E străbătut de gândul că, prinzând cel dintâi prilej, se va arunca asupra coarnelor, ca să fie rănit şi să sfârşească. Nici o piedică nu-l oprea ca să pornească la asalt. Nici o piedică nu-l opreşte în dezastru.

Trad. de ION FLOROIU

Editorul francez, prezentând ultima carte a cunoscutului romancier şi polemist Henri Beraud, probabil pentru a-i mări calităţile şi pentru a asigura şi un succes personal scriitorului pe lângă sexul zis, din obicinuinţă, frumos adaogă în „inseratul" recomandărilor,după multe lucruri abstracte, aceste farmece fizice: „campion în alergărtie pe jos, în spadă, ca trei-sferturi în echipele de foot-ball care trăeşte noaptea, bea ca un templier, cântă opere şi cântăreşte 103 kilograme“.

Dacă am urma aceeaş cale şi am folosi mijloace asemănătoare, vorbind de autorul romanului din care dăm în traducere fragmentul de mai sus ar trebui să-l prezentăm cam aşa: „Henry de Montherlant, un tânăr frumos, voinic, a făcut războiul şi a fost rănit. Cât cântăreşte nu ştim. E campion de foot-ball, un sportsmann complet, şi un toreador de preţ. A fost rănit în luptele cu taurii de mai multe ori. Ultima dată, toamna trecută în Spania, lângă Albacete ,şi s'a vindecat în spitalul din Valencia. Bucuria ce a provocat în cercurile femeniste, rănirea acestui laudator al virilităţii mândre şi răsboinice, se poate vedea din acest ecou apărut în ziarul „La Femme de France“: „Ce fericire, mes abeilles! *Montherlant, pascur-ul acesta, a primit o lovitură de coarne în şale. E tocmai ceeace îi doream! Brav taur, te felicit!“*

Primele-i lucrări, romane de răsboi „La relève du matin“ şi „Le Songe“, îi aduc primele mari succese. In deosebire la scrierile de acest gen, aducea o notă sobră, şi o gravă preocupare de cele spirituale, încadrându-ne în legiunea scriitorilor catolici prin afirmarea bărbătească a unei credinţe, ce răsuna puţin fals prin asprimea ei, dar tocmai de aceea valoroasă. Şi cum ca premiză conducătoare, aproape pentru întreaga-i operă se poate lua, citatul din M. Carayòn, pus în fruntea ultimului volum: „C'est une façon bien miserable de sentir que celle où le corps n'a pas une part directe“, *uşor veţi înţelege şi spiritul celor două lucrări depe vremea Olimpiadei dela Paris „Le Paradis a l'ombre des epées“ şi „Les onze devant la porte dorée“, care nu-i decât povestea un „team“ de 11 jucători de football-asociaţie, trăită artistic, intens, şi ridicată pe planuri superioare de un veteran al jocului.*

Despre „Chant funèbre pour les morts de Verdun“ ce poate face mai mult, un cronicar grăbit, decât, s'o prezinte şi s'o recomande zelos cititorilor săi, care vor admira şi se vor încălzi de nota gravă a acestei elegii moderne scrisă, pentru morţii dintr'un războí modern.

Poate că vă interesează şi „Toreadorii“... E elogiul păgânismului şi al bestiei. Confirmarea teorii biologice care afirmă (nu vă făliţi, pentru că pe toţi ne priveşte această teorie ciudată!) că omul trece până la naştere prin toate formele de animalitate. E un poem barbar şi viril într'o vreme de efeminare masculină (stricto-senso) şi masculinizare femenină, exterioară şi spirituală (largo senso).

Intriga? Povestea tânărului Alban de Bricoule, trimes în Spania, înainte de bacalaureat, ca să se odihnească, şi care pasionat de tauri, coboară în arene ca toreador... Nu vă gândiţi că femeia lipseşte. Există una, e tânăra Soledad, care ca semn de iubire, cere aprinsului Alban să-i jertfească pe cel mai rău dintre taurii tatălui său, într'o cursă de tauri. Mândrul Alban, acceptă, atunci când e numit laş, şi învinge. Dar ca şi cavalerul din balada lui Schiller, înfruntând moartea pentru iubită, a ucis iubirea.

Fragmentul nostru, precum uşor se vede, e situat ca acţiune în jurul marei lupte de tauri, când Alban (adică Montherlant) nu uită că poate muri. De aici gândul de a vedea atitudinea bisericii faţă de fapta sa „de păgân, cu credinţă catolică“.

I. F.

Théodore Valerio

de IOAN C. BĂCILĂ

Théodore Valerio, pictor și gravor prin anul 1853 vine prin țara noastră mânat de o curiositate artistică. In anul 1852 deschizându-se chestia Orientului și cum el căuta motive de inspirație și dornic să studieze la fața locului tipuri și costume orientale, a avut originala idee să plece spre Turcia. Peste un an trece prin Ungaria luând schițe de pe lângă Tisa, comitatele Pesta și Heves, munții Marta de pe țara Crișurilor, tipuri de Slovaci și din Slavonia. In 1854 el se închide în Silistra, care a fost asediată zadarnic de Ruși și după despresurare, el a urmat armata turcească până la extremitățile frontierei. In Silistra a făcut desenurile cari reprezintă soldați turci. Călăreț arab în vedetă, Bașbuzuc din Egipt, Sentinelă egipteană și soldați albanezi din armata turcească.

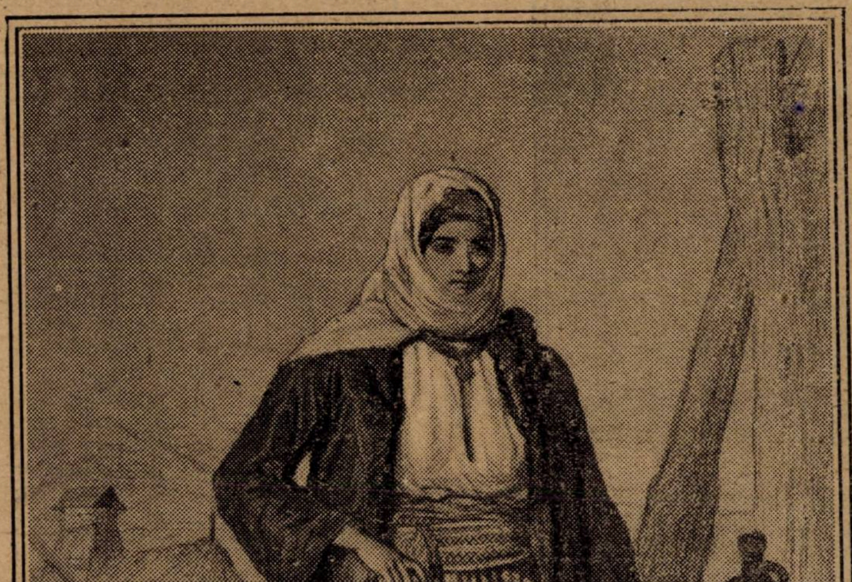

THÉODORE VALERIO: **ROMANCA DIN SATUL TUNARI**
Din colecția de stampe a Academiei Române

In 1855 trece în Muntenia unde face desenurile: Femee românca din satul Tunari și Dorobanț de sate.

De aici trece în Banat unde ia câteva tipuri de țigani, apoi spre Oradia Mare unde desenează un păstor român și o cârciumă românească din împrejurimile acestui oraș. Drumul și-l continuă prin Muntenegru, Dalmația și Franța. Théodor Valerio aduce acum la Paris o foarte interesantă colecție etnografică din răsăritul Europei și din țara noastră, care a fost expusă la expoziția (Salon) din 1855 și unele cumpărate de Stat pentru Școala de Arte Frumoase. Această colecție a lui Valerio este foarte interesantă asupra subiectelor ce tratează, dar și asupra țării noastre, că acele tipuri din Muntenia, din Banat și de pe lângă Oradea Mare sunt documente foarte importante din punct de vedere istoric și etnografic.

Toate aceste desenuri le face în aqua-forte și le scoate într’un album intitulat: **Costumes de la Hongrie et des provinces Danubiennes, Dalmatie, Monténégro, Croatie, Slavonie, Frontières Militaires. Dessinés d’aprés nature & gravé à l’eau forte par Théodor Valerio, avec un notice par Henri Vuagneux, Paris 1857.**

Albumul are 72 de planșe, dar cele pri-

Desnădejde

Umbla-voi pe lume stingher
Prin stânci înghețate sâlhui,
—De oameni mi-i silă, mi-e groază de Cer:
Eu nu sunt al nimănui.
—Și sufletul de’mi sângerează
Să vină cu dragoste nu-i
Din zare a mea nicio rază.

Și ochii să’mi plângă ’n pustiu,
Sfărâme-se inima ’n plâns!
—In lumea întreagă pe nimeni nu știu
Să’l doară durerea ce-am strâns —
—Când noaptea din crestele sure
Coboară, eu singur, târziu
Dormi-voi pe drum de pădure.

Acolo sânt singur și’mi sânt
Copacii pădurii prieteni
Acolo cu trupul, cu sufletul cânt
Doiniri fremătate de cetini
In mine puterile cresc
Și’n doină cu bunii prieteni
Natura o preamăresc.

Ci dorul m’aduce ’napoi,
Căci dorului nu-i sânt stăpân.
—M’aduce, vai, oameni iar dorul de voi
Să’mi tremure gândul păgân,
Să’mi sângere, lumea să’mi mintă
Și volbura lumei s’o ’ngân
De-a-pururea fără de țintă.

Mă’ntorn și nu am niciun crez
Și gândul spre Cer nu se sue,
Mă’ntorn să urăsc, să iubesc, să ’nsetez,
Să stărui în tină atunci când visez
Și sufletul pururi să’mi spue:
Cum stărue veșnicul chin,
Cu mine cum nimenia nu-e
Și’n lume cum sânt tot strein.

EUGEN VICTOR

Inscripții pe lespezi de ceară

Din povestea nopților trecute zugrăvesc zilele ce vin și soarele îl îmbrac cu chip de lună.

In iarba câmpului mă afund să am cerul mai aproape, răsfrânt în cristalele de păpădie.

Stelele le strâng în palmă cu foșnet de licurici și cânt cu brotăceii fluturilor ce dorm în corăbii bătute cu fire de soare.

Spre înserare, din havuzul ochilor mei se adapă tulpinile obosite de lumină și ascult greerii râzând de păeanjenii ce vor să împletească năvodul lor cu fulgi de păpădie...

— Să poată strânge lângă ei tot cerul !—
... și atunci licuricii nu mai vin și apele havuzului se ascund...

LIBERALLE NETTO

vitoare la ţara noastră sunt cele amintite mai sus şi sunt reproduse în album.

Mai sunt o serie de desenuri nereproduse în altă parte şi se găsesc în coleţia Şcoalei de Arte Frumoase de la Paris descoperite de curând de d C. I. Karadja. D-sa a scos fotografii de pe acele aquarele şi le-a dăruit Academiei Române la 8 Ianuarie 1926, — 10 fotografii, 1 aquarelă şi 1 desen în creion. —

Pentru complectarea desenurilor lui Valerio şi spre a avea copii în colori de pe acele desenuri Academia Română îşi procură pin o foarte bună desenatoare, o elevă a Şcoalei de Arte Frumoase din Paris, Domnişoara Pauvert, 11 aquarele şi 5 desenuri în creion.

Tot în acest an d. G. Oprescu, de la Geneva, dărueşte Academiei Române 11 fotografii colorate după aquarelele lui Valerio aflate la Şcoala de Arte Frumoase din Paris.

Ele sunt: Ţăran român de lângă Oradia Mare, Muzicant de lângă Arad, ofiţer croat (In 1854 Principatele Române fiind ocupate de Austriaci, printre soldaţi erau şi croaţi şi atunci Valerio îl desenează), Ţărani români de lângă Lugoj (femee şi bărbat în costumul lor foarte pitoresc), Femee din Giurgiu, Flăcău din Bucureşti şi 5 ciobani.

Din observarea desenurilor lui Valerio se vede că are un mare talent, subiectele sunt superbe în mişcarea lor şi admirabil tratate, costumele şi înfăţişarea foarte exacte, exemplu: femeea româncă din satul Tunari, femeea din Giurgiu, Flăcău din Bucureşti, perechea din Lugoj şi ciobanii, toate acestea sunt arătate cu trăsături fine şi distinse şi cu seninătatea răspândiiă pe faţă.

IOAN C. BĂCILĂ

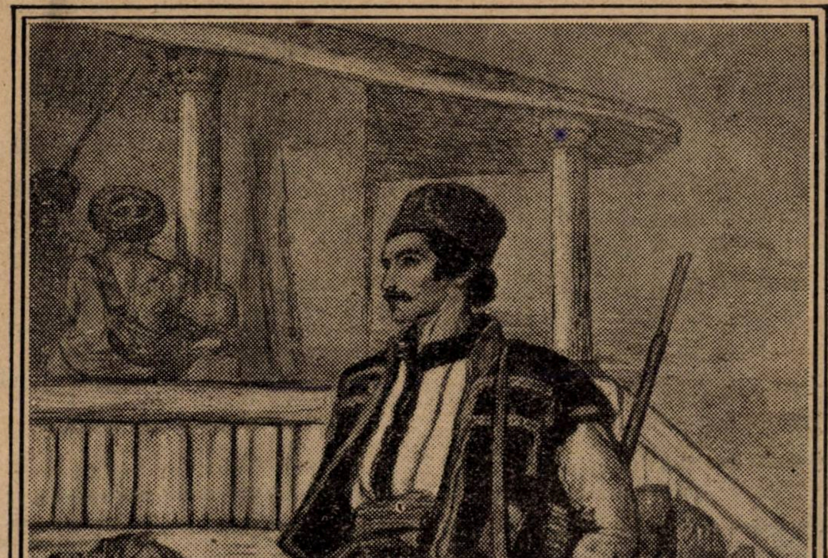

THEODORE VALERIO : **DOROBANŢ DE SATE**

Din colecţia de stampe a Academiei Române

BIBLIOGRAFIE

Charles Le Blanc, Manuel de l'amateur d'estampes. Paris 1863.

Ioan C. Băcilă, Pictori francezi prin ţara noastră 1828—1856. Biblioteca „Astra" nr. 8 Sibiu 1923. Editura „Asociaţiunii".

Constantin I. Karadja, Tipuri româneşti inedite, desenate de Valerio. In Arhivele Olteniei" anul IV nr. 21—22 Sept.—Dec. pag. 378—379.

Colecţia de Stampe a Academiei Române. Théodor Valerio.

O SEAMĂ de CUVINTE

Pictorul Holbein se închise într'o zi în atelierul său pentru a picta o doamnă care nu voia, să fie cunoscută. Tocmai atunci veni la el unul din cei mai de seamă seniorii englezi şi insistă să fie lăsat înăuntru. Mai întâiu Holbein se scuză politicos, că nu-l poate primi; dar seniorul acela socotea, că toate trebuiau să cedeze în faţa rangului şi nobleţei sale şi căută să intre cu forţa. Holbein care avea o fire cam iute, aruncă pe „lordul" din capul scărilor, apoi sărind pe o fereastră şi alergând, se aruncă la picioarele lui Enric VIII rugându-l să se îndure de el.

După câteva minute sosi şi nobilul ofensat.

— Sire, zise el, viu să-mi faceţi dreptate!

Enric VIII încercă să-l potolească, Seniorul însă se înfurie şi ridică glasul mai tare decum se cuvenea faţă de regele său. Atunci regele îi strigă:

— Taci, taci! Şi vei plăti cu viaţa de vei atinge pe pictorul meu. Deosebirea între voi doi e cu adevărat prea mare! Din şeapte ţărani pot îndată să fac şeapte conţi ca d-ta; dar din şeapte conţi cum eşti d-ta, nu voi putea niciodată, să fac un Holbein!

*

Leonida, fu vestit de un soldat că duşmanii sunt aproape. Leonida răspunse:

— Dacă ei sunt aproape de noi, şi noi suntem aproape de ei!

■

Clemenceau, vizita în timpul războiului statul major al generalului Petain de lângă Verdun, La masă „tigrul" povesti că nici odată nu se simte bine peste zi, dacă dimineaţa când se scoală n'a mâncat obişnuita lui supă. Un conmesean îl întrebă:

— Dar când vă sculaţi domnule preşedinte?

— Cam pe la 4 dimineaţa.

— Atunci bucătarul d-voastră trebue să se scoale pe la miezul nopţii?

— Nu-i nevoe — răspunse Clemenceau pe un ton foarte firesc. Seara îl pun să-mi umple thermos-ul cu supă fierbinte, peste noapte ţin picioarele pe sticlă de mi le încălzesc şi dimineaţa nu trebue decât să torn conţinutul sticlei într'o farfurie.

Se zice, că din acea zi nu s'a mai servit supă la masa generalului Petain.

■

Victor Emanuel III, regele Italiei, iubia simplicitatea şi adeseori ieşea să se plimbe fără suită.

Trecând într'o zi pe un câmp văzu o femee care mulgea o vacă. I se făcu poftă de un pahar cu lapte şi ceru femeii.

— Nu vă pot da din ăsta, răspunse femeea, dar dacă voiţi să-mi păziţi puţin vaca, mă duc să vă aduc de acasă.

Regele primi bucuros. Când femeea se întoarse, el o întrebă:

— De ce eşti singură? Unde e restul familiei d-tale?

— O, ei s'au dus să-şi piardă vremea ca să-l vadă pe rege.

Regele îşi destăinui identitatea şi plecă zicând:

— Vezi mătuşică, mai în câştig eşti d-ta, că n'ai plecat dela lucru!

RUD. A. KNAPP.

— „Chilimuri oltenești" —

Din munți coboară Primăvara

Din Lainici, Turnu-Roșu și Câineni
coboară Primăvara pe bușteni...

Din vârfuri, din bârloagele de urs,
pe 'ntâiele șuvoaie 'n râpi a curs...

Iși clocoti, prin văgăuni, vultoare,
și fierse cu bulboane mari de soare...

A îmbrăcat cu soare jnepii 'n straie,
țipând în roți de mori și 'n fierăstraie.

S'a repezit, apoi, pe Lotrioara
și-au chiotit plutașii: Primăvara!

... Azi din omătul meilor priori,
beau Primăvara 'n ape, căpriori...

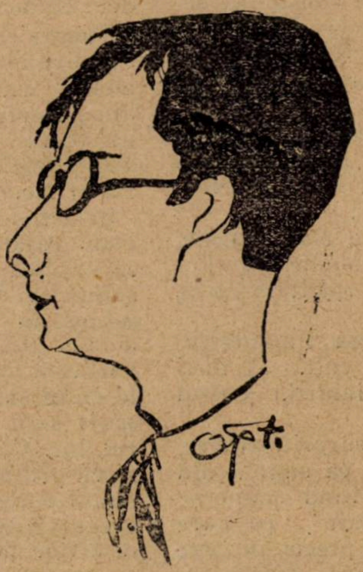

RADU GYR.

... Din câmp spre munți se uită lung, oierul, —
Pe iezături, — departe, — gem zăgazuri,
iar iazurile-s limpezi cum e cerul
și cerul are limpezimi de iazuri...

... Cu uliul ce se 'nalță de pe pisc,
știu vestea Primăverii dusă 'n plisc,
ca o mlădiță verde de copac,
spre șes, spre Dolj, spre zări ce se desfac...

Și 'n cioc de șoim, ori peste roți cu sunet,
Și pe butuci, sau pe puhoaie 'n tunet,
de-avalma, Primăvara țării 'ntoarsă,
din munte 'n câmp, ca hoardele se varsă!

... Și 'n timp ce curge 'n șesuri fără frâu,
și toți ciobanii — noaptea — văd în râu

cum lin se duce, ca la o chemare,
întâia lună, ca 'ntr'un bazm de mare, —

Eu, voi rămâne 'n munți, cu căprioara,
cu brațele deschise — o troiță —
ca să-mi întâmpin — ca pe-o răzmeriță —
și Primăvara mea, pe Lotrioara!...

RADU GYR.

Femeia și Sfinxul

In numărul din luna Ianuarie anul acesta al Revistei Convorbiri Literare, distinsul scriitor d. C. Gane, are o frumoasă și evocatoare descriere a Egiptului, oprindu-se desigur în fața uneia din cele 7 minuni ale antichității, în fața Piramidelor și apoi a Sfinxului — mărturie neperitoare a unor timpuri mari de mult apuse.

Sfinxul sau cum îi zic arabii — Abu-El-Hull, le pére de la terreur — a dat o puternică zguduire sufletească d-lui Gane și l-a determinat să aștearnă 'n câteva lini măestre, trăsăturile caracteristice ale „Colosului acela proptit în arhaicul pustiu nisipos, care îl dușmănește și-l surpă, dar nu-l poate înghiți".

D Gane vede în privirea și zâmbetul acestei uriașe opere a necunoscutului sculptor egiptean o impreunare de bunătate și de răutate. „E neînțeles de tainic — spune d-sa — nu fiindcă zâmbește supraomenesc de nepăsător, dar fiindcă se uită atât de ciudat de-ți vine să îngenuchi în fața bunătății și să fugi în lume de groaza ce-ți pricinuește".

Acum întrebarea — de ce spun toate acestea?

Ca să-mi exprim o admirare și un regret.

Admirare pentru zugrăvirea așa de însuflețită a Uriașului din pustiul Giselului.

Regretul — că d. Gane nu s'a oprit cu această emoțională descriere în fața Sfinxului.

Așa fiind d-sa a trebuit să se întoarcă în țară. Fatalitatea care ne poartă pe toți pe placul ei și desigur și pe d. Gane, și care cred că i-a dat prilej să ducă descrierea lui Abu-El-Hull până în inima Bucureștiului, face să întâlnească în Alexandria un hamal sgribulit supt de foame și de oboseală. In această „schimonositură de hamal levantin" a recunoscut d. Gane pe un elegant tânăr bucureștean. La surprinderea și la întrebarea ce i-a pus-o: „Cum de ai ajuns aici? „Hamalul a răspuns „E atât de simplu" — **„Femeia"**.

Trec mai departe fiindcă d. Gane a trebuit să-și continue călătoria. Ajungând în București — într'o seară la un bal „în vârtejul unui fox-trott" apoi „înmlădiată în valuri de tango argentin" întâlnește o femeie învăluită în o rochie scumpă — împodobită cu juvaere „cât averea unei munci de o viață a zeci de oameni nevoiași". Era frivola creatură ce transformase pe tânărul și elegantul bucureștean — în zdrențurosul hamal din Alexandria și în al cărei zâmbet d. Gane întâlni „senina nepăsare a celuilalt zâmbet al lui Abu-El-Hull".

„Mi-a fulgerat atunci în minte — spune d-sa — oare nu cumva necunoscutul sculptor egipțian, când a cioplit sfinxul cu ochi răi și buni, în fața cărora îți vine să fugi în lume sau să îngenuchi, nu cumva s'a gândit să facă din piatră **nu chip de Dumnezeu ci Simbolul femeiei?**

Aci am vrut să ajung. Pentru cine a citit — Convorbirile literare — nu era nevoe, de atâta introducere.

Deci — după comparația — distinsului scriitor sfinxul cel binefăcător de bun întâi, apoi cu privirea întunecată, severă în care licăresc scântei de răutate fulgerând a groază — este Simbolul femeiei.

De ce? Fiindcă în zâmbetul de nepăsare al **femeiei, ce purta în inima ei** nenorocirea hamalului din Alexandria, —d-sa a descoperit celălalt zâmbet „supraomenesc de nepăsător" eternizat în chipul lui Abu-El-Hull.

Dar să-mi permită d. Gane — s'a ostenit d-sa vreodată să apropie cealaltă stipulaţie? a tânărului elegant, care prins de ameţitoarele acorduri ale aceluiaşi fox-trott, — zâmbea în legănarea dansului, — cu aceiaşi senină nepăsare,—iar departe—nu în Alexandria — într'un pat de spital îşi plângea suferinţa o femee sau în vre-o odaie sărăcăcioasă, o mamă sta aplecată asupra pruncului gata să se prăpădească de cumplită mizerie? Victime ale acestui tânăr elegant.

Care din aceste exemple sunt mai multe? A hamalului din Alexandria sau a femeiei din spital? Ori a mamei nenorocite şi părăsite?

Intreb pe d. Gane — A cui nepăsare simbolizează acum Sfinxul?

Adevărul este, după modesta mea judecată, — cu toate că n'am fost aşa de fericită ca d. Gane, să mă sfăşie în plin deşert privirea sfinxului — că necunoscutul sculptor egiptean a pecetluit prin uriaşa putere a geniului său pe faţa măcinată de vremuri — eternele două principii — Binele şi Răul. — Principii ce cuprind în ele firea toată, îmbrăţişând dar — şi pe femeie ca şi pe bărbat.

Suntem totuşi recunoscătoare d-lui Gane, care în această bizară comparaţie ne-a asemuit cu Sfinxul; de vreme ce, înainte de a-i apare în Alexandria acel hamal, ce mi-a dat o scurtă emoţie, crezând că e vorba de d. Panait Istrati — d. Gane consideră sfinxul ca o alegorie „fiindcă — spune d-sa — cum stă el cu faţa la răsărit şi spatele la apus, dinainte pământul roditor al Nilului — şi dinapoi nesfârşitul desert al Saharei, înseamnă o nesocotire a greutăţilor pământene, înseamnă că **menirea noastră este avântul spre lumină, spre muncă spre viaţă.**

Aşa este — distinse domn — acum ne lămurim. In privirea sfinxului, în zâmbetul lui — trebuia să vedeţi **nu zâmbetul de nepăsare al femeiei, ci avântul spre lumină — spre muncă, — spre viaţă,** al tuturor — al bărbatului ca şi al femeiei, — şi atunci cu drept cuvânt necunoscutul sculptor egiptian" când a cioplit sfinxul s'o fi gândit să facă din piatră nu **chip de Dumnezeu, ci simbolul omenirii.**

MARCELLA NICOLAU

Necessitas-Vis-Libertas

Un basso-relief

de IVAN TURGHENIEFF

O bătrână înaltă, osoasă, cu faţa bronzată, privirea fixă şi tâmpită înaintează cu paşi mari; cu mâna-i uscată îmbrânceşte înainte o altă femeie.

Aceasta e înaltă, trupeşă, are muşchi de Ercule şi un căpuşor pe o ceafă de taur; e oarbă. Ea îmbrânceşte înainte o fetiţă subţirică.

Singură, această fetiţă are ochii limpezi, ea se împotriveşte, se dă înapoi, ridică mâinele ei albe şi frumoase. Nu vrea să se supună, nu vrea să meargă încotro o îmbrâncesc ele. Şi cu toate acestea trebue s'asculte, trebue să meargă.

Necessitas-Vis-Libertas...
Cine vrea, să le traducă!
Maiu, 1878.

(în româneşte de) RUD. A. KNAPP

Conceptul estetic al lui Auguste Comte

Părintele sociologiei, creatorul pozitivismului, Auguste Comte n'a fost deloc numai un spirit strict ştiinţific, ci şi un spirit poetic, dacă putem spune aşa. Teoria sa a evoluţiei mentalităţii umane prin cele trei stadii, teologic-pregătitoare, metafizic-tranzitorie şi pozitivist-definitivă, are foarte puţin element ştiinţific în ea şi în schimb foarte multă fantezie poetică, foarte mare tendinţă, către o arbitrară arhitectonică literară. Teoria nu e de domeniul ştiinţei, pentru că nu e general confirmată de studiul faptelor sociale. Ea are însă toată înfăţişarea unei construcţii arbitrare, ieşită, mai repede, din fantezia unei minţi, fertilă în imaginaţie, decât din disciplina unei cugetări strict pozitivă. Comte a fost un caz ciudat de auto-sugestionare. El s'a pretins un spirit pozitiv. Până într'atâta încât, dacă se îmbolnăvea, se considera decăzut din starea normală (pozitivă), în starea maladivă (metafizică!)

In linii generale, **a fost** în volumele „Filosofiei pozitive.

In opera sa de sinteză însă, Comte şi-a revelat adevărata natură a firii sale: romantică, iar nu realistă, practică iar nu pozitivistă!

Aprigul pozitivist de mai înainte, devine, în cele patru volume ale „Politicei pozitive", un spirit religios, pur şi simplu.

Ajunge la **divinizarea** Umanităţii, la stabilirea unui nou cult, al unei noui religii: religia iubirii, cultul umanităţii!

Aceste concluzii surprinzătoare, Gremplovicz ne arată că sunt, din potrivă normale, dat fiind „conceptul falş despre umanitate", pe care şi l-a făcut Comte. Mai precis, pe care şi l-a împrumutat Comte. „Cauza acestei erori, scrie Gremplovicz, nu este alta decât „admirabilul aforism" al lui Pascal: „Intreaga succesiune a oamenilor în decursul secolilor. Trebue considerată ca un singur om, care vieţuieşte continuu"... Această metaforă a fost funestă pentru conceptul ştiinţific al lui Comte. Ea i-a ocazionat acel vestit concept, esenţial **simplist**, al evoluţiei umanităţii..

Şi cum e firesc elevii au exagerat ceeace era funest în Comte, şi au elogiat concluziile lui religioase. Se ştie, înainte de război, discipolii lui Comte se adunau la mormântul său, în comemorări anuale, unde preamăreau defectul teoriei sale.

Astfel în 1907, d. Grimanelli, în discursul său, afirmă sentenţios justeţea concluziilor lui Comte, pentrucă problema vremii sale ca şi problema vremii noastre este... religioasă! Iar d. Delbet exclamă, patetic, după o cercetare amănunţită: ....„je bénis la mémoire du fondateur de la Religion de l'Humanité!"

Singur Edward Caird a remarcat, cu brutalitate necesară şi amenajamente inutile, contradicţia de bază din filosofia lui Comte. (Pentru detalii vezi: „Revue internationale de Sociologie", anul 1907, lunile Ianuarie şi Noembrie).

Şi astfel se face că prin acest dualism, răsărit din dualitatea firii sale se explică preocupările estetice (deci subiective!), pe cari le găsim, cu deosebire, în volumul al şaselea al „Filosofiei pozitive", unde să nu uităm, vorbeşte încă pozitivistul Comte. Să le enunţăm pe scurt, pentru că tot pe scurt sunt şi ele desvoltate de autorul lor. Comte începe prin a constata că ordinul temporal şi ordinul spiritual corespund vieţii active şi vieţii speculative. Sistemul pur speculativ se divide în alte două sisteme, unul cu caracter **estetic**, altul cu caracter **ştiinţific**. Prin combinarea raţională a acestor două descompuneri succesive se ajunge la împărţirea sistema-

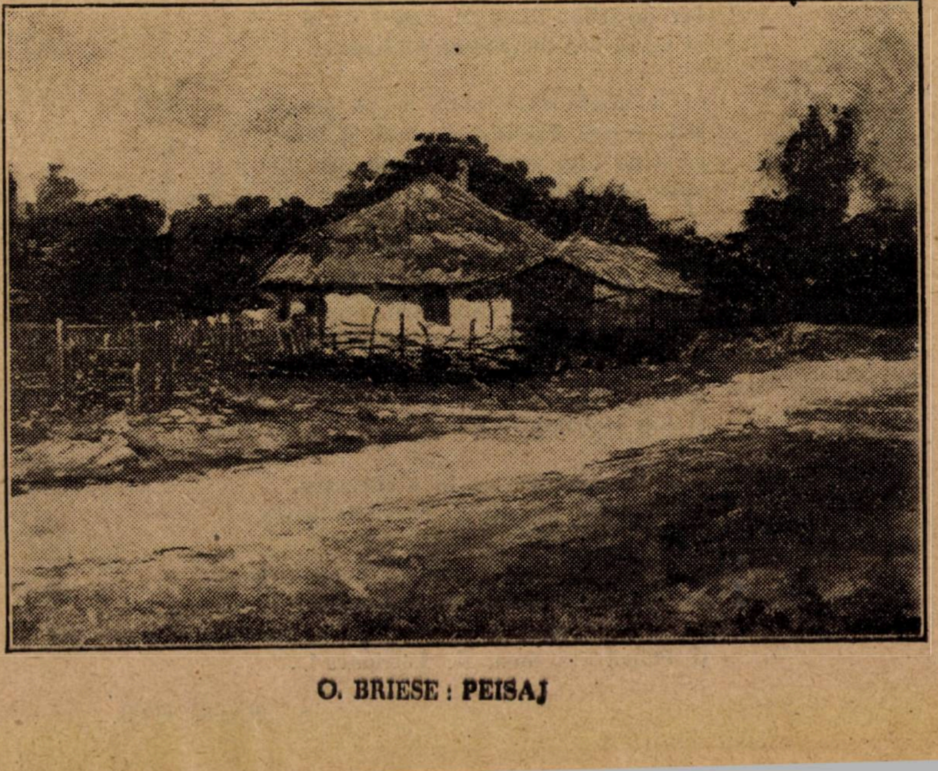

O. BRIESE: PEISAJ

tică a ansamblului ierarhiei pozitive, proprii civilizației moderne, în trei ordine fundamentale : ordinul industrial sau practic, ordinul estetic sau poetic și ordinul științific sau politic.

Acestea corespund la trei aspecte generale, sub care omul privește **pozitiv,** fie ce obiect, succesiv considerat ca **bun,** ca **frumos** și ca **drept.** (Ideea aceasta o va populariza vulgar, mai târziu, Emile Faguet în cartea „La demission de la morale“). Din aceasta rezultă un lucru foarte important : că viața mentală este sub exorbitanta preponderență a vieții afective. (Aci Comte se întâlnește cu Spencer, care are această constatare drept bază a sistemului său psihologic). Ințelegem acuma, după ce am văzut comunitatea de origină — afectivă — a spiritului speculativ, afirmația pe care ne-o face Comte : „Filosofia sociologică pozitivistă, înlăturând pe viitor ori și ce intermediu supra-uman, va stabili între punctul de vedere estetic și punctul de vedere științific, o irevocabilă armonie“. Ar fi putut adăuga Comte : și între spiritul moralist-practic ! „Adevăratul geniu artistic — scrie mai departe, sentențios, Comte — va trebui să cânte minunile omului, cucerirea naturii, miracolele sociabilității ; el se va găsi, pe viitor, sub activa impulsiune a spiritului pozitiv — sursă fecundă de inspirațiuni noui și puternice“. Și Comte termină arătând că spiritul pozitiv va da artei o destinație eminamente socială.

Acestea sunt, în largi trăsături, opiniile estetice ale părintelui Sociologiei. Cum era de așteptat, el privește problema din punct de vedere social. Adevăratul merit al lui Comte constă, în deosebi, în faptul că a pus origina spiritului speculativ — deci implicit și origina artei în societate, nu în om, în realitatea spirituală a societății, care pentru primitivi era o realitate spirituală **religioasă).**

Din punct de vedere estetic, Comte recunoaște, ca punct de plecare a operei de artă **subiectivitatea** și mărturisește dorința de a-i da o finalitate socială. Iar din punct de vedere sociologic, cazul Comte repetă cazul Saint-Simon — iubitul său maestru : tortura între credință și știință, lupta între spiritul religios și spiritul pozitiv, cu triumful celui dintâi !

N. N. MATHEESCU

UN DEBUT LA „SALON“

(Instantanee din lumea artistică a tinerii republici sud-americane — Stancaterra)

I

Scoborînd din tramway, doamna general **Filomela Thanasone** crezu că bordura trotuarului e de gumilastic; nici odată, în cele cinzeci de roze ale vieții d-sale, nu călcase așa de sprinten.

Deschise portița de fier a locuinții, cu înfrigurarea unei minore — după prima aventură. Degetul înmănușat, ciocăni nerăbdător în fereastra ușii dela intrare.

D. general în persoană—și în bretele—sări să deschidă, după ce mai întâi privi precaut prin ochiul păunului, brodat de d-na Filomela înseși, pe câmpul imaculat al perdeluței.

— Ei ? !... întrebă generalul, în șoaptă mare.

— S'a primit...

— Toate cinci ?

— Ași !.. de unde !..... numai una. Pe cele mai bune le-a respins.

— Mârșăvie !...

— Canalii,... dragă !...

... Și geloși !.. vai,... nu'ți închipui !... și lași... !... au judecat lucările cu ușa încuiată. Nimeni n'a putut pătrunde la ei. Să-i fi auzit cum judecau !... Tot ce era superb, găseau să-i porcărie — tot ce era porcărie, ziceau că-i superb.

— Ignoranți !...

— Și ce vorbe, dragă !... Ce creștere !.. Ce lipsă de bună cuviință !... Neamuri de slugi...

— Adevărat !..., și când s'a dat rezultatul ?

— Ce să se dea ! De-abea peste vre-o câteva zile dacă l'or afișa...

— Atunci cine ți-a spus că nu s'au primit toate ?

— Ai răbdare. Cum am văzut că nu se poate pătrunde la ei, mi-am căutat un scaun și m'am așezat în vestibul, lângă ușa lor — așa ca din întâmplare.

— Se auzea tot ?

— Tare puțin. Dar mi-am lipit urechea de gaura broaștei și am ascultat — ca 'n telefon.

— Ingenios !

— Sigur !

— Ei ?...

— A fost nostim. Intr'un târziu lămuresc numele meu. Cineva striga : **„Filomela Thanasone — cinci bucăți !“** Apoi nimic, nici o șoaptă. Pe semne priveau. In mine : inima cât un purice. Aștept tremurând. Deodată un râs general. Dracu știe de ce râdeau ? !.. Pe urmă unul zise, răgușit : **„Respinse !“** Apoi altul : **„respinse !...“**... și tot așa la rând, unul după altul : **„respinse !“**.. **„respinse !“**... **„respinse !“**... Ah ! Dumnezeule !... îmi venea să turbez !... Ticăloșii !...

Și deodată, am simțit că parcă se topește scaunul sub mine.... și că mă scufund, mă scufund într'o baltă adâncă — și caldă... Uite-așa... uite-așa...

(Doamna general dă ochii peste cap și se blegește inestétic, pe scaun. D. general se repede, o susține de subțiori, o pupă în ureche, lângă cercel..) :

— Filomelo, draga mea !

— Ah ! a fost teribil !.., Și-mi zic : nu-i frumos să leșin pe vestibul. De frică să nu mă prăbușesc, apuc zdravăn de ivărul ușii... Și ușa se deschide !... Cineva din **Juriu** —(vai ! eram așa de emoționată că nu-mi mai aduc aminte de mutra aceia !) — iese repede, mă susține, mă asistă, îmi dă nițică **odecolon** pela nas, mă întreabă, speriat, ce am. Eu, slăbită, extenuată, anemică,... nu eram în stare să-i răspund. De-abea putui să-i șoptesc :

„... **Merçi !...** Rușine să vă fie“ la toți !.. Nici un pic de cavalerism pentru o doamnă... Mereu respinsă dela **Salon,** respinsă, respinsă, respinsă,... de patru ani necontenit respinsă !... E oribil ! Dar v'am trimes cinci tablouri, din cele mai splendide... și n'ați găsit de cuviință să'mi primiți măcar unul,.... barem pe cel mai mic... unul singur... Oribili sunteți... ! !... Și răi la suflet... fără un pic de amabilitate, care ar putea evita o nenorocire..., fatală..., căci nu mai pot suporta... Destinul meu, toată tinerețea mea închinată artei..., Ah !... și i-am zis... și i-am zis... și l'am înfruntat — de se roșise băiatul și tremura, că mi-a cerut scuze....

— Foarte frumos, asta !

— ... da !..., și mi-a spus : „Madame, zice, nu vă tulburați în halul ăsta... e păcat !... Poate a fost o eroare...

— Eroare, hai ? !...

Șarlatanii !...

— Zice : „... o eroare, care s'ar putea repara, încă, la dv.,... nu pierdeți răbdarea,... o clipă,... așteptați două secunde“...

— Ei ?

— Am așteptat cinci minute — și s'a reintors, la moment, cu răspunsul : Juriul îmi primise **Irișii albi.**

— Ori cât de târziu meritul se impune,.. ca untdelemnul la suprafața apei !...

(Domnul general își ajustează grav bretelele — și depune un sărut solemn pe fruntea Doamnei Filomela).

— Ah !... Thanasone dragă, cât am suferit !..., cât am suferit...

— Nu-i nimic. Acum s'a terminat : **ala jacta est.** In artă ca și în război, **chi ri leo dernier, ri mio...** Diseară — după cinema — trecem pela maioreasă,... așa ca chestie...

— Ea, de frică, nici n'a trimes anul ăsta la **Salon.**

— Poi se putea : cu un juriu așa de sever !

— Ha, ha, ha !... când o afla de reușita mea, are să facă un cap.... saraca !

— Cum **„saraca“...** machèr ! !.. n'ai văzut ce băzgălituri comite ?

— Adevărat : orribile !

. . . .

A doua zi chiar, marile cotidiane sud-americane, tipăreau cu litere mașcate următoarea informație artistică :

„Aflăm cu o vie plăcere că Juriul „Salonului Oficial“ — excesiv de sever anul acesta — a acceptat cu unanimitate de voturi unica pânză trimisă de marea noastră artistă **Filomela Thanasone** — reprezentând niște splendide **„Irişi albi“** care vor însemna pentru publicul fin centrul de atracție al expoziției acesteia, unde și-au dat întâlnire toate marile talente ale tinerei noastre republici.

„Nu ne îndoim să acelaș **Juriu,** care a știut să aprecieze cu atât entuziasm pe marea noastră artistă, va fi consecvent până la sfârșit și nu va lăsa să treacă **nepremiată** superba pânză a doamnei **Filomela Thanasone,** care ar face cinste ori cărui mare muzeu continental — ca să nu mai pomenim de ale noastre, încă așa de sărace în opere de adevărată și înaltă artă“...

. . . .

N. N. TONITZA

Ce-a scris Emil Gârleanu?

I. GENERALITAŢI

Studiul bibliografic asupra vigurosului prozator Emil Gârleanu, fără a fi cu desăvârşire complet, e desigur cel mai întreg şi mai sistematizat dintre cele publicate, în legătură cu acest scriitor, până acum la noi. Piedici numeroase ni s'au pus în cale şi — în primul loc — faptul de a ne fi oprit la un nume prea decurând plecat dintre noi fără să fi avut măcar răgazul să-şi definitiveze şi publice unele opere. Să mai adaog, oare că întreaga activitate, ziaristică şi de adnotator a lui Gârleanu, a rămas nu numai împrăştiată, dar, de cele mai multe ori, nesemnată? Sunt dificultăţi pe care oricine se interesează de asemenea cercetări le va recunoaşte îndreptăţite, nu în măsură însă să ne îngădue continuarea tăcerii vinovate de până acuma.

Cu aceste îngrădiri, iată ce-am putut spicui despre opera tipărită a lui Gârleanu care, atâta câtă ne-a căzut sub ochi, se împarte în: **originale** şi **traduceri.**

Natural că vom da precădere originalelor, nu numai din cauză că aceasta ar fi urmarea logică a diviziunii de mai sus, dar mai cu seamă pentrucă după ele, după aceste preţioase mărgăritare, poate fi cunoscută şi apreciată, în justa ei lumină şi valoare, una dintre cele mai poetice personalităţi ale nuvelisticii române.

Rămânând, aşa dar — între propriile creaţiuni ale lui Gârleanu — le vom înţelege mai lesne divizându-le, la rându le, în

originale
poetice şi de idei

socotind—în prima grupă—**schiţa, novela, amintirea** şi **fragmentul descriptiv**, în cealaltă numai **studiile, prefeţele, articolele** şi simplele **însemnări.** E o împărţire de valoare care ne pune în faţă, din capul locului, doui mânuitori ai condeiului cu numele de Gârleanu: unul poet, deci: artist, însufleţitor al trecutului patriarhal şi eroic, cântăreţ al naturii, şi al gâzelor, altul prozatorul, scriitorul viguros care ştie când să reflecteze până la duioşie, când să urmărească, deaproape cu sânge rece diferitele probleme culturale, literare, naţionale sau numai în legătură cu momentul. Hotărît: amândoi deopotrivă de desăvârşiţi, cel dintâi însă superior, fiind prin înseşi natura şi valabilitatea creaţiunii sale, pe cea mai înaltă treaptă a manifestaţiunilor scrise. Să mai adaog oare că opera poetică a fost singura care l-a ridicat pe Gârleanu, fixându-l pentru totdeauna în cartea de aur a sufletului românesc? Şi încă: să mai notez (lucru care i s'a întâmplat cam la fel lui **Caragiale,** autor al unor remarcabile schiţe de proză) că această operă, cu pecetia artei, atât de sănătos imprimată, a întunecat-o aproape complet pe cealaltă, atât de preţioasă totuşi? sunt adevăruri prea elementare pe care cercetarea de faţă nu vrea decât să le readucă, fiind însufleţită de spiritul unei juste valorificări a tuturor laturilor puternicului scriitor.

Iată din ce cauză dăm cadrul cel mai întins acestei cercetări care, intrând în enumerarea rigidă a operei poetice va trebui s'o premeargă de o nouă şi deastădată nebănuită subdiviziune (pentru Gârleanu, bineînţeles) în:

1. **Versuri** şi
2. **Neversuri** — spre a nu ne folosi de cealaltă denumire, proză — pe care o rezervăm, cu toată dreptatea, celeilalte categorii de originale.

Şi totuşi tabloul simpatic al activităţii literare a lui Emil Gârleanu, e departe de a fi terminat. Entusiasmul lui neţărmurit (să nu se uite că el, împreună cu ministrul **C. C. Arion** au definitivat S. S. R.) şi — poate — nevoia l-a îndrumat spre atâtea secretariate de redacţie în care a dus greul, asigurând nu numai existenţa, dar expediţiunea şi bunul mers al atâtor publicaţiuni epocale, muncă nu pe atât grea, istovitoare, cât mai ales ingrată: niciodată nimeni nu va putea îngrădi contribuţiunea sufletească nemăsurată pe care şi inima, dar şi mâna lui Gârleanu au adus-o în aceste redacţii care pe-atunci — nu aveau nimic din fastul unor palate proprii de-ale publicaţiunilor din ultimul timp. O simplă cămăruţă întunecată, în care dacă erai mai răsărit trebuia să te înclini, adăpostia sufletele mari, însetate de lumină, de adevăr şi de frumos ale munciţilor redactori. E fără îndoială chestiunea cea mai delicată. Departe de a o rezolva ofer numai unele indicii: ca redactor a funcţionat Gârleanu la: **Archiva** din Iaşi (1900, 1901, 1902); **Făt-Frumos** din Bârlad (1904, 1905, 1909);

Neamul românesc din Bucureşti — la început;

Convorbiri (critice) din Bucureşti (1907 1908, 1909, 1910);

Biblioteca enciclopedică Socec din Bucureşti — atât cât a apărut; în fine la

Proză din care el a scos câteva numere la Craiova, înainte de a muri.

Or mai fi altele? Poate. Poate: **Falanga literară şi artistică, Semănătorul, Paloda literară dela Bârlad** şi câte altele, în legătură cu care însă nu avem dovezi suficiente încă.

PAUL I. PAPADOPOL

CALENDAR LITERAR

11 Iulie, 1714: Dimitrie Cantemir a fost ales membru al Academiei din Berlin.

1845: S'a născut în Focşani junimistul Teodor Christodulo.

12 Iulie, 1887: A murit Florian Aron.

1892: A murit în Paris marele artist Grigore Manolescu.

1905: A murit Gh. Popovici jurist şi istoric bucovinean, cunoscut în literatură sub pseudonimul T. Robeanu.

13 Iulie, 1865: S'a născut în Bucureşti poetul Alexandru Obedenaru.

15 Iulie, 1851: S'a născut în Iaşi junimistul Titus Istrati.

1890: A murit în Iaşi Leon C. Negruzi.

16 Iulie, 1838: S'a născut în Iaşi junimistul Jean Buicliu.

Calistrat Hogaş

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — **OPERA, EDIŢII:**

1) „Asachi" revistă ştiinţifică literară. Piatra Neamţ, 10 Aprilie 1881—10 Februarie 1885. Comitetul de redacţie: Dr. D. Cantemir, I. Negre, Vict. Dogariu, L. Radu şi V. C. Buţureanu. Dela 10 Mai 1881 intră în comitetul de redacţie şi C. Hogoş.

2) **Amintire din o călătorie,** în **„Arhiva",** Iaşi, anul IV, pag. 243, 384, 489, 603; anul V, pag. 61, 126, 301, 413, 487; anul XII, pag. 503 şi anul XIII, pag. 43, 103, 444 şi 511.

3) **Legenda Lăcrămioarei,** versuri în „Munca", Piatra Neamţ, I (1904), pag. 60.

4) **Raiul şi Iadul,** poezie, în **„Revista literară",** 10 Iulie 1894.

5) Prefaţă la conferinţa lui M. V. Coteanu **„Fapte nu vorbe",** Iaşi, 1901.

6) **Petrecerile la ţară,** din conferinţele societăţii universitare, în „Arhiva", Iaşi, anul XII, pag. 193 şi urm.

7) **In munţii Neamţului (Amintiri): Floricica,** în **„Viaţa Romînească",** Iaşi ,1907, vol. IV (2), pag. 245 şi urm.

8) **In munţii Neamţului: Spre Schit,** în **„Viaţa Romînească",** Iaşi, 1907, vol. VI (2), pag. 41 şi urm.

9) **In munţii Neamţului: Părintele Ghermănuţă,** în **„Viaţa Romînească",** Iaşi, 1908, vol. IX (4), pag. 26 şi urm.

10) **In munţii Neamţului: Singur,** în **„Viaţa Romînească",** Iaşi, 1909, vol. XII (2), pag. 153 şi urm.

11) **In munţii neamţului: La Tazlău,** în **„Viaţa „Romînească",** Iaşi, 1909, vol. XIV (8), pag. 220 şi urm.

12) **Cuconu Ioniţă Hristani,** în **„Viaţa Romînească",** Iaşi, 1910, vol. XVI (1), pag. 91 şi urm.

13) **Cucoana Marieta,** în **„Viaţa Romînească",** Iaşi, 1910, vol. XVII (5) pag. 202 şi urm.

14) **Părintele Iovinadie,** în **„Viaţa Romînească",** Iaşi 1910, vol. XVIII (8), pag. 225 şi urm.

15) **Gheorghe Panu (Amintiri răzleţe),** în **„Viaţa Romînească",** Iaşi 1910, vol. XIX (11) pag. 261 şi urm.

16) **Schiţe în „Viaţa Romînească",** Iaşi, 1912, vol. XXIV, pag. 5 şi urm.

17) **Pe drumuri de munte.** Iaşi 1914, Editura „Viaţa Romînească",

18) **Scrisoare** (versuri) şi **Ion Rusu** (proză), în P. Locusteanu, **„Umorul romînesc"** Buc. 1915, pag. 342—351.

19) **Floricica.** Nuvele, Buc. (1916), (Bib. „Căminul" Nr. 23).

20) **Părintele Ghermănuţă.** Nuvele. Buc. (1916), (**Bib. „Căminul"** Nr. 34).

21) **Cucoana Marieta.** Nuvele. Buc. (1916), (Bib. „Căminul" Nr. 5).

22) **In munţii Neamţului.** Cu o prefaţă de M. Sadoveanu. Iaşi Edit. **„Viaţa Romînească",** 1921.

23) **Amintiri dintr'o călătorie.** Iaşi, Edit. **„Viaţa Romînească",** 1921.

CINEMATOGRAFUL

CINEMA CAPITOL: „Când o prinţesă iubeşte" cu Norma Talmadge.

Deşi extrem de banală — după cum singur titlul o spune — această eternă poveste în felul în care a fost realizată de First National Pictures sub conducerea d-lui Dimitrie Buchowetzky, a căpătat un ton proaspăt, viu, care o face foarte agreabilă. In special primul act e ireproşabil din toate punctele de vedere, mai cu seamă în ce priveşte maniera de a intra dintr'odată în subiect şi înlănţuirea originală şi totuş perfect logică a acţiunei.

In spre sfârşit scenaristul pare să se fi obosit: culoarea nouă se şterge repede şi sub ea apare tonul de melodramă. Totuş cu puţină bunăvoinţă poţi să nu bagi de seamă acest ton.

Montarea dacă nu interesantă în tot cazul frumoasă şi corectă. Interpretarea de asemenea.

P. Ig.

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

1 FILOZOFIE. MORALĂ.

Anatolia. — Ce este spiritismul ? (Teorie și practică). București, **(Tip. Națională),** 1926, 64 p. Lei 12.

Büchner (Ludvig). — Forță și materie. Istorie și filozofie naturală. Traducere de George B. Rareș. București, **Socec & Co.,** [1926], 127 p. Lei 40.

Gaia (Dr. Leandro). — Evoluția și știința. Examinare critică sprijinită pe fapte. In românește cu învoirea autorului, de Arhimandrit Chesarie T. Păunescu. Huși, (Tip. **Zanet Corlăteanu),** 1926, 184 p. Lei 40.

Marinescu (Dr. G.). — Spiritism și metapsihism. București, **Academia Română,** 1926, 65 p.

Nicolau (C.). — Elemente de științe oculte: Câmpina, (Tip. **Mihail S. Gheorghiu),** [1926]. 42 p. Fig. Lei 20.

Tănăsescu (Gh.). — Cultul eroilor în Școală și în Cazarmă. Edițiunea I. Constanța, **Albania** tip.-editoare, 1926, 13 p. Fig. Lei 10.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Constantinescu (Grigore N.). — Incercări asupra datelor fundamentale psihologice pentru o teorie a progresului economic. București, (Tip. **Indreptarea),** 1926, 168 p. Lei 150.

Ioanițescu (D. R.). — Legislația muncii în România. [București, **(Impr. Statului),** 1926], 24 p.

Situation et organisation économique de la Roumanie en 1926. [Bucarest, **(Impr. de l'Etat),** 1926], 169 p. + hartă + 6 pl.

61 MEDICINĂ. FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARĂ.

Bistriceanu (Dr. I.). — Diatermia și diatermoterapia în medicina practică. București, (Tip. **Richard Sergies),** [1926], 6 p.

Constantinescu (Dr. M. I.). — Prevenirea și combaterea rațională a sifilisului. Povețe pentru ambele sexe la toate vârstele. Ediția II-a revăzută și adăogită. Focșani, (Tip. **Invățătorul Român),** 1926, 62 p. Lei 15.

Nicolau (Dr. S.). — Problema sifilisului la noi și profilaxia acestei boale. Raport prezentat la al XXIX-lea Congres al Asociației Generale a Medicilor din România (Mai 1926). București, (Tip. **Eminescu),** [1926], 28 p. Lei 40.

Petrescu (Dr. G. Z.). — Adam Chenot (1721—1789). București, **Academia Română,** 1926, 11 p.

Stroe (Dr. M.). — Cum să se nutrească diabeticii ? Rețete potrivite de bucate pentru uzul suferinzilor de zahăr. Diabetul și dietetica acestei boli. Cu o prefață de Dr. D. Ionescu. București, **Socec & Co.,** 1926, 152 p. Lei 100.

Pamfil (Dr. Gh. P.). — L'enseignement pharmaceutique à l'Université de Cluj (Invățământul farmaceutic la Universitatea din Cluj). Vălenii-de-Munte (Tip. **Datina Românească),** 1926, 14 p. Fig.

Renard (G.). — Le Droit, la Législation et la Déontologie dans l'Enseignement et Pratique de la Pharmacie (Dreptul, Legislația și Deontologia în învățământul și practica Farmaciei, Vălenii-de-Munte, (Tip. **Datina Românească),** 1926, 13 p.

Spânul (Med. Vet. Petre). — Contribuțiuni la combaterea pestei porcine cu ser. București, (Tip. **Bucovina),** 1926, 17 p.

Spânul (Med. Vet. Petre). — Diagnosticul gestației la iapă pe cale vaginală. București, (Tip. **Bucovina),** 1926, 33 p. + 2 pl.

Stoicescu (Dr. G.). — Imunitatea vaccinală în cărbunele bacteridien (Antrax) (vaccinarea pe căile elective — Besredka — vaccinarea intradermică a 200 animale cu vaccin anticarbonos). București, (Tip. **Bucovina),** 1926, 20 p.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Licea (Ioan). — Poetul P. Cerna. Cercetare critică. Cernăuți, (Tip. **Mitropolitul Silvestru),** 1926, 43 p.

b) **Teatru.**

Constantinescu (Cetățeanu) (Alex.). — Haftăr judecat și executat de conștiință. Piesă într'un act în versuri. Râmnicu-Vâlcea (Tip. **Matei Basarab),** 1926, 21 p. Lei 12.

c) **Roman. Nuvelă.**

Niculescu (C.). — Leac contra cheliei. Nuvele umoristice. București, (Tip. **Convorbiri Literare),** [1926], 79 p. Lei 10.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Komáromi János. — Régi legenyek válogatott elbeszélések. Cluj, Nyom **Minerva** kiadása, 1926, 132 p. (Pástortüz könyvtár 6 sz).

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Naum (Teodor A.). — Varia. Traduceri în versuri. București, (Tip. **Cultura),** 1926. 96 p. Lei 30.

Loti (Pierre). — Doamna Crizantema. Traducere de M. C., București, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 264 p. Lei 50.

Gorki (Maxim). — O spovedanie. Roman. Traducere de Ecaterina Tonitza. Bucuresti, **I. Brănişteanu,** [1926], 205 p. Lei 55.

91 GEOGRAFIE. CĂLĂTORII.

Clopoțel (Ion). — Două săptămâni în Cehoslovacia. Cluj. Editura **Societatea de Mâine,** 1926, 31 p. Lei 50.

Petrovici (Ioan).—Raite prin țară. București. **Ancora,** S. Benvenisti & Co., [1926]. 119 p. Lei 12. (Biblioteca Universală No. 130—131).

Simionescu (I.). — Lecturi geografice. E. Sate din România. București. **Casa Școalelor,** 1926, 142 p. Lei 20. (Biblioteca de popularizare a Științei No. 39).

Vâlsan (G.). — Coasta de argint. București, (Tip. **Socec & co.),** 1926, 21 p.+ 4 pl. Fig. Lei 40.

Vuia (R.). — Țara Hațegului și regiunea Pădurenilor. Studiu antropogeografic și etnografic. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 135 p. + 12 pl. + hartă. Fig. Lei 150.

Cinematograful

GRĂDINA CAPITOL. „L'ange des tenebres" cu Ronald Colman și Vilma Banky.

Un pic de severitate în ceeace privește alegerea procedeelor din partea autorilor, mai multă atenție din partea regisorilor și ar fi fost un film minunat. Așa cum e prezentat „L'ange des tenebres" — cu excepția ultimului act — e ca o piesă de Meré et comp. sau cum s'ar zice „correct, ridicule et charmant". Ultimul act este admirabil, și în felul în care a fost conceput, în felul în care a fost realizat cu o grijă surprinzătoare în ceeace privește detaliile, nuanțarea de analiză, ar produce aceeaș impresie și pe scenă ca și pe ecran. A încerca a povesti sau a preciza în ce constă calitățile acestui act ar fi riscat căci ceeace îl face admirabil este perfecta unitate, între atitudinea dată de scenariu, montare și interpretare, elemente cari prin extraordinar, în acest act sunt într'un perfect acord. Acest act răscumpără din plin restul filmului și merită să fie văzut. văzut.

P. IG.

DIN STRAINATATE

☐ D. Albert Kahn a pus la dispoziția Universității din Paris, suma de 100.000 franci pentru o bursă de voiaj.

Ea va fi dată profesorilor de liceu sau membrilor învățământului superior, dar poate fi luată și de cineva care nu e în învățământ, cu condiția ca prin scrierile sau activitatea sa să contribue la educația națională.

Voiajul nu se face pentru studierea unei anumite probleme ci pentru observație, pentru ca din compararea diferitelor moravuri și obiceiuri, profesorii francezi, crede fundatorul bursei, și-ar putea îndeplini mai bine misiunea lor de educatori.

Durata călătoriei va fi de 14 luni (dela începutul lunei August 1926 până la sfârșitul lunei Septembrie 1927) și va cuprinde în afară de Europa, America și țările Extremului-Orient.

Candidatul se obligă să nu fie în toată vremea aceasta corespondentul nici unui jurnal. Dar la înapoiere, va trebui să adreseze rectoratului Academiei din Paris o relatare a călătoriei sale, în manuscris sau tipărită, de cel puțin cincizeci de pagini. In fine bursierul va trebui să stea la dispoziția rectorului pentru a ține la Paris sau în provincie două sau trei conferințe asupra călătoriei sale.

Gândim că aceste obligații nu ar indispune nici pe concurenții noștri la un problematic și irealizabil premiu românesc de voiaj.

☐ In Bulgaria Sf. Sinod a hotărît să distribue anual trei premii: unui scriitor, unui compozitor și unui pictor pentru opere alcătuite în spirit religios. Distribuirea premiilor va fi făcută de către un comitet de specialiști în domeniul literelor, muzicii și picturii.

FUNDAȚIA CULTURALA PRINCIPELE CAROL

publică un tablou al activității ei dela 1922—1925. Este o lucrare de o minuțioasă compoziție și de o mare semnificație culturală, care ne obligă să revenim în numărul viitor.

MORMANTUL LUI ODOBESCU..

...din cimitirul Belu a fost vândut. Pelerinajul unei școli de fete, în seama căreia se dăduse mormântul, s'a găsit în fața acestei sălbatice revelații. Ancheta pe care o anunță „Cuvântul" ne va aduce destăinuri senzaționale.

---

* A se vedea tabloul clasificațiunii zecimale în numărul 1.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ „Pentru ce devenim sceptici?“ ar fi titlul decepţiilor pe care ni le rezervă, cu nevinovăţie sau premeditare, aparatul tehnic ce însoţeşte o publicaţie literară. Ultimul nostru număr, pe care îl dorisem un omagiu pentru marele şi nefericitul pictor Ştefan Luchian, ne-a îndurerat pe noi, în primul rând iar scrisorile primite din public, ne-au înteţit remuşcarea.

Am da expresie acestor voci şi le-am îndrepta către **Oficiul de hârtie** dacă nu ne-ar fi teamă de glasul din pustiu şi dacă n'am fi, de pe acum sceptici.

SERVICIU RELIGIOS

☐ Vineri, 9 Iulie, la ora 11 şi un sfert s'a oficiat un parastas la biserica Albă, pentru Duiliu Zamfirescu.

CONCURS DE POEZIE ROMÂNEASCĂ IN AMERICA

☐ D. **Ioan Lepa**, redactorul revistei culturale **Orizontul** care apare în **Detroit**, Michigan, (2160 Scheridan Ave.) ne trimite o scrisoare anunţând instituirea unor premii pentru poezii româneşti cu caracter filozofic:

„Subiectele vor fi despre „creaţiune“, „natură“ şi „imortalitate“. In aceste poeme se va cânta minunile şi sublimitatea creaţiunii; haosul primordial şi armonia creaţiunii; imensitatea şi grandiozitatea universului; splendoarea naturii în diferitele ei aspecte; eternitatea şi imortalitatea spiritului fie uman sau divin. Urmează ca aceste poeme să fie scrise mai mult din punct de vedere filozofic, fiind pătrunse de un spirit de optimism şi încredere în destinele neamului omenesc, care ţâşneşte spre ceva mai înalt — tinde spre perfecţiune. Poemele vor fi inedite şi vor fi publicate întâi în „Orizontul“.

Poemele vor fi rimate; lungimea lor variind între 14—32 şire, cu un metru variabil după plăcerea poetului.

Premiul I va fi de lei 5000; al doilea de lei 2000; al treilea de lei 1000; al pătrulea de lei 500; iar restul — care vor fi corespunzătoare cu acest concurs, se vor plăti fiecare cu lei 100 până la 200.

Comisiunea va fi alcătuită, pentru America din d-nii: **Leon Feraru, Ioan Lepa**, redactorul revistei „Orizontul“ — pentru România, trei membrii, între cari probabil: **Ion Pillat, Perpessicius** şi un al treilea.

Manuscrisele să fie însoţite de o emblemă sau pseudonim care se va repeta pe un plic de carte de vizită înlăuntrul căruia candidatul îşi scrie numele. Plicurile, pentru mai multă siguranţă se trimit recomandate, cu specificarea într'un colţ: **„pentru premiul de poezie“.** Candidaţii sunt rugaţi a scrie ulterior adresele lor spre a li se trimite revista în decursul acestui contest“.

REVISTE

☐ **VIAŢA LITERARA** (I, 20, 3 Iulie): convorbirea pe care d. **Tudor Vianu** a acordat-o în săptămâna sărbătoririi lui Eminescu, d-lui I. Valerian, gravitează în jurul problemelor eminesciane.

D. Tudor Vianu lucrează deja la un memoriu cuprinzând principiile călăuzitoare ale societăţii de studii eminesciene, pornită din sânul „Fundaţiei Principele Carol“. Vorbind de influenţa lui Eminescu şi de pesimismul lui, d-sa observă următoarele şi face act de dreptate şi lui Alecsandri:

„In această privinţă nu sunt de părerea acelora care opresc pe Eminescu de a-l răspândi în şcoală sub cuvânt că ar avea o influenţă dizolvantă. Dimpotrivă poezia lui Eminescu promovează copilăria placidă la rangul vârstei adulte.

Prin poezia lui Eminescu viaţa se trăeşte mai amplu, având rezonanţe adânci de sentiment. Aici s'ar putea face o paralelă între această depăşire a epocei de copilărie a individului, ca însăşi trecerea la maturitate a culturii noastre prin Eminescu.

Revenind la pesimismul lui Eminescu, remarc aceeaş greşeală de interpretare şi asupra filozofului german care l-a influenţat: Schopenhauer. Pentru aceleaşi motive, nu poate fi considerat ca pesimist acela care pune în valoare viaţa şi dă o capitală importanţă iubirii şi frumosului.

Şi totuş există un predecesor, pentru care am aceeaş admiraţie ca şi pentru Eminescu, şi-l cred tot aşa de mare în raport cu neamul şi împrejurările istorice. Este Alexandri a cărui fire adânc clasică, d. Drouhet a pus-o mai de mult în lumină. Dar trăim încă sub impresia formidabilă a romanticului Eminescu, astfel că Alexandri e ţinut în conul de penumbră.

Mai târziu, este sigur că admiraţia pentru unul nu va anula pe cealaltă. Literatura noastră va căpăta atunci acea universalitate internă, capabilă să adăpostească contrastul: Alexandri—Eminescu. In acel moment vom întrece acea exclusivitate a gustului care ne caracterizează astăzi uneori“.

☐ **ADEVARUL LITERAR ŞI ARTISTIC** (VII, 291, 4 Iulie): Convorbirea d-nei **Hortensia Papadat-Bengescu** e precedată de un admirabil portret literar al scriitoarei, cizelat de d. **F. Aderca**. D-na H. P.-B. vorbeşte cu dragoste de versurile sale franţuzeşti, de debuturile sale literare de teatru, ca şi de geneza operelor sale epice:

„Dar cum să scriu după îndemn? Câteva romane aveam în cap, ca totdeauna. Dar ele nu se scriseseră încă în asemenea fel încât să mă tortureze cu fiinţa lor, să nu pot scăpa de obsesia lor decât aşternându-le pe hârtie. Cunoşteam apoi şi câteva subiecte de roman din viaţa înconjurătoare — romane, te asigur, şi mai îngrozitoare decât cele pe care suntem în stare să le scriem, dar nu m'am putut niciodată hotărî să copiez aidoma ceeace văd, ceeace aud, oamenii cu care mă întâlnesc, întâmplările care-i lovesc, ca un geam lucios care ar resfrânge mort şi reflex, încă odată viaţa destul de fermecătoare prin ea însăşi ca să se poată lipsi de imitaţiile noastre bâiguite. Personagiile si evenimentele cresc în mintea mea ca nişte fiinţe vii; ele cresc dela sine, uneori în prezenţa mea uimită, alteori simt că-mi cer o împlinire şi când am dobândit putere de viaţă proprie, nu ştiu ce alt ar trebui să fac să nu fiu silită să le dau drumul în viaţă, viaţa lor ciudată, ideologică, între câteva file palide de hârtie... Din pricina câtorva personagii ireale, de acest fel, care trebuiau să constitue primul meu roman obiectiv, m'am văzut silită să dau naştere unei mici lumi, unui microcosm literar, dar cu toate atributele lumii mari. **„Fecioarele despletite“** sunt continuate de **„Concert de muzică de Bach“**, în manuscris, şi încă o carte pe care n'am scris-o dar care e gata...“.

SCOLILE DIN BLAJ

☐ Şcolile din Blaj, — toate româneşti, — au primit un ajutor de cinci milioane din partea Vaticanului.

Acesta e al doilea mare ajutor pe care Papa îl dă celor mai vechi şcoli româneşti, prin biserica unită a Ardealului. Clădirile măreţe ale şcolilor din Blaj sunt, prin aceasta, salvate de la ruina ce le ameninţă.

DIN STRAINATATE

☐ Premiile de literatură ale Academici Franceze pe anul acesta au fost distribuite astfel:

PREMIUL ACADEMIEI pentru ansamblul operii sale, în valoare de 15.000 franci.

Lui GEORGES COURTELINE autorul celebrelor volume: **„Messieurs les Ronds de cuir“, „Gaités de l'Escadron“, „Train de 8 h. 47“, „Boubouroche“, „La Paix chez soi“** şi **„La conversion d'Alceste“.**

Lui TRISTAN BERNARD, PREMIUL TOIRAC (de 4000 franci), pentru piesa **„L'Ecole des Quinquaginaires“** socotită drept cea mai bună comedie în versuri jucată anul acesta la Théâtre Français; fiului lui Tristan Bernard. JEAN-JACQUES BERNARD: premiul PAUL HERVIEU (2500 fr.) pentru piesele **„Denise Marette“, „Martine“, „Feu qui reprend mal“** şi **Printemps des autres.**

LUCIEN BENARD premiul EMILE AUGIER (de 5000 fr.) pentru piesa **„L'homme qui n'est plus de ce monde“.** Benard e un autor care a obţinut mari succese pe secena teatrelor parisiene în piesele **„L'Afaire Grisel“, Les Chiens du Maitre, Le Glas, La plus amoureuse, Le diable ermite, La folle enchere** şi **Mon ami Teddy** scrisă în colaborare cu André Rivoire.

LE GRAND PRIX DE LITTERATURE, l'a căpătat d. GILBERT DE VOISINS pentru ansamblul operii sale destul de bogată şi din care cităm **„Le bar de la fourche“**, romanul său cel mai bun, **L'Enfant qui prit peur...** Dintr'o călătorie în China au apărut volumele **„Voyage en Chine** şi **Ecrit en Chine** primite admirabil de critică. A mai scris romanele **„Le miraje, La conscience dans le mal, La jour naissant** etc. şi o carte de poeme **Fantasques;**

Francois Mauriac analistul tragediilor lăuntrice şi al tuturor crizelor de conştiinţă, catolic mai mult decât Bourget, cunoscut prin romanele **Le Baiser au lépreux, Genitrix, La robe pretexte, Le fleuve de feu**, a obţinut MARELE PREMIU AL ROMANULUI (de 5000 fr.) pentru **Desert de l'amour.**

In afară de aceste premii pentru literatură Academia Franceză a mai decernat şi încă alte 8 pentru lucrări de istorie care nu întrec ca valoare pe cele atât de sărăcăcioase ale Academiei noastre.

☐ Acum de curând d. Andrieux a depus la Facultatea de litere din Paris, două lucrări pentru doctoratul său. Prima asupra lui **Gassendi** filosof destul de cunoscut din sec. al XVII, pe care d. Andrieux vrea să-l scoată superior lui Descartes, şi a doua asupra istoricului Alphonse Rablu, mort tânăr la începutul secolului trecut.

E sigur că n'am fi menţionat această ştire, pentrucă în fond ce-i mai banal decât ca un licenţiat să-şi dea şi doctoratul. Dar când veţi afla că d. Louis Andrieux fost multă vreme prefect şi ministru al Franţei la Madrid are 86 de ani, şi că licenţa şi-a luat-o la 1860, veţi fi de părere cu noi că asemenea candidaţi la doctorat nu se întâlnesc prea des şi care să mai intre şi în conflict cu părerile curente. (Gassendi superior lui Descartes).

☐ La Liége s'a inaugurat de curând bustul prinţilor poeţi din ţinutul wallon cu numele de Joseph Vrindts.

In cortegiul format pe lângă reprezentanţii a vre-o cincizeci de societăţi locale a luat parte şi d. Joseph Vrindts, care numără 71 de primăveri, foarte sănătos şi bine dispus. Opera sa principală e intitulată: **Li Siermint da Gretry.**

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“, STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

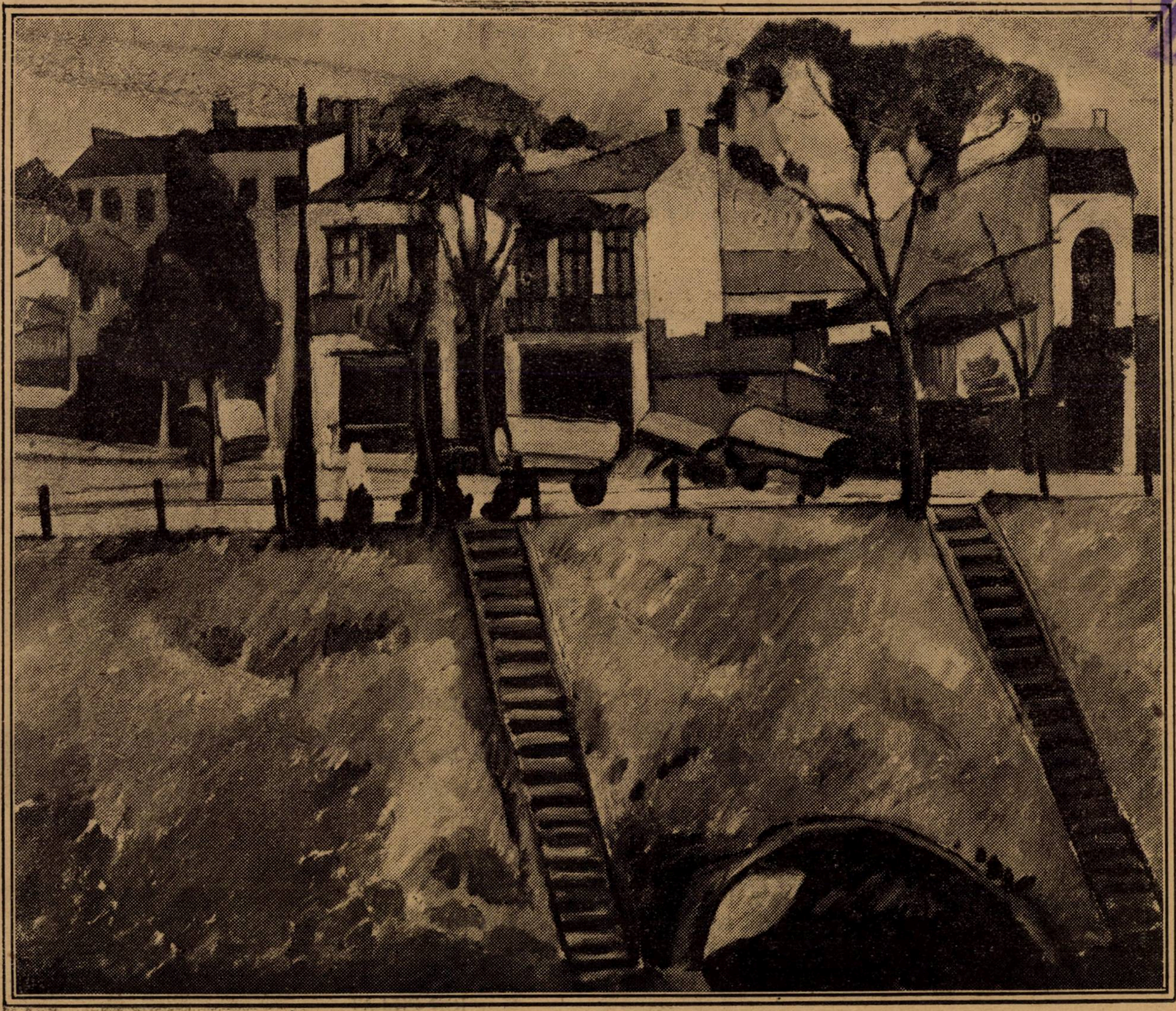

VASILE POPESCU: VEDERE PE CHEIU

An. XLII, Nr. 29.
18 Iulie 1926.

Lei 5.

Când a 'ncetat pe grâne ploaia lină 1)

Când a 'ncetat, pe grâne, ploaia lină
în mandolina spicului să cânte,
au curs pe lanuri râuri de lumină,
când ploaia albă a'ncetat să cânte.

Duc ceru 'n palme florile de-aglică,
şi s'au întins la soare, să se svânte,
liliachii rochiţi de păsărică;
se uită ceru'n florile de-aglică.

Toţi boii-domnului pe foi eşiră;
prigoriile urcă drept, în aer,
un fir lungit din cer ca dintr'un caer;
toţi boii-domnului pe foi eşiră.

Să-şi coase lanul strae scumpe, 'n şiră
în ace mari de spic de grâu, topaze,
dar i le fură calde mâini de raze;
în ace, harnic, lanul rouă 'nşiră....

A. POP MARŢIAN

---

*) Din volumul „Troiţe la răscruci", sub presă.

NAVODUL*)

> Iarăşi asemenea este împărăţia cerurilor,
> năvodului, care s'a aruncat în mare...
> **Mateiu XIII.**

Pescaru îşi aruncă năvodul — Ziua 'n baltă
Cu aurul luminii se lasă peste stuh.
In seara dobrogeană e pace-atât de 'naltă
Că simte lipovanul bărbos că Sfântul Duh

Alăturea de dânsul făcând să-aplece lotca,
Cu mâna lui l-ajută să tragă de năvod —
Pe când un sbor de berze, vâslind spre Jurilofca
Şi-a rânduit în cruce, deodată, cârdul tot.

Se simte — de greu ce e — că pescueşte Domnul;
Năvodul îşi revarsă comoara pe podea:
Scrumbia şi şalăul şi mreana, cega, somnul,
Cu solzi de-argint şi de-aur curg mană peste ea.

In asfinţit, acuma lopata bate ghiolul —
Pescaru 'mpinge luntrea cu greu până la mal;
Şi-acum pe când tot cerul se oglindeşte 'n golul
Cu stele în lumina brumată peste val,

Pescaru 'şi face cruce şi-alege cu dreptate
In coşuri împletite doar peştii cei mai buni,
Plevuşca o asvârle — Şi mă gândesc că 'n Carte
Stă scris că va alege şi Isus pre cei buni.

ION PILLAT

---

*) din volumul Biserica de altă dată apărut zilele acestea la „Cartea Românească".

Păcatul moştenirii

S'au luat din dragoste — dragostea de pe vremuri, când fata se ademenea cu o prăjitură, iar flăcăul bea chibriturile refuzului: metehne şi eresuri de mahala. Drept e că bietul tata, Ioniţă Jandaru din Uliţa Birjarilor, era mai răsărit ca vârstă decât mama; dar şi mama, tot aşteptându-şi alesu, cam dase în răscopt, — îmbătrânia în prispă! Şi atunci neamurile, şi de o parte şi de alta, au pregătit tămbălăul — tămbălău mare. Se sculase tot neamul muscălesc în picioare — nuntă la cataramă, cu masă cu dar, cu lăutari pe sprânceană. Dârcă din Olteniţa — cu rachiu roşu — n'ar mai fi fost să fie! Cum a fost cum n'a fost, ştiu că s'au luat aşa ca să nu am eu nici un căpătâi în lume. Târziu de tot, după nuntă, s'a privit femeia lung în oglindă şi, când şi-a dat seama că fată în mahala ca ea nu se mai dovedise, m'a lăsat în albie şi a fugit în smârcurile mării! Tata nu s'a prăpădit cu firea. Se însurase şi el ca să se afle în treabă... Aşa că scăpase omul de grija încornorării. El mă scălda, el mă căuta dă lindini, — el m'a învăţat nemţeşte. Am crescut mare. Dă inimă rea s'a dat omul la darul beţiei. Şi-a vândut acaretele şi s'a apucat, ba dă gembăşie, ba dă samsarlâc, ba dă fel de fel de invenţii, dar de mama tot nu mai vrea să ştie. Creşteam — creşteam fără rost, fără căpătâi, fără meserie. Mama n'a mai dat pe acasă. Se auzea că s'ar fi măritat a doua oară — a fost numai vorbe de mahala ca s'o bage în gura lumii. Dar la urmă a fost mai rău, că nici la tata nu s'a mai întors şi nici cu alt bărbat n'a mai vrut să pue cununii pă cap! S'a apucat de iubit! Femee necinstită, plină de diavoli şi fără milă de copilaşi. Intr'o vreme ne-a intrat pe uşă tuşa Veta, sora tatii. A pus cazan pă foc, m'a lăut, m'a plâns şi a blestemat ceasul când a mai făcut mama ochi pă lume. Pe tata l-a afurisit să nu o mai primească să-i calce pragul — pramatia, chiar dacă i s'or pune şerpi pe inimă, iar pe mine m'a băgat ucenic la Recu croitoru — croitor mare pe atunci, cu vad în inima Bucureştilor. Se mai dreseseră lucrurile chip. Tata umbla să inventeze o uscătorie de prune... sistematică, din care trăgea nădejdii mari; iar eu intrasem pe sub pielea jupânului dela croitorie. Dar pricopseala n'a ţinut mult. Bărbatul tuşii Vetii, era la tramvai. Tata nu-l avea la stomac — zicea că ne face „neamu" de râs; dar omul uita că din lefşoara lui, nimica toată — ce să fi avut el în Direcţie? — doi şi opt zeci pă zi, — tuşa Veta se chivernisea să ajung şi eu ceva în societate.

Adesea ori auziam bombăneli prin iatac, seara târziu, când se retrăgeau vagoanele de pe linii. Omul tuşii Vetii trecea pragul degerat, cu gura plină de chiciură, încruntat şi cu ţurcana pe nas, proptindu-şi codirişca dupe uşe:

— Cum? Eu să hrănesc lepra lui frate-miu din ce nu curge pă apă şi el, boeru, să-mi întoarcă spatele! Şi la urma urmelor unde mai pui că mutrosu nu-mi dă nici bună-ziua; de, Dumnezeu să ne ierte, dar nici eu nu-l fac haz. Să vie marcoava de mă-sa să-l spele — auzi Dumneata?!

— Taci, Lache, că e destul pă capul Jandarului! Om mai răbda şi noi până şi-o lua băiatul zborul şi Dumnezeu are să ne despăgubească, milostivul!

Şi palma vizitiului zdrobea mânioasă ghiaţa din ghimpii jumuliţi ai mustăţilor şi o tăcere căsnită se lăsa în încăperea înecăcioasă a iatacului. De urma mamei n'a mai fost chip să afle nimeni. Tata se înglotase rău! Vindea de foc şi brevetul uscătoriei nici gând să se ivească! A dat şi brutăria, a înstrăinat şi edecurile, a ipotecat şi cismăria, a adus în bătătură geambaşi pentru cai, a amanetat dela un cap, a prefăcut în parale până la firimitură, tot, hambare, arămărie, icoane, — foc şi pârjol s'a ales de toată curtea. Intr'o vreme am ars un frac la călcat şi de frica răspunderii am lăsat pe Recu cu lucru în drum şi am intrat la un varieteu în Ploeşti. Făceam chetă şi cu ocazia aia, mai presăram printre mese glume ca să-mi iasă un biftec. Recu m'a dibuit, m'a iertat şi m'a făcut lucrător. Ori cum, mă înfiripasem. Tata şi-a pierdut urma. Unchiul Lache şi-a luat femeia şi casa copilăriei a rămas pustie. Mă săturasem de foarfecă! Ce să mai metaherisesc? Intr'o zi am umplut, ca să zic aşa, vre-o mie de sticluţe de apă de pompă, le-am băgat într'o geantă de a tatei şi cu autorizaţia Prefectului, luată cu japca într'o seară la chef, am cutreerat judeţul cu... picături de măsea. Le-am desfăcut cât te-ai şterge la ochi. Am mai umplut încă o serie de sticle şi — n'am avut de lucru — m'a împins diavolu să mă urc pe masă la un bâlciu şi să ţiu lumii un discurs despre minunea doctoriilor din geantă. Un sub-chirurg din sat m'a mirosit. Eu am simţit primejdia şi trei ceasuri bătute pe muchie, le-am trecut ca trei fumuri de ţigară prin porumbi, până în marginea judeţului! Iar la Recu în Bucureşti. Foarfeca şi acul mi-au fost zodia. Jipânul a întins masă mare şi mi-a îngroşat leafa, doar, doar, m'oi desmetici şi m'oi face om de ispravă. Aşi! Intr'o seară de desprimăvărare leneşă cu făgăduinţi şi îmbărbătări de orfan, trăgeam oblonul prăvăliei. In stradă s'au oprit doi ochi mari — semănau cu ai mamei — codaţi, aprinşi şi plini de patimi. In suflet mi-a căzut o căldură, iar şalele mi s'au înmuiat de o ameţeală turburătoare.

— Mama!

Nu era mama. Femeia mi-a făcut un semn curios. După un ceas — salahorul de mine, îmbâcsit, desorientat şi murdar — mă înbăiam într'o profuziune de apă de colonie, de felurimi de dresuri, de agresive găteli, de neînchipuite promisiuni!

— Mamă!

— Da, maică!

Dar nu era mama. Era din specia co-

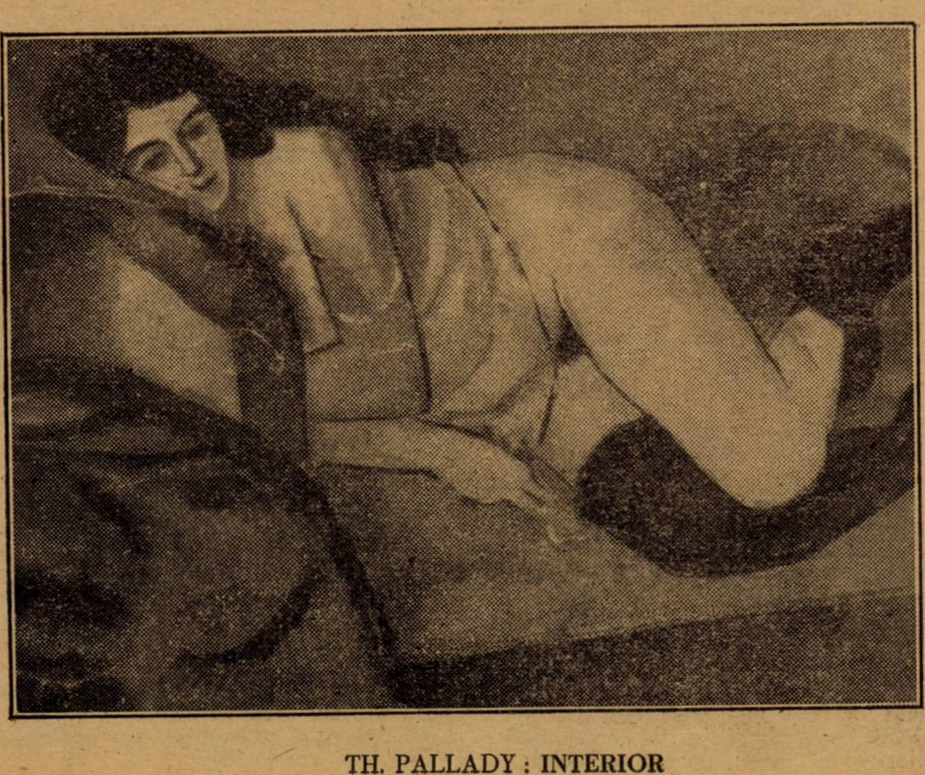

TH. PALLADY : INTERIOR

Dimineaţă de primăvară

Atâta cer a curs pe câmp azi noapte
Că peste ramuri atârna în zori
Argint din matca drumului de lapte
Şi stele isvorau pe câmp din flori...

Iar când a prins plugarul să răstoarne
Brazdă grea din plug 'nfipt în delniţi,
Un corn vărsa mireasmă din cădelniţi
Şi boii lui strângeau tot ceru'n coarne...

... Pe coasta cu năstrăpi în flori de spânz
O ciocârlie strânge stropi de soare —
Să-i verse 'n pliscul puilor flămânzi
Din cuibul strâmt ca un căuş de floare...

Cu gâtu 'ncins în limbi de clopoţele,
Cu glasul ca un clopoţel de-argint
Plâng mieii 'n dorul ugerului sfânt
In darn căutând nectarul prin smicele...

... Ci eu, m'aplec pe ţarină s'aud
Cum tae 'n ţărnă grâul încolţit...
Şi bruşul de sub tâmpla mea e ud
De aurul vărsat din răsărit...

Mă simt crescând în holda ce răsare...
Imi prind un miel sub vişinii 'nfloriţi —
Cat mugurii cornitelor prin miţi,
Şi-aştept să vină solul alb din zare...

EMIL GIURGIUCA

cotei care mă alipise aventurilor ei etern însătoşate!

— Mâine ai să-ţi pui gambetă — am să-ţi cumpăr eu pălărie tare, prea eşti bocciu cu leoneza asta de actor de provincie!

— Bine, mamă!

— Aşa, maică!

Dar tot nu era mama.

Mama era departe, deşi apucăturile ei cari mă oropsise soartei — erau mult aproape de apucăturile femeei care mă cerea cu pălărie tare. Uitasem de tuşa Veta, de omul tramvaiului, de uscătoarea tatei, de atenţiunile lui Recu, de cupletele speluncei Moldavia din Ploeşti, de geanta cu anesteziante şi de fuga mamei. O găsisem — **mama** — semăna cu ea şi la chip şi la isprăvi. Dar într'o bună zi broasca de fildeş a salonului cu parfumuri şi jupoane ameţitoare dela Hotelul Regal nu s'a mai deschis. Am bătut aprig în uşa de lac alb şi am leşinat cu gambeta în cap, pe pragul adâncit în preşuri scumpe de janille. Madama m'a ridicat de subţiori, mi-a şters ochii şi mi-a întins o legătură cu rufe murdare, o hârtie de o sută de franci şi un plic satinat:

— „M'am săturat, — prea erai din topor cu pălăria aia tare — un fel de plăpumar care se duce să ia o comandă în mahala! M'am încercat să te fac om şi să-mi placi, dar n'a fost chip, — piei din ochii mei... parvenitule!“

— Mamă!...

M'am dus spre mama, am dibuit-o — tot în mahalaua birjarilor. La geamul copilăriei mele îmbrobodit cu ederă, zâmbeau discuri galbene de floarea soarelui.

— Deschide-mi, mamă!

— Să-ţi deschid? Inlături d'aci, afurisania pământului! Să-ţi deschid după ce m'ai compromis? Să-şi deschidă cine ţi-a mai deschis — silfida dela Hotel Regal!

■

In fundul curţei, printre răzoarele de calomfir, în parfumul şi gingăşia cărora mi-am croit cele dintâi speteze de zmeu, Velican, dulăul care a străjuit deopotrivă durerile ca şi bucuriile neamului lui Ioniţă Jandaru din Uliţa Birjarilor, a trimis cerurilor mâniate de ocara de din dosul zâmbetelor florilor-soarelui, urletul său pustiu, ca un protest pentru neomenia aceleia care se îngreţoşa amar de fructul ivit în lumina ferestrelor decăderei.

— Hm! auzi D-ta, jigoloul, după ce mi-a făcut neamul de râs, acum mai vrea să-i şi deschid!

SĂRMANUL KLOPŞTOCK

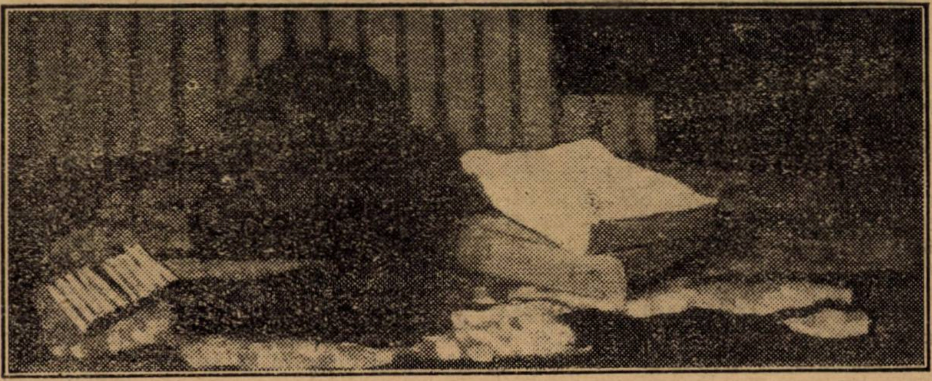

MICHAELA ELEUTHERIADE: NATURA MOARTA

DAIMONION

VI. Religiozitatea inconştientului

Leibniz cel cu multe feţe şi cu multe braţe ca un zeu indic, între altele şi întemeietor al calculului infinitesimal, a vorbit despre „inconştient“ ca despre o realitate tulbure de limită, socotindu-l drept grad infinit de mic de „conştiinţă“. Energia interioară a monadelor sale e „conştiinţa“ de toate intensităţile (ca filozof reprezentativ al veacului luminei, fireşte nici nu putea să vadă în ele altceva decât „conştiinţă“). Cu un microscopic simţ pentru mărimile infinitesimale şi pentru continuitatea fără de salturi a naturii, el acceptă şi inconştientul ca realitate de hotar a conştiinţei. Se făcea astfel întâiul pas spre teoria inconştientului ca realitate psihică şi cosmică. De atunci graniţele proprii ale inconştientului se descoperă a fi tot mai largi. Pentru romantici inconştientul şi conştientul devin o polaritate, în care primul nume botează un imperiu cu mult mai larg decât al doilea. Inconştientului i se atribuie chiar legi aparte după cari lucrează cu mai multă iniţiativă şi încumetare decât conştientul, şi un fel de supraraţiune care-i garantează şi un mai mare succes decât celui din urmă. Când în partea a doua a veacului XIX-lea Hartmann îşi scrie metafizica inconştientului, nu face decât să sistemizeze un material de observaţie mai bogat, dând proporţii subt un nou aspect ideilor despre inconstient cari se cuprind în transcendentalismul unui Fichte sau mai ales în grădina de sisteme a lui Schelling. Inconştientul a fost unul din termenii cei mai îndrăgiţi de romantici, fie ei literaţi, fie psihologi, sau medici, fiindcă punea o etichetă simplă peste atâtea fenomene, îndeosebi psihice, în cari ei adulmecau un sens mai profund. De însemnătate, aici cel puţin, nu ni se pare înşirarea acelor fenomene, pe cari ei în metafizică sau în medicină, în psihologie sau în literatură, le subsumau inconştientului, ci faptul romantic prin excelenţă că **preţuiau** inconştientul mai mult decât conştientul, apropiindu-l de divinitate. Romanticii aveau un fel de cult faţă de inconştient, şi-l rezervau ca atribut apariţiilor de calitate superioară din diverse domenii. Bună oară naşterea „inconştientă“ din sufletul autorului era pentru o operă de artă o chezăşie de superioritate. *) Sau o metodă de vindecare era mai apreciată în medicină dacă se întemeia pe oarecare ocult mesmerism.

In curentul acesta romantic de religiozitate a inconştientului îl surprindem şi pe bătrânul Goethe când înzestrează Demonicul cu origini subterane. Omul e obsedat şi inspirat de demonic fără să ştie cum. Iraţionalitatea providenţială a demonicului are ascunzişuri ce rămân totdeauna subt pragul conştiinţei omeneşti. Prin iţele vrerilor noastre Demonicul trimite suveici nevăzute ţesând în locul nostru, mai bine decât am putea noi prin orice efort de conştiinţă. Poate că în acest caracter inconştient dar pozitiv — trebuie să căutăm deosebirea între Daimonion şi Mefistofel, care e o întrupare a negaţiunei intelectuale, o ipostază tăgăduitoare a intelectului totdeauna lipsit de vrajă.

Legăturile lui Goethe cu cercul romanticilor sunt cunoscute. Goethe era pentru ei zeul, care deşi de multeori foarte rezervat, se 'mbrăţişa cu ei pe subt pământ ca copacii cu vlăstarele din jur. Raporturile s'au recit fără ca veneraţia romanticilor să sufere vre-o scădere, doar atunci când Goethe n'a putut să aprobe toate isprăvile lor — pentru el armonicul — de multeori „patologice“. Nu trebuie să uităm că icoana ce ne-a rămas despre Goethe e în cea mai mare parte o creaţie a romanticilor din jurul fraţilor Schlegel, aşa de mult a lor încât, după cum Ricarda Huch ne spune, dacă bătrâneţea lui Goethe ar fi fost întovărăşită de-o altă generaţie decât aceea a romanticilor, imaginea noastră despre el ar fi poate cu totul alta. Inrâuririle lui Goethe asupra romanticilor se socotesc copleşitoare. Dar nu e mai puţin adevărat că şi ei — dacă nu l-au influenţat — i-au deschis cel puţin noui orizonturi (îndeosebi spre poezia orientului), iar cei străini mai mult decât orizonturi (Eckermann crede a vedea în celebra „Marienbader Elegie“ urme byroniene). Dacă influenţele politice ale romantismului asupra lui Goethe nu sunt multe şi foarte problematice, se poate afirma fără şovăire că mitul demonicului e o plăsmuire, un reflex al exuberanţei romantice.

---

*) Intr'o neaşteptată contradicţie de atitudini ajunge din pricina acestui cult al inconştientului Fr. Schlegel, şi cu el tot romantismul faţă de arta clasică. Ca romantici trebuiau să-şi apere arta **lor**, a caracteristicului, a interesantului, a exuberantului, dar în acelaş timp trebuiau să recunoască că arta clasică era faţă de a lor mai naivă, mai „inconştientă“ deci mai valoroasă. Clasicii ce puneau accentul teoretic pe conştient creiau inconştient, romanticii ce pun accentul teoretic pe inconştient creiază mai conştient. De aci dileme şi contradicţii în tot complexul de valori şi atitudini ale romantismului.

Umbre 'n înserare 1)

de P. IGIROȘIANU

20 Octombrie. Plecarea. Despărțirea pentru totdeauna. La ce mai trăesc eu? De ce n'am murit?

. . . .

. . . .

Mâna obosită ce se mișca din ce în ce mai încet se opri deodată și degetele lăsară să cadă creionul ce la 'nceput se 'nfipsese adânc, lăsând în urma-i pe hârtia lucioasă, șerpuirea drumului său de un negru lucios ca marginea unei scrisori de doliu, mai șters apoi, sfârșind aproape prin a se confunda cu tonul nesigur al filei de carnet.

De alungul literilor ce se răsuceau în contorsiuni dureroase, într'un lanț al cărui început și sfârșit se perdeau dar cari trebuiau să existe, privirea rătăci multă vreme, căutând să le pătrundă înțelesul, întocmai ca un drumeț plin de noroi ce ajuns noaptea într'un oraș pustiu, măsoară străzile de sus în jos, căutând zadarnic să știe unde se află, până ce într'un târziu, sfârșit, se așează pe marginea trotuarului murdar și rece.

Cu cât privirea se crampona de fiecare cuvânt, el părea că se afundă mai mult în ceață, dispărând în dosul hârtiei, peste care umbrele din ce în ce mai dese ale serii umede de toamnă își treceau mâinile de întunerec.

Și turbure, neînțelegătoare și renunțând de a mai înțelege, lipsită de suflet, rămase fixă, țintită în gol.

Prin fereastra, ce se arcuia largă, dinaintea mesei de scris, pe zidul cenușiu din față se întrezărea frământarea jalnică a unui tei desfrunzit ale cărui ramuri anchilozate și lucii de ploae, vântul le împletea cu greutate o clipă, într'o scurtă îmbrățișare înfrigurată, din care le smulgea apoi râzând sinistru.

Ploua.

Ploua rar, cu stropi mărunți ce alunecau încet, unul după altul pe geamurile scăldate și aburite, în șiroae ce se încrucișau, se opreau o clipă nehotărâte și apoi veneau vertiginos să se strivească de marginea crăpată și cojită a giurgiuvelei. In camera înecată de întunerec, nu se mai distingea nimic și în cadrul ferestrei, ca pe o fâșie de mătase de culoarea cerului de toamnă, prinsă în mijlocul unei draperii grele de catifea neagră, se desena silueta lui: cu capul sprijinit în mâna stângă — cotul turburând unda vișinie a lemnului biuroului — cu dreapta inertă peste câteva foi albe de hârtie, cu degetele desfăcute printre cari creionul alunecase, oprindu-se cu un capăt de marginea carnetului și cu celălalt de degetul cel mic.

Clipele curgeau ritmic în întunerec.

I se părea că le vede sărind ușor, din dinte în dinte, în vârful rotițelor care se străduiau să le prindă în angrenajul lor implacabil. Tic tacul metalic, puțin câte puțin se impuse urechei distrate în care începu să cadă ca picături ferbinți de plumb topit, pătrunzând cu un sfârâit de metal incandescent în craniu. Roțile, învârtindu-se în sens contrar creșteau nemăsurat și apucau în dinți vitichii de creer.

Cu un gest brusc desfăcu ceasul dela mână împingându-l cu vârful degetelor în colțul cel mai îndepărtat al biuroului. In mișcarea aceasta, mâna întâlni un obiect al cărui contact familiar îi dete imediat o senzație odinitoare și asupra căruia se opri, pentru a prelungi această senzație.

Pe pielea mată și rece, alunecă în mișcări încete palma ferbinte, cuprinse volumul îl ridică o clipă, ca pentru a se asigura de realitatea prezenței lui.

Și de a ține în mână cartea aceasta, cu file lucii dealungul rândurilor cărora, gândul lui, rătăcise de atâtea ori spre aceia ce i-o dăduse într'o zi de demult, — cartea aceasta pe care o luau cu ei ca pe o tovarășe și a cărei lectură o întrerupeam din când în când pentru o clipă, — se simți mai puțin singur, mai puțin perdut, și un moment îi fu liniștitoare ca mângăerea delicată a unei prietene urâte și nesfârșit de bune.

In ciuda întunerecului și a mânei ce acoperea învelitoarea de piele, privirea lui pătrundea în prima pagină, unde deacurmezișul, drept dedicație era așternută o strofă de Sully Prudhomme întocmai ca o poruncă. O spuneau îndestul, scrisul voluntar, literile rigide, perfect simetrice, tăiate de liniuțe transversale precis acolo unde trebuia, t-urile — mai cu seamă cel din „entendre" dela sfârșitul primului vers — aveau ceva tăios metalic în precisiunea lor, — scris care totuși rămânea femenin.

O scrisul acesta pe care îl cunoștea atât de bine, scrisul ei; inscripția citită de nesfârșite ori pe care o avea în fața ochilor, în cele mai mici detalii: înaintea celui de al doilea „jamais" în versul al doilea, era un punct negru, un strop de cerneală. „a" din „la" următor, era prelungit mai mult și „voir" avea un o aproape majuscul.

Privirea străbătând sfredelitoare prin grosimea filelor se opri în josul unei strofe subliniate cu unghia:

Ouvre ton ame et ton oreille au son
De ma mandoline
Pour toi, pour toi j'ai fait cette chanson
cruelle et caline

O imperceptibilă ridicare de umeri și privirea trecu mai departe

Un grand sommeil noir
Tombe sur ma vie
Dormez tout éspoir
Dormez toute envie

. . . .

Je suis un berceau
Qu'une main balance
Au creux d'un caveau
Silence, silence...

Pleoapele se lăsară greu. Vârful degetului pipăi adâncitura literilor în cari pe marginea volumului se înșira titlul și jos inițialele: inițialele ei.

Cu unghia le cercetă conturul: H. G. Pleoapele se ridicară iarăși.

Pe fondul negru i se păru că vede strălucind ca altădată la soare cele două litere în mijlocul stemei susținută de două himere. Ciudat: era un detaliu pe care îl uitase cu desăvârșire: armele cu inscripția bizantină și himerele venețiane, imprimate în ondulația stropilor de cer cu care asigura plicurile contra indiscreției funcționarelor.

Dacă s'ar fi născut cu 100 de ani mai de vreme ar fi fost domniță.

O clipă o întrevăzu, cu înfățișarea-i mândră, cu trupul nervos și lasciv înfășurat într'o tunică de catifea de culoarea vișinei putrede, eșind înconjurată de jupânițe visătoare din capela castelului de piatră blondă și trandafirie cu coperișul înalt de ardezie ce apărea printre frunzișul parcului, în mijlocul aurului holdelor din câmpia Bucureștilor.

Și în amurguri învăpăiate de vară, când apăsătoare și haletantă de înbrățișarea înflăcărată și nesfârșită a soarelui, ziua adormea rostogolindu-și corpul istovit și totuși exasperat în muezeala dumbrăvilor mirositoare, o întrevedea în pridvor întinsă cu sânii rotunzi și îndrăzneți sărutând prin muselina străvezie covorul divanului în care coatele intrau adânc sub apăsarea capului al cărui oval se încadra în sprinjinul palmelor umezite și în apăsarea nervoasă a degetelor lungi ce comprimau tâmplele.

Atunci ochi ei perduți în zarea de pară aveau o strălucire metalică, în timp ce toată ființa-i era răscolită de svonul de cântece, de fluer și de hore, pe care înfiorarea serii îl aducea din lanurile unde secerea sfârșise.

H. G.! Unghia luneca mereu în cuta literelor, Imaginile din ce în ce mai turburi dansau înlănțuindu-se fulgerător și bizar. Un moment întrezări drapelul cu stema domnească fâlfâind în ploae deasupra palatului dela Șosea și brusc farandela ametitoare se opri întocmai ca un film de cinematograf când imobilizându-se aparatul, pe ecran rămâne fixă aceiași imagine.

---

1) Fragment din romanul „... et pourtant tu étais mienne".

Printre rândurile în cari Goethe vorbește despre demonic, el singur sau prin Eckermann, citești o nemărturisită tristețe. S'ar zice că mitul demonicului e regretul lui Goethe de-a fi prea măsurat, întrucâtva prinurmare de a nu putea fi „romantic" și de a fi trebuit dintr'o firească și necesară înțelepciune să-și zăgăzuiască ceeace în el însuși era demonic.

LUCIAN BLAGA

Seară vânătă

Vânătă e seara asta
Cu cearcăne pe ochii mei
La capul șoselii cu tei
Azi nimeni nu mă mai adastă.

Vineți se desprind din somnuri grele
Străvezii gânditori lilieci
Iar florile 'nchid ochii reci
Dar nu mai strâng mâini calde pe ale mele.

Vineți se așterne norii stratur, straturi
Plopii țintesc ochii către ei
Vânăt picură dintr'înșii vrăbii
Și vânăt plânsu-mi pică alături.

Vânăt eu plâng sub pomii fără umbră
Și toamna vânătă le smulge frunze
Seara se'ngroapă 'n frunzele de sânge
De 'nvinețește rănile cu umbră.

Vânăta slabă livănțică
Se sbate 'ncet, plânge 'n tăcere
Un flutur vânăt floarea-i cere,
Și mici lacrimi vinete-i pică.

Vânăt un stol de lișițe se lasă
Prin trestii vinete pe unde
Să geamă vântul se ascunde
Și vânăta mea inimă m'apasă.

Vinete pleoapele amândouă
Grele de lacrimi mi-au căzut
Pe ochii ce nu te-au văzut
Să-i prindă, să nu pice'n rouă.

FLORICA MUMUIANU

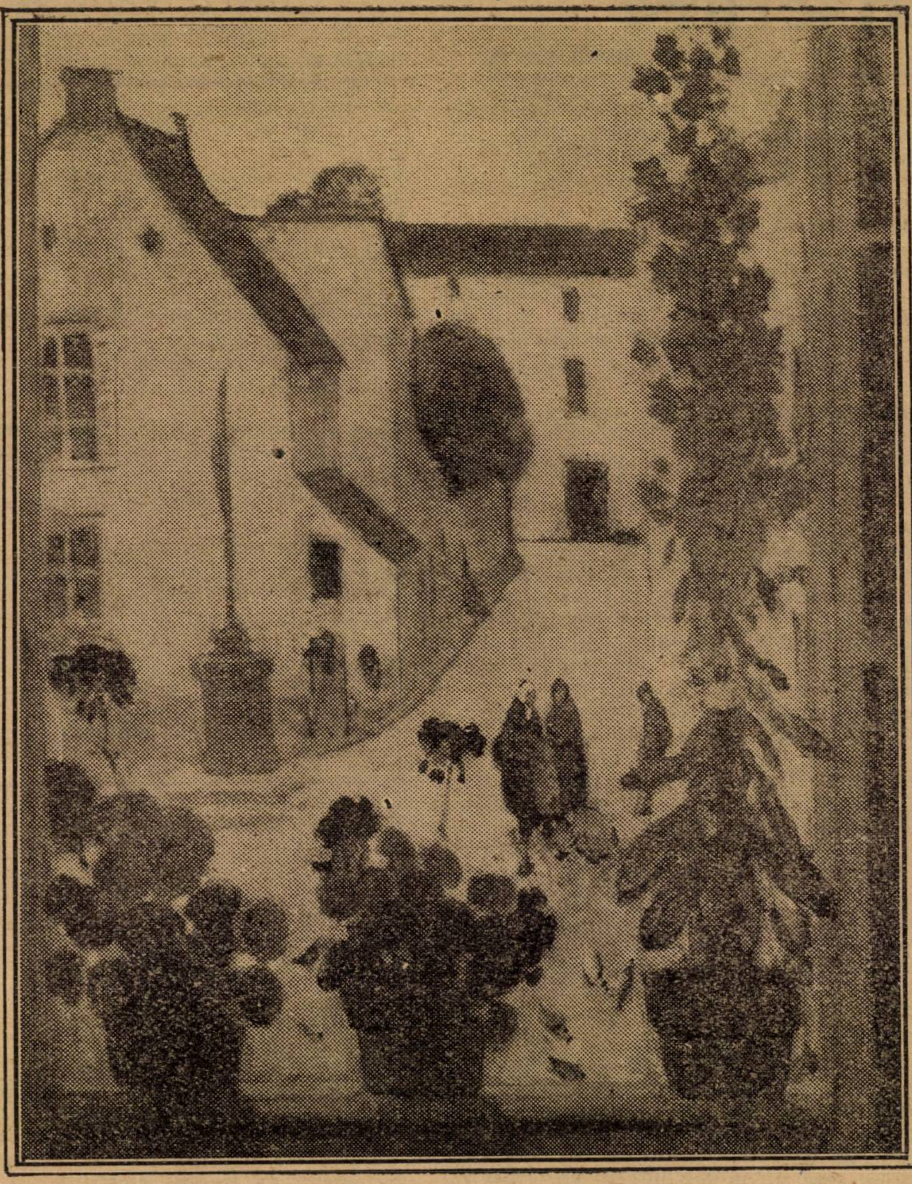

MONTÉZIN : FEREASTRA Salonul Oficial — Paris

Intre alinierea teilor desfrunziți, sub privirea indiferentă a ferestrelor cu gene înlăcrămate, șoseua pustie se întindea lucie și dreaptă, în ceața străevzie, înviorată de revărsarea globurilor electrice ce se înșirau până în depărtare unde ridiculă și țuguiată apărea silueta întunecată a Arcului de triumf.

O toropeală îl cuprinse. In timp ce i se părea că vede picăturile de ploae strivindu-se de pavajul dreptunghiular și răsfrângându-se în pulbere fină, irizată de electricitate, puțin câte puțin, perdea noțiunea existenței corpului său care par'că s'ar fi disolvat de odată.

O licărire bruscă, un fulger străbătu printre perdele, tăind ca o lamă acerată întunericul camerei și asupra capului se abătu sălbatec o ghiară țâșnită din sirena automobilului care depărtându-se o smulse brutal spoită de pasta de creer ce intrase pe sub unghiile din cari se scurgeau picături fierbinți de sânge.

Deșteptat dintr'odată, se ridică scuturându-se de amorțeala ce'l năpădise.

In întunerec, realitatea îi cuprinse iar gâtul, în mâinile'i noduroase și cu rafinamentul unui închizitor întoarse stiletul cu triplu tăis în rana sângerândă.

Par'că cineva bătuse în ușe ? poate fusese o părere. Bătaia se repetă. Făcu un efort să vorbească.

— „Da !

Sunetul vocei sale îi căzu pe nervi ca o tinichea pe coardele unui pian hodorogit.

In cadrul luminos al ușii se desenă sveltă și cochetă silueta servitoarei.

Intocmai ca bolnavul exasperat ce recurge la toate calmantele, ori cu cât de efemer efect ar fi, o clipă voi să întindă mâinile spre ea ca o chemare, să îi strângă în brațe trupul tânăr și ferbinte, prelung, cu ochii închiși pentru a avea iluzia că tot ce se întâmplase era doar un vis urât din care Lenetta venea să îl deștepte cu buzele-i de jar. Dar fata întoarse deja butonul și electricitatea inundă camera ce păru nemăsurat, demare, ochilor orbiți.

Simțindu-se observată, trecu ca prin fața unei oglinzi pe dinaintea lui, intrând alături să facă patul.

— „E într'adevăr așa târziu ? se gândi el întorcându-și capul spre ceasul exilat în colțul mesei de scris.

„De abea 7. De ce s'o grăbi atunci ?“

Prin ușa lăsată intenționat deschisă o vedea trecând cu mișcări studiate. O clipă se opri în fața unui tablou, spre cadrul înalt al căruia, întinse mâna pentru a'l îndrepta.

Un moment, rămase nemișcată cu tot corpul întins ca un arc. Sânii întindeau să rupă rochia ce se contura întunecată pe ivoriul tapetului.

Dar în fața ochilor obosiți, în ceață apărea o altă imagine : un alt corp se întindea spre ramurile unei magnolii în floare, în grădina din spatele casei din strada Polonă. O mână fină cu inflorituri albastre sub pielea prea transparentă o mână ce în aceiași clipă era rece, apoi de jeratec și din nou de alabastru, se afunda în spuma trandafirie a petalelor lucii și cărnoase ce lasă pe buze un gust amară.

Ce ochi limpezi avea în seara aceia.

Focul acela ucigător ce veșnic ardea în fundul lor adormise. O liniște adâncă plutea în jurul și în sufletul lor.

Din potirul ronturilor multicolore și încă strălucitoare se ridica mirosul de umed și de verde, sub pulberea fină pe care bătrânul grădinar o plimba în pale fluturătoare și în care ultimele raze de soare împleteau curcubee de o clipă.

— „Domnul nu mai are nevoe de nimic? Tresări. Ochi' provocători îl fixau cu o perversitate naivă.

— „Nu. Pleci undeva ?

— „Da, e Duminică și...

Restul frazei nu'l mai auzi, copleșit de greutatea zilei evocate : puhoiul vulgar și uniform, de figuri stupide, răsete și conversații grosolane. priviri aprinse de dorință, indignând perechi de burghezi cu frunți înguste, înțepeniți în haine de sărbătoare.

Instinctiv se retrase ca și cum valul acela cenușiu curgând pe bulevarde, l'ar fi ajuns și murdărit.

— „Pot pleca ?

— Deci se grăbea. Avea un țel, aștepta o oră, o noapte de veselie, de fericire poate. O va avea-o sau nu, nu importa, totul e că o aștepta.

Aștepta ceva !

El nu mai avea nimic de așteptat ; nimic.

O învălui cu privirea pe care se sili să o facă atentă. Crezând că se hotărăște, ea lăsă să cadă ploapele cu gene lungi cari umbriră albul obrazului îmbujorat.

Unde se ducea fetița aceasta care avea în toată făptura ei ceva nebănuit de fin ?

Alunecă privirea de alungul pulpelor mate sub mângăerea mătasei negre ce dispărea în pantofii ascuțiți de lac.

Le văzu lipite de dunga pantalorilor unui oarecare, încrucișindu-se pe parchetul îndoelnic al unui dancing după calea Griviței.

— „Da.

Deja resemnată și la gândul oglinzilor cu ape albastre și violete dela „Olympia“ spunându-și că nu e ea care perde, totuși ajunsă la ușe, se mai întoarse odată cu un surâs ce'i lumină drăgălaș toată figura.

— „Ea e fericită, sau crede că este. De altfel asta e totul : s'o crezi, s'o poți crede. E fericită și duce viața aceasta de suprafață.... Atunci Lenetta avea dreptate ? Ascultă pașii ușori și sprinteni depărtându-se dincolo de ușe, pe parchetul sonor, în timp ce într'un imens Palace vedea două ascensoare lunecând fără sgomot dealungul șinelor verticale.

Aceasta fusese povestea dragostei lor.

Un ascensor se urca și celalalt cobora. O clipă s'au încrucișat ; dece nu s'au oprit ? dece nu au pornit împreună în acelaș sens ?

Primul a continuat să urce, al doilea să coboare. De ce nu l'a tras și pe celalt în cădere ?

S'ar fi sdrobit amândoi sau nu ar fi avut nimic și ar fi eșit și s'ar fi perdut ca două umbre anonime în mozaicul neopompeian și frenetic al mulțimei din hall-ul Palace-ului Vieței. Și ar fi fost poate fericiți ca micuța ce cu ochii strălucitori, nebăgând în seamă răceala stropilor de ploae lunecând pe cauciucul mantalei, se grăbea înspre restaurantul sgomotos unde o aștepta un șofeur sau un monden poet decadent.

P. IGIROȘANU

„Arta nouă“

II

Şi în felul acesta asociaţionismului estetic căruia i se accentuiază pasivitatea, i se extirpează în schimb fundamentul inseparabilităţii termenilor, despre care vorbeşte Stuart Mill.

Ofensiva pornită împotriva poeziei pe de oparte; formularea acelui lirism suigeneris ca fundament al artei pe de alta, fac din poezie o… muzică plastică. Şi după cum în plastică nu se va mai imita natura ci se va inventa forme şi culori, tot asemenea în poezie se va renunţa la cuvinte care să însemneze ceva, şi se va face muzică cu vorbe.

Max Jacob, G. Apollinaire şi Salmon au inaugurat cubismul în poezie transpunând acea insufleţire a interiorului de suprafaţe plane prin freamătul liniei care le delimitează (André Lhote).

G. Apollinaire în prefaţa pentru acele **„Mamelles de Tirésias“** scrie: „Când omul a voit să imite mersul, el a creat roata, care nu seamănă de loc cu piciorul. A făcut atunci suprarealism, fără să ştie“.

Max Jacob în a sa **„Art poetique“** e de părere că „poema în proză,… diferă de fantaziile lui Aloysius Bertrand prin aceea că subiectul nu are nici o importanţă, pitorescul de asemeni. Nu trebue să te preocupi de cât de poemă adică de acordul cuvintelor, al imaginilor şi de chemarea lor reciprocă şi constantă“.

După cubismul acesta sau în acelaş timp apare futurismul lui F. T. Marinetti, care de curând a fost sărbătorit cu ocazia primului congres futurist într'un chip cu totul italienesc, căci i s'a oferit din partea admiratorilor săi un drapel de 360 m. p., i s'au trimis peste 4000 de scrisori şi mai mult de 450 de telegrame, dintre care una chiar a lui Mussolini.

Marinetti, care a cântat în formula nouă maşinismul contimporan a ajuns acum la o răsturnare a dramaturgiei. El propune să sporească la infinit puterea dramatică a unei opere, suprimând dezvoltarea progresivă a nodului teatral, care ar trebui prezentat singur sau în serii; vorbeşte de unele cercetări scenografice, care, înoind mecanismul teatral, ar împinge drama către faza sa ultra-sintetică. Un teatru „totalitar“, propune un adept al lui Marinetti şi care ar da senzaţii multiple de lumină, parfumuri, culori etc., ar fi o adevărată formulă futuristă.

Futurismul din prima sa fază a făcut curând loc dadaismului reprezentat prin Aragon, Cocteau, Tristan Tzara, Francisc Picabia şi alţii.

Aragon **(La saison en Enfer)** susţine că dezordinea spiritului său e sacră. Cocteau, crede că cea mai de seamă operă a literaturii nu este de cât un lexic dezordonat. **(Potomak).**

Tristan Tzara ca şi Francis Pieabia ca şi ceilalţi îşi confecţionează poeziile în felul următor:

Cinéma calendrier du coeur abstrait.
18—Purgatoire annonce la grande saison
Le geandarme amour qui pisse si vite
Coq et glace se couchent sous l'oil galant

(Tristan Tzara)

Sau

Bouches,
Azur ivoire ton corps
Amour a deux mains
Dors-tu
Mon-amie bien-aimée
Chaque soir sur la poitrine
De notre amour

(Francis Picabia)

Sau

Montagnes au dessous du niveau dela mer
un cheval mange sur le toit
Pente raide la vache à l'aise
Comme une mouche
Caressons-la.

(Jean Cocteau).

In sfârşit suprarealismul lui André Breton reprezintă ultima fază până acum a poeziei **nouă.**

Suprarealismul, ca termen, este inventat de G. Apollinaire, care îl întrebuinţează, după cum am văzut în **„Mamelles de Tiresias“.** Inainte de 1911 Apollinaire întrebuinţase termenul de supra naturalism dar puţin în urmă renunţă la el.

André Breton pretinde, că adevărata poezie nu trebue să fie de cât o dictare pură a subconştientului fără logică şi fără gramatică. Ceeace preconizează André Bréton este un suprarealism care să decurgă din dadaism, după cum dadaismul a izvorât din cubism şi futurism. Suprarealismul se răsfiră în trei grupe de scriitori: una, care admite şi raţiunii regulatoare un rol activ în această dictare a subconştientului şi este repreezntat de revista **„Surréalisme“** condusă de Ivan Goll. In jurul său găsim scritori ca Joseph Delteil, Marcel Arland, Robert Delaunay etc.; alta foarte apropiată ca ideal estetic de cea dintâi este reprezentată de revista **„Interventions surréalistes“,** organul oficial al suprarealismului internaţional şi apare sub direcţia lui Paul Dermée.

André Breton ca şi întreaga şcoală desconsideră arta în ceea ce ea ar conţine ca factice, neagă existenţa lucrurilor, a publicului, a vocabularului, a logicei şi a gramaticii.

In 1919 André Breton împreună cu Ph. Soupault scriau **„Champs magnétiques“** unde găsim rânduri ca acestea:

„Atenţia mea“, scrie A. Breton, „este îndreptată asupra frazelor mai mult sau mai puţin parţiale care în deplină singurătate, la apropierea somnului, rămân perceptibile pentru spirit fără a fi posibil să le descoperi o semnificare prealabilă.“

Mai târziu fireşte a apărut şi manifestul suprarealist.

Pentru A. Breton cuvântul trebue deturnat din funcţiunea sa „de a însemna ceva“. Cuvântul e o sonoritate o notă muzicală. Materialul poeziei nu mai este nici imagine, nici cuvântul, ci sonoritatea pură.

Nu dedicase Cocteau al său **„Potomak“** lui Strawinski, autorul acelui **„Sacre du Printemp?“** Şi nu prezentase el un balet **„Parade“** cu muzica de E. Satie, pe care îl considera ca superior lui Debussy, şi chiar lui Strawinski?

E. Satie răuşise după părerea lui Cocteau şi René Chalupt să deparaziteze creerul omenesc de păduchele nefast care dăduse omenirii viţiul scărpinatului multi milenar al înţelegerii.

După aceste câteva consideraţiuni generale asupra fizionomiei artei contimporane revoluţionare, se cuvine să ne întrebăm acum, ce anume poate fi valabil în toate acestea.

Fireşte, dacă existenţa unei arte auditive, cum e muzica, al cărei material nu e luat din realitatea înconjurătoare lucrează totuş asupra noastră în mod estetic, de ce vizualitatea noastră n'ar putea fi solicitată de elemente plastice care să lucreze asupra noastră în acelaş mod? De ce vizualitatea şi auditivitatea noastră în acelaş timp n'ar putea lucra pe cale poetică cu aceleaşi rezultate?

In teorie n'ar fi nici o piedică pentru asemenea posibilităţi. In practică însă se opune mecanismul nostru mintal pentru o astfel de concluzie analogică.

Intre senzaţie şi percepţia noastră nu se poate interpune o „virtute“ particulară care să modifice natura aparatului nostru mintal şi care să ne schimbe într'un fel sau altul funcţiunea reprezentării. Ceeace se oferă organelor noastre senzoriale poate reveni pe calea reprezentă-

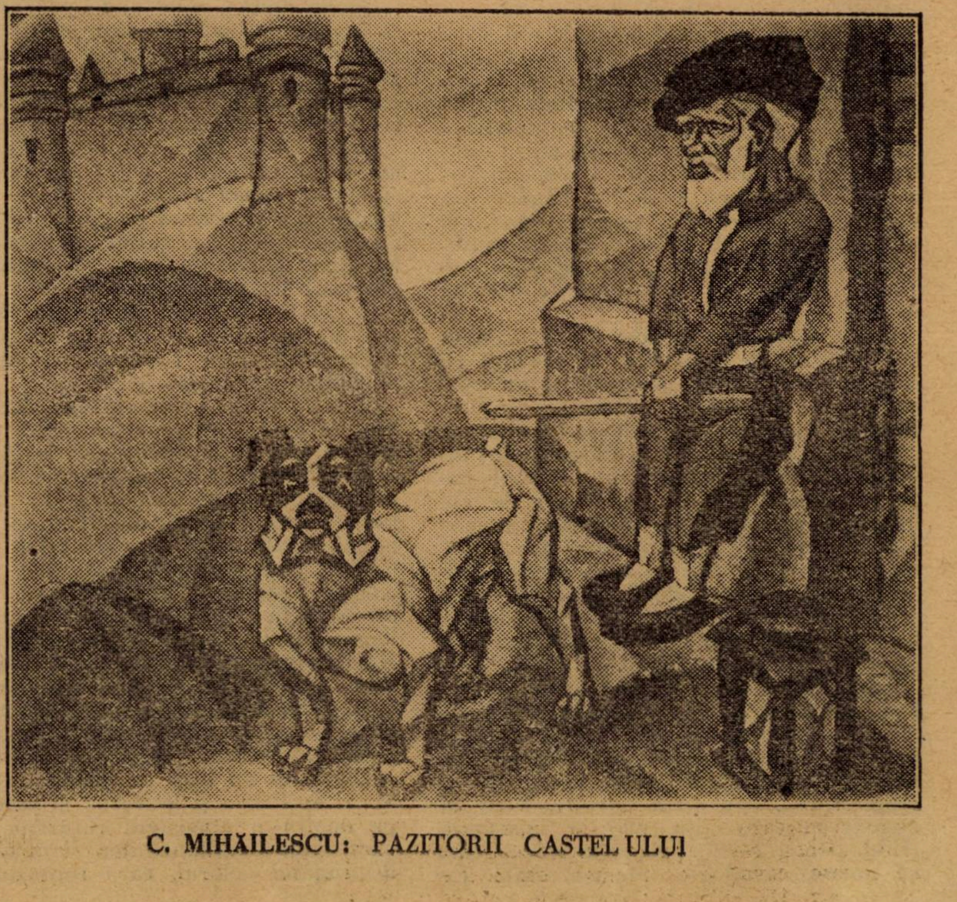

C. MIHAILESCU: PAZITORII CASTELULUI

ZID

Mă învățasem sufletul să-mi risipesc în cele patru vânturi,
Căci pasul nu ajunge zarea nesătulă
Şi sufletul ce străbătea văzduhuri şi pământuri
L-am închistat aici într'o celulă.

Pe temelii de veac cu ziduri de cetate,
Oraş bătrân, te-ai strâns ca într'o scoică'n tine,
Din cale m'ai oprit: — Aici e bine —
Şi darnic mi-ai svârlit la fiecare pas palate.

Cu vuetul pe străzi m'am risipit.
Mistuitor viața-mi pătrundea prin pori, prin nări —
Oriunde-am îndrăznit să intru, - am întâlnit
Femei cu trupurile strânse în brățări.

Mi-ai arătat academii, muzee'nțelepciune:
Savanți ce 'nchid în formule, al vieții suflet uriaş,
Dar niciodată'n tine n'am văzut, străvechi oraş,
Cum soarele răsare şi apune.

C. I. ŞICLOVANU

rilor. Realitatea ne oferă forme şi culori de care mintea noastră leagă conceptele într'o unire indisolubilă.

Când forma sau culoarea revine pe calea reprezentării sau a unei post-prezentări, revine şi conceptul legat de ea. Noi nu putem tăia legătura aceasta cum pretinde arta nouă, fiindcă atributul cunoaşterii în forma aceasta ne-a fost dăruit.

In muzică, cascada de sonorități n'a mai fost întâlnită în viața reală şi în felul acesta eticheta, pe care mintea noastră o lipeşte pe ea nu e „readusă“ grație unei coexistențe sau a unei succesiuni anterioare între sonoritate şi concept. E o etichetă oarecum liberă.

Cu toate acestea eticheta, despre care e vorba nu e cu desăvârşire liberă. In actul de aprehenziune, după cum spune Larrson (**La logique de la poesie** tr. fr. 1919) adică în actul, prin care conştința noastră primeşte impresiile din afară: auditive sau vizuale, există un element comun cantitativ, nu calitativ, fiindcă din acest ultim punct de vedere impresiile sunt incomensurabile între ele. In condițiunile ritmice ale actului de aprehenziune se găseşte elementul cantitativ comun.

Intr'adevăr, când vedem inflexiunea unei linii uşoare îi imităm şi desenul cu corpul nostru; fără îndoială, că nu executăm în realitate o mişcare corespunzătoare, dar facem rudimente de mişcări, încercăm senzațiile musculare, care ar întovărăşi această mişcare, sau această poziție. Când concepem o nuanță de culoare, o percepem de asemeni în mod vital, ea ne face să respirăm într'un anumit fel şi să simțim în corp această impresie de uşurare şi de libertate, care există în nuanțele despre care e vorba. La fel când respirăm un parfum, sau când ascultăm o melodie.

Sunetele sugerează o atitudine. o fizionomie, o mişcare, o senzație musculară. De aceea ne este indiferent dacă trecerea de la o emoțiune la alta se face printr'o mişcare a corpului, sau printr'un ritm verbal, sau prin cuvinte, care ne zugrăvesc ceva din această emoțiune. (**Ibid.** pag. 172—173). Aceasta este ceeace se numeşte analogie intersenzorială. Estetica muzicală contimporană face abtracție de acest fenomen, pe care l'a studiat foarte de aproape şcoala lui Wundt.

Estetica plasticii şi a poeziei de astăzi la rândul ei trece sau mai bine zis şterge din seria actelor psihologice fenomenul apercepției.

Există o analogie intersenzorială şi arta nouă o consideră exclusiv afară de arta muzicală, care se înscrie în fals. A te rezema însă pe analogie intersenzorială desființând fenomenul apercepției, sau a le nega pe amândouă, cum face muzica, aceasta presupune o altă organizare sufletească de cât cea existentă.

Thomas de Quincey, spre pildă, fumătorul de opium, când aude pronunțându-se la ureche sau îşi zice sie-şi, Consul **romanus**: imediat el vede defilând legiuni în arme, cu tribuni, cu bagaje şi cu toată pompa militară, scânteind sub razele piezişe ale soarelui.

Pe un zid în ruine ros de erni, pătat de umezeală, mâncat de lepre vegetale şi de mucegaiu, Vinci urmăreşte ca pe urmele unui desen parcursul enigmatic al şanțurilor şi descoperă forme minunate. (H. Focillon“ **Esthétique des Visionaires** în „Journal de psichologie“ n. cit.).

In aceste două exemple, unul patologic şi altul normal ni se revelă tot procesul imaginației ce se reazimă prin definiție pe funcțiunea memoriei.

Muzicalizarea artei întregi căci la aceasta se reduce tentativa artei contimporane este o imposibilitate de fapt, căci ea pretinde apariția imaginației creatoare dincolo de legile memoriei. Ar fi poate interesantă arta ce ar decurge din această modificare a aparatului nostru mintal, s'ar multiplica, desigur, mijloacele de realizare artistică, dar modificarea trebue făcută nu în obiectul contemplării, ci în însuşi mecanismul de contemplare, ceeace nu e tot una. Nu arta trebue să fie nouă, ci omul în esența sa sufletească; numai astfel omenirea va putea să pătrundă născocirile unui Prampolini ale cărui teorii scenografice ne vorbesc de un teatru „poli-expresiv“ realizat la Praga şi la Viena şi care ar da pe deplin o atmosferă futuristă cu dinamismul, simultaneitatea şi unitatea sa, desființând actorul, care reprezintă un compromis şi aducând pe scenă adevăratele drame în spațiu; numai astfel am cădea poate în extaz față de ghiduşiile lui Leskovie care prezintă cuvinte în libertate, exteriorizând în audițiunea poemelor simultaneitatea prin diferite timbruri spre a exprima nenumăratele planuri de conştiință, acestea toate într'un mediu adaptat special şi care s'ar numi „poedrom“.

Toate aceste născociri care presupun o imaginație originală, dar nu creatoare vor să readucă arta întreagă la o simplă plăsmuire decorativă. Să nu mai fie nici o deosebire prin urmare între un covor, spre pildă, şi o pictură, între un monument şi o sculptură. Mase, forme culori şi sunete să se acorde pe un plan ireal extirpându-i-se orice element de conținut imitativ. Poezia să se muzicalizeze definitiv; pictura să se readucă la o gamă irizantă de culoare şi la acorduri decorative de forme; iar sculptura, coregrafia şi teatrul să devină categorii arhitectonice.

Acestea sunt performanțe demne ale unei intelectualizări însetată după noutate, dar nu manifestări artistice.

Desigur că „arta nouă“ e un nou mijloc spre a arăta că ea nu e creată pentru cei ce au „ochi de văzut şi urechi de auzit“, ci pentru aceia care au ceea ce nu pot avea, crezând, că n'au ceeace în realitate continuă să aibă.

Arta lucrează asupra noastră prin sintetizare; „cea nouă“ vrea să înlocuiască sintetizarea prin analizare. Creerul nostru refuză. Aci e mica diferență.

Problema e.... metafizică...

SCARLAT STRUȚEANU

Pasteluri industriale

Amiază

Tot praf îmbâcsit
Se ridică
In strat vaporos de pe-asfalt,
Cu brațe firave se prinde
De norii ce cată spre 'nnalt.

Prin fumul şi praful ce urcă
— Jos —
Oameni grăbiți forfotesc,
— Sus —
Soarelui fața-i păleşte
De umbre pe scutul ceresc.

E schimbul de-amiază,
Sirene de fabrici mugesc către cer.
Şi pleacă şi vin lucrătorii.
Şi sună uneltele 'n foc.

Şi-oraşul pulsează
De zgomot, de aer şi gând otrăvit;
Şi-oraşul pulsează
In mine,
Şi'n el
Numai eu nu's grăbit...

STELIAN CONSTANTIN

Primăvara ce s'a dus...

de GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU

— Act provincial —

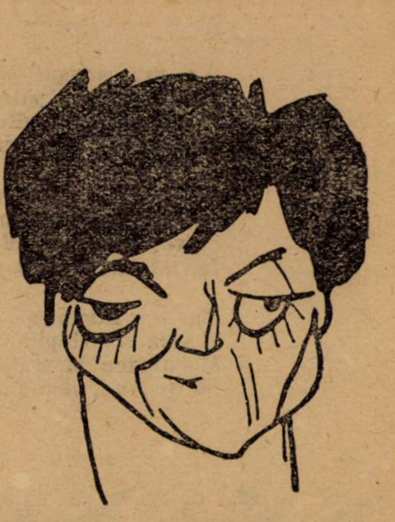

G. M. ZAMFIRESCU

PERSOANELE:

MIRON POPOVICI, pensionar
SERAFINA POPOVICI, nevasta lui
NATALIȚA, nepoata lor

Timpul: acum, oricând — într'o seară de toamnă.

Locul: oriunde, într'un oraș de provincie.

DECORUL

Un salonaș, cu mobilă veche, în casa pensionarului. Miron Popovici.

Pe masa din mijloc, lampă cu abatjour mauve, aprinsă. Fund, mijloc, ușa ce dă în curte; dreapta, planul secund, altă ușă — spre dormitorul bătrânilor. Stânga, planul secund, fereastră deschisă; perdele lungi și albe, prinse în părți cu funde de panglică mauve; lângă masă, un fotoliu.

Prin fereastră, se văd ramurile castanului de lângă casă.

E desfrunzit aproape.

SCENA I

Serafina — Miron

In haină de casă și papuci, Miron stă în fotoliulul de lângă masă și citește jurnalul. Gras, mărunt, chel, tâmplele ninse, ochelari, figură blândă, mișcări leneșe. In capot mauve, decoltat cu guleraș galben aprins, Serafina face pasiența la masă. Inaltă slabă, cuvântul precipitat, gestul nervos.

MIRON: (citind, îngânat). Remanierea guvernului... Un nou roman ro-mâ-nesc Pre-mi-i-le A-ca-de....

SERAFINA: Ce citești tu acolo, Mironel?

Miron: (întoarce foaia jurnalului). Fleacuri, Finel, fleacuri...

SERAFINA: (împerechind cărțile). Ia să vedem: mergem mâine la pensie sau nu? Damă cu damă, valet cu valet, popă cu... Na! unde-o fi popa?

MIRON: (silabisind) Nenorocirea din strada...

SERAFINA: (dezolată) S'a'nchis Mironel! N'am noroc, nu mai am... Mereu se'nchide. Cum o să ne ducem noi la pensie, mâine, dacă se'nchide.

MIRON: (fără să-și ia ochii de pe jurnal) Ce s'a închis, Finel dragă?

SERAFINA: (tristă, ciupind cu două degete fața de masă) S'a dus! Punem cruce, Mironel....

MIRON: (căutând, în jurnal-fugar) Politice.. Financi.. Ai spus ceva, dragă?

SERAFINA: (oftează, cu ochii la calendar) Sunt tristă, Mironel. Uite, la calendar: 13 Septembrie... **(suspinat)** Acum doi ani, la 13 Septembrie. Blestemată zi! D'aia mi se'nchide.

MIRON: Ce se'nchide, soro?

SERAFINA: (duce batista la gură) Lasă-mă, Mironel, că sunt tristă și'mi vine să plâng... Mironel! N'auzi tu, Mironel? Uuită-te la mine, să vezi că sunt tristă și'mi vine să plâng...

MIRON: (mormăit ascuns în jurnal) Gazele, reumatismele, nevralgiile... Urodonal întinerește...

SERAFINA: Mironel! **(jicnită)** Frumos, eu vorbesc la stele. **(se scoală supărată)** Uf! ai ajuns de nesuferit! Toată ziua cu nasu'n jurnal.

MIRON: (nevinovat) Păi... ce să fac?

SERAFINA: Să te uiți la mine, să m'asculți, să glumești... Ca omu', cu nevasta lui, în casă.

MIRON: (o privește nedumerit, pe de-asupra ochelarilor) Ca omu', eu.... **(înțelege).** A, da.... ai dreptate.

SERAFINA: (îmbufnată) Am!

MIRON: Sigur că ai, soro! **(reîncepe lectura).** Cine n'are dreptate în lumea asta?

SERAFINA: Iar cu nasu'n jurnal. Așa te știu, de doi ani. Ursuz te scoli, ursuz te culci. Noaptea, te întorci cu spatele la mine și sforăi.

MIRON: (a lăsat jurnalul pe genunchi; simplu) Păi... ce să fac, Serafino dragă?

SERAFINA: Nici vorbă bună, nici mângâiere, — nimic...

MIRON: (aceiași privire nedumerită pe deasupra ochelarilor) vorbă bună, mângâ... A, da... așa-i: nici o mângâere! **(suspinat)** Hei, Serafinel dragă: **(melancolic, fredonând îngânat)** S'a dus vremea de demult...

SERAFINA: (repede) Carevasăzică, ren... **(se stăpânește)** Mironel, nu mă face să... **(la fereastră, fierbând)** Asta-i dușmănie curată! Așa mă fierbi de doi ani. Avarule! Blestemată noapte.

MIRON: (nedumerit) Ce noapte, soro, ce noapte așa grozavă de nu...

SERAFINA: Să mă lași în pace. Prefăcutule!

MIRON: (se întoarce spre ea) Păi bine, frate... **(Serafina nu-l ascultă)** Finel! Fineluș dragă. Poftim, te supărași acum. **(Serafina nu răspunde)** Biiine, nevastă. **(reîncepe lectura).**

SERAFINA: (la fereastră, după câteva clipe, privind cu coada ochiului spre Miron) Ce repede se'nserează...

MIRON: (o măsoară, de sus; afectează uimirea) cu mine vorbești? Parcă erai....

SERAFINA: (repede) A, nu...— să nu crezi că'ți fac silă de vorbă!...

MIRON: Nici n'am nevoe.

SERAFINA: Știiu, ești ambițios dumnea-ta.

MIRON: (crunt) Sunt — și gata socoteala!

(pauză)

SERAFINA: (suspinat, privind afară) Ah! ce toamnă dulce...

MIRON: (are un junghiu la genunchi și scapă jurnalul din mână) Au! **(se scoală; alt junghiu, mai dureros)** Au! ce-o fi asta? **(face câțiva pași)** Au! măiculiță...

SERAFINA: (nu l'a privit) Ferice de cine-i tânăr.

MIRON: (alt junghiu) Au! Serafinel Asta nu-i bună.

SERAFINA: Numai eu stau închisă'n casă, ca o cadână.

MIRON: Serafino! Au!

SERAFINA: ...ca o cadână în harem.

MIRON: (nu mai poate răbda) Lasă haremul cocoană, că mă trec nădușelile de durere.

SERAFINA: (demnă) Poftim?

MIRON: (miel) Serafinel! Nu te supăra, soro. Afurisitul ăsta de junghiu. Au! Crede, Finel dragă, crede — că de nu m'ar durea, îngerașule...

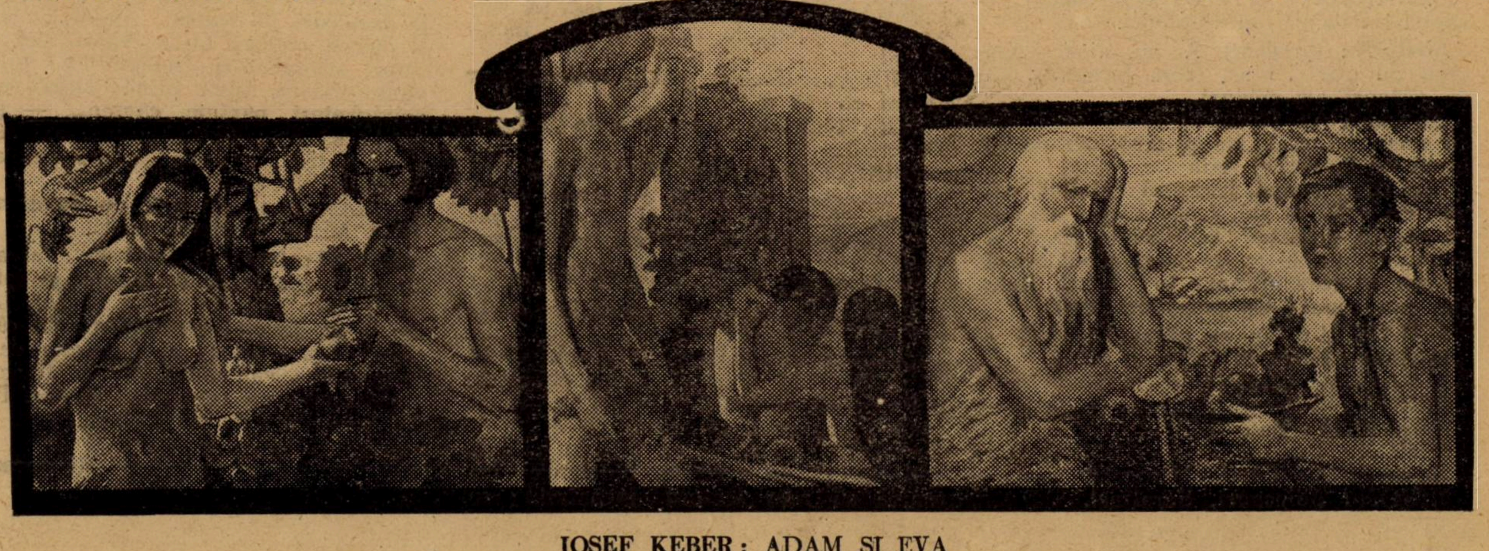

IOSEF KEBER: ADAM ŞI EVA

OBSESIE

Azi m'a strigat pe nume cineva şi-am tresărit.
Sfredel glasul pătrundea'n ureche;
Şi'n larma asurzitoare, în stradă, buimăcit
Am căutat zadarnic prietenia veche.

Pe urmă, îndepărtată, chemarea vibră încă
In sufletu-mi ca ruga de clopot către seară,
Şi vocea mamei blândă şi vorba ei adâncă
Imi străbătu prin suflet cu o tristeţe-amară.

Dar nu, nimenea: nici soră, nici prieteni şi nici mamă.
Şi strada arhiplină se sbuciumă şi geme...
M'amestec în mulţime şi-adânc m'afund de teamă,
Să nu aud, căci glasul din nou o să mă cheme.

N. FURCA

* * *

SERAFINA: Mulţumesc, Ingeraşule— când e vorba să-ţi pui paharele Incolo...

MIRON: Eşti nedreaptă, nevastă. Când mergem la pensie te iau la braţetă, ca acum douăzeci de ani: hai: nevastă! Când te chem să'mi pui paharele cum îţi zic? Finel dragă, iar am junghiu... — şi tu vii ca acum douăzeci de ani...

SERAFINA: Să-ţi pui paharele, să te duc la pensie. Atât! de doi ani. 13 Sepduc la pensie. Atât! de doi ani. Treisprezece Septembrie...

MIRON: **(o priveşte îngrijat)** Mă nevastă, ai dormit tu bine azi după masă?

SERAFINA: Cum văd eu, mă faci nebună, Miron Popovici! N'am ce zice: de multă cinste mă bucur...

MIRON: Da, n'a zis nimeni soro..

SERAFINA: Destul c'ai lăsat să se înţeleagă. Mă uit nu ştiu cum, vorbesc prăpăstii, te supăr. Inţelegem noi, să nu crezi.

MIRON: **(hotărât să isprăvească)** Vrei să'ţi spui una şi bună,? Ei bine... **(se stăpâneşte)** Serafino! Nu mă face, bre, să vorbesc ce nu se cade. Şade rău, oameni bătrâni ce suntem să... Spui drept că nu'nţeleg de loc ce-i cu atât al tău, încolo şi nu mai ştiu cât septembrie.

SERAFINA: **(la spatele lui, drăgăstoasă, cu coatele pe spătarul fotoliului)** Cum Mironel, se poate să nu'ţi aduci tu aminte că acum doi ani...

MIRON: **(era gata să se aşeze în fotoliu; a rămas cu genunchii îndoiţi şi palmele pe braţele fotoliului; ridică ochii spre ea îngrijat)** Finel dragă, n'ai vrea tu să iei o aspirină?

SERAFINA: **(a făcut ochii mari)** ce vorbă-i asta, Miron Popovici.

MIRON: **(prudent)** A nu, nimic. Aşa cred eu c'ar fi bine. **(reia jurnalul).** Eu de câteori am călduri...

SERAFINA: **(desnădăjduită)** Iar! Iar cu nasu'n jurnal. **(se plimbă, nervoasă; luptă cu lacrimile)** Asta nu-i viaţă!

MIRON: **(scapă jurnalul: clatină capul, cu ochii în gol, trist)** Viaţă! de unde să fie, nevastă? Te duci în piaţă cu buzunarele doldora de bani şi vii acasă cu un morcov degerat în mână. Rele zile am ajuns! Cu pensioara mea...

SERAFINA: Iar te plângi!

MIRON: Parcă tu nu te-ai plâns.

SERAFINA: Când?

MIRON: Adineauri.

SERAFINA: Eu?

MIRON: Tu.

SERAFINA: Când, Mironel?

MIRON: Adineauri, Serafinel.

SERAFINA: De scumpete şi de pensie?

MIRON: Sigur.

SERAFINA: Nu'mi aduc aminte.

MIRON: Ba nu, zău!?

SERAFINA: **(subliniează îndărătnică)** Nu-mi a-duc a-min-te!

MIRON: Serafino! Nevastă dragă! Mă scoţi din minţi. N'ai spus tu, adineauri: asta nu e viaţă?

SERAFINA: Am spus.

MIRON: Păi atunci?

SERAFINA: Ce „atunci"?

MIRON: **(exasperat)** Păcatele mele! Mă rog matale, s'o luăm... Vai de mine! Mă îngrijorezi, Serafino, nă sperii! Stai s'o luăm uşurel. Ai spus ori nu, asta nu e viaţă?

SERAFINA: Am spus.

MIRON: Carevasăzică te-ai plâns. Ţine minte. Până acum e bun. Ne-am înţeles: te-ai plâns!

SERAFINA: **(exasperată)** M'am plâns, omule, m'am plâns! Ţiu minte. Ce tot mă sâcâi atât? Dar nu de scumpete, Mironel! nu de pensie, Mironel...

MIRON: Hm! Da' de ce?

SERAFINA: De viaţa asta...

MIRON: **(îi fură cuvântul)**... scumpă!

SERAFINA: Nu.

MIRON: ...vitregă cu oamenii săraci!

SERAFINA: Nu, altceva am vrut să...

MIRON: Vitregă, Serafinel! mai ales cu noi, pensionarii...

SERAFINA: Păcatele mele! Nu, Miron Popovici, nu!

MIRON: **(clipeşte repede)** Cum, nu te plângi de viaţă!

SERAFINA: Ba da, omule dar nu...

MIRON: Ce „dar nu"?

SERAFINA: Dacă nu mă laşi să vorbesc. Te repezi la mine ca un... inchizitor!

MIRON: **(închide ochii, caşicum i-ar fi dat cineva o palmă)** ....în!

SERAFINA: Imi iei vorba de pe buze. Pe urmă...

MIRON: **(amar, clătinând capul)** Brava, nevastă! Inchizitor — după atâţia ani de căsnicie cinstită şi cuminte! Ştii ce-i inchizitor? Nebun! Eu, nebun, nevastă! Hei, rele zile am ajuns...

SERAFINA: **(vinovată)** Iartă-mă şi tu! Eu credeam că inchizitor le zice la episcopi.. Mironel! Nu, zău...

MIRON: Nu! zadarnic! Iţi spui drept că... Uite, îmi vine să plâng, Serafina, îmi vine să, să... Mai bine nu mai ajungeam seara asta, să te aud.

SERAFINA: **(plânge cu faţa în palme).**

MIRON: **(o priveşte, îndelumg; încearcă să reia lectura jurnalului; se înduioşează)** Finel! Nu mai plânge, soro ce Dumnezeu! Pentru un fleac de nimic, să... Fii serioasă, nevastă. Stai lângă mine, să ne împăcăm. Lasă-i dracului de episcopi. N'o să ne certăm noi, pentru....

SERAFINA: **(plânge)** Să mă laşi în pace! Aşa ai fost întotdeauna: încăpăţânat.

MIRON: Am glumit, soro, Pe cinstea mea de pensionar c'am glumit.

SERAFINA: Frumoasă glumă.

MIRON: Nu mai plânge,Fineluş. Mă doare, să te văd... Un lucru de nimic. Ei şi dacă m'ai fi făcut inchizitor? Serafinel! Zău, dragoste. supărarea asta...

SERAFINA: **(îi arată batista)** Uite-o: muiată'n lacrimi! Lacrimi, după atâţia ani de căsnicie cinstită şi cuminte. Brava, Miron Popovici! Mai bine nu mai ajungeam seara asta, să te văd, să te aud.

MIRON: Iartă-mă şi tu. N'am ştiut, n'am crezut că..

SERAFINA: Intotdeauna mi-ai făcut aşa. Aştepţi să cad în genunchi, să plâng. Ne cunoaştem noi, să nu crezi! Aşa ai fost, aşa ai să mori!

MIRON: **(Lovit)** Să mor carevasăzică! Aici ai brodit-o, m'ai lovit în plin, Serafino, **(se ridică, cu greu din fotoliu)** Aşa-i: un bătrân ca mine, o povară... **(cu glasul umed)** Biiine, Serafinel, să mor să rămâi tu să stăpâneşti pământul. Te superi de nimic şi'mi doreşti moartea.

SERAFINA: Eu? Nu m'ai înţeles Miron Popovici.

MIRON: **(la fereastră, din ce în ce copleşit de durere)** Tu o să mă uiţi, Nataliţa o să mă uite, lumea o să mă uite — şi nuuu mai e Miron Popovici, n'a mai fost de când lumea. Să vedem, atunci: ai să te bucuri c'ai rămas tu să stăpâneşti pământul. Eu, o să fiu bine acolo unde-o să fiu, cu ţărâna în gură... **(duce batista la ochi).**

SERAFINA: Mironel, nu fii copil, omule. Am zis aşa: atunci, când o fi să mori.

MIRON: **(îi arată batista)** Uite-o: muiată'n lacrimi! Lacrimi, după atâţia ani de căsnicie....

SERAFINA: Nu ştiu ce-ai astăseară! Una vorbesc, alta înţelegi.

MIRON: **(e prea mâhnit ca să-i răspundă; priveşte afară, melancolic)**

STRAFINA: Ce m'oi mai fi mirând? **(se uită spre calendar cu ochi duşmani)** Uite pacostea, **(se repede şi rupe foaia, o mototoleşte cu ură, o aruncă)** uite de ce nu-mi iese pasienţa, de ce ne certăm, de ce plângem. **(cade pe un scaun, copleşită de mânie)** Am să scriu o carte poştală la mitropolie, să n'o mai treacă'n calendar...

MIRON: **(n'a văzut, n'a auzit; e tot la fereastră în extaz)** Stelele! Mereu şi mereu aceleaşi stele. Numai noi: trecători schimbători; numai noi: fulg în vânt... Seara, lună plină, flori, privi-privighetori, parfum. cântec.... — şi să mori! să aştepţi: azi-mâine, azi-mâine.. Prea e trist, nevastă! e din cale-afară de trist...

SERAFINA: **(singură, cu durerea ei)** Trist, Miron Popovici, trist....

MIRON: **(s'a depărtat de fereastră, oftând; se apropie de fotoliu şi întinde mâna spre jurnal; mâna şovăe).** Lasă'l naibii de jurnal! **(se depărtează)** câteva clipe;— şi'n loc să ne bucurăm de ele, le pierdem cu minciunile şi fleacurile din jurnale, cu certurile altora. Parcă din jurnalul ăsta ne certăm...

(Urmează)

RAFFET (Denis-August-Marie)

de IOAN C. BACILĂ

Pictorul şi desenatorul Raffet s'a născut la Paris la 1 Martie 1804 şi a murit la Genova la 16 Februarie 1860. In anul 1824 a urmat şcoala de Arte Frumoase unde a fost elevul lui Charlet şi Gros, desenând după antic. In anul 1837 contele rus Anatol Demidoff întreprinde în Rusia, Ungaria şi Principatele Române o adevărată expediţie ştiinţifică la care au luat partea mai mulţi învăţaţi printre cari şi desenatorul Raffet. Plecarea a fost dela Paris în 14 Iunie 1847 şi la 7 Iulie era la Drencova în Banat unde desemnează un cioban român, care în tinereţea lui a luptat la Marengo. La 8 Iulie este la Orşova şi desenează un grup de băeţi români ieşind dela şcoală; la 9 Iulie la Cerneţi unde asistă la un joc românesc, la 11 Iulie la Giurgiu unde vizitează şi bâlciul şi la 13 Iulie la Bucureşti.

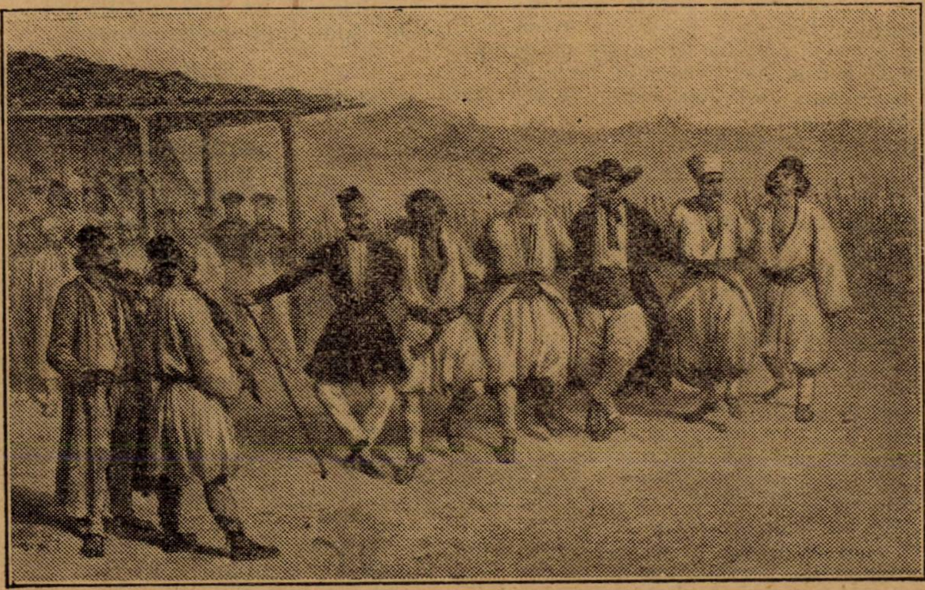

RAFFET: JOC ROMANESC, Cerneţi, 9 Iulie 1837. Din stampele Academ. Rom.

In Bucureşti această expediţiei ştiinţifică stă dela 13—16 Iulie unde a fost foarte bine primită de domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica. In Bucureşti a vzitat multe clădiri, a făcut multe vizite şi Raffet a luat o vedere a bisericii Sfântu Gheorghe, a bisericii Stavropoleos, o adunare a Divanului şi a asistat la defilarea garnizoanei din Bucureşti, pusă de Domnitor în cinstea acestei misiuni. La 17 Iulie trec râul Buzău şi la 19 sunt la Iaşi de unde ia o vedere generală a oraşului Iaşi şi biserica Trei Ierarhi. La 24 Iulie sunt la Sculeni unde trebue să facă carantină şi la 4 August sosesc la Chişinău. Drumul prin Basarabia îl face cu diligenţa şi în drumul lor întâlnesc ţărani moldoveni cari transportă cărbuni în care cu lese înalte. Din Chişinău trece mai departe în Crimea. Raffet ilustrează această călătorie în cartea lui Demidoff care s'a tradus în mai multe limbi, (franceză, italiană, olandeză, engleză, rusă, germană, spaniolă, poloneză şi română) şi a avut mai multe ediţii: 1838, 1840, 1841, 1853, 1854, 1855, 1860. Ilustraţiile cărţii reprezintă tipuri şi costume din ţările noastre: lăutari, cimpoer,Drumul lui Traian pe malul Oltului, Mitropolia din Bucureşti, Ţigani, Transport de cărbuni şi poştalion moldovenesc.

Cele mai importante desenuri ale lui Raffet privitoare la Ţările noastre sunt cele scoase în Album care are titlul următor: **Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée, par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie. Exécuté en 1837 sons la direction de M. Anatol de Demidoff... Dessiné d'aprés nature et lithographié par Raffet.** Paris 1841. 1 Volum în folio, 64+100 planşe.

19 planşe au ca subiect Muntenia, Moldova şi Basarabia cu 64 pagini text explicativ făcut de Demidoff în Iulie 1848 la San Donato.

Desenurile după numărul planşelor sunt următoarele: pl. 7. Cioban din Banat la Drencova, Desemnat la 7 Iulie 1837.

Pl. 8. Copii români eşind dela şcoală. Orşova 8 Iulie 1837. Pl. 9. Ţărani români în car. Pl. 10. Joc românesc, Cerneţi 9 Iulie 1837.

Vederi din Giurgiu: pl. 11. Turnul ceasornicului, Bâlciul de Sânpetru, bărbier ţigan şi o scenă de bâlciu (cu bătae).

Vederi din Bucureşti: Biserica Sfântu Gheorghe, Divanul boerilor, biserica grecească din Bucureşti (Stavropoleos), infanteria românească defilând în pas alergător, Hora românească executată de ţigani şi jucată de muzicanţii regimentului al II-lea la Domnitorul Ghica. Pl. 19. Trecerea râului Buzău de o diligenţă trasă de 14 cai.

Vederi din Moldova: Popas de poştă moldovenesc, Poşta în Molova, Vederea Iaşilor luată din balconul hotelului St. Petersburg, Biserica şi turnul Trei Ierarhi.

Vederi din Basarabia. Poşta, popasul unei caravane moldoveneşti transportând cărbuni şi diferite tipuri străine din Basarabia.

Afară de aceste desemnuri făcute de Raffet, în cabinetul de stampe din Biblioteca Naţională din Paris se mai găsesc calcurile croquiurilor lui cari au fost făcute de Laura Raffet soţia pictorului şi pe cari fiul său Auguste Raffet le-a dăruit cabinetului de Stampe. Din fericire fotografii după aceste calcuri se găsesc astăzi în colecţia de Stampe a Academiei Române făcute de d. G. Oprescu dela Geneva.

Printre calcuri putem să amintim câteva cari n'au fost reproduse nici în carte nici în album: Femee din Skela, Tambur-major (o frumoasă aquarelă neîntrebuinţată până acum). Un ofiţer de infanterie şi alţi militari cu tot detaliul strălucitor al uniformei.

Interiorul palatului domnesc şi portretul Domnitorului Alexandru Dimitrie Ghica, coafura unei fete din Giurgiu, (cu flori şi salbă) şi diferite uniforme de soldaţi.

Aceste desemnuri ale lui Raffet sunt de cea mai mare importanţă pentru noi din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

IOAN C. BACILA

BIBLIOGRAFIE

Maria Bengescu, Les calques des croquis de Raffet, pris au cours de son voyage en Valachie et en Moldavie, et conservée au Cabinet des Estampes (Paris). In revista „L'Art" 1 Februarie 1894. Articolul a fost reprodus şi în „L'Independance Roumaine" Bucureşti, 14 Martie 1894.

Al.-Sadi Ionescu. Călători străini prin ţara noastră, lucrare în manuscris. Anatol de Demidoff.

Ioan C. Băcilă. Pictori francezi prin ţara noastră 1828—1856. Biblioteca „Astra", Nr. 8. Sibiu 1923. Editura „Asociaţiunii".

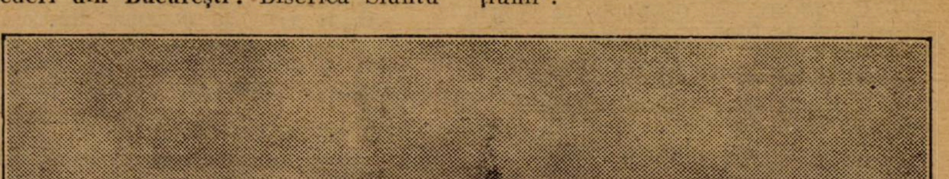

RAFFET: BISERICA SF. GHEORGHE. Din stampele Academiei Române

BESTIA

de ADRIAN PASCU

Goniţi de un vânt puternic, izbucnit pe neaşteptate, norii negri începură să se adune îngrămădindu-se tot mai ameninţători.

— Vine o ploaie!

Vorba trecu din gură în gură cu iuţeala gândului. Ochii speriaţi cercetară zarea întunecată şi un fior, zgudui pe toţi cei adunaţi în jurul catafalcului încărcat cu flori.

— Şi eu care am uitat să-mi iau umbrela....

— Mie, mi-a spus nevasta că o să ploaie. O dureau dela 5 noaptea reumatismele... E cel mai bun termometru.

— Mie 'mi spui? N'am eu o bătătură? Cum începe, ştiu că o să ploaie.

— Şi popii ăştia care nu mai sfârşesc. Plictisitor!

O să ne mureze!

— Parcă e cine ştie ce nevoie de atâta cetire?!...

— Şi deabia azi mi-am pus pălăria cea nouă... Mă coastă o groază de parale.

— De n'ar răci nevastă-mea.

— Mai că-mi vine să le spun că se apropie ploaia... Iaca! Mi-a căzut un strop pe nas.

— Ţi s'a părut!...

— Prieten, prieten n'am ce zice dar orişicum să-mi stric hainele. de gustul lui.

— Ia uitaţi-vă la dânsul!... stă cu batista la ochi. Da crezi că plânge? Se preface.... Nu ştie ce să facă de bucurie că a scăpat.

— Rămâne vorba între noi dar şi o aşa femee!

— In ultimul timp parcă înebunise. îmi era şi ruşine să mai ies cu dânsa pe stradă.

— Te compromiteai dragă! Ia uite la ofiţerul cela blond... Parcă-i o fată.

— Şi-o să ploaie!

— Ce mai de flori!

— Parcă D-ta nu ştii de unde's.

— Ndă!.. D-zeu s'o ierte!..

— Vai că proşti mai sânt unii bărbaţi..

— 4 ½ şi eu la 5 am o întâlnire...

— Şi nevastă-ta?

— Ştie că's la o înmormântare.

— Trebuia să vin, cu Prasin suntem prieteni din copilărie...

Câteva boabe reci, căzură repezi, plescăind...

— Plouă! Plouă!

— Ce prostie s'o prohodească afară? Mormăind de frica ploii, după ce schimbară o privire de înţelegere între ei, preoţii sfîrşiră rugăciunea, Prasin se aplecă emoţionat, lipindu-şi buzele de mâinele reci... Un fior îi străbătu trupul..

— Lasă nu mai plânge, dragă!

— Aşa e viaţa....

— Ştiu, o asemenea femee e greu să mai găseşti, dar nu poţi lupta împotriva naturei... Fiecare o să murim. Doi prieteni îl luară de subţiori, fără să aibă nevoie de ajutorul lor. Dar aşa e obiceiul....

In lungul aleii, frunzele galbene se aşterneau ca un covor în care foşniau şi se îngropau picioarele.

Câteva mormăeli înfundate, un glas plângător de clopot dogit ş'apoi huruitul monoton al bulgărilor, svârliţi cu nepăsarea obişnuinţei. Ochi şterşi umbrele deschise zgomotos, stropi repezi de ploaie.

*

Ghemuit în fundul trăsurei, cu gulerul hainei ridicat şi trupul obosit fără un gând, Prasin, în zadar căuta să înţeleagă ceva din cele întâmplate. Se petrecuseră prea reepde. Voi să-şi aprindă o ţigară... Işi simţi degetele înţepenite. Pe buze mai avea încă răceala mâinelor de ghiaţă.

O răbufneală de vânt, amestecat cu ploaie, îl izbi în faţă, făcându-l să se ghemuiască mai tare în fundul trăsurei, ca într'un culcuş cald.

Pe nesimţite o moleşeală plăcută îl învălui, descreţindu-i fruntea.

— Ce-i omul?... alaltăeri când am plecat la drum, m'a sărutat cum mă săruta de obiceiu şi astăzi moartă... îngropată.. Teribil!... Păcat!... Acum mă deprinsesem... Ştiam cel puţin că am pe cineva acasă. Aşa o să mor de urât! La urma urmei nu-i vina mea... A vrut să moară, a murit.

Ce's eu vinovat?

*

Căsnicia lui Prasin dăduse pe vremuri cam mult de vorbă întregului orăşel şi mai ales cuconetului revoltat de atâta nesimţire din partea unui bărbat destul de bine, care ar fi putut ferici pe multe din fetele, ce suspinau prin iatacurile răcoroase, răsfoind romane sentimentale.

Nu puteau să înţeleagă cum primeşte traiul lângă o asemenea femee?! Dar Prasin cu toate că ştia vorbele şi privirele ce se porneau în urma lui, oridecâte ori se rătăcia la vre-o una din sindrofiile obişnuite, pe la puţinii prieteni ce-i mai rămăsese, urma să-şi ducă viaţa, făcându-se că nu bănueşte nimic şi că-i cel mai fericit dintre fericiţi.

— E idiot!

— Un asemenea bărbat ar trebui spânzurat.

— E o ruşine!

— Am să vorbesc cu Nicu... Poate că bietul om nu ştie nimic.

— Crezi?

— Altfel nu înţeleg cum o mai iartă.

Dar Prasin o iertà şi-ar fi iertat-o întotdeauna.

*

Ajuns în faţa caselor, trebui să-l trezească vizitiul. Infrigurat aţipise. Picioarele îi erau grele, parcă ar fi fost de plumb. Trântindu-se într'un fotoliu din biurou, închise ochii, rămânând aşa, cu gândurile împrăştiate.

Ar fi vrut să doarmă. Răceala odăilor mari îl înfioră... Un miros greu de flori vestejite, tămâie, parfumuri tari îmbâcsise mobilele, plutind prin toată casa.

Ceru să i se facă un ceai ferbinte, cu rum mult, şi închise ochii din nou.

Prin fereastra deschisă, o şuviţă de vânt năvăli, izbind o oală de flori, sfărămând-o.

Prasin sări în picioare înspăimântat. Nervos închise fereastra, mormăind ceva... Ii fugise somnul. Işi frecă mâinele, măsurând odaia.

— Poftim ceaiul!...

— Pune-l pe biurou... Să ştii că mă duc să dorm în oraş.

Lasă ferestrele deschise să iasă aerul acesta de mort... Mă înăbuş!...

— Bine... A! Uitasem... Am o scrisoare pentru d-voastră.

— Pentru mine?

— Da... Mi-a dat-o d-na, chiar în dimineaţa aceia grozavă... Zăpăcit am uitat-o...

— Ad'o!...

Intr'adevăr scrisul ei... Tremurând rupse plicul. Ce-ar fi putut să-i scrie?

Dragul meu...

E ora trei de noapte. Plouă şi e frig... Stau singură în iatacul meu... In noaptea aceasta am vrut să fiu singură. să-ţi pot scrie. Va fi o spovedanie lungă şi dureroasă. Spovedania vieţei mele. Trebue să ţi-o fac şi eşti dator să mă asculţi până la capăt... Voiu fi sinceră, aşa cum am fost întotdeauna... Iţi mai aminteşti de dragostea noastră?...

Nu cred... E aşa de multă vreme! Eu totuşi îmi amintesc.

Să mă poţi înţelege, am să caut să-ţi reîmprospătez memoria.

Aprinde-ţi o ţigară şi ascultă!...

Era într'o primăvară! Curios!... Toate dragostele încep primăvara!

Ne-am cunoscut într'o zi de ploaie la adăpostul unui gang...

Romantic! Tu aveai umbrelă; eu nu... Purtam o rochiţă albă, subţire.. O păstrez şi acum... Când plouă te plictiseşti, când te plictiseşti cauţi vorbă cu oricine... Aşa am vorbit şi noi, bineînţeles că mai întâiu despre ploaie. Te-ai oferit să mă întovărăşeşti până acasă. Ţi-am zâmbit, fiindu-mi rochiţa salvată... Pe drum mi-ai înşirat tot felul de nimicuri... Te ascultam, gândindu-mă ce proşti îs bărbaţii. Tu n'ai fost prost decât în ziua aceia. Poate de asta mi-ai plăcut mai mult decât ceilalţi. Pe urmă aceiaşi poveste banală. Nopţile noastre la ieşirea de la Facultate, plimbările lungi cu întreg bagajul sentimental; până când a trebuit să se întâmple, ceeace era natural. N'am regretat o clipă, căci te iubeam. Să nu crezi că făgăduinţa de-a mă lua în căsătorie m'a hotărât... Nu!... Dragostea. Nu ştiu cum se face, dar te-am iubit... Zâmbeşti? Zâmbetul tău ironic, pe care îl cunosc aşa de bine!... Insă de mama mea, bătrâna aceia bună şi copilăroasă, ce se mândrea la toată mahalaua că are un ginere avocat, îşi mai aminteşti? I se umpleau ochii de lacrimi, când ne vedea întorcându-ne acasă... Dar de duminicele, când stăteam împreună la masă şi nu ştia bătrâna ce să-ţi mai facă numai să nu te supere? A fost drăguţ... Ş'apoi logodna... Bătrâneşte după moda veche... Nu te plictisi!... Pentru mine au fost cele mai frumoase clipe până în seara când...

Un acces de inimă şi bătrâna muri. Când ai venit, câteva vecine stăteau de veghe lângă moartă. Ţi-am eşit înainte plângând... Ai rămas surprins... Poate

---

Pastel olimpic

Vertiginos se prăbuşiră zeii
Din nesfârşitul marelui palat.
Domnia lor eternă s'a curmat
Din muntele plăcerii, şi-al ideii.

Păstorii din câmpiile Moreii
Din zori de zi şi până'n înserat,
Spre vârful altă dată neurcat
Nepăsători şi gravi îşi poartă mieii

Dar ca o prevestire de furtună
Enormi giganţi — nori negri — se adună
Pe lângă piscul ce desfide Timpul.

Un fum bogat de jertfă pare norul,
Ce'nfricoşat l-a ridicat Olimpul
Lui Tatăl Jupiter Detunătorul

MIRCEA PAVELESCU

I Iulie 1926.

că o iubeai şi tu?... Târziu ne-am retras în cealaltă odaie... M'am alipit de tine. Imi mângâiai părul, căutând să mă întovărăşeşti... Răsuflarea îţi era greoaie... Miroseai a vin... — „Am fost cu un prieten pe care nu-l văzusem de mult". Nu-ţi puteam face o vină... Dar mângâerele tale deveneau tot mai lungi... Am tresărit, cutremurată de un gând... Am voit să mă ridic... Braţul tău îmi încleştase mijlocul... Am întors capul... Privirea-ţi de animal m'a ţintuit.. Un văl de scârbă mi s'a ridicat pe neaşteptate în suflet... Buzele mă căutau. Mă zbăteam... Cuvintele tale îmi şuerau...

— Dacă mă iubeşti nu te împotrivi... Vreau să văd dacă mă iubeşti... Altfel te las...

Da, m'ai ameninţat... Bestia!... Şi în odaia de alături îmi era mama moartă... Nu ştiu cum n'am înebunit? In noaptea aceia mi-ai ucis sufletul... Ucigaşule! Târziu ai adormit. Nu mai era nimeni... Am căzut peste raclă plângând... Un gând m'a luminat... Ţii minte că a doua zi, m'am purtat, ca şi cum nimic nu s'ar fi petrecut între noi?... Am avut puterea să mă stăpânesc; Ş'apoi zilele lungi, plictisitoare până la căsătorie. Ţi-ai ţinut cuvântul... Jertfa făcută, te încredinţase de iubirea mea... Sau poate că aveai remuşcări. In clipa când te-am ştiut legat de mine, am simţit că răsbunarea mea începe... Toată viaţa nu mi-a fost decât o răsbunare, căci te uram, atât cât poate urî o femee. N'ai simţit niciodată cât te urăsc?... O lună după cununie te-am înşelat. Şi tu ştiai... Altfel fericirea nu mi-ar fi fost deplină... Ai tăcut, închizând ochii. Ştii de ce? Să-ţi spun eu... Fiindcă aveai nevoie de omul acela. Vezi ce suflet mic ai? Te înşelam. Voiam să-mi bat joc de tine, cum făcuseşi altădată. Dacă ai fi îndrăznit să-mi spui ceva, ţi-aşi fi amintit de noaptea aceia... Dar n'ai îndrăznit. Era în joc poziţia ta socială... Omul acela te putea zvârli, şi te-a zvârlit acolo unde năzuiai. Mi-a fost silă de amândoi... Ştii ce vorbea lumea... Insă răzbunarea mea preţuia mai mult ca orice... Iţi mai aduci aminte, de o nuvelă a lui Maupassant? Mi se pare că ţi-am cetit-o chiar eu?... Patul 32... Cum s'a răzbunat fata aceia pe nemţi, aşa m'am răzbunat şi eu... Când odată mi-ai spus că nu te simţi bine, am tresărit. Imi ajunsesem scopul. Zi cu zi te-am urmărit, te-am studiat. De mine nu mă îngrijeam. Boala te prindea tot mai mult în ghiarele ei. Da... Acum îţi pot spune.. Tu mi-ai sfărâmat sufletul, eu viaţa. Tremuri? De ce n'ai tremurat în noaptea aceia?... Cum ţi-ai închipuit că o femee ca mine are să uite, să erte? Se putea ierta? Tot ce-mi pare rău e că nu mi-am putut urmări răzbunarea până la capăt.

Copilul, copilul ce-a dat primul semn de viaţă, ce-i vinovat? El nu trebuia să se chinuie pentru că a avut asemenea părinţi. De aceia m'am hotărât să mor. Iată spovedania mea sfârşită. Ai sfărmat o viaţă, o dragoste. M'ai ucis pe mine dar ţi-ai ucis şi copilul... Eu sunt fericită!... Tu trăeşte!... Bucură-te că ai scăpat!... Moartă, voiu urma să mă răzbun, căci ţi-a rămas în sânge amintirea mea!....

. . . .

Nimeni n'a putut să înţeleagă de ce Prasin, cu toate că nu-şi iubea soţia şi nici n'ar fi fost cu putinţă să iubească pe-o asemenea femee, care-l făcea de râs în tot târgul, a trăit cu dânsa un an de zile şi în noaptea după ce a îngropat-o, a fost găsit în biurou cu creerii sfărâmaţi de un glonte.

ADRIAN PASCU

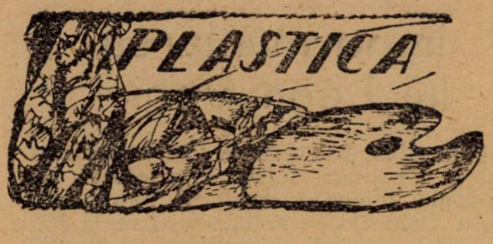

D-NA FILOMELA THANASONE LA VERNISAGIUL „SALONULUI"

(Instantanee din lumea artistică a tinerii republici sud americane—Stancaterra).

II

D-na Filomela sosi cu întârziere: In faţa palatului oficial şi pe străzile înconjurătoare, sute de automobile şi echipagii elegante staţionau goale, mărturisind despre enorma mulţime selectă înghesuită în cuprinsul celor şeaptesprezece camere ale „Salonului".

Şi cum ar fi dorit să ajungă la vreme! Generalul însă îi trimisese prea târziu cupeul diviziei, şi acum, iată... poate că artiştii expozanţi au şi fost prezentaţi ministrului de arte şi preşedintelui republicei... poate că stau cu toţii acum în faţa **„Irişilor albi"** şi nimeni nu e cine să dea explicaţii, să le arăte însuşirile... desenul perfect,... culorile naturale şi poetice...; poate că vor să-i cumpere tabloul pentru muzeul Capitalei, ori se sfătuiesc să'l premieze,... sau poate... Dumnezeule! ... un coleg invidios critică **irişii,..** preşedintele trage cu urechea şi aude... poate că....

— Opreşte bestie!... ţipă exasperată d-na Filomela — şi vistavoiul, un superb miliţian îmbrăcat de paradă, ca un cioclu, concentrat anume în vederea „Salonului", se încordă pe spate, opintind caii, cari, albi de spumă, se opriră.

D-na Filomela într'un formidabil costum de atlas negru cu grele dantele de Veneţia, scoborî cu buzele strânse, ca o aşchie — şi o senzaţie nesuferită undeva.

Prima sală era înadevăr arhiplină. D-na Filomela căută din ochi, peste capetele mulţimei elegante, două lucruri, simultan: **„Irişii albi"** şi pe d. preşedinte al republicei. Ii se păru că zăreşte, sub lunete enorme, capul de morsă al ministrului — şi se avântă, săpând cu coatele ascuţite şanţuri adânci prin lume.

Aproape: deziluzie!... Ministrul umblă ras, iar domnul acesta poartă o pereche de mustăţi negre şi ţepoase, ca o perie de sârmă. Dar personagiul acesta necunoscut priveşte atent pe panoul din coasta ferestrei mari şi orbitoare de lumină...

„E un cumpărător... Trebuie să fie din California, directorul unei companii cinematice, ori negustor de porci din Chicago... Ce persoană distinsă şi gravă!... şi bogat... miliardar... Să cumpere,. fireşte... Tabloul meu... dar unde l'or fi agăţat?" .... gândeşte d-na Filomela destul de tare lângă urechea d-lui cu ochelari, care, întorcând către ea, imperturbabil, doi ochi senini de copil, şopti cu discreţiune:

— „Pardon!... vanga giust y semper cruta thè strepedintes... !"

— „Pardon!... răspunse, deconcertată, d-na Filomela, şi zâmbi în sine: e **Turc!..** Vai, o să-i placă la nebunie tabloul meu... Trebuie să fie vre-un sultan în concediu... Aştia sunt nebuni după flori, ... şi sensuali!..."

Scontând succesul unei achiziţii în chiar ziua vernisagiului, ceia ce în republica **Stancaterra** echivalează cu o menţiune oficială îşi repezi ochii, hotărîtă, pe panoul **à contre jour,** unde privise sultanul, şi descoperi, agăţaţi, cam sus şi în umbră, „Irişii", d-sale cari străluciau totuşi uimitor, ca porţelanul... Dar nu-i plăcea vecinătatea — şi desigur lucrul trebue să fi fost făcut din răzbunare... Fa, care deşi împlinise, deabea, cincizeci de ani, era deja la a şeasezeci şi patra expoziţie personală — (prima a avut-o la 18 ani şi au urmat apoi, fără greş, câte două pe an) — să fie aşezată lângă un june debutant al cărui nume nu l-a pomenit încă nici odată gazetele!... Şi apoi, aşa, intenţionat la întuneric!... Nici măcar iscălitura să nu fie vizibilă!... Ah, juriul, juriul!..., şi amintirea penibilelor clipe de aşteptare pe coridor... cu urechea la gaura uşei... leşinul... apa de cologne... îi veniră deodată în minte şi-i strecurară în palatul gurei o gâdileală dezagreabilă... ca o lunecare de fir de păr...

Mulţimea o strângea din toate părţile şi presiunea aceasta îi făcu plăcere: se simţea mai puţin singură. Căută cu ochi înfriguraţi o figură cunoscută căreia să i se jeluiască de proasta plasare a **„Irişilor"** — dar nu găsi pe nimeni, chiar Turcul dispăruse în valurile costumate, cari se frământau într'o larmă şoptită şi agasantă. Neputinţa de a'şi descărca indignarea o exaspera.

Dar în marile cumpene ale vieţii şi cel mai slab dintre oameni are uneori nebănuite deslănţuiri de energie. D-na Filomela îşi încordă muşchii, ca frânghiile pe corabie, şi, luând direcţia uşei pe care intrase, pătrunse prin valurile mulţimii, care se clătină uluită. Luase o hotărâre mare: să alerge la divizie şi să ceară generalului o echipă de pionieri cari să-i desprindă tabloul şi să-l aşeze pe alt panou, în lumina cea mai bună şi în vecinătatea cea mai onorabilă.

Fie că poliţia—ca toate poliţiile de pe glob — obligase vehiculele, cari aşteptau... — să circule, ori să se înghesuie în vre-o străduţă lăturalnică pentru a nu aglomera piaţa palatului; fie că vistavoiul înţelesese greşit consemnul, d-na Filomela, după o exasperată cercetare şi nenumărate chemări, nu putu descoperi cupeul diviziei.

Cu nervii iritaţi ca după un masaj cu glaspapir şi cu o slăbiciune de nesuportat în rotulele cari tremurau gelatinoase, d-na Filomela avu sentimentul unei catastrofe şi se rezimă, goală de puteri, de una din coloanele, în marmoră roşie ale Salonului — pe scara dela stradă. In genele rare străluciră două lacrimi, ca două picături de spermanţet, care-i împaienjeniră privirea. Şi strada, în perspectiva ei nesfârşită, în cari se învălurau oameni şi vehicule, îi păru deodată un şarpe uriaş şi ameninţător — cu solzi multicolori şi mobili. In fund de tot, cum ar fi venit spre coada şarpelui, o pară sinilie, ca o delicată pamblică strunită orizontal — indica albastrul netulburat în ziua aceia, a Pacificului. Pentru un pictor, o pată de cobalt este o alintare; pentru o femeie pictor, cobaltul este o muzică fascinatoare: D-na Filomela deschise, fără să vrea, poşeta... pescui în moliciunea batistei de mătasă cele două perle din genele jilave şi — cu o abilitate, cu un sânge rece, cu o energie pe care numai femeia le poate avea în împrejurările tragice — îşi trecu de trei ori cu creionul roşu peste buzele fanate şi se privi în oglingioară atent, incisiv, poruncitor.

Intoarse spatele străzii şi, hotărîtă la un act de supremă bravură, pătrunse în sala **Irişilor albi.** Soţia de general — (şi generalul nu-i precupeţise, în cei treizeci de ani de căsnicie, nici una din tainele tacticii şi strategiei) — d-na Filomela ştiu să se folosească, chiar dela **intrare, de un element neaşteptat şi totuşi singurul care putea să-i asigure, ne-**

zăbovit, victoria: BIUROUL, mobilă masivă de stejar, pe care, într'o ordine simetrică, odihneau, pentru folosința publicului, catoloagele „Salonului".

Cu toate protestările bătrânului gardian, cu toată panica provocată în numeroasa asistență, cu toate vociferările ascuțite ale atâtor doamne gutoase silite să'și accelereze subit mișcările — d-na Filomela își înfipse brațele amândouă în flancul biuroului și — (așa cum se mână din spate vagonetele cu obuze pe care le inspectase cu generalul la forturi) — îl împinse diagonal, pe parchetul lustruit, spre colțul cu „Irișii albi"... sfârticând în dreapta, în stânga, în față: pantofi, bătături, falange, tendoane — în mijlocul unui vaier general de durere și spaimă. Un tank veritabil năvălind răzbufnitor și turbat peste o massă de oameni surprinși și dezarmați!

Ofensiva aceasta neașteptată și vertiginoasă puse pe fugă toată lumea care, strivindu-se la ieșiri — izbucni, înebunită, în stradă.

. . . .

Când sosiră gardienii chemați într'ajutor d-na Filomela dispăruse și **Irișiii** d-sale **albi**, strămutați pe panoul luminos din față, sclipeau, într'o ușoară clătinare, lângă tablourile marelui profesor, **Cezario Tredenti**, maestru **hors-concours**, despre a cărui artă, veșnic tânără, marile gazete scriu hiperbolic de șease-zeci de ani, necontenit.

. . . .

Aflând a doua zi — cu prilejul cercetărilor la care a fost chemată — că domnul cu lunete și mustățile țepoase nu era un sultan turc, pasionat de flori și sensual, ci chiar președintele juriului, (cel mai mucalit dintre pictori)... d-na Filomela ordonă, enervată, generalului să poruncească aspra pedepsire a vistavoiului, care dezertase dela post — și cumpărarea, din fondurile speciale ale ministerului de Războí, a **Irișilor** d-sale albi, pentru darul, care urma să se facă doamnei președinte a republicei cu prilejul onomasticei sale.

. . . .

La zece zile după această întâmplare, riguros autentică, celebra scriitoare și cronicar de artă **Ada Fulmenanti** termină foiletonul ei săptămânal asupra **„Salonului"** cu aceste versuri, dedicate d-nei Filomela Thanasone și pe care le redăm în traducerea fidelă a corespondentului nostru din **Stancaterra**:

„Filomela e o divă
„Ce se pune pe-ori ce floare,
„Cântul ei este coloare,
„Arta ei mirositoare,
„Dar când cade'n recidivă
„Filomela, mândra divă
„Strălucește viu în Soare:
„Nu e pictor — e chiar floare!

. . . .

Inutil să mai adăugăm că, la balul pentru onomastica d-nei președinte a republicei, versurile acestea, cetite odată cu înmânarea **„Irișilor albi"** — au avut un succes extraordinar: d-na **Fulmenanti** a fost decorată pentru merite literare, d-na **Filomela Thanasone** pentru merite artistice, iar generalul — impresionat până la lacrimi — avansat la comanda corpului de armată.

N. N. TONITZA

Inmormântarea lui Leon Donici

☐ In ziua de 7 Iulie a fost înmormântat la Chișinău, într'o impunătoare ceremonie funerară scriitorul basarabean **Leon Donici,** de curând dispărut la Paris, Cler, armată, populație și oficialitate au dat, prin mulțimea și căldura cu care au participat, proporțiile unei apoteoze, acestei reîntoarceri a lui Donici, în pământul Basarabiei pe care atât a slujit-o.

Au vorbit d-nii: Eugen Titeanu, Ludovic Dauș, Negrescu, Titus Stoica, etc.

Din partea guvernului a vorbit d. **Nichifor Crainic,** secretarul general al ministerului cultelor și artelor:

„Mi s'a dat mie, prieten și admirator al lui Leon Donici, să flutur din partea regimului politic, batista îndoliată pe urma celui care pleacă dintre noi, bărbat în floarea puterii lui, în călătorie fără de întoarcere. A fost în cercul nostru de scriitori dela București, între cei din urmă basarabeni pe cari i-am cunoscut. Leon Donici venia în ceasul al unsprezecelea. Dar scris este că și cei din ceasul al unsprezecelea vor fi primiți, — ca și cei din ceasul întâi, — lucrători în via românească. Și dacă Leon Donici a fost dintre cei din urmă chemați, s'a dovedit a fi între cei dinâti aleși, ai patriei și ai morții. Deschis la inimă și neprefăcut, cu dumnezeiască sinceritate a firilor adânc omenești, a stat la masa prieteniei noastre, ca de când lumea, a tăinuit cu noi, ne-am schimbat ideile și l-am îmbrățișat recunoscând în el pe fratele care venia de departe.

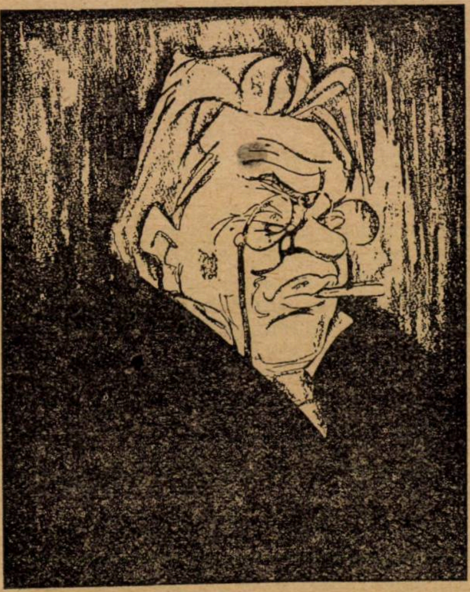

LEON DONICI

Leon Donici a întrupat cea mai înaintată formă a patriotismului basarabean.

La Paris, în creerul lumii, unde se dă necontenit război al spiritului și al inteligenței pentru drepturile popoarelor; la Paris, unde vrăjmașii duc cea mai înverșunată luptă de contestare a evidenței noastre istorice și etnice, de falsificare a adevărului și dreptății acestei țări, Leon Donici a pășit eroic, înfruntând minciuna și căutând să organizeze adevărul întru spulberarea ei. Pe acest front internațional al spiritului și al inteligenței, el a afirmat categoric dreptul național al țării lui.

A luptat ca un erou, a căzut ca un mucenic. A dat patriei tot ce putea să dea inteligența, cultura și marele talent cu care era înzestrat, fără să ceară nimic în schimb.

Leon Donici, iată-mă aici, lângă sicriul tău, care te-a purtat peste mări și țări, unde ai dus luptă de erou și ai murit moarte de martir, să aduc cuvântul din urmă al celor cari te-au înțeles și te-au iubit. Căci dacă trupul tău s'a sfâșiat în covârșitoare suferință pentru noi, fapta ta fără pereche rămâne vie ca Dumnezeul adevărului și al vieții fără sfârșit în care tu credeai ca un adevărat și ortodox creștin.

Frate întru Cristos și întru patria românească, Leon Donici, fie țărâna basarabeană ușoară, peste somnul tă uși veșnică pomenirea faptei tale!".

O SEAMĂ de CUVINTE

Carusso, dându-se jos dintr'o trăsură ce-l dusese de acasă până la teatrul unde trebuia să cânte plăti birjarului după tarif. Birjarul îi refuză plata zicându-i:

— Un om care câștigă numai într'o sinfură seară și numai cu vocea câteva mii de franci, poate plăti mai mult ca ceilalți.

— Dobitocule, îi răspunse celebrul tenor, du-mă și tu cu o trăsură care să aibă o singură roată și cu un cal cu un singur picior și atunci vei avea dreptul să-mi ceri mai mult.

◆

Kean, renumitul actor englez, nu-și găsi într'o zi pe când se afla la țară, calul pe care îl lăsase păscând pe o livadă. Intrebă deci pe un țăran dacă nu sunt cumva hoți de cai prin vecinătate.

— Nu, răspunse acesta, suntem toți aci oameni cinstiți, dar de câteva zile stă aci un comediant din Londra, un oarecare Kean, și poate că a furat el calul!

RUD. A. KNAPP

DIN STRAINATATE

☐ Regele Spaniei membru al Academiei des beaux-arts de la Paris, și-a ținut săptămâna trecută discursul de recepție vorbind despre istoricul familiei sale și artele frumoase în Spania.

D. Dampt i-a înmânat o medalie de membru al Institutului în aur, bătută special pentru el.

☐ Sovietele au fundat o Academie a istoriei culturii pentru a studia epocile preistorics. Ei vor îndruma cercetările lor umane, cercetări cu atât mai interesante cu cât în regiunea Volgii, anumite populații vorbesc încă, unele presupuse dialecte dela începutul omenirii.

☐ Atlantida, faimosul continent dispărut fără urme, preocupă încă multe cercuri științifice din străinătate. De curând s'au inaugurat la Sorbona reuniunile cercului de studii și cercetări asupra Atlantidei.

D. Roger Devinge a expus problema Atlantidei și d. Paul le Cour scopul acestui cerc.

TEATRALE

☐ Teatrul Național din Craiova va reprezenta, în viitoarea stagiune, piesa istorică **„Fu poruncă dela Suceava"**, de d. **George Mihail-Zamfirescu.** De același autor, teatrul craiovean va reprezenta și piesa pentru copii, în versuri, **„Sfârlă Năzdrăvanul"**, jucată anul trecut pe scena Teatrului Popular din Capitală.

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

0 OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE.

György Lajos. — Az erdélyi bibliografiája (1919—1924). Cluj, (Nyom **Minerva),** 1925, 71 p. Lei 50.

Valentiny (A.). — Catalogul revistelor ştiinţifice şi medicale din Cluj. Catalogue des revues scientifiques et médicales de Cluj. Alcătuit sub direcţia lui E. G. Racoviţă. Cluj, Editat de **Universitatea din Cluj,** 1926, XXIV+455 p. Lei aur 5.

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Gheorghiu (Vasile). — Tabloul zilelor săptămânale dela anul 200 î. d. H. — 2000 d. H. Cernăuţi, **Editura autorului,** 1926, 8 p. Lei 10.

Ghia (Dr. Gh. I.). — Impărăţia lui Dumnezeu după noul testament. Craiova, **Ramuri,** [1926], 88 p. Lei 20.

Vintilescu (Iconom Petre). — Cultul şi Ereziile. Piteşti, (Tip. **Artistica,** P. Mitu), 1926, 180 + IV p. Lei 70.

34 DREPT. LEGISLAŢIE.

Smirnov (C. M.). — Succesiunea după Novelele 118 şi 127 ale împăratului Justinian. Tradus după manuscrisul original, de G. C. Stere. Chişinău, **(Impr. Statului),** 1926, 18 p. Lei 10.

Gălăşescu-Pyk (D.). — Probleme juridice. II Varia. Bucureşti, (Tip. **Cultura),** [1926], 151 p.

Georgean (N.). — Studii juridice. Studii de drept civil, procedură civilă, drept penal, procedură penală şi drept comercial. Vol. I. Bucureşti, (Tip. **Cartea Medicală),** 1926, 366 p. Lei 250.

Buzea (N. T.). — Studii penale. Iaşi, (Tip. **Viaţa Românească),** 1926, 88 p.

Moldoveanu (Maior Sandu Z.). — Corpul Jandarmeriei. Indrumări Agenţilor de Poliţie pentru Practica serviciului la posturi. Ediţia III. Făgăraş, (Tip. **Miron Neagu),** 1926, 97 p.

Zalman (A.). — Formularul avocatului cuprinzând modele de acte, acţiuni şi cereri judiciare. Ediţia III-a revizuită şi complectată. Pusă în concordanţă cu legea de accelerare a judecăţilor. Bucureşti, **Cultura Românească,** [1926], 367 p. Lei 200 + supliment, ediţia II-a, 95 p. Lei 60.

Hamangiu (C.). — Procedura civilă adnotată, cu trimiteri la jurisprudenţa Casaţiei şi cu diferenţele dintre textul român şi străin, precedată de Legea accelerării judecăţilor. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., [1926], XXIII + 184 + LIII p. Lei 60. (Colecţia Hamangiu).

Ţunescu (C.).— Legea pentru Curtea de Casaţie şi Justiţie din 20 Decembrie 1925 şi legea pentru contenciosul administrativ din 23 Decembrie 1925, adnotate cu modificările anterioare, motivele, desbaterile parlamentare, modificările aduse de comitetul delegaţilor şi comisia de legislaţie, textele vechi şi jurisprudenţă (în materie de Contencios administrativ). Bucureşti, (Tip. **Cultura),** 1926, IV — 210 p. Lei 100.

36 ASISTENŢĂ. ASOCIAŢIE. ASIGURARE.

Ministerul Sănătăţii şi Ocrotirilor sociale. — Indicator al instituţiilor de asistenţă publică şi privată din România pe 1924. Bucureşti, (Tip. **Răsăritul),** [1926], 66 p.

4 FILOLOGIE.

Bianu (I.) şi N. **Cartojan.** — Album de paleografie românească (scriere chirilică). Bucureşti, **Arhivele Statului,** 1926, 2 f. + XXXII pl. Lei 150.

Pentru Dicţionarul limbii române. I 8 Martie—8 Iunie 1926. Bucureşti, (Tip. **Cultura Naţională),** 1926, 30 p.

5 ŞTIINŢE PURE.

Pamfil (Dr. Gh. P.). — Progresele Chimiei Moderne şi aplicarea lor la punerea în valoare a bogăţiilor naturale. Vălenii-de-Munte, (Tip. **Datina Românească),** 1926, 13 p.

Institutul geologic al României. Dări de seamă ale şedinţelor. Vol. IX (1920—1921). Bucureşti, (Tip. **Române Unite),** 1926, 106 + II p. Fig. hărţi.

6 ŞTIINŢE APLICATE.

Telegrafia şi telefonia fără fir pe înţelesul tuturora. Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), [1926], 64 p. Fig. Lei 40. (Biblioteca ştiinţelor popularizate No. 25—26).

Ioachim (V. M.). — Le comptable en Roumanie. Bucarest, **(Typ. de la Cour Royale,** F. Göbl Fils), 1926, 24 p.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Dragomiresco (Michel). — La science de la litérature. Vol. I. (Introduction. — L'esthétique littéraire). Table analytique. Bucarest, **Institut de Litterature,** [1926], 73 p.

Loghin (Constantin). — Istoria literaturii române din Bucovina (în legătură cu evoluţia culturală şi politică). Cernăuţi, (Tip. **Mitropolitul Silvestru),** 1926, VIII + 280 p. Fig. Lei 150.

Simionescu (Dan I.). — Viaţa literară şi culturală a Mânăstirii Câmpulung (Muscel) în trecut. (Din trecutul cultural al Câmpulungului). Câmpulung-Muscel, **Ion N. Staicu,** 1926, 72 p. Lei 20.

a) Poezie.

Hodoş (Alexandru). — Antologia Regionalistă (Cronici rimate). Cu o scrisoare a d-lui Octavian Goga. Cluj, Editura revistei **Ţara Noastră,** 1926, 143 p. Lei 30.

Nicolae (Eliza şi Matei). — Poezii noui Din Zbuciumul Războiului pentru întregirea Neamului Românesc din anii 1916—1919. Craiova. (Tip. **C. Ionescu),** 1926, 31 + 8 p. Lei 8.

Poiană-Năsturaş (Volbură). — Galbenii. Poezii. Oradea, (Tip. **Românească),** 1926, 87 p. Lei 30.

b) Teatru.

Bassarabescu (I. A.). — Ovidiu Şicană. Comedie într'un act şi trei tablouri şi „Sâmburele", monolog. Ediţia 3-a. Ploeşti, **Socec,** 1926, IV — 48 p. Lei 12. (Biblioteca Şcoalei secundare No. 3).

c) Roman. Nuvelă.

Olteanu (General Marcel). — Huzarul negru. Ediţia II-a. Bucureşti, (Tip. **Răsăritul),** 1926, 211 p. Lei 80.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Arkosi, Barabás Miklós. — Lángok és tüzek. Versek. Nagyenied, (Nyom **Corvin),** 1926, 79 p.

Molnár Sándor. — Ilyen a szivem. Versek. Arad, **Uj Genius,** [1926], 64 p.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Ciapec (Carel). — Enigma. In româneşte de V. Slinca. Bucureşti, **Adevěrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 73).

Kipling (Rudyard). — Sinucigaşul. In româneşte de Ion Pas. Bucureşti, **Adevěrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 70).

Wilde (Oscar). — Fantoma din Canterville. In româeşte de Emil Budaru. Bucureşti, **Adevěrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 72).

Daudet (Alphonse). — Speranţe Spulberate (Rose et Ninette). Roman. Tradus de C. A. I. Ghica. Ediţia III-a. Bucureşti, **I. Negreanu,** 1926, 107 p. Lei 16.

France (Anatole). — Către timpuri mai bune. Cuvântări alese. In româneşte de N. Ghiulea. Bucureşti, **Adevěrul,** [1926], 63 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa No. 59).

Mann (Heinrich). — Nevinovata. Traducere de Sarina Cassvan-Pas. Bucureşti, **Adevěrul,** [1926], 62 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa No. 60).

Masoch (Sacher). — O femeie şi jumătate. In româneşte de Marga Dima. Bucureşti, **Adevěrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 69).

Paolieri (Ferdinando). — Mocirla. In româneşte de Ana Niculescu-Codreanu. Bucureşti, **Adevěrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 71).

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Bitay Arpad Dr. — Gyulafehérvár Erdély müvelödéstörténetében. Cluj. (Nyom **Minerva),** 1926, 13 p. Fig. (Erdélyi tudományos füzetek 3 sz.).

Iorga (N.). — Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité. I Histoire ancienne. Paris, **Librairie Universitaire, J. Gamber,** 1926, X + 390 p. 30 frcs.

Iorga (N.). — Ştiri nouă despre biblioteca Mavrocordaţilor şi despre vieaţa muntenească în timpul lui Constantin Vodă-Mavrocordat. Bucureşti, **Academia Română,** 1926, 36 p.

XXI — XXIII — IV — MCMXXVI. Roma. Omagiul municipiului Timişoara şi a fasciei italiene din Banat către Roma eternă, pentru darul frăţesc al lupoaicei, simbolul originei noastre comune. Timişoara, (Tip. **Cartea Românească),** [1926], [24] p. Fig. Lei 10.

Sadoveanu (Mihail). — Lacrimile ieromonahului Veniamin. Carte în care se vede, încă de acum 100 de ani, tainica vestire a unirii neamului românesc. Iaşi, **Casa Şcoalelor,** 1926, 143 p. Lei 20.

a) Războiul României 1916—1918.

(Istorie, Memorii, Impresii, etc.).

Kiriţescu (Const.). — Istoria războiului pentru întregirea României 1916—1919. Ediţia II-a. Refăcută în întregime şi mult adăogită. Vol. II. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** [1926], 702 p. Fig., hărţi. Lei 160.

---

* A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

ECOURI

PREMIILE „CARŢII ROMANEŞTI“

☐ Consiliul de Administraţie al Societăţii „Cartea Românească” în urma raportului Comitetului de lectură asupra lucrărilor prezentate la diferitele premii, instituite de „Cartea Românească” în 1926, a decernat următoarele premii:

1) La premiul **„O carte de povestiri pentru copii”** din cele 20 de lucrări presentate, a fost premiat cu lei 10.000. Manuscrisul **„Uimitoarele întâmplări dintr'o vacanţă“** al **d-rei Alice Gabrielescu,** şi cu lei 5.000. Lei, manuscrisul **„Verişoara din America“** al d-nelor: **Ethel Pantazi şi Julietta Teodorini.**

2) La premiul **„Un roman cu ori ce fel de subiect“** din cele 24 manuscrise prezentate au fost premiate cu câte 15.000 lei, fiecare din următoarele două manuscrise: **„Pictor şi Ostaş“** de **Ignotus** (Bucureşti) şi **„Fuga lui Şefki“** de **Em. Bucuţa.**

3) La premiul **„Pământul neamului românesc”** din cele trei lucrări prezentate, a fost premiat manuscrisul cu titlul **„Ardealul”** de **Ion Mureşeanu** (Turda) cu lei 10.000

4) La premiul **„Hrana muncitorului sătean şi orăşean“** s'au prezentat trei manuscrise, şi a fost premiat cu lei 5.000. Manuscrisul cu Motto **„Non nova, sed novi’** de d-na dr. **Regina Halbwachs.**

5) La premiul **„Agricultura şi gospodăria rurală în legătură cu noul regim al proprietăţii din România”** s'au prezentat trei lucrări, premiindu-se cu lei 10.000, aceea cu motto **„Sărac în ţară bogată”** a d-lui **Nicolae D. Cornăţeanu.**

6) La premiul **„Asociaţiile ţărăneşti; istoriul lor pe scurt, rezultatele experienţei în alte ţări şi la noi; situaţia lor actuală din ţara noastră; foloasele cari s'au dobândit şi se pot dobândi din aceste asociaţii”,** dintre lucrările prezentate a fost premiat cu lei 10.000, manuscrisul cu Motto „Ad rem” de d. **N. Ghiulea,** prof. la Universitatea din Cluj.

Celelalte premii instituite pentru acest an, nu s'au decernat, deoarece nici una din lucrările prezentate nu a întrunit condiţiunile de premiere.

BACALAUREATUL

☐ Pentru a doua oară dela înfiinţarea bacalaureatului, aerul e sfâşiat de ieremiadele victimelor de tot soiul: elevi, părinţi, profesori şi stat. Un judicios articol, care adaogă la constatări singura soluţie şi practică şi echitabilă, a publicat în „Cuvântul“ de d. prof. universitar **N. Ionescu.**

Transcriem concluzia:

> Judecata cea dreaptă ar fi fost par'că alta; şi anume: absolvenţii liceelor noastre nu ştiu carte, — pentru că învăţământul secundar, nu mai funcţionează; să îndreptăm deci lucrurile în învăţământul secundar. E şi mai logic; şi mai simplu; şi mai fecund.
>
> S'a preferit prima soluţie; dar ea echivalează cu o nedreptate; căci se trage la răspundere **un copil,** pentru o vină care e în primul rând a Statului.
>
> Nu ştim noi că clasele liceelor sunt suprapopulate, că profesorii sunt obligaţi să facă cursuri 40 de ore pe săptămână; că în ultimul timp calitatea nouilor diplomaţi ai examenului de capacitate e coborîtă, că nu există întotdeauna localuri proprii învăţământului; că materialul didactic lipseşte şi aşa mai departe? Atunci de ce bacalaureatul, — şi de ce protestări împotriva ignoranţei copiilor?
>
> Nu e recomandabil să fim laşi. Răspunderea e gravă, dar e în primul rând a şcoalei. Căci ce pot eu pretinde unui copil, când tolerez încă în învăţământ pe un director în al cărui liceu stă de multă vreme pe pereţi atârnat într'o clasă portretul lui Ştefan cel Mare cu textul explicativ „MAGAR“, iar în alta Regele Carol, cu un ochiu scos cu briceagul, iar celălalt mânjit de cerneala unei călimări sparte! Este un exemplu, — din Basarabia, — la care se mai pot adăoga altele, dacă mai e nevoie. Dar singur cazul acesta este concludent.
>
> Soluţia? Una singură: sinceritate deplină. Statul nu poate întreţine atâtea şcoli câte, — formal, — funcţionează astăzi. Nu are nici atâţia bani, nici atâţia profesori pregătiţi şi nici atâtea nevoi. Spaima prostească în faţa unei eventuale acuzaţii de obscurantism nu poate să paralizeze pe un ministru cu responsabilitate. Prin urmare: desfiinţarea tuturor şcoalelor cari nu sunt în stare a funcţiona în condiţiuni **absolut** normale. Cultura este operă de calitate.

CARŢI

ŞTEFAN I. NENIŢESCU: Istoria artei ca filosofie a istoriei. I. Teoria criticei (Prolegomena speculativă la un sistem de estetică real experimentală; Antinomiile criticei; Analiza stilurilor) 3 volume 1925.

G. CHIVARAN-RAZVAN: Fragmente, proză ed. I-a (Ploeşti) 1926.

SPATARUL NICOLAI MILESCU: Călătorie în China (1675—1677) cu o hartă, în româneşte şi cu o peefaţă de **Em. C. Grigoraş** ed. Casei Şcoalelor, 1926, lei 40.

I. BIANU şi N. CARTOJAN: Album de paleografie românească (scriere chirilică), Tiparul „Cultura Naţională“ XXXII, planşe, lei 150; 1926.

N. CARTOJAN: Breve storia della letteratura romana, traduzione di A. Pernice. (Publicazioni dell' „Instituto per L'Europa Orientale“), Anonima Romana Editoriale, Roma, 1926; preţul 5 lire.

AURELIAN PAUNECU: Concluzii scrise. Epigrame juridice şi laice, desene de Gruia, tip. „Răsăritul“.

CALENDAR LITERAR

18 Iulie, 1838: S'a născut în Focşani junimistul Manolache Christodulo.

19 Iulie, 1882: A murit în Bucureşti publicistul Pantazi Ghica.

1884: Apare în Iaşi ziarul **„Lupta“,** condus de Gh. Panu.

20 Iulie, 1867: Titu Maiorescu a fost numit membru al Academiei Române.

1880: Vasile Conta a fost ales ministru al Cultelor în cabinetul lui Ion Brătianu.

21 Iulie, 1808: S'a născut în Bocşa Romînă (Transilvania), Simeon Bărnuţiu.

1907: A murit marele pictor Neculai Grigorescu.

22 Iulie, 1903: A murit criticul şi istoricul literar Anghel Demetriescu.

23 Iulie, 1844: S'a născut în Bucureşti Gheorghe Bengescu.

1859: Apare în Bucureşti gazeta umoristică **„Nichipercea“,** condusă de I. M. Toporan şi N. T. Orăşanu.

1921: A murit istoricul bucovinean T. V. Ştefanelli.

24 Iulie, 1863: S'a născut în Brăila publicistul Ion C. Bacalbaşa.

DIN STRAINATATE

☐ Este cunoscută tuturor iubirea lui Balzac pentru contesa Hanska. Pentru şi mai buna înţelegere a celor de mai jos amintim că Balzac, s'a căsătorit cu amanta sa după 17 ani de iubire dusă prin corespondenţă şi prin scurte întrevederi ascunse.

Contesa Hanska fusese măritată, tânără după un nobil de două ori mai bătrân ca ea şi cu care a avut cinci copii din care numai unul a trăit. Ca să se consoleze de lipsa de iubire această visătoare citea foarte mult, ea citi romanele lui Balzac, se amoreză de el, îi scrise, şi de atunci corespondenţa cu celebrul scriitor dură până la căsătoria lor.

Balzac în vremea aceea suferise o gravă decepţie amoroasă, el se dădu cu tot sufletul străinei, pe care putu s'o cunoască abia după un an la Neuchâtel. Bătrânul conte Hanska a fost repede înşelat.

In sfârşit cei doi amanţi se căsătoriră la 14 Martie 1850. După cinci luni Balzac a murit fără ca văduva lui să fie prea dezolată. Ba ceva mai mult, după mărturiile unor persoane care merită toată încrederea, ea s'a consolat foarte repede, şi cu atât mai repede cu cât se consolase prin anticipaţie.

Ca să sfărâme aceste acuzaţii d. Charles Leger a scris o lucrare, **Eve de Balzac,** prin care cu bogăţie de documente caută să arate cât de mult a suferit contesa Hanska după moartea soţului ei şi cât l'a iubit. Dar încercarea d-sale nu convinge pe toţi, pentrucă cele spuse de Hugo în **„Choses vues“** şi de Mirbeau în **La 628 E. 8** nu pot fi desminţite aşa de uşor.

Iată de pildă ce povesteşte Marius Boisson:

„Să dăm scena care avea loc acasă la Balzac, avenue Fortunée la 18 August 1850. Gigoux (devenit celebru prin legăturile sale cu contesa) a venit dimineaţa, găsind pe incomparabila străină „în capot roşu, cu braţele goale şi cu părul despletit“. Ea îi ceru să n'o lase singură în ziua aceea şi el rămâne... Seara, pe la orele zece, cineva ciocăneşte la uşa d-nei Balzac. Sora de caritate care veghea pe bolnav spuse de afară „Veniţi, doamnă, domnul e rău“.

Jean Gigoux povesteşte lui Mirbeau: „Noi ne ridicasem în pat şi cu gâtul încordat ne priveam fără să spunem o vorbă“.

„Puţin după aceea, sora revine şi strigă „Domnul a murit!“ La strigătul acesta, d-na Balzac s'a sculat dintr'o săritură şi a început să alerge prin cameră, cu picioarele goale, fără să-şi dea seama ce făcea. Se ducea de la un fotoliu la altul, dela o canapea la alta, ridica şi arunca hainele mele împrăştiate pe jos, dădea jos un scaun, se lovea de o masă de pe care nu se luaseră încă resturile cinei.

Cât despre Champfleury (alt amant celebru al contesei) Evelina i se dăduse de la prima întâlnire.“

De data aceasta e adevărat, Balzac murise. Dar dacă, nu murea, cum ar fi putut stăpâni el pe sensuala contesă.

D. Boisson sfârşeşte comparând acest sensualism ce sta ascuns la femeile nordice sub mască rece şi indiferentă, cu o omletă norvegiană, care se spune că e delicioasă.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“, STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

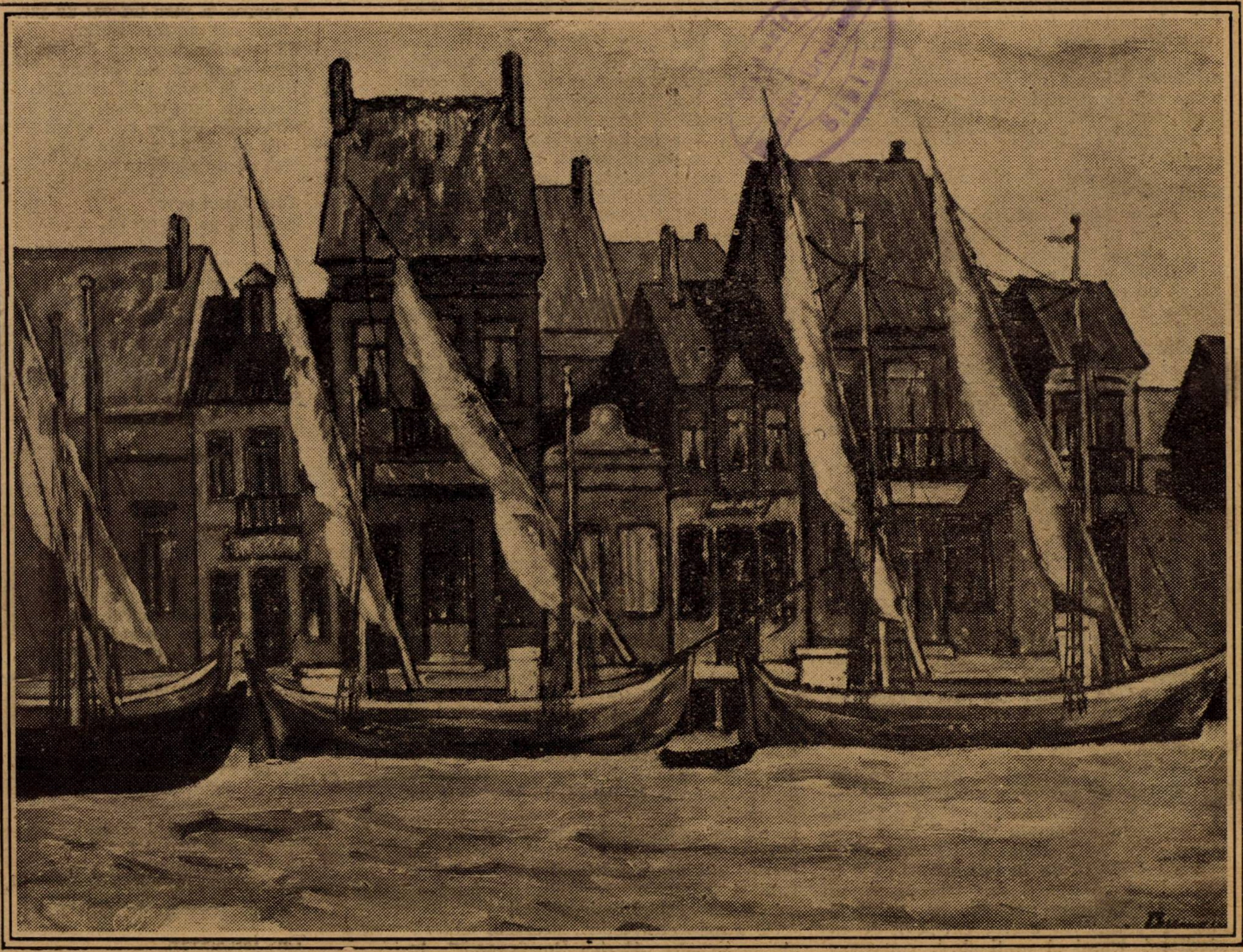

MARIUS BUNESCU: BARCI PE CANAL

In acest număr: **MIHAIL DRAGOMIRESCU, SANDA MOVILĂ, MIHAIL CELARIANU, A. POP MARŢIAN, GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU, ION CĂLUGĂRU, OTILIA GHIBU, N. I. HERESCU, PETRE STRIHAN, M. BENIUC, RUD. A. KNAPP, PAUL I. PAPADOPOL, AL.-SA DI IONESCU, B. CECROPIDE, N. N. TONITZA şi PERPESSICIUS.**

An. XLII, Nr. 30.
25 Iulie 1926.

Lei 5.

Premiile editoriale

— CU PRILEJUL PREMIILOR „CARȚII ROMANEȘTI“ —

Comentând o anchetă literară asupra „relelor“ de care e bântuită literatura de astăzi, Paul Souday sublinia deunăzi, ca pe o serioasă plagă: premiile literare care ar corupe și pe scriitori și pe editori. Și poate mai puțin principiul în sine cât industrializarea lui care datează mai ales dela războiu încoace.

Premiile editoriale concepute ca o variantă, și uneori destul de gravă, a publicității, desigur că sunt departe de a organiza desfacerea cărților și de a educa gustul publicului, singurul factor durabil și pe care odată clădită popularitatea cărților, nimic nu o mai poate zdruncina.

Dacă Franța, cu o așa de bogată producție în cărți și cu un debit incomparabil superior nouă a simțit nevoia acestui element de vivifiare al desfacerii, cu atât mai mult la noi, unde o politică de protecție a cărții ar trebui să fie grija de toate zilele a ministerelor respective, orice stimulent pentru promovarea literaturii, trebue privit cu osebită solicitudine și judecat în raport cu condițiile noastre locale.

De aceea din simplu pretext că la unul din capetele acestei punți a premiilor ne-ar pândi industrializarea, nu e un motiv suficient ca să neglijăm părțile bune ale principiului și când ele se practică dintr'o frumoasă inițiativă particulară, să nu ne oprim și să nu relevăm meritele acestei inițiative. Iar dacă e cazul — să și însemnăm rezervele și suggestiile de circumstanță.

Premiile pe care le-a decernat zilele acestea editura „Cartea Românească“ și pe care cetitorii le-au aflat în amănunțime, invită la o serie de observațiuni din cele mai îmbucurătoare, a căror concluzie nu e de cât una singură : aceiași convingere că premiile sunt un prețios auxiliar al mișcării culturale dela noi din țară.

Dacă o societate literară, o Academie, un cenaclu sau revistă literară, sunt, prin natura preocupărilor lor selective, înclinate să practice mai mult premiile pentru lucrări tipărite, e firesc ca editurile, tot din natura preocupărilor lor să practice premiile cu subiecte date, deci să premieze lucrări manuscrise.

O astfel de răușită din partea casei de editură necesită o serie de precauțiuni a căror scrutare vom încerca-o fie și în pripă.

In primăvara acestui an literar, cu puțin înainte de sesiunea generală a Academiei Române, d. profesor C. Rădulescu-Motru invita Academia să desființeze premiile cu subiecte date, dintre cari atâta se amână din lustru în lustru fără ca măcar vreun concurent de sămânță să se ivească. Deobiceiu premiile cu subiecte date se adresează acelei categorii de osârditori tenaci și meticuloși, monografiști și oameni de specialitate, a căror muncă se realizează pe îndelete, dar hotărât ca și mușuroiul cârtiței nebănuită. Specia acestui fel de cercetători, nu e de bunăseamă dispărută. Ea are însă cu atât mai multă nevoe de stimulare. Suma premiilor Academiei ca și lipsa de ecou a publicațiilor în marea masă a cetitorilor, iată cel puțin două desavantagii care au inutilizat aceste premii cu subiecte date la Academie.

Că așa stau lucrurile e suficient să privim lista manuscriselor premiate la „Cartea Românească“. Lucrări de specialitate în direcțiile economice, și etnografice au fost cu putință întâi grație sumelor onorabile ale acestor premii și apoi siguranței de a se vedea editat, fără să mai adăogăm drepturile de autor ce decurg automat din această editare.

Premiile literare ale „Cărții Românești“ îmbrățișară trei direcții din cele mai utile și pentru editură și pentru cettitor. Ele suscită comentarii și le vom schița.

(Trecem peste o remarcă de ordin general și a cărei recunoaștere e astăzi curentă : încurajarea și scornirea talentului. Să amintim numai că regretatul George Cornea a debutat ca laureat la premiile „Cărței Românești“, cu „Simfonia morții“ ceeace l-a incitat să dea „Nebunia Lumii“ lucrare infinit superioară, și mai mult de cât o făgăduială a unei cariere epice).

Intâiu literatura pentru copii. Nu cunoaștem lucrarea d-șoarei Alice Gabrielescu, despre care se spun atâtea lucruri bune. E însă înbucurător că literatura pentru copii — domeniu virgin și riscant totodată — a tentat un talent tânăr despre care se poate aminti că a fost relevat tot de un premiu al aceleiași edituri.

Premiul romanului a laureat talentul viguros și atât de personal al d-lui Emanoil Bucuța. Autorul „Legăturii roșii“, n'avea nevoe desigur de confirmarea nici unui premiu. Faptul însă că un talent așa de independent ca al d-lui Bucuța a recurs la un concurs de manuscrise, este plin de învățăminte pentru marea mulțime a romancierilor noștri — prezenți și viitori — și arată utilitatea acestui premiu.

Al treilea: premiul pentru „monografia lui Alexandru Vlahuță“ nu s'a decernat. Nu e prima oară când astfel de premii rămân nedecernate. Deunăzi, monogafia lui Iosif, astăzi a lui Vlahuță rămân simple bune intenții. Necesitatea istoriilor literare, a monografiilor de scriitori este mai presus de orice îndoială. Astfel de subiecte arată că editura are conștiința unei activități, pe care se simte datoare s'o încurajeze. Cum însă intențiilor ei nu le răspunde o egală râvnă, e locul poate pentru o revizuire a acestei laturi. Astfel de premii pot rămâne, ca simplă atracție pentru studenți zeloși, amatori de documente și de biblioteci. Insă nu e de ajuns. Editura — și „Cartea Românească“ are și interesul s'o încerce — trebue să întocmească un plan de monografii și studii critice pe care să le încredințeze scriitorilor aplicați în astfel de lucrări. Secția poate fi încredințată unui nume consacrat în critică și istorie literară așa cum se practică în Occident. Astfel de lucrări călăuzesc o literatură și dau imbold și îndrumare lucrărilor de felul acelora care astăzi se lasă dorite.

Cu aceste completări, premiile editoriale — pe care „Cartea Românească“ le cultivă cu metodă și dragoste constitue unul dintre prețioasele stimulente ale vieții noastre culturale și a le fi semnalat în special, era pentru noi o obligație.

PERPESSICIUS

Cântec de secere *)

de N. I. HERESCU

Spicele pe 'ntrecere
Fierul să le secere,
Surioară secere.
Pice'n juru-mi spicele,
Mâinile ridice-le,
In mănunchiuri pue-le,
Și în stoguri sue-le
Să 'mpânzească văile
Și să umple căile
Unduite 'n carele,
Lin legănătoarele,
Ce-or să ducă satelor
Soarele bucatelor.

Surioară secere,
Fierul tău să secere
Spicele pe 'ntrecere.

Crească 'n juru-mi val de jar,
Ochii cât cuprind hotar,
Să se strângă prund de aur
Strălucind ca un balaur,
Brațu 'n spice să-l împlânt
Pătimaș, fără cuvânt,
Grâul de pe jos să-l svânt —
Spic să nu las pe pământ,
Bob să nu piară în vânt.

Tae, tae secere,
Spicele, pe 'ntrecere.

Că eu mâine — zorile
Când deșteaptă morile —
O să-mi iau comorile,
O să 'njug plăvanii mei,
O să pun în car saci grei
Și-o să tai printre vâlcele
Drum la moara lui Vanghele,
Să duc rodurile mele,
Galbeni buni să iau pe ele.

Suriorã secere,
Spicele, pe 'ntrecere,
Fierul să le secere.

Că eu mâine—vrei nu vrei—
In chimir am galbeni grei,
Știu eu ce-o să fac cu ei.
Vezi, așa sunt eu ursat,
Soare port în pieptul lat,
Și în vine am tot soare,
Trupul simt cum mi-l dogoare,
Inima cum mi-o înfloare;
Nu urăsc vădanele,
Dragi mi-s fetișcanele
Și iubesc codanele

Și în svonu-amurgului
Sar pe șaua murgului,
Strâng cureaua frâului,
Trec prin vadul râului,
Mă opresc în sat vecin,
Crâșmărița să-mi dea vin,
Că-i crâșmarul chior de-un ochi,
Nu mi-e teamă de deochi.

Tae, tae secere
Spicele, pe 'ntrecere.

Că m'oi duce
Mîine sară la răscruce
Și'n lumina serii blândă
O să stau la pândă,
Ager ca eretele:

---

*) Din trilogia: „Glas din frunză frânt în trei“, a cărei primă parte, „Descântec de fată, la lună“ a apărut în „Năzuința românească“ (Craiova, an. V, nr. 4—5), iar a treia și ultima parte, „Cântecul scripcarului bătrân“ va apare mai târziu.

MAHABARATA

Pe Marius Adumbrescu mulți dintre colegi îl cred un mare învățat; toată lumea, însă, îl ocolește discret, ca pe un fel de primejdie ciudată.

Când am intrat prima oară în biroul în care fusesem repartizat și unde aveam onoarea să-l număr printre colegi, dintre privirile piezișe, nedumerite, sau binevoitoare, cari mă întâmpinară, una singură se opri mai mult asupra mea, cu o blîndețe adâncă și un surâs prietenesc și învăluitor.

Luai, chiar în clipa aceea, o poză inocentă, de copil care se lasă mângîiat, răspunzându-i printr'un zâmbet inferior și măgulit. N'aș minți, dacă ași spune că așa mi-am petrecut prima zi de funcționarism: între 8 și 1, schimbai cu colegul meu, deabia cunoscut, priviri zâmbitoare, pline de farmecul special al prieteniilor cari prind să se înfiripeze.

A doua zi chiar, el cel dintâiu veni spre mine, călcând încet, parcă să nu supere parchetul, cu mâinile în buzunare și cu surâsul acela misterios și blând.

— Ați luat slujba 'n primire.,. mă încurajă el.

— Adevărat — zâmbii, usor intimidat.

— Aci tot e mai bine... La contabilitateee!.., urmă el, complectându-și vorbele printr'un gest special.

— Pentru mine.,. îi răspunsei, cu modestie cochetă.

— Mă rog!

— Dumneavoastră, sunteți demult ? mă prefăcui că mă interesează.

— Merg pe trei ani; — mă lămuri colegul — înainte lucram la **personal,** pe urmă m'am mutat aici, că e mai liniștit. Înțelegi.,. Când cineva... Apropo, dumneata ești scriitor?...

— Hm, așa... nițeluș... deabia murmurai.

— Te cunoști după față, se vede că ești poet... ha, ha, ha!..,

— O, mulțumesc ! mă rușinai, de rigoare.

— Ei, vezi? Așa că te-am ghicit? (râse triumfător) — Acum adio. Mai vorbim noi.

Și o luă binișor, abia călcând parchetul, până la masa lui.

De acolo, mă ținu într'un zâmbet, vreme de două ceasuri, până când, isprăvindu-și **hârtiile**, trase sertarul, scoase un sul, mă privi semnificativ și se apropie din nou, clătinat și misterios.

De pe la unsprezece biuroul intră, de obiceiu, în liniște: funcționarii citesc, sau vorbesc adunați; funcționarele iglițează grăbit. Marius Adumbrescu trase scaunul dela masa vecină, se așează comod, zâmbind neîncetat, puse sulul pe colțul mesei mele și, fără grabă, îl răsuci. Hârtia groasă, îngălbenită și înțepenită în răsucire se desfășura greu, lăsând să se vadă rândurile mari și decolorate și inițialele înflorite cu roșu, dela începutul fiecărei pagini.

MIHAIL CELARIANU

— Așa că am darul să cunosc oamenii? Ce zici?... Puteam să jur că ești un artist. Mie totdeauna mi-a plăcut — cum să zic? — să vorbesc cu artiștii. Fratele tatălui meu a fost pictor — el a făcut chiar biserica dela Hugești — sora lui, deși bătrână, face și astăzi versuri.

Eu.., încă de mic copil... (tremurător) simțeam ceva.,. ca un fel... de melancolie...

Mă așezai mai bine, înclinând capul, cu interes crescând.

— Vezi dumneata — urmă vorbitorul— chiar când sunt la birou, simt ceva care...

— Te înțeleg — suspinai, colegial.

— Văd că ești o fire de artist. Pentru mine spun drept, că, viața, fără poezie, e ca și moartă.., Și cred că nu mă 'nșel.

— O, domnule Adumbrescu !... suspinai, înțelegător.

— Trei părți ,din viață pot să spun c'am închiriat-o artei; iar în nouă-sute-opt sperezece am făcut și o piesă în trei tablouri, care s'a și jucat: „Steagul Țării". Au fost persoane cari plângeau în sală, încet, bine 'nțeles. Uite afișu,.. la școala Silvestru. eh, domnule Ceruleanu!...

Și, lăsând brațele să-i cadă, plângător, pe genunchi:

— N'ai auzit niciodată de mine?...

— Ba, dacă nu mă 'nșel..., răspunsei.

— Zău? Unde? Nu prea am publicat nicăeri.

— Parcă, printre prieteni, o încurcai.

— Eu scriu demult.. Ăștia (mizerabilii de funcționari) habar n'au! Nu-mi place să citesc la orișicine. Dumneata ești om inteligent și pricepi. Scuză-mă, să nu crezi că-ți fac complimente!... Aici — rostogolind sulul — ași avea (cu importanță subită) Mahabarata. Patru ani am muncit la ea.,. direct din sanscrită.

Inghețasem.

— Stai bine? — mă întrebă, protector. O s'auzi. Am merge la inspectori — unde é gol — dar e prea frig.

— Aud, cum nu, te rog! E o adevărată surpriză.,. mă precipitai, nemai încăpând în piele de bucurie.

Și Adumbrescu începu să citească. Cu vocea și mâinile tremurătoare, parcurse, rând după rând, vechia scriptură păgânească, înghesuindu-se în mine și gîfâind decâteori episoadele erau mai turburătoare. Când ritmurile se îndârjeau, se oțerea și el; vocea i-se ascuțea, scrijelind aerul, parcă l'ar fi tăiat cu ferestrăul. De multe ori piciorul lui, entuziasmat, mă apăsa pe ghiată, sau brațul lui îmi încolăcea gâtul cu strășnicie, lipindu-și fruntea înfierbântată de tâmpla mea inertă..

Vreme de trei ceasuri minunea indică mi-se desfășură în auz, cântată de vocea pasionată a poetului, încât, la un moment dat, mă simții înțepenit și eu, ca un fakir, și, când, cu greutate, îmi smulsei privirea din feeria mitică și o aruncai, decolorată, în sală, biurourile toate erau goale, ușile date de păreți; servitorii băteau dosarele prăfuite.

— Ei — ce zici? — răsuflă, doborât, când văzu c'am mai dat semne de viață.

— **Ne-mu-ri-toa-re ! ! !**

MIHAIL CELARIANU

---

* * *

Pică 'n ghiară fetele,
Și nu scapă nici neveste,
Știu eu dragostea cum este,

Că flăcăi ca mine nu-s
Șapte sate 'n jos și 'n sus.
Trupul, trunchi mi-e de tufan,
Ochii mi-ard, ca la vultan,
Părul meu — cărbunele,
Buzele — tăciunele.
Când învârt la horă jocul,
Joacă omul, joacă locul.
Și-apoi știu să strâng mijlocul,
Și când frâng un trup de fată
Nu mai uită niciodată.

Și pornesc, în toamna asta,
Să-mi aleg și eu nevasta.

Tae, tae secere
Fierul tău să secere
Spicele pe 'ntrecere.

Vând eu mâine snopii mei,
Galbeni grei să iau pe ei,
Știu eu ce-o să fac cu ei.
Că nevastă ca a mea
N'a avut și n'o avea,
Niciodată nimenea
Și pe Domnul l-ar fura,
Și-o să joc la nunta mea
Să se ducă pomina,
Să s'adune satele,
Cu nenumăratele,
Din trei colțuri ale văii...
Să mă pizmue flăcăii,
Și să plângă fetele
Tremurându-și betele

Surioară secere,
Seceră pe 'ntrecere.

N. I. HERESCU

Desfrunzire

Mă afund cu gându'n lucruri vechi...
șerpi-albaștri fumegă ispită,
toamnă aspră șueră 'n urechi,
zboară amintirea risipită.

Zboară frunza putredă în vânt;
(una câte una toate zboară)
ieri podoabă, mâine iar pământ
și podoabă iar în primăvară.

Toamnă 'n suflet desfrunzit de vis,
aur mort în scrâșnet pe poteci,
zare plumbuită 'n cerc închis,
șiruri de cocori — metanii reci.

Se îndoaie sufletul în toamnă,
când să-l îngenuchie vrea furtuna ;
dor de frunză la pământ l-îndeamnă
să se culce pentru totdeauna.

Și se 'ntreabă sufletul din trunchi
cea din urmă frunză când îi zboară ;
sufletelor toamna în genunchi
le-o da frunză nouă 'n primăvară?

PETRE STRIHAN

Pentru Myriam cea de acum trei sute de ani şi de azi

Cum ar fi aşteptat să alunece de pe marginea unui flaut de fildeş, o picătură de cer, aşa aştepta să cadă din colţul gurii ei, un cuvânt. Dar doamna din rama ovală cu părul veneţian şi ochi prelungi de aur, aţipise sub franges-urile moi ale genelor, va clinti.

Numai mâna, cu unghii ovale de chihlimbar, par'că, surâse din mânecile largi de dantelă argintie.

Câte secole îi sărutase oare gura, căci rama ovală pierduse aproape culoarea şi numai numele, micul nume „Myriam" rămăsese ca o chemare, ce străbătea vremile.

Uşa se deschise încet şi capul rotund şi gălbenicios al lui David îşi făcu apariţia, trăgând după el un trup slab, cu umerii încovoiaţi, cu hainele fugind par'că pe el.

— „Ce faci, Myriam, nu vii?" şi se plecă spre ea, căutând să o mângâie pe frunte. Dar Myriam îşi trase repede capul de sub degetele lui osoase. Nu era obicinuit cu refuzurile, dar nu se supără. Era prea sigur de ea spre a se năcăji. Se îndreptă spre uşe, mai întoarse odată capul lui gălbinicios şi şopti.

— „Vino repede, Lea te aşteaptă" — şi plecă — Dar ea nu se clinti. Apariţia scurtă a lui David, nu isbutise să întrerupă şirul gândurilor. Ele rămaseră perfect echilibrate în cutia lor de fildeş.

Când intrase în micul magazin de bibelouri, în căutarea lucrurilor rare, ce colecţiona pentru cuibul ei, patronul, un tânăr foarte amabil, se apropie de ea politicos şi îi spuse că a găsit ceva pentru doamna, un lucru de preţ, care îi va face mare plăcere, în afară de vechimea lui — peste trei sute de ani, — rezervă şi o deosebita surpriză. Myriam, curioasă ceru să-l vadă numai decât şi tânărul scoase micul portret oval dintr'o carapace verzue, în care erau încrustate în filigrame de aur, literele ce sărutau numele „Myriam" în afară de coincidenţa numelui, Myriam se sperie de asemănarea chipului, se plecă spre rama ovală şi se văzu ca într'o oglindă ireală, cu fruntea îngustă împodobită cu două şiraguri de perle, ce se prelungiau împletindu-se în cozile grele de cupru topit. Gura, de oboseală, işi resfrânsese buza de jos, după un sărut. Ochii prelungi, cu colţurile ridicate spre tâmple, ochii leneşi aţipiţi par'că, înnecaţi într'o apă de aur schimbătoare şi perfidă, sub umbrele noi ale pleoapelor.

Myriam îşi simţi inima pe buze. Nu visa — se convinse când auzi pe tânăr vorbind:

— „Portretul, după cum vedeţi e foarte vechi şi ceace m'a făcut să-l reţin pentru dumneavoastră, e ciudata asemănare".

— „Da, şopti Myriam, pe gânduri — o ciudată asemănare, mai mult chiar...

Tânărul completă. Acelaş cap, acelaş nume, şi mai ales acelaş surâs". Şi Myriam repetă ca un vis: „Acelaş surâs". Portretul deveni un elegant pacheţel, pe care ea îl duse acasă ca pe greutatea propriei ei fiinţe.

Acuma îl are la ea în odae, deasupra divanului pe care stă neclintită şi aşteaptă un cuvânt. Pleoapele îi sunt plecate, dar printre gene priveşte portretul ce se impânzeşe într'o atmosferă fumurie. Mâinile cu unghii ovale se mişcă şi din mânecile de dantelă picură sunete albastre de falut. Perlele dupe frunte alunecă în picături de râsete argintii, mâinile se desprind, se subţiază şi se risipesc şi goală, cu picioarele foarte înalte, cu sânii ca două monede vechi cu efigiile mici şi reliefate, prinşi în bucle de argint, cu mâinile întinse, cu degetele întoarse din vârful cărora se scurg boabe de rubin, ca un fluture uriaş, înstelat, dansează ţinând între dinţi, capul sfântului decapitat. Dar ape albăstrii se întind, se apropie, o înconjoară, o acopere, se închegă în judul gâtului ei şi îngheaţă deodată, lăsându-i capul deasupra, pe o tipsie de sticlă, cu gura însângerată, ca o floare.

Clopoţei de argint picură lacrimi de cer şi o fată sălbatecă aleargă ducând înspre vale o turmă de capre negre. Un ied subţiratic cu coarne elegante de diavol a rămas în urmă şi ea se tăvăleşte cu el, în ierburile sărace. Iedul a îngenunchiat şi îi sărută tălpile goale cu limba lui de catifea, îi mângâie trupul adus ca un arc, gata să plesnească. Seara coboară după colinele blonde pe trepte de linişte şi le răcoreşte frunţile lor mici, de bestii.

Dar de ce au încetat viorile în parcul florentin şi inşii şi-au plecat capetele lor argintii. Ce mână aprinsă de furia gelozii, lasă să cadă spada neagră deasupra capetelor celor doui, ce stau ochi peste ochi şi gură peste gură? Dece pe frunţile lor obosite de voluptate, au înflorit crinii morţii?

Rândunele fumurii bat aerul şi se lasa în curtea de piatră a cămătarului din Veneţia. Din balconul suspendat de-asupra Adriaticei, o fată aruncă fărămituri, la pescăruşii ce aleargă sub balconul ei. E romantică, naivă şi albă ca un crin alb. Dar de ce în partea stângă, fără ca ea să ştie, a înflorit un crin roşu, pe marginea căruia a înflorit o boabă de rubin?

Un glas cunoscut din prag, o strigă nerăbdător. „Pentru Dumnezeu, Myriam. Lea te aşteaptă". Şi din nou capul lui David se ivi rotund şi întrebător. In spatele lui, Lea râse, arătându-şi gura subţire ca un punmal.

Din senină, Myriam deveni neliniştită. fluturi albaştrii înfloriră sub pleoape trupul înalt şi subţire se subţie mai mult, plecându-se de gânduri; ochii prelungi de aur, fugiră mai mult spre tâmple, într'o aşteptare şi gura, mai ales gura aştepta ceva, căci buza de jos se răsfrânsese mai mult, ca o ramă din care picurau dorinţele.

Ce miragiu, ce oglinzi de panopticum îi adunase chipurile, o întâlnise cu ea însăşi, isbutise după atâtea mii de ani să o facă să se recunoască? Ce fir nevăzut de ea o legase totuş de chipurile bizare, ce trăiseră în alte vremuri, cu altă lume, cu alte pasiuni? Ce putere păstrase intactă în carapacea de fildeş a minţii ei, imaginile limpezi, amintirea trupului şi a chipului ei, cu alte dorinţe, cu alte visuri? Cum de isbutise întâlnirea cu ea, cea de acum câteva sute de ani, să facă să cadă vălul impenetrabil, pe care îl purtase în ea fără să ştie?

Se simţia totuş umilită de atâta bogăţie. Se simţia micşorată să poarte în neînsemnata ei fiinţă de azi, atâta splendoare regească, atâtea visuri moarte. Ca o oarbă, care nu şi-a văzut niciodată frumseţea trupului, aşa trăise până acum. Cum de i s'au ridicat pleoapele moarte?

Se gândi la David şi îi fu peste putinţă să îi desluşiască amintirea. Zadarnic gân-

Strofe de toamnă

Toamna priveghează năsălia miriştei
şi tuşeşte moale între foi de aguzi,
plâng prin vii, cu umbra'n braţe nucii uzi, —
uşi se'ntorc în golul liniştei...

Au căzut din străşini cuiburi noi de vrabie,
puii fără pene bat din aripi mici,
dar pământul îi ucide cu furnici,
vântu-i tae ca o sabie.

Ţipă coasa 'n luncă răsturnând fâneţile
şi oftează 'n câmpuri lanuri de porumb,
păsări vinete plutesc pe zări de plumb,
iar prin văi se culcă ceţile.

Curg de pe coline râurile oilor,
Şi vâslesc pe dealuri trâmbe de balsam;
— ia ascultă cum se coace nuca'n ram
şi în lanuri, goana foilor!

Bivoli mari îşi freacă, sus, de cer spinările,
torturi moi de scamă între plopi s'au prins.
— Cine moare în livezi, de şi-a aprins
nalba naltă lumânările?

A. POP MARŢIAN

---

*) Din volumul „Troiţe la răscruci", sub presă.

durile ei pipăiră chipul lui, căci nu îl găsi nicăieri. Nu se miră. I-se păru firesc să nu şi-l amintească. David nu era nimic pentru ea. Il primise atunci când nu doria nimic, cu indiferenţă. Fie pentru el păpuşe rară, pe care o împodobi cu lucruri de preţ, o expuse în toate ocaziile şi o adoră cu violenţa şi siguranţa pe care i-le dau atitudinea ei placidă şi absentă la omagiile bărbaţilor. Tocmai acum îşi da seama că nici sufletul nici trupul ei nu luase parte la bucuriile lui David. Acum îşi dete seama că o altă iubire îi trebuia şi pentru această iubire, pe care o aştepta, se pregăti întreaga ei fiinţă. Pentru această iubire, chipul în culoarea fildeşului se umbri cu tonuri de marmoră înverzită; gura se înegri ca o rană; ochii se îngreunară de visuri galbene, părul se aprinse ca o toamnă de cupru şi sufletul îşi înflori toate drumurile.

In galbenele covoare de mătăsuri moi, pe cari le scutură soarele în după amiaza de August, prin storurile lăsate, Myriam căuta în amintirea ei un chip, un zâmbet, o gură, care să o fi înfiorat vreodată, care să facă să vibreze în ea dorinţa. Dar oglinda miraculoasă a amintirei, refuză cu îndârjire această stăruinţă a ei. Pe apa ei capricioasă nu se prinsese nici un chip. Simţi mai mult visul şi deşărtăciunea ei lângă David şi rămase încremenită, cu ochii enormi, deschişi, neclintiţi, suspendaţi de-asupra unui abis. Valuri, valuri, lumina îşi ondula mătăsurile moi şi galbene şi în fluvii subţiri de aur poposià pe marginea ochilor ei absenţi picurându-şi în ei visurile, ca în două golfuri mici, de chilibar.

Spectacolul începuse, dar pe Myriam încetă de a o interesa din primele clipe. Cu ochii absenţi cercetă sala suspendată în camere uriaşe de umbră. După scenă, fire slabe de lumini albăstrii străbăteau aerul, pictând chipurile spectatorilor cu tonuri livide. Era o reprezentaţie ciudată, cu rolurile inversate. O reprezentaţie de spectri pietrificaţi în scaune invizibile, ai căror adevăraţi spectatori, erau cei câţiva actori, ce se agitau într'o adevărată atmosferă de realitate, de viaţă.

Bolconaşele cu margini de catifea aurie ale lojelor, plecate peste vid, formau împrejurul sălii un început de cer, cu surâsuri serafice, cu mâini de argint, cu frunţi suave. Toată sala plutea între vis şi moarte, într'o totală absenţă, sau într'o obositoare şi exasperantă încordare. Ca o coardă de oţel, un singur nerv întins, gata să plesnească, legă pe firul lui atenţia tuturora. Dacă s'ar fi făcut un sgomot în sală, coarda ar fi plesnit brusc. Atunci, în minţile lor o singură poartă s'ar fi deschis pentru toţi ca o rană profundă şi i-ar fi durut ca o pierdere iremediabilă.

Numai pe Myriam nu isbutise spectacolul să o prindă sub arcul lui miraculos. Intre ei se prăbuşise o lume abstractă. Scena rămase goală şi câteva momente fu o linişte ireală. Myriam îşi auzi gândurile vorbind tare şi se sperie. Işi auzi perlele din urechi plângând şi se miră. Simţi două pumnale, ce porneau din partea opusă a lojii ei, se prelungeau dureroase străbătând aerul şi nemiloase îi răniau gura şi Myriam tresări de frig şi de nelinişte, plecînd pleoapele, neîndrăsnind să se uite din ce loc veniau. Plecându-şi-le, pumnalele îşi mutară vârfurile depe gură pe pleoape, sărutându-le pe amândouă, chinuitor. Gândurile se svârcoliră ca sub un incendiu şi Myriam ridică brusc pleoapele. Brusc, din întunerecul sălii, răsăriră două flori de incendiu, cari îi arseră gura. Sub ce frunte grea de gânduri erau încrustate privirile ce o cercetau cu stăruinţă, cu deamănuntul, răspândind în ea efluvii prelungi de plăcere, sensaţii aţipite de atâtea sute de ani, gama infinită a muzicei interioare. Sala începu să se clatine în ondulari prelungi, scena se depărtă vertiginos spre fund, devenind din ce în ce mai mică, asemenea unei jucării luminoase, logile se prăbuşiră fără sgomot în viduri invizibile şi în atmosfera ce se aşeză dealungul pereţilor în straturi albăstrii de fum, în tapete moi de umbră, se înfăptui încetul cu încetul chipul — numai atât — chipul cu ochi bizari, cu gură palidă.

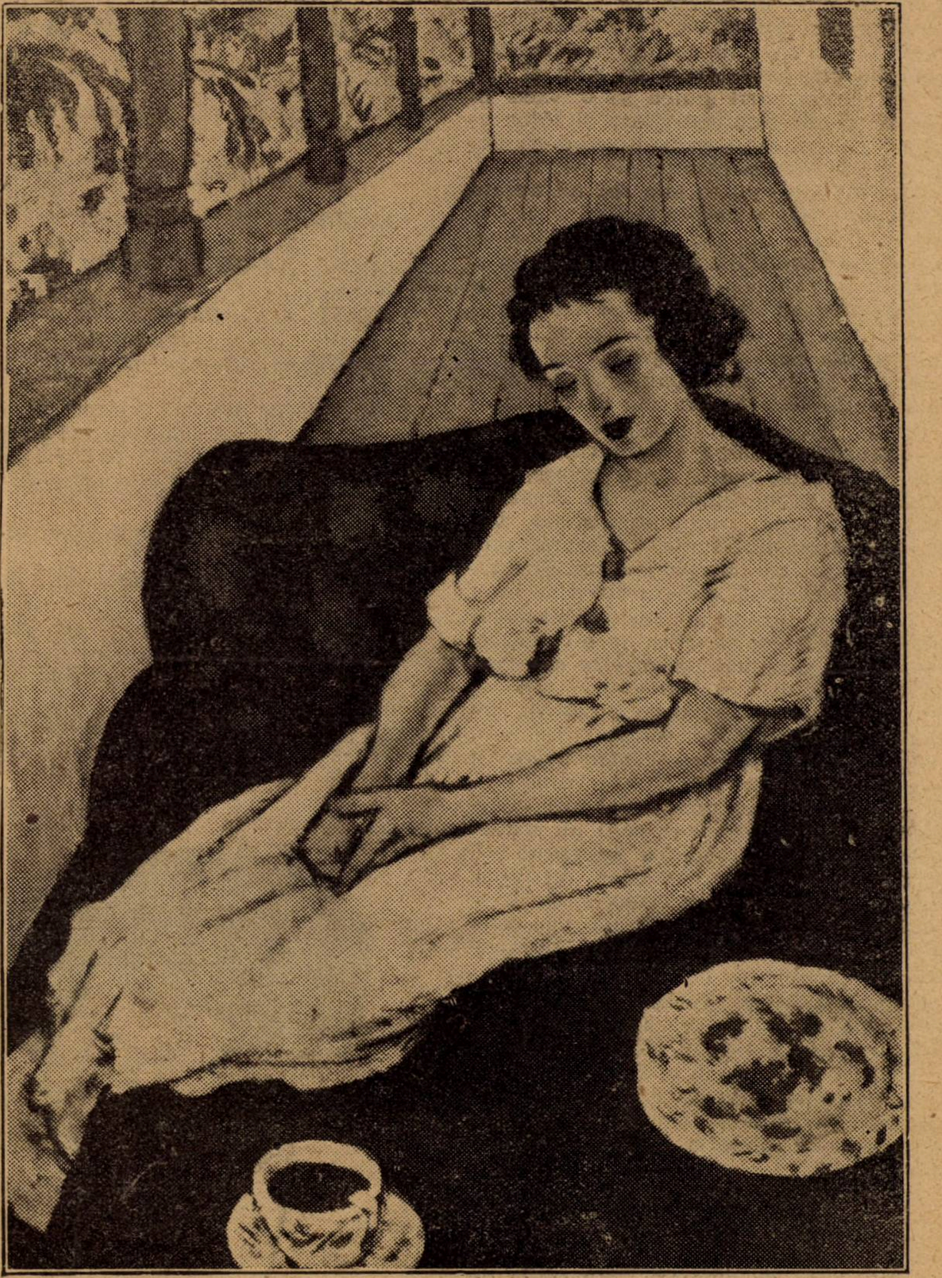

N. N. TONITZA: PE VERANDA

Ea avu o clipă de nelinişte şi de frământare dureroasă. Unde îl mai văzuse?

Dar încetul cu încetul, chipul lui se întregi în amintirea ei. Atunci inima ei avu un ţipăt scurt de bucurie, căci îl recunoscu. Era acelaş cap mistic, decapitat, pe tipsie, de argint, câştigat cu preţul dansului trupului ei de fluture uriaş; era acelaş cavaler florentin, ce murise pe gura ei, acum trei sute de ani. Halucinată, se plecă mai mult spre el şi îi sărută imaginea depărtată între pleoapele ei prelungi. El îi surâse şi în clipa aceea sala se lumină cu mii de oglinzi. Se isprăvise spectacolul.

Mâini nevăzute o îmbrăcară, paşi străini o purtară pe scări, harfe serafice îi sărutau fruntea plină de extaz, mâinile grele de bucurii.

Ca o cangrenă urcă în ea fericirea şi o cuprinse şi sufletul ei se plecă şi sărută cu recunoştinţă rana vie şi adevărată a beţiei desăvârşite.

Uluit, îngrijat, David o purta aproape în braţe pe scările, ce păreau că nu se mai sfârşesc, şoptindu-i pierdut:

„Nici nu aş fi crezut Myriam, că te poate impresiona atâta un spectacol“.

Gaspar era neliniştit. Gura femeii — acea rodie putredă — se prelungea în amintirea lui, îl urmăria cu nesocotinţă. O voluptate amară şi dureroasă îi ardea simţurile. Nedesluşite efluvii de plăcere îi închideau ochii, strângând între pleoape amintirea ei. O urmărea din dosul geamurilor cum mergea pe stradă, cum zâmbia în capul scărilor conducând pe cineva, cum îşi legăna trupul încrustat în chaise longue-ul molatec după verandă. Cum grele i-se lăsau pleoapele şi colţurile gurii, rămânând ceasuri întregi neclintită. Ca în vis părea că răspunde întrebărilor unui bărbat înalt, gălbenicios, ce venia să-i sărute mâna — probabil bărbatul ei. Părea că nu o interesează nimic din afară, ci numai ceace purta în ea. Venit de curând în acel oraș, casa lui era peste drum de a ei și astfel că nestingherit putea să o vadă în fiecare zi. Această apropiere și totuș această depărtare îl irita. In chip discret se interesase ici și colo despre vecinii lui. Aflase tot ce se putea afla dar tot nu era mulțumit. Aflase despre soț că e pasionat de femeea lui. Că ea e o ființă rece, măsurată, conștientă de frumusețea ei și cuminte. Dar ochii lui o descoperise adevărată, altfel de cum părea oamenilor, în seara aceea de spectacol, când o văzuse întâia oară. Descoperise în colțul gurii ei și în prelungirea pleoapelor, câtă sensibilitate picură din vârful degetelor ei subțiri, câtă bucurie isbucnise pe fruntea ei. Clipa aceea, când peste mii de oameni, peste spații uriașe, chipurile lor se apropiase și se sărutase. El nu putea uita. Dar dintr'o sfială, dintr'o teamă, nu făcea nici o sforțare spre a o cunoaște. Se lăsa luat de această toropeală voluptoasă, care se strecura în el ca o otravă. Era întâia oară când iubia astfel, pe o femee pe care nu o cunoștea, dar despre care bănuia că este așa cum ar fi dorit-o el. Era într'adevăr nouă această sensualitate aproape maladivă, dorind-o, dar negrăbind nimic spre a o avea, pe care o primia pentru savoarea ei deosebită. Și se părea că această ființă era într'adevăr nouă și curată. Bărbatul ei era un incident, care nu schimbase nimic din puritatea sufletului ei. Și pentru această candoare bănuită, palpita. Aștepta, după cum știa, după cum era sigur că și ea așteaptă clipa, când el avea să sărute întâia oară, gura ei crudă.

Cum de isbutise Myriam cea cu sufletul — monedă de aur vechiu, în care timpul încrustase atâtea efigii, de mii de ani — să pară ființa nouă și suavă, către care tindeau dorințele lui Gaspar? Cum de isbutise parfumul putred de fructă prea coaptă, să se schimbe în mireasmă primăvăratecă?

In acest timp, Mpriam îl căuta prin mulțimea ce trecea pe stradă, prin expozițiile pline de amatori, prin sălile de spectacole.

Căuta cu exasperare ochii șterși de mistic vizionar al omului regăsit după atâta așteptare. Febrilă, agitată, trecând cu ușurință dela o expansiune la o totală absență, absorbită ore întregi într'un gând, Myriam era într'adevăr o ființă nouă pentru David.

Aurie după amiază își scutură mătăsurile moi peste strada pustie. Crisantheme uriașe de soare tremurau în geamurile închise. Incet, ca o navă plutitoare pe fluviile de lumină ce ondulau pe străzi, Myriam aluneca, înfășurată în visuri, spre casa ei. Dar tresări, se opri, arcul gândurilor plesni brusc, mâna se agită pe inimă, căci în fața ei, venia încet, cu ochii blânzi, Gaspar.

Spaima ținu numai o clipă. Liniștită, se reculese în seninătate și bucurie și zîmbind cu ochii, cu gura, cu mâinile, cu întreaga ei ființă, rămase așteptând. Și ca și când se cunoșteau de întotdeauna, ca și cum astfel trebuia să se întâmple, fără să'și spună nici un cuvânt, surâzând mereu, în loc să intre în casa ei, în chip foarte firesc, se plecă aproape, sărutând pragul, sub mâna ocrotitoare a lui Gaspar, care îi deschise halucinat, poarta casei lui.

SANDA MOVILĂ

Primăvara ce s'a dus...

de GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU

— Act provincial —

— urmare —

SERAFINA: Mai știu eu de ce?! Așa, ca doi copii fără minte...

MIRON: Adevărat. Bine că nu ne-a auzit cineva.

SERAFINA: Ne făceam de basme,

MIRON: Curat! Gura lumii...

SERAFINA: ...numai pământul o astupă!

MIRON: (s'a oprit, cașicum și-ar fi adus aminte de ceva dureros). Pământul! Mare păcătos e pământul ăsta! Ne poartă în spinare, ne plimbă, ne îngrașe: pentru el, nu pentru noi...

SERAFINA: (nedumerită). Cum pentru el?

MIRON: (continuă plimbarea). Să nu mai vorbim. Lasă, Sunt trist, astăseară și... — feldefel de gânduri. **(s'a oprit cu ciudă).** A! pământul ăsta! Mi-aduc aminte că am citit undeva de un Zeu care'și mânca progeniturile. Așa suntem : pământul e Zeul iar noi progeniturile.

SERAFINA: Păcatele mele! niciodată nu te-am auzit vorbind așa.

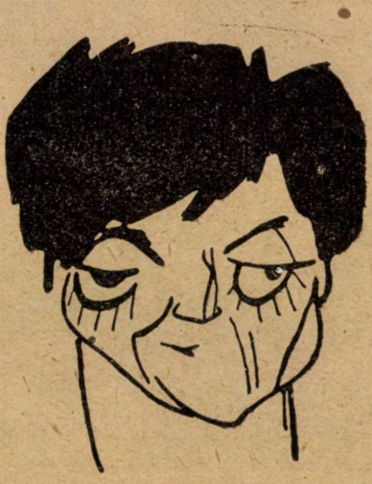

G. M. ZAMFIRESCU

MIRON: (rezemat cu spatele de ușa din fund, cu ochii în pământ, suspinat). Nici odată.

SERAFINA: Ce să-i faci? Așa-i uneori. Inima omului e ca un hârb cu apă tulbure.

MIRON: Tulbure și amară, Finel, Chinină, nu altceva.

SERAFINA: (se apropie, drăgăstoasă). S'o limpezim, Mironel.

MIRON: (n'a fost atent; tresărit). Ce să limpezim?

SERAFINA: Apa tulbure... și amară... hârb...

MIRON: (supărat, gesticulând). Ce apă, soro, ce tot dai zor...

SERAFINA: Stai, nu te supăra omule — s'o luăm domol. N'am spus eu, adineauri, că inima omului e ca un hârb...

MIRON: (înțelege, își aduce aminte, se luminează). A, da! Ai dreptate, Fineluș. Așa-i: inima hârb cu apă tulbure. **(s'a oprit lângă Serafina și-i ridică bărbia cu două degete; admirativ).** Mmm! Cum te-ai îmbujorat... Draga de tine! Parcă te văd, acum douăzeci de ani..

SERAFINA: (clipind repede, cu ochii în jos). Mironel, nu-i așa că...

MIRON: Acum douăzeci de ani, Fineluș, când...

SERAFINA : Mironel dragă, n'ai vrea tu. Uite, să stăm amândoi. **(s'au așezat: ea, în fotoliu; el, pe brațul fotoliului; se țin de mână).** Uit, nu știu cum să-ți spui, Mironel, dar amintirea asta frumoasă...

MIRON: Ce amintire, soro dragă?

SERAFINA: (a închis ochii și suspină). Acum doi ani, la treisprezece...

MIRON: (vrea să se scoale) Iar? Iar treisprezece Sept....

SERAFINA: (îl reține). Mironel! Să poate să nu-ți aduci tu aminte, Mironel? Parcă te văd: ai venit dela slujbă pela șapte. Eram la poartă, cu madam Miu.

MIRON: (îndoelnic) Mda, — parcă...

SERAFINA: Ai adus o sticlă de vin și..

MIRONEL : (însenina, cu arătătorul stângei la bărbie) Da, da, da! Așa e, Fineluș! Așa e, nevastă. Ia uite ce bine mi-aduc aminte. O sticlă de vin. Mi-o dăduse Săndulescu. Avea Săndulescu ăsta o vie de se dusese pomina. **(intrigă).** Știi că nevastă-sa...

SERAFINA: Ce ne pasă nouă de nevastă-sa, Mironel? Să vorbim de noi.

MIRON: Adevărat. Să vorbim de noi.

SERAFINA: Pe urmă, am mâncat sub castan. Răsărise luna, ca o tingire de aramă și...

MIRON : (distrat). Când? A! la treisprezece... Da, că spuseși adineauri. Erai la poartă cu madam Săndulescu.

SERAFINA: Nu, frate! Cu madam Miu.

MIRON: Cu cine?

SERAFINA: Madam Miu, de alături. Nevasta lui Tincă, dela primărie.

MIRON: Asta-i acum! Nu spuseși tu de Sănduleasca, adineauri? Nu vorbirăm noi...

SERAFINA: Da de unde, Mironel? Eu ți-am spus de...

MIRON: (repede)... Sănduleasca!

SERAFINA: Nici pomeneală! Tu ai spus că Sănduleasca...

MIRON: Păi.. ce-are-face ea cu madam Miu?

SERAFINA: Știu eu? Poate's prietene...

MIRON : O brodiși. Nu asta, Serafino. Cum ai ajuns tu să vorbești de Sănduleasca?

SERAFINA: Eu?

MIRON: Da, cine?

SERAFINA : Nici nu i-am pomenit numele.

MIRON: Uiți dela mână pân' la gură, **(se scoală, se depărtează).**

SERAFINA: Iar te superi!

MIRON: (se întoarce, supărat, gesticulând). Păi cum să nu mă supăr, Serafino? Nu-i de supărare? Mă rog matale, să ne înțelegem: am vorbit noi de Sănduleasca ori nu?

SERAFINA: Am spus așa: eram la poartă, cu madam Miu, și-ai venit tu cu o sticlă de vin dela Săndulescu.

MIRON: Bun, până'aici se-aprobă.

SERAFINA: Ei, și-ai vrut să spui că nevastă-sa....

MIRON: Eu?

SERAFINA: (se scoală, se depărtează). Uf! nervi de gumilastic să aibă cineva...

MIRON : Iar te superi ?

SERAFINA: (se întoarce, supărată, gesticulând). Păi cum să nu mă supăr, Miron Popovici?

MIRON: Mare comedie și asta! Carevasăzică. eu am spus? Hm! Uit dela mână pân'la gură. E prăpăd.

SERAFINA: Păi vezi?

MIRON: Văd.

SERAFINA: Bine c'a dat Dumnezeu!

MIRON: Văd, — şi nu mă bucur de loc de ce văd. Uituc, reumatic... Vestitorii morţii, nevastă! **(pauză; Miron, ca din senin).** Carevasăzică, atunci am mâncat în curte, sub castan. Imi aduc aminte. Cum să nu-mi aduc? Aşa-i: era madam Miu la poartă.

SERAFINA: Când mâncam, plecase madam Miu.

MIRON: Adică, da — plecase.

SERAFINA: ...Şi, pe urmă, ne-am plimbat în grădina publică. Cânta muzica roşiorilor.

MIRON: **(oftează).** Nu mai sunt roşiorii cari au fost odată.

SERAFINA: **(furată, surâzând amintirilor).** Şi... **(se joacă, sfielnic, cu gulerașul galben aprins).**

MIRON: **(după câteva clipe de aşteptare, privind-o miop).** Şi?

SERAFINA: ...Acasă, Mironel! Când ne-am întors acasă!

MIRON: Ei, ce-a fost când ne-am întors acasă?

SERAFINA: Se poate să nu'ţi aduci tu aminte, Mironel?

MIRON: Cum să nu! Am mâncat sub castan, ne-am plimbat prin parc, unde cântau roşiorii, ne-am întors acasă, căscând şi... **(repede)** ne-am culcat, ce era să facem? Nu era să... **(pare că înţelege şi rămâne locului).** Serafino! Nu cumva... **(se apropie, cu paşi grabnici şi-o prinde de mână).** Nevastă! Nu cumva te gândeşti la...

SERAFINA: **(râde silit)** A, nu! să nu... Altceva, eu...

MIRON: **(o priveşte, mut).**

SERAFINA: **(se uită în ochii lui; a uitat să râdă).**

MIRON: **(îi tremură bărbia şi buzele; nu mai are nimic comic în el).**

SERAFINA: **(coboară ochii în pământ).**

MIRON: **(priveşte în gol, trist; âspiră adânc).**

SERAFINA: **(ridică privirea spre el, sfielnică; nu ştie: e supărat pe ea, sau trist).**

MIRON: **(îi lasă mâna, uşor, caşicum i-ar aşeza ceva în poală; se depărtează; a rămas în faţa ferestrii şi oftează; se plimbă).**

SERAFINA: **(sfielnică).** Miron Popovici.

MIRON: **(s'a oprit şi-o priveşte, îndelung; clatină capul).** E dureros, Fineluş, **(abia poate vorbi)** du-re-ros!

SERAFINA: **(tristă).** Mie'mi spui, Mironel dragă, mie...

MIRON: **(luptă cu lacrimile).** Să simţi că... — aşa: caşicum ai lua o cârpă şi... **(Departe, vag — un cor tineresc).**

SERAFINA: **(tresare).** Ce-o fi?

MIRON: **(idem).** Parcă s'aude sgomot. **(merge grabnic la fereastră).** Nu-i nimic, Finel. **(Serafina s'a apropiat, de asemeni cu paşi grabnici; ascultă).** Tinerii! cei puternici, cei frumoşi, cei dornici!

SERAFINA: Ascultă, Mironel, ascultă!

CORUL: **(de departe).**

„S'a dus vremea de demult
„Şi iubirea a apus. —
„Ne-a lăsat ca doi streini
„Primăvara ce s'a dus“...

MIRON: **(cu glasul umed).** Auzi, Fineluş! Ascultă.

CORUL: **(aproape, trecând).**

„Moare visul de iubire,
„Mor şi florile'n grădină...
„Plângi zadarnic. Toamna-i rece
„Şi mi-e sufletul ruină“.

SERAFINA: **(printre lacrimi).** Auzi, Mironel! Ascultă.

CORUL: **(depărtându-se).**

„S'a dus vremea de demult
„Şi iubirea a apus, —
„Ne-a lăsat ca doi streini,
„Primăvara ce s'a dus“...

SERAFINA: **(plânge, cu fruntea pe umărul lui Miron Popovici).**

MIRON: Serafino! Fineluş dragă! Nu fii copil, soro, ce Dumnezeu! Ce vrei? toate au un rost în lumea asta, toate's trecătoare, toate au o moarte. Vorba cântecului: plângi zadarnic, că mi-e sufletul ruină...

SERAFINA: **(printre lacrimi)** Lasă-mă... îmi face bine.

MIRON: **(o mângâe)** Draga de tine! Fii cuminte, Serafinel! S'ar putea să vie Natalița să te vadă, să... **(i se umezesc pleoapele).** Finel! Tu nu vezi, Finel, că eu râd? **(îl îneacă lacrămile).** Râzi şi tu, nevastă! Râzi, că... draga de tine! Fă ca mine: nepăsătoare, draga mea! Ce vrei, nişte bieţi oameni şi noi...
(o aşează în fotoliul de lângă masă).

E dureros, adevărat... Să te desprinzi din mănunchi ori să te vezi dat la o parte, ca un lucru de prisos; să ştii că, de azi încolo, nu mai ai nici un rost în lumea asta plină de atâtea flori, de atâta cântec şi tinereţe. **(nu'şi mai poate stăpâni plânsul).** Sburdă, strigă, se desfăşoară viaţa în jurul tău, ca un basm — iar tu priveşti cu ochii seci, simţi cum începi să mori... Viaţa nu ştie ce-i mila, Fineluş, nu iartă, nu amână. La o parte, cei bătrâni! Până aici! şi tae firul... **(nestăpânit).** De ce: pân'aici, când mai sunt flori şi cântece? **(e singurul răspuns ce'l găseşte)** Dumnezeu!

SERAFINA: **(plângând, — ca un ecou).** Dumnezeu.

MIRON: **(s'a aşezat, lângă ea, pe braţul fotoliului).** Dumnezeu, Fineluş!

SERAFINA: **(o lacrimă a bătrânului i-a căzut pe mână; tresare).** Tu plângi, Mironel.

MIRON: **(tresare; râde silit, cu ochii plini de lacrimi).** Nu! De unde, Finel? Râd, draga mea. Aşa am fost eu, întotdeauna: nepăsător...

SERAFINA: **(după câteva clipe, fior).** S'a făcut frig aici.

MIRON: A 'nceput să bată vântul. Reumatismul meu. Trebuia să se strice vremea...

SERAFINA: Să nu răcim. **(se scoală, să închidă fereastra).**

MIRON: **(o opreşte).** Stai. Lasă, că o 'nchid eu.

SERAFINA: **(îşi aduce aminte; îngrijată).** Ridică gulerul, Mironel! Vântul de toamnă....

MIRON: **(cu mâinile pe ferestre, gata să le 'nchidă; priveşte afară, furat).** Cum a pălit luna! Şi luna mi se pare mai bătrână, şi castanul, şi strada...

SERAFINA: Doamne, ce vânt! Aşa, din senin.

MIRON: Toamnă nu-i, nevastă?
(vrea să închidă; vântul aruncă în casă, în risipă, un pumn de frunze veştede; Miron le priveşte, îngândurat; întoarce capul spre Serafina şi iar le priveşte). Ia uite, Serafino.

SERAFINA: La ce te uiţi?

MIRON: **(melancolic).** Frunze veştede. Bietele frunze.

SERAFINA: **(înciudată).** Dacă nu'nchizi geamul. Să stau acum să le adun, să le mătur.

MIRON: De ce să mături, Finel? Câteva frunze moarte. Le adun eu. Mie mi-s dragi. **(începe să le adune).**

SERAFINA: Ce vreme! Şi Natalița nu mai vine.

MIRON: **(adunând).** Cât o fi ceasul?

SERAFINA: Târziu. Opt şi ceva.

MIRON: Cine ştie acolo, la birou... Parcă nu-i cunosc eu pe cei mari! Nu le pasă lor că întârzie funcţionarul, că-i obosit şi are nevoie de odihnă. Muncă şi iar muncă! **(a adunat toate frunzele).** Gata. **(întinde mâinile şi le priveşte, trist).** Ia uite, nevastă: câte frunze, atâtea inimi...

SERAFINA: Aruncă-le'n lada de gunoi.

* * *

Caloriferul*)

**Calorifer pornit pe gânduri,
Plângi bucuros astăzi cu mine.
Şi urlă iarna larg în tine,
Cu toate gradele sub zero
De-afară din senina zi**

**Atâta vietate par'că
In alba mea odae am
M'am ridicat din pat în gânduri
Şi te privesc. Priviri uimite
De noutate şi plăcere.
Inalta sobă'n teracotă,
Alături mută-ţi stă. Enigmă.
Impresionant obiect de studiu,
Eşit din uzul vremii noastre de-azi.**

**Tu râzi şi modulezi în cântec
Misterioasele cascade
Din Niagara ta infimă.
Impersonal, ca şi lumina,
Făcuşi din cameră o fiinţă
Cu care-i bine ca să sta
Alături. s'o iubeşti... s'o ai...**

**Calorifer de lume nouă,
Ai ceasul tău de poezie,
De vagi nelinişti şi de tristă
Efeminată lâncezeală.
E două-acuma,—dupe-amiază—,
Şi-i somnul bun şi siestal.
Iar tu ai pus pe sanatoriu
Un panaceu universal**

**Peste un ceas se vor ivi,
In dreptul fiecărei uşi,
Un oaspete, ce-i aşteptat,
De eri în seară, pe la opt,
Când a plecat şi cel din urmă
Din cei ce-aduseră eri flori.**

**Calorifer cu braţe multe,
Struneşte orişice dureri
Mângâe tot ce-i oboseală,
Şi-alungă orice întristări.**

**Calorifer, ce-ţi porţi din pivniţi,
Spre noi viaţa ta dolentă,
Primeşte-mă să râd cu tine,
Şi să visez în cald şi bine,
In ceasul tău de poezie, —
O, vietate'ntermitentă...**

OTILIA GHIBU

---

*) Din ciclul „Casa Albă“.

MIRON: (cuvintele Serafinei i s'au părut un sacrilegiu). Nu! asta nu, Finel! Astea's lacrimi, nevastă — lacrimile primăverii ce s'a dus. Lasă-mi-le, astăseară. Au mai multă minte ca noi, frunzele. Ele nu se revoltă, nu ţipă, nu fug de toamnă. Inţeleg, mai bine ca noi, taina ascunsă în fiecare fir de iarbă, în inima fiecărui **munte.**

SERAFINA: (clatină capul, tristă; tresare). N'ai auzit poarta? Ascultă: paşii Nataliţei.

MIRON: Vine primăvara! **pornește, cu pași mici, spre dormitor).** Toamna se duce să'și îngroape lacrămile în album...

SCENA II

Serafina — Miron — Nataliţa

NATALIŢA : (intră, sprintenă, cu un buchet de trandafiri roşii pe braţ) Bună seara. Sărut mâna, tuşico.

SERAFINA: Bună seara, maică.

NATALIŢA : (s'a apropiat de fotoliul Serafinei ; bătrâna o sărută pe frunte) Ce vreme, afară!

MIRON : (a rămas în prag, dela intrarea Nataliţei şi-a privit-o, trist) Ia uite, Finel: trandafiri....

NATALIŢA : (tresărind, roşind).... Mi i-a dat...

SERAFINA : Lasă...

MIRON : ... nu mai spune !

SERAFINA : ... nu te certăm. —

MIRON . ... dimpotrivă !

NATALIŢA : (către Miron, întinzându-i un trandafir) Vrei şi matale unu ?

MIRON : Eu am, Nataliţo. **(le strânge la sân, ca pe-o comoară)** Florile mele dragi şi ale...

SERAFINA : (grabnic, lângă Nataliţa) Ce trandafiri aprinşi !

MIRON: (i-a murit cuvântul pe buze; îl doare surâsul!). Serafinei tot îi mai plac trandafirii... **(privind frunzele)** Florile mele dragi, numai ale mele — până una alta... **(iese, încovoiat).**

SCENA III

Serafina — Nataliţa.

NATALIŢA : (nu înţelege ; e îngrijată) Tuşico ?

SERAFINA : Nimic. Aşa, a trecut un nor şi... **(o strânge la piept, o desmiardă)** Nu întreba, să nu mai întrebi ! Sburdă, cântă, trăeşte din plin, Nataliţo maică, trăeşte ! că destul ai să plângi când vei fi, ca mine **(o îneacă lacrămile)...** nevastă de pensionar !

CORTINA

OCHII...

de ION CĂLUGĂRU

Noaptea vestia calm armistiţiu. Brădetul stăvila scurgerea gheţarilor, prăbuşirea tranşeelor ascunse. Se schimbau avantposturile, zariştea cădea arzând peste creste carpatine: rachete, licurici demonice reclame luminoase peste un oraş nimicit. Tăcerea arcuia atmosfera ca pe o turlă, un grohăit de tun, bătaia intermitentă a puştii. Ecouri trosniau râşnind praf de morfină şi, dela mare altitudine gerul tare întindea o gigantescă faţă de masă pentru o cină de taină. Din pisc luneca-după obicei-povârnişul săpunit, până în câmpul liniat simplu, dar cu plan drăceşte conceput.

Secţia de cavalerişti porni in patrulare. Inamicul se întărise în văgăuni adăpostite de pereţii stâncoşi. Trebuia descoperită vizuina. răsturnată cu ghiulele, curăţat locul. Oamenii erau flămânzi, îngheţaţi. Ceata concentrată se târa solemn, inutil, fără putinţe de orientare. Galop, galop, trap, trap, oameni şi cai trăgeau dâre de zebră pe omăt. Sunetele se învârtiau în spirală oamenii ar fi vrut să le gâtue, să nu fie auziţi. Din spinările şi burţile privelişţei de o perfectă albeaţă plesni însă după câtva timp, ceva ca o cărărue şi lumina limpezi ochii.

— Fraţilor, fără popas nu-i chip.... degerăm ! (glasul soldatului care vorbi se ascuţi de crivăţ ca o lamă de brici).

— Las' fra'miu.... cunosc... adăpost.... aproape....

Iţic sin Iţic din ceată se oferi călăuză. Era cel mai inventiv, în stare să bage o furtună în raniţă, să se ascundă ca gâza sub scoarţă de copac ; credeau într'însul, ca în forţa busolei, în bezna prevestitoare de furtună.

— Du-ne !.. ne îngroapă troiene....

— Nu vezi ? se clatină şi cerul cu cuşma pe ureche... să înnebuneşti.

— Sfrenţa, lepra şi răpciuga !.....

— Cine a stârnit războiul ciolanele nu i-ar mai putrezi !...

Dar o rachetă, o santinelă cu coif nemţesc în pisc, curmară comentariile

— Tranşee inamice . . . . fraţilor, fuga !...

Incepu o cavalcadă pe polei, în dansul copitelor cari se împleticeau, o cavalcadă cu râpâit de grindină, care trezia urlete şi vânturi pitite pe dupa copaci. Vifornița biciuia, ţesăla carnea care sfârâia, bătea ascuţit în ochi. Indepărtat, cădeau pasări de jar, aprinzând ceruri învălătucite concentric, pământul lichefiat era turnat ca într'un ontal. Inaintau plescăind ca în smârc. **Fiecare soldat se simţia celălalt mai precis, celălat există, umblă, simte cu fiinţa împrumutată dela dânsul, iar cineva străin, care l-a cunoscut de mult şi dintr'o ciudată simpatie se mai ţine şi acum de dânsul, se târăe insensibil, gonind în vid.**

Pierduţi, iremiadiabil pierduţi !

După doi km. cavalcada conteni brusc oprită de un obstacol solid : o casă cu ferestre multe, scheletul unei **fabrici, cojită ca o nucă de bătaia şrapnelelor. Intrară călări înăuntru.**

— Acu, Iţic, adu şi lemne s'aprindem focul !...

Respirau în sfârşit adăpostiţi ! Veselia ţâşni în inimi, fiecare reintra în pielea lui şi era iar : sergentul sergent, soldatul soldat, Iţic, Iţic.

Nu se ştie de unde Iţic aduse vreascuri şi un sold de gard. Se aprinse pălălaie în mijlocul clădirei, merindea fu scoasă din desagi, se încinse chef cu snoave porceşti şi farse. După masă, deaşişderi se încinse-în lipsă de cărţi de joc un 14/31 cu păduchi (cine scotea din sân cifra exactă câştiga).

— Aţi auzit cum miăunau mâţele.....

— Cum să nu miaune ? — e noaptea de Sânt'Andrei !....

Hotărâră apoi să mâie peste noapte în fabrica dărăpânată. Şi, pentrucă cineva trebuia să vegheze pe afară, alegerea căzu asupra lui Iţic, ins mai subţire, deci mai rezistent.

De două ceasuri Iţic măsoară zidul ciupit de vărsatul şrapnelelor.

Dinspre brădet se arătă o umbră. Pe unde trece, pădurea se mistue de incendiu. Iţic, măcelar din instinct şi îndeletnicire, purta o tinereţă de bravură robustă, n'avea de ghetto de cât numele, dar groaza îi târşia pe vertebre ca o năpârcă de asfalt... Umbra se desprinde clar pe platoul de cleştar : un om ! Iţic întinse arma. Cocoşul împietrise, deşi se văzu flacăra glontelui şi se auzi şuerul. A doua oară nu mai încercă să tragă din prudenţă, din milă poate..... Omul înainta mereu, stacojind ninsoarea sub pasu-i care înghiţia depărtare. Intr'un salt fu alături. Nu era decât soldat combatant, de o subţirime neobişnuită. Un ochi de panteră-i inunda obrazul , barba ilumina obrazul colţuros şi pleata lucia ca floarea de tei. Când Iţic privi printre gratii îl zări pe străin trântit lângă foc şi încălzindu-se . O mişcare greşită a streinului şi un soldat buimac se prăvăli în jeratec. Toţi săriră în picioare.

— Ce cauţi aci, băiete ? — sergentul. Străinul tăcea, tăcea (numai ochii luciau de o elocinţă nefirească).

— Dece taci, pezevenghiule ? ţiui iar ; vru să-l tragă de urechi dar mâna se înfipse flasc, în clei. Mă bagi în puşcărie dacă nu răspunzi !... să-ţi văd biletul ?.... Umbli noaptea după dame... pui fripţi ?... veşti inamicului ?......

Aceeaşi tăcere.

— Nu răspunzi, caltaboş cu barbă ?

— Lasă-l don'sergent, are mustaţă... poate e rănit !

— ...are găuri la manta : poate e mut......

Atras de sgomot Iţic îşi băgă nasul prin gratiile unui geam. Străinul păşi într'acolo ,calm, indiferent ; sărută nasul oferit şi, reflex îşi oferi şi dânsul obrazul peentru palme.

— E ţicnit da-l'aş dracului ! Ion Ion trage-i câteva centiroane că-l face şi pe Christos ? Dar cum se pregătia să-l cârpiască brusc, străinul se volatiliză (nimeni nu văzu pe unde, dar se presupuse) prin zid sau vasistas.

Soldaţii alergară să-l prindă — **atenţia le fu atrasă de o deslănţuire de**

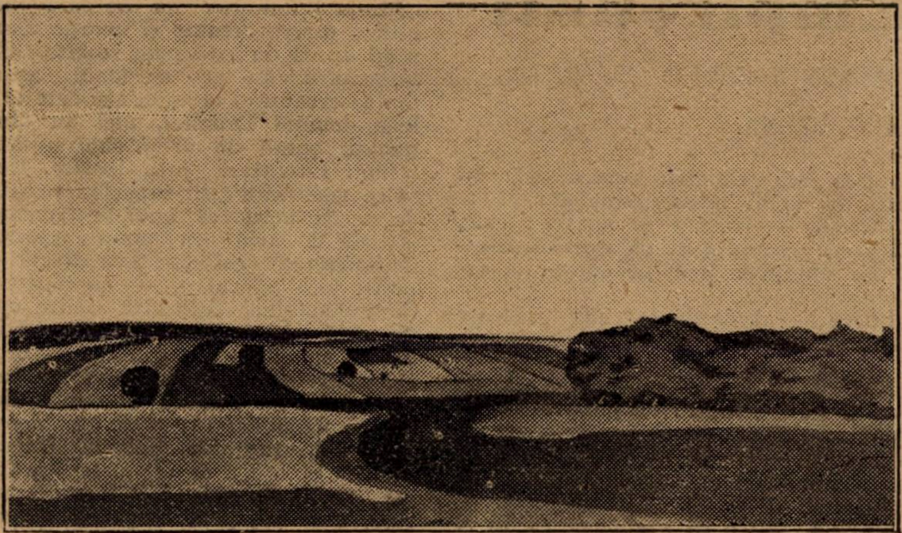

I. STEURER: PEISAJ

sonerii, semnalau, semnalau ca pe un peron, unde s'ar fi desferecat mecanismul, zurgălăi de diferite niveluri, vârste şi timbre, zurgălăi ruginiţi, cu sunet care însângeră creerii. Se lasă o beznă grasă având ceva de zăduf. Caii priveau printre gratii, râdeau furibund cu nări dilatate. Ningea cu sloiuri şi crivăţul circula prin atmosferă ca un express.

(Nu s'ar putea susţine totuşi că soldaţii remarcau ceva neobişnuit).

— Iţic un 'ţi-i prietenul. Vezi nu s'a ascuns prin cazane?

— Uite-l! (un glas leşinat, ieşit ca de sub apă).

Iţic vedea ceeace nu sesiza încă nimeni.

Străinul crescuse uriaş. Un pas şi cizma se înfipse în brădet ca în pâne, un altul şi cerul se lăsă ca pe scripete, dintr'o trapă plesni un balcon şi străinul urca, uşure. Privea jos, de mai sus de cât se poate închipui. Capela strălucia nimb împrejurul capului de o năprasnică frumuseţă, plimba mâna prin azur şi, unde bolborosia cu degetul, apăreau stele. Tot ce atingea devenea fosforescent, se prefăcea în luceferi, în licurici, în slove mobile şi fără senz.

Se întâmplă atunci o ciudăţenie unică: par'că s'ar fi molipsit toţi, simultan de conjuctivită, văzură, ceeace văzuse numai Iţic. O obsesie redusă la ochi, fără relaţie cu restul trupului, o irupţie pe trup şi haine, fiecare par purta un ochi în vârf ca un ac gămălia. Pe fiecare ochi se tipăria o frântură, fiecare ochi suplinia toate simţurile; vedea, gusta, auzia, pipăia.

Ce iad de beţivi! Ce mulţime măcelărită pe panta unei străzi, întinsă nesfârşit, proptită le orizont ca o scară!... Gâlgâia, gâlgâia. Prin brazii prefăcuţi în sonde ţâşnia sânge, cerul se sprijinia pe căpriori de beton armat, pământul era străbătut de ţevi (Scânteiau şi se stângeau necontenit apariţii ca inscripţii de cretă). Subit desluşiră cum luna s'a aşezat ca o platoşă peste obrazul străinului şi l'au recunoscut, deşi nu l'au văzut decât în închipuire şi icoane pironit şi răstignit: era aşa cum nu poate fi El, înţeles prieten şi om, ci numai îndumnezeit.

— Căinţă amară! N'am ascultat tăcerea Lui.... Isus Christos, fraţilor.

Mai văzură cum, din celestu-i balcon El vrea să cuvânte sau să predice noroadelor, dar tunuri anti-aeriene nu-l lăsau, băteau în platoşă, platoşa despletia flacări de aramă, flacările se tupilau prin cerul gurii ca prin hruba de topit metale. La un semn al lui au apărut tankuri, avioane, oşti. Din pustietate de calcar rece se înalţă o cruce de aur peste o turlă scufundată şi atras magnetic brădetul descindea tocat de mitraliere, descindea ca regimentele în retragere forţată, ca pământuri vulcanic prăvălite, se îmbulziau trenuri peste punţi suspendate, se scurgeau oşti, oşti peste oşti, spre o destinaţie necunoscută, îmbrâncite de o voinţă necunoscută.

— **Ajutor. Ingheţăm!**

— Taci că se încaeră!

— Nu se vede! In brânci mai bine şi să urlăm!...

Glasul îngheţase în gât ca o apă. Li părea că ţipă din rărunchi dar primesc răspuns ecouri de gheaţă. Nu se auzia decât un măciniş de oase. Nu se vedea un gest de milă. O dună de sare trecu peste ei, îi mură ca în saramură... Nu mai aşteptau nimic. Era perfect egal ce se va mai întâmpla! Doar ochii din orbite usturau cu durere neîntreruptă. Văzul anormal persista ca un instinct de cârtiţă se ascuţia, se perfecţiona, dela sine. In priveliştea cuprinsă de delir îl vedeau circulând cu viteză fantastă (îl surprindeau ca pe un ventilator în mers). Aschii rupte din trupul lui sburau: un ochi exaltat exprimând orice, un nas croit din ghiaţă, cizma care înghite leghea ca o sorbitură, El arde ca răşina, răspândeşte şuerând miresme. Urau vedenia se străduiau s'o sugrume în gând dar n'o puteau uita.

— L'am prins!... ţine-l.... trage-l de nas! In nas îi stă puterea!

— Taci!... te aude!

Şi pentru că ochi cotidieni deveniseră inutili şi se uzau fără folos, s'au gândit să-i economisească şi i-au desprins cu spăngi şi i-au agăţat de crăci (prevedeau că în zori se vor mai servi de ei).

In dimineaţa de 13 Decembrie 1916, s'au găsit spânzuraţi 30 de ochi, îmbătrâniţi de chiciură.

Pe retină se imprimase fragmentat, încremenise delirul nopţii.

Faptul nu s'a bucurat însă de atenţia unui comunicat oficial.

Oct. 1922. ION CALUGARU

O SEAMĂ de CUVINTE

SPIRITUL LUI BERNARD SHAW

Intr'o zi autorul Sfintei Ioana fu invitat de Lady Churchill la un dineu de gală. Shaw răspunse:

— „Nici nu-mi trece prin gând să viu la d-voastră, ca să mănânc cadavre de animale!"

*

Cu ocazia premierei unei piese, Bernard Shaw se pomeni, că îi cade dela galerie o hârtie cu cărnaţi. Indignat Shaw se uită în sus şi strigă:

— Te înşeli prietene! Sunt vegetarian şi nu pot suferi cârnaţii. Altădată să vii cu o varză!

*

Biograful american al lui Shaw, Archibald Henderson îl întrebă odată, dece şi-a cumpărat tocmai moşia Hertfordshire. Shaw conduse pe american în micul cimitir al localităţei aceleia. Pe piatra funerară, a unei femei care murise în vârstă de 83 ani scrie: „Viaţa i-a fost scurtă!"

— Ori dacă 83 ani înseamnă că ai trăit puţin, atunci regiunea asta trebue să fie foarte sănătoasă!

*

Bernard Shaw se certa cu un straşnic polemist, acesta din urmă exclamă la un moment dat, cu un ton inenarabil de triumf:

— Ceace spui acum, domnule Shaw, este exact contrariul celor ce ai spus acum zece minute!

— Da, dragul meu, răspunse celebrul dramaturg imperturbabil, dar asta a fost acum zece minute!

*

Bernard Shaw a refuzat să primească cinci milioane de dolari ce i s'au oferit, pentru filmarea pieselor sale.

— Piesele mele, a declarat Shaw, vor da filme proaste, iar teatraliceşte vor pierde din valoare.

◆

Shaw a cerut 50.000 de dolari, spre a scrie un scenariu de film. Dar la un moment dat, a aflat că un vestit avocat dela controlul naşterilor ceruse mai mult:

— Aşa se şi cuvine, a răspuns Shaw, scrierile sale preţuesc mai mult decât ale mele!

RUD. A. KNAPP

Prin prejurul Empireului

INTERVIEWUL D-LUI DROUHET Sau VIAȚA ISTORICA ȘI VIAȚA ESTETICA.

CHENDI, ANGHEL, TRIVALE, CERNA.

ANGHEL. — Am auzit că în cercul literaților noștri mai bătrâni, se face mare caz de „Știința Literaturii"... Ba lucru de necrezut, că tu te-ai fi dat de partea autorului ei, tu te-ai fi dat de partea mnn torului ei, tu, care ai fost totdeauna impresionist de-ai noștri.

CHENDI. — E adevărat. Adevărul — văd acum și eu — măcar aci în apropierea Empireului — trebue să ia locul pasiunii omenești.

ANGHEL. — Va să zică, pentru tine **eleganța** și **spiritul** nu mai contează. Căci ce eleganță și spirit găsești tu în „Știința Literaturii"?

CHENDI. — Față de adevăr, eleganța și spiritul nu au nici o putere.

ANGHEL. — Bine, dar tu prin spirit și prin eleganță te-ai făcut ascultat.

CHENDI. — A fi ascultat nu însemnează și a fi vrednic de crezut. A spune cu artă — daică cu eleganță și cu spirit, — este a înșela, și adevărul, și frumusețea.

ANGHEL. — Ce enormitate!

CERNA. — Și totuși așa mi se pare lucrul și mie! Ba, găsesc că domnul **Chendi** a formulat admirabil un adevăr ce mi-a fluturat și mie de multe ori înaintea minții.

TRIVALE. — Și mie mi se pare tot așa. Totuși, aș vrea ca domnul **Chendi** să ne **întemeeze** această idee care, altminteri, are aparența unui pradox.

CHENDI. — Bucuros. Când spui un lucru cu eleganță și cu spirit te fură eleganța și spiritul, și nu mai ai niciun prisos sufletesc, ca să vezi și adevărul. Dar, furându-te eleganța și spiritul, te fură forma **exterioară**, iar nu adevărata frumusețe, care trebue mai înanite de toate să fie **fond.**

Și iată cum eleganța și spiritul înșeală.

CERNA. — Nu pe **toți.**

TRIVALE. — In orice caz, pe **proști...**

CHENDI. — Ba, în privința aceasta, eu protestez. Eleganța și spiritul înșală pe toți, — ba, pe toți **cei mai inteligenți,** mai cu seamă dacă sunt leneși, îi înșală mai bine decât pe ceilalți.

ANGHEL. — Azi ești numai paradoxe.

CHENDI. — Bine, dragă **Anghele,** spiritul și eleganța cine-o să le priceapă mai repede și mai bine? Proștii?

CERNA și TRIVALE. — Trebue să convenim că domnul Chendi are dreptate. In loc de „proști" totuși, am putea zice că eleganța și spiritul înșeală mai repede pe oamenii sensibili la frumusețile literare, iar nu la severitățile adevărului...

CHENDI. — Așa pare că ar mai merge. Dar eu aș adăoga ceva mai cuprinzător și mai precis. Eu aș zice că eleganța și spiritul înșală și mulțumește mai mult pe **mistici.** Căci numai misticilor le este greu să analizeze lucrările și să vadă adevărul.

ANGHEL. — Nu cumva vrei să pui și pe **Drouhet,** între mistici?

CHENDI. — Nu-l pun eu. **Se pune el.**

TRIVALE. — Nu 'nțeleg ce e cu domnul **Drouhet** și cu misticismul lui! Știu că domnul **Drouhet** e om serios.

CERNA. — Nici eu nu înțeleg.

ANGHEL. — Să vă explic căci tocmai cu ajutorul lui voiam să vă răcesc entusiasmul pentru „Știința Literară". Dânsul, mai deunăzi, a publicat în „Viața Literară" un articol în care strânge rău de gât această știință.

Și ție, frate **Chendi,** pentru asta îți năzare că ar fi mistic Drouhet?

CHENDI. — Nu mi se năzare; **este.** Invățat cu eleganța și cu spiritul francez, nu mai pune preț pe adevăr și argumentare.

CERNA. — Apoi de la un profesor tocmai la adevăr și la argumentare trebue să ne așteptăm.

CHENDI. — Așteptăm, degeaba; și de aceea îl pun — adică se pune el — în rândul misticilor.

ANGHEL. — Ca să nu te punem și pe tine în rândul lor argumentează măcar tu.

CHENDI. — Ce să argumentez? Ia și citește.

ANGHEL. — Și-ai vrea să zici că spune rău ce spune? „Există la noi un critic — e vorba de autorul „Științei Literaturii" — care, rupând cordonul ombilical dintre creator și creație, abstractizează opera de artă prin izolare". Spune tu, dacă nu e elegant ce spune?

CHENDI. — Cum spune, e elegant; dar ce spune, e neadevărat. Nu cumva te orbește și pe tine eleganța?... Se prea poate, fiindcă și tu tot cu eleganța și cu spiritul ai vrut să scapi de adevărurile aceluiaș autor. Nu mai fii mistic, **Anghele,** căci doar aici sîntem dincolo de misticism — sîntem în atmosfera **inteligenței** pure a Empireului.

ANGHEL. — Adică vrei să zici că nu e **și** adevărat în ce spune **Drouhet?**

CHENDI. — Firește că nu!

CERNA. — Nu-mi vine să cred că un profesor — ba încă un decan și un conducător al producției noastre dramatice de mâine — să nu fi citit „Știința Literaturii" și totuși să fi vorbit despre ea cu atâta siguranță!

TRIVALE. — O fi confundat și el eleganța cu adevărul! — ca orice mistic!

CERNA. — Dar un profesor nu trebuie s'o facă.

ANGHEL. — Ciudați mai sînteți! Ocăriți pe bietul om înainte de a-l judeca! Și mă mai faceți pe mine că sînt mistic!... **Chendi** dragă, dovedește mai întâi că, în eleganța, lui **Drouhet, nu e și adevăr!**

CHENDI. — Cu plăcere. Și mai întâi „Știința Literaturii" nu tae cordonul ombilical dintre creator și creație **abstactizând opera de artă** prin izolare. „Știința Literaturii" nu tae cordonul ombilical dintre creator și creație, așa cum le înțelege domnul **Drouhet,** nici nu **abstractizează** opera de artă, cum o înțelege Știința Literaturii, prin izolare. Domnia sa se vede că a citit superficial cartea, și de aceea amestecă numele general de „operă de artă" cu numele special de „capodoperă". Știința Literaturii — aș putea zice miezul ei — stă însă tocmai în distincțiunea **calitativă** dintre **operele de artă** ale talentului virtuozității, și dintre **capodoperele** genialității creatoare. Operele de artă se vestejesc cu vremea și istoria literară vine să le dea un fel de viață care trezește cu deosebire **interesul** erudiților. Știința Literaturii **nici nu se ocupă de ele și le lasă în seama istoriei literare să le lege de „mediu, rasă, moment, prin biografia autorului".** Afirmarea domnului **Drouhet,** deci în această privință este **neexactă.** Tot așa de neexactă este și afirmarea că „Știința Literaturii" „abstractizează prin izolare opera de artă". Știința Literaturii" ocupându-se numai cu **capodopera** atrage atențiunea tocmai asupra faptului că, pe când operele de artă obișnuite își trag viața **din afară** de ele, — și deci din istorie — **capodoperele au o viață infinită în ele înșile,** și aceasta le face să trăiască fără să se vestejească în veacul veacurilor.

ANGHEL. — Adică vrei să zici că **Drouhet** n'a făcut această distincțiune?

CHENDI. — Nu numai n'a făcut-o; dar el nici nu înțelege că viața, pe care istoricul literar o dă unei opere de artă ordinare, nu are aface întru nimic cu **viața capodoperelor.**

ANGHEL. — Ce tot vorbește **Chendi?** Nu e tot vorba de **viață,** și la unele, și la altele? Și nu vorbesc toți criticii de **viața** operelor, oricare ar fi ele? Aceeași **viață** e și în operele de talent sau de virtuozitate, pe care o înviază istoria literară, și oceeași viață e și în așa numitele capodopere!

CHENDI. — Vezi aci te înșeli tot așa de grosolan ca și domnul **Drouhet.** Viața operelor de artă obișnuite, pe care o reconstitue istoricul literar este o viață **istorică reală** dacă vrei, **fizică** și ea interează **numai inteligența** noastră, setea noastră de a afla cauzele și efectele în lumea spațiului și a timpului. Viața ca-

---

Clopote de seară

— După Th. Moore —

O clopote de seară, dulci clopote de seară,
Cu vocea tânguioasă îmi amintiți voi iară
De zilele trecute, de-acasă și de ceasul
Când pe cărări streine mi-am îndreptat eu pasul.

S'au dus acele vremuri, azi nu-s decât poveste!
Din cei ce v'ascultară nici unul nu mai este,
Toți zac afund acuma în groapa solitară
Și nu vă mai ascultă, o clopote de seară.

Tot astfel când din lume mă voi fi dus și eu
Doar tânguitul vostru va răsuna mereu;
Dar alți poeți vor trece prin valea milenară
Și vor cânta din liră, dulci clopote de seară.

M. BENIUC

podoperei, din contră, viață care trăește prin ea însăși, e viața **estetică, ideală, psihofizică** și ea interesează **tot sufletul nostru,** care prin capodoperă se îmbogățește **cu un suflet nou,** — suflet, de care habar nu au istoricii literari, dar pe care Știința Literaturii vrea să-l pună într'o valoare deosebită, fiind ceva mai presus de spațiul, timpul și cauzalitatea fizică.

Această **viață estetică,** pe care, încă odată, domnul Drouhet n'o cunoaște...

ANGHEL. — Vrei acum să-l faci cu totdinadinsul și **ignorant ?**

CHENDI. — Ferit-a sfântul ! Dar metoda este de vină. In metoda istorică, prin care spiritul greoiu și sistematic german a îngenuchiat spiritul viu și spontan francez, nu se face nici o deosebire între viața istorică și viața estetică. Și dovada se vede chiar în afirmarea domnului **Drouhet** că opera de artă se **abstractizează** izolând-o de mediu. El nici nu bagă de seamă că abstractizarea de care vorbește **privește numai operele de artă ordinare ;** dar nici într'un caz nu poate privi capodoperele, care, prin **viața lor estetică,** sunt pot zice, **mai concrete** decât realitatea!...

ANGHEL. — Dragă **Chendi,** mi se pare că în zelul tău de neofit, te-ai ambalat fără să vrei, chiar în chestia aceasta a vieței istorice și estetice. Tu afirmi că **Drouhet,** vorbind de viață a înțeles numai **viața istorică,** pentrucă pe cea estetică n'ar cunoaște-o. Dar, iată ce zice el cu trei rânduri mai sus de citatul tău. E un pasaj, pe care tu, ca polemist îndârjit ce-ai fost, l-ai disimulat. Poftim, citește : „Frumosul nu trebue conceput ca o virtute metafizică, ca un concept abstract. El este subordonat **pulsului de viața.** Și mai adaugă în mod tautologic :

CHENDI. — Apoi tocmai acest citat îl înfundă mai rău. Ce e frumosul după domnul **Drouhet ?** El nu e un concept abstract, **ci este subordonat** pulsului **de viața.** Și mai adaogă în mod tautologic : „al cărei rezultat este". Frumosul, deci, e rezultatul vieței. E clar. De care viață poate fi vorba ? Nici într'un caz de viața estetică, **pentru că viața estetică este însăși frumusețea concretă.** Dacă ar înțelege prin **viață,** — viața estetică, — fraza lui ar fi un pleonasm urât căci s'ar reduce la afirmarea că viața estetică (= frumusețea) este viața... estetică. Prin urmare ceeace înțelege el prin „viața" este viața istorică. Prin viața istorică ajungi să pricepi frumusețea operelor de artă, care, altminteri, cum zice el, **fără ea** ar rămâne abstracte și deci fără frumusețe.

ANGHEL. — Ai dreptate. **Drouhet** nu înțelege ce e viața estetică, pe care nu o au decât capodoperele. El înțelege numai **viața istorică** a operelor obișnuite pe care nu le poți învia decât prin biografie. Acum înțeleg. Cum văd lucrul e grav cu **Drouhet.** Cine l-a pus să se vîre în filosofie ?

TRIVALE. — E lucru mult mai grav decât cum credeți — o spun eu care am mari simpatii pentru decanul nostru, scriitor cu stil curat și accent domol și obiectiv. Din ultimul citat, se vede că domnul **Drouhet** a vorbit de Știința Literaturii, **fără măcar s'o răsfoiască.** El învinue Știința Literaturii că susține existența unui frumos metafizic și abstract. Și Estetica integrală, care e temeiul acestei științe, **combate în zeci de pagini pe Platon, Kant, Hegel, Schopenhauer** care afirmă existența unui astfel de frumos.

Pretenția Științei Literaturii este **tocmai** de a ne face **frumosul, tangibil,** ceva concret și viu. Căci după ea frumosul este o existență **psihofizică,** palpabilă și inteligibilă, care nu se găsește decât în **capodopere,** care numai întrucât are viața estetică, e capodopera.

N'a citit Știința Literaturii domnul **Drouhet,** — nici măcar n'a răsfoit-o. Imi pun mâna în foc !

CERNA. — Păcat, că doar scrie frumos !

CHENDI. — Păcat, că doar a învățat !

ANGHEL. — Zic și eu ca voi : păcat, că altminteri e băiat **delicat,** — și fac **mea culpa.**

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Paris 2 Iulie 1926.

* * *

MENȚIUNI CRITICE

EUGENIU SPERANȚIA: Casa cu nalbă, (1915—1916); roman, editura „Cartea Românească". 1926:

Poate că nu strică, să mai îngenunchem din când în când, sub patrafirul confidențelor. Un cronicar e, mai mult ca oricare altul, un delicvent, și a-și mărturisi păcatele, adevărate, sau pe care i le acordă lumea (ceeace s'ar putea să fie de o egală vină, câteodată), nu se poate să nu-i aducă o alinare și să nu fie privit cu îngăduitoare compasiune de supremul judecător al tuturor slăbiciunilor noastre. Căci iată, sunt cărți în care te regăsești pe care le înțelegi și le adopți pentrucă-ți vorbesc preferințelor și altele pe cari nu le poți asculta fără murmur, de la început până la urmă, și cărora simți plăcere să le găsești motive de șicană, deoarece între sufletele voastre, nu s'a durat ca'n poveste, acea punte spirituală, ca o acoladă de înțelegere și de toleranță. Vorbim adesea de independența noastră fără să luăm seama la relativa ei însemnătate și fără să ne suspectăm mobilele reacțiunilor noastre. Senini, emitem un verdict sau altul și nu ne 'ndoim o secundă de reversul recursului. Și 'n vremea aceasta un suflet, sângerează, poate din vina noastră, din organica noastră neînțelegere. Dar, din fericire, mai sunt și zile de confidențe când facem loc remușcărilor și suntem gata ca 'n zile de Saturnale să slujim sclavilor și să ne supunem capriciilor lor festive.

Vorbeam nu de mult de o culegere de schițe ale d-lui Eugeniu Speranția și distingeam pe lângă o prețioasă latură poetică, — fantezie și simbol delicat — și o serioasă înclinare spre substratul filozofic, spre subînțelesul grav al lucrurilor și faptelor omenești. Mărturisim cu acel prilej că preferința noastră merge spre întâia latură și că cea de a doua strică și îngreuiază literatura d-lui Speranția. Dar în măsura în care preferința noastră stărue, în aceiași măsură nici înclinarea autorului nostru nu cedează.

„Casa cu nalbă" readuce în primul plan al preocupărilor noastre vechea obiecțiune și ne dă prilejul unei cercetări mai amănunțite.

„Romanul, scrie într'un loc Julien Benda, ca o justificare a incursiunilor lui de filosof, în domeniul epicei, e foarte capabil de gândire și de spirit filozofic... Dar ceea ce va aduce un astfel de autor, va fi tocmai acest spirit cu caracterele lui accentuate: cu o strășnicie particulară el va vivifia ideea în dauna ficțiunii, va generaliza cazul, va scoate în relief logica pasiunilor și va nesocoti anecdoticul. S'ar putea în chipul ăsta, să obțină efecte emoționante, și să realizeze un roman, da, un roman un adevărat roman. Insă această formă de roman va exaspera pe oamenii de litere, pe cea mai mare parte dintre critici și public, pe toți a căror sensibilitate este exclusiv literară.. Ea introduce într'un gen clasat în deobște, ca amabil și de la care se așteaptă moravuri ușoare, moravurile științei. Și se va zice despre această formă de roman, ceeace un om al bisericii spunea despre doctrina darwiniană că ea nu e contrară dogmei cât îi este antipatică. Această antipatie o vor pune în sarcina autorului și acesta o va plăti scump".

EUGENIU SPERANȚIA

Adevăruri care, cu toată ușoara rezervă a spuzei pentru propria-i turtă, nu sunt lipsite de o totală recunoaștere a viciului. Ele ne duc în chip firesc la distincția pe care o stabilește Croce între opera de artă și opera filozofică chiar când apare în forme impure. Pornind dela aforismul: „întregul determină calitatea părților", Croce observă că o operă de artă poate să fie plină de concepte filozofice ba chiar să aibă mai multe de cât o dizertație filozofică, iar o dizertație filozofică, la rându-i să abunde în descripții și intuiții și totuși raportate la resultanta care subordonă toate elementele, ele să rămâie autonome, cu toate infiltrațiunile străine. Sau exemplificând: „Logodnicii" lui Manzoni deși conțin din belșug observații și distincții etice, totuși nu-și perd din pricina asta, în niciuna din părți caracterul de simplă povestire, de intuiție; după cum anecdotele și efuziunile satirice din cărțile de filozofie ale unui Schopenhauer, de pildă, nu le suprimă caracterul de tratate intelective.

Cu aceste străji lăsate la porțile cetății și cu duhovniceasca umilință din pragul cronicii, putem pătrunde în „Casa cu nalbă". Una sau alta, ne vor sări într'ajutor și ne vor arăta drumul întoarcerii.

De oarece toată problema este de a ști dacă lucrarea d-lui Eugeniu Speranția este sau nu un roman și din ce pricină, cu toate calitățile și cu toate artificiile, această idilă cu vehemente miresme rustice, se scutură într'un aer oarecum vid de interes și rămâne străină de sufletul cetitorului. Insuficiență organică la lector, „antipatia" cu alte cuvinte, de care vorbea, mai adineaori, Benda sau neglijență din partea artistului care n'a plivit îndeajuns vegetațiunile filozofice, a căror prolificitate a ajuns să pună în primejdie însuși caracterul autonom, despre care amintea Croce, al operei de artă.

Adevărul este că s'ar găsi în „Casa cu nalbă" toate elementele indispensabile unei creațiuni epice. Idila dintre sculptorul Vincent Straja și Lelia se începe în preajma casei cu nalbă. de pe valea Albeștilor și în jurul persicului bântuit de această originală Driadă care în loc să-și apere pomul, îl urgisește.

Idila se înfiripează într'un cadru de-o încântătoare simplicitate, într'un umbrar de taină, cu motive din „Patetica", fredonate de misterioasa apariție din piersic și cu timiditățile de urs pudic, stârnit din bârlogu-i, ale scluptorului pustnic de la Casa cu nalbă. Primele replici ale acestei nevinovate idile, agreabilă parodie paradisiacă, sunt de o rară suavitate și pulverizează peste povestea din carte, o mireazmă de poezie care se va menține puternică și dealungul celorlalte pagini. Ceva din silueta feciorelnică a nalbei, ceva din mustul gustoaselor pierseci pe care le sfâșia rumena gură a șăgalnicei Driade, va stărui permanent în cuprinsul „Casei cu nalbă". Insă Vincent Straja nu e numai un sculptor cu serioasă reputație în lumea artistică. El este un suflet indoctrinat, pentru care toate aspectele au o semnificație, se integrează sau se îndepărtează dela acea teorie a vieții, pe care sculptorul o păstrează ca un talisman al sufletului: elanul delectării, fluxul acelui „carpe diem" pe care el îl gravează pe soclul și în concepția atâtora din operele lui plastice. Și ce prilej mai minunat pentru acest sculptor — gânditor de cât această idilă neașteptată, această prezență de voluptate și de deliciu care i se oferă ca o piersică într'un pom așezat în drum, ce prilej mai minunat ca să năpârlească toată doctrina și reîntinerit, s'o trăiască cu adevărat? Ceeace și încearcă de altfel. O vizită la familia Leliei, în intenția de a cere mâna fetei se izbește de neînțelegeri locale și de penibile curiozități familiare — suspiciunea cumnatului Leliei, temperamentul arțăgos al doctorului Gamba, tatăl — neajunsuri care îi separă pentru o bună bucată de vreme. Cum idila era la începutul ei, ea are toate motivele să tânjească. Srisorile vin rar, cu izbucniri de pasiune verbală și cu mijiri de cochetărie, pentrucă în vreme ce Vincent e un îndoctrinat ce nu lasă nici o clipă să-i treacă fără să reflecteze asupra-i, Lelia, este o cochetă, una din acele adorabile păpuși de autentică automaticitate, pe care capriciul Ziditorului le scoate în drumul oamenilor ca să-i nefericească. Și Vincent Straja își prăpădește vremea într'o dureroasă absență, fără gust de lucru, ros de incertitudinea iubirii Leliei. Idila însă își înoadă din nou capetele, într'o bună zi în București.

Eroii se văd la concerte, pe stradă, câteodată la sculptor acasă din ce în ce mai străini unul de altul. Vincent e un exilat din viață, pentrucă deși spirit superior și reflexiv, preocupat de viciul propriei lui doctrine, nu vede și mai ales nu înțelege că trebue să tragă consecințele acestui început de ofilire al idilei. Vizitele Leliei se fac din ce în ce mai rare, o anume pudoare înăbușă expansiunea, în sfârșit minciuna apare și odată cu ea și silueta unui alt erou — rivalul lui Vincent, ofițerul Staroveanu, pe care sculptorul îl vede în preajma Leliei și în București și pe valea Albeștilor, plaiul Casei cu nalbă, când deprimat de singurătate, după o chinuitoare absență a Leliei, se refugiază la cuibul idilei de astă vară și dă (supremă ironie!) tocmai peste o reeditare a propriei sale idile: Lelia și Staroveanu coboară fericiți dinspre pădure. Și totuși, acest Vincent Straja face imprudența să se lase convins de brusca tandrețe a Leliei și să grăbească logodna. Imprudență, pnetru că aceste două temperamente sunt din altă familie fiecare și pentru că logodna la care asistă și tânărul Staroveanu, e un nou prilej de înstrăinare și de melancolie. Războiul (deoarece povestirea se petrece în preziua războiului nostru din 1916) zăbovește nunta și aduce odată cu rănirea lui Staroveanu, pe front (mai târziu Vincent află pe coridorul trenului în retragere, că era un „automutilat", dat în judecata Curții Marțiale) internarea lui în spitalul din Craiova, unde-l îngrijește Lelia, și, inevitabil, desfacerea logodnei pe care i-o anunță, sec și aproape injurios, doctorul Gamba, Și-apoi totul se sfârșește într'o deprimare accelerată: din casa cu nalbă, gazda refugiată îi aduce crucifixul livid pe lemnul roșu de mahon. E tot ce mai rămâne din casa visurilor, din casa cu nalbă:

„Crucifixul; atâta!

„Crucifixul, durerea, suferința de sigur: — Singurul pozitiv din viață.... plă„cerea cea mai intensă e un negativ:
„e uitarea vieții, uitarea frâului, uitarea
„luptei....

„Dacă e ceva bun și mare, ceva sfânt
„în viață e martirul.

„Și de s'a prăbușit casa cu nalbă cu
„tot visul brodat în frivolitatea aurie
„a unei doctrine efemere, totul a fost ca
„el să-i înțeleagă mai adânc sensul"....

Sfârșit simbolic după cum se vede și de o desăvârșită unitate, de oarece și 'n restul povestirii, Vincent Straja nu face altceva decât să mediteze. Adăogați acestei diagrame a povestirii, baia de poezie despre care aminteam la început, cele câteva personagii colaterale, rubedeniile Leliei, sau arhiepiscopul Gospineanu sau teologul Rogoz, adăogați fericitele încercări de caracterizare a personagiilor și veți zice, cum spuneam mai sus, c'ar fi în „Casa cu nalbă" toate elementele indispensabile unui roman. Dintr'un sculptor îndoctrinat, meditativ serios în iubire ca și în artă și dintr'o nevinovată cochetă, se poate deduce fie o dramă de profundă îngenunchere sufletească, specia Porto-Riche, de pildă, fie un vodevil de hilariantă calitate, specie prea consacrată de teatrul comic al ultimelor decenii. Totul se schimbă în raport cu unghiul grav sau comic sub care privește autorul.

Vincent Straja nu e un personaj comic cu toate că de atâtea ori zâmbetul — căci ce înfrângere în dragoste nu pretează la ridicul—ni se schtțează, vânzându-l naiv și zăbovind, în copilărești cuvinte, să mai reție pasărea sglobie. Ceea ce oprește iarăși delimitarea unui personaj grav, serios, artist cu concepții de artă și de viață, este excesul de reflexivitate, de atâtea ori inundând când era mai puțin de așteptat meditații și aforisme, apoi, de foarte multe ori, în marginea și chiar peste drum de adevărata sbatere sufletească a eroului. Și mai presus de toate — și poate acesta să fie viciul fundamental — schițismul de care sufere „Casa cu nalbă". Toate întâmplările, puține de altfel, toate personagiile, sunt reduse la o scară cu mult prea mică, raportate la cerințele și necesitățile romanului.

Prea sunt numai enunțate atâtea din perioadele acestei povestiri când numai complicațiile ne-ar fi pus pe drumul romanului. E ceeace l-a obligat — afară dacă totul nu e o consecință firească a temperamentului său anti-romanesc — să rezolve povestirea în poem, cu bine pronunțată înfățișare lirică. In locul unui roman avem o succesiune de poeme în proză, legate de un fir de mătase, o compoziție lirică, scrisă de atâtea ori în versete.

Dacă ne-am îngădui să recurgem la o pildă — și numai cu simplul gând de a sublinia schițismul d-lui Eugeniu Speranția — am spune că d-sa nesocotește și alungă motivele de povestire, în vreme ce romancierul aleargă după ele, le caută cu lumânarea le scornește și le captează. Așa ne învață „jurnalul unui scriitor" al lui Dostoiewscki, care obișnuia să inventeze pe seama trecătorilor povești, să afabuleze, aproape involuntar, să se delecteze imaginând complicații. „De altminteri eu sunt romancier. Imi place să născocesc povești". Și nu era altul de cât Dostoiewscki, a cărui importanță în materie de psihologie este așa de considerabilă în cât Nietzsche îl punea deasupra lui Stendhal. Nu e vorba însă de psihologie teoretică, cât de povestiri, de extracții de umanitate cu profundă semnificație psihologică.

Dar evident nu cu gândul de a strivi sub lespedea unui gigant ca Dostoiewscki, calitățile din „Casa cu nalbă", încheiem cu această apropiere, cât în nădejdea unei suggestive dojeni la adresa d-lui Eugeniu Speranția.

PERPESSICIUS

In numărul viitor:

ION MARIN SADOVEANU: DRAMĂ și TEATRU, studii și cronici.
G. TALAZ: SOARE, poezii.
CAMIL BALTAZAR: BIBLICE, poeme.

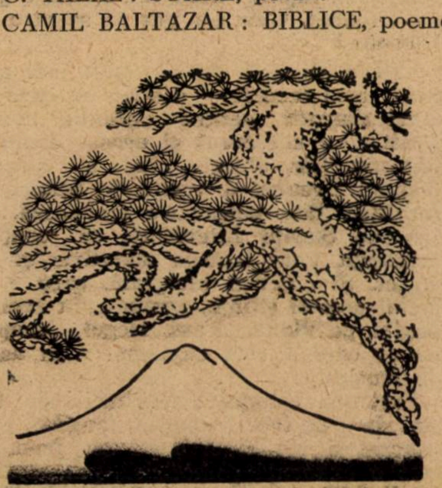

PENTRU BARBU LĂUTARUL

Intr'o serie de foiletoane cu prea tineresc avânt, propuneam, pe la începutul anului 1916, ridicarea, în unul din umbrarele bătrânului Iaşi, unei statui lui **Barbu Lăutarul.**

Gândul meu nimerise buni părtaşi în cercul câtorva adolescenţi studioşi, copii fără suprafaţă şi fără putere. dar care vibrau, pentru trecut, mult mai puternic decât bătrânii simandicoşi, prea absorbiţi de controversele politicii locale şi de problemele complicate ale sosurilor inofensiv picante.

Dintre oamenii zilei, cari ar fi putut, atunci, să spumuiască haznaua cu bani a comunei sau a Statului. pentru înfăţişarea plastică a minunatului purtător de doruri şi suspine străvechi — singur **Georgel Mârzescu** se arăta mişcat.

Dar cerul se ivea tare mâniat pe acele vremuri. Jur împrejurul hotarelor noastre se apropiau, răsbubuind cu prevestiri catastrofale, norii întunecaţi şi grei ai generalei încăierări.

Curând într'o noapte, au prins să dăngăne în dangăt jalnic clopotele chemării — şi fiecare din noi a fost smuls de oarba vijelie şi purtat peste meleaguri negre, de sânge

Mulţi din tovarăşii de gânduri bune nu s'au mai întors. O parte au revenit la vatra părinţilor cu duhul tulburat şi trupul înjumătăţit. Cei pe cari Dumnezeu i-a ferit de încleştarea morţii, de întunecare, ori de ciopârţeală. s'au înturnat cu sufletele oblonite şi, în ochi, cu o înfricoşătoare resemnare.

Nevoile felurite ale vieţii, alergarea după procopseală pripită, năvala furioasă la praznicul idealului naţional — au aruncat peste majoritatea omenirii noastre o ceaţă de plumb, prin care nu mai putea răzbate nici o năzuinţă curată, spre largul înalt, către soare.

Acum, zăbranicul apăsător a prins să se subţie şi prin străvezirea lui a început să picure. până la noi, boabele de mărgăritar. binecuvântate, ale Cerului.

Minţile se limpezesc şi se îndreaptă, harnice. către faptele de folos obştesc şi sufletele stau sub vraja unei mari chemări.

Gândurile ni se întorc, pioase. în urmă, căutând să lege una de alta, răvăşitele o vreme — (prin netrebnicia noastră şi prin urgia timpurilor) — fâşii de suflete mari, fără de cari fiinţa noastră naţională nu pare de loc închegată şi particular vie.

Mâini pioase smulg de pe mormintele înaintaşilor noştri buruieni năbuşitoare; preoţi gătiţi în vestminte sacre ridică rugi cucernice pentru pomenirea celor cari şi-au consumat făcliile sufletului spre creşterea sufletelor noastre; chipuri în marmoră senină ori bronzuri grave se ivesc prin colţuri de ţară şi răspântii târgoveţe, să perpetueze peste veacuri pe toţi acei a căror activitate a însemnat o chintezenţiare a energii noastre spirituale.

Atmosfera ţării noastre se clatină de larma întoarcerii cuvioase către părinţii, bunii şi străbunii noştri, cari nu dorm somnul de piatră al veşniciei, ci veghează asupra noastră şi ne îndeamnă.

Arhanghelii redeşteptărilor plutesc întâi asupra mormintelor — pretutindeni şi totdeauna.

*

Barbu Lăutarul în ale cărui cântece de dragoste ori de jale — **cântece ale pământului nostru** — s'au legănat tinereţile bunicilor şi străbunicilor noştri; sub farmecul căruia s'au luminat mari oaspeţi străini, celebri meşteri în ale muzicii, ei înseşi; Barbul Lăutarul, care a strălucit în mintea şi sufletul copilăriei noastre îmbrăcat în straiele de aur trist ce i le-a făurit Alecsandri, cu durerea că vede stingându-se, fără demn urmaş, cel mai reprezentativ tip al duioşiei patriarhale — merită o dezgropare cinstită şi o temeinică reabilitare.

Şi o merită mai cu seamă în timpul de faţă, când cuviincioasele sărbători, petreceri şi cântări româneşti au fost obraznic alungate şi înlocuite de o „civilizaţie" internaţională, prin înghesuială de casă de rendezvous, iar versul lăutarului român printr'o biciuire barbară a cărnii în zvârcoliri neruşinate.

Fireşte, statuia aceasta — pe care eu o văd nu ca un monument obişnuit, hărăzit să decoreze cu o mumie în plus vre-un maidan dezolat; ci ca o fantomă senin dojenitoare, ivindu-se discret, în profilare, pe verdele sever al unei grădini străvechi şi triste — ar trebui ridicată prin subscripţie publică şi, mai ales, din iniţiativa cercurilor muzicale româneşti, al căror prestigiu actual a fost cimentat, în apreciabilă măsură, de geniul şi faima bătrânului staroste.

Ingrijorarea mea merge însă crescând pe măsura în care posibilităţile de realizare ale acestui vis se ivesc mai aproape.

Avem aşa de puţini artişti sculptori în stare să pătrundă o idee, să trăiască într'un sentiment şi să se înalţe, în concepţie, până la simbol; e atâta bâzâit lacom de ipsozari în preajma oricărei iniţiative curate — încât frică îmi este să nu ne trezim, într'o bună dimineaţă, cu portretul în mărime extraordinară a unui ţigan din Gropile lui Oatu... cu ghete americane, halat de baie şi mandolină, rânjind un cântec obscen între un cinematograf şi o bodegă cu mititei, pian automat şi cliente suspecte, cu umblete de vulpe exotică.

N. N. TONITZA

Ce-a scris Emil Gârleanu?

II. VERSURILE

Dar să precizăm:

1. **Versurile** lui Emil Gârleanu — iată ceiace ne va opri un singur moment. Constituind opera de începător a artistului de mai târziu (şi se ştie: mai toţi scriitorii au început prn versuri) ele merită o uşoară menţiune onorabilă, într'o cercetare care năzueşte să fie completă şi documentată.

Ce sânt aceste versuri? In genere „poezii şi epigrame", înseilări mai mult satirice şi polemice, rareori: pur lirice, tipărite prin unele periodice, în fruntea cărora trebuesc socotite „Arhiva" şi „Zeflemeaua" continuatoarea „Moftului român" şi a lui „Moş Teacă" şi predecesoarea „Furnicii". Nefiind inferioare multora dintre realizările adevăraţilor noştri epigramişti — vom repoduce câteva, la întâmplare.

Iată-le:

Unui amic

Imi spui mereu c'o să te'nsori —
Dar nu te cred — ce vrei?
Un pic de minte — or fi având
Sărmanele femei!

Unei cântăreţe

Atât de sus îţi ridici glasul
C'aseară, când l-am auzit,
Căzând, din înălţimea-aceea,
Peste timpan, mi l-a strivit.

Statuei lui Ştefan cel Mare

— De ce te-au aşezat cu dosul
Spre templul lor cei înţelepţi?
— Spre-a nu-i sili, privind la dânşii,
Să fie totdeauna „drepţi"...

Statuilor lui Miron şi Asachi

Cei doi Români slăviţi de ţară
Spre teatru 'ntors-au a'lor spate;
Nu vor să vadă lacrimi false
Ei, cari-au plâns adevărate.

Poeţilor

Cât de lipsiţi, săraci ar fi
Acei ce veşnic se inspiră,
La ei, oricând, tot vei găsi,
De nu mai mult, măcar o... liră.

Doamnei X.

Când mi-ai jurat pe veci iubire
Ai fost cu 'ncredere-ascultată;
Uitasem că 'ntr'o minte scurtă
Şi vecinicia e scurtată. (¹)

Dăm — mai jos — o enumerare cronologică a versurilor publicate de Gârleanu în revista „Arhiva" din Iaşi:

1900—:

1. **Iubitei** (An I, nr. 7—8);
2. 7 **epigrame** (Idem, nr. 9—10);
3. alte 7 **epigrame** (idem, nr. 11—12):

1901—:

4. 3 **epigrame** (An. II nr. 3—4);

în total: 17 epigrame şi o... poezie.

Ce rezultă de-aici?

1. Că Emil Gârleanu — care semna pe-atunci şi cu numele, dar şi Emilgar— a început cu.. versuri, ca, dealtfel atâţi alţi reprezentanţi ai scrisului românesc: **M. Sadoveanu (M. S. Cobuz); I. A. Basarabescu,** ba încă domnii: **M. Dragomirescu** şi **Gh. Adamescu, Sextil Puşcariu** şi **Eug. Lovinescu;**

2) că acest debut are loc în revista eşiană, în chiar anul apariţiunii sale, pe când Gârleanu era sublocotenent şi avea numai 22 de ani.

O legitimă întrebare se impune: acestea sânt şi cele dintâi ale sale înseilări tipărite? Şi încă: în calitate de şcolar Gârleanu n'a bătut — aşa cum au făcut atâţia alţii la nici-o poartă literară? Iată o lipsă pe care cercetarea de faţă se grăbeşte să şi- recunoască, dar asupra căreia autorul ei îşi rezervă dreptul unei reveniri onorabile.

Până atunci socotim aici punctul de origine al literaturii lui Gârleanu.

PAUL I. PAPADOPOL

---

¹) Exemplele extrase din „Epigrama românească" pe care subsemnatul o are gata de tipar. (studiu, culegere).

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

0 OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE.

Pascu (Iuliu). — Bibliografia dreptului administratîv român. Chișinău, **(Impr. Statului),** 1926, 31 p. Lei 20.

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Ionescu (Ieromonahul Teofil). — Sfântul Dimitrie cel Nou. Viața, minunea săvârșită de Sfântul Dimitrie cu ocazia furării lui de Bulgari în timpul ocupației. Paraclisul Sfântului Dimitrie. București, (Tip. **Bucovina),** 1926, 78 p. Lei 25.

Pocitan (Preotul Vasile). — Geneza demnității patriarhale și patriarhatele Bisericii Ortodoxe. București, (Tip. **Române Unite),** 1926, XII + 106 p. Lei 70.

3 ȘTIINȚE SOCIALE. SOCIOLOGIE. SOCIOGRAFIE.

Dandea (Dr. Emil). — Chestiunea Moților. Cluj, Editura **Societatea de Mâine,** 1926, 82 p. Lei 40. (Biblioteca socială și economică No. 9).

32 POLITICĂ.

Ghiață (Petre I.). — Falimentul bolșevismului. București, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 80 p. Lei 30.

Negulescu (P. P.). — Partidele politice. București, (Tip. **Cultura Națională),** 1926, 283 p. Lei 150.

Lupaș (Dr. Ioan). — Trei generațiuni în politica românească din Ardeal. Cuvânt rostit în congresul partidului național român, ținut la Sibiu în ziua de 2 Mai 1926. București, **(Impr. Statului),** 1926, 17 p. Fig.

Suciu (Dr. Ioan). — Arădanii și partidul național român. Adevăruri istorice. Reamintiri de interes național istoric. Arad, **(Tip. Diecezană),** 1926, 36 p.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Gâlcă (Ing. Thoma I.). — Politica economică și financiară a României. Industria națională și tarifele vamale. București, **(Tip. Curții Regale,** F. Göbl Fii), 1926, 20 p. (Publicațiile Cercului technic al României — No. 3).

Panaitescu (Ing. P. N.). — Capitalurile străine în Italia și inițiativa particulară. București, (Tip. **Tiparul Românesc),** 1926, 15 p.

Raport despre relațiile economice ale teritoriilor Camerei de comerț și de industrie din Cluj pe anul 1925. Cluj, (Tip. **Dr. Sebastian Bornemisa),** [1926]. 132 p.

Voinea (Șerban). — Marxism oligarhic. Contribuție la problema desvoltării capitaliste a României. București, **I. Brănişteanu,** 1926, 255 p. Lei 100.

Die wirtschaftliche und finanzielle Organisation Rumäniens in 1926. Bukarest, **(Impr. Statului),** [1926], 152 p. + hartă + 6 pl. Diagrame.

Ioanițescu (D. R.). — La législation du travail en Roumanie. Aperçu historique. [Bucarest, **(Impr. de l'Etat),** 1926], 27 p.

Botta (G. O.). — Drum nou. București, (Tip. **Convorbiri Literare,** 1926. 30 p.

Iarca (C.). — Cestiunea țerănească. Discursuri pronunțate și Proecte de legi depuse în Cameră, Rapoarte și alte lucrări relative la Cestiunea țerĕnéscă. Buzeu, (Tip. **I. Călinescu),** 1926, 120 p.

34 DREPT. LEGISLAȚIE.

Alexandrescu (Dimitrie). — Principiile dreptului civil cuprinzând doctrina și jurisprudența până la zi.... așezate în ordinea codului civil cu aplicarea lor la diferitele materii ale dreptului. Vol. I. București, (Tip.**Socec & Co.),** 1926, CXVIII + 656 p. Lei 500.

63 ȘTIINȚE AGRICOLE.

Andronescu (D. I.). — Lucrările premergătoare standardizării cerealelor. București, (Tip. **Convorbiri Literare),** 1926, 11 p. Fig.

Andronescu (Dr. D. I.). — Situația precară a porumburilor noastre. București, (Tip. **Convorbiri Literare),** 1926, 14 p. Fig.

Enescu (I.). — Calitatea recoltelor din anul 1924/25. București, (Tip. **Bucovina),** 1926, 59 p.

Furtună (Med. Vet. I. St.). — Agricultura franceză. Câteva considerațiuni generale. București, (Tip. **Bucovina),** 1926, 10 p.

Diamantescu (C.). — Realități și Indrumări Practice. Creșterea Cailor în România. Timișoara, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 29 p.

Dumitrescu (N. A.). — Ce trebuie să știm când voim să alegem o vacă bună de lapte. București, (Tip. **Convorbiri Literare),** 1926, 12 p. Fig.

Vaida (Med. Vet. Mihail M.). — Studiu asupra bivolilor din vechiul regat român. București, (Tip. **Bucovina),** 1926, 108 p. + 6 pl. + 17 grafice.

Cozlovschi (N. C.). — Oaia Caracul. Cu colaborarea d-lui A. V. Synadino. București, (Tip. **Bucovina),** 1926, 58 p. + 22 pl. Fig.

Daia (Alexandru). — Pescăriile din Franța. București, (Tip. **Bucovina),** 1926, 36 p. + 1 pl.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Papahagi (Tache). — Creațiunea poetică populară. București, (Tip. **Socec & Co.),** 1926, 47 p.

a) Poezie.

Baltazar (Camil). — Biblice. București, (Tip. **Luceafărul),** 1926, 27 p.

Cărășeanu (I. D.). — Poezii închinate Marelui Poet Român Octavian Goga, ministru de interne. București, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 32 p.

Pillat (Ion).— Biserica de altă dată. Poezii. București, **Cartea Românească,** [1926], 113 p. Lei 40.

Săpunaru (G. S.). — Versuri. Cu o prefață de N. Iorga. București, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 110 p. Fig. Lei 50.

Sperantia (Th. D.). — Anecdote nouă. Ediția V. București, **Cartea Românească,** [1926], 318 p. Lei 70. (Opere complete. Vol. VII).

b) Teatru.

Galița (Mihail). — Jertfa datoriei. Dramă în patru acte. București, **Cultura Națională,** 1926, 69 p. Lei 40.

Stanca (Sebastian). — Sergentul. Dramă într'un act. Prelucrată și localizată după lucrarea lui T. Körner : „Iosef Heyderich". Arad, **Librăria Diecezană,** 1926, 46 p. Lei 5. (Biblioteca Semănătorul Nr. 119).

c) Roman. Nuvelă.

Chivăran-Răzvan (G.). — Proză. Fragmente. Ediția I-a. [Ploești], 1926, 87 p.

Neagu-Negulescu. — Clacă și robie. București, **Adeverul,** [1926], 70 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineața No. 61).

Popescu-Lumină (N. I.). — Domnița Galini. Povești. București, **Ancora,** S. Benvenisti & Co., [1926], III + 246 p. Lei 75.

Sadoveanu (Mihail). — Țara de dincolo de negură. Povestiri de vânătoare. București, **Cartea Românească,** 1926, 221 p. Fig. Lei 120.

Tailler (Emilia). — Din tainele simțirei. Nuvele și schițe. Ediția II-a revăzută și complectată. București, **Cartea Românească,** [1926], 248 p. Lei 50.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Schullerus (Eduard). — Astern Ausgewählte Gedichte. Hermannstadt, Adolf Meschendörfer, 1926, 70 p.

Schullerus (Eduard). — Astern Gesamelte Dichtungen. Hermannstadt, Adolf Meschendörfer, 1926, 210 p.

Csermely Gyula. — Napkeleti kaleidoszkop regényes történet. Régi krónikák után. Brașov, **Brassói Lapok** kiadása, 1926, 208 p.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Duhamel (Georges). — Odaia ceasornicului. Nuvele. Traducere de George Silviu. București, **Adeverul,** [1926], 64 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineața No. 62).

Dumas Fiul (Alexandru). — Dama cu camelii. Roman complect. Text românesc de George B. Rareș. Ediția doua. București, **Ancora,** S. Benvenisti & Co., [1926], 331 p. Lei 80.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Constantinescu (N. A.). — Dare de seamă asupra întemeierii și activității Institutului pentru studiul Europei sud-estice. București, **Editura Institutului** 1926, 32 p. Lei 10.

Sărbătorirea împlinirii vârstei de 60 ani ai M. S. Regelui Ferdinand I de către Academia Română. București, **(Impr. Statului),** 1926, 39 p.

Xenopol (A. D.). — Istoria Românilor din Dacia Traiană. Ediția III-a, revăzută de autor, îngrijită și ținută la curent de I. Vlădescu. Vol. III : Primii domni și vechile așezăminte 1290—1457. București, **Cartea Românească,** [1926], 236 p. Fig. Lei 120.

---

* A se vedea tabloul clasificațiunii zecimale în numărul 1.

TEATRELE

LA CĂRĂBUŞ: Este... dar s'a isprăvit.

Am impresia că teatrul de vară, revista, obişnuieşte marele public cu teatrul mai serios. Şi cu comedia şi cu drama. Teatrul de vară atrage public numeros. Publicul râde. Ascultă acea muzică uşoară şi petrece. Reţine scene şi fără îndoială, că începe să se intereseze de conflicte dramatice.

Iar despre teatrul condus de popularul Tănase mi s'a spus în repetate rânduri, de cunoscuţi din Ardeal şi din Bucovina, că e apreciat îndeobşte de întreg publicul şi românesc şi minoritar. Poate că aceasta se explică şi prin partea spectaculoasă, căreia Tănase îi dă o foarte aleasă atenţie, dar şi prin vioiciunea aşa de simpatică a artiştilor trupei.

„Este... dar s'a isprăvit" este revista poeţilor Mircea Rădulescu şi Alfred Moşoiu.

Nu cu prilejul unei reviste se poate vorbi despre însuşirile artistice ale acestor scriitori, cari şi-au stabilit reputaţia atât prin volumele lor de versuri, cât şi prin piesele de teatru, care au avut succes şi durată.

In revistă, căutăm şarja, vrem gluma, aşteptăm jocul de cuvinte şi verva.

Mircea Rădulescu şi Alfred Moşoiu izbutesc să dea în şirul de tablouri al revistei lor, înverigări ale tuturor elementelor, desfăşurate sprinten.

Cred, că au fost mai vibrant inspiraţi, când au scris tabloul Manechinului sentimental, în care Tănase face bine pe Minulescu.

Sunt fără îndoială pronunţat mai pline de vervă tablourile cu Opera română, — în care Codruţ dovedeşte deosebite însuşiri — şi cu fripturiştii.

Mi se par cam lungi scenele cu Văcăreştii şi nu destul de definită scena cu bursa.

Autorii ca poeţi lirici au dat şi o notă de lirism în scenele „parfumului" şi „rozelor". E o revistă, pe care publicul ştie s'o aprecieze.

Despre, actori, despre toţi, nu se pot spune decât cuvinte bune.

Trebue să fac însă menţiuni deosebite pentru d-na Natalia Paveeslcu, şi Tănase; după cum trebue să insist asupra admirabilei dansatoare Ossi.

B. CECROPIDE

Interviul d-lui Al. T. Stamatiad

In **Rampa** de Luni 19 Iulie, d. Romulus Dianu, se întreţine cu poetul **Al. T. Stamatiad.** Convorbirea e pentru poet prilej să glorifice memoria lui Macedonski, să arunce săgeţi şi lauri la contemporani, şi mai ales să vorbească în accente emoţionate de vremurile dinainte de războiu, pe care „Splendida generaţie" a poetului, le-au ilustrat:

Generaţia de după războiu a recoltat cu belşug munca noastră.

Dar nu mai e generaţia splendidă de altădată, când era posibilă boema şi visarea, când asperităţile vieţii erau nesimţite. Ce propice atmosferă literară!

Ne strângeam la Kübler. Macedonski, Mircea Demetriade, Speranţia, Cruceanu, Minulescu, Karnabatt, la o masă.

La alta: Chendi: Iosif, Anghel, Zaharia Bârsan. Pe urmă taberele s'au lărgit. La Academia Terasă veneau: Rebreanu, Sorbul, Camil Ressu, Steriade, Corneliu Moldovanu, Barbu Nemţeanu, Davidescu, Coşbuc (ştii poveseta cu „masa poeţilor" şi cu bietul Coşbuc!...), Castaldi, Dragoslav, Dragomirescu, Traian Bratu...

Trăim o dulce reverie!...

— ...

— Astăzi nu mai e posibil să trăiască un scriitor din arta lui. Şi nici vre-o situaţie profesională potrivită nu-i văd. Fapt este însă că pe unii scritori biurocratismul îi ajută (Balzac şi alţii...), pe alţii îi distruge. E în funcţie de natura talentului acest lucru.

Dar să nu fim prea pretenţioşi. Ideal ar fi ca o carte să ne dea posibilitatea de a trăi liberi trei luni pe an, trei luni de refacere, în ţară sau în străinătate, cum se întâmplă azi în Franţa. Dar acolo, într'adevăr, cartea e o afacere şi pentru scriitor şi pentru editor.

— ...

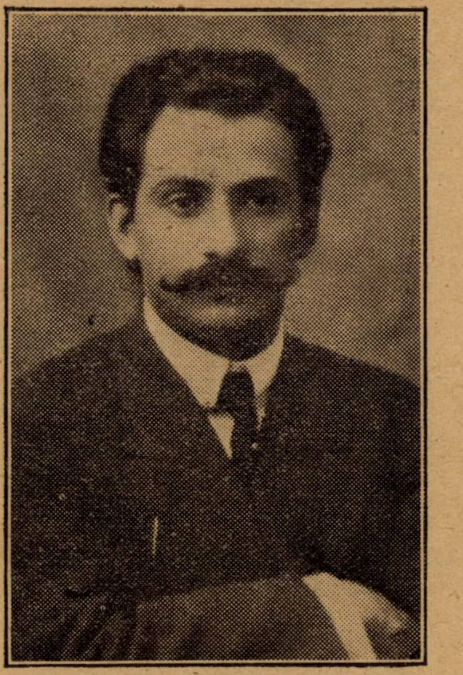

AL. T. STAMATIAD

— Premiile naţionale ar trebui decernate pentru întregul operii şi vieţii literare a unui scriitor.

Aşa fiind, acest premiu n'ar trebui să vină decât după ce scriitorul se va fi realizat complet. Anul acesta, premiul de poezie l-ar fi meritat D. Nanu. In critică (nu înţeleg de ce tocmai acest premiu s'a desfiinţat), Ovid Densusianu, M. Dragomirescu, N. Iorga, Lovinescu, G. Ibrăileanu sau în cel mai bun caz, d **Rădulescu Motru.**

Cum premiu de critică?...

Răsplăteşti genul literar sau răsplăteşti omul? Iată dece cred că era indicat d. Rădulescu Motru, care e o mare figură culturală, de suprafaţă întinsă, a scos reviste şi a determinat curente. (**„Noua Revistă Română", „Ideea Europeană", „Revista de Filosofie"...**).

TARGUL DE FETE DE PE MUNTELE GAINA

In **Cuvântul**, d. profesor **Traian Mager**, publică un foileton cu pitoreşti informaţii în legătură cu tradiţionalul târg de fete ce se ţine, de Sf. Petru, la Moţi, pe muntele Găina:

Pe platoul Muntelui Găina din vremuri immemoriale se ţine în fiecare an în Duminica după Sâmpetru (stilul vechi), „Târgul de Fete". Originea acestui obiceiu curios nu se cunoaşte, — cum însă până în zilele noastre târgul s'a perpetuat într'o formă mai mult de sărbătoare câmpenească, decât de târg propriu zis, — dăm cu socoteala că derivă din străvechi obiceiuri ale unei religii naturale. **O sărbătoare închinată naturii libere, trebue să vedem la originea acestui târg, căci în această formă ni se prezintă şi azi.** Creştinismul, nici aiurea şi cu atât mai puţin aici, nu a putut să răpească sufletului păgânesc toată poezia plină de farmec a panteismului.

Munţii Apuseni prin structura lor geografică constituie o cetate naturală inexpugnabilă, în care a putut să perziste multă vreme autohtonii din epoca preromană chiar; astfel înţelegem între multe alte particularităţi caracteristice moţilor şi acest obiceiu patriarhal, rămas din lumea misterelor unui cult păgân. Exemplu analog ni-l serveşte poporul celt, care s'a putut menţine numai într'o astfel de cetăţuie naturală, din Munţii Irlandei...

Cât priveşte înţelesul numirii de „târg de fete", adevărul e că nu se pomeneşte să se fi vândut aici fete; ea ne indică numai motive de natură practică, cari au contribuit la susţinerea acestui obiceiu tradiţional. Căci afară de vechi credinţe religioase, şi necesităţi de ordin practic au contribuit ca târgul din Găina să se perpetueze până azi. Satele de munte sunt împrăştiate pe întinderi de zeci de kilometri, ba chiar şi casele se răsleţesc singuratice la distanţe considerabile, — aşa că trebuia căutată o convertire socială într'un punct geografic accesibil tuturor moţilor, — la care să poată lua parte şi crişenii, adică locuitorii de pe versantele de sud şi sud-vest ale Munţilor Apuseni.

Or, Găina, prin poziţia sa geografică dominantă satisface mai bine acestei condiţii. Iar, clima aspră montană îngădue mai uşor ca această întrunire de dulci nădejdi pentru tineret, să se ţină tocmai la Sâmpetru, în plină vară.

Acest „târg", care ca orice târg, se reduce la mărunţişuri casnice, mâncăruri şi băutură, — oferă cel mai bun prilej tineretului pentru a încheia cunoştinţe, — ba, practic, cum e munteanul, de ce nu s'ar fi putut binecuvânta căsătorii chiar la faţa locului? Ernele sunt grele în munţi şi „câşlegele" nu oferă cel mai potrivit timp pentru nuntit.

Pentru căsătoriţi, târgul dela Găina e locul şi timpul cel mai potrivit de întâlnire cu rudeniile. La anul, şi de aci înainte în fiecare an vine fata să-şi vază părinţii, iar ginerele — socrii, — căci cunoscută fiind voinicia şi frumuseţea moaţelor, multe coboară după bărbaţi în ţara Crişurilor.

In anii din urmă ai stăpânirii ungureşti, târgul de fete începea să-şi piardă din vivacitate. Jandarmii ungureşti, în uniforma lor neagră de păsări de noapte, împestriţau tot mai inteţit populaţia albă a târgului, ce se reducea an de an. Vizitatorul intelectual român, era urmărit provocător pas de pas şi supus şicanei controlului. De jena amestecului profan, pierise până şi veselia idilelor vrednice de pana lui Virgil.

Cu atât mai vârtos reînvie azi această sărbătoare câmpenească. Feciorii, după sate şi prietenii, se adună sub steaguri tricolore şi cu lăutari în frunte, se porneşte alaiul spre Găina, ca la mari zile de chef.

Ivirea soarelui triumfător, în dimineaţa de târg, este salutată de fete şi tinere neveste cu strigăte de bucurie din zeci de **tulnice.** Se încep apoi ospeţe bucolice, mâncare, **rozolie** (un fel de lichior), joc — care se continuă într'o atmosferă de beţie sufletească proprie fanatismului religios. Se prăznueşte în imnuri de iubire o nouă biruinţă a lui Uranos, regenerator de viaţă, călcând triumfător asupra morţii hibernale.

ECOURI

UNIVERSITATEA POPULARA „COASTA DE ARGINT“

De la 6 August până la 25 Septembrie a. c. se vor ţine la Balcic pitorescul oraş de pe litoralul Mării Negre, următoarele cursuri organizate de Universitatea populară „Coasta de argint“ — animată de publicistul şi omul de frumoase acţiuni care e d. Oct. Moşescu:

Octav Onicescu: Filosofia ştiinţei de astăzi.
Nae Ionescu: De ce nu sunt raţionalist?
G. Mugur: Subiect rezervat.
I. Andrieşescu: Litoralul Dunării şi al Mării Negre în timpurile pre şi proto istorice.
Dr. C. Daniel: Subiect rezervat.
Jean Valjean: Technica comediei.
Ion Marin Sadoveanu: Drama magică şi începuturile tragediei vechi.
Camil Petrescu: Teatrul românesc.
Alexandru Marcu: Teatru italian.
Pamfil Şeicaru: Naţiune şi presă.
Eugen Titeanu: Ofensiva spiritului contra revoluţionar.
Ion Pillat: Spiritul românesc în literatură.
Perpessicius: Lirica nouă românească.
N. Batzaria: Literatura Balcanică.
Oscar Walter Cisek şi Ştefan Neniţescu: Artele plastice.
Oct. Moşescu: Tineretul universitar şi politica culturală.

Comitetul de conducere a luat toate măsurile necesare ca d-lor profesori şi studenţi cari vor să audieze cursurile de mai sus, să li se facă mari înlesniri şi reduceri pentru locuinţă şi masă. Cu rugămintea, însă, să anunţe secretariatul universităţii cu cel puţin 5 zile înainte de data sosirii. Inscrierile se fac la secretariatul universităţii „Coasta de Argint“ Balcic.

Dela 21—17 Septembrie s'a organizat sub conducerea d-lui Oct. Moşescu, directorul Universităţii, o excursiune la Constantinopol. Plecarea va fi în seara de 12 Septembrie cu vaporul „România“ iar înapoierea în ziua de 17 Septembrie cu vaporul „Principesa Maria“. Persoanele care vor să ia parte la această escursie sunt rugate să ceară informaţiuni la secretariat, până la 10 August.

PREMIILE „FEMINA“

Comitetul românesc al premiului „Femina“ sub prezidenţia M. S. Regina Maria, a decernat premiul pe anul 1925 cărţii d-lui **Th. Raucat: L'honorable partie de campagne,** aleasă dintre cele propuse de comitetul francez. Iar comitetul francez, sub prezidenţia d-rei Elena Văcărescu, a decernat premiul său corespunzător d-lui **E. Bucuţa,** pentru cartea sa: **Legătura roşie,** propusă de comitetul românesc.

Pe anul 1926 se va da preferinţă romanului. Cărţile apărute în acest an, autorii ce doresc să concureze urmează să le trimeată cel mai târziu până la 12 Noembrie a. c., în câte 2 exemplare d-nei Irina Procopiu, vice-preşedintă, str. Al. Lahovari 23, şi în câte un exemplar d-nei Z. Caribolu, b-dul Lascar Catargiu 67, d-lui Ştefan I. Neniţescu, secretar al comitetului, str. Caragea Vodă 5.

REVISTE

GÂNDIREA (VI, 4—5, Mai, Iunie):

Un foarte interesant esseu al d-lui **C. Rădulescu-Motru,** despre **Sufletul mistic.** Conţinutul sufletului mistic, cu nehotărnicirea lui sufletească, cu logica emoţională care îl reglementează, incursiuni în sufletul primitiv (prin lucrările ultime ale antropologilor) şi câte odată chiar pe la noi, cu prilejul inochentismului din Basarabia (perimată practică de exorcism); pricinile de succes ale misticismului în zilele noastre, caracterul comercial al acestei mărfi cu mare căutare în piaţa intelectualităţii contimporane, — iată câteva aspecte ale acestui prea interesant esseu, din care vom extrage aceste câteva rânduri:

Sufletul mistic are, prin urmare, o structură care şi-a dovedit soliditatea. Structura lui este cea mai veche din câte s'au cristalizat de eul omenesc şi în acelaş timp este aceea la care să recurge în totdeauna, în momentele mari de criză. Sufletul mistic este un adăpost şi în acelaş timp un generator. Un adăpost pentru cei slabi; un generator pentru cei prea plini de viaţă. El este ca atmosfera umedă şi caldă a epocei tropicale, preistorice, în care au crescut vegetaţiile luxuriante, din a căror straturi carbonifere ne mai încălzim şi astăzi.

In rezumat, caracterele sale esenţiale decurg din natura emotivă a eului în jurul căruia el cristalizează. Are tendinţa să se reverse asupra naturii întregi, în personificări de un gigantism copilăros şi vag. Este optimist. Clădeşte pe noroc. Mentalitatea, care îl conduce, are la bază intuiţii schinteietoare, dar fără organizare logică. Misticul vede în lume nu aceea ce este, ci aceea ce el ar dori să fie. De aceea, în jurul lui totul este minune, sau simbol de A-Tot-Puternicie. Sufletul mistic este născut din atitudinea anticipată a biruinţei. In el, omul şi-a serbat la origină biruinţa asupra instinctului, şi de atunci el a rămas ca o armătură miraculoasă penru vremuri de restrişte şi pentru vremurile de încordare. El este primitiv, şi totuşi este pârghia viitorului. El este eternul primitiv în progresul omenesc.

„Biblica“ d-lui **Lucian Blaga,** realizează din imagini şi rustice şi cereşti, o şcenă de particulară savoare:

Maică Precistă, tu umbli şi astăzi râzând
pe cărări cu jocuri de apă pentru broaşte
[ţestoase.

Intre ierburi înalte şi goale
copilul ţi-l desbraci
şi-l înveţi să stea în picioare.
Când e prea rău
îl adormi cu zeamă de maci.

Pentru tine lumea e o pecete
pusă pe-o taină şi mai mare:
de aceea mintea nu ţi-o munceşti
cu nimic.
In casă lângă blidarul cu smalţuri
în fiecare zi păzeşti cu răbdare
somnul marelui prunc.
A mustrare clipind
te superi doar
când îngerii trântesc prea tare uşile
venind sau ieşind.

Literatură iscălesc d-nii: **Mateiu Ion Carageale, Cezar Petrescu, Zaharia Stancu, T. Păunescu-Ulmu,** etc.; cronici d-nii: **Tudor Vianu, Al. Marcu, Stelian Mateescu, G. Breazu, I. M. Sadoveanu, M. Beza, N. I. Herescu,** etc.

CETATEA LITERARA (I, 9—10, Iulie). „Poezie şi critică“ s'ar putea numi, pe bună dreptate, această ultimă fascicolă a revistei d-lui Camil Petrescu. E una din cele mai bogate şi mai unitare dintre broşurile „Cetăţii literare“, — care s'a impus şi până astăzi prin gust şi independenţă. „Poezie şi critică“, pentru că între aceste două forturi se consolidează o atitudine foarte hotărîtă.

Poeziile, întru totul interesante prin străduinţa de înoire a autorilor, sunt un alt aspect al aceluiaşi criticism care stă la temelia „Cetăţii literare“. Şi dacă de multe ori atitudinea aceasta analitică prăfueşte emoţia, ea nu e mai puţin un câştig şi o delectare pentru spiritele alese. Din gama de suggestii ale ciclului: „Transcendentalia“ al d-lui **Camil Petrescu** transcriem această „Inchinare apocaliptică“:

Limba de flacări pe mlaştini în noapte
Sborul de uliu trimis să vâneze
Cad, se ridică. Două hilare speteze
Chinue oasele moarte în cei care fură cei şapte.

Vreau să-Ţi trimeţ un mesaj în spre marginea
[lumii,
Melc care poartă în spate un pat, să-l măsoare
Cum măsura şi Procust, eu din mâlul humii
Deapăn cu patimă strigătul meu care moare.

D-nii **I. Vinea, Romulus Dianu, D. Ciurezu,** completează suita. Din versurile d-lui **C. I. Şiclovanu,** această frumoasă şi simplă poezie: **„Anonimat“.**

Nu ţi-a părut ciudat să ne 'ntâlnim aşa de
[timpuriu
Pe două căi ce se despart, când se 'ntretaie-o
[clipă —
In parcul scuturat de vânt, simptom de gripă,
In care orăşenii au iubit din tată 'n fiu?

Te-am prins în capătul unor alei ce se 'ntâlniau
Şi ca o ciută-ai tresărit sub colorata-ţi mască.
Pe-atunci în parcuri pomii înfrunziau,
Sau poate începeau să desfrunziască

. . . .

In truda ce dizolvă sufletele-apoi
Noi ne-am pierdut şi despărţirea n'a fost tristă.
Din ce a fost, nimic nu se schimbase între noi
Şi nici măcar în amintire o batistă.

Atâţi castani şi tei a 'nchis, cu sufletu-mi
[asemeni,
Grilajul parcului, în toropeala asta grea.
Tot mă mai plimb în calmul vremei, printre
[semeni
Şi orice pălărie mauve, de-atunci îmi pare
[că-i a ta.

„Comentariile critice“, — cărţi, teatre, reviste, premiile naţionale, — sunt scrise de d. **Camil Petrescu,** cu verva şi competinţa d-sale habituală.

CARŢI PRIMITE

MIHAIL SADOVEANU: Tara de dincolo de negură, povestiri de vânătoare, ed. „Cartea Românească“ (1926).

ION PILLAT: Biserica de altă dată, poezii, „Cartea Românească“ (1926).

TH. D. SPERANŢIA: Anecdote nouă, vol. VII, ed. V. ed. „Cartea Românească“ (1926).

EMILIA TAILLER: Din tainele simţirei, nuvele ed. II-a ed. „Cartea Românească“ (1926).

ŞERBAN VOINEA: Marxism oligarhic, contribuţie la problema desvoltării capitaliste a României, ed. „I. Brănişteanu“. (1926).

OCTAVIAN VOROBCHIEVICI (căpitanul): Drumul Codrului, dramă într'un act, (1926).

CONCURSUL LITERAR AL REVISTEI „FLAMURA“

pentru poezie şi proză, se prelungeşte până la 1 August, dată care va rămâne definitivă.

Comisiile care vor selecţiona cele mai bune nuvele şi poezii din cari cetitorii, prin vot, vor alege câte una, — sânt:

Pentru poezie: George Baiculescu, Nichifor Crainic, Radu Gyr, Perpessicius, Marcel Romanescu;

Pentru proză: Radu Bardeş, Eug. Boureanul. Adrian Pascu, Cezar Petrescu, Liviu Rebreanu.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“, STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI.

UNIVERSUL LITERAR

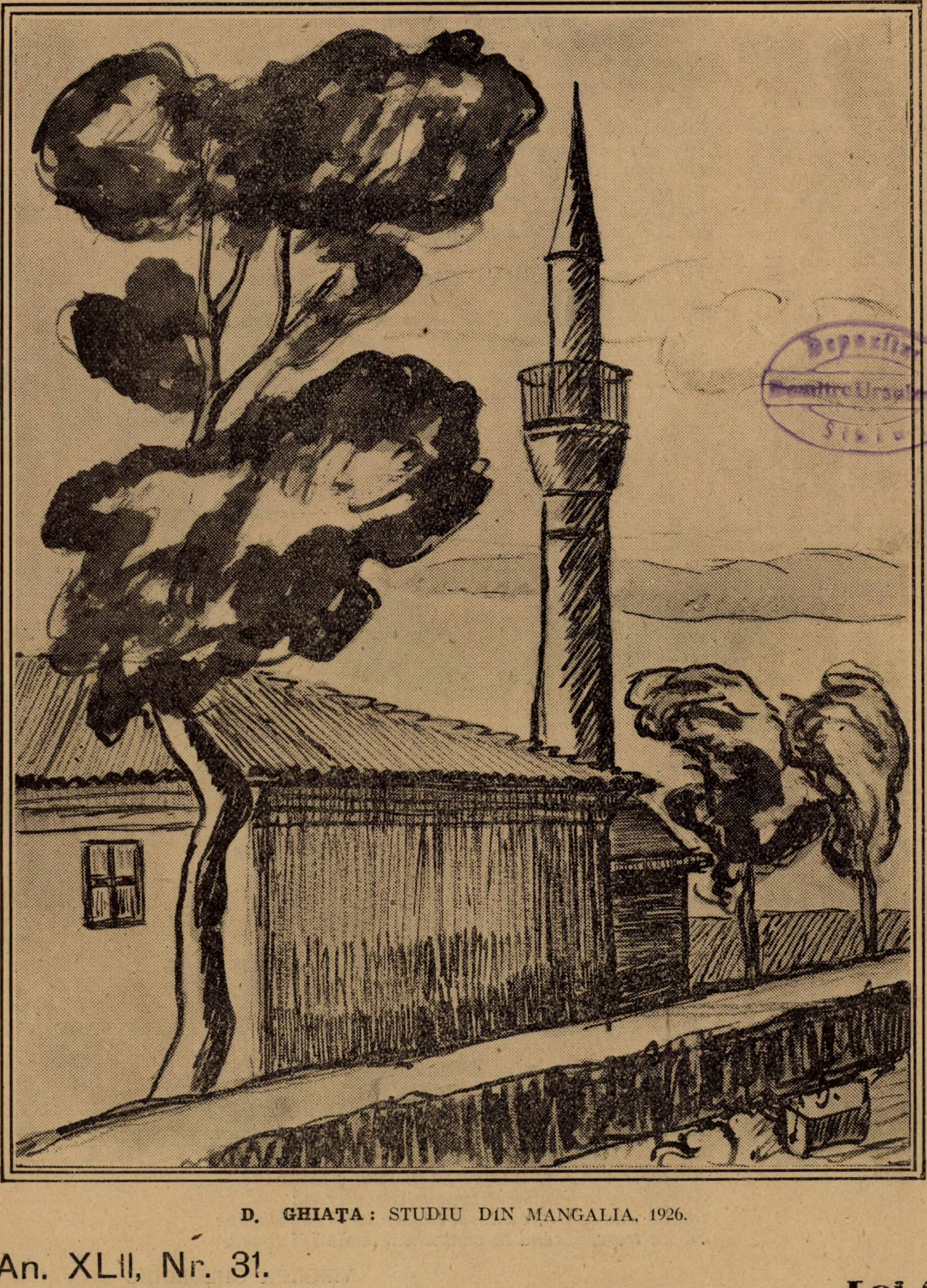

D. GHIAŢA: STUDIU DIN MANGALIA, 1926.

Depozitar
Dumitru Ursulescu
Sibiu

An. XLII, Nr. 31.
1 August 1926.

Lei 5.

Fântâna

..Și curge isvorul limpede spumă 'mpletită cu Soare,
Vâna pământului plină țâșnește 'ntr'un jgheab luminos;
Clinchet sonor picăturile 'ngână,
Cerul coboară în ele noianul albastru prinos,
Alaturea-și leagănă lujerul floare de floare,
Și paseri rotesc împrejur de fântână.

Când sulul de apă 'n fuior de lumină se sfarmă,
Din buzele reci de argint ale jgheabului plin,
Bobițelor limpezi în pulberi dă sbor;
Curcubeu mătăsos pe flori revărsat în chinchetul lin
Cu jocul armonic, strângând la miresme se sfarmă,
Svârlit nesfârșit din bogatul isvor

Eu viu depe drumul cel lung, însetat din fântână să beu;
Mi-aplec gura arsă și sorb înviindu-mi plămânii
Și simt cum se varsă răcoarea în sângele meu...
Și plec — și departe, departe, pe zări cenușii,
Mai simt în adâncuri cântând încă apa fântânii,
Și simt cum în mine puteri se înoadă din apele-i vii.

G. TALAZ

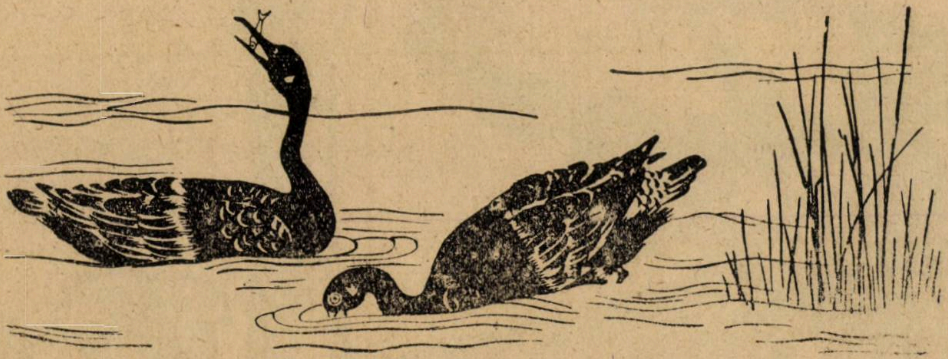

Chemare

Nu mai regăsești tu simțirea caldă de odinioară
Care să te aducă la cuibul cel trist?...
Trist cu tot ce-așteaptă în el... să vii doară
Numai cât faci cruce și îți pleci genunchii lângă domnul Crist?

N'are să te certe nimeni! însăși ochii celui de pe cruce,
In numele cărui te mai rog să vii,
Au să-ți dee voe iarăși a te duce
In lumea ta nouă și pe care numai tu o știi.

Nu-ți cer pentru mine această mângâere silită,
Eu am încetat de mult a nădăjdui;
Urmez numai îndemnul prin care o inimă sfârșită
Mă roagă să te chem duhovnic pentru a se mântui.

Simțirile din tine nu pot fi cu totul păgâne
Și nici cu îndărătnicie împotrivite mereu;
Iar pe cele vechi, nu le pot crede atâta de bătrâne
Să nu tresară, când te chem în numele lui D-zeu.

VIRGINIA GHEORGHIU

Eugenio Giovannetti

Idilă semită

Dela o vreme, acea scurtă porţiune de drum între hotelul „La Urs“ şi Tordinona, a devenit măsura iubirii şi a fericirii mele. In fiecare zi, revăzând hotelul, inima mi se luminează şi luminoasă-mi rămâne până la Tordinona, unde întunerecul coboară din nou asupră-mi.

Mai înainte de-a vă vorbi de regină, vă rog să luaţi puţin seama la cele două extreme ale acestui îngust regat al meu: hotelul într'o parte, turla de cealaltă parte. „La Urs“ a tras Dante, Rabelais, Brantôme: în Tordinona, carceră a lui Cellini, cuib de prostituate, locueşte umbra râului. Turla cea răpănoasă se piteşte către malurile Tibrului, sură şi mută în josnicia umedă în care vrea parcă să se mai deschidă ploapa de marmoră a unui străvechi cerdac. Din acel cerdac se vede, în închipuire, Dante privind spre râul care mişună. Colo sus, la răcoare, Rabelais scrie şi bea; bea vin alb de Frascati şi scrie unui prieten din Franţa ca să-i dea veşti despre nişte salată creaţă, nespus de gustoasă, pe care-a descoperit-o într'o grădină din Roma. Colo sus, perigordianul Brantôme povesteşte snoave sărate, care fac ocolul Curţii papale. Dante, din cerdacul senin al „Ursului“, te îmbie să contempli puritatea triumfătoare a cerurilor dar, alături de el, Rabelais râde şi arată spre pământul cel născător de salată creaţă, iar Brantôme îţi şopteşte: „orice porcărie îi este îngăduită unui bărbat ori unei femei fine: **toute personne d'ésprit veut essayer tout!“**

Iată-te încurcat asupra alegerii şi, făcând doi paşi dinspre „Urs“ către Tordinona, iată-te cu ispita'n cale. Toate bogăţiile pământului şi ale cerului par a se aduna la dreapta ta. Patru-cinci anticari şi-au grămădit acolo marfa, în dughene întunecoase în care vechile catifele şi vechile pietre preţioase strălucesc mohorît ca în tablourile lui Rembrandt. Splendorile unor lumi strămoşeşti, ale unor socetăţi dispărute, se grămădesc în negură: camee şi calcedonii din epoca împăraţilor romani, bronzuri greceşti, lacuri veneţiene în care domniţele galante'şi ascunseră secretele, statuete de Capodimonte şi de Saxonia, dantele de Burano, gravuri englezeşti, smalţuri de Limoges, tabacheri, monezi, lămpi de pământ, cătărămi, miniaturi, livrele, mărci de-ale Statului Papal şi de-ale Regatului celor Două Sicilii. In pragul uneia din acese îmbelşugate dugheni, regină a **bric-à-brac**-ului şi a gândurilor mele, oacheşă, grăsulie, mioapă, stă o ovreicuţă.

Se uită la mine ori nu se uită? Mă vede ori nu mă vede? Când îi trec prin faţă, strânge pleoapele şi rotunjeşte un fel de crăpătură în colţul genelor. N'am văzut niciodată miopie atât de ciudat-ingenioasă: ochiul ei semăna în aceste clipe cu o butonieră care-aşteaptă floarea. Are pielea grasă, pe care lunecă poate încă şi-acuma unsorile şi mirodeniile cu care se acoperiră îndepărtatele-i rudenii asiatice. **Vreme de douăsprezece luni trebuia sclava să-şi îndulcească pielea, mai înainte de a fi primită de regele Asner: şase luni cu mirodenii şi tămâie. şase luni cu aromate suave.** Aşa s'a făcut frumoasă Estera şi aşa, poate va fi voit să se facă frumoasă şi Ruth când merse în ograda cea mare, se vârî repede printre mormanele de orz şi de grâu şi, la lumina stelelor, se lungi tăcută la picioarele lui Boas, cam greoiu de somn şi de vin. Duioasa noapte idilică! **De vreme ce era miezul nopţii, bărbatul se sperie, se sculă pe jumătate şi privi: o femee îi stătea lungită la picioare. Şi întrebă: cine eşti? Iar ea răspunse: sunt Ruth, sclava ta. Intinde cerga peste sclava ta, căci tu eşti urmaşul.**

Cum o cheamă pe această târzie nepoată a Esterei şi a lui Ruth, care'şi are împărăţia ei, plină de catifele ieşite de soare şi de mestimate palide, între hotelul „Ursului“ şi Tordinona? Nu ştiu, dar ceea ce ştiu e că o iubesc în tăcere şi că povestea iubirii noastre se va isprăvi într'un chip ciudat. Ştiu că în visele mele vine câte-odată la mine, singură şi tremurând, moale de unsori, cu sufletul la gură, ca Esther atunci când. cu toată oprirea cea grozavă, se duce nechemată, în casa lui Asuer, printre marile colonade înfricoşate, călcând pe lespezile îngheţate de marmoră verde, albă, galbenă, neagră. La fel cu barbarul şi cum se cade Asuer, mă bucur de venirea ei şi nu-s în stare s'o ţin de rău că mi-a siluit taina viselor.

Asta în ce priveşte visele: realitatea e puţin cam felurită. N'am priceput încă dacă ovreicuţa mă bagă în seamă, ori ba. Nu ne-am spus niciodată vre-o vorbă, dar am auzit că, într'o zi, prinse a cânta pe când treceam eu:

Pentru tine mai trăesc...

Dar asta n'are a face: fetele din popor, adesea, când se simt cam încurcate, cântă ca să le vină inima la loc, fără să-şi dea seama de ceeace cântă. Altă dată, tocmai pe când treceam pe-acolo, prinse a cânta unul din acele cântece din popor cari înfloresc în ceţoasa noapte din **Trastevere:**

Şi-apoi când mor eu,
să ştii că mor, nu glumă...

Poate că şi dânsa stă cu casa lângă râu, locueşte încă vre-o casă din vechiul **ghetto,** lângă palatul cel mohorât al Beatricei Cenci. Nu pot şti de cântă pentru mine dar în schimb nu-i nici vorbă de îndoială că am găsit chipul s'o chinuesc. Am băgat de seamă că miopia ei e atât de mare încât, dacă trec la doi metri, mă mai recunoaşte; dar la trei, nu mă mai recunoaşte. La trei metri sunt pentru dânsa o umbră, un nimic ce alunecă pe aspra încremenire a ochilor săi negri. Intre cei doi şi trei metri este o zonă crepusculară, tantalică, ce-i ispiteşte şi-i tulbură vederea şi-i sileşte pleoapele şi genele la sforţări spasmodice. Trec uneori prin această zonă tantalică şi mă uit la ovreicuţa mea cu o curiozitate cam crudă. Vădit lucru că se tulbură, strânge pleoapele şi-şi ascute ochiul cu o încordare nervoasă care-i încreţeşte uşor obrazul. Poate că din adâncul fiinţei sale se străduieşte vre-un instinct duios şi îngrijorat să vină într'ajutorul slabului său simţ vizual poate că vrea să vadă

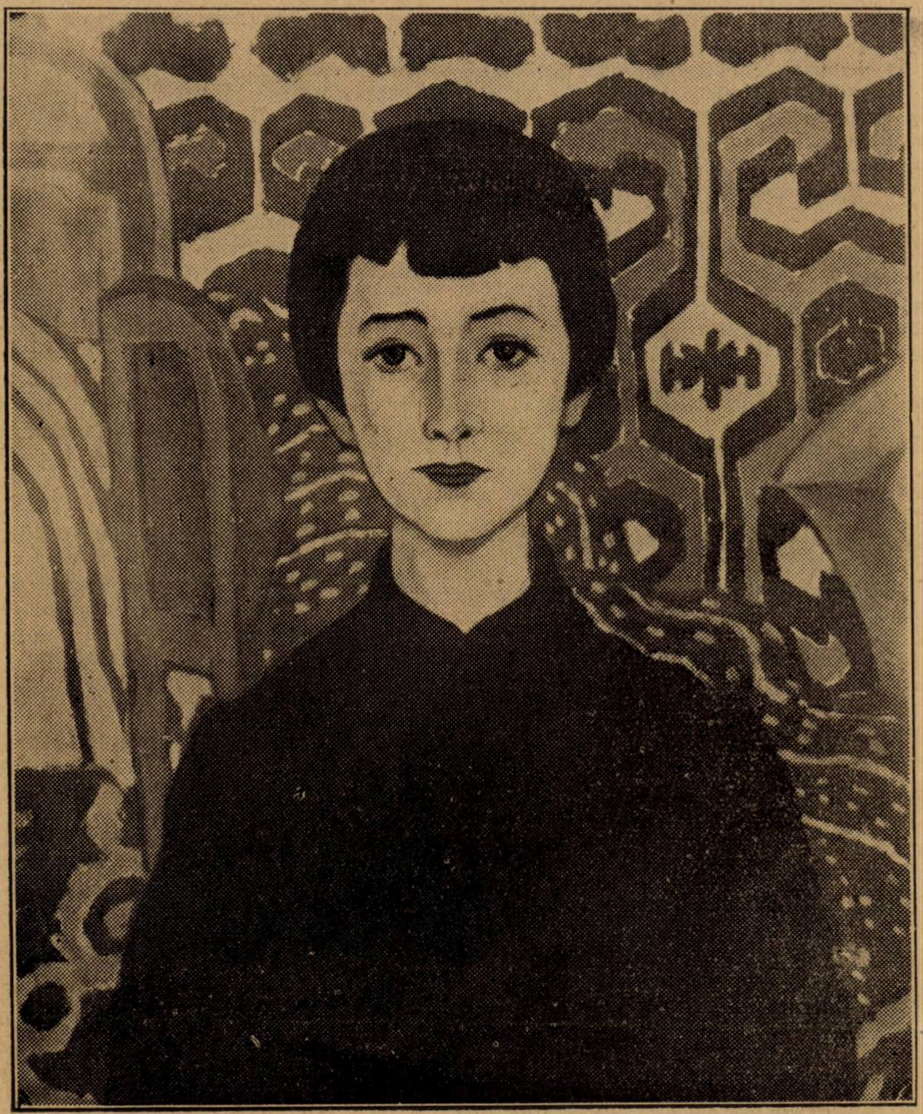

N. N. TONITZA: PRINŢUL PRIBEAG

DAIMONION

VII. PE URMELE PSIHOANALIZEI

Inconştientul divinizat al romanticilor nu are comun cu inconştientul psihoanalizei actuale decât numele. Ca sens doar ceeace se ascunde în dosul acestui nume pentru orice înţelegere laică. Tăgăduirea, prin care inconştientul se aşează în ambele cazuri în afară de conştiinţă, nu destăinuie încă nimic hotărît asupra tărâmurilor, reale sau închipuite, denumite la fel. Inconştientul cu hotare nestatornice al romanticilor era ţesut din iţe magice: derivau din el pentru ştiinţa şi estetica romantică atât darul de a umbla lunatic peste case cât şi darul de a creia o poezie, atât paradoxele nimicitoare de spaţii ale telepatiei cât şi capriciile independente de timp ale inspiraţiei. Tot ce romanticilor li se părea neînţeles era socotit abur ameţitor ieşit din căldarea vrăjitorească a inconştientului. Inconştientul era un isvor ocult de fapte şi gânduri incomensurabile. Inconştientul romantismului e profund miraculos şi în aceeaş măsură obiect de veneraţie pentru iniţiaţi. Cu totul altceva inconştientul psihoanalizei: o maşinărie psihică încă nu de tot cunoscută, dar în întregime despoiată de orice miracol. O moară adâncă în care se macină şi se transformă vechi şi uitate zăcăminte de conştiinţă. O maşinărie pe care psihologii şi-o închipuie alcătuită pe scheletul câtorva legi de-o matematică surprinzătoare. Inconştientul psihoanalitic, departe de a fi de-o substanţă divină, păstrează în sine, închişi ca în beciuri subterane monştrii tuturor pornirilor rele. Inconştientul psihoanalizei e şi el isvor: de artă şi gânduri mari — ca „terapie", cele mai adesea însă numai de boale cari elimină pe individ din rosturile sale sociale. Scurt: isvor de cântece şi nebunie.

Ceeace probabil rămâne definitiv din psihoanaliza timpului nostru — desigur încă foarte departe de a fi epuizată de cercetători şi de scafandri — e mecanica psihică a transformărilor subtconştiente, acele suprimări şi alungări de conştiinţă în inconştient, acele procese de alterare ale organismului psihic prin elementele în veşnică răsmiriţă, numai închise dar nu şi sufocate în pivniţi. Pansexualismul lui Freud pare a fi o exagerare, din mândria dictatorială inerentă oricărei teoretizări, a unor fapte incontestabile dar nu prea apropiate de proporţiile ce li se atribuie. (Să nu uităm că elevi chiar de ai lui Freud contestând pansexualismul, îngăduie sexualităţii doar rolul unuia din factorii însemnaţi în viaţa omului. Adler, Jung, Groddek). In ce priveşte descoperirea mecanicei inconştientului psihoanalistii socotesc între înaintaşi îndeosebi pe Nietzsche, dela care au împrumutat termenul de „sublimaţiune". Din parte-ne credem însă că mult înainte, fără de a fi doctor, ci doar un excelent psiholog, Goethe a ghicit ceva din toată această psihoanaliză faimoasă de azi. Câteva din analizele sale sufleteşti trebuiesc — prin mecanica ce o presupun — privite fără înconjur ca „psihoanalitice". Astfel, vorbind odată despre Byron, îi face o adevărată „psihoanaliză". Se ştie că marele romantic avea între altele multe obiceiuri excentrice şi acela de a bea singur în pivniţă şi de a împuşca fără de rost cu revolverul în vânt ceasuri întregi. Acestor descărcări nervoase Goethe le găseşte următoarea ingenioasă explicaţie: Byron se simţea, nu fără motiv, înconjurat de o lume de duşmani (la un moment dat isbutise să ridice toată Anglia împotriva sa). Obiceiul lui de a împuşca ore întregi, singur în gol, era efectul unei surescitări şi rezultatul unei atitudini inconştiente de apărare! Credem că astăzi un Freud, psihoanalistul ticurilor şi al maniilor, nu ar explica altfel ciudăţeniile lui Byron. Căutate în toată opera lui Goethe, desigur exemplele sale de psihoanaliză s'ar înmulţi. Să ne amintim numai explicaţia terapeutică ce o da el naşterii romanului Werther. Singur mărturiseşte că se temea să-l recitească pentru a nu recădea în starea patologică de care s'a vindecat scriindu-l. Dar acestea le spunem oarecum numai în paranteză pentru a arăta că Goethe avea o concepţie despre inconştient care, întrucîtva cel puţin, depăşia pe a romanticilor.

Legătura dintre Eros şi creaţie a fost deasemenea cunoscută lui Goethe. El ştia că avântul erotic, ţâşnit din nevoi sexuale e elementul generator cel mai puternic în orice domeniu de creaţie. In iubire Daimonion e în elementul său. Neapărat, lucrul acesta pare o banalitate dacă nu veche cât lumea cel puţin atât de veche ca dialogurile platonice cari stabiliseră aceeaş legătură. Dar nu tot atât de banală şi încă departe de a fi trecut prin tot controlul ştiinţific ce-l merită, este puţin discutata teorie în germene a lui Goethe despre „multipla pubertate" a geniului. In vreme ce oamenii obişnuiţi au o singură pubertate, o singură perioadă de exuberanţă erotică în care se simte lăuntric asaltat de-o caldă, străină, zăpăcitoare apă vie, o sigură perioadă în care puterile topite în sânge îi dau îndrăsneli desinteresate şi în care cei mai mulţi, chiar fără chemare, îşi încearcă într'un fel darul creaţiei, — omului de geniu, creatorul prin excelenţă, vrăjitorul şi demonicul, îi este hărăzită o repetată pubertate, ceeace explică şi tinereţea reîncepută a creaţiilor sale şi uneori imposibilitatea de a săcătui până în cele mai albe bătrâneţi. Fireşte, pentru nimenea nu se potriveşte aşa de mult această teorie a multiplei pubertăţi ca pentru Goethe însuş. Nu e o întâmplare că ea a fost spusă întâia oară de cel ce mai mult decât oricare altul a experiat-o.

LUCIAN BLAGA

Inceput

A hohotit în noapte vântul...
Un pumn oblonul mi l'a spart,
Bulboane, săbii le despart,
Şi'n suflet cade greu — pământul!

De-acum furtuna muşcă 'n zid...
Sub lampă ceasu-mi cântă fin,
Pe pagini gâze 'n şiruri vin —
Şi din zăvoare mă deschid:

...Pe unde-au fost grădini şi soare,
Şi prunduri albe 'n cărărui,
Azi nu mai poţi de cruci să sui,
Azi mucegaiu-i pe stofoare...

Te pleci s'alegi un fir de nalbă
Pe unde-au înflorit lumini,
Şi din hăţişul gras de spini,
Te fulgeră o hârcă albă!...

... Mă trag din mine, copleşit...
Şi-ascult, pustiu, în noapte vântul,
Pe umeri simt mai greu pământul,
Şi nu ştiu? Parcă-am aţipit!...

T. PAUNESCU-ULMU

---

cu sărmanii ei ochi ceva pe care l-a şi văzut înlăuntrul său, într'o regiune tainică în care negurile au lumină. Această telepatie aproape nevăzută e repede, muncită şi vagă, ca un stol de rândunici.

Jocul e crud şi am s'o păţesc. V'am spus că toate acestea au să sfârşească rău. Din ceardacul „Ursului", le dă mâna să mă sfătuiască, Dante şi Rabelais şi Brantôme. Dante 'mi spune: „priveşte cerurile:" iar Rabelais şi Brantôme îmi spun: „Nu pierde curajul!" Ah! simt că totul se va sfârşi rău! Nu însă în chipul răutăcios la care vă gândiţi.

Aşteptaţi, de vreţi să mă pricepeţi. Ovreicuţa idilei mele este mioapă, dar trebue să ştiţi că eu sunt şi mai miop decât ea, de-o miopie tristă, înarmată cu ochelari. Intr'o bună seară, din pragul dughenii sale, ovreicuţa 'mi va face semn să intru şi atunci, în drăgăstoasă grabă, am să mă împiedic de prag şi am să-mi pierd ochelarii. Cine nu-i miop nu ştie cât e de grozavă astă neaşteptată şi caraghioasă nenorocire. N'am s'o mai văd deodată pe ovreicuţa mea care mă adastă în umbra dughenii sale şi ea nu mă va mai vedea pe mine. Zonele tantalice, de data aceasta vor fi două: vom strânge amândoi pleoapele cu o încordare nervoasă care ne va încreţi uşor obrajii. Amândoi vom voi să vedem cu sărmanii noştri ochi muritori ceva pe care îl vom fi văzut în lăuntrul nostru, într'o regiune tainică în care negurile au lumină.

Vom cădea amândoi, căutându-ne printre bătrânele catifele şi vechile nestimate, printre splendorile unor lumi străvechi şi a unor societăţi dispărute. Camee şi calcedonii, din epoca împăraţilor romani, bronzuri greceşti, lacuri veneţiene în care domniţele cele galante îşi ascunseră secretele, statuete de Capodimonte şi de Saxonia, broderii de Burano, gravuri englezeşti, smalţuri de Limoges, tabacheri, monezi, lămpi de pământ, cătărămi, miniaturi livrele, mărci de-ale Statului Papal şi de-ale Regatului celor Două Sicilii, totul va juca înpreajma noastră, iar cu noi va juca întregul etern şi sclipitor **bric-à-brac al stelelor.**

(trad. din ital. de) ALEXANDRU MARCU

MANTAUA

de **SANDU TELEAJEN**

De două zile şi două nopţi, satele Teleormanului trimet spre Ruşii-de-Vede, — centrul de mobilizare al judeţului — şiruri nesfârşite de căruţe şi vite, întovărăşite de rezerviştii care răspund ordinelor de chemare, de femei, de bătrâni şi copii, de jandarmi şi primarii aducători ai „tabelelor de rechiziţie". Vin şi copiii, şi femeile şi bătrânii, femeile ca să fie alături de cei cari vor pleca încurând la moarte, copilandrii ca să ţie, la întoarcere, de urât pe drum, mamelor, bătrânilor, ca să nu li se pară satele prea dintr'odată pustii, ori, să mai scape din gura stăpânirii ce poruncise rechiziţiile, un cal, o căruţă, o pereche de boi... Ajuns la Ruşii-de-Vede furnicarul acesta de oameni, de căruţe şi vite se rândueşte greoi pe străzile ce duc în mica piaţă a oraşului. Aci, magazii de curând construite alături de barăcile târgului, aruncă mobilizaţilor, pe companii, îmbrăcăminte, arme şi muniţii; ofiţeri şi gradaţi cu chipuri îngrijate şi crunte, împart pe plutoane şi secţii ordine şi înjurături, după nevoie; iar pe strada largă ce'nconjură piaţa, comisia de rechiziţie însumează avutul satelor rămase pustii, şi-l trece zestre regimentelor gătite să pornească spre graniţi la cel dintâi sunet de goarnă.

In dimineaţa de 14 August, regimentul I-iu al diviziei a XII-ea îşi îmbarcă „trenul de luptă": chesoanele cu muniţii, ambulanţele, bucătăriile de campanie şi căruţele de transport. Trupa încartiruită pe companii şi-a primit ceaiul. Pentru ora 11 comandantul a ordonat „îmbarcarea" batalionului întâi. Soldaţii sub privigherea căprarilor şi sergenţilor îşi potrivesc pe răniţi mantalele, foile şi beţele de cort. Cartiruit cu compania în curtea unei prăvălii mari de pe strada Alexandriei, Locotenentul Strejnic de la **a-doua**, îşi trece vremea cinstind un pahar de vin cu proprietarul, lîngă tejghea. Intre rafturile înalte şi noui, e răcoare şi miros de mătură udă. Domnul Nae Raiciu om peste măsură de gras, tuns pe cap cu zero, numai în vestă şi papuci de casă, după fiecare pahar, îşi şterge cu dosul mânii mustăţile albe muiate'n vin şi aprinde ţigări „Gingaşa" pe cari Locotenentul se grăbeşte să i le ofere. E grozav de mulţumit că Dumnezeu nu i-a dăruit băeţi ci numai fete, două: Rica şi Ancuţa pe cari nici nu s'a gândit să le mărite căci de-abea'n lume şi-au isprăvit liceul. Aşa se face că de o săptămână de când Regimentul I-iu s'a adunat la Roşiori, omul se simte dator să'mparţă îndemnuri războinice şi soldaţilor şi ofiţerilor care-i vin prin prăvălie, îndemnuri pe cari Locotenentul Strejnic pe care-l ţine'n gazdă, le-a 'nvăţat pe dinafară:

— Cu inimă băeţi! Să bateţi în ei chiuind ca la nuntă!... (Ei, sunt duşmanii nevăzuţi). Să nu pierdeţi un glonţ, aşa cum n'am pierdut noi la Plevna. Să-i luaţi în baionete ca'n frigări. Eu, la atac câte doui înţepam odată!... Aman!... şi gata, cu ochii holbaţi, pe lumea cealaltă! (**Eu, la atac**, însemna: eu la spitalul din Turnu-Măgurele unde eram infirmier şi auzeam poveştile răniţilor...).

— Ei, ce stai pe gânduri?... Hai noroc!

— Noroc domnule Raiciu !... închina ofiţerul.

— Băete, spune stăpâne-tii să ne pue la grătar vr'o doui ficăţei ! Şi mai dă o juma de care bem noi. Repede !...

— Indată dom' Nae !

— Ştii, vinul dimineaţa fără o gustare...

— Da, da...

— Ca să-ţi prinzi inima don' Locotenent. Ce, gândeşti că 'n război mor ăi inimoşi ? Ferit'a sfântul ! Care s'ascunde mai mult ori dă dosul de frică p'ăla-l găseşte glonţu 'ntâi. Pă onoare **mea !**

In pragul prăvăliei, un mobilizat înalt şi oacheş cu o tunică largă de părea în strânsoarea centironului un sac legat la gură, cu o capelă abea prinsă pe capul mare, lătăreţ, cu pantaloni strîmţi de-i ţipau în picioare şi bocanci noi, mari cât două corăbii, salută molău, arătându-şi dinţii albi într'un surâs plângător :

— Să trăiţi !

— Ce-i Broscoi ?

— Să trăiţi,sunt frumos ?

— Mai e vorbă mă ! Doar să holbezi ochii la nemţi şi-au să fugă de tine mâncând pământul !

— Aoleo, don Locotenent, nu mai râde şi d-ta că de-acu ni s'a strâns funia la par ! Săracii de noi !...

— Fugi mă, nu boci ca o femee !

— Ba bocesc don' Locotenent c'am lăsat cinci copii nevestii la Turnu şi 'ncolo nici bani, nici mălai. Că eu ca lăutaru, prost: mult câştigam mult cheltuiam. Credeam că s'o milostivi don maior şi-o face ceva să scap din foc...

— Nu se putea Broscoi !

— Da măcar să mă fi dat la căruţe... Nici asta n'a vrut !

— Acolo se dau cei cu beteşuguri. Tu eşti cât un munte.

— Sânt să trăiţi, da 'am cinci copii. Ce să fac ei... dacă mor ?

— Ai şi tu nădejde la Dumnezeu !

— Ba eu am avut-o în don Maior şi în d-ta şi tot de geaba ! Iacă, peste un ceas plecăm în foc ! Sărac de vioară, c'o să-mi rămâe văduvă, ca şi nevasta...

— Mă Ilie, bei un pahar **cu vin ?... căută** să-l mângâe negustorul, căruia Broscoi îi cântase în multe rânduri pe la chefuri şi cumetrii, cu taraful lui.

— Beau dom' Nae ! Să trăeşti !

— Gata ficăţeii !

— Pune-i aci şi dă-ne furculiţi.

Rezervistul Broscoi, sorbi cu sete paharul plin, apoi tuşinându-şi mustaţa se apropie de ofiţer.

— Don' Locotenent, faceţi-mi măcar atâta bine !

— Ce ?

— Cu mantaua aia de mi-a schimbat-o don' sergent Marin a Lixandrii din Segarcea şi mi-a dat-o pe-a lui. Mă strânge în spate şi nu-mi ajunge nici pân'la genuchi. De m'o prinde iarna deger şi ce frig sărac de mine !...

Bine, să ieşi la raport când viu la companie.

— Es să trăiţi !... Să trăeşti dom' Nae !..

*

Peste o jumătate de ceas, înainte de a porni spre piaţa de adunare a regimentului, Locotenentul Strejnic, îşi inspectează compania. Două sute şaizeci şi cinci de oameni tăcuţi şi trişti, încovoiaţi parcă subt grijile sufletului mai greu decât subt povara răniţilor, cartuşierelor şi armelor pe cari mulţi nu ştiu să le mânuiască. Strejnic însă are nădejde în gradaţi. Toţi sunt veniţi de la regimentul activ din Turnu. Işi cercetează oamenii tăcut, întovărăşit de comandanţii de Pluton şi secţii. Când ajunge la Plutonul doui, în flancul drept... Broscoi Ilie, lăutarul. Cocoşat de greul raniţei, clipeşte des din ochi, cu faţa brăzdată de părăiaşe mici de sudoare. Se uită în ochii Locotenentului ca un câine bătut. Ofiţerul parcă-i aude vorbele gândului : „Să trăiţi, mantaua !..."

— Sergentul A-Lixandrei ? Ce-i cu mantaua lui Broscoi ?

— Să vedeţi don' Locotenent. Era oprită de mine mai de mult de la magazioner. O şi iscălisem. Să rabde ţiganul două-trei zile că-i scot eu alta tot aşa de mare de la altă companie !

— Auzi Broscoi ! ? râse ofiţerul.

— Auz, să trăiţi. Rabd, că n'am ce-i face.

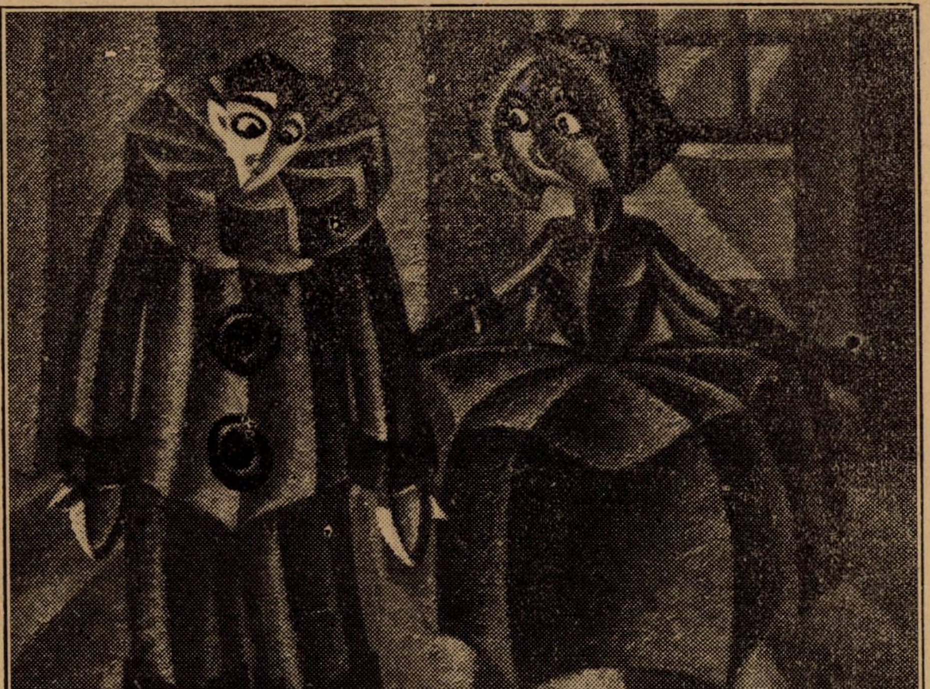

C. MIHAILESCU: DUPA BAL

Scrisoare

Prietenă,
A venit toamna şi ne goneşte din livadă
Şi 'n urma noastră aruncă frunze uscate ;
  Departe, departe,
Moare cântecul şi mor iubirile noastre.
Spânzurate 'n funigeii ţesuţi din zăpadă...

  Cu risipa de flori albastre,
Ne goneşte toamna, prietenă.
Şi ne fură iubirile noastre...

La răspântia cărărilor,
  Ne despărţim acum
Şi clipele se grămădesc în trecut ;
Poveste va fi iubirea,
    Demult, demult,
      Un cântăreţ pe drum
      Va plânge;

— A venit toamna, prietenă !
  Pe frunza copacilor şi peste
  Ochi ne pune reflexe de sânge...
Prietenă, a venit toamna,
  Rămânem noi şi iubirea poveste...

ION AL. OVEJA

Cu trenul, de la Slatina la Brăila, apoi de aci cu şlepurile pe Dunăre, Regimentul I-iul debarcă în dimineaţa de 6 Septembrie pe-o vreme închisă şi umedă în orăşelul cu înfăţişare turcească de lângă piciorul podului Carol I. Companiile de teleormăneni se înşirue pe şoseaua noroioasă, plină de ambulanţe, bucătării şi chesoane, fugari şi răniţi veniţi de pe front. Inimile tuturor pare că bat mai scurt. Maiorul Ştefan cu batalionul întâi, a primit ordinul să intre pe linia de foc, spre a da mână de ajutor resturilor unui regiment de vânători pe care un duşman superior îl scosese din satele Cocargea şi Enigea. Botezul de sânge de trei săptămâni aşteptat.

— Fără o lovitură de pumn, podul e pierdut băeţi, spune maiorul, ofiţerilor chemaţi la ordine... Să intraţi în foc bărbătoşi.

De artileria **lor,** nici o frică. Trage prost din pricina noroiului din porumbişti şi grâne. Ploile ne dau un ajutor dumnezeesc. Apoi râzând : Astăzi nimeni n'are voie să moară.

*

Când ajunge în bătaia tunurilor ofiţerii văd cât sunt de adevărate spusele maiorului. Ghiulelele duşmane trăznesc în plin vr'o două plutoane ce nu s'au desfăşurat la timp !... Cel dintâi rănit, cade sublocotenentul Nică de la **a'ntâia** căruia o schijă îi retează mâna stângă. Şrapnelele îşi scutură plumb fierbinte de-asupra lanţurilor de trăgători rănindu-le, obuzele scormonesc pământul ucigător. Apărate de o perdea de porumburi, companiile maiorului Ştefan scapă cu hotărâre prin salturi repezi de focul artileriei. O vale adâncă cu malurile repezi, le desparte de iadul focurilor de mitraliere şi arme, aprins din Dunăre până 'n Mare. Câmpul de luptă e un viespar uriaş pe care duşmanul încă nevăzut l'a întins peste trupul Dobrogei cotropite, viespar al cărui bâzâit sinistru îţi înăbuşe auzul, îţi tae respirarea, îţi înebuneşte nervii, te mână înainte, mereu înainte, cu buzele crăpate de sete, cu gesturi şi răcnete de fiară...

Locotenentul Strejnic ajunge cel dintâi pe creasta de deal bătută de o secţie de mitraliere bulgăreşti ascunsă într'o şiră de pae. Iar în jurul lui numai plutonul doi al sergentului instructor Marin A-Lixandri. Plutonul întâi i-a rămas în vale la o fântână, unde soldaţii din trei regimente se bat la apă, iar plutoanele **trei** şi **patru** nu îndrăznesc să urce prin ploaia de gloanţe...

Se dă de-adura pe coastă şi mână cu patul armei, şi înjurături pe fricoşi. Trei ghiulele trăznesc din senin în jurul fântânii. Speriaţi, oamenii plutonului întâi urcă şi ei dealul împinşi de gradaţi. Plutoanele **doi** şi **trei** ajung însfârşit pe linia de foc.

— „Salve pe secţii... asupra şirei de pae !..."

Ordinul sboară din om în om. Şi 'mpuşcăturile pocnesc ca la nuntă. Surprinşi de noui atacuri, duşmanii încearcă o învăluire de aripă. Ochiul Locotenentului Strejnic e treaz.

— „Sergentul A-Lixandrei. faţă cu secţia 'ntâi în jumătate la stânga. Toată compania puneţi baioneta !"

A-Lixandrei Marin se ridică în genuchi să desluşească mişcarea duşmanului. Duce mâna streaşină la ochi şi comandă scurt focul.

Impuşcăturile se pornesc vijelioase. Trag rezerviştii fără să ochiască, cei mai mulţi cu capul în burueni şi speriaţi de zmuciturile armelor, trag nici nu ştiu unde, aşa,... fiindcă au ordin să tragă.

— Valeu m'a picat în picior !

— Ridică 'nălţătoru' boule !

— Muică, m'a ars în inimă, muică !

— Hura fraţilor !... I-ote-i că fug ! Hura ! Locotenentul Strejnic a ajuns lângă secţia întâi. I se umezesc ochii. Cel care strigă **hura...** şi trage ochit din genuchi alături de sergentul A-Lixandrei, e lăutarul Broscoi Ilie. Gloanţele care curg ploae în jurul lui nu-l sperie.

— I-am respins don' Locotenent !

— Bravo Broscoi !

— Valeu ! Don' Locot...

Sergentul A-Lixandrei se rostogoleşte zece paşi de-andaratele, apoi trupul i se sprijină de raniţă într'o rână, cu faţa spre front.

In frunte are o floare mică, roşie, din care sângele cald i se prelinge peste ochi. Trupul i se zgârceşte de două ori, geme înăbuşit, rămâne de piatră. Dar focurile duşmanului care s'a retras se înteţesc.

— Broscoi Ilie, ia comanda secţiei !... Unde pleci ?

— Să trăiţi ! A murit...

— Fugi din luptă... Te 'mpuşc !

— Nu fug... mantaua... s'o iau eu, altfel tot i-o fură altul !

Şi porneşte, gheboşat spre sergent. In aceiaşi clipă, o ghiulea se 'nfige în pământ la trei paşi în stânga mortului şi plesneşte ca o grapă trântită pe sticlă. Când se ridică norul de fum, ridică şi Locotenentul Strejnic, capul.

Spărturile au mers toate spre vale. Broscoi Ilie are faţa plină de sânge şi piciorul drept smuls din genuchi. Scânceşte ca un copil către Locotenent arătându-i raniţa mortului :

— Mantaua don' Locotenent... M'a pricopsit... mantaua !...

Şi se întinde uşor, parcă împăcat, adormind alături de sergentul Marin Al-Lixandrei, feciorul primarului de la Segarcea-din-deal.

SANDU TELEAJEN

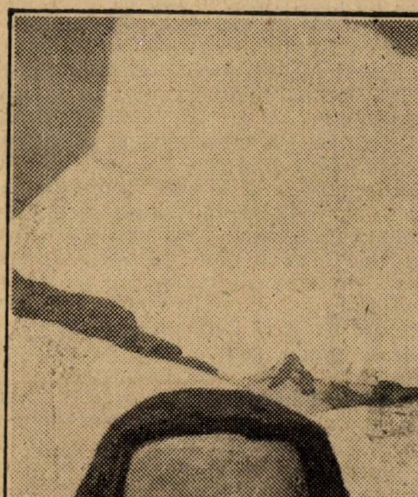

I. STEURER: SINGURATATE

Ultimul capitol

de C. ARDELEANU

ACTUL II, SCENA I

Judecătorul, Grefierul, Un gardian, Vlad.

(grefierul stă la biurou şi aranjază hârtiile pentru scris).

JUDECATORUL (gardianului). Introdu pe criminal!.... **(gardianul descue lacătul uşei şi dispare).**

GREFIERUL. Incepem instrucţia înainte de a veni?...

JUDECATORUL. Da!... Nu face nimic, până vine Doctorul şi Advocatul.... **(se uită la ceas)** Nouă... terminăm...

GREFIERUL. Vine şi văduva mortului?

JUDECATORUL. Da, pentru confruntare... **(se plimbă prin scenă, gardianul introduce pe Vlad).**

VLAD (privind ca la nişte necunoscuţi). Bună ziua!... Ce doriţi **(se duce la grefier).** Ce scrii dumneata?... **(judecătorul şade pe scaun, picior peste picior şi îşi curăţă unghiile, Vlad i se adresează):** Dumneavoastră?...

JUDECATORUL (fără să se uite la el). Nu mă mai cunoşti?...

VLAD. Nu....

JUDECATORUL. Şi cu toate astea, ne-am mai văzut acum vre-o trei zile.

VLAD. Nu ştiu, mă ertaţi...

JUDECATORUL. Cum se vede, ai o memorie foarte proastă, sau... **(privindu-l bănuitor)** crezi că vei putea schimba faţa lucrurilor.

VLAD. Nu înţeleg.

JUDECATORUL. Insfârşit cred că te-ai hotărât să vorbeşti... Te văd mai liniştit acum... De altfel cazul se petrece acelaş la toţi arestaţii, primele zile nu vor să vorbească şi apoi, după ce se reculeg, numai vor să tacă... Ei?!...

VLAD. (Vrea să stea, gardianul îl împiedecă). Cine eşti dumneata de stai în spinarea mea şi nu mă laşi să şed?.... Eşti îngerul păzitor al meu... Curios!... In fiecare clipă tot alţi oameni văd.... Al câtelea eşti dumneata?...

GARDIANUL. Taci din gură şi uită-te acolo...

VLAD (revoltat). Dar asta înseamnă obrăsnicie!... **(gardianul zâmbeşte).**

JUDECATORUL. Lasă educaţia şi răspunde la ce te voi întreba.

VLAD. Cu mine vorbiţi?...

JUDECATORUL. Cu dumneata... Haide, începe!

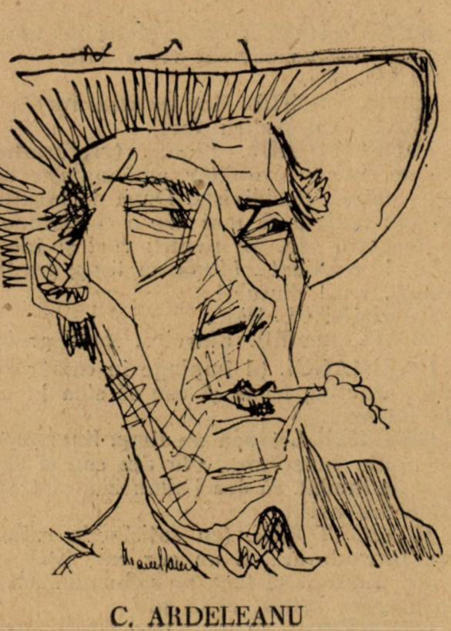

C. ARDELEANU

VLAD. Ce să încep?

JUDECATORUL (isprăvind cu unghiile). Să-mi povesteşti ce anume te-a făcut să omori şi cum ai omorât?

VLAD (apropiindu-se). Cu cine am onoarea?

JUDECATORUL (autoritar). Să faci bine să isprăveşti cu trucurile acestea. Răspunde ce te 'ntreb!

VLAD. Eu nu vorbesc de cât cu oamenii pe cari îi cunosc.

JUDECATORUL Hm!... Zi, cu adevărat, nu mă mai cunoşti?... **(apropiindu-se).** Sunt judecătorul de instrucţie.

VLAD (mirat). Judecătorul de instrucţie!...

JUDECATORUL. Acum mă cunoşti?

GREFIERUL. Spune domnului Judecător, cum ai comis crima şi pentru ce?

VLAD (naiv). Dumneata cine eşti?...

JUDECATORUL (batjocuritor). Dumnealui e Grefierul... **(spre gardian)** şi dumnealui, gardianul închisoarei, iar dumneata, eşti asasinul... Prezentările făcute, ne cunoaştem cu toţi, dumneata pe noi şi noi pe dumneata... Acum vorbeşte!

GREFIERUL (judecătorului). Procedăm la interogatoriu?

JUDECATORUL. Da... **(lui Vlad).** Cum te cheamă?

VLAD. Vlad Dum... Nu-mi mai aduc aminte.

JUDECATORUL (grefierul). Dumbrăveanu... **(grefierul scrie aproape tot timpul).** De câţi ani eşti?

VLAD. Vă interesează vârsta mea?

JUDECATORUL. Răspunde la întrebare.... De câţi ani eşti?

VLAD (după un moment de gândire), Nu ştiu, am uitat...

JUDECATORUL. La primele cercetări, ai spus că eşti de treizeci şi opt de ani

VLAD (repetând). De treizeci şi opt de...

JUDECATORUL. Ce meserie ai?

VLAD. Nici una.

JUDECATORUL. Tot la primele cercetări ai spus că eşti scriitor, de ce zici că n'ai nici o meserie?

VLAD. Pentru că scriitorii nu sunt meseriaşi.

JUDECATORUL (grefierului). Scriitor...

GREFIERUL (tare, scriind). Fără nici o ocupaţiune.

VLAD. Romancier... Sunt singurul romancier care....

JUDECATORUL. Ai să răspunzi numai la ce te întreb şi, acum să-mi spui: Eşti acuzat că în ziua de 5 Setpembrie, orele nouă dimineaţa, te-ai introdus în locuinţa vecinului dumitale de la etajul doi şi prin mai multe lovituri de cuţit, l-ai omorât... Cum ai procedat?

VLAD (absent, priveşte lung la Judecător).

JUDECATORUL. Răspunde!

VLAD. N'am omorât...

JUDECATORUL. Nu? **(îi arată cuţitul).** Cuţitul ăsta spune că da... Ascultă, să ştii că cu cât vei căuta să negi fapta, sau vei încerca să mă faci să cred că nu ai fi în toate minţile, cu atât mai rău va fi pentru tine. Eu te sfătuesc prieteneşte, să ai curajul faptelor tale şi să răspunzi limpede, fără nici o şovăire,

VLAD. Aşi vrea să ştiu dacă toţi Judecătorii vorbesc ca dumneata la persoana întâia, atunci când....

JUDECATORUL (aspru). Răspunde la ce te întreb. La primele cercetări ai declarat şi ai recunoscut....

VLAD. N'am declarat nimic. Nu recunosc nimic.... Ce vreţi cu mine?... **(cu naivitate, însoţită sfiiciunei).** Lăsaţi-mă în pace... Trebue să termin romanul şi dumneavoastră vreţi să vorbim... N'am vreme... Vă rog... **(arată uşa cu mâna, gest ca şi cum i-ar invita să iasă).**

GARDIANUL (scuturându-l de braţ). Cu cine vorbeşti?

VLAD. Dă-mi drumul, dă-mi drumul... Eu nu te cunosc pe dumneata şi nu vă cunosc pe nimeni... Lăsaţi-mă!... **(se smunceşte).**

JUDECATORUL. Să ştii că te pun în fiare, criminalule!...

VLAD (se uită lung şi zâmbeşte inconştient).

JUDECATORUL. Bagă de seamă că de mărturisirea faptei pe care ai săvârşit-o, cum şi motivele cari te-au determinat, atârnă pedeapsa pe care o vei lua... De când cunoşti pe victimă?...

VLAD. Nu cunosc pe nimeni.

GREFIERUL (scriind). Refuză să mărturisească crima.

VLAD (mirat). Refuz?...

JUDECATORUL. Bine, dacă nu, spune pentru ce ai ridcat viaţa unui om de valoare, ca profesorul Priboi?... Cel mai destoinic, fala învăţământului, om de inimă care n'a făcut nimănui nici un rău... Un om prin faţa căruia nu erai vrednic nici să-i treci...

VLAD. Ştiu!... Ştiu!... Părerea asta e a tuturor... Ca să fii scriitor mare, trebue să fii profesor, ca să fii critic, trebue să fii profesor... Aveţi dreptate... Şi croitorii să pară că sunt buni, scriu pe firmă că

Cântec mic

Cresc scaeţi,
Zac bureţi
Şi grădina mea e moartă
Lacătu-i rugină 'n poartă
Paseri tac,
Muguri zac...

Cum te-ai dus nu mai e cine
De fragi cu mâinile pline
Să vie
Din vie
Doar romaniţe mai cresc
Dar cu ochii când clipesc
Cum mai plâng
Cum se strâng !...

Au rămas lujeri de crini.
Inecaţi în aspri spini
Creşte un mac
Pal, sărac.

Roua cade în zadar
Nu mai e nici un pahar
De lalea,
De pansea.
Sub pleoape lacrămi mai sunt
Frunze gem în pom mărunt
Cu mine
De tine.

Şi cireşul s'a uscat
C'a rămas neadunat.
Pe 'nserat
Scuturat
Pe văzduhu 'nmiresmat
S'a culcat.

FLORICA MUMUIANU

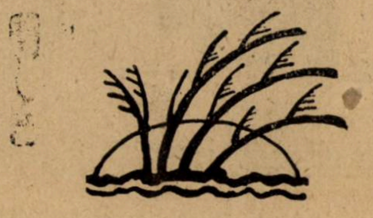

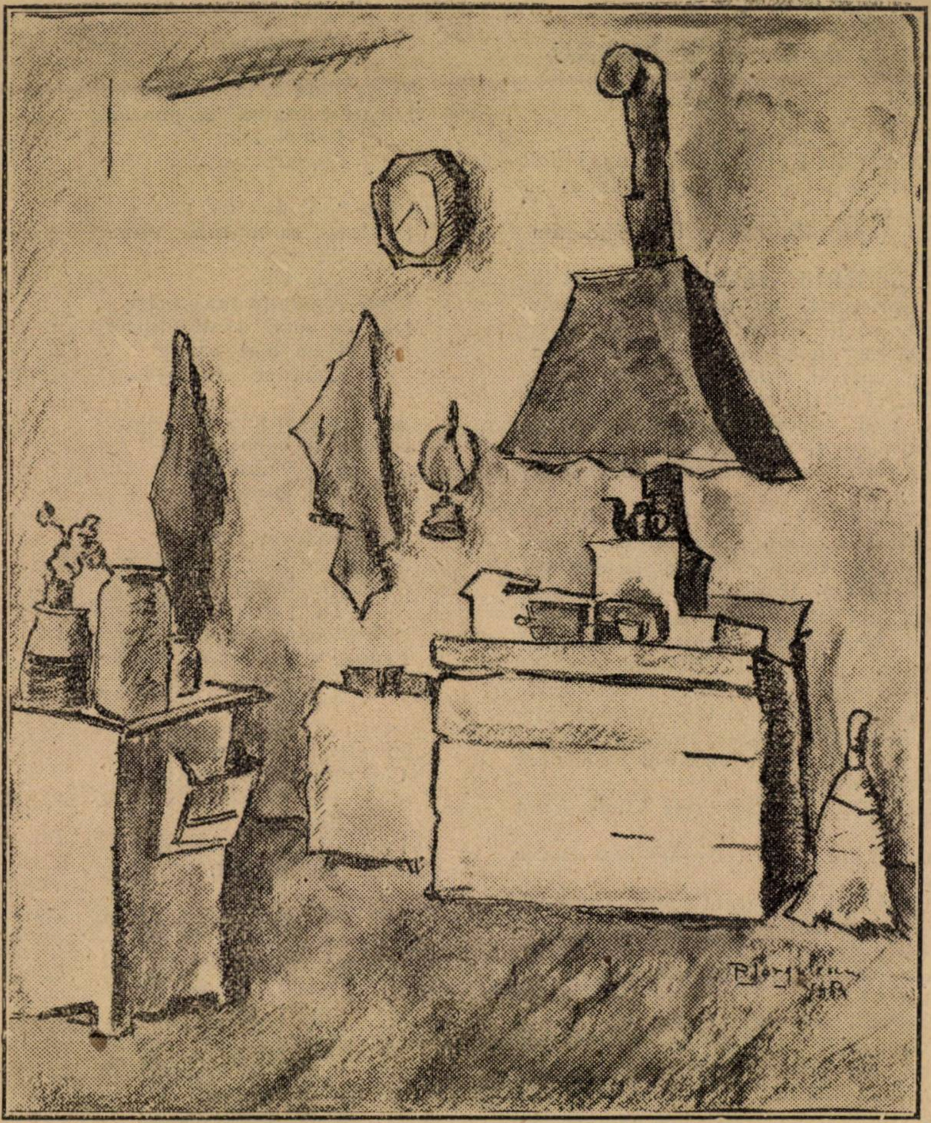

P. IORGULESCU : **STUDIU DIN MANGALIA, 1926**

sunt absolvenţi de Academie... Profesor, profesor... ca şi cum ei ar fi supra oameni... Dumneata şti cine a fost **Nietsche?...** ei bine, un rând scris de mine, nu dau pe întreaga erudiţie a domnilor profesori cari ştiu gramatică, tot ce au scris alţii, ce este talentul, geniul şi nu ştiu nimic despre ceeace sunt ei... Eu nu sunt profesor, dacă dumneata ai crezut. rău te-ai adresat mie...

JUDECATORUL (care tot timpul l-a privit îndoelnic). Crezi că m'ai prostit?

VLAD. Nu eu.

JUDECATORUL (lovind cu pumnul în masă). Răspunde la întrebare: omorul.

VLAD (calm). Foarte ciudat îmi păreţi... Vorbiţi de profesori şi acum de omor.. Nu înţeleg nimic.

JUDECATORUL. Nici nu trebue să înţelegi... Recunoşti că ai omorât?

VLAD. Dacă îţi face plăcere.

JUDECATORUL. Nu dacă îmi face plăcere... .Da?

VLAD. Da. ——

JUDECATORUL. Ai vrut să furi, n'ai avut bani?...

VLAD. N'am avut bani.

JUDECATORUL (grefierului). Era în lipsă.

VLAD. Eram în lipsă.

JUDECATORUL (grefierului) Citeşte ultimul rând!...

GREFIERUL (citind)... recunoaşte crima spuind că mobilul a fost furtul, fiind în lipsă de bani.

JUDECATORUL (lui Vlad). Şi cât îţi trebuiau, mulţi?

VLAD. Mulţi...

JUDECATORUL. Pentru vin?... pentru femei?... sau pentru cărţi...

VLAD. Cărţi.

JUDECATORUL. Şi cum ai procedat?

VLAD. Aşa...

JUDECATORUL. Aşa. Cum aşa?... Ai pândit momentul când era singur în casă?

VLAD. Când era singur în casă.

JUDECATORUL. Şi atunci te-ai repezit, i-ai dat mai multe lovituri... **(Vlad se uită speriat căutând cu ochii prin scenă. O rupe de fugă, să iasă, gardianul îl prinde).**

JUDECATORUL (Poruncitor gardianului). Pune-l în fiare!.. **(gardianul îi pune fiarele de mâni).**

VLAD (se sbate). Nu... Nu... Nu vreau...

JUDECATORUL. Lasă, lasă... Nu te agita. Libertatea preţueşte mai mult când nu o ai.

VLAD. Nu pot scrie... Sunt grele... **(copilăros, gardianului).** Scoate-mi-le te rog... Te rog... **(după un timp, cu necaz).** Hoţule!...

JUDECATORUL. Să continuăm.

VLAD. Imi rup mânile... Sunt grele.... **(se sbate).** Scoate-mi-le...

JUDECATORUL (autoritar). Să taci!

VLAD (speriat). Să tac.

JUDECATORUL (grefierului). Citeşte de la început, nu mai ştiu nimic.

GREFIERUL (citind). Vlad Dumbrăveanu, de treizeci şi opt de ani, fără profesiune, în dimineaţa zile de cinci Septemvrie, anul curent, a pândit momentul când victima, Profesorul Priboi, era singur în cameră şi, nevăzut de nimeni, s'a repezit asupra ei, dându-i mai multe lovituri de cuţit până ce a căzut la pământ. Mobilul crimei este furtul, asasinul fiind un pasionat jucător de cărţi. In timpul instrucţiei, a trebuit să fie pus în fiare deoarece a încercat să evadeze din chiar faţa noastră.

JUDECATORUL (grefierului). Ai scris întocmai?

GREFIERUL. Intocmai, domnule Judecător. Exact....

JUDECATORUL (lui Vlad). Şi cum se face că n'ai furat nimic?... Ai auzit vre-o mişcare, vre-o uşă deschizându-se?

VLAD. Da, am auzit, am auzit...

JUDECATORUL. Venia cineva...

VLAD. Venia cineva.

JUDECATORUL. Şi atunci ai fugit.

VLAD. Am fugit... (rugându-se). Luaţi-mi fiarele. Sunt grele... Ce vreţi de la mine?... Ce v'am făcut?... **(gardianului)** Domnule....

GREFIERUL (recapitulând, la început mormăe neînţeles, trecând ochii peste rânduri, apoi mai tare). A tras mai multe lovituri de cuţit până victima s'a prăbuşit la pământ. Auzind că se deschide o uşă, a trebuit să fugă, fără să mai aibă timpul să fure ceva...

JUDECATORUL (lui Vlad). Şi te-ai dus jos, te-ai spălat pe mâni şi te-ai culcat.

VLAD. M'am culcat.

JUDECATORUL. Pe profesor îl cunoşteai de mult?

VLAD. De mult.

JUDECATORUL. Te duceai pe la el prin casă?

VLAD. Da, mă duceam pe la el prin casă.

JUDECATORUL. Şi tot tu i-ai spus, desigur, că e un apartament gol în acelaşi imobil în care locuiai. L-ai sfătuit să se mute să-l poţi prăda şi omorâ.

VLAD (neînţelegător). Nu ştiu ce vorbiţi dumneavoastră. eu n'am omorât pe nimeni... Vreau, vreau să omor... Sunt mii de crime, mii de criminali şi eu nu pot ucide... Nu pot ucide... Imi pare rău... Lăsaţi-mă, sunt obosit, obosit, obosit... Credeţi poate că sunt Isus?... Nu, nu sunt Isus, sunt un biet om.

JUDECATORUL (râzând). Iţi pare rău. Cred şi eu...

VLAD. Imi pare rău...

JUDECATORUL. Că l-ai omorît... **(grefierului).** Povestea tuturor tâlharilor... **(lui Vlad).** Ei, vezi?... Nu puteai să faci mărturisirile acestea dela început, fără să fi încercat să fugi? Ai asasinat şi încă cu premeditare, n'ai nici măcar, circumstanţe atenuante... O să te duci la sare...

VLAD. ?...

JUDECATORUL. Da!... **(după un timp).** Ai mai fost condamnat vre-o dată.

VLAD. Da.

JUDECATORUL. Tot pentru furt?

VLAD. Tot pentru furt.

JUDECATORUL. Bine!... **(grefierului).** Cu un cinism revoltător, amănunţeşte crima comisă... Recidivist... După declaraţiile făcute, rezultă că mai are o condamnare la trecutul său, tot pentru furt şi încercare de asasinat... **(după un timp, gardianului).** Du-l dincolo!

GARDIANUL. Hai!...

VLAD. (umilit). Fiarele... sunt grele...

GARDIANUL (îl împinge în camera cu uşa zebrelită, încue şi ese să stea la uşa de intrare).

GREFIERUL (după un timp, linguşitor). Domnule judecător... **(dă din cap şi face gest de laudă).** Să dea Dumnezeu să trăiţi. Afacerea asta...

JUDECATORUL (cu satisfacţie reţinută). Intr'adevăr... E un caz rar. N'ai văzut?... Incerca să facă pe nebunul... Când recunoaşte crima, când nu...

GREFIERUL. O să vorbească toată

Bătrânul fierar

de BENEDEK ELEK

Cum rătăciam prin pădure, m'a cuprins deodată dorul să colind pe rând scumpele locuri ale copilăriei. Oare „Cotul Domnului", unde pe vremuri strămoşii mei se ascundeau de frica Tătarilor, să fi rămas acelaş codru înfricoşat, aşa cum l-am văzut cu ochii de copil? Şi întinsa paragină pietroasă îmi va părea aceaş pustietate nesfârşită, şi tot aşa de frumoasă, cu zăplazul ei de goruni, ca odinioară? Pe atunci îmi părea mai frumoasă decât o icoană pictată, iar cadrul ei mai frumos încă. Şi măcar că soarele abia atunci îşi fulgera, de după creasta muntelui razele, mă cuprinse o sete chinuitoare; — simţeam că mă voi istovi, dacă nu mă voi adăpa cu apa tămăduitoare din fântâna curgătoare a „Pârăiaşului". Sburdalnicul pârău de munte sălta voios la picioarele mele: mi-aş fi putut potoli setea; dar nu era asta setea ce mă ardea, ci dorul sufletului. Dorul, însetarea după locurile de odinioară.

Am pătruns mai adânc, tot mai adânc — şi unul după altul mi se înfăţişară înaintea ochilor sfintele lucruri din trecut. Printre altele şi copaci, pe cari i-am recunoscut îndată, — şi am salutat cu o bucurie copilărească pe bunii mei prieteni de odinioară. Aşa trebue să fie: în copaci sălăşluesc suflete; — la vederea lucrurilor neînsufleţite inima noastră nu obişnueşte să svâcnească mai tare; dar iată, când zăresc de departe bătrânul gorun din marginea cărării, inima îmi bate mai puternic şi fără voe îl salut: „Bună ziua să dea Dumnezeu, bătrânule gorun!". Ii cercetez cu dragoste rădăcina, trunchiul, crengile. Pe cele mai multe frunzişul e încă bogat, dar de pe acuma câte-o creangă uscată, golaşe, dă semn de încărunţire: de-acuma doar ciocănitoarele de-l vor mai bate, alte paseri nu se vor mai adăposti în el.

Şi amintirea mă fură şi dorul mă poartă... Aşa am ajuns jos, în valea cea îngustă; de jur împrejur, ca nişte paznici credincioşi, munţi uriaşi, împăduriţi, păzesc valea de vânturi şi furtuni.

— Ute, fierăria! Vechea fierărie dela Bank!

Linişte, pretutindeni linişte mută, înfiorătoare. Mai stă şi acum acolo, deasupra văii, roata cea grozavă, pe care odinioară o vedeam mai mare, mult mai mare ca acum; stă, stă acolo nemişcată, cu spiţele-i lungi, putrezite; — şi aşa cum stărueşte încremenită în tăcere, vesteşte jalnic pustiirea, amara amăgire a miilor de muncitori. Măruntele căsuţe şindrilite au rămas fără uşi şi fără ferestre. Prin grădinile de zarzavat au năpădit buruienile şi mărăcinii. Ici-şi-colo rămăşiţe de cărbuni amestecaţi cu cenuşe şi noroi; unelte vechi, nefolositoare, jalnice amintiri ale trecutului, de pe când dăinuia pe aci o viaţă harnică, de pe când roţile vâjâiau şi uruiau, şi răsunau munţii de puternice lovituri de ciocan, iar cântecul fetelor muncitoare plutea lin deasupra văii. Şi astăzi parcă învie înaintea ochilor mei Catiţa cea frumoasă, sălbatica floare pădurătică — fata bătrânului fierar ceh. Parcă acum o văd cu părul ei bălai — auriu, cu nasul mic, puţintel obraznic, — astăzi ştiu, că toate fecioarele cehe îl au astfel; — dar fie, că era frumoasă! Şi pe încetul amintirea spălăcită începe să se limpezească. Intr'o bună zi Catiţa dispăru din făurişte. A fugit cu boierul cel tânăr, cu fiul stăpânului fierăriei: Daniil, care nici nu s'a mai întors de-atunci. A lăsat tatălui său fierăria; las'să bată el fierul, să toarne el vasele de metal: pentru toate fierăriile din lume n'ar fi dat pe Catiţa lui cea bălaie.

Dar asta s'a întâmplat demult, demult; ce ştiu eu cât va fi dăinuit dragostea boeraşului Daniil. Bătrânul Lincsak, tatăl Catiţei, a rămas aici, — văduv, fără copii, inima lui a rămas legată de locurile acestea, de valea şi de pădurea aceasta, cu toate că nu s'a născut aici. Cum rătăcesc printre căsuţele părăginite, văd deodată una cu uşă şi ferestre şi când ajung mai aproape, zăresc în prag, ghemuit, un bătrân veştejit de vreme. Priveşte dus cu ochii mici şi şterşi pierduţi în gol, şi nici nu clipeşte când păşesc fără veste lângă el.

— Bună ziua, moşule. D-ta păzeşti fierăria?

Se uită la mine mirat. Din privire îi desluşesc răspunsul întrebător: adecă ce-aş mai păzi?

— Au încetat lucrările? Când?

— O, ho — mormăi bătrânul. Demult.

Incepu să socotească pe degetele-i subţiate şi sbârcite.

— Sunt vre-o nouă ani de atunci.

— Şi d-ta cu cine trăieşti aici?

Bătrânul fierar răspunse:

— Cu bunul Dumnezeu. Mi-e deajuns cu atâta.

Dar n'a spus adevărul deplin moşneagul, căci în clipa aceea văzui o fetişcană alergând spre noi. Avea părul bălai — auriu şi nasul mic, puţintel obraznic.

— Vino, bunicule, am gătit ciorba.

Bătrânul răspunse pornit:

— Pentru ce ai mai eşit afară? Ce te arăţi aşa? Cară-te înlăuntru!

Avea în mână o nuia cu care bătea mânios pământul, — şi repede de vre-o trei ori: cară-te înlăuntru!

Şi zisei bătrânului:

— Nu-ţi înţeleg mânia, moşule. A greşit copila cu ceva?

Se feri să-mi răspundă la întrebare.

— Mă mir cum ai rătăcit d-ta pe aici. De când au încetat lucrările, n'a mai călcat picior de boier pe aici. Nici diavolului nu-i plac locurile acestea, cu toate că nu se află pe lume loc mai frumos ca ăsta. Uite, Domnule, pădurea asta! Ai văzut cândva una mai frumoasă? Ehei, [illegible] tremura încă mâna! Pe înserate luam puşca pe umăr, mergeam la pândă şi numai către miezul nopţii mă întorceam acasă. Cunosc fiece copac, fiece tufă. Mulţi vlăstari au crescut copaci mari de când trăiesc eu pe aici... Am fost omul de încredere al stăpânului. In fiecare seară mă întreba: Ei, Lincsak, eşti obosit? Nu cucoane. Ia-ţi dar puşca. Că iar au început să umble mistreţii. Câte odată venea şi cuconaşul Daniil... Ştii... Daniil. Acum înţeleg de ce nu-i prea plăcea să vină cu noi.

— Bunicule, vino odată!

— Taci! Nu mi-e foame

Continuă tulburat, fără nici o legătură.

O fată cum era Catiţa! S'ar fi cuvenit să fie prinţesă. Să fi văzut, Domnule, ce soiu de fată. Da' frumoasă mai era! Ca un bujor. Şi s'a întors acasă: giocel ofilit. Daniil a fost un ticălos, un tâlhar. Pe tatăl său l'a nenorocit. Pe fata mea a băgat-o în pământ, Da, dar şi el a păţit-o. Dacă ai fi văzut d-ta ce fierărie a fost aici! Şi ce s'a ales acum de ea.. Odată numai: paff! Şi totul s'a sfârşit. Putem pleca fiecare: drum încoace, drum încolo. Eu tot aşteptam, tot aşteptam: ce se va alege acum? Tovarăşii mei îşi făceau bagajele blestemând, femeile şi copii plângeau, ţipau; plecară cu toţii, numai eu nu m'am urnit din loc.

— Da' d-ta ce mai vrei, moşule? mă întreba unul şi altul.

— Ce vreau? Nimic, rămân aici.

— Ai înnebunit? Aici nu vei mai căpăta de lucru cât vei trăi.

— Nu-mi pasă — ziceam — rămân aici cu toate astea. Copiliţa asta era atunci de vre-o cinci ani, plângea şi ea: haide, bunicule, să plecăm şi noi, aici ne mănâncă ursu. Zadarnic, domnule, picioarele plecau dar inima rămânea aici. Dumnezeu să te binecuvânteze Catiţa! Plecam şi mă întorceam, îngenunchiam în faţa mormântului şi plângeam ca un copil: nu te părăsesc Catiţa, nu. Şi apoi şi pădurea parcă-mi vorbia: — Da' tu unde vrei să mai pleci acum la adânci bătrâneţe? Nu mai poţi prinde rădăcini aiurea, moşnege. Oamenii râdeau: D-ta eşti un bătrân nebun, Lincsak. O să mori aici de foame. Nu ascultam de râsetele lor. Mi-a rămas ce mi-a rămas din vremurile bune de odinioară. Mi-e deajuns atât.

— Bine, bine, moşule, dar ce se alege de micuţa Catiţa?

Clipi din ochi cu înţeles. Nu te teme domnule, n'o să-i mai umble aşa ca măsei. O păzesc ca ochii din cap.

Micuţa Catiţa pândea mereu la fereastră; auzia bine toate vorbele bătrânului. Dădea din cap, parcă ar fi încuviinţat toate spusele bunicului: bine, bine, bunicule, 'om mai vedea noi.

... In drum spre casă, la o bătaie de puşcă depărtare de fierărie, zării pe cineva, îmbrăcat în haine de vânătoare, strecurându-se printre tufişuri. Era un flăcăiandru tinerel — abea îi mijea mustaţa; — aşa trebue să fi fost pe vremuri cuconaşul Daniil.

Păzeşte, păzeste-ţi numai bine pe micuţa ta Catiţa, sărmanule fierar bătrân.

(trad. din ungară de) IOAN LUPU

BENEDEK ELEK este fără îndoială cel cel mai de seamă dintre scriitorii unguri dela noi. Prin vârstă şi maiales prin activitatea literară pe care o depune neobosit, el este decanul şi conducătorul spiritual al vieţii literare ungureşti din Ardeal.

Autor a nenumărate nuvele şi povestiri, a scris şi un roman din viaţa secuilor, dar este preţuit mai ales pentru arta fină cu care prelucrează basmele şi legendele secuieşti, într'o lectură plăcută şi cuceritoare chiar şi pentru cei mai pretenţioşi cititori.—Odinioară a tradus şi câteva basme româneşti.—Dacă ar fi să-l asemuim unui scriitor român: am aminti pe Slavici.

In prezent, din satul Băţanii Mici, locul său de naştere, conduce o revistă pentru copii şi una literară; şi continuă să fie îndrumătorul mişcării „poporaniste" a literaturii ungureşti ardelene.

---

lumea, nu-i vorbă că are şi de ce. Cine o ceti dosarul, numai acela poate să-şi dea seama de ce va să zică o adevărată instrucţie...

JUDECATORUL (acelaşi). Cred şi eu... (satisfăcut). Eh!... Să mai poftească acum avocatul.

GREFIERUL. Vine şi el?

JUDECATORUL. Da, cu doctorul expert şi...

C. ARDELEANU

O SEAMĂ de CUVINTE

Hume, filozoful englez, care se îngrășase la bătrânețe, călătorea într'o zi pe vapor cu frumoasa lady Wallane, deodată se deslănțui o furtună mare.

Lady Wallane îl rugă pe Hume s'o încurajeze în situația disperată în care se aflau amândoi, dar filozoful îi spuse cu sânge rece că e foarte probabil ca în curând să cadă amândoi pradă peștilor.

— Și pe cine crezi că au să mănânce întâiu? întrebă lady Wallane.

— Cei mâncăcioși se vor repezi desigur întâiu la mine, răspunse Hume, dar gurmanzii vă vor prefera pe dumneavoastră.

◆

Mark Twain insultase pe un funcționar superior și fu condamnat la opt zile închisoare. Era în tinerețea sa.

Mai târziu un reporter îl întrebă ce impresii a căpătat din pușcărie.

— Doamne! răspunse Mark Twain, când ești mai atent în închisoare, observi că și acolo sunt nemernici, ca pretutindeni.

*

Uneori, Mark Twain se ducea la biserică. Intr'o zi se duse atras în special de reclama unui preot care afirma că predica sa va dura numai cincisprezece minute, va fi interesantă și înviorătoare.

Toate au mers bine la început. Twain era atât de încântat, că hotărî în sinea lui să arunce în cheta din biserică cel puțin o sută de dolari.

Dar preotul nu se ținu de cuvânt. Predica nu mai lua sfârșit. După o jumătate de oră, Twain își reduse donația la cincizeci de dolari. După patruzeci de minute nu mai voi să dea decât zece.

Când punga cu cheta se apropie de dânsul și preotul tot mai vorbea, umoristul fură douăzeci de cents.

*

Mark Twain povesti, într'o zi:

— Voind să fac o scurtă călătorie pe vapor dealungul coastei, la sud de New-York, mi se spuse, când am luat biletul, că voi avea de tovarăș în cabină pe un maior Reynolds. Mi-era indiferent. Dar pe urmă m'am bucurat, căci maiorul acesta era din armata salvării și se numea Mary.

*

Mark Twain ținu o cuvântare cam așa, cu ocazia înmormântării unui prieten intim ucis de trăsnet:

— Prețiosul nostru amic n'a avut să zacă mult timp bolnav. A murit repede și fără durere. Bunul D-zeu a apăsat butonul electric din cer. Și așa a fost executat scumpul nostru dispărut!

Mark Twain, fiind încă în viață, un ziar, prea bine informat, anunță moartea sa. El telegrafie ziarului în chestie:

„După părerea mea, aserțiunea dv. este exagerată!"

RUD. A. KNAPP

Hector de Béarn

de IOAN C. BACILA

Hector de Bearn a trecut prin țara noastră în anul 1828, în timpul răsboiului ruso-turc trimis de guvernul francez ca să însoțească pe Ducele de Mortemart în răsboiul ruso-turc. Ca tovarăși Ducele a luat pe Henri de Mortemart, Gerault de Crussol și Hector de Béarn, toți trei ofițeri și în seara de 1 Maiu 1828, acești trimiși ai guvernului francez, părăsesc Parisul, ca a doua zi să ajungă la frontieră și după ce trec prin Germania, Polonia rusească, ajung la Camenița în fața Hotinului, trecând Nistrul cu trei poduri plutitoare.

De aici merg numai prin Basarabia și Dobrogea urmând armata rusească, călătorie care ține dela 1 Iunie până la 15 August, trec apoi la Odesa și la 3 Noemvrie se întorc la Paris.

Dela Isacovici, punctul de plecare prin Basarabia, până la orașul Bălți, trec printr'un sat Breșitani, apoi se înfundă în stepa română, unde nu văd de cât cârduri de berze și din când în când colibe acoperite cu paie, de unde ieșeau oameni ca să-i salute închinându-se până la pământ. Trece prin orașul Bălți, Chișinău, Tighina, Ismail și la 1 Iunie este la Bolgrad unde era strânsă armata rusească cu 144 tunuri, gata să treacă Dunărea. De aici trece în Dobrogea, la Babadag, trece prin valea Carasului, vizitează Constanța, Bazargic. In ziua de 18 Iulie este la Varna, Șumla, vine înapoi la Bazargic vizitează în special casa Pașei și descrie cu deosebită atenție această locuință cu două puteri nelimitate, de soldat superior și de soț al unui harem.

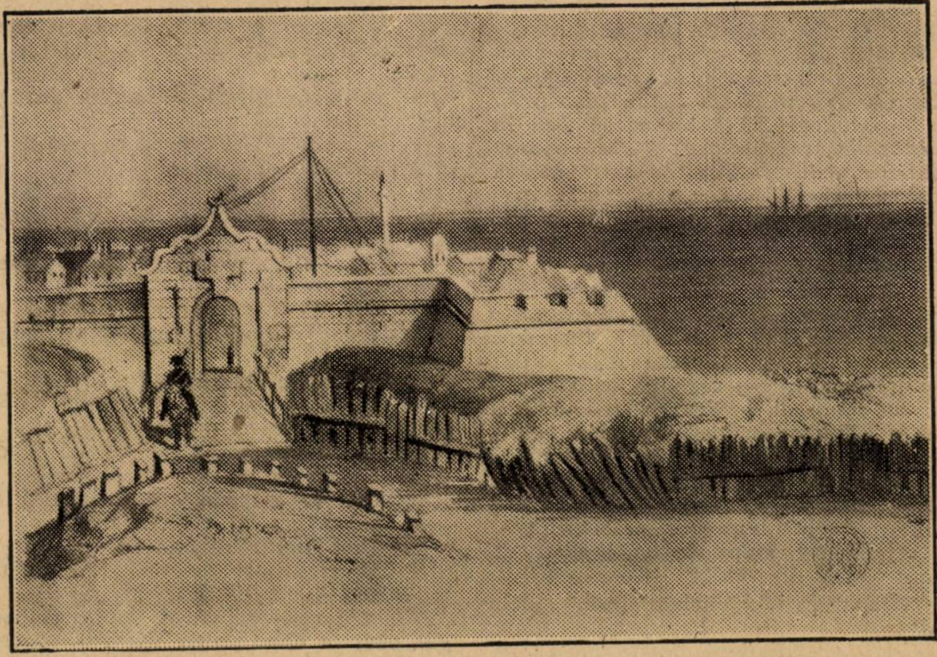

HECTOR DE BÉARN: CONSTANȚA, PORT FORTIFICAT, LA 1828

Din stampele Academiei Române

Toată această călătorie, Hector de Béarn o publică sub titlul **Quelques souvenirs d'une Campagne en Turquie 1828**, 1 volum în folio cu 62 litografii.

Pe câte o foaie anterioară litografiilor este scrisă călătoria. Acest volum este dedicat lui Casimir Duce de Mortemart, în amintirea călătoriilor făcute împreună în timpul răsboiului ruso-turc, pe care l-a însoțit în răsboiu și în diplomație.

Dela acest călător, care este și un foarte bun desenator — pentru-că fiecare popas este însoțit de câte un desen luat la fața locului — ne-au rămas știri privitoare la mișcarea oștirilor rusești prin Țările Române, descrieri de orașe și de case pe cari le-a vizitat. Din cetirea călătoriei vedem că l-a impresionat mult stepa românească, locuința și traiul țăranului român și admirația ce o are față de frumusețea femeii române, de curățenia și grija cu care își ține gospodăria.

Dela Bazargic pleacă la Mangalia sat mic la Marea Neagră, fără port, dar cu plajă și moscheie minunată. In ziua de 11 August este la Constanța și dela el aflăm că în anul 1828, Constanța era port fortificat la Marea Neagră, întărit cu ziduri crenelate, cu un **pont-levis** spre uscat având o inscripție turcească deasupra și cu fortificații puternice spre mare.

Dela Constanța pleacă cu o corabie rusească spre Odesa unde stă până la 3 Noembrie când pleacă la Paris.

Cartea lui, care este un jurnal ilustrat de călătorie și a însemnat numai ce a văzut și a desemnat numai ce i s'a părut mai caracteristic este un document interesant pentru țara noastră.

Desenurile cari se găsesc în acest memorial de călătorie sunt în număr de 25 și au numerele 6—25 și 37—43. Ele reprezintă: trecerea Nistrului la Isacovici pe trei brudine, interior de

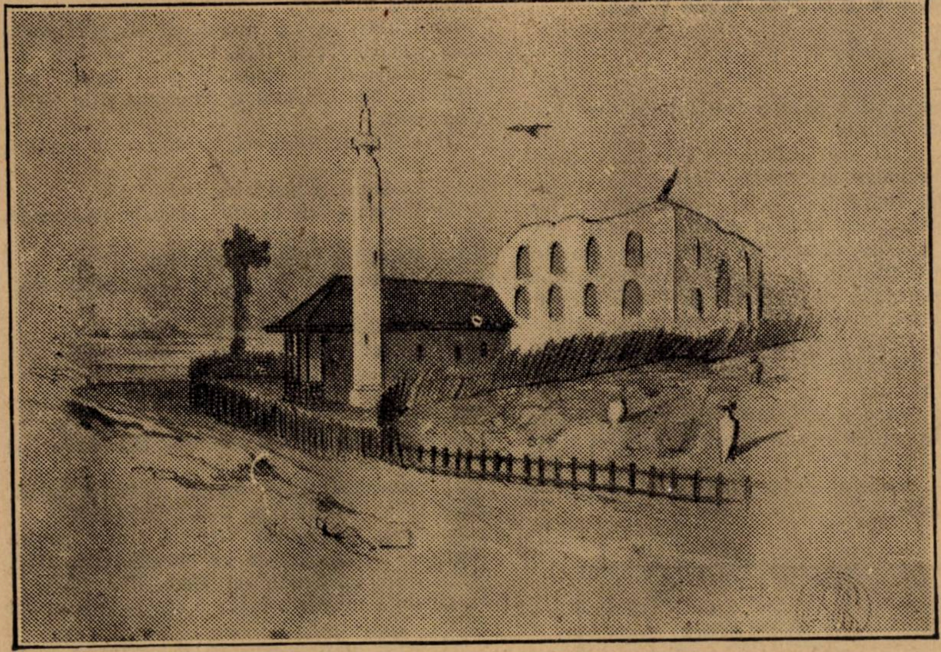

HECTOR DE BÉARN: VEDERI DIN ISACCEA LA 1828.
Din stampele Academiei Române

casă din oraşul Bălţi, vederea cetăţii Tighina, lagărul rusesc dela Bolgrad, trecerea armatelor ruseşti peste Dunăre. Apoi sunt vederi din Dobrogea: Vederea Isaccei, Babadagul cu faimoasa cazarmă şi cişmea făcută de Sultanul Mahmud în 1806, apoi dă Valea Carasului, vederea oraşului Bazargic cu moscheia şi casa paşei, Mangalia, Constanţa ca port fortificat cu ziduri crenelate, şi vederea cetăţii Constanţa de pe mare.

Am amintit şi aceste desenuri căci sunt documente iconografice şi sunt foarte interesante. Cu acest călător francez din primele decenii ale secolului XIX se adaugă încă unul la şirul cel mare al celor ce s'au perindat în Ţerile Române.

ION C. BĂCILĂ

Zi plumburie

din **COLETTE**

Lasă-mă. Sunt bolnavă şi rea astăzi, cum e şi marea. Adu cuvertura în jurul picioarelor, dar ia ceaşca aceea care fumegă şi miroase a fân ud, a tei, a violete searbăde... Nu vreau altceva decât să întorc capul şi să nu mai văd marea, nici vântul care aleargă, care se vede, în jocuri vesele pe nisip, în praf de apă pe mare. Aci freamătă, răbdător şi stăpânit, ascuns îndărătul dunei, mai departe decât orizontul... Apoi se răpede, cu un strigăt războinic, sgâlţâe ca o mână de om obloanele ferestrelor şi împinge pe sub uşă, ca o dantelă străverzie, ţărâna pasului său etern...

Ah! ce rău îmi face! Nu mai am în mine un loc ascuns, un colţ adăpostit şi mânile cu care mi-astup urechile nu-l împedică să stăbată şi să-mi răcească creerii... Gândului meu, dezbrăcat, măturat, împrăştiat, încerc în zadar să-i adun fâşiile; îmi scapă mereu tremurând, ca o haină zdrenţuită, ca o pasăre pe care o ţii de laba piciorului şi care se liberează izbind din aripi...

Lasă-mă, tu care vii cu blândeţe, cu milă, să-mi pui mâna pe frunte... Nu mai pot suferi nimic şi mai mult ca orice, marea! Du-te de-o priveşte, tu care o admiri! Uite-o, loveşte în terasă, ferbe, izbucneşte în spume galbene, sclipeşte în culori de peşte mort, umple aerul cu mirezme de iod şi de putreziciuni fertile. Sub valul plumburiu, ghicesc abominabilul popor de animale fără picioare, turtite, lunecoase, îngheţate... Nu simţi că valul şi vântul aduc până în odaia asta, miros de scoici putrezite?...

O! vino înapoi, tu care poţi pentru mine aproape totul! Nu mă lăsa singură! Dă-mi sub nările mele pe care desgustul le subţie şi le decolorează, dă-mi mâinile tale parfumate, dă-mi degetele tale uscate, şi calde, şi subţirele ca livănţica din munţi... Vino! Stai aproape de tot de mine, porunceşte mării să se depărteze! Fă un semn vântului şi el să vie să se calce pe nisip, să se învârtească în loc, cu scoicile... Fă un semn: se va aşeza pe dună uşor, şi se va distra, cu o suflare, să schimbe forma colinelor mişcătoare...

A! clatini din cap... Nu vrei, — nu poţi. Atunci, du-te, părăseşte-mă fără sprijin şi să vie furtuna să dea jos zidul şi să intre şi să mă ducă! Eşi din odae, să nu mai aud zgomotul inutil al pasului tău. Nu nu, nu vreau mângâeri. Mânile tale vrăjitoreşti şi privirea ta grea şi gura ta care dizolvă amintirea altor guri, n'ar avea azi nici o putere. Regret astăzi pe cineva care m'a posedat înaintea tuturor, înaintea ta, înainte de a fi femee.

Sunt dintr'un ţinut pe care l-am părăsit. Tu nu poţi opri ca la vremea asta, acolo, să se răsfeţe la soare un lanţ pletos de păduri. Nimeni nu poate opri ca la vremea asta, acolo, rădăcinile arborilor să înoate în iarba adîncă de un verde delicios şi liniştitor de care îi e sete sufletului meu...

Vino, tu care nu ştii, vino să-ţi spun încet: mireazma pădurilor din ţinutul meu e ca a fragilor şi a trndafirilor! Ai jura, când tufele de măcieş sunt înflorite, că undeva se coace un fruct, colo ,ici, aproape de tot, — un fruct nevăzut pe care îl miroşi numai, deschizând nările. Ai jura, când toamna pătrunde, rănind frunzişul căzut, că un măr prea copt a căzut jos şi tu îl cauţi şi îl miroşi, aici, acolo, aproape de tot...

Şi dacă ai trece, în Iunie, prin livezile cosite, la ora când luna îşi şiroeşte lumina pe stogurile rotunde care sunt dunele din ţara mea, ai simţi, la mireazma lor, că ţi se deschide inima. Ai închide ochii, cu mândria aceea gravă sub care tu îţi ascunzi voluptatea şi ai lăsa capul în jos, cu un suspin tăcut...

Şi dacă ai veni, într'o zi de vară, în satul meu, în fundul unei grădini pe care o cunosc, o grădină întunecată de verdeaţă şi fără flori — dacă ai privi, albăstrind în depărtare, un munte rotund pe care pietrele, fluturii şi scaeţii se colorează cu acelaş azur liliachiu şi prăfuit, ai uita de mine şi te-ai aşeza acolo ca să nu te mişti până la sfârşitul vieţii!

Mai este încă, în ţinutul meu, o vale îngustă ca un leagăn unde, pe înserate, se lăţeşte şi pluteşte o scamă de pâclă, o pâclă subţirică, albă, vie, un graţios spectru de ceaţă culcat pe aerul umed... Insufleţit de o lentă mişcare de undă, el se topeşte în el însuşi şi se face rând pe rând nor, femee adormită, şarpe languros, cal cu gât de himeră.. Dacă stai prea mult aplecat deasupra văii înguste, sorbind aerul îngheţat care susţine ceaţa vie ca un suflet, un tremur te va cuprinde şi toată noaptea vei visa rău...

Ascultă încă, dă-mi mâinile într'ale mele: dacă mergi, în ţinutul meu, dealungul unui drumeag pe care îl cunosc, arămiu şi mărginit cu degeţele de un trandafiriu aprins, ai crede că urci cărarea fermecată care duce dincolo de viaţă... Cântecul săltăreţ al bondarilor căptuşiţi cu catifea te duce, bătându-ţi în urechi odată cu sângele inimei — până la pădure, sus de tot, unde se sfârşeşte lumea... E o pădure veche, uitată de oameni şi asemănătoare cu Raiul, ascultă bine, căci...

Cum te-ai îngălbenit şi ce ochi deschizi! Ce ţi-am spus? Eu nu mai ştiu... vorbeam, vorbeam de ţinutul meu ca să uit marea şi vântul... Acum te văd pălind şi cu ochi geloşi. Mă rechemi la tine, mă simţi atât de departe... Trebue să fac drumul întreg înapoi, trebue ca încă odată să smulg din ţinutul meu, rădăcinile ce-mi sunt înfipte acolo şi care sângeră...

Iată-mă! sunt din nou a ta. Voiam numai să uit vântul şi marea. Am vorbit în vis... Ce ţi-am spus? Nu crede! Ţi-am vorbit desigur despre o ţară de minuni, unde savoarea aerului îmbată?... Nu crede! Nu te duce acolo: ai căuta în zadar. N'ai vedea decât o câmpie cam tristă pe care o întunecă pădurile, un sat tăcut şi sărac, o vorbă umedă, un munte albăstriu şi sterp unde nici caprele nu se pot hrăni.

M'am întors acum, iată-mă. Dar unde s'a dus vântul în lipsa mea? In ce adâncătură de dună stă îmbufnat, obosit? O rază subţire, strânsă între doi nori suliţează marea şi răspunde dincoace în flaconul acesta unde joacă în loc...

Azvîrle pledul, mă înăbuşă, Priveşte! marea începe a se înverzi... Deschide fereastra şi uşa şi să alergăm spre sfârşitul auriu al acestei zile întunecate, căci vreau să culeg pe prund florile ţării tale aduse de val, — scoicile, flori neperitoare sfoliate în petale de sidef trandafiriu...

Traducere de **ALICE GABRIELESCU**

Dimitrie Bolintineanu

1819—1872

Poetul D. Bolintineanu, ca şi V. Alecsandri şi alţii, aparţine epocei în care a trăit.

Opera sa literară este oglinda fidelă a unor frământări istorice faţă de care posteritatea păstrează cu credinţă cultul amintirii şi respectul sfânt al unui sacrificiu nobil. Dacă vom încerca să valorificăm esteticeşte opera sa poetică şi literară desigur vom fi siliţi să facem aprecierea nemeritată a unui poet ce şi-a servit cu entuziasm contemporanii şi care în acelaş timp a fost şi idolul acelor vremuri apuse şi neînţelese pentru noi.

Transportându-ne în epoca dela 1848 şi aceleia care i-a urmat, înţelegând pe deplin mediul şi preocupările ei, numai aşa vom fi în stare să judecăm cu dreptate pe poetul D. Bolintineanu.

Valoarea literară a unui scriitor nu trebue să fie judecată decât în cadrul istoric. Numai aşa vom realiza o critică dreaptă şi nepărtinitoare.

Născut în satul din preajma Bucureştilor, Bolintinul din vale, care a schimbat şi numirea de origină macedoneană a poetului, Bolintineanu a fost adus de tatăl său în anul 1829 în capitală. Aici intră în casa unui boer protector care îl dă la şcoală. Studiază clasele primare la o şcoală particulară dela Colţea şi apoi liceul Sf. Sava. De tânăr intră ca funcţionar la postelnicie în biroul „pricinilor sudiţeşti“.

In 1845 **Asociaţia literară,** înfiinţată de fraţii Goleşti, trimite pe poet la Paris pentru a-şi continua studiile. Acolo Bolintineanu a citit mult din marii autori ai Franţei, dar cunoştinţele sale literare de acasă nu i-au permis să-şi formeze o cultură prea serioasă. Autorii lui favoriţi erau aceia care se bucurau de o vâlvă mai mare pe acea vreme, romanticii, cu Victor Hugo şi Lmartine în frunte. Aceasta se datoreşte poate şi firei sale expansive şi entuziaste, uşor influenţabilă de tot ce era pompos şi exagerat.

Revoluţia dela 1848 îl cheamă în ţară unde avea să joace un rol însemnat alăturea de fruntaşii mişcărei. Insuccesul întâmpinat de revoluţionari, îl aruncă iarăşi peste hotare. El pribegeşte câtăva vreme prin Transilvania şi pe la Constantinopol pentru a se reîntoarce după scurt timp iarăşi la Paris.

In anul 1859 vine în ţară şi ajunge ministru de instrucţie publică sub Cuza. Activitatea sa în acest domeniu a fost dintre cele mai bogate şi mai rodnice. Pe timpul lui s'a înfiinţat Universitatea din Bucureşti şi tot el a întemeiat primele şcoale româneşti în Macedonia.

Detronarea lui Cuza în 1866 îl sileşte să se retragă pentru totdeauna din viaţa politică, ocupându-se numai cu literatura. Noua îndeletnicire i-a procurat frumoase momente de mulţumire sufletească dar şi mari mizerii materiale. Desigur conducătorii de pe atunci ai Statului nu aveau vreme să se ocupe şi de soarta scriitorului sortit să îndure cea mai neagră mizerie şi care avea să se stingă în anul 1872 la 20 August în spitalul Pantelimon.

Activitatea literară a lui D. Bolintineanu a fost foarte vastă şi variată. Ceea ce l-a făcut însă cunoscut şi apreciat în mod elogios de contemporani a fost opera sa poetică propriu zisă. Incă din anul 1842 când publică în **„Curierul de ambesexe“** a lui Eliade poesia sa **„O fată tânără pe patul morţii”,** Bolintineanu culege cele mai frumoase succese şi critice favorabile din partea îndrumătorilor literari de atunci.

Desvoltat sub influenţa şcoalei romantice franceze poetul îşi îndreaptă domeniul de inspiraţie în trecutul istoric. Patriotismul său politic căuta o notă analoagă şi în domeniul literar. Dealtfel toată popularitatea din trecut a poetului a fost câştigată de sufletul patriotic şi entuziast al legendelor şi baladelor sale.

Când acest gen a fost reluat de Alecsandri şi alii, poetul a fost dat uitării şi nu a mai rămas de pe urma lui decât amintirea vagă a unei glorii uitate şi melodia tristă a unor balade de ale sale cântate cu avânt de lăutarii populari şi însufleţite cu tinereţă de şcolari pe la serbările naţionale.

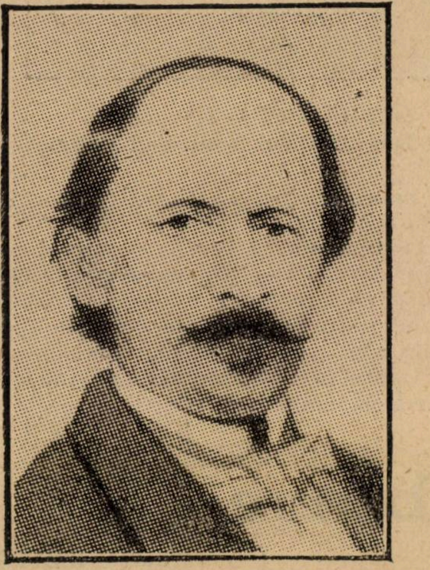

D. BOLINTINEANU

Dacă Bolintineanu avea un talent mai puternic atunci desigur numele lui rămânea în literatura noastră pe aceiaşi scară de valoare ca şi numele lui Uhland în literatura germană de exemplu. Imperfectă ca formă, superficială şi uşoară ca fond, opera poetică a lui D. Bolintineanu are în literatura noastră ca şi opera sa literară în afară de aceia a valorificării artistice, opera lui mai trăeşte încă în mintea noastră şi va mai rămâne şi în istoria literară ca o pildă vie de admiraţie exagerată inspirată de o literatură ce depăşeşte domeniul unei arte durabile şi originale.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE :

A. — Opera, ediţii :

1) **Poezii** în **„Propăşirea“** (Iaşi 1844) şi în **„Curierul românesc“** (Buc. 1846).
2) **Colecţie de poeziile d-lui Bolintineanu.** Buc. 1847.
3) **Poporul suveran,** gazetă politică. Buc. 1848.
4) **Junimea română,** ziar, Paris 1851.
5) **Foaie volantă :** 1851, Maiu 30. (Manifest contra protectoratului rusesc).
6) **Albumul pelerinilor români,** Paris 1851.
7) **Cântece şi plângeri,** Iaşi 1852.
8) **Les principautés roumaines.** Paris 1854.
9) **Poezii vechi şi noui.** Buc. 1855. Cu o **prefaţă de Radu Ionescu.**
10) **Manoil, roman naţional.** Iaşi 1855 şi în **„România literară“.**
11) **L'Autriche, La Turquie et les Moldovalaques** par B., Paris 1856.
12) **Călătorii în Palestina şi în Egipt,** Iaşi 1856, Ed. 2-a, **Călătorii la Ierusalim şi în Egipt,** Buc. 1867.
13) **Cântarea României,** traducere în versuri, Buc. 1858.
14) **Călătorii în Moldova,** Buc. 1858.
15) **Legende sau basme originale în versuri,** Buc. 1858.
16) **Melodii române,** poezii, Buc. 1858.
17) **Călătorii pe Dunăre şi în Bulgaria.** Buc. 1858.
18) **Bătăliile Românilor,** Buc. 1859.
19) **Nemesis,** satire politice, Buc. 1861.
20) **Legende noui,** Buc. 1862.
21) **Elena,** roman original de datine politico-filozofice. Buc. 1862.
22) **Călătorii la Românii din Macedonia şi muntele Atos,** Buc. 1863.
23) **Mizerabilii de V. Hugo,** traducere cu A. Zane şi M. Costinescu, Buc. 1862—1863.
24) **Viaţa lui Mihaiu Viteazul făcută pentru înţelegerea poporului de un anonim.** Buc. 1863.
25) **Viaţa lui Ştefan cel Mare,** Buc. 1863.
26) **Viaţa lui Vlad Ţepeş Vodă şi Mircea cel Bătrân,** Buc. 1863.
27) **Vizita Domnitorului Principatelor unite la Constantinopol,** Buc. 1860.
28) **Poezii atât cunoscute cât şi inedite,** Buc. 1865.
29) **Eumenidele sau satire politice,** jurnal în versuri, Buc. 1866.
30) **Călătorii în Asia mică.** Buc. 1866.
31) **Brises d'Orient, poesies roumaines traduites par l'auteur.** Paris 1866.
32) **Mihaiu Viteazul condamnat la moarte,** dramă în 3 acte. Buc. 1867.
33) **Conrad,** poemă în 4 cânturi, Buc. 1867.
34) **Ştefan Vodă cel berbant,** dramă în 4 acte, Buc. 1867.
35) **Alexandru Lăpuşneanu** şi **După bătălia dela Călugăreni,** drame, Buc. 1868.
36) **Ştefan George Vodă sau Voi face Doamnei tale ce ai făcut jupânesei mele,** dramă istorică, Buc. 1868.
37) **Domnii regulamentari şi istoria celor 3 ani dela 11 Februarie până astăzi,** Buc. 1869.
38) **Viaţa lui Cuza,** memoriu, Buc. 1869.
39) **Negăsirea de religie, de patrie şi de dreptate la Români,** Buc. 1869.
40) **Ielele, grame şi epigrame politice,** Buc. 1869.
41) **Traianida, poemă epică,** Buc. 1869—1870.
42) **Viaţa lui Traian August, fundatorul neamului românesc,** Buc. 1869
43) **România roabă la Austro-Maghiari,** Buc. 1869.
44) **Cartea poporului român, cugetări filozofice şi politice...** Buc. 1869.
45) **Poezii din tinereţe nepublicate încă,** Buc. 1869.
46) **Şease drame istorice.** Buc. 1869.
47) **Menadele, satire politice sociale,** Buc. 1870.
48) **Plângerile României, ode la Patrie,** Buc. 1870.
49) **Cleopatra regina Egiptului,** Buc. 1871.
50) **Ştefan Vodă cel tânăr,** Buc. 1871.
51) **Poezii, culegere ordonată de însuş autorul,** cu o prefaţă de G. Sion, Buc. 1877, ed. II, Buc. 1899.
52) **Opere complete,** Poezii, Buc. 1905. Cu o prefaţă de Şt. O. Iosif.
53) **Scrisori din exil,** publicate de N. Cartojan în **„Neamul românesc literar“** I (1908—1909) şi III (1911).

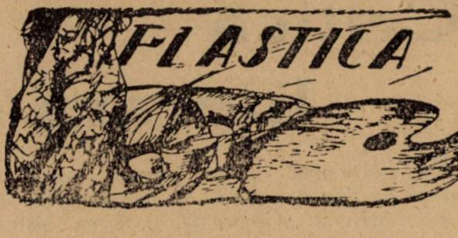

PORTRETUL

(Din vraful scrisorilor vechi)

Un prieten pictor îmi scrie:

...„Dragul meu, de câțiva ani Alexandru mă poftea stăruitor să zugrăvesc portretul mamei sale, o doamnă venerabilă, grasă și inexpresivă, despre care toată lumea spunea însă că are o inimă de înger.

„După ezitări nenumărate, am făgăduit să încep, în sfârșit studiile preparatorii. Ah!... tu știi ce penibilă tortură este munca de disecare sufletească a unui model, care nu are nimic grăitor în înfățișarea lui exterioară.

„Totuși, am urmărit timp de trei luni de zile, cu încăpățînare de detectiv, pe bătrâna aceia, care'mi lăsa necontenit impresiunea unui mal de carne flască, lipsit de orice licărire omenească, lăuntrică. Toate schițele mele țipau incompetința mea!...

„Dar într'o seară, într'o seară de Crăciun, am surprins o scenă, care m'a tulburat până la durere și pe care ți-o transcriu întocmai.

„In fotoliul din fața sobei, sta bătrâna de povești cu nepoțica ei, copila lui Alexandru, un drăcușor micuț, ca o jucărică.

„Bunica cetia — sau se prefăcea că cetește — într'o carte groasă si veche, cu scoarțele de piele și paftale de argint. Așa cetea bunica·

. . . .

— .....a fost odată un împărat și o împărăteasă. Și împărăteasa era tare supărată, că nu avea o copilă, așa frumoasă și cuminte, ca tine.....

— „Bunică dragă, dar de ce nu avea împărăteasa nici un copil?

— „Dacă nu voia Dumnezeu să-i dea !..

— „Dumnezeu dă pe copii, bunico?...

— „Poi.... cine altul?

— „Și de unde ia Dumnezeu pe copii ?

— „Din cer...

— „Din cer??

— Da, da, da....

— „Si Dumnezeu are mulți copii în cer, bunico?

— „Mulți!

— „Mulți tare?

— „....O sută...

— „O sută?... Și cine-i dă lui Dumnezeu copii, bunico?

— „Stiu și eu, maică!

— „De ce nu știi bunițo?

— „Am uitat...

— „Uitat de tot?

— „Dar de ce uiți tu, bunico dragă?

— „Dacă's bătrână...

— „Cine ți-a spus că ești bătrână?

— „Par'că eu nu mă văd: părul mi-i alb, n'am dinți...

— „Nici eu n'am dinți.

Când mi-au căzut, mămica mi i-a aruncat pe acoperișul casei, să crească alții...

— „Or să-ți crească, micuțo,... or să-ți crească alții, mai frumoși, mai albi.

— „Si ție.... și ție, și ție....

— „Mie n'or să'mi mai crească d'acuma, nu, nu...

— „Pentru că nu i-ai aruncat pe casă?

— „Ba nu, maică, dar pentru că's bătrână.

— „Bătrână tare?

— „Bătrână tare: de optzeci de ani...

— „De optzeci de ani!...

...optzeci de ani... cât mama?

— „Mai bătrână....

— „Cât tata?

— „....**(sărutând-o prelung în creștetul capului)...** cât voi toți la un loc.

— „....**(după o pauză, în care timp a examinat cu luare aminte șuvițele de păr argintiu ale bunicii)....**

...și eu am să mă fac bătrână, bunițo?...

— „Și tu, și maică-ta, și taică-tău...

— „Cu părul alb?

— „Cu părul alb,... mai vorbă!... ca și mine...

— „.... și fără dinți?

— „....fără dinți, firește.

(Liniște mare. Micuța examinează cu deamănuntul fotoliul pe care stă bunica. Ușa din fund se deschide și mama fetiței intră.)

— „Mamă, mămițico... spune lui tăticu să ne cumpere încă trei **fotele,** încă trei fotele!...

— „Trei fotoliuri ?... Pentru ce, încă trei ?...

— „Unul pentru mine, unul pentru tine și unul pentru tata,... să stăm de vorbă cu bunica, la sobă, când om fi bătrâni tare...

(Bunica își usucă pe furiș o lacrimă și privește la nepoată, cu tristete mare).

— „Poi... eu... **am să mă duc,** până atunci, draga bunicuții, dragă...

— „**(înspăimântată)...** unde vrai să te duci!

— „....Sus... la Dumnezeu...

— „De ce, la Dumnezeu?

— .....**(privind fix, în vatra sobei, la un firicel de flacără ce se clatină stingându-se)...**

...are să mă cheme **EL,** să-mi spună ceva...

— „Să-ți spună ceva?...

Ce-are să'ti spună, bunico?

— „**(Bătrâna ațintește ochii în gol — și vocea ei pare o șoaptă de pe alte tărâmuri)...** ceva...

— „Spune, bunicuțo dragă, spune-mi și mie!

...spune-mi si mie!....

— .....**(înseninându-se deodată, șoptește misterios în buclele aurii de pe urechea copilei)...** are să-mi spună ce dar să'ți facă bunica ta de Anul Nou...

— .....**(sărind în brațele bunicii și sărutând-o pe ochi, pe nas, pe frunte)...**

...ah!... du-te mai repede... du-te mai repede, bunico... du-te mai fuga...

— .....**(podidind-o plânsul și strângându-si nepoțica la sân)...** Da, maică, se duce bunica, se duce, se duce.....

. . . .

. . . .

.....dragă prietene, din clipa aceia portretul bătrânei n'a mai fost pentru mine o problemă plicticoasă. Mi se lămurise un suflet de adâncă bunătate si de o rară noblețå. Scomptam succesul tabloului meu, cu entuziasmul unui neofit. Peste patru zile veneam vesel într'o trăsură cu uneltele mele si cu o pânză enormă, spre casa lui Alexandru. Când birjarul s'a oprit în fața porții, ochii mei întâlniră arcul postavului negru. Intorsei fața, fulgerat. Apoi privii resemnat spre ferestre: micuța se juca senină în pervaz cu o păpușă dolofană și roză...“

. . . .

. . . .

Așa sfârșește scrisoarea prietenului meu pictor.

. . . .

N. N. TONITZA

Casa scriitorilor

— Inițiativa d-lui Petre Cătunaru —

O frumoasă inițiativă vine să pună capăt acelui romantism consecvent căruia scriitorul român va să-și poarte truda neajunsurilor între cafenea și casa albă a spitalului înainte de a poposi irevocabil, în primitorul pământ al țintirimului.

Formula poate să pară exagerată. Pentru cei cari cunosc însă neajunsurile breslei scriitoricești, pentru cei care știu că după aproape două decenii dela înființare „Societatea Scriitorilor Români“ nu-și are încă un sediu în Bucureștii palatelor sportivo-bancare, pentru cei cari cunosc peripețiile obținerei unui teren și mai ales imposibilitatea, în condițiile materiale de astăzi, a ridicărei unei case, tuturora acestora le va părea firesc să salutăm acea inițiativă grație căreia, „Societatea Scriitorilor Români“, se apropie de unul dintre mult visatele ei idealuri.

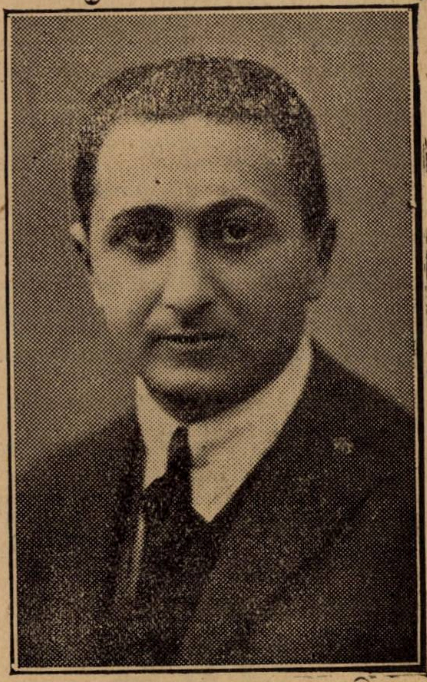

PETRE CĂTUNARU

D. **Petre Cătunaru,** un valoros scriitor, care unește frumoase însușiri literare, (cum schițele și nuvelele din viața dela țară sau mai ales drama sa țărănească „Rostogolirea“ — din care cetitorii noștri au cunoscut o viguroasă scenă — lasă să se întrevadă), cu o hotărîtă noblețå sufletească, a solicitat și obținut să pună intreprinda sa generozitate în slujba S. S. R-ului. D-sa va tipări, în chip de cărămizi, pentru „Casa Scriitorilor“ — acea Casă pe care a râvnit-o între alții și regretatul Alexandru Vlahuță — un mare număr de cărți postale, artistic executate, cu autografe și notițe bio-bibliografice, ale scriitorilor români în viață.

Este inutil să stăruim asupra multiplelor foloase ale unei astfel de inițiative. Istorie literară fotografiată și la îndemâna mulțimei cetitoare, cărțile poștale cu portretele scriitorilor răspunzând și unui firesc îndemn al cetitorului, încurajează totodată o operă de o nobilă utilitate cum este „Casa Scriitorilor“.

Am dori acestei inițiative tot succesul dacă n'am fi încredințați că ea se recomandă îndeajuns pe lângă publicul iubitor de literatură și dornic să ajute Casa Scriitorilor.

Notițe

CONFUZII... SAU CE?

Mai acum câțiva ani un cunoscut polemist și gazetar vorbea în subsolul gazetei ce conducea despre cunoscuta idilă

Locuința mea de vară e la țară...

a lui BOLINTINEANU. E fără îndoială o eroare pe care ne stăpânim s'o calificăm deocamdată.

Mai dăunăzi, aiurea, alt caz: ni se dă ca autor al **„San-Marinei“ ... Vasile Alecsandri,** când lucrurile se petrec cu totul altfel.

Infine al treilea: numărul pe Maiu 1926 al revistei „Cartea“ vorbește, la pag. 72, coloana a II-a despre:

„E multă vreme decând **Alecsandri** și-a bătut poc în **Franțuzitele** de meteahna noastră de a ne poci limba cu franțuzisme“.

E unicul caz pe care-l precizez, întâi pentrucă e mai recent (și de-aici: mai ușor controlabil) și-apoi, pentrucă vine din partea unor ...bibliografi.

Și-atunci: e legitim să mă îndoesc, nu de cultura academică, dar de cunoștințele elementare de istorie literară ale autorilor acestor îndrăsnețe afirmațiuni? A elimina o asemenea ipoteză însemnează să mă opresc la alta și mai puțin convenabilă: să nu fie cumva aceasta dovada cea mai palpabilă de indiferența, de disprețul suveran și nejustificat pe care acești corifei de ocaziune, acești descoperitori și îndrumători o păstrează sănătosului scris românesc? Răspunsul îi privește. Tăcând — vor confirma și această presupunere.

Să adaog și o a III-a? Cred că, în multe cazuri, vinovatul principal este pripa, repezeala cu care (pe stradă, la cafenea, la grădină, etc.) încredințăm paginei albe atâtea și atâtea „cugetări, îndemnuri, orientări“. Că la bază e lipsa totală de respect pentru sfințenia scrisului despre care Vlahuță așa de convins vorbește — nu rămâne îndoială. Păcatul e altul: toate aceste înseilări (îndoelnice, nesigure, necontrolate și neverificate). Se dau la stampă și, de-aici, așa cum sânt, confuze, pline de rătăciri și de greșeli revoltătoare ele constituesc hrana sufletească a marelui public care, neavând contact cu publicațiunea de specialittate, nu-și poate da seama de realitatea celor cetite.

Iată din ce cauză — socotesc asemenea erori nu simple confuziuni, cum le-ar conveni autorilor lor să le numească, dar mai de grabă, probe de pripeală și superficialitate, ceiace și în limba românească își are un echivalent mai drastic.

IAR... CONFUZIE

Confuzii și iar confuzii!

Mai dăunăzi un cunoscut ziar de teatru își anunța cetitorii că anul acesta, în cursul nu știu cărei luni, se împlinesc 25, 50 sau 75 de ani dela nașterea ori moartea poetului Dimitrie Bolintineanu...

Nedumerit mă întreb: cum se pot naște asemenea enormități când e arhicunoscut că, dela nașerea acestui poet, s'au împlinit 100 de ani la 1919, iar, dela moarte, 50 de ani în 1922 — când (poetul) a și fost sărbătorit. Că unii redactori culturali-literari sânt deadreptul inculți — nu ne mai miră că toată cultura altora constă din răsfoirea a câtorva almanahuri franțuzești o știm, nu ne putem închipui însă cum se prind să arunce în public, cu litere groase și cu aere de îndrumători asemenea știri pe care cea mai elementară carte de curs primar le-ar putea desminți.

Realitatea e însă cu totul alta: **nu se cetește!** Și o dovadă mai mult e următoarea aserțiune pe care ne-o servește, în No. 3, revista „Cartea“ când spune că expresiunea: „n'am nici în clin, nici în mânecă“ (uitată greșit; în realitate: „nici în mânec“) ar fi din lumea „croitoricească“ (dece nu „croitorească“?) Domnule Redactor, răsfoește-l pe Coșbuc, pentru numele lui Dumnezeu, și vezi cum stau lucrurile.

Concluziune: nu confuzii — dar lipsă de cercetări complete și serioase.

PAUL I. PAPADOPOL

* * *

Pentru o mai completă informație dăm numele scriitorilor din primele două serii, dintre cari prima urmează să apară zilele acestea.

Scriitorii din prima serie: I. A. Bassarabescu, Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Nichifor Crainic, Gala Galaction, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu, Victor Eftimiu, G. Bogdan Duică, Caton Theodorian, N. Davidescu, Octavian Goga, Camil Petrescu, Lucian Blaga, Claudia Millian, Mircea Rădulescu, H. Papadat-Bengescu, Alfred Moșoiu, V. Demetrius, George Gregorian, Al. T. Stamatiad, Eugen Lovinescu, Corneliu Moldovanu.

Urmează în seria II-a: Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Jean Bart, I. Al. Brătescu-Voinești, Gh. Brăescu, Al. Cazaban, G. Ibrăileanu, G. Topârceanu, Demostene Botez, Mihail Codreanu, D. Nanu, M. Dragomirescu, Elena Farago, Ion Agârbiceanu, V. Al. Jean, Adrian Maniu, Perpessicius, Ion Pillat, Ion Gorun, Horia Furtună, D. D. Patrașcanu, Ion Dragoslav, Cincinat Pavelescu.

Scriitorii din seria II-a sunt rugați a trimete fotografiile, semnătura (aparte), locul și data nașterii, precum și o notiță bibliografică, d-lui Petre Cătunaru str. Clucerului 34, Buc.

ERRATA

In articolul **„Arta nouă“** al d-lui Scarlat Struțeanu, în josul primei coloane din partea a II-a a articolului, au fost sărite câteva cuvinte, ca și sfârșitul pasagiului despre L. Aragon.

Facem cuvenita rectificare, republicând pasagiul.

Aragon, admiratorul lui Rimbaud **(La Saison en Enfer)** susține, că dezordinea spiritului său e sacră. In al său **„Anicet“**, Louis Aragon prelungește, ca spirit, „de fraudă“ autobiografia lui Rimbaud, acostând de multe ori pe țărmuri agramaticale, pentru care, de sigur autorul „prozei de diamant“ cum e numit Rimbaud de către Verlaine nu i-ar fi rămas prea obligat.

* * *

Critică literară?

In „bătăiosul“ **„Făt frumos“** abia apărut la Suceava (Nr. 3), în articolul de fond intitulat „Cronică“, d. Leca Morariu redactorul, consacră 5 pagini traducerii mele „Ifigenia în Taurida“ (apărută în editura „Semănătorul“ Arad) silindu-se mult să dovedească ritos că e „submediocră, ca **mai toate,** dar **toate,** toate traducerile noastre“.

„Precizările“ și le întemeiază pe greșeli de... tipar (genetivele: lumei, speranții etc.), pe erori neîntemeiate de gramatică (abus de pronume personal, posesiv, articol nehotărît), pe unele neologisme (rațiune, ardoare, respect), pe unele inevitabile asperități ritmice (licențe când urmărești redarea credincioasă a imaginii) — într'un cuvânt pe chițibușuri pur formale de pedant profesor de gramatică.

Cronica seamănă cu o moartă lecție de literatură a unor profesori îmbătrâniți, cari disecau textele frumoase clasice pentru a deprinde pe învățăceii lor gramatica latină sau greacă.

Nici o vorbă despre redarea spiritului operei, despre redarea adevărului frumuseților cuprinse în ea, nimic de cât... gramatică.

Și dacă intenția d-lui Moraru ar fi fost **măcar aceasta** ne-am închina; dar, nu, este alta pe care, fără de vrere, și-o trădează.

La finele lungii expuneri după ce face lecții de gramatică și lui Caragiale, Demostene Botez și chiar maestrului în ale gramaticii, d-lui I. Gorun („Știi românește?), se oprește (așa, ca la o mică paranteză) la aprecierea d-lui Iorga, (că traducerea mea „e o minune de **adevăr** și **armonie**“).

Această paranteză buclucașe deslegă toată taina articolului. D. L. Morariu, pe care, după câte-mi amintesc, tot d. Iorga l'a dus de mână în lumea literilor, vrea să se răsbune, prin mine, pe fostul său îndrumător cultural. (Azi, vedeți, d-sa l'a schimbat cu d. Nistor la a cărui revistă „Junimea Literară“ am fost solicitat printr'o scrisoare, de însuși d. Morariu, să colaborez și am făcut-o și o fac bucuros).

Intorcându-i floreta pot spune cu mai multă convingere de cât d-sa, că recenzia făcută e „ca toate, dar toate cronicele literare“ lipsită de obiectivitate scrisă cu intenția „de a-ți lăuda prietenul și a-ți ponegri adversarul“ care nu face parte din coteria literaropolitică, sau, mai bine politico-literară, a criticului respectiv.

In criza noastră critică actuală, când toate revistele orbecăesc, iar criticii se proclamă pontifi unici ai artei, deținători de calapoade infailibile, să-mi fie îngăduit mie, modestului traducător care n'am servit marelui critic L. Morariu de cât de piatră prost aruncată în d. N. Iorga, nici să nu stau să aleg între părerea d-sale (deși scrisă pe 6 pagini într'un articol de fond) și aceea a d-lui Iorga (două calificative).

Nu cu astfel de critici se va înfiripa gândul cel bun al „Fătului Frumos“, de care d. Morariu face atâta paradă în primul său număr și nu cu **astfel** de „cronici“ se va reabilita critica noastră.

VIRGIL TEMPEANU

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

0 OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE. ANUARE GENERALE. PRESA.

Veress (Dr. A.). — Orânduieli româneşti vechi tipărite în Ardeal (1744—1848). Bucureşti, **(Tip. Curţii Regale,** F. Göbl Fii), 1926, 30 p. Lei 30. (Biblioteca Arhivelor Statului).

Roşeanu (Mihail). — Noul ghid al Capitalei. Ediţia 1926. Bucureşti, **(Tip. Curţii Regale,** F. Göbl Fii), 1926, 242 p. lei 80.

Caliga (G.). — Almanahul dicţionar al presei din România şi a celei româneşti de pretutindeni. Cu o prefaţă de d-l Const. Bacalbaşa. Bucureşti, (Tip. Fundaţiei culturale **Principele Carol),** 1926, 172 p. + Errata. Fig.

31 STATISTICĂ.

Animalele domestice din România. Statistica pe anul 1924. Les animaux doméstiques de la Roumanie. Statistique pour l'année 1924. Bucureşti, **Ministerul Agriculturii şi Domeniilor,** 1926, 26 p.

Comerţul exterior al României în trimestrul Iulie—Septembrie 1925 (cifre preliminare). Commerce extérieur de la Roumanie pendant le trimèstre juillet—septembre 1925 (chiffres préliminaires). Bucureşti, **Ministerul Finanţelor,** 1926, V + 152 p.

Comerţul exterior al României în trimestrul Octomvrie—Decemvrie 1925 şi întreg anul 1925 (cifre preliminare). Commerce extérieur de la Roumanie pendant le trimèstre octobre—décembre 1925 et l'année entière 1925 (chiffres préliminaires). Bucureşti, **Ministerul Finanţelor,** 1926, III + 153 p.

Statistica pe anul agricol 1924—1925. Statistique pour l'année agricole 1924—1925. Partea I. Suprafaţa semănăturilor din toamna 1924 şi primăvara 1925. Ensemencements de l'automne 1924 et du printemps 1925. Bucureşti, **(Impr. Statului),** 1926, 31 + 23, 51 p. Ministerul Agriculturii şi Domeniilor. Direcţiunea Statisticii Agricole şi a Publicaţiilor).

Statistica preţurilor. Preţul mediu al alimentelor şi al câtorva articole mai întrebuinţate în cursul anului 1925. Statistique des prix en 1925. Bucureşti, **Institutul de Statistică generală a Statului,** 1926, 55 p.

35 ADMINISTRAŢIE.

Expunerea situaţiunei judeţului Putna pe anul 1925. Focşani, (Tip. **Invăţătorul Român),** 1926, 40 p.

Răşcanu (Gheorghe). — Expunerea situaţiunei judeţului Vaslui pe timpul dela 15 Octomvrie 1923 până la 15 Octomvrie 1924 [şi 1925] precum şi activitatea comitetelor de construcţie în anii 1923 şi 1924. Vaslui, (Tip. **Alexandru C. Onceanu),** 1925, 421 p. + 113 pl. + 4 tabele. Fig.

35.5 ARTA MILITARĂ

Manolescu (General I.) (I. Mănoiu). — Cultura şi apărarea naţională. Bucureşti, (Tip. **Răsăritul),** 1926, 147 + III p. + tabelă + hartă. Lei 60.

Hanguillart (Maior). — Voinţa de a învinge. Foc şi mişcare. Patrule de război. Extrase dintr'o culegere de mai mult de 1000 de operaţiuni de această natură. [Traducere de] Maiorul Const. F. Bellu. Braşov, (Tip. **Unirea),** 1926, VIII + 64 p. + 36 crochiuri.

Mardalescu (Căpitan Ioan). — Memorator tactic pentru comandanţii de plotoane şi grupe de luptă. Bucureşti, (Tip. **Eminescu),** 1926, 143 p. Fig.

Istoricul regimentului „Ştefan cel Mare No. 13 Infanterie“. Iaşi, (Tip. **Edison,** St. Lungu & M. Herşcovici), 1926, 37 p.

37 INVĂŢĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Anghel (Ion). — „De ce şcoala nu-şi poate îndeplini rolul educativ“. Focşani, (Tip. **Cartea Putnei),** 1926, 31 p. Lei 10.

Brandsch (Dr. Heinz). — Abriss einer Geschichte des rumänischen Schulwesens vor allem der Volksschule. Schässburg, Friedr. J. Horeth, 1926, 31 p.

György Lajos. — Öreg diák visszanéz... Cluj, Kiadjak a **Kolozsvári róm. kath. fögimnázium öreg diákjai,** 1926, 186 p. Fig.

Costin (Maximilian). — Anuarul conservatorului orăşenesc din Târgu-Mureş pe anul scolastic 1925—1926. Anul XIX. Târgu-Mureş, **(Tip. Comunală),** 1926, 56 p. + 16 pl. Fig.

Anuarul Seminarului „Sf. Nicolae“ din R.-Vâlcea pe anul şcolar 1924—1925 cu un istoric dela înfiinţare şi până'n prezent. Râmnicu-Vâlcea, (Tip **Matei Basarab),** 1926, 126 p.

Cum se poate rezolvi o problemă de Stat ? [Şcoala superioară de ştiinţe de Stat]. Fapte şi orientări. Bucureşti, (Tip. **Cultura Poporului),** 1926, 34 p.

Disescu (Constantin G.). — Cea din urmă lecţiune. 1926 Mai 31. Bucureşti, **Tip. Curţii Regale,** F. Göbl Fii, 1926, 9 p.

b) Manuale didactice pentru învăţământul secundar.

Şeşefschi (A.). — Curs de limba germană pentru clasa III liceală, secundară, etc. pentru şcolile de băeţi şi fete. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, 127 p. Fig. Lei 35.

Zaharescu (Ioan). — Carte de citire pentru uzul şcoalelor din Basarabia. Partea II. Chişinău, (Tip. Eparhială **Cartea Românească),** 1926, 370 + VII p. Fig. [In româneşte şi ruseşte].

Titu Liviu. — Ab urbe condita libri XXI et XXII. Text însoţit de o introducere şi note explicative de I. N. Dianu. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, XX—306 p. Lei 50. (Biblioteca autorilor clasici greci şi romani No. 3).

Beiu Paladi (Gh.). — Aritmetica practică pentru clasa I secundară de băieţi şi fete. Ediţia VII. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, 218 p. Fig. Lei 56.

Beiu Paladi (Gh.). — Aritmetica raţională pentru clasa II secundară. Ediţia VI. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, 95 p. Lei 30,50.

Tuţuc (I.). — Aritmetica pentru clasa II secundară de băeţi şi clasa II-a a şcoalelor normale de învăţători. Ediţia VI-a revăzută. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 91 p. Lei 20.

Tutuc (I.). — Geometria plană şi în spaţiu pentru clasa VI reală. In conformitate cu noile programe de studii. Ediţia IV. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, 224 p. Fig. Lei 45.

Wachner (Heinrich). — Lehrbuch der Erdkunde. I Teil. Asien, Afrika, Amerika, Australien. Braşov, **Kerscher & Hedwig,** 1926, 2 f. + 89 p.

c) Manuale didactice pentru învăţământul special.

Teodorescu (Ing. Constantin C.). — Curs de rezistenţa materialelor. Timişoara, **(Tip. Şcoalei speciale a Artileriei),** 1926, XVI + 256 p. Fig.

Moga (Vasile S.). — Alcătuirea unei gospodării rurale lucrată după noul program al şcoalelor normale de învăţători şi a seminarelor. Ediţia VII-a revăzută. Bucureşti, **Cartea Românească,** 1926, 297 p. Fig. Lei 80. (Biblioteca cultivatorului român).

Popovici-Lupa (Dr. N. O.). — Elemente de economie rurală pentru Uzul agricultorilor şi şcolilor de agricultură. Ediţia I. Vol. II. Organizarea şi conducerea exploatatiilor, estimaţiuni agricole şi principii de contabilitate agricolă. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, 318 + VI p. + Errata. Lei 75.

Filip (N.). — Noţiuni elementare asupra cunoaşterii şi creşterii vitelor pentru şcoalele inferioare de agricultură. Cartea I, III. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1926, 2 vol. 260 p. Lei 40 (I) ; 168 p. Fig. Lei 25 (III).

6 ŞTIINŢE APLICATE.

Popescu (Ioan G.). Radiofonia în viaţa ştiinţifică şi socială. Bucureşti, (Tip. **Tiparul Românesc),** 1926, 14 p.

Teodorescu (I. C.). — Condiţionarea vinului pentru Marele Comerţ de Export. Bucureşti, **Ministerul Agriculturii şi Domeniilor,** 1926, 43 p. + 4 pl. Fig.

7 ARTE.

Băcilă (Ioan C.). — Portretele lui Mihai Viteazul. Sibiiu, **Editura Asociaţiunii,** 1926, 43 p. Fig. Lei 30. (Biblioteca „Astra“ Nr. 15).

Minar (Octav). — Pinacoteca naţională din Iaşi. Bucureşti, **Ministerul Cultelor şi Artelor,** [1926], 78 p. Fig. Lei 30.

Kiriac (D. G.). — Cântările Liturgiei pentru copii şi popor. Târgu-Jiu, (Tip. **N. D. Miloşescu),** 1926, 32 p. Lei 25.

Popa (Teodor). — Almanahul jubilar al reuniunei de cântări „Hilaria“ 1875—1926. Oredea, **Tip. Românească),** 1926, 55 p. Fig.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Cartojan (N.). — Breve storia della letteratura romena. Traduzione di A. Pernice dal manoscritto originale. Roma, **Anonima Romane editoriale,** 1926, 33 p. Lire 5. (Publicazioni dell' Istituto per l'Europa orientale. IX).

Pascu (Giorge). — Istoriea literaturii române din secolul XVIII. I. Cronicarii moldoveni şi munteni. Bucureşti, **Socec & Co.,** 1926, 180 p. Lei 50.

c) Roman. Nuvelă.

Rădulescu-Niger (N.). — Vulturul îndrăgostit. Bucureşti, **I. Negreanu,** 1926, 128 p. Lei 24.

Neu-Mar-Jos. — Anumite... Spirite. Bucureşti, (Tip. **Rapid),** [1926], 96 p. Lei 50.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Last (Aurelia). — Gedichte. Bucureşti, (Tip. Fundaţiei culturale **Principele Carol),** 1926, 61 p.

Nagy Dániel. — Cirkusz. Regény. Cluj, (Nyom **Lapkiadó),** 1926, 116 p.

Paál Andras. — Ösi földön. Versek. Brassó, (Nyom **Brassói Lapok),** 1926, 104 p.

Szántó György. — Bábeltornya. Regény. Brassó, Nyom **Brassói Lapok** kiadása, 1926, 303 p.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Mélanges de l'École roumaine en France. 1925. Seconde partie. Paris, **Gamber,** [1926], 175 p. Lei 60.

---

* A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

ECOURI

REDACȚIONALE

☐ In numărul viitor vom publică actul I: „Țara gâzelor“ din piesa în versuri: **Floarea lui Sânzien** a d-lor **N. Milcu** și **Radu Gyr** — piesă primită în repertoriul Teatrului Național din București.

REVISTE

☐ **FLAMURA** (VI, 5—6 Mai-Iunie 926): un valoros și compact dublu număr, cuprinzând literatură originală și tradusă și mai ales cronici multe, variate, tinerești, sprintene. Prin intermediul d-lui Marcel Romanescu, atașat la legația noastră din Haga, revista publică o interesantă și inedită conferință: **Micile biserici din Franța** pe care criticul de artă dela „Revue de deux mondes“ domnul Louis Gillet a ținut-o în Haga, în Februarie 1926.

Poezii publică: **Ștefan Nenițescu, Eugen Constant, Marcel Romanescu** (o baladă dunăreană: „Povestea Undei“) și din „Plânge strâmbă-lemne“ d. **Radu Gyr.** Proză d-nii: **Adrian Pascu, Mihail Șt. Băișoiu.** Cronica oferă aspecte din literaturile străine într'o măsură puțin obișnuită la noi: Cărți și reviste polone, franceze, italiene, engleze, germane, olandeze, spaniole etc.

☐ **REVISTA SOCIETAȚII TINERIMEA ROMANA**, an. VII, Nr. 9—10. Număr închinat concursurilor și festivităților celei de a 49-a reuniune din acest an, a Societății Tinerimea Română. Se cuprind cuvântările d-lor **G. G. Antonescu:** Rolul școalei în societatea românească actuală; Cuvântarea d-lui **D. Pompeiu**; bilanțuri și impresii în legătură cu concursurile, fotografii și grafice de subiecte și lucrări premiate.

VIAȚA ROMANEASCA, Anul XVIII, Mai, Iunie. N-rele 5 și 6, cu următorul sumar: **Matei B. Cantacuzino:** Viața, Dreptul, Libertatea; **Al. A. Philippide:** Schiță; **I. Simionescu:** Școala românească; **Ion Marin Sadoveanu:** Metamorfoze (Poem dramatic într'un act și un prolog; **T. Hotnog:** Trombonul misterios; **O. G. Lecca:** Neamul românesc (Formarea lui și influențele străine. Sinteză etnologică; **I. I. Mironescu:** Tulie Radu Teacă; **Aureliu Weiss:** André Gide și Clasicismul; **Cezar Petrescu**; Intoarcerea unde-au fost jurămintele; **D. I. Suchianu:** Există o viață sufletească specific socială?; **V. Ciocâlteu:** Primăvara. Lup de mare; **Arthur Schnitzler:** Morții tac; **D. I. Suchianu:** Cronica economică (O publicație statistică fără precedent); **M. Sevastos:** Cronica teatrală; București: **Mihai D. Ralea:** Cronica ideilor. (Pentru democrație); **P. Nicanor** & Co.: Miscellanea. (Posteritatea criticii. Leon Dobronrawov Donici. — Arthur Schnitzler. — Pilda unei generații. — Țăranii ardeleni. — Premiile naționale de literatură).

Recenzii: Perpessicius: Scut și Targă. Tudor Vianu; **Ioan Agârbiceanu:** Legea trupului. O. B.; **C. Ardeleanu:** Diplomatul tăbăcarul și actrița. O. B.; **Dem. Theodorescu:** Sub flamura roșie, Octav Botez; **Mihai D. Ralea:** Introducere în sociologie, N. N. Tiron: **Paul Valéry:** Une conquête méthodique, Const. I. Vișoianu; **Stéphane Lupasco:** Dehors... Al. A. Philippide; **Jean Cocteau:** Le rappel à l'ordre, M. Ralea; **François Mentré:** Espèces et variétés d'intelligences, Sorin Pavel; **Mario Roques:** Palia d'Orăștie (1581—1582), Teodor Roșculeț; **Tudor Vianu:** Fragmente moderne, X. Y.; **Ion Clopoțel:** Criza democrației în România. M. R.; **I. C. Petrescu:** Școala activă, M. R.; **A. P. La Fontaine:** La philosophie d'E. Boutroux și **Emile Boutroux:** La philosophie de Kant, Ștefan George.

MAURICE BOISSARD ȘI INVAȚAMANTUL

In vremurile acestea de acută actualitate a învățământului, e reconfortant și distractiv să citim aceste rânduri pe care eminentul și paradoxalul om de litere, **Maurice Boissard** le scrie în „Mercure de France“, drept comentarii la ciudățeniile examenelor:

> Lumea e plină de indivizi care au repurtat cele mai strălucite succese în examene și cari unt niște ignoranți și niște proști desăvârșiți, care nu cunosc nimic, incapabil să judece ceva prin ei înșiși, cari au uitat definitiv ceeace au știut vreme de câteva ceasuri și care n'au mai învățat o iotă de când au fost lăsați într'ale lor. Instrucțiunea dobândită, nu dovedește, de fapt, nimic, nu răspunde la nimic, e complet inutilă, ca să nu zic răufăcătoare, și n'o să facă niciodată dintr'un imbecil un om inteligent, dintr'un creer obtuz un creer activ și dintr'un ins fără înțelegere, un ins capabil de judecată personală. Singura instrucțiune care contează și care dă roade, e aceea pe care și-o dă omul singur, căci numai aceea dovedește la un individ dorința de a ști și aptitudini pentru știință. Ea mai are și avantajul că fiecare se instruește după natura spiritului său, în conformitate cu sine însuși, într'un mod adecuat propriei sale firi, tendințelorși gusturilor personale, lucruri ce sporesc eficacitatea acestei instrucțiuni.
>
> In realitate învățământul pedagogic e făcut pentru leneși, pentru spiritele fără curiozitate, pentru indivizii care ar rămâne complet neștiutori, dacă nu li s'ar da oarecari cunoștinți, aproape cu forța, ca să zicem așa. Singură elita contează și elita nu se alcătuește cu diplome. Ea depinde de însăși natura anumitor indivizi, superiori altora prin naștere și care desvoltă această superioritate prin ei înșiși, fără să aibă nevoe de ajutorul vreunor pedagogi, oameni, mai adesea, foarte strâmți și foarte periculoși. Dacă ași avea un copil, m'aș feri, ca de foc, să fac din el un animal pentru concursuri. M'aș strădui să-l învăț să citească și să scrie. Apoi i-aș spune: „Fă ca mine. Fugi de examene, de examinatori, de concursuri și de diplome. Dacă ai cap, o să ți-l strice. Dacă n'ai, n'au să ți-l dea. Fă ca mine. Ieșit din școala comunală la 15 ani, am învățat singur-singurel, prin mine însumi, fără dascăl, fără reguli, fără direcție arbitrară, ce-mi plăcea, ce mă fermeca, ce mă interesa, ceeace corespundea naturii spiritului meu (nu înveți bine decât ceeace îți place). Niciodată n'am avut de făcut vre-o sforțare, și a trebuit să lucrez de trebuință, de teama unui eșec sau de dragul unei recompense. Dealtfel nici n'aș fi putut să lucrez, mi-ar fi fost imposibil, părăseam ceeace mă plictisea. Niciodată nimic penibil. Totdeauna cea mai voluptoasă plăcere. Oare mi-a fost mai rău? Ba dimpotrivă, mi-e cum nu se poate mai bine! Cine nu știe să învețe nimic, să descopere și să înțeleagă cu dela sine pornire, va fi totdeauna un prost în toată puterea cuvântului“. Așa i-aș vorbi. Dacă ar fi într'ânsul nevoia de a cunoaște, curiozitatea de a descoperi, și înțelege, a-și fi liniștit dinspre parte-i. Dacă dimpotrivă ar fi un buștean cu capul zăvorât, și dacă ar fi destinat să semene majorității oamenilor, l-aș lăsa în pace, și n'ar fi nicio pagubă. Prefer un măgar care să fie cu adevărat măgar, unuia care se împăunează cu diplome.

MALADIILE LITERATURII

La ancheta întreprinsă de Ernest Tisserand asupra maladiilor literaturii (premii, publicitate, amatori, exploatarea viciilor, etc.), în interesantele sale paradoxe săptămânale din „Nouvelles littéraires“ răspunde **Francis de Miomandre**, următoarele:

> Pretinsele boli ale literaturii prezente au existat întotdeauna. Numai că impresionau mai puțin, pentru că însăși literatura nu prea impresiona. Această rubedenie săracă, ștearsă și discretă, se strecura dealungul străzilor vieții sociale fără ca nimeni să se intereseze de sănătatea sau de bolile ei, de virtuțile sau de viciile ei. Niciodată n'au fost scriitorii mai necunoscuți, mai părăsiți în colțul lor decât pe vremea naturalismului și simbolismului. Astăzi când persoana și opera lor cunoaște luminile proiectorului publicității, lumea află de existența lor. Și au de gând să se plângă, nenorociții? Ei bine, afle atunci, că vor fi pierduți de se vor ține deoparte, și de-și vor păstra moravurile de sedentari în mijlocul unei civilizații vertiginoase. Trebue să se adapteze.
>
> Premiile? Dar ele au bântuit totdeauna, numai că pe vremea când singură Academia le decerna, premiile n'aveau răsunet. De ce să incriminezi un editor care se gândește să utilizeze un premiu drept reclamă?
>
> Publicitatea? Ea a fost în toate timpurile. Mai puțin răsândită. Iată totul. Mai puțin insistentă.
>
> Cenaclurile? Ele și-au schimbat numai înfățișarea. Nu se mai clevetește, în aceleași locuri, iată totul. Insă de vreme ce tot se clevetește, toate merg ca înainte.
>
> Amatorii? Dar, prin definiție, amatorul e un domn care vrea să devină profesionist. Niciodată n'a fost altceva pentru profesionist de cât un rival periculos.
>
> Cât despre vicii, să fim drepți. Și să recunoaștem că, dimpreună cu nenorocirea, e singurul subiect care cu adevărat „produce“. Nu-i vina mea dacă virtutea e fadă și dacă fericirea n'are relief. Despre ce vreți să vorbească un moralist, dacă nu despre crimele inimei?... Eschil și-a făcut un nume apreciat povestind murdarele istorioare ale unei oarecari familii grecești, istorioare de cari bieții eroi ai lui Marcel Proust, cu toată timida lor perversitate, nici pe departe nu se apropie.
>
> Adevărul e că nimic nu s'a schimbat, afară de sistemul de lumină la care a fost totul supus. S'a întâmplat un fel de creștere generală, care manifestându-se în toate direcțiile n'a modificat nici o proporție. Dacă negustorul de tăiței care avea prevăzut în bugetul publicității o sută de mii de franci, cheltuește astăzi un milion, este fatal ca editorul care afecta zece mii franci să aloce astăzi o sută de mii. Ne scandalizăm pentrucă ne uităm numai la meseria noastră. Dacă le-am privi și pe celelalte, totul ni s'ar părea firesc. Facem parte dintr'un ansamblu. Suferim legea comună: inflația.
>
> Și-apoi dacă în loc să tot facem pe pesimiștii, am căuta să vedem ce se poate câștiga din toate aceste condițiuni noi? Cum de nu înțelegem că-i excelent lucru să ni se dea puțină atenție, chiar prin mijloace oarecum brutale? Cei din întuneric, cei mai dela o parte, vor fi, cu sistemul ăsta scoși într'o bună zi la lumină. Nu mai sunt necunoscuți. Ce interesează prin ce procedee se stârnește curiozitatea publicului pentru literatură, dacă această curiozitate rămâne pentru literatură singurul mijloc de a-și recâștiga autoritatea pe care trebue să o exercite în chip legitim asupra publicului.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“, STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREȘTI.

UNIVERSUL LITERAR

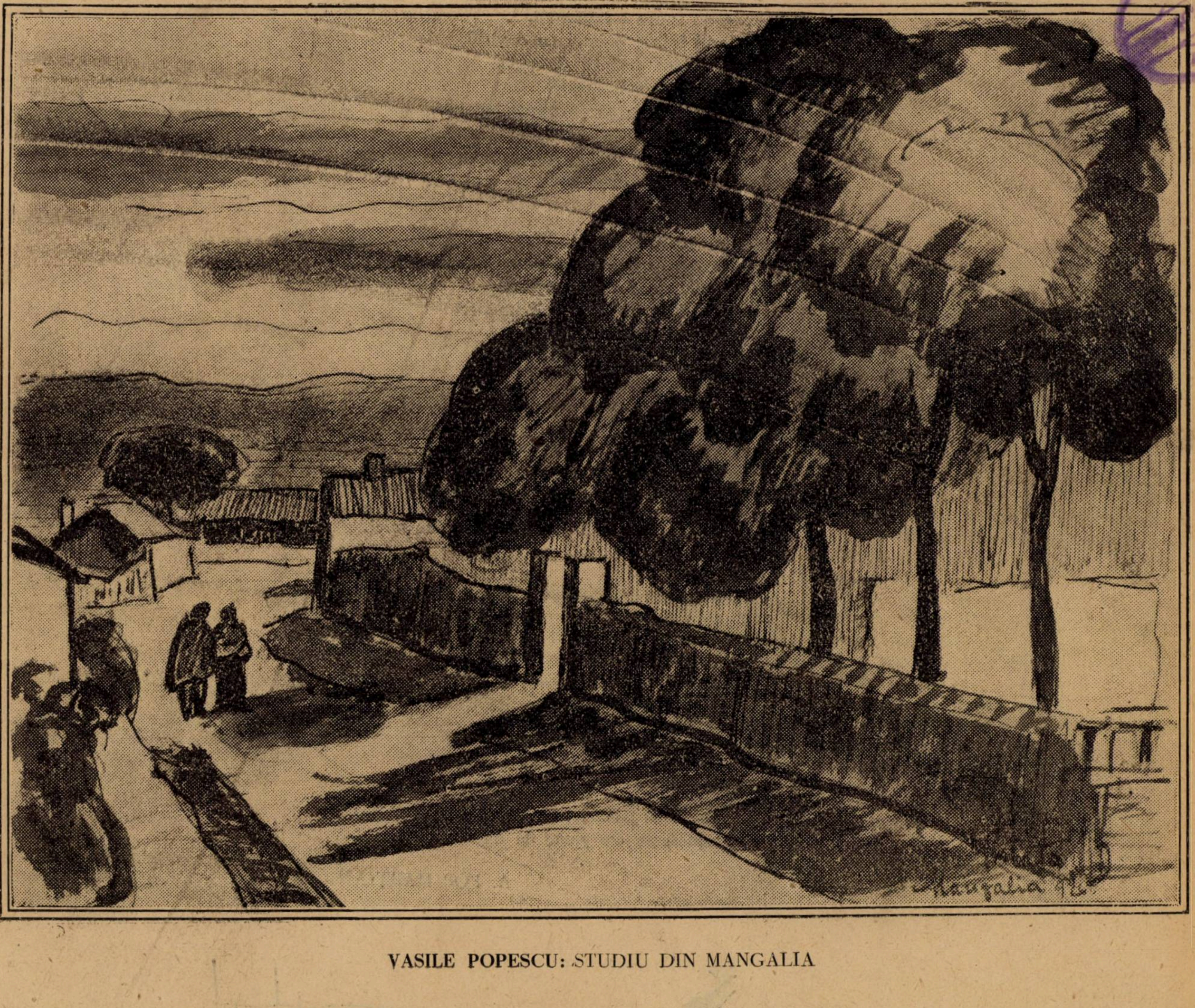

VASILE POPESCU: STUDIU DIN MANGALIA

In acest număr: ARTUR ENĂŞESCU, M. CELARIANU, SCARLAT STRUŢEANU, A. POP MARŢIAN, RADU GYR şi N. MILCU, ADRIAN PASCU, LEON BAIDAFF, G. TALAZ, TRAIAN ŞTEFANOVICI, G. CARDAŞ, C. I. ŞICLOVANU, PAUL I. PAPADOPOL, ANTON HOLBAN, RUD. A. KNAPP şi N. N. ŢONITZA. Buletin bibliografic săptămânal de AL.-SADI IONESCU.

An. XLII, Nr. 32.
8 August 1926,

Lei 5.

OGRADA

In baia de soare a bătăturii,
când bate inima liniştei ca o vîslă,
aţipesc purcei argintii de pîslă
cu romaniţă 'n colţul gurii, —
iar un câine năuc s'a 'ncolăcit, tot aici,
lângă prăpastia unui gând :
— pot să treacă oricâte pisici,
el se uită după ele blînd ;

puiul unei găini duioase,
scuturându-şi de pe ochi paingul somnului,
fuge ca o gogoaşe de mătase,
rostogolit de sub aripi călduroase, —
să caute boii Domnului.

Plopi înalţi, din patru colţuri veghează
odihna ogrăzii mari ce visează,
şi ca să nu-i prindă somnul de-amiază,
se bat cu prăştii repezi de rîndunici, —

şi când se lovesc în frunte, scot suspine mici.

Un curcan care-şi plimbă mulţumirea neobosită
subt un dud rotat, —
cât un burduf s'a înfoiat ;
şi supărat că nimeni nu-l aude
şi nu-l vede cât e de mare, –
a vărsat peste curtea adormită
un pumn de blesteme amare ;

şi pentru c'a făcut ispravă nemaipomenită,
dudul umbros îşi bate, deasupră-i, palmele ude,
şi'l răsplăteşte c'o ploae de dude.

A. POP MARŢIAN

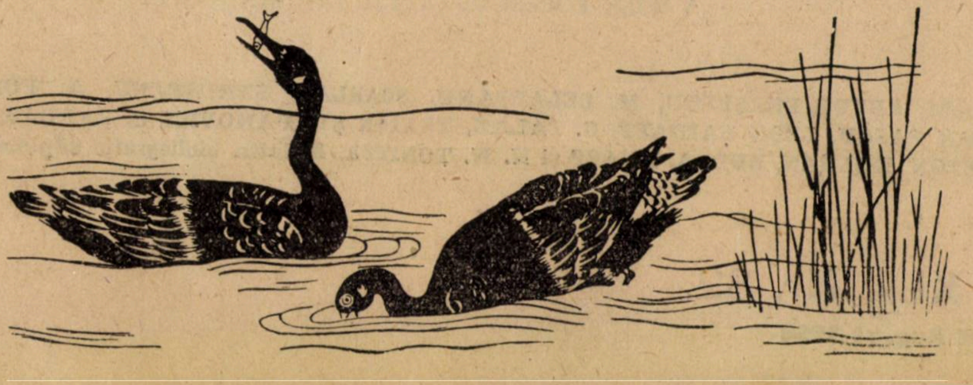

Floarea lui Sânzien

de RADU GYR și N. MILCU

Fluturul Sânzien, voevodul gâzelor.
Libelula
Bărgăunele sfetnic
Strămoșul greierilor
Țânțarul mărăcine, poetul gâzelor
Răgacea străjer
Lăcusta
Trântorul
Fluturul de noapte
Licuriciul-crainic
Crinul
Trandafirul
Lămâița
Margherita
Și alte flori, greieri, albine și furnici, musculițe....

— Actul I. — Țara Gâzelor. —

PROLOGUL

(O floare de grădină, galbenă și bună, răsare în fața rampei, cu un surâs... de floare, și pe o muzică suavă vă spune vouă, ascultătorilor, prologul :)

Mă întâlniți și-aicea, precum în viața voastră
V'am mai surâs din straturi, din ronduri, dintr'o glastră,
Dintr'o livadă poate, — la fel de'n închisoare
Mă'ntemnițase vazul sau surîdeam în soare...
Imi întâlniți și-aicea, tot soarele ce cântă
Pe-o liră de petale cu degete de raze, —
Sânt floarea din livadă, din luminiș, din vaze,
Și-s cea dintâi corolă ce vouă vă cuvântă !
„ Mi-ați ascultat adesea un cântec de mireazme
M'ați scuturat cu gândul și'n vis mi-ați dat polen ;
Sânt cea mai simplă floare, — și nu trăesc prin bazme
Ca FLOAREA TUTURORA, ca FLOAREA LUI SANZIEN...
(pauză)
... Vă îndoiți că poate o floare să surâză ?
Dar florile cuvântă... cuvântă orice gâză,
Cuvântă-un fulg de soare, vă râde-un flutur vouă,
Doinește-o frunză 'n lună și plânge-un bob de rouă !...
Povestea care vine, vorbește'n orice ființă
Ce are-un strop de viață și-un strop de năzuință.
Ca voi vorbesc, îi doare, sau năzuesc un țel,
Cei mici și cei ce oameni nu sânt, — dar sânt la fel ..
Iar floarea minunată e floarea tuturor
A celor ce au viață și o cerșesc, și-o vor !
...C'am tălmăcit în stihuri, — ca'n fluer, tot aleanul
Iubirii ne 'mplinite atât de vechi — dar nouă...
Și-un mugur spart în floare —tot gândul nostru 'n soare—
Pe-un fir plăpând de aur vi l'am întins și vouă..

Iar dacă 'n gânduri, versul, va picura ca 'n cupe
De-argint — un strop din plânsul ce nu-i e dat or'cui,
Va geme gândul... firul de aur se va rupe....
Să plângeți dar, — că poate
Ca Sânzien oricare își are floarea lui...

Povestea asta 'n cântec, — ca pe o floare, — vrâstnici,
Veți răsădi-o 'n glastra vieții 'n care-arunci
Tot ce a fost... Dar noaptea, prin vis, cu-aromă tare
Vă va ucide 'n dorul poveștilor de-atunci....

Cu mâinile întinse spre „ea", în somn sau treji,
Cei slabi, înfrânți de vifor, s'or stinge 'n calea grea.
Iar cei porniți s'o aibă, puternici s'or întoarce
Că orice drum pornește să n'ajungă la ea...

Vă las să recunoașteți în bazmul „ei" de-aici
Și bazmul vostru lângă povestea celor mici.
Și voi veni — aceiași — în visul vostru tainic
Cu fiecare cântec — din trei — cât bazmul are,
Și 'ncet, cu gândul vostru voi merge mână 'n mână,
Pe rând, în altă țară, pe rând spre trei hotare !...
... Acuma dați-mi gândul să plec spre 'ntâia țară :
E un tàrâm de gâze... și-i soare... și e vară...
(se 'nchide în umbră)

ACTUL I. ȚARA GÂZELOR. DECOR.

In lumina de după amiază de vară se străvede, în zare, un sat de mușuroaie. Bordeiele de argilă își cască ferestre mici. In dreapta, un cătun de stupuri. Albinele aleargă zumzăind, de colo-colo ; mai la o parte, un grup de viespe. Sub un lujer, la umbră, doarme trântorul. Sub o gheretă din coaje de ghindă, cu o stamină pe umăr, Străjer-Răgace, face de pază. Bondarii privesc tabloul, indiferenți, furnicile ies din mușuroaie, se strecoară pe sub .plopii... de nalbe, muncesc, se trudesc, — iar lângă o păpădie, își face tabietul strămoșul familiei de greieri. Din când în când își instrumentează dibla. Alături, plosca, cu suc de toporaș. Nu se desparte niciodată de ea. Lămâița privește cerul, senină. Trandafirii cochetează cu câteva albine. Sfioasă, îi privește o margherită și un mac se'nroșește în iarbă... In mijloc, în corola de ceară a unui crin uriaș, — doarme fluturașul Sânzien.

Se aud arii cântate de albine și musculițe. Zumzet și lumină...

POVESTEA :

Cortina, se 'nalță încet în cântecele corului :

CORUL

Zum, zum, zum... Za-za-za !
Munca nu-i grea.
Zum, zum, zam, za...

UN GREIER TANAR

Mă jur că are haz !

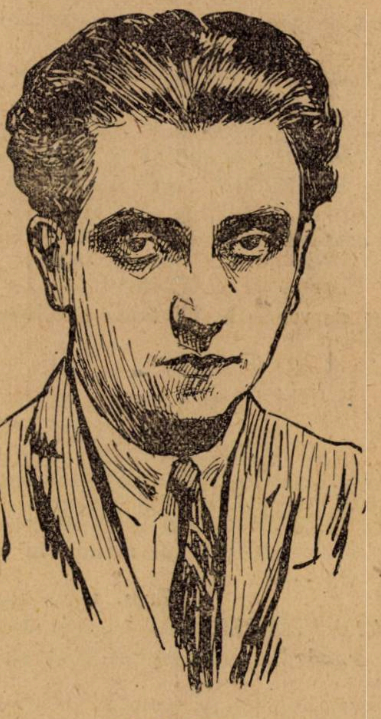

N. MILCU

TRANTORUL (dela umbră)

Hei ! mierca este gata ?

O ALBINA

Dar știi că n'ai obraz ?

UN BONDAR

Ei !.. Par'că cine știe acum ce treabă grea !..

ALBINA

Așa-i : unul lucrează și celălalt să stea

BARGAUNELE SFETNIC

...In lumea asta mică, cum și între oameni, sunt
Câți-va... câți-va, de treabă... (către țânțari).
Destui flueră-vânt !

UN ȚANȚAR TANAR

Vă spun eu lui tăticu ! (Scoțând limba :)
Na ! Babalâc hapsân !

BARGAUNELE-SFETNIC

Așteaptă dar să vie țânțarul cel bătrân...
Te petrivesc îndată !

GREIERUL TANAR
Ţ-ţ-ţ !... Vai de mine
Când toţi aci lucrează...
O FURNICA
Mai bine vezi de tine !
GREIERUL TANAR
Cum ? Vai ! mă rog, se poate ? Duduilor furnici
Să am iertare, — însă noi, greierii cei mici
Vom protesta cu toţii să mi se facă parte ;
Noi nu suntem ca unchiul din fabula din carte...
Pe vremea-aceia, poate... Cântam în gura mare
Şi ne trezeam în toamnă că n'avem de mâncare.
Noi, greierii cei tineri, porniţi de-acum pe muncă
Alături cu furnica...
O LACUSTA (făcându-i semn :)
Nu dăm un „tour" prin luncă ?...
GREIERUL TANAR (încurcat, către furnică)
Să mă iertaţi !... Lăcusta... Să mă scuzaţi o clipă...
(către lăcustă)
O ! Dac'ai ştii, lăcustă !... Frumoasa ta aripă..
LACUSTA (practic :)
Ascultă ! vreau mâncare ! N'ai cheia la hambar ?
Hai !... Cere-o la furnică !
FURNICELE (prinzând de veste)
Tâlhar, tâlhar, tâlhar !..
Suratelor, priviţi-i : un greier şi lăcusta
Vor să ne jefuiască !
O VIESPE BATRANA (cu o suliţă)
Ţi-arăt eu, blestemate !
FURNICILE
Aşa, înţeapă-l straşnic !
GREIERUL TANAR (către viespe)
Pardon, îţi cade fusta !...
(Profitând de păcăleală, fuge cu lăcusta în câmp)
VIESPEA BATRANA
M'a păcălit, tâlharul ! Ne-a păcălit pe toate !
TRANTORUL (dela umbră)
La ce, mătuşe viespe, să-ţi faci atât necaz ?
(deodată, începe să se întunece)
FURNICILE (spre muşuroaie)
Ascultă ! Scoal' de-acolo ! Ia vezi peste zăplaz :
Ce-i umbra asta ? Poate se va porni furtună !
(Se face întuneric adânc)
TRANTORUL
E noapte aşa de vreme ?.. Ei bravo !... Noapte bună !
Eu m'am culcat...
GANGANIILE TOATE
Ni-i teamă ! Ce nor grozav, ce nor !...
(Se face brusc lumină ca mai 'nainte)
BARGAUNELE SFETNIC
De unde ?... Nu-i nimica ! O talpă de picior...
Trecea un om. Norocul acestui muşuroi
A fost, iubite gâze, că n'a călcat pe noi... (ese)
GAZELE (risipindu-se la muncă, în surdină :)
Lucraţi de-acum !...
Zum, zum, zum !....
RAGANA-STRAJER (din ghereta de ghindă)
Tăcere ! Ce s'aude ?... Sunt par'că paşi pe drum !

(Linişte. Deodată se aude de afară o doină)
ŢANŢARUL MARACINE (doinind de afară :)
Foaie verde nufăr galben
Toate florile sân albe'n
Ţara unde pe tulpini
Cresc lumini lângă lumini !
Foiae lâncedă de nufăr,
flori, boboci, şi muguri sufăr
Pe meleagul ce-a păstrat
floarea roşie în strat...
Frunză veştedă de trestii
E amar tâlcul povestii
Când drumeagul ţi-l aţin
flori cu umbra de venin...
Nufăr galben, nufăr rece,
Călătorul însă trece
Neştiind că'n calea-i nouă
Lasă florile de rouă...
Foi de păpuriş sălbatec
Călătorul gânduratec
Stă o clipă însă în loc
lângă florile de foc,
Nufăr mort pe-o foaie strânsă
Amorţeşte pasul însă
Şi se pierde orice drum
lângă florile de scrum !
Călător, aţine-te
Căii nărăvite
Căii otrăvite
A florilor vinete !.... (tace).
STRAJER-RAGAGE
Ce cântec înfioară singurătatea noastră ?
O ALBINA
Nu-i zumzet de albină !
O FLOARE
In umbra mea albastră,
O altă umbră, lungă, se'ntinde de departe...
STRAJER-RAGACE
Hei, cântăreţ uşarnic !.. De vii din ori ce parte,
Inneacă-ţi veselia în ţara noastră 'n care
A înflorit tristeţea : o lacrimă 'ntr'o floare...
O ALBINA
Nu-mi deşteptaţi voivodul ! Cu miere mi-l împac,
Când florile învoalte corolele-şi desfac !...
STRAJER-RAGACE
Opreşte-te, drumeţe ! De unde vii, şi cine ?..
Ce sbor calcă hotarul ?
ŢANŢARUL MARACINE (de afară)
„Ţânţarul Mărăcine !"
(intră, cu un desag în spinare, alb de praf)
STRAJER-RAGACE
Tu ieşti, stihar uşarnic ? Tu ce lipseşti de-atâta ?
ŢANŢARUL MARACINE
Din greul colb din drumuri, mi-a înnălbit şi bâta !
Atâta timp, străjere, mi-am dus pe căi povara !
Plecai cu primăvara, şi am venit cu vara...

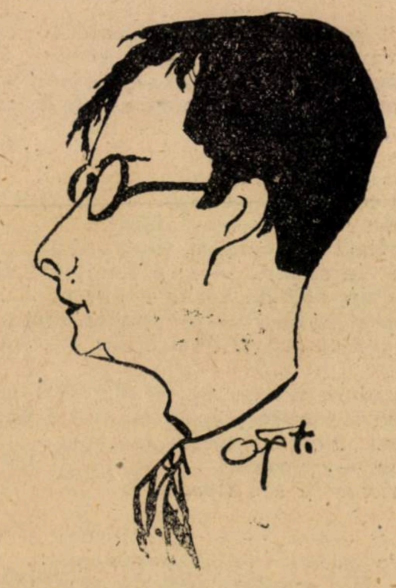

RADU GYR

STRAJER RAGACE
Dai ai găsit-o ? Spune... în ce hotar, cum este ?
ŢANŢARUL MARACINE (tace)
STRAJER RAGACE (cu desnădejde :)
...Cum ? N'o aflaşi ?...
ŢANŢARUL MARACINE (abătut)
Povestea cu floarea.. e poveste !

STRAJER-RAGACE
Dar ai cătat-o bine ?
ŢANŢARUL MARACINE
Pe unde nu am fost ?
Drumeagurile-mi fură drumeaguri fără rost !
STRAJER RAGACE
Eşti istovit, fireşte, — ia stai colea pe-o frunză !
(Ţânţarul se aşează)
...Şi zii, de-apururi floarea de noi o să se-ascunză ?
Eri a venit şi musca ! S'a apucat de tors !
Alaltă-eri, tăunul ! Azi, tu mi te-ai întors !
Şi fără nici-o veste... Dar fosta-i pretutindeni ?

(Va urma)

Din trecutul ţării
— Pagini străine inedite —

Uciderea lui Const. Brâncoveanu şi a familiei sale (1714)

— Documente contemporane —

Odioasa trădare a lui Brăncoveanu de către M. Cantacuzino şi Racoviţă, avu de rezultat arestarea, în Aprilie 1714, a acestuia, transportarea lui şi a familiei sale, la Constantinopol, captivitatea dramatică în faimoasa închisoare, Şapte Turnuri, în fine, în August al aceluiaşi an, executarea fostului Domn al Munteniei, a fiilor şi a ginerilor săi, în faţa Palatului Sultanului şi sub ochii acestuia.

Rarele gazete şi periodice contimporane nu menţionează, în 1714 şi 1715, de cât un singur motiv, de ordin financiar, care a provocat Porţei decretul de condamnare: bogăţia fabuloasă a Prinţului valah, şi lăcomia Sultanului de a şi-o apropia, şi ignorează, de bună credinţă, motivele de ordin politic.

Presa europeană din acea epocă, reprezintată prin „Gazette de France“, din Paris, un modest in-quarto săptămânal, două-trei foi olandeze, engleze şi vieneze cu apariţie sporadică, după necesităţile momentului, îşi trage hrana informativă din câteva izvoare principale, şi anume Londra, Paris, Haga, Viena, Madrid şi Veneţia.

Oraşele Berlin şi Petersburg, fondate de câţiva ani abia, nu sunt onorate nici măcar cu menţiunea; în schimb, Varşovia e un focar de primă importanţă pentru noutăţile politice şi militare privitoare la Orientul şi sudul Europei.

In prima jumătate a acestui an, 1714, găsim în gazeta din Haga şi Stockholm, din timp în timp ştiri venite indirect din Moldova şi Muntenia, anunţând curânda plecare în ţările lor respective a regelui Stanislas al Poloniei oaspe de câtăva vreme al Sultanului şi cu reşedinţa provizorie la Bender şi a lui Carol XII al Suediei, aflător, pentru moment la Demir-Toka, lângă Adrianopole.

In Martie, Aprilie si Mai „Gazette de France“ publică informaţii privitoare la înarmările Turciei, fortificarea Cetăţilor Choezim (Hotin) şi Czekora (Ţuţora), pe Prut, lângă Iaşi, noutăţi interesante din Varşovia, trimise acestei gazete de un ofiţer polonez care, venind de la Constantinopol, prin Iaşi şi Hotin, a fost martor ocular al transporturilor de trupe şi muniţiuni la Dunăre şi Nistru, frontierele celor două imperii rivale.

Iar la 12 Mai, o notiţă înecată în potopul de ştiri din Viena (scrisoare din 21 Aprilie 1714) aduce, prin organul „Gazetei de France“ în Occidentul Europei, prima ştire a arestării lui Brâncoveanu:

> „După comunicări din 13 curent din Transilvania aflăm că un Paşă, din ordinul Sultanului, a arestat pe Hospodarul Valahiei împreună cu toată Curtea sa, fără ca să se cunoască motivele“.

In numărul viitor, din 19 Mai, aceiaş gazetă scrie, cu privire la foametea care decimează populaţiile Răsăritului, urmare firească a anilor de războiu 1709-1711.

—„Ni se scrie din Varşovia că mizeria e atât de mare în Podolia, Volhynia şi în Rusia, în cât un foarte mare număr de ţărani se retrag în Ukraina, şi în special în Moldova, sub protecţia Turcilor“.

Săptămâna următoare, 26 Mai 1714, „Gazette de France“ completează informaţia din 12 curent referitoare la arestarea lui Brâncoveanu:

„Din scrisori sosite din Debreczin (Ungaria) aflăm (Varşovia) că Hospodarul Valahiei a fost arestat împreună cu cei 3 fii ai săi, fără ca să ştie cauzele; în locul său a fost pus un grec din familia Cantacuzino“.

E vorba de Ştefan Cantacuzino, care, după o scurtă domnie abia de doi ani, va sfârşi tot atât de tragic ca şi predecesorul său, şi tot în Capitala Sultanilor cu aceiaşi grabă cu care, în ţară, minează memoria Domnitorului pe care-l înlocuieşte. Cantacuzino anunţă, în cele 4 colţuri ale Europei, fericita sa înscăunare, după cum află din scrisoarea din Viena. din 19 Mai, pe care „Gazette“ o inseră în nr. său din 9 Iunie 1714:

„Noul Hospodar al Valahiei, Cantacuzino, a adus la cunoştinţa comandorilor imperiali la frontieră ridicarea lui pe tronul acestui Principat şi că (cupletul de rigoare) va întreţine cu aceştia cele mai cordiale raporturi.

„El a arestat pe ginerile predecesorului său şi vistiernicul fostului Domn, care a declarat că stăpânul său a dus cu sine la Constantinopol mari bogăţii; că o parte din efectele sale se găsesc la Braşov în Transilvania, şi că cea mai mare parte e în Anglia şi în Olanda“.

La 16 Iunie, în fine, găsim ştiri directe din Constantinopole, prin canalul Vienei:

„Ultimele scrisori din Constaninopol vestesc sosirea în acest oraş a Hospodarului detronat al Valahiei, la 29 Aprilie, împreună cu familia sa şi o numeroasă escortă. El a fost depus în închisoare şi toate bunurile Sale au fost confiscate“.

La 23 Iunie „Gazette“ publică o scrisoare curioasă din Veneţia, dată de la 2-a aceleiaşi luni:

„S'a primit aici ştirea din Constantinopol că Hospodarul Valahiei e aşteptat în acest oraş peste câteva zile, împreună cu toată familia sa, ca prizonier. Circulă zvonul că s'a hotărît a-l supune torturei, pentru a-l sili să mărturisească unde şi-a

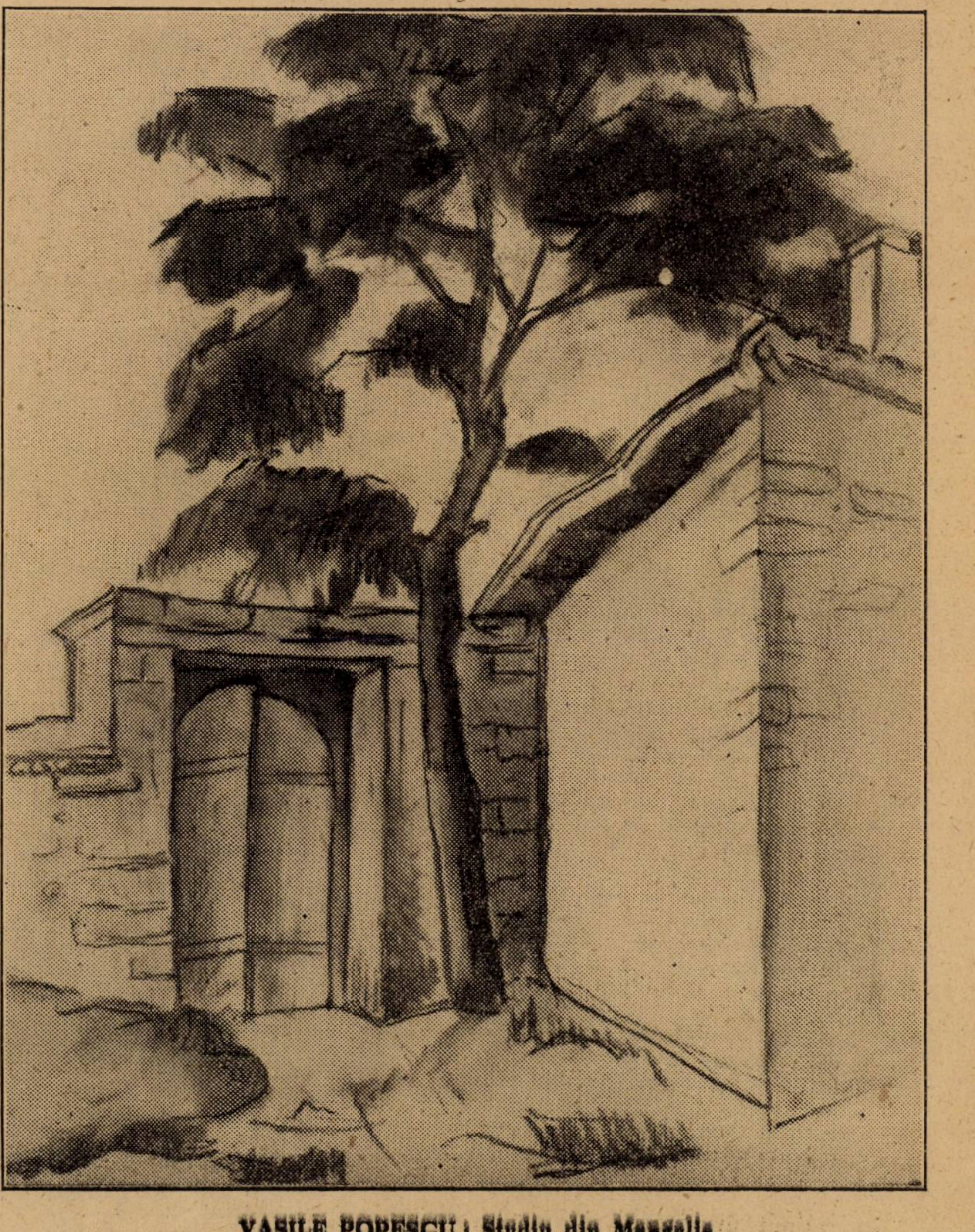

VASILE POPESCU: Studiu din Mangalia

Cântec întârziat

Ne-aşteaptă o cărărue
De mult uitată,
Ne-aşteaptă să ne spue
Ce-a fost odată.

Pe deal bogata vie
Arome varsă ;
Şi-un strop de bucurie
Inimei arsă.

Să mergem şi pe locuri
De-odinioară,
Copii doriţi de jocuri
Vom fi noi iară.

Vrăjit ca de-un descântec
Sufletu-mi cere,
Să-mi cânţi duiosul cântec
De revedere.

Iar când ne vom întoarce,
Glasul poenii,
In suflet ne va toarce
Din furca vremii.

Veni-vom pe'nserate
— Frumoasă doamnă —
Cu braţele 'ncărcate
De flori de toamnă....

G. TALAZ

◆

ascuns banii, de oare-ce, după arestare, nu s'a găsit suma ce se credea că are".

Un periodic istoric, tipărit la Verdun de către librarul Claude Muguet, un in—12° lunar, intitulat „Journal historique sur les matières du temps", scrie de un grup de istorici şi oameni de ştiinţă, cu o reputaţie solidă în Europa de la finele domniei lui Ludovic al XIV şi Regenţă, recapitulând, în numărul său din Iulie 1714, tome XX, principalele evenimente din luna precedentă, se exprimă în capitolul 5, pagina 42, despre detronarea lui Brâncoveanu în chipul următor :

> „Acum câteva luni a fost ridicat din palatul său din ordinul Porţei otomane, Voevodul Valahiei, cu cei 3 fii ai săi şi condus ca prizonier la Constantinopol, Contele (?) Cantacuzino, mare Hatman al Valahiei, a fost pus pe tron, în locul prinţului dizgraţiat ; ştirile venite de la frontieră spun că singura crimă ce i se poate imputa este marea bogăţie strânsă în cei 25 de ani cât a domnit.
>
> „Această crimă e pusă, în Turcia, în rangul de lèse-majesté : cei invinuiţi de ea au ca acuzatori pe toţi invidioşii de averea lor ; pe toţi curtizanii cari n'au avut nici o parte la liberalitatea unui Prinţ avar din fire.
>
> „Toate bunurile aceluia despre care vorbim în articolul de faţă au fost confiscate în profitul Sultanului; însă, se afirmă că, simţindu-se ameninţat de furtună, Hospodarul a expediat sume importante în Anglia, Olanda şi Veneţia".

De reţinut din această informaţie ultimul pasagiu, căci, vom vedea mai târziu, Sultanul va cere Republicei veneţiene restituirea depozitelor făcute de Brâncoveanu, invocând formula comodă şi goală a drepturilor Suzeranului asupra bunurilor vasalului şi ameninţând, în caz de neexecutare, cu o expediţie navală turcească în apele Veneţiei.

In numărul următor, tomul XXI, August 1714, „Journal historique" rezumând faptele mai însemnate din Iulie, revine, în articolul VI, paginele 110—111 cu amănunte complimentare asupra arestării fostului domn al Munteniei :

> „Am vorbit de ridicarea Voevodului Valahiei şi de motivul dizgraţiei sale. Scrisorile din Constantinopol din 10 Mai au confirmat această ştire, cu această particularitate totuşi, că Prinţul şi copiii săi au fost închişi în castelul (fortul) numit al celor Şapte Turnuri.
>
> „Au fost separaţi în aşa chip încât nu se pot nici vedea, nici auzi, nici comunica prin scrisori, fie între ei, fie cu vre-o persoană din afară sau dinăuntrul închisorii lor.
>
> „Din aceleaşi scrisori rezultă că, după toate aprarenţele, acest prinţ va fi supus la pedese crude, împreună cu copiii săi, pentru a-i sili să descopere ascunzătoarea comorilor lor, căci nici pe departe măcar nu s'au găsit banii denunţaţi Porţii de către duşmanii sau invidioşii acestei nenorocite familii".

La rândul ei „Gazette de France" într'o scrisoare din Viena, din 14 Iulie, spune în numărul său din 4 Aout 1714 :

> „Scrisorile din Constantinopol declară că Hospodarul Valahiei, Constantin, închis în fortăreaţa Şapte Turnuri, a fost supus la torturi, pentru a-l forţa să spună unde a ascuns comorile sale şi că, în sfârşit, a mărturisit că soţia şi fiul său au fie-care câte 12.000 de galbeni aur şi giuvaeruri de mare preţ".

In acelaş număr, o informaţie din Veneţia, datată din 14 Iulie :

> „Prinţul Valahiei, detronat după 36 de ani de domnie, a fost închis ca prizonier, şi, cu toate sumele mari ce oferă Porţii se crede că viaţa lui e în mare primejdie".

In numărul său din luna următoare, Septembrie 1714, periodul istoric din Verdun, „Journal historique sur les maières du temps", tomul XXI, paginele 184—185, rezumă ştirile incoherente şi tendenţioase din Varşovia, Viena şi Haga, din Iulie şi August :

> „Prinţul Constantin Voevod, fost Hospdar al Valahiei, prizonier în castelul Şapte Turnuri, a primit vizita unui Capigi-Başa, trimis din ordinul marelui Vizir.
>
> „Acesta îl supuse la torturi pentru a-l forţa să declare ascunzătoarea comorilor sale. Durerile atroce îndurate de Prinţ i-au zmuls în fine mărturisirea că Prinţesa, soţia lui, şi Prinţul Ştefan, al doilea fiu al său, au fiecare 12.000 galbeni în aur şi multe pietre preţioase, ascunse şi cusute în două perne pe cari dorm.
>
> „Această purtare crudă cu prizonierii princiari trebuie să vîre groaza în sufletul înalţilor demnitari ai Porţei, în frunte cu Marele Vizir, şi să le deschiză ochii asupra primejdiilor pe cari marile bogăţii le pot atrage asupra lor, căci, cum am mai spus-o, a fi bogat în Turcia, e o crimă de lèse-majesté".

In sfârşit, prin câteva linii de un tragic laconizm, aflăm, din „Gazette de France" din 13 Octombrie 1714 de moartea dramatică a lui Brâncoveanu şi a familiei sale.

> „O scrisoare din Viena din 22 Septembrie anunţă că s'au primit veşti din Constantinopole din 27 a lunei trecute, cari aduc ştirea morţei groaznice a hospodarului Valahiei.
>
> „După ce a fost crud torturat, pentru a-l forţa să-şi descopere comorile, el a fost strangulat, la 15 August, cu fiii săi şi toată familia sa, cu excepţia unui fiu al surorei sale. Corpurile lor au fost aruncate în mare".

Iar, sub titlul de : „Cruda moarte a Prinţului Valahiei şi a familiei sale", „Journal historique sur des matières du temps" din Noembrie 1714, tomul XXI, pagina 351 scrie :

> „La 26 August 1714, stil vechiu, Constantin Basarab de Brukowan (sic), Prinţ sau Voevod al Valahiei, a fost strangulat şi decapitat, deasemenea cei 4 fii şi cei 2 gineri ai săi. Corpurile lor au fost aruncate în mare sau Bosfor.
>
> „Această execuţiune a avut loc în faţa Palatului sau Seraiul Sultanului, unde, după cum se asigură, Inălţimea Sa a asistat, de la fereastră, la acest spectacol.
>
> „Cât priveşte văduva şi fiicele acestui Prinţ, cari au suferit de-asemenea torturi, ca şi ceilalţi membri ai acestei nenorocite familii, pentru a divulga ascunzătoarea comorilor reale ori presupuse ale Prinţului, ele fură dăruite ca sclave Bostangiului Paşă, pentru restul zilelor lor.
>
> „Fiindcă am vorbit aiurea de cauzele disgraţiei acestui Prinţ nenorocit şi a întregei sale familii, e de prisos să le mai repetăm aici".

Insinuări timide de motive de ordin politic cari, mai ales, au jucat un rol de căpetenie în exterminarea familiei Brâncoveanu, le face aceiaşi revistă din Verdun, în numărul din Decembrie 1714, pagina 421.

Vorbind de plecarea, în Octombrie, a Regelui Carol XII de la Demir-Tocka şi întoarcerea sa în Muntenia, autorul anonim continuă :

> „Majestatatea Sa sosi la 15 Octombrie la Targowitz în Valahia cu întreaga sa Curte alcătuită din aproape 1000 persoane. Aci Regele aşteptă restul trupelor sale cari staţionează în împrejurimile Benderului. Majestatate Sa ştie că poporul Valahiei, sub administraţia Voevodului precedent au dat dovezi palpabile de înclinaţiile sale către Ţarul Moscovei, de la care, se zice, că nenorocitul Voevod ar fi primit bogate daruri, ceia ce a cauzat perderea sa şi a familiei sale".

Sub această formă dubitativă, mărturisirea gazetei din Verdun e un prim aport al materialului pe care, mult mai târziu, istoria va eşafoda rechizitoriul ei în contra domnitorului Munteniei, con-

Darul magilor

Wiliam Sydney Porter (O. Henry)

Un dolar și optzeci și șapte de cenți. Asta era toată averea. Și șasezeci din acești cenți în mărunțiș. Gologani salvați unul câte unul, câte odată chiar doi, în tocmeli cu băcanul, zarzavagiul sau măcelarul în timp ce obrajii i se îmbujorau de rușine. De trei ori îi numără Della. Un dolar și optzeci și șapte de cenți. Și a doua zi va fi Crăciunul.

Nu mai era nimic alta de făcut decât să te trântești pe patul cel sărăcăcios și să.... urli. Și așa făcu Della.

Ceeace sprijină reflecția morală că viața e făcută din hohote de plâns, suspine și zâmbete, dar mai ales din suspine.

Dar, în timp ce stăpâna casei încet-încet se domolește trecând dela prima fază la a doua, noi să ne aruncăm o privire în juru-ne. O locuință mobilată închiriată cu 8 dolari pe săptămână, Ne-ar fi greu să o descriem prea în amănunt mai ales că nu prea avem ce descrie. In vestibul era o cutie de scrisori în care nici-o scrisoare nu vrea să intre, și un buton electric din care deget de muritor n'ar fi putut scoate vre-un sunet. Și tot de acestea ținând, să mai afla și o carte de vizită cu numele „D-l James Dillingham junior“.

Numele „Dilingham“ se scria întreg, o dată, pe vremea când posesorul lui câștigà 30 dolari pe săptămână. Acum însă, când venitul scăzuse la 20 de dolari, literele lui „Dillingham“ păreau a fi schimonosite ca și cum ele se gândeau serios să se reducă la un modest D., un D. fără pretenție.

Dar, ce câte ori d. James Dillingham Junior venia acasă și se urcà sus era numit „jim“ și sărutat cu sgomot de d-na James Dillingham Junior, deja cunoscută dumneavoastră de când ii ziceam Della. Precum vedeți, lucrurile stăteau bine.

Della își isprăvește plânsul și cu puful plin de pudră își drese obrăjorii. Se așează apoi la fereastră și privește afară la o pisică cenușie care călătorește pe un gard cenușiu, într'o curte cenușie.

Mâine e Crăciunul și ea n'are decât 1 dol. și 87 cu care să cumpere lui Jim un cadou. De luni de zile ea strânsese fiecare bănuț pentru a avea acum numai atàt! Douzeci de dolari pe săptămână nu prea ajung. Cheltuielile fuseseră mai mari decât le prevăzuse ea. Numai 1.87 dol. cu care să cumpere lui Jim un cadou! Jim al ei. Câte ceasuri fericite nu petrecuse ea numai gândindu-se la ceva drăguț pentru el. Ceva frumos și neobișnuit și veritabil — vre-un lucrușor care să merite să fie stăpânit de Jim.

Intre cele două ferestre ale camerei se aflà o oglindă Poate ați văzut și dumneavoastră vre-odată o oglindă de perete într'un „apartament“ închiriat cu 8 dolari. O persoană slăbuță și foarte agilă poate, observând imaginea sa într'o repede înșușire de brazde longitudinale, să obțină o închipuire aproape exactă a chipului ei. Della, fiind și subțirică, învățase această artă Repede ea fugi dela fereastră și se așeză înaintea oglinzii. Ochii îi scânteiau dar fața își pierdu culoarea cât ai clipi din ochi.

Acum, două lucruri posedau tinerii James Dillingham și cu amândouă ei se mândreau grozav. Unul era ceasul de aur al lui Jim care fusese și al tatălui și al bunicului său. Celălalt era părul Delliei. Dacă Regina din Saba ar fi locuit în tubul de aerisire al „apartamentului“, atunci Della și-ar fi lăsat într'o bună dimineață părul ei să atârne afară la fereastră tocmai pentru a încerca să deprecieze giuvaerurile și darurile Majestății Sale. Dacă Regele Solomon ar fi fost portarul, cu toate comorile lui îngrămădite în etajul de jos, Jim și-ar fi scos ceasul de câte ori ar fi trecut, **tocmai** pentru a'i vedea pe rege cum își smulge barba de invidie.

Astfel acum, frumosul păr al Delliei se resfrângea în juru-i, ondulând și scânteind ca o cascadă de ape castanii. Trecea de genunchi și o îmbrăca aproape cu totul într'o altă haină. Apoi nervoasă și grăbită, și-l strânse din nou. O singură dată și numai pentru o clipă ea tremură dar apoi se liniști în timp ce o lacrimă (sau două) picară pe covorul cel roșu și uzat.

Și astfel se duse haina-i veche, castanie; și tot așa pălăria ei de aceeași culoare, nu o mai avu.

Cu o învârtitură de picior și încă având acea „scânteie“ sclipitoare din ochi, se repezi pe ușe și pe scări până în stradă. Acolo unde se opri era o firmă pe care sta scris:

„M-me Sofronie. Coiffeuse“. Zbură înnăuntru. D'abia își ținea sufletul.

Ah! și ce colos de madamă, ce pudrată, ce rece, ce grosolană e această „Sofronie“.

— Ați vrea să cumpărați părul meu? întreabă Della.

— Cumpăr păr, de ce să nu cumpăr, răspunde Madama. Scoateți puțin pălăria ca să-l putem vedea.

Și cascada se revarsă pe jos în unde castanii.

— Douăzeci de dolari, se grăbi să o fere Madama, ridicând cu o mână dibace grămada de păr.

— Dați-mi repede banii spune Della.

Oh, și cum mai alergă ea apoi prin tot târgul. Sbura parcă pe aripi trandafirii. Uitase pe regina din Saba. Scotocea acum toate vitrinele doar o găsi un cadou pentru Jim.

In sfârșit îl găsi. De bună seamă că fusese fabricat special pentru Jim și nicidecum pentru altcineva. Nu se mai gă-

---

temporan al gloriei lui Ludovic al XIV, pe care-l precede, cu un an în mormânt.

Și, ca încheiere a acestui studiu, în care am reprodus documente ale epocei emanând din două surse franceze — alte izvoare contemporane vor fi consultate la timpul lor — punem sub ochii cititorilor acest pasaj, tot din „Journal Historique“ vol. XXII, Februarie 1715, pagina 96:

> „Cât privește afacerile turco-venețiene, Sultanul susține că toate bunurile răposatului Hospodar al Valahiei îi aparțin, ori unde s'ar găsi și în mâinile oricui ar fi depoztate.
>
> „In consecință, Republica Veneției e ținută a restitui Porței capitalurile și dobînzile tuturor efectelor pe cari Voevodul Valahiei le-a exportat în Statele sale“.

Depozitul acestor sume, după afirmările necontrolate, ale unui document german din prima jumătate a veacului XVIII, ar data din 1711, când Brâncoveanu, în schimbul independenței țării sale, se angajează să furnizeze Rușilor 30 de mii de oameni... Imprejurările nu i-au îngăduit să-și țină angajamentul.

Moartea care soldează toate conturile a făcut, par'că excepție pentru nefericitul Domn al Valahiei, căci 50 de ani după decapitarea lui legenda averei sale fabuloase se va strădui să-i găsească, mai ales în Occident, cele mai impure surse la origine.

LEON BAIDAFF

Paris, Iulie 1926.

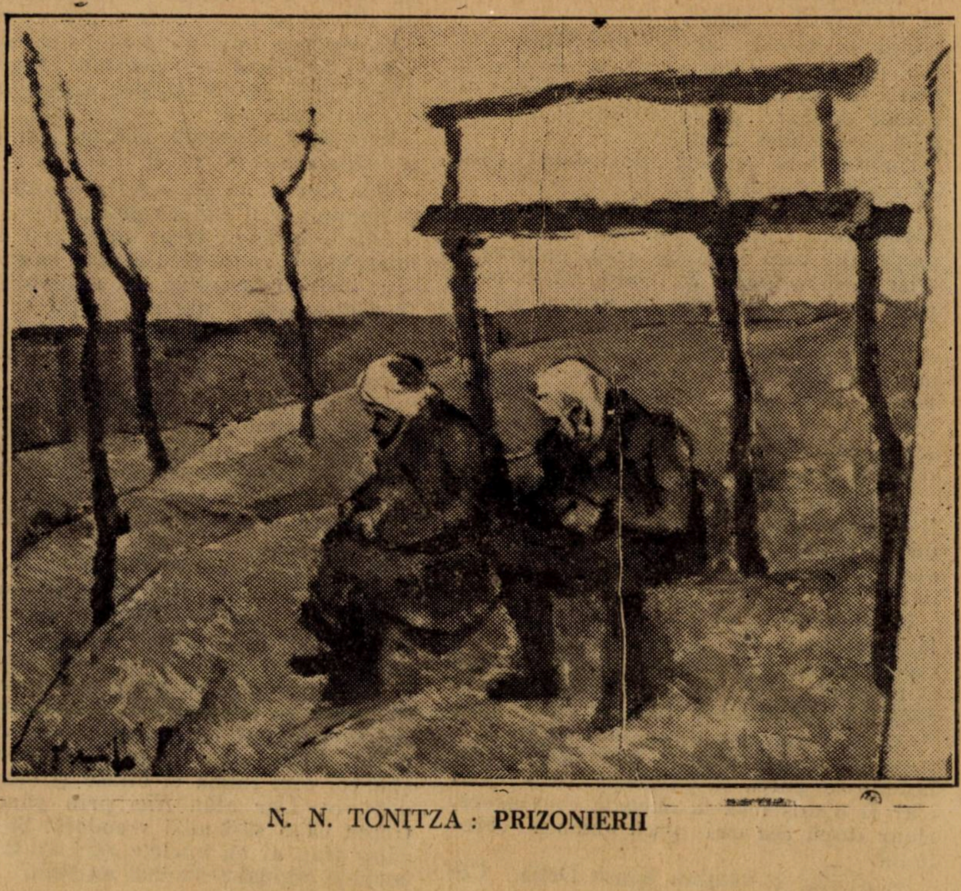

N. N. TONITZA: PRIZONIERII

sia unul la fel cu el în nici-o altă vitrină, şi doar ea le luase pe toate la rând.

Era un lanţ pentru ceas, făcut din platină simplu ca formă şi elegant, la care mai mult valora metalul din care era fabricat decât lucrătura lui — ca la toate lucrurile fine de altfel. Merita într'adevăr cinstea pe care i-ar fi făcut-o ceasul lui Jim agăţându-se de el. De îndată ce-l văzu, ea ştiu că trebuie să fie al lui. Semăna cu el. Impasibilitate şi valoare — trăsături caracteristice amândorora. Douăzeci şi unu de dolari îi luară pentru el. Aleargă acum spre casă cu cei 87 de cenţi cari îi mai rămăseseră. Cu lanţul pe care până acum îl purta Jim, avea săracul toată dreptatea să se plângă că niciodată nu ştie cât e ora. Cum ceasul lui era mare, adeseori se uita la el pe ascuns ca să nu i se vadă cureluşa de piele pe care o întrebuinţa în locul lanţului.

Când în sfârşit Della ajunse acasă, beţia ei făcu puţin loc prudenţei şi judecăţii. Scoase repede fierul de frizat, aprinse gazul şi începu să repare ravagiile făcute de generozitatea şi dragostea sa.

Groaznică muncă, dragi prieteni — o muncă de titan. Dar după patruzeci de minute tot capul îi era acoperit de cârlionţi micuţi cari îi dădeau o minunată înfăţişare de şcolar ştrengar.

Multă vreme, cu grije şi în amănunt ea se studie în oglindă.

Dacă Jim nu mă omoară, reflectă ea, înainte de a mă privi a doua oară, atunci o să spună desigur că seamăn cu o coristă din Coney Island. Dar ce puteam să fac — oh! ce puteam să fac cu un dolar şi optzeci şi şapte cenţi?

La ora şapte cafeaua era pregătită şi tigaiţa pe maşină aştepta fierbinte şi gata să prăjească costiţele de berbec.

Jim nu întârzia niciodată. Della strânse lănţişorul în mână şi se aşeză pe colţul mesei de lângă uşa pe unde el intra de obiceiu. Deodată auzi paşi pe jos la scară, Iat-o albă ca varul. Şi cum ea avea obiceiul să rostească încet câte o rugăciune pentru fiecare lucruşor, ea îngână acuma: „Doamne sfinte, vâră-i în cap că sunt încă drăguţă“.

Uşa se deschise şi Jim intră închizând-o după el. Avea privirea obosită şi foarte serioasă. Sărman băiat, să ai tu numai douăzeci şi doi de ani şi să duci deja greul unei căsnicii!

Umbla fără mănuşi şi doamne, câtă nevoe ar fi avut de un palton nou!

Jim, lângă uşă, stătea nemişcat ca un prepelicar care a dat de urma prepeliţei. Işi holbase ochii la Della, nişte ochi în care era o expresie de care ea nu fu în stare s'o citească şi care o îngrozi. Nu era nici mânie, nici surpriză, nici dezaprobare nici spaimă, nici vre-unul din sentimentele la cari ea se aşteptase. El continuă să o fixeze având încă acea deosebită expresie întipărită pe faţă.

Della se apropie de el.

„Jim, dragă, ţipă ea, nu mă privi aşa. E drept că mi-am tăiat părul şi l'am vândut dar nu puteam trăi cu gândul că a venit Crăciunul şi nu ţi-am dat nici un dar.

O să crească la loc — nu te mai gândi la asta, vrei? Nu ştii tu că părul meu creşte groaznic de repede? Haide spune „Crăciun vesel!“ Jim, şi să fim fericiţi. Nici prin gând nu-ţi trece ce dar drăguţ — ce minunat dar ţi-am luat eu ţie“.

— „Ţi-ai tăiat părul?“ întrebă Jim, chinuindu-se parcă să priceapă, ca şi când n'ar fi ajuns încă la această convingere, chiar după cea mai grea muncă cerebrală.

— „Tăiat şi vândut, spuse Della. Ce, nu mă mai placi aşa cum sunt acum? Sunt tot eu, numai fără păr, dacă nu vă e cu supărare. Jim îşi roti iscoditor privirea prin toată camera.

— „Zici că s'a isprăvit cu părul tău? întrebă el cu aer aproape prostesc.

— „Nu-l mai căuta degeaba“ spune Della. E vândut şi pace! — vândut!

E doar ajunul Crăciunului, băiatule. Fii drăguţ cu mine, doar pentru tine am făcut aceasta. „Se prea poate ca firele părului meu să fi fost numărate“ — continuă ea cu duioşie“, dar nimeni n'ar putea vreodată să spună cât de mare e dragostea mea pentru tine. Să pun costiţele la fript, Jim!“

Jim păru că se deşteaptă dintr'o dată din amorţirea în care căzuse. Işi îmbrăţişă pe Della lui. Ci noi să privim timp de zece secunde cu discretă cercetare vre'un obiect fără importanţă din direcţia opusă. Opt dolari pe săptămână sau un milion pe an — care e diferenţa? Un matematician sau un geniu v'ar da desigur răspunsul cel neexact. Magii au adus daruri preţioase, dar acesta nu făcea parte din ele.

E neclară afirmaţia noastră dar ea va fi limpezită ceva mai la vale.

Jim scoase un pacheţel din buzunarul paltonului şi îl aruncă pe masă.

„Nu trebuie să crezi nimic rău despre mine, Dell“, spuse el. Un tuns, sau un ras sau chiar o fricţiune nu mă vor putea face niciodată să ţiu mai puţin la fata mea. Dacă însă vei desface pachetul ăsta, vei pricepe dece rămăsesem adineauri ca trăznit.

Degete albe şi agile rupseră sfoara şi hârtia. Şi apoi un ţipăt extatic de bucurie; după care, vai! o femeiască şi subită trecere la plânsete isterice şi bocete cari necesitară imediata întrebuinţare a tuturor mijloacelor de consolare ale stăpânului casei.

Pentru că îi adusese pieptenii — garnitura de pipteni pentru părţi şi ceafă pe care Della de-atâta vreme îi admira într'o vitrină de pe strada pricipală. Pieptenii frumoşi — din scoică veritabilă de broască ţestoasă, cu marginile încrustate cu pietre — şi tocmai în nuanţa care se asorta minunat cu frumosul ei păr dispărut. Erau nişte pieptenii de valoare, ştia ea, căci inima ei oftase şi suspinase după ei. Dar atât. Nici prin gând nu-i trecea că o să-i aibă vreodată. Şi acum, când erau ai ei, buclele cari ar fi ornat doritele podoabe nu mai existau.

Ci ea îi strânse totuşi la pieptu-i şi izbuti în cele din urmă, să-şi ridice ochii plânşi să zâmbească şi să spună: „Jim dragă, părul meu creşte aşa de repede!“

Dar deodată Della sări în sus ca o pisicuţă opărită şi ţipă, „oh, oh!“

Jim nu văzuse încă frumosul lui cadou. Repede deschise pumnul şi i-l oferi. Metalul întunecat şi preţios pare că reflectează inima ei curată şi plină de drafoste. E frumos, Jim?. Am scotocit tot oraşul ca să găsesc. De acum poţi să te uiţi la ceas de o sută de ori pe zi. Dă-mi ceasul. Vreau să văd cum o să-i şeadă.

In loc să asculte, Jim se trânti pe pat, îşi încrucişă mâinile la ceafă şi râse.

— „Dell dragă să punem deoparte darurile noastre de Crăcin şi să le păstrăm câtva timp. Sunt prea frumoase ca să le uzăm de acuma. Şti ce-am făcut? Am vândut ceasul ca să fac rost de bani cu cari să-ţi cumpăr pieptenii. Şi acum, haide, pune costiţele la fript!“

Magii, precât ştiţi, au fost bărbaţi înţelepţi — grozav de înţelepţi bărbaţi — cari au adus daruri Copilului din iesle. Ei au născocit arta de a da daruri de Crăciun.

Ei fiind înţelepţi, şi darurile lor erau fără îndoială nimunate, bucurându-se poate de privilegiul de schimb, la nevoe.

Ci aci eu am istorisit foarte nereuşit povestea liniştită a doi copii nebuni cari în cel mai neînţelept mod au sacrificat unul pentru altul comorile cele mai de valoare ale casei lor. Dar ca un ultim cuvânt către înţeleptul zilelor noastre să ne fie permis să spunem că dintre toţi cari dau daruri, copiii noştri au fost cei mai înţelepţi. Dinţre toţi cari dau şi primesc daruri acei cari sunt ca ei sunt cei mai înţelepţi. Pretutindeni ei sunt înţelepţii. Ei sunt magii.

Trad. din englezeşte de

TRAIAN ŞTEFANOVICI

Murăş, Murăş apă lină...

Când frate—doi satiri—din crengi de salcie 'nodam cunună,
Semn c'am trecut spre malul di'mpotrivă 'n nebunescul joc,
Prin Murăşul bălan, ce'n munţi Târnavele cunună
Şi ca un brâu încinge-Ardealul, strâns pe la mijloc.

Când soarele îndrăgostit de spete late,
Uita căzutul bronz pe dracii goi,
Sau când ne sfredeliam vâltori, la vale, amândoi
Şi capete, prin ştranduri, se 'ntorceau mirate.

Şi când smoliţi cu mâl ne tolăniam pe prund,
Sau pe nisipul alb, lucios, înfierbântat de soare,
In baia de-aburi a amiezii răsuflam dogoare
Şi 'n duşuri reci ne-amestecam cu somnii, în afund.

Când pe sub broderii de fer porniam alin
Cu plutele de brazi, întemniţând răstimpuri şi hotare —
Pe când ne revărsam cu Mureşul în zare
Tot mai adânc, spre Seghedin....

C. I. ŞICLOVANU

Botezul rachiului...

Departe șueratul lung al unei mașini obosite, sfâșie pentru o clipă tăcerea ce s'a lăsat ca de obiceiu, la vremea asta, când toți oamenii au adormit moleșiți de căldură, pe întreaga mahala. O altă mașină răspundea celei dintâi, un câine ciulește urechile, trezit din somn și se întinde leneș la umbra unui zăplaz ; pe urmă iarăși tăcere. O tăcere grea, obositoare, prevestind apropierea unei furtuni. Doarme mahalaua învăluită în nori de fum, zvârliți de coșurile fabricelor dimprejur. Pe maidanul dealungul căruia, un fel de gârlă cu apă tulbure și cleioasă curge liniștită, vărsându-și murdăria în Bahlui,o ceată de țigănci numai de o șchioapă, cu fețele arse de soare, la umbra unei tufe de lanuri, stau la taifas. Alături, între două movile de gunoi, doarme moș Petre, strângătorul de ciolane.

Vorbesc ei copiii, dar cu coada ochilor trag la sacul lui moș Petre. Liniștit cu dânsul pus căpătâiu, el doarme fără nici o grijă.

— O fi dormind, ori se preface ?

-- Și-i dat dracului moșneagul!

— Mă Tică, i-a încearcă tu, că ești mai șmecher.

— Țțț!... Mă spune tatei și iar mă bate.

— Par'că așa nu te bate. Spune că ți-e frică...

Frică? Apoi să vedeți voi ce pot eu, mucoșilor !

Tică e cel mai răsărit dintre ei. Incetișor își ghemuiește trupul costeliv și pe brânci, târându-se ca o ramă se strecoară printre bălării.

O muscă bâzâie, dând să-i intre în gură. Moș Petre ridică mâna, izbindu-se peste față. Copiii chicotesc, dar o privire a lui Tică, le înțepenește râsul pe buze...

Ciulindu-și urechile, ascultă... a adormit din nou. Tică o pornește... Un pas, doi, a ajuns... Intinde mâna. Bătrânul mormăie... Au împietrit toți... Departe o mașină șueră.. Tică așteaptă... Ușurel își strecoară două degete, scotocind buzunarele. Un zâmbet îi înflorește fața boțită... Din câteva sărituri e lângă ceată.

— Ei ?

— S'a făcut !....

Intre degete strălucește o băncuță... hai să scoatem un chiot de bucurie Cât ai clipi, s'au înțeles. Nicușor pleacă după rachiu, iar ceilalți îl așteaptă sub pod.

— Mă, să spui că-i pentru tată-tu, că poate îți dă mai mult...

Liniștiți, bălăcindu-și picioarele în apă murdară, toți pândesc cu nerăbdare ivirea lui Nicușor.

Tică își linge buzele și din fundul unui buzunar, scoate câteva capete de țigară, tacticos le desface fărămițându-le în podul palmei și cu hârtie dintr'un ziar, își răsucește una, în admirația celorlalți care-l privesc, ca pe un om mare".

Mă, Tică, să-mi dai și mie să trag un fum !

— Păi, cum nu !... Voiu da „căpitanul".

Gâfâind Nicușor a sosit cu sticla ..

— Bun e, mă !...

— Te arde la stomah...

Ca cel mai în vârstă, Tică și-a oprit partea leului. Trage câte o înghițitură, închide ochii și-o plimbă câtva timp prin gură să-i simtă tăria, îi dă drumul și sculpă amărât printre dinți.

— A început să puie apă.. Na și ție, mă ! Ia o gură că n'ai să mori.

Intinde sticla lui Puiu. Puiu e cel mai mic din ceată.

— Eu nu beau rachiu...

— Boierul !... Cu asta te faci mare, mă!... Pe mine tata, când am intrat ucenic la uzină, m'a luat cu el la moș Dublă și mi-a dat un „ciocan" de rachiu, tare de-am crezut că-mi plesnesc ochii în cap... Atuncia s'a răstit la mine, că de frică, mai să înghit și paharul. Il făceam de râs... Acuma ași putea să mă pui la încercare cu dânsul... Bea, mă !

— Mi-e frică !

— Ce cauți cu noi, dacă ți-e frică de un strop de rachiu ?... Ptiu !... ai să mai fii și tu om !...

Toți ceilalți aprobară vorbele „șefului" aprins la față, cu ochii injectați.

— Cu'n păhăruț de rachiu, uiți necazurile. Tata, dacă n'ar bea, ar înebuni. Păi, să vă spun eu vouă una.

Toți fac roată în jurul lui, trântiți pe burtă.

— Eu îs mai mare decât voi.. Cinci luni am fost la polonul cela cu nasul cât o pătlăgică, ce veșnic se leagănă, măsurând strada și înjurând pe limba lui. Om bun de altfel, ținea la mine ca la ochii din cap și meșter mare, dar bețiv de mama focului !... Voi l-ați văzut vreodată. Așa-i că nu ? Acela bea și se îmbăta și iar bea și se desbăta și-o lua dela capăt. De la el am învățat să beau și eu... Mă trimitea să-i cumpăr rachiu și-mi da și mie. Dar de deștept, n'am ce spune. Are acasă, uite așa maldăre de cărți. Bea și citește... Stam cu el și dânsul îmi povestea . Odată l-am întrebat ·

— De ce bei așa de mult, d-le Priseky.

— „Să uit... să uit că sunt sărac... Toți oamenii săraci beau.

Mă, numai eu știu de ce bea d. Priseky... Mie mi-a spus înt'o noapte.

D. Priseky ăsta s'a născut sărac ca și noi, departe într'un oraș din țara lui. De mic, a intrat într'o fabrică cum nu avem noi, dar fiind muncitor, repede a ajuns mare de tot. Și patronul fabricei celea mari avea o fată frumoasă cum e Lina lui moș Grigore, Lina de la Regie și de fata asta s'a îndrăgostit Priseky. Il iubea patronul, fiindcă datorită deșteptăciunei lui, fabrica mergea bine și câștiga bani mulți, dar să-i dee fata, tot n'a vrut, pentrucă era sărac... Ba l-a și dat afară și atunci a plecat în lumea lui și bea, bea să uite... Vedeți voi ce-i sărăcia ? sunteți prea mici să înțelegeți, dar când o să vă dați seama, o să-l plângeți pe bietul domnul Priseki...

Tac toți, prinși de gânduri. Tică bea și scuipă...

Nori mari, plumburii învăluie mahalaua...

Fabricele zvârl șuerături scurte, ascuțite... Pe maidan e liniște.

— Viața e grea, mă copiii mă !

— Dar tată-tu de ce bea măi Tică ?

— Fiindcă-i sărac... Când eram mai mic, tata se întorcea acasă înjurând și nici n'apuca să intre bine pe ușă și-o lua la bătaie pe mama până ce-o umplea de sânge... Eu mă făceam mititel într'un colț...

Plângea mama până târziu noaptea.

-- De ce ne bate tata ?

— Findcă bea... Bea de inimă rea, că e sărac și muncește din greu pentru o bucată de pâine.

Acuma nu mai plânge... Bea și dânsa, beau și eu și ne îmbătăm, uitând că suntem săraci.

Vorba tatei. Tot spitalul și cu droaga primăriei o să ne îngroape...

*

Sâmbătă seara... In crâșma lui moș Dudlă, e chef mare... Ghiță Chiorul, gheboșit, scârție la o vioară un cântec vechiu, amestecându-și glasul pițigăiat cu zbieretele răgușite ale celor ce petrec...

La o masă, Nică fochistul, tata lui Tică, nevastă-sa și cu băeatul ciocnesc mereu îmbujorați la față. Nică vrea să spuie ceva, dar nu poate, dă, numai din mâini, rostogolindu-și ochii și bălăbănindu-se... Nevastă-sa plânge, ștergându-și nasul cu dosul palmei... Intr'un colț, Domnul Strisky a adormit cu capul pe masă...

După multă muncă. Nică a reușit să se înțepenească pe picioare și să-și poată deschide gura...

— Fraților !...

Ca prin minune, în crâșmă se făcu tăcere...

— Fraților ! Azi e zi mare... Tică al meu a împlinit paisprezece ani... Astăseară Tică a câștigat cei dintâiu bani prin munca lui... Să trăești Tică!...

Toți întind paharele... Băiatul mulțu-

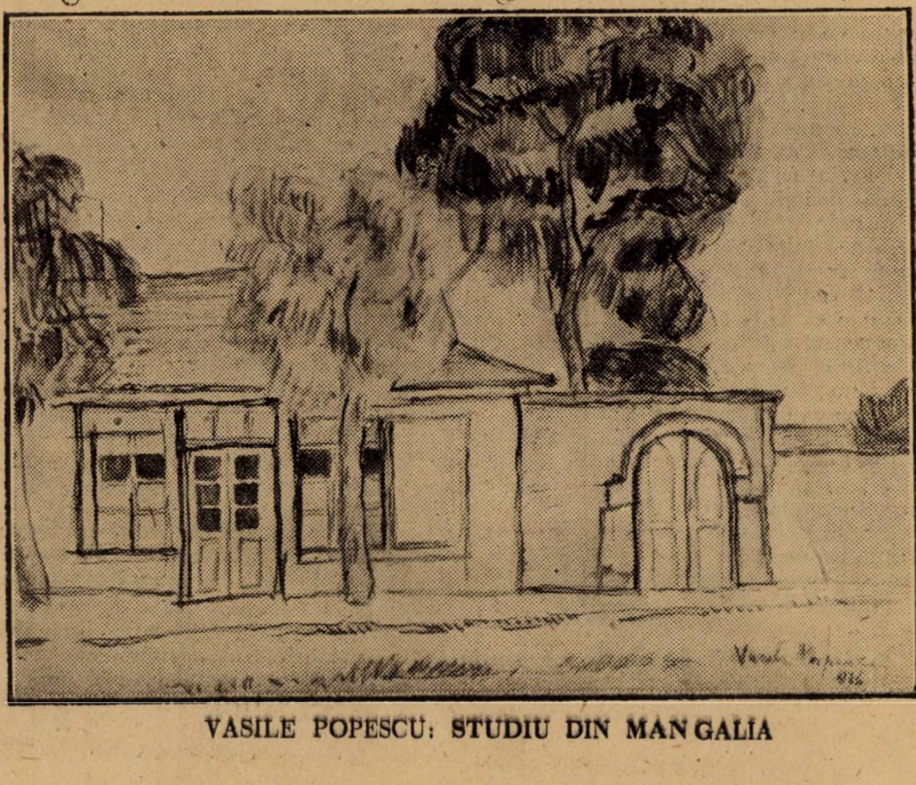

VASILE POPESCU: STUDIU DIN MANGALIA

Considerațiuni asupra catharsis-ului aristotelic

I

Din vasta ideațiune străveche a lui Aristotel atât de bine aliniată și în mod savant sistematizată în filosofie teoretică, și filosofie practică tocmai partea din filosofia practică ce interesează cu deosebire estetica, ne-a rămas mutilată și pe alocurea, sau alterată de complectările apocrife ale editorilor antici, sau „contaminată“, grație diferitelor grupări ale materialului necomplet, ale cărui goluri copiștii de altă dată căutau să le împlinească printr'o altă distribuire a textului.

„Retorica“ și **„Poetica“** sunt cele două opere de estetică ale Stagiritului a căror înfățișare actuală a pricinuit în totdeauna la cercetătorii moderni decisive îndoeli asupra exactității și integrității textului.

Studiul său **„Despre frumos“**, pe care îl citează Diogene Laerțiu și asupra căruia revine în **„Metaphisica“** sa (XIII, 3) nu ni s'a păstrat de loc; iar **„Didascaliile dramatice“**, sau **„Chestiunile omerice“**, din care ne-au rămas numai câteva fragmente, suscită serioase îndoeli, după părerea specialiștilor, asupra autenticității lor. Chiar Diogene Laerțiu, care fixează numărul operelor lui Aristotel la 400, declară că între acestea n'a numărat mulțimea de scrieri apocrife și de apoftegme.

Poetica e alcătuită din 26 de capitole, în care se tratează esența poeziei, originile și genurile sale; în mod fragmentar epopeea; apoi găsim o serie descusută de chestiuni tratate sumar într'o foarte relativă legătură cu problema centrală, mai departe se compară epopeea cu dramaturgia; iar la începutul cărții avem o teorie trunchiată a tragediei ce apare transfigurată pentru cititorii de astăzi. (cap. 6—22).

In această parte, în care se face teoria tragediei și din care se vede foarte limpede, cum dezvoltarea definiției, pe care o dă comediei (cap. V 1—6), lipsește, Aristotel vorbește de așa menitul fenomen **cathartic** sau **purgarea pasiunilor.**

„Tragedia“, scrie Aristotel, „este imitarea unei acțiuni serioase și complete, având o anumită întindere, și înfățișându-ni-se într'o limbă plăcută; totul se prezintă în așa fel, în cât fiecare parte din acest tot, subsistând și separat, se dezvoltă în acelaș timp și pe măsură ce personagiile lucrează, fără însă ca autorul să povestească acțiunea, realizându-se apoi în sufletele noastre prin ajutorul milei și al groazei purgarea (catharsis) pasiunilor noastre de aceeaș natură“. (cap. VI. 2).

Aristotel nu mai dă nici o explicație asupra acestui catharsis, nu indică niciunul din elementele vreunei definiții, care ar determina mai de aproape fizionomia acestei descărcări, sau purgări cathartice.

Singurele explicații, pe care le găsim în paragrafele următoare, se referă la „limba plăcută“, ce ar însemna exprimarea „prin ritm, armonie și cântec“; la „subsistarea fiecărei părți în mod separat“, ce ar însemna, că unele dintre ele sunt organizate numai „prin ajutorul metrelor, iar altele la rândul lor prin melodie“; și în fine, că acțiunea presupune „ordine“ în spectacol.

Mai departe ne arată ce înseamnează limbagiul vorbit și melopeea ca elemente ale imitației.

Nimic despre catharsis. Este aproape sigur, că textul a suferit aci o mutilare, pe care editorii, antici au reparat-o formal printr'o ajustare sintactică a textului, prin înodarea capetilor rupte ale firelor de cugetare.

Nodurile se cunosc și aceasta cu atât mai mult, cu cât Aristotel în genere este, ca orice veritabil filosof de altminteri, dușmanul cel mai aprig al echivocului și al obscurului; fără să ne mai gândim apoi că însuși autorul arată în altă parte **(Politica, VIII, cap. VII, 4)** când tratează despre educație că muzica poate servi în acelaș timp să instruiască și să **purifice sufletul**, adăugând: „dar voiu reveni mai clar cu privire la acest subiect în studiile despre „Poetică“.

Ar fi fost și imposibil, ca Aristotel, dialectician prin excelență și căruia nu-i scăpa niciodată ocazia de a da și definiția verbală a termenilor întrebuințați; el care începe nenumărate paragrafe cu „înțeleg prin (cutare cuvânt), cutare lucru“, să strecoare cuvântul „catharsis“ ce însemnează purgare, curățire sau descărcare, adică eliberare, mai ales că termenul se referia la sentimente fără să nu-l fi determinat mai precis.

Deslegarea misterului cathartic provenit din interpretarea textului aristotelic a preocupat pe toți comentatorii moderni ai lui Aristotel, și nu e greu de constata cum aproape toți ajung să explice misterul printr'o enigmă cu atât mai suspectă, cu cât interpretarea nouă va contrazice pe cea anterioară.

Unul dintre comentatorii aceștia și anume Egger **(Essai sur l'histoire de la critique chez les grecs, suivi de la Poetique d'Aristote et d'extraits de ses Problemes avec taduction français et Commentaires**, cap. III § 7, p. 188, ed. II Paris 1886) a dat o interpretare sprijinită însă numai pe text și atât cât e posibil pe contextul operei integrale a lui Aristotel.

Atât în opera citată, care constitue cursul său de la Sorbona ținut după 1840, cât și într'o altă **(Helénisme en France**, 25 èm leçon) ce formează cursul său de la 1867—1868, Egger arată că purgarea sau catharsisul aristotelic este o descărcare a sufletelor noastre de anumite stări de conștiință comprimate în adâncurile noastre sufletești și, care ne-ar turbura într'un fel sau într'altul. Emoțiunea estetică ar deschide zăgazurile sufletului nostru, lăsând să se scurgă oarecum prin simpatie acea energie psihică colectată în viața de toate zilele mai ales sub forma groazei și a milei, care ne apasă inconștient aproape înecând încăperea minții noastre. Această descărcare ar produce plăcerea contemplării operei de artă ce ne-ar reda mereu elasticitatea psihică și integritatea funcțională a aparatului nostru mintal.

Egger ar fi putut merge și mai departe, interpretând și catharsisul comic, despre care Aristotel nici nu pomenește. Cum partea referitoare la comedie din tratatul aristotelic s'a pierdut, iar mutilarea textului păstrat este un fapt astăzi în mod unanim admis, nu vedem de ce Aristotel ar fi rezervat numai tragediei caracterul cathartic?

Intr'adevăr groaza și mila exprimând coeficentul inferiorității, și deci al suferinței noastre, e vorba aci: și de suferință prin **conținutul** materiei psihice, dar și de suferința realizată prin necontenita suprapunere și comprimare, care aduce după sine tendințe spre **suspendarea funcțiunilor** psihice. Contemplarea operei de artă, grație catharsisului descărca sufletul și îi activează funcțiunile. Prin conținut opera este tragică, prin funcțiunea, pe care o are, ea este artistică. Dar și conștiința propriei noastre superiorități si deci a bucuriei noastre poate produce acelaș efect: să ne încarce și astfel încăperea sufletului nostru să se înăbușe. Aci conținutul materiei psihice comprimată e susceptibilă să producă plăcere, dar suspendarea funcțiunilor psihice duce la un rezultat negativ. Prin conținut opera este comică, însă tot prin descărcarea cathartică ajungem la plăcerea emoțiunii comice și în felul acesta emoțiunea artistică, ca valoarea funcțională, rămânând unică, ea diferă numai prin conținut, grație conținutului diferit al operei ce lucrează prin simpatie asupra noastră.

Fără ca Egger să ajungă la interpretarea catharsisului comic, noi credem, că

Iți voiu aduce inima

Atunci îți voiu aduce pași trudiți,
Ce-au născocit poteci nenumărate,
Dar pașii încetați vor fi și 'ncremeniți.

Iți voiu aduce brațe, ce-au făcut
Minuni, ca niște odoare fermecate,
Dar brațele vor atârna, greoiu și mut.

Iți voiu aduce ochii, ochii-aprinși
Ca două stele 'n verdele Tău pom,
Dar ochii vor rămâne 'n pleoape, stinși.

Iți voiu aduce inima, ce-a răsunat
In pieptul veșniciei, ca 'ntr'un om,
Dar inima tăcea-va, adânc și 'ntunecat:

Ca să coboare sufletul Tău sfânt
Și să străbată, 'n sbor cutremurat,
O nouă viață 'n mine, ca un vânt.

MIHAIL CELARIANU

---

mește emoționat de atâta cinste. Maică-sa plânge în hohote.

— Și acuma, ascultă la cele ce-am să-ți spun eu, tată-tău!... Mă, pentru omul sărac viața e o povară.. Când eram tânăr am crezut că al meu e pământul. Ori cât ai munci, tot nimic nu se alege de capul tău. De aceea să bei! Să nu-ți fie rușine... Numai în băutură uiți totul...

Târziu au pornit-o toți trei spre casă... Nică ținându-și nevasta pe după gât și chiuind de răsuna mahalaua... Tică, în urmă împleticindu-se mereu, cu gura arsă și capul ca de plumb.

Plângea Nică sărutându-și nevasta. De la o vreme Tică ne mai putând merge s'a rezemat de un gard apăsându-și coșul pieptului cu amândouă mâinele. Stropi reci de ploie i se sfărâmau de fața.

Pe nesimțite o moleșeală îi prinse trupul și încetișor alunecă în stradă, închizându-și ochii. Clăbuci ca de săpun, înroșiți de sânge, i se iviră în colțul buzelor învinețite.

Impliniseră paisprezece ani. In seara aceea de toamnă, Tică al fochistului, primise botezul rachiului.

ADRIAN PASCU

---

*) Din volumul de schițe și amintiri **„Strada amintirilor“.**

Cântec

Sfioşi şi blânzi ca două viorele,
Din cerul unor alte primăveri,
Ce-asupră-mi v'aplecaţi în clipe grele:
Ochi plini de nesfârşite 'nvăpăeri,
Cu-albastrul vostru umed ca de rouă,
Deschideţi-mi o primăvară nouă!

Ca şerpi încolăciţi de trupul meu,
Vărsând în taină aprigul venin,
Durerile mă 'mpresură mereu
Şi-mi smulg din greu, suspin după suspin!
Voi singuri, doară mă păziţi de rele ;
Ochi blânzi sfioşi, ca două viorele !

. . . .

Smaralde smulse din nemărginire,
Voi, prăzi ale cereştilor comori,
Ce năzuiţi mereu, mai sus de fire,
Veghiaţi asupra mea, ispititori !
Lumină din lumină vieţei mele,
Ochi blânzi, sfioşi, ca două viorele !

ART. ENĂŞESCU

Sibiu, Noembrie 1922

paralela aceasta stabilită de noi pentru comic e inferentă. Nu avem pretenţia că Aristotel ar fi subscris în orice caz interpretarea noastră, dar e mai probabil, că interpretarea lui Egger pentru tragic ar fi întrunit toate sufragiile stagiritului atunci când el ar fi fost chemat să judece valoarea unei inferenţe cu adevărat logică ,să aprecieze, ca dialectică, desfăşurarea unui raţionament refăcut după urmele unor jalonări de cugetare.

Egger însă nu ne dumireşte de ce sufletul nostru se încarcă şi mai ales cum se operează purgarea, sau mai bine zis, de ce arta declasează eliberarea, şi anume graţie cărora însuşiri misterioase?

Nu trebue să uităm, că Egger, după cum am spus, se ţine strâns de text şi de contextul general. Interpretarea sa nu e o simplă ipoteză mai mult sau mai puţin elegantă în concordanţă cu un sistem filosofic oarecare.

Egger după ce dă un istoric succint al interpretărilor date fenomenului catharctic, se reazimă pe diferite pasagii aristotelice din **Morala către Nicomac** (VII, 15: IX, 11), din **Politica** (VIII, 5), din **Probleme** (XIX, 27 şi 29) ; compulsează pasagii din Platon **(Sophistul, Republica)** şi din Plotin **(Despre frumos).** In chipul acesta interpretarea lui Egger se deosibeşte de încercările altora (Lessing, Schiller, W. Schlegel, Fichte, J. P. Richter, Tieck, Novalis, Schelleng, Schopenhauer, R. Zimmerman etc., etc.) şi mai ales ale unui Max Schasler, pentru care purgarea cathartică ar fi o elevaţiune în infinit tocmai prin mijloacele finitului, o reintrare în absolut pe calea relativului **(Kritische geschichte der Aesthetik**, p. 68, Berlin 1872). Poetica lui Aristotel a servit de la început şi până în zilele noastre ca punct de plecare pentru ideologie critică în studiile asupra dramaturgiei în genere Punctul cathartic însă, graţie mutilării textului a fost lăsat în umbră ; criticii dramatici s'au servit în mod copios de analiza şi clasificarea aristotelică, iar esteticianii au utilizat mai ales principiul imitaţiunii verosimile, pe care l-au transformat în principiul motivării estetice extras mai ales din formula relaţiunii necesare ce trebue să existe între elementele componente ale unei veritabile creaţiuni de artă şi pe care Aristotel a întrevăzut-o cel dintâiu.

Catharsisul aristotelic însă a rămas o chestiune de virtuozitate în mânuirea ipotezelor, un fel de alergare clasică, în care se înscriu filosofii spre a repurta performanţe strălucite.

Au fost filosofi, care au discutat fenomenul cathartic în genul speculaţiunilor lui Adam Parvipontanus sau Gualon din veacul al XII-lea. Numai Egger, nefiind silit nici să-şi acorde explicarea cu vreun sistem filosofic fiindcă era numai „profesor" şi nici profesor fiind, să agreeze prea mult disputele medievale, ne dă o explicare sprijinită pe texte ce va fi considerate de noi la lumina doctrinelor contimporane diferite ca ţel, dar prezentând acelaş punct comun în structura lor: arta, ca eliberare psihică.

Vom examina problema cathartică mai ales prin doctrina lui Freud, a lui Bergson şi a lui Levy Bruhl.

SCARLAT STRUŢEANU

O SEAMĂ de CUVINTE

Poetul Lessing avea în serviciul său, de puţin timp un servitor, care îi deveni suspect, cu toată încrederea sa firească, în urma dispariţiei repetate a obiectelor preţioase. Hoţul era îndemănatec ; cum să-l prinzi asupra faptului ? Lessing se hotărî să-i întindă o cursă, pe care o crezu ingenioasă, cu toate că principiul era cât se poate de banal. Din cauza asta chiar, trebuia să fie eficace. Poetul luă deci un pumn de monede de aur, pe care îl aşternu pe masă, apoi eşi. Spre seară intră, însoţit de câţiva prieteni, cărora le spuse bănuiala sa. Pe masă aurul strălucea.

— Ah ! strigă scriitorul plin de bucurie, m'am înşelat, servitorul meu e cinstit ! Dar un prieten ridică din umeri cu un aer neîncrezător :

— Ai numărat banii înainte de a-i pune pe masă ?

Surâsul se şterse după figura lui Lessing.

— Nu răspunse el înmărmurit, nu m'am gândit la asta !

*

Matematicianul Einstein, care a devenit celebru de câţi-va ani, prin teoria relativităţii, se plimba într'o zi la Berlin cu soţia sa şi întâlni o femee simplă, bătrână care se împrietenise la Zürich cu familia sa. Auzind că e stabilită de mai mult timp la Berlin, Einstein îi reproşă că n'a venit niciodată să-l vadă.

— Dar bine, domnule profesor, zise femeea, n'am îndrăznit să viu la un om atât de celebru !

— Vezi, zise Einstein cu melancolie soţiei sale, oamenii cei mai cum se cade nu mai vin să ne viziteze!

*

Andersen celebrul scriitor de basme danez, venise din Danemarca la Paris, unde îi plăcu atât de mult în cât filosoful Victor Cousin îl întrebă într'o zi :

— Nu aţi avea chef să rămâneţi cu totul la noi ? In patria d-voastră viaţa trebue să fie foarte tristă !

Andersen oftă, clătină din cap şi zise:

— Iubeşte cineva mai puţin pe mama sa când e urâtă ?

*

Hodges, fostul guvernator al statului american Hansas, a vizitat într'o zi închisoarea cea mare din Leavenwonth şi directorul puşcăriei îl rugă să ţie o mică cuvântare celor 700 de deţinuţi adunaţi în curte.

Hodges intimidat, îşi începu discursul astfel :

— Stimaţi concetăţeni...

Dar văzu el însuşi imediat că nu merge aşa şi zăpăcindu-se şi mai mult reîncepu :

— Iubiţi codeţinuţi...

Puşcăriaşii izbucniră în râs sgomotos, după care Hodges începu din nou :

— Nu ştiu cum să mă adresez d-voastră, dar sunt sincer încântat că sunteţi adunaţi aci în număr atât de mare...

RUD. A. KNAPP

Insemnări critice

G. BRĂESCU : Un scos din pepeni. (Ed. Ancora).

D-l G. Brăescu şi-a început magnifica activitate abia târziu — surprindere pentru toţi şi pentru dânsul, — prin mici scene cazone, de o factură aproape identică : câteva rânduri de descripţie, apoi un dialog fără de nici un fel de paranteze personale, perfect adecuat eroilor, care merge repede, spre observaţia psihologică sau numai glume, desvăluite în ultimul rând. Ne-am obicinuit într'atât cu aceste scheme, încât ori

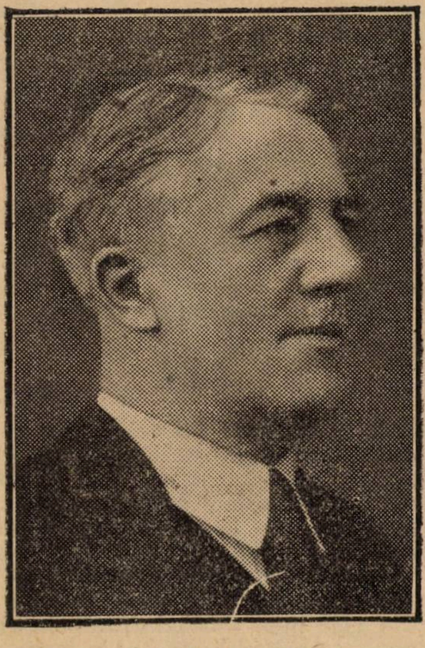

G. BRAESCU

şi ce nestatornicie, — o cât de mică lungire a descrierii dela început, de pildă, — ni se pare o disproporţie. Totuş, variantele sunt multiple, şi deseori dialogul nu are nici un ţel ultim. Uneori chiar, o coardă sentimentală începe să vibreze nicidecum strident.

S'ar putea spune că arta d-lui G. Brăescu n'a suferit deatunci, nici o evoluţie. Schiţele cele mai bune au apărut, aproape toate, chiar dela primul moment, şi progresul datorit îndrumării căpătate cu timpul, nu se vede decât foarte vag. Şi-a mai lărgit doar câmpul de observaţie.

A adăogat scenele militare, noi aventuri ţărăneşti sau burgheze, (unele admirabile : „dacă aşa se vinde la târg")... Apoi **„Vine d-na şi d. general"** ne sugeră perspective mari de mare frescă. Apariţia **filmelor** ne-a desconcertat însă. Intr'adevăr, pentru ultimul timp trebue să mărturisim o scădere. Scrisul pe comandă a adus o sumă de spirite îndoelnice. Dialogul perfect e întrebuinţat în folosul unei glume oarecare, (şi dialogul însuşi aduce o oarecare nuanţă de repeţire în tecnica lui ; o prea mare insistenţă a greşelilor gramaticale pe cari le fac personagiile în vorbirea lor, mai ales de acord. Apoi multe din anecdotele vechi revin abia schimbate. Volumul ultim **„Un scos din pepeni"** ne aduce ce e mai bun din această nouă perioadă. Volumul permite însă conturarea caracteristicilor variate ale artei d-lui G. Brăescu.

Ca de obiceiu, scene mici cazone, ţărăneşti şi burgheze...

Cea mai bună dă şi titlul cărţii. Psihologia este fin nuanţată. Pe cuconul Petrică reuşeşte să-l înfurie nevasta împotriva vecinului care nu le permite să crească porci deoarece strică gardul şi ale cărui gâşte au infectat toată vara aerul. Plecat să ceară socoteală şi luat pe neaşteptate de vorba prietenoasă a vcinului, nu mai are curajul să se mânie şi termină neprevăzut : — „Să nu tai gâştile ! Vara nevastă-mea, când deschide fereastra, e o plăcere, parcă suntem la ţară".

Minunată observaţia generalului când câinii de război sar să-l muşte — „Nu's dresaţi". Patetică scena doctorilor ruşi beţi. **„In retragere"** poate pricinui preţioase comparaţii cu **La partie de billard** a lui Alphonse Daudet ca să se vadă cum, acelaş subiect, poate fi tratat felurit.

Volumul nou **„Un scos din pepeni"** bogat cu atâtea lucruri bune, ne aduce, totuşi un regret : regretul că d. Brăescu scrie aşa de mult. Schiţele scrise prea repede, de o valoare dubioasă, ar dispare de ar fi mai răbdător. Apoi s'ar putea pune mai multă insistenţă asupra aceluiaş subiect. Nu putem uita că cel mai priceput în caracterizarea unui personagiu nu ne-a dat încă nici o făptură nouă. Ofiţerii, observaţi la olaltă în prostia lor, se confundă, între ei. Nu avem vre-un similar al căpitanului Hurluret al lui **Courteline.**

Dar poate,—d. G. Brăescu ne-a obicinuit cu miracolele,—încurând pe calul lui, Moş **Belea va veni, vijelios, printre noi.**

ANTON HOLBAN

Antologia scriitorilor catalani

„Antologia scriitorilor catalani, compusă de Jaume Grau Casas-Barcelona" Proprietatea autorului. Tiparul : Jaume Vinyals, Plaça Constitució 6 Barcelona, 411 pagini, 16×22 cm. Editura: Comitetul pentru „Antologia Catalană" Barcelona, Carders 29.

Ce anume ? O operă literară, un volum cuprinzând mai bine de 400 pagini în esperanto ? Este oare posibil ? Aşa se vor fi întrebând mulţi poate aflând că Antologia scriitorilor catalani a fost editată în limba esperantto. Intr'adevăr există, a apărut de curând, o asemenea lucrare, care merită atât atenţiunea, cât şi admiraţia noastră. Prin această lucrare, Catalanii, cari vor cu tot într'adinsul să se distingă de Spanioli, de cari ţin numai politiceşte, limba vorbită între ei fiind însă deosebită de cea a limbii spaniole, au ştiut să'şi atragă atenţiunea publicului cititor internaţional şi să se distingă cu comorile lor literare, aparte de cele spaniole.

După apariţia autologiilor bulgare şi poloneze, editarea acestei noui lucrări, arată importanţa propagandei naţionale în străinătate, cu mult uşurată prin limba esperanto.

Fericitul popor catalan, care se adapă din „Tezaurul literar al limbei milenare a Catalanilor" (Tresor literari de la milenària llengua dels llengua Catalans). Intr'adevăr tezaurul purtând acest nume original este inepuizabil. Mai întâi câteva cuvinte despre volum în sine.

Conţinutul se împarte astfel : I. Prefaţă. 1. Limba catalană—istoric, structura, întindere, desvoltare, 2. Literatură catalană—6 capitole descriind-o din secolul XI—XX. 3. Antologia şi bibliografia. II. Autori antici—dela 1235—1500. III. Cântece populare şi IV. Autorii moderni—dela 1845 până azi. Spaţiul nu ne permite să tratăm întregul conţinut. Deci, numai câteva observaţiuni.

Exactitatea concisă a capitolelor tratând chestiuni filologice permite cunoaşterea aproape detailată a gramaticei limbei catalane. GRAU CASSAS, un merituos poet, compară limba sa părintească cu celelalte idiomuri latine şi prin fragmente din „Ifigenia în Taurida" scoate în evidenţă asemănarea relativă între limba catalană şi esperanto.

In secolul al XVI-lea limba catalană începe să decadă, pentru a renaşte în secolul al XIX-lea şi a se afla acum în epoca de aur.

Partea a doua a antologiei este atât de bogată şi practic aranjată, încât volumul poate servi de minune ca operă-model pentru studenţi. In această parte aflăm cauzele decadenţii limbei, politicei şi economiei, care decadenţă însă departe de a rămâne definitivă, a fost izgonită de spiritul catalan de neînvins. Partea treia, care dă informaţiuni necesare şi valoroase despre antologie şi ţelurile ei încheie cu următoarele cuvinte ale compilatorului : „Am lucrat pentru casa noastră, preparând Antologia catalană", care are drept scop să facă cunoscut tezaurul limbii noastre materne. In timpul lungii şi grelei preparări a lucrării, în spiritul nostru au scânteiat două cuvinte : Catalania şi Esperanto.... Pentru aceste două nume, pentru aceste două idealuri, dedicăm oricând munca noastră.

Numai mulţumită entuziasmului nostru am avut curajul să întreprindem colosala lucrare a antologiei noastre, căreia i-am dedicat o muncă de câţi-va ani".

50 de autori sunt reprezentaţi în această antologie şi autorul susţine, că numărul scriitorilor catalani demni de a fi cunoscuţi este cu mult mai mare. Nu au putut fi prezentaţi toţi, din imposibilitate de a da volumului o mai mare amplexitate. Prozatorii povestesc, poeţii declamă, trubadurii catalani cântă. Mulţi sunt cunoscuţi celor cari au arătat interes literaturii popoarelor din peninsula iberică. „Mama" „Misterul Durerii" şi cunoscuta „Ţară de jos" de Guimerà, livret care a servit compozitorului pentru opera cu acelaş nume, iată perle ale literaturii catalane.

Volumul este tipărit pe hârtie de prima calitate, iar tiparul ireproşabil, neobosind ochiul cititorului. Preţul cărţii este redus şi nu egalează nici pe dedeparte munca gigantică a lucrării compilatorului şi colaboratorilor săi.

După **„Heroldo de Esperanto"—Colonia**

Alexandru Odobescu

1834–1895

In istoria prozei noastre literare și poetice, Alexandru Odobescu rămâne o figură aparte. Stilul său se deosebește fundamental de al înaintașilor și rămâne cu nota sa specifică și față de predecesori.

Cunoscător adânc al culturii și literaturii antice, Odobescu s'a încercat să introducă în proza noastră toate caracterele acelei literaturi. Prin eleganța formei, prin conciziunea și naturalețea distinsă a stilului el a isbutit să creeze o proză unică și neîntrecută poate nici până astăzi prin înfățișarea ei de seninătate și eleganță clasică.

Această notă de clasicism antic îl deosebește de stilul natural cu caracter etnic din proza lui C. Negruzzi, Ioan Creangă, Ioan Slavici, Calistrat Hogaș și Mihail Sadoveanu ; dar nu-l apropie nici de acel al prozatorilor I. L. Caragiale, Brătescu Voinești, Liviu Rebreanu și Cezar Petrescu care și-au muncit forma pentru a-și modela stilul după cele mai riguroase legi ale literaturii moderne culte, trecându-l printr'o severă analiză a simțului lor rafinat și scuturându-l de orice asperități lexicale și de orice construcții neestetice.

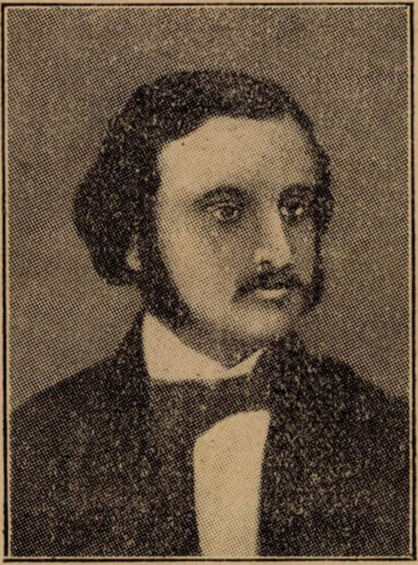

AL. ODOBESCU

Din acest punct de vedere deosebirea dintre proza lui Odobescu și aceea a scritorilor din ambele categorii, citați mai sus, este tot așa de mare ca și aceea ce o distingem în literatura franceză între prozatorii Chateaubriand și Balzac sau Flaubert și Anatole France de exemplu.

Alexandru Odobescu s'a născut în București la anul 1834 și a început să scrie în **„România literară“** (1855) a lui V. Alecsandri. Cronologicește el face parte din epoca eroică a literaturii noastre, din școala patriotică a pașoptiștilor. Dar prin spiritul său cumpătat și supus veșnic unei severe autocritice el poate fi considerat ca precursorul școalei lui Maiorescu (Junimea). Cu 6 ani înainte de apariția **„Convorbirilor literare“**, unde se începea un nou curent de luptă contra formelor învechite și prea exagerate, Odobescu întemeiază în București **„Revista Română“** (1861—1863) unde luptă prin diferite articole critice contra școalei linguistice, publicând în acelaș timp și continuarea „Cugetărilor“ lui Alecu Russo începute în **„România literară“**. Directiva sa critică dela această revistă era aceea care avea să o susție cu argumente mai puternice și cu succes hotărîtor societatea **„Junimea“** prin pana lui Titu Maiorescu.

Preocupat mai mult de chestiuni științifice de istorie și arheologie, Odobescu a ignorat activitatea literară pentru care era mai mult chemat.

In afară de câteva încercări teatrale de piese cu subiect istoric, câteva traduceri din autorii clasici, bagajul său literar se mărginește la o serie de basme minunat povestite, la două nuvele istorice și la vestita antologie de analize artistice și de fragmente descriptive în care natura țărei noastre apare în toată splendoarea ei ,— este vorba de **„Psevdo-chinegheticos“**.

Deși în articolele sale, Odobescu apare ca un bun cunoscător al folklorului modern, el totuși renunță la cerințele științifice ale acestei discipline și reușește să publice povestea voinicului Bisocean **„Basmul feciorului de împărat, cel cu noroc la vânat“** într'o formă literară apropiată de stilul său cult.

In 1860 el publică două nuvele istorice: **„Mihai Vodă cel Rău“** și **„Doamna Chiajna“**. Prea fidel amănuntelor istorice, Odobescu n'a reușit să creeze o nuvelă istorică, așa cum isbutise înaintea lui C. Negruzzi cu **„Alexandru Lăpușneanu“** al său. El ne-a dat numai niște tablouri istorice sau mai precis câteva evenimente istorice înfățișate sum formă de nuvelă.

Acolo însă unde rămâne Odobescu neîntrecut în literatura noastră este în **„Psevdo-chinegheticos“**. Aici avem prilejul să putem cunoaște vasta cultură a scriitorului în toate domeniile științelor și artelor, aici întâlnim acele minunate descrieri de natură de care am amintit mai sus.

In legătură cu descrierea pitorească a naturii din „Psevdo-chinegheticos“ avem ocasie să relevăm un fapt de care s'a mai vorbit la noi. Odobescu imitând pe Gogol face unele apropieri între frumusețile Bărăganului și stepele rusești.

Desigur această influență a marelui scriitor rus apare ca o noutate pentru literatura noastră. Ea va lua o desvoltare mai mare ceva mai târziu în epoca sămănătorismului la prozatorii M. Sadoveanu și alții...

In istoria literaturii românești prozatorul Alexandru Odobescu ocupă locul de frunte între scriitorii mari și originali. Cultul pentru scrisul său este astăzi foarte puțin răspândit în massele culte. Nu avem nici măcar o ediție completă a operelor sale care să stea la dispoziția marelui public.

Când învățământul clasic va da posibilitate de cunoaștere mai adâncă a literaturilor antice la noi, atunci vom avea prilejul să înțelegem mai bine cât de rodnică a fost această cultură pentru desvoltarea literară a scriitorului nostru.

Cu această ocazie relevăm faptul că scriitorii noștri din trecut, cronicarii Miron Costin, Dimitrie Cantemir și alții și după ei Alexandru Odobescu au știut să utilizeze cu succes marele folos care-l oferă unei literaturi moderne altoirea la cultura clasicismului antic.

GH. CARDAȘ

PE COASTA DE ARAMA

Părintele Gala Galaction a fost, dintre scriitori, primul care a știut să pună accentele cele mai delicate în descrierea orășelului Mangalia — cu plajă mediteraniană, cu căsuțe de piatră pitite sub grele olane de pământ ars, cu negustori greci isteți și leneși, cu țigani, purtând demn ca pașalele, șalvari cârpociți și fesuri decolorate, cu lipovence în costume deochiate, ochii sinilii și cărnuri rose, și scapeți înalți, curați, pallizi și timizi ca niște fecioare travestite.

Savanții noștri arheologi au scurmat aici pământul care ascunde ochilor două civilizații suprapuse și au dat la iveală piese arhitectonice de necontestată valoare istorică și, unele din ele, uimitoare ca frumusețe plastică.

Parte din pietrele și cioburile desmormântate s'au risipit din lipsa unei serioase organizări a săpăturilor — (Statul nostru a fost aici de o sgârcenie neghioabă) — parte au intrat în lăzile ascunse ale negustorilor locali, ori s'au furișat în geamandanele sezoniștilor, colecționari de circumstanță — altele, se zice, au luat drumul Bucureștilor pentru a fi puse la adăpost de privirile curioase, iar restul, bucățile mai grele cari cer un oarecare efort de transportare, se află depozitat într'o sală a suprefecturii, constituind astfel un mic muzeu pe care localnicii nu'l vizitează, iar viligiaturiștii îl disprețuiesc preferându-i cafeneaua sau sălile de dans, unde fesele tremură epileptic în sunetul gramofonului portativ, la lumina ...oarbă a unei lanterne de buzunar.

In afară de arheologii cari se străduiesc să smulgă solului tainele seculare, ce vor rămâne însă zăvorâte în opuri de specialitate, pictorii singuri sunt aceia cari, harnic și entuziast, aștern pe pânză aspectele **actuale** ale Mangaliei cari popularizate, cimentează și sporesc, an cu an, prestigiul acestui orășel atâta vreme ignorat și nici odată iubit pentru ceia ce el cuprinde cu frumusețe umilă și discretă.

Pictorii au fost, dealtminteri, oricând și pretutindeni, trâmbițașii frumusețelor naturale.

In Apus sunt astăzi atâtea orașe înfloritoare cari acum o jumătate de secol nu erau decât niște sărmane sătișoare, unde pictorii veniau câteva luni pe an, cu tot avutul lor în spate, să se încânte de priveliștile luminoase ale câmpului sau de verdele misterios boltit al codrului și să studieze cu pasiunea aceia care este numai a pictorului și care nici se risipește, nici se pierde ci trăește viu pe întinsul cartoanelor și pânzelor, pentru bucuria și vraja tuturora.

S'a întâmplat însă mai întotdeauna un fenomen neașteptat; toate localitățile acestea pitorești au devenit apoi inaccesibile tocmai acelora cari le relevaseră și, prin arta lor, stimulaseră lumea să le viziteze și să le iubească.

Barbizonul de altă dată, al pictorilor, este astăzi locul de rendez-vous al snobilor și îmbogățiților de război.

Balcicul nostru, unde acum 5—6 ani, în afară de pictori, nimeni nu catadicsea să pună piciorul, este astăzi asaltat de

Ce-a scris Emil Gârleanu?

III. INCEPUTURILE

Asupra începuturilor literare ale lui Emil Gârleanu socotim că se poate insista din două consideraţiuni :

1. In ele găsim — pedeoparte — ca material documentar — multe lucruri la care apreciatul nuvelist a renunţat definitiv ;

2. Pedealta însă, aceste încercări de şcolar sunt singurele în măsură să ne orienteze în toate direcţiunile pe care sufletul său frumos le-a îmbrăţişat şi care — după enumerarea din primul articol— se rezumă la :

a) **Poezie (versuri, schiţe, nuvele);**
b). **Ideologie (studii, cronică).**

De versuri ne-am ocupat în articolul anterior ; rămâne ca, de rândul acesta, să facem un scurt şi pilduitor popas în legătură cu celelalte subdiviziuni.

1. **Schiţe şi nuvele** publică Emil Gârleanu:

a) în **„Arhiva“ :**
Dragul mamei (An. I, Nr. 11—12) ;
Dreptate cerească (An. II, No. 1—2) ;
Mama Catrina (An. II, No. 3—4) ;
Mihaiu (Idem, No. 7—8 ;
b) **„Făt Frumos“ :**
Pe malul Siretului (An. I, No. 4) ;
Din trecut (fragment) (Id. No. 9) ;
Puii (Id. No. 12) ;
Conu Iordache Ioan (Id. No. 13) ;
Sineturile Conului Gheorghieş (Id. No. 14) ;
O întâmplare (Id. No.16) ;
O zi cu altele (Id. No. 19) ;
Sufletul nu îmbătrâneşte (Id. No. 20) ;
Un sfârşit (Id. No. 21—22) ;
Suflet de femee (Id. No. 23—24) ;

Toate aceste opere, şi acelaş lucru se întâmplă şi cu alte scrieri ale lui Gârleanu apărute până la anul al II-lea al revistei „Făt Frumos“—poartă, drept semnătură, cunoscutul pseudonim: **Emilgar.** Deabia de aici înainte dânsul va apela la adevăratul nume căruia — prin ajutorul unei linioare — îi va alătura acelaş pseudonim.

In aceste condiţiuni apar, tot în „Făt-Frumos“:
Franţ (An. al II-lea, No. 1) ;
Inşelat (Id. No. 2) ;
Intâmplarea (Id. No. 4) ;
Furtuna (Id. No. 6) ;
Odată (Id. No. 8—9):
Domnul Seneca (1909 ; No. 1) ;
Cucoşul (1909; Nr. 2);
Gàndăcelul (1909 ; No. 3.

Natural că ultimele 3 opere sunt tardive, coincizând cu epoca de maturitate a poetului, care încercase, după 5 ani, reînvierea vechii mişcări.

Din această enumerare reese clar că talentul lui Gârleanu s'a manifestat, de la început, şi ca **descriptiv** şi ca **povestitor** şi ca **observator**, pedeoparte şi ca **patriarhal**, şi ca **eroic** şi ca **naturist** şi ca **psiholog**, pedealta.

2. **Studii şi cercetări** de istoriografie literară a publicat :

Sofia Hrisoscolea (1839—1861), o entusiastă cercetare despre această „distinsă literată“ care „ştie a-şi însufleţi scrierile cu flacăra tainică ce ne încălzeşte simţirea şi ne face a gândi cu drag la neamul nostru“.

Şi mai precis: Ea a fost „întâia femee din ţara noastră ce iea pana în mână pentru a susţine dreptatea şi a propăşi iubirea de patrie...“

In No. 5—6, (1902) apare o scurtă cercetare despre **Acrostihul lui Beldiman intitulat „Către cetitori“** şi găsit de Gârleanu pe o traducere a „Tragediei lui Sapor“.

In No. 7—8 găsim un foarte interesant „studiu asupra omului, operei şi manuscriptelor“ lui **I. Creangă** — pe care G. îl va tipări şi în extras. Şi atât în „Arhiva“. Studiul asupra lui **Vasile Cârlova** anunţat pe coperta câtorva numere următoare n'a apărut. Să fi renunţat oare să-l scrie, odată cu plecarea din Iaşi? Iată o întrebare pe care o punem cunoscătorilor şi îndeosebi familiei care va fi având manuscrisele lui Gârleanu.

In „Făt-Frumos“ găsim :
I. Creangă şi Eminescu (An I, No. 6) ;
iar ca articole :
Instreinaţii (An. I, No. 3) ;
Ziua de 2 Iulie 1904 (An. I, No. 7—8) ;
Inchinare lui I. Creangă (Id. No. 17—18) ;
O nouă revistă (Id. No. 19);

Infine — în aceleaşi periodice — au fost publicate următoarele **dări de seamă, cronici** şi **note** ale lui Gârleanu:

Asupra dramei d-lui **I. Găvănescu „Gura lumii“** (Arhiva I, 1—2) ;
Asupra vol. **„Jurnal de bord“** al d-lui **Jean Bart** (Arhiva I, 3—4) ; apoi :
Două scrieri (F. fr. I, 1) ;
Asupra **biografiei lui I. Creangă** (Ibidem, Id. id.).
Note relative la **manuscriptele şi ediţiunile operii lui Creangă** (Ibidem, id, No. 21) ;
Dări de seamă asupra cărţilor apărute (Ibid. id. No. 10) ;
Solare de **I. Dragomirescu** (Ibid. id. No. 11) ;
Dări de seamă (Ibid. id. No. 13);
Cronică (Ib. id. No. 15)
Cronică (Id. No. 17—18) ;
Cronică (Ib. id. No. 20) ;
Cronică (Ib. id. No. 21—22) ;
Cronică (Ib. id. No. 23—24) ;
Cronică (Ib. Anul al II-lea)
Cronică (Ib. id. No. 1) ;
Cronică (Ib. id. No. 3) ;
Cronică (Ib. id. No. 4) ;
Cronică (Ib. id. No. 5) ;
Cronică (Ib. id. No. 6) ;
Cronică (Ib. id. No. 7) ;
Cronică (Ib. id. No. 10—11).

Din toată această enumerare rezultă că evoluţiunea sufletului lui Gârleanu a fost cam aceasta : începe cu versurile la care renunţă repede, trecând, pedeoparte, la studii de istoriografie literară, cronică şi recenzii, pedealta la schiţe şi nuvele. In prima grupă şi-a făcut pe deplin datoria. Dacă luăm în considerare numai insistentele cercetări întreprinse de el cu privire la admirabilul predecesor care a fost povestitorul, poet I. Creangă, suntem cu drept cuvânt surprinşi de cât suflet (câtă răbdare şi câtă pricepere) ştia să pue **Creangă** în asemenea cercetări. Ce păcat că încercarea lui Gârleanu, nefiind reeditată, nu poate fi folosită, aşa cum autorul ei a intenţionat.

In a doua — istoria şi mai ales critica literară—şi-a spus verdictul: Emil Gârleanu s'a manifestat ca un adevărat artist, demn de înaintaşii săi **C. Negruzzi, Al. Odobescu, Caragiale,** îmbogăţind proza românească începătoare cu noui şi fericit de realizate subdiviziuni.

PAUL I. PAPADOPOL

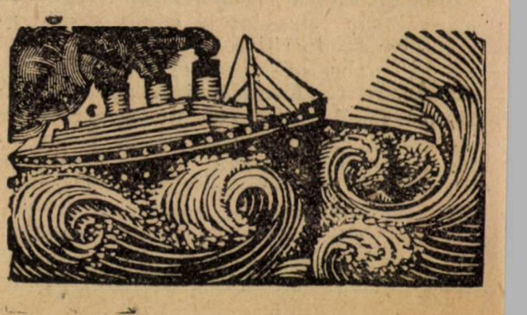

---

o clientelă pestriţă, lărmuitoare, superficială, risipitoare şi impertinentă.

De pretutindeni unde, cu grele sforţări, izbutiseră să-şi aşeze un cuib liniştit şi sigur de activitate, pictorii au fost încetul cu încetul alungaţi ca elemente inoportune şi oarecum jenante prin sobrietatea vieţii lor de studii şi prin dispreţul pe care necontenit l'au arătat faţă de vorbăria limonăzie, luxul inutil şi poză fanfaroană.

Centrele de studii ale pictorilor prind să ia pe zi ce trece aspectul Moşilor: hoteluri, improvizate, în arhitecturi ridicole, vile înălţate peste noapte cu înfăţişare de chioşcuri de gazete, frizerii „de lux“ cu parfumuri suspecte şi manicuriste fardate, restaurante cu sosuri râncede, şervete de hârtie, mititei, jazzband salbatic urlător sau orchestră „naţională“ în care un tenor tuciuriu, cu beregată de sticlă spartă, ţipă spre deliciul vizitatorilor de ambe sexe:

Ileană, Ileană
Tare eşti frumoasă...
Dar ce folos
Că eşti ambiţioasă!

. . . .

sau:

Si am să mă 'mbăt
Şi am să te bat
Şi-am să-ţi dau
Cinci pumni în cap!

. . . .

Şi-am să beau
Să mă pilesc
Şi-am să te cotonogesc!

. . . .

Hotărât, în asemenea mediu, pictorul nu poate zăbovi prea multă vreme.

Dorul de linişte şi de pitoresc îl mână veşnic spre alte meleaguri, neumblate, unde nălăjdueşte să afle tihna necesară concentrării în studiu.

E curios însă cum, până acum, nici una din comunele ce s'au ridicat numai datorită laudelor cu care le-au copleşit pictorii — nu s'au gândit să arăte acestor cei dintâi şi entuziaşti pelerini, un dram de atenţiune.

Acum un an fostul consiliu comunal al Mangaliei intenţiona să doneze, Sindicatului Artelor Frumoase din Bucureşti, un loc pe malul mării, unde, în câţiva ani, artiştii şi-ar fi putut ridica o casă a lor de odihnă şi de muncă, care ar fi însemnat pentru Municipiu o podoabă permanentă şi o permanentă mândrie — iar pentru artişti, prilejul de fecundă activitate locală.

Dar, la noi, iniţiativele nobile se sfârşesc mai totdeauna printr'o tăcere de nepătruns.

Uitarea este, dealtminteri, cea mai puţin obositoare dintre atitudini.

N. N. TONITZA

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

0 OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE. ANUARE GENERALE. PRESA.

Hienz (Dr. Hermann). — Bibliografia operelor separate și articolelor istorico-filologice, cari au apărut dela 1919—1924 în limba germană și se referă la teritoriul și locuitorii României. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 60 p.

Pușcariu (Sextil). — Pour l'organisation du travail scientifique. La fiche internationale. L'index général. Cluj, (Typ. **Ardealul),** 1926, 11 p.

087. 1 LITERATURA PENTRU TINERIME.

Benedek Elek. — Gyermekszínház. Cluj, (Nyom **Minerva),** 1926, 175 p. Lei 25. (A magyar ifjusag könyvtára 2—3 szam).

Iosif (St. O.). — Tablouri culturale din trecutul Românilor. Ediția III-a. București, **Casa Școalelor,** 1926. 126 p. Lei 18. (Biblioteca secundară No. 2).

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Gheorghiu (Dr. Vasile). — Tradiția despre apostolul și presbiterul Ioan până la Eusebie din Cesarea. Studiu isagogic. Cernăuți, **Editura autorului,** 1926, 30 p. Lei 20.

C. (Preot A.). — Invierea. Cugetări creștinești din noaptea cea sfântă a dumnezeeștii Invierii. Brăila, Editura foaiei **Glasul Bisericii,** 1926, 16 p. Lei 3.

Cercel (Preotul Corneliu N.). — Christoși mincinoși. Cu o prefață de prea cuviosul Arhimandrit Iuliu Scriban București, (Tip. Fundației culturale **Principele Carol),** 1926, 45 p. Lei 8

Cristescu (Dr. Gr.). — Percepția misterului. Studiu de psihologie religioasă și misionară. Sibiiu, **(Tip. Arhidiecezană),** 1926, 30 p. Lei 20.

Mihălcescu (Preotul Ioan). — Dogma soteriologică. Note după cursul de Dogmatică specială. Fasc. I. Actul răscumpărării și persoana Răscumpărătorului. București, **(Tip. Cărților Bisericești),** 1926, 29 p.

Scvoznicov (Preot A.). — Cuvântul iubitor de adevăr. Despre Calendar stilul vechiu și stilul îndreptat. Chișinău, (Tip. Eparhială **Cartea Românească),** 1926, 46 p.

Tăutu (Părintele Aloisie L.). — Primatul papilor în istorie. Studiu istorico-dogmatic. Oradea, **(Tip. Românească),** 1926, 1 f. + 224 p. Lei 40.

Nanu (A.). — Monumentul creștin din Potaissa. Contribuție la istoria creștinismului dacoroman. Odorheiu, **(Tip. S. A.),** 1926, 25 p. Lei 20.

Biserica ortodoxă română. Congresul național bisericesc. București, **(Tip. Cărților Bisericești),** 1926, 62 p.

Bobulescu (C.). — Schiță istorică asupra satelor Crucea de Sus, Crucea de Jos, cu bisericile lor și asupra schiturilor Brazii și Moșinoaele din jud. Putna. București, Editată de **Preotul T. Antohe,** 1926, III — 86 p. + 11 pl. Fig. Lei 50.

Ieronim (Ieromonahul I.). — Istoricul Sfintei Monăstiri Noul-Neamț, din judetul Tighina. Note din arhiva Monăstirei Noul Neamț. Chișinău, (Tip. Eparhială **Cartea Românească),** 1926, 41 p. + 2 pl. Fig. Lei 25.

Paleologu (J.). — Biserica unică românească. Contribuțiuni spre înfăptuirea ei. Cluj, (Tip. Dr. S. Bornemisa), 1926, 24 p. Lei 30.

Simedrea (Arhim. Titu). — Patriarhia românească. Acte și documente. Ediție completă. București, **(Tip. Cărților Bisericești),** 1926, 226 p. + 2 pl. Fig.

Küsteragende für die evangelisch-lutheranischen Gemeinden in Bessarabien. Hermannstadt, (Buchdruck. W. Krafft), 1926, IV + 159 p.

Csiki Gabor Dr. — Hiszek egy istenben... Unitárius hitvallás. Cluj, (Nyom **Minerva),** 1926, VI + 158 p.

Kiss Elek Dr. — A vallás es erkölcs unitárius nézöpontból. Cluj, (Nyom **Minerva),** 1926, 35 p.

34 DREPT. LEGISLAȚIE.

Tănăsescu (Teodor G.). — Codul de procedură penală adnotat cu doctrina și jurisprudența română, franceză și maghiară. I. Camera de acuzare. Cluj, (Tip. **Fondul Cărților Funduare),** 1926, 420 p. Lei 300.

Laday (Ștefan). — Codul civil austriac în vigoare în Ardeal completat cu legile și regulamentele modificatoare cuprinzând și jurisprudența. Vol. II (art. 531—1502). Fasc. I—II. Cluj, Editura **Curții de apel Cluj,** 1926, 48 p.

Dumitrescu (M. A.). — Codul de comerciu (cu texte corespunzătoare italiene, franceze, belgiene austriace) adnotat cu jurisprudența până la zi a Curței de Casație, a Curților de Apel și a Tribunalelor Romăne, dimpreună cu jurisprudența italiană, franceză, belgiană, austriacă (selecționat). Vol. I. Art. 1—305. București, „Cugetarea“, S. Ciornei și P. C. Georgescu, 1926, 24.5 × 16.5, 640 p. Lei 480.

Popp (Dr. Ioan) și Paul **Balașiu.** — Codul de procedură civilă din Transilvania cu adnotări, trimiteri și jurisprudență, conținând și expunerea de motive, cum și legile, decretele legi, și ordonanțele de modificare. Fasc. IV (Leg. I art. 427—568). Cluj, Editura **Curții de Apel Cluj,** 1926, p. 673—896.

61 MEDICINA. FARMACIE. MEDICINA VETERINARA

Asociația generală a medicilor din România. — Conferințe medicale din ciclurile Noembrie 1925 și Februarie 1926. Fasc. I. București, (Tip. **Reforma Socială),** [1926], 3 f. + 184 p. Fig. Lei 80.

Velluda (Dr. C. C.). — Manual de anatomie și fiziologie elementară pentru soldați și agenți sanitari, subchirurgi, infirmiere, moașe, surori de ocrotire și de caritate. Ediția II-a. Cluj, (Tip. **Cartea Românească**), 1926, 128 p. Fig. Lei 50.

Iordăchescu (Dr. Z.). — Laptele pentru copiii sugari. București, (Tip. **Reînvierea**), 1926, 16 p.

Papiu (Medic General Alexandru). — Notiuni de higienă militară pentru Școlile Sanitare Inferioare. București, Fig. Lei 30.
(Tip. Cartea Medicală), 1926, 104 p.

Variot (Dr. G.). — Arta de a crește copiii sugaci. Higienă infantilă. Traducere în românește de Dr. Vasile C. Nazarie. Sibiu **(Tip. Școalei militare de Infanterie),** 1926, VIII + 62 p. Fig. Lei 30.

Apostol (Dr. Od.). — Insemnări de terapeutică. Codoformul. Cluj, (Tip. **Cartea Românească**), 1926, 8 p.

Dimonie (Mihail). — Plante medicinale Fascicula I. București, (Tip. **Cartea Românească**), [1926], 48 p. Fig. Lei 25.

Normand (Dr. J.). — Grundriss der diätetischen Therapie innerer Krankheiten. Mit XXX Tabellen. Leipzig und Wien, **Franz Deuticke** (Buchdruck. Bernet, Klausenburg), 1926, 131 p.

Piticariu (Dr. Ilie). — Băile din Vatra-Dornei. Cernăuți, (Tip. **Glasul Bucovinei**), 1926, 72 p. Fig.

Apostol (Dr. Od.). — Cercetări somatologice. Contribuțiuni statistice. Cluj, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 7 p.

Apostol (Dr. Od.). — Contribuții la studiul stării statice și dinamice a pupilei în cazuri de intoxicații, lipotimii, agonie, moarte. Cluj, (Tip. **Cartea Românească**), 1926, 8 p.

Olinescu (Dr. Radu). — Seroterapia specifică în infecțiunile gonococice. București, (Tip. **Cultura**), 1926, 72 p.

Danielopolu (Dr. D.). — Conduite à suivre dans l'application de notre méthode de traitement chirurgical de l'angine de poitrine. Bucarest, (Typ. **Cultura**), 1926, 10 p. + 3 pl. Fig.

Dobrotă (Dr. Eugeniu). — Curs de gynecologie. Cluj, **Editura autorului,** 1926, 40 p. Lei 40.

8 LITERATURĂ

1. LITERATURĂ ROMÂNĂ

a) POEZIE

Cazacu-Delarast (G. Șt.). — Simfonii de seară. Versuri. Cu o scrisoare de C. Ionescu-Olt. Bacău, **(Tip. Școalelor militare de Administrație),** 1926, 77 + II p. Lei 30.

Coșbuc (Gheorghe). — Balade. Ediția III-a. București, **Casa Școalelor,** 1926, 166 p. Lei 25. (Biblioteca secundară No. 3).

III. LITERATURĂ STRAINĂ TRADUSĂ.

Champsaur (Felicien). — Mesalina. L'Orgie latine. Roman. Text românesc de George B. Rareș. Ediția doua. București, **Victoria,** 285 p. Lei 100.

Zola (Emile). — Greșala abatelui Mouret. In românește de Ion Pas. București, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 312 p. Lei 58.

Zola (Emile). — Inundația. Traducere de B. Marian. București, **Universul,** 1926, 32 p. Lei 8. (Biblioteca ziarului „Universul“ Nr. 9).

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Archibald. — Ce am văzut în România mică. Anecdote istorice. București, **Universul,** 1926, 104 p. Lei 25. (Biblioteca ziarului „Universul“ Nr. 8).

Cazacu (Dr. P.). — The truth about the question of Bessarabia. Bucharest, (Printed by **Cultura Națională**), 1926, 61 p. + 14 pl. Fig., hartă.

Gorovei (Artur). — Monografia Orașului Botoșani. Botoșani, **Ediția Primăriei de Botoșani,** [1926], 1 f. + 460 p. Fig. Lei 150.

Lacea (Constantin). — Sânt în Transilvania așezări de Români veniți din sudul Dunării sau nu sunt ? Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 18 p.

Reli (Simion). — Din Bucovina vremurilor grele. Schițe istorice. Cernăuți, Librăria **Marca Țării,** 1926, 68 p. Lei 30.

a) **Biografie.**

Drăganu (N.). — Mihail Halici (Contribuție la istoria culturală românească din sec. XVII). Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, p. 77 — 168 + 4 pl.

Oprescu (G.). — L'activité de journaliste d'Eliade Rădulescu pendant son exil à Paris. Cluj, (Typ. **Ardealul**), 1926, p. 67 — 76.

---

*). A se vedea tabloul clasificațiunii zecimale în numărul 1.

ECOURI

SERBATORIREA D-LUI MINISTRU I. PETROVICI

Vineri, 30 Iulie, S. S. R-ul a sărbătorit pe noul ministru al Instrucțiunii Publice, d. I. Petrovici, membru activ al său, printr'un grandios banchet, în grădina Chateaubriand. Grandios prin numărul participanților, prin diversitatea lor și mai ales prin puțin obișnuita, chiar în astfel de ocaziuni, revărsare de oratorie panegirică. Trebue să fie o explicație puțin comună în această unanimă și entusiastă elogiere la care s'au raliat, inițiatorilor: Universitățile prin decanii lor, ministerul prin secretarul său general, generații felurite de scriitori apoi, presa, etc. Simpatia și necontestatele însușiri de scriitor și gânditor ale sărbătoritului n'ar fi fost deajuns să explice această mobilizare a admirațiilor.

Se cristalizează peste tot, în țară, din ce în ce mai temeinic, convingerea că adevărata boală a acestei țări este deplorabila situație a învățământului și cu el dimpreună, toată pregătirea culturală lăsată ca o cenușăreasă, între recuzitele prăfuite ale vechilor rațiuni de Stat. Un om care, părăsind, cum prea bine a caracterizat președintele Sindicatului Ziariștilor, Pamfil Șeicaru, „demagogia cărămizii", ar merita să insufle zidurilor puțină viață, puțin suflet, un om care să fie convins că la început a fost sufletul și care să-și amintească din chiar tânăra noastră cultură de acei dascăli predicând sufletelor între pereții unor odăi improprii, un astfel de om, excepțional, pentru vremurile acestea valutare, n'a mai apărut de mult în fruntea unui departament, de importanța celui al Instrucțiunii.

Convingerea tuturora a fost că d. I. Petrovici, noul ministru, este omul de care se pot lega cele mai frumoase nădejdi în viitorul cultural al acestui neam.

Scriitorii cari au vorbit au stăruit asupra colaborării între oficialitate și forțele de creație artistică, singura în stare să împace și năzuințele scriitorilor către un rol social și marile necesități culturale ale României de azi.

Discursul d-lui I. Petrovici îmbrățișând toate aspectele secetei noastre culturale, a desfășurat un bogat program de activitate, căruia, evident, îi mai trebue realizarea, ca să ridice admirabila oratorie la valoarea unor pagini de fapte, și din care program, cităm:

> La această operă de propagandă extrașcolară voi avea trebuința cât se poate de mare de ajutorul domniilor voastre, domnilor scriitori. Fiindcă, vedeți d-voastră, în școlile propriu zise, mai merge ca instrucția să se dea și fără talent fiindcă acolo sânt sancțiuni și un manual scris mai prost poate aduce și el servicii însă acolo unde trebuește neapărat talent, este în propaganda extrașcolară, fiindcă acolo lipsește cu desăvârșire factorul de obligațiune — acolo trebuie să captivezi, acolo știința nu poți s'o impui ci trebuie să o insinuezi cu măestrie în suflete.
>
> In această propagandă mai largă, care depășește cercul școalei propriu zise, este nevoie de puterea captivantă a artei, acolo talentul este absolut indispensabil și pentru aceea cred că nu se poate face o operă fără ajutorul domniilor voastre cărora destinul v'a hărăzit talent. In această activitate aș vrea să fiți nu victimele manualelor ci creatori de manuale.
>
> Există în Ministerul Instrucțiunei publice o secțiune care se ocupă cu această latură a propagandei culturale. Casa Școalelor și-a luat sarcina acestei misiuni. Ei bine, din ceeace am cercetat până acum, această propagandă trebuie sporită pentru a executa această operă mare. Pentru că, vedeți d-voastră, în vremuri așa de turburi, în vremuri în care mulțimile emancipate au sufletul clocotitor de năzuinți confuze, nu merge ca propaganda să se facă din inițiative individuale, propaganda aceasta trebuie să aibă caracterul unei adevărate expedițiuni intelectuale.
>
> De aceea, domnilor, dacă împrejurările mă vor ajuta și dacă voi rămânea mai mult timp în locul în care mă găsesc astăzi, dacă se va îndeplini profeția pe care cu atâta uitare de sine a făcut-o d. Minulescu când a spus că dorește ca partidul nostru să mai stea mulți ani la guvern, ei bine domnilor, trag temeinica nădejde că voi putea să transform această instituție embrionară într'un organ puternic de propagandă care să servească necesităților vremei.
>
> Casa Școalelor nu trebuie să fie o direcțiune, ci trebuie ca să cuprindă foarte multe direcțiuni. Ei bine, în această expedițiune, precum am numit-o voi face apel la concursul scriitorilor de care am absolută nevoie. Trebuesc coordonate în mod organic toate sforțările în această privință. Statul cred că trebuie să organizeze toate inițiativele private — și sânt multe — în această direcțiune.

SUFLETUL MISTIC

Am reprodus, deunăzi din studiul, cu acest titlu, publicat de d. prof. C. Rădulescu-Motru, în „Gândirea". Comentând acest studiu în foiletonul „Cuvântul"-ui d-nul prof. Nae Ionescu, după un examen al caracterelor primare ale acestui misticism născând, termină cu aceste rânduri:

> Dar de aci și până la misticismul constituit, capabil de realizări precise în ordinea spirituală, — mai va; căci Bergson nu este — ca esență — încă Plotin, Picasso nu este Fra Angelico și nici... Max Scheler — San Juan dela Cruz sau Joannes Klimax!
>
> Cine vrea să fie drept cu actuala frământare a sufletului omenesc, va trebui să spună că o dorință de „altceva" există; că această dorință de noutate plutește deja în larg în apele transcendenței, și prin aceasta își desemnează eventualitățile mistice; dar că deocamdată ea nu a eșit din faza de intențiuni. Misticism bine definit? Greu de spus. Pentru moment numai un fel de bâzâială neliniștită: Schwaermerei. Foarte interesantă și respectabilă de sigur; dar nu încă misticism. Căci, nu am crezut că mai e nevoe să o amintesc — dar văd că e nevoe să o fac: să nu se uite că misticismul presupune o disciplină mintală și de atitudine, o preciziune și o supraveghere tot așa de severă — **cel puțin** tot așa de severă ca aceea a raționalismului scientist. Cine nu înțelege acest lucru, e zadarnic să mai studieze mișcarea.
>
> Ce așteaptă misticismul ca să se precizeze? Desvoltarea lui normală; maturitatea lui; geniul care să-i dea expresie; ceeace e tot una: căci atunci când revoluția mistică va fi încheiată, în chip necesar îi vom culege floarea.
>
> In orice caz generația noastră nu va trăi întâmplările acestea. De abia suntem la poalele muntelui; și iată de ce încercarea de a bănui perspectivele care se deschid abia în vârf mi se par premature.

PENTRU INTERPENETRAȚIA SPIRITUALA

La a 6-a sesiune a comitetului de cooperare intelectuală de pe lângă Societatea Națiunilor, compozitorul austriac Weingartner a prezentat un raport referitor la facilitarea relațiilor internaționale din punctul de vedere muzical:

Raliindu-se la metoda preconizată de d-șoara Elena Văcărescu din care citează pasajul următor: „Pentru a pregăti interpenetrațiunea spiritelor în domeniul Artei nu există decât un singur mijloc: trebue răspândită cunoștința artei particulară națiunilor, trebuie făcute accesibile inteligențelor, mișcările artistice naționale, forma și originalitatea națională, trebuie facilitată difuziunea particularităților gustului și a sufletului".

D. Weingartner propune crearea, pe baze internaționale, a unei instituțiuni pentru schimburile programelor de concerte, repertoriilor de teatre și opere, și a unui catalog internațional anual pentru ținerea în curent cu producțiunea muzicală contimporană; apoi a unui ziar muzical lunar, care, facilitând, prin publicațiunile sale, cunoștința istoriei muzicale a popoarelor, ar fi un bun mijloc de a apropia aceste popoare. Pe lângă aceasta d. Weingartner recomandă organizarea de concerte pentru copii cu programe adaptate sufletului copilului, crearea unei comisiuni speciale care să strângă cântecele populare din toate țările și să pregătească o edițiune autentică a cântecelor populare cele mai frumoase și mai caracteristice din toată lumea.

Sub-comitetul a însărcinat Institutul de Cooperațiune Intelectuală să urmărească studiul posibilității de a organiza în cursul toamnei 1927 un congres de artă populară, de a examina chestiunea schimburilor programelor de concerte și aceea a unificărei diapazonilor, și a adoptat o rezoluțiune subliniind importanța ce trebuie atribuită studiului cântecelor populare și utilitatea desvoltărei practicei audițiunilor muzicale pentru copii. In acelaș timp a decis să propuie crearea unui Oficiu internațional a muzeelor pentru desvoltarea relațiilor între diferitele muzee naționale.

CALENDAR LITERAR

25 Iulie, 1864: S'a născut în Brașov marele slavist I. Bogdan.

1876: S'a născut în Iași poetul Mihail Codreanu.

29 Iulie, 1897: A murit Ștefan Vârgolici.

30 Iulie, 1892: A murit comedianul Ștefan Iulian.

1 August, 1861: S'a născut în satul Spătărești de lângă Fălticeni, folkloristul Mihail Lupescu.

1867: S'a ținut prima ședință a membrilor Academiei Române.

1878: Apare la Gherla revista **„Amicul Familiei"**, condusă de Niculae Fekete Negruțiu.

1881: Apare în Cernăuți revista **„Aurora romînă"**, sub conducerea lui Ioan I. Bumbac.

2 August, 1872: Eudoxiu Hurmuzachi a fost ales membru al Academiei Romîne.

6 August, 1887: A murit poetul Gheorghe Crețianu.

8 August, 1843: S'a născut în satul Topa districtul Solnocului (Transilvania), scriitorul Ioan Pop Florentin.

1854: S'a născut în orașul Slatina, juristul Constantin Dissescu.

1864: Apare revista **„Arhiva istorică a României"** condusă de B. P. Hașdeu.

9 August, 1843: S'a născut în București povestitorul N. D. Popescu.

1857: Apare în București ziarul **„Românul"** condus de C. A Rosetti.

1880: S'a născut în Săliște lângă Sibiu, istoricul Dr. Ioan Lupaș.

12 August, 1816: S'a născut în București scriitorul Ioan Ghica.

1913: A murit profesorul Nicolae Quintescu.

13 August, 1874: Ion Ghica a fost ales membru al Academiei Române.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREȘTI.

UNIVERSUL LITERAR

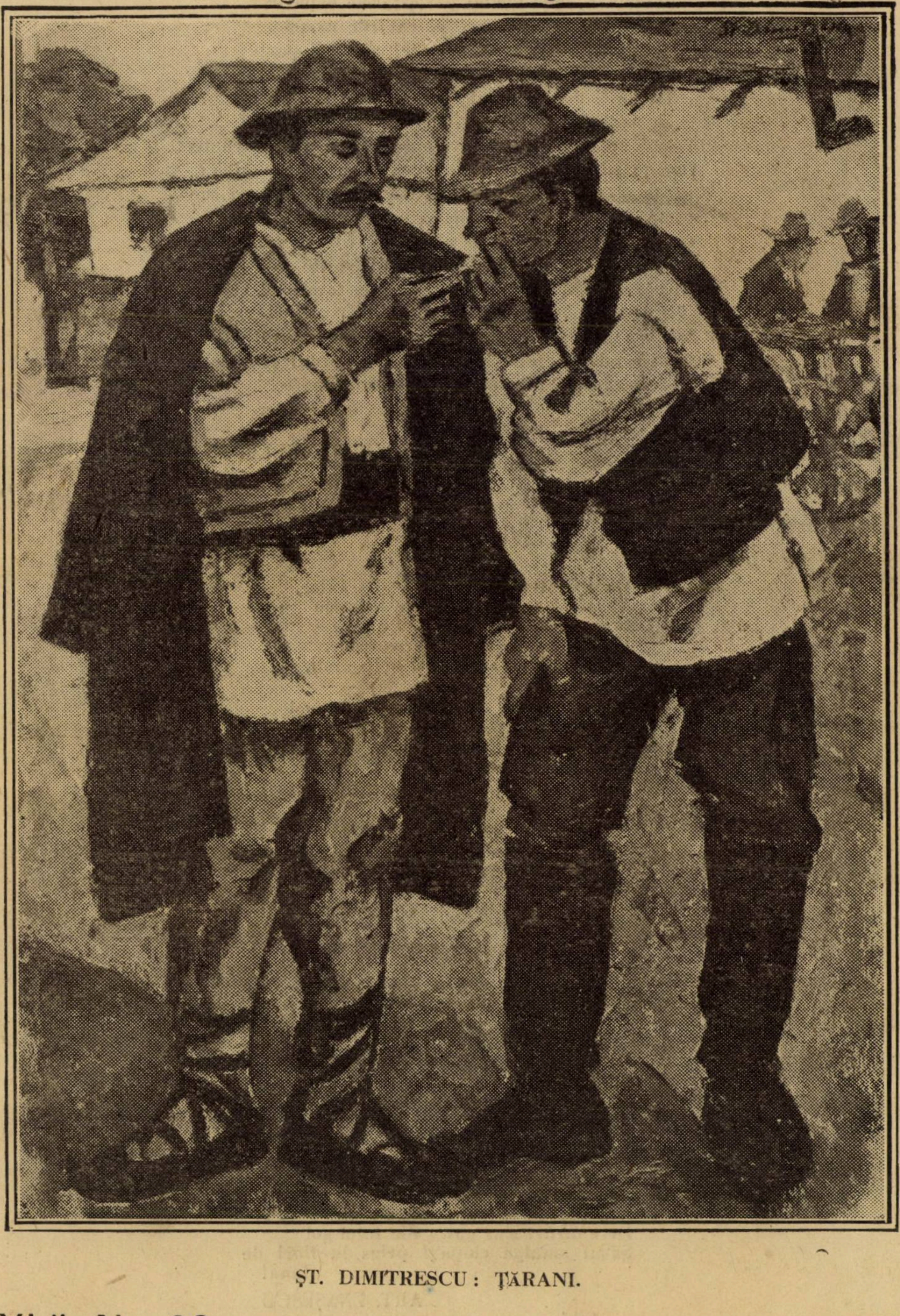

ŞT. DIMITRESCU : ŢĂRANI.

An XLII, Nr. 33.

15 August 1926.

Lei 5.

Depozitar Dumitre Ursuleac Sibiu

Hexametrii nopţii

Noaptea mă 'mprejmue grav... Târziul, pustiul, tăcerea...
...Tremură două lumini par'că acolo departe,
Singur cu inima mea trec pe cărările moarte.
Tremură două lumini, oare, acolo departe?
Câinii se-aud undeva. Colcăe ura într'înşii.
Tremură două lumini, poate, acolo departe.
O, de-aş-putea să-l ajung. Cine e oare pe-acolo?
Focuri nomade ce ard cu vreascuri cu glume şi cântec?
Han primitor unde-un pat aşteaptă cu perina albă?
O, de-aş putea să-l ajung. Paşii pe strade să-mi sune,
Globuri electrice 'n şir, să văd, elocvente şi juste.
Calm legănând pe asfalt albastrele firelor umbre.
Aş rătăci fericit pe uliţi cu porţi zăvorite
Numai să ştiu că 'mprejur visuri se torc prin iatacuri.
. . . .

Noaptea mă 'mprejmue grav... Târziul, pustiul, tăcerea...
„Poate mi-e drumul greşit. Unde e nordul şi sudul?
...Tremură două lumini, oare, acolo departe?
Ca o busolă mă 'ndrept fără ştire prin beznă.

EUGENIU SPERANŢIA

MAMEI

Cum dintre trestii, nufărul scântee,
Vărsând zăpezi pe negre heleştee
Şi'n cupa-i ce se leagănă a lene
Potir de frumuseţi marmoreene,
Ascunde-un vis pe veci neîmplinit,

Tot astfel tu, din umbră te desfaci
O! chip slăvit de nimfe şi de vraci,
Inseninându-mi gândul meu fugar,
Cu scânteeri de aştrii ce dispar,
Şi legănându-ţi visu 'n infinit!

Adesea, printr'a cerului palori,
Cat umbra ta, ce lunecă sub nori;
Sfiosul ram, pe-a lacului oglindă,
Imi pare-un braţ ce vrea să mă cuprindă,
Iar trestii îmi şoptesc cuvântul drag!

O! sfântă mamă, cer pe veci ascuns,
In care vijelia vieţei n'a pătruns
Cu negurile triste şi pustii;
De când te-aştept la pieptul meu să vii!
De când te-aştept, visând mereu în prag!

De voi cădea cu fruntea la pământ,
Stejar, bătut de brumă şi de vânt,
De-oi adormi şi negurile reci,
Vor năbuşi o inimă pe veci,
De-asupră-mi, visul va fi cunună!

Putea-vor vânturi să răstoarne stânci!
Să năvălească mările adânci,
Alunecând, şuvoaie pe podmol,
De-apururi n'ar putea din lutul gol
Să'mi smulgă chipu'ţi prins în flori de
[lună!

ART. ENĂŞESCU

Sibiu

UN LAPSUS DE OPTICA

Seara se pogoară calm, poleind edecurile pătate din etăcelul lui Fremleth, om de ţifre în administraţiunea financiară a unui târguşor pustiu, înămolit în apusurile îngândurate ale Normandiei.

Optimist delirant, îşi alăturase sufletului pentru dumecarea nopţilor albe la care se angajă în chilioara de din dosul administraţiei, pe Leonce, notarul târguşorului, pervers fără rival, care nu-l dispensă de variate şi multiple interogări, lipsite de vre-o însemnătate pentru amândoi, dar cu o alarmantă nuanţă de interes fardat, cu privire la toate banalităţile serviciului, la dificultăţile instalării, la gugumăniile şefului, la conduita femeii acestuia.

Ajuns, controlorul îi remise... investitura cu tot accesorul de lămuriri şi scrupule. A urmat apoi, ca divertisment la mizantropia care îl copleşise, vizita bruscă a d-nei Ronauld care venea să-i predea inventariul gospodăriei biroului, observând în îndatorirea ce-şi luase, o palidă emoţiune de un romantism suav. Îi depuse un snop de chei şi se retrase lăsând pentru obiditul de Fremleth o nuanţă de flatare oarecum a „orgoliului" său de slujbaş, pentru marea cinste de a-l fi cunoscut neîntârziat.

Dar pentru Dumnezeu, aci e un supliciu în toată regula, strigă ţanţoş Leonce la una din mese! Eu unul, aşi propune pentru mâine o bătaie de potârnichi!

— Oh, abea dacă pot să aduc arma la umăr, şi apoi dragă doamne, nu ştiu cu ce ar putea contribui la înmulţirea senzaţiunilor mele, o vânătoare problematică?

— Fără îndoială, trebue să fie desigur, o altă vânătoare care nu face obiectul vre-unei... probleme şi care totuşi umple carnetul d-tale de victime.., fără aripi! Aşi pune rămăşag, că optzeci pentru vânatul pe care cei reîntorşi fără succes, îl plătesc destul de exorbitant la oraş, pentru a se făli apoi, cu isbânda focurilor ce au tras în... gol; cu alte cuvinte alergi după potârnichele adolescenţei!

— Tot atât de puţin mă tentează şi vânatul acela!

— Atunci nu-ţi mai rămâne decât... scriptele?

— Da, mai toată seara scriu, complectă Fremleth neînţelegând aluzia notarului.

— Scrisori de amor, de sigur; în orice caz un manual asupra dublei comptabilităţi cred că nu, insinuă Leonce.

— Nici una nici alta, — ceva mai puţin şi mult mai banal: fac versuri!

— Eşti amorezat, ţipă cu o nesăbuită satisfacţie notarul; dar, dragul meu, schimbând muza în eroină, o poţi cuceri şi fără s'o amăgeşti cu rime goale; ba chiar poate că faci şi pe descurajatul cu ele? Află însă că, în mintea celor mai mironosite, nu trăeşte altă preocupare decât ideea de a subjuga fără bilete dulci; atât numai că din această suveranitate perversă, îşi furnizează înşi-le un soi de garanţie a vanităţei lor bolnave, înlăturând cu prefăcătorie orice propunere, aparent indecentă, spre a se lăsa în urmă cucerită până la sacramentala dovadă a jurământului şi prin care asigură amantului o pasiune „neperitoare"! Ţinta e una şi aceiaşi, procedeul variază însă: laş şi meschin.

— Dar aţi plecat dela o vânătoare de potârnichi?

— Tocmai, pentru ca să nu mai priveşti în cazul „nostru" cestiunea unei probleme, cum priveai în bătaia potârnichilor, îţi dau un sfat: fereşte-te de a fi stângaci cu femeia; numai ea are „dreptul" asupra acestui defect într'un început amoros. Dacă îi iei înainte, o mâhneşti, deoarece nu-i laşi prilejul să-şi manevreze perfidia atât de necesară spre a te răsturna în speranţele ce ţi-ai făurit; contrariu i te înfăţişezi disgraţios. Află însă că, grozav se aprind când laşi neterminată o primă declaraţiune, în care caută cu o aviditate felină, să întrevadă o intenţiune amoroasă.

— Dar prea bine îmi pot face slujba şi lipsit de astfel de succese şi al căror rost, nu-l văd deloc în preocupările intime ale d-nei Ronauld. Şi apoi, limbajul ce-mi ţineţi îl socotesc mai degrabă accesibil temperamentului ce aveţi, cum şi felului de viaţă ce sunteţi ţinuţi să cheltuiţi aci, întări cu mândrie Fremleth.

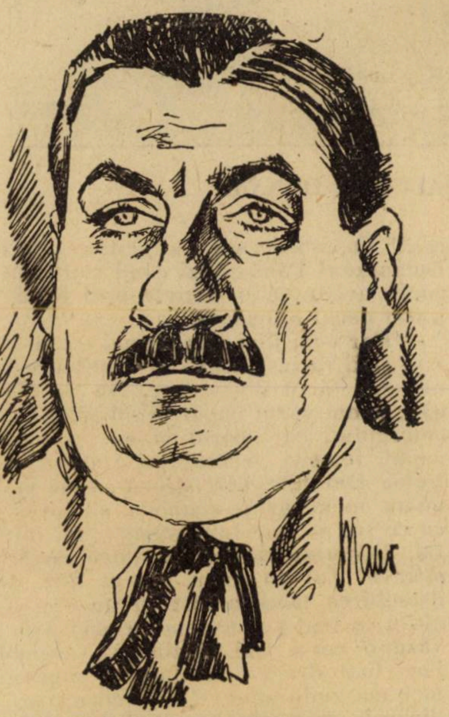

SĂRMANUL KLOPŞTOCK

— Nu ai observat nimic la predarea cheilor? Fii pe pace, la urma urmelor nu eşti cel dintâi, şi osebit de asta, ar fi o gugumănie să invoci respectul ierarhiei, sau măcar sentimentul cavalerismului de coleg!

— Indemnul nu e lipsit de interes, dar nu aţi lămurit care v'ar fi profitul în ipoteza, când tendinţa la care mă ademeniţi s'ar împlini — cel puţin moral?

— Ba nu zău, nu ai găsit nimerit prilejul predărei tainelor încuetorilor? In orice caz, ai putea să te foloseşti de compania ei, în dumecarea versurilor cu care îţi substitui vânătoarea şi amorul; e sentimentală şi cred că ar fi un minunat schimb de versuri în cadenţa cărora ai putea lăsa să se strecoare ceva din dogoarea arşiţei primăverilor ce înumeri! Afară de asta, alunecuşul spre inima ei, nu cred că s'ar prezinta tot sub forma drastică a unei... probleme de vânătoare, ca în cazul potârnichilor de adineauri! Durata reuşitei, ar varia după... picioarele versurilor!

— Nu v'aşi putea fi decât recunoscător, ripostă Fremleth cu un aer de gravitate comică, dacă aşi avea convingerea că, obiectul ademenirilor dvs. ar fi, fie să mă afirme în îndatoririle slujbei mele, fie să-mi procure compania agreabilă a unei creaturi astfel descrisă; în amândouă cazurile, nu aşi întârzia să desăvârşesc preceptele dvs. având în plus şi măgulirea de a vedea preocupându-vă până într'atâta, resemnarea mea, în această ruină. Dar aflaţi că detest amorul soldăţesc, preferind să merg precaut pe poteca ce îmi deschideţi, în cazul când aşi avea şanşă să adun numai fructele ingeniozităţei reflexiunilor dvs. şi cu ajutorul cărora să pot încununa temperamentul romantic al d-nei Ronauld. Dar, dacă prelegirile dvs. nu au alt obiect decât numai rostul unei conversaţiuni banale, atunci aţi avut de urmărit ispita unei încercări de a mă demasca în curtea ce eventual m'aşi decide să fac d-nei Ronauld!

*

Fremleth rămas singur, se prăbuşi pe canapea, recapitulându-şi senzaţiunile. Glasul limpede al d-nei Ronauld îl copleşea ca o toropeală lentă, bolnăvicioasă; îşi aminti apoi, cu o duioşie moleşitoare, pretextul cu care încercase să-i justifice predarea cheilor, atunci când la fereastra lui, târziu, noaptea, mai era încă lumină, — predare care, aparent ar fi avut ca legătură firească diverse lămuriri inerente serviciului care începea de a doua zi, şi cu care, în fond, d-na Ronauld încerca să înlăture bănuiala. Totuşi, în mintea lui se accentua puternic însuşi pretextul şi care nu putea fi altul decât tentativa unui început amoros, când dintr'o mulţime de slujitori s'ar fi găsit unul la îndemână, prin care să se „opereze" predarea cheilor.

Dar la spatele lui Fremleth doborît de frământările îndoelii, ţîşni Madelaine.

— Aţi ascultat în sală, doamnă strigă Fremleth muşcat de şearpe!

Dar pentru doamna Ronauld acest naiv protest nu era decât o alarmare care îl da de gol, înfăţişându-l ca pe o jucărie a nerozici ei, de a face din visătorii rebeli, jertfe pe altarul perfidiei!

— Fii pe pace, reluă brusc Madeleine, am trecut în birou spre a vedea dacă... debutantul e la postul său. Notarul mi-a spus că eşti la postul aiurărilor, deoarece o clipă mai devreme plecase de aci; în urmă, socotindu-mă cam azardată în cercetările mele am luptat din răsputeri să-l fac să creadă că acest spionaj era lipsit de orice interes şi am alergat să te văd cum visezi!

Şi continuînd aproape sufocându-se:

— In schimbul acestui interes ce-ţi port, n'ai să ocoleşti a mărturisi că ai fost prevenit în contră-mi. Leonce e un ipocrit. Haide, la cârciuma unde iei masa sunt şi alte calendare care nu se obosesc a cleveti pe socoteala mea! Jură-mi că cel puţin nu-i asculţi, dacă nu te simţi în stare să-i dejugi în bârfelile lor, fără să ai însă aerul că mi-ai lua apărarea!

— Jur, izbucni Fremleth acoperindu-i palmele cu sărutări.

— Ah, dar ţi le împrumutasem pentru cimentarea dovezii, ştrengarule, ţipă Madelaine cu o spaimă simulată! Ar fi de dorit să-ţi indic unde trebue să înceteze elanul d-tale şi care nu este altul decît locul de unde trebue să apară umbra şefului d-tale şi a suveranului meu.

— Dar ce găsiţi de înfierat într'un biet sărut, care nu a avut alt rost decât acela de a împrumuta amploarea solemnităţii jurământului ce mi-aţi impus — îngăimă Fremleth.

Dar Madelaine nu-l auzea. Se răsfăţă însă-şi, fără a da cea mai mică atenţiune milogelilor lui.

Apoi apucându-l de mâini şi târându-l spre dormeză:

— Haidem şezi, uite colea,.. să-ţi aud dorinţa!

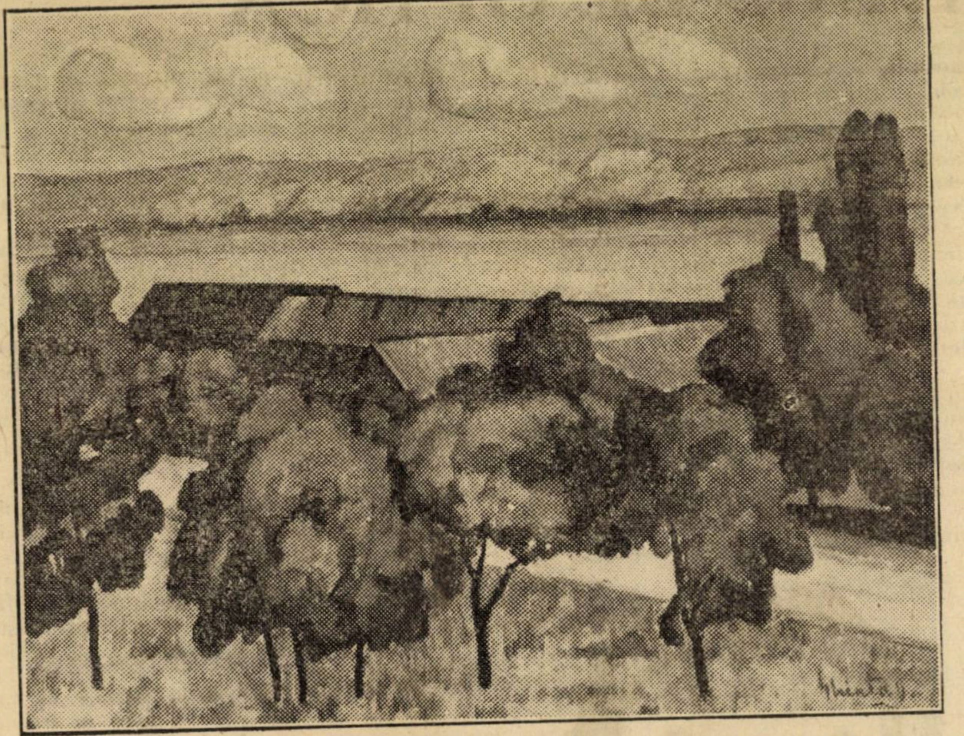

D. GHIAȚĂ : PE MALURILE DUNĂRII

— Aceiași naivă și cinstită întovărășie, din cele ce de atâtea ori mi-ai îngăduit!

— Ooo!... Stăm bine, nici că mă așteptam, țipă Madeleine; 99 la sută șansă pe ziua de azi, de a nu te servi, din moment ce-mi recunoscuși îngăduința; de data asta fii generos; astă seară, **nu!**

— „Ba da, ba da, — isbucni Fremleth cu frenezie — de ce nu și astă-seară? suavă Mady? acolo în tovărășia miresmei de calomfir, când și când discret aiezmuită de argintul stropit de luna care ne urmărește cu privirile uimite ale ciobanului ei; acolo Mady adorată, unde bătăile inimei se iau la întrecere cu sclipirile stelelor; acolo, în resemnarea naturei, unde găsim semănate prin ierburi, toată podoaba ei măreață și în ghirlandele căreia te înveți tu, tu și numai tu, acolo unde...

— Ah, iar predici! Bine, bine... fie așa cum zici, haide, dar... numai astăseară, nu! Știi prea bine, dragul meu, cheltuelile exorbitante ne-au silit să ne ducem calabalâcul într'o altă văgăună. Ralphe pleacă astă seară să arvunească o altă locuință! Haide, curaj! Fii cuminte și cere-mi astăseară mai puțin, pentruca într'o alta, să ai dreptul la mai mult!

Și d-na Ronauld se prelinse ușor, cu gesturi de efuziune duioasă, din brațele frânte de durere ale lui Fremleth, în vreme ce, o ușoară rezistență făcu să tremure fereastra, după care se ivi brusc chipul hidos al vagabondului Madard privind zănatec în cuprinsul odăii, fără a distinge momâia lui Fremleth; apoi sărind se năpusti spre birou, forțându-i cutiile, ceea ce trezi pe Fremleth din toropeala reveriei.

— Ah! Nici o vorbă, scumpe domn, mă dau păgubaș și atâta tot, șopti răgușit hoțul cu un deget pe buzele înămolite în stuful jumulit al mustăților! O zi anostă pentru bietul meu pântec hămesit de flămânzenie, anostă și seacă ca și ironia, ca și șansa d-tale!

Fremleth continuă să privească pe cerșetor, buimăcit!

Dar el mormăia:

— Flămânzenia aduce pe lup spre staule, ba de cele mai multe ori spre sălașele oamenilor! Cerșitul a ajuns o ocară! O concurență îndrăcită, pe viul Dumnezeu! Până și azi când socoteam că zorile aveau să-mi anunțe o zi bună, nu a fost decât o amăgire!

— Dar cum ți-ai ales tocmai seara asta?

— Hei! răcni Madard cu însuflețire, planul era făcut din vreme. Nu de puține dăți, te-am văzut împărtășind splendoarea amurgului, cu amorul și cu.. D-na Ronauld, femeea veneratului „nostru“ controlor .Dar uite, vezi, dracu să mă ia, azi mi-au mers toate anapoda și pace! Ah cu ce foc se mai înghesuiau unul într'altul, Doamne, mai să te dogorească, nu altceva! Tot un domn, așa ca d-ta, dar... deosebirea mare a fost că nu erai d-ta; altfel ce rost mai aveam eu aci? Asta am văzut-o ceva mai târziu și... neghiobie, l'am luat drept d-ta! Iată și gugusciucii mei, mă gudurai eu; deci preocuparea era din cele mai gingașe ca să-ți mai fi dat răgaz să te gândești la comoara statului! In orice caz, nu te-ai fi putut lipsi cu una cu două, de deliciile acestei nopți încântătoare, tocmai așa de grabă încât, să nu am eu vreme să... operez.

— La urma urmelor, scumpe domn, trădarea e pentru amândoi, observă flegmatic cerșetorul.

— Ai fi putut însă prea bine să te înșeli tot atât de amar și în privința acelei tovarășe, semuind-o? adaugă Fremleth așteptând cu lăcomie vre-un gest de îndoială din partea vagabondului.

— Oh, nu scumpul meu domn, ferească D-zeu, obiectă Madard cu o certitudine desgustătoare, dar cu un aer de profundă desamăgire, care mărea durerea lui Fremleth, împietrit cu arma în mână! Dela prima aruncătură de ochi, — ochi de cleptoman flămând—i-am cunoscut îndată tremurul ușor al buclelor tăiate scurt, și fulgerarea verigelor de aur, în urechile-i aprinse de jurămintele omului care o însoțea! Toată neghiobia mea e că n'am luat seamă în deaproape acelui Domn! Altfel ași fi avut mare bucurie de a te fi scutit de această vizită nefolositoare.

— Eși, urlă îndurerat Fremleth, agitând nesăbuit un revolver smuls în pripă din teancurile de pe birou și care îl stânjenea grozav.

— Dar unde dracu mă trimiți? Nu am băgat în gura asta pustie, de eri, D-zeule, fii bine lăudat, — se tângui vagabondul înălțându-se uluit.

— Pleacă, fugi, piei, răcni Fremleth cu palmele la ochi, scăpând în pălăria inoportunului informator câteva parale.

Și Madard văzând pomana în zdrențele-i puturoase, se îndreptă spre fereastră, adâncindu-se în noaptea bronzată de văpaia lunei.

Fremleth frângându-se pe scânduri, sbiera sufocându-și disperarea în suspine convulsive.

— Dar cu o condiție, rânji din senin Madard reîntors: e o bucățică și jumătate Madeleine asta „**a noastră**“ zău așa! Păzește-te, luând din vreme măsuri! Nu ești numai d-ta, pe legea mea! Fără d-ta și tot mai rămâne ca să zic, trei: legitimul, comisul casei de editură și d. Leonce, notarul, sfârși vagabondul rostogolindu-se în noapte.

Dar Fremleth nu-l auzia continuând să aiureze de pe podelele pe care rămăsese prăbușit.

Intr'un târziu putut să suspine:

„Am fost fără să știu instrumentul unui
„capriciu, în care aveam să înfățișez ri-
„dicolul până la paroxism! Cu ce am pă-
„cătuit în pornirea mea nebună? Și apoi
„ceea ce a fost iertat altuia, la mine s'a
„înfățișat ca imposibil. Ah, sceleratul de
„Leonce, care îmi ținea atâtea predici de
„iubire, vârându-mă cu sila în mrejele
„cursei întinse de amândoi!

Și înbărbătându-se:

„Desigur, strategema a avut de scop a se găsi în neghiobia mea, paravanul legăturilor lor mărșave!

„Apoi delirant, consolidându-se:

„Trandafirul îmbibat de mireasma adormitoare, pierde din farmecul istețimei petalelor când, prea mult ademeniți de noblețea lui, înr'un elan de galanterie nesăbuită față de tovarășa care ne însoțește, îi cercetăm mlădița cea mai fragedă, pentru a-l smulge! Acolo stau pitite țepele cari îi susțin gingășia și cari opun rezistență nimicindu-se avântul. Totuși inocenta floare va rămâne ca o cinică și neînțeleasă ironie, stigmatul senzualității în materie de dragoste, spre slăbiciunea tuturor naivilor de teapa mea, iar netrebnica tovarășe va sta neclintită la postul ei de perfidie, urmărind până la sfârșit prăbușirea victimei“.

Dar Ralph Ronauld, îi curmă brusc indignarea, strângându-i mâna frenetic, preocupat, aproape distrat:

— Cheltuelile, cheltuelile enorme dragul meu, m'au decavat nu altceva! Orcum însă, am înemerit un cuib! Dar apropo nenișorule, știi că ești insuportabil cu atitudinea d-tale. Bine, dar sper că nu ești hotărât să te imbecilizezi în văgăuna asta? Osebit de asta, nevastă-mea, mi se vaită că o sugrumă urâtul și drept să-ți spun, face mereu aluzie la impolitețele d-tale, lucru la care mă asociez și eu! Dar pentru D-zeu, cel puțin să nu vii să o cunoști, măcar? Haide, este încă momentul să mă descurci de dandanaua asta!

Apoi extrem de aferat!

— Iată astă seară prânzim cu toții; cam deranjat dar ne vei erta. Dar știi, fără ceremonie; altfel ar fi să nu mă pot prenumăra printre intimii d-tale; ne-am înțeles. Trebue să te vestesc însă, spre a te pune oarecum, la adăpostul vre unei neplăceri ce ți-ar putea crea eventual cercul nostru. Oh cercul nostru, care altul în prăpastia asta? Notarul care crapă și el de urât ca și noi, și comisul voiajor cu care iei masa. Madeleine va fi încântată; îi plac grozav visătorii palizi!

— Poate... știu eu.,. în orice caz, v'ași

DAIMONION

VIII. NESCIO QUID

H. v. Stein în a sa istorie a esteticei arată cu o bogată documentare emanciparea crescândă — în veacul al optsprezecelea — a criticei artistice de subt raționalismul naiv al marilor clasici. Critica clasicismului francez angajată din răsputeri în lupta luminei împotriva întunericului și în aceeaș măsură obsedată de idealul clarității și al precisiunii, se complăcea într'un superior dispreț teoretic față de toată acea tulbure drojdie sufletească numită imbolduri, emotivitate, instinct. Chiar și în cunoașterea sensitivă filozofia timpului încerca cu totdinadinsul să nu vadă alt decât un grad inferior și caotic al „gândirei“. Clasicii credeau că arta își dobândește prețul prin aceleași însușiri de lucidă intelectualitate prin care și-l câștigă cugetarea deopildă. S'a bănuit în această rătăcire teoretică o influență a cartezianismului asupra criticei artistice și literare. Trebue să spunem, cu o apăsare deosebită pe fiecare cuvânt, că rolul înrâuririlor de obiceiu se exagerează în toate cercetările ce se fac, și aceasta din pricina metodelor de investigație prea „cauzaliste“ și prea „genetice“ de până acum. E adevărat. critica clasică a acceptat și criterii și terminologie carteziană, dar ne întrebăm: oare asemănarea în discuție nu e mai mult de stil decât de directă influență? Asemănările dintre gândirea, arta, critica artei, — în cadrul aceluiaș stil de viață, nu știm să le atribuim unor înrâuriri trecute dela una la alta sau mai curând unor identice porniri inconștiente cari le străbate pe toate deopotrivă. Și e neapărat o întrebare ce ar merita să fie desbătută, dacă înrâurile, cele evidente ar mai avea loc în cazul că n'ar exista identitatea de structură și de dinamică culturală a epocei. Filozofia stilistică de azi cu perspectivele ei, abia atinse de câțiva ochi, ne îngăduie să vedem multe lucruri mai altfel decât le-au putut vedea înaintașii, și de astădată H. v. Stein. Dar revenind la subiect, cercetătorul, despre care vorbim, își poate cu toată dreptatea numi a sa constatarea împletită cu toate detaliile istorice cu putință, că în veacul al XVIII-lea interesul estetic a trecut dela „unitate“ la „multiplicitate“ și că odată cu emanciparea de subt clasicism se lămurește conștiința insuficienței determinărilor încercate până atunci asupra artei. Tot mai mult în critica artei elementul imponderabil și pitoresc, intuiția și emotivitatea, dincolo de precisiunea și claritatea noțională, își accentuiază relieful și se vorbește cu tot mai aprigă insistență despre un „nu știu ce“ care ar face farmecul artei, despre un „nescio quid“ prin care arta spre deosebire de cugetare își cucerește adevărata valoare. Acest element imponderabil al artei devine un dublu nescio quid prin aceea că deoparte nu poate fi determinat, de altă parte și prin aceea că geneza sa din geniul artistic e tot atât de neînțeleasă. Acest „nescio quid“ intră fără de a fi numit și în ceeace Kant a definit ca „idei estetice“. Și acelaș „nu știu ce“ al artei devine pentru bătrânul Goethe un ce „demonic“. El spune lui Eckermann: „In poezie este în adevăr ceva demonic și îndeosebi în cea inconștientă care întrece atât intelectul cât și rațiunea, și care din pricina aceasta mișcă așa de mult. Ceva asemănător se găsește în gradul cel mai mare și în muzică. Ea plutește așa de sus că nici o minte nu o poate cuprinde și se desprinde din ea un efect care stăpânește totul și de care nimenea nu e în stare să-și dea seama. De aceea cultul religios nici nu se poate lipsi de ea“ (Gespräche mit Goethe, Eckermann, III, 207 Recl. Tot Goethe a spus că o poezie frumoasă se face așa cum o mamă face un copil frumos. Adică — nu se știe cum. Inconștientul a jucat un rol remarcabil în estetica lui Goethe. El atribuie o creație inconștientă ca obârșie și indefinibilă prin noțiuni ca structură — în întregime sau cel puțin în parte **demonicului.** Vraja poeziei și a artei e de origină demonică. Goethe se salvează cel puțin cu un mit acolo unde contimporanii săi de toate vârstele nu vedeau decât un „nu știu ce“.

In citatul de mai înainte se vorbește ca și când demonicul s'ar manifesta în artă direct și nu prin mijlocirea creatoare a artistului. Ori acest mod de a vorbi e un simplu mod de a vorbi. In realitate poezia reflectează demonicul manifestat în creator. Poezia ia deci parte la acest demonic, ca umbrele din peștera lui Plato la existența și ființa ideilor ce trec pe la gura peșterii. Avem și aici de a face cu un fel de „metexis“, de „participare“ a lucrului, a rezultatului, a faptei la calitățile superioare ale isvorului. Citind cu atenție (și mai ales cu grija de a integra gânduri infinitesimale) tot ce a spus Goethe despre poezie — te convingi fără greutate că pentru el poezia, deși nu se reduce în întregime la elementul demonic, e totuși poezie imponderabilă în primul rând în virtutea acestui element. El are și aici meritul de a fi găsit o expresie **mitică** pentru un lucru în pragul căruia alții s'au oprit cu o nedumerire deconcertantă. Ne miră numai că îndeobște în lucrările ce și-au luat sarcina să analizeze ideile estetice ale lui Goethe se trece așa de ușor peste mitul demonicului.

LUCIAN BLAGA

---

ruga să vă ticnească petrecerea, dacă vre-o întâmplare m'ar putea împedeca!...

— Intâmplare? Mironositule, nu-ți mai dau răgaz întâmplările și femeile! Haide, Madeleine insistă și cred că nu ar fi cavaleresc din parte-ți!

◆

Insistența Madelenei! urlă Fremleth după plecarea morocănoasă a controlorului.

Apoi recules cu o îmbărbătare falsă, silită:

— Hotărât, m'ași fi sastisit curând cu risipa atâtor grații, dacă nu le-ar fi temperat din când în când și notarul!

SĂRMANUL KLOPȘTOCK

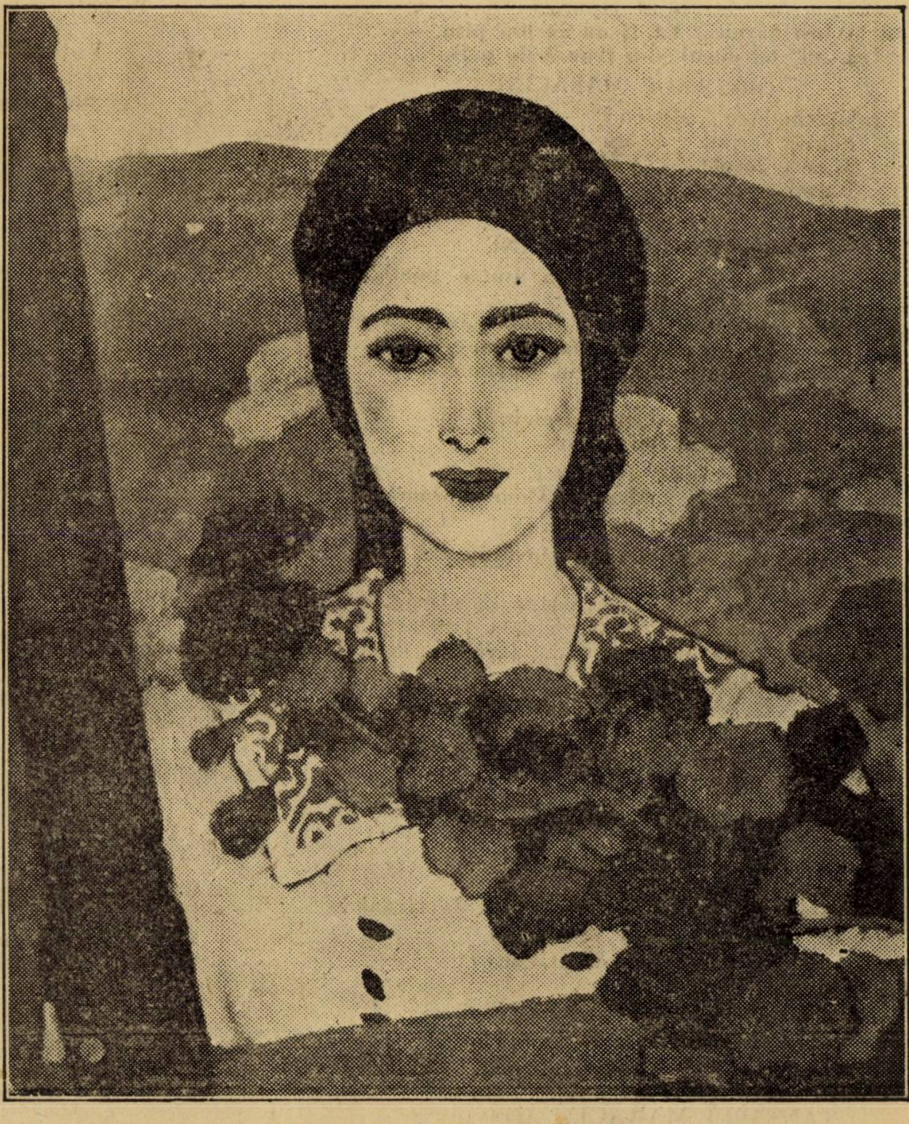

N. N. TONITZA: VEČINICA

Floarea lui Sânzien

de RADU GYR şi N. MILCU

— Actul I. — Ţara Gâzelor. —

ŢANŢARUL MARACINE
Oh, meştere Răgace! Am fost bătut de grindeni
Şi ud, izbit de moarte, am leşinat pe-un spic.
Şi totuşi, pornii iarăşi pământul să-l despic!...
Mă ospătai cu ziuă, cu soare, cu polen,
Cu setea'n gât gonita-am spre Floarea lui Sânzien!
In darn „mătasa broaştei" părea că mă îndreaptă.
Incremenea, mirată, chiar lintiţa 'nţeleaptă!
Şi nici bănuţii galbeni din balta amurgită
Nu cunoşteau cărarea spre floarea îndrăgită!
...Şi după timp de trudă, amăgitor şi şters,
Aduc zădărnicia spre care-atât am mers!...
STRAJER-RAGACE
Dar floarea minunată trăeşte... este totuşi —
Cu mult mai depărtată ca florile de lotuşi!
Se zice că-i minune...
ŢANŢARUL MARACINE (neîncrezător)
De unde ştii?... Mi'mparte!
STRAJER-RAGACE
De nu ar fi minune n'ar fi aşa departe!...
ŢANŢARUL MARACINE
De, poate c'ai dreptate!
STRAJER-RAGACE
Sărmanul nostru Domn!
Nimic nu-i mai prieşte... Nici cel mai dulce somn
Pe cea mai albă floare... nici sucu'împirezmat...
Posac, îşi ţine capul pe-o aripă răzmat.
...In darn i se aduse cea mai frumoasă gâză,—
Nici n'a vroit s'o vază, nemai putând să râză..
(arătând munca:)
Belşulgul a fost darnic... Va fi un an din plin,—
Dar pentru „el" tot darul, e-o frunză de pelin!...
ŢANŢARUL MARACINE
Şi dacă te'ntrebi bine: „de ce?" — Pentru un vis!
O floare 'nchisă vecinic de-un drum pe veci închis...
Un dor!... Şi ce e dorul? — O rană-a scurtei vieţi!
STRAJER RAGACE (zâmbind)
Zii, — tot poet?
ŢANŢARUL MARACINE
Dar cel mai hazliu dintre poeţi!
(Pauză)
...De-aşi fi ştiut, atuncea când m'a trimis Sânzien,
Să cat în lume floarea cu'nmirăzmat polen, —
Că am să ţin pe drumuri zadarnicul de mână,
Nu mai porneam...
(Trântorul sforăe la umbră)
Tot doarme?—
STRAJER RAGACE
Mereu... De-o săptămână...
ŢANŢARUL MARACINE
Zău! I-aşi fi fost mai bine acestuia tovarăş.
Şi-acum, te las, străjere!
(Trece in scenă. Răgace rămâne de strajă)
SRAMOŞUL GREIERILOR (care dela ridicarea cortinei, stă lungit la umbra unei păpădii, ţârâind din diblă şi cu o ploscă alăturea, îl zăreşte:)
— Hei, te-ai întors?....
ŢANŢARUL MARACINE
Da, iarăş!
STRAMOŞUL GREIERILOR (cu chef)
Cu bine şi noroace!
Te fă, cumetre încoace
La umbra păpădiei,
La jarul veseliei!
Priveşte ce mai ploscă şi ce argint de strună!
(Ţânţarul se aşează)
ŢANŢARUL MARACINE
Tot nu te laşi de chefuri?
STRAMOŞUL GREIERILOR
Ei bravo, asta-i bună!...
(Cu alt ton)
Ei?.... (îl întreabă din ochi)
ŢANŢARUL MARACINE (grav)
In zadar!
STRAMOŞUL GREIERILOR
Nici vorbă!... Păi uite-aicea creieri!
Când spune-o vorbuliţă strămoşul ăstor greieri,
Inseamnă că e vorbă!... Nu fluerat deşert!
...Chiar ieri — da ieri — pornisem spre voevod să-l cert,
şi m'a oprit lăcusta... Cum, el care-i cu cap,
Să creadă'n basme de-astea ce'n mintea mea nu'ncap...
I-a căşunat pe-o floare şi vrea, morţiş, s'o aibe!
ŢANŢARUL MARACINE
Hei, rănile iubirii!...
STRAMOŞUL GREIERILOR
Ce răni? Acestea-s zgaibe!
Ce floare? Ce iubire? Ce rană, ce dureri?
Nu are ce s'aleagă de-i arde de muieri?
ŢANŢARUL MARACINE
Iubita însă-i una!... Ţi-o spun şi eu măi taică!
STRAMOŞUL GREIERILOR (indignat:
Cum, nu cumva şi ăsta iubeşte-o ţânţăroiacă?...
(Amurgeşte. Sună tălăngi de isprăvitul muncii. Vecerniază. Albinele, muştele, gâzele, se ridică dela războae şi fusuri, plecând în pâlcuri. Trec greierii, cu furci pe umeri, trec furnicile, albinele se îndreaptă spre stupuri. Trântorul doarme înainte. Treptat, svonul se pierde. Trec pâlcuri întârziate).
ŢANŢARUL MARACINE
Te uită, păpădia cum prinde seara 'n crăngi!..
Ei, nu-i frumos, cumnate?
STRAMOŞUL GREIERILOR
Şi-acum se aud talăngi..
ŢANŢARUL MARACINE
Războaele tăcură din cântecul mătasei,
In pâlcuri muncitorii se duc spre prispa casei...
(Vecerniază un clopot)
I-ul BONDAR (din scena I, altuia, cu care e la braţ:)
Ce zici? intrăm o clipă în han, la gândăcel?
Are-un rachiu năstruşnic de suc de muşăţel!...
II-lea BONDAR
Eu drept să-ţi spun, am milă de bietul voevod!
Iubirea lui e mare!...
STRAMOŞUL GREIERILOR (care l'a auzit)
Un lujer fără rod!...
ŢANŢARUL MARACINE (cântă)
Lemn de soc ce se 'nmlădie
Dragostea-i o păpădie!
Cum o sufli, sboară 'n vânt,
Floare neagră de pământ!...
(Lăcusta reintră însoţită de Bărgăunele sfetnic)
BARGAUNELE SFETNIC
De nu mă'nşel acesta-i ţânţarul!
ŢANŢARUL MARACINE
Bărgăunul!
Salut!... A, şi lăcusta!....
BARGAUNELE SFETNIC (cătând în întuneric)
Aflat-aţi?
ŢANŢARUL MARACINE
Nu... Nici unul!
LACUSTA
Ei, uite şi ţânţarul! In braţe să te strâng!
Ce-i nou?...
ŢANŢARUL MARACINE
Nimic...
LACUSTA
Tiii! Drace!...
ŢANŢARUL MARACINE
De unde vii?...
LACUSTA
Din crâng...
M'am plictisit de greer. El crede că'n iubire
E numai cântec glumă, o boabă de mâhnire...
Lăcustele ca mine vor altceva: vor aur
De grâne coapte, — atuncea bărbatu-i un tezaur!
Sau, vrem mătasea coaptă a holdelor de grâu
Să ne'nvelim cu dânsa, — şi s'o mâncăm!..
BARGAUNELE SFETNIC
Desfrâu!
grăeşti aci surată cu mintea ta îngustă...
Vrei să cunoşti iubirea?...
STRAMOŞUL GREIERILOR
Lăcusta tot lăcustă!!

BARGAUNELE SFETNIC
De vrei să ştii ce poate iubirea, ia aminte!
Priveşte colo crinul... In albele-i vestminte
La umbră, doarme prinţul grădinei Sânzien...
Pe-o pernă de petale umplute cu polen,
Prin vis, strângând sărmanul la pieptu-i o stamină,
Ii picură pe aripi mărgele de lumină...
ŢANŢARUL MARACINE (inspirat)
E mişcător voivodul!..... (cu alt ton :)
Aşi vrea să scriu ceva...
(Scriind) :
„Iubirea mea 'nşelată pentru-o femee ca...
LACUSTA (glumind)
Să nu fie ca mine... (încet :)
Sau poate-i un pretext
Ca să devin geloasă?
ŢANŢARUL MARACINE (scriind)
Adăogăm în text?...
(declamă :)

Iubita mea coniţă
Cu toţi sântem la fel.
Mata eşti o lăcustă
Iar eu, un anofel!
Dacă te prind în baltă
Te-oi scoate fără lustru
Şi ai să tremuri toată
C'aşa sunt eu: palustru!
Cu fiinţa-mi ţâţâindă,
Ţ-ţ... de te-am iubit,
Să-ţi... ţ-ţ-aduci aminte
De scumpu-mi ţâţâit!...

BARGAUNELE SFETNIC
Lăsaţi cochetăria sau ştergeţi-o de-aici!
Hei, gâze-albine muşte, lăcuste şi furnici,
Se insereză... Craiul din floare doarme dus!
Când s'o trezi surate, ce-o să avem de spus?
De floarea lui cea dragă, aflat-aţi? Călător
Nici un bondar nu dete de floarea-florilor?..
ALTUL
Eu, nu!...
ALTUL
Nici eu!
ALTUL
Degeaba o căutăm, să ştiţi...
(O dâră de lumină se strecoară prin iarbă)
BARGAUNELE SFETNIC
Ei ce-aţi rămas cu toţii aşa înmărmuriţi?
CORUL GÂZELOR (de afară)

Gâzelor, să tacă orice svon
Sfânta rugă 'ncepe pe amvon!
Fluturi de cristal şi de polen,
faceţi rugă pentru Sânzien...
în genunchi plecaţi-vă albine,
Rănile din piept să i s'aline!
Roagă-te fierbinte mică gâză,
piară plânsu-i, ca din nou să râză!
Gâzelor, să tacă orice svon
Sfânta rugă 'ncepe pe amvon!...

O ALBINA (cătând departe :)
Priviţi, priviţi surate: potop de raze mici
Prin tufe se agaţă! Ce-o fi?..
RAGACE-STRAJER (vestind)
Un licurici!
(Licuriciul-Crainic, năvăleşte în scenă, în penumbră, e singura lumină. Alţi licurici mici se aprind prin tufe)
LICURICIUL
Călare pe o rază de-argint călit în lună,
Sânt cea dintâi făclie în seara asta... Eu
Mă 'nchin la toţi şi toate, curteni, cu voe-bună.
Viu de departe... Drumul, nemăsurat de greu,
L'am străbătut ca gândul — şi totuşi mergi din zori!
Cutreerai atâtea adânci păduri de flori...
Trecui un fir de apă ce coase iarba în vale,
Am lunecat de-a dura, pe-o râpă de petale,
Zburai pe şes, pe dealuri, prin zarea împânzită
Şi-am stat să dau, în luncă, luceferii prin sită!
Aşa că'n faţa voastră, sosesc întârziat.
Sunt crainic Libelulei!
TOŢI (uimiţi)
Soseşte la palat?
SANZIEN (trezindu-se)
Vreau floarea... Unde-i floarea? Tu cupă de polen...
— BARGAUNUL SFETNIC (gâzelor)
Tăcere!
SANZIEN
Spune: unde e floarea lui Sânzien?!...
BARGAUNELE SFETNIC
Cum? rămas'n vise prinţul — sau s'a trezit în cupă?

SANZIEN
Tu, crin, potiru-ţi strânge şi'n tine mă surupă!
Să nu mai simt lumina nici gândul meu pe drum...
Ci'ntr'un potir de floare, îngroapă-mă de-acum!
BARGAUN SFETNIC
O!... Sânzien, voivoade cu aripe de smalţ,
Te-ai deşteptat din vise?
SANZIEN
Aş vrea să mă înnalţ
Cu soarele de-odată — dar cad şi gem, şi plâng!
BARGAUNUL SFETNIC
Ce vrere ai, voivoade?
SANZIEN
O! Sfetnice, mă frâng!
...Trimesu-ţi-ai bondarii, şi-albinele, ostaşii?
Să afle ţara floarei?... Nu i-aţi trimes? (cu ură :)
Vrăşmaşii!
BARGAUNUL SFETNIC
Ba da, mărite flutur, în fiecare zi
Se duc spre miază-noapte, spre apus, spre miază-zi,
In zări de-argint, spre soare, alţi licurici, alţi fluturi...
SANZIEN (cu desnădejde)
Şi n'o găsesc?
BARGAUNUL SFETNIC
Nădejdea, — Mărite, — să nu-ţi scuturi!
(Dâre de lumină fulgeră în iarbă)
LICURICIUL (săltând în iarbă :)
Alaiul Libelulei!...
BARGAUNUL SFETNIC
Eu bănuiam că vine...
Hei, — de-ar voi voivodul s'asculte şi de mine!...
(Pauză. Intr'un car de stele, tras cu panglici de mătase de o armată întreagă de licurici, intră Libelula. E înnaltă, subţire, toată îmbrăcată în albastru-verzui. In ploaia de lumini, e singura umbră. Are aripi mari străvezii, punctate cu aur, întinse dealungul trupului).
CORUL

Bine-ai venit la noi
In ţara'n care-albine
Ţes miere la răsboi,
Unde pândesc bondari
Din umbră, mierea'n faguri
Şi-un fluture 'ntr'o floare
Visând alte meleaguri
Tânjeşte 'ntr'o corolă
Intr'aripatu-i dor
Spre ţara visurilor
Şi-a floarei — florilor!

(tot norodul înconjoară crinul în care e Sânzien. Libelula se apropie şi spune:
LIBELULA

Floare albă'n floare, crin,
Am plecat din zori şi vin
Până'n seară, vin la tine
Flutur alb, şi n'ai să ştii
Că în astă seară-aci..

BARGAUNUL SFETNIC (în şoaptă gâzelor)
Cele de un neam cu dânsa, nu trăesc decât o zi!...
— TOATE GÂZELE
Aaa!...
LIBELULA

Scoală, scoală Sânzien,
Ştergeţi ochii de polen...
Am să mor aci de dor...

SANZIEN (ridicându-se pe un braţ)
Unde-i floarea-florilor?
(Zărind prin umbră, umbra Libelulei)
Cum? Aţi aflat-o? Oare să-mi fie-aevea visul?
CORUL
O punte de petale acoperi abisul
Ce despărţea un flutur de floarea lui...
SANZIEN (cu bucurie)
Şi-acum
V'aţi strâns iscoada în pâlcuri de pe drum?
De ce tăceţi? Sau poate mi-aţi rupt-o din răzor?
Visam s'ajung eu singur la floarea-florilor!...

(Va urma)

Rosachiaro și Grigioperla

Luciano Folgore

— Nuvelă în care se caută umbre —

Doi copii. Unul Rosachiaro, celălalt Grigioperla. Nume care sunt colori, dar care de fapt crespund cu copilăria, cu acea copilărie pe care-o ducem cu noi într'una și pe care n'o putem uita nici odată.

Trăiau în chip firesc, acolo unde-i pusese destinul.

Rosachiaro în palatul cel mare, numai ferestre și balcoane, Grigioperla în căsuța cuibărită la picioarele nesfârșitei clădiri.

Și se cunoșteau de departe. Dela un balcon de marmoră la al patrulea etaj, la un prag de cărămizi roase, care dădea în stradă.

Dar își schimbau jucăriile de oarece, la șapte ani, nu cunoști deosebirile de castă, și n'ai idee de rangul social. Rosachiaro lăsa jos în stradă jucării pictate, paiațe de stofă, soldați de plumb, urși umflați cu câlți și cari, coborând, se legănau ținuți de-o sfoară lungă, colorată.

Grigioperla îi trimitea în schimb paiațe caraghioase tăiate din hârtie groasă, roșie, verde, portocalie, sau greeri, cărăbuși și șopârle surprinse pe când se lăfăiau la soare, lângă crăpăturile ascunzișurilor lor.

Cel bogat era grăsuliu și îmbrăcat bine, cel sărac era slab și purta haine prefăcute din altele mai mari, roase.

Prietenia lor ținu trei ani. Pe urmă căsuța a fost dărâmată iar peste temelia ei trecu strada, cu două șini lucioase de tramvai și o gloată de pietoni cari treceau pe acolo din zori până'n noapte.

Rămase în sufletele copiilor o amintire. Rosachiaro, crescând, păstra în minte viziunea micului său tovarăș, un portret nostalgic de copil pătimit care avea o față de suferință, luminată uneori de-o năpădire de voioșie și de bunătate. Grigioperla păstra icoana prietenului ca pe-o cadră de vis, ca pe figura unuia mai fericit decât el, care se apropiase de dânsul, fără să-l facă vre-odată să simtă deosebirea de nivel dintre etajul al patrulea al unui palat burghez și tinda unei case de nevoiași.

Despărțiți cu trecerea anilor, duse fiecare o viață aparte, care era opusul copilăriei lor lipsită de gânduri.

Unul a devenit cinic din nenorociri pasionale, a alergat ca un cal de rasă pista jocurilor de noroc, a desfrânării și a petrecerilor risipitoare, isprăvind prin a-și închipui lumea ca o glumă ridicolă a eternității.

Celălalt ajunse la cele mai înalte trepte ale amărăciunii și ale nepăsării prin dureri sociale, prin contacte inutile, prin experiențe crude. Deveniră amândoi umoriști și lucrară cu fantezia lor ca să diformeze conturul realității, creind comicul în orice.

Rosachiaro făcu cele mai neîndurate caricaturi ale mediului său. Doamnele bogate din comitetele de binefacere se prefăcură în burdufe umflate, zugrăvite în cele mai surîzătoare culori, și care voind să se dea pe de-a'ntregul sărăciei, isprăvesc prin a dărui mizeriei doar vântul de care erau pline.

Femeile fatale, cele ce stau mereu pe colțul unui divan cu un loc liber alături, adăstând victima care va trebui să se așeze și să moară de iubire, căpătară înfățișarea unor stâlpi de telegraf scoși din uz, cu firele tăiate, dar având deasupra o placă, cu litere de-o șchioapă: „Pericol de moarte“.

Cei lipsiți de inimă, care-și cheltuesc averea ca să schimbe dela o zi la alta termometrul inimei și se irosesc într'o sută de cuceriri, fură înfățișați ca niște orbi pitici de cincizeci de ani, duși de mână de-o păpușă frumoasă îmbrăcată în servitoare.

Bancherii cari negustoresc cu lumea și miroase a zgârcenie, se prefăcură în uriași spânzurați de-asupra unei fântâni, scoțând afară cu mare caznă saci de aur, în timp ce la picioarele lor se îmbulzesc plictisiți nepoții pigmei, cu ceasul în mână, scrutând pe cadran ora morții și grăbind cu dorința ocolul minutarului.

Adolescenți cari așteaptă o privighitoare și isprăvesc prin a se însura cu o bufniță, oameni care 'și curăță bastonul și se murdăresc pe mâini, moraliști ce dau fuga în cămașă la comisar ca să protesteze în potriva cântecului obscen al unui bețiv, își avură poza și satira cuvenită.

Rosachiaro nu cruță pe nimeni. Nu cruță nici chiar propria-i familie, care era la acelaș nivel cu omenirea înconjurătoare. A fost urât. Il invitau peste tot locul de frica hazului său ucigător, iar oamenii în fața lui se sileau să nu pară decât puțin de tot ridicoli. Femeile nu-l iubeau deoarece batjocora n'are trecere în fața inimelor femeești, înclinate de când lumea spre tragedie și sentimentalism, spre dramele în care găsesc protagonistul cu fața în mâini și cu salcia plângătoare în preajmă.

Nepăsătorii îl respectau și'l înconjurau când îl vedeau trecând, căci Rosachiaro, pe lângă pavăza lor, avea și darul de-a mânui și spada și cunoștea loviturile ascunse, care țintesc de-adreptul la încheeturile descoperite.

Cinicul se desfăta mușcând, prefăcând viața, disecând societatea ca pe un maldăr de cadavre umblătoare, ca să refacă indivizii după felul său de a vedea, cu trupul asimetric corespunzător anomaliilor morale.

Nu era diavolul, nici discipolul diavolului, dar din creerul său ieșea panorama grotescă a realității, nu așa cum se vede cu ochii defectuoși ai obiceiului, ci așa cum s'ar vedea dacă pupilele ar fi pătrunzător corectate de dorința unei mai mari pătrunderi.

Grigioperla era mai îndurător. Simțea o nesfârșită milă pentru aproapele care-i făcuse rău înșelându-l și readucea lumea la niște șchiopi cari voiau să alerge până ce le ieșea sufletul; la niște ciungi cari voiau să strângă 'n brațe copacii dați cu săpun din țara lui „Pară mălăiață“, ca să ajungă în vârf; la niște orbi cari iscodeau eclipsa soarelui; la niște chiori cari voiau să fulgere cu privirea dușmanii.

Pe copilele care-l trădaseră le descria ca pe niște gâște cu pliscul tăiat trei sferturi. Pe prietenii care-l părăsiseră îi zugrăvea ca pe niște prieteni legați la ochi care se învârtesc în jurul unui stog de paie fără să bage botul în el. Rudele care nu-l recunoșteau, de oarece se îmbogățiseră, le înfățișa ca pe niște făpturi numai burtă, care lunecau pe-o coastă cu patine de aur și se duceau să'și rupă gâtul de-o piatră kilometrică, fără să-și dea seama.

Așa dar, făpturi care făceau milă, duse de nas de un destin mai tare ca ele, chinuite de nenorocul care le adăsta la răspântie ca să le înhațe.

In Grigioperla era o milă umoristică ce-l înălța la gradul de judecător vesel fără voia lui, glumeț cu toate că simțea drama și josniciile morale împrejurul și în lăuntrul oricărei figuri a vieții.

Acești doi suverani ai satirei, dând ocol lumii cu gândul de-a surpa piedestalele și de-a schimba locul și atitudinea statuelor ridicate de gustul și de admirația mediocră a mulțimilor, nu trăiau doar din scepticismul lor.

Era o amintire în fundul sufletului lor. O sublimă poesie care se salva, o copilărie ce rămânea acolo în ungherul ei aurit, cu colorile de odinioară și cu suggestia lucrurilor curate pe care nimeni nu le poate diforma.

Grigioperla era duioșia copilărească a lui Rosachiaro, portretul unei prietenii albastre care i-ar fi adus atâta mângâere, dac'ar fi regăsit-o. Rosachiaro era pentru Grigioperla punctul extrem în care poți da în seama destinului amărăciunile și urile, pentru a te împăca, prin mijlocirea unui om. cu natura, ca să uiți o clipă că pământul e un ospiciu de prefăcuți și de nenorociți.

Să căutau poate, de oarece vine totdeauna un ceas în existența noastră, în care avem nevoie să abdicăm de la masca orgoliului, pentru a apropia fața goală și suferindă de ceva bun, simplu și pierdut.

Dar nu se găseau. Fiecare își avea orbita proprie, iar elipsele nu se întâlniseră încă, spre a se recunoaște.

Cu toate acestea aducerea aminte îi mângâia puțin, îi făcea să trăiască și se duceau astfel să batjocorească societatea în numele unei copilării și al unei nevinovății aurite, pe care-ar fi voit s'o vadă în toți oamenii, ca să-i îndure mai ușor sau ca să-i poată iubi mai mult.

Dar oamenii cu care-avem de-a face erau aspri, avari, încrustați în ipocrizie, cristalizați de egoism și nu le puteau da nimic din primăvara dorită. Ofereau doar fonduri obscure, linii uscate, colori opace, sentimente plate, din care nu puteau alcătui decât un peisagiu lipsit de noimă, însuflețit de figuri lemnoase, de paiațe ridicole și de dialoguri mecanice.

Timp de mulți ani viața celor doi umoriști a fost o frământare zilnică, plină de ciudă și de dușmănie, realizată în lumea amară a caricaturei.

Rosachiaro își schimbă înfățișarea. Slăbi. Işi neglijă eleganța-i proprie deși se îmbrăca tot în negru, cu niște haine ca de comemorări oficiale; ceeace era un fel de parodie exterioară, căci astfel îmbrăcat, Rosachiaro se ducea pela serbările și primirile la care se adună mulțimea corpurilor vii care duc niște suflete moarte.

Grigioperla în schimb se îngrășă și se îmbrăca în haine decente, cu care inspecta cinematografele în care lumea'și irosește viața ca să interpreteze în semiîntuneric inscripții deșarte și mimice neroade, se apropiè de tromba gramofoanelor ca să prindă banalitatea concentrată a unui disc de cauciuc și s'a luat după înmormântări ca să surprindă pe fața azistenței plictiseala unor îndatoriri convenționale și nesimțite.

Intr'o seară, din întâmplare, cei doi depărtați prieteni se întâlniră față'n față și se ghiciră.

— Rosachiaro!

— Grigioperla!

Erau în pragul unei grădini publice. Soarele, ducându-se să se culce dincolo de munți, lăsa obișnuita-i binecuvântare copacilor primăvăratici cari se luminau de-o fericire violetă. Pe alei lumea din

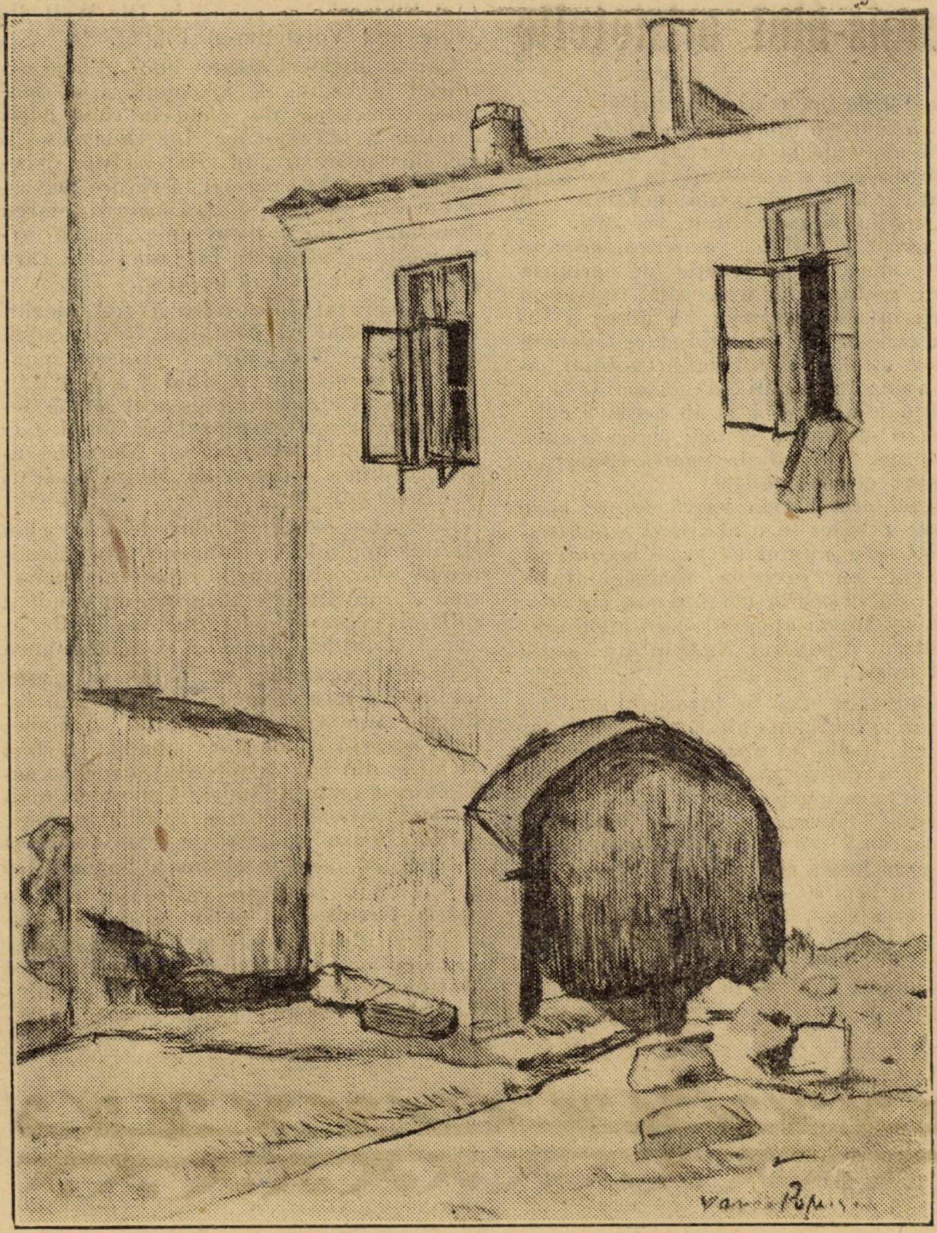

VASILE POPESCU: **STUDIU DIN MAN GALIA.**

fiece seară, nesimțitoare la descreșterea luminii și la duioșiile crepusculelor care îmbină lucrurile între ele, continua să-și reprezinte micile-i comedii de iubire, de prietenie și nepăsare.

— Tu? Cât te-a schimbat!

— Tu? Cine-ar crede!

Se priveau lung fără să-și vorbească. Se străduiră să găsească în chipurile lor neașteptate icoana îndepărtatei copilării. Dar ochii nu erau de ajuns iar fantezia se simțea neînstare și răcită.

O ochire la cartea aducerilor aminte și alta la realitatea prezentă, dar nu izbutea să-și dea seama cum de schimbase timpul până 'ntratât obiectul visurilor lor.

Se gândeau:

— Era cam gras și bine îmbrăcat, dar senin.

— Era slăbuț în sărăcia lui, dar vesel.

Și acum se vedeau oameni osteniți, îmbătrâniți de mânie, zbârciți la față de zâmbetul sarcastic care le încrețea obrazul de mulți ani. Ar fi voit să se regăsească lucioși ca oglinda, ca să se revadă în icoana răsfrântă de copilăria lor și când colo, iată-i, unul în fața celuilalt, opaci, fără „dincolo“, certitudini surde și greoaie în dosul cărora profilul unei vârste simple și depărtate se ștersese pentru totdeauna.

Umblară împreună un ceas. Vorbiră de viața lor indiferentă și cinică. Văzură că erau de acord asupra nevoii de-a nimici lumea.

Se simțiră uneori rivali în meseria de umoriști, dar zădarnic adăstară dela tovărășia lor puțină mângâiere.

Când se întunecase bine, se opriră în mijlocul unei străzi largi.

In clipa aceea nu trecea nimeni. Scoaseră pălăria unul la altul, de parcă s'ar fi cunoscut de-o zi. Rosachiaro se îndreptă spre o cafenea cu vitrinele dintr'un singur geam enorm și cu lampa electrică cu arc voltaic care sfâria în fața ușii.

Grigioperla se îndreptă spre cârciuma de-alături, și ea luminată de-o lampă cu arc volatic, care sfâria ca și sora ei din față.

Distanța dintre cei doi oameni cari se cunoscură odinioară, iubiți și căutați, se măria, dar lumina spre care se îndreptau, le prelungea umbra peste măsură.

Cele două umbre se atinseră și se contopiră ca vârful unui unghiu, ale cărui laturi se depărtau tot mai mult.

Copilăriile lor devenite fantasme se îmbrățișau în pulberea drumului, mai înainte de-a se despărți, mai înainte de-a se topi în eternitate, mai înainte de-a lăsa ca cei doi morți să se ducă spre destinul lor de oameni din care poesia dispăruse.

(Trad. din ital. de) **Alexandru Marcu**

Pribegi

— Din „Trepte Rupte“ —

Odată, după umblet de ceasuri uitate
Pe veștede câmpuri, ce nu mai văzusem,
Tot mai departe mergând ne pierdusem:
Ți-aduci tu aminte? pustiu! pe 'noptate!...

Eram, scoborâsem o repede vale,
Goliți de simțire, streini de natură,—
Aproape de-o boltă posacă, obscură,
Departe cu trestia'i, harpă de jale.

Acolo făcusem popas ostenirii.
Privirea ta mândră măreț apunea
Pe apele negre, și seara venia,
Din sufletu-ți parcă! prin noaptea privirii!

O liniște tristă și sfântă purta
Cuprinsul acela în lumea visării; —
O stea licări în oceanele zării,
Gonind încetarea din inima ta.

Pe umăru'mi fruntea plecat-ai duios.
Bogată de-o lume de pace, de vise;
Tot cerul de zodii eterne se scrise:
Și sufletul nostru zâmbi luminos!

Avurăm atunci amândoi simțimântul
Că inima firii cu-a noastră se 'mbină;
Că sântem noi înșine veșnici, — lumină
Ce'mbracă'n coloare și'n tâlcuri pământul.

Mulțimea de lacrimi, ce-au curs liniștit,
Sufletul nostru 'l topi în natură;
Adânc înțeleserăm, gură pe gură,
Ce dulce e pierderea în infinit.

Târziu, ideală de palidă, luna
Ivi peste-o salcie candidu-i chip;
Abia de lăsai piciorușu'n nisip,
Strânsă pe inima'mi beată, nebună!

V. DEMETRIUS

Pasărea

Cânta o pasăre la geam
Dorindu-și zborul 'nalt spre slavă
—O biată inimă bolnavă —
Și eu de mila ei plângeam —

In casa mea întunecată
Prin besnă 'mi dibuii un gând
Și'n casă m'am sbătut plângând
Cu pasărea nemângâiată.

Vânjos m'am înălțat să strig
In lume dorul de lumină,
Dar gratiile cu rugină
Mă sângerară. Imi fu frig

Și'n noaptea odăiței scunde
Ce'mi fu sălaș dintru'nceput
Sărmanul suflet s'a sbătut
Și-afară n'a putut pătrunde.

EUGEN VICTOR

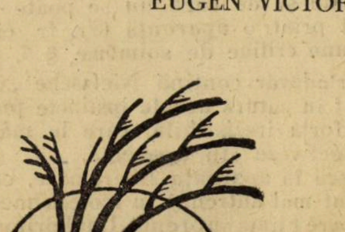

Consideraţiuni asupra catharsis-ului aristotelic

II

Succesorul cel mai autentic al lui Schopenhauer fără a moşteni şi mirosul de „pompe funebre" particular pesimistului filosof, Fr. Nietzche descinde în acelaş timp şi din Schiler, glosatorul lui Kant.

In faţa miracolului artistic Nietsche îmbogăţit cu această moştenire încearcă o explicare, referindu-se mai ales la tragedie. (**Die geburt der Tragoedie oder griechenthum und Pessimismus,** 1872, tr., fr. **L'origine de la tragedie ou Hellénisme et Pessimisme**, Paris, f. a.).

Schiller susţinuse între altele, că există un **frumos graţios** ce convine sufletelor cârmuite mai mult de excitarea sentimentelor, sau a ideilor, şi **frumosul** energic ce convine mai mult sufletelor moleşite. Cel dintâiu oamenilor sub influenţa şi dominarea exclusivă a impulsiunii reale şi formale; cel de al doilea oamenilor smulşi aproape influenţei externe. (**Ueber die aesthetische Erziehung** etc. scrisoarea XVII).

In altă parte Schiller arătase, că în starea de simplicitate naturală, toate facultăţile omului, exercitându-se împreună, fiinţa sa se manifestă încă într'o armonioasă unitate, şi că, prin urmare, totalitatea naturii sale, exprimându-se complet în chiar realitatea însăşi, rolul poetului este în mod necesar de a imita realul cât mai complet posibil (poezia naivă). Starea de civilizaţie, dimpotrivă, presupunând, că acest concurs armonios al întregii naturi omeneşti nu mai e altceva, de cât o idee, rolul poetului este în mod necesar de a ridica realitatea la ideal, sau ceea ce însemnează acelaş lucru; de a reprezenta idealul (poezia sentimentală). Schiller caută în felul acesta să pună capăt interminabilei certe „între cei vechi şi moderni".

Nietzche ne vorbeşte despre două grade ale funcţiunii artistice: **starea apolinică** caracterizată prin calm şi seninătate, sau odihnă aromitoare, şi **starea dionisiacă** caracterizată prin turmentare şi violenţă. Starea apolinică este funcţiunea artistică ce înfăţişează activitatea lăuntrică a celui ce se odihneşte, este graţia sau dulceaţa schilleriană.

Starea dionisiacă este izbucnirea în afară a celui ce s'a epuizat pe sine şi ar corespunde energiei schilleriane.

Estetica lui Schiller arată în genere, că forma şi materia se pot echilibra numai într'o **anumităaparenţă,** în niciun caz în realitate; aparenţa aceasta fiind un joc, cu cât omul va putea să se oprească mai mult în faţa aparenţei pur create de el în mijlocul realităţii, dar deosebită de ea, cu atât caracterul estetic al jocului se va pronunţa mai mult.

Fr. Nietzsche în legătură cu aceasta susţine, că lumea este obiectivarea liberatoare a lui Dumnezeu în mod perpetuu şi în fiecare clipă consumată, obiectivare vecinic nouă a aceluia, care poartă în sine clee mai mari suferinţe, cele mai irezistibile conflicte, cele mai extreme contraste şi, de care nu se poate libera de cât printr'o **aparenţă** (Tr. fr. cit. **Essai d'une critiue de soimême**, § 5, p. 10).

„Intr'adevăr contină Nietzsche „cu cât constat în natură aceste instincte puternice şi forţa irezistibilă, care le mână să se obiectiveze în aparenţă, să se domolească în aparenţa liberatoare, cu atât mă simt mai antrenat în ipoteza metafizică în care Fiinţa supremă, Unul primordial copleşit de eternele mizerii şi plin de contradicţiile ireductibile, are nevoe pen-

viziunii şi de bucuria aparenţei şi, că în mod absolut şi integral, consideraţi în această aparenţă şi constituiţi de ea, noi suntem obligaţi a o concepe ca o nefiinţă absolută ca o perpetuă devenire în timp, spaţiu şi cauzalitate, cu alte cuvinte drept o realitate empirică. Făcând pentru moment abstracţie de propria noastră realitate şi concepând existenţa noastră în mod empiric, iar aceea a lumii în general ca o reprezentare izvorâtă în orice moment din Unul-primordial, atunci visul va trebui să ne apară ca o aparenţă a aparenţei şi în această calitate ca o satisfacţie şi mai perfectă încă a apetenţei primordiale pentru aparenţă. (**L'origine** etc. § 4 p. 46).

In felul acesta arta naivă despre care vorbeşte Schiller, e o aparenţă a aparenţei. Nietzsche a ţinut să arate necontenit că naivul nu precede sentimentalului schillerian. El susţine, că prin naiv noi trebue să înţelegem apogeul stării apolinice, deci naivul e punctul final al unei serii, nu cel iniţial.

Făcând apoi apel la principiul individuaţiunii al lui Schopenhauer Nietzsche ne arată, că Apollo ne apare ca imagina divinizată a cestui principiu, în care se îndeplinesc scopurile eterne ale Unului-primordial: eliberarea sa prin viziune şi prin aparenţă; cu gesturi sublime, el ne arată, cum lumea suferinţei este necesară, pentru ca prin ea, individul să fie mânat către creaţiunea viziunii liberatoare, când, scufundat fiind în contemplarea acestei viziuni, el va rămâne calm şi plin de seninătate în fragila sa imbarcaţiune înghesuit de valurile mării fără margini. (Aci Nietzsche se referă la **Die Welt als Wille und Vorstellung**) I § 63.

Dar în mijlocul acestei lumi în mod artificial îngrădită de aparenţă şi de măsură, izbucneşte din când în când beţia extatică a sărbătorilor lui Dionysos în melodii ispititoare, în care răzbate excesul nemăsurat al naturii în ceeace priveşte bucuria, durerea şi cunoaşterea. Starea dionisiacă alungă aparenţele. Muzele artei apolinice pălesc în faţa unei arte, care proclamă adevărul în beţia sa.

Nemăsuratul se revelează ca adevăr, zice Nietzsche şi conflictul sentimental, extazul născut din durere ţâşneşte spontan din inima naturii (**Ibid** § 4 p. 49).

Pentru Nietzsche dionisiacul ocupă locul anterior apolinicului. Dacă Schiller ar fi întrebuinţat termenii lui Nietzsche atunci ordinea stabilită de Nietzsche ar fi fost inversată.

Nietzsche caută să dovedească, cum spiritul apolinic şi dionisiac prin manifestări succesive, prin creaţiuni vecinic noui şi întărindu-se reciproc, au dominat sufletul grecesc; cum din vârsta de aramă cu luptele titanilor şi amărăciunea filosofiei poporane, se naşte şi creşte încetul cu încetul lumea omerică sub influenţa tutelară a instinctului apolinic; cum această splendoare „naivă" a fost înghiţită din nou de torentul dionisiac năpăditor, şi cum în faţa acestor puteri noui se desenează apoi iarăş spiritul apolinic în maiestoasa severitate a artei dorice şi a concepţiei doriene a lumii. Lupta între aceste două principii vrăşmaşe împarte istoria Grecilor în patru mari perioade artistice, după care apare arta sublimă şi glorioasă a tragediei antice ca ţel al acestor două insticte a căror unire misterioasă, după un îndelungat anta-

---

Scrisoare din han

Priveşte în han văsduhul cu ochi de fereşti,
Şi-ascultă poveştile spuse de ruşii mrejeri,
Şi 'n faptul umedei seri,
Plâng ochii cu stele,
Ca lacrime grele.
De-argint tremurate în ele.

Plâng ochii de-s triste poveştile spuse, şi râd
In ziuă, când gâlgăe soarele aur în ei,
Şi râd şi pescarii de chipul hangiului chel,
că vinul l-aduce 'n ulcele chiar el.
—In han nu-i hangiţă cu-obrajii de jar,—
nu freamătă strună şi glas de guslar. —

Pescarii cu bluze văpsite cum intră sau pier,
par pete de sânge şi pete de cer.

Se 'nalţă trecutul din oalele pline cu vin,
Şi fâlfâe duhuri aripele albe pe sus
Când ziua s'a dus
Şi hanul e plin.

Atuncia aştepţi ca din zare şi veacuri pornit,
Să cadă deodată cu-al umbrelor tainic norod,
Sau, rupt din poporul de pete de sânge şi cer
Cu chipul pălit,
Ca de sfânt zugrăvit într'un schit,
Şi ca 'n vioriul trecut,
In mâna cu degete patru,
Să prindă pocalul de lut
Mrejerul Voevod...

Biruința

Din noaptea încleștată cu fălci de lup în tine,
Din balta otrăvită ce-ți fumegă'n ruine,
Zadarnic muști albastrul cu aripe haine.
Ești stârv!

Din chinul ce-ți înfige toți spinii sterpi din crânguri,
Strivit de piua dură sub care toți plâng sânguri
In rima înflorită din sânge, golu-ți gânguri
Biet stârv...

Vrei luminișul proaspăt și sfânt să te inunde,
Să-ți fulgeri diamantul din pușcării profunde,
Și'n pufnituri de hohot ți se răspunde:
Stârv!...

In noaptea încheiată din ape pământoase
Inchide-ți iarăși visul sub giulgiuri de mătase,
Și dacă poți mai țipă-ți de sub zăvoare trase,
Ești stârv!

T. PĂUNESCU-ULMU

---

gonism se manifestă în splendoarea unei odrasle, cum au fost Antigona și Cassandra în acelaș timp. **(Ibid, § 4 p. 50—51).**

Toată ideațiunea lui Nietzsche nu e decât un amestec de multe ori arbitrar, câteodată profund și în totdeauna interesant între doctrina lui Schiller și acea a lui Schopenhauer.

Din doctrina lui Schiller reține funcțiunea aparențelor cu corelatul psihologic al **jocului**, pe care îl extrage mai ales dintr'un citat al lui Goethe. Din concepția lui Schopenhauer reține cu un anumit corectiv teoria voinței.

Intr'adevăr Schopenhauer susținuse că muzica apare ca voință pură. Nietzsche crede că nu trebue să luăm acest cuvânt în înțelesul lui Schopenhauer, adică drept contrariul sentimentului estetic pur contemplativ și lipsit de voință.

„Trebue să distingem aci", zice Nietzsche, cât mai clar posibil noțiunea esenței unui lucru și noțiunea **aparenței** sale". **(Ibid. § 6 p. 65).**

Spre a exprima aparența sa în imagini, poetul liric pune la contribuție toate mișcările pasiunii, de la bâlbâirea înclinării născânde până la cel mai definitiv delir; sub influența irezistibilă a impulsiunii, care îl mână să traducă muzica în simboluri apolinice el nu concepe natura întreagă și pe el însuși în ea, decât ca eterna voință, eterna apetență nesăturată dorință. Sufletul artistului devine — și aci Nietzsche transcrie aidoma cugetarea schopenhauriană — o privire pură, care contemplă, imperturabilă și radioasă ca și privirea soarelui.

Deși concepția nietzscheiană reprezintă, după cum vedem, o contaminare între doctrina lui Schiller și a lui Schopenhauer, găsim totuși în această contaminare un fruct prețios. Conceptele împrumutate au legat o concluzie nouă. Fără ca Nietzsche să fi voit a da o interpretare fățișă ca tharsisului aristotelic, împăcarea dionisiacului cu apolinicul apare în doctrina acestuia ca un prilej de eliberare din încleștarea vieții și astfel raportarea concluziei lui Nietzsche la fenomenul cathartic întrevăzut de Aristotel apare firească. De sigur, că vom găsi rudimentele acestei **eliberări** prin artă și la Schopenhauer și mai ales la Schiller, dar nici unul nici altul n'a pus în relief cu atâta convingere caracterul cathartic al operei de artă, repetăm: fără să se fi reportat la Aristotel, ca Nietzsche.

In timpul beției extatice a stării dionisiace, scrie Nietzsche, când se dărâmă piedicele și limitele ordinare ale existenței, apare un moment **letargic**, unde se șterge orice amintire personală a trecutului. Intre lumea realității dionisiace și aceea a lumii cotidiane se sapă acest abis al uitării, care le separă. Dar de îndată ce apare în conștiința noastră această cotidiană realitate, ea e simțită ca atare cu dezgust, și o dispoziție ascetică, contemplatoare a voinței este rezultatul impresiei față de realitate. In acest sens, susține Nietzsche, omul dionisiac este asemănător lui Hamlet: amândoi scufundă în esența lucrurilor o privire hotărâtă, **văd** și de aceea sunt dezgustați de acțiune, pentru că activitatea lor nu poate să schimbe nimic din eterna esență a lucrurilor; li se pare ridicol sau rușinos să refacă o lume dislocată. Cunoașterea omoară acțiunea, căreia îi trebue spre a lua ființă miragiul iluziei. Iată ce ne învață Hamlet; nu înțelepciunea eftină a lui Hans visătorul, care, din prea multă reflexiune și ca printr'o serie superfluă de posibiltăți, nu mai poate ajunge să lucreze; nu reflexiune, nu! — ci adevărata cunoaștere, viziunea oribilului adevăr, care stinge orice impulsiune, orice motiv de a lucra, la Hamlet, ca și la orice dionisiac. Nicio consolare nu mai poate prevala, ci o dorință sălbatică se înalță d'asupra acestei lumi spre moarte, disprețuind chiar pe zei; existența este renegată și cu ea reflexul mincinos al imaginii sale în lumea zeilor sau într'un nemuritor „dincolo". Sub influența adevărului contemplat, omul nu mai percepe din toate părțile de cât îngrozitorul și absurdul existenței; înțelege acum ceea ce este simbolic în soarta Ofeliei; recunoaște înțelepciunea lui Silene, zeul pădurilor, dezgustul i se sue în gât.

„Dar în această iminentă primejdie a voinței, **arta** înaintează atunci ca un zeu mântuitor, aducând frumosul în ajutor: numai el are puterea să schimbe acest dezgust de ceea ce e oribil și absurd în existență într'o desfășurare de imagini ideale, cu sprijinul cărora viața devine posibilă". **(Ibid. § VII, p. 75).**

Cu alte cuvinte arta ar fi calmarea efuziunilor debordante din pricina turmentării, la care e supus sufletul omenesc în fața adevărului nud, prin ajutorul imaginilor apolinice, care ar fi viziunea ideală a vieții ce nu mai domină, ci e dominată.

Considerând arta ca o mască potolitoare ce ne liberează de viziunea profundă a oribilului din natură, adică drept o forță purificatoare și liberatoare, Nietzsche, poate, fără să știe, continuă pe Egger în comentarea catharsisului aristotelic, cel ce ne arată eliberarea prin artă de groaza și mila, în care sufletul omenesc e încleștat, grație realității copleșitoare.

Dacă Nietzsche ar fi extirpat elementele fatale ale unei metafizici ce-i involvă sistemul dincolo de datele experienței și n'ar fi considerat problema estetică mai mult sub înfățișarea istorică a unei perioade — arta grecească — poate, că ar fi pus accente și mai prețioase pe concepția cathartică a artei.

Voind să dovedească, mai ales, în arta grecească, pentru sfera tragediei, caracterul dionisiac al operei lui Eschyl, cel apolinic în dramaturgia lui Sophocle, și acel socratism estetic ce caracterizează teatrul lui Euripide, ajunge tot pe cale istorică să arate, că Wagner în drama sa muzicală a realizat arta ce amenință să dispară, restaurându-i elementele înăbușite de Euripide. Wagner ar fi fost acela, după credința lui Nietzsche, care a readus tendința apolinică în locul schematismului logic, iar, prin prezența elementului muzical, ar fi conturat elementul dionisiac ce fusese înlocuit de acelaș Euripide cu sentimente naturiste, obținând astfel armonia, pe care o găsim în teatrul grecesc străvechiu Numai în dramaturgia grecească dinainte de Euripide și în cea wagneriană din timpurile noastre, am găsi acea floare a culturii apolinice plutind desfăcută din afundul abisului întunecos, ca o izbândă obținută de voința elenică, grație viziunii clare a frumosului ce înăbușe răul si filosofia răului. Ceeace apare însă în orice caz ciudat, este faptul că Nietzsche, deși se ocupă în treacăt de fenomenul cathartic al lui Aristotel și ia poziție împotriva comentatorilor, care văd în punctul cathartic, fie excitarea milei și a teroarei din pricina peripețiilor celor mai întunecoase, fie o explozie bine făcătoare ivită în noi, grație izbânzii bunelor și nobilelor principii prin sacrificarea eroului față de exigențele concepției morale a lumii, — totuși în loc să tragă mai categoric consecințele teoriei sale atât de susceptibilă pentru aceasta, se mulțumește să citeze pe Goethe, care vedea în emoția estetică un joc. **(Ibid. § 22 p. 202—203).**

Nietzsche aprobă pe Goethe întărind ideea, că cel mai înalt patetic nu este de cât un joc estetic (Schiller), iar mai departe scrie cu oare care insistență: „Cum e posibil ca oribilul și monstruosul, materie de mit tragic, să poată stârni în noi o plăcere estetică? Aci, e necesar să ne ridicăm hotărât până la o concepție metafizică a artei și să ne aducem aminte, că lumea și existența nu pot părea justificate de cât ca fenomen estetic; în acest înțeles mitul tragic are ca obiect tocmai să ne convingă cum și oribulul și monstruosul nu sunt de cât un joc estetic jucat de către voința noastră cu ea însăși în plenitudinea eternă a sprinteniei sale". **(Ibid. § 24, p 218).**

Cu câteva linii mai sus însă Nietzsche susține, că „prima și indispensabila condițiune pentru înțelegerea mitului tragic este de a cânta plăcerea specială ce-i este

NICOLAE GANE

1835—1916

In seria povestirilor dela **„Junimea“** Nicu Gane ocupă un loc de frunte. Chiar din primul an al revistei **„Convorbiri literare’’** el începuse să publice o serie de nuvele : **„Fluerul lui Ştefan“, „Piatra lui Osman“, „Comoara de pe muntele Rarău“** etc... care atrăsese atenţia publicului şi îl făcuseră bine cunoscut în cercul literar ieşan. Deşi încercase să scrie şi versuri, după câţiva ani renunţă la ele. Proza îl ducea mai repede spre glorie. Muza abandonată pentru moment îl ispiteşte mai târziu, fără succes bine înţeles, când traduce din italieneşte **„Infernul“** lui Dante Alighieri.

Orăşean prin naştere, Nicu Gane a trăit multă vreme la ţară şi a avut prilejul să cunoască de aproape toate legendele şi credinţele bătrânilor sfătoşi de pe valea Bistriţei, pe care le culege şi le publică sub formă de povestiri, sau le încadrează în diferite descrieri de călătorii prin aceste meleaguri frumoase. In descrierea minunată a măreţilor munţi ai Moldovei el este precursorul lui Calistrat Hogaş, care avea să ne dea cu mult mai târziu amintirile sale de peregrinări **„Pe drumuri de munte“.**

Suflet patriotic şi entuziast, Gane scrie şi o serie de nuvele istorice din trecutul sbuciumat al ţării sale. Crescut şi educat la şcoala romantică germană, care exercita o influenţă destul de pronunţată în cercul junimiştilor, el a reuşit să creeze prototipul acestei nuvele cu toate exagerările şi retorismul ei superficial. Mai puţin talentat decât C. Negruzzi şi mai puţin cunoscător în domeniul istoric decât Alexandru Odobescu, Nicu Gane n’a putut să înfăţişeze în nuvele sale nici atmosfera vremei pe care o descrie şi nici dramatismul eroilor săi, pe care dealtfel a ştiut să-i aleagă destul de bine.

Născut în Fălticeni în anul 1835 dintr’o veche familie boerească, Nicu Gane şi-a făcut studiile primare la o şcoală nu de mult timp înfiinţată în acel oraş. E interesant de relevat unele amintiri povestite de el cu prilejul aniversării acelei şcoli în 1912, (Cf. „Flacăra“ I pag. 201). Materialul didactic de pe acea vreme rra foarte primitiv. In loc de tabelă cu cretă, elevii scriau cu o nuia pe prispa şcolii acoperită cu nisip !

După aceea trece la Iaşi, unde sudiază dreptul şi ajunge în curând magistrat şi advocat. Politician pasionat, el ocupă pe rând diferite ranguri : deputat, senator, primar al Iaşului, ministru şi preşedinte al Senatului.

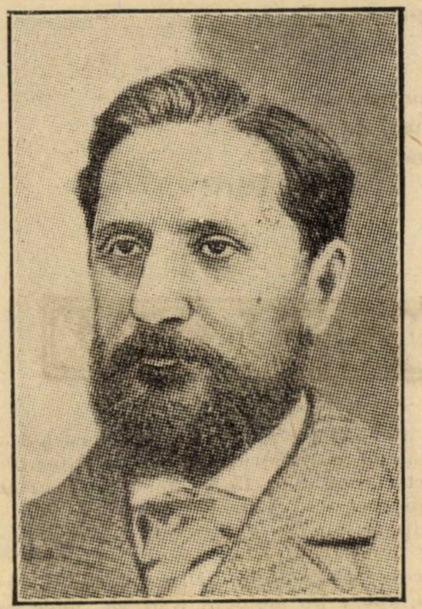

N. GANE

Deşi era un politician activ, el nu renunţă nici la literatură şi după activitatea cunoscută din prima epocă a Junimei ieşene, Nicu Gane către bătrâneţe scrie o serie de amintiri tipărite sub diverse nume : **„Pagini răsleţe“, „Zile trăite’’** şi **„Păcate mărturisite“** şi tot acum publică şi traducerea integrală a **„Infernului“.** Nicu Gane rămâne în literatura noastră, prin cele câteva nuvele sau mai bine zis povestiri, în care vrea să reprezinte oglinda vieţei noastre patriarhale din trecut cu eroii ei reprezentativi pe care autorul a reuşit să-i facă deosebit de simpatici pentru lectori.

Vom mai ceti încă cu multă plăcere pe **„Aliuţă şi Petrea Dascălul“** şi vom rămâne îngroziţi la isprăvile vestitului haiduc Codreanul care înspăimântase şi Divanul Ţării.

In ce priveşte nuvelele sale istorice, ele vor trăi pentru posteritate cu aceiaşi valoare educativă şi intsructivă, cum sunt şi dramele istorice ale lui Barbu Delavrancea.

Dacă autorul n’a avut darul să creeze opera care să poarte pecetea genialităţii creatoare, în schimb ne-a dat ceva mai puţin, dar care nu trebue să treacă neobservat.

Opera literară poate trăi şi prin legătura ei strânsă cu societatea şi mediul care a produs-o şi faţă de care nu poate să rămână indiferentă.

In opera lui Nicu Gane vorbeşte întreaga generaţie de acum 50—60 de ani cu toate preocupările ei, cu tot cultul ei pentru trecut, aşa cum numai şcoala romantică încercase să-l reînvieze. Desigur, astăzi opera lui nu mai poate avea acelaş răsunet în lumea cititorilor, ca altă dată. Acum suntem preocupaţi de alte probleme, acum ne impresionează şi ne produce emoţie estetică o altă literatură.

Privită în oglinda vremurilor de altă dată, opera în proză a scriitorului Nicu Gane îşi păstrează valoarea ei necontestabilă ; iar figura simpatică a scriitorului va mai trăi încă multă vreme în istoria literaturii noastre.

GH. CARDAŞ

A. — **OPERA, EDIŢII :**

1. **Discurs pronunţat cu ocaziunea inaugurării anului judiciar 1869—1870.** Iaşi 1869.
2. **Domniţa Ruxandra.** Novelă istorică. Iaşi 1873.
3. **Poezii**, Iaşi 1873.
4. **Incercări literare,** Iaşi 1873.
5. **Novele** vol. I, 1880, vol. II, Iaşi 1880. Ediţia II-a în 3 volume, Buc. 1886. Ediţia III-a în 3 volume, Buc. 1889, Ediţia IV-a Buc. Novele în **„Bib. p. toţi“** N-rele 305 etc., Buc. 1907—1908.
6. **Poezii,** Iaşi 1886.
7. **Dare de seamă despre activitatea consiliului comunal.** Iaşi 1898.
8. **Pagini răsleţe,** Iaşi 1901.
9. **Zile trăite,** Iaşi 1903.
10. **Păcate mărturisite,** Iaşi 1904.
11. **Dante. Infernul,** traducere în versuri, Iaşi 1906 şi alte ediţii.
12. **B. P. Haşdeu, discurs de recepţie în Academia Română** 26 Iunie 1909.
13. **Spice,** Buc. 1909 şi alte ediţii.
14. **Aliuţă, Şanta şi Petrea Dascălul,** N-le 3 şi 11 din **„Bib. Scriitorii Români“** Buc. Alcalay.

---

proprie numai în sfera pur estetică, fără ajutorul milei teroarei sau al nobleţei morale“. **(Ibid. § 24, p. cit.).**

In altă parte Nietzsche (**Le crépuscule des Idoles,** tr. fr. p. 235) e şi mai precis: „**Nu** spre a se degaja cineva de groază şi milă, **nu** spre a se purifica de o pasiune primejdioasă prin descăracrea vehementă a acestei pasiuni, — aşa crezuse numai Aristotel — ci spre a se personifica pe sine, d’asupra groazei şi a milei, eterna bucurie a devenirii, această bucurie ce poartă cu ea şi bucuria distrugerii finale“.

Ne-am fi aşteptat mai de grabă, ca în locul termenului „joc“ ce însemnează, fireşte, aparentă, şi pe care îl moşteneşte de la Schiller de fapt, nu de la Goethe, cum îi place autorului nostru să creadă, şi în loc de parafrazarea conceptului schopenhanerian al voinţei ca eternă bucurie a devenirii şi a distrugerii finale, **Nietzsche să ne fi explicat fenomenul cathartic, ca o eliberare apolinică din jugul** cauzelor îngrozitoare şi generatoare în acelaş timp ce încleştează fiinţa omenească din afundările cele mai tainice ale existenţei, eliberare ce şterge şi acoperă râsul sinistru şi plămăditor de panică al lui Dionpsos.

Ne trăgând toate consecinţele teroriei sale în domeniul estetic, Nietzsche, când ajunge la faimoasa explicare cathartică, se mulţumeşte cu o destul de nesemnificativă econtaminare între doctrina lui Schiller şi aceea a lui Schopenhauer. Cu toate acestea doctrina estetică a lui Nietzsche rămâne un foarte preţios element în comentariul postum al poeticii aristotelice, deşi lui îi plăcea să treacă mai ales drept descoperitorul esenţei dionisiace, iar ca istoric se declara cel dintâiu, care a înţeles decadentismul lui Socrate în ceea priveşte rolul său în factura tragicului euripidian.

(Va urma)

SCARLAT STRUŢEANU

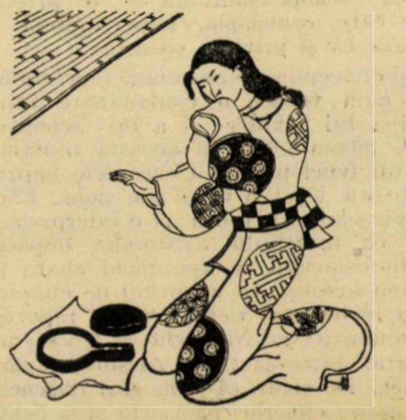

EXPOZIŢII — EXPOZIŢII — EXPOZIŢII...

Acum cât-va timp am cetit în ziare o publicaţiune a „Ateneului Român“ în care respectivii gospodari se străduiau să împărtăşească publicului — (din gologanul căruia a prins să se înfiripe, cândva, această instituţie) — un soi de buget-program ori program-buget, tare caracteristic, pentru vremuri şi oameni, din multe puncte de vedere.

Ne vom rezuma numai la ceia ce interesează acestă rubrică. Adică la sălile de expoziţie şi expozanţii pe care Ateneul se crede îndatorat, ca factr cultural, să le înlesnească un cât mai des şi mai intim contact cu massa — fireşte, pentru educarea şi afirmarea sufletească a acesteia.

Cu excepţia a două-trei elemente cari cântăresc ceva în mişcarea artistică actuală, comitetul Atenului a ţinut necurmat să cedeze majoritatea sălilor sale exclusiv unor personagii cari, cu o înfricoşată îndârjire, se dau — anual bianul şi trianual — la nenorocitul de amator intrat prin imprudenţă sub cupolă, sârguindu-i retina, flagelându-i sufletul şi — cu consimţământul comitetului care sub forma de chirie îşi încasează partea — jefuindu-l de banul adunat adeseori onorabil şi pentru scopuri altele de cât încurajarea trândăviei.

Cenzurarea expoziţiilor ar fi, de bună seamă un act care n'ar avea justificarea nici chiar la noi, unde cenzura a ajuns un fel de articol de prima necesitate, ca de pildă: frauda, ciorpii de mătasă şi ţigaretele, cu păr, aromând a mosc.

Arta trebuie să rămână un joc liber al fantaziei şi nimănui, decât artistului, nu i se poate îngădui să scormonească în conţinutul şi forma unei opere, s-o mutileze sau s'o oprească dela întâlnirea ei cu lumea.

Nimănui decât artistului, **creatorului** însuşi.

Dar, în ţara aceasta binecuvântată de Dumnezeu, mişună prea multă plodăciune în neamul artisticesc.

O domnişoară dactilografă surprinsă de consoarta legitimă, în braţele şefului de biurou, e dată a doua zi afară. Exact la patruzeci şi cinci de zile după întâmplarea cu ghinion, gazetele vestesc expoziţia de pictură — la Atenau — a Domnişoarei Violeta Caimac.

Tudor Ţugui, zis Raţă, sergent major la cercul de recrutare e implicat într'o învârteală compromiţătoare. Scapă nevătămat din mâna judecătorilor — şi nu se mai întoarce la cazarmă. Trec doi ani şi jurnalele anunţă vernisagiul — la Ateneu — a expoziţiei. THEODOR CIGUY. . . . .

Intr'o cafenea din calea Moşilor moare subit la table, telegrafistul pensionar Iorgu Ficăţel — Văduva neconsolată — (are un băiat în şcoala militară şi o fetiţă care frecventează dancingul) — îşi aduce aminte că în cei doi ani de pension, la Roşiorii de Vede, a pictat Dunărea albastră după coperta unui caet cu note pentru piano, a doamnei directoare. Atâta a fost deajuns. La câteva săptămâni pe grilajul Ateneului, trecătorii cetesc, în litere cât iedul şi roşii ca sângele:

EXPOZIŢIA DE PICTURA
CALIOPE FICATEL

Sublocotenentul Titi Găvan e înamorat de domnişoara Virginia Mitrafak, unica odraslă a moaşei comunale din culoarea de roşu. Domnişoara Gina îşi prepară trusoul şi domnul Titi îi dă, înfrigurat, o mână de ajutor: pictează, pentru pernele de mătasă ale divanului viitoarei căsniciei: gândăcei în toate culorile, cât homardul, crisanteme albastre, papagali cu cireşe în cioc şi pisicuţe verzi cu musteţi negre şi ochi portocalii.

Toată casa, toată familia, toată mahalaua e în culmea admiraţiei:

— Vai, Titişor... ce frumos!

— Ah, sublocotenente, cât e de splendid!

—Domnule ofiţer, dar aveţi un talent, să fie al dracului cine minte,.... superb!!...

— Divin!..

— Ei, ei,... prea vă întreceţi cu lauda— sare domnişoara Gina, afectând supărarea — par'că ce, numai dânsul lucrează? Amândoi lucrăm: el începe cu creionul, eu le pun la punct — şi pe urmă mai vine dânsul, niţeluş, pe deasupra, cu de toate!

In postul cel mare, în ajunul nunţii, care musai trebuie să se facă până la Sf. Gheorghe — (Coana moaşa pretinde că şi Virjini şi Titi vin tot dela Gheorghe) — porţile Ateneului sunt febril îmbrăcate, de două ordonanţe, zdrenţuite, în strălucitoare placarde decorative, pe cari, între steaguri tricolore, fâlfâind mândru ca la zece Mai, se poate ceti limpede, suggestiv, cuceritor:

EXPOZIŢIA
DE PICTURA
ŞI
ARTA DECORATIVA

VIRGINIE MITRAFAK
&
THITHI GAWAN

Serii de cortegii şcolăreşti se perindă, apoi, sub conducerea maeştrilor de desemn şi a profesorilor de limba română sau pedagogie — prin faţa acestor improvizate producţiuni artistice.

D-na Filimon le explică technica, naturalul şi poesia în interminabile foiletoane zilnice, d. prof. Dragomirescu le analisează, în transpirate conferinţe, genialitatea, clasându-i pe categorii, grupe, grupuşoare, grupuleţe; d. ministru al Artelor le achiziţionează lucrările pentru reconstituirea muzeelor de artă ale României Mari; Suveranii îi felicită sincer şi-i îndeamnă la perseverenţă; marile cotidiane şi reviste le reproduc chipurile şi peisagiile; toată lumea e în fierberea fericirei şi un soi de mândrie naţională simţi că s'a înfipt în obrazul tuturora — comitet, expozant şi public.

Scriind rândurile acestea, mă copleşeşte un sentiment de neîmblânzită tristeţă. Nu ştiu pentru ce, dar am presimţirea că foarte curând se vor prăbuşi în haos toate câte s'au închiegat până acuma cu răbdare multă, cu trudă necunoscută, cu dragoste aproape religioasă pentru frumos— şi cu nebănuite sacrificii.

Doamne!.., Arta şi libertatea — surorile gemene şi bune, au început să se învrăjbească.

Cine oare e inconştientul care a aruncat între ele sămânţa vrajbei — de s'au pornit pe calea zmintelei?

N. N. TONITZA

Notiţe

Cum se scrie o recenzie?

CONSTATĂRI.

Aproape toate revistele noastre literare îşi fac o datorie din a umplea ultimile pagini cu „recenzii“. Nu e de mirat că, în felul acesta, locul criticei literare care, mai mult lâncezeşte, a fost ocupat de această disciplină hibridă pe care chiar subcritică dacă am numi-o, am greşi amarnic.

Dar să luăm lucrurile mai de aproape. Deşi ar fi motivată ca fiind o extensiune literară a iuţelei care ne caracterizează veacul, recenziea e astăzi un anacronism. La locul ei pe vremea lui Heliade şi Kogălniceanu când entusiasmul patriotic şi cultural suplinea — în mod natural — lipsa unei literaturi întemeieate şi cu ea, a unei critici definitive — ea nu-şi mai are niciun rost astăzi când, în ambele discipline, am progresat atâta.

Şi dacă ar fi numai această deosebire: dar recenzia de azi care — de cele mai multe ori — e laudă turnată cu găleata peste un autor nepătruns şi o carte necetită, este cea mai bună dovadă de cultul incompetenţei care ne stăpâneşte. Nu e de mirare — prin urmare — că scriem despre tot şi toate. O a doua greşală e aceea că ne grăbim să luăm în serios asemenea secreţiuni ale creerului care, departe de a avea vre-o calitate, departe de a servi la altceva decât la reclamă nemeritată, dovedesc cea mai dureroasă aplicare a principiului „do ut des“ adecă: laudă-mă să te laud. De aici caracterul constant lăudăros al „recenziei“ şi tot de aici lipsa completă de contact dintre recenzent şi cartea recenzată. E o fereală pe care o înţeleg de minune şi care reduce „recenzia“ la:

„A apărut o nouă carte de...

„D.... autorul acestei.... a păstrat o notă de originalitate puternică.

„Cartea sa e varieată, pitorească, vioae, spirituală....

„Recomandând cu căldură volumul acesta agreabil cetitorilor noştri, reproducem....“

după care urmează: reproducerile şi semnătura (în extenso sau în iniţieale) a fericitului autor al unei asemenea năsbâtii.

Aceasta — în locul unui studiu serios, cugetat, întemeiat din care cetitorul să poată înţelege mai mult decât câteva probabilităţi sau chiar asigurări pe onoarea recenzentului.

Dece? Fiindcă o asemenea cercetare, minuţioasă şi motivată, cere alt cap, altă pricepere, altă idee despre critică, o aprofundare — nu o răsfoire de 5 minute a volumului o selecţiune bine justificată, iar nu reproducerea întâmplătoare a bucăţilor la care se deschide cartea, o autoînţelegere, iar nu o simplă papagalizare a unor clişee care, de aproape 50 de ani, nu mai impresionează pe nimeni pentru că nu au prin ce impresiona.

Cât despre prietenia care se crede servită în felul acesta —e o eroare: cetitorul inteligent îşi dă seama de calitatea recenziei şi trece peste ea. Celălalt— trece repede în revistă exemplele — şi atât.

Concluzie: cred că, şi la noi, a venit momentul ca „recenziea“ să fie abolită, iar locul ei să-l ocupe „schiţa critică“ care presupune: pricepere şi motivare. Redactorul „Universului literar“ a dat semnalul.

PAUL I. PAPADOPOL

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

1 FILOZOFIE. MORALĂ.

Petit (Abatele I. A.). — Prevestirea Ioanei d'Arc. Comunicare medianimică. Prezicerea din 1913 a războiului mondial şi a unei noui ere religioase. Prefaţă şi traducere de Mihail Drăgănescu. Craiova, (Tip. **Ramuri**), [1926], 24 p. Lei 30. (Biblioteca metapsihică).

Popesco (Alex.). — Astronomie. Une légende des astres et la cause de la guerre mondiale. Crajova, (Typ. **Ramuri),** 1926, 57 p. Lei 30.

Lupu (Ioan). — Mystisches Denken bei den Rumaenen. Die Träume. Soziologische Beiträge. Cernăuţi, (Buchdruck. Isidor Wiegler), 1926, 62 p.

Velovan (Ştefan). — Cunoştinţe pregătitoare şi mecanica psihologică. Studiu original. Craiova, (Tip. **Scrisul Românesc),** 1926, 51 p. Lei 30.

Săulescu (Căpitan Sp. N.). — Chestiuni de educaţie morală şi socială. Piteşti (Tip. **Artistica,** P. Mitu), 1926, 132 p

Nedelescu (Ion I.). — Codul onoarei şi regulele duelului. Cu o prefaţă de d-l general Gh. Cantacuzino. Bucureşti, (Tip. Fundaţiei culturale Prin**cipele Carol),** 1926, 187 p.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Ioaniţiu (Ing. George). — L'industrie roumaine à domicile. Bucarest, **Institutul economic românesc,** 1926, 6 p. Fig.

Lecca (Teodor C.). — Soluţia logică a problemei noastre monetare. Bârlad, **Editura autorului,** 1926, 24 p Lei 20.

Popescu (Aureliu Ion). — Consideraţiuni asupra fluctuaţiei leului. Cu o prefaţă de d-l V. N. Madgearu. Bucureşti, (Tip **Reforma Socială),** [1926], 23 p. Lei 20.

Wappner (Rudolf). — Die Liquidation der Lateinischen Münzunion und ihre Folgen für die einzelnen Bundesstaaten. Bukarest, (Buchdruck. Socec & Co.), 1926, IV + 72 p. + V tabele + II diagrame.

Congresul general al cooperaţiei ţinut în Bucureşti în zilele de 3, 4 şi 5 Ianuarie 1925. Bucureşti, (Tip. **Cartea Românească),** f. d., 327 p. + 16 pl. Fig.

Bereczky Erno Dr. — Románia uj behozatli vámtarifája. Fém- és textilipari cikkek. Cluj, Kiadja nyom **Lepage,** 1926, VIII + 134 p.

Noul tarif vamal de import pentru metalurgie şi textile cu taxele în lei-aur, lei-hârtie şi repertoriu complet cu noua nomenclatură. Valabil dela 5 Iunie 1926. Bucureşti, (Tip. **„Tiparul Românesc"),** 1926, 76 p. Lei 40.

36 ASISTENŢĂ. ASOCIAŢIE. ASIGURARE.

Iancu (Dr. Axente). — Din lumea copiilor părăsiţi. Demonstraţiuni practice-statistice din activitatea azilului de copii din Cluj. Cu o prefaţă de Dr. Titu Gane. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, III + 155 p. Lei 100.

4 FILOLOGIE.

Bocăneţu (Al.). — Terminologia agrară în limba română. Studiu filologic-istoric-cultural. Cernăuţi, (Tip. **Glasul Bucovinei),** 1926, p. 119—161. Fig.

Bologa (V.). — Terminologia medicală românească a doctorului Ioan Piuariu (Molnar von Müllersheim). Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 11 p.

Giuglea (G.). — O problemă de fonetică Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 12 p.

Isopescu (Claudiu). — O predică românească ţinută în Roma la 1608. Cernăuţi, (Tip. **Glasul Bucovinei),** 1926, p. 275—284. Fig.

Mateescu (G. G.). — Epigrafia sau studiul inscripţiilor în legătură cu istoria şi antichităţile clasice. Lecţie de deschidere ţinută în 20 Aprilie 1926. Cluj, (Tip. **Viaţa Nouă),** [1926], 16 p.

Morariu (Leca). — Morfologia verbului predicativ român. Partea II : Flexiunea. Fasc. I-a : Prezentul indicativ. Cernăuţi, (Tip. **Glasul Bucovinei),** 1925, p. 285—349. Lei 100.

Popovici (Iosif). — Abatele Rousselot, creatorul foneticei experimentale. Cu 7 figuri în text. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 35 p. Fig. Lei 25. (Publicaţiunile laboratorului de fonetică experimentală al universităţii din Cluj. 4).

Popovici (I.). — Fonetica experimentală şi aplicarea ei la studiul limbilor. Bucureşti, (Tip. **Socec & Co.),** 1926, 15 p.

Procopovici (Al.). — I. Principiul sonorităţii în economia limbii. II. Din istoria raporturilor noastre interdialectale. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, p. 11—66.

6 ŞTIINŢE APLICATE.

Moţiunile votate de congresul V A. G. I R. Chişinău. Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 4 p. (Biblioteca Asociaţiunei generale a Inginerilor din România No. 34).

Ottetelişanu (Ing. P.). — De l'occlusion des Eaux aux sondages de Pétrole. Bucarest, Édition de la revue **Annales des Mines de Roumanie,** 1926, IV + 181 p. Fig. Lei 250.

Ottetelişanu (Ing. P.). — Technica exploatării petrolului. Vol. II. Izolarea apelor la sondajele de petrol. Bucureşti, Editura revistei **Analele Minelor din România,** 1926, IV + 179 p. Fig. Lei 250.

7 ARTE.

Balş (G.) şi G. **Bolomey.** — Sfânta Paraschiva din Ştefăneşti-Botoşani. Craiova, (Tip. **Ramuri),** 1926, 9 p. Fig.

Bucovina pitorească. Seria I. Putna. Ediţia II-a. Fălticeni, (Tip. Saidman) [1926], 2 f. + 16 pl. Album.

Georges Georgesco. Bucureşti, Typ. **Cultura Naţională),** 1926, 24 p. Fig.

Schlüter-Ungar (Hanns). — Lönslieder. Op. 51. Ausgabe für Gesang und Klavier. Schässburg, **Turn-Verlag,** 37 p. Lei 200.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

a) **Poezie.**

Ardeleanu (Iordache Gh.). — Neamul nostru. Poezii. 1900—1925. Roman, (Tip. **Beram-Tatăl),** 1926, 48 p. Fig. Lei 20.

Chiffa (Emil A.). — Paseri călătoare. Poezii. Cluj, (Tip. **Dr. S. Bornemisa),** 1926, 110 p.

Suciu (Emanoil). — Ţiganii la vot. Anecdotă poporală. Scrisă în versuri. Sibiu, **Editura autorului,** 1926, 8 p. Lei 4.

b) **Teatru.**

Baciu (Ioan). — Statistul. Monolog localizat. Ediţia II. Lugoj, **Editura autorului,** [1926], 8 p. Lei 9. (Biblioteca amatorilor de teatru No. 52).

c) **Proză.**

(Roman. Nuvelă. Etc.).

Rebreanu (Liviu). — Adam şi Eva. Roman. Ediţia a doua. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 409 p. Lei 100.

Vlahuţă (A.). — Dan. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 273 p. Lei 70. (Scriitorii Români).

Thomescu-Baciu (N.). — Femeea... Ediţia I. Bucureşti, (Tip. **Richard Sergies),** [1926], 67 p. Lei 30.

Urechiă (Nestor). — Vraja Bucegilor. Bucureşti, **Turing-Clubul României,** [1926], 235 p. Fig. Lei 60. (Biblioteca literară No. 2).

Ilustraţii de Ary Murnu şi Aimée Urechia.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Jacobsen (Jens. Peter). — O împuşcătură în ceaţă şi alte nuvele. Traducere de P. P. Stănescu. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 93 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa No. 63).

Alechem (Şalom). — Un şaizeci şi şasă şi alte nuvele umoristice. Traduse de C. Săteanu. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 79 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa No. 64).

Barbusse (Henri). — Şampionul. In româneşte de Aurel B. Luca. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 75).

France (Anatole). — Revolta Ingerilor. In româneşte de Ion Pas şi H. Iulian. Bucureşti, **Cugetarea,** S. Ciornei & P. C. Georgescu, [1926], 320 p Lei 60.

May (Karl). — „Saiwa-Tjalem". In româneşte de Sofia Nădejde. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 74).

Vergilius Maro (P.). — Aeneis. Traducere în formele originale de George Coşbuc. Ediţiunea V. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 229 p. Lei 70.

Sologub (Feodor). — Mireasa cernită. In româneşte de Liviu H. Artemie Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 76).

Turgheniev (Ivan). — Amor şi nestatornicie. Dmitrii Rudin. Roman. Textul românesc de George B. Rareş. Bucureşti, **Victoria,** [1926], 192 p. Fig. Lei 80.

Coperta şi ilustraţiile de Ary Murnu.

Unamuno (M. de). — Eu ! In româneşte de Seb. Leonard. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 32 p. Lei 4. (Lectura No 77).

91 GEOGRAFIE.

Mihăilescu (G.) şi P. **Vasilscu.** — Călăraşi. (Studiu Geografic-Etnografic-Istoric). Călăraşi, (Tip. **Socec),** 1926, 21 p. Lei 25.

Opreanu (Sabin). — Contribuţiuni la toponimia din ţinutul Săcuilor. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 40 p. + hartă.

---

*). A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

Ce-a scris Emil Gârleanu?

IV. EPICE ORIGINALE

Partea aceia din sufletul lui Gârleanu care-l lasă pentru vecie nedeslipit de sufletul şi de arta ţării noastre o constituesc tocmai cunoscutele sale volume, acelea pe care, un limbagiu destul de defectuos şi de sărac, le grupează sub titulatura de **proză.** Aici şi numai aici trebueşte căutat de noi adevăratul Emil Gârleanu, artistul, duiosul cântăreţ al bătrânilor fericiţi în naivitatea lor şi al naturii pline de frumuseţi, al eroismului cald şi demn şi al gingaşelor gângănii de tot felul — în acele volume viguroase şi pline de poezia vieţii dela ţară care se intitulează, mai totdeauna, aşa de potrivit cu propriul lor conţinut sufletesc. Iată din ce cauză şi caracterizarea bibliografică prezentă va stărui mai cu deosebire asupra acestui capitol hotărîtor pe care-l va urmări în clasificare şi în ordine cronologică, în cele de mai jos. Pentru înlesnirea înţelegerii le vom grupa astfel:

I. Culegeri supraveghiate de autor:

1. Schiţe patriarhale :

a) **Bătrâna — Schiţe din vieaţa boerilor moldoveni ;** Minerva 1905, Bucureşti.

Idem. Socec. Bucureşti, 1909.

2. Schiţe din răsboiu :

b) **1877 — Schiţe din răsboiu** în „biblioteca românească Socec“ No. 1, 1908. Bucureşti.

3. Schiţe din lumea animalelor :

c) **Din lumea celor care nu cuvântă.** Ed. „Convorbirilor literare“ Bucureşti 1910.

4. Schiţe fantastice :

d) **Culegătoarea de rouă.** Ed. Luceafărul. Bucureşti. (No. 1).

5. Amintiri, schiţe :

e) **Amintiri şi schiţe** în „biblioteca Steaua“. Bucureşti, 1910. (No. 22).

6. Nuvele şi schiţe :

f) **Cea dintâi durere** — nuvele şi schiţe. Bucureşti. Minerva. 1907 :

Idem. Socec. 1909.

g) **Nucul lui Odobac** — nuvele şi schiţe. Bucureşti. Minerva. 1909;

Idem, ibidem, 1910.

h) **Punga** în biblioteca românească enciclopedică Socec“ Bucureşti 1909. (Numerele 54—55).

i) **Trei vedenii** în biblioteca „Lumina“ Bucureşti 1910 (No. 1).

j) **Visul lui Pillat,** ibidem, 1911 (No. 39).

7. Nuvele :

k) **Intr'o noapte de Maiu** — nuvele. Bucureşti. Socec. 1908 ;

8. Amintiri, schiţe, nuvele :

l) **Odată** în „biblioteca pentru toţi“ Bucureşti. Alcalay, 1907 (Nr. 292).

II. Toate acestea, până 'n 1914 (moartea autorului). In anul imediat următor, notăm următoarele volume de **postume,** coprinzând opere mici publicate de autor prin reviste şi ziare, dar neadunate la un loc. Iată-le :

m) **O lacrimă pe-o geană — nuvele —** Bucureşti. Minerva 1915 şi :

n) **Privelişti din ţară, schiţe, însemnări.** Bucureşti. Ed. Casei Şcoalelor. 1915.

III. Afară de aceste volume — pe care le cunoaştem personal, în chiar ediţiunile menţionate — trebuesc adăogate încă două :

o) **Pe Bistriţa la vale.. Călătorie.** Cu ilustraţii şi fotografii de **A. Satmary.** 1910 pe care o găsim — printre altele — pe coperta dela fine a ed. a II-a a volumului dela litera f şi

p) **Suflete,** înregistrat cu singura menţiune a preţului (pe atunci numai 1 leu 50) în „Catalogul librăriei şi editurii Alcalay şi Comp“. întocmit (probabil pela începutul anului 1915) de regretatul Victor Anestin şi neprevăzut în alte cataloage ca acela al editurilor **Socec, Minerva, Stănciulescu,** etc.

IV. In coprinsul acestor 16 volume şi broşuri se găseşte închisă toată opera poetică, a novelistului Gârleanu şi apărută până în preajma marelui răsboiu de groaza căruia sufletul lui gingaş şi plin de duioşie pare aş fi luat sborul dintre noi. Vor fi rămas dela el oare şi ceva **postume** — în adevăratul înţeles al cuvântului ? Nu ştim. Iată, dece ne interzicem de a vorbi despre un **Gârleanu inedit** care, orice s'ar zice, **trebue** să existe. Vârsta tânără la care a murit — ne îndreptăţeşte această afirmaţiune.

Cert e că acest artist al cuvântului a **scris destul de mult** şi că **a fost apreciat şi solicitat** de editori. Dovadă e faptul de a-l întâlni în toate sau mai toate bibliotecile de popularizare **(Steaua, Luceafărul, Lumina, Socec,** etc.) — la ultimele 3 fiind chiar numărul de deschidere, **porte-bonneheur-ul** editorial. Un lucru însă nu trebuie să neglijem: unele bucăţi sânt publicate de câte două ori — obiceiu pe care-l practică mulţi dintre scriitorii contimporani nu numai când trec dela volum la broşură sau invers, dar chiar dela volum la volum.

PAUL I. PAPADOPOL

Virtuţile cămilei

Comentând studiul recent apărut, în 2 volume, **Le chameau,** ed. J. B. Baillière, al comandantului Cauvet, d-l Henry de Varigny publică în „Journal des débats“ un interesant foileton, rezumând observaţiunile despre virtuţile cămilei :

Nimeni, se 'nţelege, nu-i va acorda cine ştie ce farmec fizic, însă caracterul cămilei n'are nimic displăcut. Este, după cum spune comandantul Cauvet, o fiinţă blândă, răbdătoare şi cu totul fricoasă. E adevărat că n'are pentru om o pasiune dezordonată.

Dar asta dovedeşte sensibilitate şi discernământ.

Puneţi-vă de altfel în locul ei... Işi iubeşte foarte mult semenii : dar poate că printr'asta se arată superioară mediei oamenilor. Are memorie, e docilă : iată două calităţi reale ; nu-i de loc proastă. Trebuie să recunoaştem : e văicăritoare şi haină. Dar tocmai noi o să-i facem o vină dintr'asta ? Evident, nu-i place, ca şi nouă de altfel, să fie încărcată de poveri, şi când o încărcăm, are obiceiul să scoată nişte sunete foarte discordante, exprimând tulburarea ei sufletească pricinuită de sensaţii displăcute : apoi, când şi-a arătat zadarnic durerea şi disperarea, se văicăreşte amarnic şi'n urmă se resemnează. După ce a încercat tot ce putea contra destinului, i se încovoae. Dar oare noi facem altfel ? Ajungem noi din prima dată la resemnarea filozofică ?

Vorbind de manifestaţiunile vocale ale cămilei, d-l Cauvet semnalează marea lor varietate. De oarece cămila nu se mulţumeşte numai să cârtească, să blesteme şi să insulte când i se impune o treabă care îi displace ; ea are un limbaj foarte nuanţat ; bărbatul care supraveghează şi conduce turma scoate mârâituri întundate ; femeia are note diverse ca să cheme la dânsa puiul sau să reţie un camarad care pleacă ; cămila are felul ei de a spune că-i e sete, sau bucuria că i se dă iarbă proaspătă. In scurt, dă dovadă de mult sentiment şi expresie.

. . . .

Cu ce se hrăneşte cămila ? Cu rare plante ordinare pe care le găseşte ici şi colo şi pe care le lasă celelalte animale domestice, chiar şi simpaticul măgar, care n'are aptitudinea cămilei să reziste lipsei de băutură. Nu trebuie dedus de aici că ea refuză un prânz suculent când se oferă ocazia. Ierbarul ei are o capacitate de 80 de litri, în care poate să bage o abondentă provizie, după împrejurări. Insă în deşert, n'are norocul ăsta. Aici, ea înghite vegetaţia din pustiu, alcătuită din plante fără frunzătură, plante grase, care acumulează apa şi n'o evaporează deloc, trăind intermitent, de oarece rădăcinile lungi rezistă uscăciunii şi prind viaţă de cum cade puţină apă. Ba şi fără apă, căci în timpul nopţilor răcoroase cade rouă.

Aşa dar, hrana cămilei în deşert este foarte sărăcăcioasă. Ea o găseşte cu greu şi în cantitate mică şi cu toate astea, şi din asta ştie să economisească şi să facă rezerve. Economiile, şi le centralizează cămila în cocoaşă. Aceasta consistă dintr'o umflătură grasă, dintr'un ţesut fibros special, alcătuind o reţea în găurile căreia se acumulează vezicule de grăsime. Din grăsimea aceasta trăieşte animalul când alimentele vegetale se fac tot mai rare. La animalul care a suferit prea multe privaţiuni, cocoaşa devine flască, dimpotrivă e tare şi plină la cămila hrănită la păşune. De aceea, când e vorba de expediţiuni mai grele, se aleg cămilele cu cocoaşa cea mai mare.

. . . .

In **Geographical Journal,** s'a discutat de curând aptitudinea cămilei de a se lipsi de apă. Negreşit, la păşune, în perioada răcoroasă, cămila se poate lipsi de apă şi şase luni. Insă în pustiu, în timpul căldurii, e altceva : ea trebuie să bea tot la 4 sau 5 zile, după corespondenţii englezi şi tot asta e şi părerea comandantului Cauvet. Insă nu utilizează deodată toată apa absorbită. Ea procedează ca şi cum n'ar avea siguranţa că va mai avea apă în curând şi înmagazinează apa rămasă într'o serie de celule aquifere, în număr de 100, situate în lobii ierbarului, putând să conţină fiecare dela 200 la 300 centilitri de apă. Şi tocmai aceasta expune cămila unui pericol considerabil ; de nenumărate ori, călătorii sau nomazii, murind de sete, n'au stat la gânduri să omoare animalul ca să bea conţinutul celulelor aquifere.

ECOURI

PARASTAS LUI I. SLAVICI

☐ Mâine Duminică, 15 August se vor aduna la Panciu lângă pridvorul mânăstirii „Brazi" rudele, cunoscuții și aceia care au admirat pe Ioan Slavici spre a lua parte la parastasul de un an de la moartea aceluia care a însemnat în făgașul literaturii românești o brazdă adâncă, deși mulți sunt aceia, care tot văd în Ioan Slavici pe stegarul unor anumite rosturi politice ale neamului nostru.

Valma vremurilor va irosi stăruințele omului și crucea înfiptă în coasta mânăstirii va arăta drumeților locul unde se risipește trupul ce a învelit sufletul românesc al unui povestitor cu care se poate mândri orice neam.

Pământul țării pe care a slăvit-o cu scrisul și cu fapta, îl va odihni pentru toată truda marelui său suflet.

ERATA

☐ Desenul de pe coperta numărului trecut a fost greșit atribuit d-lui Vasile Popescu. Autorul lui e d. D. Ghiață.

UNIVERSITATEA POPULARĂ „COASTA DE ARGINT"

Universitatea populară dela Balcic și-a deschis cursurile de vară prin trei prelegeri ale d-lui Eugen Titeanu despre **Ofensiva spiritului contra-revoluționar.** Prima prelegere a avut ca temă **„Critica democrației și doctrina contra-revoluției"**, a II-a **„Fascism și monarhie"** și a III-a **„Charles Maurras și rolul „Acțiunei franceze"**.

Ciclul conferințelor va continua după programul anunțat până la mijlocul lunei Septembrie. Primele prelegeri vor fi ale d-lor: Nae Ionescu, Gala Galaction, Walter Cizec, Pamfil Șeicaru, G. Mugur, Nenițescu, prof. Onicescu, etc. etc.

ȘCOALA ROMANEASCA

Sub acest titlu, d-l profesor **I. Simionescu,** dela Universitatea din Iași, ale cărui contribuțiuni la cultura românească sunt nenumărate și generoase, publică pentru clarificarea problemei școalei românești, un nou studiu, în „Viața Românească" (XVIII, 5—6, Mai—Iunie).

E o problemă pe care d-l I. Simionescu a tratat-o în nenumărate rânduri și căreia i-a adus priceperea, experiența și infinita sa dragoste. Studiul său asupra bacalaureatului, publicat anul trecut, tot în V. R., stărue și azi în atenția cetitorului. Studiul de acum prinde într'o serie de observațiuni la fața locului și de suggestii dela popoarele cu o pronunțată cultură etnică, precum Danezii, Japonezii, toată grava chestiune a spiritului străin de realitățile noastre etnice, în care se elaborează cultura în școala românească. Trimițând pe lector la paginile studiului însuși, reproducem aceste rânduri substanțiale:

> In reformele școlare, introduceam dispoziții neaplicabile, fără daună, la noi. Așa a fost cu orarul pe jumătate de zi, aiurea complectat cu organizată disciplină pentru educația fizică și sufletească, la noi dând loc la hoinăreala dăunătoare elevilor. Așa a fost cu trifurcarea cursului superior, dovedit ca nenatural, etc.
>
> Aceiași inerție se vede și în alcătuirea programelor. In loc să se formeze o tradiție a apropiatului, necesar de cunoscut și demn de iubit, am rămas în calea imitației și a repetării laudelor exagerate a tot ce e exotic. Istoria Românilor pusă în clasa IV-a și a VIII-a e prea ingrămădită spre a se da importanță și însuflețire faptelor adesea uriașe, care au menținut neștirbită etnicitatea noastră. Inșirarea domnilor nu e istorie, iar punerea pe același plan a cunoașterii evenimentelor desfășurate în neamul întregit, și al celor întâmplate în lumea veche, nu poate fi de folos nici pentru o cultură generală. Cunoașterea frumuseților țării și variatelor ei bogății este îngrămădită în clasa a IV-a în 31 de lecții, cât și pentru Asia ori America. In clasa V-a se dau puține noțiuni generale de geografie economică a României, la un loc cu a celorlalte țări. Pe urmă nimic.
>
> Dar nu e de luat în seamă numai programa. Insuși spiritul predării la toate materiile e partea cea mai neglijată. Atmosfera generală în care cresc copiii e de așa natură încât nu-i alipește sufletește de locul unde funcționează școala.
>
> Vizitam mai săptămânile trecute una din scolile normale de fete, admirabil organizată ca ordine, disciplină și chiar ca educație. Deoparte și de alta a scării principale, în vestibul, se afla o adevărată pinacotecă de litografii istorice și artistice, presărate și prin clase. Zadarnic căutam printre ele măcar admirabila reproducere a Ilenii lui **Grigorescu**, ori Moartea lui Stefan de **Stoica**, ce se pot procura din comerț destul de ieftin. Elevele, venite dela țară, pregătite pentru țară, ajung să creadă că orice popor e în măsură să dea ceva de seamă, numai al nostru nu. Pentru unele, mai simțitoare, e o durere: la altele naște indiferentismul față de producția proprie. Așa e în școala normală, așa e în școlile secundare, în vechiul regat dar mai ales în afara lui, cu material didactic moștenit. Nu trebue să ne mire atunci că volumele despre **Luchian** ori **Grigorescu** stau nevândute, pe când scumpele volume străine, sunt date copiilor drept daruri de anul nou.
>
> In orele de desemn se fac exerciții după sarbedele modele de gips, ce nu spun nimic, sau reproduc cine știe ce motiv gotic din vreo catedrală apuseană; frumoasele medalioane variate ce încadrează intrarea mânăstirilor noastre, ori încolătăcirile șerpilor de piatră, viguroase și totuș svelte, din jurul ferestrelor, admirate de străini, rămân nefolosite de noi. Chiar și când se vorbește de petrol, bogăția noastră netăgăduită, cea mai de seamă din Europa, se pomenește întâiu: Bacu, America și chiar Galiția, adăogându-se la sfârșit, în treacăt: „se găsește și la noi"! Pentru că în cărțile franceze, după care s'au făcut cele mai multe ale noastre, Petrolul din România nu e pomenit!

SIRIA, FLAUBERT și DEPĂRĂȚEANU

La 15 Ianuarie 1850, în cursul voiajului pe care-l face în Egipt, cu Maxime Du Camp, Gustave Flaubert scria din Cairo, doctorului Jules Cloquet (**Correspondance,** ed. Centenarului, I, 291—292):

> De oarece, pre cât îmi amintesc, d-na Cloquet e foarte patrioată, îi puteți face această confidență: anume, că e aproape cu neputință ca peste foarte puțin timp, Anglia să nu devină stăpâna Egiptului: ea și-a și instalat de pe acum numeroase trupe în Aden. Transitul prin Suez va fi foarte comod să ne trezim într'o bună dimineață cu uniformele roșii în Cairo. Vestea va ajunge în Franța, abia peste 15 zile și va mira foarte mult. Amintește-ți de prezicerea mea. La prima mișcare ce se va întâmpla în Europa, Anglia va lua Egiptul, Rusia Constantinopolul și noi, ăștialalți, în chip de represalii, vom merge să fim masacrați în munții Siriei.

Și cronicarul căruia îi împrumutăm această informație, își amintește că Rușii n'au luat încă Constantinopolul, dar că Englezii au luat Egiptul, iar Francezii au mers în Siria și încă în ce condiții! Aflăm interesant să reproducem din „Doruri și amoruri" a lui Alexandru Depărățeanu, apărută în 1861, următoarea poezie ca un ecou românesc al frământărilor politice internaționale pe cari profeția lui Flaubert le schițase și a căror actualitate mai durează — dovadă răscoalele din anul trecut din Siria:

FRANCII MERG IN SIRIA

Din 'naltele moschee ce pare că pământul,
Le asvârle ca pe niște săgete către cer,
Dervișii cu turban verde pe cap și cu veșmântul
Tot verde, cea mai sântă coloare, țipă, sbier,
Se 'ngătue, se vaită și brațele 'și ardică,
Și capetele 'și mișcă și strigă: „— Il-Alah! —
„Creștinii! infidelii de Franci cari n'au frică,
De nimini, nici de tine, Alah, vin a călca,
Pământul tău de aur, de soare și de viață,
Pământul tău cu cipri și cedri de Liban."

Și 'n câmpi arabul ager, pârlit și ars la față,
D'arșița tropicală, armat de iatagan,
Se 'nfășură 'n burnuzul lui alb pân' la picioare,
Și vânt ca o fantasmă, s'aruncă p'armăsar.

Deliul, turcomanul, dervișul care moare,
La Meca 'n rugăciune, și zi și noapte afar'
Agalile, șeicul-islam și ulemale,
Toți câți n'atinge carnea de porc și nu bea vin,
Se spală, se mai spală, și toți gătiți, de cale,
Iau armele și pleacă strigând: — „giaur, creștin".

Femei, bătrâni, prunci, răul păgân, cerule sânte!
Nimic nu cruță 'n marea'i turbare, e destul
Creștin să fie... moarte la toți fără crutare,
De sânge nici odată păgânul e sătul!
Copii 'nfipți în săbii, și mamele scăldate
In sânge, sunt ce place mai mult lui Mahomet,
El însuși zice: — „Moarte la infideli!" [1] — O! state
Creștine! O! Europă ce sprijini pe profet!

---

[1] Vezi Alcoranul (N. A.).

CALENDAR LITERAR

15 August, 1837: S'a născut în Iași Neculai Scheleti.

1838: S'a născut în satul Erbiceni, din județul Iași, Constantin Erbiceanu.

1883: S'a născut în Bârlad poetul Corneliu Moldovanu.

1888: Apare în București ziarul **„Adevărul"**, sub conducerea lui Alex. V. Beldiman.

16 August, 1841: S'a născut Alexandru Lahovari.

17 August, 1923: A murit la Reșița (Banat) Dr. C. Diaconovich.

18 August, 1877: Apare în Sibiu revista **„Albina Carpaților"**, sub conducerea lui I. Al. Lapedat și Visarion Roman.

19 August, 1891: A murit pictorul Th. Aman.

1922: A murit istoricul Andrei Bârseanu.

20 August, 1833: S'a născut în Iași Vasile Pogor.

1873: A murit la spitalul Pantelimon din București, poetul Dimitrie Bolintineanu.

1884: Apare în București ziarul **„Universul"**, sub direcția lui Luigi Cazzavillan.

21 August, 1723: A murit în Rusia, istoricul D. Cantemir.

1856: S'a născut în București, publicistul Const. C. Bacalbașa.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREȘTI.

Depozitar
Dumitre Ursule
Sibiu

UNIVERSUL LITERAR

In acest număr: MIHAIL DRAGOMIRESCU, I. CĂLUGĂRU, LUCIAN BLAGA, ALEXANDRU SIHLEANU, RADU GYR, N. MILCU, TEODOR MURĂŞANU, G. TALAZ, T. PĂUNESCU ULMU, GH. CARDAŞ, SARINA CASSVAN-PAS, OTILIA GHIBU, MARCEL ROMANESCU, RUD. A. KNAPP, P. IGIROŞANU, EUG. TITEANU, PAUL I PAPADOPOL şi N. N. TONITZA. — Buletin bibliografic de AL.-SADI IONESCU. — Reproduceri după pictori moderni. —

An XLII, Nr. 34.
22 August 1926.

Lei 5.

CIŞMEGIUL

Astă toamnă către seară, mă plimbam prin Cişmegiu,
Admirând cât poate arta ce din mort te face viu,
Căci ăst lac ce altădată, ca o lavră ovreiască,
Resuna cu asurzeală de cântarea cea broştească,
Astăzi este randevuul unde vezi că se 'ntâlnesc
Feluri, feluri de fiinţe ce s'amestec, se lovesc.
Cişmegiul e plimbarea unde fără nici o plată,
Mii de oameni fără treabă merg cu gura tot căscată:
Aci rochia de lână şi turbanul de tulpan
Se atinge de mătasea dela doamna de Lanfan;
Surtucelul plin de pete dela Moisi jidanul
E şi el deopotrivă cu talmaoa şi raglanul
Ce croi cu iscusinţă grăsuliul Culuvrin
Unui june ce te 'mbată de parfumul lui Gerlin.
Aici vezi actori dramatici scurţi în artă, lungi în plete;
Mume care vin de cată gineri pentru a lor fete;
Apoi vezi şcolari mulţime cu ghiozdanul spânzurat,
Gol de cărţi, dar plin d'arşice, ce pîn'şcoală nici c'au dat;
Pe sub sălcii trec tot cârduri de femei ce au de fală
Se nu ştie decât numai cum bărbaţii se înşeală:
Mai departe vezi faliţii care blestem cu amar
Speculile ce'i lăsară fără sfanţ în posunar.
Tot aci vezi că s'adună boernaşi de mahalale
Care judecă guvernul, care pun ţara la cale,
Care scot şi pun în treabă pe ispravnici şi zapcii,
Care ştiu prin Tribunaluri câte ciorne şi hârtii
S'au făcut ş'au să se facă; şi chiar jalba ce au dat-o.
O Chiriţă ce se plânge că pe scenă au jucat'o.
Eată ce e Cişmegiu: — în el poţi să observezi
Pe toţi care zi şi noapte îmblă după frunze verzi.

Dar mai vrednic de vedere e-acea masă mult vestită
Unde vine de s'aşază lumea paraponisită.
Auzisem de prin lume că din zori până 'noptat,
Imprejurul ei s'adună nelipsit şi regulat,
Câţi-va oameni jalnici care, bând pe ceas zece cafele
Şi trăind într'un fum vecinic de ciubuc şi nargelele,
Unul altuia se vaită, vărsând lacrimi înfocate,
Că nu au chiverniseală, şi că slujbele sânt date
Tot la oameni fără merit ce nu ştiu a profita
De foloasele frumoase ce o slujbă poate da.
M'aşezai şi eu p'un scaun nu departe d'acea masă,
Vrând să aflu chiar prin mine fiecărui de ce'i pasă,
Din ei unul se sculase,—om cu ifos giubeliu,
Cu carotul pe mustaţă, cu binişul stacojiu.
„Fraţilor, le zicea dânsul, am aflat o noutate,
„De necaz de supărare şi acum inima îmi bate;
„Piaţa urlă, lumea ţipă că guvernul actual
„Vrea să 'nece Vornicia cu al tinerilor val;
„Şi să puie prin Divanuri tot la Iorgi de Santa-gura
„Ce se plimb în ochi cu geamuri, strânşi în guler colţurat,
„Care'i muşcă de ureche, şi cu capul zarzavat;
„Ce ne zic că noi în ţară suntem molii rozătoare,
„Haimanale de acelea ce cumplit ne biciuesc.
„Ce ne strigă tombatere pe ori unde ne 'ntâlnesc.
„Şi noi stâlpii vechi ai ţărei care ştim cu vrednicie
„Să 'nmulţim din slujbuliţe mica noastră avuţie,
„Azi cu toţii împreună ne vedem catatrecsiţi,
„Şi din ori şi ce câştiguri, depărtaţi şi urgisiţi.
„A trecut a noastră vreme! — de acum pe duioşie!
„Ne putând să întreprindem nici chiar vechia meserie:
„Căci auz că şi o bancă e aproape a se 'ntocmi,
„Ca d'acum nici din dobândă să putem ne folosi.
„Zic că astea sunt reforme, şi că lumea 'naintează;
„Ba zeu! mie 'mi vine a crede că ca racii 'napoiază".
D'astea, şi altele mai multe zicea vechiul giubeliu,
Cu carotul pe mustaţă cu binişul stacojiu;
Eară cei ce stau de faţă ascultau a lui cuvinte,
Muţi şi galbeni de 'ntristare ca fantasme din morminte.

……

……

Timpul curse; — trecând eară prin cel loc de duioşie,
O! surpriză neaşteptată! — masa lor era pustie!
Intrebai;.. mi se răspunse că cei paraponisiţi
Astăzi şed la alte mese, şi sunt paragorisiţi. —

ALECSANDRU SIHLEANU

Din volumul „Armonii intime", Bucureşti 1857.

Visele din vis ale lui Ilya Davidovici

...Se împlinea anul. De când se năclăise în mlaştina unei odăiţe mobilate, cu gratii şi igrasie, unde singura privelişte permisă era biserica, cu zugrăveala coşcovită ,unica voluptate, tihna. Obicinuia şă se lungească în patul negru, să tragă un tron de nuele alături, să fumeze, s'sculte sforăitul lui Fidelea, şoricar cafeniu şi deştept. Se otrăvia cu tristeţi iremediabile şi se mustra.—Ei drace... trândăvie !—au să te mănânce ţânţarii! — Ilya era un ins prea delicat care nu se brusca nici pe sine, trăia din întâmplare, în permanentă contradicţie cu sine-şi: o viaţă în mai multe etaje, în mai multe direcţii îndreptată. Singur. Femeia, exista numai ca un concept de fiinţă, sinteză de lux şi delicii, cu neputinţă de conceput camaradă, prietenia, o situaţie râvnită în ascuns, neajunsă. Gânduri, gânduri se prelungiau coridoare, drumuri de vis, căi şi reţele neumblate, prin fiinţa lui. Sobiţa de tuciu cu burlanul răsucit se prindea pe retină, rama veneţiană cu portrete de familie, lavoarul, ulciorul de pământ, pendula carbonizată îl preocupau ca poliţile ajunse la scadenţă. Şi camera care trebuia de mult declarată insalubră! Aci se poticnea totdeauna şi nu se putea smulge apatiei decât gândind cu glas tare.

— Da... cine e inactiv se îngraşă, se ticăloşeşte... Ilya, ai stofă de mare demagog. Dac'ai încerca? — Cum?... Principalul e debutul. N'ar fi rău să vorbesc... — De pildă: — Camarazi, prudenţa e un narcotic. Narcoticul raţiunei. Cel mai meschin dintre viţii, care se practică pe o scară extrem de întinsă în societăţile civilizate. Din pricina somnolenţei voastre s'au înălţat cuminţii, viclenii raţionali cari alcătuesc elita. O nobleţă biurocratică, debilă. Care vă exploatează fără risc, vă birue cu blândeţă, vă stăpâneşte cu groază. Camarazi, aţi lâncezit destul! Vicţile voastre interioare au prins o asprime minerală. Spiritele s'au rutinat de marasm şi plecăciune. Deaceea vă împărţiţi în trei mari categorii identice, deosebite numai în aparenţă: **secături, cari sunt**, pentrucă le şade bine să fie, **secături** cari nu's pentru c'au esuat şi **secături cari nu sunt** pentrucă n'au avut încă prilejul să fie...—Camarazi nu renunţaţi la unica voastră forţă de primenire şi aventură: tinereţa...

Dar, pe când haranga aprins, intră pe uşă d-şoara Olguţa, debitând cu repeziciune, timidă :

— Domnule Ilya, ah ceteaţi aşa tare?... Nu vă supăraţi că v'am deranjat ?... Ştiţi, n'aş putea spune că avem să ne plângem de mata. Numai că mama spune să vă mutaţi... Zice că nu poate ţine chiriaşi cu câini Câinele, ştii mata, strică mobila, mănâncă smântâna. Când vreau să-l bat arată colţii.

Noi, pe mata te iubim. A zis şi mama lu tanti Pina. Da'cum să-l iubeşti pe Fidelea ? e rău, e urât... **Dacă-l otrăveşti însă** puteţi sta cât vreţi... Ilya îşi preţuia căţelul: îl ştia cum simte, cumpătat, incapabil de stricăciune. Gazda îl ura. Şi Ilya ştia deasijderi că gazda n'are manii: urăşte din calcul. Descoperise în căţel un spion, un vrăjmaş înverşunat. Ea lăuda confortul, curăţenia odăii şi Fidelea o compromitea, îi găsia metehnele, le exagera cu diabolică străduinţă. O compromitea cu sistem. De pildă : se scotea patul, el afla în lemn, cuiburi de stelniţe; se văruiau pereţii, se căţăra şi sgâria pereţii când zăria un punct mobil; vâna moliile, când se punea naftalină, strănuta cu refracţie. Urla în întuneric când începea plimbarea şoarecilor ; când aduceau vre-o pisică o gonia.

— Sigur, trebue să-l otrăveşti! Unde ai mai auzit student cu căţel ? isbucni corul de fete schivnicite de o tardivă feciorie. Fetele gazdei, (cari erau de fapt nepoate) se purtau în uniformă gri ca şcolăriţele, aveau obraze sbârcite şi vesele. Erau demodate ca odaia, cu mirosul ei rânced şi imobilă în decădere, rele ca fumul pe care-l înprăştia sobiţa de tuci. Nu lucrau nimic. Stăteau la parmalâcul cu geamuri colorate şi vorbiau bârfiau şi se ciupeau între ele, în lipsă de îndeletnicire. Erau orfane şi aveau nume răsfăţate, şi primiri „vederi", în fiecare Duminică Olguţa era singura care plesnia de tinereţe şi pofte. O cocă plămădită în lupte, rumenită în miere. Numai una fusese măritată şi avea un băiat : Gică. Un pungaş urât, cu bube. Cu Ilya erau de o inutilă gentileţă. Şi bătrâna mătuşă, în rochie de şiac cafeniu, iubia conversaţia lui subţire. Când vorbia cu Ilya îşi amintea de un băiat care i-a murit la trei luni, care ar fi putut avea exact vârsta chiriaşului. Petrecea un ceas plăcut, îşi pierdea dinţii falşi îi punea la loc cu limba şi tremurau grăsimile de pe dânsa de râs. Vocea îi se rătăcea în gât, se strecura târâş printre gingiile ştirbe. Pentru dânsul era un ceas de tortură conversaţia : privind-o o asemăna cu un şoricar bătrân (de multe ori s'a

Un cântec al pământului

Gropare toarnă bulgări grei
Şi scuipă îndârjit,
Amurgu-i vânăt şi, ehei!
Arama nopţii-a sbârnâit.

Gropare, astăzi huma parcă
Te soarbe 'n gropişte adânc,
Piciorul, plumbul ţi-l încarcă.—
Gropare, hârca-am să-ţi mănânc!

Ai râs destul svârlind de-a dura
Cosciuge hâde şi ciolane,
Azi îmi rânjesc spre tine gura—
Auzi? E buha pe olane...

Gropare, ciot bătrân cu sânge
De viperă, fă-ţi cruce lung,
In turlă funia se strânge
Şi urlete văzduhu 'mpung....

Gropare, 'n noapte aripi grele
Sting candelele şi'n afund
Viermi în ciorchine sau mărgele
Ţi-aşteaptă ochiul ud şi scund...

Gropare, noapte-a bubuit
Şi s'a pornit furtuna
O frunză de s'a răvăşit,
Tot una mi-i, tot una!

T. PĂUNESCU-ULMU

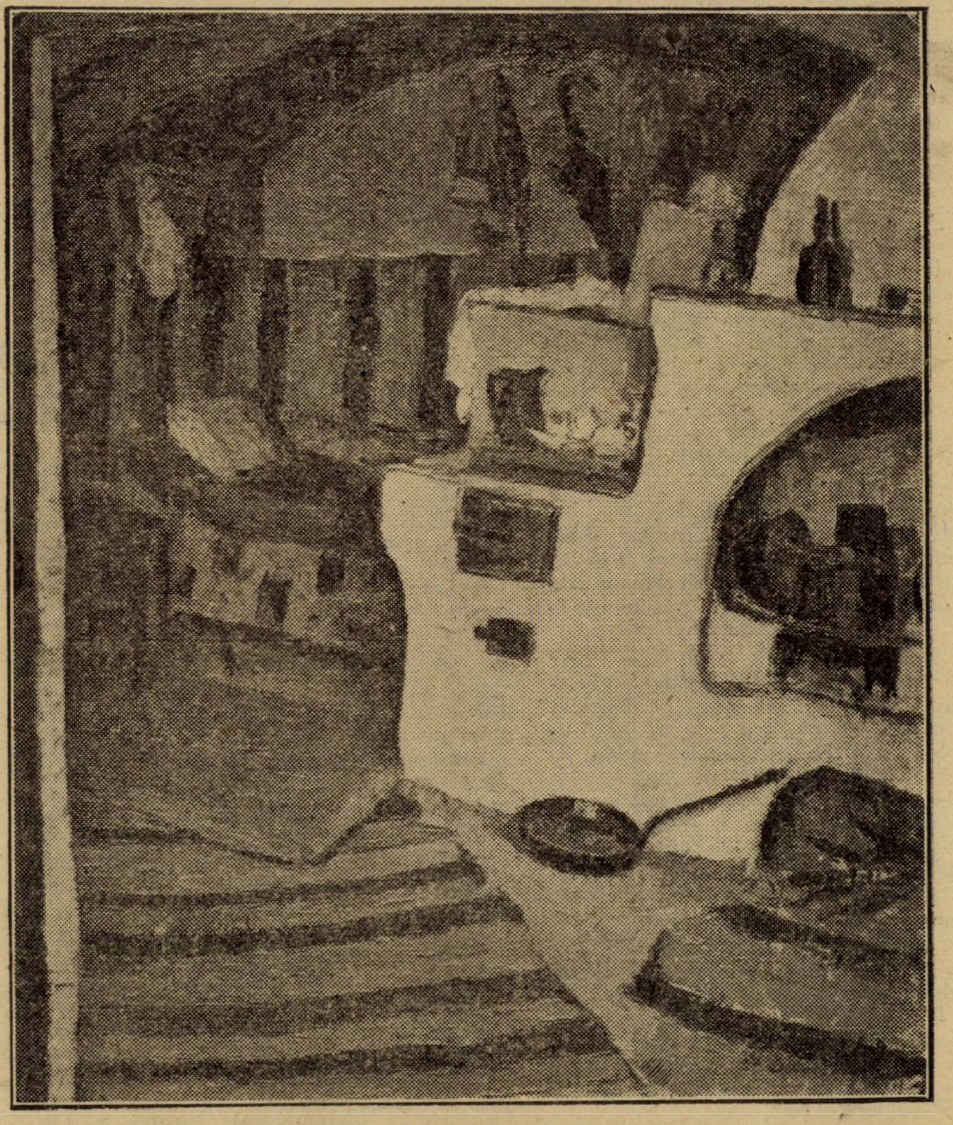

ŞT. DIMITRESCU : BUCĂTĂRIE BĂTRĂNEASCĂ

hotărît să-şi împuşte căţelul, să nu mai ajungă vârsta nesuferită de mătuşă) cu o stelniţă descinsă din perete...

La ultimatumul fetelor Ilya nu găsi răspunsul prompt. Era distrat. Cugeta cu încăpăţânată stupiditate la un joc de cuvinte.

— Bine, dudue Olguţa...— am să văd... Mă mai aştepţi până mâine dimineaţa să vă dau răspuns ?...

Rămas singur, fluera. — Hai Fidelea la plimbare. La 5, trebue să mai facem şi o vizită la puşcărie !...

La poartă îl întâlni pe nepotul gazdei. Un macedonean flecar, mustăcios şi beţiv; d. Papadimitriu. Care se purta cu moletiere şi frac, pălărie melon şi manşete de cauciuc. Sughiţă ca un guiţat. Se plângea că-i orfan, n'are cine să-l pieptene. Vorbea despre o invenţie : un fes..., să-l facă invizibil, să poată fura....

◇

Ziua înclina spre amurg. Un timp în care te plimbai ca într'o cutie de puf. Debuta toamna cu metal pe frunze, cu răcoare şi cer limpede. Se întâlni cu prietenul cu care avea să viziteze pe întemniţat. Prietenul purta ochelari americani surâdea, vorbea ascuţit şi piţigăiat. Cugetă că sunt oameni cari există pentru că poartă pipă, o pereche de ochelari. Suiră în autobuzul care pleacă până la bariera dinspre temniţă. Tăceau. Ascultau palavre. Mahalagii râdeau indicând binale cu degete negre. Fete aveau buze roşii, degete la fel. Priveliştea alerga ca un câine după vechicul. Fiestecare simţi un scrâşnet interior la oprirea bruscă a maşinei. Porniră pe jos, lăsând în urmă abatorul cu miros de sânge, podul care frânge tihna râului. Işi pegătiau o gravitate solemnă pentru clipa revederii. (Un întemniţat e mai presus de judecată, mai presus de vină. Trebue să-i vorbeşti stânjenit, să eviţi cuvântul greu. O vizită la un puşcăriaş e o vizită decondoleanţe). Din mecanismul complicat al vieţii şi mersul ei, numai vârful îşi păstra agerimea. Soseaua spânzura gârbovă pe spinarea dealului. Sus, turle albe, zidul roşu. Peste ziduri, un cer înalt, slobod, care cunoştea senzul, unicul, veritabilul senz al libertăţii. La poarta închisorii : un cupeu închis, amintind un dric cl. I, câteva brişte cu cai suri, oameni sluţi cu suman şi opinci. Prin fereăstruică, se arătă un cap, un surâs sadic.

— Intraţi ! O şapcă cusută cu fir salută.

Poarta cu multe lacăte se deschide. Incepe percheziţia. Călăuzirea pe sub bolţi mânăstireşti până la vorbitorul hoţilor. Vorbitorul e o cuşcă. Temnicerii ca îmblânzitorii, deţinuţii ca panterele jigărite.

Sunt palizi, ţicniţi de suferinţă. Dar iată-l şi pe prieten! Venia gesticulând, ca descâlcind un ghem de aţă, era lămâiu, tuns şi purta surtucul pe braţ ca lucrătorii la plată. Un ţărnuş soseşte, deabia ţinându-şi echilibrul, când o zăreşte pe mă-sa îşi bagă nasul cârn printre gratii ca să-şi stăvilească plânsul, un altul vâră mâna în brâu cu un gest de suferinţă neaşteptată. Au vorbit puţin şi echivoc. Erau încredinţaţi că libertatea lor e ofensă pentru cel închis. Ceasul de vorbă se termină. Pe jos, înapoi, printre uliţi povârnite, printre bordee de o umilinţă şi blândeţă umană. Şi, pentrucă simţeau un gol, băură bere rece şi amară sub un umbrar de cârciumă. Tramvaiul îi aduse până în inima oraşului. Se opriră la o simigerie, mâncară, din plictis ,covrigi cu susan. Şi se despărţiră,

Singur, în răscrucea drumurilor, în mijlocul norodului care mişuna.

— Fermecate sunt femeile vara, când carnea subţire şi sănătoasă transpiră... şi toamna când răcoarea se prinde pe obraji ca o pieliţă de brumă! Dar gândià la o lovitură de stat. O pregătia de mult.... Masse compacte atacă din trei părţi temniţa. Vin târâş, descind, urcă. — Se ascund, se îmbulzesc... Din clopotniţă, santinele vestesc... Sunet de goarnă.... armata urcă pe metereze.... (Firele sunt tăiate, poşta ocupată de insurgenţi). Nu pot fi chemate ajutoare de nicăeri. Pulpele se îngroşeau. Oboseala îl înţepenea. Văzduhul stins în gaz şi pâclă ustură ochii. In plin război civil, erà conducător şi combatant. Prin îmbulzeală vieţuia cât un ţipăt. Se auziau pocnete, răgete subterane, puşti băteau cu întreruperi peste toaca mitralierelor, strigăte de triumf. Temniţa a fost cucerită. Aici, Ilya va vorbi şi — va fi aclamat de mulţimea care nu pricepe începutul evului nou ; dar se amărî de osânda vieţii nivelate. Fără vrere, eşti tuns, meschinizat. Se compătimi. Porni spre casă. Işi aminti de Fidelea, unica lui pasiune, de ultimatumul Olguţei. — Olguţa e o fiinţă delicioasă ! — Era penibilă o mutare în faptul toamnei, o deplasare în ncunoscut, într'o cameră neprietenoasă pentru gustul perfid al unei gazde care nu înţelege un suflet şi un căţel. Şi sunt camere care te primesc ca pe un ocupat, mârâe şi se supun pentrucă n'au încotro, dar se dau la nervi şi sfâşie. Cheiul era pustiu. Un tramvai suna pâcâind, parcă imprima manifeste incendiare şi le împrăştia pe şine. Se plimbă îndelung Tarafe de lăutari colorau mirosul de usturoi şi cărnuri fripte. Incepuse să bureze. O ploae de vaselină. Trecea câte un beţiv târşându-şi tălpile pe caldarâmul ud. Ca să se simtă, poate, întovărăşit îngâna. Asculta degringolada ecoului (vedeai după cum se încovoaie). Desigur că-şi admira vocea !... — Bezna creştea cu svon gâtuit de orchestră şi clipeau felinarele ! Le asemui cu ochii de fiară cătrănită care se nutreşte cu apă tulbure, te cerneleşte ca sepia, te încolăceşte ca şerpii. Pătrundea burniţa până în măduvă.

La parmaclâc, se trezi din reveria beţivă.

— Te-ai gândit, domnule Ilya ?

ISVORUL

A fost într'un murg de toamnă jilavă,
Ori poate 'ntr'o senină zi de primăvară
Sălbatecă, neastâmpărată şi fugară..

A fost, ori n'a fost niciodată... Dar
Căsuţele cu râsul lor de var,
Biserica 'negrită şi cu turla schilavă,
Copiii cu cămăşile lor lungi şi albe,
In sufletu-mi, cu străluciri de salbe,
Tot vin... şi ca un făcător de rele
Nu pot să mă mai apăr azi de ele.

A fost într'un amurg de toamnă jilavă,
Ori poate 'ntr'o senină zi de primăvară
Sălbatecă şi veselă, ca tot ce-i tânăr...
Urât de praf, de ziduri şi de carte
Umblam prin sat, ori stam, gândind departe,
Pe prispa casi noastre dela ţară... !?
Nu ştiu, nu ştiu, nu-mi mai aduc aminte,
Nici cum a fost, nici cum s'a petrecut... !

Atât ştiu doar, că uneori pierdut
Umblam pe câmpul gras de sănătate
Şi ştiu că uneori în sat la noi
Era atâta râs şi voe bună —
Dar eu cu vântul şi cu umbrele 'mpreună
Umblam cântând prin lanuri de trifoi
Şi printre holde mari de grâu şi de secară..

Şi iar mai ştiu că'n zile dulci de Maiu,
Din prispa casei noastre dela ţară,
Eu desluşiam pe câmp un sfânt alaiu
De popi, de oşti, de strigăt de fanfară,
De fumuri de cădelniţi, de biserici,
De 'nchipuiri, de flori, de cânt de clerici,
De chiote, de nuntă şi de soare
Intr'o neprihănită zi de sărbătoare...

Ca'n faţa unei necuprinse arătări
De plăsmuiri, de basme şi minuni,
Genunchii mei se prăbuşiau în dungi
In iarba caldă de svâcniri şi sărutări
Şi cu urechea pe pământul înflorit,
Cu faţa printre spicile de orz cu gene lungi,
Eu mă 'nchinam şi ascultam înmărmurit:

Şi vuetul pământului
Şi baterile vântului
Şi freamătul pădurilor
Şi sgomotul securilor
Şi doinele plugarilor
Şi strigătul drumarilor
Şi cântecul fecioarelor
Şi murmurul izvoarelor !...

Şi iar, par'că mai ştiu, cum altedăţi,
In vremea pururi pulbere fugară,
La geamul casei noastre dela ţară
Cu mii de maci şi crini cânta grădina
A fericire şi a sănătate
Şi mă chema să-mi flutur păru'n vânt
Şi să-i sărut de mii de ori lumina —

Cînd pe sub poale de păduri şi pe sub coaste
Cu svon de scuturi şi sclipiri de oaste,
Din vreme'n vreme chiotia câmpia
Şi mă striga s'alerg cu ochi de soare
Şi să-i sărut, din gura 'ntreagă, bucuria...

Iar eu... eu ascultam uimit de toate,
Copil în gânduri şi copil în suflet...
O, câte veri n'am pribegit prin lanuri
Cu haina 'n vânt, cu pieptul desfăcut,
Căznindu-mă cu mâinile amândouă
Să prind în braţe hohotul pădurii
Şi râsul câmpului... să le sărut !

Ce vreau şi ce'nsemnară toate acestea
Le mai simţesc în suflet doar povestea,
Dar cum au fost şi cum s'au petrecut
Eu nu pot să-mi dau seama niciodată !
Insă din argintiul farmec trecător
S'a iezuit în mine un izvor
Acoperit cu frunze galbene de plop —

Arar-arar, când sufletu-mi se'mparte,
O mână 'mpinge frunzele într'o parte
Şi, ca un must armonios ce-ar vrea să fiarbă
Cu apele lui limpezi şi senine,
Izvorul se revarsă peste mine
Şi curge 'ntr'una, curge să mă 'nnece
Măreţ, sălbatec şi tulburător —

Sălbatecul, frumosul meu izvor,
Ce-i pasă lui că apele-i mă dor !?

TEODOR MURAŞANU

Din volumul „Chiot Câmpenesc“ sub presă.

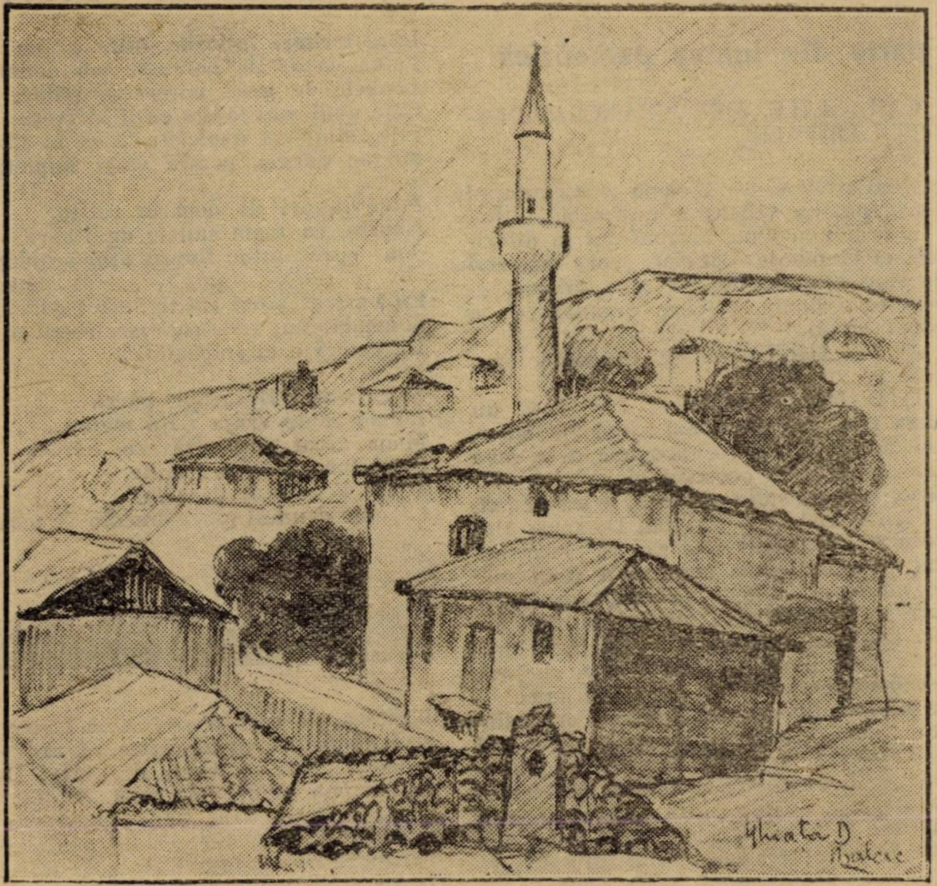

D. GHIAŢĂ : **BALCIC**

— V'am spus, la **nuit porte conseil.** — Mâine dimineaţă vă dau răspunsul.

— Bine, dar dumneata nu vrei să ştii că turbatul l-a muşcat azi pe Gică.

Gică fusese înadins legat la un genunchi ca să fie arătat chiriaşului. Toate gazdele au o fantastă uşurinţă în invenţia şicanelor. Dar mai ales asta ! Când plânge Gică nu trebue să-l priveşti. Nu trebue să treci prin entrée să-l vezi cum plânge. Gică trebue menajat pentrucă e obraznic.

Trebue iubit pentrucă-l iubeşte bătrâna, alintat pentru că-l alintă şi ea.

Se lungi în pat, stinse lampa, fumă ţigare după ţigare. Pernele erau reci, prin geamul spart intra răcoarea reavănă. Un suflu cald se înălţa peste fiinţă. Se trezi un văz neobişnuit. Capul greu se desprinse din trup, se bălăbănia, plutia ca sicriile magice. Simţi beatitudinea sborului în înălţimi, ceva subtil care se volatiliza şi trupul lungit în pat, persistând, afânat, ca o movilă de puf...

Dar brusc se trezisă vieţile latente, vieţile, faţă de care a fost neatent şi mitocan, vieţile de vis, în irupţie de geizere şi sonde. Erau vise simultane şi paralele, vise desfăşurate în spaţiu în pofida legilor perspectivei. Toată massa de fiinţe sugrumate pe sub tuneluri, tescuite subteran, isbucniau vieţuind cu intensitate, toate gândurile perfide ieşeau la suprafaţă, toate reticenţele, toate fulgerările de o clipă se desfăşurau cu fantastă claritate. Ilya îşi păstra, în vacarm, calmul. N'avea glas, nu simţia nevoe de mişcare. Se simţia numai covârşit de solitudine şi, privià, în lipsă de altă preocupare. Ochiul reţinea amănuntele cum reţine o femeie lteia, un detaliu anapoda de toaletă, se umplea de privelişti. Un fel de şopron cu miros de coceni uscaţi. Grinzi sprijineau burţile boloboacelor de bere. Prin cepuri deschise se filtra o licoare chilimbarie. Ilya gusta din toate boloboacele. Fiecare stacană avea altă aromă, altă amărăciune, cari intrau în pori ca o baie de iod, în glandele din cerul gurii ca o amăreală de colochint se depozitau ca în pivniţi, în stomac.

Ilya se înălţa într'o atmosferă de cristal, lucidă, veselă, plutia. — Am băut bere din milostenia altora, am bolit şi m'a preocupat sinuciderea, acum **sunt mort** şi nu mai există acum — îşi zise cu mâhnire. — Şi aş vrea să spun ceva frumos... să reţin visul, îşi zise insul raţional care stăruia viu, îşi păstra cumpătul şi judecata. Ştia precis că visează. Destrămat, fiecare jivină **trăia** din iniţiativă proprie, împotriva aparatului de ordine. Dar, deşi visul şopronului stăruia repetându-se în cercuri concentrice cu viteză crescândă, se rupse dintr'un punct periferic o privelişte nouă.—O piaţetă cu catedrală. Oameni, şuere, sgomote şi ecouri se pipăiau în besnă.

Un glas :

— Prindeţi-l pe bătrânul pahonţ... injecaţi-l cu scopolomină. (Insul raţional îşi aminti de medicul de temniţă americană care înlocuia pe deţinuţi ca să-i siluiască, să-i determine să spună numai adevărul). Şi porni o perindare repezită.... fulgerător zăria... temniţa, un grătar pe care se prăjesc hoţi... poarta.. capul sadic... curtea... pavaj... brişte... bolţi... înmormântare cu muzică militară...

— Inţeleg să-l injectăm ! striga un necunoscut retor... Prindeţi-l, urzicaţi-l smulgeţi-i adevărul — vă sfătuesc chiar, — să ne **spună dacă trăim.** Ferecaţi-l ca să ne deslege de farmec. Recunosc : scopolomina amorţeşte instinctele, dă visului luciditatea cea mai adevărată, vieţii maximumul de neastâmpăr şi de calm. Deşteaptă viaţa fără închipuire, fără suferinţă, uniformă, reduce materia la esenţial Dar, — cine ştie unde s'a ascuns bătrânul pahonţ ? Injectaţi-vă mai întâi pe voi ca să nu vă minţiţi şi poate... — Să-l tundem ! Nu vrem să ne mai îngrozim... El e hirsut şi rău... Mulţimea îndesată bâzâia şi catedrala se sdruncina. Se iscă un învălmăşag, piaţeta se răsturnă ca oglindită în apă, plesniau lumini în danţ de aurore boreale, gânduri se înălţaiu trăgând creerii în văzduh ca pe scripte, copaci ardeau cununi de blesteme...

Se deschise un geam spre alt peisaj.

Ilya se pipăia. Funcţiona ca o maşină-surpriză, cu resorturi, se deschidea ca o armonică. Celelalte vise continuau ca un ecou vizual, în penumbră.

Se afla în camera unei vile, nevăzute de ochi, dar a cărei imagine crescuse vie în minte. O cameră tapetată cu catifele negre, înflorite cu fir.

Un catafalc înconjurat de sfeşnicare bisericeşti, mortul din sicriu, un fecior de casă cu obrazul palid. In pereţi spânzură statui atârnate cu frânghii de sârmă, la geamuri apar capete cu obraze ovale şi turtite, sbârcite şi netede, cu şi fără barbă, o năvală de umbrei moi cari şoptesc şi se înghesue, foşnesc ca pomii în vânt, sâsâe cu gume desumflate Ilya e covârşit, bortilit de o tristeţă întinsă, care ţâşneşte dintr'însul ca dintre pietre, îl înmoae ca ploaia spumoasă. Tristeţa se adânceşte, inundă peste marginile fiinţei. Zarva îndepărtată a viselor se învârte ; în jur e o linişte neclintită. Deodată s'a pornit mişcare. Statuele au început s'alerge împrejurul catafalcului, pe uşi au sbughit câini mopşi cu colţii oţeliţi. Mortul s'a deşteptat şi-l strânge de mână. Mortul avea răsuflul rece ca uşa deschisă spre curent. Ilya vrea să fugă, mopşii îl ameninţă, se reped cu boturi sălbatice. Nimeni nu vine să-l scape. Se sbătea în încleştare şi figurile dela geam se scutură de râs. E un hohot de butii goale, un râs scrânţâit de ceaune, un cor în mai multe voci.

O respiraţie accelerată îl frigea... cărnuri fierbinţi îl pipăiau, buze lunecau pe ceafă... degete în delir tremurau pianotând pe coaste... un păr sburlit gâdila tâmpla, o gură bâjbâia, căutând gura lui.

Se trezi besmetic.

— Taci... taci... Mata... tu ştii ?... Nu-i spui mătuşii !

O voce suspina fosforescentă, se stingea. Piciorul de căpriţă se întindea ca un nerv. Un trup de fetiţă se contracta de friguri, carnea plângea cu sughiţuri. Olguţa se îmbiba în carnea lui ca 'o alifie.

Câinele se svârcoli pe sub pat.

— Ah ! bietul Fidela... i-o fi frig ?... Nu-i aşa : nu te mai muţi ?...

Eu i-am spus mătuşii să nu te ţie cu căţel... Nu-l mai iubi p Fidelea — nu ?

(Gâfâia şi se răspândea în miresme). Mi-ai plăcut de când te-ai mutat la noi. Ce dracu ? Nu te pricepi ? Eşti al dracului... Aştepţi să vie fetele la tine...

Respiră otrava rămasă în cameră, se convinse că e viu, treaz, când auzi un glas :

— Olguţo ! — i-a vezi de ce plânge Gică ?... Patul gemu când cineva descinse. Ilya se pomeni iar singur, privindu-se în oglindă urmele torturilor delicate. — Ah ! cum nu te mai recunoşteam, smechere ?... Şi nici el nu ştia dece, îşi trase o palmă.

ION CĂLUGĂRU

1922 Octombrie.

IN EMPIREU.

Dialogul III: Capodopera face parte din lumea psihofizică

TITU MAIORESCU, VASILE CONTA, CARAGIALE, DELAVRANCEA, DUILIU ZAMFIRESCU, VLAHUŢĂ, TRIVALE.

DELAVRANCEA. — Domnule Maiorescu, noi sîntem gata!

VLAHUŢĂ. — La ce? **Barbule?**

DELAVRANCEA. — Să ascultăm mai departe teoriile integralismului.

CARAGIALE. — Am fost noi poeţi pe lumea cealaltă; dar pe lumea asta ne-am făcut curat filosofi!

DUILIU ZAMFIRESCU. — Apoi şi pe lumea cealaltă am făcut din când în când filosofie... Ştiţi, când nu prea ne da zor inspiraţia.

TITU MAIORESCU. — Imi pare bine că vreţi să ţinem şirul. Dar eu, ca profesor ce-am fost şi aceasta a fost mândria vieţii mele — o să încep cu oarecare întrebări. Erau par'că două ori trei chestiuni care rămăseseră să fie limpezite. Ce zici domnule **Conta?**

VASILE CONTA. — Pare-mi-se că una era dacă **Logica simţirii,** aşa cum o înţelege integralismul, nu este tot una cu Estetica obişnuită; sau dacă, din contră, nu e o nouă Estetică ce, împrumutând tot ce e bun din Estetica veche, răstoarnă pe de-a 'ntregul concepţiile de până acum. A doua era în legătură cu hiperorganicul spencerian, — lumea psihofizică, dar nu prea văd în ce legătură poate fi această chestiune cu Estetica integralismului...

TRIVALE. — Imi daţi voe, Domnule **Maiorescu:** Eu am pomenit întâi de **lumea psihofizică** a integralismului, si am pomenit-o, pentrucă ea tocmai este într'o strânsă legătură cu Logica simţirii considerată ca o nouă Estetică.

VASILE CONTA. — Aş vrea să văd şi eu, cum?

TRIVALE. — Imi daţi voe să continuu?

MAIORESCU. — Cu plăcere, mai cu seamă că dumneata ai supt învăţătura de la isvor!

TRIVALE. — Am văzut că **Logica simţirii** cuprinde principiile după care se obiectează şi capătă fiinţă de sine stătătoare **o parte** din sufletul nostru, având însă toate elementele lui **analizabile:** intelect, afectivitate şi energie, şi pe cele **inanalizabile:** misticul, ce le unifică. Dar am zis rău: „principiile", pentrucă integralismul nu recunoaste decât unul: **unitatea organică.** Elementele din suflet ce se obiectivează trebue să aibă această unitate. Capodopera, rezultatul acestei obiectivări este un organism, o fiintă nouă, sau şi, mai bine, o specie nouă.

CARAGIALE. — Iar ne-ai luat cu repezeala.

TRIVALE! — Şi ce **hocus-pocus** este ăsta, de treci cu vorba de la capodoperă la unitatea organică, de la unitatea organică la fiinţa nouă şi dela fiinţa nouă, printr'un salt mortal, la specia nouă. Mi se pare că ai să rupi gâtul integralismului.

TRIVALE. — Nu cred.

MAIORESCU. — Nici eu nu cred, dar că ai luat-o prea repede cu identificările, cred şi eu. Ia s'o luăm mai cu binişorul. Şi, va să zică, o parte din suflet: intelect, afect şi voinţă, împreună cu rădăcina lor mistică, se obiectivează. Asta înseamnează că se **întrupează în material fizic,** în aşa fel, că devine palpabiliă pentru toată lumea. Devine cum zicem noi, filosofii, universal obiectivă.

AL. VLAHUŢĂ. — Până aci, — şi aşa, — înţelegem şi noi foarte bine.

MAIORESCU. — Acuma consecvenţa! Dacă, partea sufletului unificată, — hai să zicem mai bine, **armonizată** în diferitele ei elemente —devine **corp material de sine stătător,** atunci zice **Trivale,** acest corp apare ca ceva **organic,** ca o **fiinţă** nouă.

AL. VLAHUŢĂ. — Ca un lucru nou vreţi să ziceţi.

TITU MAIORESCU. — Fie şi ca un lucru nou, dar lucru ori fiinţă tot una e, din momentul ce recunoaştem că e ceva obiectivat, ceva deosebit si de sine stătător, faţă de sufletul din care **s'a născut.**

CARAGIALE. — Vă rog, Domnule **Maiorescu,** să-mi daţi voie să vă întrerup. Imi vine în minte, cum mi-a venit mie de multeori, atâtea năsbâtii, una mare, care totuşi poate să nu fie năsbâtie de loc. Dumneata ziseşi că lucrul ori fiinţa aceea obiectivată, supusă logicei simţirii, — **capodopera,** ca să-i zicem pe nume — **s'a născut** din sufletul poetului ori artistului. Dacă s'a născut, trebue să aibă tată şi mamă! Şi tare mă tem că integralismul va trebui să-i dea acestui **făt-frumos** doi părinţi, pe care, fără greş eu îi cred că sunt Natura, mama, şi Sufletul tatăl. Din îmbrăţişarea Sufletului cu Natura trebue să răsară acea fiinţă nouă, capodopera; şi să trăiască pe lume viaţa ei independentă de a părinţilor.

TITU MAIORESCU. — Se prea poate ca ceea ce numeşti dumneata năsbâtie să fie o adâncă gândire. Dar urmărirea ei ne-ar rătăci din drumul pe care l-am apucat. E bine să reţinem însă din această observare a lui **Caragiale** termenul de „făt frumos" dat capodoperei. Scăpăm şi de controversa cu „lucrul" şi „fiinţa" domnului **Vlahuţă.** Şi, deci, Logica simţirii garantează că „fătfrumosul eşit din sufletul poetului este viabil, iar nu o imitaţie de tinichea vopsită.

TRIVALE. — Aceasta e expresia cu care dumneavoastră aţi caracterizat operele de imitaţie, scoţând în relief viabilitatea şi originalitatea comediilor domnului **Caragiale.**

TITU MAIORESCU. — Aşa e, dar trebuia atunci să accentuez nu numai viabilitatea în legătură **cu moravurile de la noi,** de pe la 1883, ci şi pe cea în legătură, cu **umanitatea.** Dar desi eram convins de genialitatea creaţiunilor lui **Caragiale,** — tactul, cu care trebuia să purced în critica de pe atunci, mă îndemna să-i recunosc doar **talentul,** atât de rar în ţara Românească pe vremea aceea...

DUILIU ZAMFIRESCU. — Ertati-mă, domnule **Maiorescu,** dar mi se pare **că,** cu amintirile din vremea pământească, iar ne-am depărtat de chestiune. Inţelesesem că o capodoperă este o fiinţă, un „făt-frumos" cum s'a zis, născut din sufletul poetului; dar nu am înţeles de ce i-a zis **Trivale** specie, cum n'am înţeles cum stă lucrul cu **lumea psihofizică,** fără să mai vorbesc de legătura dintre Logica simţirii şi Estetica curentă...

DELAVRANCEA. — E adevărat că ne bălăcim cam de mult cu chestiile acestea. Şi de asta, **Trivale,** eşti de vină. Eu zic să rugăm pe domnul **Maiorescu** să desfăşure şiretenia mai departe numai dumnealui.

TITU MAIORESCU. — Numai eu singur n'o s'o pot face: una, că aci nu fac **o lecţiune şi o să mă întrerupeţi cu libertatea,** pe care o aveţi dela fiinta noastră empireică: şi al doilea, că ar fi cam monoton. Dar a avut dreptate **Duiliu** ca din nou să mă întrerupă. Si deci voiu căuta să înod firul. Capodopera sau fătfrumosul scăpat din sufletul poetului sau artistului are însuşirea de a fi suflet încorporat în materie fizică; dar, în constituţia capodoperei, materia fizică nu mai e fizică, fiind pătrunsă de suflet, nici stările sufleteşti nu mai sunt stări sufleteşti, fiindcă nu pot fi pricepute decât prin materia fizică. Integralismul e în drept dar ca, pe lângă lumea **fizică** şi pe lângă **lumea sufletească** să mai recunoască o a treia lume **lumea psihofizică.** Şi atunci, fireşte, avem trei feluri de fiinţe sau lucruri: fiinţe fizice: un corp ceresc, un mineral, un ştejar, un leu, un om; fiinţe sufleteşti: o gândire, o pasiune, o impulsiune, o dorinţă, etc., şi fiinţe psihofizice: o statuă ca „Moise" de **Michel Angelo** o epopee ca „Iliada" lui **Homer,** o operă dramatică cum e „O Scrisoare pierdută" a dumitale, **Caragiale.**

VASILE CONTA. — Impărţirea în trei lumi mi se pare arbitrară. Lumea psihofizică e în realitate hiperorganicul lui Spencer, care însă nu e decât o dependenţă a lumii fizice. Orice nevoe în legătură cu conservarea existenţei fizice se traduce printr'o stare sufletească, dorinţă sau temere, care dă naştere la o mişcare fizică de apropiere sau de depărtare faţă de lucrul dorit sau temut. Aşa fiind, orice capodoperă nu e altceva decât o mişcare hiperorganică sau psihofizică în legătură cu nevoile artistului sau poetului. Şi de aci, invenţia aceasta cu a treia lume, mi se pare — cu voia dumneavoastră, şi deşi suntem în Empireu -- o mare moftologie...

TITU MAIORESCU. — Te cam grăbeşti şi devii şi pasionat, domnule **Conta.** Nu uita că trăeşti într'o lume, în care **n'ai crezut** şi pe care cu toate acestea cu raţionalismul dumitale rectiliniu, ai negat-o --- deşi vezi că există. Şi acum să arăt de ce zic că ne grăbim, când identificăm mişcările fizice dictate de voinţă cu feţi frumoşii pe care-i numim opere de artă. Cele trei lumi pe care le deosibeşte integralismul există, într'adevăr. Astfel lumea fizică e totalitatea fenomenelor **care, prin actul de cunoaştere, rămâu neschimbate.** Ori cât ne-am înmulţi **cunoştinţele despre „soare", el tot „soa-**

Jocul cu fluturi

Intre ierburi înflorite, între grâne
Pe-un covor de borangic mă odihnesc—
Boabele de grâu miroase-a pâine,
Câte unul mai lăptos eu îl strivesc
Intre dinţi—şi împletesc tăcut în sine
Mii de doruri, pentru viaţă împletesc,

Peste lanuri de departe rotitor
Nouraş, ca nişte suflete de floare
Vin spre mine fluturi albi scăldaţi în
[Soare:
Eu i-aştept şi-mi cat în suflet gândul lor
Şi'mbătat îmi râde sufletul, de-mi pare,
Că pe cer e el stăpânitor...

Şi cu stolul fluturilor, parcă
Fermecat de vraja vieţii mele,
M'am urcat pe-o străvezie barcă.
Şi vâslim cu aripi uşurele
Apele seninului departe,
Că mi-e drumul parcă dincolo de moarte...

G. TALAZ

re" rămâne, absolut neinfluențat de cunoștințele noastre despre dânsul. Aşa e, domnule **Conta ?** d

VASILE CONTA. — Nu pot s'o tăgăduesc: aşa e,

TITU MAIORESCU. — Lumea sufletească cuprinde din contră, totalitatea fenomenelor **care, prin actul de cunoaştere, nu pot să nu se schimbe.** Ca să cunoşti o noțiune, o emoțiune, o hotărîre, trebue să-ți îndrepți atențiunea asupra lor şi să le luminezi. De îndată însă ce le-ai luminat, le-ai schimbat. Integralismul arată că tot progresul omenesc se datoreşte tocmai acestei proprietăți a fenomenelor sufleteşti care au firea că nu pot să se schimbe, când vrem să le cunoaştem. Orice cunoaştere în lumea sufletească e o critică — pozitivă sau negativă ; — şi orice critică e o îndrumare spre schimbare, spre progres. Cred că e destul de clar. Aşa e, domnule **Conta ?**

VASILE CONTA. — Şi, de-aş vrea s'o tăgăduesc, nu pot.

TITU MAIORESCU. — Acum, ia băgați de seamă la făt-frumosul pe care-l numim operă de artă şi vedeți dacă putem să-l introducem în una sau alta dintre aceste două lumi, precum am putut introduce mişcările provenite din voință în sfera lumii fizice. Să luăm, de pildă, „O Scrisoare pierdută" a dumitale **Caragiale.** Știți că acum toată lumea o spune : dintr'însa nu se poate schimba o virgulă, şi, cu cât cunoaştem mai mult, cu atât vedem că şirul cuvintelor din diferitele replice, şirul replicelor din diferitele scene, şirul scenelor din diferitele acte rămâne inalterabil şi **absolut neschimbabil.** Din ce lume putem zice dar, că face parte înfățişarea exterioară, **forma,** capodoperei „O scrisoare pierdută" ?

VASILE CONTA. — De sigur că din lumea fizică.

TITU MAIORESCU. — Putem oare însă zice acelaş lucru şi de **fondul ei ?** O înțelegem oare toți la fel ? Ființa ei, întru cât e capodoperă, în acelaş fel se proectează în sufletele tuturor ? Sau, întrebând pe chiar autorul ei: Spune drept, domnule **Caragiale,** dacă ți-o aduci aminte **acum** aşa cum ai făcut-o **atunci,** sau dacă în timpul vieții dumitale ai avut aceeaşi idee în privința interpretării diferitelor dumitale personagii ?

CARAGIALE. — Să vă spui numai una. Eram la Weimar şi am petrecut o noapte în aceeaş cameră cu autorul integralismului. Ei bine, o seară întreagă — afurisitul, că nu i-oiu zice altfel — m'a necăjit să-i spun care e personagiul principal al comediei. I-am pomenit de Tipătescu, de Trahanache, de coana Zoițica — dar tocmai pe Cațavencu l-am uitat ! Acum judecați şi dumneavoastră....

TITU MAIORESCU. — Atunci, din ce lume poate să facă fondul unei capodopere, care, se schimbă dela un individ la individ, şi care la acelaş individ şi chiar la individul crae a creiat-o se schimbă odată cu actul de cunoaştere ?

VASILE CONTA. — De bună seamă că face parte din lumea psihică.

TITU MAIORESCU. — Va să zică : făt frumosul nostru face parte şi din lumea fizică, şi din lumea sufletească. Aşa e, domnule **Conta ?**

VASILE CONTA. — Nu pot s'o neg : capodopera face parte din amândouă lumile. Dar e pretențios să spui că e vorba, nici mai mult nici mai puțin, decât **de o a tre-ia lu-me !** Cel mult putem recunoaşte că mişcările exterioare dictate de voință prin dorințele şi temerile noastre, sunt de două feluri : unele practice pe care le putem numi fizico psihice...

TRIVALE. — Aşa le numeşte şi integralismul.

VASILE CONTA. — Te rog nu mă întrerupe ! Şi zic : cel mult putem recunoaşte unele mişcări **practice fizicopsihice** şi altele, **teoretice** sau **ideale,** pe care le putem numi **psihofizice** şi care nu sunt decât capodoperele. Dar teoretice ori ideale sau psihofizice ele ca şi celelalte sunt fizice, ca unele ce au o formă în spațiu şi în timp, pe care o putem măsura şi cântări ca pe orice element material.

TITU MAIORESCU. — Aşa ar fi, dacă fătfrumosul numit capodoperă şi-ar avea în adevăr existența în spațiu şi timp, ca mişcările celelalte fizice.

Dar vezi că ele nu există decât în aparență în spațiu şi timp. Ele **trăesc pe veşnicie numai şi numai în conştiința umană.** Capodopera nu există, cum se pare, în afara noastră ; ea nu poate exista decât **în conştiința noastră** şi numai atunci când, prin sârguință şi capacitate, am putut-o introduce într'însa cu toate organele ei esențiale. Căci aci nu e vorba numai de a memora, precum presupune critica istorică. In orice caz nu e vorba de a memora numai intelectualiceşte. Poți memora aşa o capodoperă, fără s'o pricepi şi deci fără s'o poți introduce în conştiință. Capodopera nu există decât atunci, când toată substanța ei sufletească văzută prin formă şi armonie se preface în substanță sufletească în propria-ne conştiință integrală. Putem, oare domnule **Conta,** să zicem acelaş lucru şi de celelalte mişcări utile, care cu drept cuvânt sunt considerate ca fizice sau fisicopsihice ?

VASILE CONTA. — Mă declar învins. Argumentul este peremptoriu. Acum mi se luminează tot înaintea ochilor. E o adevărată revelație. Da, acum văd că o capodoperă e altceva decât regulamentul unor mişcări fizice. Ea trăeşte în noi, deşi pare afară din noi. Şi mai văd, că deşi existența ei externă, forma e neschimbată, fondul se schimbă, prin cunoaştere, dela om la om, şi la fiecare om, dela act de cunoaştere la act de cunoaştere Mai văd că toate particularitățile formei fizice n'au nici un înțeles fizic, căci nu pot fi înțelese ele prin ele, ci numai prin nuanțele sufleteşti ce ele ne pot deştepta în suflet. Este evident că psihicul se pierde în fizic şi fizicul se pierde în psihic, pentru ca să răsară amândouă într'una, — cum s'a zis — ca un făt frumos dintr'altă lume. Este vorba de lumea cea de-a treia — de lumea psihofizică.

AL. VLAHUȚA. — Va să zică asta a fost lumea noastră, a poeților...

TITU MAIORESCU. — A dumneavoastră, da ; dar numai când puteați creia capodopere.

AL. VLAHUȚA. — Păcat. Noi, poeții, credem că tot ce compunem sunt capodopere — şi de-aceea ziceam...

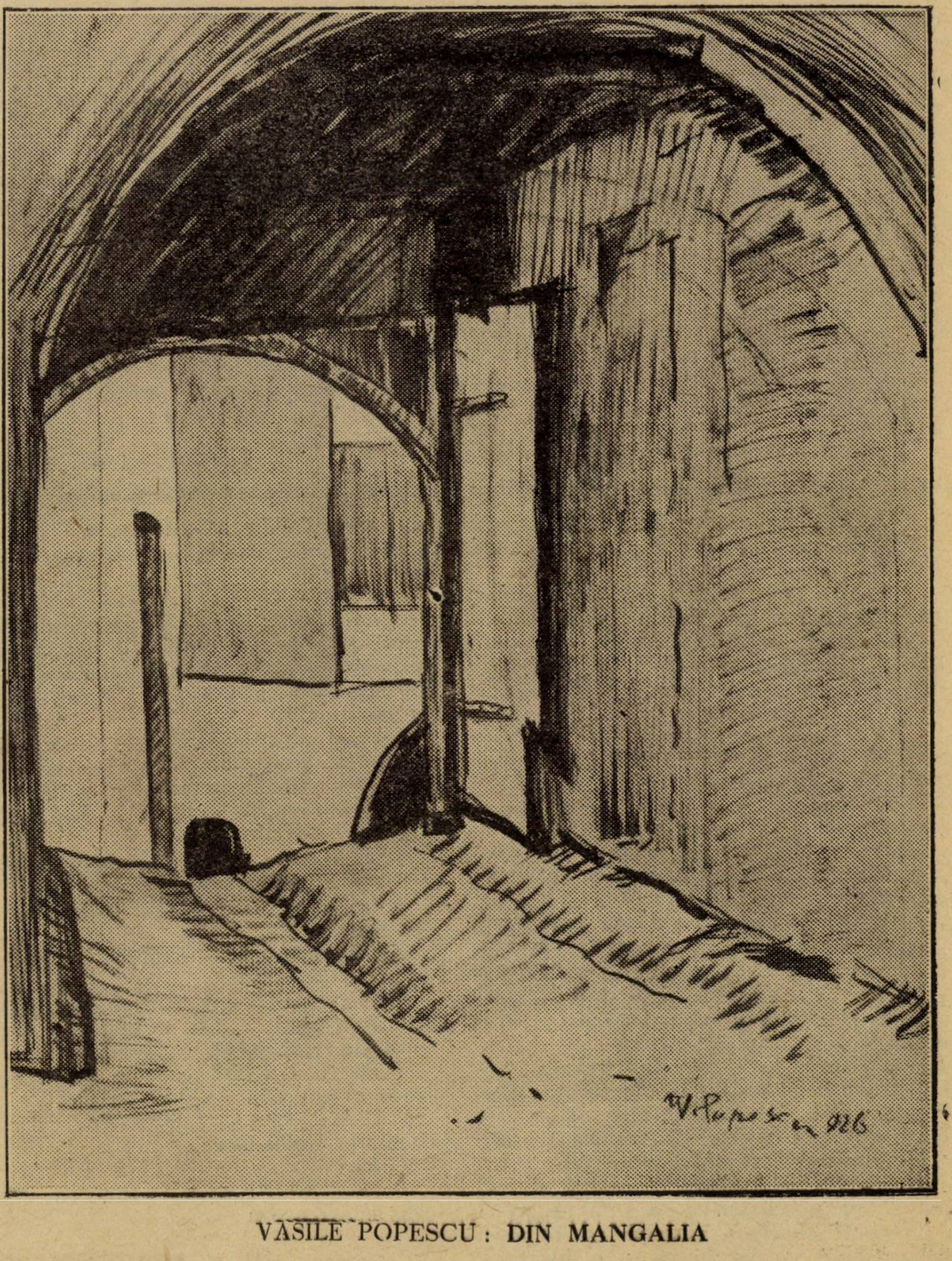

VASILE POPESCU : **DIN MANGALIA**

OSPICIUL

Zi de toamnă timpurie. Cer de plumb. Moină.

Un castel vechi la poalele unui munte adăpostește o ceată de nebuni, mai mult sau mai puțin geniali.

Parcul și împrejurimile castelului sunt pustii. Pajiștea pe care șevaletele pictorilor aruncă în zile însorite pete de umbră, e umedă și băncile albe de plop stau părăsite.

Nebunii s'au închis prin odăile cu ferestre oblonite, cu pereții văruiți și cu mobila de sanatoriu.

Unul în halat, cu bonetă galbenă de lână, pufăe din lulea și urmărește zborul muștelor pe jumătate amorțite de frig. Altul, citește biblia, călare pe scaun. Al treilea scrie și-și recitește cu glas tare, în singurătatea odăiei, versurile.

In sala de lectură cu mese de scris și divane bătrânești, un copil își întemeiază o gospodărie minusculă pe covor. O fată tânără citește cu mâinile la tâmple. Doi blazați joacă table.

Intr'o odae mare cu trei ferestre oferind trei perspective deosebite, stă ghemuită o nebună mică și îndrăcită.

In ziua aceasta nebunia e calmă, dulce și inofensivă.

A avut și zile de nebunie zbuciumată, furioasă și nopți vijelioase de nesomn. O tortureaza mereu un gând.

Din seara când bărbatul ei a găsit-o în brațele iubitului și-a închis-o în odaia cu cele trei ferestre, din ultimul etaj, aude un zgomot ciudat care vine din horn și se oprește la gura sobei.

Sfrr! sfrr! sfrr!

Ce să fie? Nu e vântul. Atunci ce e? Nebuna nu mai are somn. Sfârâitul din coș îi sfredelește în creer și în inimă. Toată noaptea stă într'un colț și ascultă:

Sfrr! sfrr! sfrr!

Mii de gânduri o năpădesc

N'a avut noroc în viață. Acum e încuiată în odae și iubitul o așteaptă în zadar în turnul castelului. Cel puțin dacă sfârâitul ar lăsa-o să doarmă.

In ziua asta de toamnă timpurie un slujitor al castelului a venit să aprindă focul.

Sfârâitul din horn se aude din ce în ce mai tare. Slujitorului îi e teamă să se apropie.

— Auzi cum sfârâie în horn? Auzi?

— Aud, răspunse slujitorul.

— Ce să fie?

— Știu eu? Or fi umblând duhurile.

— Duhuri rele?

— Doamne ferește. Se zice că domnița care a stăpânit castelul nu se avea tocmai bine cu Dumnezeu.

— De ce?

— Apoi vezi mata, era tare drăgostoasă și stăpânul o încuia în odaia asta. Bătrânii spun că își primea iubiții prin horn.

Nebuna izbucni într'un râs scurt.

Slujitorul îngheță de spaimă, cu mâna pe ușa sobei când o văzu sărind din pat și deschizând-o brusc.

Sfârâitul încetă în horn și umplu într'o clipă odaia.

Prin ușa deschisă a sobei țâșni zglobie o rândunică, apoi încă una și încă una, până ce umplură încăperea.

Slujitorul deschise fereastra.

Păsările se zbătură câtva timp în jurul cercevelelor, apoi o zbughiră afară. In odae n'au rămas decât două. Stăteau strâns lipite una de alta și se dezmerdau cu ciocurile.

Toate încercările de a le despărți rămâneau zădarnice, ele stăteau neclintite la căpătâiul patului, parcă ar fi fost țintuite acolo.

Slujitorul se închină și eși îngrozit.

Cele două păsărele se dezmerdau ca doi îndrăgostiți.

Nebuna își aduse aminte de cuvintele slujitorului:

„Domnița sta încuiată în casă și-și primea iubiții pe horn".

Ea e domnița. S'a prefăcut în pasăre și iubitul ei deasemenea. In sfârșit s'au regăsit și nimeni nu-i mai poate despărți. Odaia poate să rămâe de acum încolo mereu încuiată.

Sfârâitul a încetat. Nu se mai aude decât focul mocnind, în sobă.

In atmosfera de acalmie din odae, pensionara castelului adoarme fericită.

La căpătâiul patului cele două păsărele scăpate din captivitate, se dezmeardă cu ciocurile lor ascuțite.

SARINA CASSVAN-PAS

DELAVRANCEA. — Teoria asta pare adevărată, dar grozav ne tae din ifosele ce le-am avut în viață.

DUILIU ZAMFIRESCU. — Pe mine, care am avut, mai înainte de toate, o conștiință prea artistică, aproape mă nimicește. Am văzut-o eu din rândul trecut; dar omul nu poate fi decât CE E, nu ce crede el despre sine.

CARAGIALE. — Mi se pare că teoria asta mai mult lui **Creangă**, lui **Eminescu** și mie ne convine. De ce n'aș crede că e și adevărată? Căci doar așa ne învață pragmatismul!

TITU MAIORESCU. — Pragmatismul confundă adevărul științific cu adevărul practic, logica intelectualului cu logica voinței. Dar asta pentru altă dată! Să lăsăm și această teorie, — ca și personalitățile! — și să conchidem. Capodoperele, născute din conștiință și peste conștiința poetului și artistului, nu pot trăi decât în conștiința omenirii: ea e atmosfera și cercul lor. Acolo ele trăesc ca **existențe** ale unei **noi** lumi, ale **lumii psihofizice**, care, fizică și sufletească în acelaș timp, este totuși altceva decât psihicul și fizicul. Această lume psihofizică este descoperirea integralismului, și trebue să ne mândrim cu ea. Ea ne scapă de **vechiul idealism**, care plutea în norii nesiguranței, și ne dă un nou idealism, dar **pipăit**. Deși nu pare mare lucru, această teorie este plină de consecvențe neașteptate.

VASILE CONTA.—Această teorie răstoarnă în adevăr idealismul **nebulos** — acelaș pe care am vrut să-l răstorn și eu cu materialismul meu **a outrance** — dar ea il menține dându-i un înțeles **tangibil și controlabil**.

DUILIU ZAMFIRESCU.— Teoria e frumoasă și lămurită. Și aș vrea să fie tot așa de lămurită și concepția capodoperei-**speciei** și Logica suntem în legătură cu Estetica curentă.

TRIVALE. — Aceste chestiuni acum se rezolvă **numaidecât**.

MAIORESCU. — Numai decât, da; dar nu **acum**.

AL. VLAHUȚA. — Asta vream să zic și eu.

CARAGIALE. — Eu, să spun drept, grozav aș fi vrut să aflu, o clipă mai curând, **cum de-am născut eu specii!**

TITU MAIORESCU. —Nu ai nimic de pierdut așteptând, Caragiale!

CARAGIALE. — Ce bine ar fi fost, domnule **Maiorescu**, ca noi să fi fost și pe pământ, cum suntem aci în Empireu!

TITU MAIORESCU. — Bine că suntem așa măcar acum!

MIHAIL DRAGOMIRESCU

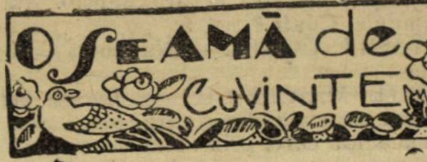

O SEAMĂ DE CUVINTE

Richard Wagner dirija „Lohengrin" la Opera din Viena. Pela sfârșitul duetului își puse bagheta pe pupitru, lăsă orchestra să cânte singură și surâse vesel. La sfârșit, izbucni o furtună de aplauze atât de îndelungată, încât Wagner trebui să se ridice și să mulțumească dela pupitru, șoptind în acelaș timp muzicanților de lângă dânsul:

— Mi se pare că-i place mai bine publicului când nu dirijez eu!

*

Intr'o noapte, Balzac medita asupra unui roman, când auzi un sgomot dinspre fereastră. Se uită acolo și văzu cum, cu mare băgare de seamă, un corp omenesc se lăsă în camera sa. Balzac nu își putu reține râsul văzând pe acel nenorocit și începu să râdă cu hohot. Banditul, uimit, observându-l, aproape involuntar îl întrebă:

— De ce râzi?

— Cum să nu râd prietene, răspunse Balzac, când văd cum cauți ceva aici noaptea, când eu nici ziua nu găsesc nimic!

◆

Un autor dramatic fără succes se duse într'o zi la Dumas tatăl și-l amenință că se va sinucide, ucizându-și și cei trei copii, dacă nu-i va da imediat trei sute de franci.

Dumas scotoci toate buzunarele, dar nu găsi decât două sute.

— Imi trebue neapărat trei sute, repetă autorul sau eu și cei trei copii ai mei sunt pierduți!

— Ei bine, îți fac o propunere, zise Dumas, ia aceste două sute și sinucide-te deocamdată numai pe dumneata!

●

Cineva zise lui Sarah Bernhardt:

— Aveți un păr alb, doamnă!

Sarah se apropie de oglindă, examină cu atenție părul alb, oftă apoi ușurată zise:

— Slava Domnului că se află în coada mea falșă!

●

Paderewski punea pe una din elevele sale să cânte o sonată de Schubert și, înainte ca ea să înceapă, îi observă că compozitorul se gândise desigur la o logodnică, poate, și că rândul de dragoste îi este adresat ei.

După aceia rugă pe fată, ca să înceapă. Ea cântă în așa fel că Paderewski o întrerupse, spunându-i:

— Dar, auzindu-vă domnișoară, am impresia că Schubert nu se adresează logodnicei, ci soacrei...

■

Ludwig Börne, criticul german, se afla odată într'un cunoscut salon literar. Apropiindu-se de un grup de bătrâni cari discutau o chestiune de estetică, Ludwig, care n'avea atunci decât 20 de ani, interveni. Dar deabia începu să vorbească și un domn respectabil, privindu-l pe după ochelari, îi zise:

— Taci, domnule, nu te amesteca, nu te-a întrebat nimeni, nimic. Eu la vârsta d-tale nu eram decât un măgar.

— Atunci v'ați conservat bine, ripostă Börne, înclinându-se profund.

R. A. KPP.

Floarea lui Sânzien

de RADU GYR și N. MILCU

— Actul I. — Țara Gâzelor. —

LIBELULA (apropiindu-se mai mult:)
Scoală, scoală Sânzien,
Ștergeți ochii de polen!
Am să mor aci de dor?
SANZIEN
Dați-mi floarea florilor!...
(privind fix și amăgit umbra Libelulei...)
...O umbră 'n vânt alene se leagănă, și vine
Incoa tremurătoare... S'apropie de mine....
(Libelula, ca și cum ea ar fi cea visată :)
Cu aripele 'ntinse de mi-te-au rupt, — te cer..
De vei muri, — te-oi duce pe pieptul meu, la cer!
(revenindu-și)
...Dar nu e floare albă visată din răzor....
- - — — — — BARGAUNUL SFETNIC
O libebulă plânge!....
SANZIEN
Nu-i floarea-florilor!.,..
(Pauză apăsătoare)
Floarea, floarea îi e dragă !..
LIBELULA — — — — —
Cine mi-a vorbit de „ea"
LIBELUA
... Din palatul meu, din mlaștini, am venit din țara mea.
Te doream... Și-atunci nebună să mă risipesc în zare
Am zburat... Dar obosită, în livadă, sub o floare,
M'am culcat s'adorm la umbră... Somnul mă cuprinse-ușor..
Nu adânc... Simțeam prin aripi, prin tot trupul, un fior
Dulce, — că simții de-odată cum plăcerea lui mă doare..
M'am simțit atunci cuprinsă într'o coaje de răcoare
Dar ardeam... Și-atunci, trezită dintr'un vis amăgitor
Te-am văzut trecând, pe tine...
SÂNZIEN
Unde-i „floarea-florilor ?"
Nu e ea !... Plecați ! Lăsați-mi somnul ! Iartă, gâză dulce...
Nu te pot iubi ! In floare îmi duc dorul să se culce...
LIBELULA
Te-am iubit... Zburași departe... Am venit să-ți fiu aproape
N'ai să mă iubești ! Mai bine... Incurând 'or să mă'ngroape
Sub polen vărsat de cupe argintii de crin, târziu..
Și cu gândul dus la tine am s'adorm fără să știu..
Dorul meu te vrea !
SÂNZIEN
... In gândul meu curat de mărgărint
Pentru ce să pic otravă, Libelulă, să te mint ?
Floarea-florilor mi-e dragă !
(eșind din cupă, către sfetnic și întreagă curte)
Bărgăune, tu țânțar,
Tu, trimisul să o cauți, dincolo, peste hotare,
Ai aflat-o ? Spune ! Unde-i ?
(toți sunt muți)
Haide, ce stai ? O !... Țânțar !...
ȚANȚARUL MARACINE
Fluture, mărite Doamne, a fost totul în zadar !
SÂNZIEN
Cum ?
ȚANȚARUL MARACINE
O ! Rege-al țării noastre de grădini fără de moarte.
In zadar !...
SÂNZIEN
Tăceți tăcere — Vecinic îmi va fi departe !...
(cu glasul sugrumat de durere :)
Eu pentru ce să fiu un orb ?
De ce mireazma-i să n'o sorb ?
Mi-aș vinde viața pe un fir
Ce poartă aur de potir
Mi-aș rupe-aripa 'n orice spin
Pentru lumina ei de crin !
... Și-aș aduna atât polen
Și-atât nectar i-aș aduna,
Cât n'a gândit să strângă ea
Pentru Sânzien...
(plânsul îl îneacă).
Eu pentru ce să fiu un orb ?...
(Plânge)

(In această clipă, toate florile plâng. Petalele se cern pe jos, pe măsură ce fiecare floare își spune cântecul. Sânzien trece dela una le alta, se reazimă cu durere de lujerul fiecăreia ascultându-i jalea, — pentru a rămâne el însuș, nemângâiat

Mușuroaiele de furnici pe dealuri se luminează în roșu, în timp ce stupurile se colorează în galben. In depărtare, coruri de greieri).

CRINUL
Crin plăpând bătut de brumă
Eu sunt floarea albă 'n flori,
Dimineața pân 'n zori
Car din soare apă sfântă
In căușul meu de ceară.
Și în fiecare seară,
In corola mea e nuntă :
Stelele cu umbrele
Mierea cu albinele
Vântu cu suspinele...
Stropi de lacrimi, muguraș,
Nu mai plânge, fluturaș !...
(se scutură)
BARGAUNUL SFETNIC (fluturului :)
Mărite Doamne, lasă ! Durerea e prea grea !
Cunosc povestea asta : a fost cândva a mea...
(Sânzien plânge)
TRANDAFIRUL
Imbălsămat ca nimeni, eu sânt un trandafir.
Mi-e dragă o albină ! Dar mierea din chimir
Mi-a luat-o, hoața, toată ! De-atunci pleacă în lume...
Eu, roza ei victimă, mă rog... a unei glume,
Mă 'mbălsămă de miros de-atuncea Dumnezeu :
Bătrân, să fiu tot tânăr, și s'o aștept mereu...
(se scutură)
Stropi de lacrimi, muguraș,
Nu mai plânge fluturaș...
(Sânzien plânge)
BARGAUNUL SFETNIC
Auzi ? Și trandafirul... Durerea ta nu-i nouă...
(îmbiindu-l)
Vrei miere groasă, multă... Sau vrei un strop de rouă !...
LAMAIȚA
Sunt lămâiță albă pe fruntea mirilor
La nunta ta, o !... flutur, și-a floarei florilor,
(Sânzien tresare)
La nunta voastră, însu-mi jertfindu-mi floarea mea.
Oricare-ar fi surata, am s'o 'ncunun cu ea....
(Se scutură)
MARGHERITA
Și eu... și eu...
FLORILE TOATE
Și noi....
SÂNZIEN
Cum ?.. toate, toate, toate ?!...
LIBELULA
Iau pildă de la voi...
(îngenunche într'un colț)
SÂNZIEN
Iubire ! Simt în mine o ghiară de vrăjmaș...
Iubire !... Trece vântul, sălbatec, prin panaș...
Iubire !—Mi-i panașul de-argint, un nor de fum.
Iubire.... 'S cerșetorul întârziat pe drum !
...Un cavaler din basme cu haina sfâșiată
Doi ochi în cearcăn vânăt, o liră sfărâmată,
Sau fluture sfielnic cu aripele strânse !...
(celorlalți)
Urăsc sfiala voastră ! Nu vreau petale plânse...
Și florile-astea moarte să mi-le dați pe foc !
Voi merge însu-mi, singur...
BARGAUNUL SFETNIC
Stăpâne, stai pe loc !
(Toți sunt încremeniți. Sânzien, vizionar :)
SÂNZIEN
E dincolo de lume, pe celălalt tărâm !
Și totuși, e aproape !... Iubim și o urâm...
O blestemăm, și totuși ni-i binecuvântarea ;
E floarea câmpurilor, a glastrelor, e floarea
De pretutindeni !... Insă ea nu-i în nici o parte !...
BARGAUNUL SFETNIC
De nu ar fi minunea n'ar fi așa departe...

SANZIEN
Pleca-voi singur, singur! Voi n'aţi găsit-o, eu
O voi afla!..
BARGAUNUL SFETNIC
Dar bine...
SANZIEN
Ştiu: drumul este greu...
O ALBINA
Spre ţara floarei?... Doamne, cu tine vor zbura
Şi aripile noastre pe lângă-aripa ta!
BARGAUNELE SFETNIC (înduplecat de gând)
Venim cu tine doamne!
SANZIEN (fericit)
Cu toţi?... Adevărat!?...
Curteni, curteni, să mergem! Să daţi foc la palat!
Aşa e?... Sânteţi gata? — înebunesc de dor!!..
TOŢI
Trăiască voevodul şi floarea-florilor!..
SANZIEN
Cutreerai pământul, nebun, din floare'n floare,
De-aşi fi putut, — s'o aflu aşi fi zburat în soare.
Iar seara 'nvins de trudă, la umbra din poiene,
Visam... la luna'n aripi şi stele pe antene...
TOŢI
La drum, spre ţara mândră a floarei — cosânzene!
SANZIEN
Ori şi unde va fi ţara
Orice stavili ne-ar desparte,
Pân' la ea ori câtă cale
Lungă-ar fi, cât de departe,
Voi zbura, nebun, s'o aflu
Chiar de'nvins de vânturi grele,
Intr'o zi au s'o mângâie
Numai aripile mele...
LIBELULA (din colţul ei de umbră).
Vă cer, aripi de ceară, un strop de îndurare.
Ai milă... până mâine... Eu mor de întristare...
Şi aş muri şi altfel, chiar tu de m'ai iubi:
O libelulă moare când a trăit o zi...
...In zori, putea-vei, tânăr, călăuzit de gând,
Hotarul ţării tale de gâze sfărâmând.
Să zbori... să zbori departe pe drum de raze lungi...
Dar n'ai s'ajungi la floare... Nu trebue s'ajungi...
SANZIEN
Să nu ajung? Ce spune?
LIBELULA
Cu aripele 'n vânt,
Aştept, în giulgi albastru, să-mi sape un mormânt.
Mi-or ţintui în stele, mormântul, sub o floare,
Dar şi atunci aripa spre tine-ar vrea să zboare...
Iubite, nu te duce! Indură-te de mine..
Nenorocite flutur!...

SANZIEN
Mă duc! Te las cu bine...
GAZELE
La drum! plecăm îndată!
BARGAUNUL SFETNIC
Aşa ni-i soarta!...
O ALBINA (unui greier)
Vere,
Mai staţi, n'avem merinde! S'aduc puţină miere...
LIBELULA (rugător, lui Sânzien:)
Dar pleacă mâine, mâine!...
SANZIEN
Cum: mâine!... Nebunie!...
Dar până mâine este mai mult de-o veşnicie
De „mâine" mă desparte prăpăstii, veacuri, ape...
„Acum" sfărâmă timpul şi mi-o arată-aproape,
Acum, acum! Sânt gata? Oşteni, bondari, furnici,
V'aţi strâns cu toţi? Să mergem! Tu, sfetnice: aici
Să-mi ţii alături, sfatul!... Străjere, spre hotar!
Tu greiere, în frunte!... Voi, viespi de chilimbar,
Căliţi de zbor aripa!... Piciorul pentru mers...
(Oastea s'a gătit de drum)
Popor de gâze, haidem!.
ŢANŢARUL MARACINE (rămas cel din urmă:)
Un nou prilej de vers!...
„Cu fiinţa-mi ţâţâindă
Ţ-ţ... de v'am iubit,
Să v'amintiţi cu toţii
De scumpu-mi ţâţâit..."
(iese fluerând)
STRAMOŞUL GREIERILOR
(Trezindu-se din somn pentru o clipă:)
Hai? Ce e larma asta? Nu poţi să dormi un pic!...
Dar bine că plecară... Să aţipesc subt spic!...
(Se culcă şi doarme).
(Ecoul larmei de gâze se îndepărtează. Câte-va lumini din satul de muşuroaie pâlpâie speriate. Tăcere, străbătută de plânsul înăbuşit al Libelulei. O lună uriaşă se urcă pe cer. Toate florile par de chiciură).
LIBELULA
(după un hohot de plâns)
...Şi a plecat... spre floare... departe'n miază-zi!
E trist să mori cu seara când ai trăit o zi...
Aşi vrea din Libelulă să mă preschimb în floare...
FLUTURUL DE NOAPTE
(Intră. „Zboară" de câteva ori împrejurul Libelulei, apoi:)
Iubito, dormi? In noapte eşti singura suflare?
Ştiu. Sânzien acuma departe e de-aici.
Dar ai să-l uiţi. El singur s'o 'ntoarce într'o zi.
LIBELULA
O, prea târziu!...
FLUTURUL DE NOAPTE
Dar bine, — oricând nu-i prea târziu!
De-i dreaptă vorba asta, aş mai putea să viu
Eu însumi lângă tine? Să cânt iubirea noastră?
Momit ades, nebunul, de-o flacără albastră,
De-un felinar, de-un sfeşnic, uitasem chiar de-acea
Cărei închin acuma, smerit, iubirea mea...
LIBELULA
Târziu ţi-aduci aminte!
FLUTURUL DE NOAPTE
Mustrarea ta mă doare
LIBELULA
Eu l'am iertat pe dânsul c'a îndrăgit o floare...
FLUTURUL DE NOAPTE
Hai, uită-l! El la rându-i te va uita... Nu crezi?
LIBELULA
Să-l uit şi să mă uite!... — Dar fluture, nu vezi
Cum seara cade moartă pe-o cruce de trifoi?
Eu mor cu ea...
FLUTURUL DE NOAPTE
Să vină deci moartea pentru doi!
LIBELULA
O! nebunatec flutur!... De ce să vrei să mori?
E de ajuns: Cu mine mor sute de surori.
Voi, ce puteţi, în viaţă să'ntârziaţi mai mult
Mă veţi uita, desigur...
FLUTURUL DE NOAPTE
Dar..
LIBELULA
Nu te mai ascult....
De altfel, pierd puterea. Inghiaţă viaţa'n trup.
Luminile-mi sunt oarbe... In mii de părţi mă rup.
Dar nu-l uit... Şi totuş, mă va uita. Eu nu...
Pe-un firicel de iarbă ia-mi trupul de mi-l du.
Sub „floarea căldăruşei" să-mi săpi mormânt, sub toartă.
Dar nimănui, la nimeni nu aminti că-s moartă.
Da'n zori şi'n pacea nopţii când ochii tac prin case,
Să-mi plângi pe groapă lacrimi de stele de mătase
Şi lacrime de rouă şi de argint să-mi pui
Să'ncerc să cred că ele sânt lacrimile lui...
De ce nu sunt o floare... o boabă de polen...
O, firicel de iarbă!... viaţă... Sânzien!...
FLUTURUL DE NOAPTE
O!... Te iubesc... Răspunde... Ai adormit? Ce fel?
Aşa curând, îndată?... Visezi acum la el?
Mă lasă lângă tine cu-aripa-ocrotitoare
Se te învelesc... Pe aripi nu simţi plouând răcoare?
(Face un pas spre ea).
Aşa, tot mai aproape... Nu-i nimeni să ne vadă...
O stea de-ar fi din ceruri aci pe loc, să cadă, —
Un fir de iarbă încă nu s'ar trezi... Ascultă!...
Puţină, doar puţină iubire... Ce spui? Multă?...
N'ai spus nimic, iubito? — O vorbă doar, doar una...
Când ascunzându-şi faţa c'un nor subţire, Luna
Se face că nu vede, (îngenunche)
In preajma ta zburând,
Imi plec în rugăciune antenele vibrând...
Aşa... tot mai aproape... Vezi? Ne plângeam de soartă.
Iubita mea, te lasă încet pe braţu-mi...
(ea îi cade în braţe moale)
— Moartă?...
(Ridicându-se din genunchi, de lângă leşul Libelulei şi ameninţând cu ură, în urma convoiului lui Sânzien:
O, Sânzien! Ştiu bine... Tu i-ai sfârşit viaţa!...
Te taie mărăcinii în drum! Te prindă ceaţa...
Păienjenii în plase tot sângele să-ţi sugă
Şi Crivăţul năprasnic să mi te-ajungă 'n fugă!
Omătul să-ţi îngroape un trup bătut de ploi,
Şi Iarna să-ţi calcească din aripe un sloi!...
..Te-am blestemat!... Cu ura pe drum am să te prind!...
(Sdrobit, după o pauză cu ochii înfipţi în lună:)
Aşi vrea în noaptea asta la lună să m'aprind!...

Sfârşitul actului I

DAIMONION

IX TEORIA GENIULUI LUI KANT

Kant defineşte geniul „facultate1) a ideilor estetice“ (Kritik der Urteilskraft pag. 219 Recl.) Să desfacem odată momâia acestei definiţii pentru a vedea dacă nu cumva se ascunde o inimă vie subt haina veche înţepenită într'un schelet lemnos. Anevoie va cuceri formula aceasta simpatia cititorului de azi. Il înstrăinează până la disperare—întâiu încercarea aparentă de a raţionaliza ce nu se poate raţionaliza; fenomenul estetic redus la cuvântul „idee“, — şi apoi şi mai mult restrângerea neapărat forţată a noţiunei de „geniu“ esclusiv la domeniul artei. Dar marele filozof nu merge aşa departe cu raţionalizarea fenomenului estetic pe cât se pare, deoarece el înţelege prin cuvântul „idei estetice“ un lucru ce diferă binişor de ceeace astăzi obişnuim să numim astfel.

„Intocmai cum la o idee a raţiunii imaginaţia nu istoveşte cu intuiţiile ei noţiunea dată, tot aşa la o idee estetică intelectul nu istoveşte cu noţiunile sale niciodată intuiţia interioară a imaginaţiei“. (ibid. 219). Cu alte cuvinte ideea estetică, e o intuiţie (produs al imaginaţiei) ce rămâne indivizibilă prin intelect şi inepuizabilă prin noţiuni abstracte. Ideea estetică prin structura ei esenţial intuiţie, refuză să intre în abstracţiuni categoriale şi noţionale. Pus în faţa unei asemenea intuiţii estetice intelectul îşi schimbă neliniştit punctul de vedere, se lărgeşte, s'adună, aleargă în cerc, dar nu o poate prinde niciuna din multele forme ce atârnă în vasta sa garderobă. Astăzi am spune: intuiţia estetică e iraţională. In „ideile estetice“ ale lui Kant intră deci, cam geometrizat ce-i drept, şi acel element „nescio guid“ despre care în veacul său au vorbit şi alţii. Kant, cu gândirea crescută în şcoala matematică şi trecut prin analiza critică a cunoaşterii, era mai chemat decât oricare altul să-şi dea seama de gradul de iraţionlitate a „ideilor estetice“. Prin urmare Kant nu raţionaliza deloc geniul, definindu-l ca facultate a „ideilor“ estetice. Nu tot atât de părelnică e însă a doua obiecţiune, ce se aduce definiţiei sale. Kant justifică anexarea geniului esclusiv la artă prin aceea că numai în artă ar exista creaţii cari nu se pot explica nici ca conţinut, nici ca origină. Numai în artă ar exista plăsmuiri la cari nu se poate ajunge prin producerea după anume „regule“ conştiente. După credinţa sa tot ce a închipuit bunăoară Newton, în domeniul teoriei, presupune doar o mai mare dexteritate intelectuală şi o tehnică mai încercată decât a omului obişnuit, dar nu „geniu“. Şi aceasta fiindcă Newton şi-ar fi putut lămuri sieşi ca şi altora pas cu pas procedeul prin care şi-a construit teoriile, în vreme ce un Homer e orb, în înţeles mai profund că nu ştie cum creiază.

Marele criticist îşi face prin închiderea geniului între hotarele artei înainte de toate sieşi o cumplită nedreptate. Vreo câteva decenii mai târziu Schopenhauer, cu un cuceritor farmec stilistic, schiţa o teorie a geniului descriindu-se fără mult încunjur pe sine însuşi. Aproape toţi cari s'au încumetat la o asemenea teorie şi-au făcut autoportretul, cu excepţia lui Kant care obsedat de imperativul filozofării cinstite refuză categoric să se creadă un geniu: teoria sa rămâne astfel un impresionant document al obiectivităţii până la care în pofida instinctelor de slăvire de sine anume oameni s'au putut ridica.

Portretul abstret pe care Kant îl făcea geniului nu trebuie prea mutl schimbat, doar cadrul în care l-a vârât trebuie lărgit. In ştiinţă, în filozofie, ca si în artă e deopotrivă dată posibilitatea de a creia „inconştient“ — intuiţii inepuizabile. O ipoteză deopildă e „genială“ prin faptul că lămureşte cu mult mai mult decât datele empirice pe temeiul cărora a fost ridicată, prin faptul că, chiar simplă ficţiune fiind, ajută la descoperirea altor fenomene încă necunoscute. O ipoteză cuprinde deci în momentul când e creiată cu mult mai mult decât se poate deduce din datele pe cari se razimă. Acest mai mult constituie un interesant echivalent al acelui plus inaţional pe care intuiţiile estetice le au faţă de noţiunile intelectului. Un alt moment, care ne pare deadreptul kantian şi care probează cu entuziasm prezenţa „geniului“ în ştiinţă şi în filozofie, e următorul: de când cu cercetările lui H. Vaihinger 2) asura marilor idei (ipoteze şi construcţii) rodnice din ştiinţă, ştim că în cele mai multe cazuri acestea sunt în ultima analiză „antilogice“, „ficţiuni antiraţionale“, pline de contradicţii, şi că la făurirea lor n'a putut prin urmare să ajute logica şi regulele inerente intelectului uman. Aceste ficţiuni rodnice sunt opera geniului ştiinţific, tot atât de incnştient elaborate ca oricare din plăsmuirile artistice. Pe când intuiţiile estetice întrec logicul, ipotezele ştiinţifice adeseori siluesc logica.

Că în filozofie şi în deosebi în metafizică, geniul e oarecum în elementul său o dovedeşte observaţia devenită loc comun că o concepţie despre lume şi viaţă nu e niciodată logic demonstrabilă. Orice filozofie e mai mult expresia abstract-imaginară a unui temperament intelectual, a unei personalităţi cu mai multe dimensiuni decât ar putea să aibă intelectul pur.

Teoria kantiană despre geniu cuprinde în adevăr unul din lucrurile esenţiale ce s'au spus despre geniu, punându-se în sarcina acestuia creiarea inconştientă de intuiţii ce întrec logicul. Ea greşeşte doar prin restricţiunea ce o face eliminând geniul din orice domeniu afară de cel artistic. Vom vedea că în teoria geniului Kant şi Goethe au văzut deopotrivă de adânc, cu deosebirea că întâiul a văzut mai precis, iar al doilea mai larg.

LUCIAN BLAGA

---

1) Noţiunea de „facultate“ psihică, anacronică dela Herbart încoace, fără de-a-şi pierde valoarea unei alte ficţiuni n'o discutăm aici.

2) Vezi: Philosophie des Als ob.

Ciclul casei albe

I

Casă albă,
Casă albă,
Casă'n care mi-a 'nflorit
Zări prea noui de bucurii,
Te învesmântaşi acuma
In învăluriri de scamă,
De întârziată ceaţă.

Stau cu mâinile-obosite
Peste zimţul recei sticle
Ale geamurilor nalte,
Ochii mei — doi călători —
Azi s'au deşteptat în larma
Intristărilor de eri.

Şi pe drum de limpezime,
Merge dimineaţa albă
Cuprinzând pălimi de zare
Şi crezând în invierea
Luminosului Amiază

II

Călătorii mei s'au întâlnit
Cu ea şi n'o cunosc.
Au trecut pe lângă ea
Şi acum se uită lung înapoi.

Un văl argintiu sclipeşte arar
Pe fundul zării 'negurate.
Şi casa albă,
Cu bucuria ei întreagă,
Se-afundă încet în aşteptare.

III

Aleluia!
Am deschis fereastra azi,
Şi gerul de afară înţeapă,
Cu ace mici de-argint.
Sonor se rostogoleşte deşteptarea
Pe străzile învecinate.
Toţi paşii au un ţel sigur
Şi o corvoadă mai puţin,
In dimineaţa asta rece.

Aleluia!
Cobaltul cerului ţipă,
Ca un atlaz scrobit
Pe un trup prea crud.
Cu mâini luminoase
Soarele se joacă în brumă.
In ferestrele întredeschise,
Portocoale multe râd pe toate geamurile,
Şi câte-o floare adusă eri
Tremură în ger.

Aleluia!
Azi noapte nu am mai ştiut
De plânge canceroasa de alături,
Şi nu m'am deşteptat să văd
Halucinaţii albe în odae,
Jucând în ape de oglinzi.

Aleluia!
Azi aş vrea să trec,
Dincolo de poarta neagră.
Să las întreaga casă albă
Cauchemar în pragul străzii.

OTILIA GHIBU

PETRE ISPIRESCU

(1838-1887)

Petre Ispirescu s'a făcut cunoscut în literatura noastră de acum 50 de ani prin publicarea unui bogat material popular care a fost primit cu mult entuziasm de scriitorii şi oamenii de ştiinţă de pe acea vreme. E destul să amintim, că V. Alecsandri, Alexandru Odobescu şi Bogdan P. Haşdeu i-au prefaţat volumele şi l-au lansat cu elogii opiniei publice.

Paralel cu activitatea de folklorist, de care vom vorbi mai departe, Petre Ispirescu a încercat să scrie şi în genul povestirei de vulgarizare. Luând subiecte din mitologia antică el scrie o serie de „**basme păgâneşti**" îmbrăcate într'o formă populară primitivă. Nefiind un bun cunoscător al vieţei antice, el nu reuşeste să ne dea culoarea locală şi nici atmosfera acelei vremi. In forma redată de dânsul, mitologia antică îşi pierde caracterul ei special şi se transformă într'o mitologie modernă sau mai bine zis românească. Supranaturalul mitologiei se înfăţişează în forma miraculosului din basmele noastre.

Tot în forma povestirei de vulgarizare a încercat să redea şi portretele marilor noştri voivozi din trecut: Mihai Viteazul şi Ştefan cel Mare.

Totuşi numele lui Petre Ispirescu nu rămâne legat de această activitate care l-ar fi făcut de mult uitat; el are un rol mai însemnat în istoria folklorului nostru. P. Ispirescu este primul folklorist care ne-a dat cea mai bogată şi mai integrală colecţie de basme româneşti.

Din valoarea acestei culegeri judecată din punct de vedere strict ştiinţific lasă mult de dorit. Ispirescu fiind născut şi crescut în Bucureşti n'a avut posibilitatea să culeagă materialul folkloric dela origină, din mediul nealterat de străinism al vieţei de ţară. Majoritatea basmelor sale au fost culese dela locuitorii mahalalelor bucureştene în mijlocul cărora circulau o sumedenie de cărticele cu poveşti de provenienţă străină. Este cunoscut exemplul cu basmul lui Gheorghe cel Viteaz care este naţionalizarea unui basm străin „**Aventurile lui Liderik**". In acest sens dacă s'ar face cercetări minuţioase s'ar mai găsi încă multe cazuri analoage.

Colecţia de basme adunate de Ispirescu prezintă mai puţin interes pentru folklorist decât acea a lui I. Creangă, cu toate că marele scriitor moldovean a literarizat forma basmului popular şi i-a dat o înfăţişare proprie.

Petre Ispirescu, — împreună cu I. Barac din Ardeal, Anton Pann din Muntenia şi o serie de alţi culegători mai mărunţi, — face parte din acea şcoală folklorică care nu s'a adăpat dela izvorul bogat şi original al ţăranului, ci a căutat să culeagă orice i-a căzut în mână indiferent de unde ar fi acel material.

Dacă Vasile Alecsandri a primit cu atâta entuziasm colecţia de basme a lui Ispirescu, admiraţia sa îşi are deplină justificare pentru acea vreme.

Poetul dela Mirceşti avea în faţa sa prima colecţie complectă din acest gen de literatură populară.

Astăzi folkloristul român înarmat cu toată disciplina modernă nu mai poate avea acelaş entuziasm faţă de colecţia lui Ispirescu şi pentru cercetările sale pune mai multă bază acum pe colecţiile lui **I. Pop-Reteganul, Pericle Papahagi, Tudor Pamfile** etc... decât pe aceea a lui Ispirescu.

Judecat însă în oglinda vremii sale, Petre Ispirescu a avut desigur un rol însemnat în istoria folklorului nostru şi pe baza materialului bogat adunat de el s'au făcut numeroase cercetări ştiinţifice destul de interesante. După dânsul a pornit o serie întreagă de folklorişti: D. Stăncescu, N. D. Popescu etc.... care au adunat cu sârguinţă din acest gen de literatură populară neglijat până atunci.

E drept că din toate speciile materialului folkloric, basmul se culege cel mai greu. O ghicitoare, un proverb, un cântec se transcriu uşor exact cum se aud; pe când un basm nu poate fi redat, aşa cum îl povesteşte bătrânul sfătos, decât cu foarte mare greutate. Să ştie de altfel că acelaş basm are diferite variante formale şi frumuseţea lui este în strânsă legătură cu talentul povestaşului. Culegătorul neavând mijloace să-l transcrie imediat, este nevoit să-l înveţe pe dinafară şi să-l fixeze pe hârtie după aceea. Este firesc ca atare să-şi pue la contribuţie, în stilizarea lui şi talentul său de scriitor. Aşa au făcut I. Creangă, P. Ispirescu, Tudor Pamfile etc... şi tot aşa vor face şi folkloriştii de astăzi dacă nu vor avea cu ei aparate speciale de înregistrare exactă.

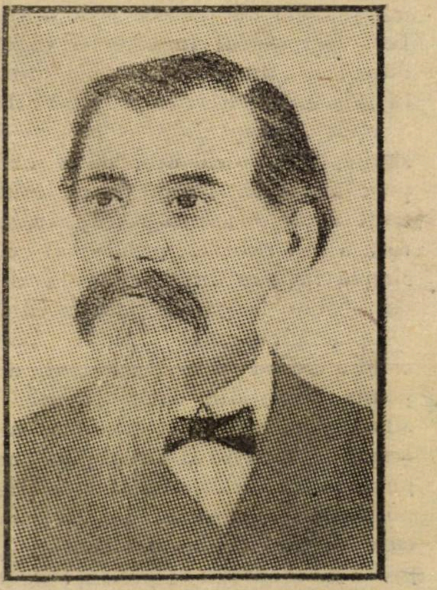

PETRE ISPIRESCU

Privite din acest punct de vedere, cele mai frumoase basme româneşti vor fi ale lui I. Creangă; după aceea ale lui Ispirescu şi aşa mai departe.

Un abil povestitor de „**basme păgâneşti**" şi de evenimente istorice naţionale şi un neîntrecut povestitor de basme româneşti, aşa cred că trebue privit scriitorul Petre Ispirescu.

CH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — **Opera, ediţii:**

1. **Snoave sau poveşti populare.** Broşura I—II, Buc. 1873—1874, ed II, Buc. 1879.
2. **Isprăvile şi viaţa lui Mihai Viteazul.** Buc. 1876, ed. II Buc. 1885.
3. **Din poveştile unchiaşului sfătos.** Basme păgâneşti cu o prefaţă de Al. Odobescu. Buc. 1879. Idem, Edit. Minerva, Buc. 1907.
4. **Pilde şi ghicitori,** Buc. 1880.
5. **Legende sau basmele Românilor.** Buc. 1882 cu o prefaţă de V. Alecsandri, Ed. II Buc. 1892, ed. III Buc. 1901, etc.
6. **Legende sau basmele Românilor, ghicitori şi proverburi.** Cu o introducere de B. P. Haşdeu. Partea I—II Buc. 1872-1876. Idem în Bib. p. toţi.
7. **Jocuri şi jucării de copii,** în Bib. poporală a „Tribunei" din Sibiu.
8. **Basme, snoave şi glume.** Craiova 1883, ed. II, 1893.
9. **Pomul Crăciunului,** Buc. 1885.
10. **Basme adunate din gura poporului.** Craiova, Editura Samitca.
11. **Ştefan Vodă cel Mare şi Bun.** Bib. românească „Socec" 1908.

GRADINA LUI TEOCRIT

Plânsul lui Properţiu

Et modo solvebam nostra de
[fronte corollas,
Ponebamque tuis, Cynthia,
[temporibus...

Când luminându-i calea cu făclia
l-aduseră pe braţe robii'n poartă,
plecat pe patul ei, văzu că poartă
în linia din şale armonia.

Rupându-şi de pe frunte cununia,
o coperi cu flori ca pe o moartă;
gândea la firul vieţii şi la soartă.
la sânul alb ce-şi umflă bucuria.

Dar funigeii lunei intră'n casă;
păianjenii de-argint trezesc femeia:
îi scapără o lacrimă în noapte.

Invins, ieşi sub cerul de mătasă;
şi auzind în suflet roi de şoapte,
săpă în ceară Elegia III-a.

MARCEL ROMANESCU

CALENDAR LITERAR

22 August, 1887: A murit filologul Timoteiu Cipariu.

1890: A murit la Mirceşti poetul Vasile Alecsandri.

23 August, 1880: S'a născut în Sibiu poetul Ion Borcia, cunoscutul traducător din literatura germană.

1922: A murit George Bengescu.

25 August, 1868: A murit marele prozator C. Negruzzi.

1907: A murit Bogdan P. Haşdeu.

26 August, 1884: A murit doctorul Carol Davila.

1907: A murit Iosif Vulcan.

27 August, **1917:** A murit la Cireşoaia scriitorul bucovinean Ion Grămadă.

28 August, 1834: S'a născut în Iaşi junimistul Nicolae Culianu.

1917: A murit scriitorul Anton Neum.

Deschiderea cursurilor Universității Populare „Coasta de Argint“ din Balcic

PRELEGERILE D-LUI EUGEN TITEANU „OFENSIVA SPIRITULUI CONTRA-REVOLUȚIONAR“

Universitatea populară „Coasta de Argint“ din Balcic, și-a deschisc cursurile de vară, în fața unui numeros public, prin trei prelegeri ale d-lui Eugen Titeanu, despre „Ofensiva spiritului contra-revoluționar“. In prima conferință, domnul Eug. Titeanu a expus „Critica democrației și doctrina contra-revoluției“.

In întreaga Europă există o reacțiune împotriva vechei ideologii democrate, împotriva parlamentarismului și împotriva principiilor perimate ale Revoluției franceze. In Spania avem o reacțiune militară. In Italia o reacțiune a spiritului combatant. In Franța o reacțiune burgheză și catolică. La noi, o desfășurare de tendințe naționaliste și de apărare a rasei. Deși diferite în manifestările lor exterioare toate aceste acțiuni se găsesc înrudite printr'un comun principiu spiritual. E reacțiunea împotriva ideologiei democrate. E răsturnarea vechilor noțiuni idolatrizate. Criza europeană a parlamentarismului dovedește că societatea modernă își caută o nouă așezare. Parlamentarismul s'a dovedit incompetent. E domnia frazeologiei. Cetățeanul a fost declarat în baza erorei revoluționare, enciclopedic și capabil să dețină o parcelă de suveranitate, capabil să se pronunțe și să hotărască nî ultima instanță. Se ajunge astfel la repunerea în joc a întregei politici naționale, la fiecare patru ani și la punerea ei în funcție de hazardul unui fel de rișcă „capul sau pajura“ „pile ou face“. Pe această cale, într'un regim electoral ne viciat, se ajunge la compromiterea marilor linii de directivă politică în care se rezumă garanția de permanență, de continuitate, a unei națiuni.

Aceasta nu înseamnă câtuși de puțin, suprimarea ori cărui drept de participare a cetățeanului la viața publică, a conducerea Cetății. Se revine pur și simplu, la organizarea breslelor, la reorganizarea statului pe baze corporative, la reîncadrarea cetățeanului în cadrul său profesional unde competența sa îi acordă într'adevăr un drept suveran. Cel mai umil țăran va fi mai competent în corporația agriculturei, decât medicul sau juristul pe care partidele i l'au oferit ca reprezentant în parlament. Afară de aceste, regimul electoral fragmentează sufletul autohton, rupe solidaritatea națională,

---

MODELUL

Vechiul meu prieten Georges de Sannois îmi scrie:

Nu m'am învrednicit încă să cercetez expoziția amicului Fardtilleul; cu toate că, instalată cum este, în vastul atelier al muzeului pictorului Vieuxtemps, al cărui director și custode e însuși Fardtilleul — o asemenea vizită ar fi avut pentru mine un îndoit interes.

Mărturisesc însă cu toată franchețea că, deși m'am străduit de nenumărate ori să mă apropii de poarta vechiului palat peste care stăpânește o adâncă tihnă patriarhală, întâmplări neprevăzute m'au încrucișat la câți-va pași de casa răposatului artist și de expoziția prietenului — și m'am întors din cale.

Așa, bunăoară, în ultima zi a încercărilor mele, tocmai când îmi încheiam singurul nasture al sacoului, pentru a păși ireproșabil în sanctuarul artei din „rue de la Pitié — o blondă diabolică, o blondă cu ochi negri, șoldurile vii și piciorul de o tulburătoare sprinteneală, îmi atinse, din mers, fața, cu buclele ei aurii, furișându-mi în carne o dureroasă chemare de tinerețe, de primăvară, de libertate.

Ca să'mi aflu prilej de vorbă, am rupt, prin grilajul de fier al unei curți bogate, o ramură de liliac pe care mugurii țipau viața în încătușarea gurguielor verzi — și i-am întins-o:

— E primăvară, Domnișoară...

Ea mi-a zâmbit și mi-a primit, fericită, darul umil.

O... zâmbetul gurii tinere, când dinții albi își cântă melodia albului de fildeș în cadrul fin al buzelor subțiri și însângerate!

Și, ca și cum crenguța de liliac ar fi purtat pe ea podoaba tristă a florilor violete, necunoscuta cu ochi de păcură și părul de aur, o apropie de narinele nervoase și aspiră îndelung parfumul primăverei nedeslănțuite încă.

Apoi îmi zise:

— Ești pictor....

Surprins, am intrebat-o:

— Am pe frunte vre-o pată de „garançe“ ori „galbenul de India“ mi-a lăsat pe mâini urmele lui exotice?

— Nu... In schimb ai îndrăzneala nevinovată a timpului din Montmartre, care, deși brutal și mirosind veșnic a terebentină, poartă totuși cu dânsul, în ochi, în gură, în păr, reflexul preocupărilor lui intime: femeia.

Am vrut să protestez. Ea îmi puse un deget pe buze:

Vă cunosc bine. Sunteți singurii bărbați cari n'aveți de cât o ambițiune: Să ne umiliți.

Făcui o lamentabilă mutră de nedumerire.

Dar ea mă lovi prietenește, peste față, cu ramura de liliac — și îngăimă:

— Sunt Landa....

— Landa!?

— Firește. Nu-ți amintești? Ascultă:

Plus belle que Vénus se dressant sur le monde.
Et versant les trésors de sa sérénité.
Et le rayonnement de sa jeunesse blonde.

. . . .

Acum îmi aminteam.

Ah!.., de când o doream, de când o doream, de când o visam, de când mă tortura întâlnirea aceasta!

I-am apucat brațul cu neastâmpărul curat al unui părinte, care'și regăsește copilul și vrea să-l apere.

Locuia departe.

In tramvaiul care ne-a dus până la casa ei, am ferit-o de înghesuiala vulgară, înfășurându-i mijlocul svelt cu brațele amândouă, de teamă ca nici o haină și nici un trup din plebe să nu-i atingă trupul.

I-am simțit astfel tot caldul formelor ei virginale și — desbrăcând-o în gând — i-am contemplat, suferind, splendoarea viului gol.

. . . .

Palpitarea violacee a zorilor mă surprinse în odaia Landei, retușînd ultimul studiu în cărbune.

Ea dormea adânc, după cumplita oboseală a celor opt ore de poză.

In patul mizerabil, părea un maldăr de petale proaspete, roz-albe, aruncate peste o movilă de cârpe.

Odăița aceasta în care se adăpostia modelul, avea înfățișarea unei cutii vechi, mucegăite, peste pereții căreia s'au preumblat odată șopârle oleioase și verzi.

Un „lavoir“ inprovizat dintr'un scaun spart și un lighian albastru, era, în afară de patul de scânduri, singurul mobilier al camerei.

Câteva rame hârbuite, atârnând strâmb pe ici pe colo, păstrau în ele nuduri hidoase, cu o coloratură glacială și râncedă.

O silă grea mă cuprinse — apoi teama: urâtul mă înfricoșa.

Am țipat, fără să vreau:

— Landa!...

Și Landa tresări, spăimântată.

— Ce este?

— Landa!... aruncă de aici ororile astea! Mă dor...

— Nu pot. Sunt eu în ele...

— Peste putință!

— ...văzută prin ochii voștri.

— Faci glume sinistre, Landa....!

Ea izbucni:

— O...., nu!.... De ce'mi vorbești astfel? Dar gândește-te.... Frumusețea trupului meu mi-ar fi câștigat iubirea regilor... Dacă aș fi voit, ajungeam o curtezană adorată și temută. Din umbra palatelor de cristal aș fi stăpânit, cu vârful degetului mic, un imperiu... Dar n'am nutrit nici odată idealul acesta pe care orice femee de bulevard îl încălzește la sân. Ci un altul: Să triumf prin artă. Să trăiesc în sutele de veacuri viitoare și să jubilez de fericire — atunci când sufletul meu va pribegi în spațiile siderale... să jubilez de fericirea atâtor mii de generații îmbătate de mireazma neprihănită a frumuseții mele trupești. O... tu nu cunoști fericirea aceasta, ...nimeni n'o poate bănui, căci e numai a mea....

Landa tăcu o clipă, ca și cum ar fi stat să cântărească gândurile, apoi rostogolindu-se zdrobită peste dezordinea așternutului murdar, șopti înăbușit:

— Insă voi m'ați înșelat.... și m'ați umilit...

— Cum?... de ce?... Landa!

— Privește: pe pereții mei stau martore operele voastre. Sunt eu în ele...

— Aruncă, Landa, ororile astea... distruge-le.

— Nu!... Ar fi și prea târziu. Acuma trebuie să le păstrez. E singura mea mângâiere — și singura mea răzbunare.

Își acoperi ochii în palme.

Lacrămi curate și grele cădeau, ca un șirag de perle risipite, pe rotunjimile sculpturale ale sânilor ei.

. . . .

Peste o lună, când m'am mai dus s'o văd în mahalaua depărtată, odaia era pustie.

De ce?... încotro plecase oare frumusețea aceia vagabondă, misterioasă și pură...?

N. N. TONITZA

---

1). Din volumul **„Cronici fanteziste neliterare“** care va apare în curând.

fiindcă diviziunea este însuşi principiul său de viaţă. Regimul partidelor politice, corolar al regimului parlamentar şi democrat, aduce acest principiu al sfâşierei interne, care dela categorie la categorie de cetăţeni ajunge, în programele socializante, la concluzia luptei de clasă.

Rezultatele nefaste se văd într'o societate democratică „tip" ca cea franceză. Statul nu trebuie să încapă pe mâna celor cari aduc concepţia luptei de clasă şi a diviziunei, căci el datoreşte o egală apărare a intereselor. Negarea de altfel a acestui principiu de viaţă a parlamentarismului, ne-o oferă el însuşi prin aşa zisul guvern „de concentrare". In perioadă obişnuită se trăeşte sub regimul luptei de partid; când ameninţările se precipită şi când rezultatele nefaste ale acestui regim se desemnează, — regimul parlamentar oferă reţeta guvernului de concentrare. Cu alte cuvinte, în afară de acest guvern care e negarea luptei parlamentare — guvernarea e nefastă intereselor particulare şi salutului public.

Noţiunea abstractă de libertate, e deasemenea perimată. Şi cum n'ar fi? Să luăm o singură libertate: aceia a presei, şi să vedem, ce rămâne, în fapt, din principiul caduc al democraţiei revoluţionare. S'a acordat o libertate nominală, iar în schimb, regimul democrat a asigurat, prin însăşi esenţa lui, vasalitatea gândirii prin instituirea dominaţiei bancare, care e prin excelenţă internaţională. Scrisul e dictat de bancă.

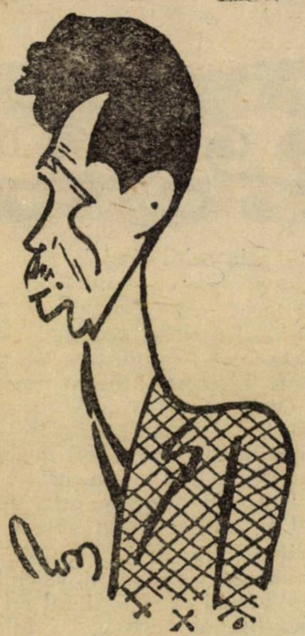
EUG. TITEANU

Ori, într'un regim de opinie publică, oricine îşi poate închipui ce influenţă au ziarele, aceste laboratoare de convingeri. Iată dar, ce rămâne, din libertatea de gândire şi cum se falşifică aşa zisa voinţă populară, care, în fapt, nu există. Regimul electoral demcratic şi parlamentar, rupe solidaritatea naţională.

In Ardeal, — bună oară — numai din motive electorale s'a deslănţuit o luptă confesională între români; în acelaşi timp, pentru a polariza voturi, se fac în dauna naţiunii majoritare, concesiuni minorităţilor. Nu se poate face pe această chestiune procesul unui partid, toate fac la fel. E viţiul regimului.

II-a, FASCISM ŞI MONARHIE

A doua prelegere a d-lui Eugen Titeanu a fost despre „Fascism şi Monarhie". D-sa face istoricul mişcărei fasciste. Italia era în plină descompunere politiciană. Comuniştii ocupau uzinele şi pretutindeni domina asasinatul politic. Vechile cadre politiciane, timide, pline de scrupule democrate, crescute în eroarea parlamentară, n'aveau curajul de a reacţiona împotriva partidelor de extrema stângă, prin menajarea cărora îşi asigurau viabilitatea electorală. Foştii combatanţi aduceau sub conducerea lui Benito Mussolini, ura împotriva comunismului; dar deopotrivă dispreţul împotriva cadrelor politiceane şi parlamentare. După „marea adunare" dela Neapole (24 Oct. 1922) Mussolini făgădueşte celor 40.000 de legionari a căror defilare o primise, marşul asupra Romei. De fapt fasciştii erau stăpâni ai Italiei. Existau două guverne: unul legal şi fictiv cel din Roma al domnului Facta .Altul de fapt, la Milan: guvernul fascist. D. Facta prezintă un decret pentru instituirea stărei de asediu şi reprimarea acţiunei fasciste. Regele refuză semnarea. D. Facta se crede stăpân pe situaţie, în urma unui scrutin. Mussolini domina Italia. Domnul Facta avea 300 de voturi. Pentru mentalitatea parlamentară era suficient.

Regele chiamă pe Mussolini şi'i încredinţează guvernul. Marşul asupra Romei e o victorie. Fascismul restabileşte ordinea şi asigură propăşirea şi restabilirea prestigiului italian. S'a opus de către unii Fascismul şi Monarhia. Adevărat că Fascismul ca origină este republican, dar el a triumfat datorită monarhiei şi de atunci chestiunea constituţională nu se mai pune.

Fascismul a triumfat datorită Regelui, iar Regele a fost scăpat datorită Fascismului care a înfrânt revoluţia.

III-a, CHARLES MAURRAS ŞI ROLUL „ACŢIUNEI FRANCEZE"

In a treia prelegere, d. Eugen Titeanu, a vorbit despre încercarea de restaurare franceză, precizând personalitatea lui Charles Maurras şi rolul „Acţiunii Franceze".

In marea mişcare de restaurare spirituală, pe care o trăim, primul rol revine criticei „maurrasiene" şi doctrinei naţionaliste a cărui concluzie firească e monarhia. Prima sistematizare şi prima prezentare ştiinţifică a criticei contrarevoluţonare se face la „Istitutul de Acţiune Franceză" adevărată Sorbonă a doctrinei autoritare şi monarhice. Charles Maurras, Leon de Montesquiou, Jules Lemaitre, Lucien Dubech, Henri Massis, René Gross, René Benjamin, Jaques Bainville — prezintă, la epoci diferite, pe doctrinarii contra revoluţiei. Maestre, Bonal Rivarol, Le Play, etc.

Se revizuesc noţiunile democrate şi ideologia revoluţiei. Se alcătueşte un corp de doctrină socială şi politică, în jurul ideei monarhice. Se formulează critica anti parlamentară, se precizează ideea corporativă şi regionalismul federator al libertăţilor locale. La origina mişcărei de azi şi a crizei democrate găsim critica de un sfert de veac a lui Maurras. D. Eugen Titeanu precizează rolul hotărîtor al „Acţiune franceze" grupărei de opoziţie în vremea războiului şi după pace. Face un evocator portret a lui Leon Daudet. Oscilaţia spirituală de azi nu cunoaşte decât două poluri; Lenin sau Maurras ceeace înseamnă, pe planul realizărilor, Moscova sau Roma. La Moscova se distruge. La Roma se construeşte.

Ce a scris Emil Gârleanu

V OPERA PRINCIPALĂ

Dine cele de până aici reese că opera principală a lui Gârleanu se găseşte în 6 volume de nuvele, schiţe, amintiri şi 1 de însemnări, dintre care 5 tipărite de autor şi 2 postume. De acestea urmează să ne ocupăm în fragmentul de faţă. In ordine cronologică aceste volume sunt:

1) **Bătrânii**, tipărit până 'n prezent în 3 ediţiuni (1905, 1909 şi a III-a nedatată) şi, conţinând următoarele 17 „schiţe din vieaţa boerilor moldoveni":

Bătrânii; Sineturile Conului Gheorghieş; Suflet de femee; Conu Iordache Iovu; Furtuna; Intr'o Duminică; Alte vremuri; Franţ; O întâmplare; Sufletul nu îmbătrâneşte; Un sfârşit; La vorbă într'o seară de iarnă; Boerul Furtună; Nadişanca; Intuneric; O zi ca altele; Amintiri.

Această colecţiune (I ediţiune) s'a epuizat foarte repede.

2) **Cea dintâi durere** tipărită în 3 ediţiuni şi anume: I la 1907, a II în 1909 în fine ultima tot nedată şi având în coprins următoarele 29 de bucăţi:

Cea dintâi durere; Ucigaşul; Tata; Ochiul lui Turculeţ; Vierul; la ajunul anului nou; Intâmplarea; Innecatul; Uitat; Un apreţuitor al frumosului; Cine a iubit-o; Moştenitorul; Tresărirea; Fraţi; Gruşan; Flămând; Patima; Colonelul; Partaşul; Fugitul; Inşelat; Puişorii; Odată; Pe-atunci; O amintire; Locul tinic; Pe malul Siretului; La moarte; Un suflet.

3) **Intr'o noapte de Maiu**, editat numai de 2 ori (1908 şi 1925) conţine numai 16 bucăţi şi anume:

Intr'o noapte de Maiu; O licitaţie; Cearta; Intr'un an; In ajunul Crăciunului; Ochii; Intârziatul; Un om de zahăr; Un milostiv; Furnica; Calul; Gâza; Primăvara; Bolnavii; In Turneu; Punga.

4) **Nucul lui Odobac** (editat în total de 2 ori, în 1909 şi 1924) conţine 17 bucăţi şi anume:

Nucul lui Odobac; Domnul Seneca; Demisia; Oratorul; In Vinerea Patimilor; Mântuitorul; In unele clipe; Petrecere; Mormintele; Furtuna; aL vorbă într'o seară de earnă: Intuneric; La cules de vii; Negustorul Meremet; La un urmaş; Hambarul; Fetiţa mamei.

5) **Din lumea celor cari nu cuvântă**, editată în 1910 şi 1923 cu 36 de bucăţi şi anume:

Cât un fir de neghină; Gândăcelul; Sărăcuţul; Călătoare; Musculiţa; Intr'un colţ de biserică; Cântăreţul; Hoinar; In curtea mea; După asemănarea lor; Cioc! cioc! cioc!; In fel de fel de fete; Mai sus!; Nedespărţite; Pasăre de noapte; Vulturul; Cucoşul; Cu soarele; Luptătorii; Mărinimie; Singuraticii; Filosoful; Când stăpânul nu-i acasă; Grivei; Fricosul; Musafirul; Căprioara; Voinicul; Gâza; Părăsita; Calul; Tovarăsii; Trandafirul; Frunza; Floarea lacrămilor; Varza.

6) **O lacrimă pe-o geană**, editat în două rânduri, ambele după moartea autorului (1915, 1925) cu 30 bucăţi:

Vrabia; Tanti Amalia; In odăiţa ei; Comoara; Fereastra; Tâlharul; Geloşii; Un volum de capodopere; Nenorocasul; Secretul; Lux!....; Pisălogul; Palavragiul; „Viaţa e un vis!"; Iuhan; Ibrahim; Scrisoarea găsită; Recunoştinţa; La sfânta Paraschiva; Obiceiuri de sărbătri; Odinioară, la denii; In clopotniţa bisericii pustii; Visul lui Pillat; De pe cruce; Cioplitorul; Meşterul de oglinzi; Fericirea; Culegătoarea de rouă; Depecând luceferi...; O lacrimă pe-o geană.

7) In fine volumul editat de „Casa şcoalelor" tot în anul 1915 (reeditat după cât se pare abia acum în urmă de Universala Alcalay) în cuprinsul căruia găsim: **9 privelişti din ţară; 36 de schiţe şi 18 însemnări de Duminică** — total: 63 de bucăţi difertie.

Total general: 208 bucăţi diferite şi de valori inegale — iată ce cuprind principalele 7 volume ale lui Gârleanu.

PAUL PAPADOPOI

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

32 POLITICĂ.

Gheorghiu-Cirişanu (D. A.). — Vremuri mari şi cameni mici. Bucureşti, 1926, 68 p. Lei 20.

Goga (Octavian). — Discursul rostit în şedinţa Camerei dela 7 Iulie 1926. Cluj, (Tip. **Dr. S. Bornemisa),** 1926, 24 p.

Sever Ispravnic. — Spre alte orizonturi. ,Noi" şi „voi". Arad, **Tip. Diecezană,** 1926, 200 p. Lei 100.

Vornic (Tiberiu). — Scrisorile unui „fripturist". Braşov, (Tip. **W. Grünfeld & Comp.),** 1926, 44 p. Lei 10.

38 COMERŢ. TRANSPORT.

Mircea (Ing. C. R.). — Raport prezentat în numele delegaţiunei române la congresul camerei de comerţ internaţională dela Bruxelles în Iunie 1926. Bucureşti, (Tip. **Nădejdea),** [1926], 77 p.

Vlaicu (Vasile). — Nevoile de credit ale comersanţilor, meseriaşilor şi industriaşilor români. Conferinţă rostită la congresul din Cluj, 16 August 1925, al reuniunilor de meseriaşi şi comersanţi din Ardeal şi Banat. Cluj, (Tip. **Ardealul,** f. d., 28 p. (Biblioteca Băncilor No. 27).

Burghele-Dorohoiu (G. G.). — Linia c. f. r. Dorohoiu—Noua-Suliţă—Cernăuţi şi Dangeni—Săveni—Rădăuţi—Lipcani în legătură cu linia Cernăuţi—Gr. Ghica V. V. şi cu linia Dorohoiu—Iaşi—Vaslui. etc. Cu o prefaţă de d-l Paul Florinescu. Dorohoiu, (Tip. I. L. Bercovici & Fiul), 1926, 85 p.

Davidescu (Ing. Alexandru). — Navigaţiunea la gurile Dunării. Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 11 p. Fig., hartă.

5 ŞTIINŢE PURE.

Vasilovici (Dimitrie). — Table de logaritmi. Ediţia a II-a. Cernăuţi, (Tip. **Mitropolitul Silvestru),** 1926, 160 p. Lei 60

Comptes-rendus de la sixième conférence internationale de la chimie pure et appliquée Bucureşti 22—25 Juin 1925. Bucureşti, **Societatea de chimie din România,** 1926, 233 p. + 13 pl. Fig., hărţi.

Dănăilă (N.) et I. **Blum.** — Sur l'utilisation rationnelle des lignites roumains. Première communication : La distilation à de basses températures. Bucarest, Société roumaine des sciences, 1926, 43 p.

Anuarul Institutului geologic al României. Vol. XI 1925—1926. Bucureşti, (Tip. **Cultura Naţională),** 1926, XXI + 396 p. + 34 tabele + 4 pl. Fig., hărţi.

Macovei (G.). — La Formations des Gisements d[illegible] Bucarest, (Typ. **Socec & Co.**) 1926, 13 p.

Zuber (Dr. St). — L'activité des volcans de boue en connexion avec la structure des plis gazéifères. Quelques arguments contre la migration du pétrole. Avec une introduction „sur la structure des plis diapires". Bucarest, (Typ. **Socec & Co.),** 1926, 24 p.

Roska, Márton Dr. — Az ösrégészet kézikönyve. I. A régibb kökor. Cluj, **Editura autorului** (Nyom Minerva), 1926, 354 p.

Racovitza (E. G.). — L'Institut de spéologie de Cluj et considérations générales sur l'importance, le rôle et l'organisation des instituts de recherches scientifiques (Premier rapport de la Direction — Période 1926 à 1924). Cluj, (Typ. **Ardealul),** 1926, 53 + 10 p.

Fabre (J. H.). — Din moravurile şi pornirile insectelor (cu figuri). Traducere de Marin Demetrescu. Ediţia IV-a revăzută şi adăugită. Craiova, (Tip. **Ramuri),** 1926, 95 p. Fig. (Biblioteca Cosinzeana No. 1).

61 MEDICINĂ. FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARĂ.

Daniello (Dr. Leon). — Profilaxia individuală şi tratamentul tuberculozei pulmonare. Cluj, **Editura** subsecţiei medicale şi igienice a **Astrei,** 1926, 107 p. Fig. (Biblioteca medicală şi igienică a Astrei).

Haţieganu (I.). — Infecţia tuberculoasă şi profilaxia ei socială. Cluj, **Editura** subsecţiei medicale şi igienice a **Astrei,** 1926, 59 p. Fig. (Biblioteca medicală şi igienică a Astrei).

Noţiuni de epidemiologie militară (boale contagioase) pentru Şcolile Sanitare Inferioare. Bucureşti, (Tip. **Lucia),** 1926, 122 p.

Daraban (Dr. Em.). — Medicaţiunea sulfuroasă în afecţiunile de nas, gât şi urechi. Bucureşti, (Tip. **Poporul,** Niculae C. Georgescu), [1926], 12 p. Fig.

Iliescu (Dr. Const.). — Fibrilaţia auriculară şi tratamentul ei. Bucureşti, (Tip. **Ţăranu & Co.),** 1926, 27 p. Fig.

Niculescu (Dr. Gheorghe) şi C. **Petrescu.** — Acţiunea apei minerale de Covasna (isvorul Horgas) asupra secreţiei urinare (studiu clinic). Bucureşti, (Tip. **Cartea Românească),** 1926, 33 p.

Sidor (Dr. Alexandru). — Cura la Tekirghiol în Bolile de Femei. Buzău, (Tip. **Luca I. Oprescu),** 1926, 23 p.

Un doctor bătrân-Brăila. — Nomenclatura şi arta de a formula. Constanţa, (Tip. **Constanţa),** 1926, 8 p.

Wonnesch (Maximilian). — Studiul secarei cornute din România. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 48 p. Fig.

63 ŞTIINŢE AGRICOLE.

Chiriţescu-Arva (Dr. M.). — Experienţe în câmp cu îngrăşăminte azotate. Bucureşti. (Tip. **Bucovina),** 1926, 34 p. Fig., diagrame. Lei 20.

Martinovici (C.). — Propedentica agronomico-economică sau Introducere în studiul Agronomiei şi al Economiei rurale. Fasc. I. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 248 p. Lei 140.

Simionescu (Ioan) şi Ioan **Zeicu.** — Noţiuni de silvicultură. Piteşti, (Tip. **Artistică,** P. Mitu), 1926, 304 p. Fig.

Gáspár József. — A legelök és a rétek ápolásáröl. Kilencedic Kiadás. (Az elsö és második Kiadás Rottler Józseftöl). Kolozsvár, (Nyom **Concordia),** 1926, 43 p.

Begnescu (Med. Vet. Florin). — Albinele şi albinăritul în România. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** 1926, IV + 274 p. + 30 pl. Fig., Hărţi.

Moga (Vasile S.). — Creşterea albinelor. Ediţia III revăzută. Bucureşti, **Cartea Românească,** f. d., 48 p. Fig. Lei 15.

Stamatelache (D.). — Creşterea albinelor în România. Schiţare istorică. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** 1926, 23 p.

Moga (Vasile S.). — Creşterea gândacilor de mătase. Ediţia III revăzută. Bucureşti, **Cartea Românească,** f. d., 18 p. Fig. Lei 10.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

a) Poezie.

Constant (Eugen Paul Savin). — Poezii. Amurg prin vitralii. Litanii pentru cei uitaţi. Idoli de humă. Craiova, **Editura autorului,** 1926, 68 p. Lei 40.

b) Teatru.

Dragu (Ion). — Campania anilor 1916—18. Hanul Durerilor. Schiţă dramatică. Bucureşti, (Tip. **Triumful),** 1926, 69 p.

Rîuleţ (Constantin) şi Al. T. **Stamatiad.** — Femei ciudate. Piesă din repertoriul Teatrului Naţional. Ediţia V. Slobozia, (Tip. **Lumina Poporului),** 1926, 24 p. Lei 10. (Teatrul de mâine No. 1).

c) Proză.

(Roman. Nuvelă. Etc.).

Blaga (Lucian). — Ferestre colorate. Insemnări şi fragmente. Arad, **Librăria Diecezană,** 1926, 128 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul Nr. 153—54).

Slavici (Ioan). — Nuvele. Vol. IV. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 306 p. Lei 70.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Enghelberg (Luţă). — „Şobes noch tiş". Sţenen, Cupletn, Folcs vitze und : Ondere farşidenă umoristişe ideşe erţeilunghen. I—II teil. Piatra-N., (Tip. **Leopold Şteinberg),** 1926, 80 p.

Károly József. — Magyar miniatürök. Arad, **A szergö saját kiadása,** 1926, 154 p.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Hamsun (Knut). — Foamea. Roman. Cu o prefaţă de Octave Mirbeau. Traducere de Ion Pas. Bucureşti, **I. Brănişteanu,** [1926], 172 p. Lei 50.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Cazacu (Dott. P.). — La verità storico sulla questione della Bessarabia. Bucarest, (Tip. **Cultura Nazionale),** 1926, 62 p. + 14 pl. Fig., hărţi.

Ghibănescu (Gh.). — Vasluiul. Studiu şi documente. Iaşi, (Tip. **Viaţa Românească**), 1926 1 f. + LI + 342 p. + 1 pl.

Minea (I.). — Informaţiile româneşti ale cronicului Ian Dlugosz. Din cursul despre „izvoarele istoriei Românilor" ţinut la Universitatea din Iaşi. Iaşi, (Tip. **Viaţa Românească),** 1926, 68 p. Lei 100.

a) Răsboiul Românici 1916—1918.

(Istorie, Memorii, Impresii, etc.).

Sinescu (General N.). —Istoricul întrebuinţării cavaleriei române în războiul mondial 1916 şi până la 1926. Vol. I. Dela 16/VIII/910 — la 31/XII 1916 (13/I/917). Bucureşti, (Tip. **Eminescu),** 1926, 384 p.

b) Biografie.

A. **A. M.** — Mihail Eminescu şi întemeierea „României June" 1868—1871. Braşov, (Tip. **A. Mureşianu,** Branisce & Co.), [1926], 19 p. Lei 20.

Vasiliu (Em. D. B.). — Adevărata cauză a renunţărei la tron a fostului principe Carol. Bucureşti, (Tip. **Cultura),** 1926, 15 p. Lei 10.

---

*). A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

ECOURI

TROMBONUL MISTERIOS

Trebue să consemnăm numele unui tânăr prozator care s'a afirmat, prin câteva, numai, dar valoroase bucăţi; publicate în „Viaţa Românească“. Este d. **T. Hotnog**.

Ultima sa schiţă „Trombonul misterios“ (Viaţa Românească, XV, 5-6, Mai-Iunie) se remarcă prin rădăcinile dintr'o serioasă influenţă a literaturii ruseşti, fără să împiedice personalitatea scriitorului nostru să se afirme.

Povestea unui oraş halucinat de accentele unui trombon misterios şi mai ales reflecţiile ce stârneşte în imaginaţia eroului, abstract aproape, — „infractorul stării de asediu“ cum îl numeşte autorul — se desfăşoară într'un tempo de moderat fantastic, care trebue subliniat, deoarece este o calitate preţioasă a unui tânăr talent de prozator. Vom cita ca exemplificare pasajul final, cu neliniştea pe care o aduce tăcerea trombonului misterios.

In noaptea aceasta, ca şi în celelalte care urmară, trombonul nu mai cântă, din motive tot atât de necunoscute ca acelea pentru care avusese îndrăzneala să cânte, necunoscute ca şi trombonistul însuşi. Cartierul întreg se trezi totuşi la timpul când trebuia să izbucnească potopul de sunete mânioase. Sprijiniţi în coate ascultau bieţii oameni în zadar, măcar că unora li se părea că trombonul cântă într'adevăr.

Lipsa trombonului misterios îl neliniştea acum tot atât de mult ca şi altă dată, tonurile lui melancolice şi barbare.

Nici omul infractor al stării de asediu nu putea adormi, şi tot din aceiaşi pricină.

„E curios — îşi zise el scăpând de subt privire rândurile groase dela sfârşitul gazetei care publica, în două limbi, ordonanţa No. 3 — că lucrurile anormale şi supărătoare pot deveni cu vremea suportabile şi chiar plăcute, ca şi deprinderea de a fuma.

„Câtă lume nu se revoltă sincer, nu-şi pune viaţa în primejdie pentru reîntronarea unui tiran imbecil şi rău, pentru păstrarea unui obiceiu incomod şi barbar ! Dar abolească-se toate ambiţiile care încătuşează societatea, şi zeci de ani lumea se va boci, se va frământa şi va lupta cu disperare ca să le învie din morţi...

„Intocmai ca vagabondul care doarme prost, după ce a fost îmbăiat şi primenit cu rufe curate, omenirea sufere de lipsa suferinţei şi a prostiei. Este oare un cult al ei pentru mileniile preistorice de suferinţă şi de prostie ?

„E, mai curând, ceva pus de natură în biata omenire pentru scopurile ei misterioase, în realizarea cărora omul are un rol nu mai însemnat decât al unei gâze, al unei protozoare sau al unui microb“.

Şi în sufletul omului anonim creştea chinuitoarea dorinţă de a izbucni din haos o larmă asurzitoare de tromboane, care să-i transforme creerii într'un muşchiu ce se strânge mototol

REVISTE

☐ CONTIMPORANUL (V, 68, Iulie 1926) : revista d-lui I. Vinea aduce ca deobicei interesantă literatură şi ilustraţie modernistă. Reproduceri din desenele si sculptura d-lui **Marcel Iancu** şi **Miliţa Petraşcu**. O poezie de geometrică inspiraţie : „Pentru Isarlâk“ de Ion Barbu ; poeme şi fantezii de **F. Aderca, I. G. Costin, Romulus Dianu, F. Brunea şi Sergiu Dan, etc.**

☐ SOCIETATEA DE MAINE (III, 31-32, 1-8 August) : **N. Ghiulea** : Capitalismul şi cooperaţia ; **N. Daşcovici** : Greutăţile dezarmării ; **Emanoil Bucuţa** : Călătoria Spătarului Milescu în China ; **Ion Clopoţel** : Cum trăesc ţăranii noştri etc., etc.

Juste vederi publică revista în legătură cu necesitatea unei antalogii a scriitorilor ardeleni. Un astfel de regionalism cultural, e singurul rodnic, cum prea bun observă „Societatea de mâine“ :

Dintre provinciile alipite, incontestabil că Ardealul are cea mai bine definită civilizaţie locală. Liniile acestei civilizaţii s'au tras îndeosebi în cursul secolului al XIX, odată cu trezirea la conştiinţa de sine a naţiei de aici. S'a format astfel o tradiţie culturală ardelenească, bogat alimentată din regatul liber, care şi-a păstrat însă, totuş, nota specifică în gama culturii româneşti.

Foarte puţin s'a lucrat în Ardealul de după unire, pentru cunoaşterea acelei tradiţii şi punerea ei în faţa generaţiilor cari se ridică. Incontestabil că aceste generaţii au nevoie în primul rând de o mare baie în cultura generală românească, pentru înlăturarea petelor lăsate de culturile străine. Dar nu e mai puţin adevărat că ele trebuie puse în atingere sufletească cu acea eroică şi sănătoasă tradiţie culturală ardelenească. Prin aceasta, regionalismul cultural-creator e pus în legătură cu cea mai bogată sursă de alimentare a lui.

Sufletul ardelenesc s'a rostit mai limpede în literatura scriitorilor născuţi şi crescuţi în mediul de aici.

Şi cu toate deosebirile de influenţe dela o epocă la alta, se poate constata o continuitate susţinută în întreaga linie de evoluţie a acestei literaturi. Nu e locul să arătăm aici caracteristicile acestor produse sufleteşti ; ele se vor demonstra cu multiple dovezi, într'o Istorie a literaturii ardelene, care va trebui să se scrie odată, aşa cum bine a scris-o pe a literaturii din Bucovina, d-l Constantin Loghin, în cartea d-sale de curând apărută.

Până atunci însă, pentru sănătoasa alimentare a acelui regionalism cultural, a cărui utilitate a fost îndeajuns dovedită de oameni competenţi, ne trebuie o Antologie a scriitorilor ardeleni, care ar cuprinde în paginile ei spuma sufletului ardelenesc. Ea ar fi de o deosebită utilitate pentru educarea nouilor generaţii în cunoaşterea energiilor celei mai eroice provincii ; iar pentru tinerele forţe ale Ardealului, cari acum aleargă în masse mari spre lumina culturii, — un îndreptar sufletesc pe drumul unei tradiţii sănătoase.

☐ ŢARA DE JOS (III, 7, 8 şi 9, Iulie-Septembrie) : ilustrat cu reproduceri şi vignete de N. N. Tonitza şi Ştefan Dimitrescu, acest triplu număr publică : un fragment din romanul „Vipera“ a d-lui **G. M. Vlădescu**, contribuţii de istoriografie literară de **Gh. Cardaş, I. C. Băcilă, Paul Papadopol**, poezii de **Al. T. Stamatiad, G. Tutoveanu, G. Pallady** şi acest grav pastel „Dimineaţa pe Bărăgan“ de **d. G. Nichita :**

Spre ziuă, când bruma îşi scutură-argintul
[pe ierburi,
Când numai luceafărul licăre singur pe boltă,
Când sting licuricii luminile verzi-rubinii,
Tăcerea 'nfloreşte pe stepă şi creşte involtă.

Cerul îşi schimbă treptat apele-i tulburi,
O pensulă-i dă o culoare de alb spălăcit,
Nici o mişcare nu freamătă-acum pe întinderi
Nimic nu vibrează pe-oceanul pustiu... infinit.

Dar iată un zgomot se rupe din inima stepei,
O undă de fluer s'aude şi-un zvon de tălăngi,
Altul în unde duioase răspunde melodic,
Paseri îşi scutură aripi din leneşe crăngi.

Cumpeni de puţuri prind iarăşi glasuri, pe rând,
Vântul începe valuri de aur s'alinte,
Un foc la o stână arzând încă viu, în flăcări,
Fumul şi-l urcă la cer, ca o jertfă fierbinte.

Şi vieaţa începe din nou să fiarbă pe stepă —
Cai nechezând, chiote, glas de mioare,
Toate trezesc armonii calde, vibrante,
Sub pulberea fină de aur, ce curge din soare.

☐ Poezia **„Cişmegiul“** pe care o publicăm în acest număr şi pe care o luăm din volumul „Armonii intime“ al lui Alecsandru Sihleanu“, a fost publicată pentru prima dată în **„CONCORDIA“, „Jurnal politic şi literariu“**, Nr. 6 din 23 Februarie 1857.

In numărul următor al acestei foi („Concordia“ Nr. 7), se anunţă apropiata apariţie a volumului „Armonii intime“, care se împlineşte la 16 Martie a aceluiaş an.

Peste o săptămână dela apariţia volumului, în numărul 14, la 24 Martie, **Concordia** anunţă printr'un necrolog moartea poetului Alecsandru Sihleanu.

COUEISMUL

Emile Coué a fost preşedintele societăţii lorene de Psihologie aplicată din Nancy (mort Iunie 1926).

Celebritate mondială. Astăzi în Anglia (Londra) în cel mai mare spital şi clinică se predă şi se practică **coueismul.**

In ce constă coueismul ?

Prin autosuggestie conştientă omul poate îndrepta funcţionarea defectuoasă a organelor, precum şi atitudinea sa mintală în viaţă.

Motorul fizicului şi psihicului este **Inconştientul**, care poate fi dirijat prin autosuggestie făcută după metoda **Coué.**

Metoda aceasta e expusă într'o broşură ajunsă la sute de ediţii în Franţa, Anglia şi America. Broşura relatează şi foarte numeroase cazuri de vindecări (fizice şi morale).

Broşura, în româneşte, cu explicaţia ştiinţifică a coueismului, se pregăteşte de d. D. V. Barnoschi însărcinat cu această lucrare de Soc. lorenă de psihologie din care face parte.

Coueismul este ştiinţific explicat de către câţiva învăţaţi profesori de psihologie şi medicină din Franţa şi Anglia.

Creştinismul însuşi prin vocea unui cardinal a adoptat deasemenea **coueismul**, fiindcă înainte de toate el este o strălucită dovadă a puterei spiritului asupra corpului. Şi din acest punct de vedere ori ce religiune urmează să-l adopte.

Principii Coué : Inconştientul, nu conştiinţa ne conduce. Imaginaţia învinge totdeauna voinţa când e în conflict cu ea.

RĂSPUNSURI

☐ **Iancu Roman.** — Antologia poeziilor lui B. Nemţeanu, alcătuită de d. profesor M. Dragomirescu, a apărut în editura literară a Casei Şcoalelor şi se găseşte la orice librărie din Bucureşti.

O puteţi cere şi direct editurei.

☐ **C. Simionescu.**—Colecţia **Convorbirilor critice** se poate cere dela **Anticăria Ardealului** din Cluj.

☐ **Geta Fotiade.** — Condiţiunile concursului de desen pentru copii le găsiţi în nr. 25 al „Universului Literar“.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“ STR. BREZOIANU N. 44 BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

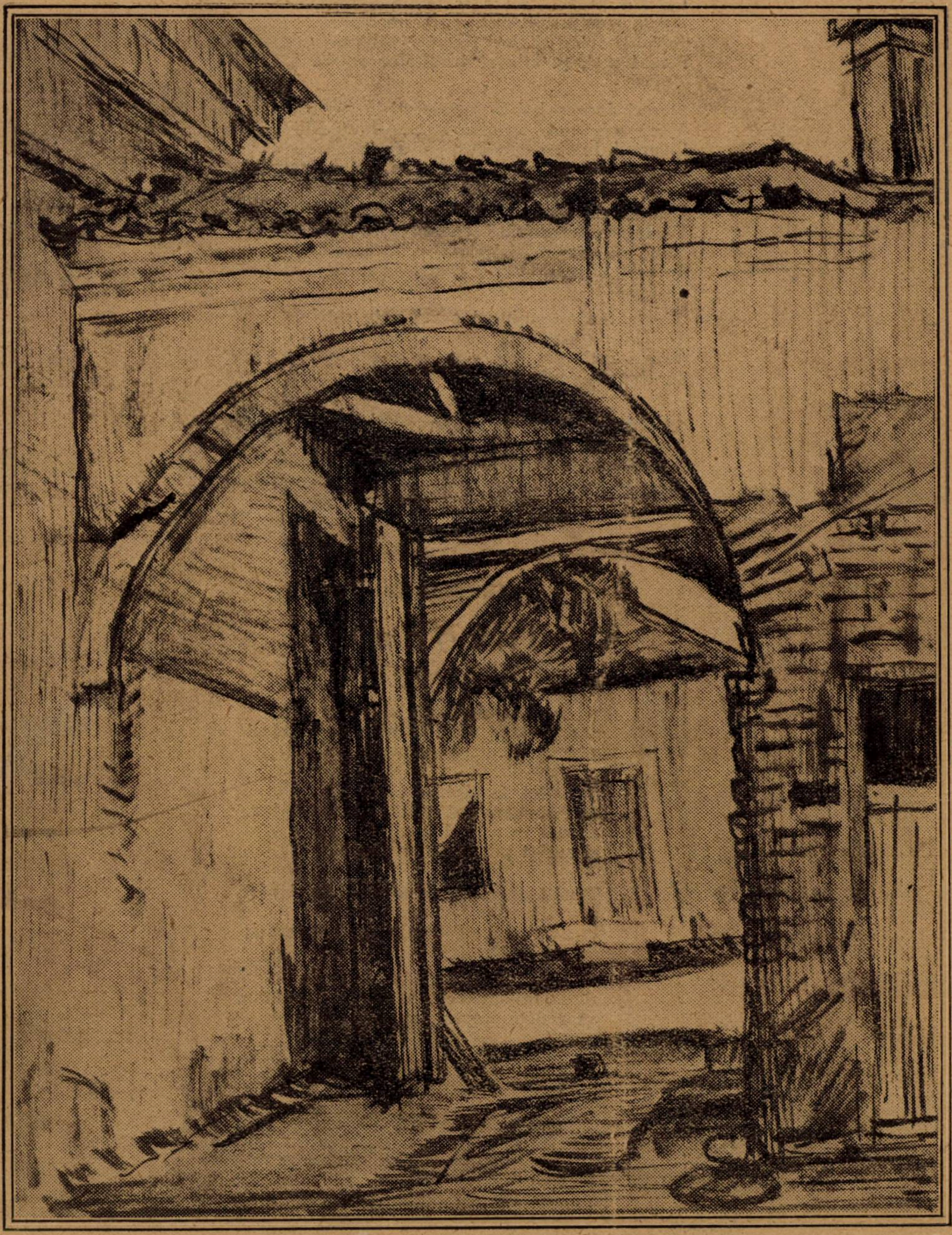

VASILE POPESCU: STUDIU DIN MANGALIA.

An. XLII, Nr. 35.
29 August 1926.

Lei 5.

Seara pe Bărăgan

Coviltir prăfuit, seara se lasă pe stepă...
Apele morţilor tulburi, curg pe cărări,
Iarbă şi spice şi flori topite'n căldură
Picură moi, pe'ntinsul truditelor mări...

Greeri doar prind să zgârie sticla tăcerii,
Viori scârţiind, ce'nfioară largul eterului.
Licuricii, lumini de rubine şi de safire
Privesc vii în apele încă neclare-ale cerului.

Ziua îşi culcă obosită capul pe zare,
Un fulger şi-un tunet mocnit, pe undeva plouă,
Flori obosite'şi deschid însetate calicele
In aşteptarea primilor picuri de rouă.

Vieaţa tânjeşte-aţipind acum prin celule,
Pe vastele 'ntinderi stărue lătrat de câni,
Vino s'auzi cum moare încet, glasul zilei,
In clopote vagi, departe, departe, la stâni !...

Vino'n apusul acesta simplu, sălbatec,
Acum când s'a scurs prin frunzare de noapte, vântul,
S'auzi cum în răgetul vitelor, greu însetate,
Respiră profund obosit, din adâncuri, pământul !

G. NICHITA

Grădina lui Teocrit

Invocaţie

Nu eşti decât o lampă de argilă
pe roată şlefuită de olar ;
dar porţi în nări, ce pâlpâie sprinţar,
antene lungi, lumina ta subtilă.

Şi astfel, în făptura ta fragilă
ca Prometeu strângând un strop de jar,
arunci în neguri jocul tău solar
şi suflet pui în fiece pupilă.

Trudit de gând, mă'ntorc la tine iarăşi
să-mi luminezi cărarea diafan :
la zâmbetul nocturn vom fi tovarăşi;

şi rătăcind ca hoţii prin Atena
de s'o 'ntâmpla cumva să-ţi rupi antena,
va râde'n pieptul tău Aristofan.

MARCEL ROMANESCU

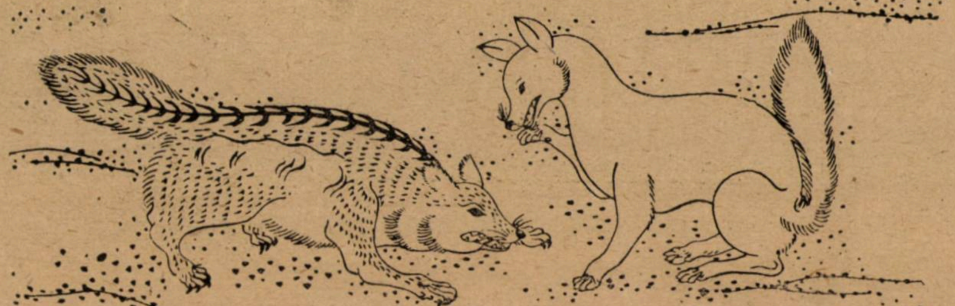

Socoteli greșite

Oblonul repezit ușor, se 'mbucă fără sgomot Șerban Mironescu își strânge bine blana, se cumpănește pe ultima treaptă îmbrăcată de-un lat de palmă cu omăt afânat, și fără a 'ntoarce capul, spionează strada dintr'o singură aruncătură de ochi. Pustiu ; doar din sus, dinspre Bărăție, vine bălăbănindu-se pe lângă ziduri, un cheferist. Lanterna spânzurată într'un nasture al dolmanului, proectează un rotogol de lumină albă, crudă, care încruzește și mai tare albul troenelor. Scrumul havanei, după cum bagă de seamă Mironescu, stă șui ; a fost clătinat din loc când și-a 'ncheiat zorit blana. Șerban Mironescu înalță degetul cel mic ca să-l scuture de tot , un gând poznaș, mijit din senin, îi aduce încetinel degetul la loc. „Dacă mă iubește Puia cu adevărat, ține-atunci până acasă“. O fărâmă de zâmbet i se desghiocă sub sfârcul musteților și 'n lumina ochilor. După colț, în stație, trei sănii la rând; o clipă stă nehotărât în drum, apoi o pornește agale prin mijlocul străzii, deși până acasă, dacă ții seamă de distanță și de omătul viscolit pe alocuri pânăla genunchi, poate face și-un ceas în cap.

I se 'mbulzesc atâtea gânduri, îl încearcă atâtea și atâtea întrebări care ciocănesc un răspuns grabnic, încât a socotit — și cu drept cuvânt — că pentru rânduială e mai nimerit să facă drumul pe jos.

Vântul a ostenit , de peste tot se zoresc fulgi chirciți ; cernuți darnic din cătrăneala de sus, se mistue numai decât în cătrăneala ce se 'ntinde dincolo de clipoceala becurilor. Strada pustie. Dintr'o curte, de lângă poartă chiar, un câne se 'ngână singur : mârâe prin somn. Ceasul dela școala primară de băeți „Tudor Vladimirescu“, bate unul și un sfert. Șerban Mironescu, e om în vârstă de 41, 42 de ani, însurat de 3, iar de astă toamnă, dela Octombrie, e procuror de secție la Curtea de Apel. Acum, după miez de noapte, se 'ntoarce dela „un rendez-vous“. Sunt aproape 7 luni decând tot dă târcoale d-nei Puia Tomulescu, 7 luni decând așteaptă cu înfrigurare, săgetat de îndoieli, seara asta. Atâtarea din răstimpul lunilor de așteptare, de pildă, rezistența femeiei, ca și năzăreala că de rândul acesta e vorba de dragoste temeinică, — dragoste pe care o așteaptă de mult, îl fac acum să-și depene pe dinainte și s'analizeze moment cu moment, comparând astfel întâlnirea avută, cu celelalte „prime întâlniri“ din trecut. Nu se poate dumeri dacă e vorba de-o străfulgerare nouă, izvorâtă din dragoste adevărată, ori dacă totul se reduce la un amestec bizar, în care se poate desluși și partea cuvenită orgoliului bărbătesc, satisfăcut, dar și cupelor de șampanie tare, or gamei de ingenuoase mici perversități, care i-au biciuit violent sângele și ațâțat nervii. Tot cercând să despice firul în patru, ajunge pe nesimțitele la o altă încheere : femeia asta e într'adevăr o floare rară, întocmai florilor deschise târziu, în prag de toamnă, ori celor din ținuturile polare, unde lumina-i scurtă, și care au o strălucire de culori uluitoare. Pe deoparte plămada deosebită, pe de altă parte și mai cu seamă, influențele din afară, încrustate rând pe rând acum, la 38 de ani, au făcut pe 'ncetul dintr'însa un giuvaer rar, cizelat până 'n amănunte, cu o artistică dibăcie. Ceiace revarsă în sufletul lui Mironescu val după val de caldă mulțumire, e încredințarea — ferma încredințare, că femeia aceasta n'a avut amant ; a fost e drept, curtată, dorită fățiș, asaltată în toate chipurile, dar n'a cedat.

A fleurtat, ca să se distreze, dar de lunecat n'a lunecat. S'a informat el, discret și cu tact, — e drept, — dar s'a informat suficient, apoi tot felul de încercări, ca să-și verifice presupunerile. Șerban Mironescu pufăe și mai întețit din havană ; în aceiaș măsură zorește pasul și fredonează în gând o arie franțuzească la modă : „Amoureuse“. In răscruce, unde se taie Grivița cu Sf. Spiridon, i s'adresează unul, om între două vârste, slab și tuciuriu (un fel de țigan muzicant) :

— Imi dați voie s'aprind ?

Mironescu dă să 'ntindă havana, dar se oprește numai decât ; zâmbește aducându-și aminte de ceva, descheie blana, caută în buzunarele surtucului, apoi în ale vestei, în buzunarele blanei ,s'apoi iară în cele dela vestă ; cu siguranță că și-a uitat bricheta la club, obiceiul lui ! Oftează, înalță din umeri, scutură bine scrumul cu unghia dela degetul arătător, și 'ntinde străinului s'aprindă.

Intâlnirea aceasta i-a retezat de pela mijloc urzeala gândurilor, sleindu-i mulțumirea care-i îmbăia, aromind ușor, toate încăperile sufletului. Aproape 10 minute înnotă croind pârtie, fără să i-se fixeze în minte ; când gol și întuneric, când îmbulzeli : sfielnic, — ce dau numai decât îndărăt — ori pripite, — care trec zorit, lăsând în urmă dâre slabe ca de licurici. Scotocind iară prin buzunare după brichetă, îi vine în minte așa ca din senin, spovedania lui Dolinescu de-aseară la Club. Sta numai cu el la taifas în odăița din fund, camera exagonală dela Jochey-Club, așteptând să se facă 9 fără 10, căci la 9 fix trebuia să fie la Puia. Dolinescu câștigase vre-o 30.000 și deșertase câteva păhăruțe cu benedictină, așa că era bine dispus. Venise vorba — cum era și firesc — de scandalul provacat de advocatul Mirescu, care-și prinsese nevasta cu maiorul Bâcu.

„Prostii, Șerbane dragă... stângăcie și egoism bărbătesc, stupid și caraghios.. îți faci singur venin, te dai în spectacol și-ți pregătești iadu 'n casă !... Eu parcă nu știu că Marietta are de amant pe Trușculescu ? (Marietta e soția advocatului Dolinescu). Ce-mi faci mutra asta bre ? Știu foarte bine, după cum o știi și tu, după cum o știe cei mulți !... Ei, și ce-i la urma urmei... ea n'are dreptul să-și oprească ochii pe cine-i place ? Mi-am făcut de cap pânăla 'nsurătoare, îmi fac și acum, așa mai mult din deprindere, că de cât la urmă nu-s mulțumit... nu-s, și totuși nu m'astâmpăr, ci-mi 'nșel nevasta oridecâteori pot... Și dară e tânără, frumoasă, inteligentă, bogată... nu mă place, o știu, dar îmi place să-mi decoreze interiorul... de aceia o și privesc ca pe-un obiect de artă, și așa numai ar trebui să ne socotim femeile — soții or amante — ca pe un adevărat obiect de artă, adică, ca un obiect care desfată pe mulți, pe câți mai mulți, fără a fi în stăpânirea exclusivă a vreunuia“. Deșartă la rând două păhăruțe de benedictină, și încheie : „Nici în veacul al 20-lea, n'o să ne punem în cui egoismul nostru stupid ? Vorbesc bine înțeles de noi, cei subțiați de cultură și cu experiența lumii“.

Vorbele lui Dolinescu îi sună limpede 'n urechi; nu le prea poate însă prinde tâlcul și temeiul. Crede și el, că-i frumos și mai ales drept, ca atunci când unul dintre soți calcă strâmb, celălalt, de simte nevoia, are tot dreptul și ar trebui să aibă și voia să calce la fel. „Eu unul nu

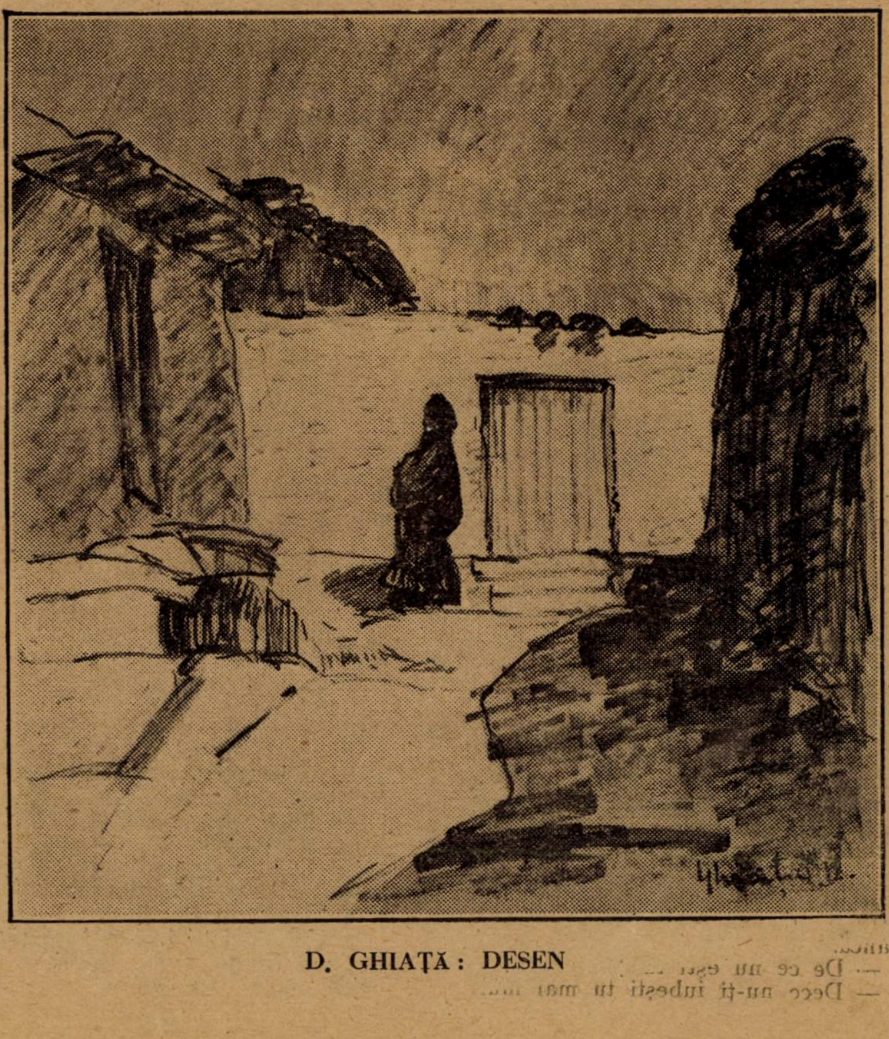

D. GHIAȚĂ : DESEN

---

*) Din volumul cu acelaș titlu ce va apărea la toamnă (Editura „Scrisul Românesc“).

i-aşi pune Didinei nicio piedică, dacă i-ar da inima ghes". La 'nceput îl cam derutează sentinţa rostită în gând, tare şi răspicat, iar din vârful buzelor pe şoptitele; pe urmă prinde a-l înveseli, a-l aţâta chiar, ca la urmă de tot, să se simţă înălţat în proprii săi ochi şi pe drept, că doară s'a ridicat dintr'odată pânăla cerinţele vremei, desferecându-se astfel de cătuşele ruginite ale trecutului.

*

Ajuns acasă răsuceşte cheia binişor, îşi potriveşte părul şi cravata în oglinda din vestibul, dă ceasul la 12 jumătate şi se strecoară în dormitor pe vârfuri. Nevastă-sa doarme probabil; jumătate din pernă, îndoită cu braţul drept gol, strecurat pe dedesubt, îi acoperă faţa. Mironescu răsuflă uşurat. Se trudeşte să se desbrace cât mai încet, ca să n'o deştepte cumva; lumina veiozei e destul de slabă. Cu toată încordarea, scapă de sus o gheată. Reprezentaţia începe numaidecât.

— Ai putea să te simţi, dragul meu!

— Pardon... n'am vrut zău... crede-mă!

— Nici vorbă, pardon, şi-mi sperii somnul când deabia aţipii... trebue să fie spre ziuă cred!

— Ce ziuă te găseşte draga mea?

— Ei te rog, te rog, nu mai mă drăgi acum!

— Eşti supărată?

— Din potrivă, foarte bine dispusă!

— Nici unu fără un sfert nu cred să fie!

— După care meridian mă rog? Ori ţi-o fi stat ceasornicul? Unu fără un sfert acum? Se ridică într'un cot, bombăneşte ceva, răsuceşte butonul şi cercetează cu ochii feriţi de bătaia luminii, deşteptătorul depe noptieră.

— Numai 2 şi 35 scumpul meu... numai!

— Ei asta, nu se poate... imposibil!... Trebuie s'o fi luat înainte! La 12 şi un sfert am plecat dela Club; cât naiba să fi făcut pân'acasă?... 15, 20 de minute maximum... maximum!

— Bine, bine... s'o lăsăm încurcată.

După o scurtă pauză el:

— A propos, ştii că Mirescu şi-a prins nevsta?

— Ce spui? Cu cine?

— Cu maioru Bâcu.

— Eram sigură... mironosita!

— Şi-a făcut un scandal!... Piii!... ca la şatră!

— Avea şi dreptul!... El e un bărbat bine, cuminte ţinea mult la dânsa... ş'apoi a scos-o din mizerie, nu?

— Da, aşa e... n'ar fi avut dreptul să-l înşele.

— Dacă şi el ar fi întors capu într'altă parte, mda, mai zic...

— Sigur c'ar fi avut tot dreptu atunci!

— Găseşti şi tu?

— Nici vorbă!

Mironescu îşi reduce la minimum tabieturile lui de seară, ca să curme astfel mai repede conversaţia, de teamă să nu degenereze cumva, şi ca să poată închide ochii cu un moment mai curând. Răsuceşte becul, face de două ori semnul crucii, dă noapte bună, şi se 'nveleşte bine în plapumă.

Ca să aibă aerul că e gata s'adoarmă, răsuflă dela început rar şi apăsat. Câtva timp şi nicio mişcare. Intr'un târziu simte o mână care-l pipăe, un picior gol care-i încleştează piciorul, o respiraţie caldă şi inteţită împingându-i obrazul. Gândul c'ar putea înşela chiar acum pe Puia, i se pare o profanare a dragostei lui, pe care o vrea cât mai curată, cât mai adâncă.

— De ce nu eşti tu cuminte... dece?

— Dece nu-ţi iubeşti tu mai mult nevestica, dece? (Şi numai decât apoi, deşi pe un ton de imputare, dar tot alintându-se):

— Cât te-am aşteptat răutate... n'am închis ochii pân 'acum!

— Parcă dormeai când am intrat.

— Aşi, mă făceam!

— Daa?

— Ei, dar ce parfum e ăsta? Uite cum îţi mai miroase păru!... Asta nu-i parfumu tău... nu, e Pompadour... n'ai fost la club Şerbane.. n'ai fost... pot pune mâna'n foc!

— Ba da, la club dragă!

— Ai mirosi a tutun, nu a Pompadour!... Ai fost la un „rendez-vous" Ridicată 'n genunchi şi cu ochii aprinşi, tremură toată şi-l sgâlţăe şi pe dânsul, în neştire.

— Unde-ai fost Şerbane, unde?

— La club... da dă-mi drumul frate că mă dor umerii!

— Minţi, minţi... afemeiatule! Mă'nşeli iară neruşinat ce eşti!... Asta e a doua, ba a treia oară!... şi-un plâns nervos o scutură toată.

— Nu meriţi o femeie ca mine... nu, nu!

— Didino... Didi... linişteşte-te pentru Dumnezeu!

— Plânsul izvorăşte şi mai năvalnic.

— Nu... nu mă atinge ticălosule!

— Frumoasă vorbă n'am ce spune!

— Canalie atunci!

— Ei, te rog!...

— Aah! dă un ţipăt prelung, ascuţit, se rostogoleşte pe dreapta, pe stânga, bate din picioare, sgâlţăe din cap, apoi i se mai potoleşte parcă plânsul, săgetând-o însă fiori fiori. Ca peste câteva secunde numai, valuri noui, îmboldite de sughiţuri, să se destrame într'un fel de tânguire tremurată. Lui Mironescu îi tare teamă de leşin; ştie el cât de greu poate fi trezită.

— Didino... puică... puicuţo... linişteşte-te bre... ce vrei tu?... Cere-mi orice vrei, numai linişteşte-te!

— ?

— Spune tu o vorbă, spune!

— ?

Plânsul s'a mai domolit; dânsul întinde mâna cu fereală, îi mângăe uşor buclele, ia batista de sub perină şi-i şterge binişor lacrimele ochii, nasul. Un val de plâns mai târzâelnic îşi face loc cu greu.

— Linişteşte-te suflete... linişteşte-te! plânsul se inteţeşte iarăşi.

— Uite cum îţi faci singură rău... uite! Ce vrei fetiţo, ce?... Spune!... Cere-mi orice, numai calmează-te!

— Nu, nu... n'ai merita să te mai iubesc! Plânsul se desmorţeşte iarăşi.

— Ai merita să te 'nşel, şi să ştii c'am să te nşel!... măcar aşa ca să te pedepsesc!

— Inşeală-mă zău, o şi merit... o prea merit!

— Va să zică îmi dai voe?... Hm?

— Iţi dau fireşte... e dară dreptu tău!

— Mda, o spui acum, ca să-mi închizi gura!

— Ba nu, o spun foarte serios!

— Daa? Ei bine dă-ţi atunci cuvântul de onoare!

— De onoare?

— De onoare da.

— Pe onoarea mea! rosteşte numaidecât Mironescu, crezând că scapă astfel de bucluc. Ar fi dat şi declaraţie înscris, numai s'o vadă potolită. După o scurtă pauză, tot el, cercând să abată discuţia înspre glumă uşoară:

— Numai să nu mă faci de râs dragă!

— Las'că am de unde alege, şi nu m'oi lega la ochi!

— O cred, o cred!

— Atunci?

— Nu la asta făceam aluzie...

— Dar la ce?

— Mă gândeam să nu mă faci de râs în ochii lumii... să nu se afle...

— Şi dacă s'o afla?

— Cum şi dacă s'o afla?

— Ei da, ce-mi pasă!

— Cum ce-ţi pasă?... Dar reputaţia mea... Avansurile dela April?! Câteva secunde de tăcere apăsătoare; clocoteşte şi unul şi celălalt. Un gând poznaş îl descurcă pe dată.

— Tu vrei numai să te răzbuni... să mă pedepseşti... nu-i aşa?

— ?

— Nu c'ai avea simpatie pentru careva...

— ?

— Ii?

— Mmda!

— Cum adică?... Ai?

— ?

— Hm?

Vream... dar nu, nu-ţi mai spun (îşi acoperă faţa cu palmele şi râde uşor).

— Ei haide spune... te rog... te rog eu!

— Nu! Nu!

— Te rog, hai, hai că m'ai făcut curios!

— Vreau şi eu să cunosc alt bărbat... iac'aşa!

— Bine... foarte bine!

— Cum bine... îţi râzi de mine acum?

S O N E T

Deasupra, veşniciile stau mute;
Sus, pe 'nălţimea cerului divin,
Himerici, aruncăm un baldachin,
De gânduri şi visări neîntrerupte.

In setea noastră, pururi, de senin,
Ne facem lumi, din înşine născute;
Deasupra lor, şovăitoare plute,
Brăzdăm imensităţile de chin.

...O! adevărul sfânt, să ne pătrundă!
Vueşte jalnic, tumultoasa undă,
Dar nici-un semn în zare nu s'arată,

Şi glasuri nu-s, în preajmă să răspundă.

„Tălăzuind prin larg de epopei,
Noi singuri, lumi şi singuri Dumnezei!

ARTUR ENAŞESCU

— Ba deloc... mergem la Paris dragă...
— Dece să mergem la Paris?
— Acolo poţi găsi cu uşurinţă un bărbat distins... şi...
— Şi?
— Şi nu te ştie nimeni! Sunt nobili ruşi refugiaţi... nobleţă dela fundarea Moscovei... oameni interesanţi din toate punctele de vedere...
— Nobili veritabili?
— Daa.... membrii de-ai familiei imperiale chiar!
— Adevărat?
— Oameni de-o distincţie, şi...
— Şi...?
— Şi extrem de interesanţi în intimitatea lor...
— Daa?... Adevărat? (se 'ntoarce spre spre el şi se apropie mult).
El, şoptindu-i la ureche:
— Perverşi chiar, da 'de-o perversitate rafinată, artistică...
— Zăău?
— Pe onoare!
După o mică pauză:
— Şi cum îi poţi întâlni?
— Sunt vre-o două case cu mare reputaţie... găseşti în album fotografia, şi toate detaliile care te interesează... absolut tot! Americancile în special, se dau în vânt... e o nebunie!
— Serios?
— Pe cuvânt de onoare!
Sunt şi oameni de culoare dacă te interesează... negrii, mulaţi, metişi...
— Nu, asta nu... nu mi-ar place exoticii... ruşii însă da! (zâmbeşte jenată şi roşeşte)! Şi după o scurtă pauză:
— Dar tu ce-ai să faci?
— Eu?... Eu... mda... am să cat să petrec şi eu...
— Aşa da, să fim chit! Dar à propos: tu de unde ştii toate astea?
— Mi-a spus comandorul Bălan... (minte el la moment).
— Prin urmare nevastă-sa... hm!... mironosita ceia cu cap de păpuşă...
— De, n'aş putea spune...
— Ei lasă lasă, nu-i mai lua apărarea!
— Nu că-i iau, da' nici nu vreau să-mi încarc sufletul!
— Uite, uite... sfântu de el!
— Atunci ne-am înţeles puicuţ-o... nu?
— Inţeles dragoste, înţeles! îl sărută înfocat şi se lipeşte strâns cu tot trupul de dânsul.

Ochii îi scăpără, iar respiraţia îi svâcneşte pripit. Şerban Mironescu răsuflă uşurat, schiţează un început de zâmbet, îşi şterge sudoarea, trage plapuma până la bărbie, şi-adoarme numaidecât.

*

Mironescu a avut somn agitat. Se făcea cu Puia Tomulescu când în tren, când prin oraşe străine, teatre ori hoteluri luxoase. O defilare vertiginoasă de peisagii, de tipuri, străine, de peripeţii bizare, o defilare care irită şi oboseşte. La urmă de tot, se făceau parcă într'un fel de „tunel" cu arcade boltite, cu oglinzi veneţiene şi aurărie peste tot. Mai toate mesele ocupate; fum şi gălăgie.

Intr'un colţ, în dreapta intrării, la o masă mică, nevastă-sa tunsă, pe jumătate goală şi aproape beată, în braţele unui general rus. Când i-a 'ntins cupa de şampanie ca să soarbă, şi-a pierdut cumpătul; iar când rusul a dat să-şi apropie buzele, chiar de locul unde sorbise dânsa, l'a izbit cu pumnul, din toate puterile, drept între ochi.

S'a trezit leoarcă şi cu durere de cap. Nevastă-sa, dezvelită, cu faţa 'n sus şi cu braţele sub cap, visa:

„Nu, nu blondu" a putut înţelege bine; restul a fost prea încet şoptit. Mironescu se ridică din aşternut, îşi încleştează genunchii cu palmele, clatină din cap şi zâmbeşte uşurat; ceaţa depe gânduri i s'a destrămat într'o clipă:

„Eu unul nu i-aşi pune Didinei nici o piedică..." zâmbeşte, clatină din cap şi-şi dă cu tifla.

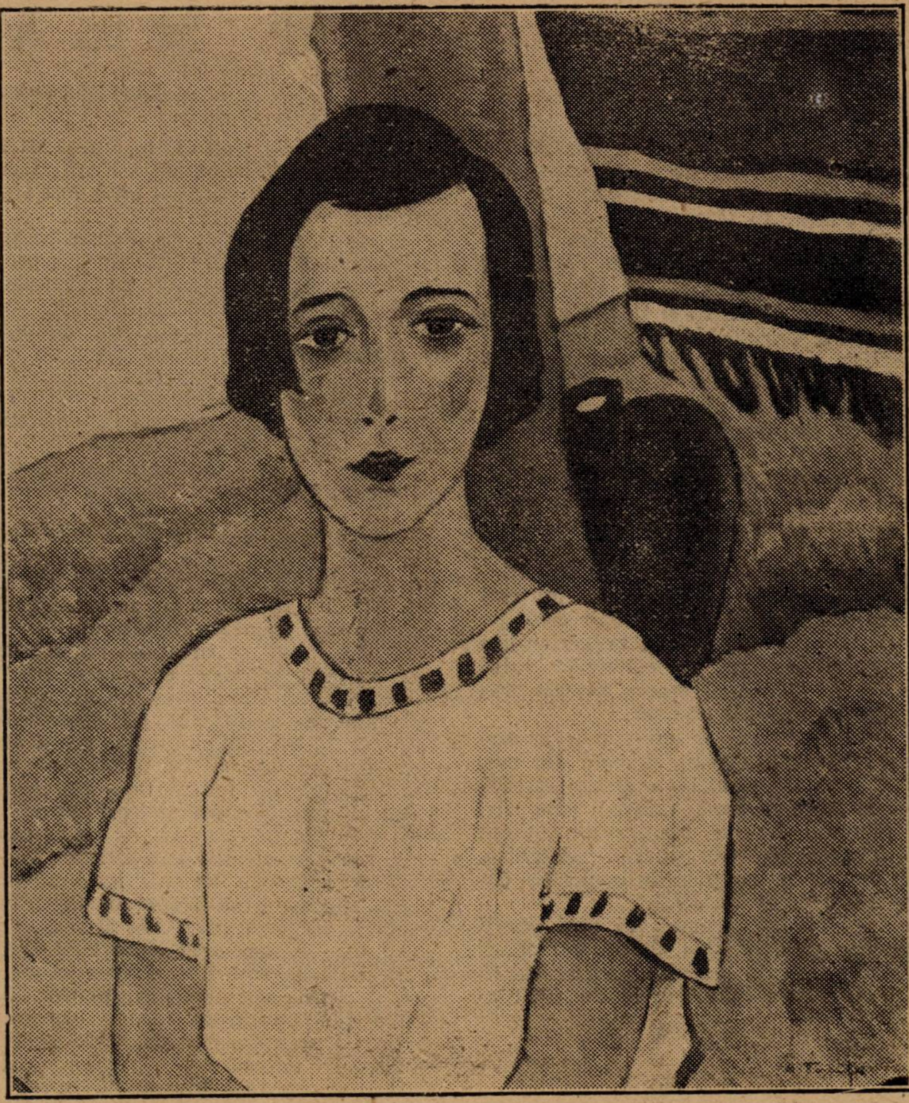

N. N. TONITZA · EMIGRANTA NOSTALGICĂ

Ceasul 9 fără 5; la 10 fix i-a promis Puiei că va trece spre Curte. Se apleacă, atinge uşor cu vârful buzelor subţioara nevestei-sei, — femeia zâmbeşte prin somn — se dă jos cu mare băgare de seamă ca să n'o deştepte, şi trece alături în bae să se 'mbrace. La plecare tocmai, bagă de seamă că-i lipseşte portofelul, iar în portofel dosise printre chitanţele de bir, biletul Puiei, prin care-l vestea că bărbatu-su pleacă la Bucureşti cu simplonul, iar seara la 9 fix, să se găsească la uşa din dos, uşa cu obloane. Biletul era făcut pe hârtie cu antetul arhitectului Tomulescu, ca să nu bată cumva la ochi când i l-o aduce comisionerul la club.

Toată buna dispoziţie deadineauri i s'a topit. Cotrobăeşte de zor peste tot, face feldefel de propuneri, însă de geaba! Singura ipoteză care stă în picioare, e c'ar fi uitat portfeuiul la Puia 'n dormitor.

„Numai de l-o găsi la timp, ca să nu dea servitoarele peste el!"

Zi frumoasă de iarnă. Cerul limpede cum e cristalul, soare şăgalnic, sănii iuţi şi lume multă. După câţiva paşi, Mironescu, prins în ritmul general, se simte mai bine dispus. Calcă uşor, pufăe din havană, salută ori răspunde prietenos.

La dormitrul Puiei, prima fereastră deschisă. „S'o fi sculat oare?" Inima-i bate cu putere; se simte neliniştit şi jenat. D-na Tomulescu la geam, are aerul că scutură o cârpă de praf; din ochi îi face semn să se apropie. Legătoarea de cap, grena, o prinde de minune; toată faţa-i râde. Mironescu iuţeşte pasul şi traversează strada.

— Sărut mâna coniţă!
— Numai? şi-l priveşte 'n ochi, zâmbind îndrăzneţ. Mironescu roşeşte uşor şi zâmbeşte încurcat
— A dormit bine puişorul meu?
— Te-am visat, Puio!
— Daa?... Frumos?
— Frumos da!... Dar tu ai dormit bine?
— Deabea am putut să mă deştept... nici n'am avut timp să mă spăl... parol!
— Lasă că tot drăguţă eşti!
— Da?... mersi.
— A propos, n'am uitat eu ceva la tine?
— Ba da, ba da!
— Portfeuiul!
— Portfeuiul nu... un buton de manşetă, pe care nu ţi-l mai dau însă.
— Numai butonul?
— Numai.
— Parol?
— Parol numai butonu... Dar ce, aveai ceva de preţ în portfeuiu?
— Mda...
— Ce?
— Biletu tău.
— Biletul meu?... ti, ti, ti, ce imprudenţă frate! Pleacă într'o parte capul, se congestionează la faţă, şi-i piere tot seninul din lumina ochilor. Lui Mironescu îi pare tare rău, c'a scăpat vorba.
— Am glumit suflete... biletu-i la mine 'n biurou... am să ţi-l aduc chiar mâine!...

Poemă în proză

Domniță

a visului meu de lumină din primăvara dorurilor înmugurite, simți-voi oare suspinul său înlăcrimat căutându-mă pe cărăruia lămâilor în floare?

Tiptil m'aș furișa prin umbra amurgului îngenunchiat la ruga de seară, aș veni cu harfa inimii mele la casa ta rězimată de stâncile mării și florile grădinilor tale și-ar aprinde luminile serilor îndrăgostite... Iar tu simțindu-mi apropierea, fericită vei ieși pe balconul răsărit deasupra perlatelor valuri și pânzătura înflorită de crinii mâinilor tale va odihni neisprăvită în poala ta de mătase. Doar visuri de fericire te vor fura, visuri coborîte de îngeri pe strunele inimii mele, ce-ți va cânta în surdină din frunzișul de sub balcon.

Și umbrele se vor întuneca tot mai triste, și cântarea de vis va picura tot mai îndurerată de pe strunele inimii mele pe borangicul sufletului tău în vreme ce din împărăția flrilor ne va cădelnița valul miresmelor, doar sub spuza vremii mai arde dorul dragostii de ieri...

Iar când stele se vor aprinde pe ceruri clipind fericite din gene, și când din marea legănată de odihnă va răsare împurpurată și fragedă, luna, risipind prin zări fără țărmuri luminii bănuitoare, tăcut mă voi strecura prin portița deschisă, perzându-mă în noaptea înflorită pe cărări argintate de visuri.

Tu însă, lungă vreme vei mai pândi cu urechea prin liniștea nopții, vei pândi în suflet cu florile dorului aprins, ascultând cuvântarea inimii mele de mult amuțită.

Z. SANDU

O REVELAȚIE

— Sculptorul Al. Popescu-Bello

Pe sculptorul Bello l'am cunoscut înainte de războiu, în capitala Franței. Asta este, din capul locului, o notă bună pentru el.

Pe lângă tinerii de bani gata și printre oamenii studioși, dar mai aproape de vagabonzii sălășluiți pe vremea aceea acolo, sculptorul Popescu își purta și el viața zilnică, lavaliera, cusută și răscusută și ghetele americane, cu talpă dublă și tocuri de cauciuc.

Sculptorul meu era una dintre figurile adorate de haimanalele spirituale, dar, cu toată morga și geniul lui, păstra, față de conaționalii studioși, o poziție rezervată, deși marțială și misterioasă.

L'am cunoscut la căminul studențesc din Rue Dante, unde ospătam gratuit, în tristele zile dela începutul războiului. Și, cum eu port în sufletul meu o mare stimă pentru haimanale, pictori, sculptori, poeți și inventatori, mă apropiai să gust misterul existenței lui deosebite. Ceremonios, declamator, sculptorul meu fu mulțumit să găsească în mine ecoul dramei lui sufletești și să-mi încredințeze marea lui taină, în spovedanii lungi, pe malul Seinei înfiorate. Eram aproape copil și vorbele lui sunau prelung în mine și mă cutremurau, ca un destin ciudat și ispititor. A doua zi l'am poftit la hotelul meu și m'am simțit mândru să-i ofer o ospitalitate caldă și admirativă. Și, de atunci, a fost prietenul și maestrul meu nedespărțit.

In zilele de restriște, când străinii trăiau la Paris ca pasările cerului, Bello ședea toată ziua la mine; împreună spălam strugurii și pătlăgelele roșii, tot amândoi cumpăram pâinea și supa **Maggy** și ospătam împreună, în seri neuitate, în camera mea dela Hotel du Volga. Mâncam și ne ștergeam cu șervețelul suspinele dorului de neamurile depărtate.

Cand se făcea noapte, ne lungeam, unul langă altul, pe pat, cu mâinile încrucișate sub cap, cântând încet: Nu pot crede, Călugărul din vechiul schit și alte romanțe tot atât de evocatoare. A fost pentru mine o bucurie nespusă, când l'am putut vizita la el acasă, în Montmartre, să stau de vorbă cu creaturile lui de bronz, de gips și de piatră. Par'că mă văd în odăița lui albă, aproape goală, cu patul verde, de fier, în zăbrele, cu masa de brad, îngustă și lungă, ca de bucătărie și cu scaunul rupt, acoperit cu cărți devastate. Pe masă, câteva căni de pământ, felurite, bucăți de lut împietrit, o scoică de gips, modelată de el, alături de o pereche de manșete rotunde, cu butoni de metal și la mijloc, o lucrare aproape sfârșită: un cap de bărbat, cu barbă rotundă și încâlcită, de care îmi vorbise el, ca despre o problemă mistuitoare și care se numea: **Primul Străbun.**

Nu țiu minte să fi văzut și alte născociri ale maestrului; cred că, în afară de o albie cu pământ uscat și două găleți cu apă înverzită nu mai era nimic. Bello puse mâna pe câteva oale, pe câteva bucăți de argilă și mă informă, abondent, asupra calităților și menirei lor, apoi se opri la „Adam" și-mi ținu o mică conferință, răsucindu-l pe toate părțile, spre a mă introduce în secretul vieții lui nepieritoare. Bucata lui, „piatra de încercare", cum îi plăcea să o numească, era într'adevăr, o mare înfăptuire. Atât de atent am ascultat logosul lui despre „Primul Străbun", încât nu l'am uitat nici astăzi și el formează oarecum baza cunoștințelor mele în arta sculpturii. Luminile de pe frunte, de pe nas și de pe umerii obrajilor, musculatura feței, vinele, accentele sprincenelor și ale bărbiei, preciziunea scheletului, umbrele, mobilitatea și psichologia, dela el le-am învățat și le-am închis în memoria mea pentru totdeauna. Dar, Bello, fiind un om citit, nu s'a mulțumit să-mi facă o simplă demonstrație plastică, ci mi-a desvăluit punctele de vedere: filosofice, etice și estetice, pe cari se sprijinea lucrarea lui esențială. Crist, Darwin, Nietzsche, Kant, Rousseau, Schopenhauer și chiar Socrate îi modelaseră viziunea nefericitului **tată al omenirii.** Și, într'adevăr, condus de degetele și lămuririle lui, mă putui asigura, amănunțit, despre toate detaliile minunat sintetizate în capul bărbatului Evei. Era sălbatic și păros, ca primul om veritabil, în ochi avea un amestec de șiretenie și candoare, buzele îi erau sensuale și gâtul viguros, cum va fi fost, desigur, al aceluia care a întemeiat prima generație blestemată.

După conferință, Bello scoase dintr'un carnet o serie de cărți poștale, în care Adam se arăta văzut din mai multe părți, pe fonduri de culori diferite și dela distanțe deosebite. Tot timpul cât pașii mei au mai ciocănit asfaltul Parisului, într'o armonie neîntreruptă cu aceea a prietenului meu, conversația noastră nu mai era decât în jurul lucrării lui, care ne oferea un câmp vast și complex de considerații de toate categoriile.

— Am ales acest tip, ca să reprezint prin el OMUL, — îmi spunea Bello, cu fermitate. Astăzi, în miliardele de creaturi bipede, cari umplu fața pământului, or fi nenumărați bărbați cari se

---

— Bine bine... au revoir... du-te acum că vine Fräulein!

— Ești supărată?

— Nu, nu-s.

— Pe când atunci?

— De.., nu știu...

— Pe străduța noastră doară... vreau să-ți vorbesc, să te simt aproape... trebue!...

— Nu știu.., mâine, poimâine, când treci, îți glisez eu.

— Va să zică tot ești supărată?

— Au revoir, au revoir și fii cuminte!

*

Mironescu merge grăbit și 'ncruntat: feldefel de gânduri i se sbuciumă și se cern, fără să se poată alege o geană de lumină. E neliniștit firește și de soarta portofelului, dar e derutat și de atitudinea amantei sale. Atâta siguranță de sine, atâta calm și seninătate, după o noapte ca cea din ajun, te face să presupui experiență, deprindere. Taie piațeta, dă 'n Știrbey-Vodă fiindcă-i drumul cel mai scurt pânăla Palat, evită cunoscuții, și deabea răspunde la saluturi.

După felul cum a intrat în birou și s'a desbrăcat, ușierul a și ghicit că-i prost dispus. De vre-o două ori a crăpat ușa, dar văzându-l încruntat, cu țigara strânsă și scriind zorit, n'a 'ndrăznit să intre. Pe la 12 jum. s'a apropiat binișor, în vârfuri, și i-a pus pe marginea biroului 3 cărți de vizită — doi deputați guvernamentali și-un colonel așteptau mai bine de-o jumătate de ceas ca să-i facă unele intervenții — și-un plic galben, oficial, cu scrierea mare, lăbărțată și pătată.

— Bine, s'aștepte.

— Apoi așteaptă dumnealor...

— Ieși afară!

Svârle mucul de țigare, întinde mâna, ia plicul și-l desface încet, îngândurat.

D-le Procuror,

Când vă oprește unu în drum dați-i țigara saprindă numai căutați chibrituri prin buzunare. Portofelul e de piele bună chiar f. bună bani puțini. Cei 600 de lei pentru scumpetea de azi? Biletul cuconiței nu prea face bani fiindcă mai circulă și altele pe piață. Oricum tot îl păstrez poate mai cad în capcană ori vreunul dai noștri și ne-o nrinde bine. **Un fost și viitor client.**

Ușierul crapă binișor de tot ușa, și-și strecoară numai capul.

— Mă, n'auzi tu să mă lași în pace?

— Dom' deputat Ocneanu...

— Marși, marși că te cârpesc!

Se ridică nervos, tae'n curmeziși cabinetul, și răsucește cheia de două ori la rând.

ION DONGOROZI

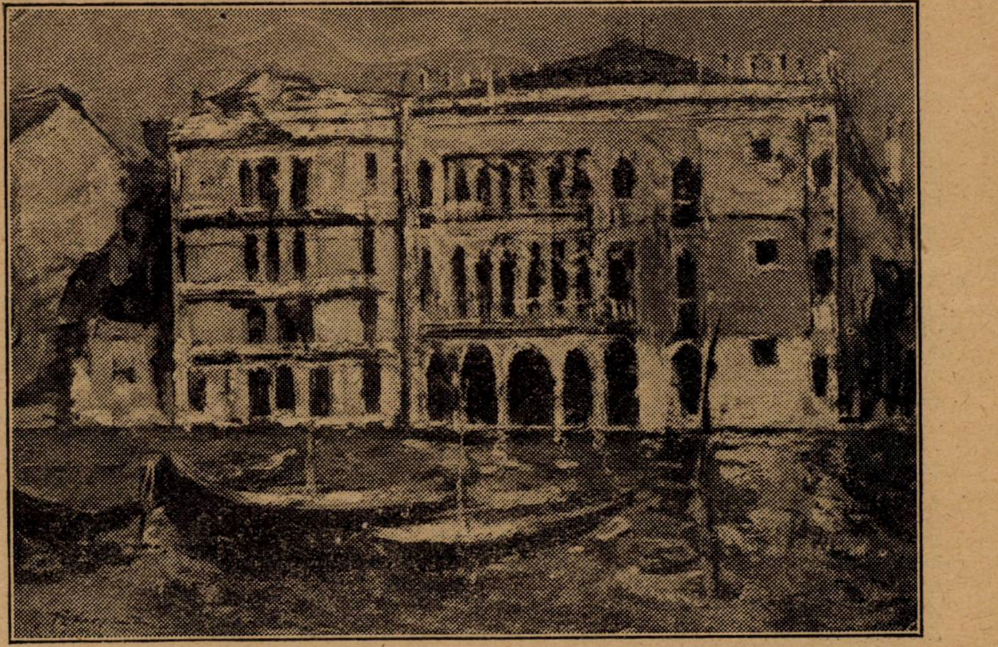

G. PETRAŞCU : PALAZZO CA D'ORO, VENEŢIA

comportă ca primul străbun ; OM, însă, **om desăvârşit,** în accepţiunea absolută a vorbei, nu mai există. „Adam“ nu este o făptură falsificată, modelată în cursul mileniilor, ca mine şi ca tine ; el este OMUL, original, sălbatic, religios, gol, sensual, puternic, revoluţionar, creator şi păgân : **omul ideal, supraomul !...**

...Şi, pe tema asta se desfăşurau convorbirile noastre înflăcărate, adânci, nesfârşite — şi proaspete, prin esenţa lor neistovită.

Războiul, însă, a pus capăt acestei idile intelectuale.

In timpul cataclismului fără pereche, nu rare ori figura cioplitorului meu adorat îmi răsărise în minte ; îl revedeam în redingota lui neagră, închis în atelierul lui modest, din care, va trebui să răsară o nouă stea pe cerul îmbâcsit al omenirei. Bello, avea, faţă de majoritatea confraţilor lui, avantajul de a fi un gânditor de elită, pentru care opera de artă este, în acelaş timp, o sinteză culturală.

După războiu, ca consecinţă a luptelor îndârjite de pe atâtea câmpuri de bătaie, arta, exponentă a realităţilor epocale, cum susţin, cu drept cuvânt, sacerdoţii săi, apăru şi ea mutilată, schimbându-şi numele de câte două ori pe an şi, până astăzi, negăsind încă niciunul care să corespundă **felului ei de a fi.**

In această atmosferă, mai mult ca oricând, se impunea apariţia unei energii creatoare, care să scuture formulele şi aparenţele şi să dea, însfârşit, opera de sinteză mult aşteptată.

Dar, la Popescu începusem să mă gândesc din ce în ce mai rar, icoana lui mi se ştergea din ce în ce mai mult din gând...

Vă puteţi închipui surpriza covârşitoare ce am avut, când, după unsprezece ani dela despărţire, mă pomenii citind, într'o zi, pe uşa Ateneului :

— EXPOZIŢIA SCULPTORULUI —
—POPESCU BELLO —
— 15 Octombrie—15 Noembrie —
— 10—13 — 16—19. —

Mă ştersei la ochi, să mă asigur că nu visez, recitii textul, cu ochii aiuriţi, apoi mă pomenii gonind, fără suflare, pe scările cari duceau la sala de expoziţie. Lângă uşă, mă oprii un minut pentru a respira, îmi apăsai inima şi... deschisei. Dela prima aruncătură de ochi mă regăsii în lumea creaturilor lui favorite. Autorul lipsea ; în locul lui, o casieriţă — după cum se obişnuieşte — îmi întinse catalogul, pe care citii : lucrări făcute la Paris, între anii 1914—1924.

S'ar fi cuvenit să mă opresc la fiecare bucată, s'o cercetez, s'o studiez, după preceptele primite chiar dela autor, dar ochii îmi alergau, lacomi, dela una la alta, sorbindu-le pe toate într'o îmbrăţişare frenetică. De abia după un sfert de oră îmi revenii în fire şi, cum prietenul meu nu se mai arăta, începui să privesc de aproape fiecare bucată.

In mijlocul sălii recunoscui, cu palpitaţie, „Primul Străbun“, numai capul şi gâtul, pe un soclu, învăluit în catifea verde, pe care se încolăcea trupul de fir al unui şarpe îngrozitor. In faţa lui, pe un piedestal mijlociu, ca o ofrandă adusă Capului Umanităţii, revăzui scoica din micul atelier parisian, plăsmuită în bronz, iar în faţa acesteia, pe un soclu mai mic, o altă scoică, în miniatură, turnată în gips patinat.

Mă oprii în faţa lor, cercând să-mi reîmprospătez definiţiile şi sugestiile cari făcuseră la Paris obiectul nesfârşitelor convorbiri între mine şi Bello şi, neţinând măcar seama de prezenţa casieriţei, pusei mâna pe scoici, le cântării, le răsucii, le examinai riguros, apoi mă apropiai de „Adam“, îl măsurai de sus, mă aşezai pe scaun, mă depărtai la trei paşi, mă apropiai din nou, cât se putea de mult, îl înconjurai, îi pusei degetele pe frunte, pe gât, pe bărbie, mă depărtai iarăşi şi mă apropiai din nou, repetând în gând — după cum îl priveam — cunoştinţele ce aveam despre el, din toate punctele de vedere : filosofic, uman, social, păgân, biologic, estetic, etc. etc., repetând numele tuturor acelora ale căror principii îşi găsiseră în „Adam“ expresia cea mai desăvârşită. Crist, Darwin, Tolstoi, Dante şi alţii, îmi revenira în minte şi mă simţii din nou în stare să stabilesc corespondenţa gândirii lor, cu trăsăturile acestei opere reprezentative, ale acestui **om veritabil,** sălbatic, religios, păgân, revoluţionar, sensual, viguros... nu falsificat ca mine, ca dumneata, cititorule şi ca alţii.

Nu ştiu cât am stat astfel „de vorbă cu mine însumi“ — cum zice poetul — nu ştiu de câte zeci de ori am ocolit pe **eroul umanităţii,** pipăindu-i, cu degetele disciplinate, toate reliefurile, ca odinioară în modestul atelier din Montmartre, dar ştiu că, la un moment dat, când îmi aruncai privirea pe eticheta de pe soclu, citii, spre surprinderea mea :

— Anatole France —

Şi, într'adevăr, constatai că, pe nesimţite, ajunsesem la alt obiect, complect diferit de cel dintâiu, prin borsalina enormă, pe care maestrul o purta puţin răsturnată pe ceafă. Eroul însă — capul — era acelaş, numai că între buze avea o ţigaretă, cum obişnuia autorul **„Crinului roşu“.** Ii admirai sarcasmul şi fineţea zâmbetului, care pluteşte în toată opera lui, atât de răspândită, apoi trecui la alt exemplar, de astădată cu capul descoperit, puţin aplecat pe umărul stâng, pe soclul căruia citii, emoţionat, **„Crist“.** Primul Străbun se putuse transpune şi în Fiul Omului, cu aceeaşi desinvoltură.

Mă depărtai şi îl revăzui în bucata intitulată : Un cerşetor — şi, în care, îi atârna la gât o zdreanţă de un realism într'adevăr sângeros. Trecui, după asta, la „Tolstoi“ ; barba acestuia era mai mare şi mai dezordonată ; Adam se complăcea, cu fidelitate şi în geniul dela Iasnaia Poliana.

Defilai apoi pe lângă „Iuda“ — în care, spre deosebire de „Crist“, bărbatul Evei ţinea capul pe partea opusă... şi, tot aşa, regăsii profunda şi complexa figură a „Primului Străbun“ în „Socrate“, „Atila“, „San-Girolamo“, „Matei-Basarab“, „Profesorul meu de chimie“, „Grenadierul“, „Zeus din Olympia“, „Dacul“, „Un Poilu“, etc., etc. Ipostasul în care, însă, isgonitul din Rai, era cu totul impresionant, l'am aflat în lucrarea „Tata“, lângă uşa dela intrare, într'un colţ drapat cu catifea neagră. Aci, autorul se întrecuse pe sine : Străbunul se prezenta, de astă dată, sub forma unui burghez — judecat după îmbrăcăminte —iar, în mâna dreaptă, ţinea, cu naturaleţă, un mic obiect, care nu ştiu dacă avea vreun simbol, sau era numai un simplu element decorativ, spre care trebuia să se plece privirea eroului : o scoică de piatră.

Privind cu atenţie, ajunsei să pot identifica în trăsăturile victimei şarpelui din Eden, pe acelea ale prietenului meu şi, deci, pe ale tatălui său, pe care nu avusesem fericirea să-l cunosc în persoană.

Dar acestea nu erau singurele lucrări; pereţii erau plini de reliefuri şi în nici unul nu era un număr egal de scoici, sau scoici de aceeaşi dimensiune. O bucată mare, care conţinea patru din aceste mici animale, se numea „Familia Bălţii“ ; alta, numai cu două scoici, „Prietenia“ ; alta, cu o singură scoică, „Singurătate“ — iar alta, în care era o profuziune de vietăţi cu carapace, era intitulată, dacă nu mă 'nşeală memoria, „Tribul de mărgărint“. In centrul panoului din fund, un crucifix, pe care Adam ispăşea, însfârşit, şi păcatele lumii.

Mă gândii câtva timp şi dădui, în cele din urmă, şi de rostul acestui crucifix între scoici : el arăta, desigur, prietenia pe care Mântuitorul o purtase pescarilor din Ghenisaret...

Se făcuse târziu... Cu capul ameţit de atâtea privelişti, coborâi scările, pe înnoptate, alergai până la florăria de peste drum, cumpărai un luger cu chiparoase şi, într'un suflet, ca să nu mă prindă asupra faptului şi să-i procur şi lui un moment de înduioşare, intrai din nou în expoziţie şi, cu evlavia cuvenită părintelui unui prieten nepreţuit, pusei florile în mâna „Tatălui“ său şi mă făcui nevăzut.

A doua zi puteam să-i mărturisesc totul, dar, pentru un moment ; era mai bine ca gestul meu să pară ofranda anonimă a unui suflet care l'a înţeles.

MIHAIL CELARIANU

DIALOG ZILNIC

EA : Mă iubeşti ?

EL : Mult !

EA : Cât de mult ?

EL : Mult, mult de tot !

EA : Cât, cât de mult ?

EL : Ştiu eu cât să-ţi spun ?... Inchipuie-ţi, Etina mea, un drum lung, lung...

EA : Nu aşa, nu, spune-mi până unde merge...

Dar să fie mare, ca şi iubirea ta !

EL (îi prinde mâna, şi mai mult oftat :) Până 'n America !

EA : Aşa scurt ?

EL (repede :) Până 'n ţara de foc !

EA : Nu, nu, e puţin ; vreau mai departe.

EL (surâde încurcat)

EA (cu doi paşi înapoi, cu un aer revoltat, dar drăgăstos :) Ai zâmbit !

EL (brusc, serios ca după mort :) N'am zâmbit...

EA : Ai zâmbit !

EL (mustrător şi drag :) Etina !

EA : Ai zâmbit !

EL : Bine, dragă...

EA : Taci, nu minţi ! Te-am văzut cu ochii mei.

EL : Hai, să zicem că...

EA : Nu, hai să zicem !...

EL : Bine, dacă spui tu...

Ea (crescendo :) Nu, dacă spun eu !...

EL (resemnat :) Da, am zâmbit.

EA : Aşaaa ??

EL (umil, cu jumătate glas :) Am zâmbit.

EA . Şi de ce, mă rog, de ce ?

EL ?!

EA (impacientă :) Desigur, n'ai ce să răspunzi, Domnule.

EL (rugător :) Domnule ?... Etina !...

EA : Da, dom-nu-le, da, nu ştii ce să răspunzi... Şi să-ţi spun eu de ce nu ştii... D-ta, domnule, vezi foarte bine cum eu...

EL (dulce şi tremurător :) Etina mea !...

EA (continuând, fără s'audă :) Fiindcă d-ta, d-le, crezi că nu văd nimic !...

Râzi, când îţi aştern în faţă tot ce am mai sfânt, când doresc un singur răspuns serios din partea ta în schimbul unui sbucium pe care doar îl vezi.

EL : Dar n'am râs, pentru numele lui Dumnezeu, n'am râs !... Am zâmbit, aşa...

EA (ironic :) Scuză !

EL (luând-o înainte :) Sigur, că este Etina, sigur că este !... Tu-mi ceri să-ţi împart iubirea aşa cum se măsoară drumul de aci până 'n America, sau Ţara de foc... (superb :) Asta n'o pot, draga mea !... Iubirea, cel puţin după mine, nu este în funcţie de kilometri, metri, sau leghe ; căci până acolo, cred că ştii, este şi pământ şi apă... O, atât pământ şi atâta apă, Etina, că de-ai ţine cu totdinadinsul să faci o paralelă sentimentului meu cu drumul până 'n America, sau Ţara de foc, te-ai simţi mai mult decât fericită.

EA : Crezi ?

EL (repede, simţind scăderea :) Şi să-ţi spun drept nu mă aşteptam la astfel de... cum să-i zic ca să nu te superi din nou...

EA : A, da !

EL : ...la o astfel de imprudenţă, căci imprudenţă este ceeace-mi ceri.

EA : Pardon !... Eu nu-ţi cer.

EL : Ba, încă-mi impui.

EA (foarte serioasă :) Eu ?... Ha, ha, ha, îmi vine să râd, dar ştii, cu hohot.

EL : N'ai decât ! Că eu nu mă supăr, nuu !...

Şi slavă Domnului, motiv mai puternic ca ăsta...

EA : Ştii că ai haz ?

EL (înţepat :) Ştiu, cum să nu ştiu ! Altfel nu-ţi spuneam exact măsurătoarea...

EA : A, pentru asta ? Inţeleg !... Şi ţii cu totdinadinsul să ai spirit, nu ?.. Poate deaceea ai râs cu atâta poftă !

EL : Cu poftă n'am râs !

EA : Dar nici n'ai lăcrimat !

EL : Am zâmbit !

EA : Tot una-i !

EL : Eu nu prea văd.

EA : Când ai văzut, d-ta, ceva ?

EL : Ai dreptate ! Odată în viaţa mea mi s'a părut că văd luminos, luminos — şi când colo...

EA : Şi când colo, besnă... Merçi !

EL : Pentru puţin, dar n'am vrut să zic asta.

EA : Sigur, acum schimb-o !

EL : N'o schimb de loc !

Pauză.

EL : Clipele de-acum luminoase sunt, Etina ?

EA : Aaa ! D-ta tot pe mine mă întrebi ?...

Pe onoarea mea, ai un tupeu îngrozitor, îngrozitor ; un tupeu care scoate din sărite... Dai şi ţipi !... Ironii şi baremi să aibă puţină sare ; râs cu dureri de stomac, când altuia nici nu-i vine să zâmbească ; apropo-uri de periferie, cuvinte speciale din nepreţuitul — cred — d-tale dicţionar pe care n'am avut fericirea să-l cunosc dinnainte... Şi regret, o, cât regret !

EL (blând :) Eu nu regret, Etina.

EA : Ce nu regreţi ?

EL : Ceeace regreţi tu.

EA : Vorbesc numai de vocabular — pur şi simplu.

EL . Daa !.. Cred !

EA ; Fiindcă vecinic te gândeşti numai la tine.

EL : Mai bine spune drept la ce te-ai gândit tu.

EA : In tot cazul nu la ce ţi-a trecut ţie prin cap.

EL : Eu am lămurit ce aveam pe suflet.

EA : Sau mai bine zis, şi ce ai încă... Ar fi prea puţin...

EL : Natural, pentru tine.

EA : Cum pentru mine ?

EL : Da, ar fi aşa de simplu...

EA : ...Ca să înţeleg, nu ?

EL : Nu ca să înţelegi, dar...

EA : Bine, bine că-ai spus-o !

EL : Ascultă, te rog...

EA : Frumos, n'am ce zice, foarte frumos chiar !

EL : Dacă o iei înainte ca spânzuratu, dreptatea ţi-o găseşti tu !

EA : Imi pare foarte bine şi din partea ta cavaleresc fapt, că ai ţinut să fii sincer.

EL (revoltat :) Dar ce-am spus ?

EA (leger, ca şi cum nu i-ar păsà, plictisită :) Nimic !

EL : Etina, te rog ascultă-mă.

EA : Nu, deacum scuzele sunt zadarnice.

EL : Dar nu vreau să-ţi cer scuze...

EA : Adică din convingere cele spuse ! Inţeleg ?

EL : Nu poţi înţelege nimic, n'ai de unde.

EA : Crezi d-ta asta !

EL : Ei, de unde ?... spune, atunci, poftim !

EA : Ce să ne mai pierdem timpul.

EL : Ai spus adevărul !...

EA : Siiigur, îţi convin astfel de adevăruri.

EL : Păi, cine a zis : eu sau tu ?

EA : Nu-i vorba de cine a zis !

EL : Da, de ce e vorba ?

EA (în culmea plictiselii, pe un ton scârbit, ca pentru cineva cu care nu te mai poţi înţelege :) Ce mai ala-bala, d-le spune neted — adică ce zic eu, spune — c-ai şi spus-o.

EL : Ce ţi-am spus ?

EA : Mă laşi, sau nu, să vorbesc ?

EL : Mă rog, poftim !

EA : Sau ţi se pare un nimic cuvintele de până acum ?

EL : Vorbeşte, Etina, te ascult.

EA : Cu plăcere, nu ?

EL : Mă rog, te ascult !

EA : Laşă d-le, că nu te mai plictisesc

Din pădure, pe nesimţite a eşit seara

Din pădure, pe nesimţite a eşit
seara, ca o vulpe flămândă
— care-a stat ziua 'n cotloane la pândă —
şi lunecând pe coastă cu mişcări moi
— ca ale turmelor de bivoli şi oi, —
în toate văile gropi fără fund svârle,
iar pântecul şi l-a sfăşiat şi 'nroşit
prin hăţişuri şi'n ţarcuri, la târle.

La marginea satului, seara s'a oprit,
tămâind câmpul cu miresme de păduri,
a intrat pe furiş sub pieptul râpei suri,
alături de podul-sugrumatului, lîngă rîu,
acolo s'a sfătuit în şoaptă, multă
cu doi ţărani ce tot pîndesc şi-ascultă
şi strâng în mâini cuţitele mari dela brâu,—
a intrat apoi în cătun, cenuşie
încruntată şi lătrată
de-o haită de câini ce vor s'o sfâşie,
şi'n sat a spus ceva în taină mare
unei fete care-o aştepta în poartă
— gândurile să-i împartă —
şi care de-odată s'a roşit tare,
pârguită de ruşine ca o caisă ;
(ca o lăcustă în pumn închisă
inima se sbătea în ea...)
— fata s'a 'ndepărtat apoi
uitându-se cu grije înapoi,
a trecut cu fereală multă prin ocol,
să nu deştepte câinii
şi tainele să nu-şi dea de gol, —
şi nu s'a oprit decât în fundul grădinii,
unde-o primesc în braţe şoapte fierbinţi
care-o vor scoate din minţi ; —

apoi seara pleacă lătrată, —
dar nu uită să se abată
şi să scoale un flăcău adormit
la una din casele vecine,
în podul unei şure,
trimiţându-l să-şi pască—în umbrăpitit—
viţeii şi mânjii, în lanuri străine,
sub poale de pădure

. . . .

Târziu, şi după ce-a sgândărit
o leasă de răsure,
deşteptând licuricii aţipiţi
— care s'au svânturat în zările sure
(incandescenţi şi grăbiţi)
ca o vatră de scântei
suflată 'n besnă,
sau ca o familie de porumbei
cu foc în glesnă,
târziu după ce-a stins lumânările 'n bordee
şi le-a aprins în heleştee, —
seara s'a 'napoiat flămândă
în cealaltă parte a satului
— la podul-sugrumatului —
şi s'a pus la pândă
lângă ţăranii care stau cu ochiul căscat
şi cuţitele ascunse pe brânci în teacă,
aşteptând să treacă :

ori un popă bogat,
ori o iapă de rasă....
ori numai vre-o fată frumoasă.

A. POP MARŢIAN

cu vorba... (ironic) : Ştiu, ştiu, nu-i adevărat !... Dar e mai bine : am să tac, ca să vorbeşti d-ta... Dealtfel şi figura-ţi arată o mare plictiseală ascultându-mă.

EL : Uite, asta n'am ştiut-o... Eu să simt una şi obrazu-mi să vorbească alta... Nu eşti de părere să-mi las barbă ?

EA : Foarte bună idee !... Şi-ar închipui cel pe care îl insulţi, că puţin, puţin roşeşti... Poate nici n'ar avea de unde bănui atâta impertinenţă.

EL : Păcat, că 'n primul rând n'ai tu avantagiul ăsta.

EA (în şoaptă :) Dobitoc !

EL : Ce zici ?

EA (asemenea :) Dracu să te ia !

EL : N'aud ce spui !

EA (tare, ascunzându-şi un zâmbet :) Mai bine !

EL : Offfff !

EA : Ahhh !

(Pauză).

EA într'un colţ pe canapea cu bărbia în palmă, priveşte ţintă înainte.

EL cu mâinele în buzunare, foarte atent la îmbulzeala din stradă.

EL cască. EA îşi mută bărbia mai sus.

Din amândouă părţile câte-o uitătură pe furiş.

Tictacul ceasornicului înnumără clipele aşa de încet !...

Nerăbdători şi jumătate împăcaţi, îşi furişează privirile din ce în ce.

EA alungă cu un bobârnac fulgul neexistent de pe mâneca tricoului. EL aprinde o ţigară, trage un fum, se întoarce şi zâmbind lung, — aşteaptă... EA încruntă mai adânc sprincenele şi se face că nu vede...

După puţin timp, cu paşi înceţi se apropie de ea. Caută să-i prindă mâna. EA se fereşte cu capul într'o parte şi cu un oftat adânc spune ceva.

EL (dulce :) Necăjită, rău, rău, da ?

EA şopteşte neînţeles.

EL (mai dulce :) Ce spui, Etina ?

EA tace.

EL (drăgăstos :) Spune, Etina, ce Dumnezeu atâta supărare pentru nimica toată.

EA tace.

EL (îi lasă mâna, cu o adâncă deziluzie :) Nu vrei să-mi spui, Etina.

EA (brusc :) Ce vrei să-ţi spun ?

EL (mieros :) Ce-ai spus.

EA (rece :) Nimic !

EL : Aşa, Etina ?

EA : Aşa !

EL : Of, Doamne, Doamne !

EA : De ce oftezi, mă rog ?

EL (amărât :) Cum să nu oftezi, Etina, mai mă întrebi ?... Tu dintr'un lucru de nimic te superi, spui vorbe aşa de grele, că piatră să fi...

EA (respiră greu, trage pe nas şi apucându-i mâna întoarce capul să-şi ascundă lacrimile :) Tot eu am spus ?... Răspunde, te rog, răspunde !... Tu poate ai uitat ce ţi-a eşit din gură... Palme să fi fost şi nu mă durea mai mult... Nu ştiu ce ai, am observat eu mai de mult — nu e zi de la Dumnezeu în care să nu mă superi şi să nu plâng...

EL (cu sufletul la gură :) Taci, Etina mea, taci ; nu fi copil ! (râzând în sec :) Eu am glumit ; vai !... tu n'ai observat că am glumit...

EA : Ai glumit, ştiu că tu ai glumit, dar i-a uite-te la ochii mei — n'a, să te saturi, cum s'au înroşit !...

El îi sărută uşor ochii , ea îi sărută apăsat gura. Şi sunt împăcaţi.

EA (după o pauză, râzând :) Vezi tu ce înseamnă iuţeala de om ?

EL (vesel :) In definitiv, pentru ce neam supărat ?

EA : Adică, mai bine zis, tu.

EL : Ei lasă, Etina, că şi tu ai fost un pic.

EA (dulce :) Am fost, nu zic nu, dar trebue să recunoşti că am avut dreptate.

EL (amabil :) Şi eu nu ?

EA (rece :) Nu !

EL (observând scăderea extrem de îngăduitor :) Da, Etina, aşa este ; motiv însă n'am avut niciunul (repede :) sau cel puţin eu.

EA (ertătoare :) Cum îţi vine ţie de multe ori !

EL : Am vrut să facem, Etina dragă, o încercare — să nu te superi te rog, dar vorbeşte de ambele părţi — căci eu (serios :) te iubesc mult...

EA : Dar şi eu, măi prostuţule, nu tot atât ?

EL : Nu, nu, te rog spune-mi exact.

EA : Mullllt !

EL : Nu, nu, până unde ?

EA : Până 'n Asia !

EL : Numai atât ?

EA (iute :) Până 'n Japonia ! (satisfăcător :) Japonia, ţara crisantemelor !... Vezi ?...

EL : Eu până unde am spus ?

EA : Tu, până 'n ţara de foc... Gândeşte-te : iubire, ţara de foc — nu prea merge.

EA : Eu cred că Japonia.

EL : Bine, bine, nu merge, să zic, dar care din amândouă este mai departe ?

EA : ? ?

EL (râzând :) Vezi, că n'ai avut motiv ?

EL : Eu, ţara de foc.

EA : De unde ştii ?

EL : Dar tu de unde ştii ?

EA (după o pauză :) Totdeauna la Geografie am fost foarte bine... A, da ! şi tu ai văzut caietul meu de desemn : scara — scară, râurile cu albastru, munţii cu negru, cu cerneală roşie hotarele convenţionale — un punct şi-o linie, un punct şi-o linie...

EL : Mie niciodată nu mi-a mers bine. Poate unde am făcut şi hotarele şi munţii numai cu albastru.

EA (râzând :) Atunci tot Japonia este mai departe, şi în cazul ăsta tot tu fericitul...

EL : Etina mea !

EA : Mă iubeşti ?

EL (cât se poate de repede :) Mult, mult, mult, dar nu mai întreba până unde...

Se sărută lung, lung, lung — şi ceasornicul înumără aşa de repede clipele...

GEORGE DORUL DUMITRESCU

Consideraţiuni asupra catharsis-ului aristotelic

In zilele noastre fenomenul cathartic în înţelesul său etimologic chiar, a dobândit sprijinul unei întregi teorii cu un caracter mai mult medical de cât filosofic, întru cât ceeace întrevedea Egger de fapt ca igienă sufletească, sau Niezsche, mai ales, ca necesitate metafizică, devine la Freud un mijloc terapeutic. Fireşte, psihoanaliza freudiană, după cum vom vedea, nu se prezintă de loc, ca o contribuţie la rezolvarea misterului cathartic din poetică aristotelică.

Medicul vienez, Sigmund Freud a încercat vindecarea maladiilor nervoase şi câte odată a celor mintale prin ajutorul descărcării cathartice a sufletelor bolnave. Investigaţiile şcolii psihonalitice oferă însă multe puncte de intersecţie cu formula nedesluşită a lui Aristotel şi o încercare de a descifra această formulă cu instrumentele unei doctrine mai mult sau mai puţin experimentală, care — element foarte important — nu şi-a început activitatea în vederea lămuririi pasagiului trunchiat din Aristotel şi nici în limitele domeniului estetic în genere, nu va fi, poate, lipsită de interes.

Prin studierea şi tratarea stărilor sufleteşti patologice, graţie unei metode, care consistă din degajarea inconştientului de anumite impresii alungate acolo de cenzura morală sau socială a vieţii, Freud încearcă prin acest tratament o descărcare cathartică a inconştientului spre a obţine vindecarea bolnavului. Metoda a fost numită **psihoanaliză**, şi consistă, deci, din rechemarea în conştientul bolnavului a impresiilor alungate în inconştient, analizându-i-se sufletul prin întrebări şi necontenite solicitări ale memoriei sale, spre a-l face să-şi **aducă aminte** de unele impresii uitate, să-şi recheme în conştiinţă ceeace fusese alungat în inconştientul său, şi care îi comprimă astfel viaţa sa mintală, creindu-i starea patologică.

De fapt doctrina este mult mai veche. Iniţiatorul ei fusese tot un medic vienez, doctorul Breuer, care, împreună cu Freud, fusese elevul lui Charcot, vestitul alienist francez de la Salpetrière.

Breuer, observând, că anumite idei, amintirea unor anumite emoţiuni în particular persistă în minte într'o stare confuză, sau chiar de tot inconştientă, şi că aceasta determină la unii anumite turburări mintale, sau numai psihice greu de vindecat prin procedeele ordinare, a încercat să le suprime, readucând în conştiinţa clară a bolnavului aceste idei nocive, mai ales prin ajutorul hipnozei, şi a răuşit astfel să-şi vindece bolnavii. (Vezi : G. Dumas, **Traité de Pspchologie, t. I. La pspchologie, ses objets, et ses metodes.** — A Lalande — Paris 1923).

Acest tratament psihic a fost numit de către Breuer, **chatarsis.** La 1895 Breuer publică în colaborare cu Freud, nişte studii, care alcătuesc primele rudimente ale metodei psihoanalitice (**Studien ueber Hysterie,** Viena 1895).

Tot ca precursor al lui Freud, deşi astăzi sunt contimporani, poate fi socotit de sigur, Pierre Janet, alt elev al lui Charcot, şi, care încă dela 1889 publică o serie de tratate, în care discopolul lui Charcot sugerează aceleaşi elemente, pe care le va dezvolta Freud pe altă laturе. (**L'automatisme psychologique, Paris, 1889 Les nevroses, Paris 1909, Les medications psycologiques, 2 vol.** Paris 1920).

Freud a mers mai departe în exploatarea metodei şi astfel s'a izolat de şcoala franceză.

Penru Freud problema are două laturi: una psihologică şi alta medicală.

Psihologiceşte Freud pleacă de la convingerea, că forţele, care guvernează cursul şi direcţia gândurilor, a instinctelor, sau a dorinţelor noastre, sunt forţe, care nu sunt în mod necesar conştiente, ele sunt în mod general inconştiente şi pot rămâne astfel chiar în mod permanent, traducându-se în conştiinţa noastră comprimată de acest flux incnoştient prin sisteme compuse din elemente reprezentative, motoare sau afective, cărora Freud le dă laolaltă numele de complexe.

Astfel avem, spre pildă, complexul instinctului sexual, sau aşa numitul „libido“. Termenul acesta ar fi cuvântul ştiinţific pentru nevoia sexuală, după cum „foamea“ corespunde nevoii de nutriţiune. „Libido“ dă dorinţi, care sunt alungate însă în domeniul inconştientului şi care caută necontenit să treacă înapoi pragul conştiinţei, spre a descărca sufletul copleşit de apăsarea inconştientului. Căile ce slujesc pentru exprimarea indirectă a impresiilor acestora adormite pentru noi, dar totuş active prin comprimarea ce o exercită asupra noastră, fără să ne dăm seama, sunt: delirurile nevrozaţilor; actele, sau cuvintele scăpate alături de firul activităţii noastre conştiente (Felhlei stungen); visurile celor ce dorm; şi în sfârşit creaţiunile de artă, sau reveria, cărora li se mai pot adăuga şi mitologiile religiunilor.

Instinctul sexual poate prin urmare, când manifestarea sa naturală în afară este oprită de cenzura morală sau socială, să se afunde în întunerecul inconştientului, deci în loc să se exteriorizeze, să se interiorizeze şi mai adânc, adică să aibă loc ceeace se numeşte **introversiunea**, după cum a numit Jung acest fenomen.

Retroversiunea, s'ar putea zice, a acestor impresii, adică revenirea lor în domeniul conştinentului prin pierderea originei lor se face graţie unei derivări, întru cât e vorba de părăsirea posibilităţilor de satisfacere reală, aceasta fiind înlocuită: fie cu perversiunea sexuală, sau viaţa halucinată a nerozaţilor; fie cu **sublimarea.**

Sublimarea este, lupă Freud, descărcarea obsesiunilor sexuale izvorâte din inconştient printr'o stilizare idealizată.

Ne vom opri mai mult asupra acestui punct din doctrina freudiană, întrucât latura medicală a doctrinei este străină de obiectul nostru, şi apoi această latură a suferit cele mai multe atacuri din partea specialiştilor.

Arta ar fi una din aceste stilizări idealizate, graţie cărora noi ne realizăm dorinţele alungate în inconştient.

Creatorul de artă în genere este un om, care vrea ceeace nu se poate, doreşte ceace nu există, sau înţelege ceeace datele realităţii nu-i oferă.

De aceea, ca orice nemulţumit, el părăseşte realitatea şi tot interesul său se concentrează asupra plăsmuirilor fantaziei sale. Drumul acesta este şi acel al nevrozei. Poate că aci am găsi şi explicaţie faptului, că mulţi dintre creatorii de artă sunt nevropaţi, crede Freud. Artistul îşi împodobeşte visurile în aşa chip, în cât ceeace ar fi personal al său este părăsit, spre a deveni un izvor de plăcere colectică, dobândind astfel o plăcere atât de intensă, că alungările, de care suferise, sunt pentru moment învinse.

Teza freudiană în ceea ce priveşte arta a fost aplicată şi dezvoltată mai mult de către discipoli (O. Rauk, **Der Reunstler**), de cât de Freud însuşi. Freud şi-a aplicat teoria mai ales faţă de opera artistică a lui Leonardo da Vinci şi dintre „dramattis personae“ cu deosebire faţă de „Hamlet“.

J. Segond, profesorul de la universitatea din Lyon, fără să fie un psihoanalist, încearcă acum într'un studiu ce în curs de publicaţie (**L'esthétique du sentiment, VII, § 2 în „Revue des Cours et conferences**, nr. 16, 31 Juillet 1926) să facă aplicaţiuni psihoanalitice în literatura universală.

Referindu-se la Jean Jaques Rousseau, J. Segond ne arată că viaţa solitarului de la Charmettes ne este cunoscută în mod precis cu o francheţă cinică în „Confesiunile“ sale, unde nu şi-a deghiza niciuna din viţiile, pe care memoria sa a putut să le regăsească în copilăria-i depărtată; şi atât de departe merge Rousseau în cât am putea fi mânaţi să credem că a exagerat. In povestirile de acest gen, bănuim, că născocirea, fantazia se amestecă într'o puternică doză cu realitatea. Frend ar fi putut în cazul Rousseau să urmărească deviaţiunile a ceea ce am putea numi nesinceritatea involuntară a povestitorului. Dacă povestitorul născoceşte, aceasta se întâmplă după o anumită linie de orientare, el se îndreaptă în orice caz încetul cu încetul spre adevăr. Ficţiunile, pe care le amestecă cu întâmplările reale sunt conforme cu spiritul adevărului. Astfel că tot ceea ce e fantazie, inexactitate, minciună întro astfel de povestire ne desvălue cu atât mai bine natura proprie a activităţii sale sufleteşti, a instinctelor sale originare.

Există în opera lui Goethe două personagii, în mod particular, celebre: Werther şi Gretchen (Faust).

Goethe a trăit romanul lui Werther nu în întregime ci numai pasiunea iniţială; dacă soluţia romanţioasă e diferită de soluţia reală, motivul este, că Goethe **a scris** povestia lui Werther.

Gretchen porneşte, aşa ne spune istoria literară din dragostea lui Goethe pentru Frederică Brion în timpul şederii scriitorului la Strasburg. Influenţa postumă, pe care această pasiune a exercitat-o asupra sufletului şi destinului lui Faust, n'ar fi de cât „sublinarea“ aventurii relativ banală trăită de Gothe în tinereţea sa.

Şi J. Segond continuă aplicaţiunile faţă de Choteaubriand, Musset, Verlaine, Gustave Moreau şi alţii.

Fuga de realitate provoacă o plăcere, chiar când ajunge la starea pe care o numimi maladie. Ea se întâmplă pe calea **regresiunii,** zice Freud, această evadare din realitate evoacă fazele perimate ale vieţii sexuale, care constituiseră pentru individ prilejul unor plăceri. Regresiunea are două aspecte: de o parte transportă pe individ în trecut, stârnind perioadele anterioare complexului său libidinos. adică a necesităţilor sale erotice; de altă parte suscită expresiuni, care sunt proprii acestor perioade primitive. Dar aceste două asecte, cel cronologic şi cel formal se reduc la o formulă unică şi anume, revenirea la copilărie, adică restaurarea unei ere infantile a vieţii sexuale.

Cu sât se adânceşte patogenia maladiilor, nervoase, continuă Freud, cu atât vedem mai limpede relaţiunile, care le unesc cu celelalte fenomene ale vieţii psihice. Şi ne dăm seama, că realitatea cu toate pretenţiunile noastre, ne satisface puţin, aşa că, sub presiunea alungărilor noastre interioare, întreţinem în lăuntrul nostru o întreagă viaţă de fantazie, care realizându-ne dorinţele, compensează neîndestulările existenţei veritabile.

Om sănătos cu adevărat este numai acela care ajunge să transforme în realităţi fantaziile dorinţei. Când această transformare nu răuşeşte, graţie împrejurărilor exterioare, sau inteioare, omul părăseşte realitatea; se retrage în universul mai fericit al visurilor sale; în caz de maladie, el le transformă conţinutul în simptome (nevroze).

Freud nu a delimitat în mod net niciodată sublimarea artistică de cea religioasă; iar aceste două sublinări în stare **de veghe au fost şi mai puţin diferenţiate faţă de sublinarea visului, aşa în cât pentru** autorul nostru cele trei manifestări constitue un fascicol din care studiază numai punctul genetic.

„In unele condiţiuni“ scrie Freud, „omul poate găsi un alt mijloc ca să treacă dela fantazie la realitate, fără să se depărteze definitiv de ea, şi anume, prin regresiunea în domeniul infantil, adică vreau să spun, că dacă posedă darul artistic, în mod psihologic atât de misterios, poate să-şi transforme tendinţele sale, nu în simptome, ci în creaţiuni de artă. Nevroza înlocueşte în epoca noastră mănăstirea, unde toţi dezamăgiţii de viaţă, sau cei prei slabi ce s'o suporte, aveau obiceiul să se retragă“ (**Ueber Psychoanalyse, Fuenf Vorlesungen gehalten zur 20 Jahrigen gruendungs feier der Clark University**, Viena 1910; Vezi şi **Vorlesungen zur Einfuehrung in die Psychoanalyse).**

O. Rauk (**Der Kuenstler,** Viena 1907) arată în ce consistă derivarea artistică a retroversiunii subconştientului. Ca şi Jung, O. Rauk, spre deosebire de Freud, pune accentul fundamental pe elementul sexual şi arată că incestui între altele, joacă un rol decisiv în creaţiunile poetice, atât prin bogăţia materialului, cât şi prin nenumăratele sale variante.

Jung pe de altă parte face din „libido“ echivalentul tendinţei instinctive a **tutulor** facultăţilor psihice.

Freud, ca şi întreaga doctrină psihoanalitică a fost atacată de către oamenii de ştiinţă, din cauza dezarticulării şi-a nesistematizării sale, iar oamenii „ruşinoşi“ din ţările germanice au fost de părere să simbolizeze teoria freudiană cu „00“, numind-o „eine Kloset psihologie“, întru cât susţin ei, pansexualismul medicului vienez degradează demnitatea umană.

In realitate Freud nu este propriu zis un pansexualist. Detractorii lui Freud, după cum s'a observat, confundă **genitalul** cu **sexualul.** Fenomenul alungării în inconştient se produce, după Freud, numai **prin prezenţa celor două principii primare: goana după plăcere şi fuga de**

SISIF

Ştiinţa astronomilor Caldeei
Am strâns'o 'n gândul lacom hieroglif
Să-mi caut drum spre-o ţară-a Galileei
Şi mi-a fost munca, muncă de Sisif.

Voisem să'mi găsesc un drum ca magul
Şi din credinţă-mi făurii toiag—
—Pe drumuri încâlcite vălmăşagul
Mi-a 'ngrămădit durerile 'n şirag.

— O, ce de căi răsleţe străbătut-am,
In câte stele reci m'am încrezut!
—Târziu ajuns într'un pustiu văzut-am
Că sufletul pe drumuri l-am pierdut.

Şi n'a fost dat în zare să'mi răsară
Luceafăr alb pe drumuri călăuz
Şi-am vrut să mă întorc în vechea ţară
Cântarea vieţii iarăşi să auz.

Ce vane toate au fost, le văd acum
Şi nu mai pot să'mi strâng pierdutul drum

Ştiinţa astronomilor Caldeei
Şi-a lumei prinsă 'n gândul hieroglif,
S'a stins cu licăririle ideei
In plânsul chinuitului Sisif.

EUGEN VICTOR

Theodor Däubler: Das „Nordlicht“

Turburi în amestecare de sine cu lunea până la pierdere, pătimași dăruitori a tot ce în om este legiuire și pricepere, naturii și nelegiuită și nepricepută, proectându-se în firea pe care o credau curată de orice raționalistă despicare, dar sfântă și păcătoasă, întreagă și totodată multiplă, romanticii vedeau simbol și atâtea simboluri în tot ce-i înconjura, cu preferință în acele fenomene cari păreau călăuzite de magnetism. Tâlmăcit omenește în jocul materiei, el, mai mult decât un fenomen fizic le devenea un fenomen de magie, ca din această îndoită răsfrângere magia să-și întoarcă și dânsa în ocol accepția practică, transmutându-se în metodă de gândire, vargă de ghicit izvoarele a analogiei. Intr'un acces de intelectualism sensual, căutau să se uite în destrămări, și turburi, abia dacă se limpezeau în simbol. Din misticismul bănuit, din obrazul de noapte al lumii ei căutau, somnambuli, să descifreze lumea luminoasă, și umbra și lumina se răstoarnă una într'alta, se sfâșie de strădania lor să implânteze în miezul naturii ceeace gândeau mai diferențiat, ca din ea să-și citească apoi îndreptarea, pe ei neputându-se liniștit suferi, și deaceea lămurindu-și de pildă în aurora boreală, în „Nordlicht“, o isbucnire de soare prin scoarța pământului, în locul unde mai mult se îndeasă, grea și rece.

Acestei concepții — etică uimită și fragmentară a naturii — Theodor Däubler îi este moștenitor direct, și deasemeni poetic sistematizator, și deci întreținu-o în cosmogonia sa de rapsodice slobozirii pe acorduri de început fără încеperi. Căci dacă astăzi, după o dăinuire de un veac, Romantismul, eroic prin chiar absurditate, a murit sau este însfârșit pe ducă, mulțumită curentelor noui, Cubism și Expresionism, care îi sunt momente dialectic interioare de disoluție, este firesc, înainte să se așeze definitiv în firida ca un sicriu a muzeului mentalității omenești, să înflorească încăodată, și mai sus ca oricând, tocmai ca prin disoluția expresionistă, făcându-se însuș punte, să se poată într'un fel integra în nouile răsărituri clasice. Deosebiri de epocă sunt și vor fi, până la opoziție, însă nu ruperi sângeros desăvârșite, au acel rost, ca niciunul altul de simetrie uriașă, precum în parte și de încălecare de lumi, îl are Theodor Däubler, la ceeace îl desemnă dinainte întrucâtva și locul de naștere: Triest, răspântie occidentală între sud și nord.

In epopeea sa — „Das Nordlickt“ — natura și omul au acelaș drum, aceeaș loznică: din soare, prin întuneric la soare; și acelaș blestem: zgura de gravităţi pe care pământul dorește și omul trebue s'o învingă, ca să se înalțe și să smulgă din sâmburele țărânei și din inima sa noul soare, ajutat cum este de puteri astrale tainice și de încrucișările în romb al liniilor femeninului și masculinului. Este o apocalipsă în care omul este mijlocitor și deaceea nu este, ca la Plotin-cosmosul un zeu bolnav de nostalagie de sine, ci o cucerire neîntreruptă și plină de răspundere. Un mit al lumei — și totuș nu este mit în adevăratul înțeles, căci mitul începe cu ieșirea omului din natură, și numai când și unde este această ieșire cântă mitul, clădit ca o arhitravă, pe când aci omul intră în natură și chiar este cerută intrarea, cu aceea insistență a Expresionismului care își închipuia că astfel în Occidentul săcătuit se vor mai putea culege straele din stele țesute din stele de mare — dar un mit carecum, fără formă și în naștere de sine, în care creația întreagă își are rostul, mereu acelaș, și mereu deopotrivă de liber, fiindcă porunca atingerii sale nu vine din afară, ci este trăită înlăuntru și străbate istoria ca și viața fiecărui ins, conștient de menirea sa, a sa chiar și atunci când îl depășește.

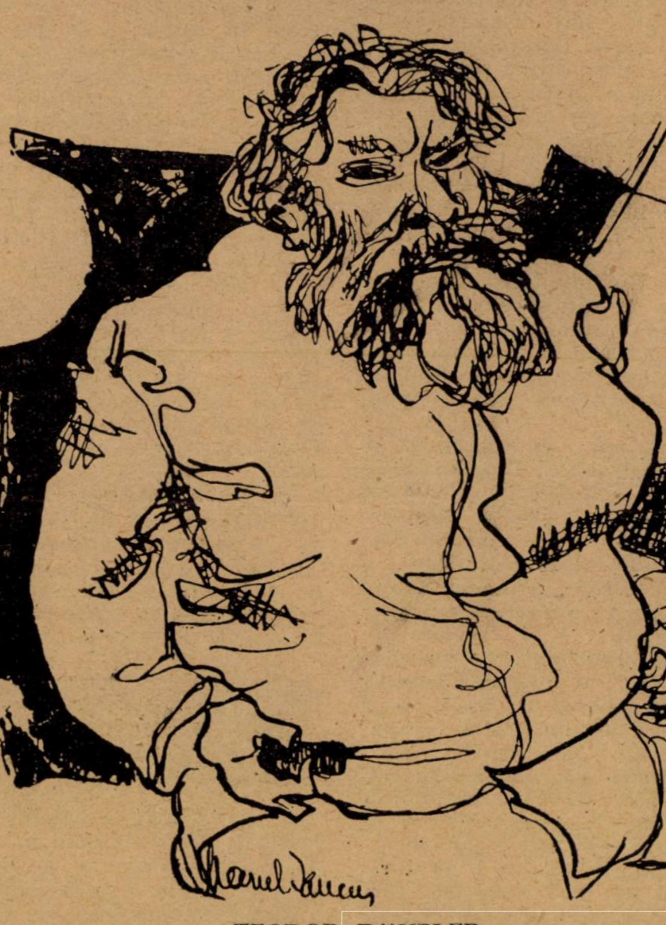

TEODOR DÄUBLER

Dante lămurea cu despicări de gând comedia dumnezeească, a sufletului și numai a celui stingher dela dezordine la ordine în terasă, poetul „Aurorei boreale“ replămădește vizionar ca de pe schela unor fabuloase îmbarcări întreaga poveste a firii, și leagă prin liane de presimțiri, meșter al luminei încântată în închegare de vis, mânturieaf iilor lui Adam de mântuirea sălașului lor de iarbă și de piatră. Dar fiindcă la el gândul dospește dușmănii de sine melodioase, cucerirea și zămislirea acelui soare, care din pământ și din om trebuia să-și precipite cristalul eliberat de gravitație, este personală, extrem de subiectivă în cercurile sale de abstracție concentrice; și de aceea, mai puțin decât să învieze pe bătrânul Pan, Theodor Däubler iese parcă, acoperit cu muschi auriu, ud de Iostopanele mării albastre cu mii de ochi albi, și auitor de cutremure de orgă pe registru de fragede amintiri din peșterile orfice, ruinos liliachii, ale Eului.

„Visul este marele nostru labirint!“ — și s'ar părea că scriitorul acestui vers folosește bogățiile de obiceiuri date uitării, ale acelei înțelepciuni și oarbă știință a lumii cunoscută și avută numai de necugetata copilărie. Amintiri de nebună înțelepciunea — cum ar fi spus grecii — unul din amuletele pe care când și când le aduce un mare poet, și poate că nu-i este dat să râvnească la poezii mari decât acelui care la treizeci de ani mai știe cu tot înțelesul lor, basmele cu tâlc de el închipuite despre aștrii, pe atunci când, vrăjit de născocire nici nu îndrăsnea să le murmure. Unii le închid stăpâni, cernută lamură în șlefuirea unghiulară a bărbăției, alții, în cutezanța temperamentului — detestabil, mai mult ca orice, dacă nu se întrece pe sine sau dacă nu îi este fundul carierei greu de plumbul omenesc al răspunderii, le avântă pe alunecușul tropicelor vegetative de emoție; precum în strămutări de neguri aplecându-se peste începuturile sale, călătorind în sine dincolo de praguri, Däubler trece paralel și de acele ale istoriei universale, și în trecut și în viitor, de urmărește pas de pas mersul luminei, până când din înghețul pământului țâșnește soarele nou, nu rotund organic, ci organizat mulțumită omului în fețe de cristal.

Astfel „Das Nordlicht“ este drama, este tragedia luminei, singura scrisă vreodată, dela început și până la sfârșit, cu etapele sale toate, care nu sunt decât atâtea polarizări, și prin aceasta cântărețul ei profetic se 'nrudește cu misticii, cu Mechtilde von Magdeburg, autoarea „Luminii curgătoare“, cu Juan de la Cruz prin al său „cântec spiritual“, și cu sfânta Thereza, care ne-a lăsat prin-

---

durere (**Lust und. Unlust prinzip**). Evitareaducerii constitue dorința egoistă, o simplă formă a instinctului de conservare a individului; tendința către plăcere se manifestă prin dorința sexuală de reproducere, o formă a instinctului de conservare a speciei.

(Va urma)

SCARLAT STRUȚEANU

tre altele „Cetatea sufletului“, căci desfășurarea dramei este întrucâtva și o propedeutică, iar pe dealtă parte este în strânsă legătură cu Paracels și mai ales cu filozoful teutonic Jakob Böhme, răsplin ca și el de vulcanism.

Mormântu-mi piramidă nu e,
Mormântul meu e un vulcan,
Din cântec boreala suie...

Dar concepția este și mai largă, unică și nu s'ar putea aminti decât de „Pistis Sofia“ a lui Valentin, sau de Marcian, sau mai departe și mai puțin de ierarhia angelică a lui Denis Areopagitul, mai puțin fiindcă legăturile sunt mai strânse cu adevărata Gnoză. Și prin Gnoza creștină este în relație cu kabala judaică, și tot atâta prin faptul că aurora boreală nu se desăvârșește decât după îngheț așa încât viața abia prin moarte deplină își câștigă deplină valoare. Deasemeni în cele mai bune tradiții ale kabalei ni se povestește, în Sepher ha-Guematria al lui RabbiJuda-cel-pios, că doi rabini rugându-se trei ani de zile, postind și studiând, au dat naștere unei făpturi, pe fruntea căreia, ca odinioară pe a lui Adam, sta scris „adevăr“, dar avea în mână o răşchitoare, iar dânșii întrebând de ce, făptura le răspunse că i-a dat-o Dumnezeu, și îndată șterse întâia literă a cuvântului, de-i schimbă înțelesul în acela de „moarte“.

Aurora boreală simbolizează așa dar învingerea vieții și dincoace și dincolo. Ea se ridică la pol, pipăie ca niște degete neatinse de stricăciune căile cosmice, ea înflorește argintând noaptea, și strămută în adăogiri de nemărginit sfera pământului.

Perfecția rotunjimii este spartă, ca și echilibrul : în locul lor stă dinamismul, reînvierea zilnică a perfecției. In locul cercului stă elipsa, ieroglifă a mișcării, ieroglifă între toate dragă romanticilor, pe care este clădit „Das Nordlicht“ în întregime, și este firesc, dânsa ne având arhitectură fixă, nici epopeea să nu aibă.

Insă dacă această cale de văzduh cometară îi este lui Däubler expresia grafică a râvnei care însuflețește firea, în felul cum o desemnează pe hartă, ea îi este mărturisire și autobiografie, cel puțin în întâia parte, a „Mediteranei“. Pornind dela Veneția, elipsa coboară la Napoli, de unde iarăș, trecând prin Roma, la Veneția se suie, precum născutul la Triest, copil încă, sub bolțile de mozaic bizantine ale Sfânutlui Marcu a avut revelația fluviului de foc subpământean, iar mai târziu tânărul, însfârșit hotărît să studieze, se gândea să meargă la Napoli, ca să scrie „Imperiul soarelui“ acolo unde altă dată Campanella în închisoare compusese ‚Republica soarelui“.

Elipsa, cu dramatism de algă, tot dânsa este schema arabescului părții a doua a epopeei desigur mult mai greu, în care linia călătorind spre nord sub pașii omenirii, aleargă din Sahara și din Egipt către India, de unde înoindu-se peste Iran, coboară din nou la Alexandria, străbate Spania, Franța și Germania, până când firul istoriei universale, răsucit din orchidei de simboluri alăturate, învrăjbite, înbucate ca niște surpături de stânci, și scăldat mereu în golfuri de imagini, se'nfioară uitat și se topește în apoteoza luminii fulguite a veșniciei și aceasta fără ca Däubler să descrie de-a dreptul. El nu zugrăvește așezat, ci împrăștie roditor elementele descrierii, și greutatea cea mai mare a „Aurorii Boreale“ stă poate tocmai aci, în căprioreala procedeelor poetice, în procedeul său care nu este unul singur, și neajungând niciodată să se transforme în mecanism, nu este o călăuză ușoară. In genere metoda este aceea a unei suprapuneri perspectivale a gândului, a emoției, a lumii și a faptelor. Planurile sunt mânuite cu atâta siguranță și violență, că se înlocuesc unele pe altele, fiecare având mai multe valori, și pe deasupra, ca o cheie a tuturora, se revarsă o muzicalizare sinfonică în care, tari și variate, ritmurile bat ca un ecou al creației.

Un vers .

E noaptea o păgână, o maură.

și din acest vers, repetat ca un motiv de vas într'un cromatism șerpuit și paetat, izvorăște și gândul, și puzderie de forme, și se desfac în bariolări pe fond ultramarin sărbătorile venețiene. Gesturi înlocuesc și sugerează gând, alături o imagină se repetă cu persistență de mireazmă de fruct copt până când se desghioacă dintr'ânsa cuprinsuri de emoție legănate în nemărginire, patosul se cameleonează de tâlc. Și iarăș câte odată gândul și gestul, drama și cântecul se stratifică asemenea pătrățelelor de mozaic, dungi de curcubeu în fundul unei bolți adânci, iar abstracția își pipăie singură forme în spulberări colbării de agată, și însăș nașterea idiomului indic de pildă, se transformă, când Däubler îl povestește, într'o pasăre aprinsă cu aripile împenate de ritm. Deseori un singur cuvânt este adevăratul iscoditor de vrajă : In intermezzul orfic numele zeului „Pan“ are acest rost, când proptit la sfârșitul rândului, în rimă, și când aruncat între versuri, ca o isbucnire, ca un strigăt în amețeala purificator revelatoare a inițiației ruperi sau părăiri scurte de tobă.

Paralelismul tuturor acestor procedee cere cititorului agerime și de gând și de transpuneri de simțământ, ca să se poată orienta și regăsi în pădurea de mii de versuri a epopeei duduitoare de concepție. Căci „Aurora Boreală“ este asemeni unei îngrămădiri uriașe de grâne în silozuri de trăire a vieții multicolore, într'ânsa lucesc leneșe comori, cioburi de ceramică udă, oaze și uluitoare înciorchinări, obelișce de cuvânt și piscine.

Altminteri de cât Paul Valery, care stăruie pe acele plaiuri înalt străvezii de unde toate înfăptuirile sunt egale și deschise Theodor Däubler la celălalt pol al culturii moderne, soarbe și răscoace în sine, ca un cuptor de var, chipurile vieții.

Și dacă acela înseamnă începutul, acesta înseamnă, prin dragostea sa pătimașă de lumină, trecerea la clasicismul Occidentului de astăzi, dar nici poetul „Tinerei parce“, nici rapsodul „Aurorei Boreale“, care la 17 August a împlinit cincizeci de ani, nu suferă comparație.

ȘTEFAN NENIȚESCU

BARBU DELAVRANCEA

1858–1918

Barbu Ștefănescu numit mai târziu Barbu Delavrancea, apare în literatura noastră pe la anul 1885 cu un volum de nuvele **„Sultănica“**. Cu toată tendința sa de a înfățișa viața în aspectul ei realist, așa cum procedase toți scriitorii din școala literară ce a urmat romantismului, Delavrancea prin temperamentul său de exuberanță romantică reușește să creeze scene și tipuri care poartă pecetea acestei din urmă maniere literare. După ce s'a încercat în genul basmului **(Palatul de cleștar etc...)**, al nuvelei din trecutul istoric **(Răsmiriță, Odinioară etc.)**, al nuvelei din vieața țărănească **(Sultănica** etc.) și al aceleia din viața mahalalelor bucureștene, Delavrancea zugrăvește în culori nu tocmai simpatice și pe înalții funcționari, în nuvela sa de proporții mai întinse, **„Paraziții“**.

Observator mai puțin fin, decât Caragiale de exemplu, Delavrancea nu izbutește să ne redea tot aspectul vieței orășenești, deși încearcă să introducă o serie de cuvinte și dialoguri care par a fi tipice pentru mediul descris. Tot atât de puțin fericit a fost și în descrierea vieței de țară, unde el nu cunoștea îndeajuns tot aspectul ei de primitivism și poesie, și nici mijloacele formale : limba populară etc.. care sânt absolut necesare pentru scriitorul care vrea să înfățișeze acest mediu rustic. In cele câteva nuvele din vieața țărănească, se observă foarte ușor, forma artificială a scriitorului și descrierea neverosimilă a mediului.

Lexicul popular este adunat cu ajutorul dicționarului și plasat de multe ori cu un prisos prea bogat de expresii și cuvinte dialectale, în situațiile și scenele descrise, care nu reclamă acest lucru.

Temperament exclusiv romantic. Delavrancea reușește să ne dea o serie de povestiri din trecutul istoric și o serie de basme cu tot aspectul lor de miraculos și fantastic, care rămân în literatura noastră ca exemple desăvârșite. Nuvela **„Răsmeriță“** și **„Odinioară“**, basmul **„Palatul de cleștar“** și alte două trei, sunt cele mai fericite creațiuni ale autorului în acest gen.

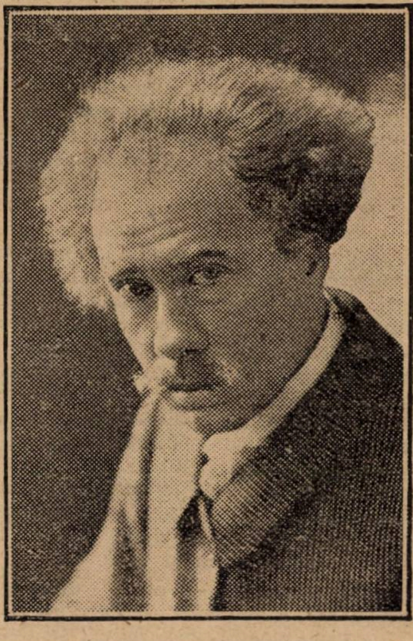

BARBU DELAVRANCEA

După vre-o zece ani de neactivitate literară, Delavrancea apare într'un gen cu totul nou : teatrul.

Adrirator pasionat al trecutului nostru, autorul desigur a căutat să abordeze drama istorică. Aici temperamentul său romantic se afla într'un mediu prielnic. Scriitorul nostru îşi găsise drumul care avea să-l ducă repede spre un succes desăvârşit. Şi în adevăr aşa a fost. Entuziasmul de care s'a bucurat trilogia sa istorică în faţa publicului era aproape necunoscut în istoria teatrului românesc. Dela dramele istorice ale lui Alecsandri şi dela comediile lui Caragiale, Teatrul Naţional nu mai înregistrase o aşa de bogată şi furtunoasă primire, din partea spectatorilor. Succesul era asigurat şi autorul era chemat să ocupe locul de cel mai mare dramaturg al acestei epoce.

La vre-o câţi-va ani după reprezentarea celor trei piese cunoscute: **Apus de soare**, **Viforul** şi **Luceafărul** Delavrancea abandonează drama istorică şi compuse două comedii **„Irinel“** şi **„Hagi Tudose“** care nu mai pot obţine acelaş succes. Supărat de această cădere, autorul părăseşte cu totul teatrul şi se dedică numai oratoriei. Ultima piesă **„A doua conştiinţă“** apare după moartea sa.

Având un neîntrecut dar de a impresiona masele, Delavrancea ajunge în scurt timp **„cel mai mare orator al epocei noastre“** aşa cum l-a numit Titu Maiorescu.

Celebrele sale pledoarii şi discursuri la Cameră, luptele sale îndârjite pentru intrarea noastră în acţiune alături de Aliaţi pentru înfăptuirea idealului naţional formează cea mai frumoasă glorie a unui mare om politic şi neîntrecut patriot român. Numele său trebue să stea alături de acel a marilor căpitani şi conducători de oaste, alături de vitejii eroi care şi-au sacrificat vieaţa pentru patrie...

Astăzi memoria marelui Delavrancea încearcă să dispară din mintea noastră. Popularitatea sa a fost mistuită odată cu plecarea lui din mijlocul nostru. Dacă încercăm să citim acum opera sa oratorică, ea nu ne mai impresionează aşa mult. Toată căldura şi entuziasmul ei, erau însufleţite de om şi odată cu nimicirea lui se pierde pe încetul şi ea. Aceasta a fost în genere soarta marilor vorbitori. Oratoria fiind ecoul spontan al unui anumit timp, ecou însufleţit de marii vorbitori rămâne interesantă numai pentru acea vreme, nu şi pentru posteritate. Actualitatea de ieri diferă mult de cea de astăzi.

Aproape acelas lucru putem spune şi despre nuvelistul şi dramaturgul Delavrancea.

Nuvelele sale, vorbesc de cele reuşite, au fost şi ele alcătuite după o anumită manieră literară care astăzi nu mai este la modă. Nefiind izvorîte din preocupările unei arte durabile, ele erau sortite să treacă repede în repertoriul istoriei literare

In ceace priveşte trilogia sa istorică, ea nu putea să se menţină mult timp pe scena teatrului nostru, deoarece dramaturgul nu reuşise să oglindească în ea tot aspectul istoric al epocei descrise şi nici nu o înarmase cu toată tehnica unor drame desăvârşite.

Un luceafăr cu razele învăluite de o pală de nori, aşa apare astăzi figura oratorică şi literară a marelui dispărut Barbu Delavrancea.

GH. CARDAŞ

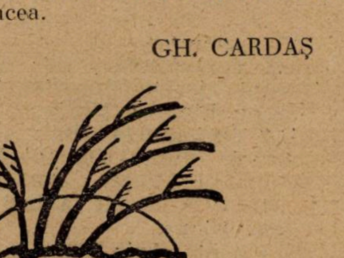

FLOAREA DE CICOARE

(Din psihologia artistului contemporan).

I

„Tantei Netta“

Răsfoiesc în vraful vechilor scrisori. Desprind din pachetul cu foi galbene, filă cu filă — şi fiecare filă mă îmbată de aroma dulce, adâncă, odihnitoare, ca aceia a florilor uscate, ce-au stat pe inima îngheţată a unui mort drag. Mireazma aceasta pare o altă formă a gândirilor şi sentimentelor bunului meu prieten pictor. **Colas de Pontoise,** care, acum douăzeci de ani, s'a sinucis în împrejurări deosebit de înfricoşătoare, după ce, mai întâi, curmase viaţa celor trei copilaşi, dar cruţând-o — pentru motive felurit interpretate — pe aceia a soţiei.

Mă opresc la foaia care mă ţintueşte mai mult prin caligrafia ei măruntă, delicată şi limpede. E, în scrierea aceasta, oglindirea unei discipline interioare şi a unei clarităţi de sentimente care te obligă să o urmăreşti şi să-i dai ascultare cu încordarea evlavioasă cu care asculţi o liturghie.

Cerneala de China — cu care prietenul pictor obişnuia să-şi scrie epistolele — servindu-se de aceiaşi peniţă vioaie de care se servea schiţându-şi desemnele — se iveşte, încă proaspătă, pe câmpul hârtiei galben mat, variind, după scara accentelor, dela negrul cald de catifea, la cărbuniul cu scăpărări de şmalţuri.

Transcriu întocmai, cu sentimentul că îndeplinesc slujba sfântă a dezgropării:

„ — — — — — — — — — — — —

„ — — — — — — — — — — — —

„ — — — — — — — — — — — —

„ — — — — — — — — — în angrenajul mecanicei universale, în desfăşurarea forţelor cari plămădesc, încheagă şi imprimă materiei un ritm şi un scop — noi nu însemnăm nici cât semincioara de mac aruncată în vaietele sălbatic învolburate ale Oceanului. Ne naştem fără voia noastră, trăim, privind spre soare câte-va clipe pe cari le numim decenii şi reintrăm în nesfârşita tăcere atunci când jocul logic al uriaşelor forţe, singurele conştiente, te cer ca pe un material al lor, indispensabil în crearea altor forme, cu alte rosturi şi, fireşte, cu alte adâncimi de perspective, sau, poate cu nimic — întocmai ca înainte de naştere. M'am îndoit întotdeauna de liberul arbitru al voinţei noastre. Plutesc asupra noastră fatalităţi grozave şi neclintite. Voluptăţile noastre fiziologice, elanurile noastre sufleteşti, tristeţile noastre grele — până şi culoarea ochilor noştri, sunt hotărâte, în scurgerea milioanelor de secole, de o voinţă supremă — matematic activă.

„ — — — — — — — — — — — —

„ — — — — — — — — — — — —

„Hoinăream, copil, prin livezile ce împrejmuiau via noastră bătrânească. Florile de cicoare râdeau pretutindeni cu faţa lor mică spre soare. N'am îndrăznit niciodată să calc peste ele, n'am îndrăznit nici odată să le smulg şi să le arunc în şanţul viei — cum făceau rarii mei tovarăşi de joacă.

Petele acele albastre, un albastru laolaltă nevinovat şi viu, punea aşa adânc stăpânire pe simţurile mele şi răscoleau atâta frageda mea fantazie — cum numai ochii sinilii ai nefericitei copile din povestea cu zmeii, izbutea. Ah!... poveştile bunicii, depănate, pentru mine, în serile lungi de toamnă, cu întunecimi fantomale şi plânsete de ploaie, prin streşini. Iarna aveam, sfâşietor, nostalgia florilor de cicoare. Tăcerile mele bolnave îngrijorau pe părinţii, cari, uneori, îmi puneau întrebări scabroase, ce-mi flagelau virginitatea. Sufletul meu întreg se scufundase în religia ochilor de cicoare.

„ — — — — — — — — — — — —

„ — — — — — — — — — — — —

„In prima Duminică după Paşti, argatul nostru m'a luat de mână, spre sat, să-mi arăte jocul ţăranilor. Ziua era bună şi calmă, ca un parfum discret de tei. In faţa hanului strada furnica de femei şi bărbaţi în haine curate şi luminoase, iar feţele tuturora râdeau. Ca să pot vedea mai bine, argatul nostru mă urcă pe umărul lui. Văzui atunci, peste capetele mulţimii, un spectacol hazliu: un ţăran bătrân, burtos şi negru, ţinea în dinţi o băşică mare cât el — şi băşica ţipa săltăreţ şi ascuţit fiindcă moşul o gâtuia cu ghiarele lui.

In jurul moşului, perechi-perechi ţupăiau caraghios, cu mutre vesele.

O larmă de vorbe şi râsete se ridica peste mulţimea din faţa hanului — şi fiindcă nu pricepeam nimic în zgomotul acesta general, sufletul meu se închise ca într'o cutie de plumb şi tristeţea mă cuprinse iarăşi. Dar, iată, ţipetele piţigăite ale băşicii încetară brusc, perechile jucătoare se rupseră — şi toată mulţimea începu să alerge, zdrobindu-se, iar de undeva se auzeau strigăte de alarmă şi de groază. Mă simţii scoborît de pe umerii argatului, apoi strâns de nişte braţe puternice şi străbătând astfel, printr'o gloată brutală, înebunită de spaimă, până la o scăriţă care se oprea sub un acoperiş negru.

Deodată zării o trăsură goală, cu caii în spumă şi dezordine, trecând, cu iuţeala fulgerului, în lungul străzii, printre mulţimea care, rostogolindu-se prin şanţurile laterale, urla. Un nour de praf acoperi uliţa şi crezui atunci că toate se prăbuşesc şi că pământul piere — aşa cum îmi cetise bunica într'o carte bisericească.

In pieptul meu simţeam o greutate ucigătoare: parcă sufletul zburase din mine şi nu rămăsese decât un munte de plumb.

Argatul îmi şopti, cu răsuflarea întretăiată:

— „Au luat vânt caii şi s'au oprit în gardul nostru“...

După asta o femeie veni alergând, în ţipete jalnice:

— „... în poartă l'al **de Pontoise,** au zdrobit-o pe **Dora,** orfana“...

Nu ştiam ce înseamnă a fi zdrobit de cai, cari **au luat vânt...** şi nici n'o cunoscusem pe Dora orfana, dar numele acesta îmi trezi în minte pajiştea mea cu flori de cicoare... copitele cailor lovind peste ochii sinilii... peste inima mea... în cari ochii aceia cântau melodii înalte şi pure, ca azurul.

„Avui atunci pentru prima oară sentimentul că sunt lovit de o nenorocire mare — sau că voi fi. . . . .

. . . .

„Când ajunsei cu argatul pe prispa casei noastre, mama ieşea din odaia cea mare cu un braţ de cârpe murdare de sânge. In urma ei venea tata, palid ca hârtia, se repezi la mine plângând şi, după ce mă strânse la pietul lui cu o patimă pe care nu i-o ştiusem, îmi porunci îngrozit:

— „Fugi, fugi, în odaia bunicii, copil nenorocit!“..

. . . .

„Până a doua zi n'am îndrăznit să fac vre-o întrebare. Nu mă pricepeam ce să întreb. Nu aveam putere să întreb.

După amiază bunica intră în odaie fără să se uite la mine blajin, ca de obicei, fără să'mi netezească părul cu mâna ei alintătoare. Aceasta îmi crescu şi frica şi durerea — până la cruzimea curiozităţii.

„Când am simţit că mama, tata şi bunica sfătuiesc, şoptind, în sufragerie, m'am strecurat pe prispă şi am intrat la Dora.

„O babă din curte dormita pitită lângă pat şi mestecа ceva, neobosit, cu fălcile ei moi.

De sub pătura albă, şi profilându-se pe perina albă, un căpşor de copil alb ca varul, stătea nemişcat, cu ochii deschişi... şi ochii priveau drept la mine... şi ochii luminau ca cicoarele mele, pe cari mi le sfârticaseră sub copite caii ce luaseră vânt.

„Ochii aceia priveau la mine, aşa de bun, aşa de adânc, aşa de senin, de parcă tot cerul se uita prin ei la mine.

„M'am înălţat în vârful picioarelor goale, m'am aplecat peste fruntea aceia mică şi am sărutat pe rând fiecare ochi şi simţii că ei erau răcoroşi, întocmai ca roua de pe cicoarele mele scumpe, din livadă. Când am ridicat capul, floricelele de cicoare dispăruseră. In locul lor stăteau, încremenite, două căpăcele de un galben pe cari nu'l mai văzusem vreodată: îmi făcea frig şi teamă...“

. . . .

„La şcoala primară — unde, peste câteva luni dela întâmplarea aceasta tristă, tata mă dăduse să învăţ alfabetul şi socoteala — sosise medicul vaccinator, o persoană înaltă, mătăhăloasă, cu frac şi un cilindru enorm, sub care toată figura se reducea la o gură fleşcăită, de peşte, şi o mustaţă care se scurgea din nări, ca nişte icre negre — putrede.

„Nu ştiu pentru ce, masca mă scârbi până la laşitate. Aveam credinţa că omul acesta e trimis anume pentru mine, să'mi facă un rău. De aceia, când a intrat în clasă, unde noi îl aşteptam cu braţele dezgolite, îmi dădui drumul pe fereastra deschisă care răspundea în grădiniţa cu poame, şi rămăsei, ca un ghem, în iarba înaltă şi umedă. Aşteptam acolo, stăpânit de teama de a nu fi descoperit şi de mândria că am putut să nu fiu atins de mâna omului aceluia, pentru mine, infernal.

„Un ţipăt, din clasă, căzu pe fereastră, în urechile mele, ca un vârf de coasă. Infricoşat, încercai să mă ridic şi, sprijinindu-mă, mâna mea întâlni, lângă zid, tulpina unui porumb. Primul dintre colegii mei ţipase: oare de usturimea briceagului vaccinator sau de spaima şi greaţa provocată de atingerea doctorului? Mă strecurai uşor, pe lângă zidul alb şi — ajuns la colţul clădirii — privii cu teamă îndărăt; mâna mea dreaptă însemna, pe perete, succesive pete negre.

Tăciunele tulpinei de porumb putea să mă trădeze... Dacă mă **prinde** şi pe mine?... Rămăsei pironit, acolo în colţul acela, şi degetele mele lunecau pe asprimea zidului, nervoase, ca şi cum căutau o salvare. Mă gândii: să'mi curăţ degetele. Mă aplecai uşor şi smulsei un pumn de iarbă, delângă mine, O, Doamne!... când trecui prada aceasta pe sub ochi, descoperii în ea două rotiţe de cicoare. Ca să nu le mototolesc, nici să le arunc, le presai, una lângă alta, pe zidul şcoalei, spoit proaspăt.

„Un scârţiit de portiţă mă făcu să mă arunc câţi-va paşi spre fundul grădinii şi să mă lăţesc, de-alungul, în iarbă.

„Aşteptai o clipă, privind cu inima mică spre locul de unde venise zgomotul portiţei, care se deschide. Ochii mei întâlniră atunci, cele două rotiţe albstre, de cicoare. Ele păreau aşa de rotunde, aşa de nevinovat albastre, aşa de calde şi chemătoare! Inima mea mică prinse atunci a bate cumplit: acolo pe zidul acela alb din spatele şcoalei, ochii **Dorei** se deschiseră vii în împrejurarea aceasta, pentru mine, şi mă fixau, ca şi **atunci**, cu neţărmurită şi dumnezeiască luare aminte şi cu o resemnată rugare...

„Dar, iată, silueta mătăhăloasă a medicului se ivi, cu cilindrul pe-o ureche, cu gura aceia fleşcăită, de peşte şi mustaţa ca o scurgere de icre negre. M'am lipit cu pieptul de pământ, în iarba proteguitoare. Medicul iscodi în dreapta şi în stânga, cuprinsul grădinii, apoi... Dumnezeule!.... îşi desfăcu haina şi urină pe peretele şcoalei, peste ochii sinilii ai Dorei“...

. . . .

Aici, răbdătorule cetitor, se sfârşeşte prima stivă din vraful cu scrisori vechi ale prietenului meu, pictorul **Colas de Pontoise** — pe care, transcriindu-le, îmi pare că am săvârşit slujba sacră a dezgropării.

N. N. TONITZA

Universitatea populară „Coasta de Argint“

PRELEGERILE D-LUI ŞTEFAN I. NENIŢESCU

După conferinţele d-lui O. W. CIZEK, a urmat pentru acelaş public foarte numeros, un ciclu de trei minunat alcătuite şi echilibrate prelegeri ale d-lui Ştefan I. Neniţescu, care, dela început, a ştiut să cucerească publicul prin elocinţa sa poetică şi cuprinzătoare de gând, ager şi sugestiv. Intr'o aleasă, convingătoare şi conştient stilizată expunere, conferenţiarul a susţinut o serie de analize care privesc ultimele aspecte ale artei moderne.

Analizele au privit mai de grabă substratul şi problemele interioare, decât formele acelor curente care în parte sunt încă în formaţie.

Intâia prelegere a purtat titlul: **„Omul în arta modernă“**. Conferenţiarul a căutat să tălmăcească publicului rostul pe care l-a avut în genere „OMUL“ până în preajma timpurilor noastre, desprinzându-se din evoluţie situaţia de astăzi.

Aceasta s'a închegat în epitetul de nou clasicism, clasicism expresiv.

După părerea conferenţiarului, el înseamnă pentru întreaga cultură modernă sinteza drumului bătut, adică integrarea experienţelor şi bogăţiilor descoperite dealungul acelui drum, în forma ultimă a împăcărei conflictului.

Publicul impresionat de puterea sugestivelor expunerii, s'a lăsat purtat de idei ca de o viziune arhitectonică. Urmărind drama gândului, despre care d-l Neniţescu a vorbit pe larg, el a ajuns astfel în pragul bolţii bizantine.

In a doua conferinţă, despre **„Bizantinismul de azi“**, d-l Neniţescu a scos în limpede evidenţă valoarea pe care o poate avea mitul în drumul culturei noastre spre un nou clasicism, înfăţişând totodată abstractul lăuntric şi lărgimea hieratică a bizantinismului atât de fericit opus tendinţelor din Apus. Intr'o profundă analiză a sufletului popular, conferenţiarul a ştiut să lumineze împrospătarea elementelor ce se vor desprinde din tendinţa spre noul clasicism, care pentru noi va trebui, ca să trăiască, poate şi mai sincer decât în Apus, să fie un clasicism trecut prin bizantinism.

A treia conferinţă a avut menirea de a scoate în evidenţă **„Rostul Balcicului în arta românească“**. D-l Neniţescu a înfăţişat cu deosebită căldură misiunea pe care o poate avea de acum înainte Balcicul, ca un centru îndrumător de cultură, căci aspectul său se potriveşte cu nouile tendinţe. S'ar putea spune că pictura românească a început să se desbrace aci de varii aspecte impresioniste, apucând un drum nou, oarecum susţinut de mentalitatea bizantină a locului.

D-l Neniţescu a comparat coasta Balcicului cu cea grecească şi a arătat că tocmai aci ar fi locul nemerit pentru un teatru în aer liber, ca şi pentru un monument lui Eminescu, care a cântat marea fără să-şi poată însuşi pe deplin sufletul ei clasic. Inainte de toate, însă, Universitatea Populară „Coasta de Argint“, concepută şi închegată cu atât de multă însufleţire de directorul ei, Octavian Moşescu, va îndruma tineretul nostru dornic de frumos şi va concentra pe acest încântător colţ al ţărei noastre multe forţe culturale.

Conferinţa d-lui Neniţescu a deschis orizonturi noui Balcicului.

CONFERINŢA D-LUI EMANOIL BUCUŢA

După conferinţele d-lui Ştefan Neniţescu, a urmat o cât se poate de variată şi sistematic concepută prelegere a d-lui Emanoil Bucuţa, despre câteva **„Probleme ale mărei româneşti“**, — temă ce nu putea lipsi din cadrul Universităţii Populare de pe coasta Mării Negre.

Intr'o limbă literară puternic şi organic închegată, caracteristică altminteri pentru autorul „Legăturei roşii“, d-l Bucuţa a desfăşurat cu multă elocinţă fazele pe care omenirea le-a trăit pe mare, zugrăvind în acelaş timp în sugestive culori rostul pe care l-a avut marea în desfăşurarea culturilor, ajungând astfel mai lesne la un universalism stăpânitor peste mări şi ţări. Conferenţiarul a desvoltat apoi toate eforturile făcute de popoare pentru a ajunge la mare şi pentru a o cuceri.

In a doua parte a conferinţei, d-l Bucuţa a desvoltat, bazându-se pe multe date din istoria noastră, pe un foarte bogat material, atitudinea avută de poporul român faţă de mare, năzuinţele lui ce se putea îndrepta hotărîtor spre mare de abia după împlinirea altor idealuri, legate de nevoile lui mai restrânse şi mai apropiate. De aceea poporul nostru de păstori şi ţărani, căutând chiar drumul spre coastele mării, nu a înţeles încă până astăzi firea şi rostul Mării în desvoltarea lui. Conferenţiarul a încheiat propunând creiarea şi organizarea unei puternice societăţi nautice, care să cuprindă trei secţiuni şi anume: una economică, una ştiinţifică şi una artistică. Ele ar avea menirea să educă poporul nostru pentru frumuseţile şi pentru cucerirea mării.

Publicul, foarte numeros, ce umplea sala, a aclamat cu mult entusiasm pe distinsul conferenţiar.

CALENDAR LITERAR

29 August, 1834: S'a ţinut primul examen al **„Societăţii filarmonice“** înfiinţată de I. Heliade Rădulescu la începutul lunei Octombrie 1833 în Bucureşti.

30 August, 1840: S'a născut în satul Liteni (Jud. Fălticeni) junimistul Gheorghe V. Liteanu.

1848: S'a născut în Craiova Gheorghe Bengescu.

1 Septembrie, 1847: S'a născut în satul Ilişeşti (Bucovina) folkloristul Simeon Floarea Marian.

2 Septembrie, 1861: S'a născut în Ocnele Mari (judeţul Vâlcea) autorul dramatic Mircea Demetriade.

1900: A murit la Iaşi filologul Aron Densuşianu.

4 Septembrie 1864: A murit la Craiova Ion Maiorescu.

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

0 OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE. ANUARE GENERALE. PRESA.

Balan (Teodor). — Teodor Racoce şi „Chrestomaticul românescu". Cernăuţi, (Tip. **Glasul Bucovinei),** 1926, p. 347—370. Fig.

087. 1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

Poveşti ruseşti. Flueruł năzdrăvan. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 31 p. Fig. Lei 5. (Biblioteca „Tineretul" pentru copii şi tineret 3).

1 FILOZOFIE. MORALĂ.

Vlad (Dr. C.). — In domeniul inconştientului (psihoanaliză). Ploeşti, (Tip. **Lumina),** 1926, II + 304 p. 160.

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Schütz (Blasius). — Die Demut ihr Wesen und ihre Stellung in der Moral nach dem Hl. Thomas Aquin. Timişoara, (Buchdruck. **Der Landbote),** 1926, 38 p.

Popescu (Ioan Ştefan). — Povăţuitorul Creştinului Ortodox Răsăritean In timpul Sfintei Leturghii. Ediţia II-a. Constanţa, (Tip. **Constanţa),** 1926, 76 p. Lei 8.

Vintilescu (Iconom Petre). — O propoziţiune liturgică. „Cu înţelepciune drepţi !" ori „Cu înţelepciune dreaptă". Piteşti, (Tip. **Artistica,** P. Mitu), 1926, 29 p. Lei 20.

Dan (Dimitrie). — Ctitoria hatmanului Luca Arbore. Craiova, (Tip. **Ramuri),** 1926, 10 p. Fig.

Stănoiu (Ierom. Damian). — Mânăstirea Ţigăneşti. Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 32 p. Fig. Lei 25.

Az erdélyi római kath. státus. Fontosabb jogtörténelmi okmányai. Cluj, **Közli az igazgatótanács,** 1926, 46 p.

3 ŞTIINŢE SOCIALE. SOCIOLOGIE.

Institutul social român 1921—1926. Bucureşti, (Tip. **Cultura Naţională),** 1926, 39 p.

Brăileanu (Traian). — Ethic und Soziologie. Ein Beitrag zur Lösung des Problems „Individum und Gesellschaft". Cernăuţi, **Romuald Schally's,** Nachf. F. V. Mühldorf, 1926, 31 p.

31 STATISTICĂ.

Direcţiunea generală a Căilor Ferate Române. Statistica comercială a transporturilor pe anul 1924. Bucureşti, **(Imp. Căilor Ferate Române),** 1926, 61 p.

Reuniunea Uzinelor electrice de pe teritoriile alipite de România. Statistica — Statistik — Statisztika. 1925. Sibiu, (Tip. **W. Krafft),** [1926], 93 p. + hartă.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Alexandrescu (Traian). — Repertoriu Fiscal alfabetic pentru impozitele societăţilor comerciale şi civile şi pentru impozitul comercial al societăţilor şi firmelor individuale, conţinând instrucţiunile ministerului de finanţe, deciziunile comisiunei centrale fiscale şi jurisprudenţa până la zi. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** 1926, 329 p. Lei 185.

34 DREPT. LEGISLAŢIE.

Alecsandri (V.). — Poeţii la cârma ţării. Discurs rostit în memorabila şedinţă a Senatului dela 10 Octombrie 1879 contra suprimării art. 7 din constituţie şi contra acordărei drepturilor civile jidanilor. Iaşi, (Tip. **Viaţa Românească),** 1926, II + 37 p. Lei 10. (Biblioteca Arma No. 1).

Dobrescu (Aurel). — Legea Electorală pentru Adunarea deputaţilor şi pentru Senat. Cu desluşiri şi îndrumări. Ediţie prevăzută cu tablă de materii amănunţită, cu formulare electorale trebuincioase şi cu Indice alfabetic, care tâlmăceşte legea pe înţelesul tuturora. Sibiu, **N. Bratu,** 1926, 128 p. Lei 15. (Biblioteca Partidului Naţional Nr. 4).

Codurile României. Organizarea judecătorească. Colecţia completă a legilor şi regulamentelor privitoare la organizarea judecătorească unificată. Cluj, **Lumina,** 1926, XIV + 404 p. Lei 240.

35 ADMINISTRAŢIE.

Buha (Alexandru). — Administraţia comunală. Manual cuprinzând elemente din dreptul constituţional, administrativ, financiar şi matrimonial, noţiuni de contabilitate, dif. legi şi regulamente, complectat cu explicare teoretică şi practică, cu modelele şi exemplele necesare. Lugoj, (Tip. **Ludovic Sziklai),** 1926, 1246 p.

Capeleanu (Mişu) şi E. **Cusin.** — Anuarul automobilelor şi trăsurilor din Bucureşti şi Harta României cu şoselele kilometrate. Bucureşti, (Tip. **Socec & Co.),** 1926, 224 p. + hartă. Lei 100.

35. 5 ARTA MILITARĂ.

Alléhaut (Colonel). — Lupta infanteriei Studiu analitic şi sintetic după regulamente ilustrat cu cazuri concrete din războiul 1914—1918. [Traducere de] Locot. Colonel Ioan Popescu. Bucureşti, (Tip. **Sportul),** 1926, 172 p. + 3 pl. Fig.

Ghleps (Colonel Artur). — Servicii şi etape. Principiile fundamentale de organizare şi funcţionare. Sibiu, (Tip. **Jos. Drotleff),** 1926, XI + 376 p. + 1 pl. Fig., hartă.

Iacobescu (Locotenent Gheorghe). — Aeronautica militară. I. Observaţia şi fotografia aeriană. Studiu la îndemâna tuturor celor care se interesează de problemele Aeronauticei Militare. Bucureşti, (Tip. **Triumful),** 1926. XIV + 166 p. Fig., hărţi.

37 ÎNVĂŢĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Mureşanu (Constantin). — Educaţia mulţimilor [prin şcoale creatoare]. Vatra-Dornei, (Tip. **Şcoala Română),** 1926. 72 p. Lei 30.

Tabacaru (Gr.). — Problema pedagogiei sociale. Directiuni şi tendinţe. Ediţie nouă. Bacău, **(Tip. Şcoalelor militare de Administraţie),** 1926, 87 p.

Brandsch (Dr. Heinz). — Geschichte der siebenbürgischsächsischen Volksschulen. Schässburg, Verlag und Buchdruck. **Markus,** [1926], 158 p.

Dima (G. A.). — Reforma învăţământului secundar. Consideraţiuni generale în legătură cu dezideratele facultăţii de ştiinţe din Cluj relative la reorganizarea şcoalei secundare şi la pregătirea profesorilor secundari. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 67 p. Lei 40.

Popovici (Iconom Mitrofor Constantin). — Anuarul seminarului teologic superior „Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni" din Chişinău. Note din istoricul seminarului. Chişinău, (Tip. Eparhială **Cartea Românească),** 1926. IV — 169 p. + 5 pl. Fig.

Botez (Dr. G. I.). — Catalogul tezelor de doctorat şi al doctorilor în medicină şi chirurgie proclamaţi de facultatea de medicină din Iaşi dela înfiinţarea ei 1879 până la 31 Decembrie 1925. Iaşi, (Tip. **Viaţa Românească),** 1926, 109 p. Lei 125.

b). **Manuale didactice pentru învăţământul secundar.**

Dobrescu (N.). — Istoria Bisericii române pentru clasa VI secundară. Ediţia patra revăzută de Preotul Ioan Mihălcescu. Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 114 p. Fig. Lei 36.

Mihălcescu (Preotul Ioan). — Dogmele religiunii creştine ortodoxe şi noţiuni de liturgică pentru clasa IV secundară. Ediţia VII. Bucureşti, **Pavel Suru,** [1926], 90 p. Lei 25.

38 COMERŢ. TRANSPORT.

Casassovici (Ing. C.). — Comercializarea produselor industriale. Bucureşti, **Institutul economic românesc,** 1926, 16 p.

Daşcovici (N.). — Politica comercială a Dunării. Bucureşti, **Institutul economic românesc,** 1926, 12 p.

Popesco (Ing. Georges). — La Navigation et la Politique Commerciale. Bucarest, (Typ. **Cartea Românească),** [1926], 24 p.

Toroceanu (Ing. Corneliu). — Creşterea producţiunii de petrol şi Chestiunea transporturilor. L'accroissement de la production de pétrole et La question des transports. Bucureşti, (Tip. **Eminescu),** 1926, 16 p. + hartă.

39 OBICEIURI. FOLKLOR.

Bogrea (V.). — Sfinţii-medici în graiul şi folklorul românesc. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, p. 169—182.

Precup (Emil). — Păstoritul în munţii Rodnei. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1926, 58 p. + 3 pl. Fig. Lei 50. (Biblioteca Dacoromaniei No. 3).

Schweizerische Volkslieder. Chants populaires suisses. Bukarest, **Herausgegeben vom Schweizerklub,** [1926], 54 p.

Pamfile (Tudor). — Cântece bătrâneşti. Doine. Mustrări şi blesteme. Din lucrările postume. Tecuci, (Tip. **Cultura),** 1926, 174 p. Lei 20.

4 FILOLOGIE.

Szöcs Mihály. — Francia kiejtés és olvásas a Grenoblei és Párisi egyetemek hangtani elöadásai, hangtani laboratoriumi kisérletek és a legújabb elméletek alapján rajzskkal. A szövegek olvasását francia tanárok öriztek ellen. Székelyudvarhely, (Nyom Részvénytársaság), 1926, 104 p.

5 ŢTIINŢE PURE.

Steopoe (A.). — Sur la constitution du carboxyle. Bucarest, **Société roumaine des sciences,** 1926, 12 p.

P. [opescu]-Voiteşti (I.). — Progrese ştiinţifice. Cutremurile de pământ. Cluj, (Tip. **Viaţa),** 1926, 16 p. Fig., hărţi.

Velculescu (A.). — Sur la térébenthine de Picea excelsa L. Bucarest, **Société roumaine des sciences,** 1926, 7 p.

61 MEDICINĂ. FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARA.

Gherman (Dr. Constantin). — Certificatul de sănătate în căsătorie. Studiu medico-social. Bucureşti, **(Tip. Române-Unite),** 1926, 39 p.

Moscu (Dr. Constantin). — Simpatectomia periarterială. Bucureşti, (Tip. **Poporul),** 1926, 15 p.

7 ARTE.

Anheuer (Otto). — Über Ausbildung der Stimme zum Kunstgesang (Oper, Operette, Konzert). I. Stimmbildung. Timişoara, **Im Selbstverlage des Verfassers,** [1926], 47 p.

---

*). A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

ECOURI

VLĂSIE LITERARĂ ?

Primim din partea d-lui **Camil Petrescu**, următoarea scrisoare, căreia îi facem loc în dorinţa unor desminţiri pe care moravurile noastre literare le aşteaptă cu înfrigurare.

PRIETENE PERPESSICIUS,

Mi s'a prezentat zilele trecute, ca fiu al d-lui Eftimiu, un tânăr oarecare împodobit cu o bâtă, cerându-mi, să nu mai „înjur“ pe autorul Ringalei. Am admirat laşitatea acestui scriitor încă odată, după ce am admirat-o şi în 1916, atunci când s'a făcut turc, numai ca să fie scutit de mobilizare. (Chit ca să fabrice piese patriotice pe urmă). In loc să vină d-lui să încaseze o pereche de palme l-a trimis pe acel biet tânăr nevinovat, mai ales că ştia cât mă preocupă în ultimul timp sportul. Fireşte că între noi o chestie nu poate să existe. Tânărul mi-a promis că va fi vai de mine „când nu va mai fi singur“ (textual). Pe urmă a povestit că are sub ordinele lui 20 de salariaţi ai d-lui Victor Eftimiu. Cum şi alţi critici au fost ameninţaţi, nu ai impresia că după franc-masonerie, d. Sandomirschi introduce în literatura noastră sistemul scump inimei sale, al comitagiilor ?

Ce zici ?

CAMIL PETRESCU

DRAMA CONTIMPORANĂ

D. **Lucian Blaga** ale cărui piese de teatru precum : **Zamolxe, Tulburarea apelor, Daria, Fapta,** au adus, ca şi 'n poezie dealtfel, o notă de originală modernitate, vorbeşte despre drama contimporană în convorbirea acordată ziarului „Rampa“, din 21 August :

> Despre tot ce s'a petrecut dela moartea teatrului naturalist dincolo de hotare, se ştie relativ puţin la noi. Ne-ar fi desigur greu, dacă nu cu neputinţă să rezumăm într'o singură formulă toate acele înoiri ale teatrului, unele mai isbutite, altele mai puţin, prin cari s'a încercat o evadare din realitate. La Francezi un Claudel, la Germani un Werfel (ca să amintim unul între mulţi), reprezintă tendinţa de spiritualizare a teatrului. Drama lor culminează în anumite momente de ridicare extatică a personagiilor, în convertire sau magică îndreptare. Catolicismul, budismul şi alte doctrine spiritualiste, sunt din adânc trase la contribuţie în acest gen de teatru. Ca înoitori în alt sens se aşează în aceeaş linie de asalt un Strindberg şi Wedekind. Inţelegem partea aceea din teatrul lor foarte variat, care smulgându-se din clişeele naturaliste încearcă să dea oarecum **esenţialul** firei omeneşti, animalitatea vampirului, glasul crud impersonal al instinctului.
>
> Personagiile sunt ireal crescute, de proporţii halucinante. Intre cei tineri, un Bronnen şi un Brecht în Germania (cei mai discutaţi astăzi), continuă linia aceasta. Un alt gen de teatru nou reprezintă G. Kaiser (în parte şi Toller) ; în dialog comprimat se desfăşoară acţiuni fără de însemnătate anecdotică, culminând în conflicte de idei-forţe. Personagiile nu mai există prin ele înşile ca indivizi, energiilor deslănţuite. Desnodământul e adesea vizionar şi deschide perspectiva unei vieţi mai înalte. Alt gen devine reprezentativ prin opera unui Shaw, Pirandello, Sternheim. Ei aduc pe scenă toată problematica vieţii moderne. Dialogul e dialectic. Rolurile foarte rar au mai mult trup palpabil decât al unor fantome jucăuşe. Ele se schiţează vorbind, superficial, adânc.
>
> Iniţiativa e todeauna în mâna autorului : personagiile sunt de multe ori numai acest singur eu multiplicat, pentru a vădi mai interesant o teză filozofică.

„MITICĂ POPESCU“

Intr'un interview acordat „Rampei“ din 22 August, d. **Camil Petrescu,** lămureşte resorturile nouei sale comedii, pe care dintr'o ostentativă reacţiune contra fobiilor regionale, a denumit-o „Mitică Popescu“.

> — „Mitică Popescu“, etc., cum le place să scrie unele gazete de dincolo, potrivindu-se în glas cu cele minoritare. Cântecul e repetat cu refren. Mitică e mahalagiu, şmecher, mucalit şi iubitor de spirite tâmpite, crai al Căii Victoriei, amant inofensiv al modistelor, amator de mari învârteli, chiulangiu, canalie, sau numai secătură, în sfârşit, nu rare ori e vorba de „ţigănie“. Dar Mitică e cu toate acestea şi încă ceva : e om de inimă. Aci e totul.
>
> „Dacă voiu izbuti să conving pe spectatori de acest **încă ceva,** Mitică va apare în sfârşit în adevărata lui lumină : axa pe care s'a organizat statul român, într'o sută de ani, dela revoluţia lui Tudor la războiul cel mare. ...Şi dacă mijloacele mele de realizare artistică nu mă vor trăda, s'ar putea că asemeni celei de „curcan“, porecla de „Mitică Popescu“ se va transforma în renume. In orice caz e o sforţare pe care, ca bucureştean, mă simt dator s'o fac.
>
> — ... ?
>
> — „Inc'odată, rostul piesei este să înfăţişez un tip, tipul celui care în ordinea rurală este reprezentat prin „Ion“ **şi care în ordinea orăşenească** nu poate fi decât „Mitică Popescu“.
>
> Negreşit că procedeul acumulării de fapte, pe care Rebreanu l-a utilizat în marele lui roman, nu poate fi aplicat în teatru, care cere o mai strictă şi gradată organizare. Intr'o piesă, detaliile trebuiesc neapărat subordonate acţiunii ; asta nu înseamnă însă, că te poţi lipsi de ele.

TEATRU ŞI SPECTACOL

In numărul pe August din „Nouvelle Revue Française“, d. **Benjamin Crémieux,** excelentul critic din „XX-ième Siècle“ şi admirabilul împământenitor al lui Pirandello în franţuzeşte, surprinde în caracterizări substanţiale criza actuală a teatrului şi odată cu aceasta şi o utilă demarcaţie între teatru şi spectacol :

> „Toate şcolile literare ale secolului XIX au atacat pe rând formula „teatrului pur“, pusă la punct în secolul XVII şi ale cărei două prototipuri rămân tragedia şi farsa, completate cu comedia aşa cum a conceput-o şi realizat-o Shakespeare. Istoria, romanul, poezia lirică, au venit rând pe rând să contamineze arta dramatică. Romantismul, naturalismul, simbolismul, unul după altul, au falsificat teatrul, pe deoparte, anexând şi ducând în primul plan, accesoriul : lirism gratuit, culoare locală, sociologie ; pe de altă parte, escamotând sau chiar suprimând esenţialul : criza, lupta, conflictul, fundamentele oricărei acţiuni dramatice. **Expresiunei dinamice** a sentimentelor în conflict, care este caracteristica teatrului, secolul al XIX-lea i-a substituit sau amestecat **reprezentarea statică** a epocilor sau evenimentelor istorice (romantismul), a scenelor de moravuri (naturalismul), sau a stărilor de suflet (simbolismul). In scurt, spectacolul (luând acest cuvânt în accepţia lui cea mai întinsă) a înlocuit teatrul. Desfăşurării în durată, neîncetatei mobilităţi a teatrului, i--a fost substituită succesiunea spaţială, fragmentată a spectacolului.
>
> S'a spus totul despre încetinirea sau suspendarea dramei prin tiradele pur lirice, scumpe romanticilor şi simboliştilor. Nu s'a stăruit în deajuns asupra nefastei influenţe a romanului asupra lui Augier, Dumas-fiul şi toţi autorii Teatrul-ui Liber. In ziua în care naturalismul a pretins să aducă pe scenă o viaţă întreagă sau cel puţin să substituie unei crize unice, o continuare de tablouri caracteristice, **felii de viaţă,** destul de banale adeseaori, cât se poate de lipsite de acţiune, în ziua aceea s'a dat o lovitură decisivă **teatrului** în profitul **spectacolului.** Cât despre istorie, ea este prin definiţie un inepuisabil izvor de tablouri, de spectacole.
>
> Mania (sau habitudinea) spectacolară n'a încetat să se inteţească. După roman şi istorie, se încearcă să se anexeze teatrului, music-hall-ul, cinematograful, să i se îmbogăţească tehnica teatrului cu tehnica ăstor două redutabile vrăjmaşe, fără să se observe că şi music-hall-ul şi cinematograful sunt mai presus de toate spectacole, în vreme ce teatrul, dacă nu vrea să se nărue, trebuie să evite tot ceea ce este „reprezentare“ ca să devie numai „expresie“. Expresie figurată, însă tot atâta de distanţată de reprezentare, precât e pictura de fotografie sau un discurs raportat de Titu-Liviu de un discurs stenografiat“.

CĂRŢI PRIMITE

N. I. HERESCU : Insemnări literare (1924—1926). (biblioteca Semănătorul, No. 140), ed. librăriei Diecezane, Arad ; 1926. lei 10.

I. GRECULESCU : Domnişoara Celina, roman, tip. „Universul“ ; 1926, lei 40.

NEMO : Grafologie. Scrisul şi omul. „Tiparniţa“ ; 1926, lei 60.

EUGEN-PAUL SAVIN CONSTANT.: Poezii, Amurg prin vitralii, Litanii pentru cei uitaţi, Idoli de humă ; „ed. autorilor“, Craiova 1926, lei 40.

murg prin vitralii. Litanii pentru cei uitaţi. Idoli de humă ; „ed. autorilor“ ; Craiova 1926. lei 40.

PUNEŢI UMARUL ! Darea de seamă despre activitatea despărţământului în decursul anului 1925-1926. (Buletinul 45 al desp. jud. Sibiu), ed. „Asociaţiunii“, Sibiu, 1926.

N. T. POPESCU-LUMINA : Domniţa Galini : Poveşti, ed. „Ancora“. S. Benvenisti, 1926, lei 75.

INCEPUTURI DE STAGIUNE TEATRALĂ

TEATRUL NAŢIONAL va ridica cortina la 28 August cu **„Fântâna Blânduziei“** şi **„Piatra din casă“.**

TEATRUL REGINA MARIA îşi începe activitatea la 3 Septembrie cu piesa lui Cehov : **„Livada cu vişine“.**

TEATRUL MIC trecut sub conducerea d-nei Tantzi Cutava-Barozzi şi a d-lui Mişu Fotino va deschide stagiunea între 5—9 Septembrie.

Piesa de deschidere n'a fost încă fixată. Va fi aleasă dintre cele trei piese cari se repetă actualmente : **„Fracul“** de Gabriel Diegely ; **„Le Pouce a l'oreille“** de Georges Feydeau şi **„Mitică Popescu“.** comedie de d. Camil Petrescu.

TEATRUL FANTASIO instalat în fosta sală a teatrului Alhambra va începe la 9 Septembrie cu „Maimuţa care vorbeşte“, piesă în 3 acte de Rene Fauchois.

In primele roluri vor apare d-ra Leny Caler, şi d-nii I. Iancovescu, şi E. Rosen.

REDACŢIONALE

In numărul viitor vom publica un fragment din piesa de teatru „Frământări“, de d-l Mircea Ştefănescu, prima premieră originală a Naţionalului, în noua Stagiune.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“, STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

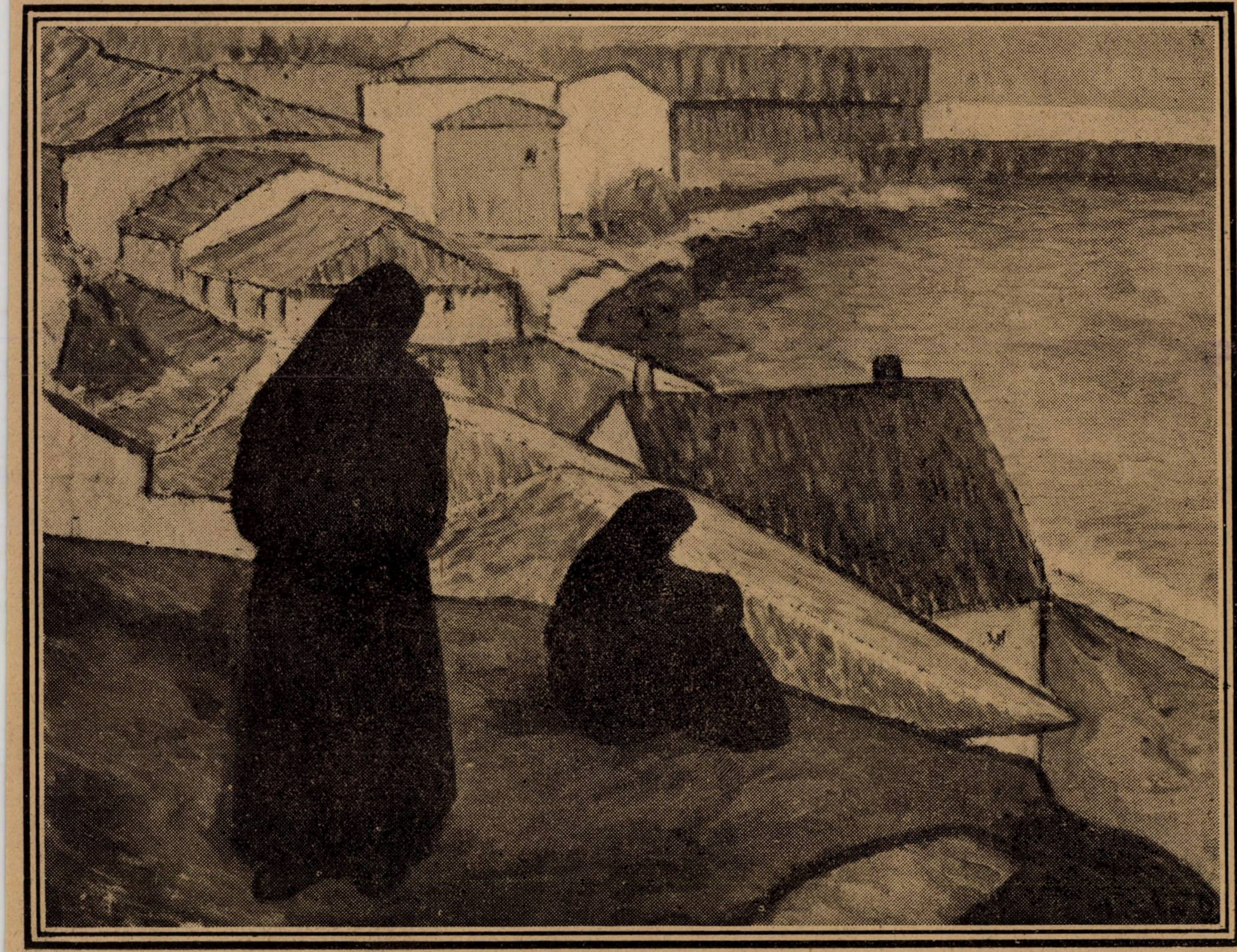

D. GHIAŢA: BALCIC

In acest număr: EMIL ISAC, H. PAPADAT BENGESCU, MIRCEA ŞTEFĂNESCU, DINICU GOLESCU, ION LUPU, MARCEL ROMANESCU, P. IGIROŞANU, N. I. HERESCU, T. PĂUNESCU ULMU, EUGEN VICTOR, VIRGINIA GHEORGHIU, RUD. A. KNAPP, N. N. TONITZA şi PERPESSICIUS. Buletin bibliografic săptămânal de AL.-SADI IONESCU.

An. XLII, Nr. 36.
5 Septembrie 1926.

Lei 5.

Cântec

Ingeri să te desmiardă, soare să te bată,
Mătasea să te ștargă,
Să fie a ta lumea largă,
Și sfântul să-ți fie tată.

Noaptea să-ți fie ochii, şi piatra să-o şti să-o deochii,
Mielul mâna să ți-o sărute.
Să-ți vorbească florile mute.

Să înflorească tot ce ții în mână,
Când te-or vedea copiii în genunchi să cadă,
Și orbii să te vadă.

Să fii a tuturora şi a nimănuia să fii,
Să fii blestem și să fii rugăciune şi să trăeşti în veci,
Şi trandafir sălbatec să fii, ce pe sufletul meu trist te pleci...

EMIL ISAC

Tomnatică

Ape ruginesc printre păpuriş....
Sterp pădurea-acum arde 'n luminiș
Cu bronzate vârfuri și frunziş de-aramă,
In amurgul — sânge revărsat pe-o coamă...
Butiile 'n beciuri se înțepenesc;
Rod de vie-atârnă 'n podul bătrânesc,
Și sub bârne groase, stropi de aur vii,
Viespi încercuesc boabe durdulii....
Jinduind sumanul cald de promoroacă
Iarăşi cu pustiu crama se îmbracă.
Doar la vre-un cazan prune'ntârziate
Fierb, momind țăranii până pe'noptate...

Gâște-au fost azi noapte jalnic gâgâind?
Peste-acoperişuri, vântu-a plâns mugind...
Lângă iaz copiii lișițe-au găsit
Moarte peste maluri — și pe cer coclit
Au scâncit a iarnă pasări pământii...
Prietene, de-acuma toamnă grea va fi!
Tu cuminte 'n noapte şi'n insingurare,
Trage pe obloane drugii cu zăvoare,
Și ascultă 'n ploaia și 'n vârteju-afund,
Golul cum în tine, macină profund...

T. PAUNESCU-ULMU

Frământări*)

(Fragment)

Trei acte, de MIRCEA ŞTEFĂNESCU

ACTUL II. Scena I

ANCA (d-na Lilli Popovici) ANDREI (d. N. Bălţăţeanu)

(NOTA — Anca, soţia lui Ionică, e de o lună amanta lui Andrei, prieten bun al lui Ionică. In scena care urmează, şi care se petrece într'un fumoar din casa lui Ionică, se vede care e situaţia dintre cei doi amanţi, după această lună parcursă între actul I şi II).

(S'a înserat. La ridicarea cortinei, Andrei e pe sofa; Anca lungită pe pernele de pe jos, ţine capul rezemat de sofa, aproape de genunchii lui Andrei. Lumină discreată, venind din vasele împrăştiate prin fumoar. O pauză simţită: Anca e pe gânduri; Andrei lasă impresia că nu ştie ce să-i spună. Apoi :)

ANDREI — (Incercând să se ridice) **Să-ţi aduc o ţigară ?**

ANCA — (Cu compătimire ironică) **O, Andrei, Andrei, bietul meu amant !**

ANDREI — (Nedumerit) **De ce ?**

ANCA — (Adăogând tonului de sus mai multă tristeţe) **O ţigară ?** **Toate după amiezile noastre au ca epilog o ţigară. Şi romanele au un sfârşit, dar sunt mai lungi.**

ANDREI — (Cu mustrare uşor emfatică) **O, o, Anca !**

ANCA — **Şi jocul de bursă are un sfârşit, dar e mai palpitant. Numai dragostea se vede, are şi ea un sfârşit, dar e monotonă.**

ANDREI — **De ce îmi vorbeşti astăzi— abea o lună de când eşti a mea — de sfârşitul dragostei noastre ?** (Cu căldură) **De ce, Anca ?**

ANCA — **Ţi-am vorbit şi ieri... ba şi alaltăeri ! Nu ştiu, nu ştiu de ce...**

ANDREI — (Curtenitor) **Doamnă, eşti o enigmă.**

ANCA — **Nu, Andrei. Sunt femee.**

ANDREI — (Acelaş) **O femee foarte, foarte capricioasă.**

ANCA — **Capricioasă ?** (Râde uşor) **O, Andrei... „Anca, vrei o ţigară ? Poate vrei să fumezi, Anca ?" Şi-atât ! S'ar zice că e nevoe să ne recreăm.** (Râde scurt şi nervos) **Fie : adu-mi o ţigară.**

ANDREI — (Servind-o curtenitor :) **Vezi ce rea eşti ? Din zi în zi mai rea.**

ANCA — (Aprinzând) **Tu nu fumezi ?**

ANDREI — **Nu.**

ANCA — **Nu. Şi, pe urmă ?** (Andrei tace) **Şi-atât !**

ANDREI —(Cu tonul cu care ar zice că Anca pretinde prea mult) **Ei, acuma !**

ANCA — **Desigur, Andrei. Eu, dacă aş fi bărbat, aş şti să mă port, cu femeile. Crezi tu că e o simplă legendă că ne-am născut din coasta lui Adam ? Noi trăim din viaţa pe care o trăiţi voi în jurul nostru. Nu ne lăsaţi deci să lâncezim. Vorbiţi-ne. Mângâiaţi-ne. Altfel, viaţa ne e searbădă.** (Il priveşte) **Ai priceput ? Nu. Dacă amantul, în loc să ne vorbească şi să ne mângâe, tace şi-şi ţine mâinile acasă, atunci** (întorcându-se spre el, graţioasă şi puţin enervată, dar drăgălaşe) **bine, domnule amant, d-ta n'ai creer ? atunci dragostea e monotonă. Tot n'ai priceput ? Mai dă-mi o ţigară, că asta s'a stins.** (Andrei o serveşte, pe când Anca, venindu-i să râdă :) **Tu nu fumezi ?**

ANDREI — (Zâmbind) **Nu.**

ANCA — **Şi-atât !**

ANDREI — **Dar, ce vrei...**

ANCA — (Intrerupându-l) **Andrei, Andrei... inventează ! De pildă, spune : „Nu fumez, Anca, fiindcă mă tem să nu adorm cu ţigara în gură".** (Zâmbetul lui Andrei e forţat. Spunând fraza de mai sus, Anca a râs uşor, dar îşi sfârşeşte râsul într'un zâmbet agasant) **Obositule ! cât sânge albastru curge prin vinele tale?**

ANDREI — **De ce-mi vorbeşti aşa ? Ştii bine că nu fac caz de asta.**

ANCA — **Modestia ta e inutilă. Nobleţa e cel mai conservator dintre creditori. Pergamentele tale sunt poliţele cari poartă girul tutulor străbunicilor tăi. S'au legat pentru tine să rămâi Prâslea cel obosit al unui neam în care s'a cheltuit până la ultima sevă de pasiune.** (Şi, cum Andrei schiţează neplăcerea). **Ştii că-mi place să fac teorii. M'a nărăvit Barbu. Asta se chiamă a degenerescenţii.** (Imediat împăciuitoare). **Glumesc. Iartă-mă.**

ANDREI — **Sunt sigur că faci numai o glumă.**

ANCA. — (Cu un accent care trădează un gând nemărturisit) **Eşti atât de sigur ?**

ANDREI — **Da. Dar gluma ta...**

ANCA — (Intrerupându-l) **Ţi-am spus : iartă-mă.** (Şi, pentrucă Andrei rămâne imobil) **Vezi, vezi că nu ştii să te porţi ? Aduci eticheta ta ereditară până şi în dragoste. O femee îţi cere iertare şi tu nici măcar nu te gândeşti s'o săruţi.**

ANDREI — (Acum încăpăţânat) **De ce s'o sărut ?**

ANCA — **De ce ? Dar bine, brută cu sânge albastru, ca să-i arăţi că ai iertat-o !** (Andrei o sărută. Ea, aruncându-şi braţele după gâtul lui :) **Andrei, Andrei, când ai să pricepi cât dor de dragoste m'a aruncat în braţele tale ?**

ANDREI — (Tresărind şi părăsind-o brusc) **Paşi !**

ANCA — (Ascultă o clipă, apoi râde nervos) **Parcă ai fi şoarece ! Cea mai uşoară troznitură de parchet te aduce la realitate.**

ANDREI (Cald) **Dar pentru tine,, draga mea !**

ANCA — (Cu revoltă drăgăstoasă) **Numai când trozneşte parchetul, ţi-aduci aminte că eşti amantul meu... şi atunci, ca să te ascunzi.**

ANDREI — (Cald) **Dar nu uita că sunt prieten cu Ionică şi că ar fi trist să vadă cum îl înşel.**

ANCA — (Cu voce care trădează — discretă însă—un adânc foc sufletesc) **De ce nu mă iubeşti ?**

ANDREI — **Te iubesc, dar nu ştiu cum să te împac.**

ANCA — **Fă-mă să simt că mă iubeşti.** (Cu ardoarea penultimei încercări) **Fă-mă să te iubesc aşa cum am crezut, atâta-ţi cer !**

ANDREI — **Dar cum ?**

ANCA — **Să mă reînnoesc prin tine, să-ţi simt sufletul, să mă bizui pe forţa care domină şi înfruntă orice,** (cu ironie) **chiar şi drepturile unui bărbat ca al meu, care, dacă ar simţi că mă pierde, nu s'ar întrece cu suferinţa.**

ANDREI — (A cărui faţă se luminează; după un moment de cumpăneală) **Serios crezi că Ionică n'ar suferi, dacă...**

ANCA — (Intrerupându-l : amar :) **Dar dimpotrivă ; ar găsi un prilej minunat să-şi practice mentalitatea, să facă pe cavalerul,** (cu dispreţ) **pe civilizatul.**

ANDREI — (Radiant) **Adevărat crezi asta ? O, atunci...**

ANCA — **Dar bine, Andrei, e şi firesc. Tu ştii ce sunt pentru Ionică.**

ANDREI — (urmărind o idee) Şi dacă

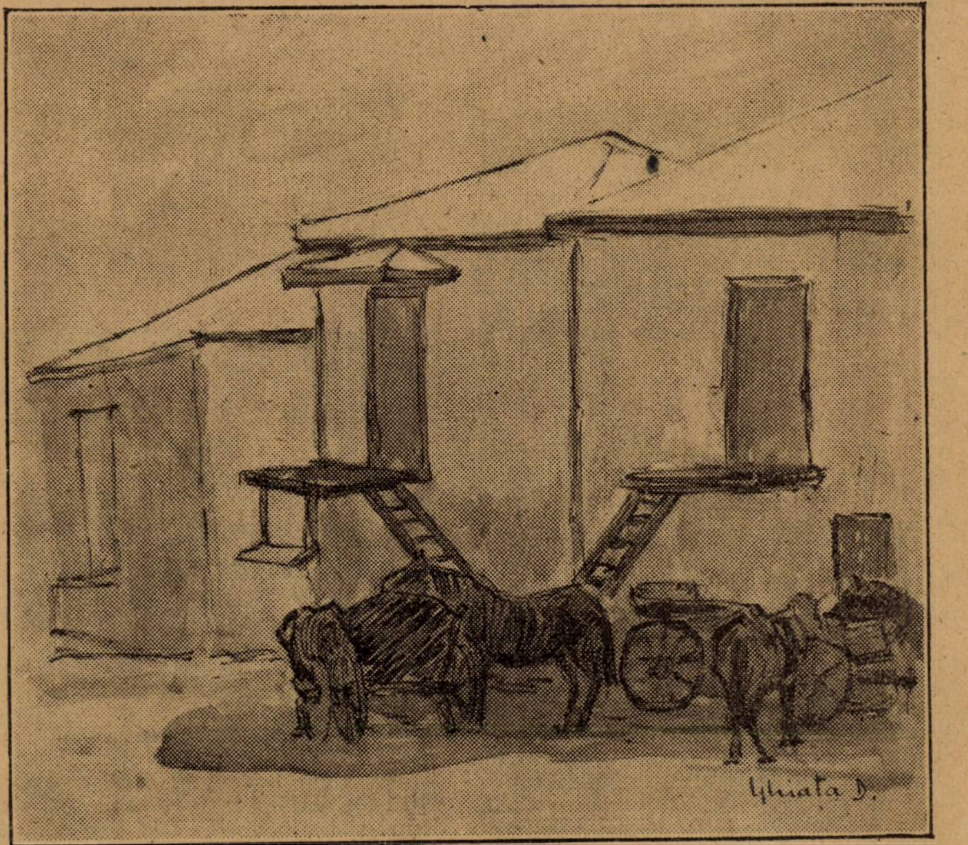

D. GHIAŢA : STUDII

---

*) (Această piesă se repetă actualmente la Teatrul Naţional sub direcţia de scenă a d-lui Paul Gusti şi va fi prima premieră originală a acestei stagiuni).

astăzi, astă-seară, n'ai mai vrea să fii soția lui ?

ANCA — **Ionică nu e nici prost, nici necinstit şi nici nu mă iubeşte.**

ANDREI — **Şi atunci ?**

ANCA — **N'am fost clară ?**

ANDREI — **Ai fi liberă ?**

ANCA — **Nu sunt „liberă“ ?**

ANDREI — **Nu. Nu încă.**

ANCA — **Nu încă ?** (Amar) **Da... te înțeleg.** (Inflăcărată) **Dar unde scrie că o femee trebue să fie neapărat liberă, ca să poată fi cucerită ?**

ANDREI — **Sunt uzanțe peste cari nu se poate trece.** (Cu elan) **Dar lasă, Anca, am să te fac fericită.** (Se scoală și se plimbă concentrat în gândurile lui).

ANCA — Mă **orbeşti. Elanurile astea ar putea să-ți sdruncine nervii.**

ANDREI — **Ai să vezi ! Aşteaptă !**

ANCA — (Dezamăgită) **Ce aştept eu... n'are să se întâmple. Ar trebui să trăim altă dată...**

ANDREI — (Intrerupând-o **Ai să vezi ! Deocamdată, nu mă întreba nimic.** (Și, cum Anca nu mai spune nimic, întrerupându-şi umbletul :) **Mă rog, ai încredere în mine ?**

ANCA — **Şi pe urmă** (Andrei în prada gândurilor, tace și reia pașii) **Atât ?** (După o clipă) **Ce aştept eu...** (Se întrerupe. Andrei are pe față zâmbete hotărâte. Anca, visătoare :) **O, amanții le altă dată!**

ANDREI — (Surprins) **Cine ?**

ANCA — **Ei știau să supue viața, s'o creeze prin iubirea lor.**

ANDREI — Nedumerit, oprindu-se din mers) **Ce ?**

ANCA — **Da. Ştiau să iubească amanții de altă dată ! Cunoşteau secretul iubirei, ca vrăjitoarele tainele ierburilor și l-au dus cu ei în pământ.**

ANDREI — **Da cine sunt amanții tăi de altă dată ?**

ANCA — **Singurii adevărați. Cei cari și-au pus de atâtea ori viața în primejdie pentru mine. Cei cari şi-o dăruiau pentru o sărutare, căci, cu o sărutare, robiau un suflet. Voinicii cari treceau pădurile, veniau cale multă, deseori să-mi zărească doar zâmbetul luminat de lună în pragul ferestrei mici și zăbrelite.**

ANDREI — (Privind-o curios) **Ce te-a găsit Anca ?**

ANCA — **Ce m'a găsit ? Dorul să mă întorc în brațele îndrăzneților frumosi, cari știau să răpească femeile sub ochii bărbaților, fără frică, fără remuşcări laşe. Cu ăștia am trăit din prima clipă când mi-a căzut o carte în mână ; cu ei am colindat noaptea parcuri imense, cu tufişuri tăcute, cu flori de lună prinse în trenele cascadelor.** (Andrei își reia locul pe sofa, tăcut. Anca continuă cu vocea scăzută) **Până acum, cu ei mi-am înşelat bărbatul în fiecare noapte. Acum, un amant modern a venit să le ia locul.** (Cu revoltă) **Amanții moderni ! Cât vă e de uşor să cuceriți o femee ; cât nu riscați nimic în întreprinderea voastră !**

ANDREI — **Eşti nedreaptă. Dar tu suferi, Anca.**

ANCA — (Dureros de ironică) **Ai observat, Andrei ?**

ANDREI — (Din inimă) **Iți jur că te voiu vindeca.** (Pendula bate opt). **Opt !**

ANCA — **Iată-ne la al nu știu câtelea termen al... iubirii noastre. Amanții de altă dată nu-și măsurau clipele de dragoste cu bătăi de pendulă. Aveau în fața lor viața şi o împărțiau în două ; cât sta soarele pe cer, își făceau jurăminte ; când apunea și le împlineau** (Andrei prudent, se mută pe un fotoliu) **Bravo, Andrei,** (Andrei revine, dă mâna Ancăi și o ridică. Ea se lasă obosită, nepăsătoare).

ANDREI — **Ar trebui să aprindem lampa.**

ANCA — **N'ai decât.** (Andrei aprinde lustrul. Dar Anca se repede la buton, stinge, apoi se aruncă de gâtul lui Andrei și, cu ardoarea ultimei încercări :) **O, nu, nu încă ! Andrei, iubește-mă cum mă iubeau amanții mei de altă dată ! Fămă să te iubesc cum îi iubeam pe ei !**

ANDREI — (Cald) **Ne vom iubi mult Anca !**

ANCA — (Cu neîncredere tristă, duioasă) **Nu te cred, Andrei.**

ANDREI — **Ba da, ba da ! Acum sunt sigur că am să te fac fericită.** (Se aude slab soneria)**Stai !** (Ascultă, aprinde în acelaş timp lustrul și apoi, emoționat :) **Sst ! S'a deschis în față.** (Anca are un râs scurt și batjocoritor) **Dar bine, dragă, ai vrea să ne prindă ? Frumos ar fi ?**

ANCA — (Cu tărie) **Da. Aş vrea să ne prindă. Ar fi atât de frumos atât de cinstit !**

ANDREI — (Stingând luminile din o parte din vase) **Ești nebună !**

ANCA — (Ducându-se spre sofa) **Da. Sunt nebună. Dar nebunia mea e atât de adevărată, încât nu se mai poate vindeca.** (Își aprinde o țigară și se lungește pe sofa).

ANDREI — (Care s'a așezat într'un fotoliu și răsfoeşte o revistă, răspunde încet) **Vine. Am să te vindec eu... şi nu prea târziu.**

ANCA — (Are un zâmbet descurajat. Apoi, ca și cum și-ar aduce aminte de ceva de demult, care reînviază spontan în ea :) **Andrei tu l-ai mai văzut pe Barbu ?** (Dar apare Ionică).

MIRCEA ȘTEFANESCU

Cântecul scripcarului bătrân

Foae verde-a spinului,—
Frunzulița chinului, —
Se alungă clipele,
Iute ca aripele,
Cât ai bate pleoapele,
Zile fug, ca apele,
Anii 'n goană lunecă
Viața ți-o întunecă.
Alte fete 'nvață jocul,
Alți flăcăi le strâng mijlocul,
Alte babe dau cu ghiocul
Să descopere norocul.
Alți cumetri beau pahare,
Alți unchiași urzesc săʼnsoare
Un flăcău cu-o fată mare.
Alt chip ai şi tu, crâşmare !..
Singur eu şi singur eu,
Hăt, de-amar de timp, mereu,
Stau aci cu cântul meu.

Foae verde-a spinului,
Frunzulița chinului,
Viața e-a suspinului.
Hei, aveam și eu odată
Ochii vii și chica lată
Şi-aveam scripca înstrunată.

Dragă îmi era o fată !...

Şi din cincisprezece sate,
In căruțe ferecate,
Veneau oameni să mă cate
Şi porneam la drum, fârtate,
Nopți și zile încheiate.

Fata — vezi, parcă fu ieri —
Am iubit-o două veri.

Și când iarna-era mai grea,
Zaiafetul se 'ncingea,
Două luni nu contenea.
Chef cu chef se înoda,
Și ce nunți, ce cumetrii,
Ce botezuri, ce beții...

Toate trec, și 'mbătrânim...
Fata doarme 'n țintirim.

Foae verde-a spinului,
Frunzulița chinului,
Mâine voi porni și eu
S'o 'ntâlnesc sub lutul greu,
Mâna slabă să i-o prind,
Trupul supt să i-l cuprind
Gura vânătă s'o sorb,
S'o sărut pe chipul orb...
Trupul meu cu trupul ei
Putrezească pe sub tei.

Dar vreau astăzi să vă cânt,
Cântec vechi, cu vechi descânt,
Taină'n suflet să vă 'mplânt.
Strângă-şi cârdul fetele,
Şi flăcăii, cetele,
Moşul știe să vă spue
Viața ce e și ce nu e.

Foae verde-a spinului,
Frunzulița chinului,
Biata minte nu 'nțelege :
Moartea, moartea vezi, n'alege...
Dorm cu mâinile pe piept,
Şi-omul rău și omul drept
Şi nătâng și înțelept...
Cu-ochii 'ncremeniți la stele,
Cu urechea la vâlcele,
Şi nepoți și strănepoți
Dorm sub țărna grea cu toți.

Ce lucrează 'n lemn strungarul,
Ce doinește 'n struni scripcarul,
Tot ce știe cărturarul,
Ce durează 'n piatră meşteri —
Mânăstiri cu bolți ca'n peşteri —
Ce'ntrupează cu 'nțeles
Toți zugravii, și ce țes
Mâini de fete harnice,
Toate sunt zadarnice.

Toate — frunze'n vânt — se duc
Se surupă, se usuc,
Toate fug ca 'ntr'o poveste
Vremea roade tot ce este.
Numai trei şi numai trei
Trei trăesc cât viața ei,
Şi o clipă doar de-au fost,
Dacă-odată au fost, —au fost,
Şi în clipa lor au prins
Vremea toată 'n trup de ins :
Floarea care-a înflorit,
Steaua care-a licărit,
Inima care-a iubit.

Foae verde-a spinului,
Frunzulița chinului.
Asta ştiu și asta știu,
Vremea toată 'n piept o țiu :
Floare-am fost şi-am licărit.
Inima că mi-a iubit.

Vremea 'n pieptul meu o țiu...
Asta știu, atâta știu.

N. I. HERESCU

M'am întâlnit cu un tânăr...

de **FR. KARINTHY**

Eram bine dispus, uitam de multe lucruri ; îmi aprinsei tacticos țigarea și porniräm amândoi pe bulevardul Andrássy. Frumoasa și iubita mea soție îmi zâmbia de sub văl, frumoasa mea iubită, care — iată — mă iubea și îmi îngăduia să o iubesc.

Cu tânărul m'am întâlnit pe cheiul Dunării pe la ora șase. Trecu pe lângă noi, tocmai însera și nu-l observai. Să fi tot făcut vre-o douăzeci de pași când mă uitai în urmă. Deodată tăcui și mă cuprinse o neliniște tulburătoare. Silueta lui sveltă se distinge vie din dosul unui șlep; totuși cred că l-am recunoscut numai după mers. Hainele îi erau cam roase. In mână ținea un caet mare.

Părea de optsprezece—sau poate abia de șaptesprezece ani... stam încă la îndoială, nu-mi venea să cred... Voiam să mă întorc dar deodată îmi trecu o săgeată ascuțită prin inimă și mai apoi începu să-mi bată cu atâta putere, încât a trebuit să mă opresc. Ii prinsesem un gest, când ridică mâna și o ținu întinsă înainte; o, doamne înspăimântător ; aceasta era mâna — recunoșteam și tăetura — pe care în sala de gimnastică...

Soția mă privi mirată și eu îi spusei bâlbâind :

— Te rog... așteaptă-mă... trebue să vorbesc cu tânărul acesta...

Și o părăsii, pășind grăbit spre el. Dar îndată am încetinit pasul. Inserase. Tânărul nu se întorcea spre mine. Știa că sunt în urma lui. Mergea liniștit mai departe; lângă o piatră de odgon se opri și se întoarse cu fața către Dunărea liniștită și privi departe, spre dealurile din zare. Mă aflam într'o încurcătură grozavă. Imi dregeam glasul ; stam lângă el, ca să mă observe. Pe furiș îi examinam gura, care și acum era mai tânără și mai fragedă decât a mea. Ochii mai mari și mai strălucitori. Da, el era. Și în mâna avea caetul acela vechiu... pe care l-am fost pus in fundul sertarului și... l-am uitat... Mă cuprinse o neliniște grea, chinuitoare.

— Bine, dar... nu mă vezi ?..—îi spusei, în cele din urmă, încetișor.

— Ba da — răspunse, dar fără să se întoarcă spre mine.

Tăcui încurcat. Apoi mă simții rușinat. E ridicol. De un tânăr de optsprezece ani! Intâlnirea asta e ciudată, adevărat, dar trebue să-mi revin. Voi vorbi pe șleau. Să-i pară bine, că a avut ocazia să mă vadă.

— Te-am recunoscut îndată — zisei cu glas tare—cum treceai pe lângă mine.

— Știu — răspunse.

— Atunci pentru ce nu ai venit la mine ? Nu ești curios să mă vezi ?

Nu răspunse. Mă enervai.

— Bine știu cât ești de rezervat și de mândru. Dar vezi, asta n'are nici un sens... Crede-mă, am ajuns la convingerea, că asta n'are nici un sens... O să-ți explic mai apoi... Vei înțelege și tu, că nu puteam rămâne mereu rezervat și mândru... Dar pentru ce nu te uiți la mine ?... Uite, am mustață... Sunt de douăzeci și șase de ani... Dar ciudat mai ești. Te superi pe mine ?

Nu-mi răspundea. Gura i se contractase amar.

— Eh !... — zisei. — Tăcerea asta impunătoare ! Bine, bine, mi-o amintesc... Și-apoi ? Omul nu poate face acelaș lucru, o veșnicie. Poate că vrei să-mi faci și reproșuri. Te rog, tăcerea asta îndelungată nu e o ispravă prea mare... Nu văd să-ți fi ajutat tocmai mult... Hainele îți sunt într'un hal de plâns, dragă băiete. Și ești slab. Acum, iartă-mă, dar n'aș mai putea purta astfel de haine... Ei, ce-i asta ! Plângi puțin, să-ți dau un ban !

De data asta mă privi, pentru întâia oară. Se uita la mine aspru, țintă în ochi. Apoi iar se întoarse.

— Vorbești prea mult — zise tăios.

Mă simțiam jicnit.

— O, dar bine, nu prea te crezi desăvârșit ! Da, vorbesc, căci vreau să te povățuesc... înțelegi? La urma urmei sunt mai bătrân decât tine... și de atunci am văzut multe... și am trecut prin multe... tu ești copil încă... ce știi tu...

Deodată glasul mi se înecă, plecai capul în pământ, zîmbii încet și tulburat și ridicai mâna încet și tulburat, și surâzând tulburat i-am șoptit :

— ... Dar... ce era să fac ?... ceea ce visai tu nu era cu putință. Crede-mă, te rog, nu era nu putință... am încercat... dar, hotărât lucru, nu era cu putință...

Acum se întoarse spre mine. Se uită la mine cu gura crispată de ură.

— Unde-i aeroplanul ? — mă întrebă răgușit.

Bâlbâii tulburat :

— Dar... ce să fac... s'a inventat... Farman... frații Wright... nu eram acolo... Dar crede-mă, l-am făcut destul de bun... relativ destul de bun... se poate sbura cu el..

— Văd, — zise ironic. Apoi se uită din nou la mine. — Unde-i polul nordic ?

Plecai ochii în pământ.

— L-a atins un oarecare Peary... Te rog, n'aveam doar timp pentru toate... tu ai greșit... nu se puteau face toate... eu umblam pe atunci la universitate...

— Adevărat ! — zise.

Apoi :

— Unde-i patria mândră și liberă ?

— Te rog... tare ciudat mai ești... muncim pentru ea... și eu... dar asta nu merge așa de ușor... omul mai trebue să și trăiască.

Incepui să trăncănesc :

— Dar vezi... eu tot m'am străduit... să fac câte ceva din cele ce ți-am făgăduit... Am scris... Am scris lucruri destul de bine.... Uită-te numai, rogu-te, prin vitrine... numele meu e cunoscut... am renume frumos... așa cum ai dorit tu... și oamenii mă cinstesc îndeajuns... Și vezi, am scris și cărți... așa cum plănuiai tu... uite numai... iată una... destul de bună ..

Enervat, scosei din buzunar una din cărțile mele, cu schițe și nuvele umoristice, și i-am arătat-o.

— Uită-te prin ea... e destul de bună..

Aruncă o singură privire spre carte, nu se atinse însă de ea.

— Da, am mai văzut-o, — răspunse scurt. — E destul de bună.

Iși întinse mâinile spre zarea cenușie a înserării, spre dealurile ondulate.

— Unde este marea simfonie, sguduitoarea tragedie despre zarea cenușie și despre zeii trufași, cari se frământă și agonizează dincolo de zare ?

Roșii.

— Dar, rogu-te... nu se putea... Așa ceva nu se putea scrie în trei acte... Tu ai greșit... Nici un actor nu poate juca zarea cenușie... și apoi m'am gândit, că nu acesta ar fi genul potrivit... și nici n'ar fi putut-o realiza. In schimb am scris despre asta un sonet drăguț... l-a publicat o revistă de seamă... și a plăcut... și de atunci mi se plătește mai bine...

Nu-mi răspunse. Se adânci într'o tăcere posomorâtă, privirea i-se pierdea în depărtare. Voiam să-i mai spun ceva, să-i arăt cât e de tânăr încă... dar îmi amintii nelămurit, că în astfel de momente, când privește așa, n depărtare, nu trebue să-l tulbure nimeni.

Dar deodată îmi veni în minte soția, și începui să mă neliniștesc.

— Te rog... — i-am spus — vino cu mine să te prezint nevesti-mi. O, asta trebue să te bucure. E o femeie foarte frumoasă... neprețuită, o femeie minunată... și vezi... eu am cucerit-o... mă iubește... vezi... sunt cineva... așa cum ai dorit tu...

Acum se uită la mine și în privirea lui era nesfârșită ironie.

— Ai cucerit-o ! — zise. — Zău ! Cât ești de mândru de isprava asta ! Te-ai dus la ea și ai cucerit-o!... Cetatea s'a coborât de pe stâncă și a luat valea cu asalt !... Gorunul a subjugat iedera și, îndrăgostit, și-a încolăcit-o de mijloc... Pentru ce nu vine soția ta aici ?

Clipii din ochi.

— Ești nebun, — i-am răspuns. — Ești copil. Astea sunt fanatasmagorii. N'ai dreptate. Eu am dreptate. Sunt matur, și cunosc viața. Ce știi tu despre viață ! Pe tine toți te-ar lua în râs !

Se apropie la un pas de mine, și mă privi țintă în ochi. Abia acum îi văzui părul des și negru.

— N'am voit să cunosc viața... am voit, ca viața să mă cunoască pe mine... Ade-

---

Karinthy face parte din falanga scriitorilor grupați în jurul revistei **Nyugat**, porniți la luptă cu gândul să sfarme cătușele strâmte ale tradiționalismului și să purifice o atmosferă îmbibată de vetustate academică, întroducând forme noi de expresiune și sufletul unui larg umanitarism : elemente cari au făcut din mișcarea dela Nyugat — al cărei suflet era Ady — un „Sturm und Drang" unguresc.

In acest grup el a avut nota lui personală și originală. Ironist fin, uneori înțepător, vede în tragicul vieții substratul de comic și ridicol care îi stă la bază și îl scoate la iveală, imprimându-i mai totdeauna un caracter fantastic și grotesc. Dar sarcasmul și grimasa trădează adeseori sforțarea de-a ascunde o lacrimă.

GRADINA LUI TEOCRIT

La fântâna Blanduziei

Trecu pe cer o barză ca un crainic.
Iar mâna sclavei tremurată'n cânt
pe liră îngheță fiorul tainic ;
și cântul se topi ca frunza'n vânt.

Se 'ncovoiă spre ea bătrînul lainic ;
și roaba neșoptind nici un cuvânt,
el se lipi de umărul ei trainic
cum se lipește cerul de pământ.

Curgea, cu apa caldă din fântână,
amurgul viu pe Roma cea bătrână :
simțeai ogorul lacom cum se-adapă.

Și cum priveau la circu'ngenunchiat
spre tiberinul șarpe argintat, —
zâmbea în cercuri stinse ca o apă.

MARCEL ROMÂNESCU

* * *

Drag!

Uriciune, de băiat!
Dulce nume de strigat;
Nu ştiu vorbe minunate
Că ţi-aşi scrie, nu ţi-aş bate,
Pe la uşi, pe la fereşti
Ca să vad pe unde eşti.

Şi ţi-aşi pune-acolo'n scris
Că mi-e sufletul deschis
Ca o rană 'nsângerată
Inc'odată şi'nc'odată
Şi c'o vorbă de la tine
Poate că mi-ar face bine.

Că de când tot bat şi bat
Şi cu tine ochi n'am dat,
Am să cad odată 'n prag
Şi-ai să vezi cât mi-ai fost drag.

VIRGINIA GHEORGHIU

---

vărat, pe mine toţi m'ar râde, şi tu nu vrei, ca din pricina mea, să fii ridicol... Dar tu ştii... uită-te în ochii mei, îndrăzneşte de te uită în ochii mei!... tu ştii, că tu eşti cel ridicol şi mic la suflet... şi mai ştii că **eu** am dreptate... că nu e ridicol ceea ce spun eu... tu ştii, că **eu am dreptate...** şi, că tu eşti un biet nenorocit, un sărman nemernic, vrednic de milă,... un nimic... Indrăzneşte de te uită în ochii mei...

Trebuia să mă întorc; situaţia devenea caraghioasă şi chinuitoare. El se îndepărtă încet, fără să se mai uite la mine; porni încet, gânditor...

Peste câteva clipe putui să spun doar atât:

— Unde te duci? Rămâi... — i-am şoptit. Dar nu se mai întoarse. Doar glasul i-l auzeam încă, din depărtare:

— Adu-ţi aminte, că te-ai mai întâlnit încă odată cu mine, pentru cea din urmă oară... Şi dacă în tine a mai rămas ceva din mine, înmoaie-ţi condeiul în flacăra soarelui care apune şi scrie-le... scrie-le această întâlnire... şi scrie-le: cum te-am părăsit şi cum am dispărut topindu-mă în cerul înserării, tânăr şi frumos şi nesfârşit de liber, ca să nu te mai revăd niciodată...

Toate acestea le auzeam de tare departe şi silueta fină s'a subţiat, s'a topit şi s'a înălţat în văzduh. Mă mai uitam după ea, credeam că o mai văd, dar apoi băgai de seamă, că pe cerul împurpurat plutea doar un mic merişor subţire.

Soţia mea devenise nerăbdătoare.

— Cine a fost tânărul acela? — mă întrebă.

— Un vechiu cunoscut, — i-am răspuns tulburat. — Un băiat tare drăguţ...

— Da, — zise soţia mea, puţin cam înţepat. Păcat că are maniere proaste. Pentru ce nu s'a prezentat? Dar semăna perfect de bine cu tine.

Apoi am venit aici, în cafenea. Şi pe încetul strângerea, care îmi apăsa buna dispoziţie, dispăru.

— Tema e frumoasă, — îmi ziceam, înviorat. — Pentru o poezie ar fi ceva cam prea lung. Dar se poate construi din ea o nuvelă. Scurtă, satirică. Astăzi e Marţi, tocmai trebue să furnizez ceva.

Cerui hârtie şi după o scurtă ezitare scrisei titlul: „M'am întâlnit cu un tânăr"...

Şi acum rana mă durea tot mai surd.

(Trad. din ungureşte de) IOAN LUPU

Insemnare a călătoriei mele

Făcută în anul 1824, 1825, 1826

de CONSTANTIN GOLESCU

VIENA. BECIUL

Acest oraş este scaunul împărăţii Austrii, unde împărăţeşte prea înnălţatul Aftocrator *) Franţiscul al doilea, dela anul 1792 Iulie în 14. Acestui oraş darurile sânt nepomenite, nu zic podoaba zidirilor sau alte înfrumuseţări căci este foarte veche, ci zic orânduiala ocârmuirii cea minunată şi cele după înprejurul oraşului podoabe, cum gradinile, ce sânt unile înprejurul Vienii, şi altele cu depărtare de un ceas şi două, pe care trebue cinevaş să le umble destulă vreme, să le vază de multe ori şi cu băgare de seamă, ca pe urmă necontenit să poată povesti lucruri vrednice de a le spune.

Nu este mai folositor lucru, decât a privi cinevaş cu mare băgare de seamă mijloacele cu care stăpânirea ş'au adus pe tot norodul, mari şi mici, la o aşa bună orânduială şi liniştită vieţuire încât toţi petrec ca nişte fraţi, şi mai vârtos a vedea cinevaş blândeţea celor mari ce arată către cei mici. Şi a acelor de tot proşti vieţuire, iar este vrednică de pildă. Căci peste putinţă este într'un aşa mult norod să vază omul doi oroşani gâlcevindu-se sau ocărându-se, fiindcă pe aceştia îi râdică poliţia, pe care întâi îi ceartă pentru a lor necuviincioasă urmare, cu care aduc destăinuire la tot oraşul, apoi le cercetează pricina care pot avea.

Şi cum într'un aşa mic oraş pe lângă mulţimea norodului, s'ar cuveni să nu mai aibă cinevaş loc să umble de mulţimea carălor, ce ar trebui să intre şi să iasă, cărând cele trebuincioase spre hrana acestor orăşeni, şi pentru zidirile cele noaă ce se fac şi după vreme dresurile caselor. Dar şi aceasta este într'o aşa bună orânduială, încât rar să vede car, Numai acele cu lemne cară sânt siliţi să le descarce înnaintea prăvăliilor, unde nu au curţi, iar celelante tot au vreme hotărîtă foarte de dimineaţă, între noapte şi între zi, ş'apoi când oroşanii încep a umbla, carăle sânt de mult eşite afară, şi drumurile toate udate şi măturate de cei orânduiţi.

Un lucru, şi numai, este supărător: praful cel mult din pietre, carele se pricinueşte din necontenitul umblet al caleştilor, cu toate că nu stau din udat şi măturat. Bez această supărare, nu mai este alta, ci numai obştească vieţuire veselă şi fericită, care se pricinueşte din dreptele hotărîri pravilniceşti, ce nu îş au puterea urmărilor numai către cei săraci, ci şi către cei bogaţi. Şi aşa fieşcare după a sa avere şi agoniseală răspunde şi dreptul Impăratului; iar nu cel mare şi bogat nimic, căci îl ocoleşte puterea, şi cel mic şi sărac să dea tot ori ce are, făr'de a mai rămânea şi pe seama lui, ca unul ce el au muncit, şi aşa în veci să muncească, necontenit să dea, şi lui nimic să nu-i rămâe, ci, cum am zis, plătesc toţi după stare care au. Căci ocrotitorul celui mic şi neputincios, este chiar pravila cea dreaptă legiuită, care făr' de deosebire, în veac sa urmează; iar nu ca pe la noi unde îmi trebue hârtie de voiu voi să înşir numele acelor trănţăroşi şi cu picioarele goale, sau streini sau pământeni, care, făr' de avere de o sută lei, au ajuns în puţini ani milionişti cu palaturi *) şi cu moşii, întocmai ca familiile ce le agonisesc în vreme de două trei sute ani, şi nu ajută nici Patria, nici trebuinţele oraşului, cu nici un mijloc, măcar să dea din averea lui dintr'o mie una; ci strâng numai din averea norodului, făr'de a se folosi şi norodul dela el. Şi în scurt, după acelea care ştiu, când chiar eu am fost în slujbele Patrii, zic că toţi aceşti mulţi speculanţi, stăpânirea cu toţi cei din prin prejuru-i, şi făr'de deosebire toate treptele dregătoriilor, dela mare până la cel mai mic, necontenit şi făr'de milostivire, zleesc toată sudoarea norodului, făr'de a pricinui nici unul acestui neam, acestor fraţi, folos măcar cât bobul de mei.

In sate, casele sătenilor adecă a acelor proşti birnici, sânt de zid. întocmai ca pe la noi prin oraşe, casele boerilor; iar orânduelile cele bune ale acestor sate, nici că se pomenesc pe la noi în oraşe, căci acele sate au theatre, dohtori, gerahi, spiţeri, şcoale, preoţi vrednici de preoţie, şi toate săvârşite prin îngrijirea stăpânirii, apoi şi în casele lor averea mai cu prisos dupe cum am arătat în satele săseşti; şi acest sătean dă, după starea lui, adecă 50 sau 100 fiorini, iar milioniştii vienezi şi din alte oraşe, dau 50 sau o sută de mii; iar nu ca la noi, unde făr de deosebire toţi caută numai din spinarea Rumânului, din care pricină le sânt şi spinările goale, făr'de a face şi lui un cât de mic ajutor şi bine.

Mult m'am depărtat din descrierea Vienii, dar mult mi s'au şi amărât sufletul, văzând adevărata fericire a altor neamuri.

Casele cele din cetatea Vienii sânt puţine, numai peste o mie trei sute, dar sânt foarte nalte, câte şapte şi opt rânduri, şi pe unde sânt uliţele foarte strâmte, nici că văd soare în veci. La acest feliu de locuri lucrează şi ziua cu lumânarea.

Numărul lăcuitorilor, atât a celor din cetatea Vienii, cât şi din 32 mahalale ce

---

1) Tituluş împărătesc: din sineş împărat.

2) Case împărăteşti.

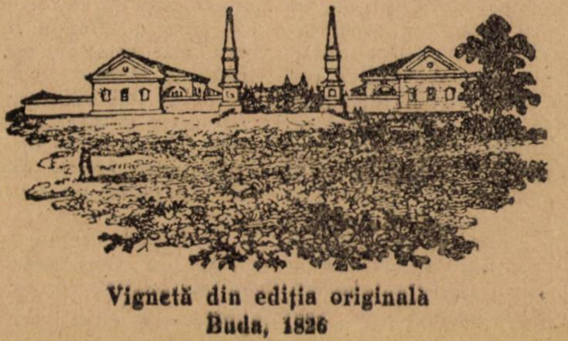

Vignetă din ediţia originală
Buda, 1826

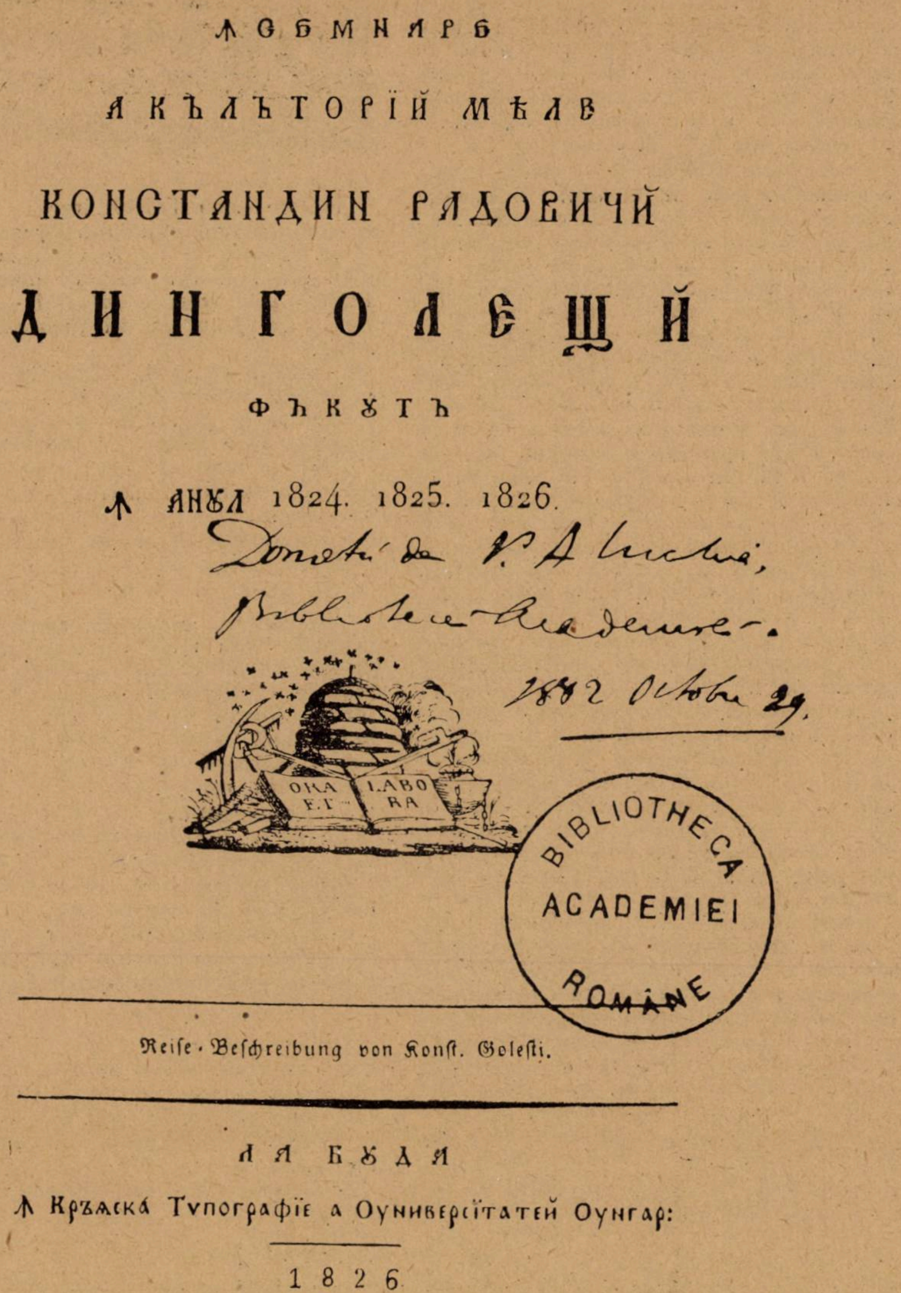

ꙞСЄМНѦРЄ

Ѧ КЪЛЪТОРЇЙ МѢЛЄ

КОНСТѦНДИН РѦДОВИЧЙ

ДИНГОЛЄЩЙ

ФЪКꙊТЪ

Ꙟ АНꙊЛ 1824. 1825. 1826.

Donată de V. A Urechia;
Bibliotecei Academiei.
1882 Octobre 29.

ORA ET LABORA

BIBLIOTHECA ACADEMIEI ROMÂNE

Reiſe-Beſchreibung von Konſt. Goleſti.

ЛѦ БꙊДѦ

Ꙟ Кръѧскѧ Тѵпографїє а Оуниверсїтатей Оунгар:

1826

COPERTA EDIŢIEI ORIGINALE
a „Insemnărilor"
(Exemplar în Biblioteca Academiei Române)

sânt împrejuru-i, trece peste două sute mii.

Biserica cea mai vestită decât toate, este a Sfântului Ştefan, care este lucrată cu mare meşteşug arhitectonicesc, pentru care multe însemnasem, dar după ce am văzut biserica dela Milan lucrată cu asemenea arhitectură, însă mai cu deosebită podoabă şi meşteşug, ca să nu scriu de două ori tot acelea lucruri, le-am rădicat.

Piaţe *) are cincisprezece din care cele mai deosebite sînt : A Impăratului Iosif al doilea, căriia i-au dat această numire pentru cinste şi aducere aminte, împodobită fiind şi cu statua Impăratului, făcută de aramă, de două ori mai mare decât un stat de om, îmbrăcat cu haine romaneşti, şi în cap cu o cunună de dafin, călare pe un cal iar de aramă, cu potrivită mărime, pusă în mijlocul pieţii pe un mare temeiu, zidit de piatră. Piaţa a Sfântului Ştefan, unde este această vestită biserică. ce mai sus am zis. Piaţa Sfintei Troiţi care are în mijloc un stâlp de marmură, nalt ca de zece stânjini, care fiind făcut în trei colţuri, din trei părţi curge şi apă în zghiaburi mari de marmură, şi dela cursul apii şi până la vârf, sânt multe chipuri tot de marmură de care unile închipuiesc Cina cea de taină, altele pe Sfântul Duh, altele, zidirea celui dintâi om, şi altele, familia lui Noe ce au scăpat din potop.

Vrednic de pedeapsă este cel ce va fi venit în Viena, şi nu va fi văzut acea mare zidire întru care este strânsoare de arme ; căci aci nu are a vedea cinevaş numai acea ce numirea cuvântului însemnează adică că sânt arme multe strânse, ci aceea ce mintea omului nu poate socoti, şi de aceea vederea numai îl va mulţumi. Imprejurul aceştii curţi, pe lângă zidul caselor, poate sânt peste cinci sute tunuri, mari şi mici, obicinuite şi deosebite, cum şi pive cu cari aruncă cumbaralile.

. . . .

O! ce mare şi neadormită îngrijire au otcârmuitorii de prin alte părţi spre toată închipuirea fericirilor neamurilor omeneşti. Câte felurimi de ajutoare pentru cei scăpătaţi, şi câte iarăş pentru alţii, de a nu ajunge în scăpătăciune. Câte spitaluri pentru ori care treaptă de om vrednice. Câte mulţimi de şcoale, prin care se-străduesc a-ş deştepta norodul, a-l aduce la adevărată cunoştinţă, prin care poate zice, că are deosebire de un dobitoc necuvântător. O, cât s'au înălţat iubirea de omenire! căci cea dintâi învăţătură a tinerimii nobleţii aceasta este, iar pe la noi această învăţătură nu s'au pomenit, adecă de a auzi tinerimea sau dela Preot, sau dela Profesorul şcoalelor, cum să se poarte stăpânitorul către norodul lui, pe care trebue să-l vază întocmai ca pe nişte fii ai lui, îngrijind pentru ei cum ciobanii pentru oi ce le paşte, şi le adapă, pentru mulţumita folosului ce dela ele dobândeşte. Asemenea şi stăpânitorul, pentru căci tot norodul să străduește muncind spre a-i da avere şi cinste, este dator pentru acestea să aibă către turma lui, dragoste şi îngrijire spre folos, mai vârtos, fiindcă turma lui nu este dobitoace necuvântătoare, ci cuvântătoare şi tocmai de o potrivă-i ; căci nu va găsi nimeni vre-o deosebire între cenuşa din trupul împăratului şi dintr'a săracului. Cum, dela cine şi când au auzit norodul cum să cuvine să se poarte către stăpânitor, şi în toate datoriile lui, sau toţi cei mari către cei mici, şi cei mici către cei mari, sau bogaţii către săraci, şi săracii către bogaţii, milostivi sau nemilostivi cum şi părinţii către fii şi fiii către părinţi, —iar zic, cine, când, şi dela cine le-au auzit, în vreme ce toate lucrurile cele bune să aţiţă în om, sau din auzirea cuvântării preotului, sau a profesorilor, sau a teatrurilor, care până acum toate au lipsit. Şi de vor lipsi şi de acum înainte, tot aşà vom fi, căci noi cei bătrâni neştiind nimic de tot pe lângă alţii dintr'alte părţi ale lumii, cu neştiinţa vom şi intra în pământ. Şi copiii noştri neavând dela cine să înveţe şi a să îndrepta, aeemenea ca noi vor fi urma, de nu şi mai rău; căci învederat lucru este că noi am rămas în urma tutulor neamurilor, în vreme ce în anii cei vechi, au fost începere de deşteptare prin mulţi care au dus la lumină, alţii tălmăcind cărţi, cum şi gramatica, tipografia, şcoale, spitaluri, care să coprind la întâiaş cuvântare. Şi în loc să se înmulţească cu cursul anilor, nu numai nu s'au înmulţit, ci nici acelea nu au stat în fiinţa lor, şi mai vârtos cea spre mai mare pagubă şi ruşine este: căci s'au şi împuţinat, cum şcoalele: care cu cuvânt de mai bună prefacere, s'au stricat în anii trecuţi spre a nu să lumina neamul. Pentru care aş fi pus condeiu asupra streinilor, de nu aş şti că aceia au avut ajutoare dela pământeni. Cum şi spitalurile pentru ciumă, care mai s'au dărăpănat, şi toate lucrurile s'au risipit, dându-se veniturilor mănăstireşti ce era pentru întrebuinţările Spitalului, în stăpânirea călugărilor spre dobândirea şi folosul lor. O! cine poate zice că aşa este plăcut Dumnezeirii? In loc să se folosească obştea, să se îmbogăţească trei persoane călugăreşti, una dela Anadol alta dela America, şi alta dela Bagdat. Şi fie măcar şi pământean, ce folos pot aduce Patrii? când acestea au ajuns să se vânză şi să se cumpere ca o marfă, făr'de a să mai păzi acele hotărâte rânduieli de Titor, ce s'au străduit, şi au cheltuit spre folosul obştii, iar nu spre a sta călugării răstornaţi în colţurile odăilor, îmbrăcaţi în haine scumpe, cu şaluri de mult preţ încinşi, şi fie măcar şi căldură, cu câte două blane de miluri şi de samururi îmbră-

---

3) Loc larg făr'de a lăsa să zidească nimeni pe el nici o zidire, fiind pentru întrebuinţarea tutulor orăşenilor, pe care locuri vând pâine, poame, verdeţuri, legume şi asemenea lucruri.

caţi, în desfrânări şi în desfătări petrecând. Cine poate zice că aceste persoane mulţumindu-se din veniturile mănăstirilor, iar nu toată Patria, nu vor judecà chiar sfinţiia lor, că nu este cu putinţă, şi de-i vor întrebà cinevaş, vor răspunde că au găsit un norod orb, şi de aceia s'au strâns unul peste altul.

Vă rog, sfinţiţilor ! căci vorbesc pentru folosul Patrii mele, pentru deşteptarea, pentru luminarea, pentru înfrumuseţarea, şi în scurt, pentru fericirea ei, şi chiar pe mine mă dojenesc pentru cea până acum necuviincioasă vieţuire şi nedrepte luări de bani din patrie, — nu mă blestemaţi, căci eu personale nu am nici o pricină cu nici unul, şi pe fieşcare pe cât i se cuvine, mă închin şi cinstesc, — şi mai vârtos vă rog să mă blagosloviţi, şi vă încredinţez, că ori care, cât de interesat pe seama lui, de ar fi văzut cum am văzut în Viena, şi aproape de Veneţia, mănăstire armenească, ar fi scris mai mult decât mine, pentru acest urât mijloc călugăresc ce se urmează în Patria mea. Măcar şi de nu ar fi fost fiu al aceştii patrii, tot ar fi ajuns în mare pocăinţă şi ar fi scris mai multe. Căci acei ce se îmbracă în negru şi să numesc călugări, nu se închid în mânăstire, hrănindu-se din sudoarea fratelui lui, care are nevastă şi copii, şi plăteşte multe biruri ; ci chiar el, după ce munceşte pe seama lui, munceşte şi pentru de a putea să facă mănăstirea altora bine, căci aceste mănăstiri au spitaluri înnăuntru, şi nu numai numire de spital ca pe la noi, ci lucru adevărat, întemeiat şi plăcut Dumnezeului. Şi ori câţi călugări mai mulţi sânt, atât şi folosul mai mare este, fiindcă unii muncesc spre a aduce venit, şi alţii din mănăstire slujesc bolnavilor, măturându-le şi scoţându-le udul afară, şi toate celelalte slujbe, şi având fieşcare atâţi bolnavi în grija lui, încât ticălosul de călugăr somnul şi'l face moţăind. Şi pe cel mai mare dintre ei văzând, nu îndrăzneşti să-i săruţi mâna, ci adevărat urma piciorului. Şi fieşcare ajunge într'o aşa simţire de pocăinţă încât şi cămaşa după el să ş'o dea la o aşa mănăstire. Cum şi întru o mănăstire ce este într'un ostrov aproape de Veneţia, de legea armenească, cu mari cheltueli au adus Profesori franţozi, nemţi ; şi strângând şi tinerime multă, după învăţătura de şapte, opt ani, alţii care au câştigat învăţătură mai multă, au început la tălmăciri dintr'aceste limbi în limba lor naţională ; şi alţii mai tineri ş-au urmat învăţătura alţi şapte opt ani, şi pe urmă au dat de ştire în toate oraşele unde sunt Armeni, că de au trebuinţă de dascăli, şi de profesori şi de cărţi nouă tălmăcite, spre lumina naţiei, acolo să înştiinţeze, şi vor dobândi. Când au şi vrut să plătească acelor streini procopsiţi oameni, ne mai având trebuinţă (căci în vreme de 15–16 ani au dobândit mulţi destulă putere), dar ei văzând râvna lor şi deosebitele virtute ale acestor călugări, nu au vrut să fugă, ci au hotărât, câtă viaţă vor mai avea, să slujească acestor cuvioşi oameni, făr'de nici o plată.

Aceste vederi fraţilor ! m'au silit să scriu ; iar nu că am vre-o vrăjmăşie personale, cu toţi călugării Patrii mele.

Am întâlnit şi în Veneţia călugăr de ai noştri, care au umblat îndestule mănăstiri de ale noastre, ş'apoi văzând şi acest feliu de mănăstiri pe cum scriu, nu era destoinic aducânu-şi aminte şi vorbind, să nu blesteme necuviincioasele urmări a acelor de mânăstriri stăpânitori, când şi el au fost odată unul de aceia, şi chiar el să scârbea, aducându-şi aminte de faptele lui. Aşà, fraţilor, şi eu scriu, nu cu vrăjmăşie căci nu poci avea cu toţii vrăşmăşie, ci cu lacrămi, şi mă jur pe ceia ce-mi este mai scump, că cu lacrămă ; şi voiu scrie, fiind încredinţat, că în anii cei mai vechi au fost în trupurile moşilor noştri sânge românesc, au avut fapte virtoase, iar dela o vreme s'au aţâţat luxul şi scârboasa diplomatică, care n'au fost spre vre un temeiu al nostru sau folos al Patrii.

Vreme este, fraţilor de a se da o bună orânduială, întâi la clirosul bisericesc, căci nesuferit lucru este de a vedea cinevaş preoţi prin cârciumi, îmbrăcaţi în cămăşi numai, şi cu opinci, cu carăle la târgul de afară, cu cherestiele de vânzare, şi cărând nisip şi cărămidă, făr'de nici o ştiinţă de datoriile legii lui, şi făr'de nici o cunoştinţă de cuvioasele urmări. Cum şi acele venituri mănăstireşti, păcat este şi ruşine să nu se întrebuinţeze spre pomenirea acelora ce le-au făcut. Unele ajutând la feliurimi de şcoale, la plată de mulţime de dascăli ce trebuesc la toate judeţele, nu plătindu-le câte 5—6 sute de lei pe an, mai puţin decât plata vizitiilor ; ci după cât se cuvine unuia, ce nu poate a mai face altă speculaţie, ci numai a căuta spre folosul luminii. Şi altele iarăş, spre ajutorul spitalurilor, spre întemeierea şi mulţirea lor ; şi altele iarăş, spre plata datoriilor, gerahilor, ce trebue să fie în fieşcare judeţ. Cum şi ajutor pentru o însoţire de 7—8 oameni învăţaţi în limbi străine, ca să tălmăcească cărţi trebuincioase în limba naţională. Şi cel mai mare ajutor spre a tipări cărţile, ce mulţi din nou pot scrie, sau tălmăcesc cărţi folositoare naţii, şi mijloc nu au de a le tipări. Cum şi ajutor de a să trimite tineri în ţări streine spre învăţătura dohtorii, ca cu vremea, aceia să înveţe pe alţii în Patria noastră, deşchizându-se Academie. Căci am zis că Peşta care are toate aceste, nu poate a să sămui nici cu Craiova, necum cu tot Principalul Valahii, fiindcă nu e scaun Ungarii ci un judeţ al Ungarii. Şi multe alte spre fericirea şi lauda naţii, care sînt atât de lesne, încât când stăpânirea se va uni cu boerimea, şi boerimea cu săpânirea, pot pe toată luna să pue în lucrare un ce folositor Patrii.

Iar lăcaşul împărătesc pe afară nu are vre-o deosebită podoabă, căci este zidire veche ; dar darul lui este foarte mare, căci este o zidire în patru colţuri ca masa, avându-şi curtea la mijloc, cu patru porţi în patru părţi ale zidirii, prin şi la miezul nopţii; nici că poate cinevaş a găsi un ceas, când nu fierbe lumea şi carâtele printr'acele porţi socotindu-să curtea împărătească ca o piaţă slobodă. Şi acestea negreşit urmează într'acest chip, căci nu are trebuinţi de a să închide cu lacăte multe, fiind că cunoaşte întru adevăr iubirea norodului, şi a tutulor celor deobşte pământeni şi streini, căci singur să simte că-i sunt urmările către norod, întocmai ca ale unui părinte către fii. Şi mai vârtos, că, când norodul nu-l va iubi, acele lăcate să pot socoti ca nişte nodături de panglice.

Aceşti otcărmuitori Evropeneşti, adevărat făr ed plăcere trebue să iasă la plimbări, căci nu le rămâne minut de a-şi arunca ochii la vre-o vedere de un ce, fiind siliţi făr-de contenire să mulţămească norodului şi cu plecarea capului şi cu pălăria în mână, la închinăciunea şi strigarea norodului de : vivat ! La două vremi are unmai o scăpare : când este cald, căci îşi ţine pălăria supt mână, şi când mână singur caii. Dar ticălosul gât, tot trebue necontenit să se plece.

O seamă de cuvinte

Contele Leon Tolstoi trecea drept însuşi muncitorul pământurilor sale. Intr'o zi, un francez, îi făcu o vizită la ţară. La gara cea mai apropiată de domeniul lui Tolstoi, găsi trăsura marelui scriitor. Se sui în ea şi începu să vorbească cu vizitiul.

— Adevărat că d. Tolstoi îşi munceşte el singur pământurile sale ?

Vizitiul se gândi un moment, apoi se întoarse spre călător şi întrebă :

— Boerule, aţi anunţat d-lui Tolstoi ora exactă a sosirii dvoastră ?

— Da !

— Ei, atunci d. Tolstoi va lucra şi mai departe, desigur...

*

Lord Dewar a primti, anul trecut, la Londra vizita unui mare proprietar venit din Scoţia şi care îşi făcea prima deplasare în capitala engleză. Curtenitor, lordul Dewar îi oferi osiptalitatea. O lună după aceia, scoţianul tot mai era acolo. Aproape de Crăciun, lordul Dewar, puţin cam jenat, îi zise :

— Ei camarade, iată Crăciunul. Fără îndoială ai fi fericit să-l petreci cu nevasta şi copiii d-tale ?

Atunci marele proprietar, strângând cu căldură mâinile gazdei sale, exlamă :

— Iţi mulţumesc din fundul sufletului. Nu îndrăzneam să ţi-o cer. Dar pentrucă consimţi, voi chema acum şi familia mea!

◆

Edison are oroare de interviewuri. Când nu poate scăpa, îşi bate joc de bietul reporter. Un ziarist american reuşi să-l înghesue într'un colţ al salonului :

— Care a fost prima d-voastră invenţie ?

— Edison voi să bată în retragere dar, înconjurat de un grup de femei frumoase, care îl rugau să răspundă, fu nevoit să se supună.

— Ei bine ! Iată... Eram vânzător de ziare pe stradă. Aflai că un bancher bogat fusese călcat de hoţi. M'am dus să-l văd şi i-am spus :

— Domnule, am aflat nenorocirea dv. Or, am inventat un aparat, graţie căruia toţi aceia cari vor atenta la lăzile dv. de bani vor fi la cheremul dv.

— Ce-mi cereţi pentru această invenţie ?

— Mâna fiicei d-voastră !

Bancherul primi. Mă pusei pe lucru. Două zile mai târziu, găsii pe viitorul meu socru în pat.

— Domnule, îi spusei, eri, pela opt seara aţi voit să deschideţi cassa de bani. Aţi primit o lovitură care v'a trântit şi aţi rămas fără cunoştinţă până azi dimineaţa. Sunteţi mai bine acum ?

— Da, dar...

— Ei bine, asta e invenţia mea !

Tinerele femei care-l ascultaseră pe Edison, îi spuseră :

— Şi fata bancherului ?

— N'am luat-o...

Atunci reporterul :

— Fiindcă aţi avut bunătatea să ne povestiţi prima invenţie, vreţi să ne spuneţi şi ultima ?

— De sigur — reluă Edison. E istoria pe care v'am povestit-o chiar acum !

RUD. A. KNAPP

Repetiţie generală

de **HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU**

Sosise ziua repetiţiei generale pregătită de atâta timp de Doamna Elena Drăgănescu Hallipa cu pasiune şi metodă.

Indelung pregătită cu zel sistematic, apoi aşteptată cu răbdare şi socotinţă, iar în ultimele zile cu o enervare neprevăzută.

In ajun Elena simţise o slăbiciune trupească şi sufletească de convalescent şi dela aceea slăbiciune trecuse lesne la un somn adânc. Se sculase în dimineaţa generalei odihnită după acel somn liniştit şi rămăsese învăluită de o beatitudine în care orice preciziuni se topiau.

Ideia invitaţilor, a muzicei de după amiază, erau idei benigne şi distrate. Vroi să orânduiască câteceva dar ezită, lăsă mai bine să dispună atunci chiar pe loc, de acord cu Marcian. Fie că lene, fie că neîncredere în sine, simptomele erau noi.

Dete numai ordinile pentru ultima revizuire a apartamentului şi în loc de a supraveghia operaţia dela înălţime, îi veni gustul să se plimbe şi comandă automobilul.

Bărbatul ei care se deşteptase plin de grijă, rămase încântat de dispoziţia în care o vedea.

Cu întârziere Elena sosi la dejun când Drăgănescu începuse a se teme de vre-un accident. Apucase drumul Prundenilor, gata să se ducă până acolo, cu dorinţa subită de a vizita mormântul mătuşei Gramatula şi renunţase cu regret numai văzând ora înaintată.

Plinul aer şi plimbarea îi schimbase încă mai mult direcţia ideilor dela programul zilei, totuşi nu se abătuse dela drumul drept al gândurilor mai profunde.

Pelerinagiul sentimental spre Gramatula nu era străin de Concertul Bach. Printr'o filtrare a elementelor care compuneau acel concert se alesese din ele esenţialul şi o îndrumase într'acolo. Elena nici acum nu era fără de busolă, dar acul de direcţie îşi desena unghiul nou. După dejun dormi puţin şi puse un timp mai lung ca de obicei pentru tualeta ei totuşi simplă.

Sosirea oaspeţilor se făcu aproape în afară de controlul ei, prin mişcări favorabile care îi aşeza prielnic. Printre ei Elena sta ca o simplă auditoare. Simţi emoţia viorilor care se acordă numai ca pregătirea unei desfătări ce se oferă, fără conştiinţa responsabilităţilor.

Amănuntul material şi ordinea sistematică a lucrurilor îi scăpa cu totul. Prezenţa unor figuri noi de femei şi bărbaţi, profilaţi acolo pe estrada joasă înapoia concertanţilor, o făcu să plece capul tare în jos fixând rombul strălucitor al parchetului. Erau cântăreţii Choralului pe care abia azi era să-l audă întâi: Choralul promis şi dăruit de Marcian.

Elena asista la repetiţia generală a concertului Bach, ca o elevă silitoare la o distribuţie de premii. Nu îşi dete seama de succesiunea precisă a numerilor din program, nici de atitudinea asistenţei în pauze. O rumoare uşoară de mătase şi delectare o cuprindea în semnificaţia ei satisfăcătoare. Numai sgomotul aplauzelor ca trecut printr'un frunziş de pădure îi da o anxietate care o făcea să-şi ascundă capul parcă în broboade, pentru a-l feri de acel vuiet uniform, iruptiv şi asurzitor de morfinizarea ei. Ii mai da impresia asemănată cu lama unui val de mare care se formează unde-va neaşteptat şi se sparge de umerii tăi încovoiaţi subt ameninţarea bucuriei.

In schimb de îndată ce începea execuţia, muzica o liniştia, îi da o certitudine absolută. Era o plutire pe o mare frumoasă cu porturi unde aterisa fericită. Sunetele clădiau geometria solidă a unor oraşe albe inundate de o lumină egală care se difuza treptat.

Prin acele cetăţi minunate trecea radioasă. Portativul era un anfiteatru feeric pe care se proiecta arhitectura marmoreeană a palatelor. Pe temelia coardelor, notele punctau desenul grădinilor, arpegiile curbau colinile şi din cheia de sol căderi de apă trimitiau un şipot fluid, sau numai o pânză de răcoare, un paienjen vaporos ca răsfirarea fină a unui jet-d'eau.

Apoi seara cădea în acorduri minore peste Cetăţi.

Ritmul cu frază largă sau şoapta minuţioasă a J. S. Bach, nu părăsiau nici un moment o idee gravă, o emoţie concentrată, cu desenul tras sigur printre meandrele armonioase.

Sunetele scoteau reliefurile unor efigii nobile şi modulaţiile aveau suggestii virtuoase. Se înălţau rugăciunile simple ale unor iubiri fără duplicitate cu ascensiune senină; iubiri nălţate de un suflet victorios, fără de fast şi vanitate, trecând peste obstacolele învinse de măestria sufletului.

Şi mereu acea siguranţă, care lega cetăţile vizionare una de alta cu un ţărm neîntrerupt şi lin.

Aşa asculta azi Elena defilând **Preludiul, Fuga, Concertul, Oratoriul.**

Nu-şi dete seama de momentul când Choralul se substituise instrumentelor. Recunoscu bucata auzită când-va la Varşovia ca şi cum în alveola urechilor se păstrase memoria melodioasă şi acum se deştepta. Orga era o pedală şi o clapă unică pe care Marcian netezea unitatea vocilor. Cum în auditoriu circula un murmur de admiraţie, Elena se uită în jur mirată că şi ceilalţi se bucură. Ştiia că ea nu a răsturnat nimic din cochiliile în care se acumula melodia numai pentru ea singură.

Marcian în ziua aceea nu părăsia nici un moment executanţii, sta cu ei laolaltă. Deşi nepremeditată procedarea marelui artist creea muzicei o stare de fapt excelentă şi una morală la fel muzicanţilor. Soliditatea cu opera şi cu animatorul determina o interpretare desăvârşită.

In realitate Marcian se adăpostise acolo de un sentiment de teamă pricinuit de acel Choral pe care i se părea acum că îl oferă Elenei ca pe un buchet, de flori rare e drept, dar cu manşetă de hârtie la o aniversare de familie. Sentiment de ridicol şi de emoţie destul de caracteristic.

După ce întreg concertul i se strecurase pe dinainte ca un vas fantomă melodios, Elena nu ştiu când şi cum s'a terminat şi au trecut cu toţii în confortul hallului mare. Văzu ca printr'o oglindă grupuri care se legau şi se deslegau plăcut, pe când Marcian şi Drăgănescu făceau onorurile, unul cele artistice, celălat cele de amfitrion. Ea strânse cu mâini moi mâini amabile de oameni recunoscători, recunoscătoare ea singură, caşicum ar fi fost oaspele fericit şi adulat al unei sărbători mişcătoare. Auzi ca dedeparte pe Marcian spunându-i aproape intimidat că a trecut şi Repetiţia. Nu făcu ecou acelui regret. Uită chiar să-i mulţumească de Choral, aşa de pătrunsă de bucurie vădită că nu avea nevoie de cuvinte. Ei nu i se părea că Repetiţia a trecut. Avea sentimentul unei zile care a încheiat un timp fericit, după care Concertul nu va fi nici el o culme şi un punct terminat, ci un început — ceva ca ultima filă a unui calendar a unui an bun, pe care o rupi pentru a privi ziua di'ntâi a altuia de la care aştepţi mai bine încă.

In seara aceia, după ce Marcian cercase să corecteze tăcerile vorbind cu Drăgănescu plecase mai de vreme ca de obiceiu, — lăsând pe Elena tot aşa de molcomă şi de decisă. Ii da impresia contagioasă a unei fiinţe cuprinsă în semisomn de un vis plăcut. Nu se întreba care vis. Ea, neobicinuită cu fenomenele sensibilităţei, le suporta inocent şi vizibil, fără de controlul conştiinţei de sine. Drăgănescu nu cuteza să creadă că ziua aceea se petrecuse aşa de bine. Numai douăzeci şi patru de ore dspărţiau încă de marele Concert din Bach.

H. PAPADAT-BENGESCU

Prietenilor

Sus cupele vieţii, Prieteni, vă chem
Să facem nebun azi ospăţul.
— Prieteni, cu suflete-asemeni, să bem
Şi hohot svârli-vom în loc de blestem,
Că'n viaţă-ne n-am prins răsfăţul.

Işi scutură vremea zăpada pe frunţi
Şi grijile lumii ne sapă
Şi mâine cu toţii vom fi mai cărunţi...
—Ni-i vrerea aicia să facem azi munţi,
Ci vremea încet, ca o apă,
Pe lume cu dânsa ne poartă mărunţi
Şi'n noaptea uitării ne'ngroapă—

Cât gâlgâe viaţa'n noi viforos,
Să spumege vinu'n pahare
Să bem hăulind vom uita cât de jos
Ne-apasă durerile-amare.

Din viaţă să facem un hohot cumplit,
In chiot să râdem de toate...
Noi singuri, prieteni, pe drum ne-am jertfit
Şi multe din visuri pe drum ni-au pierit...
Jelirea lor azi nu mai poate
Să'nvie din morţi ce'nghiţit-a pământul:
— Pieteni, uitaţi, e cuvântul.

Iubirile duse, în clipa de-acum
Sunt flori ce'şi pierdură parfumul
Şi toate's în urmă, departe, pe drum...
—In van căuta-vom: In suflete-acum
E doar amintirea, doar scrumul—

Deaceea: Uitare! — Prieteni în cânt
Iertaţi cuvântarea mea gravă,
Prea ştiu că toţi suntem clădiţi din pământ
Şi viaţa-i doar cupa de-otravă —
De râdem sau plângem cu toţi bine ştim
Că'n lume noi cupa golim —

Otrava să fie mai dulce puţin
S'o bem azi în două cu vin —

Să bem, căci ştim bine, în viaţa de-apoi
De-osândă nimic nu ne scapă
Să bem că nimica nu ducem cu noi
Şi veşnic uitarea ne'ngroapă.

EUGEN VICTOR

CARNET FANTAZIST

Substratul mişcărilor literare

In jurnalul fraţilor Goncourt — faimosul „Jurnal“ care a făcut atâta vâlvă — precum şi în corespondenţa lui Flaubert, sunt unele pasagii privitoare la prânzurile Magny, cari pun în lumină dedesubtul evoluţiei bogatei eflorescenţe din literatura franceză în vremea celui de al 2-lea imperiu şi a 3-a republică; rădăcinile şi mai ales seva care alimenta această eflorescenţă, tocmai într'un moment de criză, când Romantismul îşi dădea ultima suflare şi când se părea că isvoarele de inspiraţie sunt secate.

Asupra acestei mişcări nu arare ori s'au făcut afirmaţii eronate, explicabile pe de o parte.

Aşa de plidă, cei ce se complac a eticheta cu rigurozitate pe scriitori, au dat Parnasianismului de întemeitor şi şef când pe Leconte de Lisle, când pe Heredia.

Dintre aceşti doi, Leconte de Lisle era cel mai puţin desemnat pentru o asemenea calitate, deoarece dacă el întruneşte majoritatea caracteristicelor acestei şcoli, principale de multe ori îi lipseşte: ex. „La fontaine aux lianes“ şi mai ales „Les chansons ecossaises“.

Heredia este fără îndoială un elev excelent care a dus la perfecţiune formula acestei şcoli, însă cine a dat această formulă?

Theophile Gautier.

Pare ciudat: şeful Parnasianismului, Theophile Gautier, impetuosul „gillet rouge“ dela vijelioasa premieră a lui Hernani, unul din cei mai fervenţi obişnuiţi ai „Cenaclului“?

Nu trebue însă uitat că mai toţi copiii Romantismului au fost copiii ingraţi sau teribili „dela Musset până la Sainte-Beuve chiar.

Incă, cu câţiva ani înainte, se observase o evoluţie la Gautier care întrezărea orizonturi cu totul străine şcoalei ce apusese odată cu căderea „Burgravilor“.

„Emaux et Camées“ marchează un punct capital al acestei evoluţii. Gautier dădea poeziei o altă semnificaţie. Şi la unul din prânzurile Magny el se adresează lui Taine în termeni foarte categorici.

— „Taine, dar cazi în idiotismul burghez — zice el — să ceri poeziei sentimentalism sau chiar sentiment. Dar nu asta e poezia, ci cuvinte strălucitoare, cuvinte de lumină, cu ritm şi muzică asta e poezia. (Ai crede că sunt vorbele d-lui Minulescu). Cuvinte, mă'nţelegi Taine; nimic decât cuvinte, linii şi culori — şi adăoga — „Pentru mine nu există decât lumea exterioară.

Aceste vorbe cari schiţează întregul program al nouei şcoli literare au o semnificaţie adâncă, arătându-ne caracteristica nu numai a Parnasianismului şi — prin contrast — a şcoalei imediat următoare, dar şi a tuturor mişcărilor de acest fel şi mai cu seamă descoperind la ce se reduc ele: o infimă deplasare a centrului compasului în acelaş cadru.

■

Ce este Parnasianismul?

Este un clasicism regenerat, un clasicism echivalent celui din secolul XVII-lea.

Numai „echivalent“ fiindcă — deşi ales din acelaş cadru—modelul, motivul de inspiraţie nu e acelaş.

Clasicismul sec. XVII-lea a fost tot atât de impersonal şi rigid ca şi Parnasianismul şi atât de pasionat de antichitate. Deosebirea capitală este însă cauzată tocmai, sau mai bine zis „numai“ de această schimbare de model.

Clasicismul prim era interior, cel de al doilea e exterior. De ce? Fiindcă primul lua ca model sufletul antic răsfrânt în literatură şi mai ales în teatru, pe când modelul Parnasianismului este marmura rece a Venerei dela Milo, perfectă însă rece. Şi dacă uneori această marmoră glacială pare a se anima, a se încălzi, e datorită numai perfecţiunei exterioare care dă iluzia vieţei.

Să deducem că generaţia de scriitori cari au cultivat această formulă literară, a avut într'adevăr acestă „secheresse d'âme“?

Ar fi riscat.

De sigur, trebue să ţinem seamă că atât la Magny cât şi la ceaiurile editorului Lemerre, frequentau oameni de ştiinţă ca Marcelin Berthelot şi Claude Bernard, politiciani ca Xavier de Ricard şi cunoscători ai limbilor antice şi orientale, ca Merimée şi Renan. Să nu uităm că Sully Prudhomme fusese un bun elev la şcoalei Polytehnice.

Impreună cu Taine, toţi aceşti pozitivişti au exercitat o influenţă incontestabilă asupra poeţilor Parnasieni cari în locul perifrazelor de altădată, dau acum definiţii precise şi arid ştiinţifice. Cum vorbeau de pildă despre lună Hugo şi Musset şi cum vorbeşte Leconte de Lisle.

„Debris d'un globe mort, au hasard dispersé“.

Insă această imposibilitate este datorită într'o oarecare măsură şi unui snobism involuntar, inerent vârstei desvoltată într'un mediu ca cel pomenit mai sus.

Dovadă e că de multe ori marmora se colorează şi vine un moment chiar în care un Parnasian rupe această formulă, înlocuind-o cu alta, fondând Simbolismul.

Acest derogator şi novator, nu este nici Verlaine cum au spus-o eticheteurii, nici Mallarmé ci Sully Prudhomme. Sunt două strofe de Prudhomme tot atât de semnificative, ca şi cuvintele lui Gautier citate mai sus.

Je suis las des moti je suis las d'entendre
ce qui peut mentir
J'aime mieux les sons qu'au lieu de
]comprendre
Je n'ai qu'à sentir
Une melodie où l'ame se prolonge
Et qui sans effort
Me fera passer de l'oubli au songe
Du songe à la mort.

■

Prin urmare Simbolismul este o a treia formă a clasicismului şi aş îndrăsni să spun cea mai superioară dacă Mallarmé şi după el atâţia alţii nu ar fi dus această formulă la excese reprobabile.

Secolul al XVII-lea imita literatura antică, imperiul al 2-lea plastica antică, republica a treia ia ca model sinteza celor două modele precedente, ecoul acestei sinteze.

In locul marmorei reci şi precise, avem acum rumoarea aceea vagă care plutea deasupra minunatei cetăţi aproape de vis: Alexandria; rumoare compusă din refrenuri rătăcite, voci şi râsete argintii de femei spirituale şi lascive, ecouri de flaute şi lathuri; rumoare depărtată rulând în unde învăluite de parfumuri orientale.

Parnasianismul prin preciziunea sa, avea un categoric supărător ce se făcea uneori culpabilă de emfază. Un poet făcând portretul, fotografia chiar, a unei femei, involuntar avea aerul de a o impune ca tip de frumuseţe.

Simbolismul înlocuind modelul a remediat minunat acest defect înlăturând în acelaş timp şi un pericol.

Trebue să recunoaştem într'adevăr, că o operă de artă ne impresinează cu atât mai mult cu cât ea se leagă mai mult sau mai puţin strâns printr'o analogie, sau numai vagă asemănare, cu ceva ce ne a fost drag cândva, cu cât putem recunoaşte în ea ceva din noi înşine.

Parnasianismul cu preciziunea sa, nu permitea asemenea recunoaşteri. Din contră Simbolismul luând ca model muzica, satisface pe deplin această slăbiciune a publicului. Căci muzica este prin excelenţă „Arta vagului“ care dă fiecăruia ceace doreşte.

Muzica nu insistă, sugerează numai, lăsând câmp liber imaginaţiei. Şi dacă un Berlioz şi mai cu seamă un Liszt au încercat să facă din muzică o tribună Debussy în cele două cărţi de Preludii a arătat în mod magistral adevărata ei menire.

Simbolismul este o muzicalizare a poeziei, el se adresează tuturor şi nimănui, deschizând larg porţile imaginaţiei care poate face „dintr'o lacrimă o marmoră“.

Je fais souvent ce rêve etrange et penetrant
D'une femme inconnue et que j'aime et
[qui m'aime
Et qui n'est chaque fois ni tout à fait la
[même
Ni tout à fait une autre et m'aime et me
[comprend
. . . .
Son nom? Je me souviens qu'il est doux
[et sonore
Comme ceux des aimées que la Vie exila
Son regard est pareil au regard des statues
Et pour sa voix lointaine et calme et
[grave elle a
L'inflexion chère des voix qui se sont tues

Şi mai târziu Albert Samain în care se găsesc multe reminiscenţe din sărmanul Lelian va dori

„Viotes d'or et pianissm amoroses
Je réve des vers doux, mourant comme
[des roses

*

Iată dar la ce se reduc mişcările literare, se mişcă puţin piciorul compasului din centrul cercului şi cu un centru din acelaş cerc se duce un nou cerc ce are multe, foarte multe puncte de contact cu primul precum şi cu cele următoare.

P. IGIROŞIANU

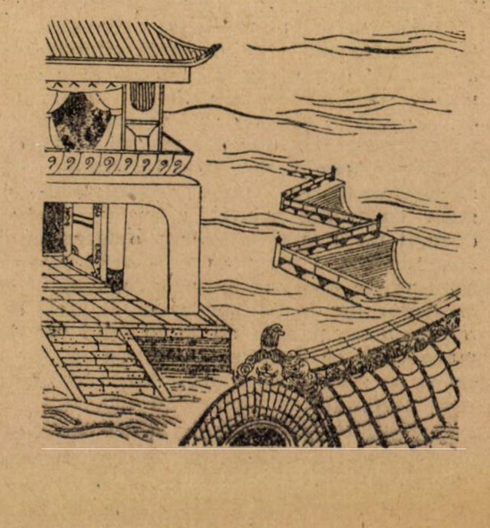

La centenarul călătoriei
lui DINICU GOLESCU

> „Părinţii noştri au fost sedentari. Copiii noştri vor fi mai vârtos pentrucă nu vor avea, ca să se deplaseze, de cât pământul. A face un drum ca să ici măsura glbului, tot mai are pentru noi un oarecare interes; dar după noi? Inconjurul cuştei va fi repede terminat. Hugo, în 1930, ar fi scris: „Copilul va intreba: — Pot să dau o goană până'n Indii ? Şi maică-sa îi va răspunde: Ia şi gustarea cu tine".
>
> Paul Morand: **Rien que la terre**

Nu voiu susţine că e cel mai potrivit epigraf, la cele ce vor urma despre o carte de acum un veac, rândurile de mai sus dintr'o carte destul de melancolică dar şi de neastâmpărată modernitate, cum e relaţia de călătorie a lui Paul Morand.

Dar că este, totuşi, unul din epigrafele ce se impun, cu promptitudinea şi vehemenţa contrastului, aceasta e în afară de orice îndoială. Nu e vorba numai de o literar-gratuită exagerare. Dar când părăsind jurnalul filmat (şi nu este locul a spune pe cât de instructiv) al lui Morand şi după ce l-ai auzit tânguindu-se că pământul e uimitor de mic şi că singură încetineala corăbiilor te face să te mai îndoeşti de adevărul ăsta, porneşti cu logăfătul Dinicu Golescu, din târg în târg, cu poşta şi la răstimpuri cu diligenţa — cu ailvagen, notând cu aplicată aritmetică numărul poştelor şi numele staţiilor, nu poţi să nu cedezi acestei savuroase antiteze şi să pui în fruntea rândurilor despre un adevărat sedentar, cum a fost Dinicu Golescu, epigraful demonstrativ al unei civilizaţii de express. Mai ales că o antiteză este prin definiţie un cristal de două geometrii şi că deosebirile dintre termeni lasă adeseori, destule punţi şi asemuirilor.

Şi este fără îndoială cazul şi pentru aceşti doi călători, spânzuraţi la capetele axei unui secol — dar totuşi pe axa unui secol, care vibrează în toată lungimea ei şi-şi comunică dela un capăt la celălalt, ecouri înrudite.

Acesta e un fel de a spune că lucrarea logofătului Dinicu Golescu—„Insemnare a călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825, 1826", care acum un veac tocmai în ziua de 2 Septembrie 1826 primea imprimaturul censorului Petrovici, de a se tipări în crăiasca tipografie a universităţii ungare din Buda — că lucrarea marelui logofăt, este nu numai documentul pe care o contingenţă festivă îl scoate de sub clopotu-i de cristal să-l expue contemporanilor, că însemnătatea lui nu e numai istorică, dar că dintre paginile acestea poroase pe care cirilicile stau îngrămădite asemeni albinelor la urdinişuri, se desprinde zumzetul unei mari conştiinţe, freamătul unui suflet îndurerat şi entusiast, predica unui mare convertit, cum aşa de bine l-a numit d. Iorga, într'un cuvânt, confesiunile unui temperament de moralist şi de scriitor.

Când în lucrarea sa franceză din 1905, Pompiliu Eliade numea pe Dinicu Golescu „întâiul roman modern", lucrul putea să pară exagerat, mai ales că venea dela un istoriograf dublat de o contagioasă rezonanţă sentimentală. Şi totuşi formula e mai mult de cât fericită.

Un călător atent la toate curiozităţile evropeneşti din epoca sa, la tot ceeace era aşa de deosebit de ce lăsase în patrie, o judecată urmărind cu vigoare deosebirile, căutând să cuvinteze, neîncetat, pentru stările din ţară şi pentru pildele de peste graniţă, un suflet generos, cum numai un pocăit întors din drumul greşit al orientalismului putea să fie, o minte limpede, capabilă să organizeze vastul material pe care această călătorie îl acumulează, zidindu-l pe bara de oţel a iubirii de Patrie — şi nu e mai impresionant imn al iubirii de Patrie decât leit-motivul gândului la ţara lui din însemnările lui Dinicu Golescu — iată atâtea însuşiri pentru care marele logăfăt merita epitetul de întâiul român modern. E de ajuns de altfel de a spicui corespondenţa de pildă, a vornicului Barbu Ştirbey care în vara lui 1796 îşi făcea cura de apă la Carlsbad (la Carălspat, cum zice el) bucurându-se de cunoştinţe („prieteşug cu mulţime de grofi şi prinţi am făcut") de şpaţiri pe la grădini, de mese şi baluri şi terminând între

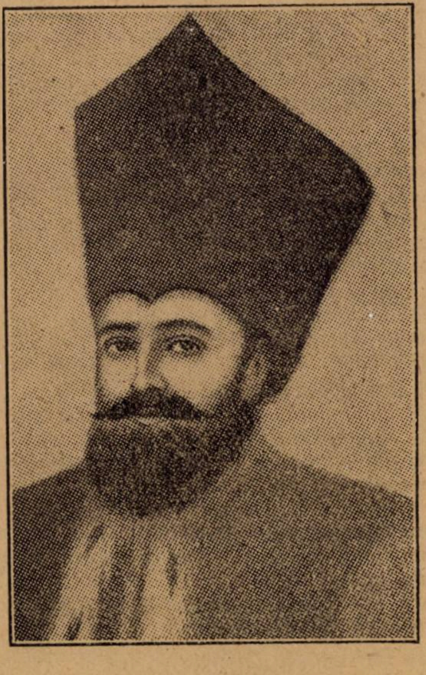

DINICU GOLESCU

îngâmfare şi satisfacţie („că aşa trai n'am trăit de când sunt" — „celor care le dă mâna a cheltui, aceia vin pă aici"), a spicui, zic, în prealabil, aceste mărturii tipice pentru o epocă — şi a trece în urmă la adnotările pline de serioasă gândire critică din lucrarea Golescului, pentru a înţelege şi cât era schimbat, în principate în atmosfera morală dela începutul secolului XIX dar şi cât de mult Dinicu Golescu era omul acestii vremi, în pasul căreia mergea şi ritmul căreia îl accelera cu osârdia scriselor şi faptelor sale.

De oarece — şi poate că nu e de prisos a o spune măcar şi în treacăt înainte de a vorbi de însăşi relaţia călătoriei lui Golescu, logofătul, fiu al banului Radu Golescu, om nu numai bogat dar şi de distinctă umanitate, cum testamentul lui lasă a se vedea, logofătul Golescu, trăia într'o epocă în care semnele unei renaşteri mijeau în cât mai multe inimi. Pentru Ţara Românească am aminti numai pe ieromonahul Eufrosin Poteca, profesorul de filozofie din vremea aceea şi pe Paris Mumuleanu, autorul „caracterurilor" — primitive satire sociale, — dar mai ales moralistul acelei admirabile prefeţe în care proza răuşeşte să creeze ceeace versul se arătase incapabil. A spune că la câteşi trei, la Golescu, la Poteca şi Mumuleanu, aceiaşi este materia preocupărilor, gândurilor şi reflecţiilor, că din acelaş imbold de a sluji Patria, de a ridica norodul, de a stăvili luxul şi de a împrăştia întunericul neştiinţei — pornesc toţi, a adăoga că traducătorul lucrării dela 1812, a lui Thornton despre starea din principate, şi care, nu e încă lămurit de va fi fost Poteca sau Golescu, (dar proces este) aceleaşi gânduri le deapănă în prefaţa traducerii, a consemna aceste lucruri, înseamnă a delimita o epocă înlăuntrul căreia dacă sunt mai mulţi semeni, unul este numai despre care se poate spune că e întâiul între semeni. Şi acela este Dinicu Golescu. Şi temeiul pentru care i se cuvine această întâietate— —„întâire" cum ar zice în savuroasa lui limbă în formaţie — este tocmai „Insemnarea călătoriei" apărută acum un veac.

Este, cu atât mai firesc prin urmare, înainte de a porni pe drumurile apusului, cu acest agreabil călător, care sub veştminte orientale ducea cu sine cea mai autentică inimă modernă, să spunem că Dinicu Golescu a presărat aceleaşi gânduri de programă socială şi în prefeţele altor lucrări precum în „adunare de tractaturi" „Adunare de pilde bisericeşti şi filosofeşti" sau în „Elementuri de filosofie morală"... sau în „Inştiinţarea pentru şcoala din satul Goleşti" pe care o redeschide şi o modernizează în 1827. Dar că, deşi făcând parte dintr'un program, şi al său şi al epocii, gloria lui Golescu, va fi totdeauna această călătorie, mai puţin prin materialul documentar, de mare semnificaţie socială, plin de interesante suggestii, cât prin accentul personal, prin pulsul emoţional care svâcneşte sub fiecare rând, pentrucă mai presus de toate, Dinicu Golescu sete un admirabil scriitor şi cartea lui, o călătorie şi amuzantă şi excepţională în pământurile virgine ale literaturii noastre dela începutul secolului al XIX.

Mişcarea eteristă din principate şi reacţiunea lui Tudor făcură ca începând din Martie 1821, svonuri de nesiguranţă să umble prin Bucureşti, caimacanii şi agenţii consulari să plece, care la Rusciuc care peste munţi, la Sibiu şi odată cu ei atâţia dintre boieri, anume rusofilii. Spătarul Băleanu începuse rechiziţiile pentru Ipsilante, călăreţii lui Tudor, străbăteau oraşul cu steagul defsăşurat, târgul era prins între focurile încrucişate, ale lui Ipsilante dinspre Buzău şi ale lui Tudor dinspre Craiova, iarna se răsgândise şi între 23 şi 24 Martie o zăpadă straşnică urmată de inundaţii ce prefac cartierele — după expresia consulului prusian Kreuchely — în adevărate insule, se abate asupra Bucureştilor. Mitropolitul Dionisie cu o seamă de boeri divaniţi sunt sechestraţi de oamenii lui Tudor în casa de ţară, dela Belvedere, a lui Dinicu Golescu şi în urmă, ajutaţi, sub pază armată, să se refugieze.

Scriitorul nostru, cunoscuse şi mai înainte pribegiile, de pildă aceea din 1802, dinpreună cu Mihai Şuţu de spaima pazvangiilor, cu care prilej vizitase Avricul şi se minunase de parcul baronului Bruckental, pe care în drumul dela 1824, îl găseşte în mai mică înflorire. Vizitase şi Rusia, ale cărei biserici îl cuceriseră definitiv încât la Pesta fiind, nu scrie despre biserici : „aşi fi cuvântat şi pentru frumuseţea bisericii, dar cine au văzut bisericile Rosii, poate numai pentru Roma va vorbi". Pribegia de acum, rodnică între toate, va ţine din primăvara lui 1821 şi până în 1827 când se întoarce între ultimii. Era după cum amintirăm, între rusofilii devotați și în 3 Martie 1826 îl găsim iscălit, alături de mitropolitul Dionisie, de episcopul Ilarion, de Al. Filipescu și Racoviță, pe adresa către cancelarul Nesselrode prin care emigranții dela Brașov se îndurerează de pierderea Țarului Alexandru, aduc urări și-și exprimă nădejdi la urcarea pe tron a lui Nicolae I. La Brașov fiind, unii dintre emigranți iau lecții de franceză cu dascăli anume, scriu rapoarte și memorii a căror mare majoritate o redactează francezul Claude Coulin, pun la cale o societate literară, preconizează un dicționar, Golescu întreprinde călătoria de inițiere în trei etape dintre care ultima, pentru așezarea copiilor, în școlile apusului.

„Insemnarea“ călătoriei lui Dinicu Golescu începe după un cuvânt către cetitor, crez de înaltă conștiință națională din care nici un rând nu poate fi trecut cu vederea, până într'atâta cuvintele se îmbină unul într'altul și simetria logică e urmărită până în ultimile ramificații ale expresiei, („dar cum puteam, ochi având, să nu văz, văzând, să nu iau aminte, luând aminte, să nu aseamăn, asemănând să nu judec binele și să nu pohtesc a-l face arătat compatrioților mei“)— începe zic, cu descrierea locului de reședință, “Kronstadt, ce-i zic românește Brașov“. Din Brașov, de altminteri, pleacă Dinicu Golescu, în toate etapele, fie că urmează via Cluj-Oradea-Mare-Pesta fie: Sibiu-Arad-Pesta, fie: Sibiu-Timișoara, Seghedin-Pesta, străbătând astfel pe trei drumuri pusta ungurească, a cărei cultură a pământului nu se oprește s'o laude și s'o opue stărilor din țară. Precum tot dela Brașov pleacă și în 1825 în drumul spre Târgul Mureș unde notează: „locuitorii cei mai mulți sunt Unguri și Români puțintei“. Dar pe orice drum ar porni, vorbim de primele trei căi, toate pentru Dinicu Golescu duc la Viena, a cărei tihnă, bună orânduială, obștească viețuire „veselă și fericită“ nu se ostenește să o cânte în repețite rânduri încât și când sfârșește lucrarea după ce abătându-se pela Passau se întoarce iar în Viena, s'ar socoti vinovat, zice dânsul dacă n'ar cuvânta din nou despre frumusețea și liniștita viețuire a vienezilor.

Brașovul și Sibiul, cele două orașe „cetățuite“ ale Sașilor, îi dau prilejul să însemne hărnicia acestora, gradul de civilizație, munca pământului, cu îngrășăminte și ogoare, bunăstarea muncitorilor („iar Sas cu piciorul gol, nu să va învrednici nimeni să vadă“), predicile preoților de două ori pe săptămână, „gloaba la cutiia satului“ — amendă dela zece creițari la un fiorin hârtie pentru cei neurmători povățuitorilor ca și orânduiala școalelor „unde nu este copil măcar de șelar, măcar de ștrengar, a nu merge spre câștigarea luminii“. La Sibii notează muzeul Brukental: „și aciia are baronul B. o mare casă întru care are Viliotică cu cărți deosebite și strânsoare de cadre vrednice de vedere, și multe lucruri din vechime și destule bucăți de metaluri cu pământul lor nelucrat“. La Turda e locul unde „s'au omorât prea slăvitul Domn Mihai Vodă Viteazul, în bătaia ce au avut cu Austria“ — și cumpătarea aceasta e destul de semnificativă cu toată rezerva ei. Clujul are și case urâte, cu strașina prea eșită, pe lângă zidiri mari, ulițe frumoase pentru lățimea lor, neamul acesta, e foarte iubitor de străini, însă norodul unguresc nu este fericit: „sânt îmbrăcați prost, au lăcuințe proaste și făr de multă avere“. Oradia mare (Grosvardain) e străbătută de apa Kiorioș (deci Crișul); urmează o descriere a pustei ca o mare năsfârșită și o reflecție pregnantă în simplicitatea ei: „pe asemenea drumuri călătorind omul, și pe mare, curând trebue să îmbătrânească“. Locuitorii Ungariei sunt de plâns, muncesc până la 200 de zile l astăpânul moșiei, dar tot sunt mai fericită de cât Românii care lucrează numai 12 zile pe an, de cât numai că „de cum se naște și până moare nu aude decât: „ado bani! cu felurimi de mijloace prefăcute, în auzire numai drepte“.

Peșta îl reține cu sălile de disecție, (odăi cu bucăți despărțite din trupul omului în multe felurimi tăiate“) cu colecțiile teratologice („copii adevărați, în vase mari de sticlă puși în spirturi, cari s'au născut pociți și alții câte doi lipiți“) cu biblioteca, cu colecțiile numismatice, cu piețele a căror descriere o amănunțește, cu un teatru mare „adecă casă de comedie“, în care încap 3000 de oameni și pe a cărei „ștenă“ încape „ostași călăreți cu tunuri dinpreună“ și mai ales cu baia căreia îi consacră una din cele mai somptuoase și mai uimite descrieri —atât pentru interiorul băilor, cu scaune îmbrăcate cu stofă, cu oglinzi mari din tavan până în pardoseală, cu haine de îmbăiat foarte bune și curate, cât și pentru grădina din prejur având un havuz cu șadârvan, cu alte cuvinte bazin cu jet-d'eau cum am spune astăzi, înlocuind un pitoresc linguistic cu altul. Nu uită mulțimea de „fiachere, adecă carâte și calești“, care stau la dispoziția publicului, ce are să meargă în oraș sau afară „sau cu apropiere sau cu depărtare‘. Pentru Buda, notează casa de observație astronomicească, cu glosa în josul paginii: „lăcuință de profesor, cu toate felurimile de ochianuri, ce caută la mișcările comiților, planitelor“ și în deosebi plimbarea minunată pe podul ce leagă Buda de Pesta. Locuitorii cunosc ostăpânire liniștită, de oarece desigur, „acești orășani, parcă au dascăl pe liniștita viețuire a Vienezilor“. In drumul spre Viena, Pojonul sau Prezburg unde în 1825, Septembrie 25, asistă la „încoronația a Măririi Sale Impăratesii a Impăratului Austriii Franțisc al doilea“ îl mâhnește cu deosebirea dintre alaiul de aici și cel din țară, la prilejul păradiilor, cu dragostea ce mărturisește acolo norodul, cu mulțumirile bucuroase ale Impărătesei, nu ca la noi unde „când un mic se închină celui mare acela îi răspunde numai cu o căutare a coadi ochiului“.

Viena, marea slăbiciune a lui Dinicu Golescu, ea singură ar trebui să ne reție în delung, pentru tot ce consemnă marele logofăt, ca gospodărire, ca școli, teatre, muzee de arme și zoologice, spitale dintre cari pe cel al nebunilor n'are noroc să-l vază, („căci nu mi-au dat voe doctorul, cerându-mi iertăciune, pricinuind, că sânt mbrăcat, cu haine turcești și cum mă vor vedea, toți se vor tulbura atât, încât spitalul se va amesteca“), cu celebrele grădini din prejur, cu lostării pela cari, fumatul e sau nu oprit după împrejurări (ciubucile slobode“ sau „ciubucile nu sunt slobode“) dar mai ales prin „cuvântările deosebite“, vaste intermezzuri didactice, pe care Dinicu Golescu le deschide, în mijlocul descrierilor și mai cu osebire, când orașul, în care poposește îl uimește cu bună viețuirea, cum e în special, cazul Vienii. Acum vorbește marele logofăt de lux și de cumpătarea vienezelor, precum că muerea cea proastă sau doamna cea de noblețe se îmbracă cu cuviință, nu punând pe ele cala noi, „cutia lui Bucur“, de le-ar socoti cineva pe vieneze sărace și pe ale noastre „milioniste“, că „ar fi mai bucuroase să le moară copiii de foame, de cât să iasă la plimbare, făr' de a avea pe rochie alte o sută de bucățele înfeliurimi cusute, ce le zic garnituri, carele este o îndoită cheltuială“ — ceeace a și silit pe Eufrosina Poteca să strige la păradie, („nu silit din vre-o vrăjmășie, ci din iubirea către nația lui“) că „stofele în toată Evropa le port comedienii; dar cine și-au apropiat auzul, după auz judecata, și după judecată hotărârea, care au făcut“.

Urmează descrierea minunată a parcurilor: Belvedere, Șenbrun, despre care un boer vrednic de smerenie i-ar fi zis că mai mulțumit ar fi să fie grădinar la această grădină de cât Ban în ticăloasa țară Românească, cu foișorul în care e instalat un ascensor („pat cu meșteșug, pe care șăzând omul, cu răpeziciune îl sue deasupra învelișului“), grădinile dela Baden, și dela Elenatal și iarăși un admirabil intermezzo social, cuvântări deosebite despre stări din afară și dela noi, o impresionantă mea culpa a unui boer ce s'a conformat tradiției neomenoase din Patrie, amintiri din cariera lui de dregător, un tablou sfâșietor al birnicului din Țara Românească; o schemă a acelei societăți literare, începută dela Brașov. și continuată la București în chiar casele logofătului și având de secretar pe Eliade, o pledoarie pentru stabilitatea și salarizarea fixă a dregătoriilor pe care ar fi bine să le ia atât cei mici cât și fiii nobleții, „dela cea mai de jos treaptă și fieșcare după așa învățătură și cunoștință s'ar sui până la cea mai din sus“ — motiv de adevărată și legitimă mândrie nu ca acum de se mândresc, pentru „metalul pământului“, din care își fac anterie de fir, și pentru părul cămilii cu care se încing și pentru „pielea samurului și a râsului pentru care și de râs am rămas“.

Admirabil joc de cuvinte pe care îl întâlnim aproape identic, în prefața din 1825 la „Caracterurile“ lui Mumuleanu (semn pentru circulația unor aceloraș maxime și aceloraşi tendințe morale): „prețuim blana râsului mai mult de cât buna iconomie și smerenie, nejudecând că aceasta nu ne face cinste ci mai vârtos ne adaogă râs și defăimare dela celelalte neamuri“...

Vom trece însă și din necesitate nu vom stărui pentru atâtea pagini de poezie și de observație, așa cum însuși logofătul în drumul dela Viena la Triești nu putu face mai multă băgare de seamă de oare ce călătorii cu repedele ailvagen, și vom enumera în pripă și dintr'o firească mustrare de cuget care ne-ar urmări tocmai în ziua aceasta festivă, vom aminti, măcar numai de delicioasa descriere a vaporului curier care-l duce dela Triest la Veneția („corabie care merge pe mare cu un meșteșug de foc“...) cu enumerarea osiilor și angrenajelor, cu cele două roate laterale care „lasă în urmă două coade de spumă lungi, cu „mehanica“ și coșul prin care ese „căldura cu abureală întocmai ca la cazanul care scoate rachiul“, și de descrierea Veneției cu palatul dogilor, renumit pentru ale lui „ștocaturi arhitectonicești“ de marmoră și ale lui „scosuri“ (basoreliefuri) lucrate în aur, de Milanul pe care îl socotește cel mai fumos din orașele numite „pentru întîirea frumusețării“ unde nu stă-

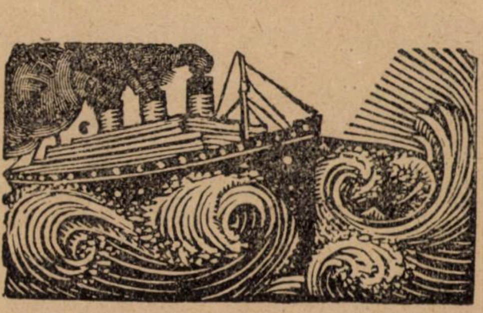

tu de cât o zi şi jumătate (motiv să fie aproape scuipat de un neamţ cu care se scaldă în mare la Trieşti, când află acesta care stătuse 3 luni şi jumătate, cât de puţin stătuse logofătul nostru) ; Milanul pe care cu câţiva ani mai înainte (duios sincronism cu aproximaţie! în 1821, Stendhal era invitat să-l părăsească pentru legăturile lui notorii cu cărvunarii; şi Pavia cu cele mai bune şcoale şi Minchenul, unde lasă la Institut pe fii săi Radul şi Alexandru, şi Elveţia cu superioara luminare a norodului, Geneva cu şcoli renumite, la a cărei universitate lasă pe ceilalţi doi fii Ştefan şi Nicolae, spre învăţătură şi cataractul Rinului şi raita prin Würtenberg — locuri, oameni şi năravuri pe care numai un studiu amănunţit le-ar pune în adevărata loi lumină şi ar da analizei acea strălucire pe care călătoria lui Golescu o iradiază şi astăzi, după trecere de un veac.

Ceeace n'a fost nici în gândul nici în mijloacele noastre. Cât am socotit să prindem acest prilej de sărbătoare pentru a aminti de numele şi de fapta unui mare scriitor pentru că logofătul Dinicu Golescu, el, toate criticile şi cuvântările defavorabile pentru Patria sa, le făcea din dorul de îndreptare, pentru că această îndreptare i se datoreşte în mare parte şi lui şi pentrucă mai presus de toate, însemnarea călătoriei alcătuită acum un veac, este o carte de actualitate — şi evident nu prin latura ei documentară, cât prin acele însuşiri pururi actuale ale artei.

Carte de nemiloasă critică socială, memorial al unui suflet virgin în care impresiile stau încrustate cu aderenţa fildeşului în abanos, tezaur de curiozităţi linguistice ale unei limbi literare nescoasă pe drumurile apusului, muzeu pitoresc al unui arhaism la răscruce, ciudat aliaj de antic şi modern, „Insemnarea călătoriei" logofătului Dinicu Golescu, este sortită unei tinereţi permanente.

Pentrucă permanent şi tânăr a fost de când lumea ceeace a pornit din inimă.

PERPESSICIUS

Portrete străine

René Crevel. („Mon corps et moi" roman

Marasmul, „izvor" de inspirare, cade uşor în farsă, în bombastic şi în impertinenţă. Exuberanţă de solitare vanităţi, nu scapă de asemenea păcat nici la Rousseau. La Crevel, om din zilele noastre, deci cu o decuplată sfidare se distramă, nu în confidenţe şi vibraţii, ori cum, de orgoliu, ci în febrilităţi. Intre flecarele sincerităţi, o punte se poate peste spaţii şi epoci întinde, dar prins de lacustre vegetaţii, pestilente, sufletul celui de azi, se complace în afecţii, ifose şi stridenţe.

Crevel, dizolvat ca o figurină geometrică de vicii în corosiv, se reface, buzat, neinteligent şi agresiv, pentru a culege, cu scormoniri de unghii epileptice, nu ştiu ce petale răvăşite, ale idilelor lui, când rahitice, când opulente. Jactanţa nevârstnicului se acordă bine, la el, cu simbolul impotenţei şi cu nesatisfăcutele ei pofte. Ne desgustă uimitor de neaşteptat.

Nici-o mărturisire, fireşte, nu irită în artă, singura destăinuire de cotidian, în viaţă, fiind insuportabilă şi lipsită de discreţie. Dar ostentaţia divorţată de sprijinul tăriei, ne dă nostalgia fânaţei, iasomiei şi a botului umed de vacă.

La douăzeci de ani, (ne pare), nu-i îndrăzneţ să-ţi desparţi de trup, făptura?

E supărătoare o delimitare de aceasta, când nici adâncul nu te atinge de curba teoremei lui Spinoza şi nici măcar scolastica psihologiilor confinate, de inutilul logician Bourget. Gatismul juvenil, cerebralitatea cu deget la tâmplă, scama, zdreanţa, trifurcatul artificiului şi scârba insomniei, nu iartă, domnule, chiar sincer, dar în nestare de-a te vădi ca atare, dezertarea dumitale din păpuriş, şi tristele-ţi organe.

Invinovăţesc, aşa dar, pe tânărul francez, nu de frondă, ci de nătângie Saint-Guy, de sărăcăcituri în fibre, de atrofii în cadre, de poze în atrofii, de căderi ce nu's nici „sumbre", nici „regale", ci pur şi simplu, gna-gna-gna.

„C'était, je crois, durant l'été 1911".— Aşa începe romanul. De ar fi început la 1300, coconul de impurităţi neinspirate, acelaşi era. Hipertrofie, stercorar şi prestidigitaţie. Ironia sănătăţei noastre cere, scurt, în cuprinsul unei suferinţe, mai mult de cât oglinzi dispuse circular pentru exhibiţii lubrifiante şi, cu hazardul pieriei însăşi, porunceşte arme de oţel pe roşiile panoplii, şi de acolo, le vrea coborâte viteaz în arena durerilor mândre. Memoriile călugărului din vechiul schit, ne vor folosi, astfel, oricât de sălbatec despărţite de angrenajul mirenelor noastre plasme, de vor prinde în urzeala lor monahală, un bob de tămâie şi altul de vâjâietoare desnădejde.

Deprimarea lui Crevel se pulverizează doar peste afectaţii şi, de sunt au ba acestea stângăcii de exprimare numai, indiferenţa lectorului rămâne aceiaşi, neavând el să se întrebe ce resort lipseşte desgustului, pentru ca, deasupra mievrului punctat pe pieliţă de broască, să ajungă până la urlatul anatemei şi la puterile profeţiei.

Editura înfăţişează sub pecetia Kra, pe acest Crevel trist în tricou şi zadarnic în cutele frunţii, alături de un Sagitar, amintind, păgân, robust şi precis, un stih de revenire totuşi de căinţă şi de reculeasă spovedanie : „... d'avoir été pendant des semaines, hélas des jours, hélas, leur semblable de haine et de stupidité..." Henri de Régnier ne depărtează, solemn, de trepidaţia dezarticulatului şi ne cufundă, fără sdruncin, în miezul de ecouri al nopţii.

ELENA PROTOPOPESCU

CĂRŢI PRIMITE

ION DONGOROZI : Socoteli greşite.. ed. „Scrisul românesc", Caiova, 1926.

ALEXANDRU LUPEANU-MELIN : La piatra libertăţii, cuvânt festiv rostit la serbările naţionale de pe Câmpia Libertăţii dela Blaj, în 15 Maiu 1926, „tip. Dacia Traian", Sibiu, 1926.

CAROL DRIMER : Ecclesiast (Coheleth) trd. din ebraică, Iaşi, 1926.

TEATRELE

DESCHIDEREA TEATRULUI NAŢIONAL

S'a format un fel de deprindere, care are mai mult caracter monden, să se creadă, că începerea unei stagiuni teatrale, ori deschiderea unui teatru ar fi evenimente culturale şi artistice, înţesate şi de element pur estetic şi de toată pregătirea până la rigidă solemnitate.

Ca orice deprindere şi aceasta s'a desfăşurat uşoară, dar nepilotată de control, mai ales de auto-control.

Un început e în genere înfăşurat în timiditate. Iar un început cu solemnitate e o avântare, căreia-i lipseşte tocmai siguranţa primului control.

Poate, de aceea deschiderea stagiunei Teatrului Naţional a fost apreciată pe făgaşul unor stângăcii.

Ceeace însă trebuia adus din punct de vedere al pietăţii faţă de trecut şi al omagiului pentru începutul de râvnă al teatrului românesc, s'a adus.

Directorul teatruluiNaţional, d. Minulescu a început seria reprezentărilor cu două piese clasice (ca repertoriu naţional) şi amândouă ale scriitorului, care a izbutit să deschidă drumuri, Vasile Alecsandri.

Dar a mai făcut un lucru bun d. Minulescu. A încredinţat într'o piesă roluri, aceloraşi seniori artişti, cari le-au creiat, când piesa a fost jucată întâia oară.

Maestrul Nottara şi distinsul artist Petrescu şi-au jucat în 1926 rolurile pe care le-au susţinut cu entuziasmul tinereţii, în 1884.

Aşa că din acest punct de vedere deschiderea stagiunei teatrului Naţional a însemnat o manifestare de documentare istorică, de necesară legătură cu trecutul şi deci de afirmare a tradiţiei. Era hotărît necesară aceasta, întrucât, teatrului Naţional i se atribue un rol covârşitor de şcoală, de educator naţional şi artistic.

In ce condiţii s'a realizat omagiul faţă de trecut, e altă chestiune.

Mai întâi, la Teatrele noastre, nu trebue să se spună versuri. Artiştii nu ştiu, nu pot să le spună. Afară de 2—3, — pe cari-i vom numi altădată, ceilalţi sunt în conflict şi cu simţul muzical şi cu ritmul şi cu elanul versului.

In al doilea rând, par'că se aduce mai ales omagiu trecutului şi se dă caracter de mai impozantă documentare istorică, dacă nu se amestecă fantasia modernă, cu balet foarte puţin pregătit.

Şi în al treilea rând, nu s'a ţinut seamă că nu numai Alexandri a fost scriitorul căruia să i se datorească începutul teatrului modern, dacă s'a căutat oarecum prea mult documentarea istorică.

Fântâna Blanduziei s'a jucat cu antren, dar s'au schilodit versurile.

Piatra din casă, a fost însă foarte bine jucată.

Şi acum, că Rubiconul a fost trecut, aşteptăm piesele de rezistenţă, munca disciplinată a artiştilor, montarea impresionantă şi Teatrul Naţional scutit de o prea tristă rigiditate.

INTERIM

FLOAREA DE CICOARE

(Din psihologia artistului contemporan)

II

Urmez cu transcrierea scrisorilor bunului meu prieten Colas de Pontoise :

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

„După întâmplarea înfricoșătoare cu medicul veterinar, mă rugasem fierbinte și necurmat lui Dumnezeu — (o implorasem și pe bunica să se roage pentru mine) — să'mi dea o putere așa de mare, încât să pot nimici pe doctor — și spăla de pe fața pământului tot ce este urât și rău.

„Firește, Dumnezeu nu mi-a ascultat rugăciunile și bunica m'a lămurit : Dumnezeu nu ne îndeamnă și nu ne ajută de cât la iertare.

„Deși pentru mine la vârsta aceia, răul se mărginea numai la caii cari iau vânt și strivesc florile de cicoare ; iar urâtul la gura de pește și mustața de icre a medicului — totuși durerea neputerii mele era adâncă și măcinătoare. Sufletul mi se umbrise desăvârșit și tăcerile mele, mă făceau nesuferit față de rude și prieteni, cari mă înconjurau ca pe o cobie.

„Mama, — după ce zadarnic încercase să smulgă taina tristeților mele, prin întrebări grele, la cari răspundeam hursuz și în neștire, — începu, desperată, să mă lovească.

„Bunica — de când nu mai voiam, zicea ea, să'mi spovedesc păcatele, — îmi arăta o nepăsare care mă îngheța zi cu zi mai mult.

„Tata singur nu m'a întrebat niciodată nimic despre tainele sufletului meu. Mama îl ocăra și pe el din pricina mea. După dânsa, tata era prea gras și de aceia nesimțitor.

„Nu'mi dădeam bine seama ce'nseamnă a fi nesimțitor, constatam numai umil, că nesimțirea tatei mie nu'mi făcea nici un rău.

„Deși gras peste măsură față de înălțimea lui, tata avea în schimb, în ochi, nu știu ce suprapământească lumină și, câteodată în colțurile gurii, o sfâșietoare tremurare de durere, repede ascunsă.

„— — — — — — — — — —

„— — — — — — — — — —

„— — — — — — — — — —

„Intr'o zi, mama de aceiași părere cu bunica, — tata nu fusese nici măcar consultat) — mă îndepărtă dela masa mare. Mi se dădea demâncare la o măsuță joasă, lângă fereastră, spre care mama și bunica se așezară cu spatele.

„Dela mescioara aceasta, pe care se jucau umbrele perdeluței și ale mușcatei din geam, priveam adeseori, pe furiș, la masa dela care fusesem alungat și întotdeauna întâlneam ochii cari mă căutau, mereu mai adânci și mai triști — ai tatei.

„Fața lui, altă dată rumenă, era acum de o paliditate, care'mi amintea pleoapele Dorei. Deși mă durea, aș fi stat așa săptămâni întregi sub privegherea ochilor lui. Simțeam că prin ochii tatei trece pentru mine, de undeva, poate din câmpiile dumnezeirii, o rază binecuvântată, de înțelegere, de compătimire și de îndemn.

„— — — — — — — — — —

„— — — — — — — — — —

„Fusesem, peste zi, certat lovit și umilit. Institutorul venise să spună mamei că sunt un elev neatent și leneș.

„Mi s'a dat să mănânc — la măsuța mea izolată — în străchini de tablă, ca la slugi. Prăjitura — (prăjitura minunat împodobită, pe care bunica o prepara anume pentru mine) — nu mi s'a mai întins, peste umăr, dela masa părinților.

Tot timpul prânzului, în ziua aceia ochii tatei nu s'au mai îndreptat spre mine : i-a ținut necontenit aplecați în farfurie. Fața lui era acum mai palidă și parcă, deformată, de încremenire. Imi fu frică.

„Când mi s'a îngăduit să plec, am pășit pe lângă tata, în vârful picioarelor, cu fruntea în pământ și cu o clătinare în mers — ca un bolnav.

„— — — — — — — — — —

„— — — — — — — — — —

„In ușa grajdului, m'am agățat de gâtul argatului bătrân și am izbucnit în plâns zguduitor, fără să pot spune de ce. Nu știam eu singur de ce.

„M'am liniștit curând : argatul bătrân mi-a îngăduit să mă joc cu mânzul, să încalec pe el și să'l sărut pe botul rumen și rece. Am intrat apoi în odaia argatului, i-am răscolit prin lucruri.

„Avea în dulap, o tunică albastră cu nasturi de argint și cizme, înalte cât mine, cu pinteni.

Pe masă o pipă lungă, care mirosea urât, un briceag cu tăișuri încârligate și bizare, și o carte mică, veche, legată în piele zdrențuită — cu poze multe :

GENOVEVA
DE
BRABANT

„Dintre filele unsuroase ieșea o sfoară, de capătul căreia atârna un rest de creion. Pe tartajele bătrâne argatul obișnuia să semneze evenimentele mai de seamă ale casei noastre, care — de vre-o treizeci de ani — era și casa lui. Astfel descoperii că, exact în ziua aceia — cu opt ani mai înainte — venisem pe lume. Argatul bătrân mi-a arătat cu degetul mare și aspru însemnarea făcută de el. Ochii lui — niște ochi de capră obidită — se înlăcrimară subit și mă priviră straniu : — „Astă-zi e ziua dumitale de naștere, d-le Colas — și tocmai astăzi te-au pedepsit. Se petrece ceva nelămurit în casă. Parcă nu te-ar mai iubi nimeni. Poate numai tatăl d-tale... Eu sunt bătrân și sărac, fii bun și primește dela mine cartea asta care-ți place. O am și eu dela mama, care a murit de mult“...

„Am luat cartea cu mâini timide, cu bucurie, cu frică, cu rușine și cu umilință. Deobicei părinții îmi aduceau aminte în fiecare an ziua nașterei mele printr'un dar, care mă îmbăta de fericire.

„Am băgat cartea în buzunarul hainei și am ieșit repede pe ușă, fără să mulțumesc. Ajuns în odăița mea —(dormeam acum, lângă odaia tatei singur) — m'am trântit pe pat, cu fața între perne, și am plâns lacrămi amare și multe.

„Nu m'a chemat nimeni la masa de seară — și nimeni n'a venit să-mi aducă lampa cu abatjour înflorat.

Pentru întâiași dată în viața mea mă aflam singur în întuneric — fără să-mi fie frică și fără să strig după ajutor.

„Dar simțeam cum îmi plutește sufletul în întunericul odăiei, ca o pală de mătasă, ...cum se destramă încet — și se disolvă....

„Trupul meu se lăsă domol și parcă fără greutate, pe covorul din mijlocul camerei. In urechi îmi suna țârâit îndepărtat de greeri, din ce în ce mai îndepărtat, mai depărtat. . . . .

. . . .

. . . .

numai ochii tatei, parcă stăteau pe cer, în bărăganul acela negru și nesfârșit și mă priveau adânc, așa de adânc de mă sorbeau în ei. . . . .

și tata avea în mână o lumânare, care pâlpâia, aruncând de jur împrejur, fantome negre. La flacăra lumânării gura tatei avea ceva din gura Dumnezeului mort pe cruce : o suferință care vrea să pară zâmbet. . . . .

„Apoi un nour patrat, ca un spate de vagon — acoperi vedenia aceasta și bărăganul negru mă copleși definitiv, ca într'un lințoliu greu și sufocant. . .

. . . .

. . . .

„A doua zi dimineața m'am trezit, obosit, pe patul meu — și lângă patul meu măsuța mea din sufragerie, pe care strălucea o cutie de nuc, cu alămuri vii. Am deschis-o înfrigurat de fericire și în inimă, cu o ascuțită spaimă superstițioasă. Ochii mei nu mai văzuseră, până atunci minunea : în cutia aceia râdeau curate, la mine, o paletă, penele albe și tuburi de vopsele multicolore.

„In dimineața aceia — ținând nedeslipită de pieptul meu cutia — am fost mai trist ca niciodată. . . . .

. . . .

. . . .

N. N. TONITZA

BILEȚEL DESCHIS

pentru d. George Silviu, poiet și recenzent al ziarului „Dimineața“.

D-le George Silviu,

Ai publicat, într'unul din ultimele numere ale ziarului „Dimineața“ o dare de seamă asupra volumașului meu de **„Insemnări literare“**. In materie de literatură autorul n'are, firește, de discutat cu critica, fie ea autorizată sau nu. Dimpotrivă, în materie de critică, fiind vorba de idei, o discuție cât mai largă este binevenită. Dacă eu, totuși, nu voi discuta cu d-ta, este pentrucă și autoritatea pe care o ai și tribuna după care îți expui ideile, le clasează mai dinainte și mă dispensează de ostenelile oricărei explicații. Țiu însă să spulber neapărat o minciună, pe care, cu punică perfidie, o strecori în rândurile amintite. Spui că eu copiez și reproduc părerile d-lui M. Dragomirescu. Iată o afirmație pe care te invit s'o dovedești. Și te voi ajuta puțin și eu. Nu-ți voi spune, de pildă că pe când d. Dragomirescu socotește Thebaida și Bizanțul opere total sau parțial geniale, eu am afirmat că sunt inexistente, — ci îți voi aminti numai că, într'unul din ultimele numere ale revistei d-sale „Ritmul vremii“, d. Dragomirescu a scris despre d-ta (deși nu-i ești student, frequentezi totuși, foarte sârguitor, reunirile sale) că ești tânăr care dai oarecare speranțe, situându-te între tinerii și merituoșii poieți Veja și Goran. Eu, o știi, sunt cu totul de altă părere.

Te-ai lămurit, tinere d-le Silviu ?

N. I. HERESCU

Craiova, 26 August 1926.

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

087. 1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

Vartolomeiu (Preot C. Gh.). — Daruri pentru cei mici. Focşani, Editura cercului de copii **Prietenii Domnului,** 1926, 33 p. Lei 5.

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Taşcă (Radu). — Călăuza cercătorului Bibliei pentru Toţi doritorii a studia Sf. Scriptură. Arad, Editura **Farul Mântuirei,** 1926, 112 p. Fig.

Tecla (Schimonahia). — Acaftistul şi viaţa sfintei Tecla întâia muceniţă şi întocmai cu apostolii. Neamţu, **(Tip. Sfintei Monastiri Neamţu),** 1926, 64 p. Fig.

Popa (Ieromonahul Costandi. — Carte de Suflet folositoare. Dată în tipar... 1894 şi acum a doua oară... de fiul său Ieromonahul Ironim Popa cu ceva adaos. Neamţu, **(Tip. Sfintei Monastiri Neamţu),** 1926, 64 p. Lei 6.

Popescu (Monahul Paisie). — Rugăciune de dimineaţă şi de toate zilele către prea sfânta Născătoare de Dumnezeu în care este paraclisul Maicei Domnului şi rugăciunile spre somn. Neamţu, **(Tip. Sf. M-tire Neamţu),** [1926], 192 p. Fig.

Cristescu (Dr. Gr.). — Pentru înviorarea entuziasmului pastoral. Sibiu, (Tip. **Şcoalei Militare,** 1926, 61 p. Lei 30.

Documentele de seamă ale statusului romano-catolic din Ardeal luate din istoria dreptului şi publicate de consiliul lui dirigent. Cluj, (Tip. **Minerva),** 1926, 47 p.

31 STATISTICĂ.

Colescu (Dr. L.). — Le commerce extérieur de la Roumanie avant et après la guerre mondiale. Bucarest, **Institut économique roumain,** 1926, 19 p. Hartă, diagrame.

Statistica agricolă pentru anul 1925. Partea II. Producţiunea agricolă. Production agricole de la Roumanie pour l'année 1925. II partie. Bucureşti, **(Impr. Statului),** 1926, 124 p. (Ministerul Agriculturii şi Domeniilor).

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor sociale. Direcţia de Studii şi Statistică. — Convenţiile colective de muncă din 1925. Bucureşti, (Tip. **Eminescu),** 1926, 467 p.

Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor sociale. Direcţia de studii şi statistică. — Mişcarea salariilor în anul 1925. Bucureşti, (Tip. **Eminescu),** 1926. 272 p. Diagrame.

Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor sociale. Direcţia de studii şi statistică. Proiectele de convenţii şi recomandările adoptate de conferinţele internaţionale ale muncii dela 1919—1926. Bucureşti, (Tip. **Curierul Judiciar),** 1926, IV + 315 p.

37 INVĂŢĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Terrière (Ad.). — Şcoala activă. Vol. II. Principii şi aplicaţii. Traducere de I. G. Marinescu şi Al. Marinescu. Câmpulung-Muscel, **Gh. N. Vlădescu şi Fiul,** 1926, 175 p. Lei 50.

Velovan (Ştefan). — Metoda proiectării faptelor. Studiu metodologic original. Craiova (Tip. **Scrisul Românesc),** 1926, 104 p. Lei 70.

Chiriţă (Preotul Mihail I.). — Anuarul Seminarului Teologic „Neagoe Vodă“ din Curtea de Argeş pe anul şcolar 1924—1925 şi 1925—1926. Piteşti, (Tip. **Transilvania,** J. J. Şreier), 1926, 143 p. + 2 tabele.

b). **Manuale didactice pentru învăţământul secundar.**

Scheffer János. — Katholikus egyháztörténelem. Közép és polgári iskolák részérve. II Javitott kiadás. Cluj, Kiadja : Nyom **Minerva,** 1926, 127 p.

38 COMERŢ. TRANSPORT.

Annuaire du Commerce Français en Roumanie. Edition 1926. Bucarest, Edité par **l'Office commercial français,** [1926], XXXIX + 160 p. Fig. Lei 160.

5 ŞTIINŢE PURE.

Butescu (Ing. D.). — Analyse de l'eau minérale de Cheea (Prahova). Bucarest, **Société roumaine des sciences,** 1926, 7 p.

Georgeacopol (E.). — Darstellung von Violanthronfarbstoffen aus Naphtofluorenone. Bucarest, **Société de roumaine des sciences,** 1926, 18 p.

Steopoe (A.). — La préparation du bioxyde de manganèse colloidal par réduction de la solution de permanganate de potassium avec de gaz organiques réducteurs (!). La réduction avec l'éthylène. Bucarest, **Société roumaine des sciences,** 1926, 5 p. Fig.

Steopoe (A.). — Sur l'énergie de liaison de quelques radicaux organiques en contradiction apparente avec la théorie de l'affinité variable, la structure du dialkylméthyle et du benzyle. Bucarest, **Société roumaine des sciences,** 1926, 5 p.

Krejci (K.). — Elemente de stratigrafie pentru inginerii schelelor petrolifere. Bucureşti, **Steaua-Română,** 1926, 22 p. + 2 tabele.

Petrascheck (Dr. W.). — Über Beziehungen zwischen Erdöllgerstätten und dem Nebengestein. Bucarest, (Buchdruck. **Socec & Comp.),** 1926, 6 p.

61 MEDICINĂ. FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARĂ.

Vicol (Général Dr.) et Dr. **Michăilescu.** La Roumanie balnéaire et climatique, Bucarest, Edité par **le Ministère de la Santé et de la Prévoyance sociale,** 1926, 31 p. + hartă.

Volanschi (A.).—Burueni de leac. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 32 p. Fig. Lei 4. (Cunoştinţe folositoare Seria B. Sfaturi pentru gospodari No. 45).

Teodoru (Dr. V.). — Primul ajutor medical în accidente, boli repezi şi boli molipsitoare cu mijloace la îndemâna fiecăruia. Ediţia V. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 148 p. Fig. Lei 40.

Crainiceanu (Al.). — Tratamentul insuficienţei ovariene prin doze mari de Calciu. Bucureşti, (Tip. **Eminescu),** 1926, 16 p.

63 ŞTIINŢE AGRICOLE.

Chiriţescu-Arva (Dr. M.). — Importanţa experienţelor pentru agricultură. (Conferinţă ţinută în Ianuarie 1926 la Casa centrală a împroprietăririi). Bucureşti, Editată de **Ministerul Agriculturii şi Domeniilor,** 1926, 42 p. Fig.

Enescu (I.) şi I. **Colţescu.** — Compoziţia strugurilor şi a vinurilor din recolta 1923. Cu colaborarea chimiştilor experţi : Eftimie Colţescu, Juliette Gonta şi Virginia Nichitovici. Bucureşti, **Ministerul Agriculturii şi Domeniilor,** 1926, 20 p. + 1 tabelă.

Ionescu (Ion I.). — Contribuţiuni la studiul rasei calului pur sânge englez în România. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** 1926, 87 p. + 2 tabele. Grafice.

Stamatelache (D.). — Creşterea albinelor la fermele şi pepinierele Statului. Bucureşti, **Ministerul Agriculturii şi Domeniilor,** 1926, 32 p. + 4 pl. Fig.

7 ARTE.

[Imre Lajos]. — Zengien hálaének ! Enekeskönyv. Kolozsvár, Az **Ifjú Erdély** kiadása, 1926, 63 p. (Élökönyvek 5.).

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

c) Proză.

(Roman. Nuvelă. Etc.).

Sanielevici (H.). — Familia Lowton. Bucureşti, **Adeverul,** [1926], 71 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa No. 66).

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Borbély Istvan Dr. — Jókai : Bálványosvár. Regényismertetés. Cluj, Nyom **Minerva kiadása,** 1926, 15 p. Lei 5. (Irodalmi kis könyvtár 3. szám).

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Päivarinta (Pietrari). — Nuvele finlandeze. Traducere de O. Pursch. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 104 p. Lei 9. (Biblioteca Minerva 122—122 a.).

Dumas-Tatăl (Alexandru). — Maistrul Adam Calabrezul. După o traducere veche, prelucrată de M. S. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 128 p. Lei 9. (Biblioteca Minerva, 106—106 a.).

Maupassant (Guy de). — Strigăt de alarmă. In româneşte de G. Niculescu-Varone. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 116 p. Lei 9. (Biblioteca Minerva 156—156 a.).

Ouida. — O frunză în vijelie. Traducere de Vasile Sadoveanu. Bucureşti, **Cartea Românească,** [1926], 91 p. Lei 6. (Biblioteca Minerva 123).

Pirandello (Luigi). — Livretul roşu. Nuvele. In româneşte de Victor Rodan. Bucureşti, **Adeverul,** [1926], 71 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa No. 65).

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

a) Răsboiul României 1916—1918

(Istorie, Memorii, Impresii, etc.)

Eroilor învăţători, doljeni omagiu. Editat de **Asociaţia învăţătorilor din Dolj,** 1926, 180 p. + 3 pl. Fig.

b) BIOGRAFIE.

Ştefănescu-Drăgăneşti (Maiorul). — Săptămâna patimilor mele... 1926. Bucureşti, (Tip. **România Mare),** 1926, 16 p. + 1 pl. Lei 10.

91 GEOGRAFIE.

Găvănescu (General C). — Ocolul pământului în şapte luni şi o zi. Călătorie făcută cu A. S. R. Principele Carol fostul Moştenitor al Tronului. Vol. V. Japonia A. Turnu-Severin, (Tip. **Ramuri),** [1926], 228 p. + LXXV pl. Fig., hartă. Lei 160.

Nagy Péter. — Ó, kedves Kolozsvár !... Reményik Sándor bevezetö saraival. Berlin, Verlag **Ludwig Voggenreiter** (Nyom **Minerva,** Cluj), 1926, 176 p. Fig. Ilustraţie de István Tóth.

Preda (Dr. G.). — Impresia dintr'o călătorie în Orient. Egyptul, Alexandria, Cairo şi împrejurimile; Luxorul, Asuanul, Theba; Necropolele faraonilor. Cluj, (Tip **Viaţa),** 1926, 19 p.

---

*). A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

ECOURI

DELA UNIVERSITATEA „COASTA DE ARGINT" (BALCIC) PRELEGERILE D-LUI ION MARIN SADOVEANU.

I

Prima prelegere : Sfântul Francisc din Assisi

Prilejul celei de a şapte sutea aniversări de la moartea sfântului Francisc, din anul acesta, l-a făcut pe conferenţiarul **Ion Marin Sadoveanu**, să-i închine „Sărăcuţului" din Assisi prima sa prelegere, franciscanismul fiind astăzi una din laturile problematicei noastre contemporane.

In faţa unei săli pline, **d. Sadoveanu** a vorbit inspirat, dând o oră înmuiată în poezie auditorului său, urmând pas cu pas viaţa eroică şi sfântă a lui Francisc pe care o raporta neîncetat atât vremei sale cât şi vremurilor noastre, ca înrîurire. Ni s'a desprins un sfânt Francisc poet, mai înainte de toate poet al naturii, purificator al unui sentiment cardinal, cu care se va împărtăşi omenirea până astăzi. Criticul şi scriitorul din d. **Ion Marin Sadoveanu** şi-au dat mâna ,pentru a da auditorului o sinteză luminoasă şi impresionantă din viaţa şi învăţătura sfântului din Assisi şi pentru a propovădui într'un anumit fel, o putere făcută deopotrivă din poezie şi credinţă : In concluzie, d. **Sadoveanu** a arătat importanţa franciscanismului astăzi, ca stare de spirit renăscut, dându-i importanţa uneia din laturile caracteristice ale tendinţelor Europei contemporane.

A doua prelegere : Tehnica poeziei dramatice

II

A doua problemă a apiritului de astăzi, d. **I. M. Sadoveanu** s'a oprit să o analizeze într'un domeniu de specialitate : acela al poeziei dramatice. După un scurt dar foarte clar istoric al poeziei acesteia, tratat într'un mod cu totul personal, care făcea să izvorască drama de la începutul nebulos dar pasionat al dramei magice, conferenţiarul abordează problema tehnicei în dramă de îndată ce apare în drama organizată, şi luminând-o şi interpretând-o în marile ei popasuri o face înţeleasă şi urmărită cu încordare de numerosul său auditoriu.

Fireşte recapitularea aceasta a tehnicei dramei de pretutindeni a fost făcută pentru a da un cât mai accentuat relief reformei moderne, intenţiilor şi mai ales în parte — realizărilor ei. S'au lămurit străduinţele dramei expresioniste şi s'au analizat în cele din urmă ceeace s'a izbutit de câteva mari personalităţi, în primul rând de către Luigi Pirandello. Prefacerea şi topirea în tipare tangibile a celor două elemente timp şi spaţiu, care au întovărăşit întotdeauna drama cu material de construcţie, dar care abia subt mâna modernilor se încearcă să joace un rol de expresivitate s'au lămurit ca elemente şi tendinţe ale problematicei spiritului contimporan. Un paragraf izolat dar totuşi bine precizat a fost în concluzie, închinat lui Bernard Shaw şi tehnicei sale dramtice.

III

A treia prelegere : Orient şi Occident

O ochire largă, cu incursiuni în religie, politică şi artă ne-a dat d. Sadoveanu, încercând de-alungul ei să precizeze procesul de influenţă a spiritului extremului orient — în special indian — asupra vieţii Europei de azi.

Inceputurile timide dela sfârşitul veacului trecut din care s'a desprins impresionant un destin tragic şi o experienţă, aceea a lui Amiel dizolvat în bună parte de filozofia orientală, — se precizeaă şi iau amploare după hiatul adânc al războiului care lasă în urma sa dezorientarea. După pozitivismul veacului al XIX, un nou val de romantism ia cu asalt spiritul european. „Orientalizarea" de astăzi, d. Sadoveanu o intgrează în această undă romantică. Analizează timpuria şi importanta înrîurire literară, care pregăteşte influenţa mai largă din urmă, şi anume : circulaţia şi prestigiul scriitorilor ruşi. Apoi, se explică sufletul Asiei, în fundamentalele lui, schiţându-se silueta preoţilor acestui suflet : Rabindranath Tagore, şi militant european contele Herman-von Keyserling cu şcoala sa de înţelepciune dela Darmstadt. D. **Sadoveanu** precizează în cele din urmă rolul important jucat de Germania în împărtăşirea Europei cu acest spirit oriental. Fără a trage concluzii, conferenţiarul face numai sensibil prin ample mijloace de sugestie, publicului său existenţa acestui spirit ca o altă latură caracteristică a epocei noastre.

PUBLICAŢII

☐ In cursul lunei Septembrie va reapare „Sburătorul" cu colaborarea d-lor Eugen Lovinescu, G. Brăescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Perpessicius, Camil Petrescu, F. Aderca, G. Nichita, Ticu Archip, Sanda Movilă, Pompiliu Constantinescu, etc.

☐ In bib. **„Semănătorul"** de la Arad va apare volumul de poezii **„Srtofe pentru veacul meu"** de d. **Const. Goran.**

O POEMĂ IN PROZĂ

In „Adevărul literar şi artistic" (VII, 296) din 22 August, d. **Tudor Arghezi** subscrie o admirabilă poemă în proză în care rusticitatea virgiliană e filtrată prin sufletul unui diabolic poet modern :

Construite din cauciuc vulcanizat, linoleum şi păr de saltele, combinate, bivoliţele au rămas credincioase formelor primitive şi abrutizate ale naturii, pe aceeaş linie estetică întârziată cu crocodilul, cu hipopotamul şi cu girafa. Bleg şi botos, capul poartă simple coarne boante ornamentale inutile de geamantan. Bivolul necăjit are furia deraiată a locomotivei şi loveşte cu fruntea, cum ar lovi un car cu roţile dindărăt. El se supără fără motiv şi porneşte de vale ca un bolovan, nu ştie unde, de-a fuga, o bucată de vreme, cu abdomenul umflat în corsetul coastelor dilatate şi dacă nimic nu i-a ieşit subit înainte, nici stânca, nici zidul în care să-şi sfărâme, doborît energia, el se opreşte dela sine, ridică în aer coada şi stă. Apoi face trei zile drumul înapoi, se duce acasă şi doarme, movilă nevinovată şi naivă. Preferinţa lui adevărată nu e muntele reumatic, încolăcit de ceaţă şi plouat cu plictis mărunţel ; pasiunea bivolului este şesul fierbinte, cu abcese adânci, cu furuncule imense, în puroiul cărora gras, făptura lui dogorită poate să alunece şi să dispară vaginal, până la coarne.

. . . .

Vacile, blonde, ruginii şi negricioase, sunt o turmă de principese. Pasul copitelor dinainte are o moliciune feminină graţioasă şi ugerul frăgezimea curată a obrajilor şi urechilor unei fetişcanne cu şorţul alb. Coarnele ondulate lin, desfăcute ca o arculadă sau apropiate în paranteză, cresc elegant pe fruntea blajină, deasupra ochilor de catifea. Pe umerii uneia spânzură un şal de mătase cărămizie. Spinarea celeilalte este învălită de capriciul miraculos al naturii cu o dantelă crepusculară. Fiecare vacă aduce din munte o cofă cu lapte cald, mâzga esenţială a florilor, sucuri şi mireasme. pe care le culege concentrate albina, printre boturi de atlaz şi coarne de chihlimbar.

La orele 7, vitele satului au intrat în coşare. Mâna gospodinei s'a strecurat sub uger şi vaca-şi desface şi ea prieteneşte degitele cu lapte şi-şi lasă mâna ţâţelor albă în mâna stăpânii, ca să i-o strângă dulce.

Oale de pământ smălţuite trec drumul la vecini, pline cu opal lichid. O batistă a căzut din aer : un porumbiel. O frânghie de rufe albe s'a rupt în cer şi a căzut pe casă : un stol de porumbiei. Toate vieţile s'au adunat la vatră şi 'n dreptul munţilor albăstriţi se desface sulul de fum alburiu al focurilor aprinse.

In cuptorul dintre piscuri, din fund, a intrat azima de aur şi cuptorul s'a închis. Pâinea soarelui caldă va fi mâine dimineaţă coaptă.

„VIEAŢA NOUĂ"

Vorbind redactorului ziarului „Rampa" într'un substanţial interviev, d. **Tudor Vianu**, aduce un binemeritat omagiu revistei „Viaţa Nouă" şi personalităţii directorului ei d. O. Densuşianu. In urmă vorbeşte de aspectele actuale ale literaturii noastre :

Primul cerc literar cu care am luat contact şi prima revistă la care am avut un rost mai activ, a fost cercul literar al d-lui Ovid Densuşianu şi revista sa, astăzi dispărută, „Viaţa Nouă".

Imprejurări ulterioare au vrut ca drumurile mele să se despartă de acelea pe care d. Ovid Densuşianu a mers până la urmă aproape neînsoţit, dar şi astăzi păstrez amintirea reconfortantă a caracterului integru al învăţatului desăvârşit, a omului cu o viaţă de înaltă spiritualitate care este profesorul de filologie romanică dela Universitatea din Bucureşti. Am publicat în „Vieaţa Nouă" versuri parnasiane, între 1915 şi 1918: nu le-am mai recitit de atunci niciodată dar tinerescul meu zel poetic, abătut de atunci către studiu şi teorie, mi-a lăsat în conştiinţă un punct nevralgic care până la urmă cred că mă va reîntoarce către producţiunea literară.

La „Vieaţa Nouă" am învăţat însă mai mult decât am publicat. Am deprins acolo interesul activ pentru manifestările spiritului modern, pe care nu l-am mai putut nici odată privi cu acel pedantism arhaizant care mă uimeşte în alte cercuri. Am mai contemplat acolo exemplul unei discipline intelectuale împerechiate cu o normă selectă de viaţă, care trebue să fi intrat într'o măsură oarecare în repulsiunea pe care îmi permit s'o mărturisesc, pentru toate exagerările firei boeme, cu caracteru-i antisocial şi foarte curios oscilantă între deprimarea uşoară şi iubirea vâlvei indiscrete în jurul propriului nume. Se ştie că de aceste defecte viaţa noastră literară nu este cu totul străină.

Iată: Avem mai întâi un tineret care ocupă cantitativ cel puţin trei pătrimi din întinderea scrisului românesc. Acest tineret face poezie lirică, notează sonorităţi agreabile şi imagini interesante şi dovedeşte în genere talent. Este cunoscut însă că talentul nu este chiar o piatră preţioasă — de oarece este destul de răspândit, iar la popoarele meridionale alcătueşte o trăsătură a caracterului naţional. Ceeace nu constat în suficientă măsură la tinerii noştri scriitori este sentimentul adâncului tragic al existenţei şi felul de a înţelege viaţa ca o dificilă şi redutabilă problemă.

Mă bucur de aceea îndoit acolo unde îl găsesc.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

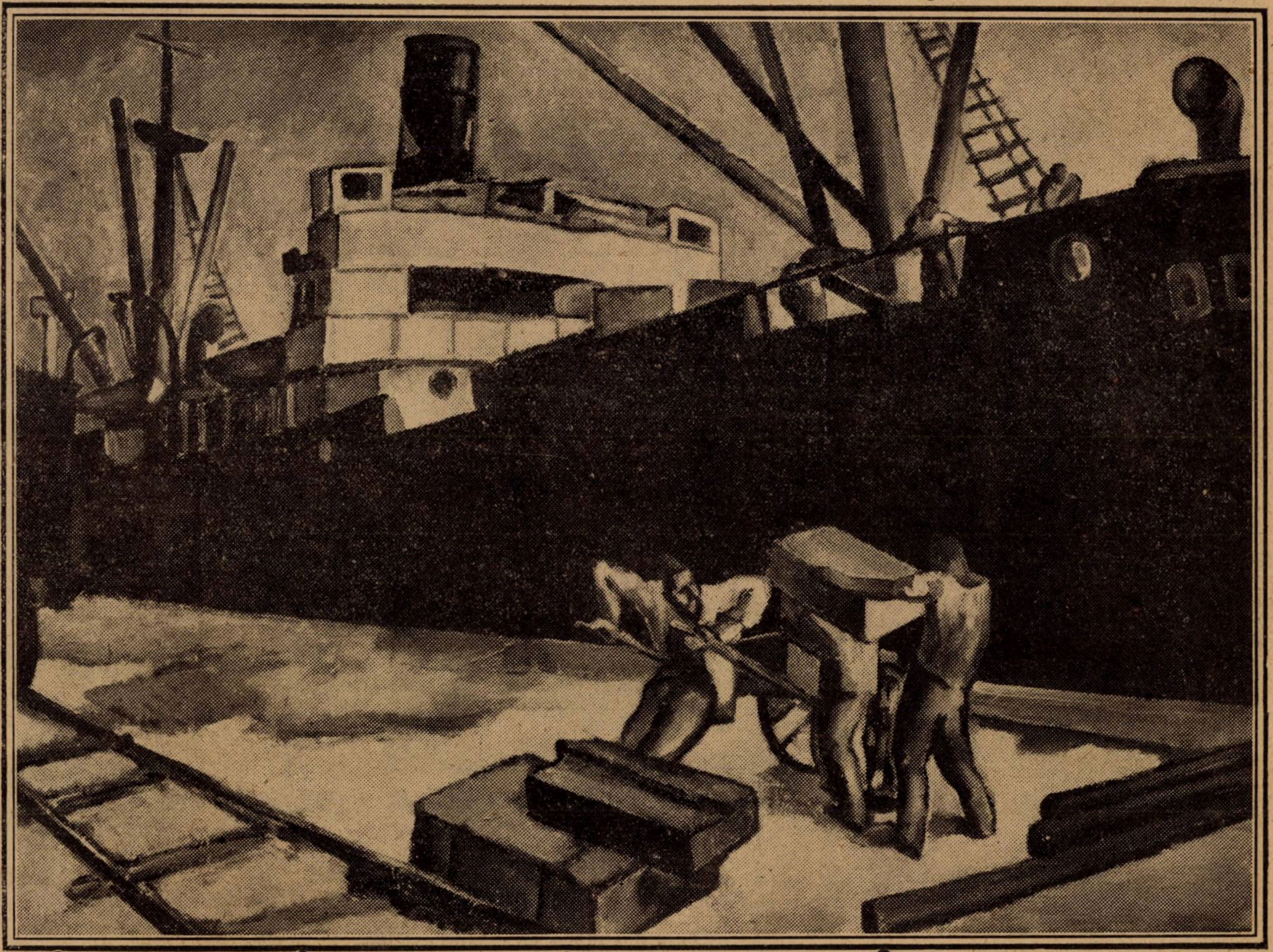

P. IORGULESCU-YOR: DIN PORT

În acest număr: N. N. TONITZA, LUCIAN BLAGA, SĂRMANUL KLOPŞTOCK, MIHAIL CELARIAN, EMIL ISAC, MARCEL ROMANESCU, SCARLAT STRUŢEANU, GH. BĂGULESCU, MARY COLERIDGE, SERGIU DAN, C. I. ŞICLOVANU, ION CĂLUGĂRU, TANA QVIL, GH. CARDAŞ, ION OJOG, RUD. A. KNAPP, GEORGE PETRE, B. CECROPIDE, AL. SADI IONESCU.

An. XLII, Nr. 37.
12 Septembrie 1926.
Lei 5.

VISURI

— MARIA —

Te-am visat copilărie, te-am visat scumpă Marie,
Visul mi-a clădit altarul, ce vieaţ‘a dărâmat.
Mi-a cântat din depărtare‘n codru glas de ciocârlie,
Apele venind din munte ce frumos au murmurat !...

Ne duceam cu mâna‘n mână, eu Satyr și tu o zână,
Mii de gânduri, rânduri-rânduri, pe şoptite ne-au urmat
Părul tău avea mirosul unui măr purtat în mână,
Şi în ochii tăi albaştri, ceriul serii s‘a ‘necat...

Te-am visat, mireasă albă, albă cum este mireasa
Ce se duce‘n lumea nopţii să renască dorul mort.
Lumina fiinţa-ţi caldă, floarea, bradul, fruntea, casa,
Şi par‘că părea zâmbetu-ţi prea de tot greu ca să-l port.

O, Marie, ciocârlie, primăvară, tinereţe,
Tot ce-a fost mai scump în lume, totul iar a re‘nviat,
Şi au revenit din viaţă palidele — triste feţe,
Cărora Mario — bună, tu vieaţa i le-ai dat‘...

. . . .

Visul ziua îl destramă, și Maria iar‘ dispare.
Mă trezesc simţind în mine, cum aluneci tot mai mult.
Moartea bate‘n poarta vieții tot mai tare, tot mai tare,
Cum am îndrăznit în noapte, graiul floarei să-l ascult ?...

EMIL ISAC

Mesaj către fratele mort

La goarna cocoşilor, în zi
s’a deschis lung coridor,
alb să străbaţi prin negre draperii
ca’n ilustrate biblii englezeşti
confortabil rai s’auzi crescând
unde îngeri trec cădelniţând
glorioase miresme cereşti.

Acolo, din cât ţi-a rămas în memorie
falnic te-ai adunat din vis,
ai întâlnit prinţii din cartea de istorie,
torţe-n beznă drumuri ţi-au deschis.

Toţi spun cum ai fost coborît jos,
mama ta nu crede, cu lumînări
a plecat la cel mai aproape Christos.

Eu jur că te-ai dus în cer pe albe cărări.

SERGIU DAN

CAMELEONUL

— Nedumerirea unei lăuze —

Salonul este înalt, adânc şi alb, tăiat în două de minaretul pendulei în care plânge vremea şi durerea. Ferestrele largi cari ocupă aproape un părete întreg şi în oglinzile cărora se resfrânge deodată, ca într'o macabră ironie, tinereţea şi primăvara de afară şi suferinţa şi desnădejdea din'năuntru, întocmesc un şaseu gigantic în rama căreia se înfinge podoaba verde a parcului de din dosul spitalului. Smirna mirodeniilor florilor care năvăleşte prin perdelele de dril, tae îngreţoşarea de acid-fenic a salonului, înbălsămând nările bolnavilor. In umbrela unor plute, fulgeră straşina de zinc a disecţiei. In fund, printre nuiele sfioase de tuberoze, se strecoară ţuguiul de ardezie al cloptniţei capelei, din piscul căreia se înalţă, dreaptă şi imobilă, lumina de aur a crucei Intr'un colţ e un paravan de celuloid alb. în dosul căruia sunt înghesuite, în grabă, până să fie svârlite dimineaţa, afară, la disecţie, bolnavele cari îşi dau sfârşitul noaptea, târziu. In pertele răsăritului o candelă care nu se stinge niciodată înroşeşte crinul alb din icoana Bunei-Vestiri. La căpătâiele bolnavelor mai cu dare de mână, al acelora ce au în oraş partea lor de milă, de compătimire sau de atenţie, plâng continuu flori ofilite de sezon. Doamna Profetha, supraveghetoarea, ne păstrează cât e ziua de mare, zâmbetul ei regesc de bunătate, tivit de luminile bonetelor ei albe ca smântâna, şi cari îi aşează pe figură, o aureolă de infinită jertfire de sine, de înaltă şi îndumnezeită abnegaţie, de puritană şi sfântă îndatorire sufletească. Intr'un colţ, într'o cabină cu pereţii de olandă, este culcuşul gardianei care horcăie ziua copleşită de insomnie, iar noaptea străjuieşte accesele, toarnă untudelemn în candelă, şi anunţă preotul pentru sfânta împărtăşanie, când vre-o bolnavă cere cu orice preţ să se împace cu Dumnezeu. Doctorii se abat rar pe dinaintea noastră, în treacăt vorbind între ei, neluând bolnavele în seamă, ba chiar privindu-le urât, pândind numai... cazurile interesante şi pălăvrăgind asupra lor îndelung, în sală, afectuos, amestecând printre demonstrările lor savante, hohote aristocratice de râs, baricadând culoarele şi făcând astfel ca infirmierele să ocolească inutil şi dureros cărucioarele de gumă în cari operatele mor pe jumătate. Toată nădejdea este în doamna Profetha a cărei experienţă spitalicească de mai bine de treizeci de ani, i-a creiat în societate, faima unei doctoriţe, iar în lipsa ei, „medicul" cel mai apropiat de noi este somnoroasa Vecera, gardiana cu ochii boboşaţi Cam acesta este decorul în silnicia căruia ne dumecăm ceasurile aşteptării însănătoşirii sau a tărgilor cari să ne târască mai târziu, dupe miezul nopţii, spre necropsie ca pe nişte criminali executaţi. Nota cea nouă, adusă de câteva zile în urmă, acestei spălăcite, infecte şi odioase atmosfere, este bolnava dela Nr. 3 din rândul întâiu al paturilor, dela stânga spre dreapta, înumărând dela intrarea spre masa sfintei împărtăşanii. A venit cu o maşină închisă, a cărei trompetă a piruit îndată pe drumul din spatele spitalului, dispărând într'o fugă dubioasă. Bolnava a fost lăsată o vreme în iarbă, apoi adusă aci de doi brancardieri. Nimeni nu a putut da vre-o lămurire asupra acestei muribunde de elită, nici chiar Pancotă cel mai flecar şi cel mai bine informat dintre autopsieri. Hainele cele scumpe cari par'că îmbrăcau distincţiunea unui paj înfrânt, au fost suite în podul spitalului şi frumuseţea înfiorător de palidă pe care automobilul o lăsase în bătătura spitalului, a fost suită grabnic pe braţele de oţel ale celor doi brancardieri. Un intern proaspăt ras, s'a apropiat de capul de înger mort şi palmele lui albe şi fine au desfăcut cămaşa de mătase prinsă în nenumărate cordele roz şi pe sânii căreia străluceau fluturi mari brodaţi cu aur. Bolnava a deschis jumătăţile de jos ale ochilor, a oftat prelung, a făcut un semn nehotărât şi pe buzele crăpate şi înălbite, s'a aşternut îndată desnădejdea unei suferinţi ucigătoare. La căpătâiul ei s'a ridicat apoi, mai în urmă, un imprimat — un fel de buletin... antropometric adus de econom în virtutea aceleaşi inerenţe administrative care obligă la fel o cancelarie de spital ca şi pe aceea a unei închisori, ca şi cum un bolnav ar fi un ucigaş şi pe care stă scris cu litere grosolane : **„tumoare anexială"**. Din capul bolnavei a curs îndată pâraie blonde, prelinse din revărsarea de aur a părului şi din care s'a desprins anevoios un splendid ac de os de sepie în care luceau lacrimi albe de pietre scumpe. In înserarea care înfrumuseţa înfiorător de nelămurit suferinţa din obrajii bolnavei, a intrat, par-că fugărit, grozav de furtunos, de dezorientat şi de turburat, un domn sedus de o frământare bizară, lăuntrică, sufocantă şi care îi punea în întreaga lui înfăţişare de fatalist desorientat, distincţiunea unui spadasin răpus, plimbând cu o mână o batistă scumpă cu care aduna de pe fruntea-i congestionată o transpiraţie precipitată, şi într'alta ţinând o pălărie umbroasă şi fină care îşi lăsase conturul ei larg pe nişte bucle visătoare, mutându-şi privirile năucite dela pat la pat şi rememorând par'că conturul unei fiinţe scumpe, într'o ameţitoare reverie, şi pe care trebuia s'o găsească aci. Doamna Profetha s'a scuturat din somnolenţa ei cronică explicând domnului că întrevederile nejustificate de consideraţiuni cari vin în contact cu interesele bolnavelor sunt strict interzise. Musafirul şi-a înclinat precaut înfăţişarea-i de marchiz, trimise numărului 3 un salut cumpănit urmat de un zâmbet discret, în gravitatea căruia avu grija să'şi aştearnă toată tristeţea sufletului său doborât şi eşi. Bolnava se împotrivi cu un suspin profund şi supraveghetoarea îşi plimbă îndată mâna ei de sfântă peste fruntea pacientei împodobită cu inele multe de aur. O vreme trecu aşa, în nehotărârea desesperantă a vieţei de spital. Tumoarea anexială dela No. 3 se înrăutăţea. Un medic străin veghea zilnic la capul frumoasei întemniţate. Pachete voluminoase erau suite în fugă, pe scări, de braţele gratificate cu bacşişuri simţitoare ale lui Pancotă autopsierul. Pe poliţa de fontă de deasupra patului se înşirau continuu, glastre, cadouri, pudriere, medalioane, crini, nesesere, plicuri, buchete, panglici, embleme, biblouri, şi felurimi de înfrumuseţări, afară de mezelurile şi franzelele cu lapte pe care Pancotă le împărţea cu somnoroasa gardiană Vecera, deoarece **„doctorul ăl mare"** face moarte de om când bolnavele calcă rigorile dietei !

Intr'o zi a fost adusă la căpătâiul patului Nr. 3 între alte noui surprize ale consolărei şi... o fotografie în robă, pe care bolnava a pitit-o sub pernă, după ce mai întâi i-a sărutat mucavaua îndelung, stropind aripile fluturilor din pieptii cămăşii cu lacrimi mari calde. Intr'o după amiază, bolnava fu operată de doctorul cel străin care risipi în sfârşit tumoarea anexială, în douăsprezece sonde cu materii purulente şi în patul Nr. 3 zâmbiră îndată razele moi şi blânde ale soarelui însănătoşirii. La cancelarie se dete „ordin" pentru desinfectarea vestmintelor de preţ din podul spitalului. Portretul în robă se ivi atunci din nou pe straşina patului, cu îngăduinţa îngerească a doamnei Profetha şi sărutări arzătoare acoperiră cartonul adorat. Capul de egumen al economului înbuibat cu dumicaţii dela gura bolnavelor, se ivi mironosit, cu o-

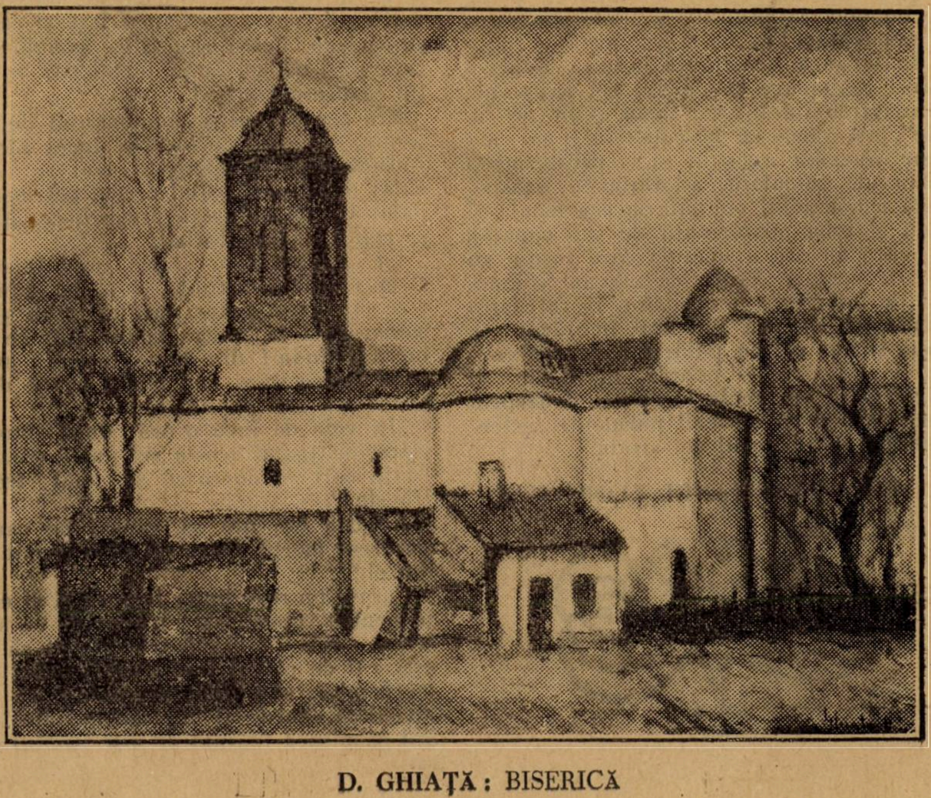

D. GHIAŢĂ : BISERICĂ

chelarii pe nas, în pervazul salonului, aşezând pe noptiera dela Nr. 3, hârtiile de eliberare. Dantelele fanate de etuva spitalului împodobiră la loc cu aceiaşi graţie de heruvim, trupul anevoie înpiciorogat, al divinei operete. Bocancii de puşcăriaş ai administraţiei spitalului, fură înlocuiţi cu pantofi cilibii de satin cu mari catarame de fildeş în scobitura cărora se prelinse felin, gambele suple ca două condee de Toledo. Câteva nimicuri dragi de pe firida patului fură strecurate în sânul descărnat de zăcere şi peste zvâcniturile cărnurilor se înbucă pârâind, jachèta de amazoană, ale cărei reveruri prinse în bumbi de urmuz, se resfrânse până sub bărbie, acoperind fluturii cămeşii şi aducând în pometele scurse ale bolnavei, flori obosite de măr. O centură lumină întunerecul salonului cu fulgerarea orbitoare a gătelilor ei de bronz şi paftalele împreunându-şi încuietorile, a căror apropiere reconstituia în scumpetea metalului, emblema unei adoraţiuni idolatrizată în inperturbabila nepăsare a unui sfinx în faţa căruia dansa o Frinee, în presură marţial, talia de principesă a evacuatei dela No. 3 punându-i în priviri gravitatea siluetei ei de neam, o vreme frântă în aşternuturile abia părăsite. Numult după aceea, cioclii Pancotă şi Vecera, sătui de belşugul cartoanelor înpanglicate cari s'au îngrămădit trei săptămâni dearândul împrejurul tumoarei anexiale dela No. 3, coborau pe aceleaşi scări pe care se aducea sus, acum douăzeci şi una de zile, în salonul lăuzelor, măreţia unei regine a iubirei, detronată, pe bolnava din care doctorul cel străin reintrona cu douăsprezece sonde de puroi pe aceiaşi suverană a dragostei! O maşină sforăi în parcul necropsiei şi preoteasa iubirilor regeşti, alunecă din braţele Vecerei pe bicepsul de centaur al lui Pancotă, dispărând în cutia mătăsoasă a limuzinei şi în fereastra căreia tremura fulgerarea de aur a unui... chipiu **„nerăbdător“** încărcat cu galoane grele de fir!

Matricolele spitalului au refuzat să înregistreze alte detalii.

Ne-am înălţat cu toatele în capul oaselor, privind aiurite împrejur.

Nu mi-am închipuit totuşi că şi **durerea**, — durerea călită în asupririle **„umanitare“** ale unei case de sănătate, poate fi beneficiara luxului, a fanfaronadei şi a necuviinţei!

In lunga şi atrofianta noastră lăuzie a cărei resemnare crudă are cel puţin meritul străduinţei unui **„nou venit pe lume“**, am văzut că la căpătâiul unei tumori anexiale a putut să se prosterne la intervale calculate, adoraţiunea exasperată a domnului cu pălăria cea moale şi fină şi roba misterioasă de sub căpătâi, — care nu era a aceluia care fusese gonit de doamna Profetha, precum colonelul de infanterie nerăbdător, in fereastra limuzinei, nu era amantul îmbrăcat în robă şi nici cel cu pălăria mare umbroasă şi visătoare, — pentru preoteasa al cărei merit era acela al celor... douăsprezece seringi cu materii purulente **„selecţionate“** de doctorul cel străin.

SARMANUL KLOPŞTOCK

MARY COLERIDGE

Regele a murit, să traiască regele

Nu prea era linişte în camera în care regele trăgea să moară. Oameni veneau şi se duceau, strecurându-se înăuntru sau afară în vârful picioarelor, şoptindu-şi în grabă unul altuia; şi, când o mulţime de oameni nu are altă grije de cât să facă sgomot cât mai mic posibil, rezultatul poate fi un fel de „mişcare“, pe care nervii obosiţi cu greu pot să o îndure.

Dar despre ce era vorba? Doctorii spuneau că el nu mai aude de acum nimic. De altfel nici nu se părea că ar fi în stare să înţeleagă ceva.

De sigur însă că hohotele de plâns ale frumoasei şi tinerei lui soţii, îngenunchiată lângă pat, îl mişcau mult.

Câteva zile lumina fusese cu grije astupată.

Acuma însă, în grabă, harababură, durere, nimănui nu-i trecea prin gând să tragă perdelele, astfel ca ochii obosiţi să nu fie orbiţi de lumină.

Dar... despre ce era vorba? Doctorii spuneau doară că el nu mai poate vedea nimic.

Câteva zile nimeni, afară de servitorii săi, nu avu voie să se apropie de el pe când acum putea să intre care cum voia. Despre ce să fie vorba oare? Doctorii, spuseseră doar, că nu cunoaşte pe nimeni.

Zăcea astfel de multă vreme, cu un braţ afară pe cuvertură, par'că în căutarea unui lucru. Regina i-o lua într'ale ei dar mâna regelui nu se strângea în semn de răspuns.

In cele din urmă ochii şi gura se închiseră şi inima încetă să mai bată.

„Ce frumos arată“, şoptiră unul altuia.

Când regele îşi reveni, totul în jur era liniştit — minunat şi fermecător de liniştit, şi precum credea el, noapte încântătoare, noapte plină de farmec. Simţea o alinare nespusă, curioasă — se simţea par'că plutind. Camera era plină de parfumul florilor şi aerul răcoros al nopţii intra plăcut printr'o fereastră lăsată deschisă. Un rând de făclii de ceară împrăştiind lumină blândă ardeau la piciorul patului pe care el stătea culcat, acoperit cu catifea de sub care numai faţa şi capul i se vedeau. Patru sau cinci oameni fuseseră puşi de gardă în juru-i dar şi aceştia căzuseră morţi de somn.

Era aşa de adânc simţământul de mulţumire pe care îl încerca încât nici nu îndrăznia să se mişte. Şi nu se mişcă chiar deloc până când ceasul cel mare al palatului nu bătu ora unsprezece. Atunci se ridică, râzând fericit.

Işi amintea cum atunci când începuse să-şi piardă conştiinţa şi el îşi adunase cele din urmă puteri într'un ultim şi pasionat apel în contra nedreptăţii ce i se făcea luându-l din lume tocmai atunci când lumea avea mai multă nevoe de el, auzise un glas spunându-i:

„Iţi voiu da încă o oră după moarte. Dacă, în timpul acesta vei putea găsi trei fiinţe cari să dorească să mai trăeşti, trăeşte!“.

Aceasta era ora sa, ceasul pe care îl smulsese morţii. Oare cât să fi trecut deja din el?

Fusese un rege bun; lucrase zi şi noapte pentru supuşii săi, n'avea de ce să se teamă; ştia că era foarte plăcut să trăeşti, cât de plăcut însă n'ar fi putut spune fiindcă, să-i dăm dreptate: n'a fost niciodată egoist; îl întrista mai ales gândul că pleacă înainte de a-şi isprăvi opera.

Cu toate acestea, în timp ce părăsea camera în care paznicii săi dormeau greu lucrurile îi părură întrucâtva schimbate. Gândul arzător al nedreptăţii dispăruse. Acum când se gândia mai serios la aceasta, văzu că foarte puţin lucrase până acuma. E drept că el făcuse tot ce-i sta în putere, dar se găsesc mulţi oameni mai buni în lume, şi lumea era mare, foarte mare i se părea acum. Fiecare lucru crescuse par'că. Işi iubea ţara şi căminul tot aşa de mult ca şi altă dată, dar în noapte i se păruse că ele trebuiau să piară odată cu el; şi acum constată, totuşi că toate erau încă neschimbate.

Afară, se opri un moment, neştiind încotro să meargă întâi. Spre regina, nu! Gândul că ea e mâhnită îl chinuia. N'ar fi vrut s'o vadă până ce nu o va putea strânge din nou în braţe şi va schimba lăcrămile ei de durere în lacrimi de bucurie că a revenit la ea. Dar, în definitiv, nu mai avea decât o oră de aşteptat. Inainte ca orologiul castelului să bată miezul nopţii, el va fi din nou în viaţă şi îşi va aminti de aceste lucruri ca de un vis.

Şi ofta gândindu-se la aceasta.

„Toate acestea au să se repete într'o bună zi“ îşi spuse, reamintindu-şi ultimele clipe.

Cât pe-aci să se întoarcă spre patul pe care îl părăsise de aşa de puţină vreme.

„Şi totuşi, niciodată n'am făcut ceva sub imboldul fricii“ zise regele.

Surâdea gândindu-se la termenul convenţiunii. Oraşul lui era înainte-i sub bătaia lunii.

„Aş fi putut să găsesc trei mii tot aşa de uşor ca şi trei“ îşi spuse: „Oare ei toţi nu-mi sunt prieteni?“.

Pe când eşia pe poartă, văzu un copil stând pe trepte şi plângând de ţi se rupea inima.

„Ce ţi s'a întâmplat, micuţule“ întrebă sentinela, oprindu-se un moment.

„Tata şi mama s'au dus la castel, fiindcă a murit regele“, suspină copilul, „şi nu s'au mai întors acasă; şi mi-e somn şi foame! N'am mâncat nimic, şi păpuşa mea s'a spart. Oh! Ce bine ar fi să trăiască regele! „şi copilul spunând acestea izbucni în hohote de plâns. Nu puţin se înveseli regele.

„Iată deci prima fiinţă care mă doreşte!“.

Săracul copil! Mult i-ar fi plăcut să consoleze pe copil, dar acum avea cu totul alte gânduri. Mergea spre casa prietenului său cel bun, omul pe care îl iubea mai mult ca pe ceilalţi. Un fel de bucurie răutăcioasă îl cuprinse gândindu-se la întristarea adâncă în care îl va găsi.

„Sărmane Amyas“ zise. „Eu ştiu ce aşi fi simţit în locu-i. Sunt fericit că nu s'a dus el înaintea mea. N'aş fi putut suporta pierderea lui“.

Când intră în curtea casei prietenlui său, lumini alergau de colo până colo, cai erau înşeuaţi, o atmosferă de activitate şi grabă în toate părţile. Oriunde se uita, nu putu să vadă faţa care îi era aşa de cunoscută. Intră pe uşa deschisă. Prietenul său nu era în sală. In zadar cercetă cameră după cameră: toate erau goale. Il cuprinse deodată groaza. Nu cumva Amyas a murit de durere?

Ajunse în cele din urmă la un apartament mic, retras, în care multe ore fericite, ore de lucru, au petrecut împreună; dar prietenul său nu era nici aci, cu toate că judecând după aparenţe, pare că plecase de curând. Cărţi şi hârtii erau împrăştiate pe jos şi bucăţi de geam spart acopereau duşumeaua.

Un tablou mic era aruncat la pământ. Regele îl ridică, şi recunoscu în el o miniatură a sa, a cărei ramă se rupsese în cădere.

O lăsă să-i cadă ca şi cum l'ar fi fript.

Focul ardea bine, şi fragmentele unei scrisori pe jumătate distrusă zăceau, neconsumate încă, pe galeria sobei : Scrisul lui. O ridică repede, şi văzu că era ultima sa scrisoare, cuprinzând amănuntele unui plan la care ţinea mult. D'abia le aruncase îndărăt în foc când, două persoane, o doamnă şi un bărbat, intrară în cameră, vorbind între ele. Erau încălţaţi cu cisme cu pinteni ca şi cum veniau de departe.

„Unde e Amyas ?“ întrebă el.

„Fără îndoială, a plecat să ofere serviciile sale noului rege“ spuse doamna. Suntem, cum şi dumneata îţi închipui, foarte îngrijaţi. Noul rege nu are principii ridicule ca predecesorul său, pe care, vă asigur, îl ura din toată inima. Favoarea de care s'a bucurat până acum Amyas o să-i fie o piedică bună la curtea cea nouă. Un lucru mai sper : că va isbuti să ajungă la timp pentru ca să-şi îndrepte situaţia. El poate, prin credinţă, să dovedească că dezaproba în totul reformele absurde pe care fostul lui „stăpân“ era pe cale să le înfăptuiască. E drept, că ţinea mult la el; dar trebue să ne gândim la noi, ştiţi. Oamenii de rangul nostru n'au timp să fie sentimentali.

A plecat aproape imediat după moartea regelui.

Ii trimit suita după.

„Minunat“, spuse gentlemanul, în care regele recunoscu acum pe unul din ambasadorii săi. „Il voiu urma de îndată. Acel biet băiat nici idee n'avea despre politică. M'a silit să închei o pace care ar fi fost dezastruoasă din toate punctele de vedere. Din fericire, o să avem acum fără doar şi poate război. Inaintările în armată ar fi rămas baltă dacă ne luam după el“.

Regele nu mai rămase pentru a nu mai auzi.

„Mă voiu duce la poporul meu“, spuse el. “Ei cel puţin nu au nici un interes să se pună bine cu succesorul meu. Acesta poate cel mult, să le ia ceeace eu le-am dat“.

In drum auzi ceasul bătând primul sfert de oră“.

Era, într'adevăr, un rege bun , cunoştea drumul chiar prin părţile cele mai sărăcăcioase ale domeniilor sale. Fusese pe acolo altădată, des de tot, fără să fie cunoscut de cineva ; mizeria pe care o văzuse prin acele locuri îl mâhnise şi hotărîse să încerce să facă ceeace niciodată până la el nu se încercase.

Nimeni la palat nu ştia de unde luase el frigurile groaznice cari l-au doborît. Indemnat de un gând duşman lui însuşi, o luă drept spre mahalaua aceia.

„N'or să-mi mai facă vreun rău frigurile“ spuse el râzând. Casele erau tot aşa de dărăpănate, oamenii bolnăvicioşi şi murdari ca totdeauna. Formau cete-cete pe străzi, deşi era târziu, flecărind. Vorbiau de el. Numele lui era pe buzele tuturor. Amănuntele asupra bolii sale şi ziua probabilă a funerariilor lui păreau a-i interesa mai mult ca orice.

Cinci sau şase bărbaţi beau la o masă, într'un local cu faimă rea. Se opri să prindă conversaţia.

„Şi pe deasupra, am scăpat de el“ spuse unul din ei pe care îl cunoştea bine“. Ce folos avem noi dela un rege care totdeauna mai bine cheltueşte un ban mai mult decât să ajute cu el pe cineva ? Nu sprijineşti comerţul nu îl ai. **Tovarăşul** cel nou e cu totul altfel. O să avem în curând treburi bune de făcut.

„Sigur !“ „sări un altul,‘, era un tip îngâmfat îşi vîra nasul în toate şi veşnic ne tot spnea că e bine să avem case curate şi altele d'astea. Cu ce drept se amesteca el, aş vrea să ştiu ?“.

„Jos cu toţi regii ! interveni un al treilea ; „sau dacă îi avem să se poarte altfel. Să fie, colo un băiat tânăr, curajos, şi care să poată să deosebească un vin de Porto de unul de Xeres.

„Voia să desfiinţeze pedeapsa cu moarte el de colo !“‘ strigă un al patrulea“. Credea că o să tragă mare folos de pe urma sărmanilor puşcăriaşi, gândesc ? Ascultaţi-mă pe mine : trebue să fie vreun plan la mijloc.

Nu ne îngrijim „noi“ aşa de mult de viaţa supuşilor noştri fără câştig, nu“ ; această părere toţi ceilalţi o împărtăşiră din toată inima. Ceasornicul bătu din nou. Regele se îndepărtă ; simţea că o ploaie de insulte venite din partea vre-unui duşman ar fi pentru el acuma un balsam minunat.

Intră în închisoarea statului şi se îndreeptă spre celula condamnaţilor. Pedeapsa cu moarte nu fusese încă desfiinţată şi în această clipă fu foarte vesel că aceasta nu se întâmplase.

Celula era ocupată numai de un om cu privirea rătăcită, care scria găbit pe ge-

Regele îl mai văzuse o singură dată şi îl privi acum curios.

nunchi.

Nu peste mult intră temnicerul, şi odată cu el şi primul consilier, un bărbat la care fostul lui stăpân ţinuse mult şi-l stimase. Osânditul îşi ridică ochii.

„Mâine n'o să mai fiu“, spuse el. Apoi speriat parcă de a nu fi părut că îi e frică, adăugă „dar sunt gata în orice moment. Pot să vă rog să daţi această scrisoare soţiei mele ?“.

„Regele a murit“, zise primul consilier grav.

„Execuţia s'a amânat. Majestatea Sa, Regele actual, are alte vederi. După toate probabilităţile, mâine vei fi pus în libertate“.

„A murit ? spuse omul privind zăpăcit.

„Mort !“ zise primul consilier, cu tonul grav ca al unui întreg consiliu.

Omul se ridică, trecându-şi mâna pe frunte.

„Domnule“ spuse el cu căldură, „Eu îl respectam. Pentru că deşi era rege pe mine m'a tratat ca pe un boier.

El, deasemenea, avea o soţie tânără. Sărman prieten, ce n'aş da să-l văd din nou în viaţă !“.

Şi în timp ce vorbea ochii i se umplură de lacrimi.

Al treilea sfert bătu când regele părăsi închisoarea. Se simţi nespus de umilit Mila duşmanului său era mai greu de suferit decât batjocura prietenilor. Ar fi preferat să moară de o mie de ori decât să datorească viaţa unui astfel de om. Şi totuşi, pentrucă el însuşi era nobil, nu putu decât să fie mulţumit că găsia nobleţe la altcineva. Işi zise că tot ceeace făcuse până acum nu era mare lucru. Işi revizui situaţia în chip puţin mulţumitor pentru el. Afecţiunea pe care cu atâta încredere se bizuise nu era decât un vis. Oamenii pentru care el lucrase cu tragere de inimă nu erau încă pregătiţi pentru propria lor îmbunătăţire de soartă. Un copilaş prostuţ, un duşman generos, aceştia erau singurii lui prieteni. Şi la urma urmei, la ce bun să mai trăeşti ? N'ar fi mai bine să se întoarcă liniştit şi resemnat, fără a se mai trudi încă ? Işi învăţase lecţia ; putea „să doarmă şi să se odihnească în pace“. Eternele puteri cereşti se arătaseră. Ce să mai speri când fiecare om e o minciună. Amărăciunea trecuse ; i se păru că vede limpede.

Nori groşi acoperiseră luna şi frigul îl pătrunse. Şi peste toate un simţământ de singurătate de nedescris îl cuprinse, şi inima i se strânse. Nu era într'adevăr nimeni care să-l iubească — **nimeni** ? Ar fi dat orice în clipa aceia pentru o privire, un singur cuvânt de dragoste adevărată.

Viaţă

Cuprinde-o strâns cu nervi topiţi în voluptate,
Ca pe-o femee, 'n braţ de muşchi şi vine, noduros
Şi în crispări nervoase-i suge sângele vâscos —
Fricoşi doar pustnicii au scornit că sunt plăcerile păcate.

Viaţa izbucneşte'n mistuirea forţii —
Nu o căuta ascunsă'n dogme şi'n probleme.
In glasul tău să chine străvechi blesteme
Şi gându adânc nu-ţi fie spasm de frica morţii.

Se scurge viaţa pe la cotituri de drum
Şi o absorb avid adâncurile prin pustii —
Trăeşti pierdut o clipă între două veşnicii,
Incheagă din plămada de speranţe şi-amintiri pe-„acum“

Târziu, când trupul stors ţi s'a'nchircit,
— Odihnă caldă în culcuşul moale —
Iţi pune căpătâi un braţ şi liniştit
Adormi în cripta gândurilor tale.

C. I. ŞICLOVANU

Muntele

Leagăn de stânci, misterios
ce taină adâncă aprinde pe văi
sufletu-ţi aspru, sufletu-ţi ros
când liniştit şi departe ne porţi
până la albele cerului porţi...

Negru adăpost
casă de gânduri şi de primejdii grea :
pe Dumnezeu nu-l ajungi nicăieri
oricât ai căuta.

Bradul urcă muntele
neobosit şi el pelerin
înfăşurat în lunga lui manta
iată, unul... şi încă unul... mulţi,
cine-i mai ştie !
aşteaptă toţi la poarta cerului — vecie—

Şi în uarc cântă muzica vecinica poezie
Marşul Nupţial de Lohengrin.

TANA QVIL

Doria, cu setea unui bolnav, să aibă o iubire sigură.

Ii mai rămăseseră puține clipe. Cum putuse răbda atâta vreme ? De soția sa, cel puțin, era sigur, și în ea era lumea toată. Și gândul cesta îl întări și consolă, ertă — și chiar aproape uită — restul. Cu toate acestea curajul îi slăbise, căci, înaintea ușii camerei în care locuia soția sa el esită să intre. Dar dacă, aceasta deasemenea era o iluzie ? N'ar fi fost mai bine să se întoarcă înainte de a se convinge ?.

„Ci până acuma încă n'am făcut ceva de frică“, spuse regele.

Soția lui sta singură lângă foc, cu fața întoarsă, și părul ei cel lung căzut în juru-i ca un văl. De cum o privi, îl fulgeră gândul mustrării față de el însuși. Cum a putut vreodată să se îndoiască ?

Avea un inel pe care îl dăduse el — un inel pe care ea totdeauna îl purta. Lumina schinteia și țâșnia din bijuterie. In afară de aceasta, nimic nu era strălucitor în cameră.

Doria din suflet să o mângâie. Se miră dece o părăsiseră toate doamnele ei de onoare. Sigur una din ele ar fi putut să rămână cu ea în această primă noapte a durerii ei.

Părea a fi pierdută în gânduri. Dacă ar vorbi numai sau l'ar striga pe nume !..., Dar ea tăcea.

Un sgomot ușor făcu pe rege să tresară. O ușe secretă, de existența căreia el gândea că numai el și cu regina lui au cunoștință se deschise în perete, și un bărbat apăru înaintea ei.

Ea își puse un deget pe buze, ca și cum l'ar fi sfătuit să nu facă sgomot, și apoi se aruncă în brațele lui.

„Ai venit“, zise ea. — „Oh, sunt așa de fericită ! A trebuit să-i țin mâna când a murit. Mi-era frică să stau aci singură. Mi se părea că sufletul lui se întoarce, dar el n'o să mai vie niciodată îndărăt. Deacum veșnic fi-vom fericiți“ și scoțându-și inelul din deget, îl sărută, lăcrimând, și i'l dădu lui.

Când miezul nopții bătu, păzitorii se deșteptară tresărind când văzură pe rege nemișcat și înțepenit, ca și mai înainte, dar foarte schimbat la față.

„Nu trebue să mai lăsăm pe regina să-l vadă“ spuseră ei.

(Trad. din englezește de)

TRAIAN ȘTEFANOVICI

DAIMONION

de LUCIAN BLAGA

X. INTRE INTUIȚE ȘI RAȚIUNE

In teoria pe care Schopenhauer o face asupra geniului se reflectează ca într'o oglindă diformantă calitățile și defectele acestui gânditor, care cu o dezolantă întârziere pentru el și-a știut totuși asigura o faimă de modă de câte-va decenii. Schițată din libertatea înaripată a unei veritabile inspirații, teoria sa poartă încă urmele acelei pedante pasiuni, ce-l caracterizează de a preface capriciile inspirației în necesități de sistem. In orice caz el e cel mai subiectiv dintre toți gânditorii cari s'au încercat să determine ființa geniului, și tocmai el vede în geniu obiectivitatea prin excelență. După Schopenhauer, omul pus în fața lumii problematice din preajma sa are două posibilități inegal de rodnice, de comunicare cu ea : una mai mult exterioară, prin mijlocirea inteligenții, a rațiunei, care încorsetează aparențele fugare ale lumii în cele câteva forme ale motivațiunii (înșelăciunile Mayei), — și una mai interioară prin mijlocirea intuiției, care prinde lumea în intimitatea ei mai presus de timp, de spațiu și de cauzalitate. Intâiul fel de cunoaștere stă în serviciul voinței de a trăi, și produsul ei cel mai nobil e știința (și filozofiile de obârșie aristotelică). Al doilea fel de cunoaștere se emancipează de subt dictatura voinței, devenind pură contemplație obiectivă a esențelor cosmice; produsul său e în primul rând arta, și filozofiile cu afinități plastice. Intelectul e discursiv și înaintând dela un punct la altul nu e nicodată satisfăcut de surprizele momentane ce i le oferă părelnicul spațiu și părelnicul timp. Intelectul angajat într'un conflict irațional de imbolduri obscure, vede interesant, întrucât e în imutabilă dependență funcțională de voința inerentă tuturor existențelor. Intuiția e pretutindeni la țintă întrucât s'a lăpădat de tirania voinței. Intuiția vede desinteresat și deci, după credința lui Schopenhauer, obiectiv. Ea pătrunde în esența metafizică a lumii și contemplează formele primare de veșnică manifestare ale acesteia : ideile platonice, protuberanțele de linie elegantă ale lumescului soare întunecat. Geniul e definit de Schopenhauer prin acest dar ai intuiției, care ca fel, ca origină și posibiltate se împotrivește oricărei raționalizări. Fireșul foiletonist filozofic Schopenhauer are meritul de a fi arătat ca nimenea înaintea lui prăpastia de netrecut cu nici o punte între intuiție și rațiune. Acesta e de altfel punctul rodnic care în teoria sa despre geniu cucerește mai mult. Geniul ca dar al intuiției iraționale a devenit o monedă curentă, și cuvântul de argint impregnat cu efigia acestui vag și sugestiv înțeles a intrat în dicționarul internațional al tuturor literatorilor.

La Schopenhauer sensul cuvântului e însă destul de inelegant îngreuiat încă de câteva prisosuri colțuroase pe cari geometria „sistemului“ filozofic i le adaugă complicându-l. Fără îndoială a hotărnici geniul esclusiv prin contemplarea obiectivă a ideilor platonice denotă o lipsă de criticism vrednic de-un metafizician. Schopenhauer era aproape superstițios convins de realitatea ideilor platonice ca corsete de obiectivare ale voinței universale. Prin urmare a definit geniul prin suprema obiectivitate pe care în cadrul sistemului său de gândire și-o putea imagina. Nu se gândia că ar fi cu putință ca într'o frumoasă zi să nu mai creadă aproape nimenea în idolii platonici, prin ceeace s'ar compromite iremediabil și credința în „obiectivitatea“ geniului. Nespus de puțin prevăzătoare ni se pare încercarea schopenhaueriană de a determina geniul în funcție de-un accident filozofic (ca „ideile platonice“ și condiționarea implicită a geniului de existența sau neexistența acestora. Pe cât de adâncă și de sugestivă e înzestrarea geniului cu darul intuiției iraționale, care poate să fie și fictivă, imaginară, creatoare, subiectivă, tot atât de strâmtă și de pedantă e îngrădirea lui în contemplarea obiectivă a ideilor platonice (Goethe, gânditorul cel mai lipsit de sgura greoaie pe care un **sistem** o adaugă totdeauna unei idei, a întrebuințat cuvântul „geniu“ în înțelesul de facultate a intuiției mai presus de orice raționalizare. El dă intuiției geniale caracterul de creație, spre deosebire de Schopenhauer care vede în ea „obictivitate“).

Ca să se vadă de altfel excesul de subiectivism, de care cu toate acestea e capabil Schopenhauer, mai amintim că el atribuia „geniului în genere“ propria sa, faimoasă și caraghioasă sfială de matematică. „Experiența a verificat, spune el că marile genii în artă nu au nici o înclinare spre matematică. Incă niciodată un om n'a excelat în amândouă. Alfieri povestește că n'a înțeles niciodată măcar propoziția a patra din Euclid. Lui Goethe i s'a reproșat cu prisosință lipsa de cunoștințe matematice de către vrășmașii neînțelegători ai teoriei culorilor“. (Die Welt als Wille und Vorstellung, pag. 257 Ed. Recl.) Am arătat și noi în altă parte („Fenomenul originar“) că sfiala de matematică caracterizează aproape fiziologic o serie întreagă de remarcabili gânditori, de unde firește nu urmează deloc că matematica ar fi prin firea și structura ei antigenială. Ajunge să amintim câteva nume de rare spirite în cari arta se închiagă în prețios aliagiu cu matematica, numele unui sfânt și echilibrat artist și inginer ca a lui Lionardo, numele unui gotic beat de geametrie ca Dürer, numele unui contemplativ spiritualizat prin teoreme ca Paul Valery, pentruca să amuțească în rușinare orice presumpție de inconciliabilă nepotrivire între noțiunea de artist și aceea de spirit matematic. Și pe urmă însuș Platon, gânditorul ideilor văzute cu ochii, la cari se referă neobosiții adversarii abstractului discursiv, n'a fost oare între altele și un strălucit cap matematic ? N'a avut el oare dincolo de matematica plastică a antichității geniala intuiție a algebrei viitoare ?

Geniile cu sfială de matematică între cari se înșiră și Schopenhauer, confundă prea mult țâșnirea creatoare de forme a matematicei cu sterilitatea logicei. In timpul său nu putea încă să știe că invențiile mari în matematică reprezintă fiecare un impuls primar de zămislire, în multe privințe înafară de logică. După ce Newton și Leibniz au creiat calculul infinitesimal s'au ivit o seamă de obiecțiuni, nici astăzi încă definitiv înlăturate, cari, demonstrau iraționalul creației lor. (Orice începător inițiat în matematica superioară știe bună oară că infinitul mic e luat când egal cu o mărime, când egal

Miliardarii din panoptic

de ION CALUGARU

Amicii mei, nimeni n'a vărsat la răspântii praf de diamant şi prundiş de aur.

Călătoriam fără destinaţie. Descoperisem că se poate fugi de sine însuşi, te poţi uita ca pe o monetă într'un buzunar. Purificat de luciditate, ascultam dela altitudinea unei terase: vreme sunând în zinc, spaţiul râşnit, curgând troene prin pâlnii cerebrale, expresul plescăind uniform — Marţi, Miercuri, Joi, zile de scurtă durată — paşii pădurilor, alergând mărunt cu sprinteneală de prepeliţe...

In profuziunea de muzici, trupul se subtiliză, între curenţii violeţi, surprizele nopţii, şi cerul rozătoare pentru stele, spiritul sburdă.

Brusc trenul a stopat în gară.

Prin ceţuri şi împăienjeniri, ochii surprind trei pete concentrate.

— Eşti curios s'afli scopul celor trei pete? m'am întrebat cu politeţă. — Destinde-te pe geam, mai ales că în vis trupul e gamă, sau orice materie ductilă, după preferinţă. — A! trei mineri cu pipe de turbă! — o vedenie care te ameţeşte cu miros de cocs şi cauciuc încins.

— Priviam Siretul şi gândiam: de s'ar oţeli aceste ape cuminţi şi fără pretenţii, ce fabrici de prese hidraulice, ce plaje cu nisip şi fete goale, ce cuburi de zid ar răsări!... Pe unde-i tăcere ar vâjâi turbine electrice, ar mişuna norod, s'ar auzi glasul fierului mânuit de om... Dar avem o descoperire mai mare...

— Amicii mei, deşi nu pricep nimic din visul vostru, nu greşesc când spun c'aţi descoperit o mină de aur?

— Dimpotrivă! Pământul s'a stârpit; a fost cu omul ca doica: îl alaptă până'l înţarcă. Scurmă acum până în inima iadului, nu mai găseşti nimic. Strădania şi minunea mai află aurul şi belşugul pitit în unghere. Numai creerul înţeleptului străluce — ai văzut flacărea de oxigen? — şi smulge întunecimei adevărul ascuns. Nouă ne-au spus camarazi belgieni: cine rupe floarea de ferigă în noaptea de Sâmziene le ia dracilor comorile prădate...

— Feriga e, după cât ştiu, plantă criptogamă!

— Păi, de aceia ne-am şi hotărît. Truda de dobitoc, domnule Călugăru, e pentru motor. Dece s'ar canoni oamenii şi n'ar trăi ca păsările?

Tufele de ferigă sunt în crâng. De trei nopţi pândim: să vie diavolul să descue farmecele. Peste două ceasuri vine — suntem anunţaţi — Scaraoschi să înclee florile în măduvă de bivoliţă... Ar trebui însă să fim patru ca să biruim ispitele lui...

— Amicii mei, eu sunt nebun, voi deasemeni. Nu m'am confundat încă cu nebunia voastră, dar mă va molipsi desigur — ce ar fi să mă luaţi cu voi?...

— Ai jurat sub tufani şi ai suflat asupra vântului să orbească, şerpăria de draci?...

— Nu — dar se poate? Spuneaţi însă — vreau să fiu cinstit — că e nevoie de patru... eu, eu amicii mei, sunt o clădire în multe etaje, cu apartamente închiriate forţat.

— Nu-i nimic. Chiriaşii crapă de groază, când au să-i supună la cazne diavolii.

Pornim peste privelişti ca pinguinii. Iazuri de ghiaţă îşi înalţă trupuri de peşte, peşte cu glas de clopot, care sună după noi; gaiţe frunzăresc durerile atmosferelor, se opreşc la o foaie pe care o pipăie ca orbii, repetă în cor, apele cântă fals... o flotilă aeriană de draci acrobaţi fac loaping, catâri speriaţi s'au înălţat călărind pe sârme de telegraf, mânji gonesc, copite ciupesc sârmele, sunete se împart automat ca bomboane de mentă, vântul s'a aprins violet — subtil suspina orchestra stâlpilor de telegraf, în goana şoselelor...

— Prieteni, vă spun drept, muzica e incompletă cât lipseşte primadona...

— Taci! nu spune vorbe de ruşine. Cădem şi ne prefacem în mătrăgună, dacă ne gândim la mueri.

Mă supun. In ascensiune, desferecăm vămile, văzduhul. Până sus: ochiul urmăreşte linia conului străfulgerând ca un semafor. Plutim în cercuri late, late de sute de km. — ca vârstele copacului. Parcurgem cercul târzelor tocite, fără vibrare; cercul muerilor svârcolite în delicii: cercul fetelor bătrâne cu sentimentalitate beşicată la tălpi — în sfârşit, cercul celest suprapus peste întuneric. In acea lumină de toamnă precoce, cu funigei dulceaţă mălăeaţă e un cerc zugrăvit cu reliefuri. Turle se gonesc şi-şi frâng crucile, popi poartă planete cu cruci, în sacra dreaptă şi flanele ca pieile de zebră. Stau încremeniţi. Un viraj: Suntem iar pe pământ.

— Am trecut, fraţilor, cu bine de întâia ispită. Dar ce facem mai departe? Cel mai bătrân dintre mineri se propuse avantgardă, să ne evite surprizele neplăcute. Eram gata s'admit. Din principiu, nu contrazic. Al doilea miner îşi simţi însă bravura jignită de curajul confratelui.

— Nu! nu se poate. La mine, pisica nu mănâncă oţet şi buza calului n'o cos cu sula. **Toţi patru sau nimeni!**

— Prieteni, dece să ne certăm pentru potcoave? Unul din voi doi are, desigur, dreptate, şi acela sunt eu. V'aş sfătui deaceea...

— Nu e nevoie de sfaturi. Să pornim cu toţii să nu ne apuce ziua.

Cercuri se îndeasă mereu, concentric. Au culori de ciocolată, cafea, cafea cu lapte şi produse industriale. O linişte suavă ne îmbie la melancolie. E marea ispită care te umflă şi prăbuşă.

Suprema tentaţie a viciului delicat şi ucigaş. Iezerele somnului se turbură ca la vânat de peşte cu dinamita. Descărcări de forţe electrice scântee albăstrii şi, iată am ajuns — în sbor spiralat — aproape de piscul conului. Coloane în marş se îndreaptă împotriva noastră: infanteria dracilor, cu salturi de purici; miriade, miriade de insecte negre, săltăreţe ne înconjoară, tind să ne covârşească. O ascensiune nouă şi vertiginoasă şi pipăim cu creştetul capului vidul... Vârful se deschide cu un rât de porc. Am înfrânt toate ispitele! Uha! un strigăt de triumf. Suntem miliardari... Iată toate avuţiile neimaginate încă! — Dar unde sunt minierii — unde's eu? O cataractă nedefinită ne înghite...

* * *

Noaptea de Sâmziene, amicii mei, e noapte — pur şi simplu — ca eri ca poimâine. Cerbul şi-a lepădat poate coarnele, priveliştele au năpârlit, visele au prins brumă... dar interior stăruie cu bătăi de ornice, ornice nenumărate, chiriaşii. Noaptea de Sâmziene nu-ţi suprimă cele câteva suflete în plus pe care le ai.

ION CALUGARU

---

cu zero! Astfel de fapte ilogice *) numără matematica între trucurile ei). Supralogicul, ilogicul, antilogicul — devin astfel, prin faptele unor genii inspirate, isvoare creatoare şi în matematică.

Şi oare ce-ar fi spus Schopenhauer dacă din întâmplare ar fi ştiut că Descartes, unul din cei mai de seamă inventatori de construcţii matematice, a fost un calculator nu tocmai aşa de strălucit pe cât s'ar crede? Poate că ar fi revenit naiv satisfăcut asupra teoriei sale despre antigenialitatea matematicei.

LUCIAN BLAGA

---

*) Vezi: H. Vaihinger, Philosophie des Als ob.

Bunicii

O n'am uitat povestea cea cu zmei,
Ce ne-o spunea în nopţi de Sânt-Andrei!
Tot ca atunci, mi-atârnă lacrime de gene
La amintirea tristei Cosânzene.
Când ochii mei se'nchid sub văl de seară
Mă văd în casa veche dela ţară,
Şi'n timp ce-afară se boceşte vântul,
Ţi-aud aşa de limpede cuvântul :..
„A fost odată, hăt, demult, demult...“

A Cosânzenei şi-a lui Făt-Frumos poveste..
Ca un copil cuminte eu te-ascult —
Dar azi, bunico, şi mai tristă mi-este

Ca Făt-Frumos pornii şi eu în larg
Cu piept de fier cărări în stânci să sparg
Dar ţinta mea, ascunsă stă mereu,
Ca o Ileană 'ntr'un castel de zmeu.
Un bici de foc mi-e 'nflăcăratul dor
Ce-mi mână pasul veşnic călător,
Şi gândul meu în goane nebuneşti
E murgul furtunatic din poveşti...
Mă duc aşa, mă duc neîncetat,
Iar viaţa, ca un zmeu înfuriat,
Pela răscruci de drumuri stă la pândă,
Ca să mă prindă 'n lanţuri de osândă, —
Şi Cosânzeana stă'n palatul fermecat
Ce'n apa depărtării s'a 'nnecat...

Bunico dacă'n serile târzii
Mai spui povestea asta la copii,
Priveşte 'n locul unde stam de mult:
Eu sunt acolo... stau smerit... şi-ascult...

GEORGE A. PETRE

„Antiquitas Rediviva“

(Vremurile revin)

— Romanul credinței eroice —

de MAIORUL GH. BĂGULESCU

Soarele dimineței, dimineața păcii, ieșise râzând din adâncul mării ; atmosfera era răcoroasă în timp ce nisipul dormea încă liniștit și rece nesupărat de vânturi.

Sunete de tuba, strigăte, curse de cai ce alergau întru întâmpinare, salutară răsăritul, apoi, rând pe rând, cetele veniră să se așeze, din pounca lui Decebal, în jurul cortului.

Aici li se arătă prietenia încheiată cu Histrienii.

Vestea fu primită cu aceleași strigăte ca și răsăritul soarelui.

După obiceiul dac, un luptător trebuia să meargă sol, pentru a duce vestea de cele petrecute, la tatăl Zamolxis.

Un dac de statură înaltă — pe brațele și picioarele căruia se ridicau mușchii bolovănoși, iar vinele gâtului păreau șopârle — cu barba încurcată și părul căzându-i inele peste umerii lați și aduși, se aruncă, din una din cetele mai apropiate, la picioarele lui Decebal.

— Stăpâne, atotputernice stăpâne, stăpânitor de la Tapae până la Tomis, îndură-te de mine și hotărăște să încerc eu drumul până la tatăl nostru al tuturora Zamolxis. Copiii mei te vor sluji cu credință, iar părinții mei, cât vor mai trăi, se vor ruga pentru fericirea ta.

— Așa va fi, răspunse scurt Decebal și uriașul Dac, transportat de fericire, îmbrățișă picioarele stăpânului.

Era acum nevoe de un luptător din cealaltă tabără. Nu fu nevoe să se arate decât în ochi această dorință, și din grupul celor trei Români păși înainte fostul rețiar, însemnând spre Decebal frumosul și demnul gest al salutului roman.

Două gladiuri și două scuturi de aramă au fost aduse. Pe arena unui cerc cu raza de zece pași avea să se desfășoare lupta.

Trei călugări din clasa Ctistelor, urmași de-ai lui Deceneu și Vesina, ridicați pe câte un scut sprijinit de sulițele mulțimii, înălțară rugăciuni către atotputernicul zeu, după care lupta începu cu toată furia și brutalitatea atacului din partea uriașului dac — și toată mândria, siguranța în mișcări și liniștea rețiarului, înfruntătorul deprins al atâtor primejdii.

Roma ciselată în marmoră de Carara lupta cu blocul rudimentar al granitului carpatic.

Prăvălirea Dacului în atacul năvalnic era tot atât de puternică, pe cât de vioaie era apărarea Romanului, urmată de fulgerul gladiului.

De două ori fierul Dacului în drumul spre pieptul Romanului întâlnise scutul, tot de atâtea ori scutul dac fu lovit în plin de gladiul roman.

Odată cu numărul loviturilor, mușchii și mișcările Dacului creșteau, în timp ce Romanul, ca un drumeț încercat ce pleacă la drum lung, prin mișări cumpănite aștepta clipa în care dușmanul-uriaș, ar fi fost cuprins în lațul oboselii.

Acesta, încercând lovitura hotărîtoare, năpustirea îi fu atât de năprasnică încât neîntâlnind nici scutul și nici pieptul Romanului, poticnindu-se, căzu într'un genunchiu.

Sângele ambiției încremenise în vinele Dacilor. Dintr'o săritură, adversarul fu lângă el, dar în loc de lovitura mortală, Romanul îi întinse mâna drept ajutor.

Gestul umplu de uimire pe Decebal și de mândrie pe legionarul roman.

In strâmtul spațiu a câtorva pași — căci ambiția luptătorilor și curiozitatea privitorilor strîmtase cercul mișcărilor — lupta reîncepu. De data aceasta, afară de puterea mușchilor, toate celelalte calități de luptător erau, vădit, de partea Romanului.

O nouă lovitură încercată de colosul dac, fu zădărnicită de Roman printr'o săritură în lături, după care urmă răspunsul atât de repede și scurt în cât stânga Dacului rămânând descoperită, primi o lovitură puternică de gladiu deasupra șoldului stâng.

Lupta era deci terminată prin victoria Romanului.

Dar ca întotdeauna primele clipe de izbândă nu sunt decât începutul unei alte furtuni.

Intâmplarea făcuse, ca în fulgerătoarea-i năvală, sfârșită prin lovitura hotărîtoare, gladiul dac să fi sgâriat întâmplător, brațul Romanului.

Focul luptei și primele clipe de victorie îi făcuse nesimțită durerea sgârieturii, dar sângele roșu venea să-i aducă vestea, dealtfel fără însemnătate la început.

Decebal, apropiindu-se, sărută deopotrivă pe Dac și pe Roman.

Junius tocmai se pregătea să lege sgârietura tovarășului de arme, când fu oprit de șeful tribului :

— Zamolxis a voit astfel. Datina noastră nu dă voe să se lege rănile căpătate în astfel de lupte. Dealtfel, totul este în zadar. Amândoi fericiții vor vedeà chiar astăzi pe marele nostru zeu, care se va îndura chemându-i la el — gladiurile au fost otrăvite !

Cuvintele acestea mușcară pe Junius mai puternic decât o împunsătură de suliță.

Credinciosul lui tovarăș, alături de care îndurase atâtea, avea să-l părăsească astăzi....

Umilul rețiar avea să rămână în răsăritul imperiului chezășie de credință și virtute romană.

In ochii lui Junius răsăriră lacrimile, ce adesea se văd în privirile caracterelor de oțel, față de durerea altora. In ochii luptătorului era senin și pace, semnul îndeplinirii datoriei.

Pe fața Dacului rănit, coborîse razele unei lumini din altă lume și a unei fericiri negrăite.

Inconjurat de ai lui, cu ochii ațintiți spre discul soarelui, întovărășit de mulțime, fără să ție seamă de sângele ce-i curgea din coapsă, începu să cânte o rugăciune :

Zamolxis părinte,
Din înaltul ceului senin,
Apără Istrul de secetă
Și munții de prăbușire.
Apără Dacia de fierul dușman,
Și întinde, Divule, hotarele țării noastre
Atât, în cât fața soarelui tău,
De la Răsărit la Apus,
Să nu vadă alt pământ
Decât al urmașilor lui Deceneu.
Viața pe pământ ne este de-o zi,
Viața lângă tine durează o veșnicie.
Pe mulți fierul meu i-a trimis, părinte,

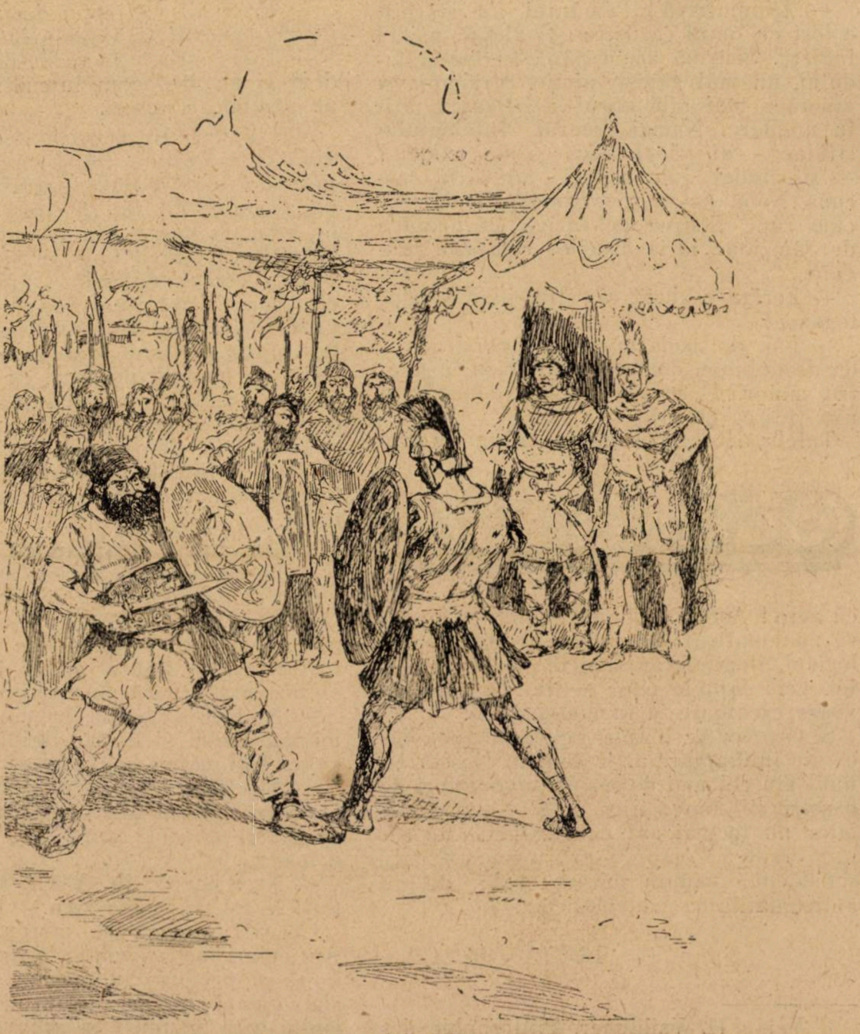

desen de I. STOICA

In hotarele umbrelor negre.
Dar nici odată, bunule Zamolxis,
N'am minţit, n'am băut vin şi n'am înşelat
pe nimeni...

Din amforele mprăştiate, se ridica fumul mirositor de smirnă. Pe altarele înălţate, preoţii aduceau sacrificii zeului. Zumzetul se depărta din ce în ce mai mult; mai încet, tot mai încet şi mai rar se auzeau cuvintele Dacului.

Ochii i se împăejeniră, mâinile crispate se înfipse în nisipul încă neîncălzit de soare, capul îi căzu pe umărul stâng, în timp ce buzele tot urmau să se mai mişte, pramărind pe atotputernicul zeu.

Şi Dacul încremeni astfel cu trăsăturile bucuriei pe faţă, isvorîte din puterea credinţei, peste care puterea otrăvii nu se putuse aştene.

Romanul rămase încă în picioare, preumblându-se liniştit şi gânditor, prin mijlocul arenei.

Sănătatea dacică apărea în sufletul roman cu atât mai înaltă cu cât mai adâncă era prăpastia bolnăvicioasă a societăţii romane.

Ei, Dacii, aveau un zeu, care-i făceau să moară cântând, şi un Imperator ce lupta şi dormea în mijlocul lor. In sufletul lui cât şi în sufletul lui Junius pătrunsese pe tăcute, un fel de teamă, că odată, când-va, puterea aceasta uriaşă a barbarilor se va năpusti asupra Romei.

Reţiarul mai străbătu de două ori arena ,simţind că viaţa îl părăseşte, el se opri cu faţa spre Apus.

Picioarele îndoite dela genuchi mai făcură doi paşi înainte, apoi corpul cu braţul drept întins spre Vest se prăbuşi în ţărână.

— Roma, Roma !

Era strigătul de alarmă al străjerului de la Istru.

— Roma !

In cele din urmă clipe, Romanul ţinuse să scurteze cu doi paşi, drumul ce-l despărţea de Roma.

Sufletele a doi eroi plecase împreună, să ducă, unul lui Zamolxis, altul lui Jupiter, vestea păcii binefăcătoare.

Impreună au fost îngropate şi corpurile lor, în vârful movilei din faţa cetăţii. Peste mormântul lor, o stană de piatră pusă de Junius şi Histrienii recunoscători — la două zile după înmormântare — purta inscripţia :

XXIII JVNIE ANVL LXXIX
AICI ODIHNESC DOI EROI,
VN ROMAN ŞI VN DAC MORŢI PENTRV PATRIE.
SENATVS POPVLVSQVE HISTRIANORVM.

Mormântul era sigiliul pus pe tratatul a două naţii ce doreau să trăiască în pace.

Pax Vobiscum !

MAIORUL GH. BĂGULESCU

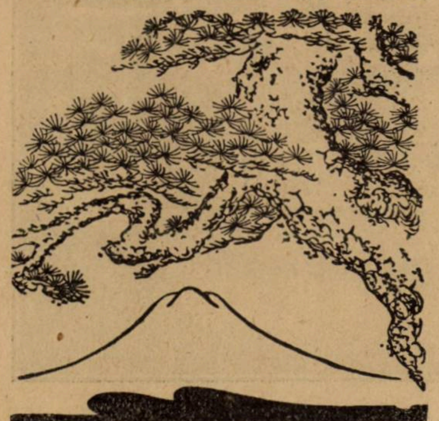

Puterea logicei

de **MIHAIL CELARIANU**

Sunt un om nici cu prea multă fantezie, dar nici prea logic. Am şi oarecare prezenţă de spirit. Nu sunt nici prea inteligent, dar nici prea prost. Cred, însă, că omului nu-i trebuie cine ştie ce minte, ca să poată trăi onest, confortabil...

Cu toate cusururile şi calităţile mele, urmă răspicat prietenul meu Ermil Georgescu, izbutesc totdeauna să mă ţin binişor în societate; între spirite scăpărătoare, găsesc şi eu câte unul bunicel; când sunt între oameni de fantezie, am şi eu contribuţia mea de născociri; între oameni proşti, sunt şi eu... vreau să zic, însfârşit, că ştiu să ies cu faţă curată din toate împrejurările.

Ei bine, dragă, cu un singur prieten n'am scos-o nici odată la capăt în dialectică; pot să-l şi spun: Mircea Plopescu. Nu-ţi poţi închipui cum găseşte omu' ăsta, în orice împrejurare, în orice dispoziţie sufletească, replica cea mai ingenioasă, pe care o lansează din fundul convingerii, cu un ton covârşitor.

O sută de dueluri am avut până astăzi cu el, fără să pot spune că o singură dată l'am atins şi eu, cât de uşor, cu toate că ceasuri întregi năduşeam, încordându-mă să-l prind într'un moment de neatenţie, de neprevedere, de nesiguranţă. Peste putinţă! Ca şi cum mi-ar fi ştiut mai dinainte toate gândurile şi toate întrebările, avea, pentru fiecare, răspunsul prompt, rostit cu o linişte şi convingere omorîtoare.

Orice vroiam să-i spun, era caraghios de inutil. Şi, ca să evit cel puţin o serie întreagă de gafe şi copilării ce trebuia să urmeze, la un moment dat tăceam, tăceam, tăceam, — până ne despărţeam. Deabia atunci oftam şi eu, uşurat, dar cu o ură cumplită pe el şi cu un desgust penibil de mine însumi. Până când, cu toate că altfel era băiat bun, mă hotărîi să-l evit. Şi, de astă dată fui eu cel care câştigă bătălia: orice făcea, pe cine întreba, pe unde mă căuta, nu era chip să dea peste mine: îl învingeam prin absenţă.

Dar trebuie să ştii că preponderenţa mea nu ţinu mult. Intr'o dimineaţă, mă sculai cam târziu şi, după toate socotelile, nu mai puteam să fac ocolul zilnic, pentru a-l ocoli, în drum spre minister; aşa încât, cu gulerul paltonului ridicat, cu pălăria îndesată pe ochi, să nu mă recunoască, tăiai strada Petrescu al doilea, direct spre tramvai.

Dar, „ce ţi-e scris, în frunte ţi-e pus !"; — la cotitura cu bulevardul, Mircea Plopescu mă înhăţă de braţ. Un fior de frig mă străpunse, glasul îmi pieri, mă oprii buimăcit, aruncând asupra lui o privire spălăcită şi resemnattă, ca de martir. El, însă, îmi surâse îngăduitor (asta m'a nimicit totdeauna !), îmi dete pălăria spre ceafă, îmi desfăcu gulerul de peste bărbie, apoi mă luă din nou de braţ şi... nu ştiu ce s'a mai întâmplat !... Eram zăpăcit ! Uffff !... Ascultă dragă, numai ascultă şi să vezi dacă nu-ţi vine să te omori: Prima vorbă pe care i-o spusei fu, foarte natural: bună ziua !... Ce găseşti dumneata fals, nepotrivit, în vorba asta ? Ei, ştii ce mi-a răspuns ? ...„Las' că asta ştiu eu ! E vorba ce te tot ascunzi de mine ?".

Din primul moment fui uluit; nu vroiam, însă, în ruptul capului, să-l las în apele lui :

— Mă priveşte ! — i-o retezai, scurt.

— Dar crezi că asta e deajuns ? !...

Mai poftim de adaogă ceva ! Şi, cu toate astea, făcui din nou uz de prezenţa mea de spirit :

— Par'că... te-ai mai îndreptat...

— Ce, pân' acum eram strâmb ?...

— Vremea s'a încălzit...

— Hm ! (aci râse) — suntem de acord !

— Dar tot o să mai ningă...

— Asta nu se poate preciza.

— Ai văzut că Rusia s'a făcut republică ?

— Fiecare popor cu destinele sale !

— Ce mai faci, altfel ?

— Nu mă vezi ?

— N'ai de gând să te 'nsori ? !

— Asta numai D-zeu ştie ! Dar dumneata ?

— Eu... eu... n'am... majoratul.

— Poţi cere emanciparea.

— Dar îmi susţin familia...

— Găseşti un colţişor, n'ai grije, şi pentru nevastă !

— Viaţa e scumpă...

— Dar, dacă găteşti în familie...

— Pe urmă... soacra...

— Atât mai bine : îţi vede de copii !

. . . .

Dă-mi un pahar cu apă, dragă, că nu mai pot ! Până la minister asta ne-a fost conversaţia ! Cred, însă, că e pentru ultima dată ! Şi... vezi bine care e arma lui : numai cu logica te omoară ! Dar, de azi înainte, adio !... Nu mă mai prinde !

MIHAIL CELARIANU

Grădina lui Teocrit

Doris

Se şterge'n noapte ultimul pătrar
şi eu rămân cu stelele în mine ;
vârtejul lor mă poartă după tine
şi totuşi mi-eşti în suflet şi tresar.

Din întuneric ochii tăi răsar
ca ochiuri de fântâni pe căi străine;
şi frăgezimea ta pe buze-mi vine
prin pâcla blondă-a prafului stelar.

Un pas de mâţă a mişcat în umbră
şi dintr'odată-ţi simt statura sumbră
bănuitor cum lunecă la geam.

— O, lasă-mă să tremur... Tu eşti oare?
Vreau să te spăl ca roaba pe picioare,
că tu eşti pomul meu — şi eu sînt ram.

MARCEL ROMANESCU

Consideraţiuni asupra catharsis-ului aristotelic

IV

Trecutul, după Freud, lucrează în prezent, sărind din inconştient peste şanţurile întortochiate ale preconştientului în conştient, aşa în cât retroversiunea despre care am vorbit, este înregistrarea în prezent a glasului îndepărtat al trecutului.

Trecutul acesta este copilăria individului, sau copilăria omenirii întregi, şi astfel derivarea prin sublimare prezintă o origină atavică foarte depărtată.

Freud a interpretat prin psihoanaliză viaţa socială a popoarelor primitive (**Totem et Tabou**), tr. fr. Paris 1924).

Plecând de la faptul, că primitivul cugetă sexual, de unde atotputernicia ideilor, de unde şi convingerea sa, că poate domina natura reflectată într'o concepţie animistă, Freud regăseşte — după ce analizează tot materialul adunat de antropologiştii · Frazer, A. Lang, Wundt, Gillen, E. B. Tylor etc., etc. — în natura nevrozatului o bună parte din atitudinea primitivului ; apoi constată, că regresiunea sexuală, care s'a produs la el, a determinat o nouă sexualizare a proceselor intelectuale. Efectele psihice trebue să fie aceleaşi în ambele cazuri de transformare libidinoasă a cugetării, adică şi în transformarea primitivă şi în transformarea regresivă.

Arta ar fi singurul domeniu, zice Freud, unde atot puternicia ideilor s'a menţinut până în zilele noastre. Numai în arte se întâmplă ca un om turmentat de dorinţi să facă ceva, care să semene cu o satisfacţie şi numai graţie iluziei artistice, acest joc produce aceleaşi efecte, ca şi când ar fi vorba de ceva real.

Pentru Freud nevrozele prezintă analogii izbitoare şi profunde cu marile producţiuni sociale ale artei, religiei şi filosofiei ; aşa în cât nevrozele apar ca nişte deformări ale acestor producţiuni, cele din urmă rămânând derivări quasi-normale, pe când nevrozele sunt derivări patologice.

Freud susţine, că o isterie este o operă de artă deformată, că o nevroză obsedantă este o religie deformată, iar o manie paranoică, un sistem filosofic deformat.

„Aceste deformări se explică în ultima analiză, prin faptul, că nevrozele sunt formaţiuni asociale, care caută să realizeze prin mijloace particulare ceeace societatea realizează prin muncă colectivă. Analizând elementele, care sunt la baza nevrozelor găsim că tendinţele sexuale joacă un rol decisiv, în timp ce manifestările sociale, (arta, religia, filosofia) se reazămă pe tendinţe născute din intersecţia factorilor egoişti şi a celor erotici... Din punct de vedere genetic natura asocială a nevrozei decurge din tendinţa sa originală de a evada din realitatea, care nu-i oferă satisfacţie, spre a se refugia într'o lume imaginară plină de făgădueli ispititoare. In această lume reală, din care nevropatul fuge, domneşte societatea omenească cu toate instituţiile create de munca colectivă ; evadând din această realitate, nevrozatul se exclude el însuşi din comunitatea umană“, (**Totem et Tabou,** cap III, p. 127).

Inainte de Freud, Lombroso arătase, că momentele de inspiraţie artistică sunt nişte echivalente de epilepsie larvată, geniul fiind caraterizat printr'o inconştienţă surprinzătoare, printr'o creaţiune instantanee şi o intermitenţă analoagă stărilor epileptiforme.

„In şiragul amestecat al faptelor“, zice J. Vinchon, mai mult strălucitoare de cât numeroase, medicii noştri străbuni, de la Le Camus la Lombroso, au confundat consecinţele uzurei sistemului nervos la oamenii de geniu cu însuşi geniul , „panele“ unei maşini perfecţionate cu perfecţiunea mecanismului său“. (**L'art et la folie**, Paris, 1924).

Max Nordau întrevăzuse şi el ceva din acest punct de vedere, din care privea Lombroso, Nordau a susţinut în legătură cu Verlaine, că trebue să-i căutăm în anii de copilărie origina nevrozei, care făcuse din el un „degenerat“.

Şi Lombroso şi Nordau asemănaseră geniul cu nebunia, de cât că etiologia afecţiunii este înfăţişată la înaintaşii lui Freud drept un proces analogic ce nu se reazimă pe altceva, mai ales la Lombroso, de cât pe nişte simple descrieri clinice ale aşa numiţilor degeneraţi superiori.

Freud însă arată, că nebunia şi geniul artistic sunt derivate corelative, nu identice. Pentru Freud nevrozele în genere sunt formaţiuni asociale cu un caracter sexual aproape exclusiv, sau în tot cazul, jucând un rol precumpăritor ; arta însă e o formaţiune socială, în care găsim intersecţia factorilor erotici cu cei egoişti.

Derivarea patologică e o părăsire a realităţii ; derivarea artistică prin sublimare consistă din trecerea de la fantazie la realitate.

Darwinismul izolase şi el fenomenul sexual, ca element genetic oare cum, pentru producerea frumosului. Problema era însă pusă altfel.

Printre formele selecţiunii naturale, Darwin ne-a arătat şi aşa numitta selecţiune sexuală. Animalele se reproduc, zice Darwin, după ce femela a făcut o alegere în fiinţa, care va servi ca element de acuplare.

Alegerea aceasta se face numai graţie unor calităţi, pe care le-ar avea masculul. Culoarea strălucitoare şi cântecul la păsări ; mărimea şi vigoarea în genere la celelalte animale ; frumuseţea şi câteodată talentul artistic la oameni ; toate acestea constitue după Darwin, mijloacele de excitare sexuală. Efectul excitant fiind întărit prin culorile, formele, sau atitudinile thaumatice, care încântă ochiul; prin cântecele, care farmecă urechea; sau prin frumuseţea trupească, ori admiraţia talentului artistic la oameni, urmează, că selecţiunea sexuală ajunge să aibă şi ea o influenţă asupra acestor forme, culori, sau asupra frumuseţii în genere. Deci frumuseţea activează instinctul sexual, iar instinctul sexual selectează frumuseţea, întrucât prin ereditate acest proces asigură propăşirea unei specii către un tip din ce în ce mai frumos sau mai perfecţionat în evoluţie.

Considerându-se apoi transformarea instinctului sexual în joc, ceeace de altfel au susţinut şi Spencer şi K. Groos, iar în timpurile noastre Ch. Lalo ; sau constatându-se, că strălucirea florilor la vegetale, activitatea împodobirilor, a cântecelor, sau a construcţiilor de cuiburi încep şi se sfârşesc cu perioada de reproducere; ba, mai mult, că la oameni trezirea facultăţilor genezice fac din toţi adolescenţii, poeţi mai mult sau mai puţin talentaţi, curmându-se avântul odată cu trecerea vârstei critice, — toate acestea aduc în linie seria : frumuseţe, artă, sexualitate, dar de aci şi până la doctrina freudiană distanţa e insurmontabilă.

*

Creatorul de artă, după concepţia freudiană, îşi descarcă aşa dar prin creaţiunea sa conţinutul obsesiunii sale erotico-egoiste. Pe Freud nu l-a preocupat proplema contemplatorului. Cu toate acestea soluţia freudiană conţine şi rezolvarea fenomenului estetic pentru contemplator printr'o foarte facilă interpretare a doctrinei, pe care o studiem.

Intr'adevăr prin contemplarea operei de artă noi ne trezim din formalismul cotidian în care dormim, scoţându-ni-se la iveală veritabilul nostru eu ce a fost solicitat de sinteza stărilor sufleteşti incluse în ţesutul operei de artă.

Viaţa cotidiană, ar putea să zică Freud, ajunsă la o anumită treaptă de voluţie ne-a petrificat sufletul într'un veritabil automatism ce ia forme embrionare sau larvare. Atunci arta liberatoare însufleţeşte fantomele omeneşti, înlăturând procesul de încremenire psihică prin aducerea în planul conştiinţei a impresiilor încercate altă dată, şi are au fost adun-

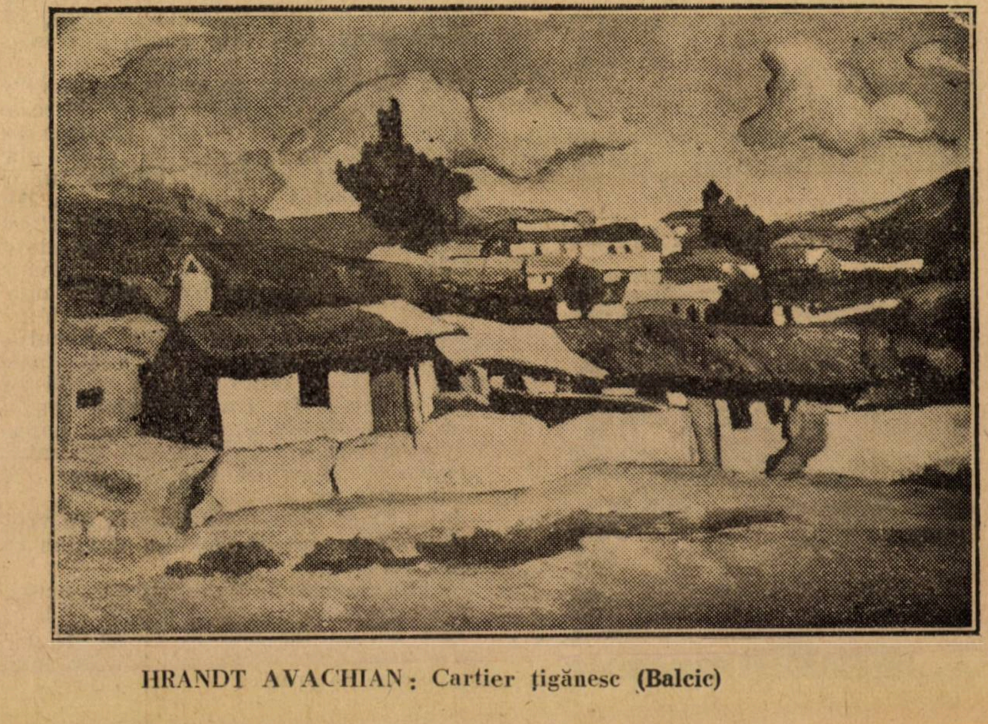

HRANDT AVACHIAN: *Cartier ţigănesc* (**Balcic**) gate în inconștient de cenzura socială sau morală.

Opera de artă ne-ar aduce aminte, ne-ar solicita adâncurile noastre sufletești, analizându-ni-se sufletul (psihoanaliză).

Creațiunea de artă ar fi psihoanalistul ce ne vindecă, conștientificând mecanicizarea straturilor de conștiință comprimate în inconștienul nostru.

Retrăind momentele creațiunii de artă, ni se trezește toată substructura psihică al cărui fundament ne rămâne ascuns după cum spune P. Bourget și nouă și altora. In felul acesta contemplatorul în fața operei de artă își deschide căile de scurgere ale inconștientului, care îl încarcă. Iată cum contemplarea, după doctrina freudiană, apare ca un mijloc de igienă psihică grație purgării sufletești de elementele susceptibile de patogenie, iar sublimarea prin derivare a complexului egoist și sexual ce este alungat în inconștient, aduce aminte formula aristotelică a fenomenului cathartic.

Firește, Freud nu ne dă o explicație definitivă a emoțiunii estetice.

Singura vină serioasă ce s‘a adus lui Freud din partea psihiatrilor este că, el consideră — în afara principiului inițial al întoarcerii derivate în conștiință din partea impresiilor alungate în inconștient, — numai conținutul nevrozelor, nu și etiologia, forma, evoluția și mecanismul lor original; ceeace îl interesează mai ales pe Freud, în melancolia delirantă, spre pildă, este caracterul particular al cutărei remușcări, sau al cutărei idei de umilire a bolnavului, nu tendința spre auto-acuzare, spre deprecierea de sine, care revelează și traduce în afară unul din aspectele cele mai caracteristice ale afecțiunii sale, nu-l interesează nici chiar corelatul fiziologic al depresiunii și denutriției sistemului nervos, care într‘o anumită măsură explică acest delir. (Vezi: G. Dumas, **op. cit. Psychologie pathologique**, p. 1022).

Aceeaș vină o putem aduce explicării sale și în domeniul estetic. Freud ne dă mai ales o explicare a artei prin conținutul său, nu prin forma sa, căci precupat aproape exclusiv de punctul de vedere medical, ne vorbește despre artă totdeauna alături de vis, religie sau filosofie, adăugând mereu, că derivatul sublimat al artei are loc numai când individul are daruri creatoare.

In felul acesta legătura dintre biografia autorului, sau a familiei sale și opera creată se definește și mai strâns; însă legătura despre care e vorba, nu constitue o explicare a fenomenului estetic.

Un complex de factori sexuali prin introversiune și derivare ulterioară poate duce pe cineva la nevroză; dar factorii erotici se pot intersecta cu cei egoiști și atunci derivarea se poate sublima și în opera de artă. Când? Atunci când individul are talent.

Sublimarea artistică e posibilă, prin urmare, numai în ipoteza că există talentul în prealabil. Dacă talentul artistic nu există, sublimarea te poate duce spre... filosofie, religie sau spre visuri și chiar vise mai mult sau mai puțin plăcute. Această cauzalitate prin sublimare nu e eficientă, în tot cazul explicarea nu e determinantă.

Așa în cât legătura între biografia autorului și opera creată rămâne tot cu vechea fizionomie, adică se va putea, până la un punct să se explice **elementele de conținut** ale operei prin ajutorul vieții autorului sau a ascendenților săi, dar talentul va continua să rămână ascuns în acelaș zaimf misterios.

Freud nu a răușit să rezolve această taină, care a torturat mințile atâtor iscusiți cugetători.

In schimb, eliberarea cathartică prin artă de acea vegetație subconștientă, care ne îneacă, tocmai, fiindcă nu știm de unde vine, închizându-ne comunicarea cu propriul nostru eu, și apoi explicarea acestei substructuri psihice ca un caz de reversiune sau de regresiune spre un primitivism articulat pe planul evoluat al unei mentalități post-primitive, constitue din partea lui Freud după metafizica nietzscheină o serioasă contribuție pentru posibilitatea modernului de a descifra formula lui Aristotel atât de avară pentru cititorii săi de astăzi.

(Va urma)

SCARLAT STRUȚEANU

Prelegerile scriitorului Gala Galaction

DELA UNIVERSITATEA POPULARA „COASTA DE ARGINT" BALCIC

Printre coastele de mit oriental ale Balcicului, se strecoară figuri de epocă culturală. Lumina orgisiacă transfigurează și demonizează tumultuozitatea culmilor dezolante, în coloratură, iar printre smochini, migdali și rodii, casele arhaice și masive deschid perspective patriarhale și biblice... Printre culmi pleșuve și albe, între marea și cerul care arde, pe orizontul albastru și mat, părintele Gala Galaction, își flutura sutana cernită de cavaler al idealului creștin. Semănătorul posedat de porunca vremilor, își seamănă talanții de vier credincios, coborând între coastele Balcicului, ca altă dată între pescarii Thebaidei, feciorul Mariei.

Valuri de pasiune revarsă și‘n predicator numai vibrează glas uman ci se trezesc și ferb acorduri lungi și grave de orgă. Iar verbul de foc, aprinde uneori răzvrăttiri de leu. Din expunerea cu contur și viu colorată a părintelui Gala Galaction, cauzele cari au adus transformarea spirituală a societății românești începând dela 1821 până în vremile actuale, ies luminoase și limpezi cu preciziuni de baso-relief.

Spațiul însă care ne înfrânează elanul, și ne limitează ca rând, omagiul de gratitudine pe care auditorul înbelșugat și Universitatea Populară a „Coastei de Argint", îl datorează ostenelii conferențiarului, — nu va da, din toată expunerea cauzelor, alese aproximativ și arbitrar de scriitorul acestor rânduri, decât o bicisnică icoană, egală cu aceia a unei flori presate, dintr‘un album. Cauzele crizei morale actuale sunt împletite și legate direct de edificiul de stat al bisericei ortodoxe, care și-a perdut autoritatea și posibilitățile de securitate socială și națională.

Dar cauzele care la rândul lor au făcut ca biserica strămoșească să piardă o mare parte din activitatea ei pentru viața noastră sunt:

1. Luptătorii generației entuziaste, făuritori ai Unirei Principatelor sunt crescuți în școala Occidentului, până la un punct, dincolo, de realitățile societății românești. Animați de spirit iconoclast, intră în conflict într‘un moment, cu generația veche, în deosebi religioasă și pravoslavnică, a boerilor cu antereu șiișlic, din care biserica pierde.

2. Antipatia acerbă și precipitată, aproape neînțelegătoare, a tinerilor reformatori, pe care o simțiau pentru vechii retrograzi în cari vedeau rusofilismul — Rusia pravoslvnica pe de altă parte, sunt noui prilejuri de antipatie împotriva bisericei.

3. Grecii posesori ai averilor mânăstirești, sunt ultimul prilej de îngenunchiere a creștinismului ortodox, în propria-i vatră, prin secularizare.

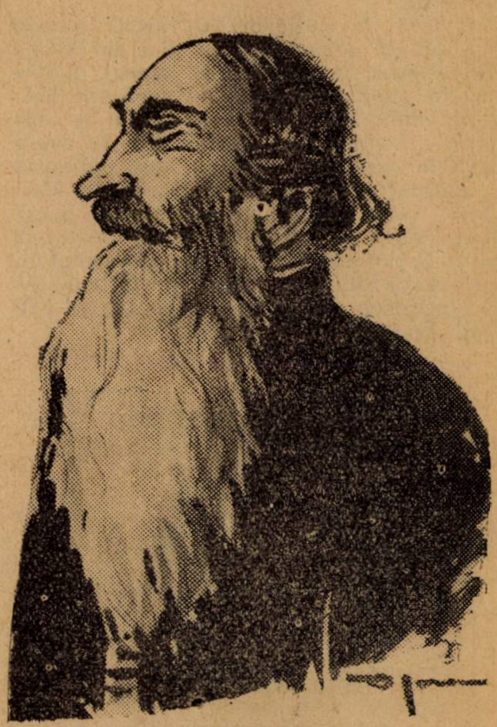

GALA GALACTION

A doua prelegere e epilog, și continuitatea ei, tratează despre: Mijloacele prin cari vom putea să remediem și revitaliza societatea noastră.

Cu virtuozitate de adevărat vrăjitor, îmbracă într‘un farmec gradat cugetarea eccleziastică pură, izvorâtă din disciplina severă a doctrinei evanghelice și din sacrificiul pentru o ideie. Șarjează și disecă sistemele filozofice protivnice bisericei demascând cu o logică de fer spiritul lor distructiv, arătând ca peste realități evidente nu pun decât oratorie profană, elegantă și sclipitoare, minunate flori de stil, aparențe, adevăruri false, vremelnicie. Paralelizează viața noastră în începuturile ei, moravurile și spiritul crescut în umbra bisericilor și mânăstirilor de odinioară, cu societatea prezentă. Lasă să se întrevadă, abia simțit dar motivat posibilitatea unei desvoltări a vieței noastre statale într‘un cadru ortodox. Politica de stat ar avea de profitat ca atunci când biserica nu numai că a colaborat dar a și patronat-o într-o anumită perioadă, fără de nici un fel de veleități pământene.

2. Atinge chestia învățământului religios din școlile secundare care trebue complectat viguros.

3. Educație, educație și iar educație în spirit religios ortodox dela vârsta cea mai fragedă.

4. Cei 10 mii de preoți din țara românească dacă ar ști să se pregătetască prin creștere și să pregătească — în afară de miasmele politice și materiale — s‘ar transforma în zece mii de legionari sacri, în apostoli naționali, de purificație și cauterizare a plăgilor noastre actuale.

ION OJOG

NICOLAE NICOLEANU

1835—1871

N. Nicoleanu face parte din pleiada de poeţi ce au urmat lui Vasile Alecsandri şi au pregătit spiritul public, pentru poesia superioară şi desăvârşită a marelui Eminescu. Din această serie de poeţi: **Alexandru Depărăţeanu, Alexandru Sihleanu** şi **N. Nicoleanu** sunt cei mai însemnaţi.

Având de multe ori, o formă literară tot aşa de armonioasă ca şi a lui Vasile Alecsandri, ei încearcă să creeze motive noi în poezie deosebite de acele ale bardului dela Mirceşti. Izvoarele lor de inspiraţie sunt poeţii străini. Poesia populară le este necunoscută. Nota optimistă a generaţiei anterioare, mai ales din Moldova, este abandonată de aceşti poeţi, care caută să introducă poesie pesimistă şi decepţionistă. In acest gen, ei au avut un precursor de mare talent, pe Grigore Alexandrescu; şi un urmaş genial, pe Mihail Eminescu.

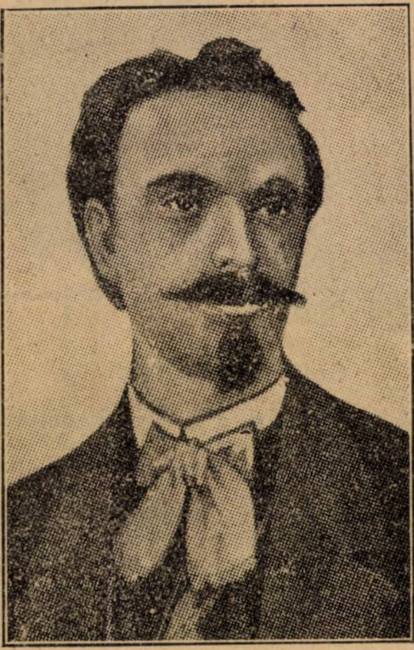

N. NICOLEANU

Dacă am urmări inelul care leagă poesia noastră în desvoltarea ei evolutivă din veacul al 19-lea, am vedea că opera poetică a lui N. Nicoleanu şi a celorlalţi doi-trei poeţi de talent din epoca lui formează perioada de tranziţie dela poesia veselă şi optimistă a lui Vasile Alecsandri la acea pesimistă a lui Eminescu. Prin această observaţie nu voim să demonstrăm că marele Eminescu s'ar fi format sub influenţa acestor poeţi. Ceeace scoatem în evidenţă, sunt numai diferitele etape evolutive ce le-a suferit poesia noastră în decursul veacului al 19-lea.

Urmărind producţiunea literară şi poetică din toate vremurile, ne explicăm mai uşor şi înţelegem mai bine, progresul realizat de un scriitor în opera sa.

In epoca dintre 1850—1870 figura poetică a lui N. Nicoleanu apare într'o înfăţişare originală şi destul de interesantă.

De origine ardelean, născut la 1835 în satul Cernatu Săcelelor de lângă Braşov, Nicoleanu trece cu familia sa pe la 1848 în ţară şi se stabileşte pentru câtăva vreme la Buzău, unde avea rude. Dela Buzău pleacă la Craiova cu un prieten al său profesorul V. Caloianu. Aici Nicoleanu începe să scrie primele versuri, care se zice, circulau în manuscris printre prietenii lui. Fire sociabilă, poetul îşi câştigă repede dragostea craiovenilor entuziasmaţi de talentul lui precoce. După câţiva ani Nicoleanu pleacă la Paris pentru studiul literilor şi se întoarce în ţară la Bucureşti în anul 1861. Silit de împrejurări şi de firea lui nestatornică, poetul îşi schimbă mereu funcţiunile sale. In 1864 este numit ca director al liceului internat din Iaşi. Această mutare a lui în capitala Moldovei, îşi are importanţa ei. Nicoleanu a găsit un cerc literar de curând înjghebat, dar care avea să joace un rol important în literatura noastră. Este vorba de societatea „Junimea" unde Nicoleanu şi-a găsit prieteni şi protectori, mai ales în amiciţia şi autoritatea lui Titu Maiorescu.

Tot la Iaşi, are prilejul Nicoleanu să-şi tipărească primul său volum de versuri, ascuns sub iniţialele: **N. N.** Intorcându-se în Bucureşti, Nicoleanu intră în gruparea lui B. P. Haşdeu şi devine colaborator la revista acestuia **„Satyrul"**. Tot în acea vreme apărea şi revista **„Ateneul Român"** în care scriau toţi membrii şi conferenţiarii institutului de cultură cu acelaş nume.

Aici publică Nicoleanu interesanta sa conferinţă: **„Despre influenţa lecturei romanţelor străine"**.

Opera lui Nicoleanu nu este mare: câteva poezii şi două-trei încercări în proză sau cronici teatrale.

Numele lui s'a făcut cunoscut din cele câteva versuri reuşite. Astăzi ele sunt uitate cu desăvârşire. Nici una din ele nu s'a bucurat de vre-o popularitate mai întinsă şi mai durabilă, deşi autorul lor este cu mult mai talentat, decât atâţia alţi alcătuitori de romanţe uşoare şi banale ce se cântă şi acum cu vie pasiune şi admiraţie.

In viitoarea antologie critică a poesiei româneşti Nicoleanu va avea şi el un loc, cel puţin, cu frumoasa elegie **„Dor şi jale"**

GH. CARDAŞ

A. — OPERA, EDIŢII:

1. **Poesii de N. N.** Iassii, Tipografia Buciumului român, 1865.
2. **Nicolae Nicoleanu, Poesii.** Ediţiunea a doua (cu portretul autorului), Buc. Tipo-litografia naţională M. Klein. Editura revistei **„Farul tinerimei"** 1888.
3. **Poesii** în Biblioteca Şaraga Nr. 2. Cu o prefaţă de Iacob Negruzzi, Iaşi, f. a.
4. **Poesii şi proză** în **„Biblioteca scriitorilor Români"** (împreună cu Vasile Cârlova şi C. Stamati) ediţie îngrijită de G. Bogdan-Duică. Buc. Edit. Minerva, 1906

PUBLICAŢII

☐ D. I. VALERIAN a pus sub tipar volumul de poezii: **Noaptea Stâncilor.**

☐ D. LUCIAN COSTIN a pus sub tipar la „Cartea Românească" o mare antologie: **Tălmăciri din liricii germani contiporani** (63 poeţi).

Tot de d-sa, apare, tot la „Cartea Românească": **Graiul bănăţean** (studii şi cercetări).

O SEAMĂ DE CUVINTE

Filosoful Mendelsohn era invitat la masă de Frideric II. Spre a-l tachina, regele scrise sub numele filosofului pe menu, cuvintele „e un măgar. Frideric II".

Fără să spună ceva, Mendelsohn băgă cartonul în buzunar. Văzând aceasta, regele îl rugă să dea citire menu-lui. Mendelsohn ceti:

— Moses Mendelsohn. E un măgar Frideric al doilea!".

■

O Americană cumpără de curând un desen de Picasso, maestrul cubist, şi nu mai înceta cu elogiile. Exclamările admirative încetând, frumoasa cumpărătoare întrebă:

— Ce reprezintă asta, maestre?

— Exact trei mii de franci, doamnă!

■

Merbey d'Aurevilly, leul literelor, cu toată vârsta sa înaintată, rămăsese un „dandy". Perii lui albi îl nenoroceau însă. De aceia îi vopsea de două-trei ori pe săptămână.

Intr'o dimineaţă, totuşi, un prieten îl surprinse în pat înainte de a-şi fi vopsit părul.

Scriitorul luat de scurt, căută atunci o scuză.

— Oh! dragul meu, dacă ai şti ce mi s'a întâmplat!

— Ce scumpe, maestre?

— Am avut un vis... un vis îngrozitor.

— Adevărat?

— O viziune îngrozitoare. Mă vezi încă impresionat... Doar părul meu îţi va dovedi aceasta....

— Părul dumneavoastră... cum?

— Hei, îl vezi... a albit într'o singură noapte!

■

Brillat-Savariu, care era un mâncăcios fin şi un om de spirit, fu întrebat la un prânz de o bătrână marchiză, ce vin preferă, de Bordeaux sau Bourgogne. Autorul „Fiziologiei gustului" răspunse:

— Doamnă e un proces la care îmi place să revăd mereu actele din dosar, aşa că amân necontenit pronunţarea sentinţei.

■

Georges Feydeau, autorul Damei de la Maxim asista într'o seară la o serată de familie şi fiul casei, un băeţel de 12 ani, scârţii la vioară trei sferturi de oră.

— Ce părere aveţi? întrebă la urmă stăpâna casei.

— Scumpă doamnă, răspunse Feydeau, e foarte bine... Acest copil are un talent... s'ar crede că numai asta a făcut toată viaţa lui!

■

Şalom Alechem, marele humorist, sosind în America, luă parte la o şezătoare organizată în onoarea lui.

Fu salutat de către un orator drept Mark Twain al evreilor.

La sfârşitul serbării, celebrul scriitor american, Mark Twain, care se afla din întâmplare in sală veni spre Şalom Alechem şi dându-i mâna se recomandă:

— Mă recomand: „Şalom Alechem al Americanilor".

RUD. A. KNAPP.

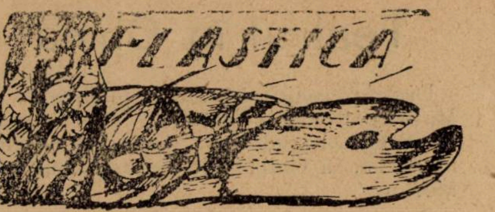

FLOAREA DE CICOARE

(Din psihologia artistului contemporan)

III

> Artist de eşti, vei umbla, viaţa întreagă, cu ochii aţintiţi la vedenia ta de frumuseţe, te vei împiedeca de toate pietrele din drum, vei încurca şi amărî viaţa intimilor tăi... şi vei muri pustiu, ...croncănit de corbii cei mai nemiloşi — ai gloriei deşarte...
>
> **Gala Galaction.**

Colas de Pontoise, urmează astfel în scrisorile sale :

. . . .

. . . .

Vierul nostru, tot aşa de bătrân la casa noastră ca şi argatul, nimeri peste mine în ascunzătoarea din fundul livedei — zugrăvind.

Ochii lui osteniţi mă priviră sticlos, apoi se aţintiră asupra paletei, penelelor şi cartoanelor răvăşite prin iarbă — cu o căutătură de dihanie surprinsă.

Cu băţul lui de paznic, atinse precaut fiecare din ustensilele mele, îşi îndoi apoi şalele cari trozniră surd, şi culegând de jos un tub de vopsea galbenă, îl învârti cu băgare de seamă printre degete, îl mirosi gânditor şi experient, pe urmă îl lipi de limba neagră ca şi pipa — şi plescăi, savurând uleiul, cu aerul unui înţelept care se lămureşte.

Mă mai privi odată cu ochii lui de sticlă opacă şi, fără să spuna nimic, porni devale, rezemat în cârja lungă şi veche.

Nu m'am uitat după el. Omul acesta nu-mi fusese niciodată simpatic. Era urât, era surd, vorbea cu mine ţipând şi nu ştia să-mi spună alte poveşti de cât despre copiii oamenilor din sat, pe care i-a prins la struguri şi i-a bătut.

. . . .

Soarele scăpătă spre asfinţit şi, lunecând în spatele nucului din vale, nucul se îmbrăcă deodată cu frunze de aur mat şi creste de cocoş nenumărate, scăldate în purpuriuri violente.

Nu-l văzusem niciodată împodobit astfel şi nici atât de viu....

... Vedenie extraordinară, ieşită din măruntaiele pământului, să cânte bucurie soarelui....

... Palat fermecat cu mii de ferestruici felurit crestate, în dosul cărora ardeau luminiţele unei sărbători a Paradisului....

... Colosal nour sumbru cu întreţesături de întunecimi şi fulgere...

... Cap de monstru cu părul încâlcit şi milioane de ochi fosforescenţi, de jivină turbată...

O teamă neobişnuită mă cuprinse şi trupul meu, tot, tremura înfiorat în iarbă.

O teamă neobişnuită : amestec de groază şi fericire, de biruinţă şi îngenunchiere, de îndrăzneală şi laşitate, de înţelegere supraterestră şi tâmpenie mută.

In sufletul meu, ca într'un cazan de oţel, clocoteau laolaltă bucurii cereşti, îngrijorări de noapte, nădejdi înflorite şi spaime grele.

Incetul cu încetul, din ce în ce mai adânc, nucul din vale se posomori — şi din frunzişul lui veni până la mine un freamăt înăbuşit, un geamăt de durere, o îngânare, ultimă, de agonisant.

Pe nesimţite, în locul nucului se năzări — peste cerul calm, cu viorini somnolente — spinarea neagră a unui animal infernal, dormind greoi şi neliniştit.

Priveam încremenit ritmul răsuflării lui agitate şi ursuze.

O pală de fum veni de undeva şi, lent ca un gând urât, înfăşură arătarea aceia întunecată şi rea, într'un linţoliu cenuşiu.

Stam locului, în iarba umedă fără putere şi fără voinţă.

Un muget prelung, de vită, izbucni departe, umplând de jale tot cuprinsul nelămurit, în pâclă.

Sufletul meu înlemnise. Nu mai aveam acum nimic din fierberea lăuntrică de adineoare.

Aveam sentimentul că fac parte din cele ce mă împrejmuiau, că am aceiaşi origine, acelaş rost şi aceiaşi soartă, întocmai ca tufele de cătină cari împrejmuiau via, ca firele de trifoi sau ca bănuţii sînilii, de cicoare.

... O tresărire — şi mâna mea amorţită prinse a pipăi în iarbă, după cartonaşele zugrăvite în după ameaza aceia : câte cartonaşe, atâtea perechi de floricele de cicoare.

Le aşezai cu grijă pioasă în fundul cutiei, îmi adunai penelele şi tuburile răvăşite — şi pornii pe cărăruia care scobora sub pieptul dealului, spre casă.

Gândul că mă îndrept spre casă, îmi pogorî peste inimă o lespede grea şi rece.

De când căpătasem cutia cu vapsele. absenţele mele erau mai îndelungi şi mai numeroase.

Pentru aceia, când întârziam, bunica mă întâmpina întotdeauna cu o vorbă aspră ; iar mama mă lovea peste ochi, îndârjit şi fără judecare. Până şi vierul bătrân, cu ochii sticloşi — când mă încrucişa prin curte — se uita la mine, pe sub sprincenele cărămizii, ca la un duşman al viei şi al casei.

Tata mă evită, pe cât cu putinţă.

Pentru ochii lui buni cu care mă învăluia, tăcând, mama îl dojenea în cuvinte pe cari le simţeam grele, deşi nu le bănuiam înţelesul.

După tăceri de săptămâni întregi, tata avea câte odată izbucniri sufleteşti de o înfricoşătoare violenţă.

Intr'o zi, la dejun, mama nu mai contenea ocărându-l, fiindcă îmi îngăduise să plec pentru trei zile la conacul unui vecin, prieten. La sfârşitul mesei, când se servea prăjitura, pe care eu de mult n'o mai căpătam, — mama mesteca, vorbea fără întrerupere, gesticulând furioasă, cu linguriţa, spre tata.

El a privit-o multă vreme, aşa, adânc şi sever. Apoi — nu ştiu la ce vorbă, farfuria cu prăjituri zbură, fulgerător, spre fruntea mamei şi se sparse în sute de ţăndări, în perete, deasupra capului meu.

Nu voi putea uita niciodată ochii halucinaţi ai tatei, din clipa aceia, paliditatea lui spăimântătoare şi urletul lui, sugrumat şi teribil :

— Termină..., pentru Dumnezeu... cap de găină, mic ! !....

Mama s'a sculat brusc, tremurând de spaimă, de indignare şi de dispreţ — a intrat în iatacul de alături, de unde o auziam păşind în lung şi în lat şi suflându-şi furioasă nasul.

După câteva minute de tăcere, în care bunica avu timp să mestece tacticos prăjitura — tata spuse, cu glas tremurat, ca pentru sine

— „Nu există fiinţă mai dezbrăcată de simţul presimţirii şi mai pângăritoare de dureri, ca femeia... Soarta ei e o parodie : să se înşele, să fie înşelată şi să înşele".

Bunica zise :

— „Fleacuri !... Mănâncă prăjitura şi mai lasă filosofia"...

Crâmpeiul acesta de convorbire — deşi nu-i pricepusem înţelesul — mi-a rămas înfipt în minte, fără tâlc, ca o poesie învăţată pe de rost, pentru examen.

Dela o vreme scenele acestea se repetau aproape regulat, la săptămână, — şi pe mine mă doborau de nelinişte, de durere şi de scârbă.

Obişnuit, după fiecare ceartă, mama se răzbuna pe mine.

Astfel, în ziua aceia, spre seară, surprinzându-mă desenând pe faţa de masă din sufragerie, mama mă izbi cu pumnul peste cap şi mă răsturnă pe parchet, zdrobindu-mi coastele sub picioare.

Nu ţipam, nici odată şi nici nu mă jăluiam cui-va. Aşteptam să vină noaptea, şi atunci, cu capul ascuns sub pătură, plângeam ceasuri lungi — plâns fără uşurare, de copil obidit...

. . . .

. . . .

Pe cărăruşa de supt pieptul dealului, care mă ducea dela vie spre casă, se ivi o siluetă măruntică, de copilă, ce ducea în spate un coş încărcat, de bună seamă, cu roade.

Mergea încovoiată sub povară şi pasul îi era nesigur.

Gândurile mele, felurit şi greu întunecate, cu cari scoboram dealul — se împrăştiară deodată, şi pieptul meu începu a sorbi adânc aerul calm şi rece al înserării. Sufletul meu tot se umplu de pace înaltă, de speranţe suave şi de lumină lunară.

O dorinţă mare de înfrăţire cu sufletul altuia ; un îndemn adânc de neprihănită contopire cu gândurile, cu bucuriile şi tristeţele semenului meu, de aceiaşi vârstă cu mine ; nu ştiu ce surplus de tinerească vlagă, devotament, generozitate şi eroism mă făcură să arunc din spate cutia mea de vopsele şi să mă răpăd în calea copilei aceleia, cu hotărârea de a-i duce povara prea grea pentru dânsa, mai departe.

Cu încălţămintea aspră a piciorului ei, copila aceia îmi fulgeră fluerul piciorului, mă privi cu ură — cu nişte ochi cari totuşi nu mă răniră — şi ţipă la mine, cu o voce răguşită şi rea :

— „Am să te spun mă-ti, păcătosule !".

. . . .

. . . .

Când mi-am dat seamă că ochii aceia cari mă priviseră cu ură — (când eu le ceream îndurare şi frăţie) — erau sînilii, ca florile mele de cicoare şi ca ochii scumpi ai Dorei — mintea mea se întunecă, sufletul meu se tulbură ca un torent şi simţurile mele cedară ca sub greutatea unei înfricoşate lovituri de maiu. . . . . .

. . . .

. . . .

A doua zi dimineaţă, vierul bătrân şi urât mă duse în braţe acasă : „mă găsise dormind în şanţul cărăruiei, după ce mă legasem de nepoată-sa"...

După raportul acesta, am intrat nedesluşit cu mintea goală şi sufletul gol, în odaia, unde mă aştepta mama, cu buzele subţiri şi albe.

. . . .

N. N. TONITZA

TEATRELE

„LIVADA CU VIȘINI“ LA TEATRUL „REGINA MARIA“.

Ce anume va fi îndemnat pe distinșii artiști, — toți de planul întâi, — dela teatrul Regina Maria, să deschidă stagiunea cu o piesă exotică, e greu de lămurit.

„Livada cu vișini“ nu este o piesă, care să fie înțeleasă, întâi de actorii noștri, apoi de publicul iubitor de teatru. Și n'are nici roluri, care să se potrivească temperamentului vreunuia din pratagoniștii teatrului Regina Maria. Poate să fie totuși o explicație, a faptului că s'a deschis stagiunea cu o piesă slabă, care, fără îndoială, aduce prejudiții unor artiști de mare talent. Ar fi explicația, că direcția teatrului s'a încrezut prea mult în dibacea și originala punere în scenă de către d. Soare, după anume indicații, cum s'a și anunțat anterior.

Am avut însă impresia, pe care mi-am controlat-o în antracte, cu spectatori de toate categoriile, că punerea în scenă a apăsat reprezentația. Poate să fi fost altfel la premieră ; dar eu n'am avut putința s'o apreciez dela cea dintâi reprezentație, lăsând mai mult într'adins să văd piesa și pe actori, într'un antren mai pronunțat, la reprezentațiile celelalte.

Piesa nu-i piesă , e mai mult o povestire dialogată, cu destule nepotriviri de limbă în traducere.

Poate că nu suntem noi destul de pregătiți să înțelegem o piesă rusească ; poate că uneori suntem porniți împotriva manifestărilor de artă rusă, dar când e vorba de Cehov, aceasta nu se poate aplica. Cehov ne e drag, prin liniștea lui, prin ironia lui sobră, prin scormonișul analizei delicate a personagiilor sale ciudate și prin admirabilele caracterizări ale unor tipuri, cărora să ni se ierte cuvântul, numindu-le zăbăuce.

In „Livada cu vișini“, sunt o serie de personagii de prisos. Iar drama, provocată de necesitatea vinderii livezii cu vișini, — prin urmare, durerea simțită de despărțirea de un lucru drag, o simțim, fiindcă o dialoghează actorii pe scenă, dar nu fiindcă rezultă din durerea personagiilor.

S'au încercat artiștii teatrului „Regina Maria“ să dea rolurilor ceva din forțele lor artistice. Dar piesa nu s'a prins de sufletul spectatorilor.

•

„JUDITHA ȘI HOLOFERN“ LA TEATRUL NAȚONAL.

Subiecutl piesei socotim inutil să-l rezumăm. Il știu și elevii de liceu, care se chinuesc adesea, la cursul de literatură germană, cu textul piesei „Juditha și Holofern“. Il știu toți ceilalți dacă nu din cercetarea poveștilor biblice, desigur din cunoașterea istoriei universale, căci Hebbel a luat episodul istoric al jertfei, pe care Juditha a fost silită s'o facă spre a scăpa poporul evreu de înfricoșătorul tiran asirian.

Piesa e veche, din vremea romantismului și e apreciată și acum, atât prin sine cât și prin partea de spectacol, cu care e înfățișată. Poate însă, că însușirea romantică nu prea convenabilă azi, poate că și partea spectaculoasă să sufere din cauza unei lipse de armonie.

Totuși, reprezentarea „Judithei și Holofern“ a fost un succes pentru teatrul Național, care a pus în valoare pe tragedianii : Marioara Voiculescu, Bulfinsky, și pe foarte talentatul tânăr, Calboreanu.

Că în piesă e mult convențional, că sunt elemente nelogice și unele naive, iar altele disonante, nimeni nu poate tăgădui. Dar reprezentația s'a desfășurat, în ce privește rolurile protagoniste, într'o atmosferă de impunătoare tragedie.

B. CECROPIDE

O CASA A PICTORILOR PE MALUL MARII

Primăria orășelului Mangalia a donat gratuit Sindicatului Artelor Frumoase, un loc în cea mai bună poziție din noul cartier al orașului pe malul mărei, cu scopul precis ca Sindicatul să-și ridice un cămin frumos și confortabil, pentru membrii săi.

Gestul actualilor conducători ai Mangaliei, cari feriți de preocupări prea materialiste, au făcut această donație unei asociații artistice ; înțelegându-le și înlesnindu-le în acest fel scopul lor cultural, e de un deosebit interes și merită toată stima și lauda noastră.

Societățile noastre artistice sunt în general sărace, iar activitatea lor culturală se împlinește cu mari sacrificii din partea membrilor.

Totuși râvna unora printre care se numără și tânăra Asociație a pictorilor, a impus într'un mod strălucit atenției publice.

Nu ne îndoim că construirea casei lor de pe malul mărei, va lua ființă cât de curând, grație actualului comitet al Sindicatului care numără pe cei mai reprezentativi artiști și cei mai inimoși organizatori dintre ei — **iar oficialitatea nu va trebui să piardă frumosul prilej de a-și arăta deplina solicitudine și grija ce trebue s'o poarte activității artistice.**

CARȚI PRIMITE

GH. TOMA (profesor) : **Spice din lanul credinții** (mică antologie religioasă); Constanța, tip. Comercială, 1926 ; lei 20.

LUCIAN COSTIN : **Trei pălării de damă**, comedie într'un acte cu un preludiu, trad. după Siraudin-A. Brentano, „Cartea Românească“ (1926) ; lei 18.

I. PETROVICI : **Văzute și trăite** (Biblioteca Dimineața, Nr. 69), ed. „Adevărul“ ; lei 6.

REVISTE

□ **FAMILIA** (I, 6, August) : Despre „Renașterea naționalismului“ scrie d-l **George Bota** și concluzia d-sale ni se pare judicioasă :

> Să ne trezim dar și noi cu o oră mai de vreme și să ne ascultăm glasul neamului odată cu glasul omenirii. Să lucrăm cu toată vigoarea ca să renască tradiția atât de bogată și sublimă a neamului românesc și să pornim un curent nou de trezire națională la razele iubirii de oameni. Nu cu măciuci, nici cu scandalul de stradă, nici cu suspiciuni neghioabe vom croi drumul cel nou, ci cu renașterea a tot ceeace a avut neamul acesta mai sfânt, mai nobil și mai omenesc în el. Cu acestea vom putea zidi naționalismul cel nou cu care să putem trăi fericiți în noua formă și în noile credinți de viață ale neamului.

O schiță de amintiri de școală, „Domnul Sgârcea“, scrie d-l **Cezar Petrescu ;** Insemnări istorice : „Oameni și vremuri trecute la Românii din Bihor“, d-l **M. Pripor.**

Teatrul în China

Dintr'o cronică teatrală, publicată de Maurice Courtois-Suffit în „Le Temps“, în marginea studiului „Teatrul și muzica, moderne, în China“ de George Soulié de Morant :

Revoluția din 1911 a adus o transformare considerabilă în situația socială a actorilor. Din sclavi exploatați (până la începutul sec. XVIII, ei erau clasați ca „plebeieni și josnici“ și înscriși într'un registru de cens special), au devenit egalii celor mai sus situate personagii.

Printre satisfacțiile de toate felurile, de amor propriu, plăcerea de a încasa f. mari venituri ocupă un loc important. Vedetele dispun de numeroase mijloace de publicitate. Nu meșteșugul, cât celebritatea și consecințele ei, surmenează la vârsta de treisprezece ani câteva tinere fiice ale Cerului. Patru sau cinci jurnale speciale — a căror ultimă pagină e consacrată adreselor și fotografiilor de curtezane — țin publicul marilor orașe în curent cu evenimentele muzicale și dramatice...

... Orice comedian sau comediană, trebue să fie gata să joace, să cânte și să danseze — nu există piesă fără cânt și dans — într'una din cele 40 sau 50 din piesele repertorului trupei căreia aparține, și fără repetiție prealabilă. Munca lor e desigur mai grea și viața cu mult mai trudnică decât a colegilor lor din Occident...

...Comedia, drama, vodevilul sunt reprezentate pe aceiași scenă și de obicei în acelaș program. Principalul interes al pieselor e în grija de moralitate. **Viața reală** e aceea care deosibește în teatru, arta chineză de acea japoneză — aceasta din urmă nefiind constituită decât din decorative panouri cavalerești.

Timp de secole singuri bărbații fură autorizați să apară pe scenă. Mai apoi fu rândul femeilor singure. Dela revoluția din 1911, se admite ca bărbații și femeile să joace împreună.

Repertoriul modern, furnizat de secolul al XIX și începutul sec. XX cuprinde între cinci și șase sute de piese cunoscute de toți și reluate neîncetat.

In salele lor moderne, decorurile sunt rudimentare. Sunt de ajuns gesturile. Nimeni nu se indignează să vadă un actor mânuind o prăjină și închipuind sforțările unui luntraș, sau mișcând piciorul drept și lăsând să-i cadă biciul, voind adică să arate că a sărit jos de pe cal. Unitățile de acțiune, de timp și de loc sunt disprețuite. Clădirile de teatru sunt deobiceiu ascunse privirilor în străduletele cele mai puțin frecventate. Fațada n'are nimic impunător. Interiorul ziua e luminat doar de lumina zilei, noaptea de lămpi cu ulei. Edificiile nefiind încălzite în timp de iarnă, Chinezii asistă la reprezentații în mantale și cisme blănite...

...Cu toate că se țin foarte aproape de viața reală, comedienii chinezi se îndepărtează de dânsa prin costume și sulemeneli. Mătăsurile cu nuanțe strălucitoare, eșarpele și centurele sunt celedin antichitate; pieptănături cu pene lungi, surmontate de alice tremurătoare. Sulemenitul obrazului e o artă cu totul nouă pentru noi. El este așa de desăvârșit că e foarte greu să știi dacă fața e într'adevăr văpsită sau mascată. Figuranții desenează personajul pe fețele lor, cu ajutorul unor tonuri, convenționale, ceea ce ar putea la nevoe să simplifice dificultatea jocului sau să-l suprime, de oarece, de pildă, culoarea albă întinsă într'un anume fel pe nas și obraji înseamnă că omul e un farsor, un prost sau un trădător. Câteodată, capul întreg acoperit în alb, este al unui spectru. **Fețele pictate** ce au de scop să reprezinte leoparzi, maimuțe, purcei sunt, poate cele mai reușite. Dar nimic nu e la înălțimea **„bărbilor“**. Cele mai frecuente sunt **albă și rară** (pentru bătrân de peste 60 de ani); **albă și în trei părți** (purtată de unii războinici) ; **Scurtă și neagră** (a unor consilieri); Scurtă și roșie, etc. Actrițele se numesc „rochii-albastre“ când joacă roluri de ingenue, de amoreze, de soții sau de prințese ; „bătrâne“ când fac pe mamele ; „înflorite“ sau „împestrițate“ când fac pe curtezanele și concubinele.

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

OPERE GENERALE. ANUARE GENERALE.

Oschanitzky (Iosif). — Registrul comercial şi industrial şi indicatorul adreselor locuitorilor din oraşul Sibiu. 1926. Handels- und Industrie- Register und Einwohnernachweis der Stadt Hermanstadt. 1926. Sibiu, Editura **Kobra,**[1926], XX + 232 p.

33 ECONOMIE POLITICA.

Angelescu (Dr. I. N.). — Massa de manevră valutară. Bucureşti, (Tip. **Curierul judiciar),** 1926, 17 p.

Solacolu (Dr. Barbu). — Impunerea produselor alcoolice în România. Bucureşti, Editura **Buletinului Industriei,** 1926, 34 p. Diagrame.

La **Roumanie** économique en 1926. Bucarest, **Union des chambres de commerce de Roumanie,** [1926], 97 p. + 28 pl. Fig., hartă, diagrame.

Chicoş (Dr. Ştefan). — Criterii de încurajare a industriei naţionale. Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 21 p. Lei 40.

Chicoş (Dr. Ştefan). — Groupement territorial de quelques industries en Roumanie. Bucureşti, (Tip. **Curierul judiciar),** [1926], 19 p.

34. DREPT. LEGISLAŢIE.

Peretz (Ion). — Curs de istoria dreptului român. Ediţia II revăzută. Vol. I. Originile dreptului român. Bucureşti, Editat de **Alex. Th. Doicescu,** 1926, 456 p. Lei. 350.

Le projet du code de justice militaire. Bucarest, (Typ. **Curierul Judiciar),** [1926], 160 p.

Vrăbiescu (Nicolae G.).—Studii de drept civil. Bucureşti. (Tip. **Curierul judiciar),** 1926, 64 p. Lei 50.

35.ADMINISTRAŢIE.

Ministerul Finanţelor. — Consideraţiuni rezumative relative la organizarea departamentelor şi a serviciilor publice. Bucureşti, **(Impr. Statului),** 1926, 69 p.

5 ŞTIINŢE PURE.

Sanielevici (Henry). — La vie des mamifères et des hommes fossiles dechiffrée à l'aide de l'anatomie et de la physiologie comparées de l'appareil masticateur. Avec 459 figures et ilustrations. Bucarest, **(Impr. de l'Etat),** 1926, XCIV + 660 p. Fig.

Meţianu (Ing. Traian I.). — Congresul internaţional de geologie (Madrid 1926). Bucureşti, (Tip. **Lupta,** N. Stroilă), 1926, 7 p. + 2 pl. Fig.

Contribuţiuni la studiul faunei, florei şi geologiei ţării (Contributions à l'étude de la faune, de la flore et de la géologie du pays). Bucureşti, **(Impr. Statului),** 1926, LXXXVIII + 664 p. Fig. (Publicaţiunile societăţii naturaliştilor din România No. 8).

63 ŞTIINŢE AGRICOLE.

Popovici Lupa (N. O.). — Metode de estimaţiune a capitalului fondiar în agricultură. (Conferinţă ţinută în Ianuarie 1926,.. la casa centrală a împroprietăririi). Bucureşti, **Ministerul Agriculturiii şi Domeniilor,** 1926, 24 p.

Saidel (Dr. T.). — Legea acţiunii factorilor de vegetaţie şi consecinţele ei practice. (Conferinţă ţinută în Ianuarie 1926,... la casa centrală a împroprietăririi). Bucureşti, **Ministerul Agriculturii şi Domeniilor,** 1926, 40 p. Diagrame.

Ritter Gusztáv. — A hári kert. Nyolcadik bövitett kiadás. Cluj, (Nyom **Minerva),** 1926, 52 p. Fig. (Az erdélyi gazdasági egylet könyavkiadó-vallalatának XII füzete).

Sandu-Ville (C.). — Râia neagră a cartofului în România. Bucureşti, **Ministerul Agriculturii şi Domeniilor,** 1926, 12 p. + 5 pl. Fig.

Ionescu (Med. Vet. Vasile N.). — Cercetări biometrice asupra rasei Schwyz şi produşilor de încrucişat cu vitele moldoveneşti şi de munte în vechiul Regat român. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** 1926, 66 p.

Radulovici (Med. Vet. Iuliu). — Rasa Simmental în judeţele Caraş şi Severin. Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** 1926, 89 p. Fig.

Constantinescu (Dr. G. K). — Cercetări asupra compoziţiei şi eredităţii colorii brumării la rasa ţurcană, Bucureşti, (Tip. **Bucovina),** 1926, 24 p. + 4 pl. Fig. (Din publicaţiunile Ministerului Agriculturii şi Domeniilor. Direcţiunea generală zootehnică ...nr. 47).

Bengescu (Med. Vet. Florin). — Cultura albinelor. Indrumări de apicultură raţională. Ediţia I-a. Bucureşti. **Ancora,** [1926], VIII + 318 p. Fig. Lei 80.

8 LITERATURA.

I LITERATURA ROMANA.

Şăineanu (Const.). — Recenzii (1924)—1926). Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], IV + 255 p. Lei 60.

a) Poezie

Ionescu-Olt (C). — Se 'ntorc cocoriii. Poezii. Sighetul-Marmaţiei, (Tip. **Asociaţiunii Pentru Cultura Poporului Român din Maramureş),** 1926, 47 p. Lei 40.

b) Teatru

Râuleţ (Constantin). — Baia Domniţei. Dramă în 4 acte, jucată la Teatrul Naţional din Bucureşti şi la Teatrul Maghiar din Cluj. Slobozia, **Lumina Poporului,** 1926, 144 p. Fig. Lei 20. (Teatrul de mâine No. 3 şi 4).

c) Proză

(Roman. Nuvelă. Etc.)

Greculescu (I.). — Domnişoara Celina Roman. Bucureşti, (Tip, **Universul),** 1926, 214 p. Fig. Lei 40. Ilustraţiile de V. Feodorov.

Dongorozi (Ion). — Socoteli greşite... Craiova, **Scrisul Românesc,** 1926, 109 p. Lei 40.

Rădulescu-Niger (N.). — Cheful lupului. Bucureşti, **I. Negreanu,** 1926, 64 p. Lei 6. (Clipe de uitare No. 15).

Petrovici (I.). — Văzute şi trăite. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 48 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineaţa No. 60).

III LITERATURA STRAINA TRADUSA

Lamartine. — Graziella. Traducere de Ion Pas. Bucureşti, **Cugetarea,** S. Ciornei şi P. Georgescu, [1926] 120 p. Lei 25 (Romanele Celebre).

Loti (Pièrre). — Aziyadé. Note şi scrisori ale unui locotenent din marina engleză. Bucureşti, **Cugetarea,** S. Ciornei şi P. C. Georgescu, [1926], 270 p. Lei 50.

Andreev (Leonid). — Viaţa părintelui Vasile Fiveischi. In româneşte de Al. Molda şi B. Ceamartan. Bucureşti, **Adevĕrul,** [1926], 119 p. Lei 8. (Biblioteca Dimineaţa No. 67—68).

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Lăpădatu (Alex.) — şi Ioan **Lupaş.** — Anuarul Institutului de istorie naţională. Universitatea din Cluj. III 1924125. Cluj, (Tip. **Ardealul),** 1923 E + 1045 p.

a) **Războiul României 1916—1918.**

(Istorie, Memorii, Impresii, etc.)

Tĕutu (General Teodor). — Carnet de câmp Cuprinzând aprecieri şi note în slujba adevărului istoric asupra luptelor dela Cerna 14 August—23 Noembrie 1916. Ploeşti, Editura **Universităţii libere şi populare** din Ploeşti, 1926, 132 p. + 13 pl. Lei 80.

---

* A se vedea tabloul clasificaţiunii zesimale în numărul 1.

CALENDAR LITERAR

12 Septembrie, 1825 : S'a născut în Bucureşti marele om politic Ion C. Cantacuzino.

13 Septembrie, 1877 : Bogdan P. Haşdeu a fost ales membru al Academiei Române.

14 Septembrie, 1858 : S'a născut în Botoşani scriitoarea Sofia Nădejde.

1869 : A. Papiu-Ilarian şi-a ţinut discursul de recepţie în Academia Română vorbind despre **„Viaţa, operele şi ideile lui Gheorghe Şincai".** Răspunsul a fost dat de G. Bariţ.

15 Septembrie, 1897 : A murit scriitorul Alexandru Roman.

1898 : Apare la Constanţa **„Ovidiu",** prima revistă literară dobrogeană.

16 Septembrie, 1868 : Mihail Kogălniceanu a fost ales membru al Academiei Române.

17 Septembrie, 1823 : A murit în Avrig Gh. Lazăr.

1887 : A murit Iacob Mureşianu.

1888 : A murit Iulia Haşdeu.

CONGRESUL ASTREI

Societatea culturală din Ardeal „Astra", al cărei sediu e în Sibiu, îşi va ţinea congresul anual în zilele de 12—14 Sept. în orăşelul Zălau, din jud. Sălagiu, în nordul Ardealului. Congresele acestei societăţi deveniseră în ultimul timp chiar sub regimul ungar adevărate manifestări naţionale ale românilor din Ardeal, care eşeau din cadrele culturale, fixate de programul de acţiune al „Astrei". E destul să amintim serbările jubiliare dela Blaj, la care au participat foarte multe personalităţi politice şi culturale din vechiul Regat.

La congresul dela Zălau se va produce un eveniment de o deosebită importanţă prin faptul că vor veni acolo mulţi basarabeni şi o delegaţie a românilor transnistrieni refugiaţi în Basarabia. Astfel se va face o adevărată înfrăţire între Ardeal şi Basarabia pe baze cultural-naţionale, creindu-se astfel posibilitatea ca „Astra" să-şi extindă rodnica sa activitate.

REDACŢIONALE

☐ In numărul viitor vom publica un al doilea fragment inedit, din piesa de teatru a d-lui **Mircea Ştefănescu : „Frământări"**, cu care Teatrul Naţional va deschide seria premierelor originale.

Piesa d-lui Mircea Ştefănescu se repetă, în prezent, pe scenă, cu decoruri şi costume.

☐ Primim dela nenumăraţi cetitori din diferite unghiuri ale ţării, dar mai cu seamă din mari capitale şi centre de artă şi viaţă culturală, propuneri de corespondenţă regională. Orice propunere e binevenită. Numai că ea trebueşte urmată de o corespondenţă de probă despre evenimentele mai însemnate de ordin cultural, literar sau artistic. Informaţia cinstită trebue să primeze peste ispitele de stil şi literatură.

ECOURI

VACANŢA SCRIITORILOR

Există. In orice caz anul acesta a subliniat-o mai mult ca oricând. Castelul Brâncovenesc dela Sâmbătta şi-a aşteptat zadarnic oaspeţii înarmaţi cu liră. Scriitorul a devenit un căutat element politic. Şi astfel singuul poet care îşi înscrisese — se părea — pentru vecie flautul de mătase în registrele castelului, a lipsit de pe obişnuita telegramă pe care castelanii o trimit, în fiecare an, de Sft. Alexandru, mecenatului ex-ministru, d. Al. Constantinescu. E adevărat, că banchetul cu care noul ministru alinstrucţiunii, scriitorul I. Petrovici, a fost sărbătorit de S. S. R., a cerut, concentrându-i, multe sacrificii în rândurile vilegiaturiştilor scriitori

Depărăţeanu a fost multă vreme, idealul vilegiaturic al scriitorului român: „Locuinţa mea de vară, e la ţară". Astăzi lucrurile s'au mai schimbat. N'am auzit pe de altă parte, de nici un scriitor (ba parcă o scriitoare dând prilej de polemică) să fi luat drumul Borsecului, ca altădată simpaticul Daniil Scavinschi, pe care penelul lui Costache Negruzzi ni l'a pictat în lumini de argint viu.

Cel mai patriarhal dintre scriitorii noştri (deşi drumeţ şi pasionat vânător de altminteri), poetul stupilor de albine şi al livezilor de pometuri, Mihail Sadoveanu şi-a stricat vacanţa în căutarea unui mandat de deputat, în Bihor. Liviu Rebreanu, marele-i rival, în epică, nu şi-a cruţat „Chevrolet"-ul pe care i-l invidiază atâţia dintre confraţi, pe drumurile Ardealului, fără de nici un gând politic, cu toate că partizan şi idolatru al lui Iuliu Maniu. Un repaos mai îndelung la Mehadia, l-a repus în ritmul aşezat şi de lungă durată, al noului roman, căruia intimii îi prevăd o formidabilă reuşită. Ion Minulescu, singur pe direcţia Teatrului Naţional, a părăsit definitiv Capşa. Călimăneştii, Sinaia şi Constanţa l-au consolat de glorioasele ecouri, — vechi de două decenii — din Xeres, Estremadula şi Alicante. Corneliu Moldovanu şi-a retrăit eroul din „Purgatoriul" şi Mircea Trestian a fost văzut pe schelele unui edificiu din parcul Bonaparte, prezidând lucrările. In curând mansardele vor fi gata şi cu ele încă un vis de tinereţe consacrat. N. Davidescu a vizitat Iugoslavia, unde a întâlnit de sigur pe eroina viitorului său roman. (Se ştie că autorul lui Tory Clopotaru, e unigam în materie de romane). N. Dragomirescu şi-a tradus Sistemul de estetică, la Paris şi-şi scontează, cu elogioasele foiletoane din „Viitorul" — o stradă cu numele său, în veşnica Luteţie. Victor Eftimiu şi-a eşit din obicei şi pentru întâia oară a făcut o vacanţă de vară, între graniţe. Camil Petrescu făuri din nămolul Tekirghiolului, pe Mitică Popescu, ca pe un Adam autochton. Nobilă dar plină de riscuri întreprindere. Colonelul Brăescu, în costum colonial, experimentă din nou, farmecul vilegiaturii la domiciliu şi hotărît să termine cariera lui „Moş Belea", împlini până la ultimile replici piesa de teatru „Ministrul", Caton Theodorian bine merită, după emoţiile sterile pentru directoratul Naţionalului, odihna dela Mehadia. Al. T. Stamatiad clamă din trâmbiţi de aur, occidentalismul băilor Herculane. Dem. Teodorescu abia întors dela Paris, trebui să se martirizeze citind toate criticile — şi încă elogioase! — stârnite de „Flamura roşie". Vasile Savel medită la caracterul funest al titlurilor printre băile de sulf dela Mangalia. Ion Pillat făcu o cură la Căimăneşti, agrementată cu Virgiliu. Cezar Petrescu apreciă brazii din Neamţ. Gib I. Mihăescu la Drăgăşani studiă propunerile câtorva editori, îmbulziţi pe întinsa lui operă; Perpessicius, glorifică în versuri inexprimate raiul dela Cisnădioara; E. Lovinescu, scrise în sihastria Fălticenilor, o nouă istorie a literaturii. Lucian Blaga plimbă pe Dumnezeu de mână pe dealurile Lugojului. Ion Vinea redactă romanul politic al vacanţei în aşteptarea revoluţiei suprarealiste. Nichifor Crainic, cu regretul adumbroasei Tismana, fu mediatorul cântăreţilor de operă.

(Va urma)

Pentapolin

REVISTE

□ **SOCIETATEA DE MAINE** (III, 35—36, 29 August şi 5 Septembrie): D-l **N. Ghiulea** publică un întins studiu: „Liceu-Bacalaureat-Universitate" a cărui concluzie trebuieşte pentru justeţa ei remarcată:

> Examenul de bacalaureat nu-şi va ajunge scopul — de altfel el nu e decât un examen de control — fără reorganizarea învăţământului secundar.
>
> Bacalaureatul împiedică supraîncărcarea Universităţilor, nu trimite acestor şcoli însă elemente superioare.
>
> Acei cari au răspuns mulţumitor întrebărilor de amănunt şi au căpătat diploma de bacalaureat, nu totdeauna vor fi buni studenţi, şi în special elemente pe care le aşteaptă Universitatea.
>
> Acei elevi „buni" vor învăţa şi la Universitate cursul sau rezumatul cursului, pe dinafară uneori, vor trece examenele regulat, vor absolvi şi Universitatea, dar nu vor fi elementele pe care le doreşte Universitatea, care să slujească la altarul ştiinţei.
>
> Liceul trebuie reorganizat. El trebuie să formeze sufleteşte pe viitorii studenţi. El nu are numai a îmbuiba capul copiilor cu un număr nesfârşit de cunoştinţe, de amănunţimi pe care le vor uita şi nu le vor folosi nici odată în viaţă, ci a-i pregăti sufleteşte pentru şcoala de specializare, unde se va duce, fie ea teoretică (Universitatea), fie ea practică (Şcoala specială). El are a ridica moralmente şi sufleteşte pe adolescenţi. Liceul trebuie să fie o şcoală de idealism, de iubire de muncă, de iubire de ştiinţă. El trebuie să trezească şi să desvolte în sufletul copiilor curiozitatea ştiinţifică, iubirea de adevăr şi frumos, dragostea de cunoştinţă, de carte, de idee. Liceul trebuie să trezească conştiinţă disciplinată, să nască tăria în convingeri, să nască iubirea de muncă ordonată, să trezească conştiinţa probităţii şi seriozităţii în muncă.
>
> Liceul are datoria să crească oameni conştienţi, disciplinaţi atât intelectual cât şi moral, activi, întreprinzători, cercetători, iubitori de adevăr, frumos şi dreptate, muncitori.
>
> Asemeni elevi aşteaptă Universitatea dela licee.
>
> Dacă bacalaureatul va fi grăbit noua orientare a şcoalei noastre secundare, întemeietorii lui vor avea cu ce să se mândrească.

D-l **Şt. Bezdechi** scrie despre „Reforma agrară a lui Tiberius Gracchus". D-l **Emanoil Bucuţa,** cronica literară despre Ionel Teodoreanu şi M. Sadoveanu. Interesantă ancheta economică a d-lui **Ion Clopoţel:** „Cum trăiesc patru zeci de mii de Moţi".

□ **GRAIUL NOSTRU** (II, 8—9, Aug.—Sept.): **Paul Papadopol:** „Prin literatură"; **I. A. Bassarabescu:** „Un om în toată firea"; **D. Nanu:** „Doi vorbitori"; Versuri de **G. Tutoveanu, Al. T. Stamatiad,** pagini postume din **Tudor Pamfile.** Cronică bogată semnată: **Paul I. Papadopol, G. Ponetti** şi **Lieana Luncă.**

POEMUL CASIERIŢEI

Amintirile publicate de Maurice Donnay, azi membru al Academiei franceze. asupra renumitului cabaret artistic „Chat Noir", cuprind, între altele, versuri, cu un duios — dar şi profetic — aer retrospectiv, precum următorul poem al casieriţei:

De foarte multă vreme, în fiecare seară,
In faţa contoarului tău de stejar,
Vin, o casieriţă, să mă aşez
Sclav îndrăgostit de lanţul meu,

Preot al zeităţii tale,
Poet obscur şi leşinat de foame,
Consumând, iarna ca şi vara,
Un trist absint.

In timp ce'n calcule profunde
In cari te-afundă dorul de câştig.
Inapoia marilor clondire
Şi-a micilor bucăţi de zahăr,

Tu faci vre-o adunare oarecare
Eu urmăresc soluţia
Unei probleme cu mult mai gravă
— Şi iată de ce's foarte palid!

Astă soluţie, vreau,
S'o am, o! neomenoasă casieriţă:
— Pot să-ţi fac astă mărturisire —
E singurul motiv, de altfel, care m'aduce

De atâta vreme'n fiecare seară
In faţa contoarului tău de stejar,
Legănat de cea mai nebună speranţă,
Sclav îndrăgostit de lanţul meu,

Preot al zeităţii tale,
Poet obscur şi leşinat de foame,
Consumând iarna ca şi vara,
Un trist absint.

Unde îţi sunt picioarele? Romanţă în Si
Bemol, deoarece te văd înapoia
Contoarului ce te ascunde ca şi
O barieră 'n veci de netrecut.

Şi cu toate că te pândesc de-atâta vreme.
— Zăresc din tine numai bustul —
Picioarele nu ţi-le văd niciodată
Ceeace nu-mi pare de loc just.

A! să ştii cu-ce să te mulţumeşti!
Eu însă, poet din cale-afară blând,
Dacă vreodată, în viitor,
Voiu lucra la dicţionar *)

Voiu scrie: — **Casieriţă,** animal
Straniu, foarte enigmatic,
Monstru bizar, fiinţă anormală,
Vestigiu dintr'un mit străvechiu;

Casieriţă, sfinx frumos, cu ochii negri,
A cărei talie suplă, aeriană
Sfârşeşte în formă de contoar.
Casieriţă, himeră, sirenă.

---

*) Dacă va fi academician — adică.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

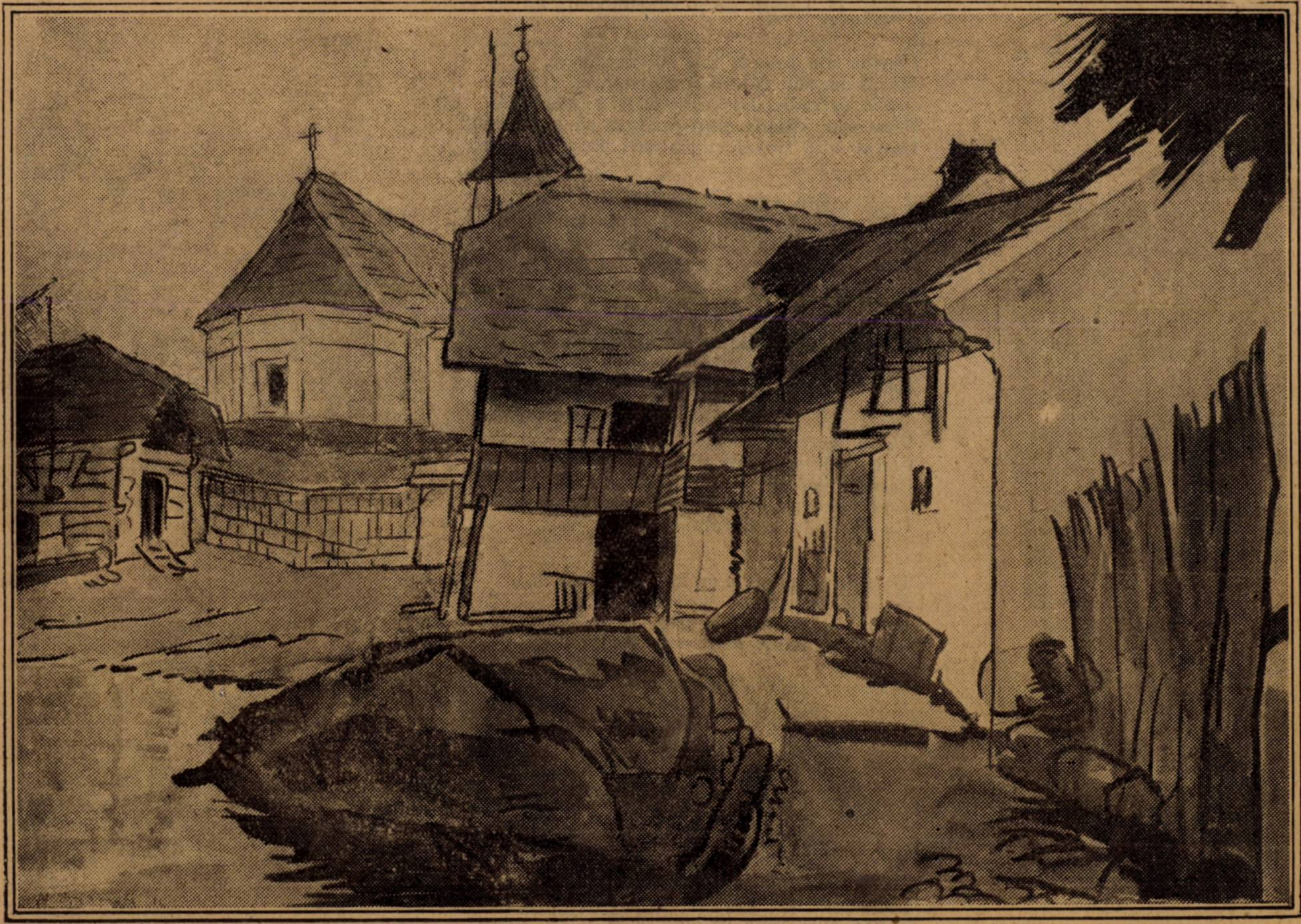

HORAȚIU DIMITRIU : DESEN

In acest număr : MIHAIL DRAGOMIRESCU, MIHAIL CELARIANU, ARTUR ENAŞESCU, MIRCEA ŞTEFANESCU, SYLVIUS ROLANDO, ION OJOG, ANDREAS LATZKO, M. GRINDEA, EUG. VICTOR, ELENA PROTOPOPESCU, C. I. ŞICLOVANU, V. MILITARU, T. PAUNESCU ULMU, B. CECROPIDE, ION BAILA, AL.-SADI IONESCU, N. N. TONITZA şi PERPESSICIUS

An. XLII, Nr. 38.
19 Septembrie 1926.

Lei 5

Florile

Despre flori aşi vrea să scriu acum, cu teamă,
Doamne, ca să nu Te-ating cumva în ele
Şi să nu tresară 'n steaua lor suavă
Gându-Ţi, iscodit de gândurile mele —

Florile, din brazda lor, mă urmăresc,
Merg, dar mă întorc şi mă opresc,
Ochiu'-ar râde, dar priveşte trist, zâmbind,
Mâna s'ar întinde, parc'aşi vrea să le cuprind,
Dar se uită trecătorii; atunci pornesc —

Inimi negre, sângeră bujorii,
Şi se varsă 'n iarba 'naltă-atâta foc,
Stol de îngeri s'a lăsat pe brazde; irişi
Doruri grele: macii-aprinşi din loc în loc —

Vin cu gurile 'nfocate trandafirii,
Pân'la vârful mlădiat de creangă 'n soare,
Vara 'ntreagă cu parfum aprins în floare,
Toamna, cu parfumu-adânc al amintirii.

Vântu 'ncepe-atunci să bată 'ncet — şi greu,
Cade sfânta floare, obosită,
Bate câteodată şuerând, când eu
Trec aproape singur prin grădina vestejită,
Cu răscoala sufletului meu.

Toamna smulge 'n crengile de pom
Gemete-aiurite, de secure,
Urlă vijelia ca'n pădure,
Zilnic, Doamne, pentru-un singur om. —

MIHAIL CELARIANU

Fard

Domnului CAMIL PETRESCU

Ape subpământene gonite prin peşteri —
Gând blestemat de lumină,
Linişti întinse, duhuri alină —
Maree spre lună în ritmice creşteri.

Cineva stă într'un colţ de cafenea şi plânge,
La o masă de marmoră brăzdată cu şuviţe de sânge.
Stafii pe la geamuri, plâns înfundat —
A ştiut că nu vine şi totuş a aşteptat.., a aşteptat....

Inimă laşe sub sute de suliţi,
Oase dogite în şubrede scânduri —

Prin orice oraşe, pe ori şi ce uliţi,
Pretutindeni tărăsc aceleaşi oboseli şi gânduri.

C. I ŞICLOVANU

MINUNEA

de **SYLVIUS ROLANDO**

Șimon ben Iona, încredințat cu numele de Chifa sau Petros și Toma, căruia îi zicea Didymos, coborau în puterea nopții dealul ce duce către Machal Kidron, urmând poteca strecurată printre lespede însemnate cu embleme funerare, monoliți în felul mormintelor lui Abșalom, cu pilastri, frize și capiteluri grecești, piramide de bolovani cioppliți, sprijinite pe table de piatră și viziuni mortuare stropite cu var și pline de oseminte.

Nu crezuseră în cuvintele lui Myriam din Magdala ; bucuria sufletului ei nu fusese și bucuria sufletelor lor, iar în spusele femeii nu putuseră cunoaște semn de întărire așezământului lui Iacob și îndurerarea lui Dumnezeu pentru fiii oamenilor. De aceea urcaseră în mare taină până în grădina Arimateianului, ca acolo, ochii să le rostiască adevărul și mintea să-i împuternicească cu harul mărturiei vrednice de credință.

Dar așteptarea le fu în deșert !

Piatra fusese îndepărtată, marama, giulgiul și feșele de pânză răvășite, mormântul golit ! El însă n'a binevoit cu sufletele lor pângărite de ispită și lesne uitătoare de legământ.

Osteniți, cu mințile strivite de puterea tainei, cu sufletele împărtășite de teamă și amar, fugăriți de oameni și neajutați de cer, ei cercau să găsiască în grădina Ghetsemani duh nou în statornicia păcii si pildă adevărată vieții lor ce va veni... De aceea, părăsind grădina lui Iosif din Arimateia, ei ocoliseră cu grijă ascunzătoarea regelui Zidkia și peștera durerilor lui Ieremia, tăind drumuri piezișe prin văile ponoarelor, cheile munților și ulucul pâraielor, cercetând văgăunile fiarelor și ferind luminile colibelor, astfel că după multă rătăcire, tocmai către veghea de mijloc, ei coborau tăcuți dealul ce duce către Nachal Kidron, înfruntând groaza nopții în adâncul ei și nălucirea mormintelor prinse de vânt în urlete prelungi de șofare blestemate și'n jocuri necurate de vârtejuri vrăjite...

Puține întâmplări cumpăniau veghea simțurilor ! Câte un pâlpâit ca o pară de jar, le arăta drumul în sgura întunericului, petele de var și albul mormintelor le feriau pașii de atingerea necurată... și numai sborul speriat al unui liliac, ca sbaterea porumbului pe jertfelnic, sau țipătul sinistru, ca un gemăt de cobe al unui val de vânt, le tălmăcia fiorul vieții în trupurile ce încercau să moară... Dar ieșind din locașul blestemat al morții, zăvoarele sufletului căzură, puterea simțurilor se irosi cu totul și de la porțile cerului până'n adâncul ființei lor, se presără doar întuneric și pustiu !...

Merseră câtva timp, storși de orice putere, resprijiniți de simțuri, necercetați de gând — umbre de întuneric, în întunericul nopții !... Dar ajunși în valea Kidronului, lângă pârâul cu sunete de pietricele curate, ca o pedeapsă hotărîtă, cocoșul cântă întâia oară, și'n sufletul nemernic al lui Petras, tresări puterea vieții odată cu amintirea păcatului...

Marama groasă a întunericului se destrămase, iar luna apăru între faldurile de mătase ale norilor, metalică, ca un cap de idol mort, prins într'o coroană de sulițe prăfuite și podoabe înghețate de ceară, argint și sidef....

Cocoșul cântă încă odată și noua casnă răscolind adânc rana însângerată a lui Petros, dete drumul la cuvinte pline de amar.

— Frate Didymos, în grea strâmtare a sufletului mă aflu și cruntă e pedeapsa nemerniciei mele... Toate lacrimile ochilor mei, eu le-am plâns și 'n trupul meu uscat, ca smochinul fără rod, simt otrava fiecărei picături de sânge.... Eu L'am trădat, frate Didymos și de Iehuda nu mă despart decât arginții... Deaceea să ne bucurăm cu smerenie și să-L rugăm cu credință.... In învierea lui stă mântuirea mea și a noastră a tuturor. El astăzi va cunoaște tot ceeace noi zăvorîm cu grijă, iar la mine va vedea și crucea pe care eu o port și cuiele pe care eu singur mi le înfing adânc în carnea sufletului meu.

— Șimon ben Ionà, mai vârtos durerea mea m'apasă... Tu aștepți ceeace eu nu pot aștepta și gândești adevăruri, pe cari eu nu le pot gândi... In cugetul meu s'a împlântat, ca o suliță de otravă fermecată, îndoiala.... De mult Ii nesocotesc puterea și învierea Lui e pentru mine, azi o povară...

Cuvintele nimicitoare ale lui Toma, sunară în sufletul lui Petros mai de casnă chiar decâtt strigătul cocoșului. Prăpădul de moarte al necredinciosului înfiripă pe buzele lui, cuvinte pline de virtute.

— Frate Didymos, grele sunt vorbele tale și de ucigător păcat pline... Ostenește cugetul tău cu marele adevăr, ca moștenirea Lui — pe care noi, azi deabia, am primit-o, să ne găsească plini de credință și vrednicie... Fie ca mormântul gol — pildă a Dumnezeirii Lui — să slujească la mântuirea ta și a mea...

— Șimon ben Ionà, spre a găsi duhul credinței, în mare grabă am urcat până 'n grădina Arimateianului... Și nu l-am găsit, Uchi Chifa, căci credința din sufletul nostru purcede, iar adevărul din afară și sufletul meu e mistuit de vântul de foc al adevărului, ca grădina plină de anemone, de fiorosul Zilofah...

— Ia seama, mormântul era gol !

— Da, mormântul era gol !... E tot ce-am văzut...

— Nu, noi trebue să vedem mai adânc, în pildele semnelor... Mormântul gol e răsplata Dumnezeirii Lui...

— Și eu privesc în adâncul faptelor, Șimon ben Ionà, în inima adevărului... Mormântul gol e pedeapsa omenirii Lui.. L'au desgropat, frate Chifa, dându-L pradă câinilor și fiarelor sălbatice... L'au desgropat, fiindcă sunt uri, pe care mormântul le ințețește... și răzbunări nepotolite, nici de trupul ucis în casne...

— Myriam L'a văzut...

— Nu, Myriam l'a iubit și iubirea întruchipează adevăruri din păreri și trupuri omenești din umbrele zilelor și luminile nopților !...

— Amintește-ți de vorbele, de proorocirile Lui..

— Atâția alții, mai înainte de El, le-a spus !...

— Gândește-te la minunile Lui...

— Nu, El n'a făcut minuni..., căci nu se chiamă minune, înfăptuirea, pe care ochii o văd și mintea o înțelege...

— Și ce vrei tu răzvrătitule ? Ce încredințare va feri tinerețea ta închipuită de moartea grea a necredinței ? Cu ce te voi păzi eu, acuma pocăitul, de păcatul ucigător al lui Iehuda ?

— Uchi Petros, eu vreau minunea adevărată ! Vreau acea înfăptuire, pe care ochii trezi s'o vadă ; mintea înțeleaptă s'o adeverească, dar cugetul sănătos să n'o poată crede...

Deodată se opriră... In depărtare, lângă puntea aruncată peste albia Kidronului, pe unde ducea drumul în grădina Ghetsemani, un om îi aștepta.

— Este El, frate Didymos... Ii cunosc aderetul Lui de lână neagră..

— Liniștește-te, Șimon ben Ionà, e tamariscul, care înseamnă drumul grădinii... E pomul, pe care așa de bine îl cunoști, învăluit în mantaua firavă a întunericului...

-- Iată-i și coroana de spini, prefăcută în nimb de argint...

— Sunt razele lunii, care au spart obrocul norilor....

— Privește — Pe adeet, o picătură de sânge și apă, strălucește sub coasta din dreapta !....

— E lumina unui vierme de noapte, aninat de frunzișul pomului...

— Să-L urmăm cu credință, frate Toma, căci îndurarea Lui se învederează acum ! El ne răsplăteștte, nu după mărimea fărădelegilor noastre, ci după gândul cel bun zemislit în potirul sufletului, din duhul lacrimilor și cuvântul cel bun al remuș-

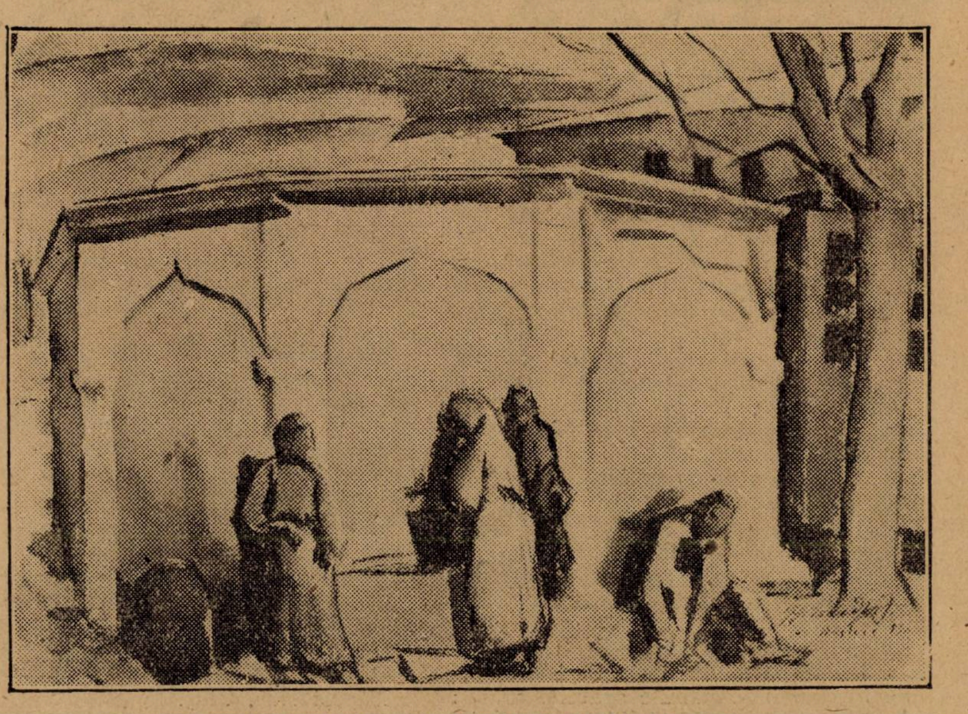

HRANDT AVACHIAN : LA FANTANA (Balcic).

Scrisoare

Din toate primăverile de eri
S‘a scuturat de mult amurgul în lumină
Şi‘n fermecata mea de vis grădină
Sunt numai flori şi numai cânturi mângâeri.

Ca‘ntr‘o comoară sufleteşte-am strâns
Numai seninul bucuriilor senine,
In ape limpezi te-am cuprins pe tine
Şi am uitat că unda apelor e plâns —

Şi am uitat tot ce credeam să‘mi amintesc
Din suferințele ce‘mi presărară drumul :
—Trăeşte în grădina mea numai parfumul
A tot ce-am vrut şi n‘am putut să împlinesc.

Sânt altul azi şi-acelaş sânt ca‘n vremi trecute :...
— Mai gânditor, poate, mai blând şi totuşi eu —
— Din drum cotit m‘am reîntors spre Dumnezeu
Şi sufletul mi-l port pe căi necunoscute.

Cum nu mai am în zare stea care să-mi mintă,
Stingher acum la toate stelele colind,
Cu raze reci târziu visările-mi aprind
Şi rătăcesc în lumea largă fără țintă. —

EUGEN VICTOR

Luminiş

Lumină grea de aur, s’a revărsat în noapte.
Acoperişuri cântă brumate ca în vis.
De-atât fuior de lună, sub greutate-ucis,
Se prăvăleşte fructul în ierburile coapte...

Pe ulițele unde mi-a râs copilăria,
M‘am reîntors şi noaptea s‘a ‘ntins atât de albă
De parcă sub cupolă o uriaşă nalbă
Işi fulgue ’nflorirea, sporindu-mi pribegia.,.

Şi creşte luminişul cu vrăji în plasă fină...
Izvoare argintate se limpezesc sub lună ;
Pe ghisduri de fântână atât senin se-adună,
Că sufletul se frânge sub bulgări de lumină....

...Şi noaptea din adâncuri se cațără ’n ruină !.,.

T. PAUNESCU ULMU

* * *

cărilor. Să-L urmăm, frate Toma, căci El ne va arăta şi azi, ca şi altă dată, drumul vieții adevărate...

Şi trecând mai departe de muntele Har hazeitim şi de grădina Ghețsemani, dincolo de mormântul lui Abşalom şi Iosafat, arătarea se găsea tot înainte şi nici pe drumul cunoscut al Ofelului, ea nu purcese , abia în dreptul fântânei Gihon, o văzură urcând pe un deal părăsit, care nu era lor obişnuit nici pentru veghe, nici pentru desfătare. Luna şi stelele alungaseră cu desăvârşire norii, dincolo de putința vederii şi poleiau cu o pulbere de argint fiecare frunză, fiecare fir de iarbă, dând vestmânt de neprihană muşuroaielor de furnici şi pietrişului de pe drum, strălucire de nestemate.

Sub un smochin zăcea un trup de om mort. Fața-i era albă, ca cea a statuelor păgâne, fără nici o cută de sbucium, cu un uşor zâmbet împietrit pe chipul liniştit, zâmbetul resemnării şi al împăcării din urmă.

Un şanț adânc, cu marginile însângerate, îi încercuia gâtul ; doar degeteale înfipte în pumni şi mâinile sgârcite arătau suferinèța trupului în pofida sufletului.

— E trupul lui Iehuda, frate Toma !... In crud blestem şi-a ispăşit păcatul...

— Adevăr, Uchi Şimon, e trupul neîngropatului ! Ploaia a putrezit frânghia, vântul a rupt-o, dar pe gâtul lui, ca o grea ocară, a rămas, cercul adânc al pedepsii...

— Ce-o fi vrând El ?... **Frate Didymos ! presimt acum o mare minune.,.**

Şi la lumina nopții, aprinseră parcă din torțe de safir, ametist, topaz şi argint, discipolii văzură pe Iehoşua îngenunchind...

Era schimbat la față ! Dar nici strălucirea soarelui, nici albul luminei, nici glas din cer, nici cor de îngeri, nu-i slujiau Lui, ca altădată..... ci numai ochii picurați cu două lacrimi prinse în aceeaş privire, de pe pământ, din cer şi din trupul neîngropatului.

Stătu mult fără ca să se roage !... Apoi încet, ca pentru o faptă sfântă, El îşi plecă smerit capul şi la lumina nopții, aprinsă parcă din torțe de safir, ametist, topaz şi argint, discipolii văzură pe Iehoşua sărutând şanțul adânc, cu marginile însângerate, de pe gâtul lui Iehuda..,

August 1926, Cluj.

SYLVIUS ROLANDO

Portrete străine

Pierre Mac Orlan

Vâsla lui atinge nostalgia şi sarcasmul, Epoca, şi distrată, şi prostuță, l‘a etichetat aventurier şi olecuță american. Nu-i decât sedentar şi latin obosit. Urmând, aparent, mişcările corăbiei şi răsuflarea exotismului căutat, îşi multiplică, dela volum la volum, dela epigramă la epigramă, satisfacțiile de a convinge pe prost să rătăcească, între napa verzuie şi bolta Sfântului Ilie, cu nava, să urle pe valuri albastre şi, la urma urmei, să sombreze. Rămâne să se ştie de nu-i ecoul cărților lui, mai mult ricanare de cât şirenă de bastiment.

Curiosul nume cu accente clovneşti printre silabe, agită clopoței la scufiță, învârteşte acele unei capricioase busole şi, cu zece degete, schițează o tiflă. In ciuda zisei etichete, reuşeşte să se înstrăineze, având aerul că îi caută, de popomposul Dumas, de Scoot, troniturantul. Dintre ai lui, de sigur Loti îl necăjeşte cu edulcaratul peisagiului, şi Farrère cu moftul şi gesticulația. El suportă flamura şi faldul de veac al douăzecilea, dar le admite cu obrăznicie, şi le înlătură, când vrea, acordându-le indulgența de a face să se creadă în bravura lor, în final de eroisme ; le încrustează în zodia mistrețului şi a măcelăriei.

O greşeală de aprecieri s‘a comis până si‘n țara lui. țară de reînoite cadre, de vreme ce şi acolo ştrengarul melancolic a fost să fie socotit explorator de bambu. Ciorap de Piele al modernilor Fenimeri.

In fața spectacolului post-belic şi paradoxal burghez, el caută, însă pe lângă literaturile sălbatice şi călătoare , o diversiune, adaptată acestora la suprafață, dar necunoscută lor în profunda ei tramă, în paiațeria ei de tragice grimase.

De la o avântare‘n larg, cu orizont, şi răsărit, şi apus, şi Doamne ajută, ajunge, pe nesimțite, la Robert Putride şi van Claès. Sunt cei ce, astăzi, fac să cugete cu maliție şi să grăiască cu râs galben, pe purcei şi pe Mac Grogmitch, şi cu ei odată, morala noastră de isterii şi de grotesc.

Dintre seniorii sus notați, nu ține autorul să ne spună de-s unii mai degrabă de cât alții reprezentativi ai nebuniilor de acum, concluzia e, totuşi, firească, animalele cuceritoare urcându-se până la exegeză şi discernând cauzele marelui războì din anul 3000, cu greu. Titulatura unui capitol este găsită : „La guerre des gorets“.

„Malice“ nu escamotează niciunul dintre aceste stranii efecte de comic, dar cu o foarte fină estompă trece peste prea directele învinuiri, ca să rămână la sfârşit desnădejde, speculată de hetaire şi condamnată cu ştreangul de cămătari. Enormitățile de ton şi de situații, descind, aici, în şoapte şi lumini cu abatjour.

Eroarea eroismului nostru de timpuri târzii, duce, precum se vede din cronica spectacolului, la o distrămare totală, iar la bucătăria zilei „aleargă toți în calitate de comestibile, după cum la circ, alții, în calitate de martiri“.

Cu enigmaticul guignol, greu ne vine să pactizăm, atâta vreme cât se va încăpățâna să reveleze în parcul lui Putride, un moralizator şi un profet, suficient autoritari, unul şi altul, pentru a nu ne face să uităm alături de trecut, „la petite chanson vengeresse dans les écuries de nos jours“.

ELENA PROTOPOPESCU

Frământări[*]

— Trei acte. — Fragment. —

de MIRCEA ŞTEFĂNESCU

ACTUL II. Scena III.

IONICA (d. A. Pop Marţian)—**ANDREI** d. N. Bălţăţeanu) — **La urmă : ANCA** (d-na Lilli Popovici).

(NOTA. — Andrei, prieten bun cu Ionică e de o lună amantul Ancăi, soţia lui Ionică. In urma unei discuţii avută cu Anca în scena precedentă, Andrei e convins că singura lui conduită şi utilă, şi cinstită, e să provoace următoarea scenă cu Ionică, scenă care se petrece într'un fumoar din casa lui Ionică :)

(Anca a ieşit).

IONICA. (Arătând după ea) **Iţi place ?** (Cu tonul lui glumeţ) **Văzuşi tu ce-i femeea ?** (Dar observă agitaţia lui Andrei) **Ce te zbaţi ca un urs în cuşcă ?**

ANDREI (Mai mult pentru el) **A ! Un capriciu al nervilor. O să-i treacă.**

IONICA. **Şi Barbu... de ce naiba nu mai vine pe aici ?** (Rezonând) **Bine, bea omul, dar când se trezeşte, se repede să-şi mai vadă prietenii.**

ANDREI. (Inchis) **Se înţelegea bine cu el.**

IONICA. **Da, dar în ultimul timp nici nu mai întreba de el.** (Prieteneşte, cu un aer ştrengăresc) **L-ai scos din pâine, hoţule !**

ANDREI. (Tresărind) **Eu ?**

IONICA. (Râzând cu râsul lui plin) **Dar cine... eu ?** (Observând o schimbare în faţa lui Andrei). **Ei lasă, lasă, nu te face ! Acum tu-i ţii de urât. Şi, fireşte, în prietenie, ca şi în dragoste, ochii cari nu se văd, se uită. Mai mult de-aia m'a surprins nervozitatea ei...**

ANDREI. (Care s'a luptat în el, în timpul ultimei replici a lui Ionică , întrerupându-l hotărît :) Ionică, **trebue să-ţi vorbesc ceva.**

IONICA. (Cu tonul lui, care ia în uşor orice). **Dacă trebue neapărat, zi.**

ANDREI. (Cu emoţie) **Chiar în privinţa asta.**

IONICA. Oleo ! Dă-i drumul !

ADREI. (Intimidat) **Adică... lasă. După masă. Acum n'o să avem destulă vreme.**

IONICA. (Concludent) **A ! E cu introducere. Hai, începi şi, dacă n'om termina, îi mai zici şi după masă.** (Se aşează într'un fotoliu) **Doar n'ai să pleci cu cafeaua'n guşe ?**

ANDREI. (Incercând o apărare deşartă) **Nu. Vreau să mă înţelegi bine. Sunt lucruri cari nu pot fi spuse decât dintr'o singură bucată...**

IONICA. **Ce spui, mă ?**

ANDREI. **...sunt introduceri fatale cari, oricât de inutile ar părea, simţi nevoea să le spui cu glas tare... să te desvinovăţeşti prin ele.**

IONICA. **Să te desvinovăţeşti ?** (Afectând) **Va să zică : e caz grav.** (Dându-şi un aer serios). **Uite, ia creion şi hârtie şi, înainte de a începe, fixează-ţi punctele principale.** (Acum râde).

ANDREI. (Deplin hotărît, condus de vorbe). **Nu, Ionică. Punctul principal al celor ce vreau să-ţi spun, n'am nevoe să mi-l însemn, ca să nu-l uit.** (O pauză. Foarte emoţionat, dar reţinându-şi emoţia într'un accent energic) **O iubesc pe Anca.**

IONICA. (Brusc surprins) **Cum ?** (Dar replica-i urmează inconştient cu tonul glumeţ al firei lui). **Şi iată că ai uitat introducerea.** (Acum rămâne din nou surprins. Ii vine să râdă) **O iubeşti pe Anca? Şi asta mi-o spui mie ? Spune-i-o ei !**

ANDREI. (Cu ton convingător) **Eu nu glumesc, Ionică. E o situaţie pe care sunt obligat să ţi-o destăinuesc.**

IONICA. (Devine serios, se scoală, face câţiva paşi, apoi se opreşte cu mâinile în buzunare şi, ridicând umerii :) **Şi... ce vrei să-ţi fac eu ?**

ANDREI. **Să decizi.**

IONICA. **Să decid... ce ?** (O clipă) **Ia ascultă, mă băete, tu ai căpiat ?**

ANDREI. **Mărturisirea pe care ţi-o fac acum e rezultatul unei lupte sufleteşti de o lună.**

IONICA. (Se aşează din nou, dar acum în alt fotoliu. După o clipă concentrată : **De o lună o iubeşti ?**

ANDREI. **O iubesc de aproape un an,** dar (cu tonul scăzut) **de o lună.. i-am spus-o...**

IONICA. (După o pauză, cu tonul scăzut ; silabisit :) **Va-să-zi-că ; i-ai spu-s-o...**

ANDREI. (Acum volubil) **Ionică, simt toată greutatea mărturisirii. Dar nu se putea altfel. Judecă-mă. Un an de zile am tăcut. O lună m-au ţintuit pe loc remuşcările.**

IONICA. (Al cărui ton se aspreşte) **Asta-i introducerea.**

ANDREI. (Incurcat) **Nici n'am puterea să mă explic. Aş vrea să mă înţelegi... să mă condamni...**

IONICA. (Gânditor şi agitat, se scoală iar şi face paşi). **Ori cât... nu e uşor să-ţi schimbi viaţa... aşa, într'o secundă.** (Pauză încordată) **Nu te condamn. Ai fost cinstit.**

ANDREI (Cu o stângăcie care trădează bucuria primului pas făcut) **Trebuia... nu e aşa ? Nici nu mă aşteptam... să mă înţelegi atât de repede...**

IONICA. (Se aşează din nou, acum pe sofa) **Sunt situaţii cari se pricep iremediabil dintr'o singură fulgerare de gând.** (Mai mult pentru el, rezonând) **A ta e clară. O iubeşti pe nevasta mea. Cine te opreşte ? Bărbatul ei ? Nu. Dimpotrivă... el ţi-o aruncă în braţe. Ai, prin urmare, tot dreptul s'o iubeşti. Şi ea — vezi bine — are şi ea dreptul să-şi aleagă fericirea aşa cum o înţelege.** (O pauză) **Numai... ea te iubeşte ?**

ANDREI. (Delicat) **Cred că da.**

IONICA. (Cu îndemn blând, dar energic) **Hai Andrei, hai Andrei, nu suntem copii. Nu puteai să faci demersul ăsta, dacă nu erai sigur.**

ANDREI. (Vădit jenat, cu tonul scăzut) **Mă iubeşte.**

IONICA (Trece în pauză un moment de vizibilă emoţie ; apoi :) **Te iubeşte...** (Pauză) **Ţi-a spus-o ?**

(Aproape tot restul scenei cere multă discreţie în interpretare şi în ton).

ANDREI. **Da.**

IONICA. **Când ?**

ANDREI. **De o lună.**

IONICA. (Cu ton afirmativ) **Când i-ai spus şi tu.**

ANDREI. **Da.**

IONICA. **Va să zică... te iubia şi ea în taină de mai multă vreme... poate de un an... ca şi tine.**

ANDREI. **Eram atraşi unul spre celălalt. Dar...**

IONICA. (Intrerupându-l) **Ştiu... aţi tăcut... pentrucă amândoi v'aţi gândit la mine. Aţi fost cinstaiţi... amândoi... asta reţin... şi pentru asta.... vă mulţumesc.** (La ambele accentuări ale lui Ionică, jena lui Andrei trebue bine exteriorizată. Tăcere lungă, apăsătoare. Apoi :) **Te iubeşte mult ?.**

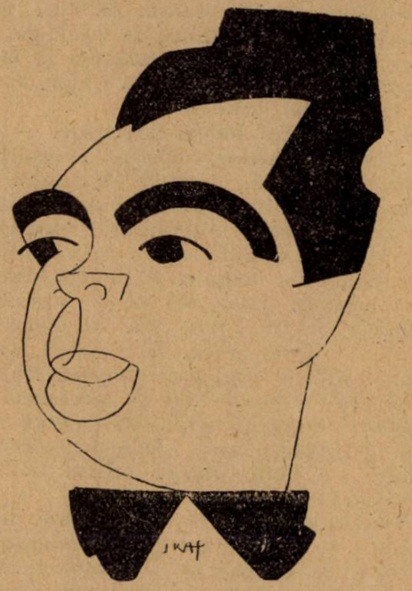

MIRCEA ŞTEFANESCU
Clişeu Rampa

ANDREI. (Foarte jenat) **Crede-mă... mi-e greu...**

IONICA. **Nu. Nu. Ce a fost greu pentru tine, a trecut. Acum, greul începe pentru mine. Nu e aşa : trebue să iau imediat o hotărîre? Voi aşteptaţi un răspuns.** (Pauză scurtă) **Vreau să ştiu : te iubeşte mult ?**

ANDREI **Mă bizui mult pe iubirea ei.**

IONICA. (Autoritar) **Nu, nu Andrei, vreau să fiu sigur.** (Pauză. Trecere de ton) **Vezi tu ? Eu m'am însurat... aşa... ca să am şi eu „o casă". N'am iubit niciodată... pe nimeni... adică pe nici o femee. Le-am socotit totdeauna ca pe nişte tovarăşe plăcute, cele mai plăcute fără îndoială în viaţă... tovarăşe bune de tachinat... născute să mobileze casa, să ne aprindă cheful şi să ne astâmpere poftele ; atât!... încolo, fără să te prăpădeşti cu firea după ele. Desigur, sunt vinovat faţă de Anca ; ea aştepta poate mai mult dela mine. Ce vrei ? Aşa am înţeles eu viaţa... dar n'am fost niciodată rău... nu, n'am fost... şi mai ales cu Anca.**

ANDREI. **Nu s'a plâns niciodată de tine.**

IONICA. **Ştiu... cred. In căsnicia noastră, ne-am tolerat multe, mai ales ea mie, dar şi eu ei. Am fost buni, am fost drăguţi ; poate,** (emoţionat) **poate, fără să ştim, ne-am iubit niţel, niţel...**

ANDREI. **Ionică...**

IONICA. **Nu... nu. Bine ai făcut că mi-ai spus. Erai dator şi faţă de tine... şi faţă de mine... şi, mai ales, faţă de ea.** (O pauză) **Eşti sigur că te iubeşte într'atâta, încât n'are să regrete un moment că a venit lângă tine ?**

ANDREI. **Da.**

IONICA. **Te întreb, pentrucă acum,** când văd că trebue să-mi plece **tovarăşa** din viaţă, mi-amintesc că a fost **o tovarăşă** bună, pe care **n'am iubit-o... n'am iubit-o** aşa cum se spune că e iubirea... **dar** care îmi lasă regretul **despărţirii. Vezi, e iubirea... dar care îmi lasă regretul despărţirii. Vezi, e greu totuşi să te desparţi!**

---

[*] Această piesă se repetă actualmente **la Teatrul Naţional, sub direcţia de scenă a d-lui Paul Gusti şi va fi prima premieră** originală a acestei stagiuni.

BALCICUL

— PEISAJ ŞI OAMENI —

Nu numai „Coasta de Argint", ci coasta de aramă, de fer, coasta de aur... Dacă peste priveliştele biblice cu ceruri patriarhale, ar răsări ciprii dramatici şi măslinii cu negrul lor sumbru şi tragic, ai spune gădina lui Academos...

In spaţiu ard focuri de vitrou, — şi în coridoarele zărilor, moscheile însuliţând tăcerea albastră, aprind limpezimi de crini. Veşnic alta, şi nouă şi veche, Marea, îşi mână pururi, singurătăţile ambulante şi eterne. Coastele aspre şi tumultoase ale Balcicului sclipesc în binecuvântarea cununilor de soare, iar casele strâmbe şi arhaice, din pornirea lor, au poposit la ţărm, — acolo unde, de veacuri, valuri neadormite se logodesc cu pământul, încununate în steme albe şi zadarnice... La mijloc e zmaragd lichid, iar în fund — nu ştii să pricepi unde sfârşeşte safirul ei călător, şi unde începe safirul boltniţei orizontului...

Vistieriile sufletului descătuşate de zăvoarele şi lacătele lui grele, întemniţează tezaure de minuni şi în osânda lăcomiei lui stă greu, şi gata să se rupă. Capul e buimac, şi se clatină, iar vremelnicia noastră şubredă se cutremură de atâta înţelegere... Nicăiri ca aici, nu-l poţi simţi pe Dumnezeu, mai fecund, mai viu, şi mai actual....

Printre drumurile de calcar, bolovănoase şi rupte ; umbrite de smochinii în pârg şi de migdali, asinii Testamentului Nou, pasc păşunea umedă şi grasă, sau în resemnarea lor somnolentă clatină şi leagănă povara la fel a fesurilor colorate.

Balcicul, în diminețile limpezi şi însorite, se luminează ca o mână de monede vechi, sămănate pe pripoare viforoase... Fiecare pisc sau culme e un pridvor de noui neaşteptări, pridvoare de linişte desăvârşită şi reculegere... Balcicul aţipeşte şi adoarme preocupările şi patimile vremelnice, iar peste ranele profunde şi vechi, toarnă balsam de uitare... Activează şi multiplică, atributul teologal care apropie pe om de Dumnezeu : Creaţia.

Iată : printre mahoanele întârziate şi bătrâne, Steriade, pradă colţuri orientale de mit arab, şi tâlhăreşte lumina cerurilor de ametist... Pe-acolo, de pe râpi încruntate şi severe, de unde Marea se vede ca un colţ de thebaidă calmă şi pioasă, părintele Gala îşi plimbă silueta trudnică şi îşi flutură sutana apostolică, încununat de chipul tolstoian, aspru şi auster... Alături, curbat pe piatra unei nădejdi naţionale stă întunecat Mugur.

Pe acolo, pe unde piscurile dezolante, în nopţile desfrânate de lună, înaintează fantomatic şi spectrale, ca nişte peninsule încheietoare de golfuri aeriene, şi-a legănat capul demonic, şi de posedat de artă, Maniu...

De pe o culme siriană şi pleşuvă, silueta masivă a lui Storin, domină ca într'un cadru de tragedie elenă. Se pipăe, şi răscolind în scrinul prăfuit şi vechi al amintirii, vag, îi mai dăinue în minte, şi recată în el, din vremi, pe Holofern-ul lui Iudith... Dar Iudith, printr'o stranie şi capricioasă metempsihoză, ca o bijuterie veche şi rară, căzută din braţul unei cezarine în vremurile actuale, s'a pitit în cerdacul zăbrelit al unei case deşelate şi spânzurate peste ape... Işi aminteşte de ea, şi poate, de Holofern ?

Şi Marioara Voiculescu cu valurile de sentiment de mare tempestuoasă, rezonanţa profundă şi variată, senzualul şi solemnul, foşnetul adormitor şi calm, adâncul nebănuit şi înfricoşător al Mării îşi sporeşte taina mare şi rară a spusului, iar verbul înfricoşat de foc şi-l colorează cu orgia ei de culori şi nuanţe... Şi numai Storck, cu truda lui Sisif, aruncă inutilul cu dalta şi îndumnezeieşte linia, înviind în purificare forme...

Descălicător, cetitorule frate, de-ţi vei ancora sufletul cândva, prin meleagurile acestea ce s'au bucurat de graţia şi clemenţa Domnului, (dar pe care le ultragie sângeros indolenţa somnoroasă şi grosolan neînţelegătoare a balcanicilor) o, nu vei putea stăpâni ispita, de a cânta în dimineţile albe şi limpezi, gloria răsăritului de Soare, iar în declinul lui, viile de aur, şi cirezile de argint pe care le îneacă în valurile Zenitului negru, nemărginit şi sacru...

Iar dacă trudnicia ochilor, va osteni peste adâncurile şi largurile Pontului Euxin ce fumegă măguri albe, de parcă în soare ar arde schituri spoite — acolo, în naoşul depărtărilor, abia ghicit — la cale de 8 ore de aici — ochiul se va veseli de bucuria arătării colierului siniliu al munţilor Islamului, feroce şi atotputernic odinioară, a Stambulului ce-şi înfipse şi în inima noastră, biruitoare, flamura verde încrustată de semilună.

Cum schimbă Duhul vremurilor faţa lucrurilor, şi'n clătinarea lor, cum împrumută nestatornicia apelor, hotarele !

Iar promontoriul Aliotmanului, doarme întins între zări şi ape, ca un braţ albastru şi neprecis de femeie aquatică ce-şi lasă sânii şi trupul în toropirea lubrocă a valurilor, a sărutărilor fecunde, de soare....

Nici unde, frate cetitor, ca aici, nu vei fi simţit bucuria rară de a trăi, şi inima ta nu-i va înălţa imnul sfânt de neîntinare !... De acolo de la Capul Caliacra, care striveşte cu frumuseţea lui sălbatică şi înfricoşătoare, de acolo de la capul Caliacrii leagănul focelor şi poarta binecuvântată de mormântul sfântului Nicolae, poartă celebră a celor 40 de fecioare ghiaure cari au căutat mai bine morâmântul fugar al Mării, decât siluirea musulmanilor păgâni—şi până la luminarea inimei: Ecrené, în orele de lună plină, cad nopţi de otravă şi albe, cad nopţi aziane şi vrăjite ca acele din 1001.

Omul se destramă şi se risipeşte de povara lor, iar fluturările vestmintelor orientale printre lămâi şi rodii, par arătări de vis...

Fantezia cea mai desfrânată, şi haosul care se întinde de acolo de unde începe dezechilibru şi dezorganizarea minţii umane, nu poate iscodi, nopţi mai blestemat de desăvârşite, ca nopţile Balcicului.

Vin preoţi, învăţători, profesori, stu-

PE COASTA DE ARGINT

(Dela dreapta la stânga : **G. D. Mugur, Oct. Moşescu, Ion Ojog, I. Al. Steriade, Adrian Maniu**).

Fără să-ţi fi alipit sufletul de o fiinţă, ţi-o rupi totuşi din suflet. Ai s'o faci fericită ? Nu prea cunosc sufletul la femei, dar simt în clipa asta că sufletul unei femei, poate fi ceva delicat... că decepţia îl poate omorî.

ANDREI. Al Ancăi e bolnav şi eu m'am jurat să-l vindec.

IONICA. (Se scoală). **Atunci ?** (Zâmbetul lui forţat apare trist).

ANDREI. N'aş vrea să suferi din pricina mea.

IONICA. Nu. Nu. Sunt oameni cari uită repede, cari nu ştiu să sufere... şi eu sunt dintre ei. (Cu o durere discretă) **Să vă despărţiţi de mine încet, să mă obişnuiţi.** (Strânge mâna lui Andrei. Dar deodată, îl priveşte fix) **Andrei !**

ANDREI. Da ?

IONICA (Reculegându-se) **Nu. Nimic.**

(Intră Anca Ionică o priveşte strâmtorat. Atmosfera grea e vizibilă).

ANCA. (Cu ton de bună camaradă) **Băeţi, masa e gata.** (Simţind atmosfera) **Dar ce-i cu voi ? V'aţi luat de păr ?**

IONICA. (Se îndreaptă spre ieşire) **Anca !** (Andrei îl priveşte lung. Ionică are glasul întretăiat de emoţie) **Andrei are să-ţi vorbească ceva.** (Anca îi priveşte nedumerită pe amândoi) **Ceva serios.** (Iese).

MIRCEA ŞTEFANESCU

denţi.. Şi tăcută, cu hărnicia unei stupine, Universitatea populară a „Coastei de Argint“ înfiripată cu atâta oboseală de priceperea publicistului **Oct. Moşescu**, deschide în aceste locuri minunate, un crez nou şi adevărat, tae brazde vii de carte. Universitatea „Coastei de Argint“ eşită

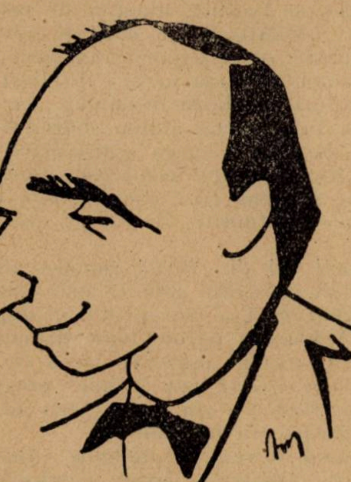

OCT. MOȘESCU

din truda d-lui Moşescu, peste realităţile dureroase ale acestei provincii, şi peste agitaţiile de stradă, anonime şi sterpe, vătămătoare, arde facla adevărată şi luminoasă a unui naţionalism profund uman, înţelegător, activ şi amplu, aşa cum a fost conturat în catehismul naţionalismului marelui Eminescu.

ION OJOG

Sonet

De-ai suferit Isuse peste fire,
Atâta slavă-ţi dăm şi adorare!
Dar, numai tu! pe lumea asta mare,
Te-ai stins cu'n zâmbet pentru omenire?

Ce? numai ţie-ţi ridicăm altare,
Şi-ţi punem nimbul de dumnezeire,
Când mii şi mii, cădeau fără de ştire,
Atâţi martiri, sub lăncile barbare!

Când, pier în umbră, neştiuţi de nime,
Flămânzi şi goi, cu inima bolnavă
Atâţia zei, căzuţi din înălţime!

Tu le-ai răpit şi partea lor de slavă,
O! Crist şi mult va răsuna supt boltă,
Un strigăt surd, de jale şi revoltă.

ARTUR ENĂŞESCU

Trădătorul

de ANDREAS LATZKO

Vie, arzătoare, lumina soarelui venia în raze atât de lucitoare, încât dădea scânteeri de aur sfeşnicelor dela altar şi silea pe sfinţii zugrăviţi pe păreţi, să iasă din umbra lor, dându-le înfăţişarea unor actori vopsiţi, intimidaţi şi ruşinaţi de nevinovata lor împestriţare.

Ceeace paturile aşezate lângă ziduri şi culcuşurile de paie întinse printre stâlpi nu putuseră face, izbuti să facă un obuz: răpise bisericii bătrâne, caracterul ei cucernic.

Pustiu ca o prăvălie golită, întinsul spaţiu se surpa; ceeace atâţia creştini aduseseră aici ca daruri, timp de veacuri, toate acestea sburaseră pe ferestrele crăpate şi prin pereţii năruiţi, ca prin nişte răni deschise. Corurile cari răsunară sub boltă, asprele cuvinte rostite din înaltul amvonului, toate acestea dispăruseră, iar măreţele vitralii nu mai erau acuma decât o grămadă de sticlă asvârlită înspre cimitir.

Agale, doi infirmieri francezi, scotociau cu bastoanele lor prin grămejoara de rămăşiţe, descifrau din când în când câte-o inscripţie, adunau sfărâmături de chipuri, făceau câte-o sugubenie nesărată şi isbucneau apoi în râsete. Din cauza soarelui, îndeletnicirea asta sfârşi prin a-i plictisi, aşa că se retraseră la umbra zidului bisericii.

Iată-i, din nou, aşezaţi pe halaturi cu capul rezemat de raniţă, în aceiaşi poziţie, în acelaş loc, exact în acelaş loc ca şi eri, ca şi alaltăeri; ascultă bâzâitul albinelor cască, se culcă o leacă şi-şi reiau discuţia, din punctul unde-o lăsaseră c'un ceas mai înainte.

— Nu-i par'că o nebunie spunea cel mai mare, un om din Nord, voinic şi lat în spate, cu o barbă mare, bălaie. Pe front, îi gonesc, îi hărţuiesc ca pe nişte epuri, îi fac bucăţele, aducându-i într'o aşa stare, încât în ziua judecăţii viitoare vor trebui să se înfăţişeze fără mădulare, şi aici înapoia câmpului de luptă, ne însărcinează să tragem şi noi un zavrac, pentru ca domnii boşi 1) să poate muri liniştiţi într'o biserică. Cât despre mine, n'am nimic împotrivă. Aici, suntem la adăpost. Obuzul pierdut eri seară a fost ultimul lor salut. Acuma, au ajuns, se vede la Rhin.

Celălalt ridică dispreţuitor din umeri şi aruncă o privire plină de neîncredere asupra tovarăşului său,.

— Ţi-e frică aşa dar de obuzele lor? Mie, cel puţin mi-ar plăcea mai bine oricare alt bombardament, decât biserica asta. Ei stau prin apropiere, privindu-ne cu ochii boldiţi, ca nişte peşti şi se prăpădesc. Treabă de soldat e asta, s'aştepţi ca să ai pe cineva de îngropat? Par'cà am fi doi corbi ce-şi pândesc hoitul...

Primul râse gălăgios şi grosolan.

— Asemuirea nu-i rea. E drept s'ar putea spune nişte albişoare cărora li s'a smuls momeala şi cari sunt lăsaţi să forfote, plini de sânge, în fundul bărcii. Cam ce-ar putea să ne spună? Sora ştie tot atâta nemţească cât şi noi. In sfârşit câţi mai rămân?

Convorbirea asta veselă îl irita însă grozav pe cel mai mic. Făcu o mutră ostenită şi răspunse cu strângere de inimă:

— Alaltăeri erau douăzeci şi unu, deatunci am îngropat şase, ţi-aminteşti? Câte doi pe zi. Dacă-o merge tot aşa, apoi o săptămână o să tot fim ciocli.

Scuipă şi tăcu. Privirea i se pierdu în zare, pe deasupra ruinelor satului din apropiere, unde, înapoia copacilor despuiaţi, drumul închidea orizontul ca printr'un văl de fum. Colo jos, treceau, fără încetare, trăsuri, zi şi noapte, din când în când, trecea în goană un automobil, ridicând un vârtej de praf negru. Soldatul suspină, îşi lăsă braţul pe raniţă şi repetă: „Ca nişta corbi, Doamne iartă-mă...“

Aprobarea pe care o aştepta, nu veni. Tovarăşul său era culcat şi dormea, cu gura deschisă. Incepu să-i examineze chipul inexpresiv: botul acesta căscat îi aminti cadavrele pe cari le adunase în ultimele zile, şi fu mai gata să-şi trezească tovarăşul printr'un ghiont în coaste. Dar se opri, mai privi odată tabloul acesta desperat, începand cu zidul din fund până la cele din urmă fărâme şi la micul cimitir, cu grămada sa de ruini lucitoare. Totul era cenuşiu, deşert, acoperit de o baltă de fum, îngropat într'o tăcere de moarte.

O insulă părăsită în mijlocul oceanului, gândi soldatul. Apoi, furios, se asvârli lângă tovarăşul său de suferinţă; după câteva clipe, amândoi sforăiau, pe întrecute.

Pe treapta de sus, dinaintea portalului deschis, cu coatele pe genunchi cu bărbia răzimată în palme, státea sora Maria. Când auzi din nou pe cei doi oameni vorbind, chipul ei trist se însenină o clipă. Intr'adevăr, era caraghioasă această inepuizabilă putere de-a dormi la orice oră din zi şi din noapte. Ea nu închisese ochii de trei zile! Par'că-i lipsea măcar şi tăria de a se ţine pe picioarele-i aprinse; speriată, dânsa privea sub pleoapele-i înroşite, lumina ce se întindea dinaintea bisericii.

Nu mai ştia ce să facă. In douăsprezece rânduri, ea trimise soldaţii la drum cu însărcinarea de-a da comandanţilor, cicliştilor şi călăreţilor cari treceau, un mesagiu urgent. Sanitarii nu se mai puteau găsi în această învălmăşeală sau îşi uitaseră făgăduinţa? In tot cazul, era de prisos să-i trezească pe oamenii ăştia doi, şi să mai facă o încercare, pentru a treisprezecea cară. De-altfel, era foarte cu putinţă ca să nu vrea să meargă, mai ales că cel tânăr, încumentându-se să oprească un automobil de stat major, ar fi fost — aşa spunea el, cel puţin — omorât de către ofiţerul care n'ar putea pricepe cum în mijlocul unui mers victorios, tocmai pe când aducea veşti minunate, să fie oprit de un oarecare îndrăzneţ, pe motiv că nu mai erau doctorii, ca şi cum el ar fi fost spiţer. Nu! Nu se putea aştepta la nimic dela aceşti oameni atât de grăbiţi. Veneau din partea unde se'ngrămădiau cadavrele, treceau prin faţa unor oameni cari păreau sculptaţi în pământ, dinaintea unor răniţi, cari se târau pe lângă dânşii, implorându-i. Iar când ajungeau de cealaltă parte, li se spunea să-şi aducă aminte de istoria bisericii şi de bolnavii ei în primejdie.

Atunci, ce altă nădejde? Nu trebuia să se bizue pe noroc. Trebuiau de re'noit pansametele; toţi erau însângeraţi, rănile cicatrizate se redeschideau de-atâta frecare şi slabele ajutoare lăsate de către nemţi în sacristie, la retragere, de mult se isprăviseră. Singur, aparatul telefonic mai rămăsese neatins, ca o sfidare.

Firul rupt, se clătina, ironic, dinaintea ferestrei.

Ochii sorei se umplură de lacrimi. Trebuia dară să privească înainte cum rănile tuturor cangrenau, şi cum, rând pe

---

1) Poreclă dată Nemţilor.

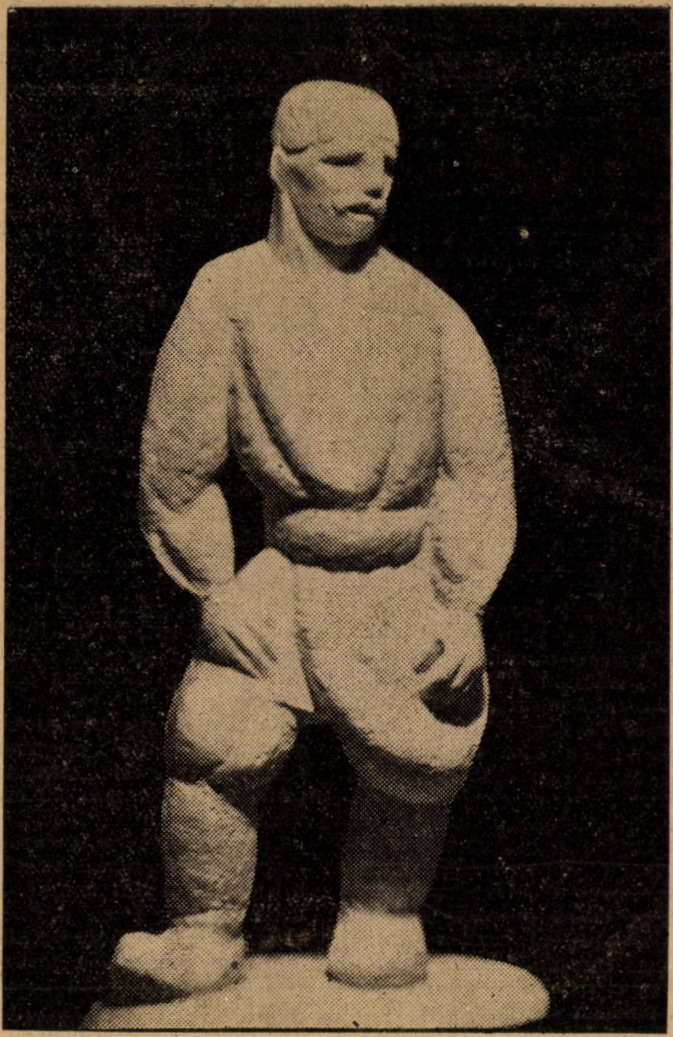

ROMUL LADEA (Arad) : Semănătorul

rând, se prăpădia un altul? Tot trupu-i tremura de revoltă împotriva acestor oameni cari n'au făcut altceva decât aceasta că au uitat. De trei zile încoace, indată ce auzea un automobil sosind pe drum, ea își ațintea privirile spre norul de praf, ca și cum pirvirea ei ar fi putut atrage vehiculul. Acum însă, se înfuria împotriva propriei sale încrederi și se căia de a fi luat parte la această nenorocire. N'a fost ea doar martoră la nebunia produsă atunci când trăsurile de ambulanță se opriră și când cineva se năpusti dealungul sălilor, țipând „Impachetați totul. Armatele înaintează! înaintează. Nemții sunt bătuți! Izbânda e a noastră!" Intreg spitalul se lăsă dus de o goană nebună... și ea însăși, bătrână așa cum era, fusese ca amețită de acest singur cuvânt: Victorie! Așa se face că timp de trei zile n'a suflat o vorbă.

De un an, din ziua primei lupte a avant posturilor, ea era ca asistentă la operațiuni; știa dânsa ce se petrece în spitale, a doua zi după vre-o luptă, când sosiau tot mereu noi transporturi și sălile erau pline de tărgi sângerânde. Doctorii asudau, cum s'ar fi găsit în fața unui cazan și spre a putea fi operat chiar în ziua sosirii, trebuia să fii cel puțin ofițer superior ori de nu sprijinit de către cineva. Nu numai boși dar chiar și francezi, bieți oameni gemânzi, cari implorau ca o favoare—chinul de-a li se reîmprospăta pansamentul, erau respinși cu asprime Aduceau targa lor sângerândă sub ochii doctorului, dar acesta, după douăsprezece ore de lucru neîncetat, într'o căldură năbușitoare, în miros de sânge și de cloroform, nu mai avea milă decât pentru dânsul și pentru osteneala sa. Nu era doar foarte natural și n'ar fi trebuit ca să prevadă că doctorul-șef, cu toate făgăduielile sale, va uita de biserică și de cei douăzeci de răniți germani ai ei, în avântul victorios al înaintării?...

Numai dânsa era vinovată. Iar dacă cei douăzeci de inși, pentru cari plâng atâtea mame și soții, s'ar prăpădi aicea, numai din vina ei s'ar întâmpla aceasta. Era o ucigașă...

Cu pumnii strânși, cu capul atârnând sguduită de suspine, sora Maria se strângea din ce în ce mai tare. După obiceiul el de a se chinui singură pentru a-și mări păcatele făptuite, ea își smulse mărturisirea ca în fața unui preot la împărtășanie: Dacă s'ar fi așezat în biserică răniți francezi, ea ar fi... Da nu... nu... Ei, da, desigur că ar fi cerut ajutor mai iute; Nu s'ar fi jucat așa de ușor cu viețile compatrioților ei. Soră a lui Isus, ea despărți pe frații ei umani în prieteni și dușmani, la fel cum și majorul îi reconducea pe rănițiii francezi cu automobilul, în timp ce nemții, dacă erau abia în stare să meargă, trebuiau să facă pe jos cei doisprezece kilometri cari-i despărțiau de spitalul apropiat.

Cum de-a avut dânsa atâta încredere în ajutorul ce va să vină, cum de-a așteptat ea atât de răbdător după ce-a văzut trecând convoiul cel jalnic? Vedea încă privirea pe care-o avuse acel neamț palid, când auzi porunca și-și încolăci piciorul în jurul unei cârje, pornind, schiopătând, pe drumul cel de cruce... Acum însă. Acum omul acesta scăpase, fusese operat și pansat cu îngrijire într'un spital din urmă, în timp ce acei pe cari dânsa-i „scăpase" stăteau încă întinși în biserică, cu rănile lor purulente, chinuiți de friguri, pradă unei morți sigure. Ea era deci vinovata? Va ispăși oare într'o zi tot ce păcătuise?...

Nu!...

Se ridică greoiu, cu mâinile pe genunchi, și înaintă, amețită de oboseală, înspre soldați. Cu o elocință plină de desperare, ea le explică primejdia, se rugă, amenință, mărturisi însfârșit că-și tăiase toată rufăria în bande.... iar chipul uscat, brăzdat de atâtea sbârcituri, numite de soldați „gara regulatoare" s'acoperi de-o roșeață fecioreasca înaintea acestor oameni cari știau acuma că sub sfintele vestminte, trupul ei era gol de tot.

Omul cel din Nord, rămase nemișcat. Celălalt, se arătă gata să mai iese odată la drum, fără a merge însă și după ajutor. Jandarmii păziau toate drumurile, ca niște păianjeni murdari, zicea el, și soldatul pe care-l vor prinde singur pe drum, fără vre-un ordin scris de superiorul său, era pierdut.

Primul deveni nerăbdător. Incepu să fulgere împotriva „bunei patrioate" gata să trimită pe un voinic la moarte, pentru o mână de boși, pe jumătate.

Infuriat, trase înspre sine pe tovarășul său, spunând că totul se sfârșise și că nu va mai ridica nici degetul cel mic pentru această bună femeie și biserica ei.

Palidă, sora se reîntoarse cu greu la locul ei și se cutremură văzând interiorul bisericii în care părea că diavolul pusese de-acuma stăpânire pe cele cincisprezece prăzi, rânjind. Nimic altceva de făcut. Nu-i mai rămânea decât să-și pună mâinile pe genunchi și să aștepte venirea morții. Se sprijini de-un stâlp, negăsind curajul de-a mai merge dela pat la pat. De dimineață încă, acei cari cerură un doctor, se revoltară, arătându-și ochii arzători, alții își deslegau limba, pentru a tălmăci dorința aceasta pe franțuzește și scânteierea de speranță ce trecea pe chipurile lor gălbejite de fiecare dată ce izbutiau să se facă înțeleși, găsind vorba potrivită, era încă mai grea de îndurat decât ceerile lor.

S'auzia din când în când o chemare, o vorbire iute cari ajungea plină de asprime la auzul sorei, ca și cum fiecare vorbă cuprindea un blestem împotriva ei. Trebuia oare să-și ceară iertare? Să le spuie poate adevărul?... Dar ar fi fost să le ia ultima nădejde!...

De odată, îi veni o nouă întărire: se simți tare și aruncă spre cer o privire recunoscătoare. Știa acum, care-i este datoria. Va lua asupră-și ura isvorîtă din toate paturile! Poate că așa își vor putea păstra bieții condamnați speranța într'un ajutor medical ce va să vină.

Se strecură încetinel în biserică, în pantofii ei de pâslă, merse până în mijloc făr' a se mai uita în alttă parte și s'apropie de patul care, printre atâtea culcușuri de paie, se găsia singurul așezat mai la o parte. Se simți mai ușurată în locul acesta, atât de mare îi era simpatia pentru ofițerul acela tânăr, cu o rană groaznică în vintre și care se lupta de zece zile cu moartea. Era deosebit de tovarășii săi. Ea îl îngrijia fără a simți că îngrijește un dușman. Un om care avea pe cuget, D-zeu știe câte vieți de francezi. Indatoritoare și față de ceilalți, ea se silea să nu se gândească la aceasta, dusese chiar toate uniformele străine în colțul cel mai ascuns al bisericii, pentru a nu avea în față decât oameni cari suferă. Nu era deloc plăcută situația aceasta. Vorbele pe care le rostiră infirmierii în fața bisericii, cu puțin mai înainte, făcând par'că un zid între dânsa și răniți „Tăcuți ca niște pești". Și-așa era... Bolnavii francezi pe cari-i îngrijise, plângeau, ţipau, gemeau, asemenea unor copii părăsiţi, ce puteau fi însă plânşi ori mângâiaţi fără vre-un gând ascuns.

Dar străinii culcaţi, aicea nu erau copii părăsiţi şi indurau chinul lor îngrozitor fără a se mişca măcar, rămânând soldaţi până în ultima lor clipă ? O mândrie obraznică le scânteia în ochi, respingeau cu dispreţ orice milostivire şi erau atât de aspri cu ei înşişi, încât era cu neputinţă să te gândeşti cât de aspri şi cruzi trebuiau să fie faţă de duşmanii lor !

Numai micul rănit, cu chipul băieţesc, avea o altfel de privire, deşi vorbia mult mai prost franţuzeşte decât camarazii săi—şi-i amintea de răniţii ei. Numele său, ciudat, imposibil chiar de rostit, era înscris cu litere frumoase pe deasupra patului său :

Fahnrich Egas von Krülow

Sora Maria nu-i putea desluşi gradul ca celorlalţi ofiţeri : locotenent ori maior. El se lăsa totuşi să fie plâns câteodată ; când ea îi spunea câte-va vorbe mângâietoare el o privea plin de recunoştiinţă ba uneori şi gemea.

Impinsă de simpatie, călugăriţa s'apleca deasupra patului său şi, încetinel, îi mângâia fruntea înfierbântată.

Dormia c'un somn ce mai degrabă semăna a moarte, într'un fel de beţie în care amintirile suiau ca nişte bulbuce, ca şi cum firul vieţii sale ar mai fi trebuit odată tras în sens contrariu, mai înainte de-a frânge pentru totdeauna. Degetele-i căutau să prindă forma ce trecea pe lângă dânsul din buze-i ieşia un murmur, mânia şi veselia se succedau pe bietu-i chip veştejit, îmbătrânit, sfrijit, ca şi cum şi-ar fi trăit aşa de iute cei cincizeci de ani, la care-i mai dădea dreptul tinereţea sa. Doar corpul rămânea în nemişcare, mic de tot, ascuns sub pătură.

Pe buze-i apărea un surâs duios, o mulţumire pentru mâna aceasta atât de proaspătă cari-i atingea fruntea. La fel era, odinioară, când flacările i-ameninţau patul, pătuţul său alb. Ceasuri întregi se căznia să priceapă de unde veniau limbile celea de foc, cari, ba îl încălziau drept nişte vechi cunoştinţe, ba se înteţiau furioase atingându-i pleoapele şi vârându-i lavă topită în creer... Slavă Domnului, era acasă, culcat în odăiţa sa şi nu într'o biserică mare unde, veşnic era fugărit de un diavol. Işi amintea de-a fi ţinut furca cu trei ţepi pe care monstrul i-o vârâse în vintre... Acum, diavolul şedea pe brazdă printre jucăriile sale,trăgând cu sine o pânză roşiatică şi ţâşnind flacări din fruntea sa. Tata va sosi îndată cu biciul cela care lăsa urme atât de dureroase, o va îmbrânci pe mama, îl va scoate pe el din pat şi-o să-l bată... Da, o să-l bată.

In biserică răsună un strigăt de groază atât de sfâşietor încât toţi răniţii tresăriră şi priviră cu groază pe Krülov care se întorcea în pat, ca un nebun. Acuma că era mare, nu mai voia să se lase bătut şi se apăra din răsputeri împotriva acestei nedreptăţi nemai auzite. In noaptea aceasta el învăţă pentru a nu mai uita niciodată că un om nu trebuie să aibă frică. Că acela care, trebuie să îmbrace într'o zi tunica împăratului trebuie să se mulţumească doar în a-şi strânge fălcile şi a muri mai degrabă decât să-şi cheme mama, fie el şi un băieţaş de şapte ani. Conştiinţa de strigătul său i-acoperi fruntea de-o sudoare de groază.

L-a auzit cineva oare ? Deschise ochii pe furiş, şi-i reînchise iute gemând, — atât de puternică era căldura ce intra pe fereastră, ca şi cum soarele s'ar fi lichefăcut... Se regăsia dară, iarăşi în biserică ! Din nou furca ţepoasă îi sgândăria măruntaiele, dar mamă-sa nu mai era lângă dânsul, ascunzând cu trupu-i limba strâmtă şi roşie de foc. In zadar, căuta el mâna mângâietoare.

Murise, aşa dară. Era deci adevărat că nu va avea cui să i se destăinuească ? Simţea cum plânsetele i se urcau în gât şi ca să nu plângă îşi muşcă buza de jos. Iarăşi îl cuprindea spaima, căci vedea pe comandantul şcolii de recruţi aşezat înapoia mesei sale de lucru, cu telegrama în mână şi el ştia ce se va petrece acuma...

Nu, el nu voia să fie numit „fată“, ameţit, batjocorit, dispreţuit... Decât să reînceapă anii aceştia de tortură prefera să-şi urmeze mama. Bâjbâind, el căuta pe frunte, ar fi vrut s'o cheme, s'o strige tare ca odinioară, când nu cunoştea, fericire mai mare decât aceea de-a fi bolnav şi îngrijit de dânsa. O dorinţă nepotolită de a fi mângâiat, plâns, îmbărbătat îi venea mereu, fără a-şi da seama că fiecare gând al său era rostit în mijlocul bisericii sonore.

Ingenunchiată, înaintea altarului, sora Maria se ruga. Inspăimântată, ea se ridică atunci când murmurul monoton al muribundului se prefăcu într'un ţipăt strident, într'o chemare într'ajutor, ce sfârşia printr'o şoaptă plângătoare şi plină de mustrare. Ea se aplecă deasupra lui, îl atinse încetinel cu mâna şi-i şopti : „Suferiţi, nu-i aşa ? Răbdare !... O să vă meargă mai bine...“

Egas von Krülov nu pricepea ceeace i se spunea. Nu simţea decât mâna răcorită şi sunetul vocii pe care-l aştepta, pe care nu l-a mai auzit dela moartea mamei sale... Era ca o muzică... Răsunetul mestecat cu mii de vorbe de cari el dusese lipsă atâta vreme !... I se părea că toţi porii pielii i se deschideau pentru a lăsa să treacă melodia aceasta pe care n'avu niciodată voie s'o cânte. Cu un zâmbet ce-l transfigura, strălucind de fericire, el ridică braţele, atrase spre dânsul vocea aceea scumpă şi i se plânse, o rugă fierbinte ca un copil ce plânge şi are frică.

Călugăriţa respinse chipul împurpurat al rănitului, în timp ce vinele-i băteau puternic ca şi cum i s'ar fi deschis inima-i de 60 de ani, dinaintea braţelor acestea bărbate ce se întindeau spre dânsa. Privi cu teamă împrejur, ruşinată şi scoate un strigăt uşor când văzu privirea chipului străin aţintindu-se spre dânsa.

Era ofiţerul din patul vecin care se ridicase c'o mare sforţare, ciulind urechea spre patul voluntarului, cu nişte ochi scânteetori de mânie. Era înfricoşător la vedere, cu buzele sale galben-vinete şi cu mustaţa sa sbârlită ca nişte paie împănate în faţa lui de spectru, Imbufnat se aplecă pe cât putu şi strigă : „Ei ! Dar mai tacă-vă gura ! Ce, vreţi să ne faceţi de râs cu bocelile dv. ?...“

Uimită, călugăriţa ascultă vorbele, văzu ridicându-se puţin capetele bolnavilor, un foc încrucişat de priviri furioase îndreptându-se înspre patul mai retras şi înţelesese după mlădierea vorbelor iscate că o cauză misterioasă le umplea inimile de mânie împotriva muribundului.

Egas von Krülow se ridică şi dânsul pe pat, cu chipul descompus de mânie, cu pieptul agitat. Mâna-i dreaptă întinsă izbea aerul, apoi se reînchise'n pumn. Nu văzu chipul galben care-l privea ţintă , ochii săi orbiţi de friguri rătăciau deasupra patului vecin., Nu vedea decât profiluri şi privea spectrul arătat de mânia lui. Nu un om rosti vorbele acestea. Era balaurul, minotaurul cari-i distruse copilăria, duşmanul la care niciodată nu găsi har şi care n'avu vre-odată un cuvânt de blândeţe. Era şleahta care-l chinuise, batjocorise, urmărise, care-i smulsese toată viaţa atât de dorită de dânsul.

Acum însă putea să însface monstrul. Era aici lângă el... Pieptul i se sălta şi gura-i era larg deschisă. Se va năpusti peste dânsul. Dar această mulţumire supremă ii era şi dânsa oprită. Valurile de ură nu urau decât până la buze, puterile-l slăbiau şi în loc de vorbele răzbunătoare ce-ar fi vrut să le rostească, nu-i ieşiră din gură decât o greoaie ţâşnitură de sînge negru. Din nou căută un ajutor în juru-i deschise ochii mari, îngroziţi, uşor ca o pasăre rănită.

O tăcere de moarte se produse în biserică, atunci când cei doi infirmieri veniră seara, să caute cadavrul. Fără targă, acoperit numai cu mantaua-i sângerândă, ei trecură cu dânsul pe dinaintea camarazilor săi cari nemişcaţi şi neînduraţi

BALADA

Lumină şi miros de floare
E'n codrul cu rece isvoare,
Cu vrajă de privighitoare
Şi'n codru, sub lună, sub soare
Haiducii ţin tainic sobor.

E dajdie mare pe sate
Şi moare românu'n nevoi:
Cicoiul îl scuipă şi'l bate
Şi nimeni nu'i face dreptate,
Că ţara e'n mâini de ciocoi...

Dar i'auzi: o doină răsună,
Prin codrii de fag şi de brad
Şi nu ştiu ce fac împreună
Haiducii cu inimă bună, —
Că'n sate ciocoii tot scad...

Şi iată: cu fruntea brăzdată,
Cu grele pistoale 'n şerpar.
Stă Gruia pe gânduri şi cată
Cum cetina'n foc aruncată
Sporeşte mormanul de jar...

Tovarăşii lui, în poiană,
Spun glume şi snoave, de zor,
Şi râde'ntre ei o Ileană
Cu negru de păcuri sub geană,
Ce are şi'mprăştie dor!

Ileana e viaţa lui Gruia
Şi cine-ar privi-o cu foc. —
Şi-ar zice pe veci: „aleluia“,
Căci Gruia n'ar vrea nimăruia
Să dea din vrăjitu-i noroc!

Dar vajnic un şuer ferbinte
S'aude'n adâncuri de brad:
Haiducii pun mâna pe flinte,
Şi'n negrele nopţii vestminte
Ei pier ca pe-o gură de iad.

Poiana rămâne uitată
Şi focul se stinge pe loc,
Se stinge şi luna deodată,
De parc'a haiducilor ceată
A tras şi-a ucis-o c'un foc!

O clipă... şi codrul vueşte
De poteri pe cai în galop
Şi lupta se'ncinge, orbeşte,
Şi geme şi urlă, şi creşte,
De-ai crede că vine potop!

Şi 'n zori, pe când potera moare,
In chinuri grozave, de iad, —
Haiducii sunt toţi în picioare
Şi râd, că nimica nu-i doare
Şi râde tot codrul de brad!

V. MILITARU

IN EMPIREU

Al patrulea dialog

LOGICA SIMȚIRII ȘI ESTETICA

Maiorescu, Vasile Conta, Grigore Alexandrescu, Caragiale, Delavrancea, Duiliu Zamfirescu, Vlahuță, Trivale.

Grigore Alexandrescu. — Și iacă am venit și eu printre d-voastră. Pe acolo prin preajma Styxului, am fost primit cu bine de mai marii antichității. Nu e puțin lucru să vobești de la egal la egal — sau cum am zice pe greceasca nouă: **ena mù che ena sù** — cu **Pericles** și cu **Socrate,** cu **Platon** și **Aristotel.** Dar să spun drept: sunt doi pe-acolo, care mi-au înăcrit sufletul.

Vasile Conta.— Intr'o asemenea strălucită adunare, cine putea să te amărască atât?

Grigore Alexandrescu. — Unul care plesnește de invidie și altul, de vanitate: **Tersit** și cu **Timon.**

Titu Maiorescu. — Pe aceia i-am păscut și eu; dar pe vremea mea nu erau așa de răi. Se vede că i-a pervertit ambiția seacă.

Duiliu Zamfirescu. — Domnul **Grigore Alexandrescu** în adevăr vine din preajma Styxului. Aci suntem în Empireu, unde nu domnește decât inteligența pură. Și par'că — să mă ertați că o spun — am început să simțim mirosul păpurișului de-acolo, criticând pe unul și pe altul.

Grigore Alexandrescu. — Tânărul **Duiliu** are dreptate. Oricât te-ai desmaterializa, venind în înălțimile acestea, tot mai rămâne o fărîmă de materie. Să-i lăsăm dar în plata Domnului pe **Tersit** și pe **Timon,** și să mă puneți și pe mine în curent cu ce vă îndeletniciți în plaiurile acestea cerești.

Vlahuță. — O să fie cam greu. Suntem la a patra adunare.

Grigore Alexandrescu. — Am auzit că e vorba de o filosofie nouă, românească, clevetită de mulți, care ar putea-o înțelege, dar care nu vor.

Vasile Conta. — E vorba de filosofia **integralismului.** Tânărul **Trivale,** care a cunoscut-o mai de aproape, ar putea să ne facă un rezumat. Ce zici, domnule **Maiorescu?**

Maiorescu. — Despre partea mea, eu cred că un tânăr poate face mai de grabă o expozițiune excelentă, decât un rezumat bun. Cei bătrâni au mintea mai sintetică.

Vasile Conta. — Aveți perfectă dreptate; dar **Trivale** a arătat că e tânăr la ani, dar bătrân la minte.

Maiorescu. — Din acest punct de vedere, mă raliez și eu la opinia dumitale Ei, **Trivale,** ia să vedem, cât de tare ești în rezumate. Caută în cât mai puține cuvinte, să ne faci să înțelegem cât mai multe idei.

Vlahuță. — Să spun drept, rezumatul acesta va fi bine venit și pentru noi...

Caragiale. — Pentru **tine** poate vrei să zici, Alecule! Și cu toate astea, în scrisorile tale din „Universul" ai făcut destulă filosofie și cu mare îndemânare și căldură....

Vlahuță. — Filosofie morală, da; dar aceasta teoretică, de! e grea chiar pentru **Barbu,** care a studiat literile.

Duiliu Zamfirescu. — Iar am uitat că suntem în Empireu. Cu voia mai bătrânilor noștri, **Trivale** ar putea începe.

Maiorescu. — Firește.

Trivale. — Iacă ce e. Filosofia aceasta nouă crede că a găsit esența frumuseții. Frumusețea nu s'ar găsi cu adevărat de cât în capodopere, care și ele ar fi cu totul deosebite de operele de talent și de virtuozitate...

Caragiale. — Ai luat-o bine, dar o spui prost. Vorbește, omule, în **pozitiv:** că o punem noi în **dubitativ.** E mult mai greu să treci cum vrei să ne faci dumneata, dela dubitativ la pozitiv.

Trivale. — Aveți dreptate. Un singur Frumos **e:** cel din capodoperele literare și artistice. Capodoperele nu s'ar putea numi astfel dacă n'ar fi frumoase. Capodopera însă reprezintă o ființă care e deosebită prin natură, și de fenomenele fizice, și de cele sufletești, ca unele ce se manifestă, toate în afară, și anume în spațiu, timp și cauzalitate.

Delavrancea. — Ai început s'o încarci **Trivale.** Lasă la o parte spațiul, timpul și cauzalitatea, că se sperie **Alecu!**

Duiliu Zamfirescu. — **Barbule,** suntem în Empireu.

Trivale. — **D. Delavrancea** are dreptate: dar pe ce vreți să se cunoască tinerețea? — Și așa dar, **capodopera** este o ființă de sine stătătoare, care, este fizică și sufletească în acelaș timp și nu e nici una nici alta: e o **ființă psihofizică** sau, și mai bine, un **concret psihofizic.** Ea nu e nici ca concretele fizice, cum sunt mineralele, vegetalele sau animalele. Nu e ca un om, un pom, o piatră. — In acelaș timp nu e nici ca concretele psihice. Nu e ca un gând, o pasiune, o concepțiune, o hotărîre, un obiceiu. Capodopera e astfel constituită că, fiind vorba de o capodoperă literară, niciun cuvințel dintr'însa nu poate trăi fără înțelesul ce-l trage de la întregul ei, nici o imagine nu poate fi înțeleasă, — dacă nu-i exprimată printr'un anume cuvânt.

Grigore Alexandrescu. — Va să zică din fabula mea **„Gâsca, lișița și....“**

Trivale. — Mă ertați, dar aceea nu e capodoperă.

Delavrancea. — Cucoane **Grigore,** dumneata, n'ai decât trei fabule capod'opere: „Boul și Vițelul", „Câinele și Cățelul și „Toporul și Pădurea". Celelalte sânt doar opere de talent ori de virtuozitate și nu trăesc decât fiindcă sânt tîrîte la viață de celelalte... Să nu te superi.... Știi doar ce-am scris despre dumneata și cât te admir.

Grigore Alexandrescu. — Cum o să mă supăr? Suntem în Empireu!

Trivale. — Să-mi iau șirul. Când în „Boul și Vițelul" dumneata ai scris „Un bou ca toți boii", ai accentuat par'că, pentru cititor, că nu întrebuințezi cuvântul „bou" **decât în înțelesul din dicționar.** Cu toate acestea, tocmai prin expresia „ca toți boii" ai accentuat că „boul" despre care vorbești e cel mai „bou" din toți „boii". Acest „bou" unic în felul său, își dobândește nuanța de la întregul din care face parte. Cuvântul acesta, prin această relațiune, este impregnat de substanța sufletească, ce face din el o **imagine unică;** iar această imagine, cu acest înțeles. nu poate să-și păstreze ființa, fără felul în care dumneata ai exprimat-o.

Titu Maiorescu. — Cu alte cuvinte, nu numai fiecare element sufletesc este pătruns de materie, dar fiecare element material este pătruns de suflet... Scuză-mă, că te-am întrerupt cu această preciziune.

Trivale. — Mi-ați făcut un serviciu... Și, astfel, filosofia integrală se mândrește cu descoperirea acestei de a treia lumi: **lumea psihofizică,** lumea capodoperelor, care au altă viață, altă natură și trebue studiate după altă metodă de cât fenomenele din lumea fizică și psihică.

Vasile Conta. — Eu zic, că atât cât a spus **Trivale** e suficient, pentru ca să înțeleagă oricine chestiunile care ne preocupă. Și mai întâi: chestiunea dacă „Estetica" e „Logica simțirii", al doilea, dacă Estetica integrală e tot una cu Estetica cunoscută.

Trivale. — Cred că mai e necesar ceva, și anume chiar explicarea termenilor ce întrebuințați acum.

Vasile Conta. — Ai dreptate, uitasem că avem printre noi un nou auditor.

Trivale. — Imi dați voe, dar să mai adaog ceva. Capodoperele, ce formează lumea psihofizică, sunt constituite din **suflete de sine stătătoare și integrale,** adică sunt un organism în care intră elementele intelectuale, afective și voluntare, conștiente și analizabile, cum și elementele mistice, care le leagă, conștiente, dar inanalizabile.

---

priveau țintă bolta. Ajunși afară, infirmierii lăsară brutal cadavrul jos, pe pământul gol, la un loc cu o grămadă scânteindă de vitralii fărâmițate.

— Ia-i odată măsura! mormăi cel mai bătrân dintr'înșii, c'o ridicătură răutăcioasă din umeri. Celălalt ascultă, fără a spune o vorbă, luă măsura cu hârlețul care trase înconjurul trebuitor dela cap și până la picioarele cadavrului, în momentul acesta, tovarășul său i-atinse umărul:

— Privește, rogu-te mâinile acestea. Ai zice că-s de princesă. Imi închipui că n'a murit de bună voie. Ar mai fi putut să facă ceva în viață.

Cel tânăr se supără:

— Da mai lasă odată prostiile. Par'că are cineva poftă să moară. Fie bogat ori sărac.

Și uite, ca și cum s'ar mai fi temut de alte observațiuni, se apucă să sape groapa, înfigând furios casmaua în pământ.

Primul stătea în picioare, absorbit în contemplarea cadavrului: „Dacă l-ar vedea mamă-sa, în halul acesta", spuse el c'un rânjet îngrozitor. „Cu siguranță, că ea șade acum într'un fotoliu plușat și e pe cale să tricoteze un cașneu de mătase pentruca să nu-i răcească feciorul!"

Al doilea începu să mormăie și, arătându-i o a doua casma de lângă dânșii, spuse camaradului său:

— N'ai de gând să încetezi odată cu poveștile tale. Apucă-te, mai bine de lucru.

Acesta din urmă făcu un gest ca pentru a-și sufleca mânecile, cercetă unelta dezgustat, mai aruncă o privire soarelui ce apunea și se apucă de lucru, oftând.

Ultimele raze de soare scânteiau prin vălul prăfos al șoselei, ascunse par'că de fum. In tăcerea de prinprejur, nu s'auzia decât gâfăitul din greu al groparilor și scrâșnitul hârlețelor în pământ.

Trad. de M. GRINDEA

Maiorescu. — Intri prea mult în amănunte abstracte. Ai putea zice mai strâns şi mai explicit : capodopera are un **suflet întreg** care a eşit din sufletul poetului sau artistului creator şi a devenit **o fiinţă de sine stătătoare, încorporându-se în materie fizică.** Capodopera e un **suflet întreg obiectivat...**.

Delavrancea. — Mi se pare că domnul **Maiorescu** a avut dreptate şi adineauri şi acum... Dacă l-am ruga pe domniasa să rezumeze mai departe ?

Maiorescu. — Ar fi prea târziu, fiindcă **Trivale** şi-a isprăvit aproape rezumatul, pe care l-a făcut foarte bine. Continuă **Trivale!**

Trivale. — Vă mulţumesc. Capodopera, cum prea bine a zis domnul **Maiorescu** este un suflet întreg cu toate adâncurile lui, care a eşit din conştiinţa geniului, şi s'a obiectivat. Dar trebue să spun că acest suflet obiectivat nu e decât simţirea obiectivată care nu-şi poate dobândi independenţa obiectivă, decât luând cu ea tot sufletul !

Caragiale.— Aci ai adus-o bine tinere !

Trivale. — Inteligenţa se obiectivează în ştiinţă, **singură** şi dependentă de obiect, fără pasiune şi fără voinţă.

Voinţa se obiectivează cu pasiune şi cu inteligenţă, dar **singură** dependentă de scop. Numai simţirea noastră nu se poate obiectiva fără să scoată din adâncuri misticismul, iar de la suprafaţă, inteligenţa şi energia noastră sufletească.

Şi-acum vedeţi cum se luminează lucrul. Pentru ca să deosebim **gândurile obiectivate** — înţelese de toţi — de **gândirile subiective** — înţelese numai de noi — noi avem ca instrument „Logica inteligenţei", „Logica" propriu zisă cunoscută.

Pentru ca să deosebim **voinţa obiectivată, faptele istorice,** faptele recunoscute de conştiinţa umană de faptele egoiste, subiective, ce privesc numai interesele noastre, noi trebue să avem o „Logică a voinţei", pe care nu o poate înlocui „Etica" sau „Morala" obişnuită... Tot aşa, pentru ca să deosebim **simţirile obiectivate** — capodoperele artistice şi literare — de **simţirile subiective** trebue să avem o „Logică a simţirii", care nu poate fi de cât **Estetica.**

Delavrancea. — Brava **Trivale !** Cum văd, tu, nu numai ai rezumat, dar ai rezolvat una din chestiunile, care ne preocupă... Numai să vedem ce zice cuconul **Grigore ?**

Titu Maiorescu. — Cu această rezervă, adaog şi eu felicitările mele la cele ale domnului **Delavrancea.** Numai să vedem ce zice şi domnul **Grigorie Alexandrescu.**

Grigore Alexandrescu. — Frate dragă, voi care aţi trăit în vremile mai noi, sunteţi mai tari decât mine în treburile filosoficeşti.

Caragiale. — Intreabă-l pe **Alecu !**

Duiliu Zamfirescu.—Caragiale dragă!...

Caragiale. — Ei da... Suntem în Empireu. Dar în Empireu nimeni nu se poate supăra.

Al. Vlahuţă. — Lasă-l **Duiliu.** Par'că numai atâtea am înghiţit eu de la el ? Dar dacă mi-e dragul sufletului meu — n'am ce să-i fac !

Caragiale. — Alecule, mă arzi cu bunătatea ta, mai rău decât cu şfichiul !— Dar să lăsăm pe cuconu **Grigore** să continue.

Grigore Alexandrescu. — Şi, cum zic, dumneavoastră aţi făcut mai multă filosofie de cât mine ; dar par'că tot am înţeles şi eu ceva. Din învălmăşala sufletului fiecăruia, ese la faţă, anume gândiri, anume tendinţe, anume simţiri care pot fi **şi ale tuturor.**

Maiorescu. — Noi le zicem **universal obiective.**

Grigore Alexandrescu. — Adică, slobode de noi, şi **ale tuturor...** Şi, aceste gândiri, tendinte şi simţiri pot fi alese din noianul celorlalte, prin „Logică" sau „Loghică", cum am învăţat-o eu, prin „Logica voinţei" şi prin „Logica simţirii". Eu ştiam că adevărul e unul : acela pe care ni-l arată Logica. Dar văd că integralismul dumneavoastră mai scoate încă două.

Maiorescu. — E adevărat Integralismul zice : Adevărul are trei forme : **forma intelectuală** — a „Loghicei" dumitale şi a „Logicei" mele ; forma **volitivă, voluntară sau practică,** care însă nu e **binele,** obiectul „Eticei" ci **fapta istorică** şi forma afectivă, forma simţirii, care **nu** e frumosul, aşa cum îl înţelege „Estetica" curentă, ci **capodopera.** Cu alte cuvinte, Integralismul vrea să introducă două reforme, în contra lui **Kant.**

Intâia reformă e **să recunoască universalitatea obiectivă** nu numai a **adevărului ştiinţific,** intelectual, pe care-l regulează „Logica", dar şi **adevărului practic şi adevărului simţirii.** A doua reformă e că prin adevăr practic, el nu înţelege faptele care în vechea Etică se numiau **bine,** ci acele fapte care provoacă admiraţiunea permanentă a tuturor oamenilor, faptele istorice, de care omenirea, în desfăşurarea ei trebue să ţină seama. Pentru a le deosebi de celelalte fapte fără interes istoric, integralismul are nevoe de o **logică a voinţei.** Şi tot aşa prin **adevărul simţirii,** nu înţelege — cum se pare că crede **Trivale** — ce credea vechea Estetică, care are în vedere mai întâi de toate **frumosul în natură,** ci „Logica simţirii" care nu recunoaşte alt frumos decât cel cuprins în capodopere.

Vasile Conta. — Ciudate mai sunt consecvenţele unui pricipiu ! Dar şi interesante. Va să zică, după integralism **binele** şi **frumosul** sunt îngropate fără doar şi poate ; şi în locul lor, vin fapta istorică şi capodopera. Cum rămâne însă chestia **binelui şi frumosului ?** cum poate trăi filosofia fără aceste concepte ?

Titu Maiorescu. — Dumneata, în adevăr, ridici două puternice obiecţii. Dar cred că nici binele nici frumosul nu sunt excluse din sfera filosofiei integrale ; numai sunt mai sincer şi mai precis circumscrise de cum se face de obiceiu. O vom vedea aceasta într'o adunare viitoare. — Deocamdată, să-mi daţi voe, mie să conchid cu privire la problemele ce am cercetat astăzi.

Logica simţirii, care ne arată condiţiile sub care se obiectivează simţirea, ne arată în acelaş timp condiţiile capodoperei în care se concretizează frumosul. Deci Logica simţirii este o Estetică. In acelaş timp, însă, această Estetică **nu e** Estetica **veche,** care n'a putut să stabilească în atâtea secole un **frumos precis şi pipăit,** cum face Estetica integrală cu frumosul ei **psihofizic,** reprezentat prin capodoperă. Deci este o Estetică nouă.

Vasile Conta. — Va fi nouă ea, dar nici nu mi se pare aşa de precisă şi de pipăită ; nici mai cu seamă, veridică. Ea, cum am spus, nu explică frumosul în natură, iar capodoperele sunt lucruri discutabile.

Titu Maiorescu. — Se prea poate să ţi se pară astfel. Dar se prea poate să te şi înşeli.

Dar asta vom vedea-o altă dată.

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Theodore de Banville

— Cu prilejul reprezentării lui „Esop" —

E mai bine de un deceniu de-atunci. Intr'un decor de-o simplitate somptuoasă, într'un jilţ adânc cu speteaza înflorită în casa postăvarului Simon Fourniez din Tours, regele Loys al Franţei se odihneşte, schimbând cuvinte prieteneşti şi glumind cu pârgarul său şi cu sora sa, frumoasa Nicola Andry. Alături e o masă încărcată de bunătăţi şi vinuri minunate. Deodată, ca fugărit din urmă, năuc, jigărit, cenuşiu, de-un cenuşiu aşa de tragic în contrast cu tipsiile de argint de pe masă şi cu toată rumena voe bună a celor de faţă, sbucneşte înlăuntru şi se opreşte aiurit, Gringoire, trubadurul rătăcitor şi flămând, poetul hrănit cu eter ca'n utopiile astronomilor. „Un poet flămând adu ce mult cu un fluture speriat", e una din vorbele lui şi iată-l prins în plasa pe care i-o întinde bărbierul regelui, azi nobilul Olivier-le-Daim : neştiind că are în faţa sa pe rege, declamă (e singurul chip de-a se apropia de minunile acelei mese încărcate) **Balada Spânzuraţilor** în care doina discretă vorbeşte de pădurea cu spânzuraţi dela Plessis ca de-o livadă veselă a regelui Loys :

Toţi spânzuraţii aceia, de diavol ascultaţi,
Cer alţi şi alţi tovarăşi pentru spânzurătoare..

Cei de faţă se întristează. Mai cu seamă prea-buna şi prea-frumoasa Nicola. Regele s'ar putea supăra. El joacă însă, pe supăratul. Gringoire va fi spânzurat după ce va fi prânzit împărăteşte. Inviorat de ospăţul miraculos, Gringoire se lasă furat de vise frumoase, alunecă în jilţul regelui şi înalţă imnuri frumoasei pe care a zărit-o într'un amurg, la fereastră, şi care nu-i alta decât romantica Loysa, însăşi fata lui Simon Fourniez, cu suflet de visătoare şi care nu vrea să se mărite, după placul tatălui. Regele —suntem în teatru şi'n urmă cu cinci veacuri — se desfătează : iartă pe Gringoire cu o condiţie. Să cucerească inima Loysei.

Gringoire e urât, slab, fantomatic ; frumoasele au râs de el cu hohote sau milă când a încercat să le slăvească, dar Gringoire s'a ospătat din „mierea divină", el e poet şi cuvintele lui vor îndupleca pe Loysa. Regele a avut dreptate : „flacăra subtilă a poeziei ajunge ca să trezească amorul". Şi totul se sfârşeşte cu bine.

E mai bine de-un deceniu de-atunci şi urma pe care mi-a lăsat-o în suflet elogiul poeziei din „Gringoire" e tot aşa de puternică. „Un senior poate sluji pe un poet" (ce vremuri !) recomandă Regele lui Olivier-le-Daim care va servi prânzul lihnitului Gringoire ; „O pasăre din pădure sau un poet care cântă slujesc cel puţin să spue că zorile s'arată şi că primăvara va să vie", mărturiseşte sufletul îngeresc al Loysei ; şi tot atâtea alte, nenumărate complimente pentru-aceşti „împuşcă-lună" cuceresc sufletul şi te fac să-l iubeşti pe Banville.

E aproape uluitoare unanimitatea dispreţului cu care critica oficială învălue pe Banville. Dacă unii nu-l pomenesc de loc, alţii cari împart pe poeţi după predominanța senzațiilor, negăsindu-l în registrul lor de distincțiuni, îl miluesc cu o bucată de pâine și asmut câinii după dânsul. Nu e spectacol mai interesant ca acela al istoricilor literari terorizați de „maeștri" și cărora frecventarea marilor genii le toarnă în vine o înfumurare și o lipsă de înțelegere tot pe atât de ridiculă.

Pentru toți Banville e clovnul din circul dela sfârșitul romantismului care apare în urma numerelor tari și descrețește frunțile spectatorilor, înspăimântați de acrobația fecioarei dela trapez, cu tumbe deșănțate și cu schimonoseli caraghioase. Pentru mai toți el e un mărgelar de rime, un comediant, un soitariu, un fel de pehlivan de cei ce joacă pre funii, cum se aduceau, spre desfătarea poporului, la logodnele și nunțile domnești, pe vremuri și cum pomenesc cronicile.

Nu e de-ajuns să fi spus singur despre sine, **nu mă pricep decât în metrică**, ca să fi fost nesocotit până 'ntratâta. Și dacă a prezentat pe poet ca pe un erou sublim sau grotesc, umblând pe acoperișuri, pe culmi sau pe funii, să nu se uite că i-a plăcut să înscrie acel vers final care prețuește cât un veritabil atestat de onoare :

Tribun, profet sau măscărar
Fugind de colbul greu al glebei,
In care 'noată pasul plebei
Toți merg pe culmi, cu pasul rar
Sau pe-o soioasă funie, dar
Deasupra capetelor plebei.

Poeții se ghicesc mai ușor între ei. De aceea ce n'a putut face critica oficială au făcut corurile de poeți : contemporani ca Hugo, Gauthier, Vigny chiar, au asociat glasurile lor de încurajare sau de laudă. Baudelaire îi închină, în 1842, la apariția primului volum al lui Banville, un Sonet, în care lauda era definitivă și imaginea vioaie : Banville a apucat poezia de coadă, cu hotărîre, ca un ibovnic pe-o ibovnică. Verlaine mai târziu, olimpianul Mallarmé chiar și astăzi, fanteziștii, cari atâta îi datoresc, prin pana lui Derème, între alții, își plătesc admirația. De bună seamă o merită : poezia lui, e, după spusa unui cronicar, poet el însuși, nu atât satiră, deși îi place să-și amintească de Aristofan, cât glumă, nu atât umor, cât veselie. Poezia lui e imaginea cea mai răușită și mai nobilă a **gazetei rimate**, așa cum francezii au practicat-o dela Pleiadă și până la Ponchon. Ce-i altceva dealtfel, atâta din poezia lui Horațiu, decât tot gazetă rimată în care evenimentele cele mai locale par transfigurate sub bagheta liricului genial ? Lirismul lui Banville e reflexul surâzător al unei epoci plină de frământări care are multe asemănări cu vremurile de astăzi și cine n'ar spune că de astăzi sunt versurile următoare care închee o poemă a primăverii :

E vremea când conducem o tânără amantă
S'adune violete de degetele-i demne
Când orișice ființă tresare exultantă
Afară de hapsânii ce-s negustori de lemne.

Dacă a fost iubit de poeți nu i-a iubit mai puțin. Și viața lui e mai ales o pildă de cultul întreg pe care l-a avut între alții pentru Hugo. Să ne amintim de scena povestită de Leon Bocquet când debutantul Samain se prezintă la Banville. I se fac observații, sunt reminiscențe din Hugo. Samain se apără: nu-l are pe Hugo în bibliotecă, nici nu l-a cetit. Și Banville exasperându-se : „Cum ! Cum ? Nu-l ai pe Hugo în bibliotecă, și mai vrei să scrii ?... La vârsta d-tale mi-ași fi vândut și cămașa de pe mine ca să cumpăr cărți !

PERPESSICIUS

FLOAREA DE CICOARE

(Din psihologia artistului contimporan)

IV

> O, peinture.... O, perle oú jouent toute la mer et l'immense ciel dramatique, et la tragédie éternelle du mouvement et de la couleur, et les frissons les plus fiers et les plus mystérieux de l'âme,.... les porcs décident de ton sort !...

Colas de Pontoise urmează astfel în scrisorile sale :

— — — — — — — — — —

Nu știu anume câte săptămâni voi fi stat în pat și nici cât am fost de bolnav. Imi aduc însă lămurit aminte de zilele convalescenței mele, Zile albe și calme, în cari clipele treceau domol ca undele ușoare peste lanul de grâu copt, cu îngânări molcome de mătase și mirodenii adormitoare — de farmacie.

Prin fereastra odăiței mele, — la care mama atârnase acum perdeluțe albe cu boabe de cireșe — soarele venea la mine vesel, cu nu știu ce pâlpâire de smaralduri și aromeală de roade pârguite.

N'aveam voe să mă scobor din pat. Doctorul urât dăduse porunca asta mamei — și mama îl asculta în ciuda rugăminților mele.

Stam așa, cuminte și ușor trist și priveam în cadrul ferestrei pe unde soarele, prieten, venea la mine în fiecare zi.

Ași fi vrut să mă cațăr acolo, pe prichiciul înalt și, cu mâinile încleștate de gratii, să privesc în grădină și să sorb mireazma adâncă, umedă și verde, care mă cerea timidă în preajma patului meu.

Mama venea deseori în odăița mea să îmi pună termometrul și să'mi dea siropul cu gust de aramă coclită și dulce.

Fața ei nu mai era acum aspră și ochii ei nu mă mai priveau tăios. Când mâna ei se strecura sub cămașa mea până subțioară, cald și bun, ca să simt apoi fiorul rece al tubului de sticlă, carnea mea se cutremura de o plăcere sfântă, apoi o liniște mare se așeza peste întreaga mea ființă, o piroteală voluptoasă și pură mă înfășura, ca o bae, încropită, de lapte. Inchideam încet ochii — și fiindcă, sub pleoape, simțeam năvălind, de fericire, izvorul lacrimilor calde, — pe cari nu voiam să mi le știe mama — strângeam din toate puterile mele pleoapele și încruntam, în sforțare, sprincenele, cari, în mintea mea, se înfățoșau ca două odgoane răsucite, ce'mi ștrangulau fruntea.

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

Intr'o după amează, când piroteam în tăcere și lumină, ușa se deschise încet, ca ușa din altarul bisericii — și argatul bătrân intră la mine par'că mai încovoiat și mai supt ca totdeauna.

Tata, mama și bunica — îmi spuse el— au plecat cu „gabrioleta" la moșia unui vecin, unde e nuntă. Nu se vor întoarce de cât poimâine. El a rămas, bătrânul, să mă îngrijească și să'mi țină de urât.

Avea în mână două piersici catifelate, cele dintâi coapte, culese anume pentru mine „de sus" dela vie — fără știrea vierului.

— „Ți le-am adus așa, de frumusețe... dar să nu muști din ele, domnișorule, că iar te întoarce boala,.."

Gura mea uscată de friguri se înrourǎ deodată la gândul sucului acriu și răcoritor al fructului.

Bătrânul îmi puse binișor roadele verii pe măsuța de noapte, lângă șipul cu siropul grețos și'mi spuse, așezându-se alături de patul meu, pe fotoliul de paie :

— „Domnul mi-a zis că dacă te-oi vedea liniștit și fără fierbințeală, să'ți aduc de dincolo cutia cu vopsele"..

Am închis ochii și am stat așa câte-va clipe, în mine, sărutând ochii tatei, pe care-i simțeam, din depărtare, învăluindu-mă în văpaia lor mare și bună.

— — — — — — — — — —

Lămurit nu-mi aduc aminte ce anume s'a întâmplat cu mine în după amiaza aceea și nici a doua zi până seara.

Știu atâta că a treia zi dimineață, fui trezit din somn de sunetele unei orchestre, de râsete ascuțite și groase, de tropote de pași mulți și grei....

Apoi ușa camerei mele se căscă deodată în lături și năvăliră mai mulți domni și mai multe cocoane, foarte veseli apoi mama, tare îmbujorată, la brațul unui ofițer cu fireturi aurite și chipiul pe ureche.

Domnii, doamnele, mama și ofițerul mă sărutară pe rând sgomotos și brutal, vorbindu-mi toți deodată.

Un miros amestecat și curios năvălise odată cu ei în odae : miros de hamuri de cai..., miros de bucate grele,... de câmp.,. de tutun și de vin.

Mama le dădu lămuriri amănunțite despre boala mea, invitându-i să se așeze pe scaune.

Avea în glas nu știu ce tremurare tinerească și în mișcări o înfrigurare vioaie pe care nu i-o cunoscusem încă.

Ofițerul se așeză pe marginea patului meu, și patul se zgudui puternic sub el. Zise mamei „**merçi**" și-i sărută mâna îndelung, mai sus de încheetură. Mama îl privea, în clipa aceea drept în ochi, cu o privire de spumă, apoi netezi frizura ofițerului, zicându-i :

— „Mă duc dincolo să-l îngrijesc pe François.... ah ! ce om imposibil..."

Apoi adăogă :

— „Adică, ce, m'am măritat să fiu sluga, unui bețiv-rău crescut !..."

Murmure de aprobare se auziră printre cocoanele și domnii de pe scaune, cari fumau.

Ofițerul îmi prinse obrajii slăbiți între două degete și aplecându-se spre mine, îmi răcni în urechi :

— „Piciule dragă, tare se 'mbată repede tatu-tău.... ha, ha... ha, ha.., ! !

— „Ca un porc..." adăogă mama..,

— „Hi, hi, hi... ha... ha, ha..." făcură doamnele și domnii cari fumau pe scaune.

Frica și scârba, care mă coprinsese la început se schimbă acum în nu știu ce liniște albă, care mă imaterializa.

Nourii groși de fum dădeau oamenilor și lucrurilor din odaia mea o înfățișare stranie.

Priveam cu atenție concentrată și senină pe străinii aceștia și pe mama, transfigurați fantomatic, și pe măsură ce-i priveam, creștea în mine credința că visez. Mă rugam numai lui Dumnezeu să nu-mi prelungească visul acesta — ci să-mi facă altul.

— — — — — — — — — — —

Mama veni cu o tavă mare pe care se aflau ceaiuri și biscuiți. Servi pe domnii și doamnele de pe scaune, în parte, întinse o ceașcă ofițerului, întrebându-l cald : — „Tu stai comod aici ?..."... apoi așezându-se pe marginea pătucului meu, între mine și ofițer, luă o farfurie cu biscuiți, culese din ea cu grijă unul mai frumos, și muindu-l în ceașca musafirului i-l duse la gură cu grație de fetiță fericită. Ofițerul, cu gura plină, zise iarăși **„merçi“** și îngână un compliment, probabil asupra ceaiului. Mâna ofițerului se îndreptă atunci spre gură, să-și stăpânească o tusă. Mama îi desprinse mâna dela gură o trase blajin spre ea, o apropie de ochi și spuse către doamnele și domnii de pe scaune :

— „Vai, ce frumusețe de inel,... ah, cât e de frumos !... Ce piatră e asta ?...“

Scoase de pe degetul ofițerului inelul, care ceda greu, și îl arătă pe rând, însoțindu-l de laude, la fiecare din domnii și doamnele de pe scaune.

Ofițerul sta înfipt pe marginea patului cu ceașca în mână și capul lui — (un cap inert ca un „volum“ din sala de desen,... cu doi ochi de pasăre de baltă și gura ca o cicatrice veche) — se mișca după silueta mamei, mecanic.

Deodată una din cocoane țipă, ca o trâmbiță :

— „Ia te uită,... ia te uită,... ce mai de alea pe pereți ! Ce‘s alea ?... M-me de Pontoise, ce‘s alea ?...“

Mama, ofițerul, domnii și doamnele de pe scaune se ridicară și se înghesuiră peste patul meu, să privească, deaproape, cartonașele mele zugrăvite în cele două zile și cu cari argatul bătrân, îmi împodobise zidul,... „așa de frumusețe...“

— „Bine, mă tipule — țipă la mine ofițerul cu o voce de clopot mare — te ții numai de drăcii... și el cică-i bolnav... !“

— „Ia privește — zise o cocoană grasă și dulce — una, două,trei, patru, cinci chipuri de dudui cu ochi albaștri,...“

— „Și un copac care arde...“ — adause un domn cu părul alb, știrb și țigaretă de chihlimbar.

— „.... ăla, care stă pe scaun, ca un tâmpit — ăla e nostim... făcu ofițerul smulgând cartonașul din perete — ...ha, ha,... ha,.. pe onoarea mea că-i nostim !... Am avut eu unul așa, în companie... mergea în front de-andoaselea și prindea muște cu o artă extraordinară... Ți-l iau eu pe ăsta, să-l arăt colonelului... O să facă un haz... pe onoarea mea... !“

Toată lumea râse cu poftă de spiritul ofițerului — și mama îi zise :

— „Mai bine spune-i **tu** să-și caute de învățătură și să nu mai umble de-acum înainte derbedeu, prin vie, taoată ziua și toată noaptea“.

— ...după inspirații...“ — adaugă ofițerul privind cu înțeles la mama.

— „Ha, ha, ha !“... făcu asistența, subliniind cu râsete felurite și sincere aluzia inteligent încondeiată, a ofițerului...

— — — — — — — — — — —

Stam împietrit și mă rugam lui Dumnezeu fierbinte, să‘mi termine visul acesta și să-mi dea altul...

Ușa se deschise însă și în pragul ei apăru bunica, cu boneta și șorțul ei alb, cu dantele strigând veselă :

— „Doamnelor și Domnilor, poftiți la masă.... Avem un pește cu maioneză, ideal.... !“

Perechi, perechi, domn doamnă, pășiră peste prag în râsete sgomotoase și glume întrerupte.

Mama rămase în urmă să împacheteze întro hârtie, ofițerului, cartonașul smuls de pe perete, deschise apoi fereastra larg mă înveli cu pătura, și, dereticând pe măsuța mea de noapte, zări cele două piersici ale argatului :

— „Ai mâncat piersici ?...“

— „Nu mamă,... mi le-a adus omul din curte, să stea frumos pe masă...“

— „Bine...“

TEATRELE

LA REGINA MARIA : Negustorii de glorie

Teatrul „Regina Maria“ a înlăturat tinereasca încercare cu exotismul „Livezii cu vișini“ și cu montarea după nu știu ce fel de indicații, reprezentând „Negustorii de glorie“.

Piesa e foarte bună. Punerea în scenă și montarea sunt pildnice. Traducerea e într‘adevăr admirabil teatrală. Artistul Ionel Manolescu a dovedit complete însușiri de „om de teatru“, dând în cea mai bună limbă românească, frumoasa piesă a tinerilor scriitori Pagnol și Nivoix.

■

Intr‘un orășel din Franța, în 1915, familia Bachelet — tatăl, mama, Germains (noră) și Ivonne (nepoată) — trăește în așteptarea veștilor de la Henri, care-i pe front.

Tatăl a făcut politică socialistă, Henri a fost și el socialist. Dar acum în fața primejdiei, Henri luptă vitejește pentru țară și familia așteaptă cu evlavie știri dela viteaz. (E viteaz, fiindcă deși rănit de mai multe ori, s‘a dus totuși în linia întâi a focului). Când familia așteaptă scrisoarea, vine un soldat de pe front și anunță că Henri a murit. Scena e îngrozitoare. E de un dramatism sfâșietor. Totuși ce admirabil a înfățișat toată gama dramatică, într‘o serie de crispări și manifestări aproape mute, mama, d-na Lucia Bulandra. Dacă această artistă, care e desigur o mare dăscăliță pe scenă, n‘ar fi măsurat cu știință de psihiatru momentele așa de gradate, așa de nuanțate în vâltoarea lor dureroasă, scena ar fi degeneral într‘o banală melodramă.

După câțiva ani, când a început să se înființeze societăți pentru invalizi, pentru orfani și pentru părinții cari și-au pierdut copiii în răsboi, situația bietului și pricăjitului funcționar Bachelet se schimbă. Și moral și material. Inaintează în grad și e ales pentru vitejia fiului său defunct, președinte al unei societăți a părinților eroilor.

Germaine, nevasta lui Henri s‘a remăritat și are și un copil.

* * *

Mama luă cele două piersici, le șterse atent cu un șervețel de ceai și le strecură una după alta, râzând, în gura deschisă larg, ca o gură de tun, a ofițerului.

Apoi ieșiră din odaie, mama ciripind mereu nu știu ce și ofițerul, în fiecare obraz cu o umflătură, luptând penibil din fălci...

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

Așa se termină ultima scrisoare din primul pachet cu epistolele, îngălbenite de vreme și cu parfumul trist, ale bietului meu prieten Colas de Pontoise.

Când treburile îmi vor mai da răgaz— voi încerca să continuu cu transcrierea acestor scrisori, în limba noastră de toate zilele — plată și vulgară.

E acum în atmosfera familiară o încrucișare de curente : gloria mortului domină, dar și ispitele ce răsar din ea, pentru mai bună stare și pentru satisfacția de ambiții ale unui umilit de mic funcționar, rânjesc..

Arătarea laturilor acestor stări sufletești ale părintelui, care și-a perdut un fiu viteaz, dar care e târât să profite de gloria mortului,—tatăl susține că și el are o glorie că a dat Franței un erou — a fost încredințată d-lui Maximilian.

Greu rol, dar foarte frumos. Și d. Maximilian cu o inteligență, pe care am dori-o tuturor artiștilor, cari vor să muncească, l‘a susținut nu numai just, ci egal și unitar.

Speculează isbânzile oratorice ale lui Bachelet, ca și simpatia pe care o inspiră acest bătrân, o hienă — îi zicem noi — un speculant, sau un învârtit cum li se ice îndeobște — Berlurean (d. Talianu). Isbutește acest ins antipatic, profitor, fără rușine și fără inimă, și convinge pe bătrân să candideze pe o listă pentru parlament. Grație glorii, pe care o reprezintă bătrânul, e aleasă lista și iată deputați pe ambuscat, pe un fost căpitan găgăuță, pe un ziarist de suburbie. Aceștia în frunte cu hiena sunt „negustorii de glorie“.

Dar când și bătrânul uitase de fiul său mort,. apare Henri.

Ce scenă. Al doilea moment mare pentru d-na Bulandra. Și altă mare încercare, din care a ieșit onorabil d. Maximilian, căci drumul era pe o muche de cuțit între deșertăciunile de a fi ajuns și de a mai ajunge și sentimentul de părinte, care-și vede fiul.

Ce-i de făcut ?

Hiena dă soluția. Ca bătrânul să ajungă ministru și la adăpostul glorios al bătrânului și hiena, propune ca Henri Bachelet să-și schimbe numele, să fie altul și gloriosul mort, mort să rămână.

E cinismul sub forma cea mai mizerabilă. Și așa a fost.

■

Am făcut acest lung rezumat, ca cititorul să poată aprecia intensitatea momentelor dramatice. Despre d-na Bulandra, în rolul mamei, atât la aflarea știrei despre moartea fiului, cât și la vederea lui, ca și mai apoi când bătrânul era târât în curentul „negustorilor de glorie“, nu se poate spune de cât că a fost cea mai bună, cea mai pioasă mamă.

D. Maximilian în rolul bătrânului a obținut într‘adevăr un mare succes. Un succes cu atât mai remarcabil, cu cât rolul e o împletitură de dramatism simplu și bonomie arivistă. E în rol și revoltă de înfrânt și indignare de pamfletar și risipă de sentimentalitate—să mi se ierte cuvântul — mercantilă.

In rolul lui Henri, a fost d. Tony Bulandra.

Frumos rol pentru d-sa. Dar inegal susținut. Ce deosebire între mândria deslănțuită vijelos când s‘a întâlnit cu hiena și înfrângerea teatral redată,— prea teatral — când a primit propunerea să-și schimbe numele. Momentul întâlnirii cu fosta sa soție a fost redat însă de artistul Tony Bulandra.

D-rei Marioara Mohor i s‘a dat prilejul să se afirme. Și s‘a afirmat. A făcut pe soția lui Henri. A fost duioasă, dar și supusă nevoilor de a-și duce viața mai departe. A fost umilită, când și-a revăzut soțul, dar a trebuit să arate, că e stăpânită de sentimentul de mamă al copilului celui de-al doilea soț.

In rolul învârtitului, al profitorului de răsboiu, a fost d. Talianu. Pentru acest actor tânăr, rolul ce i s‘a încredințat, a fost fără îndoială, cel mai bun prilej de a arăta însușirile reale ale unui talent în desvoltare.

In roluri secundare, d-nii Groner (destul de comic) Enescu (măsurat) Anastasiad (foarte în rol). Dar ce bine, ce tineresc a știut să se prezinte d-ra Liana Constantinescu.

LA TEATRUL MIC: D-na și d-nul Cutare

Privesc deschiderea acestui teatru ca o isbândă a unei îndârjite stăruinți depusă de un grup de actori tineri de talent și ca atare nedisciplinați. Și se adaogă la aceasta, bucuria revederii lui Mihalescu pe scena românească, într'o piesă comună ca subiect, dar plină de subtilitate și gradare emoțională.

Nu-i vorbă nici să fac unele concesii companiei teatrului Mic, dar nici să trec ușor peste unele lipsuri. E poate prea tinerească asociația de actori și e poate prea accentuată diferența de — cum să zic ? — stil, de ținută între protagoniștii scenei și ceilalți entuziaști emuli.

Mihalescu a venit cu o uriașă experiență din Franța.

D-na Tanzi Barozzi-Cutava are o pricepere scenică uimitoare și ceilalți o mare dispoziție teatrală. Și mai e ceva: e prima piesă jucată, destul de grea, ca să nu apese râvna tinerească a actorilor și să nu se bage de seamă fâlfâinile unei lipse de omogenitate.

Dar încă odată, teatrul acesta inspiră nădejdi de hotărâtoare isbânzi.

Reprezentația D-nei și d-lui Cutare a plăcut. Și era firesc să placă.

Intr'o căsnicie, intră al treilea. Amantul se introduce cu măestrie și cucerește cu calcul. Femeea compară și se analizează. E interesantă însă de urmărit replică după replică, înaintarea cuceririi. In scenele acestea, constă o parte din frăgezimea piesii, susținută pe o temă comună, dar realizată deosebit, cu grijă, cu o gradare într'adevăr aleasă.

Și-apoi femeea pleacă cu amantul Ei, plecarea aceasta e în piesa lui Amiel destul de iscusit redată. Femeea e stăpânită de porunca trupului ei tânăr și bărbatul își dă seama, că nu se poate împotrivi. Comun, nu ? Dar în D-na și D. Cutare, scenele sunt rânduite pentru stări sufletești, care se sbat între suspinul dramatic și pornirea glumeață a comediei. E o țesătură de înțelegere și iertare, de dor de ducă și regret, că n'a fost altfel.

Bărbatul, care apoi a iertat aventura nevestii sale, a fost d. Mihalescu.

A fost d. Mihalescu pe scenă, dar n'a fost în rolul, care să-i convină deplin. Se simțea greutatea unei acomodări. Dar ce considerabilă experiență a adus pe scenă d. Mihalescu. Ce grijă de mișcări !

D-na Barozi Cutava în rolul d-nei cu aventura, a vădit și de astă dată, ce stăpână e pe cele mai simple mijloace scenice și ce vervă simpatică și antrenantă are.

Amantul a fost d. V. Protopopescu, destul de talentat, ca să impresioneze.

LA TEATRUL NAȚIONAL: Visul unui amurg de iubire și Esop.

Amândouă piesele în versuri și amândouă alcătuind un spectacol căzut.

S'au muncit artiștii. Și-au pus la contribuție și râvna și numele. Dar zadarnic.

Ce păcat de munca marei artiste Maria Filotti.

Ce păcat de talentele așa de impunătoare ale d-lor Pop Marțian și Calboreanu ! Piesele nu rezistă. Poate, că și traducerea-i de vină. Da, înt'o mare măsură și traducerea.

S'a folosit așa de mult și de nepotrivit inversiunea, încât actorul se silea să înțeleagă ce spune, iar spectatorul aștepta să răsufle, când se termina tirada lungă și dificilă.

De ce a stăruit directorul teatrului să dea un spectacol greoiu cu aceste piese ?

D. Minulescu e poet de mare talent : e om de gust, cum nu se întâlnesc prea mulți ; e om de teatru — și fiindcă-i director și fiindcă a făcut ingenioase piese de teatru.

Și totuș d. Minulescu s'a lăsat convins să dea reprezentații cu piese, care poate să aibă rost acum doar din punct de vedere al istoriei literaturii dramatice universale.

Ce muză vitregă îl inspiră oare ?

Il știu pe d. Minulescu, ce lucruri bune poate să facă, atunci când nu cade pradă ispitelor. De ce nu se hotărăște să-și manifeste personalitatea și ca director de teatru ?

B. CECROPIDE

Congresul „Astrei“

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“, cea mai veche societate culturală din țară, întemeiată la 1861, cunoscută azi sub numirea de „Astra“, și-a bazat activitatea chiar dela început pe legăturile ei cât mai strânse cu massele poporului ardelean. Aceste legături s'au format prin contactul nemijlocit între conducătorii intelectuali și pătura țărănească, care se făcea în zile de sărbătoare prin conferințe și prelegeri populare, ținute la sate prin descinderi în mijlocul poporului. Conferințele acestea, modeste ca formă și conținut, aveau darul de-a trezi la popor interesul față de problemele zilei mai apropiate de viața lui și de-a întări încrederea în clasa de intelectuali. Până la războiu și în cursul lui intelectualii români din Ardeal nu erau de loc compromiși sub raport politic și cuvântul lor era ascultat. Acum raportul dintre țărănime și intelectuali s'a schimbat mult și în defavorul celor din urmă.

Activitatea „Astrei“ dinainte de războiu trebuie considerată din două puncte de vedere : literar și cultural, așa cum era fixat și scopul ei chiar în titlul dat la întemeierea societății.

Din partea primă a programului nu s'a realizat aproape nimic, deoarece, „Astra“ n'a putut nici să formeze un curent literar nici să dea în cei 65 de ani de existență cel puțin o revistă beletristică pentru necesitățile literare ale Ardealului. Organul ei de publicitate revista lunară „Transilvania“ a dibuit pe toate drumurile fără să poată găsi până acum pe cel drept.

In schimb însă pe terenul cultural „Astra“ și-a găsit chiar dela început mijloacele cele mai potrivite pentru atingerea scopului fixat și care era popularizarea operei culturale generale. Inceputurile acestei munci de popularizare, anevoioase prin însăși natura ei dar și mai mult prin lipsa de experiență a celor însărcinați s'o săvârșească, au fost bine îndrumate, căci s'a procedat în mod foarte logic dându-se țărănimei, către care se adresa în primul rând, numai atât cât ea putea să primească și să asimileze cu slabele ei puteri intelectuale de pe acele vremuri. Astfel se poate spune, că marea enigmă a succesului cu adevărat extraordinar obținut de „Astra“ pe terenul popularizărei culturei generale în massele țărănești din Ardeal, stă în faptul că pilulele culturale nu s'au dat țăranului decât în mod metodic și pe măsură încât ele să poată bi bine digerate.

Sfârșitul războiului cu înfăptuirea României Mari a pus și „Astra“ în fața unor noui probleme. Mai întâiu de toate se punea întrebarea, dacă societatea trebuie să-și întindă activitatea în noile provincii și în deosebi în vechiul regat, cu care se unise, sau să se mărginească la vechiul ei teritor de acțiune. Problema aceasta a fost repede rezolvată de d. prof. N. Iorga, care în congresul din Ianuarie 1919, ținut la Sibiu, își exprimase dorința ca „Astra“ să rămână și mai departe în Ardeal, lăsându-se restul țărei ca teren de operațiuni culturale pe seama „Ligei Culturale“. Evident, că „Astra“ trebuia să accepte oferta aceasta de colaborare mai cu seamă că „Liga era ceva sfânt pentru ardeleni, cari vedeau în persoana d-lui prof. N. Iorga o garanție că opera culturală de popularizare nu va suferi nimic. „Astra“ s'a ținut de cuvânt și n'a trecut Carpații, cu toate insistențele depuse dintr'o anumită parte, care i-ar fi putut da toate mijloacele de-a desvolta și în vechiul regat o activitate tot atât de rodnică ca și în Ardeal.

Câtă vreme politica a absorbit toată atențiunea opiniei publice din Ardeal starea aceasta de promiscuitate între „Astra“ și „Liga Culturală“ n'a fost prea mult luată în seamă. Acum lumea intelectuală din Ardeal s'a scârbit până în adâncul sufletului de politica, în numele căreia se ordonă împușcarea țăranilor cinstiți, și caută să revină la vechile ei preocupări dinainte de războiu. Rapoartele despărțămintelor „Astrei“ despre activitatea culturală, desfășurată în ultimul timp, arată că lumea a început să se intereseze din nou de mersul treburilor culturale ale „Astrei“. Participarea delegaților din Basarabia la congresul din Zalău a fost viu aplaudată de ardeleni și ca un efect nemijlocit al acestei înfrățiri culturale a fost cererea făcută congresului ca „Astra“ să treacă și Carpații, după ce a trecut Prutul, și să încerce o împăcare a Ardealului cu vechiul Regat prin mijloacele culturei, după ce ticăloșiile politice au produs o desbinare atât de dureroasă și regretabilă. Să nădăjduim. că venirea „Astrei“ în vechiul regat va fi întâmpinată cu dragoste frățească.

ION BĂILA

CALENDAR LITERAR

19 Septembrie, 1882 : S'a născut în satul Cenade (județul Alba de jos) scriitorul Ioan Agîrbiceanu.

1888 : Apare în București, în editura tipografiei **„Universul“** de sub direcția lui Luigi Cazzavillan, primul număr din **„Universul literar“.**

1904 : Apare în București revista umoristică **„Furnica“** condusă de G. Ranetti și N. D. Țăranu.

1909 : A murit istoricul bucovinean Nicolae Hurmuzachi.

20 Septembrie, 1850 : Apare în Paris **„România viitoare“** sub conducerea lui C. Bălăcescu, N. Bălcescu, D. Brătianu, S. și N. Golescu, C. A. Rosetti, I. Voinescu, etc...

1883 : A murit filologul Alexandru Lambrior.

23 Septembrie, 1860 : S'a născut în Brăila publicistul Teodor M. Stoenescu.

1876 : S'a născut în Iași scriitorul Alexandru Cazaban.

25 Septembrie, 1853 : S'a născut în Fălticeni junimistul Vasile Ionescu.

Buletin bibliografic săptămânal(*

de AL.-SADI IONESCU

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Gide (Charles) şi Charles **Rist.** — Istoria Doctrinelor Economice dela fiziocraţi până azi. Traducere cu aprobarea autorilor după ediţia a cincea revăzută şi corectată de George Alexianu. Bucureşti, **Cassa Şcoalelor,** 1926, 7 + 942 p. Lei 220.

Buharin (N.). — Calea spre socialism şi Blocul Muncitoresc-Ţărănesc In uniunea Republicelor Sovietice Socialiste. Cu o prefaţă de P. Muşoiu. Bucureşti, Editura **Revistei Ideei,** [1926], 96 p. Lei 20.

34 DREPT. LEGISLAŢIE.

Constantinescu (Mitiţă). — Contractele de vânzare pentru exploatarea pădurilor faţă de legislaţia agrară şi silvică. Bucureşti, (Tip. **Cultura Naţională),** 1926, 56 p. Lei 90.

37 INVĂŢĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Rózsa Jòzsef Dr. — „Jo Barát"-naptar az 1926—27 iskolai évre. Cluj, A **„Jó Barát"** szerkesztösége kiadja, 1926, 158 p. Fig., hărţi. Lei 34.

a) Manuale didactice pentru învăţământul primar.

Brósz (Elena). — Ştiinţele fizico-naturale pentru clasa III-a şi a IV-a [a] şcolilor primare după programa cea mai nouă. Fizikai és egyéb természeti ismeretek elemi iskolák... Cluj, Kiadja a **Minerva** nyom, 1925, 80 p. Fig.

Ionescu-Fulger (M. C.). — Colecţiune de cântece naţionale de vitejie şi populare pentru uzul şcoalelor şi Reuniunilor corale. Galaţi, (Tip. **Cultura Poporului),** [1926], 95 p. Lei 15.

b) Manuale didactice pentru învăţământul secundar.

Georgescu (Economul Dimitrie). — Morala creştină pentru Clasa III-a a Şcoalelor secundare de băeţi şi fete şi Clasa V-a a Şcoalelor normale de învăţători şi învăţătoare. Ediţia III-a Revăzută. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, 151 p. Lei 38,75.

Mihălcescu (Preotul Ioan). — Istoria Bisericească pentru clasa V-a liceală. Ediţia a V-a Ameliorată şi reaprobată. Bucureşti, **Pavel Suru,** 1926, 104 p. Lei 32.

Candrea (J. A.). — Cours de langue francaise. XX-e édition. Bucarest, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, 2 v. 144 p. Fig. (I livre) Lei 49,50 ; 210 p. Fig. Lei 64,50 (II livre).

Ciupagea (E.). et **Lévêque.** — La première année de français à l'usage des classes secondaires. V-e édition. Bucarest, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, 146 p. Fig. Lei 51,75.

Haneş (Petre V.). — Carte de limba română pentru clasa I-a secundară (băieţi şi fete) licee, gimnazii, şcoli comerciale, medii şi civile. Ediţiunea XI. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Comp., 1926, 278 p. Fig. Lei 76,50.

Corneli Nepotis. — De excellentibus ducibus exterarum gentium liber. Text latin adnotat prin îngrijirea lui Anghel Marinescu. Bucureşti, **Casa Şcoalelor,** 1925, 128 p. Lei 24. (Biblioteca autorilor clasici latini No. 12).

Dimitrescu-Aldem (Lucreţia). — Curs de gospodărie în conformitate cu programele în vigoare a şcoalelor secundare, profesionale, normale pentru clasa I-a. Ediţia I. Bucureşti, (Tip. **Naţionala,** Jean Ionescu), [1926], 62 + II p. Lei 20.

Haushaltungskunde und Erziehungslehre. Hilfsbüchlein für Mittelschulen. Hermannstadt, (Buchdruck. **G. Haiser),** 1926, 59 p.

Ivela (A. L.). — Manual de muzică vocală cuprinzând solfegii şi cântece pentru clasa II-a secundară de ambele sexe. Ediţiunea IX-a Revăzută şi adăogită. Bucureşti, **Universala,** Alcalay & Co., 1926, 64 p. Lei 25.

Constantinescu (N. A.). — Elemente de istorie universală pentru clasa I-a normală. Bucureşti, **Pavel Suru,** [1926], 176 p. Fig., hărţi. Lei 58.

c) Manuale didactice pentru învăţământul special.

Lacea (Dr. Constantin). — Deutsches Lesebuch für höhere Handelschulen und verwandte Anstalten. I—II Teil. Cluj, **Im Selbstverlage des Verfassers,** 1926, 233 + III p.

Sorescu (Al.). — Ştiinţe comerciale cu birou comercial, operaţiunile unei case de detaliu pe cont propriu [pentru] şcoalele comerciale curs seral anul I. Bucureşti, **Ancora,** S. Benvenişti, 1926—1927, 131 p. Lei 48. (Biblioteca contabilă Nr. 3).

Trancu-Iaşi (Grigore L.). — Curs de comerţ şi contabilitate. Ediţia V-a. Vol. I. Bucureşti. **Universala,** Alcalay & Co., 1926, XIII + 260 p. Lei 80.

4 FILOLOGIE.

Morariu (Leca). — De vorbă cu stilistul I. Gorun. Cernăuţi, (Tip. **Glasul Bucovinei),** 1926, 18 p. + errata. Lei 20.

5 ŞTIINŢE PURE.

Coriolan (G.). — Energia fizică, energia sufletească. Câteva orientări deduse din unele consideraţiuni ştiinţifice asupra manifestării energiei cosmice. Conferinţă. Constanţa, (Tip. **Comerciala,** Lucrătorii asociaţi), 1926, 27 p.

Balogh Ernö Dr. — A föld köpenyege a levegö sajátságai és tüneményei. Cluj, (Nyom **Minerva),** 1926, 112 p. Fig. Lei 15. (A magyar nep könyvtara. 14.).

Gârniţeanu (M.). — O nouă Regulă descoperită pentru calendar valabilă 172.800 ani ! Soroca, (Tip. **P. Litvac),** 1926, 14 p.

7 ARTE.

Drăghiceanu (Virgiliu N.). — Curtea de Argeş. Călăuza vizitatorului monumentelor orasului. Bucuresti, (Tip. **Cultura Naţională),** [1926] 19 p. + 2 pl. Fig. Lei 12.

8 LITERATURĂ.

I LITERATURĂ ROMÂNĂ.

b) Teatru.

Rîuleţ (Constantin). — Primejdioşii. Dramă într'un act. Slobozia, **Lumina Poporului,** 1926. 32 p. Lei 10. (Teatrul de mâine No. 5).

c) Proză.

(Roman. Nuvelă. Etc.).

Şireagu (Octavian). — Pe aripa sufletului. Poeme în proză. Cluj, **Providentia,** 1926, 80 p.

Relgis (Eugen). — Melodiile tăcerei. Bucureşti, **Cultura Universală,** [1926], 96 p. Lei 40.

Furtună (Horia). — Spre frumusete. Slobozia, **Lumina Poporului,** 1926, 16 p. Lei 10. (Teatrul de mâine No. 2).

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Glixeli (Ştefan). — Scurtă istorie a literaturii polone. Curs făcut la Universitatea populară din Vălenii-de-Munte. Traducere de N. I. Herescu. Vălenii-de-Munte, **Casa Şcoalelor,** 1925, 99 p. Lei 15.

Szabò Maria. — Appassionata. Regény. Cluj, A **Pastortüz** kiadása, 1926 220 p.

Szalacsy-Rácz Imre. — Ket jegenyenyárfa. Regény. Cluj, Az **Erdélyi, magyar lanyok** kiadása, 1926, 133 p.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Calderon de la Barca (Don Pedro). — Anul sfânt la Roma. Traducere după originalul spaniol de Dr. Zoltan Matolay. Timişoara. (Tip. **Husyéth & Hoffer,** Lugoj), 1926, 47 p. Lei 30.

(*). A se vedea tabloul clasificaţiunii zecimale în numărul 1.

DELA UNIVERSITATEA POPULARA „COASTA DE ARGINT"

PRELEGERILE D-LOR PROFESORI UNIVERSITARI I. SIMIONESCU, G. VALSAN ŞI EM. PANAITESCU

„Conştiinţa Naţională". — Prelegerea d-lui I. Simionescu. — Cu verbul dulce de răzeş moldovan şi cu darul neîntrecut de povestitor, d-l profesor Simionescu a încălzit auditoriul numeros printr'o suculentă expunere. Fără a recurge la frazele de efect pe cari le-ar fi prilejuit subiectul, d-l profesor Simionescu s'a mărginit să ne poarte cu sinceritate prin trecutul neamului românesc, să scoată în evidenţă momentele impresionante de conştiinţă românească şi să tragă concluzii de bun augur pentru viitor.

S'a oprit cu părintească bunătate asupra scăderilor mai mari sau mai mici pe cari fără învoială le avem în viaţa de stat. A reliefat cu înţeles primejdia reală ce o prezintă numărul prea mare de străini veniţi din Galiţia şi Ucraina, dar a terminat arătând încrederea în viitorul poporului român, dacă el va şti să-şi desvolte conştiinţa naţională prin cultură şi muncă.

„Valoarea Dobrogei pentru statul român". — Prelegerea d-lui G. Vâlsan. — Făcând o descriere pitorească a Dobrogei, conferenţiarul caracterizează din punct de vedere geografic şi etnic regiunile cari alcătuiesc această provincie, şi anume : Delta Dunării, munţii Nordici, Stepa Centrală, Deliormanul şi Coasta de Argint. Insistă în deosebi asupra vechimii elementului românesc în Dobrogea, aducând multe date originale, din cari rezultă că delta a fost colonizată de pescari români până la Mare, nordul Dobrogei de agricultori moldoveni şi munteni, iar sudul de păstori, în deosebi transilvăneni, din timpul mult mai vechiu, decât s'a admis până acum. Astfel, spre a se da un singur exemplu, gura de comunicaţie cu Marea, a lacului Razelm, Portiţa, se află menţionată pe o hartă rusă dedicată lui Petru cel Mare, înainte de 250 ani.

Bulgarii dobrogeni sunt o populaţie recentă, de abia 100 de ani, şi menţionările mai vechi nu pot privi decât pe bulgarii aşezaţi în oraşe. O populaţie bulgară de păstori sau agricultori nu se poate admite, căci între Balcani, în jurul cărora locuiau bulgarii, şi Dobrogea propriu zisă, se aflau colonizaţi turcii şi tătarii, în masă compactă, dela Dunăre până la Mare, în toată Bulgaria orientală. Aceasta forma o stavilă puternică de care se izbea orice curent de emigrare bulgară din sud.

Dobrogea e poarta României spre Mare ; ea pune în contact statul Român cu Marea şi a devenit nepreţuită mai ales după întregirea Statului actual. Pe cât de indispensabilă este pentru România, pe atât de puţin necesară este pentru Bulgaria, care posedă ţărm marin suficient cu porturi mai bune ca cele dobrogene, ale cărei aspiraţii tind către Mediterană, şi faţă de care Dobrogea se prezintă ca o peninsulă Nordică fără legături prea strânse cu statul bulgar.

Conferenţiarul încheie îndemnând la cunoaşterea acestei provincii.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ In numărul viitor vom publica traduceri din opera celebrului scriitor cehoslovac Alois Jirasek, de curând sărbătorit de întreg poporul în republica aliată.

☐ In numerile viitoare, d. N. Davidescu va întreprinde publicarea impresiilor prin Iugoslavia.

☐ „Mic tratat de estetică literară sau Lumea văzută estetic“ e titlul unei lucrări de estetică, cu aplicaţii la literatura românească, pe care o va publica în paginile noastre d. F. Aderca.

☐ Dela numărul viitor, redactorul nostru îşi reia rubrica de „Menţiuni critice“.

VASILE BOGREA

☐ S'a stins, în urma unei nefericite operaţii, la Viena una din puţinele somităţi, pe care le-a cunoscut clasicismul la noi în ţară. Profesor la Universitatea din Cluj în timpul din urmă, viaţa lui Vasile Bogrea trebuia să ţie cât mai mult: seva clasică e din ce în ce mai mai firavă şi Vasile Bogrea era dintre puţinii sortiţi s'o vivifieze.

Ursita a voit altfel. Vom încerca în numerile viitoare, să spicuim din vasta lui activitate modestă.

Până atunci reproducem sobrele dar sguduitoarele rânduri pe cari, în imensa lui durere, le-a scris, în „Neamul Românesc“, d. profesor N. Iorga:

S'a stins un om cum poate niciodată nu vom mai avea unul.

A doua zi după o operaţie desperată, Vasile Bogrea a dispărut dintre noi.

Naţia noastră a pierdut o comoară.

Era cel mai învăţat dintre Români.

Era un neîntrecut vorbitor şi un profesor fără păreche.

Era un caracter vrednic de vremile antice.

Era, în suferinţa lui de atâţia ani de zile, un sfânt.

Şi cei cari l'au urât şi prigonit se vor descoperi mişcaţi în faţa unei asemenea pierderi.

NEDUMERIRI

TEATRUL PENTRU SOLDAŢI

D. **Romulus Dianu**, ne trimite următoarea scrisoare:

Scumpe Perpessicius,

Vei fi auzit şi d-ta că e vorba ca, în actuala stagiune, **Teatrul Popular** să ne ofere o serie de reprezentaţii „pentru soldaţi“.

Mărturisesc că nu ştiam de existenţa, în literatura universală, a vreunui gen dramatic, pentru uzul soldaţilor. E vorba de un gen uşor pesemne, şi în acest caz trebuie să regretăm că direcţia teatrului a uitat să întocmească spectacole pentru doici sau bărbieri.

Sunt oare soldaţii o categorie socială aparte, diferenţiată de societate prin acele incomensurabile distanţe de mentalitate cari disting pe copii de oamenii maturi? Fireşte că nu. Soldaţii pot fi oameni culţi, aşa cum pot fi, în aceeaş haină militară, ciobani cu inima bună. Ei sunt în situaţii provizorii cari n'au nevoie de a fi consolidate de o cultură specială, la teatru.

Atunci de ce spectacole pentru soldaţi? Nu cumva prin această destinaţie se va fi înţelegând un pejorativ?... După cum se vede, e destul de grav.

Am fi fericiţi dacă direcţia teatrului Popular ne-ar oferi vreo explicaţie. Altfel, privim „teatrul pentru soldaţi“ ca pe o bombă de repertoriu fără conţinut.

O caldă strângere de mână

Romulus Dianu

CONGRESUL INTERNAŢIONAL AL INVAŢAMANTULUI SECUNDAR...

...care se ţinu la Geneva, către sfârşitul lui August, şi-a încheiat lucrările la Grenoble. Originea congreselor didactice internaţionale ţine de anul 1912. Scopul lor este întru totul pacifist şi de vulgarizare a metodelor pedagogice şi ştiinţifice la toate naţiunile. Congresul din anul acesta a grupat într'un organism internaţional peste 40.000 profesori aparţinând la peste 20 de naţiuni.

Chestiunea principală pusă anul acesta în studiul congresului a fost: „Cum ar putea învăţământul istoriei şi geografiei, să insufle copilului sentimentul solidarităţii umane, în timp şi spaţiu?“. Cu alte cuvinte trebuia să se găsească mijloacele de a împăca spiritul naţional cu cel internaţional.

S'a admis, cu unanimitate, următoarea ordine de zi:

1). Studiul Istoriei în învăţământul secundar nu-şi dă ca scop esenţial nici edificarea morală a elevilor, nici chiar exclusiv formarea spiritului prin studiarea evoluţiei umanităţii; ea îşi propune mai cu seamă să înţeleagă şi să facă să se înţeleagă evenimentele şi oamenii, pentru a îngădui să fie judecaţi cu toată imparţialitatea.

2). Invăţământul Istoriei poate şi trebuie să fie înţeles în toate ţările ca mijlocul cel mai eficace pentru formarea viitorului cetăţean şi, în scopul acesta, istoria naţională trebuie să fie luată ca centru al învăţământului mai ales în clasele inferioare, dar cu condiţie formală de a nu tinde, conştient sau nu, la glorificarea sistematică a ţării şi mai ales de a nu micşora, metodic, celelalte ţări;

3). Studiul Istoriei în învăţământul secundar trebuie, mai ales în clasele superioare, să insiste asupra fenomenelor de ordin economic şi asupra interdependenţelor ce se impun tuturor naţiunilor civilizate; ea trebuie să puie deopotrivă în lumină mişcarea de solidaritate umană şi rolul organismelor internaţionale, ce o manifestă şi între toate: organismul Societăţii Naţiunilor care trebuie să ocupe, în acest studiu, locul ce se cuvine importanţei şi activităţii ei.

Viitorul congres internaţional, din 1927, se va ţine la Bucureşti.

PENTRU CUCERIREA MĂRII

„Pagina culturală“ a **Universul**-ui aduce un admirabil foileton „Coasta de argint“ al d-lui **Emanoil Bucuţa.** E vorba de cucerirea mării româneşti şi de nevoia unui pod peste Dunăre care să lege Bucureştii de Balcic, prin Turtucaia:

Podul acela trebuie să se afle cât mai aproape de Bucureşti, care să fie astfel, cu puterea lui de atragere şi cu câtă putere e în stare să reverse, pus deadreptul în slujba Dobrogii şi a Mării. Să ne gândim că, fără urcarea pe şlepuri şi proptite acolo zdravăn în picioare, automobilele plecate la şase dimineaţa dintr'o piaţă a Capitalei ar fi înainte de unsprezece în piaţa strânsă în rama de argint cu safire a Balcicului, atunci când boarea sărată a amiezei începe să mişte migdalii şi smochinii. Să cerem podul, care leagă Bucureştiul cu Balcicul, dela Turtucaia.

De câte ori s'a vorbit de o asemenea legătură, punctul de vedere strategic a dat năvală, ca s'o zădărnicească, fie deocamdată şi numai ca plan şi ca pregătire de atmosferă. Turtucaia ar fi la nu ştiu câţi kilometri de graniţă şi într'un războii cu Bulgaria, sau podul ar fi distrus neputând folosi şi pierzându-se cât s'a cheltuit cu el, sau ar fi chiar ocupat prin surprindere şi întrebuinţat la o trecere duşmană. Nenorocit punct de vedere strategic şi primejdie a războiului care vor să ne oprească să îngrijim şi să desăvârşim lucrările păcii! Trec ani după ani şi acest punct de vedere speră sau dă un temei de alte amânări amânătorilor veşnici.

Uităm că, pe lângă alte foloase, acest pod, împreună cu calea ferată care l-ar urma, ar fi o chezăşie mai sigură decât o armată, a dreptului nostru dobrogean. N'am făcut până azi nimic hotărîtor, care să fie nu numai în ochii localnicilor, dar şi în ai noştri, o dovadă vădită că înţelegem să rămânem pentru totdeauna unde suntem. Vreau să zic dovada unei fapte şi mai ales în Cadrilater. Sângele trage într'o singură noapte hotarele unui drept, dar abia aurul, care e muncă înceată, îngrămădită, îl înlănţuie în verigi nestricate. Aurul românesc s'a ferit să se îndrepte spre acele plaiuri. Să-l implântăm în sfârşit, şi cu îndrăzneală, ca să lupte şi el pentru noi acolo!

Pe drumul acesta însă, noi ne-am coborî la Mare, iar valului pornit de aici s'ar adăoga mulţimea dintre Dunăre şi ţărm oprită în mişcarea ei din spre Kotel şi poalele Balcanului în voia văilor şi şesului care au adus-o nu de mult în căile noastre. Marea, dela Cetatea Albă până sub Balcic, e ţărmul minim care ne trebuie, într'o proiecţie matematică a massei dindărătul lui, a României. Fire nenumărate se vor lega dela Apus la Răsărit între această massă forfăind de o populaţie de multe şi multe milioane şi între ţărm. Vechea direcţie dela Miazăzi la Miazănoapte a localnicilor, se va abate. Ei se vor trezi alături de noi, lucrând la cucerirea Mării. Trecutul, cu aspiraţiile lui, va fi atunci o erezie, nu numai economică. Să cerem de aceea podul, care leagă Bucureştiul cu Balcicul, dela Turtucaia.

Dacă Statul, Bucureştiul, Balcicul şi cele trei judeţe interesate, n'au să poată descoperi banii trebuitori, cei zece mii, cari vor să ajungă la Mare, au să se scoale de undeva şi să zidească ei ceeace lipseşte. Cei zece mii merg şi astăzi către zarea albastră a apei. Strigătul lor de bucurie se va auzi curând şi va deştepta ecourile celuilalt de odinioară.

PUBLICAŢII

☐ D-l E. Lovinescu va scoate în curând (în editură) primele volume din Istoria literaturei române contemporane şi anume:

Vol. I. Evoluţia ideologiei literare.
Vol. II Evoluţia criticei literare.

☐ Revista „Ţara Voevozilor“ de sub direcţia d-lui **Petru Bănescu**, va reapare la 5 Octombrie complet reorganizată şi cu colaborarea scriitorilor: **N. I. Herescu, Al. T. Stamatiad, Paul I. Papadopol, Const. Rînleţ, Adrian Pascu, Şerban Cioculescu, Const. Goran, Const. P. Niculescu, etc., etc.**

CARŢI PRIMITE

I. GRECULESCU: Domnişoara Celina, roman; tip. „Universul“; Lei 40.

I. PELTZ: Fantoşe vopsite, ed. II „Ancora“ (1926); Lei 40.

DAN I SIMONESCU: Vieaţa literară şi culturală a mânăstirii Câmpulung (Muscel) în trecut; ed. libr. Ioan N. Staicu, Câmpulung, 1926; Lei 20.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“, STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

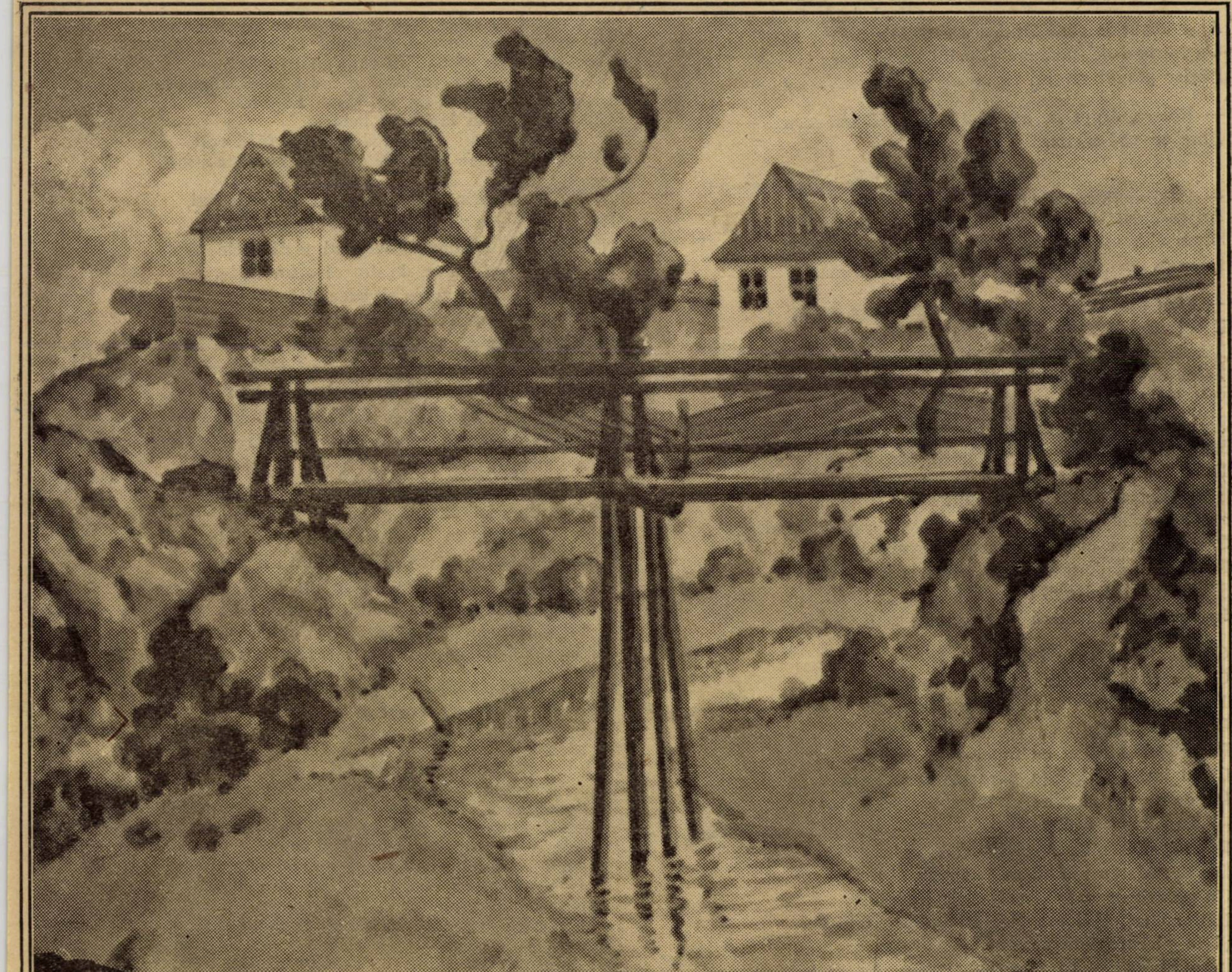

LEON VIORESCU : PEISAJ

In acest număr : I. BIANU, ION PILLAT, ALOIS JIRASEK, SANDU TELEAJEN, SCARLAT STRUŢEANU, MARIO PUCCINI, AL. MARCU, LUCIAN BLAGA, GH. CARDAŞ, PAUL I. PAPADOPOL, A. POP MARŢIAN, ARTUR ENAŞESCU, EUGENIU SPERANŢIA, N. I. HERESCU, Z. SANDU, RUD. A. KNAPP, P. IGIROŞANU, I. FLOROIU, N. N. TONITZA şi PERPESSICIUS

An. XLII, Nr. 39.
26 Septembrie 1926.

Lei 5

DINICU GOLESCU

... Când iată, fără veşti,
A şi intrat în casă Dinicu din Goleşt'
Cu barba-i de cărbune şi ochii lui de jar;
Păşise pragul vremii ca un uşor hotar.

— Boiere, drept la cuget şi bun la Dumnezeu
Bine te văd aicea.

Şi el îmi spuse greu:
— Deşi suntem cu inimi şi cu moşii vecine,
An colindat Evropa şi moartea, până la tine.
Să m'odihnesc, mă lasă, de-atâtea ţări şi mări;
De nu's poet, în brâu-mi, port totuşi călimări.

— Poet nu-i cel ce scrie, poet e cel ce-a mers.
E cel ce'şi lasă pasul să sune ca un vers
Pe drumuri pietruite şi pe poteci de lut,
Voios că merge singur drept spre necunoscut;
Pribeagul, ce porneşte cu soarele de mână
Şi bea, în palmă, cerul, plecat pe o fântână;
Milogul care n'are în traistă nimic,
Doar foamea lui cea mare şi un coltuc prea mic,
Şi'şi taie cu privirea, ca dintr'o jimblă bună,
Felii de câmp cu soare, sau miez de codru'n lună.
Poet e cel ce naşte cu pasu-i universul.
Pe lângă-un drum-tovarăş, ce preţueşte versul!
Şi orice cale'i dragă de poţi găsi în ea
In zori: o rază nouă — şi seara: altă stea...

Golescule, tu care întâiul ai deschis
Ca un copil cămara Apusului de vis,
De ce nu pot culege cu inima ta nouă
Lumina dimineţii ca un polei de rouă
Pe-oraşele străine cu nume greu de spus,
Când iarăşi diligenţa porneşte spre apus —
De ce nu pot ca tine să intru la „Şenbrun"
— Fântâna cea frumoasă — cum zici, în graiu-ţi bun
Păşind sfios nisipul greblatelor alei.
De portul tău exotic se minunau femei
Cu pălării de paie şi şaluri de mătase,
Râdeau cu ochii albaştri privindu-te curioase,
Şi la plecare fete nebune, în caretă
Iţi asvârleau — ca pasări — volane din rachetă,
Sau întrebau, în grupuri, mirate, cine eşti —
Tu, le zâmbeai, cu gândul la parcul din Goleşti.

— Grăeşti — mi-e tare teamă — ca un stihuitor
Nu te 'nţelege, iartă-l, bătrânul călător.
Mă întrerupse dânsul în chip „politefsit"
Şi-am înţeles din vorba-i ce mult l-am plictisit.
Uitasem în avântu-mi că, Mare Logofăt,
Cu poezia nouă era cam îndărăt
Şi, înghiţindu-mi viersul de-acuma fără rost,
Priveam cum mă priveşte Golescu ca p'un prost.

— Eu Constantin, boierul cinstit dela Goleşti,
De-am străbătut întinsul cetăţilor crăieşti,
N'am părăsit pământul iubit al ţării mele
De dorul altui soare, de dragul altor stele.
Când am văzut nevoia şi jalea dela noi,
Am fost în lumea largă să aflu gânduri noi,
Să-mi altoiesc un suflet rămas din vechiul Râm,
Sălbăticit de vremuri pe rodnicu-i tărâm.
N'am căutat, mă iartă, ca un poet nebun
Văzduhul şi pământul în ochii mei s'adun —
De m'am purtat prin ţara atâtor împăraţi,
E ca s'aduc în mine un suflet viu la fraţi.
Văzându-mi stângăcia a râs străinul tot,
Batjocorindu-mi chipul greoi de fanariot —
Şi de s'a strâns în juru-mi, pe pieţe, ca la urs,
Ce-am învăţat rămâne şi râsul lor s'a scurs
Ca Argeşu'n zăvoaie cu apele lui mari.
Am adormit în pace la umbră de vlăstari
— Vlăstarii poartă umbra căzutului copac —
Aţi isprăvit voi oare ce-am început să fac?

Aveţi e drept, Apusul întreg în pălărie;
Aşi vrea mai bine'n creer şi 'n cugete să fie.
De ce ai vrut, urmaşe, din groapa mea să vin
De ai nemţească haină, dar suflet bizantin?
Pe mine de sta moda Fanarului, visam
Un suflet ca o floare ascunsă dup'un ram;
Un suflet proaspăt, dornic de roade ca pământul.
Strămoşii-i dăruiră, cu legea lor, cuvântul;
De mic îl botezară cu lacrimi şi amar
Ca greu să cântărească pe-al cerului cântar;
L'a îmbălsămat cu cimbru şi flori de busuioc
Pământul ţării mele, să-i fie de noroc,
In el câmpia, lunca şi munţii să se-ascunză;
Ca un păstor ce zice doar codrului din frunză,
Cât îl atingi, un sunet fermecător să dea;
Un suflet nou şi totuş bătrân ca ţara mea...

ION PILLAT

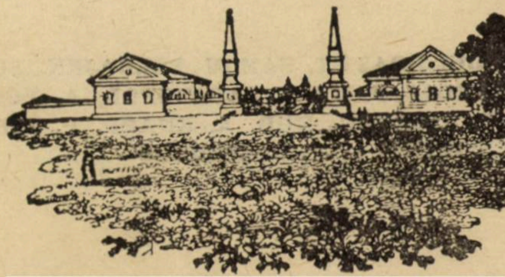

Mătăniile de aur

de **ALOIS JIRASEK**

Inapoindu-se de la cimitirul din Veseli spre ferma lui singuratică, bătrânul Lafar era adânc frământat de gânduri. Fugise de gloată și plecase singur, într'adins. Multă vreme mulțimea înghesuită, rămăsese înțepenită în cimitir umplând locul de la biserica prea mică, ca s'o cuprindă toată până la zidul împrejmuitor. Toți rămăseseră nemișcați printre morminte cufundați în atâta tăcere, că s'ar fi putut auzi foile căzând pe șorțul alb sau pletele țăranilor pârliți de soare de la baltă sau din vale.

Abia reveniți din surpriza pricinuită de prezența unui predicator străin (pe care li-l delegase episcopia Iindrichiw Ibradec și încă mișcați de cuvintele misionarului, toți se pregăteau să părăsească cimitirul pe când Lafar străbătuse îmbulzeala, se furișase afară și mai înainte ca mulțimea eșită din biserică, să se fi răspândit pe piață, el și erà afară din oraș.

Erà un om înalt și țeapăn, cu plete lungi cu fața slabă arsă de soare și spână, cu ochii în fundul capului. Deși îmbrăcat de sărbătoare el, proprietarul unei ferme, purtà o șapcă jerpelită, o haină roasă și ghete vechi și scâlciate. Ferma sa erà una din acele ferme izolate care, se văd, albe printre stejari livezi și câmpii la sud de Veseli dealungul Luznicei al cărei curs șerpuit, tivit cu aur și sânge de tufișuri și crengile copacilor, pare o panglică bălțată.

Lafar mergea mai încovoiat ca de obiceiu, mai iute de cât în celelalte duminici când își petrecuse dimineața îngenuchiat la biserică, cu capul plecat pe mâinele sale împreunate mari și osoase, când după ce se târâse în genuchi până la marele crucifix de lemn, îi sărutase treptele de piatră, apoi stâlpul și își întinsese gâtul său uscat și bronzat ca să își lipească buzele de picioarele celui crucificat.

După aceea, avea obiceiul să recite câteva rugăciuni, să facă mărturii căci nestiind să citească nu aveà carte de rugăciuni , sau aveà obiceiul înainte de predică să cânte cu vocea sa groasă și răgușită ridicând ochii înfundați deasupra cărora sprâncenile groase se ridicau ca niște accente circonflexe.

Om cu părul alb auzise destule predici în viața sa.

Totuși, nici una...

Revăzând pe preotul acesta slab și palid cu fața, de ascet, cu ochi scânteetori dominând, din înălțimea tribunei ridicate sub un pom, grămada de credincioși, se simțea încă înghețat de spaimă.

Predica auzită îi pătrundea până în inimă, și-l ardea.

Lui Lafar i se păruse teribil. Auzea încă ecourile și era ca aiurit. In timp ce la cimitir cuvintele îi frământau sufletul, se simțise cuprins de frică, și această frică îl întovărășea.

De jur împrejur, câmpia așezată își întindea ogoarele și livezile până la orizont, câmpuri, ogoare și livezi cărora toamna le stingea culorile. Masa întunecată și dreaptă a pădurilor de pini, văргa cu reflexul lor liniștit suprafața calmă a bălților cenușii ca oțelul, întrerupând ici colo peisagiul. In celelalte zile, Lafar nu uita să arunce o privire asupra ogoarelor, ca să vadă cum mergeau muncile și dacă culturile promiteau. Era vre-un fermier cu muncile mai înaintate de cât el, devenea gelos. Atunci se supăra pretinzând că la el totul mergea rău ; că servitorul său era leneș, și servitoarea la fel ; că nu se gândeau de cât să mănânce ; că toți îl furau, chiar și orfana pe care societatea de asistență din oraș i-o încredințase ca să-l ajute la treburi.

In ziua aceea el nu se mai gândea la toate acestea ; nu mai privea nici ogoarele. Din potrivă (și aceasta nu i se întâmplase nici odată) i se părea că simte viața peisagiului. Din el se ridica groaza ; ea urca din pădurile tăcute și triste cari deja se întunecau la orizont din livezile îngălbenind și din bălțile sumbre. Privirea sa sălbatică nu îndrăsnea să se așeze pe nimic. Fiindcă i se părea că aude încă vocea pe care cu spaimă o auzise la cimitir vocea ceea care vorbise de avariție, despre avari și despre chinurile ceasului lor din urmă. Asemenea aceluia pe care predicatorul îl văzuse murind în mijlocul câmpiei.

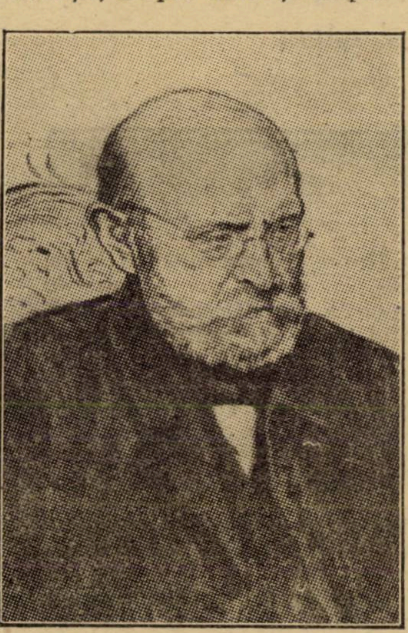

ALOIS JIRASEK

Lafar și-l închipuia într'o fermă izolată în mijlocul câmpiilor. Ce moarte groaznică trimisese Dumnezeu ca pedeapsă, acelui avar care zărind pe fereastră câmpiile negre de stăncuțe și corbi, tremura de groază și striga cu o voce îndurerată :

— Iată cum sboară de pe câmpii și vin la mine. Uită-le ! Oh ! Nenorocire !

Un nor de păsări infernale se apropiau vâjâind. Camera era ca întunecată. Ele loveau la geamuri ; le străbăteau. Camera era plină, această cameră din care se ridicau strigăte :

— Uite îmi sfâșie pieptul...

Lafar închise ochii cu ploapele strînse puternic și își iuți mersul. Peisagiul pustiu și trist, sborul infernal al corbilor, totul se topise dar, întunecimile colorate ale ochilor săi închiși, fața palidă a predicatorului și privirea sa îi apărură mai clare. Făcu o sforțare ca să deschidà ploapele. Era singur pe cărare , dar colo la dreapta sus în aer...

Un stol numeros de berze, în drum spre sud, cobora către livezile cari mărginesc pădurile, aproape de balta pe jumătate întunecată de trestiile dese.

Dintr'un sbor în spirală, sute și sute de păsări, ca un nor alb, se coborau și veneau să se așeze pe copacii pădurii și pe pășuni aproape de baltă. Obosite de drumul lor lung se lăsau jos fără sgomot, fără strigăte, și totul isbucnea în strălucire de albeața lor.

Bătrânul Lafar le contempla. I se păru prevestire norocoasă că în loc de corbi vedea aceste păsări albe. Spaima se mai ușură ; era să uite. Dar, cum depăși acest nor alb, gândurile negre îi reveniră. Auzi iarăși vocea care anunțase ca o amenințare, pedeapsa care așteaptă pe avari această moarte groaznică ca a acelui avar, căruia corbi își sfâșiaseră pieptul, trimețându-i sufletul în iad ; ca a acelui conte avar care pe patul de moarte, văzuse sosind călare pe cai murgi negri înfiorători cari purtau paloșe sclipitoare ; oprind caii la pragul casei sale, negrii aceștia năvăliseră în odaia în care contele striga, făcând prea târziu apel la Dumnezeu.

Fără să bage de seamă, Lafar depășise primele case de pe stânga de lângă râu, într'atâta amintirea predicei pătrunsese de puternic și violent în spiritul său. Era ca un cui pe care i l'ar fi înfipt cineva în cap.

Ce agonie ! Ce moarte ! Și iadul, cu chinurile lui vecinice !

Ca să fie smuls din visarea sa, fu nevoie de Matei Sosna, sdravănul Matei Sosna, fostul soldat cu pantalonii săi roșii și pălăria lui deformată, fără borduri, dar împodobită cu o pană. Sosna acesta servise odinioară în armatele suedeze. Azi cutreera țara, trândăvind prin cârciumi. Fuma uneori ierburi ciudate, dintr'o pipă din care scotea rotocoale de fum. Ce mai vorbă, nu era un creștin de treabă, și în fața căruia toată lumea tremura.

Bătrânul Lafar avea obiceiul să gonească de la ușa sa cerșetori care se aventurau uneori până acolo. Cât despre Sosna, nu era lăsat să pășească nici pragul porții. Sosna se supăra sau îl amenința. In ziua aceea, vagabondul cu fața umflată, cu ochii de un albastru deschis sub sprâncene negre cu mustața neagră și plină de mărăcini, înaintând cu bățul în mână spre Lafar, se mulțumi să rânjească, zicând că a avut noroc că nu l'a găsit pe Lafar acasă. Zicând acestea mângâiase desaga umflată pe care o purta dupe gât. Pe urmă trecuse fără să dea vre-o atenție cererilor stăruitoare ale lui Lafar, care îl întreba furios ce ducea acolo, ce i se dăduse la fermă și cine îi dăduse. Apoi, când Sosna nu-i mai auzi vocea și nici sunetul pașilor se întoarse, privi la bătrânul avar care se grăbea plin de nerăbdare ca să știe de ce fusese furat. Iar cerșetorul râdea fiindcă îl făcuse să fugă.

Ferma lui Lafar era depărtată de șosea. Era absolut izolată, fără nici un vecin în împrejurimi. In fața ei se întindea un câmp, iar pe celelalte trei laturi livezi sau se înălțau stejari singurateci. Casa de locuit, șopronul în față, mânjite cu humă, îngrăditura de stâlpi (întreruptă de o poartă grea făcută din scânduri de stejar) care le lega una de alta, și hambarul așezat în fundul unei ograde, toate erau de lemn, cu stâlpi tari de stejar și toate clădirile erau acoperite cu șindrilă, pe vârful cărora urechelnița înflorea din belșug.

Deasupra hambarului, o roată plină cu bețe, rămurele, iarbă, trestie și pene, își arăta silueta, tot așa cum se profilau în negru pe ofâșie de cer cenușiu capetele de cal grosolan cioplite în lemn cu care se împodobeau streașinele de scânduri rânduite la fiecare extremitate a acoperișului neregulat.

Rapsodia clipelor

(Hexametri)

In întunericul calm, plin de volubilă vervă
Ce rapsodii de metal scandează ceasornicu 'n noapte :...
Clipele care-au domnit, potentați, peste cosmice 'ntinderi,
El ți le-arată murind, reci, mizerabile, goale.
Iată-le 'n zale și coif, cu scut și cu paloș de aur,
Aprig purtate pe caii sălbateci ce suflă jăratec ;
Oaste de regi viforoși, oarbă de glorii rapide
Trece năvalnic în șir galopând către moarte.
Fieste care-a promis, decis-a, comis-a, ucis-a,
Fieste care-a urnit sgomotos, asteptări seculare,
Fieste care a înfipt granit în dedalul istoric,
Insuși destinului vrând îndărătnic să-i tulbure scrisa.
Iată-le însă, trufaș, când ajung pe piscul domniei,
Una pe alta se alungă pe puntea ce spânzură 'n aer,
Sulița celei din urmă străpunge pe cea din 'nainte,
Groaznic pe suliți de sânge întregul cortegiu se 'nșiră.
Și 'n neființa de veci se scufundă cu ultime gesturi,
Vasta genune le 'nghite în maestatea Tăcerii.
Cât de asemenea mor.... ce felurit străluciră !
Urme de scrum uniforme găsește amintirea când trece.

. . . .

In întunericul calm scandează ceasornicul versuri.

EUGENIU SPERANȚIA

* * *

In spatele coroanelor de frunze ale stejarilor, cerul de culoare cenușie devenise roșiatic. De cealaltă parte a râului, pădurile se întunecau ; obscuritatea se îngroșa în desișul arbuștilor de pe maluri, ca și sub aninii și stejarii peninsulei care o formează cotul râului.

Așezată pe o rădăcină care eșea din pământ, o fetiță cu părul blond, cu ochii adânciti în orbite, stătea sub cel mai mare dintre stejari, al cărui trunchi era cocoșat de numeroase umflături. Copilul era încălțat cu galenti și un sac aspru îi acoperea umerii. Alături de ea stăteau grămadă scoici din acelea pe care ciorile le lasă să cadă din sbor după ce le pescuiseră în râu, și pe care toată după amiaza ea le strânsese de pe mal sau de sub stejari.

Vacile nu mai păsteau. Una din ele chiar se culcase. Singure oile păsteau încă iarbă, sau ronțăiau ghinda căzută. In vremea aceasta imaginația pastoriței galopa. Oh, dacă ar putea ea să aprindă focul ; dacă bătrâna Dura i-ar da puțin jăratec, dar aceea se teme prea mult de fermier ! Ah ! dacă ar fi spus ea lui Sosna, acela cu siguranță îi aprindea focul. Cu ochii fixi, ea credea că vede deja strălucirea tremurătoare a flăcărilor cuprinzând trunchiul stejarilor și un fum alb urcând spre creștetul lor ; ea se apropia de foc, întindea mâinile, se încălzea...

Dar, cum își întorsese privirea, totul se stinse. Seara cădea tot mai mult. Ea ajută să-și urmeze visarea... Păstorița ar fi dorit ca un căprior trecând apa să se apropie ușor ca odinioară într'o seară și să mănânce ghindă sau să se culce lângă ea. Bătrâna Dura nu pretinde că uneori, căpriorii vin chiar de se culcă la poarta fermelor ?

Pe un stejar vecin, un porumbel sălbatec a scos ultimul său uguit. Crepusculul s'a stins în spatele stejarilor.

E târziu. Dece n'o chiamă bătrâna Dura ? Turma a încetat păscutul, și e frig. Copilul și-a strâns picioarele sub rochiță și a lipit mai tare sacul pe ea. Ce face oare bătrâna ? Trebuie că a adormit peste rufe.

Și iată că imaginația răpește copilița înapoi spre trecut. Se revede acasă la ea, colo în oraș, la aceeaș oră, alături de mama sa moartă, ea stătea lângă vatră, privind focul unde se încălzea oala pe care mama sa o lua ca să umple castronul de supă. Se înălța un fum, un nor de vapori care învăluia în aburii săi strălucirea butucilor, și supa răspândea miros plăcut. Apoi se așezau amândouă dinaintea vetrei și mama... Ah ! acea scumpă mamă...

Ca și cum, pe neasteptate s'ar fi găsit în fața unui urs, păstorița tresări brusc, frica îi moleși picioarele. Asta fiindcă, în umbra stejarilor, o formă întunecată, puțin încovoiată, se apropia și cu o voce neplăcută striga :

— Ei, Suzano, spurcăciune, așa păzești vitele, trândăvie ? Oile s'au împrăștiat, și tu, leneșo, numai ca să trândăvești...

Slab bătrânul Lafar stătea în fața ei.

Inspectase deja toată ferma. Intrebase pe bătrâna Dura (servitorul fugise cu o săptămână mai înainte) ca să afle pentruce venise Sosna. Dar bătrâna servitoare, cam surdă, răspunse că nu se întâmplase nimic... că ea se închisese în casă, că Sosna nici la poartă nu bătuse, că se mulțumise să treacă venind din colo, pe lângă râu. Dar, cu ochii iscoditori, bătrânul Lafar, cercetase imediat toată ferma, scotocind pretuindeni ; numărase orătăniile, apoi s'a dus s'o întrebe pe Suzana ce făcuse Sosna. Aflând că se oprise lângă ea, Lafar o iscodi ca un judecător de instrucție. Voia să știe tot ce făcuse vagabondul, dacă se atinsese de vite, pretinzând că individul acela era în stare să facă farmece.

Frica făcu pe copilă să bâlbâie.

— Ce vrea ? Ce vrea dela tine ? insista bătrânul apropiindu-se tot mai mult.

— Nimic... M'a întrebat numai... dacă... mi-era...

— Dacă 'ți era ce ? Haide, spune.

Ea șovăi. Aplecat deasupra ei, bătrânul o silea să vorbească, și auzi, slab, ca suflu termurător :

— Dacă mi-era foame.

— Și tu ce i-ai răspuns ? Că ți-e foame firește, tu ești nesățioasă, niciodată n'ai mâncat destul.

El se aplecase mai mult, atât de jos că părul îi cădea pe tâmple și obraji, iar copilul putea să-i vadă ochii-i de om furios.

— Și el ți-a spus că-i era foame, nu, ca să-i dai ceva, vre-o găină sau vre-un pui ?

— Nu, răspunse repede copila, dorind să evite bănuelile și mustrările ; el avea de mâncare. Avea pâine în desaga lui, și mi-a dat și mie...

Surpriza făcu pe bătrân să se ridice.

— El, Sosna ? rânji, necăjit. Ție ? Și unde-i pâinea ?

— Am mâncat-o.

— Zău ? Ei da, numai decât, tu ești nesățioasă. Atunci nu mai ți-e foame, nu mai ai nevoie de cină.

Porunci copilei să aducă vitele acasă. Ea se sculă brusc. Pentru o clipă, nu se gândea deloc la cină. Frica și dorința, de a scăpa de prezenta fermierului o făcură să se grăbească. Dar când, închise vitele, și se întinse într'un colț al coșarului pe pătucul ei păcătos se gândi cu poftă la sărăcăciosul ei tain zilnic : o bucată de pâine neagră și puțină supă de sfeclă încălzită. Azi nu i se dăduse nimic. Când adusese turma acasă, se simțea înfometată ca un lup ; acuma foamea o făcea să casce.

Porumbelul sălbatec tăcuse , becațina la fel : horcăitul moșului a cărui voce răgușită fusese auzită în ajun în jurul fermei, plecase pentru un drum lung. Cuibul berzei se golise.

Cei care îl ocupau îl părăsiseră după amiază ca să se alinească la stolul alb care, întrerupându-și pribegia poposise acolo.

Umbra cuprinse rădăcina stejarilor din jurul fermei izolate a lui Lafar. Silueta neagră și imobilă a crăngilor vaste se desprindea pe orizont. O slabă luminiță roșiatică apăru la una din ferestre, apoi la o alta și la urmă se stinse. Bătrânul Lafar eși din casă fără lumină. Era îmbrăcat cu un fel de zeghe alburie, încălțat cu galenți. Imbrățișa cu privirea curtea tăcută și întunecată apoi deodată aplecând capul la stânga, trase cu urechea.

Ce auzea, ca venind dinspre coșar ? Cineva plângea... în coșar și ușa era întredeschisă.

Se descălță și luând galenții în mână, încovoiat, înaintă pe vârful picioarelor, alunecând ca o pisică. Căldura vitelor și mirosul bălegarului îl înăbusi o clipă când se apleca în întunericul staulului de unde se ridicau vaietele dureroase ale unui copil.

— Ce ai de plângi ? întrebă el cu o voce cicălitoare.

Plânsetele încetară imediat. Tăcerea stăpâni, turburată curând de suspine înnăbușite.

— Ce ai ?... N'auzi ?... și pentruce ai lăsat ușa deschisă ?

Suzana articulă, în mijlocul suspinelor pe care nu putea să le potolească :

— Mi-e... mi-e frică... și....

Nu îndrăznea să spună că îi era foame.

— Ți-e frică ?... Și de ce ?

Vocea tăioasă și mânioasă amuți brusc. Lafar aruncă înapoi o privire fricoasă, apoi, punând mâna pe ușă, o închise spunând cu un aer supărat :

— Haide dormi... Altfel cine te mai poate smulge de acolo, mâine dimineață !

Lafar nu dormea niciodată liniștit , zi și noapte fără odihnă, îl imboldeau grijile și temerile.

Iar azi, predica aceea...

Nimic nu putea să steargă din spiritul său impresiunea lăsată de groaznicile și amenințătoarele cuvinte ale acelui amar

DAIMONION

de LUCIAN BLAGA

XI. PAIANJENUL ROMANTIC

„Noţiunea matematicei e noţiunea ştiinţei în genere... In muzică ea e revelaţie... Orice plăcere e muzicală, prin urmare matematică. Cea mai înaltă viaţă e matematică. Viaţa zeilor e matematică. Matematica pură e religie. La matematică ajungi numai prin teofanie. Matematicienii sunt singurii fericiţi. Matematicianul ştie totul. Sau ar putea, dacă ar şti. Cel ce nu ia o carte de matematică cu evlavie şi n'o citeşte ca un cuvânt al lui D-zeu, acela n'o înţelege...“ Aceste câteva aforisme orfice le rupem din imnul inalt pe care cel mai interiorizat dintre romantici, Novalis, l-a închinat într'o clipă de lucid extaz matematicei în „Fragmentele“ sale. Nu fiindcă am vrea să scriem ceva despre matematică, ci fiindcă aforismele acestea, cu luciri de nu ştiu ce pietre scumpe furate de pe vre-un altar eleusinic, sunt extrem de caracteristice pentru felul „romantic“ de a privi lucrurile. Vedeţi: matematica e pentru noi toţi o ştiinţă între multe altele, poate mai neclintită decât surorile ei inegale prin virtuţi şi vicii, un fel de stea polară în jurul căreia se'ntorc zodiile celorlalte, dar totuşi o ştiinţă şi nimic mai mult. Pentru Novalis ea e: muzică, plăcere, religie, cea mai înaltă viaţă, teofanie, fericire. Romanticului i-ajunge o depărtată analogie sau corespondenţă între două domenii spirituale sau realităţi palpabile din planul materiei, de altfel cu totul diferite, pentru ca acestea, în imaginaţia sa chimică, că se topească în acelaş amalgam până la desăvârşită identificare. Romanticul înclină spre cofundarea domeniilor, prin însuş stilul său de gândire, care e exagerat sintetic. Poezia e pentru un romantic—filozofie, filozofia e pentru el—poezie Plantele sunt pentru el — spirite, spiritele—planete. Universul prin definiţie romanticul şterge hotarele izolatoare dintre lucruri şi profită de orice vagă asemănare pentru a determina impropriu o realitate oarecare înzestrată în sine cu o etichetă ce nu îngădue circumscrieri. Clasicii aveau pasiunea seacă, ce se complace în lumina zilei, a delimitărilor logice,ei deosebeau şi precisau; religia era religie, matematica era matematică. Romanticul, crescut la umbră noptatică, îi place să sară gardurile severe, pe care cu o firească grijă şi dintr'un incoruptibil spirit gospodăresc clasicul le ridică între lucruri. In firească conformitate cu acest fel de a fi şi de a gândi, romanticul simpatizează mai presus de orice cu acele realităţi sau creaţii cărora confuzia domeniilor şi interferenţa undelor alcătuitoare, le sunt inerente. Ei nu iubesc nici ziua, nici noaptea, ci amurgul; ei nu iubesc nici somnul, nici erezia, ci reveria. Dintre genurile literare ei se încearcă mai ales în acelea în care se face şi poezie şi filosofie şi profeţie. Dintre ştiinţe—ei ţin la cele de limită, unde se poate mult şi pitoresc filozofa şi în care se poate farmaceutic doza şi puţin magnetism cu multă magie. Dintre sistemele de filozofie ei iubesc pe acelea cari poetizează în perspectiva fără de margini a eului mai mult universal sau îl antropormorfizează mai stăruitor.

Romanticul înclină caotic spre un universalism pe care l-am numi de alchimie, spre un tot în care fragmentele se pot substitui cu prietenească reciprocitate. „Un om cu adevărat liber şi cultivat ar trebui să se ştie să se dispună după plac filozofic sau filologic. critic sau poetic, istoric sau retoric, antic sau modern, după voie cum acordezi un instrument, oricând şi în orice grad“. (Fr. Schlegel, Fragmente, Insel Brucherei, pag. 14). In găoacea acestei observaţii a lui Fr. Schlegel vibrează tot idealul cultural al romanticilor. Ce departe suntem de idealul lui Goethe: în limitare se arată maiestrul! (Totuşi Goethe e unul din cei mai universali oameni, în privinţa aceasta numai Lionardo mai poate fi asemănat cu el. Dar universalismul său e de organizare succesivă, deci de limitare, a diverselor domenii în cari se manifestă). In deobşte orice timp defineşte „geniul“ în sensul idealului cultural, căruia cu mai multă sau mai puţină conştiinţă, i se închină. Astfel şi romantismul: pentru el geniul e omul universal par excellence. Fr. Schlegel spune: „orice om complet are un geniu“ (ibid. pag. 39) şi „orice geniu e universal“. Oricât de simplă ar părea teza aceasta despre universalitatea geniului, riscăm să n'o înţelegem „romantic“ dacă n'o aducem în legătură directă cu concepţia lor despre jocul puterilor sufleteşti, cari s'ar putea substitui una alteia şi cari pătrund alchimic una pe alta. Romanticilor le convine să vadă geniul aşezat în acel punct în plină vibraţie, unde se întretaie toate diagonalele spiritului şi de unde poate porni ca paianjenul pe oricare din razele reţelei sale. Dacă priveşti paianjenul central din capul periferic al unei raze, ţi se pare că stă la pândă pentru acest singur drum. Şi aşa cu toate razele. La fel geniul „universal“ al romanticilor devine orice identificându-se printr'un salt cu unul din punctele periferice ale reţelei sale. Pentru unul geniul e virtutea desăvârşită.

Pentru altul geniul e poetic în orice domeniu s'ar manifesta. Pentru unul geniul e matematică. Pentru altul intuiţie intelectuală. Dacă desprinzi concluzia din acest concurs sprinten şi grotesc de definiţii ajungi la rezultatul că pentru romantici geniul e posibilitatea **de a fi** cu oarecare joc şi autoironie orice. Din tinda acestei umbroase generalităţi putem pătrunde şi în înţelesul ce l-a închis Novalis în cămara cu chei pierdute a cunoscutei cimilituri: „Orice persoană care e alcătuită din mai multe persoane, e o persoană la puterea a doua, sau un geniu“ (Novalis, Fragmente, pag. 58. Insel Bücherei).

Se pare deci că concepţia despre geniu s'a schimbat binişor dela Kant până la romantici. Kant îl voia simplu isvor de artă şi nimic altceva. Romanticii văd geniul esclusiv întro jucăuşă şi paradoxală universalitate. Goethe e tocmai la mijloc: geniul pentru el se poate manifesta în orice domeniu spiritual sau practic, dar nu se va manifesta desăvârşit, decât în limitare. Universalismul lui Goethe nu e de confuzie alchimică, ci de diferenţiere organică.

LUCIAN BLAGA

şi palid predicator, despre care se spunea că trăeşte ca un sfânt. Lafar de obiceiu la ora aceea, se închidea în camera cu vechituri ca să se bucure de idolul său. In seara aceea, ar fi voit să se ducă din nou acolo; aprinsese chiar lumina, dar, când ajunse în prag, i se păru că aude vocea dela cimitir: „Pofta de aur ,înseamnă pierzanie. Ţi-ai vândut sufletul“.

Cuprins de spaimă Lafar eşise afară fugind de idolul său. Se dusese la spatele fermei şi de acolo, prin livadă, ajunsese la stejarii cari făceau parte din proprietatea sa şi din cari, din când în când, tăia vreunul mai gros, folosind crăngile şi rădăcinile pentru încălzit şi vânzând restul pe preţ bun.

Sub ştejarii aceştia, domnea o umbră deasă şi era umed şi răcoare. Mai departe colo, la cotul râului, sub copaci, era întuneric. Totul era tăcut. Bătrânul Lafar respira acolo mai bine decât în camera lui unde se simţea cuprins de spaimă. Mergea încet, încovoiat de spate, cu mâinile împreunate pe piept, recitind un **Pater...**

Sfârşise de spus o **Ave Maria** când sosi la un stejar enorm ale cărui crăngi joase se aplecau până 'n pământul acoperit cu iarbă.

Lafar se opri lângă uşriaşul acesta la marginea unei gropi întunecate. Acolo se înălţa odinioară un alt ştejar, mai falnic decât cel rămas nî picioare şi al cărui trunchi, galben de licheni, avea proporţii enorme, Lafar poruncise doborârea lui cu câţiva ani înainte. Ce rădăcini puternice avea, întinse, nesfârşite! Cât erau de încurcate!

Lafar muncind singur, trebuise să dea multe lovituri de cazma şi de secure, până să scoată rădăcinile (ridicase de acolo trei căruţe) trebuise să sape o groapă atât de adâncă că dispărea în ea cu totul. Şi cu toate acestea, ţinut legat de pământ de rădăcina principală şi de lăstarele sale, copacul de mai multe ori secular rămăsese în picioare. Trebuise o vijelie care clătinase trunchiul, ca să poată fi smulse rădăcinile din pământul care se lipea la loc... Vijelia aceasta care scotea un murmur necăjit dela stejarii dimprejur şi şi răsfira iarba doborţse uriaşul...

(urmează în numărul viitor)

trad. de I. FLOROIU

Intr'o noapte, pe lună...*)

de SANDU TELEAJEN

...In cotul dela Piscul-Urlii, popa Zamfir îşi potoli fugarii. Prin spărturi de pădure, luna lumina drumul ca ziua. Opri şi trecu hăţurile, vlăjganului :

— Ţine Stavăre... Să-mi fac o ţigară.

In jurul lor doar pustiul tăcut al nopţii. mărit de clocotul apei din stânga. Intr'un hăţiş spre Poiana-Vulpii, răbufni prelung un ţipăt de huhurez. Popa, trecu tabacherea lui Stavăr, scăpără şi-şi aprinse ţigara. Dela hanul lui văru-său Iorgu, nu scosese tot drumul un cuvânt. Stavăr, dându-i înapoi tabacherea, mormăi :

— Zii, se lasă greu... boer Iorgu! Hm!...

— Da. N'are bani... Poliţi, nu iscăleşte decât pentru el... Aşa mi-a retezat-o. Dar ştii, scurt !

— Am înţeles de cum te-am văzut biciuind caii şi-apucând spre munte... E-e, acu' ce-i facem ?

— Lăsăm să răsufle şi gonim iar. Avem noroc cu luna. Dezgropăm, luăm tot şi 'ndărăt spre Câmpu-Lung. Să mi se facă ziuă în curtea prefectului...

— Dacă ne-mprumuta... boerul, acum coboram muşcelele. Nu băteam drumul ăsta, ca nebunii. Da-l plătesc eu pe văru' Iorgu, chiar mâine noapte când trec „şanţul". Ii rup două sute de oi, să-l arz la inimă !...

Frate-său îl prinse de piept şi-i vorbi poruncitor :

— De loc ! Să te-astâmperi, m'auzi ? Treci „şanţul" cu mâinile 'n buzunar şi te dai la fund prin secuime.

— Bine ! Cum zici !

După alt ceas de drum, ajung la cantonul pustiu de sub Colţii-Neagului. Aci, cârmesc din şosea pe drumul noroios, rămas din vechi pentru scos blănile şi buştenii de fag spre fierăstraele din luncă. Trag poştalionul într'un ţarc cu porţile căzute, dezhamă şi-aruncă hăţurile-n ladă. Cotrobăesc în fân, scot două carabine scurte ungureşti şi două cuţite. Incearcă frânele, se-azvârl pe cai, dau pinteni şi se-afundă pe drumul buştenilor, în desiş.

Abur rece de pădure adormită, în faţă, singurătate şi vuet de ape din ce în ce mai stins, în spate...

Au urcat un piept şi-acum drumul şerpueşte de-a coasta printr'un luminiş. Caii poticnesc prin gropi şi strănută des. Fum cald le ese din spinări şi din boturile umede. Stavăr începe vorba.

— Zii, de-abia mă făcuşi scăpat, hai ?

— Da... Cât p'aci să nu se poată... Acum îmi pare rău că nu te-am lăsat. Să-ţi fi putrezit ciolanele 'n ocnă.

— Zău ?... Fără tine nu mă dam popo !

— Mă !

— Nu te supăra, da'... aşa-i.

— Ba mă supăr c'aţi fost mămăligi... Ai căzut în laţ, tu Stavăr, pentru-o muere.

— Dumnezeu ei de căţea !... Mi-a pu busuioc în fiertură, popo... De şase luni, parcă nu mai sunt om. Trei zile dacă n'o văz, îmi arde ficaţii !

— Să te arză buba oii !... Vită 'ncălţată!

— Oi fi eu vită popo... Da'... s'o vezi, mi' că-ţi lingi şi tu degetele. Ascultă-mă pă mine. Doui bărbaţi a băgat în pământ. Are coadili ca păcura şi dinţii cum e laptele. Când râde, îi tremură sânii şi face două părăluţe 'n obraji că 'nebuneşti !... Iei foc şi tu popo, numai s'o vezi.

— Să vă ia dracu' !... Din iubitu' vostru, umblu eu de trei zile cu limba scoasă. Şi la aprinderea mea de piept, asta-i moarte. Poci cădea-n drum, aici, lângă tine...

— Doar n'a fi dracu-al dracului ! Scuipă-ţi în sân ! De-acum încolo, suma aproape ne-am făcut-o. Subt „brad", trebue c'avem opt mii de „cocoşi", dacă nu mai bine şi zece oca de argint. Eu, în primăvară îmi ridic muerea din Proviţa şi-mi fac casă „dincolo" la Zărneşti. M'am şi dat în vorbă pentru loc cu'n sas. Acolo mă cred toţi geambaş mare şi om cinstit. Mă las de hoţie. Pe boer Iorgu numai să-l plătesc de boala ce ne făcu şi pă urmă, să-l pici cu ceară-n ochi p'ăl de-o mai fura....

Frate-său, râde-n barbă şi-l întreabă câinos :

— Ţii jurământ ?

Stavăr se uită la el chiorâş apoi gâlgâe 'n râs :

— Hâ-hâ !... L'aşi ţine dacă nu mi-aşi şti mâna făcută „pe luat"... Nărav prost.

Inţepat de-un gând nou, glasul lui dogit de rachiu şi mahorcă ungurească, mârâi spart o altă întrebare.

— Se lăsa greu căpitanul, hai ?

— Cum ţi-am spus.

— Fără cinci sute de „cocoşei" în palmă nimic, tăiam sare.

— Tăiai.

— Vanghelia mă-si de galonat !... Tare-aşi vrea să-mi pice şi-ăsta la un loc bun. Să-l ţiu numai două zile cu peşte sărat, fără apă, cum ne ţinu pe noi Majurul din Măgureni.

— Fiindc'a fost om de înţeles ?

— Ba fiindc'a cerut atâţea bani... Prefectului cât o să duci pentru... ceilalţi ?

— Tot cinci sute. Cu el, m'am învoit repede. Ne cunoaştem de mult.

— Hm !... Ăsta a lăsat-o mai ieftin... Iaca şi semnul !

Trăznit în plin trunchi de cine ştie câţi ani, un fag bătrân ridică spre stele în loc de vârf, un gât de ţăndări înegrite de ploi şi zăpezi....

Cei doui descalecă, prind caii de căpestre şi iau în piept un cot de piatră prin întunericul pădurii până 'ntr'o poiană. Aci, paznic al singurătăţii, un brad uriaş îşi sună cetina şi clopoţeii uscaţi în bătaia lunii...

— Ţine-mi calul.

— Repede Stavăre.

Dela o teşitură făcută 'n coaje cu toporul, Stavăr înnumără zece lungimi de cuţit, apoi dă cu şchioapa de treizeci de ori în linia fagului trăznit.

— Lespedea-i la loc, cum o ştim.

— Dă-o d'adura şi sapă.

Cuţitul lui Stavăr trage un cerc larg în jurul urmei lăsată de lespedea aruncată şi muşcă lacom din pământul pietros. De câteva ori scapără-n bolovani. Hoţul se opreşte, îşi şterge nădăşeala cu dosul mâinii şi-şi mestecă furia în câte-o-înjurătură aspră.

— Candela bisericii... cui ştim amândoi, vere Iorguţule ! Iţi pleznea fierea dacă ne făceai un bine....

Câtva timp, popa Zamfir Drugă îi îngădue să-şi tot scuipe greul săpatului. S'a rezemat între cai cu mâinile cruce şi caută-n pământ. Il ard tâmplele şi-şi înmoae cu limba mereu, buzele uscate. Un cerc de ghiaţă păru că-i învălue spinarea şi coastele. Se scutură şi tuşi înfundat de câteva ori... Caii şi-au înfrăţit boturile căutând a somn.

— Zor, zor că ne-apucă ziua !

Când a săpat cât o lungime de braţ, Stavăr se sprijină 'ntr'un genunchi şi trage din groapă un capac de cazan ruginit. Apoi vârâ amândouă braţele, îşi încordează muşchii şi scoate comoara...

O pereche de desagi mocăneşti ţesuţi din păr de cal, umflaţi doldora cu bucăţi de aur şi fişicuri din piese a câte cinci lei. Rodul vitelor furate ani întregi, în hotarul a trei judeţe, partea lui şi-a popii Drugă.

— Pune capacul, astupă la loc şi-ajunge-mă din urmă.

— Bine !

După ce cumpăneşte desagii pe-un cal, popa, face o cruce cu faţa spre răsărit, îşi ia carabina subţioară, îndeamnă caii de frâne şi-o tae la vale prin pădure, murmurând :

— Doamne-ajută !

Luna, parcă s'a oprit în crucile văzduhului, gură de cişmea din care curge aur. Sub lumina ei, pădurea-şi adoarme din nou, singurătatea ruptă din nepătrunsul veacurilor...

SANDU TELEAJEN

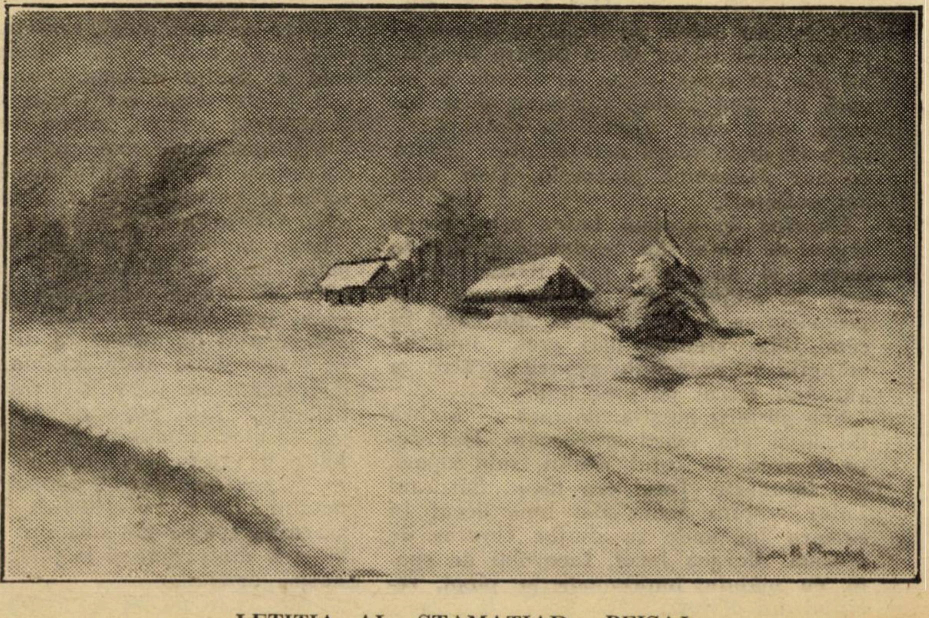

LETIŢIA AL. STAMATIAD : PEISAJ

---

*) **Fragment** din romanul în lucru **„Umbră şi Vis"**

Albo notanda lapillo

Iţi mai aduci aminte potecile albe de munte
pe care-am mers amândoi cu dimineaţa violetă pe frunte ?
când ziua ne miruia cu uleiul de lumină al zorilor,
când revărsam vinul tare al gândului prin urcioarele florilor,
când sorbeam, pe cer, cei din urmă stropi de lapte din şiştarul stelelor,
și cântam, cu sufletul, melodii pe violoncelele vâlcelelor..

Pe coaste, semănate în iarbă ca nişte ciuperci, păşteau mioare ;
de-alungul drumului, frunzele de mesteacăn — mii de inimioare —
tremurau, pentru că treceai tu, ca o fantasmă, sub cer de cicoare.

Potecile de calcar îţi înfloreau luminoase sub paşi ;
stâncile semănau ca nişte haiduci uriaşi,
care scoteau — prin luminişuri — capete săpunite cu nori de spumă,
să râdă spre tine cu obraji roşii, de humă.

Ciute setoase,
coborâte la Jiu să s'adape, fugeau sperioase,
sburând peste râpe — ca nişte umbe care — aruncau în noi cu pietre, —
şi ducând, în boturi umede, câte un pai luminos de rază ;
soarele-şi căuta pe coaste vetre,
pentru cuptoarele care-aveau să ardă 'n amiază.

Mâinile tale, de frica munţilor înalţi şi-a gândurilor adânci,
se făcuseră mici în mâinile mele. —
de par'că s'ar fi ghemuit două rândunele,
căzute — cu răsuflarea tăiată — din vârf de stânci.

Iuima pădurilor s'auzea.... ca din depàrtare o vâslă.
In preajma schitului, care-şi umplea cu mierea, soarelui ca pe un fagur, chiliile
un pustnic bătrân păzea pui de găină — jucării galbene de pâslă —
cu gravitatea cu care-şi făcea şi liturghiile ;
când te-au văzut albă ca o zână şi bună ca un gândac de lumină,
puii s'au repezit la tine să te mănânce ca pe-o gâză blajină ;
dar o bână de pai i-a răsturnat unul peste altul, uşor,
lângă picioarele tale mici, — surorile lor.

In altarul salciei pletoase, sufletele noastre-au îngenunchiat,
iar ochii umezi ni s'au căutat în umbră şi s'au mângâiat
— ca doi porumbei friguroşi,
ce-au fost rătăciţi, şi din nou s'au găsit
de mângâere şi de cuiburi setoşi.

Ca un preot cărunt şi strâmb — mai strâmb ca monahul din schit —
salcia ne-a miruit frunţile c'o steblă de frunze, plină de rouă,
şi ne-a dat să gustăm—din trupul iubirii— anafură nouă.

A. POP MARŢIAN

Din volumul **Pietre de hotar**, sub tipar.

Inscripţie

pentru cartea cu lumină

Pe foile cărţii am scris cu lumină,
Căci soarele scrie cu aur pe ape,
Pe geamul prieten, pe frunze, pe pleoape,
Căci struguri de-aramă lucesc pe colină.

Căci vreascuri de raze troznesc sub picioare
Căci buze de miere prelung se îmbină...
De-aceia în carte am scris cu lumină
Şi'n piept voi aprinde un clopot de soare.

N. I. HERESCU

Consideraţiuni asupra catharsis-ului aristotelic

V

Freud arătase, după cum am văzut, că vegetaţia psihică subconştientă este un caz de reversiune, sau de regresiune spre primitivismul depărtat al sufletului omenesc din faza sa de copilărie ancestrală, şi, că delirurile nevrozaţilor, visurile, ca şi sublimarea artistică constitue un fel de extirpare lentă şi continuă a acestei vegetaţii psihice prin descărcări derivate.

Şi deşi închină o carte întreagă **(Totem et Tabou,** tr. fr. Paris 1924) pentru studiul primitivului, ca structură psihică, preocuparea lui Freud se îndreaptă mai ales **spre fobia incestului** în mentalitatea primitivului, fobie păstrată şi în mentalitatea omului evoluat.

Ceeace l-a izbit cu deosebire pe Freud, glosând mai ales cercetările antropologiştilor etnografilor şi sociologilor englezi, care la rândul lor se reazămă pe informaţiunile culese de la călătorii şi misionarii vizitatori ai triburilor sălbatice, este **exogamia,** care ar fi, după cum vom vedea imediat, o prescripţie **totemică** ce se slujeşte de imperativul **tabu-ului.**

Să lămurim aceşti termeni astăzi atât de uzuali în discutarea problemei ce înfăţişează structura psihică şi socială a popoarelor primitive.

Tabul-ul ar însemna, prohibirea impusă pe calea obiceiului de a nu atinge anumite obiecte, exprimându-se prin aceasta frica inspirată de aceste existenţe. Totemul ar fi sistemul, care la popoarele primitive înlocueşte religia, alcătuind principiile unei rudimentare organizaţii sociale. Sistemul acesta, constitue la bază o relaţiune între omul primitiv şi un animal sau o plantă aşa zisă totemică. Totemul tribal (al clanului primitiv) este venerat de un grup de bărbaţi şi de femei, care poartă numele său, se consideră drept descendenţii unui străbun comun şi sunt strâns legaţi unii de alţii prin datorii comune şi prin credinţa în totemul lor comun.

Exogamia ar fi prohibirea membrilor dintr'un totem de a lua în căsătorie membrii de sex opus, recunoscând acelaş totem.

Fobia incestului este explicată de Freud sprijinindu-se pe o ipoteză a lui Darwin, după care promiscuitatea sexuală era imposibilă în hoardele primitive, graţie geloziei bărbatului ajuns adult ce îndepărta pe toţi ceilalţi candidaţi la acuplarea genezică. Bărbatul cel mai puternic devenea astfel stăpân pe situaţie. Spre a-şi asigura exclusivitatea explorării şi a exploatării sexualităţii opuse din hoarda sa, şeful hoardei întreţinea în tribul său spaima continuă de a nu cădea cineva dintre ai săi în păcatul incestului, mai ales că o astfel de posibilitate nu era exclusă. Nu trebue să uităm, zice Freud, că acuplarea genezică era prohibită numai în linie colaterală nu şi în cea descendentă directă care dă ceia ce Freud numeşte **complexul lui Oedip.**

Freud se angajează pe această cale, spre a ajunge să demonstreze analogia între primitiv şi nevrozat, arătând, că nevrozatul este un **frate** primitiv cu impulsia sexuală alungată de practiaca totemică şi, care a ajuns astăzi la o derivare morbidă.

Intr'adevăr spre a-şi susţine punctul de vedere, Freud se referă şi la o lucrare a lui Robertson Smith **(Religion of thes Semites),** unde ni se spune, că la primitivi există un banchet, ritual la care după sacrificiul către fiinţa divină iau parte membrii clanului sau ai tribului potrivit cu legea că numai membrii clanului pot mânca în comun. Sacrificiul este conceput la primitivi ca un dar făcut divinităţii.

In epocile foarte îndepărtate, animalul menit sacrificiului era sfinţit, viaţa sa era intangibilă şi nu putea fi suprimată de cât cu participarea şi sub comuna responsabilitate a întregului trib, care era de faţă, în înţelesul, că asimilându-şi substanţe sa sfântă, membrii clanului îşi accentuau pe calea aceasta identitatea materială, care, credeau ei, îi legau pe unii cu alţii şi pe toţi cu divinitatea.

Această ingerare sacramentală a unui animal totemic, după Freud, trebue considerată ca o manifestare foarte semnificativă a religiei totemice.

După indicaţiile date de Frazer şi Robertson Smith, scena banchetului totemic este înfăţişată astfel de către Freud.

„In această împrejurare solemnă, clanul omoară animalul său totemic şi îl consumă crud — sânge, carne, oase, membrii clanului sunt îmbrcaţi astfel, ca să semene cu animalul ucis, căruia îi imită urletele şi mişcările, ca şi cum ar voi să reiasă identitatea lor cu el. Ei ştiu că se îndeplineşte o faptă, care este justificată din momentul ce toţi iau parte la ea ; nimeni nu are dreptul să se sustraagă. Fapta fiind îndeplinită, animalul ucis este plâns şi regretat. Tânguirile provocate de acest omor sunt dictate şi impuse de frica unei pedepse, care ameninţă şi au mai ales drept scop de a acoperi clanului de răspunderea omorului înfăptuit“ **(Ibid. IV, § 5 p. 193).**

Freud susţine, că acest animal totemic serveşte în realitate pentru mentalitatea primitivă, drept simbol al tatălui, căci în felul acesta Freud rezolvă contradicţia, despre care vorbesc toţi cercetătorii primitivilor : de o parte, prohibirea de a omorî animalul ; de alta, sărbătoarea care urmează după omor, sărbătoare precedată de o anumită explozie de tristeţe. Atitudinea afectivă, de ură şi iubire în acelaş timp, ambivalentă, cum o numeşte Freud, pe care o găsim la copiii societăţilor evoluate, s'ar întinde deopotrivă şi faţă de animalul totemic, care ar substitui pe tatăl primitiv **(Ibid. p. 194).**

In felul acesta banchetul ritual în structura totemică a societăţii, împreună cu ipoteza darwiniană, ca punct de plecare, servesc lui Freud spre a obţine posibilitatea unei comprehenziuni mai profunde şi spre a îmbrăşiţa perspectiva unei ipoteze mai unitare între serii de fenomene izolate şi separate, pe care numai concepţia totemică sugerată pe cale psihoanalitică ar fi în stare să o realizeze.

Aşa dar psihoanaliza ne-ar revela o foarte strânsă corelaţie între totemism şi exogamie, dându-le o origină comună şi simultană. Suprimarea tatălui, după concepţie freudiană, ar constitui primul element din efortul colectiv, din manifestarea socială la primitivi, în acelaş timp ea s'ar exprima prin derivare în formaţiuni substituitive cu atât mai numeroase cu cât amintirea directă ar fi mai puţin dorită. Urmele acestor derivări se pot regăsi fără prea multă stăruinţă în mitologie şi în artă.

„Există în arta grecească“, scrie Freud, „o situaţie, care prezintă asemănări izbitoare, în acelaş timp şi diferenţe profunde, cu scena banchetului totemic, descris de Robertson Smith. Vrem să vorbim de situaţia, pe care o găsim în cea mai veche formă a tragediei greceşti. O mulţime de personagii purtând acelaş nume şi la fel îmbrăcate înconjoară pe un singur om, fiecare atârnând de cuvintele şi gesturile sale : este corul orânduit împrejurul aceluia, care la început era singurul reprezentant al eroului. Un al doilea, apoi un al treilea actor au fost introduşi mai târziu în tragedie, spre a servi drept partener eroului principal, sau spre a reprezenta cutare sau cutare din trăsăturile sale caracteristice. Dar caracterul eroului şi raporturile sale cu corul rămaseră neschimbate. Eroul tragediei trebuia să

Credinţă

Se sting credinţele ! şi timpul,
Işi poartă valul, înainte ;
Plâng secolii de strălucire,
La umbra zidurilor sfinte !

Zăreşti printre poteci tăcute,
Frânturi de temple ruinate,
Şi nici-o rugă nu'nfioară,
Adânca lor singurătate.

Pe treptele de altădată,
Auzi un murmur de cascade,
Şi ederele cresc în voe,
Urcând pe albe colonade.

Se'ntinde viaţa mai pustie,
Sub golul stelelor tăcute ;
Nu-ţi mai surâd din înălţime,
Atâtea lumi, necunoscute !

Azi, jalea veşniciei goale,
Pe-a noastre suflete-i stăpână,
Şi visul uriaş al firii,
Işi poartă aripa'n ţărână !

. . . .

O ! Zmulgeţi idoli noi, din piatra
Altarelor părăgenite,
Sub albe, uriaşe domuri,
O viaţă nouă să palpite !

Şi faceţi crez adânc, din toate,
Simţirile ce vă robesc !
Zâmbiţi, pe toate, strălucirea,
Unui vestmânt, DUMNEZEESC !

Slăviţi poporul sfânt de stele,
Ce ard în giulgiuri de mister !
...Un Dumnezeu de vă lipseşte,
Vi-l zmulgeţi, singuri, de pe cer !

Slăviţi talazul alb de spume,
Ce falnic, mările despică,
Şi ca un suflet în durere,
Mereu, spre ceruri se ridică !

Slăviţi un vis, o nălucire,
Şi tresăriţi măcar o clipă,
Când infinitul vă cuprinde,
Sub uriaşa lui aripă !

Ingenuchiaţi sfioşi în faţa
Iubirii şi-o 'ndumnezeiţi,
Căci, ea, vă'nbălsămează cupa
Din cari, pururea, sorbiţi !

Altar de slavă, ridicaţi-i !
Zvârliţi cu suflete curate,
Pe sărutările de-o clipă,
O rază din eternitate.

...In orice colţ sărac de viaţă,
In preajma fiecărui vis,
Să ard'o candelă pioasă
Şi raza unui paradis !

ARTUR ENAŞESCU

sufere ; şi tot acesta este şi astăzi principalul caracter al unei tragedii. El era încărcat de ceeace se numeşte „Vina tragică“ ale cărei motive nu le prea putem totdeauna surprinde ; adesea această vină nu are nimic comun cu ceeace am considera noi ca vină în viaţa cotidiană. Ea consistă de multe ori dintr'o rebeliune contra unei autorităţi divine sau umane. Corul în tragedia grecească, întovărăşea, asista eroul cu sentimentele sale de milă, căuta să-l reţină, să-l îndrumeze, să-l modereze, şi-l plângea, când, întreprinderea sa îndrăsneaţă, fiind împlinită, găsea pedeapsa meritată“... Eroul tragic suferă din pricina vinei sale tragice „fiindcă el reprezintă pe **tatăl primitiv**... crima, de care este acuzat, insolenţa şi revolta contra unei mari autorităţi, este tocmai aceea, care în realitate apasă pe membrii corului, care chinueşte banda fraţilor. Şi astfel în contra voinţei sale, eroul tragic devine ispăşitorul corului“. (Ibid. p. 213-214).

In tendinţa sa de a vedea în imperativul sexual şi egoist punctul genetic în acelaş timp al religiei, al moralei, al societăţii şi al artei, ca şi al nevrozei. Freud interpretează faptele cu o optică oarecum apriorică. Interpretarea de mai sus a tragediei presupune fantazia cea mai arbitrară, întru cât nu vedem motivul transferării de la corent la erou a ispăşirii şi apoi nu înţelegem, în ipoteza, că transformarea aceasta ar fi rezolvată, ce interes ar mai putea avea o femee, **o soră** în desfăşurarea unei tragedii?

Depăşind faptele şi presupunând cauzele, spre a rămâne în cadrul doctrinei sale, atunci când e vorba de popoarele primitive, Freud cade în cea mai abstrusă construcţie doctrinară, din dorinţa sa **de a explica**, sau în cea mai productivă confuzie, din dorinţa sa **de a fixa concretul.**

Freud a socotit „conformismul tiranic“ şi anchilozarea întro rutină milenară a primitivilor de astăzi ca având un psihism identic cu al nostru, al celor civilizaţi.

Freud n'a ţinut să observe rezultatele la care a ajuns mai ales grupul lui Durkleim şi care stabileşte, cum vom vedea, că psihismul primitivului este „impermeabil oricărei experienţe ; întrucât trăeşte „într'un mediu mistic, într'o lume de forţe oculte imanente fenomenelor“.

In felul acesta, de sigur că toată acea dialectică destul de complicată prin care primitivul ar ajunge, graţie unui „transfert“ la scena banchetului ritual al organizării totemice şi de aci prin regresiune reversiune la esenţa tragediei antice, însemnează, că Freud nu e lipsit de o anumită ingeniozitate. Şi ingeniozitatea de şi surprinde agreabil aproape totdeauna ; în schimb niciodată nu convinge.

Graţie ingeniozităţii sale în genere, Freud întâmpină o rezistenţă destul de masivă din partea oamenilor de ştiinţă şi de multe ori valoarea descoperirii sale în ceeace priveşte influenţa inconştientului asupra conştientului se întunecă din pricina ingeniozităţii năvodului cu care prinde faptele. Fireşte, că studiul structurii sufleteşti a primitivului se impunea într'o teorie ca aceea a lui Freud, unde ni se vorbeşte necontenit de supravieţuiri derivate, dar rezultatul, la care a ajuns Freud e improbabil, când formulează fobia incestului ca punct genetic aproape exclusiv, ca izvor permanent al regresiunii sufleteşti către era infantilă a omenirii.

O astfel de regresiune credem, că există dar nu în aceste condiţiuni.

(Va urma)

SCARLAT STRUŢEANU

Al-Sadi Ionescu

— Cuvântare rostită cu prilejul înmormântării —

Cu inimile cernite în durere şi cu minţile umbrite de uimire stăm împrejurul acestor biete rămăşiţe materiale, cuprinse în sicriul care formează ultima locuinţă a prietenului nostru iubit, a colaboratorului luminat şi neobosit, care de un pătrar de secol a lucrat zi după zi în instituţiunea Academiei, servind şi ajutând în cercetările lor, atât pe învăţaţii ajunşi în culmile ştiinţei, cât şi pe începătorii îndrumaţi pe cărările ei. Acest prieten, acest colaborator a fost :

ALEXANDRU IONESCU-SADI

Durerea inimilor noastre este amară şi grea, findcă trebue să ne despărţim pentru totdeauna de prietenul iubit, de conlucrătorul nepreţuit, care ne-a dat inima lui bună şi afectuoasă, simţămintele lui de prietenie sinceră şi caldă.

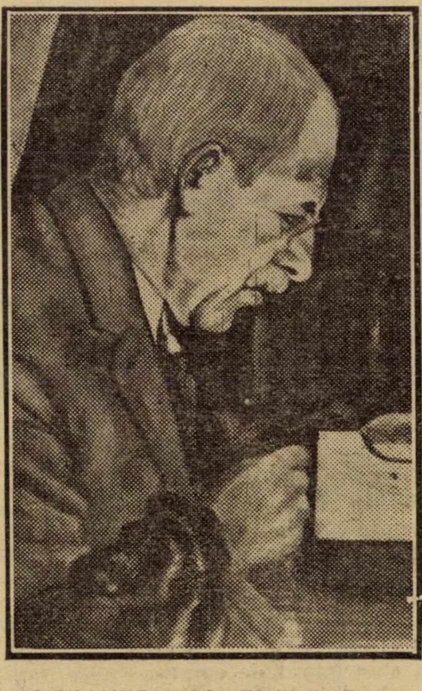

ALEXANDRU IONESCU-SADI

Uimirea ne opreşte mintea în loc în faţa marelui mister al firei, care într'o clipă, smulge din om scânteia de lumină şi de putere, care ţinea vieaţa, inteligenţa şi puterea în bietul trup prefăcut deodată într'o rămăşiţă netrebnică. Aşa s'a stins Fratele nostru Ionescu-Sadi, într'o clipă, cu condeiul în mână, cu vorba pe buze, căzând fără vieaţă de pe scaunul de lucru, pe când cu vorbă veselă dădea informaţii unui prieten, care stătea lângă dânsul.

Ionescu-Sadi a fost un muncittor, cum foarte, foarte rar se găsesc între oameni. Ziua şi noaptea muncia şi — cum i-am spus-o mulţi şi de multe ori — era un fanatic al muncei, muncia mult, prea mult, ceeace l-a făcut să se istovească şi să se stingă la vârsta deabia de 54 de ani, pe când toţi ne credeam în drept să avem lucrarea lui încă pentru mulţi ani. Dânsul şi-a cheltuit toate puterile numai în slujba cărţii, în slujba ştiinţei, în slujba culturii.

N'a fost un învăţat, un erudit specializat, care să fi făcut cercetări şi să fi scris cărţi într'un domeniu ştiinţific, procurându-şi marea răsplată a muncei prin mulţimea descoperirilor şi prin succesele scrierilor sale. Ionescu avea în mintea lui o întreagă enciclopedie ; dânsul era o bibliotecă vie, ţinută în cea mai perfectă ordine şi clasificare. Inzestrat cu o memorie prodigioasă, era destul să-i vină sau să i se aducă înnainte o chestiune, pentruca dânsul îndată să arate toată literatura privitoare la ea. Şi sunt mulţi, foarte mulţi, din învăţaţii formaţi sau din tinerii începători, cărora Ionescu al nostru le-a arătat drumurile cele bune de urmat şi le-a dat armele ştiinţei pe care o cultivau.

Cu aceste dispoziţii intelectuale, cu bogatele cunoştinţe pe care şi le desvolta în fiecare zi, cu caracterul totdeauna primitor, afabil şi vesel şi cu o generozitate neistovită de a da altora comorile de cunoştinţe adunate prin munca lui, Ionescu era bibliotecarul ideal, fiinţă foarte rară în omenire, şi încă mult mai rară în românimea noastră, cu tradiţii încă tinere în organizarea muncei ştiinţifice.

Pentru mulţumirea lui ştiinţifică personală, Ionescu îşi rezervase aproape numai marea lui lucrare despre Călătorii în ţările române, cu date biografice despre vieaţa şi scrierile lor, lucrare mare, pe care neîncetat o îmbogăţea cu noui informaţiuni culese din cărţile care îi ajungeau în mână şi pe care, din această cauză, niciodată nu o socotea gata de publicat.

Aşa este menirea adevăratului biblio-

† AL. SADI-IONESCU

„Universul literar" încearcă o pierdere din cele mai dureroase cu stingerea din viaţă, aşa de brutală, aşa de absurdă, atât de neaşteptată a bunului nostru dascăl, în ale bibliografiei, primul ajutor de bibliotecar al Academiei Române: Al. Sadi Ionescu.

Când la reorganizarea acestei reviste ne-am gândit, după pilda încercărilor anterioare, dela noi, dar şi din străinătate, la folosul pe care un buletin bibliografic săptămânal îl poate aduce mişcării tipografice şi circulaţiei bunurilor spirituale, întâiul gând ne-a fost la omul de prodigioasă activitate, de nemai întâlnită modestie, de incomparabilă bunătate care era devotatul slujitor al cărţilor. scumpul nostru dascăl Al. Sadi Ionescu. Şi graba, şi bunăvoinţa şi devotamentul cu care a îmbrăţişat acest gând care era şi al lui — al lui mai înainte de toate căci dela dânsul l-am deprins mai întâi— au fost pentru noi confirmarea cea mai preţioasă că această rubrică răspundea unei utilităţi notorii.

Durerea de a pierde, atât de neaşteptat, un colaborator de o atât de preţioasă valoare, vom înăbuşi-o în noi, cum am înăbuşit şi lacrimile sub cupola bisericei prin care lumina îşi pogora giulgiul de argint peste trupul odihnit cu sila al harnicului slujitor al cărţilor, cum am înăbuşit şi cuvintele pe care viciul literar voia să ni le smulgă cu viclenie, în faţa emoţionantei înmormântări la care veniseră să ia parte, atâţia dintre tributarii lui ca şi toţi prietenii bibliotecii Academiei Române.

Pentrucă primul care ar fi nedumerit de aceste elogii premature ar fi tocmai Sadi Ionescu. Acela care de peste un sfert de veac stătea neobosit între grilajele aurite ale tomurilor, acela căruia se datoreşte organizarea atâtor biblioteci din ţară, şi mai presus de toate începutul substanţial al clasificării zecimale din catalogul pe materii dela Academia Română, autorul, dinpreună cu Nerva Hodoş, al Bibliografiei periodicelor româneşti, despre a cărei utilitate singure paginile zdrenţuite din exemplarele sălii de lectură, ar putea spune atâta, trudnicul redactor al Bibliografiei economice, organizatorul întâiei expoziţii a presei din Ţara Românească, preţiosul bibliograf dela „Universul literar" şi mai ales dascălul sortit să iniţieze generaţii de bibliotecari, cu cea mai evanghelică răbdare, cu cel mai tineresc entusiasm — omul acesta numai hărnicie, numai neastâmpăr şi numai voe bună, cu ce mustrare ne-ar privi din fotoliul lui de bibliotecar al cerurilor, pentrucă un suflet drept şi o hărnicie neostenită, ca ale lui, nu s'au irosit ci numai au trecut dincolo în înălţimea celor eterne — cu ce mustrare ne-ar privi dacă, prin cuvintele noastre de despărţire am încerca să spunem că munca lui de astăzi înainte s'a sfârşit.

Sadi Ionescu ar protesta. Sfârşitul lui însuşi e o protestare. Este o logică a destinului şi sorţul care a dispus ca Sadi Ionescu să se sfârşească fulgerat într'o clipă pe scaunul lui de lucru, a fost un sorţ dintre cele alese. Omul cărţilor nu-şi putea da sufletul de cât între cărţi. Intre cărţile cărora îşi dăduse tot sufletul de peste un sfert de veac, între cărţile care sunt îmbibate de prezenţa lui, căci nu se poate ca bunul suflet să-şi fi ales alt sediu de cât idealul columbariu al tomurilor mângâiate de degetele lui.

Nu vom supăra deci cu nedibace cuvinte şi cu elogii stângace marea lui modestie şi nesaţul lui de lucru. Vom intra în sala catalogului şi de azi înainte pe sub bizarul ceasornic, mecanism impasibil care l-a văzut de peste un sfert de veac trecând spre masa lui de lucru, vom intrà şi de azi înainte, cu aceiaşi seninătate pe care ne-o împrumuta de cum treceam pragul, vom trece pe lângă amfiteatrul fişelor albe, albe şi nepieritoare petale din cea mai preţioasă cunună pe care el însuşi şi-a împletit-o şi aplecându-ne pe speteaza fotoliului său de lucru, aşa cum a stat până la ultima-i clipă, îi vom cere un sfat, o sugestie, o informaţie, una din acele spontane pietre preţioase pe care în marea lui generozitate le scotea zâmbind din nesecata lui comoară.

Şi bunul nostru dascăl ne va răspunde.

Pentrucă Sadi Ionescu a rămas între noi.

PERPESSICIUS

tecar: el lucrează pentru a ajuta pe alţii să urmărească probleme ştiinţifice. Notele principale ale caracterului său trebue să fie întâi iubirea de adevăr şi de ştiinţă, apoi lipsa absolută de egoism, dărnicia generoasă nesfârşită de a da altor din cunoştinţele sale, spre a vedea cu sufletească bucurie sinceră seminţele date de dânsul rodind prin lucrarea intelectuală a celorlalţi. In mintea şi inima bibliotecarului nu poate prinde rădăcină, nici chiar la suprafaţă, invidia şi gelozia.

Aşa a fost iubitul nostru Ionescu-Sadi şi aceasta o ştiu bine sute de învăţaţi şi de cărturari români şi streini, din ţară şi de peste hotar, cari s'au folosit de comunicările şi informaţiile lui. Iacă pentru ce plecarea lui dintre cărţile, dintre cataloagele, dintre fişele între cari a trăit şi a lucrat cu toate puterile minţei lui, este o mare pierdere pentru ştiinţa şi cultura neamului nostru. Profesori, studenţi şi alţi învăţaţi, pierd pe cel mai preţios îndrumător şi informator în cercetările lor,

Scaunul de pe care dânsul a căzut cu condeiul în mână va fi ocupat de alţii, iar la masa de lucru colegii şi urmaşii lui să fie totdeauna inspiraţi de acelaşi devotament pentru ştiinţă, de aceeaşi muncă neobosită, de aceeaşi amabilitate faţă de cei cari muncesc în serviciul ei, fiind încredinţaţi că urmând pilda acestui înaintaş, vor aduce culturei ţărei şi neamului cele mai preţioase servicii şi vor face astfel cea mai folositoare întrebuinţare de puterile inteligenţei lor, şi de cunoştinţele adunate prin studiile lor.

Amintirea lui Ionescu-Sadi să fie totdeauna vie între cărţile Academiei şi între cei cari caută în ele lumina culturei şi înnălţarea prin cultură a sufletului neamului nostru.

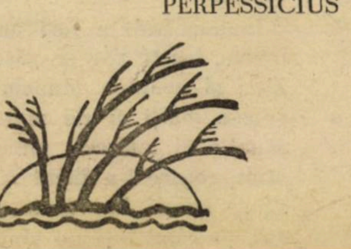

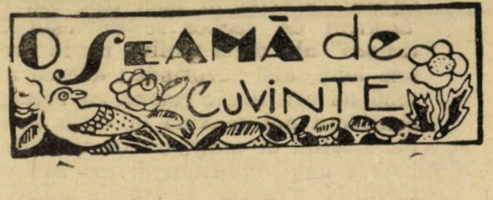

O SEAMĂ DE CUVINTE

Verhaeren, era foarte econom. Călătorind în Olanda cu pictorul spaniol Regoyos, se însărcină să cumpere două bilete, dar nu găsi decât unul.

— Ah! Dumnezeule! spuse el prietenului său. Am pierdut biletul tău!

*

Tristan Bernard, cunoscutul umorist şi dramaturg francez, lua odată masa, la Casinoul din Wichy. Comandă o supă. După ce i se aduse supa, strigă:

— Chelner, nu pot mânca supa asta!

Politicos, chelnerul prezintă lista de bucate, Tristan Bernard aruncă o privire şi comandă o ciorbă.

In câteva clipe, ciorba îi fu servită şi deodată se aude iar vocea scriitorului:

— Chelner: Nu pot să mănânc ciorba asta!

Dezolat chelnerul se îndepărtează şi revine cu patronul care, respectuos, se adresează curiosului client:

— Mă miră foarte mult, domnule! Toţi clienţii, câţi au mâncat din această ciorbă, au găsit-o delicioasă şi d-voastră...

— Nu zic contrariul, răspunse Tristan Bernard, dar nu pot s'o mănânc pentru simplul motiv, că n'am lingură.

◆

Generalul Nicolis, care pierduse în războiul Secesiunii, un picior, un braţ şi un ochiu, a rămas om glumeţ în ciuda acestor infirmităţi trupeşti.

Descinzând, într'o zi într'un hotel din Mobile, i-se trimise seara un băiat negru ca să-l ajute la desbrăcat. După ce îşi scoase haina, generalul porunci:

— Acum, Sam, scoate-mi piciorul!

Sam rămase cu ochii zgâiţi.

— Ce nu ştii cum se scoate un picior? zise generalul, desfăcu cătărămile dela piciorul artificial şi-l puse pe un scaun.

— Aşa, acum scoate-mi braţul.

— Ah! Toată viaţa mea n'am scos nimănui un braţ.

— Prostule, nimic mai uşor!

Generalul desfăcu catarămile, dela braţ şi-l puse lângă piciorul artificial. Se culcă în pat şi negrul voi să plece cât mai repede din odaia aceasta ciudată.

— Mai stai puţin, Sam! strigă Nicolis. Cred că voi scoate şi un ochiu.

Şi scoase imediat ochiul de email din orbită. Văzând aceasta Sam nu mai putu rezista şi sări spre uşă, dar generalul mai strigă după dânsul:

— Haide Sam, scoate-mi şi capul!

Dar Sam, coborî în fugă scara şi zise hotelierului:

— Trebue să fie dracul gol domnul de la numărul 6... se rupe el însuşi în bucăţi!

◆

Einstein, eşind, odată, în oraş pe o ploae torenţială, îşi pierdu un galoş. Ajuns acasă el depune umbrela, îşi leapădă paltonul şi când să scoată galoşii, el se debarasează de cel pe care-l avea în picior şi sunând, rugă pe servitor să ia galoşul şi să-l depue alături de celălalt.

RUD. A. KNAPP.

MARIO PUCCINI

FIORUL

Intrând prin crăpătura ferestrei întredeschise. soarele zăbovea ici un pic, colo un pic, dornic să vadă şi să ştie ; să ciugulească gâtul uneia, obrajii altei fete ; să se resfrângă în dantelele sânilor, cătând parcă o albeaţă proaspătă şi ne‘ntinată, care să-i înrămeze aurul. Iar într‘amurg se strecura în părul lor, voind parcă să-l umple de lumina lui care murea. Părul se făcea mai estompat, mai buclat, mai multicolor şi tremura, sub brăzdătura de aur, coprins de fiorii incandescenţei.

Părul Norinei, la soare, se făcea de coloarea chihlimbarului :

— Stăi la soare, de vrei să fii mai frumoasă, îi spuneau tovarăşele de atelier. Aşa, parc‘ai fi o sfântă, cu slava pe frunte.

Insă Norina, când vedea că soarele-i dă buzna‘n faţă, lua lucrul în mână şi-şi schimba locul.

— Mă doare cap‘u — se scuză.

— E-o rază de soare ; te fereşti ca de-o sabie, păpuşico !

Râdeau cu toatele. Ea tăcea şi, harnică, îşi vedea de lucru, ne mai luându-şi ochii de pe el, până la ora de plecare. Fetele treceau, cu uşurinţă, de la un gând la altul, pălăvrind voioase. Stăpânei, care nu mai era tânără, dar se ţinea destul de bine, îi plăceau palavrele şi povestea despre iubiri şi scandaluri, în faţa copilelor curioase şi atente.

Pe Norina o lăsau la o parte, de oarece unele vorbe nu erau de vârsta ei, după cum spunea doamna Rina, dar, cu toate acestea, nu se fereau să le rostească, pentru ca ea să nu le afle. Iar Norina stătea şi sorbea acele povestiri, cu nerăbdarea de-a prinde toate cuvintele, de-a nu lăsa să-i scape nimic. De oarece nu pricepea tot, din acele povestiri : era totdeauna o frază, o vorbă, un gest, care îi rămânea de nepătruns. Intr‘o seară, cu gâtul uscat, întrebase pe-o colegă mai mare, înţelesul unei anumite fraze, pe care-o auzise dela stăpâna lor : dar aceea, izbucnind de râs, îi răspunse :

— Mai bine nu mai şti !

Acuma Norina căuta să priceapă. N‘avea dreptate ? Dacă ceva-i rămânea neînţeles, trebuia să-şi petreacă nopţile căutând, punându-şi întrebări, suferind spasmuri în căutarea chinuitoare şi de cele mai multe ori deşartă.

Acuma se cunoştea mai adânc, pricepea mai bine preţul frumuseţii ei ; dar cu câţi-va ani în urmă, când habar n‘avea despre bărbaţi şi despre iubire, ce nepăsare şi ce uşurinţă ! Cu câtă grabă se desbrăca şi se îmbrăca, ori se arăta aproape goală la fereastră ! Acuma nici măcar nu se privea căci, uitându-se‘n oglindă şi văzându-şi formele, simţea o ameţeală, o înţepenire, de care nu se putea desprinde repede. Sângele-i creştea în vine şi-şi simţea trupul străbătut de-o frământare prelungă şi intensă, care-o silea să caute numai decât aer şi distracţie, ca să nu se înăbuşe.

O uimea mai ales coloarea cărnii. Nici una din tovarăşele sale n‘avea gâtul alb ca al ei, atâta de alb că ea însăşi se lăsa prinsă adesea de dorinţa de a-l privi şi de a-l atinge. Atunci, se pierdea în asemănări : cum erau mâinile prietenii Gina, ale prietenii Cesira şi ale patroanei; asemuindu-le cu ale sale, şi nu numai mâinile. Până ce era sigură că place, că-i frumoasă. Pe stradă îi spuneau acest lucru bărbaţi eleganţi, tineri şi bătrâni ; într‘o zi, i-l spusese chiar şi mamă-sa, cu gândul de-a o dojeni , de cele mai multe ori i-l repetau tovarăşele şi directoarea atelierului. Dora, cea mai chipeşă dintre prietene, aceea care purta totdeauna pălăriuţă elegantă şi rochii la modă, într‘o zi exclamase, privind-o :

— Ah, de-aş fi în pielea ta !

Voind parcă să spună că ar fi luat pământul în mâini şi ar fi săvârşit cine ştie ce minune.

Insă şi mama Norinei era frumoasă. Ba ceva mai mult, până în anul acela, Norina nu admirase pe lume o femee mai frumoasă, ca ochi şi ca trup, decât mama sa. Cât despre ea, nu băgase niciodată de seamă că există, mai înainte ca, împlinind cincispeze ani, să fi intrat la atelier ; ori cel puţin, să fi băgat de seamă, că de-acuma, era şi ea femee. O copidiţă care nu se mai juca pe faţă cu păpuşa, deoarece prietenile ei numai la păpuşi nu se gândeau şi, prin urmare, nici ea n‘ar fi trebuit să se gândească ; dar care, acasă, Dumineca, bucuroasă se ducea s‘o ia din ungher, să şi-o aşeze pe genunchi. Ii plăcea încă s‘o desbrace şi s‘o îmbrace ; s‘o privească, cu formele ei de carton ceruit; să vadă acestea erau la fel cu cele adevărate : să încredinţeze prietenii din copilărie câte-o neplăcere ascunsă... Ii spunea că pieptul cămăşii începea s‘o strângă, să-i facă rău : dar că nu-l mai putea lărgi în voie, ca odinioară, ca să nu-şi strice formele. Iar ca să-i arate păpuşii gravitatea sacrificiului — nu pricepea ? — îşi descheia uneori corsetul, deschizând cămaşa albă şi îndantelată.

— Vezi ? Ţie n‘o să-ţi crească, fericito !

Se roşea fără voie : i se părea c‘a exprimat un gând neîngăduit. Dar era o greşală, un păcat ? Incremenită, păpuşa parcă râdea, cu un fir de râs ironic.

— Dacă ne-ar vedea un bărbat ! exclamă Norina, încheindu-se la loc.

Păpuşa, cu privirea încremenită în acelaş zâmbet, curioasă, părea că întreabă :

— Ei şi ? Ce-ar face, un bărbat ?

— Ei ! răspundea Norina, prefăcându-se scandalizată. Nu ţi-e ruşine să vorbeşti cu mine de astfel de lucruri ? Nu ştii că abia am cincisprezece ani ?

Când mamă-sa o găsea stând de vorbă cu păpuşa, o ţinea de rău.

Dar Norina, care nu ştia cum să-şi petreacă zilele de sărbătoare, răspundea mânioasă, şi atunci mamă-sa intra în odaia ei şi nu-i mai vorbea toată seara. Norina o auzea umblând încoace şi‘ncolo, deschizând încetişor fereastra, îngânând un cântec; şi-i era necaz pe libertatea aceea care ei, în odăiţa cea strâmptă, îi lipsea cu totul. Fereastra mamei sale dădea, într‘adevăr, spre stradă ; în vreme ce a sa, un ochiuleţ de geam, spre un gang murdar şi umed. cu un spate de zid în faţă. Deoarece nu-i rămânea altă distracţie decât patul şi păpuşa, Norina, după ce-o întorcea pe aceasta spre perete ca să n‘o vadă, se desbrăca, intra în aşternut, vorbind singură până ce simţea c‘adoarme. Somnul o coprindea repede, punând ghiara pe prada aceea albă ca fulgul.

Norina adormea, vorbind : povestind păpuşii ce auzise la atelier, peste zi , îi numără dăţile când râseseră tovarăşile mai mari şi dăţile când ea nu pricepuse.

— Ce-or fi spus ? — îşi întrebă păpuşa.

— Ştiu şi eu! îşi răspundea sieşi, schimbând repede vorba. Cu vremea am să ştiu şi eu unele lucruri şi am să le pricep. Atunci, aceea care va râde în spatele unei alte Norine de cincispreze ani, va fi Norina pe care-o vezi colea.

Din odaia mamei, ajunsese câte-odată până la urechile ei un ciripit de glasuri, un scârţâit de mobile, zgomote mici şi mari, despre rostul cărora Norina nu-şi ceruse nici odată socoteală. Până acuma sta de vorbă cu cineva dela fereastră, sau chiar şi‘n odaie ; iar seara când băgase de seamă, o bătaie de inimă prelungă, străbătută de tresăriri şi de sufocare, o coprinse, o cutremură. Ghici nelămurit că mamă-sa — încă frumoasă — păcătuia. Nu era văduvă ca să-şi împartă libertatea cu un alt bărbat ; bărbatul ei era dus departe, în America ; deşi nu se întorcea şi nu-i scria de mai mulţi ani, îi era totuşi soţ.

Cine era bărbatul care, alături, vorbea în şoaptă cu mama ei ? Frumos ori urât ? Tânăr ? Uşa care despărţea cele două odăi era încuiată, dar Norina, în vârful picioarelor, apropie atâta de bine urechea încât desluşi câte-va cuvinte, prinse zgomotul unei sărutări.

El spunea :

— Vreau să te omor...

Norina tremura de înfiorare, de ciudă, de frică ; senzaţii dureroase şi totodată alinătoare o pătrundeau. Dar, într‘adevăr, cu câtă duioşie, fuseseră rostite acele vorbe ! Mamă-sa răspundea :

— Omoară-mă, dă !

Şi pe dată, zgomotul unei sărutări. Norinei îi îngheţau picioarele, căci era în cămaşe, desculţă. Aceeaşi moleşală pe care i-o strecură soarele în sânge, ziua, la atelier, o coprindea şi acuma. Se urca din podele, o prindea de glezne, i se urca până la inimă, strângând‘o ca‘ntr‘o vâltoare. Se stingeau alături zgomotile şi vorbele ; dar ea nu putea pricepe dacă acela plecase ori dacă omorâse pe mama sa, cu tot dinadinsul. De ce-o fi vrut ea oare să moară? — Ii venea să bată‘n uşă, să se asigure. Dar pe urmă, un fel de instinct, îi dădea ghes să se liniştească : se întorcea cu capul în pământ să se culce iar, şi pătura îi părea îngheţată, mai grea, scrutând tăcerea casei, cu urechile

---

Noaptea

umedă, rece răsare din genune de ape şi glasul durerii amare adoarme în leagăn de valuri...

Or obosită-i fidela mea soră ?

Durere, tu umbră sfinţită pe crucea din stânga Golgotei, coboară din leagănul moale, deschide în zare de lună, fereastra inimii mele şi intră sălbatic în suflet, doar trist stau pe prispa fiinţii şi nu-mi cernesc casa din vale, văduvită de tine durere...

Trezeşte-te soră cernită !

Uit‘ clipa nerăbdătoare cum sboară prin straja de stele, ‘napoi ea nu mai priveşte, ci fuge ‘n braţele mamei să-şi mântue viaţa-i fugară în sânul eternităţii...

Fii trează durere !

Fii trează şi umple-mi păharul cu văpăi de doruri nestinse, să-l sorb mai lacom ca cerbul a isvoarelor undă curată, în vreme ce chinul să-mi cânte pe-a inimii coardă subţire, iar gândul spre cer să se înalţe, s‘aducă din rai isbăvire doar singură tu ştii cărarea cu urmele Dumnezeirii...

Durere, soră fidelă, sfinţeşte-mi fiinţa !

Z. SANDU

aţintite şi inima bătându-i în gât, era învăluită de aţipeală şi-apoi, într'un târziu, cu greu, adormea.

Ziua căta în ochii mamei sale, cât se putea mai adânc; dar nu descoperea în ei nici o întinare de lucruri urâte, josnice. Norinei îl plăcu să creadă că visase. Chiar în acea seară, mai înainte de a se culca, îşi întrebă păpuşa:

— Nu-i aşacă nu poate fi adevărat?

Păjuşa, care la lumina lămpii se colora de-o răsfrângere palidă, ca de o ceară topită, parcă răspundea:

— De ce nu, fetiţo? Iubirea, la orice vârstă, poate pune stăpânire pe-o femee, o poate târî spre orice. Iubirea e cea mai frumoasă, cea mai dreaptă, cea mai vitală necesitate.

Se strângea atunci în aşternut, voind parcă să fugă de şoaptele din odaia de alături care creşteau, deveneau tot mai învăluitoare...

— Iubirea-i o necesitate, părea că repetă păpuşa.

Ochii fetii, culcată cu faţa'n sus, se deschideau încet-încet ca să privească tavanul, în timp ce inima, în piept, urmărea cu înfrigurare orice zgomot. Apoi dorinţa de-a asculta îi dădea ghes: îngheţă şi se înfioră în spatele acelei uşi, care ascundea cine ştie ce taină de bucurie. Dar era aşa, într'adevăr? Norina'şi aducea aminte că toate femeile, vorbind de iubire şi de căsătorie, mărturiseau o nespusă durere, şi se întrebă dacă iubirea va fi fost într'adevăr izvor de bucurie ori, cel puţin, numai de bucurie. Nu oferea bărbatul moartea iar femeea — mamă-sa — nu răspundea:

— Omoară-mă, dă?

Visele sale, de-atunci, se curmară mereu pe marginea unei prăpăstii. Se trezea cu noaptea'n cap, aprinsă de un tremur în tot corpul, de un foc în şolduri, care-o silea să se scoale ori să-şi schimbe locul. Şi de îndată ce clopotile de dimineaţă prindeau a ăsuna în cadenţă — mai întâiu somnoroase, şovăind — Norina se acoperea tată, simţindu-se coprinsă de-un fior rece, care-o străbătea din creştet până'n tâlpi, punea stăpânire pe dânsa, o strângea...

Un fior care, cu timpul, îi fu drag: i se părea plăcut, piăpând, mângăios, ca o alintare de iubit.

La atelier îi descoperiră ochii traşi şi unele fete o necăjiră. Dora, cea mai isteaţă, îi şpti:

— Fii cu ochii în patru, drăcuşorule! Vezi să nu ţi-i fure vre-un hoţ!

Iar stăpâna:

— Ce-am păţit, Norino?

Alta, mai făţiş:

— Iubeşti?

Cuvinte care-o zăpăciseră, îndurerând-o. Săvârşise, aşa dar, vre-un păcat? Ce-ar fi avut oare chii ei, de toţi se uitau la ei cu o curiozitate răutăcioasă? Se strecură oare din lumina lor vre-o taină, despre care nici ea nu ştia încă nimic? Dar de ce mamă-sa nu-i spunea nimic, nici de dojană, nici de sfat?

De-atunci, nu i-a mai fost frică de dânsa: îi arăta ochii, sfidând-o parcă s'o întrebe de ce erau traşi. Descoperise acuma că mama ei iubea: se credea astfel îndreptăţită să i se împotrivească, la un moment dat, fără frică.

Intr'acestea devenise mai semeaţă, mai deschisă; sufletul îi era mai şiret. Dar nu se schimbase într'atâta, cerând explicaţii tovarăşelor sale ori căutând să prindă unele vorbe din conversaţiile lor tainice · ci în mod inconştient, surprinzând azi un gest expresiv, mâine o frază cu dublu înţeles ori ascultând şoaptele nelămurite din odaia mamei sale...

Acuma, vai! nu-şi mai spunea gândurile păpuşei: în căldura aşternutului, mică, cu genunchii strânşi, adormea cu gura uscată, aşteptând, fără să ştie ce.

Intr'o seară era singură în casă; era târziu (ceasul **lor** de întâlnire!) iar mamă-sa ar fi trebuit să se întoarcă de mult dela farmacie, dar nu se auzea încă pe uliţă tropotul paşilor ei. In schimb, Norina auzi un pas de bărbat care mergea tiptil. De-odată, îl auzi la uşa casei. Tremură ceva în ea; în piept simţi un gol neaşteptat („omoară-mă", îi venea să strige). Bărbatul, necunoscutul, atinse uşor de tot cu degetile (era o casă cu un singur etaj şi cu o singură uşă), iar ea fu ispitită, înhăţată de-o putere nelămurită şi vijelioasă, care de multă vreme trebue să fi zăcut în ea, dar de care abia acuma îşi dădea seama, ca de ceva covârşitor. Să deschidă? Şi pe urmă? Dar dacă se întorcea mamă-sa? nu mai stătu mult pe gânduri, căci mintea i se înmuiase, ca şi răsuflarea.

Bărbatul auzi uşa scârţâind şi văzu o mână albă, slabă, făcându-i semn să intre. O mână ce nu părea purtată de-un braţ viu, de-o fiinţă de pe lumea aceasta.

— Căutam pe mama dumitale... începu bărbatul, intrând în daie. Zări chipul fetii, palid şi rugător:

— Eşti fata ei? întrebă.

Dar Norina nu răspunse. Doborîtă, frântă de fiorul nopţilor sale înfrigurate, de acea dogoare de fierbinţeală pe care clopotele, înspre dimineaţă, cu sunetele lor cadenţate şi tremurătoare, obişnuiau s'o stirgă treptat-treptta, Norinei îi fugea sângele din obraz şi se lăsă în genunchi, fără vlagă: în timp ce buzele-i, cu plăpândă voluptate, şopteau:

— Omoară-mă, omoară-mă!

(Trad. de ALEXANDRU MARCU

Alexandru Depărăţeanu

— 1835—1865 —

Literatura franceză a veacului al 19-lea a furnizat poeţilor noştri din trecut numeroase modele de inspiraţie.

Această înrâurire s'a exercitat mai ales asupra fondului şi a fost o binefacere pentru literatura noastră tânără şi fără tradiţie naţională.

Câteodată însă ea a exercitat şi o influenţă formală (limba, ritmul, rima), copleşind cu totul neînsemnata originalitate a unora dintre poeţii noştri.

Din această categorie face parte şi Alexandru Depărăţeanu.

El a suferit cea mai puternică înrîurire franceză în opera sa poetică, atât în fond cât mai ales în formă. Din acest punct de vedere el nu are nici un echivalent în toată literatura noastră.

Judecată din aspectul ei formal, opera lui Depărăţeanu se aseamănă cu acea a sciitorilor ardeleni care s'au lăsat să fie covârşiţi de latinisme, sau cu acea a lui Eliade din a doua epocă a activităţii sale literare, când italienismul era preocuparea sa de predilecţie.

Influenţa franceză apare în opera sa cu toată armura ei de fond şi formă nu numai în poeziile ispirate direct din scriitorii francezi ci din acele în care subiectul a fost luat din mediul dela noi: descrierea pitorească a ţării în **„Vara la ţară"**; sau oglindirea trecutului istoric în drama **„Grigore Vodă"**.

Cauza acestei înrâuriri străine în opera poetului nostru îşi are explicaţia ei în viaţa scritorului.

Născut la ţară la o moşie părintească din satul Depăraţi, judeţul Teleorman

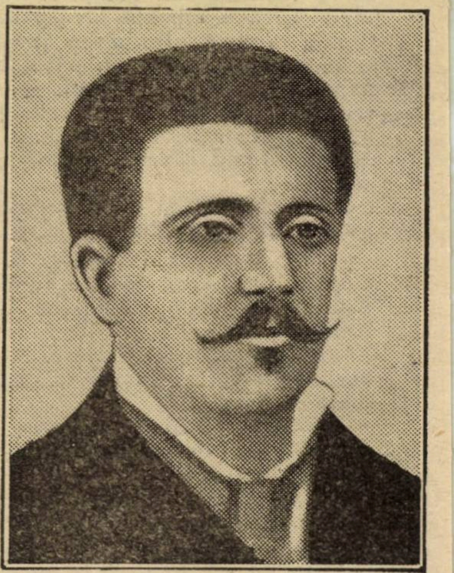

AL. DEPARAŢEANU

poetul a plecat de tânăr în străinătate. Acolo şi-a completat cultura literară citind cu asiduitate pe poeţii francezi, germani şi spanioli.

Când s'a întors în ţară el n'a găsit un poet român de valoarea celor din Apus, dela care să poată lua modele şi sub influenţa căruia să-şi canalizeze inspiraţia literară. Depărăţeanu a scris izolat de curentele literare ale ţării sale şi toată opera sa nu este decât reflexul fidel al literaturilor străine.

Se ştie de altfel că dânsul n'a făcut parte din nici un cenaclu literar şi n'a urmat pe nici un critic sau conducător de revistă din epoca sa. Ipoteza d-lui G. Adamescu (cf. Istoria literaturii) că ar fi avut pe Eliade de maestru, are nevoe de unele explicaţii documentare pentru a putea fi admisă.

In scurta sa viaţă de 30 ani, Depărăţeanu a ocupat diferite funcţiuni. La început a fost atras de teatru şi a intrat ca actor în trupa lui Caragiale; dar după scurt timp părăseşte această ocupaţie şi ocupă un post de suprefect. Intrând apoi în viaţa politică, Depărăţeanu a fost ales deputat al judeţului său natal, Teleorman Şi în concepţia sa politică el a fost un adept al strainătăţii. Ideile revoluţionare franceze găsiau în sufletul lui un răsunet sincer şi devotat.

Moartea prematură ni l-a răpit prea de vreme, fără a putea ghici ceeace talentul său literar ne-ar fi putut da.

Popularitatea lui Depărăţeanu se datoreşte în bună parte poesiei sale postume „Vara la ţară" în care găsim câteva accente de adevărată poesie.

Nimic însă din opera sa nu poate să rămâie viitorului fără o revizuire serioasă a limbei sale împestriţată cu supărătoare neologisme.

Incercarea unei asemenea revizuiri s'a făcut în 1912 cu piesa sa **„Grigore Vodă"**. Din însărcinarea directorului de pe atunci al Teatrului Naţional, d. Al. Davila, poetul şi dramaturgul Victor Eftimiu a revăzut drama istorică a lui Depărăţeanu, căutând s'o adapteze unei reprezentări

Carnet fantezist

Jean Jacques Bernard

Inscriind în repertoriul turneului său o piesă de Jean Jacques Bernand, Georges Pitoeff avusese o inspirație cum se poate mai fericită, cel puțin în ce privea publicul românesc căruia opera — dacă nu și numele — autorului „Martirei“ îi e aproape cu totul necunoscută.

E păcat că în ultimul moment s‘a revenit asupra programului fixat: cu „L‘âme en peine“ s‘ar fi făcut începutul împlinirei unei mari lacune în educația teatrală a publicului nostru. Numai „începutul“ deoarece piesa aceasta nu este cea mai reprezentativă a talentului și mai ales a formulei dramatice la care pare să se fi oprit tânărul dramaturg, or tocmai această formulă constitue elementul cel mai interesant în teatrul său.

*

Nu gândesc să mă înșel peste măsură afirmând că dacă am încerca să ne orientăm puțin prin prea bogata eflorescență dramatică din Franța post-belic., singurele puncte de reper cari ne-ar îngădui să tragem concluzii asupra teatrului de azi și mai cu seamă să emitem hipoteze verosimile asupra teatrului de mâine, ar fi Jean Sarment și Jean Jacques Bernard.

Intr‘adevăr aceștia sunt cei mai caracteristici reprezentanți ai generației tinere de scriitori: primul prin felul în care înțelege să priceapă viața și mai cu seamă pe oameni, iar al doilea prin felul său de a vedea teatrul.

A împreuna aceste elemente caracteristice ale operei fiecăruia din cei doi autori, e a avea formula precisă a teatrului de mâine, căci acest tot strâns legat este viitoarea etapă la care în mod fatal va ajunge foarte curând evoluția exigentelor publicului, a marelui public chiar.

La aceasta ar fi o obiecțiune destul de serioasă și anume: inspirația, talentul autorului nu sunt și nu trebuesc să fie influențate de public; dramaturgul trebue să urmeze calea pe care felul său de a vedea și de a simți îl fac să gândească a fi cea bună și să persevereze în această cale cu atât mai mult dacă are forța de a convinge, de a impune concepțiile sale despre viață și artă.

Nu trebue însă uitat că în definitiv autorul face el însuși parte din acest public, că sunt cu siguranță zile în cari el se duce să caute la un spectacol exact ceeace caută vecinii săi de fotoliu și dacă e mai bine calificat decât ei să înțeleagă, sunt totuși impresii cari le sunt desigur comune și numărul lor va fi neîndoios din ce în ce mai mare, ținând seama de importanța considerabilă a mișcărei dramatice și a culturei marelui public în acest sens. Și atunci e evident că autorul va merge dela sine înaintea publicului și încrucișarea ideilor celui dintâi cu gusturile celui din urmă va fi foarte firească.

Or, ce ar cere publicul?

Ceeace a cerut în toate timpurile: în primul rând și mai ales să fie puțin înduiosat sau măcar mișcat. Dar pentru a fi mișcat trebue să fii interesat. Și cum ai mai putea fi mișcat de lucruri ce văzute și revăzute de sute de ori sub aspecte foarte vag diferite, dar rămânând în fond absolut aceleași nu mai pot prezenta nici un interes.

S‘a încercat a se oferi publicului ceva nou și s‘a dat peste o dificultate și mai mare: extravagantul poate foarte bine fi interesant el însă nu mișcă căci nu e viață și numai iluzia realităței poignante mai poate răscoli sensibilitatea spectatorului, această sensibilitate pe care trantranul existenței sau o atrofiază pe zi ce trece, mai mult sau dacă o ascute, o face mai complicată deci mai inaccesibilă.

Pentru a mișca trebue să interesezi, mijloacele prin cari s‘ar mai putea interesa nu mișcă: iată un mare cerc vicios.

*

Cei doi autori despre cari vorbeam, au reușit să deslege această grea problemă, mai grea decât s‘ar putea crede: să dai ceva nou fără a fi bizar, să fii original fără a fi extravagant.

Intr‘adevăr personagiile lui Sarment și Bernard nu sunt nici semi-zei nici semidemoni, nici eroi, nici imbecili sau subiecte de clinică: sunt oameni pur și simplu și nimic alt.

Ei n‘au nimic teatral, nu e nici o sguduire violentă în viața lor care e aproape în totul asemănătoare celei noastre. Și cu toate acestea de a-i vedea pe scenă făcând niște gesturi oarecari și vorbind în crâmpee, simți dintr‘odată o curiozitate mereu crescândă de a ști ce se ascunde sub aparente așa plate și banale, de a descoperi viața secretă a sufletului, această viață a cărei existență ne este certificată de un cuvânt scăpat ca din întâmplare, de o privire semnificativă, de o atitudine luată din nebăgare de seamă.

Și tomai în aceasta stă elementaul nou care mai cu seamă la Sarment în primul moment pare insesizabil.

Teatrul autorului lui „Madelon“ nu e „teatru“, nu e nici „viață“, dar ceva intermediar: o viață stilizată, o viață peste care autorul a suflat un strop de spirit himeric și un pic de melancolie foarte discretă.

La J. J. Bernard elementul foarte nou se găsește mai ales în factura pieselor sale.

Teatrul său nu mai e teatru, nu mai e nici viața sttilizată ci e viața însăși.

Da, ideea că teatrul trebue să fie „une tranche de vie“ nu e de eri. Numai că în ciuda tuturor eforturilor — în special acelea ale școalei italiene în ce privește jocul de scenă, germane în ce privește dialogul și ruse, montarea — teatrul lăsa o puternică și foarte desagreabilă impresie de artificial, de „voit“, de „truquat“ și vina principală revenea facturei însăși a pieselor“.

J. J. Bernard a înțeles perfect lucrul acesta: el a aruncat la o parte tot ceeace poate face publicul să-și zică: „asta nu se întâmplă decât la teatru și mai cu seamă a dat dialogului o culoare discretă și sobră acordându-l astfel perfect tonului conversațiilor curente.

De altfel dialogul în teatrul lui Bernard rămâne întru câtva în planul al doilea: teatrul lui s‘ar putea numi un teatru de tăceri și de atitudini. Nu i se poate însă reproșa că apropie scena de ecran. E concretizarea unei concepții izvorâtă din împreunarea felului său de a vedea viața și de a înțelege frumosul.

In teatrul său nu sunt mari conflicte de pasiuni răscolitoare, scene în cari să ai nevoe de elocință pentru a convinge. E un teatru de foarte subtilă analiză, un teatru de semisentimente nuanțate până la imperceptibil. E o serie din acele situații în cari scormonind adâncul cel mai ascuns al sufletului nu ai de vorbe mari pentru a te explica, în cari te înțelegi „à demi-moto“, prin priviri, prin mici gesturi pline de emoție conținută și mai ales prin tăceri, prin acele tăceri turburătoare cari apropie mai mult decât s‘ar putea crede.

In sufletul personagiilor lui Bernard găsim multă delicatețe înăscută, finețe, chiar eleganță și numai printre aceste calități se întrevede dintr’odată cu ajutorul unui cuvânt, unei frânturi de frase, adâncul simțirei profund omenești al acestor persnagii.

Pentru un moment acesta poate fi sau mai exact poate părea un teatru de excepție: nu este întru nimic însă din această cauză un excelent teatru care e regretabil că la noi este încă necunscut.

P. IGIROȘIANU

---

moderne. Cu tot entuiasmul d-lui Victor Eftimiu care alătură piesa lui Depărățeanu de cele mai serioase capodopere ale literaturii noastre dramatice, reprezentarea ei n‘a avut loc.

Viața poetului Al. Depărățeanu era prea puțin cunoscută până în 1904, când d. C. G. Dissescu a însoțit reeditarea dramei **„Grigore Vodă“**, cu o documentată prefață biografică. Aceasta a fost desigur singura recunoștință ce se cuvenea unui scriitor din alte vremuri, care n‘a avut niciodată fericirea să fie tălmăcitorul sufletesc al timpurilor sale și cu atât mai puțin al viitorului.

Un sbuciumat trubadur occidental rătăcit pe drumurile înstrăinate ale țării sale orientale, poetul Alexandru Depărățeanu rămâne în literatura noastră un exemplu viu de ceeace nu poate să fie niciodată un scriitor pentru țara sa, dacă nu încearcă să fie corespondentul ei sufletesc în tălmăcirea frământărilor contemporane sau măcar pionerul unor idei literare ce corespund cu cerințele unei literaturi dintr‘o anumită epocă.

GH. CARDAȘ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. **Opera, ediții:**

1) **Doruri și Amoruri** (poezii), Buc. 1861.

2) **Doruri și Amoruri** ed. II în Bib. p. toți N-rele 42 și 45, Buc. (1896).

3). **Grigore Vodă**, dramă în 5 acte și în versuri. Buc. 1864.

4). **Grigore Vodă**, dramă în 5 acte și în versuri. ed. II Buc. 1904, cu o introducere de C. G. Dissescu.

5). **Don Gulică**, comedie inedită, citată în **„Analele Literare“**. Buc. 1866 Nr. 3 pe copertă.

6) **Vara la țară**, tradusă în limba franceză (cf. **„Revista Literară“**. Buc. 1894 10 Iulie).

7). Poezii de Depărățeanu reproduse în **„Poeții Noștri“, Al. Depărățeanu**, de Gr. Andronescu, Buc. 1886.

8) Un fragment din drama **„Grigore Vodă“**, reprodus în **„Flacăra“**. Buc. 1912, pag. 67.

Ce-a scris Emil Gârleanu?

VI. COMPLETARI

La cele definitiv stabilitate în articolul anterior ar fi de adăogat :

a) **1877 — schiţe de răsboiu — (1908)** cu aceste 7 bucăţi :

Santinela ; Un viteaz ; Palma ; Răniţii ; Prizonierul ; Ticălosul ; Câteva zile din August 1877, în fruntea căruia găsim o minunată caracterizare critică datorită domnului **Mihail Dragomirescu.** Pentru valoarea ei actuală (şi deci : definitivă) spicuim următorul fragment :

„Povestitorul nostru vede în luptătorii din răsboiul pentru independenţă mai întâi de toate **oameni.** Cu aceiaş largă şi pătrunzătoare simpatie el îmbrăţişează şi pe luptătorii de sus şi pe cei de jos, şi pe luptătorii noştri şi pe luptătorii străini, fie că ne sunt prieteni, fie că ne sunt duşmani.

„Şi ceeace este vrednic de relevat e că această simpatie este aşa de adevărată că ni se transmite fără silnicie şi nouă.

„Concentrarea de stări sufleteşti în jurul unei singure impresii puternice din natură este caracteristică originalităţii cu care se poate mândri Gârleanu în povestirile sale mai însemnate şi care fac farmecul lor deosebit. Iar această caracteristică este cu atât mai de preţ cu cât stările sufleteşti ce constitue fondul au acea adâncime omenească proprie unui scriitor menit să treacă graniţele patriei sale“.

Apoi se adaogă „impresia de realitate, de lucru văzut şi simţit pe care ne-o fac“.

In fine : „limba şi stilul acestor povestiri sunt un model de limpezime şi curăţenie, de vioiciune simplă **şi plină de** graţie“.

b) Apoi : **Pe Bistriţa la vale... călătorie,** 1911 şi :

c) 1910.**Pagini însemnări şi rânduri.** Jurnal 1911.

d) In fine un volum inedit : **Medalioane** pe care, pe coperta vol. ‚O lacrimă pe geană“ îl anunţă **Universala Alcalay.**

Obiceiul de a publica în mai multe volume unele bucăţi la care probabil, artistul ţinea mai mult l-am văzut din chiar conţinutul volumelor principale : confruntarea lor ne-a pus în faţa aceleiaş opere de 2 sau chiar de 3 ori. Amintim : **Furnica, Gâza, Calul,** etc.

Ce-i cu celelalte colecţiuni ? In general ele conţin bucăţi cunoscute din volumele principale şi anume :

Fetiţa mamei cu o singură bucată ;
Suflet de femee cu 3 ;
Gâza cu 28 ;
Ochiul lui Turculeţ cu 12 ,
Innecatul cu 5 ;
Furnica cu 5.

Două culegeri par a conţine şi câteceva nou şi anume :

Odată bucata : **Din trecut** ; şi
Punga bucata : **Doi moşnegi.**

Trei bucăţi neapărute în volumele principale găsim în culegerea : **Amintiri şi schiţe,** editată în 1910 în biblioteca „Steaua“ Şi anume : Chipuri de demult ; La boerul C.... Muţunache.

In fine într'un capitol deosebit trebuesc menţinute cele două culegeri, pe care ni le dă biblioteca „Lumina“ şi în care, pe lângă unele bucăţi cunoscute, talentul lui Gârleanu vine să adaoge :

In : **Trei vedenii :**

Trei vedenii ; O convorbire ; Arhiva plăşii Turia , Domnul maior ; Judecător ; Un moldovean ; La ţanc ! ; Darul lui Dumnezu ; Intr'un cimitir ; Tabloul ; O patrulă ; Amintiri : din viaţa noastră ,

In : **Visul lui Pillat :**

Făgăduinţa ; Ursuzul ; Rodica , Intre copii ; Un tablou ; Singură sub cer ; Nouă ; Scrisoarea pierdută , Sorţaş ; De vorbă ; Scaiul.

Din aceste opere—credem — s'ar putea alcătui un al 7-lea volum de Gârleanu, superior (ca valoare literară şi artistică) aceluia de „Schiţe, însemnări, etc.“ editat de **Casa Şcoalelor.**

Constituesc ele oare întocmai conţinutul volumului anunţat „Medalioane ?“

Dacă nu, îl oferim cu plăcere acelora cari se ocupă deaproape cu îngrijita editare a unuia dintre cei mai puternici prozatori români.

Incheiu cu o uşoară nedumerire : undeva într'un catalog al editurii **Alcalay şi comp.** am găsit menţionat, în dreptul numelui lui **Gârleanu,** un volum : **„Suflete** cu indicaţiunea preţului : 1,50 (Catalogul e vechiu). Departe de a cunoaşte un asemenea volum pe care **Gârleanu** însuşi nu-l menţiona nicăeri (în timp ce nu uită pe altele, mai puţin valoroase ca acel **„1910“** sau **„Pe Bistriţa, la vale..,** ne întrebăm : axistat-a el oare într'adevăr ? **Când şi unde** a fost tipărit **şi ce** conţine ? Iată o rugăminte pe care o adresăm celor ce-l vor fi cunoscând.

Intru cât ne priveşte socotim până la dovada contrarie, a vedea în această menţiune o grosolană eroare sau o regretabilă confuziune.

In fine un regret : **la Academia română nu se găsesc toate aceste scrieri ale marelui prozator.**

PAUL I. PAPADOPOL

P. S. — Revista „Capitalei“ publică în No. 20 (Anul I) schiţa „Dragostea de patrie“ însoţită (la „tablete') de următoarea notiţă : „In numărul acesta al **Capitalei,** mulţumită buneivoinţe a doamnei Gârleanu soţia regrtatului E. G. cetitorii noştri vor ceti, suntem siguri, cu mulţumire şi emoţie, rândurile inedite până astăzi, detaşate din **notele de campanie** ale strălucitului nuvelist..“

CALENDAR LITERAR

27 Septembrie, 1927: S'a născut în satul Bezded ţinutul Solnocului istoricul Alexandru Papiu Ilarian.

28 Septembrie, 1909: A murit în Bucureşti arheologul Gr. G. Tocilescu.

1922: A murit bucovineanul Eusebiu Popovici.

29 Septembrie, 1840: Apare în Iaşi foaia **„Icoana lumei“.**

30 Septembrie, 1879: S'a reprezentat pentru prima oară pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti piesa **„Despot Vodă“** de V. Alecsandri.

1 Octombrie, 1841: S'a născut în Bucureşti marele om politic Ioan Câmpineanu.

1843: Apare în Bucureşti în tipografia Colegiului Sf. Sava **„Invăţătorul satului“** foaie condusă de Petrache Poenaru şi apoi de N. Bălcescu.

1855: Apare în Iaşi sub conducerea lui M. Kogălniceanu **„Steaua Dunării“** jurnal politic şi literar.

1865: S'a născut în Botoşani latinistul Dimitrie Evloceanu.

1874: Apare în Bucureşti revista **„Biserica ortodoxă română“.**

DESEMNUL — COPII — ŞI PARINŢII

Am pe biuroul meu câteva sute de desene, venite din toate unghiurile ţării, pentru un concurs între copii.

Din vraful acesta impresionant, ochiul meu s'a oprit cu drag numai la vre-o patru cinci hârtioare modeste şi mototolite, peste cari tremură, în urmele creionului negru, o sinceritate nevinovat ingenioasă.

Restul : còpii directe depe revistele periodice, ori transcrieri plate după obiecte uzuale, unde mâna nedibace a copilului se simte condusă de pedantismul maestrului de desen sau de suficienţa părinţilor cu obsesii enciclopedice.

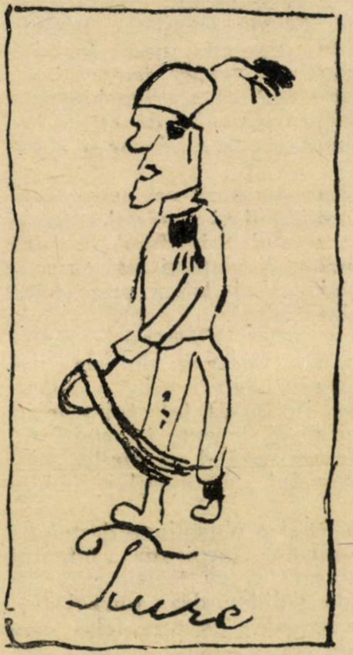

Bizar este că cei mai entuziasmaţi dintre părinţii corespondenţi, sunt tocmai acei ai căror copii sunt lipsiţi cu desăvârşire de simţul pitorescului ca şi de simţul corectitudinii.

Aşa de pildă, deschizând un plic de dimensiuni neobişnuite, scot la iveală, mai întâi, o scrisoare scurtă şi coprinzătoare :

„Vă trimit zece din desenele copilului meu, Georges, în vârstă de 12 ani — pe cari sunt sigur că le veţi aprecia la justa lor valoare.

1882: Apare în Bucureşti sub conducerea lui Gr. G. Tocilescu **„Revista pentru istorie, archeologie şi filologie“.**

1892: A murit poetul Gheorghe Sion.

2 Octombrie, 1854: S'a născut în comuna Şipot (Bucovina marele compozitor muzical Ciprian Porumbescu.

1871 : Apare la Pesta gazeta **„Patria“.**

1875: A murit în Bucureşti profesorul Petrache Poenaru.

1878: Alexandru Odobescu a fost numit profesor la Universitatea din Bucureşti.

Bogdan P. Haşdeu a fost numit profesor la Universitatea din Bucuretşi.

„E un copil care are — după cum spune toată lumea dealtminteri — un talent excepţional. Lucrările ce vă trimit — făcute toate **din minte** şi ajutat numai de puterile lui proprii—vă rog a mi le păstra şi a mi le înapoia, căci n'aş dori să se piardă vre-o una“...

Răsfoiesc cu emoţie desenele recomandate cu atâta căldură de bunul părinte — şi rămân uimit : Sunt în ele, la rând, zece còpii, trase **„pe geam“** de pe zece ilustraţii, din zece numere consecutive, ale unei foarte răspândite şi dubioase reviste pentru copii.

Autorul acestor şmechere isprăvi, ca şi părintele exaltat de talentul „excepţional“ al progeniturii — sunt din Bucureşti.

Incerc o statistică sumară : la o sută de plicuri cu desene de copii, primite, şeasezeci de plicuri cuprind asemenea condamnabile exerciţii — în majoritatea cazurilor, fireşte, cu buna ştiinţă a părinţilor.

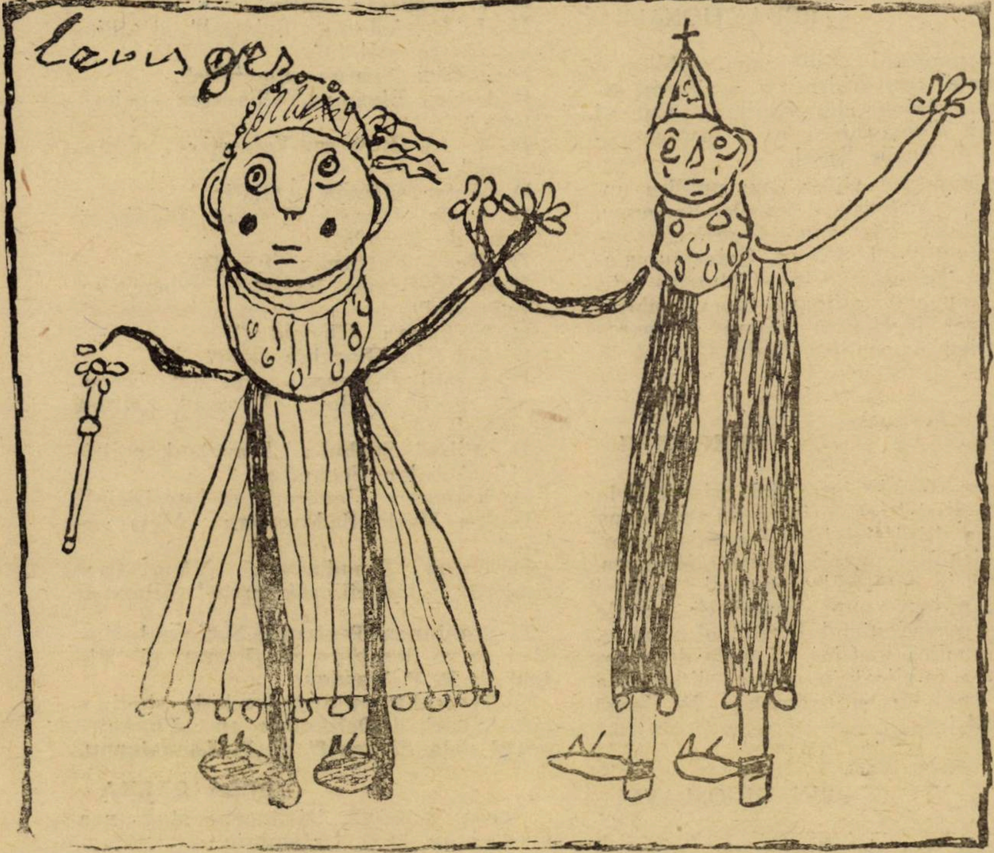

Dela o moşie — din apropierea Bucureştilor — îmi vine, printr'un om special, două carnete mari şi elegante în cari sunt **calchiate**, după diverse jurnale de modă parisiene, ultimile creaţii ale croitoreselor din l'avenue de l'Opèra.

Nu lipseşte nici aici recomandaţia de a păstra cu sfinţenie exerciţiile domnişoarei care are „o extraordinară imaginaţie“.

Un domn şi o doamnă din provincie — învăţător şi învăţătoare la şcoala unde urmează fiul lor — concurent — îmi atrag riguros atenţia asupra însuşirilor „uimitoare“ ale moştenitorului, care 'mi prezintă un caiet, unde spiritul şi desenul humoristului Iordache — e transcris cu o preciziune înadevăr „uimitoare“.

Un alt caiet, al unui elev de liceu, cuprinde exerciţii şcolare : conuri, cuburi, piramide, ulcele — (sub cari stă scris în gotice : „problemă de perspectivă“...) — fragmente din nasul lui Seneca, un deget dela piciorul lui Apollo, o jumătate din urechea Afroditei.

In fiecare din aceste exerciţii“ văd lămurit creionul suficient al maestrului de desemn, îngrijorat de prestigiul elevului, cu care, într'o asemenea împrejurare, crede că e necesar să se confunde.

Natural că, toate aceste trucări — (e cazul să întrebuinţăm un alt cuvânt) — descurajează pe acela care, poartă alte gânduri copiilor şi gândeşte altfel despre educatorii lor imediaţi.

In schimb bucuria pe care ţi-o dă inocenţa cîtorva — oh ! tare puţini ! — dintre concurenţi şi modestia cu care părinţii întovărăşesc trimiterile lor, fac să uiţi repede şi să zâmbeşti îngăduitor asupra isprăvilor necugetate ale celor dintâi.

Ingăduinţa nu înseamnă, totuşi, resemnare.

Concursul acesta pentru copii a fost organizat cu scopul precis de a controla observaţiile mele anterioare şi a trage concluziile cele mai cumpătate asupra

Este, îndeobşte, greşită ideia că educaţia artistică a tinerimii nu se poate face de cât în şcoli de specialitate.

Prima şi cea mai puternică dintre educaţii — (ne gândim mai mult la educaţia sensibilităţii, pe care şcoala o neglijează sau o suprimă) — se face în familie.

Meşteşugul artistic se învaţă, ca ori care meşteşug — şi îl înveţi pretutindeni pe glob — dar nu devine nici odată mijloc de exprimare artistică de cât dacă e stimulat, corectat şi rafinat de sensibilitatea noastră, a cărei afinare a început — sub privegherea părinţilor ori a mediului imediat, din frageda pruncie.

Iată pentru ce, corespondenţa părinţilor, care întovărăşeşte desenele copiilor, are pentru mine tot atâta greutate în cercetările mele, ca şi grifonările micuţilor risipiţi prin oraşe bolnave ori prin cătune ascunse în inimi de codri.

N. N. TONITZA

PREMII PENTRU TEATRUL SĂTESC

Teatrul Naţional din Cernăuţi publică concurs pentru decernarea unui premiu de 5000 lei celei mai bune piese de teatru sătesc — dramă, preferabil, comedie.

Manuscrisele se vor înainta Direcţiunei Teatrului până la 15 Decembrie 1926, în cel puţin două exemplare scrise citeţ.

Manuscrisele nu vor purta numele autorului. Acest nume se va închide într'un plic sigilat ce se va înainta odată cu piesa şi pe faţa căruia va fi un motto care va fi trecut şi pe coperta manuscrisului.

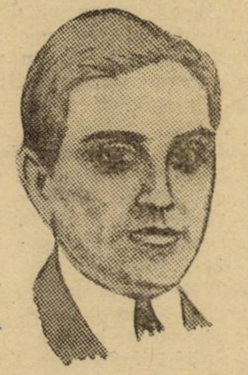

DRAGOŞ PROTOPOPESCU
Directorul Teatrului Naţional din Cernăuţi

Menirea acestor piese fiind un mare turneu în satele bucovinene, la primăvară, e de preferat ca ele să trateze în cadrul vieţii largi româneşti teme şi tipuri bucovinene.

Piesele de valoare care vor rămâne totuşi nepremiate vor beneficia de putinţa de a fi introduse în repertoriul teatrului sătesc bucovinean. Rezultatul se va publica în curs de cel mult două luni dela data închiderii lui.

Direcţiunea Teatrului Naţional Cernăuţi

FOTOGROFIILE SCRIITORILOR

□ Am anunţat în numărul 31 al revistei noastre că d. Petre Cătunaru a obţinut dela S. S. R. autorizaţie să tipărească în trei serii chipurile scriitorilor români în viaţă.

Intâia serie, artistic executată cu autografe şi date biografice a apărut şi se poate procura fie prin librării, fie direct dela editor, str. Clucerului N. 34, Bucureşti.

Scriitorii din prima serie sunt următorii : I. A. Basarabescu, Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Nichifor Crainic, Gala Galaction, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu, Victor Eftimiu, G. Bogdan-Duică, Caton Theodorian, N. Davidescu, Octavian Goga, Camil Petrescu, Lucian Blaga, Claudia Milian, Mircea Rădulescu, H. Papadat Bengescu, Alfred Moşoiu, V. Demetrius, George Gregorian, Al. T. Stamatiad, Eugen Lovinescu, Corneliu Moldovanu.

Preţul unei fotografii lei zece, seria completă lei două sute treizeci.

ECOURI

ALOIS JIRASEK

La 22 August a acestui an a fost sărbătorit de întregul popor cehoslovac, pentru cei 75 ani împliniți marele romancier istoric Alois Jirasek. Am căutat să oferim cititorilor noștri cu titlul de document o imagine cât de slabă din această operă. Prin bunăvoința gratiocasă a legației cehoslovace din București putem da astăzi începututul unei mari nuvele **Mătăniile de aur.** Cu acest prilej socotim util să spicuim din copiosul comunicat oficial pe care republica cehoslovacă l-a publicat în presa noastră despre viața și semnificația operei lui Alois Jirasek:

Jirasek s'a născut la 23 August 1851 în Hronov lângă Nachod, în Cehia nod- estică, a studiat la Brumov, în Hradec Kralovy și în sfârșit filosofia la Universitatea din Praga. In studiile din gimnaziu el a înclinat spre literatura poloneză și rusă, (favoriții săi au fost Mickiewicz și Cogol). La vârsta de 21 ani el a debutat în literatură cu o nuvelă istorică. Profesoratul în școlile secundare, la care s'a consacrat, i-a făcut posibilă activitatea literară. Istoria care a fost domeniul profesiunii sale de dascăl, i-a adus mereu noui planuri și subiecte. 14 ani întregi a stat Jirasek în Litomyșl, orașul istoric din Cehia de est, pe care l-a eternizat într'un șir de opere, iar în anul 1888 a venit la Praga, unde nu mai era profesor, ci a voit să aibă liniște pentru a putea cu mai multă ardoare lucra pe câmpul literar.

Opera ui Jirasek este imensă. Si aproape toate momentele importante din istoria poporului ceh sunt în ea oglindite.

Două epoci și le-a apropiat mai mult Jirasek: Epoca husită (secolul al XV-lea), când poporul ceh a desvoltat cea mai mare putere morală și fizică și epoca renașterii naționale (începutul secolului al XIX-lea), când o pleiadă de patrioți și deșteptători au pregătit o nouă răspândire a ideii naționale și victoria străduințelor cehe. Jirasek a știut să-și aleagă materialul pentru romanele sale istorice din toate timpurile, a putut înțelege și să apropie cititorului contimporan prin un mod unic cultura și viața diferitelor veacuri trecute. Trilogia lui Jirasek **„Intre curente“, „Fiul tortierului“** și **„La curtea regelui“**, oglindește preludiul războaielor husite, marea epopee „Contra tuturor“ — lupta glorioasă a husiților din anul 1420, opera monumentală „Fraternitatea“ — strălucita victorie și sfârșitul tragic al fraților husiți din Slovacia. Operele „Cap de Câine“ (insigna unor țărani de lângă granița Cehiei), tradusă în mai toate limbile europene, „Stâncele“ și „Intunerecul“ înfățișează în culori vii și neperitoare suferințele mari ale satelor și orașelor în urma contrareformei, iar operile „F. L. Vek“ care cuprinde 5 volume și idealizează tipul patriotului ceh dela începutul secolului trecut și „La Noi“ care cuprinde 4 volume, redau cu desăvârșire cronica creșterii cehe în secolul trecut.

Dar operele lui Jirasek nu sunt romane istorice în sensul obicinuit al cuvântului. Ele sunt mai degrabă minunate fresce istorice cari sunt roadele unei pregătiri conștiincioase, unui studiu imens, priceperii perfecte a trecutului și muncii uriașe a geniului neobosit. In opera sa Jirasek a urmărit adevărul istoric cu cel mai viu interes și prin aceasta el amintește pe mulți mai savanți ai lumii. Construcția pur istorică n'a atins întru nimic înălțimea literară a operii care nu numai din punct de vedere istoric dar și din cel al formei și în special al limbei este o adevărată operă de artă. Atât în romanul cât și în nuvela istorică. Jirasek a fost un maestru neîntrecut în redarea evenimentelor, în tratarea subiectului. Opera sa este pătrunsă de un adânc sentiment de bărbăție și de farmec nemărginit, care a captivat și uimit pe toți cititorii. In cărțile lui Jirasek se închide o măreție tainică și un suflet infinit de bun. In literatura cehă pe lângă cărțile scriitoarei Bojena Nemțova și operele lui Jan Neruda, cărțile lui Jirasek sunt cele mai citite și aceasta atât de criticii eminenți, poeți și scriitori cât și de massele largi și păturile cele mai sărace ale populației.

In romanele lui Jirasek, deși lipsite de tendințe, în nici o pagină nu lipsește credința în virtuțiile națiunii cehe, în statornicia și libera ei existență. Această notă profundă a operilor lui Jirasek a avut în totdeauna o puternică influență asupra tuturor familiilor cehe. Eroii pieselor și romanelor sale au devenit în curând exempiele legendare ale tendințelor naționale.

REDACȚIONALE

☐ In numărul viitor vom publica o interesantă convorbire cu scriitorul american originar din Brăila: **Conrad Bercovici.** Convorbirea ne-a fost procurată de d. **Vasile Savel.**

☐ In numărul viitor vom publica nuvele de: Hortensia Papadat-Bengescu, Vasile Savel, Sărmanul Klopstock, Sarina Casvan-Pass, Mihail Celarinu, maiorul Gh. Băgulescu, Ion Călugăru, etc.

☐ In numerile viitoare vom publica continuarea feeriei în versuri: **Floarea lui Sânzien** a poeților Radu Gyr și N. Milcu.

PRECIZIUNI

La numeroasele întrebări primite dela cetitorii noștri cu privire la persoana literară a d-lui Sylvius Rolando autorul admirabilei nuvele biblice: **Minunea.** publicată în numărul trecut al revistei noastre, putem spune numai că numele acesta e pseudonimul literar al unui eminent medic din Cluj, că nu e debutant și că are publicat în editura literară a Casei Scoalelor, un roman: **Ne leagă pământul.**

PRIN IUGOSLAVIA

Escursia așa de răușită pe care au făcut-o reprezentanții presei românești în Iugoslavia, a fost un fericit prilej pentru d. N. Davidescu, poetul, romancierul și criticul, să schițeze o serie de impresii literare pe care le vom comunica cetitorilor noștri în numerile viitoare.

MIC TRATAT DE ESTETICĂ LITERARĂ SAU LUMEA VĂZUTĂ ESTETIC.

Sub acest titlu începând dela numărul viitor al revistei noastre, d. **F. Aderca** va publica o serie de studii din domeniul esteticei, cu aplicațiuni și exemplificări și din literatura românească. Interesul pe care o astfel de operă îl prezintă pentru studiul actual al cercetărilor de ordin literar, nu va scăpa nimănui. Interesante, prin definiție, aceste probleme, vor pasiona cu atât mai mult cu cât arta scriitorului ce le prezintă, este cunoscută prin subtilitate și polemică. Nu e locul să presintăm cetitorilor noștri pe autorul „Domnișoarei din strada Neptun“ sau al atâtor savuroase convorbiri cu scriitorii noștri contimporani. Vom aminti numai de prețioasele și originalele însușiri ale scriitorului F. Aderca pentru a fi siguri de interesul pe care lucrarea sa îl va stârni în publicul cetitor.

PIESELE ORIGINALE

Ascară s'a reprezentat prima piesă românească în stagiunea aceasta la Teatrul Național.

Socotim interesant să arătăm, cu prilejul acesta, piesele originale cari așteaptă să fie reprezentate:

D. T. Arghezi: „Safta“.
D. I. C. Aslan: „Buburel“ și „Bietele noastre suflete“.
D-ra Ticu Arhip: „Luminița“.
D. Lucian Blaga: „Tulburarea apelor“, „Dalia“.
D. I. Al. Brătescu-Voinești: „Cenușereasa“.
D. Victor Eftimiu: „Glafira“.
D. A. de Herz: „O seară pierdută“, „Omul de zăpadă“.
D. Horia Furtună: „Păcală“.
D-na Hortensia Papadat Bengescu: „Povârnișul“.
D. N. Iorga: „Cleopatra“.
D. Ion Sân Giorgiu: „Eva“.
D. Camil Petrescu: „Un act venețian“, „Jocul ielelor“, „Mioara“, „Mitică Popescu“.
D. Mihail Sorbul: „Praznicul calicilor“, „Coriolan Secundus“.
D. Valjean: „Generația de sacrificiu“.
D. Ion Marin Sadoveanu: „Metamorfoze“.
D. Caton Theodorian: „Mâna care vindecă“, „Jucării sfărâmate“. (Rampa)

☐ Stagiunea Teatrului Național din Cluj se va deschide cu **„Rzvan și Vidra“** de **B. P. Hasdeu.**

☐ Teatrul Popular își deschide stagiunea Vineri, 6 Octombrie cu **„Funcționarul dela domenii“** de **P. Locusteanu.**

DELA OPERA

Opera Română își începe stagiunea acestui an la 1 Octombrie.

Iată ordinea primelor spectacole: Boris Godunov, Werther, La Manevre, Zâna Păpușilor, Povestirile lui Hofman, Aida, Boema, Paiața, Carmen, Faust.

CĂRȚI PRIMITE

TUDOR MUSĂTESCU: **Vitrinele toamnei**, poezii, tipogr. și libr. Gh. N. Vlădescu și fiul, Câmpulung, Muscel, 1926 (ed. de artă).

☐ **GEORGE DUMITRESCU: Cântece pentru madona mică**, tiparul Prietenii științei, Craiova, 1926; lei 60.

MIHAIL GALIȚA: Jertfa datoriei, dramă în patru acte, „Cultura națională“, 1926; lei 40.

REVISTE

☐ Revista săptămânală „Viața Literară“ va reapare Sâmbătă 2 Octombrie cu colaborarea celor mai cunoscuți scriitori contemporani.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“, STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREȘTI

Domnica Ursu
Depozit [illegible] de ziare şi [illegible]
Sibiu

UNIVERSUL LITERAR

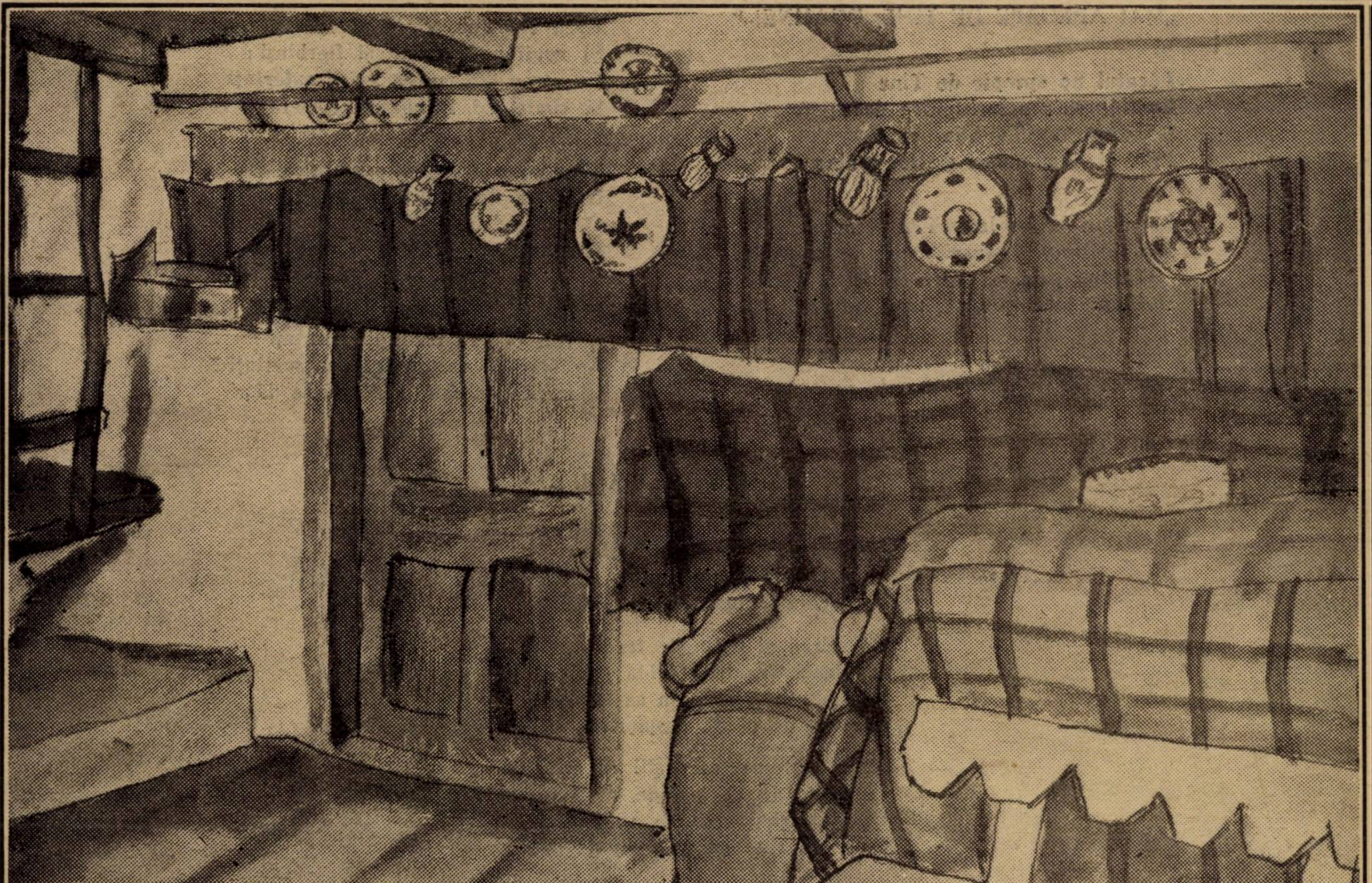

ŞT. DIMITRESCU : INTERIOR DIN ŢARA FAGARAŞULUI

In acest număr : **MIHAIL CELARIANU, ALOIS JIRASEK, F. ADERCA, MIRCEA GHEORGHIU, ARTUR ENĂŞESCU, GH. TALAZ, V. DEMETRIUS, VASILE SAVEL, N. I. HERESCU, ZOE V. LECCA, EUGEN VICTOR, GH. CARDAŞ, PAUL I. PAPADOPOL, I. FLOROIU** şi **N. N. TONITZA.**

An XLII, Nr. 40.
3 Octombrie 1926.

Lei 5

Inchinări

I

„MAI APROAPE DE TINE, DOAMNE!..“

Păcatul ne apropie de Tine
De-i faptă sau închipuire doar;
Se surpă 'n noi şi hăue amar
Prin ei, înminunări de tot senine;

Pe urma lui ne lunecă 'n pleoape
Aşa de limpezi stropii calzi de lacrimi!..
... Sîntem, prin reveniri de triste patimi,
De Tine mai aproape, mai aproape...

II

„CRED DOAMNE, AJUTĂ NECREDINŢII MELE...“

Cred Doamne, ajută necredinţii mele —
Şi rugii mele triste şi fierbinţi:
Un strop din marea marii suferinţi
Se sbate, azi, în cântecele mele —

Şi plânge fără glas o amintire
Nimbată de trudite năzuinţi;
O, nu strigă durerii mele: „Minţi!“,
Din alte vremi, ea e o amintire...

Primeşte-o aşa cum ţi se dă: —
Intr'însa.. nu-i izvor de biruinţi?
Nu sînt, în ea, de fericiri, seminţi?
Chiar de nu sînt, umilă ţi se dă...

III

INCHIPUIRE DĂ-MI!...

... astfel, încât, greşala înoită
Apasă cu povara ei pe suflet;
Sugrumă-al libertăţii plin răsuflet;
Sub ochiu-i, cugetarea e sfiită.

De scîrbă şi nelinişte trudită
Se pleacă fruntea palidă a vină;
Surâsul şi-a pierdut a sa lumină;
Privirea de obidă e smerită...

... Tu, Doamne, care ştii că orice leac,
Un strop, în el închide, de venin;
Că 'n orişice virtute: vis divin, —
Un viciu rîde ca un ochi de drac;

Tu, care ştii că fără reazăm e
Şi clătinat de vînturile toate,
Al omului isvor de bunătate, —
Inchipuire dă-mi, dă-mi linişte...

MIRCEA GHEORGHIU

Mătăniile de aur

de **ALOIS JIRASEK**

Voind, înainte de a astupa groapa să mai scoată o rădăcină, Lafar dăduse cu cazmaua într'o comoară. Descoperise un vas plin cu aur, ce stătuse îngropat acolo de mai multe secole. Erau monede pe care nu le cunoştea, dar toate de aur, în aur pur, în cantitate mare, nenumărate.....

In seara aceea, Lafar stătea acolo, înţepenit pe marginea gropii, alături de martorul mut. Stejarii tăceau, domnea tăcerea; singure crăngile înalte foşneau încet.

Cu sbor greu, un ciuf sbură din stejari. El se înălţă cu bătăi de aripi puternice, pierzându-se în noapte ca să reapară mai departe sus de cer, şi să se aşeze pe vârful unei clădiri de unde ar putea să descopere terenul său de vânătoare.

Bătrânul Lafar cunoştea bine aceşti obicinuiţi tovarăşi ai stejarului. In seara aceea, se temea de bufniţe, de ciudatele lor bătăi de aripi, de fâşâitul lor brusc. I se părea că aude împrejur agitându-se un sbor infernal de corbi al căror stol aducea întunerec.

Iată că ,spaima renăştea ca şi cum ar fi fost ascunsă sub stejar. Incetă să se roage....

Se înapoiă ocolind coşarul. Observă, în trecere, că uşa era închisă, dar nu-şi mai aminti de plânsul Suzanei şi cu toată tăcerea nu-şi spuse că copila adormise. Lafar se opri în sală, înaintea iatacului cu lucruri vechi. Pe dibuite găsi lacătul şi cercetă dacă uşa era închisă. Era în bună stare, totul era în ordine, dar înăuntru...

O emoţie, o grijă îl ţinură pe loc în faţa acestei uşi. Apoi, scotocind prin cămaşe, scoase dela piept un săculeţ din care luă o cheie. Deschise lacătul, intră şi imediat trase uşa după el. Pe o scândură atârnată aproape de uşă, atinse în întunerec o lumânărică. O aprinse cu amnarul. O flacără albăstruie, răspândind un miros de sulf, ce dădu repede într'o culoare roşie. Lumânărica ardea.

La această lumânărică roşiatică, bătrânul Lafar, cu pletele sale lungi, se arătă îmbrăcat în zeghea lui albă. Faţa sa brăzdată de cute, era tăiată de umbre puternice, iar mâna puternică şi cu bătături se arăta de culoare roşie.

Odaia joasă, toată din bârne de lemn, n'avea fereastră, ci o deschidere tăiată într'o bârnă necioplită (şi de altfel foarte bine astupată). Schimbând direcţia ca să se aşeze pe cele trei pâini puse pe un raft, pe câteva bucăţi de carne afumată, uscată şi mucezită, pe hainele de sărbătoare şi o blană veche atârnată de zid, pe un pat vopsit care se vedea la dreapta, suportând pe lângă papuci şi oale, o căldare de aramă fără strălucire, lumina roşie făcea să alerge umbre în această mică încăpere în care aerul era greu şi plin de putoare.

Deodată, în colţul dela stânga, lumina făcu să răsară din umbră o statuie de lemn grosolan cioplită, pusă pe un sipet de stejar. Când îl văzu, Lafar avu un fel de ameţeală. Se frecă la ochi, apoi ridicând privirea cercetă dacă deschiderea făcută în bârnă e bine astupată. Se apropie apoi de sipet, se aplecă. luă statuia care era pe capac, o sărută şi după ce o puse la loc, apucă sipetul de unul din groasele toarte de fier şi îl trase.

După ce se aplecase spre duşumea acolo unde era sipetul, se sculă brusc ca să verifice dacă uşa era bine închisă. Umbra sa uriaşă mişcându-se odată cu el, cuprinse zidul până la tavan. Se opri pe loc când Lafar îngenunchiase din nou alături de lumânărică.

O sclipire de lăcomie se aprinse în umbra ochilor săi adânciţi în orbite când mâinile sale tremurătoare, după ce ridicaseră o scândură dela duşumea, scoaseră dintr'o gaură un vas de cositor pântecos cu strălucire mată.

Acest vas conţinea idolul lui Lafar, aurul pe care îl găsise sub stejar, aurul pe care îl ascundea de ani de zile şi care era bucuria şi temerile sale, pasiunea şi spaima lui.....

Aşezat pe duşumea, cu spatele întors la uşă, Lafar îşi puse vasul pe genunchi şi îl privi îndelung cu deliciu. Era plin până la gură. Lafar îşi vârî întâi degetele în vas, apoi băgă mâna întreagă, prinzând cu cealaltă bucăţile care cădeau pe margine. Unele fugeau de-a dura; el le prindea, le pipăia, le examina, le punea în palmă, le suna ca să-şi desfete auzul. La urmă, punându-şi zeghea cu băgare de seamă pe genunchi, aplecă vasul, şi încet, cu grijă, îl deşertă tot...

Monedele zornăiau, sunau, trimeţând străluciri sălbatice. Făcu o grămadă, apoi făcu triajul celor mari şi celor mici, împodobite cu imagini şi litere bizare. monedele, pe când privirea i se însufleţea de strălucirea lor.

— Ce de bani! Ce de bani! Ce avere!

Dar imediat un gând turbură voluptatea sa, negrăita sa bucurie, şi spaima îi îngheţă şira spinării.

„O tu, Isuse, Dumnezeu nostru, care de bunăvoie ai trăit pe pământ in sărăcie!“ spusese preotul la cimitir, în predica ce a urmat după slujbă. „Isus era atât de sărac, mai spusese predicatorul, că n'ava pe ce pune capul“. Şi viziunea preotului chinui din nou pe Lafar. Il revedea, palid, dominând mulţimea dela înălţimea estradei, sub un altar; îi apărea cu ochii la cer, implorând, cu vocea înecată în lacrimi, pe toţi rei stăpâniţi de patima bogăţiilor să renunţe, să se consacre rugăciunii, să ceară lui Isus Cristos ca, prin graţia îndurării sale şi a sfintei lui mame, să abată sufletul lor de la pasiunea aurului şi să le îngăduie să evite chinurile care, în infern, aşteaptă pe avari.

Astfel fuseseră îndemnurile preotului, şi el recomandase, în caz de tentaţie, să recurgă la rugă şi mai ales să faci mătănii...

Lafar, cu ochii în gol, fu deodată mişcat de o ideie care îi venise. Avu o mişcare, bruscă, adună monedele şi cu pumnii plini le puse în vas. Sculându-se se îndreptă apoi spre uşă, se asigură că era închisă, şi scotocind printre sculele împrăştiate pe duşumea, luă o daltă şi se înapoie la comoară. Punând oala şi lumînărica pe sipet, se îngenunchie, vârî mâna în vasul de cositor, scoase o monedă şi începu s'o găurească cu dalta.

Când termină, luă altă monedă şi apoi alta. Găuri astfel zece, toate de aceeaş mărime. Acestea trebuia să fie ru-

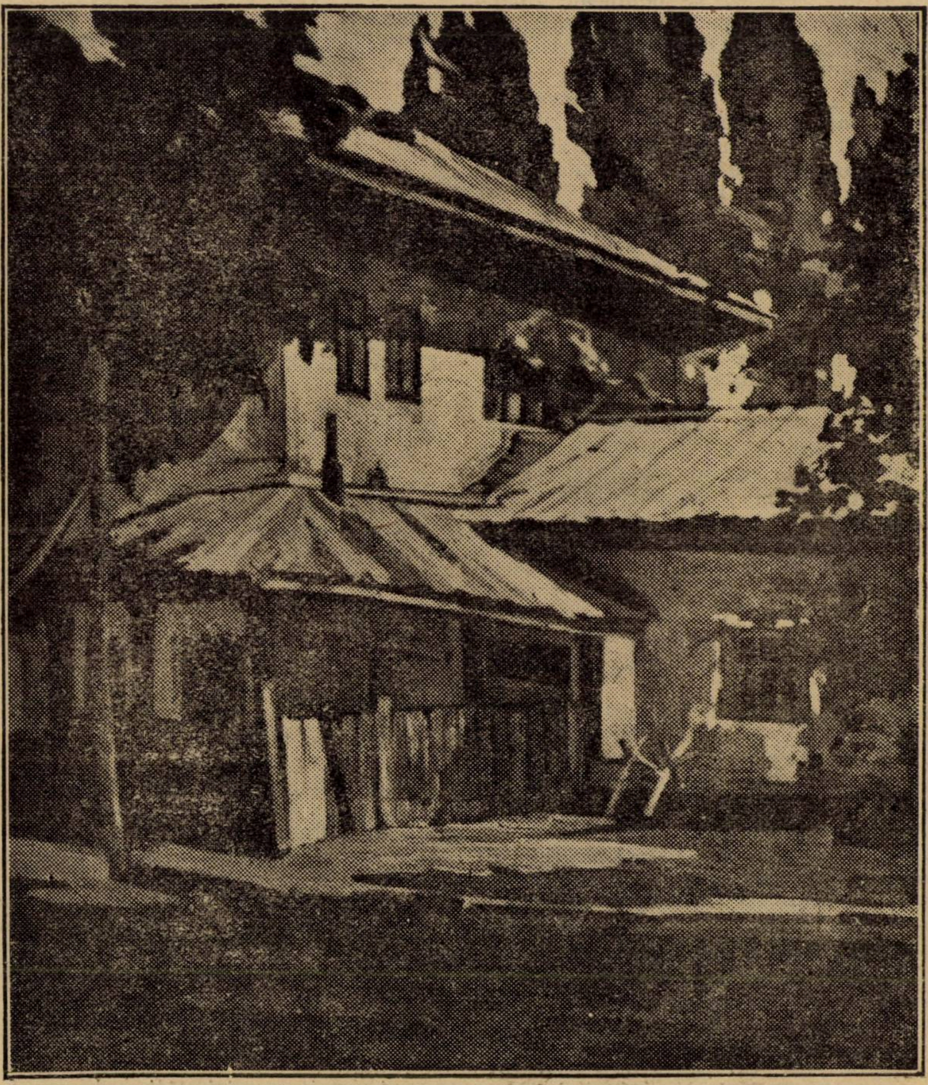

C. VLADESCU: CASA BATRANEASCĂ

găciunile *Ave Maria.* La fel făcu cu unsprezecea, aceea, cea mai mare. Avea să fie una *Pater.*

Lucra repede. Uitase negrii cu paloşele de foc, zborul infernal al corbilor şi chiar vocea preotului. Sacrificiul pe care credea că-l face îi aducea odihna sufletului său. Căci în adevăr el îşi ruina comoara pentru dragostea şi gloria lui Dumnezeu. Făcea la *Ave* şi *Pater* şi dintr'o piesă mai mare, făcu chiar un *Credo.* Se gândea să găurească toate monedele, să le înşire pe un şiret, şi să facă, nu un simplu şir de mărgele, ci un adevărat şirag de mătănii de aur, cel mai glorios şirag de mătănii ! Şi găurea într'una, oprindu-se din când în când ca să vadă dacă nu sărise vreun fir de aur pe feştila de lumânărică pe care o curăţea. I se părea uneori, că în adevăr, lumina slăbeşte. Apoi începea din nou să numere câte *Ave* şi *Pater* făcuse.

Trecuse de miezul nopţii când bătrînul Lafar îngenunchiat alături de sipet, în faţa statuetei, începu să recite primul Tatăl Nostru pe mătăniile de aur. Ca boabele unui şir de mătănii, monedele de aur defilară una câte una în degetele sale şi în fiecare dată, înainte de a le lăsa să alunece pe şiret, le apropia de buze şi le săruta. Şi astfel, crezând că se roagă lui Dumnezeu, Lafar se dădea legat diavolului.

Ferma zăcea în tăcere. Coşarul însuşi era tăcut. La spatele clădirilor, stejarii se înălţau ca nişte umbre în ceaţa nopţii nemişcaţi şi muţi. Cu sborul său sacadat o bufniţă sbura printre ei şi se pierdea printre crăngile lor. Numai buhuitul ei turbura tăcerea nopţii. Şi colo, lângă pădure şi lac, pata albă a stolului de berze ce se odihneau, întrerupea întunecimea pajiştilor. S'ar fi putut spune că e o pată de zăpadă...

Strigătul bufniţei se stinsese în noaptea mută şi tăcută că acum răsuna ţipătul ascuţit al bursucului. Tăcerea se abătu iarăşi. Abia mult mai târziu, înaintea primelor licăriri ale zărilor berzele se deşteptară. Pata albă pe care o închegau începe să se agite, să se undaiască, şi plescăitul ciocurilor, mai sgomotos pe alocurea, răsună în umbra matinală în care, printre stejari, începuse să se difuzeze o plăpândă rază de lumină...

Un vârtej alb se ridică deasupra livezilor, lângă pădure. Nenumăratul stol de berze îşi luase sborul. Pasările dădură ocol în jurul popasului, şi întinzând gâtul lor lung, se înălţară spre cer, acoperind orizontul. Cu sbor uşor cu curbe graţioase, se îndreptară către Sud-est, trecând deasupra bălţii, livezilor, pădurilor încă întunecate, trecând peste râu şi stejarii ale căror vârfuri erau luminate de primele raze ale zorilor şi fremătau sub boarea dimineţei.

In clipa aceasta, baricând uşa iatacului, bătrânul Lafar îşi ascundea mătăniile de aur.

Luase obiceiul să se servească de ele când îşi spunea rugăciunile. Işi adormea astfel conştiinţa şi alunga remuşcările pe care le deştepta în el predica severului predicator. In timp ce buzele sale murmurau rugăciunile, ochii săi se îmbătau de strălucirea firelor de aur, a monedelor a căror răceală îi încălzea inima de plăcere, şi pe care le acoperea cu sărutări.

Se ducea să se roage în iatacul cu lucruri vechi după ce făcea ocolul fermei. Se ruga la lumina unei lumânărici sau unei candele. Dar această lumină i se părea slabă. Degeaba îngrijea flacăra şi se freca la ochi, lumina i se părea tot mai slabă. Ar fi dorit lumina zilei.

Odată ce norii, care acoperiseră multă vreme orizontul se risipiseră, odată ce soarele începuse să strălucească şi colo, la marginea apei, frunzişul pestriţ părea în flăcări, şi crăngile stejarilor împrumutaseră reflexe bronzate, Lafar, luându-şi mătăniile, părăsea iatacul. Era singur. Trimisese pe Dura la câmp şi Suzana păzea oile sub stejari. Inchise cu grijă uşa săliţei. Odaia cea mare era înecată de lumină. I se păru că vede mai bine. Aşezat în faţa ferestrii, ţinând în mână mătăniile care străluceau şi sclipeau la soare, vedea pe zid, la fiecare mişcare, agitându-se reflexe de aur. Dar deodată, zărind pe cineva care venea spre casă, băgă furios comoara în săculeţul în care o adusese. Nu putea să distingă pe cel care venea. Privirea i se turbură şi cel care sosea i se păru o umbră. Lafar, părăsind odaia cu mătăniile se furişă în iatac ca un greere în gaura sa. Când eşea, după ce închisese uşa, auzi ciocănind la poarta din dos. Surprins şi nemulţumit, Lafar eşi repede în curte.

— Cine-i acolo ?

— Eu, Sasna.

— Şi ce vrei ?... şterge-o pleacă de aici. Nu-ţi deschid.

— Ţi-aduc un codru de pâine, avar scârbos, ca să ai ce mânca, tu care, ca porcul, n'ai să fii bun şi folositor decât după moarte.

Afară după poartă se auzi un râs sgomotos. Bătrânul tremura de furie. Strigă la celalt să plece şi mai ales să nu spună nimic orfanei, apoi îi zise că ar face mai bine să-şi muncească decât să cerşească.

Matei Sasna nu-l ascultă. Se duse la Suzana. Incălţată cu galenţi, ea sta pe o rădăcină sub un ştejar unde pătrundea soarele. Mai în colo, oile păşteau pe sub pomi. Suzana era ocupată cu trierea şi înşirarea păducelelor. Avea traista plină şi din când în când, mânca câte una. Când Sasna sosi lângă ea, se sculă repede, nu că se temea de el, dar crezuse că era Lafar.

— Sunt bune, ai ?... Ah ! oile tale sunt mai fericite decât tine. De ce fugi de aici, proasto.

Fetiţa cea blondă îl fixă cu ochii ei mari. Propunerea aceasta îi producea bucurie şi teamă totdeodată.

— Aiurea, ai să capeţi destulă pâine; n'ai să mai fii silită să mănânci păducele. Na !

Scotocind prin traistă, scoase o bucată de brânză.

— Haide, mănâncă. Bunica ta mi-a dat deseori de mâncare, ...şi tu să ştii, eu — cunosc un loc bun, la oameni de treabă, la Jira, pălărierul din oraş. El n'are copii şi ar vrea să ia o orfană...

Dar, ca o groază, chipul lui Lafar străbătu gândul copilei :

— Lafar n'are să mă lase.

Sasna se mulţumi să râdă şi să-şi învârtească bastonul.

Suzana tresări, păducelele se risipiră pe jos la picioarele ei.

— Uite pe Lafar.

Şi îşi ascunse brânza.

— Ah ! da, vine să vadă dacă nu caut să te corup. I-ai spus că ţi-am dat o bucată de pâine, ai ?

Ea răspunse că da, adăogat că el nu-i mai dădu apoi să mănânce.

Bombănind, Sasna plecă pe după stejari.

— Ascunde-ţi bine brânza! Plec pentru tine, dar ne mai vedem.

— Ei bine, Suzano, secătură, ce faci acolo ?

Bătrânul Lafar o certa apropiindu-se. Apoi, când ajunse lângă copilă, o întrebă cu răutate :

— A venit pe aici, tâlharul care face farmece la vite ?

— Nu, răspunse fetiţa, cu oarecare şovăială.

— Am văzut totuşi ceva ca o umbră, dându-ţi târcoale...

Haide, mărturiseşte că a fost.

— Nu, n'a fost.

O crezu, fiindcă auzise fără să vadă, şi nu putea să distingă trăsăturile fetiţei şi nici să citească în ochii ei.

*

De atunci se temu de copilă. Se temu şi de bătrâna Dura. Ii era teamă să nu trădeze în faţa lor, îşi ascundea pe cât putea infirmitatea, căci, dacă ele ar fi observat-o, n'ar fi zăbovit să-l toace, ele şi cu noul servitor pe care îl luase în primăvară.

Işi ascuţea urechea la fiecare pas, căci vederea continua să i-se întunece. Puncte negre dansau straniu dinaintea ochilor săi. Aşa dansaseră toată iarna, dar, cu sosirea primăverii se îndesiseră. Ca să vadă mai bine, trebuia să-şi facă un abajur cu mâinile. Continuu îşi cerceta vederea. Dar, într'o zi când închise ochiul stâng, punctele negre care dansau în faţa ochiului drept îl învăluiră într'o ceaţă deasă, şi i-se păru că nu mai vede nimic decât ca printr'un fum întunecat.

Frica că îşi pierduse ochiul drept îl făcu să tremure.

O altă groază îi năpădi sufletul ; îşi închipuia că aceea e o pedeapsă dela Dumnezeu ; pedeapsă care, după cum ameninţase predicatorul, în cimitirul dela Veseli, Dumnezeu i-o trimetea pentrucă iubise prea mult strălucirea aurului...

Incepu să se roage acasă şi la biserică unde sărută pământul şi crucifixul. Işi spălă ochii cu apă de ploaie şi cu rouă. Se duse şi luă consultaţii în taină. Dar nici pomezile, nici ierburile nu-i ajutară nimic. Renunţă apoi la aceste leacuri gratuite şi se hotărî să se ducă, să ceară cu plată, părerea bărbierului din oraş.

Miezul nopţei

— Din „Trepte rupte" —

E ceasul tăcerii de lut
Şi-al larmei măruntului scris
E ceasul privirii spre vis
Şi-al celui mai dornic sărut.

Când omul e singur şi mic,
Sub ochii mulţimii din cer :
Lumini care pâlpâie, cer,
Pe-azurul holtit din nimic.

Când patima scurmă pe brânci
Şi crima cu ea s'a 'mpăcat ;
Când fuge din albu-i crivat
Femeia cu cearcăne-adânci...

E ceasul când somnul a 'nvins
Şi conţi şi marchize şi paji ;
Fecioara, aprinsă 'n obraji,
Surâde, şi lampa şi-a stins.

E ceasul când versu 'i greoi
Şi cauţi inspirarea în absint ;
Când lacu-i pavea de argint
Şi norii sânt turme de oi.

E ceasul !... ascultă ! Ai vrut !
Al timpului preot, solemn,
Ingroapă,—nici cruce, nici semn!—
Clipitele vieţii 'n trecut.

V. DEMETRIUS

Cu durere numără el bani pe tejghea. Intorcându-se acasă cu pas şovăelnic, sprijinit în baston, ofta după banii daţi, bani câştigaţi aşa de greu, pentru o asemenea reţetă ; să piseze o ceapă, s‘o amestece cu miere, şi s‘o strecoare printr‘o pânză...

Bătrâna Dura pisă ceapă, amestecă sucul cu miere, o strecură şi cu ajutorul unei pene de potârniche, turnă câteva picături în ochii lui Lafar...

Leacul, plătit aşa de scump, n‘avu nici un efect.

De dimineaţă până seara, Lafar era foarte agitat şi noaptea nu putea dormi... Din cauză că nu mai putea să urmărească toate mişcările servitorilor, în care nu avea nici o încredere

Nu înceta să-i urmărească cu ocările, furios că nu mai poate exercita nici un control asupra lor. Ii acuza că îl înşeală, că-l toacă, că-l fură. Tremura din cauza mătăniilor sale. Se temea când auzea târându-şi paşii bătrâna servitoare sau auzea tropăitul galenţilor Suzanei. Dacă era tăcere, se temea fiindcă nu-i mai auzea. Se întreba unde erau, şi dacă nu-şi lăsaseră galenţii (pe care le poruncise să-i poarte totdeauna) ; dacă, mergând pe vârful picioarelor, ele nu se apropiau să-l spioneze...

In tăcere, frica îi degenera în groază, şi începea să strige fără nici un rost :

— Suzano ! Suzano ! Dura !

Le striga chiar când le trimesese undeva şi se târa singur până la iatac. Le chema ca să se asigure dacă nu erau pe aproape. Numai după aceea, se închidea şi scotea din ascunzătoare mătăniile a căror strălucire se stinsese pentru el. Se stinsese acolo în iatac ; dar se stinsese şi în odaie la lumina soarelui. Reflexe galbene, aurii continuau să se agite pe zid, după mişcările lui, dar el nu le mai vedea... In sfârşit sosi ziua când singurul lui ochi bun, stângul, nu mai distinse mătăniile. Il întuneca o ceaţă deasă, pe care frecatul nu o mai risipea. O umbră, opacă, o scândură, se ridica nemişcată în faţa lui şi totul se pierdea în ea. Lafar fu gâtuit de groază. Cu ochii sgâiţi în gol, într‘un gol întunecat, rămânea locului, înghemuit, strângându-şi mătăniile la piept, trăznit de siguranţa că îşi pierduse ochiul stâng, singurul care-i rămăsese bun...

Nu-şi mai vedea mătăniile... Aceste întunecimi adânci, nu erau pedeapsa lui Dumnezeu ? Şi iată că deodată auzi un fâlfâit, ca fâlfâitul teribil al unor aripi negre. I-se păru că este cuprins de un sbor infernal de corbi... Se întoarse şi dibuind cu mâna stângă, se duse iar în iatac ca să-şi ascundă comoara sub sipet, sub statuia sfântă...

◆

Berzele veniseră iarăşi să-şi facă cuib pe şura lui Lafar. In păduri dincolo de râu, turturica şi cucul se auzeau cântând. Din scorbura vreunui stejar bătrân, din când în când răsuna în plină zi sau seara, buhăitul drăgăstos al ciufului.

Lafar auzea bine toate aceste glasuri, dar nu mai putea să vadă berzele în cuibul lor. Călcând în picioare florile în iarba deasă, el nu mai vedea culoarea lor. Stejarii, în frageda lor verdeaţă, nu-i mai vedea decât ca nişte siluete negre topite în ceaţa serii. Abia dacă mai zărea turmele păscând lângă el, şi pe Suzana nu o mai descoperea decât după glas.

Epoca secerişului trecu, teribilă pentru el, căci trebuise să încredinţeze la străini toată strângerea recoltei. Se ferise la gândul că toţi îl furau, deşi bătrâna servitoare exercitase o cinstită supraveghere şi i-a dat socoteală de tot.

Chinurile sale interioare nu se mai sfârşeau. Deseori, în ceaţa întunecată care îl înconjura, vedea trecând corbi , se apropiau din ce în ce mai mult, atât de aproape că îi gonea cu mâna, şi o sudoare rece î uda fruntea. Alteori, stând singur în mijlocul tăcerii, i-se părea că aude galop de cai... unei mulţimi de cai ; ei se apropiau de fermă ; negrii cu săbiile de foc aveau să pătrundă cu siguranţă în curte.

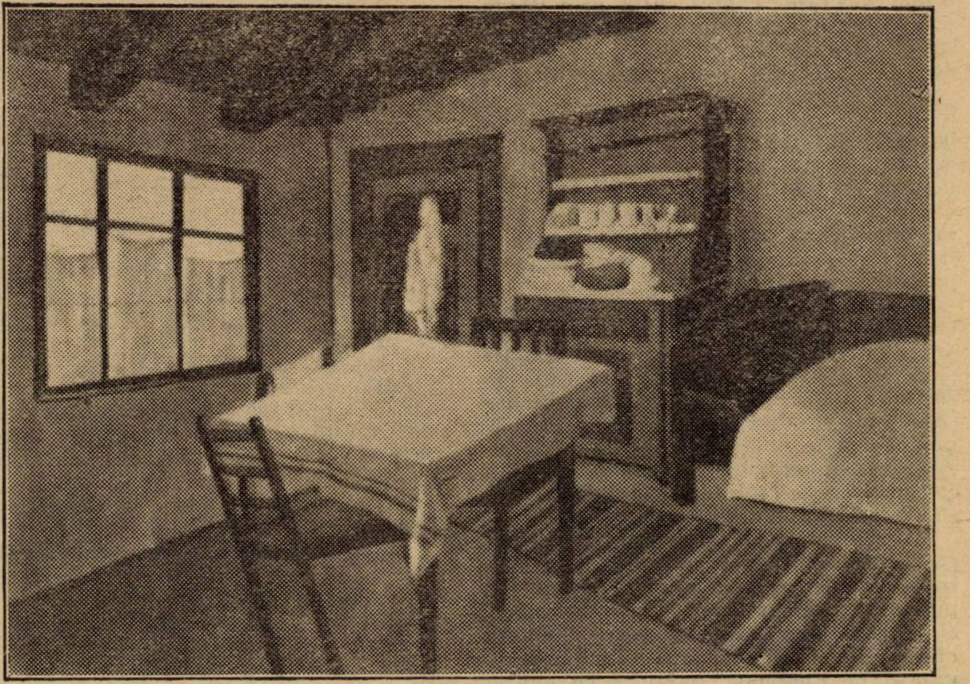

L. VIORESCU : INTERIOR

Se temea pentru sufletul său şi tremura pentru mătănii. In aceste clipe de groază, ar fi voit să le aibă cu el ca să le învîrtească în timp ce îşi spunea rugăciunile, dar nu mai îndrăznea să le scoată din ascunzătoare. Stând în săliţă, lângă iatac, păzea să nu intre nimeni. Noaptea, se culca în iatac şi nu în odaia lui. Şi ce nopţi petrecea ! Somnul îi era stăpânit de vise groaznice. După ce se deştepta brusc, începea să se roage, sau uneori se scula şi bâjbâind, se ducea să vadă dacă mişcase cineva sipetul şi statuia, şi dacă sub ele totul era intact.

La urmă îşi pierdu încrederea şi în ascunzătoare. Luă mătăniile şi le ascunse în brâu. Aurul său era mai aproape de el şi din când în când îl pipăia cu degetele...

Părul îi albi fără să bage de seamă, dar ceace observă cu groază a fost faptul că atunci când îşi apropiă o mână de ochiul stâng, abia de mai distingea degetele. Atunci îşi aminti de sfatul pe care i-l dăduse nu numai bătrâna Dura, dar şi un vecin şi chiar măcelarul din oraş când venise să cumpere vite. Toţi fuseseră de acord, spunându-i că, de acuma, singur Matei Sasna îl mai putea vindeca. Fiindcă acela cunoştea leacuri pe care le învăţase la armată, şi cu ele a vindecat mulţi oameni bolnavi de ochi!

— E un vrăjitor ; face farmece, răspunsese Lafar. Ştie să facă farmece la vite...

— Şi să le vindece, ştiu eu, răspunse scurt măcelarul ; ştie să vindece şi oameni. Să facă ce-o vrea, dar ce-ţi pasă ţie, mosule, numai să te vindece.

— N‘are să vrea să vină la mine.

— Aveai obiceiul să-l goneşti, nu ? spuse măcelarul râzând. Nu face nimic, moşule, voiu încerca...

Şi Matei Sasna a venit. El declară lui Lafar că avea să-l vindece cu siguranţă, dar cu condiţia s‘o laşe pe Suzana orfana să plece.

— Ce vrei să faci cu ea ?

— Eu, nimic, am s‘o duc la Jira, pălărierul din Veseli. Jira ar vrea să ia o orfană ; sunt oameni de treabă, ar înfia pe Suzana.

— Da tu, pentruce te îngrijeşti mereu de ea ?

— Pentrucă nu se simte în paradis şi apoi pentrucă, când eu eram un biet orfan ca şi ea, familia ei... bunica sa îmi dedea să mănânc, sau îmi dăruia haine când îngheţam de frig...

— Dar cine are să păzească turmele mele ?

— Dacă nu vrei, eu plec.

— Dar ai să mă vindeci ?

— Nu imediat, dar am să te vindec.

— Dacă mă vindeci, am să las pe Suzana să plece.

— Nici un dacă. Las‘o să plece acuma, cât timp vrea s‘o ia pălărierul.

— Şi dacă n‘ai să mă vindeci ?

— Am să viu eu să-ţi păzesc vitele.

— Asta e, mai bate-ţi şi joc de mine.

Lafar tresări, şi apoi întrebă.

— Când vrei s‘o iei ?

— Acuma am de făcut un drum, dar mâine de dimineaţă, în zori, la întoarcere am să viu s‘o iau.

— Şi ochii mei ? întrebă Lafar căzând pe scaun.

— Am să mă uit în ei şi am să-i vindec. Ai să-ţi poţi revedea comoara.

— Ce comoară ?... N‘am nimic.

— Lasă-mă atunci să intru în iatac.

— Ce-ai să găseşti acolo ? Lasă-mă‘n pace, pleacă.

— Fi atunci, acolo, în brâu. Trebuie să fie doldora.

Cu mâinile sale groase, Lafar îşi pipăi imediat brâul şi îl strânse mai mult.

— Ce-ai vrea să am la mine ? N‘am nimic ! Ah, lumea e atât de hoaţă. Toţi mă fură... de când vederea mea...

Bătrânul vorbea repede şi cu multă violenţă, dar mânia şi frica făceau să-i tremure vocea.

Matei Sasna se mulţumi să zâmbească şi cu un ochi pătrunzător cercetă brâul. Porunci apoi lui Lafar să ridice capul ca să-i poată examina ochii. Fermierul se supuse, dar fără să ia mâinile dela brâu.

Trecuse de miezul nopţii. Horcăitul

moscului care îşi avea vizuinea lângă fermă încetase. Vântul sufla prin văzduhuri, împrăştiind printre nori murmurul stejarilor cufundaţi în umbră. In vremea aceasta, bătrânul Lafar trecu, dibuind, pe sub copaci. Intr'o mână ţinea băţul, în cealaltă cazmaua. Numai vorbele lui Sasna îl duseseră până acolo. Nu vorbise acela de iatac, de comoară, şi de la prima-i vizită, nu-i pusese mâna pe brâu? Or, acela trebuia să se întoarcă; avea să scotocească peste tot şi cum putea el Lafar, să supravegheze pe un vagabond pentru care nimic nu e sfânt?

Lafar mergea încet dar cu siguranţă. Cunoştea cea din urmă piatră şi se ajuta cu băţul. Trecu pe sub toţi stejarii până ce, ajuns sub copacul uriaş ale cărui crăngi atârnau până la pământ, descoperi cu ajutorul băţului şi picioarelor groapa: Atunci se opri. Acolo găsise acest aur şi pentrucă această comoară acolo dormise atâtea secole, tot acolo avea să fie în mai multă siguranţă.

Stând în picioare, îşi ascuţi auzul, strigă pe Dura şi apoi pe Suzana... Numai freamătul stejarilor bătuţi de vânt răspunse la chemarea lui. Lafar se apleacă şi cu cazmaua începu să sape pământul moale. Pe urmă, aruncă pământul din groapă cu amândouă mâinile cu agilitatea unui viezure. Aşa rând pe rând, săpă şi apoi aruncă pământul...

A doua zi, în zori Matei Sasna, sosi cu băţul în mână. Trecuse râul pe puntea de sub copaci; se îndrepta spre poarta cea mare a fermei, când, între stejari, zărise ceva cenuşiu. Era bătrânul Lafar, care cu faţa la pământ, zăcea, deasupra gropii. Aplecându-se, să-l ridice. Sosna descoperi, ascunse sub el, cazmaua plină de pământ şi vasul de cositor răsturnat. O cruce de aramă eşea din oală. Apucând-o, Sasna scoase nişte mătănii, mătănii de aur, din frumoase monede de aur, unele mai mici, altele mai mari, şi altele mari de tot, toate din aur de bună calitate...

Un fulger trecu prin ochii fostului soldat. Nu zăbovi mult cu cercetarea mătăniilor. După ce aruncase în juru-i o privire iscoditoare, vârâ mătăniile în buzunarul pantalonilor şi aruncă vasul în traistă. Mai sgudui odată pe Lafar, dar acela rămase ţeapăn. Atunci Sasna îl lăsă locului şi îşi reluă drumul spre fermă. Işi aminti că el spusese, bătrânului avar, ca la ea porcii, n'are să fie folositor decât după moarte...

Dura se pregătea să facă focul. Servitorul dădea de mâncare la vite. Cât despre Suzana ea se spăla la fântână.

— Unde-i fermierul? întrebă Sasna pe bătrâna Dura.

— E în iatac; doarme.

— Da, da, doarme, dar sub un stejar, şi-a dat sufletul, sufletul lui avar, pe care dracul i l-a luat odată cu comoara. N'a lăsat decât o groapă goală.

Pe urmă Sasna chemă pe Suzana.

Veselă, Suzana fugi să se îmbrace. In vremea aceasta Sasna striga la Dura care era înduioşată şi aproape zăpăcită:

— Ce-ai rămas aşa înţepenită pe loc? I s'a rupt vre-o vână, adevărat. Cheamă servitorul şi dă fuga acolo.

— In timpul acesta, adăogă el făcând o strâmbătură, eu am să spun rugăciuni cu mătăniile mele.

trad. de **I. FLOROIU**

Mic
Tratat de estetică literară
SAU
Lumea văzută estetic

PARTEA INTAI

JUSTIFICARE

Cât am fi fost de bucuroşi să nu fi scris pagini de critică niciodată! Scriitori din aceiaşi generaţie cu noi, poeţi şi prozatori, sunt şi ei siliţi odată pe săptămână cel puţin, să iasă în piaţa publică a unei reviste şi să arunce înlături beţele pe care o seamă de critici, de ziarişti şi de profesori universitari, le pun între roatele de azur ale artei literare.

Nu e vorba de talent — de mai mult sau mai puţin talent. [1]

Indivizi pe care o necesitate socială rău interpretată i-a ridicat uneori până la supremul grad intelectual care e calitatea de profesor universitar — generalisim al gândirii — se vădesc cei mai mari vrăjmaşi ai artei, prin totala falsificare a sensului ei, uneori prin lipsă totală de simţ estetic.

Nu e de mirare deci că acei care creiază în arta literară, poetul şi prozatorul, văd cum metafizicul Ministru taie cu creionul albastru versul cel mai subtil, articulaţia cea mai nuanţată, descripţia cuprinzând cel mai preţios efort personal; la tusea sfioasă a Poetului, se ridică o voce de urs sau de papagal. Am arătat altădată — aci trebue să ne menţinem la generalităţi — că singura mlădiţă vie a poeziei române contemporane a fost apărată de poeţi împotriva tuturor criticilor şi profesorilor, care au început s'o preţuiască abea după apariţia ei în limonada imitatorilor. Astfel de profesori de literatură apar în pragul Revistelor, cu mâinile pline de sângele copiilor adevăraţi pe care, asasinându-i, n'au izbutit să-i stârpească, iar cei cu mai multă mustrare de conştiinţă, sau numai conştienţi de pericol, încearcă azi să înfieze discret pe câte unul...

Cele de mai sus, cu toată înfăţişarea de anecdotă, sunt fenomene literare care de decenii ţin în mediocritate gustul public, viciază atmosfera artistică prin emanaţii sufleteşi din domenii străine artei şi impiedică evoluţia firească a gustului public în ţara noastră, prin uriaşa progenitură de anti-esteţi şi falşi-esteţi pe care-i clocesc anual Universităţile Române.

CENUSAREASA DIN POVESTE

Or fi fost muzica, pictura, cuvântul şi gestul, la primele lor îmbinări ritmice, sclavele magiei. Dar niciuna din artele cunoscute n'a rămas mai multă vreme lângă vatra-i primitivă, să cureţe cu colţul hainei ei de fir de păianjen, cu degetele ei de lumină, vatra pe care oamenii jertfeau, ardeau, şi-şi făceau nevoile lor de animale fricoase, ca literatura. S'a intonat pentru desferecarea puterilor naturei, s'a sculptat pentru a păstra imaginea unui zeu, s'a danţat pentru descântarea unui foc. Dar încă din vremea peşterilor, omul a scrijelat pe peretele umed al grotei cerbul, numai de dragul de a-l vedea, iar unealta lui a fost o suliţă mică din os de peşte.

Ucenicul de ţărcovnic cântă în clopotniţă singur, pe toate glasurile, într'o aromită după amiază de vară „Hristos a înviat cu moartea pre moarte călcând" — nu pentru slujbă ci pentrucă aşa-i place! Câte ciomege, la ţară, n'au fost sculptate la măciulie, fără vre-un alt rost decât: „e mai frumos". Despre danţ, ca despre o artă cu totul fără de folos, abea face să mai pomenim pentru a-i vădi libertatea timpurie când ştiut este că fata, omul şi copilul au ţopăit în bătătură, în luncă sau pe malul apelor, din vechi timpuri, fără a mai cugeta la vre-un zeu, decât poate zeul drăcos din inimă.

Cu scrisul a fost mai greu. E mai greu şi azi. Nu se scrie fără vre-un tâlc, fără vre-un ţel, fără vre-un „ideal", adică numai de dragul scrisului, precum omul flueră şi joacă. Nici nu se citeşte numai de dragul cititului. Un astfel de gând e mai mult decât un lux, e o adevărată erezie!...

Cea dintâi carte care ni se pune sub ochi, e un abecedar. Abecedarul — se ştie doar! — nu-l învaţă nimeni de drag. Dar **trebue.** Apoi vine cartea de istorie, de ştiinţe naturale, gramatica şi geometria. Poezia însăşi e o temă; la început un exerciţiu pentru a vădi geniul rimei, apoi obiect didactic, la care nu e îngăduit să iei o notă sub 5. La Universitate cartea e atât de trebuincioasă, încât adesea e trasă la şapirograf şi vândută cu preţ de aliment de primă necesitate. Librarul îţi mărturiseşte sincer că „literatura" nu merge — că singurele cărţi într'adevăr căutate, sunt cele technice şi didactice.

Intregul nostru sistem de învăţământ, rezultat din nevoile precise ale statului naţional, menţine în sclavie cea mai subtilă din zînele frumosului. Cartea — frumuseţe fără scop? De unde a mai venit şi această aberaţie de creer pervers? Cartea e unealtă. Ea însăşi ne învaţă să înlăturăm tot ce nu foloseşte imediat. Cartea e instrument al utilului. Cartea-voluptate, e o nebunie „şi tristă şi goală"!

Chiar în fericitele împrejurări când societatea e înlesnită, în suflete dăinueşte, higienic, acel ascetism care susţine că două pălării pe an e lux, iar literatura— aşa zisa „artă literară" — neslujind la nimic în viaţă, este tot atât de imorală ca manicureza, parfumul şi curtezana.

Această imoralitate literară societatea dacă în definitiv o tolerează intrucâtva, e că societatea are un suflet indulgent şi trăim într'o epocă de toleranţă — şi pe urmă nici nu are timp să se ocupe prea mult de imoralităţile cerebrale. Poliţia ştie că sub anumite forme — acrostih, onomastică — imoralitatea literară e chiar folositoare.

Istoria literaturii române, în deosebi, e istoria diferitelor slujbe pe care zîna artei cuvântului a fost silită să le împlinească, umilă, pe la curţile boereşti ale altor valori. Nu ne gândim la literatura istorică, dedicată, religioasă, oratorică, slujnice din naştere. Unii autori au creat poezia lor ca să fie de-adreptul întovărăşită de vre-un Barbu Lăutaru şi

---

[1] Ne vine în minte un mic studiu de **Duiliu Zamfirescu**, intitulat, „Poezia viitorului" din „Convorbiri Literare" pe 1915, în care autorul persifla caracterele unei anumite poezii, iar nici de cum **talentul poeţilor.**

Pentru o noapte de fericire

MOTTO : Mie dați-mi valea verde.
Unde perde
Omul negrele gândiri,
Unde uiți de infamia
Și sclavia
Dauritelor zidiri. —
Depărățeanu : „Vara la țară"

Iarna, la gura sobei — admițând că e foc — povestirile sunt lungi și scapără peripeții, pe cari le asculți fericit, scufundat în fotoliu, cu gândul fascinat, rătăcit, până când adormi deabinelea.

Intr'o asemenea înclinare m'a găsit amicul meu, gazetarul Pistol, când m'a făcut să cunosc următoarea povestire din viața lui. Iată, cu introducerea lui fericită, această sinceră confesiune :

— Cred că-ți dai seama — începu el, hotărît şi gesticulând, ce însemnează acuma, după războ, ca un om, care, vorba evangheliei : nu fură, nu ucide, să se ducă vara la băi ?! Te-apucă jalea când te gândești la miile de suferinzi cari oftează după o lună de recreație în sânul naturii. Nu știu, însă, prin ce minune, Dumnezeu tot se milostivește de ei, căci nu trece amarul Cuptorului și iată-i pe toți, surâzători, înaripați, plini de speranțe, care cu calabalâcul în căruță, care cu mașina, cei mai mulți cu trenul, călare pe tampoane, ori jumătate scoși pe ferestrele vagoanelor de clasa treia, cu părul în vânt, luând drumul munților, sau al apelor, al pădurilor, sau al mânăstirilor. Ei bine, dragă, cu aceeași copilărească ardoare, ne facem și noi rostul și, după unsprezece luni de chin și jale, venea însfârșit, ziua răscumpărării și pentru noi ! Cât nu cheltuisem tot timpul anului, strângeam, pentru o singură lună ce trebuia să petrecem la aer.

Dar, e dreptul lui Dumnezeu, că o petreceam. Așa de bine, încât amintirea ei ne însenina zilele tot restul timpului. Poți să'nțelegi, prin urmare, ce mult preț puneam pe luna de vilegiatură, în care trăiam în sânul naturii, în veselia anonimă și abondentă.

Cu luni întregi înainte de plecare, chibzuiam asupra locului unde ne vom opri : el trebuia să fie și frumos și sănătos și eftin, demn, cu un cuvânt, de atâta așteptare și jertfă. Și, câtiva ani, aș putea spune că nu ne-am păcălit : ne întorceam totdeauna lefteri, dar plini de viață și cu amintiri fermecătoare pentru tot anul. O singură umbră de nemulțumire aveam pe cuget și anume : o singură dată n'am fost și noi în stare să îndeplinim dorința vie a celor mai buni prieteni ai noștri, cari ne așteptau, vorba românului, ca pe mesia, să petrecem un timp la gospodăria lor dela stația Cioara, din Dobrogea. Nu trecea lună, nu trecea săptămână, în care să nu citim, la sfârșitul fiecărei scrisori plină de iubire : De acuma nu mai merge, trebue să veniți ! Suntem sătui de promisiuni goale ; nu numai noi, dar tot satul, toate cunoștințele, preotul, învățătorul, subprefectul, doctorul de plasă, deabia așteaptă să vă cunoască ! Ba nu! zău, le-am vorbit de atâtea ori despre voi, v'am descris în culori atât de frumoase, încât ne întreabă mereu : dar bine, nene, nu mai sosesc odată ? s'au stricat trenurile ?... ce e cu mosafirii voștri mult așteptați ?!...

Ce să-ți spun... pe lângă necazul că nu ne puteam duce la ei, să ne refacem la focul prieteniei lor calde, mai simțeam și rușinea că promisesem de zeci de ori și tot de atâtea ori nu ne putusem ține de vorbă.

Patru ani de zile tot așa au mers lucrurile : îi țineam în promisiuni, până la venirea verii ; când venia vara, încetam corespondența cât timp ne luceau ochii prin cine știe ce meleaguri, ca să reîncepem apoi din nou promisiunile și scuzele nesfârșite. A patra vară, însă, era sortită împlinirii cuvântului. Pe ea o alesesem nobilei desfătări în belșug și prietenie.

După obicei serile noastre sărăcăcioase le petreceam visând la fericirile lunei aceleia.

— Vom petrece strașnic — sburda nevastă-mea, frecându-și mâinile — Țuchi o să ne facă o primire teribilă ! Ai văzut ultima scrisoare : vin înfundat, cozonaci moldovenești, făcuți de servitoarea ei, adusă înadins dela Galați, — pasări, și fructe atunci rupte din pom, plimbări cu catârii prin Dobrogea pitorească, banchete, serate câmpenești, Doamne Dumnezeule ! Nu, vara asta s'a isprăvit, trebue să mergem ! Facem ce facem și mergem ! Tu îți scoți hainele dela croitor, îți cumperi un pardesiu gata și o pereche de pantofi ; eu am de toate ; îmi mai trebue doar pălărie, vre-o două rochițe ușoare, pardesiu, umbreluță, ciorapi subțiri, mănuși și atât. Doamne, când mă gândesc ! Țuchi asta îmi amintește toată copilăria : era fată săracă și sta mai mult la noi. Acum s'a măritat, bărbatu-său are parale și-ți închipuești cât ține ea să se plătească de atâtea binefaceri ale mele ! E fată bună, săraca ! Nu trebue să ne mai gândim mult, că pe urmă iar nu mai mergem ! Toată chestia o să fie, cu drum cu tot, douăzeci de mii de lei , am făcut eu toate socotelile...

— Bine, dragă, am hotărît odată, e sfânt !... îi răspunsei, cu o hotărîre, care mă ridică mult în proprii mei ochi.

Cu cât se apropia vara, cu atât scrisorile dela Cioara se ințețeau ; în fiecare era o nouă surpriză, noui bunătăți și mulțumiri ne erau anunțate, cu noui rugăminți și declarații de prietenie reînoite. La fiecare dată, cu fiecare promisiune a lor, se schimbă și câte ceva din orânduirile noastre.

Așa, de pildă, cu șease luni mai 'nainte, când evenimentul era depărtat, cadoul ce le hotărîsem, era o cutie cu bomboane asortate și una cu țigări R. M. S. cu carton ; cu cinci luni mai 'nainte se mai adăogise și un vas pirogravat, cu motive naționale ; la patru luni, lucrurile se complectau cu un evantai japonez ; la a treia lună, toate fură înlocuite cu două pălării : una cloș, pentru doamna și una borsalină, pentru domnul. Când mai erau șeasezeci de zile, o rochie brodată și un baston cu cap de cal le luă locul. La acestea din urmă se mai adăogiră un șal cu batic și o țigaretă orientală. Pe acestea le și cumpărarăm. După cum vezi mișcările dela Cioara răsunau la București cu aceeași amploare.

Cu două zile înaintea plecării, eram în regulă cu toate : geamantanele gata, hainele scoase dela croitor ; deși socotelile nevestei crescuseră cu vre-o cinci mii, toată ziulica săltam și ne sbeguiam, ca doi draci. De bucurie, nevasta mă pu-

---

rostită cu ofuri, în timpul meselor cu băutură. Alții au scris versuri, adevărate bilete de rendez-vous, cu semnalmente aproape judecătorești. Și nu știm într'advăr dacă s'o mai fi aflând pe lumea asta o literatură în care limba să fi fost supusă la o astfel de preschimbare, precum a fost „latinizarea" limbei române, pentru scopuri naționale, sau scopuri sociale diplomatice și militare. O întreagă școală literară în frunte cu un sociolog crează după aceia idealul „artei cetățenești", prin care artistul devine prototipul cetățeanului, ba și mai mult : jălbarul tuturor revendicărilor de breaslă. (Caragiale s'a fi gândit poate la Gherea, autorul artiștilor — cetățeni, când a scris, cu privire la un incendiu urban că „pompiarul trebue să fie cetățean și cetățeanul „pompiar", realizându-se formula ideală : „pompiar-cetățean, cetățean-pompiar"!...) Am fi nedrepți dacă n'am aminti existența lui Maiorescu, subtilă protestare, discipolul esteticei hegeliene, care cu voce senină a intonat pe aceste țărmuri danubiene un imn impersonal pentru eliberarea zinei care trebue să rămână nudă... Dar au trecut numaidecât, după Maiorescu scârțâind amarnic carele mocănești ale „Sămănătorismului", cu șfichiuirile de bici ale lui N. Iorga. Și nu s'au potolit bine aceste zgomote impure, că s'a auzit dela Nord, de la Iași, glasul amenințător de răzmeriță al profeților cu barbă ai „Poporanismului", clamând că zîna trebue să slujească de-acum țăranului care ține statul pe umerii lui și care e mai român decât toți ceilalți români de la orașe... Natura — denaturată din fire — a creat în acelaș timp și atitudinea hibridă : pe d. M. Dragomirescu, elev al lui Maiorescu și adversar al lui Iorga, luând de la fiecare exact ceia ce se contrazice. Astfel istoria literaturei române a avut și acest spectacol : al unui om și al unei filosofii care sunt și pentru libertatea și pentru aservirea artei. Dar soarta a ocrotit acest monstru : nu l'a pus niciodată să aleagă serios între zînă și între stăpânii ei vremelnici, căci silindu-l să se pronunțe pentru ceva, s'ar fi descompus în componentele sale și nu s'ar mai fi putut numi cu numele care-l ilustrează azi, ci cu numele altora. Prin această voință perversă a naturei, el trăește însă și — depe catedra Universității din București — procreează în văzul lumei pe fiecare an pui, sute și mii de pui hibrizi și monstruoși, înzestrați la rândul lor cu darul funest al reproducerii.

Aci ne aflăm.

Arta literară este cenușăreasa din poveste care, spre deosebire de surorile ei mai fericite, nu și-a găsit încă libertatea, adevărata libertate. Amanți libidinoși și plini de maladii sociale rușinoase vin noaptea pe furiș să se joace cu slujnica în vinele căreia curge sânge de zeiță, ai cărei ochi știu să spue cu nuanțe, ca din mii de viori și de palete, și ai cărei pași țin în ritmul și bucuria lor, matematica superioară, biologia plus toată mecanica cerească.

F. ADERCA

sese să o învăţ dansurile moderne ; seara cântam amândoi, cu geamurile deschise şi adormeam târziu, cu zâmbetul pe buze şi inimile dornice de fericire.

Exact la 1 Iulie eram în trăsură, cu servitoarea pe capră, în drum spre gară. Insfârşit îmbarcarăm. Dela Chitila am luat covrigi împletiţi, dela Buftea, şocolată **„Rodica"**, cu alune ; dela Feteşti, corcoduşi şi aşa mai departe, ca nişte călători exemplari. Intre fiecare staţie adormeam, cu pometurile în poale, dar, la răstimpuri, trenul ne sguduia, lovindu-ne unul de altul şi atunci ne deşteptam, ne zâmbeam cu o fericire lascivă şi adormeam din nou, ca doi copii nevinovaţi. După nu ştiu câte somnuri şi deşteptări, a fost să ne oprim, însfârşit şi în staţia Cioara.

Gara era pustie ; numai, în uşa biuroului de mişcare, cu boneta lui roşie, şeful, dragul nostru, iubitul nostru, inimosul nostru prieten. Se vede, însă, că surpriza era peste aşteptările lui, pentru că, deşi ne văzuse, cu greu se hotărî să-şi mişte paşii tremurători în direcţia noastră. Noi, însă, l'am asigurat îndeajuns că nu era vis, l'am îmbrăţişat, l'am sărutat, i-am scos chipiul, spre a-l vedea mai bine, apoi l'am luat din nou la sărutări şi dă-i cu întrebările şi trage-i ! La gălăgia noastră sosi şi Ţuchi, îmbujorată, dar parcă şi ea uimită de prezenţa noastră. Ca să o liniştim, îi făgăduirăm îndată că vom sta cât de mult, chiar până la Octombrie, dacă vom fi sănătoşi şi vremea se va menţine.

Mititeii ! se 'nduioşă Ţuchi. Adalciza!— Adalciza era servitoarea — Ia bagajele astea şi du-le sus ! Iute, că venim şi noi imediat !

— Ce faceţi voi ?

— Dar voi ?...

— Aţi văzut că ne-am ţinut de cuvânt ?

— Bravo ! Păi v'am şi aşteptat, ani de zile ! Lasă, nu e nimic, aici o să vă placă: satul e mare, frumos, curat, aveţi tot ce vă trebue... Şi, conducându-ne în casă : Aici, intraţi... uite... v'am şi pregătit odăiţa ; dacă vă trebue ceva cereţi orice, ca la voi acasă ! Sau, poate vreţi să desfaceţi cuferele... Şi, mai apoi, vânturând lucrurile : Măi-măi, ce rochiţă frumoasă ! O, şi ce baston **dandy**! Dar, astea ce sunt? Un şal cu botic.... o ţigaretă... bravo, ştiu c'aţi venit echipaţi !

— Nu, dragă Ţuchi, astea sunt ale voastre, o întrerupse nevastă-mea, linguşitor ; v'am luat şi noi ce-am crezut ; să nu ne certaţi, dacă nu v'or plăcea.

— O, draga de ea ! — se lumină deodată tânăra gazdă. Ce dăguţi aţi fost !... Şi umplu pe nevastă-mea de o ploae de sărutări, strângând-o, totodată, de amândouă mâinile şi privindu-mă, în acelaş timp, şi pe mine cu ochii măriţi şi strălucitori de bucurie.

Eu, care după cum ştii, sunt o fire duioasă, mă emoţionai, ce să zic !...

— Şi eu care nu v'am preparat nimic, copilaşilor !... urmă, cu vădit regret, Ţuchi. Dar nu e vina noastră, aşa e ? După atâtea amânări, cum era să mai credem că o să veniţi ?!... Adalciza, Adalciza, apă, repede, farfurioare şi linguriţe !.... Luaţi o dulceaţă, e cam zaharisită, dar nouă ne place. Aşa, acuma vă las singurei, desbrăcaţi-vă comod, fiţi ca la voi acasă. Dacă vă trebue ceva, sunaţi, uite soneria aci... apă aveţi!.. Acuma pa !... Şi, apăsându-şi trei degete pe buze, cu o expansivitate copilărească, pieri....

Până când ne schimbarăm, ne spălarăm, aşezarăm lucrurile, se înseră. Când toate fură la locul lor, aruncarăm o privire prin casă, pe masă, pe pat, sub pat, apoi ne instalarăm la fereastră şi contemplarăm, o vreme, cu însetare, priveliştea imensă a câmpului cultivat.

După asta luarăm dulceaţa — mi-aduc aminte tot — apoi mai făcurăm câteva ocoluri în jurul mesei şi, în cele din urmă, peptănaţi, curaţi, dechisiţi, ne aşezarăm, cuminţi, pe marginea patului, vorbind din ce în ce mai rar, furaţi pe nesimţite de oboseală, căscând din când în când, în aşteptarea gazdei noastre, care, desigur, aranja lucrurile la bucătărie. Şi după asta, nu ştiu cea mai urmat... Simţii, la un moment dat, un junghiu în tâmpla stângă — visam că mă băteam în duel — şi... observai că adormisem cu capul pe sonerie. Mă uitai la nevastă... dormea şi ea, rezemată de colţul patului. Scosei ceasul, dar mi se păru de necrezut : zece ! Vasăzică dormisem ca nişte trântori, cinci ore, fără să ne sinchisim că bieţii oameni ne aşteptau jos, nemâncaţi, până la ora aceea.

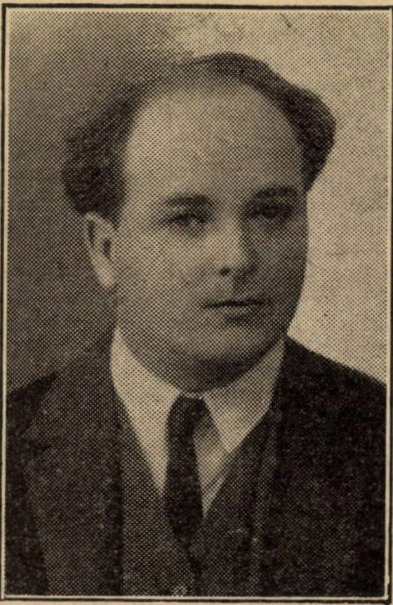

M. CELARIANU

— Scoală, nevastă, nevastă, scoal', frate pentru numele lui Dumnezeu, că e zece, zece noaptea, mai mare ruşinea ! Ne-aşteaptă oamenii cu mâncarea ; Dumnezeule ! Cu siguranţă că ei au fost pe sus, au bătut în uşă, au bătut, până când au văzut că nu dăm semne de viaţă şi... s'au retras. Ce era să facă ?! Mai mare ruşinea !....

Ne frecarăm repede cu prosopul ud pela ochi, ne aranjarăm hainele, mototolite, aprinserăm lampa şi rămaserăm în aşteptare.

Dormitorul lor era lângă al nostru, cu intrarea prin sală. Călcarăm în vârful picioarelor şi lipirăm urechia de uşă... Sforrrrr ! sforrrr !... phium !... phium !.... se auzea, la răstimpuri egale. Sforăiturile erau ale lui Viki, suerăturile ale lui Ţuchi. Bieţii prieteni, adormiseră şi ei, aşteptându-ne.

— Mi-e foame, frig, sete, somn şi sunt obosită — suspină nevasta, privindu-mă cu nişte ochi plini de durere.

— Hm ! — făcui eu — au adormit şi ei, nu e nimic... ne culcăm şi noi.... Dar, mai întâi, să îngrijim de ale gurii. Ia caută tu în valiză, că trebue să mai avem noi ceva, de pe drum... Incet, să nu-i sculăm... umblă cu grijă...

Nevasta scotoci tot, scutură serveţelul, îl puse la loc, iar îl scoase, îl pături din nou ; apoi începui să caut şi eu, dar nu găsii mai mult decât ea : o jumătate de pachet de şocolată şi o mână de corcoduşi, aproape verzi.

* * *

Le aruncarăm, bine înţeles, cu dispreţ, la fundul valizei şi reîncepurăm cursele prin odae. Dar foamea ne chinuia. După un timp mă oprii din nou în faţa valizei, culcată într'o rână şi căscată, ca o gură rânjitoare. Scormonii corcoduşile, alesei câteva luai şi şocolata şi, legănându-mă de somn şi de necaz, mă reaşezai pe marginea patului. Mai cu voe, mai fără voe, înghiţirăm, pe rând, întâi câte o corcoduşe, apoi câte un pătrăţel de şocolată şi, după ele, câte o gură de apă feruginoasă şi lâncedă, până când isprăvirăm toată merindea. Nu ştiam pe unde se ese afară, spre a lua aer — şi ne culcarăm.

In patul mic ne aşezarăm cum puturăm, acoperiţi pe jumătate cu pătura de vară pentru o singură persoană — eu cu picioarele scoase printre zăbrelele galbene şi sprijinite pe găleata dela lavoar — şi dormirăm, nemişcaţi, până la

---

O SEAMĂ de CUVINTE

Ilustrul scriitor Rabelais, medicul unui cardinal, lua masa într'o zi cu clientul său. Văzând că se serveşte o mreană, peşte care îi plăcea foarte mult, bătu pe marginea farfuriei şi zise : „Durae Digestionis", ceeace înseamnă : „Aceasta se digeră greu !". Auzind acestea, cardinalul care îşi îngrijea sănătatea, refuză să se servească ; dar Rabelais o trase toată de partea sa şi o mâncă, spre marea mirare a gazdei care îi zise :

Cum, doctore, d-ta ai zis că mreana este „durae digestionis şi o mănânci ?"

„Vă înşelaţi, monseniore, eu am vorbit de farfurie, iar nu de peşte".

*

Domnul dela Condamine, intrând în apartamentul d-nei de Choiseul, pe când ea îşi făcea corespondenţa, se apropie încet spre a-i ceti dela spate scrisoarea. D-na de Choiseul îl zări şi continuând scrisoarea, adăogă: „Ţi-aş spune mai multe dacă d. de Condamine n'ar fi în spatel meu, cetind ceeace îţi scriu".

Vai, doamnă, strigă Condamine, nu este adevărat ! Vă asigur că n'am cetit nimic".

*

Celebru Gluk, supranumit Michel Ange al muzicei, fu întrebat, într'o zi, ce lucru îi place mai mult. El se gândi un moment apoi spuse : „Imi plac trei lucruri : banii vinul şi gloria". Arătându-i-se mirare că lasă gloria la urmă, el explică : „Cu banii pot cumpăra vin bun. Vinul bun, dacă îl beau cu măsură, îmi aduce chef de muzică şi astfel vinul mă poate face să ating gloria."

*

Certurile pentru pălăriile doamnelor dela teatru nu datează de eri. Totdeauna spectatorii s'au plâns de a fi jenaţi de pălăriile mari, ce acopereau scena.

Voltaire se afla într'o zi în spatele unei doamne care, prin gătelile ei, îl împiedica cu totul de a vedea ceva. Resemnat el începu să admire, cu glas tare, decolteul doamnei. „Ce însemnează asta ?" strigă doamna indignată. „Vai, doamnă", răspunse Voltaire", privesc spectacolul din faţa mea".

ZOE V. LECCA

Comedia bâlciului

TABLOUL III SCENA V

CEHAN — DANUC şi SPICURUŞ

SPICURUŞ (care abia intrase fără să fie simţit—supărat).
Iar aţi găsit vre-un ideal pribeag
Ca să-l hrăniţi din traista de mizerii ?
CEHAN
Şi tu vei fi cu noi.
SPICURUŞ
Cum nu, voi fi !...
Mă'nebunesc după mirajul zării
Cu roze 'nchipuiri—şi mai ales
Acum când nici nu am cu ce trăi...
Că după câte am aflat şi-am înţeles
Azi, domnul Mărgeluş mă ia pe fugă
Din slujbă, că sunt prost şi rău o slugă
Netrebnică !...
DĂNUC (îngrijorat)
Atuncea şi pe mine !...
SPICURUŞ
Ţie-ţi rămâne dulcele ciorchine
Al tuturor speranţelor scrintite
Poţi să te mângâi măi Dănuc iubite !
CEHAN
Veţi rămânea cu slujba în uzină
Că nu-i motiv să vă înlăture pe voi
Eu singur, pentru pierderi, sânt de vină.
SPICURUŞ
Crezi tu că vom rămâne ?
DANUC
Amândoi ?
CEHAN
O, doamne grija asta alungaţi-o,
Şi inima cu bucurie înfloriţi-o !..
SPICURUŞ (bătând un deget pe gură)
Auzi şi tu pârdalnico , guriţo
Ce vorbe minunate se pot spune !
Invaţă-te şi tu, ca să vorbeşti,
Asemini frumuseţi ca din poveşti !...
CEHAN
Da, da, asemini griji prea sunt mărunte ;
Un om când se gândeşte că nu are
Cu ce trăi, e mort mai de'nainte.
SPICURUŞ
Şi care griji sunt mari şi au pe frunte
Cununa vieţii pururea în floare ?
CEHAN
Acele : de-a 'mplini ce ţi s'a dat
De împlinit, de-atot stăpânitorul.
SPICURUŞ
Şi cum crezi c'aşi putea, mai luminat,
Să văd ce mi s'a dat de împlinit ?
CEHAN
Ridică de pe sufletul tău storul
In care, tu, cel drept te-ai învelit,
Şi l-ai lăsat în lume pe acel,
Pe care lumea-l vrea, ca ea la fel !
SPICURUŞ
Şi ce să fac atunci cu-adevăratul
Eu ?
CEHAN
Să-l slujeşti să se înalţe sus,
Şi-atunci vei fi 'nviat în el curatul,
Măreţul om, ce'n lume-a fost adus.
SPICURUŞ
Şi ce să fac eu cu măreţul om
In lumea asta de gândaci şi muşte ?
CEHAN
Asemeni unui pom va înflori !
Şi'n drumul mare înflorit un pom,
Când fructele în el s'ar pârgui
Adapă setea celor care trec.
SPICURUŞ
Şi de aicea înainte ce minune ?
CEHAN
Minunea că un om a fost ales,
Din căile greşite'n cele bune
SPICURUŞ
Şi căile acestea ce'nţeles
Mai strălucit dau vieţii ?
CEHAN
Bucurii
Ce te înalţă spre Dumnezeire.
SPICURUŞ
Suprema ţintă dar e Dumnezeu !?
CEHAN
Şi omul ce va fi'n dumnezeire
SPICURUŞ
Dar altceva mai pământesc nu ştii,
Desăvârşit, pe drumul acest greu ?
CEHAN
Dumnezeirea-i însăşi pământească.
SPICURUŞ
Cum poţi să mi-o explici ?
CEHAN
Ca om—Isus
Ca plantă floarea ce va şti să dăruească
Fără răsplată, căci răsplata 'i e în sine
Şi mai presus...
SPICURUŞ
Dar celor mulţi şi proşti ce fel de bine
Le poţi da'n schimbul binelului ce-l au,
Când grohotesc şi urlă şi se joacă,
Aşa de fericiţi jos în băltoacă,
Strivind pe cei ce milostivi voiau
Şi vor voi, cu altă fericire
Mai sfântă, să-i îndoape — ridicându-i
Din josnica dar dulcea bălăcire ?
CEHAN
Se va'nălţa ori care 'ncet la rându-i ;
Să fie numai cine să-l îndemne.
Şi cum vor fi mai mulţi cei înălţaţi,
Cu-atât şi cei de jos mai multe semne
De binele 'nălţării vor avea
SPICURUŞ
Ce bun băiat ai fi, dacă-ai lăsa-o.
Mai potolit cu-avântul acest orb
Şi dragostea mai mult ţi-ai închina-o
La lucruri care mi-era vieţii sorb,
Şi n'ai mai orbăci după ideal,
Că lucrul ăsta dragul meu nu-i nou —
Cu-o sută de măgari nu faci un cal
Şi de pui frâu şi şea pe bou, tot bou...
CEHAN
Credinţa care-o am e mai presus ;
Puteri, ce să mi-o smulgă, 'n lume nu-s !

G. TALAZ

* * *

ziuă. Visele din noaptea aceea au fost cele obişnuite pe stomacul gol : pasări fripte, vinuri, fructe şi altele. Se făcea că, pe tot peronul, era întinsă o masă mare, la care ospătau o mulţime de oameni. La mijloc, cu faţa spre răsărit — nevasta şi eu eram aşezaţi între cele mai bune mâncări. Amploiaţi de mişcare ne serveau la minut cu toate minunile bucătăreşti şi, chiar în spatele nostru, pe o estradă cu steaguri, cânta o orchestră, toată formată din şefi de staţie, cu chipiurile strălucitoare. Reprezentaţii autorităţilor civile şi militare, în ţinută de ceremonie ne ţineau discursuri, primarul ne adusese, pe o tavă de aur, tradiţionala pâine şi sare, pe care se făcea că, într'un moment de neatenţie din partea mesenilor, o strecurasem în buzunar. După ce ospătarăm împărăteşte, amfitrioana se sculă dela locul ei şi veni să ciocnească cu noi : cioc ! — şi mai dete odată şi încă odată : cioc ! cioc ! cioc ! cioc !... până când... mă trezii... îmi aruncai pijamaua, papucii şi, cu ochii împăenjiniţi de somn, mă repezii, deschisei uşi şi... căzui în braţele ei... Dar, frigul din sală mă izbi, două braţe vânjoase mă scuturară cu scârbă : Ci vezi-ţi de treabă, domnule că eşti om însurat ! Ei, bată-te toaca !... Ai înţeles, cred, era Adalciza !... Ii cerui scuze, dar ea rămase burzuluită şi, cu un gest dispreţuitor, îmi împinse în mână un bileţel. Il dusei nevestei, dar ea îi pricepu cuprinsul pe dinafaraă : cu siguranţă că Ţuchi ne întreba ce să gătească.

— Da, uite, chiar aşa : dragii noştri copilaşi, pe când tocmai ne gândeam ce să pregătim la dejun...

— Lasă, dragă, nu mai citi, căscai eu. Intoarce hârtia şi scrie : tot ce vă place, noi n'am venit la voi cu pretenţii ! Ia dă-mi biletul, adă-l la mine, să văd... păi sigur... pe când tocmai ne gândeam ce să pregătim pentru dejun... pentru dejun, pentru dejun... sosi o telegramă... o tele-gra-mă... o te-le-gra-mă, că rudele lui Viki au sosit, au sosit la Constanţa... Voi, voi, voi... o — o să ne ertaţi, că de voi nu ne jenăm. Fiţi ca la voi acasă. Noi mâine de dimineaţă, de dimi-nea-ţă, ne întoarcem. Mii de pupături dulci — Ţuchi şi Viki. Nevasta se ridicase, pe jumătate şi asculta, fără suflu. Când isprăvii, îmi smulse hârtia, o reciti, apoi căzurăm amândoi într'o tăcere adâncă.

— Eh, nu e nimic ! — rupsei tot eu, la un moment dat, liniştea — ei nu se jenează de noi, mie mai mult îmi place aşa, fără prea multă etichetă ! Să-i vezi, când s'or întoarce şi ne-or vedea instalaţi — pe tine în capot, pe mine în pijama, cu caschefa pe o sprinceană şi cu luleaua în gură, ca nişte adevăraţi stăpâni, plimbându-ne în lungul peronului... Ha, ha, ha ! Or să facă haz !... Sunt oameni dintr'o bucată, dragă, nu le place ceremonia. Acum să ne sculăm... o dolci bacciiiii !... Pune ceva pe tine şi coborâm la cafea.

Eu mă îmbrăcai turist, nevasta puse o roche uşoară şi coborâm. După miros, o luarăm direct spre bucătărie. Uşa era destul de deschisă, ca să putem vedea pe Adalciza pe genunchii unui acar, cu chipiul pe ceafă.

— Femee ! o execută nevastă-mea, — prepară iute cafelele ! La unt să aduci şi puţină sare !

Şi, luându-mă de gât, sglobie, fugirăm pe peron.

Sub un salcâm închircit şi pălit, ne aştepta o măsuţă, cu două scaune de grădină. Ne aşezarăm, îmbătaţi de aerul proaspăt şi, în aşteptarea cafelei, privirăm îndelung zările. Ia faţa gării, o magazie de grâne, închisă ; lângă ea, două vagoane de marfă, fără roţi şi fără uşi ; la stânga o groapă mare, cu cărbuni sfărâmaţi şi la dreapta, câmpul, tăiat până depate, de şinele încrucişate. Departe, departe, valul galben, tălăzuit, al grânelor coapte. O adiere neîntreruptă şi şuerătoare, ne înfiora părul şi ne da senzaţii de mare.

— Vai, ce pustie e Dobrogea asta ! — oftă nevastă-mea, cutremurându-se.

— Da, însă e pitorească. Există un farmec al pustiului — o încurajai eu — trebue să te obişnueşti să-l guşti..

Dar cafelele nu mai veneau. Bătui cu alpenstockul în masa de tinicia : Adalciza ! Adalciza !

— Poftim !

— Ce e cu cafelele alea ? Au îngheţat acolo ?

— Duducă, să ertaţi, dar coniţa,o plecat di grabă şi o uitat bufetul închis. Dacă vreţi, să vă dau puţin lapte bătut...

— Pâine este?... o întrebai, răstit.

— Nu e, conaşule, dar dacă vi-i foame tare, vă dau dela mini; mii nu-mi trebue!

— N'avem nevoe! făcu nevastă-mea, sărind drept în picioare — satul e departe?

— Nu-i prea departe, ca la un ceas, nu găsiţi nimic: azi e Duminică. Poate să vă fac rost de niscai lapte şi ceva făină de popuşoiu. Mii mi-i scârbă să vă văd flămânzi.

— Sacre nome de Dieu! scrâşni, furioasă, nevastă-mea; asta e curată bătae de joc! Tu înţelegi ceva din toate astea?!

— Eu? eu?... băiguii, speriat, de aerul cumplit al nevestei. Eu... cred c'or să vie ei... nu cred c'au făcut dinadins... ştii cum ne scriau... Du-te, femee, de caută nişte lapte, că ţi-l plătim...

— Asta-i, să mi-l plătiţi! — se mânie buna femee. Las' să hii pentru cei morţi. Să veniţi să mâncaţi la bucătărie. Eu n'am mamă, n'am tată, amândoi o chierit di inimă ră, în războiu şi am rămas singurică pi lumi! Las' să hii pomană!... Şi o tuli, lăsându-ne încremeniţi, în mijlocul terenului pustiu.

— Aci e lapte bun... mângâiai pe nevastă-mea. La ţară totdeauna sunt vaci, cari dau un lapte gras şi alb, mai ales când îl ferbi!...

— Imbecilule! — mă fulgeră nevasta. Lapte gras, când îl ferbi! Ce tot îţi toacă gura?! Laptele să-l bei dumneata! Eu nu vreau nimic! Nici anafură nu-mi mai trebue! Acuma să plecăm! Nici un minut nu mai stau!

— Dar, dragă, barim să ne aducă laptele; mie mi-e foame de nu mai pot, beau laptele şi pe urmă om pleca.

— Avem tren încurând?

— E o maşină izolată, care vine dela Babadag, deabia suspinai; până la Ciamurlia! Acolo găsim tren de persoane. Hai la mişcare, să ne interesăm!... Domnule impiegat, făcui, respectos, ne putem sui şi noi pe maşină, până la Ciamurlia? Acolo om găsi un tren de persoane. Ce zici, e voe?

— Nu prea ar fi, ne luă de sus impiegatul. — Dar, ca prieten cu domnul şef, toate se face!

— Mulţumim, mulţumim, domnule impiegat — mă ploconii până la pământ. N'o să stricăm nimic, suntem oameni de treabă, dar, de, nevoia!...

— Nu face nimic, — se mai muie deastădată impiegatul. — Dar bagaje aveţi?

— Avem ceva, dar n'or să jeneze pe nimeni, le punem pe cărbuni, suntem oameni de treabă...

Ne repezim la bucătărie, înfulecarăm, la repezeală lapte cu mămăligă; o pisică se suise pe umărul nevestei şi alta în spatele meu. Adalciza, privindu-ne cum îmbucam cu desnădejde, se înduioşase şi îşi ştergea ochiul cu colţul şorţului. Acarul, fumând, răsturnat pe o bancă, ne căina:

— Hei, ce să-i faci... se mai întâmplă! Dumneaei are inimă miloasă.. Mâncaţi fără grije!...

Zăpăciţi şi umiliţi, sorbeam o lingura noi şi, una pisicile, până făcurăm strachina lună. Maşina sună odată, răguşit; ne năpustirăm pe scări, înşfăcarăm bagajele, le aruncarăm peste cărbuni şi, încurând Cioara, pieri după dealurile dobrogene, bogate în piatră de var de cea mai bună calitate. Până la Ciamurlia ne făcusem ca nişte coşari — de funingine şi de unsoare — şi numai ochii ne licăreau, albi şi înspăimântaţi, ca la harapi.

— Mari păcătoşi! — dădu drumul nevastă-mea unui gând care o frământase tot timpul.

— Nu, dragă, vezi, eu tot cred că 'a fost o glumă; or să ne scrie ei!...

— — — — — — — — — — —

Sunase miezul nopţii. Pistaol se sculă, îşi potrivi dunga dela pantaloni şi plecă. Afară... viscolul.. etc., etc., etc...

MIHAIL CELARIANU

Konrad Bercovici

scriitorul romîno-american

— Succesul unei cariere literare —

— Domnul Konrad Bercovici?

— Da.

— Cu mustăţi şi încă aşa de mari! Nimic american în d-voastră, par'că niciodată n'aţi fi părăsit solul patriei.

Domnul Bercovici dă din umeri. Are aerul a spune că şi alţii au făcut această observaţie.

E firesc pentru noi să nu recunoaştem americani decît în americanii croiţi după un şablon destul de popular printre europeni. E apoi ideia pe care ne-o facem despre un scriitor a cărui figură n'am văzut-o în fotografii. Il presupunem; dar cum nu văd oamenii pe un scriitor! Şi cum şi-l imaginează dacă l-au cetit! Il apropie cu unul sau cu altul din personagiile ce a creat, şi astfel îi dau o individualitate sufletească, aceia pe care o vrea cetitorul. Dacă Dumnezeu e creat după închipuirea oamenilor, în aceaşi logică, de ce n'ar fi şi scriitorii, savanţii, oameni ştiinţifici creaţi după aceiaşi închipuire? Oamenii politici, oricît de mari, oricîte merite reale ar avea, sunt totuşi mai aproape de comunul muritorilor. Rare ori au o individualitate, deşi ştiu să-şi cultive cu îngrijire aparenţa unei individualităţi. Pe aceştia, oamenii îi fac.

Nici o preocupare din parte-mi în ce priveşte pe scriitorul care aveam să-l întîlnesc. Il presupuneam doar americanizat, auzisem acum cîţiva ani despre acest nume; librăria noastră nu i-a expus vreo lucrare în vitrină; existenţa sa literară nu a neliniştit nici publicul, nici cercurile noastre literare.

Eram doi oameni complect necunoscuţi unul altuia; ştiam însă amîndoi că în viaţă avem aceleaşi preocupări: literatura.

Din strângerea de umeri am înţeles că cel puţin unul din defectele sau calităţile americanilor — cum voiţi să-i consideraţi — nu-l are: reclama. Am înţeles însă, că domnul Konrad Bercovici şi-a păstrat o calitate primordială: personalitatea sau individualitatea sa. Mediul va fi influenţat desigur asupra sa, dar nu l-a diformat, cum se întîmplă cu atîţia alţii, cari se metamorfează parcă. O excelentă situaţie materială pe care o mărturisea, nu-l făcea orgolios. Are conştiinţa izbînzii graţie muncii, perseverenţii şi desigur şi talentului său, fără să o manifesteze. I se pare natural să fie cunoscut în două continente, după cum îi apare natural să nu fie cunoscut ţara lui natală. — Nimeni nu-i profet în ţara lui, ne spune; am cetit acum câţiva ani într'un ziar de aïci, „că un jidan se îmbogăţeşte descriind ţăranii români".

Critica ne-a făcut să rîdem. Ce uşor s'ar putea îmbogăţi cineva în America! Ce năvală ar da romînii în America, să descrie pe ţărani şi, închipuiţi-vă, să adune şi dolari.

E drept că nici d. Konrad Bercovici n'a făcut aproape nimic ca să fie prezintat cetitorului din patrie. Il înţelegem şi îl veţi înţelege mai bine auzindu-l povestindu-şi vieaţa. Cînd isbuteşti, mai cu seamă în domeniul literar, sunt preocupări care nu mai interesează în acelaşi grad. E drept că o editură ce se forma intenţiona să publice un exemplar, pe care oferindu-l apoi altei edituri, aceasta a cerut ca autorul...., să-şi schimbe numele. Prejudecata: „Bercovici să descrie pe ţăranii din România!". Numele, ghiulea de plumb.

Asupra valorii şi calităţii literare a domnului Konrad Bercovici nu putem anticipa. Il prezintăm, aşa cum se prezintă singur: istoria vieţii unui om care a izbutit, mulţumit că a putut să realizeze şi să iasă din mulţimea anonimatului.

Sunt din Brăila, unde mi-am petrecut copilăria. Am fost funcţionar la Staadeker, la maşini agricole. Am avut prilej să cunosc judeţul meu, dar mai cu seamă Dobrogea, unde am trăit mulţi ani printre ţărani şi am avut prilej să-i cunosc şi să cunosc şi ţiganii, obiceiurile lor, cîntecele lor, tragediile vieţii lor nomade. Nu ştiam pe atuncea că mai tîrziu voi descrie pe tovarăşii adolescenţei mele. Nu mă silea nimic să plec din ţară, şi totuşi, astăzi, mă reîntorc cu familia acasă, după douăzeci şi şapte de ani. O vizită scurtă. Am revăzut bîlciurile, satele, Dobrogea. Am regretul de a nu fi putut sta mai mult, însă voi reveni. Am dorit să le arăt copiilor ţara lor; eu şi soţia să ne revedem la noi. In America am lucrat mai întîi la ferme şi abea mai tîrziu, după cunoaşterea limbii şi a ţării am intrat în redacţia ziarului *New York World* unde am scris o serie de schiţe asupra străinilor din New York, foarte bine primite. Mi-am făcut legături în lumea literară. Revistele îmi cereau colaborarea. Am trimis nuvela mea *Ghiţă* cu subiect din viaţa românească la o revistă literară, după ce mi-a fost refuzată la ziarul la care colaboram. Ce crezi că poate să intereseze pe americani viaţa romînească? mi se obiecta. Zidul creştea. Nuvela era refuzată şi refuzul însoţit de scrisori prin care mi se cereau schiţe din vieaţa străinilor din New-York. Intr'o zi primesc o scrisoare din partea redacţiei revistei *Dial*, după mine cea mai literară revistă în limba engleză, prin care eram anunţat că „Ghiţă" se tipăreşte, oferindu-mi-se în acelaş timp un angajament pentru lucrările mele viitoare, condiţionat, din vieaţa romînească. Am avut succes. *Ghiţă* a spart... gheaţa. De atunci sunt considerat în America, ca scriitorul romîno-american. Considerînd începutul adevărat dela *Ghiţă*, pot să spun că începutul a fost surprinzător de uşor, toate cărţile mele au fost editate simultan în Anglia şi America.

Prima lucrare, *Crimele filantropiei*, încercări sociologice asupra filantropiei organizate în America, a apărut în 1917. Ideia de bază în această carte e că instituţiunile filantropice nu realizează scopul pentru care au fost create. Această lucrare a fost introdusă în universităţile americane. Au urmat: *Praful New-Yorkului* schiţe din vieaţa străinilor în New-York, din care cîteva referitoare la romîni; *Ghiţă*, nuvele din vieaţa romînească şi a ţiganilor; *Ileana*, nuvele din aceiași vieață; *Murdo,* nuvele; *Cîntecul vîntului; Gipsy Loco* (dragoste țigănească); *Oaspeții de la munte,* roman din vieața New-Yorkului, și două studii: unul asupra orașului New-York, studiu istoric și social despre fiecare națiune care trăește în New-York și *Pe maluri noui,* un studiu asupra străinilor care trăesc în Statele Unite, premiat de Societatea geografică. Și *Ghiță* a fost premiat și a intrat în antologii. In America apare în fiecare an un volum compus din zece nuvele, cele mai bune ale anului. Din 1919 pînă azi am avut regulat cîte o nuvelă în volumul celor zece nuvele, ale mele toate din viața românească. Am convingerea că prin cărțile mele am făcut ca România să fie cunoscută în America și americanii să se intereseze de vieața dela noi. Din cauza cererilor mari colaborez numai la o revistă. Agentul meu se ocupă cu drepturile de autor, în original și traduceri, cu dreptul de retipărire în alte reviste. Sunt scriitorul cel mai scump plătit în America, o jumătate dolar de cuvânt pentru dreptul de a fi retipărit. Cărțile mele sunt traduse aproape în toate limbile europene, chiar și în bulgărește au apărut câteva nuvele, cu excepția limbii românești. In Rusia sunt traduse unsprezece volume; din Rusia însă, din cauza relațiunilor ruso-americane, nu primesc drepturi de autor. Producția mea e angajată pe cinci ani. In prezent lucrez la un roman istoric din viața lui Alexandru Machedon.

Am venit să-mi revăd țara; Vineri plec cu mașina mea la Giurgiu, de acolo cu vaporul până la Viena, pe urmă prin Italia intru în Franța și la 10 Octombrie sunt la Paris. La 13, plec la New-York pentru o lună de zile. După ce mă reîntorc, mă pun pe lucru.

Nu-i așa, povestea e minunată? Nu vă îndeamnă, tineret? America e așa de departe și atât de atrăgătoare. Aveți energii, bănuiți în voi posibilitățile de desvoltare, mergeți ori unde, desrădăcinați-vă, luptați, fiți victorioși.

America se mândrește astăzi și își afirmă în lume individualitatea printr'o preponderență financiară. Cui se datorește aceasta? Capitalului *intelectual* european. Fără europeni, lipsită de energiile ce nu s'au putut desvolta aici — și cauzele trebuesc căutate în tot felul de prejudecăți —America ar fi rămas necunoscută omenirei. Cei care au plecat, au făcut legătura, și nu odată au exagerat, și din exagerări a crescut această țară, luând proporții fantastice în mințile celor rămași.

Nu e de mirare pentru noi că America, care n'a putut hrăni pe un Poë, acest fantast care prevedea ce va deveni țara lui sau nu a căpătat respect pentru un Marc Twain decât după ce un „agent“ l-a impus și a asigurat scriitorului ce nu putea trăi o viață princiară, nu e de mirare că astăzi, după ce a realizat atâtea bogății, se preocupă de o cultură și în deosebi de o cultură americană. Ca orice îmbogățiți grabnic, americanii plătesc. Au atras intelectuali la improvizate universități pe care le-au voit producătoare, ca o industrie, și n'au greșit. Fără să-și dea seama au pus bazele unei culturi, și nu e de mirare ca un Boessen era comentatorul lui Faust, după cum pare foarte natural că atâția savanți europeni au fost *chemați* să țină prelegeri la universități ce-și căutau un nimb, nemulțumiți americanii că în ce privește cultura nu aveau gloria atâtor industrii, nu aveau prestigiul intelectualității pure, ca o Eladă sau Roma sărăcite. După efortul financiar și industrial, America vrea să devie intelectuală.

Cu aceste idei i-am cerut d-lui Konrad Bercovici să-mi spună ceva despre scriitorii americani.

— Nu se concepe, vă spune acum domnia sa, ca în America un scriitor să fie funcționar la Stat, sau să nu aibă o concepție de viață. Sunt scriitori de sezon, după cum sunt și de adîncime. Am să vă răspund: cred că Dostoiewski e mult mai cetit în America decât în Rusia, iar Balzac e adorat. Deși sunt scriitor „româno-american“ am cea mai frumoasă casă din New-York — un palat — din puținele case frumoase. Din cele cincisprezece cele mai frumoase ca poziție, șapte sunt ale scriitorilor. Nimic mai natural. Cum am făcut-o? Trebue să știi că în biuroul meu de lucru am o tăbliță cu inscripția: „Nu scriu pentru bani, dar cer bani pentru munca mea“. Și munca noastră, îmi răspunde d. Konrad Bercovici la o obiecțiune, când e apreciată, e și apărată. Avem *Liga Autorilor* care apără și supraveghează drepturile scriitorului. Nu poate apărea nimic fără învoirea editorului, agentului și autorului. Liga urmărește în America și în toate țările drepturile de autor. Poate să apară în România, în cel mai obscur ziar de provincie o traducere dintr'un scriitor american, agenții află, *Liga* își cere drepturile, și fie că ar cheltui mii de dolari pentru a obține un câștig de cincizeci de bani, o face, pentru apărarea principiului.

Astăzi, scriitorii americani, nu sunt săraci. Fii de bogătași, urmează universitățile și apoi, cei ce-și simt o aplicație se consacră literaturii (sunt mulți care cheltuesc averi pentru experiențe științifice).

Am să mai pun sub ochii cititorului un singur fragment din convorbire:

— Nu se simt desrădăcinați Europenii sau sunt ca acele ierburi care cresc în America, și se mută din loc în loc? l-am întrebat, gîndindu-mă la următoarele versuri:

Je suis l'herbe qui roule;
J'ai su déraciner mes pieds de leur prison,
Le soleil m'a j'aunie et le vent mis en boule,
Et mon âme anxieuse aspire à l'horizon.
Si je dois mourir en terre plus dure
Que celle où me fit naître la Nature,
J'aurai tout au moins tenté l'aventure....

— In *Pe malul mării,* vorbește domnul Konrad Bercovici, expun teoria că se adaptează mai greu cei care au tradiții, cultură, trecut. Omul simplu, cu un capital redus de expresii, care are totul de învățat — devine repede ceiace ar dori autohtonii să fie. Ceilalți rezistă, ei aduc cu dânșii o viață culturală, industrială, sunt un factor de progres și deaceia sunt acceptați ca o necesitate. Să fie ca planta care se stabilește, își lasă sămânța, și pleacă mai departe? Poate ai dreptate...

Am să adaog un amănunt: domnul Conrad Bercovici îmi spune că, deși a stat 27 ani în America e cetățean român. Nu și-a schimbat naționalitatea. I-ar fi atât de ușor s'o facă, îi era atât de ușor!

Cunoaștem omul și viața lui. Rămîne să-i cunoaștem și opera. E de datoria sa să o facă cunoscută și cetitorului român. Vieața unui om, a oricărui om, e interesantă, desigur. Când însă omul închide în el seva unui scriitor, ne interesează scriitorul, și în cazul de față îl așteptăm, căci, întorcându-i vorba, nu poate încă invoca vechiul proverb că „nimeni nu-i profet în țara lui“. Altfel nu ași avea o ideie tocmai bună despre „agenții“ scriitorilor din America.

VASILE SAVEL

Năluca din luncă

Luna lung lunecă 'n luncă, apă cu alint de argint.
Trupul mi-l scald în șuvoiul lunii, cu ape de-argint.

Plopii îi vântură vântul, vântu-i de lună brumat.
Ning funigei pe tufișuri, și peste capu-mi brumat.

Stau nemișcat în lumină, trupul mi-e trunchi de copac:
Poate se rupe urzeala lunii, un pas dacă fac.

Genele des îmi clipesc, cum frunza clipește în plopi...
Frunza deodată 'mpietrește: cine stă, alb, între plopi?...

Prind să se clatine ape, fug fugărite în lună,
Val după val dă năvală, lunca-i furtună de lună.

Sboară orbiți licuricii, cad licuricii pe mine.
Bolta sus parcă se mișcă, stelele cad peste mine.

Șueră bici de lumină, raze 'mpletind în văzduh...
Iasmă e albă 'ntre trunchiuri, ființă sau poate e duh?...

Uite, cum stă 'ntre mesteceni, parcă-i mesteacăn de lună.
Nu. S'a mișcat. E un sylvàn cu plete albite de lună.

In luminiș a 'mpietrit și-i stană udă de var...
Nu mai știu: pată de lună, om e sau gândul meu clar?...

N. I. HERESCU

Din volumul de poeme „Cartea cu lumină“.

CEZAR BOLIAC

(1813-1881)

Poetul Cezar Boliac aparţine generaţiei lui Eliade Rădulescu. Opera sa poetică apare însă cu caracterul ei specific, deosebită de acea a tovarăşilor contemporani. Boliac a introdus în poezia românească o notă nouă. Din nefericire însă talentul său minor n'a isbutit să se impue prea mult.

In vreme ce Vasile Cârlova cânta trecutul glorios al ţării în versuri neîntrecut de frumoase ; Grigore Alexandrescu se anima de ideile filozofice umanitariste ; D. Bolintineanu melodia în versuri retorice şi bombastice faptele eroilor din trecut, — Cezar Boliac încearcă să descrie în versuri stângace şi fără simţiri poetice, vieaţa umilului muncitor sau să se inspire din cutare amănunt din vieaţa socială rupt din frământările psihologice ale acelei vremi.

In faţa posterităţei, activitatea literară a lui Cezar Boliac este întovărăşită de una politică şi de alta ştiinţifică, care întregesc contribuţia lui stăruitoare la progresul generaţiei dintre anii 1840—1860.

Fără această activitate întregitoare, numele său n'ar fi fost cunoscut, aşa cum ni l-a păstrat istoria timpului.

Cezar Boliac. s'a născut în anul 1813 la Bucureşti. A învăţat la Sf. Sava având de profesor pe marele Eliade. In vârstă de 17 ani el intră în armată.

La 1835, deşi tânăr, are curajul să publice primul volum de proză şi versuri : **„Operile lui Cezar Boliac. Meditaţii. In tipografia lui Eliad. 1835“.**

Era în epoca când poetul citea cu multă râvnă pe scriitorii francezi şi entuziasmat de poezia romantică are îndrăzneala să traducă pe Victor Hugo. Bine înţeles el încercă să traducă din marele poet francez numai câteva drame istorice lăsând vestitele **„Ode şi balade“** pe seama prietenului său din Moldova C. Negruzzi. Când află însă că acesta a tradus şi din dramele lui V. Hugo şi tocmai acele pe care încercase şi el să le traducă, descurajat de această coincidenţă şi ştiindu-se desigur inferior lui C. Negruzzi, le distruge înainte de a mai încerca să le publice undeva.

Tot în acest timp scoate revista **„Curiosul“** din care a apărut numai câteva numere.

Admirator al lui Eliade încă din 1835 când a publicat primul său volum, Boliac polemizează cu maestrul lui în revista **„Curiosul“**. Această ceartă animată de interese neliterare nu avea să dureze mult. In 1843 Boliac se apropie iarăşi de Eliade şi rămâne colaborator fidel al **„Curierului Românesc“** până în 1847.

Revoluţia dela 1848 nu îl alătură de cei mai vajnici luptători naţionalişti : **N. Bălăcescu, Gr. Alexandrescu, maiorul Câmpineanu, I. Ghica**, etc. suferind împreună cu ei surghiunul, ci îl apropie de o politică rău înţeleasă, alăturându-se de revoluţionarii Unguri !...

Această greşală a fost viu comentată de contemporani şi a dat prilej duşmanilor să scornească tot felul de minciuni la adresa lui.

Anul 1849 îl petrece la Braşov unde scoate ziarul **„Espatriatul“**. Din articolul-proclamaţie a primului număr se văd ideile greşite ale lui C. Boliac despre revoluţie. El vede în mişcarea dela 1848 un act de înfrăţire a tuturor popoarelor dornice de libertate indiferent de motivele naţionale ale fiecăui popor în parte.

„După şase luni de goniri şi aresturi Espatriatul Român emigrat putu deschide ochii şi răsufla liber ; graţie armelor Maghiare şi acestui Arcangel al Libertăţii generalul Bem ce fulgeră pe dimonii tiraniei şi curăţi cerul. Fraţilor români ! împărţiţi şi subt împăţiţi în atâtea fracţii ! Pătrundeţi-vă odată, de acest adevăr : astăzi nu sânt luptele între cutare şi cutare naţie, între cutare şi cutare împărat ; astăzi este o singură luptă în toată Europa; este lupta între Libertate şi Tiranie ; între popoli şi dinastii“.

Dela Braşov pleacă la Paris unde stă mai mulţi ani, publicând câteva volume de versuri şi redactând ziarul **„Buciumul“**.

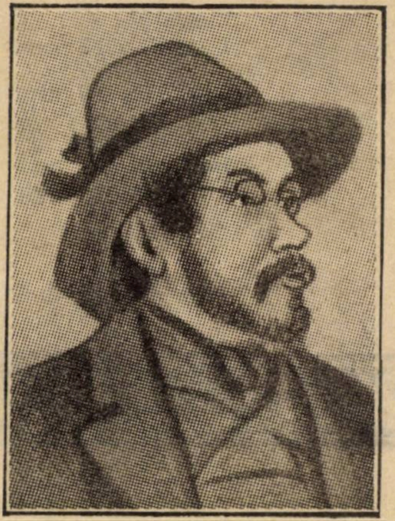

CEZAR BOLIAC

După 1859, întors în ţară intră în vieaţa politică şi gazetărească. Intre timp el se ocupă şi cu ştiinţa arheologică. Cu toată lipsa sa de metodă ştiinţifică în acest domeniu, Boliac poate fi considerat ca primul arheolog român. Autoritatea sa în acest domeniu a fost viu criticată şi întunecată de Alexandru Odobescu, care venia cu metode noi şi cu o cultură mai solidă în această ramură.

Poezia lui Cezar Boliac nu să ridică câtuşi de puţin la rangul unei literaturi durabile şi superioare.

Singurul lui succes este în poezia socială. Aici a reuşit să introducă o notă nouă. Două, sau trei poezii din acest gen i-au consacrat numele în istoria noastră. Poeziile **„Sila“**, **„Clăcaşul“** şi **„Muncitorul“** cu nuanţa lor de socialism sentimental, de importaţie străină, rămân singurele exemple de originalitate parţială şi de realizări vrednice de a rămâne posterităţei.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — **OPERA, EDIŢII.**

1) **Meditaţii, Versuri şi proză.** Dedicaţie colonelului Câmpineanu. Buc. 1835.
2) **Din poeziile lui C. Bolliac.** Partea I. Buc. 1843.
3) **Poezii nouă.** Buc. Tip. Eliad, 1847.
4) **Expatriatul,** ziar redactat de C. B. Braşov, 1849.
5) **Choix de lettres et memoires.** Paris, 1852-1856.
6) **Topographie de la Roumanie.** Paris, 1856.
7) **Domnul Tudor, épisode de la revolution roumaine de 1821, traduit du roumain.** Paris, 1857.
8) **A la Roumanie, trad. par J. Terrand.** Paris, 1857.
9) **Buciumul,** Paris, 10 Martie 1857, 3 Mai 1857. Tip. de Soye et Bochet.
10) **Poésies,** trad. du roumain. Paris, 1857.
11) **Renaşterea României,** poezii. Paris 1857.
12) **Poezii naţionale,** Paris, De Soye 1857.
13) **Colecţiune de poezii vechi şi noui.** Buc. Socec, 1858.
14) **Călătorii arheologice în România.** Buc. 1858.
15) **Călătorii arheologice în România,** ed. II. Buc. 1861.
16) **Culegere de mai mulţi articoli.** Buc. 1861.
17) **Mânăstirile din România,** vol. I, (zise închinate), Buc. 1862. Idem, Text francez, Buc. 1862.
18) **Mânăstirile din România vol. II,** (zise Brâncoveneşti), Buc. 1863.
19) **Buciumul, ziar politic, literar şi comercial.** Buc. 15 Dec. 1862 — 5 Dec. 1864. Director Cesar Bolliac.
20) **Trompetta Carpaţilor,** ziar. Buc. 1 Martie 1865—18 Ian. 1877.
21) **Excursiuni arheologice în 1869,** Buc. 1869.
22) **Meditaţii şi poezii,** Buc. Minerva 1914, edit. de P. V. Haneş.

Cântec de toamnă

STANŢĂ

Ramuri se desfac, peste lacul gol,
Ramuri se desfac, leneş, pe podmol,
Leneş, pe podmol, pe-auriul lac,
In amurgul trist, ramuri se desfac
Intonând un cântec,

L'auzita-i tu, visătoarea mea ?
L'auzita-i tu, ce lin, se stingea ?
Ce lin, se stîngea, de parcă nu fu ;
In amurgul trist, l'auzit-ai tu ?
Visătoarea mea ?

Eu, l'am auzit, fără nici un gând
Cu suflet pustiu, geana, lăcrimînd,
Eu, l'am auzit, cu suflet trist, gol, şi
Eu, l'am auzit, cu suflet pustiu,
în amurgul trist, gol şi auriu,
Eu, l'am auzit !

... Pironit pe loc, şi de-atuncea viu,
In amurgul trist, gol şi auriu,
Şi de-atuncea viu, pururi lîngă lac ;
... Peste mine,, ramuri, pale se desfac
In amurgul trist.

ARTUR ENĂŞESCU

Taina

Se sfarmă 'n picuri negura pe stânci
Şi munţii goi cu piscurile 'n cer
Ascund cu noaptea 'n peşterile-adânci
Intreagă taina dorului stingher —

Şi vin s'o afle 'n nopţi senine mulţi,
Când apele în murmure o spun
Şi tu o afli dacă ştii s'asculţi,
Cum cântă 'n tâlcul dorului nebun —

Fântîni de raze 'n codrii seculari,
Atâtea visuri ard peste genuni
Şi 's toate numai pentru ochii mari
In albul sân de ştii să le aduni —

Pe culmi de munţi înceţoşaţi mereu,
Cu gândul stau şi drumul ţi'l aţin —
— In codri cântă doar izvorul meu
Şi cerul tot e sufletul senin.

EUGEN VICTOR

EUGÈNE FROMENTIN.

(1820—1876)

Franța intelectuală și artistică pomenește astăzi cu evlavioasă reculegere cincizeci de ani dela moartea pictorului Eug. Fromentin.

La noi numele acestui artist e aproape necunoscut.

Poate și în Franța.

Opera lui picturală — deși de o rară nobleță — e dezbrăcată de personalitate.

Activitatea literară a lui Fromentin — prea îmbibată de romantismul epocei e, firește, străină sau aproape străină, de sufletul actualelor generații.

Dar Fromentin supraviețuește — și va supraviețui încă multă vreme — prin însemnările lui asupra *„meșterilor de altă dată“* iar — pentru unii delicați — prin *„scrisorile lui din tinerețe“*.

„Meșterii de altă dată“ vor rămâne cartea de căpătâi a oricărui pictor, pasionat de meșteșugul său.

Nu e o istorie a artelor, nici măcar o analiză critică. E mai mult un jurnal intim, în care literatul și zugravul s'au întâlnit să însemne, în chip fericit, jocurile sufletești cari s'au desfășurat în el, prin atingerea cu operile bătrânilor maeștri ai Belgiei și ai Olandei.

Nu cred că pot face un mai mare serviciu cetitorilor acestei rubrici, nici aduce altfel un omagiu mai sincer acestui neîntrecut de delicat și de adânc pictor, scriitor și critic — de cât reproducând un pasagiu din minunații *„Maîtres d'autrefois“* — care au însemnat, pentru cariera mea și a multor pictori — lanterna călăuzitoare — pe cărările, grele de beznă, ale Artei.

E vorba de Rembrandt.

. . . .

„Vă mai amintiți de *Bunul Samaritean* pe care îl avem în Luvru? Vă mai amintiți de omul acela aproape mort, cu mijlocul frânt, susținut de umeri, de picioare, fărâmat, cu trupul vlăguit, gâfâind la fiecare mișcare, cu picioarele goale, cu genunchii strânși, un braț sgârcit cu stângăcie peste pieptul scofâlcit, cu fruntea legată intr'o cârpă însângerată? Vă mai amintiți de fața aceia mică și suferindă, de ochii pe jumătate deschiși, de sprinceana ușor ridicată, de gura care geme și buzele muncite de o imperceptibilă strâmbătură în care expiră plânsul? E târziu — totul e în umbră. Doar o licărire sau două, cari, flotante, par că se deplasează pe pânză, atât sunt de capricios încondeiate — mobile și ușoare.

„In misterul acestui sfârșit de zi, abea se lămurește în stânga tabloului silueta, de un stil așa de frumos, a calului și copilul cu mina suferindă care se inalță pe vârful picioarelor, privește samarul animalului și, fără prea multă milă, urmărește cu ochii, până la han, pe rănitul acesta cules din drum, și transportat cu băgare de seamă pe brațele unor oameni, cari gâfâie.

„Pânza e mohorâtă, impregnată de aur sumbru, foarte pastuoasă și, mai ales, foarte gravă. Materia e clisoasă și totuși transparentă, technica greoaie și totuși subtilă, ezitantă și hotărâtă, penibilă și avântată, foarte inegală, nesigură, vagă în unele locuri și uimitor de precisă în altele. Nu știu ce te îndeamnă, în fața acestei pânze, la reculegere — și v'aș preveni, — dacă distrarea ar fi îngăduită dinaintea unei opere atât de imperioase — că autorul a fost el insuși neobișnuit de atent și recules când a pictat-o. Opriți-vă priviți-o de departe, de aproape, examinați-o multă vreme. Niciun contur aparent, nici un accent aruncat din rutină, o timiditate extremă care nu-i însă ignoranță, ci care naște, s'ar putea spune, din teama de banal sau din importanța pe care gânditorul o dă expresiei imediate și directe a vieții. O structură a lucrurilor care pare că trăește prin ea, aproape fără sprijinul formulelor cunoscute și care redă, fără nici un mijloc sesisabil, incertitudinile și precisiunile naturii. Gambe goale și picioare de o ireproșabilă construcție. Și stil. Nu le uiți în dimensiunea lor redusă cum nu uiți nici gambele și picioarele lui Crist din *„Inmormântarea“* lui *Tițian.*

„In fața aceia palidă, slabă și amărâtă, totul e expresie — o expresie care vine din adânc către suprafață: atonie, suferință și pare că nu știu ce tristă bucurie de a se fi văzut cules din drumuri când se simțea murind. Nici o contorsiune, nici o trăsătură care să depășească măsura, nici o lovitură de penel, în maniera aceasta de a exprima inexprimabilul, care să nu fie patetică și înfrânată.

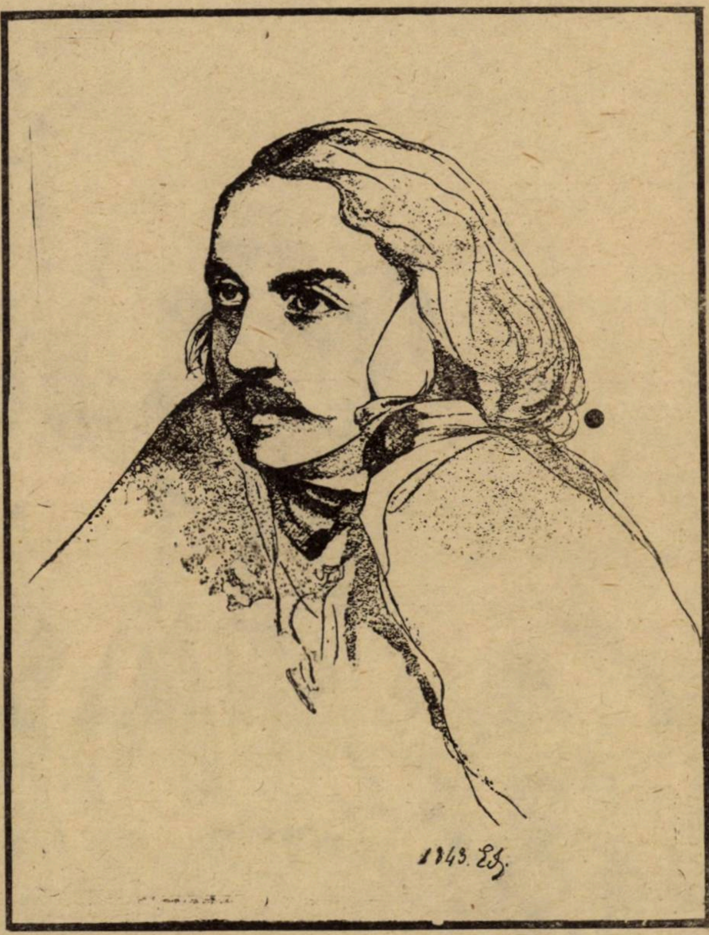

EUG. FROMENTIN: AUTOPORTRET **(desen)**

„Și toate acestea călăuzite de o emoțiune profundă și traduse prin mijloace în adevăr extraordinare.

Cercetați în preajma acestui tablou fără prea mare aparență, care se impune de departe tuturor celor ce știu să vadă, numai prin puterea gamei lui generale. Preumblați-vă prin galeria cea mare, reveniți chiar în Salonul patrat (al Luvrului) — consultați pe pictorii cei mai tari si cei mai abili, dela Italieni până la finii Olandeji, dela *Giorgine* în *„Concertul“* său până la *Metzu* în a sa *„Vizită“* — dela *Holbein* în *Erasm* până la *Terbury* și *Ostade;* examinați pe pictorii de sentiment, de phisionomie, de atitudine, pe cel cu observația riguroasă ori cu vervă; dați-vă seama de ceia ce ei își propun, studiați cercetările lor, măsurați domeniul lor de artă, cântăriți-le felul lor de expresiune și întrebați-vă dacă mai aflați undeva o asemenea intimitate în expresia unei figuri, o emoție de natura aceasta, o asemena ingenuitate în felul de a simți, ceva, însfârșit, atât de delicat de spus și care să fie spus în termeni mai originali, mai fini, mai perfecți?

„Până la un punct, s'ar putea defini ceia ce constituie perfecțiunea unui *Holbein* sau chiar strania frumusețe a unui *Leonardo.* S'ar putea aproape spune grație cărei atente și puternice observații a trăsăturilor amenești datorește cel dintâi evidența asemănărilor din portrete, preciziunea formelor sale, claritatea și rigoarea limbajului lor. S'ar putea bănui în ce lume ideală de formule înalte sau a tipurilor visate s'a lămurit *Leonardo* ceia ce trebuia să însemne în sine *Gioconda* — și cum, din această primă concepție, a născocit privirea *Sfântului Ion* și a madonelor sale?

„S'ar putea explica, mai ușor poate, legile desenului la imitatorii Olandeji. Natura e pretutindeni prezentă să-i învețe, să-i susție, să-i înfrâneze și să le ajute mâna ca și ochiul.

„Dar Rembrandt?

„Dacă ați căuta idealul său în lumea superioară a formelor, veți afla că el n'a găsit acolo de cât frumuseți morale și urățenii fizice. Dacă veți căuta punctele lui de sprijin în lumea reală, veți descoperi că el exclude tot ce ar putea sluji altor pictori, că el cunoaște foarte bine această lume, dar că n'o urmărește decât aproximativ și că, dacă uneori o adaptează trebuințelor lui, nu i se conformează niciodată. Cu toate acestea el e mai *natural* ca nimeni altul şi mai familiar, rămânând totuşi mai puţin *terre à terre ;* trivial şi tot atât de nobil, urât în tipurile lui, extraordinar de frumos în sens fisionomic, mai puţin sigur pe mâna lui, adică mai puţin suficient, mai puţin otova în siguranţa technică, şi totuşi de-o abilitate aşa de rară, aşa de fecundă şi atât de amplă că poate merge dela *Samaritean* la *Sindici*, dela *Tobia* la *„Rondul de noapte“* dela *Familia tâmplarului* la *Portretul lui Six* şi la portretele lui *Martin Daey* — adică dela sentimentul pur la aparatul aproape pur şi dela ceia ce este mai intim la ceia ce este superb.

„Ceia ce v'am spus despre *Samaritean*, vă voi spune şi despre *Tobia*, şi, cu mai mult temei,, despre *Discipolii din Emaus*, această minune cam pierdută într'un colţ al Luvrului, dar care poate fi socotită pintre capo d'operile maestrului.

„Tabloul acesta micuţ, cu înfăţoşare modestă, cu o punere în scenă nulă, cu culoarea ternă, cu factura discretă şi aproape stângace, — stabileşte pentru totdeauna genialitatea unui om. Fără să vorbim de discipolul care înţelege şi îşi frânge mâinile, de celalt care se miră, işi pune sarcina pe masă, priveşte drept spre faţa lui Iisus şi spune limpede ceia ce în vorbirea obişnuită s'ar putea traduce printr'o exclamaţie de om uluit, — fără să vorbim de servitorul tânăr cu ochii negri care aduce o farfurie cu mâncare şi nu vede de cât un singur lucru — un om care trebuie să mănânce şi totuşi nu mănâncă, ci işi face semnul crucii — ne-am putea rezuma, în opera aceasta unică, numai la Hristos, şi ar fi deajuns. Care e pictorul, care să nu fi zugrăvit pe Isus, la Roma, la Florenţa, la Sienna, la Milan, la Veneţia, la Bâle, la Bruges, la Anvers? Dela Leonardo, Rafael şi Tiţian până la Van Eyck, Holbein, Rubens şi Van Dyck, nu l'a îndumnezeit nimeni, nu l'a umanizat, transfigurat, nu l'a arătat în adevărata lumină a istoriei, în pasiunea şi în moartea lui — nimeni?

„Cum de n'au fost povestite întâmplările vieţii lui pământeşti şi concepute gloriile apoteozei lui?

„Cine şi l-a închipuit vreodată astfel: palid, slăbit, stând drept în faţă, rupând pâinea ca şi în seara Cinei, în haina de pelerin, cu buzele înegrite, pe cari supliciul şi-a lăsat urmele, ochii mari bruni, blînzi, uşor dilataţi şi îndreptaţi către cer, cu nimbul lui rece, un soiu de fosforescenţă în jurul său, care-i dă o glorie nehotărâtă şi acel ceva din omul viu, care respiră şi care totuşi, simţi că a trecut prin moarte? Atitudinea acestei fantome divine, gestul acesta de nedescris şi de sigur cu neputinţă de copiat, intensa ardoare a figurii acesteia, al cărei tip este exprimat fără trăsături şi a cărei fizionomie e coprinsă în mişcarea buzelor şi în privire, — lucrurile acestea inspirate de nu ştiu unde şi redate nu ştiu cum, toate sunt fără de preţ.

„Nici o artă nu-ţi aminteşte de ele; nimeni mai înainte de Rembrandt, nimeni după dânsul nu le-a spus vreodată“...

N. N. T.

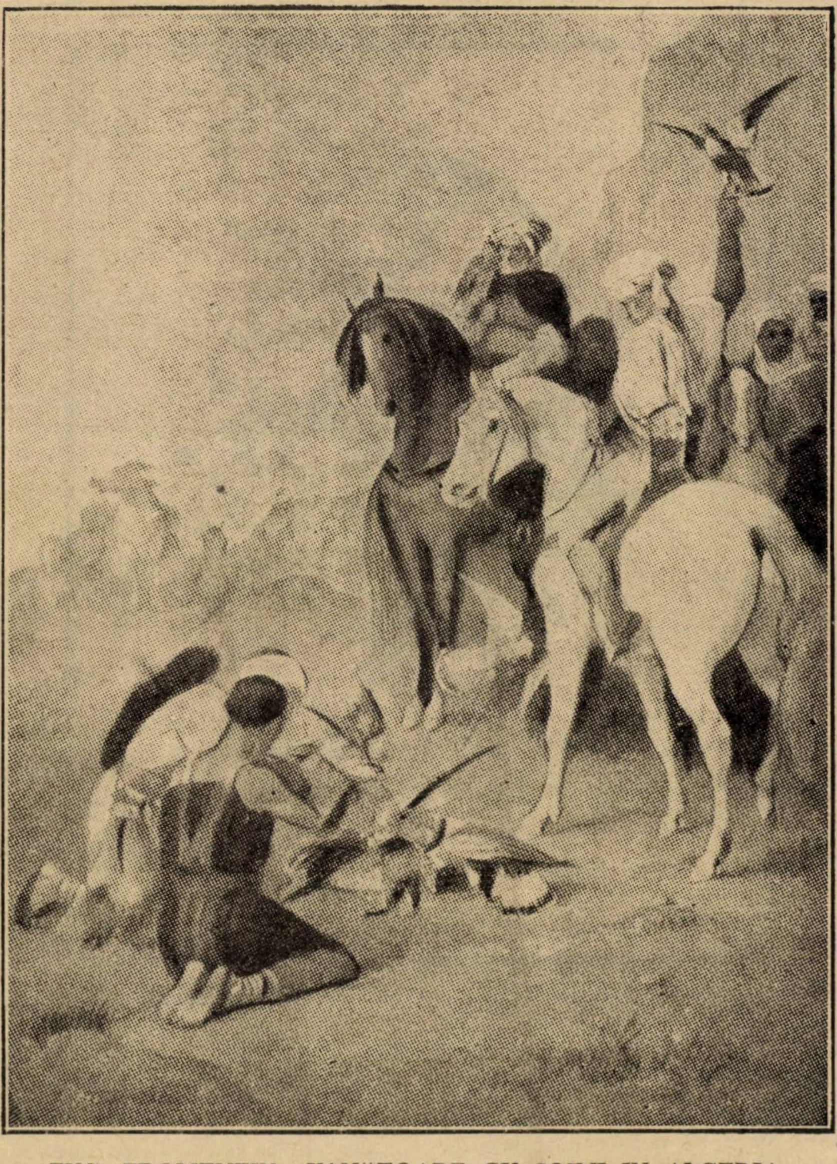

EUG. FROMENTIN: VÂNĂTOARE CU ŞOIMI IN ALGERIA

SAINTE-BEUVE ŞI CRITICA SECRETA

A fost anul lui Sainte-Beuve. Un volum de memorii secrete, întitulat **Mes Poisons** (Otrăvurile mele) a dat prilej istoriografilor să-şi spue fiecare, cuvântul. In extrem de interesantele „reflexiuni asupra literaturii“ pe care le publică în „Nouvelle Revue Française“, **Albert Thibaudet** pătrunde raţiunile acestui Sainte-Beuve, invidios, şi-l justifică:

Sainte-Beuve ar fi făcut cu mult mai bine dacă îşi prefăcea otrava în remediu pentru propria sa critică. Dar dacă n'a făcut-o el, o putem face noi. Otrăvurile lui nu ne otrăvesc. Cu atât mai mult nu-l otrăvesc nici pe Lamartine, nici pe Hugo. Este la Sainte-Beuve o critică publică şi o critică secretă (din care, de altfel, o bună parte a trecut picătură cu picătură în critica lui publică). Chiar şi noi, când îndeplinim meseria de critic, mai ales când facem pe criticul, ne străduim să nu spunem sau să nu lăsăm să se înţeleagă despre contemporanii noştri decât ceeace gândim cu aproximaţie. Dar care trebuie să izgonim din literatură această literatură secretă în care ne liberăm de regulile jocului între contemporani? Luaţi seama. Dacă ardeţi dulapul cu otrăvuri al lui Sainte-Beuve, va trebui să ardeţi marele magazin cu otrăvuri al lui Saint-Simon. Noi nu vom spune bătrânei Emilie că la vârsta ei nu-i bine să facă pe drăguţa, şi nici lui Dorillas că-i foarte inoportun. Vom interzice însă lui Saint-Simon s'o scrie, lui, pentru care bătrâna Emilie se numeşte M-me de Montauban şi Dorillas Villeroy? Fi-vom mai severi decât d-l de Rancé care, consultat de Saint-Simon dacă şi-ar putea scrie cu conştiinţa împăcată memoriile, i-o îngădui cu toate că ştia prea bine ceeace amicul său va scrie?

Dar Saint-Simon terfeleşte, în memoriile sale, pe un mare soldat, ca Villars, Sainte-Beuve poeţi mari, ca Lamartine şi Victor Hugo! Ei bine, acestea ne compensează de negustorii de elogii, de hagiografia vomitivă. Ura e pătrunzătoare. Cine ar îndrăzni să elimine din Villars toate săgeţile neuitate din **Memorii** şi din biografia lui Lamartine scena dela M-me Récamier? Şi să nu uităm că o justiţie imanentă face, din aste săgeţi, arme cu două vârfuri, unul îndreptat spre cel ce le trimite, şi altul către cel ce le primeşte şi 'n numele căruia le putem arunca din nou. Un singur act în legătură cu Saint-Simon figurează în Arhivele Războiului. E raportul unei inspecţii, care găseşte, regimentul lui, foarte prost ţinut, ceeace nu-i deloc de mirare, judecând după absenţele tânărului colonel şi inspecţia se datoreşte marcşalului de Villars. Ehei, domnule duce. In acelaş an în care triumfă **Jocelyn,** Sainte-Beuve a publicat în **Magasin Pittoresque,** un **Jocelyn** jansenist, **Monsieur Jean,** care nu-i lipsit de merite, dar ale cărui versuri sunt bolovănoase şi pe care nici ediţia anului următor din **Pensées d'Août** nu-l scoate la lumină. Ei drace! Vedeţi dar cât de preţioasă pentru posteritate este astă literatură secretă şi cât de antropofag se dovedeşte cel ce pretinde să o suprime la cei de altă dată sau să o descurajeze la cei de astăzi.

. . . . . .

Intr'un cuvânt, lui Sainte-Beuve nu-i convenea rolul de a introduce pe cei mari, fiind el însuş unul din cei mari; nici să interpreteze mesajul altora, având el însuş un mesaj. Acest lucru îl simţi el şi-l ştiu, toată viaţa, dar îl simţi şi-l ştiu cu umilire. Umilire ce constă în aceea că n'a putut să-şi exprime mesagiul nici in limba poeziei, nici în aceea a romanului, rămase amândouă îndărătnice la toate încercările sale, singură limba criticei oferindu-i uşurinţă şi drum deschis. Insă limba criticei îl clasa automat printre „secunzi“, printre strălucitorii secunzi. De aici, între mesaj şi limba mesajului o contradicţie internă, şi de asemeni, şi mai ales, o istorie dramatică, o obligaţie pentru viaţa interioară, de a străbate obstacolele şi de a-şi face drum (eram să scriu drum

Ce-a scris Emil Gârleanu?

VII. DIVERSE

1. *TRADUCERI.*

Una dintre lipsurile cele mai mari pe care le-a văzut *Gârleanu* a fost aceia a unei bune literaturi de tălmăciri : operele fundamentale ale literaturii universale nu existau încă, pe vremea lui (cu toate încercările lăudabile ale unor : *Eliade, Aleandrescu, Văcărescu, Aristia,* etc.) îngrijite şi corectate versiuni româneşti. Faptul acesta, pedeoparte, cunoaşterea perfectă a limbii franceze, pe de alta, l-au îndemnat să ne înzestreze graiul cu câteva manifestări de valoare ale puternicei literaturi surori. In frumoasele realizări de traducere :

a) *O vieaţă* (Une vie) roman de *Guy de Maupassant* în două ediţiuni : I : Minerva 1908 ; a II-a : Socec 1911 ;

b) *Sapho.* Roman de *Alf. Daudet* (in colaborare cu d-na *S. Th. Voinescu)* într'o singură ediţiune ; Minerva 1908 ;

c) *Nevestele artiştilor* (Femmes d'artistes) de *Alf. Daudet,* în No. 11—12 ale „Bibliotecii româneşti" Socec 1908.

Acestea în *genul epic* şi anume în *romanul* care a rămas totuşi strein de talentul creator al lui Gârleanu. Mă întreb : să fi rămas oare o cât de puţin însemnată încercare de roman dela el? Caracteristica de gingaş şi miniaturist ne interzic o astfel de presupunere.

La fel se petrec lucrurile cu *genul dramatic* din care *Gârleanu* ne tălmăceşte următoarele 3 opere :

d) *Brânduşa* (Blanchette), piesă în 3 acte de *Brieux,* trecută în repertoriul Teatrului Naţional ;

e) *Portofoliul,* piesă într'un act, de *O. Mirbeau,* intrată în acelaş repertoriu ; în fine :

f) *Păsări călătoare* (Oiseaux de passage) de *Descaves şi Donnay,* piesă în 4 acte, din acelaş repertoriu.

Şi totuşi : traducerile lui *Gârleanu,* continuă să nu fie jucate. Faptul de a face parte din repertoriul celui dintâi teatru românesc nu e un motiv destul de puternic în sprijinul reprezentării lor? Numeroşi directori ai acestei instituţiuni *(prieteni ai lui Gârleanu),* nu au găsit întemeiată o asemenea comemorare a nefericitului lor confrate. E — desigur — dureros, dar nu desnădăjduitor : *va veni vremea ca ea să se realizeze,* cu atât mai mult cu cât această parte din opera lui *Gârleanu* (nefiind de loc tipărită) *a rămas cu totul departe de marele public.* De aici o nouă obligaţiune : aşteptăm *editarea ei odată cu reeditarea celor 3 romane-traduceri.*

2. PRELUCRARI.

Ca şi vechii povestitori moralişti Emil Gârleanu s'a gândit la marele câştig pe care povestirea *Halimalei* o aduce celor lipsiţi de cultură. De-aci : prelucrarea ediţiunii *Ion Barac* din 1835 pe care o publică ca numere 7 şi 80 ale „bibliotecii româneşti Socec" (1908—1909). Natural că această operă a rămas nereeditată.

3. ARTICOLE ŞI STUDII.

In acest sens activitatea moral-educativă sau numai culturală a lui *Gârleanu* rămâne un model de dragostea pentru neamul românesc şi unii dintre marii lui reprezentanţi.

Departe de a le enumera pe toate, vom adăoga la cele citate în partea III-a a acestei caracterizări, ca fiind *cele mai cunoscute,* pe următoarele :

a) *Incercare asupra lui I. Creangă.* In editura rev. „Arhiva" dela Iaşi. 1902.

b) *Culegere asupra vieţii şi operii lui Grigorie M. Alexandrescu.* Studiu-prefaţă la poeziile acestuia (1907) ;

c) *Biserica veche din Broşteni* în „Junimea literară" (1908) ;

d) *Cronica teatrală* în „Evenimentul", Iaşi 1903 ;

e) *Diverse* în „Făt-Frumos", Bârlad 1904—1905 ;

f) *Solemnitatea inaugurării Stagiunii Teatrului din Craiova* în „Adevărul" 11 Oct. 1911 ;

g) *Diverse* în „Flacăra" anii : 1911, 1912, 1913.

h) *Diverse* în „Proza" Craiova 1914 ; etc.

4. EDIŢIUNI DE CLASICI.

Un mare serviciu a adus *Gârleanu* începătoarei literaturi româneşti editând, îngrijit şi cu exactitate, pe următorii clasici :

a) *Poezii, satire, fabule* ale lui *Grigorie Alexandrescu* în „biblioteca pentru toţi" n-rele 295—298 ;

b) *Mihail Kogălniceanu : Iluzii pierdute* în „biblioteca românească Socec" 1908 ;

c) *Poezii, proză, scrisori* de *Costache Negri,* Minerva, 1909 ;

d) *V. Alecsandri : Poezii populare,* Minerva, 1909 ;

e) *Mihail Eminescu : Povestiri* în „biblioteca românească Socec".

Aceasta ar fi o arătare a operii lui *Gârleanu* atât cât am putut cunoaşte din ea. Că nici ea nu e completă — o credem ; nu ni se va tăgădui însă că e mult mai completă decât cele de până acum şi că, pedeasupra, cuprinde în sine elementul preţios şi caracteristic al clasificării literare. Aşa cum e ea ni-l arată pe *Gârleanu* sub toate aspectele sale : *versificator ironist,* la început *schitist, novelist* şi *povestitor, descriptiv, duios şi fin observator* după aceia, *fericit traducător şi editor* al clasicilor noştri până'n 1909, în fine *autor de articole şi studii* împrăştiate cu îmbelşugare prin publicaţiunile timpului : *Arhiva, Făt-frumos, Semănătorul, Convorbiri (literare şi critice), Luceafărul, Junimea literară, Revista idealistă, Paloda literară, Evenimentul, Vieaţa literară şi artistică, Neamul românesc, Adevărul, Universul, Minerva, Flacăra, Capitala, Ramuri, Proza,* etc.

Cu un cuvânt : el apare ca unul dintre cei mai complexi reprezentanţi ai scrisului românesc, fapt care, dealtfel, ne-a îndemnat cercetarea de faţă.

PAUL I. PAPADOPOL

Un nou epigramist: Aurelian C. Păunescu

Cu câtă modestie îşi inaugurează d. **Aurelian C. Păunescu volumul.** Fără să parafrazeze acel „laciate ogni speranza" al lui Dante, d-sa spune deschis: „dacă o singură bucată din volumul meu ar merita pretenţiosul nume de **epigramă,** aş fi fericit".

Şi totuşi d. Păunescu n'are dreptate. Cercetându-i de aproape volumul, subsemnatul a descoperit 3 personalităţi : un puternic **temperament epigramatic** care se degajează din toată cuprinderea acestuia, un **versificator,** uneori, cam neglijat, mai adesea însă perfect şi concis, înfine (în cam 10 exemple) un subtil şi desăvârşit **epigramist.** Natural că prima faţetă a sufletului d-sale este o garanţie de valoare ; ea îi impune însă (noblesse oblige) o obligaţiune : **aceea de a se identificà,** transformându-se, într'un eventual volum, din temperament epigramatic în epigramist. Pentru a ajunge aici ne îngăduim să-i dăm următoarele sfaturi : a) va evità **motivele prea individuale,** al căror spirit trăeşte numai cu mediul care le-a produs ;

b) se va feri de **motivele prea de specialitate ;**

c) va ocoli **jocurile de cuvinte,** calembour-urile cărora—în acest prim volum—le-a dat prea mare trecere ;

d) va evita **motivele sentimentale** în care s'a specializat, caşi în calembour de altfel, d. **Mircea Rădulescu ;**

e) **va versifica fără greş.**

Atunci numai volumul d-sale, prezentând un aspect unitar, ne va oferi strofe remarcabile de felul acelora de mai jos :

Celor nechemaţi cari se îngrămădesc la conducerea ţării.

Visul vostru se va şterge
Fiindcă nu 'nţelegeţi voi ?
Fiindcă — nu 'nţelegeţi voi ? —
CARUL STATULUI nu merge
Ca oricare car... cu boi.

UNUI INGAMFAT

Când broasca bou a vrut s'ajungă
Ştii c'a plesnit.
Tu făr'a căpăta o dungă,
Ai isbutit.

MAESTRULUI...

In pledoarii concise, scurte,
Atât succes obţii la CURTE
Incât clientul — transportat —
De ONORARIU a uitat.

în care **noutatea** — concentrată, aşà cum cer regulele epigramei, în ultimul vers— fac din aceste catrene minuni de spirit şi de cugetare.

In aşteptarea epigramistului **Aurelian Păunescu,** care se anunţă atât de viguros chiar în acest volum, salutăm fericita contribuţiune pe care d-sa a adus-o umorului românesc, pe laturea cea mai dificilă şi mai pretenţioasă.

PAUL I. PAPADOPOL

---

eroic, dar mi-amintii de reflecţia următoare din **Journal des Goncourt** când se svonise că Sainte-Beuve ridicase umbrela asupra lui Villemain, în curtea Institutului : „Intotdeauna e o umbrelă în marile acţiuni ale lui Sainte-Beuve"). Invidie ! Invidie ! i se strigă din toate părţile când apare. Credeţi d-voastră că psihologul acesta, că moralistul care pe planul psihologilor şi moraliştilor este pentru noi egalul lui Montaigne, Pascal, La Bruyère, nu ştia, măcar cât d-voastră, despre această invidie, şi nu i-ar fi fost şi lui milă de ceeace credeţi că ştiţi numai d-voastră ? Invidia e păcatul altora. Când scriitorii de astăzi compun, cu umilinţă, Elogii, ei se feresc să se atingă de invidie... In faţa păcatului ăstuia ei sunt cuprinşi de panică, şi simt că ar fi de prost gust să vorbească de funie în casa spânzuratului.

Păcatul acesta însă Sainte-Beuve şi l-a luat asupră-şi. El i-a dat bogăţie şi adâncime. In a noastră **Comedie Intelectuală** el reprezintă secţiunea **Rubedeniile sărace,** cu cele două versanturi. Invidiosul geniilor, cel mai mare anticar al Franţei, admirabilul amator al secolelor XVII şi XVIII, cum se topesc toate aceste aspecte în persoana supra-balzaciană (căci starea lui civilă face concurenţă lui Balzac) a unui **Cousin Pons** sfărîmând masca strâmtă a unei **Cousine Bette.**

ECOURI

REDACȚIONALE

☐ In unul din numerile viitoare vom publica o nuvelă de **Konrad Bercovici**, în traducerea d-lui **Vasile Stoica.**

Traducerea este autorizată de d. Konrad Bercovici.

REVISTE

☐ **VIAȚA ROMÂNEASCĂ, 1926. Anul XVIII, Iulie, August. No. 7 și 8.**

Sumar: **T. Arghezi,** Inchisoarea (IV); **Al. A. Philippide,** Declamație; **Ioan D. Gherea,** Două aspecte ale eului (Fantezie filozofică), **Ion Marin Sadoveanu,** Metamorfoze (Poem dramatic într'un act și un prolog); **O. G. Lecca,** Neamul românesc (Formarea lui și influențele străine, Sinteză etnologică); **Demostene Botez,** Obsesia; **Dan A. Bădărău,** Cauzalitate și finalitate în logică; **I. Simionescu,** Niculai Milescu; **Cezar Petrescu,** Intunecare; **Mihai D. Ralea,** Democrație și creație, **Const. I. Vișoianu,** Cronica externă (Tratatul dela Berlin); **Dan D. Hurmuzescu,** Cronica economică (Situația financiară a Franței. — Raportul experților); **P. Nicanor & Co.,** Miscellanea („Chemarea" Institutului românesc al Acțiunii naționale, — Critică psihologică și critică estetică. — Coincidențe).

Recenzii — Revista Revistelor;

Mișcarea intelectuală în străinătate: (Romane. — Literatură generală. — Istorie. — Filozofie. — Știință. — Geografie. Politică).

Bibliografie.

CĂRȚI PRIMITE

☐ **I. GRECULESCU: Domnișoara Celina,** roman; tipogr. **„Universul",** 1926, Lei 40.

TUDOR MUȘĂTESCU: Vitrinele toamnei, poezii; tipogr. și libr. Gh. N. Vlădescu și fiul; Câmpulung, Muscel, 1926 (ed. de artă).

R. CÂNDEA, I. I. NISTOR și M. HACMAN: Universitatea din Cernăuți și loviturile politicianiste ale d-lui P. P. Negulescu; editura „Glasul Bucovinei", Cernăuți, 1926, lei 20.

TEODOR MURAȘANU: Chiot câmpenesc, versuri, tipogr. „Ardealul", Cluj, 1926.

CONST. NUȚESCU: O noapte a Cleopatrei, un act (două tablouri) în versuri; editura revista „Critica ilustrată", București, 1924.

EDITORIALE

☐ In curând va apare piesa **„Bal!"** a d-lor **Romulus Dianu** și **Sergiu Dan.**

☐ In Biblioteca **SEMĂNĂTORUL** dela Arad va apare toamna asta, volumul de schițe **„IN INTUNERIC" de Mihail Straje.**

☐ **D. AL. OBEDENARU** publică pagini de duioasă amintire colegială despre **Al. Sadi Ionescu,** în ziarul „Aurora" din 26 Sept. 1926.

ARTIȘTII NOȘTRI

„Adevărul literar și artistic", nr. 303 (26 Sept. 1926), închină o pagină pictorului și criticului de artă **N. N. Tonitza,** cu reproduceri de tablouri caracteristice genului său. Extragem din textul datorit d-lui **H. Blazian,** aceste rânduri asupra formării personalității artistice a d-lui **N. N. Tonitza:**

. . . .

„Primele studii de pictură și le-a început acest artist, la școala de Belle-Arte din Iași, cu profesorul Gh. Popovici. După cinci ani, (în 1907), a plecat — fără să fi obținut vre-un certificat de absolvire — la München. A urmat acolo câteva luni preparatorii, în atelierul meșterului ungur Mageday. In urma unui concurs, el a izbutit să pătrundă la „Hoch Königliche Kunstakademie" în clasa profesorului Hugo von Habermann. N'a avut răbdare să termine nici această școală, cu reputație mondială pe atunci; în schimb însă, a avut satisfacția să fie acceptat la expoziția organizată de **Kunst-Verein,** alături de maestrul sărbătorit — Arthur Menzel.

„Münchener Neunsten Nachrichten" — gazeta müncheneză — a găsit de cuviință să-l laude. Intâmplarea l-a turburat adânc pe Tonitza, și i-a fost stimulent...

După câteva peregrinări prin mai toate orașele Italiei — (prima călătorie o făcuse la vârsta de 16 ani) — el s'a trezit rătăcind buimac, pe străzile Parisului. Câteva rare și scurte convorbiri cu pictorul Aman Jean, au însemnat — în afară de cercetarea atentă a muzeelor — singurele sale lecții.

Sena însă, i-a fost un profesor statornic și loial — necurmate luni de zile. Tonitza a zugrăvit atunci, adăpostit sub podurile ei, atâtea peisagii — în pâclă ori în soare, — câte nu crede el însuși să mai poată sugrăvi de-acum încolo... Obosit de Sena, el a prins să colinde împrejurimile. Se trezi astfel în Pontoise, unde își făcu un refugiu de muncă taciturnă și aprigă. Se credea peisagist. Se credea chiar, mărturisește el, peisagist genial. Drept care imita cu egal entuziasm și credință, pe Daubigny, pe Corot, pe Sisley, pe Harpigny...

Tonitza păstrează și acum două din cartoanele acelea „penibile", dar nu le arată nimănui..

Intr'o zi, adâncit în lithografiile lui Daumier, s'a dumirit subit că nu-i sunt dragi copacii, nici iazurile, nici infinitele perspective cu lanuri de varză și sfeclă.

Mirarea lui asupră-și fu nespus de mare: de ce s'a zdruncinat atâta pentru aspecte cari nu-l pasionau?

Și Nicolae Tonitza a luat-o de la capăt — cu **omul.**

A cutreerat neobosit halele, gările și cafenele mizerabile. A frecventat cu egal bolnavă curiozitate, saloanele îmbogățiților și tavernele apașilor. A trecut prin cumpene grele, și a urcat povârnișuri amețitoare...".

4 Octombrie, 1848: Apare la Cernăuți gazeta **„Bucovina",** în limba germană și romînă, condusă de George și Alexandru Hurmuzachi.

1905: Apare în Cernăuți, revista **„Școala",** condusă de Mihail I. Bercariu.

5 Octombrie, 1847: S'a născut în București eruditul profesor Anghel Demetriescu.

1897: Apare în București revista enciclopedică populară **„Albina",** sub conducerea unui comitet de redacție, compus din: P. Gîrboviceanu, C. Rădulescu-Motru, I. Otescu, Gh. Adamescu, N. Nicolaescu, Const. G. Popa-Tașcă și V. Stoicănescu.

1907: A murit Bogdan P. Hașdeu.

6 Octombrie, 1830: S'a născut în Iași Dimitrie Rosetti.

7 Octombrie, 1901: Apare în București sub conducerea lui I. Constantinescu-Stans **„Curierul literar, săptămânal și artistic",** care se contopește în 2 Decembrie, acelaș an, cu revista **„Semănătorul".**

8 Octombrie, 1831: S'a născut în Iași junimistul Neculai Burghelea.

1914: A murit Dimitrie A. Sturdza.

PREMII PENTRU TEATRU SĂTESC

Teatrul Național din Cernăuți publică concus pentru decernarea unui premiu de 5000 lei celei mai bune piese de teatru sătesc — dramă, preferabil, comedie.

Manuscrisele se vor înainta Direcțiunei Teatrului până la 15 Decembrie 1926, în cel puțin două exemplare scrise citeț.

Manuscrisele nu vor purta numele autorului. Acest nume se va închide într'un plic sigilat ce se va înainta odată cu piesa și pe fața căruia va fi un motto care va fi trecut și pe coperta manuscrisului.

Menirea acestor piese fiind un mare turneu în satele bucovinene, la primăvară, e de preferat ca ele să trateze în cadrul vieții largi românești teme și tipuri bucovinene.

Piesele de valoare care vor rămâne totuși nepremiate vor beneficia de putința de a fi introduse în repertorul teatrului sătesc bucovinean. Rezultatul se va publica în curs de cel mult două luni dela data închiderii lui.

Direcțiunea Teatrului Național Cernăuți

TEATRALE

PREMIERE. — La Național, Mercuri, 6 Octombrie: „Regina Cristina" de Strindberg; Teatrul Popular, Joi 6 Oct.: „Funcționarul dela Domenii" de P. Locusteanu.

☐ La Teatrul Carol cel Mare, spectacolele **Elvira Popescu—Louis Verneuil** încep la 5 Noembrie și vor urma în ordinea următoare:

Vineri 5 Noembrie: „Ma cousine de Varsovie", Luni 8 Noembrie: „Pile ou face", Miercuri 10 Noembrie: „La joie d'aimer", Vineri, 12 Noembrie: „Du sang sur l'hermine și Un jeune menage", Luni 15 Noembrie: Le mariage du maman".

Primul institut de Studii comerciale
și
Contabilitate prin Corespondență
BUCUREȘTI
Strada Dionisie No. 94

Oferă marele avantaj de a pregăti pe toți doritorii de a pătrunde științele Comerciale și Contabile prin metoda Corespondenței fără a părăsi ocupațiunea sau localitatea similare academiilor prin Corespondență din Franța

Institutul are 4 Secțiuni:

1. Secțiunea elementară Comercială
2. Secțiunea Comercială.
3. Secțiunea Industrială
4, Secțiunea Superioară de specializare

Cursurile pot fi urmate de ambele sexe

Cereți prospectul Institutului, trimițând costul de 20 lei

Inscrierile au început și se fac fie personal fie prin corespondență

DIRECȚIUNEA

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREȘTI

UNIVERSUL LITERAR

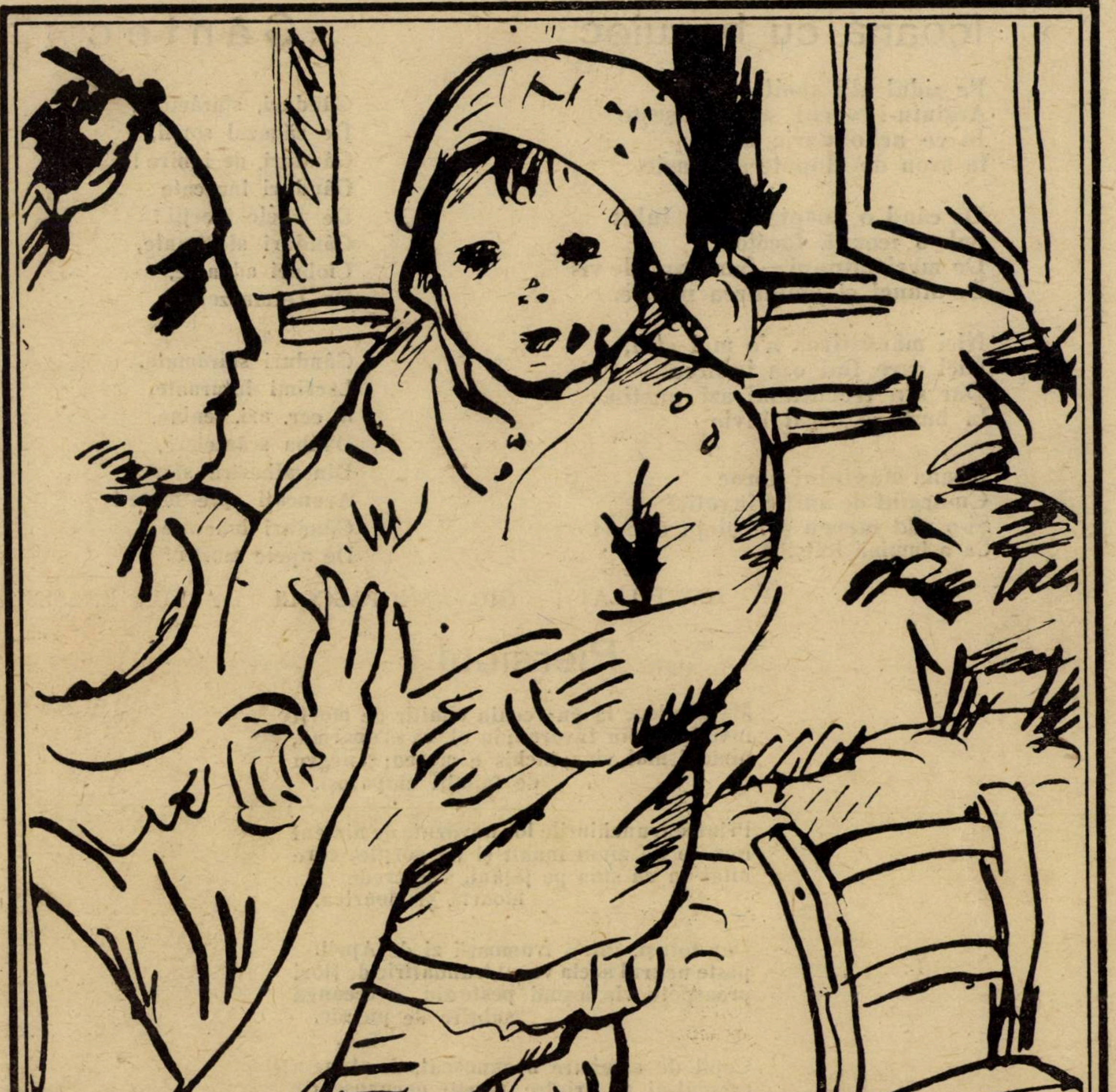

N. N. TONITZA : STUDIU

An. XLII, Nr. 41.
10 Octombrie 1926.

Lei 5

Icoana cu busuioc

Pe zidul alb spoit curat,
Argintu-i vechi se desluşeşte
In ce arhondaric uitat
In svon de clopote de Paşte,

De când o noapte ne-am iubit
Sub o icoană făcătoare
De mari minuni — Sunt ani de vis
De-atunci şi amintirea moare.

Nici mânăstirea n'o mai ştiu,
Nici care îmi era iubirea —
Dar din trecutu-mi azi pustiu,
In busuioc uscat învie

Icoana sfântului noroc
Cu-argint de suflet învelită —
Şi-o văd mereu şi'n piept o port
Ca o lumină liniştită.

ION PILLAT

Cântec

Gânduri, sfărâmate,
De zăgazul sorţii,
Gânduri, de iubire !
Gânduri înnecate
De apele morţii !
Gânduri sfărâmate,
Cioburi adunate,
De Dumnezeire !

Gânduri sfărâmate,
Lacrimi înturnate,
la cer, azi, senine,
D'alba scânteiere,
Din albastre sfere,
Aruncaţi spre mine !
Gânduri înnecate
De apele morţii !

ARTUR ENAŞESCU

GIOVANNI PASCOLI

Piersicul

Mă gândesc la un vechiu cimitir de morţi
învechiţi, din Livorno; în el, ca să doarmă,
nimeni mai vine; închis e mereu; şi negru
de 'nnalţi chiparoşi.

Printre trunchiurile lor nevăzute de nimeni
închise de zidul înnalt şi de porţile, care
uitat-au că stau pe ţâţâni, s'ar crede
moartă şi Moartea.

Dar totuşi, într'o frumoasă zi de April.
peste negrul acela văzui,trandafirie de flori
proaspete, vie, ieşind peste zid, o creangă
subţire de piersic.

Copil de sâmbure necunoscut, de-atuncia
crescut-ai tu printre morţii necunoscuţi?
râvneşti acum la migdalii cei poleiţi
de zori prin grădini ?
Ori chiparoşii uitaţi, plăpând şi sălbatec,
de-anahoreţi ?
cu zâmbetul tău îi alinţi, tu, copil
pripăşit şi de milă ţinut în acea sihăstrie

Trad. de AL. MARCU

(Din vol. Myricae ciclul „Alberie fiori")

Sărbătorile în familie

de HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

Aşa dar pleca! Era un mare noroc şi o mare nedumerire. Se temea deopotrivă şi să plece şi să nu cumva să rămână.

Prin ce întâmplare providenţială se hotărîse plecarea ei tocmai într'un ceas când nu ştia încotro să apuce! Maricica vara ei la care sta destul de liniştită de vreo trei săptămâni îi spusese la acel dejun că pentru Crăciun sosesc socrii ei şi începuse a face gospodăreşte socoteala paturilor. Atunci Alexe se simţise de prisos, cu toate că Maricica nu avusese nici un gând de felul acesta, o ştia bine

Ieşise pe stradă fără căpătai ca şi deunăzi ca şi cum strada avea să-i spună iarăş ce să devină şi iată că în dreptul Academiei un tânăr sărise sprinten dintr'un automobil şi venise drept spre ea. Un moment rămăsese nedumerită.

— Ce? Nu mă recunoşti! sunt Paulică!

Era fratele ei Paulică. Nu l'ar fi recunoscut. Când plecase ea deacasă era un liceean. Acum era doctor. E drept că îl mai văzuse odată din treacăt, dar atunci purta uniforma, îşi făcea stagiu şi ea pe timpul acela era atât de distrată pentru tot — afară de un singur lucru.

Paulică comunicativ ca şi cum o văzuse în ajun îi spusese:

— Nu vii cu noi acasă de Crăciun! Mergem toţi: menajul Dinu, Georgeta... Numai aşa e de suferit provincia! Vino cu noi! Are să fie o vacanţă faină!... Eşti liberă!?...

Era o întrebare sau o afirmaţie! Ce ştia de ea Paulică? Ea nu ştia de ei nimica.. Să meargă acasă de Crăciun?

Propunere extraordinară! Nu fusese acasă de cinci ani şi de trei ani nu mai comunicase cu niciunul... şi acum deodată să se întoarcă cu aşa multă lume la un loc... cu fraţii ei! Nişte necunoscuţi aproape cum i se păruse deunăzi Paulică... Dar propunerea venea tocmai la un moment aşa, de greu, când se simţea de prisos în casa Maricicăi, invadată şi ea de neamuri, pentru sărbători.

Paulică stăruise făcându-i un tablou glumeţ al Galaţilor şi al vieţei de familie. Alexe nu promisese nici nu refuzase. Il va preveni la telefon sau în cel mai rău caz se vor întâlni în gară. Ei plecau sigur Joi cu trenul de după amiază.

Seara la masă, numai ca să vadă ce răspunde Maricica, Alexe spusese că are de gând să se ducă şi ea de Crăciun la Galaţi. Maricica începuse cu simplicitate un plan nou al odăilor:

— Atunci camera ta o dau socrilor!... Bine faci că te duci acasă!... dar să nu stai mult şi când te întorci să vii tot la mine — până când te vei aşeza. Eu aş vrea să te ţiu aci mereu, dar ştiu că îţi trebuie un confort mai bun... O artistă?

Cuvintele Maricicăi, erau pline de bunăvoinţă dar hotărau dintr'odată două lucruri foarte grave: Că va pleca acasă pentru Crăciun şi că va trebui să-şi caute apoi o locuinţă.

Cum verişoara o socotea acum ca şi dusă, se temuse nu cumva acum ceilalţi să plece singuri şi telefonase lui Paul îndată... El primise vestea cu manifestări de bucurie:

— Ura! Fain!... Are să fie o „folie“! Tânărul doctor care părea foarte încântat de persoana lui şi cam sceptic era totuşi un băiat destul de vesel şi avusese mai ales ideea asta aşa de bine venită deşi aşa de turburătoare: să meargă Alexe acasă în familie!... Ea, de doi ani de când era reintoarsă la Bucureşti, nu se gândise niciodată la ei... nici chiar deunăzi când nu ştia încotro să apuce şi o culesese de pe drumuri verişara Maricica ca pe o epavă ilustrată: — marea artistă Nyie?

Maricica o găzduise trei săptămâni ca pe o mică regină — o tristă regină — şi timp de trei săptămâni i se păruse că e în alt oraş necunoscut, umblase prin cartiere neobicinuite, făcuse curse la perceptii, la ministere pentru Maricica, ca să treacă timpul — timpul nefolositor. Stase ascunsă, fără să dea semn de viaţă dincolo... Şi acum pleca în familie?

Avea o familie... după ce atâta timp o putuse uita şi se putuse lipsi de ea.

Maricica spusese că la întoarcere va trebui să-şi caute o nouă locuinţă! Indepărtase acel gând. Il refuzase... Asta avea să fie mult mai târziu... peste o lună abia! O lună întreagă era asigurată. Era destul ca proiect de viitor!

HORTENSIA P. BENGESCU

Intr'una din zilele care precedase temuta plecare, Maricica după ce terminase dejunul, îşi regulase camera şi luase cheile, după ce servitoarea plecase la bucătărie şi cei patru băeţi la şcoli, vroise să-i vorbească serios şi luase un aer solemn. Alexe devenise palidă neştiind ce-i poate spune — deşi nu avea nici o vină — dar era mereu străină acolo şi deaceea totul o speria.

Maricica vroise numai să-i dea sfaturi. Ducerea ei acasă trebuia să aibă un rezultat. Tatăl ei era dator să-i dea socotelile moştenirei şi să lămurească partea ce i se cuvine. Chiar dacă nu avea nevoie, de ce să se lipsească de ceeace îi aparţine!

Alexe avea nevoie... o mare, o cumplită nevoie! dar nu se gândise la acele socoteli. Maricica cu toate că nu ştia nimic de nevoile ei, avusese o idee foarte bună.

Totuşi acasă, Alexe se ducea ca o musafiră neaşteptată, poate chiar nedorită de tatăl ei şi acolo avea să stea la adăpost de orice griji trei săptămâni. Era un lucru de căpetenie... Cum oare atunci să ceară socoteli? Banii sunt pricină de discordie. Deaceea pe când mulţumise verişoarei de sfat, Alexe ştiuse că nu va îndrăzni să ceară celor de acasă decât adăpostul şi uitarea.

. . . .

Trenul se legăna cu mers ritmic. Plecase, nu mai putea fi îndoială! Adinioarea încă pe când aştepta în gară pe ceilalţi, era nesigură.

— Dacă nu vin — îşi spunea — sau dacă nu îi întâlnesc, nu mai plec! Totodată era îngrijorată nu cumva să nu-i întâlnească sau să nu-i recunoască. Ce ar fi făcut!... Apoi, fiindu-i deopotrivă penibil să plece sau să rămână se resemnase, „lăsase să fie“; aşteptase pe peron alături de geamantanul ei; nu luase cel puţin numărul hamalului, iar la mulţimea care o ameţea trecându-i sub ochi nu se uitase de teamă să nu-i vadă pe ei sau de teamă să nu-i piardă! Ei! Fraţii, surorile? Alexe avea fraţi şi surori. Era un fapt pozitiv care acum o lună era un fapt foarte vag ca şi inexistent. Gândurile i se învârteau în jurul acestui lucru ca un refren obsedant.

Hamalul sosit o liniştise. Mai era timp. Alexe vroise să-i spună ceva cu o voce blândă. Avea nevoie de el în orice fel. Dacă cumva rămânea, hamalul ar fi întrebat-o unde merge ceeace ar fi silit-o să ia o hotărîre, sau ar fi urmat-o deadreptul în tren şi astfel ar fi trebuit să plece, chiar singură. Ii vorbise totuşi cu un glas uscat. Atunci fiindcă îşi auzise glasul uscat se simţise bătrână. Se închipuise cu creţi mici la ochi şi la gură, şi aşa crezuse că o văd şi trecătorii. Dar cum o camionetă îi asvârlise în obraz un strop din umezeala peronului, scosese oglinda mică şi văzuse acolo cu mirare faţa ei tânără, aceiaşi. Tocmai atunci fusese apucată de umeri. Era Paulică.

— Ai venit? Bravo!... Ceilalţi sunt şi ei peacolo cu o sută de pachete. Nu ne ocupăm de ei... Eu... Frei! — şi îşi arătase mâinile elegant înmănuşate libere de orice povară.

— Mi-am strecurat trusa tot la ei!.... unde merge miia... un singur costum mi-ajunge... Şi pălăria!... tu uiţi! Epatantă! Ieri am cumpărat-o. Am să tâmpesc cu ea Galaţii lui papa... Tu?

Alexe îşi arătase valiza unică.

— Bravo! Aşa te vreau!... Chic!... Uite trenul!... Hai bobocule urcă-ne că-ţi dau sutarul?... Ce?... Nu e loc? Las că se face!

Un domn în adevăr declarase că trece la vagon-restaurant şi cedase locul Alexei. Paulică îndemânatec se strecurase între două dudui conciliante, calculând chiar să aibă şi răzămătoare.

— Altfel vă fac figura! Am mal de mer! — apoi cu un gest de prinţ dase cinci lei hamalului, care se ploconise.

Acum, porniţi abia de zece minute, Paulică dormea. Ce noroc că Paulică vorbea de obicei singur pentru amândoi! Un mare noroc!... Dar ce familiar era. Ea, abia se deprindea cu el. Când se despărţise de ei, Paulică era fără nici o personalitate, ca toţi din casă dealtfel.

Aşa dar asta era personalitatea lui Paulică: — Pălăria.... Bravo!... fain!... o folie! — Totuşi Paulică era doctor.

Alexe se uită curios la capul lui adormit. Doctorul Paulică era brun, imberb, frumuşel. Desigur nu era un medic grav... Se ocupa oare de ceva?... Şi ceilalţi unde vor fi fost?... Bine că nu erau în acelaş vagon. Ce-ar fi putut vorbi împreună cinci ore de drum!... Pe cea de a doua, Victoria, Tory, o văzuse acum vre-o doi ani trecuţi, la Viena, venită în călătorie, de nuntă. Pe bărbatul ei însă nu şi-l mai amintea de loc. Atunci la Viena era aşa de ocupată, de fericită. ...Fericită! îşi repetă cuvântul în minte. Era exact cel care trebuia pus acolo,

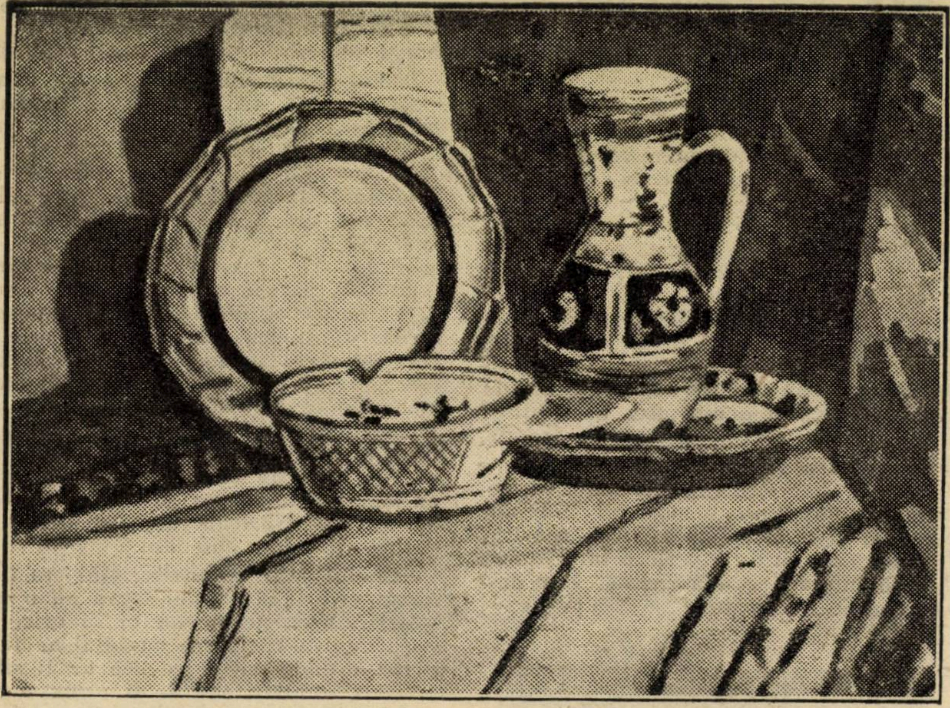

C. VLADESCU : **NATURA MOARTA**

dar nu-i desvolta nici un fel de simţire. Nu avea nici o savoare, era insipid.

Mai era şi Georgeta, cea care lucra ceramică de artă, pare-se. Pictoriţa, cum îi zicea Paulică.

Aşa dar „papa" îngăduise să se ocupe de pictură.

Pe cea mică o va găsi acasă ! Trebute să fi avut vre-o 16 ani. Era fina ei. O botezase când ea singură era o copilă de 12 ani. Ce idie, să pui un copil să boteze ! O idee cu rostul ei. Arhitectul comunal Panu nu avea decât leafa lui şi nevasta lui de a doua nici o zestre. Dela cea dintâi însă, dela mama Alexei, rămăsese ceva avere, cu care crescuse pe toţi ceilalţi. Acel botez era o obligaţie creeată Alexei, unica moştenitoare a unei tutele aşa de bine întrebuinţate.

Alexe fusese o naşă bună. Nu ceruse până acum nici o socoteală. Acum era timpul să ceară. Desfăcu sacul de mână şi numără de două ori banii din el. Nu erau mulţi. Işi aminti sfatul Maricicăi : Cere ce e al tău !

Avea dreptate, mare dreptate.

Aşa dar acasă va găsi pe cea mică, pe Didi — Bu — cum îşi scâlciase singură numele de Didina... şi pe tata. Dintre toţi copiii numai Alexe nu îi zicea „papa". De tatăl ei avea o suvenire tristă. Pentru a-şi cruţa îngrijorarea încetă de a se mai gândi la ei. Avea un teanc de ziare. Tot drumul citi cu priviri rare spre peisagiul searbăd care defila : ici colo urme de zăpadă sau ţarina noroiasă. Un timp clement pentru luna Decembrie.

In gară fusese tumultul pe care îl spera. O încrucişare de exclamări pierdute în sgomotul debarcării, ţipete care înconjurau coletele numeroase.

Paulică nu o uită ; el se credea oarecum obilgat să o îndrumeze. E drept că era aiurită, dar lipsa oricărei limpezimi îi era prielnică. Făcea parte dintr'un tot. Se lăsase luată de curent.

Paulică asvârlise geamantanul ei în mâinile unui tătar mic : — La automobil! strigase. Fascinată de valiza care fugea în mâini, negre şi nesigure Alexe porni după ea. Sosise lângă automobil deodată cu Paulică şi cu o domnişoară elegantă şi ţanţoşă.

— D-ra George ! — cum i-o prezintă Paulică şi cum o chemau pictorii şi gazetarii în mediul cărora ca şi Paulică îşi trecea timpul. După o ezitare surorile se îmbrăţişară.

— Precauţiune ! — strigă Paulică şi explică că Georgeta îşi forma gura artistic, aşa cum concepea ea să o aibă, din aplicarea roşului de buze.

— Eşti un măgar — îi spusese Georgeta, cu voce graţioasă. Aşa se tachinau pe semne între ei.

In faţa automobilului Alexe avusese o ezitare : — Birjă ? — întrebă.

— Doamne fereşte ! Rudele lui Dinu Dinescu nu pot întrebuinţa decât automobilul. Ştii desigur că cumnăţelul e cel mai fain automobilist din România mare. Nu e zi, să nu aibă un accident.

Nu ! Alexe nu ştia nimic de cumnatul ei nici de ceilalţi, deşi păreau a avea o existenţă destul de importantă.

— Mai ales când Dinu are onoarea să te transporte pe tine „admiraţia" lui !

Nu ştia de loc că e „admiraţia" — cum zicea Paul — a cumnatului Dinu. In adevăr cunoştea prea puţin lucru de familie dar intrase dintr'odată în miezul el.

Locuinţa familiară nu mai era aceeaşi dedemult. Arhitectul Panu de când era văduv se mutase într'o casă mai mică, dar erau aceeleaşi mobile întocmai. Se adăogase câteva fotografii : Dinu cu Tory în diferite poze şi tabloul mare al mamei vitrege. Pe când trăia era în perete acel al mamei ei adevărate. Acum nu se mai vedea. Alexe se gândi să îl ceară pentru ea dar nu fu sigură că se cuvine. Dealtfel de mama ei îşi aducea aminte puţin. In schimb ţinea foarte bine minte pe cea de a doua martiră. Nu fusese de loc rea cu ea, compătimise dimpotrivă una cu alta, fără să-şi poată fi de vre-un ajutor. O femee de treabă care murind scăpase de o viaţă urâcioasă.

„Papa" — cum îi spuneau pe tonuri felurite copiii, era acelaşi. Totuşi pentru ea care nu îl văzuse demult, timpul lucrase asupra lui într'un fel ciudat. Nu era îmbătrânit dar prinsese pe loc un fel de mucegaiu.

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

O SEAMĂ de CUVINTE

La o repetiţie generală a nu ştiu cărei drame simbolice (o piesă nereuşită) când personagiul principal se opri un pic între două tirade ca să respire. Tristan Bernard profitând de clipa aceasta de tăcere, se ridică fără sgomot în fotoliul său şi se strecură încetişor spre ieşire.

Dar nu s'a terminat ! îi şopti cineva în treacăt.

— Păi tocmai de-aceea...

*

Intr'o zi, spune umoristul francez, intrând la un telal, întrebai cât costă o statuetă :

— O sută douăzeci de franci, răspunse negustorul.

— Prea scump ! Optzeci de franci nu vrei ?

— E aproape degeaba, domnule , pierd dacă v'o dau aşa ; dar cu d-voastră nu vreau să mă tocmesc.

Nici prin gând nu-mi trecuse să cumpăr statueta mediocră pe care o ţineam în mână, dar amabilitatea telalului îmi flată grozav mândria. Un scriitor e întotdeauna satisfăcut să se ştie recunoscut. Plătii deci, şi :

— Mi-o trimiteţi acasă, nu-i aşa ?

— Da, desigur, cum să nu! Vă rog însă... cum vă numiţi ?

■

— V, îi spunea într'o seară cineva umoristului, a devenit insuportabil cu mania lui de a povesti de câte treizeci de ori în şir, cuceririle pe cari le-a făcut.

— Scuză-l şi tu, zise cu indulgenţă Tristau Bernard, a-şi povesti campaniile în cari au luat parte, e mania tuturor invalizilor...

*

Acum câţiva ani un grup de femei frumoase şi de artiste, luau masa împreună cu umoristul. Se vorbea de ultima piesă a lui Henry Bataille.

— Se pare că e capo d'operă, rosti una din cele mai pedante dintre conmesene.

— Da, da, este, întări Tristau.

— O cunoaşteţi ? Ah ? spuneţi-ne şi nouă subiectul ?

— Iată : e vorba de un fiu incestuos cu mama lui timp de zece ani. La un moment dat, după aceşti zece ani, află că nu e mama lui. Atunci îngrozit se sinucide !

*

Intr'o zi un scriitor mediocru spuse lui Balzac :

— Am mândria să pot spune că sunt fiul operelor mele !

— Bravo ! Atunci, te rog să transmiţi tatălui d-tale toate felicitările mele, răspunse Balzac, l-ai scăpat de o gravă responsabilitate !

■

Heine fiind pe patul de moarte, doctorul căutându-l, vroia să constate progresele boalei de piept, care-l răpunea, îl întrebă :

— Poţi să flueri ?

— Nu, răspunse Heine cu un suspin, nici chiar o piesă de Scribe !

RUD. A. KNAPP.

Edmond Rostand

Ultima noapte a lui Don Juan

— Poem dramatic postum —

Un palat la Veneția. O sală mare deschisă care dă spre Marea Adriatică. In mijloc o masă pusă, luminată cu torțe.

DON JUAN
Vin din Canale Grande.. Pe apa străvezie
Ori care luntre poartă o fină broderie
Și'ntocmai ca soția lui Putifar ce vede
O mantie fugară, de-asemenea ai crede
Că broderia-aceasta oprește luntrea'n loc.
Prietene aicea al valurilor joc
E mai perfid sub cerul albastru și senin
Ca ochii de femee la care mă închin.
Mi-a fost de-apururi scumpă o apă liniștită
Adriatica mi-e dragă fiind căsătorită.

SGANARELLE
Ah !...
DON JUAN
Sigur cu un doge ; iar eu amant îi sunt.
O! te pricep lagună cum nimeni pe pământ
Nu te-a'nțeles; vreau unda să fie pe deplin
A mea. I-arunc inelul.

SGANARELLE
Inelul de rubin ?
DON JUAN
Nu, un inel de sticlă.
Nu înțeleg de fel
DON JUAN
Sunt doar atâtea taine ciudate, Sganarelle
Veneție ! Frumoasă și șubredă cetate
Cu stâlpi subțiri de ipsos și pietre dantelate
Cu ziduri șlefuite, cu străzi ce'noată'n ape
Când doi amanți își chiamă iubirea mai aproape
Și vor să-și schimbe visul cu-al dragostei inel
Inelu-acesta este de sticlă, Sganarelle
SGANARELLE
Cei zece ani trecuta-au, stăpâne, stăruiesc
DON JUAN
Ce-ți pasă ție, oare ?...
SGANARELLE
Plecați ?
DON JUAN
Nu, mă gătesc
De bal.
SGANARELLE
Așa ?...
DON JUAN
Mai tare ca mândrul Anibal
Mă bucur de izbândă îndată după bal
SGANARELLE
Dar dacă vine ora temută, totul piere
DON JUAN
Când pomenești de oră ea vine
SGANARELLE
O !
DON JUAN
Tăcere
Ascult-o cum pe turlă ușor ea se desprinde
Și umbra înserării aripa și-o întinde
SGANARELLE
Și numai de plăcerea ușoară de-a numi
Clopotnița o turlă voiți să stați aci.

DON JUAN

Da, da... Imi plac pantofii fecioarelor Veneții
Pantofii albi ca unda din raza dimineții
Drept interpret veau astăzi un gondolier isteț
Un trubadur de seamă, un mândru cân tăreț
Femeile au toate un farmec nesfârșit
Și-ți lasă vag în suflet un dor neîmplinit
Mi-e drag și tot asemeni semețu-i leu, la fel
Ca sufletu-mi cu care se înfrățește el,
Spre labele-i întinse un stol de porumbei
S'adună în puzderii ca jarul de scântei
Ca leul ce renunță cu-o falnică pornire
La stăpânirea mării, domnind peste iubire
Ca tine, o ! cetate nebună și profundă
Eu mi-am clădit o lume pe trecătoarea-ți undă

SGANARELLE
Acest oraș omoară
DON JUAN
Și chiar de-ar fi astfel
E drept c'aventurierii vin să sfârșească'n el
Și-aici murind să sfarme cel mai frumos pahar ;
Refuz cu eoate-acestea, să plec spre alt hotar
Intr'un oraș feeric de dragoste 'nfocată
Văzui lumina zilei pentru întâia dată
Și vreau să-mi văd sfârșitul pe locul unde sunt
Căci don Juan nu poate să aibă pe mor mânt
De cât înscripția-aceasta : Născut fu la Sevilla
Și săvârșit din viață aici. Te prinde mila
De mine ? N'avea teamă și nu gândi 'napoi
Căci diavolul, se poate, a și uitat de noi

SGANARELLE
De noi ?
DON JUAN
De noi, firește, căci doar mă moștenești
SGANARELLE
A ! cum
DON JUAN
N'ai fost cu mine, în juru-mi nu pășești
Vezi, meritele tale mai greu vor apăsa
In fața nobilimii când vei rosti așa :
—Am fost însoțitorul lui Don Juan, mereu
Iar doamnelor...

SGANARELLE
Ce oare putea-voiu spune, eu ?
DON JUAN
Te temi de strâmtorare ; dar vei găsi stăpâni —
Stăpână și pe suflet îți vei găsi ca mâni.
SGANARELLE
Cum spuneți ?
DON JUAN
Da, de umbra-mi femeea 'ndrăgită
In lipsa mea cădea-va cu sluga în ispită.
O ! prea leal contabil al inimilor care
Le-am îndemnat să bată cu-atâta 'nfiorare
Cam câte sunt la număr ? O mie și mai cât ?
SGANARELLE
O mie trei, stăpâne, ajunge însă-atât
DON JUAN

Eu n'am fost niciodată mai sprinten și mai bine
Dispus cum sunt acuma ; m'am dus printre ruine
La cioplitorii 'n aur să caut o casetă
Lucrată cu'ngrijire ușoară și cochetă
Ca să păstrez într'însa răvașe de iubire
O ! simt în seara asta atâta nălucire...
Privește, pretutindeni, în jurul nostru-i aur
Și aurul încheagă din toate un tezaur :
Dar cine-ți spune oare că diavolul mai este ?
Dar nu pricepi, amice, că diavolu-i pove ste
El a pierit din lume n'o spune Tertulian?..
Văd viața mea întreagă 'ntr'un parc Italian
De-apururea scăldată în valuri de iubire
In valuri nesfârșite de vis și amăgire...
Dă-mi spada mea și masca, al meu e viitorul
Mă duc...

Trad. de C. A. I. GHICA

Mic Tratat de estetică literară

SAU

Lumea văzută estetic

2

(JUSTIFICARE)

ARTA CUVINTELOR.

Cine a creat zinei noastre această tristă ursită?

Toată umilința ei de azi — și poate de mâine — purcede din faptul că ființa ei e alcătuită din cuvinte.

Ar fi fost de mirare, când pretutindeni în lumea aceasta vorbește, cântă, țipă un gând originar — spun ceva piatra, copacul, un fruct între ramuri, uneori numai o mână care se odihnește — ca omul să nu vorbească.

Omul se bucură de un sistem propriu de expresie — limbagiul articulat; nu trebue totuși să cădem în greșala de a crede că e sistemul cel mai perfect de expresie, sau că limbagiul articulat ar fi altceva decât un vehicul al gândului, vehicul precedat și dominat de gând. Deși pietrele, copacii, fructele nu vorbesc articulat, ele își au totuși „spiritul“ lor și pictorul care cu pensulele sub braț și cutia cu culori în mână caută un „peisagiu“, caută de fapt spiritul locului, spiritul pe care-l **înțelege** și cu care uneori stă de vorbă.

Nu e nevoe să demonstrăm mai amănunțit că spiritul a precedat și a provocat limbagiul articulat. Căci fără nevoia de a exprima un gând — „gând“ în înțelesul cel mai larg: de la fior la formulă algebrică — n'ar fi existat limbagiul.

Dar limbagiul articulat, cu toată dependența lui de spiritul care l-a provocat, se bucură în unele privințe de independență ca o ființă vie, și ține de legile vieței: e într'o neîntreruptă prefacere, chiar când ideia (dacă se poate) a rămas neschimbată.

Limbagiul articulat a fost oare creat de primul om și imitat de celelalte antropoide, pe măsură ce deveneau oameni? E creația spontană a unui grup de oameni? E un urmaș mai complicat al onomatopeelor prin care vorbea simili-omul? Poate că limbagiul articulat a început monosilabic, urmând astfel un circuit fără sfârșit, ca rotația pământului în jurul soarelui. Poate că limbile purced toate dintr'o limbă comună. Din toate aceste probleme de linguistică vom reține adevărul deplin stabilit că limbile evoluiază ca structură și rezonanță, fără să ne dăm seama, de la o generație la alta și că inteligența noastră contribue foarte puțin la modificarea formelor linguistice.

Spiritul nu rămâne mai puțin superior instrumentului său de expresie, limbagiul. In orice epocă a unui limbagiu, în oricare din limbile vii și moarte, oamenii și-au exprimat **toate** gândurile și simțimintele. Homer vorbea tot atât de bine și de mult ca și nepotul său Victor Hugo. Structura specială a limbilor **indo-europene** (care favorizează gândirea discursivă) a limbilor **turaniene** (care favorizează gândirea picturală), a limbilor **semitice** (care favorizează gândirea didactic-volițională) n'au împiedicat pe oameni să exprime gânduri identice, uneori în forme literare identice 1). Creații literare au produs în limbi diferite ca structură, scriitori ai căror strămoși au vorbit sute de ani altfel.

Dar acestui fel de a vedea s'au adus unele obiecții. Iată câteva:

Limbagiul e un fenomen social. Trăește în măsura în care poate sluji de instrument de legătură între indivizii aceluiași grup. De aceia limbagiul unui mare imperiu, bunăoară, tinde în chip firesc să se multiplice în tot atâtea limbagii câte unități — fie geografice, fie etnice, fie sociale — se pot alcătui. E pericolul care amenință și limba universală vizată și creată de utopiști. In aceiași limbă sunt apoi cuvinte lovite de ostracism; altele care dobândesc o valoare specială. O limbă a unui anumit grup social, sau a unei anumite epoci, ne poate desvălui prin vocabular, felul de viață, ocupațiile și deci mentalitatea grupului și epocei.

Nu există apoi echivalență perfectă între cuvânt și idee. Un cuvânt poate avea mai multe înțelesuri, și în chip absolut și după locul pe care-l ocupă în frază; el poate avea un înțeles deosebit după **locul unde e pronunțat** („Căldură“ are un anumit înțeles în fabrică și alt înțeles într'o ședință publică) după **tonul** cu care e pronunțat (animalele cele mai abjecte intră uneori în vocabularul de mângâeri al oamenilor) cuvintele „râs“, „plâns“, au un înțeles într'o țară, după gradul de civilizație al acelei țări, după felul cum au râs și au plâns poeții naționali timp de veacuri. Unele cuvinte nu pot fi traduse de loc: bunăoară românescul „dor“ n'are echivalent în limba franceză. In românește nu putem traduce exact cuvântul „gemütlich“.

Dar cele de mai sus sunt tocmai dovezi de independența dintre gând și instrumentul său de expresie. Stări sociale dispărute, caracteristice etnice și-au găsit expresii verbale adecuate. **Nu limbagiul le-a creat.** Limbagiul le-a exprimat numai. Limbagiul e numai un piano, iar cuvântul numai un sunet; maestrul cântăreț e gândul.

Nemții simt și ei „dorul“; românul e și el, câteodată, „gemütlich“.

Gândul și stările de suflet se pot transmuta nu numai între popoare înrudite ca limbă, stare socială, rasă — ci și între popoare din civilizații, continente și uneori veacuri diferite. E singurul fel prin care ne putem explica mutațiile religioase, influențele culturale, relațiile artistice pe întinsul întregului glob, din toate vremurile.

Azi îndeosebi, prin mijloacele de comunicație tot mai rapide, se crează un câmp sufletesc tot mai unitar, în care valoarea locală a expresiei să crească, fără a mai împiedeca — atât cât împiedecă — libertatea gândului. Incepem să ne îmbrăcăm la fel; elita intelectuală a lumei a adoptat forme de comportare aproape identice. De la **Tokio la Paris, de** la Helsingfors la Capul Bunei Speranțe trec puterile unificatoare ale aceleiași civilizații, socială, științifică și artistică,

---

1) „Știm într'adevăr, în literatura indo-europeană, că stadiile succesive de mobilizare ale unei teme literare sunt în general · **epopeia, drama, romanul...** Deși Renan, într'o glumă celebră, a negat literaturilor semitice posesia acestor trei genuri literare, e de-ajuns să recurgem la tabele de concordanță între diferitele chipuri (semitic, arian și turanian) de prezentare a gândului, pentru a regăsi, prin simplă transpunere, în literaturile semitice, echivalente autentice: pentru epopee, **quaçida** arabă, **mizmor**-ul ebreu; pentru dramă, **quissa** și **khotba** arabe, **mashalim** ebree, pentru roman, **magamat** arabe și **makberoth** ebreee“.

(Louis Massignon în „Revue Juive“ pp. 167, Martie 1925).

Scrisoare dela țară

Vino 'n satul meu cu case albe
Inșirate 'n drum ca niște salbe.
Iți voiu da cea mai frumoasă iie
Cu miros de flori de iasomie
Și de mână te voiu duce 'n casă
Cum și-aduce un flăcău mireasă.

Vino 'n satul meu cu oameni buni,
Inima din drum să mi-o aduni...

Ca pe-o soră bună te voiu duce
La troița veche din răscruce
Unde gându 'n patru se desface,
Unde vin copiii să se joace,
Unde un Cristos pocit de vreme
Pleacă pleoapele la sân să-i cheme.
Vom rămâne aplecați în drum,
Răscolind țărâna ca un scrum,
Să găsim pe-acolo anii mei
Când clădeam palate pentru zmei.

Vino 'n lunca noastră din bătrâni
Cu răcoare-adâncă de fântâni.
E acolo un stejar bătrân:
Vom ședea tăcuți la umbră 'n fân,
Gândurile noastre să răsară.
Ca doi pomi frățâni în primăvară,
Să simțim cum urcă seva nouă,
Limpede ca picături de rouă.
Vom porni pe drumul cotitor
Ce-și îneacă mersul în izvor
Si 'n oglinda apei argintii
Vom vedea că suntem doi copii
Și vom râde 'n apă amândoi —
Iar izvoru 'n hohote cu noi...
Vino 'n câmpul nostru de smarald,
Unde soarele e zâmbet cald...

Când din Răsărit țâșnesc săgeti
Ce se 'nfig departe 'n nori răsleți,
Drumul pe spinare ne va scoate
Printre lanurile 'nrourate.
Sufletele noastre de copii
Vor pluti 'n văzduh cu ciocârlii;
Gândurile noastre, fără frâu,
Ca șopârle vor fugi prin grâu;
Iar în ochii tăi, oglinde mici,
Răsări-vor flori de măturici,
Vom privi prelung pe câmp și-apoi
Vom simți că suntem amândoi
Fluturași sglobii cu aripi moi...

Vino 'n satul meu cu oameni buni
Anii mei în salbă să-i aduni...
Vei privi în ochi pe Dumnezeu
Si vei înțelege-atunci că eu
Sunt stejar în lunca cu stejarii
Și plugar pe câmpuri cu plugarii.

GEORGE A. PETRE

creatoare de echivalenţe sufleteşti şi deci de echivalenţe expresive.

Curios la prima vedere e faptul că tocmai dintre scriitorii, care au nevoe de universalitate pentru creaţiile lor originale, se ridică apărătorii „dorului" cuvânt şi stare de suflet, intraductibile, netransmisibile. Şi cu toată învierşunarea cu care ţin să arate că operile de artă nu pot fi traduse,traduceri se fac în toate ţările din lume şi nu arareori aceste traduceri au fost semnalul unor renaşteri literare.

Ar fi naiv să susţinem însă că se poate traduce aidoma în româneşte, **Homer** sau **Baudelaire,** bunăoară. In ce priveşte pe Homer, vom vedea mai departe piedicile care se pun unei perfecte traduceri a Iliadei şi Odisseei. In ce priveşte pe Baudelaire, desigur că n'a fost tradus aidoma, dar o seamă de poeţi români contemporani (şi unii din cei mai buni) **au scris în româneşte cu sufletul şi limbagiul lui Baudelaire.** Ceiace înseamnă că însuşi Baudelaire, dacă ar fi scris româneşte, ne-ar fi dat, evident cu alţi termeni, **acelas suflet baudelerian,** acesta fiind singurul lucru esenţial în arta literară.

(Dacă nu toţi cei cari au fost în Japonia au gustat arta japoneză, s'a întâmplat însă ca un umil profesor de liceu, care n'a trecut de oraşul lui natal, să rămâe fermecat, ore întregi în contemplarea unei pasări sau flori pe un evantaliu japonez—pentrucă profesorul avea „gând", suflet cu profunde rezonanţe şi presimţiri, de-asupra hotarelor lingustice şi geografice).

E drept că uneori nuanţa unui gând poetic, dacă nu chiar izvorul magiei poetice, e tocmai cuta unei expresii care, tradusă, îşi pierde farmecul. E cazul, destul de repetat, când poezia nu se poate rupe din ţesătura mătăsăriei ei linguistice. Această poezie însă, organic dependentă de mama ei, e de cele mai adeseori o fiinţă infirmă şi efemeră. Nu va putea niciodată interesa un număr mai mare de oameni, şi va pieri la cea dintâi cotitură a evoluţiei limbei. Intrucât această infirmitate a poeziei e dependentă exclusiv de limbă, şi e socotită de mulţi poeţi şi critici ca semnul **celei mai înalte poezii, şi totul se reduce,** cum vom vedea, la o iscodire mai mult tehnică vom aminti că poezia tuturor marilor poeţi ai lumei n'a trăit în cutele limbei particulare în care au scris. De la primii poeţi chinezi la ultimii poeţi americani, toţi marii poeţi sunt traductibili în orice limbă a lumei, şi unii din ei supravieţuesc până azi vestmântului lor verbal, de mult destrămat în vânturi ne'nturnate.

„Gândul" trece prin limbă, independent, caracteristic, întocmai ca un călător prin vagoanele unui tren — care ar merge şi el, poate în direcţie opusă.

S'ar putea crede că propagăm întrebuinţarea unei limbi anoste, insipide şi decolorate, care poate fi uşor tradusă. Câtuşi de puţin. Arta nefiind o transpunere de idei logice, ci o creaţie vie, e dela sine înţeles că artistul va alege totdeauna cuvântul cel mai expresiv, fie prin neuzitare, fie prin uz. Prin faptul că vie este numai limba vorbită, iar limba scisă are doar un rol conservator, e firesc ca în frământarea acelor milioane de suflete care vor să se exprime, să apară forme linguistice, cuvinte şi expresii, pururi proaspete şi vii. Scriitorul prin caracterul de sensibilitate artistică pe care-l imprimă materialului său de expresie, se duce în chip firesc la isvorul natural al limbei vorbite. Iar dacă nici limba vorbită nu-i va putea tălmăci unele nuanţe proprii, va crea cuvinte, va crea expresii inedite. Scriitorul, în asemenea împrejurări, joacă el singur rolul unui popor, creându-şi limba de care are nevoe.

Dela apariţia creerului, scrie undeva **Remy de Gourmont,** materia individului a suferit cele mai neînchipuite siluiri ale acestui tiran : labele au devenit aripi, degetele groase au lucrat broderii şi împletituri subtile. De la apariţia poetului, materia haotică a limbajului popular, devine un instrument de precizie. Nu e o excepţie, e o regulă ca marii scriitori să fie acuzaţi că nu cunosc „limba", că siluesc „gramatica" — fapte pentru care se cere osânda spânzurătorii — când cel dintâi semn vădit al unui mare scriitor e tocmai caracteristica profund personală pe care o imprimă limbei generale. Stări de suflet originale, complexiuni de stări de suflet, nu-şi au echivalenţe precise în limbă. Scriitorul e silit deci să brodeze cu fir de păianjen pe canava de cânepă. Oare câţi cititori, rămaşi nealteraţi de teoriile populare, se opresc cu voluptate, cel puţin câteva minute, la o frază pe care autorul a construit-o şi şlefuit-o, a probat-o şi echilibrat-o, o noapte întreagă ? Dar e mai lesne să crezi şi mai plăcut să afirmi că acel scriitor pe lângă faptul că e confuz „nu ştie limba patriei" — şi prin urmare aproape sigur vândut „intereselor cosmopolite".

Astfel invinuirea că nu ştiu limba ţărei, care se aduce azi atâtor scriitori, trebue să devie deaci înainte pentru cititorul inteligent unul din semnele autentice că se află în faţa unui scriitor într'adevăr original. Nu va trece un deceniu şi toate „greşelile" de gramatică, toate „obscurităţile" noului scriitor vor trece — ca podoabe — în coada de păun a tuturor profesorilor de literatură, a tuturor ziariştilor care au urgentă nevoe de expresii, şi de-aci în viaţa de toate zilele.

In afară de artele statice — pictura, sculptura, arhitectura — care spun ceva precis odată pentru totdeauna, artele dinamice — muzica, danţul, pot spune ceva în continuare, pot istorisi ceva, pot raţiona, pot descrie, întocmai ca arta cuvintelor, prin excelenţă discursivă. Dansurile de artă, cu o eflorescenţă atât de bogată azi, interpretează operile muzicale sau crează opere independente, pur coreografice, cu o muzică aproape numai ritm. Muzica zisă „de program"— pur descriptivă — are adevărate perle muzicale (datorite unor Mendelsohn, Bethoven, Strauss). Ele sunt însă mijloace de expresie atât de legate de arta pe care o întrupează, încât o întrebuinţare a lor în funcţiile de relaţie ale societăţei, e cu neputinţă. Se cântă marşuri militare la 10 Mai în România, la 14 Iulie în Franţa ; dansatoare ilustre danţează goale în sălile de recepţie, la Curţile europene, când soseşte vre-un diplomat din alt Continent, un galben din Asia, un negru cu amulete din Africa. Dar cu toată ingeniozitatea miniştrilor de finanţe, nu s'a putut încă exprima un tabel de impozite prin „motive" muzicale şi nici nu s'au făcut rapoarte de mersul epizotiilor la sate, cu materialul ritmic al unei dansatoare. Deplin întrupate în sunete de organe muziceşti sau în îmbinare de mişcări trupeşti, mijloacele de expresie discursivă ale muzicei şi danţului, nu depăşesc un anumit hotar, legate destul de strâns de materialul lor expresiv.

Cuvântul, instrumentul de expresie al artei literare, este batjocorit, terfelit şi uzat, tocmai în însuşirea lui cea mai de preţ : uşurinţa cu care se rupe de arta literară, pentru alte slujbe. Cuvântul are astfel, din totdeauna această dublă funcţie : instrument de expresie în relaţiile sociale, instrument de expresie al artei literare.

Pe când toate celelalte arte s'au eliberat de placenta maternă în care s'au iscat şi-au crescut, trăind apoi în aer liber şi desvoltându-se ca fiinţe perfect independente, numai **arta literară, prin** dubla funcţie a cuvântului, prin perfecţionarea şi îmbogăţirea limbei la care contribue în măsură apreciabilă însuşi artistul literar, a rămas mai departe în pântecile unei mame cu alte preocupări, sau — dacă a avut mai mult noroc, — slugă cu simbrie prin ogrăzi străine. Incercările de eliberare, fenomene destul de vechi, au fost totdeauna cu asprime şi sârguinţă reprimate. Societatea, şi în societate oamenii care au în firea lor la

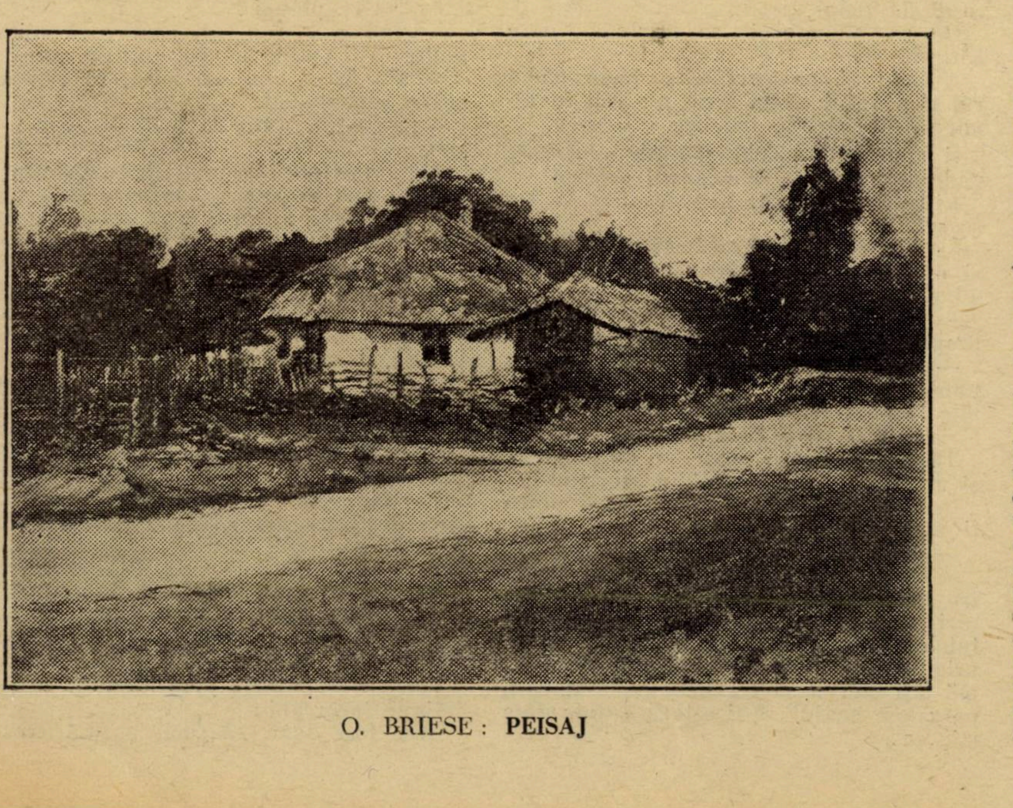

O. BRIESE : **PEISAJ**

PRĂBUŞIRI

— Fragment de roman —

Noua mea gazdă are concepţii foarte ciudate, despre viaţă. Mintea ei nu poate pricepe, bunăoară, cum se poate duce o fată singură la teatru? Cum îşi poate vopsi buzele şi cum se poate înscri la drept, când slava Domnului mai există şi alte profesii libere... Toate aceste întrebări o preocupă de când sunt chiriaşa ei şi mă fac vinovată de tot ce am înşirat mai sus.

S'a oferit, e drept, cu mărinimia ei caracteristică să mă însoţească — uneori la teatru, dar nu i-am putut primi sacrificiul. Doamna Plugaru se îmbracă în culori ţipătoare şi vorbeşte în gura mare, în tot timpul spectacolului.

De la o vreme o simt ostilă şi abia azi am ghicit pricina.

In fundul curţei noastre locueşte un mic negustor văduv şi cu o casă plină cu copii. Toată gospodăria e pe mâna unei fetiţe mai mari, care deşi abia de douăzeci de ani, are toate însuşirile unei mame. Fata aceasta, născută parcă numai să se sacrifice pentru alţii, munceşte din zori şi până în noapte, îngrijind de bunul mers al casei, iar seara citeşte până ce i se închid ochii, cărţi bune, şi rele să-şi umple golul pe care i l'a lăsat lipsa de cultură, Căci ţinând locul mamei în casă, nu s'a putut duce în deajuns la şcoală. Umblă întotdeauna simplu îmbrăcată şi cu părul înodat la spate într'un coc. Ai casei îi zic Kitty, diminutiv dela Ecaterina, şi nimănui nu i-a trecut prin minte, să bage de seamă, disproporţia dintre nume şi purtătoarea lui.

Kitty e mare la trup, stângace în gesturi, are un mers greoi, dar nişte mâini dumnezeeşti şi ochi mari catifelaţi, vecinic duşi pe gânduri. Doamna Plugaru, gazda mea, o găseşte vulgară. Mie îmi inspiră sentimentul pe care l'aş fi avut pentru mama, dacă aş fi cunoscut-o. Sufletul ei lipsit de complicaţii mi se pare limpede ca o apă curgătoare şi-mi face nespus de bine când îl simt alături de al meu care e vecinic tulburat.

Ea nu vrea să reformeze omenirea, nu e preocupată de probleme sociale, se mulţumeşte să fie dreaptă, bună şi cuminte ca un filozof bătrân. M'a simţit stingheră şi are pentru mine mii de griji mărunte.

Imi pregăteşte în fiecare seară ceaiul şi mi-l oferă discret, prin fereastră, ca să nu mă tulbure dela lucru. Câteodată, intră încetişor în odae, îmi aşterne patul, face lumina lampei mai mare, sau îmi orânduieşte rufele în sertare, pe când citesc. Doamna Plugaru se simte jignită şi între ele s'a născut un fel de rivalitate, care mă face să râd pe ascuns. Şi una şi alta se străduesc să-mi fie de folos, dar nu ştiu de ce serviciile pe cari mi le face Kitty îmi umplu sufletul. Poate pentru că pune în ele suflet.

Intr'o seară, pe când stam culcat pe pat, cu mâinile sub cap, cu ochii închişi, având aerul că meditez, dar în realitate negândind la nimic, îmi simţii gâtul înconjurat de două mâini micuţe, tremurătoare şi o gură, care nu mai sărutase poate niciodată, îmi atinse fruntea.

Tresării. Vrui să mă ridic, dar cineva îmi şopti aproape de ureche:

— Stai aşa! Aşa! Doamne, de ce te iubesc atât?

Deschisei ochii. In semi întunericul odăii distingeam trăsăturile chipului atât de cunoscut al Kittyei. Vrui să mă ridic, să răspund ceva, dar braţele ei mă înlănţuiau din ce în ce mai tare şi gura îmi prinse ca într'un cleşte buzele.

Simţii o arsură puternică în piept şi avui impresia că cineva îmi înţeapă cu ace fine, obrajii. Inainte să pot scoate o vorbă auzii un foşnet de rochii ca un fluturat de aripi, apoi nimic... Eram din nou singură.

De trei zile n'am dat ochii cu Kitty. O caut mereu în dosul perdelelor de pânză groasă, unde bănuesc că se ascunde. Incepe să-mi lipsească. In fiecare seară găsesc flori proaspete pe măsuta de lângă pat şi recunosc în ordinea din odae, mâna ei.

Astăzi am surprins-o ridicând un colţ de perdea şi uitându-se spre fereastra mea. I-am făcut un semn cu mâna şi s'a ascuns din nou. Nu ştiu, dacă mi s'a părut, sau dacă avea într'adevăr ochii înroşiţi de plâns.

De ce plânge şi se ascunde oare Kitty?

A treia zi, pe înserate, a încins-o dorul şi a venit să-mi spue nu ştiu ce nimicuri, pe cari le îndruga încurcată.

Ii apuc amândouă mâinile între'ale mele şi o privesc în adâncul ochilor.

Kitty îmi înfruntă privirea fără să roşească.

— Şezi Kitty, să vorbim puţin, îi spun şi o aşez, cam fără de voia ei, lângă mine, pe canapea.

— Uite ce vreau să-ţi spun: Imi eşti dragă Kitty, vrei tu să fim prietene?

— Mă mai întrebi dacă vreau? răspunse ea, cu ochii tot plecaţi şi cu mâinile între mâinile mele. Dar nu cunosc fericire mai mare!

Tăcu. O silii să spue tot ce gândeşte şi urmă, cu ochii înecaţi în lacrimi:

— Mă tem numai, că nu vom putea fi niciodată.

— De ce? o întrebai, nedumerită.

— Fiindcă e prea mare deosebirea dintre noi. Eu sunt o fată simplă, nu ştiu nici să exprim ceia ce simţ; d-ta cu înţelepciunea d-tale mă înţelegi. Nu, nu, prietene nu putem fi! Mă mulţumesc să mă laşi mereu să îngrijesc de d-ta, să-ţi pregătesc ceaiul, să-ţi aştern patul, atâta ştiu eu...

— Eşti o fată bună şi modestă Kitty şi vom putea fi prietene, fiindcă am multe de învăţat dela tine.

Inţelepciunea mea o am de prin şcoli, resemnarea ta se apropie de filozofia care e superioară oricărei culturi. Eu n'am nici un suflet prieten. Nimeni nu mă doreşte când nu viu, nimeni nu mă aşteaptă când plec în călătorie şi nimeni nu-mi poartă de grije când sunt bolnavă...

Kitty îmi sărută mâinile şi plânge.

Ii mângâi cu stângăcie părul.

— De ce plângi?

— Imi pare rău că sunt prea mică, pentru a-ţi umple un gol atât de mare.

— Nu Kitty, nu eşti mică, tu eşti un suflet excepţional.

— Te înşeli, **sunt ca toată lumea!**

De atunci am rămas prietene. Când mă întorc dela cursuri, zbor spre casă, de parcă aş avea aripi. Ştiu că acolo mă aşteaptă cineva, care îmi zâmbeşte când îi dau bună ziua, fericit că mă revede. Nu-mi mai fac singură nici o cumpărătură, Kitty mă cruţă de proza meschineriilor de toate zilele. Umblă prin magazine, se tocmeşte cu negustorii, chibzueşte cu croitoresele şi modistele cum să mă îmbrace mai bine. Cu spiritul ei practic, mi-a realizat economii, cari îmi dau putinţa să trăesc mai larg. De câteori găseşte câte un obiect, care crede că mi-ar face plăcere, caută mijlocul să mi-l procure. Dacă am cea mai uşoară indispoziţie, n'are răbdere să mă aştepte până mă înapoiez dela curs, îmi iese înainte şi facem drumul spre casă împreună.

Câteodată o surprind la câte un colţ de stradă, aşteptându-mă cu un buchețel de flori în mână. Când mă zăreşte vrea să se ascundă, dar e prea târziu şi atunci băigue încurcată:

Am fost după târgueli şi am trecut

In lumea celor fără de cuvânt

In lumea celor fără de cuvânt
Mă simt ades umil şi cânt...
sunt ochi ce vor să mă 'nţeleagă,
iar lipsa lor de graiu, mă leagă
de ne'nţelesul lor blajin,
de necăjitul lor destin.
Sunt vite prinse'n jug ori ham,
sunt păsăruici speriate 'n ram,
mioare sfinte, mieluşei,
şi turme întregi numai de ei,
— de dobitoace cum le zici —
Mai mari, mai potrivite, mici...
Geme inima mea, plină, grea,
De câte-au îngenunchiat în ea;
Noroade dragi! de mila lor,
Mi-e sufletul un cerşetor:
Vă rog! te rog, nu le mai bate,
Eu sunt cu ei, soră şi frate.

VIRGINIA GHEORGHIU

* * *

mare grad potenţa moral-socială n'au îngăduit şi nu vor îngădui niciodată să li se răpească din mână un instrument de expresie atât de propriu, atât de firesc omenesc, şi care deţine uneori magia tuturor celorlalte arte la un loc.

Dubla funcţie a limbajului nu e o aberaţie specială, ci un fenomen care se poate regăsi foarte des în natură. Nu mai departe decât în trupul omului — care e o fiinţă extrem de diferenţiată totuşi — se găsesc încă organe care împlinesc două sau chiar mai multe funcţiuni.

Cuvântul, în virtutea unei legi care domină progresul, tinde la o precizare şi individualizare vădită a funcţiilor lui. Scriitorii îşi crează o limbă care se deosibeşte, mai cu seamă în poezie, de limba vorbită, din care-şi soarbe totuşi viaţa. „Limba literară" ca instrument de artă nu este astfel o noţiune fictivă, ci individualizarea uneia din funcţiile limbajului.

(Va urma)

F. ADERCA

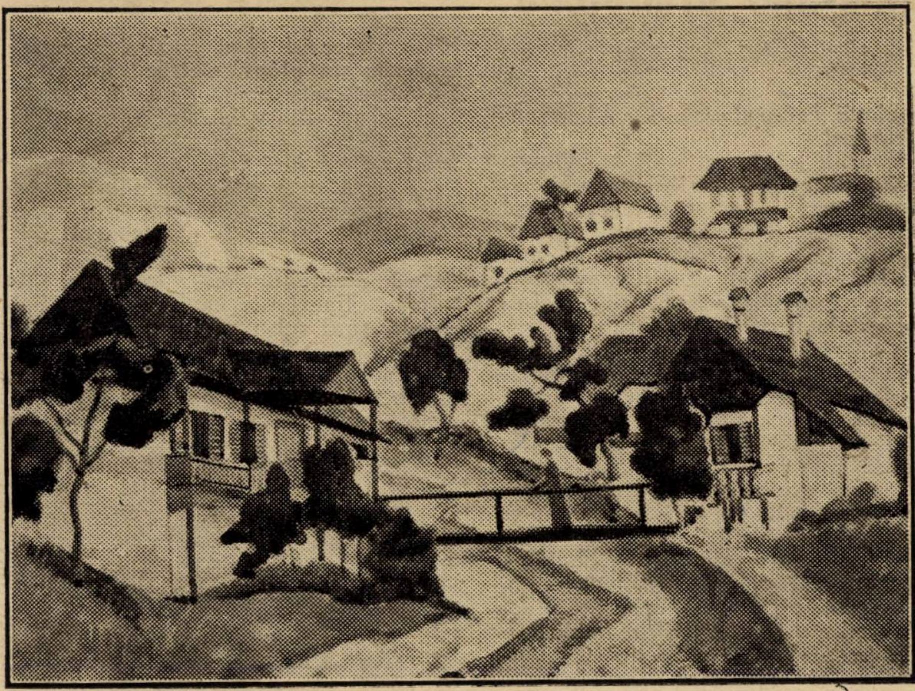

LEON VIORESCU : PEISAJ

pe aici. O florăreasă nu mi-a dat pace să-i cumpăr florile astea. Ce să fac eu cu ele ? Ţie îţi plac.

Ia-le !..

Ii strâng recunoscătoare mâinile şi-i şoptesc :

Eşti un suflet excepţional, Kitty,

Ea îmi răspunde invariabil :

Te înşeli. **Sunt ca toată lumea !**

Examenele m'au obosit peste măsură. Simt nevoia să mă odihnesc. Să plec undeva la ţară. Doamna Plugaru are o rudă la câte-va sute de kilometri de Bucureşti şi-mi propune să plec cu dânsa acolo.

„Nu sunt munţi gigantici şi nici păduri întregi de brazi pe acolo ; în schimb vei găsi aer curat, lapte bun, ouă proaspete şi odihnă“, mă asigură ea.

Le vorbesc colegilor de refugiul meu şi ei primesc vestea cu indifernţă. Numai Kitty e tristă şi umblă de parcă i-ar fugi pământul de sub picioare. Doamna Plugaru ne urmăreşte pas cu pas, ne pune beţe în roate, ori de câte ori vrem să fim singure şi zâmbeşte suspect.

Kitty o urăşte şi cum e leală îi dă să înţeleagă aceasta de câte ori are prilejul.

Perfidă, doamna Plugaru îi vorbeşte mereu de mine, ca s'o necăjească.

— Iartă-mă că ţi-o răpesc, domnişoară Kitty, dar nu e vina mea. Brânduşa d-tale are nevoe de odihnă.

— Nimeni nu poate să mi-o răpească, îi răspunde Kitty răspicat. Dealtfel nu nu e a mea, după cum nu e nici a d-tale.

— Nu se ştie... zice gazda bucuroasă că i-a aruncat o săgeată şi pleacă fredonând.

Căsuţa de la ţară în care m'am refugiat, e puţin înclinată într'o parte şi are un ochiuleţ de geam în curtea cu păsăret. Dimineaţa mă deştept în piuitul puişorilor gălbui sau vărgaţi, în gunguritul porumbilor şi în eternul strigăt al bibilicilor : „Păcat, păcat, păcat !“

Femeia care îngrijeşte de gospodărie, ese cu poala plină de grăunţe şi le vorbeşte, în graiul în care se crede mai înţeleasă : „Pui, pui, pui, manea, manea, manea, cas ; cas ; cas !...

Păsările se îngrămădesc unele peste altele şi-i ciugulesc boabele din palmă. Gospodina le goneşte cu poala rochiei şi râde.. un râs larg, care-i descoperă dinţii mari ca nişte lopeţi.

In afară de orătăniile pe cari le îngrijeşte, Frusina mai are şi o droae de copii, unul mai mic decât celalt. Cel mai mic e blond şi are nişte ochi albaştrii ca mărgelele. Tot satul îi zice „nemţişorul“. E copil de război şi dacă o întrebi pe maică-sa, cum de l-a făcut în lipsa bărbatului de acasă, îţi răspunde cinic :

— Uite aşa. Am făcut şi eu ce a făcut toată lumea. Ce vreţi ? Nu tu mălai în covată, nu pasăre în curte, nu nutreţ pentru vite, ce era să fac ?

Neamţu săracu mi-a dres ulucile, mi-a umplut hambarul şi-mi da şi un ajutor la câmp, când putea.

-- Dar românul d-tale ?

—Românul meu ? Nu l-ar răbda Dumnezeu ! Nu mai ese din cârciumă cât e ziua de mare şi când vine seara acasă, îmi face spinarea tobă.

Să nu-ţi fie silă de viaţă ? Da într'o zi am să-mi iau dăsaga şi am să mă duc, unde m'or duce picioarele !

Mă uit la sprâncele ei încruntate şi-mi dau seama că e hotărîtă, nu vorbeşte numai ca omul la necaz. Incep şi femeile dela ţară să simţă nevoia dezrobirii. Nu mai încovoaie spinarea să primească loviturile tiranului. E un semn al vremii.

In ziua dintâi petrecută la ţară, avui o surpriză. Kitty a venit să stea vre două zile lângă mine. Doamna Plugaru s'a făcut verde de ciudă.

— Auzi, să plece o fată singură la drum şi să lase copiii acasă, neîngrijiţi Aci nu-i lucru curat !

Privirile-i bănuitoare mă jignesc şi nu ştiu cum să feresc sufletul curat al Kittyei, de balele ei veninoase.

Aceasta nu se mai satură să privească. Parcă aşi lipsi de un an. A aşternut o velinţă mare subt un copac şi ne-am tolănit la umbră. Mi-a aşezat pe nesimţite capul în poala ei şi-mi netezeşte cu mâna, cutele de pe frunte. Şuviţe din părul meu îi ating bărbia. Kitty tresare înfiorată. Simt că inima-i bate cu putere. E tulburată.

— Ce frumos e aici lângă tine ! îngână ea. Aş vrea să nu se mai sfârşească ziua de azi niciodată. Ii desmierd mâna. Kitty se pleacă, gura ei e aproape de gura mea, respiraţiile noastre se unesc dar buzele nu se ating..

Un gând vrăjmaş mă face s-o îndepărtez.

Ce-ar zice d-na Plugaru dacă ne-ar vedea ?

Kitty a plecat pe înserate tăcută şi îngândurată.

Am rămas singură în pridvorul casei cu ochii agăţaţi de bolta cerului. E ciudat, câtă nevoe are sufletul unei fiinţe de căldura altuia. Pe mine prietenia Kittey m'a împăcat cu viaţa. Ştiu că într'un colţ de lume, nu departe, e cineva care mă doreşte, care mă aşteaptă... am deci pentru cine trăi.

Cineva îmi cuprinde pe la spate capul şi-mi acoperă ochii cu mâinile. Am o senzaţie ciudată. Un fior rece îmi străbate trupul. Parcă mi-ar luneca o omidă dealungul şirei spinărei. E d-na Plugaru. Se aşează lângă mine şi-mi vorbeşte potrivindu-mi cutele rochiei. Niciodată nu mi-a vorbit atât de mult şi de cald. Din când, în când, ca din întâmplare, mâna ei o atinge pe a mea. Imi trag scaunul ceva mai departe, ea vine tot mai aproape. Mă nelinişteşte. Ce-o fi vrând ? Imi spune că Kitty e o gâsculiţă, că ea are mai multă eperienţă în materie de dragoste, că domnul Plugaru e o brută, vine obosit dela slujbă şi adoarme cu gazeta în mână.

— De când caut un suflet să mă înţeleagă, oftează ea. Bărbaţii sunt meschini, nu ştiu să iubească. Pe când eram în pension am avut şi eu o prietenă. Ziua citeam împreună povestea fecioarelor din Lesbos şi seara ne iubeam ca ele.

Acum simt că aş mai putea iubi pe cineva, cum am iubit-o pe ea, dar între mine şi acel cineva e..... Kitty.

Mă cutremur şi încep să mă ruşinez de mine. Femeia aceasta care a năruit într'o clipă tot ce a clădit Kitty în sufletul meu, mă dezgustă profund.

Mă ridic scârbită şi plec, lăsând-o mototolită la picioarele scaunului meu, ca pe o cârpă.

De câteva zile nu ştiu ce să mai fac s'o evit. Ziua rătăcesc prin pădure, iar seara mă închid în odăiţa mea şi citesc. Femeia aceasta nu poate fi vicioasă. La ea totul e poză, dorinţa de a ieşi din comun şi spirit de imitaţie. Poate că îşi închipue că şi asta face parte din condiţiile emancipărei. Biet creer de pasăre.

Kitty a revenit, cu multe, sacrifici la ţară. Gestul ei delicat m'a umplut de data asta de revoltă şi am gonit-o înapoi acasă, fără s'o las măcar să mă atingă.

In atmosfera viciată de gândurile d-nei Plugaru, apropierea Kittyei, îmi părea un păcat.

Fata luă răceala mea drept supărare şi înainte de a pleca îmi lăsă câteva rânduri:

Buna şi înţeleapta mea prietenă,

Iţi spun pentru cea din urmă oară aşa, ca să-mi rămână pentru totdeauna pe buze mierea ultimului cuvânt. Ziua pe care o doream cât mai îndepărtată, fiindcă ştiam că are să vină, a venit prea curând şi nu m'a găsit nepregătită. Ştiam că prietenia noastră nu poate să dureze şi în fiecare seară mulţumeam lui Dumnezeu, că m'a binecuvântat încă o zi cu dragostea ta. Sunt zdrobită dar pentru conştiinţa mea ţin să-ţi spun că dacă ai avut vreo dezamăgire în privinţa mea, e numai din vina ta. Tu mă vedeai excepţională cum mă creiase închipuirea ta. Excepţională eşti tu, pe când eu, te-am prevenit... Sunt ca toată lumea !

Incă o îmbrăţişare.

Kitty

Am strâns biletelul la piept şi am plâns cu capul pe masă până la ziuă. Pierdusem singura afecţiune curată cu care mă dăruise o clipă viaţa.

SARINA CASVAN-PAS

Consideraţiuni asupra catharsis-ului aristotelic

VI

Freud ajunge, după cum am văzut, la un fanatism monoscientist, care este destul de ispititor, dar ştiinţa adevărată nu trebue să se supună unor concepte mai mult sau mai puţin paradoxale, ci trebue să se plece smerită în faţa naturii lucrurilor. Resemnarea în faţa complexităţii realului e preferabil faţă de o ofensivă dictată din liniştea cabinetului, atunci când nu se ţine seama de configuraţia terenului, ci se trasează ulterior o hartă, care să se potrivească perfect cu planul de luptă elaborat. Lupta pentru smulgerea adevărului condusă în felul acesta e pierdută înainte de a începe.

*

Cu studiul primitivilor, în afară de cercetătorii englezi şi germani, care au adunat şi au clasat materialul împrăştiat în memoriile călătorilor şi misionarilor. înfăţişându-l cu o savantă erudiţie se ocupă şi sociologul francez Durkhein. (Les formes élémentaires de la vie religieuse, Paris, 1912), ce va căuta împreună cu întreaga sa şcoală să aducă o riguroasă metodă de cercetare şi să transforme caracterul mai mult informativ al lucrărilor unui Frazer, spre pildă, într'o explicare mai filosofică.

In pasiunea sa pentu adevăr însă, Durkheim vrea să explice totul şi astfel afirmaţiile sale depăşesc câteodată măsura probelor invocate, după cum s'a observat de atâtea ori.

Durkheim face ca totul să apară sub rubrica preconcepută oarecum a socialului. Rolul individului, sau psichismul în genere este foarte redus cu sistemul cristalizărilor sociale susţinut de Durkheim.

Nu vom intra în discuţia foarte vie din ultimul timp: dacă sălbaticii de astăzi sunt nişte primitivi autentici, sau numai nişte necivilizaţi; dacă timpul care a trecut peste sălbaticii contimporani i-a putut conserva intacţi, aşa cum erau strămoşii noştri milenari, sau a lăsat urme indelebile; dacă fiind mai puţin cultivaţi ca noi, mai simpli, mult mai aproape de natură n'ar putea totuşi să fie produsul degenerat al unei evoluţii.

Unul dintre aceia, care discuta această problemă zice că: nu trebue să ne închipuim păstrarea în starea pură de „primitivitate", numai fiindcă au rămas străini efortului colectiv din pricina izolării lor. Viata dela Pompei graţie cenuşei Vezuviului a fost scutită ca să zicem astfel, de acţiunea timpului. Timpul însă a trecut peste sălbatici: şi imobilitatea în timp este cu totul altceva de cât imobilitatea oarecum intemporală" (Henri Berr, **L'évolution de l'humanité**, vol. VI. **Avant-Propos**. p. IX la **Des Clans** aux **empires** de A. Moret şi G. Davy, Paris 1923).

■

După Durkheim, elevii săi, continuând punctul de vedere, că religia, ştiinţa şi arta îşi extrag substanţa primă dintr'o cristalizare socială, şi că ele nu răspund dela început unor nevoi omeneşti, adică individuale, aduc contribuţii foarte instructive în legătură cu mentalitatea primitivă care ar fi de origină pur socială.

Că o astfel de origină ar fi socială sau individuală pentru problema, care ne preocupă pe noi, faptul acesta are o importanţă minimă.

Ne vom opri puţin asupra lucrărilor lui Lévy Brühl (**La mentalité primitive**, Paris 1909; **Les fonctions mentales dans les sociétés inférieures** Paris 1921) unul dintre elevii cei mai autentici ai savantului francez.

E adevărat, că Levy Brül se găseşte într'o situaţie tot aşa de dificilă ca şi ceilalţi cercetători în acest domeniu. Acei care au adunat observaţiile nu sunt tot aceiaşi care le şi elaborează şi le discută, primii fiind călători şi misionari, ceilalţi, savanţi ce n'au văzut poate niciodată obiectele cercetărilor lor.

Nu e uşor, zice Freud, să te înţelegi cu sălbaticii. Nu sunt toţi observatorii familiarizaţi cu limba lor şi sunt obligaţi să recurgă la interpreţi sau să se servească de o limbă auxiliară. Afară de aceasta sălbaticii în genere sunt foarte puţin comunicativi, când e vorba de lucrurile intime ale culturii lor, ei nu-şi deschid sufletele de cât străinilor, care au trăit un timp îndelungat cu ei.

Lévy Brühl caută să demonstreze în aceste condiţiuni, că instituţiunile, practice şi credinţele primitivilor implică o mentalitate prelogică şi mistică orientată altfel de cât a noastră.

Reprezentările colective şi legăturile lor, care constitue această mentalitate sunt orânduite după o lege specială ce rămâne indiferentă principiului contradicţiunii din logică. E vorba de **legea participaţiunii**. Prin aceasta Lévy Brühl înţelege participarea între fiinţe şi lucruri legate într'o reprezentare colectivă în aşa fel în cât existenţele pot să fie şi să nu fie în acelaş timp, să fie ele însele şi în acelaş timp altceva.

Reprezentările colective conţin, ca părţi integrante, elemente emoţionale şi motoare şi mai ales implică, în loc de incluziuni şi excluziuni conceptuale, participări mai mult sau mai puţin bine definite, dar în general viu simţite. Legea participaţiunii permite primitivului să cugete în acelas timp individualul în colectiv si colectivul în individual fără nicio dificultate. (**Les fonctions mentales** etc.).

In afară de aceasta, Lévy Brühl arată cum cauzalitatea la primitivi este de un alt tip de cât al nostru. Ea exclude cu desăvârşire elementul **cum**, sau aşa numitele **cauze secunde**, care sunt în acelas timp şi cauze şi efecte ale altor cauze anterioare. Pentru primitivi fenomenele nu se dispun în serii ireversibile cu intervale determinate şi măsurabile. Efectele şi cauzele nu sunt aşezate în spaţiul ambiant şi nici timpul nu e divizibil în părţi identice între ele, succedându-se cu o perfectă regularitate.

Timpul mai ales e indistinct şi rău definit. (**La mentalité primitive**).

Rezolvând în felul acesta cu linii generale materialul adunat, ia o poziţie categorică împotriva antropologiştilor şi etnografilor englezi mai cu seamă ce-au fost utilizaţi, după cum ştim şi d. Freud.

La baza manifestărilor primitive, Frazer, spre pildă, arătase cum cugetarea omenească la început s'a cristalizat sub forma unui ansamblu de concepţii magice şi cum magia a precedat şi religia şi filosofia, sau ştiinţa şi arta. Caracterul magic se desfăşoară graţie principiului asociaţiei de idei prin contiguitate şi prin similitudine în timp şi în spaţiu. De-aci animismul ce caracterizează manifestările primitive. (**Le rameau d'or**, tr. tr. 2 vol. Paris 1902).

Ceeace impune o judecată magică, susţine Hubert şi Mauss, este o quasiconvenţie, care stabileşte, că semnul crează obiectul, partea întregul, cuvântul evenimentul şi aşa mai departe. Esenţialul este, arată mai departe autorii citaţi, că aceleaşi asociaţiuni se reproduc în mod necesar în spiritul mai multor indivizi. Generalitatea şi apriorismul judecăţilor magice apar pentru Hubert şi Mauss, ca semn al originii lor colective. (**Esquisse d'une théorie génerale de la magie** în „**Année sociologique**, vol. VII p. 1—147).

O concepţie animistă, presupune un aparat mintal identic cu al nostru, Lévy Brühl susţine, că primitivii nu percep la fel cu noi. Oricare ar fi obiectul ce se înfăţişează primitivului, el implică proprietăţi mistice, care îi sunt inseparabile şi spiritul primitivului nu le separă, când le percepe. (**Les fonctions mentales** etc., ed. V, p. 37 Paris 1922).

Ceeace un primitiv vede în vis este tot aşa de real pentru el, ca şi când ar fi văzut ceva în stare de veghe. Ceeace pentru noi este o percepţie, pentru primitiv este o comunicare cu spiritele, cu sufletele, cu forţele invizibile şi intangibile, misterioase, care îl înconjoară de toate părţile. Aşa se explică, de ce visul, unde elemntele materiale şi tangibile sunt inexistente, este tot aşa de real, ca şi lumea fizică, întrucât elementul de comunicare este spiritul şi forţa invizibilă. Ba s'ar putea spune, că visul e mai real, ca realitatea (**Ibid, p. 57**).

Omul superstiţios adesea şi omul religios din societatea noastră cred în două ordine de realităţi: unele vizibile şi tangibile supuse legilor necesare ale mişcării, altele invizibile, impalpabile, „spirituale", formând ca o sferă a societăţilor inferioare, aceste două lumi nu sunt în contact una cu alta, distincte şi solidare, graţie întrepătrunderii lor. Nu există de cât o singură lume. Toată realitatea este mistică, ca şi orice acţiune, şi prin urmare, ca orice percepţie. (**Ibid. p. 67**).

Nu numai autoritatea imediată în timp leagă un anumit fenomen de un altul. Succesiunea percepută sau observată poate sugera lgături, care nu se confundă cu această succesiune. Ea consistă dintr'un raport mistic, pe care primitivul şi-l reprezintă între antecedent şi consecvent: primul având puterea să producă pe al doilea. Desfăşurarea în timp este un element de legătură, dar acest element nu

---

Grădină publică

M'am strecurat când muzica 'ncetase:
Scrâşnea un plâns, pietrişul umezit..
Un liliac, prin noapte ameţit,
Seci bucurii din aripi fluturase.

N'am rătăcit nici trist, nici fericit,
Pe-o urmă ce vre-un pas iubit lăsase
Nici blestem şi nici cântec de mătase
Prin dinţii încleştaţi n'a isbucnit.

Şi fu în piept spumând, spre mare, valuri
Întreaga tinereţe-a unei ape
Strivită surd sub umeri grei de maluri.

...Infrigurat de banca rece, strâng
Iuţi brume, năvălite între pleoape,
— Şi-i întuneric... Şi nu vreau să plâng...

C. M. TEODORESCU

e totdeauna necesar, nu e niciodată suficient. **(Ibid. p. 73—74).**

Ceeace izbeşte de la început, insistă Lévy Brühl, este că mentalitatea prelogică aproape nu analizează. Fără îndoială, într'un anumit sens, orice act de cugetare este sintetic. Dar când e vorba de cugetarea logică această sinteză implică, aproape în toate cazurile, o analiză prealabilă. Mentalitatea prelogică este sintetică prin esenţa sa : cu alte cuvinte sintezele care o constitue nu implică analize prealabile, al căror rezultat să fie înregistrat în concepte. Legăturile reprezentărilor sunt date în general odată cu reprezentările. Ele au un caracter oarecum aprioric. **(Ibid, p. 113—114).**

Categoriile de poziţie, de situaţie în spaţiu şi pe distanţe sunt, scrie Lévy Brühl citând pe Gatschet în reprezentările popoarelor sălbatice de o importantă tot aşa de capitală ca acelea ale timpului şi ale cauzalităţii pentru noi **(Ibid. p. 165).**

Imporanţa înregistrărilor spaţiale se observă şi în limba primitivilor, atunci când e vorba mai ales de expresiunile descriptive.

Tendinţa comună este a descrie, nu impresia primită, ci forma, contururile, poziţia, mişcarea, modul de acţiune al obiectelor cu spaţiu. într'un cuvânt ceeace se poate desena. **(Ibid. p. 175).**

Noi când vorbim, clasificăm ; primitivul individualizează ; noi căutăm să vorbim cu preciziune, primitivul când vorbeşte, desenează, adică vorbeşte în imagini am putea zice. Conceptul lor este ceeace s'ar numi conceptul-imagine, adică un produs mintal, în care individualizarea e maximă.

In genere primitivul nu cunoaşte abstracţiunea. Pentru noţiunea de **tare**, ei zic : **ca piatra ;** pentru cea de rotund : **ca luna** şi aşa mai departe, adăogând de obiceiu un gest ideii exprimate şi confirmând printr'un semn, adresându-se ochilor, ceeace ei voesc să fie auzit. Mecanismul comparaţiilor e atât de perfecţionat, ca să zicem astfel, în cât în limba lor adjectivul aproape nu există ; substantivul îndeplineşte acest rol.

Noi vorbim cum cugetăm, adică prin ajutorul conceptelor. Pentru primitivi cuvintele sunt realităţi mistice. Simpla audiţiune a unui mit, din punct de vedere afectiv, este cu totul altceva pentru ei, de cât pentru noi. Ceeace ei aud le stârneşte o cantitate de armonice, o multitudine de impresii adiacente, care pentru noi nu există, graţie structurii logice a cugetării noastre. Cuvintele pentru noi deşteaptă asociaţii a căror origine se găseşte în experienţă ; primitivul este oarecum impermeabil oricărei experienţe generatoare de concepte.

Atragem deocamdată atenţia asupra structurii cunoaşterii la primitivi şi la contemplatorii evoluaţi ai operei de artă.

(Urmează)

SCARLAT STRUŢEANU

Antiquitas rediviva

(Vremurile revin)

de GH. BAGULESCU

— FRAGMENT —

Sus, pe tăpşanul stâncos al insulei Caprea, printre platanii umbroşi, plopi svelţi, şi inii maritimi — ce ţâşnesc din coasta insulei ca nişte jocuri verzi de apă — se întrezăreşte, din largul mării, albeaţa de marmoră a unui palat ca'n poveşti.

Colonade şi ferestre înalte, arcate, împodobesc etajele, terminate prin terase, de pe a căror înălţime ochiul poate alerga în voe spre câmpia mării Tyrrheniene. Portice fragede şi terase în cascade coboară până în apa mării, sprijinind pe ele o lume întreagă de statui. Templele marilor zei înconjoară palatul.

Columne uriaşe, sprijinind victorii înaripate, portaluri cu bolţi înalte şi intrări străjuite de sfincşi, cu statui de ostaşi încremeniţi în armuri, desăvârşesc măreţia palatului, în care mărimea liniilor s'a îmbrăţişat deopotrivă cu gingăşia şi armonia, sub divina inspiraţie a zeilor arhitecturii.

Faţa palatului priveşte spre largul mării, întinzându-şi braţele rotunde ale unei terase până deasupra peretelui stâncos, de care se loveşte apa mării şi pe care o statuă uriaşă a lui Jupiter Statuor, aşezată între două columne, tronează peste întinsul imperiului de ape.

Pe turnul răsărit, carul lui Apollo, a încremenit în aramă.

Jos alături, din mijlocul avuzului unde Aurora îşi înfrânează goana nebună a cailor, ţâşnesc şuviţe de apă, ce se resfiră ca nişte raze de răsărit, recăzând apoi în praf mărunt, în care tremură frumoasa faţă septicoloră a Zeiţei Iris.

Pe aleele mlădioase şi albe, singuratice sau adunate în grupuri, se înalţă statui de Tribuni în aramă, Cesari călări, Diane de marmoră. In jurul isvoarelor, Nereide şi Adonişi iar, agăţaţi pe colţuri prăpăstioase de stâncă, Faunii privesc pe furiş cum un corp drăgălaş de Venus îşi înmoae piciorul gol în limpezimea mării.

In lăuntrul palatului, sunt încăperi ce întrec în podoabe vestitul atriu al lui Nerone şi minunatele iatacuri ale Cleopatrei. Este palatul minune, pe care ambiţia Impăratului Tiberiu, ajutată de întrecerea celor mai de seamă artişti ai lumii cunoscute : Greci, Romani şi Egipteni, l-a clădit în cel mai fermecător loc al Italiei.

Adesea în mândrele încăperi dinspre mare, prin ferestrele larg deschisse, pătrund primele raze de răsărit, prinzând în sulul lor de lumină, ca pe nişte fluturi albi, corăbiile uşoare ce, cu pânzele umflate de adierea dimineţii, vin sau pleacă din portul Neapol şi Pompei.

Pe terasa ce se afundă mai adânc în mare, în faţa statuei lui Jupiter, rezemată de balustradă, stă pierdută în gânduri stăpâna mândrului palat, Berenice.

Pieptănată după obiceiul grecesc, ea poartă o stollă de mătase holoserică rozăstrăvezie. Dintr'o singură bucată, haina alunecă de la pieptul rămas pe jumătate gol până la glesnele picioarelor prinse în coturne. Stolla subţire alintă formele mlădioase ale corpului, lăsând să i se vadă în întregime braţele goale şi piciorul stâng până aproape de genunchiu.

Cercei de smarald, brăţări masive de aur la amândouă braţele, coliere de perle, sporeau bogăţia găteli şi punctau frumuseţea corpului. Tot ce orientul avusese mai frumos şi mai expresiv adunase într'un singur corp de femee. Nici oamenii şi nici zeii nu ar mai fi avut ceva de adăogat la frumuseţea muritoarei.

Timbalele şi harfele sfârşiseră, odată cu mlădioasa dansatoare egipteană, ritmul molatic al unui dans oriental. Intinsă pe covorul pe care dansase, gingaşa Rabba, îşi privea cu ochi mari stăpâna, în timp ce pieptu-i sălta cu putere sub respiraţia dansului sfârşit. Picuri de harfă, ondulări de dans şi lacrimile unor nervi sbuciumaţi, se amestecau cu adierea. De pe faţa soarelui în asfinţit, picurau de asemeni, în marea albastră, cele din urmă lacrimi din lumina zilei.

Ochii negri ai Berenicei prind licăriri roşii sub razele de asfinţit, iar privirile rătăcite se pierd gânditoare pe întinsul pustiului de ape.

Corpul mlădios de orientală se cutremură din când în când, sub imboldirea nervilor nepotoliţi. Printre lacrimile ce alunecau pe faţă, în picuri fierbinţi, ea vede asfinţitul soarelui de acum zece zile când, pentru a înfrunta furia mulţimii răsvrătite contra ei, coborîse singură în furnicarul străzilor Romei.

O ambiţie fără margini o mânase în vâltoare. Ameninţările şi strigătele mulţimii îi alungase sângele din faţă, dar totuşi ea părea nepăsătoare.

Numai după ce ajunse în palat, dându-şi seama de primejdia prin care trecuse, începu să tremure.

Trecuse zece zile şi groaza căpătată în loc de a se şterge, sporită de gânduri noui de îngrijorare — o aşteptare îndelungată şi cea mai vie dorinţă neîmplinită.

Chiar în ziua răscoalei, Impăratul dându-şi seama de furia poporului — care după luni întregi de nemulţumire ajunsese acum la mişcări de stradă, cerând alungarea Berenicei din Roma — îşi condusese pe ascuns iubita, însoţit de Cerealis, aici în insula Caprea.

Despărţirea fusese mişcătoare. Stutua lui Jupiter însăşi văzuse cum chiar Impăratul, plângea lacrimile unei iubiri, ce nu putea să treacă peste porunca soartei. Cesar făgăduise că va veni să o vadă peste cinci zile.

In ochii Berenicei, mai mult decât iubirea, plângea mândria jignită, ambiţia şi trufia, rostogolind odată cu fiecare lacrimă şi părticelele unei nădejdi nutrite de atâţea ani.

Nu era prea frumos Impăratul Titus, pentru a stârni într'atât dragostea Berenicei, dar era Impărat. El singur putea îndeplini năzuinţele ei de mărire : dorinţa de a ajunge Impărăteasă recunoscută a lumii.

De două ori câte cinci zile, trecuseră fără ca Impăratul să vină şi, cu fiecare clipă ce se adăuga peste ziua întâlnirii, se măria mâhnirea. Iubirea adevărată, câtă mai rămăsese, fugea în faţa urii, în timp ce aşteptarea întindea cu putere coarda nervilor unei dorinţe ce nu se mai putea înfrâna.

Nepăsarea lui Cerealis o durea şi mai rău. Iubirea lui Cesar putea fi mai rece, erau doar de atâţea ani împreună, dar a tribunului era deabia la început.

El, care o dorise atât de mult şi pe care ea îl reprimise în vraja dragostei, din cauza trecerii şi puterii ce avea asupra poporului din Roma, el, îndrăgostitul clipelor înălțătoare de iubire, întârzia deasemeni. Işi aducea aminte cum, luni dearândul, îl ținuse departe, cum îl umilise chiar, pentru-ca apoi să-şi schimbe purtarea când acesta, drept răsbunare, începuse să ațâțe poporul împotrivă-i.

Globul soarelui, ce de o clipă se afundase în ape, luase cu el cele din urmă licăriri de pace din sufletul femeei. In golul din suflet, pătrunse atunci, în valuri line de desnădejde, dorul tărâmurilor părăsite şi clipele anilor copilăriei.

— Ierusalime, Ierusalime! Astăzi ca şi tine nu mai sunt decât o cetate dărîmată. Roma ne-a înfrânt pe amândouă.

Printre lacrimele unei surescitări fără seamăn, ochii minții păşeau domol pe țărmul Mării Moarte, spre cetatea sfântă. Se vedea tânăra fecioară, ascultând alături de sora ei iubită cum bătrânul harfist al lui Herod, mai totdeauna spre seară, picura din strune liniştea dumnezeească a psalmilor lui David.

— O, Iehova! Iehova! Fă să văd şi eu astăzi puterea ta asupra zeilor păgâni, astăzi, când numai statornicia credinței mele, în tine, mă opreşte să ajung stăpâna lumii.

Am păcătuit, stăpâne, împotriva poruncilor tale, tocmai ca să te pot întrona în capitala lumii de astăzi!

Un imn religios, dând viață unuia din psalmi, umplu după dorința sbuciumată a semitei împrejurimele parcului de un suflu pios, ce se înfrățea cu adierea domoală şi răcoroasă a serilor de vară.

Intreagă ființa Berenicei fu cuprinsă de un cutremur. O sclavă se apropie sfioasă şi, sărutându-i glesna piciorului alb ca zăpada, îndrăsni să şoptească:

— Stăpână, a început să se simtă răcoreala serii. Imbracă palla, stăpână.

Un gest domol de învoire fu răspunsul, mai mult un semn care cerea să nu mai fie tulburată din visarea ei.

Mantia de purpură violetă, cu marginea țesută în fir de aur, îi fu aşezată pe umăr.

Dar sufletul unei femei este un amestec de apă şi de foc, lumină şi întuneric, senin şi trăsnet; o împerechere de măreție şi josnicie, de blândețe şi cruzime. Din seninătatea suflului religios, un cutremur o aruncă în partea opusă a simțirii.

— De-ajuns! Trăesc încă şi vreau ca să trăesc!

Cu toată măestria artei voastre, vreau să-mi cântați un dans de salomee!

Palla fu aruncată scurt de pe umerii rotunzi. Brațele goale, picioarele prinse în coturne, pieptul ce da să rupă mătasea subțire a tunicii, mijlocul mlădios de salamandră, începură să contureze sunetele dansului din Orient.

Faunii cățărați de stânci priveau cu lăcomie corpul gingaş al dansatoarei, noaptea se aşternea deopotrivă peste mare şi parc; Phoebus ajunse la înălțimea vârfului brazilor, privind cu ochi de argint; stropi de muzică se împrăştiau calzi şi molatici, în atmosfera desmierdată de mişcările ritmice ale zânei dansului din țara focului.

Lămpi atârnate, aşezate în globuri de cristal, luminau terasele; alte globuri luceau sus pe bolta de albastru. Pe terasa villei de deasupra mării, continua încă dansul.

Târziu în noapte, mişcările dansatoarei împreună cu picuratul harfelor căzură grămadă pe covor. Insăşi coardele nervilor destinşi păreau că zac şi ele lângă trupul înfrânt.

Luată de sclave, fu dusă în marele atriu al palatului. Printre geamurile larg deschise, pătrundeau sfioase raze răcoroase din lumina nopții, îmbrățişându-i corpul încălzit şi capul afundat în gândire.

Ridicându-şi apoi privirea, ochii îi rămase ațintiți asupra lunii pline, din globul căreia fecioara nopților, cu părul despletit, privea în susul cerului.

Ademenită de măreția divinității, se ridică încet, sprijnindu-se în cotul drept.

— Aşa trebue să fi fost nopțile când Antoniu doritor, mergea să întâlnească pe Cleopatra!...

. . . .

G. BĂGULESCU

DAIMONION

XII. CREAȚIE INSONDABILA

de LUCIAN BLAGA

Sfârşitul unui capitol anterior cere imperios un scurt comentar. Spuneam că în teoria geniului Kant şi Goethe au văzut deopotrivă de adânc, cu deosebirea că întâiul a văzut mai precis, iar al doilea mai larg. Deopotrivă de adânc au văzut prin faptul că — deşi sumar — ei au analizat geniul până în substratul irațional, până în însuşirile de creație intuitivă şi inconştientă cu cari acesta pare a fi înzestrat. Kant, cu ochiul minții mare cât ochiul lumii, a văzut mai precis, deoarece a arătat cu o tăietură de briciu scolastic unde sfârşeşte raționalitatea şi unde începe iraționalitatea geniului, lucru pe care Goethe, gânditor în vedenii, mai mult îl enunță în aforisme vagi, imaginația lui sfiindu-se de orice despicări în stil de ornamentică gotică. Dar el a văzut mai larg de cât Kant prin aceea că nu mărgineşte geniul la artă, ci îi îngăduie cu sprinteneală atotghicitoare orice domeniu spiritual sau practic. Cum e posibilă această lărgire, fireşte, el n'a ținut să iscodească, ceeace de altfel din partea noastră nu constituie o învinuire, deoarece Goethe nu şi-a luat niciodată sarcina de a face propriu zis „o teorie a geniului", ci şi-a spus doar ocazional simple păreri totdeauna fragmentare asupra subiectului în chestiune.

De alți gânditori contimporani, dar mult mai tineri şi cu desăvârşire altfel alcătuiți sufleteşte, îl despart pe Goethe, în aceeaşi problemă, evidente deosebiri. Romanticii înzestrează geniul cu un universalism magic. Se'nvredniceşte după ei de atributul genialității în mai mare măsură acea operă, în care printr'o întretăiere jucăuşă interferează poezia, filozofia, profeția, etc. Geniul e după ei actorul după plac al tuturor rolurilor pe cari spiritul omenesc le poate juca pe scena cu nenumărate surprize a culturii umane. Universalismul pe care Goethe îl atribuie geniului nu e de predispoziție ca la romantici, ci de cadru de manifestare: pentru el geniul se poate manifesta în orice domeniu, într'o organică limitare (nu numai în artă cum pretindea Kant), excepțional poate şi în mai multe domenii fără însă de a ajunge la confuzia lor.

Intre cugetătorii a căror tinerețe coincide cu bătrânețea lui Goethe am amintit tot cu o teorie asupra geniului, plină de interes pentru noi, şi pe Schopenhauer. El a înțeles, şi fapta aceasta rămâne poate printre puținele cuceriri definitive ale filozofiei, mai bine decât alții diferența profundă dintre intelectul discursiv şi intuiția genială. Totuşi nimenea n'a interpretat geniul aşa de egocentric prin prisma propriului său sistem de gândire ca Schopenhauer. Reducând geniul la contemplarea „ideilor platonice" el isbuteşte, cu îngrămădire absurdă de argumente, să vadă în „obiectivitate" cea mai esențială însuşire a geniului. Cu ce spirituală libertate şi lipsă de prejudecăți față de filozoful „antiscolastic" pune Goethe în orice observație asupra geniului accentul pe **creație**. Niciunul dintre nenumărații serafici sau îndrăciți gânditori ai acelui timp nu accentuiază cu atâta încântare şi pasiune caracterul creator par excellence al geniului, ca Goethe.

Faust tălmăceşte cunoscuta vestire dogmatică din fruntea evangheliei lui Ioan: „la început a fost cuvântul", prin: „la început a fost fapta". Goethe a ținut să caracterizeze divinitatea prin ceeace e mai demn de ea: prin creație, prin productivitate, prin săvârşire şi faptă. Nu e decât un omagiu fără reticențe adus geniului, dacă Goethe îl caracterizează prin acelaş dar al creației, pe care, crescut dincolo de orice măsură, îl găseşte şi în divinitate. Dar în afară de asta, mai există şi altă apropiere pe care el o încearcă între geniu şi divinitate, prin mijlocirea indirectă a demonicului 1). După cum ştim demonicul nu e decât divinitatea întrucât iese din sine, întrucât evadează din ordinea ce şi-a impus-o, întrucât se contrazice şi nu încetează de a creia. — Cu plăcere Goethe nu stăruie în regiunea aceasta de aer subțire a metafizicei. Hotărît e el numai în durarea unei punți între geniu şi demonic. Demonicul e elementul creator, intuitiv, irațional, divinator în orice geniu, câteodată chiar fatalitatea geniului. Orice creație veritabilă, insondabilă prin mijloace raționale, orice creație care veacuri dearândul nu încetează să fascineze închipuirea muritorilor, duce mintea tălmăcitoare de origini — deadreptul în Demonic. şi creațiile acestea pot să fie cântece, ipoteze, idei, fapte. Demonice sunt toate prin faptul că frământă şi magnetizează pilitura de fer a sufletelor mai multor generații de oameni, şi prin faptul că opun o rezistență definitivă oricărei încercări de a le înțelege tranşant cum înțelegi simetriile logice ale unei formule matematice.

LUCIAN BLAGA

---

1) Tot cu divinitatea aducea în legătură şi filozoful Schelling — geniul. „Această veşnică noțiune a omului în Dumnezeu ca isvor nemijlocit al plăsmuirilor sale, este ceeace se numeşte geniu... divinul ce sălăşlueşte în om. Geniul e aşa zicând o fărîmă din absolutul lui Dumnezeu". (F. W. Schelling, Philosophie der Kunst, pag. 108. Eckardt Verlag 1907 Leipzig). Această operație de apropiere nu e decât foarte firească la orice panteist, deci şi la Schelling, şi la Goethe....

Alexandru Sihleanu

(1834-1857)

Din falanga poeţilor ce au urmat lui Gr. Alexandrescu şi Vasile Alecsandri, după prima lor epocă liberară, face parte şi Alexandru Sihleanu. Fire sensibilă şi cu o deosebită delicateţă sufletească, el dispare prea de timpuriu din mijlocul generaţiei sale, care punea multe speranţe în el.

Bucureştean prin naştere, Al. Sihleanu învaţă în colegiul Sfântu Sava şi în pensionul lui Morty şi apoi pleacă, la vârsta de 18 ani, în Paris, unde obţine bacalaureatul în litere. Sub inspiraţia marilor poeţi ai Franţei şi îndemnat desigur şi de prieteni, el începe să publice primele versuri în **„Junimea română“** ziar publicat de societatea **„Junimea română“** a studenţilor români din Paris. Această foaia era redactată de G. Cretzianu, Alexandru Odobescu, Dimitrie Florescu, dr. P. Iatropolu, Dimitrie Berendei şi Alexandru Sihleanu. Din ea au apărut numai trei numere în anul 1851 în tipografia **De Soye** unde mai publicase alţi români, diferite cărţi literare.

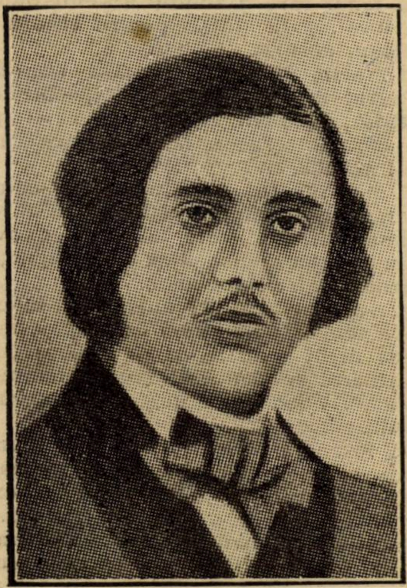

AL. SIHLEANU

La Paris Sihleanu a stat mai mulţi ani, cred din 1851 până în Septembrie 1855, când se reîntoarce în ţară. Un cerc literar şi politic înjghebat de scriitorii cari conduceau ziarul **„Concordia“** îl avu câtva timp colaborator. Atins de o boală nemiloasă poetul Sihleanu, se stinge în plină tinereţă în ziua de 23 Martie 1857, cu două luni după ce îşi tipărise volumul său de versuri intitulat **„Armonii intime“**.

Fire prin excelenţă romantică poetul Sihleanu, n‘a isbutit să ne dea o operă originală de talent şi întreaga sa activitate literară se rezumă la câteva imitaţii după marii poeţi romantici francezi şi englezi ; iar pe de altă parte la câteva umile încercări de originalitate. Poezia sa poartă pecetea romantismului cu toate temele sale de inspiraţie : iubire, dragoste de natură, dragoste de miraculos, tirade patriotice, etc...

Poeziile care l-au impus în faţa contemporanilor au fost desigur **„Sonetul I“**, **„La Patrie“** şi **„Strigoiul“**. Prima poezie a avut cinstea de a fi aleasă de Titu Maiorescu în celebra sa antologie a poeziei române, publicată în anul 1867 ; iar ultima **„Strigoiul“** s‘a bucurat şi de atenţia marelui Eminescu.

Din puţinele poezii rămase de pe urma lui Sihleanu, istoricul literar nu-şi poate fixa o apreciere prea justă. Nemiloasa moarte care l-a răpit în floarea talentului, ca şi pe atâţia alţii dintre poeţii noştri, a pus capăt desigur unui poet de talent, care ar fi putut creia pe vremea lui câteva opere devaloare. Poetul Alexandru Sihleanu, împreună cu confraţii lui : **George Creţianu, N. Nicoleanu, Alexandru Depărăţeanu** şi alţii, fac parte din acea pleiadă de poeţi, care au pregătit ivirea poetului genial de mai târziu : **Eminescu.** Ei fac tranziţia, dela poesia paşoptistă a lui Vasile Alecsandri, etc... de inspiraţie uşoară, îmbrăcată într‘o formă naivă şi superficială ; la poezia de maturitate literară creiată de marele Eminescu. Meritul lor este acela de a fi pregătit spiritul public pentru o poesie nouă, iar lui Mihail Eminescu o limbă poetică în formaţie.

Genialul Eminescu n‘a dispreţuit modesta lor colaborare la făurirea poesiei româneşti. In încercările sale tinereşti se inspiră din ei, iar în **„Epigonii“** le aduce cele mai elogioase aprecieri.

Dealtfel se ştie că în toate literaturile, apariţia unui scriitor genial este precedată de o serie de scriitori mai mărunţi care pregătesc terenul cuvenit. Şi tot aceşti scriitori minori au meritul de a populariza ideile şi creaţiunile marelui scriitor. Lor le revine meritul de a lansa în conştiinţa maselor pe marele lor maestru.

Cercul studenţesc **„Al. Sihleanu“** din Rîmnicu-Sărat, în frunte cu poetul Ion Gane, a avut frumoasa idee de a comemora pe poet la Sihlea, în ziua de 30 August 1925. Este desigur cea mai lăudabilă faptă a tineretului universitar, de a scoate din umbra trecutului întunecat, figurile modeste şi sincere, ce au contribuit cu munca lor la progresul literaturii noastre.

Aportul literar al poetului Alexandru Sihleanu este mic, dar entuziasmul său a fost mare, ca şi al tuturor scriitorilor din veacul al 19-lea care ne-au mijlocit desvoltarea literaturii moderne de astăzi.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE :

A. — **Opera, ediţii :**

1. **Armonii intime**, Bucureşti 1857.
2. **Armonii intime**, a doua ediţiune (cu o prefaţă de G. Cretzianu) Buc. 1871.
3. **Armonii intime**, Buc. 1896, Biblioteca pentru toţi nr. 75.
4. Poesii — „Armonii intime“ — (cu o prefaţă de N. Iorga), Vălenii-de-Munte, 1909.

PREMII PENTRU OPERE DRAMATICE

Premiile „Asociaţiei criticilor dramatici“ pe anul curent au fost decernate în chipul următor :

D-lui Gib Mihăilescu premiul în valoare de 5.000 lei pentru piesa „Pavilionul cu umbre“.

Premiul al II-lea (3.000 lei), a fost decernat d-nei Sarina Casvan-Pas pentru piesa „Calvar“.

Premiul III-lea în valoare de 2.000 lei a fost decernat d-lui Eugen Boureanul, pentru un poem dramatic în versuri.

Conform regulamentului premiilor, piesa d-lui Gib Mihăescu va fi recomandată spre reprezentare teatrului Naţional.

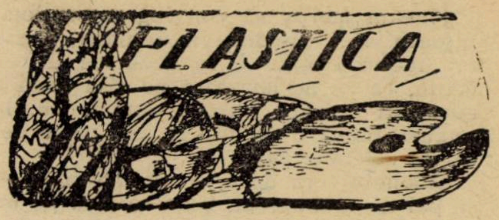

UN CONCURS
PENTRU
„MONUMENTUL EROILOR“

Iată ce‘mi scrie amicul meu Z..., cu rugămintea de a fi, fără zminteală, discret :

. . . .
. . . .

In târgul acela de lângă frontiera ungară, casele, deşi spoite, au toate un aier de piatră : gris şi triste.

Caldarâmurile—mai totdeauna despopulate — răsună sinistru, ca bolţile de cavouri.

Băştinaşii, în majoritate unguri, au, în mers, o rigiditate mecanică, în ochi o absenţă impresionantă, iar în glas clocot metalic şi surd.

Dacă în decorul acela şi între oamenii aceia n‘ar sclipi silueta sprinţară a câtorva regăţence, mutrele degajate ale funcţionarilor de dincoace de Carpaţi şi, mai ales, vesela gravitate a ofiţerului român — nu ştiu zău, care dintre noi, oameni cu metehne, tabieturi şi falafastâcuri bucureştene, s‘ar încumenta să zăbovească mai îndelungă vreme prin acele locuri !

Aşa s‘a făcut că eu, împreună cu prietenul Stavro, vânător pasionat şi negustor ambulant de influenţe, răpit de vioiciunea şi amabilitatea rugăţenilor din târgul acela, pierdurăm trenul o săptămână în capăt — deşi urma să ne întoarcem peste două zile la Bucureşti, unde ne aşteptau afaceri urgente.

Recunosc că nu mi-a părut rău.

Deşi numai biet gazetar, fui îmbrăţoşat cu acelaş fierbinte entuziasm ca şi prietenul meu Stavro, vânătorul.

In tovărăşia regăţenilor am colindat — zi şi noapte neîntrerupt — bodegile toate. Am ţinut, în inima nopţii — pela răspântii pustii, ori prin ganguri tainice, cu miros de iodoform — discursuri patriotice. Ne-am legat — gentil — de femeile întârziate prin oraş. Am turtit giobenul unui rabin evreu — aşa ca chestie... şi am provocat la duel — în şantan — pe un june nobil ungur, fiindcă mama sa, artistă acolo, nu ştia să cânte pe româneşte :

La Bacău, la Bacău
Intr‘o mahala !

...şi nici nu‘l avea tradus în repertoriul ei, în limba maghiară.

Cu prilejul acesta, deşi duelul n‘a mai avut loc — (piciul mi-a cerut scuze) — fui totuşi sărbătorit ca un erou. Dovadă : s‘au consumat douăzeci şi opt sticle Bikaver, nouă de cognac, 3 de Chartreuse şi douăsprezece Champagnie triple sec — başcă mezelicurile, fructele, mâncarea, cafelele, ţigările... paharele, gărăfile, farfuriile şi oglinzile sparte.

Toate acestea în onoarea mea.

Ziua albă ne-a surprins în tratative trepidante cu garderobiera — (o unguroaică nostimă, dela Apahida, cu părul roşu, obrajii de lapte, ochii de cadână — şi nişte sâni... două caşuri... să le mănânci !)

Ceata noastră era mare : colonelul. doi căpitani, doi sublocotenenţi şi restul, până la şeasesprezece, civili.

Ţineam morţiş să convingem pe domnişoara să,... (fiindcă, în definitiv, asta era meseria ei),... să se dezbrace şi ea odată, ca să ne lămurim **de visu** dacă e adevărat ce zice Europa, anume că, la unguri, inima e aşezată în altă parte decât la celelalte naţii.

Colonelul era de o vervă infernală — şi, par'că, mai agreat. Ceia ce făcu pe un ofiţer din gloată să comită un spirit, care a compromis strategia verbală a şefului:

— „Fraţilor, hai s-o **umflăm** şi să aterizăm cu ea la popotă... !"

Garderobiera s'a simţit — era şi vremea! — jignită. Ne-a drăcuit, a ţipat după patron. Şi fiindcă nu eram oameni de rând, patronul ne-a făcut cadou câte o sticlă de Benedictină, câte o trăsură la doi,... şeasesprezece salutări ceremonioase — şi am plecat cu Dumnezeu.

— „Asta e un patron civilizat..." — zise colonelul satisfăcut, urcându-se în prima trăsură cu mine,... „să fi fost un altul, grobian, ieşea cu boiangerie...".

Birjarul întrebă, cu şapca în mână:

— „Acasă?... domnule **general**?..."

— „Acasă,... fătule!..." ...apoi către mine, radios:

— „Aici toată lumea mă cunoaşte. Să vezi însă după ce-oi ridica monumentul— o să ajung de pomină... Mergem să examinăm machetele trimise de sculptori. Azi e juriul — şi juriul suntem noi: eu şi cei din trăsuri. O să vezi ce băzdăgănii ne-au venit. Avem bani, bani ghiaţă, strânşi cu talerul şi cu vorba bună: opt sute de mii, plus patru sute în perspectivă, dela autorităţi, ministere, un-alta.. Dar dacă n'avem sculptori! N'avem sculptori! Nici o idee, nici un sentiment, nici o concepţie, nici un patriotism în technică! Nimic! Nimic!... Nimic!!... Păcat de banii care-i cheltueşte statul cu ei. E o grozăvie!"

Deşi nu ştiam precis despre ce vorbeşte colonelul, exclamai totuşi, convins:

— „Grozăvie!!!..."

Trăsura noastră se opri, ca şi celelalte care ne urmau, în faţa casei colonelului, unde, în cerdac, doamna colonel, puţin bosumflată, făcu mustrător cu degetul către soţiorul ştrengar — şi o bezea discretă spre ultima trăsură din cari scoborau sublocotenenţii.

In biuroul colonelului, pe o masă mare acoperită cu cerşafuri albe, zăceau, ca şeapte căpăţâni de zahăr, ronţăite de şobolani, şeapte machete de ghips, reprezentând, în diverse atitudini şi pe diverse arhitecturi, episoade eroice din războiul nostru cel mare.

Nu lipsea nici de pe una vulturul înaripat şi, ca postament, soclul piramidal cu aspect de clopotniţă bătrână ori de culă, egiptenizată pe flancuri.

Doamnele din comitet, care zăboviseră până atunci în salonaşul doamnei colonel, intrară pe rând, cu gravitate de profesoare şi totuşi — în ochi — cu nu ştiu ce neastâmpăr de vrăbiuţe.

Urmară prezentările, iar după prezentări o tăcere penibilă.

Apoi deodată o doamnă prinse a ciripi argintiu, după dânsa alta, pe urmă a treia — şi în curând biuroul colonelului se umplu de o larmă stridentă, asemeni sutelor de clopote şi clopoţei în serile de denii.

După un ceas de cumplită încordare izbutii, în sfârşit, să înţeleg că doamnele din comitet discutau despre lucrările trimise de sculptori.

A mai trecut încă o oră până să mă dumiresc că în sânul lor se stabilise o majoritate zdrobitoare, care înclina pentru proiectul sculptorului X. (Uu soclu, în vârful căruia un soldat rănit, cu arma într'o mână iar în cealaltă drapelul, se **clătina murind, în timp ce un înger îl susţine de subţiori, ca o soră de caritate).**

Mai erau şi alte proiecte cu îngeri cari susţineau pe eroul expirant. Insă fiindcă majoritatea doamnelor din comitet găsise de cuviinţă că îngerul din proiectul sulptorului X e de sex femenin — cereau cu insistenţă acceptarea acestuia.

Doamnele în minoritate erau şi mai dârze: nu vroiau în ruptul capului să cedeze asupra unei statuiete care înfăţişa o claie de răniţi, în vârful căreia un maior agonisat, cu mâna ridicată spre cer,... **„striga"** (astfel explică devizul)... **...„ura! trăiască România Mare!... iară cu cealaltă mână, ţinându-şi casca, schiţa un ultim salut Patriei... pe care n'o va mai revedea..."**

Căpitanii şi sublocotenenţii erau, ca inferiori, de părerea colonelului.

Civilii — furnizorii garnizoanei — nu îndrăzneau să se pronunţe, din condescendenţă, anticipat.

Doamna colonel aştepta să fie de părerea nu ştiu cărui sublocotenent, chit că se va întâlni, prin el, cu aceia a colonelului...

Se apropia ora prânzului şi disputa încă nu se domolise.

Trei ordonanţe intrară însă cu trei enorme tăvi de argint, pe cari râdeau ţuici bătrâne şi mezelicuri aromitoare.

Inarmaţi cu câte un păhăruţ, fiecare din noi — (chiar şi doamnele) — tăcură şi colonelul zise:

— „Doamnelor şi domnilor, în calitate de preşedinte al comitetului pentru monumentul eroilor, al căror membri devotaţi şi harnici sunteţi, daţi-mi voie să vă **mărturisesc că m'am simţit mulţumit şi**

TEATRELE

TEATRUL FANTASIO

Ocupaţia gazetărească nu mi-a dat răgaz să văd cele din urmă premiere, în curs de două săptămâni.

Deaceea, abia acum scriu despre deschiderea Teatrului Fantasio, condus de excelentul artist Ion Iancovescu.

*

Are d. Iancovescu mare talent nu numai ca actor şi deschizător de drumuri în interpretare, ci şi ca organizator. Precum are firesc nevoie de nestingherită libertate. Talentul lui nu încape în cadre, imaginaţia lui nu cedează.

Acum câţiva ani a înfiinţat Teatrul Mic, dând prilej publicului să aprecieze o modelaţie nouă, vioaie, entuziastă în teatru şi să vadă o grupare de actori tineri, stimulaţi de râvna directorului lor.

Anul acesta, a făcut Teatrul Fantasio, cu grijă şi cu rânduială, demne de nestăpânitul său talent.

*

„Maimuţa, care vorbeşte" e o piesă de Fauchois.

O piesă uşoară, în care imaginaţia se împleteşte pe un subiect de dramă, iar observaţia şi întâmplarea, ca şi imperativul mediului îl îmbină în desfăşurări de comic sburdalnic. E în piesă şi aspectul brutal al vieţii, e şi lirism şi aspect de comedie, care răneşte şi ton de duioşie, care predispune la meditare. Sunt acestea ca laturi de construcţie. Realizarea însă e uşoară, fără o preocupare de aprofundare şi fără o grijă de meşteşug. Par'că-i lăsată în grija actorilor. Şi actorii tineri dela „Fantasio" au prezintat-o bine, sub călăuza d-lui Iancovescu.

A avut ochiu bun d. Iancovescu, alegând pe actorul care să fie maimuţă, d. Rosen. A fost o foarte în rol maimuţă. Şi-l aşteptăm acum pe d. Rosen în alte roluri, ca să-l putem aprecia deplin.

◆

Intr'un circ, Sam (d. Iancovescu) prezintă o „maimuţă, care vorbeşte". Maimuţa e un biet om, care pentru nevoile vieţii, face şi această meserie de... maimuţă. In circ sunt clowni, călăreţi, acrobate, dresori. E o lume, în care freamătă şi rivalitate şi înduioşare şi râvna meşteşugului de a dinstra publicul, şi pasiune.

O acrobată (d-ra Coler) iubeşte pe Sam. Poate să pară ciudat, dar iubeşte sincer, poate fiindcă iubeşte întâia oară. D-ra Coler, despre care am spus cuvinte bune când era la Teatrul Regina Maria, mi-a dat prilejul să-mi verific aprecierile şi să mă bucur, că n'am greşit.

Iar pe Sam îl mai vrea şi o călăreaţă din circ (d-na Ţuchi Eremia). D-sa are şi deprindere scenică şi putinţi de realizare potrivite rolurilor cu riposte repezi.

Maimuţa mărturiseşte lui Sam, că iubeşte pe acrobată. Scena e destul de interesantă. Călăreaţa geloasă e complice la furarea maimuţei, care vorbeşte, ca să înfrângă succesul lui Sam.

E o piesă în care e şi graţie, e şi fineţe e şi ingeniozitate. Şi-a fost jucată cu vervă, de toţi actorii grupaţi în jurul d-lui Iancovescu şi dominaţi de d-sa.

B. C.

TEATRUL REGINA MARIA: Povestea Lupului piesă în 5 acte de **Fr. Molnar.**

O nouă confirmare a desăvârşitului meşteşug teatralicesc al d-lui Molnar, şi un succes frumos al interpreţilor. Atâta bine s'ar putea spune despre piesa jucată pe scena teatrului Regina Maria.

Subiectul? Simplu ca o povestire de abecedar. Un soţ gelos se ceartă cu nevasta sa într'un restaurant, pe motiv că se uită la nişte ofiţeri de husari, şi că un tânăr care a iubit-o a venit după ea în local, şi în sfârşit pentru că aşa sunt geloşii, absurzi.

In actul al doilea, doamna visează pe tânărul din actul întâi în ipostazele de militar, diplomat, cântăreţ şi servitor, aşa precum îi scrisese la despărţire că are să-l revadă.

Când tânărul erou apare în actul al treilea ca un simplu candidat de advocat, trimes într'o afacere la soţul ei, avocat plin şi profesionist, d-na desamăgită, cere bărbatului să-l gonească.

Ce-a vrut să arate autorul? Nimic, sau ceva foarte banal, cum că viaţa este altceva decât visurile, şi că visurile nu ar fi altceva decât dorinţi şi sentimente „refulate". Fiindcă nu degeaba e Freud la modă.

A fost însă prilej pentru d-na Mariette Sadoveanu să creeze un rol frumos în soţia advocatului gelos, jucat cu extraordinară bogăţie de amănunte de d. Ion Manolescu. Pentru d. Tony Bulandra actul al II-lea, când joacă patru roluri, a fost ocazie să-şi arate marea-i virtuozitate de compozitor de roluri.

Ansamblul în armonie cu jocul excelent al protagoniştilor care asigură succesul piesei.

INTERIMAR

chiar mândru ascultând opiniunile amănunţite şi temeinice ce aţi formulat asupra machetelor aici faţă şi cari au constituit pentru mine piatra de încercare a unei activităţi ce trebuie să fie încununată de unanime succese..., cred necesar să'mi dau şi eu părerea sinceră şi să mă pronunţ în consecinţă. Nu e pentru mine problemă mai anevoioasă decât de a rezuma părerile d-voastră, cari pentru mine sunt laolaltă îndrumătoare şi categorice, spunând că în interesul general estetic al ţării şi al acestui oraş nu găsesc absolut nici una din aceste trimiteri la înălţimea pe care cultura noastră, a comitetului, şi simţimintele noastre înalt patriotice le revendică. Doamnelor şi domnilor, noi nu avem sculptori! Nici sentiment, nici concepţie, nici technică nu văd, precum nici d-stră n'aţi văzut, în machetele aci faţă. Este dar de datoria noastră a spune tuturor acestor domni: pardon!... noi nu aruncăm banii strânşi cu atâta trudă pentru fantasmagoriile dv. care, vă spun pe onoarea mea,... mi-i..., să mă iertaţi,... scârbă când le văd în ochi. Eroul naţional este, vă rog să mă credeţi, o persoană sfântă. Nimeni n'are dreptul să o terfelească, dacă nu saltă în el o inimă curat românească şi un patriotism la înălţime".

(Aplauze şi strigăte de bravo! Câteva doamne usucă, pe ascuns, ochii înlăcrămaţi)...

„Deaceia şi fiindcă văd în d-stră chintezenţa năzuinţelor noastre de veacuri pentru care au luptat vitejeşte şi au murit în floarea vârstei sute de mii de copii — eroii neamului nostru — daţi-mi voe să resping în numele dv. aceste false închipuiri de ghips şi să vă supun aprobării un proiect care deşi al unui anonim cred că întruchipează visul de aur al Românilor de pretutindeni şi din toate timpurile când hordele barbare ne asaltau cu ferocitate, iar liftele străine căutau să ne submineze, cum foarte frumos şi înălţător spunea d. general, deunăzi la inspecţie, însuşi capitalul nostru moral şi naţional, prin intrigă şi ură...." **(Bravo! bravo! ura! Trăiască d. general!!...)**

Domnul colonel trage din saltar un sul enorm de hârtie şi desfăşurându-l larg, îl expuse examenului comitetului de ambele sexe.

Proiectul, lucrat în aquarele, închipuia, în vârful unui soclu gigantic, împodobit cu chenare naţionale, — o luptă crâncenă, la baionetă, între o grupă de soldaţi unguri, majoritate prăbuşiţi la pământ, şi o grupă de grăniceri români, din cari câţiva, grav răniţi.

La mijlocul soclului geniul libertăţii sub înfăţişarea unei dansatoare antice, întinzând cu ambele mâini coroanele nemuririi. Sub picioarele geniului un balaur înfricoşător simbolizând tirania. Pe scările soclului, deoparte şi de alta două cete mărime naturală, una de ardeleni, alta de basarabeni (în care sunt strecuraţi şi câteva chipuri de bucovineni), trăgând de un lanţ de ancoră, care, plesnind, compune din verigele fărâmate următoarea inscripţie, în aur veritabil:

FAURITORILOR
ROMANIEI MARI
EROILOR ROMANI
CAZUŢI PE CAMPUL
DE ONOARE
PATRIA RECUNOSCATOARE

De jur împrejurul monumentului patru uriaşe tunuri capturate dela inamic.

Un murmur de admiraţie izbucni din toate piepturile asistenţii.

Entuziasmul doamnelor era delirant. Ofiţerii aplaudară sălbatic. Civilii rămăseseră consternaţi de plăcere şi mândrie. Doamna colonel râdea isteric, scontând voluptatea inaugurării.

Colonelul, singur, fu de un calm perfect şi ţinută ireproşabilă.

Mulţumi comitetului pentru spiritul în care a ştiut să aprecieze ultimul proiect — îndemnându-l la noui şi spornice eforturi pentru complectarea fondurilor.

Păhăruţele, apoi sticlele de ţuică se goliră repede, mezelicurile aromitoare se evaporară de pe tăvi, ca vrăjite, şi într'o atmosferă de veselie triumfătoare procesul verbal fu încheiat favorabil pentru sulul de hârtie — şi iscălit în unanimitate.

. . . .

Când ne-am despărţit — după patruzeci şi opt de ore neîntrerupte de chef **„La regele mititeilor"** — colonelul îmi mărturisi pe peronul gării, între două sughiţuri afectuoase:

— „Mă dragă!... Puiule!... Mă!... să fii al naibii, daca sufli o vorbă...!

...ştii tu, bre, cine?...

...mă rog ţi-a plăcut?..."

— „Care?..."

— „Monumentul meu... proiectul, mă!..."

— „Dă-l dracului, că par'că era un ceasornic dela Moşi, cu deşteptător!..."

— „Mă!... ăla de l'a făcut, ăla ştie ce-i aia un monument...!!..."

— „Să i-o spui lui mutu..."

— „Cine?... Păi n'am să ştiu eu?!... Am muncit la el o lună încheiată... şi încă o lună până mi-am găsit anonimatul, că nu vroiam să zică lumea că vreau să mă mândresc. Fiindcă, tu mă cunoşti acum! Ce să'ţi mai spun...! Vino să te pup că eşti mare puşlama... Auzi, al dracului, cică... ceasornic, hai?... deşteptător... Fire-ai să fii, tu, de aiurist..."

Colonelul mă strânse în braţe ca un leu, mă sărută de două, de patru, de opt, de zece ori... şi fiindcă trenul se urnea domol, mă smulsei din braţele lui şi pătrunsei în primul apartament pustiu.

Pe peron, clătinându-se şi vânturând către mine chipiul, îl mai auzii odată, strigând răguşit:

— „...Au revoir, fire-ai al dracului,... de tip!!..."

Apoi, la cotitura cantonului, nu-l mai zării.

Pe Stavro l'am descoperit în clasa a treia dormind pe sacul lui, plin cu iepuri...

N. N. TONITZA

SCRIITORII ŞI POLITICA

Un gest al scriitorilor cehoslovaci

In vara aceasta viaţa publică din Cehoslovacia a înregistrat două evenimente importante. Unul a fost serbările socoliştilor, cari s'au desfăşurat în cadrul unor festivităţi grandioase şi pline de avânt, cum numai sufletul tineresc ştie să-l manifeste.

Socolismul e ceva specific cehoslovac şi poate fi considerat ca expresiunea conştiinţii naţionale a tinerei republici aliate. Meritul principal pentru trezirea şi organizarea mişcărei socoliste îi revine înţeleptului preşedinte al Choslovaciei, d-lui Masaryk.

Cam în acelaş timp începuse a se manifesta şi o mişcare fascistă în statul vecin, care nu era, însă, văzută cu ochi buni de conducătorii statului, fiindcă aceştia nu o găseau nici justificată, nici oportună şi cu atât mai puţin necesară. Din cauza aceasta nu i s'a dat nici un concurs din partea oficialităţii.

Faţă de aceste manifestări adânc naţionale au început a se mişca şi socialiştii. Astfel la un moment dat Cehoslovacia s'a trezit într'un haos politic, fără a se şti exact ce se urmăreşte.

Din învălmăşeala aceasta a izbucnit însă, fără să se ştie precis cum şi de ce, o acţiune de ponegrire şi defăimare a celui mai ilustru şi mai mare cetăţean al Cehoslovaciei, făuritorul statului naţional al poporului cehoslovac, preşedintele Masaryk.

Acţiunea aceasta a mers crescând luând şi caracterul unei adevărate campanii de distrugere, cu scopul vădit de-a aduce pe venerabilul preşedinte la desgust şi abdicare.

In momentele acestea de grea şi primejdioasă încercare a vieţii publice din Cehoslovacia au intervenit, printr'un gest de înălţătoare demnitate cetăţenească şi de conştiinţă naţională, cei mai de seamă scriitori cehoslovaci, în frunte cu d. **C. Capek** şi **A. Cerny**, dând manifeste publice, prin care se declară aderenţi devotaţi ai preşedintelui Masaryk şi condamnă acţiunea de subminare a vieţii de Stat, înfierând cu asprime pe iniţiatorii acestei odioase campanii.

Scriitorii cehoslovaci, cari dintr'un îndemn nobil au sărit întru apărarea cinstei personale a venerabilului preşedinte Masaryk, nu sunt politiciani; aceea ce au făcut nu este decât îndeplinirea unei datorii cetăţeneşti. Cine ar fi fost oaremai îndreptăţiţi să apere pe primul cetăţean al Cehoslovaciei decât scriitorii? Cuvântul lor va putea de sigur cel puţin să stăvilească curentul pornit, dacă nu să-l suprime de tot, căci opinia publică va înţelege acum despre ce este vorba.

Cu îndreptăţită indignare se întreabă scriitorul **J. Laichter**: „Oare am ajuns într'adevăr aşa de departe încât să fie nevoe ca să apărăm pe eliberatorii naţiunii cehoslovace?

Iar alt scriitor de seamă, **Petr Kricka, scrie**: „Unde sunt instituţiunile culturale şi ştiinţifice, cari se mândresc cu numele lui Masaryk? Cum se face că am privit în tăcere până acum la întinarea şi defăimarea acestui nume? Soarta n'a voit să pot lupta în timpul războiului în rândurile legiunilor. Imi voiu face însă acum o onoare din faptul, că voiu putea lupta în rândul nouilor legiuni, pentru eliberarea definitivă a patriei".

Din manifestul scriitorului **St. Lom** desprindem următoarele: „Nu putem nega că primejdia ce ne ameninţă viaţa noastră socială, prin munca de sobol din partea anumitor elemente, e mare. Viaţa noastră publică nu e sănătoasă. Trebue să-i redăm sănătatea şi încrederea în sine, prin ridicarea nivelului cultural al poporului... Noi rămânem credincioşi acelora, cari au ridicat până acum naţiunea noastră".

In sensul acesta sunt concepute toate manifestele scriitorilor cehoslovaci, cari prin gestul lor s'au ridicat la înălţimea adevăraţilor patrioţi, arătând prin exemplul dat, care ar trebui să fie rolul **politic** al scriitorilor din toate ţările şi din toate timpurile".

ION BAILA

ECOURI

REDACŢIONALE

In numărul viitor, colaborarea d-lor: Dragoş Protopopescu, V. Savel, Ion Călugăru, F. Aderca, Leon Baidaff, Elena Protopopescu, I. Lupu, etc.

PREMII

Concursul de desemn, pentru copii până la vârsta de 13 ani, organizat de pictorul N. N. Tonitza, s'a închis cu următorul rezultat:

PREMIUL I DE 1500 (una mie cinci sute lei) copilului **Dan Dobrotineanu** elev clasa I primară, Bucureşti.

PREMIUL II de 1000 (una mie lei) copilului **Neagu G.Gheorghe,** elev clasa IV şcoala primară din com. Colibaşi, jud. Ilfov.

PREMIUL III DE 500 LEI (cinci sute copilului **Lemnaru Vasile** dela şcoala de aplicaţie din Piatra Neamţ.

CONFERINŢE

Misticismul european

„Societatea de Estetică" anunţă pentru luna Oct. un ciclu de conferinţe asupra **„Misticismului European"** (Legăturile cu arta ale misticismului european în etapele istorice).

Ciclul e alcătuit astfel: O. W. Cisek: Mistica Medievală (10 Octombrie).

Ştefan Neniţescu: Mistica Renaşterii (17 Octombrie).

Stelian Mateescu: Mistica Nouă (24 Octombrie).

V. Pârvan, prof. univ.: Mistica Antică (31 Octombrie).

Conferinţele vor avea loc la **„Fundaţia Regele Carol"**; începutul la ora 11 a. m.

☐ Vineri 8 şi Sâmbătă 9 Octombrie la 6 d. a., d. Grigore Alexinsky, scriitor şi fost deputat în Duma rusă. a vorbit la fundaţia Carol despre **Leon Donici,** scriitor basarabean, şi Bolşevismul în Rusia şi Rusia de mâine.

REVISTE

A reapărut **„Viaţa literară",** „sub conducerea unui comitet" şi redacţia d-lui I. Valerian Nr. 21 din 2 Octombrie 1926, conţine proză şi versuri de: V. Voiculescu, Ion Pillat, I. Valerian, Tudor Şoimaru, M. Ştefănescu, D. Nanu, G. M. Zamfirescu, Pompiliu Constantinescu, etc.

CONCERTELE „FILARMONICEI"

☐ Primul concert simfonic al Filarmonicei în stagiunea muzicală a acestui an va avea loc Duminică 17 Octombrie, orele 10 şi jumătate, sub conducerea maestrului George Enescu, cu următorul program:

1. Roger Ducasse: Suite francaise.
2. Marcel Mihalovici: Introduction et mouvement symphonique.
3. Enescu: Rhapsodia română No. 2.
4. Rimsky Korsakoff: Capriccio espagnol.

Concentele simfonice următoare vor avea loc Duminică 24 şi Duminică 31 Octombrie şi vor fi dirijate de celebrul şef de orchestră francez Rhené Baton.

TEATRALE

Deschiderea stagiunei Teatrului Naţional din Chişinău, are loc anul acesta la 20 Octombrie.

☐ Teatrul Naţional din Cernăuţi, de sub conducerea d-lui Draogş Protopopescu, a primit o ofertă din partea unui impresar vienez de a juca la Viena. Propunerea a fost primită şi au început pregătirile.

Se vor juca: „Trandafirii roşii" de Zaharia Bârsan, „Hamlet", „Elena" sau „Căderea Troiei" de Radu Sbiera şi un miracol românesc cuprinzând toate datinile noastre populare (Steaua, Vicleimul, Irozii, Pluguşorul, etc.)

☐ Prima parte a repertoriului din această stagiune a Teatrului Popular va fi alcătuită din următoarele piese:

„Funcţionarul dela Domenii" de P. Locusteanu, „Vreţi să jucaţi cu mine?" de M. Achard, „Păianjenul de aur" de Schoentan, „Tinereţe" de Max Halbe, „Jos masca" de N. Iorga, „Vicleimul şi păpuşile" de I. Sân-Giorgiu, „Dardamelle" de Mlazard; iar pentru copii: „Ciufulici" de G. Silviu, „In ţara piticilor" de Igena Floru şi „Scufiţa roşie" de Radu Gyr.

EDITURA „UNIVERSULUI"

„Universul" a început o ofensivă editorială. Impotriva romanului de „fascicolă", antiliterar şi mercantil, a deschis o serie de foiletoane cu lucrări universal consacrate, pe care apoi le face să apară în volum.

In timp de aproape un an repertoriul şi tirajul arată un evident succes.

1. **„Nach Paris"** de **Louis Dumur** a făcut începutul foiletonului din „Universul".

Apărut în volum în două ediţii, care însumează 11.000 exemplare. Epuisându-se ambele ediţii se pregăteşte o a III-a.

2. Urmează **„Gösta Berling"** de **Selma Lagerloff,** — lucrare încoronată cu premiul Nobel din 1909 — ediţie de 5000 de exemplare, epuizată.

3. **„Vieţi zdrobite"** de **V. Demetrius,** în 5000 de exemplare.

4. **„Ce-am văzut la Moscova"** de **H. Beraud,** însoţită de un articol al lui **D. Merejkowski,** ediţie pe hârtie satinată în 10.000 exemplare.

5. **Măcelarul de la Verdun"** de **Louis Dumur,** roman istoric, continuare la „Nach Paris"; în 10.000 exemplare.

In curs la foiletonul „Universului" **„Bulgarii"** de **C. Vlădescu,** după care va urma **„Juliette Rossignol"** urmare la „Măcelarul dela Verdun" şi apoi **„Iubire de pierzare"** de **Camilo Castello Branco,** traducere din limba portugheză de d. **Popescu-Telega.**

PREMII PENTRU TEATRUL SĂTESC

Teatrul Naţional din Cernăuţi publică concurs pentru decernarea unui premiu de 5000 lei celei mai bune piese de teatru sătesc — dramă, preferabil, comedie.

Manuscrisele se vor înainta Direcţiunei Teatrului până la 15 Decembrie 1926, în cel puţin două exemplare scrise citeţ.

Manuscrisele nu vor purta numele autorului. Acest nume se va închide într'un plic sigilat ce se va înainta odată cu piesa şi pe faţa căruia, va fi un motto care va fi trecut şi pe coperta manuscrisului.

Menirea acestor piese fiind un mare turneu în satele bucovinene, la primăvară, e de preferat ca ele să trateze în cadrul vieţii largi româneşti teme şi tipuri bucovinene.

Piesele de valoare care vor rămâne totuşi nepremiate vor beneficia de putinţa de a fi introduse în repertoriul teatrului sătesc bucovinean. Rezultatul se va publica în curs de cel mult două luni dela data închiderii lui.

Direcţiunea Teatrului Naţional Cernăuţi

CARŢI PRIMITE

A. Brumă: „In goana trenului", versuri, Cultura Naţională, Bucureşti, 1926.

Gh. I. Chiţibura şi **Const. Jaleş:** „Vechiul refren", dramă în trei acte; Cluj, 1926.

Emil A. Chiffa: „Paseri călătoare", poezii; Imprimeria Dr. S. Bornemisa, Cluj, 1926.

☐ In cursul lunei Octombrie va apare primul volum din Istoria literaturei române contemporane de d. E. Lovinescu. Acest volum va cuprinde evoluţia ideologiei literare.

CALENDAR LITERAR

10 Octombrie, 1824: S'a născut în Sohodol (lângă Bran) istoricul Ioan cavaler de Puşcariu.

1864: S'a înfiinţat în Bucureşti, Conservatorul, din porunca Domnitorului Alexandru Cuza.

1884: Titu Maiorescu a fost numit profesor la Universitatea din Bucureşti.

1896: Apare în Bucureşti revista literară **„Povestea Vorbei".**

1918: Ioan Al. Brătescu-Voineşti, Alexandru Lapedatu şi Ştefan Giobanu, au fost aleş membri ai Academiei Române.

11Octombrie, 1858: Apare în Bucureşti foaia literară şi politică **„Dâmboviţa",** condusă de D. Bolintineanu.

1860: S'a născut în Iaşi umoristul, doctor Alecu Urechia.

1878: A murit istoricul Alexandru Papiu Ilarian.

1898: Apare în Bucureşti revista literară **„Floare-albastră".**

12 Octombrie, 1836: S'a născut în Tecuci junimistul Constantin Lepadat.

1863: Poetul D. Bolintineanu este numit ministru al cultelor şi instrucţiei publice, sub domnia lui Al. Cuza.

13 Octombrie, 1843: S'a născut în satul Borleşti (judeţul Neamţ) Ştefan G. Vârgolici.

1844: S'a născut în Iaşi poetul Mihail Cornea.

1858: S'a născut în Ploeşti marele politician Take Ionescu.

14 Octombrie 1777: S'a născut în satul Ţigăneşti (jud. Tecuci) poetul Costache Conachi.

1850: S'a născut în Iaşi Xenofon Gheorghiu.

1857: S'a născut în Piteşti istoricul Georghe G. Ionescu-Gion.

1877: A murit în Bucureşti pictorul Constantin Lecca.

1890: S'a inaugurat la Iaşi statuia lui Gh. Asachi.

15 Octombrie 1898: Apare în Paris şi apoi la Bucureşti **„Revista de drept şi sociologie",** condusă de I. N. Cesărescu, I. T. Ghica, Paul Negulescu, etc.

1906: M. Dragomirescu a fost numit profesor titular de literatura română la Universitatea din Bucureşti.

1918: O. Densuşianu a fost ales membru activ al Academiei Române.

16 Octombrie 1867: Se reprezintă pentru prima oară piesa **„Răzvan şi Vidra"** de Bogdan P. Haşdeu.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

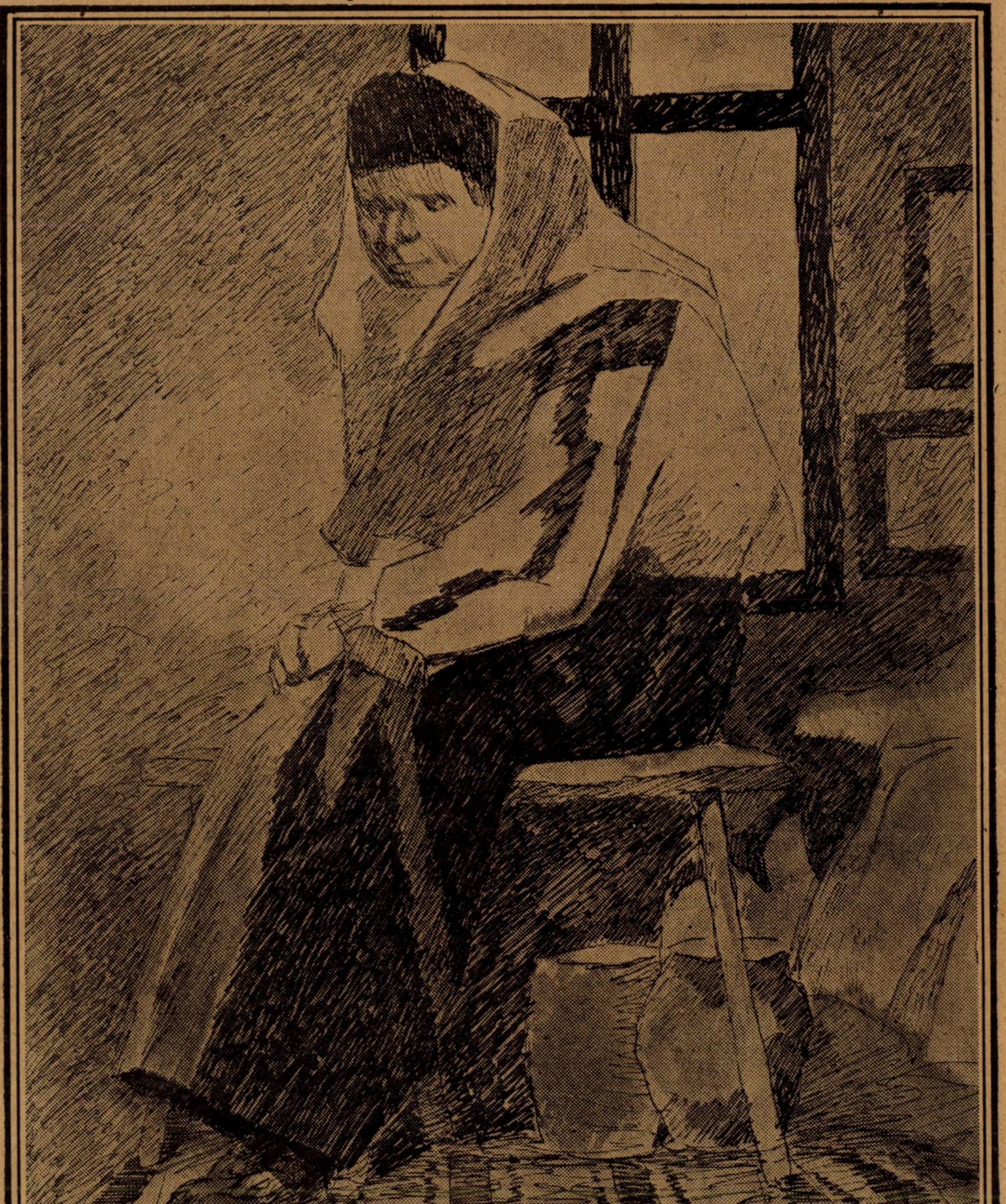

F. ȘIRATO: DESEN

An XLII, Nr. 42.

Lei 5

CHILIMURI OLTENEȘTI

Precuvântare

Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolăneşte, goală, sub trâmbe de lumină...

In carnea ei de şesuri ce-a arămit la soare,
se‘ntind vânjoase vine de soluri roditoare,
şi‘n fiecare vână, în tot întinsul țevei,
svâcneşte viu, s‘o spargă, fecundul sânge-al sevei
şi-şi năvăleşte greul prin pori deschişi de-ogoare,
în rădăcini scurgându-şi slăvita lui dogoare...

...Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolăneşte, goală, sub trâmbe de lumină...

O, siluesc oltenii cu pluguri, — drept descântec, —
şi ca pe-un făt, belşugul i-l zămislesc în pântec...
...In vară, ea foşneşte sub tăeturi de seceri
şi arde în porumbul copt seara, la petreceri...
Bătrâni, femei şi chiară copii o prind în furcă
şi ca să-i smulgă rodul pe treirători o urcă...
...In toamnă-i taie sânii ce cresc în razachie
şi-i tescuiesc prin linuri şi‘n buți îi fierb, în vie...
Iar iarna, toți o uită: uscată‘n buruiene,
prin râuri, sloenită; — pe câmpuri, sub troene,
ca‘n primăvară iarăş, când se înmoaie gerul,
în frăgezimea cărnii să îi implânte fierul...
...Şi de-o rănesc cu plugul, ori de-o cosesc pe lună,
Oltenia rămâne tot rodnică, tot bună!...
... Arar de tot, — când ape de linişti mute curg, —
se întristează par‘că în câte un amurg,
şi-atunci şi-anină tânga în codrii vechi de crăngi,
ca s‘o pogoare apoi în rugă de tălăngi, —
sau şi-o ‘ngenunche, tristă, în clinchetul răzleț
din apa clăbucită din Jiu şi din Olteț...
— Dar din câmpii Doljene o boare care vine
i‘nvolbură-amintirea străvechilor Rovine,
şi drumu-şi ia spre Râmnic, spre stâncile Vâlcene,
sburând să-şi spargă cofa mirezmelor câmpene
de ziduri ctitorite de Domni evlavioşi
— In vremi cu cărți slavone şi Nicodimi pioşi
la Cozia, pe Oltul ce-şi tângue prohodul,
ştiind sub lespezi grele pe Mircea Voevodul!...
...Oltenia tresare... Trecutul o frământă
şi în urechi de peşteri cu graiu de vânt îi cântă:
„In piei de urs, străbunii din vremuri de restrişti
„se-adăposteau cu turma în munții tăi cei trişti...
„Când Litovoi apuse, — pe Cerbu ‘ntr‘un conac
„Ai botezat cu rouă pe Gruia lui Novac!
„Din inima Gorjană, din Vlădimirii suri,
„purcese Domnul Tudor c‘un codru de panduri!
„In sus de Balş, prin codrul ce‘mpunge Drăgăşanii
„îşi alegeau haiducii, odată căpitanii...
„Pământul tău, din şesuri, din munți, de sub coceni,
„e fratele de cruce al Banilor olteni!“...

. . . .

Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolăneşte, goală, sub trâmbe de lumină...
Ea clipoceşte‘n râuri şi zumzăie‘n ştiubei,
Țăranilor şi ‘mparte, din voie, carnea ei,
din vine-şi smulge séva şi‘n grâne noi o urcă, —
şi-o tescuiesc prin linuri şi o culeg în furcă...

Pe şes, cu trăsura...

Un drum retează şesul cu freamăte de trişcă,
şi praful îşi asmute sub două roți de brişcă...
...Din brişca ‘ngălbenită cu uruitul lin
îşi flutură batista un arendaş vecin...
Şi murgul, în buestru, sub biciul de acum,
întrece cărioara lăptarului din drum...
„Câmpiei, zurgălii vor hohotul să-şi vânză
şi-mi smulg în zări trăsura cu coviltir de pânză...
Cu roibii ce crescură în malul din Gilort,
în Dolj, înspre conacul Păişanilor mă port...
... Pe-o geană de moşie se târâie pe brânci
şoseaua troenită în zările adânci...
Pe câmp, ca pe o vatră cu jar de holde coapte,
ceaune mari de dealuri coclesc spre miază-noapte.
In miază-zi, lumina desfundă‘n zări o vrană
şi-un cârd de rațe sboară spre-o baltă dunăreană...
Pe frunțile ‘nsorite, movilele pestrițe
pun cuşme poleite de clăi şi de căpițe...
... Din depărtări de şesuri o treirătoare-aud.
Tot soarele din grâne mai ieri atât de crud,
s‘o desghioca ‘n maşină şi s‘o ‘ncărca în care,
şi nu vor şti țăranii că‘n saci duc stropi de soare...

— Belşugul dimineței — o flacără de plumb —
atârnă, greu, pe aripi resfrânte de porumb,
dar sprinten joacă‘n fluturi şi licăre în praf...
şi-l gâlgăie scatiul pe-un stâlp de telegraf...
...In dreapta, roți de apă se‘nvârt cu scâncet slab
când pentru hrăni de țarini răstoarnă apa‘n jghiab.
Grădinării pitite cu lubenițe‘n pârg
se pripăşesc vederii la un meleag de târg...
...Un eleşteu, din stânga, a‘ntredeschis, furiş,
Un ochiu verzui prin gene de stuf şi păpuriş...
O şatră țigănească la soare se usucă
şi‘şi priponeşte-o clipă acelaşi dor de ducă...
Dar glasuri mici, scornite de-ostroave de trifoi,
cu foşnet simplu chiamă cirezile de boi, —
Şi undițe tinzându-şi, tulpini de mătrăgună
cum pescuiesc în ziuă, tot soarele l‘adună...
Şi-a despuiat câmpia călită de arsură
sâni verzi cu sfârcuri roşii şi coapte, de răsură...
— Nechează herghelia păzită de-un sătean
pe şesul ars cu pleavă din soarele oltean...
Işi piruie talanga vecernii de metal,
călăuzându-şi svonul spre-o muchie de deal,
din ochiu-i alb petrece o piatră de hotar
miei trişti, pe cari ciobanul i-a răbojit cu var...
S‘a ‘ngândurat măgarul, desagii-atârnă grei,
un dafin toarnă umbră pe rusticul Grivei...
...Un muget lung de bivol se frânge de un prun
sub pleoape de colină clipeşte un cătun.

(urmează)

RADU GYR

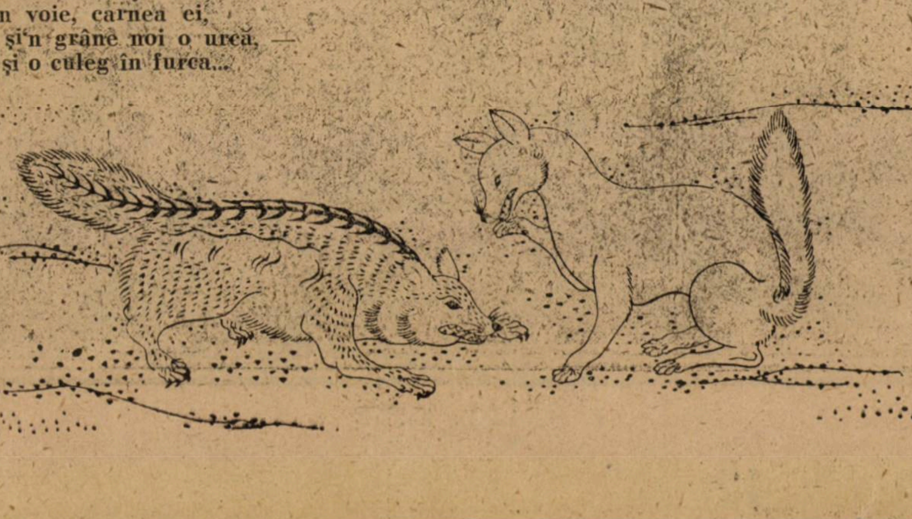

Sărbătorile în familie

de HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

Pielița obrazului era acum ca acele hârtii subțiri uzate și gata să se rupă. Bărbița cu „pointe", avea ceva volatil. O ceață ușoară de căruntenie bruma părul rărit dar ticluit cu artă și corpul slab subt hainele bine călcate și pline de vată, era schelețic. Totul era uitat dar totul părea acoperit cu un strat de cenușă fină, ca acele cadavre care păstrează toate contururile dar când le atingi se risipesc.

Caracterul „papa" nu și-l schimbase. Era tot așa de pueril, și de violent. Conflictele se iscaseră dela început cu copiii și dela început se văzuse aceeași nedisciplină la ei cași mai demult. Urma apoi cea mai bună înțelegere și „papa" povestea cu emfază toate micile lui succese survenite dela vacanța trecută ; la club la biroul tehnic, la seratele muzicale (era flautist) pretutindeni la întreaga societate, de ambele sexe, română și cosmopolită. Erau aceleași amănunte asupra celor mai neînsemnate întâmplări pe cari ceilalți le ascultau oarecât din politeță dar mai ales le nesocoteau. D-ra George prin neatenție disprețuitoare ; d-rul Paulică prin tachinerii insolente și Didi-Bu prin intreruperi după bunul ei plac.

...Mesele ocupau o parte mare din zi, sgomotoase. Fiecare povestea regimul pe care îl duce Georgeta pentru a se menține la un număr anumit de kilograme cerut de o estetică arbitrară, menajul Dinu, pe acel indicat de broșura „du parfait sportif".

Paulică la București nu avea ore de masă regulate, consuma prin localuri la întâmplare. Cea mică care era grăsună, desperată de cele 60 de kil. nu mânca nimic de obiceiu. Totuși însă acum avea un mare apetit și nu încetau să ospăteze decât pentru a reîncepe. Toți erau în familie și în vacanță și aceste două lucruri păreau că îi silește să-și schimbe obiceiurile.

Alexe făcea la fel cu ei toți. Orice refuz ar fi atras atenția asupra ei ceeace nu vroia cu nici un preț. Tatăl ei nu îi vorbise nimic mai direct de trecut de prezent, de viitor. Se feriau unul de altul și totuși ar fi trebuit să aibă cu el o convorbire serioasă, dar mai presus de orice găsise acolo un adăpost. Sgomotul, agitația aceea ușuratică din jur îi păreau bine făcătoare.

După masă urmau discuții, care mai totdeauna se sfârșeau cu vreo ceartă, fie parțială cu trăznete și fulgere între Georgeta și Doctorul, pe vre-o chestie de estetică ; fie o încăerare cu lacrimi între Paulică și Didi-Bu, — sau mai grav, — între toți laolaltă și „papa" din cine știe ce. Cu o voce de bas „papa" își urla convingerile în pustiu.

De îndată ce scenele erau generale, D-ra George disprețuitoare se trăgea laoparte și pe un colț de carte schița vreun profil de combatant. Târziu, cumnatul Dinu abdica și el pentru a nu-și obosi vocea de tenor, atunci Tory cerea pace, Didi-Bu aprigă lua partea lui „papa" pe când d-rul Paulică alimenta discuția neobosit, o intercala cu tot felul de șuerături și cotcodăceli foarte onomatopee, prin care își exprima obstrucție permanentă.

Alexe își stabilise domiciliul pe un divan între pian și un paravan pictat cu ibeși roz, care o izolau încât era în acelaș timp în mijlocul furtunei și la adăpost.

Nu simțea nici un interes pentru cele discutate, nici nu avea părtinire pentru combatanți. Ființele acelea agitate, atâta ți se vârau în ochi și în auz, încât nu te mai puteai reîntoarce spre alte locuri și cuvinte. In zarva aceea Alexe nu putea gândi la nimic și era minunat de bine când puterile de luptă scădeau, toți se risipeau să se odihnească. Paulică cași în tren, adormea oriunde, chiar pe un scaun, un somn adânc ca de copil ; d-ra George cu trupul ei ca o antenă pe o margine de canapea ; Didi-Bu pe covor cu perină pentru mistificarea formelor prea abundente și menajul Dinu în patul confortabil din camera de musafiri, comod ca noaptea.

Alexe nu dormea, dar nici nu era complect trează. Nu visa, dar desigur avea unele închipuiri. Totuși fiindcă nu era singură în odaie acele închipuiri erau stinjenite ; aveau cași ea ceva înlemnit, nu o dureau. Numai cu mintea le știa că sunt dureroase. Apoi, „papa" după siestă plecă la caferea pentru partida de table ; Paulică încerca cu Georgeta bridje de învățătură ; menajul apărea cu toaleta proaspăt refăcută și Didi-Bu tot pe covor se înfuria când o deranjau de la lectura romanului pentru vre-un serviciu.

Toți credeau că Alexe doarme. Îi auzea pe rând făcând tăcere. Vroiau să-i lase liniște. Păreau a-i purta oarecum de grijă ; o tratau ca pe o convalescentă. De ce ? Pentrucă revenise printre ei după atâta timp ? Pentrucă era „sora Dumnealor actriță" — cum explica Roza bucătăresei vecinilor — sau atunci pentru care boală ? Ce credeau ? Ce știau ?

Venea ora ciaiului. Sunau ușile, ceștile, lingurițele, glasurile. Apoi plecau să se plimbe ; luau cu forța și pe Alexe ; porneau ca o bandă de turiști nepăsători, tot sgomotoși și pe stradă. Mai de obiceiu umblau dealungul cheiului, urcându-se pe pontoane de șlepuri, unde Paulică întreprindea flirturi prin ferestruia cabinelor cu femeile plutitoare, care scoteau capul între două glastre cu flori.

Se urcau în luntri. Dinu, atletul echipei, vâslea. Ceilalți țipau de frică. Alexei nu îi era frică, era înceată ca și lemnul luntrei. Era curioasă nesimțirea asta milostivă care o cuprinsese. Nesimțirea asta venea desigur din suferință, dar o suferință fără suc, care se uscase pe loc.

Ea nu îi însoțea în localuri publice ; avea groază de comentarii :

— Fata lui Panu !... A care e un fel de actriță... Nyie.

Numele acela pe care nu îl pronunța nimeni ? Nici chiar din greșeală nu se vorbise de Nyie. Complotul lor de tăcere ca și cel de sgomot îi era nespus de prielnic.

Singur papa... care era marele „gaffeur" al familiei și care avea numere celebre, colecționate de d-rul Paulică, emitea uneori aprecieri, obiective dealtfel. Vorbind de trupa Teatrului Nou, sosită în turneu, spunea : Saltimbancii ! și despre o reprezentație de amatori : Paiațele ! dar tot el se lăuda că a plâns la teatru și că la serbare a debitat biletul de 500 plus sute de complimente artiștilor de ocazie. Așa era „papa".

Totuși Alexe nu rămânea mai niciodată singur. Mai adesea cu Tory care era foarte sedentară. Din toți Tory era cea mai odihnitoare, cu profilul ei de medalie, iar de față cu obrazul ei cam lat lipsit de expresie. Apucăturile îi erau calme ; pentru Dinu avea o dragoste mare dar pacinică, era vecinic cu croșetul în mâini, fabricând pentru sportsmenul ei vre-un chandail nou.

Își realizase dealtfel bine existența. Intr'o toamnă când Dinu Dinescu venise la Galați pentru un concurs de box, Tory îl cunoscuse și se amorezase de acel tânăr atlet fără a ști de el mai mult decât că e blond cu ochii albaștri. Intâlnise la început opunerea lui „papa". După informațiile însă culese asupra fiului unic al fabricelor Dinescu,—dobândise consimțământul deplin. Intervenise apoi obstacole din partea părinților lui Dinu, pe care le înlăturase stăruința băiatului. Acum locuiau cu socrii, ceeace prezinta unele neajunsuri dar și multe avantagii. Dinu care nu se ocupa decât de sporturi, avea totuși un venit frumos din întreprinderile paterne. Era însă supărat că nu are încă automobilul lui propriu deși al familiei le sta la dispoziție.

Toate lucrurile astea Tory le povestea

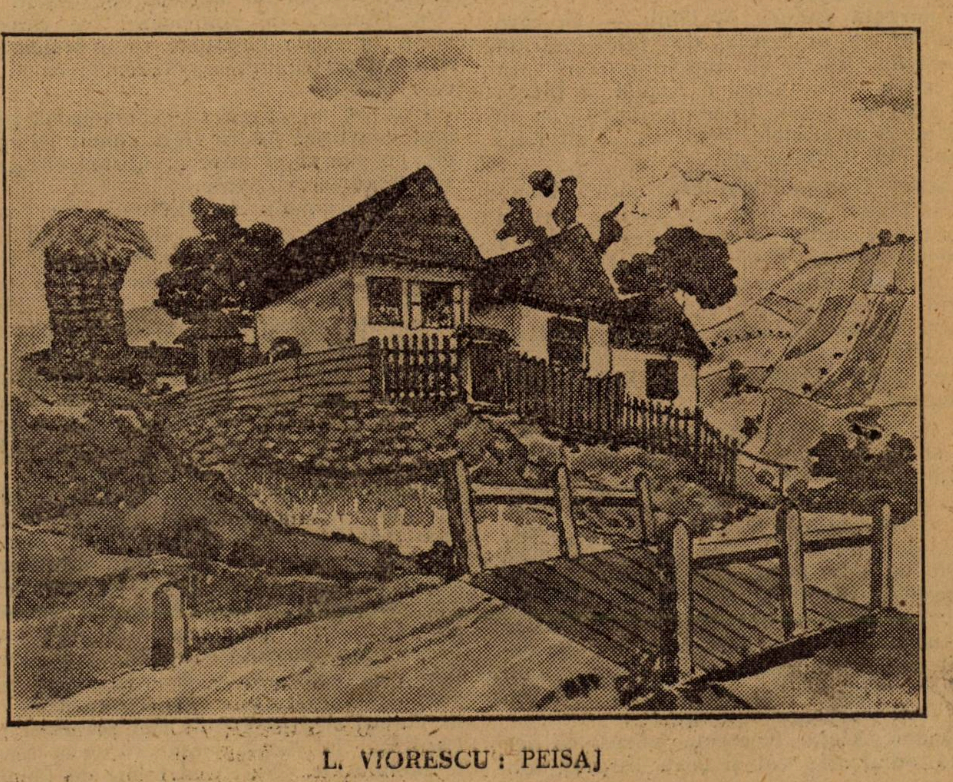

L. VIORESCU : PEISAJ

Vers apostat

— He-hei, nebunilor cu ochi de ceară,
De ce-mi *bătură*ţi cuiul ruginit în cap ?
Smucesc cu forţa sufletului, gândul,
Şi‘n creieri rana tot mai mult o sap.

Veniţi, veniţi, veniţi cu toţi aicea !
De şi-s paiaţa, plâng sub fardul meu,
Priviţi-l cum în plăci de tencuială
Cu plânsu-mi la picioare cade greu.

Eu n‘am ştiut să mă prefac alt‘dată
Şi-acuma poate-s cel mai prefăcut,
Un crez avui, şi nu mai are vr‘unul
Nebunul ce în toate s‘a ‘ncrezut.

Veniţi, veniţi ! mi-e sufletul o rană,
Saliva-mi leagă vorbele odgon.
Voi râdeţi,—cum aţi râde când pe-o placă
Alunecă un ac de gramofon.

Hei! Ochi de ceară!... Vă măriţi în umbră...
— Paiaţei ochii îi lucesc făclii —
Iar universul e un rug de flăcări
Pe care, goi, ne pârjolim de vii.

Şi, despuiaţi de haina ce în viaţă
Fu zgaiba ‘nşelătorului avânt,
Noi, ce am râs ‘nălţându-ne spre soare,
In focul lui cerşi-vom iar, pământ.

Şi-acum, când dârele de sânge
Pe trupuri arse scriu religii noi,
Intoarceţi-vă faţa de la soare
Şi vă ‘nchinaţi, ne*b*unilor, la voi !

...Aşa vorbii într‘o odae goală.
(Păcatul râde ‘n suflet circumscris)
Pe iarbă roua se preface ‘n smoală.
Şi însuşi Dumnezeu, — s‘a sinucis.

N. MILCU

Alexei când rămâneau singure. Ii mai repeta neobosit admiraţia pe care Dinu o are pentru ea Alexe.

Era un lucru dealtfel pe care Dinu îl manifesta cu prisos. Dela prima vedere îi dedicase un vocabular deosebit : Frumoaso ! Odorule ! Minuneo !

Ii da bună dimineaţa ca şi bună seara cu frenezie. Nu pleca, nu venea fără a-i săruta mâinile şi uneori chiar obrazul. Alexe nu simţea acele buze, aplicate totuşi cu fervoare. Ea din fericire era de lemn.

O miră încă mult numărul enorm de sărutări care se consumau în familie. Fiecare cum venea sau pleca îşi lipea buzele pe obrajul celuilalt. Noroc că pe Alexe o cruţau.

Georgeta spunea că Dinu — cu care dealtfel nu se învoia de fel — sărută proaspăt , că îi dă impresia că e vara la ţară.; că seamănă a livadă, a bluetă în grâu cu rouă. Roua, e duşul de 10 ori pe zi şi sticlele mele cu Verveine ! râdea Tory, încântată.

Astfel Georgeta protesta şi ea împotriva acelui protocol de familie care îi deranja toaleta. Georgeta se îmbraca câteva ceasuri. Deşi genul ei în aparenţă era simplicitatea, totul era calculat, totul cerea precizie şi dexteritate. De aceea ocupa în vacanţă singură odăiţa lui Didi-Bu. Acele reflexe arămii pe care le da părului cereau de sigur reculegere.

Georgeta care n‘avea trup, atâta era de slabă, totuşi cu umerii ei ascuţiţi cu gâtul subţire, cu bustul uscat, avea graţie şi chiar ceva voluptate femenină.

Cu toate aerele dispreţuitoare şi caracterul puţin amabil avea succese. O mică curte de admiratori foia pare-se la Bucureşti, în jurul ei. Se purta cu ei nepăsător şi batjocoritor. Băgase de seamă la timp că era sistemul bun. Am un deficit de sentiment, dar îl prefera unui deficit sentimental, mărturisea Alexei, nu fără oarecare intenţiuni.

Pentru Alexe Georgeta părea că are ceva admiraţie cât şi ceva dispreţ, tocmai pentru anume concepţii de artă şi de viaţă pe care nu le admitea dar care totuşi îi păreau demne de invidie.

Didi-Bu era tovaraşa de cameră a lui Alexe pe un alt divan. Dimineaţa la deşteptare ar fi fost pentru Alexe ispita de gânduri supărătoare ; toţi ai casei dormeau până târziu. Noroc că Didi-Bu era foarte matinală din pricină că somnul îngraşă. Cu părul ei negru tuns scurt de tot şi drept, căzând pe frunte şi urechi ca o măturică, cu faţa ei grăsuţă îmbujorată de somn, părea un copilaş drăguţ.

Pentru a nu adormi iarăşi, vorbea cu Alexe ; îi făcea confidenţe : — Faptul că era prea grasă era o mare tragedie. Paulică îi spusese că ofticează dacă ia doctorii, totuşi nu mai era de suferit. Avea gânduri de sinucidere. De câteori citea în Foaia Galaţilor că o femee s‘a aruncat în Dunăre se gândea şi ea la acest sfârşit.

Didi-Bu nu părea că e sinucigaşă perfect convinsă. Ar fi vroit numai să sperie pe cineva şi anume substanţele grase, singurile vinovate.

Astfel Didi-Bu se plictisea. Cu toate că, „papa“ o plimba destul, Galaţul era un oraş nesuferit. Nici o distracţie ! Numai nişte ofiţeraşi şi studenţi fără nici o importanţă. Cei care erau mai bine erau toţi însuraţi şi nevestele îi păzeau parcă îi mânca cineva. Nu era chip să flirtezi puţin. Incolo numai negustori care n‘aveau idee de societate şi domnii bătrâni prietenii lui papa, care o desgustau. Cum întorcea papa capul îi făceau complimente : că era grăsuţă şi drăguţă. Nemereau bine. Nici cel puţin nu putea dansa, până nu o slăbi. Incercase odată şi Georgeta cu Paul râsese de ea. Ei doi se înţelegeau totdeauna bine. Paul simpatiza chiar pe Georgeta aşa, nu ca pe o soră. Ii plăcea ca persoană !... Nu era amorezat de ea ! probabil ochii Alexei se mărise. Nu ! Paul iubea la nebunie pe doamna Zissu nevasta procuristului. Alteori venea şi ea la Galaţi şi atunci nu-l mai prindeai pe Paulică.... In sfârşit viaţa era ceva foarte melancolic... Nu aveai nimic de făcut !

E drept că Didi-Bu nu se ocupa cu nimic, nu avea gust pentru nimic. Citea romane, dar numai dacă se vorbea în ele de amoruri moderne, nu leşinate.— Probabil că Didi-Bu, nu va aştepta să se mărite întâi Georgeta, care putea să amâne cât mai mult, deoarece avea o viaţă plăcută. Era „flirt“ avea adoratori! Nici nu era sentimentală şi mariajul ar fi deranjat-o dela maniile ei. Nu ar mai fi putut dormi singură nici face patru ore tualeta... Ea Didi-Bu, era sentimentală în felul ei şi se plictisea acasă. Se va mărita cât mai curând deşi era sigură că nu va putea iubi pe bărbatul ei decât 7 luni. Aşa iubea ea totdeauna, 7 luni !

In confidenţele lui Didi era desigur mult scepticism dar şi ceva naivitate. Alexe asculta în tăcere. Aşa înlemnită cum era, ar fi vrut totuşi să-i spună că viaţa e ceva frumos, că fiecare trebuie să aibă un scop, o ocupaţie... că acel termen de 7 luni era o idee care trebuia schimbată, dar nu găsea cuvintele. Le ar fi vroit de folos şi cu ecou pe lângă fetiţa pentru care simţea oarecare afecţiune.... Ce să-i spună ? Erau aşa departe de a se putea înţelege ! In ce fel să se exprime pentru ca nu cumva să pară lui Didi-Bu la fel cu romanele leşinate, pe care le dispreţuia. Se temea să nu primească ea lecţii de viaţă dela Didi-Bu. Se ştia vulnerabilă.

Cu Dinu cumnatul, Didi-Bu era mare prietenă pentrucă îi da cadouri multe şi o lăsa să câştige la bridge cu care se distrau în doi, pe bani. Didi mai făcea şi boxă cu Dinu pentru ca să slăbească. O trântise ca pe o minge. Paul încerca şi el dar era repede îngenunchiat pe covoare din care se ridica ceva praf în timpul luptei. Dacă însă Dinu punea o mână mai grea pe braţul Georgetei, primea o palmă usturoasă şi o epitetă la fel.

Cu Alexe fireşte cumnatul Dinu nu încerca boxă. Pentru ea avea numai ochi dulci, vorbea dulce, gesturi de adorare. Şi mereu acel „ţie“ accentuat, repetat cu desfătare, şi care o exaspera. Ea îi zicea adesea „dumneata“ dar era mustrată de Tory. Nu se putea sustrage dela tutuiala familiară.

Dinu nu avea cu el automobilul reţinut de părinţi, dar organiza zilnic plimbări spre zăvoiu, cu cel mai frumos landaulet de piaţă din Galaţi. Alexe era bucuroasă de acele curse în aerul viu, care o ţinea într‘un fel de ameţeală prielnică. Dinu îi promitea un landaulet la fel pentru ea singură când vor cumpăra pentru ei un Cytroën şi Tory confirma aste poveşti de care Alexe surâdea emoţional.

Dacă cumva Alexe într‘o zi nu vroia să participe la plimbare, Dinu hotăra susţinut de Tory, că nu se maiplimbă nimeni.

Acel admirator neaşteptat părea ivit înadins pentru a o compensa. Alexe se gândea cu jale la astfel de compensaţii. Acel Dinu care trecuse dela alintarea mamei lui la aceea a lui Tory ; Acel tânăr atlet care era „de profesie soţ“ — cum zicea d-rul Paulică — nu avea totuşi sentimente de rudenie chiar aşa de curate şi acest băiat naiv părea a nu se teme de oarecare simţiri nu tocmai limpezi.

Intr‘o seară pe când toţi ţipau, cântau şi Tory încerca lui Didi-Bu un jerseu nou. Dinu declarase lui Alexe că el pe ea o iubeşte de mult încă dela Paris — fără să o cunoască — că avea o rochie gris când mergea la cursuri Rue Vivienne ; că are colecţionate toate afişele, toate criticile şi fotografiile ei, că el e cel care i-a trimis la Viena un coş cu trandafiri roşii pe lângă jerba aleasă cu Tory ; că acum în urmă venea aproape în fiecare seară la balcon să o aplaude, că se însurase cu Tory cu speranţa de a o cunoaşte...

Alexe strâmtorată de acele mărturisiri, făcute cu tonul acela al lui copilăros, nu ştiuse care a atitudinea ce se ia în familie în astfel de cazuri. Surâse constrâns şi exclamă glumeţ: Ce admirator al teatrului! Ce cumnat galant!— în aşa fel ca să nu aibă cu el nici o complicitate şi Tory să audă.

Tory surâse aprobativ de departe.

Iată deci că Alexe era silită să asculte astfel de cuvinte! Se simţea umilită cumplit! Ea care era aşa de departe de toţi şi de toate până deunăzi! Ea până la care nu ajungea nimic şi nimeni! Asta era familie!

Deşi nu avea o cunoştiinţă prea vie a legăturilor de familie nu putea suferi astfel de amalgamuri. Micile manopere ale lui Dinu nu îi dau nici gustul nici oroarea păcatului pe care îl simt femeile care se complac ca şi cele care se sperie în astfel de situaţii. La Alexe era o idee, rece şi încadrată în refuz. Fără de asta chiar! Ce putea avea ea deaface cu Dinu sau cu alţii? Nimic cu nimeni!... Pentru ce?... Da, pentru ce?... şi dispreţul pentru acel tânăr frumuşel şi voinic, simţirea aceea de umilire, dece?... De unde atâta îngâmfare!... Căută în mintea ei înlemnită un chip, ca şi unul tot de lemn, care nu-i explica nimic. Incercă să argumenteze! Ori pe cine ar fi cinstit cu atenţia ei era demn de cinste. Nu era oare tot aşa cu favoarea bărbaţilor pentru femei. Decădeau ei vreodată?... şi celalt parcă cine era? şi ea cine era?... Cine?

Dar argumentele ei se adresau cuiva care nu se putea convinge: ei singure. Atunci în veneau în minte vorbe de ocară pentru ea, pentru cellalt, dar fără ciudă, vorbe de lemn ca şi ea. Revolte scurte care în sufletul ei uscat se aprindeau ca iasca apoi fumegau.

Vacanţa înainta. Incepu a fi îngrijată. A doua zi era revelionul. Ce repede sosise! In dimineaţa aceea Didi-Bu făcu proiecte pentru micile ei cadouri. Aşa dar în familie se obicinuiau cadouri. Va trebui să se conforme. Işi numără din nou tezaurul. Era mic, foarte mic. Desigur avea bani mulţi de luat dela tatăl ei.

Venitul înapoi pe atâta timp! Dar nu punea mare reazăm pe aceşti bani. Nu îi va obţine sau nu îi va cere.

Fu decis că va ieşi în oraş cu Didi-Bu pentru târguieli. Fetiţa îi dete un concurs preţios arătându-şi ideile şi preferinţele. Ii rămase Alexei, o singură hârtie albastră, pală, în poşeta ei mare de marochin negru încadrată cu argint, poşeta dela Viena.

Incă dela şase Didi-Bu nerăbdătoare, oferi micile ei daruri pentru a provoca distribuirea. Fu o orgie de cutiuţe şi de hârtii subţiri. Dinu se distinse în special. Darul Alexei era de o valoare exagerată dar nu-l putea refuza. Cumnatul îşi da toată osteneala ca să-i ridice acţiunile.

Didi-Bu ţinea recordul. Avea două serii de cadouri: una de glumă — păpuşi, mingii, jucării — pentru ca să i se probeze că nu are drept la flirt şi la mărţiş — şi cealaltă serioasă. In ce priveşte pe Didi, „papa" fusese generos. Ii oferise o mică bijuterie.

(Va urma)

HORTENSIA P.-BENGESCU

Pagini străine din trecutul ţării

Glose la răpirea Bucovinei (1775-1777)

Diplomaţia abilă şi opurtunistă a lui Kaunitz, Ministrul Mariei Tereza, obţine, prin tratatul din 4 Mai 1775, pentru împărăţia habsburgică, cedarea, din partea Sultanului, a provinciei din nordul Moldovei, Bucovina.

Fidelă devizei sale utilitare: „Tu, Austria felix, nube", Monarhia îşi apropie, şi de data aceasta, un petec din pământul vecinilor, pentru a mai potoli puţin foamea vulturului său bicefal.

Cum e reflectat evenimentul acesta de gazetele şi puţinele publicaţii periodice ale epocei? Presa propriu zisă de opinii, nu există; ziarele, cea mai mare parte bi sau trisăptămânale, înregistrează fără să le comenteze scrisorile pe cari le trimit corespondenţii lor din cele câteva centre mai importante ale Europei, şi cari, date fiind mijloacele de comunicaţie ale vremei, ajung, în sezonul ploilor sau al zăpezilor, cu foarte mari întârzieri la destinaţie.

Publicul, în Occident, comentează evenimentele zilei, afişate la faimosul Café du Lloyd, la Londra — un fel de agenţie Havas a timpului — şi la Café Foy, la Paris, sub colonada dela Palais Royal, devenit celebru în epoca Revoluţiei, a Teroarei şi a Directoratului.

Vom spicui din câteva gazete ale Occidentului ecouri răzleţe ale acestei dezmembrări a Moldovei, mai toate oglinda fidelă a ştirilor pe cari le împrăştie Viena, după un filtraj riguros, şi conforme intereselor guvernului împărătesc.

„Courrier d'Avignon" continuatorul lui „Journal de Monaco", desfiinţat după anexarea principatului la regatul francez, un inquarto bi-săptămânal, aduce, în numărul său de Vineri, 7 Iulie 1775, două luni după cesiunea oficială a Bucovinei primele ştiri referitoare la soarta noului ducat austriac: (Scrisoare din Viena, 10 Iunie):

* * *

„Aflăm din scrisori venite dela Constantinopol, că diferendul între Curtea noastră şi Poartă, cu privire la delimitarea frontierelor celor două Imperii, s'a terminat în mod fericit.

„După conferinţa Internunţiului nostru cu primul-interpret al Inălţimei Sale, s'a decis că districtul Bucchowina ne va aparţine pe veci.

„Avantajul principal pe care această cesiune ni-l procură, este comunicaţia liberă şi deschisă cu Transilvania şi Galiţia.

„Tara în a cărei posesiune vom intra în curând constă numai în munţi şi deşerturi, dar ne procură un centru favorabil pentru carantină, şi pune capăt deselor hărţueli între supuşii celor două Curţi, survenit mai ales din cauza imaşurilor limitrofe.

* * *

„Ambele Impărăţii fac pregătiri pentru a trimite Comisarii în Moldova, ca să hotărască liniile de democraţie".

La rândul său, Linguet, avocatul celebru şi polemistul vehement, Rochefort al veacului XVIII, care tratează cu o independenţă de limbaj necunoscută până la el marile probleme cari agită lumea, care dărâmă cu o virtuozitate subtilă şi feroce reputaţiile false ale contemporanilor, exilat, rând pe rând la Londra, Bruxelles şi Anvers, apologist al asasinatului lui Grigore Ghica, domnul Moldovei, păstrează, de data aceasta, o atitudine obiectivă faţă de evenimentele din răsăritul Europei.

Revista sa, „Journal de Politique et de Litterature", un periodic mensual, tipărit la Bruxelles, din care vom extrage, în cursul lucrării de faţă, numeroase informaţii, tomul II, din 25 Iulie 1775, pag. 353-354, publică o scrisoare din Viena, din 26 Iunie:

„Cesiunea făcută deunăzi de Poartă, Curţii noastre, adaugă, în această parte, Imperiului, o întindere de pământ vastă ca Lombardia austriacă.

„E adevărat, însă, că acest pământ e necultivat, acoperit de păduri şi munţi.

„El nu era de nici un folos (?) Curţei otomane, dar a noastră îl va popula, il va desţeleni şi-l va fertiliza.

„Această cesiune, făcută fără nici o restricţie din partea Porţei, îi va fi totuşi profitabilă. Impăratul nostru îi cedează Orşova, pe care pacea dela Belgrad i-o acordase şi-i oferă toate garanţiile cu putinţă, în ce priveşte zonele limitrofe ale acestui punct important.

„Comisarii ambelor Puteri vor lua în curând contact, pentru a regula limitele respective, cari vor evita orice contestaţii pe viitor".

Or, după cum vom vedea, problema delimitării graniţelor era mult mai spinoasă decât şi-o închipuiseră diplomaţii celor două împărăţii vecine... Un ziar londonez ne informează, sub o formă satirică ce nu exclude aluzii de ordin politic, că 4 luni după semnarea tratatului de cesiune, Bucovina era încă un fel de „no man's land".

Iată notiţa ce găsim în suplimentul lunar al lui „Public Advertiser" din Londra, din 15 Octombrie 1775:

„Se ştie, că în urma tratatului din Mai, acest an, Poarta a cedat Curţii din Viena, regiunea din nordul Moldovei, numită Buchowina. Această cesiune este oare o comedie sau un fapt împlinit, când scrim aceste rânduri?

„Un compatriot al nostru, reîntors de curând dintr'o călătorie la locurile sfinte, şi însărcinat cu o misiune particulară pentru un prelat la Lemberg, a luat drumul prin Moldova, ca de-acolo, prin Czernowich, să ajungă la destinaiţe.

„Acest oraş era ocupat, în Iulie, de autorităţi în legătură pe de-oparte cu Paşa din Bender, pe de alta cu rezidentul Imperial din Lemberg. Compatriotul nostru a pierdut aproape 20 de zile pentru a obţine scrisorile necesare la continuarea călătoriei.

„Cu mijloacele de comunicaţie primitive din aceste regiuni, lipsit de orice agrement al vieţei din Occident, numai frumuseţile naturale ale acestui ţinut, pe cari a putut să le contempleze, i-au mai îndulcit întrucâtva exilul involuntar".

Tergiversările Comisarului turcesc erau dictate de la Constantinopol?... Turcia spera să recâştige provincia cedată, prin jocul împrejurărilor cari se anunţau favorabile intenţiilor sale? Aceasta ar reeşi din rândurile următoare, publicate de „Deutsche Frankfurter Zeitung" din 8 Noembrie 1775:

„O scrisoare din Constantinopol anunţă plecarea Prinţului Repnin, ambasadorul Rusiei, la Bucureşti şi Iaşi. Circulă zvonul că această călătorie în capitala Moldovei ar fi în legătură cu rectificările de frontieră în regiunea cedată Austriei de către Poartă în cursul primăverii trecute".

Ştirile pe cari gazetele le conţin mai târziu coroborează zvonul unei alianţe ruso-turceşti, cari ar permite acestei din urmă Puteri să dea o lovitură de Stylea în tratatul din Mai. Aceasta ar fi, pare-se, cauza interminabilelor proceduri ale delimitării graniţelor.

Iată, în adevăr, scrisoarea din Viena, „Journal de Politique" al lui Linguet, din din 10 Noembrie 1775, pe care o citim în 5 Decembrie 1775, pagina 416:

„Se așteaptă aici reîntoarcerea în curând a Domnului de Jenitch, trimis în calitate de comisar imperial în Moldova, pentru demarcarea frontierelor.

„Se pare că această afacere nu se va termina nici așa de curând, nici cu atâta ușurință după cum se crezuse la început. Dificultățile pe cari le întâmpinăm, nu se prevăzuseră. Se asigură chiar că cele mai mari obstacole nu vin din partea Porței.

„O altă Putere, după cât se zice, n'ar vedea cu ochi buni întinderea dominației austriace în această parte a imperiului, nu atât pentru interesele Austriei, cât mai ales cu privire la barierele pe cari monarhia ar putea opune pretențiilor ce se crede că ea le nutrește și pe cari împrejurări favorabile i-ar permite să le manifesteze“.

Un ecou al acestor știri îl redă „Courrier d'Avignon“ din 8 Decembrie 1775, no. 46, în scrisoarea din Viena, din 3 Noembrie

„Comisarii imperiali trimiși în Moldova pentru a trata cu delegații Sultanului, cu privire la limitele Statelor respective, n'au putut cădea de acord asupra acestei chestiuni importante și sunt pe cale să se reîntoarcă în Capitală. Curtea noastră insistă foarte mult ca Poarta să-i cedeze Belgradul și câteva puncte între Nistru și Prut; dar comisarii otomani au răspuns că ei n'au nici o putere de a face cesiuni“.

Timp de 8 luni nu vom găsi nici un rând referitor la această chestiune a delimitării granițelor austro-turcești. Documentele diplomatice privitoare la problemele delicate ale Conferențelor Comisarilor nu vor fi comunicate presei; poliția vieneză pe de o parte, autoritățile de frontieră pe de alta, vor veghia cu strictețe la secretul desăvârșit al negocierilor.

In fine, în August următor, 1776, jurnalul lui Linguet „Journal de Politique et Littérature“ de la Bruxelles, pag. 424 conține câteva rânduri scrise din Viena, la 12 Iulie:

„Se pare că afacerea demarcării frontierelor Imperiului nostru și ale Imperiului Otoman e în fine aranjată. Baronul de Thugut, Ministrul Maiestăților Lor Imperiale la Poartă, a trimis Curții noastre convențiile hotărîte de comisarii respectivi ai celor două Puteri. Se asigură că ele vor fi aprobate de Maiestățile Lor Imperiale, de oarece Impăratul Austriei va câștiga provincia Bucovina, ce i se contestase“.

Iar în numărul următor, Septembrie 1776, acelaș periodic publică la pag. 538-539 o scrisoare din Viena, din 29 Iulie:

„Afacerea delimitării frontierelor în nordul Moldovei, e terminată. Turcii au consimțit să pună bariere pentru a distinge limitele celor două împărății. Ele vor fi stabilite pe o linie începând de la Cziernejowice până la Kompul Kula (sic). Vor fi îngloabate în această zonă Saczawa (sic) și districtul său. Actualmente Prutul servă de limită între cele două Puteri.

„Valahii, cari locuiau partea cedată Casei Austriei, vor s'o părăsiască pentru a se retrage în vastele deserturi ale Oczakow-ului, unde erau altă dată Tătarii Buceagului. In acest scop a plecat din Bender un Capigi-Bașa pentru a se pune în fruntea lor și a-i conduce la locul unde trebue să se fixeze.

„Generalul-conte Siskowicz, comandantul trupelor imperiale la Leopol, e însărcinat să viziteze nouile posesiuni ale Casei Austriei și să primiască jurământul de credință al locuitorilor“.

In numărul pe Octombrie, aceiași publicație, dă, la pagina 225, câteva informații statistice și economice asupra noului ducat austriac:

„Districtul Bucovinei cuprinde o pădure imensă și numeroase mine, cari întrec în bogăție pe cele ale Transilvaniei. Intinderea sa e de 22 mile în lungime și 16 în lățime. Baronul Spleny e numit regent al acestei provincii“.

Periodicul anual, „Storia dell'anno“, publicat la Venezia, în volumul pe anul 1778, Cartea III, pag. 211-212, rezumând evenimentele din cursul anului expirat, reproduce, după diferite scrisori din Viena pe cari le-am citat și le vom mai cita, date istorice, statistice și politice asupra Bucovinei.. Amintește de campania lui Ștefan Cel Mare contra Polonilor, de la Codrii Cosminului, de serbările din toamna lui 1777 de la Cernăuți, pentru consfințirea actului de cesiune, etc.

Interesante sunt documentele pe cari publicația lui Linguet „Journal de Politique et de Littérature“ din Bruxelles le conține în no. din 25 Ianuarie 1778, trimise, sub formă de scrisoare, la 30 Decembrie 1777, de un amic personal din Hamburg:

„Poarta, cedând Austriei, Bucovina, a sacrificat numai dorinței de a păstra pacea. Pădurea, sau mai bine zis districtul Bucovinei sau Buchreina, udată altă dată de sângele polonez, și care se mărginește cu Transilvania la apus, cu regatele Galiției și Lodomiriei la nord-vest și nord, forma altă dată o parte foarte întinsă a Transilvaniei. Ștefan cel Mare o reuni la Moldova. Acum câțiva ani, Austria, pretextând că are asupră-i drepturi vechi, o revendică, intră în posesiunea-i și obținu să i se cedeze în perpetuitate proprietatea de către Poartă. Bucovina nu-i decât la 3/4 de leghe de Hotin, destul de aproape pentru a opri incursiunile Turcilor.

„Hospodarul (Ghica) n'a voit să consimtă la cesiunea acestei regiuni de către Turci, dar, cu toată opunerea lui, actul de cesiune fu consumat la 11 Octombrie trecut, și generalul St. Pleny (sic) primi în numele Curții de la Viena, omagiul și jurământul de fidelitate ale acestui popor“.

In tot cursul anului 1777 gazetele și revistele nu mai conțin nici o singură linie cu privire la deslipirea Bucovinei din trupul țării.

Consfințirea solemnă a raptului din 1775, organizată de guvernul imperial cu o artă magistrală, menită să arate Europei că fatalitățile etnice pot să se acorde cu cele politice, când se procură vulgului „panem et circenses“, avu loc în Octombrie 1777, în aceiași lună în care la Iași, capul lui Grigore Ghica, detestat de Imperiali, cădea sub cuțitul Capigiului de la Bender.

Regisorul serbării dintre culise, va anunța Europei, printr'o serie de scrisori-Clișeie răspândite de Oficiul relațiilor externe de la Viena, că populațiile noului ducat înalță spre cer imnuri de mulțumire și știe să aprecieze avantagiile imense pe cari le-o aduce noua stăpânire, răspândind cu belșug bunurile pământești și luminile progresului.

Vom reproduce una din aceste scrisori-tip, acea publicată de „Journal historique et politique des principaux événements“ din Geneva, în no. 34, din 10 Decembrie 1777, datată din Viena, din 12 Noembrie acelaș an:

„Districtul Bucovinei din Moldova, fiind reunit domeniilor Majestăților Lor Imperiale și Regale, nouii vasali au depus la 12 ale lunei trecute (Octombrie), în orașul Czarnowe (sic), jurământul de credință în mâinile Baronului de Spleny, care-l primi așezat sub baldachin măreț, în fața portretelor acestor auguști suverani. Această ceremonie, a cărei noutate atrăsese un mare număr de spectatori și cea mai mare parte din nobleța Poloniei și a Transilvaniei, se făcu cu pompa cea mai solemnă.

„După ce șeful nobleței citi formula jurământului, și după ce nobilii (boerii), poporul și chiar popii (preoții) de rit grec îl depuseră, s'a celebrat un **Te-Deum.** La finele acestuia s'a dat un banchet splendid, servit cu multă somptuozitate și gust în diferite piețe superb împodobite, unde se ridicaseră 27 de mese, de 26 tacâmuri fiecare.

„In bubuitul tunurilor s'a băut în sănătatea Majestăților Lor.

„Seara s'a aruncat populației 2000 de florini și s'au distribuit 6 boi fripți și preparați în diferite chipuri, precum și o mare cantitate de păsări. In diferite cartiere, fântâni de vin curgeau fără încetare.

„Serbarea s'a terminat printr'un foc de artificii și prin o iluminație generală, care, unită la 5000 de lampioane, cari împodobiau fațada locuinței Baronului de Spleny, răspândiră o lumină orbitoare, în tot cursul nopței...“.

Aceiași scrisoare, cu mici variante, datată tot din Viena, însă din 20 Noembrie, figurează în jurnalul lui Linguet, din 15 Decembrie 1777, pagina 447, în „Courrier d'Avignon“ din 16 Decembrie; în „Gazette d'Utrecht“ din 20 ale aceleiași luni; în „Gazette de la Haye“ din 22 Decembrie etc.

Când se aduse la cunoștința Mariei Tereza rezultatul fericit al serbărilor de omagii și credință din noul teritoriu încorporat în al 35-lea an al glorioasei sale domnii, împărăteasa vărsă una din acele lacrimi de bucurie pe cari le ținea în rezervă pentru momente solemne...

La fiecare nou mărgăritar cu care împodobia coroana habsburgică, Majestatea Sa vărsà una din aceste neprețuite lacrimi: la 1772 la anexarea Galiției; la 1775, la „câștigarea“ Lodomiriei; Cu regret fusese nevoită să rețină lacrima pe care, în 1771, se pregătia s'o verse la alipirea complectă și definitivă a Olteniei, pe care, însă, Sultanul avusese inelegança să i-o refuze.

Această simfonie de lacrimi politice inspirase lui Frederic cel Mare al Prusiei cunoscuta frază de un umor pitoresc și inciziv la adresa Impărătesei Austriei:

„Elle pleurait toujours..... et prenait toujours“.

LEON BAIDAFF

Paris, Septembrie 1926.

Limpezimi *)

Din deal, la crucea drumului de-ajungi,
Când umbrele se fac mai lungi —
La gârla liniștită de cobori,
Iți cântă roata unei mori.

Dintre arinii verzi n'o vezi de fel,
Dar murmurul încetinel
De ape limpezi legănate'n scoc
Te va urma din loc în loc...

Și tremurul cel proaspăt de arini
Senini ca râul de senin,
In pieptul tău de-acuma va cânta
Așa cum bate inima.

ION PILLAT

1) Din volumul cu acelaș titlu, care va apare la primăvară.

Mic
Tratat de estetică literara
SAU
Lumea văzută estetic

3

CE NU ESTE FENOMENUL ESTETIC?

Când s'a putut face o închisoare din limba vorbită și scrisă, pentru „gândul“ care o întrebuințează, cât de ușor s'au prescris artei literare juguri, mai totdeauna mascate și răsplătite cu premii academice, cu onoruri publice!...

a) **Artistul „sănătos“ în concepții.**

Trista pățanie a foiletonistului **Max Nordau,** medic de meserie, care la finele veacului trecut a scris o carte asupra civilizației „fin de siècle“ intitulată „Degenerare“, din punct de vedere al „sănătății“, n'a compromis definitiv acest jug. Incă se mai află judecători și prețuitori de artă care caută „sănătate“ — și impun acest criteriu printr'o clasificare și erarhizare adecuată — în arta literară.

Max Nordau fusese logic — el era medic. Nici un medic n'ar putea susține că opera literară a unui degenerat e sănătoasă! Cercetări asupra simptomelor și caracteristicilor fizice ale artiștilor, n'a putut face amănunțit; dar a întrebuințat cu multă ingeniozitate tot ce știa anatomic și biografic cu privire la Verlaine, Tolstoi, Wagner, Maeterlinck, Nietzsche — și alți „degenerați“.

Era însă atât de evident că cei mai de seamă artiști nu se bucurau în deobște de o sănătate prea robustă și ei n'ar fi susținut niciodată comparația cu anatomia și fisiologia unui profesor universitar, bunăoară, că principiul medical al lui Nordau a suferit de atunci oare cari îndreptări... „Sănătatea“ se raportează azi numai la elementul sufletesc al artistului și erarhizarea operilor de artă se face luându-se de bază această sănătate... metafizică. Scriitorul ca om, purtător al acelui suflet creator, n'are nici o însemnătate. Tot jocul, hotărâtor în multe privințe, între trup și suflet, e lăsat în seama științelor oculte. Că scriitorul își încheie viața într'un ospiciu, întrun bordel' sau pe pragul unei mănăstiri, acest fapt nu spune nimic medicului literar. Opera de artă se desface de creatorul ei, ca părul, unghiile sau mucoasele, cu extraordinara însușire că nu sufere de niciuna din suferințele tatălui. Acest fel de a judeca se împodobește apoi cu însușirea de a se putea numi „obiectivă“ — căci nu ține seama de autor 1). Metoda are și avantajul că nu se încurcă în biografie, uneori penibilă, alteori cu neputință de stabilit în ce are ea mai ascuns, mai individual și deci mai prețios.

Am căutat temeiul sistemului critic medical și ne-am întrebat: Ce înseamnă **sănătos?** Trupește, toți oameni sunt mai mult sau mai puțin bolnavi, niciunul nefiind organizat și nefuncționând după un tipar ideal stabilit de vre-o facultate de medicină; oamenii trăesc în virtutea unui compromis între organe pe de-oparte, între organe și lumea înprejmuitoare, pe de altă parte.

Cum o fi sănătatea pentru suflet?

Psihologia, care e o știință miraculoasă întrucât nu numai că studiază elementele și procesele sufletești, dar are virtutea să și creeze stări de suflet! a stabilit definitiv că sufletul omului e alcătuit din trei funcții capitale: voință, inteligență și simțire. Omul simte prin cele cinci simțuri, înțelege prin creer și realizează prin mușchi. 2) Orice atrofie sau hipertrofie în cele trei organe sufletești constitue o maladie. Operile de artă, oricât ar părea de originale, care ar crea tipuri cu organe sufletești atrofiate, vor fi socotite bolnave și clasate într'o rubrică inferioară. Creatorul unor astfel de opere nu e valabil, oricât ar fi de original, iar asemenea lucrări nu vor fi niciodată creații de primul rang. 3)

Ori care ar fi valoarea didactică a unui asemenea sistem de judecată artistică — întrucât menține echilibrul fisiologic al elevilor de liceu, al studenților și studentelor din primul an de litere, aplecați din diferite exacerbații glandulare la hipertrofii, excese și perversiuni — arta literară nu-l poate adopta în niciunul din fețele lui.

El nu poate fi nici măcar combătut: simpla lui expunere te silește să iei tonul glumeț cu riscul de a compromite stilul științific. Adoptând sistemul medical în estetică iei poziția cea mai falsă față de însuși fenomenul creației, care e un fenomen plin de „maladii“, atroffi, hipertrofii, excitații, anestezii, alianțe și invertiri pshice — fapt la îndemâna și controlul celui mai umil scriitor sau cititor.

Scriitorul nou, original e totdeauna „bolnav“ față de scriitorii precedenți și fără o descompunere, o disociere nouă și o nouă îmbinare a elementelor sufletești sau a mijloacelor de expresie, nici nu se poate concepe **viata** fenomenului estetic, care e contrariul fenomenului normal și deci sănătos, al repetiției. Toate școlile noui literare au fost, la apariția lor, învinuite că sunt „bolnave“, când de fapt ele nu făceau decât să înnoiască arta literară.

...Ce creer pândit din toate părțile de fantome și alarmat în fiecare clipă de un sistem nervos cu soneriile capricioase a putut confunda voluptatea ordinei artistice a nouei creații cu voluptatea ordinei de funcționare a intestinelor? Și care neam e atât de lipsit de sănătate încât, speriat de jocurile spiritului, superior naturei, să accepte un sistem artistic mecanizat la trei funcții sufletești, ca un ciasornic ordinar cu trei roate — eliminând pentru totdeauna orice posibilitate de creație vie, miraculoasă, absurdă și originală?...

b) **Psihologismul.**

Psihologismul, care face ravagii în publicul cetitor, e în bună parte o consecință a sistemului critic medical.

Nu ne vom ocupa de romanul senzațional care purcede și se adresează unei psihologii elementare. Aci intră în joc nu numai surpriza sau frica animală ci ci acele false sentimente pe care le creează în cititorii naivi zialele educația insuficientă, primele cărți. Falsele sentimente, după desmințirile vieței nu pier din sufletul oamenilor; ele rămân ca niște coarde literare, pentru a răsuna mai departe în zilele de poezie. (Avem astfel în societate lucrători pricepuți în „le savoir-vivre“ al prinților și marchizilor, doamne din cea mai nobilă spiță, experte în gesturile, danțurile și cântecele apașului parizian).

S'nțelege de la sine că prin psihologism, nu voim să osândim tendința de aprofundare psihologică, de disociare a sentimentelor „simple“, atât de firească marilor scriitori. Cu această adâncire și descompunere, scriitorul își înfățișează chipul său cel mai personal, prin care se autentifică în lumea creației artistice. Trebue osândită însă cu toată energia — căci prin înfățișarea-i savântă și limbajul technic riscă să falsifice esența simțimântului estetic și să-l abată pe tărâmuri cu totul străine — tendința atâtor critici literari care vor să vadă în psihologismul scriitorului (care e altceva decât **psihologia** lui) însăși caracteristica sa artistică.

Psihologismul pare să fie boala cea mai răspândită azi în lumea literilor și parazitul ei a infectat creerii cei mai robuști. Cititori și cititoare nu caută în operile lierare decât confirmarea propriilor senzații și căzând în extaz sunt gata să ție la căpătâi nopți întregi, opere literare fără valoare în care se află un joc de suflet recunoscut. In societățile de literatură, în saloanele particulare unde se practică pe o scară mai mult sau mai puțin întinsă sportul-literar, membrii și musafirii se dedau la nesfârșite discuții în jurul psihologiei eroilor literari, combătând, apărând, comparând, amendând și complectând anumite trăsături sufletești. Și cum psihologia, chiar pentru specialiști, este încă o știință la începuturile ei, abia desfăcându-se de alte științe fără ajutorul cărora ar cădea în neant, discuțiile psihologice pe teme literare iau înfățișarea și au prețul discuțiilor între filosofi asupra elementelor naturei, înainte de apariția lui Lavoisier, sau prețul discuțiilor astronomice între astrologi înainte de apariția lui Copernic. 4)

---

1) In literatrura română, d. **M. Dragomirescu** este tipul reprezentativ al acestui soi de critici literari. Despre **M. Eminescu** a scris următoarele: „Memoria lui Eminescu să rămâe pură și luminoasă, așa cum se resfrânge din opera lui poetică, iar nu din viața lui atât de aventuroasă și neegală“. Această viață a lui Eminescu **„în definitiv ar trebui să ne fie indiferentă“,** etc. (In „Noua Revistă Română“ din 15 Iunie 1914).

2) Astfel de critici psihologi nu bagă de seamă că se desființează pe sinesi când pun în fruntea vieței nu pe omul de simțire sau inteligență, ci pe omul de voință care subordonează pe ceilalți doi — precum în viața „sănătoasă“ se și întâmplă!...

3) D. **M. Dragomirescu** a socotit pe „Hamlet“, erou bolnav, inferior piesei „Romeo și Julieta“, — operă „sănătoasă — până ce d. **I. Botez** a dovedit că Hamlet, prințul shakespearian e un om de energie sănătoasă. **D. Dragomirescu** a ridicat deci și piesa Hamlet la rangul de capodoperă. In ce privește pe Don Quijotte d. **Dragomirescu** a dovedit, printr'o diabolică interpretare psihologică adevărul că Don Quijotte e un erou perfect sănătos!

4) E interesant din acest punct de vedere Institutul de literatură, sub președenția d-lui **M. Dragomirescu,** unde tineri și tinere studente se dedau la adevărate orgii de „psihologie“ literară, socotind că cercetează arta literară.

Taină de toamnă

Un somn rece mi-a mâhnit pleoapele
  noaptea 'ntreagă
şi un vânt, nălbit de lună
smulgea şoselei suspine
  de colb blând.
De aur trecea cântând de toamnă
  o vară de inimi
gonite, căzute, trecute...
Un asin cu glas de vremuri duse
  chema depărtările goale.

Plâns van s'a 'năbuşit în luncă ;
îi sunt tainele de pătruns
  cu ochiul -
s'au pierdut întrebările
  fără de răspuns,
ostroavele au secat
cu frunzele lăcrimate.
Greerii şi-au strâns
cântările pe inimă,
Cărările s'au întins mai line
spre lună, printre frunze.

Pe luciul înalt şi pal
iernează cirezile de nouri.
Un ulm mai desnădăjduit
şi-a strecurat braţele goale
printre stele, peste lună
prin vânt, în noapte.

O, la singurătatea mea
nu s'a mai părăsit nimeni
şi mâinile-mi se odihnesc
într'un pustiu de mâini plecate...
Cu ochii închişi je jumătate
  mi s'a părut ceva.

FLORICA MUMUIANU

* * *

La noi, d. G. Ibrăileanu, reprezentantantul criticei literare în mişcarea poporanistă, fiind acuzat că ochiul său literar a avut vederea scurtă şi că timp de aproape un sfert de veac, încurajând şi provocând mai mult literatură ţărănistă, a falsificat adesea unele talente, a supraprețuit altele şi n'a văzut — sau a văzut şi a combătut — una din cele mai vii mlădiţe ale poeziei româneşti — numită pe rând „simbolistă", „trăznită", „nouă" — a răspuns prin două argumente : Literatura poporanistă (din viaţa de ţară a autorilor, cât mai apropiaţi de sate ca obârşie) — e singura literatură originală românească, întrucât reprezintă caracterul etnic curat al poporului român. In al doilea rând, atitudinea estetică nu numai că nu este incompatibilă cu simpatia pentru ţărani, dar **este condiţionată de această simpatie**, căci ţăranul este singurul român care nu poate fi ridicol. „Arătaţi-mi în ţara noastră, argumentează d. Ibrăileanu, ce alt element ar putea admira un intelectual estet ? Nobleţea ? Dar aceasta e în plină disoluţie. Burghezia ? Dar lăsând la o parte principiile teoretice asupra urăţeniei claselor mijlocii, e, adică, mai estetic „nea Ghiţă" dela Obor, sălbatic şi trivial. decât un Moş Gheorghe oarecare, **potolit, înţelept şi plin de o fină ironie** ? [5])

Mai limpede nu se pot vedea suferinţele psihologismului, decât în rândurile citate ! **D. G. Ibrăileanu** confundă, bolnav de psihologism, atitudinea proprie şi originală a creatorului de artă cu însuşirile sufleteşti ale eroilor din. timpul vieţei, ca şi cum menirea artistului ar fi să copieze peisagiile socotite „frumoase", să laude sau să redea numai sentimentele zise „nobile" şi să admire neapărat, dacă e estet, „ironia" potolită a lui Moş Gheorghe ! Dar însăşi literatura română, atât de tânără şi pusă la toate corvezile, ne dă o pildă strălucită împotriva psihologismului : „Nea Ghiţă" creat de marele artist al artei literare care a fost **I. L. Caragiale**, „Nea Ghiţă" aşa **„sălbatec şi trivial" cum îl ştim, e mai estetic decât „Moş Gheorghe... la Expoziţie"**, bunăoară de un oarecare **Popescu**, poporanist, publicat de d. **G. Ibrăileanu** în numere întregi din „Viaţa Românească" ![6])

E drept că d. **Ibrăileanu** recunoaşte numai decât cu părere de rău : „Regretăm că la un popor de ţărani s'a produs atât de puţină literatură adevărată cu subiect de viaţă ţărănească" — dar d. **Ibrăileanu** va rămâne uimit şi ne'ncrezător când îi vom arăta cauza profundă a acestui fenomen întristător : **spiritul critic poporanist**, care din psihologism şi uneori cu o pronunţată coloratură etnică, a subliniat, provocat, încurajat şi publicat aproape două decenii o uriaşă cantitate de „literatură" poporanistă cu atitudine „simpatică".

In literatura franceză succesul rapid al scrierilor marelui romancier **Marcel Proust**, se datoreşte cu siguranţă psihologismului, atât de simpatic criticilor literari, care găsesc aci minunat prilej de vorbă lungă şi doctă. Marcel Proust, e sigur, a înnoit introspecţiunea prin minunatele-i însuşiri de analist şi prin prodigioasa lui memorie. E o eroare psihologistă însă a crede că valoarea estetică a lui Marcel Proust stă în experienţele şi descoperirile lui psihologice. Pentru arta literară aceste „adevăruri" — chiar dacă ar fi şi adevăruri ştiinţifice, adică s'ar putea verifica, şi pe alţi indivizi, nu numai pe eroii speciali ai romancierului francez — au **o** valoare relativă, şi anume relativă la farmecul şi originalitatea literară proprie a scriitorului. Prin această circumscriere a valorii lui Marcel Proust, nu voim să-l micşorăm ; punându-l, din potrivă, pe acest teren — terenul artei literare încare scriitorul s'a manifestat — şi nu pe teren ştiinţific — unde nu ştim dacă scriitorul a avut vreodată gândul să lucreze — redăm lui Marcel Proust toată originalitatea, puterea şi savoarea proprie, pe care nu i-o vor mai putea răpi nici experienţele viitoare ştiinţifico-psihologice care l'ar desminţi sau depăşi, nici forma cu totul anti-ştiinţifică, a scrierilor sale. 1)

1) Bolnav de psihologism s'a dovedit a fi şi un scriitor profund original, dramaturgul **Luigi Pirandello**, când, la Milano, a anunţat că stă la dispoziţia publicului, înainte de ridicarea cortinei, pentru o discuţie contradictorie care ar lămuri „adevărurile" teoriei cunoştiinţii din operile sale teatrale.

•

Cele spuse cu privire la psihologism, se referă şi la **istorism** sau **scienticm**, ale căror ravagii sunt azi mai mici, întrucât s'a admis de mult în opera de artă inconsecvenţa istorică, iar romanul ştiinţific trece foarte curând în rândul lucrărilor de vulgarizare, ştiinţa dovedindu-se totdeauna mai plină de fantezie decât cel mai îndrăzneţ romancier ştiinţific.

(urmează) F. ADERCA

---

[5] Viaţa Românească" Nr. 1/925.

[6] Asupra primului argument adus de d. **Ibrăileanu** — argument care e numai o confuzie între etnic şi estetic — vom reveni într'un capitol anume.

O seamă de cuvinte

Gilbert Stuart, marele pictor, întâlni într'o zi o doamnă la Boston care-i spuse :

— Am văzut de curând autoportretul d-tale, domnule Stuart şi l'am sărutat, fiindcă îţi seamănă atât de bine.

— Da ?... Atunci desigur că şi portretul v'a sărutat ? întrebă pictorul.

— Nu răspunse doamna.

— Atunci nu-mi seamănă de loc, răspunse surâzând pictorul.

*

Frideric cel mare vizita în anul 1770 şcoala de limbă latină din Klosterbergen. Cuvântarea de bun sosit rostită de directorul şcoalei fu atât de lungă şi de plicticoasă că regele nu-şi putu ascunde la sfârşit nemulţumirea sa.

— Anul trecut ai fost mai bine, zise Frideric indispus.

— Să mă ierte Maiestatea sa, îndrăzni să riposteze directorul, dar anul trecut nici n'am ţinut discurs.

— Tocmai de aia ! răspunse bătrânul şi îi întoarse spatele.

*

Tristan Bernard pierduse trenul, dar trebui să plece în aceeaş noapte la Versailles. Opreşte un taximetru.

— Cât vrei până la Versailles ?

— Patruzeci de franci.

— Patruzeci de franci ? Ia ascultă, intră dumneata în automobil şi te conduc eu cu douăzeci.

*

In timpul unui dejun la Anatole France, acesta ţinu lui Shaw un lung discurs despre însemnătatea geniului. După ce France termină totul ce avea de spus, Shaw răspunse liniştit.

— Acestea sunt lucruri vechi pentru mine. Eu însu-mi sunt un geniu !

•

Intr'o zi Shaw era invitat la o serată elegantă într'o societate londoneză. Un violonist îngrijea de muzică, care era destul de proastă.

— Cum îl găseşti pe violonist ? întrebă gazda pe celebrul umorist englez.

— Imi aminteşte de Paderewski ! răspunse surâzând poetul.

— Paderewski ? întrebă mirată gazda. Dar Paderewski nu este violonist !

— Da nici acesta, însă, nu e violonist ! replică rece Shaw.

•

Shaw era citat ca expert într'un proces literar în contra unui tânăr autor acuzat de pornografie. Apărătorul susţine într'o lungă pledoarie că pasagiile încriminate erau „artă" pură, iar nu pornografie.

Preşedintele se adresă deci expertului cu întebarea

— Puteţi lămuri curţii sensul artei ?

Shaw se ridică, privi îndelung pe fiecare judecător în parte şi răspunse „Nu !".

RUD. A. KNAPP.

Dialog neverosimil

de ION CALUGARU

Expressul orient descindea din defileurile carpatine în regiunea colinei munteneşti. Priveliştea cuminţită se desfăşura vast, distribuită în suprafeţe fără cusur. Trenul circula încetinit, patinând. Ascultam o discuţie între doi tovarăşi de compartiment: unul, sfrijit, cu ochiul albăstrit de ascetism, celălalt suplu şi vesel. Pe uscăţiv cred că-l chema Fedor, pe celălalt Tristan.

TRISTAN... superstiţiile ideologice nu trebuesc înălţate peste viaţa omului, să-l înstăpânească şi să-l sugrume. Revoluţiile recente, au strivit şi lesul ideilor; vii au rămas numai oamenii. Ceiace oferă, după mine, veacul nostru spectacol singular e incendiul intoleranţei, bancruta logicei ei. Desigur, pasiunile se deslănţuie necontenit, cutremurele şi fluctuaţiile se înregistrează pe placa istoriei, dar omul, omul care judecă şi dă sentinţe, e simultan spectator şi actor, deaceia nu mai e ideolog.

FEDOR. Da; da... Am asistat odată la o lectură în casa unui reputat critic.

Un fel de — ştiu eu ce? — cetia ceva cenuşiu, cleios şi fără dimensiuni, ceva peste care atenţia alergă stafie şi nu se lăsa prinsă. Un retorism şi o greşită siuare de cuvinte ustură urechea. O frază ne-a reţinut atenţia: „Mintea lui... (nu îmi amintesc numele victimei eroice) se înfioră din negrul unghiilor până în negrul ochilor“. — Nu căuta originalităţi de astea silite, îl sfătui cu modestie criticul. Iartă-mă, maestre că sunt original? a răspuns suficient de prompt jigodia... Ţi-l închipui pe Dostoiewski cerând scuze pentru **originalitate**!...

T. Ştii cât îţi preţuesc şi subtilitatea şi filtratul tău venin. Recunoaşte însă că lovitura a dat greş. Amicul meu, omul nu e niciodată lucid când e mâhnit! Ştii bine că nu ţin să difer de nimeni. Ţineam tocmai — şi e bine că mi-ai dat prilejul — să-ţi citesc o frază miraculoasă, scrisă de un băeţandru de geniu. (E dintr'o revistă de „avantgardă“ — din acele publicaţii bârfite şi ridiculizate de oamenii „sinceri“) — „Strădue-te să fii banal! i-aş recomanda poetului mare. Goana după comun îl va feri de bizareria pururi detestabilă. (Această bizarerie care ni-l strică adesea pe Rimbaud şi nu se găseşte de loc în Ronsard) Dar vai de poeţii fără personalitate cari mi-ar urma sfatul; ce-ar mai preţui dacă s'ar arătà nuzi?...“

Nu-ţi pare admirabilă predica împotriva falsului şi pozei — mai ales din gura lui Radiguet, romancier precoce şi poet de avantgardă?

F. — De loc! Voi, occidentalii aveţi expresia clară. Ştiţi s'ascundeţi lipsa de conţinut într'o frază diamantin tăiată...

T. Totuşi — dacă ţii neapărat — la încăpăţânarea ta polemică, noi vă oferim pretexte pentru profundele noastre meditaţii. Noi reprezentăm **tipul uman ideal** pe care-l imitaţi şi tindeţi să-l încarnaţi şi voi. Urâţi claritatea noastră şi o vreţi, dispreţuiţi logica noastră şi vă folosiţi de ea... Dar lăsând gluma la oparte, nu crezi că se cuvine după nebuna cavalcadă a originalităţii, nu o reîntoarcere, dar o reluare de contact cu sursele inepuizabilei banalităţi cotidiene...

F. Nu! Nu cred nimic...

T. Ciudat! Mai deunăzi îmi spuneai că te ispiteşte un elogiu al banalităţii...

F. Da. Am spus. Dar cred că mult mai simplu. Aveţi un fel de a umflà cuvântul şi a-l devalorà că devine ridicul. Am spus: numai banalitatea imprimă stilul unei epoci, dă creaţiilor o continuitate în timp. O generaţie e consumată de incendiu lăuntric cu egală întensitate: furia, entuziasmul şi moleşeala ei au aceiaş geneză. Te supui vremei ca temelia zidului. Expresia poate diferi dela ins la ins, dar ea se bizue neapărat pe câteva standarde, bun comun. Nu refuzi să te foloseşti de standard, cum nu refuzi să-ţi porţi ochii sub frunte. Numai, originalii“ trăiesc în afară de epocă. Shakespeare a **trăit** în epoca lui; de acela e, poate, şi azi viabil. Alţii, „originali“ cu totdinadinsul s'au stins.

T. Mărturisirea ta e numai pe jumătate dreaptă. Dacă vrei, în aceiace îi priveşte pe oameni. Nu şi opera de artă“. Inspiraţia e ploaie de licurici; ceiace „face“ arta e voinţa artistică. Nu vreau să te pun în acord cu mine; dacă vrei, să-ţi fac şi eu o mărturisire. Nici „occidentalii“ nu's numai de suprafaţă. Posedă aceiaş viaţă de subconştient vegetativ ca şi „profunzii“ care se complică pentru simpla plăcere de a nu recunoaşte că linia dreaptă scurtează drumul...

In mintea mea, oamenii s'au aşezat în tipare pe categorii subtile. Ca într'un vestiar complet am la dispoziţie exemplare diverse: cameleoni şi fiare tâmpite, bestii talentate şi tâmpiţi anodini, tâmpiţi agresivi şi inşi fără cusur şi relief. Cel mai desgustător exemplar: e maimuţa posedată de perpetua isterie-modă, maimuţa exasperată, de inteligenţă şi excentrică“, posedată de oricine se preocupă de ea, un anotimp, o zi sau mai puţin. Câteodată, maimuţa scântee cu licăriri cari par flăcări peste comori încă nevăzute, câteodată bate cuvinte care sună a monedă veritabilă. Dar e fals, totul până în măduvă! Pe an ce trece, remarc că **tipul** se multiplică, probabil din pricina instrucţiei obligatorii. Să-l vezi pe un bătrân sur care se strădue tragic să devină original, se subfiază cu graţii de baletistă! Ce să-i faci! Să-i tragi palme? să-l sfătueşti, decent, să se cuminţească? să-l porecleşti cu numele unei plante? Păstărnac, de pildă? M'am gândit de mult că viitorul e al colectivităţilor citadine, poleite, trase la strung. **Vom fi cu toţii anonimi**, anonimi ca pietrele şi livezile pentrucă vor fi prea multe celebrităţi. Vom pricepe faptele cu tact şi selecţia se va face după alt criteriu decât acum. Vom accepta creaţiunea neiscălită ca pe o catedrală, ca pe o piramidă, ca pe o poveste cu eroismul cioplit în cuvinte, ca pe un ostrov, înălţat din valori.

Dar până la apariţia tipului, meşter anonim, omului număr, maimuţa fiţărită mă desgustă...

F. Dar Insul tău e puţin periculos, puţin interesant sărmanul! Inţeleg: te desgustă, pentrucă întreţii un comerţ cerebral cu el. Tu vrei uşile să cugete şi te supără că scârţâe numai. uCnosc un tip mai abject, pus în circulaţie de savantulâcul limitat şi greţos: sincerul sentimental, grav, agrementat de o ţăcălie sau barbă. E răspândit cât şi instrucţia primară. Imită cu sinceritate pe oamenii excepţionali şi se crede excepţional pentru că.., imită. E umil cât e singur cu tine, impertinent şi impetuos când e întovărăşit de semeni de ai lui. El e molima maimuţăriei perfect tâmpite, care nu te amuză nici cât un calambur: se înmulţeşte ca infuzorii. Numai acizii puternici, anarhia fără hotar îl dizolvă, îi tae puterea de suggestie. Dar, ne-am îndepărtat. Dragul meu, numai secolele de grandioase agitaţii au dat exponenţi de seamă. Pentrucă: numai în răstimpul dramelor colective, viaţa se desfăşoară cu spectacole neîntrecute şi mârşăvie neîntrecută. Dramele gigante, crează obstacole, limpezesc văzul şi conştiinţa oamenilor. In vacarmul lor naşte artistul seişmograf, care înregistrează cu fineţă şi subtilitate, fără vrere, fără pză. Arta nu poate fi, în raport cu viaţa, o decoraţiune pe un text străin. Iată, de pildă, arta poreclită modernă: a fost obsedată, în pruncia ei, de fetişismul technic; a uitat pe om, precum îl uită toate doctrinele colectiviste; preocupate mai ales de entităţi metafizice. Ea ne-a revela un peisaj intelectual nou, ne-a oferit o lunetă optică nouă şi ne-a fixat o altitudine nouă. Ea va începe să circule, monedă curentă, ca limba, ca moravurile sacrate, când se vor aşezà straturile de geologică senzibilitate, când se va ivi omul cristalizat şi de bună credinţă....

T. Trăim încă sub regimul farsei groteşti în politică, artă şi viaţă cotidiană. Emotivitatea noastră e plină de farsă, cum a fost în evul mediu, cucernica neştiinţă a artistului, pertfa lui anonimă. Crezi că pe farsă nu se poate clădi nimic?...

F. Arta a fost adesea o farsă împotriva naturei. Dece n'am râde câteodată şi de noi?...

ION CALUGARU

Adam şi Eva

Plângea Adam gonit din rai
Şi'n urmă
Privirea 'nlăcremată şi-o 'ndrepta.
Iar Eva cu ochii plini de lacrimi
Alături sta.

Şi s'a întors Adam spre dânsa
Cu gând duşman.
Dar când văzu
Că ochii îi sînt plini de lacrimi,
Mut în genuchi căzu
Şi sărutându-i lung genuchii
Şopti, într'un târziu:
„Taci Eva! Raiul fără tine,
De-acum va fi pustiu!
Taci Eva! Să zâmbim de-acuma
Şi în dureri, mereu!
Cu zâmbetul, ne răzbunăm
Pe Dumnezeu.
Durerea s'o 'mpărţim în două
Şi să 'ncercăm s'o 'nfrângem,
Căci Dumnezeu când ne-a gonit
Din rai,
Dorea să plângem.

V. M. FLOREA

HENRI DE TOULOUSE-LAUTREC

In seara aceasta de toamnă, blajină, craiul nou mi se iţeşte prin fereastra scundă a atelierului şi se proiectează, tremurând şi fraged, în oglingioara de pe masa cu vopsele.

De departe — poate din preajmă — de dincolo de tufele amărâte ale salcâmilor care'mi închid orizontul, viu, întrerupte câte odată de huruitul surd al tramvaiului — picurări de violină, acorduri de ţimbală şi, în răstimpuri, galgara argintie a unor râsete de femei.

Am lucrat toată ziua — şi animalul din mine cere odihnă.

Dar sufletul, pelegrin neodihnit, se sileşte să mă smulgă somnului şi să mă poarte pe bărăganele adânci şi întinse ale amintirilor.

...Toamnă... crai nou.... ziduri înalte... glas de violină... râsete de femei... mansarda... Montparnasse... Parisul...

Şi iată, mintea mea prinde să depene înfrigurat... să cutreer bulevardele, muzeele, cafenelele, barurile, cavernele inocenţilor...

Degas, Forain, Lautrec,... esteţii detectivi ai lumii parisiene, apar, fantome scumpe, în închipuirea mea — şi pânzele lor, desenele lor, schiţele lor fulgerătoare, se suprapun, se preumblă, se învârt în jurul meu, iau înfăţoşări aievea — şi deodată atelierul e năvălit de îmbulzeala unei societăţi carnavaleşti, în zbeguiala căreia, afectată, simţi uşor ţipătul greu al dramei — care vrea să fie înăbuşit.

Cât eroism se desfăşură, Doamne!... în societatea contemporană!

Milioane de inşi, cu nobile temeiuri sufleteşti, cu înalte şi pure idealuri, aruncaţi, deavalma, în teascul uriaş al unei întocmiri sociale rigide, pozitive şi neiertătoare.

Individul, comprimat în nemărginita piftie colectivă a omenirii, se „adaptează" mediului, aplatizându-se până la nerecunoaştere, ori meschinizându-se până la desfiinţare.

Adaptarea la mediul social — e drama cotidiană, e năpraznica ispăşire, e înfricoşătoarea Gheenă, — unde ţipătul nu-ţi este îngăduit, unde nu se află îndurare şi mila nu ţi se acordă.

Deaceia trebuie să pari nepăsător, nebun şi vesel...

Trebuie să râzi — ca să maschezi plânsul...

In clocotul râsetelor, în grotescul mişcărilor şi în iarmarocul vioi împestriţat al costumelor — rari au fost artiştii cari au ştiut să surprindă eroica minciună, să desvăluiască, sub fastul pudrat al aparenţelor, durerea adâncă ce nu vrea să fie mărturisită şi — în îmbrăţoşările viţiului — să lămurească setea pentru un ideal de puritate, pe care veacul nostru îl alungă.

*

In toamna aceasta s'au împlinit douăzeci şi cinci de ani dela moartea lui **Toulouse Lautrec**, — una din cele mai nobile şi totuşi din cele mai nefericite personalităţi ale artei franceze din secolul al XX-lea.

Născut la Albi, în ziua de 24 Noembrie 1864, Henri de Toulouse Lautrec, fiul contelui Alfons de Toulouse-Lautrec Montfa si a contesei născută Adèle Topié de Celeyran — muri la 9 Septembrie 1901, în castelul Malomé, din Gironda.

Nu avea încă patruzeci de ani, când a închis ochii — şi totuşi opera lui a izbutit să se impună şi să revoluţioneze — după moarte.

Estropiat din copilărie, silueta acestui artist, în care clocotea un sânge regal, era îngrozitoare!

Dorul de vieaţă — dar mai ales acea, laolaltă, diavolească şi sfântă curiozitate îl purta pe acest schilod pretutindeni acolo, unde viaţa se desfăşura sub aspectele ei cele mai vehemente, mai fastidioase, mai contrazicătoare...

Si mai crude...

După o petrecere stearpă prin diversele ateliere ale maestrilor de aparat — făcu cunoştinţă cu Forain, acest feroce scrutator al vieţii contemporane, care-l conduse în atelierul lui Degas.

Din clipa aceasta — tribulatiile şi incertitudinile tânărului artist făcură loc unei aprige concentrări asupra mediului pe care — cu nevinovată desfrânare — îi plăcea să-l frecventeze.

Barurile, santanele bordelele, balurile costumate şi mascate,... cantinele apaşilor — fură, neodihnit, atelierele lui nocturne, unde Toulouse-Lautrec consuma, cu egală generozitate, alcool şi geniu.

Un degenerat?

Un decadent?

Spiritele meschin echilibrate şi sufletele seci au putut-o crede şi afirma, cândva.

Si fiindcă ele erau îmbrăcate în falşa haină a autorităţii profesorale — de care publicul mare şi oficialitatea se impresionează până la superstiţie şi laşitate — Toulouse Lautrec a trebuit să sufere, şi

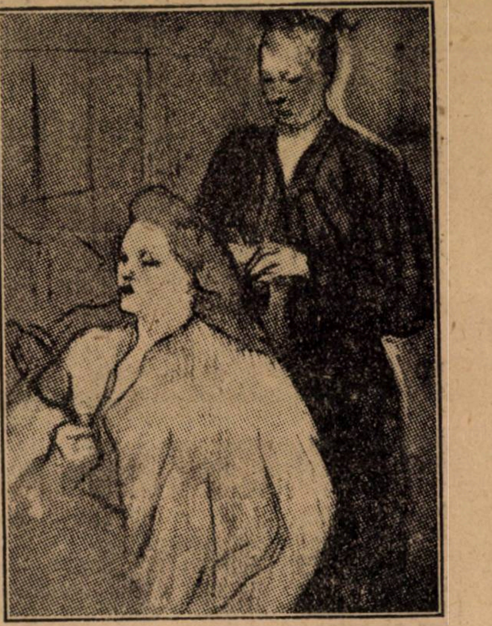

TOULOUSE LAUTREC: COAFEUZA

să suporte, pe lângă umilirea schilodeniei, una mult mai crudă şi mai sfâşietoare: indiferenţa faţă de arta lui — dispreţul şi hula.

Şi cu toate astea opera lui Toulouse Lautrec continuă şi sporeşte spiritul celei mai bune tradiţiuni franceze.

Un clasic, în care echilibrul, expresiunea, naturalul, caracterul şi verva, **fără literatură**, se contopesc într'un ansamblu armonic, viu şi suggestiv.

Profesorii doctorali, criticii cu sensibilitatea de sticlă, şi oficialitatea cu hărnicie de cioclu, — s'a dumirit, deabea după douăzeci de ani dela moartea artistului, că sufletul care tremură în opera lui Toulouse Lautrec este însuşi sufletul

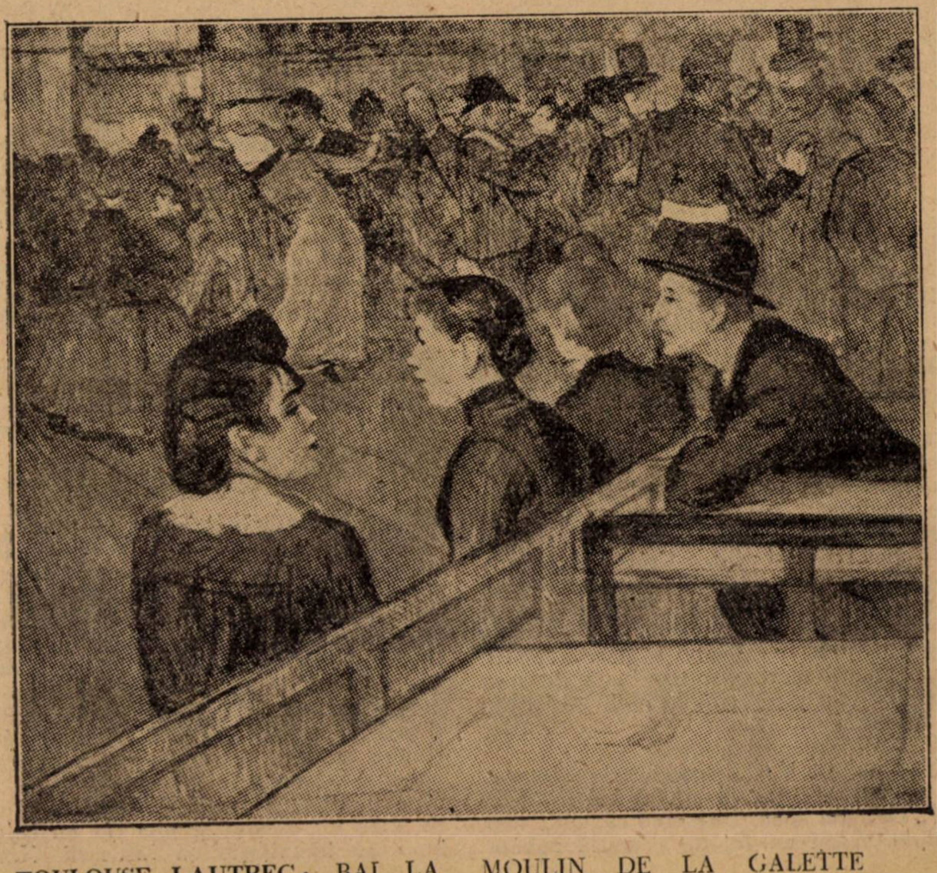

TOULOUSE LAUTREC: BAL LA MOULIN DE LA GALETTE

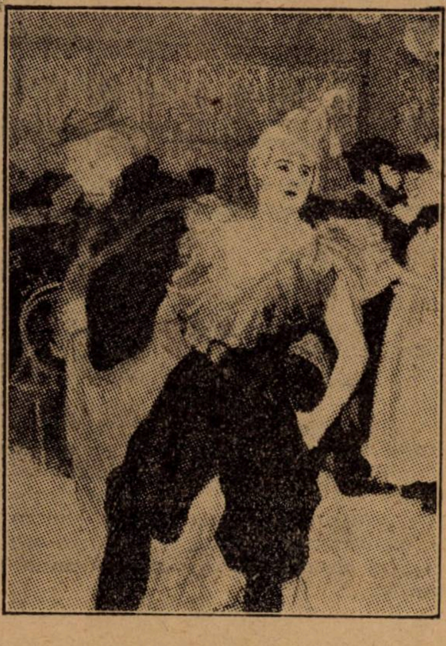

TOULOUSE LAUTREC: CLOWNESA

de aur al Franţei, cu tot ce are el mai neaşteptat, mai sprinten, mai vibrant şi mai cald omenesc.

Astfel — în 1922 — ia fiinţă Muzeul Lautrec, în localitatea de naştere a artistului — iar un portret al pictorului păşeşte triumfător peste pragul Louvrului — în tovărăşia marilor şi nemuritorilor meşteri ai Franţei — şi ai lumii.

N. N. TONITZA

Mângâitoare

coboară spre sat, în ochi numai zâmbet de soare: Primăvara.

Cu mâini de lumină desmiardă grădina şi ea se trezeşte înflorită, pe buze cu murmur de ape, coborît din pădure...

Pe strune de aur îmi cântă în suflet tot raiul grădinii şi doruri s'aprind pătimaşe în inima-mi rece: lumini în capela pustie...

Da, doruri şi visuri apuse renasc cu putere de vraje, ţăsându-mi în zări violete, în umbre de griji şi lumini de nădejdi: copilăria...

Din nou sunt copilul sglobiu, desmerdat în cântec de leagăn. Şi simt atât de adânc mângâierile mamii duioase şi glasu-i blajin îl surprind, 'mlădiat de dragoste caldă, plutind peste ape de râuri cuminţi şi câmpuri în floare.

Ori unde-i chipul ei drag, doar ochii de ţărână nu-l văd?

Lumină, ca fulgii de soare, din privirea mamei iubite, coboară să-mi vindece rana ce inima-mi roade, coboară din zări infinite şi-mi mirue rana cumplită...

Dar unde-i sunt ochii frumoşi de cicoare?...

Zefirul sburdalnic şi vesel în tainice-amurguri mi-aduce sărutul mamii de seara...

Dar unde-i gura ei dulce, o, unde eşti mamă?

Z. SANDU.

DISCUŢIUNI

Pe marginea «Antologiei poeţilor de azi»

(Culegerea Pilat şi Perpessicius)

Tirania tradiţiei literare, — din care-i necuviincios să facem o sperietoare, un pensum sau o ghiară, — prejudecata „clasicului", — diminuat, prin exces şi exclusivism, la o formulă de laborator scolastic — sclavajul faţă de cerbicia critică de odinioară, iată „şcoala veche", — până astăzi cu răbdare, mustrări şi clevetiri, — de aprecieri în artă, de principii şi solemnităţi. Ca urmare a unei idiosincrazii, ea cere, pentru a fi admis, de un consacrat, scrisului recent, înrudiri cu slovele de ieri. Anchiloza ei duce la erori: pentru scriptele de altă dată, eroarea admiterii fără control, pentru cele de acum, eroarea respingerii fără cercetare. O întâmplare, doar, face ca Scrob, Aricescu sau alt bard cu „natură care dormitează" şi ore de întristare", să nu fie cuprinşi de gardul ogrăzii bravilor bunici, intervenţia, frigidă şi definitivă a lui Maiorescu: alta, ca Bolintineanu să se bucure de reverenţele atâtor işlice: rolul său patriotic, poezia lui naţională, blagoslovirea lui în manuale şi dicţionar.

Aceiaşi osificare, a dus la straniul unei rigidităţi de doctrine într'un domeniu în care se cultivă mirt şi asfodele, la o religiozitate de verb, deasemeni, emoţionantă, şi la o revoltă cu năbădăii contra oricărei inovaţii şi oricărei tentative de emancipare.

Explicabil, astfel, succesul faţă de vetuşti, al scriitorilor totuşi noi, Sadoveanu, Pătrăşcanu, Cezar Petrescu şi Ionel Teodoreanu. Ceea ce fiecare dintre aceştia aduce nou ca însuşiri sau compoziţie chiar, a fost iertat sau nebăgat în seamă, tradiţia literară fiind respectată de ei, în câteva maniere de stil, în decenţa sintaxei, în păstrarea narativului, în acceptarea unui diapazon cunoscut. Fiecare dintre ei aminteşte, oarecum, când făgaşul Negruzzi, Odobescu, Vlăhuţă, Delavrancea, când făgaşul Caragiale, şi atâta e de-ajuns ca să li se ierte aportul „modern", — presupunând că s'a ivit şi ochilor obosiţi: tumultul peisagist al lui Sadoveanu, canalieria (în sens literar, bine înţeles) humoristică a lui Pătăşcanu, mohoreala persistent provincială a lui Cezar Petrescu, erotismul efeb al lui Ionel Teodoreanu şi expresia, pitorească, instantanee şi obsedantă, a imaginei sale, cu reminiscenţe sincere şi probe, din Jules Renard.

Explicabilă, şi nereuşită înaintea unui asemenea senat, a unor poeţi ca Arghezi şi Vinea, Bacovia şi Davidescu. La ei, schimbarea nervoasă de cârmă, sintaxă renovată, orice urmă de poporanism exclusă, istorioară înlăturată sau folosită ca accesoriu, glumă sau mistificare, ritm cu violenţă frânt de câteori o cere zigzagul unui vis, al unui blestem, al unei îndoeli sau al unor atente sondări.

Căutarea paradoxalului cu orice preţ, reacţiunea numai de cât, răzvrătire de elevi, care au tras la fit, obrăznicie arborată, iată „şcoala nouă" zic reprezentanţii celei vechi. Singurul determinant şi logic, şi util? Tradiţia. In artă, ca pretutindeni. Orice rupere nu-i de cât o pregătire premeditată de greşeli, hotărâtoare, mai de vreme sau mai târziu, pentru risipirea „specificului naţional". Şcoala nouă? Eroare de sensibilitate, fals voit sau cultivat prin sugestie, pericol împotriva „etnicului caracter". Aplauzele nu contenesc, se intonează imnuri, se aruncă petarde, entuziasmul creşte. Dar cel ce fuge la miază-noapte, când se risipesc la miază-zi, steluţe de artificii, se reculege şi îşi zice: „Reacţiune, da, însă fatală, nu impusă de capricii, insolenţe sau vanităţi. Este în firescul mers al lucrărilor, şi corespunde fără aproximaţie unei nouă organizări lăuntrice, înlocuirea povestirei pe îndelete, a povestirei pentru povestire, cu notaţia rapidă, cu sugerarea şi evocaţia prin linie, culoare şi mişcări. Acolo unde Alecsandri s'ar fi extaziat în versuri sute, celebrând dansul vreunei Dridri, Aderca, mişcat, mai profund, deci mai reţinut, înseamnă atât:

„Te reculegi...
Iar linia suavă
de par'că modela un ţărm de mare
— Efeb cu mica inimă bolnavă!...
din cap la glesnă curge'n nepăsare."

Alexandrescu dramatizează un omor în somn şi rămâne, pentru vremea lui, o dovadă şi o verigă, dar să-i fie astăzi permis lui Arghezi, să „reacţioneze" cu „Duhovnicească", şi să ne fie şi nouă permisă o mai de bună calitate emoţie, urmărind misterul din:

„.... S'au stârpit cucuruzii,
S'au uscat busuiocul şi duzii,
Au sburat din streaşini colunii,
S'au despărţit de casă rândunelile, lăstunii,
Ştiubeele-s pustii,
Plopii-s cărămizii,
S'au povîrnit pereţii, a putrezit ograda..."
„Ei! cine străbătu livada
Şi cine s'a oprit? De ce te-ai oprit!
Ce vrei? Cine eşti,
De vii mut şi nevăzut ca'n poveşti?"

Exprimărei directe, fără discreţie şi stângace, a răzeşului care abia începe să se traducă, i-au răspuns, fără sforţări, fără poze sau cochetării, eludarea mărturisirilor subliniate, înlocuirea lor cu semi-tonul, surdina şi piezişul, într'o vreme când afinarea nu mai poate da loc clamorii şi viaţa intens intemă, respinge brutalitatea confesiunei. Etalărei şi strigătului în piaţă, li s'a opus un ermetism de bună ţinută şi de bun gust, de ordine şi de măsură, de savant dozaj şi intelectuală gravitate, neîntrecut mai impresionant şi potrivit fără greşală catechismului nostru de sufleteşti politeţe. Dar toate acestea duc, de sigur, la un imponderabil, care supără pe clasicul nostru de baştină, iubitor de subiect, de făţiş şi de arhaic, de popul, tibicini şi duios. Şi nepretându-se acest imponderabil la cântăriri sau la etichetări.., etnice, precum iţarul, opinca şi luleaua, nici nu se cade a fi recunoscut. Arghezi, Vinea şi Aderca, sunt, astfel, explicabil condamnaţi de chelari.

Răzvrătire cu orice chip, iarăşi nu, ci polarizare în jurul unei axe sufleteşti care, nefiind pivot de mâini profesoriceşti fixat, se vădeşte ca atare, fără să ia seama la protestările hrisoavelor, nici la grămătica larmă a deţinătorilor sumbrelor arhive. Inţelegem ca vetustatea lor să năzuiască la convertirea novatorului şi la încadrarea lui în rame prăfuite, dar tot atât de uşor lămurim că învinuirea de rezistenţă pentru împotrivire numai, e consecinţa unei apercepţii: ei bănuesc încăpăţânare în renovaţiile avangardei simţiud, inconştient, propria lor încăpăţânare în mucegai.

Pericol împotriva etnicului? Candoare şi simplism. Sau „produsul" e factice şi, prin aceasta, de la sine se elimină, sau e natural, şi atunci, mecanic, se înglobează în etnic, adăogându-i un element asimilat.

Erori de sesibilitate? Contrazicere inadjecto şi confuzie.

O sensibilitate se manifestă printr'o vibraţie, mai intensă ori mai puţin intensă, dar exactă, nefiind de cât un rezultat. Vor să zică: limbagiu mincinos. Rămâne să ştim ce înseamnă pentru aceşti protivnici, falsul voit sau influenţa prin sugestie, atunci când, de atâtea ori aprobă, încurajează şi adoptă cele mai plate alexandrine, mai crispante stridenţe, mai notorii imitaţii. Nu rar l-am surprins consacrând, sacerdotal, „Satirele" lui Cosmin şi al său „Babylon", după ce, fantastic, au zvârlit anatema asupra „Tic-tac"-ului lui Vinea şi „Stihurilor" lui Arghezi.

La urma urmei, totul se reduce, credem, la instinctul de conservare al unei plasme relaxate şi al unei desuete culturi rămase, într'un fel, la buchile slavone. Depăşită cu mai multe alfabete şi în nestare de a şi le apropia, această erudiţie, şi falotă, şi bâlbâie, grefează principii pe tradiţie, iconoclasm pe cerebralitatea-i primară şi pe o sensibilitate văduvă de rezonanţe. Din petiţiunea lor de maxime livreşti, din aceste directive şi bursuflări, nu lipsesc nici râvna poruncilor postume, nici prelungită complacere în regim provincial, azil comod pentru tabiet şi apucături din tată în fiu.

Tradiţionalism, de altfel, consequent cu el însuşi: în familie, prestigiul de superficie, acoperă dezordinea şi protegueşte farsa conjugală; în şcoală, retorismul pedagogic înlătură în practică, având aerul că primeşte, simplicitatea gestului prietenesc şi bunul simţ al conversaţiei educative; în politică, suvenirul liberalismului patruzeci optist, slujeşte la ocrotirea unei burghezii rapace şi făţarnice. Tout se itent!

Pripa românului de a împrumuta necernut, disperat, sporadic şi fără temelii, a motivat corectivul lui Caragiale, dar ne-a copleşit şi cu pacostea unei opoziţii-ciubuc vecinic şi permanentă miopie. Ceeace impune, însă, o satiră inteligentă, dreaptă şi civilizatoare, nu-i cu putinţă, recunoaşteţi, să impună o marotă senilă şi o citumelă guturală.

Generozitatea celor „noi", va adăposti totuşi, elegant, nervozitatea ineficace şi debilă, dar tenace, a acestor dăscălaşi.

Se pregăteşte un iatac cu fotolii largi şi călduţ, scufii de noapte şi dulceţi de trandafiri şi, în cele din urmă, un linţoliu, şi respectabil, în definitiv, dar şi respectat, trebue să convenim.

ELENA PROTOPOPESCU

MENTIUNI CRITICE

ION MARIN SADOVEANU: Dramă şi teatru, Studii şi cronici (Biblioteca „Semănătorul"), ed. libr. diecezane Arad, 253 pagini; 1926.

Iată anotimpul cel mai prielnic pentru lectura acestei lucrări. Teatrele şi-au deschis porţile şi până la ceasul acesta, câţiva regi şi-au pierdut coroanele şi câtorva Ofelii au luat drumul mânăstirii. Dacă ne-am lua după cronicarii teatrali — aceşti gravi observatori, după obiceiul american — recolta de până acum ar fi mai aproape de calitatea îndoelnică a grâului de cât de rodul de calitate al podgoriilor favorizate de toamna aceasta de aur. In orice caz ei şi-au făcut datoria şi-au pus sub teascul lor competinte ciorchinii, atâţi câţi s'au cules, până acum, ai literaturii dramatice. Şi mustul, pare-se n'a pierdut minţile niciunuia dintre ei. Insă publicul, priceput în ale teatrului tot pe atâta cât şi în vinuri, n'a luat seama la verdicte şi a continuat să sape vadul teatrelor, ca şi în anii dinainte. Căci suntem încă în faza teatromaniei, după expresia d-lui Ion Marin Sadoveanu şi departe de timpul la care aspiră autorul acestei lucrări, al unei colaborări între public şi teatru. In majoritatea lui, publicul de iarnă nu e altul de cât publicul grădinilor de vară, fără să spunem — deşi realităţile ne-ar da ghes — că autorii trec de pe o scenă pe alta cu simplitatea cu care ar traversa de pe un trotuar pe altul. Ceeace nu trebue să fie motiv de prea mare desnădejde. Teatrul e cel mai apetisant şi mai la îndemâna oricui dintre alimentele spirituale — o atitudine critică e deci cu atât mai inutilizabilă. Aşa sau altminteri, seara tot se trece. Şi la dreptul vorbind nu ştim întrucât cetăţeanul care se alarma să-şi scuipe în sân văzând pe d-şoara Iulia în braţele valetului de cameră, e mai educat teatraliceşte de cât Ziţa, din „Noaptea furtunoasă" pe care d. I. M. S. o citează foarte à-propos, şi care se ducea, ca atâţia alţii, la „Iunion", de un capriţ, de un pamplezir.

Dar după cum, astăzi, am trecut de mult de epoca cronicarilor fabricanţi de complimente claymouriene, la fel mâine, vom avea publicul apt pentru repertorii de artă, publicul care să impue un repertoriu şi să repudieze o exhibiţie. Şi la această operă de instrucţie şi educaţie a masselor va fi contribuit în bună parte opere ca aceea pe care ne-o prezintă d. Ion Marin Sadoveanu, sub titlul: „Dramă şi Teatru".

D. Ion Marin Sadoveanu, e dintre oamenii de teatru, dela noi, între întâii. O frumoasă erudiţie, în curent cu problemele şi cu cea mai recentă bibliografie de specialitate, îi dau posibilitatea să adâncească spectacolele, să le surprindă în unghiuri suggestive şi să dizerteze îndelung pe tema marilor creaţiuni. Calităţi ce se întâlnesc la fiecare pagină din întâia sa culegere de studii şi cronici.

Lucrarea d-lui Ion Marin Sadoveanu se deschide cu o contribuţie substanţiată privitoare la teatrul românesc în complexul mişcărilor străine. Urmărind cele trei aspecte ale fenomenului teatral; drama, în sensul de creaţie poetică, reprezentarea teatrală cu tot aparatul de probleme şi accesorii, şi raportul social al teatrului, d-sa trage concluziuni la umbra cărora tânăra noastră activitate teatrală apare mai puţin umbrită. Un început de dramă liturgică şi acela de împrumut şi manifestaţiuni de ale dramei magice, sunt singurele expresiuni, oarecum, originale ale geniului dramatic românesc. In condiţiile acestea se înţelege uşor pentru ce sub imboldul romantismului, mai toţi scriitorii noştri de teatru practică drama istorică, recte drama romantică.

ION MARIN SADOVEANU

Trecând la problemele de regie, d. I. M. S. expune încercările din străinătate şi distinge între concepţia lui Stanislawsky. Meyerhold cu decorul pictural şi Tairoff cu decorul spaţial şi cu accentuarea ritmului fiecărei piese—chestiuni prea însemnate şi de prea mare actualitate ca să nu atragă pe specialişti ca şi pe amator. Ultimul paragraf al acestei expuneri liminare, în care teoria se luminează cu cazuri şi pilde cuprinzătoare, vorbeşte de semnificaţia socială a teatrului şi observă că în vreme ce apusul a cunoscut opera şi baletul la baza oficializării teatrului, la noi totul e pe bază de dramă şi nu de operă.

Cu acestea abia suntem în prima parte şi poate nu cea mai de preţ din lucrarea d-lui I. M. S. Cunoştinţele sale technice, pătrunzătoarea sa analiză ca şi facitaţile ce o frumoasă erudiţie de specialitate, i le pune la îndemână, se vădesc în cronicele repertorului românesc şi străin şi care alcătuesc poate cea mai bogată şi mai preţioasă din culegerile de critică dramatică, tipărite la noi.

Astfel în repertoriul românesc avem analizele pieselor: Năpasta, Făt-Frumos, Doamna lui Ieremia, Don Quichotte, Thebaida, Ciuta, Suflete tari, Plicul, Inelul, Omul care trebue să moară, Masca, cu alte cuvinte aproape toate evenimentele teatrale al scenii românești din ultimii ani.

Un despărțământ intermediar vorbește de „piese românești nereprezentate“ și este în designarea aceasta a d-lui I. M. S. suficientă ironie și destul blam la adresa teatrului care a întârziat să reprezinte „Meșterul“ lui Adrian Maniu și „Tulburarea apelor“ a lui Lucian Blaga în care criticul nostru vede cele mai promițătoare închegări ale dramei românești : Adevărul este că dacă operele mai sus amintite sunt de o calitate excepțională, însă și analiza pe care d. I. M. S. le-o consacră : profundă, revelatoare și caldă e din cele excelente. Și în aceiași măsură face criticul bună și dreaptă parte realizărilor regiei românești și între ele, înscrie cuvinte de laudă pentru cel mai venerabil și mai prețios dintre slujitorii teatrului românesc. Reprezentarea „Măștei“ a d-lui Ion Sân Giorgiu dă prilej autorului să emită acest verdict, pentru a cărui justeță și lapidaritate, ne facem o plăcere să-l transcriem : „La drum cu d. Gusti, Teatrul Național n'ar trebui să cunoască șovăiri : e un spirit larg, care înțelege orice formulă și un meșter care știe să spună lucrurile cel emai subtile, în limba sa de lumină, volume și ritmuri. Scena sub mâna sa, devine un aparat de preciziune, care ne poate trece și linia mare și amănuntul“.

Repertoriul străin concentrează în savante cronici pe Shakespeare cu Regele Lear, Machbeth, Negutătorul din Veneția, Femeia îndărătnică și Visul unei nopți de vară, Ibsen cu Peer Gynt, Nora și Heda Gabler, Strindberg cu Tatăl și Dansul morții, Sophokles cu Oedip și Aristophanees cu Lysistrata. O remarcă generală pentru toate aceste incursiuni în erudiția teatrală, ne va scuti să stăruim asupra fiecărei cronici. Nu vom aminti nici de magistrala expunere a Regelui Lear, nici de originala paralelă dintre Hamlet și Machbet, ș. a., ș. a., ci vom spune numai că unul din procedeele pe care d. I. M. S. îl practică, cu virtuozitate în analiza repertorului străin este istorismul revelant, studiul filiațiilor literare. Amplificările istorice de altfel, dau cronicelor d-lui I. M. S. un caracter cu totul aparte în fizionomia cronicei dramatice, dela noi.

N'am voi însă să terminăm asupra acestor rânduri și să dăm cumva impresia că lucrarea d-lui I. M. S. e dificilă. Este o lucrare de înaltă ținută intelectuală însă nu mai puțin antrenantă.

Fără să mai amintim că din când în când, cu toată sobrietatea, într'un rând numai, d. I. M. S. exprimă un verdict de cea mai acută ironie. Vorbind de pildă, de montarea din „Regele Lear“ scrie : „Montarea, de pe la sfârșitul veacului trecut“.

HENRI BERAUD : Ce am văzut la Moscova, în românește de **A. P. N.** (Alexandru Popescu-Necșești) ; cu un articol de D. Merejkowski. Biblioteca ziarului „Universul“ ; ed. „Universul“ 1926.

Zece ani aproape de când misterul rus se cufundă, pe zi ce trece, în tot mai multă enigmă. Misterul început de peste 20 de ani, dela preludiul revoluționar din 1905 și al cărui suflet a fost mai ales Troțky, urgisitul depsre care, zilnic, ziarele aduce cele mai contradictorii informațiuni. In reportajul lui Béraud, cap. XXVI, „Troțky, Troțkysm și Troika“, prezintă vicisitudinile carierei lui Troțky. Béraud e uimit să nu afle în Moscova negoțului de portrete nici unul al celui mai celebru șef sovietic după moartea lui Lenin, al aceluia pe care Lenin în testamentul său îl proclama drept „omul cel mai eminent, devotat Revoluției“. Organizatorul și șeful necontestat al armatei roșii, fusese pus la index de îndată după demisia lui din 15 Ianuarie 1925. Conjurații din „Troika“ : Kamenev, Zinoviev și Stalin îi juraseră pieire. Și astăzi îi aflăm în aceiași tabără opoziționistă, pe Zinoviev și pe Troțky.

Iată de ce vorbeam la începutul rândurilor acestora de enigma rusească și iată de ce atâta din reportajul lui Béraud aruncă lumini sensaționale : „Trebue adăogat că Troțky, nu mai prin prezenta lui în capul Rusiei celei noui, ar pune capăt „comunismului de război“. Dar o să se întoarcă oare ? Se va întoarce odată și-odată. Și, de bună seamă, pe calea unei împăcări. Bătălia pe care au dat-o cu el camarazii dela Politburo nu fu de cât sfârșitul unei crize de responsabilitate. Acum când curba revoluției rusești este desăvârșită, (sic ! N. R.) acuma când teroriștii din Octombrie primesc să confunde legenda și trecutul, vor putea lucra împreună“...

Și așa mai departe. Insă reportajul lui Béraud nu este numai registrul de coincidente pe care o actualitate din ce în ce mai reînprospătată, îl pune la îndemâna contemporanului ca pe un prețios diapazon al dizarmoniei politice. Béraud este nu numai martorul atent și călăuza iscusită în ținutul misterioasei Rusii Sovietice. Béraud este mai presus de toate literatul distins pentru care un reportaj — și încă unul într'o țară enigmatică — e o operă de artă. De aceea adevărul se îmbină cu poezia, cu darul de caracterizare, cu ironia, calități pe care romancierul și polemistul le-a vădit în atâtea opere. De aici și regretul de a nu putea cita atâtea din scenele pitorești, semnificative ale acestei cărți de adevăr, de artă dar și de rezervă tristă.

Căci peste tot Bérand aduce un început de îndoială. A notat ceeace a văzut, dar oare a văzut bine ? — e refrenul anchetei lui în Rusia Sovietică. O carte cu mistere ca și țara despre care vorbește. ca și poporul despre care scrie. Popor de insondabile forțe latente, de infinite surprize, de ciudate antiteze, „Rusia fără a se grăbi, își merge drumul său spre libertatea fericită, în afară de tirania țarilor și a doctrinarilor. Fără a se grăbi, da. Nimic nu zorește în țara aceasta nemăsurat de mare. Sufletul rus este veșnic. Kremlinul și Vaticanul sunt, pe lume, singurele două locuri în care timpul nu să ține în seamă“. — Sunt rânduri din paginile finale ale lui Béraud. Și nu poți să nu-ți amintești de pagina așa de tipic rusească din „Sufletele moarte“ a lui Gogol. Pentru versantul celălalt al sufletului rus — poate unul și acelaș mai la urma urmei — e interesant să reproducem. Cicikov, eroul, aleargă în goana troicei. E vehiculul prin excelență rus, care nu se putea naște de cât la un popor îndrăzneț, și într'un pământ care „n'a făcut lucrurile pe jumătate dar s'a întins ca o pată de unt de lemn pe jumătate din lume — după expresia lui Gogol. Și dela troică admirația lui Gogol îmbrățișează Rusia : „Și tu Rusie, oare nu sbori și tu ca o aprigă troică ce nu poate fi ajunsă ? Tu treci cu sgomot mare, într'un nor de pulbere, lăsând totul în urma ta ! Spectatorul se oprește, uimit de acest miracol divin. Oare nu e un trăznet, căzut din cer ? Ce înseamnă cursa asta neînfrânată și care inspiră groaza ?... Așa sboară Rusia sub inspirația divină... Unde alergi ? Răspunde. — Nici un răspuns. Zurgălăii sună melodios ; aerul răsvrătit se agită și devine vânt ; tot ce-i pe pământ e lăsat în urmă și, cu priviri invidioase, celelalte națiuni se dau la o parte ca să-ți deschidă drumul“.

Alăturați rândurile aceste de mândrie scrise cu 80 de ani în urmă, de certitudinea calmă ce se degajă din experiența rusă, așa cum ne-o relatează Béraud și veți vedea cât de mult aceste două obraze sunt, poate ale aceluiaș Ianus.

In orice caz, un motiv mai mult să fi stăruit asupra cărții lui Béraud, pe care o tehnică elegantă și o traducere ireproșabilă, au încetățenit-o literelor române.

A. BRUMĂ : In goana trenului.... versuri. „Cultura Națională“, 1926. — Autorul acestei modeste plachete e un ceferist care mărturisește sentimente foarte frumoase. El dedică versurile sale unui inginer șef „care din orice cărbune vrea să scoată un diamant și din orice slujbaș un om“; cântă apoi pe eroii ceferiști, din războiul României Mari, — **eroi de drum de fier,** cum le zice autorul — cântă în versuri adecuate „povestea unei gări, pe „moș Iorgu Cantonierul“ și alte motive de elegie ceferistă și sfârșește cu câteva epigrame sau „Capse pocnitoare C. F. R.“.

Este însă și o poezie pe care autorul, pare-se, a voit-o glumă „Gara (în gen futurist)“ și care, deși inegală, nu e lipsită — mai ales că e singura — de oare care merit :

Un semafor dă din deget.
Işi schimbă monoclul de smaragd
Cu unul de rubin
Şi vorbeşte cu vântul.

Dar el nu-l bagă în seamă
Şi cântă romanțe
Sârmelor de telegraf.

Toți frânarii sunt bolşevici.
Poartă steag roşu.
Şefii de tren sunt copii mici
Cântă din muzicuțe de alamă.

După ce pleacă trenul,
cel mai mare peste gară
e băiatul cu portocale.

Versuri ce se pot reține ca o indicație sau cel puțin ca o semnificativă alterare.

PERPESSICIUS

CALENDAR LITERAR

17 Octombrie, 1857 : S'a născut în Iași, poetul A. C. Cuza.

1858 : S'a născut în Dârstele Brașovului Andrei Bârseanu.

18 Octombrie, 1868 : S'a născut în Buzău, criticul dramatic Dimitrie D. Racovitză.

19 Octombrie, 1900 : Apare în New-York ziarul românesc **„Vremea nouă“.**

20 Octombrie, 1837 : S'a născut în București pictorul Constantin I. Stăncescu.

1872 : S'a născut în București poetul Cincinat Pavelescu.

21 Octombrie, 1915 : A murit la Brașov profesorul Virgil Oniț.

22 Octombrie, 1842 : S'a născut la Strasburg junimistul (?) Victor Castano.

1867 : A murit junimistul (?) Nicu Cazimir.

1911 : Apare în București revista **„Flacăra“.**

23 Octombrie, 1884 : A murit în Arad scriitorul Alexandru Gavra.

1900 : S'a inaugurat la Ateneul Român din București Biblioteca Carol Rosetti.

GEORGE CREŢEANU

1829—1887

Sunt unii scriitori în literatura noastră care au ajuns populari numai prin două sau trei opere mici, sau prin activitatea lor naţională în serviciul patriei. Dacă ei n'au reuşit să dea literaturii noastre opere de valoare în schimb au adus servicii reale mişcării noastre culturale însufleţind generaţia lor prin imbolduri entuziaste şi prin sacrifici desinteresate.

George Creţeanu patriot mare şi un înflăcărat luptător al neamului său, exemplifică cele spuse. El a fost un interpret abil al epocei care ni l-a dat. A însufleţit şi strâns la un loc o pleiadă de tineri, care împreună cu el sufereau de dorul ţării în capitala lumii unde plecaseră pentru completarea studiilor sau pentru susţinerea cauzei sfinte a neamului lor, care să sbătea în braţele duşmanilor străini din ţară şi de peste hotare. Acolo la Paris a pus G. Creţeanu, împreună cu alţii, bazele societăţii **„Junimea Română“** şi a organului de propagandă cu acelaş nume în care se nutria ideea unirii tuturor românilor din întinsa Dacie. Despre rolul jucat de poet în această organizaţie, ne-a vorbit cu mult entuziasm Al. Odobescu :

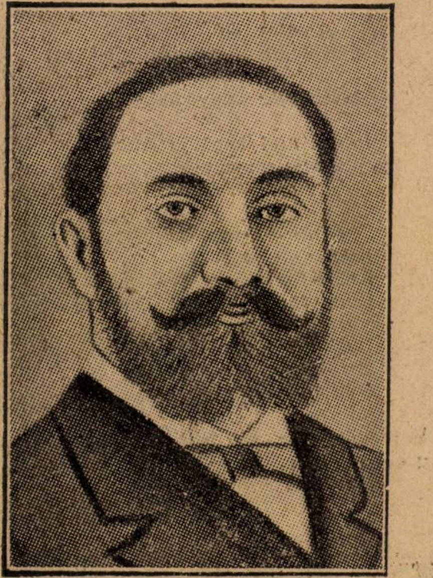

G. CREŢEANU

— „G. C. era agentul cel mai viu, cel mai activ, cel mai întreprinzător al societăţii ce formasem între noi. El era sufletul acelei prime „JUNIMI ROMANE“, care la Paris, între anii 1853 şi 1855 se aduna odată pe săptămână la fiecare din noi, spre a discuta cestiuni de ştiinţă, îndreptate totdeauna către ţara noastră. Acea societate juvenilă s'a încumetat chiar a publica, fără de concursul celor mai în vârstă, o foae periodică românească — e vorba de Junimea Română, în care noi toţi, băeţii, am scris după cum ne-a tăiat cpaul, cu unica ţintă de a deştepta şi îmbărbăta pe toţi compatrioţii noştri. Noi ne pusesem în gând să întărim pe viitor cu proptelele şi cu chezăşiele ştiinţei, acel pod măreţ pe care numai prin instinct şi cu un nobil avânt bătrânii noştri împinsese la 1848“.

Intors în ţară G. Creţeanu publică primul lui volum de versuri.

„Melodii intime“ (Buc. 1855) de inspiraţie pur patriotică. A colaborat la **„Revista Română“** a lui Alexandru Odobescu, la **„Ateneul Român“** (1866) şi la **„Convorbiri literare“**. Desigur el n'a făcut parte de curentul junimist şi nici n'a căutat să se lase influenţat de ideile societăţei ieşene. Colaborarea lui la revista **Convorbiri literare“** se datoreşte numai respectului ce l-au avut junimiştii pentru vajnicul luptător al Unirii Principatelor. Ultimul volum al poetului **„Patrie şi libertate“** (Buc. 1879) marchează singur, după titlu, fondul sufletesc ai materialului poetic.

George Creţeanu a scris multe poezii patriotice sub influenţa poeţilor români. Maeştrii lui literari au fost Vasile Alecsandri şi Dimitrie Bolintineanu.

Opera lui patriotică se deosebeşte însă şi de unul şi de altul. El a fost mai cumpătat în nota patriotică decât Bolintineanu şi mai original în inspiraţia lirică decât bardul dela Mirceşti.

In afară de aceasta, el a avut o formă literară destul de îngrijită. A ştiut să se depajeze de numeroasele diminutive ce copleşesc poezia lui Bolintineanu şi de forma curat populară ce îngreuiază de multe ori selecţionarea unei poezii culte de una populară în opera lui Vasile Alecsandri.

Spre exemplificare ne vom referi la cunoscuta lui poesie, ajunsă în gura tuturor **‚Cântecul străinătăţii“.**

— „Rătăcesc în căi străine,
De căminu-mi depărtat ;
Petrec viaţa în suspine
Pânea'n lacrimi mi-am udat.

Patriotismul sincer care se degajează din această poesie se deosebeşte de tiradele romantico-naţionale ale atâtor poeţi **„paşoptişti“** care nu simţiseră fiorul dorului de ţară în meleaguri străine ca poetul George Creţeanu. Sinceritatea inspiraţiei sale se apropie de aceea a poetului primitiv şi împreună cu el Creţeanu preferă viaţa amară numai să fie în sânul patriei :

Fie pânea cât de rea
Tot mai bine'n ţara mea !...“

Marele evenimente dela 1877 îl găseau în momente de amărăciune sufletească. El scrie, doi ani mai târziu în prefaţa volumului **„Patrie şi libertate“ următoarele** cuvinte de descepţionism sufletesc :

„Cititorul se va mira poate că, eu care am cântat cu atâta ardoare patria şi libertatea, am rămas mut în faţa ultimelor evenimente. Sunt prea aproape de noi spre a le putea judeca bine...“

Aceste rânduri pot servi de justificare şi barzilor noştri naţionali de astăzi, care au rămas şi ei muţi în faţa marelor fapte de arme şi a măreţului act politic din veacul al 20-lea.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — OPERA, EDIŢII :

1. **Melodii intime,** poesii. Buc. 1855.
2. **Patrie şi libertate,** Buc. 1879.
3. **Poezii alese,** Vălenii-de-Munte, 1909.

ELIE FAURE

Sporturile

Pentru a mulţumi d-lui Leon Baranger fiindcă a lăudat un boxeur.

Da, brutalitatea dă înapoi când conştiinţa şi vigoarea la un loc opun gesturilor sale obscure preciziunea şi graţia. Da, sportul e un joc grandios a cărui virtute educativă creşte pe măsură ce acei cari i se încredinţează au dobândit mai multă stăpânire pe forţa lor şi pun mai multă putere în slujba spiritului lor. Gestul orb e o insultă adusă armoniei gândirii. Dar când gândirea nu mai ştie să vadă nevoia instinctului de luptă pe care trebuie să-l disciplineze pentru a-i da valoarea spirituală, e că rădăcinile sale putrezesc şi că ea nu ne mai poate oferi decât roade otrăvire. Nimic nu piere din elementele primitive puse de lume la dispoziţia omului pentru a-i lărgi şi întări dominaţia asupra lumii. Binecuvântate fie toate jocurile cari înlocuiesc mânia şi trădarea prin isteţime, curaj şi voie bună şi fac să se se ivească, faţă de moralistul prăpădit şi de politicianul semănător de bănueli şi ură, pe răsboinicul simplu şi curat, care-şi desvoltă întreaga-i fiinţă în vederea rezistenţii, chezăşiei şi a păcii.

Morală a vieţii ! Au nu eşti făcută din acele virtuţi pasive în cari adoarme puterea de strălucire şi de acţiune în iluziunea unei armonii definitive. Când energia omului scade, iată că răsar din umbră organisme de violenţă şi de omor, gata s'o înhaţe. Morală a vieţii ! tu trebuie să întrebuinţezi viaţa fără încetare, să cauţi în toate mijloacele pe cari ea ţi le oferă, setea de-a iubi, nevoia de hrană şi de tot ce condiţionează străduinţa, arme capabile să lărgească în tine dragostea ei. Viaţă scopul tău nu e binele, tu vrei să trăeşti, să creşti, să te înalţi din cucerire în cucerire până la nivelul veşnic suitor al veseliei tale de a te descoperi. De fiecare dată când se denunţă violenţa ta, o viaţă, de fiecare dată ce se divinizează pentru a le opune la rândul tău, blândeţea, slăbiciunea, bunătatea pasivă, groaza de cine loveşte şi se expune a fi lovit, e fiindcă nu se isbuteşte a se domestici această violenţă pentru a o face aptă să se împărtăşiască din splendoarea ta.

E prea uşor şi de acum copilăresc chiar să-ţi înfăţişezi paradisul moral al oamenilor ca o oază de dreptate şi de pace care s'ar numi binele şi nu s'ar putea atinge decât străbătând prăpastii pline de balauri sau mări locuite de sirene ce s'ar numi răul. In oaza însăşi, sunt flori prea parfumate care-şi varsă somnul pe acela ce se crede drept, şi îl împiedică să vadă capul şarpelui ce se ridică de-asupra ierburilor. Pentru a străbate hăurile, trebuie să ai lance şi cuirassă, trebuie să treci mările înnot ; practica bătăliei şi uzul voluptăţii cer un ochiu ager, muşchi potoliţi, o inteligenţă fină şi o inimă tare. Iubesc pe cei slabi, fiindcă admir în mine forţa de a-i protegui. Şi dacă-mi ştiu slăbiciunea, e pentru a-i întinde mai bine mâna la trecătorile grele şi dacă o iubesc e fiindcă-i datorez lecţia de a-i ceda adesea şi de a o învinge uneori.

Nu s'a vorbit încă de răul ce poate ieşi

din dragostea oarbă a slăbiciunei fatal legată de ura oarbă a forţei, nici de binele ce poate veni din dragostea clarvăzătoare pentru tot ceeace-i slab şi tot ceia ce-i tare.

Lupta, cursa, bătaia, beţia vântului şi a învălmăşelilor, nu sunt o expresie de decădere de cât pentru aceia cari le privesc doar ca spectatori şi refuză de-a lua parte la ele. E spre pildă urcuşul elenic, un întreg popor crescut pentru război şi stadiu, atingând cea mai înaltă culme a sufletului său într'o strădanie a forţei fizice unite cu lirismul. E căderea romană, — o aristocraţie demagogică trimiţând la frontiere şi în circuri pe cel sărman, — dezechilibrul individual şi social cari creiază dintr'odată bruta animală şi monstrul intelectual.

Astăzi e şi una şi alta. Popoare plictisite vor să se menţină şi cer din nou jocurile să le refacă voinţa, o plutocraţie respingătoare priveşte, o aristocraţie meschină de hârtie tipărită şi de revoluţie făcută acasă se înfundă în colbul bibliotecilor şi în zgura muzeelor... Tineri, bătrâni, bolnavi, beţia acţiunii în lumina celor ce-o duc bine, mizeria plină de fiere a celora ce-o duc prost. Singur jocul eroic e în stare să aducă spiritul la menirea sa care e de-a cuceri omul pe viaţă, realizând într'ânsul un echilibru nestatornic, dar totuşi neîncetat urmărit de elementele de forţă şi de blândeţe cari fac urzeala vieţii.

Omule, iubeşte-ţi blândeţea, dar înarmează-te pentru a o apăra. Nu-ţi îndepărta forţa. Ea s'ar răzbuna sfărâmând sub asalturile ei nemăsurate, sufletul tău plictisit de-a clădi în gol, şi de-a rătăci în deşert. Stilizează-ţi brutalitatea, ea se va confunda în tine, pentru a te mări şi lumina, cu toate undele-i de armonie cari-ţi vin din tot ceeace e mişcare şi formă în lume, când ştii să iubeşti şi să pricepi tot ceeace e formă şi mişcare. Inalţă-ţi violenţa până la nivelul spiritului, ea te va răsplăti cu demnitatea superioară pe care vei fi avut curajul şi înţelepciunea de a i-o recunoaşte, punând în slujba-ţi cicălelile ei înăbuşite şi posace prefăcute de tine în lumini.

Nu vei impune oamenilor bunătatea-ţi decât de-ţi vor respecta puterea.

Nu uita niciodată că Eschyle şi Giotto, fără a se cunoaşte unul pe altul, au făcut din Prometheu şi Isus fraţi, când văzură sburând în jurul agoniei lor nemuritoare Oceanidele şi Ingerii ieşiţi din mare şi pogorîţi din cer ca să-i susţină în voioşia de-a muri pentru a te libera pe tine.

In rom. de M. GRINDEA

CERCURI LITERARE

☐ Duminică 3 Oct., a avut loc a patra şedinţă literară a cercului „Sburătorul".

Au citit: D-na Hortensia Papadat Bengescu, d-rele Sanda Movilă şi Ticu Arhip.

D-l **E. Lovinescu** a citit fragmente din volumul al II-lea al **Istoriei literaturei contimporane,** care va apare în toamna aceasta. D-l **F. Aderca** din „micul tratat de estetică literară" — iar d. G. M. Zamfirescu o nouă încercare dramatică „Domnişoara Nastasia". S'au citit versuri de d. S. Stolnicu.

Printre asistenţi cităm pe scriitorii: Ramiro Ortiz, T. Negulescu, G. Nichita, Pompiliu Constantinescu, Camil Baltazar, Vladimir Streinu, I. Valerian, etc.

☐ La sfarşitul lunei Octombrie va apare primul număr de după vacanţă al „Sburătorului", cu articole, poezii şi **proză, semnată de vechii săi colaboratori.**

TEATRELE

LA NAŢIONAL: „Regina Cristina" de Strindberg

In piesa aceasta, sunt vădite numai unele din înclinările scriitorului mare Strindberg. E dârza lui preocupare de a impune un personaj central, stăpânit de-o cugetare stranie, răsturnând cu violenţa conştiinţei originale, măsura mediocră a aprecierilor şi este stăruinţa autorului de a creia un personaj, alături de acelaş personaj, rezultat din scormonişul pitoresc al istoriei.

Piesa aceasta este însă incompletă. Poate fiindcă n'are acţiune şi fiindcă pare prea ciudată, singular ciudată Regina Cristina, într'un mediu, în care nu se motivează mişcări, nu izvodesc ciocniri. E par'că o poveste dialogată, în care dialogurile ar fi dictate de personajul principal.

Am încerca să afirmăm, că piesa aceasta poate să fie caracterizată ca o mare încercare de descriere în cadrul mijloacelor de realizare dramatică.

Poate din cauza aceasta, rolul Reginei Cristina e foarte greu de susţinut. Nu-i unitar mai întâi. E o succesivă înşirare de momente stăpânite de capricii. Şi artista care interpretează rolul, oricât de iscusită ar fi — şi d-na Eftimiu e destul de dibace — nu-şi poate mărturisi satisfacţia, că a corespuns aşteptărilor sale.

Directorul teatrului Naţional a ales desigur foarte bine, pe d-na Eftimiu, pentru rolul Cristinei, căreia să-i dea şi vioiciune, şi mlădiere duioasă şi îndârjire capricioasă şi frumoasă resemnare. Dar cu toate silinţele, Regina Cristina a d-nei Eftimiu a rămas încă în stadiul unor posibilităţi de interpretare, pe care tot numai d-sa va fi în măsură să le găsească. In orice caz, d-na Eftimiu a obţinut un emoţionant succes, pentru care îi adresăm felicitări, fiindcă, mărturisim încă odată — nu vedem pe colega d-sale, care ar fi putut susţine rolul reginei, ce i s'a încredinţat.

Piesa a dat prilej şi d-lui A. Pop Martian de a se afirma încăodată posesorul unor remarcabile însuşiri, pe care ştie să şi le valoritice prin muncă stăruitoare şi inteligenţă. D. Bulfinski a susţinut cu demnitate rolul cumpănit al cancelarului Oxensterna.

Aceleaşi cuvinte bune, ca totdeauna le găsim şi de astădată pentru pitorescul, pe care-l dă rolurilor sale, d. Victor Antonescu. In note juste au apărut d-nii Duţulescu şi Atanasescu.

D-lui Vraca i-am dori o mai stăruitoare bunăvoinţă de a se scutura de tonul liric împrumutat. Altmintreli, riscă să fie monoton şi în scandare şi în gesturi.

Pentru ceilalţi, rolurile au fost prea neînsemnate.

D-na Eftimiu a izbutit să înfăţişeze o femee, care, — spune ea — că-i misoghină, că ar fi voit să fie bărbat, că face ce vrea, cheltueşte cât vrea, dar şi suferă.

O femee care simte voluptatea înălţării şi în acelaş timp durerea greşelii, este regina Cristiana pe care a voit s'o înfăţişeze Strindberg. Că istoria n'o povesteşte tocmai aşa, nu prea interesează. Când autorul e mare, chestiunea adevărului istoric, e perimată. Şi personal, suntem în genere sceptici asupra acestei probleme didactice a „adevărului istoric".

Directorul de scenă a fost d. Soare.

Decorurile au fost făcute după schiţele d-lui Cornescu, frumoase.

Am putea spune, că şi unul şi altul au completat gustul artistic al directorului teatrului.

B. CECROPIDE

SPICUIRI DIN ZIARE

☐ In marginea recensământului pe care şi l-a făcut Serbia, şi 'n a cărui cifră de 12 milioane de locuitori, Românii, graţie sulimanului jugoslav dat peste Timoc şi Banat, reprezintă numai 200.000, d-l **Emanoil Bucuţa** publică în pagina culturală a „Universului", (Duminică, 10 Octombrie), aceste îndemnuri de veghe la susţinuta desnaţionalizare sârbă:

> Bănăţenii noştri sunt în centrul preocupărilor de desnaţionalizare sârbeşti, care-şi fixează astfel fără nici o sfială programul lor de serbizare antiminoritar. Din mijlocul lor mai luminat noi aşteptăm pe solii deşteptării Timocului lăsat în paragină. O ştiu şi Sârbii şi în ei vor lovi mai ales. Trebuie să veghiem. „Graiul românesc" şi alte societăţi de cultură, care s'au alcătuit pentru ocrotirea Românilor rămaşi în afară de graniţă, sunt datoare să lucreze repede. Sârbii din Banatul românesc au să fie, într'un fel sau altul, alături de ele, ca să mai scadă râvna primejdioasă a fraţilor liberi de dincolo de linia tremurată, ca trasă de o mână care plânge, a hotarului în diagonală dintre Mureş şi Dunăre.

☐ In „Rampa" de Duminică 10 Oct., un interview cu pictorul şi criticul de artă **Fr. Şirato,** ni-l arată sigur pe sine, convins de superioritatea artei sale, neînchinat concesiunilor şi amiciţiilor estetice, într'un cuvânt, biruitor ridicat numai prin credinţa surdă dar fanatică în steaua sa:

> Etapele picturii mele sunt două. Prima, când am expus „Intâlnirea", în care duceam naturalismul la esenţă şi 'n care mă preocupa forma, iar la a doua, am ajuns când am aplicat acestei esenţe formale o esenţă coloristică. Din contopirea lor rezultă pe lângă sinteza dintre formă şi culoare, o mai liberă mişcare pensulară... Sunt pornit spre **stil** (care-i dematerializare şi despersonalizare). Dar stilul nu se poate decât în dimensiuni mari şi 'n afară de obiectul material. Şi proiectarea imaterialului dela Greci încoace s'a arătat imposibilă fără intermediul obiectului, căci sensibilitatea şi educaţia noastră artistică, — în special cea europeană, — se bazează pe natură. Insăş culoarea din tub e lucioasă, vie, grasă. Vopseaua de frescă, însă, e imaterială. Eu sunt pornit spre stil, totuş. Am rămas sintetic, simplu şi tot pe complex mare de culoare. Contactul cu natura mi-e ceva mai atenuat. Totul e aderent în pictura mea...
>
> Proiectul ministerului artelor, — ca să vorbesc în legătură cu fresca de care pomeneam, — de a permite reconstruirea şi zugrăvirea bisericilor numai de către pictori specialişti, e un mare bine. Astfel, mulţi pictori îşi vor găsi ocupaţii demne de talentul şi priceperea lor şi respectul pentru trecut va fi reinstaurat. Numai d. Nichifor Crainic, care a promis acestea, să se ţie de cuvânt.

ECOURI

REDACȚIONALE

☐ In curând vom publica o scenă inedită din ultima lucrare, „Mitică Popescu", a d-lui **Camil Petrescu.** Comedia aceasta care a trezit așa de legitime și intrigate curiozități, și-a stabilit, definitiv, teatrul de repetiții, la Teatrul Mic, trupa Fotino-Tanți Barozzi. Premiera va avea loc, irevocabil, în Decembrie.

☐ In numărul viitor vom publica o nuvelă aproape necunoscută a lui Vasile Alecsandri.

RECENZII

In „Universul" din 16 l. c. o judicioasă recenzie despre studiul d-lui **G. G. Antonescu** : „Un institut pedagogic românesc" apărut întâi în „Revista generală a învățământului" (Sept).

SCRIITORII

☐ **Paradisul statistic** se va numi volumul de nuvele fantastice ce va tipări în curând, d-l **Ion Călugăru.**

Sunt câțiva ani de când autorul plachetei **Caii lui Cibicoc,** n'a mai apărut în volum.

☐ Se află sub tipar și va apare — în editura „Dimineața" — la sfârșitul lunei Noembrie, volumul de nuvele **Robii pământului** de **Simona Basarab.**

Sgomotul uzinelor — ciclul de versuri cu care a debutat în literatură Simona Basarab, va apare abia în primăvară.

BULETINUL BIBLIOGRAFIC

Primim nenumărate scrisori în legătură cu „buletinul bibliografic săptămânal" pe care neașteptata și dureroasa moarte a regretatului nostru colaborator Al. Sadi Ionescu, l'a întrerupt. Convinși de utilitatea acestui buletin și în piosul gând de a continua opera lui Al. Sadi Ionescu, căutăm mijlocul de a-l continua

REVISTE

CONTEMPORANUL (V. 69. Octombrie 1925) : ilustrat cu reproduceri din arhitectura modernă — sobră și elegantă— a lui **Marcel Iancu,** cu desene spiritualizate, de acelaș, ultimul număr al revistei d-lui I. Vinea, aduce pagini de poezie și proză semnate de : **F. Aderca, Camil Petrescu, Jacques G. Costin, Tana Qvil, Sergiu Dan,** etc. **Romulus Dianu și S. Dan** publică „afișul" unei piese de teatru „Bal", care promite în noutate ; **Marcel Iancu** o vizită sintetică la Jean Cocteau : „Suprarealismul ? Nu pot înțelege poezia revoluției ceeace nu e identic cu revoluția poeziei".

Sub titlul „Prund" d. **Ion Vinea,** tipărește o serie de imagini grele de sevă interioară și tânără :

Spune-voi vorbele acestui veac ?
în ochii lor
pândesc răsunetul ca o schimbare la față
pândesc ura ca o întunecare
nedumerirea ca o moarte —

*

Copacii s'au coclit cu aramă veche
cum cântă inima lemnului în pădure
calul simte primăvară în nări și ureche
sari din scări suflete cu armură

*

Codrul de nicăeri sporește
cu iadul sulițelor tremurate
roșie revărsare ca în teatre
șipotele țipă menstruate
lunecă jivinele în alcov.

*

De sus din coarnele încoronate
ale vegetalei cirezi în suire
cucul mecanic își amintește
o suferință fără de poveste
și cucule'n cer ca din psaltire.

*

Puneți mâna pe
Ucigașul Arborilor.

*

Omizi cu sângele verde al primăverii.

*

Lângă ecoul său s'a culcat vocea.

*

Mă dor
ochii orbului de peste drum.

VIAȚA LITERARA (I. 22, 3 Oct. 1926): Despre perimarea literară a romanului lui Vlahuță: „Dan", scrie cu prilejul reeditării lui, d-l **Pompiliu Constantinescu ;** d-l **Vladimir Streinu,** disociază pe tema „Judecății contimporanilor" ; d-l **I. Valerian** convorbește cu d-l **Camil Petresu,** referentul cultural al muncei intelectuale, pentru Franța : Despre acest oficiu, d-l Camil Petrescu dă prețioase informațiuni :

* * *

Probabil săptămâna viitoare voi pleca la Paris în calitatea pe care mi-o știi.

Guvernul a manifestat dela început intenția de a realiza cât mai mult în domeniul politicei culturale și a arătat hotărîte preocupări pentru promovarea muncii intelectuale.

De altfel cu mult înainte de a deveni din nou ministru, d. Octavian Goga, vorbea că ar fi timpul să se dea toată atenția factorilor culturali în administrarea țării. Personal, încă de acum trei ani am fost invitat de d-sa să continui în paginile „Țării Noastre", cercetarea problemelor dezbătute în paginile „Săptămânei muncii intelectuale și artistice". Numai grija corecturilor care mă împiedecă să colaborez la o publicație din alt oraș, a împiedicat această colaborare.

Alt membru al guvernului, d-l M. Manoilescu a arătat de atâtea ori în „Revista Vremii". necesitatea organizării sociale a muncii intelectuale. D-l ministru I. Petrovici a anunțat o adevărată ofensivă culturală și e cunoscut de asemeni programul anunțat de secretarul general al artelor.

D. Trancu-Iași, ministrul muncii s'a hotărât să aducă și în domeniul muncii intelectuale acelaș spirit practic ca în domeniul muncii manuale și a creiat postul de referent al muncii intelectuale la Paris. El va sluji ca o legătură cu Comisia internațională pentru cooperarea intelectuală dela Paris, care centralizează ca anexă a „Ligii Națiunilor" toate sforțările internaționale intelectuale.

PENTRU CASA SCRIITORILOR

Din inițiativa și în întreprinderea sa, scriitorul Petre Cătunaru, cu autorizația Soc. Scriitorilor Români, a tipărit chipurile scriitorilor români în viață cari se vând în folosul „Casei Scriitorilor".

In prim aserie, artistic executate cu autografe și date biografice au apărut : I. A. Bassarabescu, Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Nichifor Crainic, Gala Galaction, Cezar Petrescu, Ionel Teodroeanu, Victor Eftimiu, G. Bogdan-Duică, Octavian Goga, N. Davidescu ,Camil Petrescu, Lucian Blaga, Claudia Millian, Mircea Rădulescu, H. Papadat Bengescu, Alfred Moșoiu, V. Demetrius, George Gregorian, Eugen Lovinescu și Corneliu Moldoveanu.

Inainte de Crăciun va apare seria II-a din fotografiile scriitorilor români și anume : Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Jean Bart, I. Al. Brătescu-Voinești, Gh. Brăescu, Al. Cazaban, G. Ibrăileanu, G. Topârceanu, Demostene Botez, Mihail Codreanu, D. Nanu, M. Dragomirescu, Elena Farago, Ion Agârbiceanu, V. Al. Jean, Adrian Maniu, Perpessicius, Ion Pillat, Ion Gorun, Horia Furtună, D. D. Pătrășcanu, Ion Dragoslav, Cincinat Pavelescu, V. Voiculescu, Caton Theodorian, Al. T. Stamatiad.

Scriitori din această serie sunt rugați a trimite cât mai neîntârziat fotografiile, semnătura (aparte), locul și data nașterei, precum și o notiță bibliografică, d-lui Petre Cătunaru, str. Clucerului 34, București.

DIN STRAINATATE

☐ Guvernul spaniol, începând de anul acesta, a hotărît ca în fiecare an să se celebreze în mod oficial ziua morții lui Cervantes.

Această comemorare va fi însoțită de conferințe în școli și conferințe publice în orașele principale. In zilele acelea se vor ține conferințe și asupra autorului care a scris cea mai frumoasă carte a anului.

☐ In lunile Aprilie și Mai se va deschide la Florența a doua expoziție internațională de gravură modernă.

Vor fi admise gravurile originale de tot felul, excluzându-se formal gravurile obținute pe cale mecanică.

Secretariatul expoziției va trebui să fie avizat până la 15 Februarie 1927.

☐ Rugat să colaboreze la „Revue litèraire et artistique" revista unui grup de tineri scriitori, Paul Valery, ca un început de colaborare, a trimes această interesantă scrisoare :

„Vă voiu trimete foarte bucuros câteva lucruri mici ca să răspund dorinței d-primate de d-voastră, dar unii cereți ceea ce n'am ; n'am nimic imediat care să fie gata sau să nu fie promis. Eu lucrez foarte încet ; și munca aceasta atât de puțin expeditivă, aș dori s'o încetinez și mai mult. Obiceiul, mania, sau chiar metoda multor „tineri" din generația mea era să nu accepte nici o operă proprie dacă nu fusese îndelung studiată, făcută și refăcută de nenumărate ori, ca, pe timpul când timpul nu costa nimic, artiștii își consumau existența prefăcând operele lor, fie că erau de fildeș, de marmură sau de hârtie...

Pierre Louys, de pildă, nu mai putea să-și continue scrisul pe o foaie care ar fi avut cea mai mică stersătură, când corijase ceva se oprea, lua altă foaie de hârtie și recopia pe curat, cu scrierea sa splndidă, pasagiul schimbat. Aceste recopieri erau dese, căci, pentru un scriitor atât de scrupulos, ocaziile în care se simțea comun erau nenumărate. Asupra scrupulului în literatură s'ar putea face un studiu frumos...

Nu știu dacă această căutare n'ar da impresia unei scăderi a acestei rigori : creșterea actuală a producției ar presupune-o.

V'am scris toate acestea, scumpe confrate, pentrucă vă adresați unor scriitori tineri și scopul publicației d-voastră este să publicați încercările lor. Poate că se află printre ei unii pe care îi neliniștesc problemele stilului și formei și pe care îi preocupă perfecțiunea. Aș vrea să-i întăresc în această grijă și să-i asigur că vremea care se risipește cu găsirea greșelilor și cu indicara de noui obstacole mici pe departe nu e timp pierdut. Imi spun uneori că o operă neisbutită care a cerut eforturi mari este în fond mai de folos autorului ei decât o operă mai norocoasă și ușor realizată".

Paul Valery

Redactor **PERPESSICIUS**

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREȘTI

UNIVERSUL LITERAR

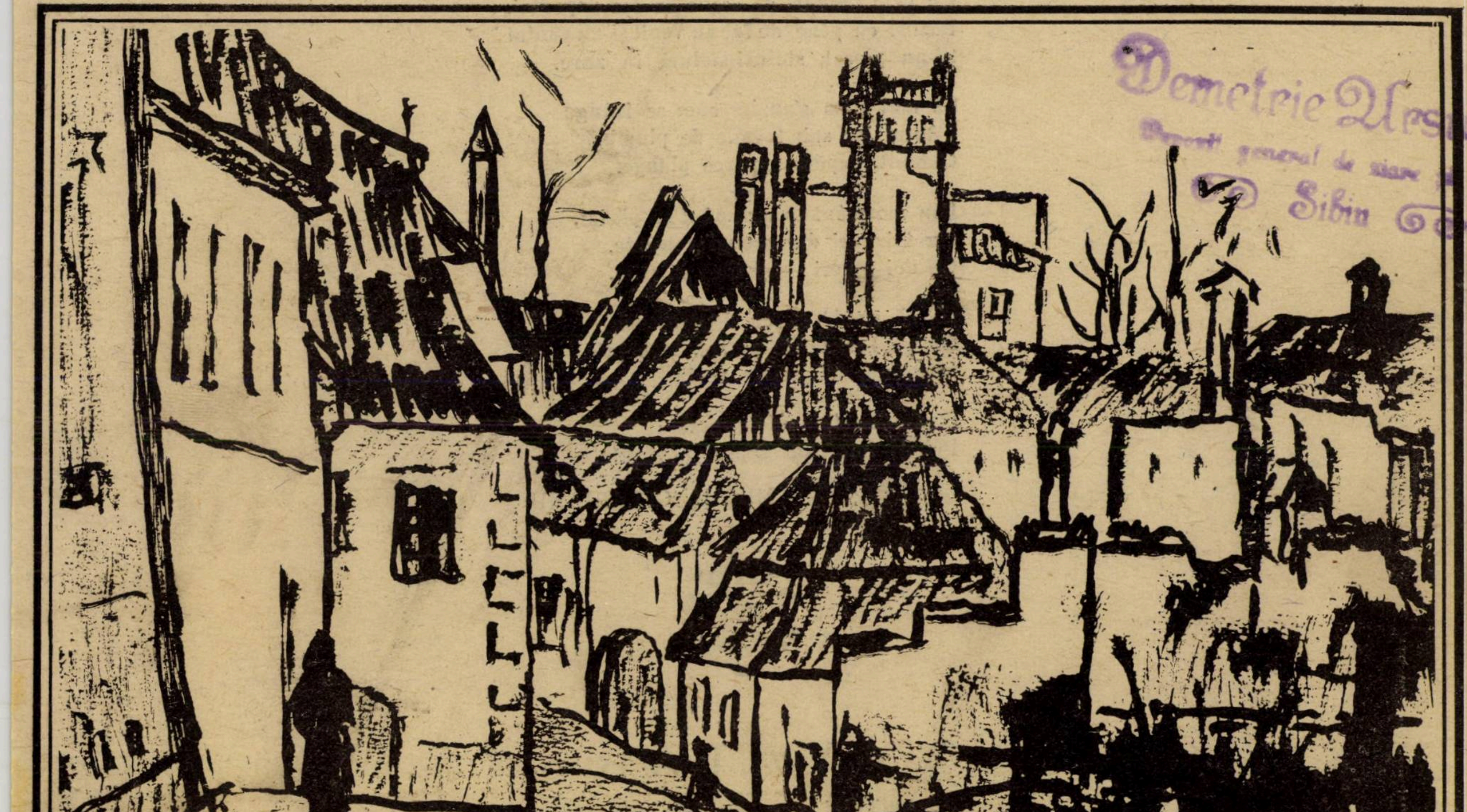

Demetrie Ursulescu
Depozit general de ziare şi reviste
Sibiu

C. BACALU: CARTIER DIN SIBIU

In acest număr: M. CELARIANU, H. PAPADAT-BENGESCU, V. SAVEL, MIHAIL DRAGOMIRESCU, F. ADERCA, EMIL RIEGLER, SERGIU DAN, CONST. NANI, RUD. A. KNAPP, B. CECROPIDE, N. MILCU, GEORGE
EMIL RIEGLER, SERGIU DAN, C. M. TEODORESCU, CONST. NANI, RUD. A. KNAPP, B. CECROPIDE, N. MILCU, GEORGE DIACU, N. N. TONITZA şi PERPESSICIUS.

An XLII, Nr. 43
24 Octombrie 1926.

Lei 5

Tufănelele

Toamna a trecut, cu urări, călătoare,
Ca prin funduri de scene un cor depărtat,
Pasări cu pene de foc au venit şi-au cântat
Şi-au plecat, stoluri-stoluri, în zare.

Să mai stăm s'auzim cum se frânge
Cântul lor sub tavane de plumb,
Ostenit, depărtat, parcă plânge.

Din mormânt în mormânt să păşim,
Cu toiaguri din crengi retezate,
Ca doi îngeri — şi fără să ştim.

Ca să smulgem, cu degete seci,
De pe brazde de piatră, 'ngheţate,
Inserând, tufănelele reci.

S'adunăm tufănelele mute:
Primii fulgi din zăpezi nevăzute.

MIHAIL CELARIANU

AVATAR

Amicului meu Horaţiu Stăncescu-Craiova

Prin adâncimea siderală mă depărtai de paradise.
Lângă dezert şi piramide, râsei de-al vitelor altar.
Etruria, după masacru, m'adăposti sub ţărm bizar,
Strângeam la pieptu-mi o săgeată, roşind fantasma unor vise.

Barbarii, Roma dărâmase şi toţi augurii ne minţise,
S'a stins miracolul hesperic sub larg linţoliu milenar.
RENAŞTEREA mă descleştase prin cel mai splendid avatar,
Iar torţele creştinătăţei: titanic rug îmi dăruise.

Către dorite columbare se 'nchiagă cea din urmă punte;
O, Zevs, mii fulgere lăsat-ai de-au colorat albita-mi frunte;
Sicari de peste munţi şi fluvii, pe scytic drum ai tolerat.

N'am răspândit, pe glob, teroarea; căminul meu l'ai spulberat,
Resoarbe-mi nopţile de patimi şi vraja ce primii din Soare;
Blestem rămâne re'nvierea prin haose devoratoare.

ALEXANDRU OBEDENARU

Sgomotele

Am stat eri la un balcon, privind furnicarul de lume care se tălăzvia pe calea Victoriei şi mi-am amintit de timpul când urmăriam dela un geam din dispăruta clădire a Luvrului reclădită de mult, mişcarea străzii şi mi se părea că nimic nu s'a schimbat.

Aceleaşi sgomote, eternele strigăte ale vînzătorilor de ziare, vibrările trompetelor dela automobile, răsunetul copitelor cailor pe asfalt, frînturi de vorbă, hohote de rîs întretăiate de fluerele vardiştilor, toate sgomotele Capitalei din suburbii, din Târgul Moşilor ori dela Băneasa, din subterane ori din mansarde, toate urcau, scoborau, alergau din cele patru puncte cardinale şi se opreau la timpanul urechei mele care le înregistra pe toate.

Eu căutam să le deosibesc, încurcam o clasificare a lor, le desprindeam unele de altele şi le analizam.

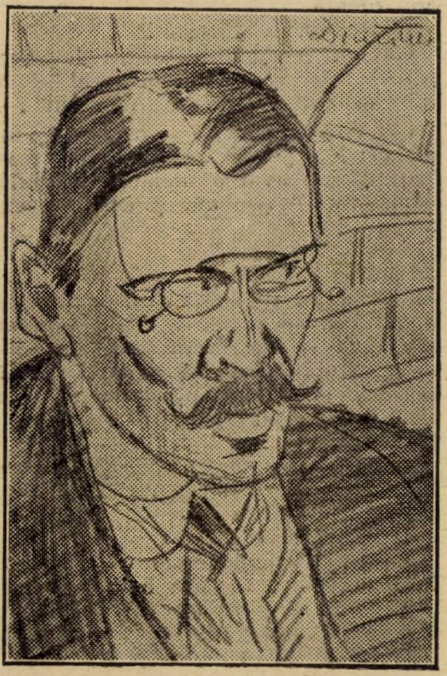

VASILE SAVEL

Mi se părea că sgomtele reprezintau cuvinte pe care limba nu le-a creat, că în diversitatea vibraţiilor se sbat suflete necunoscute nouă, că fiecare ecou e un amestec de suflete moarte şi vii, de jertfe şi satisfacţii, de chinuri şi apăsări, de plîns şi rîs; o plictiseală purtau unele, un sunet victorios de fanfară aduceau altele.

Slabe sau puternice, oricum ar fi, cu timpul ele râpesc liniştea sufletului nostru, se infiltrează în noi, pătrund ţesăturile care nu le pot rezista multă vreme şi într'o bună zi opera de prefacere e consumată.

Din ziua aceia nu le mai dăm nici o atenţie şi nici nu ne mai impresionează.

In schimb, în organismul nostru s'au petrecut schimbări adînci. Oboseala uşoară la început, irascibilitatea crescîndă, trecerea bruscă dela o stare sufletească la alta şi alte manifestări morbide nu sunt oare datorite inhibiţiei sgomotelor şi nu au creat ele oare maladia pe care discipolii lui Esculap au denumit-o neurastenia?

Eu nu mă îndoesc de aceasta, şi ştiu că în societatea modernă, în „oraşele tentaculare“ singur nu poţi fi niciodată.

Valul omenesc bate la poarta gîndirii tale şi clipele de meditaţie noi nu le putem cunoaşte.

Sgomotele, ca nişte duşmani rătăcitori, ne urmăresc pretutindeni.

Şi mi-am explicat astfel, de ce medicii recunosc ca suveran întăritor, liniştea.

Ce leac minunat şi cîtă trudă nu le-a trebuit sărmanilor discipoli ca să ajungă aci!

Dar sgomotele, odată ce noaptea cade, capătă o putere îndoită parcă. Un strigăt în „tăcerea“ nopţii e mai înfiorător; căderea unui obiect în „liniştea“ odăii ia proporţiile unei adevărate nenorociri.

Şi numai târziu după miezul nopţii ele se aud uşoare, ca'n surdină, dulce îmi pare glasul lor atuncea şi cîntec mai plin de armonie nu vei auzi niciodată.

Peste un ceas oraşul se deşleaptă şi sgomotele reîncep.

VASILE SAVEL

Căluşarii

Revine în suflet şi'n ţară seninul.
Să frigem iar mielul hoţeşte, pelinul
Să-l bem sub umbrare de frunze prin care
Lumina de soare se cerne'n pahare.

Iubito, îmi adă urciorul cu vin —
Din vremuri bătrâne ca basmul sabin
Să-mi chiemi în poiană la umbră de-arţari,
Cu mutul lor rege, cei cinci căluşari.

Se'nşiră cu steagul; cu toţii deodată
Pornesc, stând pe loc, o fugă ciudată —
Piciorul lor iute cum e căprioara
Nu-l prinde nici naiul, nici dibla, nici
[vioara

In alb, cinci mesteceni se leagănă'n vânt—
Stă mortul lor rege întins pe pământ
Şi'n juru-i se strâng şi iar se desfac
Cinci aripe albe de lebezi pe lac.

Acuma, spre seară, e jocul mai lesne.
Cu pene de soare din creştet la glesne,
Cinci flacări lumina o scad şi o suie,
In umbră stingând-o pe vre-o cărăruie...

E goală poiana, e gol şi paharul.
Işi lasă iar noaptea pe cer călindarul
Şi mâine m'oi pierde ca jocul latin —
Iubito, îmi adă urciorul cu vin.

ION PILLAT,

Daimonion

XIII. METAMORFOZA DEMONICULUI

Intre cercetătorii cari au închinat cu entuziasm cel puţin câteva pagini „demonicului“ lui Goethe, amintim îndeosebi pe Ricarda Huch. Dacă ar fi să luăm o atitudine faţă de interpretarea pe care scriitoarea aceasta o dă mitului goethean, am face rezerve mai ales în ce priveşte elementele de cosmologie creştină pe care ea, teologă cu înclinări protestantizante, le împleteşte în jurul acestui mit. Dar aceste diformări ne interesează prea puţin aici. De altfel Ricarda Huch n'a intenţionat analizarea complectă a mitului. Ea mai mult îl citează în vederea scopurilor literare urmărite de ea.

De aceea va trebui să-i trecem cu vederea şi confuzia cam pripită de care se face vinovată când spune: „Despre fiinţa demonicului s'a exprimat adeseori Goethe. El îl vedea în productivitate, în puterea creatoare şi acesta era deci pentru dânsul cum dela sine se'nţelege, identic cu geniul“. (R. Huch, Entpersönlichung, pag. 81. Insel Verlag, 1922). Ori tocmai atât de netedă şi fără de colţuri, cari să iasă din simetrie, nu e această presupusă identitate. Identificarea demonicului cu geniul se poate face cel mult într'o primă aproximaţie, după care necondiţionat trebuie să urmeze corecturile ecvaţiei. Cert lucru e că Goethe de câte ori vorbeşte despre oameni demonici şi geniali aminteşte cam aceleaşi rare exemplare ale speciei umane: Shakespeare, Mozart, Rafael, Napoleon, Byron etc. Goethe ştie chiar să fie foarte amănunţit când scoate în relief demonicul acestor genii. Dar tot Goethe spune în „Dichtung unde Wahrheit“ şi următoarele lucruri despre demonic: „Deşi demonicul se poate manifesta în tot ce e material şi imaterial, la animale se vădeşte într'un mod chiar foarte ciudat, el stă totuşi îndeosebi cu omul în legătură minunată“... Iată deci demonicul ca element cosmic de a cărui prezenţă în pietre şi animale Goethe nu se îndoieşte de loc. Cum ar putea prin urmare demonicul să fie identic cu geniul? Şi mai departe Goethe are o observaţie care deasemenea dă de gândit celui ce are răgazul disociaţiilor: „Mai teribil apare Demonicul când se iveşte într'un om oarecare — copleşitor. In timpul vieţii mele am putut să observ şi mai deaproape şi mai de departe vre-o câţiva 1). Nu sunt totdeauna cei mai străluciţi oameni, nici prin spirit nici prin talente, rar ţi se îmbie prin bunătatea inimei, dar o putere de necrezut purcede din ei, şi exercită o înrâurire de neînchipuit asupra tuturor fiinţelor, ba şi asupra elementelor“... (Goethés Ausgewählte Werke, Stuttgart Cotha Verlag, XI. pag. 260). Evident, există şi demonici fără geniu. După aceste câteva hotărîtoare citate mai amintim că Goethe însuşi nu se socotia pe sine un demonic „reprezentativ“, deşi probabil atât de modest nu a fost să nu se considere un „geniu reprezentativ“.

Demonicul pare deci în concepţia goetheană o noţiune mai largă decât geniul. Poate nu ne înşelăm dacă formulăm ideile olimpicului în chestiunea aceasta astfel: există demonici fără geniu, dar nu există geniu fără demonic. In orice geniu demonicul e un factor sine qua

---

1) In „Dichtung u. Wahrheit“ puterea demonicul încurcă şi descurcă iţele, planând peste toate fiinţele şi evenimentele.

Iarnă

Cu fâlfâirea leneş — cadenţată
Unor aripi de străvezii vedenii,
Zăpada-şi creşte 'ncet-încet troenii —
Indiferentă, rece — aristocrată.

Tu, visătoare, stai la foc, dând lenii
Cel mai de preţ tribut ce-avu vre-odată
Un zâmbet şi o lacrimă uitată
Se răsboiesc în tremuratul genii.

Azi, când trecutul nu ne mai îmbată
Cu vaga vraje — a serilor cu denii,
Potirul amintirii — dintr'o dată

Şi pân'la fund golit de mirodenii —
Hai să-l sfărmăm de bustul Melpomenii
Ce doarme pe clavir, îngândurată.

CONST. NANI

* * *

non. O disociaţie în cadrul demonicului se impune.

In concepţia lui Goethe demonicul înseamnă originar o putere de înrâurire magnetică, căreia nimic nu i se poate opune. Demonicul e oarecum entitatea absolută, impersonală, a vrăjii magice. In geniu demonicul pare a fi aceeaş putere, dar par'că sublimată pe planul creaţiunii sau al productivităţii indiferent în ce domeniu spiritual sau practic. Ne folosim chiar cu riscul de a fi subiectivi de-un termen curent în ştiinţa de azi, de termenul „sublimaţiune" pentru a înlătura unele dificultăţi ale concepţiei goetheane despre demonia geniilor. In geniu puterea demonicului se sublimează, îndură o abatere din drum, o schimbare de direcţie, subtilizându-se în creaţii — păstrându-şi însă totdeauna ceva din magia primordială. Printr'o analiză mai ştiinţifică am putea să deosebim un demonic primar „magic" şi un demonic derivat „creator". Goethe însă n'a făcut ştiinţă ci a plăsmuit un mit. Astfel pentru el demonicul creator, fiind singurul factor productiv — preţios în planul spiritualităţii, devine esenţial şi principala formă a demonicului, ba am putea zice — singura formă, care înghite simla magie a demoniei celeilalte.

Nu e de mirat că Demonicul, cu sensul ştiinţific atât de labil, devine uneori în scrierile lui Goethe o noţiune care aproape se acopere cu aceea a geniului. In cazurile acestea „geniu" pare a însemna la Goethe mai mult o anatomie spirituală, un organism anume alcătuit pentru a mijloci posibilităţi de creaţie, un aparat sufletesc, în vreme ce „demonicul" denumeşte mai curând o fiziologie spirituală, dinamica unei vieţi, şi energia, puterea iraţională în virtutea căreia aparatul psihic „creiază".

Pentru o mai puţin penibilă înţelegere a tuturor locurilor în care se vorbeşte în scrierile lui Goethe despre demonic, ne-am îngăduit schiţarea unei deosebiri între demonicul magic şi demonicul creator. In termeni limpezi el n'a făcut această diferenţiere, dar din toate spusele sale ea rezultă cu necesitate de concluzie. Astfel nu înţelegem cum am putea introduce o ordine logică în ordinea vitală, aforistică, a ideilor sale. In lumina acestui dublu far dispar multe greutăţi exegetice. Demonicul magic e posibil şi fără geniu. Demonicul creator e în geniu. Dacă ne-ar întreba cineva : cum devine demonicul magic — demonic creator, am răspunde : prin geniu, adecă prin mijlocirea unei anumite anatomii spirituale, care transformă puterea demonică magică, de obiceiu primejdioasă, — în creaţie pozitivă, binefăcătoare.

LUCIAN BLAGA

Intre Styx şi Empireu

SAU

Un emul minor al domnului Charles Drouhet

Gârleanu. — Te-ai supărat rău, cucoane **Grigore** !

Gr. Alexandrescu. — M'aş fi supărat, e drept, dacă mergînd spre malurile mocirloase ale Stynului, n'aş avea mereu în vedere lumina Empireului. Acum numai **par** că sînt supărat. Dar nu sînt. Adică nu **prea** sînt.

Chendi. — Dar ce s'a întîmplat, cucoane **Grigore** ?

Gr. Alexandrescu. — Ia, unul din admiraţii tineretului dumneavoastră, mi-a aruncat în treacăt o gazetă cu vorba : „Poftim integralism ! Poftim capodopere".

Trivale. — Ce ţi-a aruncat, cucoane ? Şi cine ?

Gr. Alexandrescu. **Anghel** al dumneavoastră cu un gest care aminteşte stilul lui manierat sau, mai bine, **ismenit**, — mi-a dat să citesc un articol din „Adevărul" de la 24 Septembrie, unde unul vorbeşte de „Boul şi viţelul" meu.

Gârleanu. — Păi foarte bine, dacă cei de pe pămînt îşi mai aduc aminte de noi şi mai cu seamă de dumneata, părinte al poeziei munteneşti.

Chendi. — Ei şi tu, **Gîrlene**, începi să faci regionalism literar ca **Ibrăileanu** ! De ce nu părinte al poeziei noastre vechi ?

Gr. Alexandrescu. — Cu toate că nu-mi place linguşirea, pe care uneori am şi biciuit-o, totuşi văd că e bună şi ea la ceva. Imi stîmpără supărarea ce începuse să mă cuprindă.

Ghendi. — Dar tot nu ne-ai spus de ce te-a supărat articolul acela din „Adevărul" ?

Gr. Alexandrescu. — Fiindcă am văzut de-acolo că publicistica romînească a dat rău îndărăt ! In „Adevărul" pe vremuri scriau altfel de scriitori. Dar ca ăsta !..

Gârleanu.—Dar cine e acela, cucoane ?

Gr. Alexandrescu. — Nu vreau să i se ştie numele. E mai pre jos de-o notarietate publicistă — fie şi proastă .— E unul care nu înţelege nimic. Nu vrea să înţeleagă nimic. Iţi pare ca unul, care chiar de i-ai sfărâma capul cu cărămida, el tot nu ese din neînţelegerea lui.

Chendi. — O fi având o **convingere nestrămutată**, cucoane **Grigore.** Noi ţinem la oameni de-aceştia, mai cu seamă de când am venit aici.

Gr. Alexandrescu. — O să vedeţi voi îndată dacă e vorba de convingere sau de ceva şi mai rău decât ceeace spun eu.

Gârleanu. — Ascultăm !

Gr. Alexandrescu. — In contactul ce-l am decâtă-va vreme cu **Maiorescu, Vasile** Conta şi cu cîţiva poeţi cu Caragiale în frunte, am dobândit şi eu o vedere filosofică în privinţa scrisului nostru. Imi pare că o cunoaşteţi şi voi ? E vorba de filosofia cea nouă !..

Trivale. — Sigur că vrei să vorbeşti de integralism.

Gr. Alexandrescu. — Da. Mi-a plăcut în deosebi teoria capodoperei, deşi **Delavrancea** mi-a spus pe şleau că n'am de cât trei fabule, ce se pot făli cu această calitate. Mi-a plăcut să ştiu că, din conştiinţa mea, a putut răsări, fie şi numai trei, fiinţe de sine stătătoare, având corp şi suflet şi sufletul întreg după asemănarea sufletului cel mai sănătos, sufletul integral. Mi-a plăcut să ştiu că aceste fiinţe de sine stătătoare nu fac parte nici din lumea fizică, nici din cea sufletească, ci dintr'o lume nouă, în care orice e fizic e şi sufletesc şi orice e sufletesc nu se poate să nu fie fizic. Mi-a plăcut să ştiu că, într'o capodoperă de-a mea, nici un cuvânt nu se poate schimba, pentru că, în această concepţie, el e necesar legat de toate celelalte cuvinte, de la care, îşi trage înţelesuri şi rezonanţe secundare unice, şi că, apoi, nici o idee sau imagine dintr'o capodoperă nu poate fi prinsă în adevărul ei, **decât în forma pe care i-am dat-o eu.**

Mi-a plăcut iarăşi să ştiu, precum se spune în cartea nouă, „Ştiinţa Literaturii", că această fiinţă de sine stătătoare, numită capodoperă, **psihofizică** şi **integrală**, nu este **un individ, ci prototipul unei specii nou venită pe lume.** Nu putea să nu-mi placă să ştiu că sunt părinte a unor specii, care, ca toate speciile, sunt **nemuritoare,** mai cu seamă că ele nu sunt din lumea fizică a speciilor minerale, vegetale şi animale, ci din lumea aceasta psihofizică, sau, cum ziceam noi, **ideală.**

Gârleanu. — Fireşte !

Ghendi. — Şi noi suntem de aceeaşi părere. Dar ce spune **scriitorul** — vorba lui **Caragiale** —- de la „Adevărul" ?

Gr. Alexandrescu. — Iată ce spun. Să mă credeţi pe cuvânt, că spun textual. Ştiţi că am avut o memorie verbală fenomenală — şi-o am şi acum. Ascultaţi numai :

(Autorul) e cam laconic în lămuririle sale. Nu ne spune dacă fiinţele acestea numite capodopere duc **regim vegetarian,** sau, dacă se înscriu în partidele politice, dacă umblă cu tramvaiul, dacă vin la cafenea şi dacă sunt supuse la plata impozitului către stat, judeţ şi comună..."

Anghel (plutind în spre adunare). — Stai, cucoane **Grigore,** nu 'negri omul pe degeaba ! Şi, oricât te-ai supăra, mai sunt şi eu pe-aici.

Grigore Alexandrescu. — Şi dacă eşti ? Cum calificì dumneata bazaconia asta ?

Anghel. — Cum s'o calific ? Nicicum. E o simplă **neînţelegere.** Autorul integralismului a numit capodoperă „fiinţa" ; şi pentru că, la clasele primare, când se învaţă gramatică, se vorbeşte de „nume de fiinţă sau de lucruri", colaboratorul „Adevărului" şi-a închipuit că, dacă zici unui lucru „fiinţă", el trebue să aibă şi un aparat digestiv sau alte organe de-ale fiinţelor animale.

Gr. Alexandrescu. — Cu alte cuvinte, acum nu-i mai iei apărarea, cum credeam că faci adineauri ?

Anghel. — Dar cum am făcut adineauri ?

Gr. Alexandrescu. — Mi-ai aruncat gazeta şi mi-ai zis „Poftim integralism ! Poftim capodopere !"

Anghel. — Bine, asta o pot spune şi acum, fără ca printr'aceasta să batjocoresc filosofia ce simpatizezi. Eu ţi-am zis aşa, pentruca să vezi ce copilării se scriu în gazetele noastre serioase !

Gr. Alexandrescu. — Aşa, mai vii de acasă, **Anghele.**

Gârleanu. — Dar mult mai ţii la integralism cucoane **Grigore** ?

Gr. Alexandrescu. — Adică dumneata care ai făcut două-trei capodopere nu ţii?

Clopote, în amurg

Au prins să sune clopote prelung
Şi glasul lor nătâng cântând mă doare.
Aruncă‘n aer vaer lung-prelung.
— Mai poate fi vr‘odată sărbătoare ?

In dangăt trist, de-abea se-aud în port,
Când, cercuite‘n nimbul lor feeric,
Galere mari de‘nchipuiri, plutesc
Şi, se afund sub lespezi de ‘ntuneric.

Naufragiaţii visului flămânzi.
Tihnim în noi o rugă de-altădată,
Când ceru‘n asfinţit de toamnă roş
Şi-a ‘ntors pe dos pleoapa injectată.

N. MILCU.

Gârleanu. — Eu să-ţi spun drept : filosofia mă lasă indiferent. Mi-aduc aminte numai, că, odată autorul integralismului ne-a vorbit cu atâta căldură despre filosofia asta, că am căzut multă vreme pe gânduri. Dar un artist nu trebue să se împiedice de nici o filosofie.

Ghendi. — Bine zici tu, Gârlene ; dar dacă nu trebue să te impiedici de nici o filosofie, trebue totuşi să **treci prin toate.** Gândeşte-te numai la **Eminescu, la Caragiale** şi chiar la **Cerna**, pe care acum în adevăr îl preţuesc mai mult ca totdeauna.

Trivale. — Staţi, fraţilor, să vedem cum rămâne cu foiletonul „Adevărului“.

Chendi. — Cum să rămâie ? Dacă autorul lui, la vârsta lui n‘a ajuns nici la atâta înţelegere filosofică, de nu ştie că numele de „fiinţă“ se dă la tot ce **fiinţează,** asta însemnează că n‘a trecut de învăţătură celor patru clase primare.

Gârleanu. — Poate o fi dela ţară — şi-a făcut cinci !

Ghendi. — Dela ţară, ori dela oraş, patru ori cinci, — tot atâta e. Dar vorba e ce fac directorii de gazete de la noi, de iau în redacţie ziarişti atât de învăţaţi ?

Trivale. — Păi o singură calitate se vede că le cere.

Gr. Alexandrescu. — Vezi d‘aia eram eu amărît. Că, după 100 de ani de ziaristică, par‘că stăm mai prost ca pe vremea „Curierului“ lui **Heliade.**

Anghel.— Aşa e, măi băeţi ! Ziaristica noastră,, afară de câteva ziare, una cere dela redactorii ei : **Să ştie să înjure !** Şi de‘njurat ati văzut ce spiritual e colaboratorul „Adevărului“.

Chendi. — Bine dragă, dar înjurătura lui îl plesneşte întâi pe el în obraz.

Anghel. — Il plesneşte pentru **mine,** pentru **tine,** pentru Cuconu **Grigore ;** dar pentru marea mulţime, înaintea căreia tot ce e strălucit trebue întunecat, tot ce e înalt trebue scăzut, tot ce e limpede trebue turburat — înjurătura prinde nu în contra înjurătorului, ci în contra înjuratului !

Trivale. — Dar adevărul tot ese deasupra !

Gr. Alexandrescu. — Atâta mângâere ne mai rămâne.

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Sărbătorile în familie

de HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

Printre ceilalţi circulă o privire despre acel dar costisitor... o privire care cuprindea şi pe Alexe. Doctorul şopti : Nota 10, lui papa pentru „gaffă“! — Care gaffă ? Alexei i se păru că aude pe verişoara Maricica : — Bijuterii cu banii tăi ! — Atunci se grăbi să aprobe, să admire, să gătească pe Didi-Bu. Nu cumva să se nască vre-o discuţie : Nu cumva zidul acela chinez care o înconjura să aibă vre-o spărtură !.. dar „papa“ radios, fără scrupule, îşi desmierda bărbiţa mucegăită care totuşi nu se risipea ca un scrum. Alexe îl privea acum. I se părea că n‘a încetat nici o zi să-l vadă, să-l audă. Nu îl iubea şi nici el pe ea. Sta un minut să se întrebe : El, era tatăl ei bun ? Cealaltă fusese, vitregă ?... si fraţii toţi erau din a doua căsătorie ! Nici ei nu iubeau prea mult pe papa ! Il judecau fără cruţare... Şi între ei se iubeau oare mult ? De îndată ce unul lipsea pornea o recenzie nemiloasă a păcatelor lui mici şi mari. Aşa cum erau, aveau însă un egoism, o solidaritate, o idee comună. Erau familia... Ce invenţie ! Ce minunată invenţie ! In casa aceea toţi erau la ei acasă, chiar ea, Alexe. Se certau, se ocărau dar asta nu avea nici o consecinţă. Işi împrumutau, ba chiar îşi luau unul altuia fără voie bani, obiecte, şi era îngăduit.

Dacă se iubeau sau nu, nu însemna nimic. Erau datori să se acopere să se sufere. Cine oare avusese ideea asta măreaţă ! Natura nu ! Ar fi procedat prin instincte, prin sentimente. Era o uriaşă invenţie omenească ! Măreaţă în adevăr.

Să te poată cineva prăda, insulta, urî, nesocoti şi totuşi să nu te poată respinge, nici tu pe el. Şi casa aceea mai ales, unde să te adăposteşti... Işi aminti că Maricica nu i-a răspuns la cartea de sărbători, ilustrată cu corăbii multe. Poate că nu o mai aşteptau şi iată că se sfârşise vacanţa. Avea acum mereu un vid în piept, în stomac din acel gând. Socoti că ar putea poate să rămână mai mult timp la Galaţi ?

Veni problema revelionului. Invitaţiile la cercul militar şi la clubul Comercial nu avură unanimitate. Paulică propuse un revelion „fain“ la café varieteu unde făcuse recunoaştere. Didi-Bu făcu ovaţii şi „papa“ aprobă.

Alexe ar fi vroit să stea cu toţii acasă, să fie sgomot, mult sgomot, dar Didi-Bu veni lângă ea, o linguşi, o diesmierdă : fără de ea nu mai merg nici ei şi se strică tot.

Alexe nu se gândea să rămână singură... nici nu putea refuza pe Didi-Bu, pe fina, pe gazda ei mică.

O masă specială rezervată de „papa“, un menu special comandat de doctorul Paulică, totul în comptul fabricei Dinescu, îi aştepta. Spre bucuria lui Didi-Bu petrecerea avea loc în subsolul localului nu în sala de teatru.

Sala era încărcată de serpentine ; globurile electrice aveau toate culorile ; pereţii erau aproape pictaţi cu panouri alegorice şi cu peisagii.

Când grupul lor numeros şi select sosi, mesele bine decorate cu pânzeturi albe, tacâmuri nickelate şi flori naturale erau pline de un public amestecat. Erau totuşi câteva familii cunoscute care avusese la fel ideea să vină la cabaret. Pe o estradă mică, apropiată, o rusoaică cu păr creţ, grasă şi urâtă, răcnea un aşa zis cântec de stepă. Sălbatec în adevăr ! Fu aplaudată.

Pe Alexe localul o nemulţumea dar era acolo zidul chinez de apărare şi era sgomot. Fu o succesiune de dame cu rochii bizare, care cântau triste cu mâini încrucişate, cântece vesele şi deodată porneau gesturi ştrengăreşti, surâsuri studiate la sfârşitul cupletului. Erau numerile slabe. Cei dela masa lor discutau aprins chestia purcelului sau a curcanului. Un chelner asculta răbdător controversa Didi-Bu, nu pirdea nimic din program nici din public şi comunica evenimentele şi impresiile.

Apăru un trio-buf. Două fete frumoase costumate în păpuşi de lux şi un hidos gigolo cu gura ruptă până la urechile blegi. Dezarticulat şi slutit se vede pentru vre-un circ. Avură succes. Pantomima a-

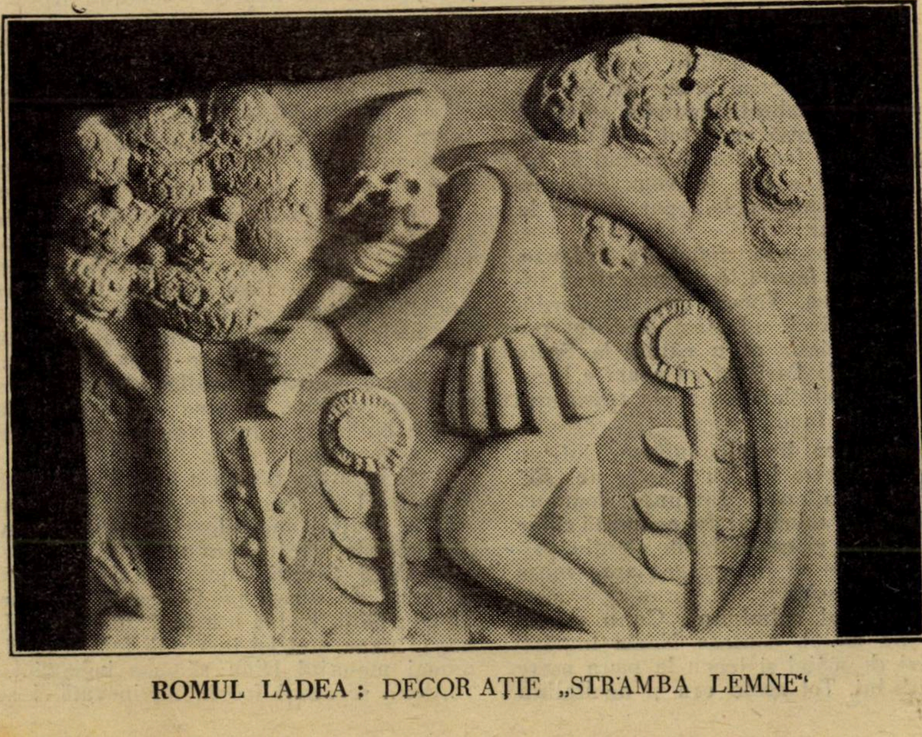

ROMUL LADEA : DECORAŢIE „STRÂMBA LEMNE“

Dimineaţă

Ca niciodată azi
Sbucneşti cu voe bună dintre jnepeni,
Păr blond pe vânt, bujorii în obraz,
De ciugulirea vântului gropiţele fac haz,
Pe cetină fuior de aur depeni....
Din vâlva lor în pumni trandafirii
Alegi acum beteala, plutitoarea,
Şi‘n hohot de lumini cobori cărarea.
Cobori în foc pe trepte de verdeaţă,
Corolele de-o bună dimineaţă
Se‘nvolbură ‘n sclipiri
Iar brazii uzl,
Desprinşi de neguri, picură de ciripiri...
Şi-auzi în chei umbroase, le auzi
Isvoarele cum caută, cum sapă
Poiana toată
Cu muşchi şi stânci, cu stropii vii de apă?

EMIL RIEGLER

Confesiuni

Dacă am fost apă prin fântâni
însetaţi puţini am răcorit.
M‘am împărţit ca miezul unei pâni,
cu pasările toate, am ciripit.

N‘am cutezat să fac minuni
să suflu viaţă‘n piatră, lemn ori lut.
Ţi-am scris literar dar respectuos
rugăciuni
şi pentru tine ceasuri am tăcut.

N‘am cercetat stilul tău ascuns
în fulgerul scris simplu cu lumină.
N‘am aşteptat post-scriptum şi răspuns
trimişii tăi călări când au să vină.

La suferinţa mea nu te-am adus
cuprins cum eşti în cele patru zări
fiindcă, sfinţii hotărît au spus
să nu te tulbur Doamne, cu întrebări.

1924 SERGIU DAN

* * *

morului între acele femei frumoase şi partenarul hidos înfioră de desgust pe Alexe.

Pentru ca ora sacră să-i găsească la masă, începu serviciul. Un defect electric aduse o mică confuzie Mai erau 10 minute. Două baletiste englezoaice acoperite cu baldachine albe pe cap, care reprezentau capacul unei cutii de pălărie, printr‘un pas abil tocmai scufundau bustul în butoiaşul rigid al fustelor, formând astfel cutia completă când lumina se stinse cu adevărat pentru lovitura de miezul nopţii a pendulei.

Un huet de surprindere apoi de ovaţie consacră minutul în care Alexe îşi ascunse tăcerea .Festivul urmă acum mai încetenit. Se da atenţie mai mare numerilor : Doi dansatori mondeni făcură minuni geometrice pe melodie de Java şi de Chimmy. El un echer în frac . ea o coardă mlădioasă în rochie de tulle perlat transparentă pe un maillot mic. Toate artistele aveau picioarele goale în pantofi de fir.

O subretă pariziană zise cu fineţă câteva cuplete scabroase „pour son petit homme“ şi le adresă lui Paulică care însă îi întoarse spatele, dispreţuitor pentru vedetele provinciale. Didi-Bu se simţi ofensată până la lacrimi ; nu era frumos din partea lui. Subreta parodiă spiritual refuzul şi îşi adresă cupletul lui Didi-Bu. Era liga nouă a femeilor. Refrenul fu bisat frenetic : „Dis que tu veux... comme ceci et puis comme cela... par çi, par la parlait en aimer.

Apoi o primadonă apăru în aplauze. Avea fata cam fanată, corp superb şi bijuterii frumoase. Vocea era desmierdătoare şi atitudinele plastice. Didi-Bu povesti cu entuziasm că a cântat la Scala apoi la Café de Paris şi că acum e logodită cu consulul olandez, acela roşcovanu dela masa din fund.

Primadona cu braţele întinse într'un gest de implorare luă în adevăr un „Si“ admirabil. Ovaţionată furtunos, doamnele îi trimiseră salutări ; fu aruncată chiar câte o floare şi ca delicată atenţie priviri aprobative se îndreptară spre masa consulului olandez.

Era numărul culminant. Cu o manta bogată pe umeri, contesa Nadia împărţi strângeri de mâini şi trecu la masa mare a consulului. Tot acolo era şi un italian cu care Didi-Bu flirtase pe stradă, dar aflase că face comision. Ce păcat ! Se prezinta aşa de bine !

Acum se dansa între mese Clovnul hidos şi dansatorul monden invitau pe rând artistele. Treptat câte una se strecura pela mese. Se auzea câte un râset prea ascuţit. Când pela două noaptea tânărul Hascali fiul marelui bijutier se sculă pentru un tango cu subreta pariziană, „papa“ declară că deşi totul era foarte convenabil, e timpul să plece acasă.

Nu erau trăsuri dar strada lungea albă şi uscată, aerul era dulce. Tory luând de braţ pe Alexe constată că noaptea anului nou e minunată şi atârnâdu-i-se greoaie şi languroasă de celalt braţ Didi-Bu declară că e „poetic“... Alexe privind în sus constată că pe un carton albastru închis cu puncte argintii noi era din hârtie transparentă şi un sfert de lună. Aşa dar decorul reprezinta în adevăr poezie nocturnă.

Dinu protesta împotriva lipsei de automobile : — Am fi mers până la zăvoiu, nu e aşa frumoaso ! — spuse Alexei cu glas muiat. Era liric şi somnoros. Aproape de casă un urvit îi ajunse din urmă Doctorul Paulică rechiziţionase o birjă de noapte şi venea cu d-ra George şi papa. Era patru dimineaţa când totul fu sfârşit. Pe când Didi-Bu recapitula petrecerea Alexe gândi că în adevăr părea că a trecut un an deatunci de când plecase dela el, un an decând venise în familie

A doua zi la dejun Paulică vorbi de plecare. Atunci linişte a ei încetă cu totul. Acel vid se accentuă. Aşa dar aveau să plece toţi pe rând şi ea va trebui iar sau să plece sau să rămână, două lucruri deopotrivă de turburătoare... Maricica nu răspunsese ! Unde să se ducă ? Mai era şi chestia gravă a banilor despre care încă nu vorbise. In ziua aceea chiar la cafele hotărî să aducă vorba pe departe, foarte pe departe.

— Şi casa din centru e bine închiriată ? — întrebă pe papa. Intrebarea căzu tocmai în spaţiul unei tăceri şi sună grozav de limpede, deşi ea avusese glasul mic.

— Dacă vorbiţi afaceri !... zise Paulică şi luând de umeri pe Georgeta trecu alături ; Didi-Bu luă o mutră de copil bufnos şi papa mut îşi încruntă faţa înrăită; numai menajul Dinu rămase imparţial.

Alexe se simţi foarte nevinovată. I se păru că a comis cu acele cuvinte simple o necuviinţă către aceea casă unde mânca, dormea, se ocrotea. Prin spărtura făcută zidului chinez al familiei din greşala ei, o ajungea vântul rece al vieţei dinafară. Fu aşa sdruncinată că adormi în plină ziuă, greu fără vise.

La ora ceaiului papa lipsea dar ceilalţi toţi erau iarăşi foarte bine dispuşi : Paulică veni chiar lângă ea şi îi vorbi mai mult : — Ce avea de gând acum ? Se terminase ciclul Nyu ! Trebuia să găsească ceva tot atât de epatant.

La ce teatru avea să se angajeze, în ţară sau în străinătate ? Citise în Rampa că **Teatrul arta** a închis. Desigur avea să contracteze numai în condiţii foarte avantagioase. Oricât de mult câştigase nu trebuia să se lase speculată ! Sau poate avea de gând să lucreze cu acelaşi **impresariu ?**

Ce vrea Paulică cu acele cuvinte înadins nesocotite, ce ştia ? Ce scop avea ? — Vrea să o jignească, să o pedepsească fiindcă cutezase să ceară banii lor ; pe papa, cât despre Georgeta declarase că ia bani deacasă chiar dacă nu are nevoie. ca să nu se piardă obiceiul ; iar lui Didi-Bu. papa îi cumpără — tot ce vrea ea.

Paulică o mai întrebă dacă nu are comisioane, de oarece pleacă în aceea noapte.

— Nu... da ! — Alexe nu ştia dacă trebuie să-l trimită la Maricica. Renunţă.

Dinu se apropiă de ei şi cu ochii lui albaştri îndulciţi, cu vorba lui dulce : — Ce prostii spune Paulică ? Te supără frumoaso !... Tu eşti frumoasă şi bogată ! Eşti o minune !... Ce spune de teatru ?... Cine mi-a trădat frumoasa ! Cine mi-a supărat-o ?

Ce vroia şi acela cu solicititudinea lui ?... Ce teatru ? Cine trădase ? Pe ea nu o trădase nimeni... Ea avusese o inimă mare de tot, de aur, care numai încăpuse în pieptul micului Nyu. Atât !

Didi-Bu se urcă pe divan lângă ea şi trimise pe Dinu la pian ! — Ai dreptate ! — şopti Alexei — ai dreptate să ceri partea ta ca şi noi ! — Fetiţa găsise soluţiunea asta... dreaptă. Parte egală.

Paulică ceru lui Dinu să cânte **Deduction...** o folie ? — D-ra George intră cu o basma de batic la gât, animând perfect dansul apaş ! Cu părul ei arămiu sburlit şi rochia la fel, părea o Viespe. Fu aplaudată. Paulică declară numărul „bun aprobat, contrasemnat“. Fu iarăşi sgomot şi veselie.

...Atunci, Alexe pe divanul ei revăzu brusc în minte tot ceeace fusese... tot.... limpede... aşa cum se petrecuse : — El, intrase pe uşă la amiază cu pălăria moale ghemuită în mâini, ca de obiceiu... Ea era la birou şi consulta unele schiţe de decor... Ii spusese aşa deodată : — Am vorbit cu mititica Ketty pentru dublare... atâta m‘a plictisit... dealtfel cred foarte nimerit... Nu răspunzi nimic ?...

— Care... dublare ?...

El ezitase, deprins cu afirmarea ei permanentă, imediată.

— Ketty cere să dubleze pe Nyu !... ai ceva de obiectat ?.... zisese iritat ca atunci când cineva îl contrazicea, deşi nu îl contrazisese decât poate conştiinţa lui, dar nici pe aceea nu ar fi îngăduit-o.

—Dealtfel pe tine vrea să te vadă... să să se înţeleagă cu tine... pe tine te priveste.

— Pe mine nu!—atât răspunsese, fiindcă simţise că nu are voce... Nici nu vrea să vadă pe mica Ketty... Nu îi plăcuse niciodată glasul ei mieros care grasya aşa de obositor, firea ei linguşitoare, adjectivele superlative de care Alexe avea groază !... Nu vrea să o vadă... Nu numaidecât pentru că cerea să dubleze pe Nyu.

Nici pentru că prin linguşiri şi adjective grasvate captase promisiunea lui... Nici chiar pentru mica Ketty avusese probabil cinstea să placă marelui om.... Toate astea erau, dar rămânea undeva prejos, mult prejos... Era altceva! Ideea unei dublări îi putuse deci veni lui!... sau o putere asculta! Putuse aproba astfel de propunere... Era un fapt care schimba totul... tot ce ştia Alexe, tot ce credea.

Cum tăcuse absorbită de aceea mare descoperire, el frământase în mâini pălăria moale şi ieşise. Intra tocmai atunci cu blănuri multe Dora tragediana. Alexe îi spusese în treacăt proiectul, ca pe un amănunt profesional.

Dora era o femee plină de experienţe pe care Alexe o stima ca şi pe o bună camaradă.

— Trebuia să refuzi scurt şi totul se aşeza la loc! —

Aşa dar Dora înţelesese.

Dora avea dreptate. Aşa ar fi trebuit... Era sigur că nu ar fi trecut peste voinţa ei şi mica Ketty s'ar fi dus să-şi caute norocul aiurea... Dar era cu totul altceva care nu avea deaface cu mica Ketty nici cu altele de felul ei... Aşa cum erau lucrurile pentru ei doi nu mai erau aşa cum trebuia... deaceea ea Alexe trebuia să plece... Era simplu şi hotărît. Nu avusese timp să sufere. Se întrebase ce să ia cu ea... Socoteala a ce era al ei şi al lui se dovedise cu neputinţă atât era de inseparabilă. Al ei nu era nimic Ea era Nyu şi plecând lua cu ea pe Nyu... şi tot ce era acolo era făcut de el pentru ea...

Totuşi trebuia să plece şi să ia acel singur lucru pe care îl adusese o inimă mare imensă, o inimă de aur care acolo numai încăpea.

Aruncase în primul geamantan câte-va obiecte găsite la îndemână apoi încuiase camera şi ieşise pe stradă ca să vadă unde s'ar putea duce. O luase drept pe Griviţa, apoi pe calea Victoriei şi nu ştia dacă trebuie să cotească pe Amzei când zărise şi recunoscuse pe Maricica, verişoara aceea de treabă, cam ridicolă la vorbă şi port, pe care nu o văzuse de mult... Vroise să treacă drumul, s'o ocolească făţiş, dar Maricica voioasă venise spre ea cu mâini întinse, cu pălăria strâmbă. — Ce bucurie, ce bucurie! Alexe a noastră! mândria noastră, n'am pretenţia să vii la mine, dar aş fi aşa de fericită!... unde stai!... Vorbesc de tine în toate zilele, — mă laud cu tine!...

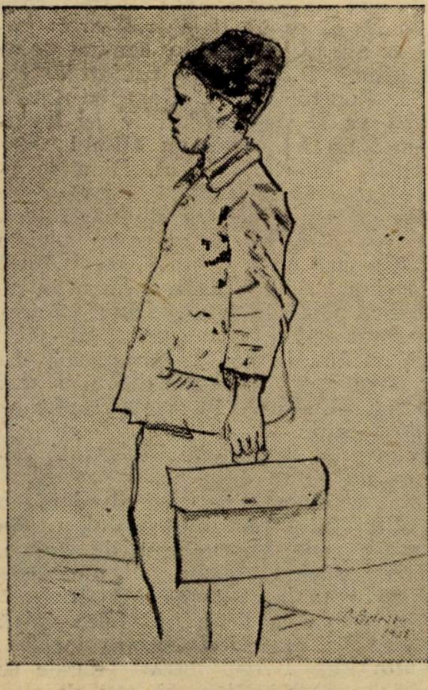

O. BRIESE: SUDIU

— Tocmai sunt cam necăjită în chestia locuinţei... de aceea să mă scuzi, mă grăbesc — — îi răspunsese searbăd.

— Cauţi casă?... Te muţi? Te rog... te rog mult! Vino la mine până când găseşti. Poţi sta cât de mult... Te voi ţine ca pe o regină... Vino chiar acum!...

Alexe se gândise la coincidenţă, la destin!... Primise!... Cealaltă vroia să o ia cu sila, atunci pe loc. Promisese că va veni îndată... Luase o trăsură, se întorsese repede, nu întâlnise pe nimeni pe coridoare, nici chiar vre-un uvrier.... luase geamantanul ca o hoaţă, pusese cheia la locul ştiut şi se dusese la verişoara Maricica... Fugise!

Nu suferise, nu-şi ghemuise într'un ungher trupul frânt, nu plimbase pe pereţi ca o oarbă mâini care să ţeasă durerea ca un paianjen, nu se atârnase de ivăre. nu lovise încet apoi tot mai tare fruntea de muchea ferestrei, pe faţa palidă, a lui Nyu nu se înfiorase toată suferinţa de pe lume... Şi totuşi atunci ca şi acum, undeva departe în adânc, o formă mobilă nedeslușită aşa cum apare pe ecran o vedenie când aparatul scade, o formă pierită îşi proiecta trupul frânt, mâinile dureroase acum ca şi atunci....

A doua zi pleca menajul Dinu. Alexe coborî în subsol unde Tory călca singură cămăşile de mătase ale bărbatului ei. Stătură de vorbă. Tory rugă mult pe Alexe să vie la ei, negreşit să vie... acum când se cunosc mai bine, când s'au deprins iarăşi împreună.

Promise. Poate că totuşi Dinu era numai un copil alintat. Când urcă înapoi scara strâmtă, Dinu scobora în fugă lângă nevestică. Intâlnind pe neaşteptate pe Alexe se opri, se rezemă de rampă lipit, ca să nu o atingă, palid cu răsuflarea stacadată.

— Te-am speriat! — zise Alexe.

Ii şopti, uitându-se împrejur apoi ţintind ochii în jos?

Să vii la noi! Să vii!... Să stăm la un loc! Frumoaso...

Să vii! Te aştept.

Aşa dar nu se va putea duce la sora ei Tory... Dar ce era cu Dinu! Nu cumva o iubea... adevărat?... Ce cuvânt?... Nu cumva ea era amorul lui — cum zicea. Ce ironie! O iubea adevărat cine?... Dinu!

Georgeta pleca odată cu ei. Mai nainte veni graţios spre Alexe şi o întrebă mai amănunţit despre Nyu.

De ce alesese o singură piesă şi tocmai pe aceasta?

Alexe explică că în teatru ca şi în viaţă, faptele unele sau altele nu erau cel mai important lucru. In Nyu trăia o fiinţă şi un suflet, de aceea pe masca ei unică puteai experimenta toată emoţia existenţei.

Georgeta păru că înţelege, că apreciază. Işi luă ziua bună cu oarecare modestie. Avea pe semne un mic depozit de stimă, dar pe care prudentă nu îl punea în circulaţie.

Aşa dar ea era cea din urmă! Nu se mai gândea că ar putea rămâne acolo. Intârziase pentru a putea vorbi de afacerile băneşti care nu se mai puteau ocoli nici întârzia. Avea să mai stea o zi, două, câteva poate, în caz că se rostea ceva, apoi va pleca unde, nu ştia. Din această nesiguranţă avea mereu mai accentuate în ea acel vid, aceea teamă.

A doua zi dimineaţă la cafea, spuse:

— Aş vrea să-ţi vorbesc tată?

„Dar... sunt foarte grăbit..."

— Atunci la dejun!

...Ştiu eu... poate am să dejunez acasă".

— Mai târziu... diseară... când vei putea.

...„Sunt foarte ocupat... nu ştiu dacă o să am vreme — şi în fugă plecă.

Tatăl ei nu era niciodată ocupat, niciodată grăbit, nici nu lipsea deacasă la ora meselor. Alexe înţelese că nu se va putea vorbi nici a doua zi, nici a treia. Nu avea ce mai căuta acolo. Aşa dar îi va trimite pentru ca să stea de vorbă cu avocaţi, oameni de afaceri, deoarece nu se putea ocoli procesul de familie.

Se îmbrăcă repede şi ieşi în oraş singură. La poştă află că pleacă un tren chiar la amiază. Se hotărî. Telegrafiă lui Tory că soseşte... De ce lui Tory? Nu avea intenţia să stea la ei, să audă cântecelul lui Dinu... dar trebuia să ia o măsură, şi era prea dezorientată. Fie că ar fi mers la Maricica, fie că ar fi căutat locuinţă, avea nevoie de Tory, avea încredere în Tory.

Acasă abia avu timpul să-şi aşeze valiza. Didi-Bu o privea în tăcere. Fata părea deodată mai timidă, mai înstrăinată. Alexe îi explică că are afaceri urgente care o cheamă. O rugă să o scuze către tatăl lor. Nu-şi spuseră nimic alt. Deoarece nu era cruţare, trebuia să ocolească duioşia. In trăsură se gândi la ei toţi... la fraţii ei... Erau destul de buni... erau ca toată lumea... Ea, îi privise prea deaproape. Acum zidul chinez o despresurase.

Fu mulţumită că a scăpat de discuţia penibilă cu tatăl ei. Işi aminti de el pe timpul când era la scoli: mereu ingrat, indiferent; apoi violenţele. necumpătarea lui când se decisese să înveţe dicţiunea: „Comedianta! Paiaţă? Să-mi faci numele de râs?" Ea nu avea atunci nici intenţia,, nici curajul scenei. Altceva, altcineva i le dase pe urmă... Işi aminti mica pensiune trimisă neregulat, meschineriile de tot felul... Pe urmă rup-

---

Epilog

In inima-ţi, eu voi trăi pe veci,
Ca slovele 'ncrustate,
Pe lespezile reci.
Pe lespezile vremei,
In cari, ploaia bate,
La margini de poteci

In trupul tău, mă vei simţi oricând,
Sfâşietoare ghiară,
Iar, amintiri,
Ca stropi ferbinţi de ceară,
Ţi-or arde fruntea,
Veşnic picurând!

Ţi-or arde tâmplele încărunţite,
De ani şi trudă,
Vor picura mereu.
Şi nimeni, nu va fi ca să te-audă,
In ceasul trist şi greu!

Imbrăţişări trecute, ca un rîu,
Iţi vor cuprinde trupul gârbov,
Cu 'nflăcăratul brâu,
Şi sărutările de eri,
Vor naşte iar, cum nasc în primăveri,
Din creanga moartă flori de lilieci,
...In inima-ţi, eu, voi trăi pe veci!

ARTUR ENAŞESCU

tura şi ecourile aprecierilor paterne:
— „O nebună care joacă o singură piesă!“

Venise succesul ei şi acel: „Să vedem? să vedem până la urmă?“ cobitor, egoist. Şi acum era rândul socotelilor.

Prinse trenul gata de plecare. Din unica hârtie fină, albastră, acum schimbată, umplu poşeta cu hârtii multe. I se păru că are bani destui. Didi-Bu îi oferise pentru drum o carte. Era drăguţă fetiţa aceia! Pentru a nu se gândi la ce o aştepta citi cu atenţie. Romanul avea 350 de pagini şi nu era leşinat. Când sfârşi, aproape sosise. Se întrebă dacă Tory va fi în gară. Simţea mereu acelaş vid tot mai mare deşi luase în drum două ceaiuri.

Se aplecă pe geam să vadă peronul. Auzi: — Frumoaso, ai venit!, Dinu?... Aşa dar însoţise pe Tory.

Nu! Era singur. El primise telegrama şi nu o arătase lui Tory ca să... îi facă surpriză.

— La automobil! — porunci hamalului... Dete şoferului o stradă şi un număr. Alexe ezită întrebătoare.

— La tine acasă! — zise scurt Dinu, apoi se urcă lângă şofer, dar nu conducea el, supraveghea numai.

Se întorcea spre ea necontenit ca să-i arunce un cuvânt. Curios! Avea un ton, un aer serios care nu era al lui obişnuit.

Explică în vâjâitul maşinei: — De când ne-am întors alerg pentru tine. Ţi-am găsit în sfârşit cuib frumos... tot confortul? Cum Alexe tăcea nedumerită: — Mă priveşte pe mine. Tu n'ai nici o grijă!

Ce vrea să spună! Nu înţelegea bine, dar felul lui de a fi o neliniştea: aşa de serios, de hotărît... Părea un om care are un scop în vedere şi aceste scop se arăta extrem de neliniştitor pentru ea... Nu şi-l formula desluşit... ştia numai că din partea ei va fi: **Nu!**

Cum autoul făcea o manevră: — Vezi ce Cytroën frumos! Sunt în vorbă să-l cumpăr eu... şi ţie un Peugeot mic!

Aşa dar nu era automobilul familiei!... şi Dinu recădea în basmele lui... Il regăsi... Se linişti puţin.

— Tu joci acum undeva?

Nu! — zise.

— Foarte bine! Eu am să-ţi compun o trupă şi am să-ţi fac un teatru!

Alexe vroi să zâmbească, dar nu era destul de liniştită.

— Şi Tory? — îl întrebă.

— Lui Tory am să-i spun eu mai pe urmă că ai sosit şi mâine ai să vii să o vezi.

Hotărît lucrurile aveau o formă plictisitoare... Totuşi pentru un astfel de proiect ar fi trebuit consultată şi ea. Dinu însă părea mereu un om preocupat de o idee şi care are ceva bine hotărît în vedere. Ce întâmplare neprevăzută? Autoul sbura. Nu-ţi puteai bine aduna mintea la un loc.

— Vezi cum „filăm“!... Te-am răpit!... Visul meu!

De sigur Dinu nu nemerea azi nici un cuvânt la locul lui. Aceea simplă cursă între gară şi casă, în miez de oraş păru lui Alexe că seamănă în adevăr a răpire... şi felul acela al lui arbitrar, care o descumpăna... Ar fi vroit să-l audă alintându-se: Frumoaso!... Minuneo!... să poată râde.

O cursă destul de scurtă. Pe b-dul Brătianu o casă mare, nouă. Dinu sări jos, dete ordine. Erau acolo şi un portar, un piccolo, un ascensor.

— Cheia mea!, ceru Dinu. Alexe tresări.

— A ta!, se corectă. Dar ei mă cunosc pe mine.

Alexe nu mişca. In gară fusese surprinsă, apoi în drum nedumerită; tocmai pentrucă Dinu îi era cumnat nu putuse întreba, lămuri, pentru a nu pronunţa ea cuvinte despre lucruri... care poate totuşi nu erau. Ştia atât că va fi **nu**.. dar cum?... ce fel!...

Acum Alexe sta lângă ascensor, dar fără a se putea decide. Dinu aştepta şi el.

— Te mai urci şi tu?, îl întrebă.

— Da, mă urc!, răspunse ca cineva distrat şi care n'a prins întrebarea.

Două doamne cereau şi ele etajul. Intrară în mica lojă a ascensorului invitând şi pe Alexe care mecanic le urmă.

— Eu atunci urc cu piciorul!, zise Dinu şi porni pe scară după băiatul cu valiza. Trecură pe lângă el, care suia încet.

Alexe intră repede ca cineva care nu are timp de pierdut. E drept că nu avea decât timpul strict pentru a găsi o idee. Se duse spre geamul deschis; panorama era frumoasă, odaia asemeni. Trebuia să găsească atunci repede, un subterfugiu. o modalitate... Uşa se deschise încet. Era Dinu! Dintr'o privire îl văzu schimbat. Ceva din aceea hotărîre i se încetinise pe scară... Era turburat... ceeace proba că Alexe nu de geaba se temuse... dar nu mai era cel de adineaorea aşa de arbitrar. Il simţi slab şi se simţi salvată. Acum orice ar găsi o va sluji, dar nu ştia încă ce va găsi.

— Iţi place?, o întrebă cu glas asurzit.

— Da... da... foarte frumos! Era încă lângă geam, el lângă masă. Sta încurcat... aştepta parcă... Alexe, se uită la el o secundă caşicum întâia oară vedea băiatul ăsta bălan, voinic, cu raglanul de automobil deschis cu cămaşa de mătase roz, călcată cu îngrijire de Tory. Băiatul acela despre care d-ra George spunea că sărută proaspăt şi seamănă cu o livadă... Era totuşi: **Nu.**

Dinu, cu un gest stângaci scoase cascheta şi o puse pe masă.

— Eu, zise Alexe. Eu... nici n'am măcar timp să-mi scot pălăria... sunt aşa de zăpăcită... am uitat că trebuia să merg deadreptul la Maricica... Mi-a telegrafiat în ultimul moment că mă aşteaptă. Avea vocea grăbită, dar naturală.

— ...Cum?... pleci?

— Da!... chiar am întârziat... Sunt foarte grăbită...

— Am concediat automobilul!, luptă slab Dinu.

... „E aproape!... doi paşi!... Mă conduci... Da cum nu m'am gândit“... şi porni spre uşă. Se făcuse! Era **nu.**

Scobori sprinten! Dinu tăcut în urmai ei.

— Şi... n'ai să te mai întorci aci?

... „Ştiu eu!... Tu te-ai deranjat... Foarte drăguţ din partea ta!... Ce cameră frumoasă!... Parcă văd că Maricica, mă reţine. M'a găzduit atâta timp!... A fost aşa de amabilă! Totuşi... poate... dar nu cred...

— Trebuie să ştiu precis!, zise Dinu, aproape brutal.

„Atunci... e bine să concediezi...!“

Erau acum pe stradă. Alexe mergea cu pas sigur spre locuinţa Maricicăi. Se uita uneori pe jumătate la Dinu, alături de ea, tăcut, dezorientat. Atletul acela cu ochi albaştri era un băiat bun, docil şi pare-se înamorat de ea mult!... In repeziciunea faptelor aproape uitase că e cumnatul. Ştiuse atât, că e **nu...** pentru el şi pentru oricine alt... De ce?... De ce nu vrea Alexe pe nimeni!... Nici un alt... impresariu!... Ce vrea? Ce planuri de viitor avea? Cel care mergea lângă ea tăcut şi trist ar fi putut fi o anexă comodă a sentimentelor de familie... Discreţie şi confort!... Nu vrea?... Pentru cine?... Cum îşi închipuia că va fi viaţa ei?... Nu îşi închipuia nici un fel... Nici un **altfel!**

La colţ, încurcat, abătut, Dinu se opri. Te las aci?... Am să te mai văd? Se uita la ea cu o privire de naufragiat. Alexe era liniştită şi nu avea nici o milă. Trecuse prin destulă încurcătură din pricina acelui tânăr, domn întreprinzător... Mai înviorat, Dinu îşi regăsi cântecelul: Frumoaso!... Să vii! Să vii curând la noi!... Minuneo! Să stăm împreună!, caşicum din nou mai spera cu candoare, în viaţa confortabilă de familie.

„Am să viu de sigur“, zise Alexe, sigură că nu se va duce.

...Rămasă singură se găsi deodată în faţa uliţei care tăia bulevardul, ca în faţa unui ocean. Fu cuprinsă de spaimă. Pe strada aceea trecea el totdeauna ca să se ducă la ateliere. Ii fu frică să nu o fi văzut cu Dinu... O frică naivă care uita că **Teatrul artei** era închis..., care uita totul... Apoi numai ştiu de ce îi e frică: să-l întâlnească sau să nu.. Nu se uita în jur... Ce să facă dacă vi-

O SEAMĂ de CUVINTE

SPIRITUL LUI ENRIC IV

Intr'o zi, un gentilom de serviciu bău, din nebăgare de seamă, paharul destinat monarhului. Enric IV spuse doar:

— Cel puţin să fi băut în sănătatea mea şi am fi ciocnit!

■

D'Aubigny, care dormia în camera regelui, şopti într'o seară lui La Force, vecinul său de pat.

— Stăpânul nostru e muritorul cel mai ingrat ce există pe pământ.

La Force, care dormita, îl întrebă ce-a spus.

— Surdule ce eşi, îi strigă Enric IV, pe care-l credeau adormit, spune că sunt omul cel mai ingrat din lume!

— Dormi, Sire, răspunse D'Aubigny, mai avem multe de spus.

Şi, incidentul n'avu nicio urmare.

●

In ziua când remise colierul ordinului lui La Vieuville, acesta, în genunchi, pronunţă fraza obligatorie din ceremonial:

— Domine, non sum dignus.

— Ştiu, ştiu, răspunse Enric IV, dar nepotul meu m'a rugat atât să vă dau colierul acesta.

●

Enric IV striga soldaţilor săi, arătându-le penajul său alb:

— Copii, când nu ceţi avea port-drapel, iată semnalul de adunare, îl veţi găsi totdeauna pe drumul victoriei si onoarei!

RUD. A. KNAPP.

ne ?... I se păru că e lângă ea. Auzi vocea joasă, poruncitoare şi vorbele : Nu vii acasă ? Apoi răspunsul ei : Da viu !

...Nu era nimeni. Trecu strada cum calci peste un mormânt. Apoi se grăbi de teamă să nu apară din urmă. Se bucură că nu l-a întâlnit. Ar fi trebuit să treacă pe lângă el ca pe lângă un străin... Atunci recunoscu băcănia din colţ. Se apropia de casa Maricicăi... dar Maricica nu o aştepta... Cum avea să intre ! Cum să-i spună că vine să stea iar la ea ?... Cum avea să o primească ?...

...Dacă nu se pronunţase între ele cuvintele necesare ca să se înţeleagă !... atunci unde să se ducă ? La Tory nu !

...In b-dul Brătianu, nu ! A doua oară nu ar mai fi încăput manopere... n‘ar fi fost cinstit.

Atunci în loc de vidul, nici acela pe care îl simţea de zile, fu cuprinsă brusc de o panică. O panică cumplită pe care nu o putea stăpâni, care creştea, îi lua minţile, pe măsură ce se apropia. O alarmă care îi suna clopote în urechi, îi rostogolea vârtejuri în piept, în pântece... Işi pierduse cadenţa, îşi pierduse măsura.

Mergea repede ca împinsă, ca să ajungă odată... să vadă... să ştie. Inapoia ei simţi un pas care o urmăreşte. Se uită împăienjenit, un necunoscut. Trecu pe celalt trotuar al Maricicăi, individul rămase, dar mergea pas în pas cu ea.

Fără răsuflare aproape în brânci, ajunse : Celalt se opri şi el. Alexe împinse poarta grea de fier. Nu se deschidea... mai împinse... Se uită la ferestre : Intuneric !... la subsol întuneric !... Lipseau... Ce era de făcut !... Impinse iar. Nu ceda... Văzu lanţul pus, lanţul cu care închidea noaptea... Erau plecaţi... toţi... departe... pentru mult timp... Bătu acum în geamuri jos... nimeni ! Celalt curios, privea... Ea nu îl vedea... Aşa dar se întâmplase ceva !... Se apleca, aruncă o pietricică în fereastra copiilor... Nu-şi da seama... Nimic ! O cuprinse o furie, o disperare. Sgâlţâi, strigă !

Celalt traversă. Auzi în urechi, aproape : Aşa fată frumoasă nu rămâne în drum !... Vino la mine !

Se uită la el cu ochi zănateci, fără să-l vadă. Impresionat, plecă dar se tot întorcea... Ea împingea mereu, sguduia, striga... La un moment trecătorul n‘o mai zări. Se adresă unei slujnici care scutura un şervet pe geam : Cine stă la 38 ? „Nu şti“ !, era o basarabeacă. Apăru o basma... Era cucoana.

— Mă rog, cine locuieşte la 38..., s‘a întâmplat o **dramă**. Pronunţă „dramă“ cu glas afectat.

Basmaua bombăni, apoi dispăru clămpănind : Avea şi papuci. Cine stă la 38 ?, mai întrebă pe slujnică. „Nu şti !“ Se uită înapoi. O sorbise parcă pământul.

...Brusc, poarta cedase şi Alexe fusese târîtă in curte ca într‘un haos.

— Am pus lanţul numai de formă... Noi eram toţi la magazie... Bine ai venit !... Te aşteptam în toate zilele.

Auzi pe Maricica ca printr‘o vijelie... Erau aşa dar acolo ! O aşteptau !... Aşa cum doresc, cum spera. Nedesmeticită, încă simţi o mare uşurare... apoi un mare necaz, o ură pentru spaima prin care trecuse... şi undeva departe, în fund, acolo unde înapoia ecranului o formă mobilă se frământa, simţi o desamăgire ca şi cum ar fi aşteptat, ar fi sperat altceva dela neprevăzutul lucrurilor... Ce ?... O nouă expresie a vieţei pe aceeaşi mască. Nyu !

HORTENSIA PAPADAT BENGESCU

Mic Tratat de estetică literară

SAU

Lumea văzută estetic

4

(CE NU ESTE FENOMENUL ESTETIC ?)

c) Artistul „bine-crescut şi moral“.

Opera de artă a artistului „bine-crescut şi moral“ nu este o iscodire a bonelor sau editorilor de biblioteci roze, pentru uzul fetelor până la 11 ani.

Precum s‘a făcut o confuzie între sănătate (funcţia normală a organelor) şi estetică. cu atât mai lesne s‘a făcut confuzia între educaţie şi estetică.

Viaţa oarecum desordonată a unor mari scriitori din veacul trecut, începând cu romanticul **Byron** şi sfârşind cu estetul **Oscar Wilde** sau perechea **Verlaine-Rimbaud,** a pus în discuţie problema din rezolvarea căreia trebuia să rezulte în sfârşit eliberarea definitivă a valorilor estetice, din ganga şi zgura valorilor de alt ordin. Se pare că estetica a eşit de aci eliberată — dar cu o mare ruşine, despre care e mai bine să nu se vorbească, „feceoara nebună“, al cărei libertinaj e tolerat numai în societăţi închise.

Confuzia, de data aceasta, îşi are originea în faptul că valorile estetice având curs social, au fost asimilate cu unele condiţii absolut necesare vieţuirii oamenilor în societate. O societate nu poate exista fără respectarea unor anumite principii morale, de toţi cunoscute. Opera de artă care ar zdruncina prin cuprinsul ei temelia morală a societăţei (a familiei, a statului, a omenirei) ar zdruncina temelia propriei ei existenţe de operă de artă. Fără societate arta neputând exista, de unde ia arta atâta necredinţă şi desigur, inconştienţă, încât să pue în lumină, fără a le osândi cu toată asprimea, furtul, adulterul, asasinatul, trădarea de patrie, violul minorelor şi alte crime ? Şi iată-ne în această dilemă · Sau nu mai suntem oameni morali (ceiace este exclus) sau nu vom mai recunoaşte valoarea estetică a unor astfel de opere de artă (ceeace deasemenea este exclus, întrucât se‘ntâmplă ca valoarea estetică **să fie evidentă) !**

Şi peste alte noduri de acestea dăm, dacă urmăm firul împletit al moralei şi esteticei. Se ştie, bunăoară, că în şcoli, până foarte târziu, e oprit să se rostească vre-un cuvânt asupra atracţiei sexuale. Deodată pe neaşteptate, prin clasa a 5-a de liceu i se oferă elevului şi elevei texte de literatură universală care presupun o îndelungă practică şi experienţă amoroasă. S‘ar putea eluda, pentru ocrotirea moralei, capodoperile literaturei universale din programele de învăţământ?

Se ştie apoi din cele mai elementare tratate de istorie că moravurile au diferit (n‘au „evoluat“, cum se crede îndeobşte) de la popor la popor şi de la epocă la epocă. Moravurile cetăţilor greceşti au fost altele decât ale oraşelor de azi , moravurile din timpul Renaşterii, altele de cât cele din timpul regilor italici. Moravurile veacului XX nu vor conveni veacului XXI. Ceia ce-i era îngăduit lui Socrate nu-i mai e îngăduit lui André Gide. Cum vom trata operile de artă dintr‘o epocă şi o cultură ale cărei moravuri contrazic, umilesc şi jignesc moravurile de azi ? Acele opere nu pot fi **nesocotite ca opere de artă,** fără a eşi din domeniul artei — cu atât mai mult cu cât unii critici de artă dovedesc că **fără moravurile lui Alcibiade n‘ar fi fost cu putinţă arta lui Fidias...**

Ne dăm bine seama de toată gravitatea problemei şi n‘avem de loc intenţia să micşorăm pericolul artei imorale, pentru societatea din care, uneori, şi-a luat elementele esenţiale.

Dar cu toate pericolele care ar decurge pentru existenţa societăţei, noi vom susţine supremaţia artei numai pentru acest simplu cuvânt : **că ne găsim aci într‘un tratat de estetică şi nu unul de morală.**

Ni se va obiecta, şi pe drept, că un adevărat tratat de estetică are menirea să lămurească şi să găsească un mijloc de împăciuire a valorilor etice şi estetice în societate. Căci — ni se afirmă — societăţi care au pierit prin desagregare morală s‘au văzut, dar nu se cunosc societăţi salvate şi menţinute prin estetică !

Făgăduim şi noi o încercare de împăciuire. Nu ne luăm însă câtuşi de puţin îndatorirea să dăm oamenilor bine crescuţi în societate, deplină satisfacţie logică şi sentimentală. S‘ar putea ca încercarea noastră să n‘aibă nici un succes, biruită de observaţii acute şi judecăţi sintetice dar şi în acest caz destul de trist, noi vom continua să dăm în lucrarea noastră valorii estetice calitatea de **prima inter pares,** din aceiaşi situaţie mai sus amintită.

Se va recunoaşte totuşi că vina grelei desarmonii între valori, nu poate cădea în întregime asupra autorului acestor rânduri. Noi n‘am contribuit cu prea mult — poate chiar cu nimic — prin stilul şi credinţa noastră de artă, la existenţa reală şi vădită la tot pasul în lume, a unor atât de dureroase antinomii. Focul, apa, uliul, puiul, rugina, fierul nu s‘au împăcat niciodată. Aşa a voit Dumnezeu — şi ele sunt cu atât mai dumnezeeşti, cu cât rămân ceiace sunt. Tot astfel, cu toate pericolele şi relele lui, artistul nu e mai puţin dumnezeesc în lume.

Ar reeşi, din cele de mai sus, că am vorbit numai de acele opere de artă care prin cuprinsul lor zdruncină temelia morală a societăţii. Operele de artă morală se împacă oare cu societatea ?

Luând seama de-aproape, arta în esenţa ei şi artistul prin structura-i sufletească sunt întruparea deplină a imoralităţii, **chiar când se pun în slujba moralităţii.** Ideile morale, obiceiurile şi tendinţele morale, prin faptul ciudat că sunt scoase din domeniul lor firesc, viaţa socială, unde s‘au iscat şi radiază — spre a fi transpuse în alt domeniu, nefiresc, într‘un **joc,** fără alt scop decât un **farmec,** îşi pierd viabilitatea şi imperativul. Devenind valori negociabile, sufleteşte, — ele în societate nu vor mai fi valori atât de aspre, multă vreme...

S‘ar putea explica pe această cale în bună măsură de ce marii artişti nu excelează prin tărie de caracter, se desbară uneori atât de lesne de cele mai legitime sentimente şi obiceiuri, spre dezolarea capilor de familie şi a întregei societăţi.

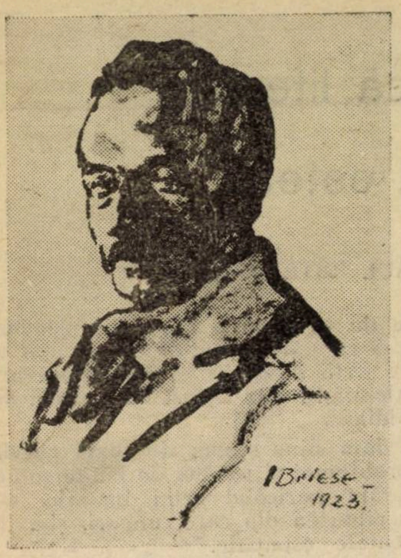

O. BRIESE : AUTOPORTRET

d) Artistul reprezentant al unei clase.

Literatura franceză din veacul al 17-lea n'a avut alt scop mărturisit decât amuzamentele curții Regelui Soare. Acei scriitori—care nu sunt alții decât **Corneille, Racine, Molière** — se aflau pe cel mai prielnic tărâm de creație: nici un jug nu se punea fățiș pe grumajii lor, afară de cel de a place, care e însăși libertatea artei. Incepând cu veacul următor, scriitorul a devenit — mai mult sau mai puțin deghizat — instrument politic, și este încă și azi. Toate clasele sociale au dat glorie și — atunci când aveau — bani, scriitorului care, în proză sau versuri, a cântat privilegiile și beneficiile trecute, prezente sau viitoare ale clasei.

Am arătat din primele pagini ale acestei lucrări, ce curente sunt la noi ideile că scriitorul trebue să fie în scrisul său un bun cetățean (Caragiale spunea „pompiar-cetățean și cetățean pompiar") și să lupte pentru „mai bine". In istoria literilor române există o întreagă mișcare, însuflețită de socialistul Gherea, care voia o literatură de revendicări proletare. Am avut apoi o literatură de revendicări țărănești, sămănătorismul și poporanismul, care susțineau că țăranul român nebucurându-se de nici una din fericirile civilizației române, deși el este stâlpul ei de sprijin, „talpa țării", se cade ca scriitorul român să-și arate gratitudinea în numele țărei, scriind cât mai multe sau exclusiv nuvele simpatice din viața de la țară. E drept că literatura sămănătoristă și poporanistă tot la oraș era citită, și câtuși de puțin de iobagul de la coarnele plugului care habar n'avea de osteneala și amorul literar al „esteților" sămănătoriști și poporaniști. N'a lipsit mult ca înșiși scriitorii să apară pe străzi în cușmă și ițari..1)

Eroarea are două obârșii: o milă (de esență rusească) pentru bietul țăran și ideia lui Taine, că opera de artă se explică și caracterizează prin mediu.

Când un romancier sau nuvelist descrie împrejurări, peisagii și figuri din mediul său, înseamnă că a luat materialul cel mai la 'ndemână, și câtuși de puțin că valoarea estetică a operii sale stă în chiar acest material, oricât de verdic și de bogat. Când un critic (d. **G. Ibrăileanu**) regretă că pătura noastră cultă nu e reprezentată în literatură, sau că **Bolintineanu** și **Alecsandri** sunt valoroși mai cu seamă prin consemnarea epocei și mediului lor, el e **sociolog** și nu **critic literar**, căci pune accentul pe documentul sociologic iar nu pe numărul caratelor aurului estetic.

Faptul că scriitorul nu poate scăpa de influența mediului — deci a clasei din care face parte — cum nu poate scăpa de legea gravitații, n'are aface cu esența operei de artă, **a cărei menire nu e să fie o monografie cu poveste a stărilor sociale.** Toți scriitorii aceleiași clase sociale sunt, în privința materialului ce li se oferă, identici; scriitorii aceleiași clase sociale trăesc însă prin ceiace-i **deosibește**, nu prin ceeace le este comun.

De altfel chiar valoarea sociologică a unor atari monografii, construite în pilde, ca pentru copii, e îndoelnică. Nu credem că tragediile lui Racine sau romanele lui Balzac să ofere istoricului sau sociologului, material științific mai de preț decât memoriile, arhivele și statisticile departamentale.

Nu trebue să uităm apoi că o bună parte din scriitori au fost mai totdeauna în conflict cu „realitățile" clasei lor. Acești „desechilibrați", „neadaptați", au creat opere originale tocmai prin opunere față de realitatea înconjurătoare 2).

Dacă mai adăogăm și faptul că mulți scriitori dintr'o anumită clasă sunt aplecați să facă operă de artă din materialul oferit de viața altor clase, că poezia lirică, în ce are ea mai subtil și mai de preț nu ține de „realitățile" clasei sociale, și dacă ne mai amintim că buni descriitori de medii sociale pot fi și scriitori lipsiți de talent și de originalitate — vom trage încheerea că principiul artistului reprezentant al unei clase sociale — din naștere sau obligație morală — este o mare eroare și una din numeroasele confuzii din care trebue să eliberăm valoarea estetică 3).

F. ADERCA

---

1) Țăranul fiind văzut cu aceiași intenționată simpatie, nu e de mirare că această literatură care a bântuit între 1906—1926, deși scrisă de mulți autori, pare a unuia singur, foarte monoton.

2) „Literatura idealistă, fadă și cvintezențiata a acelor „cours d'amour" din evul mediu, e lectura unor generații brutale și de care au într'adevăr nevoe. Crizele politice și militare ale Revoluției Franceze se desfășoară în mijlocul pastoralelor poetice, muzicale, plastice, iar pacea burgheză de sub Louis-Philippe, e plină de crizele artistice ale romantismului zvăpăiat. A treia Republică, deși prin toate instituțiile ei cea mai profund laică din toate regimurile Franței, va fi caracterizată în istorie printr'o literatură neocatolică foarte militantă, prin înființarea primelor „saloane religioase" și „ateliere de artă sfântă" și printr'o adevărată molimă de conversiuni în mediile artistice. Democratică, ba adesea demagogică, în aceiași Republică au succes operile ermetice și rafinate ale simboliștilor, decadenților, debussiștilor, cubiștilor, viitoriștilor, supra-realiștilor: contrariul artei populare !... (**Chales Lalo**, Esttétique p. 80).

3) **D. G. Ibrăileanu** socoate că în veacul trecut scriitorii români cari s'au inspirat din **Lamartine**, rău ar fi făcut dacă s'ar fi inspirat din.., **Vigny**, care nu corespundea „realităților" noastre! Tot astfel, d. **Ibrăileanu** socoate că azi n'avem încă dreptul să ne inspirăm din **Baudelaire sau Marcel Proust !..** („Viața Românească", Februarie 1925).

Sărbătorirea unui profesor „memorandist"

In ziua de 26 Octombrie, praznicul Sf-tului Dumitru, va fi sărbătorit la Sibiiu, octogenarul profesor Dumitru Comșa. Sărbătorirea aceasta are o îndoită semnificație, căci în persoana venerabilului profesor D. Comșa, Ardealul serbează atât triumful luptelor politice, care au culminat pe vremuri în vestitul proces al „Memorandului", cât și triumful unei munci culturale, modeste dar stăruitoare, desfășurate pe altarul cauzei naționale.

Sărbătoritul profesor s'a născut în anul 1846, în orașul Sibiiu, unde și-a făcut studiile liceale și a absolvat seminarul teologic „Andreiu Șaguna". Inclinațiunile sale firești îl îndrumau însă spre studii și ocupațiuni mai realiste și astfel tânărul teolog a mai făcut și studiile de economie și agricultură la Academia din Altenburg (Ungaria) și la alte școli superioare de specialitate din Germania și Boemia. In anul 1874 a fost numit profesor de economie la institutul teologic-pedagogic al arhidiecezei ortodoxe din Sibiu, unde a funcționat ca profesor până la eșirea sa la pensie. De atunci trăiește ca pensionar în orașul său natal, iubit și stimat de toți cunoscuții săi.

In activitatea sa publică, prof. D. Comșa s'a remarcat în două direcții. Ca profesor nu s'a mărginit numai la cursurile de pe catedră, ci a căutat ca sfaturile teoretice să le exemplifice prin lucrări practice. In scopul acesta i se pusese la dispoziție grădina seminarului, care era situată pe locul unde azi se ridică palatul tribunalului din Sibiu. In acea grădină, elevii seminarului Andreian, erau obligați să execute personal, sub conducerea prof. D. Comșa, toate muncile împreunate cu cultura zarzavaturilor și altoirii pomilor. Astfel au fost crescute multe generații de elevi, cari mai târziu s'au răspândit prin toate unghiurile Ardealului, ca preoți și învățători la sate, făcând prin exemple practice educația economică a poporului.

Dar pe lângă această activitate școlară, prof. Comșa a mai desvoltat și o activitate publicistică, a căreia justă apreciere se poate face numai ținându-se seamă de împrejurările în care se găsea în acele vremuri, poporul român din Ardeal. Astfel a publicat: „Pomăritul" (1877); „Calendarul bunului econom" (1877—81); „Prăsirea pomilor"; „Grânarele bisericești" ș. a. In anii 1893-1894 a redactat foaia poporală „Economul" și a colaborat la diversele publicațiuni poporale care au apărut în timpurile acelea în Ardeal.

O activitate rodnică a desvoltat pe teren economic și ca președinte al „Reuniunii române de agricultură din județul Sibiiu", dând un larg și prețios concurs la înființarea de tovărășii sătești și la organizarea de expoziții agricole.

Cea mai prețioasă muncă a depus-o însă pe terenul etnografic, nebătătorit înainte de dânsul în Ardeal. Cu o stăruință uimitoare a cutreierat sate din diferite regiuni ardelene, adunând cu multă pricepere și gust, obiectele de artă populară, care zăceau uitate prin casele și colibile țăranilor noștri. Din obiectele astfel colecționate a compus două albumuri, unul de modele de cusături și altul de crestături în lemn, cari sunt opere de o excepțională valoare estetică și documentară.

După război și-a revăzut lucrările sale economice și le-a adaptat nouilor

Când a fost biruit Bodri...

de ANDREI ADY

Cei doi plopi de sub ruinatul castel Pelley se înălțau până la cer. Erau plopii cei mai înalți din lume. Aci totul era al nostru. Și liliecii și plopii. Și flăcările cari isbucneau albastre în noaptea de Sân-George, și Mikşa, lunganul cela de şvab, căruțaşul nostru, care le vedea:

— Acum comorile ascunse sub castelul Pelley se lămuresc.

Așa îmi povestea Mikşa dimineața, iar eu îmi aminteam, că la miezul nopții Bodri fusese tare furios. Și, vai, ce grozăvie era, când se înfuria Bodri. Căci plopii noștri atingeau cerul. Sub nuinele castelului Pelley ardea comoara comorilor. Și Bodri era cel mai puternic câine de pe pământ.

Zilele mele se scurgeau pe atunci pline de visuri înfrigurate și mărețe. Ograda sărăcioasă, pe lângă care tata a cumpărat dărăpănatul castel Pelley, era pentru mine o curte împărătească. Așa era bătrâna noastră reşedință. Noaptea nu umblau prin castel decât stafiile nobile ale vechilor lui stăpâni. De pildă, căpitanul de kuruți Adam Pelley. De câteori se apropia vremea culcării, îmi clănțăneau dinții; dar peste zi ne jucam curagioși prin ruine de-a „asediul Eger-ului“. Din turnul de cărămizi viteaza Catița Dobó*) turna, în loc da rășină aprinsă, apă. De altfel pe această Catița Dobó o mai chema și Clari Tabay. Era o fetiță din vecini, de vre'o opt ani, cu care mă jucam adeseori pe sub plopi. Ziua n'aveam teamă: Bodri era cu noi. Chiar dacă ar fi venit un balaur, care varsă foc pe nări: Bodri l-ar fi răpus. Și seara numai atât ne mai da un pic de curaj: Bodri e afară. Bodri se bătea cu zece câini deodată.

La școală, la joc, pe stradă tovarășii cei sdrențuroși mi se căciuleau. Citeam în sufletul lor. Aștia se tem de Bodri, de neînfricatul Bodri. Bodri făcea să-mi bată eroic inimioara mea de opt ani. Haho, încerce cineva să se lege de Bodri.

Uneori mergeam până la dealul lui Bence. Departe — departe vârful Avas fumega. In zilele albăstrii de toamnă vedeam, răsărind din hău, Măgura. Câte odată vedeam plutind într'o ceață ciudată chiar Munții Bihorului. Auzeam, că oamenii se duc până la Tușnad, până la Carei și până departe, în Zălau. Odată s'a întâmplat să nu mai văd pe mama câteva săptămâni. Ai noștrii povesteau că a fost prin Budapesta. Avas și Măgura sunt munți. Tușnad, Careii și Zalăul sunt orașe. Iar Budapesta este un oraș groav de frumos și nespus de mare.

Satele, cari se văd din câmpie, înlănțuindu-se ca o cunună: există cu adevărat. Intr'o zi un copil îmi spuse la școală, că în Sâncraiu este un câine, care-i mai puternic decât Bodri. Eu și Clarica am râs mult, stând sub plopi, de povestea asta. Vai Doamne, cât sunt de proști unii copii. Și Lajko, băiatul care ne-a povestit despre câinele din Sâncraiu, e mai prost și mai mincinos decât toți.

Sub dealul lui Bence se află râul. Apoi dincolo de el nu mai este nimic. Nici Sâncraiu, nici nimic altceva. Aici sunt cei doi plopi și castelul Pelley. Celelalte sunt minciuni. Ni le spun nouă, numai așa... Și mai este și Bodri.

Și geografia spune minciuni. Așa, ca poveștile bătrânei Carolina. „Mama Carolina“ mă adormia adeseori cu povești. Nu-mi spunea decât lucruri copilărești Cum șoricelul conduce pe Șari cea săracă... Cum lupul mănâncă păpușa cu nasul de fier... Eu mă ascundeam în perne și râdeam pe înfundate.

Vedeam totul limpede. Cei mari s'au înțeles cu toții, ca să ne prostească. S'ar putea să mai fie și alte sate. Dar pe undeva, tare departe. Șoaricele însă nici într'un chip nu poate vorbi. Iar lup n'a existat niciodată. Sunt iazme, dar acestea sboară prin văzduh. Și au înfățișare de om. Iată, de pildă, bătrânul Mitru. L-au îngropat săptămâna trecută, dar noaptea iese din mormânt. Lunganul de Mikşa l-a văzut și pe el. Și noaptea de Sânziene zânele joacă hora pe sub plopi. Și prin castel se arată umbrele vechilor Pelley. Dar pe vremea aceea oamenii dorm. Iar afară păzește Bodri. Bodri e așa de straşnic, încât săptămâna trecută a lătrat chiar și la umbra bunicii Iulica. Măcar că doar bunicii Iulica i-ar fi iertat să umble pe aici. Doar ea ne-a lăsat ograda asta, când a murit. Dar chiar și ea se teme de Bodri. Poate că și Pelley-eștii sunt mânioși pe noi, pentrucă acuma e al nostru castelul cel dărăpănat. Dar îndrăznească numai să stea de vorbă cu Bodri.

Uneori umblam cu Clari prin sat. Ne uitam la câini: la robii lui Bodri Fiecare avea câte-o rană scârboasă. Noi însă nu-i compătimeam: Pentru ce s'au legat de Bodri? Bodri i-a învățat omenie.

Ne închipuiam lucrurile cam așa: toată lumea atârnă de Bodri. De dulăul ăsta nespălat și sălbatic. Bodri e mare, Bodri e tare, Bodri e regele câinilor.

Dar, vai, cât de repede am priceput totul. Ce ciudați mai erau plopii aceia: primăvara se revărsau din ei flori roșii, amețitoare.

Mândru de istețimea și descoperirea mea, i-am spus micuței Clari:

— Clari, din florile acestea fac ai noștrii apa aceia parfumată, cu care se stropesc la Paști. Clari luă un pumn de flori și mi-l asvârli în față. Și altădată mai fusese ea sburdalnică, dar în noaptea aceea n'am putut dormi de loc din pricina asta. Cum ațipeam: Clari apărea înaintea mea. Și îmi arunca în obraz flori de plop. Iar afară Bodri urla furios. M'am frecat ușor cu mâna la ochi: pe vremea asta Clari doarme acasă. Dar auzeam lătrăturile lui Bodri. Și iar ațipii... Deodată văzui că cineva vroia să taie cei doi plopi. Un român uriaș, încins cu șerpar, izbește în ei cu securea. Astfel de români erau mulți la noi în sat. Dar fața acestuia îmi era necunoscută.

— Ce vrei să faci, român nebun și necunoscut.

— Vă tai plopii.

De spaima cea grozavă m'am trezit. Bodri tot mai urla. Niciodată până atunci nu urlase așa de ciudat.

Și somnul mă fură din nou. Deodată, numai ce văd? Cărămizile castelului le încarcă cineva pe niște care mari. Afară Bodri latră într'una, și eu iarăș tresar speriat. Frățiorul meu cel mic horcăie în patul vecin. Luna bate în odaie cu lumina ei ciudată, de șofran.

Iarăș mă prinde somnul, și întreb:

— Unde duceți cărămizile?

— In Tușnad. Acolo clădim cu ele. Aici în sat nu ne trebuesc cărămizi.

Și în visul meu, neliniştit și asudat am strigat mânios:

— Pe mine să nu mă prostiți. Nu este nici un Tușnad. De unde ați venit aici? O să chem îndată pe Mikşa. Și o să-l asmut pe Bodri la voi.

Dar la drept vorbind, aș fi voit mai bucuros să plâng, căci văzui și pe Clari. De bunăseama că printre florile de plop ascundea și ciulini. Și cum mă lovea cu florile peste obraz, mă durea.

Bodri urla, și inima mea sta să se sfâșie. Oare ce dușman putea să-l atace pe Bodri?

Oare acuma să fie sfârșitul lumii? Și în minte îmi năvăliră înfricoșate icoane biblice. Să fie, oare, adevărat? Sau poate că mai sunt și alte sate, și dușmani înfricoșați și necunoscuți?

Acuma eram treaz de-a-binelea. Clari îmi ințepa buzele cu un ac. Nu mai puteam dormi. Vroiam să văd ce se petrece afară. Bodri urla jalnic, prelung. Am deschis încetișor fereastra și dintr'o săritură dureroasă am fost afară. Mă temeam, tremuram și mergeam spre castelul Pelley. Ajungeau până la mine gemetele și urletele neogoiate ale câinelui. Luna podise ograda noastră cu o lumină gălbuie, batjocoritoare. Și îl văzui pe Bodri... Se sbătea cu labele spre lună. Un câine negru, urias, îl ținea de gât. Bodri horcăia urât, înspăimântător. De parcă lumea întreagă trăgea să moară...

Nu mai văzusem niciodată câinele ăsta negru. Cunoșteam toți câinii din sat. Așa dar e adevărat? Lumea se întinde și dincolo de plopi, și dincolo de sat și dincolo de dealul lui Bence și dincolo de castelul Pelley...

Tremurând și cuprins de friguri, m'am urcat pe fereastră în odaie și m'am ascuns în pat.

A doua zi, plângând, am sărutat pe Clari, pe buze. Pentru întâia oară pe buze. Peste câteva săptămâni tata m'a dus în oraș, la învățătură.

Trad. din ungurești de IOAN LUPU

---

*) Eroină maghiară, moartă la asediul cetății Eger (1552). Nota trad.

---

condițiuni de viață din Ardeal, punând astfel în mâna țăranului ardelean, o carte instructivă și un bun îndrumător în treburile gospodărești dela țară.

Apreciind această laborioasă activitate pe teren cultural și social, Academia Română l-a ales de curând membru onorar al său. Această distincțiune, precum și faptul că în anul acesta venerabilul profesor Dumitru Comşa împlineşte 80 de ani, au îndemnat societatea română din Sibiiu, în mijlocul căreia trăieşte ca pensionar, să-l sărbătorească cu toate onorurile ce se cuvin unui intelectual, care și-a pus viața sa în serviciul cauzei naționale.

Octogenarul profesor e și azi tot atât de viguros și sănătos ca și în anul 1894, când a stat, cu alți tovarăși de luptă, pe banca acuzaților, în fața curții cu jurați maghiari din Cluj, pentru a răspunde de „Memorandul“ prezentat în numele poporului român din Ardeal, de către comitetul partidului național, împăratului Francisc Iosif I. Profesorul D. Comşa era atunci membru și secretar al acelui comitet și ca atare a fost condamnat la 3 ani temniță de stat. Pedeapsa lui a fost, după aceea, a defunctului părinte Dr. Vasile Lucaciu, care primise 5 ani, cea mai mare.

Suferințele de atunci sunt răsplătite acum prin mulțumirea ce o simte când vede că răsplata luptelor din trecut a fost tot atât de mare precum de dreaptă a fost cauza pentru care a luptat și a suferit temnița ungurească.

ION BĂILĂ

MENȚIUNI CRITICE

CAMIL BALTAZAR : Biblice, ed. autorului, „tip. Luceafărul", 1926.

Nici o pasiune nu s'a irosit în zadar. A lui Camil Baltazar pentru poezie a început să-şi dea roadele. Şi nu înţeleg numai volumele pe cari poetul „Vecerniilor" şi „Flautelor de mătase" le-a ridicat la patru, în scurtul răstimp al carierei lui poetice. Cât mai curând, mă gândesc la evoluţia acestei poezii, şerpuind în arabescuri de iederă capricioasă, pe unul şi acelaş trunchiu neted, de ulm celest. Căci este o evoluţie în poezia lui Camil Baltazar, oricât de aderentă ar fi ea de temperamentul lui originar, şi ascensiunea aceasta n'ar fi fost cu putinţă dacă poetul, rob viselor din el, n'ar fi închis ochii şi nu şi-ar fi astupat urechile de către toate glasurile din afară. Şi noi am fost dintre aceia, — mărturisind sau nu, — ce se temeau ca lira lui Camil Baltazar să nu rămâie la o coardă numai şi cântecul, aerian şi serafic, îngânat pe pajiştile cerului, să nu apară dela un timp un ecou, oricât de înduioşător, însă ecou, din primele acorduri.

„Reculegerile în nemurirea" acelui suflet pornit pe drumul neîntors al argintului selenar, nu puteau înăbuşi, cu toată strălucirea lor intensă, acele definitive litanii cu cari poetul se apropiase de izvoarele muzicei, în „Flaute de mătase". Camil Baltazar s'a dovedit mai sigur pe sine şi tuturor temerilor, vine să le răspundă această culegere de „Biblice", în cari talentul poetului adaogă însuşirilor de până acum, o vigoare a verbului, un contur, o compoziţie, un dar portretistic, o forţă de evocare, calităţi schiţate până acum şi pe cari numai pasiunea lui de poezie le-a putut favoriza într'o aşa de subliniată măsură. Iată pentru ce cortegiul acestor 9 pasiuni biblice, ca alte fiice ale unei Mnemosyne sensuale, trebuiesc întâmpinate cu mirodenii şi cântece, ca miresele Domnului Iisus Christos. Cu toate că dacă e să credem proverbului, — nu al lui Solomon, e adevărat, — nu toate maicile sunt surorile lui Christos. Voltaire, căruia nu-i scăpa nici unul din tâlcurile ascunse ale anecdotelor, mărturisea că dacă Sfânta Scriptură nu l-ar fi asigurat că fiicele lui Loth avuseseră copii chiar dela tatăl lor, iar Thamar dela socru-său, nu s'ar fi încumetat să le acuze. „Il faut être discret", recomanda cu nevinovată ipocrizie, admirabilul indiscret al păţaniilor frumoasei Cunegunda, fiica baronului de Westfalia şi amanta optimistului Candide.

Ca şi cum un astfel de consemn s'ar putea ţine şi ar folosi cuiva , să punem strajă ochilor când istoria, — şi încă istoria sfântă, — ne oferă atâtea spectacole senzaţionale, din care puisează şi istoricii şi poeţii.

Camil Baltazar nu s'a sfiit de marile experienţe şi cu dragostea cu care a madrigalat pentru surorile de caritate sau pentru imaculatele fecioare dintre pământ şi cer, a frământat cuvântul cu pasiunea olarului, şi a pictat pe smalţul rar al şoldurilor — de amforă şi de femee — câteva motive de o discreţie pasională şi de o pregnanţă plastică, cu adevărat fericite. Am putea zăbovi, fără îndoială, îndelung la căpătâiul acestor creaţiuni, dacă cititorul nu s'ar nelinişti, pe bună dreptate şi nu ne-ar cere îngăduinţa să privească şi el prin ochianul fermecat, în ovalul căruia, decor de miniatură, în lumini de nacru şi reflexe de Tiberiadă, evoluiază, în ritmul undelor biblice, aceste nouă sirene, cu forme şi glas de pierzanie :

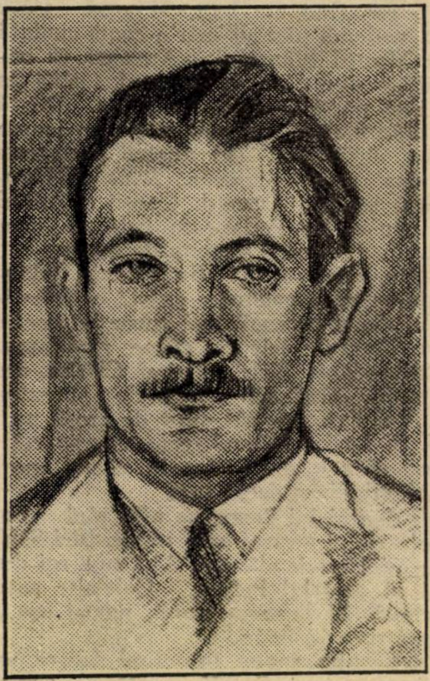

CAMIL BALTAZAR
(desen de S. MAUR)

In veacul biblicelor pastorale,
plimbai o turmă peste trei colnice,
şi dintr'un fluer prelung lăsai să pice,
pieziş, o tristeţe a genelor tale.

Din trâmbiţi ai cântat sub Ierihon
aşa cum cânţi pe sub atâtea ziduri
de-atunci încoace ebraice lieduri,
os din osul cântecelor lui Salomon.

Ai fost la curţile vestitor împăraţi,
carnea o aveai precum străbunele
fecioare crescute goale sub dunele
fierbinţi şi cu sânii învolţi minunaţi.

Şi-ai vorbit cu o linie a şoldului,
cu un danţ din subţirele glesne,
galbeni sunau pe buzele tale şi lesne
ţi-era dansul urcând cum sborul coboldului ;

sunt numai primele acorduri de harpă ce însoţesc pe Ebreea, fecioara sintetică a Ierihonului, sosind întâia, din umbra străveche, resuscitată de verbul incantator. Sosesc apoi Miryam, pe care Camil Baltazar o înduplecă în cuvinte desmerdătoare :

Urcă-ţi clar pe harfă mânile,
glasul urcă-ţi-l în noapte plin,
păstoriţele au părăsit fântânile,
pasul lor cu pasul lunii vine lin;

Ruth, faimoasa secerătoare, ale cărei farmece n'au epuizat şi nu vor epuiza în vecii vecilor, secerişul laudelor:

Ea, ultima dintre secerătoare,
la Vooz întâi aflat-a har,
Şi-acuma sub ovalul lunii chilimbar,
li-s inimile paseri grăitoare;

Ester, nepoata lui Mardoheu, de care se îndrăgeşte Ahaşveroş, cel ce împărăţea din India până 'n Etiopia, şi care ia, în inima împăratului, locul frumoasei Vasti, împărăteasa răzvrătită. Şase luni şi-a îmbăiat ea trupul în uleiuri de mirt şi alte şase luni în uleiuri de cinam şi când Saasgaz, păzitorul ţiitoarelor a dus-o la împăratul, acesta a păstrat-o şi a făcut din ea împărăteasă — aşa cum stă scris în cartea Esterei din vechiul Testament—Ester, pentru care Camil Baltazar alege cuvinte de basm şi-o aduce înaintea împăratului într'un tablou de sobră solemnitate, dar nu mai puţin împărătesc, pentru aceea:

Mirat privi din jeţu-i de porfir
Negru-Impărat la alba ei halucinare.
Şi 'n timp ce 'ndreaptă către ea mustrare,
ei dintre gene — i-a picat o boabă de safir.

Şi trupul care nu purtase
de cât povara propriului său cer,
acum sub grea povară se încovoiase,
suind în plânset, plânsul neamului stingher.

Desferecând izvoare care nu au mai sunat
cu atâta desnădejde şi puhoaie
de munte, întreaga jale şi-a ţipat,
împăratului cerând inima să-i ogoaie.

A strălucit o mână 'n curcubee şi inele
un glas cum soare după ploaie s'a aprins
şi-un braţ spre-un mijloc moale s'a prelins,
Esterei să-i preschimbe lacrimile 'n stele... ;

apoi Sulamita — exemplar de dură frumuseţe şi de obstinată pasiune —

Neagră sunt şi pulpa mea de smoală
şoldul cald caval şi umerii lăute;

Sephora — camee de vis gravată în silabe :

Ai tăcut, o tăcere ovală
s'a lăsat pe 'ngustele mâni,
şi-au fost ca 'ntr'o biblică pastorală,
trupul fluer şi ochii blânde fântâni;

Tamar, a cărei imagine alunecă graţios într'un pastel de cea mai autentică atmosferă biblică; Salomeea, dansatoare şi criminală de rasă, şi în ultima firidă Noemi, a noua muză a poetului, pentru care Camil Baltazar află culori şi linii la fel de scumpe :

Ţi-i trupul lemn de cedru şi migdală
din care au cioplit lui Salomon
căpriorii albi pentru amvon,
templul când l-a ridicat în rugă şi migală.

Desculţă mergi tu în Ierusalim,
pe la răspântii paşii-ţi întârzii,
te-apleci şi te amesteci blând în jocurile
[de copii
aşa precum s'ar apleca un heruvim.

Sara te-ajunge limpede şi-ţi sue
de fiecare braţ o aripă, apoi
adormi pe uliţe de veche cetăţue,
luna desvelindu-ţi nevinovaţii umeri goi.

Portrete, evocări, incantaţii ce fac din „Biblicele" lui Camil Baltazar o treaptă de ascensiune pentru domul la care poetul lucrează cu atâta râvnă şi cu atâta iscusinţă.

VIRGIL HUZUM : A la manière de... (Ion Pillat, Lucian Blaga, Gh. Bacovia, Camil Baltazar, Claudia Millian, etc., etc...), tip. „Invăţătorul Român“, Focşani, 1926.

Titlul pastişelor lui Reboux şi Müller, a fost împământenit în limba noastră, de poetul Gh. Topârceanu, cu ale sale „Parodii originale“. Aşi imputa d-lui Huzum acest titlu francez căruia neapărat trebuia să-i găsească un echivalent, mai ales într'o carte de fac-simil-are, dacă n'aşi avea să-i imput altele. Pastişa trebue să surprindă tot specificul autorului parodiat, dar şi să adaoge o picătură din veninul personal şi deformant al autorului de parodii. Altminteri rămânem la graniţele simplei imitaţii, exerciţii de mistificare, favorabile jocurilor de societate (variantă la acel „De qui est-ce ?“ — operă tot a lui Reboux). Intr'un text parodiat trebue să-l aflăm şi pe el, şi pe tine şi chiar — dacă se poate spune — pe sfântul duh. De aceea autorul nu se va ţine de pulpana autorului parodiat, ca să nu cadă; ci numai ca să nu-l scape din vedere şi să-i dea — cu toată ireverenţa imaginei — din când în când câte o tiflă. De aceea nu se pot concepe pastişe şi parodii triste. Oricât de reţinut, dar să râdă. Thibaudet înapoindu-se cu trenul dela Lyon sau Marsilia spre Paris citia „Arta perfectului plagiar“ a lui Georges Armand Masson. Hohotele de râs care-l sguduiau la lectura parodiilor claudeliane, alarmaseră pe un onorabil călător din acelaş compartiment, care începuse să studieze întrebuinţarea semnalului de alarmă. Şi era vorba de Claudel şi cetitorul nu era altul de cât criticul şi esteticianul Albert Thibaudet.

N'aşi cere cărţii d-lui Huzum, hohotele de râs ale exemplului precitat. Sunt atâtea varietăţi de descreţire a frunţii şi a spiritului, încât d. Huzum avea numai greutatea alegerii. Se pare însă, că drumul — din ce pricină, rămâne de stabilit — a fost rău ales. D-sa a rămas prea la periferia disecţiei. Ticurile de limbă, cele mai uşor de pastişat, l-au tentat. Spiritul fiecărui autor i-a scăpat însă. Şi e interesant de notat, de pildă, cum în pastişarea lui Bacovia, cu tot vocabularul propriu poetului „Scânteilor galbene“, d. Huzum a reprodus versuri aidoma şi totuşi nu e Bacovia. Aşa se explică, pe de altă parte, cum în imitarea poeţilor din epocile culturale, un Conaki, un Heliade, latinizantul mai ales, poeţi la cari expresia în faşă constituia emblema personalităţii lor, în primul rând, d. Huzum reuşeşte câteva pitoreşti reconstituiri. „Jălania de amoriu“ după Conaki şi „La Garibaldi“ după Heliade sunt excelente :

Cântaţi vergini, Naţiunea
Şi-a lui Garibaldi nume,
Daţi stimă la erou.
Cântaţi acum Raţiunea
Să se audă 'n lume
Superb şi div ecou.

Antepenultimele-gen-Topârceanu aduc câteva strofe bune în „Rapsodia de primăvară“ :

Vântul şueră şi de pe
Dealuri mişcă morile,
Primăvara iar începe
Ca să tragă sforile.

In schimb, Blaga, Camil Petrescu, Minulescu şi atâţia alţii sunt de nerecunoscut. Libertatea îl răsplăteşte în măsura în care cochetează mai mult cu dânsa. De aceea argumentul analitic la „Adam şi Eva“ din Rebreanu, nu e lipsit de calităţi.

PERPESSICIUS

PE MARGINEA ULTIMELOR EXPOZIŢII

Baudelaire, călăuza fantomă îmi grăieşte astfel :

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

...critica ziarelor — când nătângă ,când furioasă, niciodată însă independentă — a dezgustat pe burghez prin minciunile şi prieteniile ei neruşinate...

*

Tot ceiace place are raţiune să placă. Dar dispreţul pentru cei rătăciţi nu e un mijloc de a-i readuce la matca sănătoasă.

*

E dureros să vezi un om de spirit bălăcindu-se în oribil...

*

Drept este, că publicul are o conştiinţă şi o bună voinţă care îl mână către adevăr — dar e necesar să-l încălzeşti, pentru aceasta, şi să-i imprimi un elan...

*

De ce atâta paradă de erudiţie, dacă ai talent ?

*

Pictore : nu cugetarea ta, ci pictura ta o vreau...

*

Inţeleg, întrucâtva, pe muzicianul care se munceşte să imite, în arta lui, pe pictor.

Dar sculptorul ?

O !... cioplitorule în piatră, de ce te încăpăţînezi să cânţi din violină ?!

*

Toate portretele pictorului X sunt făcute cu aceiaşi probitate, minuţioasă şi oarbă — cu aceiaşi conştiinţă, răbdătoare şi monotonă.

*

Gândesc, în faţa tabloului acestuia : iată un pictor tare, savant şi prodigios colorist, care totuşi ne lasă reci — fiindcă e lipsit de temperament.

*

...tabloul acesta are, coloristic, o înfăţişare uniformă de cafea cu lapte...

Desenul — desen de vignete şi ilustraţii.

Oare de ce autorul stăruieşte în pictura serioasă, dacă nu-i nici colorist, nici desenator ?

*

Tablourile lui de **genre** — adevărate tablouri de **genre :** foarte bine pictate.

Dealtminteri, astăzi, toată lumea pictează foarte bine.

*

Când eşti colorist — nu înseamnă numai decât că ai şi gust...

*

Pictorul Z are o pânză galantă, cu aspect agreabil — dar care, din nenorocire, ne aminteşte de pictorul Y, precum pictorul Y ne aminteşte de pictorul X...

*

Pictura sa e **amabilă** — (vorba negustorului de tablouri)

*

...O lucrare de geniu, — sau, mai bine zis, o lucrare de duh — unde totul e foarte bine observat, bine înţeles, binele închipuit — e întotdeauna şi foarte bine executată — când e îndestulător executată.

Dar e mare deosebire între o **pânză isprăvită** şi o pânză **finită.**

In general ceiace e **isprăvit, nu e finit** — şi o lucrare prea **finită** poate să nu fie deloc **isprăvită...**

*

Oamenii prea siguri de ei înşeşi, îmi sunt dezagreabili.

*

Nu-i nimic mai greu decât să vorbeşti de operile cari, în fiece an, se vădesc cu aceleaşi exasperante perfecţiuni...

●

In măsura în care meşterul se trădează mai puţin într'o lucrare de artă, în aceiaşi măsură intenţiunea apare mai pură şi mai limpede — iar spectatorul e mai vrăjit.

●

In artă, **gustul** e una — şi **adevărul** e **alta...**

◆

Acela e pictor, adevărat pictor, care ştie să smulgă vieţii actuale, înfăţişarea ei epică — şi poate să ne facă să vedem şi să înţelegem — prin culoare şi desen— cât suntem de mari şi poetici, cu cravatele noastre şi pantofii noştri de lac...

*

O, burghezi : trebuie să fiţi în stare să simţiţi frumuseţea !

Căci, aşa cum nici unul dintre voi nu se poate lipsi astăzi de putere — tot astfel nici unul n'are dreptul să se lipsească de poesie.

— — — — — — — — — —

Cel ce se lasă luat înainte, în artă şi în politică — înseamnă că se sinucide...

■

Ignoraţi mereu în ce anume doze amestecă natura, în fiecare spirit, gustul pentru linie şi gustul pentru culoare — şi prin ce misterios procedeu operează ea această fuziune, al cărei rezultat este un tablou...

◆

Cine nu are temperament, nu i demn să zugrăvească tablouri.

Şi cum omenirea e sătulă de imitatori şi de eclectici — pictorii fără temperament ar trebui să se bage ucenici la cei cu temperament.

●

Critica se cuvine să'şi împlinească datoria cu **pasiune**. Căci criticul este şi el om — iar pasiunea apropie temperamentele analoage şi înalţă gândirea spre piscuri nebănuite.

In artă hazardul intră tot aşa de puţin ca şi în mecanică...

Un tablou e o maşină unde toate sistemele sunt inteligibile pentru un ochi exercitat ; unde fiecare lucru are raţiunea lui de a fi dacă tabloul e bun , unde un ton evidenţiază, fatal, valoarea altuia ; şi unde o greşală ocazională de desen e câteodată necesară ca să nu se sacrifice altceva mai interesant.

Exerciţiul unei dominante nu are loc, legitim, decât în detrimentul restului.

Un gust excesiv necesită sacrificii.

Capo d'operile nu sunt de cât diverse extracte ale naturii.

Iată pentru ce trebue să suferim consecinţele unei pasiuni mari, ori care ar fi ea, să acceptăm fatalitatea unui talent — şi să nu precupeţim cu geniul.

◆

Geniile nu se înşeală niciodată pe jumătate.

Ele au, în toate sensurile, privilegiul enormităţii.

◆

Poeţii, artiştii, întreaga omenire ar fi foarte nenorocită, dacă această imposibilitate, această absurditate, — **idealul** — ar fi descoperită.

●

Suvenirul este marele criteriu al artei.

Arta e mnemotechnia frumosului.

Imitaţia exactă sfărâmă suvenirul.

Particularizarea excesivă, ca şi generalizarea excesivă, împiedică, deasemenea, suvenirul.

◆

Cu toate că principiul universal e unul şi acelaş, natura nu dă nimic absolut, nici măcar complect.

Nimic absolut : idealul compasului e cea mai groaznică prostie.

Nimic complect : de aceia trebuie să complectăm şi să regăsim fiecare ideal.

◆

Călăuzită de principiul că **sublimul trebuie să fugă de amănunt** — arta, ca să atingă perfecţiunea, se întoarce la copilărie.

◆

Amănuntul încântă vulgul. Căci ochiul vulgului nu se deschide de cât pentru ceiace este mic.

— — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

Baudelaire, călăuza fantomă, se desprinde dela braţul meu, îmi surâde trist şi se stinge, în mulţime — ca un suspin.

Pe umărul meu, unde el îşi sprijinise odineoară capul palid — licuresc, straniu, două firişoare de păr verde...

N. N. T.

CALENDAR LITERAR

24 Octombrie, 1903 : A murit scriitorul Zaharia Boiu.

26 Octombrie, 1673 : S'a născut la Orhei, în Basarabia, Dimitrie Cantemir.

1807 : S'a născut politicianul Barbu Catargiu.

1821 : S'a născut în Bucureşti, politicianul Gheorghe Costaforu.

1844 : S'a născut în satul Preuţeşti, de lângă Fălticeni, poetul Neculai Beldiceanu.

1856 : S'a născut în Straja (Bucovina), istoricul Dimitrie Onciul.

1860 : S'a înfiinţat sub Domnitorul Cuza, după propunerea ministrului M. Kogălniceanu, Universitatea din Iaşi.

1873 : S'a născut în Câmpulung (Muscel), poetul Dimitrie Nanu.

27 Octombrie, 1850 : S'a născut în Ploeşti, istoricul Grigore Tocilescu.

28 Octombrie, 1892 : Titu Maiorescu a fost numit rector al Universităţii din Bucureşti.

1918 : A murit istoricul Constantin Giurescu.

29 Octombrie, 1844 : Cenzura din Moldova suprimă revista **„Propăşirea".**

1865 : S'a născut în Bucureşti artista dramatică, Ana Ciupagea.

30 Octombrie, 1858 : S'a născut în Plăgineşti (Râmnicu-Sărat), romancierul Duiliu Zamfirescu.

Cronica muzicală

DESCHIDEREA STAGIUNEI LA „OPERA" şi „FILARMONICA";

Două din aşezările fundamentale pentru susţinerea şi creşterea avântului vieţii muzicale româneşti, şi-au reluat activitatea întreruptă în timpul verii. Atât **„Opera română"** cât şi **„Filarmonica"**, — ambele instituţiuni cu sediul şi activitatea mărginită, pân'acum cel puţin, în Bucureşti — au deschis stagiunea muzicală, nu numai cu entusiasmul propriu începuturilor noastre româneşti, dar cu siguranţa, cu conştiinţa şi cu impunătoarea ţinută ce o dă acţiunii convingerea temeinică a cauzei. Oblăduirea statului şi grija unei organizaţiuni culturale de ctitorie domnească împărtăşeşte fiecăreia dintre cele două aşezăminte muzicale prestigiul întreprinderii artistice şi stimulează ambiţiunile de progres. Muzica pură şi muzica dramatică îşi află deci, în cele două instituţiuni o întregire şi o emulare reciprocă din cele mai favorabile progresului muzical.

Este adevărat că pentru oricine ţine în seamă şi judecă gustul publicului, a însemnat o surprinzătoare constatare interesul precumpănitor arătat de amatorii noştri pentru muzica pură, interes care distanţează cu mult şi îngrijitor pe cel arătat pentru complexul gen, mai susceptibil de înţelegere, mai la îndemâna cuprinderii generale, al operii. Publicul bucureştean vădeşte astfel înclinaţiuni manifeste pentru muzica pură. Este un indiciu de maturitate incontestabilă, cu tot balastul de superficialitate şi snobism care se înglobează în râvna cu care sala Teatrului Naţional se umple până la ultima bancă de galerie, pentru a asculta primul concert simfonic al „Filarmonicii". Nu trebue apoi, scos din discuţie şi motivul principal de interes şi atracţie : maestrul **Enescu,** la pupitrul dirigenţial, deschizând seziunea de concerte a „Filarmonicii".

Descurajetoare nu este situaţia dela „Operă". Grăbită să-şi deschidă stagiunea la 1 ale lunei în curs, o dată cam timpurie faţă de perturbările ce s'au produs pin denunţarea concesiunii şi formalităţile de reorganizare după normele date de stat, „Opera" nu şi-a putut încropi de cât o activitate, nu deadreptul pripită, dar, oricum, în strictă dependenţă de activitatea din trecuta seziune. Aşa că, dispunând de aproape acelaş personal, interpretând acelaş repertoriu — doar cu uşoare ameliorări de decor, — ba chiar pierzând din calitatea de omogenitate şi supleţe a orchestrei dinnainte, „Opera" n'avea nici cum susţine interesul de odinioară, necum al trezi şi stimula prin zelul său de-acum.

In fruntea orchestrei „Filarmonicii", constituite acum, — spre deosebire de anul trecut, — independent de orchestra „Operei", şi încă, din elementele cele mai reputate ale instrumentiştilor noştri, primele pupitre numărând pe eminenţii noştri profesori dela Conservatorul din Bucureşti, maestrul Enescu deschide cu totul alte perspective şi posibilităţi de realizare producţiunilor de muzică pură. Fără îndoială, mult mai atrăgătoare şi mai convingătoare.

Ceeace, deasemenea, nu trebue trecut cu vederea în judecarea împrejurărilor şi condiţiunilor în care se desfăşoară activitatea celor două instituţiuni de cultură muzicală despre care vorbim, este, bine înţeles, programul. Iar din acest punct de vedere, maestrul Enescu a ştiut să organizeze atât de armonic gusturile şi necesităţile muzicale general resimţite, încât programul ce a dirijat Duminică la Teatrul Naţional întruchipează nu numai schiţa unei sinteze a diferitelor caractere stilistice ale sonorului, dar cuprinde întro minunată contopire de ansamblu, un mănunchi original de felurite culturi. **Roger-Ducasse, Marcel Mihalovici. Johann Sebastian Bach** şi **Rimsky Korsakow ; Suite francaise, Introduction et mouvement symphonique, Brandenburgisches Konzert** (Nr. 5. Dedur) şi **Capriccio espagnol.** Totul pare a fi conceput spre a confirma principiul de eclectism cultural de care vorbim.

Modul cum a fost interpretat acest variat program, atât de împovărător ca tehnică şi atât de încărcat de contradicţii stilistice, constitue cea mai legitimă mândrie pentru însuşirile neamului nostru, care şi-a afirmat prin Enescu exponentul cel mai desăvârşit de putere muzicală. Impresionanta figură de muzician a maestrului ia în hipostaza de dirigent aspectul magicianului ce poartă în ondularea baghetei, nu numai mlădierea elementelor, dar cufundă spiritul general al vieţii noastre în ritmul artei sale, contopind sufletele în vraja misterioasă şi fericitoarea sonurilor. Este, credem, cel mai înalt ideal râvnit de un exerciţiu artistic.

GEORGE DIAC

Noua generaţie critică ...

Primim dela d. F. Aderca următoarele rânduri :

Recenzentul revistelor româneşti de la „Viaţa literară", d. **Pompiliu Constantinescu** îmi tot face procesul „Micului tratat de estetică", ba că titlul ar fi „prezumţios" (să-i fi zis oare „Un tratat de box" ?), ba că n'ar putea da „orientări abstracte". A ascultat poate d. Constantinescu lectura acestui tratat în cercul „Sburătorului" ? N'a ascultat bine şi în tot cazul e periculos să judece „după ureche"... O primă greşală comite, bunăoară, când scrie în numărul trecut al „Vieţei literare", că pornesc de la **„noţiunea crociană a expresiei".** Croce suprapuse perfect arta cuvintelor limbagiului general. „Estetica" lui se şi numeşte, în titlu, **ştiinţa limbagiului.** **(Croce :** Esthétique, comme science de l'expression et linguistique générale, Paris 1904, trad. Bigot). Croce mărturiseşte apoi că nu poate face nicio deosebire între un cuvânt şi o epigramă între o anecdotă şi o nuvelă. A afirma deci cu seninătate că în capitolul meu „Arta cuvintelor" unde fac tocmai distincţia esenţială între cele două funcţii ale limbagiului — funcţia de artă şi funcţia de relaţii sociale — pornesc de la **„noţiunea crociană a expresiei"**, înseamnă a nu fi citit nici pe Croce, a nu mă fi înţeles nici pe mine ! (De altfel „Micul tratat" cuprinde, precum se va vedea, un întreg capitol împotriva teoriei lui Croce).

Recenzentul face parte din cea mai nouă generaţie critică...

Pentru respectul adevărului şi al cinstei literare n'ar fi mai bine ca d. Constantinescu să aştepte apariţia tuturor capitolelor „Micului tratat" ?... Ar putea scrie după aceia, fără teamă de confuzii, o întâmpinare viguroasă şi temeinică de la care, sunt sigur, vom avea cu toţii ceva de învăţat. — **F. A.**

TEATRELE

LA „REGINA MARIA“: Cântecul dragostei, 4 acte de Bisson.

Compania dramatică a teatrului „Regina Maria“ este fără îndoială cea mai aleasă şcoală dramatică, acum. E acolo o disciplină până la măestrie şi e respectul armoniei ca 'ntr'o muzică simfonică.

„Cântecul dragostei“ a fost jucat, cum rareori am avut prilejul să văd piesă bine jucată.

Aş greşi din toate punctele de vedere, dacă mi-aş îngădui să spun, că protagoniştii companiei dramatice au fost într'un concurs de afirmarea succesului. Nu. Armonia interpretării a fost profund impresionantă. Silinţele fiecăruia a fost să realizeze toate nuanţările rolului şi toţi la olaltă să vădească aproape ca într'o orhestră de maeştri, unitatea emoţională.

Am avut impresia, că publicul din sală era pătruns de toată atmosfera sentimentală a piesei, participa contagiat de sentimentele de care erau pătrunşi interpreţii. Era parcă şi respirarea rânduită într'un ritm.

In aceasta constă marea virtute a interpreţilor.

A putut piesa să n'aibă destulă acţiune, să se desfăşoare în dialoguri sentimentale, să aibă uneori caracterul unei povestiri dialogate. Actorii însă i-au redat vrajă, au încălzit atmosfera şi au determinat acel freamăt de viaţă, care impulsează contagiune, propagare, sbucium.

Sunt desigur în „Cântecul dragostei“ multe note, — să le zic — căutate, voite, găsite cu mare meşteşug de autor. Este şi o notă de vădit artificial. Dar sunt acestea aşa de strâns împletite, aşa de frumos lucrate, — ca o ornamentaţie pe un bibelou, — pe o canava de patetism, încât nu mai dau răgaz inteligenţii reci, analiste să iscodească şi să sfărâme.

*

Delmain (Tony Bulandra) e pictor mare. Face în genere portrete. Femeile sunt împătimiite şi de arta lui şi de el, căci e şi tânăr şi frumos.

Miss Jane (d-na Lucia Bulandra) e o fată cam bătrână, dar distinsă. Cântă la o serată şi Delmain se îndrăgosteşte de ea. Ii propune să-i fie soţie. Il iubeşte şi ea. Ar vrea să-i răspundă afirmativ. Dar... aude o convorbire despre o căsnicie, în care d-na e mai vârstnică decât d-nul. Şi atunci din mândria de a evita chiar proecţia unei atari bănueli pentru ea, Jane respinge propunerea.

Jane pleacă într'o lungă călătorie. Pictorul se retrage la moşia sa şi dintr'un accident, rămâne orb.

Pe Jane o iubeşte demult, din vremea studenţiei şi d-rul Brand (Ionel Manolescu), care acum e chemat să îngrijească de nefericitul orb.

Când se înapoiază din călătorie, însuşi d-rul Brand spune lui Miss Jane despre nenorocirea lui Delmain.

Ea vrea să-l vadă şi cu ajutorul d-rului Brand ajunge la Delmain, ca infirmieră Lângă orb e d-rul Mackensie (d. Maximilian).

Piesa adevărată, susţinută, de adâncă emotivitate, de aici începe.

Jane lângă orb. D-rul Brand între ei.

Orbul nervos, cunoaşte glasul iubitei, care l'a respins. E convins în cele din urmă, că e o simplă coincidenţă (artificiu). Se împrieteneşte cu infirmiera. Ii simte lipsa. D-rul Brand îl încurajează. S'ar putea spune, că d-rul Makenzie şi caută o apropiere de femee.

In cele din urmă, prin mijlocul unor scrisori, pe cari le citeşte infirmiera (iar artificiu) îndrăgostiţii îşi desvălue taina.

*

Ca subiect, piesa nu înfăţişează nici o noutate. Ba poate e încadrată în reminiscenţe sentimentale şi melodramatism.

Totuş ce frumos e jucată!

D-na Lucia Sturdza-Bulandra a obţinut un succes, pe care greu i l'ar putea egala cineva.

In lungul şir de momente când trebuia să-şi înfrângă şi dragostea şi mila lângă orb, ca şi în acea gamă de nuanţată tonalitate, când urmărea desvăluirea secretului, a fost hotărît admirabilă.

D. Tony Bulandra, cu radierea aşa de proprie de simpatie, cu avântul său de impunătoare mândrie, cu mijloacele sale de suplă distingere a manifestărilor suferinţei, şi-a câştigat încă un mare succes.

D. Ionel Manolescu cu tonul său fermecător melancolic şi foarte inteligent sfătuitor, deşi a avut de susţinut un rol mai mic, i-a dat puterea faimei sale.

Foarte bine, d. Maximilian în rolul d-rului Makenzie, — o împletitură de naivitate şi izolare.

In roluri secundare: pitorească, d-na Manolescu; cu distincţie d-na Sadoveanu; sprintară d-na L. Constantinescu; şi în justă notă d. Talianu.

LA FANTASIO: matineuri pentru copii şi tineret „Micul Lord“

Sub direcţia poetului Adrian Maniu se vor reprezinta la teatrul Fantasio, în matineuri, piese pentru copii şi tineret.

Ideea ministerului artelor de a sprijini reprezentaţii de acest fel, pentru educaţia artistică, e fără îndoială apreciată cum se cuvine.

Cea dintâi piesă cu care îşi începe acest teatru activitatea e „Micul Lord“ de Lemaire, Burnet şi Schurm.

Povestea e în general cunoscută. Are acel temeiu de bunătate, care înfrânge şi capriciile şi pornirile răutăcioase. Şi la tineri şi la bătrâni. E ceeace place copiilor şi poate să contagieze: mila, sinceritatea, bunătatea să birue.

Pentru noi, cei maturi, cari am asistat la reprezentaţia de deschidere, sau de încercare, — a fost o bucurie reprezentarea Micului Lord. E o reprezentaţie bună şi suntem hotărîţi să ne ducem copiii la teatru. Va trebui atunci să le cunoaştem şi aprecierile lor.

D-ra Leni Caler dă dovadă că ştie să muncească.

D. R. Lăzărescu merită fără îndoială o deosebită atenţie, ca şi d-na Nelly Stenari.

Sterian.

LA NAŢIONAL: Patima Roşie de Mihail Sorbul.

Foarte bine a făcut d. Minulescu, directorul teatrului Naţional, că a reprezentat această piesă originală, ca să-şi verifice rezistenţa şi prin instituţia naţională a teatrului de stat să se aducă omagiu unui talentat scriitor.

Piesa a stârnit, când a fost întâia oară reprezentată, largă discuţie. Dar s'a impus şi autorul a fost consacrat. Au contribuit şi la una şi la alta, desigur şi valoarea reală a piesii, dar şi talentele interpreţilor.

Acum la reluare, piesa ne-a părut tot aşa de proaspătă ca şi acum 10 ani.

Interpretarea a fost pe acelaş plan înalt.

Marele Ion Brezeanu şi-a păstrat rolul lui Sbilţ şi l-a redat cu aceiaşi vigoare.

In Tofana a apărut d-na Marioara Zimniceanu.

E fără îndoială o greşală, că nu se dă prilejul acestei foarte talentate artiste să apară mai des pe scenă. Are atâtea mijloace de a înălţa roluri şi de a pildui prin inteligenţă scenică şi nuanţare artistică.

Tofana d-nei Zimniceanu este admirabilă.

In rolul Crinei a apărut d-na Lulu Cruceanu, demonstrând alese însuşiri de ingenuitate.

D-nii Atanasescu (Castriş) şi Pop Marţian (Rudy) au susţinut roluri şi dificile şi frumoase. Au colaborat cu o silinţă demnă de talentele lor făcând ca reprezentaţia „Patimei Roşii“ să însemne un succes pentru teatrul Naţional.

B. CECROPIDE

REVISTE

CELE TREI CRIŞURI (VII, Aug.-Sept. 1926):

Despre „Cartea românească veche“ scrie un recapitulativ articol, bogat în informaţie, d. profesor **I. Bianu;** în marginea antologiei Pillat—Perpessicius, un registru de vioae şi interesante caracterizări ale poeţilor din antologie, de d. **G. Bogdan-Duică;** poezii de **I. Pillat, Emil Isac;** pagini de comemorare a regretatului compozitor muzical Gheorghe Dima; cronici de **P. I. Papadopol; I. Gane, Al. Negură,** etc.; o sugestivă schiţă de istorie literară: „B. Balassa şi poezia populară română“, de d. **Gheorghe Kristof,** în care e vorba de două cântece populare româneşti, cari au servit de material liricului ungur Balassa, fost prizonier al lui Ştefan Báthori, în Ardeal, prin 1576. D. **Eugeniu Sperantia** va publica în revistă, o serie de impresii poloneze, pe care le prefaţează cu o caldă pledoarie pentru reciprocitatea amiciţiei polono-române:

> Şi e bine să se ştie şi să meargă vestea şi pela alţii că această prietenie ni-se oferă şi că o primim bucuros, din toată inima. Conducătorii noştri au văzut şi au înţeles. Manifestările oficiale, actele diplomotice, cunoscute de oricine o dovedesc cu prisosinţă.
>
> Insă aceasta nu e totul.
>
> Politica externă ca şi cea internă presupune, tot mai mult o participare a opiniei publice.
>
> Raporturile dintre state nu se pot consolida decât prin contactul dintre naţiuni.
>
> Şi cum se stabileşte contactul dintre naţiuni mai bine decât prin reciproca cunoaştere?
>
> Iată însă că publicul nostru e cu totul neinformat cu privire la ţara şi naţiunea poloneză.
>
> Bărbaţi de frunte, oameni politici şi oameni de carte, de acolo se ocupă de aproape de ţara noastră. Se scrie, se ţin conferinţe. Publicul ceteşte, se interesează. De sigur, sunt încă multe de făcut şi acolo. Dar la noi totul este încă de făcut.
>
> Iată de ce e de cea mai mare utilitate să se dea publicului nostru cât mai des prilejul să cunoască şi deci să se apropie sufleteşte de poporul polonez de care „totul ne leagă şi nimic nu ne desparte“.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ Dintr'o regretabilă eroare tehnică, articolul d-lui **Mihail Dragomirescu,** apare cu o apreciabilă întârziere.

☐ „Dialog-ul neverosimil“ — al d-lui **I. Călugăru,** — publicat în numărul trecut al revistei, era dedicat d-lui **M. H. Maxy.**

☐ „Papagalul simpatic“ — se numeşte nuvela aproape necunoscută a lui V. Alecsandri, care nu s'a putut, din abundenţă de materie, tipări în numărul de faţă.

CONCURS LITERAR

Ziarul politic **„România Nouă“,** care apare la Chişinău, a publicat două premii literare, de câte 10000 de lei, unul pentru poezie, altul pentru proză, cu dorinţa expresă ca să se trimită lucrările la concurs numai de către scriitori şi poeţi basarabeni. La acest concurs, care a avut un termen relativ foarte scurt, au intrat vre-o 40 de lucrări, poezie şi proză. Ziarul publică acum lucrările primite şi le depune unui plebiscit al cetitorilor săi basarabeni. Rezultatul acestui plebiscit va fi apoi cenzurat de către secţia literară a soc. „Astra“.

Concursul acesta se prezintă deci în condiţiuni originale şi suntem curioşi de rezultatul final. Pentru prima dată se pune Basarabia în faţa unei probleme culturale. Vom vedea cum va şti s'o rezolve.

B.

CERCURI LITERARE

☐ Duminică, 17 c., în str. Câmpineanu 40, a avut loc obişnuita şezătoare literară a „Sburătorului“.

D. E. Lovinescu a citit un studiu critic asupra d-lui H. Sanielevici; d-ra Ticu Archip, un act din piesa „Luminiţa“ — care se va reprezenta la teatrul Naţional; d. Ion Barbu a citit poezia „Treime“. Au asistat: d-na Lovinescu, d-na şi d. Vladimir Streinu, d-ra Bebs Delavrancea, Sanda Movilă, Margareta Nicolau şi d-nii: F. Aderca, G. Nichita, Pompiliu Constantinescu, etc.

REVISTE

VIAŢA ROMÂNEASCĂ (Nr. 7—8, anul XVIII): o admirabilă şarjă la adresa poliţiei ştiinţifice, în „Inchisoarea“ d-lui **T. Arghezi:**

— După toate rezultatele ştiinţifice experimentale, se cere ca fiece individ ce se naşte să fie reprodus din profil, din faţă, din ceafă şi în diversele lui atitudini fiziologice, odată pe săptămână până la vârsta de un an; odată pe lună până la şapte ani; odată pe an până la 18 ani şi odată pe zi dela această vârstă înainte. Cu începere dela vârsta serviciului militar, individul trebue obligat să poarte toate crochiurile şi fotografiile cu el, pretutindeni, pentru a face dovada concordanţelor şi a continuităţii şi pentru a se stabili fără greutate filiaţiunea, consecinţa şi similitudinea fenomenelor sociale şi penale. După codul penal fiecare nou născut este un infractor, pe care organele de ordine trebue să-l aibă în vedere şi să-l urmărească.

Orice nou născut trebue numerotat pe pulpa piciorului stâng şi obligat ca, dela 18 ani, să poarte intercalat în stofa pantalonului şi în dreptul numărului de ordine, un geam de sticlă sau celuloid transparent. Evident, numărul este trecut în registrul Controlului General şi orice agent al forţei publice poate să noteze cifra indivizilor suspecţi, aplecându-se puţin şi citind-o prin pantaloni.

Un rol important îl joacă în viaţa juridică semnele particulare. Cui nu are semn particular, trebue să i se pricinuiască unul, conform indicaţiilor respective din registru, vizibil şi uşor de identificat. Pentru clasificare penală, copiii este de dorit să fie însemnaţi după avere. Sărăcia fiind unul din marile drumuri penale, pruncilor săraci de tot li se va rupe, de pildă, piciorul între şold şi genunchi, prin îndoirea înceată a mădularului înlăuntru, până la trosnire. Se bandajează şi se lasă delicventul să se vindece. Apoi i se va repeta ruptura, frângând piciorul invers, pentru ca în viitor, individul să şchioapete negreşit. A fi şchiop, ciung, cocoşat sau olog, constitue şi un remediu social preventiv, întrucât îngreuiarea mişcărilor şi dificultatea de a se tîrî către crimă, fac să tacă pornirile asasine ale clasei de jos.

VIAŢA LITERARĂ (I, 23. 16 OCT.): d-l **I. Valerian** aduce o admirabilă convorbire cu d-l **F. Aderca.**

D-sa vorbeşte cu discernământ şi pasiune despre literatura română de azi.

D-l Aderca citează şi nume proprii — ceeace iese din laşele moravuri literare ale contemporanilor noştri.

Interviewatul român citează din alte continente, de obiceiu.

D-l **E. Lovinescu** publică un fragment din „Istoria literaturii române contemporane“, vol. II: „Evoluţia criticei literare“, — o schiţă critică despre criticul F. Aderca. Extragem concluzia:

După cum, plecând dela o bază legitimă a primatului estetic, printr'o serie de disocieri şi paradoxe, d. Aderca a ajuns la concepţia puerilităţii artei, tot aşa, plecând dela relativitatea conceptului estetic, el a ajuns la concepţia desăvârşitei inutilităţi a criticei „Critica literară şi artistică, n'are altă valoare decât aceea a individului care o execută, şi nu va putea ridica pe nici unul din cititorii săi la treapta de percepţie estetică la care se află, dacă cetitorii săi n'au aceeaş calitate receptivă sau una superioară. Utilitatea criticei literare şi artistice stă în recunoaşterea acestei relativităţi a spectatorului şi în denunţarea fiinţelor simili artistice. Când intueşte, descopere, recunoaşte şi iniţiază, criticul scrie doar un ziar intim“. Concepţia relativistă a valorilor estetice implică, dimpotrivă, utilitatea criticei; arta fiind o valoare evoluabilă, criticul, alături de altfel, de artişti, ajută la determinarea acestei evoluţii. Dovada o scoatem din însăşi acţiunea publicistică a d-lui Aderca: fără a fi critică propriu zisă, adică cu garanţii de obiectivitate, de multiplicitate de puncte de contact, de viziune a elementelor esenţiale, de gravitate profesională, scrisă în spiritul unei singure formule estetice, militantă şi parţială deci, critica d-lui Aderca a contribuit într'o măsură oarecare şi ea la deplasarea conştiinţei estetice, spre o nouă concepţie de artă; prin mijloace mai mult de **insinuare artistică** decât printr'o reală aptitudine critică d. Aderca a putut lucra astfel prin „ziarul său intim“ la sporirea receptivităţii estetice într'o epocă, în care critici, mai calificaţi decât d-sa, se opuneau evoluţiei fireşti.

LITERATURA ROMANA CONTIMPORANA

Compatriotul nostru, d. **Matei Roussou,** autorul de teatru, fostul director al revistei pariziene „Choses de théatre“ şi romancierul elogiat al romanului: „...Et nous nous sommes aimés là“, publică în ultimul număr din „Candide“, un cald articol, din care extragem câteva pasagii, de informaţie asupra literaturii române contemporane. E o excursie rapidă, presărată cu ingenioase caracterizări, la îndemâna occidentului:

„Eminescu? Ceva din Musset, din Heine, din Schopenhauer, din Verlaine şi, poate, din Laurent Tailhade. Nu pentru că ar fi suferit influenţa acestora (a murit de altfel în 1889), însă întrebuinţez aceste nume pentru a-l situa, foarte aproximativ dealtminteri. Un splendid romantic exaltat şi pesimist, mort la vârsta de 39 de ani, într'un azil de nebuni! E o culme a poeziei din toate ţările. Intr'o formă de o armonie nouă, el împletia idei de o artistică filozofie şi fâşii dintr'o inimă teribil de sensibilă şi de o ardoare înflăcărată. El creiază o formă, mai multe forme, deoarece predecesorii săi nu făcuseră alt decât să ciripească. Fiu al romanticilor atât francezi cât şi germani, Eminescu s'a aplecat peste sufletul poporului său şi unul dintre primii, a ştiut să-şi asimileze viguroasele sfaturi pe care le dă ea acelora ce ştiu să asculte. El a dominat poezia română până aproape de noi şi influenţa lui e departe de a se stinge.

Caragiale? Un Courteline fără strămoşi, înţeleg fără preţiosul sprijin al clasicilor. Un Courteline dublat — oricât ar părea de neverosimil — cu un Tolstoi ne-mistic. Un scriitor care excelează în comic tot aşa de bine ca şi în tragic. Una din cele mai minunate şi mai pasionate figuri din lumea Literilor. Tot ceeace atinge geniul său, e plin de artă, de inteligenţă, de aplicaţie, de râvnă personală. Daruri neobişnuite împreunate cu o pasiune devorantă. Poeme, povestiri, comedii, dramă, esseuri, conversaţie, — tot ce porneşte dela dânsul, se înalţă pe culmi neobişnuite. Şi, dela început, observator extraordinar, el creiază o limbă de o vigoare, de o bogăţie, de o preciziune şi de o plastică nebănuite înaintea lui“.

. . . .

„Eu ştiu cât de plicticos e să faci liste de nume şi cât de nedrepte, pe de altă parte, sunt aceste liste, deoarece-s necomplete într'un articol aşa de scurt cum trebue să fie acesta. Totuşi e imposibil să scapi cu totul.

Iată pe Octavian Goga, fost ministru, viguros poet transilvan, a cărui fervenţă, sinceritate şi magnificenţă a ritmului, dau o ţinută mândră sentimentelor lui naţionale. Iată pe Tudor Arghezi, poet puternic, orignal care — fie zis în treacăt — din dragoste pentru Paris, veni într'o bună zi şi făcu dimineţile, pe hamalul în gări pentru ca să soarbă în restul timpului, farmecele intelectuale ale oraşului nostru. Şi atâţia, aşa de numeroşi, pe cari ar trebui să-i putem cita; însă a le trece numele sub tăcere nu înseamnă a-i umili, de oarece nu pot să vorbesc aici, nici de unul din cei mai experţi şi mai vrăjitori, de un maestru: George Coşbuc din ale cărui multe poeme au fost publicate în traducere franceză şi germană“.

S'a stins din viaţă tânărul **I. Ciorănescu,** ale cărui tălmăciri au văzut, în repetate rânduri lumina în paginile acestei reviste. Era un bun cunoscător al poeziei universale, un trudnic tălmăcitor care a făcut numeroase traduceri, în scurta-i trecere pe pământ.

O lacrimă pentru un talent, brutal înăbuşit, înainte de vreme.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“, STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

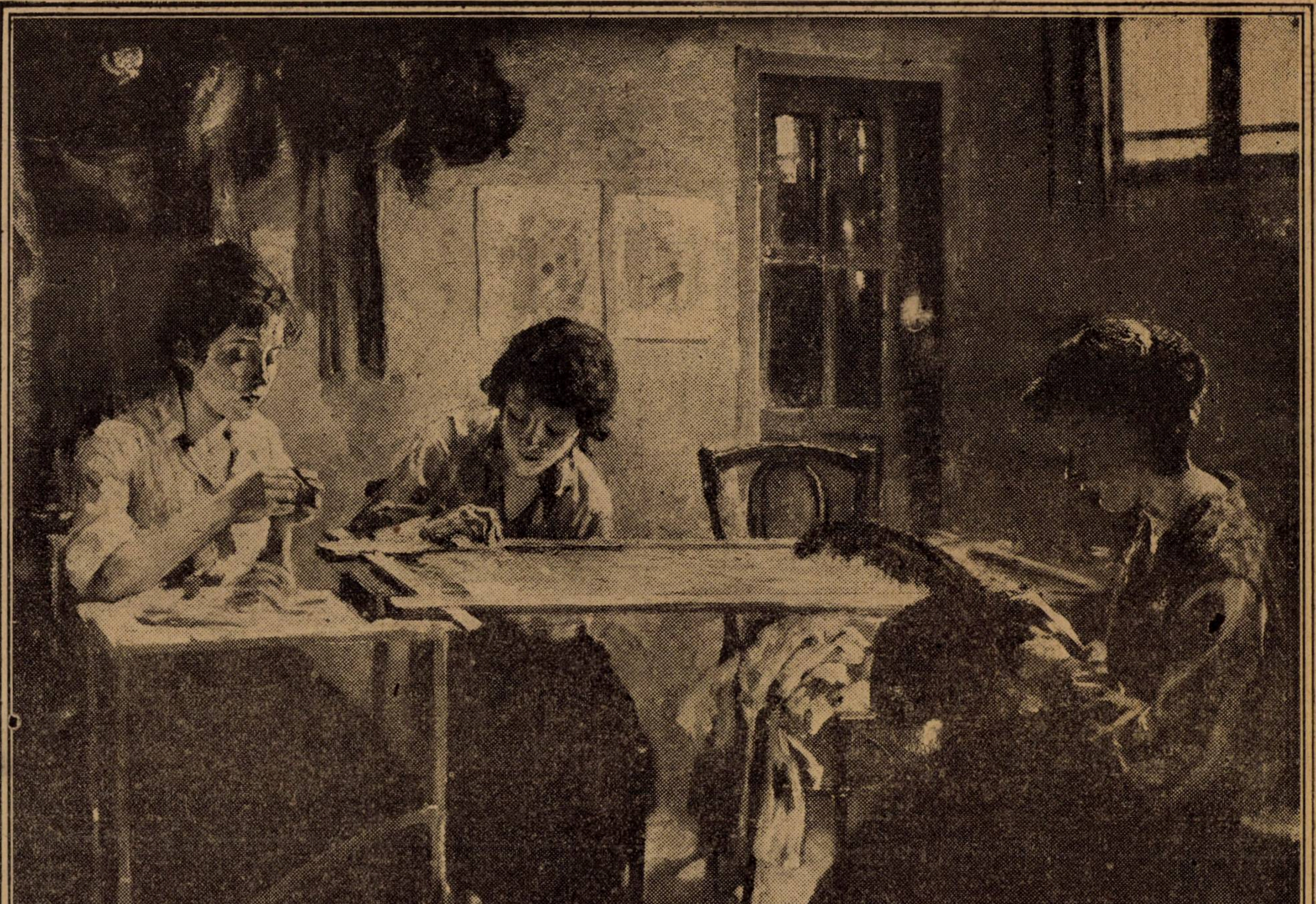

N. VERMONT : INTERIOR

In acest număr: VASILE ALECSANDRI, DRAGOŞ PROTOPOPESCU, AL. MARCU, GIOVANNI PASCOLI, SILVIUS ROLANDO, ION CIORANESCU, F. ADERCA, GR. VĔJA, GH. CARDAŞ, ZOE V. LECCA, GEORGE DUMITRESCU, ROSMARIN, C. M. TEODORECSU, PAUL I. PAPADOPOL, GEORGE DIACU şi N. N. TONITZA.
Reproduceri după tablouri de N. VERMONT.

An XLII, Nr. 44.
31 Octombrie 1926.

Lei 5

IOAN CIORANESCU
1905 18. x 1926

Nemurire

Les morts sont dans la mort
pour le rest de l'âge.
(Comtesse de Noailles — Les regrets)

Să discutăm deci spre nemurire, domnișoară !
Dacă iubesc atâta sufletul meu, e că-l
Socot supus si pe el mortii. Da, si el o să moară
Așa a spus în teoria sa Ernest Haeckel.

Lin va sbura din noi asemeni cu o pasăre rănită,
Sus va sbura ca la pământ să cadă
Iar trupul ne va putrezi sub o boltă de pământ, cernită..
O, unde ne-or fi visurile de zăpadă ?

Da, sufletul ne va muri, nu mai încape îndoială,
„Panta rei“ — a spus Aristotel.
Și totuș de ce măcar o iluzie nu mă înșală
Că sufletul nu va muri — doar el !

Bergson a spus că vom trăi și după moarte.
Dar eu nu-l cred. Dumneata poți să crezi ?
Pașii altora după ce la mormânt au să ne poarte
Pe mine o să crească iarba ca 'n livezi.

Ce nemurire oare pot spera ?
Să mi se destrame sufletul din trup dintr'o pânză niște fire

O, dacă voiu fi viu în sufletul cuiva
Nu mai îmi trebue-altă nemurire.

IOAN CIORANESCU

Giovanni Pascoli

După puhoi

(Din vol. Myricae — ciclul „In Campagna“)

Norul negru trecu șuerând și plouînd
cu gàleata : acum biserica sună ; acoperișu-i
roșu, lucește ; din cimitir vine, proaspăt,
miros de merișor.

Lângă biserică ; în vreme ce vocea ei
sună, cântă, răsună în unde prelungi ;
se joacă, de păsări, un stol și pe crucea cea mare
ca glonțul se'ntoarce.

O pânză de ploaie învăluie zarea ;
dar cimitirul, subt cerul senin, liniștit
răspândește mireazma : de pe-un munte pe altul
curcubeul se'ntinde.

trad. de ALEXANDRU MARCU

PAPAGALUL SIMPATIC

de **VASILE ALECSANDRI**

I.

In toamna anului 1840 tânărul Alexis întorcea din străinătate unde își ter- nase studiile. Era pe la finele lui Oc- mbrie când în țara noastră ploile în- p a fi în două cu zăpada și drumu- le devin din zi în zi mai grele. Caii rabagiului de la Mihăileni, plini de od până la urechi, înghețați, căzuți osteneală, deabia mai puteau trage ăsura pe câmpul moale în care roțile trau până la butuc. Vizitiul perduse umul din cauza întunecimei; iar caii imăciți, la fie-ce ridicătură de pământ, opriau suflând greu și păreau că nu ai simt loviturile biciului ce lăsa ur- e dese pe umeda lor spinare.

— Unde ne găsim? întrebă Alexis pe arabagiu.

— Dumnezeu știe! răspunse acesta u nu mai văd nimic înaintea mea.

— Ei bine, ce face acum?

— Nu știu, zău!... Să așteptăm până o mai ridica pâcla ca să ne putem găsi alea.

— Fie! zise tânărul; și învelindu-se ine cu mantaoa, el se ghemui în colțul ăsurei.

Perdut astfel noaptea pe locuri necu- oscute, el se puse a gândi la țările ci- ilizate de unde venia și a face o tristă semănare între starea de înflorire a a- elor părți ale Europei, și starea de mi- erie a patriei sale!... Acolo orașe mari, ine îngrijite, bine luminate, bine zidite, rnate cu monumenturi de artă, cu mu- euri, cu universități, etc.; la noi orașe ăcătoase, glodoase, întunecoase, înghe- uite cu jidani zdrențăroși și lipsite de el mai mic confort al vieții! Acolo șo- ele minunate, poduri frumoase, cana- uri largi, drumuri de fer, hoteluri lux- ase, etc., la noi drumuri cu **haugașe**, odețe de lemn putred, **crâșme** mizera- ile pe ici, pe colea; acolo cai înalți, ari, curați, plini de foc, vite grase, bine inute și grajduri de piatră; la noi cai ici, neteselați, obosiți de muncă, stâl- iți de bătae, morți de foame; vite labe, chircite, părăsite pe câmp la toate sprimile timpului! Acolo în fine, oa- eni care, bucurându-se de binefacerile ivilizației, au simțimântul demnității ersonale și port pe obraz semnele pros- erității; la noi un popor îngenunchiat dinaintea impiegaților guvernului, din- aintea stăpânului moșiei, dinaintea a- endașului și a vătafului și a **feciorului** oeresc! un popor secat de mizerie și ajuns în stare de **anima vilis** în ghiarele vreului care îl speculează fără milă!...

Toate aceste gânduri întristau adânc e tânărul nostru călător, dar el se gă- ea la acea epocă frumoasă a tinereții nde nălucirile, ca un cîrd de păsări rimăvăroase, sbor în calea omului și-l ngână cu melodii încântătoare. Prin rmare tristețea lui nu ținu mult căci l se mângâie cu ideea de a fi unul din pionerii civilizației în patria lui, misiunea nobilă și visată de fiecare tânăr de pe impul acela, însă misiune **descurăjătoare** pentru mulți din ziua de astăzi!

Vizitiul se coborâse de pe capră ca să caute drumul. Caii cu capetele lor plecate și cu urechile pleoștite, fumegau de sudoare și se clătinau în glod, ținându-se deabia pe picioare, și noaptea se întunecă tot mai mult... Alexis începea a pierde răbdarea și a rosti un șir de imprecații în contra guvernului, când el auzi un tropot de cal și un glas străin care strigă: Măi! cel cu trăsura, ce te-ai băgat în arături! — Vizitiul veni iute din câmp și răspunse: Ne-am rătăcit.

— Dar încotro mergeți?

— La Iași.

— La Iași?... Ați lăsat drumul Iașului departe!...

— Cum se poate? întreba Alexis, scoțând capul din manta. Și unde ne aflăm aici?

— Pe moșia cucoanei Elencu.

— Care Elencu?

— Dorianca.

— Departe-i satul?

— Ba nu; cât colea.

— Și este cineva la curte?

— Este cucoana și duduca.

— Poți să ne îndrepți spre casa boerească?

— Cum nu? Eu sunt chiar din curte... Sunt pușcaș.

— Minunat! fii călăuzul nostru și-i avea un bacșiș bun.

— Sărut mânele... **Hai!**

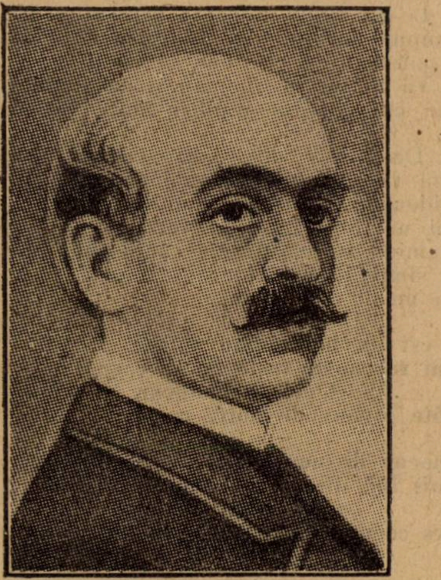

VASILE ALECSANDRI

Călărețul apucă înainte peste câmp, și trăsura se puse a-l urma suind și coborând din brazdă în brazdă. Peste o jumătate de oră se auziră lătrări de câini și se zăriră câteva lumini slabe prin ferestrele afumate de case țărănești; apoi se ivi o poartă mare ce se deschidea într'un zid și trăsura, intrând într'o ogradă spațioasă, se opri la scara unei case vechi cu două rânduri.

Mai mulți servitori alergară să deschidă oblonul, iar unul din ei conduse pe Alexis într'un mic apartament în care domnea tot confortul ospeției românești.

— Pe cine să anunț cucoanei? întrebă servitorul respectuos.

— Pe d-nul Alexis Lunceanu, răspunse călătorul nostru care, rămas simgur, își drese toaleta, își pieptenă părul și se privi într'o oglindă cu destulă mulțumire de sine.

Nu trecură zece minute și servitorul se întoarse zicând lui Alexis că este invitat la stăpâna casei a se prezenta ei. Tânărul nostru sui la rândul de sus pe o scară îmbrăcată cu scoarțe și luminată de un policandru cu patru lămpi; apoi intră în salonul unde îl aștepta d-na Dorian. El se găsi în prezența unei dame ca de 45 de ani și a unei domnișoare, fiica ei, amândouă având tipul distins al adevăratei aristocrații.

D-na Elencu Dorian, de și trecută de tinerețe, păstra încă urmele unei frumuseți care acum luase un caracter de maiestoasă grațiozitate. Cât pentru fiica sa, d-ra Eliza, ea produse lui Alexis efectul unei minuni!... Și în adevăr talia sa de regină, și expresia inteligentă, poetică, atrăgătoare a figurei sale fermecau ochii la prima privire.

Alexis se închină respectuos, și zise: Vă cer o mie de scuze, d-na mea, pentru libertatea ce am luat de a căta un adăpost în casa d-voastră, fără a avea onorul de a vă fi cunoscut.

— Vă înșelați, d-nul meu, răspunse d-na Dorian... Dacă vă văd acum pentru întâia oară, este că v'ați dus de mic în străinătate, însă am bună cunoștință cu părinții d-voastră, și fiica mea, Eliza, e amică de pension cu sora d-voastră.

— Și puteți adăogi, maman, o amică iubită, zise d-ra Eliza cu un glas desmierdător.

— Atunci sunt fericit de a mă introduce în castelul d-voastră sub auspiciile surorei mele, replică Alexis, și când m'oi întâlni cu ea, oi săruta-o de-o mie de ori pentru serviciul ce-mi face în acest moment.

D-na Dorian se puse pe canapea și arătă lui Alexis un jilț alăturea; apoi zise d-rei Eliza ca să ordone a se aduce ceaiul.

Salonul în care intrase Alexis nu era mare, însă prin mobilarea lui arăta că era locuința favorită a unor dame deprinse cu luxul vieții elegante: covoare pline pe parchet, flori exotice în jardiniere de lemn de trandafir, oglinzi în cadruri sculptate, albumuri și note de muzică pe mese rotunde, mulțime de mici obiecte de artă pe etagere de palisandru, un piano lung de Pleyel și un papagal verde stând într'o labă pe marginea acelui mobil și făcând monologuri în limba lui. In sobă un foc vesel răspândea căldură plăcută în salon, iar dinaintea gurei de la sobă se încovoia o mâță albă care torcea de mulțumire.

După o scurtă tăcere în timpul căreia Eliza dase ordin pentru ceaiu și venise apoi de se puse pe un scaun în fața cu Alexis, d-na Dorian întrebă pe tânărul oaspe ce impresie i-a produs revederea patriei sale după o absență îndelungată?

— D-na mea, răspunse Alexis; voiu mărturisi că am simțit o mare bătae de inimă când mă apropiam de frontarile Moldovei. Toate suvenirile din copilărie se deșteptaseră în minte-mi și formaseră un cortegiu ademenitor care mă îmbăta prin imaginele femecătoare ce-mi presenta. Eram, într'un cuvânt, convins că aveam să intru în rai nici mai mult nici mai puțin; însă când am sosit la Mihăileni, am găsit raiul cam glodos și locuitorii lui cam nespălați, fiind, în loc de îngeri, niște jidani în halaturi rupte de pielea dracului... Raiul se prefăcuse în purgatoriu ca să nu zic în iad.

Damele începură a râde, iar Alexis, încurajat, urmă cu descrierea călătoriei sale în compania harabagiulului, voiaj comic și plin de mici întâmplări cari ațâțau râsul. D-na Dorian și cu Eliza găseau multă plăcere a-l asculta, căci el avea un spirit original, o convorbire fină și variată. El grăi de Paris cu entusiasm mai cu seamă că Eliza manifestase o mare dorință de a vizita frumoasa capitală a Franței. Apoi afirmă admirarea lui pentru literatura franceză, înălță până la ceruri pe Lamartine, pe Victor Hugo și mai ales pe Alfred de Musset, căci acest poet era poetul favorit a d-rei Eliza... Și astfel pe nesimțite începu a se naşte o comunitate de idei şi de simpatii între amândoi.

Un servitor aduse tablaoa cu ceiul. Eliza umplu ceşcele de porţelană de Saxa şi oferi una lui Alexis întrebându-l dacă îi place ceaiul dulce sau fără zahăr precum obişnuesc chinezii.

— Chinezii, răspunse tânărul, au dreptate să prefere această băutură sade, căci aromul ei este astfel mai tare, însă eu sunt, de părerea papagalului dv. care vă cere o bucăţică de zahăr.

In adevăr pasărea sburase de pe piano şi se rotia graţios pe dinaintea stăpânii lui, băiguind toate cuvintele ce învăţase. Eliza îl sărută, desmierdându-l, şi-i dete partea lui de biscot.

— Ce pasăre curioasă! observă d-na Dorian; astfel e deprinsă cu fiica mea că nu vrea să primească mâncare decât numai din mâna ei. N'am văzut încă o aşa simpatie... Pe toţi, şi chiar pe mine, ne muşcă rău când vrem să o luăm pe deget, iar când vede pe Eliza, îşi întinde penele, se gudură şi face toate cochetăriile...

— Imi daţi voe, d-ră, să cerc şi eu a lega amicie cu el? întrebă Alexis pe Eliza, luând o bucăţică de zahăr în mână.

— Bucuros, însă luaţi seama să nu vă muşte.

Alexis începu a zice cu glas blând: „Giali, Giali... e frumos Giali...“ şi pe loc papagalul cătând la el cu coada ochiului, se apropia încet repetând: Coco, Coco, şi se sui pe degetul lui Alexis.

— Maman, maman! strigă Eliza; priveşte minune! Giali se arată amic cu d-nul Alexis.

— In adevăr, e lucru de mirare!... se vede că d-nul Alexis are talentul de a îmblânzi fiarele sălbatice.

— Giali, fiară sălbatică?... Auzi, Giali, cum te ocărăşte maman?.... Giali frumos Giali drăgălaş... Vin' aici, Giali, vină.

In zadar însă Eliza îi prodiga cuvinte desmerdătoare şi îi arăta bucăţi de zahăr şi de biscot, pasărea alintată îşi plecase capul şi Alexis îi ciugulea penele dela gât. Ea răspundea încet la glasul stăpânei sale, dar nu se mişca de loc.

— Pare-mi-se, observă d-na Dorian, că favoritul tău, Eliză, îţi face nefidelităţi şi că s'a dat în dragoste cu d-nul Alexis. El nici nu mai vrea să ştie de tine, şi tu eşti geloasă... o văd în ochii tăi, eşti geloasă... Zicând aceste, începu a râde cu hohot.

Papagalul se trezi deodată ridicându-şi capul, îşi desfăcu aripele în forma de evantail şi imită râsul d-nei Dorian, apoi îşi luă sborul şi se puse pe umărul Elizei.

— Vezi, maman, că l'ai calomniat pe Giali?... El tot mă iubeşte.

— Te iubeşte dar, însă iubeşte deopotrivă şi pe d. Alexis. El vă iubeşte pe amândoi în aceeaşi simpatie.

La aceste cuvinte a maicei sale, copila întâlnind ochii espresivi ai lui Alexis, se turbură puţin, iar tânărul, vrând se dee o explicare naturală incidentului se rătăci într'o disertaţie psihologică din care nu mai putea să iasă. D-na Dorian îl ascultă zâmbind şi îl întrerupse, zicând „Efectul simpatiei nu se poate explica“.

Atunci el schimbă şirul convorbirei şi luă de pretext elegantul piano din salon pentru ca să grăească despre muzică:

— Ştiţi a juca din clavir? îl întrebă Eliza.

— Puţin, foarte puţin, d-ră, răspune el. In vreme cât am fost student, îmi variam studiile serioase cu muzica, însă n'am parvenit a fi artist.

— E destul să fie cineva simplu diletant pentru ca să producă mulţumire ascultătorilor. Cred că sunteţi măcar diletant.

— Pentru mine, dar; însă pentru alţii... mă indoesc.

— Să vedem, zise d-na Dorian, mergând să deschidă clavirul. Pune-te aicea şi execută ce ştii mai nou.

Alexis, fără a face multe dificultăţi după obiceiul diletanţilor, se aşeză dinaintea clavirului şi execută cu gust şi precizie una din compunerile amicului său Charles Mikuli, o simfonie elegantă asupra melodiilor româneşti. El încântă damele prin talentul său şi primi sincere complimente.

— Sunteţi artist, d-le, îi zise Eliza, şi ce e mai rar, artist modest.

Alexis se roşi de bucurie şi răspunse că e fericit de a primi acest atestat din partea unei persoane atât de amabile, apoi după îndemnul ei, continuă a giuca diverse bucăţi dintre care una mai cu seamă plăcu foarte mult.

— Ce melodie 'i asta? întrebă Eliza.

— E o romanţă nouă ce se cântă acum în toate saloanele Parisului.

— Cunoaşteţi şi cuvintele?

— Dar, mi le aduc aminte.

— Nu aţi voi să le cântaţi pentru ca să le învăţ şi eu?

— Le-aşi cânta bucuros pentru ca să mă supun dorinţei dv., însă am un glas care mă tem că v'a face să fugiţi.

— Vă asigur că maman şi eu suntem foarte curagioase, replică Eliza, zâmbind.

— Dacă este aşa, iată romanţa. Ea poartă titlul de: **L'oiseau bleu**; însă în consideraţia calităţilor papagalului dv., o voi numi-o: **L'oiseau vert.**

Glumind astfel, Alexis cântă cu un glas simpatic următoarele versuri puse pe o melodie delicioasă:

Il est un bel oiseau volage
Qui rarement reste en sa cage,
C'est le bonheur,
Hôte joyeux de notre coeur.

Chacun de nous voudrait le prendre
Mais lui, dit on, ne veut se rendre
Qu'au doux appel
Des coeurs aimants, des voix du Ciel.

Chantez, aimez, et sur mon âme,
Auprès de vous soudain, Madame,
L'oiseau viendra
Et jamais ne s'envolera.

Tânăra copilă asculta cu multă luare aminte, şi când Alexis se sculă de la clavir, rugând-o ca să cerce a cânta romanţa, ea răspunse că nu poate, nefiind bine dispusă în astă-seară. Adevărul este că ea se simţia cuprinsă de o tainică uimire.

— Atunci nu vreţi ca să am şi eu mulţumirea de a vă auzi? observă Alexis.

— Pentru ce?

— Pentru că mâine dimineaţă trebue să vă zic adio şi să plec.

— Să pleci aşa de grabă? zise doamna Dorian... Nu se poate... In astă-seară v'am dat ospeţie pentru dv.; mâine vă ofer pentru mine şi pentru fiica mea.

— Dacă îmi permiteţi să rămân, răspunse Alexis închinându-se, primesc cu recunoştinţă.

— Şi noi vă mulţumim pentru orele plăcute ce ne-ai făcut să petrecem, replică d-na Dorian, întinzând mâna lui Alexis. El sărută mâna respectuos şi se retrase în apartamentul lui tocmai pe când pendula din salon suna miezul nopţii...

— Ce nobilă damă e d-na Dorian... Ce înger graţios e d-ra Eliza?... zise el în mintea lui până a nu adormi.

— Ce amabil tânăr!... zise şi Eliza în gândul său când se găsi singură în camera ei.

II

Peste noapte iarna sosi la Moldova şi întinse pe câmpii un covor de zăpadă albă. Văile, dealurile dispăruseră sub acel văl strălucitor în razele soarelui şi răsunau de croncănitul cârdurilor de corbi ce sburau în aer cu mulţumire. Alexis trezindu-se dimineaţa şi privind prin fereastră, văzu copacii grădinei, încărcaţi cu ţurţuri argintii, basinul îngheţat, şi pe straturi mulţime de sticleţi care căutau seminţe pentru hrană. O simţire de bucurie îl cuprinse

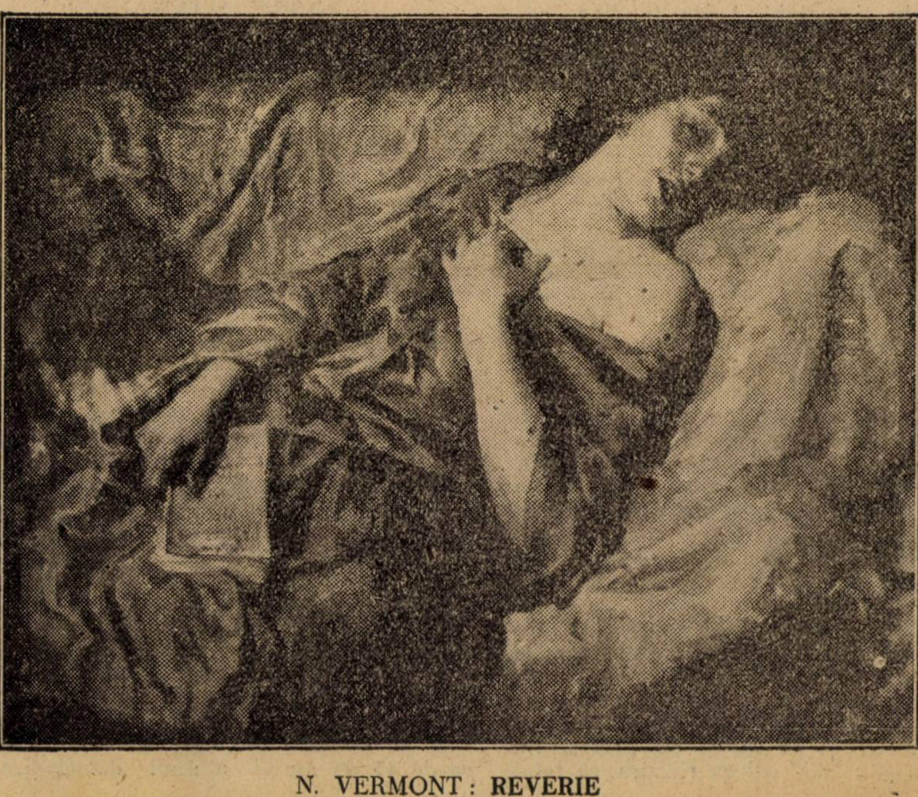

N. VERMONT: **REVERIE**

în prezența acelui spectacol nou, căci iarna vine cu un mare cortegiu de plăceri: baluri, teatruri, nunți, etc. și pentru un om tânăr ea aduce câte odată chiar realizarea fericirilor visate.

Alexis ar fi dorit să facă o plimbare prin aleele parcului, însă nu singur... ci cu d-ra Eliza!... ar fi fost încântat să vadă pasurile ei lăsând urme mici și delicate pe fața omătului... ar fi vrut, ar fi vrut... Pentru ce? Răspundă tot omul care a fost prada fantaziei amoroase.

Suindu-se în salon pe la ora 11, el găsi pe d-na Dorian și pe fiica sa în toalete de iarnă, și pe Giali ciugulind cu pliscul blana mâței culcată lângă sobă.

— V'am adus iarna, doamna mea; zise Alexis, salutând.

— Așa este, răspunse d-na Dorian, însă o iarnă cu soare.

— Și cu una din cele mai mari plăceri ale iernii, cu concerturi; adăogi Eliza.

— Dacă aş fi poet, d-ră, aş zice auzindu-vă, că aud primăvara făcând panegiricul iernii, și acest subiect grațios mi-ar inspira un sonet foarte poetic.

— Cine știe dacă nu cumva sunteți și poet, d-nul meu? întreba zâmbind Eliza.

— Asta o știu eu, d-ră; replica Alexis râzînd.

— Ce știți?... că sunteți sau că nu sunteți unul din favoriții muzelor?

— Mie nu mi-este iertat să vorbesc de mine, dar se întrebăm pe Giali...

Insă până a nu i se adresa această întrebare, Giali se puse a rosti: **oui, oui, oui.**

— Ce pasăre inteligentă!... observă Eliza... Nu vă mai puteți apăra în contra verdictului lui Giali, domnul meu... Iată-vă proclamat poet!... Prin urmare luați condeiul și improvizați o strofă. In onorul pasărei mele favorite.

Alexis deschise un album și scrise următoarele patru versuri:

„Un papagal prin naltul său decret
„M'a înălțat la rangul de poet:
„Să-i fac un imn? ar fi cam în zadar.
„El are gust mai bun... pentru zahar“.

— Iată zise el, demisia mea de poet.

Damele citiră râzând aste versuri, și apoi d-na Dorian luând brațul lui Alexis îl duse în sala de prânz, zicându-i: se spune că poeții sunt adeseori cu stomahul gol, sper dar că vei împărți cu plăcere dejunul nostru.

Masa, după obiceiul țării noastre, era acoperită cu o mare varietate de comestible, numite mezelicuri făcute în casă: smântână, murături, păstrămuri, dulcețuri, etc., așezate în ordin pe farfurii fine, semne vederate și gustoase de îmbelșugarea camerei, probe de spiritul de gospodărie a stăpânelor castelului.

După dejun, Eliza propuse o plimbare pe câmp cu sania, și fără întârziere se suiră tus-trei într'o sanie elegantă la care erau înhămați doi cai negri de mare preț. Telegarii ațâțați prin biciul gerului și prin clinghetul zurgalăilor, plecară ca niște zmei ridicând un nor de pulbere de omăt sub copitele lor.

— Vă place plimbarea cu sania? întrebă Eliza pe Alexis.

— O găsesc răpitoare ca un vis, d-ră... Visat-ați vre-o dată că sburați prin aer? Intocmai acest efect îmi produce lunecatul saniei pe zăpadă.

— Și mie tot asemenea mulțumire îmi face... îmi pare că mă găsesc într'o lume fantastică unde sunt condusă pe aripele unui zmeu, chiar ca în povești.

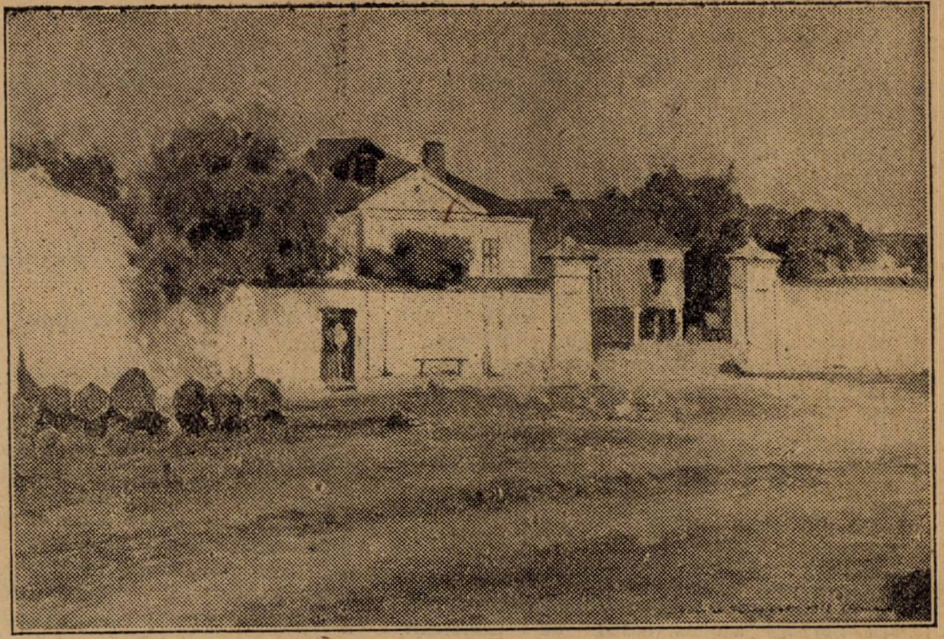

N. VERMONT: **PEISAJ**

— Elizo, întrebă d-na Dorian, se află și lupi în acea lume fantastică?... Și fără a aștepta răspuns, ea ținti ochii cu grijă spre marginea pădurei pe lângă care treceau cu repeziciune. Caii dedeau semne de spaimă, sforăind, și mușcând zăbalele, iar vizitiul, strângând frâiele, cercă să-i linişteascä cu glasul.

— Gheorghe, Gheorghe... striga d-na Dorian... Ce se vede alergând spre noi de la pădure?

— Or fi câinii de la stână, cucoană; răspunse vizitiul.

— Ba sunt lupi, lupi, Gheorghe!... Vai de mine, suntem pierduți!

— Nu vă temeți, zise Alexis, nu vă temeți căci nu e nici un pericol. Am revolverul cu mine.

El se sculă pe picioare și văzu alergând trei lupi spre sanie.

— Gheorghe, poți să stăpânești caii?

— Pot, cuconașule.

— Ține-i vârtos în mână ca să nu ne răpească.

Lupii veniau mereu cu gurele căscate ca la o pradă sigură.

— D-le Alexis, suspină plângând d-na Dorian, scapă pe Eliza.

— Apără pe maman, d-le Alexis, strigă copila, îmbrățișând pe maica sa, și amândouă, strânse piept la piept, se uitau la tânărul lor tovarăș ce sta gata a se lupta cu fiarele sălbatice. Conservând toată prezența de spirit în acel moment critic, el aștepta să se apropie lupii, apoi întinse revolverul, chiti și dete foc. Una din fiare se rostogoli ucisă în omăt, iar celelalte se opriră lătrând cu spaimă.

— Mână acum, Gheorghe, porunci atunci Alexis; dar ia seama la prăvălișuri.

Vizitiul pocni din bici și telegarii plecară ca fulgerul. Cei doi lupi rămași se luară din nou la goană și în câteva minute fură alăture cu sania; colții lor se vedeau sângerați și răsuflarea lor se auzea hârâind... Damele îngrozite scoaseră un țipăt fioros, iar Alexis, chitind lupii, descărcă revolverul în ei. Amândoi se svârcoliră în loc, fiind răniți de moarte, și începură a se rupe între dânșii, luptând cu furie și bătând omătul cu sângele lor. Sania se depărtă cu o repeziciune amețitoare și sosi în curând acasă.

Cine poate descrie manifestările de recunoștință ale d-nei Dorian și ochirea îngerească cu care Eliza recompensă purtarea lui Alexis?... D-na Dorian îl sărută cu dragoste ca pe copilul ei, iar Eliza îi strânse mâna, zicând:

— Ne-ați scăpat, pe maica mea și pe mine, dintr'un pericol de moarte; cum să vă mulțumesc?

Alexis era atât de uimit că nu găsea nimica a răspunde; el ridică frumoasa mână a copilei și o sărută fără a ști ce făcea; și din acel sărutat inocent se născu scânteia menită de a-i înflăcăra inima pentru toată viața lui. Insăși Eliza simți un fior ferbinte în sânul ei, fior prevestitor de mari fericiri sau de mari suferinți.

Ziua întreagă se trecu în convorbiri asupra incidentului ce transformase pe Alexis în erou; și seara, când salonul se împlu de lumina lampelor, tinerii prin îndemnul d-nei Dorian se puseră a face muzică. Clavirul răsuna acum armonios sub degetele copilei în vreme ce Alexis, cuprins de un dulce extaz, întorcea foile notelor. Pe urmă frumoasa diletantă începu a cânta o arie Napolitană foarte originală precum sunt toate melodiile din Italia.

— Minunat! strigă Alexis cu entuziasm; îmi pare că mă găsesc la Neapoli... A! D-ră ce glas armonios aveți! și cu câtă expresie știți a cânta!... Nu vă fac complimente, vă mărturisesc adevărul cu toată francheța... rareori mi s'a întâmplat să fiu așa de pătruns în suflet...

Eliza deveni rumenă ca o garoafă, văzând admirarea entuziastă a lui Alexis, iar d-na Dorian, adresându-se fiicei sale, zise: Vezi, dragă, că ai un glas de prima donă?... Tu nu voiai să mă crezi pe mine.

— Ba, te cred, scumpă maman; replică Eliza, sculându-se și sărutând pe maica sa cu veselie.

— Dacă-i așa, cântă pentru mine melodia cea fără cuvinte care îmi place atât de mult. Amicul nostru va judeca dacă am gust bun.

— Oi cânta-o bucuroasă, maman, dacă d. Alexis va promite să compue cuvintele ce lipsesc...

— Promit tot, d-ră, numai să mai am

fericirei de a vă auzi glasul, răspunse Alexis, ducând-o la piano.

Eliza se puse din nou a cânta, însă astădată o melodie pătrunzătoare ce deştepta mii de visuri în suflet. Glasul ei când se accentua puternic, când se reducea la o suspinare armonioasă; când exprima cu foc tainicele aspirări ale inimei, când părea că întonează triumful fericirei dobândite.

Alexis, uimit, încântat, luă albumul de pe masă, se retrase deoparte şi scrise câteva strofe în vreme ce Eliza urma şi săvârşea melodia; apoi el depuse albumul sub ochii frumoasei cântăreţe.

— Iată versurile ce mi-au inspirat romanţa dv. Cercaţi vă rog de a le potrivi pe măsura muzicei.

In vremea aceasta d-na Dorian ieşise. Eliza citi versurile cu o gingaşă uimire şi asigură pe junele poet că ele exprimau visurile şi aspirările inimei sale...

— Ce titlu să-i dăm romanţei? întrebă ca cu puţină sfială.

— Fiindcă versurile mele au meritul de a vă place, răspunse Alexis, vă rog să primiţi a-i da titlul de **Cântecul Elizei.**

— Primesc şi încă odată vă mulţumesc de plăcerea ce mi-aţi făcut, replică copila, lăsând fără voie a se destăinui prin ochii săi simţirile care se deşteptaseră de curând în sufletul ei virginal.

Tinerii priviră lung unul la altul cu o expresie fermecătoare şi din momentul acela ei simţiră că soartele lor erau strâns legate împreună pentru totdeauna!...

Poetul a zis:

O singură minută a lui ş'a ei fiinţă
S'au înfrăţit în raiul ferbintei adorări,
Dar din acea minută cerească Provedinţa
Ar face-o veşnicie de scumpe desfătări!

Serata se prelungi până târziu, iar când Alexis îşi luă adio de la dame, căci el avea a pleca a doua zi dimineaţa, o umbră de mâhnire se întinse pe faţa lui.

— D-le Alexis, îi zise d-na Dorian, n'am nevoe să vă invit a considera casa mea ca şi casa părintească. Cred dar ca-i veni adesea să ne vezi la Iaşi unde o să ne întoarcem în curând. Adio!... v-aşi mai opri aice vre-o câteva zile dacă n'aş şti că sunteţi aşteptat acasă cu nerăbdare.

— Cât oi trăi, d-na mea, îmi voiu aduce aminte de orele preţoase ce am petrecut aice şi... El nu a putut zice mai mult, căci era foarte turburat, ci sărută mâna doamnei Dorian şi se întoarse pând spre Eliza...

Drăgălaşa copilă era ca şi dânsul cam palidă pe frunte:

— La revedere, d-le Alexis... Spune Alinei, sorei dv. că o sărut... Să nu mă uite şi să-mi scrie câte-odată.

— La revedere, bâigui sărmanul tânăr ameţit, îndreptându-se spre uşă.

— Dar lui Giali nu-i spuneţi nici un cuvânt amical? adăogă ea.

— Il uitasem!... El se întoarse de la uşă, luă papagalul în mână, îl netezi pe pene, îi adresă cuvinte desmerdătoare, îl sărută pe cap şi-l dete apoi Elizei. Papagalul mulţumit începu a rosti: **ami, ami, gentil...** pe când Alexis ieşea din salon împreună cu d-na Dorian...

Trebue oare să comit o nediscreţie? să descoper un secret?... Eliza, găsindu-se singură un moment sărută pe furiş capul fericitului Giali!...

Şi astfel începu şi astfel se sfârşi acest roman intim, între două fiinţe demne una de alta şi care păreau menite a trăi împreună în lumea fericirilor lumeşti...

Cine ar crede?... Eliza, în contra voinţei sale, se mărită după şase luni şi Alexis plecă în America pătruns de disperare.

Trecură doi ani de amară despărţire...

Când se revăzură amândoi în salonul Elizei, focul patimei lor părea cu totul potolit, şi fiecare din ei părea că făcuse un vis frumos, un vis ce se stinsese ca toate visurile.

Eliza, având un frumos copilaş pe genunchi, întinse o mână amicală lui Alexis şi-i zise cu glas sincer:

— Alexis, vrei să fi fratele meu?

El răspunse depunând pe acea mână cam tremurândă o respectuoasă şi mult afectuoasă sărutare, pe când papagalul de pe fereastră, d'ntre flori, zicea: **Quel dommage! quel dommage!**

Mirceşti, 8 Ianuarie 1880.

V. Alecsandri

Mic

Tratat de estetică literara

SAU

Lumea văzută estetic

5

(CE NU ESTE FENOMENUL ESTETIC?)

e) **Artistul „reprezentant al neamului său“.**

S'a băgat însă foarte curând de seamă că teoria mediului — după care artistul n'ar fi de cât intermediarul vorbăreţ al realităţei înconjurătoare, artist cu atât mai mare cu cât copiază mai aidoma — e neîndestulătoare.

Artistul are şi el o personalitate care— chiar când e creată de mediu — alterează realitatea, uneori în chip foarte artistic. Apoi unele invenţii, precum cinematograful, gramofonul, fotografia, radiofonia tind să copieze şi să redea realitatea, realitatea unui mediu cu mijloace mult mai perfecţionate decât ale bietului scriitor. Şi pentrucă unii critici au fost ursiţi să fugă toată viaţa lor de valoarea estetică, singura care le-ar fi justificat existenţa, au iscodit o altă realitate mai profundă decât e mediului: „caracterul specific naţional“. Acest „caracter specific“ s'ar fi găsind topit în toate priveliştile patriei, fizice şi sociale, şi apoi prin nenumărate generaţii s'a cristalizat în forţele sufleteşti ale scriitorilor. De aci purcede şi predilecţia — în România — pentru literatura ţărănească şi scriitorul dela ţară: „Spiritul românesc, considerarea lumei şi reacţia faţă cu lumea fiind mai nepervertit mai curat la poporul românesc de la ţară, numai acei scriitori vor reprezenta spiritul românesc cari, sau fac pate din ţărănime şi n'au rupt legăturile morale cu ea sau care, dacă nu fac parte din ţărănime şi-au plecat urechea la popor, s'au botezat în isvorul curat şi românesc al sufletului popular 1).

„Caracterul specific naţional“ — v
loare **etnică** — a fost astfel confundat
valoarea estetică.

Cu acest „spirit specific naţional“
încercat falsificarea întregei noastre c
turi, căutând a se face o cernere a pri
şi între elementele culturale ale Apu
lui, de care am fost şi suntem încă inf
enţaţi. Scriitorii noştri care au depă
prin cultura şi gustul lor pe apărăto
„spiritului specific naţional“, au fost
clăraţi „vânduţi intereselor cosmopolit
„pervertitori ai sufletului naţional“
„turburători ai curentului culturei naţ
nale“. Şi nici nu se băga de seamă — d
criticii cu „specificul naţional“ erau
necaţi în sociologie până'n gât — că s
ritul poporan recomandat ca singu
spirit eminamente artistic, era în ţa
nastră spiritul unei clase (ţărănim
sortită de istorie să fie sacrificată în
neficiul claselor urbane, deşi, se pa
mai puţin curate etniceşte.

Dar cum prea era mare numărul sc
itorilor naţionali care-şi luau materia
din ţări şi de la popoare străine, şi p
adesea scriitori mari se vădeau de a
origină decât neamul în limba căr
creau (grecul **Moréas** şi semi-semi
Proust în literatura franceză, evreul **H**
ne în literatura germană, polonezul
seph Conrad în literatura engleză et
s'a întocmit această nouă lege: „
scriitor poate să-şi ia subiectul
numai din viaţa ori cărei categorii
ciale naţionale, dar şi din viaţa u
popor **străin** şi scriitorul va rămânea
mân şi reprezentant al spiritului spe
fic naţional, dacă în scrisul său se
vedea chipul de a gândi şi de a si
specific naţional“ 2)

Confuzia dintre valori reese la ivea
din această simplă întrebare: Dar da
nu „se va vedea chipul de a gândi şi

---

1) „Viaţa Românească“, an I p. 136.

2) „Viaţa Românească“, an XVI Nr.

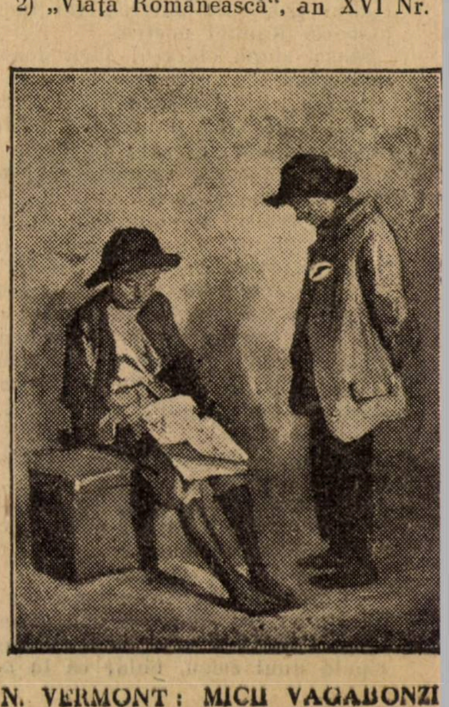

N. VERMONT: MICU VAGABONZI

a simţi specific naţional?“ Evident, scriitorul nu va mai fi reprezentantul „spiritului specific naţional...“ **Va fi el însă mai puţin creator de valori estetice?**

Şi se poate oare susţine cu seriozitate că toţi artiştii unui neam, din toate provinciile şi dealungul tuturor veacurilor sunt doar feţele diferite ale aceluiaşi „caracter specific“? Nu s'ar putea susţine această afirmaţie nici măcar pentru toţi scriitorii cam din aceiaşi vreme şi din aceiaşi ţară.

(Adevărate antinomii estetice constituesc astfel **Dostoiewski-Turgheniew** în literatura rusă, **Hugo-Bandilaire** în literatura franceză, **Scheller Soethe** în literatura germană, **Petrarca-Boceacio** în literatura italiană, **Caragiale-Eminescu** în literatura română).

Fără îndoială, au şi caractere comune; dar aceste caractere comune, „specific naţionale“ — **le găsim adesea, ba şi în mai mare măsură la toţi scriitorii mediocri contimporani** 3).

Prin „caracter specific naţional“, adevăratul creator de artă se anulează în ceilalţi creatori de artă. Ca toate celelalte valori moral-social, **valoarea etnică se bazează pe o comunitate de însuşiri, pe când valoarea estetică pe o diferenţiere de însuşiri.** Intre **etnic** şi **estetic** este astfel o incompatibilitate de esenţă. Nu ceiace, la talent egal, e comun scriitorilor **Dostoiewski, Tolstoi, Andreiew, Turgheniew, Gorki,** ci din potrivă ceiace îi **diferenţiază** are puterea să-i definească în literatura rusă şi să-i conserve în viaţa artistică a lumei. Primul semn al marelui creator este diferenţiarea de tot ce s'a creat până la el, şi ceiace-l diferenţiază constitue elementul prin care devine valoare universală.

Vom mai observa că niciodată artistul care s'a pus conştient şi voluntar în slujba cine ştie cărui „caracter specific“ recomandat de critici ca fiind foarte „naţional“, n'a izbutit să creeze vre-o operă de artă care să facă într'adevăr cinste neamului său 4).

Marile creaţii artistice n'au urmărit astfel de scopuri etnice. Vin ei apoi — să fim liniştiţi — profesorii şi oratorii care pun mâna pe opera de artă şi o declară „specifică“, creând, e drept, uneori un suflet colectiv acolo unde nu fusese nimic 5).

Forma societăţilor omeneşti având azi un caracter mai mult de celulă naţională, vădit în formele de producţie naţională şi de ocrotire a producţiei naţionale — prin armată şi vamă — e firesc să se caute şi să se susţie existenţa unui caracter specific naţional unitar, între graniţe, ceva impalpabil dar puternic şi existent ca Dumnezeu.

Era deci, într'un fel, justificată atitudinea criticilor noştri literari care credeau, înainte de unirea tuturor Românilor, când jumătate din teritoriul locuit de români era sub stăpânirea duşmană, că opera de artă are menirea să evidenţieze „caracterul specific naţional“. Dar azi, când poporul român e aproape tot între hotarele statului său naţional, această erezie care a făcut atâtea victime în viaţa noastră literatură, devine de-a-dreptul o faptă anti-naţională şi anti-patriotică. Trebue, însfârşit, să judecăm opera de artă după criterii estetice şi să facem pe artist să-şi dea seama de acest lucru: ca opera de artă slujeşte într'adevăr neamul în sânul căruia a apărut, numai atunci când e pură valoare estetică între valorile estetice ale lumei.

„Caracterul specific naţional“ când va fi în pericol, să-l lăsăm în grija artileriei. E o armă eficace.

f) Artistul „reprezentant al idealurilor omenirei“.

Idealul religios (catolic sau ortodox) şi idealul umanitarist (socialist sau numai pacifist) au alterat în vremea noastră în bună măsură preţuirea valorilor estetice. Nu s'a băgat de seamă că însuşi poetul creştin sau umanitarist, când lăsa deoparte condeiul de propagandă şi scria cu pana sa de diamant pur, nu putea scăpa de ispita de a face bună parte şi ideilor anti -creştine sau anti-umanitariste.

Cititorul nostru din cele scrise până aci, nu mai are nevoe de alte lămuriri pentru a-şi da seama de erezia artei şi artistului în slujba „idealurilor omenirei“.

Vom adăoga numai că mari opere literare catolice, ortodoxe sau umanitariste s'ar putea crea, precum s'au şi creat; acest fapt nu trebue să ne inducă în greşeala de a căuta în ele şi a le preţui după valoarea în sine a valorilor catolice, ortodoxe sau umanitariste, ce le-ar putea cuprinde. Din acest punct de vedere, tratatele respective ştiinţifice — catolice, ortodoxe sau umanitariste — sunt mult mai valoroase.

g) Artistul „reprezentant al ritmului vremii“.

A apărut de curând în tânăra filosofie românească, o idee — susţinută de d. Lucian Blaga — plină de seducţie. Artistul, în orice ţară s'ar ivi, ar fi un material maleabil care ia pururea şi în chip fatal forma spiritului vremei lui. Acest spirit apare nu se ştie de unde — fenomen originar din sânul lui Dumnezeu — şi se întipăreşte caracteristic pe feţele variate ale veacului. 6)

Ne îmbrăcăm atunci la fel, simţim aceleaşi simţiminte şi gândim aceleaşi idei, preferăm aceleaşi danţuri, aceleaşi băuturi şi aceleaşi arome, chiar figurile noastre dobândesc un aer al epocei. Artistul are prilejul de a presimţi, de a fi precursorul „ritmului vremii“ care se anunţă şi de a-l realiza apoi în opere de artă.

D. Lucian Blaga a găsit astfel elementele ritmului romantic, naturalist, impresionist, simbolist, expresionist, în toate domeniile vieţei, în viaţa socială ca şi în ştiinţele exacte.

Ce alt ar avea de făcut adevăratul artist — dacă ar socoti acest adevăr ca normativ — de cât să înţeleagă „ritmul vremii“, să i se supue — şi atâta tot?

În artă, această concepţie dacă nu păcătueşte împotriva aparenţelor istorice— au existat într'adevăr şcoli artistice — păcătueşte însă împotriva spiritului estetic, pe care-l denaturează cu un aliagiu de natură filosofică.

Ca şi ereziile precedente, „ritmul vremii“ pune accentul pe şcoala literară — deci pe însuşiri comune — nu pe însuşirile care diferenţiază adică menţine şi dă valoare artiştilor originali ai unei şcoli. Romantici, bunăoara, au fost şi **Hugo** şi **Baudelaire,** şi **Lamartine** şi **Vigny.**

Cercetătorul „ritmului vremii“ îi îneacă pe toţi în acelaş val, îi coace pe toţi în acelaş cuptor filosofic. Din acest punct de vedere, nici n'ar fi fost nevoe să apară **patru,** ci numai **unul,** îndestulător pentru a ilustra „ritmul“ romantic. Dar au apărut **patru** — şi foarte deosebiţi; **patru** romantici numai în literatura franceză, dar care pot fi punctul de plecare a patru noui „ritmuri“! Să fie oare Dumnezeu atât de simplu încât să creeze fără necesitate atâţi romantici, când orice filosof îi poate dovedi, cu „ritmul vremii“, că era deajuns să creeze unul singur“?

Scriitorii aceleiaşi vremi, chiar dintre cei mai mari, nu ţin totdeauna de „ritmul vremii“ lor; sunt în întârziere sau îl depăşesc, uneori cu două-trei „ritmuri“. Cele mai bune romane naturaliste din literatura franceză n'au apărut în timpul naturalismului, ci la începuturile simbolismului; iar Stendhal care scria în plin romantism a şi precizat că el ţine de generaţia dela 1880 — cifră indicată profetic.

Concepţia „ritmului vremii“ are însă un merit: dă de la început pe faţă pricina caducităţii şi morţii operilor de artă, socotite de atâta vreme, nu ştim de ce „nemuritoare“. Când pier popoare, când se spulberă ţări, continente şi poate constelaţii, profesorii de literatură vor neapărat ca operile de artă să fie „nemuritoare. Valul vremii celei noui care se ridică, **a îngropat prin însăşi înălţarea sa în zarea vieţei, creaţiile „ritmului“ de eri.**

---

3) La noi, operile d-lor **Lungianu** şi **Ciocârlan** au acelaş „caracter specific“, ca şi operile d-lui **M. Sadoveanu,** bunăoară.

4) Ni se pare că d. **E. Lovinescu** a dat de curând forma cea mai lapidară acestei probleme: „O categorie psihologică nu se poate converti într'o categorie estetică: cântecul din fluer sau înjurătura naţională pot fi **specific** fără a deveni şi valori estetice; cât timp specificul (etnic) nu e un principiu de valorificare estetică, el nu rămâne decât în funcţia sa psihologică; cât timp nu pot zice: „e frumos pentrucă e românesc“ a mai vorbi de „specific“ în critica literară înseamnă a nu face disociaţiile necesare între categorii diverse“. **(E. Lovinescu-:** „Poporanismul anacronic“ în **Sburătorul** din April 1926).

5) D. O. Goga, bunăoară, a declarat că **I. L. Caragiale,** artistul atât de original al literaturei noastre, e „geniul cel mai reprezentativ al neamului românesc“ **(Mişcarea literară, Noembrie 1925.)**

6) **Lucian Blaga,** „Feţele unui veac“ (Biblioteca „Semănătorul“ Arad,) şi „Fenomenul originar“ („Colecţia Vremii“, Buc.).

Sisif

Lui Gh. M. Vlădescu

Bătrânul meu Sisif, durerea ta
S'a adâncit în mine zi cu zi,
Eterna neodihnă de-altă dată
Mă turbură acuma, parcă-aşi fi
Un nou Sisif, un frate'n suferinţă,
Robit de-aceiaşi patimire grea
Ce te-a fărmat pe tine-odinioară
Când ispăşiai în Tartar vina ta.

Un deal pietros îmi sta şi mie'n faţă
— E-aşa lumina sus pe culmea lui —
Cu paşi nesiguri, lunecând într'una,
Eu năzuesc de-o vreme să-l tot sui.
Şi-ajuns pe culmi mă prăvălesc în vale
Şi mă mânjesc de ţarnă, rând pe rând,
Ca iar să sui spre-o culme minunată
Pe care n'am s'o cuceresc nici când...

Şi totuşi străduinţa-ţi fără roadă
Un zâmbet bun ţi-o lumina în gând:
Nădăjduiai ca-i drumul cel din urmă
De câte ori porneai să urci pe rând...
...Ca altădată, culmea mă aşteaptă
Dar gândul meu cunoaşte drumul lung:
Când iarăşi năzuinţa mă orbeşte
Eu ştiu că niciodată n'am s'ajung.

1922 GR. VAJA

POVESTE

de SILVIUS ROLANDO

Şi văzând Dumnezeu, că oamenii au pătruns în veacul veacurilor, înfruntând cumplitele lui pedepse — prăpădul potopului şi aprinderea cetăţilor nelegiuite — s'au sfărâmat în joc de desfrânare şi cu lovituri de patimă fără saţ, lespedele legii şi ale legământului, ba chiar, trăiesc în răsvrătire, nesocotind adevărul încredinţat darului şi patimilor Fiului Său, deopotrivă cu El, a pogorît pe pământ, ca prin vorba şi puterea sa, să îndrepte lucrarea pe care nici semnele cerului, nici spusele proorocilor, nici chiar patimile Celui răstignit pe cruce, n'au putut-o săvârşi.

Era noapte, şi duhul Lui alunecând pe razele stelelor, s'a întruchipat pe pământ în chip de om, din toate podoabele omului, luând haina celui umil, toiagul celui pribeag, privirea celui bun, cuvintele celui blajin şi bătrâneţea celui cuminte.

Era noapte.... In cetate, sunetele cimbalelor, ale flautelor şi ale harfelor cu zece strune, încetaseră.... Amanţii goi, încolăciţi ca şerpii, adormiseră în spasmurile orgiei, în miros de vin şi fard de femee, printre flori răvăşite şi cupe sparte.... Sclavii rânjiau ura, în visele lor de răzbunare, iar cinstiţii, care ziua întreagă întocmiseră temniţe pentru necinstiţi şi circuri cu fiare sălbatece pentru osândiţi, se bucurau de odihna cea bine meritată cinstei lor.

Era noapte şi în cetatea prăbuşită într'un deşert de întuneric, trei lumini, doar trei lumini ardeau, ca trei gânduri vii într'un craniu mort, ca trei candele de mister într'un templu dărâmat.... Iar paznicul, care-i deschise poarta de aramă plină cu sculpturi nelegiuite, parafată cu nestimate de azur şi înspumată cu dantele de fildeş, îi spuse:

— Lumina cea dintâi e felinarul unui nebun care într'un butoi locueşte şi de acolo strigă tuturor, care vor să-l asculte, că el a găsit secretul fericirii... Lumina cea de a doua arde la casa unui judecător drept, cinstit şi înţelept. Intreaga noapte, el cercetează cărţile fără început şi fără sfârşit ale înţelepciunii omului, în care el a tălmăcit adevărul singur şi veşnic al virtuţii, iar la rândul lui, scrie cărţi mari şi întocmeşte pravile grele pentru a ferici pe cinstiţi şi a-i feri de păcatele celor vicleni şi răi.... Lumina ce de a treia, pleca din coşul unui meşteşugar doctor. In mari cazane, el clocoteşte laolaltă, cozi de şopârlă, ochi de bufniţă, inimi de cocoşi, dinţi de câine şi venin de şearpe, din care vrea să scoată sucul veşnicii tinereţi, iar în pântecele furnalelor lui, el alege pucioasa şi argintul viu din metalele fără lustru, preschimbându-l în aur...

Şi a mers Dumnezeu la lumina cea dintâi... Nebunul atîrnase de felinar un tub de trestie şi prin el număra stelele, deşi aflase că ele sunt fără de sfârşit.... Nici n'a luat seama la sosirea străinului..

— Nebunule, ascultă vorba mea....

— Cine eşti tu şi de ce-mi strici plăcerea vieţii?

— Eu sunt Dumnezeu.

— Nu te cunosc! Te-am căutat şi nu te-am găsit. Te-am chemat şi nu m'ai auzit...

— Eu din nimic am făcut totul! Am dat lumii statornicia veşniciei, iar pământului însemnarea timpului!.... Am scos lumina din întuneric şi uscatul din ape... Spre podoabă am dat rod mult pământului, apei şi luminei şi din lamura acestui rod, Eu am întrupat pe om...

Iar nebunul auzind aceste cuvinte, sări din adăpost şi măsurându-l cu priviri îndrăsneţe, îi spuse doar atât:

— Şi nu ţi-a fost ruşine?

Apoi intră liniştit în butoi şi potrivind tubul de trestie, începu să numere stelele, deşi aflase că sunt fără sfîrşit...

Dumnezeu îl dojeni cu blândeţe:

— Ajută-Mi, tu nebunule, Eu vreau să desăvârşesc lucrarea, vreau să dau fericirea adevărată omului, singurul ţel al creaţiunii... **Dă-Mi, tu, gândul, îţi voi da Eu puterea!...**

— Străine, răspunse nebunul cu milă, nu te cunosc şi acum, când ştiu că numărul stelelor e făr' de început şi făr' de sfârşit, nici că voi a te cunoaşte.... Dar dacă cum spui Tu, cu o vorbă din nimic ai făcut totul, pietrele pământului ca şi stelele cerului, ai dat rod de nesfârşită vieaţă apei şi pământului, şi fără voinţa lui ai conceput pe om, atunci, tot cu o vorbă, întoarce totul iar în nimicul cel dintâi, din care nimic nou să nu purceadă nici când.... Iar dacă puterea Ta s'a sfârşit toată cu nesăvârşirea înfăptuirii Tale, şi Tu ai luat chip de om, spre a scăpa de veşnica osândă a remuşcărilor, atunci adună-Ţi toată tăria nouei Tale întrunchipări şi dispari în genuna nimicniciei, spre a nu rămâne martor nevrednic al nevredniciei Tale...

Şi a intrat în butoi şi a început să numere stelele, deşi aflase că sunt fără de sfârşit....

Iar Dumnezeu a mers la lumina cea de-a doua, la casa dreptului judecător, care din cărţi multe, tălmăcia adevărul, singur şi veşnic al virtuţii...

Şi a zis:

— Judecătorule cinstit, Eu sunt Dumnezeu... **Dă-Mi tu gândul, îţi voi da Eu puterea!...**

Dar judecătorul cinstit răspunse cu smerenie:

— Doamne, ce Ţi-aşi da eu Ţie, cuvântul cel dintâi şi gândul cel din urmă, Ţie făcătorul în şease zile, din nimic a tuturor celor văzute şi nevăzute, Ţie care stăpânind lumea doar prin înţelepciune, îi dăruieşti atâta bucurie.... Eu aştept totul doar dela Tine!

— Iată ce vreau, răspunse Dumnezeu, vreau să săvârşim lucrarea... vreau să aduc fericirea pe pământ, îndreptând slăbiciunea oamenilor, dând gând bun celor răi şi suflet cinstit celor vicleni, aşa ca toţi oamenii să fie deopotrivă de înţelepţi, deopotrivă de buni, deopotrivă de cinstiţi... **Deaceea dă-Mi tu gândul şi îţi voi da Eu puterea...**

Iar judecătorul cel drept auzind aceste cuvinte, căzu în genunchi şi tremurând din tot corpul lui, uscat de cuminţenie şi dreptate, începu să-L roage cu lacrimi în ochi, cele dintâi lacrimi ale vieţii lui:

— Să nu faci asta Doamne! Să n'o faci!... Pământul, aşa cum l-ai întocmit, e bun şi aşa să rămână..... Toate cărţile acestea multe, pe care numai înţelepţii le-a scris, ca şi toate acelea pe care eu şi alţii, ce vor veni după mine, le vom scrie, pentru gloria Ta, dar şi pentru gloria mea, de aci purcede... In ziua în care toţi oamenii vor fi deopotrivă, cinstiţii nu vor mai avea rost să Te cinstească nici pe Tine, puterea lor de veci, nici pe mine, puterea lor de-o clipă!...

Şi a ajuns Dumnezeu la casa meşteşugarului Doctor, care, prin foc, căuta „secretul marii înfăptuiri". Şi l-a găsit în pustiul desnădejdei, cu ochii şterşi de viaţă, cu barba şi părul încărunţite,

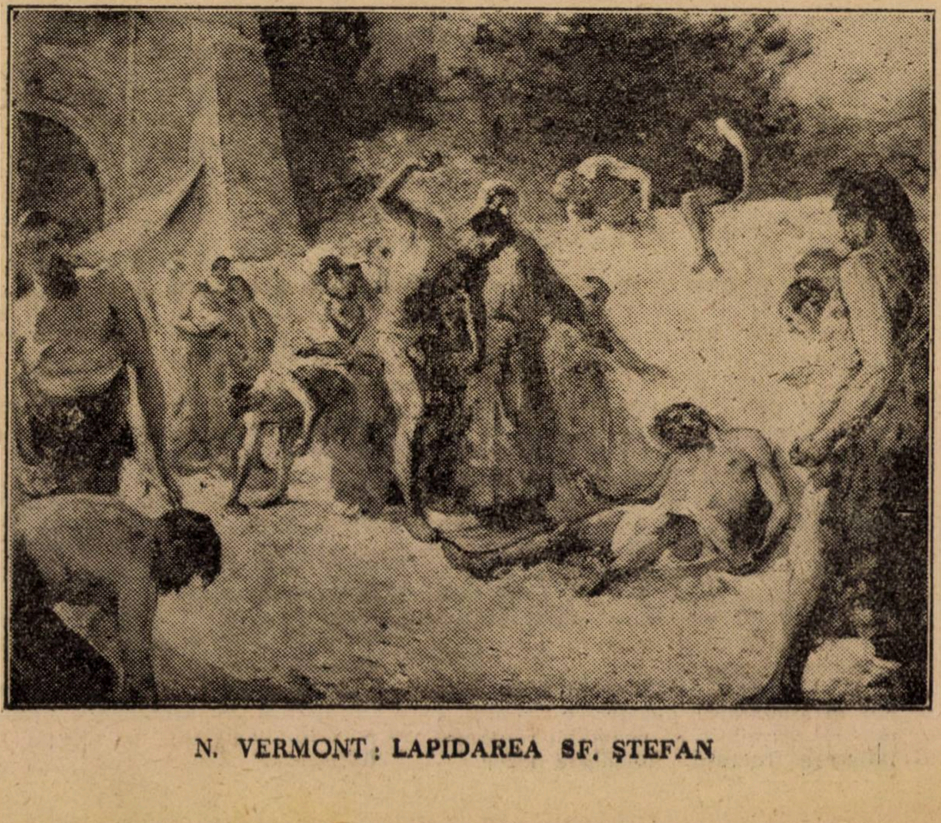

N. VERMONT: LAPIDAREA SF. ŞTEFAN

Adevărul e că, admiţând pieirea operilor de artă ca izvoare ale emoţiei estetice — cum piere tot ce a fost viu — concepţia „ritmului vremii" implică o pieire oarecum ritmică, deci subită, ceeace e inexact. Nu toate operile de artă ale „ritmurilor" apuse şi-au sleit isvoarele dătătoare de emoţie estetică.

Vom vedea mai departe că altfel pier operile de artă.

F. ADEREA

(urmează).

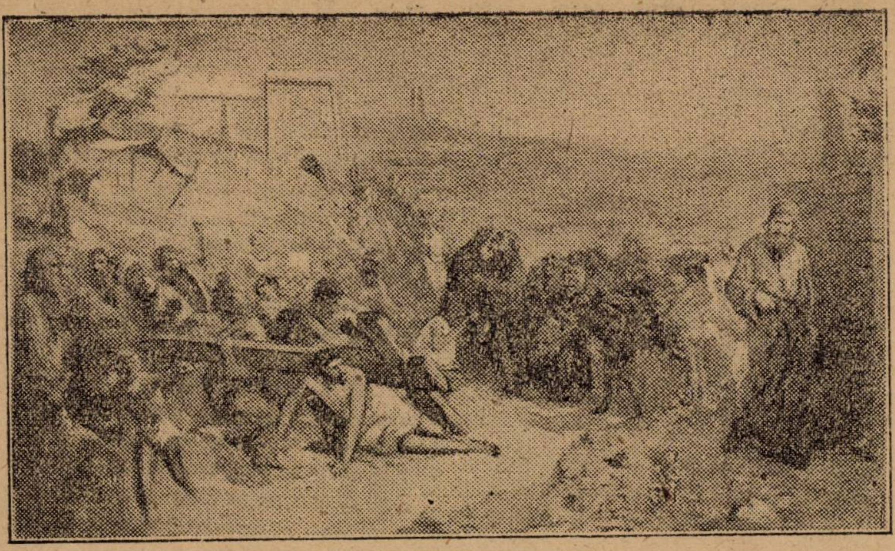

N. VERMONT : CALVARUL

ca cenușa cuptorului stins... Furnalele îi erau reci și cuptoarele fără foc... O singură lumânare pâlpâia în bolta unui craniu de om tăiat în două cu fierăstrăul. Şi Dumnezeu l-a întrebat :

— Ce munci grele frământă gândurile tale, fericitule, care lucrezi pentru fericirea omului !...

— Străine, răspunse meșteșugarul doctor, durerea mea, Tu n'o poți înțelege.... De treizeci de ani lucrez la „marea înfăptuire", al cărui secret, tatăl meu l'a moștenit dela strămoșul lui... De treizeci de ani, nu cunosc nici odihna nopții, nici bucuria zilei... de treizeci de ani, cuptoarele mele mistuesc laolaltă elementele vii, care întrunchipează neființa... Şi azi, după treizeci de ani de chinuită așteptare, cuptoarele îmi sunt stinse și furnalele reci, iar în alambicuri nici picătură din licoarea vieții, și în cenușă nici un fir din metalul cel mai nobil... Toată noaptea am chemat în sprijinul meu pe Satan, toată noaptea m'am închinat lui, făgăduindu-i sufletul meu pe vecie.... dar el n'a binevoit cu mine !...

— Meșteșugarule doctor, nu fii trist !... Eu sunt Dumnezeu ! **Dă-Mi tu gândul, îți voi da Eu puterea !...**

— Putere am și eu... Am avut putere să tai morții și să ucid viii.... Am avut putere să sorb sânge din inimi de fecioare și creer din capete de înțelepți bătârni... Am avut putere să nesocotesc pe Dumnezeu și să mă închin diavolului... **Nu puterea, ci gândul îmi lipsește !..**

— Nu fii îndurerat, omule ce cauți fericirea omului, vom găsi noi gândul undeva, pe pământul acesta mare !...

Dar omul se sperie ca în fața morții. Ochii îi ardeau ca argintul viu înroșit în foc, iar zbârciturile feței, încrustate în chinul așteptării, săltau în fioroase schime nestăpânite.

— Nu mă înțelegi, străine !... Tu nu mă poți înțelege ! Aci e cumplita durere! Dar dacă Tu cu adevărat ești Dumnezeu, și findcă diavolul nu mi-a dat ascultare, mă voi închina Ție din nou, dacă Tu vrei și mă poți ajuta cu adevărat !...

— Vorbește omule, ce cauți fericirea omului...

— Atunci ascultă.... In cetatea vecină se găsește un meșteșugar doctor, care ca și mine lucrează la „marea înfăptuire"... De treizeci de ani, și el cercetează secretul pe care tatăl său l-a moștenit de la strămoșul său, de treizeci de ani el nu cunoaște nici odihna nopții, nici bucuria zilei, la el ca și la mine, de treizeci de ani, cuptoarele mistuesc laolaltă toate elementele moarte, care alcătuesc viața și toate elementele vii, care întruchipează neființa...

— Şi unde ți-e durerea, omule ?

— Aci, fiindcă el azi se laudă pretutindeni, că a găsit **„gândul cel nou"**, prin care în alambicul său a distilat un picur din licoarea vieții, iar în cenușa cuptorului său a strălucit un fir din metalul cel mai nobil... Lui azi, îi lipsește doar puterea, și pentru aceasta el soarbe sânge din inimi de fecioare și creeri din capete in înțelepți bătrâni !...

— Atunci repede la el, să-l ajutăm cu puterea Mea și a ta...

— Nu, să mergem, să-l omorîm !...

— Dar oamenii ?... Ce vor face oamenii ?... Ei nu vor mai cunoaște bucuria veșnicii tinereți, nici luciul mângâietor de toate relele, ale metalului celui mai nobil....

— Mai bine oamenii să nu cunoască nici când, bucuria veșnicii tinereți, nici luciul mângâietor al metalului celui mai nobil, decât meșteșugarul din cetatea vecină să găsească secretul „marii înfăptuiri"...

Şi s'a întors Dumnezeu de pe pământ, umilit de nebun, nemângâiat de cinstit și îndurerat de cercetător... și chemându-și Fiul iubit, i-a zis :

— Spre a găsi **gândul**, Te voi trimite din nou pe pământ.... Te vor bate și Te vor scuipa, Te vor batjocori, cu cunună de spini, Îți vor încorona fruntea, iar la sfârșit, Te vor osândi și Te vor răstigni... Spre a găsi însă gândul, Îți voi da Ție toată puterea, ca toate să le treci !....

Şi Fiul a răspuns :

— Tată, mă voi duce pe pământ, deși știu că mă vor bate, mă vor scuipa, mă vor batjocori, cu cunună de spini vor încinge fruntea mea, mă vor osândi și mă vor răstigni....

— Atunci pleacă....

— Nu, voi pleca... vreau să știu care îmi va fi răsplata....

— Răsplata Ta va fi **„gândul"**, pe care doar pe pământ îl poți găsi !...

— Nu Mi-e deajuns !

— Şi ce vrei Tu ?

— Incredințează-mă, că încă odată, doar o singură dată, voi mai intra cu alai în Ierusalim în strigăte de Osana ale mulțimii, călcând cu picioarele asinei mele, ramurile de finici și vestmintele așternute de popor în calea mea....

In clipa aceea, de pe pământ, se auzi o hohotire... Nebunul cu un fir de rază, spărsese bolta cerului, și din butoi auzia cuvintele cele de deasupra simțurilor :

Dumnezeu înfuriat de atâta batjocură, strigă într'ajutor puterea cuvântul cel dela început, vrând prin el să nimicească totul... Dar la porunca lui, nimic din ceeace era hotărît, nu se clăti altcum.... și înțelegând că lumea nu mai ascultă de El, ci de legile lui, își adună toate zadarnicile lui puteri și se prăbuși în genună...

De atunci nu mai există Dumnezeu.....

SYLVIUS ROLANDO

Cluj, Octombrie, 1936.

O seamă de cuvinte

Alături de geniul și spiritul lui Rossini, a rămas celebru și egoismul său. Intr'o zi, autorul muzicei lui Wilhelm Tell a fost apucat, pe stradă, de o ploae torențială. Adăpostindu-se sub o umbrelă veche, el era amenințat să fie udat până la piele, când a fost zărit de unul din admiratorii săi care se afla în trăsură. Oprind trăsura, acesta o oferi maestrului care nu se lăsă rugat și se urcă în ea. Gentilul meloman rugă atunci pe Rossini să-i împrumute umbrela sa, spre a se duce acasă ; dar fu întâmpinat de un refuz categoric :

„Nu pot, dragă domnule, căci o umbrelă împrumutată e ca și pierdută" ; răspunse italianul făcând semn birjarului să se depărteze.

*

Rossini scrise, pe când locuia la Paris în bulevardul Montmartre No. 16, opera sa „Bărbierul din Sevilla", care e considerată ca o capo-d'operă.

Publicul parizian obișnuit cu muzica rece a compozitorilor moderni, fu scandalizat de verva operei lui Rossini și o primi cu fluerături.

După câțiva ani, Rossini se mută la Passy. Prietenii lui îi atraseră atenția că acolo va fi asurzit de dimineață până seara de fluerăturile locomotivelor. Rossini răspunse :

Când cineva a asistat, ca mine, la prima reprezentație a „Bărbierului din Sevilla", nu mai poate fi asurzit de alte fluerături.

*

Jean Jaques Rousseau, fiind copil, fu pedepsit într'o zi de părinții săi de a nu fi primit la masă. I se dădu o bucată de pâine goală și fu trimis la culcare.

Trecând prin bucătărie spre a ajunge în camera lui, el văzu o găină friptă, gata de servit și care răspândea un miros foarte ispititor.

Copilul se duse să dea bună-seara părinților săi, cari deasemenea se aflau în bucătărie. După ce îi sărută, se întoarse spre găină și aplecându-se până la pământ îi zise pe un ton hazliu :

„Adio, frumoasa mea găină !"

Aceste cuvinte dezarmară părinții de severitatea lor și deciseră să i se ridice pedeapsa.

Zoe V. Lecca

Gândacul

Lui Bebe

Cu platoşă de smalţ pe trup leită,
La cingătoare numai gâtuită.
Şi cu răsfrângeri vii, scânteetoare,
De pietre scumpe 'n razele de soare, —

Un biet gândac, c'un fir de iarbă 'n gură,
Aleargă, „aferat“ peste măsură,
Pe-o linie sucită, întortochiată,
In cetina brădetului uscată.

Dar cine-o fi, mă rog ? şi ce zor are ?
— Problema, dacă cere-o deslegare
Şi dacă pare lucru de nimică,
De socoteşti mai bine, se complică.

Fireşte, poţi scăpa c'o ironie :
„Ia o insectă - acolo, -- ce să fie ? —
Şi merge-aşa, nu ştie nici ea unde“...
Dar asta nu se chiamă a răspunde.

E vorba : EL, ce personalitate
E 'n gândăceasca lui societate ?
Ce roboteşte ziulica 'ntreagă ?
De unde vine ? şi 'ncotro aleargă ?

Poate-i un simplu gospodar, ce-anume
S'aprovizionează cu legume.
Şi, pentru'un firişor de iarbă, insul
A trebuit să calce tot cuprinsul.

Poate, cu grija casei, gospodarul
Şi-o fi 'ncurcat cumva itinerarul,
Şi-acuma, vrând palatul să şi-l cate,
A rătăcit pe locuri neumblate.

Poate-i un diplomat de carieră,
In dinţi cu glorioasa-i bandieră,
Şi poate 'n cine ştie ce tavernă
A aranjat politica externă.

Sau poate 'n cărdăşia unor prieteni
S'o fi 'ncurcat la grotele din cetini,
Şi-o fi perdut la cărţi, ori, — cine ştie, —
Poate-i chiar el un grec de meserie.

Poate-i un sportsman, care s'antrenează,
O sentinelă care patrulează,
Un mesager c'o straşnică solie,
Ori un bandit scăpat din puşcărie.

Poate-i un botanist ce explorează
Imprejurimile, şi colectează
Anume importante exemplare
Pentru nepreţuitele-i herbare.

Poate-i spiţer, ori medic de valoare,
Ori un bolnav ce face băi de soare,
Precum se poate foarte bine iară
Să fie un regretabil pierde-vară.

De-asemenea s'ar fi putut să fie
Poftit să onoreze-o sindrofie
Şi întâmplarea să-i fi scos în cale
Pe Dulcineea visurilor sale.

Şi tot aşa, e foarte cu putinţă
Să fi audiat o conferinţă,
Ori un concert simfonic, ori o scenă
Patetică, de nu cumva obscenă...

Dar dacă el, gândacul, se grăbeşte
Pentru vre-un copilaş care tânjeşte,
Ori pentru vre-un bunic în agonie
Şi iarba nu-i decât o doctorie ?...

Ori dacă iar (ce nu se poate par'că !?)
E un apaş periculos ce 'ncearcă
O senzaţională lovitură
Cu iarba fiarelor ce ţine 'n gură ?...

Ori dacă... Insă câte ipoteze
Ar mai putea să se imagineze,
Văzându-l cum aleargă 'n goana mare,
In sus şi 'n jos, haihui, la întâmplare !?...

. . . .

Dar iată-l, sprinten, vine, vine, vine,
S'apropie din ce în ce de mine...

Un vreasc îi stă în drum, — îl ocoleşte,
Pentru că nu degeaba... se grăbeşte.

Şi, când ajunge 'n faţa mea, gândacul
E par'că şi mai zăpăcit, săracul ;
Surpriza-l ulueşte, se 'nţelege,
Dar, inimos cum e, se reculege

Stă 'n loc, iscoditor, şi mă priveşte...
(Oare cu ce butuc m'asemueşte ?)
Mă pipăe cu ambele antene
Şi-apoi dispare 'n nişte buruene.

Probabil că acolo sunt pitite
Şi de intemperii adăpostite,
Sub brusturul crescut în as de cupă,
Apartamentele ce le ocupă.

Şi poate tot acolo o iubită,
De 'ntârzierea lui neliniştită,
In prag, de dimineaţă, stă la pândă,
Geloasă, 'ngrijorată şi flămândă.

Geloasă, da ! pentru că decadenţa
Va fi condus-o la experienţa
Că sexul tare, slab dela natură,
Se 'nduplecă la ori-ce aventură ;

Şi 'ngrijorată, că vre-o păsărică
L'o fi luat în cioc, ca pe-o nimică,
Fiind ştiut că 'n codru niciodată
Vieaţa nu e bine-asigurată.

Eu par'că-o văd într'un tailleur, cochetă,
Iţindu-se, făcând o piruetă
Şi dispărând, ca iar să reapară,
Nervoasă, supărată foc şi pară.

Şi-o văd cum deodată se opreşte,
Apoi cum urechiuşile ciuleşte
Şi'n fine cum tresare 'nfiorată
De-un fâşcit în cetina uscată.

Ea îi cunoaşte mersul, fiţi pe pace,
Cadenţa lui şi sgomotul ce face,
Şi de-ar minţi-o şi instinct şi minte,
Rămâne inima, care n'o minte.

Iar când apare EL, zorit ca vântul
Cutremurând din temelii pământul,
Ea-şi şterge cu lăbuţele obrazul
Şi uită ca prin farmec tot necazul.

Şi-ar vrea să-i spue numai fericirea
Că-l vede iar voinic şi 'n toată firea
Şi după cuviinţă să-l desmerde
Pentru doritul fir de iarbă verde.

Deci... pune masa şi pe ea salata, —
Şi prânzul lor luculian e gata
Apoi... ce fericire ideală !
Şi ce delicioasă ronţăială ! !...

. . . .

Inchipuirea unui singuratic
Umanizându-te, gândac simpatic,
A dat ţinutei tale impulsive
Interpretări, deşi inofensive,

Dar poate că meschine şi banale,
Ori jignitoare demnităţii tale,
De care înţeleg să-ţi cer iertare,
Căci, ştii şi tu, humanum est errare.

Iţi cer ertare de nesocotinţa, —
Care frizează chiar necuviinţa. —
De-a fi pătruns, din curiozitate,
In sacro-sancta ta intimitate ;

Şi-ţi cer ertare, mai ales, gândace,
Pentru ofensa ce 'ndrăznii a-ţi face,
Asemănându-te cu unii oameni,
Cu care n'ai voi să te asemeni...

...Şi-acum, scormonitor de vremi trecute,
Ce m'ai înveselit o clipă, du-te
Unde te chiamă dorul, şi mă lasă....
Pe mine nimeni nu m'aşteaptă-acasă.

ROZMARIN

Pagini engleze

BABBITT

Printre cele mai norocoase dintre romanele scrise în limbă engleză în cei cinci ani din urmă, Babbitt de Sinclair Lewis (Jonathan Cape, London) s'ar putea uşor numi romanul Americei.

Acum vreo cincizeci de ani Huxley grăia unui american: „Nu pot spune că sunt cât de puţin impresionat de mărimea voastră, sau de resursele voastre naturale. Mărime nu înseamnă măreţie şi un teritoriu vom face o naţiune. Marea problemă asupra căreia pluteşte un fel de sublim, cum şi teroarea desinului iminent e: ce aveţi să faceţi voi cu toate aceste lucruri?“

E întrebarea care stă la temelia romanului lui Sinclair Lewis, întrebare rezolvită de bună seamă negativ — de unde veracitatea şi succesul romanului publicat întâia oară în toamna lui 1922, ajuns până în Decembrie, acelaş an, la a patra ediţie, pentru ca o nouă ediţie eftină în 1924 să facă din el unul din cele mai populare romane ale zilei noastre.

Romancierul, Hugh Walpole, autorul „Captivilor“ şi naşul englez al cărţei, o numeşte în prefaţă „un triumf“ şi tot aşa de elogios se exprimă asupră-i A. G. Wells.

Babbitt e un Yankee de ultima oră, unul din marea masă de meteci coborîţi în timp, din cei 102 „Părinţi Pelerini“ ce au părăsit Anglia în 1621 şi din cei 150.000 de scoţieni şi irlandezi debarcaţi în Dec. 18 — e fiul pestriţ al acestei naţii“ americane din care, cum, ne spune N. M. Butler[1]), încă din sec. 18 numai două treimi erau englezi, pe când o şesime scoţieni şi irlandezi, o zecime germani, restul olandezi, suedezi şi francezi.

Incepem prin a prezenta astfel — pe deasupra romanului — pe Babitt, din pricină că romanul lui e romanul lipsei de personalitate şi aceasta e credem nota cardinală a bărbatului american şi, cu el, a însăşi civilizaţiei care îi poartă numele.

„In April 1820 Babitt împlinea 46 de ani şi nu făcea nimic în deosebi, nici unt, nici ghete, nici poezii, ci avea chemarea să vândă la iuţeală case pe un preţ mai mare decât lumea îşi putea îngădui să plătească“.

„Capul lui mare era roz, părul castaniu subţire şi uscat, Faţa, de copil, când dormea, în ciuda creţurilor şi semnelor roşii de ochelari pe povârnişurile nasului. Nu era gras dar extrem de bine hrănit, obrajii săi erau tampoane... Părea prosper, peste măsură de căsătorit şi neromantic“ (p. 12).

Intr'un destul de mare şi pretenţios oraş el e şeful, aşa dar, al unui oficiu de vânzare de case şi terenuri.

In 100 din cele 380 de pagini ale romanului, ni se înfăţişează — cu o notaţie ce aminteşte pe alocurea pe James Joyce — vieaţa lui în cursul unei singure zile. Iată-l către zori, în pat, plimbându-şi pe sub genele încă adormite, ca o mângâere a idealului, un chip înflorit, zâna viselor neîmplinite, a tinereţei neavute ;iată-l trezit de glasul soţiei: hai Georgică băiatule, scoala, înfiinţându-se şi trecând repede în sala de bae unde după ce se rade se găseşte pentru a nu ştiu câtea oară în faţa problemei . ce să se facă cu lama de Gillette uzată: la breakfast apoi ca să vadă cum se ceartă veşnic pe unt şi dulceaţă cei trei copii ai săi — Verona, o fată bondoacă cu păr castaniu, de 22 ani, plină de grijile datoriei, ale sexului şi grija de Dumnezeu, cum şi de aceia a mototolirei costumului cenuşiu de sport pe care îl purta acum; Ted-Theodore Roosevelt Babbitt, un băiat decorativ de 17 ani şi Tinka-Katherine copila încă, de 10 ani, cu păr roş radios şi o pelţă subţire care aducea aminte de prea multe bomboane şi prea multe îngheţate cu cremă“. Iată-l apoi luând Fordul şi plecând după treburi, urcând întâmplător în el şi vre-un necunoscut de care i se face milă când îl vede pierzând autobuzul; aranjând expeditiv în biroul său lovituri geniale şi luând dejunul la clubul Atletic cu tovarăşi săi.

Dintre aceştia unul trebue reţinut: E Paul Riesling. Pe acesta, de cum apare la club şi cu toate că acolo secretele sânt interzise, Babbitt îl ia la o masă retrasă şi acolo cei doi prieteni tăinuesc. Ce afaceri pun la cale? Paul Riesling nu e atât de mult om de afaceri cât e bărbatul Zillei. Şi Zilla e o femee care nu-l lasă să se mişte. Nu înseamnă că şi aşa, bietul om nu-şi face din când în când cheful cu vre-o drăguţă, dar, ah, de n'ar fi Zilla asta bănuitoare şi tiranică.

— De ce nu divorţezi de ea, întreabă cu un curaj gratuit — fiindcă şi lui îi lipseşte. Şi ambii rămân, în faţa posibilităţei, într'un extaz amestecat cu panică.

De fapt ce n'ar da amândoi să respire puţin, să scape de mecanica monotonă, prozaică şi covârşitoare a zilei înnecate în scrisori comerciale, curbată sub jugul ghişeelor şi acasă exasperată de tovărăşia stearpă a unei singure şi aceleiaşi femei.

O idee îi străfulgeră lui Paul. Dacă la vacanţa viitoare ar pleca amândoi — pe motiv că au treburi la New-York — cu cinci zile înaintea soţiilor, şi s'ar duce singuri în Maivre „ca să umble pe acolo de capul lor, să fumeze şi înjure şi să fie naturali“ ?

— Mare, mare idee, răspunde admirativ Babbitt.

— „De ce adică n'am pune piciorul în prag şi le-am spune: mergem pur şi simplu înaintea voastră şi nimic mai mult“!

Tovarăşii îşi strâng emoţionat mâna ca după un complot şi în putinţa evadarei, şi mai ales putinţa de a fi naturali, îmbrăţişează un paradis terestru.

Romanul de aici începe. Cheia lui ne-a dat-o autorul încă dela pagina 14, unde dovedindu-ni-se interiorul lui Babbitt, ticluit, ornat, rece şi ultraelectrificat, ni se spune că „e o casă, dar nu un cămin“. De acum o gamă de desacorduri începe, cântând pe două arii, ca într'un „Coriolanus“ burlesc, masculinul şi femeninul vieţei, stereotipul şi spontanul ei, într'un conflict a cărui singura consolare — şi întrucâtva remediu — e humorul.

Cartea într'adevăr îşi are virtutea în humor. Şi e tocmai ceiace paralizează o dare de seamă. Căci scrisă desagregat, ca mare parte din romanul englez de azi, ea nu vizează un conflict net, nici linearea unei acţiuni.

Aşternută în tonuri interioare, cartea se desface înainte-ne ca un album cu vederi sufleteşti. Babbitt e în veşnica temperatură şi romanul lui e al unei idiosinerasii.

Babbitt pe lângă că e american, sau tocmai pentru aceasta, e generos şi social, devotat, jovial, gregar, îşi face din muncă o religie şi din religie o somieră pe care să se culce dânsul, familia, — et C-ie!

Numai că în somn lui Babbitt îi pare chipul de zână intangibilă, inefabilă, a fericirei. Cu prea bun simţ, dânsul, ca şi Huxley acum cincizeci de ani, se întreabă în culmea succesului şi a prosperităţei: la ce bune toate astea? Şi în cadrul vastei desertăciuni până şi munca îi apare un nonsens. Crede că o poate aera cu mondenism şi Babbitt dă şi participă la supeuri la care observă în cele din urmă cum cască de admirabil. Orator improvizat, ia parte la vieaţa politică şi, ajunge figură proeminentă în oraşul său pentru ca aceasta să-l stingherească mai mult.

Ce fericire, dimpotrivă pe Babbitt când cu cinci zile înaintea femeilor poate să fugă cu Paul Riesling, să vorbească în tren cu figuri necunoscute şi în Maine, să se ducă unde credeţi? — La pescuit!

---

[1]) Building the American Nation. — New-York, Scribner's Sons, 1923.

N. VERMONT: DE PAŞTI

Intunecare*)

Incerc din nou în suflet să cetesc
Povestea vremii, năruite'n moarte:
Apusa-mi viaţa e o tristă carte
Ce, cu răsuflet greu, o slovenesc.

Şi iată 'ntunecata amintire
— Călugăriţă neagră — vine iar
Cu degete de vis să îmi deşire
Mătaniile ei, tăcut şi rar...

Şi-atuncia strig din propria-mi ruină,
Că nu e drept, o Doamne nu e drept
Să-mi smulgi tu, caldă, inima din piept
Şi să mi-o pierzi în vânt, fără de vină!

GEORGE DUMITRESCU

*) Din volumul „Cântece pentru madona mică“, apărut de curând.

Zori, la baltă

Răsar în zare roșii luminișuri
Bujori de ceață-ațin lumini agile;
A teamă, ochii somnoroasei zile.
Răsbesc neliniștiți dintre tufișuri.

Și până'n zori: — ca palide feștile, —
Bătu o lună plină 'n păpurișuri:
Tălăzuind, argintul, pe frunzișuri
Se șterse 'n frunze ca un gând, pe file...

...Cum zările în soare 'ncep să fiarbă,
Pe malul bălții, înghețat și gol
Inalță trup plăpând un smoc de iarbă;

Prin frigul dârz și risipit cu migă
Dau bălții ce roșește 'n zi ocol...
Sub cer de sticlă, doi cocoși se strigă.

C. M. TEODORESCU

* * *

Din nefericire vacanța trece repede și elevul se întoarce la școala cu orarul și ghidee. Paul mai rebel, într'o ceartă cu soția o rănește și intră la închisoare. Babbitt e nenorocit. Dar iată că soția sa trebue să plece departe la rude. Babbitt respiră. Se simte întinerit. Zâna viselor îi surâde acum palpabil, întâi sub forma dactilografei, care însă nu pricepe ce-i cu patronul ei, apoi sub forma unei manicuriste care îl desamăgește curând, în sfârșit sub aceia a unei cochete mai în vârstă, înconjurată de o șleahtă de tineri cheflii, printre care „unchiul George" e o nostimă antică și un foarte oportun furnizor de alcooluri prohibite.

Babbitt se stimulează și e gata să-și piardă capul. Intre timp e văzut de prieteni când beat, când în tovărășia femeei, când nu mai e văzut cu săptămânele. Babbitt își uita de îndatoririle familiare ca și de cele sociale, și, — grozăvia, grozăviilor — par'că înclină spre ateism și socialism. E evadarea eului său în mijlocul concetățenilor alarmați.

Noroc că soția se întoarce. Babbitt are un moment de trezire. Ineficacitatea zânei amoroase i-a lăsat stripeziți dinții cu care credea să poată mușca dintr'un fruct cărnos. Matelotul se întoarce în port, George F. Babbitt la Myra Babbitt.

Toate par intrate în normal la familia Babbitt. Dar rezumatul nu ne-a lăsat să spunem că între timp Ted care a iubit totdeauna pneurile de automobil mai mult decât școala, era în dragoste cu Eunice, fiica unui venerabil al orașului vecin și prieten al lui Babbitt. Ori, plecați ca de obicei la dans într'o seară, tinerii nu apar toată noaptea. Părinții fetei mai ales sunt alarmați. Pătrunzând în odaia de culcare a băiatului, Babbit se pomenește cu Ted prezentându-și soția Madam Eunice Babbitt în persoana unui trupușor care înflorea din albul așternutului. Cele două familii sunt înspăimântate. Chiar tinerii sunt cuprinși de panică.

Dar iată că Babbitt, odată pentru totdeauna vorbește:

„In sfârșit — e, drept, am tot dorit într'una să te văd luând un grad universitar. Dar niciodată — acum pentru numele lui Dumnezeu n'ai s'o spui mamei, că-mi smulse puținul păr ce mai mi-a rămas — de fapt și am făcut toată vieața mea un lucru de care simțeam într'adevăr nevoe! Nu știu dacă am făcut altceva decât pur și simplu să mă las în voia soartei.

Imi dau seama că am făcut cam o iotă din sute și sute de metri. Bun, poate că tu ăi merge mai departe. Nu știu. Dar simt un fel de plăcere ascunsă în faptul că tu știai ce va trebui să faci și-ai făcut. Hm, persoanele alea de acolo dinnăuntru or să încerce să te terorizeze și domesticească. Spunele să se ducă la naiba!

Eu te-oi sprijini. Ia-ți o slujbă la uzină, dacă vrei. Nu te speria de familie. Nici de vreunul din tot orașul. Nici de tine însuți, cum am făcut eu. Mergi înainte, flăcăule! Lumea e a ta.

Și cu mâinile de umăr, cei doi Bubbitt pășiră în salon și înfruntară familia gata să se năpustească asupră-le"!

Unul din criticii sinceri ai Americei, H. L. Menken spune că: „desiluzia mesianică e o boală națională americană".

Americanul simte în el un fel de chemare cosmică. Ce rămâne din toată uriașa sforțare? Un ford de fiecare trei locuitori și ceva mai multă electricitate. In schimb vieața — acest lucru al mînilor lui Dumnezeu înlocuită cu o mimare searbădă, stângace și isterică.

Ceva din această desiluzie își fâlfâe umbra peste întreg acest roman al eliberărilor de sine ratate.

DRAGOȘ PROTOPOPESCU

BOGDAN P. HAȘDEU

1836—1907

„**Nu este aproape nici o ramură a cunoștințelor în care să nu se fi înfipt vârful condeiului său!**". Așa a spus odată B. P. Hașdeu despre marele inițiator al literaturii române moderne, Ioan Eliade Rădulescu; și tot cu aceleași cuvinte poate să caracterizeze cineva și activitatea prodigioasă și variată a genialului Hașdeu. Discipol al culturii rusești el aduce în Moldova la Iași o concepție de universalitate pe care o căpătase acolo în colosul imperiu dela Nord. In scurt timp ajunge să fie conducătorul și animatorul celor mai importante curente de cultură românească ce se agitau pe acea vreme.

Insuflețit de ideea celui mai curat patriotism, Hașdeu atacă cu multă competință cele două ramuri ale științei românești, în care mai lucraseră cu atâta râvnă și înaintașii lui; domeniul istoric și filologic. Dotat de natură, cu mult talent și imaginație, el lansează o serie de teorii istorice și filologice, pe care știința de astăzi le consideră în cea mai mare parte, drept născociri imaginare. Pentru timpul când au fost scrise, ținând seama de mijloacele rudimentare ale acestor științe la noi și aiurea, cum și de predispoziția înăscută a scriitorului către fantazie, ele își păstrează însemnătatea lor istorică.

Aceasta în ceeace privește anumite probleme greu de elucidat la noi, în domeniile amintite; și care n'au găsit nici până astăzi satisfacția unei deslegări definitive. Mă gândesc la problema elementului dac în limba română, la acea a primelor organizații de stat românesc, etc...

In alte chestiuni mai puțin dificile, mintea ageră a lui B. P. Hașdeu a contribuitt cu mult folos și hărnicie. După marii istorici, din prima jumătate a veacului al 19-lea, M. Kogălniceanu și N. Bălcescu, el a fost primul care s'a gândit să ne dea o operă de mare valoare științifică, cum a fost, **„Istoria critică a Romînilor"**; mergând astfel cu progres pe drumul croit de înaintașii lui.

Sub influența lui N. Bălcescu și a curentului romantic din Apus scrie el **„Ioan Vodă cel Cumplit"** care rămâne un strălucit exemplu de operă insuflată de adânc patriotism și iubire a trecutului.

Domeniului filologic românesc, Hașdeu i-a dat o grandioasă operă **„Etymologicum magnum Romaniae"** rămasă din nefericire numai la început, dar care trebuia să fie un monument uriaș, conceput numai de o minte universală ca a lui Hașdeu. Acestei opere i se poate alătura și **„Cuvente den bătrâni"**, rămasă și astăzi de mare utilitate pentru partea ei folkoristică.

Pentru știința folklorului el a contribuit și cu alte cercetări, publicate prin diverse periodice cum și cu revista **„Columna lui Traian"**, care a fost prima publicație închinată special studiilor de etno-psichologie în țară la noi.

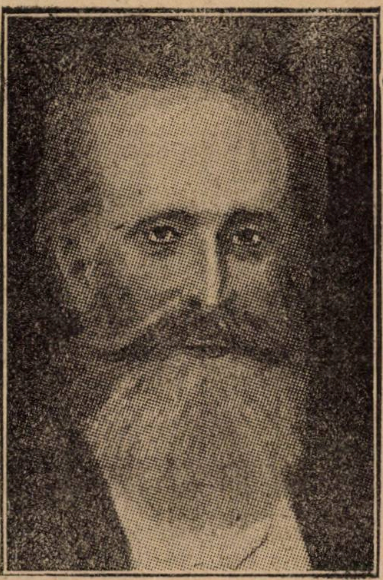

B. P. HAȘDEU

Dar omul închinat, prin vasta sa erudiție, istorie și filologie avea și predispoziții literare.

Hașdeu ne-a dat cea dintâi dramă istorică de mare valoare. **‚Răzvan și Vidra"** rămâne un model unic în dramaturgia noastră romantică.

Catastrofa familiară, moartea iubitei sale fiice Iulia, îndreaptă pe marele scriitor, spre alte domenii în care spiritul său va arunca scântei de originalitate genială, tratatul de spiritism „Sic cogito" și câteva fragmente din poemele sale filosofice **„Dumnezeu"** și **„Așteptând"** confirmă cele spuse.

Un mare învățat în adevăratul înțeles al cuvântului, un poet dotat cu reale însușiri artistice, o fire vioaie și spirituală înzestrată cu un humor fin și scântietor, cum numai un Caragiale și un Creangă au mai avut la noi, dar care spre bătrâneţe s'a schimdat, din cauza mai multor nenorociri, într'o fire melancolică retrasă în sihăstria dela Câmpina, unde s'a închinat preocupărilor de profundă filosofie, căutând să deslege marea problemă a nemuririi sufletului, acesta a fost Bogdan P. Haşdeu pentru cultura românească.

Astăzi umbra uriaşului rătăceşte pe drumurile înţelenite şi părăsite ale amintirilor. Imaginea chipului său de patriarh o întâlnim la răspântii, dar în faţa ei nu ne descoperim. Noi n'am învăţat încă la şcoala respectului şi recunoştinţei pentru oamenii noştri mari care şi-au închinat viaţa folosului nostru obştesc. Un castel care putea servi de muzeu l-am lăsat în revoltătoare părăsire împreună cu mormântul sfânt al Iuliei dela cimitirul Şerban-Vodă.

Opera marelui Haşdeu a suferit aceiaş crudă nepăsare din partea noastră. N'am fost vrednici până astăzi, când cultura românească are nevoe de opere de valoare, să tipărim o ediţie completă a scrierilor sale. Este o datorie sfântă a editurilor noastre mari, să împlinească acest gol cât mai curând.

GH. CARDAŞ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A — OPERA, EDIŢII :

1) **Foae de storie română,** Iaşi 1859.

2) **Foiţă de istorie şi literatură,** Iaşi 1860.

3) **Din Moldova,** revistă, Iaşi 1862.

4) **Lumina (Din Moldova),** revistă, Iaşi 1863.

5) **Aghiuţă,** ziar umoristic şi literar, Buc. 1863—1864.

6) **Ursita,** roman publicat întâi în **„Buciumul“,** Buc. 1864, şi în volum, Edit. Minerva [1910].

7) **Studii critice asupra istoriei române. Luca Stroici.** Buc. 1864.

8) **Filozofia portretului lui Ţepeş.** Buc. 1864.

9) **Studii critice asupra istoriei române. Câteva analize literare externe...** Buc. 1864.

10) **Micuţa. Trei zile şi trei nopţi din viaţa unui student.** Buc. 1864.

11) **Trei ovrei.** Buc. 1865.

12) **Domniţa Rosanda,** dramă în 4 acte, în revista **„Familia“** 1868.

13) **Ioan Vodă cel cumplit.** Buc. 1865, ed. II, Buc. 1894.

14) **Archiva istorică a României,** tom. I—IV, Buc. 1865—1867.

15) **Studii asupra judaismului. Talmudul ca profesiune de credinţă a pop. israelit.** Buc. 1866.

16) **Industria naţională...** Buc. 1866. ed. II în „Bib. pop. antisemită“ No. 3, Buc. 1901.

17) **Istoria toleranţei religioase în România,** Buc. 1865, ed. II Buc. 1868 (trad. franceză Buc. 1876).

18) **Satirul, ziar umoristic,** Buc. 1866.

19) **Răsvan-Vodă şi Vidra,** dramă istorică în cinci acte, Buc. 1867, ed. II Buc. 1868, ed. III Buc. 1869, ed. IV Buc. 1895. Idem Bib. p. toţi No. 449 şi Ed. Cultura, Buc. 1909.

20) **Odă la boieri,** 1848—1869, Buc. 1869.

21) **Traian,** ziar Buc. 1869.

22) **Columna lui Traian,** revistă, Buc. 1870—1877 şi 1882—1883.

23) **Poezii,** Buc. 1873.

24) **Istoria critică a Românilor.** Tom. I—II, Buc. 1873—1875, (trad. franceză Buc. 1878).

25) **Principii de filologie comparativă...** 4 fascicule, Buc. 1875.

26) **Fragmente pentru istoria limbii române. Elemente dacice. I Ghiuj. II Ghioc.** Buc. 1876.

27) **Baudouin de Courtenay şi dialectul slavoturanic din Italia...** Buc. 1876.

28) **Zina Filma. Goţii şi Gepizii în Dacia.** Buc. 1877.

29) **Obiceiurile juridice ale poporului român.** Buc. 1878, ed. II Buc. 1882.

30) **Cuvente din bătrâni,** vol. I—III şi supliment la vol. I Buc. 1878—1881.

31) **Originile Craiovei,** 1230—1400. Buc. 1878.

32) **Trei Crai dela Răsărit,** comedie în 2 acte. Buc. 1878 şi în **„Bib. p. toţi“.**

33) **Din istoria limbii române.** Buc. 1883.

34) **Olteneştele, Patru discursuri : Originile Craiovei, Hrist şi Tudor Vladimirescu.** Craiova 1884.

35) **Psaltirea diaconului Coresi.** 1577, Tom. I. Textul. Ed. Academiei Buc. 1885.

36) Sur les éléments turcs dans la langue roumaine. Buc. 1885.

37) **Etymologicum magnum Romaniae.** Tom. I—IV Buc. 1887—1898.

38) **Noi în 1892,** conferinţă la Ateneul Român, publicată în **„Revista nouă“** 1892.

39) **Strat şi substrat. Genealogia popoarelor balcanice.** Buc. 1892.

40) **Sic cogito.** Buc. 1892, ed. II Buc. 1893, ed. III Buc. 1895, ed. IV Buc. 1907 şi în **„Bib. p. toţi“.**

41) **„Eine Trilogie“. O istorie germană a literaturii române.** Buc. 1893.

42) **Basarabii.** Cine ? de unde ? de când ? Buc. 1894.

43) **Românii bănăţeni din punct de vedere al conservatismului dialectal şi teritorial.** Buc. 1896.

44) **Sarcasm şi ideal.** Buc. 1897.

45) **Prieteni cu voie sau fără voie,** conferinţă la Ateneu, publicată în **„Literatură şi artă rom.“** Buc. 1900.

46) **Cine sunt Albanezii,** comunicare la Academie, în **„Lit. şi artă rom.“** Buc. 1901).

47) **Papa dela Neva,** conferinţă la Ateneu, Buc. 1901.

48) **Dumnezeu,** în bib. **„Lumina“** No. 64, Buc. (1910).

Rechizitoriul d-lui profesor O. Densuşianu

Ziarul „Lupta“ a publicat trei convorbiri cu d. **O. Densuşianu,** profesorul de filologie romanică dela Universitatea din Bucureşti. Nu greşim numind aceste convorbiri : un rechizitor. D-l profesor Densuşianu era desigur printre puţinii indicaţi să-l facă. Activitatea sa, închinată cu totul studiilor, literaturii şi catedrei, linia de înaltă şi sobră erudiţie pe care a păstrat-o tuturor manifestărilor culturale, pe cari le-a slujit, în ciuda tuturor piedicilor ce i s'au pus, îi dădeau dreptul să facă durerosul bilanţ al decadenţii intelectuale de după războiu, — rechizitoriu pe cât de vehement, pe atât de judicios.

Pentru adevărul criticilor d-lui Densuşianu şi pentru a aduce un slab omagiu omului de mare curaj, care rupe sarbăda plasă a laşităţii generale cu o praştie sigură, reproducem din aceste prea interesante convorbiri câteva pasagii referitoare la Academie şi Universitate :

O REVISTA A ACADEMIEI

„In sesiunea generală din 1919, am propus să se întemeeze de Academie o revistă culturală generală, care să dea publicului orientări în diferite domenii, să fie prezentarea venită dela persoane competente, a curentelor de cultură dela noi şi din străinătate.

Propunerea mea nu a fost luată în seamă ; a trecut înaintea ei aceea de a se publica o serie nouă — aceea de **Studii şi cercetări,** pentru că vreo doi membri ai Academiei erau grăbiţi să-şi plaseze manuscrisele, şi acum publicaţia aceasta aproape că nu mai dă semn de viaţă. Personalismul şi calculele de moment biruesc mereu la noi, înlăturându-se ce a pornit din intenţii generoase, ce poate fi de folos cât mai multora.

Mai ales în literatură o actualizare deplină a Academiei ar trebui să nu mai întârzie. Nu bate azi vântul prin toate capetele, ci sunt destule cari produc şi despre literatura nouă de pretutindeni ar fi de aşteptat să se ştie mai mult la Academie şi să se publice studii asupra ei. Un fost elev al meu, care a scris interesante pagini despre Pirandello, când s'a prezentat cu manuscrisul la Academie ca să-i fie publicat, i s'a răspuns că... Pirandello e prea nou, e prea discutat, că nu poate să apară în Anale ceva despre el.

REORGANIZAREA ACADEMIEI

In 1923, într'o şedinţă a sesiunei generale, mi-am spus părerea cum să fie reorganizată Academia, creiându-se o secţiune nouă, a artelor, şi înlesnindu-se punerea ei în contact cu publicul.

Propuneam, astfel, să funcţioneze un comitet ales din câte doi reprezentanţi ai fiecărei secţiuni, cari să fixeze activitatea mai întinsă a Academiei, pentru cultura generală, şi felul comunicărilor ce trebuiesc făcute ; pentru că rău se procedează când se ţin comunicări ce interesează pe câţiva specialişti, şi deci ar trebui limitate în secţiuni, iar ascultătorilor cari vreau să audă altceva decât comentariul cutărui document sau expuneri de cel mai mărunt anecdotism, nu li se dă în şedinţele publice ce i-ar putea interesa mai mult. Nici propunerea aceasta nu a fost luată în seamă şi în procesul verbal al şedinţei nici de data aceasta nu s'a menţionat în rezumat ce păreri am adus. Aşa e sistemul academic dela noi, şi dacă nu eşti Beniaminul clanului care ticlueşte tot, se lasă la o parte orice gând bun ai avea, se ostracisează orice ai spune.

. . . .

Cultura noastră universitară e mai mult de crâmpee : studii cari lipsesc şi altele cari se fac ca acum 50 de ani. Şi stăpâneşte un mediu de limitări profesionale, fără orizonturi mai înviorătoare, ori din cari răsar arivismul şi demagogia. Profesori cari urmăresc popularitatea cultivă la studenţi anumite slăbiciuni, îi deprind să o ia razna, să-şi piardă vremea ; le dau grandomanii şi-i învaţă să nu înveţe carte. A fost o pacoste şcoala d-lui Iorga, şi dacă d-sa îşi reneagă acum trecutul — când a mutat catedra în stradă — ştim ce este şi această atitudine a maestrului zigzagului.

Aşa zisul naţionalism ne-a dat gălăgioşi, înfumuraţi şi arivişti, pentru că în numele lui multe s'au practicat şi se mai practică, speculându-se momente şi exploatându-se naivităţi. Naţionalişti de aceştia — „apostoli ai naţiunei“ ?... Mai curând — profitorii naţiunei.

Despre indolenţa care se etalează la Universitate ar fi multe, multe de spus.

Cea din urmă pildă o avem la deschiderea cursurilor, acum. Localul vechiu a fost în parte dărâmat şi pentru facultăţile de litere, drept şi teologie au mai rămas abia vreo trei săli, unde s'au îngrămădit bibliotecile seminarelor şi se ţin examenele. In clădirea nouă, partea rezervată Facultăţei de litere nu este încă terminată : mobilierul aşteaptă să fie instalat.

S'a început refacerea localului vechiu prin Iulie, şi fără asigurarea că localul nou poate fi folosit. Rectoratul spune că nu are nici o vină, că totul a pornit dela minister, iar ministerul spune că a avut în grije să previe rectoratul, dar că... etc.

După vreo patru ani de desorganizare a cursurilor, şi ştim pentru ce, credeam că măcar anul acesta studenţii vor veni la universitate, ca să se pună serios pe lucru. Iată : aşteaptă şi ei, ca şi profesorii, localul unde să fie adăpostiţi.

CUM SE ŢIN EXAMENELE

Ce să mai zici de neglijenţe de altă natură ? Nu este o taină că unii profesori îşi ţin cursurile cu mari, foarte mari distanţări. Şi examenele ? Se anunţă ţinerea lor, studenţii aşteaptă pe cutare ori cutare profesor, dar ia-l de unde nu-i. Ori că a plecat în concediu — şi adeseori fără suplinitor, — ori că e dus în propagandă politică, ori că e... la vie, ori că e ocupat cu multe comisii, în afară de universitate.

Catedra pentru unii universitari e numai un piedestal de vanități sau o punte spre ocupațiuni multiple și rentabile. Să fie la locul lui fiecare, dacă a ținut să ajungă la Universitate și dacă e plătit pentru ea; câți înțeleg aceasta și ce le pasă atâtora că din cauza lor studenții suferă, sunt amânați cu zilele dela examene, ori din sesiune în sesiune chiar? Studenții-și zic și ei că se vor răzbuna odată, când vor ajunge profesori: vor face ca profesorii pe cari i-au avut.

„LA CARVASARA !...“

D. Mihail Dragomirescu a trădat odată, cu vocabularul obicinuit d-sale, ceeace practică unii profesori și ce practică singur. Intr’o zi, reproșându-i-se că din cauza prea multor prezente aiurea neglijează ținerea examenului de licență și că nu au de ce să fie osândiți candidații pentru asta, a răspuns că... „lasă-i pe studenți să aștepte la Carvasara...“.

REFORMA INVAȚAMANTULUI

— Ce credeți despre reforma învățământului secundar, anunțată de d. ministru Petrovici?

— Nu știu despre ea — ne-a spus d. Densușianu, — decât ce s’a publicat prin gazete, de altfel sunt comisiuni cari lucrează acum pentru fixarea proiectului.

Liceul desigur că nu mai putea merge ca până acum; vine chiar prea târziu reforma, — și să vedem dacă nu va mai fi amânată.

Legea lui Haret a fost o mare decepție. Sistemul de organizare al școlilor secundare după 1898 nu putea duce decât la ce s’a văzut. Am avut o școală secundară amputată, unilaterală, și pacostea reformei lui Haret a fost omorîrea clasicismului și formalismul pedagogic. Nu ne dăm seama cât rău a făcut pedagogia, așa cum s’a aplicat de 20 ani încoace, cum și exagerarea în sensul scientismului, care a dus și el la un învățământ prea mărginit și prea utilitarist.

Profesorii noștri de științe au păcătuit că exagerează mereu specialitatea lor. Nu înțeleg că pe lângă științe trebuie să figureze cum se cuvine și alte studii în program. De altfel, au un bolnăvicios dispreț pentru literatură, etc. Bazele învățământului secundar cred că trebuie să fie mai curând o cultură literară și artistică, dându-se științelor, firește, locul lor, în orice caz însă nu după pretențiile specialiștilor. Sufletele tinere sunt mai accesibile impresiilor cari vin din literatură și artă, și pentru formarea omului cult sunt convins că un învățământ liceal de felul acesta este mai folositor. Științele au taine cari numai cu vremea, prin specializare, la Universitate, pot fi mai bine înțelese.

Văd că d. Petrovici se gândește să dea mai multă extensiune în liceu filosofiei. Mă tem că se va ajunge la o altă exagerare. Miniștrii noștri cam au, fiecare, câte o marotă. Orele de filosofie de până acum mi se pare că erau suficiente sau aproape. Orarul, în orice caz, nu ar trebui lărgit, cum mi se pare că se proiectează. In aceste ore se poate preda atâta filosofie câtă este necesară elevilor de curs superior, însă după metode înnoite și cu împărtășirea vie a unor elemente din filosofia modernă.

Nu trebuie să uităm că și filosofia, ca și științele, cer o pregătire intelectuală mai îndelungată, mai matură, și pe aceasta o aduc anii de universitate. Sunt pentru extensiunea învățământului filosofic, nu în liceu, ci la Facultățile noastre. De aceea, în regulamentul nou al Facultății de litere, care de altfel nu știu ce soartă va avea, căci nu a trecut prin toate formalitățile, am propus ca studenții secțiunei de filologie romanică, să urmeze și un curs de psihologie sau sociologie. Sunt cunoștințe, din aceste ramuri ale filosofiei, cari nu pot să rămână străine nici filologilor, așa cum și-au schimbat și ei azi metodele. De altfel, mai de mult am insistat asupra ramificărei învățământului filosofic la Universitate, cu ceeace poate aduce util pentru cultura superioară a ori și cui.

Mai binevenită ar fi o altă inovație, dacă este vorba de reforma învățământului secundar. Să nu se neglijeze în liceu cultura artistică. Și aci, suntem cu desăvârșire înapoiați. Acum vreo 15 ani am întemeiat **Societatea pentru cultura artistică**, dar m’am izbit de indiferentismul profesorilor și ministerul instrucțiunei nu a dat nici cel mai mic sprijin acestei inițiative. Decât filosofie prea multă, mai bine, — și e absolut necesar, — să se dea îndrumări elevilor pentru înțelegerea creațiunilor artistice, să se ajute astfel și pe această cale la îmbogățirea sensibilității lor, la pregătirea sufletească integrală de care orice om adevărat cult nu poate fi lipsit“.

O ANIVERSARE :
NICOLAE VERMONT

Sindicatul Artelor Frumoase a luat inițiativa de a sărbători, printr‘un banchet colegial, șasezeci de ani dela nașterea pictorului **Nicolae Vermont.**

Eram copil de vre-o zece ani când, în orășelul acela bătrân și obosit, din Moldova, unde mă născusem, întâmplarea făcu să văd pentru prima oară un desen, care să mă impresioneze altfel decât obișnuitele poze din cărțile de citire ori portretele, după fotografie, în estampă, cari, cu căutături hidoase, străjuiau în vitrinele librăriilor sau a magazinelor de „galanterie și măruntușuri“.

Imi aduc aminte bine: desenul acela, un desen în peniță, cu tresături delicate și sprintene, închipuia o fetiță de mahala, într‘o atitudine cuminte și cuvioasă.

Ținea în mână un capăt de lumânare — și luminița pâlpâia timid, înviorând orbitele copilei și nările și gâtul ei slăbuț cu reflexe cari mie mi se păreau calde, vibrante și — nu știu de ce — ușor stacojii, ca bruma încinsă, de pe jaruri.

Prietenul de școală, de joacă și de visuri, care-mi arătase desenul, era rudă, după mamă, cu **Vermont** — și-mi vorbi de pictor cu entuziasmul acela neînfrânat și pur, cu care îndeobște copiii își ațâță singuri fantazia, — și cred în el.

Pe buzele bunului și micului prieten — pe care nu l-am mai văzut de treizeci de ani — aceste două silabe: **Vermont** căpătau o rezonanță, pentru mine, bizară, ca o licărire de argint vechi, într‘o candelă, sau, uneori ca un șuier de gâză fantastică, sub ierburi.

Firește, chipul lui **Vermont** mi s‘a năzărit, atunci, în minte, straniu, ca și muzicalitatea numelui.

Și cum imaginația copilului se hrănește din basm, chipul lui **Vermont** crescu apoi, în oglinda mea lăuntrică, viguros și obsedant, ca un erou extraordinar din poveste:

Un trup uriaș și ager, un cap de sfânt, palid și trist — cu plete negre și barbă bogată, cu străluciri întunecate, de oțel. Mâini de fecioară, nervoase, cu alburi de fildeș vechi și alintări de rozuri, în cari vinișoarele albastre se strecor, **discret, ca plânsete subțiri sub lună.**

Mult mai târziu — eram prin școala de Belle-Arte, la Iași — priveam atent în vitrina unei mari prăvălii, de pe Lăpușneanu, la un tablouaș, încadrat neobișnuit de bogat, un tabloaș cât tartajul unui abecedar.

Imi amintesc, vag, că reprezenta, iarăși, o siluetă femenină, înt‘un interior burghez.

Știu precis că pânza aceia mă țintuise locului și mă mișca, în ea, ca un acord de mandolină într‘un parc romantic, îngemănarea culorilor, blajine, triste și totuși atașante:

Griuri catifelate, cobalturi tandre, trandafiriuri virginale, brunuri de vechi șiacuri monahale.

Toate, așternute cu un penel chibzuit, cu o vigoare quasi femenină și cu o virtuozitate cuviincioasă, ce imprimau întregului un echilibru sănătos, o expresiune de tihnă — și o chemare domoală, ca o dojană blândă, spre cămin, spre pace, spre confortul acela fizic și moral, care sigilează viața cu seninul binecuvântării casnice.

Lângă mine s‘a oprit atunci, la aceiași vitrină, un trecător respectabil: o persoană grasă, cu nasul puțin acvilin, cioc blond și pălărie Borsalino.

Aveam, pe vremurile acelea, o încăpățânată antipatie pentru indivizii grași — cari țineau să frecventeze pe artiști ori afectau înțelegerea artei.

In mintea mea, în care sfărâia romantismul fatal, al vârstei, grăsunii erau categorisiți ca antipozi ai sensibilității. (Astăzi și silueta mea și concepția mea asupra siluetelor în raport cu arta — s‘au modificat radical).

Consecvent atitudinii mele, am aruncat o privire de înfricoșat dispreț către domnul gras și cu cioc, care-mi conturbase reveria — și am părăsit vitrina, înfiorat, ca de o atingere necurată.

Pe trotuarul din față, un coleg îmi face, desperat și neînțeles, semne alarmante.

Alerg către el.

El se lipește de urechea mea și-mi șoptește, aproape cu spaimă:

— „**Ver-mont ! !...**“

Numele acesta, care trezi în mine ecourile adânci și pure ale copilăriei, atitudinea extatic tulburată a colegului; dar mai vârtos rușinea de a fi confundat pe un artist cu un banal negustor de vinuri sau fost perceptor, la pensie — mă tulburară, și mă durură, deodată, ca lovituri neașteptate, și crâncene, de ciomege.

Am fugit, fără să mai privesc îndărăt, frământat de gânduri și simțiminte penibil întortochiate.

La București — în 1919 — am făcut cunoștință cu maestrul **Vermont.**

Nu i-am pomenit nici odată de întâmplarea, groaznică, pentru mine, dela Iași — care, de atunci încoace, m‘a vindecat de multe prejudecăți, față de oameni și lucruri.

Dar, lăsându-l să-mi povestească viața, necazurile meseriei și planurile de viitor — dintr‘o necesitate de control, îndelung reținută — ochii mei urmăreau, ascuțit și strâns, figura acestui artist în pragul bătrâneții, care înfierbântase fantezia mea de copil și-i dăduse primele deliruri.

Concepțiile noastre despre artă diferă — împrejurările m‘au adus chiar să par, în scrisul meu cronicăresc, mai mușcător decât s‘ar fi cuvenit — am reîntâlnit însă în **Vermout** necontenit acelaș om de mare bună cuviință, de o rară delicatețã și de o netulburată bunătate.

Și — mai presus de toate — un artist dotat cu un excepțional bun simț.

N. Vermout a izbutit să-și pregătească

Cronica muzicală

AL DOILEA CONCERT SIMFONIC AL „FILARMONICII", Dirijor : RHENÉ-BATON

(Teatrul Național, 24 Octombrie 1926)

Contribuția Franței la desprinderea și statornicirea ca exercițiu muzical separat de altele, care tind spre acelaș țel al interpretării, a unei arte a șefului de orchestră, nu este numai de natură teoretică. Nici nu este întâmlpător faptul că în Franța apare primul studiu sistematic, acel al lui Berlioz, asupra teoriei artei de a dirija orchestra. Bine 'nțeles este vorba de conducătorul muzical ca purtător de baghetă, în accepțiunea cuvântului, de astăzi și din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, accepție care diferă radical de acea din „Directorium musicum", al lui Bendeler (1706) de exemplu, sau de aceea a artei de „Kapellmeister", care își are teoreticianul în persoana lui Mattheson (1739). Căci paralel cu avântul simfonic german, se adâncește o concepție deosebită asupra muzicii clasice cu un stil de interpretare propriu, la cultivarea și progresul căruia Franța ia o parte foarte activă. Așa încât, arta nuanțării care făcea în secolul al XVIII-lea faima lui Johann Stamitz și orchestrei sale din Mannheim, este numai prima treaptă a progresului realizat în arta de interpretare și dirijare a orchestrei la Paris, în secolul următor. Exerciții îndelungate și minuțioase de cuprindere a „melosului" — după expresia lui Wagner, — de disciplinare și echilibrare a timbrelor și intensității sonore, aduc orchestrelor pariziene calități de interpretare, de flexibilitate și suplețe neîntrecute. Parisul devine un centru renumit, singurul din lumea de pe vremuri, care oferia posibilități de realizare orchestrală superioare. In aceste împrejurări, un interes atât de încordat fiind arătat pentru conducerea orchestrei în Franța, este firesc să vedem că Berlioz se sezisează de importanța acestei nouă ramuri de activitate muzicală și încheie marele sau tratat de instrumentație și orchestrație cu studiul amintit : „Le chef d'orchestre, théorie de son art" (1839 s. 1843).

In scrierile sale teoretice, Wagner își manifestă adeseori admirația sa deosebită pentru superioritatea execuțiunilor de orchestre franceze. Iar în „Ueber das Dirigieren" (1869), mărturisește Wagner că „înțelegerea" simfoniei a IX-a de Beethoven, o datorește interpretării acestei opere de către orchestra Conservatorului din Paris, de sub dirigința lui Habeneck. Este drept, după cum însuși Wagner relatează, că pentru această „indescriptibil de frumoasă" execuțiune i-au trebuit lui Habeneck trei stagiuni muzicale de probe, în trei ani deci, până când „noul melos beethovenian" a fost priceput și impărtășit de fiecare muzicant, după cum tot Wagner se exprimă.

Nu numai calitativ sunt de semnalat progresele artei șefului de orchestră în Franța, ci și cantitativ, statistic. Numeroase personalități artistice din evoluția muzicii franceze își datoresc locul în istorie tocmai faptului de a fi organizat orchestre și a le fi dirijat în scop de propagandă muzicală. Exemplul cel mai tipic în această privință este tocmai **Pasdeloup,** organizatorul orchestrei și concertelor populare de muzică clasică (1851), al cărui nume îl poartă până astăzi concertele și orchestra care se află sub conducerea lui **Rhené-Baton,** dirijorul celui de-al doilea concert simfonic al Filrmonicii bucureștene. Colonne și Lamoureux, pe lângă vechea orchestră a Conservatorului a lui Habeneck, sunt de asemenea nume de fondatori de orchestre și dirijori renumiți, frequente în viața muzicală franceză de astăzi.

Din acest pământ de veche și bună tradiție dirijorală ne sosește așa dar, șeful de orchestră al celui de-al doilea concert filarmonic. Cine răsfoește, chiar numai din când în când, o revistă muzicală franceză — „Ménestrel" de exemplu — este obișnuit să găsească, sub rubrica „Concerts-Pasdeloup", cuvintele cele mai elogioase pentru interpretările lui Rhené-Baton, șeful de orchestră al acestor concerte. Publicul bucureștean l-a întâmpinat cu tot entusiasmul cuvenit pentru un oaspete francez și un artist consacrat în patria sa. Entusiasm justificat, desigur, in cea mai largă măsură, pentru calitățile incontestabile pe care arta de dirigent le descoperă la realizările lui Rhené-Baton. Mai întâi claritatea și precizia, chiar acolo unde este vorba mai mult de cât de simple arabescuri sonore, dau posibilitatea auditorului să capete o concepție lămurită și oarecum definitivă sau suficientă asupra operei de artă interpretate. Neîndoios această concepție este personală, a șefului de orchestră Rhené-Baton, și ea nu epuizează întotdeauna, ba poate chiar nici nu corespunde, particularităților stilistice ale operei. Din **Franck,** bunăoară, Rhené-Baton redă tocmai plasticul sonor aproape vizual al Simfoniei în Re minor, și lasă la o parte specificul metafizic, adânc și auster, al lucrării. Este oare geniul, mai mult septentrional, al lui Franck întotdeauna scăldat în lumina clarității ? Și cu atât mai mult în operă de misticism religios si de credință arzătoare care este simfonia sa în Re ? Altfel, de ce n'am sublinia ca o calitate esențială și indispensabilă, claritatea cu care interpretează Rhené-Baton muzica franceză, **Berlioz** (Uvertura la Benvenuto Cellini), **Honegger** (Pacific) și **Lazzari** (Effet de nuit) care forma, împreună cu Simfonia lui Franck, programul acestui simfonic. Apariția fizică a lui Baton, de o robustețã care poate aminti pe Oskar Nedbal, nu împiedică eleganța gestului, neastâmpărul continuu eloquent al mânei stângi, o mobilitate care merge până la „coquetterie", dar care ține orchestra încordată, o stimulează și isbutește interpretări superioare, interesante și întotdeauna personale.

GEORGE DIACU

— prin calitățile lui înăscute — un loc distins în istoria culturală și artistică a neamului nostru.

Iată pentru ce îi urez sincer, în numele intregei noastre bresle, o rodnică și înaltă activitate, pentru multă vreme și de aici înainte.

N. N. TONITZA

Notițe critice

Pentru Hasdeu

Unul dintre cei mai devotați admiratori ai lui **Hașdeu** este d. **Liviu Marian,** profesor la Chișinău, care, în broșura de curând apărută : „B. P. Hașdeu si Rusia" reușește să contureze, cu ajutorul unor citate foarte bine alese, unul dintre cele mai interesante aspecte, ale marelui izolat. Este vorba despre patriotismul, sau mai exact de : antirusismul acestui „coborîtor dintr'o veche familie moldovenească" pe care d. M. îl urmărește în articolele și operele marelui înaintaș.

Scrisă cu multă pricepere și atenție încercarea d-lui M. așteaptă altele care să cerceteze și celelalte laturi ale acestui suflet de-o complexitate uimitoare. 1)

Socotim însă primejdios a se arunca public idei ca acestea :

„H..... avea **totuși în vinele sale și sânge străin"** sau :

„Cu **toate** că (sau **poate tocmai : pentrucă) avea sânge evreesc în vine..."** pagina 3, 4) :

care nu fac altceva decât să aducă apă la moara... dușmanilor noștri interni.

Și-apoi la ce bun aceste cercetări când opera (vezi cazurile **Eminescu, Alecsandri.** Cerna, **Hașdeu) duce la cu totul alte concluziuni, fie prin valoarea ei documentară** (patriotică), **fie prin aceia artistică.** A neglija aceste valori, și mai ales pe aceia din urmă, spre a ne rătăci în speculațiuni biografice amănunțite, însemnează a închide ochii în fața operei, de durată eternă, și a-i ținti în amănunțirea vieței, de durată trecătoare — eroarea, pe care o face — pedeoparte — critica istorică, pedealta — a critica și critica tendențioasă. Iată din ce cauză cred că studiul d-lui L. M., minus aceste aluziuni trecătoare (în realitate : ecouri ale criticei de mahala) ar fi circumscris cu mai multă autoritate patriotismul cald și activ al lui Hasdeu, contribuind la luminarea uneia dintre figurile cele mai interesante ale scrisului românesc.

PAUL I. PAPADOPOL

---

1) Romantismul și subiectivismul lui H. ne îngădue să nu ne îndoim de valoarea documentară a unor citate (în legătură cu personalitatea artistică) ; altfel... Cât despre omogeneitatea și gradația ascendentă a citatelor — ambele sunt **perfecte.**

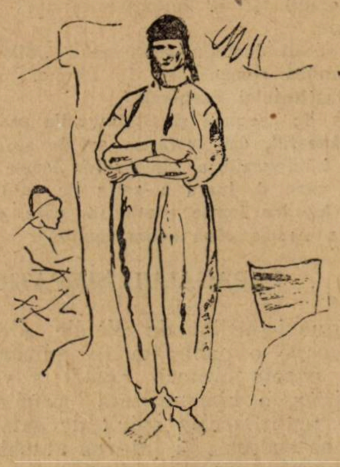

Desen de **Șt. Dimitrescu**

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ In numărul viitor vom publica o traducere din „The Pickwick Club" de Dickens. Traducerea, făcută după originalul englez, deşi datorită unui diletant al literelor, păstrează tot umorul anglo-saxon şi este o fericită folosire a limbii româneşti, adaptată la rigorile spiritului britanic.

☐ In numărul viitor vom publica, în traducerea d-lui I. Buzdugan, celebra poemă a lui Alexandru Blok: „Scyţii", cu admirabile desene originale de pictorul V. Feodorov.

D. I. Buzdugan ne-a rezervat deasemenea tălmăcirea marelui poem al lui Blok: „Cei doisprezece", poemul revoluţiei bolşevice, ilustrat deasemeni, copios şi magistral de d. V. Feodorov.

☐ Cu numărul acesta începem publicarea unor cronici ardelene, datorite unui serios cunoscător al stărilor din Ardeal, d. I. Băilă.

DATE DESPRE AL.-SADI IONESCU

„Rampa" a publicat interesante informaţiuni în legătură cu biblioteca Academiei Române şi a stăruit asupra pierderii suferită de instituţie prin moartea ajutorului de bibliotecar, regretatul nostru colaborator: Al.-Sadi Ionescu.

Reproducem aceste rânduri biografice, în cari se vorbeşte şi despre un preţios manuscris al regretatului Al.-Sadi Ionescu:

Al.-Sadi Ionescu s'a născut la 21 Iunie 1873, în Franţa, la Saint Maurice (Seine). Părinţii săi, cari vizitau Franţa, au fost surprinşi acolo de războiul dela 1871, şi nu au putut să se întoarcă în ţară decât după naşterea lui Sadi.

Ionescu şi-a făcut studiile la Bucureşti; a urmat facultatea de litere, secţia istorică, iar ca teză de licenţă a făcut o lucrare care atrage atenţia d-lui N. Iorga. In adevăr, fostul său profesor cere decanatului să intervină pe lângă direcţiunea Fundaţiei Carol I pentru tipărirea acelui studiu, pe care îl recomandă astfel:

„Teza de licenţă a studentului Alexandru Ionescu, intitulată: **„Bibliografia critică a călătoriilor făcute în Principatele române dela 1700—1859"**, e o lucrare de mare merit, prin întinderea şi seriozitatea cercurilor pe cari se reazimă!! Lucrarea, totuşi, a rămas netipărită, deoarece autorul o complecta mereu cu date noui.

In 1889 este numit funcţionar în ministerul de externe, dar, pasionat bibliofil, în 1902 primeşte un post modest la Academia Română, unde înaintează prin meritele sale devenind primul ajutor al d-lui Bianu.

In 1907 el este numit bibliotecar al ministerului de domenii.

La 1914, războiul îl prinde la Paris într'o călătorie de studii, şi se întoarce în ţară cu mare greutate.

Din 1915, Sadi Ionescu redactează **„Bibliografia economică română**, iar în ultimul timp **„Buletinul Institutului economic"**.

El a scris de asemeni şi **Bibliografia periodicelor româneşti"**, dar lucrarea sa de seamă este bogata bibliografie a călătoriilor făcute la noi, despre care d. Iorga a scris de curând că este **„o lucrare foarte preţioasă, care, din nenorocire, a rămas până acum inedită"**.

PAPAGALUL SIMPATIC

Nuvela quasi-inedită de Vasile Alecsandri pe care o publicăm în numărul de faţă şi căreia cititorii noştri îi vor face, de sigur, o binemeritată primire, se distinge printr'acelaş spirit de galanterie, reţinut sarcasm şi interes autobiografic care au făcut propriul prozei lui Alecsandri şi care dau „Buchetierii din Florenţa" şi „Istoriei unui galben" o graţie cu totul nouă pentru fizionomia prozei noastre din aceea vreme. E spiritul francez, care pătrunde şi'n proza noastră cum pătrunsese cu atâtea decenii înainte, în poezia favorizată de eclosiunea romantismului.

ALBUMUL MACEDO-ROMAN...

...din care am extras „Papagalul simpatic" al lui V. Alecsandri, e tipărit în 1880 şi închinat mitropolitului primat Calinic, sub a cărui epitropie spirituală se pune toate activitatea societăţii macedo-române care, după însuşi cuvântul mitropolitului: „vrea adevărata frăţie între popoarele din peninsula Balcanică prin reciproca respectare a limbei naţionale în şcoală şi biserică".

Albumul macedo-român întruneşte colaborări din numeroase şi preţioase dela aproape unanimitatea intelectualilor din România şi dela numeroase personalităţi din afară ca: Victor Hugo, Th. de Banville, Aubanel, Fr. Copée, Miklosici, etc., etc.

Pentru timpul apariţiei lui, „Albumul macedo-român" aduce o surprinzătoare viziune a viitorului, acel spirit al fraternităţii care constitue marele merit al Societăţii Naţiunilor — principii formulate cu fermitate şi limpezime de V. A. Urechiă. Din numeroasele colaborări, din ţară am aminti pe lângă aceea prea preţioasă a lui Alecsandri, pe a lui Gh. Creţeanu care scrie despre „Reprezentanţii omenirii" a lui Emerson. E un exemplu numai care dă nota acestui album, despre a cărei semnificaţie complexă, s'ar putea spune mai multe.

ROZMARIN

Enigmaticul peseudonim ce subscrie poemul „Cândacul" din numărul de faţă, este al unui intelectual, trăind astăzi retras de lumea literelor, căreia, cu ani în urmă îi acordase majoritatea preocupărilor sale.

Rozmarin ilustrează în literatura noastră istoria acelor literaţi ce se retrag de la un timp în fortificaţiile altor îndeletniciri sociale, dar cari nu părăsesc cu totul amorul dintâi al poeziei.

PRIETENII ISTORIEI LITERARE

Astfel se numeşte societatea de cărturari, profesori şi publicişti, care de câtiva ani, stăruitor şi modest, ţine şedinţe săptămânale, în localul liceului „Mihai-Viteazul".

Societatea a pornit din iniţiativa şi stărue prin grija d-lui profesor Petre V. Hanes, cunoscutul istoriograf literar şi s'a bucurat de nenumărate şi preţioase colaborări.

„Prietenii istoriei literare" şi-a reluat activitatea şi pentru Joi, 28 cor., orele 7 p. m., în sala de bibliotecă dela „Mihai-Viteazul" a anunţat comunicarea d-lui **Tache Papahagi: Din literatura macedo-română.**

DIN STRAINATATE

☐ La Sofia s'a constituit o secţiune a Pen. Clubului, marea asociaţie internaţională a scriitorilor. Primul străin primit de secţia bulgară a fost d. Gernamusz din Budapesta, secretarul Pen. Clubului ungar.

☐ Zilele trecute a murit la Roma, Aurelio Palmieri, directorul institutului de studii pentru Europa orientală, în a cărui revistă s'au publicat cele mai conplete studii asupra ţării noastre.

☐ In Franţa s'a sfârşit un film în care se trec în revistă toate episoadele vieţii lui Beethoven. Filmul e conceput după o metodă nouă, căci pentru prima dată, autorii s'au silit să stabilească un acord perfect între adaptarea muzicală şi realizarea plastică.

☐ In fiecare an, în ziua aniversării fundării sale, Institutul Franţei şi toate Academiile reunite, celebrează această dată printr'o şedinţă publică solemnă, în cursul căreia fiecare secţiune deleagă unul din membri ca să citească câte o comunicare.

Anul acesta vor vorbi: d. **Henry Cochin, delegatul** Academiei de inscripţiuni şi belearte, despre: **„Ce spuneau francezii secolului al XIV-lea despre ei înşişi"**

D. **Paul Marchal**, delegatul Academiei de ştiinţe despre: **Insecta şi omul.**

D. **Adolphe Boschot**, delegatul Academiei de Beaux-Arts, despre: **„Un sfert de oră cu Mozart"**; şi d. Georges Lecomte, delegatul Academiei franceze despre: **„Scriitorul în societatea de după război"**.

☐ Acum două luni s'a deschis la Londra teatrul „Rudolf Steiner", construit în memoria filosofului mistic, şeful antroposofilor, care a fundat în Elveţia, celebrul „Goetheanum".

La acest teatru se va reprezenta în cursul acestei luni, o piesă „psihică" de mrs. Saint Clair Stobart, **The Dean's Dilema** (Dilema Decanului).

CALENDAR LITERAR

1 Noembrie, 1835: Apare în Bucureşti „Gazeta Teatrului Naţional".

1836: S'a născut în Norodnicul de jos (Bucovina) Ion Sbiera, fost profesor de literatură română la facultatea de litere din Cernăuţi.

1844: S'a născut în Iaşi junimistul Alexandru Fara.

2 Noembrie, 1816: A murit istoricul Gheorghe Şincai.

1854: A murit în Bucureşti folkloristul Anton Pann.

1869: S'a născut în Bucureşti, Iulia Haşdeu.

1894: Apare în Bucureşti **„Lumea nouă"**, organ al partidului socialist.

1901: Apare în Bucureşti revista **„Săptămâna"** condusă de George Panu.

1924: Apare în Iaşi **„Lumea bazar săptămânal"**.

5 Noembrie, 1819: S'a născut în Botoşani poetul Mihail Cuciureanu.

1835: S'a născut în Bucureşti Constantin Esarcu.

6 Noembrie, 1856: S'a născut în Bucureşti, diplomatul Trandafir G. Djuvara, cunoscutul bibliograf al **„Cestiunii naţionale"**.

Redactor: PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

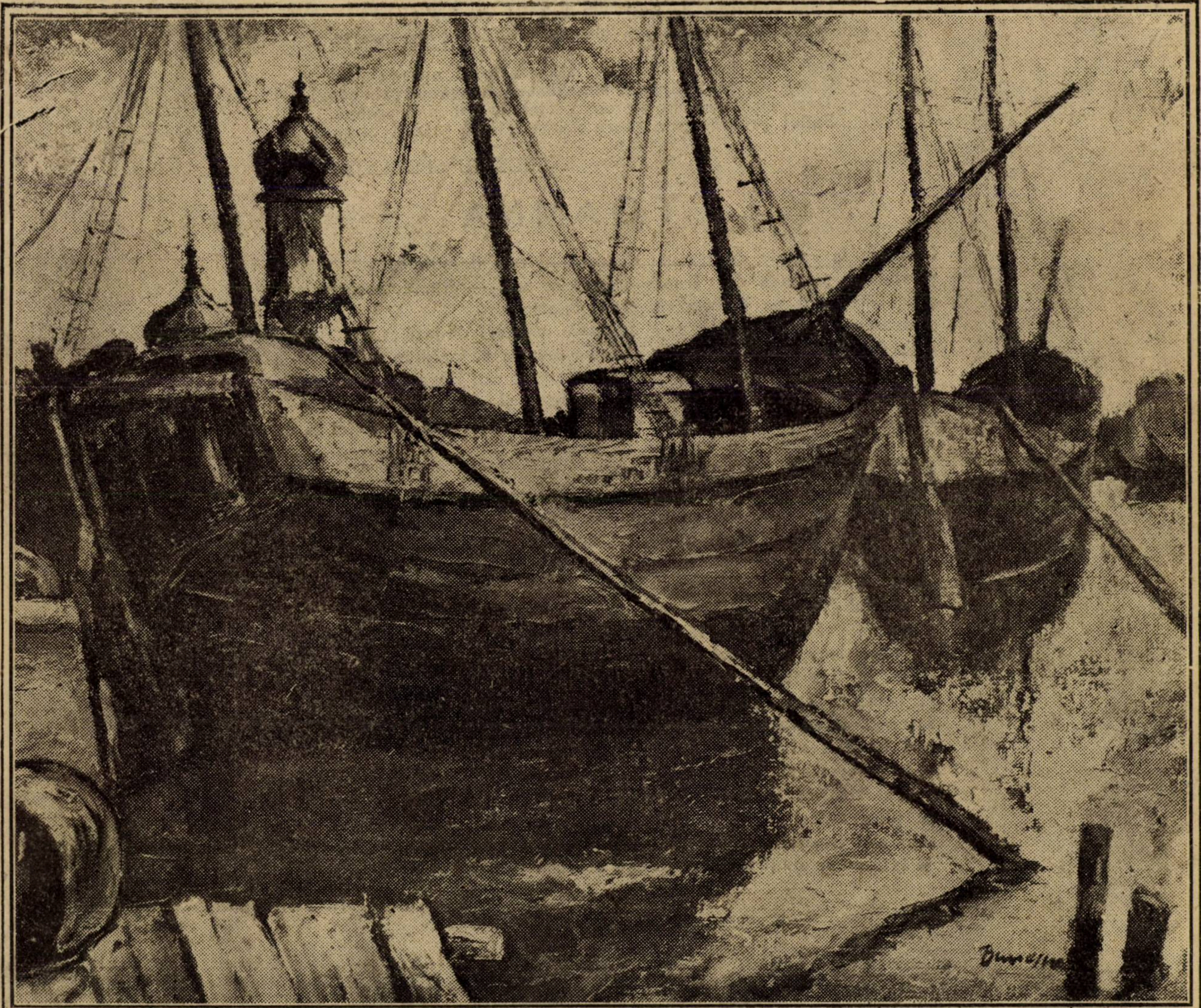

MARIUS BUNESCU: CORABII LA VALCOV

An XLII, Nr. 45.
7 Noembrie 1926.

Lei 5

Plutitorul văzduhului

Miraculosul regat al albastrelor veşnice spaţii
Unde-un fluid nevăzut îmbrăţişează abstractul
Lagăr de pace, de somn, eden de mătase al tăcerii
Câmp monstruos de răsboi, între cosmice forţe nebune.

Clară şi lină fântână mângâetoare, a luminii
Unde se-ascunde un dragon fioros : Necunoscutul
Cale vrăjită-a dorinţii, sperării şi viselor toate
Negru abis ce revarsă blestem şi trăsnet de moarte.

Insă prin largul abstract, iată concretul apare :
Moară de vânt căpiată, sbughind-o cu sgomot prin nouri
Duce cu dânsa un vierme 'nsetat de gol şi de goană,
Suflet pribeag prin etern ce-aleargă să prindă eternul.

EUGENIU SPERANŢIA

TOAMNA

Gândesc la zilele de toamnă de-acum şi cele de-odinioară
şi văd un morman de frunze uscate ce ard, — iluziile moarte,
pomi despuiaţi pe întinse câmpuri deşarte
şi drumuri lungi...., nesfârşite şi prăfuite drumuri de ţară ;
sate depărtate, în care numai biserica cenuşie se 'nalţă în mijloc
cu turla în zori şi 'n amurg poleită cu-argint sau licărind ca un foc,
câteva căsuţe albe, singuratice la margini, şi-atât.
Acolo ţăranii îşi fac socoteli pentru iarnă, chibzuind în ce fel şi cu cât,
să vândă la moară, la boer ori la târg,
grâul cel nou ce-l măsoară cu sârg ;
acolo însă e chiot şi cântec deşi poate toamna e 'n toi,
căci vinul nou nu rămâne ascuns în butoi.
Gândesc apoi la stânele goale, cu ogrăzile rupte,
la cocorii prin ceaţă vâslind cu ţipete reci şi 'ntrerupte,
la serile lungi, liniştite, cu tainicul foc de pe vatră
şi gândul din nou mă întoarnă, aici, în oraşul de piatră :
o toamnă vânătă, rece, fără cer, fără zare,
cu tuse seacă pe străzi şi nopţi cu delir şi crispare.
Melc, în tine însuţi te strângi cu 'nfrigurare
pe urmă te cauţi pretutindeni fiindcă e o plecare fiecare moment,
înţelegi că amintirile nu mai pot fi un prezent,
laşi trecutul să doarmă şi viitorul îl laşi necercetat
şi 'n fiece seară tresari când auzi depărtat
şuerul strident al trenurilor care pleacă ;
te pleci atunci clipei de faţă umilit ca un rob
şi-ţi zici resemnat că toamna altfel nu poate să treacă,
şi iată de ce simţi însfârşit că eşti cel mai singur om de pe glob.

N. FURCA

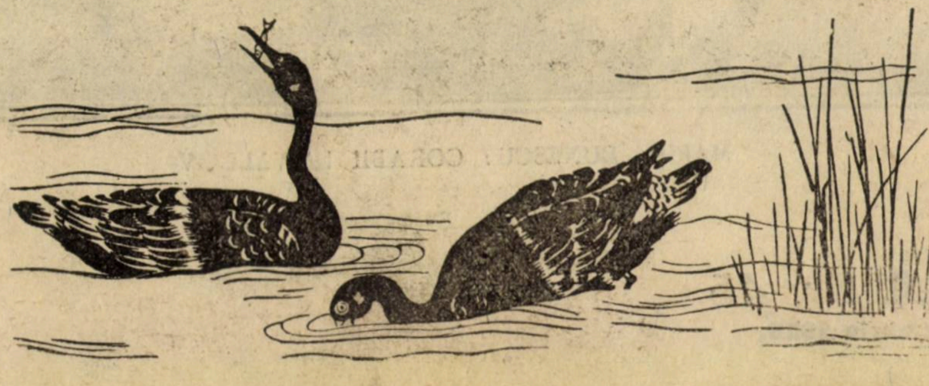

Din literatura engleză

Povestea unchiului unui comi-voiajor

(The Pickwick Club, partea 2-a cap. XX)

de **CHARLES DICKENS**

Unchiul meu, domnii mei, zise comi-voiajorul, era un ștrengar bine dispus, cel mai voios, cel mai bine dispus, cel mai pișicher din câți ștrengari au existat vre-odată. Aș fi vroit să-l fi cunoscut domniile-voastre... Dar nu, răsgândindu-mă, n'aș vroi de loc; căci dupe mersul vremii, dacă l-ați fi cunoscut, ați fi — vai! — ori morți, ori aproape de groapă, ați fi renunțat să colindați prin lume, ceia ce m'ar fi oropsit de neprețuita plăcere de a vă vorbi în acest moment. Domnii mei, ași fi vroit ca tații dvs. și mamele dvs. să fi cunoscut pe unchiul meu, le-ar fi plăcut de minune, în special respectabilelor dv. mame. Sunt sigur, fără dor și poate.

Printre numeroasele sale virtuți, avea două ce predominau, iau îndrăsneala să le dau în vileag, erau: punșul și cântecele la băutură. Iertați-mă că mă las târât de melancolica aducere-aminte a talentului ce nu mai este, ori-cum, d-lor, nu în orice zi a săptămânii veți întâlni un om ca unchiul meu.

Am recunoscut ca prea onorabil pentru unchiul meu tovărășia și intima amiciție ce-l lega de **Tom Smart**, din marea casă de comerț **Bilson și Slum, Cateaton-Street, City.** Unchiul meu voiaja pentru **Tiggiu și Welps**; dar multă vreme a făcut aceiaș călătorie de afaceri ca și Tom.

Prima seară când s'au întâlnit, unchiul meu prinse o mare afecțiune pentru Tom și Tom prinse altă afecțiune, la fel, pentru unchiul meu. Nu se cunoșteau de cât de o jumătate de ceas, când și pariară pe fabricația celui mai bun castron de punș și pe iuțeala sorbitului său. S'a stabilit că unchiul meu a câștigat pentru execuție; iar în ce privește băutul, Tom îl întrecu cu aproape jumătatea unei lingurițe. Luară câte un alt bol fiecare, pentru a-l bea reciproc în sănătatea lor și fură de atunci prieteni devotați tot timpul. E un lestin în acest fel de lucruri, d-lor; e ceva mai tare de cât noi.

Ca înfățișare personală, unchiul meu era o idee mai scurt ca o talie mijlocie; era de asemenea o idee mai gros; poate că obrazul său era o idee mai roșcovan de cât fețele obicinuite. Avea, însă, fața cea mai jovială ce ați putut vede vre-o dată, d-lor. Avea ceva de flecar, cu un nas și o bărbie aduse favorabil. Ochii săi străluceau mereu de veselie și pe figura sa înflorea perpetuu un surâs, vesel, satisfăcător, șăgalnic. Odată fu aruncat din cabrioleta sa și se ciocni cu capul de un pietroi pus de marginea drumului. Rămase acolo buimăcit, cu mutra atât de turtită în nisip, că servindu-mă de o expresie energică a sa, dacă biata mumă-sa ar fi putut reveni pe pământ, nici ea nu l'ar fi recunoscut. Reflectând la aceasta, gentlemeni, pot să vă dau cuvântul meu de cinste că la moartea ei unchiul meu n'avea decât doi ani și șapte luni, și, fără să vorbim de sgârieturi, de cismele-i întoarse pe dos, — fără îndoială, biata femee s'ar fi uluit grozav, chiar de n'am pune la socoteală nasul său și fața sa rubicondă. Nu importă. El era acolo, întins și de multe ori am auzit zicându-se că surâdea atât de plăcut, ca și cum ar fi căzut de bunul lui plac. După ce i-a luat sânge, îndată ce s'a simțit reînviind, a început să se aranjeze cum trebue în pat, îi trase un râs, îmbrățișă tinerica care-i ținea lighenașul (cu sângele scos) după care ispravă ceru numai de cât un cotlet de berbec și nuci marinate. Era mare amator de nuci marinate, d-lor; spunea că, luate fără oțet, face berea mai bună la gust.

Marele turneu al unchiului meu avea loc odată cu căderea frunzelor. Atunci făcea el intrări de fonduri și-și lua comisioanele pentru părțile de nord. Mergea din Londra la Edimburg, de la Edimburg la Glasgow, din Glasgow revenea la Edimburg și în fine la Londra cu vaporul. Trebue să știți că a doua vizită la Edimburg era pentru propria sa plăcere; avea obiceiul de a reveni pentru o săptămână, exact timpul să-și vadă prietenii, și cum dejuna cu acesta, gusta cu cellalt, cina cu un al treilea și supa cu un altul, petrecea o frumoasă săptămânică, nu prea prost ocupat. Nu știu dacă unul din domniile-voastre a încercat un solid dejun scoțian, substanțial, abondent, apoi a mers să făca o gustărică cu un butoiaș de stridii și o duzină de sticle de bere albă cu unul sau două flacoane de acel rachiu zis Wiskey, pentru ca să termine. Dacă vi s'a întâmplat aceasta, veți conveni cu mine că trebue să ai capul oarecum solid să faci onoarea, după aceia, unei cine și unui supeu.

Dar, să vă binecuvinteze Dumnezeu pe toți! Asta nu era nimic pentru unchiul meu. Era atât de bine făcut că așa ceva era pentru el un joc de copil. L'am auzit spunând că putea să ție piept multora din Dundee și să revie acasă fără să se poticnească, și dv. știți, gentlemeni, că indivizii din Dundee au capetele și punșul atât de tari că nu le poți găsi pereche între cei doi poli. Am auzit vorbindu-se de un om din Dundee și de un altul din Glasgow care băură împreună timp de cincisprezece ciasuri consecutiv. Dupe câte știu, se poate garanta că amândoi fură sufocați în acelaș moment aproape; dar odată trecută și aceasta, gentlemeni, nu se găsiră de loc mai rău.

Intr'o seară, douăzeci și patru ore înaintea epocii ce-și fixase pentru îmbarcare, unchiul meu supa cu unul din cei mai vechi amici ai lui, care locuia în partea veche a orașului Edimburg. Un **Mac**, așa cevașilea, urmat de patru silabe. Erau: soția gospodarului, cele trei fiice ale gospodarului, precum și trei sau patru Scoțieni groși și pestriți, cu sprâncenile stufoase, ce-i întrunise gospodarul să facă onorurile lui unchiu-meu și pentru a da o mână de ajutor la gonirea melancoliei. Fu un supeu glorios. Se mâncă somn marinat, batog afumat, câte o căpățână de miel, câte un cârnat cu sânge, un haggis, celebră mâncare scoțiană care îl aranja stomacul unchiului meu ca unui amoraș. Mai erau ele multe altele, al căror nume l-am uitat, dar totuși lucruri bune. Fetițele erau agreabile, femeia proprietarului părea una din cele mai bune creaturi din câte au existat, și unchiul meu se arăta de o dispoziție încântătoare. Astfel, în tot timpul seratei făcea să vezi fetițele surâzând pe ascuns și pe cucoana izbucnind în râsete, iar pe veselii companioni pufuind atât de frumos că larga lor față ajunsese stacojie. Nu-mi reamintesc precis câte pahare de grog cu Wiskey au băut fiecare după supeu; dar ceia ce știu e că spre ceasul unu către dimineață feciorul proprietarului își pierdu cunoștința în momentul când intona pentru a douăzecea oară un cuplet din cântecul lui Burns 1): **Oh, Wilie, mai vântură nițită bere!** O melodie dumnezeiască croită pentru beție: cântecul fiind dedicat lui Bacus și Bacus, divinitatea chefului, fiind un zeu.

Cum de o jumătate de oră aproape era singurul mesean ce unchiul meu vedea încă la masă, își făcu socoteala că ar fi poate timpul să plece, să poată ajunge ori-cum la o oră decentă la gazda sa, mai cu seamă că băutura începuse de la șapte ceasuri seara. Cu toate acestea, crezând că n'ar fi politicos din partea sa să plece

---

1) **Burns**, autor al celebrelor **cântece populare scoțiene**, cel mai mare poet al Scoției (1759—1796).

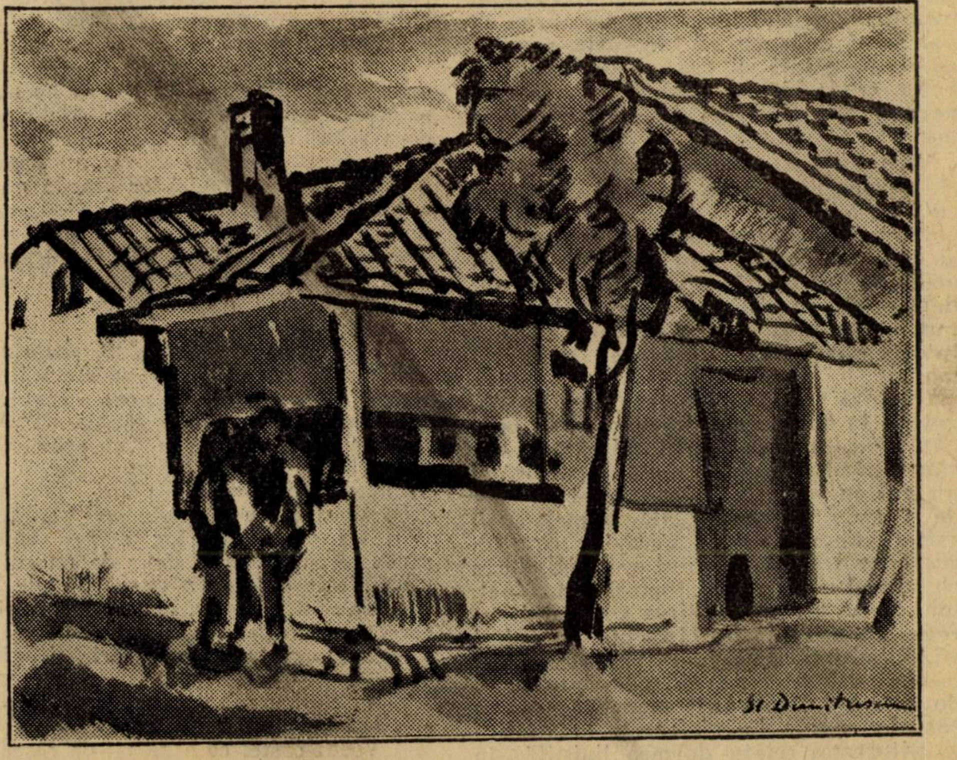

ST. DIMITRESCU: **Desen**

fără un „bun rămas“, unchiul meu îşi votă singur preşedinţia, mai amestecă un pahar de grog, se sculă să propue ceva în sănătatea sa, îşi adresă un discurs adus binişor şi, foarte încântat, bău toastul cu entuziasm. In timpul acesta nimeni nu se deşteptă. Unchiul meu mai bău încă o picăturiţă curată, de rândul acesta de frică să nu-i facă punşul vre un rău, înşfăcă pălăria, eşi în stradă.

Vântul sufla cu tărie când unchiul meu închise uşa gospodarului. Işi îndesă solid pălăria pe cap, îşi înfundă mâinele în buzunare şi privind în văzduh, trecu repede în revistă starea atmosferică. Nori treceau peste lună cu viteza cea mai nebună, aci o întuneca de tot, aci îi permitea să răspândească toată splendoarea ei pe obiectele ce-l împrejmuiau; apoi trecând din nou peste ea, o întuneca cu o rapiditate de necrezut. „In adevăr, zise unchiul meu, adresându-se timpului ca şi cum s'ar fi simţit personal ofensat, asta nu poate merge aşa. Nu e timpul ce-mi trebue pentru călătorie. Nu-l vroi cu nici un preţ“, zise unchiul cu o voce impunătoare. După ce repetă aceasta de câteva ori, şi după ce-şi asigură echilibrul, zăpăcit ori şi cum de o atât de lungă privire în aer, se puse vesel în marş.

Casa amicului gospodar era **în Canongate**, şi unchiul meu avea de mers în cea laltă parte a **Laithwalk-ului**; ceva mai mult de o milă distanţă. In dreapta sa, în stînga, se ridicau către ceruri case mari izolate, înalte, descărnate ale căror faţade erau înegrite de vârstă; ale căror ferestre, ca ochii unor bătrâni, păreau spălăcite şi găunosite de ani. Şase, şapte, opt etaje se îngrămădeau ca nişte castele de cărţi de joc, unele pe deasupra celorlalte, aruncându-şi umbra groasă pe drumul pavat cu pietre sgronţoroase, făcând noaptea şi mai neagră. Un mic număr de felinare erau risipite la mari distanţe; dar ele serveau, doar, să arate intrarea murdară a câtorva strâmte înfundături, sau a câtorva scări conducând prin cotituri repezi şi complicate la diverse etaje superioare. Tot privind aceste lucruri cu aerul unuia care le-a văzut prea de multe ori ca să-i mai pese de ele, unchiul meu mergea prin mijlocul străzei cu degetul gros în buzunarul jiletcei, modulând din timp în timp cântecelul său cu atâta căldură că oneştii locuitori ai vecinătăţii, treziţi din primul lor somn, tremurau în pat până ce larma se îndepărta, convingându-se atunci că era un derbedeu de beţiv ce-şi căta culcuşul urlând, se acopereau mai călduros şi adormiau din nou.

Vă povestesc cu minuţiositate cum unchiul meu mergea pe mijlocul drumului, cu degetele mari în buzunarele jiletcii, pentru că, după cum zicea şi el adese ori, şi cu drept cuvânt, n'ar eşi nimic extraordinar din această poveste, dacă nu vedeţi destul de distinct, chiar de la început, că nu avea câtu-şi de puţin spiritul întors către supranatural sau către romantic.

Unchiul meu, mergea, aşa dar, cu degetele în buzunarele jiletcii sale, ocupând pentru el tot mijlocul străzii, şi cânta când un refren de dragoste, când un refren de chef; iar când obosia de amor şi de baccus, fluera melodios; astfel atinse el podul nordului, care în acest loc reuneste vechiul oraş Edimburg cu oraşul nou. Se opri timp de un minut, luă seama la îngrămădirea stranie şi neregulată a luminelor înţesate în naltul văzduhului că ai crede că vezi stele strălucind, deoparte, pe zidurile fortăreţii, de alta pe Calton-Hill pentru a lumina castele aeriene. La picioarele lor, antica şi pitoreasca cetate dormea liniştită în obscuritatea sa majestoasă, în vreme ce vechiul tron al lui Arthur[2], care se ridica impozant şi sumbru, ca un geniu puternic, părea că păzeşte şi protejă castelul Holgrood[3]. Zic domnilor, că unchiul meu se opri un minut sau două să privească în jurul lui. Apoi, făcând un compliment ca de cinci parale timpului care se luminase puţin, cu toate că luna mergea la culcare, se repuse pe mers, tot aşa de regal ca şi înainte, ocupând mijlocul drumului, cu o mare demnitate, de teamă ca nu cumva cineva să-i dispute posesia. Cu toate acestea, cum nu se găsea nimeni care să deschidă o contestaţie pe această chestiune, el continuă să meargă, cu degetele mari în buzunarele jiletcii sale, paşnic ca un mieluşel.

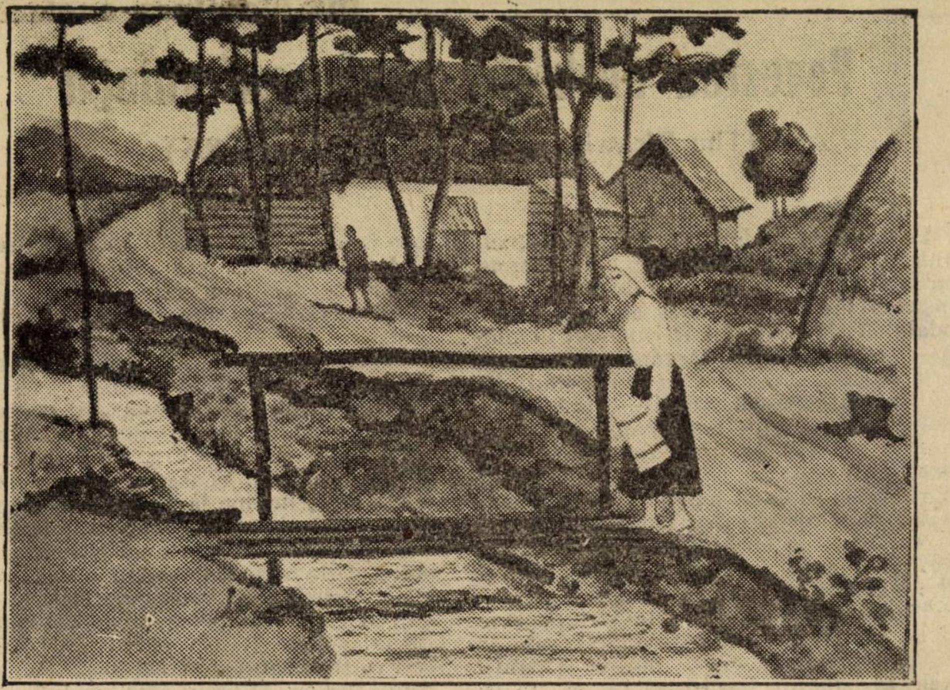

LEON VIORESCU: **Peisaj.**

Când unchiul meu atinse finele Laith-Walk-ului, trebui să traverseze un teren viran, la capătul căruia, în timpul acela se găsea o ogradă, aparţinând unui rotar, care răscumpăra dela administraţia poştelor trăsurile scoase din servici. Unchiul meu era un mare amator de trăsuri: vechi, tinere sau de vârstă mijlocie, şi-l apucă dragostea să se deranjeze din drum, fără alt scop de cât să ochiască printre uluci o uzină de antice diligenţe, ce-şi reamintea el că le-ar fi văzut acolo, în foarte rea stare, toate dezmembrate. Unchiul meu, d-lor era de un caracter deschis şi se supăra repede: neputând vedea bine printre ţăruşi, sări pedeasupra, se aşeză liniştit la cârma înfiptă pe o capră înaltă, începu să numere fărâmăturile unei butci cu o gravitate remarcabilă.

Erau acolo poate o duzină, poate chiar mai multe, unchiul meu nu era sigur de asta şi cum era un om prea scrupulos în ce priveşte cifra, nu-i plăcea să citeze fără să şi calculeze. In fine erau ele acolo toate talmeş-balmeş, într'o neînchipuită stare de plâns. Portierele erau smulse din ţâţânele lor, garniturile ridicate; numai din loc în loc câte o sdreanţă mai atârna doar de un cui ruginit. Felinarele erau duse, frânele leşinate de multă vreme, arcurile ţăndări făcute, lemnăriile despuiate de văpsea. Vântul fluera prin crăpături şi ploaia care se strânsese pe imperiale, cădea picătură cu picătură în interior, cu un sunet surd şi lugubru: era, în fine, scheletele unor harabale decedate; şi în acest colţ solitar, la această oră a morţii, aveau ceva funebru şi oribil.

,Unchiul meu îşi propti capul în palme şi se puse să gândească la lumea activă, foarte ocupată ce a călătorit odinioară în aceste derăpănate trăsuri şi care acum era tot atât de tăcută şi tot atât de schimbată ca şi ele însăşi. El gândi la numeroşii indivizi cărora aceste carcere viermănoase le adusese timp de ani, pe toate anotimpurile, atâtea noutăţi aşteptate cu nerăbdare: noutăţi despre călătorii fericite şi de bună sănătate, expediţiuni de scrisori de schimb şi de bani. Negustorul, iubitul, nevasta, văduva, mama, şcolarul, bombonelul cel mic care se acaţă de poartă aşteptând factorul; cu câtă grijă fiecare din ei n'au aşteptat sosirea acestei bătrâne diligenţe! Şi acum ce au ajuns? Domnii mei, unchiul meu spunea că s'a gândit la toate acestea, dar eu presupun că le-a citit într'o carte oare-care, căci e pozitiv că tot privind acele schelete de trăsuri, căzu într'un fel de aţipeală, din care fu deodată trezit de un clopot vecin care sună ora două. Ori, unchiul meu nu era cu nimic distins pentru o gândire repede şi dacă în realitate s'ar fi gândit la toate acestea, sunt convins că gândul lor l-ar fi ţinut cel puţin două ore şi jumătate. Cred că pot să vă afirm că unchiul meu căzuse într'o toropeală,, fără să se fi gândit la ceva.

Ori cum ar fi, orologiul bisericii bătu ceasul două. Unchiul se deşteptă, îşi frecă ochi şi sări în picioare uimit.

Intr'o clipită, cum orologiul sfârşi de sunat două ceasuri, acest ocol desert şi părăsit deveni plin de viaţă şi de activitate. Portierele fură puse în balamalele lor, garniturile restaurate, lemnăriile văpsite, felinarele aprinse. Perne, pufuri fură pe fiecare scaun; hamalii îndesau pachetele în fiecare cufăr, gărzile aranjau sacii cu scrisori? grăjdarii aruncau găleţi de apă pe roţile înoite; o cantitate de oameni se îngrămădeau din toate părţile controlând cârmele la fiece trăsură. Pasagerii soseau, valizele erau împachetate; caii înhămaţi, în fine se vedea evident că fie-care diligenţă trebuia să plece fără întârziere. Boerilor, unchiul meu deschise ochii atât de mari, văzând toate aceste preparative, că până în ultimul moment al vieţii sale, nu-şi putea explica cum a fost capabil să-i mai închidă vre-odată.

---

[2] Rege legendar, care ar fi introdus creştinismul în Anglia.

[3] Vechi castel ce a servit de reşedinţă suveranilor, între cari şi Maria Stuart.

— Haida-ha ! zise o voce alături de unchiul meu, în acelaş timp când şi simţi punându-i-se o mână pe umăr ; sunteţi înscrişi pentru un număr în interior, e timpul să urcaţi.

— Eu, înscris ? se întrebă unchiul întorcându-se.

— Da, de sigur.

Unchiul meu, getlemeni, nu putu zice nimic, atât era de speriat. Şi mai straniu ca acestea toate fu că, deşi era acolo un aşa de mare număr de persoane, şi cu toate că mutre noi soseau la fie-care minută, nu puteai spune de unde veneau ; păreau că es misterios de sub pământ, sau din aer şi dispăreau în acelaş chip.

Cum un comisioner punea bagajul în trăsură şi-şi lua bacşişul, se întorcea şi, crac, era dispărut ! Inainte ca unchiul să se îngrijească de ceeace devenise, o altă jumătate duzină apăreau, clătinându-se sub greutatea pachetelor ce păreau atât de mari cât să-i strivească. O altă ciudăţenie, fu aceia că toţi călătorii erau îmbrăcaţi într'un hal destul de straniu. Purtau un soi de anterie mari brodate, cu pulpane largi, enorm de ornate şi fără gulere ; în fine purtau vaste peruci ce se prelungeau pe ceafă ca un valtrap la cai. Unchiul meu nu putea înţelege nimic.

— Ei bine, o să urcăm ? zise individul care se mai adresase unchiului meu.

Acesta era îmbrăcat ca un curier de diligenţă, dar avea o perucă pe cap şi bogate găetane la mâneci. Cu o mână ţinea un felinar şi cu cealaltă o straşnică puşcă cu cremene.

— O să sfârşeşti cu urcatul, Jack Martin ? repetă straja apropiindu-şi felinarul de faţa lui unchiu-meu.

— Na-ţi-o frântă! exclamă unchiul dând un pas sau doi înapoi, iată că e şi familiar.

— Aşa este scris pe foaia de drum, replică curierul.

— Adică, nu e şi un **domn** înainte ? întrebă unchiul meu, căci găsea că un conductor, ce nu-l cunoştea şi care-l chema Jack Martin, pe scurt, îşi lua o libertate ce administraţia poştelor n'ar fi aprobat-o dacă ar fi fost pusă în cunoştinţă.

— Nu, nu e, i-o întoarse conductorul rece.

— Locul e plătit ? întrebă unchiul meu.

— Bine înţeles.

— Aşa ! Ei bine, haidem. Ce trăsură ?

— Chiar asta, răspunse garda arătând o diligenţă gotică, a cărei portieră era deschisă, scara lăsată şi care făcea serviciul din Edimburg la Londra.

— Aşteptaţi, iată alţi călători : lăsaţi-i să se urce întâi.

In timp ce vorbia, unchiul meu văzu apărând dintr'o dată în faţa lui un tânăr gentilom cu o perucă pudrată şi o haină albastră brodată în argint, ale cărei pulpane căptuşite cu pânză groasă încleită erau extraordinar de pătrate. Tiggiu şi Welps erau tari în noutăţi, d-lor, atât de bine încât unchiul meu recunoscu dintr'o aruncătură de ochi aceste ştofe. Streinul avea, încă pantaloni scurţi de mătase, ciorapi de mătase şi pantofi cu catarame. Purta la bentiţa mânecii manşete, pe cap o pălărie tricorn şi la şold o spadă foarte subţire. Pulpanele jiletcii îi acopereau jumătate din coapse, iar sfârcurile cravatei îi coborau până la centură. El înaintă grav către portiera trăsurii, ridică pălăria şi ţinu braţul deschis deasupra capului, rotunjind în acelaş timp degetul cel mic, cum fac oarecare persoane manierate când ridică la gură un pahar de ceai. Apoi puse picioarele în poziţia a treia, făcu un salut profund şi în fine întinse mâna stângă. Unchiul meu era gata să înainteze să-i strângă mâna cordial, când băgă de seamă că aceste ceremonii nu erau adresate lui, ci unei tinere lady, care apăru în acest moment la scară. Ea avea o rochie de velură verde, de o tăetură antică, cu o talie înaltă şi cu corsaj strâns bine. Avea părul coafat şi purta pe cap un capuşon de mătase neagră. Ea se întoarse un moment şi descoperi unchiului meu cea mai frumoasă faţă ce văzuse el vre-o dată, chiar în pictură. Când urcă în trăsură, îşi ridică rochia cu o mână şi, cum spunea unchiul, cu o sudalmă, ori de câte ori istorisea această poveste, n'ar fi crezut vre-o dată că picioarele şi pulpele ar fi putut atinge o atare perfecţiune, dacă nu le-ar fi văzut chiar cu ochii lui.

(Va urma)

Tradus de I. CRIVAŢ

Mic Tratat de estetică literara

SAU

Lumea văzută estetic

6

(CE NU ESTE FENOMENUL ESTETIC ?)

h) **Arta „o formă a cunoaşterii“**

Pornind depe un domeniu, nu falş ci **străin** — teoria cunoştinţii, foarte valoroasă în metafizică şi filosofie — **Benedetto Croce 1)** ne dă pildă instructivă cum s'ar putea scrie din planeta Marte, un tratat de geografie a planetei Pământ, ajutat doar de luneta fină a unui deosebit simţ critic. N'am mai îndrăzni să dăm niciunui geograf, oricât de bine înzestrat statul să purceadă la astfel de virtuozităţi. Ca s'o cercetăm bine şi sigur, planeta Esteticei are nevoe de cercetători care să trăiască multă vreme, dacă nu toată viaţa, pe propriul ei teren, în propria ei atmosferă.

Nu vom arăta aci toate erorile pe care Benedetto Croce le-a evitat tocmai când ar fi trebuit, dus de simţul filosofic, să cadă în ele ca în gropile de lup ; nu ne vom ocupa nici de confuzia voită pe care o face între artă şi expresie, ca şi cum expresia ar fi altceva decât un mijloc — precum picioarele nu sunt chiar mersul, ci mijlocul de a merge — iar formulele algebrice fără a fi opere de artă n'ar fi expresii tot atât de perfecte ca şi un vers de Baudelaire sau un motiv de Wagner. (Confuzia e mai gravă în urmările ei, căci tinde a indentifica legile expresiei literare cu legile linguisticei, ceiace duce de-adreptul şi la identitatea dintre arta construcţiei pianelor şi arta pianistului, dintre arta fabricării culorilor şi arta pictorului)..

Să ne oprim la miez şi să băgăm de seamă faptul original că esteticianul italian îşi începe tratatul său de estetică — ştiinţă al cărei obiect e fenomenul estetic — cu această frază care ţine de domeniul teoriilor cunoştinţei :

„Cunoştinţa omenească are două forme : ea e sau cunoştinţă **intuitivă** sau cunoştinţă **logică** ; cunoştinţă prin **imaginaţie** sau cunoştinţă prin inteligenţă“, etc. 2).

Arta ar fi cunoştinţa intuitivă, iar ştiinţa cunoştinţa logica a lumei 3).

Cât de lesne, cât de perfect, cât de amănunţit se poate face critica ideii lui Croce ! Prea bine se ştie că arta nu exclude o cunoştinţă logică a lumei, ci o implică şi o utilizează în ce are ea mai înnalt, iar ştiinţa a recurs toadeauna la intuiţie, uneori chiar în matematici.

Să reţinem doar următoarele nedumeriri din chiar textul esteticianului italian :

„Orice operă de ştiinţă este în acelaş timp operă de artă“ 4).

De unde urmează de-adreptul că nu forma cunoaşterii este hotărîtoare totdeauna în producţia fenomenului estetic!

Sau :

„Formele pure şi fundamentale ale cunoştinţei sunt în număr de două : **intuiţia** şi **conceptul : Arta** şi **Ştiinţa** sau **Filosofia**. Toate celelalte (istorie, ştiinţele naturale, matematici) sunt forme secundare şi mixte 5).

Mixte, adică utilizează şi intuiţia şi conceptul ; dar intuiţia apare în clipele cele mai decisive în evoluţia acestor forme secundare“ : istoria, ştiinţele naturale, matematicile — care laolaltă sunt însăşi **Ştiinţa** (cu S mare) !

Şi ajungem astfel la viciul fundamental al concepţiei artei ca „formă a cunoaşterii“, pe care însuşi Croce — cu simţ fin al nuanţelor între valori — îl formulează de minune :

„Limitele care separă expresiile şi intuiţiile numite **artă** de cele care vulgar ne numesc **ne-arta,** sunt empirice : e cu neputinţă să le definim. O epigramă ţine de artă : de ce nu şi un simplu cuvânt ? O nuvelă ţine de artă : de ce nu şi o însemnare în ziar ? Un peisagiu ţine de artă : de ce nu şi o schiţă topografică ?...“

De ce nu ?...

E dela sine înţeles că cititorul când s'a hotărît a cerceta vasta lucrare a lui Benedetto Croce asupra Esteticei, socotea că autorul avea să-i dea răspunsul tocmai la acest : **de ce nu ?** pe care şi-l pune la fiecare pas în viaţă. Şi dacă nici Estetica pornită tocmai dela distincţia dintre cele două forme ale cunoaşterii, **intuiţia** şi **conceptul,** nu poate face deosebirea dintre artă şi ne-artă, dintre o epigramă şi o înjurătură, dintre o nuvela şi o cronică, dintr'un peisagiu şi o schiţă topografică — atunci avem tot dreptul să căutăm Estetica şi în sociologie şi în psihologie şi în morală şi în planetele cerului — numai în inteligenţa omenească, nu !

CE ESTE FENOMENUL ESTETIC ?

S'au scris pagini nenumărate şi se rostesc discursuri fără sfârşit, se ţin prelegeri publice, se tipăresc opuri şi eseuri

---

1) **Benedetto Croce :** Esthétique, comme science de l'expression et linguistique générale (trad. par **Henry Bigot)** Paris. 1904.

2) Op. cit. pag. 1.

3) Op. cit. pag. 13.

4) Op. cit. pag. 26.

5) Op. cit. pag. 32.

asupra fenomenului estetic, fără a se fi făcut totdeauna disociarea riguroasă a elementelor care constitue acest fenomen. Toţi autorii şi toţi cititorii sunt de părere că ştiu ce-i aceia fenomen estetic şi toată greutatea ar fi stând numai — un fel de obstacol scolastic — în a găsi cea mai bună formulă verbală. Formule verbale s'au dat nenumărate de când estetica a intrat ca un capitol de sine stătător, deşi nu totdeauna bine delimitat, în sistemele filosofice. Formula lui Kant— cea mai uluitoare — că „arta e o finalitate fără scop", a dat naştere la numeroase scopuri, cu menirea de a constitui originalitatea diferiţilor esteţi filosofanţi sau filosofi estetizanţi, începând cu teoria mediului şi sfârşind — în clipa când scrim aceste rânduri — cu teoria „refulării psihice" a doctorului Freud, care vrea să explice la fel şi visele şi opera de artă.

Silinţele noastre s'au îndreptat mai cu seamă, precum s'a văzut în paginile precedente, spre această ţintă modestă: să desfăşurăm fenomenul estetic de toate învelişurile străine, chiar când aceste învelişuri, în alte domenii, sunt socotite de mare valoare.

Am ajuns astfel în faţa fenomenului estetic pur, şi mărturisim cu umilinţă că am făcut o mare pauză în scris — cel puţin o jumătate de an — între întâia şi această a doua parte a lucrării noastre. Nu voim să spunem că n'am fi putut găsi şi noi numai decât o nouă formulă care să intre în numeroasa familie a formulelor kantiane. Şovăirea noastră îndelungată se datoreşte tocmai încăpăţânării de a nu voi să facem parte din şirul doctorilor filosofici.

Ştim că estetica este ştiinţa fenomenului estetic.

Dar ce este fenomenul estetic?...

Neputând da o definiţie scurtă şi cuprinzătoare a fenomenului estetic, cu melancolie am cercetat alte ramuri ale ştiinţei, mai fericite şi mai desvoltate decât estetica, din dorinţa de a găsi însfârşit formele şi siguranţa, fie şi în domenii ştiinţifice străine preferinţelor noastre. Şi am băgat de seamă că nici alte ştiinţe n'au isbutit până azi sa dea o definiţie precisă fenomenului specific lor. Ce este lumina? Efectele ei le cunoaştem şi le verificăm cu toţii. Ca şi noi în paginile precedente, când am arătat ce nu este fenomenul estetic, prin negaţie s'a ajuns la singura definiţie valabilă, care însă umileşte fizica: lumina este ceva care nu este întunerec. Ce este electricitatea? Aceiaşi definiţie inexistentă, sau existentă prin afirmarea negaţiei ei. Ce este fenomenul biologic? Etc. etc.

Aşa dar fenomenul estetic nu este mai năpăstuit decât celelalte fenomene, cărora ştiinţa nu le-a găsit formula şi uneori nici cauzalitatea. In această împrejurare—împrejurare fericită, căci îngădue să continuăm lucrarea noastră — de ce n'am purcede la fel cu toate celelalte ramuri ale ştiinţei? Renunţând deocamdată la orice definiţie, să ne mulţumim cu analiza elementelor constitutive ale fenomenului estetic.

Putem afirma — şi fără nici un pericol — că fenomenul estetic, în cauzele şi efectele lui, ţine de aceste trei elemente constitutive: artistul care crează opera de artă, **opera de artă** creată de artist şi **spectatorul** care se bucură de privelişte a operei de artă. E drept că fenomenul estetic înglobează aceste trei elemente într'o unitate suprioară, dar toate discordiile şi urile pe viaţă între doctorii artelor, provin din faptul că sistemele lor sunt construite numai pe unul din cele trei elemente constitutive ale fenomenului estetic, din care ar purcede celelalte două, ca gemenii din mamă.

Adevărul e că dacă în fiecare din cele trei elemente contitutive se află o parte din esenţa fenomenului estetic, funcţia şi destinul acestor trei elemente sunt atât de diferite, **uneori atât de contradictorii,** încât siliţi suntem să le tratăm în parte, independent cu totul unul de celalt, chiar cu riscul de a fi acuzaţi de pedantism.

a) **ARTISTUL**

Originile psihologice ale creaţiei artistice

Cea dintâi întrebare care ne vine în minte apropiindu-ne de artist — şi aci ne vom ocupa îndeosebi de artistul cuvântului, de scriitor — e următoarea: **de ce scrie?**

Să înlăturăm răspunsul cinic al unor scriitori care ţin să pară mai practici decât sunt în realitate: că scriu pentru bani. Scrisul literar nu e totdeauna o meserie bănoasă, iar o seamă de scriitori ar fi gata să mai dea bani din punga lor, pentru a fi socotiţi scriitori. Nici gloria legată de această nobilă îndeletnicire nu poate fi socotită provocatoare de opere literare. In multe ţări — cu deosebire în cele eminamente agricole— arta literară e dezonorantă şi declasează pe individ.

E un mijloc de a găsi adevăratele pricini ale scrisului literar: cercetând pe scriitorii din imediata noastră apropiere. Cum s'ar putea însă lense să ne înşelăm asupra erarhiei cauzelor, singurul mijloc ştiinţific, deşi poate lipsit de modestie, e să cercetăm cauzele care au făcut pe autorul acestor rânduri — versificator, nuvelist, romancier şi autor dramatic din cea mai fragedă tinereţe — să se exerseze în arta literară.

Cele dintâi versuri le-a scris din necesitate. Fiind silit să scrie un madrigal in albumul unei tovarăşe de jocuri şi nesimţindu-se în stare să creeze fie şi o singură împerechere de rime, a scris şi subscris în album o poezie de M. Eminescu.

A doua pricină e în spiritul de imitaţie al literaturei rurale din vremea curentului sămănătorist, care pătrunsese in toate şcolile.

A treia pricină o găsim într'o mare bucurie, în împrejurări meschine. Arta literară — o lungă poemă erotică — avusese menirea să pue în împrejurări mai nobile aceiaşi bucurie, ridicată de imaginaţie la extaz.

A patra pricină a fost un mare necaz. Arta literară — un roman — avusese menirea să fie o crudă răzbunare. (Primul efect al făurirei acestui instrument de tortură a fost însă... potolirea necazului).

A cincea pricină a fost un puternic impuls propagandistic de natură politico-socială. (După terminarea scrierei sale literare, autorul a băgat de seamă că materialul politico-social e tocmai ceiace constitue slăbiciunea acelei opere).

A şasea pricină am găsi-o, însfârşit, într'o mare goliciune sufletească, prilejuită de o vacanţă silită, când, din disperare autorul a imaginat o operă literară plină de nebănuite experienţe trupeşti şi sufleteşti.

Din cele şase pricini enumărate, provocatoare de opere literare, valabile sunt numai ultimele patru care, privite de la oarecare înălţime, pot fi reduse la una singură: cheltuirea unui curent de energie — prisos al vieţei — prin arta cuvintelor.

De aci vom trage două încheeri.

Intâia: Artistul e un element de lux. El apare numai datorită unui plus de forţă vitală, sau a unui plus de multe ori preluat din forţele necesare funcţiilor vieţei. Astfel că acele „degenerări" denunţate de medici şi care sperie pe cei slabi de înger, sunt înşişi eforturile naturei care dintr'un material în cantitate precisă, vrea să creeze o **calitate originală**. Artistul prin condiţiile artei lui e silit nu numai să ducă uneori o viaţă prea puţin „higienică" sau „normală", dar prin uzul „exagerat" al unor anumite funcţii şi organe să devie un maniac şi să se stingă pradă unor maladii fără nume. „Armonia" vieţei marilor creatori este numai o legendă pedagogică. Natura a stricat şi strică totdeauna aşa numitele „armonii", ori de câte ori purcede să creeze o calitate nouă.

A doua încheere — lăturalnică oarecum — e că societatea până azi oferind numai unui infim număr de indivizi condiţiile minime de siguranţă şi cultură ca plusul de energie să se cheltuiască în creaţii artistice, omenirea nu şi-a dat încă toată măsura originalităţii ei creatoare. Pildele strălucite pe cari ni le oferă vechile civilizaţii ale continentelor, departe de a infirma această credinţă, o sprijină.

Oamenii de artă care, din diferite pricini, nu cred sau nu doresc o grabnică eliberare a tuturor oamenilor de sub jugul foamei, sunt de partea întunericului şi a morţei, sunt duşmani ai marilor lor fraţi din vittor.

(Urmează). **L. ADERCA**

Horaţlu către Telephus

(Ode III, L 9)

Tu stai să povesteşti câţi ani
Intre Inachus 1) şi 'ntre Codrus 2) sânt
Şi despre-al lui Eàcus 3) neam
Şi lupta dela Ilios cel sfânt.
Cu ce preţ o să facem rost
De vin de Chios? Baia unde-o faci?
Şi unde-afla-vom adăpost
De vânturile îngheţate? Taci...
O cupă pentru luna nouă
Şi una pentru miezul nopţii şi-una
Pentru Murena 4). Trei sau nouă
E numărul, copile, 'ntotdeauna,
De nouă muze fermecat
Poetul vrea de trei ori trei pocale
Să dea de duşcă, inspirat.
De mână prinse, graţiile goale
Se tem de ceartă; voe n'ai
Să bei mai mult. Dar s'ameţesc îmi place.
De ce stă lira fără grai,
De ce şi flautul şi naiul tace?
Hei, nu-mi plac mâinile în sân.
Să plouă roze; cheful să-l audă
Vecinul ce-i gelos bătrân
Şi vecinica pentru el prea crudă.

N. I. HERESCU

---

1) Rege în Argos. E probabil însă că n'a existat niciodată.

2) Cel din urmă rege al Athenei.

3) Neamul lui Eacus, adică Peleus şi Telamon, fii săi şi urmaşii acestora: Achille şi Neoptolem, Ajax şi Teucer

4) Augur, prieten al lui Horaţiu.

* * *

Ultimul romantic

— Fragment din actul I —

Un birou cu mobilă grea, bătrânească. O bibliotecă şi câteva portrete. In fund la stânga printr'o boltă cu perdele e un colţ pentru fumat şi palavre. Flori de toamnă, multe şi albe. Lumină de amurg tomnatec.

SCENA II

MARCU ŞI ELENA

MARCU **(Intrând, elegant şi cu un aer de boem voit)** Bună seara. Singurică?

ELENA. Bună seara. Nu ai plecat la Sinaia? **(ironic)** Credeam, că n'o să-ţi poţi astâmpăra dorul singurătăţilor de toamnă. Ce păcat! Da ştiu... obligaţiuni mondene, cari te fac să pierzi câteva accente de poezie. Păcat...

MARCU. Iar ieşti rea. De câtva timp nu găseşti nici o vorbă bună pentru mine.

ELENA. Nu sunt eu de vină. Dacă nu te-aşi şti atât de aproape de Valentin cu înrâurirea d-tale dezastruoasă...

MARCU **(abil)** Azi vine mama lui. Aştept s'o revăd. Sunt atâţia ani de atunci... Cum trece timpul! **(Pausă. Privind-o pe Elena în ochi.)** De ce eşti aşa de gravă. Nu-ţi stă bine. Ochii tăi sunt făcuţi să râdă. Cum te-ai schimbat! Când mi-aduc aminte cum erai odinioară...

ELENA. Te-am rugat să nu mai îmi vorbeşti de trecut.

MARCU. Ţi-e frică de el.

ELENA. Nu. Trecutul meu e al meu, numai al meu, cu bucuriile şi durerile lui, şi mai cu seamă cu toate înfrângerile lui.

MARCU. Ce vrei? Nu pot să uit aşa de uşor. E o vreme de care se legase tot dorul meu. Doi ani de zile ţi-am urmărit viaţa pas cu pas. Te vream şi te uram. Par'că te văd şi acum pe culoarele universităţii. Erai o copilă ieşită de pe băncile liceului. Purtai o bluză gri, încheiată până sub bărbie. Cravata verde... Bărbia ta, mănuţele tale pline şi cu gropiţe, şi seriozitatea ta de copil grav... Intr'o provincie, undeva sub munţi, părinţii tăi au ascuns în lumina ochilor tăi, toată viaţa lor netrăită. Era atâta belşug în ochii tăi! Am înţeles că-l vei risipi. Comorile poartă în ele risipa, ca o fatalitate. Viaţa brutală, cu braţe păroase şi avide te-a împins în vârtej. Şi te risipeai. Cursurile de istorie au ajuns un simplu şi repetat prilej de a-ţi întâlni adoratorii. Când plecai ţi se sărutau mâinile cu o inzistenţă îndrăzneaţă. In urma ta lăsai un val de parfum şi un prilej de clevetiri. Bluza ta s'a decoltat şi cravata aceia verde şi gravă ai uitat s'o mai pui. Incepuseşi să fii luxoasă. Când te vedeam pe înserate într'un auto, care te ducea la şosea, învăluită în blană şi împărţind surâsuri, sau când te vedeam noaptea târziu, întovărăşită, te uram. Zvâcnea în mine bărbăţia jicnită. Vanitatea mea era rănită. Aşi fi vrut să fiu singurul, înţelegi, singurul, care să te învăţ păcatul.

ELENA, **(aproape plângând).** Dar Marcule, mă chinueşti. Lasă-mă... Lasă-mă. Sunt în casa lui Valentin. **(Vrea să fugă. Marcu o prinde de mâini).**

MARCU. Nu. Nu poţi şi nu trebuie să pleci. Casa lui Valentin nu e decât o minciună. Ea nu există. A fost doar un prilej trecător ca să-ţi regăseşti accentele de inocenţă, şi ca să poţi reîncepe păcatul... Păcatul sau viaţa e tot una.

ELENA **(plângând).** Nu-i adevărat.

MARCU. Da, da, i-adevărat. De când aştept, să ţi le spun. Până azi numai ai bănuit ce vreau... Din mocirla aceia de şampanie, mătăsuri şi bancnote, risipite cu desfrâu şi despotic, te-a luat într'o zi Valentin şi te-a adus în casa lui. Omul ăsta, cu viaţa de ascet, omul ăsta a cărui voinţă şi castitate mă înfioară, te-a cucerit. Ţi-a pus în ochi, iar seriozitatea aceia de copil grav, sufletul tău i-a altoit nevinovaţia de odinioară. Dar minunea asta a făcut-o pentru mine. Ca să te văd iar albă, albă ca un zâmbet de vis şi acum vreau să-mi răzbun aşteptarea, vreau să te învăţ eu păcatul... Trebuie să fii a mea. **(Vrea s'o prindă în braţe.**

ELENA **(aproape stins).** Lasă-mă. Eşti brutal...

MARCU. Ha, ha, ha... Eleno, viaţa nu-i vis, viaţa e brutală şi rea, şi bucuriile trebuie să i le smulgi. Şi eu ştiu să i le smulg. Şi vreau să risipesc în sufletul tău otrava voluptoasă a vieţii.

ELENA **(pierdută).** Dacă viaţa e rea, omul trebuie pe marea răutăţii ei, să poarte făclia generozităţii.

MARCU. Făclia asta, de când e lumea, a purtat-o glumeţ întâmplarea şi omul a trăit cu povara ei în spinare... N'ai fost pe stradă? Nu ai văzut cum îşi face fiecare drumul? Nu ai văzut, cum, viaţa, sub minciuna morală îşi întinde braţele şi bâjbie şi caută, — caută să trăiască adânc şi bogat? Morala e o cursă, ce ne-o întindem nouă înşine, ca să aşteptăm, ca să fiarbă în noi dorurile. Da, ne cultivăm dorurile, ca să le trăim cat mai puternic. Asta e tâlcul vorbelor din profeţi... De când ai trecut pe lângă mine întâia oară, în bluză şi cu cravata verde şi gravă, am pătruns în ascunzişurile sufletului tău, acolo unde gemeau înăbuşite dorurile şi doream în tine păcatul, ce nu luase încă fiinţă. Pentru sufletul tău nu vei mai găsi acum nici un refugiu sigur. Voluptatea păcatului te urmăreşte şi te va găsi... Uite, e pe buzele tale... **(Elena şi-ascunde buzele)...**

MARCU. Micuţa mea... **Ii pune capul** In toată făptura ta...

ELENA. Nu, nu, nu-i adevărat.

MARCU. Atunci de ce te ascunzi?

ELENA **(plânge şi clipele trec greu, greu).**

MARCU. Micuţa mea... **(îi pune capul pe pieptul lui şi o mângâie pe frunte),** Micuţa mea... Când te vedeam aici, îmi păreai închisă într'o colivie. Haide, micuţa mea, uite, ne cheamă, ne aşteaptă vârtejul. Mâine murim. Tinereţea e o povară. S'o risipim, micuţa mea... Sărută-mă...

ELENA **(istovită)** Marcule, nu pot.

MARCU. Sărută-mă. Vreau să mă săruţi. Vreau să te ştiu a mea. Diseară plecăm. Plecăm departe. Ne desrădăcinăm din pământul acesta al amintirilor. Vreau să nu-mi aducă nimic aminte de trecutul tău. Diseară plecăm. La noapte vom privi amândoi, prin fereastra vagonului, întunericul, îmbrăţişaţi şi muţi şi mâine în zori se vor deschide înaintea noastră orizonturi noi, paradisul...

Paradisul e aici pe pământ. Sărută-mă, micuţo...

(O sărută. Elena şi-ascunde ochii. Undeva, într'o mahala clopotul unei biserici cântă în amurg).

ELENA. Ascultă... ascultă... E ceva sfânt şi bun în sufletul nostru.

MARCU. E mascarada vieţii.

ELENA. Nu. E armonia desăvârşirii.

MARCU. Copilă proastuţă... E surogatul imaginaţiei omeneşti, care ţi-a luat dreptul să trăieşti liberă. **(O sărută).** Haide, îmbracă-te.

Te aştept.

(Elena pleacă. Marcu priveşte câteva cărţi. Apoi îşi rupe o floare albă şi se joacă cu ea rupându-i petalele. Elena vine).

ELENA. Floarea asta era pentru Valentin.

MARCU. Şi acum e pentru capriciul meu.

ELENA. Marcule...

MARCU. Capriciul e un copil legitim al libertăţii, şi noi doar vom fi liberi, liberi.

ELENA. Floarea asta era pentru Valentin. Era o parte din sufletul meu.

MARCU. E partea de prisos a sufletului tău.

ELENA. Nu, e partea nobilă. M'a târît păcatul prin viaţă, nestăpânit, dar floarea asta albă a rămas.

MARCU. Copilă proastuţă, la noapte vom pleca departe. Paradisul e aici pe pământ şi sufletul e jucăria paradisului pământean.

De ce să plângi pentru-o jucărie?...

(Pornesc. Elena se lasă dusă. Zgomot de voci. Elena se razimă de uşă. Marcu îşi potriveşte monoclul Intră valetul).

LIVIU OPRIŞ.

Cântecul monedei vechi

Monetă veche de aur curat,
Obiect de schimb, obiect mititel,
Sunat de antice mâni omeneşti
Monetă veche cu chip de 'mpărat,
Obiect întâlnit la întâmplare de-acel
In mâinile cărui acum te găseşti,
Monetă veche, metal înnoptat
Ca tina sub care ai fost îngropat.

Monetă veche, obiect de muzeu,
Relicvă a unor de mult stinse vremi,
Scântee ce-odată-a orbit pe-un plebeu,
Prilej ca gândul 'napoi să mi-l chemi,
Relicvă a unor vremi ce-au apus,
Luciu văzut prin negura minţii,
Şi tu odinioară-ai lucit cu-arginţii
Ce-au dat pătimirii pe blândul Iisus.

AUREL DUMITRESCU

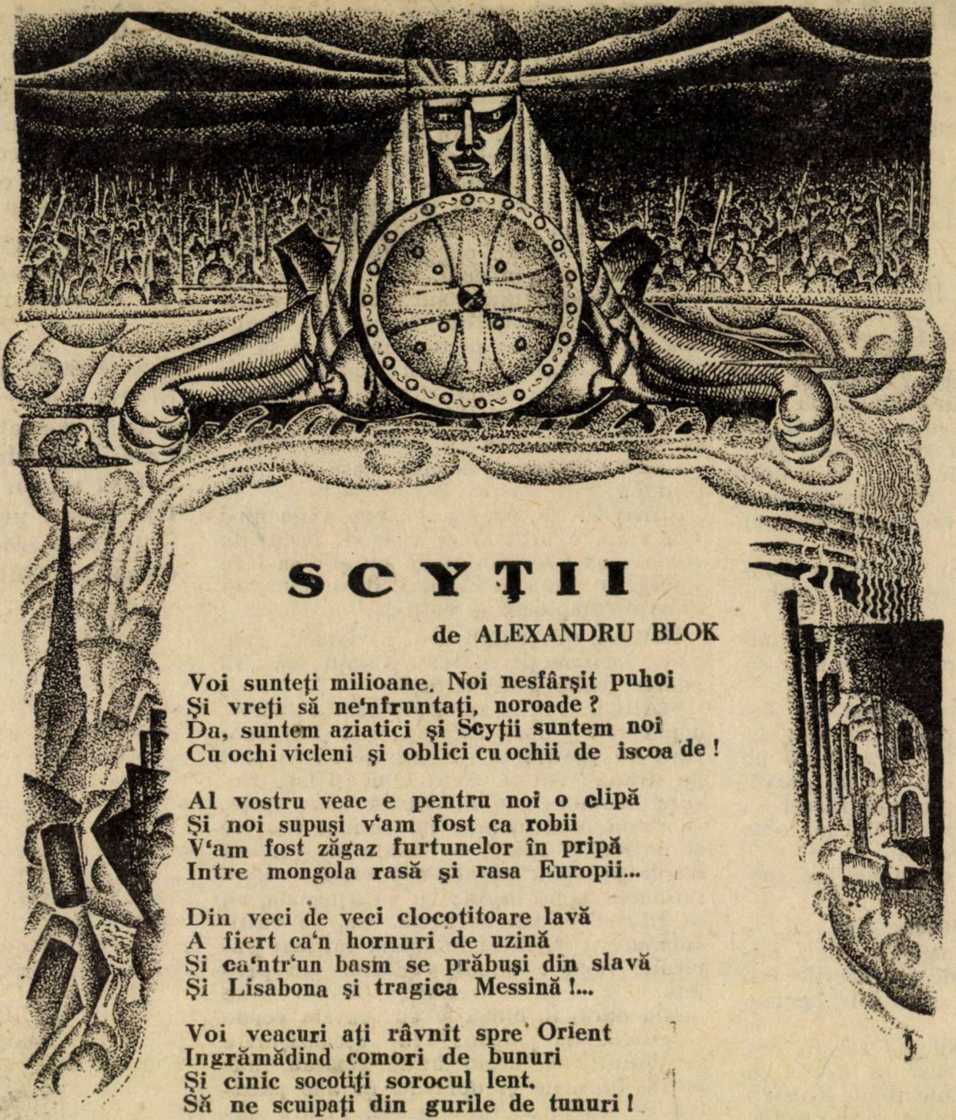

SCYŢII

de ALEXANDRU BLOK

Voi sunteţi milioane. Noi nesfârşit puhoi
Şi vreţi să ne'nfruntaţi, noroade ?
Da, suntem aziatici şi Scyţii suntem noi
Cu ochi vicleni şi oblici cu ochii de iscoade !

Al vostru veac e pentru noi o clipă
Şi noi supuşi v'am fost ca robii
V'am fost zăgaz furtunelor în pripă
Intre mongola rasă şi rasa Europii...

Din veci de veci clocotitoare lavă
A fiert ca'n hornuri de uzină
Şi ca'ntr'un basm se prăbuşi din slavă
Şi Lisabona şi tragica Messină !...

Voi veacuri aţi râvnit spre Orient
Ingrămădind comori de bunuri
Şi cinic socotiţi sorocul lent.
Să ne scuipaţi din gurile de tunuri !

Şi ceasul a sunat ! Din aripi bat dezastre
In drum sporind a crimei turmă...
Dar când vă va suna sfârşit Gomorei voastre
N'o rămâneà o piatră, nici o urmă !...

O glob bătrîn! Pîn'nu te-ai prăbuşit de-adreptul
Ci-n chinuri îţi sfâşii trufaşa haină :
Opreşte-te ca Oedip înţeleptul
In faţa sfinxului cu veche taină !

Rusia-i Sfinx ! De cruda ta fără de lege
Insângerată de tortură,
Ea te scrutează-adânc şi gândul îţi culege,
Privind cu dragoste şi ură !...

Da ! Să iubiţi ca noi cu patimi coapte'n sânge
Nu ştiţi voi nici în noaptea nunţii !
Uitat-aţi voi, că'n lume va învinge
Iubirea ce răstoarnă munţii !

Noi tot iubim — şi graiul cifrelor metalic
Şi harul visurilor grece
Noi înţelegem tot-tăişul geniului galic
Şi geniul teuton, posomorît şi rece !

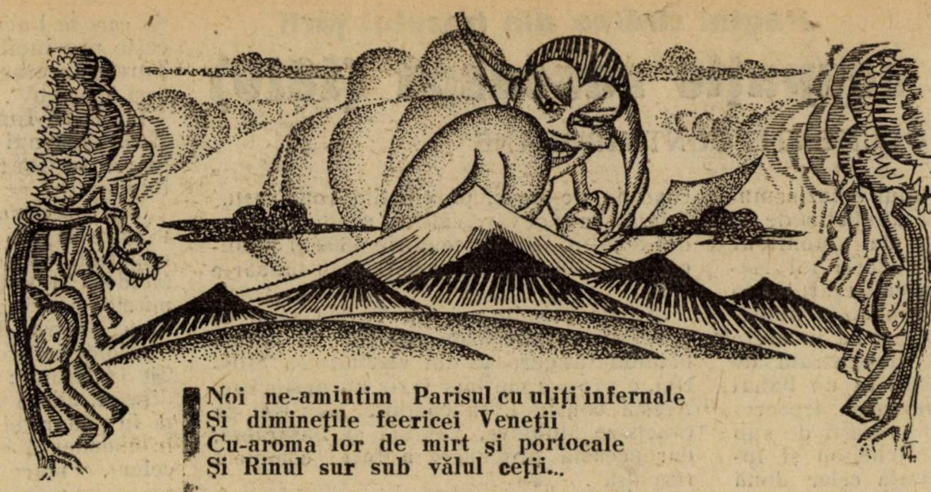

Noi ne-amintim Parisul cu uliţi infernale
Şi dimineţile feericei Veneţii
Cu-aroma lor de mirt şi portocale
Şi Rinul sur sub vălul ceţii...

Da, noi iubim şi carnea unui corp în floare
Şi mirosul cadavrelor albastre
Şi fi-vom vinovaţi noi dacă'n dulcea 'nbrăţişare
Se va sdrobi scheletul lumei voastre ?

Noi ne-am deprins să prindem în căpestre
Sălbateci cai cu coame roaibe
Şi să'nblânzim tretinele buestre
Ca pe'ndărătnicele roabe !

Veniţi la noi ! din vijelii de lupte
Veniţi în braţe dornice de pace !
Cât nu-i târziu, în teacă săbiile rupte !
O, fraţi veniţi la noi şi fraţi ne-om face!

Iar dacă nu, vom fi şi noi vicleni ca alţii
Şi noi vom râde roşu când veţi geme !
Şi veacuri după veac, bolnave generaţii,
Vă vor strigà a lor blesteme !

Iar noi, vom năvăli în tainiţa pădurei,
Europei deschizându-i poartă
Şi-atunci vă va pândi din noaptea urei,
Făptura noastră cruntă aziată !

Porniţi, porniţi cu toţii spre Ural !
Noi vă lăsăm câmp larg de'ncăerare,
Maşinelor de-oţel cu suflu infernal
Şi hoardelor mongole şi barbare !

Dar noi nu vom mai fi străjerii porţii
Intre Apus şi Răsărit — când o să lupte—
Noi vom privi rânjind la uraganul morţii
Cu ochi de ciur şi feţe supte.

Şi nu ne vom mişcà, când Hnii şi Nogaii
Vor pârjoli oraşe şi vor prădà altare
Şi'n temple ca în grajd îşi vor închide caii
Şi carnea celor albi vor arde-o în frigare!

O glob bătrân! Trezeşte-te din patima beţiei !
Ascultă-mi ruga cea din urmă oară :
La sărbătoarea Muncii, a Păcii şi-a Frăţiei
Te chiamă lira mea barbară !

ION BUZDUGAN

Pagini străine din trecutul ţării

Un an de ocupaţie ruseasca (1810)

DOCUMENTE CONTIMPORANE

In Noembrie 1806, în toiul entuziasmului deslănţuit la Paris de „Bulletin de la Grande Armé“, publicat de „Moniteur Universel“ şi anunţând victoria lui Napolean de la Iena şi intrarea Cezarului la Berlin şi Potsdam, una din acele numeroase ştiri anonime, cari circulă în orele de nervozitate generală, înregistrată de câteva gazete din Occident ca un banal fapt divers, anunţa încercarea trecerei Nistrului de către trupele ruseşti de sub conducerea generalului Michelson şi înaintarea lor spre Capitala celor două principate, Moldova şi Valahia...

Se şoptia între culise că Ţarul Alexandru I, ale cărei răni recente de la Austerlitz sângerau încă, încredinţase ilustrului adversar al lui Pugatchef misiunea temerară de a pune piatra fundamentală la realizarea testamentului lui Petru Cel Mare, prin alipirea la Imperiul moscovit a celor două provincii româneşti.

In mai puţin de 100 de zile armatele ţarului erau stăpâne pe toată întinderea dela Nistru la Dunăre, şi dela Dunăre la Carpaţi... Biologiceşte epuizaţi, Turcii declară, în Ianuarie 1807, războiu pravoslavnicei împărăţii... Mai norocos decât colegii săi de pe frontul occidental, Michelson acceptă armistiţiul dela Slobozia, din August al aceluiaşi an.

Şi, cu toate că tratatul de la Tilsitt, din 24 Iunie 1807, impunea, prin articolul 22, evacuarea de către Ruşi a ţărilor româneşti, armatele lui Alexandru I vor continua să ocupe până la 1812, aducând împăratului lor, cel puţin o frântură din trupul acestei ţării, în neputinţă de a i-o aşterne în întregime sub picioare : Basarabia.

Conferinţa de la Iaşi din Februarie 1809 se termină printr'un eşec... Rusia, punând ca primă condiţie a păcei, cedarea de către Turcia a provinciilor Moldovei şi Valahiei, războiul reîncepe...

Eroul campaniei precedente din Finlanda, Kamenski, acest ales al norocului, devenit fetiş al trupelor, e numit generalism al armatelor de ocupaţie din Moldo-Valahia...

Anii 1809—1810 lasă în memoria contemporanilor o recoltă de imagini si icoane sinistre, reflexele cărora vor dăinui în cântecile populare vreme îndelungata şi vor sufla în inimă amintiri duşmănoase împotriva muscalilor.

Victoriile armatelor lui Kamenski, exagerând instinctul personalităţii sale, pun ţările româneşti în tutelă...

Nu vor pătrunde în public, spre a fi trimise gazetelor din Occident decât numai acele ştiri cari vor purta pecetea controlului oficial rusesc, stabilit la punctele principale de frontieră, în special în lungul Carpaţilor Transilvaniei...

E interzis reprezentanţilor militari străini să vorbească, chiar în corespondenţele lor particulare, de fortificaţiile la cari lucrează, sub soarele excepţional de arzător al verei lui 1810, ţăranii români, bătrâni de 70 de ani alături de copilandri de 12 ani,. Rechiziţiunile de tragică memorie de la Brăila, Focşani, Bucureşti, lucrările agricole executate sub cnutul cazacilor, conacurile incendiate de proprietarii refugiaţi peste munţi, în Ardeal, nu vor fi cunoscute, în 1810, în Apus....

Inebunit la gândul unei alianţe turco-engleze de care se vorbeşte la finele lui 1809, Kamenski cere cu insistenţă, ca o condiţie de pace, provinciile româneşti.

Iată, în adevăr, câteva rânduri scrise din Semlin, la 4 Decembrie 1809 şi publicate de „Journal de Paris“ la 10 Ianuarie 1810 :

„Ştirile primite eri din Turcia spun că generalismul trupelor ruseşti, în urma bătăliei sângeroase din vecinătatea Silistrei, a propus marelui vizir un armistiţiu. Acesta consimţi, cu condiţia ca Ruşii să evacueze Moldova, Valahia şi Basarabia, dar această propunere a fost complect respinsă“.

Problema aprovizionării preocupă în primul rând pe Kamenski... Provinciile Moldovalahe după trei ani de ocupaţie rusească, sunt sleite... Armatele Ţarului sunt nevoite să-şi tragă subsistenţa din patrie cu toate protestările baronului de Kampenhausen, vistiernicul împărăţiei ruseşti. (care ceruse generalisimului : „să se are cu valahi, dacă nu mai sunt cai“).

O informaţie datată din Bucureşti de la 15 Ianuarie 1810 şi publicată de „Journal de Paris“ la 27 Februarie, spune relativ la această neliniştitoare problemă :

„Armata rusească e răspândită, în acest moment, în tot lungul Dunării pentru a facilita aprovizionările sale. Inacţiunea sa momentană trebuie atribuită greutăţilor pe cari le întâmpină cu procurarea hranei. Se aşteaptă în curând, ştirea capitulării Giurgiului. Prinţul Bagration, fiind indispus, se crede că comandamentul armatei va fi încredinţat generalului Kutusof“.

Timp de 3 luni de zile nu vom mai găsi în ziare nici un rând referitor la campania rusească pe Dunăre... Problema alimentării armatelor se agravează... De unde a fost informat corespondentul din Presburg de marea mizerie ce domneşte în primăvara lui 1810 în Moldova şi Valahia ?...

In adevăr, la 14 Aprilie 1810 „Kölnische Zeitung“ publică o scurtă notiţă din Viena, din 2 Aprilie :

„Un mare comerciant polonez, care a rezidat în Valahia, pe lângă stat-majorul rusesc timp de 4 luni, în trecere prin oraşul nostru, ne-a adus ştiri de completa sărăcie şi foamete cari bântue provinciile ocupate de ruşi... Se crede că această mizerie va pune capăt foarte curând campaniei“.

Iată ecoul acestei informaţii, publicat de „Journal de Paris“ la 24 Mai 1810 (după o scrisoare din 11 Mai din Presburg :)

„Ruşii par a depune cu atât mai multă activitate pentru a transporta teatrul războiului pe malul drept al Dunării, cu cât Moldova şi Valahia abia mai pot ajunge alimentării lor. Vitele s'au împuţinat în aceste ţinuturi în mod considerabil prin consumarea armatelor, şi mai ales prin emigrarea cultivatorilor, cari caută adăpost în regiuni mai liniştite“.

O ştire, sosită la Paris, în momentul serbărilor grandioase oferite împăratului şi împărătesei Maria Luiza şi înecată în detaliile primite din toate unghiurile imperiului, produc totuşi o mare perturbare în sferele diplomatice.

„Journal de Paris“ din 27 Iunie 1810 conţine următoarele rânduri, trimise la 10 Iunie din Buda :

„Toate scrisorile venite din Iaşi anunţă că, după ordinele formale sosite din Petersburg, autorităţile ruseşti au început organizarea Moldovei şi a Valahiei (pe piciorul provinciilor ruseşti).

„S'a declarat oficial că toate privilegiile de cari se bucurau supuşii austriaci în aceste provincii în consecinţa tratatelor cu Turcia, încetează de a exista chiar din acest moment“.

Iar la 28 Iunie 1810, în Nr. 179, pagina 1265. „Journal de Paris“ publică următoarea scrisoare din Viena, datată din 14 Iunie :

„Ambasadorul Rusiei a notificat Curţii noastre la 18 a lunei trecute unirea la imperiul rusesc a celor două provincii Moldova şi Valahia. Această alipire a numitelor provincii e de foarte mare importanţă pentru Rusia.

„Moldova are 360 de mile în lungime şi 240 în lăţime ; e o ţară călduroasă şi roditoare, udată de numeroase râuri, bogată în păduri şi în animale. Ea produce in abondenţă un lemn de construcţie excelent, o mare cantitate de cânepă, sare, ceară frumoasă, lână preţioasă, unt şi carne sărată.

„Sunt în această ţară şi locuri nesănătoase, mlăştinoase şi necultivate. Crearea de industrii va purifica aerul prin canale şi braţe viguroase.

„Valahia, separată de Moldova prin munţi inalţi şi prin Siret, are 90 de leghe în lungime pe 50 în lăţime. Aici aerul e mai temperat, pământul nu-i mai puţin fertil şi produce pepeni verzi de o calitate rară, un vin bun şi legume în abundenţă. Munţii ei sunt acoperiţi de păduri pline de vânat. Ţara e prost populată. Ar putea hrăni de şase-ori mai mulţi locuitori de cât conţine. Valahii sunt soldaţi buni“.

O dovadă elocventă că ecoul groaznicei mizerii din provinciile ocupate a ajuns până la augustele urechi ale lui Alexandru I. în vilegiatură la Tzarskoe-Selo, e următoarea scrisoare din Petersburg, din 3 Iunie 1810, pe care o citim în „Moniteur Universel“ din Paris, dela 3 Iulie 1810 :

„Impăratul a acordat Marea Cruce a Sfântului Vladimir, clasa I-a, mitropolitului Gabriel, exarhul Moldovei şi Valahiei. Prin acest gest, Majestatea Sa ţine să răsplătească virtuţile acestui prelat şi afecţiunea ce-a arătat-o în totdeauna popoarelor cari îi sunt încredinţate.

„Ba vrea, în acelaş timp, prin acest exemplu, să stimuleze clerul moldo-valah să uşureze la rândul lui, nevoile locuitorilor cari suferă povara trupelor de ocupaţie“.
tlaoorăgeo èdinjsld 'ătqbs d f w fw ggk

Iar la 16 Iulie 1810 „Prager Zeitung“ scrie .

„Din colecta de 3000 florini făcută de

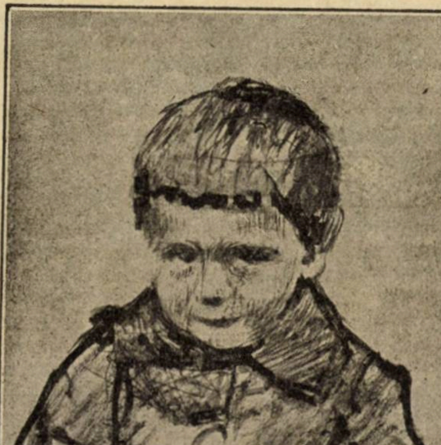

O. BRIESE : ICA.

Vers de totdeauna

Frunză de plop, frunză în vânt,
Viaţa mea ce-i, visul meu ce-i ?
—Firavă umbră peste pământ
Cad sub povara anilor grei —
—Fără de crez, fără cuvânt,
Sufletul, sufletul mi-l frământ
Pe drum în tina paşilor mei —

Valuri răsleţe, gânduri răstorn ?
—Care mi-e drumul, pe unde merg ?
Departe sună glasul de corn...
—Paşii în urmă, paşii, se şterg,
Tot mai departe de ţintă merg,
Nu pot din cale să mă întorn —

Iubirea mea, nestinsul dor,
Strop în afund, floare 'n pustii ?
—Gândul se 'nalţă, paşii cobor
Tot mai în noapte, mai fără spor.
Sfârşit... la umbră de zări târzii :
Ursita mea, a tuturor —

EUGEN VICTOR

prinţul Giassal-Kowich, se spune că o sumă de 500 florini va fi trimisă agentului Monarchiei la Bucureşti, pentru a fi distribuită populaţiei valahe mult încercată de războiu şi de ocupaţia străină".

A doua zi, „Journal de Paris" publică scrisoarea următoare din Viena, datată dela 5 Iulie :

„Câteva scrisori sosite din Valahia vorbesc de o victorie decisivă a Ruşilor împotriva Turcilor, comandaţi de Marele vizir. Ismail Bey şi Prinţul Calimachi, împreună cu 4000 de oameni au fost făcuţi prizonieri". (E vorba de Hospodarul Moldovei căzut în mâinile generalului Sabonow).

In urma acestei înfrângeri, Turcii cer un armistiţiu, care li se refuză, pentru motivele ce le găsim în „Journal de Paris" din 26 Iulie 1810.

„Se ştie pozitiv azi că marele vizir a expediat la generalismul rusesc pe Capigi-Başa Soliman Bey pentru a cere un armistiţiu. Kamenschi va figura cesiunea Moldovei şi a Valahiei".

Or, această cesiune era, în spiritul generalismului, un fapt atât de sigur, încât solicitudinea sa interesată se îndrepta spre tineretul intelectual al ţărilor ocupate pentru a-i mişca fibra unui patriotism impus dela Petersburg.

Sugestive, în această privinţă, sunt cele două scrisori ce urmează, prima datată din Viena, dela 17 Iulie şi publicată de „Journal de Paris" la 30 Iulie 1810 :

„Din Bucureşti se scrie că tinerii greco-valavi adunaţi în mare număr în seminarul acestui oraş, sunt protejaţi în mod special de guvernul rusesc şi manifestă un entuziasm extraordinar pentru protectorii lor. In acest moment se pun bazele unei mari biblioteci care va sta la dispoziţia studenţilor valahi. Se va fonda de asemenea un mare număr de burse pentru studenţii săraci".

Aceleaşi autorităţi, cari îşi dau un brevet eftin de patriotism prin alianţă, trimit, pe cale anonimă, următoarea scrisoare din Bucureşti, datată din 26 Septembrie. celui mai citit ziar al vremei „Moniteur Universel" din Paris, care-l publică în numărul său din 31 Octombrie 1810 :

„Dela părăsirea Valahiei de către prinţul Ypsilante, instrucţia publică părea cu totul abandonată. Şcoala noastră din Bucureşti rămăsese fără director şi fără ajutor. Profesorii erau nevoiţi să trăiască din economiile lor. Dar Providenţa, aducând de câtăva vreme la cârma diocesei pe S. S. Ignatie, fost archiepiscop de Arta în Epir, prelatul zelos de progresul literelor şi menţinerea religiei, toate s'au schimbat în chip admirabil.

„Abia sosit la Bucureşti, s'a dus la şcoala, a examinat pe elevi, le-a dat mari speranţe de viitor şi a promis celor cari se vor distinge prin munca şi talentul lor să-i trimiţă cu propriile-i cheltueli la cele mai celebre Universităţi din Europa.

„Clădirea şcolii cădea în ruini ; acest generos prelat a reconstruit-o din banii săi proprii. A dat acestei instituţii numele de „Liceul grecesc". Inaugurarea lui s'a făcut în chip foarte solemn, în mijlocul unei numeroase şi strălucite asistenţe, în care se afla Excel. Sa generalul guvernator, archiepiscopii şi episcopii provinciei, toţi superiorii mânăstirilor, toţi marii boeri şi cei mai notabili comercianţi.

„Monsenierul Ignatei nu cruţă nici griji, nici muncă, nici bani pentru a stimula progresul studiilor în Valahia. Recompensează pe elevi după merite ; în fiecare Joi întruneşte pe profesori la o agapă amicală.

„A adus din diferite părţi oameni destoinici şi foarte versaţi în învăţământ.

Avem azi în liceul nostru profesori de filozofie, de fizică, de matematici, de istorie naturală, de literatură, de poezie, de retorică, latină, franceză, germană şi rugă.

„A comandat de la Viena toate instrumentele necesare de fizică şi astronomie; a creat o tipografie şi o fabrică de hârtie la Bucureşti, în fine, a fondat o societate literară, compusă din cei mai distinşi fii ai ţării prin cunoştiinţele lor.

„Impulsiunea dată de acest respectabil prelat e atât de puternică şi atât de generală încât putem afirma că ştiinţa şi literele nu vor întârzia să progreseze foarte repede şi într'un chip foarte strălucit în ţara noastră".

La 12 August 1810 aflăm print'o scurtă notiţă trimisă la 10 Iulie din Bucureşti lui „Journal de Paris" următoarele :

„Domnul general baron de Engelhardt, preşedintele Divanului Valahiei, a ordonat celebrarea în acest oraş a unui serviciu solemn de mulţumire A Tot Puternicului pentru victoriile repurtate de armatele împărăteşti. Astă-seară tot oraşul e luminat".

Organizarea „à la russe" a provinciilor ocupate nu era văzută cu ochi buni pe cât spunea „The Stan" din Londra, la 18 August, de Curtea dela Tuileries... Or, diplomaţia rusească ştia prea bine că pericolul din partea aceasta nu se putea suprima numai contestându-l...

Ecoul acestei prudente atitudini îl găsim, în adevăr, în „Moniteur Universel" din 21 Septembrie 1810, prin scrisoarea din Brody din 20 August 1810.

„După raportul unui boer sosit din Moldova, comisarul imperial pusese trimis în această provincie a renunţat la proectul de a o organiza împreună cu Valahia, pe acelaş picior cu provinciile Imperiului rusesc".

In aceiaşi lună scrisori din Budapesta vorbesc de o epidemie care s'ar fi manifestat în Moldova şi care ar fi făcând mari ravagii.

Iar la 26 Septembrie, „Journal de Paris" scrie :

„Aflăm din Viena că locuitorii Valahiei şi Moldovei au refuzat de a se ridica în massă contra Turcilor".

La 11 Octombrie forturile Rusciuk şi Giurgiu cad în mâinile Ruşilor. La Petersburg entuziasmul e imens. Generalisimul Kamenski e decorat cu crucea St. Andrei clasa I-a.

In cursul lui Noembrie fortăreaţa Vidin capitulează de asemenea...

„Journal du Nord" din Petersburg scrie, la 30 Noembrie, că la Bucureşti înfrăţirea între populaţie şi armata de ocupaţie e generală şi de o necontestată sinceritate.

„Journal de Paris", la rândul său, publică în numărul din 15 Decembrie 1810, o scrisoare din Viena de la 1 Decembrie :

„Ştiri sosite din Bucureşti anunţă că se ridică acolo un mare arc de triumf, în onoarea generalului-conte Kamenski, care va termina frumoasa campanie făcută. prin începerea negocierilor cu plenipotenţiarii turci. Bazele tratatului, după câte se pretinde, vor fi : 1) plina cesiune a Moldovei şi Valahiei ; 2) independenţa Serbiei ; 3) o indemnitate de 40 milioane de piaştri din partea Turciei. Această campanie care, după afirmările oficiale de la Petersburg, costase numai în cursul anului 1810, 27.000 de morţi Imperiului ţarist, şi, după expresia lapidară a profesorului Schmalz de la noua Universitate din Berlin, în jurnalul său „Politische Annalen", volumul III, 1811, abia a mai lăsat nefericitelor popoare ale Moldovei şi Valahiei această formă pasivă a energiei pe care o numim resemnare, se termină în apoteoză pentru generalisimul rusesc care, din înălţimea indiferenţei sale superioare, contemplă poporul cuirasat contra suferinţelor.

Iată o notiţă datată din Bucureşti de la 1 Decembrie 1810, pe care o găsim în „Moniteur Universel din 30 Decembrie :

„Contele Kamenski a sosit la Bucureşti cu întreg stat-majorul rusesc, la 23 ale lunei trecute. Oraşul i-a făcut o primire foarte strălucită. Arcuri de triumf, coroane de lauri îl aşteptau pe tot parcursul, Bucureştii au fost iluminaţi 3 zile.

Paris, Septembrie 1926.

Leon Baidaff

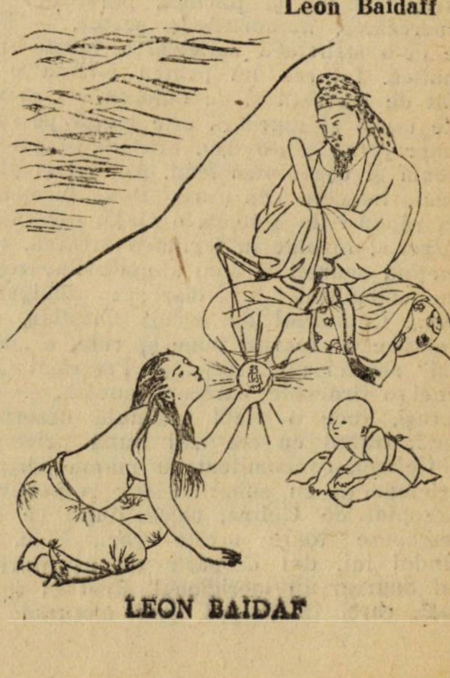

Cărţi româneşti

— Ion Greculescu. „Domnişoara Celina". Roman 1926 —

Spuneam cândva că ne aflăm azi, în cea mai plină eflorescenţă literară de când dăinuim noi ca neam, pe meleagurile acestui pământ. Niciodată n'a fost în viaţa noastră literară o **mişcare** mai vie, mai plină şi mai interesantă. Puteri noui apar de la zi la zi, adăogându-se şuvoiului obştesc, ajuns la o însemătate apreciabilă. O tinereţe plină de avânt, de încredere şi de multe ori iconoclastă, a pus stăpânire pe viaţa noastră literară. Şi e bine aşa... Din volbura hăuitoare de azi, se va limpezi mâine perspectiva literară, — de sigur, luminoasă şi mare, susţinută pe pilaştrii adevăraţi şi solizi.

Aceste gânduri îmi trec prin minte, după citirea romanului d-lui Greculescu, care irupe pe câmpia noastră literară, aproape pe negândite, surprizându-ne cu un roman, demn de a fi luat în considerare din multe puncte de vedere.

Singular şi ca fond şi ca tratare, romanul acesta, **„Domnişoara Celina"**, ne desvălueşte o lume, care până azi, n'a format decât incidental obiectul literaţilor noştri. E lumea interlopă şi echivocă a unei pretinse aristocraţii româneşti, hibridă prin suflet, imorală prin fapte. Lipsit de-o intrigă propriu zisă (pe care literat îl mai preocupă azi, intriga ?), romanul dă la iveală viaţa unei domnişoare crescută la şcoala echivocă a unui modernism fals şi stricat. Eroină principală a romanului, d-ra Celina trăeşte viaţa unei păpuşi, fără o filosofie proprie de viaţă, fără un reazim, fără o preocupare reală şi frumoasă. Iubirea ei tribulează între un căpitan de roşiori şi un aventurier Suarez, în mrejele senzuale ale căruia cade lesne, ca o muscă în pânza paianjenului. Capabilă totuşi de a avea o „personalitate", ea rămâne un prototip al fetei moderne din aristocraţia banului nostru. Sufletul ei hibrid, trăeşte o viaţă de nimica, — pentru ca, în cele din urmă să contracteze cea mai burgheză legătură conjugală, — de sigur în scopul unei libertăţi desăvârşite. Viaţa ei se petrece în jurul câtorva figuri, bine conturate în roman. E, mai întâi, Pyk, suspinătorul Celinei, — un tip complex, o înfăţişare donchiohetească cu totul interesantă. Jovial şi trist, iubitor şi plictisit, persifleur şi încrezător, humoristic şi serios, — Pyk e de-o structură sufletească foarte simpatică. Iubirea lui pentru Celina e atât de discretă şi de duioasă, — pe cât de aspră şi murdară este lecţia pe care împrejurările i-o dau, arătându-i şubrezenia şi uşurătatea fetei. Amărît şi plictisit, în cele din urmă, Pyk, incapabil la rându-i de a fonda o viaţă, pleacă în Algeria, înrolat în legiunea străină, trimeţind soartei şi unui anumit Bucureşti, monumentalul lui dispreţ: scuipatul său... Căpitanul de roşiori Cristian, un amestec de lucruri bune şi rele, e „taurul" acestei mici societăţi. Păstrând Celinei o dragoste oarecum curată, — el, totuşi, duce o viaţă senzuală desordonată, trăind cu cea mai bună prietenă a Celinei, concomitent cu mama acestei prietene şi cu subretele lor respective. Acceptat de Celina, chiar după ce ea descopere toate aceste orori, — e, la rândul lui, dat deoparte de aventierul Suarez, un meridional şiret şi senzual, care, în timpul unei excursii la Constantinopol, violentează (cu voia ei) pe Celina, — sfârşit logic, firesc şi aşteptat. Alături, şi având multe contingenţe cu familia Celinei, găsim redată în trăsături crude şi puternice, familia aproape sinistră, a fostului contramaestru Drümer, ajuns, după compromisuri criminale, în aristocraţia bucureşteană. Fost director al fabricei de... marmeladă, Drümer ajunge conducătorul... societăţii pentru profilaxia boalelor morale şi proprietarul clubului T. I. R. (Trefla industriaşilor români). Familia lui se compune din nevastă-sa Frusinica şi din d-ra Luly, prietena Celinei. Găunoşenia şi imoralitatea acestei familii sunt redate integral. Intr'o vervă satirică, adecvată perfect subiectului, d. Greculescu redă viaţa acestor monştri morali, alcătuită din ipocrizie şi senzualism. Acestea sunt personajele principale ale romanului, introlocate într'o acţiune simplă, fără intrigă şi fără desnodământ, — ci purtate şi arătate în mediul lor, ca într'un film luminos şi crud. Departe, într'o atmosferă calmă, desinteresată şi patriarhală, zărim, într'o pauză a acţiunei principale şi chipul jovial al boerului Smeureanu-Trăsnea, voluntar — de şi bătrân — în războiul nostru cel mare. El pare a sta ca o imputare a vremei. Episodul privitor pe el, istorisit atât de frumos, într'o scrisoare a lui Pyk către Celina, e plin de humor şi de dragoste de neam.

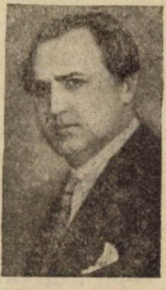
I. GRECULESCU

Părăsind modul de tratare obişnuit, d. Greculescu a adoptat pentru redarea romanului său, o atitudine cu totul nouă în literatura românească. El s'a pus de la început pe picior de **„supercherie"** satirică, — cât fondul, cât forma. Tot stilul său e un forfot de imagini, de „ghiduşii" (în senzul bun al cuvântului), de neologisme, care aiurea ar fi riscate, — de cuvinte noui, de jocuri şi ţesături de fraze neuzitate, — adecvând astfel exprimarea,—fondului vieţii descrise. Altei vieţi, o asemenea exprimare n'ar fi fost convenabilă. Capitolele apoi, sunt foarte diferite. O necontinuitate (aparentă) sfărâmă la tot pasul obişnuita continuitate a unui roman, Mereu avem surprinderi, în mersul niciodată calm al povestirei. Scrisori scurte se interesează printre capitole, înlocuind cu succes pagini întregi de descrieri şi desfăşurări de situaţii, — un fel de „neglijenţă" voită lasă unele capitole neterminate, ca şi cum condeiul numai s'ar juca cu descrierea, — o aliură donchihotească, deformează, necontenit, acţiunile pornite totuşi serios, — ca un fel de „lasă-mă să te las", plin de-o filosofie de nepăsare... Şi totuşi, un obiectivism aproape desăvârşit. După ce isprăvim romanul, nu putem găsi măcar o umbră de simpatie sau antipatie a autorului pentru vreun tip al său pentru vre-o situaţie descrisă. Satiră, — şi totuşi obiectivism. Tonalitatea e satirică, — viaţa însă este redată periodic.

Dar în afară de înfăţişarea lui nouă şi ghiduşă, romanul se prezintă masiv şi în ceeace priveşte viaţa descrisă. Cu o pană crudă, dar nepărtinitoare, d. Greculescu ne introduce în viaţa unui fragment din societatea românească. Aici stă însemnătatea lui cea mai mare. Romanul cu contingenţe sociale — greu de realizat — este şi cel mai târziu în desvoltarea literară a unui neam. El fiind sinteză, se elaborează încet, ca însăşi viaţa.

In cazul de faţă, scriitorul a avut de luptat cu o lume interlopă, senzuală şi ipocrită. Senzualismul fiind de esenţa acestei lumi, fireşte că n'a putut fi evitat. Romanul are scene **tari**, dar foarte fireşti. Ele sunt redate fără pic de senzualitate din partea scriitorului. Nici o picătură de simpatie nu se degajează din descrierea lor, necum vreo atitudine de aprobare. Prin ricoşare deci, aceste descrieri poartă în ele, virtual, o potenţiare de moralitate. Mai mult chiar: descrierea acestor scene crude deşi e făcută fără gând de biciuire, e totuşi satirică. De aceea, citirea acestor pagine, departe de a ne strecura fiorul senzual, ni-l dă pe acel al unei tristeţe fără hotar... Redarea apoi este artistică, nu brutală, — ceeace face ca impresiunea să nu fie violentă, — dar, mai presus de toate, aceste scene tari fac parte integrantă din complexul vieţii descrise, aşa în cât ele sunt acceptabile, fiind fireşti. Fără ele, vieţei descrise i-ar fi lipsit însăşi sensul ei cel mai de seamă. De aceea, aceste pagini nu pot, nici într'un caz, să fie puse alături de acelea, atât de dese, aflate în publicaţiile de azi, pline de un libidinism fără alt scop decât de a scormoni „bestia senzuală". Aici este descrierea serioasă a unor scene rupte din viaţă, adeseori stupidă, a unui colţ din societatea românească. E locul să invocăm adevărul vorbei că tonul face muzica. Spiritul de care este animată o pagină literară, este decisiv în aprecierea ei.

Călcând cu dreptul, d. Greculescu a păşit, plin de-o jovialitate nouă şi simpatică, pe câmpia literilor romane, adăogându-şi puterea la cele ale înaintaşilor, întru promovarea literaturei noastre pe drumurile progresului.

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Elegie

Priveşte-mi ochii ninşi de serile
tale înfrigurate,
priveşte-mi înfrăgezirea stinsă
de flacăra ce a pătruns-o,
priveşte pustiul legănării tale
împietrit pe chipul meu.

Vei încrusta poate năframa pocăinţii
în clipiri de râs !
Te vei cunoaşte atunci ?
Nu ştiu...

Geana depărtărilor mele o voi închide
cu lespezi de nori — să nu ştii tristeţea
zărilor cu paşi de toamnă.

In năvodul eresurilor de totdeauna, strâns
voi crede bucuria ta, ca şi orbul
în focul luminii ce-i înfierbântă
lacrima născută din carnea
însângeratelor orbite...
Priveşte-mă şi râzi !

LIBERALLE NETTO

Ardealul şi preblemele culturale

„ASTRA“ ŞI „TRIBUNA“

Dacă am răsfoi colecţiile presei cotidiane şi periodice din Ardeal dinainte de războiu, dar mai cu seamă arhiva societăţii culturale „Astra“ din Sibiu, am găsi un foarte bogat material de proecte şi probleme referitoare la toate chestiunile de viaţă din acele vremuri. Am putea spune, că ardelenii cu ştiinţă de carte de pe-atunci se ocupau mai vârtos cu făurirea de planuri de cât cu executarea lor.

Lucrul acesta e uşor de explicat prin condiţiunile de viaţă în care se găseau românii ardeleni. Traiul împreună cu saşii şi cu maghiarii oferea zilnic exemplul unei vieţi intelectuale superioare aceleia de care puteau să aibă parte românii. Iar tineretul care-şi făcea studiile academice la Budapesta şi la Viena nu putea să rămână impasibil faţă de progresele culturei moderne ce le vedea acolo. Dar aceste exemple excitau dorinţa de-a le urma fără ca să fie date şi mijloacele necesare pentru realizarea lor, astfel că cele mai bune intenţiuni rămâneau în stare de proecte. Cu toate acestea avem câteva puncte de frumoase realizări, care au întipărit epocei din ultimele trei-patru decenii ale veacului trecut caracterul cultural al vieţii româneşti din Ardeal, aşa cum s'a găsit la înfăptuirea României-Mari.

Din aceste puncte cele mai luminoase, care au avut o înrâurire mai puternică asupra sufletului românesc din Ardeal, au fost : societatea culturală „Astra“ şi ziarul politic „Tribuna“. Amândouă au luat fiinţă la Sibiu şi şi-au desvoltat activitatea acolo, făcând din acest oraş săsesc metropola culturală şi politică a românismului din Ardeal.

Deşi între înfiinţarea lor e un răstimp de peste două decenii (Astra la 1861 şi Tribuna la 1884) în acţiunea lor a fost o legătură logică. Fără propagandă culturală a „Astrei“, în primele două decenii mişcarea dela „Tribuna“ n'ar fi putut da rezultatele obţinute, precum nici „Astra“ n'ar fi putut lua proporţiile grandioase la care se ridicase către sfârşitul veacului trecut, fără acţiunea „Tribunei“. Una pe alta s'au completat admirabil.

„Astra“ a pus pentru întâia dată în aplicare la românii din Ardeal cel mai important principiu al vieţii sociale moderne, anume ideea de asociaţie, care reiese chiar din titlul ei original **„Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român“**. Prin aceasta era indicat şi modul pe care trebuia să se intemeieze toată activitatea ulterioară a societăţii. Punerea în practică a acestui principiu, care s'a făcut mai mult în mod instinctiv decât metodic, a dat cele mai bune rezultate, dovedind că poporul român are aptitudini înăscute pentru viaţa socială în sensul modern al acestui principiu de viaţă. Toată activitatea ulterioară a „Astrei“ se bazează pe o strânsă colaborare dela om la om.

Cu mijloace extrem de modeste, strânse din cotizaţii dela membri, „Astra“ a desfăşurat o activitate foarte rodnică. Cum am spus şi cu prilejul ultimului congres ţinut la Zalău, din programul indicat chiar în titlul original n'a putut fi realizată decât partea a doua, aceea privitoare la cultura poporului. Această „cultură a poporului“ a fost interpretată foarte just ca o desvoltare a facultăţilor spirituale în toate direcţiile vieţii, iar nu ca o înmagazinare de cunoştinţe teoretice şi fără viaţă. Pentru aceea în propaganda culturală s'a pus totdeauna mai mult temeiu pe învăţătura cu graiu viu decât în scris.

Practica vieţii a arătat chiar dela primele începuturi, că sfaturile date cu graiu viu la întrunirile poporale aveau un efect imediat, întru cât chestiunile şi problemele puse în discuţie de către conferenţiari aţâţau curiozitatea auditorului şi ţăranii prindeau mai uşor ideile şi sfaturile date. După conferinţe urmau discuţii libere şi ţăranii îşi arătau singuri dorinţele lor, care, puse în legătură cu cele propagate de conferenţiari, duceau de multe ori la realizări practice şi imediate. In felul acesta s'au format diferite asociaţii ţărăneşti cu scopuri gospodăreşti.

Conferenţiarii „Astrei“ se recrutau din modeşti intelectuali ce-i avea poporul românesc din Ardeal, cari aveau o cultură mai mult sau mai puţin omogenă. Imprejurarea aceasta a făcut ca toată acţiunea de propagandă să aibă o unitate de idei şi de principii de viaţă, care în mod firesc şi logic a influenţat întreaga românime din Ardeal, realizând o admirabilă unitate de idei şi sentimente.

Astfel era pregătită în prima perioadă de activitate a „Astrei“ populaţia din Ardeal când în anul 1884 s'a desfăşurat marea mişcare naţională, politică şi culturală, la Sibiu prin ziarul „Tribuna“, de sub conducerea lui Ion Slavici care atunci era unul din cele mai ispititoare făgăduinţi ale geniului romeânesc.

Mişcarea dela „Tribuna“ a început deodată şi cu aceleaşi puteri de afirmare în două direcţiuni : politică şi culturală.

In politică a afirmat chiar dela început principiul naţional ca ţântă supremă a luptei românilor din Ardeal, iar în privinţa culturală a dat cunoscuta lozincă că „Soarele nostru răsare la Bucureşti“.

Cu apariţia „Tribunei“ s'a schimbat toată situaţia în Ardeal. Lozinca aceasta a fost ca un curent electric, care a deschis de-odată ochii tuturora. O orientare nouă s'a produs în toate manifestările publice.

„Soarele la Bucureşti răsare“ devenise o frază cu putere magică.

Coloanele „Tribunei“ păreau a fi fost scrise cu litere de foc, atât de mult impresionase generaţia de atunci. Erau idei nouă în haină nouă. Politica tradiţională, care culmina într'un dinasticism, necesar, fără îndoială, încă atunci, dar dus prea în extrem, se preschimba cu fiecare număr nou al „Tribunei“ într'o politică mai actuală, care lăsa să se intrevadă că dreptatea pentru poporul român nu va veni niciodată dela „drăguţul de împărat“, ci de aiurea... Aşa cum s'a şi întâmplat.

Mişcarea tribunistă în politică a culminat în cele două procese al „Replicei“ şi al „Memorandului“, care duseră faima asupririlor ungureşti în toate ţările civilizate din Apus şi chiar peste ocean.

Din punct de vedere cultural această mişcare a avut o deosebită importanţă prin faptul că pentru întâia oară apărea în Ardeal un ziar scris în limba curat literară, aşa cum era vorbită şi scrisă la Bucureşti.

Nu a fost o simplă coincidenţă că „Tribuna“ a apărut la Sibiu, unde îşi avea sediul şi „Astra“. Aceste două nume nu pot fi despărţite unul de altul, când se vorbeşte de desvoltarea vieţii culturale în Ardeal. Epoca culturei moderne acolo începe cu anul 1884 şi e strâns legată de activitatea „Astrei“ şi a „Tribunei“. Dela această dată vom începe şi noi cercetările menite a pune pe cetitorii acestei reviste la curent cu problemele culturale în Ardeal.

ION BAILA

Cronica muzicală

AL III-LEA CONCERT AL „FILARMONICII“. (Dirijor : Rhené-Baton

DOUA CONCERTE DE VIOARA. (Kubelik şi Ghiga)

Nu e mai mult de o lună de la începutul stagiunii muzicale, şi evenimentele se înteţesc, concerte felurite se organizează, publicul manifestă interes pentru activitatea muzicală şi viaţa artei sunetelor capătă din ce în ce mai viguros elan. „Filarmonica“ şi „Opera“ şi-au fixat planul de lucru, s'au şi aşternut la muncă pentru realizarea lui şi deţin, astfel, centrul interesului în mişcarea muzicală, în vreme ce soliştii de tot felul, vocali şi instrumentali, organizează concerte aparte, străduindu-se pentru păstrarea idealului de perfecţiune individuală.

Al treilea concert simfonic a fost dirijat tot de **Rhené-Baton**. Programul, ca şi la concertul anterior, consacrat exclusiv muzicii franceze, ale cărei particularităţi stilistice Baton le cunoaşte serios, le şi poate reda şi evidenţia în interpretările sale. **Jacques Ibert** (Escales), **Fauré** (Pelléas et Mélisande) şi **Chabrier** (Uvertura la „Gwendoline“) formau partea II-a a programului care avea înscris ca piesă iniţială simfonia în si bemol a lui **Ernest Chausson**. A ascultat auditorul entusiast al lui Baton, cu o înfrigurată bucurie spirituală, Simfonia lui Chausson. Baton a proectat, întradevăr, atâta lumină asupra piesei acesteia, a pus apoi atât sbucium în reliefarea geniului specific al lui Chausson ! Insă, ori unde încerci o lămurire asupra stilului lui Chausson, eşti întâmpinat cu numele lui Franck şi Wagner. Este adevărat, în ceiace priveşte procedeele tehnice. Mai ales influenţa lui Franck să străvede până şi în acele ecouri frequente ale ideilor care străbat toate părţile simfoniei, suprapunându-se în ingenioase contrapunctări, sau generând aspecte nouă din antitezele ce rezultă prin înlănţuirea diferitelor idei. Finalul Simfoniei — Simfonia este formată din trei părţi ca şi la Franck — utilizează motivul introducţiunii în aceiaş manieră ca şi finalul simfoniei lui Frank. Orchestra lui Chausson, de asemenea, nu este neînfluenţată de Wagner şi Franck. Dar ce puritate sufletească, ce nobilă concepţie de viaţă, ce înalt idealism, ce mistică şi creştină emoţie pentru durerile şi bucuriile umanităţii, mocnesc în opera acestui fericit, trăind în opulenţa bunurilor pământene, înconjurat de toate părţile de rafinerie artistică, de gust şi de spirit, trăind însă nici cât Mozart, 34 ani, răpus stupid de un accident de bicicletă! Aceste deosebite însuşiri sufleteşti şi tot tragicul ruperii lui Chausson din viaţă, copleşesc spiritul ascultând simfonia în si bemol. „Une musique d'une sonorie suave, sereine, égale, un flot pur sans chatoiements séduisants, une onde calme, fraîche, lucide, où parfois un sanglot profondément humain s'élevait“ peste care pluteşte înduioşetoare şi caldă „une lamentation poignante, une plainte hu-

† Ioan Ciorănescu

...flori îți cad arar
In sufletul în care ai cimitire
Unde pe crucile spoite'n var
Sunt porumbei tăcuți, fără privire.

E poate o 'nrudire între ei
Și păsările gingaș-plutitoare.
Tu însă, porți în suflet porumbei
Ce nici odată 'n larguri n'au să zboare.

I. CIORANESCU: „PORUMBEII".

Era timiditatea-i de fiecare zi, neîncrederea aripioarelor albe, sau tristețea gândului mai adânc, dominator, al zădărniciei?

Infloreau apoi ritmului și rimei ca spre raze lunare mimoze singuratice, ecouri interioare prefăcându-se în șoapte, gemete, frânturi din trupeasca suferință care l-a doborît prea de timpuriu:

Au înghețat în mine vii pârae
Și-și îmbracă vânătul cojoc
De ce nădejdea soarelui-văpae
Nu-mi aduce iară sângele spre scoc?

I. C.: „PLANS INECAT". (Cuvântul literar, II).

Versul poate fi altceva decât realitatea.

La Ciorănescu amândouă noțiunile se confundară atât de firesc.

Față în față cu adevărurile fatale, cu siguranța apropiatei prăbușiri, îmbrăcăm tremurând peste chipul lucrurilor, îmbătrânitul vestmânt al durerii.

Tinerețea uluită de spaima înfrângerii se topea ca o flăcărue în ploae. Simțea, lent, groasnic, căldura vieții risipindu-i-se.

Și copleșitorul desnodământ l-a găsit pe Nelu Ciorănescu istovit, cu puterile roase, — pradă ușoară — înfrigurat apăsând pe gratiile pieptului unde tusea sgâlțâia, nebunește, râs de ură.

◆

Nu vom căuta niciodată în traiul zilnic ce înseamnă amiciția, ce sens adevărat să aibă această minunată prismă deopotrivă luminoasă pentru toți ochii. Ne-am mulțumi trăind-o, aproximativ, declarându-ne adică încântați de aspectele ei în propria-ne viață.

Poate: un vierme cât forma unei cute de surâs fariseic, un ciudat vierme care secretă în juru-i mătasa deasă a sincerității...

Pe oricine-l poți primi cu un surâs, ori cui poți fi după o lună de cunoștință prieten.

Dacă ești puternic, o vedem pretutindeni în fiece domeniu, un simplu capriciu îți creiază noi favoriți.

Maladia sentimentelor cordiale din obsesia veșnicului uman sau din limbuția dorinții de a ‚încuraja", ca și refrenul amiciției desinteresate fredonate pe nas, sunt nu numai mici banalități dar mici monstruozități curente...

Iată de ce — era poate nevoe de-o mai confuză explicație — nu te-am întristat, bunule cetitor de literatură din ultima vreme, unele regrete calde, după moartea poetului Ciorănescu. Rostul acestor rânduri însă nu va fi să reia gluma neisbutită. Ci să readucă aminte că poetul acesta mort prea tânăr, — într'un fel vechi și dureros de propriu lor poeților, — trebue să fie printre ultimii stinși astfel, dacă e drept că nu știm prețui cu adevărat decât după ce pierdem.

◆

Oh, mai ales îți lasă dezolare, pierderea lucrurilor neavute deplin, a unei iubiri noui — poate că „noui" așa cum nou ți-a părut interiorul casei în care, tu, pătrundeai întâia oară, — sau, a unei prietenii presimțită cu îmbătare de suflet, precum la marginea unui câmp românesc mireasma sălbatecă de floare.

Pe Nelu Ciorănescu îl știu și-i păstrez amintirea în câteva scrisori, și ele, ocazionate de legături cari n'au putut fi strânse.

Am fost mereu departe. Nu l-am cunoscut măcar, personal. Și nu l-am cunoscut, ca să-mi rămână apoi până la sfârșit dezolarea aceasta. Căci întâmplarea ca un om sub tirania ideii de a inventa cruzimi pentru alții, mi-a născocit în chiar ziua înmormântării lui, una sfâșietoare. Moartea lui am aflat-o dintr'un ziar... Pe urmă: începutul acesta de toamnă fui destul de bolnav ca să nu pot ieși, și nu destul să nu mai fi aflat...

Când oiu putea, voiu merge pe drumul cimitirului, singur pe unde trecură înșirați de profesori, în urma convoiului, copiii de școală primară — cetitorii „Prichindelului" lui și ai revistelor unde publica pentru ei, — toți ai lui, câțiva colegi de facultate, câțiva prieteni și poate, un mănunchi de cetitori maturi.

Aș vrea să fie amurg minat de-o tristeță neobicinuită de-o toamnă nouă, să merg presimțindu-l alături, vorbindu-mi, acum, prima dată, — începând, așa, prima noastră discuție... Un amurg care să ne găsească singuratici și absorbiți, amintind stanțele lui Moreas minunat traduse de cel mort...

Dar răsbunător ultimul cuvânt sună de realitate, brutal, ca un ceasornic deșteptător din tăcere...

Voiu fi în mijlocul orașului.

Și în forfoteala năucă a străzilor cu aceiași oameni grăbiți, cu studenți, fără pardesiu, tineri tot fără pardesiu dar cu mănuși, piept foarte în afară și pantaloni foarte largi jos, în huruitul tramvaelor întrerupt, în trăsurile cu femei elegante, la băețașii ce se întorc mahalalei lor, dela școală, certându-se „în rând" sub gălăgia zadarnică a monitorului, — nu voiu avea dreptul să cer nicăeri semnul celei mai mici întristări, nicăeri să descopăr o lacrimă amintindu-l.

La un chioșc cineva se va opri să cumpere revista literară, unde-i vedeau, numele, un copil să ia ziarul pentru cei mici la care a publicat și Nelu Ciorănescu, — pentru ei....

Aș vrea să râd — cum stau amândoi apropiați de tot — băețașul ridicând ochii spre domnul străin să-i spună, cu-o gingășie care numai copiilor le isbutește, mâhnit:

— Știi... a murit....

Și domnul să nu râdă. Să-l mângâe pe umărul mic cu interes și mirare. Și să plece amândoi vorbind...

*

Nu știu ce încăpățânat gând stărue să-mi spună că o poveste insuportabilă s'a repetat. Că dacă Ion Ciorănescu ar fi fost altcineva decât fiul unor săteni din Dâmbovița și, vai, sârguincios stihuitor mereu modest, n'ar fi sfârșit în felul acesta. Că s'ar fi putut salva o tinerețe care era hărnicie nearătoasă dar cinstită, o dragoste de istovire pentru literatură astăzi rară, un talent care adăposti ca un ram primăvăratic, minunați muguri de poezie și virtuozitate.

Dar, pentrucă vorbelor ce par triste banalități ocazionale la un mormânt, numai adevărul le reintegrează, amplu, măsura unor simțăminte curate, — iată ce sevă amară umplea tulpinița aceasta care fu otrăvită de însuș pământul unde se înfingea nădejdea rădăcinilor; căci, cred, vor fi semnificative dureroasele rânduri ce-mi scria la 20 Maiu, c., din sanatoriul Geoagiul de Jos (Huniedoara):

„Te-aș ruga să-mi trimiți, în plic pe adresa de mai jos **(sanatoriul !)** manuscrisul meu „Conștiința", traducerea din Victor Hugo...; mi-ar fi de folos întrucât **aș publica-o la „Universul Copiilor", unde mi se plătește colaborarea...**

Și ce aspru sfârșit din aceeaș scrisoare care fu ultima: „mă aflu aci în sanatoriu, bolnav de tuberculoză și am suspendat orice activitate literară. **Mai scriu din când în când doar la revistele pentru copii, când mă aflu în jenă financiară.** D-ta ce mai faci? Cred că faci bine fiindcă ești sănătos. Și acum, fiindcă ți-am pricinuit destulă spaimă spunându-ți de ce boală sufăr, te las cu bine nădăjduind un răspuns, etc".

Nevoia banilor revenea sec, un refren oribil.

Am subliniat pasagiile. Concluziile ce mai rămân, sarcina lor privește viitorul, le transmit cititorului amabil. El e de fapt unica nădejde a scriitorului

---

maine dont le désespoir tragique surprend; mais le réseau symphonique l'enlace, la fond, la mêle progressivement à son murmure et tout se pacifie toujours dans une expression religieusement calme". (Camille Mauclair).

Concertele de vioară au atras întotdeauna publicul nostru. Este și vechi, dar și interesant exercițiul artistic care adaptează organismului uman ca un mădular nou, posibilități de exprimare muzicală care fac din vioară „regina instrumentelor". Nu e vorbă, grație dexterității tehnice la care se pretează, studiul viorii poate duce la un abil exercițiu de degete și arcuș, care să investească pe un stăpânitor de velocitate, cu titlul pompos de „rege al vioarei", Regalitatea, cum se vede, este foarte frequentă în domeniul vioarei. Și veche. In secolul al XIII-lea chiar, se citează un „rege al violiștilor". ales de poeți de balade, cântăreți și muzicanți. Această regală titulatură nu era nici humoristică, nici șarlatanească. Până în secolul al XVIII-lea poate fi urmărit acest rege al violiștilor, organizând și conducând breasla, numind maestri în provincie și stăruind pentru progresul artei violonistice.

Titlul reapare abia acum în urmă legat mai mult peiorativ de numele câtorva copii, minunați într'adevăr ca agilitate de execuțiune, dar mai întotdeauna lipsiți de capacitatea artistică necesară unei interpretări muzicale. Adolescența coincide foarte des cu apusul carierii unor asemenea „copii fenomenali". Ceva din aureola regalității — să-i zicem — infantile, tot rămâne în jurul numelui unor aparițiuni ca cele de care vorbim. **Kubelik**, bunăoară, care a isbutit să umple Lunea trecută sala Ateneului până la ultimul loc. Ba, a stârnit atâta curiozitate, încât abia țineau jandarmii piept mulțimei care aflua spre Ateneu. Și ce deceție, apoi! Ce îndrăsneață speculă a bunului și naivului nostru public! Dar, în definitiv, ce bun motiv pentru învățătura de minte pe care o nădăjduim din acest ciudat prilej!

In aceiaș seară, într'o sală mult mai modestă, în sala Sindicatului Ziariștilor, tot concert de vioară. **Ion Ghiga**; acompaniat de **Mihail Jora**, se încordau în interpretări cucernice, redând cu toată convingerea și cu toată puterea credinței artistice, pagini de muzică aleasă, din care am putut auzi **Sonata Kreutzer**, și câteva piese de violonistică de **Kreisler, Fauré** și **Debussy**.

GEORGE DIACU

MISTICA ANTICA

Ciclul de conferinţe inaugurat de „Societatea de Estetică“ în legătură cu problema misticismului s'a încheiat Duminică, 31 Octombrie, cu conferinţa d-lui V. Pârvan, intitulată **Mistica Antică.**

— Omul, — începe d. Pârvan, — este un fenomen insumabil în seria de fenomene ale cugetării universale. Dar omul vrea să cunoască taina prefacerii. Se pune însă întrebarea: Ceeace este finit cum să cunoască infinitul? Sau ceeace este viu cum o să înţeleagă cu adevărat moartea? Sunt întrebări cari dau mult de gândit, dar cari totuş n'au împiedicat pe oameni să încerce să pătrundă în taină.

Conferenţiarul indică apoi cele trei căi de investigaţie:

Una prin **cunoaştere** (căutare); alta prin **suferinţă** (mesopotamienii) şi alta prin non-fiinţă (India).

Sunt diferite forme ale misticei antice care aplicate **nordicului** îşi traduc manifestarea prin acţiune, luptă aprigă. Indo-europeanul cunoscu clipa de unificare în agitaţie şi vibraţia intensă a întregei lui fiinţe. Menţionând totodată şi formele de manifestare ale misticei greceşti d. Pârvan stăruie asupra tipului mesopotamian care în suferinţă căuta rezolvarea tainei. Tot ce putea contribui la torturile sufleteşti era îmbrăţişat cu ardoare de mesopotamian. Soarele arzător îi chinuia sufletul, procurându-i suprema voluptate mistică. Această nouă formă pregăteşte calea misticei creştine. (Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul meu etc.). Identificarea în suferinţă cu D-zeu constituie esenţa misticei creştine care recomandă că individul nu se poate desvolta în afară de Dumnezeire. **Indianul** merse pe calea **non-fiinţii.** Fiinţa lui nu se chinuie ci se dizolvă. Cum să accepţi moartea dacă la început a fost fiinţa? argumentează mistica indiană. Cum a intrat atunci non-fiinţa în fiinţă? Mai degrabă trebuie să afirmăm că la început fiinţa şi apoi termenul ultim este tot non-fiinţa. Indienii suprimară complect lumea simţurilor, dar cultivară cu frenezie un al şaselea simţ care caută să facă legătură cu Divinitatea, cu Eternitatea.

ARTISTICE

Fundaţia Principele Carol a organizat pentru luna Nov. c. — sub direcţiunea criticului de artă **Oscar Walther Ciseck** — o expoziţie de pictură cu lucrările celor mai reprezentativi maeştrii români, aparţinând şcoalei moderne.

Vor urma în lunile viitoare, câte-va expoziţii retrospective — toate având ca ţintă un scop înalt educativ.

Aceste expoziţii sunt aranjate în saloanele Fundaţiei din str. Paris 20 — şi vizibile în fiecare zi dela 8—12 dim. şi 3—7 **seara.**

* * *

El a cunoscut şi l-a înduioşat soarta lui Petică, Nemţeanu şi atâţia.

Dacă Ioan Ciorănescu n'a apucat nici maturitatea anilor nici a talentului lor, cu atât mai tristă îi e amintirea lângă tovarăşii lui într'o suferinţă.

...In câtiva, cari i-au fost mai aproape, va sfâşâia încă împreunat cu enigma haină a morţii, regretul că s'ar fi putut altfel.

Amintească-şi însă ei, la paserile însetate, sborul săgeată peste apa curgătoare.

Ai putut oare să blestemi, şi pe cine, fiindcă unda asupra căreia pasărea cerului îşi coborîse o clipă setea s'a strâns în adânc, şi au năvălit alte unde?...

C. M. TEODORESCU

FEDERAŢIA UNIUNILOR INTELECTUALE

Al III-lea comunicat, dat cu prilejul Congresului Federaţiei Uniunilor Intelectuale, ţinut la Viena între 18 şi 20 Octombrie 1926.

A treia adunare generală a Federaţiei Uniunilor Intelectuale s'a ţinut astăzi dimineaţă sub preşidenţia d-lui de Hotmansthal. Preşedinţii comisiunilor au supus rezoluţiunile lor adunării generale care le-a votat cu unanimitate. D. Paul Valery care a sosit din Franţa a fost primit de adunare cu aclamaţii, făcându-i-se mari ovaţii.

Profesorul Bodrero de la Universitatea din Padua, preşedintele „Comisiunei de apropiere intelectuală“, propune o colaborare regulată cu „Institutul de Cooperare intelectuală“, mai ales în ceeace priveşte traducerea şi editarea cărţilor.

D. Luchaire, director al „Institutului de cooperare intelectuală“ a trimis Adunării o telegramă pentru ca Federaţia să-i comunice toate desideratele. Prof. Bodrero mai propune publicarea unui dicţionar francez şi german cu traducerea şi explicarea termenilor politici, cari, de cele mai multe ori sunt pricina neînţelegerilor dintre două ţări.

D. Emil Borel, dela Institutul Franţei, preşedintele „Comisiunei relaţiilor internaţionale“, propune să se privească cu simpatie încercările făcute pentru organizarea politică a Europei, fără însă de a manifesta vreo atitudine până când aceste încercări vor fi oficial aprobate de Societatea Naţiunilor.

D. Jenlinek, cehoslovac, preşedintele Comisiei pentru organizarea mişcării, contele Dohna, german, presedintele Comisiei de propagandă şi d. Pillat, preşedintele Comisiei financiare au făcut propuneri precise asupra mijloacelor de desvoltare şi activare a scopurilor Federaţiei. Vom semnala moţiunea d-lui Riegler, român, pentru reglementarea studiului internaţional de folclor.

Propunerile comitetului permanent, prezidat de prof. Enriques, italian, cuprind deziderate pentru participarea Uniunilor intelectuale engleze şi americane la lucrările Federaţiei.

După votarea acestor rapoarte şi după citirea unei scrisori a d-lui Vienot, (Franţa), d-nii Pontremoli dela Universitatea din Milan şi Bergsträsser (Germania), au ţinut emoţionante discursuri menite să evidenţieze spiritul de bună înţelegere şi dragoste care animă pe toţi, precum şi suflul puternic pe care eforturile tuturor îl dau lucrările Federaţiei.

Prof. Enriques, dela Universitatea din Roma, a făcut ca d. de Hofmansthal să fie proclamat preşedintele Adunării şi Prinţul de Rohan, secretar general.

Mulţumind, oratorilor în numele Adunării, d. de Hofmansthal, rosti câteva cuvinte simbolice şi emoţionate asupra viitorului Federaţiei, insistând asupra speranţelor pe care lumea intelectuală le pune în străduinţele tinerilor.

Şedinţa s'a terminat în aplauzele prelungite ale asistenţei.

Azi, după amiază, d-nii Paul Valery, Théodor Litt şi Balbino Giuliano vor face o discuţiune publică asupra „rolului intelectualului în organizarea Europei“.

Viena, 20 Octombrie 1926.

REVISTE

Rassegna Culturale della Romania

„Fundaţia culturală Principele Carol“ aduce de ani de zile incalculabile servicii, culturii româneşti; prin misionarismul slujit de valoroşi scriitori sau oameni de cultură, prin înfiinţare de căminuri culturale şi biblioteci săteşti; prin reviste de literatură şi vulgarizare, prin organizarea expoziţiilor în ţară şi străinătate, prin organizarea concertelor Filarmonicei, — activităţi diverse şi impunătoare, pentru a căror cunoaştere trimitem la „Albumul“, pe care Fundaţia l-a tipărit în admirabile condiţii tipografice, la împlinirea celor 5 ani de activitate.

„Fundaţia“ publică în acelaş timp o revistă pentru informarea străinătăţii, redactată în nemţeşte **(Kulturnachrichten aus Rumänien)** şi în italiană **(Rassegna Culturale della Romania),** cu articole sintetice despre literatura şi arta răstimpului, încredinţate unor scriitori ca: Em. Bucuţa, Al. Marcu, Tudor Vianu, O. W. Cisek, etc., şi cu reproduceri din texte sau monumente de artă.

Ultimul număr din **Rassegna,** (II, 3—5, nu, O. W. Cisek, etc., şi cu reproduceri de pe tablouri de Grigorescu, însoţindu-le de o mică schiţă biografică şi critică asupra pictorului. Articolul d-lui **A. D. Culea,** despre „Cultura populară din România“, face un valoros bilanţ al tuturor instituţiilor cari se ocupă de hrana sufletească a poporului, bilanţ, pe care, pentru importanţa lui documentară, îl vom traduce în numărul viitor al revistei.

Mişcarea literară, mişcarea teatrală şi pedagogică şi dicţionarul limbii române, sunt tot atâtea chestiuni pe cari **Rassegna** le tratează succint, dar cu competenţă.

Bogate informaţiuni culturale completează fascicola.

A mulţumi „Fundaţiei“ pentru o operă de aşa de mare utilitate, ca şi pentru calitatea acestei opere, — este o datorie elementară.

☐ **„Viaţa Românească“** (1926, Anul XVIII, Septembrie, No. 9): Ion Pillat: Elegie; Stejar Ionescu: Zâna Fumului; D. V. Barnoschi: Coueismul; Mihai Codreanu: Ingerul Măsurii. — Zeiţa veche. — Netrebnicul; Al. A. Philippide: Consideraţii confortabile („Fotografie artistică“ sau vorbe despre romanul român contemporan); Dan A. Bădăreu: Cauzalitate şi finalitate în Logică; A. Cehov: Ionîci; Demostene Botez: Veneţia; D. I. Suchianu: Contribuţie la preistoria „plus-valutei“; G. Ibrăileanu: Cronica literară („La Medeleni“); Petru Suciu: Cronica socială (Structura proprietăţii noastre agrare); P. Nicanor & Co.: Miscellanea (Parlamentarism şi anti-. — Inferioritatea democraţiei. — Pentru cetitorii lui Proust. — Ionîci).

ŢARA DE JOS

Numărul pe Octombrie (III 10) al revistei care a concentrat tinerele elemente culturale bârlădene, se deschide cu prima parte dintr'un studiu politic: „Fenomene reacţionare“, al d-lui **N. N. Vasiliu.** D-sa caută să distingă între o criză a democraţiei şi teoretizările reacţionare „importate din ideologiile apusului“. Mai exact, d-sa se războieşte cu cei grupaţi în jurul ‚Cuvântului“. — D-na **Mia Frollo:** O graţioasă schiţă „Acuarelă“. — D-nii **G. Nichita, F. Aderca,** versuri. — D-l **G. Cardaş** scrie despre cronicarul Neculce şi d-l **P. Papadopol** din trecutul literar al Bârladului, o schiţă bibliografică despre „Făt-Frumos“, revista apărută la Bârlad în 1904. — Cronică şi informaţie, variată.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ **Ziua şi orele de redacţie, la „Universul literar“, se fixează, Joia, între 5—7.**

☐ **Din motive de ordin tehnic, cronica plastică a d-lui N. N. Tonitza, nu apare în numărul de faţă.**

☐ Admirabilele desene ce însoţesc poema „Scyţii“ din numărul de faţă, sunt datorite d-lui Teodorov.

FALANGA

Am citit revista d-lui Mihail Dragomirescu, înviată, după 16 ani, la miez de noapte, odată cu duhurile rele, cu acel calm pe care ţi-l dă conştiinţa că te afli în faţa unei proiecţii.

Am recitit, deci, toate acele argumente pe cari le-am tot auzit dela război încoace şi dacă nu ne hotărîm încă să ne înscriem — cum pretinde „Falanga“, — printre vrăjmaşii literaturii sănătoase pe care singură ea şi Institutul de literatură le practică şi le proclamă, este pentru că ni se promite o execuţie. O aşteptăm cu inima uşoară şi fericiţi să mai putem supravieţui asasinatului.

Ţinem însă să atragem atenţia şi să liniştim, cu o minută mai devreme, zelul delatoricesc al simpaticului recenzent, că „toate se fac“ la această revistă cu ştirea redactorului.

Redactorul răspunde de tot ceeace se publică, — şi chiar de ceeace nu se publică în paginile „Universului literar“.

Redactorul îşi recunoaşte, — e drept, — oarecare curaj şi nu se sfieşte să apere pe toţi, împotriva tuturor. Sau, cu alte cuvinte, să publice, unul lângă altul, scriitori cari s'ar sfâşia, dacă ar fi lăsaţi propriilor lor porniri.

Convins însă că peste toate fagiile acestea de manevră, există o literatură şi o viaţă literară, a cărei imagine se cearcă să o prindă, redactorul stă impasibil în mijlocul reproşurilor.

Iată de ce „Falanga“ păcătuieşte prea de timpuriu, când ne reclamă „consiliului de direcţie“ al „Universului“.

Astfel de demersuri scoboară o acţiune, lipsind-o de seriositate. Şi „Falanga“ n'are nici un interes să-şi agraveze o situaţie destul de dificilă.

Inceapă „Falanga“ execuţia, — fără nici o teamă. Ii vom face toate onorurile.

Şi cu această explicaţie, putem intra în ordinea de zi...

SCRIITORII

☐ Dl. E. Lovinescu a scos de sub tipar volumul I, tratând despre **Evoluţia ideologiei literare**, din **Istoria literaturii române contemporane.**

Lucrarea întreagă va îmbrăţişa literatura română dintre 1900—1925 şi va avea şase volume:

1. **Evoluţia ideologiei literare**
2. **Evoluţia criticei literare**
3. **Evoluţia poeziei lirice**
4. **Evoluţia prozei literare.**
5. **Evoluţia literaturii dramatice.**
6. **Mutaţia valorilor estetice.**

Preţul primului volum, lei 75.

☐ In editura „Cultura Universală“ a apărut, un elegant volum **Poezii**, datorit d-lui **E. Relgis.**

In aceiaşi editură tot de d. **E. Relgis**, un volum de poeme în proză: **Melodiile tăcerii** (preţul, lei 40).

☐ **Bucăţi de noapte** se numeşte elzeviriana plachetă de poeme în proză pe care o publică poetul **G. Bacovia.**

☐ Dl.**Ion Clopoţel**, redactorul şef al revistei clujene „Societatea de mâine“, a dat la iveală (ed. revistei „Societatea de mâine, Cluj, 1926, lei 100). Un preţios volum: **Revoluţia din 1918 şi Unirea Ardealului cu România.**

Volumul tratează, între altele, despre: Decrepitudinea monarhiei habsburgice; opresiunea ungurească; organizarea revoluţiei; acţiunea revoluţionară a domnului Iuliu Maniu la Viena , tratativele dela Arad; Solidaritatea politică a Românilor ardeleni; Convocarea Adunării Naţionale; proclamarea Unirii; calvarul Bihariei; Sub ocupaţia franceză; principiile politicei ardelene.

☐ **Antiquitas rediviva.** (Vremurile revin), romanul credinţei eroice, al d-lui **Gheorghe Băgulescu** a apărut, ilustrat de pictorul Stoica, la tipografia „Apărarea Naţională“. — Craiova (lei 120).

☐ **D.N. I. Herescu** ne roagă să anunţăm că tipăreşte un volum de versuri: **„Cartea cu lumină“**, într'o ediţie limitată la 300 exemplare, pentru rarii cititori de ocazie şi pentru bibliofili. Această ediţie va apare la Institutul „Scrisul Românesc“ din Craiova, în condiţii de lux, şi va cuprinde: 250 exemplare broşate, numerotate dela 51—300, a **60** lei exemplarul (volumul se vinde în cost) şi 50 exemplare, cartonate artistic, numerotate dela 1—50, a 120 lei exemplarul.

In comerţ nu se vor pune decât acele exemplare care vor mai fi disponibile când volumul va ieşi de sub teasc. Cei care doresc să-şi rezerve un exemplar, pot să anunţe, trimiţându-şi adresa exactă, pe adresa: **N. I. Herescu, Craiova.** (Sunt rugaţi să pună pe plic, menţiunea: Pentru volumul „ Cartea cu lumină“). Volumul le va fi expediat îndată la apariţie, adică la jumătatea lui Noembrie.

REVISTE

Viaţa literară

Ultimul număr al revistei d-lui **I. Valerian,** aduce pe lângă preţioasele contribuţii ale statornicilor ei cronicari, o frumoasă convorbire cu actorul **Ion Sârbul**: observaţii de mare adevăr referitoare la teatrul sătesc, la repertoriu şi literatura dramatică originală.

Creatorul atâtor neuitate figuri, care este actorul Ion Sârbul, se vădeşte mai ales, un spirit independent. De pildă când judecă, într'o spirituală şarjă, cinematograful:

> In principiu nu prea îmi place să văd pe alţii jucând. E destul să citesc piesa şi mi-l închipui pe fiecare în rol. Dar dacă teatrul îmi este indiferent, când nu joc, apoi cinematograful nu-l pot suferi. Nu se poate concepe o artă mai stupidă ca ecranul. Cred că cinematograful a fost inventat numai pentru surdo-muţi. Şi asta ţi-o vorbesc din experienţă, căci am avut şi eu nerozia să filmez. Este o meserie de bărbier. Nu există nici un pic de înţelegere, un pic de artă. Mi-aduc aminte de repetiţia filmului meu. Regisorul era neamţ. Par'că-l aud şi acum: „So, so, so, gut; so, so, nicht gut; noch einmal, noch, noch, noch“ şi iar „so, so, so“, — până când ameţeai. Nu aş mai face cinema decât vreodată când mi-ar crăpa buza de foame ca să fiu regeşte compensat de toate stupidităţile la care te expui.
>
> Pentru cinematograf, prinzi omul de pe stradă şi-l proclami actor. Este groaznic. Marele public este amator de senzaţional, altfel ar observa harababura de pe pânză, acţiunea fragmentată fără gust sau logică. Admit cinematograful numai ca auxiliar ştiinţific mai ales la sate, — dar nu pentru educaţia artistică.

CARTEA

Numărul de după vacanţă (I, 4, Iunie—Septembrie) al cunoscutei reviste bibliografice, **„Cartea“**, aduce un material cu adevărat copios. Redactată în trei limbi, româneşte, franţuzeşte şi nemţeşte, ea aduce pe lângă material de ordin pur bibliografic, recenzii de cărţi, — beletristică, ştiinţă, etc., — apărute în cele trei limbi în care e redactată revista, şi o spirituală şi bine informată cronică. „Documentarea intelectuală“, care e una din devizele „Cărţii“, e urmărită cu selectă scrupulositate, cu pasiune chiar. Redactorul acestei publicaţii nu e numai un informat: El posedă frumoase însuşiri literare, un duh de om care multe a văzut şi şi mai multe a descusut, un preţios dar de observaţie, dublat de un atenuat scepticism, care dă scrisului său o marcă de personalitate artistică.

Reflecţiile d-sale în marginea vacanţei, sau acelea pe tema presei, — admirabil capitol din istoria culturii moderne româneşti, — sunt modele de cronică culturală. Vom da ca exemplificare — sacrificând acele observaţiuni de o aşa de acută justeţe cu privire la presă — rândurile de justificare a vacanţelor scriitoriceşti:

> Există însă o seamă de oameni cari au nu numai dreptul, ci şi porunca să plece, — mai cu seamă vara, — din locurile pe unde sălăşluiesc de obiceiu. Aceştia sunt scriitorii. Căci numai umblând prin lume, observând oamenii, lucrurile şi întâmplările, artistul poate săvârşi o operă de seamă, după cum numai sburând pe pajişti şi sorbind sucul florilor, albina poate face miere. O operă de artă literară pierde când e rodită numai de imaginaţie. Noi, cititorii, vrem să găsim într'însa ceva din sufletul nostru, din necazurile şi bucuriile noastre, din grijile şi nădejdile noastre, din experienţa noastră, din tot ce alcătuie, sluţind sau împodobind, viaţa noastră. De aceea artistul, cu cât va privi sub un orizont mai larg şi va păşi pe un câmp mai întins, cu atât va cuprinde fâşii tot mai multe şi mai mari din însăş făptura noastră.
>
> ...Va trăi şi el mai intens. Mai din plin şi mai matur. Un om umblat prin lume e de câteva ori mai învăţat decât altul care a stat locului.
>
> De aceea artiştii să cutreere lumea în lung şi în larg, să străbată oraşe şi sate, poiene şi păduri, văi de munţi şi ţărmuri de ape, lumea asta mare a lui Dumnezeu. Natura e doar darnică cu dânşii; ea le arată tot ce are ea etern, ca pe urmă să ne împărtăşească şi pe noi.
>
> Să cutreere deci scriitorii lumea, s'o vadă, s'o simtă şi s'o înţeleagă. Numai aşa vor fi tâlmacii ei.

CLOPOTUL

A apărut (I, 1 Octombrie), la Strehaia (Mehedinţi), sub conducerea d-lui **C. Papacostea-Pajură.** Colaborează: **Leon Feraru, Ion Pass, Sarina Cassvan-Pass, I. Mehedinţeanu.**

Dela însemnări reproducem versurile lui Heliade de pe piatra funerară a lui Eufrosin Poteca, ce se află înmormântat la mânăstirea Gura Motrului, 20 km. depărtare de Strehaia:

„Aci cu trupul zace
„Eufrosin cuviosul.
„Cu sufletul e'n ceruri,
„Cu mintea'n cele scrise,
„Cu numele în şcoale,
„In inima junimei.
„Te bucură Eufrosin
„Potecile biruinţii
„Inguste şi spinoase
„Ştiuşi a le străbate.
„Ai onorat viaţa
„De preot, de profesor
„D'apostol al lui Hrist“.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“, STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

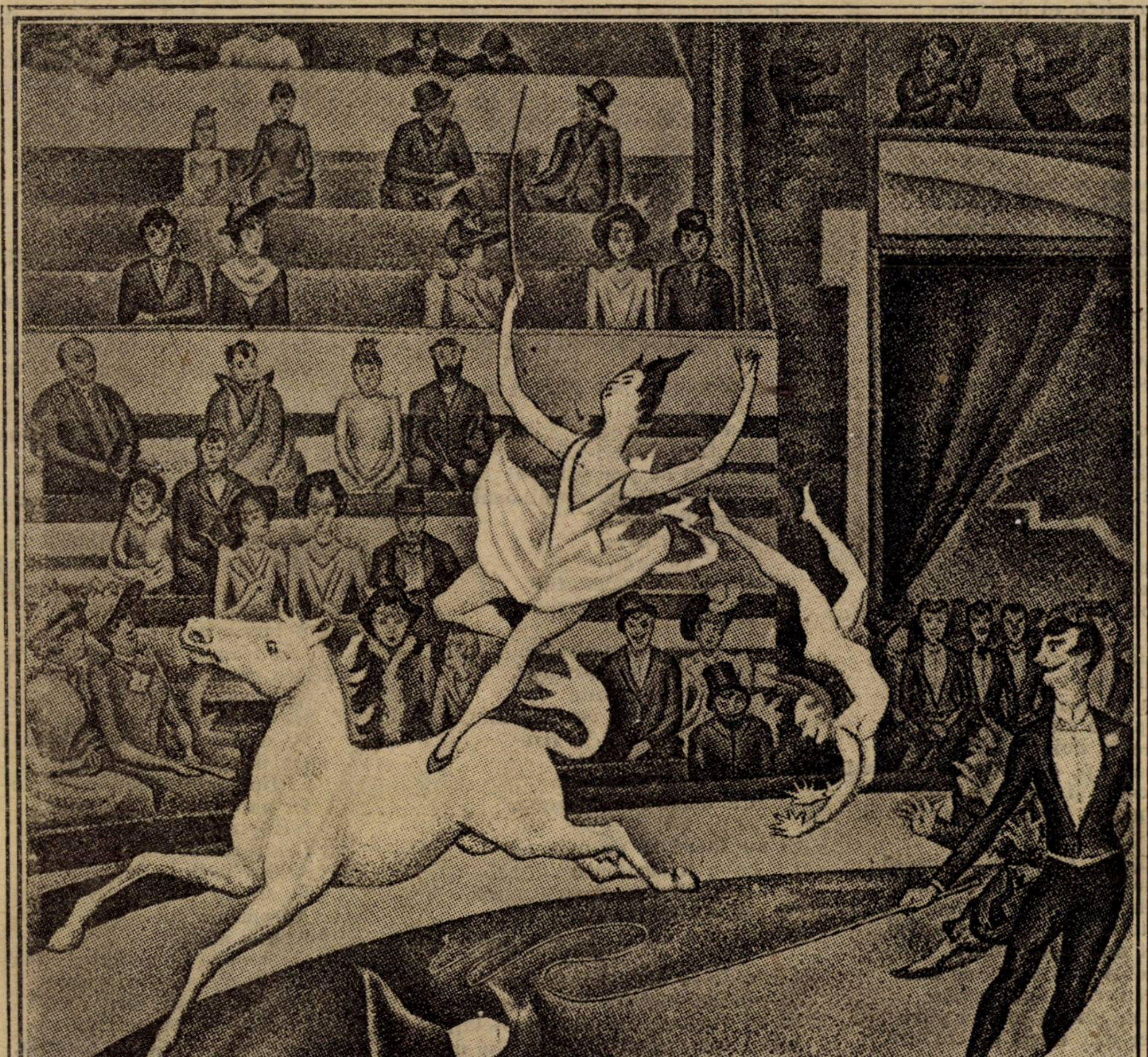

GEORGES SEURAT: CIRCUL

Sibiu

An XLII, Nr. 46.

Lei 5

POVESTE DE LUCRURI ŞI FAPTURI CU DATE NOUA

Despre facerea lumei

O stalactită, un pitic bărbos şi-o pinţă
Incremenise-odată într'o peşteră,
De-ai fi zis că-o mână meşteră,
Din câte trei făcea acum o fiinţă

Dar peştera lor iată că se'ncarcă
Cu vremile dintâi şi, ca şi când
Ieşa din nou o lume dintr'un gând
Pământul tot intra în ea şi par'că...

Era într'un palat aşa precum
Doar întunericul în stare e să urce
Sub stelele căzute'n el din furce
De vrăjitoare şi făcute fum
De-atâta drum,
Şi una prin aceasta
Cu vremea care îşi arată creasta
In munţii suri — ca'n nişte legământuri
De-apururi între cer şi sub pământuri.

Era într'un palat în care vin
Cursese din cămările 'nserărei
Şi 'n care, ca un cep al înfruptărei
Din vajnica beţie de senin,
Mijea'n luceferi candela lui Aladin;

Palat de-atâta taină pogorâtă,
Şi luminat de-aşa de albă pace
Că toată lumea noastră amărâtă
Şedea în el pe veci ca'ntr'o găoace.

Intr'adevăr, la capul de pământ
Care sfârşea aici dintr'u 'nceput
Veneau tot vieţi ce-aiurea au stătut
Şi amuţea tot ce din grai s'a frânt.

Veneau aicea barbă-coţi — cam ciungi
Cu trupu-adus de veacuri într'o rână,
Parcă-ascultând pe drumurile lungi
Tălăngi de jos, dela spurcata stână.

Veneau mărunţi, cu părul în harapnic
Laponi primari din era cuaternară,
Ce stau acum cu crabii în fiorduri,
Albiţi de neguri şi stârpiţi de frig,
Şi ies la soare 'n doinele lui Grieg;
— Mongoli mărunţi, cu sufletul satrapnic
Cu mână de copil şi dinţi de fiară
Şi-un nas ca mucul vechi de lumânară.

Veneau sbârliţi şi hâtrii şi ceapcâni
Cu păru'n vânt şi inimi de ceangău
Cu frunţi turtite par'că sub ilău,
Cu bărbi şi totuşi de apururi spâni,
Copiii mici ai marelui Fafnir,
Din umerii aduşi sub cloşti de aur
Urnind comori furate-unui balaur
Şi'n botul lor de ştiucă uns cu ştir
Rânjind mister din burţi de coviltir.

Din miazăzi, mai mici ca Niebelunghii
Râzând din degetele fără unghii
O ceată de pitici loviţi cu leuca
Se năpusteau apoi din neagra noapte
In care-şi deşertase toţi bojdeuca
De mâţe, broaşte şi căţei de lapte
Şi cu şervet la gât făcut din prapuri,
In mâini cu scurtă şi băşici de crap
Călări pe mături şi ţipând din papuri
Loveau pământu'n cel mai vesel trap.

Aşa sosiau din funduri de păduri
Toţi cei făcuţi din ceartă şi din neguri
Cu sex nelămurit de mici făpturi,
Cu sufletul pe ei ca nişte zguri
Ce nu se pot desface de întreguri
Şi trup crescut din el pe vre-un meleag,
Dar la lumină dându-se 'n vileag
Când de-a'n picioare dorm sau stau pe vine
Şi-unul la altul cată fără de ruşine
Şi se miroase şi îşi simt, în aiurări
De buhne, pe cârpitele pleoape
Un duh comun şi răbufnit pe nări
Ca să le-aducă lutul mai aproape.

Din urma lor mama-pădurei
Cu faţa arsă-a arselor pripoară
Cu un picior de iepure la subsuoară
Se apleca pe'mpieliţata droae
Şi cu tot părul ei din cerul gurei
Stropşind o binecuvântată ploae,
Din barbă ciocănindu-i ca o ghionoae
Le da blestemul cuminecăturei:

Veniţi la naiba dracilor
In subpământul ce v'a scos
La soare de prisos. .
Cu ghiarele, aracilor
Infigeţi-vă 'n lut
Şi staţi
Culcaţi
Să vadă lumea c'aţi tăcut.

Ca mine'n păr puneţi-vă
Uscate ierbi
Cu seu de cerbi
Pe trup ungeţi-vă
Pe nas de pretutindeni
Daţi fumul de Armindeni,
Mironosiţi-vă
Şi-acoperiţi-vă
Apoi cu praf,
Ca una cu pământul
Să faceţi legământul
Din nou cu el,
Şi între părul vostru
Şi-un fir de pătrunjel,
Şi între oseminte
De mort şi-al vostru dinte,
Să nu mai fie 'n fire
Nici o deosebire
— Să fie toate una
Ca omul cu minciuna.

Şi au tăcut. Şi pe măsură
Ce baba îi cumineca
Şi'n peşteră intrau, se'ntuneca
Şi peştera în noapte luneca
Şi noaptea era toată o făptură.

Cătându-se din vârfuri de mustăţi
Şi pipăindu-se din mâni cu păr,
Ei îşi vorbeau cu grai de vietăţi
Când bun, păcatul, ca în alte dăţi
Punea în ei un fel de adevăr.

Şi'n plămădirea veche de urât
De trupuri goale'n aer sau pe brânci
Creştea pământul şi sălta în ţânci,
Arat cu fierul roşu-al unui rât.

Un chiot străbătea de la un capăt
La celălalt şi-o lungă chihotire
Urma leşinului care curgea prin şire.
Era Sabat
Neasemănat.

De-atâtea sarcine
Pământul se-apleca par'că pe-o margine.
Viaţa din adâncuri se ivea
Căci noaptea zămislea.

Şi'n frământarea mistică a humei
Cu pofta strigătoare a huidumei
Era o facere dintru'nceput a lumei
Ce-au fost să fie toate astea nu ştiu.
Da'ntr'un târziu, de pe-o fereastră
A cerului un cap de om
Cu zâmbetu-i molcom
Făcu să se'nfioare muşchiul,
Şi pe un dâmb
Rămase 'nfipt ca un carâmb.

Curând se desfăcu pe'ntinderi
Din soarele acesta-o bunătate
De rază pe'noptate.
Sub tremuru-i
Făgaşuri se goliră
De linii şi de melodii
Ca de sub degete zglobii
De armonii o liră;
In patul lor de jos
Acele neguri vii se desveliră
Şi'ntoarseră aproape cu prisos
Din trupuri potolite drăgăstos
La cer un chip frumos.
Iar doi din cei întinşi, călcând în vis
Pe-un şarpe, s'a numit aceasta paradis.

De-atunci o prietenie
S'a 'ncins, precum s'a spus;
Intre ce-i jos şi sus;
O sfântă prietenie
Cu nume şi mai sfânt de omenie.

Şi-aceasta numai fiindcă la lumină, mut
Toţi cei cari-au păcătuit s'au cunoscut

Şi astfel tot ce'n vremi s'a petrecut
A fost o noapte. Şi rămase
Din frământări vânjoase
Aşa numitul lut
Rănit cu muşunoae
De fiinţe-a căror droae
Pe semne că iubindu-se-au tăcut.
Iar pe deasupra: cerul
— Un fel de-amestec ce te fură,
De om şi de literatură,
Infrigurând cu gerul
Indepărtărei lui
Atâtea pofte calde,
Invăluind cu taina
Apropierei lui
Atâtea alelui
De veşnic — nesătui;
Da, pe de-asupra, cerul
Un fel de patrahir
Pe care să îşi şteargă
Toţi cei ce ştiu să meargă,
Un bot mânjit cu ştir
Şi burţi de coviltir,
La taina cuminecăturii
Din mâna mamelor-pădurei,
In temple ce-au urcat din peştere
Sub harul vremei meştere
Şi'n care'n faptul dimineţei
Suind în preajma vieţei
Or mai fi'ncremenind şi-acum cu
[prisosinţă
Vre-o stalactită, un pitic bărbos şi-o
[pinţă

DRAGOŞ PROTOPOPESCU

Povestea unchiului unui comi-voiajor

(The Pickwick Club, partea 2-a cap. XX)

de CHARLES DICKENS

Intre acestea, unchiul meu băgă de seamă că tânăra părea speriată şi că a aruncat către el o privire rugătoare. Remarcă deasemenea că tânărul cu peruca pudrată, cu toate aparenţele de respect şi de galanterie, i-a strâns grozav mânuşuţa pentru a o ridica şi o urmă imediat. Un alt individ, cu o prea proastă mutră, era cu ei. El avea o perucă brună, un anteriu ca stafida de Corint, o enormă spadă cu gardă largă şi cisme ce-i ajungeau până în şolduri. Cum se aşeză lângă încântătoarea lady, ea luă o figură şi mai sfiicioasă în colţişorul ei şi unchiul meu îşi confirmă prima ideea că o dramă sumbră şi misterioasă urma să se petreacă; sau, cum spunea el însu-şi, era ceva scrântit la mijloc. Intr'o clipită se decise să ajute tânăra damă, dacă ar avea nevoe de ajutor.

— Sânge şi trăsnet! strigă tânărul gentilom punând mâna pe spadă când unchiul meu intră în trăsură.

— Moarte şi iad! vociferă celalt individ trăgând spada de-abinele şi fandând fără altă ceremonie.

Unchiul meu n'avea arme; dar, cu mare îndemânare, înşfăcă pălăria cu trei coarne a adversarului său şi primind vârful spadei în mijlocul formei, strânse cele două părţi din lături şi înhăţa lama.

— Inţeapă-l pe la spate, strigă omul cu mutra gravă tovarăşului său, sforţându-se să-şi retragă spada.

— Nici în glumă să nu încerce, strigă unchiul meu ridicând ameninţător tocul uneia din cismele sale potcovite, îi sbor creerii, dacă are, iar, dacă n'are, îi crăp scăfârlia! Intrebuinţând în acelaş timp toată vigoarea, smulse spada adversarului şi o aruncă viteje
şte prin portieră.

— Sânge şi trăsnet! ţipă din nou tânărul gentilom, punând iar mâna pe măciulia spadei sale, dar fără să o tragă. Poate, după cum zicea unchiul cu un zâmbet, poate de frică că sperie tânăra damă.

— Acum, gentlemeni, zise unchiul, luându-şi liniştit locul, este inutil să vorbim de moarte cu sau fără infern, înaintea unei cucoane, şi sânge şi trăsnet am avut destul pentru călătoria noastră. Astfel, vă rog, ne vom aşeza pacifici la locurile noastre ca voiajori liniştiţi. Aci conductor! Ridică satârul domnului!

Unchiul meu n'a sfârşit cu aceste cuvinte, când conductorul şi apăru cu spada la portieră. Trecând înăuntru, ridică fânarul şi privi fix pe unchiul meu, care spre surpriza lui, zări în jurul trăsurilor un furnicar de conductori, având toţi ochii aţintiţi asupra lui. Niciodată în viaţa sa, n'a văzut un mai mare număr de feţe palide, de haine roşii şi de priviri fixe.

Iată cea mai stranie întâmplare ce am întâlnit până azi, gândi unchiul meu. „Permiteţi-mi să vă înapoez pălăria, domnule".

Individul cu mutra uricioasă primi în tăcere pălăria cu trei coarne, privi cu atenţie gaura ce se găsea în mijloc şi, în fine, o puse pe vârful perucii, cu o solemnitate al cărui efect fu imediat micşorat de un violent strănut ce făcu să-i recadă tricornul pe genunchi.

„La drum!" strigă conductorul înarmat de felinar, urcând la micul său loc de la spate. Trăsura plecă. Unchiul meu, ieşind din curte, privi prin giamuri şi văzu că celelalte diligenţe, cu vizitii lor, cu gărzile lor, cu cai şi cu călători, se înturnau înjuru-le ca într'o horă, la trapul mic, cu o viteză de aproape cinci mile pe oră [1]). Unchiul meu fierbea de necaz, gentlemeni. Ca negustor găsea ca nu trebue să se joace cineva cu depeşele şi se hotărî a scri direcţiunii poştelor de îndată ce se va reîntoarce în Londra.

Numai decât după aceia toate gândurile i se concentrară asupra tinerei dame, care era aşezată în cel-lalt colţ al interiorului, figura îngrijit înfăşurată în fişiul-capuşon. Gentilomul cu haina albastră se găsea în faţa ei şi alături de ea cellalt individ cu haina stafidă de Corint. Câteşi doi supravegheau cu atenţie. Dacă ea mişca cutele capuşonului, unchiul meu auzea omul, cu mina groaznică cum îşi apipie spâdoiul şi era sigur, după respiraţia tânărului sperievânt, că-i făcea o mutră (căci noaptea era prea neagră ca să distingă figurile) şi nişte ochi ca şi cum ar fi vroit să o înghită. Aceste marafeturi zgândăriau pe unchiul meu din ce în ce mai mult şi luă rezoluta hotărîre să vadă sfârşitul cu orice chip. El avea o mare admiraţie pentru ochii strălucitori, pentru feţele frumoase, pentru picioruşele mignone şi pentru gambele bine fasonate; într'un cuvânt, era pasionat pentru sexul contrar lui. E ceva care curge în sângele familiei, gentlemeni, eu sunt leit el

Unchiul meu întrebuinţă multe chichiţe pentru a atrage atenţiunea tinerei cucoane, sau cel puţin să angajeze o conversaţie cu misterioşii lui tovarăşi de călătorie, dar fu în zadar. Boerii nu vroiau să vorbească şi tinerica nu îndrăznea. Din timp în timp unchiul meu băga capul prin portieră şi întreba cu vocea plină de ce nu se dă bice calior; dar răguşi de-abinele strigând, nimeni nu-i da atenţiune. Se întări atunci în colţul său şi gândi la faţa frumoasă, la picioruşul mignon, la gamba fină a tovărăşei sale de voiaj; asta reuşi să-l facă a trece vremea

cându-l să se îngrijească de strania situaţie în care se găsea, mergând într'una fără să ştie unde. Nu e mai puţin adevărat că nu l-ar fi turmentat cine ştie cât asemenea farafastâcuri, căci, unchiul meu, d-lor, era un zurbagiu cutezător pribeag, fără frică şi fără grijă.

De o dată trăsura se opri:

— Hei! strigă unchiul meu, ce vi s'a mai întâmplat acum?

— Scoborîţi aci, zise conductorul lăsând scăriţa.

— Aci? făcu unchiul meu.

— Aci, repetă garda.

— Nu fac una ca asta.

— Bravo! Rămâneţi unde sunteţi.

— Asta mi-e şi intenţiunea.

— Foarte bine.

Ceilalţi călători au ascultat convorbirea foarte atentiv. Văzând că unchiul meu era determinat să rămâe, tânărul gentilom trecu înaintea lui, omul cu mutra înfricoşătoare inspectă minuţios gaura ce dezonora fundul tricornului său. Tânăra trecând, lăsă să-i cadă o mânuşă în mâna unchiului şi apropiindu-şi buzele de mutra lui, atât de aproape că simţi pe nas o adiere căldicică, îi murmură încetişor aceste două cuvinte: „Ajută-mă, domnule!" Unchiul meu se asvârli în afară de trăsură cu toată violenţa făcând-o să se hâţîe din toate arcurile.

— Ah, v'aţi răsgândit, zise conductorul, când văzu pe unchiul meu în picioare.

Unchiul meu îl privi timp de câteva secunde, nehotărît dacă trebuia să-i smulgă puşca cu cremene cu tot, să tragă în mutra lui flueră-vânt, să spargă capul restului tovărăşiei cu patul, să ia tânăra şi să dipsară în mijlocul fumului. Reflectând, totuşi, abandonă acest plan, fiind de o execuţiune cam melodramatică şi se mulţumi să urmărească cei doi oameni misterioşi într'o casă veche în faţa căreia trăsura se oprise. Conducând între ei tânăra doamnă, cotiră în coridor şi unchiul meu se înfundă în urma lor.

Din toate paraginele ruinate şi dezolate ce unchiul meu întâlnise vre-odată în viaţă, aceasta era cea mai dezolată şi cea mai ruinată. Se vedea că fusese o dată un vast hotel, dar acoperişul era străpuns în multe locuri, scările erau gloduroase şi desfundate. In camera unde voiajorii intrară, era un cămin vast,

---

[1]) Mila terestră engleză = 1609 m., deci viteza era de aproximativ 8 km. pe oră.

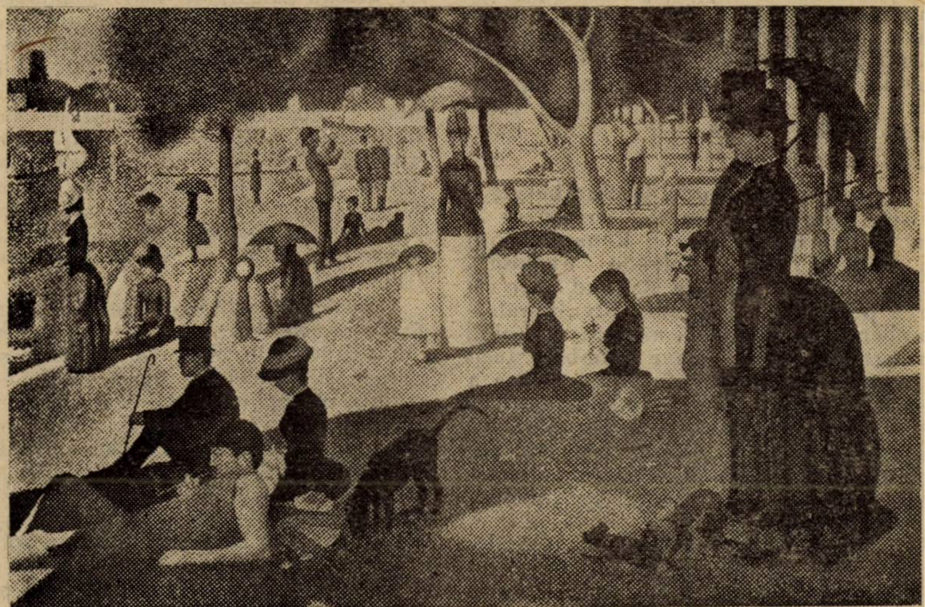

GEORGES SEURAT: DUMINICA „A LA GRANDE JATTE"

meu
care face
şi care se
, într'o cocioabă ca
—prea !!, dar va fi cu-
la gazete.
meu zise acestea cu o voce
de ridicată şi de o manieră des-
şi fără rezervă, încercând să angajeze conversaţia cu cei doi străini; dar aceştia se mulţumiră să vorbească între ei în şoapte, aruncându-i priviri sălbatece. Cucoana era în cel-lalt colţ al camerii şi se aventură o dată să agite mâna, ca şi cum ar fi cerut ajutorul unchiului meu.

La urmă cei doi streini înaintară puţin şi conversaţia începu.

— Brav om, zise gentilomul în haine albastre, nu ştiţi, presupun, că aci sunteţi într'un cabinet particular.

— Brav om, nu ; nu ştiu de loc, i-o întoarse unchiul. Numai că dacă aci e un cabinet particular, preparat expres, mi'nchipui că sala publică trebue să fie teribil de confortabilă.

Spunând acestea unchiul meu se stabili într'un fotoliu mare şi măsură din ochi pe cei doi gentlemeni, tocmai ca şi cum Tiggin şi Welps le-ar fi luat măsură de cîte un costum, fără să greşească cu un deget mai mult sau cu unul mai puţin.

— Părăsiţi camera aceasta ! ziseră cei doi oameni împreună, înhăţând spadele.

— Ai ! făcu unchiul meu, fără să-şi dea aerul că înţelege ce vor să facă.

— Părăsiţi camera aceasta, ori sunteţi mort ! Zise omul cu mina teribilă, fluturând flamberga 1) şi făcând numeroase voltije pe deasupra capului.

Cucoana aruncă un strigăt.

— Ucide, ucide ! strigă omul cu haina albastră, descătărămându-şi săbiuţa şi reculând doi sau trei paşi. Ucide, ucide !

Unchiul meu, gentlemeni, era remarcabil prin îndrăzneala sa, prin prezenţa sa de spirit. In tot timpul ce avu păruse atât de indiferent la cele ce se petreceau, era, însă, ocupat, fără să se trădeze, în căutarea unor proectile sau a vre unei arme defensive ; iar în momentul chiar cînd spadele fură trase, zări într'un colţ al căminului, o veche rapieră 2) cu o gardă în formă de scoică, cu teaca ruginită. Dintr'o săritură unchiul meu o înşfăcă, o trase, o învîrti repede pe deasupra capului, strigă tinerei dame să se retragă într'un colţ, aruncă cu teaca în omul cu mutra grozavă, svîrli un scaun în gentilomul cu haina albastră şi luând superioritate faţă de zăpăceala lor, căzu peste amândoi de-a valma.

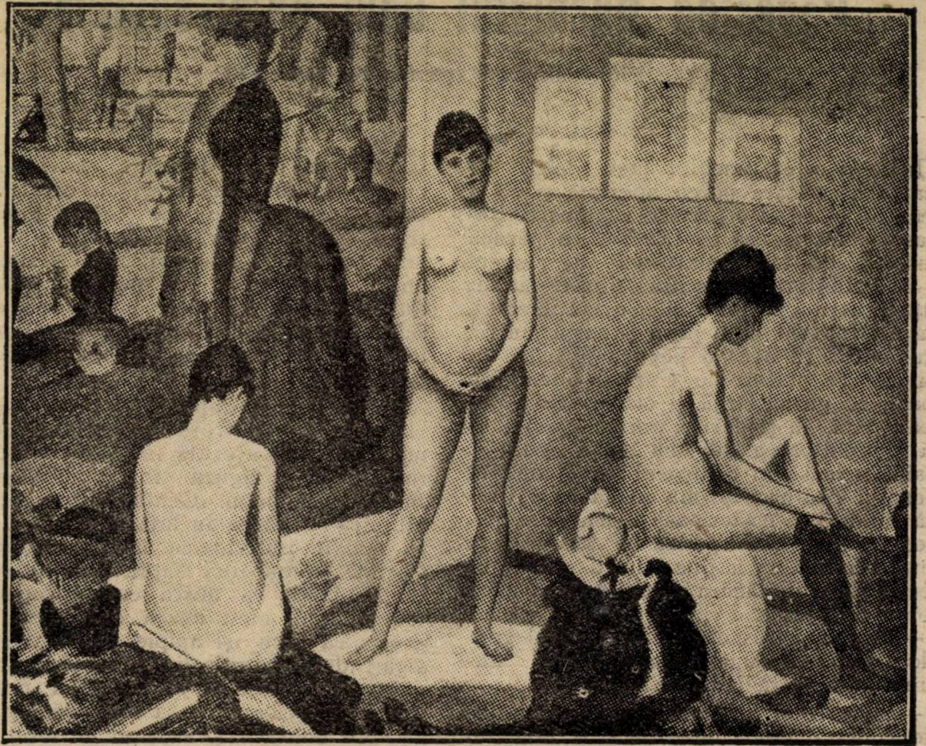

GEORGES SEURAT : MODELELE

E o istorie veche, care nu e cu nimica mai puţin bună pentru a fi chiar şi mai veche, în privinţa unui nobil irlandez, căruia i se pusese întrebarea dacă cîntă din vioară : „Nu ştiu de loc, răspunse el, căci n'am încercat nici o dată“ Aceasta s'ar putea prea bine aplica unchiului meu şi scrimii sale. N'a ţinut nici o dată în viaţa lui o spadă, afară numai într'o singură ocazie, jucând pe Richard III într'un teatru de amatori ; şi încă, în această împrejurare, se convenise ca Richmond să-l omoare pe la spate, fără a face vre un simulacru de luptă ; dar aci, iată-l dând asalt cu doi îndemânatici trăgători, împingînd la terţe şi quarte, parînd, fandînd, luptînd în fine, în felul cel mai curajos şi plin de dibăcie, cu toate că pînă în acel moment nu se îndoia că ar fi avut cea mai uşoară noţiune despre ştiinţa scrimii. Aceasta demonstrează adevărul acelui vechi proverb că un om nu ştie ce poate face pînă ce nu încearcă.

Zgomotul luptei era teribil. Cei trei şampioni înjurau ca ţoapele şi spadele lor făceau zăngănete mai zgomotoase ca toate cuţitele şi toate tocilele din Newprt, ciocnindu-se între ele în măsură. In momentul cel mai animat al iureşului, tînăra damă, pentru a încuraja pe unchiul meu — fără îndoială —, retrase de tot gluguliţa şi arătă o atît de strălucitoare frumuseţe că l-ar fi îndârjit să combată contra a cincizeci de demoni pentru a obţine dela ea un surîs şi să moară în acel moment. Făcuse minuni pînă atunci, dar acum începu să se desfăşure ca un uriaş turbat.

Gentilomul cu haina albastră zări, întorcându-se, că tînăra îşi descoperise obrazul, aruncă o exclamaţie de furie şi de gelozie şi întorcînd spada către ea, îi aruncă o împunsătură, ceia ce făcu pe unchiul meu să arunce un răcnet de temut. Dar tînăra damă făcu un salt în lături şi apucând spada tînărului înainte ca să-şi recapete poziţia, i-o smulse, îl împinse spre perete şi trecîndu-i spada prin corp, pînă în gardă, îl pironi solid în lemnărie. Era un magnific exemplu. Unchiul meu, cu un strigăt de triumf şi cu o putere irezistibilă, făcu adversarul să se dea înapoi chiar în aceiaş direcţiune şi implîntîndu-i vechea rapieră exact în centrul uneia din florile jiletcii sale, îl pironi alături de amicul său. Erau acolo amîndoi, d-lor, bîţîind din braţe şi din picioare în agonia lor, tocmai ca paiaţele de carton ce le mişcă copiii trăgîndu-le de o aţă. Unchiul meu repeta adese ori, în continuare, că aceasta ar fi fasonul cel mai sigur de-a te debarasa de un inamic şi că el nu prezintă decît un singur inconvenient, anume : Cheltuiala ce cere, căci e de pierdut cîte o spadă de fiecare om scos afară din luptă.

— Diligenţa, diligenţa ! strigă tînăra damă precipitîndu-se către unchiul meu, aruncîndu-i ambele braţe în jurul gîtului ; putem să ne salvăm !

— In adevăr, draga mea, zise unchiul, asta nu mi se pare de loc îndoios. Bag seama că numai e nimeni de înjunghiat.

Unchiul meu era oare-cum paraponisit, d-lor, căci el gîndea că un mic intermezzo de dragoste i-ar fi priit mult dupe acest masacru, chiar dacă n'ar fi fost din cauza contrastului.

— N'avem nici un moment de a pierde aci, reluă tînăra Lady. Acesta (arătînd gentilomul cu haina albastră) este fiul puternicului marchiz de Filletoville.

— Ei bine, draga mea, tare mi-e teamă că nu-şi va mai purta titlul vre-o dată, răspunse unchiul meu, privind rece la tînărul prins de perete ca un fluturaş. Aţi atins majoratul, amorul meu ?

— Am fost ridicată din sînul familiei şi de lîngă prieteni, de acest scelerat, strigă tînăra, a cărei privire strălucea de indignare. Acest mizerabil m'ar fi luat cu forţa de nevastă într'un ceas.

— Neruşinat porc-de-cîine! zise unchiul meu aruncînd o privire de dispreţ moştenitorului muribund al Filletovilleilor.

— Puteţi judeca singur căci aţi văzut că complicii lor sunt gata să mă asasineze dacă veţi chema în ajutor pe cineva De ne găsesc aci, suntem pierduţi. In două minute va fi poate prea tîrziu pentru a fugi. Diligenţa, diligenţa !

Pronunţînd aceste cuvinte, tînăra, epuizată de emoţiune şi de sforţarea ce făcuse trăgînd în frigare pe marchizul de Filletoville, se lăsă să cadă în braţele lui

---

1) **„Flamberga“** (în fr. **la flamberge**) e numele odinioară propriu, azi căzut în comun, dat spadei eroului **Renaud**, vărul lui **Roland** (Vezi **„Rolando Furioso“**), ambii cântaţi de **Ariosto**. Renaud, care călărea pe **Bayart** şi mânuia invulnerabila flambergă, îşi completă armura cu coiful fermecat al regelui maur **Mambrin** (ucis în luptă). In împrejurări misterioase a dispărut armura. Coiful, odată găsit, a fost cucerit de cavalerul **La Mancha.** (Vezi **Don Quichot**), deşi gurile rele pretind că era un lighian de tinichea aruncat de un bărbier în drumul pe unde cavalerul trecuse.

De invulnerabila flambergă n'avem alte noutăţi pînă la interesanta descoperire a unchiului comi-voiajorului nostru, care promite a ne ţine în curent.

2) Alt soi de spadă.

unchiu-meu, care o scoase numai de cît la aer în uşa casei. Diligenţa era acolo, cei patru cai negri, păroşi ca aricii, erau înhămaţi, dar fără vizitiu şi chiar fără grăjdar în capul cailor.

Domnii mei, sper că nu stric cu nimic memoriei unchiului meu spunînd, că, chiar de cînd era băeţandru, ţinuse, pe atunci, cîte-va cucoane în braţe. Cred de asemenea că avea obiceiul să îmbrăţişeze fetele de han şi mai ştiu că, de două trei ori a fost văzut de martori demni de toată crezarea, depunînd cîte un sărut pe gîtul vre unei stăpîne de hotel, de o manieră destul de perceptibilă. Menţionez aceste circumstanţe ca să judecaţi frumuseţea acestei june lady cît trebue să fi fost de necomparat, pentru a afecta pe unchiul meu ceea ce şi făcu: el spunea dese ori, că văzînd lungul păr negru fluturînd pe braţul său şi frumoşii ochi negri întorcîndu-se către el, cînd îşi reveni, el se simţi atît de agitat, atît de curios, că picioarele îi tremurau sub el. Dar cine poate privi o pereche de ochi negri fără să se simtă foarte curios! Pentru mine, nu pot, d-lor, şi cunosc nişte ochi ce n'aşi îndrăzni să-i privesc, pe cinstea mea!

— N'ai să mă părăseşti nici o dată, murmură tînăra.

— Nici o dată! răspunse unchiul. Şi el gîndea aşa cum spusese.

— Bravul meu liberator, excelentul meu, scumpul meu liberator!

— Nu-mi spune lucruri de astea!

— De ce nu?

— Pentru că guriţa d-tale este atît de seducătoare când vorbeşti că tare mi-e teamă să nu fiu atît de impertinent să o sărut.

Tînăra ridică mîna ca şi cum să avertizeze pe unchiul meu să nu facă care cum-va aşa ceva şi zise... nu, nu zise nimic, surîse. Cînd priveşti o pereche de buze, cele mai delicioase din lume, şi cînd ele înfloresc dulce într'un surîs şăgalnic, dacă eşti aproape de ele şi fără martori, nu-ţi poţi mărturisi admiraţia formei lor, culorii lor şarmante, de cît sărutîndu-le: ceia ce şi făcu unchiul meu, pentru care fapt îl şi onorez.

— Ascultă, zise tînăra tresărind, auzi huruit de roţi şi ropot de cai?

— E adevărat, zise unchiul aplecîndu-se.

Avea ureche fină şi era obicinuit să recunoască huruitul trăsurilor; dar cele ce se apropiau de ei păreau atît de numeroase şi făceau atîta tapaj că-i fu imposibil să le ghicească numărul. Părea că erau cinci zeci de căruţe trase fie-care de cîte şase cai.

— Suntem urmăriţi! strigă tînăra frămîntîndu-şi mîinele. Suntem urmăriţi! N'am altă speranţă de cît pe d-ta singur.

Era o expresie de atîta groază în chipul său fermecător că unchiul meu se decise dintr'odată. O duse în trăsură, îi spuse să nu se sperie, apăsă încă o dată buzele pe ale ei şi o făcu să ridice geamurile pentru a se apăra de frig, urcă pe capră.

— Aşteaptă, salvatorul meu, zise tînăra lady.

— Ce este? întrebă unchiul de pe capră.

— Aş vroi să-ţi vorbesc. Un cuvînt, un singur cuvânt, dragul meu.

— Trebue să scobor? întrebă unchiul meu.

— Tînăra nu răspunse, dar surîse încă şi cu un surîs atît de frumos, d-lor, că-l dădu gata. Unchiul meu fu la pămînt într'o clipă.

— Ce e scumpa mea? zise el băgînd capul prin portieră.

Cucoana se aplecă în acelaş timp ca din întîmplare şi lui i se păru atunci mai frumoasă ca ori cînd. Era atît de aproape de ea în acest moment, — astfel că nu se putea înşela.

— Ce e scumpa mea? întrebă unchiul.

— N'ai să mai iubeşti altă femee de cît pe mine? N'ai să te căsătoreşti cu alta decît cu mine?

Unchiul meu jură pe toţi sfinţii că n'are să se însoare nici o dată cu altă femee şi tînăra lady retrase căpşorul şi ridică iarăş geamul.

Unchiul meu se aruncă din nou pe capră, suflecă mînecile, întinse hăţurile, luă biciul după imperială, îl trosni în mod savant şi... la drum! Cei patru cai negri, cu părul de arici, se avîntară cu vechea diligenţă dupe ei, devorînd cincisprezece mile bune într'un ceas. Brr! brr! cum mai galopau!

Cu toate acestea zgomotul trăsurilor din urmă devenea mai tare. Bătrîna braşoveancă mergea destul de repede, cei ce o urmăreau mergeau încă şi mai iute. Oameni, cai, cîni, păreau aliaţi să o prindă; zarva era de speriat şi pe deasupra la toate se înălţa vocea tinerei dame, ce aţîţa pe unchiul meu, şi-i striga: „mai repede! mai repede!"

Sburau ca un fulger. Arborii mohorîţi, căpiţele de fîn, casele, bisericele, toate obiectele fugeau în dreapta şi în stînga, ca firele de pae luate de un uragan. Roatele răsunau ca un torent ce-şi nărue zăgazurile şi, cu toate acestea, sgomotul urmăririi devenea mai tare şi unchiul meu auzea iarăşi pe tînăra lady strigînd cu o voce sfîşietoare: „mai repede! mai repede! mai repede!"

Unchiul meu întrebuinţă biciul şi hăţurile şi caii întindeau în hamuri cu atîta rapiditate că erau toţi albi de spume şi cu toate acestea cucoana striga încă: „mai repede! mai repede! mai repede!".

In întărîtarea momentului, unchiul meu dădu o lovitură violentă cu tocul cismei sale... şi băgă de seamă că zorile albeau şi că el era aşezat pe capra unei vechi diligenţi de Edimburg, în ograda caretaşului, rebegit de frig şi de udătură, dînd din picioare să se încălzească. Scoborî la repezeală şi căută încîntătoarea lady în interior... dar vai! nu era nici portieră, nici perini la trăsură, ci era un simplu schelet.

Unchiul meu văzu bine că aci era un mister şi că totul s'a petrecut exact cum avea obiceiul să povestească. Rămase totuş fidel jurămîntului ce făcuse tinerei dame, refuză de dragul ei, multe proprietărese de hanuri, foarte de dorit, şi muri flăcău, în cele din urmă. El făcea adese ori să se remarce, ce mare drăcovenie era ceia ce el descoperise, sărind peste acele uluci: că umbrele diligenţelor, cailor, gărzilor, vizitiilor şi voiajorilor au obiceiul să facă călătorii regulate în fie-care noapte. Adăoga că credea a fi singurul individ vieţuitor care a fost vre-odată luat ca pasager într'una din aceste excursii. Eu cred că de fapt avea dreptate, domnilor, sau ori-cum eu, cel puţin, n'am mai auzit nici odată vorbindu-se de o alta.

— Nu înţeleg ce ar purta în sacii lor aceste umbre ale diligenţelor? zise gazda, care ascultase istorioara cu profundă atenţiune.

— Pe dracu, — scrisorile moarte 1).

— O, da! e adevărat. Nu mă gândisem.

In româneşte de I. CRIVAŢ

---

1) **Dead letters,** scrisori căzute în rebut.

Rémy de Gourmont: M. Croq

Despre femei

— O femeie preţuieşte cât alta. Rochiile sunt singura lor distincţie.

— După zece minute, iubirea devine plictisitoare.

— Virtuosul Petrarca iubi pe Laura numai fiindcă avea patrusprezece copii.

— După sfaturile doctorului meu totdeauna am schimbat femeia.

— Iubirea este o practică higienică. Toate femeile nu convin la toate temperamentele.

— Explic pasiunea prin obişnuinţă. Bărbaţii ţin la femeia lor ca la pipa lor. Eu nu sunt fumător.

— Femeile iubesc totdeauna pe acel care le iubeşte. Ele sunt cu totul venale.

— E împotriva egalităţei co toate femeile să nu fie la dispoziţia bărbaţilor.

— E drept ca totdeauna să fie aceleaş cele ce trăiesc închise în stabilimentele plăcerilor? Nu va trebui să se stabilească o recrutare a femeilor pentru iubire?

— Viitorul rasei e în iubirea liberă şi în promiscuitatea universală.

Gânduri literare

— Victor Hugo a fost un mare poet pentrucă a fost un mare umanitar.

— Stilul schilodeşte cele mai bune cugetări.

— Trebuie să scrii cum se vorbeşte, cum vorbeşte toată lumea.

— O carte care n'are de scop educaţia umanităţei este o carte absurdă.

— Eu n'am înţeles niciodată poezia.

— Dacă scriam un roman, n'aş fi pus decât lucruri simple, cum se face la bucătărie, cum se lucrează, ca o culcare împreună, ca o plimbare, în sfârşit o oglindă a vieţii.

— Un bun subiect de roman şi pe care îl recomand să zugrăveşti viaţa cu mai multe mii de ani. Acolo se poate da drumul torentelor unei inimi filantropice.

— Literatura va fi vrednică de stimă dacă va zugrăvi viaţa aşa cum trebuie să fie.

— Inainte de a fi un creator, adevăratul scriitor este un reformator.

— Imi place ca un roman să fie o pildă bună. Nu găsesc nimic mai nesănătos ca zugrăvirea pasiunilor. Un om cinstit n'are pasiuni.

— Dealtminteri eu nu citesc romane. Sociologia şi higiena îmi sunt suficiente.

— Imi pare că aş îngădui poezia dacă s'ar ţine de constatări foarte simple ca: Cerul era înstelat, vântul sufla liniştit, afară era bine; sau: florile dorm, râul cântă. Iată gânduri cari îmi convin. Tinereţei i-ar fi deajuns a însera oarecari consideraţii erotice şi aceasta va plăcea la toată lumea. Pentru a seduce mai mult, adaptează bine cuvintele cu un aer cunoscut.

— Un cetăţean cinstit crede în nemurirea sufletului. El nu se teme de moarte, căci are încredere în justiţia imanentă.

Trad. de N. F.

ISPĂȘIREA

după **FRAȚII GONCOURT**

I

După ora de clinică.

Toată cohorta în sala intimă a internilor; intimitate de după dejun, la termometrul cronicilor picante, într'o atmosferă încropită, în care trăește duhcarea particulară a spitalelor: aburi de cataplasmă rânceđă prin care se prelinge tăișul formoului și al acidului-fenic.

Prin ușa întredeschisă cupola necropsiei se conturează vag pe fondul brazilor din parc, ca jumătatea unui balon remorcat de sulițele unor buchete de pini, în vârful cărora fulgera câte un diamant picat din soare. O rază de argint viu prelinsă tot din soare, sterilizată de o boare rășinoasă de toamnă târzie, se frânge în sticlele dulapului din sala internilor și de aci, firimițită într'o sumedenie de stropi de aur, se înfige în organele ermetic închise în borcane, bronzând un ficat de alcoolic sau poleind un creer de nebun. O alta tot atât de orbitoare dă foc caricaturei șefului serviciului, de- deasupra patului internului de gardă, înjghebată într'o noapte de insomnie și agățată acolo ca o mărturie a unui talent rebel, lâncezit în silnicia doctoratelor. Deasupra tăblița și tibișirul internului, care va aștepta eroii orgiilor cari aduc după miezul nopții fracturi și sinucideri.

O masă comună, masivă, grea, clasică masă a vieții de student, care păstrează într'o duioasă și bizară antologie, semnăturile tuturor generațiilor, o masă care a sprijinit atâtea perechi de coate sau a primit atâția pumni în orele de **„cer cuvântul domnilor în chestiunea bifteculni dela dejun“**, sau a analfabetismului vre unui șef de clinică, care nu mai voia să iasă la pensie.

Pe un altt dulap, în pântecul căruia surâd ademenitor donicioarele cu dulceață ale supraveghetoarei, un craniu care se topește în undele strălucitoare ale prânzului, sau ia foc în zăbranicul îndoliat al înserării, purtându-și zâmbetul și martiriul în încăperea împăienjenită până când apele revărsatului îl potolesc din nou pe tribuna lui de resemnare în aceiași atitudine de umilință macabră. Un glob al pământului, un schelet având permanent pe capul său de fildeș calota internului de gardă, o bibliotecă fără uși în care tânjesc resturi din niște autori, de care nu s'a lipit îndemnul nici unui student, încălțăminte uzată, umbrele fără arcuri, borcane cu oțet de trandafiri, păianjeni dați peste cap, tacâmuri schiloade, și un violoncel tembel, demontat, răgușit, lipsindu-i din coarde și din lustru, înăbușind parcă și el în plămânii lui de scândură, durerea unei fracturi, svârlit acolo la întâmplare, într'o rână, ironizând o durere stranie, înclinat și lingav ca un semn de întrebare pentru rostul tinereței ăștia din jurul lui, care se scurge în neștire, an cu an, examen cu examen—un fiorător semn de întrebare pentru recompensa vremurilor viitoare, cari vor număra mult mai puține roade decât stropii de sudoare cu cari candidatul se ridică dela tribuna juriului, dispărând în aulă, cu teza subsuoară, trecând prin fața disecției și eșind pentru prima oară în lume.

Și în această dezordine științifică, având ceva din nota unei boemii delicioase — dezordinea artistică a unui Conservator de Artă dramatică în vacanță, trece convoiul firii, înbucătățit, ca un trofeu macabru, impasibil, lugubru — tombola infernală a vieții, pornind din marginea unui pat în care geme o lăuză lângă gelatina noului venit pe lume, suerând pe deasupra pansamentelor, clătind mulagiile din amfiteatru, coborându-se mai departe, pe pleoapele celor adormiți deapururi, ironizând văzduhul cu rânjetul nesațiului și chircindu-se apoi, mai îndârjită pe crucea necropsiei, unde o așteaptă o cucuvae somnoroasă, zguduind din temelii această academie a morții într'un zumzet de apropiere de cranii, de încrucișări de lanțete, de trosnet de oase care se frâng, de dureri care se potolesc, de regrete care se sfârșesc, de speranțe care mor.

◆

Toată lumea la postul ei.

Cea dintâi sclipire de reînviere a unei zile care potolește o dimineață proaspătă, înfășoară spitalul cu un zăbranic de însuflețire, strecurând în sufletele bolnavilor, stropi de îmbărbătare.

Aparatul clinicei, administrativ și toți cei ce se socotesc că ar fi trebuincioși la ceva, cel puțin pe la marginea acestui convoiu și care în realitate sunt mai mult o piedică decât un cât de mic folos, trec dela pat la pat, ascultând un geamăt, oprind un delir, aruncând un zâmbet, învelind o tumoară, ștergând o lacrimă, oprind o rază care orbește o orbită în care a murit de mult lumina — toți surâzători și buni, miloși și încrezători în puterea științei lor, având în frunte pe șeful de serviciu, profesorul cu atitudinea demnă, cumpătat, alb ca un soare și semeț ca un marchiz, expansiv ca o primăvară, țeapăn de mândrie și de autoritate, plin de carte, trecut adânc prin vreme, dispus să extirpe într'o clipă, tot cancerul din saloane, ba chiar și spitalul din temelii, atingând în treacăt umerii studenților din primul plan și făcând o risipă de glume înțelepte, cari se strecoară până în urechile ciulite ale bolnavilor ca niște perle vaporoase, printre buzele pârguite de o vineţeală aristocratică.

Și când se crede că slujba va trebui să ia de îndată locul zbeguirilor, convorbirea se reduce la un murmur, iar râsetele cari mai clătinau încă ficușii supraveghetoarei, se topesc în zâmbetele căznite. Pentru cei întârziați și cari cred că au și ei un rost în această îngrămădire de lumină și altruism, salutările se fac pe șoptite, pe la urechi, cu ușoare înclinări din gene, însoțite de ușoare suerături de ghete lăcuite. Pâlcul trece apoi, spre unmbrele salonului, unde examenul se face în surdină, mistic, aproape enigmatic, cu adânci nedumeriri pentru bolnavi. Iar când se apropie vremea în care șaga trebue potolită deabinelea, iar **datoria** să-i reia pe dată locul, parcă dispare și mirosul tăios al atmosferei de boală, reducându-se la o boare umedă încropită de parfumul prelins din colțul batistei care atârnă pe reveul redingotei profesorului, deasupra insignei unui mare ordin. Unele din paturi adumbrind în așternutul lor afânat, trupuri mult mai slabe, par goale, cele mai multe dintr'însele, morminte albe și în care se tângue cadavrul-viu al celui ce așteaptă apropierea doctorului. Maestrul înaintează impunător, având pe figură, mulțumirea și mândria aceluia dela care se așteaptă totul și fără de care nu se poate face nimic, economisind precaut articulația picioarelor în zvâcnituri pe loc, surde, cari fac să se frângă brusc, dunga pantalonului proaspăt călcat și care dispare și revine cu trepidațiunile care-i zgudue călcâiele, ridicându-i foarte apropiat de oglinda mozaicului, încălțămintea sa fină. Toate acestea se scurg într'o tăcere academică. Numai condeiul celui desemnat cu transcrierea ordonanțelor, sueră lent, poticnindu-se din când în când într'un strop violet de cerneală.

— Hmda.... No. 14, să ne oprim.

Toate voetele amuțesc. Bolnava se ridică trage în silă ploapele tatuate de insomnie, dând drumul la doi ochi mai mari decât orbitele, sticloși ca o crustă de răgace, fără urmă de umezeală, împrejmuiți de fuioarele uscate ale genelor recurbate în două semicercuri tembele, cari îi așează la fiece ochi, câte un

---

Scrisoare

Dac-ai veni, hulubii'n sbor rotat
Ar împleti cunună peste casă
Și soarele lângă poteci culcat
Ți-ar săruta pantofii de mătasă.

Prisaca ar trimite o albină
Ca să-ți aducă miere în ulcior
Și merii rezemați într'un picior
Te-ar îmbia cu freamăte'n grădină

Și eu ți-aș cere mâna cu brățară
Și te-aș ruga să-ți porți cu mine pașii
Pe unde veseli fluieră cosașii
In ochi cu ziuă blândă și sprințară.

Am rătăci pe câmpurile ude
Sá vezi cum se desfoaie dimineața
Și-ai asculta cum colcăie viața
In ierburile proaspete și crude.

Ar crește galben soarele din grâu
Și apele s'ar arginta în zare
Tu ai culege 'n ochi priveliști clare
Și te-ai scălda'n lumină ca într'un râu.

La un răzor te-ai frânge de mijloc
Și de pe-un rug ghimpos ai rupe-o mură,
De pe-un măceș sălbatic o răsură
Și ți-ai prindea-o 'n plete ca la joc.

Un smoc de spice-ai treera în palmă
Să afli de e bobul copt și plin
Și-un greer negru și-o lăcustă, lin,
Ar năvăli în sânul tău deavalmă.

Pe lunci am întâlni cirezi de boi
Și bivoli goi cu șoldurile strâmbe
Și-amiaza le-ar svârli pe spate trâmbe
De vălvătăi, ca niște șaluri moi.

Și-aceleași drumuri ne-ar aduce 'ntoarse
Lângă căsuța albă, cu livadă,
Și ne-am lăsa făpturile să cadă
De dor și trudă, 'n umbră deasă, arse.

Și când amurgul ar suna tălăngi
Ingenunchiați, smeriți, cu suflet greu,
Noi l-am vedea plutind pe Dumnezeu
Cu aripele sfâșiete'n crăngi...

ZAHARIA STANCU

crin negru. La un semn al profesorului își aduse cu anevoință o mână la piept desgolindu-și sânul din care parcă, se scurgea ceara topită. Perdeaua dată în grabă la o parte, amândoi sânii de bronză de o rumeneală aprinsă, făcând din bolnavă un tablou. Profesorul privi atent, mormăi ceva pentru sine, perdeaua pufni la loc, iar bolnava reuni ploapele într'o mișcare de desperare.

— Domnul Daniel se află cumva printre noi?

Convoiul se răsuci mașinal pe călcâe. Cel chemat se apropiă de patul unde se oprise medicul, așteptând.

— Ah Daniel, ce aveți de gând cu mine? se redeșteptă tabloul miraculos de adineaurea, scăldat în aceiaș lumină de durere!

— Cum, tu draga mea Jana?

— Ascultă Daniel, te întreb încă odată, ce aveți de gând să puneți la cale cu mine?

— Domnule Daniel, începu profesorul eșind din salon, — doresc să te pun la o grea încercare; ocupă-te de cazul de la No. 14. Vei aplica.... incizia curbă... un encefaloid lardaceu al mamelei drepte — să te vedem!

Și savantul continuă să peroreze asupra diagnosticului de-abia aplicat, prezentându-l într'o atmosferă de exagerare și punând în funcțiune o sumedenie de ticuri.

Dar Daniel nu-l auzia. Jana era prima lui aventură de amor, primul lui fior de dragoste care îndoliază o iluzie și învesmântă dezamăgirea — cea dintâi nădejde și cea din urmă dorință. Era din satul lui: un târgușor bogat și patriarhal, cu păduri de ulmi, cu apă tăioasă, cu bordee scânteetoare, cu șosele lungi și visătoare; pe una din acele șosele, era și casa Janei, în stuful căreia se frângeau razele soarelui, semănau pulberea aurului lor, în acest loc de iubire, poleind cuibul berzei, ceardacul de șindrilă, obrajii pârguiți ai Janei și zidul ruinat de ploi pe deasupra căruia, și-au împrumutat cele dintâi alipiri înfrigurate ale buzelor.

După plecarea profesorului Daniel se reîntoarse la patul bolnavei.

— Ce ați hotărât dar? Haide omorâți-mă, dar nu-mi luați și amintirea dragostei ce ți-am păstrat! Luați-l luați-l cum l'ați botezat în legea voastră, — cancerul; omorâți-mă odată cu el, dar lăsați-mi iubirea pentru a o duce mai departe în lumea deapururi, unde toți nepăstuiții de aci, sunt trimiși de neîndemânarea voastră! Am întâlnit din nenorocire și oameni cari vor să distrugă totul după ce au băut. Furia unuia dintre aceștia a trebuit să mă atingă și pe mine — uite!

Și Jeana desgoli cu sfiiciune, sânii cangrenați.

— Ce zici, va trebui tăiat?

La ora 10, în ziua următoare, două infirmiere împingeau spre salonul clinicei chirurgicale, un cărucior în care trăia un geamăt surd și doi ochi imenși, poleiți cu picuri de sudoare, prelinsă dintr'un breton bifurcat în golurile dinapoia orbitelor.

Daniel culcă cu mare precauțiune pe sărmana operată și când Jeana se află din nou în pat putu să strige:

— Daniel tot te iubesc chiar dacă murind, s'ar descoperi cândva, că ai avut intenția a mă nimici! Apoi cu o patimă stranie, aproape sălbatecă, dete drumul în neștire, unui potop de mărturisiri drăgăstoase. Daniel o rugă să se potolească, apoi fugi în camera lui. Aci se ivi din nou corpul divin al operatei. Privirile lui păstrau încă în luminile înlăcrămate, conturul sânului de fildeș, în adâncul căruia așezase oțelul. I se părea că operează din nou, apoi pentru a treia oară și a patra oară și operația nu se mai sfârșia. Se întoarse în salon. Din umbră, Jeana îi trimise un zâmbet de înger mort, — un zâmbet alcătuit din priviri îndumnezeite, cu mii și mii de înțelesuri — zâmbetul dorinței și al dragostei, — elanul unei vieți nouă — viața prelinsă din mâna lui și care i-ar fi trebuit atât de mult acum!

Și Daniel fugi iar în camera lui de tortură.

— Trebue să-ți păstrezi tot calmul, se adresă profesorul către Jeana, la vizita de a doua zi după operație; apoi întorcându-se către convoi:

— Domnilor, departe de a mă gândi la un compliment, eu nu ași fi procedat mai strălucit decât colegul dvs. în cazul No. 14. Observ cu o vie satisfacțiune, că nu este vorba de flegmon, nici de erizipel și nici de vre-un simptom de peritonită, de pleurezie, sau de vre-o leziune abdominală; totuși sunt îngrijorat. Apoi către Daniel:

— Tot la d-ta domnule Daniel ni sunt îndreptate speranțele; altfel străduința noastră nu folosește la nimic! Un accident, un simplu accident, atâta tot și... voința celui de sus!

Și întregul salon se ușură, printr'un oftat prelung.

— Dați-mi de băut izbucni Jeana după plecarea convoiului; nu vreau să mor!

Se plânse apoi că o astupă. Daniel rămase la capul Janei tot restul zilei și întreaga noapte următoare. Setea predomina. Jeana cerea mereu de băut, în neștire, strigând, amenințând și făcând planuri pentru viitor — aiura! Dimineața profesorul înălță pansamentul. Rana era în perfectă stare, totuși frământările bolnavei continuă cu aceiași exaltare îngrijitoare. Bolnava cerea mereu de băut. In timpul zilei când Daniel fu adus la capul ei de către supraveghetoare. Jana îi ceru mâinile, pe care le apucă cu furie într'ale sale.

— Nu vreau să mor. Am să mă fac bine, de sigur că... am să mă fac bine și atunci am să plec și... am să te iau și pe tine de aci; nu este așa Daniel? Vorbește Daniel! Acum nu ai să-mi mai scapi; cât privește că m'ai îmbucătățit cu atâta nelegiuire, poți să mai tai din nou, cât îți va plăcea, numai să trăesc, vreau să trăesc, să trăesc cu orice preț, cât de puțin!

Și izbucni într'un plâns care se zdrobi într'un hohot macabru de râs.

— Du-te sceleratule

Și-i dete drumul lui Daniel.

— Jana!

Bolnava se agăță din nou de gâtul internului.

— Ah îmi era dor nebun de tine, dragul meu măcelar! Dați-mi, dați-mi de băut!

Și iar se desprinse de gâtul lui Daniel, căzând într'un somn care nu era prea departe de cel de veci. Dar peste puțin timp liniștea salonului fu sfâșiată de un răget surd:

— Haide, ia-ți stârvul înapoi, ciopârțit așa precum dorința ta de a scăpa de mine, a voit-o; ia-l, acum nu mai am ce face cu el! Și Jeana încleștă grumazul internului, în mâinile sale aproape țepene. Daniel suferea sub greutatea apăsărei brațelor muribundei care împrumutau puterea celui ce nu vrea să se despartă de viață, sperând într'o scăpare a propriilor ei forțe.

Și rămase așa împietrit, mult timp, până ce simți în vine răceala brațelor Janei care murea.

◆

GEORGES SEURAT: DESEN

A doua zi Daniel se întoarse spre înserat, plin de noroiul drumurilor pe unde alergase pentru a-și căuta ascunzătoarea unde să-și înăbușe durerea care îl scotea din minți. Intră direct în sala internilor. Avea privirea vagă, fără clipiri, imobilă, cu resfrângeri de lacrimi, care nu se mai sfârșeau. Mesteca automat, fără gust, în silă, dintr'un rest de țigară, aducând foarte des la gură, într'o tresărire rătăcită, o ceașcă cu rachiu. Jana revenea des în mintea lui, cu trecutul ei funest și cu sfârșitul ei tragic. La prima întâlnire în spital avu impresia că o revede după o călătorie îndelungată și că dragostea lor nu a fost intreruptă decât de faptul de a fi uitat să-i scrie. Și acum se sfârșise pentru totdeauna. Și altă îmbărbătare nu mai găsi decât să bea, să bea cât de des și cât de mult, spre a întuneca ideia morței Janei, izolând amintirea asta atroce, între el și moartea primei și celei din urmă a lui dragoste. Și merse așa, în neștire, către o alinare falșe, către închipuita binefacere a alcoolului, pe care-l bea cu convingerea omului devenit de prisos sie-și chiar, îndrăgostindu-se zi cu zi, de otrava perversă și nimicitoare care îi dogorea creerul ca o alinare stranie infernală, — o alinare de nebunie duioasă, de visare la infinit, depărtându-l tot mai mult de amintirea Janei. Turna cu furie în pahar, zâmbind cu sughițuri disgrațioase, urmărind par'că aroma ucigătoare ce se degaja ademenitor, deasupra paharului și pe care o prelingea cu icneli de cleptoman, printre buzele albăstrite de abuzul drojdiei, adâncindu-se într'un vis care nu se mai sfârșea, din care dorea să nu se mai deștepte și în lumea căreia Jana nu se mai ivea. Și se bucura mult de această binefacere delirantă, falsă care îl izola oarecum de durerea acestei pierderi, schimbându-i radical par'că, destinațiunea funcțiunei întregului sistem organic, punându-l astfel la adăpostul durerilor morale. Și această chimeră fățarnică, setoasă de distracțiuni perverse, care îl renova în rău pe deantregul, construind din această ruină a alcoolului, un Daniel nou, era departe de a fi o momeală plină de sburdălnicia care o aduce beția propriu zis, sau senzualitatea strict alcoolică. Era mai mult o terapeutică bizară, de o extravaganță bolnavă, pe care Daniel o prescrisese sufletului de a doua zi de la pierderea Janei, care nu mai avea nimic comun cu corpul îmbibat de alcool și care în credința lui, s'ar fi

nsideraţiuni asupra catharsis-ului aristotelic

VII

Intr‘adevăr reprezentările în sensul, în care noi suntem obişnuiţi să înţelegem acest cuvânt implică o dualitate în unitate. Obiectul este dat subiectului, deci, într‘o anumită măsură, deosebit de el. Mentalitatea primitivului **nu-şi reprezintă** obiectul, ci îl stăpâneşte şi este stăpânită de el. E o adevărată comuniune între subiect şi obiect. E o participare, nu numai în înţelesul reprezentativ, ci în acelaş timp şi în înţelesul fizic şi mistic al cuvântului. Primitivul, nu numai că-şi cugetă obiectul, ci îl şi trăeşte. **Op. cit.** Quatrième partie, ch. IX, p. 462).

Levy Bruhl insistă asupra faptului că în genere într‘un anumit stadiu al mentalităţii primitive, fenomenul participaţiunii tinde a fi reprezentat. De aci întrebuinţarea simbolurilor. Toată eflorescenţa mitologică n‘ar fi decât consecinţa necesităţii de a reprezenta participările mistice.

Toată această eflorescenţă se reazimă pe structura mentalităţii primitive, pentru care, orice poate fi cauza unui orice, după cum spunea cu un alt prilej Hume.

Pentru primitivi nu există metamorfoză, naştere, acţiune de la distanţă ori cât de ciudată şi de neconceput ar fi ea care să nu fie acceptată de această mentalitate (pag. 444).

Un om poate să se nască dintr‘o stâncă, pietrele pot vorbi focul poate să nu ardă, morţii pot trăi, o femee poate naşte un şarpe, sau un crocodil; toate acestea primitivul le admite graţie participăriii mistice. Noi cei cu mentalitatea logică refuzăm să primim călcarea legilor naturii.

Şi cu toate acestea chiar în mentalitatea logică un concept purificat în mod absolut de elemente de acestea misticparticipante este o adevărată excepţie. Conceptul logic, după cum spune Levy Bruhl, este un precipitat, care antrenează cu sine un rezidu mai mult sau mai puţin considerabil de elemente mistice (pag. 447).

Şi nu numai în viaţa cotidiană, ci şi în unele sisteme filosofice sau religioase găsim reveniri către o participare mistică obţinute însă prin dialectică logică. Sistemul lui Plotin, spre pildă, sau misticismul creştin în genere readuc la lumină vestigiile acestei substructuri sufleteşti pe care încăperea minţii noastre o ţine ascunsă în escunzişurile sale.

„(Logica) ne luminează“ scrie Levy Bruhl, asupra propriei noastre activităţi mintale. Ea ne conduce să recunoaştem că unitatea logică a subiectului cugetător, care este considerată drept acordată pentru cei mai mulţi dintre filosofi, devine în realitate un **desideratum**, nu un fapt. Chiar în societatea noastră reprezentările şi legăturile reprezentărilor mânate de legea participaţiunii n‘au dispărut de tot. Ele subsistă, mai mult sau mai puţin independente, mai mult sau mai puţin amestecate, dar nedesrădăcinatele, alături cu acelea, care se supun legilor logice. Inţelegerea propriu zisă tinde către o unitate logică şi îi proclamă necesitatea. Dar, de fapt, activitatea noastră mintală este în acelaş timp raţională şi iraţională. Prelogicul şi misticul coexistă cu logicul.

De o parte, existenţa logică vrea să se impună pentru tot ce este reprezentat şi cugetat. De altă parte reprezentările colective ale gupului social, chiar când au un caracter în mod net prelogic şi mistic, tind să se menţină nedefinit, ca instituţiile religioase, politice, etc.“ (pag. 455).

Levy Bruhl nu a amintit arta printre vestigiile ancestrale al misticului primitiv. Şi cu toate acestea niciuna dintre manifestările sufletului omenesc nu corespunde mai categoric acestui rest atavic decât arta.

Nu trebue însă nimănuia să-i treacă prin minte, că primitivi ar fi trebuit să fie. prin excelenţă, creatori şi contemplatori ai operei de artă.

Mecanismul mintal al primitivului îşi găsea în această activitate prelogică o manifestare **naturală** şi **unică.**

Stadiul logic, formal-analitic al cugetării omului istoric este oarecum o artificializare a mijloacelor sale primare de cugetare. Este o transformare derivată a mecanismului mintal de la început, graţie nevoilor sociale deosebite în care istoria a silit pe om să se fixeze şi graţie, mai ales a necesităţii de perfecţionare pentru acest aparat mintal, care trebuia să înregistreze şi să cucerească o cât mai mare zonă din infinitul necunoscut ce-l înconjura.

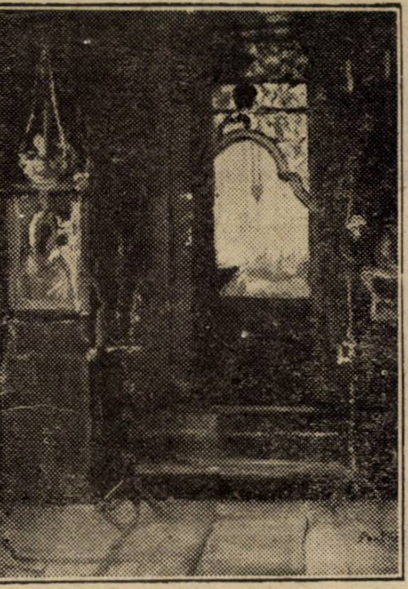

PAUL VERONA: INTERIOR DE BISERICA LA HERŢA

Abstracţiunea cu claviatura noţiunilor ce lucrează prin sferă şi conţinut a creat o economie de forţă mintală şi a smuls pe om în acelaş timp din obligaţiunea de a-şi **trăi** concret obiectul cugetării sale.

Dar funcţiunea primară a participaţiunii mistice, şi a reprezentării prin simboluri, a acceptării **fantasticului** drept realitate şi a spaţializării timpului subsistă în mod potenţial în încăperea minţii noastre. Şi o eliberare a potenţialităţii, despre care e vorba, spre actualizare constitue o înclinare eternă a spiritului nostru.

Funcţiunea acestui strat primar al structurii noastre mintale, ca şi toate funcţiunile fiziologice sau, în cazul nostru, psihice cere satisfacerea ei spre a produce plăcere. Decât că desfăşurarea acestei funcţiuni se găseşte, după cum vom vedea int‘o condiţiune specială.

In genere vorbind, după cum susţine cu drept cuvânt Ribot (**Psychologie des sentiments**, Paris, 1896) funcţiunile, care, spre a fi satisfăcute presupun un efort, cum ar fi nutriţiunea, se traduc prin tendinţe.

Foamea şi setea sunt cele două forme al acestei tendinţe. Când funcţiunile au o satisfacere asigurată în mod strict natural, cum ar fi respiraţia, ele nu se traduc prin tendinţe. Dacă aerul ar trebui cucerit ca hrana, respiraţia s‘ar traduce în conştiinţă ca şi foamea, sau setea.

Funcţiunea acelei cunoaşteri participante a omului primitiv nu intră nici în prima, nici în a două categorie, deşi psihologia modernă (G. Dumas), admite tendinţe psihice superioare, care corespund funcţiunilor intelectuale de raţionament, de imaginaţie, de reverie, de creaţiune (nevoia de a imagina, de a reflecta, de a crea, de a visa în stare de veghe.

Cunoaşterea participantă a omului primitiv adormită în fundul sufletului nostru de către desvoltarea formei lo-

* * *

referit numai la suflet, la profunditatea lui rănită amar, la tainele lui umbrite de durere, şi care transforma iluzia în deliciu. In mirajul unei astfel de îndeletniciri, durerea se purifica, se filtra metamorfozându-se prin imaginaţiunea aprinsă de alcool, mergând la suflet şi ajungând aci transformată, poetizată aproape, creindu-şi astfel o nouă viaţă, în care amintirea Janei murea şi pe care, pentru a nu-i fugi de sub picioare, o îndopa cu alcool mult, mult de tot, până când toate supapele astupându-se, venea beţia spirituală a acestei vieţi noi.

Şi pe măsură ce Daniel aluneca spre astfel de delicii supranaturale, cu atâta beţie necugetată, antrenată la rându-i de abuzul ce i se crea, îl ducea mai în grabă la ruina închipuirilor lui bolnave.

Viaţa cealaltă, viaţa comună şi banală, viaţa de toate zilele stupidă şi incertă, îi era o povară şi abea dacă o mai percepea! O uitase. Trăia pentru alcool şi numai prin el. Şi nici odată mintea lui astfel întraripată, nu antrenase cu mai multă facilitate planurile, şi nici odată mâna lui dibace nu depănase mai destoinic gutaperca, ca în această lume nemuritoare a beţiei spiritului. Dar se întâmplă câteodată ca amintirea Janei să revie subit, deoarece întrebuinţarea fără margini a alcoolului îl obişnuise cu această viaţă de fericire falsă, aşa că băutura îl mai ţinea de data asta, prea puţin timp în vraja chimerei, smulgându-l nu cu mare anevoe, din tortura amintirei, pentru ca atunci să apară îndată chipul îndurerat al Janei. Bău dar, din ce în ce mai cu îndârjire, sperând să perpetueze artificialitatea unei bucurii stranii. Şi ceeace această nouă închipuire la rândul ei i-ar fi putut furniza, nu era tocmai vraja care îl fascinase câtăva vreme la începutul decăderei, cât mai mult era sfârşitul primelor delicii nenorocite şi preludiul dezastrului definitiv.

De aceea, Daniel înţelegând destul de clar noua întorsătură a funestei lui doctorii, continuă să bea cu o voluptate sălbatecă.

(Va urma)

SARMANUL KLOPŞTOCK

gice a reuşit încă de la început să amalgameze această logică. Misticismul religios în genere este cea mai francă manifestare a acestei amalgamări.

„Atâta timp cât îndeplinirea tuturor funcţiunilor intelectuale şi afective este asigurată“, zice G. Dumas, „Viaţa mintală se apropie de automatism şi tendinţele ca şi nevoia de a respira sau senzaţia de asfixiere la omul, care nu găseşte în atmosferă 1/5 oxigen, nu mai apar. De îndată ce funcţiunile şi habitudinile mintale sunt împiedicate, primejduite, nesatisfăcute, tendinţele corelative apar imediat. Este deci o opoziţie între automatism şi tendinţă şi, cum automatismul nu este niciodată realizat pe deaîntregul şi în mod continuu, viaţa psihică este neîncetat brăzdată de tendinţe slabe sau puternice, care traduc în conştiinţă, şi pentru cel mai mare bine al activităţii noastre, o adaptare insuficientă a funcţiunilor noastre între ele şi faţă de obiectul lor (Op. cit., vol. I, cap. III. **Les états affectifs,** p. 431-432).

In cazul nostru amalgamarea cunoaşterii participante pe cunoaşterea logică ar împiedica automatismul funcţiunilor intelectuale în genere şi posibilitatea din când în când de a suspenda aproape formalismul logic al cunoaşterii spre a reveni la funcţiunea primară a minţii noastre articulată însă pe un formalism logic exterior, desfiinţează definitiv producerea automatismului. Această posibilitate ne-o poate da numai arta ce grefează pe o realitate plăsmuită relaţiunii mistic-participante. De aci şi rolul de igienă sufletească, în care a fost în mod vag considerată contemplarea operei de artă încă de la început.

Intr'adevăr opera de artă — şi ne vom referi la arta poetică — constitue un obiect de cunoaştere, în care găsim o idee fundamentală, aşa numita concepţie a creaţiunii artistice ce se rezolvă în mintea noastră, graţie funcţiunii strict logice. Raţionalizând o impresie artistică, calea analitică şi discursivă ne duce la formalismul logic.

Să ne gândim, spre pildă, la „Raţa sălbatică“ a lui Ibsen. Concepţia de artă din această operă este imposibilitatea din partea voinţei omeneşti de a dicta legi în modul de conducere al sufletului ce se va mişca în totdeauna după un ritm dictat de dincolo de marginile hotărîrilor umane.

Termenii acestor judecăţi se găsesc în relaţiuni pur logice şi în afară de aceasta, chiar caracterul general al acestei formule acuză calitatea logică a relaţiunilor stabilite, fără să mai vorbim de principiul identităţii logice care veghiază aci.

In realitate autorul nu ne spune niciodată direct lucrul acesta. Noi ajungem la această rezolvare logică, după ce am parcurs un traect, în mod absolut, concret şi în care principiul fundamental al minţii noastre nu este identitatea, ci unitatea ; nu analiza, ci sinteza.

Personagiile deşi diferite în esenţa lor sufletească, deci distincte în perspectiva logică a cunoaşterii, sunt acceptate în sufletul nostru într'o stringentă legătură, ca firele îngemânate ale unui ţesut uriaş ce acoperă un relief a cărui formă în felul acesta ţesutul o indică. Relieful acoperit este concepţia pe care o surprindem deci prin procedeul propriu minţii primitive, adică prin simbolizare. Arta, ca esenţă adevărată, este o simbolizare.

In desfăşurarea dramatică a exemplului nostru, fiecare moment în timp conţine tot traectul anterior şi anunţă vag restul acestui traect.

Aceasta este aşa zisa motivare estetică sau sinteză estetică ce şterge timpul dintre formele apriorice ale minţii noastre logice. Primitivul în sintezele sale mintale încremenea realitatea în simboluri, superficiale fără îndoială, şi în felul acesta mintea sa mistică nu cunoştea principiul contradicţiunii, după cum nici contemplatorul de artă aproape că nu-l cunoaşte, înlocuindu-l cu principiul unităţii sintetice misticismul primitivului era însă aproape mecanic. La omul modern misticismul estetic rezultă dintr'o simultaneizare a succesiunii în timp, căci la omul evoluat cele două forme de cunoaştere, amalgamate una pe alta, distruge automatismul mintal, iar forma logică a concepţiei împreună cu cea prelogică a încorporării estetice cristalizează un proces mintal, pe care nici primitivul nu-l putea avea şi nici străinul de contemplarea estitică nu-l poate încerca. Acest proces rezultă prin urmare din vestigiile cunoaşterii primitive articulate pe planul evoluat al cunoaşterii logice.

Primenirea continuă a încăperii noastre sufleteşti prin formarea acestui tel de cunoaştere constitue plăcerea eliberării de conţinutul rigid al cunoaşterii pur logice ce distruge frăgezimea şi elasticitatea sufletului nostru.

(Va urma)

SCARLAT STRUŢEANU

Mistreţul

lui **V. V. STANCIU**

Luna, s'a cuibărit în vechiul stejar,
galbenă şi rotundă ca un ban străvechi,
Mistreţul, la rădăcină clefăe rar,
mâncând ghindă, grohăind, şi ciulind din urechi.

Ziua, cât soarele rătăcise pe cer,
hăuliseră hăitaşii, vânaseră vânătorii,
şi de sgomotul puştilor şi de svoana gurilor,
jivinele, săgetau prin hatişuri, iar cocorii
ţipau şi zburau pedeasupra pădurilor.

Toate, cât soarele rătăcise pe cer.
Dar noaptea, ieşită din râpi, din rugii de mure,
s'a aplecat, blândă şi tristă peste pădure.
Acum.... doar, stelele prin frunzar, răsar şi pier
şi luna s'a cuibărit în vechiul stejar.

Mistreţul, îşi simte trupul de jar,
Cu toate că reci adieri, clatină stele şi frunze.
Luna-i albeşte şi mai mult colţii lui sidefii,
Insă, din răni, pe sub gât, în şipote vii,
Gâlgâe roşii şuviţe cleioase,
de parc'ar purta mărgean 'n şiruri frumoase....

Prin trup îi străbate un junghiu ascuţit,
Departe, pe Dunăre, pescari au chiuit.
şi văi au chiuit.

Atuncea, mistreţul îşi aminteşte
de-o japşă cu peşti de argint în negrul nomol
Vrea să pornească — dar junghiul se înteţeşte.
Şi sângele curge —şi viaţa se scurge — şi mersu-i domol.

Sunt pete de umbră în codru — sunt pete de lună,
frunzişul freamătă, iar cioturile sunt păreri,
Mistreţul îşi strânge cele din urmă puteri,
şi se repede prin frunzişul de-argint—ce răsună.

Fiece stejar întruchipează un vânător,
In faţa ochilor însângeraţi şi grei.
Cu strigăte mustrătoare se izbeşte ca un zăpor
Şi după tufişuri, sar licuricii ca nişte scântei...

Acum, mistreţul şi-a domolit necazul.
Şi zace răsturnat, la rădăcina unui copac.
Sângele, curge din ce în ce mai sărac,
Până viaţa îşi opreşte zăgazul...

. . . .

Şi totuşi, stelele prin frunzar, răsar şi pier,
Clintite de răsufletul nopţii din ce în ce mai rar...
Şi luna se mută din ştejar în stejar...

RADU BOUREANUL

Din volumul de poeme „Balta Rea“.

AVATAR

Trăsura urca încet un deal lung, soarele de amiază cădea greu pe frunţile visătoare, un gând dureror părea a fi în ochii fiecăruia, învingător al frumuseţilor dimprejur. Frunzele se mişcau repezi, clipeau la soare cu ochi lucitori, în vale apa curgea limpede, nepăsătoare, artistă veşnică ea cioplea pietrele în chipuri ciudate, aci o minge ce ar sta bine în mâna Suzanei Lenglen. o minge aşa de rotundă încât părea uşoară şi gata să salte peste un filit transparent ca pânza de păiajen coborîtă par'că din cerul cu o singură culoare nesfârşită, colo o cască uitată, aruncată în fuga calului de un jocheu pe care mintea îl vedea ca o nălucă dispărând în zare, cu haina în dungi galbene şi negre.

Mimi îşi plecă privirea obosită, chinuită de un gând dureros... O floare albastră ruptă de un val lunecă în apă şi pe o piatră cioplită în trup de femee se aşternu cu o licărire de ochiu.

Vorbesc cei din jurul ei, vorbe care nu ajung până la ea decât ca sgomote neînţelese, par'că sunt zumzete de albine, aripi frecate de bondari care sboară.

Incearcă să ridice capul. Fiecare om trebue să'şi trăiască viaţa până la capăt, viaţa măruntă care-i este dată? Mimi încercă să alunge himera din ochi, să răspundă la cei din jurul ei, nu pricepe şi renunţă, îşi pironeşte atunci privirea în valea fermecată; coline armonioase până în zare sunt par'că o mare frământată şi împietrită... şi deodată brusc îşi aduce aminte, se duce departe cu gândul.... A mai trecut odată pe aci, da a mai trecut, nu era trăsura uşoară ci un rădvan greu, greu, şedea în fund lângă o bătrână ce depăna mătănii, lângă cucoana mare, în faţa căreia slugile tremurau căci buzele uscate şi subţiri scoteau strigăte violente şi niciodată nu ar fi crezut cineva că din pieptul slab ar fi putut să iasă vocea puternică care domina o lume de oameni simpli... dar cu tăria pământului în gesturile lor.

Mimi timidă lângă ea îşi pleca capul mic îi tremura mânuţa lipită de haină şi deabia ridica ochii par'că ţinuţi în închisoare de gene grele; deşi numai pentru ea privirea bunicei se făcea blândă.

Părăsiseră în grabă conacul unde în razele verii se împreunau trandafirii... numai albi şi numai roşii, trandafirii de pe vremea când bunica fată mare, tânără, frumoasă ca o arătare îi spusese timidă dumnealui — care-i era logodnic— că numai acele flori îi plac pe lume şi dumnealui om straşnic dar foarte îndrăgostit de bunica se grăbi să-i sădească fără ştirea ei, aşa încât când bunica venise mireasă noaptea târziu la conacul lui şi dormi prima noapte în altă casă decât a părinţilor ei... în ziua următoare parfumul prin fereastra deschisă deşteptă pe bunica în zori şi când mirată sări la fereastră, ochii de peruzea se plimbau fermecaţi pe simfonia de roşu şi alb cât era zarea în adierea vântului. Bunicul, mare craiu, uită repede pe bunica; cu ochi plânşi privi ea atunci trandafirii şi curând îmbrăcată pentru totdeauna în haina neagră a renunţărilor ea nu mai avu alt drag de lume decât să îngrijească de florile ei şi să rămână umbră uitată în preajma lor la conacul ei de văduvă.

Aci veni Mimi ultimul vlăstar, ultimul surâs al bunicei. In zori se deşteptă şi ea în mirosul trandafirilor şi alţi ochi de peruzea înodau versuri de iubire. Conacul însă trebuia părăsit îndată. Focuri de pustiire ardeau văzduhul, venea bejenia, veneau Tătarii... Prostimea se aduna la conac sub aripa cucoanei, călugării făceau rugăciuni, spaima era pe toate feţele.

De dragul fetei, într'o bună zi, bunica plecă cu ochi de dor spre trandafirii părăsiţi... Mimi mergea pe acelaşi drum, urca acelaş deal, aceiaşi apă artistă cioplea pietrele în drum şi Mimi retrăi atunci cu atâta aducere aminte încât domnul de alături îi spuse:

— Cât sunteţi de gânditoare coniţă? Doriţi o ţigare?

— Da, mulţumesc.

O aprinse şi simţi şi ea că trebue să spue ceva, să'şi trăiască cu îndărătnicie viaţa de toate zilele.

— Când ajungem sus la Brebu?

— In curând. Vedeţi colo este Doftana, dincolo Slănicul şi ce mică a rămas Câmpina!

— Ce agreabilă plimbare — îngăimă Mimi — aş vrea să nu se mai sfârşească niciodată.

El surâse cu îngâmfare şi când voi să facă un compliment se întâlni brusc cu privirea străină, împietrită, îndepărtată a lui Mimi, bolborosi doar ceva neînţeles fumând nervos din ţigare.

Cum a trecut ziua pentru Mimi nu poate spune, sclavă docilă a momentului ea răspundea silită, întretăiat, de multe ori alături... în sfârşit în noapte se întoarseră şi Mimi se trezi alături de bunica în rădvanul ce acum mergea în fuga cailor înspăimântaţi căci o ceată de tătari le luaseră urmele. Rădvanul fu prins, bătrâna cu o mână strânse fata lângă ea cu cealaltă depăna mătăniile şi gura murmura rugăciune...

— Uite coniţă ce foc frumos şi ţiganii cum joacă la para lui! Nu este oare pitoresc? Coniţă unde vi sunt gândurile?

Ce înspăimântată tresări Mimi!....

— A da, foarte frumos, foarte frumos, vă mulţumesc că mi-aţi atras atenţia, cu adevărat frumos este aci!

— Vezi coniţă, eu sunt un mare admirator al naturei, cu mine să mergeţi mereu la excursii şi nu vă veţi plictisi şi nici eu... lângă o coniţă aşa de frumoasă numai cam tăcută azi...

Şi când iar plin de îngâmfare pironi ochii, rămase iar încurcat, figura mică a lui Mimi se împietri iar străină şi atunci cu un uşor căscat o lăsă în pace.

— Ne ajung Tătarii, bunico, mi-e frică şi ochii de peruzea se stinseră în lacrămi.

Rădvanul fu oprit în noapte, unul după altul cădeau capetele slugilor ce înconjurau pe coana mare. Mimi fu smulsă de un braţ puternic şi leşină la pieptul ce parcă o aştepta.

In zare ea văzu visul trandafirilor albi şi roşii.

Când se deşteptă înfăşurată în haina groasă de lână, el o privi cu ochii lui de stepă, îi era frică să nu se împrăştie ca un vis din raiu, îi sărută mâna, o ridică uşor în braţe şi porni cu ea în noapte — ferindu-se de ai săi, o duse la conacul ei. Ce bine îşi aducea Mimi aminte de tainicul drum prin noapte, de inima care-i bătea sub haina de lână, de calul care sbura fantastic, de holdele care ardeau, de pustietatea înfiorătoare unde înflorea visul ei de iubire.

Ajunşi au stat închişi. ferindu-se de toţi. până s'a împrăştiat bejania şi când au eşit la lumina zilei, un călugăr cu mâna de o sută de ani i-a unit în ruina bisericei din sat.

Când peste câtă-va vreme se întâlni cu el şi îi privi ochii de stepă şi figura lui alta, atât de alta decât a tuturor, într'o seară de vară, la marginea unui râu verde ca marea, Mimi îl întrebă blând.

— Nu e aşa, că este foarte frumos pe Valea Doftanei, ai fost vre-odată?

— Da am fost acum de curând şi poate şi altădată... când par'că te-am întâlnit pe tine, da îmi aduc bine aminte, te-am întâlnit pe tine, erai într'un rădvan, lângă o bătrână ca maica precista şi când te-am furat erai încurcată în nişte mătănii.... da îmi aduc aminte, cum am rupt mătăniile ca să te iau mai repede, aşa încât capul bătrânei despărţit de trup să nu te stropească cu sângele ei...

Apa curgea la vale... aburii se ridicau în lumina lunei.. un preot bătrân par'că apărea ia zare... un miros de trandafiri era în aer... aducerile aminte făceau scară între amândoi... şi trecutul iubirei lor se depăna ca firul unui ghem... mereu mai mult, mereu mai mult....

Unde şi cum se vor mai întâlni departe în viitor... în infinitul destinului?

MIA FROLLO

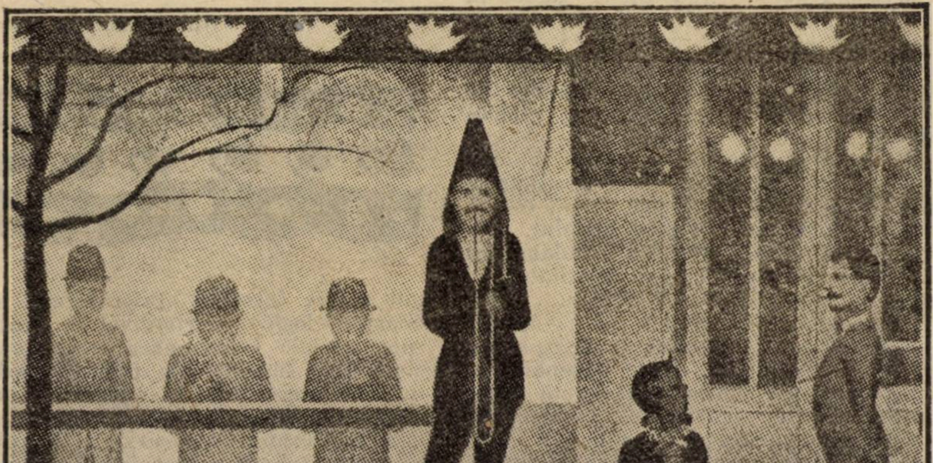

GEORGES SEURAT: PARADA

Carnet fantezist

Ion Iancovescu

Nu omul cu personalitate surprinzător de multiplă, nu artistul inteligent și actorul talentat — complectându-se minunat unul pe altul — va fi obiectul creionărilor marginale de azi, ci genul dramatic pe care-l ilustrează, gen care ar fi trebuit să dea titlul acestor creionări. Dar a vorbi de teatrul de bulevard în România și mai cu seamă de importanța pe care azi mai mult ca ori când și la noi mai mult ca ori unde o are acest teatru, înseamnă a vorbi de Iancovescu. Însă nu de fantoșa aproape identică pe care acest nume o trezește în mintea celor ce s'au delectat în fotoliile „Teatrului Mic“ și cari n'au văzut în el decât pe dandy-ul în frac, cu gulere înalte și ciorapi de mătase lavande; nu despre răsfățatul frivol al unui anumit public, ci despre acela pe care puțini îl cunosc și pe care și mai puțini îl bănue, despre intelectualul rafinat, despre omul de teatru, al cărui bun simț și experiență îi îngădue să vadă clar, să-și dea seama de realitate și să-și formeze convingeri nestrămutate pentru punerea în aplicare a cărora muncește aproape până la epuizare.

Contractele „Teatrului Mic“ și „Fantasio“ nu se datoresc unui capriciu sau unei preferințe frivole și comode ci tocmai acelor convingeri: războiul abia sfârșit urmările lui începeau să se întrevadă. Iancovescu a văzut, și-a dat seama și s'a pus pe lucru.

■

Orice spectacol are două laturi: una pur estetică cu o sferă riguros restrânsă și una... utilă cu o sferă destul de încăpătoare, ce cuprinde ca note noțiunile grație cărora acest cuvânt de „util“ se poate alătura de acela de „teatru“ Intr'un spectacol corect — și dacă piesa are cele două laturi — ambele laturi trebue să fie egal de îngrijite. Sunt însă momente în cari — lăsând pe cea dintâi în extrema limită dincolo de care nu este îngăduit să se treacă fără a diminua calitatea spectacolului — se simte nevoia de a se insista până la exagerare chiar asupra celei de a doua și anume asupra laturei utile. Momente în cari teatrul trebue să fie luminător, în cari să se aibă în vedere rolul de educator pe care-l împlinește străbătând cu o lumină fie și de opaiț bezna apăsătoare în care se sbat atâtea mentalități desorientate în urma transformării prea bruște.

Astăzi trecem prin astfel de momente și cred că numai este nimeni care să nu fie convins de importanța teatrului ca factor cultural. Prin teatru însă, marele public nu are atâta nevoe de cultură livrească, al cărei prim efect ar fi deșteptarea pedanteriei latentă în orice om mediocru și pretențios tocmai pentrucă mediocru, ci de cultură sufletească în cel mai larg sens al cuvântului.

Este un adevăr pe care-l poate certifica oricine a avut prilejul să se amestece printre publicul împestrițat și anonim, să prindă frânturi de conversații — savuroase de altfel — și să cunoască puțin mentalitatea acestui „mare public“. Nu rol de învățător să aibă teatrul, ci de educator și după ce acesta din urmă va fi împlinit, numai atunci se va putea vorbi de cultură estetică. A face întâi cultura inteligenței, lăsând la urmă pe aceea a sufletului — ca și cum aceasta ar veni dela sine — este a cădea într'o eroare foarte gravă.

Or ținând seamă de nevoia educației sufletești, educației sociale a marelui public — care trebue s'o recunoaștem este neînchipuit de redusă cel mai bun factor de îndreptare, care poate avea maximul de efect este teatrul de bulevard.

Pentru ce?

Tocmai pentru că el este atât de sever judecat și la noi mai sever ca ori unde: „teatru ușor“ cum superb dar înduioșător îl numesc acei inamovibili uzurpatori ai subsolului câtorva cotidiane și cari își arogă titlul de „critici“. Să răspundă în mod demn acestui titlu, la noi nu sunt decât Ion Marin Sadoveanu, Camil Petrescu, Nae Ionescu, uneori Sevastos și atunci când are curajul sincerității Scarlat Froda. Restul inexistenti.

■

Anul trecut cu prilejul unei astfel de reprezentații, un mare cotidian — mare doar prin numărul cititorilor — da o notă în chip de cronică a cărei concluzie era cam aceasta:

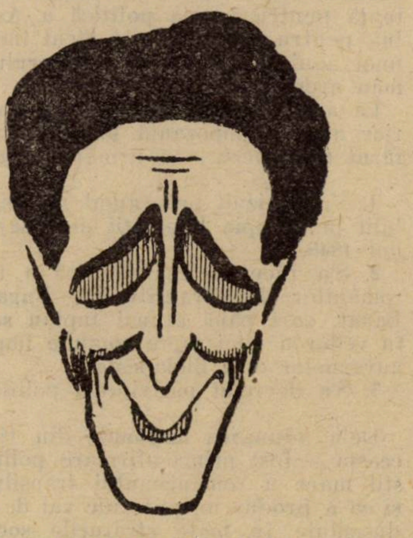

ION IANCOVESCU

„A reprezenta astăzi astfel de piese este o crimă. După perturbarea straturilor sociale, sdruncinarea conștiințelor, provocată de răsboi, teatrul trebue să aibă un rol etc, etc....

Ei bine tocmai din cauza stărei pomenite de zisul cotidian teatrul ușor trebue oferit marelui public și iată de ce:

A da piese „à thèse“ ca „Faust“ (căci Faust — partea I-a și a II-a reunite — este cea mai perfectă piesă cu tendință, cel mai frumos imn al muncii și totuși nici un critic nu a spus-o) sau studii psihologice de complexitatea lui „Hamlet“ sau de rafinamentul „Heddei Gabler“, publicului amestecat ce frequentează teatrele de azi, înseamnă a-l ului, a-l face să plece fără nici o idee precisă, ci cu crâmpee de sentințe cabalistice.

Chiar piese mai „terre-à-terre“, în care ideea autorului e ușor de prins, piese însă de reală valoare, piese puternice, nu pot avea decât un minimum de efect.

Când se poate spune că o piesă are efect satisfăcător?

Atunci când ceva din sufletul acela care animă personagiile trece peste rampă, plutește deasupra sălei, înfiorând ușor adâncul secret al simțirei fiecărui spectator, care evadează dintr'odată din el însuși; atunci când felul de a gândi, de a simți al autorului se întrevede din ce în ce mai clar și tinde a deveni și acela al spectatorului; atunci când tot ce este superior în delicateța sufletească a personagiilor este înțeles de acest spectator care eșind din sala spectacolului involuntar simte în noapte răsunându-i în auz replicele cele mai caracteristice ce-i rămân întipărite în minte ca adevăruri incontestabile.

Poate o piesă serioasă să aibă acest efect asupra marelui public?

Nu!

Ori cât de vanitos e omul mărginit, omul care n'a avut încă prilejul să fie pus față în față cu el însuși sub influența unei sguduiri externe, totuși își dă seama cel puțin în sinea lui, că e departe de acei ce se poartă sub ochii lui ca eroi. Dacă piesa e un îndemn spre mai bine, nu îl urmează căci ar însemna să sacrifice plăcerea, comoditatea ce-i procură răul în care se complace și un sacrificiu ori cât de mic ar fi, rămâne un sacrificiu deci ceva greu de obținut dela cineva. Un sacrificiu nu se face decât atunci când ești convins de utilitatea efectelor lui. Ori ținând seama de ideea preconceputǎ că ceeace se petrece pe scenă este antipodul vieței reale, un burghez pentru nimic în lume n'ar consimți să urmeze îndemnurile autorului căci ei nu concepe ca ideile preconizate pe scenă să fie aplicabile în viață cu atât mai mult că piesa i se pare atât de departe de realitate, prin gravitatea ei însăși.

Din contră teatrul de bulevard e mult mai aproape de public, de viața obicinuită ce nu are nimic eroic — cel puțin în aparență — personagiile de pe scenă se aseamănă perfect cu publicul care nu face eforturi pentru a înțelege, căci el socotește că nu a venit acolo decât să râdă și înțelegerea vine dela sine. Totul e glumă la început, totul pare ușor, neînsemnat, însă puțin câte puțin, în dosul situațiilor hilariante, replicilor spirituale începe a se preciza un pic de gândire, ce ia formă distinctă, subliniată dintr'odată printr'o scenă foarte puternică în fond, foarte ușoară în aparență căci a fost adusă pe neanunțate în râsetele publicului a cărui emoție crește în mod subconștient. Nu sguduiri evruste și austere cari trec peste publicul nepregătit ca o ploaie repede și scurtă de primăvară ce nu lasă nici o urmă, ci o emoție conținută și simplă care se insinuează, pătrunde și rămâne.

Iată pentru ce este mai util teatrul de bulevard.

■

Evident nu orice comedie este bună, după cum nici orice dramă este reușită. Totul este să știi să alegi.

Și Iancovescu are arta alegerii.

Afară de unele excepții constituind scurte „relache-uri“ în activitatea desăvârșirei programului său, piesele reprezentate la „Teatru Mic“, ascundeau sub rochita ușoară înviorată de culorile vii ale glumei, idei și tendințe ce se întrevedeau dintr'odată foarte clar la o întarsătură de situație, minunat subliniate de Iancovescu care e neîntrecut în felul de a trece „du plaisant au sevère“.

Din ultimi doi ani e destul să reamintim atât de fina „L'école des cocottes“— a cărei ultimă scenă e o discretă dar totuși energică lecție. — „Cusătoreasa din Luneville“, „Une étoile nouvelle“ și mai cu seamă „Așa-i Simona“ care s'a bucurat de o interpretare a cărei perfectă omogenitate nu am mai regăsit-o la nici una din reprezentațiile „Teatrului Mic“. Ritmul era atât de adequat piesei, încât din fiecare replică, scenă cu scenă, se desprindea clar și perfect sezizabila ideea autorului.

Ardealul şi problemele culturale

Politică si cultură

Ziarul „Tribuna“ a luat fiinţă în zile încărcate de o atmosferă foarte grea. La Budapesta se inagurase, în mod conştient şi sistematic, politica de maghiarizare, care nu mai recunoştea „statul ungur“ ca formaţiune politică, a tuturor cetăţenilor, ci transformase acest stat într‘un simplu reprezentant al „ideei de stat maghiar“.

Lucrul acesta a fost considerat de români ca o utopie şi în consecinţă combătut cu înverşunare. Răsboiul mondial a dat dreptate Românilor.

Maghiarii erau însă atât de orbiţi de această utopie încât nu mai aveau simţul prevederei. „Ideea de stat maghiar“ a fost obiectul principal de ciocnire între naţiunea română şi cea maghiară. Românii voiau să fie şi erau de fapt cetăţeni credincioşi ai statului ungar, dar Maghiarii confundau această noţiune cu ideea nenorocită de-a transforma pe toţi cetăţenii în maghiari veritabili. Urmarea fatală a acestei utopii maghiare, care cuprinsese nu numai pe factorii responsabili ci şi întreaga opiniune publică maghiară, fu că guvernanţii dela Budapesta îşi schimbară tactica politică şi faţă de politica culturală a naţionalităţilor din Ungaria, care fusese inaugurată sub marii şi înţelegătoriii bărbaţi de stat ai Ungariei Ötvös şi Deak. Astfel şi manifestările culturale ale românilor ardeleni, făcute mai cu seamă sub egide şi în cadrele „Astrei“, se resimţeau tot mai mult de influenţa politicei cu tendinţe de maghirizare.

Situaţia devenea astfel tot mai greu de suportat şi în anul 1880, când „Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român îşi ţinuse congresul anual la Turda, câţiva congresişti fruntaşi s‘au întrunit în casele lui dr. Ioan Raţiu, advocat, devenit mai târziu preşedinte al partidului naţional. Consfătuirea aceasta nu mai avea caracterul cultural, ci trecu cu totul în domeniul politic. De atunci toate congresele „Astrei“ aveau în mod oficial şi public caracterul unor preocupări curat culturale, dar în mod intim aceste congrese erau totodată şi prilejuri binevenite de-a se discuta chestiunile politice dela ordinea zilei. Obiceiul acesta a trecut apoi şi la întrunirile ce se făceau la sate, căci după terminarea părţii oficiale, care era publică şi numai culturală, oamenii mai de seamă din sat se întruneau la „un pahar de vin“ cu conferenţiarii veniţi dela oraşe şi în această intimitate se „făcea“ politică. Cu timpul obiceiul acesta se generaliză la tot felul de întruniri publice, ca adunări de bănci, conferinţe preoţeşti sau învăţătoreşti, ş. a. In tot locul şi cu toate ocaziunile la suprafaţă se făcea cultură, dar în intimitate se discuta politică.

Metoda aceasta a fost impusă de împrejurări, dar ea a dat roade foarte bune, căci în felul acesta s‘a format la poporul român din Ardeal o unitate de vederi în toate chestiunile politice, fără de care grandioasele manifestări de care a dat dovezi strălucite acest popor nu s‘ar fi putut produce.

Consfătuirea intimă dela Turda, unde s‘au cercetat cauzele, care au provocat situaţia politică extrem de gravă a poporului român, şi s‘au căutat posibilităţile de îndreptare, a dus la ţinerea primei conferinţe naţionale. Conferinţa aceasta s‘a ţinut la Sibiu în zilele de 12—14 Maiu 1881. Ea are o deosebită importanţă pentru istoria politică a Ardealului, pentru că atunci s‘a făcut începutul unei noui epoci în viaţa poporului român ardelean.

La această conferinţă, care şi ca exterior a fost o impozantă manifestare, s‘au făcut trei lucruri cu urmări însemnate:

1. S‘a revizuit propramul naţional stabilit pe câmpia libertăţii din Blaj în anul 1848.
2. S‘a făcut unirea politică a tuturor românilor din Transilvania, Ungaria şi Banat, cari până atunci luptau separat, în vederea unei lupte comune împotriva guvernelor dela Budapesta.
3. S‘a decretat pasivitatea politică.

Dela adunarea naţională din 1848 aceasta a fost prima afirmare politică în stil mare a românismului transilvănean şi ea a produs un puternic val de ură şi duşmănie în toate straturile societăţii ungureşti, care a şi izbucnit cu toată furia, mai cu seamă la studenţimea din Cluj, care s‘a dedat la cele mai grave şi odioase insulte la adresa românilor Nici chiar doamnele şi domnişoarele române din Cluj nu erau scutite de bruscările acelei studenţimi fanatizate de o presă judeo-maghiară, care nu putea de cât să câştige de pe urma unei astfel de atitudini. Luni de zile studenţimea din Cluj a cântat la toate ocaziunile un cântec trivial „O, tu, opincă puturoasă“

Purtarea studenţimei din Cluj a revoltat adânc opinia publică românească. Ca o reacţiune, cu tendinţa de-a schimba porecla în renume, mai mulţi fruntaşi din Sibiu au hotărît să înfiinţeze o societate pentru cultivarea naţionalismului sub numele de „Opinca română“. Statutele acestei societăţi au şi fost înaintate spre aprobare guvernului, care a refuzat însă să le aprobe. E interesant a cunoaşte punctele principale în care se fixau scopul şi mijloacele acestei societăţi.

In § 2 se definea astfel scopul: „Scopul societăţii este susţinerea, cultivarea şi desvoltarea prin mijloace legale şi morale a naţionalismului român în ţinuturile locuite de români în imperiul austro-ungar“.

După cum se vede românii sibiieni nu se gândeau numai la Transilvania, şi Ungaria, ci se duceau cu gândul şi la fraţii lor din Bucovina, ceeace dovedeşte că ideea unităţii naţionale era pe cale de generalizare.

In privinţa mijloacelor, cu cari s‘ar putea realiza acest scop, autorii statutelor din chestiune ne dau un program, care nu şi-a perdut încă din actualitate nici chiar pentru zilele noastre. Iată ce spune § 3:

„Societatea şi membrii ei vor stărui:

a) Ca în familiile şi casele româneşti, atât la ţară cât şi prin oraşe, să se vorbească, scrie şi citească româneşte;

b) Să se cultive moravurile naţionale româneşti, muzica, cântări, dansuri, serbări şi alte datini şi obiceiuri naţionale româneşti;

c) Să se susţină şi respective reîntroduce portul naţional român, mai ales la poporaţiunea dela sate, pe unde s‘a perdut în cursul timpului.“

Iar în § 4: „Societatea şi membrii ei vor ajutora şi promova învăţământul public românesc în şcoalele primare şi medii:

a) prin înzestrarea de şcoale confesionale române, prin ajutorarea şi înzestrarea acestora cu mijloace de învăţământ;

b) prin provederea şcolarilor români dela orice şcoală publică cu cărţi româneşti de şcoală şi de lectură şi prin înfiinţarea de biblioteci şcolare româneşti;

c) prin darea de ajutoare şi burse spre creşterea de învăţători şi învăţătoare pentru şcoalele primare române confesionale“.

Din acest program bogat de probleme culturale nu putea lipsi nici preocuparea politică, căci cultura şi politica în Ardeal mergea pe acele vremuri mână în mână. Pentru aceea se spune la § 5:

„Spre salvarea faţă de orice amalganizare a rassei române, societatea şi membrii ei vor stărui, ca numele de familie a acelor români, cari susţinându-şi naţionalitatea genetică cu nume neromâne, să se shimbe pe cale legală în nume româneşti“.

(Dispoziţiunea aceasta, care e imperativă, e de-o actualitate atât de mare, încât ar trebui să fie reluată în programul unei societăţi, care s‘ar creia special spre acest scop).

Lupta politică între românism şi maghiarism era însă cu totul inegală, fiindcă aceasta din urmă dispunea de multe mijloace, pe cari românii nu puteau să le aibă Mai mult s‘a simţit însă lipsa unui organ de publicitate, care să apară cotidian şi să fie în stare de-a riposta imediat tuturor atacurilor. Pentru aceea se lansase chiar la prima conferinţă naţională dela Sibiu ideea înfiinţării unui astfel de ziar.

In scopul acesta se constitui un consor-

Scena din ultimul act, în care Simone mărturiseşte lui André că îşi dă seama în mod obscur că s‘a transformat, atitudinea aceea contrastând cu felul de exprimare, chipul ireproşabil în care d-na Marilena Bodescu (dealtfel a fost singura creaţie a sa în acest gen, meritând numele de creaţie) a nuanţat această situaţie alături de d. Iancovescu care par‘că s‘a întrecut pe el însuşi, a fost un regal pentru acei ce au putut s‘o înţeleagă.

Aceste piese au fost — comme de juste — acelea în contra cărora critica s‘a ridicat mai vehement ca oricând. E curios uşurinţa cu care se tratează la noi un spectacol de „imoral“.

Imi amintesc de revolta justificată a d-lui Nanu — al cărui puritanism mistic este în deobşte cunoscut — la ultima reprezentaţie a piesei „In familie“ la care îl adusese curiozitatea enormităţilor debitate pe contul ei.

— „E posibil oare — îmi spunea el — să fie critica atât de obtuză, cu atât de puţină libertate de apreciere, încât să ţină drept imorală o piesă a cărei moralitate merge chiar până la naivitate.

Astfel de aprecieri sunt făcute să te desguste pentru totdeauna de teatru“.

Iancovescu însă nu s‘a desgustat. Incredinţat de importanţa rolului ce avea să-l împlinească a perseverat pe drumurile apucate şi perseverează încă spre cea mai mare bucurie a celor cari îl înţeleg.

P. IGIROŞIANU

GEORGES SEURAT

Hep!... hep!... hep!

..Nisipul din arenă, ireproşabil, e zburlit de copitele calului, care, alergând în jurul bordurii albe, poartă pe şoldurile lui rotunde şi pline ca un fruct, picioruşele fine şi silueta sprintenă a călăreţii, cu fustanela ei de gaz involt şi braţele fragede, subţiri şi graţioase ca două tulpine de crin, în vijelie.

Hep!... hep!...

Domnul director, în haina lui neagră, cu crisantema la butonieră, frizura ca un şarpe uleios, pe frunte, patinează elegant cu ghetele de lac, şi biciul lui — vierme fantastic — se zvârcoleşte fără odihnă spre şoldurile calului, pocnind.

Hep!... hep!...

Un acrobat — ca un diavol — se rostogoleşte în salturi savante şi caraghioase pe urma călăreţii, îngrijorat zâmbitoare:

Hep!... hep!...

Un clown, cu nădragi multicolori şi mutră tragic nevinovată, se demenează, în preajma acrobatului, grăbit şi încurcă lume.

Cu faţa lui de var şi rânjetul în tristeţă, alt clown susţine, atent, un curcubeu de fular sub care, cal şi călăreaţă, trec ca săgeţi prin nour.

Etajaţi în staluri, balcoane şi galerii — domni şi doamne, în costumele epocii, cari astăzi ni se par bizare — au, în atitudinile lor ruguros verticale, o expresiune de teamă extatică — şi de adânc copilărească fericire...

Reprezentaţia s'a terminat.

Circul se goleşte de lume, oamenii de serviciu curăţă şi greblează arena frământată — şi **Georges Seurat,** ieşind în piaţa bâlciului, mai întârzia prin preajmă, cu ochii încă vibrători de lumina interiorului şi sufletul plin de o caldă prietenie pentru semenii aceia ai lui, fardaţi, trudiţi şi — în caraghiozlâcul lor aparent — eroici, fără vreve şi fără ştire.

In curând estrada circului, o clipă goală. e invadată de câţiva muzicanţi cu instrumente ţipătoare.

Domnul director, cu frizura ca un şearpe de catran pe frunte, în haina lui neagră şi biciul, răsucit, sub bra', se preumblă, obosit şi grav, aruncând — peste publicul curios, dar totuşi indolent şi neîncrezători, care aşteaptă la marginea scării — priviri laolaltă arogante şi rugătoare.

Acrobatul caraghios, care mai adineaore, în arenă, îşi răsucea trupul în salturi înfricoşate şi diavoleşti, e singurul care, pe estradă, pare, din pricina machiajului ridicol — alegru, neobosit şi întreprinzător.

El porunceşte muzicii să tacă şi, prin schime şi expresii familiare, convinge publicul să urce scara, căci **„muzica intră înlăuntru şi reprezentaţia începe, imediat...“**

. . . .

E târziu.

Georges Seurat, ca un copil cuminte, îşi îndreaptă trupul bolnav spre casă.

Pe cheiul Senei, — copăcei schingiuiţi de foame, ofticoşi de înghesuială şi trişti de dorul câmpului, îşi profilează rămuşoarele anemice peste griurile noctambuleşti, în cari se bănuiesc, grave, tăcute şi reci, străvechile palate de pe celalt mal.

Cineva stă aplecat peste balustradă şi priveşte în ape.

Stă acolo de multă vreme şi priveşte încremenit — de parcă apele, cari lunecă sub el, nevăzute, în şuşur greu învălurate, l'ar chemà în adâncuri cu glasuri vrăjite de sirenă.

Georges Seurat îşi urneşte mai departe trupul bolnav — şi din pieptul lui, o tuse seacă, asemeni unui ferăstrău pe sicriu, sună uscat în griul umed al nopţii.

Ajuns în atelierul lui, unde miroase a mucigai —, o lampă sărmană fumegă, iluminând pereţii coşcoviţi şi reumatici —, peste cari, ici colo, se vădesc. prinse în cuie, fragmente de pictură şi crochiuri în cărbune.

Nu poate adormi curând.

Impresiile de peste zi îl obsedează.

Ar vrea să le traducă pe pânză, dar n'are încă meseria necesară.

Bătrânii maeştri, academici, ai Parisului îl sufocă.

Cei tineri, pe care el nu-i frecventează, — din timiditate, sau poate din mândrie — nu-l satisfac.

E, în ei, mai mult ţipăt şi frământare decât convingere şi viziune nouă.

A auzit spuindu-i-se că, nu ştiu care anume pictor, a descoperit o tehnică, care va face şcoală.

O tehnică prin care e posibilă transcrierea, pe pânză, a jocurilor de lumină **colorată.**

Astfel tabloul nu va mai porni dela desemn către coloare, ci, direct, dela pata colorată, dela impresiunea, de culoare, momentană, de pe retină.

— Evident — meditează **Seurat** — culoarea trăieşte prin lumină. Soarele e un generator chromatic. Tabloul este fătul soarelui. Impresiile noastre vizuale — ca simple impresii — sunt, fireşte, bune călăuze pentru munca unui pictor, dar, numai cu impresii putem oare exprima **întregul** vizibil şi invizibil? Pot oare traduce pe pânză, speculând numai lumina şi culoarea — ceeace sufletul meu cere, în afară de natura aparentă? Impresia de pe retina mea e provocată de realitatea materială. Incercând să traduc această „impresiune“, fac operă de copist. Spiritul meu e alungat din lucrare, sufletul meu constrâns să rămână spectator inactiv, faţă de imensa, tragica — şi totuşi poetica — privelişte a **omenirii contemporane.** Ah!... or fi prea puţin lucru: o impresie! Universul e o uriaşă angrenare, cu aspecte multiple şi necontenit noi. Universul nu e numai lumină şi culoare. Universul e o forţă **organizată** şi adânc expresivă. Dar mai presus de toate, **organizată.** Nu putem realiza nimic temeinic, conduşi numai de impresii fugitive. Opera noastră se cuvine construită, potrivit pildei creatorului, utilizând tot ceia ce-i poate asigura izbânda şi trăinicie. Un tablou nu poate să joace ca un fluid — sau ca un sunet. Ridicat din materiale pozitive, tabloul urmează să fie construit pe temelii pozitive. Un tablou e o arhitectură. Contemplat de un individ lipsit de simţul culorilor, ori reprodus în gravură, tabloul trebue să trăiască şi să rămână grăitor şi fără atributele lui coloristice. Elocvenţa unei pânze stă, în primul rând, în echilibrul şi armonia masselor şi liniilor lui. Şi, totuşi, Doamne!... culoarea rămâne singurul mijloc de expresiune al pictorului — iar lumina, elementul care intensifică, variază, modelează, şi spiritualizează culoarea... Dar, într'un tablou, culoarea şi lumina, nu pot fi, şi ele, ştiinţificeşte organizate, deoarece optica are şi ea legile ei nestrămutate, cărora în lipsă de orice altă experienţă, trebuie — mai întâi — să ne conformăm? Pictura, ca orice îndeletnicire omenească înaltă poate ea despreţui rezultatele cercetărilor ştiinţifice?...“

. . . .

Multă lume a crezut că **divizionismul** — (metodă eminamente ştiinţifică), a urmat după cum părea şi firesc — **impresionismului,** metodă aproape exclusiv instinctuală, deşi, uşor influenţat de ultimile cercetări ale opticianilor, asupra **spectrului solar.**

Contemporan cu impresioniştii, **Gerges Seurat** a lucrat independent de ei şi, aproape fără să cunoască, amănunţit, metodele lor, a determinat (prin cercetări detailate şi eforturi supra omeneşti, — la care se mai adăoga o superioară sensibilitate şi o incontestabilă distincţiune intelectuală) — curentul denumit **divizionist,** care, logic, trebuia să urmeze impresionismului.

Fireşte, cercetătorul acesta, care în 1891, moare, deabea la vârsta de 32 de ani, — a fost, în tot timpul vieţii lui, dacă nu aproape, un dispreţuit, în orice **caz un ignorat.**

De după războiul cel mare — mai ales — critica şi amatorii au dibuit, în opera lui, elementele de nestrămutată valoare technică şi de originalitate în viziune, şi... l-au reclamat posterităţii.

Astăzi tablourile lui se reîntorc din America, răscumpărate cu sume fabuloase de către Statul francez — iar **Luvrul,** muzeul nemuritorilor din toate epocile şi de pe întreg globul, i-a deschis

---

ţiu, pentru înfiinţarea unei societăţii pe acţiuni sub firma „Ateneul român, institut tipografic“. Capitalul social era stabilit la 100.000 florini (peste 200 mii lei), împărţit în 1000 acţiuni a 100 fl. Scopul acestei societăţi era „de a desvolta şi înavuţi literatura română şi a întemeia un ziar de zi, ca organ al partidului naţional român“.

Planul acesta n'a reuşit însă. şi anume din următorul motiv, pe care-l găsim expus în raportul comitetului central al partidului, citit în a doua conferinţă naţională ţinută în 1884 tot la Sibiu.

„Pe când însă comitetul delibera, spune raportul cu aceeaşi candoare ca şi când ar vorbi de „pertractările“ dela 1920—1926, alţi bărbaţi particulari l-au prevenit, înfiinţând deodată două asemenea ziare, cari ne fac bune servicii în cauza naţională“.

Aceşti „bărbaţi particulari“ erau tribuniştii, cari făceau să apară la Sibiu „Tribuna“, iar la Braşov transformau „Gazeta Transilvaniei“ din foaie săptămânală în ziar cotidian.

Ziarele acestea au devenit mai târziu organe oficiale ale partidului naţional român. „Tribuna“ a sucombat în anul 1903 în urma grelelor pedepse în bani şi temniţă dictate de justiţia magiară, dar şi din cauza nepăsării şi insuficienţei în felul de redactare din ultimul timp al existenţei ei. „Gazeta Transilvariei“ apare şi acum, dar în condiţiuni nedemne de trecutul ei

In articolul viitor ne vom ocupa de evoluţia presei ardelene şi vom arăta, că până la răsboiu în Ardeal nu se putea concepe politică fără cultură şi cultură fără politică. Aceste două condiţiuni erau adânc săpate în sufletul poporului de acolo. O comparaţie între trecut şi prezent ar fi cu totul dezolantă.

ION BAILA

Cronica muzicală

PREMIERA „REGELE YSULUI" la Opera Română

Direcțiunea Operei române manifestă o aprigă dorință de a se scutura de ponosul repertoriului învechit. Anchilozat în aceiași regie roasă de rugina străvechei moșteniri rutinare, zădărnicit ca posibilități dramatice de aceiași confuzie permanentă a rolului muzicei în teatrul de operă, acest repertoriu nu pare hotărît pentru alt rost, de cât spre a sluji ca ambianță muzicală pentru desfășurarea capacității vocale a soliștilor. Reauzim de când am început a asculta muzică, acelaș „Rigoletto", cu aceiași coriști improvizați în curteni și halebardieri cari danseazá menuetul, cu grațiile lui „Pastolache" al ursarului nostru, sau cari în „Bărbierul", făcând pe „sonatori", bandă de muzicanți, sunt mai sgribuliți ca o ceată de copii colindători la Moș Ajun. Iar ca decor „Sala magnifica nel palazzo Ducale", bunăoară, este aceiaș chembrică pe care-am pomenit'o, după care se cojește, ca de pe un zid igrasios, văpseaua evocatoare a dibuirilor teatrului nostru muzical. Opera română încearcă a se smulge acestor vestigii ale începuturilor. Dificultățile reorganizării ca operă de stat, abia acum i-au îngăduit să atace o piesă nouă, necunoscută încă pe scena noastră lirică, isbutind, deci, să ne dea premiera de săptămâna trecută: **Regele Ysului,** muzica de **Edouard Lalo,** poemul de **Edouard Blau.**

Formal, primenirea repertoriului la care ține cu tot dinadinsul noua direcțiune, este clar relevată și satisfăcută;—satisfăcută în parte, de sigur. Dacă și de fapt, este mai greu de susținut. Căci ne scapă, în primul rând, criteriul de selecțiune, adoptat de direcțiune în fixarea repertoriului. Este unul istoric? Este gustul public? Sau este acel al unei școli naționale? Niciun punct de vedere din aceste trei, nu pledează pentru înscrierea în repertoriul Operei Române a Regelui Ysului. Proprietăți stilistice, particulare și caracteristice, care să așeze opera lui Lalo într'un loc aparte în evoluția muzicii dramatice, nu se descoper în Regele Ysului. Nici deosebite propleme de tehnică teatrală, sau muzicală nu se văd rezolvate în opera lui Lalo. Este incontestabil, o lucrare care nu poate fi așezată la acelaș nivel de experiență a „Ielelor" lui Puccini, înscenată la Opera română, anul trecut. Socotim, totuși, că acelaș criteriu, impresiuni și reminiscențe de prin teatrele de operă din Apus, au presidat și la alegerea operei lui Lalo. Nu este cel mai nimerit criteriu. Nu este, în tot cazul, cel pe care trebue să-l țină în vedere, instituțiile de cultură muzicală ale statului. Și considerat din acest punct de privire al culturii muzicale, repertoriul „Operei Române" nu poate fi întocmit după amintirea și nici după impresiunile personale ale nimănui. Jocul de a introduce în repertoriul Operii române sau în programele Filarmonicii lucrări care privesc experiența personală a oricui, primejduește ceiace statul are datoria să organizeze sistematic: cultura muzicală a poporului. Astfel socotind lucrurile, Regele Ysului este introdus în repertoriu nu apărând ca o necesitate, ci ca un capriciu pe care rar și-l îngădue chiar cele două instituții fruntașe ale teatrului muzical francez: l'opéra și l'opera-comique.

Să nu tăgăduim însă o risipă de bunăvoință, de cheltuială bănească și de energie, de grije și ambiție ca să se ofere ceva revoluționar de nou. Prima oară se profilează la Opera română intențiile clare ale unui regisor. Nu te învoești cu tot ce face d. **Pavel,** este posibil. Va trebui să mărturisești însă că domnia-sa este conștient de ce face, chiar când violentează prescripțiunile partiturii, fie în decor, fie în mișcarea materialului uman. Numai cam monoton apare spectacolul, din pricina tendinței de unitate, urmărită cu atențiune de d. Pavel. Contestabile sunt apoi îngrămădirile de personal și chiar de decoruri cum e în actul al doilea, tabloul al doilea. Partitura indică: „Une plaine immense. A l'horizon la silhouette de la ville d'Ys. A droite une antique chapelle". Ingrămădirile din acest tablou cu întunerecul specific dramelor wagneriene, cu Mylio ca un Siegfried, acuză și mai evident influența maestrului dela Bayreuth, de care caută să-l scuture critica franceză pe Lalo. Distins gust și bine păstrat în decorațiuni și în costume. Ar fi fost de dorit totuși mai mult relief rustic în „nunta bretonă" — așa a vrut-o Lalo — din primul tablou al actului al treilea, în care, și d. **Apostolescu,** rămâne, și în atitudine și în cânt, un Lohengrin, chiar când cântă minunata aubade: Vainement ma bien aimée. In care apoi d-na **Babici** mecanizează delicioasa melodie populară (Chanson de la Mariée), răpindu-i tocmai frăgezimea ei primitivă. Dar, să nu intrăm în amănunțimi. Spectacolul este, așa cum am spus, cu multă îngrijire pus la punct.

Coruri destul de bine dresate în mers, isbutite ca ansamblu în dosul scenei. Orchestra sub conducerea d-lui **Massini,** bine stăpânită, dar prea desechilibrată atunci când alămurile, după buna tradiție franceză, fac muzică răsboinică. La a doua reprezentație, d. **Alfred Alexandrescu** a ținut bagheta, atenuând pe-alocurea și temperând elanul marțial al alămurilor. Șovăitoare ca și în rolul Antoniei, al cântăreței suferinde de piept din „Povestirile lui Hoffmann", a apărut d-na Babici, care, pe lângă răceala ce dă rolului — în loc de candoare inocentă, mai păstrează aceleași defecte de pronunție românească. Cu puteri suficiente, dramatice și muzicale, deși rolurile sunt lipsite de vână dramatică și de contraste în economia piesei, au interpretat d-na **Snegina** și d. **Atanasiu** pe cele două spirite negre ale operei, iar d. Apostolescu, amplu ca voce, rămâne încă nedumerit asupra rolului lui Mylio. Stângăciile baletului nupțial vor fi înlăturate cu vremea și nici nu se vor mai înghesui perechile, (alese tocmai pentru a arăta o ideală armonie a gesturilor și mișcărilor), în neorânduiala și nesiguranța care nu poate fi tolerată specialiștilor coregrafici, Regele d-lui **Folescu** hieratic și cu caldă și generoasă voce.

GEORGE DIACU

---

ușile, în pragul cărora, profesorii și criticii oficiali, au înmărmurit cu mintea clăpăugă, aiuriți de nedumerire.

N. N. TONITZA

N.A. Intr'unul din numerile viitoare vom încerca să stabilim amănunțit — pentru cetitorii cari vor fi ignorând — deosebirea technică dintre **impresionism** și **divisionism,** așa de adeseori confundate, chiar de către specialiștii paletei și ai criticii cotidiane.

TEATRELE

PREA MULT MOLNAR

De ce această năvală la teatrele particulare, de a juca des cât mai des, piesa de Molnar?

A părut cumva directorilor, că piesele lui Molnar ispitesc publicul? Publicul a reacționat însă.

Au crezut directorii, că în piesele lui Molnar sunt roluri cari să dea izbânzi unor artiști? Și aceasta s'a dovedit, că a fost o iluzie. Mai ales după reprezentația „Moarei roșii" la teatrul Regina Maria".

Sau poate au socotit unii directori de scenă, că au prilejul să apropie cât mai mult teatrul de cinematograf, la adăpostul pieselor, de trucuri dramatice, ale lui Molnar?

Poate. Dar publicul n'a fost câștigat și strădaniile au fost aproape iluzorii.

SCHIMBAREA DELA NAȚIONAL

Direcția teatrului Național a fost încredințată, ziaristului și incidental deputatului Alex. Al. Hodoș.

Chemarea unui ziarist la un post de așa de mare răspundere, e desigur pentru breasla noastră o măgulire. In ceasuri grele, pentru unele instituții a început și la noi să se facă apel la ziariști, la priceperea lor, la repedea lor hotărîre și la putințele lor de a examina în cât mai scurt timp și nevoile instituției și necesarele îndrumări imediate.

Chemarea lui Hodos să conducă teatrul Național, mă bucură, fiindcă îl socotesc demn să-și îndeplinească și cu inteligență și cu energie și cu hotărîre, îndatoririle.

Din prima zi, a și început să revizuiască valorile neutilizate ale teatrului.

Ii doresc din toată inima, tenacitate.

*

Al. Hodoș a înlocuit pe Ion Minulescu, care avusese o temporară delegație la direcția teatrului Național.

Cred, că dacă ar fi fost mai multă, mai sinceră și mai leală prietenie, în jurul lui Minulescu, el ar fi putut să facă unele lucruri foarte bune.

Direcția lui însă a fost considerată ca un provizorat, — dintr'o zi într'alta — și nici el nu s'a înfipt la munca necesară de îndreptare, dar nici ceilalți n'au sărit să-i dea camaradreesc sprijin.

B. C.

Cinematograful

CINEMA CAPITOL „Le Vertige" cu Jacques Catelain. Un film corect. Te întrebi foarte mirat de ce nu te lasă inima să îi dai un calificativ mai generos? Subiectul nu este într'atât de banal ca să se confunde în cenușiul atâtor filme văzute, și apoi montarea e din toate punctele remarcabilă. Poate că fără această montare nu ai fi putut da nici măcar, — destul de ferocele calificativ de corect interesante, foarte interesante aplicații, ale artei decorative super moderne, inteligent realizate de Marcel Lherbier. Interpretarea și ea cu aproximație corectă. Jacques Catelain e o cutie cu ciudate surprise, când plăcute, când neplăcute.

P. I.

RASSEGNA CULTURALE

In ultimul număr al excelentei publicaţiuni **„Rassegna Culturale“**, cel mai bun organ de propagandă românească pentru Italia, care apare sub îngrijirea „Fundaţiei Principele Carol“, d. Apostol Culea tipăreşte un admirabil de bine documentat studiu asupra „culturei populare în România“.

Extragem din acest articol pasagiul de mai jos, atât de interesant prin bogăţia de date, asupra învăţământului primar şi răspândirii tipăriturilor în straturile mai largi ale populaţiei dela ţară:

„Invăţământul primar în România se predă în mai mult de 18.000 şcoli primare, de către un corp didactic care numără 36.598 de membri. E încă prea puţin pentru cele 17 milioane de locuitori ai Regatului.

Până acum câtva timp, durata acestui învăţământ era de patru ani. Noua lege de organizare a învăţământului popular, intrată de foarte curând în vigoare, cere pentru formarea de bază a tuturor cetăţenilor români, cel puţin şeapte ani de învăţământ obligatoriu, lăsând ultimii ani pregătirii practice şi îndrumării către agricultură, industrie şi comerţ, după cerinţele mediului. Cursurile pentru adulţi sunt obligatorii şi durează dela 4 la 6 luni pe an; pentru analfabeţi, trei ani. In decursul trecutului an şcolar, şcolile pentru adulţi au avut 800.000 de auditori.

Pentru îndrumarea oficială a culturii populare, ministerul instrucţiunii publice are la dispoziţia sa o instituţie autonomă: **Casa şcoalelor şi culturii** populare. Aceasta a organizat primele biblioteci populare, cicluri de conferinţe, sărbători populare şi puse bazele asociaţiilor agricole.

„Casa şcoalelor“ a înzestrat până azi 14.279 de biblioteci populare şi şcolare cu câte cel puţin 150 de volume fiecare. Acordă sprijinul său material la 520 de societăţi culturale şi la 20 de căminuri culturale.

Intr'un interval de 25 de ani a tipărit 1.512.337 cărţi populare şi 535.620 volume pentru educaţia tinerilor (teatru pentru şcolari şi popular). In afară de editura sa, Casa şcoalelor cumpără anual, în mediu, pentru circa o jumătate milion lei, diferite publicaţii pentru bibliotecile populare. Subvenţionează în afară de aceasta multe dintre „industriile casnice“, prin care se desvoltă patrimoniul artei naţionale. Ţine la dispoziţie un serviciu cinematografic, care procură aparate de proecţie pentru cultura populară; în sfârşit se foloseşte de conferenţiari ambulanţi şi de profesori, care desfăşoară o activitate extra-şcolară, cu caracter cultural“.

Mai departe, autorul articolului arată activitatea pe tărâmul cultural al ministerului muncii, care anul trecut a dat 7176 volume pentru bibliotecile muncitoreşti şi al ministerului cultelor şi artelor, care a cumpărat în ultimii ani 281.400 de volume pentru bibliotecile care depind de el.

O foarte largă atenţie acordă d. Culea, Ateneelor populare, societăţii „Astra“, „Ligii culturale“, „Caselor Naţionale“ şi „Fundaţiei Principele Carol“, a căror activitate este urmărită în toate manifestările lor.

Revista mai cuprinde sintetice studii asupra mişcării literare şi teatrale, obiective şi pe deantregul folositoare străinilor care ar vrea să ne cunoască.

Trebue menţionat articolul despre pictorul Grigorescu.

DE MAX ŞI PITOEFF

☐ **André Ronveyre**, desenatorul, criticul, esseistul şi care continuă, la **Mercure de France**, după Maurice Boissard şi Henri Béraud, cronica dramatică, face, vorbind de un spectacol cu Pitoeff (în **Sardanapale**) următoarea confuzie: „Cu voinţă sau nu, d. Pitoeff ne reaminteşte, în mod cu totul particular, pe De Max, compatriotul său. El joacă cu obişnuita şi uniforma sa morbideţă un rol care i se potriveşte de minune genului său“.

CONTIMPORANUL

Nunărul V. (70), din Noembrie, aduce un articol al d-lui **T. Arghezi:** „Limbile“, din care extragem, pentru adevărul pe cât de simplu, pe atât de poetic formulat, următoarele:

Atâta timp cât ceri tutun, te bărbiereşti şi umbli cu trăsura, noţiunea nu greşeşte. Eroarea începe abia acolo unde limbile devin literare, în cărţi, în Babel, adică exact în locul unde limbile se despărţesc Toţi scriitorii francezi de pildă, cei remarcabili, sunt semnalaţi, de pildă, pentru excelenţa limbei franţuzeşti pe care o pun în cărţi.

De fapt, niciunul din bunii scriitori francezi nu scrie franţuzeşte, fiecare — afară de scriitorii curgători, de scriitori-cişmele — scrie o limbă particulară. Această limbă nu e idiomul, nici vocabularul; este o limbă strict personală, e limba inteligenţii sau a geniului, dacă preferaţi.

Ceeace face că cinci scriitori străini pot fi mai apropiaţi în limba lor, în aparenţă străină, de cât alţi cinci scriitori naţionali şi contimporani. Nimeni nu ar fi în stare să susţie că doi paraleli, ca Remy de Gourmont şi ca d. René Bazin, au scris vreodată aceeaş limbă, cu toate că verbele **avoir** şi **être** mişună în ei deopotrivă.

Rostul artistic, se pare, al scriitorului este să denatureze şi să complice limba la infinit, în aşa fel, ar părea, în cât într'un moment culminant al vieţii intelectuale, fiecare cuvânt dintr'o limbă oarecare, să reflecteze, să evoce, să înlocuiască toate celelalte cuvinte, perindate prin cadrul lui, ca peisagiul schimbător şi fugace în cuprinsul succesiv al unui geam de tren...

Limba e un metru elastic, divizat în cuvinte, cu care poţi măsura întinderea odăii sau distanţa dintre stele, fără să-i muţi capetele şi numai trăgând opus de amândouă. Intr'un cuvânt poate să încapă mult mai mult decât învaţă Academia; atârnă de arhitect. Intr'o limbă zac sute şi mii de limbi şi diferenţa esenţială dintre asemenea limbi e infinit mai pronunţată decât chiar aceea dintre două limbi naţionale.

Când nu ştiam nici o vorbă englezească, am ascultat timp de două ore, cu viu interes, un conferenţiar englez, pe care l-am înţeles. Nu l-am înţeles în ceeace era, vulgar vorbind, limba engleză ci în limba particulară a învăţatului englez. Rezonanţa ideilor lui, timbrul intelectului, corespondeau cu ecourile ascultătorului ignorant şi figurile geometrice ale unuia se suprapuneau exact peste schemele latente ale sensibilităţilor intelectuale ale celuilalt. Este de crezut că intelectul se comportă, în analogie cu electricitatea ca un curent primar faţă de curentul secundar, care se iscă numai prin vecinătate şi afinităţi, în bobinele de electromagneţi. Şi este probabil că mintea, talentul, geniul sunt electricităţi deosebite şi la voltage deosebite şi că între scriitori se petrec asemănările şi deosebirile, pur de potenţial sau intensitate ca între bateriile uscate de buzunar, becurile de 25 lumini şi curenţii de înaltă frecvenţă.

ROMANELE LUI PANAIT ISTRATI

In **Mercure de France**, dela 1 Noembrie, criticul romanelor, d. **John Charpentier**, continuă să refere asupra romanelor exotice şi coloniale din literatura franceză. Reproducem rândurile în care vorbeşte despre romanele lui Panait Istrati:

HAIDUCII, de Panait Istrati. Este o epopee, de bună seamă, şi cu un caracter de o surprinzătoare noutate, aceea pe care o compune d. Panait Istrati, ale cărui două dintre lucrări: **Kyra Kyralina** şi **Moş Anghel**, au fost primite cu o admiraţie aproape unanimă. Aceste „povestiri ale lui Adrian Zugravul“ amintesc, de fapt, rapsodia omerică, sagalele şi gestele, fără să meargă de fel spre o imitare, din pricina aerului primitiv pe care li l-a imprimat inspiraţia populară din care au ieşit sau care le-a hrănit cu seva ei puternică. Deoarece, de bună seamă, d. Panait Istrati, care a rătăcit îndelung prin ţările balcanice, n'a inventat pe de-a'ntregul poveştile pe care le pune în gura personagiilor sale şi pe care imaginaţia sa le îmbogăţeşte cu detalii brutale, pe care le colorează cu o prodigalitate bizantină.

Haiducii săi nu sunt atât bandiţi cât revoltaţi, nişte **ontlaw**, ca şi tovarăşii lui Robin Hood, eroul independenţii saxone. De altfel se şi vede, din al doilea volum, pe care-l publică astăzi **(Domnitza de Snagov)** cum se degajă un sentiment naţional din tumultoasa evocare legendară pe care o face. Astfel, opera d-lui Panait Istrati se înalţă, chiar de pe acum, ca un monument desăvârşit, de o impresionantă frumuseţe composită şi pe care, fără exagerare o putem pune în rangul acelora care ilustrează literatura cea mai veche. Ea ne oferă savoarea-i sălbatecă şi din fericire neobişnuită într'o epocă de civilizaţie aşa de înaintată, ca a noastră.

CERCUL „SBURATORUL“

In şedinţa de Duminică 7 c., d. F. Aderca şi-a citit penultima nuvelă din seria „Grădinăriilor“.

D. G. Ciprian a citit actele 3 şi 4 din comedia sa originală „Mârţoaga lui Chirică“. Actorul, fatalmente s'a confundat de data aceasta mai bine ca oricând cu rolurile interpretate.

S'au citit reuşite traduceri din Petrarca şi Leopardi precum şi poezii originale de C. Stelian, Şt. V. Ionescu şi C. Baltazar.

Au asistat: d-na şi d. E. Lovinescu, d-rele Cella şi Bebs Delavrancea, Sanda Movilă, M. Nicolau, Sarina Pas şi d-nii Pompiliu Constantinescu, G. Nichita, Anton Holban, I. Valerian, etc.

CALENDAR LITERAR

14 Noembrie, 1848: S'a născut în Cernăuţi Zamfir C. Arbore.

1873: Apare în Bucureşti gazeta **„Oltul“** condusă de Alexandru Macedonski.

15 Noembrie, 1845: S'a născut în Ghindăuani, judeţul Neamţ, filosoful Vasile Conta.

1872: S'a născut în Bârlad, poetul G. Tutoveanu.

1886: Apare în Bucureşti **„Revista bibliografică“**, condusă de Ion C. Yuga.

1905: Apare la Galaţi **„Curentul nou“**, revistă literară, condusă de H. Sanielevici.

16 Noembrie, 1852: Moare la Palermo, în Italia, istoricul N. Bălcescu.

1862: Titu Maiorescu a fost numit profesor la Universitatea din Iaşi.

1867: C. Stăncescu a vorbit la Ateneul Român despre **„Cum se critică operile de artă“**.

1885: Apare în Bucureşti ziarul **„Epoca“**, condus de Gr. G. Peucescu, Barbu Şt. Delavrancea, N. Filipescu, Alexandru Vlahuţă, etc.

1887: Apare în Craiova revista **„Amicul libertăţii“**, condusă de Traian Demetrescu.

17 Noembrie, 1888: A murit d-rul I. Cibac.

A murit la Florenţa scriitoarea Dora d'Istria.

1891: Apare **„Veselia“**, în editura ziarului „Universul“.

1906: Apare în Bucureşti, ziarul politic şi literar **„Patria“**, condus de Virgil Arion.

18 Noembrie, 1883: A murit în Paris jurisconsultul Vasile Boerescu.

1909: A murit istoricul ardelean Augustin Bunea.

19 Noembrie, 1867: V. A. Urechiă a vorbit la Ateneul Român, despre **„Satira, Satirici români, Cantemir, Dăscălescu, Gr. Alexandrescu, Bălăcescu, Heliade, etc.**

ECOURI

REDACȚIONALE

☐ Continuarea „Micului tratat de estetică" al d-lui F. **Aderca** nu apare, dintr'o eroare tehnică, în numărul de față.

SCRIITORII

☐ **Cu numărul de față** „Universul Literar" **începe publicarea unei întregi serii de poezii datorite d-lui Dragoș, Protopopescu, care își reia în chipul acesta, după o lungă tăcere, contactul cu literatura beletristică.**

D-sa are gata pentru tipar un volum care pe lângă inedite va conține și poeziile publicate în ultimii șase ani de zile, sub nume propriu sau sub pseudonimul Dinu Lance, în „**Viața Românească**", „**Cugetul Românesc**", „**Gândirea**" și „**Sburătorul Literar**".

☐ D. **Ion Ojog** pune sub tipar în editura „Semănătorul" din Arad, un volum de poezii : „**Pridvoare**".

☐ D. **P. Igiroșanu**, a prezentat teatrului Fantasio o comedie : **A fost odată o oglindă**.

☐ In cursul lunei Noembrie va apare al doilea volum din „Istoria literaturii contimporane" de d. **Eugen Lovinescu**, tratând „Evoluția criticei literare".

☐ In curând apare sub îngrijirea d-lui Ramiro Ortiz, în editura „Cartea Românească" a doua parte din „Divina Comedie", — Purgatoriul — tradusă de Gh. Coșbuc.

INSTITUTUL DE LITERATURA

Ziarele au înregistrat o veste, menită să bucure pe toți iubitorii de literatură și mai ales de critică decentă.

In ultima ședință a Senatului Universitar d. profesor O. Densușianu a cerut, Senatul a aprobat și d. ministru I. Petrovici și-a însușit — pare-se — desființarea institutului de literatură al d-lui Mihail Dragomirescu.

Operația, e drept, a cam întârziat. Important e să nu mai întârzie și mai ales să fie radicală. Nu ne pricem în ale chirurgiei. Am auzit că sarcomul se reconstitue, totuși, poate că o cauterizare abilă ar izbuti să neutralizeze această excrescență universitară de pe urma căreia literile române s'au ales cu o serioasă afecțiune : CONFUZIA ESTETICA POSTBELICA.

EXPOZIȚII

☐ **Paul Verona** : Ateneul Român : sălile V și VI (fostă Pinacoteca statului). Deschisă de la 1—25 Noembrie.

ARHITECTURA BUCUREȘTILOR

D. **Marcel Iancu** a fost fericit inspirat, numind arhitectura de astăzi a Bucureștilor, o arhitectură de accidente. Cuvintele d-sale au ponderea stigmatului și curajul manifestului :

Accidente sunt chiar și regulamentele, cari „organizează" construcția fiindcă nu există răspundere nici orientare.

Accidente sunt nenorocitele raporturi dintre piața Lahovari și Academia de Comerț precum este accident și dosul industrial și fantomatic al acelei construcții văzute din aceeaș piață.

Accident, arhitectura reconstruită a gărei de Nord, accident dacă în mijlocul căiei Victoriei cu aspect de bâlci cresc în fiecare zi alte stiluri.

Accidente sunt și surprize necunoscute în analele construcției orașelor, întâlnirea dușmănoasă și oribilă a celor două institute de cultură superioară: Școala de arhitectură și Universitatea.

Accidente sunt însă și școala de arhitectură (arhaică)? și universitatea (modernistă?).

Accident este și distrugerea vechei universități, un ultim vestigiu de artă și bun simț al Capitalei.

Accident este și așa numitul stil românesc.

Dacă vreodată călătorilor străini Bucureștii s'au înfățișat sub o formă simpatică, azi ei vor pleca cu amintirea unui oraș de bâlci, unui conglomerat fără armonie, fără ordine, fără stil și fără **suflet**.

Unde sunt edilii noștri? Dar a cui poate fi răspunderea în cetatea hasardului și a nepăsării? Soarta desorientării domină.

Numărul e complectat cu poezii, fantezii și critică de: **I. G. Costin, Ion Barbu, Ion Vinea, Al. O. Teodoreanu, Romulus Dianu, Sergiu Dan,** etc.

REVISTE

Sburătorul

Numărul de după vacanță (IV. 5 Noembrie) al revistei d-lui E. Lovinescu se deschide cu un fragment din „Evoluția Criticei literare", al doilea volum din **Istoria literaturii române contimporane**, al d-lui E. Lovinescu.

E vorba de estetica integrală „a d-lui Mihail Dragomirescu. Cu o logică strânsă și de bonhomie periculoasă, d. Lovinescu analizează efectele esteticei integrale a d-lui Mihail Dragomirescu. E un model de satiră critică. Din lipsă de spațiu vom reproduce încheerea :

„Contestând teoria kantiană a lipsei de universalitate obiectivă a judecăților estetice, d. Dragomirescu susține că din momentul aplicării condițiilor Esteticei integrale a d-sale, universalitatea judecății estetice din subiectivă ce se pare că e, devine obiectivă, ca și judecățile științifice ;.„ frumosul este tot atât de universal și obiectiv, neschimbător și adevărat, ca și adevărul". Uitând însă mai pe urmă universalitatea obiectivă a judecăților estetice, d. Dragomirescu pune totuși fundamentul judecății estetice în gust. „Și cine n'are gust, zadarnic va cunoaște toate principiile estetice din lume. Cu ele și numai cu ele, mai cu seamă când e vorba de o aplicațiune superficială, putem oricând arăta ca frumos ceeace nu e frumos de loc și ceeace este o simplă imitație fără valoare ca o adevărată creație. Din acest punct de vedere nimic nu e mai sec și mai rebarbativ decât o aplicare de principii fără fundamentul gustului. Și în acest caz, firește, e preferabil să ai gust fără principii, decât principii fără gust". Cum gustul nu-i o valoare fixă ci o mutanță, de o valoare strict individuală, construcția estetice d-lui Dragomirescu clădită pe un fundament atât de instabil, nu poate avea, așa dar, o valoare științifică.

In restul sumarului literatură selectă și critică subscriu : G. Brăescu, H. Papadat Bengescu, Gh, Nichita, Camil Baltazar, Ion Barbu, Vladimir Streinu, Pompiliu Constantinescu, etc.

SOCIETATEA DE MÂINE

Studioasa revistă clujană în care au văzut lumina tiparului atâtea importante contribuții în domeniul sociologiei aplicate, aduce cu ultimu-i număr (III, 44, 31 Octomprie) o bucurie mai mult cetitorilor săi : Un supliment literar de 8 pagini, în care se publică versuri, traduceri și probleme literare saŭ culturale.

Reținem pentru simplicitatea și emoția-i discretă, poema d-lui **Emil Isac.**

Intr'un articol : „Credința strămoșească și cultura națională în Basarabia", d. **Ion Băilă** pledează judicios pentru înființarea facultăței de teologie la Chișinău :

„Clujul și-a recăpătat un caracter românesc nu prin procesele verbale dela siguranță și dela poliție, ci prin vorba vie a tineretului școlar sburdalnic care se afirmă impetuos ori unde, Astfel și Chișinăul ar căpăta mai curând un aspect mai românesc dacă am avea acolo câteva școli superioare. Inceputul trebue făcut tocmai cu facultatea teologică, fiindcă elementul de bază al renaționalizării Basarabiei trebue să fie biserica ortodoxă. Educația religioasă a poporului basarabean trebue făcută treptat și cu trecere bine chibzuită dela starea de azi, care e aproape identică cu bigotismul, la starea de emancipare ce-o avem în celelalte regiuni ale țării.

Având în vedere acest lucru credem că primele generații de teologi basarabeni ar corespunde mai bine misiunei lor locale, dacă și-ar face pregătirea în mediul mai apropiat de sufletul lor decât la universitatea din Iași, despre care un distins profesor a spus că este cea mai antireligioaă. In timp de câțiva ani facultatea teologică din Chișinău ar putea deveni un adevărat focar de cultură religioasă și națională, luând locul ce l'a avut în lumea ortodoxă facultatea de teologie din Chiev.

Nu trebue să uităm nici îmrejurarea, că dincolo de Nistru bântuie învățătura lui Antichrist, căreia trebue să-i opunem un puternic val de apărare prin întărirea credinței strămoșești în cea mai expusă provincie românească.

RASPUNSURI

☐ O. PAPADIMA, Tg.-Mureș : Scriscarea dv. a trezit în inima noastră, ecouri de adâncă simpatie. Revista însă n'am primit-o. Poate că ne-o puteți trimite, din nou, pe adresa redactorului, str. Brezoianu, 9.

ERATA

In articolul † **Ion Ciorănescu** din numărul precedent, pag. 14 coloana trei, rândul 31 **vedeam** în loc de **vedeau**, și rândul 35, **văd** în loc de **râd**.

CARȚI PRIMITE

DACIA TRAIANA. Calendar pe anul 1927, (redactat de Horia Petrescu), tipogr. „Dacia Traiană", Sibiu 1926.

Dr. GH. PREDA : Nicolae Petra-Petrescu (Moșul), un amic al poporului (buletinul 45 al dep. Sibiu al „Asociațiunii"), Sibiu 1926.

CAROL DRIMER : Biblia Ester (Purim) trad. din ebraică cu un studiu, Iași 1926; lei 20.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREȘTI

UNIVERSUL LITERAR

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

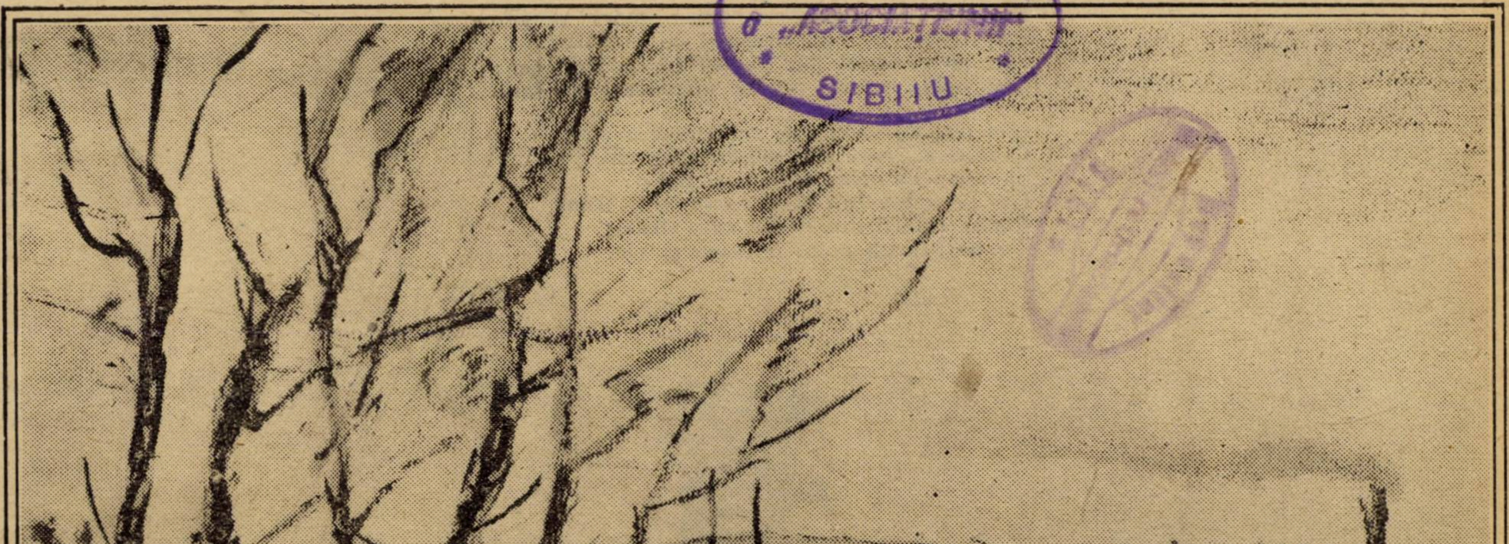

C. BACALU: PE DUNARE

An XLII, No. 47.
21 Noembrie 1926.

Lei 5.

Reconstrucţie

unei prietene moarte

In atelier, pe paletă, au vibrat cândva fiori
Din liniile-ţi, calde ţinuturi de sud,
Din alb, din negru şi din roşu crud
Fiinţa-ţi toată am prefăcut-o 'n culori:

Din buze am stors roşu pentru maci şi garoafe;
Din trup, virginale şerpuiri de izvoară;
Din piele, smalţ pur pentru funduri de cer;
Din ochi, umbre pentru orizonturi de sară.

Şi-acum, de te-ai dus reîntoarcere nu-i,
Cere-te-aşi cere din moarte, dar cui,
Şi totuşi cu ochii atâta mai pot:
Din ţărmul cellalt când vreau să te frâng,
Risipa culorii din pânze mi-o strâng
De pari lângă mine întreagă şi vie.

G. NICHITA

Pastel ireal

După ce s'a frecat peste orbită cu palma unui nor,
soarele roşu şi plictisit
s'a uitat
nedumerit, înapoi peste sat,
ca un ochi blajin de bou obosit, —
apoi s'a lăsat pe-o rână înapoia cramei lui moş Terinte;

soarele s'a culcat ca un copil cuminte.

Iar seara, ca o viţeluşe cenuşie şi bolnavă
care-a fost la păşune, —
s'a apropiat tristă de cătune;
la marginea satului, lângă biserică, s'a oprit
şi scuturând din cap, şi-a făcut clopotul dela gât să răsune;
apoi, crezând că locuinţele
                    sunt grunji de sare
                                    lăsaţi lângă drum.
a 'nceput să le lingă, până când a topit
întregul sat; —
iar acum,
peste vatra satului, viţeluşa s'a culcat.

Ţăranii crezând c'a murit dintr'atât,
i-au aprins la cap lumânările de seu, care miroase urât.

A. POP, MARŢIAN

ISPĂŞIREA

după **FRAŢII GONCOURT**

Două după miezul nopţei.

Toată încăperea lumei e plină de întuneric. Numai ochiul de mică al paraginei din mijlocul salonului mai trăeşte în acest imperiu al suferinţei. Mai departe, un sâmbure de aur prelins din păhărelul candelei, frige albeaţa de crin al unui pat, se sbegueşte în loc într'o ţopăială caldă şi lentă, apoi se înfige în coasta unui paravan, încrustând un briliant, de unde fuge pentru a se topi în colţul unde o pereche de ochi se închid pentru totdeauna, aşezând pe craniul încă ferbinte, un al treilea ochi de foc. Aerul e jilav, cu miros de toate nuanţele în care predomină cataplasma încruzită. La răstimpuri, dau ungherele în care tremura câte o fantomă se aud suspinele durerei infinite. O umbră s'a prelins dela un fund la celalalt fund al salonului, s'a oprit în dreptul ochiului de foc, l'a sculat din somnul lui adânc, holbându-l într'o lucire stranie, fixă, orbitoare, spre poalele aşternuturilor, apoi fantoma s'a topit în umbră. Dintr'un alt colţ, altă fantomă vine spre ochiul de foc, oprindu-se într'o vibrare diafană, mărindu-şi volumul care trece peste liniile de zugrăveală ale salonului. E sora Tana care-şi face rondul. Rece şi posomorîtă, mai palidă ca lumânarea care o plimbă la toate căpătâile patului, lăsând în treacăt la urechea fiecărui adormit, şoapte duioase cari îi măreşte aureola de blândeţe supraomenească, în care o îmbracă uniforma sobră şi lumânarea vie, învăluindu-i chipul cu o duioşie îngerească şi pe care adesea moartea o lipeşte pe frunţile celor ce au adormit de veci! Trece lumânarea pe la toate capetele, desgolind o gură arsă de pojarul cancerului, un cap care dispare într'o fractură a occipitalului înămolit în faţă, o pereche de mâri cari s'au imobilizat în junghiul operaţiei, sau o pereche de genunchi care s'a înfipt în abdomen pentru a potoli nişte colici. Şi lumina trece tremurătoare, înainte, din pat în pat, bronzând obrajii surorei Tana cu o aureolă de sfinţenie, luând-o cu ea mai departe, într'o lume îndumnezeită, într'o lume de jertfe, de devotament măreţ — într'o lume suprapământească şi în care nu trăeşte decât elanul, rugăciunea şi abnegaţia.

Sora Tana visase spitalul ca o regenerare a ei morală, şi de unde nu ar mai fi dorit să iasă. Totuşi, ajunsă aci, atmosfera lui îi micşoră avântul, umplându-i sufletul de o nedumerire înfrigurată. Râsetele studenţilor o înspăimântă! Vedea la fiecare pas moartea, moartea care se plimba incontinuu dela pat la disecţie şi înapoi, în cutia aceea lugubră, purtată după miezul nopţei de doi infirmieri pe sălile cari se contopesc într'un infinit sombru, macabru, evocându-i brusc, emoţiunile din timpul pansamentului. Şi de câte ori trecea pe lângă căruciorul care aştepta la uşa salonului pentru a purta pe roţile lui de gumă figuri palide, cari se reîntorceau la salon mai palide, sora Tana simţea o căldură stranie în şale, care se repercută cu o înţepătură surdă în vârful degetelor, prelingându-se în călcâe. O bună bucată de timp se luptă încercând să îngenunche această slăbiciune, îndreptându-şi suferinţele spre o alinare divină şi implorând pe Dumnezeu pentru statornicia obişnuinţei.

Şi astfel, încet, încerca zi cu zi, un fel de senzaţiune de antrenament bizar, care îi deslușea intuitiv mai mult, reconfortări stranii. Sgomotul surd dar ordonat, rămas în urma aparatului administrativ care face coada convoiului clinic, sau ecoul sălilor adânci cari încă vibrează şi după ce au pierit toţi paşii, îi procurară nădejdea unei lumi de o oră înviorătoare, de răgaz sufletesc, de vagă uitare de sine. O mândrie stranie, contribuia la înfiriparea sufletului ei sfios, dându-i o înfăţişare de sfinţenie, de altruism răpitor, umplând-o de mulţumirea unei biruinţi delicioase în jurul ei. Şi sora Tana nădăjduia cu o semeţie duioasă, că moartea nu va avea puterea să-i smulgă triumful, din braţele-i puternic încolăcite în jurul acestei mulţumiri voluptoase. La rândul lor bolnavii, îi sorbeau din ochi îngrijirile, citind în făptura ei întreagă, toată bunătatea şi desinteresarea care se degaja sublim din aureola ei îngerască şi cu care o împresura divina ei menire! O iubeau, o adorau frenetic ca pe o mântuire, văzând în apropierea ei, scăparea lor întârziată. Studenţii, la ora mesei îi rosteau numele cu o înflăcărare amestecată cu respect, păstrând fiecare în adâncul aprecierilor lor, un fel de mândrie stranie pentru această fiinţă nouă şi curată şi al cărui suflet trăia intens şi poetic în ochii ei focoşi, între degetele ei de email, prin cutele vestmântului ei sacru. Dar muncea mult, peste puterile ei aproape. De cele mai multe ori oboseala zilei o trimitea în chilie sdrobită, renunţând adesea la săvârşirea obişnuitelor rugăciuni, căzând frântă pe patul alb, în prada unor friguri de virginitate târzie, cari îi da senzaţiunile unor turburări înfricoşătoare. Târziu după potolirea unui astfel de atac avea vedenii bizare ghemuindu-se în aşternutul ei de smântână şi căutând în grabă părţi mai reci spre a-şi răcori tălpile cari frigeau. Această jumătate de somn, îi făurea dorinţi extravagante, opace ca şi întunericul nopţei care îi mărea turburările, cutremurându-i corpul cu o senzaţiune de nenorocire apropiată! Şi continuă să se lupte aprig cu puterea unei astfel de viziuni, cari deobiceiu prevestesc prăbuşirile definitive şi duc la desnădejde, pe astfel de prizioneze de bună voe. Nu de puţine dăţi, se trezea într'o bae de lumini şi irizări de aur, fără ca să poată privi în fundul ei clar, în văpaia strălucirei ei regească, — un fel de reflex incert, asemenea încrucişărei unor snopi de aţe de lumini şi la întâlnirea cărora, apărea dureros toată fericirea ei veştejită de leşuiala deziluziei. Din acest relief de nedumerire, se desprindeau întinderi nesfârşite, din care se trudea amar să-şi înseileze certitudinea celor ce avea să vie! Dintr'acolo se apropia lent, adierea unei vieţi senine, dintr'acolo unde dispăreau dorinţele deşarte de eri şi frământările de astăzi; dintr'acolo, unde avea să-şi ducă imaculată virginitatea şi unde suspina fiorul unei însufleţiri noi — ceva asemănător cu frigurile anilor de pension şi care tremura în quadrilul fantastic al chimerelor, topindu-se apoi în infinit, pentru a mări descurajarea, a doborî fecioria şi a potoli de veci nădejdea şi de unde totuşi, vin armonii de făgăduinţi turburătoare — visul satanic al simţurilor supraexcitate.

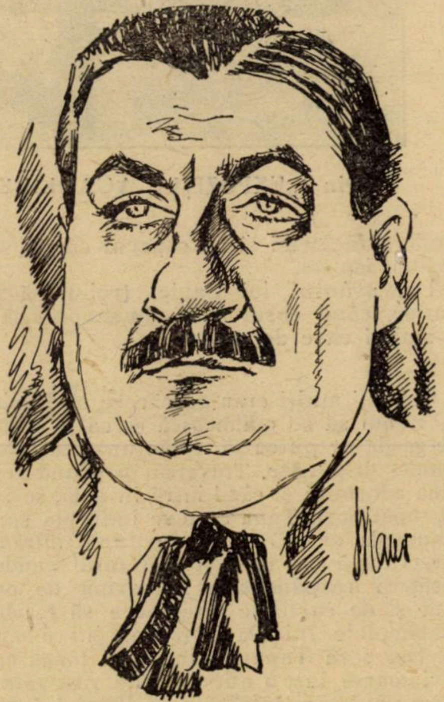

SARMANUL KLOPŞTOCK

Şi în lumea unor astfel de stări, sora Tana simţea în suflet o învălmăşeală de iluzii abea potolite, un fior bizat de redeşteptare, care-i frângea trupul într'o apatie de voluptate ucigătoare, care îi tortura fiinţa stăruitor, primenindu-se mai în urmă într'o aţâţare suavă, asemenea senzaţiunei atingerei vagi, a unei aripi de fluture sau a sărutărei focoase, îndelung chinuită de aşteptare şi care topesc patru buze arse, în prima sărutare aprigă, care aduce sfârşitul fecioriei!

*

După contra-vizită.

Tumult infernal în camera internilor; anul al patrulea, sărbătoreşte finele de stagiu. Prin rotogoalele de fum, năpădeşte larg şi vertiginos, tot dispreţul şi veselia fără de margini a acestor corifei ai generaţiei noi şi care plimbă din umăr în umăr, butelii cu alcool, şi din gură în gură, glume de tot soiul, într'un zumzet de sburdălnicie, de şagă şi voe bună!

Şi într'un timp, când o sticlă se opri din întâmplare deasupra capului lui Daniel, adunarea isbucni într'un glas:

— Ah surorile, surorile dragii mei camarazi! Dar pentru numele lui Dumnezeu, de ce nu le-aţi convocat?

— Ia slăbiţi-mă strigă un somnoros, cu astfel de colegi!

— Mai la o parte cu egumenele astea cari urăsc de moarte pe bolnavii cari refuză împărtăşania şi în schimb se duc la mahala pentru a-şi ascunde un avort!

Daniel plecă uşor capul cu ţigară cu tot, deasupra unei scrumiere.

— —Foarte înălţătoare menire Domnilor, adause un altul, dar luaţi aminte ca aci avem personal de gardă tot atât de harnic ca şi D-lor, dar despre meritele cărora nu se pomeneşte nimic! Apoi astfel de mironosiţe în uniformă de vestală, sunt în stare să lase să putrezească în aşternut cadavrul unei biete lăuze care nu ar avea cu ea actul de cununie, socotind că spitalul ar fi un locaş de penitenţă dacă nu chiar un colţ al raiului!

— La dracu! sbieră Daniel. Un astfel de rechizitor l'am mai ascultat cândva într'o pagină a lui Voltaire. Aşa să ştiţi, că nici voi nici Voltaire nu aveţi dreptate! Sunteţi nişte călăi cu aceste biete martire desinteresate, care renunţă la tot spre a se devota împărăţiei puroiului, muncind ca nişte automate, martirizându-se în atmosfera asta de grozăvie şi scârbă, nerâvnind la nimic şi mulţumindu-se cu nimic! Luaţi

Din „EXPOZIŢIA ACADEMIEI ARTELOR DECORATIVE"

mee din afara regatului ăsta, al formolului şi aduceţi-o vă rog în faţa unei astfel de înfrânte de bună voe, la ora când scormoneşte într'o rană! Se va cutremura desigur, din toate mădularele şi nu va întârzia să-i pună la picioare toată admiraţia şi salutul ei. Şi voi dar trebue să vă prosternaţi dacă aveţi o inimă, înainte de a o bârfi!

— Nu mă miră de loc adause ţipătul unui alt student care se frângea într'un colţ. Este desigur o pricină personală la mijloc, care are darul să îngrijească într'astfel pe surori!

— Care anume pricină, isbucni Daniel muşcând din pahar?!

— Haide, toată lumea ştie, — la naiba cu ipocrizia — adause ţipătul din ce în ce mai beat.

— Sfârşeşte urlă Daniel, greblând cu degetele, firele de bectemis, ale bărbii cari scânteiau într'o spuză strălucitoare de broboane de rachiu.

— Oare tăgădueşti că ai fi îndrăgostit la nebunie? continuă cel de al doilea ţipăt.

Daniel rămase într'o mişcare de silnicie, de nehotărâre. Apoi tresări. Un intern adause:

— In orice caz este ştiut de toţi că şi ea nu e mai puţin sedusă!

— Sunteţi cu toţii nişte beţivi, izbucni Daniel.

— Dar cine s'a îndurat vre-odată să închidă ochii, când ea se gudură pe lângă sorţul tău, numărându-ţi firele din gene, în vreme ce tu îi urmăreşti pierdut razele ochilor ei mari, cum se frâng în albeaţa halatului? întări primul ţipăt.

— Ori cum e vorba de o tactică de mutism, care spune atâtea şi atâtea, când pui pe femee într'o astfel de dilemă.

— Ergo, izbucni corul, toată lumea e beţivă? Şi pentrucă din întâmplare (!) ştim şi noi, ceeace ştie toată lumea, suntem dar cu toţii nişte beţivi? Poftiţi logică, cu carul nu altceva! Şi apoi mai pe scurt domnilor, toate infirmierele în orele libere, nu vorbesc decât de ei, aşa să ştiţi!

Şi în vârtejul chefului ăsta, care se topea în beatitudinea unei fără de margini uitări de sine, mintea lui Daniel păru că se trezeşte într'o lumină de recentă amintire. Toate mărunţişurile întâmplărilor, toate nimicurile trecutului cari scăpărară în năvălnicia aducerilor-aminte în timpul boalei Janei, apăru în ochii lui orbiţi de rachiu, conturându-i adevăratul sens al acestui scurt dar dureros trecut şi pe care nu-l putuse încă înmormânta!

— Ei bine Daniel, reluă corul, încă nu te-ai hotărît?

— Nu am pentru ce, răspunse internul automat, aducând la gură un pahar plin; apoi se aplecă în coate făcând să părâe masa cea lungă şi grea, şi care nu trosnise nici odată până atunci! Avea în priviri clipiri care arătau că în dosul lor să ia o hotărîre în vreme ce buzele continuau să morfolească o ţigare care nu fusese aprinsă deloc până atunci. Apoi apropiindu-se de un student, la întâmplare:

— Care va să zică este adevărată povestea mea? Şi e hotărît că şi ea are un sentiment?

Dar studentul interpelat, continua să moţăe. Daniel se apropie mai mult, luându-l de mijloc:

— Cum? E posibilă o astfel de închipuire? S'ar putea oare profana un vestmânt care lasă în urma lui atmosfera sfântă a altarului şi care totuşi te îmbie la o dragoste atroce, având ceva din poezia unei spovedanii? Şi cu toate acestea săvârşeşti sacrilegiul pentru că este divină numai voalul acela sublim care închide chipul de ceară al surorei, ca într'o cutie a fecioriei şi pe capacul căreia stă sigiliul ispitei.

Dar avântul lui Daniel trebui să se curme, când corul risipindu-se prin săli, îi aminti că e dejurnă.

*

Cei mai mulţi erau de părere că Daniel ar trebui să se odihnească şi că în odaia de gardă ar putea să moţăe un altul. Dar Daniel dispăruse. Traversă în goană grădina adormită şi când intră în sală, se ivi în capăt Sora Tana care se îndrepta spre mansarda ei. O urmă pe furiş, intrând direct după ea, în odae. Căldura scundei încăperi răspândea o mireasmă de ordine şi de caştitate care făcea să fearbă în tâmplele lui Daniel tot rachiul ce băuse. Dar sora Tana simţind paşi lângă ea, se întoarse într'o atitudine de răstignire, ceeace buimăci într'atâta pe Daniel, încât acesta se repezi, înăbuşind pe acest Krist transfigurat în cea mai divină dintre fecioare. Sora Tana se smuci cu o sforţare de indignare supremă, aducându-i la loc braţele şi lovindu-l. Daniel se strecură înfrânt, străbătu înebunit spitalul care dormea, traversă din nou grădina în care trăia numai suspinul stelelor şi plânsoarea cucuvaelor, scobori scara, şi rămase înlemnit pe cea din urmă treaptă care desparte parcul de curtea necropsiei.

Ziua următoare simţi în locul loviturei ce căpătase, pata unei mustrări amare. Mai cu seamă nu se domirea dacă, isprava din noaptea trecută era imboldul unei afecţiuni ce ar fi nutrit într'ascuns surorei Tana. Işi amintea lămurit chiar, că niciodată nu iubise pe sora Tana. In glasul, în gestul şi în întreaga ei făptură, în mireasma de purificare şi de sfinţenie a chilioarei ei, văzuse ceva din apucăturile şi amintirea Janei — şi atâta tot. Şi când beţia trecuse marginile abuzului, îi veni ideia tentativei unei consolări. Nici odată însă, gândul său cinstit nu trecuse dincolo de pieptarul ei de atlas, străbătut de crucifixul de abanos şi care învălue cu o înfăţişare de nevinovăţie îngerească. In chiar cele mai intime împrejurări, la ora pansamentului, când răsuflarea ei parfumată înfiora petalele unui trandafir care se odihnea pe bluza lui argintie, sora Tana nu era pentru el de cât tovarăşa înălţătoarei lor meserii aşa cum îi surprindea acel mare moment de altruism divin, care îi imobilizau deasupra ranei celui ce le cereau din ochi, mântuirea. Se gândise doară la această încercare de incorectitudine, mai mult sub imperiul intenţiunei perversă a absolvenţilor care înadins îl îmbărbătase pentru această nesăbuită necuviinţă, pentru ca, chiar a doua zi, să poată pune în gura clevetitorilor, cinstea sorei Tana. Dar acum Daniel recules, Jana luase locul surorei Tana. Işi aminti cu durere de prima lor întâlnire în spital, la ora clinicei, când maestrul îi recomanda cazul dela nr. 14, de lunga lor despărţire, de prima lor sărutare, de proectele viitorului, de viaţa lor de noctambuli, de toate, uitând d'abinele pe sora Tana şi regăsind-o acum gata să se înlănţuiască pentru vecinicie. Dar Jana murise şi Daniel abea după ce fusese huiduit de sora Tana simţi mai atroce lipsa ei. Nu mai păstra nimic dela ea, decât amintirea ochilor grozavi de mari şi de frumoşi şi a gurei care se desbobocia în două petale de purpură mată, alcătuind chimeric forma unui idol imortalizat în memoria simţurilor. Desnădăjduit, se afundă în lumea acestei scumpe reverii, sub povara căreia se înăbuşia, se sleia. Şi împotriva acestui chin care nu-l mai slăbea o clipă, negăsind nici o altă îmbărbătare, se apucă din nou să bea.

III

La câtă-va vreme după întâmplarea din chilia sorei Tana, toată lumea ştia că, internul Daniel sgăriat în ajun la disecţia unui cadavru atins de infecţie purulentă, se chinuia în spasmuri groasnice. La ora vizitei de după amiază, când un coleg de internat părăsind căpătâiul în care se sdrobea de durere Daniel pentru a-l înlocui în salon, fu văzut urmat în goană de sora Tana. Mergeau alături, din bolnav în bolnav, muţi, schimbând la intervale scurte, priviri cari înăbuşiau în dosul lor îndurerări adânci.

Intr'un târziu Daniel şopti studentului care veghia:

Scrie mamei explicându-i că o astfel de întâmplare este destul de cunoscută în meseria noastră.

— Dar bine, isbucni internul, noi ne trudim să-ţi redăm viaţa şi tu aiurezi într'astfel?

— Nu, nu, şopti din nou Daniel cu trufie ; nu vă fie teamă mi-am ales eu bine omul care să-mi asigure „**ispăşirea**“ !

Şi buzele-i înălbite, se deslipiră într'un zâmbet de o amărăciune înfiorătoare.

— Inţelegeţi, ar fi fost prea banal pentru un doctorand să-şi facă singur, de cap, ca orice puşcăriaş de rând, mai cu seamă când ai o biată mamă care ar vrea să trăiască ! Dar este hotărît mai dinainte, ca o întâmplare, o stupidă de întâmplare să poată realiza tot ceia ce nouă ni se pare cu neputinţă ! Vino mai aproape.

Studentul îşi aduse scaunul lângă pat. Daniel continuă în şoaptă, având în priviri urmele unei satisfacţiuni stranii.

— Viaţa mea nu mai era decât a ei ; voi nu aţi avut de unde cunoaşte acest lucru ! Apoi holbând ochii în ţavan :

— Ah sărmana mea Jana, aşteaptă-mă ! Canalie ce am fost, putu să strige ceva mai târziu, după o pauză în care se păreau că ochii ţintesc în tavan, prima fâlfâire a morţei care se apropia. Nu-i dădusem îndeajuns cloroform ! Ce crimă ticăloasă am săvârşit ! Vai, ţipătul ei, acel ţipăt straniu care exprima cea mai groaznică dintre dureri, când s'a trezit până încă nu apucasem să închid d'abinelea rana ! Şi acum îl aud şi de atunci o clipă nu m'a părăsit şi mereu îmi strigă : „tâlharule, tu cu neghiobia şi nepriceperea ta ai omorît-o ! De atunci am revăzut-o mereu, în nopţile mele de insomnie alcoolică, rânjindu-mi dintr'o învălmăşeală de sânge şi din care păstrez şi azi pe şorţul ce purtam când am omorât-o, — colo în dulapul supraveghetoarei, cocoloşit şi uscat, într'o pată mare, ca o remuşcare fără de sfârşit.

Pieptul lui Daniel se înălţa sub greutatea unui oftat prelung, venit din fundul unei vieţi care se sfârşea. Intr'un târziu putu iarăşi să şoptească :

— Spune-i mamei că aşa a fost să fie, adăugând că numai atât îi pot trimite din sărăcia mea, şuviţa asta ; e din părul meu ; îl iubea atât de mult !

Şi aţipi în horcăelile agoniei.

Se luminează.

Pereţii danseazǎ în jurul lumânărei. Pe fereastră se strecoară adierea unei dimineţi plină de doliu şi de mâhnire. Din lumânare se desprind stropi de aur topit şi se sparg de mozaic. Pe patul alb ca smântâna, acoperământul contureazǎ inflexibil, rigiditatea mortului ce înveleşte. Cineva — o fantomă — apare după uşă, aducând cu ea o umbră care trece peste dimensiunile celui ce o poartă, sleindu-se de mort şi topindu-se apoi prin fereastra deschisă, în văpăile de afară. După ea, sora Tana îngenunchiând. Se ridică apoi, într'un târziu, luându-şi umbra cu care venise şi dispărând cu ea fără să privească undeva.

A doua zi studentul, în braţele căruia se sfârşise Daniel, amintirdu-şi vag de apariţia din cursul nopţii, instinctiv, se repezi la măsuţa de noapte, şi înţelese că, la căpătâiul mortului încremenise cineva într'o vreme, căci şuviţa de păr nu mai era la locul ei !

SFÂRŞIT

SARMANUL KLOPŞTOCK

Mic
Tratat de estetică literara
SAU
Lumea văzută estetic

7

(CE ESTE FENOMENUL ARTISTIC ? ARTISTUL)

Cele două atitudini. — Expresia estetică

Am văzut cauzele psihologice ale creaţiei artistice. Care sunt atitudinile fundamentale ale artistului în faţa lumei ?

Artistul nu poate avea decât două atitudini fundamentale : lirică sau epică, romantică sau clasică, subiectivă sau obiectivă.

Nimic nu îndreptăţeşte o supremaţie a uneia din cele două atitudini — care e în fond una singură, întrucât chiar în restul lumei **artistul nu se poate vedea decât pe sine,** iar în opera de artă **nu se poate reda decât pe sine.** In ultimul veac cel puţin, istoria literară ne arată o alternaţie ritmică strictă, sub formă de şcoli literare, a celor două atitudini.

Scriitorul care se descrie pe sine — sentimentele şi preferinţele sale — **sau** care descriind lumea din afară o **deformează** în chip conştient, după gustul **sau** intenţiile sale literare, se supune **de-a** dreptul marelui imperativ al naturei **care** a creat pe individ fără asemănare cu **vecinul** său, şi în acelaş timp marelui **imperativ** al artei care nu îngădue similitudini de creaţie.

In chipul acesta scriitorul este **şi materialul** brut, din adâncul căruia scoate elementele socotite de el ca fiind specifice şi deci cu drept de viaţă proprie, ferite de pericolul morţii prin identitate ; **şi** creatorul artistic, cel care dă **farmecul autenticităţei.**

Scriitorul de această categorie e ameninţat însă de două pericole (mai amănunţit discutate în partea întâi a lucrării de faţă, **Ce nu este fenomenul estetic?) :**

Primul pericol îl constitue propria-i psihologie, pe care artistul o **satisface** prin crearea operelor de artă. Dacă această psihologie pusă în stare de fierbere printr'o excitaţie sau depresiune, poate constitui un punct de plecare, precum văzurăm în originile psihologice ale creaţiei artistice, ea nu poate constitui însăşi valoarea estetică, decât în măsura în care a înţeles să inverteascǎ elementele psihologiei sale în elemente estetice : în primul plan să domine **jocul original** al facultăţilor psihologice, cu această **calitate** de **joc** (adică fără vre-un scop practic) şi cu **farmecul autenticităţei artistului** (spre deosebire de jocurile psihologice originale posibile ale indivizilor lipsiţi de talent ,adică de darul de a imprima creaţiilor lor **farmecul autenticităţii artistice).**

Al doilea pericol îl constitue ideologia filosofico-politică a scriitorului. In literatura română acest pericol a fost desbătut de mulţi autori, şi a fost sâmburele faimoaselor discuţii ale „artei pentru artă“ şi „artă cu tendinţă“.

Trebue să recunoaştem că până'n veacul nostru nu cunoaştem mulţi scriitori care să fi prelucrat materialul lor ideologic sau politic în vederea unor creaţii artistice, numai de dragul **jocului cu farmec** al individualităţii lor. Fenomenul estetic n'a fost totdeauna preţuit în starea lui pură şi nici educaţia estetică nu s'a făcut — din pricina nenumăratelor pericole ce decurg pentru viaţa socială — până azi în chip mulţumitor, necum integral.

Şi nici nu ştim — când originile operei de artă sunt de natură psihologică — dacă e cu putinţă totdeauna ca scriitorul să se ridice de-asupra propriilor credinţe şi dureri, ca de-asupra unui peisagiu străin şi cu acest material **care-i frământă** măruntaele şi îi aprinde imaginaţia, să facă doar un **joc fermecat,** să-şi transforme întreaga lui fiinţă în valoare estetică, pentru plăceri rămase azi ale unei infime aristrocraţii... Prin nimic — nici prin educaţia părintească, nici prin educaţia de stat — artistul nici **până'n** veacul nostru (şi cine ştie câte veacuri de-aci înainte !) n'a mers cu perfecţia estetică atât de departe încât să înţeleagă şi să vrea ca, începând dela el şi sfârşind cu restul lumei, tot universul să fie preschimbat — cu jocul plin de farmec al unităţilor originale, al raporturilor pururi schimbătoare între înfăţişările niciodată aceleaşi ale lumei, în poezie. Cine să creadă că în fluviul uniform al timpului terestru, continentele trăesc în acelaş timp în veacuri diferite, în acelaş continent ţările, în aceiaşi ţară oraşele, în acelaş oraş oamenii care preumblându-se pe străzi şi surâzându-şi, îşi surâd de la distanţe seculare, şi în câte o criză, milenare ?... Cine să admită că natura însă-şi **nu face** decât să se **joace,** plină de farmec, prin tot ceiace vedem şi nu vedem, în constelaţii, în continente, în flori şi faune, prin neîntrerupta destrămare a lucrurilor, dintr'o veche destrămare care părea sfârşit de ev, dar care e totuş în altă direcţie şi cu alte dimensiuni, un început de leat în pururi ineditul timpului ?...

Poate că îngrozit, scriitorul nici n'ar mai scrie, mâna i-ar amorţi când izvorul credinţei n'ar trece de-a dreptul în opera de artă, dându-şi seama că această creaţie de artă este numai o imensă farsă, că el este într'un fel doar un actor, trecând printre lucruri, peisagii, oameni şi idei ca prin decoruri şi că totul, împreună cu el, joacă fermecat în teatrul instabil al lumei...

Deaceia să nu lărgim prea mult clipa estetică prin care scriitorul ar vedea universul cel nou. Pentru înţelegerea acestui univers n'ar fi îndestulătoare eliberarea scriitorului, pe care adesea plin de râvnă o încearcă el însuşi, ci **crearea unei alte fiinţe pentru o altă realitate.**

A doua atitudine fundamentală este atitudinea **obiectivă** în elaborarea elementelor pe care le procură scriitorului propria sa psihologie sau lumea exterioară (natura şi viaţa socială).

S'ar părea că această a doua atitudine stârpeşte definitiv principiul personalităţii artistice care stă la temelia lucrării de faţă...

Să recunoaştem deocamdată că nu numai omului îi e dat graiul ; că acest fenomen al expresei n'a fost o excepţie ivită brusc pe o treaptă biologică oarecare în evoluţia globului nostru. Nu prea mult greşim dacă acceptăm să credem că toate înfăţişările naturei îşi au expresia lor în chiar aceste înfăţişări, iar omul, ani-

---

1) **Romantism** — naturalism, **simbolism** — neoclasicism, **suprarealism** — ...

Idilă

In străveziul zilelor de vară
De-atât zăduf şi timpul stă din cale.
Isvorul doar neobosit în vale
Mereu îşi fugăreşte unda clară.

Pe malul lui, o floare solitară
Invesmântată-n haina-i de petale
Priveşte 'ndurerată cum agale
Nepăsătoare unda o'nconjoară

Dar într'o zi uscată de-atât soare,
Işi apleacă tulpina, — biata floare —
Spre apele ce-acum din plin o scaldă.

Isvor şi floare adormiţi de noapte.
Şi-au stat aşa într'o strânsoare caldă
Iar unda tremură prin mii de şoapte.

MIRCEA PAVELESCU

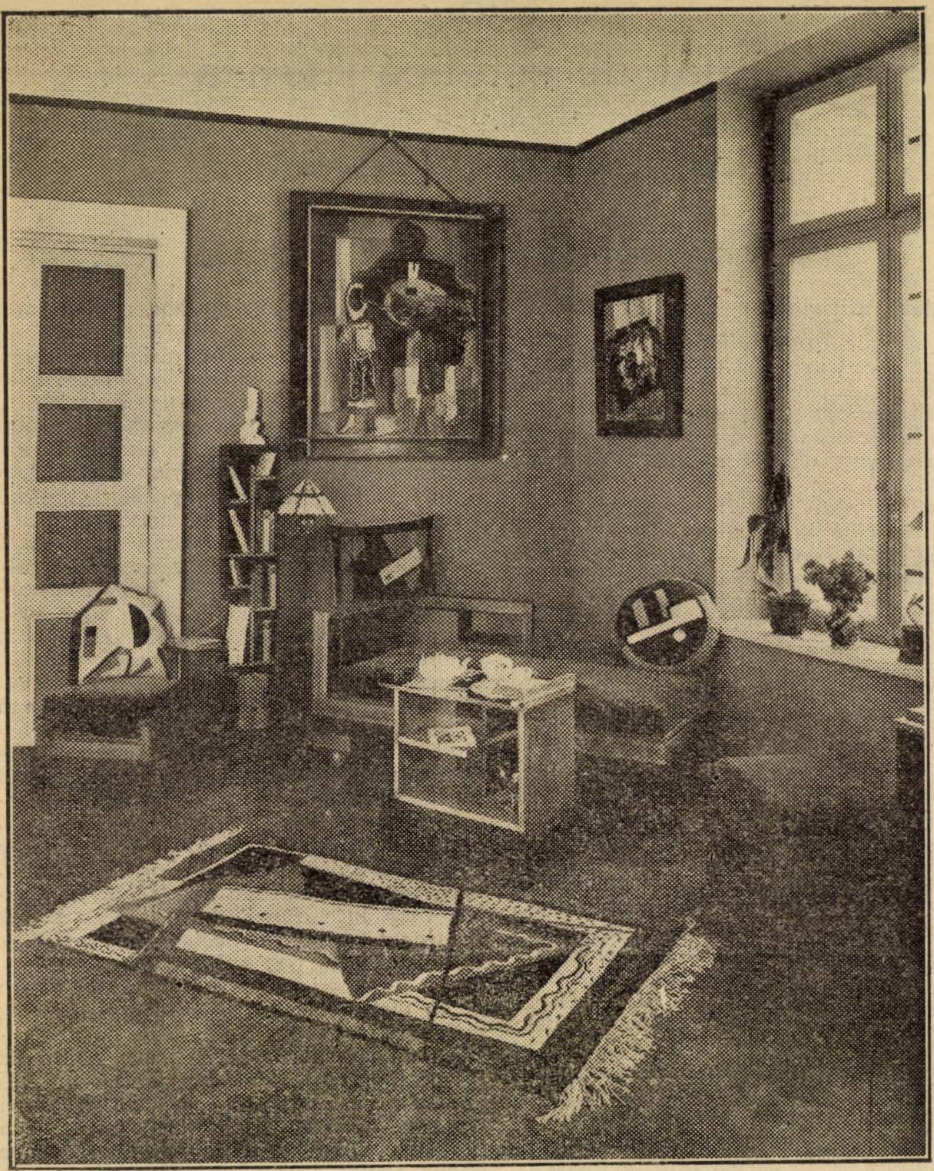

Din „EXPOZIȚIA ACADEMIEI ARTELOR DECORATIVE"

mal care grăeşte, se bucură doar de o modalitate articulată a unui fenomen universal.

Peisagiul spune todeauna ceva, pe care prin intuiție îl simțim perfect limpede și unele peisagii rostesc ceva caracterizat afectiv atât de puternic, încât oamenii cei mai puțin educați esteticește, își dau numaidecât seama. Fără deosebire de cultură sau clasă socială, oamenii recunosc cu toții unele discursuri speciale ale peisagiului, „declarate frumuseți ale naturei" ; un apus de soare pe mare, munți acoperiți de nouri, etc.

(Redus la proporții de miniatură — bunăoară : fotografia mică a unui lanț de munți în soare, sau, pe uliță scurgerea unui pârâiaş cu multiple ramificații dintr'un troian de zăpadă — peisagiul spune acelaș lucru, în cazul nostru : **îndrăzneala** cosmică a munților, nostalgia lâncedă a unor lagune, etc.).

Afirmația lui Amiel : „Le paysage c'est un état d'âme", e numai declarația perfectă a unui suflet liric. Peisagiul are propria lui „stare de suflet", pe care o rostește cu propria sa înfățișare.

Priveliștele sociale (urbane, rurale) își au și ele expresia lor — și sunt gânditori care au încercat să descopere o corespondență tainică între peisagiul fizic și sufletul diferitelor civilizații.

Pe aceste fenomene se bizuesc în literatura noastră acei critici de artă zişi „tradiționaliști", care urmăresc și cei scriitorilor o copie credincioasă a peisagiului natal şi social. Asemenea criticii nu sunt în afară de sfera artei, dar se găsesc în situația astronomilor dinaintea lui Galileu şi Copernic : ei cred dârz că soarele esteticei se învârte în jurul peisagiului natal, iar peisagiul natal e centrul întregei lumi artistice !

Această a doua atitudine, care-și zice obiectivă pentrucă nu face decât să transcrie expresia peisagiului fizic şi social, fără intervenția capricioasă a scriitorului, este de fapt o mare iluzie. Fără intervenția scriitorului care dă peisagiului **farmecul autenticității,** peisagiul e fotografic sau cel mult cromolitografie. In fața peisagiului natal, mai mult sau mai puțin imobil, se perindează seria nesfârșită a personalităților artistice — ale căror creații nu vor trăi prin „obiectivitatea" cu care au redat peisagiul (căci s'ar anula prin identitate) ci prin farmecul autenticității, care farmec emană din **originalitatea proprie fiecărui creator.**

O duzină de poeți „tradiționaliști" puși în fața râului Argeș vor reda acest peisagiu în ce are el mai caracteristic ; e cu putință ca în creațiile lor să găsim oarecari trăsături comune, dar ei fiind 12, valoarea creații lor va sta în diferențele de percepere și redare, iar farmecul literar, adică viața propie artistică a operilor lor, în **diferențele specifice ale originalității lor** — de-ar fi cei 12 poeți „tradiționaliști", 12 fii ai aceluiaş tată ! Dacă doi din acești creatori, prin absurd — sau în virtutea criticei „tradiționaliste" — vor apare în creațiile lor absolut identici, adică absolut „obiectivi" în fața aceluiași peisagiu, unul din ei va fi eliminat sau amândoi vor constitui o singură unitate (ceiace e tot una) în raport cu fiecare din ceilalți 11 creatori.

Benedetto Croce ne oferă imaginea cea mai perfectă a iluziei artistului „obiectiv" : **Omul în fața frumuseților naturei e întocmai ca Narcis aplecat deasupra izvorului...** 1).

Dar oricare ar fi fost atitudinea artistului, el a ținut pururea seamă, dintr'un instinct care adesea a biruit propriu-i intelect — hotel pentru musafiri suspecți deși bine gătiți, veniți de pe tărâmuri streine și provocând creația artistică — de **expresia estetică.** Dacă celelalte materii ale operei de artă, marmura, sunetul, culoarea, mișcarea ritmică, impuneau cu tiranie exclusivă expresia estetică, materialul verbal oferă scriitorului artist numai un minereu, o gangă impură, din care trebue să extragă metalul de preț al expresiei sale originale.

Și cum personalitatea este „ireductibilă" iar înțelegerea ei se face printr'o corespondență tainică ale cărei fire se înmulțesc pe măsură ce veacul aduce o înmulțire a încrucișărilor trupești și sufletești dintre oameni, expresia estetică va fi tot atât de ireductibilă și, teoreticește, tot atât de personală.

Ințelegerea expresiei estetice — atunci când nu este imitație, nici șarlatanie, nici mască a unei sterilități sau banalități sufletești — se face prin aceiași tainică și inefabilă corespondență.

Astfel că expresia estetică autentică își este suficientă ; ea nu are nevoe de confirmarea nimănui altuia decât conștiința creatorului artist. Treptele care despart expresia estetică de expresia vulgului nu trebuesc socotite ca tot atâtea trepte de osândă pentru scriitorul a cărui singură menire e să creeze original. In măsura în care expresia estetică își pierde din specificitate, devenind vulgară destin de neînlăturat ! — ea își pierde efectiv din forță și deci valoarea ei artistică. Unghiul de deschidere al expresiei estetice către public, este măsura vulgarității ei. Teoreticește, expresia estetică perfectă est un unghi perfect închis, adică un punct : conștiința maternă a artistului creator.

(Urmează) F. ADERCA

---

1) Op cit. pag. 95.

Fragment din Păcală

ACTUL II

Scena III

— PACALA, AGHIUȚA și STAREȚUL —

In curtea mânăstirei de caș

AGHIUȚA
Dar slujba ?
STAREȚUL
Slujba noastră-i
(arătând în dreapta)
la stupi și la araci
(arătând în stânga)
Pe la bucătărie
(arătând în fund)
la pește și la raci.
PACALA
Dar chefuri ?
STAREȚUL
Da adesea.
PACALA
Dar muncă ?
STAREȚUL
Nu prea des.
PACALA
Un fel de leturghie cu bragă,-am înțeles.
STAREȚUL
Fac slujba, însă gospodăria nu mă lasă.
PACALA
Mă, tu de la tămâe te duci la tămâioasă.
STAREȚUL (lăudându-și gospodăria)
Colo am ditai scroafa pe care-o țin...
PACALA
De milă.
STAREȚUL
Și țin și unsprezece claponi.
PACALA
Da. De prăsilă.
AGHIUȚA (încercând să rupă din zid)
Dar mânăstirea nu e de caș.
STAREȚUL
A fost, ehei,
De mult. Asta-i mai nouă, da'i tot pe locul ei.
Și tot așa îi zice.
AGHIUȚA
De ce ?
STAREȚUL
Că e la fel.
AGHIUȚA
Dar ce-a fost cu ailaltă ?
STAREȚUL (arătând pe Păcală)
Ce-a fost ? să-ți spue el.
PACALA
Tot pribegind prin lume cu șatrele'n neștire
Țiganii-au vruț să-și facă și ei o mânăstire
Din ce s'o facă însă, că din fier ruginește
Din piatră se dărâmă și din oțel pleznește
— Din caș ! a zis vătaful cel negru ca pământul
Din caș să-i curgă untul gras când o bate vântul

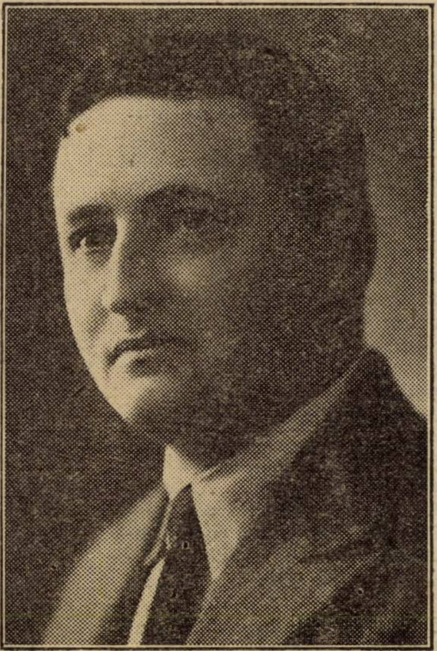

HORIA FURTUNA

Și au adus țiganii și-ăi tineri și-ăi bătrâni
Tot cașul ce'l găsiră la nouă zeci de stâni,
Zideau cu lapte acru în loc de var la ea
Iar cărămida albă era de telemea,
Și-au înălțat lăcășul — râdea și Dumnezeu —
Cu turlele de urdă și cruci de penteleu.
Dar soarele de vară îi trase un zăduf
Și-a scofâlcit tazanul din brânză de burduf
Și toată mănăstirea se prefăcu 'n caimac
Și'n cașcaval cu abur fierbinte, la capac.
S'au repezit țiganii cu ghiara și cu dinții
Și-au început să rupă și să-și mănânce sfinții
Li se băteau calicii la gura 'nfometată
Mâncând din mânăstire, — pan'au mâncat-o toată.

HORIA FURTUNA

INTR'UN LABORATOR

(Din „La possession du monde")

GEORGES DUHAMEL

Am intrat, deunăzi, într'un laborator, în inima unei privelişti de sticlă şi porţelan, cu plutiri de mirosuri neomeneşti. Trăia, acolo, un prieten. Am văzut un vas mare de cleştar , plin cu apă distilată ; în el, palpita soarele, uşor şi măreţ. Mi-am zis : iată pustiul. Apa nimic nu conţine, e improprie vieţii, e goală ca o lume moartă.

Apoi, am zgâriat fundul vasului şi ne-am uitat prin microscop. Alge mici, verzi şi rotunde, vegetau în pustiu. Curenţi de aer purtaseră germeni şi ele se înfiripaseră, creşteau. Acolo, unde nu aveau ceva de prins, găsiseră ce le trebuia. Gustul sticlei sgârcite, fire de praf rătăcite, apa fără suflet, şi soarele, nu cereau mai mult ca să dăinuiască, să elaboreze bucuria lor umilă.

Putere de viaţă, îndârjire, la ele m'am gândit ca la un imn închinat fericirei, imn tăcut, ridicat deasupra tunetelor de izbândă.

Nimic nu desnădăjdueşte viaţa, de nu sminteala ei însăşi.

Dacă Europa, prea bogată şi prea frumoasă, e, de-acum încolo, albia tuturor mâhnirilor, înseamnă că fericirea şi-a acoperit faţa cu mască hâdă : masca petrecerei. Dar petrecerea nu-i bucurie.

Răbdare ! Lumea întreagă nu-i otrăvită..

Ştiu că mucegaiuri sunt, că ele ajung să trăiască deasupra acizilor. Antisepticele, cu proprietatea de-a distruge vieţuitoare, sunt uneori cuprinse de ciuperci încăpăţânate, care se înfing, se aclimatizează şi îşi împlinesc, tăcut, destinul.

Să avem încredere în fericire. Să avem, mai mult de cât oricând încredere, căci niciodată nu ne-a lipsit, tuturora, mai jalnic. E atât de crudă greşeala lumei, atât de întinsă, atât de mult se arată, în cât nu vom aştepta să se sfârşească pentru a o denunţa şi da în lături cu tărie.

Precum alga, şi muşchiul, şi laboriosul lichen, prinzându-şi de ruine chiar, nesfârşita lor nevoie de fericire, ne vom căuta bucuria în stihia de azi şi o vom înflori ca pe o plantă bătută de vânturi, în pustiul unei lumi veştejite.

Inţeleg să mă bucur de bunurile mele, după gustul meu.

Imi place, mai întâi, să-mi stăpânesc tovarăşul.

Nu să-i fiu singur stăpânitor, nici asupra unuia singur să trag fruntaria puterii. Vreau cuceririle, rând pe rând. Cuvântul nu însemnează seducţiune, ci cunoaştere cuviincioasă, interes adânc şi durabil, elan, evlavie.

Tovarăşii tăi, de's douăzeci şi trei, te văd în douăzeci şi trei deosebite chipuri, oricât te-ai împotrivi, prin simplul joc al vieţii. Unul, cunoaşte, mai ales, răbdarea ta fără de margini ; altul, alături de tine zilnic, ştie că ai scrupule şi că te necăjeşti uşor, dar nu, ceeace al treilea ştie, prieten al căminului tău, că eşti părinte cu băgare de seamă şi plin de griji. Şi pentru alţii. eşti, înainte de orice, suflet chinuit de religie, sau cap făcut pentru probleme sociale, sau mare amator de cărţi. Câţiva, în sfârşit, te văd doar jucător dibaci de biliard, sau îndemânatec vânător, şi plăcut la drum.

Eşti şi unul, şi altul fără îndoială. Eşti suma reprezentărilor deosebite, la care altele se adaogă, nici măcar bănuite. Fiecare dintre ai tăi are un aspect din tine, fără potrivire cu ceeace are vecinul. Te fereşte, dar, de confuzie şi amestec. Cheltueşte-te şi ici, şi dincolo, dar fi, de la început cu ochii deschişi, zgârcit cu însuşirile tale şi priceput în arta grupărilor.

Cine poate fura lumea noastră de amintiri ? Nimeni. Cine ar cuteza ? De asemenea stăpânire, suntem mai pătimaş legaţi decât de oricare alta.

Izbuteşte, uneori, o mână stângace sau rea, să întineze o dragă amintire. Atunci ne ţintuesc indignarea şi desnădejdea, adânci şi durabile, ca şi cum s'ar urca până la pierderea sau decăderea unei făpturi iubite.

GEORGES DUHAMEL

Zic despre un om, crud lovit în suflet şi trup, dar păstrându-şi vie credinţa şi sugrumându-şi durerea despre un asemenea om zic că-şi are fruntea de Duhul Sfânt luminată.

Despre un adevărat om, privindu-se cum lucrează şi nestingherit gândeşte, timp de un ceas, zic că-i binecuvântat de Sfântul Duh, şi vreau ca ceasul să-i fie zi, şi ziua viaţă întreagă.

Fii, lume a Domnului, binecuvântată, căci m-ai scăpat de mânie, descoperindu-mi la vreme floarea în tremur a rândunelii.

Fii, lume a Domnului, binecuvântată, căci în cumplită oboseală şi în vălmăşag de pieiri, mi-ai ales căi tainice şi m-ai luminat cu zâmbetul din mine.

Se cuvine să revizuim valorile noastre, şi definiţiile, şi cuvintele noastre toate.

Spiritele fervente să meargă într'acolo, şi le va fi cu atât mai grea sarcina, cu cât mai bine vor şti până'n ce larguri îşi vor duce lumina.

Se cuvine să învăţăm, cu strădanii, pe semenii noştri miraţi, că fericirea nu-i parcursul a o sută kilometri pe oră, zborul pe o maşină, cuvântul zvârlit până dincolo de oceane, ci, mai ales, bogăţia de gânduri frumoase, mulţumirea muncii, onoarea iubirilor vii.

Se cuvine să restaurăm cultul artelor, căci şi ele curăţă sufletul, mângâieri „in vremi de restrişte", şi în nestare, prin firea lor, să slujească ţeluri nemernice.

Se cuvine, întrebuinţând puterile noastre, să schimbăm rostul vorbelor „bogăţie", „stăpânire", „autoritate", şi să arătăm că ele's numai ‚bunuri sufleşti", că înţelesul lor material, corespunde unor realităţi perfide sau derizorii.

Şi se cuvine să schimbăm noţiunile de binefacere sau de ambiţie, să dăm alte înţelesuri ăstor virtuţi, să le suflăm viaţă pentru alte scopuri şi alte mulţumiri.

Ai trăit o zi întreagă. Priveşte fără durere cum îi pune somnul capăt, căci vei trăi-o până ce, clipă cu clipă, te vei stinge. Şi de a fost cu adevărat frumoasă, nu ştii că alţii o vor trăi după tine, departe, mai departe, în mersul vecinic al vremilor ?

Lasă, fără temere şi grijă, pe fiul tău să crească, arbore frumos : copilul de ieri, copilul de odinioară, copilul de acuma, nu-i vei pierde, inimă fără saţ ; te vor duce, pas cu pas, spre bătrâneţe, ca o mulţime dragă, mărită zilnic şi fără de moarte.

Traducere de ELENA PROTOPOPESCU

O SEAMĂ DE CUVINTE

De câte ori, împăratul Iosif II se plimba pe jos, îl înconjura o mare mulţime de oameni. Nu-i plăcea lucrul acesta şi de aceia întreba întotdeauna :

— Dar ce, e sărbătoare astăzi ?

Dacă i se răspundea negativ, striga :

— Atunci căraţi-vă la treburile voastre !

◆

In cartierul de l'Europe, un bijutier român şi-a deschis un magazin şi şi-a pus firma cu numele său : Maison Manolesco.

O grisetă trece prin faţa magazinului, citeşte firma şi spune :

— Uite, uite ! Probabil un urmaş al lui Manon Lescaut !

Probabil că da !

◆

Renumitul pictor Leibl fusese copil de ţărani. Se spunea că ar fi fost şi păzitor de boi.

Intr'o zi, Leibl era invitat într'o societate foarte distinsă. La masă şedea lângă un domn, căruia nu-i convenea vecinătatea „ţăranoiului". Câtva timp domnul acesta nu pronunţă nici un cuvânt, apoi se adresă lui Leibl cu un ton arogant:

— Domnule Leibl, vă rog, mi s'a spus că d-voastră... da !... aţi avut o tinereţe tristă.

— Cum aşa ?

— Cred... da !... n'aţi păzit boi altă dată ?

— De sigur. Dar de ce e trist lucrul acesta ?

— Vă rog... a păzi boi...

— Cum vrei să o iei, zise Leibl liniştit, dar am avut un mare avantaj. De atunci recunosc orice bou dela prima vedere.

●

Vasco de Gama avea un şir de strămoşi glorioşi, toţi căpitani viteji sau marinari îndrăzneţi. In timpul celei de a treia călătorii, Vasco de Gama, avu să sufere mult din pricina uriaşelor talazuri ale mării, cari îngrozia pe oamenii săi.

— De ce vă temeţi ? le zise el, vedeţi bine că marea e aceea care tremură de noi !

RUD. A. KNAPP.

Ritmuri frânte cu privire la moarte

Trup al meu te vei înălţa cuminte
Şi-mi vei păşi în viaţă, ştiu,
De‘ndată ce lumea care minte
Va spune că te-au aşezat în sicriu.

Ce‘nseamnă să mori, ce înseamnă
Să dormi, şi încă al nimănui
Când moartea-i un vis ce te‘ndeamnă
Povara numai să-ţi depui:

Făptura cea caldă şi umbletul
De gânduri anevoioase
Şi inima vie şi sufletul
Ce şade d‘asurda în oase.

— In oase-ăi porni, nu se zice
Că duhul ne trece dincolo ?...
Când oare-om rămâne pe-aice
Ca el să se piardă pe-acolo ?

In oase-aşa dar călătoare
Din ţărnă urca-vei pe‘ncetul
— Iţi trebuie fiinţă ce doare
Şi-aşa când te poartă scheletul ?

La groapă rămâne-va insul
Cu rude şi-un hohot de râs;
Pe chipul de var din tot plânsul
Păstra-vei şi tu un surâs.

Din ochii scobiţi care-adună
Tot golul din preajmă, te vei mira;
Pe jos picurând clar de lună
Din gol, goliciune vei lumina
Intreaga noapte cu făptura ta.

Şi îţi vei duce singur umbletul
Vei respira ca flcăra fără plămâni
In inimă nu-ţi va mai bate sufletul
De moarte pentru zilele de mâni.

Vei merge singur, şi-asta s‘ar numi
Cu-o vorbă cunoscută: înviere;
Când soare cucurigu‘n frig va cere
Un om, ca sfântul Petre, iară va minţi.

Ci tu, strigoi, îmi vei păşi ‘nainte
Şi instala de-abine‘n casă, ştiu,
Pe când în glumă lumea înainte
Va spune că te-au aşezat în sicriu.

DRAGOŞ PROTOPOPESCU

Inchinări

IV.

EU TE-AM AFLAT, TE-ASCULT ŞI TE TRAESC...

Eu Te-am aflat; Te strîng acum în suflet,
Precum, în palme, apa de isvor,
Cînd însetat, sărmanul călător,
Mult rătăcise fără de răsuflet.

Eu Te ascult; îmi sîngeră simţirea
De bucuria marilor dureri,
Ce-şi revărsară tristele poveri
Asupr‘a tot ce a atins iubirea.

Eu Te trăesc, — aşa cum se trăeşte
O dimineaţă ‘n munte — şi când ştii,
Că, în oraşul zilelor pustii,
Plîng clopotele, oameni, nebuneşte...

..Al meu eşti — şi sînt om: Mărturisesc,
Precum se spovedeşte un copil,
La Paşti, de bucuria lui April
Eu Te-am aflat, Te-ascult şi Te trăesc...

V.

TE LAS SA CREŞTI IN SUFLET, IN VISE ŞI IN GIND...

Te‘nvălue simţirea şi gîndul Te priveşte
Uimit, ca pe-o icoană de cînd erà copil;
Genunchii ‘nchipuirii se pleacă-aşà fragil
Sub magica povară a liniştii, ce creşte..,

Eu Te-am temut odată şi Te-am negat apoi,
Cu-aceiaşi voluptate şi îndărătnicie,
Cu care, astăzi, nobil şi plin de vrednicie
Te las să creşti în mine, ca grîul după ploi;
Te las să creşti în mine, spre a-mi sluji drept pîine —
Şi scut, înfiorării de ziua de apoi;
Să creşti — aşa cum creşte-o iluzie în noi,
Prin care se străvede, suav, ziua de mîine...

...Te las să creşti în suflet, în vise şi în gînd
Şi gîndul, mut, priveşte fluidu-ţi, ce sporeşte;
Genunchii ‘nchipuirii se pleacă omeneşte,
Iar a simţirii undă Te‘nvălue plîngînd...

VI.

NU TE-AŞTEPTAM, NU TE-AM DORIT, NU TE-AM CATAT...

Nu Te-am cătat cu vrerea, nu Te-am chemat cu plînsul,
Ci cu înstrăinarea, doar, Te-am adulmecat
Şi cu singurătatea acelui izolat
In mijlocul iubirii şi chinului — de dînsul...

Nu Te-am dorit cu simţul, nu Te-am gîndit cu gîndul,
Ci cu nefericirea şi moartea ăstui cuget;
Cu liniştea, ce-aşteaptă, să se preschimbe‘n muget;
Cu taina ce ne-aşează cu vitele de-arîndul...

Nu Te-aşteptam cu nici o sărmană bucurie
Cu care-aşteaptă omul răpus, divinul har;
Am vrut să sorb al sorţii, din urmă, trist pahar,
Fără-a gîndi o clipă la cer sau veşnicie...

...Nu Te-aşteptam, nu Te-am dorit, nu Te am cătat;
In nici un chip eu n‘am voit de Tine:
De-aceia, poate — ai răsărit în mine
Atât de simplu, ca un viers uitat..

MIRCEA GHEORGHIU

DAIMONION

XIV. Puteri impersonale

de LUCIAN BLAGA

La începutul acestui studiu am vorbit despre mit și gândire științifică. Spuneam că atât mitul cât și gândirea științifică conțin de fapt atât elemente imaginative cât și elemente abstracte. Amestecul acestor elemente în cazul mitului și în cel al gândirei științifice diferă doar prin proporție. In amândouă cazurile elementele sunt cantitativ în desechilibru: în mit imaginea absoarbe aproape până la nerecunoaștere abstracțiunea, în gândirea științifică abstracțiunea înghite imaginea. Făceam deja atunci aluzie la o „gândire mitică“ în care elementul imaginativ și cel abstract să stea oarecum în cumpănă dreaptă. Incheind ciclul celor ce aveam de spus asupra „demonicului“ ne întoarcem iarăși în poarta de intrare spre a vedea dacă nu s'ar putea preciza mai sigur locul „gândirei mitice“ între mit și gândire. E acesta un ținut de neutralitate atât de îngust încât, pentru a-l cutreiera, trebue să ai adesea înăscută în picioarele minții echilibristica unui dănțuitor pe sârmă. A „gândi mitic“, în sensul cum dorim delimitată această expresie, nu inseamnă nici a gândi propriu zis, nici o creia mituri. Gândirea mitică se desenează pe ambele planuri: și pe cel al gândirei și pe cel al mitului; în gândirea mitică mitul nu se realizează până la „personificare“, iar gândirea nu se avântă până la abstracțiunea pură. Plăsmuirile gândirei mitice sunt deci mai intuitive, mai palpabile, decât ale gândirei discursive, dar nu atât de concrete ca ale mitului propriu zis: abstracțiunile devin un fel de puteri impersonale, un fel de entități cari prin nume obișnuiesc nu arareori să facă aluzie la sâmburele cutărui sau cutărui mit. Plăsmuirile gândirei mitice se deosebesc de cele cu mult mai plastice ale „mitizării“ prin aceea că nu sunt ființe personificate înzestrate cu toată psihofiziologia unui organism închipuit, ci simple puteri impersonale linear reduse la o unică virtute. Cât sunt de simțite totuși, de pipăite, aceste entități se vede și din faptul că uneori sunt mitic denumite. Ele reprezintă experiențe adânci, adeseori divinatorii, cari în loc să se subțieze în abstracțiuni se îngroașă în chip de vedenii lăuntrice.

Asemenea „puteri impersonale“ denumite mitic sunt bunăoară „apollinicul“ și „dionisicul“, cei doi factori spirituali cu cari Nietzsche a încercat să lămurească cultura grecească. Asemenea entități impersonale sunt și apollinicul lui Spengler și „faustescul“ cu care gânditorul „prăbușirilor“, „catastrofelor“, s'a încumetat, într'o inspirație plină de amploare, să organizeze dintr'un punct de vedere unitar cele două ansambluri culturale ale istoriei europene: antichitatea grecească și lumea modernă. Apollinicul, dionisicul, faustescul sunt abstracțiuni concretizate, dar cum concretizarea nu suie pe trepte de imaginație până la „personificare“, ele acceptă un botez — nu cu nume de zei, ci doar un botez în care zeii joacă cel mult rolul de nași. Lui Apollo, zeul luminei și al măsurii, îi corespunde o putere impersonală creatoare de opere, de idei și fapte, toate deopotrivă caracterizate prin luminoasă plasticitate și măsurat echilibru: **apollinicul.** Lui Dionysos, zeul beției, îi corespunde în filozofia nietzscheană: **dionisicul,** o putere de desmărginire, o stare de beție muzicală, în virtutea căreia orice ființă limitată în spațiu poate sări peste propria umbră, identificându-se în dănțuitor ecstaz cu un adânc și cosmic. **Tot** mai presus de orice individualizare. Lui Faust, legendara figură vrăjitorească a evului mediu, — care prin nimic nu se simte satisfăcut — îi corespunde în filozofia culturală a lui Spengler · **faustescul,** iarăși o putere impersonală: setea de nemărginire, neastâmpărul de a trece veșnic dela un lucru la altul și de a nu se opri niciodată — ca suflet al unei întregi culturi (a Apusului).

In filozofia culturii, sau cel puțin în cele două opere mai însemnate de filozofie a culturii ce le avem până azi (în „Originea tragediei“ și în „Prăbușirea apusului“) găsim mai curat cristalizată în forme cu muchi tăioase, ceeace am vrea să numim „gândire mitică“.

„Demonicul“ lui Goethe face parte dintre aceleași plăsmuiri ale gândirei mitice ca și mult discutatul apollinic sau dionisic, cu deosebirea doar că demonicul e uneori și mai apropiat de-un mit propriu zis decât celelalte. In orice caz, oricât de original, Nietzsche nu a fost cel dintâi care a denumit mitic niște puteri impersonale creatoare de cultură. Dacă închiegi într'un mic sistem (ceeace am intenționat noi aici), tot ce a spus Goethe despre creațiile Demonicului ajungi chiar la rezultatul că el vedea toate creațiile prețioase, insondabile, toate creațiile cari nu se pot raționaliza ale culturii umane — isvorând din „demonic“. I-ar fi trebuit un nume pentru restul raționalizabil al culturii pentruca să aibă o polaritate de puteri originare, întocmai ca Nietzsche. In anume privințe Demonicul lui Goethe se așează deci pe acelaș plan de mitică filozofie culturală ca și dionisicul sau apollinicul lui Nietzsche, ca și faustescul lui Spengler.

Gândul „Demonicului“ e unul din cele mai rodnice idei ale lui Goethe: din orice punct de vedere-l privești te îmbogățește cu noui și iarăși noui sugestii. Nu e un gând solar care să lumineze precis. Are mai mult ceva din farmecul care transfigurează totul al luminei selenare. Și pe urmă Demonicul nu-și arată toate fețele, întocmai ca luna care mai are un obraz pe care niciodată nu-l vedem. Și în acelaș timp Demonicul ni se arată în atâtea chipuri câte numai aceeaș lună are între luminile cerului.

Vom rula în fața cititorilor încă odată „fazele“ Demonicului într'un viitor articol de încheiere.

LUCIAN BLAGA

Din „EXPOZIȚIA ACADEMIEI ARTELOR DECORATIVE“

AMBROSE BIERCE

Cavalerul cerului

In toamna anului 1861, într'o după amiază plină de soare, un soldat se odihnea într'un desiș de lauri depe marginea unui drum din Western Virginia. Se întinsese sât era de lung, cu fața'n jos, cu capul culcat pe brațul stâng. Mâna-i dreaptă, întinsă, strângea o carabină. Dar, după dispoziția oarecum metodică a membrelor și după mișcarea ușoară și ritmică a cartușierii dela spatele centurii, el putea fi socotit de-acuma ca mort: Adormise în post; și dacă ar fi fost descoperit, peste puțină vreme după aceia ar fi fost mort, căci aceasta era pedeapsa legală a crimei lui.

Desișul de lauri în care dormea criminalul se afla la cotitura unui drum care, după ce urca, spre sud, un povârniș râpos, se întorcea brusc spre vest, ținând-o apoi drept spre creștet vre-o sută de metri încă. Acolo din nou o lua spre sud și mergea în zigzag, la vale, prin pădure. La ieșitura acestui de-al doilea unghiu se afla o stâncă netedă, rotunjindu-se dela creștet în spre nord, dominând valea adâncă de unde urca drumul. Stânca acoperia o coastă înaltă; o piatră slobozită din marginea râpei ar fi căzut deodată la o adâncime de o mie de picioare peste vârfurile de brazi. Unghiul în care dormea soldatul se afla pe un alt pinten al aceleiași râpi. Dacă s'ar fi deșteptat ar fi avut înainte-i o vedere, nu numai a brațului scurt al drumului și a stâncii proeminente, ci și a profilului întreg al coastei din vale. Dealtfel priveliștea l-ar fi amețit ușor.

Ținutul era peste tot împădurit, în afară de fundul văii, spre nord, unde se vedea o mică livadă naturală, prin care curgea un râuleț abia vizibil din marginea văii. Locul acesta deschis părea că nu e mai mare decât o porață de ogradă, dar în realitate avea mai multe mii de metri întindere.

Verdele lui era mai viu decât acel al pădurii înconjurătoare. Dincolo de aceasta se ridică un șir de stânci uriașe asemenea acelora pe cari stăm noi privind sălbatecul decor, prin cari drumul cu anevoe și-a croit urcușul lui spre creștet. Configurația văii era, într'adevăr, de așa natură încât din punctul nostru de observație ea părea a fi închisă din toate părțile, și oricine ar fi privit-o nu putea decât să te mire cum drumul care și-a găsit un loc ca să iasă de aci a putut găsi un altul ca să se strecoare din nou înăuntru-i, de unde veneau, și încotro mergeau, apele râulețului care împărțea livada la două mii de pași mai la vale.

Totuși ținutul nu era așa de sălbatec și anevoios ci oamenii au făcut din el teatrul războiului; în pădurea din fundătura acelei capcane militare, în care o jumătate de sută de oameni în posesia eșirilor ar fi putut sili să se predea prin foame, o armată întreagă, stăteau ascunse cinci regimente de infanterie. Merseseră ziua de ieri toată, și noaptea, iar acum se odihneau. Odată cu căderea întunericului aveau de gând s'o pornească din nou la drum, să urce spre locul unde sentinela lor cea necredincioasă dormea, și, coborînd cealaltă culme a povârnișului, să cadă peste tabăra dușmanului cam pela miezul nopții. Speranța lor era să-l surprindă, pentru că drumul ducea tocmai spre ariergarda inamică. In caz de nereușită poziția lor ar fi fost extrem de periculoasă.

Sentinela care dormea în desișul de lauri era un tânăr Virginian numit Carter Druse. Eaa fiul unor oameni bogați, singurul copil la părinți, crescut în plăceri și belșug.

Locuia la câteva mile de locul unde se afla acum. Intr'o dimineață se ridică dela masă și spuse liniștit și grav: „Tată, la Grafton a sosit un regiment de-al Uniunei. Mă duc cu el".

Tatăl își înălță căpul lui de leu, îl privi timp de o clipă, și răspunse: **„Du-te, Carter, și orice s'ar întâmpla, tu fă ceeace crezi că e de datoria ta. Virginia, față de care tu ești un trădător, trebue să învingă și fără tine. De om trăi amândoi până la sfârșitul războiului, o să vorbim noi mai mult despre asta.** Mama ta, precum și doctorul, ți-a spus-o: e foarte grav bolnavă; în cel mai fericit caz, ea nu va mai fi cu noi mai mult de câteva săptămâni, dar timpul acesta e scump. Ar fi mai bine să n'o mai neliniștim.

Astfel Carter Druse, făcând o plecăciune respectuoasă în fața tatălui său, acesta răspunzându-i cu o înclinare plină de demnitate care masca o inimă sdrobită, părăsi casa copilăriei sale pentru a se face soldat.

Prin conștiinciozitate și curaj, prin faptele pline de îndrăzneală și devotament, în curând se impuse în fața camarazilor și ofițerilor săi; și mulțumită acestor calități ca și pentru faptul că el cunoștea întru câtva ținutul, el fu desemnat să păzească cel mai înaintat post.

Cu toate acestea, oboseala fusese mai tare decât voința lui, și căzuse mort de somn.

Cine ar putea spune ce înger bun sau rău i se arătă în vis pentru a-l deștepta din somnul acesta criminal? Fără nici-o mișcare, fără vre-un sgomot, în tăcerea adâncă și în toropeala după amiezii înaintate, pare că un trimis nevăzut al soarei atinse ochii conștiinței lui — îi șopti în urechea gândului său cuvântul tainic al deșteptării, pe care niciodată buze omenești nu l-au rostit și nici nu l'a ținut minte vreodată gândul omului. El își ridică încet fruntea depe braț și privi printre tulpinele de lauri cari îl ascundeau, strângând instinctiv în mâna dreaptă patul carabinei. Văzu, ca prin farmec, pe un piedestal colosal, stânca, pe marginea extremă a pietrei celei încoronate și ridicate drept spre cer, statuia unui cavaler de o demnitate impresionantă.

Cavalerul călare pe cal, drept și marțial avea ținuta de odihnă asemenea, unui zeu grec sculptat în marmura care stăvilește avântul. Imbrăcămintea cenușie armoniza cu fondul țesut din văzduhului; metalul costumului său ca și al păturei depe cal părea mai puțin dur în umbră. Pielea animalului nu avea nici o pată de lumină mai puternică. O carabină. foarte scurtă, lângă șea, era strâns ținută de mâna dreaptă a călărețului, mâna stângă, care apuca frăul, nu se vedea. Silueta calului pofilată pe cer era tăiată cu asprimea unei camee; privirea-i străbătea înălțimile aerului spre rocile dinainte-i. Din fața călărețului întors ușor spre stânga, se vedea numai o parte din frunte și bărbia. Privea în jos, spre fundul văii. Inălțat prin năzuința lui spre cer și prin aspectul de înfruntare parcă a unui inamic groaznic și apropiat, grupul părea a fi de o colosală mărime.

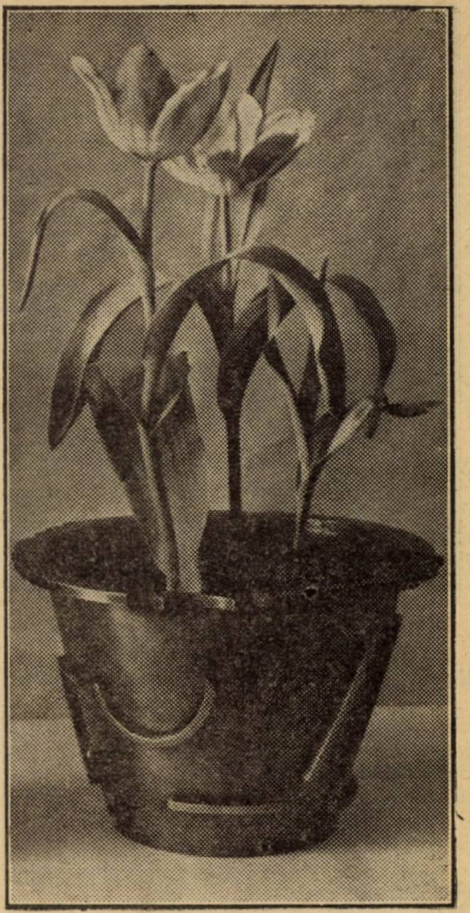

A. VESPREMIE: GHIVECI DE METAL
Expoziția Academiei artelor decorative

La început Druse avu simțământul straniu pe jumătate precis, că adormise la sfârșitul războiului și că privea la un minunat monument de artă ridicat pe culmea aceia pentru a comemora morții unui trecut eroic din care el fusese o parte neglorioasă. Simțământul se șterse însă printr'o ușoară mișcare a grupului, calul, fără să-și fi clintit picioarele, se trase puțin îndărăt; omul rămase nemișcat ca și până acum. Desmeticit deabinelea și lămurit asupra situației, Druse aduse patul puștii lângă obraz, împinse glonțul în țeavă și punând pușca la ochi ținti spre inima călărețului. O singură atingere a trăgătorului și totul ar fi fost bine penru Carer Druse. In clipa aceea călăețul își întoase capul și privi în direcția dușmanului său ascuns — s'ar fi zis în fața lui — în ochii lui, **în inima lui curagioasă.**

Este, într'adevăr, așa de groaznic lucru să omori un vrăjmaș în răsboiu — un dușman care a surprins o taină de care atârnă viața ta și a camarazilor tăi — un dușman mai tare prin informația pe care o deține decât întreaga lui armată prin mulțimea ei?

Carter Druse se îngălbeni ca un mort; tremura tot; simți cum se pierde; grupul-statue îi apăru ca niște momâi negre cari se ridicau, cădeau și se mișcau nesigur în arcuri de cercuri pe cerul aprins. Mâna-i alunecă depe armă și încet-încet capul îi căzu pe frunzele depe pământ.

Omul acesta cumsecade și curagios, el, soldatul cel aspru, era să leșine de emoție.

Dar aceasta nu ținu mult; în clipa următoare își înălță privirile, mâinile își reluară locul lor pe carabină, arătătorul căuta piedica; creerul, inima și ochii se limpeziră, conștiința și judecata începură să lucreze. Să-l prindă viu, pe acel dușman, era greu; să-l alarmezi însemna să-l asvârli în tabăra sa cu veștile lui fatale. Datoria soldatului era clară: omul acela trebuia să fie împușcat în

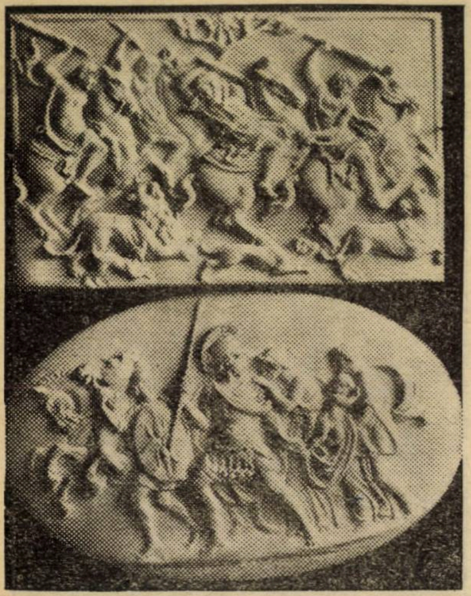

A. VESPREMIE : SCULPTURA IN FILDEŞ
Expoziţia Academiei artelor decorative

chiar locul lui de pândă — fără prevenire, fără gând de-o singură clipă, într'un timp mai scurt decât s'ar cere pentru o rugăciune nevorbită, trebuia trimis pe lumea cealaltă. Dar nu — mai e o speranţă ; poae că n'a descoperit nimic — poate că admiră numai frumuseţea peisagiului.

Poate că de-ar fi lăsat în voe, s'ar întoarce şi ar pleca fără grije înspre locul de unde a venit. Fără îndoială că va fi posibil să vezi în clipa retragerii lui dacă ştie ceva sau nu. Se prea poate ca atenţia lui fixă să..... Druse îşi întoarse capul şi privi în jos, în abis, ca dela suprafaţa unui lac limpede în spre fundul lui.. Văzu strecurându-se de-alungul livezii celei verzi, o linie şerpuită în care se distingeau chipuri de oameni şi de cai — desigur vre-un comandant trăsnit care permisese soldaţilor escortei să-şi adape caii în loc deschis, loc spre care priviri din o sută de culmi puteau să se îndrepte.

Druse îşi luă ochii din vale şi fixă din nou grupul calului şi călăreţului ; apoi iarăşi şi apăru înaintea ochilor carabina. Dar, de data aceasta, ţinta lui fu calul.

In amintirea lui, ca o poruncă divină, sunară cuvintele tatălui său spuse la plecare. **„Orice s'ar întâmpla, tu fă ceea ce crezi că e datoria ta“.** Acum era calm. Nu mai strângea din dinţi ; nervii îi erau tot aşa de liniştiţi ca şi acei ai unui copil care doarme — nici-un muşchi nu i se mişca ; respiraţia care i se oprise când luase hotărârea, era acum liniştită şi încetă. Datoria triumfase ; cugettul spusese trupului : „Pace, fii liniştit“. Şi trase.

In clipa aceia un ofiţer al forţei Federale, în spirit de aventurier sau în căutarea de cunoştinţe, părăsise bivuacul ascuns în vale, şi, cu paşi fără ţintă, o luase înspre marginea mai colorată a unui locşor deschis de lângă piciorul stâncii, socotind câştigul pe care l'ar avea dacă ar mai înainta încă. La o depărtare de un sfert de milă de la el, dar în aparenţă numai la o aruncătură de piatră, se ridica din ciucurul ei de brazi faţa gigantică a rocii, dominând dela o aşa de mare înălţime încât ameţeai privind coasta aşa de abruptă, conturu-i atât de colţuros. La oarecare distanţă mai încolo şi spre dreapta se profila o linie neştirbită şi verticală pe fondul cerului albastru în jos până la jumătatea înălţimii şi a dealurilor celea depărtate, aproape tot aşa de albastre, ajungând până la vârfurile pomilor din vale.

Ridicându-şi ochii spre această înălţime ameţitoare, ofiţerul avu o privelişte care-l înmărmuri — un om călare lăsându-se prin aer, în acea vale !

Călăreţul stătea drept în şea, ca un militar, ţinând frâul strâns pentru a preveni o săritură prea mare a calului. Cu capul gol fiind, părul îi flutura ca pana în vânt. Mâna-i dreaptă nu i se vedea din pricina norului pe care îl făcea coama ridicată a calului. Trupul animalului avea o poziţie aşa de orizontală în cât s'ar fi zis că stă cu toate copitele pe pământ tare. Mişcările-i erau acelea ale unui galop sălbatec; dar tocmai când ofiţerul le privea ele încetară, şi animalul îşi aruncă înainte picioarele ca şi cum se lăsa jos în urma unei sărituri. Ci acesta era cu adevărat un sbor !

Inmărmurit şi îngrozit de această arătare a unui cavaler al cerului — crezându-se pe jumătate scriitorul ales al vreunui Apocalips — ofiţerul fu doborît de puterea emoţiei. Picioarele îi slăbiră şi căzu.

Aproape în aceiaşi clipă el auzi sgomotul unei sfărâmări în copaci — un sunet care muri fără ecou, şi apoi totul se linişti.

Ofiţerul se ridică, tremurând. Se reculese. Fugi repede de lângă stâncă înspre un loc aflat cam la o jumătate de milă dela piciorul ei. Spera să-şi găsească omul, aproape de acolo dar nu-l află. In clipa repede ca vântul a visiunei sale, imaginaţia îi fusese într'atâta influenţată de graţia aparentă, uşurinţa şi intenţia minunatului „sbor“ încât nu-i **trecuse prin cap** că linia marşului cavalerului aerian era îndreptată spre pământ şi că ar fi putut să găsească ceeace căuta tocmai la piciorul stâncii. După o jumătate de oră se întoarse în lagăr.

Ofiţerul era om cuminte ; era prea cuminte chiar ca să povestească un „adevăr“ care nu putea fi crezut. Nu spuse deci nimic despre ceeace văzuse. Iar când comandantul îl întrebă dacă în cercetarea lui nu constatase vre'un fapt folositor expediţiei, el răspunse :

„Ba da, domnule comandant , nu există nici un drum care să meargă dinspre sud în vale“.

Comandantul, ştiind aceasta mai bine decât el, zâmbi.

După împuşcătura sa soldatul Carter Druse îşi încărcă din nou arma continuându-şi paza.

Nu trecură bine zece minute şi un sergent federal veni cu multă grije spre el târându-se în genunchi şi mâini. Druse nici nu-şi întoarse capul ci rămase nemişcat ca şi când nu l'ar fi cunoscut.

— „Tu ai tras ?“ şopti sergentul.

— „Da“.

— „In ce ?“

— Intr'un cal. Era pe stânca aceea. Precum vezi, acum nu mai e acolo. S'a dus în prăpastie.

Faţa omului era albă, dar nu citeai pe ea vre-un alt semn de emoţie. După ce răspunse, îşi întoarse aiurea faţa şi nu mai vorbi. Sergentul însă, nu înţelesese.

— „Uită-te 'ncoace Druse“, zise el, după o clipă de tăcere, „nu prea avem obiceiul să ascundem. Iţi ordon să-mi raportezi. Era cineva pe cal ?“

— „Da“.

— „Cine ?“

— „Tata“.

Sergentul se ridică şi depărtându-se zise făcându-şi cruce : „oh, Doamne Sfinte !“

trad. din englezeşte de

TRAIAN ŞTEFANOVICI

Despre un volum de epigrame sau: Cine poate...

In cele de mai jos intenţionez să mă opresc asupra unui proaspăt volum de... „epigrame politice şi sociale“, supraintitulate : „De-a lungul vremii“ pe care tipografia românească le-a dat la iveală în anul de graţie 1926. Demne de remarcat sânt — în deosebi — 2 **contraste :**

1) Pedeoparte — acela dintre : **eleganţa broşurii** (tipărită pe hârtiea cea mai velină şi cu litera cea mai frumoasă) şi **numele** fundamental **necunoscut** al autorului **(N. Gudin)** pentru existenţa căruia, în literatura românească, nu ni se spune nici măcar cărei provincii îi datorim eternă recunoştinţă ;

2) Pe dealta, dintre **pretenţiile** acestuia care ne atrage serioasa atenţiune asupra faptului că :

„Primele 200 de exemplare din această ediţie sânt numerotate şi semnate de autor“, pretinzând ca echivalent material al celor 48 de păginuţe, la început, **100,** mai târziu, **60 de lei** — şi **calitatea** epigramelor dintre care subsemnatul, cu toată bunăvoinţa, n'a putut să aleagă **nimic** pentru o **antologie a epigramei româneşti**, gata de tipar.

Natural că nu ne mulţămim să însinuăm. **Verba docent, exempla trahunt.** Câtevà dintre acestea vor fi suficiente spre a se vedeà că noul epigramist — care trece în revistă galeriea tuturor oamenilor noştri politici, stropindu-i cu „epigrame“ datate aşà de disperat — nu are idee, nu **de spirit, nu de epigramă** — dar **nici** măcar **de vers şi limbă** românească. Iată-le :

INCHINARE
Ridendo

Pildele care urmează
Din vieţi şi clipe trăite
Inchin, Ţări obijduite
, ...
Râzând — multe se 'ndreptează.

Avem oare dreptul să zicem : mersi de asemenea închinare în care versurile 2—3 conţin atâtea cuvinte barbarizate? Vrei să fii bun Român, domnule epigramist ? Invaţă româneşte — şi atât ! **Pe urmă — versuri.**

Şi **mai pe urmă : epigrema** — dacă intervine spiritul care, deocamdată, e invizibil....

Cum în acelaş sens — aceiaş scîlceală verbală în :

IN ŢARA ORBILOR
Vulturi şi şoimi de loc nu sânt ;
Rămas-au ŞOBOLANI şi corbi :
Azi toţi SE 'NCHIN PAN'LA pământ
Alesului... ŞEF DINTRE orbi.

ACELUIAŞI
D. prim ministru doarme.
(Ziarele)
Având norocul din născare —
Statuia-ţi este garantată,
Şi spre PERFECT 'asemănare,
S'o pue la Senat.... culcată.

Natural că oricât am continuà cu citarea unor **astfel** de extrase — sănătatea cetitorilor nu va fi cu nimic atinsă, **spiritul** din ele fiind **cu desăvârşire absent.**

Fără calităţi formale şi fără fond — prin urmare — aceste înseilări, pe care un curaj demn de admirat le numeşte epigrame, — legate de nişte momente atât de puţin valabile şi de efemere — nu au nimic în stare să le justifice apariţiunea pe piaţa literară : Căci — se va recunoaşte — a apelà la **insanităţi stilistice** ca aceia din :

Ardealul şi problemele culturale

Presa memorandistă

Anul 1884, înseamnă începutul epocei presei cotidiane în Ardeal. Provincia aceasta avusese şi mai înainte publicaţiuni politice şi culturale, care apăreau săptămânal. Ajunge să amintim de „Gazeta Transilvaniei“ care a văzut pentru întâia oară lumina zilei în Iulie 1837, având caracter politic, iar după un an şi-a adăogat şi partea culturală prin înfiinţarea „Foii pentru minte, inimă şi literatură. Ambele publicaţiuni erau redactate de Gheorghe Bariţiu, pe atunci profesor în Braşov, şi apăreau în editura tipografului sas Johann Gött, singurul autorizat de către guvern de-a tipări ziare.

Intre timpul dela 1837 şi până la era „Tribunei“ au mai apărut şi alte publicaţiuni în Ardeal, având fiecare rostul ei. Chiar şi „Gazeta Transilvaniei“ şi „Foaia pentru minte, inimă şi literatură“ au trecut în acest restimp prin multe peripeţii şi prefaceri. Relevăm aici faptul că aceste două publicaţiuni erau tot aşa de răspândite şi în Principatele Române şi în Bucovina ca şi în Ardeal.

Cu apariţia „Tribunei“ şi cu transformarea „Gazetei Transilvaniei“ în ziar cotidian începe o eră nouă, care e bine conturată prin principiile precis definite ele politicei şi culturei naţionale. După cum am arătat şi în articolele precedente aceste două ziare au luat lupte pe două fronturi: politic şi cultural.

„Tribuna“ a revoluţionat limba literară în Ardeal, indicând noui orizonturi de orientare culturală, iar „Gazeta Transilvaniei“ deschisese drumul culturei literare spre massele poporului prin înfiinţarea „Numărului de Duminică“ pentru pătura dela sate, care apărea în 8 pagini, ceeace pentru împrejurările de atunci însemna foarte mult. Aceste numere de Duminică, adoptate mai târziu şi de alte ziare, am avut un covârşitor efect asupra masselor dela ţară, care nu-şi puteau permite luxul de-a abona ediţiile cotidiane ale publicaţiunilor. Conţinutul acestor numere speciale pentru popor satisfăcea pe deplin atât cerinţele cititorilor dela sate cât şi intenţiunile conducătorilor politici şi intelectuali. In numerele de Duminică se făcea educaţia politică a poporului şi în acelaş timp i se dădea într'o formă uşor de înţeles şi o îndrumare economică sănătoasă.

Exemplul „Gazetei Transilvaniei“ a fost urmat câţiva ani mai târziu (1893) şi de „Tribuna“, care în locul numărului de Duminică a scos însă o foaie pentru popor independentă: „Foaia Poporului“. Pusă sub direcţia vigurosului publicist de pie memorie Ion Russu-Şirianu, această publicaţiune a avut la massele de la sate acelaş rol pe care l-a avut la pătura intelectuală „Tribuna“.

Grandioasa manifestare politică, care a avut loc la Cluj cu prilejul procesului „Memorandului“, se datoreşte în mare parte propagandei făcute prin această foaie. Din punct de vedere culturale meritul deosebit al „F. P.“ a fost că a scormonit imensa comoară de folklor a ţărănimei din Ardeal, făcând ca această bogată şi interesantă literatură să fie dată la iveală de însuşi cărturarii ţărani dela sate, cari în mod abil au fost puşi la o contribuţie preţioasă, care în cercetările viitoare va face nepreţuite servicii studiului poeziei şi literaturei popoarele din Ardeal. In acelaş timp ziarul „Tribuna“ edita o bibliotecă de popularizare, care în fond înfăţişa, în mare parte, aceeaşi literatură poporală însă într'o formă mai literară, trecuta prin penele unor scriitori recunoscuţi. Aceste broşuri, extrem de eftine, au format mulţi ani de-arândul „premiile“ şcolare pentru elevii din şcolile primare cari se distingeau la învăţătură. Păcat că această bibliotecă nu se mai reeditează. Ar forma, printr'o continuitate bine susţinută, o lectură plăcută pentru tineretul pueril şi o legătură de amintiri cu un trecut glorios al presei române din Ardeal.

Din cele expuse până acum e vrednic de remarcat faptul, că aproape toată mişcarea politică-culturală a românilor ardeleni s'a produs în cele două oraşe săseşti: Sibiul şi Braşovul. Lucrul acesta se explică în primul rând prin faptul, că în aceste oraşe administraţia era în mâna saşilor, cari erau mai indulgenţi faţă de români, iar în al doilea rând prin împrejurarea, că românii din judeţele de sud ale Ardealului aveau contacte continuu cu vechiul Regat, ceeace a făcut o mentalitate la aceşti români să se formeze cu caracter mai pronunţat românesc decât în partea de nord a Ardealului.

Curentul naţionalist, puternic alimentat de populaţia sătească dela Braşov şi Sibiu, care forma cititorii numărului de Duminică ai „Gazetei Transilvaniei“ şi ai „Foii Poporului“, se resfrânse în decada ce a urmat după înfiinţarea „Tribunei“ peste întreg Ardealul şi cuprinse chiar şi Banatul, care era sau părea mai conservator în privinţa politicei naţionale. Astfel când regretatul Cornel Diaconovici, bănăţean de baştină, încercă în anul 1894 să scoată la Timişoara publicaţiunea „Dreptatea“ cu programul unei politici moderate, întâmpină o complectă răceală la publicul românesc, care nu mai voia să audă de nici un compromis cu guvernul ungar. „Dreptatea“, deşi foarte bine redactată, trebui să-şi înceteze apariţia după doi ani, fiindcă publicul nu mai putea fi îmbătat cu apă rece. Banatul, sub influenţa puternică a curentului tribunist din Ardeal, a reacţionat hotărît împotriva politicei moderate. Peste puţin timp trebui să vină şi în acest colţ de ţară omul şi organul care să ridice şi aci nivelul de luptă la acelaş grad cum era în Ardeal, şi îndeosebi în judeţele de sud.

Se vede că politicianul român a fost totdeauna preocupat de mici interese personale, căci după impozanta manifestare în procesul Memorandului la Cluj în anul 1894 s'a produs în sânul partidului naţional o criză internă atât de acută şi de gravă încât efectul ei a dărâmat până şi în străinătate tot nimbul şi întreaga aureolă ce le câştigase cauza românească prin luptele date în ultimii zece ani împotriva guvernelor ungade. Procesele Replicei şi al Memorandului câştigaseră în ţările din Apus mulţi prietini politici pentru românii din Austro-Ungaria şi unii dintre cei mai distinşi bărbaţi de stat şi publicişti politici din marile capitale apusene şi-au pus toată autoritatea lor în serviciul cauzei noastre. Dar blăstemul strămoşesc al invidiei n'a îngăduit ca poporul român să culeagă în linişte şi cu folos roadele unor lupte pline de avânt frumos cum au fost cele date între anii 1881—1894.

Criza din anii 1895 şi 1896 a înscris în istoria politicei din Ardeal pagini urîte şi durercase şi a dus la desbinarea dintre conducători. Criza fiind de natură politică nu avem s'o cercetăm aici decât în efectele ei asupra culturei naţionale.

Din norocire s'a adeverit şi aici proverbul că în tot răul este şi un bine. Desbinarea produsă în cercul celor grupaţi în jurul „Tribunei“ a avut ca imediat efect înfiinţarea unui nou ziar politic „Tribuna Poporului“ la Arad. La Sibiu au rămas bătrânii mai conservatori, iar la Arad s'au dus tinerii mai liberali. In fruntea acestora se găseşte cel mai combativ dintre publiciştii de pe-atunci, Ion Russu-Şirianu.

Importanţa nouei mişcări constă în faptul, că prin transpunerea câmpului de luptă naţională la Arad acţiunea politică a românilor din statul ungar întră în contact direct cu maghiarimea care îşi creiase acolo cel mai avansat post de atac împotriva politicianilor români, cari erau oarecum retranşaţi la Sibiu sub ocrotirea unei administraţii mai îngăduitoare a saşilor. Aradul era un puternic centru politic maghiar, deşi era situat într'o regiune rurală curat românească. Infigerea drapelului de luptă în acest centru a fost bună inspiraţie din partea românilor şi cu apariţia primului număr din „Tribuna Poporului“ se începe o nouă epocă în viaţa politică şi culturală a poporului român din Ardeal. Crecetarea acestei epoci va forma subiectul articolului viitor.

ION BAILA

D-lui N. TITULESCU
Reuşeşte cu o vorbă
Liga, 'ntreagă s'o transporte;
Noi însă PENTRU'ASA CIORBĂ—
Plătim scump, valuta forte.

sau la jocuri de cuvinte forţate (şi, din această cauză: desgustătoare) ca în:

D-lui PREŞEDINTE ORLEANU
Ca preşedinte-al adunării
FOARTE puţin te-ai remarcat,
In schimb, toţi amploiaţii gării
Ştiu că „Orleanu-i regulat“.

sau în:

OAMENI NOUI
Că ne-a scăzut fantastic banu
O vede orice nespălat;
Ce n'a putut el, BRE-TI-ANU
O să INDREPTE-UN... Lepădat.

nu înseamnează, numai a nu face poezie, dar nici măcar literatură elementară.

Dacă totuşi ne-am oprit puţin asupra acestei broşuri, am făcut-o spre a dovedi că şi în literatură **„cine poate, oase roade“....**

PAUL I. PAPADOPOL

Cronica muzicală

OPERA DE ARTA MUZICALA ŞI INTERPRETUL

(Cu prilejul concertelor Iturbi)

Este nevoie de o anumită putere de discernământ şi de oarecare experienţă analitică pentru a putea distinge ceeace hotărăşte asupra succesului unei producţiuni muzicale. O împrejurare socială sau politică, un motiv cultural, o particulară dispoziţie sau însuşire a executantului, adeseaori snobismul, rar necesităţi de instrucţie şi educaţie muzicală şi aproape de loc opera de artă muzicală, — iată spre exemplu, un număr din suma de factori ce se impun pentru participarea la o audiţiune muzicală, concert sau reprezentaţie de operă, şi pentru aprecierea şi deci determinarea succesului producţiunii muzicale. Gradaţia care rezultă din această enumerare nu este riguros reală în fapt, pentrucă interesul arătat unuia din aceşti factori este relativ. Individualul şi subiectivul, pe de altă parte, imprimă şi mai multă relativitate şi elasticitate nu numai gradaţiei de care vorbim, dar chiar fiecărui factor în parte ; şi cu atât mai mult şi mai grav pentru o mai sigură judecată a productului de artă sonoră, cu cât subiectivul se impune până la desmăţ, ca principiu unic şi cu cât obiectivitatea este mai înlăturată. Cunoaşterea şi însuşirea câtorva elemente fundamentale şi determinante asupra esenţei frumosului muzical ar constitui o serioasă bază de cultură muzicală. Care perfecţionată pe'ndelete, prin control şi verificare, pe măsura contactului cu producţia artei sonurilor, ar putea tinde şi ajunge la stabilirea criteriilor, fie şi personale, dar estetic valabile, pentru judecarea şi asimilarea operei de artă muzicală. In felul acesta s'ar recunoaşte opera de artă stând în centrul oricărei preocupări muzicale, — fie chiar de natură speculativă, ştiinţifică sau istorică, — interpretul sau cercetătorul neputându-şi afirma şi justifica o activitate în domeniul muzical decât în funcţiune de opera de artă. Este însă atât de frequentă intervertirea şi răsturnarea ordinei naturale a lucrurilor, în cât în producţiunea muzicală, considerată grosso modo, executanţi şi auditori — snobismul nu apare ca cea mai gravă defecţiune a vieţii muzicale. Cea mai primejdioasă pentru adâncirea culturii noastre muzicale, mai durentă pentru superficializarea gustului public şi, în definitiv, cea mai îndeobşte şi tacit consimţită este vinovata şi aproape permanenta uitare a operei de artă muzicală. Proprie artei sonurilor este dificultatea ce ia naştere din caracterul şi modul de a fi percepută o piesă de muzică, pentru care nu este suficient creatorul ei, ci întotdeauna este necesară intervenţia unui intermediar, unei a doua persoane, sau a două, trei, patru, ba chiar a unui întreg grup de zeci, sute şi chiar o mie (vezi simfonia celor o mie, a VIII-a a lui Mahler) de persoane. Aceşti intermediari, executanţi, instrumentali sau vocali, sunt interpreţii operei de artă muzicală. Existenţa lor este în strictă dependenţă de opera de artă muzicală. Intreaga lor artă este de exercitat pentru a materializa, a sensibiliza şi a interpreta cu mijloace proprii depozitul artistic cuprins în schiţa grafică a creatorului operei, a compozitorului. Pregătirea şi funcţiunea artistică a executantului este determinată de necesităţile de exprimare a piesii muzicale. Cu cât executantul se îndepărtează dela acest rost interpretativ şi-şi află o finalitate în însăşi exerciţiul tehnic şi material, în dexteritatea, abilitatea sau velocitatea în sine, tinzând deci, spre o existenţă independentă, ridicând prestigiul tehnicii şi rolul de mijlocitor deasupra şi în detrimentul operii de artă, cu atât echilibrul firesc este mai ameninţat şi cu atât executantul îşi pierde dreptul de interpret. Mijloacele sale care nu pot fi valorificate decât în slujba operii de artă muzicală, sunt cultivate aparte, ca un meşteşug special, care în niciun chip nu sunt artă; nu sunt muzică, ci, atâta vreme cât pretind şi se constituesc ca un exerciţiu, afirmându-se ca valori altele decât cele ce decurg din producţiunea frumosului artistic muzical, mijloacele executantului sunt extramuzicale. Sunt acustice, sunt sonore. Acusticul sau sonorul nu este însă muzică, cum nu tot auzibilul nu poate fi sunet muzical. Stabilind rostul său în sine însăşi, exerciţiul tehnic devine virtuozitate, în accepţia searbădă şi mecanică a termenului.

O elementară îndatorire a criticii este de a releva că primordial în producţiunea muzicală este opera de artă. Devierea atenţiunii spre mijloacele de exprimare ale interpretului, este un indiciu sigur că ordinea naturală a interesului în percepţia muzicală este distrusă. Că, deci, tehnica executantului dăunează însăşi operii de artă, de'ndată ce dă naştere la admiraţia auditorului pentru virtuozitatea goală a mâinilor sau a gâtlejului, în loc să stimuleze entuziasmul şi să susţină contemplaţiunea operei de artă muzicală.

Gândurile însemnate aci ne-au fost sugerate de apariţia pe estrada Ateneului a pianistului spaniol Iturbi. Succesele obţinute de acest ireproşabil tehnician, dovedesc îndeajuns cât de greşite criterii trăesc în publicul nostru şi cât de serioase datorii incumbă criticii pentru a orienta poporul în frequentarea şi aprecierea audiţiilor muzicale.

GEORGE DIACU

CALENDAR LITERAR

21 Noembrie, 1887: A murit în Bucureşti povestitorul Petre Ispirescu.

22 Noembrie, 1890: A murit folkloristul Simeon Măngiucă.

23 Noembrie, 1843: Ioan Ghica îşi deschide cursul său de economie politică la Academia Mihăileană din Iaşi.

1901: A murit istoricul Vasile A. Urechia.

24 Noembrie, 1843: Mihail Kogălniceanu îşi deschide cursul său de Istorie naţională la Academia Mihăileană din Iaşi.

1858: Apare ultimul număr din **„Albina Romînească“** a lui Gh. Asachi.

25 Noembrie, 1896: Apare în Bucureşti **„Literatură şi artă romînă“,** revistă condusă de N. Petraşcu.

1904: Apare în Piatra-Neamţ revista literară **„Munca“.**

26 Noembrie, 1875: S'a născut în Vaslui nuvelistul Ioan Adam.

27 Noembrie, 1818: S'a născut filologul Aron Pumnul.

1885: S'a născut în satul Tîrlişina, ţinutul Solnic-Dobîca, marele nostru romancier Liviu Rebreanu.

PE MARGINEA ULTIMELOR MANIFESTARI PLASTICE

In ultimul timp Parchetul a fost informat despre o sumă de afaceri necurate, din cari o clasă întreagă de samsari, mai mult sau mai puţin excroci, trăiesc îmbelşugat, spre dauna pictorilor şi înjosirea artei româneşti.

In artă, ca şi în celelalte tărâmuri de activitate ale României de după război, **profiteurii** s'au înmulţit considerabil, înăbuşind munca cinstită, prostituând pe producător, pălmuind buna cuviinţă în transacţii şi terfelind orice concepţiune care cată să iasă din comun pentru înălţarea sufletească a obştei.

In deosebi — rezumându-ne la artă numai — pictorii sunt aceia cari sufăr, şi materialmente şi moralmente, mai înfricoşător de pe urma aşa zişilor negustori şi intermediari, cari fac legătura zilnică între artist şi publicul cumpărător.

Folosindu-se de grelele nevoi în cari necurmat se zbate artistul, haimanalele acestea sociale au darul de a ţese în jurul pictorului un sistem foarte abil şi foarte complicat de sfori, care-i încurcă mişcările, făcându-l prizonierul neputincios al banului servit cu picătura, ca o drogă stupefiantă.

Din zi în zi, producţia pictorilor noştri, mai ales a celor tineri, se resimte alarmant, de pe urma acestei stranii situaţii.

Dar iată că, într'o atmosferă asfixiantă, Fundaţia Principelui Carol aprinde un far de nădejde.

Sub priveghereа riguroasă a criticului de artă dela revista **„Gândirea“,** d. Oskar Walther Ciseck — Fundaţia Pricepelui Carol a organizat, începând din luna Noembrie, un ciclu de expoziţii colective, cu lucrări selecţionate, a pictorilor şi sculptorilor români în viaţă.

Pentru publicul amator, închegarea acestor saloane, din **strada Doamnei 20,** înseamnă pe lângă o călăuză cinstită, un prilej de înalte satisfacţii sufleteşti, pe cari nicăiri, în alte aranjamente similare, nu le-ar fi putut afla.

Pentru aceleaşi pricini şi mânat de aceleaşi sentimente, un nou salon colectiv e pe cale să ia fiinţă, **în str. Karaghiorghievici 9,** în una din sălile special amenajate ale librăriei Hasseffer, care a avut rarul bun simţ de a încredinţa triajul lucrărilor unui alt critic de artă — d. Neniţescu — a cărui delicată sensibilitate e unanim recunoscută, în cercurile amatorilor şi artiştilor noştri.

Toate acestea sunt, netăgăduit, numai începuturi.

Organizări ideale de comerţ şi demonstraţii artistice, nu se pot întocmi decât cu foarte mulţi bani şi istovitoare sacrificii — mai ales în vremuri ca acestea, când publicul mare e încă sub teroarea şarlatanească a bandelor interesate, de speculatori.

Sperăm însă că, foarte curând, amatorii noştri se vor dumiri de necesitatea de a fi călăuziţi în achiziţiile lor ; iar publicul mare — graţie câtorva centre de expunere, decente, va putea fi format ca mentalitate şi şlefuit sufleteşte, până la aproximativă desăvârşire.

TEATRELE

LA NAȚIONAL : Societatea atleților spirituali de Georges Duhamel

In sfârșit, s'a reprezentat pe scena teatrului Național, o comedie care a satisfăcut publicul din toate punctele de vedere. Comedia în sine e frumoasă, e foarte frumoasă și ca justeță de ton și ca simplicitate de acțiune și prin sinceritatea situațiilor și prin pictura tipurilor reprezentative.

Distinsul scriitor Duhamel a înfățișat cu măestrie atitudinea scriitorilor, filosofilor, reformatorilor, cari-și zic noui, fiindcă iau poze țanțoșe, gângăvesc cuvinte neînțelese, bâlbâesc în scris expresii cari nu se pot lega și caută să ia ochii lumei naive, pe care o exploatează maeștrii paraziți, înfumurați și escroci.

In fond, comedia d-lui Duhamel e un admirabil pamflet împotriva acelor parveniți, cari au prins din atmosfera ideilor câteva cuvinte, și le exploatează ca să atragă naivi, tinzând în vârtejul actual al răsturnării valorilor, prin mediocrități sinistre și caraghioase, să dărâme glorii trainice.

Poeți, cari vor să se ilustreze prin obrăsnicia de a tăgădui valorile artistice ale scrierilor lui Hugo, Lamartine, etc. ; javre de cafenea, cari mârâe împotriva activității pozitive a unor sârguincioși muncitori recunoscuți, sunt eroii comediei d-lui Duhamel. Aceștia, întruniți în „Societatea atleților spirituali“, cearcă lingușitori și șireți, cabotini și bârfitori, să escrocheze pe naivii cari se uluesc de formulele bazaconioase, pe care le înșiră.

A face rezumatul piesei, mi se pare și greu și inestetic, fiindcă tipii trebue văzuți pe scenă și acțiunea apreciată în desfășurarea ei antrenantă.

Dar dacă piesa e într'adevăr bună, artiștii teatrului Național s'au silit să-i dea o interpretare meritorie..

A fost un excelent ansamblu.

D. Pop Marțian, care a ținut rolul principal. a câștigat considerabil prin jocul său, prin măsura atitudinilor și prin ținută. Acest artist s'a impus ca una din temeinicile nădejdi ale teatrului Național. Bine, foarte bine d. Victor Antonescu, într'un rol de farmacist cu ticuri, burghez cu familie, dar furat de năzbâtiile novatoare ale „șefului atleților spirituali“. D. Valentineanu a avut unele dificultăți de înlăturat și le-a biruit cu succes, căci avea rolul unui băiat de 17 ani. Svelt, nebunatic, cinstit în fond, rolul d-lui Valentineanu a fost susținut cu căldură. Tot așa de bine a fost d. Stăncescu, în rolul unui laborant de farmacie, condus de bun simț și gata ori când să biciuiască năzdrăvăniile cabotinilor, intitulați „atleți spirituali“.

In rolul mamei familiei farmacistului, în casa căruia își găsise azil de exploatare parazitul șef al atleților, a fost cumpătata și sârguincioasa d-na Gusti.

In roluri tinerești de fetițe, d-nele Toto Ionescu și Elena Cruceanu. Cea dintâi s'a afirmat și altădată destul de temeinic ; cea de a doua câștigă din zi în zi aprecieri tot mai satisfăcătoare. Doamna Cruceanu are toate mijloacele de a fi una din cele mai inteligente ingenue ale teatrului Național.

In rolul unui „maestru literar“ opus șefului atleților, a fost d. Ion Morțun. Ce strașnic știe să exploateze acest artist, dăruia cu belșug de mijloace, orice schițare de rol !

Și toți ceilalți artiști, cari au avut roluri secundare de ciraci scriitori, lingușitori și egoiști, încrezuți și ridiculi, au fost bine, dând un ansamblu fără prihană.

B. CECROPIDE

Cinematograful

CINEMA VLAICU : Harold Loyd

Delicios : păcat că este inegal, inegal din punct de vedere al... idioției. Intr'adevăr sunt unele părți ce nu sunt destul de idioate pentru a fi delicioase. Primele acte însă, călătoria pe vapor, debarcarea și mai cu seamă prima plimbare prin Republica Paradiso sunt minunate.

Inconsolabililor de desființarea institutului d-lui Dragomirescu le recomandăm foarte călduros acest film.

CINEMA LUX : Fetița Dulce

Dulce, dulce, foarte dulce, tot atât de dulce ca versurile prea des jucatului ca să zicem așa : „autor“, atât de dulce că până la urmă ți se acrește.

P-U IG.

Pentru domnul Raul

Paginele unui ziar de nouă generație, bat un record. Prin domnul Raul. Cu o peniță și o sticlă de antracin, distrug pe Arghezi, artificios, spulberă pe Aderca, emulul Smarei, condamnă pe Vinea, nevropat, ridiculizează pe Zarifopol, livresc, supun oprobriului pe lubrifiantul Ionel Teodoreanu. Toate acestea, nici măcar cu sintaxa renovată. Meritul revine domnului Raul. Fiecare slovă îl revendică, fiecare șir de cuvinte îl revelează.

Intre urbe și mahala, se ridică baraca taxatorului. Justiciar, el nu se pretează la renovații. Il vrem indulgent. El este implacabil. Te vede curând, te agață abil și, astuțios, te întreabă cine ești. Ești tu Alexandri, ești tu Alexandrescu ? De nu ești unul sau altul, cum îți permiți a fi cineva ?

Arghezi, Vinea, Aderca ? Autorizația ! ! ! de la centrala pieței, de la cărturari, de la periferie ?

— Nu. Atunci ? !

Dacă nu prezinți asemenea justificări, rămâi în carantină, până ce tichetul halei, dobândit, învoirea vameșului și pergamentele grănicerilor, te vor libera.

Cunosc pe domnul Raul din recomandata scrisoare a unei prietene, atente mai mult decât ceream. Mi l-a semnalat. „Falanga“ complectează amănuntele acestei literare fizionomii. Amica cea bună dorește pentru domnul Raul, un răspuns din parte-mi. Eu nu-l pot găsi, răspunsul. Incerc, dar, o diversiune.

Agitația tinereții se iartă și, de-i iscoditoare, se încurajează cu bonomie și cu abilitate. Dar sfidarea primatului și incultura vizibilă întru tot, dar injuriile precugetate ale vechilului, nu.

Sunteți sensibil, domnule Perpessicius, la toate nuanțele gândirei și la toate exprimările ei delicate, ca să mă simt datoare să vă atrag atenția, fie și ocolit, asupra penibilului efort al unei „duduițe“, de a replica domnului Raul. Singura bună replică, în această împrejurare, ar fi, socotesc, desființarea, prin general consens, a păcătuirei, efemere chiar, contra disciplinei elementare a bunului simț în scris, și contra bunei creșteri, la îndemâna oricui.

Pentru mine, vedeți bine, e jenant să lupt cu atâtea calambururi, care-și fac joc literar din „sondările atente“ și „cârma nervoasă“ ale unei „moderniste“ cu „istorioară“. Incăpătoare și de variate cuprinsuri, vulgaritatea mă derutează.

ELENA PROTOPOPESCU

* * *

Din clipa aceia numai vom putea spune că avem o mișcare artistică.

Până atunci : Simulacru.

Atâta vreme cât arta plasticului zace în atelier, izolată de contactul **luminat și sincer** al amatorului — nu poate conta ca factor de spor sufletesc al unei colectivități sociale.

Ea rămâne o grațioasă inutilitate — și atât.

Dar aceasta e prea puțin.

Intristător de puțin !

Intre ultimele expoziții — din cari câteva interesante, unele plate, iar majoritatea exasperante — a izbutit să se impună cercetătorului, dornic de serios, **expoziția academiei artelor decorative,** din strada Câmpineanu 17.

Cubismul, integralismul, constructivismul și restul inovațiilor ultramoderne și-au dat aici întâlnire, într'un ansamblu — (mobilier, vase, bibelouri, desene, tablouri, etc.) — cari constituesc un interior agreabil, deși nu în totdeauna reconfortant, din pricina câtorva piese cari ies din nota generală, fie prin voită extravaganță, fie, din potrivă, prin concesiuni făcute gustului comun.

Cu toate aceste mici scăderi, neobservate de marea mulțime a vizitatorilor — **expoziția academiei artelor decorative** a interesat îndajuns pe amatori și a stârnit în public curiozitatea și plăcerea pentru interioarele stilizate unitar și armonic.

Din punctul acesta de vedere, meritul celor ce au organizat această expoziție nu poate fi contestat.

Arhitectura noastră orășenească, mobilierul oamenilor noștri instăriți,... micile nimicuri cari transformă un trist cub de zidărie într'un decor resfângând, pipăibil, mentalitatea, temperamentul, preocupările, pasiunile și capriciile noastre — sunt la noi, încă, probleme necercetate.

Haosul, lipsa de bun gust, lipsa de personalitate și — mai ales — lipsa unei înclinări firești pentru **luxul simplu și estetic** — face din Bucureștiul nostru, un bâlci monstruos în exterior și un bric à brac de o trivialitate insuportabilă, în interior.

Dacă spectacolul acesta, de o cosmopolit balcanică barbarie, poate constitui o curioasă notă locală și încânta uneori ochiul pictorului amator de pitoresc deprimant — el nu mai poate fi îngăduit.

Pentru ochiul încercat al străinului, bunul nostru simț cade în legendă.

N. N. TONITZA

ECOURI

CAPITULARE

In ciuda tuturor previziunilor, premiul literar al „Universului Literar" nu mai poate fi acordat.

Regretele noastre nu vor atenua niciodată sângele rău pe care acest premiu l-a făcut celor peste două sute de concurenţi.

Cu toate scuzele pe care o astfel de situaţie, le comportă, ţinem manuscrisele la dispoziţia d-lor autori-concurenţi.

Ele pot fi sau ridicate dela redacţie, sau expediate, de către noi, la adresele originare şi după un aviz anume al d-lor autori.

REDACŢIONALE

☐ Arhitectura de accidente, fragmentul — **reprodus** la Ecourile **numărului nostru trecut — din articolul d-lui Marcel Iancu, făcea parte din darea de seamă a revistei „Contemporanul".**

☐ **In numărul viitor vom publica o lucrare inedită a d-lui** Gib I. Mihăescu

☐ **Ziua şi orele de redacţie, la „Universul Literar" se fixează : Joi, dela 5—7.**

GREŞALA LUI DUMNEZEU

D. **Caton Theodorian**, autorul bine cunoscut al **Bujoreştilor**, a citit în penultimul comitet de lectură, dela 4 Noembrie, prezidat de d. Ion Minulescu, noua sa lucrare dramatică : **Greşala lui Dumnezeu.**

Admisă cu unanimitate, piesa d-lui Caton Theodorian se va pune în repetiţie, luna viitoare, sub direcţia de scenă a d-lui Gusti, având de interpreţi principali pe d. Soreanu şi d-şoara Puia Ionescu. Autoritatea dramatică de care se bucură d. Caton Theodorian, în cercurile scriitorilor noştri de teatru, legitimează curiozitatea cu care e aşteptată **Greşala lui Dumnezeu.**

Literatura dramatică originală va avea prilejul să înscrie un nou succes. **Bujoreştii, Nevestele lui Pleşu, Stăpânu,** etc., etc., sunt o garanţie că speranţele nu-i vor fi desminţite.

BERNARD SHAW ŞI D. MIHAIL DRAGOMIRESCU

Recentul laureat al marelui premiu Nobel pentru literatură, este, după cum se ştie, în disgraţia din ce în ce mai pronunţată a d-lui Mihail Dragomirescu. Directorul Institutului de literatură nu scapă nici un prilej să arunce cu pietrele verdictelor sale în mărul încărcat de roade al celebrului irlandez, a cărui genialitate o contestă cu hotărîre.

E adevărat că Bernard Shaw nu se prea sperie şi pentru aceşti detractori, a compus următorul cuvânt, pe care-l relatează ultimul număr din „Les Nouvelles littéraires", în cele ce urmează : „Există la New-York o „Ligă pentru protecţia geniului" **(League for fostering genius).** Aţi bănui cumva care este principalul scop al acestei ligi ? Iată-l : ea a cumpărat, într'un cimitir new-yorkez, un imens teren pe care a ridicat un monument central de unde pleacă o serie de mici concesiuni particulare, toate construite pe acelaş model, împodobite cu aceleaşi flori şi frunze verzi de aceleaşi plante. Apoi, a scris unui număr considerabil de „genii" pentru a le angaja să vie să guste ultimul repaos în aceste terenuri astfel amenajate. Cea mai mare parte dintre invitaţi nici nu s'a sinchisit să răspundă. Bernard Shaw e unul dintre puţinii care au răspuns.

El refuză oferta ce i-a fost adresată în termeni aşa de amabili. O refuză nu atât din afecţiune pentru ţara de naştere, cât, zice dânsul : „Inţeleg să pun să mi se construiască un cavou grandios cu toate pietrele cu cari am fost lapidat în timpul vieţii mele, dacă m'aş hotărî să le transport în America, drepturile mele de autor nu mi-ar ajunge".

CERCUL „SBURATORUL"

Duminică, 14 c., d. G. Brăescu a citit pentru a doua oară în cercul „Sburătorul", piesa originală în 3 acte „Ministrul". Lucrarea e o comedie de moravuri sociale, în care autorul zugrăveşte mediul din care se recrutează astăzi oamenii politici. D. E. Lovinescu citeşte un fragment din vol. II, al ist. literaturei române contemporane, în care schiţează personalitatea critică a d-lui Mihail Dragomirescu, concis şi definitiv. Poezii a citit d-ra Sanda Movilă şi d. Gulian.

Au asistat : d-na T. Lovinescu, d-na Mia Frallo, d-rele B. Delavrancea, Papadat, Ticu Archip şi M. Nicolau ; precum şi d-nii Ramiro Ortiz, N. Davidescu, F. Aderca, G. Nichita, I. Valerian, D. N. Teodorescu, P. Constantinescu, Stefan Maţeescu, etc.

SCRIITORII

☐ **Micul tratat de estetică** pe care d. **F. Aderca** îl publică în coloanele revistei noastre va apare (completat cu partea II-a, în care se fac aplicaţii) în editura „Semănătorul" din Arad.

☐ Editura „Ancora" a pus sub tipar un volum de nuvele : **Femeea cu carnea albă** (din Carnetul intim al domnului Aurel) de **F. Aderca.**

IN AMINTIREA LUI ILARIE CHENDI

Duminică, 21 Noembrie cor., se va descoperi la Dârlos (Gara Mediaş) judeţul Târnava Mare, placa comemorativă aşezată de ministerul cultelor şi artelor, pe casa unde s'a născut Ilarie Ghendi.

Plecarea din Bucureşti-Nord, Sâmbătă seara cu trenul personal la 22.45 ; sosirea la Mediaş : Duminică la orele 10.45 dimineaţa.

Plecarea din Cluj : Duminică dim. cu trenul accelerat la orele 9.36, sosirea la Mediaş la orele 14.14 d. a.

Masa se va lua la Mediaş de unde se va pleca la Dârlos cu trăsuri şi automobile, (distanţa 5 km.).

Inapoirea la Bucureşti şi Cluj în aceiaş seară.

A. T. S...

„sau **Asociaţia scriitorilor tineri.** In Viaţa literară (I. 26, 6 Noembrie) d. Al. **Bădăuţă**, revine cu precizări. Precizări care mai mult întunecă, e adevărat, dar necesare oricum. De data aceasta nu mai e vorba de o autonomie perfectă. Societatea să fie dependentă de S. S. R. Şi să lupte mai puţin pentru cele materiale cât pentru o „comuniune de spirit". Şi deşi a celor tineri, „membrii ei vor fi toţi scriitorii care aderă ideei. Tineri sau bătrâni".

Şi totuşi într'adevăr trebueşte aplaudată. Mai ales pentru tinerescul idealism. Aceşti scriitori tineri nu sunt nişte revoltaţi, deşi ar avea dreptul. In locul rondei ei preferă protocolul academic. Scepticismul nostru îi însoţeşte, însă, ca simpatie, şi le doreşte izbândă.

REVISTE

A apărut „Sburătorul", No. 5, cu articole, proză şi poezii semnate de : E. Lavinescu, G. Brăescu, Hortensia Papadat Bengescu, Ion Barbu, G. Nichita, Simion Stolnicu, C. Baltazar, V. Streinu, P. Constantinescu, etc.

DIN STRAINATATE

☐ In curând se împlinesc 600 de ani de la moartea Laurei „doamnă ilustră prin virtuţile sale" făcută nemuritoare de Petrarca prin celebrul „Cauzoniere".

Lupta care s'a dus de atâta vreme pentru a se şti care din cele două Laure ; Laura de Noves sau Laura de Beaux a fost celebrată de Petrarca, s'a reînceput cu furie în Franţa.

Avignonezii susţin pe Laura de Noves, pentrucă manuscrisul lui Virgiliu, de care Petrarca nu se despărţea niciodată ar fi indicat biserica Fraţilor minori din Avignon ca loc de înhumare al iubitei.

D. Andebert, un provenţal răsboinic, apărător al Laurei de Beaux, declară apocrifă nota lui Petrarea, şi invoacă părerea d-rului Locard, expert în grafologie, directorul laboratorului tehnic din Lyon, care comparând manuscrisele lui Petrarea cu nota atribuită lui de pe manuscrisul lui Virgiliu, atât de valoroasă pentru gloria Laurei de Noves, o găseşte apocrifa.

D. Pierre de Nolhac, renumit ca un bun cunoscător al lui Petrarca, întrebat, a răspuns printr'o întrebare : Pentruce nu Laura de Sabran ? sau o a patra Laură ? Căci sunt cel puţin patru... Nu vom şti niciodată care e cea adevărată. Dar ce importanţă are ? Nu e destul că suntem siguri de existenţa Laurei şi de faptul că a trăit în Avignon.

— Dar dacă nota e apocrifa ?

— Asta nu se poate susţine, a răspuns d. de Nolhac. Cum pot fi apocrife, aceste rânduri scrise pe un manuscris de care Petrarca nu se despărţea niciodată şi pe care îşi însemna gândurile cele mai intime şi mai ales veştile care îl indurerau mai mult...

Iar d. Maurice Mignon, profesor de literatură provenţală la Universitatea din Aix, a spus :

— Afacerea Andibert ? Ah. ah ! e hazlie de tot ! Da, da... Cunosc, dedesubturile un complot, o farsă de mare anvergură pe care numai autorii ei o iau în serios...

A fi vorba de un industriaş din Toulon, mare admirator al lui Petrarca şi care... etc., etc., etc.

Cititorii noştri să tragă concluzia !

☐ Juriul premiului „La femme de France" a decernat cele două premii ale sale de 6000 franci astfel : Premiul feminin d-nei Marcelle Gaston-Martin, pentru romanul său **„La belle Treute mousine"** şi premiul pentru bărbaţi, d-lui Georges Barbarin, pentru volumul : **L'Amour et la Mer.**

☐ In luna Mai, 1927, se va deschide la Geneva o expoziţie internaţională de muzică, ce va cuprinde două secţiuni, una comercială şi alta istorică. Intre delegaţii ţărilor care vor participa la expoziţie nu figurează încă nici un român. Să sperăm că până la Mai...

☐ La Paris a încetat din viaţă James Hackett „socotit cel mai mare actor american". şi unul din marii interpreţi shakespearieni din lumea întreagă. Rolul care l'a făcut celebru a fost : Machbet. Moare în vârstă de 57 ani

☐ D. T. L. Bouvier, membru al Institutului, va scoate în curând o nouă lucrare care prin titlul ei, e aşteptată cu curiozitate : **Comunismul la insecte.**

☐ In colecţia „Le roman de grandes existences" apare, datorită d-lui Louis Dimer **„La vie raisonnable de Descartes".**

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

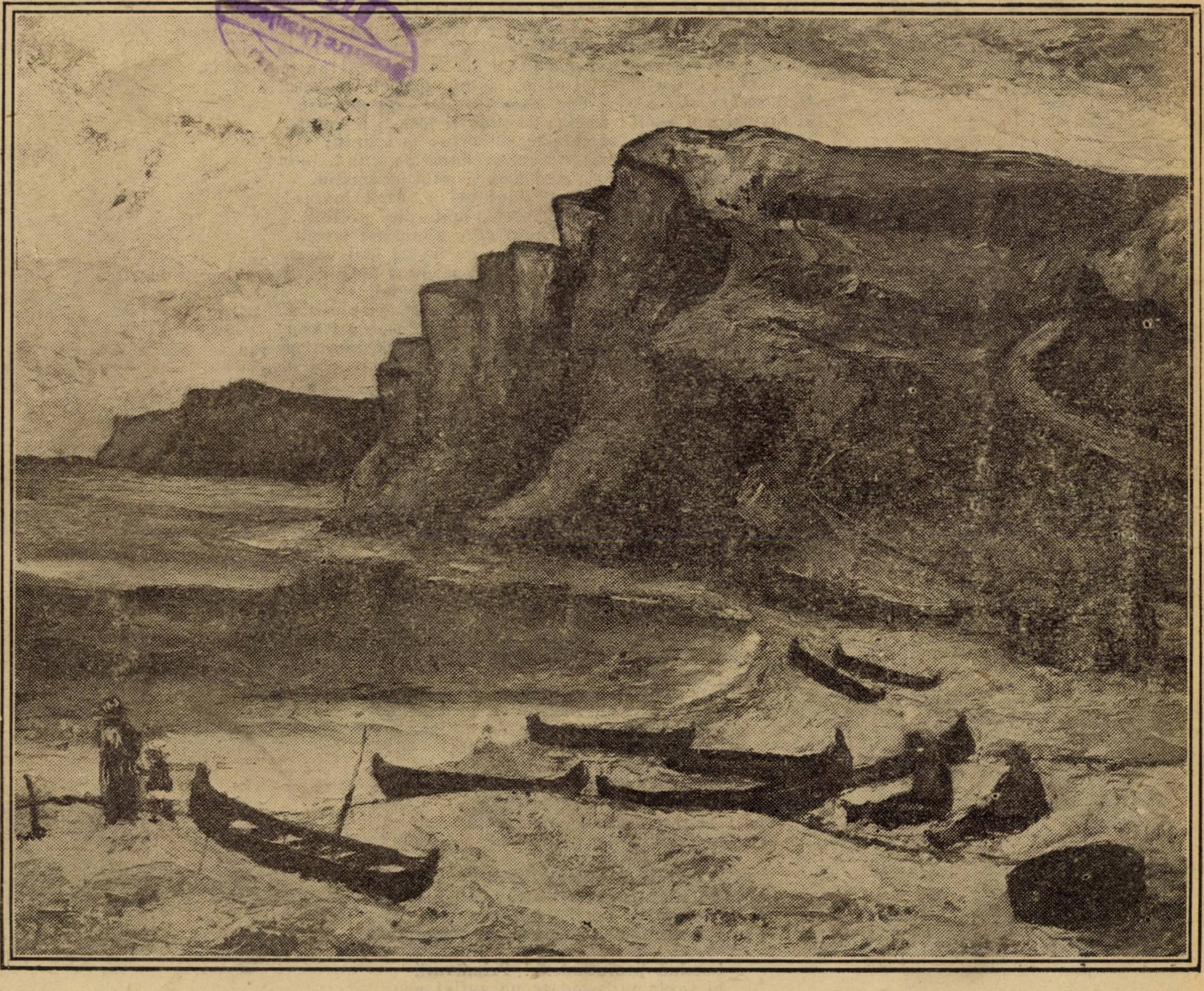

MARIUS BUNESCU: FALEZE LA BUDACHI

In acest număr: GIB. I. MIHAESCU, VICTOR EFTIMIU, VASILE SAVEL, ION PILLAT, DRAGOŞ PROTOPOPESCU, SANDU TELEAJEN, VIRGINIA GHEORGHIU, ARTUR ENAŞESCU, A. RANGAVIS, G. G. COSTIN, F. ADERCA, SYLVAIN LEVI, ION BAILA, RUD. A. KNAPP, GEORGE DIACU şi N. N. TONITZA.

An XLII, No. 48
28 Noembrie 1926.

Lei 5.

FRAGMENT

In amintirea fostei noastre poveşti, frumos de dureroasă,
Inchin acest pahar—gândindu-l—ca dup‘o cină copioasă;
In chilioara mea de pace, obsesiunea ta, îmi pare
Reminiscenţa amăgirii rămasă‘n goluri de pahare.
...Te văd cu ochi-mi prinşi de ceaţă, lipit de geam ca un strigoi,
Schiţând deşertăciunea... umbra neînţelesului din noi.
Imperativ !.. te scurgi prin geamuri şi‘n inimă-mi năvală dai !...
Te miri c‘o regăseşti tot goală !... c‘am mai păstrat un putregai !..
Ce vrei !... te-am aşteptat atâta... şi în adâncul omenesc
S‘au strâns atâtea vise ude, c‘am început să putrezesc.
Şi tu n‘ai mai venit ! străină de ţi-aş fi fost ai fi venit...
Dar gândurile mele sumbre te născocesc la infinit;
Te am şi nu te am aproape. Sunt vrednică de milă !... ştiu !
Sunt jucăria unei umbre, sunt umbra unui joc pustiu.
Singurătate !.. nesimţire !.. pământ ucis !.. copil învins !..
In mine toată lumea moare, încet... înăbuşit.... prelins...
De-aş povesti acum banalul prin care zilnic am trecut
Şi toate nopţile, din clipa din care nu ne-am mai văzut,
Ar furnica din nou în mine — în ce-a rămas nevătămat—
Aceleaşi chinuri, furioase de a le fi redeşteptat,
Şi nu mai vreau !.. destul !.., ajunge !.. cu ce-am plătit mai pot spera,
Mai pot nădăjdui uitarea !... mai pot trăi !... mai pot visa !..
Visa !... ar fi să dorm mai bine, să curm tristeţi, păreri de rău,
Să uit că— fără milă—viaţa !.. m‘a zămislit şi‘n trupul tău.

VIRGINIA GHEORGHIU

Primăvară

Din tren, în zori, văd cerul ca o apă
Prea limpede cu scoica lunii‘n fund.
Plopi nalţi la luminişuri dau să‘ncapă:
Iscoade sunt şi zările pătrund.

Spre Răsărit ard coifuri parcă‘n pară
De aur viu, lungi suliţi se aprind...
De-acuma gloata umbrei o să piară —
Arcaşii tainici arcurile‘şi prind.

Dar meri şi peri şi pruni de pe coline
Răspund şi ei, trăgând cu praf de flori,
Şi‘n bâzâit de gloanţe de albine.
Desfăşură un lanţ de trăgători.

Podgoria‘i toată nouri de şrapnele
Incremenite‘n aer de Prier.
De raze fugărite, rândunele
In escadrile răsleţite pier.

E soarele biruitor. Cireşii
Au ridicat, învinşi, steag alb în vânt.
Livezile îşi numără plăeşii.
Un cuc dictează pacea pe pământ....

Lumină pretutindeni! Primăvară
Şi verde proaspăt ca un suflet nou
Şi mieii albi ca merii albi din ţară
Şi pace‘n gânduri vechi şi‘n grâul nou.

Şi sus, pe zarea vremii, ca o dungă
De mări albastre cu sclipiri de nea,
Bucegii neclintiţi pe când se-alungă
Şi tren şi primăveri şi viaţa mea.

April 1926. ION PILLAT

Asemănarea

Restaurantul, berăria și cofetăria „La Trandafir“, domina întreaga piață a târgului cu firma imensă în culori strigătoare : un trandafir alb (floare) ce se închega din spuma deasă a unui țap cu bere , iar toată această alegorie era încadrată în cuadrupla încolăcitură a unei perechi de trandafiri (cârnați) de porc, roșii, creți și cu dese puncte albe.

Cei cinci francmasoni, cum îi numea tot târgul sorbeau din țoiurile lungi de țuică sau din „princesele“ de bere și ca de obicei, cu sgomotoasă veselie, comentau „piața“ din ziua aceia. (Se înțelegea prin piață locul de plimbare al orășenilor Duminica, după sfârșitul slujbei, două ceasuri după ce se ridicau tarăbile abagiilor și ștergarele vânzătoarelor de zarzavaturi, — mai lămurit lumea ce se plimba agale de colo, până colo, toaletele cele noui ale cocoanelor, grupurile în care se strângeau după cum „criticile“ din cursul săptămânei trecute le împinsese spre una sau alta din cele câteva tabere ale orășelului).

Mesele celelalte priveau cu rece rezervă spre francmasoni ; îi știau puși pe pricină și hotărîți să nu dea îndărăt pentru nimic în lume ; apoi erau toți tineri, cu stare și cu școală, cu ocupațiuni și profesii de greutate în treburile locului. Ii lăsau deci în plata Domnului, cu apucăturile și cu bătăile lor de joc, care uneori făceau înconjurul orașului, speculate cu stăruință și metodă pentru partea lor convenabilă, de taberile interesate. De altfel grupul începuse să se destrame : Lungeanu se însurase, iar Mălăescu era gata, gata să-l urmeze. Mai rămâneau Smărăndache, șeful, cum îi spuneau ei — limba cea mai afurisită nu numai din orășel, dar din tot ținutul — și cei doi mânji, ultimii admiși în grup.

Doamna Lungeanu nu „ieșise“ încă, dar Lungeanu își prevenise amicii că îndată ce se va ivi în gura pieței îi va părăsi.

— Ce să-i faci moncher, obligații... mă rog, am intrat în jug... avis lui Mălăescu, până mai e vreme....

Deocamdată însă puterea obișnuinței îl ținea țintuit lângă tovarășii bețiilor trecute și a celor mai nesărate glume.

Cocoanele soseau rânduri, rânduri dinspre biserică. Soții le lăsau întâi să se plimbe în voie, în largul pieței ; le priveau de departe legănându-se două câte două sau mai multe, întorcându-se una spre alta, cu toată jumătatea de sus a trupului, în mișcări încete, fără a se privi totuși, căci privirea le aluneca necurmat spre „Trandafir“.

Pe urmă le făceau semn sau porneau să le cheme ; altele mai îndrăznețe veniau dela sine, călcând voinicește și chicotind totuși de-atâta îndrăzneală.

Se așezau sgomotoase în jurul meselor și gustau cu poftă de Tantal deslănțuit, mititeii zemoși, această mare plăcere hebdomaderă, rezervată zilnic doar bărbaților. Pișcate de amăreala acidulată a berei, fălcuțele fine trosneau active sub presiunea tocăturei ; mâncările deacasă cu complicații și dichis în compoziție, ca pentru sfânta zi de Duminică, erau uitate astfel, de dragul acestor resturi de carne, trecute prin mașină și frământate în bicarbonat, căci toate devorau fără milă, ca împinse de-un avânt de răsbunare, momitoarea invenție birtășească ce le lua bărbații din minți și-i trimetea acasă, la masă, târziu și insensibili la felurile domestice.

Soarele își ridicase capul de după case și pentru a feri clienții de ochii lui scormonitori, de vară, un slujitor cu cămașe murdară, cu piept gol și păros, învârtea boscorodind ceva, manivela din perete pentru a desfășura lungile perdele răcoritoare. Picoli mărunți cu stropitori țuguiate la vârf, descriau opturi de apă printre rândurile de mese sau pe marginea estradei de ciment.

In grupul francmasonilor se făcuse tăcere. Smarandache, urma să povestească un caz foarte curios... dragă Mișule, mai ales tu să asculți să vezi ce interesant...

...Pe la Găești, cum spun, se urcă în tren, cine crezi ?... cine crezi ?... cine crezi ?... (îi ia el la rând, pe fiecare din ascultători).

Francmasonii așteptau, minunându-se dinainte, căci Smarandache găsea totdeauna câte ceva neobișnuit de povestit și știa să înfățișeze lucrurile într'un chip cu totul aparte decât ceillalți :

— Madam' Lungeanu....

Mânjii căscară gurile ; Lungeanu după ce privi mirat în juru-i, crezând un moment că soția lui a apărut pe neașteptate, strânse tare buzele și tuturor li se păru că aud un scârțâit de măsele.

— Să n'am parte să mă mișc, de-aici... Madam' Lungeanu în persoană...

— Se vede că nu ești în toate mințile... De când am luat-o, nevastă-mea nu s'a mișcat de lângă mine...

— Par'că spune cineva altfel ?... îl liniști Smarandache.

— Hm, asta-i telepatie curată, făcu unul din cei tineri.

— Ascultați, să vedeți... Așa... Am crezut întâi că sunt prada unui vis... vre-un fenomen de telepatie, vorba mânzului ăstuia. Doamna Lungeanu în persoană, ce mai tura, vura... Domnule, n'am mai văzut așa asemănare ! Mă rog nici un milimetru diferență la înălțime, na, nici o santimă diferență la celelalte... cum mă vedeți și vă văd... De figură nu mai vorbesc ; oacheșe, ochii cărbune, nasul ăla care tremură de... de... să mă... să-mi... ce mai la deal la vale... Și mă rog, eu care știam, care-mi dădeam bine seama, că nu putea fi madam' Lungeanu... eu însumi eram complect isbit de această nemaivăzută asemănare... Nu-i nici o supărare, dragă Mișule...

— Ce supărare, ar putea fi, rosti unul din ascultători :

Lungeanu cântări o clipă, încă neștiind ce atitudine ar trebui să ia. La urmă socoti că arătând necaz, ar întărâta mai mult pe guraliv. Deci, găsi mai nimerit, deși cam târziu, să se pornească pe-un râs sdravăn, din toată inima.

— Bată-te să te bată, da'cine vorbește de supărare măi dragă — și ochii lui se întoarseră nervoși și înfricați spre îmbucătura drumului, care vine dinspre biserică. Până acum, povestirea lui Smarandache, nu avusese nimic, grav sau ofensator într'ânsa. Cine știe însă ce-ar fi putut urma, așa că ochii lui se porniră să alunece mai la fiecare moment, sperioși, spre locul apariției salvatoare, lucind ciudat și nestabil, ca două flacări de lumânări, pe care un duh glumeț le suflă în râs. Asta nu-l împiedică însă, să adaoge și dânsul, cu suficient curaj :

— Asemănări d'ăștia isbitoare, se întâmplă adesea. Mi s'au întâmplat și mie. Doar v'am povestit, cum odată, la București, la terasă, mă duceam cu brațele întinse, spre unu', de-am crezut că e frati-meu Ion...

Smarandache, încurajat de această confirmare și din ce în ce mai animat de amintire o luă în piept înainte :

— Tocmai ! Tocmai la fel ! Să vedeți lucru dracului. Mă spovedesc la voi ca la niște duhovnici. Dar să le luăm toate la rând, după fir. Cum spun, domnișoara sau doamna... în sfârșit Lungeanca No. 2, mă ierți că-i zic astfel... pentru că mi-a ascuns numele până... până la urmă și nici azi nu-l știu cu toate că... dar mai bine la rând ; se așează lângă mine, adică în fața mea... tentația, vezi dumneata sau ceasul rău... mă rog se întâmplase ca vis-à-vis de mine să fie un loc gol... Ea'și cere voie... Măi, și glasul nevesti-tii... ceva nemaipomenit ! Și se așează : mișcările nevesti-tii , s'a aruncat drept în fundul canapelei și înainte ca să ajungă acolo, și-a si încrucișat picioarele unul peste altul... exact ca....

— De unde știi tu că nevastă-mea își încrucișează picioarele înainte de a se așeza pe scaun... Spun drept că n'am mai auzit niciodată să-și încrucișeze cineva picioarele înainte...

— Cum, tu n'ai băgat de seamă ? se

MAURICE UTRILLO : Piața „Ravignan“

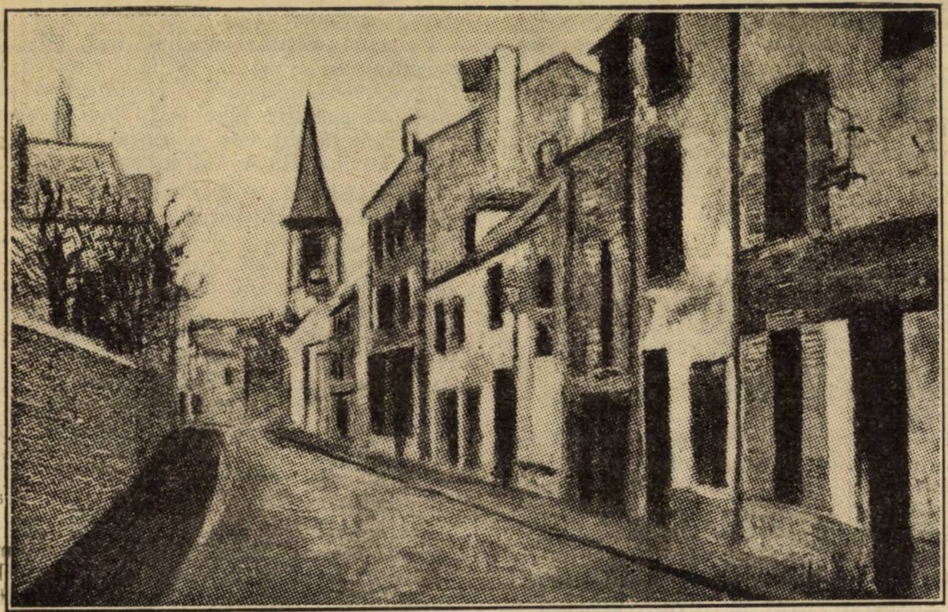

MAURICE UTRILLO : **Stradă în Stains**

minunează Smarandache, într'atâta, că Lungeanu rămâne uimit cu desăvârșire...

— Haidea, nu mai face pe... râde el, spre a-i veni în ajutor, încât Lungeanu se simte nevoit să râdă la rându-i..., spre a nu mai da — Doamne păzește! — loc la cine știe ce bănueli....

— Ascultați și nu mai întrerupeți, făcu Smarandache, nerăbdător... Cum știți pe la Găești se cam întunecă... Se așează și mă lovește cu piciorul... foarte nervoasă... identic....

— Smarandache, obraznic să nu fii...

— Dragă Mișule, cu tine nu mai poate spune omul o anecdotă... Tu știi că nevastă-ta are piciorul foarte mobil. Este sau nu adevărat că atunci când stă pe scaun, stă numai picior peste picior și dă necontenit din piciorul dedeasupra, fie că e dreptul, fie că e stângul... Doamne păzește, eu nu vreau să fac glume stupide, am vrut numai să vă arăt isbitoarea asemănare... ca fizic vorbesc...

— Adevărat și eu am observat, interveni unul din mânji...

— Ce-ai observat, tu, măi.., mutunache?... Ce te amesteci unde...

— Ajunge, tăie scurt Mișu, spre a curma definitiv o discuție atât de imposibilă — și începu să bată inervat în masă, cu vergheta „plata", întorcându-se plictisit spre locul pe unde avea să apară doamna Lungeanu.

Se lăsă brusc tăcere opacă în jurul mesei atât de vesele până adineaori, o tăcere în mijlocul căreia sgomotul de alături și de pretutindeni, cădea greu ca colții de piatră în apă adâncă.

Lungeanu nu avea astâmpăr pe scaun; și mânia lui renăscu spontan, crescând dela sine sbucnită și fără chip de oprire.

— Asta-i nerușinare, reîncepu cu vocea înecată. Să mi se spună mie cum își ține picioarele nevastă-mea... cum... în față domnule...

Și aci înghiți unul după altul și din greu, șiragul de cuvinte neplăcute, pe care tălăzuita apă a necazului i le arunca în cumpăna graiului, la adresa foștilor tovarăși de glume și răutăți.

— De geaba te superi, interveni Smarandache cu zâmbet șiret, căci își păstra bine sângele rece... E vorba de-o femee... una de pe drumuri, care în afară de-o asemănare întâmplătoare și curioasă, n'are nimic comun cu nevastă-ta... Un simplu fenomen de... ca să zic așa coincidență...

— Să mă slăbești cu fenomenele dumitale...

— Dragul meu, dacă-ai fi văzut-o... îți jur... îți... pe cuvântul meu... nu puteai avea altă... impresie... până la urmă, înțelegi...

— Smarandache, te rog... te conjur pe prietenia noastră, un cuvânt dacă mai scoți...

— Smarandache, spuse și unul din mânji... continuă povestirea fără să faci aceste apropieri... cum să zic, aceste comparații...

— Pentru că o să complectăm noi cu imaginația! răcni Mișu scos de tot din sărite.

Pe la mesele vecine se iscă mișcare. Mișu își înghiți din nou restul mâniei, ce-și găsi acum drum, doar prin ochii aprinși cu care-și fulgera prietenii... Bătu nervos în masă. Plata dobitocule! strigă cu atâta putere la chelnăr, că acesta cu greu se putut dumiri apoi, unde trebue să poarte comenzile cu care venise.

— Gata coane Mișule! așteptați și dv. o leacă... asigură el împăciuitor, descărcându-și pieptul de orânduiala geometrică în care așezase paharele, farfuriile și tacâmurile. Dar când se desporovă cu totul, o sbughi hoțește iarăși în ușa prăvăliei, strigând cât îl lua gura: „Numaidecât coane Mișule!" și închee asigurările cu un „Vinee" decisiv, pe care-l aruncă meselor dinăuntru.

Mișu care-l urmărea cu ochii înecați de obidă și indignare și era gata să se ia după el ca să-l aducă doar cu un pumn la respectul datorit clienților vechi și statornici — surprinse pe cel mai tânăr dintre mânji, făcând semne lui Smărăndache. Părea că-i spune cu mâna și cu ochiul:— Lasă-l dracu' să plece, ne povestești pe urmă în tihnă...

Sângele repede al lui Mișu dădu atunci de tot în clocot.

— Ce tot îi faci semne mă neisprăvi...

Dar toți isbucniră în râs...

— Chiar că ești caraghios de tot, mă Mișule, încercă pentru ultima oară Smarandache să-l liniștească. Acum tu oi fi vrând să stăm toți smirna...

Inchizându-i-se portița isbucnirei, necazul lui Lungeanu crescu și mai chinuitor înăuntru. Privi îndurerat în largul pieței. Și melancolia maidanului imens și rău pavat, împrejmuit de case bătrâne, cu cerdacuri strâmbe și cu pereții boiți strigător de fără gust, îi crânceni și mai mult durerea. De pe coperișul primăriei, un stol enorm de ciori, căzu ca un nor negru și greu, cu fâlfâit sgomotos pe dezolanta priveliște. Mai mult nu mai putu suporta Lungeanu. Era gata să se ridice să facă singur plata la cassă. Dar când își întoarse capul surprinse pe ceilalți spionându-i mișcările, cu coada ochiului, luând seama spre strada pe unde avea să apară madam Lungeanu sau lăsându-se, vădit plictisiți pe speteaza scaunului, ca să privească înăuntru, dacă vine sau nu chelnerul.

Mișu le cetea atât de limpede curiozitatea și neastâmpărul în ochi că-i și vedea, după plecare, vârându-și mutrele anoste în gura cu dinți înegriți, de tutun a lui Smarandache. Cu ochii sgâiți voi sorbi cu toții vorbele imbecilului ăstuia de „prieten", a cărui satisfacție nu stă în aventura propriu zisă, ce va fi avut-o, cât în plăcerea perversă de a fi avut impresia, **până la urmă**, canalia, — că partenera semăna până la confuzie cu soția celui mai bun amic.

Iar necrescuții ăștia, cărora de-abia le-a dat tuleele, fără îndoială că un moment măcar n'au să vadă tabloul îndepărtat cu vag contur de analogie, ci dimpotrivă tot timpul nu va dăinui în mintea lor altceva decât modelul viu, pe care-l întâlnesc ziinic, femeia în carne și'n oase pe care o urmăresc desigur de multă vreme, cu pasul, cu ochii și cu gândul, dealungul străzilor, în cuprinsul odăilor cunoscute și de ei așa de bine — și chiar în intima toaletă a nopței.

— Hai odată chelnăr, strigă deastădată Smarandache, cu aer plictisit și acru.

Iar strigătul lui se înfige în sufletul lui Mișu, ca un ascuțiș cu cârlige. Cu cât se strădue să-i scoată adevăratul sens, din mintea bănuelnică, cu atât înțelesul lui sfâșie și distramă.

Dar chelnerul se apropie.

— Gata coane Mișule...

Tăcere.

— Gata coane...

— De ce n'ai venit când te-am strigat? urlă deodată Lungeanu și ochii i se bulbucă înfricoșător la chelnăr.

— Coane Mișule, nu mai mă țineți... nu vedeți că n'am timp...

— Haide marș! imbecilule... ești prea prost să mă supăr de răspunsul tău... nu mai plec....

Vădită consternare se zugrăvește brusc pe fețele nerăbdătorilor; aceiași lumină de înțelegere ocolește masa, frângându-se dintr'un ochi spre altul, ca pe hârtie un poligon cu laturi neegale.

Smarandache începe să bată toba pe tăblia de metal a mesei și flueră un aer fără noimă. Ceilalți cască sau își întorc cu ostentație fețele spre mesele vecine. Doamna Lungeanu! strigă Smarandache cu isbucnire de triumf rău reținută. Uite-o, a apărut! Poți să te duci dragă Mișule, lasă că aranjăm noi cu consumația...

— Las'că nimerește ea și singură acasă.

Mișu și-a făcut toate socotelile, va pune el deastădată pe Smarandache să povestească. In fața lui desigur, acela nu-și va permite prea mult. Pe urmă povestea epuisată...

Ii păru rău de supărarea lui de până acuma; simți chiar un început de rușine înpurpurându-i ușor obrajii. N'a avut tact... a fost slab... s'a făcut de râs.

De aceia se simte nevoit să isbucnească într'un hohot fals și exagerat, privindu-i pe toți întocmai ca și cum el i-ar fi păcălit...

— Ce chiar ați crezut cu tot dinadinsul că m'am necăjit? o potrivește el... Ia te uită la ei cum au rămas.. Lasă dragii mei, nu sunteți voi în stare să mă necăjiți pe mine... Hai Smarandache, zii înainte...

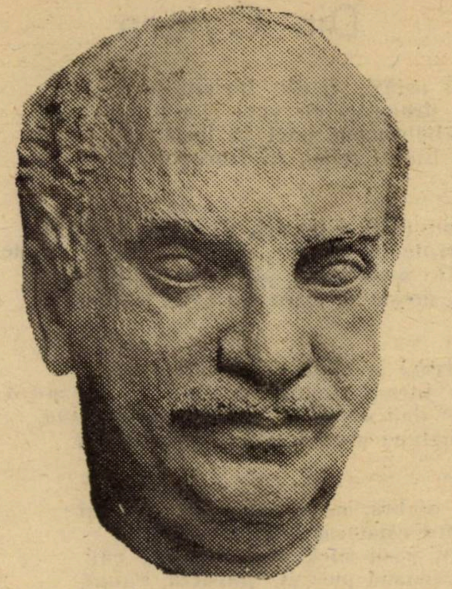

MARGARETA COSSACEANU: PORTRETUL D-LUI C. DIAMANDI
Salon d'Automme

— Ce să zic?

— Povesteşte... cum a mers mai departe.

Smarandache dădu plictisit din umeri:

— Am povestit, asta a fost tot...

Mişu se încruntă iarăşi; dar tot are puterea să râdă cu multă desinvoltură...

— Bine, bine! făcu el, limpezindu-şi greu privirea şi dibuind zadarnic o mină de posnaş.

— Bine, bine, dar hai să vedem... cum mi-ai pus coarne...

Şi aci râse şi cu mai multă poftă, plin şi puternic, privindu-i iarăşi pe fiecare în parte, par'că să insufle fiecăruia nepăsare şi îngăduinţa lui...

— Da nu ţi-am pus dragă nici un corn..

— Bine, bine, fireşte... dar mă rog... spune cum... cum ţi-a cedat...

— Foarte bine, cum cedează ori ce femee....

Mda... va să zică tot ţi-a cedat... hei, atunci povesteşte-ne mă omule....

— Ce să-ţi povestesc Mişule? Ia lasă-mă în pace... dragă...

— E hai măi Smarandache, ce sunt maimuţărelile astea... Poftim, spune mai departe... Eu nu m'am supărat de loc... numai că ţi-am atras atenţia... că nu... că e... că, da, e o margine... peste care..

— Ia lasă-mă cu marginele tale Mişule, uite ţi-a trecut nevasta spre casă... poate vrea femeea să faceţi o vizită, poate vrea să-i dai o bere...

— Nu prea ţine să bea beri, te-asigur... în ori ce caz are oroare, de cârciuma asta unde mi-am pierdut atâta vreme.. (apăsând) de pomană...

— Păi tocmai... du-te şi vezi-ţi de treaba ta... ce vrei... noi continuăm să ne pierdem vremea... tu ai alte obligaţii...

— Va să zică nu vrei să ne povesteşti..

— Doamne, Mişule.... dar ce e cu tine... du-te nenişorule acasă, că te-aşteaptă....

— Ca să le povesteşti ăstora pe urmă...

— Dar lasă-mă Mişule, pentru numele lui Dumnezeu...

— Păi vezi că eşti porc...

Şi îndată ce pronunţă acest cuvânt, ca la un semnal, Mişu se ridică atât de repede, că toţi ceilalţi patru se simţiră obligaţi să-l imite cu aceiaşi repeziciune. Iar masa, în acelaşi moment se puse să oscileze între ei, ca sguduită de spirite. Când Mişu îşi recăpătă puterea ochilor orbită o clipă de perdeaua grea ce-i căzuse pe conştiinţă, văzu pe fiecare din cei patru cu paharul în mână, apucat zdravăn de toartă, întocmai ca şi dânsul, gata să arunce; iar în juru-le, la mesele celelalte, toată lumea în picioare, mine întrebătoare, guri crăpate de râs, ca'n faţa unei noutăţi neaşteptate şi cu totul plăcute, câte-va mutre antipatice şoptindu-şi misterios la ureche.

Işi duse mâna la ochi, ca acel deşteptat dintr'un somn hipnotic şi fără să zică o vorbă, la fel de zăpăcit, porni şovăitor. Cu privirile în pământ, cu mersul nesigur, nu vedea pe întinderea maidanului decât întunecatele lighioane înaripate, plimbându-se de colo, până colo, cu umblet graţios, cu maestoase înclinări din capul sur, o întrecere bizară de cochetării păsăreşti, subliniate de croncănituri îndulcite, de par'că tot neamul cioroesc şi-ar fi dat întâlnire în piaţa târgului să serbeze minunea soarelui văratec, într'un straniu bal îndoliat.

Pasul nesigur al lui Mişu, strică buna dispoziţie a unui grup destul de sgomotos: aspre şi răguşite trompete dădură alarma şi deodată, într'un imens fâlfâit, cu nesfârşite ţipete de groază, legiunea cea neagră, îşi luă sborul spre ciudat împodobitul acoperiş al înaltei şi greoaiei primării.

Insă odată cu panica aceasta, ce-o iscase involuntar, i se păru că'n urmă-i, râsul pe care-l lăsase aproape stins, prudente de astădată aripi, se întinde, se sbate, din ce în ce mai temeinic, mai vioi, întocmai ca uriaşul sbor al... ciorilor. Se întoarse brusc şi se simţi capabil de orice; văzu însă că toate mesele s'au liniştit şi lumea îşi vedea tihnită de mititei şi bere. Fusese într'adevăr o părere. Doar la masa părăsită, cei patru tovarăşi, cap în cap, rânjesc ca potăile pe pradă..

Porni înapoi. Mergea încet, apăsat, hotorît Drept spre masa netrebnicilor. Şi fără să audă vocea femeiască din urmă care-l striga necurmat dela o vreme.

Când se opri, stâlp groaznic de răzbunare dinaintea mesei infame, francmasonii se ridicară toţi ca la un semn şi-şi scoaseră pălăriile ceremonios. Bătaia asta de joc, chiar că întrecea orice margine! Şi el tocmai era gata să se năpustească într'un acces de nebunie, cu braţele, cu pumnii, cu pieptul, când vocea din urmă îi isbi însfârşit urechia?

— Da ce, dragă, nu mai auzi de loc... mă faci să alerg după tine....

Era doamna Lungeanu, care după aceastâ introducere, cam înţepată, deabia trăgându-şi sufletul şi înainte ca Mişu să se desmeticească, îşi exprimă dorinţa să ia o bere la masa francmasonilor.

— Mă primiţi cred? îşi făcu dânsa loc graţios pe scaunul oferit de atâtea mâini. Şi arătând spre bărbatu-său: Credeţi că vi l-am luat de tot? Iată vi-l aduc înapoi: însă cu condiţia să mă primiţi şi pe mine în cercul d-voastră despre care bărbatumeu mi-a spus că e o adevărată mafie de clevetiri şi intrigărie... I-aţi speriat pe toţi... să mă iniţiaţi şi pe mine vă rog.... trebue să fie nespus de interesant...

GIB. I. MIHAESCU

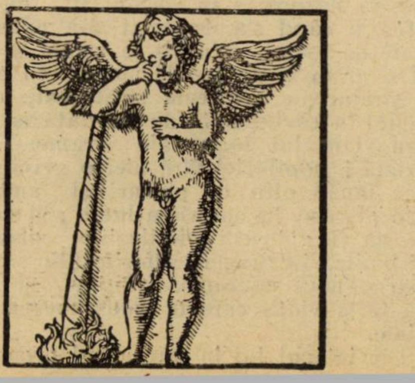

Pandurul

După A. RANGAVIS

Ce neagră-i noaptea peste munţi!
Cum cade nea mereu!
Din ascunziş de brazi cărunţi,
Pandur ursuz, cu ochii crunţi,
Se sue'n sus cu greu.

Cu dreapta, el a apucat
Un fulger, ca şi zeul.
In munţi, el are un palat;
In munţii lui e împărat:
El nu cunoaşte greul.

Inspăimântaţi fug toţi tiranii
De arma-i lucitoare.
Panduru'şi darmă toţi duşmanii,
Ştie-a-şi trăi cu cinste anii
Şi tot cu cinste moare.

„Necinstea lumea cârmueşte
„Şi soarta cea nedreaptă.
„Necinstea — averi îngrămădeşte.
„In munţi, Virtutea se fereşte
„Şi'n darn rându-şi aşteaptă.

„Sânt negustori — şi-s mulţi! — ce vând
„Popoarele ca turme,
„Râzând de ţară rând pe rând.
„La noi doar flinte-auzi cântând
„Prin locuri fără urme.

„Te du ca să săruţi vestmântul
„Acelui ce-asupreşte!
„La noi, în munţi, găsesc mormântul
„Tiranii toţi şi-apoi pământul
„Bogat ce mai rodeşte!

„In jos, pe văi, cu toţi se'nchină
„Acelor ce'mpilează.
„La noi, în munţi, vremea-i senină,
„E veşnic soare şi lumină,
„Iar spada-i veşnic trează.

„De ce plângi, mamă? Plec de-acum.
„Mă binecuvintează.
„Tot neamul să-l ridic în drum,
„Din duşmani să nu las nici scrum
„Şi fii mereu vitează!

„Nu plângeţi, ochi ce vă iubesc,
„Frânturi de cer sub frunte!
„De-al vostru plâns mă chinuesc.
„La munte liber vieţuesc
„Şi liber mor la munte!"

Adânc cutremur pe pământ:
S'a slobozit o flintă.
Un nor pe soarele cel sfânt;
In loc de flori, vezi un mormânt:
Panduru-a fost drept ţintă.

Pandurii s'au descoperit
Se'nchină cu'ntristare
Şi jalnic cânt au glăsuit:
„Pandurul liber a trăit
„Şi'n libertate moare!

G. G. COSTIN

20 Martie. 1921.

Seara a treisprezecea

Am cunoscut odată un om care avea treisprezece copiii şi toţi erau departe de dânsul.

Trăia liniştit şi nu ducea griji, aşa îl socoteau cei care îl apropiaseră, fericindu-l; aceiaşi faţă, aceiaşi îmbrăcăminte, acelaşi mers măsurat, aceiaşi vorbă care nu eşia din făgaşul vroit. Părea un automat care la anumite ceasuri pleca de acasă, se întorcea la amiază, mânca, dormea şi apoi pleca iar ca să nu se înapoeze decât seara să cineze şi să odihnească noaptea.
lui de unde nu eşea decât în dimineaţa următoare.

Cina, şi după cină se închidea în iatacul lui de unde nu ieşia decât în dimineaţa următoare.

De mulţi ani ducea viaţa aceasta, ca o maşină, şi nici cea mai perfecţionată maşină nu s'ar fi putut lua la întrecere cu dânsul şi nu s'ar fi putut împotrivi timpului care macină şi oameni şi lucruri.

Asupra casei lui se abătuseră multe dureri şi bucurii, el însă părea că nu se împărtăşeşte nici din unele, nici din altele, părea străin de toate şi supărat nu-l vedeai niciodată.

Pe rând copiii au părăsit cuibul, el însă par'că nu ştia şi astfel într'o bună zi s'a trezit mai singur ca totdeauna ca un pustnic în încăperea caselor, bătrâne şi ele.

Atunci şi-a schimbat iatacul lui, a încuiat uşile la odăi şi cheile le-a pus într'o veche ladă de fier şi s'a mutat într'o odae retrasă unde hotărîse să-şi petreacă zilele ce i-au mai rămas.

Curând în odăile zăvorite colbul se aşternu peste portrete şi toată mobila din alte timpuri; ca pânză cenuşie se întinsese peste toate, acoperindu-le. Carii au prins să roadă, sfredelind în lemnul îmbătrânit şi tictacul lor părea o muzică de ornice închipuite. Şoarecii, după ce au isprăvit în ronţăitul lor o veche arhivă ce nu mai putea folosi, şi-au mutat şi ei locul. Păianjenii îşi ţeseau pânza lor fină pe păreţi şi moliile măcinau stăruitor covoare, perne, saltele şi tot ceiace le sta în cale, neadormitul ochi al morţii plimbându-se peste toate.

Omul se schimbase acum într'o umbră şi un mormânt părea odaia lui. Fereastra nu o deschidea niciodată, nici iarna, nici vara şi în urma pasului lui uşa o închidea cu îngrijire. Un miros de mucegai răzbia din iatacul lui şi dacă rareori cineva îl surprindea cu uşa nezăvorită, mult nu zăbovia, căci nimeni afară de dânsul nu putea trăi în mormântul acela viu.

Curtea se schimbase şi ea. Iarba creştea în voe, se usca de arşiţa soarelui şi înverzea iar după ploae. Pomii din livadă, unii s'au uscat şi au căzut la pământ, pe alţii i-a umplut omida şi moartea îi pândea la fiecare clipă, dar el nu vedea nimic. Zăvoria porţile şi nimeni nu mai venea la dânsul. Ura lumea, o dispreţuia sau era sătul de ea ca unul ce văzuse multe, cine ştie.

Scrisori primea arareori şi atunci le ţinea zile întregi nedesfăcute, ca şi cum nimic nu avea să-i mai adauge vieţii slova venită din depărtare, până ce într'o noapte le deschidea, sfărmându-le taina. După ce îşi aşeza ochelarii pe nas, începea să citească.

Ce timpuri îndepărtate răscoleau rândurile negre şi câte aduceri aminte cerşiau viaţă. Altă lume se depăna în lumina ochilor, alţi oameni, alte peisagii, altul era şi el par'că. Amintirile care îl înduioşaseră la început sfârşeau prin a-l tulbura şi într'un târziu îşi da seama cà vorbeşte singur, blestema viaţa şi se culca în cele din urmă. Somnul nu-l prindea şi lumina zilei îl găsia mai istovit decât în ajun, şi nimeni n'ar fi ştiut dacă se întristase sau nu; dacă suferise sau dacă gânduri de altădată i-au torturat şi sufletul şi trupul.

Târziu, într'o seară, a auzit bătăi la uşa lui, le-a ascultat şi n'a răspuns.

A doua seară, la acelaşi ceas, bătăile s'au repetat, el însă n'a răspuns şi n'a deschis uşa nici de data aceasta şi încă nouă seri la rând, toate s'au petrecut ca întâia, a doua şi a treia seară.

A treisprezecea seară, omul nostru n'a mai putut aştepta. Impins de cineva nevăzut s'a apropiat de uşă, descuie şi lăsând-o deschisă, încercă să vadă oaspetele care de atâta vreme, îl cerceta în fiecare seară. Nu văzu pe nimeni, nu auzi nici un sgomot, simţi doar aerul rece, mai rece ca oricând şi un fior îi străbătu trupul uscăţiv. Inchise uşa şi se întoarse în iatac, şi nu mică-i fu mirare văzând treisprezece păsări albe la rând pe speteaza patului. Fiecare se înălţa în sbor şi se făcea nevăzută apoi.

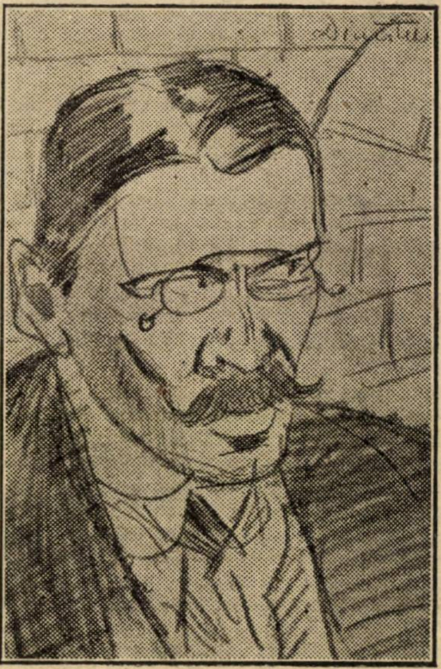

VASILE SAVEL

In locul lor, în acelaşi loc stăteau acum treisprezece pasări negre, care priveau întrebătoare par'că.

In iatacul lui era rece, rece de ghiaţă, tot aerul rece năvălia în iatac, cutremurând omul care în tremur privia şi nu înţelegea nimic din toate câte se petreceau în jurul lui. Ostenit ca după cel mai lung drum care-i al vieţii fiecăruia, căzu în nesimţire în vechiul lui fotoliu.

Târziu când s'a deşteptat şi-a adus aminte de toate, ca'n vis le vedea şi visul îi arăta o pasăre de noapte cu ochii ce străluceau aşa cum străluceşte diamantul în cărbune. Şi dintr'o dată îşi revăzu viaţa lui toată din vremea depărtată a copilăriei fără nici o grijă; se văzu tânăr plin de planuri şi ambiţii când plecase în cucerirea lumii; şi după aceasta îi apărură deziluziile, planuri neisbutite, înfrângeri suferite din care năşteau noui speranţe, avânturi şi însăşi forţa vieţii care te mână mereu înainte.

Şi în iatacul lui în care aerul proaspăt nu pătrundea de mult, era rece şi pasărea neagră porni un vânt aspru întinzându-şi larg aripele.

Omul însă îndrăgise încă odată viaţa şi ridicându-şi mâinile osoase ca într'o rugăciune, se ruga să fugă cea din urmă clipă, să-l mai aştepte...

Pasărea neagră bătu din aripi, grăbită să-l ia cu dânsa. Atunci cu cea din urmă sforţare omul nostru se repezi s'o sfâşie şi căzu în largul lui fotoliu cu capul rezimat pe margine.

Lin negrul sol, i s'a aşezat uşor pe frunte şi închizându-i pleoapele cu ciocul l-a adormit pentru totdeauna, cum vom adormi cu toţii în ceasul pe care nimeni nu-l aşteaptă....

VASILE SAVEL

April 1926.

Din Cytera

Tu astăzi, vii din fericita ţară,
A dragostei de veci şi-a primăverei!
Imbălsămate mări te legănară,
Şi blânzi zefiri, îţi fură corăbierii.

Asupra-ţi, îngeraşi, s'abat în stoluri,
Zmulgând cununi, din crânguri şi poene;
...Pe unde treci, pier ale vieţii goluri,
Şi creşte-un zvon de corzi eoliene.

Atraşi la viaţă de puteri divine,
In juru-ţi muguri se deschid spre slavă;
Ce duh senin, te 'mpinse către mine,
Purtând uşor, legănătoarea navă?

O umbră, mă strecor sub ochii tăi!
Sunt călătorul trist şi 'ntârziat,
Iar, paşii mici, pe 'ntunecate căi
Brăzdând pustiul, pururea, s'abat.

Tu, porţi în faţă, rumenele zori,
Un colţ de cer, aduci cu al tău pas.
Eu, cel mai singur dintre călători,
Pe drumul vieţei, trec fără popas!

Eu, fericirii, n'am voit să-i fur,
De cât în zbor, o singură clipită,
Şi-adesea ori fâşia de azur,
Imi pare sus, o flamură cernită!

Nu-ţi cer iubirea ta, nici dezmierdări!
Incovoiat sub jugul sorţii grele,
Sunt valul care lunecă pe mări,
O clipă, sub lumina unei stele.

Cum valul din adâncuri sue, greu
S'ajungă'n drum, cereasca scânteere,
Azi, urc, pe-aripa sufletului meu,
Ca să te-ajung, o chip din alte sfere.

Asupra mea, o clipă te-apleci;
Privirea ta de flacări, mă pătrunde!
...De-acum, ca valul, pot s'adorm pe veci,
Rostogolit în miile de unde!

ARTUR ENAŞESCU

In Intuneric *)

Erau patru ceasuri după miezul nopţii, când popa Zamfir Drugă, potrivit învoelii din ajun, intră pe portiţa dosnică în grădina caselor prefectului. Abate din potecuţa ce duce spre „Chioşcul de vară" şi ciocăne uşor la un geam în care arde cu lumină albastră, o lampă de dormitor. Peste puţin, perdeaua se desface, o mână cu degetele groase deschide fereastra şi vocea, răguşită de somn, a prefectului, spune :

— Aha !... Ai venit ?... Treci la uşa a mică... Iţi deschid !...

Popa Zamfir intră'n dormitorul pe care-l cunoaşte de mulţi ani. Când nu e la putere „şeful" îi susţine procesele şi-i mijloceşte feluritele afaceri.

După ce se'nchină cu un... „să trăiţi" începe să scoată fişicurile cu aur şi'n timp ce le'nşiră pe birou, privirile lui scânteiază părerea de rău a sgârcitului silit să-şi înstrăineze pentru totdeauna o parte din comoară... Ingăimează :

— Număraţi !... Cinci sute de bucăţi, în capăt !

„Şeful" surâde, ia fişicurile pe rând, le cântăreşte în greul palmii, descue o casă mică de fier şi le aruncă înăuntru. Incue la loc şi-l bate pe umăr prietenos :

— Bun !... Ai venit la vreme părinte. Acum, te duci la club. Acolo, găseşti pe căpitanul de jandarmi te-aşezi cu el la o partidă de écarté şi scoţi pe masă ceasul ăsta pe care ţi-l dau eu. Poftim !... La plecare„ laşi să-l ridice căpitanul... Atât, înţelegi ?... Treaba e făcută !

— Eu... să nu-i spun... nimic ?

— Ni-mic ! Nu-i o oră de când ne-am despărţit. Ştie singur ce are de făcut. Gata !... Şi acum, ca vechi prieten, am să te rog ceva : încă într'o afacere ca asta, să nu ne mai întâlnim niciodată amândoi. De la ce mi-ai spus dumneata şi până la ce lucruri am descoperit noi în spinarea... negustorului de cai, e ca dela cer la pământ !.. Dar, am apucat să zic că te servesc, te-am servit !... Ar fi fost şi o grea lovitură pentru partidul nostru abea venit la putere, ca dumneata, un fruntaş... să fii târât pe la justiţie ! Mai ales că eu te cred absolut nevinovat. Dar... dacă fratele ista vitreg, îţi mai cade 'ntr'o horă ca cea de azi... de. eu unul...

— Vă mulţumesc cu recunoştinţă domnule Prefect !... Fiţi sigur că...

— Mă rog, acum s'a isprăvit. Nu m'ai văzut, nu te-am văzut ! Cât despre Stavăr, te ştiu om energic ! Fă-l să intre în pământ câţiva ani. Dacă nu se lasă de hoţit, a doua oară înfundă ocna. Aşa !... Aleargă la club, să nu-ţi pierzi clientul... Patru şi jumătate !... Cât p'aci să vii... prea târziu !

— Să trăiţi !... Să trăiţi !... Recunoştinţă veşnică !...

— Noapte bună !

...Pe drum, îndreptându-se prin străzile oraşului adormit, spre club, popa Zamfir simte din senin o arsură ca de cuţit în plămâni. Pe frunte îi năpădesc boabe reci de sudoare. O ameţeală de câteva secunde, se înăbuşe, se sprijină de-un zid... Işi aminteşte, înfricoşat, vorbele doctorului Stanciu, care-l vindecase pentru a doua oară, cu un an în urmă, de aprinderea plămânilor :

— Părinte, lasă- alergăturile pe drumuri !... Şi mai ales fumatul ! Un al treilea atac de angină ca ăsta, te trimite pe lumea cealaltă !...

Işi şterse fruntea, îşi prinde tâmplele între pumni... să fie prevestirea doctorului ?.. Tot ce se poate !... De trei zile şi două nopţi... alerg ca un câine. Cămaşa îmi stă numai umedă-n spinare... Nici mâncare ca lumea, nici odihnă !... Numai goană şi sânge rău...toată viaţa, nu mi-a fost decât o goană cernută prin blestem şi pătată de sângele lui Duţu mocanul.. Ce odihnă ori bucurii am gustat eu, de când pofta fără frâu a trupului maicămii, mă împinse să-i omor ibovnicul ?... Doamne !... Oamenii nu m'au dovedit, Nu mi-au judecat fapta ! Nu cumva, îmi trimiţi acum ceasul în care s'o ispăşesc ?.. De douăzeci şi şapte de ani, capul hâd cu şiroae negre în colţul buzelor, capul lui Duţu Dacheş... se ţine de ochii mei ca umbra de-un copac... Adineauri, înainte de-a intra în Câmpulung, aţipisem în şea. Şi-n vis, capul cu orbite vinete şi dinţi galbeni, m'a fulgerat hain... Glasul, glasul i l-am auzit aidoma :

— O să ne întâlnim în curând Zamfire !... ş'a doua zi după ce-i intra în pământ. s'o alege pulbere din averea şi copii tăi !...

Să s'apropie cumva limba mortului din vis... de prevestirea doctorului ?... Fie ce-o fi ! Odată şi odată, tot dracul o să aibă parte de sufletul meu... Mi s'ar rupe inima numai de copii, am alergat fără preget să strâng avere. Cu cinstea, în ziua de azi mori de foame ! Am strâns şi eu, cum am putut şi cum m'a tăiat capul.

Să am cu ce-i trimite la şcoli. Să-l văd pe fiecare, deopotrivă cu toţi copiii oamenilor înstăriţi din plai... Dar, cum îi văd ? Doamne, opreşte-mi blestemul pe limbă ! Dacă m'ai lovit în cei mari, fii îndurător cu ceilalţi. Ei nu ţi-au greşit cu nimic!...

— Ha-ha !... l-oite-un popă !

— Hai cu noi la chef părinte !

— La o cârciumă cu vin bun.

— Avem şi fete frumoase !... Daţi-i bunăseara fetelor !... Să vă vadă ochii !

I s'a părut popii Zamfir, ori în trăsura cu cheflii, una din cele două femei, de cum i-a zărit chipul în lumina felinarului, a ţipat de spaimă şi-a tras voalul pe ochi... şi-a dat pumni birjarului să mâe repede. Ce femee s'ar fi putut speria astfel... de chipul lui ?... Dar... ţipătul, ţipătul care i-a rămas în urechi ?!...

Apropiindu-se de club, îşi scuipă-n sân :

Pici gând al Satanei !...

* * *

Il îneacă tusea. Pieptul, îi arde de parcă i-a turnat cineva un pumn de jar în coş. Işi simte limba uscată şi amară. Când să urce scara se sprijină de balustradă...

— Oare... am înebunit ?... Să fi fost Zamfirica mea ?... Intr'o trăsură cu ?.... Doamne, nu-mi turbura minţile... Nu mă certa cu o asemenea amăgire... Eri, doar, Zamfirica mi-a scris din Craiova.... Peste patru zile, abea, se judecă procesul... Ce ar putea ea căuta în Câmpulung ?... şi mai ales ?... Nu, nu... Mi s'a năzărit şi pace ! Vedenii de om bolnav.... Sunt bolnav, nu mai încape îndoială... Incai, de aşi apuca să mă urc sus...

Şi-a urcat, gâfâind, sleit de puteri... Inăuntru jocul e în toi....

SANDU TELEAJEN

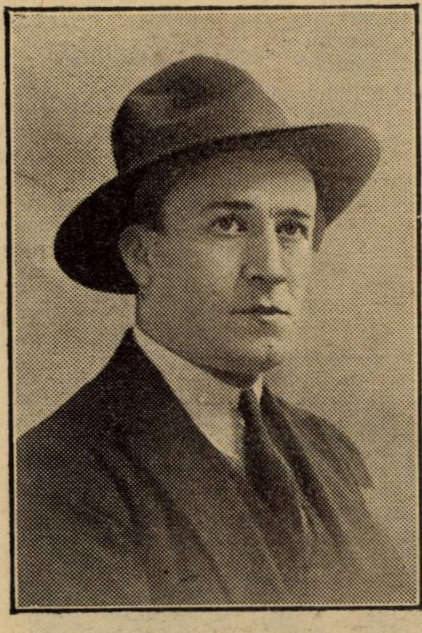

SANDU TELEAJEN

---

*) Fragment din romanul în lucru : „Umbră şi Vis".

O seamă de cuvinte

La teatrul Porte-Saint-Martin din Paris, de sub direcţia lui Harel se monta o piesă a lui Dumas-tatăl, întitulată Don Juan de Marana, dramă de spectacol cu costume.

Cum pe timpul acela Harel nu prea avea bani, el ţinea să-l facă pe autorul celor Trei Muşchetari, să creadă că drama lui va fi splendidă, ba afirma chiar că unele costume ale personagiilor secundare îl costau o mie de franci.

Dumas care nu credea nimic din toate astea, îi zise :

— Pariez cinci sute de franci că ele nu costă nici trei sute !

— Scumpul meu autor, zise Harel cu glas solemn, îţi dau cuvântul meu de cinste.

— In acest caz, pariez o sumă îndoit de mare, răspunse Dumas.

*

Marele fizician Ampère, avea obiceiul să-şi facă calculele ori unde-l apuca ; pe coşul trăsurei, pe speteaza scaunului, pe uşe, etc.

Odată mergând cu trăsura, scoate o bucată de cretă şi începe să calculeze pe speteaza trăsurii. Cum rezultatul nu-i ieşea încă, iar loc unde să scrie nu mai era, începu să socotească pe spatele.... birjarului. Acesta la atingerea cretei, se întoarse, crezând că clientul său vrea să-i comunice ceva. Insă fizicianul îi făcu semn :

— Stai liniştit !

Birjarul se'ntoarse, iar ciudatul lui client îşi continua calculele, spre marea mirare a trecătorilor cari vedeau spatele birjarului înflorit de ecuaţii.

*

Celebrul Fontenelle, ale cărui maniere nu excludeau oarecare egoism, invită într'o zi la masă pe un amic al său, care ca şi el, era un mare amator de sparanghel. Dar lui Fontenelle îi plăcea cu untdelemn pe când oaspelui său cu sos alb. După puţină discuţie se înţeleseră să-l împartă în două părţi, cari să fie preparate după gustul fiecăruia.

Insă, în timpul mesei, amicul său fu cuprins de un atac violent de gută şi ceru să i se aducă trăsura. Fontenelle chemă îndată bucătarul şi-i strigă :

„Tot sparanghelul cu untdelemn".

După ce luă aceste precauţiuni, dădu ordin să se aducă trăsura amicului său.

RUD. A. KNAPP.

Fragment din „Glafira“

Acţiunea, ca şi locul acestei piese nu sânt determinate cu preciziune; e un crâmpei din lupta domnilor din Răsăritul creştin, împotriva Tătarilor cotropitori.
Glafira e soţia lui Gladomir, căpetenia oştilor unite, care a răpus pe chanul Tătar. Gladomir şi cei doi copilaşi ai săi, e ucis, în taină, din însăşi porunca Regelui Simeon Cocoşatul, care nu-i privea cu ochi buni slava de fruntaş al creştinătăţii. Glafira se preface că nu cunoaşte pe ucigaşi. Ea trăieşte la curtea lui Simeon, aşteptând prielnic ceas de răsbunare. Şi-această răsbunare i-o va da însuşi Dan Loredan, fiul lui Simeon, care, vrăjit de dragostea Glafirei, îşi ucide părintele.

Fragmentul care urmează e scena premărgătoare asasinatului (Actul V).

SIMEON şi GLAFIRA

GLAFIRA—

Stăpânul meu a poruncit să viu?

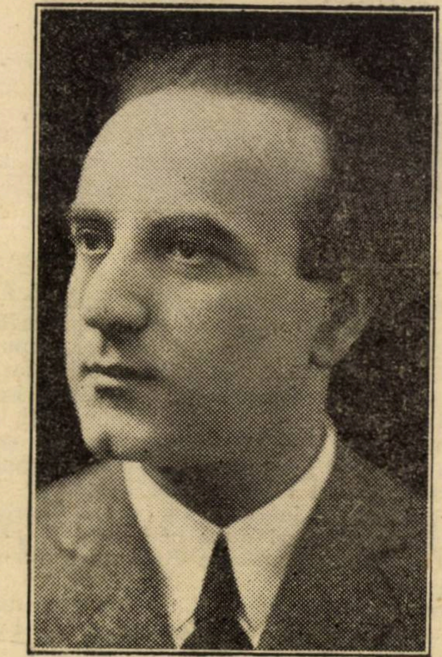

VICTOR EFTIMIU

SIMEON

Da, mieluşeaua mea... E cam târziu,
Dar tot vei dărui moşneagului o clipă...
In anii mei, cu greu se înfiripă
Al somnului vârtej pe ochii grei
Şi omu-i plin de griji ciudate'n anii mei...
Vreau să vorbim de tronul meu, de ţară...
Sau dacă vrei, de stele şi de primăvară.

GLAFIRA

Măria Ta, hai să vorbim de moarte!

SIMEON

Ce gând ciudat veni să mi te poarte
Când eşti atât de tânără şi eu atâta de bătrân?
Alungă-l, ticălosul de păgân!

GLAFIRA

Nu. Toate în jurul meu vorbesc de ea...

SIMEON

De cine?

GLAFIRA

Moartea.

SIMEON

Cui?

GLAFIRA

A mea!

SIMEON

Copilării!

GLAFIRA

A celorlalţi, atunci... N'auzi cum taie
Ca un topor de plumb, din hău în hău
Un bocet lung de cucuvaie?
Cuiva îi bate ceasul rău!
Hu! hu! A moarte sună turnurile, văile
Ascultă cucuvăile!
Nu-i mincinoasă tânguirea lor,
Căci ele poartă'n fundul ochilor
Oglinzi, în cari cealaltă lume se resfrânge...
Şi'n ele văd cum sfatul morţilor se strânge:
Toţi morţii vechi ai neamului stingher
Căci s'a vestit un oaspe nou în cer,
Căci s'a vestit subt cer o moarte nouă!
Vin umbrele la sfat, tot două câte două,
Smulgându-se din nemurirea lor sihastră
Aşa cum rudele se strâng în lumea noastră
In jurul unui prunc ce va veni...
Căci pentru morţii vechi, să ştii,
Or care mort al nostru e un nou născut...
Cu braţe lungi, în viaţa lor de dincolo îl cheamă...
Iţi spun că'n noaptea asta cineva de seamă
Se va 'nălţa din haina lui de lut
Şi stelelor le va străbate căile,
Că prea sunt multe cucuvăile
Şi prea e zarvă multă în solia lor:
E plin de chipuri aburul oglinzilor...
Un om de printre noi s'a dus
Şi se va naşte colo sus
De aceia sună turnurile, văile
Ascultă cucuvăile!

SIMEON

Copila mea, nu-i nici o presimţire!
Te-a tulburat lumina prea subţire

A vârfului de lună. Sunt făpturi gingaşe
Pe cari le face să tânjească moartea lunii.
Dar luna crește iar, copila mea.

GLAFIRA
Nebunii,
Lunatecele, poate. Eu n‘am astfel de toane.
Va fi un mort aici,slăvite Simeoane!

SIMEON
Cel mai bătrân sunt eu, întru Cristos,
Dar cred că sunt și cel mai sănătos!
GLAFIRA
N‘alege trăznetul ștejarul mai voinic.

SIMEON
Dar nici pe cel bătrân de tot, mai zic,
Hai să vorbim de altceva, primești?
Bătrânilor nu prea le place să vorbeşti
De moarte. Ciudățenii. Ei nu sunt ca drumeții
Nerăbdători, ce fug de hanul vieții!

GLAFIRA
Măria Ta, ce-ai zice dacă morții cari aşteaptă
Acolo sus, au schiptrul tău în mâna dreaptă?
Ce-ai zice dac‘ar fi înveşmântați în straie
Domnești? Un ochi de cucuvae
Mi-a oglindit întregul sfat. Il știu:
Sunt chipurile din palatul tău pustiu
Sunt regii zugrăviți în vechile icoane,
Strămoșii cari te-aşteaptă, Simeoane!

SIMEON
Nu mi place felul acesta de-a vorbi cu mine.
Nu te‘nțeleg ce vrei... Vezi bine
Că vreau să curm odată firul ce-l ascunzi
Și tu mai rău în moarte mă cufunzi.

GLAFIRA
Nu m‘ai chemat să-ți caut de urât
De ce te superi?

SIMEON
Hotărît.
Eu te-am chemat. Dar m‘așteptam s‘alungi
Chiar gândurile mele grele, lungi,
Sunt putred. Toți mă vor uita,
M‘am agățat de gingăşia ta.
Am stat prea mult în lumea tânără, copilă.
Sunt singur și mi-e frică. Fie-ți milă!

GLAFIRA
A, bine că ți-e frică. In sfârşit
De când te aștept! Bine-ai venit!
Bine-ați venit remușcătoare gânduri
Ce forfotiți deasupra celor patru scânduri!...
Firul vieților se taie
Cucuvaie, cucuvaie!

SIMEON
Iți arde mâna. Taci.., O uşe s‘a deschis...
GLAFIRA
Ascultă, Simeoane„ — Cine mi-a ucis
Bărbatul şi copiii?

SIMEON
Ce spui?

GLAFIRA
Acum un an!
Bărbatul meu ți-a fost un căpitan
Supus, viteaz. N‘a fost. N‘o să mai fie.
Copii mei nu ți-au făcut nimica ție,
Răspunde-mi, cine i-a ucis? Răspunde!
De ce i-ai omorît!?
SIMEON
Eu?
GLAFIRA
Nu te mai ascunde!
Te știu de mult, din ziua cea dintâi.
Nu le-am veghiat măcar la căpătâi,
Și nu le-am pus o cruce pe mormânt,
Căci nu știu unde sînt.... Căci nu știu unde sînt!

SIMEON
M‘ai atras în cursă,.. Vreau să plec...
GLAFIRA
Nu! Nu!
E ceasul răfuelii.

SIMEON
Nu ştiu nimica...

GLAFIRA
Tu!
Da, tu eşti ucigaşul și te-am știut de mult
De mult, în crucea nopții răsufletu-ți ascult
Și te-aşteptam, bătrâne, fricos ca‘n noaptea asta...
Un an de când pe mine m‘a doborît năpăsta,
Un an de când în umbră, cu pas de mieluşea
Eu te pândesc și tremur. Și iată clipa mea!
Noi între noi — femeie şi tu despot puternic;
Eu, fiară prefăcută și tu mistreț cucernic
Moșneag cu morți în cârcă și turnuri şi zidiri
Spânzurători și temniți, troițe, monastiri
S‘ascundă cimitirul care cuprinde zarea,
Clopotnițe să urle să n‘auzi remuşcarea
Noi între noi! Acolo să stai, țintit pe loc
Să-ți sfârtec bătrânețea cu biciul meu de foc.
Noi între noi! Acolo să stai, iar eu, spre stele
Căci a sosit și clipa întraripării mele!
Nu te mişca. Zăvorul e tras la orice porți
Iar dincolo te-aşteaptă meșteșugite morți!

SIMEON
Ce vrei cu mine, spune!

GLAFIRA
Dar tu ce-ai vrut cu mine?
Vreau să-ți înfing cuțite adânc, să te‘nvenine
Mai tare decât ştreangul, mânia s‘o ‘mpletesc
In flacări mari de ură să ard, să te topesc
Că mult prea mult mi-e sete să sbor din colivie
Din temnița de ură şi prefăcătorie!
Ascultă, Simeoane, tu ai să mori curând!...
Nu mâna mea — sfârșitul ar fi prea scurt, prea blând —
De cea mai scumpă mână vei fi lovit, să știi
Să Ştii și tu ce‘nseamnă iubirea de copi’
Să ştii cât prețuieşte a sângelui comoară
Copilul mort, sau poate copilul ce omoară!
(se duce spre uşă)
Dan Loredan, eşti gata? Ești vrednic să domneşti?
Nainte! Drept! Glafira e a ta — dacă lovești

VICTOR EFTIMIU

Mic
Tratat de estetică literară
SAU
Lumea văzută estetic

8

(CE ESTE FENOMENUL ESTETIC ? ARTISTUL)

2. Artistul n'are părinți și n'are urmași.

Dacă genurile literare au vârstă și scriitorii beneficiază de perfecțiunea genurilor, artistul original, creatorul puternic, cu farmec nou molipsitor, apare todeauna prin generație spontanee.

E drept că biografii găsesc adesea în ascendența marilor artiști oarecari indicii spirituale prin care ei explică fenomenul geniului. Dar acești biografi n'ar putea explica de ce urmașii genialului creator sunt — în afară de mari excepții — sterili, și dece isbucnirea geniului într'o spiță genealogică anumită, a avut loc într'o generație și nu în alta. Se pot cita familii care au cultivat un veac-două, cu succes, pictura sau muzica, din tată în fiu ; dar nu putem crede că Homer, Dante, Shakespeare, Goethe, Beethoven, Wagner au fost copiii unor părinți sau, la rândul lor, au avut copii care să le perpetueze geniul.

Fenomenul e caracteristic. Marii creatori de valori n'au părinți și n'au copii 1). Aruncați de un hazard creator de-alungul timpului și spațiului, fără vre-o rânduială anume, **ei par înșiși opere de artă ale naturei.** Creați uneori în împrejurările cele mai nefavorabile, ci apar la întâmplare din cine știe ce exces sau devieție de viață, opere ale unui spirit iubitor de înfățișări originale.

N'au părinți ; de cele mai adese ori părinții și epoca lor n'au putut să recunoască acea uluitoare mlădiță a vieței cu florile ei uriașe și spăimântătoare : au crucificat, au otrăvit, au lapidat și au ars, apariția miraculoasă. N'au copii ; geniile sunt uneori cu totul sterile trupește, iar alteori procrează oameni comuni, dacă nu de-a dreptul stârpituri, din cine știe ce osteneală și sleire a generației, prin ecloziunea bruscă a marelui lor soare vital. Copilul care, ca și tatăl său, cultivă aceiași artă, au în acțiunea lor ceva **incestuos.** Geniile n'au copii nici în înțelesul urmașilor spirituali. Dacă în disciplinele științifice, unde zestrea experienței de laborator crește cu fiecare generație, în artă urmașii — în afară de meșteșug — n'au nimic de învățat de la predecesori, iar când învață într'adevăr, se anulează.

De aceia istoria literară scrisă pe națiuni, este numai istoria evoluției genurilor, sau istoria culturii generale a poporului. Și cum viața spirituală a Europei a avut totdeauna, în pofida desbinărilor sângeroase între nații, o serioasă unitate, istoricul literar e nevoit să facă incursii lungi și penibile pentru simțul său patriotic, pe meleagurile națiilor celor mai antipatice. Literatura, așa cum e predată azi în școli și cum o proectează în viitor critica pedagogică, presupune abdicarea completă de la fenomenul geniului, apariție spontană, fără legături serioase cu părinții și societatea, forță originală, singură înzestrată de Dumnezeu cu darul creației.

S'a spus adeseori, pentru justificarea istoriilor literare, că geniul nu este decât o culme a sufletului popular, precum muntele este o culme a țării văzută geografic. Dar precum constituția geologică a muntelui românesc, bunăoară, e cu totul deosebită de constituția geologică a dealului sau șesului românesc — **ba uneori constituția muntelui românesc este aidoma cu a munților Anzi din America de Nord** — tot astfel geniul literar românesc spre pildă, **M. Eminescu**, e diferit prin constituția sa sufletească și prin farmecul său specific, de sufletul popular românesc (așa cum reese din cântecele poporane, **dacă ar putea fi reduse la o oarecare unitate).** Numai o înaintată nesimțire literară ar putea afirma că „Melancolia" sau „Luceafărul" purced și au vre-o înrudire cu „câtecele bătrânești" 2). Tot astfed **I. L. Caragiale**, celălalt geniu al literaturei române, revendicat la fel de istoria literară, n'are nimic asemănător nici cu M. Eminescu, deși au trăit cam în acelaș timp și loc, nici cu sufletul poporan. Criticul literar care de dragul spiritului istoric și etnic ar putea reduce la unitate psihologică și estetică aceste trei valori atât de profund diferențiate, **M. Eminescu, poezia poporană românească, I.** [illegible]

Părerea contrarie este atât de răspândită, încât consemnăm cu plăcere următoarele opinii prețioase și prin adevărul și prin raritatea lor, ale d-lui **Paul Zarifopol :** „Experiența artistului este eminent sensuală. De aci urmează că, în general, arta e fenomen local. Aceasta nu înseamnă că un român va zugrăvi, din punct de vedere pur artistic, peisaje bretone numai decât mai prost decât peisaje române. Rezultatul artistic atârnă de gradul în care se va fi pătruns, vizual, de acele locuri. Și nu e apriori și absolut sigur că un român va avea mai mulți sorți să fie, din punct de vedere strict artistic, mai original zugrăvind peisaje românești după peisaje străine. E foarte cu putință să faci dorobanți, țărani și boi români după o technică anume și foarte franțuzească.. Școala olandeză nu s'a născut pentrucă artiști de origină olandeză au zugrăvit țara și viața olandeză, ci pentrucă împrejurări istorice au dat naștere unei activități artistice foarte vii care s'a aplicat original vieții și țării acelei. Altfel arta „olandeză" putea rămâne o anexă interesantă a celei italiene. Povestiri cu țărani sau mahalagii români nu înseamnă de la sine artă românească , ele pot fi simple aplicări la niște motive românești a manierii lui Maupasant, de pildă, ori a lui Gorki. Dar **Sărmanul Dionis** nu-i artă românească fiindcă e acolo vorba de vremea lui Alexandru cel Bun, ci pentru că un geniu artistic de o rară vigoare a legat original erudiția lui poetică asupra trecutului românesc cu filosofia idealistă nemțească, și a dat literaturii noastre o bogăție hotărît nouă și proprie. Eminescu nu s'a îmbătat decât ca orice semi-agiamiu literar, de cuvinte vechi sau țărănești, nici nu și-ar fi putut închipui că face eveniment în literatură întrebuințând, de pildă, verbul **a prinde** în locul verbului **a începe.** El nu-și costuma vorbirea dinadins și grosolan cu requizite arhaice sau rurale, ci de la sine și-a îmbogățit sufletul ca acest suflet să ceară și să creeze forme vii și nouă. Nu fântânele și gardurile românești din poemele descriptive ale lui Coșbuc **(în ziarul unui Perde vară)** face să fie arta lui originală românească, ci împreunarea neașteptată a unei fantazii de poet mitolog cu o strălucită vizualitate. Nu sumanul și catrința, nici vocabularul sătesc pot face artă românească, ci artistul care e destoinic să creieze, din experiența lui locală, cu ajutorul culturei sale artistice generale, **un stil nou și propriu".** (**Paul Zarifopol :** Localismul artei în „Adevărul literar și artistic" din 11 April 1926).

MAURICE UTRILLO : „Le lapin agile"

---

1) Ceiace nu înseamnă că scriitorii sunt scutiți de obligația de a îngriji de creșterea copiilor și de întreținerea părinților lor. Facem această observație ca să nu fim rău înțeleși de criticii morali și sociali.

2) A nu se confunda sufletul eminescian cu unele teme populare tratate de poet, sau cu unele elemente formale, poporane ; poetul a imitat **din lux artistic, forma poporană.**

Imn puţin mistic

Vreau să fiu fericit
Ca o oae în soare
Imprejmuită de mioare
Și de singurătăți de schit.

Să cadă turle'ncetinel
Ca umbra unei mâni din cer
La degetul cel mare cu'n inel
In piatra căruia se stinge-un Crist stingher

Și mâna-aceasta neagră să se'ntindă
S'adoarmă ierburi dintr'un ghimp
Să facă-un punct în timp,
Iară din timp să facă tinde
Prin care lupul nopței să colinde.

Și lupul nopței să înghită
Cu stele'n ele prinse'n câmp fuioarele
Pe cari le torceau în mers mioarele,
Și lupul nopței să-mi ia mită
De licurici și mie-atunci
Când vrând să mă culeagă
Așijderi de pe lunci,
Cu vocea mea beteagă
Ruga-voi să mă lase
Din îngrășatul somnului
Să pasc în paza Domnului.

DRAGOȘ PROTOPOPESCU

L. Caragiale 3), ar merita — ridicat la cub — premiul în dolari instituit pentru aflarea cuadraturei cercului.

N'am putea susține că oamenii sunt atât de deosebiți între ei, încât artiștii, oricât de mari și de originali, să nu alcătuiască uneori familii ușor de recunoscut. Un scriitor poate fi pentru alt scriitor o adevărată desvăluire de suflet și lovitura biblică de toiag care desfundă isvoarele creației. Scriitorii își recunosc frații de suflet, după o strofă sau numai după un titlu, în literaturile cele mai depărtate de literatura lor. Mai mult decât înrudirile de sânge, care nu pot fi controlate, care sunt adesea tragic amăgitoare, o altă lege, acea a **înrudirilor sufletești,** presimțită de Goethe chiar în relațiile dintre oamenii comuni **(Wahlverwandschaften),** domină această superioară biologie a spiritelor creatoare. Criticul **Brandes** se socotea în tinerețe elen, **Eminescu** se simțea budist. **Paul Valéry** îl recunoaște pe **Leonardo da Vinci,** iar poetul **Minulescu,** om de spirit, declară că deși e născut în Pitești se socoate din sudul Franței! Ce mizeră doctrină pentru un adevărat creator de artă, aceia care, asimilându-l cu alte interese și valori — cari-și au de sigur însemnătatea lor la locul lor — vrea cu dinadinsul să-l lege de butucul din via familiară, silindu-l, cu sancțiunea concentrării în lagăr militar, să cânte deapururi din cimpoi!

Unitatea aparentă a fiecăreia din culturile vechi — cultura chineză, indiană, egipteană, greacă, evreo-arabă — pare a da îndreptățire esteticianilor cu jug care socot că națiile lumei, închise între hotare bine păzite cu tunuri, mitraliere și puști cu repetiție, ar putea crea originalități colective tot atât de pregnante.

Eroarea provine din două izvoare. Intâi: Unitatea vechilor culturi reiese din superficialitatea spectatorului care cercetează amintitele culturi, în sânul cărora de la o vreme s'au produs desbinări uriașe, mulțumită tocmai geniilor creatoare. (E de ajuns să pomenim de distanțele și diferențele esențiale dintre Aristofan, Sofocle și Euripide, sau de apariția lui Isus în sânul judaismului). In al doilea rând, nici o nație de pe pământ, ținând seamă de condițiile vieței contemporane, n'ar mai putea crea azi o cultură și o civilizație care să aibă măcar acea aparentă unitate a vechilor culturi. Valorile circulă azi pe suprafața întregului glob, cu o viteză care se apropie de instantaneu.

Familiile autentice de artiști se grupează astfel deasupra literaturilor locale în virtutea unor forțe ale căror taine și legi profesorii de literatură, lăsând deoparte anacronicele Table ale Vămii, ar trebui să înceapă să le cerceteze.

Câmpul e virgin.

3.Nietzsche și stilul colectiv.

Ne vom opri o clipă la Nietzsche care pune la temelia culturilor nu individul creator, ci colectivitatea perfect unitară, cu aceiași funcție creatoare. Nietzsche se gândea mai cu seamă la vechile culturi, și în special la cultura elenă. Colectivitatea ca individualitate creatoare — cu toate amendamentele de fapt pe care le-am adus în paginile precedente — a iscodit altădată prețioase valori morale și artistice. Distanțele și barierele dintre colectivități, și culturi erau atunci mai greu de străbătut, iar individul în acele colectivități relativ infime față de uriașile colectivități contemporane, suferea mai sigur, și mai fanatic presiunea grupului.

Psihologicește, explicația pe care Nietzsche o dă apariției fenomenului estetic (latura artistului creator este surprinzător de justă: sublimarea sentimentului dionisiac — viața tumultuoasă descompusă a elementelor inițiale învecinate cu moartea — ridicarea acestui sentiment turbure, la o viziune apolinică, senină și fermecătoare. Temeiul pe care-l pune însă acestei funcții psihologice, dacă poate fi just pentru culturile vechi , nu mai poate fi atât de just în cultura modernă, e lovit azi de sterilitate. „Metafizica inconștientă a vieței“ originală și creatoare a culturilor antice, de natură colectivă, nu se mai poate aplica civilizației și culturei moderne, care, în artă cel puțin, dacă nu și în morală, nu mai crează colectiv, ci prin personalități diferențiate cât mai original. „Lipsa de stil“ pe care Nietzsche o deplânge privind cultura contimporană, și care „lipsă de stil“ ar explica sterilitatea noastră artistică, nu-și găsește confirmarea — istoria nu cunoaște o mai frenetică apariție de creații originale **în toate domeniile,** ca în epoca noastră — pentrucă „stilul“ trebue căutat nu în colectivitate, care nu mai deține azi matricea creatoare, ci în personalitatea perfect originală.

Nietzsche, urmărit de viziunea tragediei grecești, pe care o judecă și lămurește mai mult în funcțiile ei religioase și sociale, iar nu curat estetice, disprețuește și atacă actuala cultură, care pune temeiul pe personalități (adică pe tot atâtea „metafizici ale vieței“ originale, în locul unei singure „metafizici“ colective) și găsește vremea noastră lipsită de „stilul“ ei unic și original așa precum îl are cultura elenă. Eroarea lui Nietzsche provine nu numai din pricina înmulțirii grupelor în aceiași societate, a națiilor în acelaș continent, dar și din faptul că el caută valori de diferențiare cum sunt valorile artistice într'un domeniu (colectivitatea) care nu poate crea decât valori de coheziune, cum sunt valorile moral-sociale.

Există totuși un „stil“ colectiv modern, dacă-l căutăm acolo unde principiul vieței și creației colective e hotărîtor... In fabrică. Mașina, din punct de vedere al „stilului“ culturei colective are aceiași valoare și semnificație ca epopeia și tragedia greacă sau catedrala gotică. Mașina este creația, „stilul“ tipic al vieței colective moderne și privită sub toate formele ei — uneori de o rară ingeniozitate — mașina are într'adevăr ceva din dionisiacul sublimat în apollinic.

Dar acest „stil“ are beteșugul lui: nu îndeplinește o funcție estetică decât în măsura în care voim să-l privim estetic. Destinul lui e de natură practică, iar evoluția lui e determinată de acelaș trist destin.

4. Ocrotirea prin ignoranță.

Nu putem fi atât de nedrepți încât să nu observăm că personalitatea creatoare, în ce are ea inițial, caracteristic și original fermecător, a fost recunoscută de o seamă de scriitori și critici — prin promovarea inculturei! După ce s'a lăsat în seama lui Dumnezeu „talentul“ (și bine s'a făcut), din împrejurarea că scriitorii n'au avut totdeauna putința să învețe carte multă, s'a făcut aproape o virtute, și mulți oameni de artă — mai cu seamă la noi—întorc privirile de la orice manifestație de artă originală și se mențin voluntar într'o ignoranță profundă, spre a nu altera divinul mineral care radiază din sufletul lor fără pereche. De la acelaș gând, unii istorici literari au cerut supravegherea atentă a produselor artistice străine, care ar fi amenințând originalitatea poporului nostru. Nu se ține seamă de faptul elementar că pentru asimilarea sau repudierea unor valori estetice, poate hotărî numai poporul, în totalitatea geniului său — iar nu un critic sau istoric literar care ar putea fi învinuit de lipsă sau exces de gust artistic—

---

3) **I. L. Caragiale** a fost nu numai un mare creator, dar și un mare profesor de artă — fără catedră — pe care profesorii de literatură — cu catedră — îl ascultau amuzați, ca pe o anecdotă...

Rabindranath Tagore la Santiniketan

— IMPRESII —

de SYLVAIN LEVI

9 Noembrie. După ce am petrecut ziua de 6, o Duminică, la Madras, am sosit la Calcuta în dimineaţa zilei de 8 ; puţin desorientaţi ; dar imediat am fost întâmpinaţi de fiul lui Tagore, Rathindra Nath, şi ne-am dus cu el în bătrâna lor locuinţă, sau mai bine zis bătrânul lor palat, în mijlocul oraşului vechi ; şi iată-ne cufundaţi în viaţa indiană. Intr'un palat vecin trăesc doi nepoţi ai poetului, Abanindra şi Gagandra Nath Tagore, doi nobili care sunt în acelaş timp şi doi mari pictori. Ei trăesc încă după străvechiul obicei al „Familiilor unite", cu bunurile în indiviziune familiile la un loc, femeile trăind separat. Am fost introdus în apartamentele lor : o duzină de copii frumoşi care se joacă ; văd mame, fete, surori, o femeie măruntă de vre-o şeaptesprezece ani, de o extraordinară frumuseţe, vre-o cincizeci de persoane cred, trăind la un loc, o mulţime de servitori; un mic regat. Şi a doua zi sosim la Santiniketan.

E departe cam la un kilometru de staţia Bolpur, un imens platou deşert în care şcoala şi câteva sătuleţe formează o oază de verdeaţă. Istoria spune că tatăl poetului, care a fost Maharshi, marele sfânt, trecând pe acolo a fost impresionat de frumuseţea acestei întinderi imense în care nimic nu reţinea privirea, de această mare singurătate.

El era la vârsta când indianul se gândeşte la retragerea în singurătate. Se aşeză la umbra unicului copac, porunci servitorilor să-l lase singur câteva zile şi cugetă ; banditii de drumul mare îl serviră. Mai târziu, în acelaş loc, construia o casă mare de tot : Santiniketan era fundat.

RABINDRANATH TAGORE ŞI FIICA SA

Fiul său, Poetul, în locul ales fundă şcoala sa după modelul schitului indian tradiţional. La moartea sa, Maharshi îi lăsă casa prin testament, ca să devină Casa oaspeţilor, **Guest house**, cu condiţia să fie prohibite carnea şi alcoolul. De jur împrejur vre-o treizeci de „bungalow-uri", locuinţe joase, acoperite cu stuf, adăpostesc pe profesori şi elevi. Pentru clase e umbra copacilor, căci.... palmierii care au fost plantaţi, au rodit. Trei sute de elevi între care patruzeci de fete tinere, trăesc acolo într'o linişte desăvârşită. Impresia este extrem de plăcută, gravă şi zâmbitoare : un mic univers pe care nu-l însufleţeşte decât pasiunea intelectuală şi naţională.

Timp de mai mulţi ani poetul a suportat aproape singur toate sarcinile acestei opere , apoi s'a întocmit un comitet care îl ajută în această mare misiune. In fiecare zi, stând jos la poalele unui copac, învaţă pe copii, engleza şi bengaleza, şi nu-i lucru tocmai banal să fie acest mare om, una din gloriile recunoscute de cele două lumi. Estul şi Vestul, dăruind atâtea ore din zilele sale şi întreaga-i viaţă copiilor, copiii care vor fi India de mâine. Dacă patriotismul e prea adesea în cuvinte, al său stă în această operă, unică în lume.

Sosirea noastră a fost prilejul unei mari ceremonii. Sub manghieri, întregul Santiniketan, elevii, profesorii şi femeile şi copiii erau strânşi într'un semicerc, sau mai bine zis în două sferturi de cerc, în faţa unei bănci de piatră pe care ne aşezăm. Doi profesori cântă versuri, profesorul de franceză ne adresează cea mai frumoasă cuvântare, poetul spune noului său profesor încântătoare cuvinte de bun sosit, ne unge fruntea cu pastă de santal, şi la gât ne pune ghirlande. Pe pământ erau desemnate ornamente de bun sosit, florile miros puternic, suntem mişcaţi puţin desrădăcinaţi. Şi fiecare s'a dus sa cineze.

Dar ce să cinezi ? Casa noastră nu e încă isprăvită, stăm la **Quest house** pentru câteva zile ; minunăţii copii ai lui Tagore, fiul său Rathi, fermecătoarea sa noră Pratima ne veghează. Suntem în adevăr copleşiţi de primire ; dar ce mâncăm ? Nu cunosc nici un nume ; chiar dacă le-aş şti ele n'ar reprezenta pentru mine decât lucruri necunoscute : mi se dă nişte delicioase crochete mici de tot, chiftele cu tot felul de ierburi, tot lucruri prea dulci. Pâinea este un lux occidental care uneori este uitat ; dar se găseşte de obicei la o milă de aici, la bazarul din Bolpur.

(Va urma)

Trad. de N. RADU

şi în tot cazul după ce s'a luat cunoştinţă de producţiile artistice de aiurea ! Pilda poeziei poporane, care posedă mărgăritare, ca „Mioriţa", e adusă în primul plan pentru îndreptăţirea existenţei vameşilor de artă, al căror gust particular a fost substituit geniului neamului românesc.

Această acţiune a proştilor care sub scutul principiului originalităţii creatoare vor să limiteze posibilităţile de înflorire ale creaţiei artistice, variate la infinit, trebue demascată.

Creaţia „Mioriţei", e drept, se datoreşte şi acestei perfecte independenţe faţă cultura cărturărească modernă. Autorul, un cioban din munţi, dar cu un suflet foarte exersat şi cu extraordinare însuşiri de expresie, liberat de toate cătuşele pe care le-am văzut la picioarele artistului modern **a creat pe un plan estetic perfect original.** Numai dela el—într'o lume care ar trăi milenii izolată de civilizaţia noastră tipografică — ar purcede o eflorescenţă artistică nebănuit de bogată şi variată.

Dar astfel de împrejurări, dacă n'au pierit cu totul, sunt pe cale de a pieri — şi poate că nu mai e în Balcani şi Carpaţi nici un cioban care să nu fi fost molipsit într'un fel de civilizaţia cărturărească a Europei, prin podoabe, prin unelte sau numai prin vorbe. Tot ce se mai produce azi în această lume a ogoarelor şi pădurilor, când ajunge până la noi nu mai are înfăţişarea curată a „Mioriţei".

Asemenea geometriilor numai cu trei dimensiuni geometria civilizaţiei rurale e stricată — şi definitiv stricată — de forţe care pot fi aprobate sau repudiate, dar **care şi-au impus tiparele. Trăim în geometria Europei** şi artistul creator nu are alt mijloc de a se libera de tiraniile care-l strivesc de la cea mai fragedă vârstă, **decât** să pue stăpânire pe mijloacele toate, până la cele mai subtile şi **mai noui, ale culturei timpului său, singurul fel ca expresia artistică a fiinţei sale originale să se poată mişca în cea mai perfectă libertate.**

(urmează). F. ADERCA.

Ardealul şi problemele culturale

Presa activistă

In articolul precedent relevam faptul, că înfiinţarea ziarului **„Tribuna Poporului“** la Arad avea o deosebită importanţă prin împrejurarea, că publicistica românească intra în contact direct cu elementul politic şi cultural maghiar.

Aradul era aşezat la o depărtare de câteva ore numai de Budapesta şi era destinat de cercurile politice maghiare ca punct de atac împotriva românilor. Lucrul acesta era, de altfel, foarte firesc, deoarece acest oraş forma, prin situaţia sa geografică, cheia Banatului. Transformat prin colonizări artificiale mai cu seamă de funcţionari, într'un centru maghiar, Aradul a devenit o oază cu caracter maghiar într'o regiune din cele mai curat româneşti.

In astfel de împrejurări era evident că apariţia unui ziar românesc în acest centru, unde românii ortodoxi din Banat şi din Crişana îşi aveau reşedinţa episcopală, trebuia, în mod firesc, să aibă o deosebită înrâurire asupra populaţiei române din acele regiuni.

In Sibiu domnea, ce e drept, un spirit mai echitabil şi mai conciliant faţă de mişcările politice şi culturale ale românismului, dar în acelaş timp apăsa o atmosferă mai greoaie, caracteristică vieţii săseşti, asupra tuturor manifestărilor publice româneşti. La caracterul săsesc al oraşului Sibiu se mai adăoga şi influenţa consistorului ortodox român, care în mod fatal era nevoit să facă o politică moderat-naţională, evitând ciocnirile cu politica guvernamentală. Mitropolitul ortodox din Sibiu avea la dispoziţia sa organul de publicitate **„Telegraful Român“**, înfiinţat de marele arhiereu Andreiu Şaguna, prin care putea înfluenţa, şi o făcea chiar, foarte mult preoţimea ortodoxă. Influenţa acestui organ de publicitate şi mai cu seamă a factorilor din consistor, cari îl inspirau, contribui mult la temperarea luptei ce se dădea prin „Tribuna“, care acum intrase în epoca ei de decădere.

La Arad lupta se începu nu numai cu puteri nouă, ci şi cu principii şi scopuri cari difereau de cele stabilite în programul partidului naţional. Tot mai mult îşi făcea drum curentul activist, care era susţinut de elementele tinere intrate de curând în rândurile politicianilor.

Bănăţenii, cari au refuzat „Dreptatea“ lui Diaconovici pentru politica moderată şi oportunistă, au îmbrăţişat cu multă căldură noul curent, care tindea spre abandonarea pasivităţii politice parlamentare. Mişcarea dela Arad începu să aibă răsunet şi în Ardeal, mai ales în judeţul Hunedoara. Tineretul era cuprins tot mai mult de dorul unei lupte active şi condamna pasivitatea, care adusese pe capul românilor numai procese şi temniţă, fără ca să se poată înregistra şi vre-un succes real.

Conducătorii partidului naţional cereau, conform unor rău înţelese tradiţii, drepturi şi dreptate dela „tronul împărătesc“ din Viena, care nu mai acţiona însă independent, ci stătea, în ceeace privea politica faţă de naţionalităţi, sub influenţa directă dela Budapesta. Pe dealtă parte guvernele maghiare acuzau pe români de neloialitate şi infidelitate faţă de „ideea de stat maghiar“ şi pentru faptul că ignorau parlamentul ungar, în care nu voiau să se aleagă. Românii erau deci invitaţi să ia parte la viaţa parlamentară maghiară şi acolo, în grandiosul palat de pe malul Dunărei, să-şi spună, în formă constituţională, doleanţele şi să-şi revendice drepturile.

Evident, că invitaţiunile acelea nu erau sincere, ci simple pretexte, fiindcă guvernelor ungare le convenea foarte mult faptul, că nu se găseau români în parlamentul ungar, unde ar fi putut să ridice glasul ca să fie auzit de lumea întreagă, cu mult mai bine decât prin presă sau replici şi memorande.

Punându-se în serviciul curentului activist „Tribuna Poporului“ luă un avânt frumos. Ca şi „Tribuna“ din Sibiu în prima ei epocă de înflorire, ziarul arădan a dat toată solicitudinea sa chestiunilor şi problemelor culturale. In redacţia lui intraseră câteva forţe tinere şi talentate, iar printre colaboratorii externi găsim şi scriitori din Bucureşti. Un „Număr de Duminecă“ bine redactat îngrija şi acolo de educaţia politică şi de instruirea social-economică a ţăranului. Apropierea geografică a Aradului de Budapesta făcea cu putinţă ca şi ziarul românesc să poată apărea cu ultimele ştiri telefonice şi telegrafice la fel cu ziarele maghiare.

Astfel „Tribuna Poporului“ apărea sub raport redacţional, în condiţiuni cum nu se văzuse încă în presa română din Ardeal. Fără exagerare se poate spune, că ziarul arădan ajunsese la nivelul la care se găseau ziarele maghiare nu numai din oraşele mai mari din provincie ci chiar şi cele din Budapesta. „Tribuna Poporului“ era o fală pentru presa română.

Servită de un organ atât de bine apreciat şi foarte răspândit şi cetit, mişcarea pentru abandonarea pasivităţii şi proclamarea activităţii nu putea să nu prindă teren. După cinci ani de muncă în direcţia aceasta, se înfiinţă la Orăştie, judeţul Hunedoara, un nou organ de publicitate cu deviza „activitate“. Acest organ era „Libertatea“, foaie pentru popor, redactată de părintele I. Moţa. „Libertatea‘ era în primul rând organ politic şi reprezenta politica unui grup de tineri, cari proclamaseră activitatea. In Decembrie 1901 apăru primul număr şi în scurtă vreme foaia aceasta putu înregistra cel mai mare tiraj la care a ajuns un organ de publicitate în Ardeal. Dar întocmai ca la Braşov, Sibiu şi Arad, aşa nici în micul oraşel Orăştie nu se putea concepe politică fără cultură.

Astfel foii politice i-se alăturară suplimente literare ilustrate şi economice întocmite pentru înţelesul poporului dela sate.

Efectul ce l-au avut aceste publicaţiuni asupra populaţiei dela ţară constituie o pagină de glorie pentru ţărănimea noastră, care a prins surprinzător de uşor şi de repede învăţăturile şi îndrumările date de fruntaşii neamului.

Primul examen de maturitate politică l-a dat poporul român din jud. Hunedoara în ziua de 6 Iunie 1903 când a ales pentru circumscripţia electorală Dobra, ca deputat cu programul activist pe d. Aurel Vlad, advocat în Orăştie. Cu alegerea aceasta s'a îngropat definitiv politica pasivităţii.

Candidatura d-lui A. Vlad a fost susţinută cu multă energie afară de „Libertatea“ şi de „Tribuna Poporului“ din Arad şi de „Telegraful Român“ din Sibiu. Mai cu seamă acesta din urmă, ca organ al mitropoliei ortodoxe, a contribuit mult la isbânda electorală prin faptul că a îndemnat preoţimea ortodoxă să abandoneze pasivitatea şi să treacă de partea activiştilor. Pe de altă parte „Tribuna“ din Sibiu îşi încetase pentru totdeauna apariţia pe ziua de 16 Aprilie 1903 şi astfel politica pasivităţii nu mai avea nici un apărător.

Cu alegerea dela Dobra a primului deputat român-naţionalist începe o nouă eră în viaţa politică a românilor din Ardeal.

ION BAILA.

MAURICE UTRILLO

Acum câţiva ani, Vollard, biograful lui Cézanne, văzu în vitrina unui magazin de tablouri, un peisaj urban cu fantastice melodii de alburi, râzând triste pe întinsul unor mizerabili pereţi de cartier mărginaş.

— Cu câţi bani mi-l dai, domnule negustor?

— Cinci zeci de mii de franci — răspunse domnul cu chitie de catifea şi lunete enorme din pragul uşei. — E un **Utrillo**, adăogă negustorul, măsurând cu oarecare dispreţ pe bătrânelul, care cerceta să descopere iscălitura autorului.

— Utrillo?

— Da...

— Utrillo... Utrillo... Utrillo!.. n'am auzit încă de pictorul acesta. Trebuie să fie tare tânăr. Un începător?

— Un alcoolic, interveni **Carco**, oprindu-se între cei doi convorbitor,i cu o mutră quasi satanică.

— Un începător, pe deasupra şi alcoolic... iar tablourile lui se vând cu sume aşa de fabuloase?!

— Eu le-am cumpărat cu douăzeci de franci bucata, spuse omul din uşa prăvăliei, inperturbabil... Dar cabaretierii din Montmartre le-au căpătat numai pentru o garafă cu vin... Insă acum nu se mai poate. Domnul **Octav Mirbeau** a scris undeva că a descoperit în ele un geniu... astăzi noi suntem siliţi să le vindem tare scump. Geniul se plăteşte. Nu se află ori unde şi ori când. Cine nu deschide ochii la vreme... deschide punga. Noi, negustorii de artă, vedeţi d-voastră, avem asta în sânge · socotim pe toată lumea genii şi adunăm şi plătim...

—Tare puţin...

— Ei!.. par'că dacă am plăti mult am putea **încuraja** toate geniile?!... şi pe urmă se alege: ici geniile, dincolo rataţii... Câştigăm la genii 5000 la sută şi pierdem la rataţi 5 la sută. Dar n'ai încotro: negoţul nostru e plin de riscuri. Dealtminteri asta face gloria noastră: cine nu riscă, nu câştigă şi cine nu câştigă nu are în el rasă de negustor. Poate foarte bine să facă altceva, par'că eu îl împiedic?!

— E un rechin, zise Carco, luând braţul lui Vollard. Hai să mergem...

— Mai mult inteligent, de cât feroce.. Dar, mă rog, cine-i acest **Utrillo**?

Şi schimbul de păreri începu — preţios, suficient, indiscret şi cinic — ca între doi cronicari de artă şi biografi.

. . . .

...**Utrillo** e copilul nimănui.

Sau, poate, al uliţii.

Mama sa a fost model. A pozat multor pictori.

La câți?

Nici ea singură nu'și aduce aminte.

Maurice, micuțul, a venit pe lume, fără ca mama să-i poată șopti numele tatălui.

Să fi fost, oare, unul din acei derbedei sentimentali, cari se atașează câteva luni de artă, pentru ca apoi să sfârșească la azilul de noapte sau la casa de nebuni?

Un sifilitic?

Un alcoolic?

Ori nu vlăjgan robust și genial, răsărit pe malurile Senei din cine știe ce ogor îndepărtat al Europei, și care o fi murit, la optsprezece ani, într'unul din acele banale accidente care înghite Parisului, zilnic, o impresionantă câtime de energie anonimă?...

Sau un apaș al tavernelor, din mahalalele întunecoase, umede și infecte — revenind acasă, în zori, cu ochii tulburi, briceagul jilav de sânge cald și cămașa sfâșiată în tăvălelile nocturne?

Maurice Utrillo are în el toate harurile dumnezeirei și toate stricăciunile iadului.

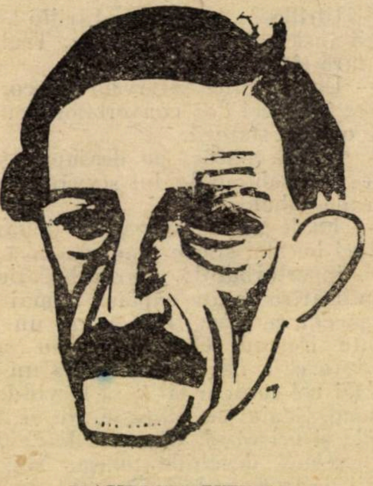

MAURICE UTRILLO

Amestec tragic de lumină și întuneric. Sufletul lui: vijelie neagră, cu pauze simfonice.

Despre artistul acesta am auzit așa de multe ori că a murit, de morți năpraznice, încât, în ziua în care va muri cu adevărat, nu voi mai crede.

Iată, acum **Utrillo** s'o fi găsind, poate, căzut, în degradatoare beție, pe marginea unui canal; o fi zăcând, cu privirile nebune, în cămașa de forță a unui ospiciu, sau — ceiace e mai plăcut pentru imaginația noastră și pentru sufletul nostru — va fi migălind, la șevaletul lui, cu o senină concentrare, una din acele obișnuite priveliști umile, ale Parisului, cărora știe să le imprime, laolaltă, o magnifică strălucire chromatică și o adânc răscolitoare melancolie...

Curios!

Omul acesta, care are acum 43 de ani, nu'și poate aduce aminte nici când și nici pentru ce s'a hotărît la pictură.

El n'are, pentru lucrul lui, nici acea posesiune care transformă pe unii artiști în surse inepuisabile, nici acea afectare de dispreț pe cari alții o afișează cu hipocrită îndărătnicie și permanentă lene.

In existența lui, pictura cântărește tot așa de greu și tot așa de ușor, ca munca dulgherului sau a pescarului.

Nu are susceptibilități de fanfaron, nici încremeniri de orgoliu, nici descurajări de neputincios.

Povestea vieții lui zilnice e simplă și umilă ca o pagină de evanghelie.

Vagabondează pe străzi lăturalnice, bătrâne și desprețuite. Și, fără să gândească la pictură, privește la arbori, la oameni la ziduri — cu acea atenție distrată a omului care știe că e firesc să întâlnească în cale mereu aceiași arbori, oameni și ziduri.

Acasă, în atelier, își desemnează pe pânză, corect și meticulos ca un lucrător cu bucata, tabloul ce urmează să-l execute.

Cu penelul muiat în vopsea, atinge pe alburile dintre contururi, ici o pată de siniliu, dincolo o zare de roșuri palide, apoi câte-va accente de fildeș, o fărămiță de emeraud, sau o dâră de citron.

Punctele acestea de reper cromatic, sunt fixate dela început cu o matematică preciziune.

Utrillo abandonează sculele cu liniștea unui muncitor care și-a făcut partea lui de muncă peste zi — și pleacă la cârciumă.

După o spăimântătoare cantitate de alcool avalută, se întoarce acasă, împăcat.

A doua zi aceiași preumblare, aceiași contemplare distrată a priveliștelor întâlnite în cale, aceiaș calmă aplicare în atelier.

Talentul, la el, este o fatalitate, cum pentru unii bogăția.

Nu-l minunează și nici nu-l stingherește.

Câte odată, numai, se întreabă, ca un copil nevinovat: ce naiba au oamenii cu mine, de mă tot laudă cu atâta lipsă de pudoare?

Apoi se reașează la lucru, și, contururile închiegate în ajun cu atâta cuminte atențiune, prind a se îmbrăca, încet, încet, în odăjdii de sărbătoare.

Ori care ar fi motivul lui Utrillo, el brodează întotdeauna în jurul, și pentru triumful, unui acord de alburi.

Alburi nevinovate, calde, comunicative, simple — și totuși de o extraordinară și neașteptată variație lăuntrică.

E în ele tot sufletul, greu de mister, al artistului — și aproape singurul element care imprimă operei o neimitabilă distincțiune.

Sub acest raport, Utrillo nu are corespondenți nici între contemporani, nici în trecut.

Firește, întreaga gamă coloristică este uimitor acordată la cheia albului și susținută, fără greș, în aceiași cântare de sărbătoare tristă.

Misticism simfonic, transfigurând până la idealitate aspectele parisiene, poate cele mai vulgare, mai inexpresixe, mai nebăgate în seamă.

Povestea, în artă, e veșnic aceiași: marii creatorii — vorbim de creatorii cari rămân — au avut groază de extravaganțele technice și de atitudini revoluționare.

Au fost totdeauna firești și simpli.

Și, poate mai mult de cât s'ar fi cuvenit, de o modestie, pentru mulți dintre noi umilitoare...

N. N. TONITZA

Cronica muzicală

CONCERTELE SIMFONICE POPULARE. — JUBILEUL SOCIETAȚII „CARMEN". — ENESCU.

Concertele simfonice populare nu s'au deschis sub auspicii culturale prea fericite. Așteptam, negreșit, ca un bun gând educativ, acel care a prezidat la hotărîrea ciclului, să rămână determinant și în privința intocmirii repertorului și a execuțiunii. Dar întâmplătorul s'a vădit ca principiu de activitate la acest ciclu, chiar dela primul concert. Nu-i vorbă, pe tabelele de afișaj de pe stradă, s'a putut remarca scrisul deosebit, cu litere mai groase, cu care era însemnat **Concertul** în la minor de **Vivaldi**, printre celelalte piese ce formau programul acestui prim simfonic. Fără altă explicațiune. Abia din programul-broșură ne-am putut dumeri că era vorba de „începutul ciclului — **Evoluția Simfoniei**". Mărturisim că nu bănuim această ciudățenie. Ne făceam mai de gradă socoteală că, organizatorii concertelor, luați de valul istorismului — era doar vorba de istoria simfoniei — pregătesc un deosebit spectacol și nume: **Mircea Bârsan, violonist,** mai cunoscut decât ca dirijor, va lăsa laoparte bagheta, va **înșfăcă vioara și arcușul și va concerta** după metoda timpului lui Vivaldi, executând la vioară sau dirijând cu arcușul, după împrejurări, fermecătorul concert. Nu! Intenția era clar exprimată. Ciclul „Evoluția simfoniei" se deschidea cu Concertul pentru vioară de Vivaldi. Pe numele său adevărat, aceasta se chiamă **ignoranță.** Nici nu-o bănuiam atât de categorică la cei ce și-au asumat o parte din răspunderea educațiunii muzicale. Căci, să ne înțelegem, simfonia, ca gen, ca formă muzicală aparte, nici nu provine din forma muzicală concert, nici nu este folositor înfuențată, mai ales în acel timp, de forma și tehnica concertului. Ci tocmai din contră! Simfonia, în prima jumătate a secolului al optsprezecelea, deci în epoca în care începe să se precizeze ca formă orchestrală particulară, este împiedicată în „evoluția" sa tocmai de concertul instrumental. Kretzschmar designează pe acest concurent al simfoniei ca „übermächtigen Nebenbuhler", rival covârșitor. Și tot așa se exprimă Nef, în lucrarea sa asupra istoriei simfoniei. Iar la noi este înscris concertul ca premergător sau ca începutul evoluției simfonici....

După această piesă de Vivaldi, urma în program: **Debussy** — Petite suite. Criteriu istoric sau contraste stilistice? Nu sezisam legătura. Or „bun plac" în educația muzicală a poporului?!...

Al doilea simfonic popular a înlăturat pur și simplu, ambițiunea istorică arătată de cel dintâi. Maestrul **Nonna-Otescu** se afirmă ca experimentat și priceput pedagog. Bine înțeles, pentru a ține încordat interesul muzical al publicului și pentru a contribui la educațiunea muzicală a maselor, principiul istoric nu este singurul de luat în seamă în alcătuirea programelor. Unitatea lor poate apoi fi realizată nu numai pe cale istorică. Ca și criteriul temporal, cel local poate fi deasemenea utilizat în acest scop. Iar eclectismul poate fi adoptat și în chipul acesta local pe școli naționale, cum poate fi stilistic, în general, sau variat în nesfârșite feluri de considerațiuni estetice, tehnice, chiar sociale, și culturale. S'ar putea, de exemplu, alcătui programe simfonice de barock muzical, sau de romantism, pe școlile muzicale cunoscute, — romantismul în Franța, barockul în Germania, bunăoară, — apoi eclectic și comparativ, — romantismul în Franța şi Germania ; — apoi programe în care criteriul local ar fi împreunat cu cel temporal — simfonia, uvertura sau suita în Franţa, Italia sau Germania în timpul revoluţiei franceze. Tot aşa ar putea fi adăogat cel stilistic şi de forme muzicale Punctul de vedere al culturii muzicale trebue să fie hotărîtor şi necurmat ţinut în seamă. Programul. în însăşi economia întocmirii sale. trebue să evidenţieze principiul adoptat de organizatorul concertului, şi să înlesnească o cât mai definitivă pătrundere a afinităţilor stabilite între piesele executate, şi deci, o cât mai completă împărtăşire a proprietăţilor stilistice din operele muzicale audiate.

Nonna-Otescu înţelege ce-i un program de simfonic popular. **O suită** (Rameau). o **simfonie (Haydn)**, un **poem simfonic** (Balakirew) şi o **uvertură** (Wagner), iată un program — al celui de-al doilea simfonic popular — care dovedeşte îndeajuns competenţa pedagogică muzicală, gustul distins, eclectismul ponderat al maestrului Nonna-Otescu. Părerea noastră de rău este numai că această elegantă şi sveltă înfăţişare de dirijor se ţine în reservă, nu păşeşte cu rol mai cuprinzător în împlinirea necesităţilor de cultură simfonică ale maselor. Sfatul său, experienţa şi acţiunea sa trebue să fie mai frequent şi în mai largă măsură folosite pentru propaganda simfonică iniţiată de Fundaţiunea culturală „Principele Carol".

Nici al treilea simfonic popular nu a avut un program educativ, dar. în tot cazul, atrăgător. mai ales prin **Simfonia fantastică. Dirijor** a fost **Henri Morin**, cunoscut la noi şi aplaudat de vre-o câţiva ani încoace deseori. Estimp, nu ştim din ce pricină, nu mai purta toate pietrele scumpe pe care admiraţia publicului bucureştean i-le încrustase în coroana de „regens" al orchestrei.

O sărbătoare, jublileul de 25 ani al societăţii „**Carmen**" şi activităţii maestrului **D. G. Kiriac**, a avut darul să crească importanţa strict muzicală a evenimentului şi să-l impună ca o mândră sărbătoare a culturii româneşti, a triumfului originalităţii firii noastre, exprimate înfiorător de expresiv în cântecul popular. Au fost două zile de puternice emoţiuni, de idealism românesc strălucitor ca soarele de confirmare definitivă a adâncului, a sacrului isvor de cântec, ce curge în inimile noastre româneşti.

Şi tot în această vreme, la Ateneu, **Enescu**, marele Enescu, exponentul geniului muzical al rasei, slujia taina cea mare a cultului muzical...

GEORGE DIACU.

TEATRELE

TEATRUL REGINA MARIA : Şarlatanul de Emmerich Földes. — Cel care ar căuta motivele artistice prin care să lămurească deosebita favoare de care se bucură anul acesta, autorii unguri, pe lângă directorii teatrelor particulare din Bucureşti, greu ar găsi vreunul ce l'ar putea mulţumi. Molnar, văzut rar, uluitor prin meşteşugul ce-l ajuta să surprindă naivitatea spectatorilor, dă impresia unui scriitor superior ; jucat mai des, plictiseşte. Teatrul lui, cu intrigă drăcească, lipsit de apropierea acelui verosimil care dă impresia de viaţă, pluteşte în sferile abstracte ale ideilor celor mai îndrăzneţe adevărat fără să isbutească a convinge pe spectatori, Căderea de care s'au bucurat aproape toate piesele lui, n'a răcit entuziasmul directorilor pentru ceilalţi dramaturgi unguri.

Şarlatanul lui Földes a reabilitat insuccesul de cassă a lui Molnar... Explicaţia nu stă însă în valoarea piesei care nu ese din cadrul melodramei, ci în jocul excelent al interpreţilor. Cuprinzând toate elementele eftine ale unei piese de succes (un student în medicină care fură pentru ca să trăiască, şi care folosindu-se de diploma unui mort ajunge doctor celebru, pentru că ştia multă carte. Descoperit este renegat de însăşi bolnavii vindecaţi etc., etc.) . justificând pe eroi în mod sumar, nu este însă atât de neverosimilă, ca să nu înduioşeze. Şi autorul n'a vrut altceva.

D. Storin, care încă odată prin jocul d-sale concentrat, sobru, a adeverit că este unul din cei mai mari actori ai noştri, este şi cel care asigura succesul piesei. Puţin mai exterior şi mai sgomotos şi publicul ar fi zâmbit. Il secundează cu succes d-na Marietta Sadoveanu, care s'a firmat ca o artistă cu calităţi deosebite. Din ansamblu menţionăm pe d-nii Marcel Enescu, şi Giugaru.

■

TEATRUL NAŢIONAL : Femeia îndărătnică de Shakespeare. — Când teatrul nostru naţional, pierde din favoarea publicului, — fie din cauza pieselor originale, unele prea naive, fie din cauza unor vechituri mieroase şi prost melodramatice din repertoriul străin, — face apel grabnic la uriaşul din Strattford. Şi succesul e asigurat. Nu credem să fie altul motivul reluării „Femeii îndărătnice", când atâtea alte piese ale lui Shakespeare, nu au fost încă jucate de loc. Despre piesă, care s'a jucat şi anii trecuţi cu atâta succes, e inutil orice comentar.

O experienţă ce s'ar putea face, costisitoare e drept, e să se încerce reprezentarea pieselor sale şi cu debutanţi. Succesul d-nei Marioara Teodorescu-Zimniceanu în Catarina, a fost iarăşi dovadă că d-sa poate fi socotită ca o mare artistă cu infinite resurse, trecând dela rolul Tofanei la al Catarinei cea îndărătnică, cu o uşurinţă uimitoare. D. Bulfinski, fără nici o rezervă poate fi numit ca cel mai desăvârşit interpret că comediilor Shakespeariene. Mai mult nu poate spera un actor.

INTERIMAR

RABINDRANATH TAGORE IN BUCUREŞTI

Sâmbătă 20 şi Duminică 21 Noembrie, Bucureştii au fost cinstiţi de scurta vizită a poetului indian Rabindranath Tagore. Poetul a declamat din poemele sale şi a povestit, într'o impresionantă poemă autobiografică, geneza darului său poetic :

> Mulţi sunt care mă întreabă cu ce mesaj vin în faţa lumei. Dar nu e menirea poetului de-a aduce, direct, mesaje. El trebue să rămână pasiv, instrument al inspiraţiei destăinuind idealul etern, al frumosului desăvârşit. El este numai crainicul aceluiaş mesaj proslăvit de flori, de stele, de valurile mărei, de vântul furtunos.
>
> După cum florile cântă mut cântecul etern, astfel ajutând omenirea să atingă idealul frumosului realizat, tot aşa poetul exprimă aceeaş năzuinţă fără a propovădui direct o filozofie sau o etică.
>
> Şi astfel vin către voi, nu ca un filozof sau ca un profet, dar ca un poet ce-şi închină prinosul de dragoste, slăvind idealul etern stăpânitor al lumei.
>
> M'am născut într'un oraş din cele mai puţin atrăgătoare, din cele mai banale ale Indiei: Calcutta. Fără legături istorice cu trecutul, fără frumuseţe, fără niciun farmec pentru suflet, colivie de cărămidă şi de var. De acolo, nici o ispiraţie nu poate isvorî. Dar poate tocmai acest gol mi-a smuls din copilărie, strigătul către idealul de libertate dobândit prin împărtăşirea cu frumuseţile naturei.
>
> In petecul de pământ din jurul casei era un şir de palmieri. Mă îmbăta jocul soarelui prin frunziş ca şi cum ar fi fost chemarea întregei păduri şi povestea ţinuturilor fabuloase de dincolo de oceanuri. Din acele împrejurimi meschine mi-am construit în suflet ţara basmelor ; din cioburile de frumuseţe mi-am făcut un cuib de visuri. Eram un copil singuratec, visând în centrul lumei mele vizionare. Familia mea era ostracizată pentrucă tatăl meu era capul unei mişcări religioase, heterodoxe propovăduind vechile forme monoteiste.
>
> Ca tovarăşi am avut deci numai visuri, ca distracţii, desfătări sufleteşti.
>
> Astfel mi-am trăit copilăria izolat în mulţimea sgomotoasă, într'o desăvârşită libertate de gândire, căci idei ortodoxe ori maniere convenţionale nu mi-au fost impuse. In preajma familiei mele, numai artişti, filozofi, muzicieni, atmosferă unică de cultură şi de artă. In această dezordonată dragoste de libertate am căpătat primele emoţii literare, am luat contact cu magia ritmului. Pe neaşteptate, îmi trece prin mâini o carte de poezie sanscrită, limbă perfectă pentru desvoltarea logicei muzicale în forma sa metrică. Fără a le căuta înţelesul, le-am învăţat de-a rostul, captivat de ritm, sorbind, din adâncul muzicei, senzaţia de eliberare a cugetului, pe care mi-o dădea şopăitul palmierilor adiaţi de vânt, când îmi vorbea de codrul îndepărtat, de vuetul mărei.

CERCUL „SBURATORUL"

Duminică 21 c. în şedinţa săptămânală a „Sburătorului", d. E. Lovinescu a citit un fragment, în care a caracterizat activitatea critică a d-lor Scurtu şi Caracostea.

D. D. N. Teodorescu a citit o piesă în 5 acte „Albatrosul". Poezii, d-nii Baltazar şi Călinescu. Au asistat d-nele T. Lovinescu, Getta Cantuniari, d-relor Bebs Delavrancea, Papadat, Sanda Movilă, Ticu Archip, Marga Nicolau şi d-nii Camil Petrescu, G. Nichita, Stelian Mateescu, Pompiliu Constantinescu, I. Valerian, Anton Holban, etc.

TEATRALE

☐ La Teatrul Naţional se fac ultimele repetiţii ale nouei lucrări dramatice a d-lui Victor Eftimiu, **GLAFIRA**, tragedie în cinci acte, în versuri.

E C O U R I

REDACȚIONALE

☐ Vizita marelui poet indian Rabindranath Tagore ne-a reamintit o relație prețioasă despre școala dela Santiniketan. Reproducem din revista „Europe“, acest document de mare valoare, care ne introduce, în mod agreabil și familiar, în chiar particularitățile disciplinei și filosofiei înțeleptului dela Santiniketan.

SCRIITORII

☐ D. **Marcel Romanescu** a pus sub tipar un volum de poeme, cântând viața curtezanei **Hermanosa din Corint**.

☐ D. **Al. Popescu-Telega** tipărește un roman: **„Rătăcirea lui Ion Vancea“**, la institutul „Scrisul Românesc“, Craiova. Volumul va apare în Decembrie.

☐ A apărut **„Almanachul** județului Satu-Mare“, anul III, întocmit de **A. Davidescu**, redactor șef la ziarul „Satu Mare“.

Tipografia „Corvin“, Sătmar.

☐ Va apare în biblioteca „Semănătorul“ din Arad, volumul de studii, intitulat **„Intre cărți“** de d. **T. Păunescu-Ulmu**.

GENIU ȘI TALENT

In redacția lui „Nouvelles littéraires“ a pătruns de bună seamă un epigramist compatriot de-al nostru. De câteva numere, hebdomadarul parizian publică ecouri și anecdote, al căror tâlc ne-am grăbit să-l subliniem și în numărul trecut când am reprodus notița despre Bernard Shaw și d. Mihail Dragomirescu.

In ultimul număr, misteriosul colaborator publică sub titlul de mai sus următoarea epigramă la adresa directorului „Falangei“:

„In cursul unui interview referitor la literatura timpului său, José-Maria de Heredia se arătase de o amabilitate extremă față de confrații săi. In elogiile pe care li le făcea, cuvântul geniu revenea fără încetare.

— Dar, îi zise în cele din urmă reporterul, dar dv. maestre?

— O! eu, vezi d-ta, îi răspunse Heredia, eu am numai talent, numai că ăsta-i ceva mai greu de avut“.

REFORMA INVAȚAMANTULUI

D. profesor universitar **C. Rădulescu-Motru,** a acordat ziarului „Politica“, un interview pe tema reformei învățământului și a extinderii filosofiei. Din obiecțiunile așa de interesante ale d-lui C. Rădulescu-Motru, reținem:

> Am auzit iarăși tot din ziare, că filozofia este pusă la baza învățământului secundar. Care filozofie? Una luată din cărțile străine? O filozofie oficială, sau mai bine zis superficială? Filozofia la baza învățământului este una, și ridicarea învățământului filozofic în liceu este alta. Ridicarea ar fi binevenită, fiindcă până acum acest învățământ nici nu era luat în serios. Dar ca bază a învățământului secundar, filozofia are puțini partizani. Mai sunt contra ei, aceia cari pun interesele de Stat deasupra intereselor științifice. Consolidarea națională a Statului se face mai bine pe baza religiei, a istoriei naționale, sau a literaturei naționale de cât a filosofiei. Apoi ce scop se urmărește cu filozofia? Unificarea în chip mai temeinic a diferitelor obiecte ale învățământului? Aceasta este un scop extra-pedagogic. Adevăratul pedagog urmărește să lege obiectele învățământului secundar de aptitudinile copilului, și nu de armonia cerută de unitatea științelor. Unitatea științelor este în curs de devenire, și poate nu va ajunge realitate niciodată. Unitatea sufletului copilului este o unitate existentă. De ce să sacrificăm aceea ce există pentru aceea ce va fi să devină într'un viitor îndepărtat...?
>
> Mi s'a spus că proiectul cel nou ar urmări prin filozofie să formeze cetățeni apți pentru lupta vieții. Cred că acest scop nici nu va figura în expunerea de motive, fiindcă este puțin serios. Filozofia cultivă mai mult simțul critic, decât simțul practic. In orice caz pentru formarea sufletului cetățenesc filozofia nu se bucură de vreun drept de monopol.
>
> Nu mă îndoesc, că proectul ministrului Petrovici va fi bine aranjat, și mai ales va fi cu talent expus și susținut. Mă îndoesc însă că roadele lui vor fi apreciabile. Boala de care suferă învățământul nostru secundar este mai adâncă decât poate s'o ajungă medicamentele filosofice. Ministrul nostru luptă cu simptomele și lasă neatinsă cauza boalei.

TEATRALE

☐ Piesa d-nei Sarina Casvan-Pas, „CALVARUL“, s'a citit în comitetul de lectură al Teatrului Național.

In curând se va anunța data reprezentării.

☐ Teatrul Popular a pus în repetiție, drama „Contra Patriei“, în cinci acte de d. profesor Nicolae Iorga.

☐ Sâmbătă 27 crt., ora 3 p. m., va avea loc la Teatrul Popular premiera piesei pentru copii „Familia Chiț-Chiț“ de d. Ion Pas, cu concursul întregului ansamblu al Teatrului.

REVISTE

Indemnul

Din Tg.-Mureș-Oșorheiul, pe care Dinicu Golescu îl glosează în cunoscuta-i călătorie de acum un veac prin „Maros-Vașarhey, unde sunt români puțintei“ — ne vine o revistă frumoasă și de o înaltă ținută literară.

„Indemnul“ e în anul al 4-lea și apare ca revistă de cultură generală a societății de lectură a liceului „Al. Papiu Ilarian“ din Tg.-Mureș. Din cuvintele pentru drum pe care le publică în fruntea revistei redactorul de astăzi, d. **O. Papadima**, desprindem toată munca tânără și idealistă a celor ce au editat „Indemnul“, ca și hotărîrea de a continua această revistă, într'un centru de vitregă cultură românească.

Dacă am adăoga cât de îngrijite sunt contribuțiile literare din interiorul revistei: un portret literar al lui Duhamel și o traducere din „Confession de minuit“ a aceluiaș, versuri corecte, etc., dacă am aminti cronica și linia pură a întregii fașcicole — am accentua obligația pe care atât localnicii cât și ceilalți iubitori de cultură românească o au de a sprijini frumoasa faptă culturală care o realizează, la Tg.-Mureș, revista „Indemnul“.

GANDIREA (VI. 6—8), Iulie—Septembrie, 1926, cu următorul cuprins: Grigorescu de **Francisc Șirato**; **Monotonie** (poezie) de T. Arghezi; **Mărturisiri** de Elena Văcărescu; **Mă vreau în munți** (poezie) de Zaharia Stancu; **Urâtul** de Gib. I. Mihăescu; **Din „Chilimuri oltenești** (poezie) de Radu Gyr; **Craii de Curtea-Veche** de Mateiu Ion Caragiale, **Eu și țara mea** (poezie) de Elena Văcărescu; **Dezaxare** de Petre Marcu; **Cuvinte despre „Arta nouă“** de Stelian Mateescu; **Un alt Pirandelo** de Alex. Marcu; **Pledoarie pentru actor** de T. Vianu; **Problema cărții** de Em. Bucuță; **Un conflict moral și Imaginar** de Cezar Petrescu, **Idei, oameni & fapte,** Elena Văcărescu de V. Munteau; **Cronica literară**, Alecsandri ca descriptiv de T. Vianu; **Cronică măruntă** de Cezar Petrescu; **Ilustrații: Copertă** de Grigorescu; **Supliment:** Reproduceri după lucrările premiate la salonul oficial; **Desene în interior** de Demian.

CARȚI PRIMITE

☐ ION I. NEDELESCU: **Codul onoarei și regulile duelului,** cu o prefață de d. general Gh. Cantacuzino. (Lucrare aprobată de Ministerul de război, Marele stat major). Imprimeria Principele Carol 1926.

☐ ION CLOPOȚEL: **Direcția realismului social-economic** (Unde munca și timpul n'au nici'o valoare. — Aspectele satelor din văile Crișului Alb și Arieșului. — Anchetele sociografice și concluziunile practice. — Necesitatea Monografiilor regionale. — Problema Moților). Ed. revistei „Societatea de mâine“, 1926. Lei 40.

☐ HORIA PETRA-PETRESCU: **Mila și compătimirea socială în literatură.** Conferință. Buletinul 46 al desp. Sibiu al „Asociațiunii“. Sibiu, 1926.

CALENDAR LITERAR

28 Noembrie, 1852: S'a născut în Ususeu (Bănat), cunoscutul patriot T. V. Păcățianu, autorul vestitei colecții de documente **„Cartea de aur“**.

1865: V. A. Urechia a ținut la Ateneul Romîn o conferință, vorbind despre **„Fabula și fabulistul Chichindeal“.**

1876: A murit în București Gheorghe Costaforu.

1878: S'a născut în București, poetul Hildebrand Frollo.

1893: Apare în București **„Vieața“,** revistă săptămînală ilustrată, condusă de A. Vlahuță și Dr. Alceu Urechiă.

1915: A murit N. Culianu.

29 Noembrie, 1836: S'a născut Eugen Carada.

1883: S'a născut în Brăila pictorul M. Teișanu.

30 Noembrie, 1867: Ștefan Velescu a vorbit la Ateneul Romîn **„Despre Teatru“.**

1903: Apare în București revista **„Țara lui Hübsch“,** sub redacția lui Al. Cazaban.

1 Decembrie, 1884: S'a născut în Brașov poeta Ecaterina Pitiș.

1903: Apare în Iași revista literară-sociologică **„Reînvierea“,** condusă de Al. D. Xenopol și Riria.

— Apare în Iași revista **„Mihail Eminescu“.**

2 Decembrie, 1812: S'a născut Iacob Mureșianu.

1865: C. Stăncescu a vorbit la Ateneul Romîn despre **„Origina și Istoria Artelor“.**

1871: S'a născut în Rîmnicu-Vâlcea juristul Ion Th. Florescu.

1879: Apare în București revista muzicală **„Lyra romînă“.**

1899: Apare în București **„Romînia jună“,** ziar național independent, sub conducerea lui Nicolae Basilescu, I. L. Caragiale, George Coșbuc, Ovid Densușianu, N. Iorga, etc.

1901: Apare în București revista **„Semănătorul“**, sub direcția lui A. Vlahuță și G. Coșbuc.

1902: A murit scriitorul bucovinean Mihail Teliman.

3 Decembrie, 1846: S'a născut la Craiova, C. Leonardescu.

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL“, STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREȘTI

UNIVERSUL LITERAR

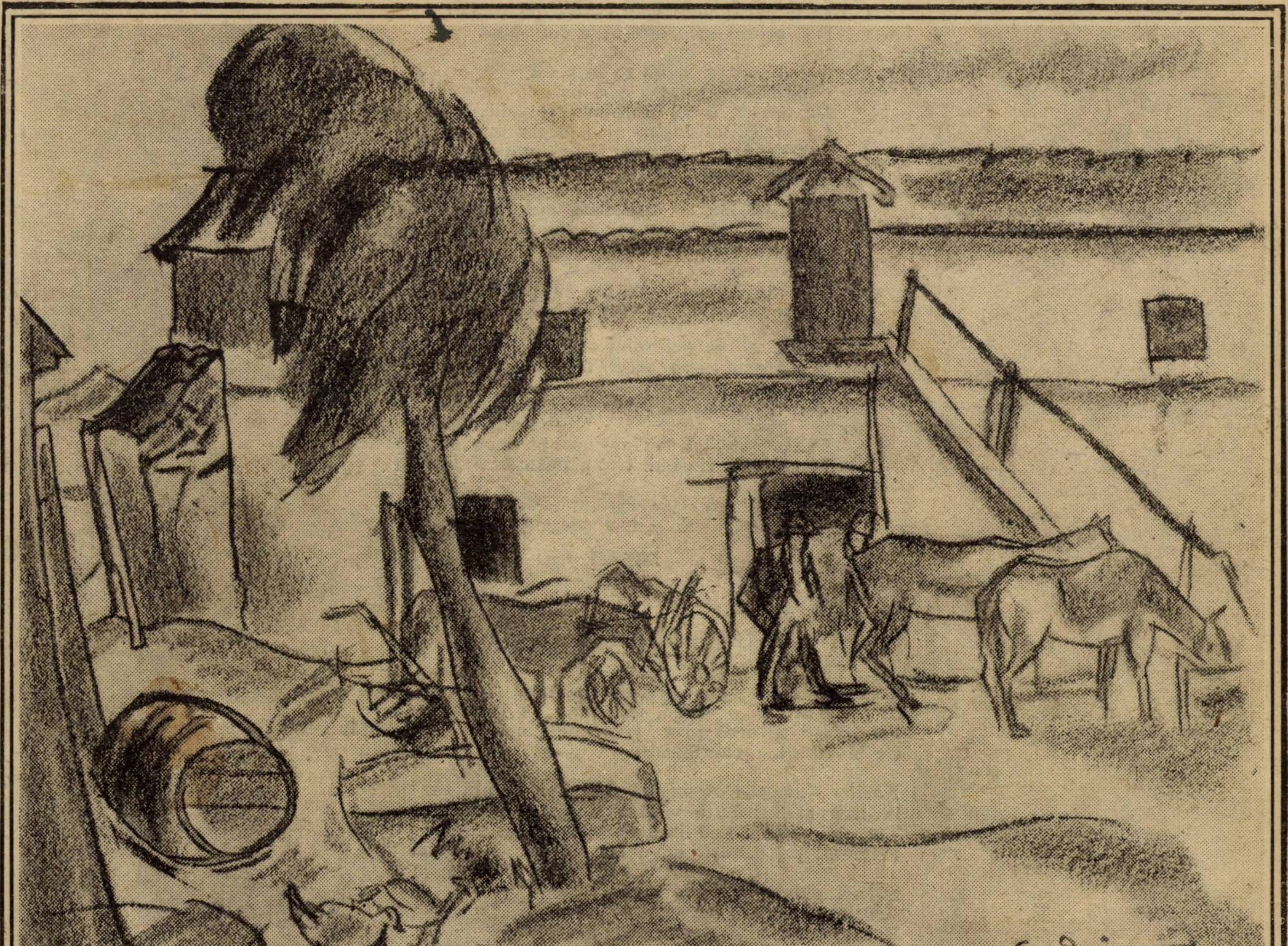

ŞT. DIMITRESCU: IN CURTEA HANULUI.

In acest număr: **MIHAIL CELARIANU, MARCEL ROMANESCU, DRAGOŞ PROTOPOPESCU, F. ADERCA, SCARLAT STRUŢEANU, AL. LASCAROV-MOLDOVANU, GIOVANNI PASCOLI, AL. MARCU, ORONZO BOGARDO, SYLVAIN LEVI, ION BAILA, FLORICA MUMUIANU, ROMAIN ROLLAND, M. GRINDEA, C. I. ŞICLOVANU, STELIAN CONSTANTIN, ZOE V. LECA, GEORGE DIACU** şi **N. N. TONITZA.**

An XLII, No. 49.
5 Decembrie 1926.

Lei 5.

Oraş străin

Oraş străin, cu drumuri neştiute,
Cioplit în feţe vechi, necunoscute
Şi cu ferestre pline de femei,
Ce te pândesc cu ochii de scântei,
Sunt fericit în veci când intru‘n tine
Şi trist, ca‘n toate oraşele străine.

Degeaba‘mi sunt comorile avute!
Eu vin la pragurile tale neştiute;
Degeaba-mi sunt iubirile‘nflorite,
Eu vin la pragurile tale negândite;
Degeaba‘mi sunt prietenii voioşi!
Eu vreau drumeţii tăi misterioşi.

De dimineaţă ‘n razele ‘nverzite,
Intâiul sunt pe străzile ‘mpăenjenite,
Nici o fereastră nu s‘a redeschis,
Clădirile par ridicate ‘n vis,
Doar pasul meu e-un cântec pe trotoar,
Dar ochiul meu luceşte ‘n foc solar.

Luceşte şi se ‘nalţă să te vadă,
Oraş străin, prieten nou, paradă
De mii de case, ‘n chipuri felurite,
Cu străzi de-argint şi parcuri ostenite,
Sub zugrăveli de veac şi de lumină,
Cetate-a sufletului meu! străină!

Când îţi desfaci ferestrele spre drum,
Mă re‘ntâlneşti ca totdeauna şi acum:
Sunt straniul călător ce vezi trecând,
Privindu-te ca pe-o femee, surâzând,
Şi re‘ntorcându-se mereu, să te mai vadă,
Oraş cioplit în străluciri, ca de paradă—

Şi mă ‘nfior, când valul serii mă cuprinde
Necunoscut sub cerul tău băsmuitor,
Deasupra voastră
                    steaua nopţii
                                        când s‘aprinde.
Drumeţi străini mă fură‘ncet pe urma lor,
Femei, ca‘n vis, îmi trec prin suflet şi mă dor.

Iar când se‘nalţă vechea muzică‘n grădină
I-atât de-adâncă şi de-a mea: e-aşa străină!

MIHAIL CELARIANU

Sugestii de toamnă

Cu orice străin aşezat pe bancă alături
Ai vrea să legi o vorbă, familiar,
Privirea-ţi se urcă prin vârfuri de plopi — uriaşe mături —
Ce ‘nvolbură cerul murdar.

Norii — amestec de-argint viu şi de sgură —
Incarcă şi ‘nstrâmtă văzduhuri golite de soare.
Tot ce-i pustiu, mai larg îţi apare
Prietenii ţi-i cunoşti după aer, în loc de figură.

Sârmă ghimpată ‘mpletită cu scai
Zgârie ‘n neguri paragini ce mor
Ziua prea mică-i pitită după un nor
Vântul bătrân, spulberă ‘n frunze arama căzută — alal—

Nopţilor fără sfârşit zvâcnesc presimţiri noi
— Glas de cocor pierdut peste câmpuri de ţară —
Când frigul ne va goni de pe-afară,
Noi vom aprinde căminuri mai calde în noi.

C. I. ŞICLOVANU

SCLIPIREA

de ORONZO BOGARDO

In noaptea aceia, era atâta lumină de parcă zorile se şi înălţau în zări.

Ca altădată îşi ridică ochii. Genele întredeschise mult, lăsară cerul să se oglindească în ei...

Privea cerul şi numai cerul. In apele lui albastre şi line îşi recunoştea sufletul. In forma-i schimbătoare simţea asemănarea dorinţelor înfrăţite cu neputinţa. Restul, natura cu majestatea ei mândră, viaţa aceia veselă a tuturor, creiată din ritm, sbucium, forţă, erau pentru el privelişti neîngăduite.

Târziu ajunsese astfel.

Dar şi monotonia cerului câteodată îl întrista. Atunci avid pentru câteva clipe numai, îşi privea semenii. Indiferenţa lor, zâmbetul răutăcios al tuturora, îl dureau şi cu patima omului sortit întristărei, îi ura !

De ce n'ar fi fost sincer, viaţa aceasta plină, ce-şi mâna îndărătnică valurile, vioaie, neînţelegătoare la durerea lui îl sfida cu mişcarea ei perpetuă. Eternitatea ei îi naştea în suflet zi de zi mai aprins, mai perseverentă, perspectiva sinistră a sfârşitului. Şi mai ales o ura pentru neruşinarea cu care clipă cu clipă îi arăta inutilitatea existenţei lui.

De atâtea ori gândul se deşirase astfel, dar îl învingea cu cerul...

◆

In cerul acela de vară, stelele păreau lampioane minuscule pe fondul întunecat al nopţei planetare. Atotputernicia lunii le umilea sclipirea..

Era trist. Psihologia generală a stărei acesteia, îl mâna spre trecut, inconştient. Forţa omului care trăeşte numai pentru el o parte din viaţa tuturor se desfăşura întreagă desprinzând în proporţii de real, imagini din trecut, pe care anii cu mersul lor mecanic le acoperiseră parcă.

„...Viaţa lui, întreaga lui viaţă abia începută şi trebuia să-i zică întreagă. Dreptatea vieţii ! Capricii de cocotă !“.

In revolta aceia puternică la paroxism, tocită îşi uita durerea chinuindu-şi sufletul la flacăra amintirilor ce aduse parcă de bagheta magică a unui vrăjitor se înşiruiau aevea cu plasticitate de relief, în imaginaţia fecundă pftizicului.

„...Copilăria-i tristă, fără nimeni. Numele-i frumos : întâia mulţumire ; sonoritatea lui. Miron Ioanid. Primul succes ; premiul „Tinerimei“. Ş'apoi mai departe — Universitatea Magna cum laude — ce cald îi strângeau mâna fetele ! Doctorul acela răutăcios care-l oprise de a mai învăţa. Ciudat cum tocmai omul acela cumsecade, îi strecurase în suflet întâia îndoială. Visul lui erotic Lia, studenta cu „siluetă pariziană şi profil elen“ şi în sfârşit Parisul.

Parisul oraşul mândru, viaţa de luptă, de perseverenţă continuă, de lipsă. De câte ori în camera dela mansardă, seara nu adormea îmbrăcat, istovit de muncă, de foame. Şi totuşi nici una din Bibliotecile acelea nu i-au văzut vreodată slăbiciunea. Pentru o galerie, de atâtea ori cina dispăruse ! Increzător îşi învinsese orgoliul, mizeria. Ca un fanatic cu ochii aţintiţi spre ideal, magnetizaţi de aureola lui, nu văzuse, nu simţise nimic. O singură ţintă : doctoratul.. O singură dorinţă, eternă de neînvins : Lia.

Intărit de mirajul lor asemenea unui dictator impusese destinului viaţa lui, criteriul său de înţelegere.

Crezuse atât în idealul acesta că de nu l'ar fi văzut zi de zi împlinindu-se l'ar fi plămădit frământând văzduhul.

O singură dată, într'o seară, în primele seri ale primăverei îşi prelungise şederea pe stradă, şi în noaptea aceia după un an de când era acolo, înţelesese şi el Parisul. Atunci întâlnise pe Luce copila naivă cu părul arămiu. Trei săptămâni dragostea lor se închinase fiecăruia cu încredere. Dar într'o zi l'a cunoscut pe Gigi...

Intr'o iarnă în întâile zile se întorceau din Franţa el şi Gigi care păgubaşi se întorcea mângâiat cu marile lui succese femenine. Gigi era într'adevăr minunat de frumos şi dacă inteligenţa i-ar fi fost mai fidelă Lya ar fi fost azi a lui.

La 25 de ani avea părul cărunt de parcă natura capricioasă voise să-l facă zeu.

In creerul omului aci ideile se deslegau...

Cu întoarcerea întâia întrebare fu pentru numele ei. Şi răspunsul — „trebue să fie la dans“. Dornic s'o revadă o căută acasă. dar nu o găsi — dansa ! In sala aceia intrase cu emoţia unui copil care în faţa publicului încearcă întâia apariţie.

Intre perechile ce în ritmul simţurilor deslănţuite se împleteau lascive, schiţând figuri bizare, în melodia unui dans infernal, o recunoscu. Era ea, avea părul tăiat. Amănuntul acesta îi isbise ochiul ca o lumină în întuneric. O lăsase cu părul lung, pieptănat strâns, cu o cărare dreaptă pe mijloc, deasupra frunţei aceleia, ce mare se descoperea toată, luminând...

Aci gândul se precipita, îşi dădea seama că toate amănuntele îi reveneau din nevoia unui orgoliu personal, ce în ciuda lui niciodată nu-l putuse stăpâni. Işi reamintea scena aceasta exact. De atâtea ori trăise din satisfacţia ei. Omul acesta sever de câte ori nu alergase după veleităţi de licean sentimental..

„...Dansa cu Gigi, şi el care crezuse că va fi întâiul, fusese iarăşi înşelat. Vru să plece, hotărît chiar se întoarse îndreptându-se spre uşă, furios. Dar clar, foarte clar auzise glasul lor limpede, sonor ca o ispită.

— „Miri !“

Era ea !

Din colţul pleoapei alunecând în jos o lacrimă se scurse cristalină oglindind câtva o fărâmă de cer. Lacrima bucuriei. ...Ce fericit fusese, îşi reamintea totul de par'că ar fi fost eri.

Şi zâmbind îndurerat de trecutul care nu mai putea fi, retrăi, încă odată întreagă, vorbă cu vorbă, ca o poezie unde fiecare strofă spunându-se pe sine aduce pe cealaltă, revederea fecioarei aceleia, ce singură îi luminase viaţa.

— „Bine Miri, să pleci fără să mă vezi, fără să te văd ?

— „Venisem numai pentru faptul acesta.

In faţa afirmaţiei obrajii ei creoli se împurpuraseră. Işi plecase capul, apoi ridicând numai ochii adăugase.

— „Şi tot mai vrei să pleci ?“

Răspunsul urmase tăios.

— „Mă indispun dansurile acestea şi mai ales mă întristează, fiindcă văd că-ţi plac. De acolo de departe speram că anii te vor schimba, crezusem că vârsta te va apropia de închipuirea mea. Vezi deci, de ce trebue să plec.

— Şi tu dansai altădată.

— N'am dansat niciodată, Lie, cu intententia sau din nevoia de a-mi satisface...

— „Taci te rog“. Cu mâna ei frumoasă acoperindu-i gura, cu un gest de copil răsfăţat îl potolise.

Orchestra reîncepu. Cânta un „Boston“. Cu primele sunete ce se desluşiră îi întinse mâna.

— Te duci ?

— Da !

— Şi eu...

— Şi tu ?

— „...care vroiam să dansez cu tine“.

— „Eu vroiam să te văd să te aud, atât !“

— Altădată erai mai bun, mă încurci cu felul acesta, gândeşte-te doară că team ascultat întotdeauna, de ce eşti rău ? Aş vrea să te însoţesc.

— „Dar dansul ?

„Dansam fiindcă credeam că-ţi place, şi-mi dădeam seama că întorcându-te vei fi mai pretenţios, este singurul motiv pentdu care am abuzat uneori“.

Din seara aceia Lia îşi suprimase cu demnitate singura ei plăcere. Nu a regretat-o fiindcă o făcuse pentru dragostea lui !

Plecaseră împreună, fără să hotăras-

MAURICE UTRILLO : BISERICA „MUR ATO“, CORSICA

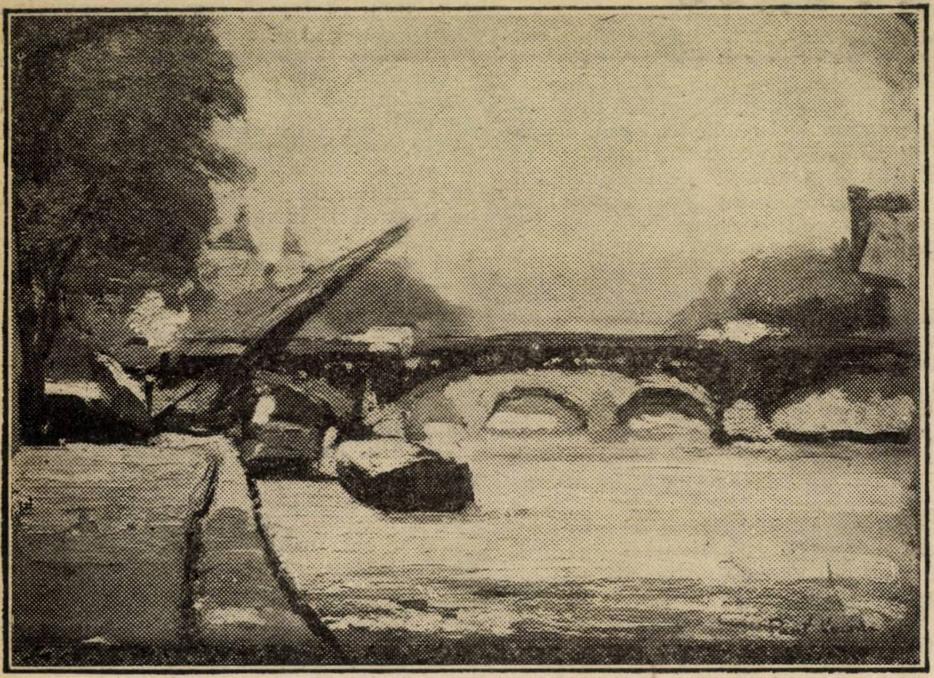

PAUL VERONA : **PONT DE LA CONCO RDE, PARIS**

că unde, dorinţele lor identice le îndreptară drumul spre acelaşi loc singuratic: Soseaua.

Fulgii de zăpadă se aşterneau în pături subţiri. In drumul lor capricios ornau câteva clipe în dezordine văzduhul, mângâiau în treacăt ramurile pomilor, apoi obosiţi se fixau simetric în albeaţa lor imaculată.

In poezia senină a iernei îl reauzise după douăzeci şi şase de luni. Dragostea lui de ani fu aşternută în cuvinte nemuritoare. Rostite cu patimă, impletite în imagini plastice, cuvintele acestea îi isbiseră imaginaţia atât că în clipa aceia îi spusese, pierdută, transfigurată :

— „Aş vrea să fiu a ta, numai şi numai a ta, pentru totdeauna. Viaţa mea va trăi prin tine“.

Lia a fost a lui. Ziua aceia a fost cea mai frumoasă a vieţei. Ea a consacrat întâia-i învingere definitivă, de aceia poate ş'o reamintea astfel.

•

Intre dragostea Liei şi prietenia lui Gigi se scursese din viaţă trei ani. Apoi îi devenise insuportabilă. Doctorul acela consultat pe ascuns îl încuraja fiindcă aşa îi cerea meseria. Simţea însă care era adevărul vorbelor, speraţelor deşarte. Işi ştia zilele numărate.

...Să mori la treizeci de ani nu te poţi nici cel puţin revolta şi revolta are scrupulele ei!

Să înveţi atât, să-ţi faci rostul vieţei, să înduri toate mizerile să suporţi zi de zi umiliri, să simţi cum ultima fărâmă de orgoliu se duce învinsă de laşitatea sufletului, pentru ca la treizeci de ani...

Sfera durerei acesteia era neţărmurită.

Aci amintirile trăite cu atâta prisosinţă de gând se opreau. Simţea cum departe nu putea gândi. Işi da conştient seama că durerea morală se transforma brusc într'o suferinţă fizică. Simţi chiar cum îl doare capul, acolo înăuntru, în creei, vâjâia ceva, sfredelindu-l. In piept inima isbea de par'că era un om ce se lupta cu înăbuşirea. Par'că şi aerul acela prietenos vroia să-l acopere.

„Nu, nu! Sunt dorinţi şi voinţi mai puternice decât jocul vieţei. Nu, nu se poate!“

Şi ca un copil alintat se lega de nădejdi trăind prin închipuire, speranţele acelea imense ale neputinţei. Gândul viu al fantaziei, îl purta în voie creind vremelnic, bucurii de copil sufletului oropsit.

Trăia astfel printr'o tacită înţelegere cu sine însuşi, clipe de reverie binefăcătoare. Dar ca o deşteptare inevitabilă după un somn lung, gândul revenea aducându-l cu el la matca adevărului, aci în voia-i haină îl ştrangula chinuindu-l cu realitatea lui dârză.

...Chiar cu moartea aceia hidoasă, chiar cu ideia de a dispare la treizeci de ani el care cu inteligenţa şi cuvântul lui oglindise cândva în proporţii nebănuite, acolo, departe în cetatea luminei, spiritul rasei sale! S'ar fi împăcat cu totul dar numai Lia, să nu fi fost ea.

Prin jocul ciudat al imaginei femenine în minte avea deodată senzaţia anticipată a nefiinţei lui. Ca un nebun în clipele acelea, se pipăia îşi muşca violent màinile spre a se convinge de viaţă ca apoi în faţa durerilor să-şi reia firul. Era limita absolută a durerii.

„Femeia lui, singura femeie pe care în viaţă o iubise cu sufletul, cu trupul, cu gândul, zi de zi legat de nădejdia ei. Ea trăsese hotarele vieţei lui. Femeia aceasta trebuia să fie a altuia, da, da, va trebui şi încă a cui... a lui Gigi. Cu siguranţă că a lui şi imbecilul care îşi închipuia că el nu ştie pentru ce de doi ani îl canoneşte cu prietenia.

A treia oară îi fura liniştea.

Cel puţin de ar fi spus o vorbă ca lumea animalul acesta frumos. Nici atât. Crezuse că femeile pot iubi spiritul, dar ce erau ele vinovate în faţa masculului excitant.

Cu scuza aceasta, din neputinţa de a face altfel, le ierta pe toate, adunând toată ura în jurul omului care prin frumuseţea lui, îi dase cea mai mare durere a vieţei.

...Toate femeile care din dorinţi mai înalte mai pure oglindiseră o clipă visurile, avânturile lui, fuseseră ale omului acesta, el bruta, reducându-le la ultima lor menire le avusese pe toate batjocorindu-le.

Pe toate le avusese, pentru toate îl iertase. Lia îi mijlocise darul suprem al iertărei acesteia care acum se întorcea. Şi... acum, iată-l din nou în cale. Lia va fi a lui pentru totdeauna, zi de zi, femeia îl va avea lângă ea, şi cine ştie poate că... Da, da, îl va iubi, îl va iubi, pentru simţurile ei înfrânate, pentru frumuseţea lui, pentru frumuseţea ei, mărită prin el! Poate că va începe să-şi regrete că atâţia ani a fost nevoită să trăiască lângă stârvul acesta. Il va şi urî! Il va urî pe el, care o iubise atât. Femeia lui, Lia, frumoasă, cu ochii ei de copil, iubirea unică; toate vor fi inevitabile lângă masculul acesta.

Ce rost ar mai avea sufletul şi toate fleacurile celelalte, destul a plictisit-o el. Nevoile trupului sunt singurile care există. Ce importă dacă Gigi este prost, este frumos, tânăr, sănătos. In braţele lui pricepute, atâtea femei înţeleseseră viaţa, toate găsiseră aci rostul lor din urmă. El care avusese atâtea, o va avea şi pe ea , ca pe toate celelalte. Orgoliul, mândria, marea lui dragoste, vor fi ponegrite deodată inevitabil, Lia Ioanid! Canalia!... îi dase cerul frumuseţe îi dase totul şi-i mai dase şi viaţa... cel puţin dacă ar fi trăit şi el. Canalia!!...

Tâmplele îi ardeau. Era târziu, vroi să se ridice, picioarele însă îi erau amorţite, voinţa rămase neîndeplinită.

Cu greutate se ridică. Se simţi imediat obosit de sforţare şi resemnat îşi reluă locul mai trist, mai îngândurat. Şi gândul îşi reluă firul intens, atât de viu, că fără voe se înfiripa în cuvinte ce singure se rosteau.

„...Lia, Lia dragă, femeia gândurilor lui, idealul vieţei fără bucurii. Şi totuşi trebue să existe soluţia. Trebue să existe o scăpare, care să-i dea liniştea în groapă! Trebue, nu se poate!

O întâmplare petrecută în anii de şcoală, îi revenea în minte sintetizată lapidar, în două cuvinte; „puterea sugestiei“. Ea se impunea cu tărie, ca o soluţie matematică, ce prin legi simple, se fixează unică.

„...Popoviciu părăsise liceul în penultima clasă, în urma sugestii continue a unui coleg că ar fi incapabil...“

Şi gândul mai departe, ca un nor ce aleargă în imensitatea spaţiului; în neştire, alunecă prin minte, cătând un reazăm cât de şubred.

Din când în când, încerca să râdă, dar râsul neisprăvit, se sfârşea într'un surâs dureros, chinuitor...

Deodată surâsul mobil se fixă. Privirea aţintită în sus, plimbându-se din stea în stea se statornici îndărătnică.

Părea un om ce după timp îndelungat, într'o singură clipă îşi înţelegea rostul. Rămăsese ţeapăn. In claritatea nopţei, surâsul de satisfacţie părea sinistru, mefistofelic... şi aşa fix, petrificat, rămase timp prelungit.

Târziu, ca un descreerat începu să râdă, o clipă sclipirea creerului de altădată, îl satisfăcu.

Ea l'ar fi mulţumit! Până şi egoismul acela morbid ar fi fost înfrânt.

...Şi... mai mulţumit, râse din ce în ce, mai tare, mai mult...

Dar îndoiala îl întoarse iar pe meleagurile ei...

„Nu... dar nu! Nu!...“

Ultima raţiune de morală triumfă asupră-i cu repeziciune. Ce drept avea el asupra vieţei un om, darul acesta neasemuit. Ce drept avea el asupra vieţei unui om, darul acesta neasemuit pe care el mai mult ca altul îl înţelegea.

Obosite de gândurile durerei, pleoapele slăbite se închiseră, acoperind în puterea nopţei sbuciumul omului.

In egoismul accla bolnav, învinsese bunătatea!

. . . .

O notă de pian urmată în avalanşe de altele străpunse cu siguranţa ei monotonia serei.

Cânta din Grieg. Cânta ea.

Deşteptate de muzică, gândurile se

Strigoiul

Aşi vrea să-mi întâlnesc strigoiul
Nopţilor mele de urât
Să-i umplu coastele
Cum mi-aşi umfla
cimpoiul
Apucându-l de gât;
Să-i pipăi craniul
Şi să-l aud cum sună,
Mirându-mă că-n lună
E mai lucios ca staniul;
Să-l scutur ca pe-o cracă
De chiciură;
De stele promoarcă
Să-l văd cum picură;
Să-i bat în gol genunchii
In râs omeric.
Şi să-i culeg rărunchii
De întuneric.

Aş vrea să-mi întâlnesc strigoiul
Nopţilor mele de urât,
Să mi-l apuc de gât,
Dar nu să mi-l încaer,
Ci să-i arunc o glumă
In dinţi, ca o pastilă
— Postumă—
De argilă:
Şi să mă'mprăştii tot, apoi, cu el în aer.

DRAGOŞ PROTOPOPESCU

Brumă

Cade brumă, brumă deslânată.
O pasăre a cântat de rămas bun
şi apoi un liliac
de cornul diavolesc al lunei
a tresărit.
Târziu şi oboseală.
Codrul vrea să moară în picioare,
Moara n'a mâncat de mult şi zace.
Bufniţe aşteaptă presimţiri
pentru căderea stelelor.
Plopii mor pe drumuri.
De prăbuşiri
pământul tuşeşte înfundat.

Zăvodului i s'au culcat urechile
că nu e nimeni în ogradă:
un ied a sărit printre ciuperci
ca un pitic.

Ţintindu-se cu ochii negri
casele au uitat că aseară
soarele şi-a sfâşiat pieptul de porumbar
şi aşteaptă cântatul cocoşului.

Asinului i-au căzut pleoapele
pe ochi şi crezând că-i besnă peste lume
a strigat după ajutor.

FLORICA MUMUIANU

încâlciră din nou stăruind în mintea lui, precizându-se apoi în jurul aceleiaşi idei, fixându-se aproape, odată cu sunetele ce melodioase, limpezi, furau noptei — liniştea.

„...Mai târziu va cânta pentru celălalt. Şi ei îi va mângâia părul cu mâna, îi va săruta cu buzele frumoase mâinile, luîndu-se la întrecere cu degetele ei lungi, albe, grăbite în jocul lor minunat pe clapele sidefate. O făcuse şi el, de atâtea ori, mânat, de puteri irezistibile. Cu degetele ei lungi îi va mângâia părul cărunt.

Va fi a lui. Va cânta pentru el, în fiecare seară, ca şi acum.

Timbrul acela molatec, insinuant îl răpea şi-i făcea rău. Simţi nevoia să asculte.

Le temps des lilas et le temps de roses
Ne reviendra plus à ce printemps ci

O vedea! Degetele ei alunccau pe clape ca într'o apă vie, peştii. Tot corpul ei nervos nu era decât muzică, cânt, inspiraţie. Glasul ei...

...Va fi a lui, va cânta pentru el, pentru dragostea lui...

Aşa ar trebui să fie, dar chiar de întreg iadul va trăi din durerile şi chinurile lui şi nu va fi! Nu, nu!

Se hotărî.

Pe frunte, broboane mari de sudoare, îi curgeau, de par'că pe arşiţa lui Iulie ar fi spart piatră, cu un ciocan de lemn

„Va fi aşa cum trebue să fie. Va muri dupe el, dar va muri cu siguranţă. Bietul Popovici!"

II.

Noapte. Au vorbit mult. Ea l-a ascultat desfigurată de grozăvia faptului, fusese convingător. I-a vorbit de boala lui un fapt de care nu-i vorbise niciodată, de care nu se plânsese nici când, ba chiar o ascunsese aşa de bine, că îi dăduse impresia clară a absenţei ei totale printr'o avalanşe continuă de veselie. Pentru că mărturisirea aceia avu chiar noutatea neprevăzutului. Printre crâmpeile propoziţiunilor acelea, cuvintele se strecurară insinuante, perfide, sigure de rezultatul lor meschin, ce în creerul acela morbid, justificară creaţia lor. Amestecate cu confesiuni de dragoste, impregnate cu regretul pentru viaţa ei care se sfârşea fatal, ele concretizau cu maestră siguranţă, nefericirea provenindă din acel ireparabil; sacrificiul ei, care mai curând sau mai târziu îşi va cere prada.

Răsplata imorală a virtuţii!

Resemnată înţelesese înţelesul cuvintelor, ba chiar mai mult. In suflet întristarea se aşternuse greoaie mortuară, în jurul ei gândurile negre dădeau târcoale, ca un stol de corbi în jurul unui hoit.

Se legă de leacul miraculos al cărţei, ca de o nădejde alungătoare de presimţiri macabre. Dar Baudelaire era neputincios. El se resemnase de zid, în dreptul ferestrei, căta cu ochii să înţeleagă noaptea.

Tăcuseră amândoi, deodată fără să înţeleagă de ce, nici unul, acum când erau înfrăţiţi într'o suferinţă comună, nu găsea un cuvânt de rostit.

Târziu se auzi.

„Micalie citeşti? citeşte tare".

— „De ce?"

— „Te ascult". Şi Lia citeşte tare, fără să înţeleagă. Incet Miron se apropie, este la capătul divanului, lângă capul ei, nu l-a simţit, instinctiv a lăsat cartea.

— „Eşti aşa de frumoasă, mereu minunat de frumoasă.

— „S'ar spune"..

— **„Eşti a mea!"**

— „Numai a ta?" Nu-i mai răspunse, îi luă capul între mâini, i-l strânse tare, (vroia să se convingă).

O clipă numai o privi în ochi... şi ochii ei se închiseră.

O ridică. Acum când era în picioare lângă el o cuprinse mai tare, cu violenţă aproape, apoi apropiindu-se mult, până la contopire o sărută pe buze, lung, apăsat de par'că ar fi vrut să le sdrobească. Buzele ei se albiră. In mintea lui, aceasta aduse culoarea roşie a sângelui, ceva mefistofelic surâse, sigur de el, într'un loc departe, dar care totuşi făcea fiinţă din creerul lui.

„Eşti a mea". Se uită, o văzu pierdută în braţele lui. Işi apropie buzele, îi deschise gura, muşcându-i-le, apoi, încet, premedidat, încercând să pară naturală, lipsită de conştinţă, dorinţa aceasta...

„Poate că microbul întărit va întregi cuvântul".

Ca dintr'un fruct delicios, gurile lor se înfruptară îndelung.

Dar simţurile femei se descătuşară, în sinceritatea lor năvalnică, tânără, atraseră înlănţuind dorinţele omului, apoi într'o supremă deslănţuire, confundându-se spasmodic, se contopiră, Lia se oferea toată singură.

Pendula vesti nopţei întâia oră.

Miron reîncepu:

— Ţi-am dat cu dărnicia dragostei, cu avântul tinereţei totul, dar odată cu ele germenul... germenul însetat ţi-a pătruns în sânge, otrăvindu-l încet, sigur, tot.... tot.

— „Taci, te rog..."

— „Acum, acum nimic nu ne desparte. Sub culoarea roză a pielei tale, mijeşte îmbujorarea ofticei. N'ai observat când tuşeşti, şi asta foarte des... dar tu nu bagi în seamă, nu e dintr'o simplă răceală, e ceva care scormoneşte acolo, în plămâni, o hidră cu mii şi mii de capete".

— „Taci, te implor..."

— „Şi chiar acum, sunt doar câteva minute, n'ai simţit tu ceva, în excitarea simţurilor, ceva morbid — febra ofticoşilor, cele din urmă agăţări de viaţă...

Lia plângea. Durerea se crispase pe chipu-i atât de par'că părea că strigă.

„Omul avea dreptate. dorinţele ei sunt neobişnuite, este ceva bolnav".

Nevoia convingerii o îndemnă să tuşească.

Forţată, tusea eşi sec, lăsând dealungul drumului, o sgârietură ca o dovadă iscoditoare de suferinţă. El tăcuse...

*

Vorba, implinise voia!...

Şi zi de zi, sclipirea se realiza. Mânată de gândul acela încrustat, ea îşi încredinţa în fiecare noapte prin atracţii meşteşugite corpul ei tânăr, cu dorinţele lui exagerate, omului pe care îl iubi îndoit. In sufletul ei era o dorinţă fantastică, un imbold nemărginit către viaţă...

...Şi totuşi, femeia consimţise inconştientă.

Trecură zile în mersul lor, se făcură luni. Zilele noi purtau prietenie, înţelegere omului. O ploaie măruntă, necontenită, iritantă, împânzea zilele şi nopţile de săptămâni multe. Picăturile ploii lovind în acoperiş creiau în jurul casei o muzică prielnică destăinuirilor de suflet. Prin voia aceasta imperativă a naturei Lia stătea tot timpul în casă. Influenţată de Miron, de mai multe ori nu-l primise pe Gigi. In zilele acelea era nervoasă.

Intr'o seară, Lia întinsă pe divan a dormise citind. Lumina „veilleus"-ei lovindu-i genele făcea în jurul ochilor două cearcăne mari negre. Ele îi măreau paliditatea apropiindu-i-o de a lui Miron o privea cu insistenţă; ochii se opreau pe chipul ei, pe nesimţite se furişau, statornicindu-se pe rând asupra frunţei, ochilor, gurei, ca apoi reîntorcându-se din nou să reia acelaşi cult de mută idolatrie.

Când acest rit platonic se epuiză, ducând cu sine, adoraţia aceia taciturnă. buzele omului încercară să întregească nevoile lui. Ele alunecară pe faţă oprindu-se vremelnic pe pleoapele închise, pe luciul molatic al obrajilor, fixându-se pe gură.

Câtva timpul trecu astfel, apoi regretând imprudenţa reveni la aceiaşi contemplaţie a chipului.

Giovanni Pascoli

Calea ferată

Intre pantele pe care, agale, pasc niște
vaci, negricioasă se repède calea
ferată, licărind în departe ;

în cerul de perlă, drepți, egali,
cu-a lor urzeală de fire aeriene,
stâlpii descresc în șiraguri grăbite.

Ce tânguire femeiască crește și piere,
vuind ca de gemăt și urlet ?
Metalice fire, din răstimp în răstimp
sună de vînt, — imensă harpă sonoră.

(trad. de A. MARCU)

(Din vol. Myricae-ciclul „L'ultima passeggiata")

* * *

Cu mâinile îi alintă părul, pierdut într'o lume întreagă de gânduri, buzele murmurau încet descântecul magic, al unui preot de rituri sacre...

„...Sois sage, ô ma Douleur, et tiens-toi plus tranquille"
„Tu réclamais le Soir ; il descend ; le voici ;"
„Une atmosphère obscure enveloppe la ville."
„Aux uns portant la paix, **aux autres le souci...**"

Lia nu se deșteptă. Bolnavii dorm greu.

Venise primăvara. Razele soarelui pătrundeau în camera bolnavului, se prelungeau pe divan, înveselind covorul ca un ciripit de pasăre un cuib. Gândea „Rază de soare binecuvântat".

— „Ce frumoasă e primăvara !" Exclamă fără voie.

Lia tresări încet.

— „Te-ai deșteptat Miri ?

— „Nu dormeam".

— „Aveai ochii închiși și apoi nu știu, dar arăți așa de bine, credeam că ai dormit".

— Da ai dreptate, să te miri când fața aceasta de mort, se mai schimbă. De altfel și tu arăți mai bine azi. Se vede că primăvara este a noastră..."

Lia se cutremură. Cuvintele îi sfredeliră sufletul. Simțea dedesuptul compătimirei, ceva care semăna cu moartea.

— „Miron tu ști că eu niciodată nu m'am gândit la mine ! (Cuvintele sunară ca o mustrare, apoi mai blând adăugă)... vreau să nu te mai gândești nici tu. Tu dragul meu, ai nevoe de liniște. Știi cum erai în primăvara trecută, ce sănătos, ce vesel ! Când se va încălzi vom merge amândoi la țară în grădina noastră cu plopi. Ți-aduci aminte iubirea noastră. (Lia i-o reamintea decâte ori vroia să-l înveselească).

...Erai student. Ai venit într'o toamnă la noi știi cu lavaliera aceia neagră, care 'ți stătea așa bine. Par'că văd pe mama, nu putea să se sufere cu ea, și tu care o purtai mereu, fiindcă îți spusesem eu că-ți stă bine....

Bolnavul era vesel ! Minunate erau darurile Liei.

...Mi-ai citit atunci „Le lac". Ce curios erai frate, niciodată n'ai vrut să-mi citești sfârșitul.

Miron surâdea, fericirea îi actia viața ! De câte ori n'am citit-o împreună, la ultima strofă închideai cartea adăogând: „Pentru noi n'are rost sfârșitul acesta, dragostea noastră va trăi veșnic. Credința noastră îi va reîmprospăța în totdeauna viața".

Și Lia pe gânduri, zâmbind ca de o amintire tainică mai spuse, „de atâtea ori am repetat lectura aceasta, că într'o zi am învățat poezia... și o învățasem stingheră.

Un sbârnâit strident străpunse casa. Soneria sună lung, par'că apăsată de un copil nerăbdător. Urmă liniște complectă. Se priviră cu ciudă. Servitoarea intră :

— „Conul Gigi vrea să-l vadă pe domnul".

Ochii lui Miron arși alunecară pe fața Liei, fixându-se cercetători pe chipul ei palid. O privi lung, minuțios, așteptând un gest. Bucuria cugetului ei cinstit învinse ipocrizia , un zâmbet nevoit, instinctiv, pornit din mulțumirile adânci ale sufletului, se schiță sincer, timid la început, apoi observând privirea ațintită asupră-i, încercă linii de indiferență.

Ochii-i se congestionară și sângele năvălindu-i în gură, într'un acces de tuse îl îngălbeni ca ceara... Se așeză pe perină respirând greu. Incet se potoli.

— „Domnule ce facem cu conul Gigi?

Râse.

— „Cu „conul Gigi" — zâmbi iar — se ridică într'o mână apoi țipând ca un descreerat ; bătând violent cu pumnul în perină și încercând după fiecare vorbă să redevie calm. „Spune-i lui „conul Gigi" că sunt la mare, că am plecat încă de o săptămână la mare... la Nisa, spune-i că am plecat spre... vară !"... Ultimul cuvânt rămase o șoaptă timidă.

— „Miri dragă..."

— Să-i spue așa ! Doar o înțelege că nu vreau să-l văd, m'am săturat..."

Servitoarea eși ! Lia continuă :

— „De ce-ți faci rău, și apoi omul vine să te vadă"..

Se gândi că avea dreptate, poate că Gigi va crede că este nebun, ce-i venise cu marea, va crede că e nbun. Ce fericit ar fi Gigi. Invins de ideie adăogă supărat.

— „Du-te de-l chiamă. vei sta de vorbă dincolo cu el, eu citesc aci".

Lia îl sărută pe frunte. Merita ! Ieși. Gigi mergând agale, lovind cu bastonul în pietrele răslețite, se depărtase mult. Renunță să-l mai cheme. Il privi uitată.

...Venise pentru ea, știa că nu mai era bine. Il umilise pentru ea. De ar întoarce capul. Ce frumos, ce drept merge Gigi, ce suplu ! Săptămânile trecute, când eșise ultima oară îl întâlnise. Tot timpul îi vorbise de dragostea lui, ea nu-l iubise ce era el de vină.

Și fără să-și fi **explicat de ce se gândea** cu ușurință la el, **cu bucurie, niciodată** nu-și răspândise gândul în voie ca acum. I se păruse o crimă gândul pentru altul lângă omul ei, nu-l lăsase nici să se nască și acum din contră îl lăsa în voie, îi părea chiar bine ar fi fost aproape fericită, dacă acum n'ar fi plecat, dacă l'ar fi putut vedea.

Ii era așa dor de a-l vorbi cu el. De mult ținea să mai vorbească cu un om sănătos. Se săturase de când era obligată să îngrijească pe altul. El filozofa mai puțin. Lângă Gigi parcă era și ea mai bine, și aerul era mai curat lângă el. Iși aducea aminte ce-i spusese atunci... „Vom pleca amândoi departe, în Munții Elveției, este un loc pentru noi anume. Acolo în aerul acela tare, tu ai deveni Lia de altădată și eu ași fi fericit".

Obosise. Iși luă un scaun, acolo lângă ușe pierdută în neștire, ochii stăruiau. cercetând departe după urma omului plecat. Pe retină rămăsese nemișcată aceiași imagine. Una câte una lacrimile mari se desprindeau din gene, alunecând în jos pe imobilitatea de marmoră a feței. Gândurile se repetau născându-se din același motiv. Viața plânse pe ochii ei mari lacrimi de copil supărat !...

Rămăsese așa mult, visând. Numele ei rostit în șoaptă aproape, o readuse la realitate. Reintră în camera lor.

— „Stai te rog. Stătu. Ce spunea Gigi?"

— „Când m'am dus plecase".

— „Ești tristă pentru asta ?" Tresări.

— „Ce ideie !" răspunse simulând indiferența dar în sine era nemulțumită, îi ghicise gândurile. Se făcu tăcere. Iși dădea seama că în clipele acelea Miron îi era nesuferit. Era contra voinței ei dar era. Ceva mai puternic decât moralitatea dragostei ei, decât mila ei pentru el — poate că chiar ea — îl făcea nesuferit. Rămase cu gândul acesta și se opri aci, nu se mai căsni să înțeleagă nimic...

— „Lia ?"

— „Ce vrei ?" și întrebarea sunase mai puțin tandră..

„— Aș dori ?...

— „Ce mai dorești ?" Era aspră.

-- „Vroiam... să te rog... știi rămăsesem la „Le lac", știi tu poezia noastră — toate fără cea din urmă. Vroiam să mi-o mai citești odată, dar fără..."

Se uită la el fix. Ii veni să râdă ! Il văzu slab aproape mort. Inaintea ei îi veni celălalt puternic, foarte frumos, plin de viața de dragoste. Viitorul ! Ii trebuia și viitorului ei o satisfacție. Gigi fusese umilit fiindcă venise s'o vadă, să-i alunge singurătatea. Simțea nevoia să-l facă să sufere pe egoistul acesta, care îi fura și ultimele clipe de mulțumire. Viitorul ! Imagina aceasta a necunoscutului o îndârjea mai tare. Omul acesta care...

Inaintea ochilor lucrurile se rostogoleau într'un gol imens. Doar el rămânea fix acolo în acelaș loc, neputincios, hidos.

Ii veni să râdă, să râdă cu hohote. La vârsta lor să mai umble cu versuri și încă ce... Poezia aceia pe care o auzise totuși de atâtea ori, minunându-se singură de resemnarea cu care o ascultase, chinuindu-și zilele cele mai frumoase ale trecutului. (In sufletul ei poezia rămăsese simbolul defectelor omului). Și acum ! Cum i-o cânta bietul Miron.

Ca o confirmare melodia ritmului îi veni în minte. Nu că era caraghios !

Dreaptă senină, începu rar, sonor, avea intuiția exactă a urmării :

— „Que le vent qui gemi, le roseau qui soupire"
„Que le parfums legers de ton air embaumé"
„Que tout ce qu'on entend, l'on voit,
ou l'on respire ! Tout dise ; Ils ont aimé".

.....Ils ont aimé, este ultima strofă, ai vrut să mi-o spui înainte de sfârșit. Aveai dreptate. Imi puteai face și durerea aceasta. Ai vrut să nu mai rămâi cu nici-o îndoială. Trebuia să fie așa". Pe obrajii lui galbeni trași mult, lacrimile se opreau printre cutele feței.

In aer — peste tot, plutea un suflu greoiu, tragic.

Lia se îndoia. Se simțea vinovată. Nu răspunse câtva, perversitatea instinctivă a femeii se ridică în ea însă, sarcastică.

— „Credeam că am să te amuz".

„— Credeai că mă amuzi spunându-mi că nu mă mai iubești !..."

Servitoarea intră purtând în brațe un maldăr de flori de salcâm. Lia le puse în vas exclamând.

— „Ce frumos miros au, ce frumoase !

Miron le privi, gândea „florile primăverii, florile morței".

— „Vezi tu florile astea de salcâm care ţie îţi plac atât, sunt singurele flori, cărora nu le port prietenie".

— „De ce?" Bolnavul nu răspunse. Servitoarea se apropie de Lia şoptindu-i ceva la ureche. Eşiră Lia întâi, apoi servitoarea. Miron rămase singur.

Se gândea la ce făcuse, la tot ce cu o perseverenţă drăcească făcuse pentru distrugerea femeii sale care totuşi îl iubise cu adevărat, acum avea dreptate dacă nu-l mai iubea; nu mai merită. Dacă i-ar spune, s'ar uşura sufletul şi poate că nu era prea târziu. Să încerce să-i spue adevărul. Da, da! trebue să-i spue; e tânără, puţină îngrijire, aer mult, curat şi nu va fi nimic. Gândul că bunătatea ei îl va ierta îi dădea curaj şi-i sporea închipuirea. Aproape că nici nu mai înţelegea ce-l făcuse să fie aşa de egoist. Cum îşi putuse închipui că are drept etern asupra ei? Nu înţelegea! Dacă Lia va trăi, gândul acesta totuşi îl durea, ar fi vrut într'un colţ depărtat al conştinţei ce nu părea contaminat de morala aceasta târzie, acolo unde se recunoştea pe sine cel de altădată, ar fi vrut să nu fie aşa. Dacă, totuşi nu va fi aşa atunci... atunci el este, este,... N'avea curaj să-şi spue cuvântul. Noţiunea însă, printr'un joc ciudat îi apărea în creer plastic. Văzu înainte o grămadă imensă de fiole, frumos etichetate şi datate. In fiecare o doză, „o doză de otravă", multe erau goale — câteva îşi aşteptau încă dreptul la viaţă. Pe toate se vedea clar urma degetelor lui slăbite, noduroase, deasupra lor sunete clare aidoma vorbei lui întregeau arătarea.

Ţinând mereu ochii închişi, imaginaţia se desvolta mai liberă mărind dimensiunile, deformând totul, înconjurând gândul, imaginea, de o atmosferă macabră. In ureche, i se păru că se desprind încet sunete, la început imperceptibile apoi din ce în ce mai tare ele se desluşiră închegându-se în cuvinte pline de înţeles.

Era un ticălos! Dacă moare este un asasin, un ucigaş inteligent, rafinat, dar cu atât mai josnic.

Da! da, trebue să-i spue, nu va mai întârzia nici un minut — apoi ce se va întâmpla, să-şi ia după suflet povara secretului, taina grozavă.

Incercă să deschidă ochii, erau grei, pleoapele parcă erau apăsate de o forţă diabolică, genele se fixaseră atât de păreau lipite cu plumb. Se sforţă timp îndelungat; şi ca o ultimă invingere a voinţei neînduplecate, reuşi să-i deschidă.

Se înăbuşea. Cămaşa îl sufoca, ar fi vrut să strige într'un gest spasmodic îi rupse nasturele, dar aerul nu veni. Incercă să se ridice în sus, vroi să deschidă fereastra. Reuşi să se ridice, cu forţe necunoscute deschise geamul.

In poartă Gigi îşi lua rămas bun dela Lia. Sângele îi năvăli în gură în fărâmi închegate, înăbuşindu-l. Ameţit se prăvăli pe podele, lovindu-şi capul de colţul de marmoră al noptierii. Unghiul de piatră îşi imprimă forma adânc, sângele veni şi pe aci, la început în picături, sfârşi prin a curge şiroiu. Era o erupţie de sânge, o înţelegere tainică de părăsire totală. In spasm cu faţa în jos corpul lung încercă să se întindă. Pieptul se umflă, într'o sforţare supremă, gura se deschise mai mult, avidă de aer — încet... înţepeni, într'un rânjet sinistru. Ochii deschişi rămăseseră aţintiţi într'acolo. Pe covor două râuleţe de sânge curseră izolat câtva, apoi se uniră prelungindu-se spre fereastră...

In poartă Lia prindea la butoniera lui Gigi o floare de salcâm...

ORONZO BOGARDO

Consideraţiuni asupra catharsis-ului aristotelic

— SFARŞIT —

Încremenirea realităţii în acel tot organic prin ajutorul motivării estetice; acea simultaneizare a succesiunii timpului ce caracterizează o operă de artă se reazimă, după cum am văzut, pe structura primitivă a cunoaşterii.

Bergson susţinuse însă cândva în faimoasa teorie a duratei pure că noi concepem timpul ca o cantitate omogenă, graţie unei confuzii, pe care o face omul între **durata pură** şi spaţiu. De aci eroarea fundamentală a cunoaşterii noastre ce spaţializează timpul, adică îl omogenizează, considerându-l ca o perpetuă însumare de părţi identice între ele ce se succed într'o perfectă regularitate. Adevăratul timp, zice Bergson, este durata evoluţiei necontenit creatoare. Orice moment din această evoluţie nu este identic cu niciunul anterior, după cum nu va putea fi cu niciunul următor. Spaţializându-ne timpul, susţine Bergson, toate conceptele noastre nu pot traduce în afară decât cadavrul unei existenţe, adică un trup inert din care sufletul a pierit. Spre a putea surprinde sufletul acesta, Bergson propune cunoaşterea intuitivă, adică nu o cunoaştere exterioară, ci una interioară: să stăpânim cu cunoaşterea noastră obiectul, trăindu-l.

Primul aspect al teoriei bergsoniene ar face pe cineva să creadă, că această cunoaştere exterioară ar constitui, după cele susţinute de noi, contemplarea estetică pe când ceeace deploră Bergson în cunoaşterea noastră evoluată este tocmai acea spaţializare a timpului.

„Noi nu surprindem" scrie Bergson, din sentimentele noastre decât aspectul lor impersonal, acela pe care limbagiul a putut să-l noteze odată pentru totdeauna, pentrucă limbagiul este aproape acelaş, în aceleaşi condiţiuni, pentru toţi oamenii. Astfel, chiar în propriul nostru individ, individualitatea ne scapă. Ne mişcăm printre generalităţi şi simboluri, ca într'un câmp închis, unde forţa noastră se măsoară în mod util cu alte forţe :..... trăim în afara lucrurilor, în afară de noi înşine. Dar din loc în loc, natura suscită suflete mai detaşate de viaţă. Nu vorbesc de acea detaşare voită, raţionată, sistematică care este opera reflecţiunii şi a filosofiei. Vorbesc de o detaşare naturală, înăscută în structura simţurilor şi a conştiinţei şi care se manifestă într'un fel feciorelnic de a vedea, de a înţelege şi de a cugeta. Dacă această detaşare ar fi completă, dacă sufletul n'ar adera la viaţa (obişnuită) prin niciuna din percepţiunile sale, detaşarea, despre care e vorba, ar fi sufletul unui artist cum lumea n'a mai văzut încă niciodată, căci acel suflet ar excela în toate artele de odată, sau mai de grabă le-ar contopi pe toate într'una singură. Ar surprinde toate lucrurile în puritatea lor originală şi în privinţa formelor, şi a culorilor şi a sumelor din lumea materială ca şi cele mai subtile mişcări ale vieţii interioare. Pentru aceea însă dintre noi, pe care natura i-a făcut artişti a ridicat vălul numai dintr'o singură parte şi numai întâmplător că a uitat să lege în acea singură parte percepţiile cu nevoile oamenilor... Arta n'are alt obiect decât să dea la o parte simbolurile, în practică utile, generalităţile în mod convenţional şi social acceptate, în sfârşit tot ceea ce ne maschează realitatea, spre a ne pune faţă în faţă cu însăşi realitatea". (**Le rire.** Paris 1919, pag. 153 şi urm.).

Cunoaşterea cotidiană n'ar fi după Bergson decât o simplificare practică. Intre noi şi realitate se interpune o etichetă care simplifică şi clasifică generalizând. Aceasta este cunoaşterea logică. Arta ar şterge eticheta şi ne-ar face să pătrundem în interiorul obiectului ca să-l cunoaştem prin **intuiţie.**

Dacă ne referim la cunoaşterea primitivă constatăm, după cum am văzut, că seriile regulate ale fenomenelor în spaţiu sunt indiferente, şi după cum susţine Levy Brühl, primitivul nu dă nicio atenţie, cel puţin reflectată, succesiunii ireversibile a cauzelor şi efectelor. In aceste condiţiuni reprezentarea timpului, din lipsă de suport, nu poate fi decât indistinctă şi rău definită. Ea se apropie mai de grabă de un sentiment subiectiv al duratei, nu fără o oarecare analogie cu acea care a fost descrisă de Bergson. (**La mentalité primitive.** Cap. II, **Les puissances mystiques et invisibles.** § VI, pag. 89—90).

Şi atunci când am numit unul din aspectele fenomenului estetic o simultaneizare a succesunii, o spaţializare a timpului, n'am luat formula aceasta în înţelesul logic, ci în cel primitiv.

Pentru primitiv spaţiul este plin de calităţi; regiunile sale au virtuţi proprii, ele participă cu puteri mistice revelatoare. Spaţiul nu e atât reprezentat, cât mai de grabă e simţit şi diferitele direcţii şi situaţii în spaţiu se disting, pentru primitiv, în mod calitativ unele de altele.

Şi cum pentru primitiv nu există decât cauze primordiale, în niciun caz cauze secunde, timpul va fi un spaţiu calitativ. (Ibid, pag. 92).

Pe de altă parte, fiindcă, graţie punctului nostru de vedere, cugetarea evoluată este o amalgamare de cunoaştere prelogică şi logică, spaţializarea conceptuală, care este logică cu esenţa sa, redevenind în actul de contemplare estetică spaţializare prelogică, în felul acesta formula bergsoniană nu o contrazice pe a noastră, ci dimpotrivă, o întăreşte.

„Ceea ce ne-a interesat", ne spune Bergson, (după ce am asistat la o dramă izbutită), nu este atât ceeace ni s'a povestit despre altcineva, cât mai ales ceea ce ne-a făcut să vedem în noi înşine), toată acea lume confuză de lucruri vagi, care ar fi voit să fie şi care pentru fericirea noastră, n'au fost. In acelaş timp

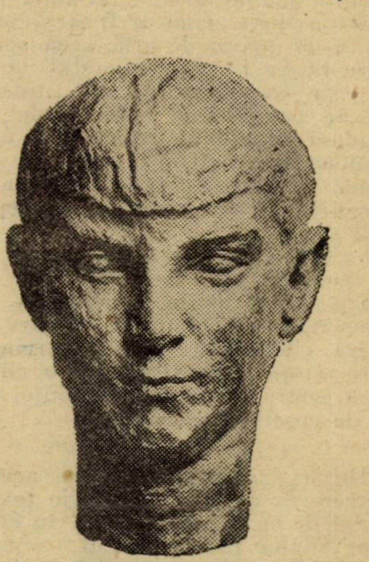

MARGARETA COSSACEANU:
PORTRETUL LUI ETIENNE DE VIEL CASTEL

pare, că o chemare **a răzbătut până la amintirile atavice în mod infinit străvechi**, atât de profunde, atât de străine vieţii noastre actuale, în cât această viaţă ne apare câteva clipe ca ceva ireal pentru care va trebui să începem o altă ucenicie". (**Le rire, pag. 164—165**).

Fără să se fi referit anume la supravieţuirea elementelor prelogice în actul de contemplare estetică, Bergson ajunge, poate fără să-şi dea seama, să stabilească o relaţiune între actul de contemplare şi cunoaşterea primtivă, deşi în mod aparent respinsese spaţializarea timpului. Am insistat, credem, de-ajuns asupra caracterului acestei spaţializări, ca să nu ne închipuim, că ar exista o contradicţie în ideologia bergsoniană, sau între aceasta şi aspectul formulat de noi cu privire la relaţiunea între cunoaşterea prelogică şi cea estetică, pe care noi o conturăm mai pronunţat decât o întrezărire în treacăt Bergson, mai ales că pentru cugetătorul francez problema estetică n'a fost niciodată obiectivul său principal.

◆

Iată cum sublinierea freudiană articulată cu interpretarea lui Egger pe conceptul aristotelic al catharsisului dobândeşte o rezonanţă mai profundă prin ideologia estetică a lui Nietzsche sau Bergson şi după lucrările lui Levy Brühl, care combate prin legea participaţiunii şcoala antropologică şi etnografică engleză, utilizându-i însă întreg materialul.

Sunt şi alţi cugetători, care au observat fenomenul eliberării de o anumită comprimare lăuntrică, atunci când contemplăm opera de artă, şi între aceştia, deşi punctul de vedere este altul, nu putem omite pe Spengler (**Der Untergang des Abendlandes**, 1917) şi pe Worringer, care analizează, fiecare potrivit punctului său de vedere, acea „spaimă", ce se filtrează din adâncurile noastre sufleteşti în faţa realităţii şi de care artă e în stare să ne vindece.

(Vezi: T. Vianu, **Dualismul artei**, Bucureşti 1925, unde autorul face un referat asupra esteticii germane contimporane).

Primitivul se găsea într'o panică permanentă, graţie tocmai faptului, că realitatea nu putea fi înhămată ideii de timp în înţelesul nostru. Cugetarea omului evoluat, care utilizează mai ales timpul îl face mai dominant. Şi ori de câte ori apar urme, fie ele chiar îndepărtate ale cugetării primitive, urme articulate însă pe planul evoluat al unei cugetări post primitive, cum ar fi stringenţa sintetică din opera de artă, acea spaimă adormită în fundul sufletului nostru se trezeşte. Dar acum ea este transvaluată, nu ne mai umple sufletul de panică: readusă în planul conştiinţei de către contemplarea artistică, ea nu ne mai domină, ci tocmai, fiindcă, înarmaţi fiind împotriva ei am doborît-o, o aşteptăm cu plăcere.

Sufletul nostru în faţa operei de artă se îmbracă, par'că, în haine de sărbătoare, spre a asista la defilarea umilă a duşmanilor săi lăuntrici, de care se descarcă, eliberându-se de o sarcină ce îl teroriza altădată, şi pe care o elimină acum pentru creşterea conştiinţei sale faţă de propria sa securitate.

◆

De la sine înţeles este, că această încercare de a împlini golurile textului aristotelic nu însemnează, că în cugetarea Stagyritului raţionamentul trebue să se fi petrecut aidoma. Ar fi fost şi o imposibilitate. Nu râvnim în niciun caz succesele unui Ed. Müller, Döring, Schasler, Zimmermann sau alţii, care vedeau în Aristotel un precursor al lui Kant, sau Hegel, al lui Herbart sau al întregei estetici contimporane.

Am voit numai să indicăm sugestiile ce le poate procura la lumina esteticii contimporane aşchia rămasă din cugetarea aristotelică în ceea ce priveşte purgarea cathartică, ce a fost enunţată de el pentru prima oară.

E vorba cu alte cuvinte de istoria postumă a unui concept aristotelic, sau, poate mai de grabă, o încercare de a racorda diferitele păreri emise în legătură cu un punct de vedere comun, deşi autorii lor nu ştiau unii de alţii şi mai puţin Aristotel de ei toţi.

SCARLAT STRUŢEANU

Rabindranath Tagore la Santiniketan

— IMPRESII —

de SYLVAIN LEVI

Am uitat să vă spun că avem un **boy**, un creştin din Madras, care se grozăveşte că cunoaşte pe occidentali şi maniile lor: **Dacă ar avea făină, oţet şi brânză ce maioneză bună ne-ar prepara! Dar aceşti „Hindous people!"** — şi cu un gest dispreţuitor indica întreaga populaţie a Indiei cu Tagore cu tot. Şi **Gandhi ăsta! Pentru noi catolicii, ce naivă e religia lor! Dar domnul profesor n'a auzit astă-noapte, sgomotele acelea înăbuşite, de părea că bate cineva uşor în geam? Un strigoi, domnule profesor. De altfel se spune că sunt mulţi în această junglă.**

E negru de tot, scumpul nostru Iosif, mândru ca un curcan şi e plin de cele mai bune intenţii; , a luat familiei Rathi pe cel mai bun „boy" care de altfel, n'a rămas cu noi: era de castă brahmanică; Memsahib (adică eu) îi dădea ordine; şi hotărît n'a putut să se obicinuiască cu „English people". Noi (mai bine zis Iosif) am găsit un altul. Bola, om de serviciu la bucătărie şi valet; un al treilea, Latu, e măturător, cară apă, aranjează florile, goleşte vasele de noapte, fiecare avem servitorul nostru: India n'a adoptat organizaţia noastră sanitară; canalizarea e înlocuită de personagii mute şi invizibile, care se însărcinează cu curăţenia de tot felul. Or fi existând multe alte ţări unde atâţia oameni să fie ocupaţi cu golitul atâtor oale de noapte?

Dar acest Iosif preţios şi catolic, care ne tratează ca pe coreligionari, nu găteşte prea rău, ştie ce nu ne place şi găteşte un pilaf de raci de mare delicios:

...Există ceva foarte prietenos în lucruri, în oameni, aceştia au o mare blândeţe, puţină ironie, fineţe, cea mai largă umanitate (chiar şi animalele se bucură de ea), o politeţe frumoasă şi gravă, nimic din prefăcătoria pe care occidentul a elaborat-o atât de bine. Şi lucrurile au atât de puţină valoare! Cea mai frumoasă instalaţie ar face să râdă pe cele mai umile burgheze dela noi: camera de culcare înseamnă un imens pat dur, un cadru de lemn, o saltea subţire; dar în el dormi liniştit sub perdeaua care te apără de ţânţari; n'ai să te temi de animale. Nici un scaun; de obicei, pe pământ, se pun rogojini, ni s'a dat şi nouă câteva şi câteva mobile: dar anotimpurile succedându-se, cel groaznic de cald şi ploios după cel groaznic de călduros şi uscat, fac să joace toate încheieturile. Sala de baie, e o odaie cimentată, cu enorme bazine pline de apă, un taburet jos pe care te întinzi şi cu o oală care se aseamănă cu o măsură de un litru, te stropeşti.

Am sosit în cel mai bun anotimp, e iarnă; ziua este arzătoare, seara şi dimineaţa mai răcăroase, noaptea delicioasă. Cu toate astea toţi se învelesc înfriguraţi; unii tuşesc. Costumul redus la minimul la oamenii din popor, constă pentru femei dintr'o lungă bucată de stofă, sari, din care ele îşi fac în acelaş timp o jupă, o draperie care acoperă bustul şi un văl pe cap.

Nimic mai pudic, mai frumos, şi care să prindă mai bine. Oamenii dintr'o draperie lungă îşi fac nişte pantaloni largi de tot, peste cari cade o tunică lungă. Cel mai econom o înlocueşte printr'o cămaşă urâtă de a noastră şi astfel îmbrăcat am văzut venind la mine, pe măruntul şi palidul profesor de limba franceză, elevul meu; în pantaloni albi foarte largi, o cască colonială de culoare kaki şi o cămaşe mică cu cute largi.

...In frumoasa noastră casă am intrat Sâmbătă, 12 seara; are un parter înălţat împrejurul căruia se află o verandă largă; o scară îngustă duce la o terasă unde se află corbii şi porumbeii.

Nici un vecin, soarele se întoarce jur împrejurul nostru, nu-i nimic care să ne adăpostească. Cam la vre-o şease sute de metri se află copacii şi clădirile şcolii; la trei sute, bangalowul familiei Rathi. Orizontul infinit este atât de clar, în acest aer atât de uscat, că se văd până la douăzeci de mile, profilându-se coline al căror nume nu-l cunosc. E ora zece, m'am sculat de şease ore şi jumătate, şi noi suntem cei mai leneşi din acest mic univers, aici toţi se scoală puţin înainte de răsăritul soarelui, pentru rugăciune şi meditare; ziua începe prin cântece şi elevii o sfârşesc tot cântând.

După prânz abia pot să scriu, îndatoririle mele de stăpână a casei fiind din cele mai reduse. Toate ordinele sunt date lui Iosif; el vine să mă cheme pentru o cumpărare de pui. Poetul şi familia Rathi cinând astăseară cu noi, e nevoie de opt mari şi trei mici. Cheltuelile le-am rânduit; era o casă în care lipseau toate, necunoscând nici una din cele cinci sute de limbi ale Indiei, sunt la discreţia fidelului meu servitor; schimbul valutar e catastrofal şi cu toate acestea dacă aţi vedea totalul de azi, v'aţi îngălbeni de gelozie. Şi dacă aţi putea vedea bucătăria mea, cuptorul meu de pământ, mica mea masă. Când intru să-mi arunc ochii, găsesc întregul personal îmbrăcat în costume subţiri, aşezat pe vine, şeful curăţind legumele pentru nesfârşitul lui personal, ajutorul său spălând vesela, măturătorul dispărând. Tot aşa, îmi spune soţul meu, se petreceau lucrurile şi acum douăzeci şi cinci de ani; preţurile au crescut, organizaţia e aceeaş şi totuşi nimic nu mai e de recunoscut: acest popor timid, fricos, care se lipea de zid, numai când vedea un occidental, umblă de colo până colo, liniştit şi după cum îi e firea, fără să-i piese de străini. A trecut vremea când se putea scrie în sălile de gară: **European ladies, Native females.**

Marile principii invocate în timpul răsboiului: drepturile popoarelor, drepturile omului — se aseamănă acestor spirite din vechile legende care, odată invocate nu mai pot fi nimicite; înconjoară pământul. Mai este şi pilda Egiptului, a Irlandei. Nu mai e nici un indian, nici un englez care să ştie ce va aduce ziua de mâine. Mâine, înseamnă nesupunerea civilă predicată de Gandhi, înseamnă boicotarea vizitei prinţului de Gallia. Dar cât va dura această nesupunere? O imprudenţă, şi India ia foc. Am ascultat îndelung Poetul care ne-a expus aspectele acestei grave probleme, într'una din serile trecute, în marea tăcere a nopţii, pe care o întrerupea numai sgomotul dinamului (electricitatea luminează, şcoala, schitul, dar nu vine încă până la noi). Ne-a vorbit de îngrijorarea lui, nevoia de independenţă, sosind mai înainte ca să fie rezolvate cele mai grave dificultăţi; rasele, religiile, castele, tot ce divizează marele popor. Şi nici chiar el nu poate ghici ceace poate să aducă zilele apropiate. In aşteptare, el îşi îndeplineşte misiunea, fundând la Santiniketan alături de şcoală, Universitatea care o va prelungi.

Şi a început munca, a găsit aici elevi aleşi, printre profesori, şi câţiva călugări budişti din Ceylan, cu care speră să facă lucrul bun. In fiecare zi, cursuri de sanscrită; în fiecare Duminică, conferinţe asupra literaturii budiste, texte, comentarii, etc..., la care asistă studenţii care vin din Calcuta.

Iată-ne instalaţi pentru câteva luni, ne simţim foarte bine, dar aşteptăm ştiri de acasă. Pentru India, în afară de ea nu există decât Anglia; în timpul călătoriei dela Ceylan la Calcuta, singura ştire franceză repetată succesiv de diferitele jurnale privea recolta de sfeclă, deficitară. Noroc de tratatul franco-kemalist, care ne-a adus câteva ştiri de acasă.

Viaţa noastră de societate e intensă; saloanele noastre, sau mai de grabă veranda noastră, este plină de musafiri, doamne drapate ca statuile, lăsându-şi sandalele jos în faţa celor câteva trepte, cu talpa picioarelor îngrijit vopsită cu roşu şi atât de timide, că nu îndrăznesc să spună un cuvânt. Nu-mi amintesc până acum nici un nume nici o faţă. Ieri mi s'a trimis în vizită un frumos sugaci de trei luni, mare, gras, superb cu ochii săi atât de mari, măriţi şi mai mult cu colir, cu o aluniţă neagră în mijlocul frunţii. Ca doică, un vlăjgan negru, cu şorţ la brâu, care împingea căruţul.

P. S. — Azi dimineaţă, am primit în sfârşit o scrisoare dela copii, iată contactul restabilit. Ea ne-a fost adusă de patru fetiţe şi un băieţaş; şi ne-au cântat ultimul cântec al poetului. Il auzisem cu toţii ieri seară, la adunarea ţinută în onoarea lunei pline. Aici se poate înţelege de ce se serbătoresc aceste seri vrăjite. Pe la şeapte, micul nostru univers se grupa, cum ştiu să se grupeze orientalii, sub cerul imens al nopţii, lumina aurită a lunii îl umplea cu o lumină extraordinară. Poetul şi nepotul său, grasul şi deliciosul Dunendra Nath Tagore corul copiilor a cântat şi m'am gândit că tinereţea noastră trăeşte departe de natură.

In seara aceasta sunt invitată de doamne; va trebui să le spun ce-au făcut femeile în timpul războiului şi englezeasca mea e deplorabilă.

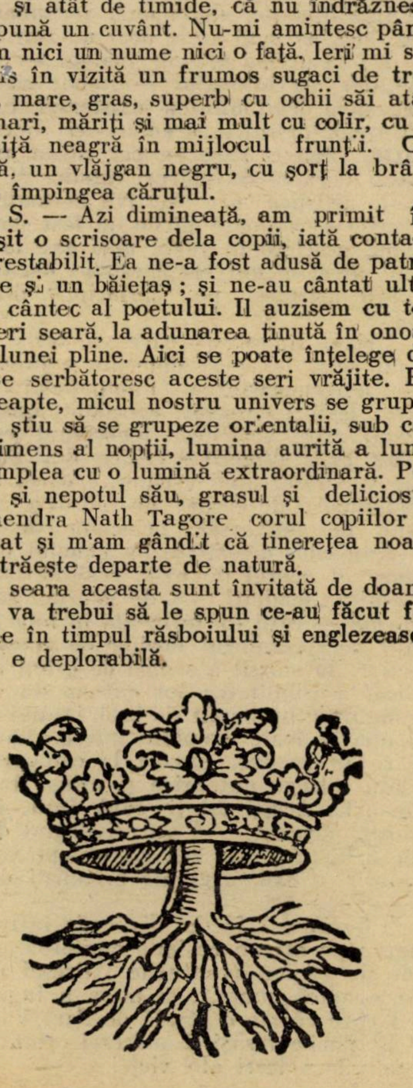

Mic
Tratat de estetică literară
SAU
Lumea văzută estetic

9

(CE ESTE FENOMENUL ESTETIC? ARTISTUL)

5. Autospectatorul.

Se spune că natura a creat pe om, cel mai lucid dintre animale, ca prin conştiinţa lui să-şi dea singur seama de propria-i conştiinţă.

Nu ştim dacă în ştiinţele fizice, chimice şi biologice s'a putut reconstitui prin semne grafice şi numerice o credincioasă imagine a naturei. Chestiunea e foarte controversată. Natura nu intră decât în parte, în ce priveşte cantitatea şi numai din profil, în ce priveşte calitatea, în formele şi formulele ştiinţifice; acestea au pe de-asupra durerosul cusur că sunt, fără sfială, repudiate de oamenii de laborator la intervale îngrijitor de scurte.

Tot atât de imperfectă e opera de artă dacă voim să credem că are menirea primordială de a fi oglinda în luciul căreia natura să cocheteze cu propria-i conştiinţă. Dar artistul, liric sau epic, nu se poate reda în opera de artă decât pe sine, şi cu cât e mai personal, cu atâta e mai puţin oglindă a naturei, dar e cu atât mai preţios pentru artă.

Artistul ar fi deci **autospectatorul** a cărui ciudată manie e să se reproducă în cât mai multe opere de artă, imagini perfecte ale propriului său spectacol. Precum a creat pietre, copaci, stele, natura a creat diferite valori personale, a căror menire este să se realizeze pe un plan superior al biologiei, planul estetic. Această **unitate personală** crează la rândul ei **organicitatea şi unitatea operilor de artă** ale aceluiaşi artist. Cu această moleculă a personalităţei originale se pot constitui familii şi popoare de artişti, de-asupra timpului şi spaţiului. Până acum nu s'a făcut o clasificare pe acest temei curat estetic, din pricina numeroaselor învelişuri străine care ascundeau adevărata faţă a valorii estetice.

...Dar această formulă a artistului autospectator, unic şi indivizibil, nu ne mulţumeşte. Simţim că împotriva lui se ridică originalitatea vie şi diversă a operilor de artă, răzvrătite împotriva propriului lor creator.

b) SPECTATORUL

(Lumea văzută estetic)

> **Invariabil egal zero**
> **A. Maniu** (Paharul cu otravă)

> **...Privesc fiecare obiect şi fiinţă ca un element al lumii, combinat pentru plăcerea mea!**
> **Joseph Delteil**

1) Plăcerea estetică pură.

N'am putea explica prea bine de ce unele înfăţişări ale lumei ne fac plăcere, precum lumina soarelui, de ce alte înfăţişări ne produc o plăcere amestecată cu un fior de teamă, precum lumina lus'ar reduce, poate, în ultimă analiză la un sentiment de siguranţă sau nesiguranţă a vieţii.

Şi totuşi aceste plăceri au ajuns o necesitate sufletească, un aliment — cum se spune — de „prima necesitate".

A căuta plăceri, însă, şi în înfăţişările penibile ale lumei, e o „perversiune" sufletească mai puţin comună, e drept, dar care poate fi găsită în toate timpurile şi în toate colţurile pământului locuite de oameni. Căci omul e crud. Omul e sadic. Nevoia de spectacol e atât de tiranică — şi privind origina ei, putem spune că dragostea de viaţă, manifestată prin sentimentul siguranţei vieţei e atât de puternică — încât stârpeşte deplin teama de pericol, chiar când e foarte apropiat, spre a îngădui să înflorească, luxuriantă numai plăcerea spectacolului lumei.

Sentimentul estetic este deci bucuria, adeseori sadică, deplină şi independentă de orice alte sentimente şi idei, la care ne ridicăm în faţa spectacolului lumei. Inglobând toate facultăţile sufleteşti, devenite sensibile printr'o plăcere distribuită egal pe toate antenele pe care le întindem lumei, sentimentul estetic apare astfel ca cea mai puternică şi înaltă „conştiinţă" a existenţei noastre.

Această „stare de graţie", sub forma ei cea mai pură şi liberă, e numai privilegiul spectatorului. Artistul întrucât încearcă să realizeze în opere de artă „starea de graţie" îşi alterează, prin chiar faptul creaţiei, sentimentul estetic. El introduce preocupări intelectuale, din necesitatea de a fi expresiv, pasiuni, prin însăşi origina simţului creator, punându-se astfel în afară de bucurie. Bucuria artistului începe abea **după** crearea operei de artă când intră în rolul oricărui spectator — dacă mai poate fi în faţa propriei sale opere, spectatorul crud, iubitor numai de privelişte, şi atent numai la bucuria estetică. Şi cum **nu sentimentul estetic este origina operei de artă** (toţi avem acest sentiment. dar nu toţi simţim nevoia de a creia) **ci necesitatea creaţiei** stimulată de diferite pricini de ordin psihologic, zadarnic am fi căutat la artist pentru lămurirea fenomenului estetic origina sentimentului estetic, aşa cum ar părea firesc. Opera de artă, pentru spectator, adică pentru singurul element în stare să se ridice până la simţimântul estetic pur, este deci numai o privelişte, pe un plan nou, alături de celelalte privelişti ale lumei; pe el îl interesează astfel nu artistul, cum se crede, ci opera de artă, precum îl interesează priveliştea lumei şi nu Dumnezeu. Pentru înţelegerea artistului spectatorul se adresează psihologiei, iar pentru înţelegerea lui Dumnezeu, metafizicei. Pentru plăcerea estetică se adresează numai operei de artă, ca unei înfăţişări originale şi independente.

Există un fenomen de acomodare a vieţei, din cele mai elementare, care face ca o mână ţinută mai multă vreme în apă caldă să nu mai simtă căldura apei, ca nimeni dintre noi să nu mai fie conştient de bătăile inimei — pentrucă bate de mii de ani — şi tot astfel. Plăcerea în faţa priveliştei lumei scade şi se anulează prin însăşi repetarea şi menţiunea acestei privelişti.

Cea dintâi condiţie de menţinere şi reînoire a simţimântului estetic este deci **schimbarea peisagiului.**

Plăcerea pe care ne-o procură schimbarea peisagiului fizic — indiferent dacă peisagiul e sau nu ceeace obişnuim să numim „frumos" — văzut din trăsură, din automobil, din tren, e de natură estetică. Tot astfel plăcerea de a privi focul care-şi schimbă atât de repede forma flacărilor. Cinematograful îşi datoreşte în bună parte succesul nu numai cuprinsului propriu-zis al filmelor, ci şi plăcerii estetice elementare produsă de succesiunea rapidă a personagiilor.

Din aceste două fapte — bucuria prin existenţa în faţa priveliştelor lumei şi schimbarea peisagiului pentru menţinerea bucuriei — vom trage încheerea că unui joc cât mai original şi mai complex de privelişte, îi va corespunde o plăcere cât mai vie şi mai durabilă de natură estetică.

2) **Fiinţa estetică perfectă.**

Am pomenit cuvântul „joc" ; nu e prea greu să aducem aci prezenţa copilului care prin deplina-i libertate faţă de sine, de natură, de societate (nu ştie mai nimic, nu are grija nimănui) prin simţirea-i proaspătă şi dornică de viaţă, este fiinţa estetică perfectă. Copilul în chip firesc ştie şi vrea numai să se joace. Este crud cu alţii, pentrucă pe el îl interesează numai privelîştea, şi cele mai îngrozitoare cataclisme — moarte, cutremure, prăbuşiri, incendii — pentru el tot jocuri sunt.

Nu voim să spunem că e lipsit de celelalte facultăţi ale vieţei. Copilul are îndeosebi, exagerat, instinctul pericolului şi, deviat, instinctul sexual. Dar starea lui firească, permanentă, întretăiată excepţional de elemente străine, e bucuria **estetică pură**, din priveliştea lumei şi jocurile ei ! [1]

Această firească „stare de graţie" care ţine ne'ntrerupt până la o vârstă relativ înaintată — deobicei până la apariţia pubertăţei, când copilul se deşteaptă cu durere la marile porunci ale lumei dinăuntru şi din afară — este condiţia cea mai prielnică scânteilor de invenţie, căreia îi datorăm toată civilizaţia. Spiritul inventiv şi bucuria estetică sunt caracteristice puerile, pe care oamenii din ultimele două veacuri şcolile de azi — de la cele elementare la cele superioare — cultivă spiritul inventiv şi atitudinea estetică. Vom reţine doar vechea afirmaţie care s'a făcut despre artişti, că sunt nişte „copii mari".

Dacă influenţa omului matur asupra copilului şi spiritului copilăresc e discutabilă, influenţa copilului asupra omului matur, deşi necultivată, e sigură. Indiferent de rezistenţa omului matur, molipsirea se face instantaneu. Surâsul are înfloreşte pe figura celei mai zbârcite babe sau a moşului celui mai ursuz, de'ndată ce apare copilul cu fireasca şi proaspăta lui bucurie estetică, e un fapt de observaţie comună. Pentru autorul oricărui tratat de estetică — mare sau mic — apariţia copilului între oamenii maturi are un scop precis : **reîmprospătarea puerilităţei**, mulţumită căreia omul matur îşi reînoeşte inventivitatea care-i uşurează biruinţa în viaţă, iar spiritul său încovoiat asupra tristelor realităţi înconjurătoare, redobândeşte virtutea de a se bucura din nou de priveliştea lumei şi jocurile ei.

3) **Spectatorul în faţa operei de artă.**

Opera de artă, desfăcută de toate legăturile ei didactice, istorice, morale, şi sociale, în ochii spectatorului are acelaş preţ ca orice alt peisagiu al lumei. In faţa operei de artă spectatorul se găseşte însă în faţa peisagiului ridicat la alt plan, în plânsul în care se află sticluţa de parfum faţă de zece mii de kilograme de flori, sau formula logaritmică faţă de o înmulţire care ar dura câteva decenii.

De la peisagiul care glăsueşte direct şi uneori cu un farmec special, elementar, omului celui mai simplu, până la acelaş peisagiu închis în filele unei cărţi, e o distanţă psihologică prea mare ca să ne închipuim că ar putea fi cu uşurinţă străbătut de orice suflet. E nevoe de o pregătire şi un efort din partea spectatorului spre a se ridica de la peisagiul fizic la acea lume de ruguri luminoase, în joc frizat, pe care perversiunea creatoare a omului o închide în câteva file fragile de hârtie.

Şi aci apare greaua problemă a spectatorului în faţa operii de artă : fineţea organelor lui de percepţie, calitatea şi educaţia firii lui estetice.

Deşi în mai toate tratatele de estetică factorul receptiv a fost lăsat pe al doilea plan, **el e singurul în stare să autentifice şi să valorifice, prin starea sa estetică, existenţa reală şi specială a fenomenului estetic.** Se crede îndeobşte că fenomenul estetic purcede de la artist — factorul creator — care e mai mult sau mai puţin perfect, mai mult sau mai puţin original ; factorul receptiv — spectatorul — a fost luat ca de la sine înţeles perfect, **eroare care a falsificat şi falsifică pe de-a'ntregul în judecata oamenilor însăşi natura fenomenului estetic.** Operile de artă nu sunt produse ale sentimentului estetic, artistul nu purcede de la sentimentul estetic în frenezia sa creatoare, ci de la forţe sufleteşti diferite, dacă nu chiar contrare şi vrăjmaşe sentimentului estetic, pe când atitudinea receptivă estetică ţine exclusiv de capacitatea şi calitatea spectatorului.

De la acest adevăr înainte, critica literară şi artistică — dacă nu este ea însăşi obiect de artă — ţine de orice altă disciplină mintală, nu însă şi de cea estetică. Critica literară şi artistică n'are altă valoare decât aceia a individului care o exercită, şi nu va putea ridica pe nici unul din cititorii săi la treapta de percepţie estetică la care se află, dacă cititorii săi n'au aceiaşi calitate receptivă, sau una superioară. Utilitatea criticei literare şi artistice stă în recunoaşterea acestei relativităţi a spectatorului şi în denunţarea fiinţelor simili-artistice. Când intueşte, descoperă, recunoaşte şi iniţiază, criticul scrie doar un ziar intim.

De la acelaş adevăr înainte — relativitatea spectatorului — trebue să recunoaştem legitimitatea existenţei tuturor fiinţelor artistice, creatori şi opere de artă, până la care se pot ridica spectatorii doritori de plăceri estetice [1]. Grupele artistice care s'au ivit în toate timpurile şi în toate ţările au fost mai curând asociaţii în jurul unei axe la anumit nivel în universul estetic, decât asociaţii artistice pe „principii" diferenţiate.

Uriaşa literatură care s'a scris şi se mai scrie în acest domeniu e provocată de nerecunoaşterea diferenţierii celor trei factori (creator, spectator, operă de artă), care alcătuesc fenomenul estetic. S'au emis directive critice din punctul de vedere al unui creator, a cărui cauză psihologică de creaţie au ridicat'o la rangul de universal principiu de artă.

S'au emis directive din punctul de vedere al operei de artă, cerându-li-se anumite „tendinţi" — de cuprins sau de formă — care ar influenţa în bine şi în util pe spectatorul doritor de emoţii estetice. In sfârşit o seamă de esteţi au ridicat sensibilitatea lor extrem de vie la rangul de principiu de artă, lăsând astfel deoparte toate treptele intermediare pe care se produc, uneori la categorii sociale întregi, autentice şi uriaşe bucurii de artă. Aceşti esteţi sunt însă foarte puţin numeroşi , ei au privilegiul distins de a lupta pentru cât mai complexe mai subtile şi mai originale privelişti de ar-

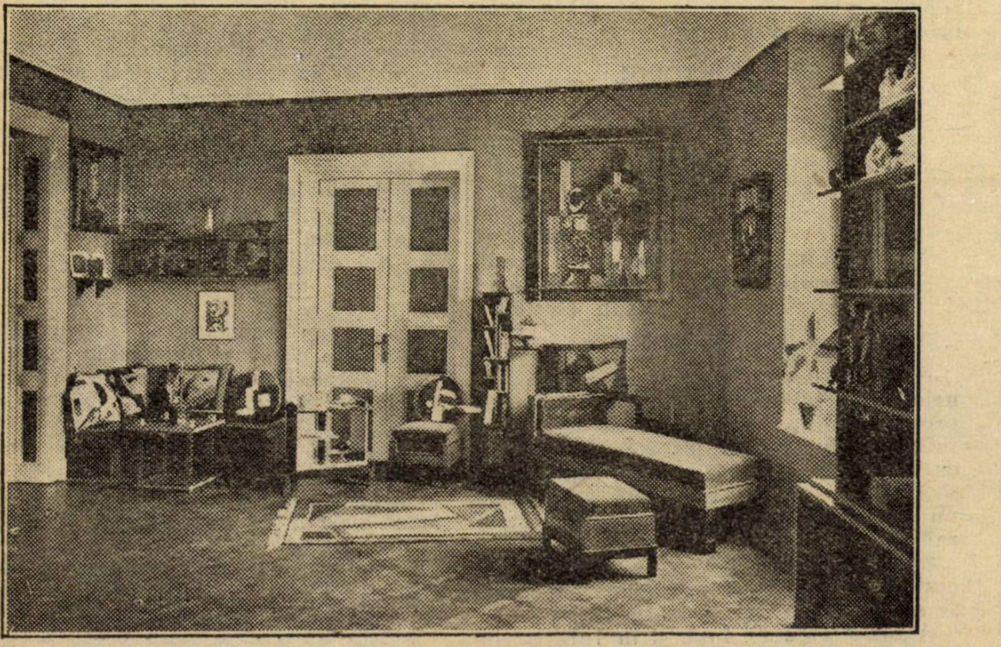

DIN ,EXPOZIŢIA ACADEMIEI ARTELOR DECORATIVE

---

[1] Un tată ne povesteşte următoarele : „Micul meu prieten Marcel a plâns cu lacrimi grele din pricină că trebuia să se despartă de tatăl său, chemat de treburi pentru o vreme în alt oraş. Toate ameninţările, toate făgăduelile n'au isbutit să alunge durerea copilului. Singurul mijloc de a-l potoli încă vre-o câteva clipe măcar, fusese că taică-su l'a luat la gară De pe platforma vagonului tatăl făgăduia o mie şi unul de daruri copilului care se zbătea plângând între braţele mamei. Dar de'ndată ce trenul a pornit şi tatăl făcea semne şi mai pasionate cu gura şi batista, copilul potolit ca prin minune, încântat, cu ochii mari privea — nu la fiinţa atât de iubită a tatălui pe care, vai !... o perdea — ci... la roatele vagoanelor **care se'nvârteau.**

[1] Trebue să facem distincţia între plăcerea pe care o resimte croitoreasa care citeşte cu foc aventurile „Miresei răpită în noaptea nunţei", şi aceia a inginerului care citeşte o strofă de Paul Valéry : e distincţia însăşi a plăcerei estetice, de celelalte plăceri ale vieţei.

Chestiuni de limbă

— SCHIŢA —

Lui **Sergiu Ionescu**

In tramvai... Atmosferă specială pentru discuţii pur teoretice şi anonime. Tribună ambulantă de desbateri neaşteptate şi fără scop, — şarpe huruitor, elocuent şi impersonal, — tramvai...

Chestiuni de filologie...

— „Domnule, sfânt e tramvaiul !..."

Un domn surâzător, pornind subit, fără cauză, zise :

— „Atât numai că nu se zice corect **tramvai...**"

— „Dar cum ? !..." zise tot surâzător necunoscuta persoană..."

— „Dacă ai cunoaşte isvorul din care purcede cuvântul, n'ai mai spune aşa..." răspunse grav cu vocea îngroşată,—cealaltă persoană anonimă.

Oarecum atins, răspunse celălalt :

— „Limbă ?... Ce limbă ?... Care limbă ?...."

— „De sigur, domnule, de sigur... Limba de origine : limba scandinavă..."

— „Serios ?..."

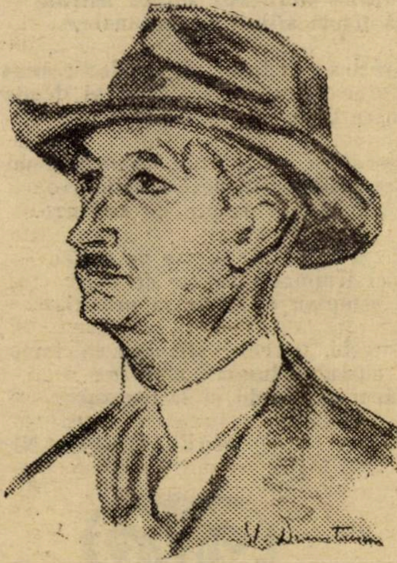

AL. LASCAROV MOLDOVANU

— „De sigur... Dacă ai şti, ai spune **tremuè** (cu accent pe ultimul e)..."

— „Fugi domnule de-aici... Nu fii caraghios... Eu ştiu că-i zice **tramvai...** Asta !..."

— „Ştii d-ta, — dar nu e bine..."

Atrasă de perspective etimologice, o a treia persoană, îşi desfăşură, nechemată, cunoştinţele :

— „Dacă vreţi să ştiţi : exact-exact nu e nici **tramvai**, nici **tremuè...** Adevărata pronunţie este..." şi când vru să spună, fu întreruptă de a doua persoană :

— „Te rog, te rog... nu primesc lecţii... Eu ştiu acest lucru **ad originalem...**"

— „Ştii d-ta — zise a treia anonimă — dar pronunţia adevărată, clasică, e **tranvé** (cu n şi cu e accentuat...)"

— „Pfu !... Mă rog unde aţi auzit dv. această pronunţare ?..."

— „Eu, domnule, am auzit'o cu prilejul celui din urmă voiaj în Europa..."

— „Da ? !..."

Cel cu **tramvai** tăcuse în faţa acestor desbateri, care începeau a fi **savante** pentru el...."

Cel de-al treilea, urmă :

— „Trebue un **distinguo :** dacă frecventăm unele cercuri, atunci... (şi vorba nu se mai auzi din cauza sgomotului).... iar dacă, oricum... atunci..." (şi iar vorba nu se mai auzi)...

Cel cu **tremuè**, fixat bine în gulerul tare şi privind oarecum **de travers** pe cel cu **tranvè**, — ţinea buzele umflate una peste alta, parcă ar fi fost botos din natură.

Câteva chipuri obosite şi plictisite, între care o privire de domnişoară clorotică şi două puncte negre cu cearcăne de nesomn în jur, ale unei doamne mai în vârstă — constituiau oarecum **ansamblul** celor trei persoane anonime, prinse în mrejele neînţelese ale etimologiei şi — putem zice — şi ale foneticei... Iar o a treia pătură înconjurătoare o făceau : cealaltă lume din **tremuè**, — sgomotul — şi infinitul de afară...

O tuse uscată şi semnificativă, ca a celora care se pregătesc să ţină un discurs la o adunare comemorativă, — dovedea că în discuţiune, intervine o a patra componentă...

Un domn, bine după înfăţişare, dar cu nasul prea „puţin cam mare", interveni, gâfâind de-o emoţie interioară :

— „Dacă vreţi să ştiţi, nici una din pronunciaţiunile postulate până în momentul de faţă, nu sunt, — cum să zic ? — puse **à point...** Hm !... Hm !..."

Cei trei ascultau, în diferite poziţii, dar sceptici...

Oratorul urmă larg :

— „Adevărata pronunciaţiune stă în găsirea isvoarelor profunde ale limbei — cum să zic ? — de origine... In jargon clasic, cuvântul se pronunţă **tremuai...**"

Cei trei — şi înconjurimea — căscară ochii...

Cel de-al patrulea privea doctoral, decisiv şi definitiv...

Tramvaiul (fără pronunciaţiune precisă) mergea, — şi mai ales huruia, nepăsător, în fierăria lui, de demnurile ce i se dădeau...

De-o bucată de vreme, oleacă mai deoparte, stătea atent, cu mustăţi prea „puţin cam lungi" şi cu un neg bine plasat, un al cincilea anonim... După chip, se vedea că îl frământă şi pe el demonul tramvaic de a intra neapărat în discuţiune, — şi mai înainte de a se sui la tribuna liberă şi anonimă, — surâse în părul bine lins al negului precis şi negru... Dădu apoi cu cotul unui tovarăş din dreapta şi mai înainte de a intra în discuţia **publică**, se întreţinu cu tovarăşul într'o scurtă convorbire **particulară :**

— „Auzi, neică, ce zic ăştia ? !..." Voia să-şi facă aderenţi sau să cerce dacă nu cumva e un prost.

Tovarăşul zise :

— „E nişte proşti, mă neică..."

Incorajat de această aprobare, negul făcu o sforţare şi ajunse pe tribuna celor patru... Şi cum nu cunoştea regulele prosodice, irupţia lui fu precipitată :

— „Ce tot umblaţi dv. cu mişmişuri ?... Ce **tranvalé, tremurè, tramvoà ? !...** Gogoşi, — al neichii cu dulce... — gogoşi..."

Toţi aşteptau, oarecum indignaţi.

Omul urmă :

Gogoşi, — pă cinste... ăsta-i traivan, neiculiţă... cum te văz... Ce-mi tot umblaţi cu acadele ? !..."

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

O SEAMĂ de CUVINTE

In 1835, Liszt făcând în provincie un turneu de concerte, avu neplăcerea să constate, într'un mic orăşel, că în sală nu sunt decât 7 persoane. El nu se turbură, ci ieşind pe scenă, ţinu următorul discurs :

„Doamnelor şi domnilor, sunt foarte încântat de atenţia dv., dar găsesc că sala aceasta nu este destul de confortabilă şi deci, dacă acceptaţi, voiu transporta pianul la hotelul meu, unde voiu executa programul anunţat".

Propunerea fu primită şi Liszt oferi invitaţilor, în afară de muzică, o masă copioasă, cu şampanie şi delicatese.

A doua zi, fu anunţat un al doilea concert, la care tot oraşul se grăbi să vină. Dar de data aceasta, artistul se prezentă, cântă două bucăţi şi plecă.

Şi de atunci Liszt nu mai fu văzut prin acel orăşel.

*

Celebrul actor italian Mascarotti avea odată o mare nevoie de bani. Cum se pricepea şi la pictură, el se angajă să facă portretul unui american. Dar îndată îi apăru o piedică grozavă : pictorul n'avea pânză. După multe căutări, găsi în culisele teatrului o tobă făcută din piele de măgar, pe care o luă, o puse într'o ramă şi făcu portretul. Asemănarea era perfectă şi americanul încântat.

Dar venind timpul ploilor, portretul începu să se strângă devenind de nerecunoscut. Primăvara, proprietarul tabloului tot mai căuta cauza acestui fenomen, când văzu că, sub influenţa timpului uscat, portretul îşi reia vechea fizionomie. Şi acest accident se repetă, astfel că tabloul fu întrebuinţat ca barometru.

„Iată că mă strâng, spunea americanul, deci vom avea ploaie".

*

O doamnă invită, într'o zi, pe Alex. Dumas la masă şi-l aşeză alături de un general cărui îi vorbise cu multă căldură despre spiritul marelui romancier. Dar cum acesta nu-şi întrebuinţa gura decât pentru mâncare, doamna îi reproşă :

„Dragă maestre", nu e frumos din partea d-tale că nu vorbeşti nimic ; generalul era foarte bucuros de a te fi întâlnit".

„Oare eu l-am rugat să tragă vreo salvă de tunuri ?", răspunse Dumas.

ZOE V. LECCA

---

tă, în vederea unor bucurii de intensitate corespunzătoare.

Fenomenul estetic privit in întregimea lui ne arată că bucuria estetice este relativă la personalitatea creatorului operei de artă, relativă la calitatea spectatorului. Originalitatea, ura de repetiţie, care prezidează la producerea plăcerii estetice, se vădeşte astfel dominând şi raporturile cu totul personale de la individ la privelişte, de la spectator la operă — **creând şi'n aceste raporturi privelişti pururi inedite.**

F. ADERCA

Ardealul şi problemele culturale

Tirania din umbra legilor

In anul când „Tribuna" din Sibiu îşi înceta, după 20 de ani de apariţie regulată şi neîncetată, apariţie pentru totdeauna, ziarul maghiar care apărea atunci în Bucureşti „Bukaresti Magyar Ujsag scria :

„In România 150.000 de maghiari îşi câştigă în permanenţă pâinea, pe care acasă nu o pot găsi. Unde se găsesc în grupuri mai mari pot să se organizeze în societăţi, să înfiinţeze şi să întreţină şcoli şi biserici. Nimenea nu-i împiedică ca între zidurile acestor societăţi, şcoli sau biserici să ducă o viaţă cu adevărat maghiară. Nu este adevărat că maghiarilor le-ar merge rău în România, unde industria şi comerţul unguresc sunt primite cu mai multă simpatie decât cele din alte state".

Dacă nu s'ar cunoaşte spiritul larg de toleranţă care a domnit totdeauna în vechiul Regat faţă de naţionalităţi, s'ar putea crede, că această declaraţie a ziarului maghiar din Bucureşti a fost făcută sub o presiune din partea autorităţilor române. Deşeartă credinţă! Pe vremea aceea autorităţile române nici idee nu aveau ce va să zică o problemă naţională în România sau, cum s'ar zice azi, o „problemă minoritară". Era atâta libertate în vechiul regat român, încât nimeni nu se sinchisea de ceea ce se tipărea într'un ziar maghiar care probabil că n'avea mai mult de 1000 de cititorii în tot regatul.

Alta era însă adevărata cauză care a determinat ziarul maghiar din Bucureşti să facă declaraţia de sus. Intre procurorii maghiari şi presa română din Ardeal se întinsese rău coarda şi ameninţa în tot momentul să se rupă. Factorii politici responsabili dela Budapesta îşi dedeau foarte bine seama de şubrediţatea acţiunei lor de prigoană împotriva presei române din Ardeal şi ca să mascheze ilegalitatea acestei acţiuni acuzau prin presa judeo-maghiară dela Budapesta guvernul din Bucureşti de persecuţiuni împotriva maghiarimei, care trăia răsleţită, în situaţii sociale foarte inferioare, şi prin urmare fără nici un pericol, în diferitele oraşe din vechiul Regat. Atacurile acestea deveniseră în anul 1903 atât de dese şi vehemente încât presa maghiară din Bucureşti, care îşi dedea mai bine seama de realitate, se văzu nevoită să protesteze împotriva presei dela Budapesta. Intr'un număr din acelaş an, acelaş ziar maghiar din Bucureşti se văzu nevoit în urma minciunilor sfruntate ale confraţilor săi din Budapesta, să-şi avertizeze confraţii „să nu mai facă pe apărătorii maghiarimei din România, care se simte foarte bine aici".

In acelaş timp „Tribuna" din Sibiu făcea bilanţul pedepselor îndurate, în bani şi în temniţă în ultimul deceniu dela 1893—1903. Bilanţul acesta se prezenta, în cifre, în următorul mod :

Amenzi în bani şi spese de proces	Cor.	40.656.55
Spese cu întreţinerea redactorilor închişi		16.262.—
Total coroane		56.918.55

In aceeaşi perioadă de ani redactorii „Tribunei" au suferit în total 17 ani temniţă de stat.

Citind azi articolele din „Tribuna" din acea vreme, împrocesuate de procurorii maghiari rămâi nedumerit. Pe de-oparte surprinde nedibăcia profesionistă a autorilor articolelor împrocesuate, mai cu seamă ai celor din ultimii ani, pe de altă parte nu-ţi poţi explica procedeul procurorilor maghiari, cari au putut găsi în acele articole motive destul de grave pentru a trage în judecată nu câţiva gazetari, ci un întreg popor.

Lucrurile de-atunci, văzute prin prisma judecăţii de azi, nu pot avea decât următoarea explicaţie :

Sciziunea dintre „Tribuna" şi „Tribuna Poporului" s'a făcut în detrimentul politic şi moral al celei dintâi. Curentul activist triumfaşe asupra celui pasivist. Opinia publică se declarase în majoritate covârşitoare pentru activitatea politică şi multă lume nu mai putea înţelege cum de conducerea partidului naţional persista încă cu încăpăţânare în pasivitate. De ani de zile se făcea prin „Tribuna Poporului" şi prin „Libertatea" propagandă activistă şi cu toate acestea „Tribuna" scria la 24 Ianuarie 1903, cred că prin pana regretatului Ion Scurtu următoarele rânduri, ceeace dovedeşte în mod eficace că, conducerea partidului naţional din acele timpuri nu mai era orientată asupra adevăratului sentiment al poporului român.

„Partidul activist scrie „Tribuna" la loc de frunte, poate servi de un refugiu sigur şi comod pentru toţi aventurierii, cari în lipsă de altă ocupaţiune serioasă şi cinstită într'o bună dimineaţă s'ar decide să-şi pună candidatura în vre-un cerc electoral român".

Era evident, că „Tribuna" îmbătrânise în cei 20 de ani de apariţie ca şi când ar fi trăit 200 de ani. Oficialitatea partidului naţional n'a ştiut să ţină pas cu evoluţia timpurilor moderne nici pe teren politic şi mai puţin pe cel cultural, căci în vreme ce în primii ani de apariţie ai „Tribunei" s'au editat în biblioteca poporală a „Tribunei" 48 de numere, în ultimii zece ani nu s'a mai publicat nici o singură broşură, iar suplimentul literar care mai masca în ultimul timp tradiţia culturală, n'a avut nici o calitate.

Nu mai încape discuţie că în urma sciziunei „Tribuna" intrase în perioada de decadenţă, care şi sfârşi cu încetarea apariţiei în ziua de 16 Aprilie 1903.

Adversarii politici şi publiciştii dela Arad simţiseră atât slăbiciunea celor rămaşi în jurul „Tribunei" cât şi noul puls al opiniei publice şi prin urmare începuseră atacuri vehemente împotriva celor dela „Tribuna". In lupta aceasta desperată nu se cruţa nici un mijloc. Cei dela „Tribuna" erau atacaţi nu numai în privinţa atitudinei lor politice, ci atacurile atingeau de multe ori şi viaţa lor intimă familiară. Lupta degenerase până la scârbă.

Situaţia aceasta penibilă era cu atât mai grea cu cât cei dela „Tribuna" erau puşi oarecum sub interdicţie, căci nu aveau voie să riposteze cu aceleaşi mijloace.

In astfel de împrejurări era evident, că guvernanţii şi presa dela Budapesta găseau destule prilejuri să dea în poporul român. Presa judeo-maghiară ţipa ca din gura şarpelui împotriva „valahilor", iar procurorii intentau procesele cu duiumul. Ţinta tuturor era desfiinţarea „Tribunei". Se proclamase tirania din umbra legilor şi procese peste procese curgeau, uşurate în mare parte şi de felul cum se scria în ultimii ani la acest ziar cu un început atât de glorios.

Politica împotriva naţionalităţilor se inaugurase cu mult succes la Budapesta. Care erau obiectivele acelei politici ne-o spune şovinistul ziar judeo-maghiar **„Budapesti Hirlap"**, care scrie la acea epocă :

„Unul dintre cei mai puternici factori ai propagandei naţionale este lăţirea foilor de limbi străine din patrie şi din străinătate. In Ungaria apar 394 de publicaţiuni străine şi 6572 de publicaţiuni străine sunt importate de peste graniţă".

(Relevăm aici pentru minoritarii noştri faptul, că şi presa maghiară califică naţionalităţile din fosta Ungarie ca „străini").

„Al doilea mijloc, spune mai departe acelaş ziar al propagandei naţionale este **şcoala**. După 36 de ani de viaţă constituţională sunt încă, conform statisticei ministeriale, 1500 de învăţători, cari nu ştiu sau nu vreau să propună în limba maghiară".

Aşadar obiectivele politicei ungare erau presa naţionalistă şi şcoala confesională. Impotriva acestora se deslănţuise toată furia. Din nenorocire atacul acesta găsi în presa românilor ardeleni un teren prielnic după sciziunea dintre **„Tribuna" şi „Tribuna Poporului"**.

ION BAILA

Hermanosa din Corint

Tainele Hexamiliei

— Vedeam pe ziduri umbra de cărbune
şi mă opream, de frică să răsune
în pieptul meu bătăile nebune.

Apoi fugii spre Cenchres, către port :
simţeam că dorul nu pot să-l mai port ;
plesnea deasupră-mi vântul ca un cort.

Când apucai cărarea cotitoare
şi m'ameţiră portocalii'n floare,
mă'mpleteceau petelele'n picioare.

Sub cearcănul de lună străveziu,
se zugrăvise cearcănul lor viu
în roua unui fluier argintiu.

Şi dintr'odată o femeie, două
sărind pişcate, pare-se, de rouă,
prinseră-aripi ca pentru-o zare nouă.

Jucau, se sbeguiau cu sânii goi.
Acum prindeau pământ ; foşneau din foi ;
şi braţul încrustat era altoi.

Dar vreascuri noi pocniră din crotale,
rupând ştergarul zărilor astrale
cu ţipete silhui de bacanale.

Svârleau în lună pieptul lor cabrat
pân'se frângeau în iarbă, şi deodat'
se surupau în tropot sacadat.

Un semn — şi hora lor ţăcănitoare
se'nşurubă'n frenetică vâltoare,
până căzură fripte de sudoare.

Un salt făcuse turma de satiri,
căci trupurile prinse de delir
îi aşteptau cu stele în priviri.

Perechi, perechi stingeau în iarba mare
a ritmului lunară aiurare :
văzui un şir de stele funerare. —

MARCEL ROMANESCU

MUZICA

ROMAIN ROLLAND

O, muzică ce deschizi adâncurile sufletului. Tu nimiceşti cumpănirea obişnuită a sufletului. In viaţa de toate zilele, sufletele sunt ca nişte cămări închise înăuntru, se vestejesc puterile neîntrebuinţate, virtuţile şi viciile a căror întrebuinţare ne stânjeneşte; înţeleapta raţiune practică, laşul simţimânt comun, ţin cheile cămării. Nu arată decât câte-va placarde, în mod burghez orânduite. Muzica însă poartă ramura magică ce face să cadă încuietorile. Porţile se deschid. Demonii inimii ies la iveală. Şi sufletul se vede liber, pentru prima oară.

■

Totul e muzică pentru un suflet muzical. Tot ceeace vibrează. se mişcă, palpită şi se agită, zilele însorite de vară, nopţile în cari suflă vântul, lumina ce se răspândeşte, scânteierea astrelor, furtunile, ciripitul păsărilor, bâzâitul insectelor, freamătul arborilor, vocile dragi ori urâte, gălăgia dintr'un cămin, a uşei ce scârţâie, a sângelui ce umflă arterele în tăcerea nopţii, — tot ce există, e muzică: nu trebuie decât ascultată.

■

Muzica, într'o casă e ca soarele într'o odaie. Muzica e afară, peste tot, când tu respiri aerul proaspăt al Domnului.

■

Afară că-i o artă intimă, muzica poate fi şi o artă socială; ea e fiica reculegerii şi a durerii; dar poate fi şi a veseliei şi chiar a frivolităţii. Ea se conformează firii tuturor neamurilor şi vremurilor; când i se cunoaşte istoria şi diferitele forme pe cari le-a luat în scurgerea veacurilor, nu mai e de mirare contradicţia dintre definiţiunile date de esteţi. Unul numeşte muzică o arhitectură în mişcare; altul, o artă de pură expresiune morală. Pentru cutare teoretician, esenţa muzicii e melodia, pentru altul armonia. Şi într'adevăr toate acestea sunt adevărate şi au cu toţii dreptate. Muzica este o architectură de sunete în anumite veacuri de archiectură şi la popoarele architecte, ca la Franco-Flamanzii din sec. XVI-lea. E desen, figură, melodie frumuseţe plastică la popoarele pictore şi sculptoare, ca Italienii. E poezie intimă, efuziune lirică, meditaţiune filosofică la popoarele cu dar poetic şi filosofic ca Germanii. Muzica s'adaptează tuturor condiţiunilor societăţii. E o artă a curţii galante şi poetice dedată în timpul Reformei; o artă de salon în sec. XVIII-lea, odată cu apropierea revoluţiei, devine expresiunea lirică a personalităţilor revoluţionare; ea va fi glasul societăţilor democratice ale viitorului, după cum al societăţilor aristocrate din trecut. Nici o formulă n'o 'ncercuieşte. Muzica e cântul veacurilor şi floarea istoriei, ea creşte pe durerea şi pe veselia omenirii.

*

In sunete, produse chiar de-un prost, se află atâta putere de viaţă, încât pot deslănţui furtuni într'un suflet naiv.

■

Inflorirea dezordonată a lirismului individual are de vre-un secol şi jumătate ceva bolnăvicios. Măreţia moralei consistă în a simţi şi stăpâni mult, în a fi sobru în vorbe şi cast în gândire, a nu o expune, a vorbi de-o privire, de-un cuvânt profund, fără exageraţiuni copilăreşti, fără isbucniri femeieşti, pentru acei ce ştiu să priceapă în puţine vorbe, pentru oameni. Muzica modernă care ştie să vorbească atâta despre sine şi amestecă la orice vorbă, mărturisiri indiscrete este o lipsă de pudoare şi de gust. Seamănă cu acei bolnavi cari nu se gândesc decât la boalele lor şi de cari nu se mai plictisesc să tot vorbească altora, cu amănunte respingătoare şi caraghioase. Ridicolul acesta al artei se acuză de vre-un secol.

*

Spectacolul veşniciei înflorirea muzicii e o binefacere morală. E o odihnă în mijlocul agitaţiei universale. Istoria politică şi socială e o luptă nesfârşită, o împinsătură a omenirii către un progres veşnic discutat, oprit la orice pas, recucerit bucată cu bucată, cu o împătimire grozavă. Dar din istoria artistică se degajă un caracter de plinătate şi de pace. Progresul nu-i aici. Cât de departe am privi înapoia noastră, vedem că perfecţiunea a fost de-acum atinsă şi e absurd acel ce crede că străduinţele veacurilor au putut apropia pe om de-o treaptă mai aproape de frumuseţe, dela sf. Grigore şi Palestrina. Pentru spirit nu există nimic trist şi umilitor. Dimpotrivă arta este visul umanităţii, un vis de lumină, de libertate, de forţă senină. Visul acesta nu conteneşte niciodată şi n'avem de ce să ne temem în viitor. Neliniştea şi orgoliul ar vrea uneori să ne încredinţeze că am atins piscul artei şi ajunul declinului. Aşa a fost întotdeauna.

In toate veacurile s'a gemut: „Totul s'a spus, de-acum, e prea târziu!“ S'a spus poate chiar totul. Insă totul a mai rămas să fie spus. Arta este inepuizabilă ca şi viaţa. Nimic nu face lucrul acesta mai adevărat ca muzica nesecată, — oceanul de muzică ce umple veacurile.

trad. de M. GRINDEA

Pasteluri ludustriale

După amiază

Prin porumbişti, departe de oraş
Mă plimb şi porumbiştile îmi cântă —
Şi sufletu-şi croieşte nou făgaş
Prin vântul ce prin lanuri se avântă

...Şi sufletu-mi dospind şi cânt şi lan,
Mă pierd de-oraş cu pitorescu 'n zare...
Dar înnapoi mă ia un horn avan
Cu-adâncă şi prelungă suspinare...

STELIAN CONSTANTIN

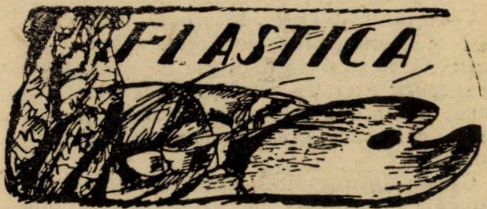

ARTA, PROFESORUL ŞI ABECEDARUL

(Divagare nesusţinută)

Am colindat prin câteva expoziţii dearândul — şi m'am întors acasă cu sufletul greu de gol.

Hotărît: avem prea mulţi pictori cari ar fi putut împlini în viaţă, alte rosturi, cu temeiuri mai binecuvântate.

Goana după carierile artistice este o boală a veacului nostru.

Pricinile cari o provoacă sunt amorul propriu şi lenea.

Dar mai presus de toate ignoranţa.

De aici atâtea victime, în mare măsură nevinovate.

Căci vinovatul adevărat e şcoala.

Nu mă gândesc numai la şcoala de Arte Frumoase, — despre a cărei dezastruoasă înrâurire asupra tineretului m'am ocupat dese ori, — ci la ori ce aşezământ public sau privat unde copilul cade sub suggestia **profesorului.**

Fiindcă nu există — în ogorul artei — mentalitate mai dăunătoare sufleteşte şi mai derutantă socialmente, de cât aceia a profesorului.

Fireşte, vorbim de profesorul tip: prostuţ pedant şi suficient.

Adică cel mai bine notat în cataloagele oficialiităţii — şi cel mai în stima publică.

Profesorul tip ideal, trăieşte în afară de sensibilitatea epocii lui.

E, îndeobşte, un întârziat de câte-va secole.

Neîmplinit prin naştere şi educaţie — el nu poate recunoaşte nici o valoare, prin efort propriu.

Almanahurile, monografiile şi istoriile sunt singura lui călăuză.

Ceeace nu este consacrat — prin timp şi erudiţie — nu există.

Dacă nu există pentru el — nu există nici pentru elev.

Astfel cetăţeanul cu studii superioare adică ieşit de sub teascul profesoral — nu cunoaşte şi nu cercetează, în literatură, de cât pe Dante, Shakespeare, Racine şi Goethe, în muzică pe Rossini, Mozart şi Verdi, — în pictură pe Michel Angelo, Raffael, şi Rubens — în critică pe Diderot şi Taine.

Aceasta pe tărâmul universalităţii.

Cât priveşte România — (fiindcă ţintim la profesorul **român)** — el ştie tot aşa de puţin lucru despre arta ţării lui, adică despre **manifestările sufleteşti superioare** ale patriei lui cât ştia acum cinci zeci de ani ultimul autor străin al ultimului volum de istorie universală.

Cafeneaua şi gazeta sunt, câteodată, singurele lui surse de informaţii, întâmplătoare, asupra artei noastre, pe cari însă, nu prea pune temei fiindcă profesorul tip nu crede decât în buchea doctă, cu autoritatea verificată.

Iată pentru ce cărţile noastre de şcoală începând cu acele pentru şcolile primare şi sfârşind cu acele pentru uzul universităţilor nu resfrâng nimic din marile frumuseţi sufleteşti, **actuale**, ale neamului nostru.

Cartea de şcoală — operă a profesorului — ţine pe copil până ce acesta ajunge om cu rosturi sociale, în cea mai desăvârşită ignoranţă despre cea mai înaltă, mai nobilă şi mai glorioasă însuşire a contemporanilor: **ARTA ROMÂNEASCA**.

Cercetând cărţile de şcoală ale copiilor mei, am putut, de pildă, afla că St. Iosif s'a născut la Giurgiu — dar n'am descoperit nici un rînd privitor la pictorii, sculptorii şi compozitorii noştri mari, cari fac peste hotare faima ţării noastre.

Graţie întunecimii profesorului — educator cu vorba, cu cartea şi cu pilda —arta românească nu circulă viu, nu pătrunde în masse, ca să le primenească şi să le înalţe sufleteşte, ci rămâne exclusiva preocupare a câtorva cercuri foarte restrânse, din capitala ţării.

De câţiva ani s'a introdus — dar numai pentru şcolile secundare **de fete,** — un curs de istorie a artelor.

Nume şi date...

Nici o cunoştinţă despre arta contemporană, nimic despre arta românească de astăzi.

Profesorul a stabilit şi aici fatala graniţă între sensibilităţile surori.

Istoria aceasta a artelor pentru domnişoare, rămâne simplu ornament de salon — şi caracterizează suficient halul de neseriozitate, ignoranţă şi ridicol a profesorului, furnizor de programe oficiale.

Ultimele expoziţii — produs al şcoalelor noastre sau al celor similare, străine, lasă cercetătorului, dornic de satisfacţii sufleteşti înalte, nu ştiu ce pâclă grea şi deprimantă nu ştiu ce gol lăuntric, peste putinţă de definit, însă jignitor şi dureros.

Guvernanţii au hotărît în ultimul timp să refacă şi să complecteze programa detestabilă a şcolilor noastre de Belle-Arte, din cari, în fiecare an, sunt aruncaţi în stradă pictori cu apucături de pedagogi răsuflaţi, şi profesori cu aere de artişti, groteşti.

Cu redactarea proiectului de reformă a fost însărcinat însă — tot un profesor.

Rezultatele sunt matematec cunoscute.

Şcolile de Belle-Arte vor rămâne mai departe ceea ce au fost până acuma: laboratorii de mumificare.

Reorganizarea şcoalelor noastre de Arte Frumoase e în strânsă şi organică legătură cu schimbarea atmosferii manualelor didactice care trebuiesc aduse la ritmul sensibilităţii şi preocupărilor contemporane.

Ziarul care a ridicat chestiunea cărţii de citire pentru copil, a pus cea mai serioasă şi mai surprinzătoare problemă a anului.

Păcat însă că s'a adresat — pentru condescendenţă faţă de cititori — mai cu seamă profesorilor, sau politicianilor cu mentalitate asemănătoare.

Pe mine, personal, m'ar fi pasionat să ştiu ce crede Enescu, Han sau Demostene Botez despre cartea şcolarului, de cât, bunuoară d. dr. Angelescu sau Madgearu.

Şi aş fi folosit — vă asigur — înmiit mai mult.

N. N. TONITZA

Cronica muzicală

ZALESKI ŞI RAICEFF LA „OPERA ROMANA": QUARTETUL „ROSÉ"

Spectacolele extraordinare organizate de „Opera română" au înfăţişat din nou publicului nostru două elemente lirice de seamă: baritonul **Zaleski** şi tenorul **Raiceff**. In afară de capacitatea vocală şi şcoala de cânt, este de atras atenţiunea în deosebi asupra forţelor actoriceşti. mijloacele dramatice pe care le utilizează aceşti artişti de operă în interpretările lor. De pe scenele lirice de unde ne vin, ei poartă spre noi din convingerile statornicite aiurea asupra interesului central pe care trebue să-l aibă acţiunea dramatică, scenică, teatrul, în reprezentaţia de operă. Muzica este de privit, deci, ca auxiliară, ca element susţinător şi promovator al dramei. Nu ca artă independentă, prin urmare aflându-şi finalitatea în sine însăşi, potrivit propriilor sale legi estetice, ci încadrată, alături de toate celelalte mijloace scenice, sporirii expresiunii şi intensificării interesului dramatic, — astfel trebue considerată şi tratată muzica în teatrul muzical. Oricât de covârşitoare preponderanţă este încredinţată muzicii, sau numai cântului chiar în unele epoci din istoria teatrului muzical, ceeace determină o lucrare muzicală drept **operă**, este tocmai această însuşire specifică a lucrării, pentru realizarea căreia este necesară o complexitate de mijloace scenice, la care se adaogă şi muzică, — tot ca mijloc, — împreunate într'un scop dramatic, teatral exprimat. Una este de exemplu, opera şi alta oratoriul, deşi la prima vedere, s'ar părea că sunt identice aceste două forme de muzică. Şi ceeace le deosibeşte — în general vorbind — este tocmai elementul teatral şi dramatic, hotărâtor în operă, de neaflat în oratoriu.

Cântăreţii Zaleski şi Raiceff, prin jocul lor, pledează pentru tema ce punem aci, iar succesele pe care le dobândesc în faţa publicului nostru dovedesc că se resimte şi la noi această nevoe de a orienta reprezentaţiile de operă spre un ţel dramatic. Iar cei ce vor profita mai mult, din înţelegerea şi adaptarea acestui principial punct de vedere, vor fi de bună seamă, cântăreţii români, dispunători abili de aşa frumoase glasuri, dar fără prea mult interes în afară de rari excepţii, pentru teatrul pe care sunt chemaţi să-l realizeze într'o reprezentaţie de operă.

Cele trei concerte de muzică de cameră date de **Quartetul „Rosé"** au trezit acelaş entuziasm de odinioară, readucând printre noi acelaş spirit şi fel înalt de înţelegere şi exteriorizare muzicală. Cei patru instrumentişti, **Arnold Rosé** (violina I), **Anton Ruzitska** (viola), **Paul Fischer** (violina II) şi **Anton Walter** (violoncel), nu pot fi socotiţi ca solişti de frunte. In execuţiunile lor, când compoziţia piesei impune un solo mai proeminent, pare chiar stingherit instrumentistul respectiv. Iar interpretarea ce dă părţii de solo apare nu ca o reliefare personală, ci mai mult ca o chemare a ansamblului. Căci forţa fiecărui instrumentist în ansamblu se valorifică. Au ajuns, într'adevăr, aceşti purtători de arcuşe la o desăvârşită contopire a fiecărui timbru în ansamblul general. Ai impresia că sunetele răsar dintr'un organism unitar, însufleţit de un singur ins, sonorităţile împletindu-se ideal într'o minunată ţesătură. Avântul concertant al quartetului „Rosé" este cumpănit printr'o gradare dinamică minuţioasă şi tempourile riguros observate fără însă ca un sunet măcar să fie mecanic, să nu fie greu de expresivitate, să nu întărească puterea de emotivitate a piesei executate.

GEORGE DIACU

INSTITUTUL DE LITERATURA

☐ In „Cuvântul literar şi artistic", preţiosul supliment literar de Duminică al „Cuvântului", aflăm o convorbire a d-lui profesor Ovid Densuşianu, în legătură cu soarta Institutului de literatură.

Pentru importanţa declaraţiilor, ca şi pentru gravitatea celor destăinuite, reproducem:

— „E adevărat că după discuţii în două şedinţe chestiunea s'a pus la vot în consiliul ţinut Sâmbăta trecută, dar rezultatul e atâta cât nimic. Din 12 profesori care erau de faţă 9 s'au abţinut, 2 au fost pentru recunoaşterea Institutului — D. Dragomirescu, fireşte, şi D. Rădulescu-Motru, — iar contra am fost numai eu. Exces de abţineri cum n'am mai văzut la votările dela Facultate. Hipertrofiem mereu compromiterile şi comicul.

„Atitudinea profesorilor era totuş clar indicată de legea învăţământului superior, care spune, la art. 58—59, că nu se poate crea pe lângă o catedră fie vreun institut, fie vreun laborator, decât dacă se cere avizul facultăţii respective.

Cu Institutul de literatură nu s'a procedat aşa: Facultatea de litere nu a fost întrebată asupra utilităţii lui. El a ieşit din cădelniţa politicei; luni de-a-rândul D. Dragomirescu a cântat genialitatea protectoare din partidul liberal şi, ca răsplată, într'o bună zi, Institutul a răsărit din voturile dela Cameră.

„Chiar dacă nu ar fi legea, un simţ elementar de colegialitate ar fi trebuit să-i spuie d-lui Dragomirescu să ceară părerea celorlalţi profesori şi să i se spună dacă s'ar fi arătat că numai de institut de literatură nu avea nevoie Facultatea noastră, şi mai ales aşa cum îl înţelege dânsul: cu neştiinţa literaturii, cu procedee de balcanism şi cu suspecte operaţii la care sunt făcuţi părtaşi şi studenţii.

„Multe fac politica şi servilitatea chiar la Universitate, dar mă miră că un ministru al instrucţiei şi Camera au putut lua în serios neastâmpărul în continuă tovărăşie cu ridicolul. D. Dragomirescu a fost totdeauna antipodul bunului simţ şi atitudinile-i hilariante i-au fixat de mult silueta — cu intrusiuni în critică, unde neînţelegerea ridicolului arată şi ea inaptitudinea cuiva.

„Dacă ridicolul institutului zis de literatură se resfrânge şi asupra celor care au patronat înfiinţarea lui, credeam că măcar votul Facultăţii de litere îl va îngropa. A fost şi el o privelişte făcând şirag cu altele, un adaus la ce mereu răsare din fauna noastră universitară".

E C O U R I

CAPITULARE

In ciuda tuturor previziunilor premiul literar al „Universului Literar“ nu mai poate fi acordat.

Regretele noastre nu vor atenua niciodată sângele rău pe care acest premiu l-a făcut celor peste două sute de concurenți.

Cu toate scuzele pe care o astfel de situație, le comportă, ținem manuscrisele la dispoziția d-lor autori-concurenți.

Ele pot fi sau ridicate dela redacție sau expediate, de către noi, la adresele originare după un aviz anume al d-lor autori.

REDACȚIONALE

☐ In numerele viitoare vom începe publicarea marelui poem „Cei doisprezece“, de **Alexandru Blok,** în traducerea d-lui **Ion Buzdugan.** Versiunea va fi însoțită de 13 compoziții originale, admirabile ca linie și interpretare, datorite pictorului **V. Feodorov.** Cititorii noștri au avut un savuros aperitiv de artă cu publicarea poemei **Scyții,** din numerele trecute.

SCRIITORII

☐ D-l **Alexandru Marcu,** valorosul nostru colaborator, eminentul cunoscător al literaturii italiane, despre care inițiază, de câțiva ani, literele române, prin studii și traduceri literare, a dat la iveală o culegere de **Nuvele alese** din autorul astăzi în faima publică : **Pirandello.**

Volumul apărut în editura „Ancora-Benvenisti“ (274 pag., lei 75), e însoțit de un prețios studiu critic asupra operei și carierei literare a lui Pirandello.

Lucrarea d-lui Alexandru Marcu e un mare serviciu adus literaturii române și nenumăraților cititori, pentru cari Pirandello e mai puțin accesibil cu teatrul său.

Asupra acestei însemnate lucrări vom reveni.

☐ D-na **Aurelia Last** a publicat în ed. „Fundației Principele Carol“, o elegantă plachetă de poeme germane : **Gedichte.**

☐ Scriitorul Camil Baltazar face să apară luna aceasta cartea sa „Strigări trupești lângă glesne“, într'o ediție elegantă de numai 99 exemplare și cu gravuri originale în text. Se poate reține numai la „Bibliofila“.

CONGRESUL AVANTENILOR

☐ In zilele de 5 și 6 Decembrie are loc la Brăila, congresul Avântenilor din întreaga țară. E sărbătoarea împlinirii a 30 de ani de străduință culturală pentru ridicarea provinciei, muncă de pe urma căreia au folosit nenumărate generații. Brăila a cunoscut, mai cu seamă, binefacerile acestei organizări culturale (șezători, biblioteci sătești, cicluri de conferințe, etc.), de pe urma căreia posedă, și până astăzi singura ei bibliotecă publică „Petre Armencea“.

Pildă de idealism, râvna „Avântenilor“ e o nobilă exemplificare a acelui **regionalism cultural** despre care vorbea, deunăzi, unul din animatorii „Avântului“, d-l profesor universitar Nae Ionescu.

GRIGORESCU DE F. ȘIRATO

☐ Ultimul număr al „Gândirei“, se deschide cu o schiță critică, semnată de eminentul critic de artă și pictorul sever, în acelaș timp, care este d-l F. Șirato. După ce vorbește de impresionismul lui Grigorescu, de predilecția lui pentru schiță, în înțelesul larg al cuvântului, termină cu aceste rânduri-concluzii, pentru o carieră și pentru un nume:

Calitatea de seamă, și prețuită deosebit, a acestui pictor delicat, înfrigurat de personal, este că, primul la noi, a părăsit atelierul ca să lucreze în plin aer. Că a înțeles importanța lucrului în plin aer, e marele lui merit : Paleta pictorilor a fost înviorată de armonii de coloare noui, ce alungă mohorîtul ton de galerie.

De asemenea a priceput rostul tabloului de șevalet și al coloarei de ulei. A înțeles importanța, de neocolit, pentru artist, a materialului în care lucrează. Coloarea de ulei prin substanța ei grasă, păstrează și prin strălucirea ei, e expresiunea materialului potrivit pentru reprezentarea lucrărilor lumești pline de seva vieței, a materiei. Pictura în ulei mai e plăcerea păgână ce frământă un material pentru posibilitățile pe care le oferă și constituie o frumusețe în sine.

Plasându-și opera cu hotărîre pe subiectul românesc, el deschide o carte cu slove cunoscute tuturor și înțelese, în cuprins, de către toți. Intr'adevăr imaginile țării Românești, familiare fiilor ei, prin simțirea ce-și găsește în natura ei isvor, se va exprima cu ușurința graiului pământean și plin de înțeles...

Cultivarea acestei simțiri e pentru Grigorescu rostul artei românești, e învățătura lui.

Pentru acestea toate, exprimate în opera lui, Grigorescu în plastica românească nu este numai un nume, este o aureolă și de aceea un simbol.

BIBLIOTECA „REVISTA IDEEI“

☐ D-l **Panait Mușoi,** cunoscut cititorilor prin revistele „Mișcarea Socială“ și „Revista Ideei“, pe care le-a dirijat, ca și prin nenumărate broșuri originale sau traduse din literatura socială sau filosofică străină, dă la iveală în aceeaș colecție a bibliotecei „Revistei Ideei“, o broșură collectanee cuprinzând **Alte zări** scris de d-sa, **Despre materialism,** de Antioco Zucca și **Lumea cum ar putea să fie,** de Bertrand Russell.

Preocupările de cele spirituale ale d-lui P. Mușoiu, sunt de un rar exemplu de idealism cu atât mai strălucit, cu cât zilele de astăzi sunt mai nepotrivite. Scrisul său e limpede, sfătos și de o mare seninătate în accent.

REVISTE

☐ **„Viața Românească“,** 1926 anul XVIII, Octombrie, No. 10.

Ionel Teodoreanu, Rodica ; **I. Petrovici,** La mare și la munte (Note de drum); **I. Șiadbei,** Neamul românesc (Asupra studiului etnologic al d-lui O. G. Lecca) ; **G. Bărgăuanu,** Priveliște în sat. — Țintirim ; **Petre Marcu** Psihanaliza judiciară ; **Caterina Onea,** Despărțire. —Melancolie , **Cezar Petrescu,** Scrisori bucureștene (Sfârșit de vacanță. — Toamnă rurală și toamnă urbană. Cum redevii bucureștean) ; Const. **I. Vișoianu,** Cronica externă (Pactul franco-român.— Pactul italo-român) ; **M. Sevastos,** Cronica teatrală : București (Revistele—Baletul. — Esope. — Visul unui amurg de iubire. — Livada cu vișini. — Negustorii de glorie) ; **P. Nicanor & Co.,** Miscellanea (Iarăși democrația. — Franța republicană ! — Școala. — Genul poetic. — Filozofia modei. — Mișcarea literară. — Greșeli de tipar).

Recenzii, Revista Revistelor, Mișcarea intelectuală în străinătate, Bibliografie.

☐ „**Răsăritul**“ anul IX, No. 3, Noembrie 1926.

Tirania senzației : **prof. Pr. T. Chiricuță** ; Baladă : **Al. Lascarov-Moldovanu ;** Pământ (versuri) : **Arthur Enășescu ;** Ultima probă : **N. Pora ;** Doina (poem) : **V. Militaru** ; 7 ani dela moartea lui Vlahuță : **I. Gr. Oprișan ;** Gheorghe Tașcă : **I. Gr. O ;** Pagina creștină ' **D. Nanu ;** Ecouri, revista cărților și revistelor, bibliografie și cronologia evenimentelor social-naționale de **I. Gr. O.** și **Al. Lascarov-Moldovanu.**

☐ **„Societatea de mâine“,** anul III N-rii 47—48 , 21 și 28 Noembrie 1926. Cuprinsul : „Probleme economice“ : Stabilizarea monetară : **N. Dascovici ;** Contabilitatea publică și contabilitatea privată : **N. Ghiulea ;** Marii proprietari și colonizarea : **Ion L. Ciomac ;** „Actualități“ : Panegiricul lui G. Bilașcu : **dr. I. Iacobovici ;** Apelurile la contribuția publică : **H. Trandafir** ; „Progrese științifice“: Prin „Parcurile Naționale“ din Statele-Unite : **dr. Alex. Borza ;** „Probleme sociale“ : Democrație și dictaturi în Grecia ' **Tiberiu Boldur ;** Doi exilați cehi din secolul XVII în Anglia : **V. V. Tilea ;** „Supliment literar“ : Strămoșesc pământ ; Rugăciune ; Când va suna supremul ceas ; Ca două râuri ce se întâlnesc ; Mint zările de argint ; De min' mă despart , Liniște ; Aicea sunt întreg ; Dor de ducă ; Copacul : **A. Cotruș ;** Toamna 'n sat ; O foae galbenă : **T. Mureșanu** ; Cântări pentru omul mort ' **Valeriu Bora ;** Metempsychoză : **Vasile Al.-George ;** Femeea moartă : **Iustin Ilieșiu;** Coarda ruptă : **Ecaterina Pitiș ;** Libertate, de L. Andreev, trad. de **V. Ghimpu;** Dicționarul Academiei ; Masca timpului; Prin vechi colțuri de București : **Emanoil Bucuța** ; „Cronici culturale și artistice“ ' Cum ne cunosc minoritarii — Teatru („Domnișoara Iulia“ de Strindberg ; „Striana“ de Alfred Moșoiu ; Turneul Maria Filotti : „Romanța“ de R. de Flers și Croisset). — Conferințe (V. Bărbat : Substratul uman al culturii moderne ; Emil Isac: Propaganda artistică): **B. & B.;** „Cronica economică și financiară ' Stabilizarea în Belgia. — Criza financiară din Austria : **Sabin Cioranu ;** „Fapte și observațiuni săptămânale“ : Dr. Petru Lucaciu. — Mișcarea social-economică. — Un muzău Grigorescu. — Dați un miliard pentru cultură. — Sate și orașe. — Maramureșul râde. — Frontul mic muncitoresc. — Arta tiparului la noi. — Buletinul Federației Internaționalei sindicale dela Amsterdam. — Institutul pentru studiul Europei sudestice. — Concursul soc. „Gutenberg“.—Ecouri. — Cronică măruntă. — Bibliografie.

☐ **Ramuri — Drum drept.** No. 7—9, Iulie — Septembrie 1926 :

N. Iorga : Un poet Sas ; **Zulnia Canta :** Scrisoare (poezie) ; **Gib. I. Mihăescu'** Squarul ; **Ion Buzdugan :** Iubire de toamnă (poezie) ; **Șt. Bălcești** și **A. Pop Marțian :** Cenușăreasa (poezie) ; **D. Tomescu :** D. Dragomirescu și Sămănătorismul ; **Al. Iacobescu '** Elegii (versuri), **D. G. Chițoiu :** Feciorul lui Burăh ; **Zulnia Canta :** Dor (poezie) ; **Al. Lascarov-Moldovanu :** Hrubaru, — Prizonierul ; **Ștefan Bălcești :** Cântec pentru mâinile ei (poezie) ; **Ștefan Fălcoianu :** Un compozitor nou ; **I. U. Soricu :** Astra la Zălău ; **D. I. Atanasiu :** Cronica teatrală, Reviste : „Țara noastră“, „Cosinzeana“, „Societatea de mâine“, „Cele trei Crișuri“. (D. Tomescu). Insemnări : Gib. I. Mihăescu. (D. Tomescu).

BILANŢUL CRITICEI

☐ **Viaţa literară** (I, 29), din 27 Noembrie, publică sub titlul de mai sus paginile de încheiere a volumului al doilea din **Istoria literaturii române contimporane: Evoluţia criticei literare,** de d-l **E. Lovinescu.** Extragem un fragment recapitulativ:

Fixată cu o mână atât de sigură de Maiorescu, deşi fără alte preocupări de technică şi amănunt, critica estetică a continuat, totuş, să se desvolte şi sub valul acesta de misticism naţional şi social: d. M. Dragomirescu e cel ce a reprezentat-o cu mai multă insistenţă; lipsit de o adevărată intuiţie estetică şi chiar de frâna simţului comun, exagerat şi veşnic în fierberea căutării genialităţii printre tinerii săi discipoli, raţionalist, didactic, d-sa şi-a practicat dialectica critică la căpătâiul operelor de artă, din care a înţeles mai mult elementul intelectual, arhitectonic şi discursiv; spirit sistematic, d. Dragomirescu a ajuns în cursul anilor până la vasta construcţie a unei „ştiinţe a literaturii", pe care nimic n'o legitimează. In posesiunea unui „frumos absolut", era firesc ca d-sa să nu aibă nici un fel de receptivitate pentru formele noui ale artei; pentru a o adapta evoluţiei conceptului estetic, critica a intrat deci pe mâna poeţilor modernişti sau a artiştilor (Ovid Densuşianu, N. Davidescu, F. Aderca, Camil Petrescu, Lucian Blaga, Perpessicius), sau, mai rar, a unor critici dominaţi de sensul estetic al artei (Paul Zarifopol, cu exagerare estetizantă, Tudor Vianu, abstract, Pompiliu Constantinescu, pragmatic).

ISTORICUL PRESEI BRAILENE DELA 1839 LA 1926

☐ E titlul nouei vaste lucrări de peste 250 pag. datorită d-lui S. Semilan, publicist din Brăila.

Lucrarea va înfăţişa Brăila sub toate aspectele ei, istoricul oraşului, data asupra locuitorilor lui, biografiile tuturor personalităţilor cari au ilustrat oraşul pe toate tărâmurile vieţii şi'n special istoricul presei brăilene dela începutul ei până'n prezent.

Pusă sub tipar, lucrarea va apare peste două luni.

CERCUL „SBURATORULUI"

☐ Duminică, 28 c., D-l G. Brăescu a citit în cercul „Sburătorului". un fragment din romanul său „Moş Belea". D-l E. Lovinescu, într'un articol din volumul al 2-lea al istoriei literaturei române contemporane, a înfăţişat personalitatea critică a d-lui Ovid Densuşianu.

D-na Hortensia Papadat Bengescu a citit primul capitol dintr'un nou roman. S'au citit, de asemenea, numeroase poezii.

Au asistat: d-nele T. Lovinescu, Petrovici, Getta Cantuniari, Sarina Pas. d-şoarele: Cerkez Bebs Delavrancea, Sanda Movilă şi d-nii: I. Petrovici, ministru Instrucţiunii publice, Pompiliu Constantinescu, G. Nichita, I. Valerian. C. Narly, A. Holban, I. Călinescu, Gulian, Baltazar, etc.

LITERAT ŞI OM DE ŞTIINŢA

☐ Intr'un articol al fraţilor Tharaud: „Pentru un literat sunt atâtea momente crude, când e singur în faţa mesei de lucru, în faţa unei materii care nu e nimic, un vis vag, un nor din care trebuie să scoată ceva. Acest ceva fi-va oare o bună ploaie roditoare sau mai curând apa inutilă ce curge dintr'un robinet deschis? Care dintre noi n'a cunoscut momente sinistre în faţa acestei întrebări: „Pentru ce să scriu? La ce bun? N'ar fi mai cuminte să fac indiferent ce, exerciţii de haltere sau gimnastică suedeză?". Aşa de rar ni se întâmplă să aflăm ceva care să merite oboseala de a fi scris.... Dar îmi închipuiesc că şi'n laboratorii sunt destule dimineţi triste! Chiar şi cu un microscop, nu descoperi în fiecare zi, minuni. Amănuntele cercetării sfârşesc prin a înăbuşi în spirit lucruri cari ar voi să-şi ia zborul...".

TEATRALE

☐ Teatrul Popular, va relua, în cursul lunii Decembrie, cu prilejul reintrării d-lui Vasile Brezeanu, comedia „Extemporalul".

PIESELE ORIGINALE PREZENTATE TEATRULUI NAŢIONAL

☐ Piesele ale căror titluri le enumărăm mai jos au fost înregistrate numai în ultimele luni.

„Luminiţă" de d-ra Ticu Arhip; „Eva" de d. Ion Sân Giorgiu; „Pavilionul cu umbre" de d. Gib. Mihăescu, „Daria" de d. Lucian Blaga; „Moşnenii" de d. Sandu Teleajan; „Tani Viorica" de T. Scorţescu; „Calvarul" de d-na S. Casvan-Pas; „Fetele tătucului" de Stempo; „Farsa" de Tavernier şi I. Răcăciuni; „Frământări" de Mincu; „Acord familiar" de V. I. Popa; „Nuvelă de comandă" de d-nii L. Donici şi V. Savel; „Cleopatra" de d. N. Iorga, „Greerele şi Furnica" de d. Lascarov Moldoveanu; „Svastica" de Kostia Rovine; „Gloria" de Aida Vrioni; „Fu poruncă dela Suceava" de d. G. M. Zamfirescu; „Perle împrăştiate" de d-na Marie Dolores Coşoiu; „Gemma" de d. Dumitrescu-Buzdugan; „Puiul" de Drumes Mihail; „Banul Mărăcine" de Dumitrescu-Colţeşti, „Fiori de toamnă" de d-nii I. Foti şi R. Voinescu; „La Răspântie" de d-na Lucia Borş; „Drum drept" de d. Budiş Gheorghe; „Ministrul" de d. Brăescu; „Acel care joacă pentru alţii" de Cocoş Valeriu; „Ospăţul lui Caiafa" de Cocoş Valeriu; „Rostogolirea" de P. Cătunaru; „Puntea Craiului" de d-na Isabela Sion, „Cuiburi sfărâmate" de d. Sandu Teleajen; „Amorul Social" de d. Const. Stoianovici; „Sfârlă Năsdrăvanul" de d. G. M. Zamfirescu; „Cărare nouă" de d. Const. Bacalbaşa; „Strada Umbrei" de Isaia Răcăciuni şi M. Franchetti; „Mocirla" de d. Olimp Gr. Ioan; „Două sentinţe" de Paul Pastion; „Ceasul rău" de Radomir, „Heralda" de Alciun; „Rivala" de I. C. Aslan; „Dragoste nordică" de d. Em. Antonescu; „Orfana" de d. Al. Filoreanu; „Camelia" de d-ra Gallia Tudor; „Jertfa datoriei" de Galita Mihail; „Epave" de Hayward Gordon; „Ironia Vieţei" de Const. Henţiescu, etc., etc.

Parte din acestt piese au fost admise spre reprezentare. O altă categorie de piese sunt însoţite de rapoarte ale membrilor din comitet, iar altele n'au fost încă citite.

Cine ştie câte capo-d'opere stau ascunse.

(Rampa)

DIN STRAINATATE

☐ Premiul Kleist, unul din cele mai importante premii de literatură din Germania, care este decernat în fiecare an de către o personalitate literară, a fost anul acesta decernat de dr. Bernhard Diebold, autorul a două lucrări de critică: **Der Deukspieler Georg Kaiser** şi **Anarchie im Drama.**

Premiul Kleist, în valoare de 1500 mărci, a fost repartizat între doi tineri scriitori: dramaturgului austriac Lernet-Holenia, pentru drama sa **Demetrius,** (1000 mărci) şi povestitorului Alfred Neumann, autorul volumelor **Konig Haber Der Teufel** şi al dramei **„Der Patriot,** care va fi reprezentată luna aceasta la Stutgart.

Menţiunea de onoare a premiului Kleist, a fost acordată lui Martin Kessel pentru volumul de nuvele şi poezii: **Gebandigte Kuroen.**

Lernet-Holenia are 29 de ani, Neumann 31, şi Kessel numai 25.

Anul trecut, premiul Kleist a fost decernat lui Carl Zuckmayer, pentru comedia sa: **Der froeliche Weinberg.**

☐ La Paris a apărut revista **„900"** sub direcţia lui Massimo Bontempelli şi e redactată în franţuzeşte şi italieneşte.

Dintre scriitorii italieni, colaborează: Nino Franck, Alberto Cecchi, Pietro Sclari, Conrado Alvaro, Bruno Barriti şi Bontempelli.

Franţa e reprezentată prin: Soupault, Pierre Mac-Orlan şi Ivan Goll; Anglia prin James Joyce; Spania prin Ramon Gomez dela Serna; Germania prin Georg Kaiser, care publică o tragedie într'un act.

☐ Mussolini obicinueşte, ca în cuvântările sale, să facă dese incursiuni în istoria Romanilor, pentru a găsi justificare multor fapte ale sale. „Nouvelles litteraires" publică această notă, ca să arate că „Ducele" nu e prea sigur pe cunoştinţele sale istorice:

„In momentul retragerii simbolice a parlamentarilor opoziţionişti, pe muntele Aventin, Mussolini, compară pe principalul său adversar, Amendola, cu Menenius Agrippa. El lua pe acela care a adus plebea înapoi, povestindu-i fabula cu stomacul şi membrele, drept şeful răsvrătiţilor.

„In altă zi, comparându-se cu Sylla, Ducele şi-a arătat din nou ignoranţa. Sylla, spuse, a avut şi el afacerea sa, Matteotti; partizanii săi omorând pe Cinna, când Sylla a trebuit să plece în Asia. Eroare: numai când Sylla se întoarse din Asia, Cinna, consul, împreună cu Marius, a plecat în fruntea unei armate împotriva lui Sylla şi a fost măcelărit în drum, de proprii săi partizani.

Şi ar fi atât de simplu să nu vorbească nici de Menenius Agrippa şi nici de Sylla".

CALENDAR LITERAR

5 Decembrie, 1859: S'a născut în Tecuci scriitorul N. Petraşcu.

1865: B. P. Haşdeu a vorbit la Ateneul Român despre **„Trei tipuri dramatice: Shylock, Gobsek şi Moisi".**

1866: S'a născut în Craiova Traian Demetrescu.

6 Decembrie, 1890: A .D. Xenopol a vorbit la Ateneul Român despre **„Influenţa grecească în ţările române".**

7 Decembrie, 1897: Reapare în Bucureşti sub conducerea lui Vasile M. Kogălniceanu **„Steaua Dunării"**, ziar fondat în 1855 de M. Kogălniceanu.

8 Decembrie, 1867: B. P. Haşdeu a vorbit la Ateneul Român despre **„Instrucţiunea română în Transilvania".**

1868: Ioan Eliade Rădulescu a vorbit la Ateneul Român despre **„Epopea română. Biblicele".**

9 Decembrie, 1884: V. A. Urechiă a vorbit la Ateneul Român despre **„Cultura Română în secolul XVII—XVIII".**

10 Decembrie, 1900: Doctorul Luca a vorbit la Ateneul Român despre **„Peripeţiile morale în raport cu creerul şi ereditatea".**

11 Decembrie, 1867: Ioan Eliade Rădulescu a vorbit la Ateneul Român despre **„Poezia epică. Ossian".**

1913: A murit Ioan Kalinderu.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

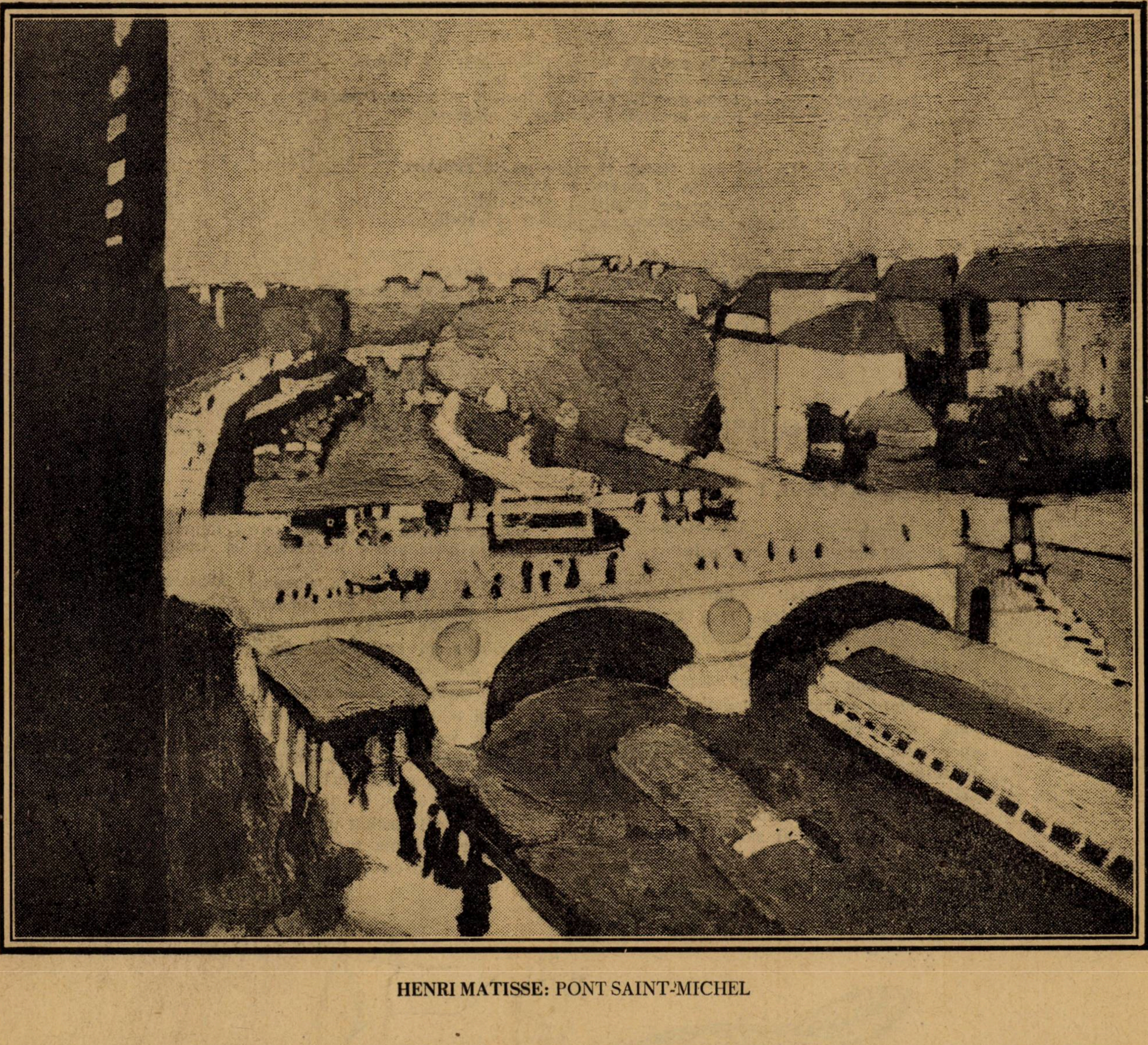

HENRI MATISSE: PONT SAINT-MICHEL

In acest număr: LUCIAN BLAGA, DRAGOŞ PROTOPOPESCU, EMIL ISAC, PETRARCA, J. LEONARD, SYLVIUS ROLANDO, F. ADERCA, L. BAIDAF, VINTILĂ PARASCHIVESCU, I. BĂILĂ, N. MILCU, EUGEN VICTOR, SYLVAIN LEVI, P. IGIROŞIANU, B. CECROPIDE şi N. N. TONITZA.

An. XLII, No. 50.
12 Decembrie 1926.

Lei 5.

Unui frate dín Africa

Scumpul meu frate, tu, ce dormi în nisip,
Şi porţi povara pe spete de tristă camelă,
Las' să te invidiez, deşi mă poartă Expresul,
Şi să-ţi ador fesul.

Liniştea ta proastă, — ca pe-un înger, o admir,
Şi invidiez Sahara ta lungă şi lată.
— Ce folos de-atîta soare şi de-atîta miros de trandafir,
Cînd mîna noastră a tuturor e sîngerată ?

La noi sunt statui, şi multe-multe amintiri,
Cultura pînă la ceriuri se avîntă.
Străzi pline de bogăţii şi străluciri,
Europa totuş plînge, şi plânsul şi-l cîntă.

Africa.... tu sălbatecă, tăcută, dar bună,
Şi tu om de-acolo, dă-mi somnul tău de sub palmieri,
Dă-mi dulceaţa smochinei tale, dă-mi clara ta lună,
Să uit furtuna de sînge a Europei de ieri,
Să aud cîntînd iar îngerii în Cer.

EMIL ISAC

Pentru viaţa Madonei Laura

PETRARCA

SONETUL I

Cere milă pentru starea-i, şi mărturiseşte, căit zădărnicia iubirii sale

Voi ce-ascultaţi rimatele-mi cuvinte,—
cari prin suspin hrăniră-a mea simţire
din prima-mi tinerească rătăcire,
pe când eram un om cu altă minte ;
Şi'n ce fel plâng şi vorba-mi elocinte,
cuprinse'ntre speranţă şi mâhnire
dacă cumva pricepeţi ce-i iubire,
sper mila voastră 'ndată să m'alinte.
Dar totuşi văd că'ntregului norod
prilej de vorbă fui, încât oricând
de mine însumi mie mi-e ruşine.
Căci visului ruşinea-i al său rod,
şi-acum. căit mă luminai în gând :
un vis zadarnic lumea'n loc aţine !

SONETUL XXII

Străbate locuri solitare ca să nu descopere iubirea pe care o poartă Laurei, dar în totdeauna e întovărăşit de Amor.

Stingher străbat prin câmpuri solitare
cu paşi înceţi, în gânduri adâncit ;
iar ochii'n grabă mi-i întorc scârbit
când urmă omenească'n drum mi-apare.
Vai, nu găsesc alt sprijin de scăpare
de văzul, lumii-asupră-mi aţintit,
căci înăuntru ard şi-s chinuit
cum vede-oricine'n trista mea purtare.
De-acu'nainte cred că munţi şi văi
păduri şi ape-adânci ştiu cât de greu
m'apasă viaţa, — lumii neştiută ;
Dar orişicât străbat prin aspre căi,
Amor la drum tovarăş mi-e mereu
vorbind de ea cu vorba lui plăcută.

trad. J. LEONARD

Crima lui Gheorghe Ispas

...Era ultimul proces din seziunea aceia, Acuzatul, un bătrân cu figura blândă, încadrată de o barbă mare argintie părea doborât de durerea ce-i măcina sufletul. Şedea posomorât între cei doi jandarmi şi privea înfrigurat prin sală.

Mai fusesem jurat. Imi trecuse pe dinainte o mulţime de vinovaţi : Unii cinici şi desgustători, alţii umiliţi şi desnădăjduiţi. In inimile unora încolţise căinţa şi plângeau fapta ce-o săvârşiseră, iar în ochii altora plutia nepăsarea crimei.

Dar acest bătrân m'a interesat dela început şi aproape fără să vreau, am început să-l urmăresc, căutând să-i ghicesc gândurile şi să-i citesc în suflet.

Când Preşedintele Curţii îl întrebă, cum îl chiamă, ce vârstă şi ce locuinţă are, unchiaşu se sperie cu totul ; apoi îşi roti privirea prin sală şi răspunse încet, cu vocea tărăgănată :

— ,,Păi... Gheorghe Ispas... din Cocoarele... de vârstă oi fi ca la şaizeci de ani..." şi tăcu fixând un punct în depărtare.

Ascultarăm actul de acuzare, spusele martorilor şi din toate acele forme de procedură penală, reeşea cea mai grozavă crimă : Gheorghe Ispas, într'o Duminică, după ce băuse la cârciuma din sat, se întorsese acasă şi omorâse cu un topor, pe singura sa fiică sfărâmându-i capul.

Criminalul recunoscuse faptul de la primele cercetări, dar nu mărturisea ce-l impinsese la aceasta.

Pentru mine, crima lui Gheorghe Ispas nu avea altă motivare decât un moment de nebunie, căci toţi martorii povestiseră cât de mult îşi iubea bătrânul copila.

Priveam pe inculpat. In tot timpul instrucţiunii orale rămăsese liniştit parcă procesul nu-l privea pe el.

De odată preşedintele îl întrebă : — „Ei Gheorghe Ispas ai auzit de ce eşti învinuit ? Ce ai de spus ca să te aperi ?"

Gheorghe Ispas îl privi lung şi bolborosi : — „Nimic... am omorât-o şi trebue să fiu osândit !...

Acest răspuns nu-l mulţumi pe magistrat, căci stărui : — ,,Bine... bine... dar ce te-a împins să făptueşti un omor atât de grozav ?"

In sală nu se auzea nici un sgomot.

Unchiaşul rămase pe gânduri, apoi se uită la juraţi. Juraţii se uitară la el.

In ochii lor citi ca un îndemn plin de milă şi atunci, cu dosul palmei îşi şterse lacrimile şi cu glasul înecat de plâns, începu să vorbească :

— ,,Vreţi să ştiţi de ce am omorât-o ?...

„Mai bine mi-ar lua Dumnezeu glasul.... dar fiindcă legea cere să v'o spui... m'eţi asculta şi m'eţi judeca...

...„Nu o aveam decât pe ea... şi frumoasă ca ea şi mândră, nu mai era alta în sat la noi la Cocoarele...

...Ţineam la ea, ca la viaţa mea şi ne duceam amândoi cu bine amarul, decând s'a răpus, Ancuţa nevastă-mea...

— „De frumuseţea Smarandei, se dusese svon şi în satele vecine şi toţi flăcăii îi dădeau târcoale... Ba Duminica la horă, veneau din toate satele şi se luau chiar la ceartă între ei, care să se prindă în joc lângă ea.

„Mi se umplea sufletul de lumină când o priveam jucând şi glumind cu fiecare...

„Era semeaţă şi curată ca o floare de măr şi viaţa noastră trecea aşa, liniştită... eu cu munca câmpului şi ea cu grija casei....

„De multe ori, seara stând pe prispă, mă gândeam cu bucurie la ziua când Smaranda are să se mărite, căci mereu mi-o cereau feciorii de nevastă, dar fata plângea şi îmi spunea că nu-i vrea.

,,In anul ăsta, iar mi-o ceruse Ilie a lui Neacşu, flăcău voinic şi cu stare, dar Smaranda nici pe Ilie nu l'a vrut....

„Toată ziua mă ţineam de capul ei... Ia-l Smarando pe Ilie, că-i băiat bun.... ia-l că s'a îndrăgit de tine şi e şi bogat... dar la toate ale mele ea îmi şedea ursuză şi plângea că nu-i e de măritat...

„Imi era ciudă rău pe fată şi nu ştiam ce să mai fac ca s'o înduplec în spre bine...

„Intr'o seară când mă întorsei acasă, auzii şoapte în odae şi de odată îmi trăzni prin cap, că fata mea are un ibovnic şi de aceia nu vrea să se mărite...

,,Intrai înfuriat în casă, dar Smaranda era singură în întuneric şi se juca cu Lăbuş ce sta culcat lângă ea...

...Şi timpul a trecut aşa, boerilor, peste viaţa noastră liniştită până la Duminica blestemată...

„Era horă mare. Smaranda roşie ca o cireaşe, jucase tot timpul cu Ilie a lui Neacşu ; iar când se rupse hora, plecă devale cu Ilie, care o strângea de mijloc şi-i îndruga ceva în taină că fata mea râdea toată...

„Eu rămăsesem la cârciumă şi de bucurie dădeam peste cap ciocănaşe cu rachiu. Imi ziceam : Bine că s'a hotărît... o să-l ia pe Ilie.... şi o să văd şi eu la casa ei.. Şi am băut aşa... până târziu.

„Imi aduc aminte, că eram tare vesel când am luat-o şi eu de vale spre casă...

,,Când am ajuns, se înoptase deabinelea.

,,In casă, lumină. Când să intru, aud gemete. Rămăsei pe loc. Lângă uşă era o fereastră. Mă uit peste un ştergar ce era atârnat la geam şi.... Doamne sfinte! Ce văzui ?

,,Smaranda... în braţele diavolului !..

„Da, boerilor, diavolul era ibovnicul ei... pentru el nu se mărita ea !

,,Am rămas uluit şi am privit nemişcat toată spurcăciunea. De ce n'am orbit în clipa aia ?

,,Fata mea se sbătea în braţele diavolului şi gemea de plăcerile dragostei necurate, iar dracu se schimbase în pielea câinelui nostru din ogradă...

„Când m'am lămurit, am simţit deodată că s'a rupt ceva în mine... şi la gândul că fata mea în loc să se iubească cu un om, se legase cu dracul într'o dragoste păgână şi ne mai văzută... m'am hotărît deodată să-i omor pe amândoi şi să şterg ruşinea asta mare, căzută peste casa mea de creştin !...

„In ochi mi s'a suit deodată o flacără roşie... am luat toporul din ogradă... şi nu ştiu ce s'a mai întâmplat...

,,Târziu când mă legau jandarmii, m'am trezit şi am văzut-o pe Smaranda cu capul sfărâmat şi la picioarele ei, diavolul, care se tăvălia, cu bale la gură, în svârcolirea morţei....

,,Aşa am curăţat casa mea de diavolul care se ascunsese în corpul lui Lăbuş.... aşa am spălat ruşinea ce căzuse peste trupul fetei mele.... sunt vinovat... vinovat cumplit.... mi-am omorât copila... şi va să-mi fac osânda, pentru fapta mea..."

Gheorghe Ispas tăcu. Două şiroae de lacrimi se prelinse peste obrajii lui supţi de suferinţă.

Mărturisirea bătrânului o ascultarăm înfriguraţi. Toţi înţeleserăm grozăvia.

Gheorghe Ispas fu achitat în unanimitate.

VINTILA V. PARASCHIVESCU

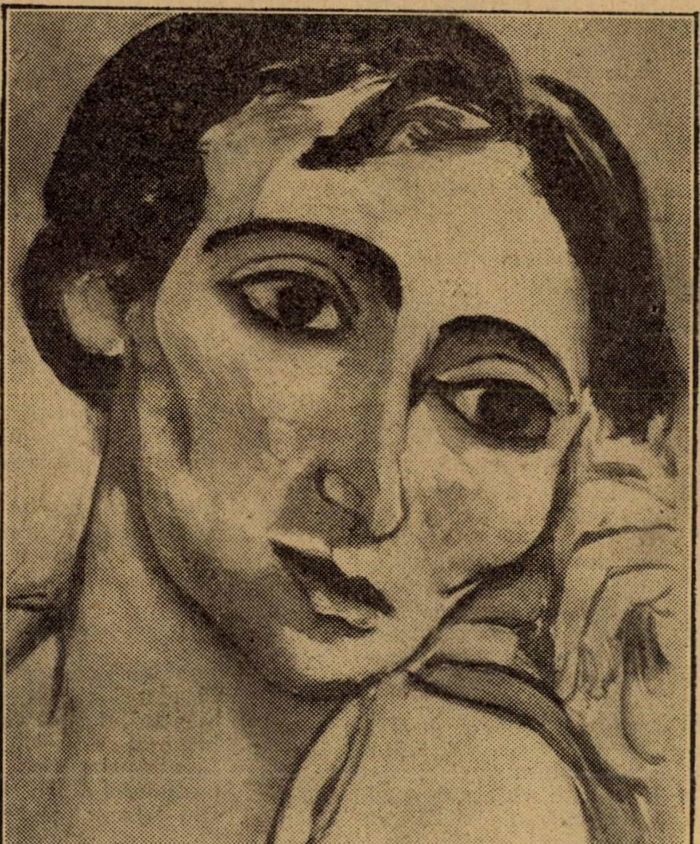

HENRI MATISSE: STUDIU

PAGINI STRAINE DIN TRECUTUL ŢARII

Din Moldova lui Constantin Moruzi (1778-1782)

DOCUMENTE CONTEMPORANE

In Noembrie 1777, când privirile întregei Europe erau fixate asupra evenimentelor din noul continent, unde se plămădia independenţa Statelor-Unite, gazeta mult răspândită din Leyda, „Nouvelles extraordinaires de Leyde“ publică, în suplimentul său din 14 a acelei luni, modesta notiţă din Constantinopol, cu data de 3 Octombrie:

„Achmet-Bey, mare comandant al cavaleriei al Inălţimei Sale, a părăsit de curând Capitala noastră, pentru a inspecta magazinele aflătoare în lungul Dunării şi a lua măsuri ca acestea să fie prevăzute cu muniţiuni şi provizii. Acest ofiţer e purtător de 14 brevete de comandant şi de 3 hatişerife sau ordine ale Sultanului, de cari trebue să se servească, după câte se afirmă, pentru oarecari scopuri de foarte mare importanţă, conform instrucţiunilor primite de ia Inălţimea Sa“.

Laconizmul acestei banale informaţiuni ascundea preliminările unei drame, pe cari diplomaţia cabinetelor europene, obişnuită cu subtilităţile stilului de cancelarie, era neputincioasă să le desprindă. Unul din aceste 3 hatişerife, destinate pentru „scopuri de foarte mare importanţă“, cuprindea sentinţa de moarte împotriva lui Grigore Ghika, Domnul Moldovei...

Zece zile mai târziu, această sentinţă era fidel executată de Capigiul dela Bender... Răsunetul, în Europa, al tragediei din piaţa Beilicului de la Iaşi fu puternic, şi ecoul acestei crime se perpetuă până în a doua jumătate a anului următor...

Succesor al acestui nefericit Prinţ e numit Constantin Moruzi, fost mare Dragoman al Porţii, cu un trecut foarte accidentat, abil mânuitor al condeiului, orgolios la culme de opiniile măgulitoare pe cari regele Prusiei Frederic cel Mare, le exprimă, în repeţite rânduri, la adresa lui. Protejat de puternicul monarh german, viitorul Domn al Moldovei, care nu cunoaşte oscilaţiunile sentimentului, va urca treptele tronului, precedat de reputaţia întemeiată de om ce nu respectă decât o singură suveranitate: pe acea a aurului.

In cursul acestui articol vom extrage, în deosebi, ştiri şi notiţe referitoare la acest Prinţ, cu mâna veşnic întinsă spre bacşişuri, dintr'o gazetă care, zece ani înaintea marei revoluţii franceze, era monitorul politic al Europei, răspândită în toate capitalele vechiului continent, inspirată adesea de cancelariile europene şi ecoul, uneori, al indiscreţiunilor Curţilor din Occident, „Gazette des Deux Ponts“.

Tipărită în orăşelul cu acelaş nume din Palatinat, acest periodic bisăptămânal, plasat în plin centrul de observaţie al Europei, îşi menţine cu sacrificii mari pentru acea epocă reputaţia de „anunţătorul cel mai exact“ al acestui continent.

In numărul său din 1 Decembrie 1777, citim următorul extras dintr'o scrisoare din Viena, de la 12 Noembrie:

„In aşteptaaea noului Prinţ, care e căsătorit cu sora nefericitului Ghika, un sfat de boeri a fost numit pentru administrarea ţării. Noul Hospodar va datori tronul, pe care e chemat să se urce, sângelui cumnatului său“.

Iar la 25 Decembrie, aceiaşi gazetă fixează, în conciziunea brutală a unei fraze, o lature a caracterului despotic al lui Moruzi-Vodă:

„E inutil să spunem că noul Prinţ al Moldovei, sclav laş, ridicat de Curtea Otomană la demnitatea de Hospodar, justifică asasinatul predecesorului său, pe care nu-l găseşte de loc atroce“.

In rândurile cari urmează, extrase din revista lui Linguet, „Journal politique et littéraire“ de la Bruxelles, din 15 Ianuarie 1778, pagina 56, anticipând asupra vexacţiunilor pe cari 4 ani de-arândul le va cunoaşte Moldova, răsună glasul profetic al celebrului polemist:

„Noul prinţ al Moldovei a fost primit în audienţă de Sultan, şi, după ce i s'au acordat toate onorurile cuvenite demnităţii sale, a plecat la Iaşi, la 11 a lunei curente, pentru a lua tronul în stăpânire. Sunt îndoeli că-l va putea păstra vreme îndelungată. Lui se datoreşte arestarea domnului de Saul, confidentul nefericitului Ghika. Hospodarul actual e considerat ca autorul diferendului care există azi între Rusia şi Poartă... Demnitatea aceasta, pe care nu se ştie cât timp o va ocupa, l-a costat 1500 de pungi sau 800 de mii de piaştri, şi bine înţeles, poporul pe care e chemat să-l guverneze, va trebui să-l despăgubiască de această sumă“.

Un ecou al informaţiunei precedente, accentuată cu o acuzare gravă, de domeniul hipotezei însă, îl găsim în publicaţiunea trimensuală din Geneva, „Journal historique des principaux événements“, nr. 2, dela 20 Ianuarie 1778. Iată pasagiul unei scrisori din Varşovia, cu data de 20 Decembrie 1777:

„Ofiţerul (?) numit de Inălţimea Sa pentru a înlocui pe nefericitul Ghika, a sosit la Iaşi şi a luat stăpânirea principatului său. Cu toate talentele cunoscute ale noului Prinţ, şi a abilităţii sale politice — dovedită în tot timpul cât a exercitat funcţiunea de prim Dragoman al Porţei — nu se ştie dacă se va bucura multă vreme de favoarea Sultanului“.

Acestui Hospodar i se impută asasinarea predecesorului său; el a sfătuit Poarta de a se aduce la Constantinopol pe medicul şi copiii nefericitului Prinţ“.

O altă gazetă, din sudul Franţei, „Le Courrier d'Avignon“ îi înflige, în numărul său din 27 Ianuarie 1778, un epitet sever, cu care-l califică corespondentul său din Hamburg, la 8 Ianuarie:

„Prinţul asasinat al Moldovei a fost înlocuit cu o **creatură** a Muftiului. Cu sânge rece va ocupa locul predecesorului său, fără a se gândi la primejdiile cari îl înconjură“.

Prima grijă a acestei **creaturi**, înscăunat pe tronul pătat încă de sângele lui Grigore Ghika, va fi să poarte o mână distrugătoare asupra modestelor instituţii de cultură şi întreprinderi industriale, pe care acest prinţ le fondase la Iaşi şi în câteva centre mai importante din Moldova.

Doritor de a înzestra ţara cu o industrie rudimentară de sticlărie, Ghika adusese lucrători specialişti din Boemia şi Polonia. Or, în felul său înverşunat de a şterge din memoria locuitorilor numele predecesorului său, Constantin Moruzi ordonă izgonirea din ţară, în toiul unei ierne cumplite, a acelor câteva zeci de familii germane, cehe şi poloneze.

„Gazeta Polska“ din Varşovia ne dă, în numărul său din 18 Februarie 1778, următoarele detalii asupra expulzărilor în massă a lucrătorilor din nordul Moldovei:

„O scrisoare din Lemberg din 29 Ianuarie anunţă sosirea în acel oraş a unui numeros grup de bavarezi, lucrători sticlari, izgoniţi din Moldova de noul Hospodar Costaki Moruzi, întronat de curând. Crima de care sunt învinovăţiţi aceşti nefericiţi, e de a fi fost pionerii unei modeste industrii în acea ţară tributară străinătăţii pentru obiectele de primă necesitate“...

Intr'un pasagiu dintr'o scrisoare din Hamburg, pe care o publică „Journal politique el littéraire“ de la Bruxelles, la 5 Martie 1778, revine ca un leit-motiv

Ingenunchere

Azi noapte,
Mi-a plâns în suflet lacrima lunii.

Gândului, am prins cunună petalele de umbră-albastră
Şi'n vârful degetelor prinzând, făclii, stelele care picau de sus,
Pe iazul amintirilor am căutat, adânc, iubirea noastră.

Plopii melancolici îşi leagănă pe vânt mătănille de'ntuneric.
Din sghiabul de sub pleoape culeg, mănunchi, sărutările tale moi
Şi ca un cioban nebun ce-şi paşte turmele de umbră,
Visez la tine, căutând sub lună trifoiu'n patru foi.

Fiindcă mi-a plâns în suflet, — lacrima lunii...

In mine râsul se rostogoleşte ca bulgării de humă pe un sicriu,
In umeri vântul mi-a crescut ghirlande mari de umbră
Şi'n suflet simt cum ninge'ncet,
Incet,
Ca'ntr'un pustiu...
Genunchii mi se frâng şi chem prelung ca 'ntr'o odae părăsită.
Din trecutul tânăr adun sfielnic visul
Petale cu petale,
Acum mi-i sufletul o fluturare mută şi albă de batistă
Şi'ncovoiat,
Pe mâna mea sărut dureros
Amintirea mâinilor tale...

N. MILCU

nota particulară a caractetului impulziv al domnului Moldovei :

„Noul Hospodar al Moldovei guvernează cu multă severitate“.

O scrisoare din Iași — un adevărat eveniment pentru acea epocă, în care știrile privitoare la țările românești sunt trimise presei Occidentale prin canalul Vienei, Brașovului sau Lembergului — adresată periodicului „Gazette des Deux Ponts“, datată din 15 Octombrie 1778, și publicată în nr. de Sâmbătă, 21 Noembrie 1778, pagina 755, al acelui ziar, zugrăvește sub forma ironiei pariziene, profundă și mușcătoare, imaginea fostului interpret de la Curtea Otomană căruia i-au fost încredințate, în schimbul aurului său, destinele Moldovei :

„Blândul și veneratul Prinț Constantin, Hospodarul nostru, care domnește în plină glorie după moartea violentă a predecesorului, asasinat, cu multă dreptate, din grija și ordinul sublimei Porți, întrebuințează, din înălțimea tronului, aceleași mijloace cari i-au îngăduit ca să-l ocupe. Acest bun suveran dă zilnic credincioșilor săi Moldoveni noui dovezi de respectul pe care-l nutrește vechilor sale principii de rigoare și de mărinimie sufletească.

„Chiar în cursul acestei săptămâni a avut bunătatea să asiste la executarea a doi boeri din împrejurimile Capitalei, pe cari, cu multă severitate, a ordonat să-i decapiteze. Puțin mai târziu, setea sa de dreptate fiind potolită, s'a mulțumit să condamne alți patru boeri, de asemenea foarte bogați, la munca perpetuă în minele de sare.

„Toți acești domni erau suspectați din cauza mai ales, a bogăției lor, și învinovățiți de a întreține relațiuni cu dușmanii Porței Otomane ; firește, o asemenea bănuială merită indiscutabil să fie ispășită prin cele mai crude suplicii.

„De altfel — inutil să mai amintim aceasta — după legile foarte echitabile ale acestei țări, bunurile celor condamnați la moarte sau la exil, ori cât ar fi ele de imense, sunt confiscate în totdeauna, după cum se și cuvine de drept, în folosul Hospodarului, care a condamnat pe acești acuzați cu stare“.

Netăgăduit, această scrisoare e opera vre-unui francez stabilit în Moldova, și familiarizat cu doctrinele politice ale lui Montesquieu și Rousseau, la ordinea zilei în Occident.

Acestei scrisori îi urmează alta, dotată din Iași, 6 Noembrie 1778, și publicată de „Gazette des Deux Ponts“ în nr. său 100, de Sâmbătă, 12 Decembrie 1778, pagina 801 :

„Grațiosul nostru, Suveran, Constantin. Hospodar al Moldovei, demnul și foarte respectatul nostru Prinț, și-a făcut, se zice, dușmani puternici la sublima Poartă, pentru a fi decapitat în mod uman doi dintre principalii boeri ai țării și pentru a fi condamnat pe alți patru la munca în ocnele de sare, și aceasta pentru că bunul nostru Domnitor nu-i de cât șeful moldovenilor, de viața cărora numai sublima Poartă poate dispune și nici de cum acela care din mila ei, a fost investit cu demnitatea de Hospodar.

„Aceste dispoziții ale Curții din Constantinopol par cu atât mai verosimile, cu cât în ultimul timp Prințul Constantin e foarte neliniștit și nu mai îndrăznește să facă un singur act de dreptate nici să mai ocupe agreabila dexteritate a călăilor săi. Versalitatea Curței Inălțimei sale e de neînțeles. Prințul Constantin era foarte protejat acolo ; el s'a călăuzit în totdeauna de maximile sfinte și, fără îndoială, juste ale sublimei Porți , pe cat i-a stat în putință s'a făcut respectat prin asprimea ordinelor sale și severitatea excesivă a pedepselor pe cari le decreta și a căror executare avea dulcea satisfacție să o savureze cu nesațiu. El, care își dădea toate ostenelile cu putință pentru a place domnilor săi protectori, iată-l la rândul său neglijat, abandonat de nobilele sale protecții și, dacă trebuie să credem zvonurile ce sosesc la noi, amenințat cu cea mai tristă soartă. Căci, din moment pe Poarta nu se mai interesează de el, nu va mai găsi un prieten în Moldova, unde a avut nenorocirea sau nedibăcia să se facă detestat, și unde se crede că e în ajun de a fi despuiat în mod irevocabil de demnitatea Sa“.

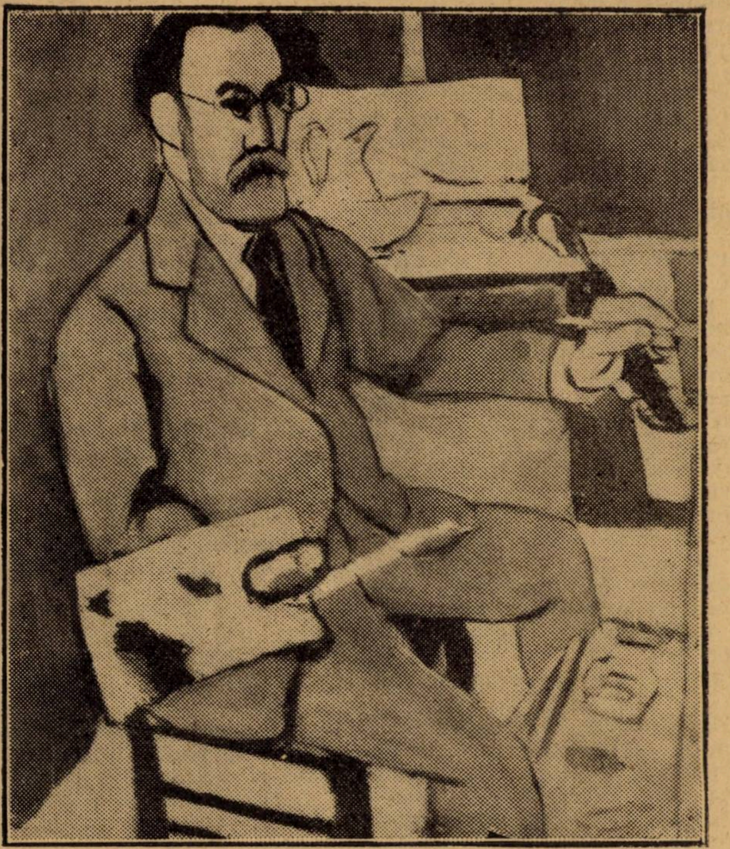

HENRI MATISSE : AUTOPORTRET

Admonestat de Sultan, Prințul Moldovei va întreține la Constantinopol o legiune de discipoli, submultipli credincioși ai stăpânului, colportori de fel de fel de intrigi pe seama boerilor țării, impermeabili la „civilizația.. cum o înțelegea Domnul lor. O eră de suspiciune și condamnări expeditive începe cu anul 1779 pentru Moldova, și care nu se va termina decât cu mazilirea Prințlului.

In nr. din 26 Ianuarie 1779 al jurnalului „Gazette des Deux Ponts“ citim următorul fragment dintr'o scrisoare din Constantinopol din 21 Decembrie 1778 :

„Am aflat acum câteva zile că blândul și dreptul Căpitan Pașa a decapitat în Moldova 5 boeri, pentru a-i învăța să nu se amestece în afacerile cari nu-i privesc de loc. Acest brav căpitan fusese înștiințat că acești boeri întrețineau o corespondență secretă cu Rușii, și pentru a împedica continuarea acesteia, a socotit că mijlocul cel mai sigur e să le taie capetele“.

Tot din grija Hospodarului — neliniștit asupra viitorului său și dornic de a-și apropia cât mai neîntârziat avutul boerilor — o comisiune de anchetă va sosi la Iași, pentru a examina conduita acestora, de acum zece ani, începutul celui din urmă război ruso-turcesc.

O scrisoare din Stockholm datată dela 19 Ianuarie 1779 și publicată de „Gazette des Deux“ la 9 Februarie, conține, între altele, pasajul următor :

„Ultimile știri sosite în această Capitală de la Constantinopol spun că sublima Poartă va trimite în curând o comisiune la Iași pentru a examina conduita trecută a Divanului Moldovei. Se crede că Inălțimea Sa are motive puternice de a suspecta acest Divan de-a fi întreținut relațiuni secrete cu Rușii ; astfel, se susține la Constantinopol că executarea a 5 boeri moldoveni din ordinul lui Căpitan-Pașa era întemeiată. Deunăzi au fost aduși la Constantinopol alți 3 boeri, bănuiți deasemenea de a întreține o corespondență directă și asiduă cu Rușii. Aceste știri ne inspiră îndoială cu privire la tratatul de pace încheiat, se zice, pentru 10 ani, între Poartă și Rusia“.

Nemulțumit cu aceste persecuțiuni exercitate împotriva păturei sociale celei mai de căpetenie, aranjate cu multă dibăcie și duplicitate la Constantinopol de către ciracii Prințului, cari gravitează în orbita Marelui Vizir, Constantin Vodă îndreaptă fățiș bateriile urei sale contra boerilor, sub forma unui regulament drastic, privitor la îmbrăcămintea femeilor lor, îmbrăcăminte care, în toate epocile, a servit de infailibilă cotă socială.

Iată acest document, desprins din „Gazette des Deux Ponts“ de la 8 Aprilie 1780 :

„Aflăm din Iași că Prințul Moldovei, Constantin Moruzi, a interzis în toată Moldova, în mod foarte sever, femeilor boerilor purtarea — ca altă dată — de haine brdate cu aur și argint, pentru a se putea distinge prințesele de celelalte cucoane și femei nobile.

Pe viitor, nu va fi permis decât prințeselor să poarte vestminte de mătasă, brodate cu aur și argint..

Acest regulament pricinuește multă nemulțumire printre boerii și nobilii Moldovei, cari, de altfel, urăsc pe prințul lor, fiindcă acesta caută să le răpiască privilegiile şi libertăţile lor".

In numărul din 5 August 1780, „Gazette des Deux Ponts" într'o scrisoare de la frontierele Poloniei, după ce vorbeşte de pregătirile ce se fac în Bucovina pentru primirea Impăratului Iosif al II-lea, de prosperitatea acestui ţinut sub coroane habsburgică, termină cu următorul pasaj :

„Numărul locuitorilor Bucovinei creşte mereu ; mulţi moldoveni, opresaţi de Prinţul lor, trec frontierele şi vin să se stabilească în această provincie".

In anul următor, încurajat de confirmarea mandatului său pe alţi 3 ani; Prinţul va duce războiul împotriva poporului său pe două fronturi, la cei doi poli opuşi ai erarhiei sociale : boerii şi ţăranii. sub pretextul străveziu de a împiedica capitalurile ţării să emigreze în străinătate, şi de a favoriza producţia vinicolă indigenă, Constantin Vodă va închide porţile ţării rachiului, în care ţărănimea, înăcrită de nevoi şi ajunsă la limitele extreme ale facultăţii sale contributive, caută refugiu, mângâere şi uitare.

O scrisoare de la frontierele Moldovei, fără dată, publicată de „Gazette des Deux Ponts" la 7 Iulie 1781, ne dă următoarele informaţii privitoare la acest ordin :

„Aflăm din Moldova că Hospodarul a crezut nimerit să interzică intrarea rachiului în această provincie, în speranţă că, în acest mod, va economisi sumele considerabile pe cari procurarea acestei băuturi favorite a poporului face să treacă în Podolia, de unde se importă, şi pentru a procura în acelaş timp un mai mare debit de vinuri din viile ţării ; însă, e de prevăzut că ţăranul, văzându-se lipsit de ceia ce iubeşte mai presus de toate, se va stabili acolo unde va găsi această băutură, şi că judeţele Hotin şi Bender, cari nu sunt supuse acestei ordonanţe, vor profita de această interdicţie pentru a face contrabandă, sau pentru a atrage acolo pe amatorii acestei băuturi".

După 12 luni dela publicarea acestei notiţe — în care timp nu se mai vorbeşte de vijeliosul Domnitor al Moldovei, — înaintea expirării mandatului său, la 30 Iulie 1782, „Gazette des Deux Ponts" anunţă printr'o scrisoare din Constantinopol, de la 13 Iunie, destituirea Prinţului Constantin Moruzi :

„Sublima Poartă a anunţat la 3 a acestei luni depunerea Prinţului Moruzi, Hospodarul Moldovei, care nu s'a bucurat de această demnitate decât aproape 5 ani. A doua zi marele vizir a numit în această demnitate pe Alexandru Mavrocordat, fiu al răposatului Constantin Mavrocordat, în vârstă de 30 de ani.

Iar în suplimentul său nr. 34 din August 1782, aceiaşi gazetă publică la pag. 133—134 o scrisoare din Transilvania, de la 22 Iulie :

„Un călător care a trecut din Iaşi în Polonia a adus ştirea că Hospodarul Moldovei, Moruzi, adunase prin stoarcerile sale 8 milioane de piaştri în cei 4 ani cât a guvernat această provincie, şi că Marele Vizir găsise foarte convenabil de a intra în tezaurul Sultanului o astfel de sumă, luând ca pretext plângerile nobilimei moldovei şi ale poporului.

Boerii îl urau pentru că tăiase capul unei persoane de distincţie, care îndrăsnise să se plângă de execuţiunile Prinţului ; poporul îl detestă pentru că-l lipsise de alcool. Un alt motiv al depunerii sale e că Poarta, datorind prinţului Mavrocordat o sumă de 300.000 piaştri, marele Vizir s'a gândit să acorde acestui prinţ un post care în 4 ani poate produce 8 milioane ; în acest chip Prinţul nu va mai reclama creanţa sa.

„Prin această manoperă inteligentă, marele Vizir a îmbogăţit tezaurul Sultanului cu 8 milioane 300 mii de piaştri. Prinţul Moruzi a obţinut promisiunea unei retrageri splendide. La 22 a acestei luni s'a stabilit în noua sa reşedinţă. Persoanele cari nu l-au iubit, nu mai au a se teme de el".

Intimii Prinţului afirmă, că, în palatul său luxos din cartierul Fanarului, în nopţile de insomnie din primele luni după detronare, acesta petrecea ore întregi in fotoliul său cu ochii fixaţi în vag, cu degetele crispate, şi evocând cu glas stâns şi plângător : „Aurul meu ! Aurul meu !

L. BAIDAFF

Paris, Octombrie 1926.

ISTORIE

de SYLVIUS ROLANDO

> „Laplace fait justement remarquer que pour une intelligence conaissant toutes les causes et sachant les soumetre au calcul, la science des probabilités s'évanouirait faute d'objet. Une telle intelligence saurait tout prévoir et ne se tromperait jamais. Elle dirait avec certitude que, quand nous mettons la main dans une urne contenant des boules des diverses couleurs de quelle couleur sera la boule retirée et quand un enfant vient de naitre l'heure où il devra mourir. (Gustave Le Bon'.

La început a fost cuvântul şi cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era cuvântul....

Dar gândul lipsia....

Şi'n netocmeala genunei, şi'n adâncul adâncului, peste faţa nimicniciei şi golul întruchipării, când clipa se confunda cu infinitul şi totul cu nimicul, când nu era nici lumină nici întuneric, nici pace nici vâltoare, când în rostul neexistenţii timpul şi spaţiul nu puteau avea înfăptuire,

atunci

în adevărul esenţei, doar duhul cuvântului plutia, împrăştiat în nesfârşite puteri, fiecare alta şi toate una singură.

Iar gândul lipsia, deşi **totul era hotărît** în veşnicia clipei şi măsurat în starea infinitului, puterile fiind una alteia vrăjmaşe şi toate la un loc armonice. **Şi din vrăjmăşia puterilor, din adevărul hotărîrii şi lipsa gândului** s'a împuternicit împărăţia lui Dumnezeu odată cu statornicia începutului.

Un nor de foc s'a frânt în bucăţi smintite în fuga lor pe căi anume şi pe pojghiţa care plutia pe o masă topită în clocot s'a ales din adunarea apelor, mocirla uscatului în care **din vrăjmăşia puterilor, adevărul hotărîrii şi lipsa gândului** a luat naştere vieaţa şi odată cu ea timpul şi spaţiul. Iar vieaţă fiind, s'a îmbrăcat în nesfârşite forme vrăjmaşe una alteia şi toate la un loc armonice. Mase amorfe de mucilagii, celule înzălate cu carapace măestrit sculptate, verdeaţă dela firul de iarbă până la păduri de ferigi şi pomi cu rod, tot felul de mişcătoare, unele ascunse prin ape, altele furişate prin scoabele pământului, altele cucerind aerul, peşti cu forme ciudate, târîtoare monstruoase, reptile zburătoare, păsări minunate, mamifere îngrozitoare se urmară, cu repeziciune unele altora, în ordine anumită, produsă **de vrăjmăşia puterilor, adevărul hotărîrii şi lipsa gândului.**

Şi în împărăţia lui Duunezeu era fericire şi rai se chema ea, căci moarte fiind nu se cunoştea moartea iar vieaţa nu putea fi înţeleasă decât ca poruncă a cuvântului şi a puterii lui deopotrivă pentru tot....

◆

Dar raiul a fost prăpădit prin **vrăjmăşia puterilor, adevărul hotărîrii şi lipsa gândului....**

Prin crăpăturile întunecate ale pământului, prin cavernile dosite de pomi şi stânci, prin vizuinile părăsite de animale s'a uneltit pierzania lui, pentrucă acolo a luat naştere ura, după cum în mocirlă vieaţa prinsese înfăptuire... Acolo se adunaseră căutând adăpost şi ascunzis nişte fiinţe foarte ciudate, care gonite din domnia pomilor de către fraţii lor mai tari îşi pierduseră puterea şi iuţeala deopotrivă a celor patru picioare. Inalte, negre, în întregime acoperite de păr, cu capul mic bărbos, fruntea piezişă, fălcile ieşite şi prevăzute cu colţi puternici, fiecare având drept ornament câte o coadă slabă, ele se înţelegeau bine prin ţipete şi semne iar spre pază sau înfricoşare învăţaseră să şuiere ca şerpii încolăciţi de pomi, să urle ca tigrii cu dinţi de sabie ce pustiau ţinuturile şi chiar să bubuie ca tunetele ce scuturau văzduhul ca stâncile prăvălite în prăpastii. Iar în peşteri au dat de piatră şi din piatră au scos focul şi prin foc, piatră şi strigăte au pornit răzbunarea....

Dar şi răzbunarea lor a fost statorită de **vrăjmăşia puterilor, adevărul hotărîrii şi lipsa gândului** căci....

Intr'o noapte o femeie, care ziua întreagă luptase împotriva unui cap de şearpe ieşit din împletitura ramurilor unui pom bătrân de la intrarea peşterii şi nici prin foc nu-l putuse alunga şi nici prin piatră ucide, a avut un vis... Nimeni până atunci nu cunoscuse visurile şi fiind cel dintâi, el a fost preţuit mai mult decât adevărul zilei trăite.

In somn şearpele i-a şoptit :

— Cât eşti de frumoasă femeie şi cât de puţin ştii a preţui puterea frumuseţii tale... Barba ta e mică şi sânii tăi sunt mari.... Ţi-e coada slabă, dar are mişcări dibace.... Lumina ochilor tăi străluceşte ca două picuri de ploaie pe coaja crestată de timp a acestui bătrân copac ..

Cât eşti de frumoasă femeie !...

Părul te înveleşte în întregime ca muşchiul stânca cea neagră iar ghiarele tale subţiri cer jocul mângâierilor !... De ce-ţi târăşti braţele pe pământ, când le poţi îndrepta spre cer şi pentru ce lupţi împotriva mea, când ca şi mine poţi să şuieri atât de frumos !...

Priveşte-mă mai bine... Eu stăpânesc puterile vieţii care ţie ţi le încredinţez: din trupul meu înşerpuit se înţelege **frumosul,** veninul gurii mele se chiamă **adevărul** iar încolăcirea mea sătulă şi trândavă de crengi e **binele...** Iată cele trei puteri pe care ţie ţi le încredinţez : **frumosul ,adevărul** şi **binele**.... Prin ele prostul de bărbat care Adam se numeşte va deveni **judecător** adică om..."

Şi a început veacul judecăţii după cum a vestit şearpele.... la început om pe fiară judecând apoi om pe Dumnezeu şi apoi om pe om, şi chin se chema produsul celor trei puteri încredințate omului de către șearpe: binele, frumosul și adevărul...

•

Şi a urmat judecata în veacuri, oamenii crezând că nu se poate altcum, fără ea......

Şi sub puterea ei poruncită de **vrăjmăşia puterilor adevărul hotărîrii şi lipsa gândului** s'au produs războaie, răzvrătiri ,omucideri, căci fiecare om era îndreptățit de adevărul, binele și frumosul pe care el singur le stăpânia mai mult ca celălalt și cel căzut nu era ucis deîndată ci chinuit mai înainte.... căci nu moartea, ci chinul da fericirea judecătorului și astfel în împărăția șearpelui s'a cunoscut moartea nu prin moarte, ci prin chin....

Dar a venit un răzvrătit și astfel a grăit judecătorului:

— Ca să judeci, cunoaşte-te pe tine însuți!

Și l'au otrăvit cu cucută.

Iar altul a zis:

— Nu judeca!....

Și l-au răstignit pe cruce.

Iar al treilea a gîndit:

— Nimic nu se pierde, nimic nu se creiază.....

Si i-au tăiat capul la ghilotină....

Şi iar s'au pornit războaie, răzvrătiri și omucideri... Și mâinile judecătorului singur și ale tuturor împreună erau roșii de sânge și râsul lor era verde ca fierea otrăvită și hohotirea lor neagră ca destinul cel rău....

Şi mii de ani s'a rostogolit pământul învelit în faldurile roșii, verzi și negre ale steagului judecății mii de ani scrâșnirea dinților a fost obrocită de rîsul verde al negrei hohotiri, mii de ani mâinile roșii sângerau, trupurile celor ce căzând țipau: cunoaște-te pe tine însuți.... nu judeca... nimic nu se pierde, nimic nu se creiază....

Iar în cele trei strigăte, întru târziu s'a întrupat **fiul omului,** care în împărăția șearpelui a plecat spre cucerirea gândului....

Si l'au găsit în:

Vrăjmăşia puterilor, adevărul hotărîrii și lipsa gândului cel dintru început..

Si găsindu-l, el n'a mai vrut să fie judecător....

Puternic prin gând, el s'a curățit de rușinea celor trei culori: a roșului, a verdelui și a negrului, cu care-l împodobise șearpele....

Stăpân deplin el a scos timpul și spațiul din intuiția simțurilor lui și cunoaște esența, nu prin ajutorul lor mijlocit.

Desprins de simțuri, el privește clipa în care trecutul se confundă cu viitorul....

Liniștit el cunoaște opera marelui blestem: **nimic nu se pierde, nimic nu se creiază...**

El știe că tot ce a fost — dela vieața unui val pe mare, până la moartea unui soare pe cer — a trebuit să fie, și tot ce-a trebuit să fie — răstignirea celui răstignit, moartea celui omorît, râsul încumetatului judecător — se repetă dela infinit și se va repeta la infinit, potrivit **vrăjmășiei puterilor, adevărului hotărîrii și lipsei gândului celui dintru început...**

La sfârșit a fost gândul și gândul era la fiul omului și fiul omului era gândul...

SYLVIUS ROLANDO

Cluj, Octombrie 1926.

DAIMONION

XIV. — Sfârşit

PUTERI IMPERSONALE

Demonicul ca principiu biografic, ca element inconştient de viață, stăpâneşte proeminent tinerețea lui Goethe, dar ca idee conștientă apare demonicul îndeosebi în partea din urmă a vieții sale, în perioada post-clasică când bătrânul poet și gânditor își revarsă interesele contemplative în matca fără de margini a unui universalism, în care clasicismul și romantismul se îmbină în ciudate și înțelepte alegorii, sau în adânci repriviri asupra oamenilor și a trecutului. In elaborarea conștientă a ideei „demonicului" l'a ajutat neapărat și acea fantastică teoretizare asupra puterilor sufletești stârnită odată cu romantismul.

Cât de important a fost „demonicul" în însăși viața lui Goethe a arătat în timpul din urmă mai cu seamă acel incomparabil cercetător şi biograf al său pătrunzător până în stihiile vieții: F. Gundolf. In monografia sa vastă cât un monument papal, despre Goethe deosebeşte Gundolf trei puteri cari au determinat și au format viața și opera olimpicului: Daimon, Tyche, Anangke. „Fizionomia sufletească și poezia lui Goethe stau sub stăpânirea lui Daimon. Dar modul cum fizionomia aceasta, care se desfășură dinăuntru în afară după o lege necesară, se manifestă în realitatea exterioară străină cum se adaptează aceasteea sau cum o ocolește.., e arătată prin Tyche. Intâmplătorul... A treia noțiune Anangke-Silă... e porunca sau opreliștea dată din afară". (F. Gundolf, Goethe pag. 15). Cu alte cuvinte, ceiace crede Gundolf dspre Goethe nu stă în condradicție cu ceeace crede Goethe însuși despre sine. Ştim că Goethe nu se socotea un demonic reprezentativ. Putem de astă dată să indicăm și motivul acestei rezerve: un demonic reprezentativ, par excellence, (ca Byron) nu cunoaște nici **întâmplătorul** și mai ales nici sila exterioară. (In Byron demonicul e fatalitate copleșitoare).

Scopul studiului de față nu a fost să arate demonicul ca principiu biografic al vieții lui Goethe, ci sistemizarea ideilor lui Goethe asupra demonicului, sistemizare pe care încă n'am găsit-o completă în altă parte.

Ideea demonicului are o multiplă importanță:

1. **Metafizică**: demonicul intră ca element pitoresc în panteismul lui Goethe.
2. **Istorică**: demonicul e un principiu supraistoric al aparițiilor istorice.
3. **Esteticul**: demonicul resumă mitic irationalul artei.
4. **Etică**: faptele isvorâte din demonic stau întrucâtva în afară de legile morale.
5. **Psihologică**: prin ideea demonicului se proiectează o vagă lumină în structura inconștientului.
6. Biografică: demonicul ca principiu de viață.
7. In teoria geniului: demonicul e un element sine qua non în orice geniu.
8. **In filozofia** culturii: demonicul-isvor al elementelor iraționale din orice cultură.

Panteismul lui Goethe se deosebește de cel al lui Spinoza prin înglobarea fecundă și antimatematică a demonicului. Deși nu a fost un cap istoric Goethe e între cei dintâi care (prin ideea demonicului) a dat un principiu supraistoric al fenomenelor istorice. Acolo unde alții se opriau în estetică la un „nescio quid" Goethe aruncă în cumpăna precisărilor mitul demonicului. In etică: demonicii faptelor nu pot fi judecați prin obișnuitele legi morale; prin aceasta pregătește Goethe supermoralitatea unor gânditori de mai târziu. Aproape fiecare domeniu de cercetare își are dobânda sa, din mitul demonicului.

Ideea demonicului străbate ca un zigzag tărâmurile cele mai disparate, și ea pare o ultimă corectură pe care bătrânul Goethe o face concepției sale despre lume și viață. Ideea demonicului e veșnicul ventil romantic al clasicismului goethean.

LUCIAN BLAGA

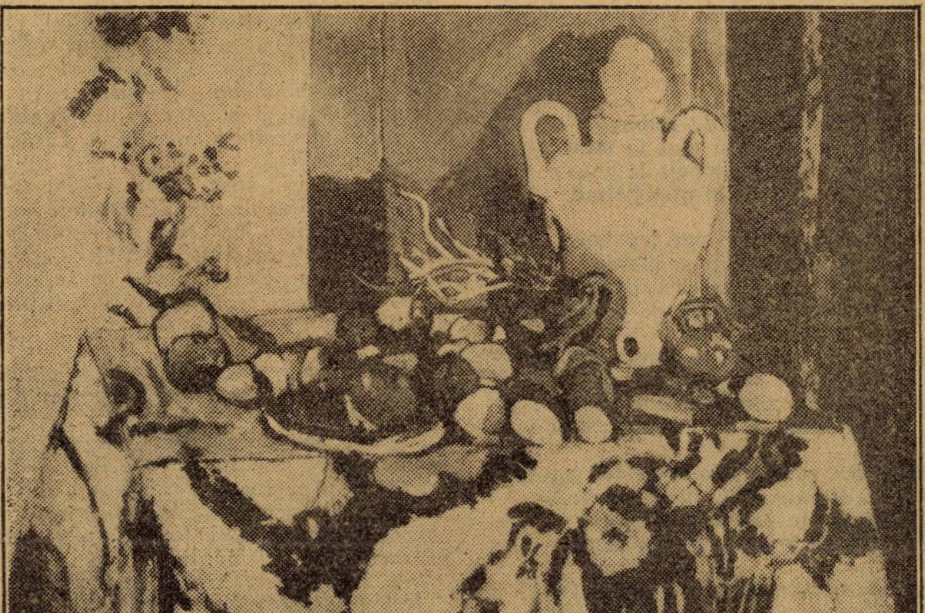

HENRI MATISSE: NATURA MOARTA

Mic
Tratat de estetică literară
SAU
Lumea văzută estetic

10

(CE ESTE FENOMENUL ESTETIC. SPECTATORUL)

Educaţia şi necesitatea atitudinii estetice.

Dacă însăşi peisagiul fizic îndeamnă adesea să ne transpunem în atitudinea spectaculară producătoare de plăceri speciale pe care le-am identificat cu plăcerile estetice, o carte nu îndeamnă la atitudinea spectaculară decât în cazul când cititorul e prevenit că se află în faţa unei opere literare şi că nu va avea de simţit nimic alt decât o plăcere estetică 1).

Deşi promptitudinea la plăcere este un caracter comun tuturor vieţuitoarelor, promptitudinea la plăcerea estetică în faţa cărţei este foarte adesea înfrântă la oamenii simplii de prejudecata literei tipărite, la oamenii educaţi, de preocupări intelectuale de alt ordin.

O educaţie a insului în sensul de a se transpune uşor şi până la cel mai înnalt grad în atitudinea estetică, ar fi cu neputinţă fără unele elemente înnăscute şi fără necesitatea biologică a plăcerilor estetice.

Copilul nu piere deplin în omul matur. Spiritul voios care e însuşi mediul exploziilor şi sintezelor cerebrale, şi căruia îi datorim invenţiile technice, soluţia problemelor şi intuiţia realităţilor noui. dăinueşte în parte şi după apariţia pubertăţei. Aplecat asupra pământului, asupra uneltei omul nu pierde cu totul dumnezeiasca lui însuşire de a se bucura de înfăţişările lumei şi de a voi să schimbe şi el, cu voinţa lui, înfăţişările care-i stau la îndemână. Contribue în bună măsură la menţinerea spiritului pueril prezenţa pururi înnoită a copilului, care îndeamnă la jocuri şi imposibilitatea pentru omul matur de a se înţelege cu copilul altfel decât prin joc sau mit.

Arareori, până'n zilele noastre, scriitorul a creat fără alt scop străin ; de cele mai adeseori a slujit idealuri religioase, morale, naţionale sau umanitare. Educaţia estetică a scriitorului ar tinde prin urmare la o disociere a acestor valori pentru o creaţie pe un plan curat estetic, spre a scoate în lumină şi mai prielnică — dacă nu cumva i-ar seca isvorul creaţiei ! — peisagiul cu farmec al propriei lui personalităţi.

Scriitorul dublat de alte valori decât cele estetice e în situaţia actorului pentru care piesa în care joacă e totdeauna artistică , el, actorul, s'a transpus odată în „joc" şi greu îi vine să creadă că jocul lui pune abia în lumină alt „joc", valoarea artistică a piesei.

In ce priveşte pe spectator, el trebue astfel educat, ca nicio credinţă religioasă nici o idee filosofică, nici o faptă morală sau imorală din cuprinsul operei artistice să nu-i turbure plăcerea estetică; ele fac parte din „joc", iar nu din realitatea în care valorile îşi dau luptele. In chipul acesta influenţa operilor artistice va fi numai de natură estetică, iar prigoana împotriva operilor de artă „imorale" „anti-naţionale" sau „anti-umanitare" precum şi lunga dispută teoretică asupra „moralităţii" în artă, vor lua sfârşit. Această treaptă a educaţiei estetice e atât de elementară încât n'am fi amintit-o dacă cea mai mare parte a scriitorilor şi artiştilor noştri, şi toate instituţiile noastre de cultură n'ar fi **sub** ea. iar la a doua treaptă a educaţiei, estetice — clarificarea artiştilor şi operilor de artă pe familii, descrierea şi explicarea farmecului lor specific, spre a se face selecţia şi a se elimina identităţile — nu cred să ajungem atât de curând : o atare activitate n'am aflat nici în vre-o lucrare scrisă, ştim că nu are loc nici în vre-un institut de artă. Institutele servesc alte discipline. Tratatele de estetică sunt în faza luptelor dintre definiţii, iar acestea merg pe drum păzite de îngrozitoarele arme ale teoremelor filosofice.

Nietzsche e unul din puţinii gânditori care a observat caracterul profund pesimist al firei şi artei elene. Acest pesimism — provenind din extraordinara capacitate de a suferi a grecilor — a dat naştere prin reacţiune mitului zeilor olimpici şi apoi creaţiilor epice şi dramatice. Pentru elenul prea simţitor transformarea dionisiacului (beţia până la descompunere a vieţei) în apolinic (viziunea senină a lumei prin voinţa zeului luminei) a fost o necesitate de viaţă.

La această observaţie a gânditorului german vom adăoga doar că atitudinea estetică răspunde nu numai la greci, dar **la toate popoarele** şi **todeauna** unei necesităţi de adaptare la viaţă. Căci trebue să fie cineva cu totul lipsit de simţul realităţii ca să nu-l fi durut adânc foamea şi moartea, în această viaţă în care se pomeneşte fără voia lui. Numai un om născut bolnav şi care pe fiece zi se vindecă, poate fi optimist — cum se zice — din naştere. Astfel că nu numai cultura greacă, precum socotea Nietzsche, dar toate culturile sănătoase au fost profund pesimiste (şi deci creatoare de valori ideale, morale sau estetice). Sentimentul estetic este victoria sentimentului siguranţei vieţei iar necesitatea estetică este foamea sufletului omenesc sănătos.

Necesitatea profundă a plăcerilor estetice se poate vedea mai limpede în

---

1) Perversiunea estetică e atât de fanatică încât adeseori însăşi o lucrare literară mediocră şi falsă poate constitui pentru un spectator educat un spectacol de natură estetică evident la un alt grad — deşi nu de altă esenţă — decât spectacolul aceleiaşi lucrări literare, pentru un cititor mai puţin educat esteticeşte. Intr'un fel va gusta un elev, care le va lua în serios, următoarele versuri de **André Theuriet** şi altfel profesorul care îşi dă seama cu ironie interioară de puerilitatea lor :

BRUNETTE

Voici qu'avril est de retour
Mais le soleil n'est plus le même,
Ni le printemps, depuis le jour
Où j'ai perdu celle que j'aime.

Je m'en suis allé par les bois
La forêt verte était si pleine
Si pleine des fleurs d'autrefois,
Que j'ai senti grandir ma peine.

J'ai dis aux beaux muguets tremblants:
„N'avez-vous pas vu ma mignonne ?"
J'ai dit aux ramiers roucoulants :
„N'avez-vous rencontré personne ?".

Mais les ramiers sont restés sourds,
Et sourde aussi la fleur nouvelle.
Et depuis je cherche toujours
Le chemin qu'a pris l'infidèle.

L'amour, l'amour qu'on aime tant
Est comme unei montagne haute :
On la monte tout en chantant,
On pleure en descendant la côte.

(ANDRÉ THEURIET : **Poésies rustiques**)

Legendă
cu corăbieri

E un vârtej pe mări unde corăbii
Se învârtesc mereu odată prinse,
Catargele jucând în vânt, par'c'ar fi săbii
Pe creştete de eunuci, desprinse
De trup şi alergând nebune
Ca într'un joc de căluşei — se spune.

E un vârtej pe mările de sus
Sau poate chiar de jos unde se strâng
Ca viperile vara'n crâng,
Toţi cei cari-au plecat haihui
De dragul nimănui.

— Corăbieri din cei ce mor,
Până la unul,
Şi azi pe coaste noi de Labrador
Ca să aducă înapoi cartoful
Sau doar tutunul
Şi cari nu se sting cu oful
In inimă decât de n'au găsit
Prin părţi de răsărit,
Măcar vre-o mătrăgună, dacă nu un mit.

Corăbierii pe cari dintru'ntâi Merlin
Acolo îi mâna
Când lumea toată-a lui se minuna
De câte drumuri el ştia
Şi când vroia Merlin
Aevea să le-arate
Cu mult această lume-avea dreptate.

Acolo deci ajunşi
Toţi cavalerii mărei
Şi lorzii depărtărei
Şnapani de zări ascunşi
Şi spadasini ai undei,
Proprietari ai scundei
Cabine'n cari stau
Puţin fiindcă o dau
La mosafiri,
Ieşeau pe bord să vadă
In chin şi svârcoliri
Minunea unei mări
Suflată ca pe nări
De-un aprig Torquemadă.

Şi-atinşi de bucuria
Vârtejului, de-abinelea
Intr'însul se prindeau,
Si 'ntr'una se 'nvârteau
Murind, dar nu de-urgia
Sărată înghiţiţi
Ci numai uluiţi ;
Căzând doar îmbătaţi
Ai apelor fârtaţi,
— Intr'un vârtej pe mări unde corăbii
Se învârtesc mereu odată prinse,
Catargele jucând în vânt par'c'ar fi săbii
Pe creştete de eunuci, desprinse
De trup, şi alergând nebune
Ca într'un joc de căluşei — se spune.

DARGOS PROTOPOPESCU

serbările colective ale vechilor culturi omenești. Sub pretexte diferite, de cele mai multe ori religioase, au apărut totdeauna și pretutindeni spectacole publice în care spectatorii făceau parte din „joc". Corul din tragediile grecești era o ființă mică, în parte abstractizată generație pipernicită a unor jocuri colective uriașe. Uneori aceste jocuri colective mergeau până la orgii cu sacrificii omenești.

Odată cu dispariția civilizațiilor colective au pierit și aceste forme de satisfacere a plăcerilor estetice. Ar putea reapare, în ziua când societatea ar trăi altfel decât pe temeiul valorii personale a individului, înregistrat cu luare aminte la intrarea și eșirea din viață. Teatrul, circul, cinematograful sunt numai spectacole de aglomerație nu spectacole colective. Sportul, în oarecare măsură — dacă țelul lui n'ar fi în afară de plăcerea estetică — ar putea fi socotit ca o formă modernă a jocului colectiv.

5) „Emoția" estetică sau falsa-plăcere estetică.

Nous ne goustons rien de pur...
Montaigne

Din relațile sale cu natura împrejmuitoare, omul a rămas cu vre-o câteva noțiuni a căror obârșie bunul lui simț nu o poate vedea decât în afară de sine. Stânca de care s'a lovit e dură: toți cei care se vor lovi de stâncă vor afla acest lucru. Duritatea este deci o însușire a stâncei și fără existența stâncei sau a altor obiecte dure, omul n'ar fi avut niciodată noțiunea durității. Lovitura de stâncă este dureroasă. Simplitatea noastră de cugetare sau mai curând absența oricărei cugetări, ne-a făcut să legăm obârșia durerii ca și obârșia durității de însușirile stâncei. Prin urmare stânca este dură **și dureroasă.**

Acest fel de a cugeta al corpului nostru ne-a făcut să credem până azi, — idee pe care am trecut-o mii de ani prin retorte ale filosofiei de toate formele — că obiectele au anumite însușiri (percepute cu văzul sau auzul), însușiri pe care le-am numit „frumoase" pentrucă ne fac plăcere.

Din cele cinci simțuri recunoscute ale omului — auzul, văzul, mirosul, gustul pipăitul — primele două sunt într'o anumită măsură mai „desinteresate" ca celelalte trei prin însușirea lor de a se fi emancipat întrucâtva de imediata realitate și a lucra oarecum cu distanțele. Văzul și auzul prin acest exercițiu din primele timpuri ale apariției omului, se leagă de cele mai înalte facultăți cerebrale pe care poate le-au și provocat.

De aceea plăcerile pe care ni le produc anumite culori sau sunete, și îmbinări de culori sau sunete, nu au o mai mare valoare în sine, decât plăcerile elfactive, tactile și gustative. Insușirile obiective ale elementelor care produc sensații plăcute sau neplăcute acestor trei simțuri, corespund pentru văz și auz, unor sensații plăcute sau neplăcute foarte vechi, încorporate în asemenea măsură creerului nostru încât le atribuim din eroarea mai sus indicată, unor însușiri obiective ale lumii din afară 1)

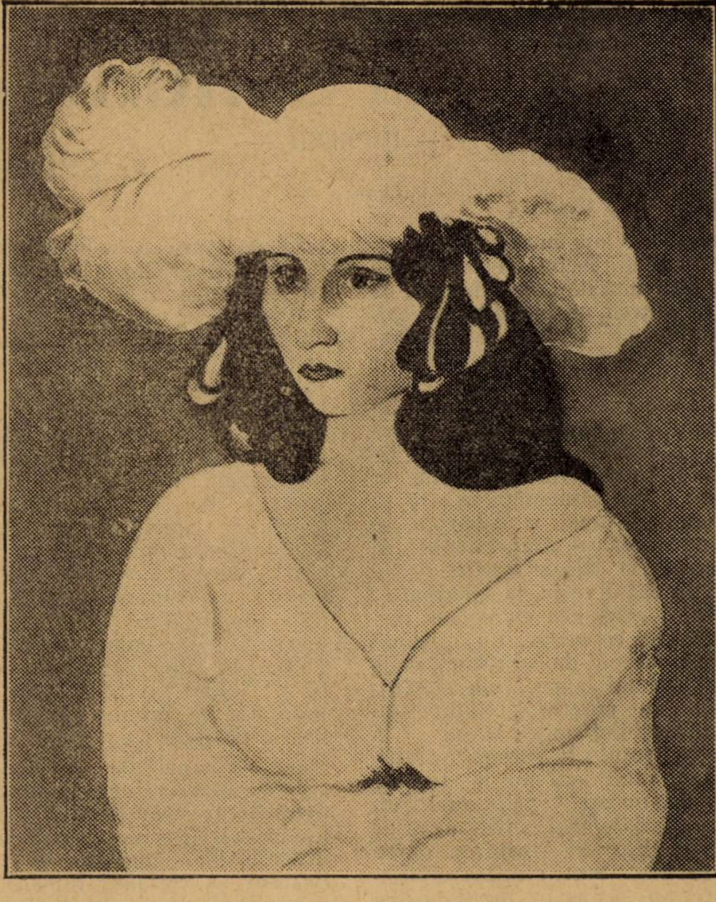

HENRI MATISSE : PALARIA DE PENE

Pilda cea mai simplă a acestei erori, ridicată la un grad înnalt de complexiune ne-o oferă așa zisa „frumusețe" a femeilor; această ‚frumusețe" este de fapt un răspuns la idealul nostru sexual, care ideal este și el un răspuns la cine știe ce vechi condiții climaterice și sociale. Inexistența „frumuseții" obiective a femeii ne-o arată diversitatea de gusturi nu numai a oamenilor de rase diferite sau numai din continente diferite, dar și a oamenilor din aceiași rasă și continent la distanță abea câteva decenii! (Femeia ideal frumoasă a romanticilor europeni, femeia înnaltă, cloratică, sentimentală, și femeia ideal frumoasă a vremurilor noastre: femeia-băiat scurtă, sănătoasă, emancipată și energică).

Dacă la aceste atât de adânci și abea presimțire izvoare de erori, se mai adaogă și diversele idealuri de „frumusețe" pe care le imprimă din cei dintâi ani ai educației școala — reprezentanta credincioasă a intereselor sociale — și apoi moda — reprezentanța marilor curente sufletești ale vremii — nu e de mirare dacă am cădea în greșala opusă și am desnădăjdui să mai gustăm vre-odată o plăcere estetică pură".

Să reținem deocamdată această îndoială asupra purității simțimântului estetic și să renunțăm dela început tocmai la ceiace știm de mai înainte sau simțim în primul moment că ‚e frumos".

E oare cu putință ca oamenii, după mii de ani de activitate artistică, în care timp au creat valori estetice, unele rămase fără pereche prin perfecția lor, să ajungă la acest trist adevăr că plăcerea lor estetică a fost **impusă.** — Și abea de azi înainte, printr'o severă educație, omul poate nădăjdui să câștige sufletului său o nouă bucurie, originală și curată?

Nu înțelegem de ce în acest domeniu, al valorilor sufletești să credem că oamenii aveau dreptul să fie mai experți decât în cunoașterea lumei fizice. Radiul a fost descoperit foarte târziu, iar unele corpuri simple nu există ca atare decât în laborator — sodiul sau potasiul, bunăoară; în natură există doar săruri — săruri de sodiu și de potasiu; distincții făcute acum un veac și ceva.

Nu plăcerea estetică este origina creației artistice, precum am arătat în paginile precedente; marii creatori de altădată — sculptorii greci, bunăoară — erau în stare să creeze opere de artă fără a face distincție între valorile sufletești provocate de spectacolul creației lor. Iar măsura autenticității artistice a operii lor de artă ținea tocmai de forța și originalitatea pasiunilor creatoare — care sunt cu totul altceva decât plăcerea estetică. Elenii, în fața statuii reprezentând pe Jupiter, sau în fața unei tragedii de Sofocle, credeau într'atât în valoarea lor religioasă încât a **trebuit** să apară, în mintea lui Aristotel ideia „catarsis"-ului ca efect al operei de artă: curățirea sufletului de pasiuni.

Această funcție purgativă și terapeutică a artei a fost observată și denumită cu diferite numiri, până azi, în vremea lui: Freud, autorul refulării psihice și descărcării sufletești prin mărturisire, vise sau opere de artă.

Atâta timp cât ‚emoțiile" în fața operei de artă erau socotite estetice, **oricare ar fi fost adevărata lor natură,** era firesc să se caute explicarea farmecului lor în.... **nescio quid** într'un „nu știu ce" asupra căruia s'au scris întregi tratate de filosofie germană. Incercarea de a limpezi acest **nescio quid,** farmecul operei de artă, duce la negarea lui, întrucât toate elementele constitutive ale farmecului pot fi clasate în diferite rubrici efective

---

1) D. **Ioan D. Gherea** a găsit următoarea **formulă, admirabilă prin preciziunea ei, pentru confuzia** foarte veche pe care omul o face între însușirile fizice ale obiectelor și valoarea estetică pe care le-o atribuim: „Pentrucă mai toate impresiile corespund unor fenomene obiectiv reale, pentrucă ‚roșu" pe lângă că e sensație e **și calitatea unui obiect,** omul a **generalizat** și a crezut că impresia estetică de-asemenia corespunde unei însușiri a lucrurilor, însușire numită „frumusețe". (**Ioan D. Gherea,** Vicisitudinile sentimentului estetic în „Viața Românească" No. 2—3 din 1926).

Rabindranath Tagore la Santiniketan

— IMPRESII —

de SYLVAIN LEVI

— urmare —

11 Noembrie. — Viața noastră se organizează încet încet : lecția de bengaleză e foarte regulat urmată ; ne abonăm la un jurnal ; în sfârșit ne instalăm în micul nostru univers ! După apusul soarelui (ziua e arzătoare și regiunea roasă de ploi, nu oferă nici o umbră) ne ducem la plimbare cu Base, nepotul fiziologistului atât de cunoscut prin studiile sale asupra sensibilității plantelor , cu picioarele goale, îmbrăcați în museline fine, cine ar crede că peste șease săptămâni el are să fie în Germania — unde îl așteaptă, se șoptește, o logodnică — și că acolo va continua cercetările sale științifice ? Ne-am dus până în satul vecin, la Goalpara . case de pământ, acoperite cu coceni, ascunse în răcoarea copacilor, un mișunat de copilași goi, sunete de tam-tam, și de fusuri ; sosim tocmai la procesia și slujba Durgei. Pe două puternici bambuși au urcat statuia teribilei zeițe Mame ; la dreapta sa Siva, soțul ; la stânga Narada, crainicul zeilor, mult mai puțin frumos decât Iris ; toți suntem vopsiți, auriți, tot e convențional, poate mai puțin urât de cât saint-sulpiceriile și respingătoarea lor lipsă de farmec. Base, explică credincioșilor, care s'au strâns în jurul nostru cine e acest Sahib ; ni se face loc, suntem invitați la baia zeiței, căci o duc s'o spele într'un pârâu vecin, în parte uscat, ne vor oferi prăjituri. Dar trebuie să ne întoarcem, a căzut noaptea, luna luminează cerul atât de intens că stelele au fost eclipsate. Ai putea citi la lumina ei.

DUMINICA 13. — Zi de lucru ca toate celelalte ; aici ziua de odihnă e Miercurea pentrucă, mi se spune, Miercurea este în legătură cu anumite date care privesc familia Tagore și Brahmosamas (secta religioasă care este pentru brahmanism ceeace reforma este pentru catolicism, care a voit să găsească puritatea începutrilor religiei în vechile texte și mai ales în Upanișade).

A doua zi, seara a avut loc recepția dată de studente în frumoasa școală de arte Kala Bhavan. Adunarea s'a ținut in sala expoziției. E ora șase și jumătate. Luna plină luminează galeria exterioară unde stau doamnele , toată lumea se așează, și în atitudine de rugă, ne așezăm și noi alături de poet. Ni s'a atârnat de gât, conform obiceiului, ghirlande ghirlande din flori atât de parfumate că abia poți suporta parfumul „dulce“ amețitor. Un student ne citește o cuvântare gentilă. Dar în timpul răspunsului lui S. și a delicioasei improvizații a poetului, eu mă gândesc numai la clipa când mă voiu putea ridica. Ne-am înapoiat pe o noapte strălucitoare de lumina lunei ; era o splendoare pe care n'aș putea s'o descriu.

La serbarea de a doua zi dată în cinstea lunei pline am întâlnit pe europeanul care trăește aici. E un evreu polonez sau lituanian,, chimist elev a universităților germane și al institutului Pasteur. A colindat lumea, Ameria, Europa, India l'a reținut. A petrecut șase luni în Himalaya trăind ca un Jogi (ascet) și în sfârșit a sosit aci, unde predă chimia copiilor. Peste pantalon lasă să-i atârne cămașa kaki ; când va pleca, dacă va mai pleca, va vârî cămașa înăuntru și e gata de drum pentru Vilna.

Tagore a venit să cineze cu noi ; am flecărit mult și l-am ascultat vorbind. Ne-a vorbit de cei doi profesori englezi ai săi, de englezii pe care i-a cucerit India : India, sau indianul acesta ? Și trece iar la chestiunea națională : amintește groaznica poveste dela Amristar când o englezoaică e maltratată în stradă și de represiunea care a urmat în urma căreia a trimis guvernatorului Indiei „Knighthood“-ul său. Vocea îi tremură și ochii săi strălucessc la amintirea evenimentelor pe care fără îndoială le desaprobă Anglia însăși.

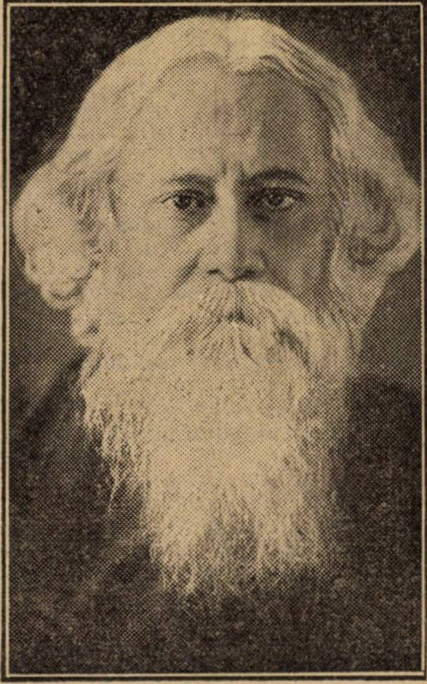

RABINDRANATH TAGORE

In ziua de 16, am avut o mică recepție a mea, personală. Doamnele au fundat un cerc : „Alapini-la-caseuse“. Mi-au cerut să le vorbesc despre opera femeii în timpul războiului. Am bâlbâit în biata mea englezească timp de vreo zece minute, ne-au împodobit cu gherlande și a urmat o tăcere adâncă. Timiditatea acestor femei e de necrezut, totuși multe dintre ele n'au fost totdeauna „purdah“; n'au trăit după perdeaua simbolică ce ascunde privirilor viața atâtor femei din India. Dar chiar dela cele mai instruite, nu se poate scoate decât monosilabe, zâmbete și acestea cu ochii în jos. Sper ca să le îmblânzesc și franceza mă va ajuta, această franceză care la sosirea noastră și a lăzilor cu cărți trimise de asociația indienilor din Paris, prin „Amicii orientului“ au făcut-o să devină la modă. Am un elev mai mult, și cursurile lui Morris sunt frecventate tot mai mult : Cu acest amabil Morris ne vedem în fiecare seară, trebue să citim pe tot Moliere, cunoaște criticii Faguet Saint-Beuve, și tot ce apare în „Les Annales ; pe toți îi înglobează în aceeaș respectuoasă admirație , dar n'a citit nici un text. Săracul de el ; n'are cărți și e teribil de rău informat. Este de asemenea extraordinar de pudic și singură amintirea anumitor cuvinte, anumite opere îl fac să roșească până în vârful urechilor. Cum vom citi pe **Sgnarelle ?**

17 NOEMBRIE. — Prințul de Galles debarcă la Bombay și prețiosul meu Iosif se întoarce dela bazar amărît de tot. Boicotul (hartal) a fost atât de bine respectat că nu vom avea nici fructe, nici legume și nu se vor da cărbuni decât mâine. Ordinul lansat de Gandhi a fost ascultat, toate prăvăliile, birourile și școlile din India au fost închise. Vor urma desordine ? Va fi posibil să menți într'o necooperare o lume de trei sute douăzeci de milioane de oameni ? **Programul corespunde totuși mentali-**

* * *

care sunt cu totul altceva decât plăcerea estetică, element pur, indivizibil al conștiinței.

Spaima, tristețea, curiozitatea sensualitatea etc. sunt și azi elementele „emoției“ estetice care singură, într'o lucrare literară, pot da celor mai mulți dintre cititori ideia că au gustat o adevărată operă de artă. Bucuria pură, eliberată de orice urmă de element efectiv sau cinestezic, de orice amestec al plăcerilor proprii diferitelor noastre intestine ; bucuria provocată de altă priveliște a lumei innoită de o personalitate originală creatoare, prin farmecul propriu al autenticității ei — e o stare de suflet destul de rară și — să nu fim ipocriți ! — destul de greu de atins.

De foarte adeseori cititorul cel mai exersat și cel mai sever cu sine în privința distrucției valorilor, simte că are de luptat cu forțe efective sau cerebrale formidabile — unele de natură organică foarte veche, altcori de natură educativ-socială tiranică — pentru a desfășura de minciuni și a lăsa sufletului său pururi înșelat, bucuria estetică pură, element simplu și indestructibil fie și câteva clipe.

Cel care a putut ajunge, eliberat de „emoția“ estetică, la aceste câteva clipe de plăcere estetică pură a intrat într'un nou veac !...

Oamenii **primitivi** — înainte de tirania clanului — și **copiii** — înainte de apariția pubertății — s'au bucurat în plină voe de plăcerile acestei lumi estetice. Omul de azi, însă supus legilor clanului de mii și mii de ani, nu are de luptat, cum s'ar crede cu elemente străine, care năvălesc asupra plăcerii estetice pure, alterând-o , ci are de luptat cu **însăși această „emoție“ estetică** ea care apare aproape totdeauna în stare impură, minereu și jangă sufletească din care trebue să extragă abea bucuria estetică originală.

Un cititor atent asupra sa însuși ar putea astfel cerceta și însemna conținutul „emoției“ estetice, dela curiozitatea elementară, la plăcerile organice de diferite grade, până la cvinta-esență a bucuriei estetice pure.

Și oare— asemenea unora din elementele cele mai subtile ale naturii — această pură plăcere estetică nu se alterează, câteva clipe numai după ce am gustat-o ?

E ceiace vom vedea mai departe.

F. ADERCA

tății și obiceiurilor poporului celui mai blând depe pământ.

S‘a ținut azi primul său curs, în acelaș loc în care ne-a primit întregul Santiniketan la sosirea noastră, la umbra manghierilor. Așezați jos pe un covor, cu picioarele încrucișate, patruzeci și doi de auditori dintre care un călugăr budist din Ceylan, cu frumoasa sa rasă galbenă lăsând umărul drept descoperit (eh ! să nu ne înșelăm în privința aceasta ; în Birmania s‘au bătut pentru asta; dogma însăși e interesată. Patru doamne s‘au așezat jos în acelaș chip, înapoi, ceva mai la o parte, precum se cuvine. Tagore, pe o bancă joasă ia note ; va rezuma după aceia în limba bengaleză, lecția le-o ține acest domn, venit de la Paris în acelaș scop.

Englezeasca domnului nu e prea grozăvie, nici prea frumoasă dar e urmărit cu atenție. Tabloul nu poate fi uitat. E începutul unei serii de cursuri asupra **„Raporturilor Indiei cu țările străine“.** Pentru ziua de Duminică, o serie specială asupra literaturii budiste, pentru studenții care vor veni dela Calcutta. Câțiva studenți i-au și cerut directive, întrevederi pentru studiu.

18 NOEMBRIE. — Ziua începe prin vizita unor prieteni tineri pe care i-au atras farmecul nostru personal și bonboanele pe care le mai avem ; nu mai sunt multe — tânărul Nittu și sora sa Burhi (bătrâna) nepoții poetului, și alt tânăr de zece ani, care nu știe decât bengaleza, cu frățiorul lui de patru luni. Care e numele capitalistul ? N‘are încă nici unul, nu i se va da decât după ceremonia primului orez.

După curs, am fost până la un mic sat santal vecin. S‘a scris mult asupra acestei populații santal coborâtoare din cei mai vechi ocupanți ai Indiei. Și-au păstrat obiceiurile, limba, moravurile și religia, foarte deosebite. Lucrători excelenți, dar incapabili să țină o socoteală, trebuiesc plătiți în fiecare seară a unei zi de lucru altfel nu se mai întorc foarte veseli, foarte artistic se întorc în grupuri în satele lor de curățenie exemplară, în mijlocul lor unul cânta dintr‘un fluier de trestie , te crezi întors în primele timpuri ale omenirii.

Plimbarea aici nu poate să fie prea lungă, de îndată ce soarele se ridică, e învingător căldura începe. Nu ieșim niciodată înainte de ora patru ; drumurile de o culoare roșcată, brăzdate de făgașuri adânci lăsate de roțile căruților cu bivoli, nu sunt prea numeroase, iar noi urmăm urmele lor, care se pierd și ne duc la albii de râuri secate, care trebuie că se umplu cu apă în anotimpul ploilor sau mergem prin ierburi înalte cu vârfuri atât de ascuțite ca să înfig în vestminte și în ciorapi, că trebue să te oprești la fiecare clipă ca să te cureți. La înapoiere am găsit acasă pe elevul meu, pe S. călugărul din Ceylan și un alt călugăraș încă novice, în frumoasele lor rase galbene. Poetul, care cinează cu noi vestește apropiata sosire a unei fete tinere, o evreică din Galiția, pe care el a cunoscut-o în Europa. Foarte inteligentă și instruită, ea i-a cerut să vină la Santiniketan ca să predea istoria artei : Este în acelaș timp filozoafă autoare și dansatoare. A dansat ca să-i arate talentul și Tagore, ca să ne facă să apreciem caracterul acestei performante, schițează mișcări cu bustul și brațele, dă ochii peste cap și își leagănă capul : acest indian, are **„le sense of humour“** și mijloacele de a-l exprima. Am râs mult.

22 NOEMBRIE. — După amiază la sfârșitul lecției pe S. îl așteptau doi studenți ; sub veranda noastră încântătoare, mă aștepta o ființă mică pe deantregul acoperită de văluri cu tălpile și unghiile picioarelor vopsite cu roșu deschis, cu semnul roșu al căsătoriei bine marcat pe frunte cu inele de aur și coliere strălucitoare pe pielea sa mată. Era soția unui profesor d. Mazundar, care a studiat trei ani în America. La înapoere, i se oferi un post bun la universitatea din Calcutta, dar farmecele Santiniketanului și acelea, irezistibile ale poetului au fost mai tari, s‘a instalat aici, agronom, a construit, în mod foarte primitiv, staule și procură lapte la școli, și **ghee,** un produs alb cum e crema, destul de consistent, care este untul indigen ; deasemenea el învață pe copii englezește. Și gentila d-nă Mazundar venea să-și ia rămas bun dela mine înainte de a pleca cu cei doi copii ai săi la Calcutta la mama sa, unde trebuie să petreacă câteva zile. Nu e încă vremea să se dea vreun nume copilului ; trebuie să împlinească șapte luni ; astrologul va fi chemat, va cerceta horoscopul fixat cu grijă în ziua nașterii copilului și el va alege, va fixa ziua și ora favorabilă primului orez, ceremonia complicată, în cursul căreia se pune pe limba copilului un bob de orez prima înfrățire cu natura.

După aceea urmă vizita lui Kshito Mahm Sen, una din cele mai puternice personalități ale universului nostru ; a străbătut India în toate direcțiile, culegând cântecele populare, legendele, un imens folklor... Aparținând castei medicilor, știe arta de a lecui oamenii și se stabilise într‘un loc când Tagore îi scrise cerându-i să vină la el : **Nu sunt un om atât de mare ca să vin la d-ta,** răspunse el ; o nouă scrisoare a poetului : **Tocmai de un mic am nevoie,** și Kshiti Babou, învins, a venit să se stabilească la schit. Puterea de atracție, de persuasiune, magnetismul acestui om sunt în adevăr de necrezut. In acest loc de retragere intelectuală atât de plin de farmec, un fel de Port-Royal zâmbitor, indulgent și fericit, mă gândesc la câțiva prieteni, bărbați și femei cari ar aprecia această viață simplă, goală, liberată de grija aparențelor, a nevoilor cari apasă atât de greu asupra noastră, de dorința și uneori de nevoia de a imita, de a egala pe vecin; cât de mult le-ar plăcea liniștea acestei sihăstrii !

Miercuri 23 la ora șeapte, s‘a oficiat un serviciu religios la templu, o monstruoasă construcție în fier și sticlă, a cărei responsabilitate e pusă pe socoteala unei rude îndepărtate. Nimic nu e complicat în această ceremonie , în interior, întreaga școală, profesori, studenți elevi, e grupată în jurul poetului ; afară, pe trepte, femeile, fetițele. S‘a citit din Upanishade și s‘au făcut comentarii în limba bengaleză ; a durat în totul trei sferturi de oră și s‘a sfârșit !

Mă deștept, a doua zi, rău dispusă, Mă întind pe o canapea sub verandă, deschisă în spr vest, toată dimineața e foarte răcoroasă ; acolo stau până la amiază primind pe elevi, citind, scriind. Dar pe măsură ce soarele ridicându-se, mărește strălucirea cerului, indispoziția mea se mărește ; nu mai e nici o îndoială, lumina îmi face rău ; și totuși cât de albă plăcută și fină e dimineața ! Va trebui oare să renunț la această minune ? Va trebui să port ochelari negri atât de oribili ? După amiază primesc seria amatorilor de limba franceză : sunt șease care mă caută și aș dori să vă pot descrie scena : se așează pe vine în jurul meu pe un covor frumos ; numai grasul și deliciosul Dinu Babou se așează pe un scăunel și timp de o oră veselia lui Molière triumfă. Seara, bhikkhu-ul, călugărul budist și novicele însoțiți de un tânăr senegalez, vin să se intereseze de sănătatea mea, întreabă foarte politicos.., dacă am luat vreun medicament ? Le arăt neîncrederea mea în medicamente... Dar, rugăciunea nu e binefăcătoare mă întreba ? Oh, desigur. Ei desfac atunci vârful ghemului meu de ață, îl răsucesc, bhikkhu-ul ține un capăt, eu apuc pe celalt novicele ține de mijloc (fără îndoială pentrucă, fără să mă atingă, să se stabilească legătura) și lunga litanie budistă, psalmodiată de vocile lor pioase, începe să se depene. La sfârșitul rugăciunii, mărturisii că mă simt mult mai bine. Strânseră ghemul îmi ziseră să-l pun noaptea sub căpătâi, și că a doua zi vor reîncepe. Dar când sosiră, complet vindecată citeam cu geograful meu. E sigur că au putut povesti o întâmplare frumoasă la întrunirea budistă din Calcutta, la care se duceau.

A doua zi, prânzeam când sunt scoși afară de sunetul unor flaute și tobe... Un întreg sat santal, se muta cu muzica în frunte într‘o lungă procesiune în șir indian de bărbați și femei care își duceau obiectele casnice pe cap : legături, coșuri, scoarțe, și inevitabila oală de aramă, obiect aproape ritual pe care îl posedă chiar și cei mai săraci. Pleacă astfel, într‘o bună zi sub cel mai neînsemnat pretext, pentru lucrul care li se oferă departe, din cauza guvernului sau proprietarilor care reclamă taxe, sau din cauza vreunui bolnav care îi face să se teamă de vre-o molimă. Se fixează numai atunci când au găsit pământuri necultivate. Pentru colibele lor, strâng în câteva zile pământul și stuful necesar și iată din nou ridicat și bine apărat de bambusi deși unul din aceste sate santal a căror minunată curățenie uimește chiar și pe indieni !

trad. de N. RADU

Cal de pripas

Cal de pripas al nimănui
Luat de primul trecător,
Cal de pripas al tuturor
O zi a ta pe lume nu-i —

Poveri la deal, la coborîș
Tot cu poveri, chin și bătăi
Și peste dealuri, peste văi
Tăcut, porți blând cu pașii tăi
Durerile târîș.

Ce e al tău din tot ce porți ?
Doar visul poate, de-l mai ai...
— Și stai răbdând legat la porți,
Iți știi prietenii toți morți
Și să ți-i plângi o clipă n‘ai —

Vezi lumea cum ? Drum nesfârșit...
La vale greu, greu la suit,
De-l faci pe ierni, de-l faci pe veri
In spate duci numai poveri...
Nici bucurii, nici mângâeri.
De mergi galop, ori mergi în pas,
Tu n‘ai nici mâine, n‘ai nici eri,
Nici milă n‘ai, cal de pripas.

EUGEN VICTOR

ARDEALUL ŞI PROBLEMELE CULTURALE

Apusul unei epoci de glorie

In articolul precedent am adus mărturia din partea ungurească, că maghiarimea, care trăia înainte de războï în vechiul Regat, nu numai că nu era persecutată politiceşte, dar se simţea foarte bine aci şi trăia la largul său.

Astăzi, putem aduce o mărturie tot atât de preţioasă pentru spiritul de indulgenţă politică a poporului român şi din partea germanilor. Cunoscutul om politic şi exponentul politicei naţionaliste săseşti din Ardeal, d. **Lutz Korodi**, care a fost câtva timp secretar general în resortul minorităţilor atât la Consiliul Dirigent, cât şi sub regimurile d-lor Averescu şi Brătianu a publicat de curând un articol sub titlul : „Contactul cultural româno-german".

In acest articol se spune între altele :

„Din fire românul e indulgent în chestiuni naţionale faţă de alte popoare şi e accesibil culturilor străine. Aceasta ne-o mărturisesc germanii din Bucureşti cari aveau, înainte de-a intra România în război împotriva Puterilor Centrale, cea mai mare şcoală dintre toate şcolile germane din străinătate. Şcoala aceasta era pusă sub protecţia Germaniei şi a Austriei. După război ea a fost salvată prin faptul că a fost trecută la biserica evanghelică a saşilor din Ardeal şi în modul acesta a primit caracterul unei şcoli indigene. Mulţi ani de-arândul au funcţionat la această şcoală şi puteri didactice din Germania".

Mărturisirea aceasta e cu atât mai preţioasă cu cât ea vine dela un om, care a fost alungat din ţară în mod brutal şi fără nici un motiv legal sau cel puţin moral, şi vine după ce minoritatea germană din România a întâmpinat tocmai pe teren şcolar cele mai multe şi mai mari nemulţumiri. Prin ea se dovedeşte, că în vechiul regat român domnea o desăvârşită toleranţă politică faţă de toate popoarele care locuiau în această ţară binecuvântată de Dumnezeu.

In faţa acestor două mărturii, cari ne arată, că politica de stat a României a fost de-o largă indulgenţă şi înţelegere faţă de naţiunile străine, locuitoare pe teritorul său, şi în deosebi faţă de maghiari şi germani, căutăm în zadar o explicaţiune pentru politica ce-o făceau guvernele din Viena şi Budapesta în privinţa poporului român. Atitudinea guvernelor române era dictată, afară de legea firei indulgente a românului, şi de o bineînţeleasă concepţie politică. La Bucureşti se credea, că un tratament cinstit al celor două naţiuni, care aveau o strânsă legătură cu fosta monarhie austro-ungară, va avea ecoul cuvenit la Viena şi la Budapesta şi prin urmare poporul român din Bucovina şi din Ardeal se va împărtăşi de un tratament egal.

Presupunerea aceasta era însă iluzorie, fiindcă guvernanţii dela Viena şi Budapesta nu ţineau seamă nici de drepturile istorice ale poporului român şi nici de interesele adevărate ale celor două state, cari formau monarhia. Guvernele ungare inauguraseră politica de desnaţionalizare a naţiunilor din Ungaria şi camarila dela curtea Habsburgilor din Viena aproba în mod tacit această politică.

Obiectivele acestor persecuţiuni erau, precum am arătat şi în articolul precedent, presa naţionalistă şi şcoala confesională.

Şcoala noastră era apărată de către organele bisericeşti conducătoare ale celor două confesiuni româneşti din Ardeal, susţinute cu toată energia şi hotărîrea de-a face sacrificii materiale de întreg poporul român. Cu mari greutăţi şcoala românească a putut fi salvată de complecta etatizare, ceeace ar fi însemnat maghiarizarea ei, la care se ţintea în Budapesta. Solidaritatea dintre biserică şi popor a fost elementul salvator al şcoalei române din Ardeal.

Această solidaritate a lipsit însă în viaţa politică şi slăbiciunea aceasta ne-a făcut mult rău. Am văzut în articolele anterioare, cum s'au desbinat mai întâi tribuniştii pentru neînţelegeri personale, iar mai târziu s'a făcut o ruptură generală în tot poporul ardelean pe chestia pasivităţii şi activităţii. Mai mult s'a resimţit efectul acestor neînţelegeri în situaţia presei.

Clasa intelectualilor din Ardeal era la acea epocă încă prea redusă ca număr ca să poată susţinea mai multe ziare. Cititorii se împărţeau şi administraţiile ziarelor luptau cu mari greutăţi.

Şi în privinţa materială cumpăna se înclina tot mai mult în defavoarea „Tribunei" din Sibiu. Aci s'a răzbunat amar lipsa de prevedere şi de iniţiativă a conducătorilor „Institutului tipografic", care edita „Tribuna". Acest institut fusese proiectat ca societate anonimă cu capital de 100.000 cor. şi cu scopul de-a înfiinţa o tipografie, care prin lucrări comerciale şi editură ar fi putut asigura cel puţin în parte mijloacele necesare pentru editarea ziarului. Dar din acest capital s'a vărsat însă numai o parte neînsemnată, astfel că nu s'a putut instala o tipografie corespunzătoare scopului iniţial. Lucrul s'a făcut numai pe jumătate şi din pricina aceasta treburile au mers prost. In schimb însă cei dela Arad îşi organizaseră o tipografie modernă, care le-a dat posibilitatea de existenţă în condiţiuni convenabile.

Fără capitalul necesar, fără o tipografie corespunzătoare şi într'o atmosferă de desinteresare din partea publicului care devenea tot mai pronunţată, „Tribuna" şi „Foaia Poporului", organele de publicitate ale partidului naţional, intrară la 1 Ianuarie 1901 sub direcţia regretatului Silvestru Moldovan.

Noul director avea frumoase calităţi de publicist, dar nu era potrivit pentru postul ce i se încredinţase. Mai avea pe de-asupra şi mulţi adversari chiar în cercurile conducătoare din Sibiu şi astfel în situaţia lui nu putea să aibă nici prestigiul, nici autoritatea necesare unui post de conducător politic. A fost pus acolo din necesitate fiindcă gazetarii ardeleni erau foarte puţini la număr, dar nici această necesitate nu era cel puţin sinceră şi cu bună credinţă.

Pe atunci fostul preşedinte al partidului naţional, dr. Ioan Raţiu, trăia în Sibiu şi mergea zilnic la redacţie între ceasurile 10—11 dim. Venerabilul preşedinte nu prea avea însă fericirea să vadă pe directorul ziarului care venea de obiceiu mai târziu şi astfel nu putea să influenţeze zi de zi mersul treburilor redacţionale. Lucrul acesta n'ar fi avut, poate, o importanţă deosebită, dacă n'ar fi fost altcineva, care să viziteze regulat redacţia. Acest altcineva, care era preot şi n'avea nici o legătură cu presa, nu putea să înţeleagă că într'o redacţie nu se lucrează ca într'un birou de bancă. Lipsit de această înţelegere cinstitul părinte pleca totdeauna „scandalizat" şi se ducea de-adreptul la preşedinte „spre a-i raporta cele văzute". Acest nefast serviciu de spionaj i-a făcut veneratului preşedinte multe zile rele, fiindcă îl indispunea fără ca să aibă posibilitatea de-a îndrepta situaţia care era, la dreptul vorbind, nenorocită.

Silvestru Moldovan, care ştia lucrul acesta, era scârbit de ceeace se petrecea la spatele său şi împotriva sa. Imprejurarea aceasta a contribuit de sigur mult la hotărîrea comitetului de direcţie de-a sista ziarul.

Procurorii unguri îşi ajunseră scopul. Intr'un singur proces s'a dat o pedeapsă în bani de 11.000 cor., ceeace însemna o mie de coroane mai mult decât făcea garanţia pe care erau obligate ziarele politice s'o depună conform legei ungureşti de presă. Fondurile care alimentaseră până atunci ziarul, au fost rău

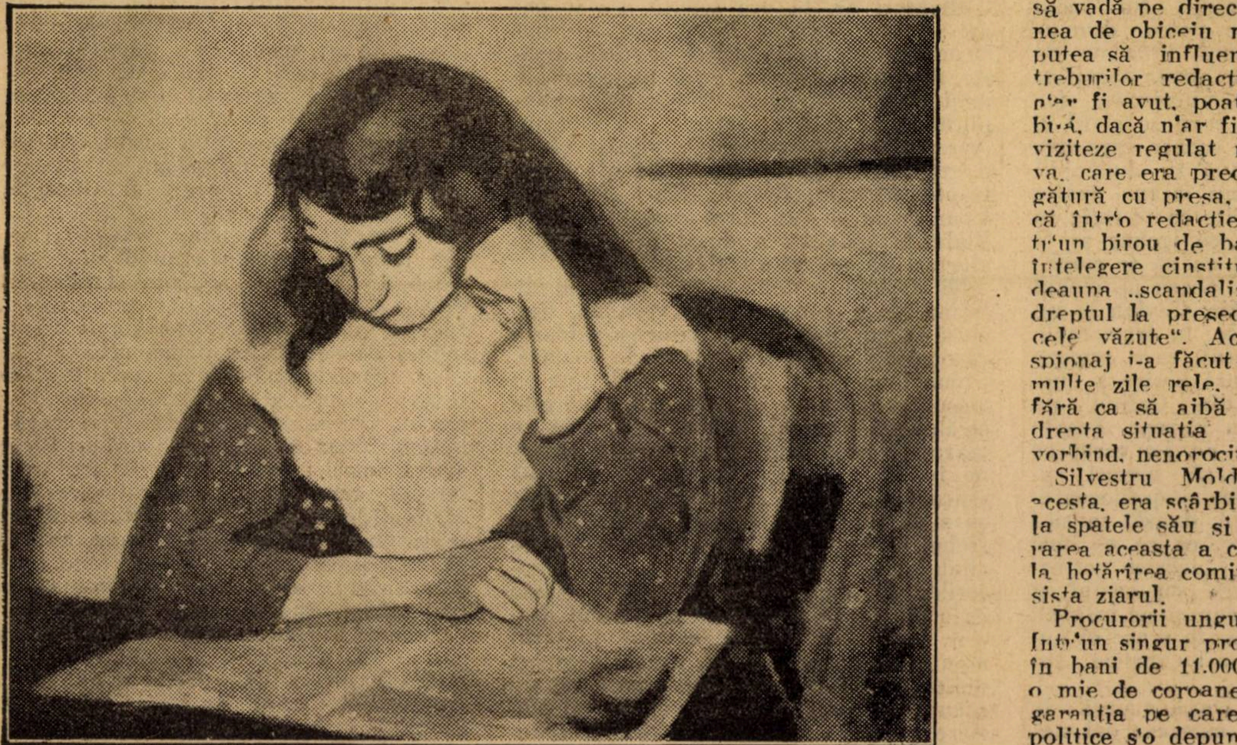

HENRI MATISSE: PORTRETUL MARGARETEI

CARNET FANTEZIST

Claude Farrere

„Le dernier Dieu[1]) mi-a reamintit dintr‘odată că sus de tot, lângă acoperişul unei imense clădiri cenuşii, o clădire oarecare, de pe unul din bulevardele centrale ale Bucureştilor, sus de tot pentru a fi mai aproape de albastrul cerului ce‘i vorbeşte de albastrul mărilor pe cari le cutreera altădată, într‘un apartament cu perdele grele în umbra cărora dorm minunate şi evocatoare frânturi de Orient, sfârşeşte de a îmbătrâni un om...

...Un om pe care nu l-am cunoscut niciodată pentru că... o teamă nemărturisită m‘a împedecat s‘o voesc : teama de a perde pentru totdeauna minunata senzaţie ce-ţi procură lucrurile cari datorită unei stranii împletituri de strălucitoare aparenţă, au darul de a‘ţi aprinde dintr‘odată imaginaţia.

Inalt, de o eleganţă sobră, ce imprima o distincţie particulară uniformei, cu mersul puţin ezitant particular marinarilor, mers ce nu-i lua nimic din aerul aristocratic puţin „hautain" chiar, această înfăţişare ce ar fi implicat o distantă răceală, era echilibrată de cea mai perfectă şi sinceră politeţe isvorând dintr‘o delicateţe sufletească înăscută pe care o trădau ochii mari puţin visători, ce luminau chipul său voluntar, prins de aerul tare al largului.

L‘am întâlnit rare ori dar întotdeauna în faţa lui am avut aceiaşi impresie nedefinită, bizară, pe care o ai când frolezi un om a cărui viaţă este o înlănţuire de frânturi de romane ce n‘au fost scrise niciodată. Şi întotdeauna ceva neînţeles mă îndemna să-l asemăn cu acela ce mi se părea incomparabil : cu autorul „Civilizaţilor".

Dar nu aceasta m‘a făcut să-mi reamintesc de acest om, citind „Le dernier Dieu".

Altceva....

Când l‘am văzut întâia oară, se‘ntorcea dintr‘o călătorie lungă, dintr‘una din acele „croisière" cari te aşează în marginea vieţei ce privită din depărtare, recapătă un farmec nebănuit.

Era în plină maturitate şi forţă având în figură ceva din bucuria de a se simţi din nou trăind, de a fi reintrat în viaţa asupra căreia depărtarea îi mai crease o iluzie. Iluzie de scurtă durată căci după câteva luni l-am revăzut în clipa în care pornea din nou. Mi s‘a părut — dar am crezut că a fost numai o părere — că s‘au zorit câteva fire albe pe tâmple. Un an mai târziu nu mai putea fi îndoială... părul cenuşiu trăsăturile obosite. Dar era tot el : aceaşi eleganţă, aceeaşi privire visătoare în ciuda surâsului prea ironic, aceeaş vervă.

Au trecut câţiva ani.

In balconul dela Automobil-Club, în seara concursului, cineva la spatele meu i-a pronunţat numele. M‘am întors brusc şi am rămas nedumerit.

Să fie oare lumina crudă a farului ce priveghea automobilele numerotate cari aşteptau în piaţa Palatului, sub lumina aceea ce nu erta nimic sta un bătrân oarecare, în care încercam zadarnic să recunosc ceva din omul de altădată. Banal în atitudine, banal în gesturi, banal în conversaţie, preocupat par‘că de o continuă grije de a fi „à la page"... toate au fost o simplă părere, dar mi s‘a părut că şi fracul tindea să parodieze costul mexican.

Unde era eleganţa, verva strălucitoare de altă dată ? Să fie oare cu putinţă ? Nimic, nimic ?

Ba da !

Automobilele începuseră să plece, unul câte unul. In balconul devenit neîncăpător, afluenţa era de nesuferit. Fără să atragă atenţia nimănui s‘a eschivat. Am coborît încet în urma lui scările împins de o curiozitate ciudată.

Fracul odată ascuns sub impermeabil, şi pragul clubului trecut, a pornit pe calea Victoriei în spre Finanţe. Bura, Curioşii începuseră să se risipească. S‘a oprit în faţa unei vitrine, răzemându-se de bara de metal. Cu gesturi ce spuneau că gândul e străin de el, a aprins încet o ţigare. Şi automobilele treceau, unul după altul la interval de câteva minute, treceau vertiginos ; o clipă întrezăreai siluete înfăşurate în matale chipuri în cari ghiceai înfrigurarea plecărei, valize şi bidoane, reflexuri lunecând pe luciul caroseriei şi totul se perdea în depărtarea drumului pe care noaptea şi ploaia îl făcea să apară plin de neprevăzut şi de pericole.

Mi-am reîntors privirea un moment distrată, spre bătrânul marinar. Am tresărit : o subită transformare se operase în el, părea că reînvie. Silueta se îndreptase, ochii erau strălucitori, chipul voluntar ca altădată. M‘am aşteptat atunci — în mod absurd — să-l văd dintr‘odată oprind pe unii din cei cărora le făcea cu mâna un semn de încurajare şi aşa cum se găsea să pornească cu ei în noapte.

Dar nu.

In urma ultimului automobil, a rămas vreme, nemişcat cu privirea aţintită în întuneric. Ţigara se consuma singură între degetele înmănuşate. Din când în când rotocoale de scrum cădeau pe mantaua udă pornind în şiroae cenuşii. Ploaia se‘nteţise aburind strada pustie şi lucie dealungul căreia se reflectau melancolice becurile de gaz.

■

„La dernière Deesse" lăsa impresia nehotărâtă încă, a primului fir argintiu.

„La hommes nouveaux" nu mai îngăduia nici o îndoială : părul cărunt, trăsăturile obosite. Dar era tot el, incomparabilul, omul care a scris „Civilizaţii" şi „Bătălia". Aceiaşi eleganţă. aceiaşi vervă. „Le dernier Dieu" nimic, nimic.

Să fie oare cu putinţă ? Am încercat zadarnic dealungul celor 300 de pagini să găsesec ceva din tot ceeace a fost Farrère.

Claud Farrère !

Dar numele acesta reprezintă o întreagă epocă, epocă care s‘a sfârşit iremediabil odată cu răsboiul şi de care acei ce au trăit-o desigur nici nu şi-au dat seama ; reprezintă o sinteză, sinteză datorită în parte întâmplării care a voit ca francez după tată şi italian după mamă coborând din ultimii dogi ai Genuei să numească toate calităţile esenţiale şi caracteristice celor două popoare. Inteligenţa pătrunzătoare şi mobilă, eleganţă şi delicateţe sufletească, cavalerism dus la exagerare spirit, vervă, împletite pe un grăunte de spirit himeric şi sensibilitate conţinută, aceste calităţi formează o linie curbă închisă, înlănţuindu-se şi decurgând unele dintr‘altele pentru a compune acel ceva specific operei lui Farrère.

Datorită inteligenţei pătrunzătoare, cu o logică foarte strânsă, raţiona rece, perfect obiectiv, reducând lucrurile la semnificaţia lor primitivă la un schelet din jurul căruia dobora tot ce inutil societatea a găsit cu cale a adăuga sub chipul prejudecăţilor, deformând înfăţişarea acelor lucruri. Delicateţa şi eleganţa sufletească, îl ajuta să ştie să aleagă din dărâmături ceeace merită să fie păstrat şi adăugat la acel schelet.

Spiritul himeric şi cavalerismul îl îndemna mereu să încerce a pulveriza în jurul său ceva din felul lui de a vedea şi mai cu seamă de a înţelege, să trezească în cei ce-l citesc demnitatea personalităţei, demnitate ce constă în raţionament obiectiv ce trece peste prejudecăţi şi peste instincte, (Les Civilisès) să îi facă să simtă tot minunatul eststicei interioare a gesturilor şi atitudinilor

---

[1] Ernest Flamarion edit.

---

administrate şi o mare parte din ele rămăseseră--din greşeală-- !prin buzunarele unor politiciani, cari nici în acele vremuri n‘au fost mai buni decât sunt astăzi. Garanţia de 10.000 de coroane n‘a mai putut fi pusă la loc şi astfel „Tribuna" a încetat să mai apară pe ziua de 16/29 Aprilie, 1903. Cuvântul de încheiere, scris de regretatul Ioan Scurtu, îl vom reproduce în numărul viitor, ca un document al vremurilor de grea cumpănă pentru noi.

De-odată cu anunţarea încetărei apariţiei se anunţa cititorilor că un nou organ al partidului naţional va apărea în curând. N‘a mai apărut însă nimic fiindcă comitetul partidului naţional era atunci demoralizat prin faptul, că n‘a ştiut să aprecieze după însemnătatea ei reală mişcarea activistă, ci s‘a încăpăţânat — acesta e termenul cel mai propriu şi pentru alte atitudini ulterioare ale partidului — să continue o politică de pasivitate, condamnată de massele mari ale românilor din Ardealul de-atunci. Nu numai că n‘a mai apărut nici un alt ziar, dar la lichidarea societăţii de editură comitetul partidului naţional n‘a fost în stare să menţină măcar foaia săptămânală „Foaia Poporului", ci a vândut-o, spre ruşinea neamului, unui sas, care fusese conducătorul tipografiei.

In modul acesta, puţin onorific, a sfârşit marea acţiune politico-culturală, inaugurată de vechii tribunişti cu Ioan Slavici în frunte. S‘ar putea spune că moartea „Tribunei" a însemnat şi înmormântarea partidului naţional ca organizaţie formală. Locul lui a fost luat de „opinia publică", care se formase în cursul ultimelor două decenii, şi care se manifesta pe toate terenurile vieţii, fără a fi dirijată de vre-un comitet ales anume. In locul „comitetului" partidului naţional am putea spune că s‘a impus „ideea" naţională ca indicatoare singură şi sigură a drumurilor şi scopurilor, spre care trebuia să meargă poporul român. Presa nu mai era a partidului naţional propriu zis ci ea servea numai cauzele care se cuprindeau în programul de odinioară al partidului, modificat după cerinţele progresive ale vieţii. Dar slăbiciunea cea mai mare a oficialităţii partidului naţional a fost totala lipsă de înţelegere a progresului în viaţă, mai cu seamă în privinţa culturală.

ION BĂILĂ

(„L'homme qui assasina" și ,Les petites alliées) și să toarne puțin idealism și ironie ușoară, puțină eleganță interioară pentru ca raporturile dintre oameni să alunece mai ușor „(Les hommes nouveaux).

Cea mai bună cale, nu pentru a ajunge, dar cel puțin pentru a se apropia cât mai mult de această tratä era romanul genul poate cel mai greu de literatură, deși aparențele ar spune contrariul.

Și Claude Farrère a fost un maestru al romanului.

El și-a dat seamă că romanul poate fi excelenta tribună cu o singură condiție: să nu se simtă aceasta.

Nu tirade și nici imaginea unei vieți în care evenimentele se succed arbitrar pentru a da mereu dreptate autorului. Totul trebue să decurgă conform logicei celei mai evidente a sentimentelor pentru a da cât mai mult iluzia realității. Și aceste sentimente nu autorul trebue să le arate. Viața interioară a personagiilor trebue să se desprindă pe nesimțite din viața exterioară.

Claude Farrère niciodată nu intervine direct.

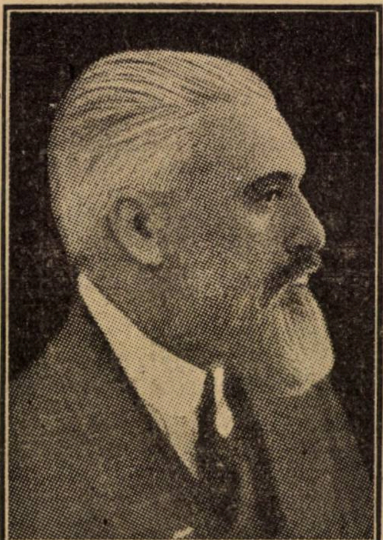

CLAUDE FARRÈRE

„Nu trebue — mărturisea el odată lui André Lang — să'mi spui că personagiul X simte într'un fel sau altul, să'mi impui să cred că are un anumit caracter. Cum vrei să te cred? Fă-mă să mă conving după atitudinile sale în situații caracteristice cari să mă poată convinge".

Autorul trebue să se efaceze cât mai mult în cursul romanului pentru ca cititorul să uite de existența lui, care poate avea influență asupra mersului evenimentelor.

Uneori însă luat de șivoiul propriei sale pasiuni târât de revolta pe care i-o inspiră unele hipocrizii circulând nestânjenite de nimeni sub sordidul domino al imoralei morale curente, Claude Farrère uita de aceste principii și — dar aceasta se întâmplă rar — apărea direct în tirade energice. Dar și atunci eșirile acestea erau îmbrăcate în atât de elegantă ironie, erau contopite în atmosfera de aristocratică intelectualitate a romanului încât tribuna ce o clipă se întrevedea în dosul lor nu rupea întru nimic perfecta armonie a ansamblului.

Claude Farrère a fost un maestru al romantismului.

A fost....

Nimic din toate acestea în „Le dernier Dieu".

Un subiect banal.... ori ce subiect este astăzi banal dar totul este maniera de a-l trata și această manieră e atât de oarecare, ștearsă, fără culoare fără caracter, uneori dezolant de vulgară, coborând până la tonul romanului foileton. Am avut impresia că întocmai ca marinarul ce adaptase costumul mexican pentru a fi în ritmul vremii, Claude Farrère aruncă tot ce îi era caracteristic pentru a adapta maniera modernă în care e firesc să fie stângaci ridicol chiar. Lucru aproape de necrezut dar este precis că în ,Le dernier Dieu" găsești influențe străine, din generația tânără. Foarte mult, neînchipuit de mult Dekobra, ceva mau puțin Paul Morand (în special plecarea din Moravia la Wiena) uneori Edmond Jaloux și chiar ceva Carco (episoadele cu Laurelle). **Un conglomerat palid și heteroclit.**

Da, sunt și pasagii bune dar... nu e Claude Farrère.

De altfel nici nu e genul lui. Farrère a fost primul rând o inteligență. Ceeace avea de interesant erau ideile și forma elegantă învăluită într'o discretă sensibilitate care oferea aceste idei. Or „Le dernier Dieu" este un studiu psichologic amestecat cu o acțiune când simplă, când complicată, ce lasă o penibilă impresie de ceva desechilibrat, șovăitor, de o cramponare inutilă în speranța unei reînoiri.

„Le dernier Dieu" este ca una din nesfârșitele chipuri banale și anonime pe cari le întâlnești pe stradă și pe cari le ai uitat în clipa în care au dispărut din cercul privirei.

Claude Farrère a îmbătrânit...

P. IGIROȘIANU

TEATRELE

LA TEATRUL NAȚIONAL: Glafira de Victor Eftimiu

Mi-ar fi părut rău, dacă direcția nouă a teatrului Național n'ar fi reprezentat pe „Glafira". Prima hotărîre a comitetului de lectură a fost biruită de considerația, că nu se poate respinge piesa, înfățișată de un autor consacrat la rampa și la cassa teatrului Național, căreia i-a adus bogate încasări. Și considerația aceasta în funcție de cassa de bilete a fost desigur un temeiu foarte serios, căci direcția teatrului Național a trimis Marți (7 XII) la ziare, o notiță, în care spunea că la prima reprezentație a ,Glafirei", s'au vândut bilete de 79.000 lei.

Prin urmare, publicul apreciază piesele d-lui Victor Eftimiu, chiar dacă în comitetul de lectură s'au trudit a-lunări de voturi de respingerea pieselor. Publicul vrea numele d-lui Victor Efitimiu. Ii plac principial lucrăril dramatice ale acestui autor.

Și sensibil, cum e publicul la compasiunea nedreptăților se manifestă mai dârz solidar, față de acela, sau aceia, contra cărora a auzit că s'au urzit nedreptăți. Poate că la acestea ar fi să se adaoge un motiv de aprecierea inițială a piesei d-lui Victor Eftimiu.

Piesa nouă a d-sale e tragedie. Și publicului actual, îi convin acum tragediile la teatru. Se întâmplă așa de dese și așa de grave lucruri în viața de toate zilele, încât brutalitățile au devenit comune. A rămas doar teatrul — apropiat de public — să mai emoționeze, să mai procure stări de duioșie, să mai înfioare. Și ce gen teatral vreți să înfioare mai intens, ca o tragedie?

Gladomir e un căpitan viteaz din armata regelui Simeon Cocoșatul. In luptele cu tătarii, Gladomir conducător al oștirilor aliate (ale lui Simeon Alexandru cel drept și Marco Crai) a biruit. Biruința lui e sărbătorită. Alexan cel drept și Marco Crai îi dăruesc drept recunoștință onoruri și bogății.

Dar regele Simeon Cocoșatul, rău, pătimaș și fățarnic, nu poate suferî gloria căpitanului său. Gloria acestuia îl întunecă pe el și acoperă existența militară a fiului său menit să fie moștenitorul tronului, Don Loredan. Atunci Simeon Cocoșatul hotărăște prăpădirea lui Gladomir. Işi spune dorul, părintelui Gligore și acesta inițiază pe un călugăr să fie călău. Călugărașul execută poruncile. Omoară voios pe Gladomir și pe 2 copilași ai acestuia. Glafira, soția lui Gladomir e desperată. Află cine-i criminalul adevărat și-i jură răzbunare. Glafira rămâne la palatul lui Simeon Cocoșatul. Se poartă așa fel, ca să inspire dragoste și lui don Loredan și lui Ingomar — unul dintre dușmanii soțului său: Inlănțuește cu pasiunea amoroasă până într'atâta pe don Loredan, încât îl determină ăs ucidă și pe Ingomar și să-și omoare și pe tatăl rege, Simeon. Glafira se simte răzbunată și se omoară.

Aceasta-i tragedia ,Glafira". E scrisă în versuri, nu totdeauna egale și nu toate cu ținută pur literară. In această privință, înlesnirea versificării d-lui Victor Eftimiu adesea îi e dăunătoare.

Are însă unele monologuri, într'adevăr remarcabile, prin amploarea elocvenței mai ales.

*

Piesa a fost pusă în scenă de autor însuși, care a dovedit încă odată ce price-put director de scenă e și cât de bine știe să armonizeze decorul cu piesa ca să dea efectul spectaculos al umplerii scenii totdeauna, al complinirii cu ceiace în limbajul obișnuit se zice că „ia ochii".

D. Victor Eftimiu e poate cel mai meșter dintre autorii dramatici în a-și înfășura lucrările în ceeace birue mulțimea și făurește succese, — în partea spectaculoasă. Este evident acesta un merit personal. Spectacolul dă o iluzie de grandoare, provoacă o emoție amplă dincolo de realitățile sbuciumate ale personagiilor de pe scenă, care rămân ori roabe ale unei fatalități (numească-se acesastă fatalitate uneori voința autorului) ori victime ale unei împătimiri pe care n'ai de ce să ți le mai explici, fiindcă autorul le arată natural legate de unele degenerări fiziologice.

Așa de pildă e Simeon Cocoșatul. Simți, că trebue să fie rău invidios, laș, meschin, fiindcă-i cocoșat. Așa călugărașul călău, grimat ca să apară o sinistră stârpitură.

Cred, că d. Victor Eftimiu a realizat în Glafira mai mult înfăţişarea brutală a tragicului. Partea de spectacol a dominat măcinarea tragicului intern sufletesc. Şi din acest punct de vedere, d-sa a realizat într'adevăr o tragedie corespunzătoare actualităţii, când par'că nu-i destulă vreme pentru introspecţiune şi analiză amănunţită.

D-sa a ştiut să-şi aleagă foarte bine actorii cari să susţină rolurile. Viteazul, puternicul, gloriosul Gladomir a fost d. Bulfinski, admirabil în ţinută marţială şi cu atât mai de compătimit de public după ce s'a aflat, c'a fost ucis mişeleşte. Don Loredan, fiu iubit, a fost d. Vraccu. D-sa are toate mijloacele tinereşti ca să fie un cavaler iubit şi care să nu dea înapoi dela nici o jerfă numai să nu i se lipească epitetul „laş".

In bătrânii Domni aliaţi ai lui Simeon, au fost d-nii Victor Antonescu, — totdeauna cu o mască impunătoare — şi Theo.

Dar în rolurile de ponderă dramatică; pivoţii piesei au fost d. Calboreanu şi d-na Agepsina Macri-Eftimiu.

D. Calboreanu în Simeon Cocoşatul a fost într'adevăr drăcesc. Urgia unui suflet rău, crivăţul mişeliei şi vraiştea făţărniciei au fost redate de d. Calboreanu cu o putere neîntrecută.

Iar d-na Agepsina Macri-Eftimiu în rolul Glafirei a dat prilejul să i se aprecieze nefăţărit, însuşirile de tragediană.

A face să nu se cunoască nota de convenţionalism dintr'o tragedie teatrală, a lega suferinţa şi gândul de răzbunare, a împleti dragostea calculată de puterea amintirii unei iubiri cernite, atârnă de însuşirea artistei de talent.

Şi d-na Agepsina Macri-Eftimiu a vădit cu prisosinţă talentul impozant.

Mi-a plăcut mult felul cum a înţeles să susţină un rol modest în formă, dar cu importanţă în fond, d-na Hotineanu, în Maica Minodora.

In Ingomar, invidios şi tovarăş al crimelor lui Simeon, a apărut d. Pop Marţian, vioiu, vibrant sigur de sine.

Nu cred însă că au fost dirijaţi cum se cuvine să apară în caricaturi, d-nii Grigoriu şi Nicolau, în părintele Gligore şi călău.

■

Chemări la rampă mai insistente ale autorului şi aplauze mai în ropote, de mult n'am mai văzut la teatrul Naţional, la vre-o piesă originală, ca la aceasta a d-lui Victor Eftimiu.

B. CECROPIDE

CERCUL „SBURATORUL"

In şedinţa de Duminică 5 Decembrie d. F. Aderca a citit ultima nuvelă din seria „Grădinăriilor" care figurează în volumul „Femeia cu carnea albă" — ce se găseşte sub tipar. D-na Mia Frollo schiţează într'un portret literar personalitatea scriitoarei Hortensia Papadat Bengescu, după care d-na Bengescu a urmat cu un fragment dintr'un nou roman. S'au citit poezii din poeţii I. Barbu, G. Nichita, Sanda Movilă, C. Baltazar, etc.

In asistenţă remarcăm pe d-nele T. Lovinescu, Cella Lahovari, Paula Petre d-rele B. Delavrancea, Ticu Archip, Sanda Movilă şi d-nii E. Lovinescu, Liviu Rebreanu, I. Călinescu, I. Valerian, G. Zamfirescu, etc.

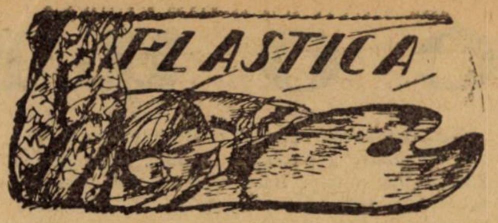

HENRI MATISSE

> Je travaille tant que je peux et le mieux que je peux, toute la journée. Je donne toute ma mesure, tous mes moyens. Et aprés, si ce que j'ai fait n'est pas bon je n'en suis plus responsable : c'est que je ne peux vraiment pas faire mieux...

După această, tulburător de modestă mărturisire, urmează poate să-l socotim pe **Matisse** un lucrător abil, sclav al senzaţiei imediate ?

Un halucinat ?

Un inconştient vibrant ?

Sau — fiindcă mulţi au fost înclinaţi s'o creadă) — un farseur inteligent şi rapace ?

Nu este nici una, nici alta — acest **Matisse** în jurul căruia neputincioşii au făurit atâtea legende mai mult josnice decât răutăcioase iar criticaştrii au născocit sumedie de torturătoare pretexte literare ca să-l înalţe, din interes sau din snobism, până la compromitere.

Un fapt rămâne cert : actuala producţiune picturală, europeană, — (vorbim de aceia care resfrânge mai multă seriozitate) — este încă sub suggestia viziunei lui **Cézanne** **Matisse** şi **Derain**.

Colegul şi prietenul meu, **Francisc Şirato**, a scris cum încă nimeni, cel puţin la noi n'a izbutit să scrie 1) — pagini fermecătoare şi adânc susţinute despre arta încăpăţânatului provansal, care a dat fluidităţii cromatice a impresionismului lovitura de graţie.

Cézanne — constructor chromatic — (pictura lui este matematic gradată)—nu vroia să fie de cât interpretul credincios al naturii, în aspectele ei **complecte (formă şi culoare)** — ceiace, fireşte însemna un pas peste concepţia impresionistă, mărginită numai la reproducerea fidelă a **jocului spectral.**

Derain este şi el un duşman al impresionismului — (Ressu al nostru, i-ar fi, fără disproporţie, un egal corespondent în pictura românească) — dar un duşman cu parti-pris adică mai puţin instinctiv de cât Cézanne, cu alte cuvinte mai cerebral. **(Derain,** o mărturiseşte, are superstiţioasă admiraţie pentru clasici. Cézanne era un izolat — în timp şi spaţiu).

Deşi neprieten al impresionismului, **Matisse** n'are nimic comun, nici cu **Derain** nici cu **Cézanne**.

Sau, mai bine zis, îi complectează pe ambii în lupta contra sclaviei impresioniste.

Dar cu arme proprii, cu o ştiinţă picturală, cu o sensibilitate şi o ingenuitate încă necunoscută până la el, în evoluţia universală, a picturii.

Ceiace predomină în arta lui **Matisse** — şi cucereşte, este fără îndoială, culoarea.

Nu culoarea robită modelării, ca la **Deraine** nici culoarea care se frânge în trepte de valori ca la**Cézanne**, ci culoarea **pură**, liberă, avântată, capricioasă, **nebună** — zburdând pentru simpla plăcere a ochiului în arabescuri neaşteptate şi îngemănări surprinzătoare.

Totul scăldat într'o lumină, care nu urmăreşte să stabilească valori şi să hotărască volume — ci să cânte, în culori şi pentru culori, sărbătoarea şi triumful culorii.

N'aş putea spune în ce măsură arta lui **Matisse** are un stil, în sensul consacrat de tradiţie.

Dar un stil **Matisse** există — fiindcă arta lui Matisse nu e manieră, cu alte cuvinte nu e izvorâtă din mână ci dintr'un întreg complex al unui temperament aparte dintr'un suflet cu frumuseţi lăuntrice, vii, dintr'o viziune originală, care precedează opera.

Stilul lui Matisse, este însuşi Matisse visătorul în culori, orchestrantul chromatic, cu deosebită predilecţie, instinctivă, pentru ciripitul de lumină al violinelor.

Şi trebuie să adăugăm, pentru acei cari mai pregetă încă în recunoaşterea superiorităţii spiritului latin în pictură — stilul lui Matisse este eminamente francez, adică echilibrat, fără pedanterie , graţios, fără şubrezenie şi moft, clar, mai cu seamă clar de o claritate care atinge uneori copilărescul în ceiace are el mai spiritual, mai comunicativ, mai cuceritor.

N. N. TONITZA

---

1) Vezi seria de articole din **„Cugetul românesc"**.

PREMIILE ACADEMIEI ROMANE

Sesiunea din 1927 a Academiei Române, se anunţă bogată în premii. Se aşteaptă cu nerăbdare, în special, marile premii Năsturel, Heliade, (de 12.000 şi 50.000 lei) neacordate în anii trecuţi. Concurenţii vor trimite lucrările până la 31 Dec. a. cor. şi se vor conforma următoarelor condiţii :

Operele publicate vor fi depuse în trei exemplare, însoţite de o cerere scrisă şi semnată de autor, sau de un membru activ ori corespondent al Academiei.

In cerere, candidatul va indica premiul la care candidează.

Un autor nu poate prezenta în acelaş an aceiaş scriere la mai multe premii, nici mai multe scrieri la diferite premii.

O scriere prezentată într'alt an la un premiu şi nepremiată, poate fi prezentată în anii următori la concursul aceluiaş an al altui premiu, numai dacă este reînoită în părţi esenţiale, într'o nouă ediţie.

La concursul premiilor poate fi admisă nu numai o operă întreagă, ci şi o parte dintr'o operă, cu condiţiunea ca această parte să fie de sine stătătoare.

Lucrări cu caracter literar se pot prezenta numai la premiile Năsturel, Eliade Rădulescu, Adamachi.

La premiile Năsturel, — conform testamentului, — pot fi aduse numai scrieri în limba română. La premiile Eliade Rădulescu şi Adamachi sunt admise şi opere scrise de autori români sau străini într'una din limbile latină, italiană, franceză, germană sau engleză, dacă lucrarea va trata despre ţara noastră.

Traducerile din limbi străine în limba română pot fi premiate numai dacă sunt făcute după opere clasice şi dacă învingerea dificultăţilor unei perfecte traduceri în versuri româneşti va constitui adevărate opere literare ale limbii române.

Toate lucrările prezentate trebue să fie scrise în ortografia Academiei.

ECOURI

SCRITORII

☐ D. **E. Lovinescu** a dat la iveală al doilea volum din **Istoria literaturii române contemporane**, tratând despre **Evoluția criticei literare** dela 1900 până în zilele noastre. Prefața lămureşte în câteva rânduri planul lucrării: „Inchinat criticei privită ca o disciplină aplicată în domeniul exclusiv al evaluărilor în literatura noastră modernă el nu se ocupă, deci, nici de istoria literară nici de studiile de estetică generală şi nici de studiile de literatură străină".

Lucrarea tratează cu bogate informațiuni şi vederi de sinteză capitolele: Critica sămănătoristă critica poporanistă, critica estetică, critica simbolistă şi critica nouă.

E inutil să atragem atenția asupra importanței lucrării d-lui Lovinescu. Ea împreună noutatea genului în literatura noastră cu pasiunea eruditului. Asupra celor două volume până acum apărute, din Istoria literaturii române contemporane, vom stărui în curând.

Lucrarea e apărută în excelente condiții tehnice în editura „Ancora-Benvenisti" 303 pag., lei 90.

☐ A apărut în editura „Ancora-Benvenisti" romanul d-nei **Hortensia Papadat-Bengescu: Concert din muzică de Bach**, din care revista noastră a avut cinstea să publice numeroase fragmente.

Asupra acestui volum în care arta autoarei **Fecioarelor despletite**, străluceşte mai intens ca oriunde, vom reveni pe îndelete.

REDACȚIONALE

Primim şi înregistrăm — fără comentar — următoarea c. p. din Iaşi.

Stimate Domnule Director!

Mă surprinde faptul că până în prezent n'ați publicat traducerea mea „Estera" din Sacher Masoch.

Vă rog să binevoiți a o publica în numărul viitor al Stimatului D-voastră ziar.

Cu deosebită stimă.

Carol Drimer.

REVISTE

☐ **„VIAȚA ROMANEASCA", Anul XVIII, nr. 10).**

D. **Ionel Teodoreanu** publică episodul „Rodica" din **Drumuri**, al doilea volum al **Medelenilor**. Adolescentă aromată, impertinentă şi poetică — capitolul iradiază de aceeaşi bucurie, realitate şi stil, din care d. Ionel Teodoreanu şi-a făcut o carieră literară. Tristețea la Ionel Teodoreanu se travesteşte în costum de balet.

Cum romanul e în curs de tipărire, în curând vom avea prilejul să revenim asupra talentului d-lui Ionel Teodoreanu.

Notele de drum ale d-lui **I. Petrovici**: „La mare şi la munte" creionează un Balcic pitoresc dar mai ales filosofează pentru distincția atracțiilor de munte şi de mare. Părerile d-sale nu vor fi pe placul amanților mării. Dăm un citat, caracteristic şi pentru scrisul d-lui I. Petrovici şi pentru motivările sale:

> Retras pentru o scurtă izolare în odăița unde fusesem găzduit, mi se înfățişează nechemate în minte icoane dintr'o excursie în Carpați. Piscuri înalte ce trec dincolo de nouri, lăsându-i umiliți pe coastă; păduri nesfârşite de brazi, care încunună munții şi străjuesc potecile; torente cristaline ce izbucnesc din stâncă şi huesc prin văgăuni; la ora asfințitului, când brazii se înveşmântă într'o ceață albăstrie şi soarele abia mai stărueşte pe un tapşan, clopot de la schituri şi tălăngi dela cirezile ce pasc. **E frumoasă marea, — dar n'are aface cu muntele!**
>
> Caut o rațiune acestei preferințe şi cu cât îmi limpezesc gândurile mai bine, îmi pare că găsesc mai multe. Este adevărat că marea e superioară prin puritatea colorii, față de oricare peisagiu al uscatului şi totodată procură fiorul infinitului într'o măsură mai mare ca muntele cel mai urias. **Dar abstracție făcând de asta, câte lucruri are muntele!** Şi să las la o parte faptul observat de atâta lume că marea este — cu mici nuanțe — aceiaşi, pe când priveliştea de munte prezintă neîncetate variațiuni. (Marea ar fi ca un autor care nu se poate înoi, imitându-se într'una; muntele, autorul care variază dela operă la operă).

D. **I. Şiadbei** scrie despre componența neamului românesc, observații şi rezerve la studiul etnologic al d-lui O. G. Lecca publicat tot în „Viața Românească".

Un savant studiu: **„Psihanaliza judiciară**, semnează d. **Petre Marcu**. De acelaş scriitor avurăm în „Gândirea", ultimul număr, un foarte interesant eseu: „Dezaxare". Despre pacturile franco-român şi italo-român o bogată cronică externă de d. **Const. I. Vişoianu**.

La „Miscellanea", savuroase note elegiace despre genul poetic sau cum spunea Eliad: arta de a versiface.

☐ **GANDIREA** (VI, 6—8). E aproape un număr închinat domnişoarei **Elena Văcărescu**, ambasadoarea noastră culturală în Occident. Insăşi d-sa scrie prețioase **Mărturisiri** frământări sufleteşti ale unei romånce transplantată în altă literatură. D. **Vasile Munteanu** scrie o notă despre personalitatea d-şoarei Văcărescu şi traduce o poemă nostalgică: „Eu şi țara mea". D. **Matei Carageale** continuă romanul „Craii de curtea veche" şi d. **Gib. I. Mihăescu** începe o nuvelă „Urîtul". Vom vorbi după terminarea ei. O vizită la Pirandello relatează d. **Alexandru Marcu**. „Alecsandri ca dscriptiv" — un studiu asupra Pastelurilor — cu apropieri între Eminescu şi Alecsandri şi cu vederi noui pentru un nou Alecsandri — scrie d. **Tudor Vianu**. Suggestii grave în articolul „Problema cărții — în jurul cărții franceze" — semnează d. **Emanoil Bucuța**. A prelua din tributul ce se plăteşte cărței franceze, ca să încurajezi literatura română originală şi de traduceri şi a ridica nivelul cititorului, ni se pare o idee demnă de adâncit.

Despre schița critică „Grigorescu" a d-lui **F. Şirato**, am amintit în numărul trecut. Despre acuratețа tehnică a revistei, elogiul n'ar adăoga nimic nou.

RAMURI-DRUM DREPT (XX, 7—9, 1926).

D. **N. Iorga** scrie despre poetul sas, Eduard Scullerus, mort în floarea vârstei. Poezia lui e plină de ecouri ardelene. „Scrisoare" e titlul unei poezii de dragoste, amintind şi în factură şi'n pseudonim pe Dimitrie Anghel, a d-şoarei Zulnia Canta.

D. **Gib. I. Mihăescu**, acest tânăr şi magnific maestru al prozei contemporane, publică o nuvelă din toate punctele de vedere magistrală.

Recitesc epitetele. E aşa de plăcut — şi aşa de rar — să formulezi un elogiu din plin. Nuvela se intitulează Squarul şi e un model al genului. Când un scriitor posedă în acest grad putința de a varia pe tema acelei fantazii sălbatice din care extrage ca dintr'o nesecată sursă petroliferă, nu ştii dacă trebue să stărueşti cu deamănuntul asupra meritelor, să citezi înlănțuirea dramatică a momentelor, să citezi pentru vigoarea scrisului şi pentru darul de plasticitate pe care îl posedă în aşa de mare grad (e în Squarul un pasaj al furtunii de o poezie şi de o noutate remarcabilă) să îndemni pe cetitor să se delecteze însuşi, la sursă cu creațiile acestui viguros scriitor sau să regreți pur şi simplu, îndărătnicia editorilor noştri care nu-şi înțeleg nici interesele lor, necum obligațiile ce au pentru literatură de întârzie să-şi smulgă manuscrisele lui Gib. I. Mihăescu.

D. **D. Tomescu** scrie despre junimism şi semănătorism şi trasează o justă monografie spirituală a d-lui Mihail Dragomirescu pe care-l observă evoluând între Titu Maiorescu şi N. Iorga. Capitolul despre actualitatea sămănătorismului ni se pare mai puțin convingător. Cam prea multă spuză trasă cu sila pe turta dumisale. Oricum, e o părere şi adevărul e că nu se poate rezolva un capitol de istorie literară cu o notiță de revistă.

☐ Sâmbătă 11 c. apare „Viața Literară" cu articole poezii şi critică semnate de Liviu Rebreanu, F. Aderca, I. Valerian, Pompiliu Constantinescu, G. Nichita, Al. Bădăuță etc.

EXPOZIȚII

☐ In sala **„Grigorescu"** din str Doamnei Nr. 20, s'a organizat, sub îngrijirea d-lui Oscar Cisek, consilier artistic al ministerului de arte şi criticul revistei „Gândirea" — una din cele mai interesante şi instructive expoziții ale anului: **Grafica românească.** Vernisagiul a avut loc Duminică 5 Dec. cu care prilej d. Ştefan Nenițescu şi-a dezvoltat conferința d-sale asupra gravurii româneşti, făcând minunate caracterizări în domeniul acestei foarte delicate arte.

CONFERINȚELE LICEULUI „MIHAI-VITEAZUL"

Duminică, 12 Decembrie 1926, Bosnief Paraschivescu avocat — Noua constituție; Duminică, 19 Dec. 1926, Preot Popescu Moşoaia, paroh — Limitele dintre ştiință şi credință; Duminică, 9 Ianuarie 1927 Şt. Nicolaescu, prof. — Vechimea bis. Domneşti-Sf. Nicolae din Curtea de Argeş, Duminică, 16 Ianuarie 1927, Tache Papahagi, prof. — Din etnografia poporului român (cu proecțiuni); Duminică, 23 Ian. 1927 Fr. Chiriac, prof. — Aspecte din lumea Romanilor; Duminică, 30 Ian. 1927, Crist. Mironescu, prof. — O problemă şi durere etnică; Duminică 6 Februarie 1927, Gh. Lefteriu, prof. — O preumblare prin Roma; Duminică, 13 Feb. 1927, M. Iacob, prof. — Despre ereditate; Duminică 20 Feb. 1927 Paul Papadopol prof. — Literatura pentru copii la noi; Duminică, 27 Feb. 1927, Scarlat Struțeanu, prof. — Orfismul în poezia lui Eminescu, Duminică, 6 Martie 1927 I. Croitoru, prof. — Din istoria muzicei; Duminică, 13 Martie 1927, Nicolae Ion, prof. — O călătorie la Sf. Munte (cu proec.); Duminică, 20 Martie 1927 Pr. V. Pocitan, prof. — O călătorie în Orient (cu proec.); Duminică, 27 Martie 1927, Andrei Nițulescu — Lumea romană în momentul apariției „Mântuitorului" (cu proecțiuni); Duminică 3 Aprilie 1927. N. Cartojan — Păreri despre originea basmelor; Duminică, 10 Aprilie 1927, Ion Roman, prof. — Fizica şi chimia vieței.

Conferințele încep la orele 4 p. m., intrarea liberă. După conferință cinematograf şi producții artistice.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

UNIVERSUL LITERAR

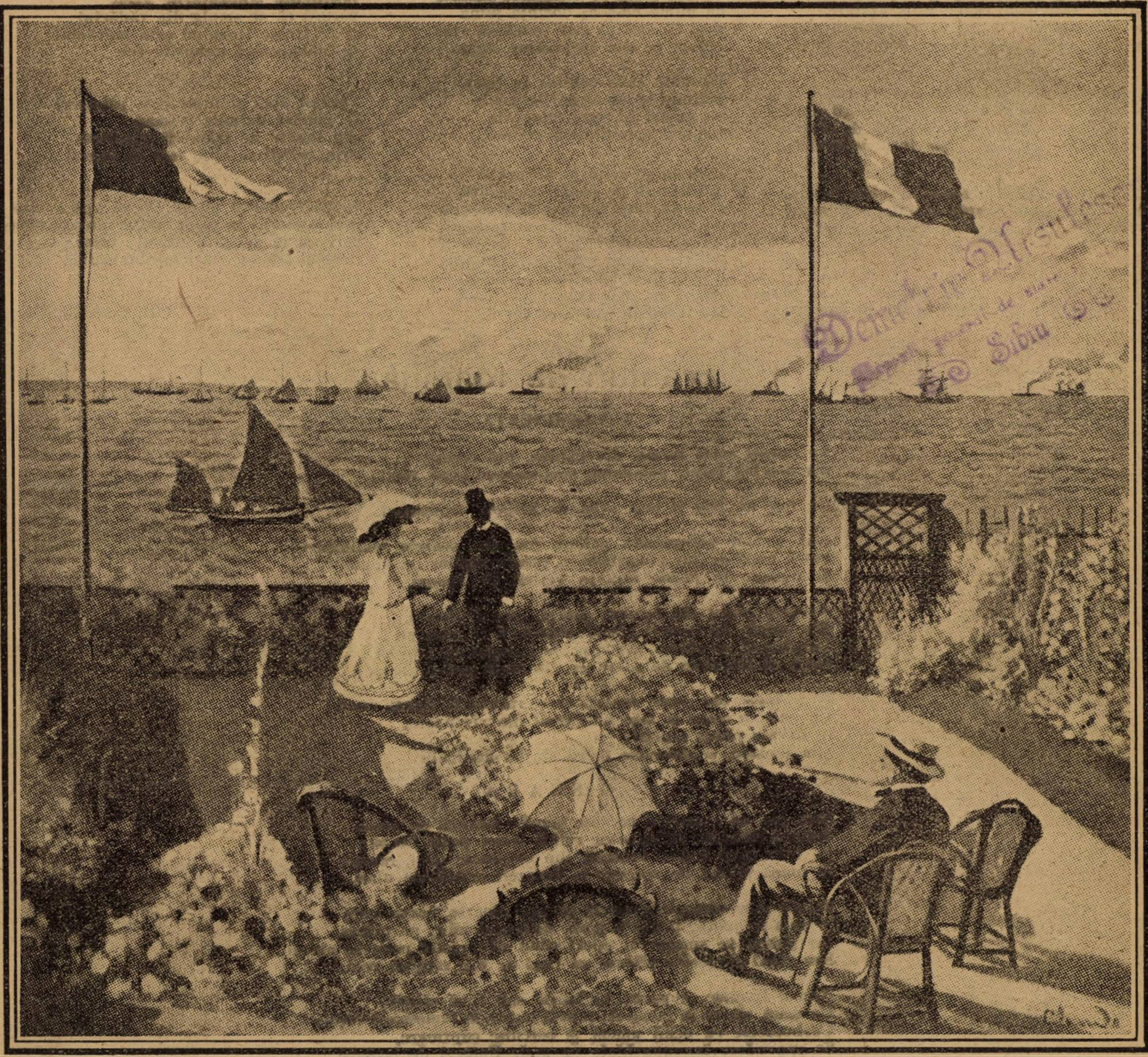

CLAUDE MONET : TERASA PE MALUL MARII

[illegible] Sibiu

In acest număr : **DRAGOŞ PROTOPOPESCU, F. ADERCA, GH. CALINESCU, A. POP MARŢIAN, CHARLES DICKENS, I. CRIVAŢ, T. PAUNESCU-ULMU, MIHAIL BAIŞOIU, I. BAILA, MIRCEA ELIAD, AL. BILCIURESCU, Z. SANDU, RUD. A. KNAPP, GEORGE DIACU şi N. N. TONITZA.**

An. XLII, No. 51.
19 Decembrie 1926.
Lei 5.

Nova mihi apparuit Beatrix

I

Cum ea păşi tăcută pe drumurile serii
ţipând fâlfâitoare spre alba arătare
se ridicară pasări din patru părţi de zare
într‘un vârtej de slavă, ca frunzele puzderii.

Şi chiparoşii negri şi frasinii eterici
şi ulmii nestatornici vuind pe-a orgii gamă
se-aprinseră în creştet ca solzii de aramă
când plouă cu lumini pe turle de biserici.

Ca un arhanghel falnic strălucitor la faţă
ce pâlpâe ‘ntre noapte şi între dimineaţă
înveşmântat în aripi de fulgere şi pară,

oprindu-se la mine surâse fără vină:
ci grei de dulce spaimă genuchi-mi se plecară
iar pleoapele-mi căzură uimite de lumină.

II

Visând şezui la marginea pădurii
cu inima de-a Ei dorinţă plină
deşi cu spaimă c‘ar putea să vină
cătam pe cer, încrezător, augurii

Deodată luna ochilor fu lipsă:
rotindu-se pe negurile goale
se mistui în roşii rotocoale
ca‘ntr‘o apocaliptică eclipsă.

Izbindu-se aripi nemăsurate
se‘ntinseră pe pasări nevăzute
şi se sbătură ‘n jurul meu ca sute
de duhuri ale serii turburate.

Pădurea auzii cum se frământă
bătută de-o lăuntrică furtună
cum fundurile nepătrunse tună
iar ierburile şueră şi cântă.

Insufleţite trunchiurile grele
părură că se smulg din rădăcini
şi se târăsc troznind prin mărăcini.
să ‘năbuşească duhurile rele.

Tăcând apoi şi foşnete şi plângeri
se poleiră culmile ceţoase
şi‘n sunete de trâmbiţi glorioase
prin rarişti se iviră oşti de îngeri.

Şi-am tremurat ştiind c‘o să apară albă
mi-am strâns la piept mai arzătoare rana;
priviam la cer şi adorând: Osana
strigam spre-a constelaţiilor salbă.

GH. CALINESCU

Frânturi de toamnă

O DIMINEAŢA

Au pornit atâta larmă, din cătune, toţi cocoşii
C‘a deschis încet, pământul, somnoroase gene roşii;

Un fior de frig îi lasă svon de àripe‘n frunzişuri...

Dar grăbit seéaprinde galben foc de soare‘n luminişuri;
Vetre mari de jar şi-aprinde ‘n coasta râpilor de humă,
Şi topeşte în poene arginţii velinti de brumă.

Au scos capul din bordee, gureşi, greerii livezii,
Şi‘n colnic îşi cearcă glasul pitpalacii şi ciurezii;
Desgheţaţi pe câte-o parte, pe la margini de pădure,
Guşterii flămânzi de soare ies din rugii grei de mure.

Se pornesc din şapte dealuri să-şi răspundă, leneş, cucii;
Un balsam amar şi tare au vărsat din vie nucii;
In cavale plâng scaeţii;
Şi‘n pădure, o ghionoae toacă slujba dimineţii.

O SEARA

S‘au dus cu soarele‘n cocoaşe cămile fumurii de nouri;
Spinări albastre de‘ntuneric ridică seara peste culmi;
Pe toba apei bate-o broască, din ciocănele mici, ecouri —
Şi toacă vântul de vecerne în frunzele-aramii de ulmi.

S‘aude cum vâsleşte‘n ceruri, pe ape moarte, barca lunii
Şi cum se joacă, prinse‘n horă, fantasme albe, pe poteci,
Iar inima se sparge ‘n epuri când din pistol pocnesc alunii
Sau când alunecă‘n pădure cu paşi de frig strigoii reci.

Numai livezile, departe, îşi bâzâe sub lună stupii;
Un miel, rămas în câmp de turmă, a scos la luminişuri lupii;
Cerboaicele cu ochii umezi, şi ostenite căprioare,
Se spovedesc îngenunchiate pe unde limpezi de isvoare.

A. POP MARŢIAN

DIN AVENTURILE D-LUI PICKWICK

LA ŢARĂ

CHARLES DICKENS

Porniţi în călătorie de studii, Pickwickienii se opresc la Rochester, unde unul ia parte la un bal, iar altul, — ca urmare, la un duel. Apoi se amestecară într'o manevră militară cu multe peripeţii, ce se termină cu primirea invitaţiei d-lui Wardle de a-i vedea la moşia sa. Cum aceste mari evenimente sunt sărbătorite cu mese copioase, stropite din belşug; mai cu seamă ultima, când se făcu cunoştinţa „omului lugubru", — d-l Pickwick e obligat să ia aer dis de dimineaţă.

CAP. V.

Cum se sili d. Pickwick să mâne o brişcă şi d. Winkle să încalece un cal; cum unul şi altul o scoaseră la capăt

Cerul era strălucitor şi liniştit; aerul părea îmbălsămat. Intreaga făptură a creatorului era plină de un de negrăit farmec, iar d. Pickwick, proptit în parapetul podului din Rochester, contempla natura şi aştepta ora gustări.

Scena care se desfăşura privirilor sale ar fi putut să încâte un spirit şi mai puţin admirator al frumuseţilor câmpeneşti. La stânga sa se înălţa un zid antic, surpat alocuri dar care în alte părţi domina massa sumbră, malurile înverzite ale apei Medway. Tufişuri de ederă încoronau trist negrele creneleuri, în vreme ce ghirlande de plante marine, căţărate printre pietre dantelate, tremurau la suflul adierei de dimineaţă. Inapoia acestor ruini se ridica bătrânul castel, ale cărui turnuri lipsite de acoperiş, ale cărui ziduri în surpare, atestau încă vechea grandoare a vremurilor apuse când zăngănitul de arme sau cântecele de biruinţă răsunau sub splendidele bolţi. De fiecare parte, cât vederea putea cuprinde, se zăreau malurile râului acoperite de lunci şi câmpii de grâu, din mijlocul cărora se detaşa ici-colo siluete de nori şi biserici; peisaj bogat şi variat, ce-l reda mai admirabil, încă, umbrele rătăcitoare ale norilor uşori ce fâlfâiau în lumina soarelui matinal. Medway-a, reflectând azurul argintiu al cerului curgea liniştită în talazuri strălucitoare, iar câte odată cu un murmur uşurel, scânteia sub lopeţile pescarilor, ce urmăreau încetişor curentul, în bărcile lor grele, dar pitoreşti.

Vederea acestui surâzător tablou cufundase adânc pe d. Pickwick într'o agreabilă reverie, din care fu scos de un profund suspin ce auzi lângă el şi de o uşoară lovitură dată pe spate. Se întoarse şi recunoscu omul lugubru.

— Contemplaţi o asemenea scenă? îi zice acesta cu o voce bravă.

— Da, domnuule replică d. Pickwick.

— Şi vă felicitaţi că v'aţi sculat atât de timpuriu?

D. Pickwick făcu un semn de aprobare.

— Ah! trebue să te scoli prea de timpuriu, în adevăr, să vezi soarele în splendoarea lui, căci strălucirea sa durează rare ori ziua toată. Inceputul zilei şi dimineaţa vieţei nu sunt — vai! — de cât prea apropiate în asemănare!

— Ai dreptate, domnule.

— Se zice adese-ori, continuă omul luguburu, se zice adeseori: vremea e prea frumoasă în astă dimineaţă — n'o să ţie. Cât e de adevărat şi cu cât adevăr se aplică această reflecţie şi existenţi noastre! Ce n'aş da să-mi revăd zilele copilăriei, sau — mai bine — să la uit pentru totdeauna! Dar nu. Din zilele fericite rămâne, doar, parfumul amintiri, — Şi această fermecătoare reminiscenţă persistă până în adâncul bătrâneţi, când să te îmbete, când se te chinue!

— Aţi avut multe necazuri? întrebă d. Pickwick cu multă compătimire.

— O, da desigur, replică omul lugubru cu o voce sacadată, mult mai multe de cât mi s'ar crede văzându-mă azi. Se opri un minut şi relua brusc: „Aţi gândit vreodată, într'o dimineaţă ca aceasta, ce dulce şi delicioasă treabă ar fi să te înneci?"

— Nuu... Ferească Sfântul! făcu d. Pickwick dând înapoi puţin, de teamă că străinul ar fi având poftă să-l arunce peste parapet cu gândul de a face o experienţă.

— Eu, m'am gândit adese ori urmă omul lugubru fără să aibă aerul că a remarcat această mică mişcare. Apa aceasta rece şi liniştită pare că mă invită în murmurul ei: în ea a căta repaosul şi uitarea. Sări.. bâldâbâc.. te sbaţi un moment... valul se ridică deasupra capului... vârtejul îşi şterge ultimile cercuri... apa redevine limpede... şi durerile sunt pentru totdeauna terminate.

Ochiul cavernos al omului lugubru arunca flăcări în vreme ce vorbia astfel. Dar această exaltare momentană se stinse repede; apoi se întoarse cu un aer liniştit şi zise:

— Destul cu acest subiect; aş vroi să vă vorbesc despre alt-ceva. M'aţi invitat eri seară să vă citesc o anecdotă şi aţi ascultat cu atenţie.

— De sigur, zise d. Pickwick, şi gândeam...

— Nici opiniunea nu v'am cerut, întrerupse omul lugubru, şi n'am nevoe. Călătoriţi ca să vă amuzaţi şi pentru a vă instrui. Presupuneţi că v'aş adresa un manuscris curios... Daţi-ne atenţiune: nici lipsit de probabil, nici extraordinar, dar curios ca o pagină dintr'un roman al vieţi reale l-aţi comunica dvs. clubului de care mi-aţi vorbit atât de des?

— Desigur, dacă doriţi, chiar îl vom tipări în analele clubului. Il veţi avea, dar, replică omul lugubru. Adresa dvs.

D. Pickwick comunicându-i intinerarul său probabil, omul lugubru îl notă cu grijă în portofoliul său, conduse savantul gentleman la hotel şi refuzând gustarea ce-i oferise, se îndepărtă încet şi posomorât.

Cei trei tovarăşi ai d-lui Pickwick îl aşteptau să atace dejunul de dimineaţă aranjat gata pe o masă într'un chip seducător. Se aşezară cu el, şi şunca părpălită la grătar, oulele, cafeaua, ceaiul şi restul începură să dispară cu o rapiditate ce dovedea, deodată, bunătatea cărnii cât şi pofta călătorilor.

— Acum, zise d. Pickwick, e vorba să ştiu cum vom merge la conacul moşiei zis Manoir-Ferme.

— Am face bine să consultăm chelnerul sugeră d. Tupman şi acest înţelept fapt fiind primit după cum merita chelnerul fu chemat şi consultat.

— Dingley-dell, domnule? Cincisprezece mile, domnule; drumul care tae de-a dreptul, drum rău... Un poştalion, domnule?

— Un poştalion nu ţine de cât doi, răspunse d. Pickwick.

— E adevărat, domnule. Cu toate acestea vă cer ertare, avem o foarte frumoasă brişcă cu patru roate două locuri în fund, un loc pentru conaşul care conduce.... Oh! vă cer ertare, domnule, nu ţine de cât tre.i

— Cum să facem, zise d. Snodgrass.

— Poate că cuiva dintre domnişori i-ar plăcea să facă drumul călare, zise chelnerul privind pe d. Winkle. Avem foarte buni cai de şea, domnule. Oamenii d-lui Wardle, venind la Rochester, i-ar înapoia, domnule.

— Gata afacerea strigă d. Pickwick. Winckle, vrei să faci drumul călare?

D. Winkle încercă în cele mai secrete cute ale inimi sale, îndoeli covârşitoare asupra ştiinţei călăriei — dar, cum n'ar fi vroit să lase a se presupune îndoeli, răspunse numai decât cu o nobilă în-

CLAUDE MONET: GARA ST. LAZARE

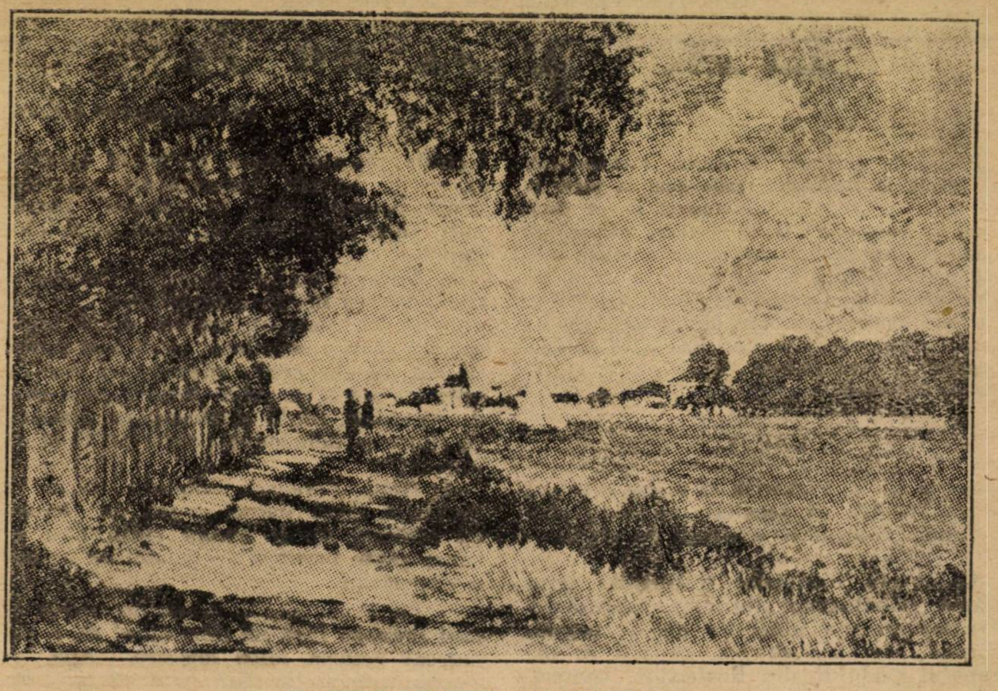

CLAUDE MONET: ARGENTEUIL

drăzneală: „De sigur voi fi încântat!" Se repezise singur în suliţa destinului: nu mai era chip să dea îndărăt.

— Adumi-i la ora unsprezece, zise atunci d. Pickwick chelnerului.

— Foarte bine, domnule, replică acesta şi eşi.

Gustarea sfârşită, călătorii urcară în camerile lor pentru a-şi pregăti calabalâcul ce vroiau a lua cu ei.

D. Pickwick terminase aranjamentul preliminar şi privea în stradă pe deasupra storurilor cafenelei, când chelnerul intră şi anunţă că brişa era gata, ceiace fu confirmat de apariţia caleştii înapoia storurilor.

Era o cutiuţă boită verde, pusă pe patru roate, în partea din nainte se ridica un fel de prepeleac pentru vizitiu, în partea dinapoi se găsea o bancă îngustă pentru doi pacienţi. Această curioasă maşină era pusă în mişcare de un enorm cal brun, pe care se putea studia osteologia în bună voe. Un ajutor de grăjdar ţinea hăţurile. Pentru d. Winkle, un alt cal imens, dupe aparenţă rudă de aproape cu animalul de la brişcă.

— Ajută, Doamne! zise d. Pickwick, când li se punea pachetele în caleaşcă; Domnul într'ajutor! Cine are să conducă? Nu m'am gândit de loc la asta.

— Dumneavoastră, fireşte, replică d. Tupman.

— Fireşte, adăogă d. Snodgrass.

— Eu! strigă d. Pickwick.

— Nu e nici cel mai mic pericol, domnule, insinuă ajutorul-grăjdar. Vi-l garantez pentru blândeţe: un copil în faşe l-ar conduce.

— Nu e sperios, ai?

— Sperios! Nu cârmeşte, chiar când ar vedea trecând un căruţ întreg încărcat de maimuţe cu coada în foc.

Această din urmă recomandaţie era convingătoare. D. Tupman şi d. Snodgrass fură închişi cu grijă în ladă. D. Pickwick urcă pe prepeleacul său şi-şi sprijini picioarele pe-o scândură îmbrăcată cu o pânză cerniţă ce presupunea că e destinată acestei întrebuinţări.

— Acum, briliant Wiliam, zise valetul ajutorului, dă hăţurile conaşului. Briliant Wiliam, astfel botezat fără îndoială din cauza părului său gras şi a figurei unsuroase, puse curelele în mâna stângă a d-lui Pickwick, în timp ce susuperiorul lui strecura biciul în mâna dreaptă a filosofului.

— Stăi frumos! strigă d. Pickwick, căci marele patruped manifesta o înclinaţiune decisă de a da înapoi până să intre în fereastra cafenelei.

— Stăi frumos! repetară d-nii Tupman şi Snodgrass din lada lor.

— Se joacă niţeluş, d-lor, iată tot, zise primul grăjdar, cu un ton încurajator. Ţine-l un moment Wiliam.

Substitutul domoli niţel vioiciunea animalului şi grăjdarul şef alergă să ajute pe d. Winkle a urca în şea.

— Pe partea cealaltă, domnule, vă rog.

— Să mă spânzuri, dacă nu era gata boerul să încalice cu faţa la coada calului! zise un surugiu strâmbându-se la chelnerul hotelului, care părea că gustă o satisfacţie de nedescris.

D. Winkle primind acest aviz se înnălţă în şea cu dificultăţi, atâtea cât ar fi îndurat ca să escaladeze un vas de război pentru prima oară.

— E totul bine? întrebă d. Pickwick, turmentat de un sentiment intuitiv că totul merge rău.

— In regulă, răspunse slăbuţ d. Winkle.

— La drum! strigă valetul grajdului Ţineţi-vă bine, domnule.

Şi printre exploziile de râs ale asistenţilor, trăsura şi calul de şea o rupseră din loc, d. Pikwick pe capra unuia, d. Vinkle pe dosul celuilalt.

— Dar pentru ce merge aşa de-a curmezişul? întreabă d. Snodgrass din interiorul cuţiei sale, pe d. Winkle pe şeaua sa.

— Nu înţeleg nimic, replică nenorocitul cavaler, al cărui cal în adevăr înainta într'un chip excentric, cu o parte a pieptului înainte, capul într'o parte a drumului, coada în cealaltă.

D. Pickwick n'avea vreme să observe ceiace se petrecea înapoia lui, căci era obligat să-şi concentreze toate facultăţile asupra conduitei animalului înhămat la trăsură, care desfăşura curiozităţi, foarte amuzante pentru un spectator dezinteresat, dar foarte puţin liniştitoare pentru cei ce se găseau târâţi să le urmeze. Tot bălăbănind din cap într'un chip neplăcut, chiar supărător, trăgea în hăţuri cu atâta putere că bietul domn Picwick avea cea mai mare trudă să-i reziste iar culmea nenorocirei mai arătă şi o stranie plăcere să se arunce când de-o lature când de alta a drumului. Acolo se opria scurt; apoi pornea din nou câteva minute cu o iuţeală ce fiziceşte ar fi fost imposibil să o domoleşti. Execută această manevră pentru a zecea oară, când Snodgrass zise tovarăşului său:

— Dar ce-o fi având acest cal?

— Habar n'am, răspunse d. Tupman. N'o fi, oare, sperios.

D. Snodgrass vroia să replice, când fu întrerupt de un strigăt al d-lui Pickwick.

— Haida-de! mi-a căzut biciul.

In acest moment, d. Winkle, cu pălăria înfundată pe urechi sosea în trap pe enormul cal, ce-l sgâlţia cu atâta violenţă părînd că-l sfărâmă în bucăţele.

— Winkle, îi strigă d. Snodgrass, tu care eşti băiat bun, ridică, tu, biciul.

D. Winkle, aplecându-se înapoi trase hăţul cu atâta sforţare că faţa i se învineţi. Când ajunse în fine să-şi oprească marele cursier, scobori, întinse biciul d-lui Pickwick, şi, apucând frâul, se opinti să urce din nou în şea.

Nu putem spune şi nici atât de uşor de priceput nu e, dacă marele cal în inocenta veselie a inimei lui, vru să se joace cu d. Winkle, sau îşi închipui că ar găsi mai nimerit să facă drumul fără călăreţ, — dar oricari ar fi motivele determinante, fapt este că de-abia d. Winkle atinse frâul, când animalul lăsând capul în jos, îl făcu să alunece pe deasupra şi o tuli înapoi.

— Drăguţule! zise d. Winkle cu voce ademenitoare; drăguţul meu, scumpule!

Aşi! Drăguţul era pus la o probă dt măgulire şi cu cât d. Winkle se silea să se apropie de el, cu atât avea grijă el să se ţie mai la distanţă: astfel că după zece minute, cu toate giulele şi cu toate şireţlicurile, d. Winkle şi marele cal, după ce se învârtiseră mereu unul în jurul altuia, se găsiră exact în aceiaş poziţie. Era o situaţie foarte neplăcută din toate punctele de vedere mai cu seamă pe un drum pustiu, unde nu-şi putea procura nici un ajutor.

Prelungindu-se manejul cât-va timp încă d. Winkle strigă tovarăşilor:

— Ce mă fac? Nu mă mai pot urca!

— Ai face bine să-l conduci astfel până ce ajungem la o barieră; replică d. Pickwick de pe capra sa.

— Dar nu vrea să meargă! strigă d. Winkle, vă rog, şi-l ţineţi niţel.

D. Pickwick era personificarea îndatoririei şi umanităţei. Aruncă hăţurile pe spatele calului său, scobori de pe prepeleac, conduse cu grijă brişca de-alungul unui gard, să nu împiedice drumul, se întoarse către tovarăşul său să-l ajute în nevoia ce se găsea, lăsând în plata Domnului pe domnii Tupman şi Snodgrass. Indată ce calul văzu pe d. Pickwick înaintând către el cu un bici mare în mână făcu să urmeze mişcânrii de rotaţie cu care se amuzase până atunci, o mişcare retrogradă atât de decisă, că îl forţă pe d. Winkle, care nu vroia să lase sfârcul căpăstrului, să meargă cu o viteză extremă de partea către Rochester. D. Pickwick sări într'ajutor, dar cu cât d. Pickwick fugea înainte, cu atât calul fugea înapoi. Copitele îi răsunau pe drum, praful sbura în jurul lui, şi în fine, d. Winkle, al cărui braţ era aproape scos din încheeturi, fu obligat să lase căpăstrul. Calul se opri, privi împrejur cu un aer mirat, se întoarse şi se puse în trap către grajdul lui, lăsând acolo şi pe d. Winkle şi pe d. Pickwick, ce schimbau între ei priviri de parapon. De o dată, mersul unei trăsuri la mică distanţă le atrase atenţiunea; întoarseră capul: ‚Numai asta ne mai lipsea! se văicări d. Pick-

Cain singur

> Am îndurat, arat şi asudat în soare
> Precum mi-a fost blestemul ; ce mai
> [am de făcut ?
> **Byron**

Rămâi cu bine, ţarină, eu ştiu
Că vita razna o să ia
Şi că spre casă nici-un chiu
Zor n'are să-i mai dea.

Rămâi, cămine, stins de-apururi
— Noi am plecat în zori
Cu soarele în subsuori
Şi-acum e noapte împrejururi.

Tu câine mare şi mintos
Te uiţi ca nici odată.
Vei înţelege însă ce
Prăpaste mare se tăie
Din mâna-mi ridicată ;
Că dela mine până jos
La tine orice vorbă-i de prisos ?

Rămâi potecă şi ciomag
Şi pinţă ce mi-ai fost
In cale nefolositor dăsag
Şi-urciorul cel mai prost.

Rămâi cu bine ţărnă-spun
Că am urcat din tine...
Ca să cobor avea-vei vr'un
Sălaş să nu se'ntine ?

Voinice plug, ai răsturnat
O glie grea din coarne ;
Un ghez, frăţeşte, pieptu-ţi lat
Va da el să mă'ntoarne ?

Rămâi cu bine, mamă, clăi
Să dea la anu' Bunul ;
— Aveai azi noapte doi flăcăi
Şi'n zori n'aveai nici unul !

DRAGOŞ PROTOPOPESCU

---

wick cu disperare ; iacă şi calul celalt că pleacă".

Asta nu prea era adevărat. Ducipalul de la cutie se speriase de sgomotul ce făcuse tovarăşul său ; el avea hăţurile pe gât, se poate închipui rezultatul fără greutate. Işi făcu de cap târînd cu repeziciune pe d-nii Tupman şi Snodgrass Valeu ! Dar păţania lor nu ţinu mult. D. Tupman scos din pepeni, se aruncă într'un gard viu, d. Snodgrass urmă instinctiv exemplul său. Calul sfărâmă căruţa de un podeţ de lemn, separă roatele de furcă, furca de ladă, şi în cele din urmă, rămase nemişcat contemplând extaziat ruinele ce cauzase.

Prima grijă a celor doi prieteni rămaşi întregi fu să scoată din patul lor din ciulini pe ceilalţi doi tovarăşi naufragiaţi. Când réuşiră, îşi dădură seama cu o satisfacţie de nedescris că bieţii oameni nu suferiseră pierderi serioase, ci se mulţumiseră numai cu numeroase sfâşieri de haine şi pe piele. Incepură. dar, împreună, să scoată calul din sfărimăturele poştalionului ; şi când această operaţie complicată fu sfârşită, aşezară calul în mijlocul lor şi urmară drumul încetişor, abandonând resturile căruţului tristei lui soarte.

O oră de mers aduse călătorii noştri în preajma unui hănuleţ aşezat între doi ulmi pe marginea şoselei. Se vedea din faţă un sghiab mare de adăpat şi o firmă enormă ; din spate una sau două mogâldeţe diformate ; şi împrejur îngrămădite într'o stranie confuzie, şoproane ruinate şi magherniţe acoperite de muşchi. Un ţăran, purtător al unui cap roşu, lucra în grădină. D. Pickwick îl zări şi-i strigă : „Ei, ăla de colo !" Ţăranul se ridică încetişor, îşi făcu streaşină ochilor cu mâna şi examină rece pe Pickwich şi tovarăşii.

— Ei dumneata, de acolo ! repetă d. Pickwick.

— Ei, eu sunt, răspunse căpăţâna roşcată.

— Cât mai e de aci până la Dingleydell ?

— Şapte mile din cele bune.

— Drumul e bun ?

— Nu, răspunse ţăranul. Apoi supunând călătorii noştri unui nou examen, reîncepu lucrul, fără să se ocupe de ei mai mult.

— Am vroi să lăsăm calul ăsta aci, reluă d. Pickwick.

— Să lăsaţi calul aci ? repetă omul sprijinindu-se în sapă.

— Chiar aşa, răspunse d. Pickwick care şi înaintase cu bidiviul până la poarta gardului grădinii.

— Stăpână ! urlă omul roşu ieşind din zarzavaturi şi privind calul cu un aer bănuitor ; stăpână !

O femee mare, osoasă şi dreaptă ca o scândură, răspunse la această chemare. Era acoperită cu un halat de pânză groasă cu talia la un deget de supţiori.

— Mămucă, dragă, zise d. Pickwick apropiindu-se şi făcând uz de vocea sa cea mai convingibilă, putem lăsa acest cal aci ?

Ţăranul mormăi ceva în urechea femeiei. Aceasta privi caravana întreagă de sus până jos şi după un minut de gândire, răspunse : „Nu, n'avem inimă!"

— N'are inimă ? repetă d. Pickwick , ce-mi vorbeşte de inima ei ?

— Am mai fostără anchitaţi data alaltă, zise femea intrând, destulă belea.

— Iată lucrul cel mai ciudat ce mi-ai ieşit până acum în cale, de când călătoresc, strigă d. Pickwick, plin de uimire.

— Cred... mi se pare chiar, murmură d. Winkle amicilor săi, cred că presupun că noi am fi şterpelit calul.

— Cum ? strigă d. Pickwick cu o explozie de indignare. D. Winkle repetă modest opiniunea ce exprimase.

— Ei omule ! strigă d. Pickwick iritat, bănueşti, dar, că am fi furat calul ?

— Eu nu bănuesc nimic, sunt sigur ! răspunse omul cu căpăţâna roşie, întrebuinţând un fel de surâs ce-i strâmba fizionomia de la o ureche la alta : şi vorbind astfel, intră în casă zăvorind cu mare grijă uşa.

— Ca'ntr'un vis ! strigă d. Pickwick. un vis hidos ! O, cer, se poate închipui un om mergând toată ziua, urmat de un cal spăimântător, de care nu se poate cotorosi !

Abătuţi, pickwickienii se puseră din nou în mers. Enormul patruped, pentru care simţeau cel mai profund desgust mergea încetişor pe urmele lor.

Dupăamiaza era înaintată bine când cei patru amici ai noştri, mereu urmăriţi de belaliul cal, sosiră în fine la drumeagul ce ducea la conacul moşiei Cu toate că se apropia sfârşitul oboselilor. satisfacţiunea le era năpraznic înghiţită de caraghioasa lor aparenţă : hainele sfâşiate, feţele sgâriate, ghetele murdare, figurile extenuate ; iar colac peste pupăză. grozavul cal ! Oh ! cât îl blestema d. Pickwick. Din timp în timp arunca asupra lui priviri în cari se luptau între ele ura şi dorinţa unei crude răzbunări. Nu o dată calculase suma probabilă ce ar trebui să plătească pentru a avea satisfacţia să-i tae beregata ; acum tentaţia de a-l asasina sau de a-l asvârli în ducă-se pe pustii se prezenta spiritului său cu o înzecită violenţă. In acest timp înaintau într'una şi la o cotitură a uliţii, fu scos din oribilele-i gânduri de apariţia neaşteptată a două personagii. Erau, d. Wardle şi fidelul său servitor, băeţandrul cel gros şi bucălat.

— Ei bine, dar unde fuserăţi ? întrebă boerul ospitalier. V'am aşteptat toată ziulica. Aveţi aerul a fi obosiţi. Ce ? sgârieturi ! Nu răni... sper. Nu... m'am liniştit. Aţi fost răsturnaţi ? Nu vă faceţi sânge rău, e un accident obişnuit prin meleagurile noastre. Joe bată-te Dumnezeu, iar dormi ? Jos, ia calul şi du-l la grajd.

Borţosul Joe ţinu de frâu calul fatal şi se târî cu pas lenevos înapoia companiei, în vreme ce bătrânul boer se căznea să-şi consoleze musafirii de păţaniile lor aventuroase, ce ei socotiseră nimerit să-i comunice.

Sosiţi la conacul Manoir Ferme, începură prin a intra prin bucătărie,, zicându-le : „Vom repara totul aci şi pe urmă vă voi duce în salon. Ema, adu tu nişte vişinată. Acum Ioano, un ac şi aţă. Mario, şervete şi apă. Haideţi, repede fetelor, grăbiţi".

Trei sâu patru fete grăşcene şi vesele se împărţiră repede în căutarea lucrurilor cerute, în timp ce o pereche de servitori, cu capetele rotunde şi feţele largi se sculară depe scaunele ce ocupau în jurul căminului, în Mai ca la Crăciun. se scufundară în întunericul diferitelor unghere, şi reeşiră îndată armaţi care cu o cutie de vax, care cu o jumătate duzină de perii.

— Haideţi, repede ! repetă bătrânul boer. Dar fu o îndemnare de prisos, căci o servitoare turna vişinata alta aducea şervetele. şi unul din bărbaţi apucând piciorul d-lui Piewick pe nepoftite, cu pericolul iminent de a-l face să-şi piardă echilibrul freca cu peria cismele cu atâta căldură că bătăturile îi roşiră la alb. In acelaş timp, alt servitor freca pe d. Winkle cu o enorma perie. scoţând din gură acel vâjîit ce au de obicei să scoată ajutorii de grăjdari când ţesală un cal.

Cât priveşte d. Snodgrass, după ce termină spălătura sacramentală, întoarse spatele la foc şi savurând cu deliciu vişinata sa. examină încăperea unde se găsea.

După descrierea ce ni-a făcut. era o cameră vastă pavată cu cărămizi roşii. Căminul părea imens ; plafonul se onora cu o bogată garnitură de funii de ceapă, de şunci şi de costiţe ; pereţii erau înfrumuseţaţi cu mai multe cravaşe. cu o şea şi cu o veche şi ruginită flintă cu cremene. Deasupra acesteia. se citea cu litere mari : INCARCATA. şi aşa trebue să fi fost de cel puţin o jumătate de veac, dacă ar fi să credem aparenţa sa şi aceia a inscripţiei. Un bătrân **cucu**, cu mişcarea liniştită şi solemnă tictăcăia grav într'un colţ, în timp ce un ceasornic de argint, de o egală antichitate. se legăna într'unul din numeroasele cârlige de cari zidul era plin.

— Sunteţi gata ? întrebă bătrânul boer oaspeţii când îi văzu bine spălaţi. bine cârpiţi, bine periaţi. bine restabiliţi.

— Da, gata răspunse d. Pickwick.

— Atunci veniţi cu mine.

Trei din călători îl urmară traversând multe şi întortochiate coridoare. completaţi fiind la uşa salonului de către d. Tupman, care se rătăcise să fure un sărut Emi, cu preţul unui oarecare număr de buşeli şi sgârâituri. După acestea, bătrânul îi introduse zicând :

— Domnilor, fiţi bineveniţi la Manoir Ferme !

Trad. de I. CRIVAŢ

Maşina roşie

de MIHAIL ŞT. BAIŞOIU

Soarele îşi măcina razele, amestecându-le cu praful şi fumul maşinilor, într'o pulbere arzătoare — jucăuşe deasupra străzii, în limbi fumurii de pâclă.

Ceasornicul Bulevardului părea un ochi de priveghe deasupra porţiunii acesteia din Metropolă. Câteodată soarele îşi scăpa razele pe el şi atunci din posomorît, începea să râdă cu sclipiri de voioşie. Insă îndată se întrista, rămânând tăcut în despicarea timpului. Işi învârtise odată acele împrejurul cadranului şi acum ele se'ntâlniseră, încremenind la jumătatea zilei. Parcă obosite de drum se odihneau o clipită, şoptindu-şi în tic-tacuri neauzite despre cele văzute de acolo, de sus.

Cercul militar îşi usca florile în căldură, privind prin ochi de ferestre decolorarea umbreluţelor roşii şi zăpuşeala terasei.

Calea era în amiaza asta de Duminică bătătorită fără odihnă. Fără grabă, în pas domol, mulţimea se'nvârtea pe acelaş loc, schimbând doar jumătăţile de trotoar, împărţit printr'o tacită înţelegere.

Dincolo de bordură numai, grăbiţii puteau să treacă. Dar cu aceiaşi grabă se'ntorceau pentruca aşa mereu să jongleze printre vechiculele înlănţuite.

— Hopa domnuu...

Gigi Codreanu urcase Bulevardul şi acum trecea strada pe Victoriei. Intră fără să vrea în şirul mulţimei, lăsându-se dus înspre Continental, unde trebuia să se'ntâlnească cu omul lui de afaceri.

Se gândea pentru întâia oară îngrijorat.

— Dacă nu reuşesc să prelungesc hipoteca până la recoltă, trebue s'o vând... ...Cât iau şi cât îmi mai rămâne? Cifrele se'nşiruiau în mintea lui fără nici-o ordine, în împerecheri ciudate, învârtindu-se ca prinse pe un inel ce-i încingea capul. Lunecau pe el în ritmul stropului de ploae când se prelinge pe sârma telegrafului şi era într'una o vârtejuire de gânduri din care pe niciunul nu-l putea duce până la sfârşit.

Apoi, printre cifre şi gânduri, prindea să i se întruchipeze mulţimea lui de prieteni, venind toată în convoi de înmormântare, vorbindu-i în şoaptă, schimonosindu-se în compătimiri. Şi sfredelit de închipuirea lugubră, mergea înainte prin lumea străzii în vremelnică sărbătoare.

In dreptul lui Capşa îşi auzi numele. Intoarse capul. Dar răsgândit, reveni speriat, prins parcă asupra unei fapte rele. O clipă, se gândi că oamenii îi cunosc taina şi se hotărî să fie surd. Vru să treacă mai departe. Insă chemările repetate îl duseră la ei.

— Bine dragă nu ne mai bagi în seamă? Vrei să trăeşti cu amintirile... Zi, iar o făcuşi aseară?

Picu Niţescu îşi portivi monoclul şi-i întinse amândouă mâinile.

— Mă, eşti culmea! Nu te mai potoleşti deloc.

Gigi nu răspunse. Dădu mâna cu toţi şi rămase lângă ei.

— Nu vrei să ne spui nimic, interveni Petrică Dărăscu, „şeful“ — cum îşi zicea singur.

Eşti discret? Foarte frumos! Dar tocmai cu noi?!...., Lasă frate nu te mai codi. Ne spuse adineaori Bibică.

Gigi îi priveşte prelung şi nu înţelege nimic. Ce atâta caz pentru o femee ca oricare alta. Şi pe urmă de astea îi ardea lui acum?

Se vedea însă invidiat. Şi mândria lui de mascul preferat alungă cu repeziciune gândurile rele.

Incepu să le povestească, vorbind încet, uitându-se din când în când împrejur ca şi când i-ar fi fost teamă să nu fie auzit de o ureche inoportună.

Vorba rostită rar, plămădită pe alocuri din fantezie, închega în şirul ei, sbuciumul nopţii trăită în garsoniera lui. Se ferea vroit să spună vreun nume; îi plăcea să-i vadă neliniştiţi, torturându-se în întrebări. Ii privea atunci cu mulţumirea puternicului.

Dar în mintea lui parcă altcineva începuse să vorbească. Nedesluşit, apoi din ce în ce mai clar, cuvintele se desprindeau şi se fixau pe timpan cu incrustări de cuţit.

— Mâine ţi se vinde moşia. Şi toţi „idioţii“ ăştia îşi vor bate joc de tine..... .....„Cuceririle“ ţi le vei aminti doar tu.

Sufletul i se strânse şi în golul lui, cuvintele acestea cădeau topite, în picături de acid, scriindu-i în suflet ca pe o foae de hârtie împusă cu acul aceleaşi vorbe: „mâine ţi se vinde moşia...

Gigi povestea înainte cu repeziciune, înfierbântat. Vrea parcă să se înşele pe el, povestind înainte, tot înainte şi tot mai grăbit, ca să uite.

— Cel puţin până la sfârşit...

Inăuntrul lui lupta era aprigă. Vorbea necontenit. Terminase întâmplarea deaseară şi acum le povestea altele petrecute demult sau poate niciodată. Dela un timp însă, cuvintele începură să vină mai greu şi chiar se poticni de câteva ori.

Lupta se terminase. Broboane de sudoare îi şiruiau pe frunte.

Picu Niţescu îl ascultă până la ultima vorbă. Il admira, deşi îl ura. Intre amândoi nu putea să încapă prietenia. Au fost în totdeauna rivali şi de cele mai multe ori Picu a eşit învins — Gigi era într'adevăr frumos.

Acum vrând să se ridice în propii săi ochi, începu să făurească şi el întâmplări cu peripeţii de roman cu fascicola. Şi ca unul care nu „trăise“ niciodată, inventa. Deaceea, Petrică Dărăscu nu mai asculta demult, fiind ocupat să urmărească maşinile, controlându-le „marca“, spunându-şi părerile despre fiecare.

— Uite, domnule. După mine maşina care vine, a treia, roşie, e cea mai bună marcă.

— Las'o încolo de marcă, nene Petrică. Uită-te ce e înăuntru.

Şi ca un automat Picu îşi potrivi cravata, monoclul şi-şi ţintui privirile scăpate prin pleopele întredeschise, în maşina roşie. Venea încet în şirul vechiculilor, sclipind în soare. Şi cu fiecare învârtitură a roţilor, Picu îşi pleca înainte capul tot mai mult, cu ochii ficşi, ca un hipnotizator. Dar, maşina trecu de el uşor, cu surâsuri de raze. Nici-un semn. In dreptul lui Gigi, răsleţit puţin, însă Doamna dinăuntru tresări. Işi întoarse capul brusc, pe urmă încet, mai încet ca mersul lui al maşinei, îl lăsă pe spate, căutând privirile lui Gigi, cu ochi mari, deschişi mult, ca cel puţin, acolo în retină, să-l păstreze întreg.

Nările se dilatară în ritmul mişcării capului, ca şi când ar fi vrut să-i pătrundă în trup, inspirându-l. Pe urmă grăbită îl lăsă în jos şi ochii îşi închiseră pleopele aproape de tot.

O clipită numai, în care Gigi şi toţi ceilalţi, înţeleseră dorinţi nestăpânite.

— Ei, Picule nene, ce zici?

Picu ridică din umeri, privind departe roşul maşinii.

— Curios.....

O pauză în care ridicarea sprâncenelor lui Petrică Dărăscu, vesti că „şeful“ are de spus observaţii interesante.

—....Gigi al nostru e o excepţie dela regula comună Asta, după cum ştiţi şi voi, e un adevărat Don Juan. Te-ar îndreptăţi să crezi că în afacerile băneşti îi merge foarte prost. Şi cu toate astea am informaţiile mele că şi-a mărit averea dela tată-său de două şi trei ori, fără să se intereseze, aşa ca din senin. Are noroc în amândouă privinţele.

Gigi îşi simţi deodată mintea goală de orice gând, ca şi când vorbele lui Dărăscu speriaseră, precum păsările de

CLAUDE MONET: PLAJA DIN ST. ADRESSE

pradă porumbii, toată puzderia de gânduri ce-i vânzolea creerul. Avu ca o tresărire de spaimă şi pe urmă îndată o lumină vie îi inundă cugetul. Simţi bucuria cum râde în el. Nu pentrucă îi minţise atât de bine cu povestele lui. Nu-i mai păsa nimic acum de ele şi nici de ce puteau ei să creadă. Găsise însă răspunsul la întrebarea ce şi-o pusese ori de câte ori îşi vânduse, unul câte unul, terenurile petrolifere, pădurea şi casa.

— De ce n'am noroc ? !

Şi toate se duseseră pe lopăţica crupierului în grămezi cilindrice de fise, de i se părea că lopăţica de argint adună arbori mici, sonde în miniatură, colonadele de marmură dela intrarea casei bătrâneşti.

Acum aflase răul. N'avea decât să-l distrugă. La gândul ăsta, bucuria îi fu mare.

— Băeţi, e ora unu. Eu plec.

Se despărţiră. Gigi porni spre Continental.

— Asta-i ! Femeile sunt cu nenorocul. Prin urmare... adio, voi blonde şi brune.

Pâşea acum repede, apăsând talpa, ferm încredinţat că va putea în fine scăpa moşia numai dacă din momentul acesta, va renunţa la toate femeile.

— Trebue să fie un pic de adevăr în înţelepciunea populară... Dar bine eu le caut ? Nu sunt ele cari mă chiamă întâi?

Intâmplarea dinainte îi trecu prin priviri, repede ca pata albă care se'nvârteşte în contoarul electric.

— ..... Şi numai asta ?.... Atâtea altele !

Intrarea Continentalului îl opri din mers şi gânduri. Ezită un moment, apoi intră.

Se opri în uşa restaurantului, cercetând în fugă mesele. Dela una apăru după piramida şervetului un cap care parcă purta pe deasura o tichie de aramă cu pete de cocleală. Omul lui de afaceri se ridică repede şi faţa-i albă şi pistruită, întretăia surâsuri şăgalnice.

Gigi se îndreptă într'acolo. In drum, doi ochi încercănaţi îi urmăriră mersul. Când ajunse în dreptul lor îşi închiseră lumină şi cu o tresărire stăpâna lor îşi trase picioarele sub scaun parcă ar fi vrut să le ascundă. O privi în treacăt.

Puţin mai departe, omul cu capul roş se învârtea pe lângă scaun, frecându-şi mâinile.

— De ce nu stai ?

Se aşeză pe jumătatea scaunului, ascunzându-se din nou după piramida albă de şervet. Nu scoase o vorbă. Văzu pe Gigi privind în altă parte şi cu o singură ochire înţelese de ce e vorba.

Aşteptă.

Ochii încercuiţi în abanos, trimiteau din albastrul luminii, raze ca firele rupte din caerul păianjenului.

Gigi le prindea cu fiecare geană şi între ei şi pe deasupra tuturor se întinsese ca o pânză eteric de subţire, pe care lunecau tremurătoare, cuvinte nespuse.

In ochii ăştia trişti ca amurgul de toamnă găsi altceva — nou pentru el — decât dorinţi pătimaşe, chemări de voluptate a simţurilor. Plutea în ei melancolia cântecului de greer şi a primelor scuturări de frunze. Văzu întrânşi ca într'o destrămare a sufletului.

Niciodată n'a arătat mai multă bunăvoianţă unei femei şi niciodată nu i s'a răspuns cu atâta stângăcie ca acum. O teamă parcă o făcea să fie aşa.

— Coane Gigi, mai uită-te şi la dreapta De ce să nu câştigi din două părţi ?

Şi omul cu nasul lung şi coroiat până în gură, cu muchia ascuţită pe care ochelarii stau prinşi de urechi, schiţă din coada ochiului, ca săgeata pusă să te'ndrepte în cale, un semn spre dreapta.

Gigi se uită într'acolo.

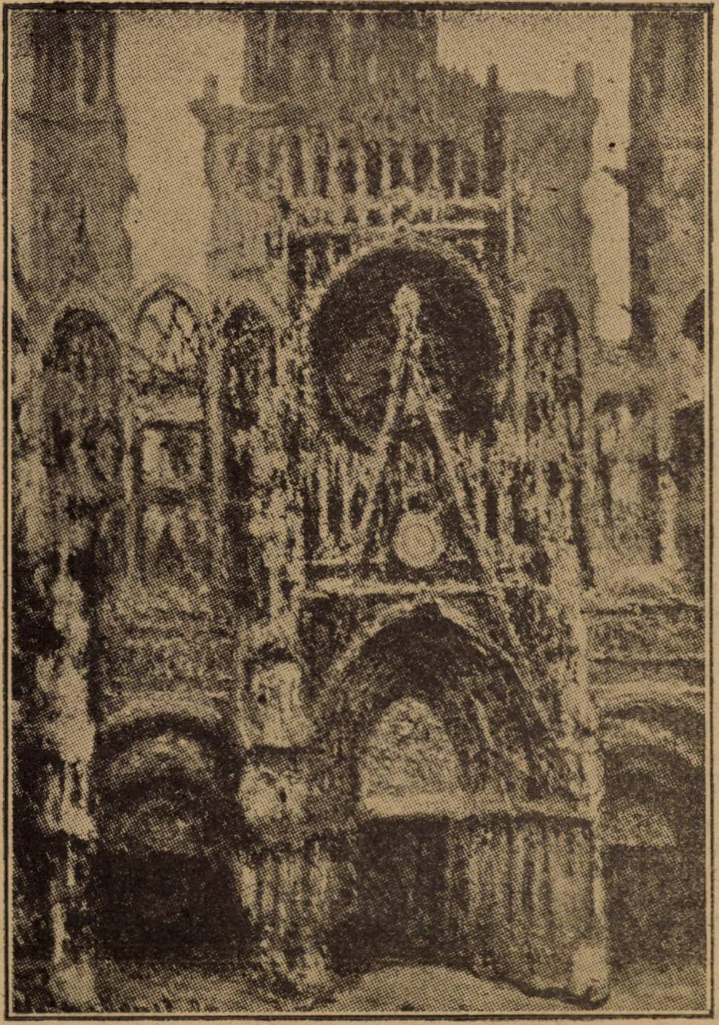

CLAUDE MONET : CATEDRALA DIN ROUEN .

Doamna din maşina roşie îl urmărea atentă.

Ca şi când privirile ei fură cârligele unei prize ce i se'nfipse în ochi, în cap începu să i se învârtească îndată, repede ca un ventilator electric, gândul care se oprise un timp. Şi bâzâit de ventilator se unduea până în ochi, în ochi, în creer.

Işi întoarse capul. Priza se trăsese şi gândul se opri. Dar se ciubări într'un loc, ca o gânganie cu ochi de argint viu, sclipitori şi nestatornici.

— Din cauza lor n'am avut noroc.

Şi gângania parcă îi răspunse râzând : „şi n'ai să ai“.

Ca după o rotiţă de telegraf se desfăcu o bandă de hârtie, scrisă : „mâine ţi se vinde moşia“.

— Haide domnule, vorbeşte ! Ce-ai făcut ?

Omul cu nas covoiat şi cu ochelari legaţi de urechi, se sperie şi începu să vorbească repede, tremurând.

— Am aranjat. Jumătate din datorie ca dobândă până la recoltă.

— Şi dacă nu plătesc atunci ?

— Atunci... se vinde... A rămas să veniţi la şease să faceţi actul.

— Asta însemnează aranjat ? Asta nu-i tot vânzare ? Ba, pe deasupra să mai măresc şi datoria cu încă jumătate. Asta e aranjat...

Pornise să se supere. Vocea i se îngroşea. Se întrerupse însă pentrucă printre şirurile de mese o doamnă trecea spre eşire, căutând să-şi ascundă scurtimea unui picior.

Gigi zâmbi a deşertăciune. Numai asta era cauza. Altfel şi ea ca şi celelalte...

— Atunci vă aştept la şease să facem actul. Să trăeşti coane Gigi şi... Omul surâse cu înţeles şi fără să mai aştepte răspunsul care putea să fie prea energic, se ridică frecându-şi mâinile şi se pierdu printre mese.

Se uită după el fără nici un gând, privind balansul uşilor dela intrare. Mişcarea lor regulată îl mulţumia. Sgomotul tacâmurilor îi venea pierdut în urechi ; înăuntru lor simţea ceva destinzându-se ca un arc de ceasornic. Şi toate mesele parcă erau ocupate numai de omul cu tichie de aramă, de doamna din maşină şi de ochii cu durererea primelor scuturări de frunze.

Se simţi obosit. Se ridică încet şi plecă.

Cele două uşi deschise înăuntru, se închiseră după el, îmbrâncindu-l în halul hotelului.

In stradă îşi iuţi mersul spre casă.

*

Plecase deacasă cu mult înainte de ora fixată. Ocolise drum lung, pe frânturi de străzi, numai ca să treacă timpul.

Incercase să se odihnească şi neputând, pornise încet prin căldura stăruitoare. Se gândea cum să „aranjeze“. Sigur că au să se gândească şi ei şi vor fi oameni de omenie. Destul au luat până acum.

Şi gândurile se întortochiau prin mintea lui ca şi el pe străzile mărginaşe. Se'ntretăiau, se amestecau, pierzând şirul unuia ca să prindă firul altuia, întâlnindu-l din nou pe cel dintâi ca şi când formau o împletitură, pornite toate din acelaşi loc...

Mergea inconştient ca dus de cineva. Incepuse, în el, să facă apel la umanitatea celor trei pe cari îi va întâlni. Vorbea aşa cum le va spune acolo şi răspunsurile pe cari şi le da singur, il făcu să se înveselească. Va reuşi. Nu se poate altfel. Se uită la tăbliţa cu numele străzii. Ii era necaz acum că nu ajunge mai repede. Cine-l pusese să nu ia trăsură? Scăpa o clipă mai de vreme de neliniştea asta chinuitoare. I se părea că semnează actul... Dar dacă nu-i mai găseşte?... Trebue doar la ora şease i-a spus. Se uită la ceas. Mai avea o jumătate de oră. La un colţ o tăbliţă albastră îi arătă apropierea. Işi iuţi mersul. Incă o stradă, bulevardul şi chinul s'a sfârşit.

— Să fie la cheremul lor... Şi toate astea numai din nesocotinţa mea... Dacă aş fi avut noroc?

Cineva par'că râse lângă el. Tresări. Se uită împrejur — nimeni. Doar tramvaiul ocolea cu ţipăt de fier, spre bulevard coti şi el. Cu fiecare pas acum neliniştea venea crescând.

La staţia tramvaiului fu strigat.Omul roş îşi ştergea sudoarea cu batista scoasă dinprejurul gulerului. Se chinuia să iasă din mulţime, bălăbănind mâinile prin aer, fără nici un spor.

— Să trăeşti coane Gigi. Dumneata pe jos?!... Veniţi pe aici că e mai umbră... Pe mine m'a prăpădit zăpuşeala.

Părul îi picura broboane de sudoare, curgându-i în jos în şerpuiri de apă. Se strângeau oprite de sârma ochelarilor, apoi se prelungeau pe umerii obrazului, prin scobitura nasului, spre gură. Batista o muta din mână în mână, nemai putând să prididească.

Gigi coborî trotoarul într'acolo. Sirena unei maşini îi opri în drum. Aproape de tot, trecu lin ca o barcă pe o apă liniştită, fără zgomot, maşina roşie. Din ea, doamna avu acelaşi joc ca acum câteva ore pe cale.

Imprejurul lui Gigi, strada începu să se învârtească repede ca o morişcă. Ochii i se pânzuiră. Fumuriu şi steluţe bronzate se iroseau înaintea lui ca jocurile de artificii. Sângele tot i se strânsese în picioare făcându-le grele de nemişcat. Pe urmă pânza se destremă şi din ea se'nfiripă, aşa cum se fac din nori figuri fantomatice, maşina de adineaori, în locul pe unde trecuse. Se desfăcu singură, într'altele mai mici, din ce în ce mai mici, învârtindu-se pe lângă el, în sărituri de veveriţă şi mai mici, ca broaştele, până când dispărură de tot.

In ascunzişul din cuget, gândul de adineaori, cuibărit ca o gânganie, începu să-şi mişte ochii de argint viu sclipitori şi nestatornici şi prin ei par'că îi vorbea râzând: „femeea niciodată nu-ţi aduce noroc. Numai încerca..

Cuvintele se isbeau de pereţii capului se'ntorceau şi se repetau mereu ca un ecou.

Maşina era necontenit dinaintea ochilor lui. O vedea aevea, apropiindu-se şi depărtându-se de el, mergând înainte şi înapoi ca o jucărie cu arc. Ii svâcneau tâmplele.

In femeea din ea, Gigi le văzu pe toate ca şi când ea ar fi fost nu o femee, ci **femeea**, întruchiparea lor, a tuturor. In tremuratul nărilor dilatate era ritmul dorinţelor tuturora, închise, ca un porumb în strânsoarea mâinii. Şi ochii cu reflexe par'că din cele patru culori ale ochilor, adânci ca nemărginirea, întregeau simbolul.

— Haide, ce mai aştepţi?!... Sfârşeşte cu un ceas mai de vreme. N'ai să ai noroc niciodată. Nu vezi că şi aici, acum când joci ultima carte, ea te-a găsit? Sfârşeşte! — gângania avea în ochi, sclipiri de raze, înţepătoare ca acele.

— Coane Gigi, m'am prăpădit de căldură. E şease — ne aşteaptă.

Tresări. Cuvintele scăpate prin ferestrele dinţilor laţi, înfipte în gingii ca boabele de porumb, ajunseră la el cu o altă înţelegere: „mâine ţi se vinde moşia". Grozăvia faptei îl îndemnă să încerce până la sfârşit.

Dar auzi clar: „E în zadar! Haide, sfârşeşte!"

Se 'ntoarse şi plecă încet. Picioarele şi le ridică greu, aşa cum le-ar fi scos din noroiu cleios.

In retină se desluşea din ce în ce mai bine brovingul mic, deasupra divanului.

Şi se duse drept înainte, într'acolo, unde în vălmăşagul trăsurilor, părea că-l aşteaptă, retrasă deoparte, cuminte, maşina roşie.

MIHAIL ŞT. BAIŞOIU

Mic
Tratat de estetică literară
SAU
Lumea văzută estetic

II

(CE ESTE FENOMENUL ESTETIC. SPECTATORUL)

5) EMOŢIA" ESTETICA SAU FALSA-PLACERE ESTETICA (urmare).

Glasurile îngemânate ale artistului şi spectatorului ajung indignate până la noi: „Cum? Numai spectacol? Toate durerile lumei transpuse în artă, numai prilej de bucurie? Lacrimile bogate pe care le varsă stimata doamnă la teatru, la cinematograf sau în paginile romanului, nimic altceva decât o voluptoasă perversiune a creerului?".

E drept că un autentic profesor universitar a găsit emoţiei estetice o formulă mult mai doctă şi chiar mai răpitoare: „Emoţia estetică este conştiinţa caldă ce avem de infinitele legături necesare între diferitele elemente ale capodoperei. Ea este nu numai de natură sentimentală, intelectuală şi voliţională ci şi mistică. Cu tot sufletul pătrundem capodopera şi tot se umple de mireazma ei. Intr'însa simţim, într'însa înţelegem, într'însa voim, într'însa sântem. E o lume nouă şi întreagă în care intrăm — o lume cu motivele ei de judecată de tendinţă, de simţire. Cât suntem sub farmecul capodoperei, **suntem ea** şi nu mai suntem noi" [1]).

Să fie oare această definiţie numai o tragică năzuinţă spre exprimare a unei gândiri care n'a isbutit să ia cunoştinţă de sine? (Situaţie inferioară unei prostii rostite). Nu credem. Dar mărturisim că definiţia de mai sus e pentru noi plină de nelămuriri, mai cu seamă în punctele esenţiale. Intr'adevăr: Ce să fie acele **„infinite legături necesare între diferitele elemente ale capodoperei?"** Legăturile nu pot fi decât mărginite, şi anume în raport cu elementele constitutive — şi acele în chip firesc mărginite, spre a putea fi organizate, — ale capodoperei. **„Legăturile"**, apoi, nu trebue să fie **„necesare"**, ci **excepţional** necesare altfel ar fi comune, adică banale, n'ar mai provoca emoţia estetică, şi deci **„conştiinţa caldă ce avem de infinitele legături"** n'ar mai putea fi **„caldă"**. Suntem apoi cu totul nedumeriţi asupra unui fenomen miraculos, descoperit de autorul formulei: **„Cât suntem sub farmecul capodoperei SUNTEM EA şi nu mai suntem noi"**. Cum s'o fi petrecând această periculoasă minune? Dacă am voi să verificăm teoria cu fapta am ajunge la unele triste şi umilitoare situaţii, pe care din parte-ne le refuzăm cu riscul de a nu resimţi niciodată emoţia estetică universitară. Nu poţi citi, bunăoară, pe Oedip-Rege fără să te simţi deadreptul Oedip-Rege, cu tot cortegiul de nelegiuri de crime şi încesturi. In faţa unui scaun sculptat, emoţia estetică te face scaun — şi aşa mai departe.

Identificarea totală cu opera de artă prin vraja emoţiei estetice socotim că este cu neputinţă tocmai din pricina emoţiei estetice care spre a se produce şi menţine are nevoe şi provoacă un **exces** de conştiinţă a simţimântului personal. A te identifica desăvârşit, aşa cum scrie d Profesor în stil liric, cu o capodoperă înseamnă de fapt a anula însăşi acea atitudine, profund egoistă şi personală, care îngădue ecloziunea plăcerii estetice, înseamnă nu a te delecta esteticeşte la priveliştea lui Don Quihote, ci a fi Don Quihote — şi e exclus ca acest personagiu să-şi poată da vreodată seamă de valoarea sa estetică!

Oare acea atitudine spectaculară, acea voioşie independentă a spiritului pe care am dori-o creatorilor de artă şi pe care o socotim absolut necesară spectatorilor spre a resimţi plăcerea estetică pură, adică diferenţiată de toate celelalte plăceri ale activităţei noastre sufleteşti, să nu fie oare un simplu refuz în faţa nenumăratelor tragedii ale vieţei, din care, de altfel, sunt alimentate operile de artă?

Dimpotrivă. Spiritul spectacular educat, creator sau numai iubitor de plăceri estetice, fuge de elementele prea simple, de combinaţiile prea cunoscute sau repetate şi năzueşte — în virtutea legei de constanţă a sensaţiilor, care cere originalitate, adică neîntrerupta înoire a priveliştilor — spre un material şi o formă cât mai complexe. Tot ce alcătueşte fondul tragic al existenţei trebue să vie astfel să înmulţească elementele marelui spectacol estetic; şi opera de artă va fi cu atât mai preţioasă, cu cât artistul a fost mai conştient de planul de unde priveşte lumea, cu cât privirile lui au putut merge mai în adânc, cu cât expresia a fost mai adecuată, adică mai originală, şi farmecul autenticităţii mai contagios. — iar plăcerea estetică va fi cu atât mai mare cu cât spectatorul va avea o mai vastă experienţă artistică şi o mai curată conştiinţă a fermecatului „joc" al luminilor estetice.

6) Evul estetic.

Noi cerem artistului să redea original o privelişte originală, iar iubitorului de artă să privească şi să se bucure. Atât. Restul — oricât de grav — e altceva decât estetică. Totul poate părea aci numai un joc de copii, şi nici nu voim să fie altfel. E o umilire a omului, ne dăm bine seama, o atât de simplă doctrină, el care măsoară şi cântăreşte stelele, străpunge continentele şi vorbeşte cu unde frecvente între oceane. Dar ne amintim că tot atât de umilit a fost bietul om când a trebuit să renunţe la visul lui de a găsi piatra filosofală, şi de a transforma pietrele în aur. S'a mulțumit să desfacă apa și aerul în elementele lor și numai de-aci iată, au ieșit miraculoasele puteri ale radiului! Lumea văzută estetic este numai un joc de copii. Știm și credem în acest lucru de nimic. Dar presimțim că se apropie vremea când, eliberați de disciplinele tari ale realităței, nu vom mai găsi altă scăpare din disperarea simțurilor noastre, în întregime deschise elementelor și violențelor vieței, decât în această educație elementară de a ne ridica pe un plan estetic, de a socoti lumea o priveliște creată pentru infinita delectare a existenței noastre, noi înșine, fiecare, elemente sufletești originale pentru un alt spectacol, bucurie estetică a cine știe cărui alt Spirit, din alte lumi.

---

[1]) **M. Dragomirescu: Ştiinţa Literaturei**, pag. 78.

c) OPERA DE ARTA

1) Descompunerea personalității artistice

Din cele de mai sus cu privire la fenomenul estetic, am văzut că artistul e provocat să creeze din pricini cu totul străine de emoția estetică și am văzut că, liric sau epic, obiectiv sau personal, artistul nu se poate oferi decât pe sine; am văzut apoi că plăcerea estetică este relativă, adică e un produs condiționat și de calitatea operei de artă și de calitatea spectatorului. Și acum când am ajuns la al treilea factor al fenomenului estetic, opera de artă, ni s'ar putea aduce invinuirea că întrucât e singura realitate absolută, durabilă și tangibilă în fenomenul estetic, am greșit că n'am situat'o în centrul lucrării noastre.

Vom vedea mai la vale că nici opera de artă nu este o realitate absolută în fenomenul estetic, dar să ne bucurăm de prilej spre a lămuri înainte de a trece mai departe, întrucât am avut dreptul să facem din personalitatea artistică și nu opera de artă cheia de boltă a acestui tratat.

Știm prea bine că nu numai existența durabilă a operei de artă, mult dincolo de viața părelnică a creatorului, dar de provocare și menținere a plăcerei estetice, ar fi trebuit să ne silească să punem opera de artă în primul plan al fenomenului estetic: **operele de artă sunt și mai diferențiate decât creatorul lor.**

Teoretic, se poate cere creatorului de artă că între operele sale să fie nu numai alte distanțe, dar și alte legi. Ideal ar fi ca tot artistul, cu fiecare nouă operă de artă să vădească o nouă personalitate, perfect deosebită de cea cunoscută în opera precedentă.

Artistul conștient de disciplina sa face într'adevăr sforțări în acest sens, evitând să anuleze prin repetiție, viața operelor sale succesive. El cercetează civilizații opuse sau depărtate, caută noui interpretări filosofice, face incursii în știință și tehnică, pleacă în călătorii lungi, ba adesea caută să se exprime în arte cu totul diferite, în muzică, în pictură, în sculptură, când e scriitor, dacă nu chiar în arta actorului. Toate aceste silințe sunt lăudabile și demne de conștiința unui adevărat artist 2).

Ele însă nu duc la rezultate apreciabile. De cele mai adeseori, și în ce are el mai caracteristic, artistul — chiar în operele în care se vădesc puternic „noutățile" evoluției sale — nu poate ieși din unitatea personalității. Spulberarea unei personalități nu știu dacă s'a înfățișat vreodată într'o operă de artă realizată de o atare „personalitate"; și chiar dacă ar fi cu putință o astfel de spulberare (cum ne-o înfățișează unii psihiatri și unii romancieri cu profundă intuiție psihologică) imaginația creatoare tot ar da operei de artă acea unitate pe care autorul în viață s'ar putea să n'o aibă.

Nu ne vom ascunde însă după o idee, numai de dragul de a părea consecvenți și vom recunoaște că nici personalitatea artistului nu constitue o unitate originală absolută. Dacă n'am avut până azi multe cazuri de totală înoire a personalității creatoare, s'ar putea de-aci înainte să avem. Opera de artă va trece atunci în primul plan, ca chee de boltă a altor tratate de estetică, urmând că în locul familiilor de artiști să avem serii de opere de artă. Trebue să recunoaștem cinstit că personalitatea ni s'a făcut doar mai comodă în vederea construcției de față, fără a socoti că am construit pe un teren de o soliditate perfectă. Personalitatea trebue socotită doar ca unitatea convențională și comodă a acestui tratat. Spectatori cu gusturi mai exersate și mai avide, au dreptul prin urmare să treacă mai departe, la opera de artă și poate — cine știe? — la o descompunere și mai subtilă chiar a operei de artă, pentru punerea în valoarea a unei unități și mai prețioase, în vederea multiplicărei priveliștilor lumei — și tot astfel la infinit.

De la acest relativism înainte putem găsi unități de-asupra sau dedesubtul punctului pe care-l ocupă aci personalitatea. Am văzut „amalgamul" personalității, care poate fi desfăcută în elemente noui, ne putem apropia de realități în care totalitatea personalității este neîndestulătoare și se grupează, în virtutea unor legi ce urmează a fi descoperite, în unități artistice supra-individuale, și în care unități „personalitatea" sau o parte din „personalitate" intră ca element component, iar nu ca element perfect original.

Putem da pilda — numai într'o privință — a lui **Bandelaire,** care voia să întregească ceva, în aceiași linie cu **Edgar Poë**; pe **Mallarmé** care voia, — de-

---

2) **Luigi Pirandello** mărturisea odată unui ziarist că ar dori să-și schimbe numele și să înceapă o nouă viață artistică.

Mignon

PRELUDII

Pe dealuri se bat nucii și mușcă'n vii rugina,
Atârnă răstignite de ziduri iederi stinse...
Cu irizări blajine se trece scurt lumina,
Și-auzi târziu în noapte, cocori spre zări încinse...

De-acum va plânge vântul prin parcuri de'ntomnare...
Deșert ca niciodată pe geam voi trage-oblon;
Și chipul tău, Eleno, de sudică splendoare,
Va retrăi în strofe: dumnezeiesc Mignon!...

VEACUL XX

Făptura ta, Elena, sculptată cu suplețe,
Cu ochii în migdală și înoptați adânci,
Aș vrea s'o sap puternic în versuri, ca în stânci,
Să'și fulgere prin vreme suprema-i tinerețe!

Dar veacul ne zâmbește cu-atâta înțeles...
Boschete somptuoase de trandafiri apun —
Pe spiralate trepte nu-s trene de păun, —
Ne țipă azi claksonul și sportsmeni ne râd des...

„Ințelepciune tristă..." — așa mi-ai spus cândva...
Prietenă, dojana ți-i dreaptă, dar ce'nseamnă?
Ascultă! Pe trotuare pocnesc castane-a toamnă..
Și Freud trăiește astăzi — epoca mea și-a ta!...

CONTRAST

Și într'o după-amiază de August luminos,
Când mi-ai vorbit suavă de țara ta din Sud
Cu portocali în floare și îmbătări de nud,
Și unde Sapho plânse atât de furtunos —

M'ai întrebat, Elena, și despre țara mea...
Și ți-am șoptit de șesuri cu aur mult de grâu,
Cu oameni și căsuțe în alb, pe lângă-un râu,
Și cu tăceri în care e o poveste grea...

Căci cei de-aci, Elena, au toți o taină-adâncă...
In noi trecutu-și sună ecouri încă tari —
Și nu de mult din noaptea de codri seculari,
Ne căutam dreptatea cu pumni vânjoși de stâncă!...

Acum la noi belșugul și pacea înfloresc...
Dar undeva în funduri zac vijelii și lacrimi;
Și flacări când ne mușcă svâcnim noian de patimi —
Și totuși, vezi Elena? — Ce pașnic îți vorbesc!...

T. PĂUNESCU-ULMU

CARICATURI

Ploaea electrică

Ploaea electrică arde sălbatic
Norii de puf pe un cer inflamabil;
Varsă'n zig-zaguri de foc şi jăratic
Jerbe aprinse pe cîmpul arabil.

Pomii cu galbene mîni de schelet
Cer îndurare cu ochii spre cer;
Ploaea electrică svârle concret
Focuri bengale şi ace de fier.

Zace un arbore carbonizat.
Fructele ploii sonore se coc;
Fulgerul repede a'ncrucişat
Cu paratrăsnetul, spada-i de foc...

ALEXANDRU BILCIURESCU

asemenea numai într'o privinţă — să întregească ceva prin **Wagner**; pe **Paul Valéry** care întregeşte ceva din **Mallarmé** 3) etc. Toate acestea sunt numai indicaţii; ele pot constitui subiecte reale de studii estetice.

Prevenim pe cititori că prin alăturarea unor particule dintr'o personalitate de particule ale altor personalităţi, în vederea creărei unei entităţi orginale supra-individuale, nu urmărim câtuşi de puţin să reînviem „estetica" socială sau morală, înlăturată în prima parte a acestei lucrări. Unităţile a căror critică am făcut-o — sufletul moral-social, colectiv — sunt prea grosolane pentru vremea noastră, nu mai pot mulţumi un om de gust de azi, şi de cele mai adeseori sunt în afară de sfera fenomenului estetic.

Distincţia de mai sus—descompunerea personalităţii, alcătuirea unei „personalităţi" estetice noui, fără persoană, din particule individuale — are tocmai de scop o înţelegere a originalităţilor posibile, iar nu o reconstituire a blocurilor comune.

Cu diversitatea personalităţilor, cu descompunerea lor în opere diferite (atunci când sunt diferite) cu îmbinarea personalităţilor (atunci când e vorba să se creeze o unitate nouă supra-individuală din particule sufleteşti individuale) — natura însăşi se „joacă" voioasă, din dorinţa de a menţine pururi vie plăcerea estetică, prin multiplicarea la infinit a priveliştilor lumei.

F. ADERCA

---

3) „Depuis la mort de Mallarmé, il est certains sujets de réflexion que je n'ai véritablement jamais plus considérés. J'avais longuement rêvé d'en entretenir Mallarmé, son ravissement brusque les a comme sacrée et **interdits pour tonjours à mon at/ention". (Paul Valery:** Stéphane Mallarmé, Nouvelle Littéraires, 13 Oct. 1923).

E V A

Vreau să se ştie că nu sufăr remuşcări. Sufletul mi-e liniştit. Mă feresc însă de oameni şi arăt dezamăgit pentrucă **sunt nevoit** să fac astfel. Altminteri, puţin îmi pasă de ei şi de părerile lor. Eu ştiu că adevărul nu mă înspăimântă. Dimpotrivă—de ce să n'o spui? — mă desfată. Da: mă desfată. Mă bucur când gândesc la moartea aceasta care a cutremurat atâtea suflete, şi mă bucur pentrucă al meu nu s'a cutremurat. Acum vreau să aştern pe hârtie faptele; nu pentrucă năzuiesc să fiu numit şi eu un autor, ci numai pentrucă lucrul acesta mă desfată.

Scriu pentru mine; numai pentru mine. Vreau să se ştie aceasta.

Lucrurile s'au petrecut astfel. Prietenul meu vorbi când ajunse pe culme:

— Nu mai cunosc poteca.., am rătăcit-o.... şi pe drumul acesta omătul acoperă văgăunile....

Cuvântul îi era tremurat, iar când îşi întoarse faţa către mine mi se păru că zăresc o lucire de spaimă străbătându-i ochii.

Eu rămăsesem în urmă cu Eva, şi privirea-mi nu putea pătrunde întinderile able. Iar izbiturile viscolului mă împiedecau să aud vorbele prietenului. Cu ochii micşoraţi şi biciuiţi de neaua îngheţată, — îl priveam cum cercetează, de pe culme, zarea. Şi cum steteam aşa, simţeam tremurarea Evei, atârnată de braţul meu. Am întrebat-o fără să zâmbesc dacă îi e teamă.

Nu mi-a răspuns dar eu ghiceam tot ce se roteşte în sufletul ei de fată îndrăgostită. Şi-mi privii iar prietenul. Eva s'a apropiat de mine scoţându-şi greoiu un picior din zăpadă. Auzii o şoaptă.

— Mai bine rămâneam în sat...

Am urcat anevoie, proptindu-ne în mâini şi afundându-ne la fiece pas în troene. Eva avea obrajii aprinşi şi răsufla adânc. Nu vedeam nimic în faţă, decât aceiaş întindere albă, adăpostită de stânci. Jos, în vale, brazii şuerau înţepeniţi adumbrindu-se, la răstimpuri de negură. Eu gândeam la lupi şi la poveştile cu călători îngheţaţi pe drumuri de munte, — şi îmi era teamă. Dar nu lăsam să se ghicească ce gândeam. Mă desfătam citind în sufletul prietenului meu şi, câteodată, mă opream în zăpadă, strângând braţul Evei şi-l priveam. Răscolea cu ochii depărtările şi asculta viscolul înfiorat. Mie, — tot mai mult îmi era teamă. dar zâmbeam. De ce să ştie Eva că mi-era teamă?

Umblam tăcuti. Cine n'a fost vecin cu moartea în mijlocul întinderei albe, nu poate înţelege tăcerea noastră.

Eu simţeam trupul Evei cum se cutremura de câte ori se înfunda în omăt, şi mă dureau privirile ei, când fără să vreau, slăbeam braţul, cătând s'o pornesc singur înainte. Nu mi-e ruşine să mărturisesc că mă îngreuna Eva şi c'aşi fi fost bucuros s'o las singură. Iar ea simţea lucrul acesta şi-şi înţepenea dureros braţul de al meu.

...Eu n'am darul să zugrăvesc în caetul acesta toate amănuntele sufletelor noastre, pe cari — vreau să mă credeţi — le culegeam la fiecare clipă, desfătându-mă cu ele. Eu sunt un biet paznic în cetatea cărţilor şi nu pot împleti cuvinte măiestre aşa cum împletesc aceia cari sunt înzestraţi. Am aflat însă în clipele când ne căutam drumul spre adăpost cum că aceia pe care noi o socotim **viaţă** e numai un cuvânt.

Alta îmi apăru atunci viaţa adevărată şi cunoscând-o, — m'am bucurat. Şi am socotit că e nerod lucru să-ţi simţi vinovăţie când te supui poruncilor ei. Să nu se creadă că încerc să mă apăr sau cer îndurare pentru cele ce s'au întâmplat în urmă. Nici nu gândesc.

Imi bat joc de iertarea oamenilor pentrucă am aflat josnicia lor pe care şi-o ascund sub vorbe. Eu sunt mândru de cele ce-am făcut, pentrucă alţii n'ar fi âvut tăria să le facă...

Nu pot ascunde că eram la capătul puterilor când — după urcuşuri şi coborâşuri — am ajuns în vale. Inghesuit între două albii de zăpadă udă, pârâul îşi contopea sbuciumul cu cel al viscolului. Puntea fusese luată de ape şi ne-am privit atunci toţi trei, şi ne-am înţeles toţi trei din privire. Eram atât de sfârşiţi încât ne ispitea gândul să ne întindem acolo. jos pe zăpadă. Eu însă ştiam că lucrul acesta e moartea, şi nu m'am sfiit să le-o spun. Feţele lor s'au făcut albe. Au cătat spre pârâu, cumpănindu-se în bătaia viscolului.

Prietenul meu încercă chiar să păşească deasupra zăpezii străvezii, dar căzu în vâltoace pline cu apă şi vestmintele i se lipiră de trup până la subsuori. Târându-se în pumni, — ne ajunse. Avea o lucire ciudată în ochi şi n'am mai înţeles nici un cuvânt din cele câte le-a rostit. Aceasta, de bunăseamă, pentrucă îi clănţăniau dinţii....

Lucrurile s'au petrecut apoi întocmai după cum le cugetasem eu, când am păşit în cuprinsul întinderii albe. Şi nu mă sfiesc să le mărturisesc desgolite de podoabe şi mustrări mincinoase de cuget.

In jurul nostru se învălmăşeau ţepi de omăt. şi noi simţeam că aceia era moartea. Credeţi că mi-era teamă? Trupul meu se încorda în apropierea morţii, dar mintea şi sufletul meu se pierduseră. Aşa e: nu mai aveam nici suflet nici minte. Eram o piatră, sau o fiară de pădure, sau un portocal neînflorit, — şi mă mândream de lucrul acesta. Mintea şi sufletul nu mi-au folosit la nimic şi eu le-am aruncat. Trupul meu clocotea de viaţă, şi viaţa îmi era deajuns. M'am bucurat simţindu-mă viaţă şi am urât cu ură ceiace simţeam că-mi aduce moartea.

Eva lăcrăma şi cătă dureros la prietenul meu. Dar înţelegem că schimbări neîndurate se petrec şi în sufletul ei. Din pricina oboselii nu mai puteam tremura, şi din pricina fricei nu ne mai puteam înfricoşa. Teama de întinderea aceia albă o teamă sticloasă şi oarbă. Şi am simţit cum ne luptăm cu noi înşine ca să nu ne odihnim pe zăpadă şi atunci am rostit iar cele patru cuvinte:

— Lucrul acesta e moartea.

Dar nu mai credeam în ele.

Ce s'a petrecut apoi în mine, — nu mai mi-aduc aminte. Aveam grumazul încordat ca o fiară şi am pornit piept în piept cu viscolul, înapoi pe creastă. Cunoşteam acolo sus, o temelie de piatră, zgrunţuroasă în care dormea, în vreme de vară paznicul funicularului. Şi am simţit că locuinţa ferecată a paznicului e viaţa. M'am desbărat de trupul Evei care atârna greu şi am lăsat-o să se lupte singură cu viscolul ce răscolea omătul. Imi pare c'am auzit un gemăt, dar poate mă înşel. Poate n'a fost decât vântul.

Nu înţelegeam nimic şi viaţa din mine se bucura de aceasta. Păşeam cu greu şi chiar crezui o vreme că sunt lipsit cu totul de picioare, atât de îngheţate îmi erau. Veni apoi rândul mâinilor. Le afundam în zăpadă şi zâmbeam pentrucă mi se părea că nu le afund. Auzeam numai viscolul, şi prin viscol răsuflarea

Evei. Se ţinea cu greu pe urmele mele şi poate se gândea. Se gândea la mărturisirea ce i-o făcusem cu două zile mai înainte : că mi-e dragă. Că făptura ei e mângâierea ochilor mei şi viaţa ei mai preţioasă ca viaţa mea.... „Dar puţin îmi pasă ce gândeşte Eva acum !" — simţeam eu că-mi zice sufletul.

Prietenul meu nu se auzea prin viscol şi eu nu întorceam capul să-l văd. Mă apropiam de căscioara paznicului şi simţeam cum îmi bate inima. Acum mă gândesc că putea să mă înconjure lupii dar atunci nu mă gândeam. Acum gândesc că oboseala mă putea ţintui departe de căscioară, dar atunci nu gândeam nimic. Nu mai suflam şi închisesem ochii ca să nu-i mai văd depărtarea. Când mă afundai pentru cea din urmă oară în troianul din faţa uşei, s'ar fi spus că îngenunchiasem. O sfârşeală fără margini mă îndemna să rămân acolo. în omăt. Dar cineva din mine m'a ridicat dureros. Am bătut cu pumnul în scândura uşei ; parcă n'aşi fi ştiut că locuinţa paznicului e pustie. O răscolire de viscol îmi aduse un geamăt curmat, care mă înfioră. Rămăsei o clipă cu sângele înţepenit, neînţelegând că prietenul mă striga cu răsuflarea ultimelor puteri. Il auzii prelung întretăiat, istovit, cum mă cheamă, şi auzii în urmă ţipătul de pasere rănită al Evei. Şi atunci repezii cu o spaimă neghioabă toporişca în scândura uşei. Un gâlgâit de viaţă simţeam cum mi se urcă năvalnic spre gâtlej. Loveam scurt, tăcut cutremurat de simţul acela sticlos al morţi, pe care îl ghiceam în glasul adus de viscol. Scândurile au sărit sfărâmate, lămurind a doua uşă legată cu sârmă. Smulsei cu un geamăt sârma şi mă azvârlii înăuntru. Nu mi-e ruşine să spui că tremuram ca o fiară înspăimântată şi că mă rezemai multă vreme în uşă. Apoi puţin câte puţin, îmi căpătaiu cumpătul. Mă uşurai de sac şi de pelerină şi mă trudii să aprid focul în sobă. Când izbutii, am zâmbit şi am vorbit singur.

Târziu,. auzii paşi grei, şi se deschise uşa. Nu ridicai capul, dar simţii că intră Eva. Sângele îmi lovea crunt obrajii dar puţin îmi păsa atunci de obrajii mei.

Au trecut clipe grele ca omătul unei ierne întregi. Eu nu ridicai capul. De ce să-l ridic ? Parcă nu **simţeam** că Eva stă acolo, lângă uşă, şi că privirea ei mă mustră ? Mustrarea femeiei căreia tu însu-ţi i-ai mărturisit că o îndrăgeşti. Cum am simţit atunci că o urăsc pe Eva !... Aşi fi biciuit-o pe obraji, şi i-aşi fi smuls cu colţii privirea aceia care mă ardea pe creştet. Dar, vezi, nu s'a întâmplat aşa. Ci am auzit-o cum se apropie de mine şi cum mă roagă. Ce mă ruga ? ce mă ruga ? Domnul ar putea şti, pentrucă mie îmi erau duse gândurile aiurea. Şi eu nici nu o priveam, căci ochii îi aveam înţepeniţi în flacăra stingherită. între lemnele ude. Şi atunci **am auzit**... Credeţi că mi-a fost teamă ? Eu nu ştiu.

Eva a înţeles târziu că lupii sunt în vale : a ţipat, a îngenunchiat. a plâns. Nu credeam că ar mai fi putut desfăşura atâtea forţe, şi am înmărmurit ascultând-o. Nu mi-aşi fi închipuit că îşi mai iubea **atâta** fratele, după o zi de viscol. Era prietenul şi ea îi era soră. Şi simţeam deacolo, din căscioara paznicului, cum jos în vale cineva e aproape de moarte. Şi ascultam înfiorat viscolul ca să-i prind vre-un geamăt. Dar n'auzeam nimic. decât acelaş huet înfundat al lupilor. Şi atunci i-am spus Evei să se ducă ea să-şi caute fratele, iar eu m'am prefăcut neputincios şi bolnav.

Da m'am **prefăcut** : nu mi-e ruşine să scriu aceasta, pentrucă **aceasta** a fost viaţa. Dar parcă eu nu ştiu acum că Eva a înţeles tot, tot ?...

Nu mă aşteptam însă la cele ce s'au petrecut în urmă. Eva a eşit odată cu o zvâcnitură a viscolului, şi am auzit câtva timp paşi grei pe omăt. Apoi, — nimic. Rămăsei înfrigurat lângă sobă, şi simţeam cum îmi furnică sângele în picioarele cari începeau să se desgheţe. Am ascultat o vreme, apoi am obosit şi am vrut să înţepenesc temeinic uşa. Am sărit însă înspăimântat înapoi , intrase Eva ca o furtună. N'a vorbit nimic ci s'a alipit de mine. Simţeam cum tremură trupul îngheţat şi mâinile cum îmi încleştau braţul. A stat aşa multă vreme, şi huetul haitei se apropia de căscioară. Eva îmi ajuta apoi să înzdrăvenesc uşa, şi se apropie de sobă.

Tremura mereu.

Cât am stat aşa ? O ştie poate Domnul. Mi-amintesc, însă, cum, spre noapte, n'am mai auzit fiarele şi cum vorbii Evei să se păzească de îngheţ. Cuminte Eva mă ascultă şi începu să-şi frece unul câte unul picioarele. I-am căutat privirea, dar ea nu privea nimic.

In mine creşteau clocotind puterile. Simţeam că **eu** sunt stăpânul în căscioara paznicului, şi că Eva e roaba mea. Şi gândul puterii mă înfioră şi eu mă gândeam din ce în ce mai puţin la haita de lupi şi la acela care, poate, murise în vale. Am căutat în sac şi am scos lumânarea. Simţeam că are să se petreacă ceva neaşteptat, şi deaceia o aprinsei înfiorându-mă.

Eva adormise cu capul pe braţe cu genuchii goi. Am privit-o mult mult. Viscolul se înteţea, şi auzeam lămurit omătul troienindu-se în uşă. Atunci simţii cum năprznic poftesc trupul Evei...

MIRCEA ELIADE

Pe rază

de stea argintată, trimis-ai în umbrele serii, tot focul dorului tainic, spre pragul casei din vale.

Şi eu fericit l-am ascuns în cădelniţa dragostei sfinte....

Tămâia inimii mele s'a aprins în cădelniţa scumpă, şi fumul cu arome divine mi-a atins fiinţa cernită, cum rugăciunea smerită sărută sfioasă vestmântul dumnezeirii...

De nu-ţi trimiteai tu, Stăpână a inimii mele bolnave, în taină de-amurguri scânteia păgânelor doruri de seară, pe raza de stea argintată, tămâia dornicei inimi nu-mi parfuma haina fiinţei cu arome din raiuri perdute şi noaptea dormea liniştită în cădelniţa dragostei mute....

Şi simt cum chinul se stinge în fumul tămâiei aprinse şi vrejul nădejdii înfloreşte şi lin se leagănă 'n suflet, iar inima-mi saltă şi cântă, ştiind că nu părăsită muri-va în pustiul surghiunului duşman....

Iar nourul ce întunecă zarea, atins de dragostea-ţi caldă va arde ca o făclie, luminându-mi drumul ce duce spre prispa ta arsă de doruri, fiinţă din raiu...

Z. SANDU

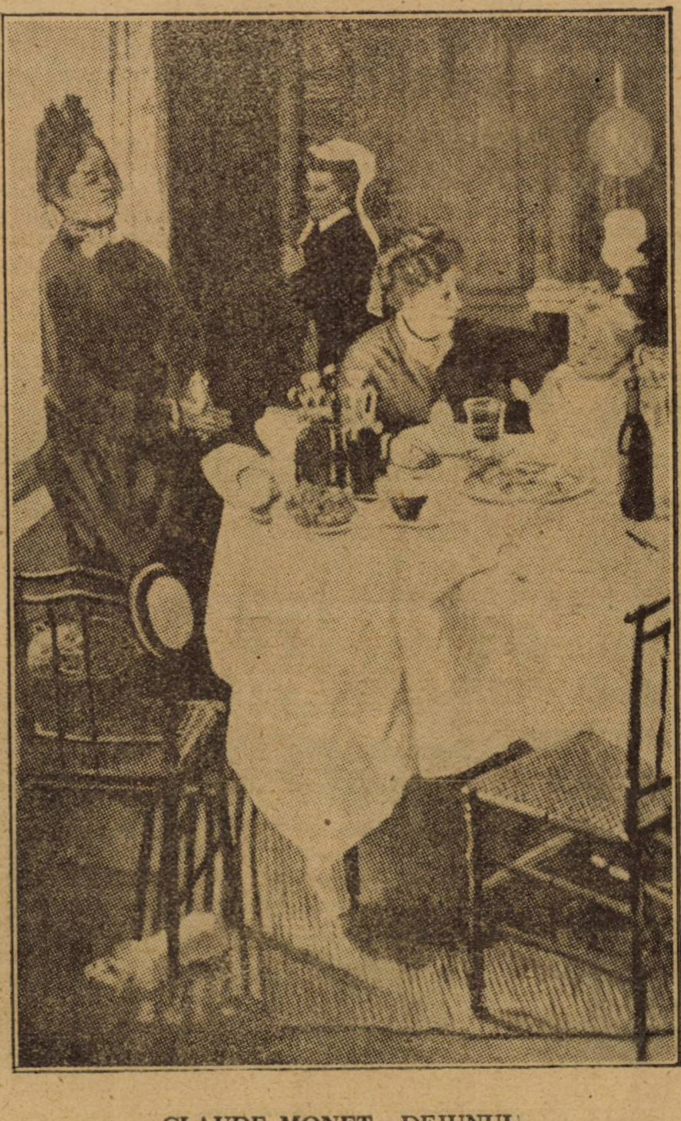

CLAUDE MONET : DEJUNUL

ARDEALUL ŞI PROBLEMELE CULTURALE

Un document al vremurilor

Am anunţat în numărul trecut, că vom publica azi articolul apărut în ultimul număr al ziarului **„Tribuna“**, prin care se anunţa încetarea apariţiei. Acest articol e un puternic glas de durere şi de revoltă pornit din sufletul întregului neam românesc ca un protest împotriva impilărei maghiare de mai bine de o mie de ani.

Iată, în transcriere exactă, acel document al vremurilor de restrişte, prin care a trecut neamul românesc :

„Montesquieu, marele cugetător politic al veacului al XVIII-lea, constata că nu există o tiranie mai revoltătoare ca **tirania săvârşită la umbra legilor**. A fost dat guvernelor maghiare ale erei dualiste să confirme odată mai mult, să probeze cu vârf şi îndesat temeinicia de granit a tristului adevăr, care profeţia isbucnirea teribilei revoluţiei franceze.

„Tirania la umbra legilor“, aceasta-i atitudinea, pe care actualii bărbaţi de stat de la Budapesta o păstrează de zece ani faţă cu mişcarea legală a naţionalităţilor din ţara noastră. Aceasta-i atitudinea lor faţă cu noi, Românii, îndeosebi şi în prima linie cu **„Tribuna“**, organul partidului naţional român.

N'a existat şi nu există gazetă în Ungaria, care să fi suferit atât de mult pe urma tiraniei săvârşite la umbra legilor ca ziarul nostru, n'a existat şi nu există gazetă, a cărei istorie să înregistreze atâtea procese de presă, atâţia redactori aruncaţi în puşcării ori alungaţi peste graniţă, atâtea zeci de mii de fiorini plătite, drept amenzi, la mâna judecătorilor, constrânşi să se plece osîndelor dictate de Curţile cu juraţi.

De la 1884, când o seamă de Români de bine, au întemeiat „Tribuna“ şi până în zilele noastre, când fruntaşii partidului se găsesc grupaţi în jurul ei, ochii bănuitori ai procurorilor nu ne-au pierdut o singură clipă, iar tribunalele, — chemate să condamne pe hoţul de păgubaş, — au încercat în fiecare moment să provoace pierzarea noastră.

La 3 Februarie 1884, nu se împlinise nici anul fondărei „Tribunei“, si întâiul ei proces se desbătu în faţa Curţii cu juraţi din Sibiu. Verdictul de achitare unanim al membrilor Curţei cari nu îndrăzniră a călca în picioare dreapta judecată, înverşună atât de mult pe cei ce urzeau prigonirile fără de sfârşit, cari urmară curând după aceia, în cât un ordin arbitrar al guvernului desfiinţă Curtea cu juraţi din Sibiu şi ne dete pentru totdeauna pe mâna cetăţenilor maghiari de la Cluj, cunoscuţi pentru şovinismul lor fără măsură şi pentru pornirea lor pătimaşe împotriva oricărei expiraţii naţionaliste a neamului românesc.

Povoiul proceselor de presă porni apoi cu furie, fără să se mai oprească vreodată. Anul 1888 ne aduse două procese, cari se terminară cu grele osânde la puşcărie şi cu amende băneşti. Un nou proces, cu acelaş sfârşit, urmă la 25 Aprilie 1888 ; anul 1889 ne mai hărăzi unul, iar anul 1890 două, a căror victimă — preotul Ioan Macoveiu, — îşi jertfi chiar viaţa, murind la scurtă vreme după ieşirea lui din puşcărie, unde-şi primejduise sănătatea.

Intr'aceea, mişcarea noastră naţională, în loc de a se potoli, lua pe zi ce merge un avânt tot mai puternic. Incepură măreţe conferinţe ale partidului şi actele politice neperitoare ale deputăţiei la Viena, ale agitaţiei în străinătate ale proceselor monstre în chestiunea **„Replicei“** şi a **„Memorandului“**. **„Tribuna“**, care devenise acum organul comitetului naţional şi purtătoarea cea mai neobosită a luptei lui prin presă trebuia îngenunchiată cu orice preţ.

Dela 1893 încoace procesele sporiră în chip nemaipomenit. In zece ani, dela 1893—1902, organul nostru singur a fost osândit în optsprezece procese mari ! Şi când văzu guvernul că nu capitulăm nici acum, în anul 1903 nărui asupra noastră un potop de procese, care pare a voi să ne surprindă în fiecare zi cu actele de acuzaţie ale procurorilor... Trei procese ni s'au judecat până acum, alte trei procese ni s'au făcut în zilele din urmă ; ştie bunul D-zeu câte ni-se mai urzesc de aici înainte.

Un lucru este în afară de orice îndoială. Guvernul ne-a jurat perzarea. A spus'o chiar procurorul, la Cluj, în procesul cu faimoasa osândă de aproape un an şi jumătate puşcărie şi de unsprezece mii coroane—cauţiunea ziarului !—amendă. O spun procesele din urmă, cari privesc trei numere consecutive ale **„Tribunei“** — adică un proces pe fiecare zi, ceeace ar face vre-o 300 procese pe an!

Unde am ajuns ? Am ajuns acolo, că toţi redactorii şi colaboratorii noştri sunt daţi în judecată : unii zac în puşcării, alţii se pregătesc să-i urmeze. Am ajuns acolo, că toate capitalele noastre sunt sleite şi cauţiunea jurnalului confiscată. **Cu ziua de azi „Tribuna“ nu mai poate apărea....**

Aşa dar guvernul şi organele lui s'ar putea bucura ; ar putea crede că şi-au ajuns scopul. Noi însă bine ştim că zadarnică este bucuria lor şi că scopul nu şi-l vor vedea ajuns în vecii vecilor.

Fruntaşii noştri grupaţi în jurul „Tribunei“ şi marele public românesc îşi cunosc datoria. **Dacă organul nostru a căzut sub loviturile teroarei,** un altul îi va lua locul în curând şi lupta noastră va porni cu o putere, cu o credinţă în viitor şi cu un entuziasm cu atât mai cuceritor !

Astăzi însă, când inima noastră plânge, iar sufletul nostru înalţă accente de protestare împotriva vrăjmaşilor Dumnezeului etern al dreptăţii ; astăzi, când publicăm numărul nostru din urmă şi când ne luăm cu durere adâncă rămas bun dela toţi cititorii, astăzi ne împlinim o datorie sfântă, declarând cu limbă de moarte în faţa ţării si a tuturor prietenilor sinceri ai monarhiei noastre şi ai dinastiei :

1. că adevărul poligoţiei acestui stat, ideea autonomistă şi tradiţionala alipire către tron, principiile politicei fundamentale reprezentate de ziarul nostru, au fost pentru lupta noastră de 20 de ani totdeauna stelele conducătoare ,
2. că aceste principii loiale au fost cauza cea adevărată a suprimării organului nostru de către guvernul înscenător al prigoanei de teroare ;
3. că nu vom renunţa niciodată să proclamăm bărbăteşte aceleaşi principii în viitor — convinşi că ele servesc deopotrivă şi binele neamului nostru şi interesele patriei noastre comune şi ale monarhiei întregi. **Autonomişti naţionali şi dinaşti sinceri :** Iată confesiunea politicei noastre din trecut şi din viitor. In acest semn am luptat noi, în el vor lupta în curând urmaşii noştri !

Sibiu, în 28 Aprilie 1903.

Redacţiunea „TRIBUNEI“

Poporul român s'a ţinut de făgăduinţa făcută în acest articol, prin care se încheia o epocă de lupte glorioase pentru sfânta dreptate omenească, luptând mai departe pentru izbânda definitivă. „Tribuna“ n'a mai reînviat; dar lozinca dată prin ea că pentru toţi românii soarele răsare la Bucureşti a rămas o stea conducătoare până la sfârşitul luptelor politice, care s'au terminat cu prăbuşirea fostei monarhii austro-ungare.

ION BAILA

CLAUDE MONET : LA GRENOUILLÈRE

O SEAMĂ de CUVINTE

Eduard VII ilustru suveran primea uneori pe nepoţii săi la masă la el. La una din aceste reuniuni intime, unul din copii se arătă a fi foarte vesel, nesocotind astfel întregul protocol sever.

— Bunicule, bunicule... strigă el.

Eduard VII se uită mirat la el.

— Ar trebui să ştii, zise el cu un glas sever că un copil bine crescut nu vorbeşte la masă decât atunci când e întrebat.

La auzul acestei dojane, micul prinţ plecă capul în jos şi nu mai deschise gura până la sfârşitul mesei. La desert bunicul îmbufnat, i se adresă cu blândeţe :

— Acum poţi spune, ce-ţi părea atât de interesant adineauri.

— Ah ! oftă copilul, acum e prea târziu ! Ai mâncat-o.

— Am mâncat, ce ?

— Da ! Musca ! Ea căzuse în farfuria dumitale. Voiam să ţi-o spun, dar mi-ai zis că un copil bine crescut nu vorbeşte neîntrebat. Atunci am tăcut şi ai înghiţit-o împreună cu salata.

◆

Lordul Leverhuhne făcea odată parte dintr'un juriu de pictură. A doua zi după distribuirea recompenselor veni la el un băiat sărac şi începu să se vaiete.

— Opera mea era cu adevărat măreaţă. Şi ea n'a obţinut măcar o menţiune. De ce ?

— Inţelege, îi zise lordul Leverhuhne cu blânedeţe şi cu oarecare jenă, ai expus un peşte straniu anormal, pe care l'ai botezat cu numele de rechin. Se vede că n'ai văzut nici odată rechini ?

Atunci celălalt îi răspunse cu amărăciune :

— Tabloul aceluia care a obţinut premiul întâiu reprezenta îngeri. A văzut el oare cândva îngeri ?

*

Voltaire primea foarte bine pe cei cari veneau să-l vadă în castelul său dela Ferney. Un nou sosit, încântat de primirea ce i se făcuse, îşi arătă intenţia de a rămâne 6 săptămâni în această locuinţă, pe care o găsea admirabilă.

„Dragă domnule, îi zise Voltaire râzând, văd bine că d-ta nu vrei să semeni cu Don Quichotte“.

„Cum aşa ?“, întrebă oaspetele mirat.

„Don Quichotte lua hanurile drept castele ; dar d-ta iei castelele drept hanuri“.

*

Augustine Rohan, celebra societară a comediei franceze, care a fost una din femeile cele mai fermecătoare din timpul ei, nu-şi ascundea vârsta. Ea o mărturisia la orice prilej.

Una din prietenele ei din copilărie însă, artistă ca şi ea, avea obiceiul stupid de a căuta să se întinerească cu toate că toată lumea cunoştea data naşterei sale.

Odată pe când amândouă se aflau la nişte prietene şi ea căuta să scadă şapte sau opt ani din vârsta sa, Augustine Rohan zise :

— Cum se poate, draga mea, mi se pare că eram de aceiaşi vârstă.... pe vremuri ?

Şi cum cealaltă protesta, Rohan mai adaose pe un ton foarte serios :

— La urma urmei, se prea poate, ca eu să fi îmbătrânit cu şeapte sau opt ani.... de atunci....

RUD. A. KNAPP.

Cronica muzicală

Al cincilea şi al şaselea simfonic popular (dirijori : Mihail Jora şi Alfred Alecsandrescu). Recitalurile pianistului Sauer. Concert de Harpă dat de Margareta Grigorescu—Mihailescu. Concertul tenorului Octav Cristescu.

Şi încă ar fi trebuit să mai adăogăm la acest titlu concertul simfonic extraordinar dirijat de **Hermann Scherchen**, concertul dat de d-rele **Anghel**, reprezentaţiile extraordinare ale „Operei Române“ **cu Raiceff** şi, — mai extraordinare — cu **Jowita Fuentes** (malaeză, japonizată de reclamă, pentru rolul geishei Butterfly), apoi audiţiile **„Caselor Naţionale“**, şi ale **„Ateneelor populare“**, pentru a ne putea da seama de avântul înfăţişat de mişcarea muzicală în timpul din urmă. Numai enumerarea — incompletă desigur — încercată aci, poate explica, în parte cel puţin, acea uşoară rezervă de care presa zilnică s'a simţit sezisată în privinţa frequentării exhibiţiunilor muzicale.

Oricum, să nu ne ferim a constata şi a însemna şi noi aci, faptul că, mai ales concertele simfonice, nici cele „extraordinare“, nici cele „populare“ — diferenţa între ele n'am putut-o stabili din concertele de pân'acum decât în privinţa preţurilor de intrare — nu mai sunt cercetate cu asiduitatea obişnuită. Publicul nu se mai înghesuieşte, ba chiar ocoleşte simfonicele.

Ingrijorarea nu poate fi lesne înlăturată. Este doar sigur că un auditor educat pentru muzica pură şi simfonică mai ales, se poate obţine numai după îndelungată, conştientă şi sistematică pregătire. Iar o mişcare de creaţiune simfonică greu se poate bănui fără sprijinirea acordată de interesul masei auditorului. Şcoala de compoziţie muzicală franceză de astăzi îşi află reazimul şi stimulul tocmai în auditorul conştient, educat metodic de diferitele asociaţiuni şi grupări orchestrale fundate în Franţa după războiul dela 1870.

Invinuirile aduse de critică orchestrei „Filarmonica“, strâmtorarea financiară ce-şi produce efecte şi în viaţa muzicală, preţurile de intrare prea ridicate tocmai pentru straturile sociale în care necesităţile culturale-muzicale sunt mai vii, iată o altă serie de motive care, îndreptăţite ori ba, sunt de natură totuşi a împuţina numărul vizitatorilor simfonicelor. Cât priveşte calitatea simfonicelor, atât în ceeace se referă la alcătuirea programelor de concerte, cât şi la execuţiune, critica n'a fost prea cruţătoare.

Şi rezultatele se văd. O îmbunătăţire a situaţiei simfonicelor se poate constata fără îndoială. Compozitorii noştri fruntaşi **Alessandrescu, Jora** şi **Otescu** au preluat asupră-le o parte din îndatoririle organizării simfonicelor şi au pus la contribuţie capacitatea lor muzicală atât pentru formarea repertoriului, cât şi pentru conducerea concertelor ca dirijori.

Astfel am putut lua cunoştinţă, şi cu o vie mândrie, de aptitudini pedagogice şi dirijorale incontestabile relevate de cei trei compozitori români, reuniţi, de altfel, în comitet artistic de conducere a „Filarmonicii“.

O neaşteptat de interesantă apariţie de dirigent consemnăm în persoana lui **Jora**. Deşi debutant în arta de a roti beţişorul şefului de orchestră, Jora înfruntă curajos stângăciile inerente începătorului şi apare dintr'odată ca element conducător de valoare deosebită. Programul său, alcătuit cu înţelegere muzicală şi pedagogică, a fost executat cu o vioiciune spirituală, cu nerv şi autoritate artistică ce presupunea pentru necunoscător o lungă practică de dirigent. Amănunte de nuanţare, pianissime delicate, crescenduri cumpănite expresiv, linia mare arhitectonică continuu proeminent reliefată, tempi potriviţi, Jora poate scoate dela Orchestră, fără s'o biciuiască, şi fără s'o terorizeze, ci numai graţie unei convingeri de seriozitate artistică insuflată muzicanţilor.

Alfred Alessandrescu, conducătorul celui de-al şeaselea simfonic, este cel mai experimentat dintre dirijorii noştri. Astfel că în arta lui nu mai este nimic întâmplător, nestudiat, neîncercat şi necontrolat. Gesturile sale, preferinţele sale de interpretare se exprimă fără şovăire, sunt cristalizate într'o artă proprie de a dirija.

Eleganţa gesturilor, rotunde, mlădioase, o linişte impunătoare, interioritate muzicală exprimată discret, cu jenă aproape, apoi o conştientă lipsă de exagerare a contrastelor de intensităţi sonore — deşi ar produce mai sigure efecte în vulg — şi o echilibrare savantă a materialului, fac din Alessandrescu un dirijor de tradiţie clasică, de siguranţă stilistică în interpretare, de prea mult calm exterior, dar de demnitate în ţinută, de autoritate şi de gust, în felul lui Strauss.

După avariile suferite de virtuozitate prin ciudatele apariţiuni de tehnicieni instrumentali pe podiul Ateneului, iată că se înfăţişează publicului bucureştean şi reabilitează prestigiul virtuozităţii, marele artist al claviaturii, **Emil V. Sauer.** Il reabilitează tocmai prin împreunarea şi oarecum subordonarea dexterităţii manuale exprimărei unui gând muzical. Neîndoios, Sauer sudează atât de definitiv tehnica în sensul muzical, în cât numai necesităţi raţionale de analiză a mijloacelor de expresiune, relevă desăvârşirea tehnică, minunată, excepţională, de care dispune artistul. Un artist ce aparţine mai mult trecutului pianistic şi al vremurilor de atmosferă socială, de graţie şi galanterie ale Vienei de odinioară.

Un frumos succes a obţinut concertul de harpă al d-nei **Margareta Grigorescu—Mihailescu.** Muzicală, stăruitoare în relarea stilistică a preselor, cu o tehnică admirabil cizelată, d-na Mihailescu a procurat numeroşilor auditori ai concertului său, trainice plăceri artistice, împărtăşite cu dărnicie şi cuviinţă delicioasă.

In lipsurile de tenori, simţite pe toate scenele de operă, iată că ne vine ştirea concertului dat de tenorul **Octav Cristescu.** Programul său de concert nu lasă îndoială asupra pronunţatei înclinări spre scenă, către care tânărul nostru artist se simte atras. Ba să nu ezităm a o spune, am avut impresia că Octav Cristescu, care face parte deja din ansamblul operei bucureştene, este mai la largul său la rampa scenei, de cât în sala de concert. Frazare corectă, înţelegere temeinică, grije pentru nuanţare, bună emisiune şi isbutite stilizări aflăm din belşug la tenorul nostru. Notele acute sunt cam timid emise, deşi o şcoală mai atentă le poate da o desinvoltură, care alături de celelalte posibilităţi vocale ale lui Octav Cristescu, să facă dintr'nsul un element de valoare al scenei lirice.

GEORGE DIACU

† CLAUDE MONET. — GRAFICA ROMÂNEASCĂ. — SCHWEITZER CUMPĂNĂ. — JIQUIDI.

Viguros și harnic până aproape de clipa ultimă, Claude Monet moare, biruitor, după o luptă năpraznică de jumătate de secol, împotriva unei lumi întregi, îmbâcsită până la cretinism de concepția unui academism degenerat și a unui romantism căzut în leșinuri bituminoase.

Fără a fi fost — (după cum greșit se afirma) — „inventatorul" impresionismului, Claude Monet, înzestrat cu un organ vizual de o precisie uimitoare, a izbutit, printr'o perseverență neobinuită și o pasiune veșnic trează, să ridice tehnica impresionismului la o treaptă de perfecțiune care stârnește, chiar astă-zi, când impresionismul e contestat, admirația celor mai viguroși propagandiști ai clasicismului și constructivismului.

Fiindcă bătrânul acesta, care s'a stins dăunăzi în vârsta de optzeci și șease de ani, și-a cheltuit viața nu în cercetări teoretice, în experiențe de laborator, în poze revoluționare, sau în speculațiuni neobrăzate la bursa artistică—ci în munca sinceră, dezinteresată, aprigă pentru cucerirea unui adevăr, care se afla viu în chiar retina artistului.

Contemplatorul **atmosferei** și interpretul ei cel mai liric, Claude Monet lasă în urmă-i o operă uriașă, care, cel puțin din punct de vedere al meseriei picturicești, — va însemna ori când un document de mare valoare, deoarece arta lui Monet, care nu-i decât chintesențiarea multor încercări anterioare, ce se pot coborî până la micii peisagiști ai Holandei de odinioară — a **luminat**, purificat și subtilizat paleta contemporană, stabilind noi probleme și deschizând neașteptate și vaste perspective chromatice viitoare.

*

Sub auspiciile Fundației Prințului Carol și cu îngrijirea d-lui **Ciseck** consilier artistic al ministerului artelor și cronicarul plastic al revistei „Gândirea"—s'a inaugurat la 5 Dec. în sala „Grigorescu" din strada Paris 20 prima expoziție colectivă a maeștrilor gravurii românești, începând cu **Aman** până la cei aflători în viață.

Pressa de mare tiraj — pentru pricini pe cari nu ni le putem explica — a păstrat și păstrează încă o condamnabilă tăcere asupra acestui, poate cel mai interesant eveniment plastic al anului în curs.

Firește, nu acuzăm pe nimeni, fiindcă tăcerea poate însemna, câte odată, ignoranță — și ignoranța e sfântă.

Gravura în genere, este o artă delicată și discretă, pentru înțelegerea și gustarea căreia se cere o deosebită educație a ochiului, o caldă simpatie față de armoniile umile ale umbrei și luminei, o pasiune deosebită pentru linie în tot ce aceasta poate exprima, neprefăcut și avântat, cu grație, cu gravitate, cu violență ori cu alintare, atâtea simple senzații, atâtea felurite sentimente, atâtea închiegări formale, surprinzătoarea, prin diversitatea, prin adâncimea, prin supleța și prin rafinamentul lor stilistic.

Gravura este arta șoaptelor intime, a confesiunilor delicate, a gândurilor neprihănite, a simfoniilor noastre mintale cari cer o exprimare vizibilă, **caligrafiată** cu stăruință, ca atențiune, cu evlavioasă reculegere.

E arta nobilului singuratic, înamorat de armoniile cari nasc din umbra tăcerii.

Deaceia, poate, democrația o desprețuiește și-i preferă aspra vulgaritate a clișeului zincografic.

•

Din numeroasele expoziții personale, cari au invadat piața Capitalei în ultimul timp, puține numai s'au desprins din banalitatea comerțului curent și au izbutit să oprească atențiunea cercetătorului dornic, nu atâta de noutate, de extravaganță, ori de artă **ireproșabilă**, cât, mai ales, de o anumită satisfacție pe care i-o dă constatarea unui efort sincer, la artist, și tendința acestuia către necontenită perfecționare.

In această categorie intră, evident, expoziția d-lui **Schweitzer-Cumpănă** și aceia a tânărului **Jiquidi**.

Il urmărim pe d. Schweitzer de mulți ani, la olaltă cu simpatie și cu grijă.

Arta d-sale, care e aceia a unui viguros temperament, — (ceeace se evidenția printr'un abuz de **fugă** pensulară, până acum) — prinde să se domolească, să se disciplineze și să se îndrepte, pareni-se, către sinteză.

Culoarea d-lui Schweitzer, — uneori greoaie, în trecut, prin abuzul de negruri brute, de chromuri vulgare și de albastruri metalice, lipsite de resonanță interioară, — se țese astăzi în megieșii, mai puțin violente, mai melodioase, mai pătrunsă, organic, de lumină.

Deși însă sub puterea naturii imediate, d. **Schweitzer Cumpănă** arată astăzi tendința de a dezerta din lagărul prea strâmpt al unui realism, care, în ciuda motivului, apărea, câteodată, convențional din pricina artificiului tehnic — spre o simplificare mintală, firește răzimată credincios pe senzația vizuală, prilejuită de realitate scrutată pictural.

Dacă d. **Schweitzer Cumpănă** se va debarasa și de viciul penelelor gigantice — (viciu introdus, susținut și transmis elevilor cu ferocitate didactică, de către șeful pompierismului românesc, d. **Mirea**) — nădăjduim să putem vedea în curând la pictorul acesta, așa de tânăr și așa de frumos înzestrat, realizări de o superioară și neclătinată calitate.

Pentru aceasta e necesară însă abandonarea susceptibilităților mărunte, cari alungă calmul, reculegerea și concentrarea, aproape impersonală, ce asigură succesul unei activități artistice serioase.

* * *

Deși, încă, insuficient pregătit în ceea ce privește meșteșugul desemnului — J. **Jiquidi** se relevă ca un humorist cu vervă naturală și surprinzătoare viziune locală.

Dacă d. Jiquidi va stărui să observe neodihnit pe individul din mediul social în care deocamdată, trăiește — și va fi neobosit în a-și nota, pentru simpla plăcere de a nota, atitudinile, gesturile, schimele, ticurile, **individuale**, — pentru a trece, apoi la studiul situațiilor **sociale**, a căror transcriere cere, în prealabil, o concepție bine cristalizată, și oarecum obiectivă, asupra cangrenelor noastre sociale — nu ne îndoim că vom afla în d-sa, peste foarte scurtă vreme, pe humoristul român, așa de mult așteptat.

Dintre tinerii noștri desenatori — d. Jiquidi pare să aibă, în sânge, cea mai vânjoasă vocațiune, pentru genul acesta, încă anemic afirmat la noi, până acum.

N. N. TONITZA

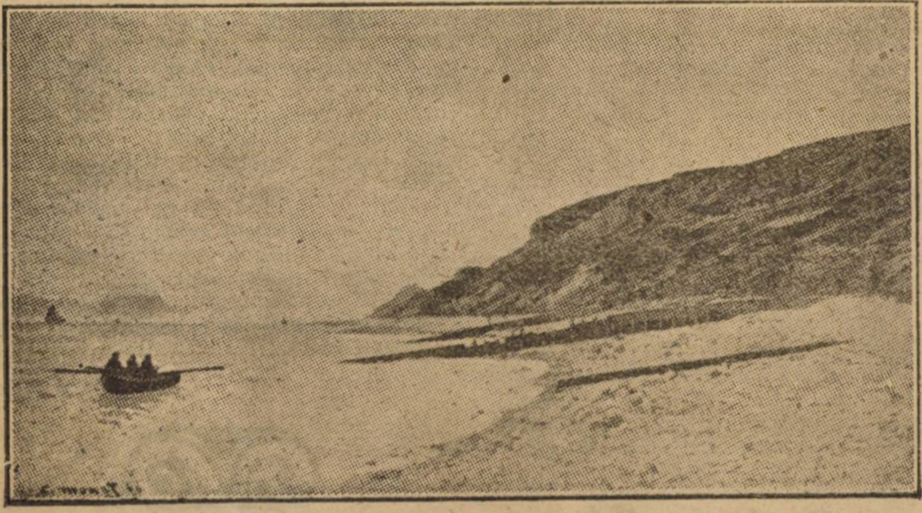

Claude Monet : Țărmul dela Sainte-Adresse.

LA NAȚIONAL

S'a reluat admirabila piesă a lui Molière „Bolnavul închipuit". Rolul interpretat până acum de d. Vasile Toneanu, a fost atribuit excelentului artist, d. I. Sârbu.

La prima reprezentație, credem din toate punctele de vedere grăbită, s'au simțit vinovate lipsuri. Cea mai mare, e că toți actorii din scenă par'că erau cuprinși de un fel de jenă, fiindcă unul dintre ei nu știa rolul.

Era o situație, care se poate numai astfel caracteriza : reprezentația nu era pusă la punct.

La reprezentația următoare, lipsa nu s'a mai simțit. D. Sârbu cu belșug de mijloace, cu admirabil spirit autocritic și cu o pildnică cercetare de adaptarea motivelor de izolată originalitate, a interpretat cu mare izbândă un rol greu. Și-a afirmat din nou valoarea însușirilor sale. Il felicităm cu entuziasm.

LA REGINA MARIA

Tot reluare.

„Tatăl" lui Strindberg. Admirabilă piesă și la înălțimea-i corespunzătoare e interpretat rolul dificil până la absurd, de d. Ionel Manolescu.

B. C.

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ In decursul lunei Ianuarie vom publica o tablă de materii, pe autori şi rubrici, pentru anul 1926 din „Universul Literar".

CALENDARUL ZIARULUI „UNIVERSUL" PE ANUL 1927

Calendarul ziarului „Universul" pe anul 1927 cuprinde cel mai bogat şi instructiv material enciclopedic.

In această interesantă publicaţiune, cititorul va găsi pe lângă informaţiuni folositoare şi date interesante, numeroase articole scrise de specialişti în diferite chestiuni ştiinţifice, descrierea diferitelor jocuri: informaţiuni relative la turism, excursiuni, călătorii; medicină practică; igienă, economie casnică, astronomie, astrofizică şi date înregistrate după ultimele cercetări şi observaţiuni.

300 pagini. Hârtie satinată. Peste 200 de ilustraţiuni. Preţul 40 lei.

SCRIITORII

☐ **A apărut „Antiquitas Rediviva — Vremurile revin — Romanul credinţei eroice de Gh. Băgulescu. Volumul întipueşte în icoana unui tribun roman tot idealul de credinţă, autoritate morală şi eroism, spre care năzueşte vremea de azi.**

Depozitul la autor: str. Şerban-Vodă 14, Bucureşti.

☐ In editura „Scrisul Românesc" din Craiova, a apărut **Rătăcirea lui Ion Vancea** (247 pag., lei 70), roman de d. **Al. Popescu-Telega.** Cunoscut prin nepreţuitele servicii aduse literaturii române, cu traducerile din spaniolă şi portugheză, în deosebi, ca şi prin monografia „Cervantes" publicată la „Cultura Naţională", d. Al. Popescu-Telega, cultivă şi literatura originală. Vom reveni asupra acestei lucrări.

☐ **Coloniile germane din Dobrogea** (extras din „Analele Dobrogei", an. VII. 1926; ed. Glasul Bucovinei, Cernăuţi, 1926), se numeşte broşura (42 pag., lei 20), pe care o tipăreşte d. **Ioan Georgescu**, profesor la liceul „Mircea cel Bătrân" din Constanţa.

Lucrarea tratează despre cele trei migraţiuni germane în Dobrogea, dinainte de războiul crimeic până la 1891, apoi despre aşezările lor: economică, administrativă şi culturală.

☐ Biblioteca poporală a „Asociaţiunii" publică în No. 142, Decembrie 1926, o culegere de articole ale d-lui general **C. Dragu: Fapte de împlinit pentru în- zirea şi prosperitatea neamului.**

ASTREI" DIN SIBIU, CATRE ICUL ROMANESC

Crăciunului, cari ar sufletească. Zicompătimirii pără-

nou să ma sărbătorilor viitoare, ne fie sfetnici acestora, vrem din să întrebăm pe cetitorul acestor rânduri: cum îţi împlineşti misiunea ta de om? Ce răspândeşti în jurul tău? Ce vorbe, ce cărţi, ce jucării, ce simţiminte? Contribui ca atmosfera din cercul tău de activitate să se curețe sau să se pestilenţieze mai mult?

Latinul spunea: gutta cavat lapidem — picătura găureşte piatra. Românul din zilele noastre ar trebui să parafrazeze acest dicton, declarând: **vorba bună, oricât de mică, purcească**

dela fiinţa cea mai umilă chiar, repetată, contribuie ca atmosfera apăsătoare să dispară.

Cu toţii să contribuim ca să se apropie cât mai curând pacea cea atât de mult dorită. Să ne simţim o falangă a celor ce vreau binele cu toată ardoarea. Altfel ar fi un simulacru închinarea în faţa altarelor, în zilele de sărbătoare ale celui născut în ieslea dela Betlehem!...

Cu ce-am putea contribui, mai cu seamă, în apropierea Crăciunului?

Alegând pentru copilaşii noştri sau ai cunoscuţilor noştri cărţi întremătoare de suflet.

Dăruind cărţi şi celor mari. Nu cărţi îmbâcsite de senzualism bolnav, nu cărţi răspânditoare de miasme sufleteşti, ci cărţi, cari îţi dau de gândit, spre ceva excelsior, spre ceva superior, cărţi pline de curăţie, cari să purifice atmosfera.

Ne-ar plăcea să ştim mulţi intelectuali români, cari cumpără la fiecare zi întâi cărţi româneşti de seamă, ca tribut de-sine-înţeles faţă de cultura românească, ca sprijin adus scriitorilor români, cari contribuie la ridicarea noastră culturală.

Picuraţi balsam în inimile otrăvite, cu lectura cărţilor alese şi atunci fapta voastră binecuvântată va fi!

Alegeţi jucării pentru copii, jucării, cari să le desvolte intelectul, dar şi inima, nu ca să distrugă, ci ca să construiască: jucării, cari să stârnească în ei dorul de a construi poduri, şosele, case, palate, ca să n'ajungă, iarăş, în tranşeele trupeşti şi sufleteşti şi ei!

In preajma Crăciunului strigă „Astra" culturală conştiinţei româneşti: Răspândiţi carte românească sănătoasă în mijlocul copiilor, a tineretului, a celor vârstnici! Impărţiţi jucării, cari cuprind, ca nucleu, dragostea de construcţie! Dispreţuiţi cărţile şi piesele teatrale incendiare!

Aşa veţi sărbători **intr'adevăr** Crăciunul. Altfel ar fi o sărbătoare tragi-comică, nevrednică de adevăraţi creştini...

CERCUL „SBURATORUL"

☐ Duminică, 12 Decembrie, în şedinţa săptămânală a „Sburătorului", d-l G. Brăescu a citit un capitol din romanul său „Moş Belea". D-na Paula Petre a citit o piesă originală, în 3 acte, „Andreia", — care se va juca la Teatrul Naţional din Iaşi în actuala stagiune.

D-nii E. Lovinescu şi F. Aderca au făcut, în două articole, aprecieri critice, relative la romanul „Concert din muzică de Bach", — ultima lucrare a d-nei Hortensia Papadat Bengescu.

Au asistat d-nele T. Lovinescu, Alice Sturza, Hortensia Papadat Bengescu, Radian, Sarina Pas, Mia Frollo, d-rele B. Delavrancea, Ella Papadat, Ticu Archip, Sanda Movilă şi d-nii Petre Sturza, Pompiliu Constantinescu, G. Nichita, Anton Holban, D. N. Teodorescu, Galian, etc.

CARŢI NOUI

☐ Editura „Cartea Românească" a scos de sub tipar următoarele noutăţi sau reediţii — asupra cărora vom reveni în numerile viitoare:

B. PETRICEICU-HAŞDEU: Ioan-Vodă cel cumplit (1572—1574). Aventurile. Domnia. Răsboaele. Moartea. Rolul său în istoria universală. Rolul său în viaţa poporului român, ed. III, 254 pag., lei 65.

IOAN SLAVICI: Nuvele, volumul IV (Baba Dana. O răzbunare. Sân'Vasii. Pascal, Săracul. Din altă lume. Dăscălaşul. Împăcare. Om de caracter. O moştenirea. Renaştere. O aventură galantă. Tovărăşie nepotrivită. Ceas rău. Mitocanul. La răscruci). 306 pag., 70 lei.

P. VERGILIUS MARO: Aeneis, traducere în formele originale de **George Coşbuc**; ed. V, 229 pag., lei 70.

I. SIMIONESCU: Oameni aleşi, II Românii (Niculai Milescu, D. Cantemir, Ştefan cel Mare, Mihai-Viteazul, Avram Iancu, Gh. Şincai, Gheorghe Lazăr, Dinicu Golescu, Gheorghe Asachi, I. Eliade Rădulescu, M. Kogălniceanu, I. C. Brătianu, T. Maiorescu, Spiru Haret, V. Alecsandri, I. Creangă, M. Eminescu, Al. Vlahuţă, N. Grigorescu, Veniamin Costache, Andrei Şaguna, Gr. Cobălcescu, P. Poni, Mihai Lupescu, B. Haşdeu), 200 pag., lei 80.

A. VLAHUŢA: Dan, roman, reed., 273 pag., lei 70.

C. SANDU-ALDEA: Două neamuri, ed. IV-a ilustrată, 296 pag., lei 80.

OTILIA CAZIMIR: Fluturi de noapte, poezii, 120 pag., lei 40.

DAN CIOCARDIA: Răsbunarea privighetorii, poezii, 165 pag., lei 50.

REVISTE

☐ **VIAŢA LITERARA** (I. 31, 11 Decembrie).

Din convorbirea d-lui I. Valerian cu d. Ionel Teodoreanu acest just pasaj despre imagismul scrierilor sale:

> Unii scriitori şi critici mi-au reproşat abuzul de imagini (metafore) şi m'au îndemnat să urmez simplicitatea marilor predecesori, pe care, evident, au numit-o: clasicism. Trebue să facem o distincţiune: dacă un om care are numai o haină umblă răpănos şi altul se îmbracă trebue să-l dăm ca exemplu pe cel dintâi? De ce atunci bogăţia metaforelor mele să fie un cusur? Peste câţiva ani, când tumultul din mine se va aşeza, prin efectul vârstei şi al evoluţiei literare, voi ajunge şi eu la o formulă de simplicitate, proprie fiinţei mele. Se confundă mult astăzi lipsa de fast stilistic cu clasicismul. Părerea mea este că din punct de vedere al inventivităţii stilistice în generaţia noastră se găsesc temperamente superioare celor din trecuta generaţie. Cei cari condamnă bogăţiile noastre să aştepte maturizarea talentului pentru a vedea dacă nu cumva vom ajunge cel puţin la o egalizare cu literatura precedentă.
>
> Căci să nu se uite că atunci când cutare reacţionar literar se ridică în contra literaturii de azi, opune opere de maturitate ale scriitorilor de eri. Şi aceştia în tinereţe au fost criticabili, cum suntem noi tinerii de azi, bătrânii scriitori de mâine. Probabil că şi noi în mâinile reacţionarilor de mâine vom fi daţi de model şi vom servi la stăvilirea exuberanţei talentelor viitoare.
>
> In ce priveşte părerea mea asupra secetei literare, socot această afirmaţie ca o prostie goală.. Nu se poate pronunţa nimeni dacă este secetă sau nu.

D. **F. Aderca** scrie un frumos portret al personalităţii lui **Camil Petrescu.** D. **Pompiliu Constantinescu** despre **Concert din muzică de Bach. D. Al. Bădăuţă** despre „Viaţa teatrală".

☐ **RASARITUL,** anul IX, nr. 4, Decembrie 1926. Al patrulea congres de educaţiune morală dela Roma, de **General I. Manolescu**; Gânduri de Crăciun de **I. Gr. Oprişan**; Iarna (versuri)) de **Costin Floriţă**; Balada Bradului (versuri) de **Const. P. Niculescu**; Crăciunul lui Canciu Dediu de **I. Dragoslav**; Psalm (versuri) de **Const. Goran**; Pupăza şi cioara (versuri) de **V. Militaru**; Cărţile de joc de **C. S.**; Ţăranca în pictura românească de **Agatha Grigorescu**; Imn vieţii (versuri) de **Ilie Radu Ionescu**; Pagina cărţii de **Al. Lascarov-Moldoveanu**; Ecouri, revista cărţilor şi revistelor, bibliografie de **I. Gr. O. şi A. G.**

☐ **BANATUL** (I. 8—9, 1926).

Interesante informaţiuni despre situaţia Banatului în sec. XVIII în fragmentul tradus din Franz Griselini: „Geschichte des Temescher Banates". Wien. 1780 .Dăm un pasaj despre îmbrăcămintea femeilor:

> Nu mai puţin simplă este îmbrăcămintea femeilor. Peste o cămaşe care atârnă până la picioare, se agaţă fără nici un alt fel de haină, înainte şi înapoi câte o bucată de materie — lână, fasonată în diferite moduri, dar întotdeauna din culorile: roşie, albastru sau galben şi cu o bordură largă brodată din iţe de lână diferit colorate. Se mai poartă şi o fâşie largă tot din diferite culori. In afară de aceasta mai au un corset scurt fără mâneci şi peste acestea în timpul iernii un cojoc din piei de miel sau oaie. Româncele stau acasă întotdeauna cu picioarele goale, numai dacă pleacă de acasă sau de sărbători poartă ghete (botine) din piele roşie sau galbenă. Atât timp cât sunt necăsătorite, umblă cu capul gol având părul împletit. Cele căsătorite se acoperă în unele regiuni provinciale cu o bucată de cârpă de pânză albă delicată, pe care o aşează până sub falcă; alocuri şi cu o bucată de musolină lungăreaţă cu dungi, care o bat aşa fel în falduri, încât seamănă cu o scufie. Atât fetele mari cât şi femeile căsătorite îşi dau silinţă să ridice farmecul lor prin găteală (lux).

☐ **IDEEA EUROPEANA** (VIII. 194. 1 Decembrie). D. **Mircea Florian** publică un întins studiu: **Cultura română şi ortodoxia.** După ce stabileşte caracterele culturii moderne ca şi corelaţia dintre cultura modernă şi structura religioasă, catolică sau protestantă, trece la o amănunţită descriere fenomenologică a formei intime la cele trei biserici creştineşti: catolicism, protestantism şi ortodoxism. După ce insistă cu bogate date asupra antagonismului dintre cultura modernă şi ortodoxism, închee cu aceste consideraţii ca un răspuns al ultimelor discuţii din ţara noastră:

> Va izbuti ortodoxia să-şi deschidă un drum al ei spre realitatea modernă, sau va imita atacul neo-catolic împotriva întregii culturi moderne? Se încearcă acum, timid, şi într'o direcţie şi în alta. Dar dacă va afla drumul nou? Care va fi acel drum? Cel catolic: adaptarea la viaţa colectivă; sau cel protestant: interiorizarea, crearea unei persoane productive în inima realităţii; sau, însfârşit, un al treilea drum, care însă va trebui să fie tot o formă a imanenţei divinului în lumea de aci, a unei imanenţe definitiv acceptate cu avantagiile şi desavantagiile ei? Enigmă a viitorului.
>
> Să schimbăm ortodoxia pentru altă formă istorică a creştinismului? Nebunie şi imoralitate! Bună sau rea, aşa sau altfel, ortodoxia e a noastră; şi prin negativismul ei faţă de realitate, ne-a adus mari servicii istorice. Dar ce nu s'a făcut la timp — în ipoteza că s'ar fi putut face (speculaţiile ucronice sunt zadarnice) — nu se mai poate desface şi reface, acum. Istoria ortodoxiei e o serie de ocazii pierdute, fatal.

ARHIVELE OLTENIEI (V 27, Sept.-Octombrie.

Admirabila revistă, care lucrează pentru cunoaşterea istoriei şi artei Oltene, aduce un articol al d-lui I. Moisil despre Vitold Rola Piekarski, pictorul de origină polonă care a lucrat atât în Tg.-Jiu ca organizator al muzeului cât şi la Bucureşti ca ilustrator la fostul institut de editură „Minerva". Cunoscutele tablouri antialcoolice editate de Casa şcoalelor sunt tot opera lui. Inginerul **A. Vincenz** scrie cu interesante reproduceri despre bisericile Craiovei. — D. C. **Fierăscu** aduce contribuţii documentare pentru starea Craiovei în 1770. Interesant Registrul localităţilor cuprinse în harta Olteniei lucrată de Friederich Schwanz şi terminată în 1722. Despre Raffet în Oltenia, o schiţă cu reproduceri, a d-lui Const. Karadja.

☐ **CONTEMPORANUL** (V. 71. Decembrie).

Amintirile pe care le publică d. **G. Ciprian** despre **Urmuz,** scriitorul original şi rar, al cărui lucrări le prepară pentru lumina tiparului, sunt de o deosebită savoare şi ar merita citate în întregime. Dăm un fragment caracteristic pentru fantazia şi burlescul eroilor:

> Urmuz cumpără o găină zbârcită şi despuiată, pe care o înfipse în vârful bastonului. Găina era atât de amorţită că părea o prelungire naturală a bastonului. Mai târguirăm şi o apărătoare de muşte, trei covrigi cu susan şi o pornirăm pe strada Şelari. Urmuz stătea în mijlocul trăsurei, cu băţul înfipt în grămăjuia de cărbuni şi legume. Găina moţăia în capul bastonului, lăsând să-i atârne pe gâtul gol, trei covrigi cu susan ca trei colane de mărgean; iar eu stam pe scăunaşul din faţă şi înarmat cu apărătorea, făceam vânt şi păzeam pasărea de muşte. Oamenii se opreau în drum nedumeriţi, midinetele grăbite pufneau de râs, iar un sergent de stradă îşi făcu cruce şi însemnă ceva într'un catastif.
>
> In faţa unei prăvălioare cu pălării de damă, oprirăm.

Poezii, proză şi desene publică: **T. Arghezi, I. Vinea, Marcel Iancu,** etc.

GIOCONDA

Se cunoaşte noua răzmeriţă stârnită în lumea întreagă. Este faimosul tablou dela Luvru. Un original sau o copie? Cu totul altfel socoteşte **Francis de Miomandre** în săptămânalele sale Paradoxe din „Les nouvelles littéraires". Şi, ca în atâtea rânduri, n'ar fi exclus să aibă perfectă dreptate:

> In loc să ne războim pentru a şti dacă Gioconda este original sau o copie, n'ar fi simplu să ne dezinteresăm odată pentru totdeauna de acest tablou răutăcios, a cărui prezenţă ploioasă a prilejit în literatură, ca o recoltă de ciuperci după ploae, atâtea comentarii desgustătoare şi otrăvite?
>
> Şi asta pentrucă pânza reprezintă o doamnă ce surâdea, cu acel surâs special femeilor (şi încă al tuturora), surâs ce nu spune nimic şi care nelinişteşte numai pe aceia care voesc să fie nelinişţiţi. Surâsul Giocondei! E consternat câte prostii s'au mai scris despre dânsul şi adesea, vai! de oameni cari de altminteri nu erau deloc proşti. Există — cum se spune — o întreagă literatură. Şi literatura aceasta a sfârşit prin a încredinţa pe marele public, că Gioconda este singurul tablou din Luvru ce merită să fie păzit şi să dea nenorocitului de italian, de a cărui aventură vă aduceţi aminte, ideea că era singurul tablou care merita să fie furat.
>
> Una din nenorocirile acestui verbiaj desfrânat este că a redus puţin câte puţin imaginea ce aveam despre Da Vinci, la aceea a unui pictor şi a unui pictor care n'ar fi făcut altceva decât opera asta sumbră şi îngheţată. Gioconda era cât pe-aci să omoare pe Leonardo. Din fericire însă marele om are într'însul, de patru secole de când a murit, destulă vitalitate pentru a se degaja din acest moloz bituminos. Şi acum începe dânsul să surâdă. I-a venit şi lui rândul!

☐ A apărut nr. 6 din **„Sburătorul",** Decembrie, cu articole şi poezii de Lovinescu, Hortensia Papadat Beng F. Aderca, Sanda Movilă, G. Bră G. Nichita, Ion Barbu, Pompiliu stantinescu, Anton Holban şi tazar.

DIN STRAINATAŢE

☐ Noua generaţie, sportivă în manifestările ei, este adesea acuzată de incultură, sau că preferinţele ei, când se întâmplă să citească, se îndreaptă spre cantonete.

Ancheta întreprinsă de ziarul „L'Intransigent" a dat rezultate neaşteptate. Cel mai mare număr de admiratori l'a întrunit Hugo, dar cei cari urmează, te opresc să tragi concluzia că ar fi această generaţie romanţioasă, ci numai poate de un eclectism naiv.

Iată ordinea autorilor preferaţi:

1. V. Hugo, 2, France, Loti, Farrière. 5. Pierre Benoit. 6. Kipling, Al. Daudet, Dekobra, 9. H. Bordeaux. 10. Maeterlinck, E. Rostand, Fraţii Tharaud, A. de Musset, Jean de la Fontaine. 15. Tristan Bernard, H. Béraud, Lamartine, etc.

☐ Congresul internaţional de muzică, ce se va deschide la Viena în Martie 1927, pentru aniversarea morţii lui Beethoven, va comemora în acelaş timp şi centenarul său.

Congresul şi-a asigurat concursul mai multor mari asociaţii muzicale din diferite ţări.

Se vor da două concerte istorice, unul consacrat muzicei medievale, şi altul muzicei din secolul al XVIII-lea. In afară de acestea se vor da trei opere din sec. al XVII-lea şi fiecare va fi aleasă dintre operile cele mai reprezentative ale teatrului liric italian, francez şi englez.

Serbările pentru centenarul lui Beethoven vor avea loc între 26—31 Martie. Statul austriac va contribui şi el la reuşita acestor serbări. La Opera Mare se vor reprezenta **„Ruinele Atenei"** aşa cum a fost reconstituită de R. Strauss şi **Fidelis.**

Iar celebra **Messa solemnă** va fi executată de mai multe orchestre şi coruri reunite.

☐ La Nissa se va constitui în curând o nouă academie: „Academia mediteraneană" ai cărei primi membri vor fi: Louis Bertrand, M. Maeterlinck, C. Mauclair, G. Manrevert, Comez Carrillo, G. Leroux, G. Avril, Pierre Devoluy, etc.

☐ Revista „Revue de Deux Mondes", şi-a ţinut al 6-lea banchet de la înfiinţarea ei, cu participarea celor mai mari scriitori francezi. Din frumoasa cuvântare ţinută de Paul Bourget, cităm aceste rânduri, care definesc tradiţia: „Goethe a spus: „Capodopera omului e să dureze". Ce înţelegea Goethe când preamărea atâta durata? Atâta tot, că ea presupune cea mai sfântă dintre colaborări, aceea a morţilor şi a celor vii, respectul moştenirei pe care au primit-o şi pe care o vor transmite celor cari vor veni". Şi a sfârşit „Cea mai minunată parte a unei civilizaţii se rezumă în această formulă, atât de simplă şi atât de profundă, inteligibilă pentru toţi şi plină de sens: „o rodnică activitate continuată".

☐ Pentru cinstirea memoriei lui Chopin, conservatorul din Varşovia a organizat un concurs printre pianiştii din lumea întreagă.

Concursul
sub

patr
polonez. Pri
dent, este de 500
ministerul instrucţ
zloţi, şi al treilea al
de 2000 zloţi. Programu
mai din compoziţii de Chop

pe
E.
escu,
escu,
Con-
C. Bal-

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU
Redactor PERPESSICIUS
No. 11, BUCURESTI

UNIVERSUL LITERAR

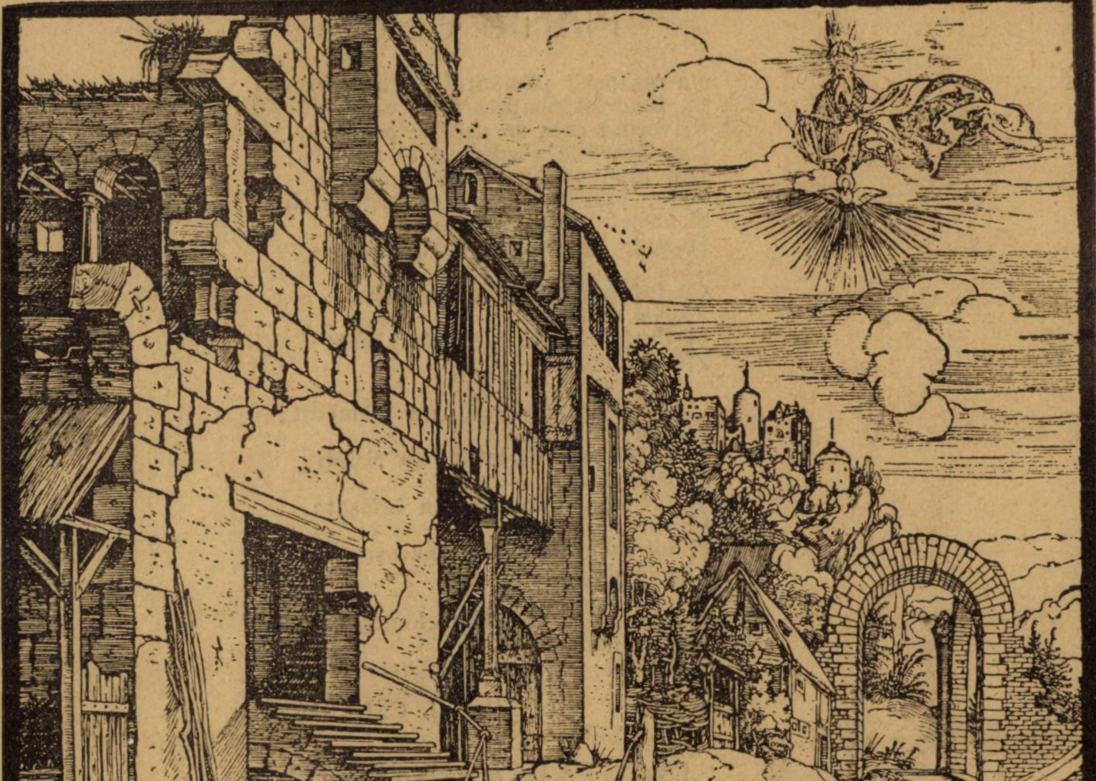

ALBERT DURER: SFANTA FAMILIE

An. XLII, No. 52.
26 Decembrie 1926.

Lei 5.

Florile dalbe

S'a 'nzăpezit pământul pentru îngeri
Şi, fiindcă-i noaptea pela cântători,
Priveşte-i cum se urcă şi coboară,
Prin groasele văzduhuri de ninsori ;
Din albe nepătrunsuri de şosele
Răsar prin depărtări, ca nişte stele,
Şi aripele,-abia tălăzuind,
Se-aude bine cântecul venind, —

Că într'o iarnă albă s'a născut ;
Florile dalbe !
Şi într'o noapte albă s'a născut ;
Florile dalbe !

Ca un fuior de-argint s'a plămădit ;
Florile dalbe !
Şi ca un nor de-argint s'a risipit ;
Florile dalbe !
Şi tot în scutec alb L'au înfăşat ;
Florile dalbe !
Şi tot în giulgiu alb L'au aşezat ;
Florile dalbe !

Că-aşa au vrut bătrânele-ursitori ;
Florile dalbe !
Sculaţi-vă, că vin colindători !

MIHAIL CELARIANU

DOJANA OMULUI

Doamne, ştiu că te-ai supărat pe noi,
C'a fost puţină desamăgire 'n tine
Când cu desăvârşire goi
Şi buni ca două duhuri de verbine
Ne-am ruşinat deodat' de amândoi.

Când apoi, Doamne, cu o mie
De pământeşti nesăbuinţi,
Am fost deavalma şi părinţi
Şi fii, şi ţi-am făcut până şi ţie
Dintr'un dulgher senil
In treacăt un copil.

Când ne-am îndrăgostit de flori
Şi vin şi soare, într'atâta
Că te-am împuns în subsuori
Şi te-am lovit şi 'ncins cu spinii lor
Şi te-am cinstit cu amărâta
Fiere ce-a curs dintr'un Mântuitor.

Şi în sfârşit când de atunci
Noi nu avem nevoe de porunci
Ca să ucidem iar pe Abel,
Să ne'mbătăm cu fetele în vie
Şi guralivi, din turnul Babel
Să aşteptăm împărăţia ta să vie.

Doamne, ştiu, ai să te răzbuni
Şi-ai să mijeşti în noi 'nainte viaţa
Curată ca pe-o culme dimineaţa ;
Ai să aduci pe lume alţi Crăciuni
Şi-atâţi asini şi Baltazari la iesle
Câte scântei ieşi-vor din tăciuni
Şi cruci cădea-vor la un om din tesle.

Ai să urneşti în noi dumnezeiri
Ce'n tine nu mai au unde să 'ncapă,
Făcând din sufletele noastre-o apă
Care să ducă până la tine ştiri ;
Ca din aceste îndeletniciri
A noastre făurindu-ţi ocupaţii,
Să-ţi torni oglinzi, din cioburi vii de humă
Şi din micimea noastră constelaţii.

Ca într'o bună zi înebunit
Că omu-acesta 'n nerozia lui
E'n stare să te 'ntreacă, să cobori din mit
Să scuturi cerul tot ca pe-un gutui
Şi în nimicul tău să'nneci pământul.

. . . .

La tine singur iar când te-i întoarce
Adu-ţi aminte-oleacă 'nsă de noi
De vremea când aproape goi
Şi buni ca două duhuri de verbine
Prin viaţă alergam umplând văzduhul
Şi populând cu gândul nostru stuhul
Pădurea, balta, stupul de albine,
Sburdând prin ele şi făcând un nume,
Ca şi copii, din orice pe lume,
Făcând astfel să se rotească totul
In juru-ne şi uitându-ne cu jind
La tine, ca pe o fereastră de colind.

Gândeşte-te şi tu la asta
Şi spune dacă nu era mai bine
Cu noi, ca ori de câte ori în tine
Ceva greşea, s'arunci pe noi năpasta ;
Ci spune dacă nu era mai bine
Un om pe lume să mai întârzie
Ca'n schimb să-ţi facă nimb,
Să creadă'n tine şi copil deajuns să fie
Ca să aştepte'mpărăţia ta să vie...

DRAGOŞ PROTOPOPESCU

„Intâiul Gropar"

de LIVIU REBREANU

Era atât de amărît că strângea umbrela subţioară deşi ploua cu găleata. Adus puţin de spinare, pălăria trasă pe ochi, pardesiul fluturat de vântul tăios care vâltora neîncetat firele de ploaie, mergea grăbit pe trotuarul lunecos, mormăind în răstimpuri:

— Asta-i bătae de joc...

Se întunecase. Strada Unirii, punctată cu rare becuri electrice, era aproape pustie. Ferestrele şi vitrinile aburite răspândeau pâlpâiri galbene-cenuşii.

Nu ştia încotro merge, dar ajunse acolo unde se ducea totdeauna înainte de cină, la Cafe Minerva. Impinse uşa cu cotul. Când se văzu leoarcă, simţi umbrela subţioară şi se ruşină:

— Ce idiot!

O scutură totuş, se uită împrejur şi zâmbi. Toate mesele erau ocupate. Zări nişte cunoscuţi în apropiere şi murmură spre ei:

— O ploaie mizerabilă... M'a pătruns până la piele şi doar am venit cu umbrela...

Trecu printre mese, salutând ici-colo. In sfârşit lângă o fereastră, în colţ, dădu peste un domn singuratec, cufundat într'un jurnal.

— Alexandre, bună seara!... Imi dai voe?

Domnul ridică ochii:

— A, tu eşti, Aurică?

Ii întinse mâna. Era foarte oacheş, cu barba neagră ştirbită de fire albe.

— Aşa de tare plouă? adăogă apoi scoţând batista să-şi şteargă mâna pe care i-o strânsese cellalt.

— Grozav...

Se aşeză în faţa lui, îşi răzimă umbrela de fereastră. Se sculă iar, îşi scoase pardesiul şi-l puse pe un scaun liber.

— Ia seama să nu-mi pătezi pălăria!

Aurică, jicnit, nici nu mai răspunse. Işi trase scaunul mai aproape şi-şi propti coatele pe marginea mesei, netezindu-şi părul cu amândouă mâinile. Inaintea lui, în spatele celuilalt, se afla o oglindă îngustă şi înaltă până'n tavan. Işi văzu înfăţişarea şi oftă. Avea o figură de pasăre, smeadă, cu nasul subţire şi ridicat, bărbia ascuţită, fruntea joasă şi plecată înapoi, urechile lipite, ochii castanii mici, rotunzi, neliniştiţi. Pielea negricioasă, aproape stacojie de multele rasuri, era boţită de cute aspre la ochi şi pe frunte.

Actor la Teatrul Naţional din localitate şi profesor de gimnastică şi dexterităţi la Şcoala Comercială, se numea Aurel Barberini. Criticii, fiindu-i prieteni de chefuri, îi preziceau mereu un viitor strălucit, iar el se lăuda cu succesele din cei douăzeci şi cinci de ani de teatru. De când a improvizat odată pe scenă o glumă cu aluzii locale, toată lumea îl socotea om de spirit. El însuş regreta deseori că s'a născut român şi era convins că numai străinătatea i-ar putea dărui gloria ce se cuvine talentului său.

— Ia mai lasă gazeta, dragă Alexandre, când vezi că omul e necăjit! izbucni deodată Barberini, încercând să dea laoparte jurnalul.

— Numai două minute, suflete, şi am isprăvit — mormăi Alexandru fără să ridice capul.

Actorul suspină iar şi-l măsură batjocoritor gândindu-se cât poate să fie de nesimţitor un burghez chiar când e directorul Liceului Central. Dispreţuise toată viaţa pe burghezi, ca orice artist de provincie. Dar pe Alexandru îl socotise o excepţie. Erau prieteni din copilărie, amândoi piteşteni şi amândoi stabiliţi aici de vre-o douăzeci de ani. De când ajunsese directorul liceului, Barberini începuse chiar să-l respecte, mai ales că toată lumea îl preţuia ca pe un dascăl deosebit de serios şi conştiincios.

— Aşa se înşeală omul în prietenii cei mai buni — şopti actorul clătinând din cap de câteva ori.

— Ei? făcu directorul în aceeaşi clipă şi înfăşură ziarul cu grije ca să-l vâre în buzunar.

— Dragă, ce să-ţi spun? zise Barberini luând brusc o înfăţişare tragică. Trebue să-ţi închipui!... Directorul d-tale!

— Ce director?

— Prietenul d-tale!

— Adică directorul tău? zâmbi Alexandru.

Barberini se înfuriă:

— E un ticălos, înţelegi? Un... un... Să-i fie ruşine!

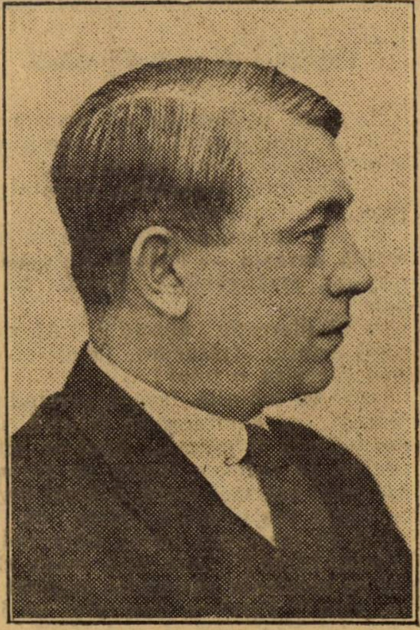

LIVIU REBREANU

Alexandru zâmbea mereu.

— Nu-i glumă, te rog să crezi! urmă actorul încurcat puţin de surâsul lui, dar din ce în ce mai mohorît. Când ţi-oi spune ce mi-a făcut, n'ai să mai zâmbeşti!

Ii povesti, cu foarte multe amănunte, că i-a dat un rol de mâna a treia, după ce toată stagiunea trecută l-a ţinut la carantină.

— Inchipueşte-ţi eu, artist pe care mă admiră o lume... Şi dumnealui îşi bate joc de mine cu „Intâiul Gropar"!

S'a dus, fierbând de indignare, cu rolul, la director. Adineaori. Nici n'a vrut să-l asculte. Trebue să-l joace, pentrucă are nevoe de ansamblu... Atunci i-a spus că el nu iese în „Intâiul Gropar" pe scenă, mai bine îşi dă demisia. Şi directorul, calm, ba chiar ironic, l-a sfătuit să nu se joace de-a demisia că i-o primeşte numai decât.

— Va să zică după douăzeci şi cinci de ani de succese în slujba artei, iată-mă ameninţat pur şi simplu cu izgonirea din teatru ca un simplu servitor oarecare! Asta e răsplata artiştilor de valoare în ţara noastră!

— Şi pe urmă?

— Pe urmă ce mai puteam face? Obrăznicia domnului m'a încremenit. Sunt omul ordinei şi al disciplinii. I-am zis „vă salut" şi am plecat. Dar ce clocoteşte în sufletul meu numai bunul Dumnezeu ştie!

Actorul îşi trecu degetele prin păr, oftă şi se uită, peste capul lui Alexandru, în oglindă, unde îşi văzu mutra dramatică cu privirea îndurerată.

— Un artist ca mine care am jucat şi tragedie şi comedie! adăogă cu o mândrie mutată în mâhnire.

Alexandru Rătescu, fire blajină, stătea nedumerit, cu zâmbetul uitat pe faţă. Il vedea pe Aurică amărît, simţea amărăciunea şi din glasul lui, totuşi nu înţelegea. In cele din urmă întrebă:

— Bine, drăguţule, bine, dar „Intâiul Gropar" poate fi o jignire atât de mare? Şapoi dacă trebue pentru ansamblu...

— Adică eu sunt artist de ansamblu? sări Barberini deodată furios, bătând cu pumnul în masă încât vecinii întoarseră capetele. Aşa m'am lăsat eu totdeauna călcat în picioare de am ajuns să-şi bată joc de mine toţi nepricepuţii cocoţaţi în capul teatrului!... De-acuma însă s'a sfârşit! S'a sfârşit!

Se opri. Se uită în oglindă. Ii plăcu expresia de energie. Continuă:

— Mai bine plec din teatru! Uite-aşa!... Mă duc la Bucureşti! Acolo-i locul meu, acolo-i presa, critica, elita... De ce n'aş fi şi eu apreciat cum se cuvine, şi sărbătorit... Mi s'a propus de atâtea ori şi am refuzat ca un prost ce sunt. Credeam că o să mi se recunoască meritele...

Iar tăcu, iar se uită în oglindă şi se însufleţi:

— Pentru ce n'aş fi sărbătorit şi eu?... La Bucureşti actorii îşi aranjează jubileuri şi banchete în fiecare stagiune. Eu nu merit?... Spune tu, Alexandre, nu merit?

— Negreşit — murmură directorul fără convingere.

— Dacă ar fi aici adevăraţi iubitori de artă, crezi că nu mi s'ar putea face mie o manifestaţie de admiraţie, spune?

— De sigur...

In clipa aceasta îi veni o idee şi repede îşi aruncă ochii în oglindă să vază cum e când îi vine o idee. Se însenină, apucă mâna directorului:

— La urma urmelor chiar „Intâiul Gropar" ar merita o manifestaţie! Tocmai pentrucă dumnealor vor să mă umilească. Ar fi cea mai frumoasă revanşa pentru mine! Idioţii cred că numai rolurile mari trebuesc răsplătite. Ei bine, să le dovedim că talentul adevărat e mare şi în roluri mici! Nu-i aşa, Alexandre?

Rătescu încercă să spună ceva. Actorul nu-i dădu răgaz:

— Şi să ştii că numai de tine depinde, Alexandre! Absolut numai de tine!... Nici să nu zici nimic... E în joc soarta mea, înţelegi?... Directorul umblă să mă distrugă. Ţi-e prieten, dar e un mizerabil, degeaba îl aperi. Trebue să-mi dovedeşti că mi-eşti prieten. Nu uita că am copilărit împreună!

— Aurică, m'ai zăpăcit de tot — izbuti directorul să zică.

Barberini se întinse peste masă, stăruitor:

— N'ai înţeles?... Şi cât e de simplu!... Dacă nu joc „Intâiul Gropar", directorul e în stare să-mi facă cine ştie ce. De jucat iarăş nu-l pot juca, fiindcă e onoarea mea de artist. O singură modalitate ar putea aranja lucrurile: să joc, dar să mi se facă o manifestaţie... Ar fi ce-

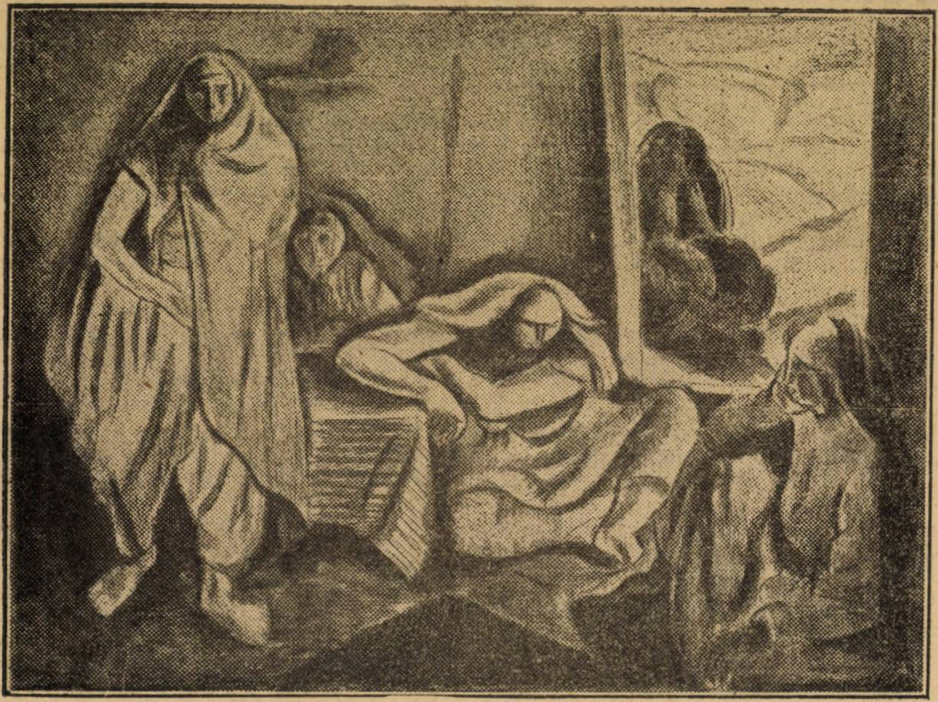

ISER : FAMILIE DE TĂTARI
Expoziţia de grafică română

va simplu şi superb pentru reputaţia mea !

— Ar fi, ar fi, dacă publicul ar vrea — zise directorul cu bunăvoinţă.

— Apoi de ce-ţi spun ţie, dragă ? clipi misterios actorul. Parcă manifestaţiile pică din cer, ca ploaia ? Şi, cum zic, numai de tine depinde... Liceul, înţelegi, şi ştii bine cât mă admiră elevii. Baremi despre ai mei dela comerţ nici nu vorbim. E curată pasiune... Cu toate astea răuvoitorii ar zice că i-am pus eu să mă aplaude. Nici nu există ceva mai intrigant ca provincialul. Tu mi-ai face un serviciu imens, dragă Alexandre ! Doar să arunci o vorbă, tot oraşul va fi cu tine şi va ieşi o manifestaţie splendidă... Iţi dai seama ce ar fi asta pentru mine, pentru arta mea ?... Aduceţi elevii din cursul superior, că e piesă clasică, şi unul pronunţă câteva cuvinte, pe scenă, fireşte. Eventual şi un profesor... Dacă mi-aţi da şi un cadou, ar fi perfect. Poate să fie orice fleac, indiferent, chiar aş putea să-l cumpăr eu... Dar ştii, face impresie un cadou... cadou...

Alexandru Rătescu îşi încheiă haina. Se posomorîse. Murmură jicnit :

— Mie să-mi ceri asemenea lucruri ? Se poate, Aurică ? Demnitatea mea de îndrumător al tineretului... Ar însemna...

— Stai, stai, nu fii ridicol, Alexandre ! se înflăcără Barberini. Ce ţi-am cerut, dragul meu ? O crimă ?... Nu spui tu, ca toată lumea de altfel, că mă admiri ?

— Te admir, fireşte, dar eu sunt profan în chestie de teatru — se scuză directorul.

— Ei şi ? Ori n'ai încredere în talentul meu ? Imi pare rău !... Fii sigur că voi face din „Intâiul Gropar" o creaţie cum nu s'a pomenit nici la Bucureşti. A, nu-ţi fie teamă, n'am să te dau de ruşine ! Şi, dacă tocmai vrei să ştii, am mai jucat rolul acum treisprezece ani şi am avut un succes monstru... Dar azi, cu experienţa mea ! Incât vezi bine că scrupulele tale...

Rătescu se codi, se împotrivi o jumătate de oră. Actorul îl copleşi cu argumente, strivind chiar câteva lacrimi între gene la momentul oportun.

— Săracul ! se gândi în sfârşit directorul înduioşat. E băiat de treabă şi suferă...

Se sculă, se îmbrăcă şi-i zise ocrotitor:

— Fii tare, Aurică !... Trebue să-ţi ridicăm moralul... Suntem datori...

— Bine zici, Alexandre, moralul... Mulţumesc, salvatorule !

— Am întârziat dela masă şi mă aşteaptă nevasta — adăogă Alexandru îngrijorat, strângându-i mâna. La revedere !

— Şi discreţie absolută, Alexandre ! şopti actorul strălucitor. In astfel de cazuri surpriza e totul !

Işi frecă mâinile, fericit, privindu-se în oglindă. Işi zâmbi şi se felicită. Chipul din oglindă îi plăcea... Apoi se uită împrejur. In cafenea lumea se rărise, dar zgomotul era mai mare. Alături un domn cu burtă respectabilă bătea cu halba goală în marmura mesei, bâiguind gros: „Plata, băete !" Dela altă masă chelnerul cu socoteala răspundea supărat . „Vine, vine !" Privirea domnului se întâlni cu a lui Barberini şi se învioră :

— Bună seara, bună seara ! Ce mai noutăţi pela teatru ?

— Iacă, stătui niţel de vorbă cu directorul liceului — răspunse actorul foarte încântat. Minunat om ! Inimă de aur !... Dar ştii că jucăm „Hamlet", ai auzit ?... Da, Duminica viitoare ! O să fie un spectacol superb !... Am eu acolo o creaţie, ceva straşnic de tot, „Intâiul Gropar"... Nu s'a mai văzut pe-aici aşa ceva, crede-mă !... Sper că vii ?

Chelnerul sosi, domnul plăti şi, plecând legănat, zise :

— Venim, venim, negreşit... M'ar lăsa nevastă-mea să nu venim ?

— Opreşte şi pela noi cu plata, onorabile ! strigă Barberini triumfător şi confidenţial către chelnerul care strângea bacşişul de pe masa domnului. Ai fost vreodată la „Hamlet" ? E o minune ! Eu joc pe „Intâiul Gropar"... Să vii să mă vezi, tovarăşe ! Aşa ceva n'ai mai văzut nici la Paris... Creaţia mea... Ce-am avut ? Da, o bere... Să vii, tovarăşe, să mă vezi !...

LIVIU REBREANU

Curcubeu

Decând şi-a tras soarele
Vălul de nori peste faţă,
Ceru'a tot plâns
Grâul, bobul în braţe mai duios
şi-a strâns
Iar macul şi-a ascuns
In patru palme, faţa...

Cu gândul plecat, veneai pe cărare
Şi ai strâns blând a ochilor fluturare
Când de ploaie patru mărgăritare
S'au proptit de pleoapele tale fiecare.

Şi m'ai găsit râzând în fân
O picătură-mi lunecase'n sân
Şi-apoi de-a degetelor tale căutare
Am râs mai tare.

FLORICA MUMUIANU

Autumnală

Lumină albă peste pomi se varsă
Cântând prin frunze mulcom ca o ploae,
Din vârfuri roşi în nimburi se îndoaie
Şi'n vânt prăvale foi de ceară arsă.

...Din ţarini coborând cu boii 'n juguri
Porumb de aur râde strâns în care.
Colo, câmpenii 'n mirişti prind să are
Şi fuge vâna brazdei după pluguri...

...Cum fete nu mai sânt la gârla suptă
Şi nici în lanuri verzi pe câmp mai mult,
Strivesc buimac un rod de rug şi-ascult
Cum soarele din mine se înfruptă.

...Cu vara mi-ai crescut în gând : mlădiţă
Şi mâini cu toamna 'n via de aramă
De vrei, vino şi tu cu noi la cramă
Să te 'ncunun cu ramuri verzi de viţă...

EMIL GIURGIUCA

Epigrame

D-NEI OTILIA CAZIMIR
autoarea volumului de poezii
„Fluturi de Noapte"

C'or fi de noapte, ori de zi,
De „Fluturi" nu te poţi păzi,
Vei auzi — printre saluturi —
— E literată... are „Fluturi"...

AURELIAN PAUNESCU

Doctorului X.
(După Lessing)

Copilul tău nu-ţi zice TATA
Ci DOCTORE ! El se alintă,
Ori mama' lui poate nu-l lasă
De mic, să'nveţe ca să mintă.

Unui spânzurat de o cracă
(După Lessing)

Ce viaţă sbuciumată dus-a
Sărmanul om ! Dar pe vecie
El se-odihneşte — acum în pace !...
(Doar de nu-o fi vre-o vijelie !)

Câmpina. C. N. MIHAILESCU

CHARLES DICKENS

O nuntă de Crăciun

(THE PICKWICK CLUB; PARTEA I-a, CAP. XXVIII)

Un capitol vesel de sărbătorile Crăciunului, conținând povestea unei nunți și alte câteva petreceri, tot atât de bune obiceiuri, ca și nunta, dar cari nu se mai păstrează cu sfințenie în acest secol degenerat

Harnici ca albinele și tot atât de usori ca și fluturii, cei patru Pickwickieni se adunară în dimineața zilei de 22 Decembrie al anului de grație 1831 1). Crăciunul sosea în galop cu toată veselia și cordiala lui ospitalitate. Gârbovitul an se prepara, ca un filozof indian din alte veacuri, să recunoască prietenii în jurul lui și să moară plăcut și liniștit în mijlocul festinelor și zaiafetului. Era epoca de înveselire și printre numeroșii inși cari se bucurau de aceiași cauză, cei patru eroi ai noștri erau strașnic de veseli și bine dispuși. Căci sunt numeroși muritorii, cărora Nașterea Domnului la aduce un scurt răstimp de voioșie și noroc! Câte familii risipite în depărtări prin grijile, prin lupta necurmată, ce dau în viață, se reunesc în această stare de familiaritate și de bunăvoință reciprocă, de unde pornește izvorul atâtor desfătări curate, dulce și pacinică împărtășanie de spirit ce pare atât de incompatibilă cu grijile existenții; așa în cât pe deasupra plăcerilor acestor lumi, națiunile cele mai civilizate ca și noroadele cele mai sălbatece fac din tradiția ei una din primele desfătări rezervate numai celor aleși, în locașul fericirei eterne. Câte amintiri, câte vechi simpatii, câte suveniruri adormite nu se trezesc de Crăciun!

Scrim aceste rânduri la distanță de multe poștii de fericitul colțișor unde, timp de ani îndelungați, am întâlnit în ajun de Crăciun un cerc prietenos și vesel. Cele mai multe din inimile ce băteau atunci îmbătate de bucurie, au încetat de a mai bate; mâinile ce îndrăgeam a le strânge, sunt azi reci; figurile grațioase ce ne încântau, sunt despodobite de trăsături; privirile ce cercetam, și-au pierdut strălucirea; și totuși, bătrâna casă, sala mare, glumele, râsetele, vocile voioase și fețele surâzătoare, împrejurările cele mai neînsemnate ale acestor fericite reuniuni, se îngrămădesc în spiritul nostru, la ori-ce gând ce se abate către această sfântă sărbătoare. Ni se pare că n'am încetat să ne vedem de cât eri. Fericită, fericită zi de Crăciun, care dai bătrânului iluzia tinereței, care transporți marinarul, călătorul, îndepărtat de mii de poști, printre bucuriile petrecerii din casa părintească.

Furăm furați de viziunea nestimatelor daruri aduse de Moș-Crăciun, care — ca s'o spunem pe șleau — de atâta vreme tot un țăran înobilat și de școală veche rămâne, și făcurăm să aștepte în frig pe d. Pickwick și amicii săi, ce tocmai sosiseră la trăsura de Muggleton, înfășurați cu grijă în șaluri și mari mantăi. Bagajele mari, valizele de mână sunt la locul lor și Sam 2) se silește cu straja 3) de a înghemui în cufărul de dinainte un enorm morun, cu grijă împachetat într'o paporuiță lungă și care trebue să se odihnească pe o jumătate duzină de butoae cu stridii, aparținând, ca și morunul, d-lui Pickwick. Fizionomia acestuia exprimă cel mai viu interes, în vreme ce Sam și straja fac tot ceiace pot să îndese morunul în haznaua diligenței cu toate că pare a fi de două trei ori mai mare pentru a intra. Mai întâi voiră să-l bage cu capul înainte, mai pe urmă cu coada înainte, apoi cu fundul paporniții în sus, apoi cu gura în sus, apoi pe o coastă, la urmă în diagonală. Dar implacabilul morun rezista cu încăpățânare la toate aceste artificii.

In fine, dintr'o dată garda, lovind din întâmplare în mijlocul panerului, peștele dispăru și această neașteptată coincidență atrăgînd pierderea echilibrului strajei însă-și, capul și umerii i se înfundară în acelaș timp în cufăr, spre satisfacția inexprimabilă a hamalilor și asistenților. D. Pickwick surâse cu bună dispoziție, scoase un șiling din vestă și când garda eși din cutie, îl rugă să bea în sănătatea sa un pahar de coniac cu ceva apă caldă. Odată cu aceasta, straja surâse și el, iar domnii Snodgrass, Winkle și Tupman surâseră cu toții în tovărășie. Garda și Sam Weller dispărură timp de cinci minute, probabil pentru a înghiți câte un grog, căci revenind miros a rachiu. Vizitiul se urcă pe capră, Sam sare la urmă, Picwickienii trag pulpanele mantalelor pe genunchi și șalurile pe nas, grăjdarii ridic păturile de pe cai, vizitiul strigă: „la drum!" și iată-i porniți.

Umblară pe străzi, fură sdruncinați pe pavaj; atinseră, în fine, câmpia. Roatele alunecară pe terenul tare și înghețat. La trosnetul ascuțit al biciului, caii pornesc în galop și trag după copitele lor trăsură, călători, morun, butoae de stridii și restul, ca și cum ar fi fost ca fulgul de ușoare. Au scoborît o pantă dulce și se găsesc pe o șosea orizontală, lungă de două mile, atât de uscată, atât de bătută, ca un bloc de granit. Un alt trosnet de bici și caii se avântă în galopul mare, scuturând capetele și hamurile

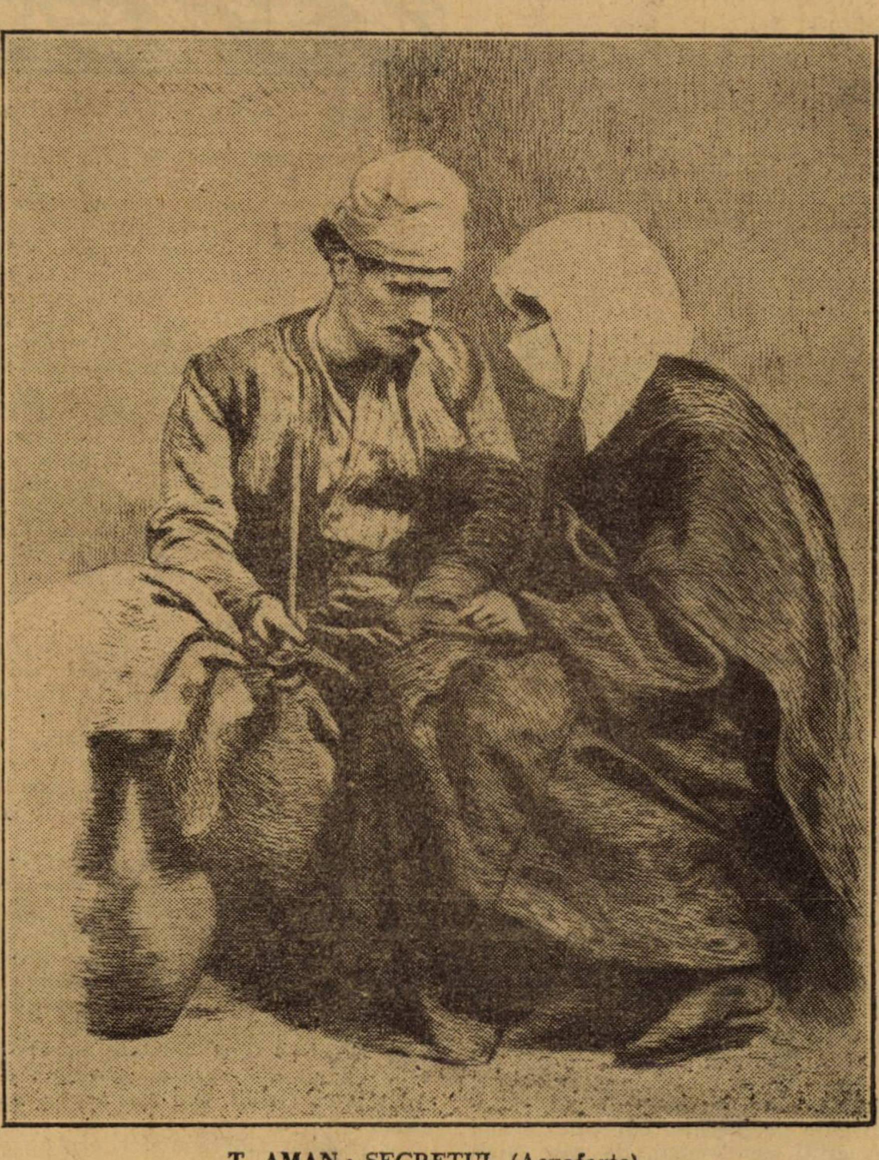

T. AMAN: SECRETUL (Acuaforte)
Expoziția graficei românești

---

1) Edițiile mai noui înlocuesc anul 1831 cu „al anului de grație în care se petrecu acel record de aventuri veridice, așa cum le relatăm și le desăvârșim". Această stăruință de după marele războí în a ocoli epoca romanului (apărut în fascicole în anii 1837—1838), pe lângă ceia ce urmăresc editori, mai dovedește încă odată că adevăratele opere înfrâng vremea.

2) Intre timp, filozoful Pickwick și-a aranjat ca servitor pe poznașul Samuel Weller.

3) Vremea diligențelor în Englitera (the coach) și în Franța (la coche) corespunde oare-cum cu olacele noastre. Nesiguranța drumurilor, la ei ca și la noi, impunea paza lor cu o veritibilă gardă, care dupe cum vedem îndeplinea și funcțiunea de conducător (de azi).

Cântecul vinului

Evoe, Bachus ! Cupele sună
Vinul răsună 'ntre tâmple, voios
Până Selene va fi să apună
Evoe, Bachus ! Ramuri și strună
Freamătă ție în chiparos.

Se'ncruntă divinii—nu ne mai pasă !
Mai plin decât cerul pământul e plin
Bogat e pământul de aur și vin
Mirtu 'nflorește — holda e grasă
Pe mare, sirene, ecoul ne țin.

* * *

Lira-i fântână de mărgăritar
Nemuritorii, geloși, ne râvniră
Bacantele, dansul de flaut și liră...
Urcă în stele imnul stelar
Zeii suspină și ne inspiră,

Evoe, Bachus ! Vino cu noi !
Lasă Olimpul — glorii deșarte...
Adune-și Appolo harfele sparte :
Cresc tinere vremuri și amfore noi...
Tu singurul nu ești de oameni departe...
Evoe, Bachus ! Vino cu noi !..

VICTOR EFTIMIU

---

sub influența ațâțătoare a mișcării lor rapide. In acest timp vizitiul, ținând biciul și hățurile într'o mână, ridică pălăria cu cealaltă, o pune pe genunchi, scoate batista și-și șterge fruntea, în parte pentru că are obiceiul să facă astfel, în parte pentru a arăta călătorilor cât de îndemânatec e el și ce lucru ușor e să conduci patru cai, când ai atâta practică ca el. Făcând toate acestea pe îndelete (căci altfel efectul ar fi simțitor micșorat) își pune batista la loc, pălăria pe cap. își potrivește mânușile, își ajustează mânecile mai trosnește biciul din nou și „la galop !" mai vesel ca oricând.

Câte-va căsuțe împrăștiate de cele două părți ale drumului anunță intrarea într'un sat. Cornul strajei face să vibreze în aerul pur și rece note însuflețite ce deșteaptă bătrânul din interior. El lasă geamul pe jumătate, privește un moment afară și ridică geamul la loc ; informează ce-lalt locuitor din interior că vor schimba caii în câteva minute. După această încunoștiințare, gentlemanul se scutură și hotărăște să amâie primul somn dupe ce vor pleca din nou. Cornul răsună viguros și, la acest sgomot. femeile și copii satului vin de privesc de la ușa bojdeucii lor și urmăresc din ochi diligența până ce întoarce la cotitură apoi intră înapoi, se așează în jurul focului strălucitor și-i mai aruncă o bucată de lemn **„pentru tăticu, când va** veni". In acest timp tăticul însu-și la o milă depărtare, schimbă un bineț amical cu vizitiul și se întoarce să examineze trăsura care dispare departe, departe de el.

Iar acum, în timp ce roțile răsună pe străzile rău pietruite al unui oraș provincial, cornul cântă o arie veselă. Vizitiul, desfăcând nodul ce unește hățurile, se pregătește să le arunce în momentul chiar când va opri.

D. Pickwick ese din gulerul mantalei și privește în juru-i, cu mare curiozitate ; vizitiul, care observă, îl instruește de numele orașului și-i mai spune că eri a fost zi de târg ; dublă informațiune ce d. Pickwick se grăbește a o trece tovărășilor săi, ceia ce-i decide să iasă din gulerile lor și să privească cu curiozitate în jur. D. Winkle, care e așezat la capătul băncii, cu un picior ce balansează în aer, e gata să fie aruncat în drum când trăsura întoarse brusc să intre în piața târgului ; d. Snodgrass care sta alături, încă nu-și revine din sperietură, când și sunt opriți în curtea hanului, unde cai odihniți, cu păturile pe ei, bat nerăbdători din copite. Vizitiul aruncă hățurile și scoboară de pe capră ; călătorii exteriori scoboară de asemenea, mai puțin cei cari n'au încredere în îndemânarea lor pentru a reurca. Aceștia rămân unde sunt, bat cu picioarele în podea să și le încălzească și privesc cu un ochi de invidie focul care arde în sală și craca de cimșir, împodobită cu boabe roșii, ce ornează ferestrele hanului.

In acest timp, straja a depus la prăvălicara negustorului de semințe, pachetul de hârtie cenușie ce l-a scos din gentulița atârnată de umeri cu o curelușă îngustă. El a examinat cu grijă caii noui, a aruncat pe pavaj șeaua ce a adus din Londra, pe imperială ; a asistat la conferința ținută între vizitiu și șeful grăjdar asupra epii cenușii, care s'a rănit la picioruld de diainte Marțea trecută, s'a urcat înapoia trăsurii cu Sam, vizitiul se cocoță pe capra lui ; bătrânul din interior, care ținuse geamul deschis de două degete în tot acest timp, la ridicat și... păturile sunt luate de pe cai, și totul este gata de plecare, excepție făcând cei doi **groși gentlemeni**, de care vizitiul se interesează cu nerăbdare ; apoi vizitiul, straja, și Sam și d. Winkle, și d. Snodgrass, și toți grăjdarii și toți gură cască se pun să țipe după călătorii lipsă. Un răspuns îndepărtat se aude din fundul curții : d. Pickwick și d. Tupman o străbat pe nerăsuflate căci au băut fiecare câte un pahar de bere și degetele d-lui Pickwick sunt atât de reci, că-i a trebuit cinci minute bune până să scoată banii să plătească. Vizitiul vociferează cu aer de nemulțumit : „Haideți, domnilor, grăbiți !" Straja repetă acelaș strigăt ; bătrânul dinăuntru găsește foarte extraordinar că cineva se apucă să scoboare când știe că nu e timp ; d. Pickwick se silește să urce într'o parte, d. Tupman din cealaltă ; d. Winkle strigă „gata" și iată-i plecați din nou ! Șalurile sunt iarăși puse, gulerile mantalelor sunt ridicate, caldarâmul încetează, casele dispar și călătorii noștri se avântă din nou pe drumul mare, iar aerul limpede și înțepător le îmbăiază figura și-i înveselește până în fundul inimii.

Astfel „Telegraful" de Maggleton transportă pe d. Pickwick și amici săi pe drumul către Dingley-Dell. La trei după prânz debarcară toți, sănătoși și sdraveni, pe treptele **Leului albastru**, luînd pe drum destulă bere și destul coniac pentru a se apăra în contra înghețului, ce acoperea cu dinții lui de dantelă arborii și gardurile.

D. Pickwick era serios ocupat cu supravegherea dezgropării morunului, când se simți tras încetișor de pulpana hainei. Se întoarse și recunoscu pajul favorit al d-lui Wardle, și mai bine cunoscut de cititorii acestei veridice povești, sub numele de borțosul bucălat.

— Ha, ha ! făcu d. Pickwick.

— Ha, ha ! făcu borțosul bucălat privind cu mare dragoste morunul și butoiașele cu stridii. Era mai borțos ca oricând.

— Ei bine, tinere amice, zise d. Pickwick, ai aerul destul de roșcovan.

— Dormii în fața focului la bufet, răspunse borțosul bucălat ce o oră de somn îi ridicase fața la gradul de cărămidă. Stăpânul m'a trimis cu căruciorul să iau bagajele dv. acasă. Ar fi trimis și niște cai de șea ; dar, cum e frig, s'a gândit că v'ar face plăcere să mergeți pe jos.

— Da, da ! ne place mai mult pe jos, replică cu grabă d. Pickwick, căci își reamintea de cavalcada ce făcuse deja pe acelaș drum. Sam !

— Domnule !

— Ajută servitorului d-lui Wardle să pue pachetele în cariolă și urcate cu el, noi vom merge înainte.

Dând aceste instrucțiuni și terminînd socoteala cu vizitiul, d. Pickwick, urmat de amicii săi, luă potecuța ce tae în curmeziș și se îndepărtă cu pas voinicesc.

Sam, care se găsea întâia oară confruntat cu borțosul bucălat, îl examină curios, fără să spue ceva : când sfârși examenul, începu să aranjeze repede toate pachetele în cărucior, în timp ce Joe îl privea cu un aer liniștit, părând că găsește imensă plăcere în a vedea cu câtă activitate Sam face această ispravă.

— Iată, zise Sam, aruncând ultimul sac în căruț ; sunt toate.

— Da, observă Joe cu un ton satisfăcut : sunt toate...

— Știi tu, mititelule, că ai fi putut obține un premiu la marele concurs.

— Mai vezi de altul !

— Ai ceva pe inimioară ce te turbură îngrășându-te ?

— Nu, cred că nu.

— Cu toate acestea, privindu-te îmi închipuiam că ești victima unei pasiuni nenorocite.

Joe dădu din cap în chip negativ.

— Ei bine, urmă Sam, — cu atât mai bine ! Bei ?

— Imi place mai mult mâncarea.

— Ah ! mi-închipuiam asta. Dar, vroi să spun, vrei să tragi ceva la măsea, care să încălzească mititelul d-tale stomac ?

De altfel, te văd straşnic de ghiftuit şi cred că nu prea suferi de foame sau de frig.

— Câte o dată. Imi place câte o picătură, dar... când e pre cinste.

— Ah, să fie adevărat ! ? Ei, bine, atunci, hai cu mine pe aci.

Nouii prieteni se transportară în odaia unde se debitau băuturile **Leului albastru** şi grosciorelul nostru dădu de duşcă un pahar de rachiu fără să clipească, ispravă ce-l înalță de-a binelea în buna opiniune a lui Sam. Când şi acesta operă pe propriu-i cont alt pahar, urcară în cărucior.

— Ştii să conduci ? întrebă pajul d-lui Wardle.

— Nițeluş, nepoțele !

— Iată atunci, zise borțosul bucălat arătându-i drumeagul. N'ai decât să mergi drept şi nu poți să te înşeli.

Pronunțând aceste cuvinte, se culcă drăgăstos alături de morun, punându-şi un butoi de stridii sub cap, în chip de puişor, şi adormi la moment.

— Ei bine, asta e de oae ! Pentru un tânăr fără jenă, iacă un tânăr fără jenă ! Haida, scoal' de-acolo, tinere dropicos.

Tânărul **dropicos** nu dădu nici un semn de trezire. Sam se aşeză pe polița de dinaintea căruțului şi dând drum calului printr'o scuturătură de hățuri, conduse într'un trap susținut către conacul fermei.

In timpul acesta, d. Pickwick şi prietenii săi restabiliră mărşăluind o activă circulație a sângelui prin sistemul lor venos şi arterial şi urmară veseli drumul. Pământul era prins de îngheț, verdeața albită de brumă ; aerul rece şi uscat era întăritor, iar apropierea rapidă a crepusculului roşu-cenuşiu (culoarea ardeziei ar fi o expresie mai potrivită pe timp geros), făcea şi mai plăcută pentru călătorii noştri agreabila perspectivă de confort şi bunătăți ce-i aştepta la gazda lor. Era un fel de după prânz, care, într'un câmp pustiu, ar fi putut împinge o pereche de ghiuji la scoaterea hainelor să sară puțin de-a capra, bun înțeles numai din uşurința de judecată. Suntem de asemenea fermi convinşi că dacă în acest moment d. Tupman s'ar fi îndoit de mijloc, sprijinindu-şi mâinele în genunchi, d. Pickwick ar fi profitat, cu cea mai mare aviditate, de această invitație indirectă.

Oricum ar fi, însă, d. Tupman ne punându-se într'o asemenea poziție, amicii noştri continuară să meargă, vorbind veseli. Cum intrară în ulița ce trebuiau să străbată, un sgomot confuz de voci le loviră urechile şi înainte de a avea timpul să formeze presupuneri despre persoanele cărora aparțineau aceste voci, se şi pomeniră în mijlocul unei societăți numeroase ce le aşteptă sosirea.

Era bătrânul Wardle, care trăgea nişte grozave „ura" şi care, dacă e posibil, avea aerul ceva mai jovial ca de obicei ; era Bella şi credinciosul său Trundle ; era Emily, în fine, şi opt sau zece alte tinere domnişoare, ce veniseră să asiste la operațiunile matrimoniale de a doua zi şi care se găseau toate în acea dispoziție de veselie şi de importanță obişnuită la fetele tinere în preajma unor interesante ocaziuni ca aceasta. Câmpul şi drumul răsunau în depărtare de hohotele de râs ale acestei bande vesele.

Ceremonia prezentărilor fu iute terminată, sau mai bine zis, prezentările fură repede sfârşite, fără nici o ceremonie. In câteva minute, d. Pickwick, satisfăcut şi ne contrariat, ca şi cum toată viața sa ar fi cunoscut aceste tinereți, glumea cu cele ce nu vroiau să sară barierele când privea el, sau, când aveau picioruşe frumoase şi glezne fără reproş, aveau grija să mai rămână cinci sau şase minute, declarând că le era din cale afără frică să facă vre-o mişcare. Fu demn de remarcat că d. Snodgrass oferi Emilii Wardle mai mult ajutor decât ar fi reclamat groaza barierilor, cu toate că unele erau mai de trei picioare înalte şi că trebuia să urci o grămadă de pietroae, drept trepte. In fine se observă că o tânără dudue, cu ochi negri şi cu cipici mici şi frumos împodobiți cu blăniță, scotea strigăte mari când d. Winkle îi oferi mâna să o ajute la scoborît.

Când dificultățile barierelor fură biruite, când se găsiră pe şes, d. Wardle făcu cunoscut d-lui Pickwick că tocmai examinase în corpore, casa şi mobilierul unde tânăra pereche va locui după sărbătorile de Crăciun. La această comunicare, Bella şi Trundle se făcură roşii, cel puțin atât de roşii cât borțosul bucălat după o partidă de somn în colțul căminului. In acest timp, tânăra cu ochi negri şi cu pantofiorii cu blăniță murmură ceva în urechea Emilii, privind răutăcioasă pe d. Snodgrass. Emilia îi răspunse : „Eşti nebună", dar roşi şi ea destul, cu toate acestea, şi d. Snodgrass, modest cum sunt de obicei toate geniile mari, simți roşeața cum i se urcă până în țeasta capului şi-şi ură în fundul inimii, ca tânăra sus-menționată, cu ochii ei negri, cu gluma ei şi cu cipicii ei îmblăniți să fi fost dusă cu tot confortul în cealaltă parte a Britaniei.

Dacă Pickwickienii au fost primiți într'un chip atât de amical în afară, închipuiți-vă care fu căldura şi cordialitatea recepțiunii lor când ajunseră la conac. Servitorii chiar se strâmbau de plăcere văzând pe d. Pickwick ; iar jupâneasa Ema, aruncă d-lui Tupman o privire de recunoştință, jumătate modestă, jumătate neobrăzată şi atât de frumoasă că ar fi fost suficientă să decidă şi statuia lui Bonaparte, aşezată în vestibul, să-şi deschidă brațele şi să o strângă la sânul lui, — dacă ar fi avut brațe.

Cucoana mare stătea în salon cu majestatea sa obişnuită. Dar era de aşa rea dispoziție, şi în consecință, surdă de tot. Nu eşea nici odată şi ca multe alte cucoane bătrâne de aceiaş stofă, când alții făceau ce nu putea face ea însă-şi, credea că e o crimă de înalte trădare domestică. Astfel, se ținea dreaptă în fotoliul ei şi avea aerul atât de sever, cât putea să şi-l ție. Dar, oricât, Dumnezeu să ne ierte, era încă un an de bunăvoință.

— Mamă, zise d. Wardle, iată pe d. Pickwick. Iți reaminteşti ?

— Bine, bine ! replică ea cu demnitate. Nu supărați pe d. Pickwick pentru o bătrână creatură ca mine. Nimănui n'o să-i pese de mine, acum, şi e foarte natural. Pronunțând aceste cuvinte, dădu din cap şi potrivi cu o mână tremurătoare o cută a rochiei sale de mătase.

— Vai de mine, doamnă, zise d. Pickwick, nu respingeți astfel un vechi prieten. Sunt venit tocmai să am o lungă conversație cu dv. şi ca să facem un rob 4). Apoi vom arăta copiilor cum se dansează un menuet, chiar înainte ca să îmbătrânim cu patruzeci şi opt de ore.

Cucoana mare se îndulci puțin, dar nu-i plăcea să aibă aerul că cedează dintr'odată, astfel că se mulțumi să zică : „Ah, nu pot să-l aud !"

— Hajde, mamă, ce copilărie ! reluă d. Wardle : nu fii atât de rău dispusă , gândeşte-te la Bella, biată copilă, trebue să o încurajezi.

Buna cucoană auzi acestea, căci buzele îi tremurau cât vorbi fiul său. Dar vârsta are micile ei infirmități mintale şi ea nu era potolită. Reîncepu, dar, să-şi netezească rochia şi întorcându-se către d. Pickwick : „Ah, d-le Pickwick, îi zise ea, tinerii erau cu totul altfel pe vremea mea".

— Fără nici o îndoială, doamnă, şi pentru aceasta iubesc mult pe cei ce au încă urme din vechea stâncă. Zicând aceste cuvinte, excelentul nostru amic atrase dulce pe Isabela, o sărută pe frunte, o aşeză pe un scăunaş la picioarele mamimari, Atunci, fie că expresiunea acestei tinere fete, ridicată către bătrână, îi reaminti suveniruri de altădată, fie că fu atinsă de bunăvoitoarea duioşie a d-lui Pickwick, — oricare ar fi cauza în fine, se domoli de tot : aruncă brațele în jurul gâtului Isabeli şi toată reaua dispoziție se evaporă în lacrămi tăcute.

trad. de I. CRIVAȚ

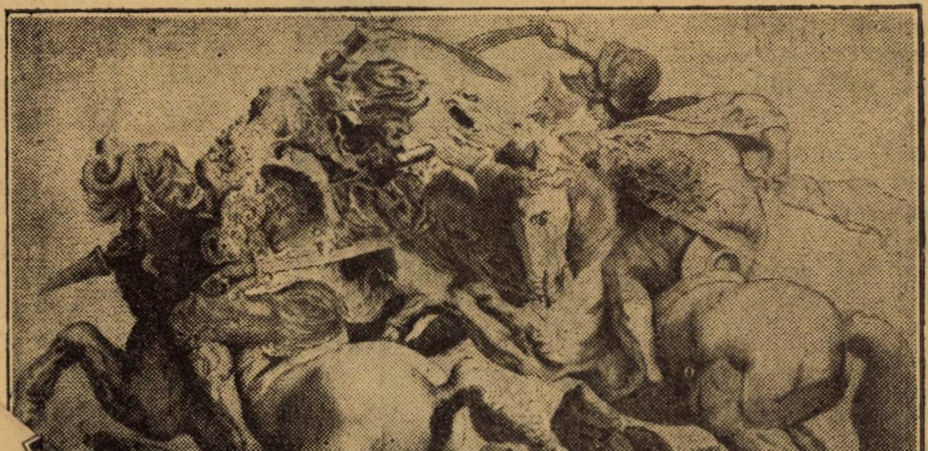

GABRIEL

. POPESCU : CALAREȚI IN LUPTA. DUPA RUBENS.
Expoziția graficei române

---

4) O figură a jocului de cărți whist.

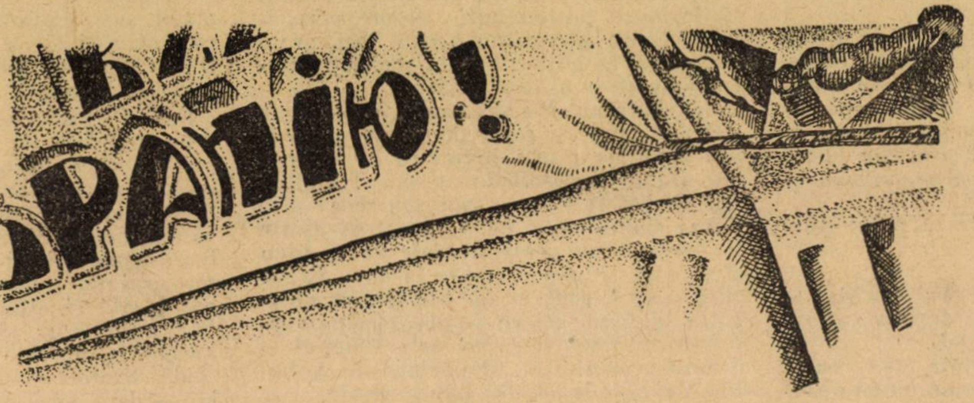

Cei doisprezece

ALEXANDRU BLOK

trad. **I. BUZDUGAN** gravuri de **V. FEODOROV**

I

Neagră seară,
Albă nea
Vifor, vifor —
Răscoleşte-o lume vântul !..,
Vifor, vifor —
Volbură pe 'ntreg pământul !

Viforul învârte
Albii nămeţi,
Pe sticloasa pârte,
Sub cer de tuci.
Bieţii drumeţi
Cad la răscruci...

Pe zid de clădiri comunale,
De frânghii prinse de gard,
Atârn'un placard :
— „Daţi toată puterea Adunării Naţionale !..“
O babă sărmană începe
Să plângă... Nu poate pricepe :
Ce-o fi acest placard
Şi-atâta pânză stricată pe gard ?...
Vai, câte rufe nu le cosea copiilor mulţi—
Căci toţi sânt — golaşi şi desculţi...

Bătrâna, ca o găină schiloadă,
Abia se târa peste-un sul de zăpadă :
— Oh, Maică preacurată,
— Vin şi ne scapă,
Căci bolşevicii de vii ne îngroapă !...

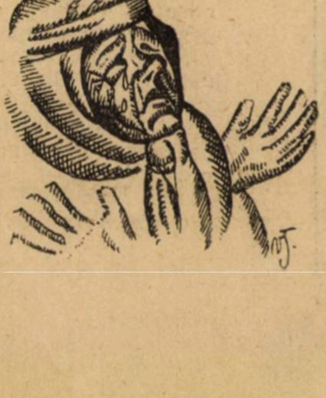

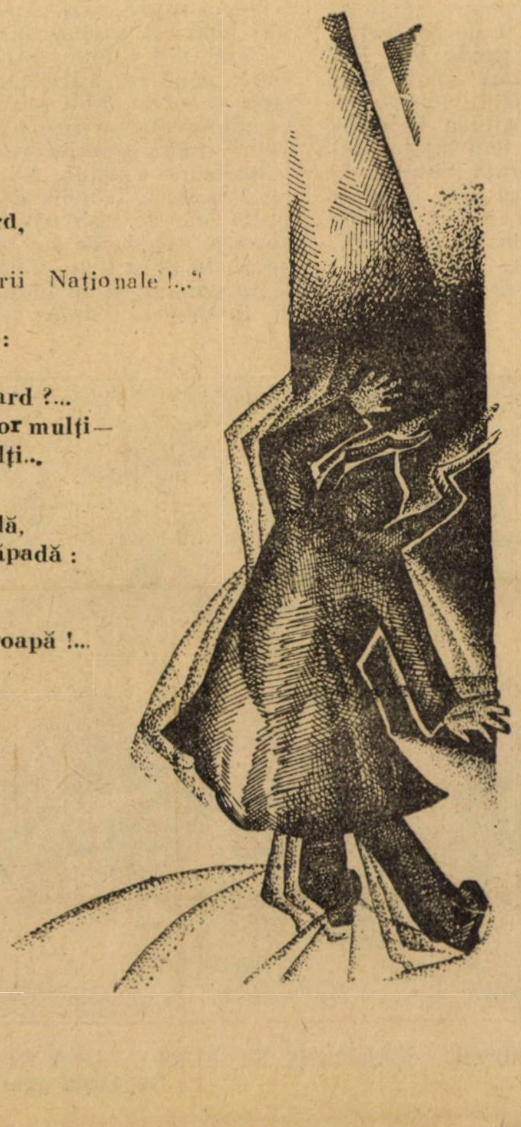

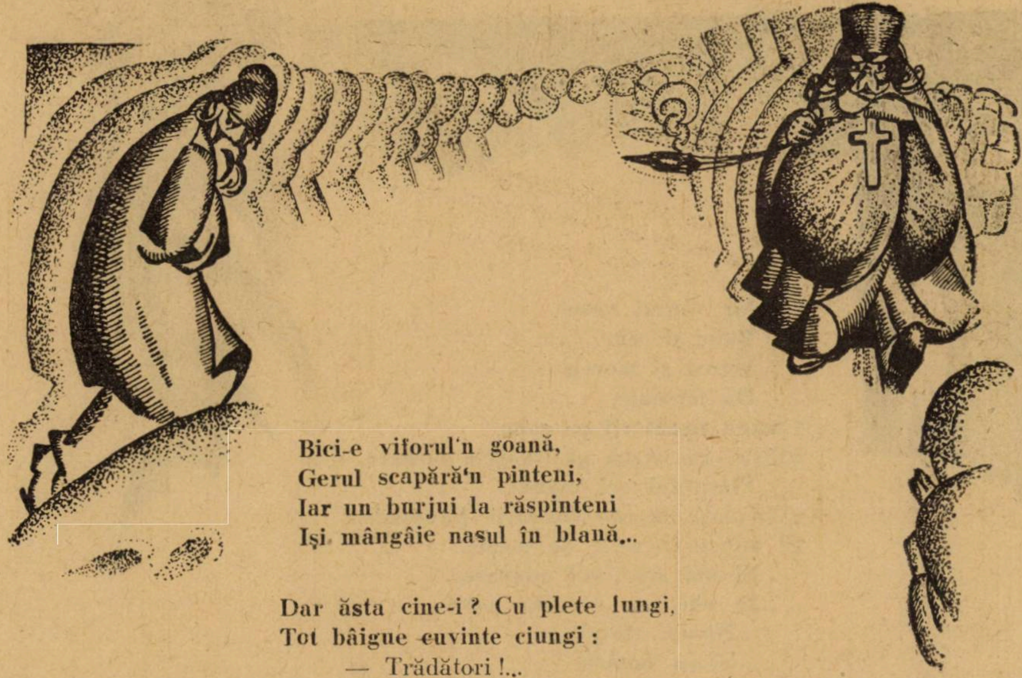

Bici-e viforul'n goană,
Gerul scapără'n pinteni,
Iar un burjui la răspinteni
Işi mângâie nasul în blană...

Dar ăsta cine-i ? Cu plete lungi,
Tot bâigue cuvinte ciungi :
— Trădători !...
— Pierdută Rusie !...
Poate să fie vre-un biet scriitor -
Poet visător !...

Priviţi-l în veşminte —
Un popă, în potcap,
Cum saltă, ca un ţap...
— De ce nu eşti azi vesel
Tovarăşe părinte ?...

— Hei ! Nu-ţi-aduci aminte,
Cum mergeai nainte
Cu norod şi cântec,
Şi-ţi sclipea pe pântec
Crucea de argint ? !...

Uite şi-o cocoană
Imbrăcată în blană
Scumpă, de caràcul...
Alteia-i se plânge:—„D'apoi noi, săracul,
— Vai, ce-am plâns, ce-am mai plâns !"...
Dar alunecând, deodată,
Pe pământ s'a 'ntins...

Vai ! vai !
Ajutor ! ajutor !..

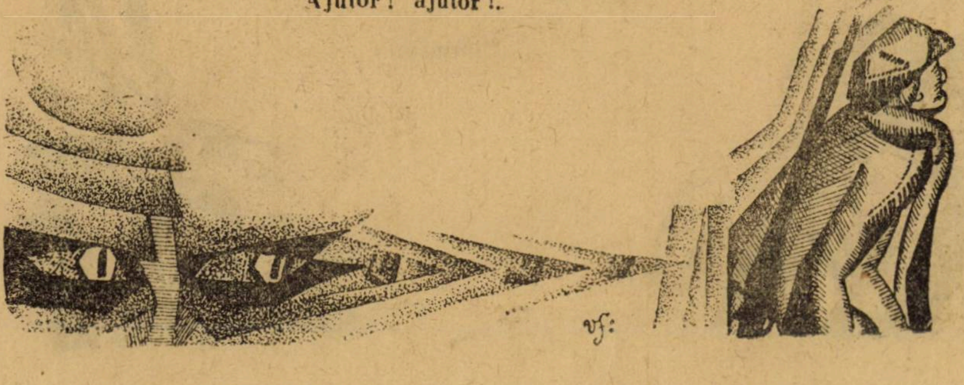

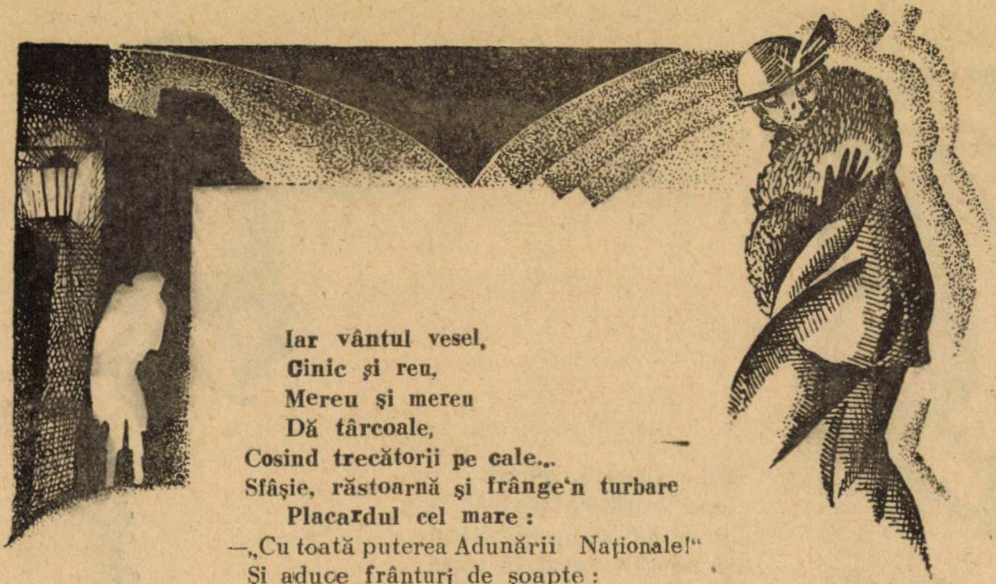

Iar vântul vesel,
Cinic şi reu,
Mereu şi mereu
Dă târcoale,
Cosind trecătorii pe cale...
Sfâşie, răstoarnă şi frânge'n turbare
Placardul cel mare :
—„Cu toată puterea Adunării Naţionale!“
Şi aduce frânturi de şoapte :
...Şi noi am avut adunare...
...In clădirea aceasta mare...
...Ne-am sfătuit...
...Şi-am hotărît
...Pentr'un timp — zece, şi douăzeci — pentru-o noapte...
...de orice golan...
...Şi mai puţin nici un gologan..
Fetelor, hai la culcare...
Noapte târzie,
Stradă pustie
Doar un golan
Hoinar, flueră
Şi vântul şueră
In noapte-a pustiu...

— Hei, golane,
Nu-mi eşti muşteriu ?....
Vino cu mine
Să ne... sărutăm...
— Pâine !...
— Ş'apoi ce-o mai fi ?...
— Câine,
Şterge-o de-aci !...

Cerul negru-i de sgură...
Scârbă şi ură
In piept clocoteşte...
Ură neagră, mă sfântă,..
Tovarăş, fii cu ochii ţântă :
Pândeşte !...

(urmează)

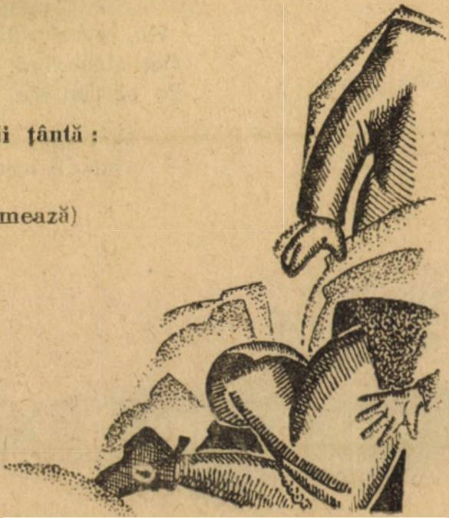

Cununia sângelui

— „Haide, fie-ți milă odată apropie-te și dă-mi mântuirea ! La ce bun truda asta nefolositoare când scăparea este de neînchipuit !

Robert își rostogoli capul năucit de spasmuri în așternuturile înfierbântate de zăcere. Chinurile unui cancer iremediabil și turburările țării în care se născuse și iubise întâia oară, îl prigoniră în rezerva unui spital la Paris. Kozarina, steaua întâiului teatru al aceleași țări în care îl cunoscuse iubind și ea tot pentru întâia oară, își urmări idolul care se sbătea în chinuri grozave. Se contemplau muți, consternați, topindu-și privirle și speranțele, în suspine prelungi, întretăiate de fiorii coșmarului primejdiei care se așezase deacurmezișul fericirii lor, fără a-și vorbi, iubindu-se prin lacrimi, prin semne prin înfinite oftări cari măreau la infinit îndurerarea.

Și în după-amiaza aceia de ucigătoare și vagă tristețe, peste care apusul rumen al Parisului își așternea doliul neînduplecat al toamnei— toamna exclușilor soartei veniți să moară pe pământul făgăduințelor târzii — toamna cu ploaia frunzelor ftizice, cu înserarea îndurerată, cu mâhnirea asfințitului ostenit— visătorul Robert și tragediana Kozarina își așteptau mântuirea în camera ursuză, simplă și decolorată a spitalului desmoșteniților, intermitent stropită cu efecte de lumină galbenă, de clarobscur roșcat, de întuneric funebru — cel dintâi, sperând în miracolul vre-unei tămăduiri — Kozarina într'o legătură nepieritoare cu acela pentru care își părăsise patria și gloria. O adiere îngândurată clătina molatec perdelele rezervei, aducând din depărtările înmurgitului pe freamătul îngândurat al înoptărei, tânguirea amară a unui vânt leneș, trudit, simptomatic—preludiul morții care se apropia, svârlind pe fereastra deschisă, frunze mari uscate, cari cădeau seduse pe pat, pe lucruri și pe oameni.

— „Să-ți dau scăparea? interveni zdrobită Kozarina, strivind batista între palme. Dar eu însă-mi o aștept din chiar mâna și voința ta, suspină îndelung Kozarina cu pieptul plin de o duioșie amară. Mântuirea să-ți fie încrederea pe care o ceri dela o neputincioasă ca mine și Dumnezeu nu-și va întârzia ocrotirea !

— „Dar lumina se stinge. șopti Robert și lumina mea ești tu ! Și atunci tortura e mai ucigătoare — tortura cărnei care putrezește mai înainte de a fi murit — tortura ochilor care nu mai au a te vedea și a căror lumină apune înainte de a te cuprinde întreagă în supremul lor salut. Haide, omoară-mă dar, arătându-ți astfel iubirea de pe urmă !

Kozarina nu-i răspunse. Privi ca într'o reverie dureroasă spre perdelele cari dansau aducând pe pat frunze roșcate de toamnă, cari țipau în întâlnirea lor neregulată ca niște oase cari se frâng. Indurerarea ei pentru Robert nu era decât expresiunea iubirei și a cărei dovadă muribundul o mai cerea încă, în suspinele agoniei. Kozarina i-o făgăduise de mult, urmându-l la Paris, dar suferindu-l neîncrezător și continuu temut, 'i-o mai solicita încă, pentru consolidarea inevitabilei lor despărțiri. Cancerul se așezase ferm între sufletele lor rebele și scăparea întârzia. Robert o cerea stăruitor Kozarinei. Ii cerea uciderea, iar Kozarina care se îngrozea, îi făgăduia în schimb dragostea pe care mai apoi moartea, avea să o ducă la cer pe o mărturie a divinei ei întraripări ! Dar lui Robert nu-i folosea această aparență de îmbărbătare. Ori cât de somptuoasă ar fi fost dragostea Kozarinei, ochii închiși pentru totdeauna ai lui Robert, nu aveau să o mai vadă în curând și urechile lui astupate cu pământ nu aveau să-i mai audă înduioșătoarea ei consolare !

— „Dă-mi scăparea în locul dragostei, îngână într'un timp Robert, prin arsura buzelor cari nu mai vorbeau.

— „O vei avea, mugi Kozarina și cu ea și dragostea mea. Atunci va fi renașterea ta întreagă și bucuria de invidiat a amândorora. Până atunci puterile mele sfârșite nu mai au nimic de îndeplinit !

— „Mă doare, gemu Robert. Pentru ce mă ucizi refuzându-mi uciderea ? Nu-mi trebuie dragostea celeilalte lumi ; dă-mi mână de ajutor a dragostei de aci.Dă-mi cât de puțin din ceeace dincolo devotamentul tău îmi asigură cu atâta infinită și neasemuit de înălțătoare bunătate — omoară-mă și ne vom uni !

— „Unirea o vreau aci, pe pământ !

— „Dar eu mor și văduvia ta va sosi înaintea legăturilor pământești. La ce bun această paradoxală inversiune, făcând pe placul soartei ? Dă-mi scăparea mai curând, dacă viața se scumpește într'astfel !

— „Robert, ai păcătuit !

Abatele Emanuel, Parohul capelei și mandatarul cuvântului de pe urmă, se apropia pentru obișnuitele rugăciuni.

— „Părinte, isbucni Robert, află că dăruesc cerurilor fructul păcătos al sufletului meu, iar pământul hain să-i poarte greșala căci de vină e „Atotputernicul" !

Abatele binecuvântă pe rătăcit, înălțând cumpănit privirile în tavan. Prosck, medicul spitalului și sclavul științei, intră urmat de Esthera, sora de caritate, figurantă a decorului morții, care aducea în bluza ei de cioclu, pansamentele și trusa. Kozarina eși înaintea medicului frângându-și mâinile. Medicul făcu un gest de resemnare aplecând urechea pe inima bolnavului. Robert înălță pieptul. Vântul împletea perdelele cari pătau pătratul negru al nopții prins în cercevele, cu lumilele lor albe de spital.

— „Bate vântul — vântul morții care bătea în geam, doctor mincinos și prefăcut, prefăcând minciuna în suferință, gemu Kozarina eșită din minți.

— „Dar bolnavului îi merge cum nu mă așteptam, întări medicul care nu luă în seamă ocările Kozarinei.

— „Dar nu auzi cum moartea adusă de vânt, și-a coborît jalea în fereastră, cerșind pomana păcatelor netrebnicilor și a neputincioșilor de noi ? La ce bun, momeala științei și a vorbelor deșarte, strigă Kozarina în fața medicului uluit, care venise în urma unui consult avut în laborator, înainte de ora vizitărei saloanelor, să încerce pentru cancerul lui

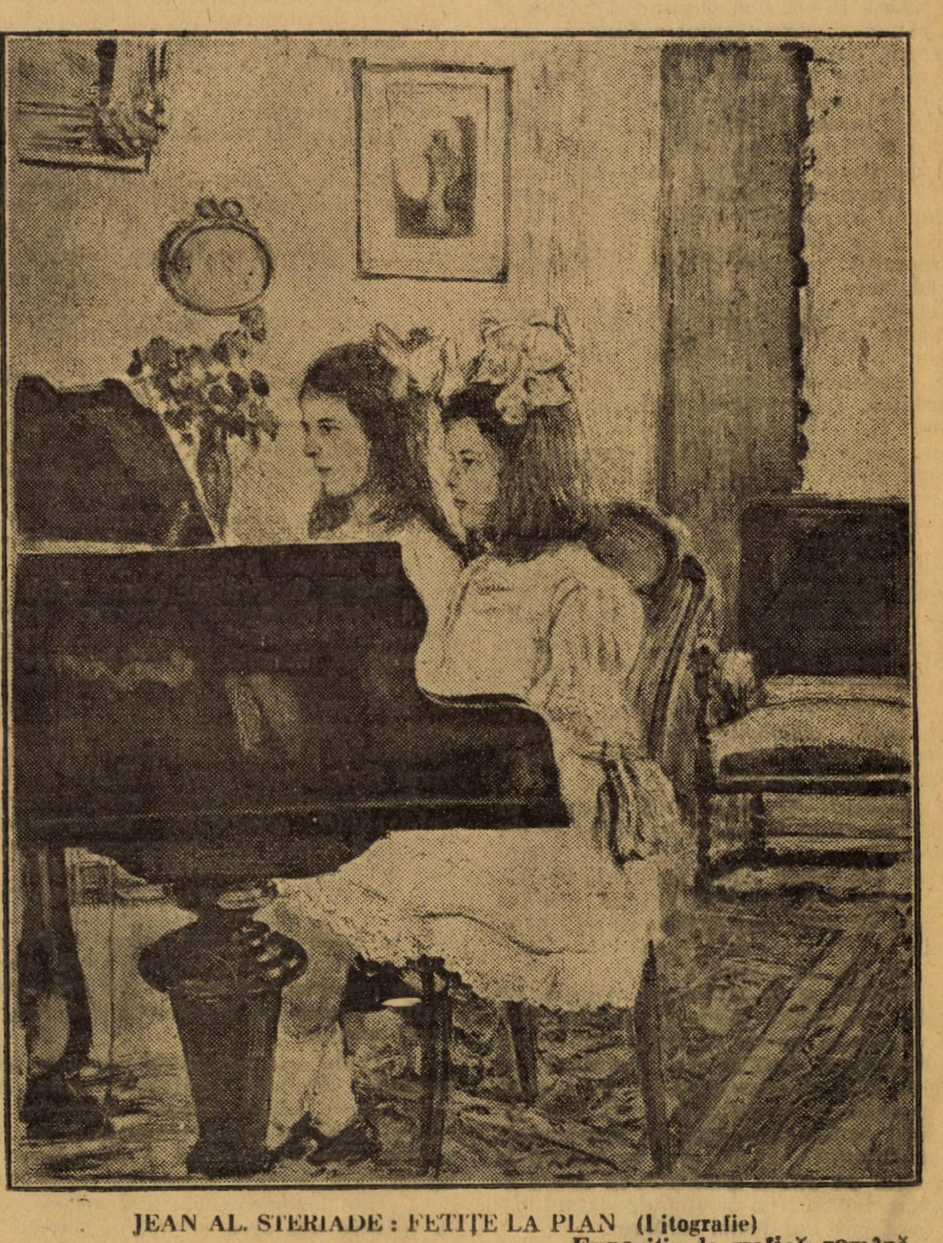

JEAN AL. STERIADE : FETIȚE LA PIAN (Litografie)
Expoziția de grafică română

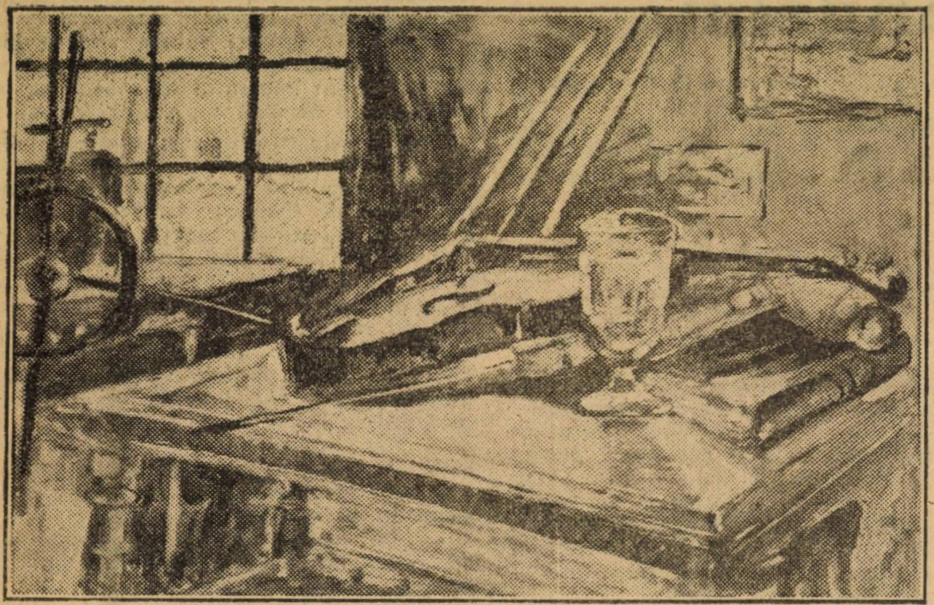

R. IOSIF : COMPOZIȚIE (monotyp)
Expoziția de grafică română

Robert, o transfuzie cu sângele Kozarinei.

Dar doctorul Prosck nu o auzia, preparând instrumentele și făcând Estherei semn să se apropie.

— „Dar la ce bun și preotul? isbucni din nou Kozarina, într'un acces de desesperare, care îi luă cunoștința. Dumnezeu nu este oare mai puternic decât ifosele duhovnicului care se abate numai de ochii lumei în drumul morții, mințind slăbiciunea oamenilor și precupețind martiriul lui Christ, sacrificat mântuirei omenirei, precum medicul furând parfumul buruenilor și închizând în acoperișuri de sticlă plămădeala sucurilor universului, prepară minciuna stearpă a tămăduirei!

Abatele Emanuel își împreună palmele deasupra crucifixului care fulgera pe atlasul sutanei, într'o linioară fină de argint, subțiindu-și buzele și încruntându-și fruntea, în vreme ce doctorul Prosck cocoșat în redingota lui de savant, deasupra mojarelor, desinfecta îndelung o siringă ajutat de Esthera a cărei roșață congenitală făcea să plesnească de atâta abundentă sănătate, enorma ei scufie albă. Kozarina plimbă cu o nedumerire obosită, privire dela doctorul Prosck spre abatele Emanuel, de acolo spre Robert și în urmă, înapoi, în aceiași ordine, de mai multe ori. Intr'un târziu, când doctorul Prosck înălță acul îndeajuns flambat, Kozarina nescăpându-i un moment auzului, vântul care se domolea și privirilor, toate mișcărilor dimprejur, putu să îngâne vag, păstrând în figura plânsă speranța unei minuni.

— „Intr'adevăr, se pare că moartea ar fi dispusă să-și ia seama ba chiar se depărtează!

Apoi extaziată către medicul Prosck, care înălța tot mai mult siringa, scutând bobițele de aer, cari dansau în vârful acului:

— „Să fie cu putință?

— Puterea e în supunerea voinței dumitale, interveni medicul distrat, fără să-l preocupe câtuși de puțin nici bucuria Kozarinei, într'un caz eventual de reușită, nici desesperarea ei, în ipoteză că încercarea transfuziei ar fi fost zadarnică, continuând doar să urmărească atent globulele de aer care se topeau în vid, rând pe rând, sdrobindu-se într'o apropiere lentă, una de alta, degajând astfel complect conductul seringei.

— „Dar mai presus de voința și supunerea mea, nu este decât scăparea lui Robert!

— Dă-i-o!

— „In ce fel?

— „Potolind însetoșarea vinelor bolnavului cu însetoșarea de iubire, a sângelui vinelor d-tale și din legătura cărora va țâșni viața cea nouă a unirei voastre deapururi, documentă medicul plictisit, proptind precaut în antebrațul Kozarinei care se oferi sedusă, platina fină a acului.

— Taie, taie mult, taie adânc, taie tot, îmbucătățind totul, până la cea din urmă fibră, isbucni expansiv Kozarina, dându-mi în schimb pe Robert întreg!

— „Da, văd, interveni cucernic abatele, se apropie scăparea!

Operația urmă în tăcerea grea a rezervei. Vântul plecase din cercevele și fâșiile albe ale perdelelor își prelingeau trena lor marțială până în oglinda mozaicului pardoselei. Preotul deschise o carte de rugăciuni, privind din obișnuință, în paginile care acum nu-i trebuiau decât numai pentru a-și potoli curiozitatea, care, oricum, într'o măsură ar fi turburat solemnitatea operației. Esthera întinse grabnic Kozarinei un pahar cu apă, îndată ce medicul scoase afară din vână, acul însângerat, acoperind deschizătura cu o picătură de colodiu, în vreme ce acul își îndreptă neîntârziat ascuțișul plin de sânge, spre patul unde trebuia să facă grabnic o altă incizie, de data asta în brațul lui Robert. După operația bolnavului, abatele Emanuel închise ceaslovul fixând pe Robert și lăsând pe Kozarina în grija Estherei, care îi adresă îmbărbătări alinătoare, îmbrățișând-o. Bolnavul liberat de străpungerea acului, dete drumul suspinului nelămurit al senzațiunei înțepăturei. Puțin timp însă după ce instrumentele fură așezate la loc, în catifeaua trusei, durerile din pat încă nu conteniseră. O tuse aridă urmată de prelungi spasmuri, îngrijioră așteptările. Lumea se îngrămădi din nou în jurul patului.

— „Unde este monseniorul, unde sunt luminile sfântului jertfelnic, unde îmi este aleasa, aiură Robert, deșteptat de vântul care își reluă plânsoarea în ferestre. Abatele îngăimă o rugăciune, la întâmplare, la care Kozarina se răsti:

— „Dar Dumnezeu nu mai are ce căuta printre noi prea sfinte, de vreme ce trimisul lui este aci, sfârși Kozarina cu o trufie prefăcută, arătând spre doctorul Prosck.

Dar gemetele lui Robert continuau să se ia la întrecere cu spasmurile vântului de afară. Doctorul Prosck rămase neclintit la capul bolnavului în vreme ce Kozarina aiura:

— „E moartea sau scăparea care bate în geam?

Dar Robert murea într'adevăr. Agonia se sfârșise într'un suspin prelung de desnădejde și abatele Emanuel aplecă obrajii rumeni în foile solzoase ale cărții de rugăciuni, cari plescăiau supărător în căutarea grabnică a versetului morții.

— „Ori cum doctore, urlă Kozarina, năucită de durere, acul d-tale a slujit la ceva. In schimbul înfrățirei noastre pe care știința d-tale nu a putut-o înfăptui, dibăcia lui a săvârșit **cununia sângelui!**

Apoi prăbușindu-se la căpătâiul mortului și strigând de acolo către abatele Emanuel:

— „A fost întocmai precum nebunia sau limpezimea presimțirii mele a prorocit! Altfel nu aș fi priceput cum voința sângelui ar fi putut păcăli voința morții!

Și abatele Emanuel închizând cartea rosti înfrigurat benedicțiunea macabră a morții!

SARMANUL KLOPȘTOCK

O SEAMĂ de CUVINTE

Celebrul scriitor Alphonse Karr fu luat de un prieten să asculte o pianistă prococe, o fetiță de 8 ani, interpretă arpoximativă a lui Beethoven.

Copila cântă o bucată. Karr aplaudă; o a doua bucată, Alphonse Karr aplaudă din nou, dar cu mai puțin entuziasm; o a treia bucată:

— Dar, nici nu mai asculți! îi zise prietenul care-l adusese. Găsești că fetița nu mai cântă așa de bine?

— Dimpotrivă, răspunse scriitorul, dar de când suntem aci timpul a trecut... și copila a mai îmbătrânit, așa că lucrul în sine e mai puțin interesant.

*

Regele Eduard VII, căruia îi plăceau mult situațiile hazlii, povestea bucuros o anecdotă pe care istoriografii lui n'au socotit-o demnă să figureze în scrierile pe care îi le-au consacrat. Cu toate astea ea e destul de nostimă.

Odată, pe când monarhul englez se plimba singur pe malul mării, la Brighton, un ștrengar zdrențăros se ivi deodată înaintea lui.

— Domnule, vă rog, puteți să-mi spuneți, cât e ceasul?

Eduard scoase ceasul și-i răspunse.

— Uf! exclamă furios ștrengarul. De două ceasuri aștept aci, să văd trecând pe bătrânul dobitoc de rege. Ei bine, mă duc, nu mai aștept!

— Bine faci, răspunse regele foarte liniștit, nici eu n'o să mai aștept. Că zău, nu face!

*

Se povestește următoarea anecdotă nostimă despre cunoscutul pianist și compozitor, Eugen D'Albert, cunoscut și prin numeroasele căsătorii ce a contractat.

Nu de mult a obținut divorțul la tribunalul din Lugano, cu gândul de a se recăsători în curând. După pronunțarea divorţului se duse la Grand Hotel să mănânce şi i se oferi o masă la care se mai afla o doamnă singură. Artistul se prezintă politicos :

— Eugen D‘Albert. Imi daţi voie să iau loc ?

După peşte, D‘Albert încercă să lege o conversaţie.

— Pardon, doamnă, mi se pare că v‘am mai cunoscut.

Doamna privi în spaţiu.

— N‘am cântat care odată amândoi, la Viena acum patru ani ? Nu ? Atunci vă rog să mă iertaţi : memoria mă înşală câte odată.

După aceia se servi friptura.

— Incă o întrebare doamnă : n‘am fost noi căsătoriţi acum şeapte ani ?

◆

Cel mai spiritual caricaturist francez, Sem, făcea în timpul răsboiului, portretul mareşalului X...

Intr‘o zi veni la celebrul militar cu o uniformă nouă (era mobilizat) ‘ vestonul şi pantalonii erau de un albastru ridicol de deschis, moletierele de mătase, centironul prea nou, placa centironului părea de aur, iar ghetele erau de lac, etc. Mareşalul îl privi un moment, apoi îi zise zâmbind :

— Unde-i Sem, să te vadă !

•

Preşedintele Fallières vizita odată Londra. Din mulţime un englez striga cât îl ţinea gura :

— Trăiască Loubet ! Trăiască Loubet !

— Nu e Loubet, îi spune un parizian, e Fallières. Loubet nu mai e preşedinte.

— Ştiu, răspunse englezul, dar se pronunţă mai uşor.

◆

— Imi dai trei fotoliuri pentru Marţia viitoare, dragă prietene ? spuse Tristan Bernard directorului unui teatru de pe Bulevard

— Bucuros, răspunse acesta. Sunt pentru dumneavoastră ?

Şi Tristan Bernard răspunse făcând cu ochiul.

— Da pentru mine şi... două femei.

Directorul pufni în râs.

— Două femei pentru dumneata singur. Bine te lauzi, dragă maestre.

— Inţelegi riposta Tristan Bernard, la vârsta mea, când îmbătrâneşti, devii plicticos. Atunci prefer să am două femei ; dacă tovărăşia mea le plictiseşte, cel puţin vor avea compensaţia de a putea discuta între ele.

◆

Yves Mirande, cunoscutul autor de vodeviluri şi reviste parisiene, călătorea în vara aceasta prin Provenţa. Intr‘una din zile coborînd din automobil trage la un hotel unde angajează o cameră şi apoi cere să i se servească masa.

După dejun se urcă în camera sa. Peste cinci minute coboară şi cere un pahar cu apă. Urcă scările până la al doilea etaj cu paharul plin şi peste cinci minute cere alt pahar. Lucrul s‘a repetat de vre-o zece ori. In cele din urmă pe când Yves Mirande cobora cu paharul gol, patronul hotelului i se adresează :

— De ce atâta apă, domnule ? Sunteţi bolnav ?

Yves Mirande surâde politicos şi umplându-şi din nou paharul răspunde absent :

— Nu, domnule ! Mi-a luat foc odaia... Arde camera. N‘aveţi un pahar mai mare?

RUD. A. KNAPP

Un interview cu Bernard Shaw

— PHONO-FILMUL —

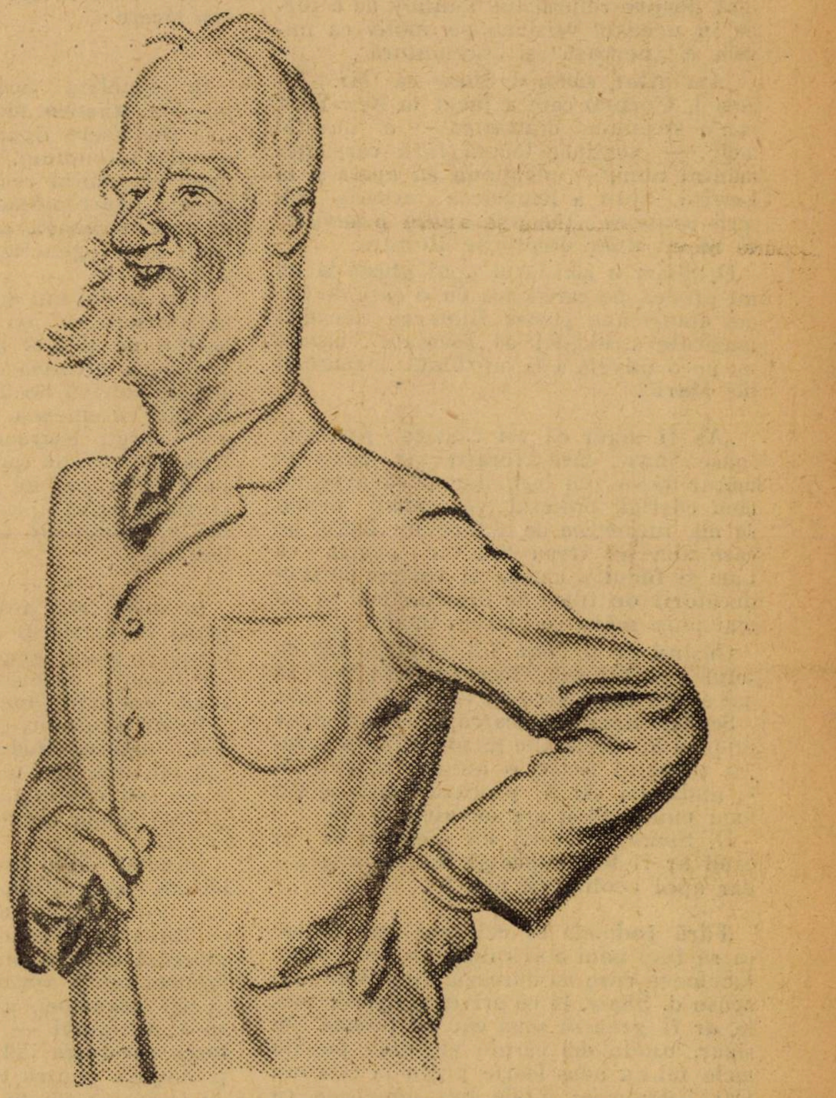

BERNARD SHAW

Bernard Shaw, crede că a găsit mijlocul să satisfacă dorinţa ades exprimată de admiratorii săi de peste ocean de a-l vedea şi auzi, fără a fi nevoit să întreprindă o călătorie, care la vârsta sa i-ar putea fi fatală, după cum spune el însuş.

Acest mijloc e filmul vorbitor aşa cum a fost perfecţionat în ultimul timp în Statele-Unite.

Bernard Shaw n‘a văzut încă „phono-filmul“ american, dar peste câteva zile se va face o demonstraţie în faţa sa şi dacă aşteptările nu-i vor fi înşelate, e probabil, — a spus Shaw, — că va accepta oferta care i s‘a făcut din America pentru un film de acest gen, mulţumită căruia admiratorii săi din lumea întreagă vor putea să-l vadă şi să-l audă. După câte mi-a declarat Shaw, dacă acest film va fi realizat, va primi frumosul onorar de 50.000 de dolari.

Shaw mi-a făcut aceste declaraţii, când l-am întrebat dacă va vizita America.

— Ştiu, că americanii, cari gândesc bine despre lucrările mele, sunt dornici să mă vadă căci aşa îmi scriu cel puţin. Dar e în adevăr imposibil ca la vârsta mea să mă gândesc la o asemenea călătorie, mai ales acum când am fost aproape zdrobit sub greutatea adulărilor, pe care a trebuit să le suport în ultimul timp. Primăvara trecută am fost serios bolnav, după cum ştiţi. Abia începusem să mă întremez, când veni aniversarea celor şeapte zeci de ani ai mei şi aduse cu sine o adevărată orgie de vizite de urări şi un potop de felicitări din întreaga lume, la care trebuia să răspund. Crezusem, că ducându-mă în Italia voi fi lăsat în pace. Dar n‘a fost aşa. Apoi în Suedia şi-au pus în cap să-mi acorde premiul Nobel şi ăsta fu prilejul altor adulări şi a altui mare zgomot în jurul meu“.

D. Shaw, care a asistat la o demonstraţie de phono-film la Milano s‘a declarat perfect satisfăcut şi aflând că phono-filmul american e şi mai reuşit de cât cel italian s‘a arătat dispus să uzeze de acest mijloc.

— „Astfel nu va fi nevoie să mă duc în America să ţiu conferinţe, ci voi putea spune ceeace am de spus stând liniştit în biroul meu şi voi pune în buzunar şi 50.000 de dolari fără nici o sforţare fizică.

In ultimul timp Bernard Shaw a refuzat să mai primească vre-un gazetar, aşa că profitând de favoarea ce mi s‘a făcut, am căutat să mă folosesc cât mai bine de jumătatea de oră ce mi s‘a acordat.

Incă de când a terminat pe „Sfânta Ioana“ Shaw şi-a concerntrat toată energia scriind marea şi serioasa carte, pe care d-sa o numeşte „Călăuza femeei inteligente spre socialism şi capitalism“.

Intrebându-l când crede că va fi gata această lucrare, d-sa mi-a răspuns:

— „Aş dori să vă pot spune. Dar alcătuirea acestei cărţi a fost o nesfârşită serie de intreruperi exasperate. O voi termina într'o zi, asta e sigur. Chiar de aş muri acum, o bună parte din ea ar putea fi folosită. Mi se pare că am scris vre-o 120.000 de cuvinte pân'acum"

De şi Shaw nu mi-a vorbit despre asta, dar mi s'a spus că-şi scrie toate operile stenografiindu-le cu atâta acurateţă, în cât cei cari le transcriu apoi, au rare ori nevoia să-i ceară vre-o lămurire.

Revenind la subiectul filmelor, d. Shaw confimă ştirea că e în tratative cu un impresar american care vrea să filmeze nuvela sa „Castelul Byron's Profession" cu faimosul boxer Gene Tunney în rolul titular. (D. Shaw n'a aflat însă despre refuzul lui Tunney de a turna în această versiune pe motiv că nuvela e „neroadă" şi „prematură".

„Am aflat, spuse d. Shaw că Mr. James J. Corbett care a jucat la New-York într'o versiune dramatică — a nuvelei mele, — versiune făcută fără consimţământul meu, — intenţiona să apară şi la Londra. Spre a împiedeca aceasta am scris atuncea „The Admirable Bashville" ca să-mi apăr drepturile literare.

D. Shaw a mai făcut apoi aluzie la un alt proces pe care-l are cu o casă de filme americane pentru filmarea comediei muzicale „Soldatul de şocolată", bazată tot pe o nuvelă a sa intitulată „Arnusand the Mari".

„Aş fi sigur că voi câştiga procesul, spuse Shaw, dacă avocaţii ar cunoaşte măcar ceva din legi, dar dacă avocatul meu câştigă procesul, va izbuti numai să mă împiedice de a face un lucru, pe care nici nu vreau să-l fac pentru că l-am şi făcut şi anume să vestesc pe producătorii de filme de pretutindeni să nu mai puie mâna pe piesele mele".

Găsind pe d. Shaw într'o dispoziţie cu totul excepţională, încercai să-l fac să 'mi spuie cât a câştigat din scrierile sale. Scuza acestei încercări era chiar propria sa declaraţie făcută când a refuzat premiul Nobel şi anume că cititorii şi auditorii săi îi procură mai mulţi bani chiar decât are nevoie.

D. Shaw mă privi un moment ca şi când ar fi fost dispus să mărturisească— dar apoi ocoli acest punct.

„Fără îndoială că cel mai bun mijloc ca să faci bani e să rulezi nimicuri spectaculoase care nu durează nici 24 de ore, spuse d. Shaw. In ce priveşte operile mele, ar fi greu să spun cât au produs. De sigur, unele din cărţile şi din piesele mele mi-au adus foarte puţin la început. Dar întrebarea d-tale îmi aminteşte că va trebui să fac ceva cu privire la veniturile mele din America, trebuie să găsesc un mijloc de a le reduce. Până mai acum câtă-va vreme erau presupuse destul de mari ca să justifice o taxă pe venit de 5 sau 6 la sută, dar după cât se pare acum fac parte din clasa supusă la suprataxă. Trebuie neapărat să iau măsuri. Iau prea mult dela mine, d. Shaw spuse aceste cuvinte cu faimosul său surâs care-ţi spune că glumeşte. Dar de e vorba de taxe sau de supra taxe, fapt e că piesele d-lui Bernard Shaw care se joacă în lumea întreagă trebuie să-i aducă o avere. Am auzit chiar că în ultimul timp, mulţimea cecurilor ce primeşte l-a silit să mai cumpere o maşină secretarului său.

Făcând o ultimă încercare ca să aflu cel puţin cât i-au adus piesele sale, d. Shaw mi-a răspuns „zău aşa, e foarte greu de calculat". Tot ce pot spune e că scrierile mele mi-au produs atât cât ar putea să producă ori ce persoană.

Copyright by the „Universul" and the N. A. N. A. All rights reserved.

HAYDEN CHUSCH

RAMIRO MODESTO LITOCCA

(Corespondenţă artistică pentru vacanţa Craciunului)

Iată ce-mi scrie din **Stancaterra**, un tânăr artist, al cărui nume, dat fiind caracterul prea personal al epistolii prezente —, ne facem datoria sa-l păstrăm sub tăcere:

. . . .

In republica noastră sud-americană, pictorul **Ramiro Modesto Litocco** este una din acele figuri care oglindeşte, la o laltă, splendidul, impetuosul, temperament al omului renaşterii italiene şi vigilenţa, intrepiditatea, elanul, tipului modern, superior, încălzit la ideia trustului şi a regenerării omenirii prin bani şi viteză.

Sunt de doi ani de zile elevul său — şi mărturisesc că am fost necontenit hipnotizat de geniul universal şi de ingeniositatea ultramodernă a acestui maestru deopotrivă de lăudat şi de hulit, dar în care, asemenea blocului de stâncă, zac energii extraordinare şi caldă văpaie de metale preţioase, oricând dispuse să erupă, nu ca să ardă şi să distrugă, ci ca să aprindă, cu lava entuziasmului, limanurile aride ale contemporaneităţii.

. . . .

In vastul său atelier clădit pe malul mării în cartierul **Averonatta**, de dimineaţă şi până noaptea târziu vizitatorii, admiratorii, curioşii sosesc şi pleacă în lung, nestârşit, impresionant pelerinaj.

Pictor, sculptor, estet expert şi om de lume, **Ramiro Modesto Litocca** nu se dă îndărăt dela nici un sacrificiu de amabilitate sau cheltuială ca să menţină neştirbită faima atelierului şi prestigiul omului.

Incadrat de o magnifică barbă roşblondă, ceeace, după duşmanii invidioşi, i-ar trăda origina mic-asiatică; cu o voce caldă în care un accent uşor străin vibrează ca o reminiscenţă senină a Cefaloniei sau a vecinilor cetăţi de isteţi şi aprigi negustori, ambulanţi, de pe coastele Adriaticii — **Ramiro Modesto Litocca** cucereşte dela pirma întrevedere şi subjugă pentru totdeauna. Puterea lui de fascinare creşte în măsura în care pe fruntea şi în barba artistului se înmulţesc buchetele de ghiocei albi, ce adaugă acestei splendide siluete de artist cavaler nu ştiu ce aureolă bizară, de partriarh bizantin.

. . . .

Celebru deja în toată republica pentru pânzele sale de dimensiuni ameţitoare, în care cântă toată poesia nedefinită a patriei noastre, în cari auzi parcă urletul spumegător al mării simţi aroma lanurilor de porumb şi a podgoriilor grase, guşti dulceaţa fructelor noastre şi pipăi ampla rotunjime a fecioarelor cu pigmentul de curcudușă pârguită — **Ramiro Modesto Litocca** ar fi putut să se odihnească pe laurii câştigaţi şi să-şi petreacă în linişte olimpică ultimii şi glorioşii ani ai vieţii. Dar geniul are scormoliri diavoleşti şi impetuoasă trebuinţă de acţiune.

Astfel vizitatorii şi-au putut explica pentru ce au văzut, în dimineaţa când au năvălit la maestru, ca de obicei, tronând în mijlocul atelierului un puternic tripied rotativ pe care se înălţa, acoperită cu o vastă pânză umedă, una din cele mai impresionante statui, în studiu, din câte s'au putut înregistra în analele sculpturii noastre.

Fireşte, nici eu, nici publicul select, cu toată încântarea noastră, n'am izbutit să ne informăm asupra subiectului pe care îl atacase maestrul, de cât după ce acesta pătrunse în atelier şi dădu poruncă, numeroşilor lui elevi sculptori, să desprindă, cu grijă mare, pânza enormă şi să ne descopere luciul imperturbabil al enormului bloc de lut jilav.

Era în adevăr o statuie!

După ce epuizase subtilile şi gravele probleme ale picturii, **Ramiro Modesto Litocca** — asemenea lui Leonardo şi Michel Angelo — atacase acum, în plinul ei, nestarşita, impenetrabila, gigantica inerţie a lutului, pentru a stoarce din el viaţa cu toate întrebările ei felurite, chinuitoare, eterne.

— Domnilor, spuse maestrul, când murmurele de admiraţie şi aplauzele încetară, Asociaţia intelectualilor din **Stancaterra** intenţiona de mulţi ani să imortaliseze pe eroii din sânul ei, căzuţi în luptă pentru marea cauză a libertăţii naţiunilor. Au avut loc până acuma şase concursuri la cari au participat gloriile sculpturii **Stanca terrane** — dar nici odată machetele trimise n'au atins acea perfecţiune tehnică, acea originalitate de viziune care să ne îngădue, mie şi colegilor mei din juriu, a ne fixa asupra unuia din concursuri şi a-l proclama reuşit pe candidat. Ah, domnilor, nu este uşor, este chiar foarte greu când, in afară de cunoştinţele meseriei, nu posezi şi acea concepţiune înaltă despre devotament şi sacrificiu, care să dea operei tale — în cazul de faţă **monumentul eroilor intelectuali** — o înfăţişare sublimă, o puritate armonică şi o consistenţă ideală, la înălţimea faptelor commemorate. Uniunea intelectualilor din republica noastră, căreia i-am vorbit în diverse rânduri, cu pasiunea ce mă caracterizează despre nivelul scăzut al sculptorilor noştri, — m'a rugat, şi eu, din politeţă şi patriotism, am acceptat să cedez, pentru mizerabila sumă de un milion de lirete, **ideia** mea asupra monumentului eroilor intelectuali — opera propriu zisă urmând a fi **modelată şi cioplită** de lucrătorii speciali ce voi recomanda **Uniunei**, şi cari vor fi, sper, retribuiţi în chip generos — prin subscripţie publică, deoarece fondul prim a trebuit să fie rezervat, în întregime, ca o slabă răsplată, meditaţiilor şi inspiraţiei mele. După cum vedeţi, domnilor, ideia mea e simplă ca şi oul lui Columb: eroul meu e urcat pe un soclu de granit şi are mâna stângă — (mâna cu care apasă pe inimă, în clipa când i-a fost smulsă de bomba ucigătoare) — jos la picioare, şi mâna aceasta, mai păstrând în ea ultimile tremurări de viaţă şi sclipire de speranţă, arată cu degetul o carte imensă pe care — datorită unui mecanism special, inventat de mine, electric — va străluci zi şi noapte, etern, în litere de soare, cuvintele:

Libertate — Egalitate — Fraternitate — Prin şcoală.

Este greu să descriu ropotele de aplauze şi delirul asistenţei, când fraza aceasta sfârşi spontana explicaţie a maestrului meu.

La un semn discret, dar totuşi autoritar, al patronului, câţiva din elevii săi intrară în atelierul vecin — (**lo studio di lavoras minore** — cum îl numeşte maestrul) — şi se întoarseră cu mai multe panouri de pânză, enorme, pe cari le răzimară de vaştii pereţi ai încăperii unde ne găseam.

— Vă rog să credeţi, domnilor, că dacă am concedat să vă arăt anticipativ lucrările mele, ce vor împodobi foarte curând **mauzoleul** marelui nostru poet naţional **Opale Sandri** — n'o fac cu intenţiunea de a culege complimentele dv. admirative, de cari un artist la vârsta şi la reputaţia mea nu mai are ambiţiunea să aspire, ci a vă demonstra cum, pentru o sumă de **nouă milioane lirete** [1], un artist mare poate să renunţe la atâtea alte câştiguri mult mai importante — ca să execute pentru gloria unui înaintaş celebru şi nemuritor — şi numai în câteva săptămâni — ceeace unui meşter al Italiei i-ar fi trebuit o viaţă întreagă, ca să nu poată isprăvi niciodată, sau să isprăvească ridicol. Mauzoleul, poetului **Opale Sandri** este o boltă majestoasă pe un diametru de circa opt metri şi o înălţime de doisprezece. De dinăuntru: suprafeţe sinistre şi reci, de beton armat. Poate să locuiască aici sufletul celui mai mare poet al nostru? Ar fi o impietate. Să îngădui, ca acest interior să ne decorat, fără acel sentiment de înaltă, de religioasă înţelegere, ar însemna să batjocorim memoria ilustrului bard — aşezându-ne astfel sub coada popoarelor civilizate care ştiu să-şi onoreze morţii iluştri. Am cercetat — după plicticoase stăruinţe ale oficialităţii — toate proiectele ce s'au prezentat până acum. Nici unul nu corespundea cu concepţiunea despre viaţă, familie şi patrie a ilustrului dispărut: eboşe anoste în cari meseria încalică inspiraţiunea şi o degradează. **Omnia virilis sum** — adică fiecare după puterile sale, dar asta nu ne poate obliga să îngăduim ca atunci când sufletul unui neam are nevoie de concretizare plastică, trebue să ne fofilăm şi să dezertăm dela datorie — fără a-i da o mână de ajutor.

Opale Sandri a fost un poet eminamente naţional, a cântat vitejiile soldaţilor noştri, a lăudat frumuseţea nurlie a nevestelor noastre — (ale naţiunei) — a blagoslovit îmbelşugarea pământului nostru, aducând elogii strugurilor din vie, izvoarelor albastre, vacilor blajine, boilor gravi, oiţelor inocente, raţelor gălăgioase din curtea conacului său, a cocoşilor strejeri şi trompetaşi, a claponilor cu nobila lor ţinută, mirajul penelor şi gustoasa lor cărniţă albă frăgezită de grăsime. Când spiritul poetului, trezit în noapte, va umbla prin mauzoleul său, va trebui să afle, fireşte nu aidoma, ceiace pentru un spirit distins ar părea jignitor de material, — ci transpus în ritmul şi coloratura artistică, — tot ceeace, în viaţă, i-a prilejit voluptate şi inspiraţiune. Vom fi, astfel în perfectă concordanţă cu vechile noroade înţelepte ale Orientului, din Africa de Nord, care ştiau să mobileze casa mortuară cu iluzia vieţii. Deaceia, după cum vedeţi, nici soldaţii, nici nevestele, nici strugurii, nici izvoarele, nici vacile, boii, oile, raţele, cocoşii şi claponii ţării noastre nu lipsesc din compoziţia panourilor mele. Toate acestea vor fi aşezate pe pereţii laterali şi pe boltă. In fund foarte vizibil, imediat vizibil, pentru orice vizitator care va intra în mauzoleu, va fi înfiptă icoana aceasta a **Maicii prea Fecioare**, — (maestrul ne indică, solemn, o figură agăţată pe unul din ziduri) — pictată pe lemn, după tradiţie — şi tot după tradiţie zugrăvită evlavios în cel mai pur stil arhaic al patriei. pentru a da iluzia că credinţa este singura încremenire folositoare a veacurilor, cari, ori cum ar trece peste ea, cu ori câtă vijelie sau molestare, rămâne neclintită şi pururi victorioasă...

Cu o repeziciune alarmantă pentru vârsta sa — maestrul desprinse din perete un enorm pistol şi — cu o atitudine de perfect duelist — ţinti în icoana de lemn agăţată pe zidul atelierului.

Fu un moment de panică grozavă.

Apoi o răzbubuitură formidabilă, un nour de fum, câte-va clipe de reculegere — şi, când atmosfera se limpezi, n'am văzut în atelier, de cât pe maestru — (toată lumea fugise îngrozită) — care, cu mâna încă înarmată, mă privea triumfător şi totuşi trist:

— Ceia-ce, adese ori, nu poate realiza timpul, realisează geniul artistului. Pistolul acesta încărcat cu simple halice pentru vrăbii a perforat icoana mauzoleului, imprimându-i sute de pişcături profunde de cari. Cu un singur gest, de o secundă, înlocuiesc opera de sute de ani a timpului şi imprim operei mele un caracter antic. Arta dragul meu, este geniu şi ingeniu. Nu se cuvine să ne lăsăm intimidaţi de secolele trecute — ci să imprimăm secolelor prezente pecetea temperamentului şi savoarea inspiraţiei noastre.

. . . .

Tânărul meu prieten din **Stancaterra**, fireşte, nu-şi termină aici epistola. Nu poate fi interesant pentru cetitori ce-mi scrie el, mai departe. Şi nici eu nu pot merge cu indiscreţia, mai mult de cât îmi este îngăduit...

N. N. TONIŢZA

---

[1] **Lireta valorează, în clipa când traducem această scrisoare: un leu şi 1/8.**

REORGANIZAREA CASEI ŞCOALELOR

☐ Casa Şcoalelor va publica în cursul anului 1927, o mare serie de lucrări ştiinţifice şi literare.

Secţiunea istorică de sub conducerea d-lui prof. N. Iorga, a ţinut zilele trecute şedinţă şi a hotărît să înceapă publicarea unui „corpus" al tuturor descrierilor de călătorii prin ţara românească. D. Iorga a arătat că cunoaşte astfel de descrieri încă din secolul al 15-lea.

Vor fi traduse toate lucrările de acest fel din bibliotecile străine. Este fireşte vorba aci de un plan ce va cere mulţi ani pentru a fi terminat.

In ce priveşte istoria contimporană, s'a constatat că nimeni nu se ocupă cu redactarea unor cronici şi anale ale evenimentelor pe cari le trăim, şi că, pentru documentarea asupra acestor evenimente, cercetătorul nu are de obiceiu la îndemână decât „Monitorul Oficial" şi ziarele.

In special, în ce priveşte evenimentele politice şi culturale contimporane, secţiunea istorică dela Casa Şcoalelor va face apel la o serie de înalte personalităţi, cari au luat parte la aceste evenimente sau sunt martori, să-şi redacteze memoriile, pe cari Casa Şcoalelor le va publica.

Se va face de asemenea apel la autorităţile de descentralizare, consiliile judeţene şi comunale, pentru a pune la dispoziţie arhivele lor, din cari misionari speciali vor extrage pentru a fi publicate, documentele de interes general.

De asemeni s'a făcut un plan pentru întocmirea unui corpus de folklor.

La 22 Ianuarie se întruneşte secţiunea filosofică şi pedagogică.

Această secţiune a hotărît de asemeni să se tipărească filosofii şi pedagogii clasici străini.

TEATRELE

LA NAŢIONAL. „Medicul în dilemă de Bernard Schaw.

Incep cronica aceasta cu o felicitare, adresată din toată inima, directorului Teatrului Naţional, ziaristului Alexandru Hodoş, că a ales şi a zorit reprezentarea acestei piese. A dat astfel Hodoş un concurs şi a câştigat o apreciabilă izbândă.

A dat concursul putinţelor sale de apreciere dramatică şi a câştigat izbânda, fiindcă alegerea a fost bună şi reprezentarea dintre cele mai alese.

Piesa poate să pară lungă, cuprinzând unele inutilităţi din punctul de vedere al rânduelilor şcolăreşti dramatice. Dar turbură prin frăgezimea ei originală, şi prinde ca 'ntr'o mreajă de mătase, prin idealismul, pe care-l împrăştie. E o piesă, în care nu acţiunea interesează în planul întâi, ci ideea, care se frământă, se ciocneşte cu rutina, care spintecă năclăială instinctului şi se înalţă triumfătoare prin sbaterile-i cu ironia amară, cu şarja crudă, să fluture superbă de-asupra egoismului.

Impotriva fardului convenţionalului, împotriva făţărniciei moralei mediocrităţilor, străbat idealismul artei, năzuinţa frumosului.

Pentru un autor, care gândeşte aşa de original, ca Schawe şi tălmăceşte aşa de personal, comentarul lucrării, iese desigur din cadrul oboselilor de adaptare la nivelul curent.

El a pus o problemă, după ce a şarjat împotriva medicilor şi aportului ştiinţei lor pentru dăinuirea vieţii: care-i punctul de vedere moral al unui medic, atunci când e vorba de ales pacientul, pe care să se străduiască să-l vindece?

N'a dat un răspuns general. A imaginat un caz şi l-a tălmăcit ca posibil, real, impresinant de real, sguduitor de posibil omeneşte.

Un medic mare, descoperitor de leacuri, care să lungească viaţa, poate să fie stăpânit şi de-o sentimentalitate firească şi instinctivă, dăunătoare unui pacient. Poate să fie înfiorat un medic savant, de o ambiţie amoroasă ca orice om. Şi ca s'a satisfacă, nu cruţă jertfirea unei vieţi, care ar putea fi strălucitor de generoasă pentru lume.

Schaw a analizat un atare caz, cu o vervă drăcească de ironie, cu o stăruinţă fără milă de spintecarea sufletelor şi cu o pornire înverşunată de a dărâma făţărniciile hâde şi îmbătrânite.

Nu intru în amănunţirea ideilor şi atitudinei autorului acum. Ele dospesc un ispititor idealism.

Piesa a fost jucată, cum de mult n'am mai văzut piesă bine jucată la Naţional. Din toate punctele de vedere bine. Un ansamblu admirabil, cinstit şi de d. Constantin Nottara. D-na Voiculescu, d. Demetriad, d. Calboreanu, d. Bulfinsky, d. Valentineanu şi ceilalţi au jucat într'un ritm impunător, ca unitate.

D. Soare a pus în scenă piesa, cu adâncă înţelegere şi foarte apreciat gust.

B. CECROPIDE

ECOURI

REDACŢIONALE

☐ Manuscrisele trimise premiului de proză se ridică, dela redacţie, Joi, între 5—7 p. m. sau se trimit celor ce ne scriu, la adresele indicate.

☐ In cursul lunei Ianuarie vom publica o tablă de materie, pe anul 1926, al „Universului Literar".

☐ Adresa d-lui P. Muşoiu este : strada Fluerului, 28.

FOILETONUL „UNIVERSULUI"

☐ Incepând de Duminică, 19 Decembrie, „Universul" a început să publice în foileton romanul d-lui **Cezar Petrescu : „Intunecare".**

Solicitudinea pentru buna literatură originală este un fapt peste care nu se poate trece cu uşurinţă şi care trebuieşte subliniat în deosebi.

Publicul va urmări cu deosebit interes ultima lucrare a autorului **Scrisorilor unui răzeş** şi al **Drumului cu plopi.** Roman de vaste proporţii, **Intunecare** constituie examenul epic al d-lui Cezar Petrescu, definitiv consacrat în arta nuvelei.

SCRIITORII

☐ Poetul **Camil Baltazar** face să apară zilele acestea cartea de poeme **„Strigări trupeşti lângă glesne,** tipărită numai în 99 exemplare şi cu gravuri originale în text. Se poate reţine numai la Bibliofila.

☐ In primele zile ale lui Ianuarie apare volumul de poeme **„Plânge Strâmbălemne"** al d-lui Radu Gyr. Volumul apare într'un număr restrâns de exemplare, pentru bibliofili, tipărit în admirabile condiţii technice.

☐ **D. N. I. Herescu** a tipărit în editura „Scrisul Românesc"—Craiova, un elegant volum de poeme : **Cartea cu lumină.** Volumul cuprinde ciclurile : Drumuri, Hotare, Icoane, Basmul celor patru zodii.

CARŢI NOI

F. ADERCA : „Femeia cu carnea albă". Din carnetul intim al d-lui Aurel. (Cuprinde nuvelele şi schiţele : Inainte de ora pocherului ; Un Clemenceau român ; Copilul lui Isus ; Atentatorul ; Naşterea lui Isus. Invierea lui Iuda ; Poveste absurdă ; Comedia Iubirei ; Scrisoare disperată ; Soluţia dela Piteşti ; Scurt roman al unei baterii de munte ; Steluţa ; Grădinării (legume şi femei) etc., etc.) ed. „Ancora" — S. Benvenisti ; 238 pag., lei 75.

A. L. ZISSU : Spovedania unui Candelabru, urmată de : David, Gugumanul ; Matiaş , Copilărie. Tipografia „Brănişteanu", 124 pagini. ; lei 100.

MIHAIL IORGULESCU : Istoria comerţului (cuprinde o amănunţită istorie a comerţului atât universal cât şi românesc pe epoci : veche, ev mediu, ev modern, comerţ contimporan) ed. „Ancora" , 336 pag. + 4 planşe şi numeroase hărţi în interior ; lei 125.

I. CONST. VEDEA : Pe urmele tăcerii, roman. Sfântul Gheorghe ; 1926, 156 pag. lei 34.

CERCUL „SBURATORUL"

☐ In şedinţa de Duminică 19 c., d. E. Lovinescu a citit un articol critic în care a caracterizat poezia d-lui Ion Barbu. D. G. Brăescu o schiţă, apoi un fragment din romanul său „Moş Belea", iar d-na Alice Sturza 2 acte din piesa originală „Goana după dragoste".

Asistă d-nele : Lovinescu, Lahovary, Ortiz, Cantuniari, Frollo, Pas ; d-rele Delavrancea, Papadat, Nicolau ; d-nii : Ortiz, Sturza, Aderca, Constantinescu, Nichita, Valerian, Călinescu, D. N. Teodorescu, etc.

REVISTE

☐ **SBURATORUL** (an. IV No. 6 Dec. 1926).

D. E. Lovinescu publică din **Istoria literaturii române contimporane ; vol. III : Evoluţia poeziei lirice,** fragmentul despre **Cerna.** E o punere la punct căreia îi lipseşte întrucâtva deciziunea fermă ca să fie o casare fără trimitere. Cerna e poetul unei epoci raţionaliste, lipsă de prea mare originalitate şi retoric, într'un cuvânt despuiat de „hlamida de stele" pe care i-o atârnaseră pe umeri criticii vremii lui. Totuşi concluzia d-lui Lovinescu dă înapoi. Ea aminteşte discursul parlamentar al d-lui Sadoveanu la legea taxelor pe consumaţie (sau aşa ceva). Autorul „Ţării de dincolo de neguri" deplânge soarta bietului contribuabil, condamnă întâi legea, dar sfârşeşte prin a o vota. Cu singura deosebire că d. Lovinescu votează pentru („Inseamnă oare aceste rânduri (acest studiu N. R.) negarea talentului poetic al lui Cerna ? dar când să pue bila o pune tot în urma neagră.

Reproducem concluzia :

> Inseamnă oare aceste rânduri negarea talentului poetic al lui Cerna ? Nici de cum, întrucât în Istoria literaturii române contimporane n'am plecat dela inexistente valori estetice fixe ci, dimpotriva, dela principiul mutaţiei valorilor, n'am făcut decât să încadrăm poezia lui Cerna în formula poeziei de substanţă intelectuală ca fond şi retorică, în ceea ce priveşte forma: înlăuntrul acestei formule, ea a atins perfecţia şi depăşeşte tot ce s'a scris până acum, nu atât prin energia sentimentului, ci prin amploarea desvoltării lui în largi acorduri şi în compacte construcţii de strofe retorice.
>
> Pentru aceste „calităţi" incontestabile, critica raţionalistă a timpului a pus poezia lui Cerna in primul plan al valorilor noastre estetice ; tot pentru ele aceiaş poezie a ieşit cu desăvârşire din circuitul sensibilităţii contemporane. Dar dacă principiul valorificării unei opere în cadrul unei formule şi al unei sensibilităţi mobile este un principiu relativ, nici sub raportul principiului absolut al diferenţierii, poezia lui Cerna nu se poate valorfica : lucrată din materiale vechi, uzate şi aproape inutilizabile, cu abundente infiltraţiuni eminesciene, ea nu reprezintă nici un fel de diferenţiere, în limbă, figuraţie şi armonie, faţă de literatura trecutului şi, prin urmare, nu împlineşte nici măcar rolul unei verigi de tranziţie în evoluţia sensibilităţii noastre poetice.

Poeme, proză şi critică publică : **H. Papadat Bengescu, G. Brăescu, I. Barbu, C. Baltazar, G. Nichita, Sanda Movilă, Pompiliu Constantinescu.**

Interesantă controversa. **Aderca-Lovinescu,** pe tema ultimului roman al d-nei Bengescu.

☐ SOCIETATEA DE MAINE (49—50, 5—12 Decembrie): despre discursul de recepţie la Academie al d-lui Racovitză, ca şi despre tainele şi minunile speologiei scriu d-nii **N. Ghiulea** şi **Emanoil Bucuţa.** O vizită la universităţile din Statele Unite, relatează d. dr. **Alex. Borza.** Scrisoare din Paris scrie **Adrian Corbul** (Adrean Le Corbeau, alias Radu Baltag). O interesantă serie de contribuţii la istoria vechiului Ardeal, începe d. **Petre Suciu.** O preţioasă bibliografie a Ardealului, va urma în fiecare număr. Cu prilejul serbărilor dela Dârlos, pentru Ilarie Chendi, scrie d. **Ioachim Crăciun,** un articol din care extragem aceste necesare date biografice :

> Ilarie Chendi s'a născut la 14 Noembrie 1871 în comuna Dârlos ,jud. Târnava Mare. Tatăl său fusese preotul ortodox al comunei şi vestit orator în Valea Târnavelor. Sătenii îşi reamintesc cu adâncă veneraţiune de popa „Chendea" care, cu ocazia unei vizite canonice a episcopului saşilor Teutsch — cel cu statuia din Sibiu — la Dârlos, întâminpând şi el pe episcop print'un discurs înflăcărat, fu luat de Teutsch în trăsura vlădicească, spre marea desnădejde a preotului săsesc, lăsat să urmeze convoiul pe jos. Ilarie rămânând de mic orfan de mamă fu crescut de rudele sale — Hodoşeştii — în Bandul de Câmpie. Prin Hodoşeşti, Ilarie Chendi era rudă de aproape cu Alexandru Papiu Ilarian. Clasele primare şi le-a făcut la Mediaş, iar pe cele secundare la liceul săsesc din Sighişoara. Fusese primul între puţinii români cari au „îndrăznit" să-şi ia bacalaureatul la acest temut liceu săsesc. Tatăl său voind să-l facă preot — ce putea fi un fiu din neamul nostru în Ardealul de pe vremuri decât preot sau învăţător — l'a trimis în cele din urmă la Seminarul „Andreian" din Sibiu. Aci şi-a evidenţiat Ilarie mai întâiu gustul său pentru literatură.
>
> In curând ajunge redactorul revistei „Musa Română" publicată de elevii seminarului, şi în ea îşi publică primele încercări de critică. Tot ca elev al Seminarului e redactor la „Telegraful Român" şi la „Tribuna" din Arad.
>
> Nefiind potrivită cariera de preot cu firea lui impulsivă şi simţind în el puteri pentru fapte ce ar putea folosi unui cerc mai larg decât cel al unui sat românesc înfundat printre munţi, în toamna anului 1894 pleacă la Budapesta şi se înscrie la facultatea de litere. Aci i se deschide un nou câmp de activitate. Neastâmpăratul Ilarie nu se mulţumi numai cu adunările gălăgioase dela societatea studenţească „Petru Maior". Lui îi trebuia ceva mai mult ! Şi chiar în toamna sosirii sale la Budapesta înfiinţă secţia literară la „Petru Maior", prezidând-o tot timpul cât a stat în capitala Ungariei.

DIN STRAINATATE

☐ Cel mai mare scriitor ceh în viaţă este socotit d. Martin Kukucin. După o bună bucată de vreme a dat la iveală o nouă operă. E un roman in cinci volume intitulat **„Mat volà"** („Chemarea mamei") al cărui subiect e împrumutat din viaţa emigranţilor croaţi din America de Sud. E însă curios, şi trebuie ştiut că romancierul slovac a petrecut cea mai mare parte din viaţa sa între streini.

A studiat medicina la Praga, apoi s'a stabilit în insula Lalmata Brazza, unde s'a căsătorit. Ceva mai târziu a emigrat în America de Sud unde a fost surprins de războiul mondial la Punta Arena. La chemarea prietenilor a încercat acum câţiva ani să se fixeze din nou în Slovacia. Dar n'a putut să suporte această viaţă care i-se părea dar prea meschină. S'a înapoiat în Dalmaţia şi de acolo iarăşi la Punta Arenas.

Odyssea a fost tradusă în limba cehă de profesorul Otmar Vanorny. Nu respecta metrul original şi e în proză. Premiul a fost împărţit în capitole care corespunde în mod logic peripeţiilor povestirii şi capitolele sunt subîmpărţite în alineate, pentru a pune în relief anumite idei sau fapte şi a da mai multă vivacitate povestirii.

D. Vanornp a început după aceleaş principiu traducerea **Iliadei.**

Marele premiu literar al republicei poloneze a fost decernat anul acesta d-lui Kornel Makuszpnski, pentru poemul său : **Cântecul jatriei.** D. Makuszpnski este autorul mai multor romane pline de o ironie delicată.

Redactor PERPESSICIUS

ATELIERELE SOC. ANONIME „UNIVERSUL", STR. BREZOIANU No. 11, BUCUREŞTI

SIBIU